Digitized by Google

OTECA NAZ
XXX
F
22
NAPOLI
XXX
F
22

Digitized by Google

JOANNIS SCHENCKII A GRAFENBERG,

MEDICI APUD FRIBURGO-BRISGOIOS QVONDAM FLORENTISSIMI,

OBSERVATIONUM MEDICARUM RARIORUM, LIBRI VII.

IN QVIBUS NOVA, ABDITA, ADMIRABILIA, MONSTROSAQVE Exempla, circa Anatomen, ægritudinum cauſas, ſigna, eventus, curationes, à Veteribus Recentioribusque ſive Medicis, ſive aliis quibusque fide digniſſ. Scriptoribus monumentis conſignata, partim hactenus publicatis, partim etiam ἀνεκδότοις non paucis, per communes locos artificiosè digeſta proponuntur.

OPUS UT INDEFESSO LABORE PARTIUM, ITA INEXhauſtæ utilitatis ac voluptatis, omnibus ſcientiæ naturalis, ac Medicinæ Cultoribus feraciſſimum: A JOAN. GEORGIO SCHENCKIO, Fil. Hagenoënſis Reipubl. Comitis ac Hanoënſis Medico, tertiùm accuratiſſ. illuſtratum. Ante annos verò XX. ab innumeris præcedentium Editionum mendis, Excellentiſſ. D. CAR. SPONII, Med. Lugd. operâ vindicatum, & nunc paſſim novis Recentiorum Autorum Obſervationibus auctum, à LAUR. STRAUSSIO, Med. Profeſſore in Academia Giſſena.

Cum Privilegiis S. C. Majeſtatis & Regis Chriſtianiſſimi.

FRANCOFURTI
Sumptibus JOANNIS BEYERI,
Excudebat HIERONYMUS POLICHIUS.
M DC LXV.

MAGNIFICIS, NOBILISSIMIS, AUTHORITATE AMPLISSIMIS, MULTAQUE RERUM GERENDARUM PRUDENTIA MAXIME CONSPICUIS

VIRIS,

DNN. DUUMVIRIS, CONSULIBUS, AC SENATORIBUS INCLUTÆ AC LIBERÆ IMPERIALIS REIPUBLICÆ

ULMENSIS,

Dnn. Mæcœnatibus atque Patronis jugi obſervantiâ colendis.

Perennantem εὐδαιμονίαν!

CUm olim ex florentiſſimo veſtro Gymnaſio, cujus etiamnunc fama & exiſtimatio viget, exemtus, jam in Academiam quandam diſceſſum adornarem, habitâ prius oratione quaſi valedictoriâ, omnẽ Arti Medicæ me navaturum operam promiſi: & quæ ego piè propoſueram, poſtmodum Deus T. O. M. ita clementer diſpoſuit, ut præter omnem meam expectationem, non ſaltem Medici, ſed etiam Auliatri & Profeſſoris dignitatem, ea quæ in Patriâ Palæſtrâ ſtudiorum rudimenta depoſueram, paucorum annorum ſpacio, maturuerint, lætasq; mihi videre ſegetes contigerit, ut omninò nunc habeam, de quô admirandæ DEI providentiæ, & clementiſſimo Sereniſſimi PRINCIPIS mei favori immortales agam gratias. Verùm, cùm ingenui ſit, fateri, per quos profecerit; næ ! alienus adhuc valdè ab illis eſſem humanitatis ſtudiis, quorum tamen prima apud Vos, nec pœnitenda me jeciſſe fundamenta modo gloriatus ſum, niſi tandem gratæ mentis tabellam in ſpreto à multis quidem Memoriæ templo Vobis, *Patriæ Patres*, ſuſpenderem. En, *igitur*, Opus hocce Medicum, quod ex ſcrinius meis auctius nunc prodit ! *Obſervationes* ſunt *Medicæ*, ubi, præter piæ gratitudinis meæ veſtigia, promiſſis me quoq; ſtetiſſe, & datam olim fidem, pro ingenioli modulo, liberare voluiſſe (ſi placet) *obſervabitis*. Equidem exiguam debiti partem expungi ſentio, longè enim majora vobis deberi, ingenuè fateor: verum etiam voluntatem, ſpero, deficientibus viribus meis, pro eâ, quâ me ſemper proſecuti eſtis benevolentiâ & favore, laudabitis, &, Patris inſtar, non præſentis ſaltem, ſed etiam abſentis filii curam gerere, adeóq; ſingularis affectûs veſtri teſtimoniis porrò me exornare, minimè grave ducetis. Quem ego ſerenum vultum veſtrum uti mihi perpetuum opto, ita DEUM ſupplex veneror, Vobis, Patres Patriæ vigilantiſſimi, ea omnia, ob quæ Viri de bono publico æquè ac vos ſolliciti, frontem explicare ſolent, largiſſimè concedat, totamque Rempubl. veſtram ſerenâ tranquillitate gaudere κατ' εὐχὴν & diutiſſimè jubeat! Scrib. Giſſæ Kalend. Martij, 1665.

V. V. Magnif. Nobil. & Ampliſ.

Obſervantiſſimus

Laurentius Strauſs. D.

Beno-

Benevolo Lectori S. P. D.

NOn eſt, B. L. ut longiorem Operis, nullâ indigentis hæderâ, (ſiquidem εὐώνυμοις ἐκλυτρία ἴπια διαχρίσει) commendationem à meâ tenuitate expectes: Opellæ potius meæ ut audias rationem, efflagito. Sicuti ergò fama & exiſtimatio Autoris, & ſcripti hujus utilitas ad frequentiorem lectionem me invitârunt; ita quoq; minus difficili negotio Dn. Beyerus, vir de re litterariâ optimè meritus à me impetravit, ut novam meditanti editionem manum operariam adjungerem, adeòque ſingula perlegerem, σφάλματα emendar em, atue ex Recentioribus quoque ſcriptoribus notatu digna inſererem. Jeci aleam, & peticulum feci diligentiæ, quam tamen ſæpius partim Aulæ (ubi Sereniſſimus Princeps ac Dominus meus, cl. Viri Dn. D. Tackij, Collegæ & cognati honotatiſſimi unà ſecum profecti vices ad tempus ſubire clementiſſimè voluit) negotia, partim Thermæ Wisbadenſes, valetudinis potiùs curam exigentes, interrupêre, nec niſi Adverſaria mea, ὡς ἐν παραδρομῇ, conſulere ermiſerunt. Hinc factum, ut licet plurima ex Neotericis, quæ ad Rhombum eſſe judicabam, ubique ferè inſeruerim, omnia tamen compendioſè, & quaſi aliud agens addiderim; id quod etiam ipſa libri moles nimium haut extendenda injungere videbatur. Boni itaque conſule, L. B. opellam, tuis potius commodis, quàm vanæ gloriæ laudiq; ptoptiæ conſectatam, meumque tibi placendi ſtudium ita, quæſo, interpretare, ſicuti Chriſtiana charitas ab unoquoque requirit. Vale.

LEOPOLDUS Divina favente clementia, Electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ, Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, & Wirtembergæ, Comes Tyrolis, &c. Agnoſcimus & notum facimus tenore præſentium univerſis, quod cum nobis Noſter & Sacri Imperii fidelis dilectus Joannes Beyer Civis & Bibliopola Mœno-Francofurtenſis humillimè exponendum curarit, ſe opus quoddam Obſervationum Medicarum à Joanne Schenckio collectarum bono publico ſumptibus ſuis excudendum dare conſtituiſſe; vereri autem, ne quod fieri ſolet, alii etiam Typographi quæſtus cauſâ eam editionem magno cum damno imitentur, ideoque demiſsè nobis ſupplicarit, ut indemnitati ipſius conſulere, ſeque adverſus ejuſmodi periculum Privilegio Noſtro Cæſareo munire clementer dignaremur: Nos id genus precibus, uti æquitati conſentaneis, benigne annuendum cenſuerimus prout per præſentes annuimus. Idcirco omnibus & ſingulis Typographis, Bibliopolis aliiſque quibuscunque librariam negotiationem exercentibus firmiter inhibemus & vetamus, ne quis prædictas Obſervationes Medicas per ſex annorum ſpacium, à prima editionis die computandum, intra Sacri Romani Imperii Regnorumque & provinciarum noſtrarum hæreditariarum fines ſimili aut alio quovis typo vel forma ſive in toto, ſive in parte recudere, vel alio recudendum dare, vel alibi etiam impreſſum vendere vel diſtrahere clam aut palam, citra voluntatem & abſque ipſius Joannis Beyer ejusve hæredum inſcriptis obtenta licentia præſumat. Si quis vero ſecus faciendo privilegium & interdictum hoc noſtrum Cæſareum ſpernere, negligere aut transgredi auſus fuerit, eum non modo hujusmodi libris perperam quippe recuſis & adductis: (quos quidem prædictus Beyer ejusvè hæredes ubicunque deprehenſos ſive propria Authoritate, ſive Magiſtratus illius auxilio ſibi vendicare poterit:) de facto privandum, ſed & pœna inſuper duodecim Marcarum auri puri fiſco noſtro Cæſareo fraudis vindici pendendâ, omni ſpe veniæ ſublata decernimus mulctandum. Cum modo tamen memoratus liber bonis moribus nihil contrarii complexus, eidemque privilegii hujus noſtri Cæſarei tenor aut ejusdem extractus, pro publicâ aliorum cautela nontiaque præimpreſſus, & quantocyus quaterna ad minus exemplaria, ad Cancellariam noſtram Imperialem aulicam transmiſſa fuerint. Mandamus erga univerſis noſtris & Sacri Imperii Regnorumque & Dominiorum noſtrorum hæreditariorum ſubditis, cujuscunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, dignitatis aut præeminentiæ exiſtant, tam Eccleſiaſticis quam ſæcularibus, præſertim vero iis, qui in Magiſtratu conſtituti, vel proprio vel ſuperiorum ſuorum nomine & loco Juris & Juſtitiæ adminiſtrationem exercent, ne quenquam Privilegium hoc Noſtrum Cæſareum temerè & impunè transgredi aut violare patiantur, quin potius contumaces quos compererint, præſcripta pœna plecti aliisque idoneis modis coërceri curent, quatenus & ipſi eandem mulctam evitare maluerint. Harum teſtimonio litterarum manu noſtra ſubſcriptarum, & Sigilli noſtri Cæſarei appenſione munitarum, datum in Civitate noſtra Viennæ, die quarta Septemb. anno Dni. Mill. Sexcent. Sexag. quarto, regnorum noſtrorum Romani Septimo, Hungariæ decimo, Bohemiæ octavo.

LEOPOLDUS

(L.S.)

Vt.

Wilderich Baro de Walderdorff. &c.

Ad mandatum Sac. Cæſ.
Majeſtatis proprium.

Gulielmus Schröder.

LOVIS

LOVIS par la grace de Dieu, Roy de France & de Nauarre A nos aimez & feaux Conſers: ſergens tenans nos Cours de Parlement M. des Reqtes: ordinare de noſtre hoſtel, Baillifs, Seneſchaux, Preuoſts leurs Lieutenans & autres nos Juſticiers & officiers, qu'il appartiendra, Salut, Noſtre aimé Jean Beyer Marchand Libraire à Francfort, nous à fait remonſtrer, que dés le mois de Decembre 1664. nous luy aurions accordé nos lettres de priuileges, pour l'impreſſion du liure intitulé Guilhelmi Fabricy Hildani opera obſervationum & Curationum Medico Chirurgicarum, quæ extant omnia obſervationes Schenkij cum additionibus Stranſsij, ce quil auroit executé, Mais comme le temps, porté par noſdites: lettres est expiré, & que l'expoſant a fait de grands frais à l'impreſſion du liure, leſquels il ne pourroit pas retirer ſi ne luy eſtoit permis, d'en continuer l'impreſſion, Nous requerant humblement luy en vouloir permettre la reimpreſſion, & pour ce luy en accorder nos lettres à ce neceſſaires, à ces cauſes deſirant fauorablement traicter ledit: expoſant, Nous luy auons permis & permettons par ces preſentes, de faire reimprimer en ladite: ville de Francfort, vendre & debiter ledit: liure cy deſſus enoncé par tout noſtre Royaumo, en tel volume & caractaire, par tel libraire & Imprimeur que bon luy ſemblera pendant le temps & eſpace de Sept anneés, à commencer du jour & date que ledit: liure ſera acheué de reimprimer pour la premiere fois, faiſant tres expreſſes Inhibitions & deffenſes à toutes perſonnes, de quelque qualité qu'elles ſoyent, d'imprimer, vendre & debiter, faire imprimer ou contrefaire icelny ſans la permiſſion & conſentement dudit: expoſant ou de ceux qui auront droict de luy, ſoubs pretexte d'augmentation, correction, changement de titre ou autrement en quelque ſorte & maniere, que ſe ſoit, à peine de mille liures d'amande & de tous deſpens, dommages & Intereſts & de confiſcation des exemplaires, à la Charge, qu'il en ſera mis un exemplaire dans noſtre Cabinet du Chaſteau du Louure, deux en noſtre Bibliotequе publique & un en celle de noſtre treſcher & feal le Sr: Seguier Cheualier Chancellier de France, auant quo de l'expoſer en vente, ſuiuant noſtre reglement comm' auſſy à faute de faire regiſtrer le preſent priuilege ès regiſtres du Sindicq des libraires & de raporter ès mains de noſtre aimé & feal Conſeiller en nos Conſeils grand audiancier de France en quartier un recepicé de noſtro Bibliotequaire & du Sr: Cramoiſy commis par noſtre dit: Chanceliер de la deliurance actuelle des dits: Exemplaires, Nous auons dés àpreſent declaré la dite: permiſſion de reimprimer Nulle & auons enjoinct aux Sindiques des libraires de faire ſaiſir tous les exemplaires, qui auront eſté imprimez, ſans auoir ſatisfait aux clauſes porteés par ces preſentes, ſi vous mandons que de ces dites preſentes vous ayez à faire iouir ledit: Beyer & tous ceux qui auront droict de luy, pleinement & paiſiblement, contraignant tous ceux qu'il appartiendra par toutes voyes deues & raiſonnables, Et à noſtre premier huiſſier ou Sergeant ſur ce requis, faire pour l'execution des preſentes tous exploicts neceſſaires ſans demander autre permiſſion. Car tel eſt noſtre plaiſir, Donné à Paris le vingt quatrieſme jour de feburier L'an de grace mil six cens soixante cinq & de noſtre regne le vingt deuxieme.

Par le Roy en ſon conſeil

Longuet

(L.S.)

JOANNIS SCHENCKII A GRAFENBERG, MEDICI, AD CANDIDUM LECTOREM,

PRÆFATIO.

HAUD parum ex te cùm tuâ, tum meâ quoque fore exiſtimavi, *Candide Lector*, ſi quo conſilio aut inſtituto, ad laborem hunc ſuſcipiendum publicandumque acceſſerim, paucis tibi & verè aperirem. Cùm in tanta ingeniorum ætatis noſtræ fœcunditate & præſtantia, vix ullo alio ſcribendi genere præclarius quenquam de univerſa Medicina mereri poſſe ſemper putarim; quàm ſi quæ non tam doctrinâ quàm experimento Clariſſ. Medici nova & admiranda, vel in curandis morbis, vel in hominum corporibus ſcitu non minùs utilia, quàm neceſſaria obſervarunt, unico quaſi volumine, ſparſim aliàs & incidenter, vellicatim quidem illa, & velut palantia tradita, iis quæ recentiores docti & ſummi quidam viri, in hoc argumento ex profeſſo & ſeorſim ſcripſerunt, conjuncta tandem, & ad cognoſcendam faciendamque Medicinam opportunè diſpoſita, & in unum veluti corpus redacta, in publicum quiſpiam proferret: idque potiſſimùm eo docendi genere præſtaret, quod Hiſtoriâ ut plurimùm, & exemplis, quibus appoſitè docemur atque confirmamur: conſtaret, rarique caſus, cauſæ abditæ, eventus inſperati & incredibiles ſæpe, curationes memorabiles, nec non corporum conformationes monſtroſæ proponerentur. Operæpretium me proinde haud aſpernabile facturum ſperavi, ſi hunc ego laborem mihi ſumerem, divini *Hippocratis* exemplum ſecutus: qui admirandis illis ſuis *Epidemiorum libris* (quibus omnia, quæ toto vitæ ſuæ tempore medendo obſervarat, concludere voluiſſe creditur) velut ideam quandam extruendæ porrò Medicinæ & amplificandæ conſtituit: cujus imitatione ſubſequens ætas excitata, artem noſtram omnibus numeris abſolveret, & ad ſummam perfectionem deduceret. At verò Hippocratis laborem hunc, *Galenus* etſi ex profeſſo & ſingulari ad id comparato ſcripto haud proſequi viſus ſit, niſi quod ad ejuſdem Epidemiorum opus, *Commentarios*, partim extantes, partim temporum injuriâ abſumptos, poſteritati reliquit; idem tamen author oppidò quàm multas obſervationes proprias & memorabiles, quibus Medicinæ inſignis acceſſio facta eſt, paſſim operibus ſuis inſeruit. Id quod is demum ſcite & affirmare poteſt, qui in ſcriptorum illius diligenti lectione verſatus eſt. Has *Rabi Moſes Iſraelita*, pro ſeculi ſui & interpretum infelicitate atque inſtituto, *Aphoriſmorum ſuorum opere*, ex unico, ut apparet, Galeno concinnato, *part.* 24. *de Miraculis in medicinalibus libris repertis* inſcripta & congeſta exhibuit. Sed & *Symphorianus Compegius* ex Galeni monumentis obſervationes ſuperioribus annis collegit, quibus *Hiſtoriarum campos* titulum fecit. Verùm cùm per ea tempora, bona adhuc Galeni ſcriptorum pars, à doctis interpretibus nondum translata, deſideraretur, factum eſt, ut & hunc laborẽ, vir ille aliàs de re Medica, pro tempore, non malè meritus, feliciter abſolvere haud potuerit, & ordinem in congerendo ferè nullum tenuerit. Ex Arabum numero, præter Raſim, Græcorum religioſum admiratorem & experimento Nobilem, nemo hoc argumentum attigit: niſi quod Rhaſi *Avenzoarem* ſubjicimus: ſed omnes veterum inventis contenti, arti, præter medicamenta nonnulla, & perpauca quædam alia, nihil adjicere conati ſunt. Qui tamen vel hoc nomine excuſari merentur, quod iis per religionem, humana corpora, ad latentium morborum & cauſsarum inveſtigationem, diſſecare non licuerit. Ille verò etſi nulla diſſectionum operâ perfunctus, nihilo tamen minùs ſolius artis exercitatione &

lectione uſus, in vaſto illo ſuo operequo univerſam Medicinam, Oribaſii ad Julianum Imperatorem Συνόψεως exemplo, concludere voluit, & *Continens* appellavit, *libro decimo ſeptimo, capitulo decimo quarto, de Mirabilibus*, quæ in medendo annotarat, pertractavit: quo ægrorum Hiſtorias raras triginta quatuor enumerat. Poſt hunc ſeculo barbaro ſtudium hoc prorſus intercidit, & planè reſtinctum eſt: niſi quod *Gentilis, Matthæus Gradius, Guilielmus Placentinus, Valeſcus Tarentinus, Nicolaus Florentinus, Gattinaria*, exempla quædam rara, perpauca tamen, ſtylo familiari & horrido, in denſiſſimis eorundem commentariis delitefcentia ad nos tranſmiſerint. Cæteroquin noſtra hac ætate, quam tertiam & ultimam conſtituimus (primam enim Medicis Græcis & Latinis veteribus tribuimus) qua ſingulari Dei Opt. Max. providentiâ, non tantum linguarum, artium & diſciplinarum omnium ſtudia, ad ſummam integritatem deducta cernimus, verùm etiam Medicinam ipſam priſtino ſuo nitori, certatim per omnes tum nationes, tum partes ſeu locos, nondum abſoluto primo hoc centenario, excultam, reſtitutam, magnoque mortalium commodo exauctam propagatamque habemus, ἀξιολόγους ἰατρικὰς haud parum multi ſanè tradendas ſibi ſumpſerunt. Horum alii ex profeſſo, alii verò aliis ſuis ſcriptis, quod ſupra quoque monui, diſperſa intulere: alii denique utroque modo propoſuere. Propriis quidem libris, tum publicatis, tum publicandis argumentum hoc viri celeberrimi, *Benivenius, Cardanus, Fernelius, Veſalius, VVierus, Coiterus, Vallerıala, Hollerius, Dodonæus, Gemma, & Trajanus* excoluere. Alii ſuis operibus rara & nova plurima commiſta exhibuere, *Alexand. Benedictus, Braſſavola, Columbus, Euſtachius, Iacotius, Trincavella, Scaliger, Langius, Pareus*, & alii, quos ex adjuncto catalogo cognoſces. Vtroque modo, *Fernelius, Veſalius, Cardanus, VVierus, Hollerius & Gemma* in utiliſſimo hoc argumento verſati ſunt. Cæterùm de primis, privatim nonnulla ſubjicere viſum eſt.

Benivenius ex recentioribus eruditis, primus omnium glaciem fregiſſe, & facem aliis, ut eo confidentiùs auderent, prætuliſſe viſus eſt. Quem quidem circa ea tempora, quibus lues Indica primùm, non tam gliſcere quàm ſævire cœpit, floruiſſe apparet. Et hic ille eſt, qui *libello, de abditis nannullis ac mirandis morborum & ſanationum cauſis* edito, nullo novationis ſtudio, ſed juvandæ locupletandæque ſolùm Medicinæ occaſione, innotuit: primuſque liberè de Medicina ſentire & pronunciare auſus fuit: diſſectionibus corporum, ex occultis diuturniſque morbis peremptorum, adhibitis.

Cujus induſtriam omniſcius ille ille & πολυμαθέστατος *Cardanus*, annis plus minùs ſexaginta inſecutus, ſuum illum *de admirandis curationibus & prædictionibus cõmentarium*, in publicum & commune bonum retulit, plus certè in receſſu continentem, quàm primâ ſtatim fronte præferentem: qui lectorem non tam attentum quàm in facienda Medicina exercitatum expoſcit. Contentus in tanta brevitate author, nobiliſſima quæque medicamenta, adeoque infallibilia ſæpe remedia, vix nomine, citra omnem epangeliam, prudenti anagnoſtæ ſignificare. Idem *libris de Subtilitate, & Varietate*, & aliis pleriſque ſuis, ſubinde ſui ſimilis, arcanis, raris, & novis affluens, præſtitit.

Amatus Luſitanus, Curationes Medicinales per Centurias exhibuit, multâ rerum varietate refertas, & rarioribus affectuum atque remediorum exemplis illuſtres.

Proximus *Fernelio Gallo* poſt Hippocratem & Galenum, velut numini cuidam, locus debetur. Hunc Gulielmus Plantius, ejuſdem gener, *commentarium* reliquiſſe teſtatur, *quo obſervationes earum, quæ in curandis morbis nova deprehendit, congeſſerit*. Quem magnum illum Cratonem, Cæſareum Archiatrum & conſiliarium, tantopere ſitire, expoſcere, & cum multis aliis ſummis viris deſiderare conſtat. Mirum verò, res tam utiles & neceſſarias, tamdiu celari ab iis, quibus tamen ex communicatione de uſufructu decedit nihil, & Authoris illuſtri aliàs nomini, plurimum præterea laudis accreſcere poſſet. Sed quænam hæc tam diuturna, & Medicinæ tantum non detrimentoſa procraſtinatio eſt? Apud invidum aliquem, ſtolidum, aut avarum deliteſcere vix mihi perſuadeo. Quorſum enim canem ad præſepe, quod ajunt, invigilare attinet? Spero autem propediem, cum aliis pleriſque Fernelianis, cum fœnore, & hunc quoque tanti viri fœtum proditurum: quandoquidem nuper quidam publicandis ejuſdem Conſiliis ſeu reſponſis, & de re medica & de Fernelio ipſo præclarè merentes, ad alia ejuſdem prepediem evulganda, quaſi præludere viſi ſunt. Certè hoc ipſo commentario, non ſine rei Medicæ jacturâ gravi, hactenus caruimus. Fernelium ſanè eum omnino fuiſſe novimus, quem nulla veterum quantumvis præjudicata authoritas, à veri inquiſitione abſterrere aut avocare potuerit, quin multa nova, libero ingenio fretus, in artem invexerit. Commentarii porrò deſiderati hujus vices pro tempore explere fortaſſe poſſunt, *obſervationes* ejuſdem, *ex Pathologia & Abditorum libris* potiſſimùm à me ſupra ſexaginta excerptæ, & in opus hocce noſtrum debitis locis diſtributæ.

Veſalius Sincerioris Anatomes, quam non ex chartaceo libro, ſed ex ipſo corpore humano, tanquam naturæ libro, deſcripſit, parens, diverſum omnino ab edito, ſed æquè ne-

ceſſa-

neceſſarium atque frugiferum *Opus Anatomicum* conſcripſerat: quo non, ut in priore, ſanorum tantùm, & ſecundum naturam ſe habentium; ſed vel ex occultis diuturniſque morbis, demortuorum corporum, diſſectionum Hiſtorias, fuſiſſimè complexus fuerat: labore profectò ad morborum, cauſſarum, ſignorum, curationum, & corporum perveſtigationem, etiam Regum theſauris præferendo. Quem tamen eandem fortunam, & fatum idem, quod Fernelii, ſubiiſſe, heu nimis quàm verum eſſe comperimus, In Hiſpania eundem latere veriſimile eſt: ut illius palingeneſiam optare veriùs quàm ſperare liceat. Ex editis verò authoris ſcriptis, exempla rariora, perinde atque ex Fernelianis, itidem operi noſtro, ad jacturam hanc quoquo modo ſarciendam, inſervimus.

Ioannes VVierus, arcanorum naturæ callentiſſimus, doctiſſimusque ætatis noſtræ Medicus, ante annos ſedecim & ipſe quoque *Obſervationum Medicarum rariorum librum* primum in lucem protulit, multijugâ ſanè rerum medicarum cognitione refertum, novorumque morborum, Scorbuti inprimis, Quartanæ item, & Peſtilentium atque Hydropis curatione, nec non meatuum clauſorum ingenioſâ Chirurgiâ inſignem. Cujus reliquos inſtituti hujus libros velut omnium abſolutiſſimos, & primo haud inferiores, ex fœcundiſſimo Authoris ingenio, multorumque annorum apud magnates medicâ experientiâ confirmato judicio profectos expectamus.

Succedit his Germanorum celeberrimi Anatomici *Volcheri Coiteri, Reip. Norimbergenſis Medici & Chirurgi feliciſſimi*, *Obſervationum Anatomicarum & medicarum & Chirurgicarum Miſcellanea varia*, ex humanis corporibus, tam ſanis quàm malè affectis, tam vivis quàm mortuis, deprompta. Hunc virum nobis immatura mors ſubtraxit. Ex quo enim infelicem illam expeditionem Gallicanam ſecutus, Caſtrenſis Medicus factus eſt, ut corporum diſſecandorum occaſione, abſtruſorum morborum penetralia cognoſceret: vitam ſuam ibi magnâ cum artis Medicæ & Anatomicæ jacturâ poſuit.

Hollerii conſummatæ eruditionis, atque Hippocraticæ Medicinæ religioſiſſimi, & poſt unum Galenum ſummi interpretis, *libellum*, *ſingulares aliquot Authoris obſervationes, aut medendi conſilia ſpectantes*, continentem, *Anton. Valetius cum ejuſdem de Internis morbis opere* publicavit. Idem ſimiles alias plures, cùm *in commentariis ad Aphoriſmos Hippocratis*, *& ejuſdem Coaca*, tum vel maximè *in Scholiis ad Internos morbos* (ſiquidem ad eum Scholia illa, docta ſanè, ſpectant) cumulatiſſimè & feliciſſimè exhibuit.

Franciſcus Valleriola, vir doctiſſimus & de arte medica bene meritus (quo eum elogio maximus ille Crato cohoneſtavit) præclarum quoque *opus obſervationum ſuarum* foràs dedit. In quo graviſſimorum morborum hiſtoriæ, eorum cauſæ, ſymptomata atque eventus, tum & curationes, miro ordine & elegantiâ ſingulari deſcribuntur. Quod ſi filius ejus, & ipſe Medicus, pio in paternos cineres affectu quaſi ἀντιπελαργῶν, eas, quas pater ad ſexcentum reliquiſſe dicitur obſervationes alias, publici juris facere dignabitur, næ illæ, non tam patris per ſe illuſtre nomen, quàm ſuum ipſius, præter id quod Medicorum filios ſibi arctiſſimè devinciet, nunquam intermoriturâ famâ proferet.

Noviſſimè omnium ſenio venerandus, & ſolidâ eruditione præſtans, experientiaq; ſingulari præfulgens, judicio verò acerrimo inſignis, tū obſtitpium hiſtoriam clariſſimus, *Rembertus Dodonæus, Cæſareus Medicus, Medicinalium Obſervationum exempla rara*, & paulo pòſt *recognita & aucta*, in commune contulit. Quo ſcribendi genere vehementer delectatus, *Annotationes* inſuper *ad Benivenium*, variâ quoque & rara Hiſtoria conditas, adjecit.

Quin & *Cornelium Gemmam*, virum in omni Philoſophiæ & Medicinæ genere ad miraculum uſque doctum, arcanorum naturæ, ut ſi quem alium, callentiſſimum, *Hiſtorias* quoque *Medicas, ac* ἀφηγήσεις *morborum*, quibus nihil hodie utilius ſcribi poſſe conceptis verbis affirmat, adornaſſe conſtat: ſed & morborum omnium ſingularium, & praxeos ſuæ curriculum univerſum, cæteroſque rariores caſus, in unum volumen redactos, ſi fata vitam conceſſiſſent, editurum ſe pollicitus eſt. Quod cujuſmodi futurum fuerit, vel ſola illa *deſcriptio rara & epidemicæ Febris peſtilentis*, quæ *ad hemitritæum Galeni* acceſſit: tum illa *de peſtilentia ipſa tractatio*, abunde demonſtrare poſſunt. Exorandi proinde, nobiliſſimi atque doctiſſimi celeberrimæ Lovanienſis Academiæ Medici, ut vita defuncto collegæ, tanquam ſuccenturiati adſint: & ab ejuſdem hæredibus, quacunque tandem ratione poſſunt, redemptum opus, etiam imperfectum, abſolvant & publicent. Quo beneficio & labore, vel maximè ſibi φιλιάτρους omnes obnoxios reddent. Nos quidem ex authoris *Cyclognomicis & Coſmocriticis*, exempla non pauca ſingularia noſtro volumini intulimus.

Alexandrum Trajanum Petronium, *Romanum* Medicum perfectiſſimum, edito inter multa alia *de morbo Gallico opere* conſummatiſſimo celebrem, in conſimili labore jam à multis annis occupari, nuper ex literis doctiſſimi & induſtrii Viri, D.D. Martini Holtzapfelii, Medici, ad Clariſſimum Virum D.D. Jacobum Moccium datis cognovi. Cujus hæc ſunt verba: *Petronius Hiſtoriam à ſe curatorum morborum (opus luce digniſſimum) edet intra paucos annos. In eo ſemper ad individua curandi methodum accommodat, & quid diebus ſin-*

gulis in hoc vel illo acciderit, quid è contra adhibuerit, quomodo cura profecerit, quid ipſe prædixerit, & quid evenerit patientibus ſuis, &c. enumerat: citatis nominatim Romanis in curam ſuam receptis. Monſtravit mihi labores eos, tales, quales inprimis optare ſolemus, ut omnes alii clari Medici in medium conferant. Hæc ille. Communibus itaque votis expetendum, ut tantum tamque utile & rarum opus, quod antiquorum in hoc argumento gloriam æquare, recentiorum verò illuſtrare aut exercere queat, maturè ab authore, antequam humanitus ei quid eveniat, ad publicos uſus proferatur: ne tot annorum vigiliæ & labores, ad ægrotantium pædores, moleſtias, & gemitus, ab abſolutiſſimo Medico exantlati (quod ipſum Fernelii, Veſalii, Valleriolæ, Gemmæ, & collegæ quoque illius olim Bartholomæi Euſtachii ſcriptis accidit) dubiam vitam ſortiantur, & poſteritas tanto bono fruſtretur.

Petrus Salius Diverſus, accuratus Auctor & vir longè Doctiſſimus, edidit non ſolùm *de Febre Peſtilenti Tractatum*, ſed & *Curationes quorundam particularium morborum, quorum Tractatio ab Ordinariis Practicis Medicis non habetur*, in quibus Selecta quædam argumenta Medica rariora exquiſitè deſcripta exhibuit.

Inter omnes hoc idem argumentum luculentiùs & poſteriùs excoluit *Marcellus Donatus*, multæ & raræ Lectionis Vir, qui publicâ *Hiſtoria mèdica memorabili*, ex profeſſo nobis Exemplorum memorabilium ſylvam, ex diverſis Auctoribus congeſſit, & per humani corporis partes membratim deſcripſit.

Huc accedunt *Petrus Foreſtus Belga*, & *Martinus Rulandus Friſinus*, Medici Practici celeberrimi: quorum hic *Curationes Empiricas* arcanis medicamentis chymicis atque privatis abſolutas; Alter verò, *Obſervationes & Curationes affectuum humani corporis*, plures & copioſas, in lucem retulere. Uterque & ex his præcipuè Foreſtus, rariora morborum, cauſſarum, & curationum exempla, exhibuit: unde non parum excerpſimus.

Reinerus Solenander Clariſſimus Medicus Ducis Clivenſium Archiater, experimentis celeberrimus & Praxi Medica Illuſtris, *in Opere Conſiliorum poſteriùs per ſectiones quinque edito*, Exempla multa Rara, & quædam alia *in Conſiliis ipſis*, publicavit: cujus operam & induſtriam cum aliis celebramus.

Atque hæc de authoribus omnium ætatum & ordinum, qui argumentum hoc excoluerunt: maximè verò de iis, qui illuſtri hoc ſeculo id ſingularibus ſcriptis, magna cum nominis ſui & artis propagatione præſtiterunt, præfari viſum eſt.

Nunc quem uſum ex hoc opere ſperare liceat, ediſſerendum. Quanquam, autem ſupervacaneus fortaſſis labor iſte quibuſdam videbitur, quod eruditis vel ex ſola operis inſcriptione, aut paucorum ejuſdem exemplorum lectione, confeſtim immenſa hujus ad Medicinam pariter & Philoſophiam utilitas, nemine licèt docente, admonentéve, conſtare poſſit: viſum tamen eſt, ea de re, non tam Medicinæ ſtudioſorum nomine, quàm calumniatorum occaſione, pauca quædam in medium adferre.

Primum omnium veterum placita, haud parum ſine multa, hactenus vel pro dubiis, vel etiam pro commentitiis habita, ex his confirmare poſſe & ſtabiliri oſtendemus. Viciſſim quædam eorundem dogmata, pro veris ſacriſque tradita, ad hunc veluti Lydium lapidem explorata, meritò pro ſuſpectis, ne dicam falſis, deinceps haberi poſſe evincemus. Quinetiam nova plurima, veriſſima, & ſcitu non minùs neceſſaria quàm jucunda, cum magna rei medicæ acceſſione, recens inventa docebimus. Artis denique medicæ partes omnes hunc in modum mirificè illuſtratas, confirmatas, correctas, & auctas exhibebimus.

Ex veterum placitis, recentiorum obſervatione confirmatis, exempli inſtar ſit pulmonis hydrops, ab Hippocrate *lib. de morbis* 2. *num.* 16. propoſitus. Cujus etſi nulla apud reliquos Græcos, Latinos, Arabes, aut mixobarbaros mentio fiat: at noſtra tamen ætate, tam Illuſtribus Fernelii, Fallopii, Hollerii, Columbi, Coiteri, Cardani, Salii, Menzelii, Jacotii Hiſtoriis innotuit, ut ne Hippocrati quidem ipſi, hujus natura, differentia, locus affectus, & ſymptomata, æquè atque nunc cognita & perſpecta fuiſſe videantur: nuperque adeò Doctiſſimus *Crato*, Maximilianum Secundum Imperatorem Auguſtum, æternæ memoriæ, pectoris hydrope, cum cordis palpitatione ad 20. annos infeſtante, obiiſſe teſtatur: inventis aquei humoris in cavitate pectoris ſupra duas menſuras. Quæ viſceris imbecillitas jam inde à S. S. Imperatore Ferdinando pulmonibus putridis & ſanioſis, ſiniſtri lateris membranis validè adnatis, in filium propagata videatur. Cephalalgiæ genus quoddam *Raſis & Avincenna* deſcribunt, ex vermibus in capite natis, Indis Medicis cognitum, capitis vehementi dolore infeſtum, & tetro odore moleſtum. Quem affectum, ut Avicennæ quoque ætate quidam ut fabuloſum exploſerunt, ſic nemo alius præter *Gerard. à Solo*, ad noſtram uſque ætatem, quod ſciam, de eo meminit. Eum ipſum cùm primò legerem vel Indis proprium, vel commentitium morbum eſſe judicabam, quod vivo homine cerebrum ad tantam corruptionem pervenire non poſſe crederem. Poſtmodum verò cùm *Hollerii & Thomæ à Veiga* obſervationibus confirmaret: atque

insuper

inſuper luculentis *Gemmæ & Conradini* Hiſtoriis convictus, veritati manus dedi: Evidenter namque illi demonſtrarunt, peſte, febre Ungaricâ theriode, & hemitritæo peſtilente laborantium cerebrum, varii generis vermiculis, craſſis nonnullis & brevibus, nonnullis cimicum ſimilibus, affectum fuiſſe, & ex recens mortuorum auribus, aliiſque locis turmatim erupiſſe. Itaque hunc morbum vulgus ab argumento & effectu cerebri vermem, & ex eo cephalalgiam natam, nominavit. Ex noſtris *Coiterus*, cerebri verminationem in *obſervationibus ſuis* impugnavit. Sed à viris bonis admonitus, quibus malum hoc per experientiam innotuerat, circa finem ſui operis ſententiam ſuam revocavit. Ut hinc quoque conſtet, multa rationibus ſubtilius aſtrui poſſe, quæ tamen ad ſenſuum fidem & experientiam rerum omnium magiſtram, longè aliter ſe habeant. Colicum dolorem in paralyſin deſinere interdum, primus ex veterum numero Ægineta docuit. Poſt quem alii ferè omnes affectum hunc neglexerunt. De natura illius, de cauſſis, & curatione, eruditiſſimorum ſeculi noſtri Medicorum ſententias, & obſervationes, primo libro noſtri hujus Operis, & nonnulla etiam quinto, producemus. Hoc ipſum nos etiam argumento, cum reliquæ Germaniæ; tum nobis præſertim in vicinia apud Briſacenſes & Waldkirchenſes familiari & penè domeſtico, indies experimur, Italis aliiſque nationibus inſolito & novo. Pertinacem tuſſim provenire aliquando à vermiculis, muſcis, & (ut interpretes habent) animalibus muſcilliones aſſimilantibus, in pulmone, aſpera arteria, & vitalium inſtrumentorum regione enatis, auctores Arabici non obſcuri affirmant. Hoc ex noſtris *Benivenius*, *Fernelius*, *Braſſavola* comprobant. Et Ulyſipponenſem quandam fœminam nuper, poſt moleſtiſſimam, diuturnam, rebellemque tuſſim, ſtrobylis nucleis ſimillimos vermes exrevisſe, *Thomas à Vega* diſertè docet. Quibus omnibus, multa veterum, pro fabuloſis & falſis, aut ſaltem incertis hactenus credita, firmiſſima, veriſſima, & certiſſima eſſe evincitur.

Venio ad ea, quæ veteres parum firma, nec ſatis bene pervestigata, nonnunquam etiam omnino amplianda & fortè abroganda, ad poſteritatem tranſmiſerunt. Cujuſmodi illud *Galeni* eſt: Cor abſceſſum pati non poſſe, neq; pulmonem aut ligamenta dolorem.

Idem alicubi affirmat proprio affectu cor laborare incipere, vel ob ſimplicem intemperiem, ſive inæqualem, ſive æqualem, vel ob inflammationem aut eryſipelas: antequam verò augeatur affectus, animal interire. Quibus *Plinius* quoque accedit, dum ſcribit: *Solum hoc viſcerum vitiis non maceratur: nec ſupplicia vitæ trahit, læſumque mortem illicò adfert. Cæteris corruptis vitalitas in corde durat.* Sed quid dicturus fuiſſet *Galenus*, & poſt eum *Plinius*, ſi cor Viri Principis, pyri coſti inſtar flaccidum & torridum ex recenti diſſectione inſpexiſſent: qualia intemperierum vel inæqualium, vel æqualium initia ſaltem comminiſci potuiſſet, cùm veriſimile ſit, viſceris hujus ſecundarios humores, in tali conſuetudine abſumptos fuiſſe, non tridui ſpatio, ſed longo tempore, mœrore & vigiliis? Quid de abſceſſibus & natura, & loco, & quantitate, & duratione, & illuvie variis: quid de ſymptomatibus prodigioſis reſpondiſſent? Numero quidem, quales in uno corde *Fernelius* tres vidit. Loco verò, in auriculis *Maſſa & Trincavella*, in ambitu *Columbus*, in ſubſtantia *Hollerius*, in ventriculis *Benivenius*, annotarunt. Quantitate denique & illuvie, velut cùm majorem cordis partem ſanioſam, corruptam, & putridam, *Cornax & Franciſcus Rota* conſpexerunt, Siccine cor, nobiliſſimum ac robuſtiſſimum viſcus, humoris vitio moram tantam, donec vomica abſolvatur ſuſtinebit, & antè mors, quàm morbus pareat, occupabit? Certè ſi nobilitatem ſpectes, cerebrum corde inferius non fuerit. At illud ex cauſſis nonnullis putredinem ſentire conſtat. Si robur conſideres, oſſa cor longè etiam ſuperant, & nihilominus vivente homine, corruptioni, teredini, & abſceſſibus obnoxia ea invenias. Jam ſi varia etiam cordi humano innata expendamus: veluti pituitoſas concretiones, minimi digiti longitudine & craſſitie carunculas, imò verò glanduloſæ carnis nigricantis libras duas in ſiniſtro ventriculo inventas, vermes item & tumores ovi magnitudine, lapides denique, de quibus paulo poſt: an cum *Galeno & Plinio* viſcus hoc vitiis non macerari, nec ſupplicia vitæ trahere porrò affirmabimus? Et hæc eo conſilio in medium proferre volui, ut candidus Lector cognoſceret, quæ noſtra ætas per Anatomiam didicit: multa naturam aliquando moliri, nobis, qui veterum ſaltem decreta ſectamur, incredibilia, nedum incognita, vera tamen: multa ipſo ſenſu quotidie deprehendi, in quibus humani ingenii vis deficiat, & principia theoriæ vel nullum vel ſaltem exilem præſtent uſum. Ad aliud *Galeni* decretum, *libro de Locis affectis* ſancitum, progrediamur, quum ait: *A locis ipſis morborum indicia ſumuntur, eo quod quibuſdam ſolis morbus hic accidit, quibuſdam verò ſolis non evenit. Quippe ſoli oculi ſuffuſione laborant, lapis in renibus & veſica naſcitur, atque (ut nonnullis placet) etiam in colo: lumbrici in inteſtinis gignuntur.* Hæc ille. Quam quidem de lapidibus renum & veſicæ, de lumbricis item inteſtinorum propriis, ſententiam, omnes omnium ætatum Medici, ad noſtra uſque tempora, velut firmiſſimam & inconcuſſam receperunt. Niſi quod idem author, *ſexto ejuſdem operis*, perinde atque jam *citato loco*, etiam in colo genitorum,

& teneſmum provocantium, obiter mentionem facit, additque nec ſe unquam vidiſſe, neque videntem audiviſſe. Quæ verò aliàs ipſe quoq; grandinoſa ex pectore tuſſi rejecta animadvertit, lapidis nomine minimè dignatus eſt. At *Paulus* avellanæ magnitudine, duritie lapidosâ, & dum terræ alliderentur ſonora, ex thorace rejecta obſervavit: idemque multo evidentiùs *Trallianus* affirmat. Arabes præter ea, quæ ex Galeno tranſcripſerunt, nihil habent, niſi quòd *Avenzoar* in lingua natum lapidem, ſermonis uſum inhibentem, annotavit. *Vgo, Gentilis, Pedemontanus, Arculanus*, & alii, qui ſeculo barbaro vixerunt, pauciſſima quædam annotarunt.

Sed ut intelligatur, quanto plus uſus, quàm ratio & authoritas doceat: operæpretium videtur, quàm breviſſimè, & loca ubi lapides in corpore natos neoterici obſervarunt, & morbos atque ſymptomata, quæ pepererunt, recenſere. Quibus cognitis, luce meridianâ clarius fiet, in quantâ illi verſentur caligine, qui mordicus tuentur, veteribus nihil ignotum fuiſſe. In cerebro ortus lapis cuidam perennem & lethalem cephalalgiam attulit: Ad cerebri baſim cuidam alii genitus lapis, odorandi uſum ſuſtulit. In oculis, viſus hebetudinem, & tandem quoque cæcitatem: In lingua, non tam ſermonem impedivit, quàm tubam inflandi poteſtatem ademit: In dentibus, deformitatem & ſcabritiem: In maxilla dextra: In aſpera arteria & pulmonibus, tuſſim, laterum dolores, ſanguinis ſpuitionem, aſthmata, atrophiam, veram ex pulmonis ulceratione phthiſim, ſæpe mortem quoque: In corde (tanta enim lapidifico malo vis eſt, ut ne ipſis quidem vitalibus parcat) palpitationem, tabem, pus per urinas expurgari & renum dolores provocare ſolitum. Quin etiam cordis calculi aliquando cum pectoris hydrope conjuncti ſpectantur. Id quod non ſolùm doctiſſimus *Iacotius* in Jureconſulto obſervavit, verumetiam CL. V. V. *Crato & VVierus* annotarunt. Quorum hic in Imperatoris Maximiliani II. corde ſecto affirmat inventos tres lapillos, quantitate piſorum, unum interim majorem altero, colore rubigineo. Ille eundem pectoris quoque hydropi obnoxium fuiſſe teſtatur. Ad baſim arteriæ magnæ enati lapilli, ſanioſi & arterioſi concretique ſanguinis comites: In œſophago ſtomachi & gulæ ardorem excitarunt: In ventriculo diuturnos & intolerabiles dolores: In inteſtinis, colicos cruciatus, teneſmum, obſtructiones difficiles, alvum aſtrictam, ſtomachi & inteſtinorum perennes dolores, & nonnunquam mortem: In hepate, ictericos pertinaces, hydropem cum graviſſimis ſymptomatibus: In venis & ſanguine, intolerabilem pruritum motum convulſivum, maximè earum partium, ad quas venæ illæ ſabuloſum ſanguinem deferunt, ut ſi ad coxam, Iſchiadico perſimilem: In fellis folliculo vomitum, nauſeam, moleſtiam, ſtomachi & hypochondriorum torſiones, atrophiam, tabem, viſcerum obſtructiones, & inflammationes, morbum regium immedicabilem, vigilias, laſſitudines, mœrores, melancholicas affectiones, ad iram propenſiones, urinæ difficultatem & ardorem, cutis lepram, febrim, nec non ſubitaneam mortem: In liene, triduanum ſiniſtri lateris dolorem menſtruum ante plenilunium: In meſenterio complurium vitioſorum humorum colluviem & augmentum: In omento, & peritonæo calculi: In teſticulis, ramicem vel carnoſum vel aqueum mentientem: In glandoſo corpore paraſtatum ſeminis difficilem excretionem: In ſcroto numeroſi, iſchuriam: In Perinæo alii: In utero & matricis acetabulis, dolores parturientibus ſimiles: Lithopædion omnia phyſica miracula ſuperans. In abſceſſibus & apoſtematibus, aliquando ſine offenſa, nonnunquam (præſertim in inguinis abſceſſu) dolorem colico ſimilem: In vulneribus, velut veſicæ, eorundem conglutinationis impedimentum: In externis partibus, ut in umbilico deformationem. Hæc ut nemo Medicorum, ante annos ſexaginta circiter, tam explicatè, tam definitè, tot illuſtrium virorum teſtimoniis ſuſfulta comprobataque docuit: ſic ex iiſdem Galeni ſententiam, lapidum generationem ſolis renibus & veſicæ adſcribentis, convelli neceſſarium eſt. Etſi enim Heroi illi, dogmaticæ Medicinæ illuſtratori ſummo, immortales ſunt habendæ gratiæ, quòd deſertam penè Hippocrateæ artis poſſeſſionem ingenii ſui divinitate explicarit & ampliarit, ut ſicut ipſe ſibiipſi Hippocrat. ſic nos Galenum nobis bonorum omnium in arte medica auctorem eſſe ingenuè profiteri debeamus: attamen in communi veritatis cauſſa non plus auctoritati, quàm ratiocinationi & experientiæ tribuendum eſſe, vel Ariſtotelis ſummi Philoſophi exemplo diſcas. Is namque *lib.* 10. *Problem.* 42. affirmat, nullum animal, excepto homine, calculoſum fieri poſſe. Atqui in veſicis porcorum & aprorum, *Aponenſis, Geſnerus, & Encelius*, non ſemel lapides deprehenſos profitentur. Lapidem etiam nigrum, pondo unius libræ, equo ex veſica mortuo exemptum *Langius* teſtatur. Nos alio loco, ſi Deo videbitur, non modò ex homine, verumetiam ex variis animalibus, eorundemque partibus, puta ex capite, maxillâ, pulmone, corde, ventriculo, inteſtinis, hepate, felle, & renibus, complures erutos fuiſſe, hiſtoricâ fide, contra ſubtiles licèt & argutas, at experientiæ reluctantes tanti viri ratiocinationes oſtendemus. Vera etenim lapidum natura inveſtiganda, & ex veris principiis certæ hypotheſes conſtituendæ, non ex rationis acumine ſolùm, ſed ex ipſa ſapientiæ obſtetrice experientia: ſi modò univerſalis doctrina, quæ ſine errore ad particularia uſq; progrediatur, ex-

trui debeat. Et verò lumbricorum & verminationis, quam Galenus ad ſola inteſtina (quo loco potiſſimùm & frequentiſſimè proveniunt) contraxiſſe viſus eſt, eadem quæ lapidum ratio fuerit: cui ferè omnes corporis partes perinde obnoxiæ ſunt, varioſque morbos & ſymptomata horrenda generant. Quæ omnia hic referre, uti præfationis limites excedit, ita pleraque diligenter congeſta & concinnè digeſta, rectiùs ex ipſomet opere noſtro petentur. Sanè longum foret, omnia huc ſpectantia recenſere, præſertim ea, quæ ad Anatomiam faciunt: cùm (quod bonâ aliorum pace dictum volo) ferè omnia veterum in hoc genere ſcripta, ex promiſcua animalium & hominum ſectione obſervata, ad *Veſalium* uſque dubia, incerta, confuſaque plurima, nonnulla etiam planè falſa eſſe deprehendantur.

At his relictis, ea quoque attingamus, quæ ætas noſtra, prorſus nova, & veteribus omnino incognita, ad artem retulit. Cujuſmodi ſunt morbi novi, cùm alii, tum verò etiam contagioſi quidam, nonnulli cum contagio peſtilentes quoque. Inter contagioſos primas meretur morbus Indicus, vulgò Gallicus nominatus, quem non ſine errore quidam ad veteres retulere: decepti eo, quòd veneficium, characterem, ſeminarium, & virus illud ſuum, omnibus propè morbis communicet, ſymptomataque omnia reliqua labe & illuvie ſua teterrima contaminet & aſpergat, ut proinde, inſtar Protei cujuſdam, morborum omnium veluti apparitorem & proxenetam eſſe putaverint. Miſerabile certè vagarum libidinum flagellum, juſto Dei judicio, jam inde à patrum memoria, Europæis immiſſum: Indis & Barbaris, primam Africæ partem incolentibus, vernaculum. Cæterùm huic Scorbutus quoque Septentrionalibus endemius, contagio æquè infeſtus, & fœditate haud inferior, annumerandus: quem nonnulli ad lienes magnos Hippocr. alii ad ejuſdem Volvulum hæmatitem malè retulerunt. Brunnæ nuper in Moravia exorta lues crudeliſſima, ad ſcarificationum & cucurbitularum uſum conſequuta, ſymptomatum quorundam affinitate & novitate, etiam huc referri meretur. Porrò contagioſis & peſtilentibus ſimul, accenſeri debet Ephemera Britannica, quam aliqui hidropyreton, quaſi febrem ſudorificam appellarunt: non quod revera uterum τυφώδης ſit, ut quidam crediderunt, ſed quòd à ſimili ſymptomate & effectu, quo ægri primo ſtatim die ſudabant, nomen invenerit. Unde noſtris quoque ſudor Anglicus & Britannicus appellatus eſt: in Britannia etenim primùm ortus, magno terrore poſtmodum univerſam propè Europam concuſſit. His addendus alius popularis morbus novus, à variis ſymptomatibus varia nomina ſortitus: A b implacabili enim capitis dolore, Cephalalgiam epidemicam: a deſtillatione & gravedine anheloſa, Catarrhum epidemicum: à tuſſi & febre, Tuſſim popularem & Febrim epidemicam: alii Febrim catarrholam vel Catarrhum febrilem: Galli, quos Anno M.D.X. & rurſus Anno M.D.LVIII. infeſtavit, *Coquelucham*, quòd qui eo mali genere detinerentur, cuculione caput velarent: Germani, quos circa annum Domini M.D.XXC. non admodum vehementer afflixit, vulgò *das Hunervveh* (quòd laborantes ad inſtar gallinarum coryzâ vexarentur) appellavere. Hujus *Fernelius* obiter meminit. *Valleriola* verò *Bockelius*, *Stenglinus & Sporiſchius* viri doctiſſimi exactè deſcripſere: *Geſnerus* in Epiſtolis ſparſim attigit. Hujus ſævitia Romæ, eo ipſo tempore, quo Germaniam invaſit, ſupra novem millia hominum abſumpta fuiſſe, amicorum literis didici. Eodem ſpectat Pannoniæ lues, quæ febris Ungarica ϑηριώδης, & vulgò cephalalgia Ungarica, ſeu morbus Hungaricus appellatus eſt: genti huic vernaculus quidem affectus, at contagioſus & peſtilens, periculoſiſſimis ſymptomatibus ſtipatus, caſtris ferè infeſtus. In eâ namque, quam Divus Imperat. Maximilianus II. Auſtrius, anno partus virginei 1566. adverſus Turcarum tyrannum ad Camoram ſuſcepit expeditione, contagium ἐπιδήμιος graſſans, promiſcuo milite dimiſſo, in univerſam Europam diſperſum, pluſimos abſumpſit. Veteribus etiam non ſatis cognitam fuiſſe Buboniam peſtem, tum novam Italorum Febrem ſtigmaticam (Lenticulam, ſeu Lenticularem, vel Perechiam vulgò dictam, quòd maculis, pulicum puncturis ſimilibus, affecti ſcaterent) malignam potiùs quàm peſtilentem: inſuper Febres illas populares, cum morbillis & variolis, vix peſtiferis, conjunctas, liquidò demonſtrari poteſt. Superſunt etiam extra contagium aut peſtilentem conſtitutionem novi morbi alii, velut Enthuſiaſmus, ſeu inſaniæ illa ſpecies ſtupenda, quæ patrum memoriâ, maximè in Germania, plurimos corripuit: quâ affecti, nullo loco conſiſtentes, ſed ὀρθοστάδην diſcurrentes, choreas ad extremum uſque ſpiritum, niſi per intervalla contineantur, ducere ſolent, quam vulgus D. Viti choream nominat: ſymptomatum vehementia & curandi per muſicam ratione, proximè ad eum morbum accedentem, quem Tarantulæ, terreſtris ſcilicet aranei morſus infert: utrumque ex æquo Græcis perinde atque Arabibus incognitum. Horrendum denique aliud morbi popularis genus contigiſſe, in Pannonia narrant, viperis paſſim & lacertis in humano corpore natis, Anno 1549. mille hominum indies, poſt cruciatus acerbiſſimos, fœditate & crudelitate omnem ætatem ſuperante, intermentibus. Cæterum de aliis novis tum morbis, tum cauſis & eventibus quibus res medica inſigne incrementum acce-

Digitized by Google

accepit, per præcipuas jam artis partes, quantâ poſſumus brevitate, exemplis aliquot in medium productis agemus.

Paulo antè monuimus, Anatomen, quæ Phyſiologiæ primarium membrum ſtatuitur, à recentioribus ad veram hominis hiſtoriam addiſcendam, tantâ ἀκριβείᾳ excultam eſſe, ut veterum de ea confuſam doctrinam, vix ſatis tutum ſit artis ſtudioſo perlegere: niſi duplicem laborem ſubire velit, diſcendi primùm falſa & perplexa, deinde eadem ipſa dediſcendi. Unius namque anatomes operâ, Neoterici admirabile illud, & priſcis inexplicabile auditûs organum cognoverunt & explicarunt. Nec eſt quòd quidam nos ad receſſus illos Democriti, & colloquium cum Hippocrate ablegent: aut eorum, quæ de proceſſibus ſcopuloſis, de cavitate tympani, & ſuccingente membranâ ab Hippocrate notata ſunt, admoneant: nec quæ Galenus de labyrinthina cavitate, *lib. de Vſu partium*: quæ de cochleariâ parte Empedocles inter Plutarchi problemata: quæ de pleriſque his Celſus, *tractatu de oſſibus* ſcripſere, objiciant. Nam ſi cum his ea, quæ nos primo hocce libro operis noſtri, paulo quàm inſtitutum noſtrum tulit, fuſiùs ex *Coitero* tranſcripta exhibuimus, conferas: meras umbras & rudimenta ſolùm, nudaque propè nomina eſſe dixeris: ut interim multa, veteribus prorſus intacta, velut oſſicula, muſculos, chordam, meatus, feneſtras, atque id genus alia: prætereamus. Majus paradoxum illud, quum tactus organum, non in nervis, uti falsò creditum hactenus, ſed in membranis conſiſtere, à quibuſdam aſſeritur, tactus ſenſu rorem analogum, ad ſpecies tactiles, per omnes membranas diffundente. Jam verò neque in proceſſibus mammillaribus cerebri poſitam eſſe peculiarem vim olfactus, ſed ut viam quandam duntaxat, ad ſenſationis integritatem, cum aliarum partium œconomia conſpirare, deprehenſum à nonnullis. Guſtatilium item terum diſcretricem vim, in peculiari humore aqueo, in ſubſtantia rara, ab Anatomicis hucuſque non animadverſa, oblonga, dura, inæquali, cum piſcium fœtu comparata, & epigraphe oſſis ſphenoidis, vomeriſque ſpeciem præferentis concluſa poſitam eſſe, non vanis argumentis quidam profitentur. Et hæc quidem paucula, rara prorſus, nova atque admiranda, antiquitatis captum excedentia, de ſenſibus, à quibus maximè neceſſariæ hominis functiones proficiſcuntur, monere libuit, ut quid utilitatis operis noſtri lectio afferre poſſet, cognoſceretur. Nam ſi ad reliqua Phyſiologiæ illuſtratæ placita excurrere vellemus (verbi gratia, ſi de hæmatoſi vera hepatis & venarum: de lienis vicaria in hepatis defectu opera: de ſpirituum præparationis & generationis officina nova: ſi de tot oſſium, ligamentorum, cartilaginum, muſculorum, venarum, arteriarum nervorum, aliarumque partium, recèns animadverſarum, ſubſtantia, ſitu, cohærentia, functione, idque genus aliis, vel perfunctoriè dicere inſtitueremus) in immenſum noſtrà excreſceret oratio. Ipſius ſaltem fœtus humani, qui phyſiologiæ univerſæ baſim compendio quodam nobis ſuppeditat, abſtruſa & recondita, hucuſque latens hiſtoria, ſimul & notitia, nonne ut plurimum ita à veterum deſcriptione evariat, ut perpauca eorum, quæ vel ab Hippocrate, vel à Galeno tradita ſunt, conſiſtere queant, ſi majorem veritatis, quam anthoritatis rationem habere velimus? Jam verò ut ad Pathologiam deſcendamus, ad hanc ipſam non pœnitendum fructum ex opere hocce noſtro perventurum eſſe, præter novorum morborum paulò antè à nobis deſcriptorum hiſtoriam, vel unius capitis morborum cauſæ, mirum in modum apud veteres involutæ & implicatæ, fidem facere poterunt. Apoplexiam non ex ventriculorum cerebri obſtructione ſolùm, ſed & plexus choroidis, & arteriarum retiformium obturatione, à craſſa pituita, aut grumis ſanguinis concitata, ſæpe à copioſa aqua glutinoſa in ventriculis cerebri contenta, frequentiùs ab humore malancholico, tum & à congelato concretoque ſanguine, provenire, recentiores ex reſectionibus docent. Paralyſim ab intemperie frigida & humida, quidam etiam calida & ſicca: nonnulli à quovis humore ſpinæ medullæ infixo: alii à tenui & multa pituita, nervi ſubſtantiam totam irrigante (contra veteres, qui à craſſo homore nervis inhærente, aut eoſdem obſtruente oriri volunt) rationibus & experimentis multifariam quæſitis dependere contendunt. Vertiginis & ipſius melancholiæ novas cauſas præter mentem veterum annotavimus. Epilepſiam viciſſim à ſubſtantia vel mordaci, vel alioqui cerebro inimica, ejuſdemque ventriculos lancinante, ortum trahere aſſerunt. Jam in Convulſione nervos, neque per repletionem, neque per vacuationem immodicam ſic decurtari, ut muſculos trahant: ſed cerebrum morbi hujus verum ſubjectum eſſe, quod non κατ' ἐξοχὴν λογικὴν, ſed αἰσθητικὴν afficiatur, perhibent: propterea convulſionem morbum eſſe ſtatuunt ejus cerebri partis, qua appetitus ut proprio inſtrumento muſculos movet, non voluntatis arbitrio, ſed ſenſionis ſolum occaſione, à cauſa acri & infeſta irritata. Catalepſeos ſeu catochi cauſam vaporem frigidum & ſiccum, in ventriculos cerebri irruentem, & eoſdem diſtendentem, ſpiritusque quodammodo ſiſtentem & immobiles reddentem, vir magni nominis arguta diſputatione decernit. E diverſo alii per anatomen, ſanguinem craſſum, coctum aut concretum in majori vena, quæ medium caput perreptat, quinetiam ſerum rufum in cerebro poſteriore contentum, ad catalepſeos cauſam retulerunt. De Catarrhi, Aſthmatis, Singultus,

Ilei,

lei, Calculi, Iſchuriæ, Gonorrhœæ, Uteri ſuffocationis, Arthritidis, Elephantiaſis, aliorumque morborum cauſis hic agere, præter rem & inſtitutum fuerit, quum ex ſingulis operis noſtri claſſibus commodiſſimè peti poſſint.

Ad Simeiologica & Prognoſtica tempeſtivum eſt deſcendere: ſed delibando ſolum, ne in immenſum excreſcat præfatio. In hoc quidem genere admiranda ſagaciſſimæ naturæ, ſive ſapientia, ſive providentia, in criſeon ratione & excretionibus ſpectanda, celebrandaque occurrit. In Ecthymatibus non per nares, ſed per gingivas ſanguinem expulſum fuiſſe conſtat: eundem rurſus ſuppreſſum per veſicam cruento lotio evacuatum, cum ſalute ægri. Quanquam alius puer eadem copia ſanguinis oppreſsus, mictionem ejuſdem evadere haud potuerit. Stupendus quoque ex peſte vel decumbentium, vel demortuorum ſanguineus ſudor, non ſemel notatus. Sic cum quidam ex capitis cerebrique vehementi concuſſione ex caſu [illegible] factus, ſenſibus & mente deſtitutus eſset, febre, delirio & aliis pravis accidentibus præſentē mortē minitantibus citra capitis apertionem (cū nulla cranii fractura ſe proderet) ſeptimo die, ingenti ſudore oborto, cum frequenti ſternutatione, magnam puris vim per nares, os, & aures rejecit, & præter omnium ſpem ſanitati reſtitutus fuit. Eodem modo in Epilepticis paroxyſmis, per os & nares ſæpe aqueam eluviem profluere, aliquando etiam, ſed rariùs, nec niſi in ſumma morbi violentia, cerebri particulas unà protrudi, certa cum ægri pernicie, videmus. Similiter etiam cerebri, & partium intra cranium contentarum ſuppurationes, ex abſceſſibus vel aliter enatas, per aures diuturno profluvio expurgari, in omni ætate conſpeximus. In Phrenitide & Angina pus quandoque, à venis jugularibus in venam cavam, indeque in emulgentes & renes tranſmiſſum, tandem per urinas excerni notavimus. Sic in Pleuritide non tam per urinas, quàm per alvum pus ipſum deturbari quandoque viſum. Pulmonis abſceſſus per urinam, thoracis per alvum excretos, poſt Galenum *Matthiolus* & *Alexandrinus* obſervarunt. In intercoſtali pleuritide, exemplo planè ratò, nos hic Friburgi in nobili fœmina ſexagenaria, cui aſſiſtebamus, ſuppurationem foràs intus cum febre, lateris dolore & punctione, ſputo cruento, ut in genuina pleuritide, proceſſiſſe vidimus: poſtmodum etiam intus foràs eandem erupiſſe, & ex morbo, conſolidato ritè ulcere, quaſi miraculo quodam anum evaſiſſe, bona fide affirmare audemus. Cujus præterea ampliſſimum ſimul ac certiſſimum teſtimonium ferre poteſt nobiliſſimus idemque prudentiſſ. ſenex Joan. Udalricus à Stadion, provinciæ Beffortenſis præſes æquiſſimus.

Cordis etiam abſceſſus, cum calculis ibidem genitis, aliquot menſium ſanguinolenta & purulenta mictione, ſalvis renibus, expurgatos fuiſſe, *Hollerius* & *Iacotius* teſtantur. His accedunt hepatis abſceſſuum ſuppurationes, ſæpe per vomitum, aliquando per alvum aut urinas evacuatæ: rarius illud, eoſdem quoque per tuſſim & excreationem purgari. Infrequens quinetiam, ſed animadvorſum tamen, ad ſuras putrilaginem tranſmitti, certa cum ægri pernicie, & longa dolorum carnificina. Obſervatus quoque latens hepatis abſceſſus, in ventris muſculoſa ad ſternum regione manifeſtè extrorſum ſuppurari. Nec minori induſtria & ſolertia, natura interceptis aut præpeditis ſtatorum quotidianorumque excrementorum viis & meatibus ſuccurrit. Sic detentos menſes per oculos, nares, os, dentium præſepiola, ſputa, excreationem, vomitum, mammas, periodicas mictiones, hæmorrhoides, colli uteri venas, vulnera denique excerni, certis & indubitatis hiſtoriis oſtendemus. Urinas præterea per foramen paulo infra glandem, circa radicem virgæ virilis, ſupra teſticulos, per ſcrotum, ex umbilico, infra pectinem, paulò ſupra vulvam, circa coxam, femur, nates, perinæum, per vulnus circa ſedem, aut anum ipſam reddi ſolitam, docebimus. Quorum nonnulli diu ſuperſtites vixere, ſed non ſine miſeria & moleſtia. Viſum denique urinam ſuppreſſam, in extrema deſperatione, per multas corporis partes circumquaque defluere, & per anum, perinæum, ſcrotum, penem & inguina exudare, exemplo rariſſimo. Stercora nonnullis, ut in ileo, quibuſdam aliis aliquot menſibus, imò toto vitæ tempore uni, in conclamata miſeria & fœditate per os evacuari, conſpecta ſunt. Per umbilicum eadem & penem, item per vulvam, aliis per veſicam, & vulnus tenui inteſtino illatum, integris quindecim annis excreta fuiſſe, authores celebres tradidere. Ad eum modum, neceſſitate leges præſcribente, inverſo rerum ordine, per os penem, & vulvam egerere, per anum, umbilicum mingere natura coegit.

Æquè admirandæ ſunt morborum quorundam μεταστάσεις, ſive commutationes, altero in alterum, vel minùs vel magis noxium, tranſeunte. Sic febris, apoplexia, epilepſia, coli dolor in paralyſin: catochus in comitialem. Et etiam quando ægrum per vices & catocho, & epilepſia, & comate, & convulſione torqueri & exerceri, horrendo & miſero ſpectaculo videmus. Menſium retentionem in inſaniam: atque hanc in varices deſinere conſtat. Pleuritis ſæpe in peripneumoniam abit. Podagra in quartanam, paralyſin, apoplexiam, aſthma, hydropem, coli dolorem, dyſenteriam, ſcroti relaxationem, & articulorum calculos commutatur. Viciſſim ventriculi dolor, jecoris affectus, lochia à partu cohibita, in podagram tranſeunt. Animadverſionem quoque ſummam

mam meretur morborum nonnullorum λύσις ſeu ſolutio: veluti cum hydropicos per ſudores, menſtrua, urinas, aluum, umbilicum ſolutum, poſtulas cutaneas, præciſos ungues, ſcarificationes, potus abſtinentiam, aëris mutationes, & hujuſmodi alia exoneratos cernimus. Quæ omnia, quantum Medico ſcire interſit, nemo non videt.

Reſtat ultima artis, eademque nobilior pars Therapeutica: de qua non minùs neceſſaria, quàm copioſa ampliſſimaque exemplorum hoc loco proponendorum materia ſeſe nobis ufferret; vela tamen pro tempore contrahenda, & digitus tanquam ad fontem intendendus, quoad per Dei Opt. Max. gratiam univerſum hoc admirandorum opus abſolvere concedetur.

Curationes itaque novas deſperatorum morborum, ut multas, ſic memorabiles ætas noſtra adinvenit. Puerorum crania confracta, miſeriſque modis contuſa, citra ſectionem, integrâ cute, quâ ratione percurari debeant, *Botallus*, *Arcæus & Arantius*, nullo veterum exemplo exactè demonſtrarunt. Prodigioſa & deplorata cerebri vulnera, etiam cum ejuſdem ſubſtantiæ jacturâ percurata, remediis nonnullis novis allatis, & ſingulari ſolertiâ adminiſtratis, primo hoc libro diſcere licebit. Sic oculum diſciſſum, viſu illæſo à *Langio* reſtitutum. Quid quod patrum memoria *Branca Siculus Cataneus*, Chirurgus ac phyſicus eximius, ſuo ingenio & arte, aures, nares, & labra, quibus multo antè cæſa fuerant, inſtauravit: cujus diſcipulus fuit *Baltazar Pavonus*. Sed hodie etiam *Tagliacotius* narium deformitatem, editis ſpectatæ fidei exemplis, cohoneſtari poſſe docuit. Adeoque permulta ſunt quæ fieri non poſſe, priuſquam ſint facta, arbitramur. Sic quoque veram ex pulmonis ulceratione phthiſim ortam, contra receptam ſcholarum & Medicorum opinionem, minimè inter deſperatos, ſed curabiles morbos referri debere, curationis ratio, ab *Ingraſſia* & *Arcæo* propoſita ſatis indicat. Sanitatem phthiſicis nonnullis reſtitutam, quibus dimidia pulmonis pars, ex morbo perierat, *Eraſtus* affirmat. Nova item & ingenioſa puris ſupra ſeptum tranſverſum coacervati & concluſi, per ſectionem comparato emiſſario, eductio, veriſſimis hiſtoriis illuſtrata (quo remedio ægri, aliàs perituri, ſervari poſſunt) per *Veſalium* adminiſtrata extat. Veteribus item incognita thoracis vulnerum tractandorum ratio, & puris in eodem per medicamenta, citra ullam uſtionem, ſectionem aut perforationem conſumendi diſſipandique modus atque expellendi à *Maſſa* traditus. Idem de profundis pectoris & pulmonis vulneribus ſentiendum. Inventa quoque pectoris fiſtulas & mamillarùm cancros medendi via, à nemine priùs excogitata. Calculi veſicæ per hypogaſtrium extractio. Ad epilepſiam, convulſiones, paralyſes, contracturas, hydropem, coli dolores, elephantiaſim Græcorum veram, febres, venena, remedia rara, efficacia, quædam etiam nova, ex claſſicis Medicis ipſi non pauca annotavimus, cum multorum ab his malis liberatorum exemplis. Ad hydrophobiam ex rabidi canis morſu, ſi partes capitis ſupra dentes illæſæ permanſerint, certum & infallibile remedium, unicum atque alterum, *Palmarius*, magno ſuo cum honore & candore communicavit. Curationes herniæ raræ & novæ, tum per ſectiones & punctiones, tum per ligaturas & medicamenta quoque inſtitutæ. Tum & lithotomia tutior, necnon podagræ, atque ſclopetorum vulneribus auxilia, nova, rara, fida, & præclara, virorum artis operibus clariſſimorum ſedula opera perveſtigata ſunt. In magnis etiamnum & pertinaciſſimis morbis, veterum remedia magna, à ſummo Hippocrate ad Galenum & Arabes uſque feliciſſimè uſurpata, quæ poſtmodum ſive ob Medicorum negligentiam & inſcitiam, ſive ob hominum mollitiem negligi cœperant, maximâ cum mortalium, in conclamatis caſibus, ſalute, denuò ad uſum, eumque correctiorem, revocari cœpere. Abaptiſta ad cranii fracturas & forationes, formis convenientioribus accommodata. Arteriotomia, in deſperata hemicrania, in aneuriſmate, aliiſque tum occultis, tum latentibus perennibuſque vitiis denuò introducta. Uſtiones omnis generis, tum per fontanellas vulgò dictas, tum per pyrotica alia, ad cephalæam, epilepſiam, ſpaſmos, catarrhos, arthritidem. In angina, Laryngotomia: In hydrope Paracenteſis, & nova quidem per umbilicum, & ſcarificationes. Poſt liminiò reducta hyſterotomotokia. Quibus accedit fœtus & ejuſdem ſceletorum, necnon uteri totius exectio, ſalvâ matre, ſtupenda prorſus: & viciſſim demortuâ matre, extractio fœtus vivi, crudeli quidē, ſed pio miniſterio. Lithotomia renum, hydrops veſicalis uteri, ſcarificatio crurum Arabica. Acrotomia, hoc eſt, partium ex gangræna, aut aliter vitiatarum amputatio, in multis ad mitiorem & certiorem uſum emendata: & nova quoque alia ratio, citra ſerræ uſum, adminiſtratione mirâ, demonſtrata. Sed manum de tabula: ſi priùs practicæ quoque errores nonnullos (quis enim omnes poſſet) hoc opere plurimos detectos, vel ſaltem leviter perſtrictos, colophonis vice oſtendero. Sanies inter cutem muſculoſam capitis & cranium, ex ulcere aut vulnere nata, & neglecta, nonne apoplexiæ metum, inſaniam, diuturnum capitis dolorem, morbi Gallici opinionem vaniſſimam (accedente præſertim oſſis corruptione) & mercurialem curationem perditiſſimam attulit? Intempeſtivo refrigerantium uſu, nonnulli phreniticis veternum & mortem quoque accerſiverunt. Glaucedo, ſuffuſionis ſpecie curata: excæcavit ægrum. Puſtulâ in cornea enata, & peptico medicamento ad ſuppurationem deducta,

ductâ, miſer cliens, exoculatus eſt. Cruris ſtupore deceptus Medicus, verè calculoſum, pro paralytico curare, ſed fruſtra, contēdit. Aſtringentium ſiniſtro uſu hæmoptoicus mortuus. Punctione & tuſſi ex hepatis obſtructione natis, deceptus alius, fœmellam ex ſubſequente cachexia in hydropem delabentem, errore lethali, tanquam pleuriticam tractavit. Diarrhœæ & dyſenteriæ ſæpe intempeſtivè ſuppreſſæ mortis cauſæ extitere. Cuidam ab imperito Chirurgo ad ſtranguriam exhibitum medicamentum, cum ſcroti tumorem conciliaſſet, bonus vir eundem diſcutere volens, ad ſuppurationem perduxit, adeoque ægrum altero teſticulorum privavit. Senex quidam ex caſu pubem ad truncum alliſerat, concretum in veſica ſanguinem Chirurgus ſuppurare adortus, abſceſſu in inguine ſuſcitato, paucis diebus ægrum necavit. Stranguria Gallica intempeſtivè cohibita, remeante materiâ viroſa, in ſcroto fiſtulam excitavit, & alteram natium atheromate abſumpſit. Et hæc de erroribus multis, paucis admonuiſſe ſufficiat.

Habes nunc, *candide Lector*, quaſi epigraphe quadam expreſſum, primum quidem inſtituti laboris hujus mei conſilium & ſcopum: deinde quorum ſcriptis potiſſimùm, in congerendo hoc opere, uſus ſim: tum quem fructum ex ejus lectione ſperare liceat: quantumque artem noſtram exauctam, propagatam, correctam, & quaſi de novo extructam, atq; per ſingulas partes illuſtratam poſſideamus. Reſtat ut ſtyli varietatis, fidei item hiſtoricæ, laboris deniq; mei rationem tibi reddam minimè ſucatam.

Stylum ſingulis authoribus ſuum propriumq; religioſè & conſultò retinui, etiam latino-barbaris ſcriptoribus: partim ne alieno in opere obtrectatoribus quibuſdam, delicatulus & ingenioſus viderer, partim ut in omnibus incorrupta fides, veritaſque, quantumvis ſubhorridâ, ſcabrâ, & impolitâ dictione, appareret. Quòd ſi quis inæqualitatem illam & nuditatem ſtyli averſetur, meminerit idem, lucubrationes ejuſmodi, pro temporum varietate, tantam elegantiam, leporem, & caſtitatem non ſemper admittere. Quin Medicorum ſcripta methodo potiùs, rerumq; varietate & utilitate probanda, quàm verborum lenocinio æſtimanda cenſeo: neq; tamen ignoro, honeſtam matronam decorâ veſte, nec abjecta, nec luxurioſa inſtructam, majorem gratiam mereri: temporibus tamen condonandum aliquid, & tribuendum.

Jam quod fidem attinet, cum *Plinio* affirmare libet, hujuſmodi argumentum tractantem, in ancipiti opinione & æſtimatione verſari. Sed quia nonnulla nova omnino dicuntur, quædam recens tradita repetuntur, fidem penes authores eſſe volo: mihi ſatis eſt, literarum monumentis conſecrata, bona fide recitaſſe. Omnes ego illos, ex quibus hæc noſtra congeſſi, viros bonos & veritatis amantes, necnon Chriſtianæ profeſſionis pleroſque, & à mendacio ſpontaneo alieniſſimos fuiſſe mihi perſuadeo: præſertim cùm multò maxima eorum, quæ exhibentur pars, non ſimplici affirmatione hiſtoricâ, ſed multorum authorum teſtimoniis, aſſeverationibus & exemplis ſtabiliatur. Certitudinem in omnibus affirmare, ſimul & requirere, curioſum magis quàm humanum eſſe videtur. Stet penes authores ſama fideſque ſuos.

De me poſtremò, ut aliquid dicam, nihil ego mihi in hoc lucubrandi genere (moleſtiſſimo quidem illo, ſed cujus tædium ab utilitate ſuperetur) præter conquirendi digerendiq; laborem vendico. Qui qualis quantuſq; fuerit, non facilè credi, nec ex hoc ſpecimine ſatis æſtimari poteſt: præterquàm ab eo, qui in conſimili argumento verſatus eſt. Hunc ego per multos annos legendo, colligendo, conferendo, tranſcribendo, ſæpius etiam ex Germanicis, vel manuſcriptis, vel editis, aut quavis alia ratione communicatis, Latina faciendo, magna alacritate ſuſtinui: eo ſolo conſilio, ut comportatis in unum acervum iis, quæ variè disjecta & hinc inde per ſexcentos authorum libros diſperſa fuerant (quibus fortaſſe quærendis, cognoſcendiſq; multi vel inſenuiſſent, vel etiam immortui fuiſſent) rei Medicæ ſtudioſi, magno cum temporis fœnore, compendiaria horum lectione inſtructi, ad majora gravioraque, modò officium ſuum facere velint, expeditiùs pervenire poſſent. Quanquam autem minimè diſſimulo, hujuſmodi conatum noſtrum ſæpe plus laboris colligendo diſponendoq; quàm ingenii habuiſſe, & à quovis etiam mediocriter in arte verſato, cui alios juvandi voluntas non deſit, perfici potuiſſe, meorumq; ego laborum præconem agere nolo: ſic clariſſimorum Medicorum, quorum teſtimoniis eruditis & fidelibus utimur, authoritate ceu hedera ſuſpenſa, non tam meipſum ornare, quàm fidem meam comprobare ſtudeo. Quod ipſum ſi non laudis multum, at certè tamen gratiæ aliquantum apud æquos alienorum laborum æſtimatores mereatur: præſertim cùm, ne planè aſymbolos videar, noſtratum quoq; obſervationum Medicarum centuriam, ubi Deus Opt. Max. vitam & valetudinem conceſſerit, hypermetri loco, adjecturus ſim. Tuum nunc fuerit, candide Lector, ea, quæ publici commodi & utilitatis nomine ſuſtinuimus, benignè interpretari, & nobis favere: ſin quæ diſplicebunt, & correctione opus habebunt, ea abſque morſu, & infectatione, ſicuti Medicos Philoſophos, & quidem Chriſtianos decet, modeſtè ferre & emendare. Val.

DE USU ATQUE UTILITATE MULTIFARIA

EXEMPLORUM ET OBSERVATIONUM Medicinalium, maximè earum, quæ per diſſectiones corporum ex diuturnis & occultis morbis defunctorum inſtituitur,

CLARISS. MEDICORUM IUDICIA.

Galen. Lib. 9. cap. 4. Method, medendi.

IN exemplis exercitari quidvis dicentes maximè expedit. Neq; enim ſatisfaciunt ad exactam cognitionem univerſales methodi. Sunt autem exemplorum ea pro potioribus habenda, quæ ipſi oculis uſurpavimus: quando ſi omnes, qui docere ſcribereve aliquid ſunt aggreſſi, ea priùs operibus oſtendiſſent: prorſus paucula quædam falsò dicerentur. Nunc verò pleriq; alios docere tentant, quæ nec ipſi unquam fecerunt, nec aliis oſtenderunt.

Idem lib. 2. cap. 4. Method. Medend.

SÆpe multitudine exemplorum, ſtupidiorum animi veluti à ſomno excitantur.

Idem Comment. 1. ad 1. Epid.

QUi ſtudent artem Medicam perdiſcere, ut ſe in ſingularibus, quæ ſenſu apprehenduntur, exercitent, cohortor, ut ea, quæ antè didicerunt in univerſum cognoſcant. Quæ quidem ſingularia autumant Empirici univerſalis conſtitutionis eſſe principium: illaque tandem aſſerunt vera præcepta eſſe, quæ conſtituuntur ab experientia. Nobis multò aliter, adeoque numeroſa præcepta inventa eſſe ratione videntur, quorum tamen de veritate judicium facimus, prout ſtabiliuntur, ab experimentis, & fidem accipiunt. Nam ſic quidem, etſi quæ inventa ratione ac demonſtrata ſunt, de eo, quid magnitudine Sol à Luna diſtet, his credamus: tamen, cum ab ſenſibilibus multis aliis, quæ geometricæ docent rationes, & ab eclipſibus ſingularibus confirmentur, fidem habemus majorem. Quando igitur ab experimentis ſingularibus comprobata, quæ per Geometriam demonſtrantur, accipiunt majorem fidem, perq; eam fidem ſtabiliuntur firmiùs: longè magis, quæ ex medica diſciplina ſunt in univerſum inventa, ſingularibus ſunt probationibus conſtituenda,

Idem lib. 2. cap. 3. de Cauſſ. Pulſ.

EXempla rara non reticenda, etiam cauſa incognita: ita enim ſcitu digna infinita prætereribuntur. Quare veritatis ſtudioſus omne debet quod conſpiciat, etiamſi eum angat cauſa, ſedulò exponere.

ALBUCAS, Lib. 2. cap. 87.

PLurimum arbitror prudenti Medico prodeſſe, ſi quamplurima notet exempla, quæ ſequatur.

IOAN. CRATO. In ſuam ad art. medic. Iſagogam, Epiſtola.

OCcurrunt in lectione Galeni multæ hiſtoriæ, & curationum recitationes, quæ ſiquis ut exempla rationalis methodi obſervabit, & præcepta artis cum iis conferet, ac in certum ordinem rediget; non ſolùm doctrinæ Hippocraticæ multum lucis, & firmitatis; verum ſingulare præſidium, & adjumentum in ſuis medicationibus afferet. Nullâ enim re magis, quàm exemplo docemur, atque confirmamur: præſertim, cum rationibus inſtructi, actionum cauſas intelligimus, & aliorum factis, nobis, quod ex uſu ſit, admonemur. Non facile, ſi fortè alicui (exempli cauſa hoc ponamus) os femoris exciderit, is reducere

ducere hoc in adultis tentabit, quæ Hippoc. fruſtra in eo periculum feciſſe cognoverit Proinde hac collectione exemplorum nihil ad rectum uſum artis utilius, vel conducibilius ſibi futurum ſtudioſi putent: nec ſe malè collocaſſe tempus putabunt, quod obſervationi, & annotationi curationum tribuent. Exercitatione enim atque obſervatione firmari artem tradit Galenus: neq; ſine hac methodum univerſalem bonum artificem efficere poſſe affirmat. Siquidem non ſatis eſt, ut Hippocr. monet, ratione artem Medicam cognitam habere, verùm ὁμιλίῃ ὁμιλέειν oportet, & ut quàm minimè erremus, rectè experiundo, atque de exemplis, quid nobis ſequendum ſit, diſcere.

Idem in Epiſtola ad Andream Wechelum Fernelii operibus præfixa.

AD Fernelium ut redeam, me vero animi judicio illius præclara ſcripta probare, etiam atque etiam affirmo, & ut ea, quorum mentionem facit Plantius, inprimis verò obſervationes eorum, quæ in curandis morbis nova deprehendit, proferantur, ut operam des, majorem in modum peto. Nullâ re de arte medica meliùs, quàm cum exemplis rectiſſimè docemur, meteri poteris. Quid hiſtoriis illis morborum, quas Hippocrat. attentiſſimè variis in locis collegit, & propterea Epidemion libros inſcripſit, ad docendam, illuſtrandam, & confirmandam artem Medicam accommodatius? Imitatus eſt Hippocr. ſtudium Amatus. Verùm plura conficta quàm facta illum ſcripſiſſe, & interdum opiniones ſuas iſto modo confirmare voluiſſe apparet. Præclarum quoque nuper opus ſuarum Obſervationum, Vir Doctiſſimus & de arte Medica bene meritus Franciſcus Valleriola foràs dedit. Id cùm inſpicerem, ingemiſcens cogitavi, cùm mihi ætatem in iſtâ virium imbecillitate ſatis longam, & uſum artis non mediocrem, addo etiam hoc (quod divinæ benignitati, ſicut reliqua, præcipuè acceptum refero) ſucceſſum fœlicem conceſſerit, quòd non dico, cùm in magnis Rebuspubl. ſed hoc vel decennio, quo in aula Sacratiſſimorum Impp. fui, meas obſervationes non ſcripſerim. Fortaſſis magis, quàm aliis ſcriptis poſteritati nomen meum commendaſſem, & de ea præſentibus hominibus bene mereri potuiſſem. Nunc curarum onere preſſus, & laboribus fractus in magna virium omnium infirmitate, cogitare magis, quæ ſint mei officii, quàm exequi poſſum. Ut tamen proſim quamplurimis, & te quibus ſciam poteroque modis adjuvem, dum vixero, operam daturus ſum.

JOAN. BAPTISTA DONATUS. Lib. 6. De Judiciis, ad Lectorem.

QUis eſt, qui non planè videat Hippocratis Hiſtorias, veluti teſtimonia & graviores quaſdam hujuſce doctrinæ confirmationes eſſe? Namq; ut in ſingularibus, quæ ſub ſenſum cadunt, noſmetipſos exerceamus, maximè auctor Galenus eſt, ut quæ antè generaliter didicerimus, optimè dignoſcamus. Neque enim univerſales viæ ac rationes ad certam, definitam, rectamque alicujus rei cognitionem ſatis eſſe poſſunt. Generalis enim methodus ſine ulla in ſingularibus exercitatione optimum artificem reddere nullo modo poteſt: quæ res omnibus in rebus tibi clariùs eluceſcet. Ea tantam habet quibuſdam in rebus vim, ut univerſalem methodum diſcere vel unius anni ſpatio nemo non poſſit; & niſi in ea diutius, ſed quid diutius? niſi toto hoc vitæ ſpatio ſe diligentiùs exercuerit, in artis uſu, mirificè offendat, neceſſe eſt. Teſtes ſunt Dialectici, Rhetores, Muſici. Demonſtratum verò eſt cùm in aliis voluminibus, tum verò in methodo medendi, duplicem eſſe eorum, quæ quæruntur, inveniendi viam. Altera, ratione ad notitiam pervenit, tum generalis, tum verò communis cujuslibet ſingularis ſpeciei. Altera autem, à ſingularibus ad commune univerſaleq; progreditur. Atque ex his univerſale conflatum eſt. Artificis verò munus atq; opus omne in ſingularibus exercetur; quæ ut ex arte tractentur, exercitatio neceſſaria eſt ei, qui priùs univerſale invenerit. Præterea & ad prædictorum univerſalem doctrinam, ſingularia utilia ſunt. Sunt quoque & ad diſcentium captum veluti exempla quædam. Quapropter ipſe Galenus quoque in cunctis ferè, quæ edidit, voluminibus, non univerſalia modò, verùm etiam ſingularia perſecutus eſt ex libris Hippocratis, præcipuè verò Epidemiorum Hiſtorias diligenter perpendit, in quibus cuncta expoſuit, quæ ab initio ad finem uſque ægris ſupervenere. *In libris* quoq; *de difficultate ſpirandi* omnes percurrit, qui in Epidemiis duriùs ſpiritum ducebant: *in libro de diebus, qua judicia exercent*, quicunque judicia ſubierunt. Idemque in cæteris eadem ratione.

REMBERTUS DODONÆUS. In Epiſtola dedicatoria Obſervationum ſuarum.

ARtem Medicam longam quæ efficiant, ab Hippocrate Medicorum Principe, mox in *initio Aphoriſm.* tria proponuntur: Præcipites videlicet agendorũ occaſiones, experimenta fallacia periculoſaq; & judicii difficultas. Ex his autem, vel ſolam judicii difficultatem, non

modò prolixitatis,ſed & difficultatis ipſius artis, cauſam vel præcipuam eſſe apparet. Occaſionem ſiquidem eam repentinam poterit diligens ac expertus Medicus non negligere: celeriter ac in tempore idoneis remediis adhibitis. Experimentis non facilè fallet ur, ab expertiſſimis doctiſq; Medicis frequenter expertis medicamentis, vel ſibi longo cognitis uſu, qui cum judicio & ratione utatur: ab iis verò abſtineat, quorum facultates vel non ſatis exploratæ aut cognitæ fuerint: vel alioqui vehementiores, uſuique minùs accommodæ, aut tutæ ſint. In judicio verò etiam exercitatiſſimos atq; doctiſſimos ſubinde hærere contingit: & non modò in futurorum prædictionibus quandoq; falli, veluti in morbis acutis, quorum non eſſe certas, vel ſalutis vel mortis prædictiones Hippocrates affirmat: ſed nunc potiſſimum, quando aliquod admodum rarum, antea non obſervatum, ſupervenerit Symptoma. Tale enim, Medici etiam doctiſſimi atque expertiſſimi judicium, non raro interturbat, ac dubium eum ſollicitumq; ſæpenumero reddit, dum morbum atq; ejus cauſam cognoſcere laborat, nec citò, aut facilè, vel omnino non aſſequi poteſt. Iſtis autem tantis difficultatibus occurrere veteres Hippocrates & Galenus magno ſtudio voluiſse videntur, quando multorum ægrotorum, tum & curationum exempla ſuis operibus intervenerunt. Per hæc etenim Medici doctiores, & in ferendo judicio promptiores redduntur: certiuſq; aliquid affirmare queunt, morborum cauſarumq; cognitionem facilius conſequuntur; dum videlicet præterita, quæ circa alios contigerint, in memoriam revocant. Nec verò dubium eſse poteſt: quin & majorem lucem abditis, & difficilibus cognitu, ſive morbis, ſive cauſis, allaturi fuiſſent, ſi ex morbis mortuorum corpora ſecare & aperire, ipſis vel licuiſſet, vel libuiſſet. Neq; enim ulla eſt, quantumcumque diligens obſervatio, quæ de occultis ſive abditis morborum & Symptomatum cauſis veritatem citius aut facilius oſtendat, quàm ipſa mortuorum corporum diſſectio. Hæc etenim affectum mox oſtendit, manifeſtumque facit, tum ipſius, ac ſymptomatum cauſas cognoſcere docet.

Sed cum priorum ſeculorum mores ac conſuetudines, non paterentur mortuorum aperiri corpora, quod potuerunt Hippoc. & Galen. præſtiterunt. Ille ſiquidem 5. *ac. 7. de morb. popul.* multorum ægrotorum affectus narravit: Galen. verò, non in uno aliquo libro, ſed ſparſim pluribus locis non pauca ad morborum notitiam ad curationes facientia, ſcripta reliquit. Quæ olim in unum volumen à *Symphoriano Campegio* contracta & edita ſunt. Poſterior ætas, majore libertate uſa, humana corpora aperire, & latentes affectus, abditaſque eorum cauſas, hac viâ perquirere didicit. Quod cum Medico utile, & quàm maximè ſit conducibile, nos quoq; imitari, quando licuit, ſtuduimus. Atque hoc modo non ſolum difficilium aliquot morborum affectuumque abditas cauſas nos deprehendiſse: ſed & nonnullorum veras legitimaſque curationes cognoviſse & didiciſse, libenter profitemur, quorum hactenus curationes vel incognitæ, vel non ſatis rectè traditæ aut deſcriptæ fuerunt: ut in noſtris *de curandis morbis, libris* oſtenſuros nos ſperamus, quos paulatim ad editionem paramus.

DE CORPORUM DISSECTIONIBUS IN MORBIS OCCULTIS.

GALENUS lib. Art. Med.

AD eorum, quæ ſenſum latent, cognitionem plurimum confert, tum apparentium ex corporum diſſectione cognitio: tum actionum utilitatumque inquiſitio.

PLINIUS Lib. 19. cap. 5.

COmpertum eſt in Ægypto, Reges corpora mortuorum ad ſcrutandos morbos inſecaſſe.

PLINIUS alter lib. 4. cap. 1.

ÆGyptiis Regibus erat ſtudium, ſcrutari corpora mortuorum, & cauſas valetudinum, oculata fide recognoſcere.

ALEXANDER BENEDICTUS, cap. 1. lib. 1. anatomices.

OBſervavere priores Medici, ut ſiqui ignotis morbis interiiſſent, diſſectis cadaveribus occulta morborum initia perſcrutarentur, ut pari exemplo vivis prodeſſent. Idem in Simia ſua facere Galenum non puduit, ignota mortis cauſa: ſicut & nos in morbo Gallico fecimus. Hunc reſecandi modum Pontificales conſtitutiones jampridem permiſere, cum aliàs exſecratiſſimum, atque abominabile, ſive irreligioſum haberetur. Eorum præterea animæ purificationibus pro ritu occurritur, atque offenſionem eorum, precibus propitiamus.

BAR-

BARTHOLOMÆUS EUSTACHIUS, Lib. de Renum adminiſtratione, cap. 45.

ERit adminiſtratio in corpore hominis, qui aliqua ægritudine affectus fuerit, & ſi propter eam obierit, tantò utilior, quantò prior e pars hæc anatomiæ ignotior eſt, & ad cauſas morborum dignoſcendas magis idonea, atque ad commodum remediorum uſum explorandum aptior. Utinam ego dum junior ætate fui, & bonâ valetudine præditus, huic potiùs anatomiæ parti ſtudium navaſſem, & tot annos, quot in illa conſumpſi, in iſta poſuiſſem: neque tam ſerò ad agrum adeò fertilem excolendum aggreſſus eſſem; abſoluiſſem Deo adjuvante, niſi & me ſpes fefelliſſet, inceptum opus: & honeſti laboris à me ſuſcepti, aliquem fructum commendatione & laude dignum adeptus eſſem, quod exequi ampliùs nequeo, coactus tum ob ingraveſcentem jam ætatem, tum propter continuos ingenteſque articulorum cruciatus ab incepto deſiſtere, animumque penitus deſpondere; quam equidem jacturam multò moleſtiùs fero, quàm alia damna ac incommoda, quæ multa & ſumma, aliquot abhinc annis accepi & paſſus ſum.

JOAN. KENTMANUS, Ex lib. de Calculis.

EX lapillis, bilis receptaculo inhærentibus, magnas obſtructiones in vaſis, multaque violentia ſymptomata conſequi compertum eſt: in quibus vel peritiſſimi Medici ætate provecta hærere, atque impediri queant, ambigentes nimirum, unde tam ancipites ægrotationes, & accidentia ita varia exiſtant. Atque uſu attentioribus Medicis inter ſecandum corpora humana veniſſe audivimus, non duos ſolùm aut tres, verùm aliquando centenos quoque in eodem receptaculo tales calculos ut repererint. Utinam ſæpe multumque in dubiis præſertim ac periculoſis caſibus ſimiliter fieret, atque ab extinctorum cognatis precibus obtineretur, ſecare corpora ut integrum eſſet: non dubito ejuſmodi ſæpe res oblatum iri, quæ uſu notatuque utiles atque dignæ forent.

VOLCHERUS COITER. In præfatione lib. obſervat. Anatomicarum & Chirurgicarum.

UTinam ubique magiſtratus, & vulgus, Medicis Chirurgiſve veris, in ſectionibus corporum verſatis (intelligi hic nolo Barbitonſores arrogantes, imperitoſque, qui veſicam pro ventriculo, vermes pro nervis, pulmonem pro epate demonſtrant, & monſtroſa tum vulgo, tum quibuſdam credulis Doctoribus narrant) ad morborum incognitorum, eorundemque cauſarum indicationem, aperiendi corpora copiam facerent: medius fidius, nonnulli morbi faciliùs curarentur. Sed deploranda eſt potiùs hac in parte non ſolùm, ſed univerſa arte Medicâ (cujus auctoritas indies magis vileſcit, propter ingratos hominum animos, & perverſa judicia) minùs fortuna propitia, quàm melior aliqua exſpectanda conditio.

MARCELLUS DONATUS, De hiſtor. Medica mirabili, lib. 4. cap. 3.

VIderint, qui cadaverum ſectiones non admittunt, quanto in errore verſentur. Cùm enim de morbi cauſa minimè conſtat, ſectiones Medicis interdicentes, cadaveri, proximè vermium eſca futuro, nihil proficiunt, ac mortalium generi plurimùm obſunt, cùm Medicis obſtent (qui alioquin prudenti conjecturâ, quæ interiùs latitant, nonnunquam minimè aſſequi poſſunt) quominùs in eam rerum ſcientiam deveniant, quæ in poſterum conſimili morbo laboranti maximè ex uſu ſit futura. Nec minùs Medici quidam reprehenſione vacant, qui laboris impatientes, fœtoremque diſſecti cadaveris (ut ajunt) averſantes, delicatuli ſanè, in cæcis ignorantiæ latebris, quotidie verſari malunt, quàm veritatis curioſo ſtudio teneri. Deum interim, ſeipſos, humanumque genus univerſum, non contemnendâ injuriâ damnoque afficientes.

Euchariſtica poſthuma Memoria

MECOENATUM
OPERIS SCHENCKIANI PRIMÆ EDITIONIS.

DUMeſſem contracturus membra OPERIS hujus in unum veluti CORPUS Hiſtorico-medicum harmonicum, & per tertiationem novo delectu facto, retractaturus: commodùm in mentem venit, novam editionem etſi locupletiorem atq; illuſtriorem meditantem, adornantemq;, eandem tamen ſine poſthuma ſolemni memoria & concelebratione Magnorum Illuſtriumq; MECOENATUM laborioſiſſimi operis, neutiquam publico uſui interponere. Cùm enim Marcus Tullius Orator, verum decus, quod in VIRTUTE poſitum eſſe decernit, magnis illuſtrari in Rempub. meritis contendat: eos profectò in id negotium vel principe loco præferendos atque illuſtrandos cenſemus, qui ad honeſtiſſimorum ejuſmodi conatuum propagationem, columnarum & tibicinum inſtar, nobilem operam liberalemq; munificentiam contribuerunt. Graviſſima poſthac merita eſſe illa, quæ ad literariæ ſapientiæ, Literaturæ, totiuſq; Encyclopediæ exædificationem præclarè conferunt, juxta mecum omnes paulò humaniores intelligunt: qui ad divina humànaq; jura conſervanda propagandaq; nihil his eſſe vel divinius, nedum utilius, illuſtrius, aut peræq; neceſſarium, intellexerint. Literarum proinde & literatorum qui patrocinia ſuſtinent: viciſſim Literis conſecrari debent atq; concelebrari, quibus nempe æterna eorundem memoria perpetuet, atq; ut Venuſinus ait, ære ſit perennior inclyta gloria. Utinam verò quam nunc provinciam ingredimur, eandem optimus & deſideratiſſimus ille PARENS noſter, nobis cùm natura, tum virtute amantiſſimus ipſe digniùs exſequi potuiſſet: fuiſſet profectò magnam illam ſuam in bene meritos præconceptam gratitudinem ipſe vivus & ſuperſtes reapſe declaraturus. At ſecundum illud Schenkianum: SIC ERAT IN FATIS. Æquum proinde videatur, Filios parentum traduces, & vivi radices, pia in paternos cineres memoria excitatos, in eum extremi officii locum concedere, honoris candoriſq;, & debitæ gratitudinis ſymbola bene meritis comprobare atq; deferre,

ferre, non ſolùm Paternos retractare labores. Quamobrem illuſtris atq; primaria Munificentia annua Sereniſſ. GULIELMI, utriuſq; Boiariæ Ducis fortiſſimi ſimul ac pientiſſimi, loco præcipuo concelebranda: Cujus nempe perliberali Clementia univerſum hoc Opus propagatum, abſolutumque in manus hominum venit Ea eſt ſanè Herois hujus, virtute & ſanctitate inclyti, erga Pietatem & Literas ſingularis propenſio, ut communibus omnium votis divinitus videatur exoptandum, ut tam Rarus & Glorioſus ævi hujus Princeps longum perpetuet. Huic proinde, totiq; Sereniſſ. BAVARIÆ Domui, præſertim verò Heroi MAXIMILIANO F. PHILIPPO, ET FERDINANDO F.F. Bavariæ Ducibus, debitæ gratitudinis & officii cauſa, Monumenta Schenkiana, quantumvis poſthuma, primituſque inſcripta, in perpetuum nihilominus conſecrata fuerint, quæ tam ſplendidiſſ. Mecœnatum Gloriam & Merita publicè teſtabuntur & proloquentur. Reverendiſſimi poſthæc Principis D.D. WOLFGANGI, Electoris Moguntini, in Schenkianos labores propenſam Clementiam & Munificentiam, luculenter & liberaliter exhibitam, cum inſigni gratitudine recolimus, animiq; tabulis conſecramus ſimul ac Celſ. ſuæ memoriam perpetuam gratanter & clienter renovamus: Eidemq; operam, officia, ſtudiumq; deferimus atq; ſpondemus. Clariſſimis verò & Illuſtribus Civitatibus, AVGVSTANÆ Vindelicorum, FRIBVRGENSI Briſgoiorum, ob præclaram voluntatem, & honorificam cohoneſtationem perpetuò gratiſſimi ſumus futuri, & ſiquid in nobis ſit, ad demerendum, non tam inveſtigabimus, quàm collocabimus. Nobiliſſ. & Heroicos VV. MARCVM à REVSCHACH, & JOANNEM à SCHELLENBERG honoris, officii, debitæq; gratitudinis ergo ſimiliter celebramus: bene meritorum longùm retinentiſſimi futuri. Reliquorum pariter memoriam ſubinde officioſa mente conſervabimus, officia exoſculabimur, humanitatem amplectemur, & perpetuum teſtabimur.

SCHENCKIVS FILIVS.

E P I G R A M M A T A

ILLUSTRIUM VIRORUM,

AD OPUS HOC SCHENCKIANUM PER SINGULOS LIBROS CONSCRIPTA.

LIBER PRIMUS.

IACOBI MOCCII MEDIcinæ in Archigymnaſio Friburgenſi Profeſſoris, ad JOANNEM SCHENCKIUM, ex Choro ſuo Illuſtrium Medicorum, Carmen.

Quis te prætereat tacitum clariſſime SCHENKI,
Pæoniam tantâ qui cumulâris ope?
Ingenii primos en fœtus, Lector: at illa
Viva dabit plures bibliothecα libros.

ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΙΑΤΡΟΥ ΤΕ ΚΑΙ φιλοσόφου (ὀρθεὺς φυσικοῦ) εἰς Ἰωάννην τὸν κράτιστον πολυπειρότατον ἰατρὸν σχεδιασμάτιον.

Σὺ νῦν ἐλέγχῃ ὁ Κράτης,
Φυρανόμενος πατέρεσι,
Πάππων τε σῶν ἐπικλής.
Ἀλλ᾽ εἶτα δὴ ἀπ᾽ ἔργων
Σοῦ νηρίτων λελέξῃ
Σύμπασιν Ἱπποκράτης,
Τοῖς στοιχείοις τοσαύτοις,
Ὅσοις γέρων ὁ Κῷος.
Λόξῃ διδοῦτος ἵππου
Ἐπωνύμου γόνος
Τοῦ ῥεπίου μεγίστου,
Τοῦ πᾶσι σοῦ φανῆναι
Τὴν ἀξίαν φέριστον
Τέχνης ἀπ᾽ αὐξανούσης
Ἰατρικῆς πέλουσαν.

In eundem ejusdem τετράστιχον.

Hippócrates quin ſit Medicorum primus habendus
Non dubium, quis ſit proximus, ambigitur.
Te pars eſſe volunt, SCHENCKI pars eſſe Galenum
Ipſe ais, Eſto ſenex, hunc inveniſque ſequar.

Ioannes Brunnerus Dockenburgenſis, Græcarum literarum & Sanctæ Linguæ Profeſſor ord. in Archigymnaſio, apud Friburgum Briſgojæ ad authorem.

Magne Vir, & cunctis decus immortale Camœnis SCHENCKI, *Mecœnas, præſidiumque meum:*
Sic hominum æternas veraſque merebere laudes,
Naturas hominis dum canis ipſe ſuas.
Tu tantum ingenio ſuperas ſtudioq; priores,
Quantum naturam ſe ſuperaſſe doces.
Omnia te, Vir, ſecla canent, totumque per orbem
Artis Pæoniæ nobile numen eris.

Aliud ejuſdem ad librum.

Miracanis, mirande liber, mirabitur orbis,
Nobilibuſque viris gaudia mira feres.

Ioannes Iacobus Beurerus Græcarum Literarum, poeſeos & hiſtoriarum in Archigymnaſio Frib. Profeſsor Cæſ. Majeſt. Hiſtoricus & Interpres Græcus ad V. CL. D. D. IOANN. SCHENCKIVM Medicum.

ΣΧΕΓΚΙΕ ἰητρῶν κλέος ἄφθιτον οὐρανόμηκες,
Καὶ συγγραφῶν νούσων πῆμα περιπλομένων.
Πολλὰ διορθώσας σφάλματα, πολλὰ δοκεύσας
Θαύματα, καὶ γλυκερὸν ἤγαγες αὐτὰ φάος.
Τῶν νῦν τρίπλισος περιθρυλλεῖται σεῖο φήμη.
Οὗτος ἀκεσφορίην ΣΧΕΓΚΙΟΣ ἠκέσατο.

Aliud ejuſdem.

Immortale decus, Medicorum gloria, SCHENCKI,
Inviſi morbi peſtis, & acre malum.
Arte in Pæonia ſapienter mira notaſti,
Quorum nunc gratum & nobile prodit opus.
Ergo hac optata paſſim celebrabere famâ,
Artem curavit SCHENCKIUS & Medicum.

Aliud

Aliud ejuſdem.

HActenus in multis cauſarum inſcitia morbis
Artes traduxit, heu miſerè Medicas:
SCHENCKIUS *ad reliquas addit miracula*
cauſas,
Artem perficiens, artis & artifices.

AD LECTOREM.

De Obſervationibus Medicinalibus D. Doctoris IOAN. SCHENCKII, *Epigramma* JOACHIMI ROSALECHII, *à Novotreptovio Pomeraniæ.*

ADmirabilibus frequenter, atque
Horrendum facientibus ſtuporem.
Humanum vitiis maliſque corpus
Ex ortu miſere ſcatet ſiniſtro.
Vel ſi proſperior ſavebat ortus,
Tunc ætate graves ſenex per artus.
Aut pulchra juvenis, puerve molli
Signis ſub cute ſordidis, onuſque
Et miracula dantibus gravatus,
Quin & corporis intimus latenſque
Crebros angulus recipit dolores:
Et quid non ſolitum dolenſque carni,
Invitus, dubieque, geſtat intus:
Quod premens ſemel, egerenſque tandem,
Contemplantia cum ſtupore magno
In ſe lumina detinet videntûm.
Et ſic omnia ſæpe tam moleſtæ
Sunt obnoxia membra paſſioni:
Sic in parte ſui vel hac, vel illa,
Majores cruciantur, & minores:
Sic vitam miſeram potenter angunt
Sub triſti cruce duriora fata.
O! quàm vos ſuperi beant, amantque,
Qui ſalvo pede ſtatis, & valetis,
Nec tactu manuum levi gementes
Læſæ per loca carnis ambulatis:
Et qui vos ſitu modoque erecto
Formatos geritis valente greſſu.
Sed quid triſtius his in orbe vivit,
Qui nunquam ſimiles, pareſve rarò
Lætis aſpiciunt dies diebus:
Quorum ponderibus maliſque corpus
Inſuetis premitur, peritque ſenſim.
Hæc noſtræ mala carnis & dolores
Deſcripſit ſapienter, ediditque
Laus chariſſima, SCHENCKIUS, virorum,
Phœbeæ decus atque Doctor artis,
Morborum Medicina languidorum.
Non ſic Hippocrates acutus olim
Subtiliſque Galenus hæc dediſſet.
Quid? non ipſe dediſſet hæc Apollo.
Ergo cùm, ſtudioſè Lector, iſtos
Per libros oculi tui recurrent,
Miras hiſtorias, graveſque morbos;
Antiquos ſimul, & ſimul recentes,
A multis quoque liberationem
Morbis invenies, & annotabis:
Et mox incipies libenter eſſe
Ad præconia SCHENCKII paratus:
Qui poſt experientiam ſagacem,
Poſt multos ſtudii ſui labores,
Poſt fructus alios tibi paratos,
His prodeſſe tibi, ſcientiæque
Inſervire tuæ libris volebat.

AD SCHENCKIVM MEdicum Ioannes Brectius Sandeodatenſis, Lotharingus.

INgenio poteras ſuperas volitare per artes,
Invida turba ad humum te niſi deprimeret,
Magnanimo fortiq; viro eſt audacter eundum
Contra, virtutis nam comes invidia eſt.

LIBER SECVNDVS.

IN OBSERVATIONES MEdicas Excellentiſſimi D. Ioannis Schencki *à Grafenberg*, &c.

OMniparens vis illa DEI: Natura creatrix
Quamquam operum mirâ nos majeſtate ſuorum
Attonitus paſſim tenet, ac ſuſpendit hiantes:
Non tamen illa oculis, quanta eſt, occurrere noſtris
Dignatur; neque de facie manifeſta videri:
Sed caput auguſtum ſumma ultra nubila condens,
A tergo ex longis vix cernitur intervallis.
Hinc rerum tacitas cunantem evolvere cauſas
Oppoſitæ prohibent nebulæ: ratioque laborat
Deficiens: ancepſque ſui ſubſiſtit, & hæret,
Solis ut ad clarum caligans noctua lumen.
Pauca ex innumeris ideò, quæ corpore mundi
Toto fuſa ſuis Natura receſſibus abdit,
Eſt homini noviſſe datum: Neque pauca profectò
Illa eadem, nî longa dies, rerumque Magiſtra
Inventrix aliquam ferat experientia lucem.
Teſtis erit, dominæ quæ per veſtigia tantæ
Ingreditur, luſtrans terras, maria, aera, cœlum,
Morborum domitrix Medicina, parenſque ſalutis.
Namque ſagax animi quamvis indagine multa.
Inſiſtatque, aditusque omnes ratione pererrete
Succeſſu tamen illa carens, pede debilis uno
Claudicat, argutæ niſi quæ rationis acumen
Repperit, eventis eadem firmentur & uſu.
Talibus auſpiciis equidem ſata, talibus olim.
Crevit, & hoc ævi Phœbæa ſcientia creſcit,
Auſa etiam (ſi fata manent tam mitia terras)
Fortè vel ad ſummum mox aſpirare vigorem.
Nam quacumque ſui ſpectetur parte, videbis
Hanc mage florentem, magè ſucco & ſanguine plenam,
Quàm mundo rudiore fuit. Sollertia tanti eſt
Publica, & artificum ſeris pater uſus ab annis
Proveniens: adeò exemplis cumulata priorum
Poſtera quæque dies à præcedente docetur.
En admirandum, magni mundi inſtar habentem,
Corporis humani fabricam: quibus undique picta.
Quotve reſecta modis, tenuem clareſcit ad unguem
Illa hodie, veterum nulli tam cognita avorum
Quid rerum ſylvam medicarum inſignibus auctam
Inventis, noſtri quid dona recentia ſecli,
Et defæcatas operoſi afflatibus ignis
Naſcentûm, validaſque rudi ſine corpore, vires
Enumerem? quid morborum nova monſtra, novaſque
Et cauſſas, & ſigna loquar, curamque medendi?
Hæc equidem ſparſim Medicorum interlita chartis,
Sed latè disjecta, ſibique hærentia nuſquam,
Tum nec prompta ſatis, nec cujus obvia lectu,
Hac latuere tenus; neque non fors deinde laterent,

In com-

In commune malum, deſraudandamque ſalutem
Multorum? ſine te, Phœbo gratiſſime SCHENCKI,
SCHENCKI, militiæ Dux nobilis Hippocrateæ.
Magnum opus hoc, ſed enim longi, ingratique laboris,
Optatum à multis, tentatum à nemine, tandem
Auſus es: audenti Muſæ, & medicator Apollo
Porrexêre manum, & faveruot pollice utroque.
At tibi quas grates meritas, quid ſolvet hoonrum
Æſclapii venerande nepos, pro talibus auſis
Candida poſteritas Coi ſeois? unde tependet
Hunc animum, hos tantâ ſuſceptos mole labores?
Næ tu morbifugam, vaſtum mare, Pæonis artem,
Heu longam nimium auguſtis tam finibus ævi,
Non paulò breviore via das deînde ſequendam,
In lucem, mediumq́ue ferens aliena, tuoque
Marte notata tibi, nova & antiqua, optima quæque.
Quod ſi propoſita eſt ſervanti laurea civem
Unum aliquem: quæ digna ſatis tibi laurus obumbret
Tempora, ſervanti tam millia multa per orbem,
Conſultis ſacræ, monitiſque ſalubribus artis?
Macte animo, macte ingenio, felixque laborum,
Quos colet & præſens ætas, & laude perenni
Ritè coronatos cœlo ventura ſacrabit.

Philippus Menzelius Med. D. & Profeſſor Ingolſtadienſis f.

IN OBSERVATIONES Medicas IOANNIS SCHENCKI, Viri Clariſſ. Epigramma Joan. Poſthii M. D.

A Capite exorſus varios deſcribere morbos,
SCHENCKIUS, *inſignem texuit hiſtoriam.*
Plurimaq́, admiranda refert exempla, legenti
Jucunda, ægrotis utilia, ac Medicis.
Qui ſe multa viro debere fatentur, & optant
Longævus ſuperet Neſtoris ille dies:
Poſſit ad optatum reliqua ut perducere finem,
Nominis æternumq́, inde referre decus.

IOANNES IACOBVS BEVRERUS Græcarum literarum & Hiſtoriæ in Archiducali Gymnaſio Friburgenſi Profeſſor Publicus.

AD CLARISS. V. D. JO. SCHENCKIUM *Medicum*.

Hippocratem fama eſt, medicam dum quæreret artem,
Argutis primùm cuncta notaſſe oculis:
Tunc quidquid ſenſu verum perceperat acri,
Scripſiſſe exiguis protinus in tabulis
Quæ pôſt in multis ſuſpenſa anathemata fanis,
Authorem Divis æquiparaſſe ferunt.
Non tu artem quæris, SCHECNKI, myſteria quæris
Artis, adhuc Medicos quæ latuere viros.
Et nunc ipſe tuas doctas ſuſpende tabellas,
Nec dubita quin ſis jam novus Hippocrates.

SEBASTIANVS MAYRO, Landſperganus, Bojus, Medicinæ Candidatus.

Quæ poſt Argivos, Arabaſque notamine longo
Deprenſa eſt Medicæ portio magna rei,
Hiſtoricis ſeptem, digeſtis ordine libris,
Doctrinâ præſtans SCHENCKIUS *expoſuit.*
Doctorum Herculeo tot volunt ſcripta labore,
Quot rutilo cœlo lumina clara micant.
Miſſaque ſunt etiam variis à partibus orbis,
In medica ſummis arte notata viris.
Augmentatorem Medicinæ agnoſcite divæ,
Urbes, & populi, magnanimique duces.
Quique artis refugit ſpatioſâ parte carere,
Hoc ſibi feſtinans ære parabit opus.

LIBRI TERTII

SECTIO PRIOR.

AD IOAN. SCHENCKIVM à Grafenberg

Virum Clariſſ.

Medicum Abſolutum

MARTINUS HOLTZAPFEL M.D.

ARtis jam ſtabilita ſunt medendi
Fundamenta, ſatiſque firma conſtant:
Nec longis opus eſt docere libris
Præcepta, & veterum explicare ſenſa:
Solus perpetuuſque reſtat *uſus*
Qui *exemplis* locupletet augeatque,
Ad ſummum quoad ipſa ducta culmen,
Omni floreat abſoluta puncto.
Iſthuc non alia via venitur,
Quàm ſi Pœonis optimi coloni
Sumant hunc ſibi ſedulo laborem
Ut, quæ, dum Medicam ſequuntur artem
OBSERVANT nova, rara, digna ſcitu,
Promant, in mediam afferantque lucem.
Nam, quæ Artis methodum rataſque leges
OBSERVATIO prima fabricavit,
Incrementaque dans amœniora
In tantum vegetavit uſque florem:
Imponens eadem manum ſupremam
Summo perficiet gradu locatam.
OBSERVATIO ſola notionem
Naturæ dabit abſolutiorem:
Occultas reſerabit una cauſas:
Mirandaſque docebit una curas.
Hæc morbos reſecabit una multos,
Et vitas reparabit una plures.
Ergo macte tuo labore SCHENCKI
Immenſo, eximio, optimo labore;
Quo famam tibi comparas perennem:
DONANS ipſe tibi tuæque proli
Nomen, poſteritas quod invidebit
Nulla, & quod celebrabit omnis ætas.
Et DONANS Medicæ roſas palæſtræ,
Quas dum ſedulus ambulas per hortos
Authorum veterum recentiumque,
Dumque uſum Medicæ artis ipſe tractas,
Felici calamo & favente Phœbo

Colle-

Collectas calatho recondis uno:
DONATOR meritoque nunc vocaris
SCHENCKI Pœoniæ decus Coronæ.

AD IOANNEM SCHENKIUM Medicum Clariſſimum, Iacobi Sutoris Reverendiſſ. Paſſavienſis Epiſcopi Medici, Epigramma.

POconiæ miro canones molimine SCHENCKI
Dum ſtabiles firmas, dum quatis inſtabiles:
Magnis dum ſummam locupletas auctibus artem,
Et facis obſcuram luce nitere magis,
Te melius nemo medica de gente meretur,
Nec meruit: ſolùm dempſeris HIPPOCRATEM.

AD CL. V. DN. JOANNEM Schenckium Medicum.

QUid non longa dies, labor, & mutabilis ævi
Multorum ſolers induſtria perficit, atque
Retulit rio melius? vel caſtigavit ad unguem
Exactum? Fuerit ſeois hæc ſapientia Coi
Poſt Divos, SCHENCKI, quod primus rite notarit
Prima rudimenta, & quod duxerit ille colores
Artis Apollineæ Primas: nec adorea laudis
Parva manet reliquos longo certè ordine patres;
Vel qui jacta probè & multo collecta labore
Semina, & exiguos Medicinæ nobilis hortos
Gnaviter, & doctè ſenſim excoluere per artem:
Vel qui ſenſa viri nimiùm retruſa, potenter
Subnixi ingeniis in apertum cuncta tulere.
Quis te nunc tacitum, quis docte Galene relinquar?
Quo ſe poſt Coum magno Medicina parente
Jactat, opeſque ſuas in te unum contulit omnes.
Longiùs atqui hominum progreſſa induſtria, tandem
Ioventis veterum, quædam ſuperaddere, quædam
Illibata priùs dias in luminis auras
Edere nil verita eſt, nec famæ ceſſit avitæ.
Si tamen hæc ullo fuerint certamina ſeclo,
Ingenii quæ luxuries, atque æmula virtus
Accendit; noſtro hæc, & maxima ſæpe fuerunt
Tempore, jamque alios alio decurrere campo
Vidimus, ad palmæ rectà contendere honores.
Qui tractant medicas, traduntque fideliter artes.
Acriter hoc iniêre viri certamen, & inde
Iogentes referunt titulos, & nomina clara.
Materies laudis tameo eſt diverſa; juvatque
Hunc veterum doctos iterum illuſtrare labores:
Hic disjecta artis miſeri ceu fruſtula Panthei:
Aut diſperſa velut prægrandis membra Coloſſi
Jungere, & effigiem meditatur condere veram.
Aſt alii humanum corpus de vertice ad imos
Excuſſere pedes. Momo acriùs omnia cenſent:
Sunt quos plantarum miraoda potentia ducit:
Sunt qui rimaotur penitus quoque viſcera terræ.
Afflictis alii ſed opem; ſed pharmaca quærunt
Membris; & medicas adhibent ad vulnera palmas.
Omnia præclarè. Quis enim negat? & tamen omnia
Sunt vulgata. Tibi, longè Clariſſime SCHENCKI,
Multò alias partes Hygiene eredidit alma;
Ex adytis artis tibi quæ myſteria pandit:
Rebus ut afflictis quando ars, & pharmaca fallunt,
Et jam depoſiti planguntur ab omnibus ægri,
Ipſe novus myſtes hæc tanta oracula promas:
Exemplîſque fidem facias, & ſingula firmes,
Quæcunque in parvo noſti miracula mundo.
Ut quiſquis medicas poſthæc tractaverit arteis
Acriùs in cauſas animum, mentemque ſagacem
Intendat, operum neve hæc incognita fallant,
Hæc non Diva tibi: nec tu tibi commoda ſoli
Propria duxiſti: ſed opus tam nobile, cunctis
Utile, qui dias venerantur Apollinis artes,
Candidus in medium profers: nihil ingeniique
Et nil artis egens: numero perfectiùs omni.
Sic JOVA cunctipotens faciles ante omnia canos:
Quod reliquum placidè (longum ſit) degere vitæ:
Tum quæ prima tuis ſunt, Vir Clariſſime, votis:
Concedat, Muſæ celebrem ſuper æthera famam
Dum ſuperas, tollant; nec poſt pia fata remittant.

Joan. Jacobus Beurer in Archiducali Academia Friburgenſi Briſgo. Græcarum literarum & Hiſtoriarum Profeſſor.

****

LIBRI TERTII

SECTIO POSTERIOR.

SEBASTIANUS MAYRO Landſpergius, Med. Doct totius Aſclepiadeæ gentis nomine.

INclyte, in ſeptem ſcripſiſſe volumina SCHENCKI
Diceris ſemper, dum feret aſtra polus;
His viſas nunquam ſtructuras corporis ante,
Et legimus morbos, interituſque novos.
Morborum legimus non unquam exordia nota,
Occultas legimus partibus antidotos.
Eventuſq; novos, non obvia ſigna vetuſtis,
Et miranda canis, monſtra ſtupenda refers.
Talia, quæ tecum penetrarunt mente ſagaci
Diſperſim toto Pæonii orbe viri,
Contrahis, & corpus dextrè componis in unum,
Primus, & ante omnes perficis iſtud opus.
Quis memoret tantâ victos in mole labores?
In medica nullus te fugit arte liber.
Vix dedit in lucem quiſquam monumenta, paratis
Mercaris nummis, protinus atque teris.
Nos tibi Phœbicolæ nimiùm debere fatemur,
Pro meritis, ſumptu, proque labore gravi.
Auxiſti methodum, non vili parte medendi,
Dum nova cum priſcis ardua crebra jugas.
Nulla dies unquam monumenta hæc eximet ævo,
Æternabuntur gloria opuſq; tuum.

EIUSDEM.

Lemma Obſervationum omnium.

HÆc nova: cum cauſis morbos, medicamina, formas,
SCHENCKIUS *eventus, ſignaque in arte locat.*

(*)

LIBER QVARTVS.

Atlantici Galli Pegaſus

AD DOCTISSIMI HVIVS Schenckiani Operis Lectores.

Ut nocturna quies reddat quæ vota diurni
Voluerunt ſenſus, experto credite, dicam;
Morborum facies, herbarum nomina mille
Perdidicit, ſummam evaſit ſapientiæ ad arcem,
Mortales veniens curas extendit in ævum,
Promeruit gratos per dædala ſcripta nepotes,
Contraxit diſtracta, recluſit clauſa, retexit
Tecta, nova & rara & mira & monſtroſa medenti
Exhibuit ſectæ, Briſgavum SCHENCKIUS axem
Sortitus, quo ſe toti communicet orbi.
Huic nonnulla viro poſcenti carmina, crebris
Ingenii lita luminibus donare volebam
Nec reſpondebat conatus: idonea deêrant
Verba rei; haud deerat verbis res ipſa perinde,
Quærebam, inſtabam, urgebamque, dieque peti-
bam
Continuo miſer: oppreſſit nox denique: ſomno
Declinavi oculos: ad partes ſpectra venire
Cœperunt, mentemque etiam turbare quietam.
Ales equus, Grajûm celebratus Pegaſus ore,
Propter ſtrata mei eſt viſus conſiſtere lecti.
Acceptum refero quod ſit conſiſtere viſus
Docte Maro tibi, Pegaſeas tu dirigis alas.
Æneam major nam te quis nuncius ornat?
Inventa eſt via (quærenda eſt, ne dixeris ultra)
Quâ te tollis humo (non, quâ te tollere poſſis)
Jamque virûm volitas (potes haud volitare) per ora.
Argutum commendat equos caput, iſte vigebat
Arguto capite, atque omnino epigrammatis artem
Signabat, cujus peperit Verona Catullum
Artificem, Romam tellus ac miſit Ibera
Scriptorem. Nervis contenta atque ardua cervix
Plectra pati dignabatur, lyricisque Poetis
Inſertum, atque adeò ferientem ſidera Flaccum.
Quæ duplex agitur per lumbos ſpina Tibullo
Seſſori parebat, amatorique Corinnæ,
Et cui de nihilo conſuevit maxima naſci
Hiſtoria. Ad veram, qui nos adhibes rationem
Cor ſapiens laudis thyrſo percuſſe Lucreti,
Luxuriai e toris animoſum pectus honeſto
Lætabaris equo. Brevem amabat Perſius alvum
Tota minùs Marſi ut memoretur Amazonis, unus
Quam Perſî liber, effecit largitor acuti
Ingenii venter. Juvenalem adjungere cogor
Pegaſeâ ſaturatum alvo, quas iterque rogantem
Semper ego auditor tantum? Calcaria nulla
Ardebat, Senecæ eſt juſſu glomerareque juſſus.
Non aliter Divûm regina ſororque Tonantis
Incedit: Plautus ſed enim propiora pedeſtri
Sermoni meditans, Lectoſque Terentius Afer
Ilignis pedibus faciens in ſole, repreſſo
Inceſſus faſtu, captabant, PLAUDITE ſimplex
Profubigi terram pedibus, plaudique jubebant.
In denſos humeris Muſas producere cœtus,
Inferni & raptoris equos ſub luminis auras
Edere quidam auſus, numero claudi abnegat apto
Gorgonei comebatur juba denſa caballi
Huic agili dextra. Caudam mulcebat agreſti
Jucundos calamo ducens Calpurnius annos
Et ſocium à Nemeſi claroque vocabat Olympo.
Deluſo tot imaginibus ſpumantia frena
Mandari, tradi, credi mihi, maximo amore,
Majore ac ſtudio properabam. Heu liber habenis
Frenorumque exors medium aera & æthera ſum-
mum
Tranarat, pacibuſque alis ſuperaverat ales.
Spectra fugam dederant, triſtis manſi, artubus
ægris
Defluxit ſomnus, brevis atque ignavia vitæ.
Quando autem Vatum pleno bona copia cornu
Meditare inopem verborum debuit, atque
Ditavit nihilo magis: exantlaſſe legendo
Herculeos quoniam videor ſine fruge labores:
Conſtitui excuſum ſpiranti molliter ære
Pegaſum ei libro vobis quem SCHENCKIUS
offert
Quartum, Lectores, præponere (ſi verit auctor)
Emptores libri bella invitabit imago.
Ridetis. Valeant æris ludibria ſculpti;
Carmina præfigam minimè mala. Rurſus aper-
tum
Solvimini in riſum, malè nec cenſetis, inepta
Præfigam; mala præfigam, cenſetis ineptè;
Sum minimè malus. Expreſſit ſtudioſa voluntas
Carmina ab indocto. Noſcatur SCHENCKIUS
ex ſe;
Non ex me noſcatur. Erant præconia ſcripto
SCHENCKII, adhuc clamet livor, facienda, re-
fellam.
Vendibili ſcripto fruſtra præconia fiunt.

GANNIENS MULCES ME.

CLEMENS MAGINVS PER Anagramma.

Τῷ αὐτῷ πρὸς τὸν πολυΐστορα καὶ πολύπειρον
ΣΧΕΓΚΙΟΝ.

Τὰς βίβλους τὰς σεῖο κρίνων ἐν γνώμαισι κελεύεις
Ἀμπλῶν ἀνεσορέης ΣΧΕΓΚΙΕ ἴσι φίλος,
Καὶ πῶς ἢ δέδιας φοβερῆς ψηφῖσιο κέραυνον,
Εὐθύμως ψυχῆς πνεύματι Ἱππολύτης;
Ἔξαρνος δὲ ἐσσὶ ὅτι Ἱππόλυτόν σὺ ποτ' ἔγνως.
Σκιδνάμενος ἰητρῶν πεῖραν, ὁ Ἱππόλυτος.
ΤΕΤΛΑΘΙ ΔΗ ΚΡΑΔΙΗ.

LIBER QVINTVS

IN ERVDITISSIMI ATQVE Experientiſſimi Viri D. Joannis Schenckii à Grafenberg Obſervationes Medicas tetraſtichon

FRIDERICI MARTINI, UTRIUS-
que Juris Doctoris, & apud Friburgum
Briſgoiæ ordinarii Canonum Profeſſoris.

Hippocrates queritur longam artem, ſed breve tem-
pus
Judicium facile haud, anceps ſimul experimentum;
Schenckius aſt artem parvam, longam bene vitam,
Judicium facile, & tutum facit experimentum.

(o)

AD EUNDEM DOMINUM SIBI ſummè obſervandum

Ode

M. Bernardi Meſmilleri, Poeſeos pro tempore Profeſſoris in Archiducali Academia Friburg. & I. V. Candid.

QUiſquis Apollineæ ſtudioſus es artis, & artem
Deſideras qui practicam:
Huc age: plantarum vires, uſumque medendi
SCHENCKI docent volumina.
Non plures alii ſuper iſdem plurima rebus
Scripſere tantâ induſtriâ
Scripſerunt; ſed ſunt confuſè tradita quæque
Sic implicata ambagibus,
Ut ſit opus fidis Ariadnæ ductibus, illis
Exire tricis qui velit.
Longe alia ratione ſuper fama æthera notus,
Sua SCHENCKIUS tractat, docet.
Abdita Naturæ ſcrutatur jura ſagacis,
Nova, Rara, Monſtroſa explicat;
Rar- Rara fide, mirâ Nova ſedulitate,
Omnia modo admirabili,
Arte Dioſcorides quod Graiis, quodque Machaon,
Podalirius vel quod fuit;
Hoc, quâ terra patet vaſto circumſona ponto,
Eſt SCHENCKIUS modò omnibus.
Ni terram terræ peteret Mors, ſtamina Parcæ
Nunquam ſecarent SCHENCKIO:
Tanta viri pietas, virtus, ars tanta medendi
Parcis reſiſterent feris.

✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱

LIBER SEXTUS.

IN OBSERVATIONES MEDICAS V.CL.D. Joanni Schenckii à Grafenberg, Medici experientiſſimi.

DUm morbos varios obſervas, atque medelas
Aſſimilas morbis cum ratione bona;
Tot Medicis ſummis per tempora longa probatas:
Et priſcis aptas ſic nova, priſca novis:
Quis bene de genere humano neget uſque mereri
Te SCHENCKI, *Medici lumen honoſque chori:*
Fida magiſtra manus Medicæ, Experientia: nempe
Hæc artem pariter fecit, & artificem;
Exemplo varios iter huic monſtrante per uſus.
Artem uſus, uſum ſed juvat ipſa manus.
Tu quodcunque ſagax tentando repperit uſus,
Sedulus hoc uno colligis omne libro:
Gratia magna tuo debetur, lauſque labori
SCHENCKI: *perpetuum te manet inde decus.*

Nicolaus Reuſnerus U.J.D.

LIBRI OBSERVATIONUM

CLARISSIMI ET EXCELLENTIſſimi D.D. Joannis Schenckii à Grafenberg.

AD LECTOREM.

CUr dederit nobis clarum OBSERVATIO, nomen,
Si quæris Lector, vitæ ſtudioſe ſalubris:
Nonne obſervantur, nulli, vel cognita paucis a
Mole, uſu ſpecie præſtantia quæque notantur?
Talia noſtra leges, nova, rara, inſignia cuncta,
Delecta ex omni numero, compoſita labore
Ingenii: his creſcit Phœbæa ſcientia, & inde
OBSERVATORUM ferimus per ſecula nomen,
Semper enim hoc nomen ſemperque hæc ſcripta manebunt.

Sebaſtianus Mayro, Lanſpergius, Boius, Medicinæ D. ſcribebat.

IN OBSERVATIONES EJUSdem CL. V. D. D. Joan. Schenckii Medici.

NUllius eſt artis tam firma ſcientia doctæ,
Quin habeat gryphos ardua difficiles:
Grammaticis lanx eſt, quædam neſcire fateri,
Judicio exacto Quintiliane tuo.
Inſtituit lites, verbosaque negotia Rhetor,
Et conjecturâ dirigit artis opus.
Effodit humanas ſed Demonſtratio mentes
Heu mihi quam fruſtra ſæpe petita fuit.
At cubus, & cyclo quadrata figura rotundo
Dura Mathematicis Quæſtio ſæpe venit.
In Phyſicis quid non potius miramur? at inde
Quis cauſas poſſit reddere nullus erit.
Sunt etiam Medicis problemata dira: Podagra,
Quartana, & Peſtis, ſumque Elephantiaſis.
Hos quia tu nodos, ſimileſque reſolvere tentas,
Et Medici cedunt; & Medicina tibi.

Joan Jac. Beurerus Græcarum Lit. & Hiſt. in Archiduc Acad. Friburg. Brisg. Profeſſor.

JOACHIMI ROSALECHII, POEſeos in Academia Friburgenſi Profeſſoris, ad Dn. JOAN. SCHENCKIUM, De Obſervationibus medicinalibus, Epigrammata.

SCHENCKI, morborum læſæque medela ſalutis,
In cujus quævis eſt medicina manu:
Quæ tibi fama deeſt, tua laus ut Sidera mundum
Tangat, & ad ſtellas hinc properanter eat?
Nulla deeſt: ſed habet plenas tua gloria laudes;
De quibus hæc juſſus nuncia dico tibi:
Cuncta tuæ mittunt famæ ſimul aſtra ſalutem:
Qua quod ament ipſam, teque ſalute probant.
Teque volunt autore novam ſibi jungere lucem:
Illa tuum poſthac lux nova nomen erit.
Mitte tuas ſurſum, cingendas ſidere, laudes:
Sublimeſque novis ſedibus eſſe ſine.
Poſthac Aſtrologus dubitantia lumina figet
In ſtellam, quam non viderit ante, novam.
Cumque leget tandem, quæ ſunt inſcripta, videbit,
Aſtrorum partem nomen habere tuum.
Hoc tua magna tibi dedit ars, & dextera felix,
Quæ morbos facili pellere ſuevit ope.
Quos ut tu ſanas, ita nunc deſcribis & illos:
Jamque ferè totus perlegit orbis eos.

LIBER

LIBER SEPTIMVS ET ULTIMUS.

AD CLARISS. EXCELLENtiſſimumque V. Dn. D. Joan. Schenckium à Grafenberg, Med. καὶ ἀσκληπιάδην πάντων ἀρίστον ἰατρόν, ὑπὸ.

Amphitryoniades, monſtrorum maximus ille
Victor, qui totum late ſubjecerat orbem:
Is licet extremis defunctus noxis to periclis;
Non tamen ille prius Junonis lenijt iram,
Quàm tetras Erebi domitor penetraret ad umbras,
Atque ipſum Ditis cuſtodem è faucibus Orci
Cerberon extraheret, vinclis premeretque tremendis:
Sic SCHENCKI *longè, longè Clariſſime* SCHENCKI.
Corporei mundi latebras, imoſque receſſus,
Artus, articulos, venas, fibraſque per omnes
Rimatus; ſpecies morborum mille notaſti;
Portenta, & peſtes diras, miracula cauſas,
Omnia quæ Medicos avi latuere priores.
Et jam tempus erat, tabula de tollere doctam
Et cohibere manum: teneras cùm vellicat aures
Sancta HYGIEA *tuas: ſupereſt tibi Cerberus ille*
Vitæ principium, qui cor vorat ocyùs omne,
Lethifer, & miſeros ſubitò demittit ad orcum,
Cerbereas offas dicetis rite venena.
Hunc ait in dias age protrahe luminis auras
Atque veneficii vires, validaſque reſolve
Antidotos, celeris medicamina plurima fati.
Nec plura, at noſter monitus ſuperavit, & arte
Ingenioque valens Æſclepî maxima proles,
Septeno numero, ſepteno denique libro
Sæva venena refert, & Circes pocula ſcribit,
Livida terribiles miſcent quæ aconita novercæ,
Qualia Timochares, Medicorum dedecus, auſus
Auſoniis offerre viris, ſic ſtamina vitæ
Exigua cupiens abrumpere fraude veneni.
Pellæus Juvenis, cui non ſatis unicus orbis
Extinctus jacet (heu) guttis Nonacridis atris.
Hæc ſibi præſcripſit ſeptena pagina Libri,
Nec docet, ut noceas, cauſaſque viaſq; ſalutis
Monſtrat; habetq; penu jam divite cuncta repoſta.
Ædes ergo velut tandem faſtigia ſumma
Perfectas ornant reliquis magis omnibus aurea:
Sic liber hic eſt dignus apex: eſt mira Corona
Magni operis, quod nulla poteſt abolere vetuſtas,
Invidia majus: ſed & ære perennius atque
Cedro charta nitet. Venerando fauſta precemur
Grati Aſclepiadæ, longævi Neſtoris annos.

Joannes Jacobus Beuerus, in Archiducali Academia Friburgenſi Briſgo. Græcarum Literarum & Hiſtoriæ Profeſſor, φιλιατρὸς, Domino & amico ſingulari, bene meritoque lubens merito, &c. Anno 1597. menſe Aug.

Τοῦ αὐτοῦ
Εἰς τὸν ἕβδομον τόμον, τὸν περὶ δηλητηρίων.
Ἐπίγραμμα,

ΣΧΕΓΚΙΙ ἀλεξικάκων ὑποφῆτα φέριστε ἰφθιμῶν
Ἡρακλῆς νούσων μῶν σὺ ἔφυς ἕτερος:
Οὐ μάλα· ἰοβόλων δ' ἐς δηλητήρια θηρός
Ἀντ' Ἡρακλῆος ζωὸς ἔχῃς ὄνομα.

Eodem interprete.

Interpres, SCHENCKI, Medicinæ ſumme ſalubris
Morborum Alcides an novus ipſe cluis?
Non; ſed qui reſeras & tollis toxica ſæva
Tu non Alcidæ; ſed Jovis omen habes.

Beureri F. reddente.

SCHENCKE, poteſtates herbarum edocte medendo
Alter es in morbis tu Amphitryoniades?
Non: quia vitam, animamque cies, adimiſque veneno,
Tu pro Tyrinthii nomine, ζωὸς habes.

IN LIBRVM SEPTIMVM, qui eſt de Venenis, CL. Experientiſſimique V. Dn. D. JOAN. SCHENCKII, *Med. celeberrimi, & ob paternam amicitiam mihi omni officio colendiſſ. ſenis venerandi;*

M. JOANNIS JACOBI BEUreri junioris, & LL. ſtudioſi

Epigramma.

TRux cadat Ichneumon, Lybicæ & Crocodilus arenæ,
Incaſſum rabido mox hiet ore Canis:
Atque Macedonium quod edit ferrum, chalybemque
Anguis, & Hippomanis virus, & Aſpis atrox:
Vipereæque animæ, quas Colchis, & ardua Memphis
Et Lybia, & tetro flamine Pontus alit.
Cuncta vacent. Nam Pæonica clariſſimus arte
SCHENCKIUS hoc libro cuncta venena fugat.
Adfixa ut venis, animos ne in vulnere ponant.
Morſibus illæſis Scorpio dire fremas.
Ille Machaoniæ veteres informat ocellos:
Ille dat Aſclepî tot nova ſcripta Choro.
Dum nova nimirum; conditque volumina priſca
Hunc nova, cum lauru, palmaque cana decet.

(o)

EPIGRAMMATA.

IN AGALMA

IOANNIS SCHENCKII à Grafenberg, Medici, Epigrammata.

IN EFFIGIEM

D. Ioannis Schenckii à Grafenberg, Medici celeberrimi, diſtichon Jacobi Paſcharii, Lotharingi Medici.

CORPORIS effigiem pictor, ſed mentis acumen
Docta tuæ, SCHENCKI, ſcripta referre valent.

Thomæ Freigii J.C.

Σύγγραφος Ἱπποκράτους μορφὴν ἅμα, ἠδὲ Γαληνοῦ
Ἀρξάμενος γράψαι, ΣΧΕΓΚΙΟΝ ἐγράφισε.

Hippocratis faciem pictor, ſimul atque Galeni
Pingere cum vellet, SCHENCKION exhibuit.

Joan. Sigiſmundi Hornſtenii.

Artis Apollineæ docuit quæcumq; vetuſtas,
Cuncta dedere uni numina: SCHENCKIUS eſt.

Aliud eiuſdem Hexametrum.

Ecce: Dioſcorides, Podalirius, atque Machaon,
Divus & ipſe Parer, Medicinæ inventor Apollo,
Et Cous Hippocrates, Epidaurius atque Galenus,
Et quiſquis Medica ſicuſque inclaruit arte,
Omnes ingenii faciem hanc habuere, Proinde
(Crede) latent omnes hac hac ſub corporis umbra.

Aliud.

Κ'αλῶς fiat, air, Medici, ſic nuper Apollo,
Conſenſere Dii. En SCHENCKIUS archiater.
SCHENCKIUS artis opus, quo non fœlicius alter
Exercet: Medicis gloria ſumma viris.
Vivit Germanus: Italos tamen atque Britannos,
Hiſpanos, Gallos, SCHENCKIUS ipſe docet.

Lombardi Kabelii J.C.

Ἐλλογίμου ἐθέλῃς ἰητροῦ εἰκόνα δέρκειν,
Τὴν πανσοφίην χειρὶ χάραξε γραφεύς:
Εἰ δ' ἐθέλεις ξὺν Ἱπποκράτους, νοῦν ἠδὲ Γαληνοῦ
Δεῦρ' ἄγε, καὶ βίβλον μάνθανε τὴν δὲ λαβὼν
τοῦ αὐτοῦ ὁ αὐτός.
Τοὺς δὲ ῥηθησομένους αἰνεῖν μέροπες φιλέουσι,
Σχίγκιος ἐν πάντων φιλαῖς ἐστι βροτῶν.

Σχίγκιός ἐστιν ἐπωνυμίη, μάλα πολλὰ ἑαυτοῦ
Πάντοθεν ἀνθρώποις ἀγλαὰ δῶρα φέρει.
Καὶ γὰρ ὁ εὖ εἰδὼς νηπενθέα φάρμακ' ἀμύνει
Τὴν τε νόσον συγχρὴν τὸν βίοτον τε δίδει.

Nicolai Nævii.

Corporis externas, partes, ut pingit Apelles
Sic polit internas, SCHENCKIUS arte potens.

Aliud.

Primus honor meritò Divis tribuendus Olympi:
Altera laus Medicis eſt tribuenda viris.
Hi curant animum divini dogmate verbi,
Illi depellunt corporis arte malum.
SCHENCKIUS herbipotens ægrotis vulnera ſanat
Obtinet hinc igitur nomen habere Dei.

Aliud

Pulchra quidem veniens è pulchro corpore imago:
Pulchrior at virtus clara trophæa parans.

Aliud.

SCHENCKIUS es dictus, nec enim natura recuſat:
Donantis Medicam ſentit amicus opem.

Aliud.

Ingenium chartâ, ſi quis depingere poſſet:
SCHENCKIUS egregium ferret ab arte decus.

Petri Sylvii.

Corporis effigiem manus impreſſoria ſolam
Auctoris tibi dat, cætera non potuit.
At quod non potuit preſſor, fœlicius Auctor
Emiſſis libris præſtitit ipſe ſibi.

Chriſtophori VValvvitzii I.C.

Effigie hac viva Medicus depingitur ille
SCHENCKIVS, illuſtrem quem Medicina facit.

I.Henr. Bohemi I.C.

Effigiem præſens demõſtrat charta laboris:
Ingenuique decus ſcripta diſerta notant.

Aliud.

Corporis effigiem præſens deſignat imago?
Ingenii ac mentis quis mihi pictor erit?

Aliud.

Corpus depinxit pictor: tu mentis acumen
Pinxiſti ſcriptis; pictor uterque valet.

Aliud.

Pingere ſi libeat, ſat erit quod pingere poſſis
Si bene vis tanti pingere geſta Viri.

MEMORIA

IOANNIS SCHENCKII Medici, Patris ſuaviſſimi, à Ioanne Andrea Schenckio Filio, Medico, repetita.

Gloria virtutis, Muſis ſtudioq́ parata,
Serpit humi nunquam, celſa trophaea petit,
Evolat in patulum pinnis quatientibus orbem,
Ceu mare, ceu terras, ceu loca cuncta, ſubit.
Nunc huc, nunc illuc fertur fulgore coruſco,
Auguſtum titulum novit habere ſuum,
Non humiles intrat poſtes, prægrandia tecta,
Atria conſcendens regia ſceptra tenet,
Nec moritur, fas huic per ſæcula vivere centum
Gloria Virtutis non peritura manet.
Hæc ſequitur cineres, Schencki, *cariſſime Pater*
Alma tuos, hæc hæc vivere datq́ tibi.
Pæoniam pulſans cytharam, recolensq́ Machoana longum
Depuleras morbi corporis omne malum:
Te præſente dolens fælicia pharmaca ſumpſit,
Te Medico ſanus languidus æger erat:
Quidquid in humano reperiſti corpore Verum,
Quidquid & ad Medicam fortè referret opem,
Id docto poſtris tentabas texere filo,
Iatrica quo magis ars ſplendida facta foret.
Hos inter medios ſuccumbis morte labores,
Artus terra tenet, fama ſuperſtes adeſt.
Phæbe rotam decies volviſti in æthere, Patris
Pallida cum gelidus linqueret oſſa pavor;
Nec dum fama ſilet, nec dum monumenta ſilebunt,
Sunt qui paternum nomen ubiq́ legant,
Te proprii fœtus plaudunt, ſe vivere monſtrant,
Dum præ doctrina pulpita docta premunt.
Ediderat ſeptem ſimili de ſanguine Fratres
Præcellerem fati temporis ante diem:
His hi temporibus non infima præmia laudis
Oris in variis promeruere tibi:
Nunc redeunt iterum, referunt tibi Pater *honores,*
Et revocant Schenckii *nomen & ingeniũ,*
Hinc tua te remanet fœlicis gloria Fati,
Quæ te per totum non ſinit eſſe neci.
Quam fælix mors hæc, quæ vivere ferre perempto
Geſtit, & æternum donat habere diem?

Ioannes Andreas Schenckius Filius, junior, Medicinæ Doctor, Memoriæ Paternæ retinentiſſimus.

CATA-

CATALOGVS SINGVLARIS
ILLUSTRIUM VIRORUM:

QVI VT VNIVERSVM HOC OPVS, ET REM medicam illuſtrarent, vel propria Exempla Anecdota ſua, vel aliorum, nondum publicata, liberaliſſimè nobis communicarunt. Horum verò nonnulli ſuperiùs quoque allati & teſtes laudati ſunt, quod inſuper editis eorundem ſcriptis adjuti ſimus.

ABRAHAMUS MURGELIDS, Lindoenſis Civitatis Medicus Laudatisſimus.

ABRAHAM VERNERUS, Vitebergæ Medicus doctisſimus, cujus exemplum unicum, CL. V Scholtzius, cum aliorum nonnullis, communicavit.

ACHILLES PIRM. GASSERUS, Reip. Auguſtanæ Medicus elegantisſimus.

ADOLPHUS OCCO Ill. ejuſdem Reip. Medicus primarius.

ANGELUS GRIFFONIUS, Biſconnenſis Medicus celebris.

CLAUDIUS à S. MAURITIO, Medicus & Profeſſor in Dolano Burgundionum pervetuſto Archigymnaſio præcipuus.

CHRISTOPHORUS RUMBAUM, Jauravienſis Medicus & Philoſophus Excellentiſſ. qui CL. V. Laurentii Scholtzii provocatione, ſua quædam ad nos dedit.

CONRADUS GESNERUS, Varro Tigurinus, & Germanicus Plinius, Medicus & Philoſophus abſolutisſimus; cujus Obſervationes, licet paucas, raras tamen, D. Caſpar VVolphius, unà cum ſuis, haud invitus communicavit

CYRIACUS LUCIUS, Medicinæ in Illuſtri Academia Ingolſtadiana Antecellor Celeberrimus.

ESAIAS MEICHSNERUS; Chalbæ Medicus Magni nominis

FELIX PLATERUS, Academiæ Baſilienſis Profeſſor, & Poliatros Eximius.

FLAMINIUS GASTO, Sileſius, Medicinæ Candidatus induſtrius.

FRANCISCUS TIDICÆUS, Thorunii Boruſſorum experientisſimus.

CASPARUS BAUHINUS, Anatomicæ & Botanicæ in Baſilienſi Academia Profeſſor Clariſſ. Illuſtr. Principis Wirtenbergici, unà cum Clarisſimo F. ſuo, & ipſe Medicus

CASPARUS WOLPHIUS, Medicus & Profeſſor Tigurinus Doctisſimus.

GEORGIUS COLLIMITIUS TANSTETTERUS, Sereniſſimi Ferdinandi Regis Medicus & Mathematicus Clariſſ. cujus ad Doctiſſ. Aurbachium hiſtoriam de Saxoniæ Principe puero admirandam, nos primùm ex Bibliotheca Georgii Krauth Medici, recenſuimus.

GEORGIUS GARNERIUS, Rev. & Ill. Cardinalis Andreæ, Auſtriaci, &c. olim Medicos, nunc Enſishemenſis Poliater, doctrinâ & experimento præclarus.

GEORGIUS PALMA, Philoſophus & Medicus præſtantisſimus,

HERCULES SABONIA, Patavinus Medicus nominatisſimus & conſummatisſimus: qui Clariſſ. V. Jacobi Zuingeri F. operâ lectisſimas obſervationes ad nos dedit.

HIERONYMUS Faber, Seren. & Illuſtr. Principis Gulielmi Bavariæ Ducis Medicus, eruditione & faciendâ medicinâ præcellens.

JAC. HORSTIUS, Medicus & Profeſſor Helmſtadii in Academia Julia celeberrimus.

JAC. MOCCIUS, in Archiducali Academia Friburgenſi Briſgoiorum Profeſſor publicus: Vir multiplici lectione & eruditione cluens.

JAC. OETHÆUS, Rever. & Illuſtr. Præſulis Aichſtettenſis Archiater, & Medicus conſummatiſſimus.

JAC. SEIDELIUS, Medicus & Profeſſor Academiæ Gryphsvvaldenſis experientiſſimus.

JAC. SUTERUS, Reverend. & Illuſtriſſimi Paſſavienſis Epiſcopi Medicus egregius.

JAC. ZVINGERUS, Theodori, ſummi Viri & Medici Hippocratei, Filius: & ut paternarum virtutum, ſic & eruditionis, Viviradix: Vir doctisſimos.

JOACH. CAMERARIUS, Senior, Reip. Noribergenſis Archiater: Illuſtr. Saxoniæ Ducum Medicus longè omnium doctisſimus & experientisſimus.

JOAN. AICHOLTZIUS, Medicus & Profeſſor Viennenſis primarius, Eruditione & artis uſu Clariſſimus.

JOAN. BAUHINUS, Ill. Pr. Wirtenberg. apud Mompelgartenſes, faciendâ medicinâ Celeberrimus.

JOAN. CONRAD. SCHENCKIUS, Filius, Sereniſſ. Archiduciſſæ Viduæ, Ferdinandi Auſtriac. Conjugis, &c. Archiater Oenipontanus.

JOAN. COSMAS HOLZACHIUS, Scaphuſii Medicus præclarus.

JOAN CULMANUS, Ill. Ludovici VVirtenberg. Ducis Archiater, de Hippocratea Medicina meritiſſ.

JO. DRYANDER, Medicus & Profeſſor Marpurgi: Cujus nobis Obſervationum ſuarum adverſaria nonnulla, V. CL. Moccius contulit.

M. JO. FABER, Munſterbergenſium & Francoſteinenſium Poliatros Præcellens & Ordinarius.

JOAN. FRANCUS, Hildeſius, Phyſicus, Medicus, Camicenſis Excellentiſſimus.

JOAN. FRIDERICUS TRAFFELMAN, Moguntinæ Civitatis Medicus Laudatiſſimus.

JO. FUNCKIUS, Med. Memmingenſis Eruditiſſimus.

JO. GEORGIUS SCHENCKIUS, Filius, Medicus, & Imperialis Alſatiæ urbis Cameræque Hagenoenſis Poliater, idemque Generoſiſſ. Comitis in Hanau Phyſicus, cujus retractatione per Tertiationem hoc OPUS denuò excultum & propagatum eſt.

JOAN. GUINTHERUS Andernacus, Argentinenſis ſcholæ & civitatis Medicus illuſtrandâ & faciendâ medicina ſummus.

Io. Heinzius, Med. Vallis Joachimici eruditiſſ.

Io. Hessus. Med. Noricus egregius & excellens.

Io. Iac. Beurerus, Philologus & Polyhiſtor, S. Cæſ. Maj. Hiſtoricus & Interpres Græcus: Græcæ linguæ & hiſtoriarum in Archigymnaſio Friburgenſi montis Briſiati Profeſſor meritiſſimus.

Ioan. Iac. Weckerus, Colmariæ Poliatros & Medicus Clarus.

Ioan. Iessenius à Iessen, Medicus & Philoſophus Uratiſlav. inclytus.

Ioannes Knoblochius, Medicinæ Profeſſor in Academia Francofortana ad Oderam Clariſſ.

Ioannes Pincier, Illuſtrium Comitum Naſſovienſium Medicus celebris & doctus.

Ioannes Posthius, Archiater Palatini Septemviralis, longè doctiſſimus.

Ioannes Schenckius à Graſenberg, Medicus Pater. Auctor hujus Operis laborioſus.

Ioannes Stadlerus, Enſishemii ex conducto Medicus Curialis.

Ioannes Viscerus, celeberr. Academiæ Tubingenſis Profeſſor lacist.

Laurentius Scholtzius, Uratiſlaviæ Medicus Clinicus, Lautus, ob medicinam omnem, cumprimis verò Cratonianam, multis jam pridem vigiliis & monumentis illuſtratam, Nobiliſſ.

Leonardus Doloius, Noribergenſis Medicus ſingularis eruditionis & doctrinæ.

Martinus Holtzapffel, Auguſtanæ R. P. cumprimis Illuſtr. & Generoſorum Heroum D. D. Fuggerorum, Medicus commendatiſſimus & excellentiſſimus.

Melchior Roth, S. Galli Protomedicus.

Melchior Sebizius, Medicinæ in Schola Argentinenſi Profeſſor primarius.

Neretus Neratius, Florentinus Medicus, cujus nonnulla ab amicis ex Italia tranſmiſſa accepimus.

Osvvaldus Gabelchoferus, Illuſtriſſimi, Ludovici Wirtenbergici Principis Medicus, Eruditionis & Experientiæ ſingularis,

Petr. Quentzius, Patricius, & Archiater Friburgi Helvetiorum lectiſſimus.

Petr. Spehrerius, Rever. & Illuſtr. Elect. Archiepiſcopi Moguntini Aulicus Medicus.

Philippus Menzelius, Medicinæ in perilluſtri Academia Ingolſtadienſi, Profeſſor elegans & Primarius, Vir Doctiſſimus.

Sigismundus Schnitzerus, Papebergenſis Medicus Clariſſ.

Thomas Mermannus, Vir Nobilis & Magnificus, Dominus in Schœnberg. Sereniſſimorum Boiariæ utriuſque Principum Archiater & Conſiliarius intimus. Cujus ſingulari propagandæ & augendæ Medicinæ ſtudio potiſſimùm debebunt, quicquid Obſervationum ad poſteritatem tranſmiſſum eſt.

Tobias Cneulinus, Medicus Auguſtanus Induſtrius: Qui in conquirendis, tum aliorum, tum ſuis quoque mittendis Hiſtoriis, ſedulam operam navavit.

Valentin. Hennerus, Argentinenſis Xenodochii conſtitutus Medicus.

Ex horum, quos recenſui hactenus, numero, Iacobus Oethæus, Vir ad Medicinam tum conſtituendam, tum amplificandam, & cum ratione atque conſcientiâ faciundam natus factus: Obſervationum ſuarum librum ad nos tranſmiſit, eo conſilio, ut eundem, ſi non gravaret, Operi meo inferrem: ſin minùs, ſeorſim excudendum & pro meo genio reformandũ, foràs darem. Non ita multo pòſt, CL. V. D. D. Ioachimus Camerarius, Illuſtrium Germaniæ Principum aliquot, & Norimbergenſis Reip. Medicus primarius, lecto libello meo publicato, Laborem hunc meum datâ ad me Epiſtolâ humanitatis & benevolentiæ plenâ, plurimùm probari ſibi teſtatus eſt. Et quo eſt ad Medicinam excolendam ſtudio atque induſtriâ admirabili: itidem juſtam Obſervationum ſuarum ſylvam, ſupra quinquaginta hiſtorias cõtinentem: unà cum Georgii Palmæ, Collegæ ſui: atque Joannis Heſſi Norici, virorum doctiſſimorum nonnullis lectiſſimis exemplis ad me dedit Ioan. Bauhinus, & ipſe quoque Diariarum ſuarum, cùm Obſervationum, tum Curationum, potiſſimùm verò Lugdunenſium Symmicton Opus: non ad editionem quidem, ſed ad privatũ ſuum uſum conſcriptum, ut quæ poſteritatis memoriâ digniora viderentur, exciperem, candidiſſimè elargitus eſt. Juſtos quinetiam Obſervationum libellos ſuos Felix Platerus, & Georgius Garnerius ſyncerè quoque contribuerunt. Reliqui verò omnes, etſi pauciora exempla quilibet pro ſua occaſione & otio, communis boni ergò contulerunt: tamen paucitatem ſæpiſſime raritate & novitate hiſtoriarum compenſatunt.

Quod reliquum nunc eſt, omnes cujuscunque Nationis & Ordinis Medicos & Philiatros, quos Medicinæ excolendæ, ampliandæ, & juvandæ cura aliqua tangit, peramanter rogatos volo, ut quod à me bono animo & ſtudio ſuſceptum eſt: pro virili in poſterum & ipſi juvare me velint. Et ſi quid hujus argumenti præterea habeant: ut aut ipſi in poſteritatis gratiam edant, aut mihi ad hæc propediem, ſi Deus Opt. Max. vitam prorogaverit, exornanda & augenda (ſi modò certæ & indubitatæ fidei ſint,) publicanda maturè communicent. Pro quo officio, omnibus vobis ſacræ artis Apollineæ Myſtis ac Hierophantis, gratioſa poſteritas, quæ æmulationis & invidiæ expers erit, ſe gratam declarabit: auctionemque iſtam veſtram, artis antiquisſimæ & ſummè neceſſariæ, auguſta nominis veſtri memoriâ ac concelebratione, grata mente acceptura eſt.

(o)

QVIS

QUISQUIS es, Candide Lector, qui nomen fortè tuum, raraſq; aliquot, vel tuas, vel aliorum obſervationes, communis boni ergò, operi meo inſerendas, ad me datas, in publicatis à nobis hactenus ſeptem Obſervationum Libris, atq; iſthoc Elencho deſiderabis, certo certiùs tibi perſuadeas velim, illas ad nos non perveniſſe, ſed vel negligenter, quibus commiſſæ fuerant, curatas, vel æmulorum invidia, aut aliorum, quorumcumq; tandem, incuria, quod ſæpe aliàs nobis accidiſſe comperimus, furtim ſubtractas & ſuppreſſas eſſe. Quod ad nos attinet, noſtrumq; in inſerendis operi obſervationibus munus ſpectat, ſanctè aſſerimus, candidè & fideliter, prout Virum bonum addecet, certis etiam & debitis locis pleraq; omnia nos bona fide inſeruiſſe. Cujus te admonere viſum eſt, ne in ſuſpicionem veniremus, unde vel nobis, vel tibi ea res fraudi eſſe potuiſſet.

JOANNES SCHENCKIUS ÆQUO LECTORI SALUTEM.

Paucas epiſtolas quaſdam, à Nobiliſſ. Clariſſ. Doctiſſimiſque Germaniæ noſtræ Medicis, ad me ſcriptas, & è multis ſelectas, at argumento huic noſtro apprimè convenientes, præmittere nobis placuit. Quam opellam noſtram, tibi Lectori candido & amico, minimè improbatum iri, confidimus. Vale.

JOAN. CRATO DE KRAFFTHEIM III. IMPP. CÆSS. MEDICVS.

JOAN. SCHENCKIO. S.

VIDI obſervationum tuarum librum, & ſingularem animi tui propenſionem erga me perſpexi. Quo de ſcripto tuo, cùm non meum ſit in os quenquam laudare, non expectes à me quid ſentiam. Iam antea enim publicè oſtendi, expetere me ut aliquis hunc laborem ſumat. Te manſuetiores atque elegantiores Muſas cum Medicis conjunxiſſe, atque ad multorum præſtantiſſimorum auctorum lectionem judicium graviſſimum attuliſſe, oratio atque res indicat. Cum verò omnis benevolentiæ & humanitatis declaratio, mihi gratiſſima ſemper acciderit, & M. Ciceronis ſententiam, qua affirmat, nihil minus eſſe hominis, quàm non reſpondere in amore iis, à quibus provocere, juſtiſſimam eſſe ſtatuam: committendum mihi non putavi, quin tibi exigua ſignificatione oſtenderem, declarationem illam voluntatis tuæ

 erga

erga me, atque benevolentiæ ſingularis, ita ut par eſt exceptam, & non omnino malè, etiamſi ad referendum hac ætate, nihil præter voluntatem ſuppetat, te operam tuam poſuiſſe. Hac igitur ut contentus ſis, in majorem modum à te peto. Tibique perſuaſum eſſe cupio, ſiqua erit occaſio nominis tui memoriam poſteritati commendandi, & quid de laboribus tuis ſentiam publicè oſtendendi, me honoris tui cauſa quæ debeo facturum. Sed quid poſſumus non valentes? Diſceſſi ante annos tres ab aula, ac illo ipſo die quo me in viam dedi, in adverſam valetudinem incidi, quâ nondum emerſi. Obſtat ſenectus inſanabilis morbus, atq; grave ſeptuaginta ferè annorum onus. Verum omitto iſtam commemorationem, teque oro ut in ſuſcepta erga me benevolentia maneas, atque inchoatum opus perficere, & cum ſtudioſis artis Medicæ communicare ſtudeas. Nihil rei Medicæ, nihil ad nominis tui memoriam accommodatius facere poteris. Idque ut facias, pro meâ etiam parte te in majorem modum oro. Bene vale Vratislaviæ XVI. Iulii, Anno M. D. XXCV.

THEODORUS ZWINGERUS,

Baſilienſis Medicus.

JOAN. SCHENCKIO. S.

Literas tuas amoris & officii plenas, V. CL. rectè accepi, rectè inquam, ſi poſitionis neceſſitatem nativam ſpectemus, ut quod dexter dextrè porrigit, ſiniſter dextrè accipiat. Nam qui tu mihi ſingulari quadam amoris abundantia tribuis, ea ſi rem ipſam intueamur, ne oblata quidem ſuſcepero. Sin verò tuam erga me benevolentiam, à ſiniſtris quidem dextrè acceperо, ſi ad ea quæ mihi deſunt ſupplenda ſarciendave me totum accinxero. Studium ego tuum ſyntagmaticum Medicum plurimi facio: utque genium tuum in hoc ductorem ſequi pergas, etſi monitoris non eges, pro meo tamen erga Remp. affectu, vehementer rogo. Nempe hac ipſa ratione, in plerique artis noſtræ theorematis conſtituendis veteres uſos, ipſa inventrix methodus ex cauſis ſuis facilè convicerit. Eoque tu præclariùs de medica Rep. mereberis, ſi quæ hinc inde ſparſim, & loco ſæpe alieno apud ſcriptores hiſtoriarum & curationum microcoſmi exempla reperiuntur, per locos communes digeſta, orbi terrarum inſpicienda perluſtrandaque exhibueris. Præfationem tuam eruditam legi, viro bono digniſſimam. Cenſorem in alieno opere agere ut velim, ſanè non poſſim. Nam quis ego ſum, qui poteſt Schenckium tale quid ſuſcipere auſim? Ne tamen de voluntate mea dubitares, exilia quædam notare ſum auſus: & ad guſtum meum, quando tam liberaliter, & amicè mecum agis, accommodare potiùs, quàm mutare. Tu vide, ne nimia tua facilitas mihi audaciæ notam inurat. Cæterùm quia dimidium plus toto cenſeatur, laxatis jam carceribus perpetuo curriculo ad metam properare memento, in opere Reip. utiliſſimo, diligentia, & eruditione tua præſtanti digniſſimo. Vale V. CL. Baſileæ 19. Aug. XXCIV.

IACO-

JACOBUS OETHÆUS REVEREND. Epiſcopi Eichſtadienſis Med.

JOAN. SCHENCKIO S.D.P.

CVm ex nundinis Francofortanis præterito vere habitis, indices librorum hoc anno in lucem editorum ad me mitterentur, Vir Clariſſ. forte incidi in Obſervationes tuas medicas, quarum argumentum tantopere mihi placuit, ut primo quoque tempore ad te ſcribendum, & tecum amicitiæ ſanctum fœdus conſtituendum eſſe, exiſtimarem. Verum dum de ejus rei occaſione cogito, afferuntur mihi literæ tuæ, non ſolùm hoc nomine gratæ, quòd tuam erga me benevolentiam oſtenderent, ſed & quòd tuorum ſtudiorum & conſiliorum in juvanda re medica, eas rationes explicarent, quæ inprimis mihi probarentur. Etenim ante plures annos quibuſdam Medicis, quibus mediocre otium erat, author fui, ut obſervationes rariores ſparſim in Medicorum libris comprehenſas & colligerent, & ordine quodam convenienti digeſtas publicarent. Verum cum plerique hunc laborem recuſarent, illud conſilium tandem cœpi, ut ipſe proprias quaſdam obſervationes congererem, & congeſtas ea ſerie tractandas mihi ſumerem, ut primò phyſiologicas, poſtea diæteticas, tum pathologicas generatim, deinde pharmaceuticas, ac poſtremò ad febres, & particularium partium affectiones pertinentes, explicarem, ac iis omnibus quaſdam ad gravidas & ad pueros ſingulatim ſpectantes ſubjungerem. Sed factum eſt perpetuis occupationibus meis, ut quod inſtituiſſem, abſolvere omnino non liceret. Itaq; quod reliquum erat, argumenta tantùm obſervationum in ordine conſignans, earum plenam explicationem in aliud tempus rejeci. Cognito verò jam conſilio tuo omnium Medicorum artis pulcherrimæ amplificationis ſtudiorum approbatione inprimis digno, planè conſtitui, præcipuas Obſervationes ſtylo contractiori explicare, & ad te primo quoque tempore mittere, minimè dubitans, hoc ſtudium meum tibi gratum, & ad illud conſilium quod tibi conſectandum propoſuiſti, in juvandis noſtræ artis hominibus accommodatum futurum eſſe. Cæterum dum in ejus rei cognitione verſor, ſignificatur mihi ab Hildebrando Meckero Cancellario Antiſtitis Eichſtadiani digniſſimo, viro laudatiſſimo & optimo, ſe brevi tabellarium Friburgum ablegaturum eſſe. Itaq; oblata hac commoditate ad te literas meas mittendi, collegi quaſdam Obſervationes meas, quas dignas luce & cognitione Medicorum exiſtimavi, eaſque ad te propediem, ut ſpero: plures miſſurus, ſiquidem ejuſmodi ſint abs te judicatæ, ut rectè ferre lucem, & judicia eruditorum poſſe videantur. Verſabar autem hoc eodem tempore in tractando illo genere Colicæ, quod præſertim in Franconia noſtra & in Auſtria frequens apparet, cui plerumq; vel paralyſis vel epilepſia ſuccedit. Quod genus argumenti ut ſumerem explicandum, multæ fuerunt cauſæ, præſertim verò eæ, quod viderem hoc genus mali à veteribus (excepto Ægineta) ne quidem attactum eſſe, à recentioribus verò non integrè tractatum. Deinde quòd tot mihi in ditione Fuldana, & Franconia, ac aliis in locis occurrerint ægri hoc malo affecti, ut facilè potuerim diutinâ obſervatione aliquid de hoc affectu advertere, quod ad mediocrem ejus morbi tum cognitionem, tum curationem pertineret. Acceſſerunt etiam multorum celebrium Medicorum, & præſertim Ioachimi Camerarii Medici inſignis, hortationes, ut iſti promiſſioni,

quam *libello meo* cuidam ante annos decem *de officio ſanorum, & ægrorum, tum etiam aſſiſtentium ægris*, edito, inſerveram, tandem ſatisfacerem. Movit etiam me non parum, Ampliſſimi & Nobilis. Viri Eraſmi Neuſteteri auctoritas, cui operam illam qualemcumq; jam diu pollicitatione meâ obſtrinxeram. Si tamen eas, quas de morbo Colico ſingulariter animadverſas habeam obſervationes, tuo operi inſerere velis, non erit abs te reliquis ad te mittendis etiam has adjungere. Quod verò reliquum eſt, quando ſperem nobis datum iri occaſionem ſæpius mittendi literas, dabimus operam, ut mutuis amicitiæ officiis neceſſitudinem conſtitutam literis utrimq; diligenter colamus, & communicatione ſtudiorum rem medicam juvandi nullam opportunitatem negligamus, quod de me polliceri, de te verò ſperare poſſum. Vale Vir Doctiſſ. Datæ Eichſtadii, An. D. M. D. LXXXV. die 15. Iulij.

EIDEM.

S. Plures quàm putaram etiam in occupationibus meis frequentibus Obſervationes congeſſi. Quarum etſi quædam ab aliis etiam animadverſæ ſunt, tamen quia mihi quoque in uſu practico occurriſſent, eas conſignare quoq; volui. Puto verò Tyronibus, artis noſtræ prodeſſe ut varia variorum experimenta etiam de iiſdem rebus cognoſcant. Ita enim accidit, ut iis quæ à pluribus obſervata ſunt tutius fidere, & ea ad uſum neceſſarium accommodare confidentiùs poſſint. Non verò dubito, quin tu pro tuo candore, cuiq; obſervationi, ſui authoris nomen adjecturus ſis. Nam illud in primâ parte obſervationum à te diligenter præſtitum eſſe video. Habeo autem gratias quas poſſum, quod ad me librum illum tuum veluti voluntatis & induſtriæ tuæ in utilitate publica promovenda teſtem locupletiſſimum, tranſmiſeris. Ac quamquam tuâ ſponte, præclara tua voluntate ferri videris, ut de reliquis humani corporis partibus ſimiles obſervationes etiã edas, tamen pro ſtudio meo in Rempub. tum etiam pro inchoatâ amicitiâ noſtrâ te hortor, ut nullo impedimento ab illo propoſito abſterreri te ſinas. Satis commentatum eſt in veteres Medicinæ authores, & ſatisfactum illis qui conciliationes locorum diſcrepantium in veterum libris expetunt. Neque deſunt libri in quibus vel millies generalia artis præcepta, quorumdam etiam ſuperſtitioſo ferè ſtudio transfuſa ſunt. Itaq; ſi qui induſtrii homines artem ampliare cupiant, ad ea, quæ ab aliis non ſatis explicata ſunt, accuratiùs elimanda, potiùs conferre ſe debent, quàm ut in vulgaribus illis & vulgo notis perpetuò hæreant. Idq; eò diligentiùs faciendum eſt, quò majoribus veluti machinis vetus Medicina à novis Empiricis oppugnatur. Neq; alienum eſt ab officio eorum qui rem medicam juvare poſſunt, ut habitâ ratione juniorum & Tyronum artis, non ſolum vulgaria, ſed & rariora, & magis præcipua tradant. Satis diu audiunt noſtri ordinis initiati artis medicæ novis titulis, oportere eos nova cœmiteria habere, quæ repleant cadaveribus per errorem occiſorum, & ſimiles calumnias ab artis vituperatoribus excogitatas. Quas ſanè providens juniorum inſtitutio facilè refellet. Sed redeo ad inſtitutum tuum, quod Reipublicæ cauſâ ſuſcepiſti, quod etſi plenum ſit & laboris & curæ, tamen facilè ejus difficultas minuetur, ſiquidem quoſdam laboris ſocios habueris, qui ex definitis authoribus obſervationes colligant, eaſq; collectas ad te mittant, poſtea à te diligentiùs ſeligendas, & ordine commodo diſponendas. Quod ad me ſpectat, ipſe cogitare potes, me otio minimè abundare, qui jam ſolus & Aulæ noſtræ, & totius

tius

tius Cleri, & reliquæ Reip. noſtræ medicationibus præſum, ac alioquin ſeptem cœnobiorum curam medicam etiam ſuſtineam. Itaque plura præſtare non poſſum, quàm ut privatas meas obſervationes ſubinde ad te mittam, ac alios ut idem faciant, incitem. Cæterùm quod ad jam tranſmiſſas attinet, peto ut eas ſtudioſiùs aſſervari cures. Nam earum accuratiùs deſcriptarum nulla exempla apud me retinui, quod temporis anguſtia à deſcriptione excluderet. Hoc monendum ob id cenſui, quod amici quidam ſuadeant, ut aliquando eas obſervationes additis quibuſdam aliis ſeorſim etiam edam. De quo quid tibi videatur, haud gravatim tuam mihi explicabis ſententiam. Quæ reliqua ſunt, de quibus communicate noſtros ſenſus utiliter poſſumus, ea in aliud tempus reſervabimus. Vale Vir Doctiſſime, & me ut cœpiſti, ama. Eichſtadii.

LIPSIANA MVSA,

SIVE

JUVENILES LUSUS:

Ad eruditos hujus Operis LECTORES.

PRobè proba illa Philoſophi mens, τὴν τέχνην ἐμπειρίαν, ἀτεχνίαν δὲ ἀπειρίαν genuiſſe. Conditionem tibi pono: Theoremata illa vides artium ſcientiarumque? Canonum illud mare? Iuro ſalutem meam, ut parum rectè clara, niſi lucem à ſcintillanti illo exemplorum ſole mutuari. Leges, præcepta adhuc loquor: quibus ὑποθέσεων hanc purpuram appone & tum demum in verà illa ſeriaq; veſte apparebit candida illa Diva. Hinc ſcientia univerſalium: hinc ſingularium obſervatio & experientia in luce non magis conſtituta, quàm admiratione. Fidem meam culpas: Audi. Hæc ſapientium, hæc verorum mens & ſenſus: tum artes penitiſſime & diſci & doceri, cum definitionum, diviſionumq; veluti theatro, vera illa ſcena non dempta aut inempta. Quod columnæ & tibicines ædium ne ruant, robur ſunt: Idem ὑποθέσεις illis Canonibus Theoreticam autem ideò & Methodicam petite ais? languere ais? adeo falſum, ut non magis cœptæ illæ, quàm perfectæ. Sudarunt in ea palæſtra, eo pulvere viri altioris auræ. Neu magis in flore collocatæ jam, & vigore, quàm ſupremo loco. De illis, inquam, quid querimur, ſi cultæ & propagatæ? De hiſtorica pathologia (ſi neglecta) cur non ante alias erigenda? Proh quàm turpe! neglegi illam dominam? locum ei non eſſe in proprio ſuo loco? Oportuit certè & hoc ſydus ſtellis illis accedere, nexuq; indiſſolubili jungi, nec ſejungi, aut disjungi. Pulchra hæc conjunctio! & quæ, niſi ſit, abire qui in Medicis quæritis ſolidam ſcientiam. In quem autem ais finem: In hunc inquam: ut placita & decreta artis firma exſtent, ut ſolida, ut dilucidiora: nec luxuriem illam paralogiſmorum rectiùs reſecabimus, unà quàm hac falce. Quàm multi tales in medicina! quam multa pſeudaria, & ἁμαρτήματα τὰ ἰατρικά, paſſim ſeminata à pragmaticis dictis, & Theoricis Medicis diſſeminata! Hic nodus Gordius: At habeo ei cuneum. Non unguentum ſit efficacius his ulceribus perſanandis: non ſpongia huic maculæ abſtergendæ. Ecce tibi magnas illas magni mundi cathedras, & medicas quidem, ſiſto tibi pulverem ſcholaſticum & aërem. Iam libertatem, jam candorem introſpicis? malis utiq; tribulis, malis ſcrupeis expleta per parvum acumen. Vbiq; abſinthium doctrinarum: acuminum

num flexuoſi labyrinthi. Pelle illud, hos purga unâ hac conjunctione ſeriâ & ſerâ. Scholarum hunc uſum ſive abuſum cur teneas? ſperne, & reduc cum Lipſio ad veram formam: cui præter fructum, par dignitas & venuſtas. Reliquarum artium theatrum intueare: dejerares nil poſſe ſcribi magis aut amplum aut magnum: & muſæo illi peplo amicâ & doctâ nimis acu intexta ubiq; omnia, quæ quidem ad ſtudia, quæ de iis. Ævum hoc vides? non aliud magis idoneum diſciplinæ, aut bonum. Lumina & columina ſcholarum? magna utiq; ac maxima: & virtutum ubique ſoboles, ubique ſcientiarum. Scripta? recta planè & electa. Omnes artes ſeſe ultra cœlum extendunt, non valde tamen medica, etſi ſat validè. Et neſcio an doleam magis ſeculi, an pravorum ingeniorum causâ: quibus heic omnia directa minimè recta. Multa fateor ex MS. multa ex editis in hac arte patent: multa latent. Quis depingat? nemo rectiùs aut meliùs quàm æternum opus, & naturæ codex ille, ex quo exoticas Obſervationum gemmas erues: & bibes abditæ doctrinæ fontes: & ita valeam, niſi omnis artis hujus vis & entelechia in externo illo codice major. Iam quem non delectet tam varius ſenſus magnæ matris; quæ bona & dona ſua nemini omnia animo vovit, nemo cognovit, nec illi viſum illas ipſius opes ſuas, uno velut partu ex divinis ſuis abyſſis & faviſſis effundere. Illud potiùs: poſteriorem diem prioris diſcipulum fieri. Vos itaq; malivoli, vos auſtelli poſterorum obſervationes, prædictiones, curationesq; felices admittite: ſed non eâ viâ, quâ hactenus. Et ſinite mihi hanc herbam creſcere, prout nata & ſata: id eſt, è nativo ſuo ſolo. Qui aliter adficiantur: itane nigri illi tam candidam farinam porrò lamberent? Porrò ea, quibus ars & aucta & confirmata, dejiciant, ut otioſa, ut ſupervacanea? Tu quiſquis ſic cenſes, ipſe profectò otioſus & ſupervacaneus. Abjectè ſapis, quiſquis ea facis. Vitia hæc mollioris & præſertim reſidis animi: quem utinam, utinam ſemel excitarent & erigerent! Cauſa hæc Parenti meo p. m. collectionis Obſervationum: neſcio an eadem editionis. Severos illos ingeniorum menſores & cenſores vides? improbant, pænè quàm advenerint: nec probant niſi quæ illis proba, etſi aliàs approba. Deniq; quid eſt adeò in hoc opere præter mentem doctorum? Ecce tibi laborum magnum mare: ecce tædiorum. Quod ſumptus? propriæ valetudinis invaletudines pellectas? Profectò talia omnino: quæ te centies avocaſſent, ne ſemel huc vocaſſent. Amor illi, & ſtudium in hoc ſtudium. Amor & is ſincerus, candidus, liberalis. Quid ſi candidi lectores tam candidæ menti? Quamvis etiamſi cum non: virtutes tamen hæ aperient ſcio hunc, Medicum ſtadium decurrendi, campum, & hunc malivolentiæ, operient. Tu quiſquis manum & mentem ad hæc noſtra, imò ad hæc parentis: probæ mentis cenſeto, & ſic cenſeto, & ubique SCHENCKI Medici amor in literas, ſtudium te aliosq; juvandi, tibi recta & bona. Salve & Vale.

DIXI.

OBSER-

OBSERVATIONUM MEDICARUM, LIBER PRIMUS,

Qui agit

DE CAPITE.

PRÆFATIO.

ANIMALIUM omnium nobiliſſimo atque diviniſſimo Homini, quæcumq; non tam circa corpus, quàm morbos rara, nova, & prodigioſa evenire poſſunt, exhibituri: à CAPITE potiſſimum velut parte principe ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΑΣ *has noſtras,* σὺν θεῷ, *auſpicari viſum eſt. Eſt enim caput rationis domicilium, facultatisq; animalis ſedes, quæ inſtar Regis, in altiſſimo corporis, velut ſpeculâ ſita, duabus concupiſcibilibus animis, toto corpore dominatur, in eoque longè lateque imperium ſuum profert. Homo proinde, Triſmegiſto Hermeti, priſcis Sophis, ſapientiſſimo etiam Ariſtoteli analogia quâdam* ΜΙΚΡΟΚΟΣΜΟΣ, *quaſi parvus mundus & Epitome mundi, verè dicitur. Siquidem, ut cœlum æthereum, aeri ſublunari elemento eminet, terris maria; quæ veluti mundi quædam membra fuerint tum æthera, tum elementaria, activa & paſſiva: Ita Caput quoque, reliquas Corporis noſtri partes ſuperare & excellere cernimus, non minus certè, quàm inter elementa cœlum Principiorum, aut arcem, mœnia, cæteraque urbis ædificia, præcellere videmus. Eſt enim in Capite rationalis animæ, quæ* λογιστικὴ *dicitur, ſedes, juxta Platonis & Galeni ſententiam: qua* αἰσθητικὴ, *externa ſentiens;* κινητικὴ, *motrix ſive movens facultas, &* ἡγεμονικὴ, *rectrix ſive princeps ſeu cognoſcens, continentur. Quorum ope univerſa corporis noſtri Reſpublica gubernatur. Commodum igitur à Capite medicas has noſtras* ἐκλογὰς *ordiri viſum eſt, atque oſtendere, quàm multifariam id, non tam monſtroſâ conformatione aliquando, quàm admirandis quoque morbis affici & deformari queat, initio à Capillis eiuſdem ſumpto.*

DE CAPILLIS CAPITIS ET BARBÆ.

Et primùm,

DE CANITIE.

OBSERVATIO I.

Subita canities, qua nonnulli metu mortis aut pœnarum, una nocte, vel unica etiam hora, cani facti ſunt.

ACCIDIT ut cùm provinciam ingreſſus (Imperator) ſacrificaret intra ædem publicam, puero è miniſtris acerram tenenti, capillus repentè toto capite caneſceret. *Suetonius in Sergij Galbæ vita, cap. 8.* Obſervatum eſt, pilos quandoque horæ ſpatio, aut etiam minore canos fieri. *Cœlius A L. lib. 3. c. 14.* Non ægritudine ſolum incaneſcere hominem contigit, verum etiam repentino mortis diſcrimine. Quod eveniſſe compertum eſt cuidam è rupe pendenti, dum accipitrum pullos ſcrutaretur, interimque funes, quibus ſuſtinebatur, diſſiluiſſent. *Idem lib. 13. c. 27. eiuſdem operis.*

Illud minimè ſilentio pertranſeundum, nulla re citius promoveri canitiem, quàm curis, mœrore & metu. Novi qui è naufragio præter ſpem ſalvi enataverunt, repentè canos evaſiſſe. Commemorant alii nonnullos

qui in præruptas rupes aucupii gratia θήρας μεθέποντες γλυκερὴν πόνον, ut verbis utar Nazianzeni, funis ope pervaſerant, ſoluto eo ant delapſo, deſperabundos præpoperam canitiem accerſiviſſe. *Iunius c. 10. Comment. de coma.*

Iacobus quidam Oſorius Erigini in carcerem conjectus, adoleſcens etiamnum, una nocte incanuit totus. *Vives, in præfat in Somn. Scipionis.*

Memoratu non indigna eſt hoc in loco hiſtoria, narrata mihi olim à Franciſco Dilpho, non gentilitiis magis imaginibus quam ſingulari eruditione clariſſimo Equite, Cæſareæ Majeſt. apud Sereniſſ. Angliæ Regem tum temporis oratore: ea ſic habet. Hiſpanus nomine Didacus ſive Diegus Oſorius nobiliſſima familia ortus, aulicæ puellæ amore captus, communicato prius cum ea conſilio, in patula arbore & frondoſa abſconderat ſe (ea creſcebat in Hiſpaniis intra regii horti ſepta) interim fortuito catelli Melitæi latratu prodita colloquii fides, ſatellitum manui illum objecit: comprehenſus carcerique incluſus, quod capitale fuerat illic deprehendi, dictatâ ultimâ ſententiâ ita inhorruit, ut nox unica juvenem eundem, & ſenem incanum viderit. Quo ſpectaculo motus carcerarius, delato ad Ferrandum Regem Catholicum prodigioſæ rei indicio, effecit, ut capitalis legis rigore in benignitatem converſo Rex illum abſolverit, dictitans pœnarum ſatis dediſſe, qui præmaturam ſenectutem cum juventæ flore commutaſſet. Cui rei atteſtatur & Petri Meſſiæ Hiſpalenſis authoritas, eventum hunc imaginationi adſcribens. Alioqui & amoris flagrans deſiderium Theocrito citam canitiem vel uno die accelerat, cum inquit: οἱ δὲ ποθεῦντες ἐν ἤματι γηράσκουσιν. Ejuſmodi hominem προπόλιον dici teſtatur Ælius Dionyſius, quod ante tempus canos producat: eundemque & ἀκρόλειον quamquam ego ἀκρόλειον intellexerim potius eum, qui præproperè calveſcat ſeu lævis fiat, ſi tanti authoris ſententia diſſilire par eſt, qui ab Horatio præcanus vocatur. *Had. Iunius, Comment. de coma, cap. 10.*

Ex timore canitiem ſequi, tum ratio docet: tum habemus exemplo penè domeſtico. Subducto namque à pilis alimento calveſcimus: vitiato, canities ſubit. Nempe refrigerato ſuccedit humor non naturalis. Hiſtoria verò noſtræ tempeſtatis eſt ſub franciſco Gonzaga. Is affinem ſuum ſuſpectum conjurationis, cum in turri portæ Cæſareæ ad quæſtionem aut ſupplicium aſſervari juſſiſſet, nunciatum eſt mane totum repentè canum factum. Quod quaſi prodigium flexit principis animum: qui ei propterea & veniæ & vitæ fecit gratiam. *Scaliger, Exercit. 312. ad ſubtilit. Cardani.*

Metus, conſternatio, terror, repentina atq; improviſa ſubitaque periculorum, aut mortis intentatæ formido, ita vires & formam depopulantur, ut nonnulli ſui prorſus diſſimiles appareant. Cujus rei exemplum memorabile noſtra memoria edidit juvenis quidam generoſus ac nobilis, qui, cum in aula Cæſaris verſaretur, indecore, parumque reverenter, atque inhoneſtè ſe geſſit. Siquidem Virginis cujuſdam, quam deperibat pudicitiam expugnavit, quod in cœtu conſeſſuque Heroicarum virginum capitale cenſeri ſolet, ac morte piandum, tametſi nulla vis illata ſit, ac puella tacito quodam conſenſu non magnopere repugnare obluctarique videretur: itaque in carcerem conjectus eſt, poſtridie plectendus capite: nam id rigidè obſervare ſolent, ne quis impunè tale quiddam attentare, ac decus aulicum ſtupro, fœdâque libidine contaminare audeat. Quum autem ea nocte tædio ac mœrore conficeretur, ex angore mentis conceptaque mortis formidine ita immutatus eſt, ut ſequenti die, cùm pro tribunali conſiſteret à nemine eorum, quibuſcum familiariter vixerat, ne à Cæſare quidem agnoſci potuerit: adeo illi mortis horror vitæque deſperatio paucarum horarum ſpatio colorem viroremque corporis ademerat, ut omnis ſpecies formæque decor ac venuſtas defluxiſſe appareret, ſic ut ſuprà quàm credi poſſet, ſqualida ſit affecta facies, color ex florido luridus & cadaveroſus, aſpectus horridus, indecora canities, & barba ſitu & pœdore fœdaque illuvie deformata. Cæſar, cum in illum defigit oculos ſuppoſititium eſſe ſuſpicatus, ac fucum ſibi factum, explorari juſſit an ipſus is eſſet, & an ementita aut adulterina canities, barbaque medicato aliquo liquamine oblita forte ac delibuta: cùm autem nihil tale ſubeſſe animadverteret, aſpectu viri attonitus atque obſtupefactus, ex vindicta in commiſerationem animum deflexit, itaque ſatis pœnarum dediſſe ratus, culpam illi remiſit, ac violatæ ereptæque pudicitiæ crimen condonavit. Cauſam autem tam prodigioſæ ſubitæque mutationis, cùm nuper à me ſciſcitaretur, in accubatione epulari, illuſtriſſimus Dominus Nicolaus Micholdius ab Indevelda, apud ſummos principes omneſque proceres gratioſus: illam in ſupplicii imminentia intentiſſimam cogitationem, quæ intimis ſenſibus penitus inhæreret, referendam pronunciavi: ea ſiquidem animi affectio tam fuit illi gravis & acerba, ut propemodum extincto ſopitoque vitali calore ac ſpiritu, ſingulæ corporis partes amiſſo florido ac ſpectabili colore in deſpicatum habitum devenirent, adeo ut capillorum radices, quæ fumido vapore, qui cuti ſubeſt, aluntur ac frondeſcunt, ut gramina terræ ſucco, concepta frigidâ ſiccaque qualitate, areſcerent, ac nativum colorem exurerent. Ut enim arborum folia ac vitis pampini, qui uvam a cœli injuria defendunt, æſtu, grandine, pluvia, Aquilonio ac Boreali flatu, qui æſtivis aliquando menſibus ingruit, ex viridanti in luteum flavumque colorem elangueſcunt ac demutantur: ſic genuinus corporis vigor, ſic color, ſic externa ſpecies defloreſcit, ac crines, qui non exiſtunt corporis partes, ſed appendices, ſublata, oppreſſaque vi, quâ aluntur, intempeſtivam canitiem contrahunt, quod verè omnibus obvenire videmus, qui in labore militari, in periculis maritimis verſantur, aut cum morbis conflictari ſolent, in quibus eſt mortis quoddam inſtar: nihil enim aliud meditantur, nihil animo magis concipiunt, ubi ſtat in procinctu acies ac res agenda cominus, quàm extinctum iri ſe, nec facile poſſe eluctari: niſi fortè animus longa aſſuetudine ad pericula occalluit, ac ſit obfirmatus: quod fere perſpicimus in veteranis militibus, atque iis qui tempeſtatibus ac maris ſævitiæ ſunt aſueti. Tantæ eſt autem efficaciæ profunda ac continuata imaginatio; quod aliàs multis argumentis commonſtratum eſt, ut mulier infanti notas quaſdam ac conſpectarum rerum veſtigia imprimat: quod etiam viris uſu venire ex ardenti fixaque cogitatione palàm eſt. Sic erecti in crucem Chriſti contemplatio Franciſci manibus pedibuſque lituras ac ſtigmata impreſſit. Quanta verò Servatorem oppreſſerit anguſtia, quis animum confecerit mœror, quæ trepitatio, vel id cujuſque documento eſſe poteſt, quod mens in præſens periculum defixa, ac velut intuita inſtantem imminentemque mortem, ſanguinolentum ſudorem expreſſerit, adeo effusè promanantem, ut intertám defluxerit, ac ſolum, in quod inclinatus erat proniſque decubuit, ſanguineo madore cruentaret. Eſt autem horror mortis, ſi quando hominem corripit, aut ejus imaginario mente concipitur, ipſa morte atrocior: multis enim cum illa vitæ finem imponit, ſenſus obſtupeſcunt nec ullum dolorem percipiunt, quod iis accidit qui apoplexia vel lethargo opprimuntur, vel deliquio animique defectu velut conniventes ſomno conſopiuntur atque obdormiſcunt, nullo ſpectantium oculis exhibito doloris ſenſu. Sic in adeundis terra marique periculis, quæ mortis imaginem oculis ac menti objiciunt, nemo non contremiſcit ac trepidat, metuque exalbeſcit, refugiente ad intimas partes ſanguine: cum enim omnes

cor-

Digitized by Google

corporis partes vitali ſucco deſtitutæ ſint, nulla ſatis probè ſuo officio fungitur, ſed titubant vacillantque pedes, caligant oculi, labaſcit vigor, mens hebeſcit, animus dejectus eſt, genæ pendulæ ſunt ac flacceſcunt, lingua hæſitat, dentes crepitant,

Arrectæque horrore comæ, vox faucibus hæret.

Adeo nullus eſt quamlibet conſtantis robuſtique animi, cui non repentinus aliquis caſus ſit formidabilis, ac mentem concutiat, ſic tamen ut confeſtim diſcuſſo metu, ac conceptâ divinitus fiduciâ intrepidus interritusque ſubſiſtat, quæque ingruunt adverſa, ſi declinari nequeant, alacri atque infracto animo ſe illis opponat. Nulli itaque naturæ ſpirabili mors non horribilis ac formidoloſa, quod interitum adferat: niſi quibus mens obſtupeſcit ac ſenſus minus vigent, ut ſunt decrepiti, infantes ſtolidi, amentes, deliri, quibus non ſubit ulla rei formidandæ cogitatio, nec ut cæteri, quibus cerebrum eſt firmum, nec vitiata animalis facultas, dolorem percipiunt, præſertim qui lethargo, vel apoplexia opprimuntur, vel qui deliquio defectuque animi velut connіventes ſomno ſenſim conſopiuntur, nulloque doloris ſenſu placide obdormiſcūt. *Lemnius lib. 2. cap. 2. de complex.* Canitiei quoque ex metu ſubortæ exempla ſingularia recenſent *Camerar. Syllog. Memorabil. Cent. 2. p. 14. 15. 16. 17. &c. Heurnius de Affectibus capit. cap. 5.* Repentinam ex timore canitiem legere inſuper eſt apud *Hildan. Oper. pag. 644.*

Cùm Ludovicus Bavarus Imp. cum civitatibus ad Rhenum ſitis inito fœdere contra eos, qui diſtractione principum Germaniam vaſtabant, in armis eſſet, Maria Brabantina ejus conjux, Uverdæ habitans, binas literas, uno quidem anulo, diverſâ tamen cerâ, atrâ, & rubrâ obſignatas, illas marito, alteras Heinrico Ruchoni Decurioni equeſtri mittit. Atque is qui epiſtolas detulit errore ſeductus, rubrâ cerâ complicatas Ludovico tradit. Qui lectis litteris amatoria agi ſuſpicatus, diſſimulatâ re, relicto apud Rhenum exercitu, quàm maximis poteſt itineribus ad uxorem diu noctuque contendit, & indictâ causâ adulterii condemnatam ſecuri percuti jubet. Poſtea veluti conſcias, Helicam virginem Prennebergenſem cultello confodit, & aliam fœminam nobilem, quam gynæceo præfecerat, de turri præcipitavit. Anno 1256. *Aventinus lib. 7. Annalium Bojorum,* Ob id mirandam habuit, & horrendam nocturnam viſionem, quâ una nocte totus factus eſt canus. Inde pœnitentiâ ductus, monaſterium in Bavaria ſupra Amram, quod Principis campus, patriâ lingua *Furſtenfeldt* dicitur, extruxit, & donariis ac cenſibus locupletavit. *Cuſpinianus in Cæſarib.*

Wipertum ob magnæ virtutis indolem necdum profeſſum, necdum capitularem feruntur aſſumpſiſſe, & elegiſſe fratres in Epiſcopum Raceburgenſem. Ipſemet Romam petiit, cùm etiam propter annos diſpenſatione eſſet opus: alioqui Bremenſis Archiepiſcopus eum confirmaſſet. Pontifex adoleſcentiam ejus contemnens, noluit annuere poſtulationi. At Wipertus proximâ nocte ita incanuit, ut poſtero die à Pontifice non eſſe putaretur is, qui pridem confirmationem petiſſet. Ergo juſſit eum in Epiſcopum conſecrari, quem evidenti ſigno Deus probaſſet. *Crantz. lib. 9. Metrop. c. 47.*

Vidi puerum Matthæi Lippi de Scarparia, & Zechium ſutorem in Burgo ſancti Laurentii, ex magno & ſubito timore repente canos effectos. *Nicol. Florent. Serm. 7. tract. 6. ſum. 3. cap. 24.*

Nobilis Patavinus cùm illi veſpere nunciatum fuiſſet, indictum eſſe, ut capitis amputatione plecteretur, nocte totus canitie correptus eſt. Et talis uſque in noviſſimum vitæ diem permanſit, cùm multo temporis tractu ſupervixiſſet. *Speronus Speronius in Dialog. de partu mulierum.*

Frequentius ſane:

φύονται δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσιν πολιαί.
θαμὰ καὶ παρὰ τὸν ἁλικίας ἐοικότα χρόνον.

Naſci (*inquit Pindarus Olymp. 4.*) frequenter juvenibus canos, & præter tempus congruum ætatis. Tyrrhenum ab ineunte pueritia incanuiſſe; Strabo: Xiphilinus in Galba id puero ſacrificanti accidiſſe: Gellius in Albania cuidam genti peculiare docet. Et Patri quondam meo, bono & laudato viro, unius noctis pervigilio, & mortis metu, quoniam Medicos conclamantes audierat, vix tertio ætatis luſtro, plane capillos omnes incanuiſſe. *Mart. A. Delrio è Societate* IESU. *ſyntagmat. Tragœdiæ lat. part. 1. lib. 2.* προλεγομένων, *de Seneca vita,* &c. de Subita Canitie confer. etiam *Borell. Centur. 1. Obſerv. 26.*

Observatio II.

Canities unica nocte emendata.

SCribit *Rhaſes 25. continentis cap. 24.* ſe habuiſſe amicum quendam, qui potata chalcanthi, ſive vitrioli drachma una prope nocte abjecit omnes pilos albos. Scio hoc genus remedii maximè apud multos eſſe commendatum: ſed ſemper mihi Galeni conſilium placuit, qui in medicamentis quæ per os aſſumuntur, damnat chalcanthi uſum. *Mercurialis lib. 1. cap. 6. de morbis cutaneis.*

Observatio III.

Cani à nativitate.

PAtritius & Senator Scaphuſianus, affinis amicus meus ſingularis, quo ab ineunte ætate in Gallia & in Italia familiariſſimè uſus ſum, Ioan. Conradus à Waldkirch (quem honoris gratia, ut ipſius dignitas poſtulat, hic nomino) qui ſtatim à nativitate canos ab una parte capillos, & barbā, ſimul atq; illa creſcere cœpit, ſimiliter ab illa parte cana habuit: unde *Graulock* ab ineunte ætate fuit appellatus; quod nomē ſive agnomen adhuc retinet. Ex literis *Guil. Stuckii ad Cl. V. Dominum Ioan. Iacob. Beurerum,* amicum noſtrum datis.

Observatio IV.

Canitiei barbæ admirandum in utero materno contractum fomentum.

ANte biennium, cùm fortè prætereuntem ruſticum ſylvicolam noſtratem, annos paulò ſupra triginta natum, robuſtum, floridæ & vividæ faciei, conſpicatus fueram; paſſimque canos glomos ex reliqua ſubruffa barba emicare animadverterem; hominem ſubitò alloquebar, & quænam iſthæc in juvenili & bene habito corpore incana barbitii capillorum cauſa foret perquirebam: ſubridens ille, ait, à multis idem à ſe expetitum. Serio verò rem urgenti, ſanctè mihi affirmavit, matrem, cùm utero geſtaretur ipſe, ædium in vicinia ignis conflagratione adcò perterrefactam, ut non ita multo poſt ſe filium, felici alias partu, at circa mentum altiſſimis maculis notatum, in lucem progenuerit. Unde factum, ut iiſdem maculis, nulla arte emendabilibus, ad annos pubertatis uſque conſpiceretur: pubeſcente tandem mento, unà cum barba etiam canos hujuſmodi capillorum glomos, non niſi ex albis punctis, cætera ruffos, ſuccreviſſe. Sicut gravidæ duo in fœtum effectus contrarii, manifeſto ſe ſe protuliſſe videri queant; hinc ignis conſpectu ruffiorum: illinc metu percolſam canorum autores fuiſſe. Illud proinde admirationem & inquiſitionem omnem vincit, qui matris in fœtum vis, tanto tempore, quod ad pubertatis uſque annos perſtitit, deliteſcere atque otiari interea, tandemque ſe proferre quiverit. Nomen ei eſt Jacobo Heitzmann. *Schenckius.*

Observatio V.

Canitiei cauſarum, variantes autorum ſententiæ, tum quæ verior conſtitui debeat.

DE cauſis canitiei, ætatis præſertim ratione oborientis, (hujus enim cauſa inventa, morboſæ quoque cauſa intelligitur) diverſæ diverſorum fuerunt auctorum ſententię, quibuſdam ob ſiccitatem gigni aſſeverantibus, exemplo foliorum ſiccatorum & ad albedinem mutatorum id comprobantibus. Quę ſententia vera non eſt, cum multi capitibus nudis incedentes, qui magis aliis ſiccantur, minus aliis, qui capita perpetuò habēt aperta, caneſcant. Ad hæc quidam adoleſcentes humidis eorum corporibus adhuc exiſtentibus caneſcunt. Quare ſi canities â ſiccitate aliquando inducitur, id non niſi per accidens fieri ſentiendum eſt: quatenus videlicet per ſiccitatem humidum viſcoſum rareſcit, & pilorum ſubſtantia rarefacta, lucida evadit, aut quatenus per eam humida & opaca capillorum ſubſtantia exſugitur. Hac enim quæ nigredinem efficiebat abeunte, etiam nigredo evaneſcit, & albedo introducitur. Alii ob humiditatem pituitoſam fieri volunt: Cùm enim pars ejus ſubtilior ad cutem mittitur, eâque pili nutriuntur, eoſdem albeſcere opinantur. Ideoque canos capillos habentes, cutem albam habere affirmant, eo quod ſubtili hac pituita, ad pilorum radices latente, cutis tingatur. Cum pili ultimo alimento, non pituitâ nutriantur, iſta ratio abſolutè vera non erit. Quod ſi è pituita aliquando naſci pilos contendas, non pugnabimus, ſed ita tunc mutatam dicemus, ut eos tingere albo colore non amplius poſſit. Rectius illos qui nativi caloris inopiam & putredinem (in qua ſententia tum *Ariſtotelem in lib. 5. de Generatione animal. cap 4. & 5. & Gal. lib. 2. de Temperam. cap. 6.* fuiſſe cernimus) canitiei cauſas eſſe aſſerunt, ſentire judicamus. Calor enim ille aliqua de cauſa debilitatus, humores amplius concoquere non valet. Quocirca à nativo calore deſerti pili, ab externo aerè magis tentantur, ac putreſcunt. Putredine inductâ, albedo ſubſequitur. Quod hac ratione accidere docet Ariſtot. Cum humiditas, quæ in exhalatione terreſtri ineſt, putreſcit, bona ejus pars in aërem convertitur, aer autem terreæ & aqueæ ſubſtantiæ commiſtus, colorem album inducit, quod etiam in butyro & ſpuma videre eſt. Canities ætatis ratione obveniens prædicit ſenectutem, ut ſuprà quoque monui. Non enim poteſt ante ſenectutem, ubi nullus adeſt morbus, aut violenta affectio, congenitus calor hactenus debilitari, ut canities oriatur. Omnis canities è morbo mala eſt. Quippe magnam caloris nativi inopiam, humiditatis vero copiam demonſtrat. *Eraſtus in diſput. Baſilienſi, habita Anno 81. Reſpondente. M. Andrea Ruinella Theſibus* 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16.

Observatio VI.

Ad canitiem remedia certa & infallibilia.

AD canitiem jam contractam medicamentum generale eſt: *Menſe Septembri virentis nucis & proceræ radicem cruris craſſitudine ſub terra latentem per tranſverſum ſecabis, ſublataque parte inferiore, illius loco vas vitreum, aut ſigulinum vitreatum, oleo olivarum plenum ſubmittito, ita ut vas ipſum radicis truncum, ex quo relìquum præcidiſti, recipiat intus, immergaturque oleo. Deinde vaſis os cera ita obline, ut cera radicis candicem cum vaſis ſummis labris conjungat, ne terra intus poſſit penetrare: inde linteo circunducto terram ſenſim ſuperimpone, ut vas radicis quam præcidiſti loco ſub terra ſepultum jaceat, donec nux ipſa flores emittat: tunc vas diligenter ne terra in illud cadat cavendo detrahito, oleum invenies nigrum, ſucco nucis in illum defluente perpetuis novem jam menſibus.* Ex hoc ſcrotum diligenter, poſtquam homo in balneo ſudare cœperit, inungito, atque aſſiduè in ipſum teſtes immiſſos foveto, nam ad omnes pilos & capillos denigrandos optime facere exiſtimatur. Sufficereque ajunt, ſi ſemel in anno quis hoc præſidio utatur. Nam vim teſtium transferri in totum corpus, pilorumque cauſam eſſe indicio eſt quod qui caſtrati ſunt, nec calui fiunt, nec barbam emittunt.

Aliud experimentum apud nos quod non fallit, quo quidam totus canus, Patricius Ianuenſis, amicus noſter, nulla ex parte, nec vel ullo pilo aut capillo canus videtur. Lotis capillis & barba dum adhuc madent lixivio; *aquam capitelli, ex qua ſapo lanæ fieri ſolet cum lithargyrio & calce viva ita immiſceto, ut formam luti mollis, & ptiſanæ recipiat.* Inde capillos diligenter, & barbam ex hoc medicamento calido illines, ut undequaque capilli & pili inficiantur, cutis autem non tangatur; nam urit hoc medicamentum, & præcipue barbam, & veſicas excitat. Ergo poſtquam illiveris, ſiccari medicamentum permittito, celeriter enim ſiccatur: inde poſtquam ſiccatum fuerit, abluito lixivio, & relinquentur pili nigerrimi, ac etiam ſplendentes, ut ſunt cornua bubulorum terſa & polita. Sufficit autē in undecim diebus ſemel renovare fucum. *Cardan. de ſanit. tuend. l. 4. c. 15.* Plura de canitie proponuntur apud *Zwinger. Theatr. vit. Hum. p. 291. Ruland. Centur. X. cur. 83. Camerar. Syllor. memorab. Cent. 6. part. 48. & ſeqq.*

DE CALVITIO.

Observatio I.

Duorum fratrum nativum ac perpetuum calvitium.

DUos, fratres germanos novimus natura calvos. Unum teloniarium noſtratem, ad portam molendinariam habitantem. Alterū agricolam, in *Hagerſcheim* vicino nobis Enſisheimii pago agentem. Quorum poſterior non ita pridem ſæviſſimis dentium doloribus tortus, cum me conſulendi gratia conveniſſet, & honoris cauſa caput nudatum, & depile objiceret: morbi alicujus occaſione, phalacroſim hanc natam arbitrabar. At ille: falleris, inquit, domine, eſt enim hoc mihi cum fratre ex utero materno commune ac perpetuum calvitium. Quod exemplum, ut mihi rariſſimum viſum eſt, ita tibi, ut Myconiis & Arumphæis accenſeres, cōmunicandum cenſui. *Ioan. Stadlerus de obſervat.*

Observatio II.

Subitaneo terrore perpetuum calvitium contractum in puella.

ADoleſcentula patri unica mane parentis thalamum ingreſſa, ut de more illi è lecto ſurgenti miniſtraret, adapertis feneſtris patrem vocat, illum verò altiori ſomno detineri rata ad cubile accedit eum expergefactura; verùm rigidum immobilemque repertum, cùm tetigiſſet frigidum adinvenit nocte intempeſtivâ, ſubitanea morte correptum: Quo caſu inopinato perterrefacta, horreſcens, arrectis capillis, ſemianimis vicinos advocat, ſoli enim pater & filia vitam ducebant, qui patrem mortuum ſepulturæ dederunt, ſemiviventem filiam in lectum collocantes ut vires reciperet, cui quarta die cœperunt defluere capilli, ita ut omnes ſere deciderint, paucique fuerint reverſi, & inpoſterum calvitio laboraverit. Hoc autem fieri dicendum judicio noſtro, quod ob repentinum validumque timorem, univerſus calor confertim ad vitæ penetralia confugiat, hinc cutis riget, & capilli arriguntur, unde maximus poëtarum cecinit:

Obſtupui ſteteruntque comæ, &c.

Marcell. Donatus hiſt. med. mirab. lib. 1. cap. 1.

Calvitium ab intolerabili capitis dolore excitatum annotavit *Ballon. Epid. p. 216.* Poſt Tineam *Plater. lib. 3. fol. 560.*

Observatio III.

Calveſcere mulieres; etſi aliter ſentit Ariſtoteles, & alii nonnulli.

ESt ſententia *Hippocratis & Galeni, in aphoriſm. 18. & Ariſtot. 5. de generat. animal. cap. 3.* Mulieres ipſas non calveſcere. Imò refert *Syneſius Philoſophus in libro de calvitio*, à ſeculo nunquam viſas fuiſſe mulieres quæ calveſcerent: quamquam *Albert. Magnus lib. 19. de animal.*

Digitized by Google

*mal.cap.*6.ſcribit,ſe vidiſſe duas mulieres calvas. *Mercurialis lib.*1. *cap.*5. *de morbis cutaneis.*

Falſum eſt mulieres calvitiem non pati, ſæpè enim vetulas videmus pilis nudatum habere caput, & hoc vitium alieno crine tegere. Quod ſi forte mulieribus id accideret, non tamen ea ratione puto contingere, quod ſemen illæ non emittant, ut Ariſtor.putavit *Argenterius Comment.* 2. *in Art. Medic. Gal.* Vir, unde calveſcat citiùs,quàm mulier, puer, ex Eunuchus, edocet *Camer.Syllog.memor.Cent.*5.*p.*51.de Calvitie lege inſuper *Foreſt. l.*8. *obſ.* 6. *p.*241. *Zvvinger.Theatr.Vit. Hum.p.*292.

DE ALOPECIA.

Observatio I.

Hiſtoria Alopecia laborantis,ſola purgatione curati.

EGo jam factas alopecias aliquando ſola purgatione ſanavi, nullo amplius medicamento poſt ipſam ad locum affectum admoto. Ut autem ampliorem ejus rei experientiam facerem, ex ejuſmodi quopiam ſucceſſu ſum impulſus. Adoleſcens quiſpiam, bonæ habitudinis, & exercitiis aſſuetus, hanc affectionem in capite habebat: erat autem ſatis familiaris mihi, ut diętam ipſius, qua jam per tres aut quatuor menſes uſus erat, probè noſſem, explebat enim ſe quotidie fermè fungis. Hunc itaque ſola *hiera ex colocynthide* purgavi, bis in quinque diebus: in prima ſane purgatione quatuor ex ea drachmis, in ſecunda quinque exhibitis. Priuſquam verò ad has purgationes pervenirem, *catapotia ex aloe* undecim ei præbui, ciceribus ferè magnitudinem parem habentia. Habent autem catapotia hæc *Colocinthidis partem unam, aloes & ſcammonia utriuſq; partes duas, his ego unam partem ſucci abſynthij addo.* Antea vero etiam *maſtichen,chiam, & bdellium* adjeci, Hoc enim modo Quintus utebatur. Quum igitur poſt has purgationes homini pituitam è capite deducere per apophlegmatiſmos vellem, atque deinde pharmacum quoddam ad affectam partem adbibere, contigit ipſum derepente in profectionem quandam ablegari, in qua, quum boni ſucci cibis, de quibus à me inſtructus erat, uteretur, poſt dies fere viginti rediit, ab affectione circa capillos penitus curatus. Ex hoc ſane ſucceſſu incitatus ego, quum in aliis eandem curationem feciſſem, expectavi, ut viderèm quid citra pharmacorum ad caput adhibitionem eſſet ſequuturum. Curati ſunt itaque omnes hoc modo: non tamen in jam inveteratis hujuſmodi experientię periculum feci. Difficulter enim eluuntur in his cuti impacti ſeroſi humores, multò verò magis in his, quibus jam ipſa cutis ad malum habitum pervenit, deſperanda eſt per ſolas purgationes curatio. *Galenus lib.*1.*c.* 1.*de compoſ. pharmac. local.* Alopeciam oleo papyri curatam proponit *Nicol.Fontan.exempl.*1.*fol.*6. De Alopeciâ, quæ lepram præſagiebat, ſcribit *Foreſt.*1.8.*obſ.*2 *pag.*238. Plura de alopecia vid. apud Fernel. Conſil.4.fol.1. Zacut. Luſitan. de princip. Med. Hiſtor. l.1.hiſt.1.fol.2.hiſt.2.fol.3.&c.

DE TINCTURA CAPILLORUM.

Observatio I.

Virginis quadam ob depravatam capillorum tincturam periculoſiſſimis & admirandis ſymptomatibus affecta.

PUella nobilis in hac vicinia annorum 16. vel. 17. ut flavos & prolixos, efficeret capillos, unguento quodam illitos ferventiſſimo ſoli per horas aliquot, ſingulis diebus, capite non munito, expoſuit. Hæc etſi optatum effectum ſit aſſecuta, tamen magnos capitis dolores ſibi attraxit, & ſanguis per nares ſingulis ferè diebus copioſè effluxit Quodam tempore, cum nares comprimendo ſanguinem ſiſtere vellet, non procul à dextro oculo verſus tempora, per porum, tanquam per foramen acu ſactum, ſanguis affatim erupit: admoto autem digito iterum per nares effluxit Laboravit etiam tunc temporis obſtructione menſium,

Alia qoædam hujus oppidi puella, eadem arte utens, doloribus oculorum fere eſt obcæcata, ſic quæ nimium ſtudent formæ, ſeipſas ſæpe deſormant. *Ioan. Francus Med.Camicenſis.*

Observatio II.

Novum prorſus, atque Europe, Germaniæ præſertim, incognitum remedii genus, ad capillos aureo colore ſine omni nova, ſingendos.

QUum hucuſque multa & varia in puellis experti ſimus, (quibus vel invite obtemperat decet) & ex omnibus remediis hoc unum cæterorum præſtantiſſimum & tutiſſimum invenimus, placuit illud hic chartis mandare, & eo magis, quia Maria à Baldovinis nobilis Florentina, multo omnium mihi chariſſima, nō altero unquam uſa eſt; habet autem remedium ſic: *Alkanam Arabum in pulverem redactam, ut à Gracia & Mauritania mercatores afferre ſolent. accipito? quam pauco vino tepenti exceptam, in pulmenti formam redigito, & ea poſtea capillos per ordinem univerſos ad radices uſq; illinito. quos ſic illitos per viginti quatuor horas ſtupis coopertos bene faſciato, poſtea verò tepente vino caput lavato, & eburneo pectine vel altero dentes oblongos & plicabiles habente, prædictos pectinato capillos;* brevi enim eos ut aurum reddes, nec pluribus medicamentis ut ſcopum conſequaris, opus babebis, tanta enim ineſt medicamento vis. *Luſitanus cent.*3.*curat.* 59.

Ex foliis Cypri, Orientis arboris, quem Egyptii, Elhanna, vel Temarrhendi vocant, pulverem conficiunt, quem Archenda illi appellant. Hoc mulieres utuntur, ornatus gratia manus & pedes colore aureo tingentes. Non autem in ſucco lanariæ vel ſtrutii, *ut ait Dioſcorides*, ſed ſimplici aqua eam miſcentes, aquam auream faciunt; quæ aureo colore tingit: quo arcanum noſtræ mulieres ſi agnoviſſent. pro deaurandis ipſorum capillis nihil haberent. quo ſecurius uterentur, neque ſub radiis ſolis ſe urerent, variiſque modis caput læderent. *Proſper Alpinus lib. de Plantis Ægyptiis, cap.*13.

Plura vide in *Hodæporico. L. Rauvvolfii pag.*60.& 61.*Et in Magia naturali recognita Porta.*

Alcanna in Punicæ mali altitudinem excreſcit: ſed cum cædatur, virgulas duntaxat proſert ſaliceorum viminum inſtar. Magnum adſert quæſtum Ægypti incolis: nam ejus folia ſiccata in pollinem terunt, flavo colore inficientem. Hujus pollinis cenſus tam ingens eſt per eas regiones quæ Turcarum Imperatoris ſubjacent imperio, ut plus quam octodena ducatorum millia reddat invaluit enim ea conſuetudo, ut omnes mulieres, manus, pedes, capillorum partem, rubro aut flavo; viri autem ungues rubro colore hoc pulvere inficiant: addito preterea alumine, pueroтum utriuſque ſexus capillos tingunt, equorum jubas, pedes & caudas. Ejus regionis mulieres ad formæ decorem multum accedere putant, ſi ab umbilico, infra etiam coxarum partem flavo colore inficiant, quem ex hoc pulvere concinnare norunt, ſimul atque ex balneis egrediuntur; quoniam eo tempore color altius penetrat. Illius uſus adeo frequens eſt, ut non modo apud Turcas invaluerit, ſed etiam in Wallachiam, Ruſſiam, & Boſniam deferatur, Cùm itaque plebs hoc polvere carere nequeat, neceſſario ejùs diſtributio magnum cenſum præbet: ſæpeque accidit, ut Alexandrinæ naves eo oneratæ Conſtantinopolim devehantur, qui illico venundatur & diſtribuitur. *Bellonius memorab & ſingular lib* 2.*cap.*74. De capillis Viridibus vid. Th. *Bartholin, Hiſt. Anat.*40.*Cent.*1. Et de pulverum uſo ad capillos exſiccandos, deque eorum denigratione conſ. *Borell.Cent.*3.*Oſ.*2.

DE TRICIS INCVBORVM.

OBSERVATIO I.

Novum veteribuſque indictum horridi & intricati capillitii tum capitis, tum barbæ genus, difficilium quorundam capitis morborum argumentum.

HOrridum quoddam, impexum, adeoque intricatum capitis atque barbæ capillitium, apud noſtros haud infrequens, cæterum veteribus cujuſcumque ætatis medicis incognitum, obſervare licet: Quo affecti prælongas capillorum tricas & cinninnos mirifice intricatos, digiti ſæpe craſſitie, ex reliquo Capitis, & Barbæ capillitio, ad humeros, pectus, & aliquando ad ombilicum uſque demiſſos, propendere videas, aſpectu plane monſtrifico, & Gorgonæum caput preferente. Quos illi magna religione prorſus incultos, nec ferro præſcindere, nec pectine explicare ſuſtinent: Perſuaſi omnino graviſſima capitis morborum fomenta, velut Apoplexiæ Paralyſeos, Maniæ, & cumprimis Cephalalgiæ pertinacis, conſimiliumque materiam iiſdem alendis abſumi. Quâ ſive ſuperſtitione, ſive multa hominum obſervatione ducti, quidvis potius, quàm eorundem culturam, aut præſectionem, velut prorſus infauſtam & lethalem admittunt. Factisque de experimento & hiſtoria periculis, ſententiam ſuam mordicus tuentur. Qui ex his elegantiores haberi volunt, tricas hujuſmodi, capitis quidem intra pileum: barbæ vero ſubtus pectorale convolutos prius recondunt ne conſpiciantur. Alii verò etiam inter congreſſus publicos aut conventus, nec ſi celare velint, poſſunt, nec ſi poſſunt, volunt. Adeò & geſtantium & conſpicientium animis indubitata fide inſedit, ut citra opprobrium, aut vituperium, velus rem maximè ad vitam ſuſtinendam neceſſariam, conſpiciendos ſinant. Sed enim quoſdam per univerſum vitæ ſuæ decurſum eo modo âluiſſe annotatum eſt: ſperantes ſe à difficillimis impendentibuſque ſibi morbis vindicari poſſe. Sunt qui ad eoſdem ſubnatos, nunquam, ubi inviolatos cuſtodiviſſent, recidivam ſe paſſos fuiſſe, conſtanter affirment. Vulgus etiam, ſi in tales incidere contingat, ſtatim de occulto aut latente, atque dificili aliquo capitis malo, eoſdem ſuſpectos habet. Qua in re, num ſuperſtitio experientiam, an vero experientia ſuperſtitionem convincat, ad judicium meum nunc non revoco. Ego certe ut nihil diſſimulem, ut in vulgi ſententiam propendeo: ita ſeminarium hujuſmodi morborum non tam inde argui, quâm ali, atque, ne invadant, hoc modo præveniri poſſe, de pilorum generationis cauſis, eventibus & curationibus, recepta Medicorum ſententia doceri poſſe, accedente quæ ea vulgo conſtat, & quaſi per manus traditâ atteſtatione, ſentio. Europæis aliis innotuiſſe hoc capillorum vitium nondum comperi: ut nec pleriſque Germaniæ partibus omnibus: Briſgois Alſatis, Belgis, nonnulliſque Rheni tractibus quaſi endemium, & popello noſtro notum eſt ſatis. Cives hic ipſe novi ſupra triginta, quorum aliqui vel hodie quoque ſuperſunt, hoc capillitio inſignes Vulgus *Marenflecht*, & *Scrotlinszepff*, quaſi dicas Incuborum tricas ſeu cincinnos, vocat, quod putet Incubos & Fannes noctu eoſdem ſugendo tractare. Alii *Marenlöck* vel *Morenlöck*, hoc eſt, ſcrofarum tricas, quod his ſimiles à ſcrofarum collo dependentes obſervent, vocant. *Ioan. Georgius Schenckius, Schenck I F. Hagenoenſis Medicus.* Huc referri merentur, quæ de Plica Polonica referunt *Fonſeca Tom.1. Conſ.1 ſol.1. Genath. Decad.3. Diſput.9. & Decad.4. Diſput.7. Rhodius Cent.1. obſ.77. Saxon. Medic. pract. lib.10.*

DE BARBA.

OBSERVATIO I.

Infans barbatus, piliſque ſub alis & pectine inſignitus natus.

VIdi qui natus fuit cum barba, & pilis pectinis, & pilis umbilicorum. *Hali Rhodoham comment. ad text. 177. Tech. Galeni.* Infantem quoquo barbatum, pudendis &c. capillis villoſis, tantum pectore, ac ſi 30. annorum fuiſſet. obſervavit *Ioan. VVolfius Lect. Memorab. Tom. 2. pag. 540. Idemque* alium inſtar ſuis villoſum *d. l. pag. 562. & 928.*

OBSERVATIO II.

Mulieres barbata,

MUlier natura lævi eſt, ac delicata, & ſi multos pilos habuerit, monſtrum eſt. *Epictetus 1. c. l. 3.*

Tale monſtrum vidi aliquando Lutetiæ, muſtace nigro & incano juſtæ magnitudinis, mente etiam piloſo mediocriter. Fertur & in Gynæconitide Alberti Bavariæ Ducis eſſe mulierem promiſſâ nigrâ barbâ. *VVulfius in enarratione hujus loc.* De mulieribus barbatis ob deſuetudinem virorum & menſium defectum, vide *lib. 4. hujus noſtri operis obſervatione 6.*

DE MONSTROSIS CAPITIS conformationibus.

BICIPITES.

OBSERVATIO I.

Bicipites nati, cætera ſimplices.

IN Vejenti biceps puer natus. *Lycoſth. Anno mundi 3791.*

In Vejenti agro puer natus eſt unimanus & biceps. *Rueff lib. 5. c. 3. de generat. hominis.* uterque ut videtur ex *Iul. Obſequente*, quo hactenus integro deſtituor.

Fruſinone ea ancilla puer biceps. *Idem Lycoſth.* Anno mundi 3838. Ex eodem ut opinor *Obſequente.*

Puella nata biceps. *Cicero de divinatione.*

Vidi virum quendam natum habentem duo capitâ ſeparata. *Hali Comment. ad lib. 3. text. 177. Tech. Galeni.*

Dixit Porphyrius: ſupra terras Siciliæ accidit eclipſis ſolis magna, & illo anno mulieres terrarum regionis ipſius filios deformes, habentes duo capita, genuerunt. *Rabbi Moſes Particul. 24. Aphoriſmorum.*

Anno Domini 601. puer natus biceps *Lycoſth. Li. Prodig.*

Anno Domini 1104. Monſtroſi partus editi, pecudes, homines bicipites nati. *Idem lib. Prodig.*

Circa Annum 1118. Monſtrum quoddam Namuti natum eſt, biceps videlicet infantulus, tam ſexu duplex quàm cæteris, ſimplex autem compage corporis. *Idem prodigiorum & oſtent. Chronico.*

Poſt Clementem III. urbe pulſum, inter alia prodigia. etiam monſtroſi partus editi, homines bicipites nati, *Aventinus lib 5. Annal. Bojorum.*

Circa annum Chriſti 1413. biceps puella in Bojaria Aquilonari inter Danubium atque Alemannum amnes in *Sandersdorff*, nono Kalend. Apr. nata eſt in mola pagi, quæ & quaterna brachia, totidem manus, & pedes habuit: *Idem Annal. Bojor. lib. 7.*

Anno 1487. Biceps infans Patavii natus eſt, in quo præter naturæ luxuriem, nihil alioqui fœdum aſpectu. *Lycoſth. lib. Prodig.*

Editum in patrii ſoli vico, cui *Sarzano* nomen eſt, magnitudinis inuſitatæ monſtrum. Digna res eſt viſa, quam libellis insererem, eo quidem proclivius, quoniam flagrante inteſtinis diſcordiis Italiâ, & intonante altiùs bellorum procella, quæ jam aliquot annis latè vaſtitatem dedit, vice prodigii habitum id eſt. Is verò infans fuit biceps, multa in eo mira. Primum quadrimeſtris magnitudo, membra omnia cum proceritate reſponſum habenti, abſoluta, amuſſitataque, facies utraque ſimilitudinis propè indiſcretæ. In capitibus crines aliquando longiores ac nigricantes, in-

ter utrumque caput ex colliſitio humerorum tertia ſurrigebatur manus, ſed quæ aures longitudine non excederet, nec integra viſebatur omnino. Reliquum corpus prorſum bene compactum, ac citra ullam maculæ fœditatem. Natus eſt quinto Idus Martias, anno nati Verbi, milleſimo quingenteſimo quarto ac decimo. Poſtridie allatus Rhodigium eſt. Quia verò viſenda res erat, placuit ad Hiſp. Ducem, qui in proximo vicariâ Regis fugebatur poteſtate, adferri. Id verò ut citra putredinis timorem poſſet obiri, exenterare præmortuum neceſſe fuit. Inibi ergo mirum aliud, cor quidem ſimplex, ut aſſolet, at jecur duplex ſicuti & lien. Nam in viſcere hoc quandoque viſam duplicationem vel in uno, credimus Ariſtoteli. *Et paulò poſt*, Quod ad infautem attinet, illud amplius ſciendum, unumne an plura ſint per coagmentationem, quod monſtrificum prodit animal, judicandum eſt ex principii ratione. Nam ſi cor pars ejusmodi eſt; quod unum cor habet, unum animal eſt: quod duo, animal item duplex coalitum propter conceptuum conjunctionem. *Cœlius lib.24.cap.3.L.A.*

Narrant Cœlio Rhodigino viſa fuiſſe duo in Italia monſtra, marem unum, fœminam alterum, corporibus per omnia pulchrè, & concinne compoſitis, niſi quod capite eſſent duplici, ac marem quidem paucis ab ortu diebus interiiſſe: fœminam verò quinque & viginti annos vixiſſe, quod à monſtrorum communi conditione abhorret: fere enim fit ut brevis admodum vitæ ſint, quod ut invitâ naturâ naſcuntur, & ſic vivant. Adde quod ſibi admodum diſpliceant, quod reliquis mortalibus ludibrio ſint, itaque vitam bbtacerbam putant. *Pareus operum ſuorum lib.24. cap.2.*

Lovanii anno 1536. infans biceps natus. *Gemma lib. 1.cap.6.Coſmocrit.*

Anno 1538. natus eſt quidam, & ad perfectam viri ſtaturam excrevit, capite & humeris tantùm geminus, ita ut caput alterum ante alterum retrò eſſet, mirâ inter ſe ſimilitudine. Barbis etiam & oculis ſeſe referebant mutuò. Idem erat cibi appetitus, fames eadem, vox ſimillima, idem uxoris quam habebat, & excernendi, utriſque capitibus erat deſiderium. Annum excedebat trigeſimum quando hunc videre contigit, *Rueff.lib.5.c.3.de conc. & generat.hominis.*

Simile quoque monſtrum in Bavaria, anno 1541. conſpeximus, erat autem mulier viginti ſex annorum, duobus capitibus, quorum tamen unum ſatis deforme erat. Hæc dum mendici habitu oſtiatim victum quæreret, propter gravidas, dato viatico abire à finibus juſſa eſt *Lycoſth.prodig. & oſtent. Chronico.*

Noſtra memoria fœtum vidit Haſſia editum quinto Idus Januarii, Anno 40. geminis capitibus reflexis in dorſum, quorum ſeſe facies obverſæ invicem minaci aſpexerunt vultu, *Pencerus Teratoſcopiæ pag.440.* facie averſa.

Anno incarnati Verbi ſeſquimilleſimo quadrageſimo ſecundo, quinto Idus Martias, natus eſt infans in noſtra regione biceps, vivus, utraque facie indiſcreta, unicaque manu inter utrumque caput aſſurgente. *Pictorius Sermonum convivialium lib.4.cap.84.*

Anno 1544. menſe Januarii, nata eſt puella biceps, reliqua autem omnia unum corpus referebant: nam bina crura, bina brachia, vulva una: ſed tamen cum amicus noſter, Gabriel Cuneus, Chirurgus, diſcipulusque meus, eam me abſente diſſecuiſſet. primo quidem gulam interiorem, (ſunt qui *mers* vocant) ac cum eo ventriculum invenit geminatum, ſed tamen in fundo coibant: ibi pylorus unus, attamen ex eo inteſtina gemina exoriebantur: ut uterque ordo duplicatus eſſet illorum præterquam in recto: nam in illo rurſus in unum coibant: ſicque ad anum finiebantur. Erant autem fæces in ambobus: pulmones gemini viſebantur, atque hi nulla ex parte in unum coibant. Cor paulò altius quam in aliis eſſe ſolet, ο literam Græcam referens. bifidum ſcilicet, ſed tamen in una ſede. Anuterque ventriculus ſuperior in eo eſſet, haud exploravit: jecur craſſum valdè oblongum. ſed abque penulis, ſeu additamentis, atque ideo idforme: ſpina dorſi duplicata, diſtabatque una ab altera digiti magnitudine, unaquæque ſuo inſerviens capiti, & usque ad crus quod ſibi in directo erat, ferebatur. Dentes inferiores anteriores quatuor, ſuperiores autem duos tantùm, ſed magnos, verùm inferioribus duriores, ac paulò ſolidiores, ſed tamen qui nec ipſi dentis exquiſitam præferrent duritiem, habuit: renes duplicati, uterus & veſica minimè. Orta eſt menſe nono, & abſoluta, ac etiam corpulenta. Verùm in ipſo ortu, ob errorem obtorto collo unius ab obſtetrice, idem dies eademque hora fuit, quâ tenebras mortis & vitæ hujus lucem experta eſt. Manifeſtum eſt igitur idem in his contingere quod in fructibus: duas tentavit natura creare puellas: in ipſo exortu principalium membrorum colliſa atque conſtricta ſunt omnia præter caput, omnia igitur principalia præter cerebrum in unum coiverunt fuerunt tamen portentia duo: quæ autem poſterius creata ſunt velut uterus, brachia, & extrema, ab uno tantum, & tanquam in uno fœtu ſunt abſoluta. Ergo cerebrum prius creatur inter omnia, non cor, quemadmodum dicit Ariſtoteles: aut ſimul cum aliis, ut Galen. cenſet; nam plures bicipites videre contigit: qui autem geminum corpus habeant, atque unum caput, non ita. *Cardanus de Varietate lib.14.cap.77.*

Anno 1552. in Haſſia Germaniæ haud ignobili, Witzenhauſæ, tertio poſt feſtum trium Regum die, infans maſculus biceps, collo duplici, duobus capitibus, ac corpore optimè cum reliquis membris compacto natus *Lycoſthenes.lib.Prodig.&c.*

Decimo tertio Kalend. Sextilis, anno 1553. in Miſniæ pago quodam Zicheſt, non procul à Prinaw, natus eſt infans duobus capitibus, membris omnibus abſolutis. *Idem ſæpius citato opere.*

Puerum, anno quinquageſimo quarto ſupra ſeſquimilleſimum, monſtroſum in pago Senas, prope Druentiam bicipitem natum, à plerisque non dilutæ fidei hominibus, qui ſpectatores fuerunt, oculatique teſtes, accepimus. *Valleriola Loc.Commun.lib.1.cap.18.*

Monſtri bicipitis, & duo crura, at unum brachium habentis, effigiem *Pareus lib.24 cap.6.* exhibet.

Monſtrum biceps, & teſtudineum tumorem mitum recenſet *Borellus Cent.2.Obſ.57.* qui etiam monſtrum duplex, duplicemque naſum annotavit *Cent.3.obſ.43.*

Observatio II.

Biceps natus, cui ex medio ventre alterum caput prominebat.

NAtus eſt (*anno 1516.Lycoſthenes*) & in vitium excrevit, qui caput aliud umbilico exereret, quod pro more alterius quoque cibum caperet. *Jacob.Rueff. lib.5.cap.3.de conceptu & generatione hominis.* Quo anno Franciſcus Primus Gallorum Rex fœdus cum Helvetiis inivit, natum eſt in Germania monſtrum, cujus è medio ventre inſigne caput extabat, ad virilem ætatem pervenit, nec ſecus quam verum & ſummum monſtri illius caput, hoc monſtrificum & tanquam applicitum nutriebatur. *Pareus, lib.24.cap.2.*

Observatio III.

Alius biceps natus: cui ex perinæo alterum caput enatum.

REcens in Regno Anglico Anno 52. tertia Auguſti, intra decimam & undecimam, biceps natus fœtus capitibus non uno & naturali loco eminentibus, ſed oppoſitis, inter ſeſe, altero de collo exerto, altero eâ nato parte, quam femen & [illegible] vocamus, uno umbilico, tribus pedibus, uno dextro, latere tenùs exporrecto, duobus ex oppoſito latere; ſiniſtris manibus omnibus. *Pencerus Teratoſcopiæ p.440.* facie averſa.

De infante trium capitum, & pecuinæ cauda vid. Wolf. *lect. memorab. Tom.* 1. *p.* 379. qui etiam *p.* 396. Infantem bicipitem, tripedem, tricipitemque annotavit. Monſtrum quoque triceps Bartholinus refert *Cent.* 6. *Hiſt.* 39. & *Cent.* 2. *Hiſt. anat.* 55. Hominem bicipitem.

ACEPHALI.

Obſervatio I.

Capitibus carentes nati, acephali dicti.

ANno 1525. infans Wittembergæ ſine capite natus. *Lycoſth. lib. Prodig. & Oſtent.*

Anno 1554. in Miſnia infans natus eſt abſque capite, oculorum effigie in pectore expreſſa. *Jacobus Fincelius de miraculis noſtri temporis.*

Anno Domini 1562. Kal. Novembr. Villæfrancæ in Vaſconia, natum eſt monſtrum, fœmina, Acephalon: cujus imaginem à Fontano Agenenſi Medico, qui ſe id vidiſſe ſanctè affirmabat, acceptam mihi de monſtris commentationem paranti obtulit Joannes Altinus D. Med *Pareus lib.* 24. *cap.* 6. Quod ad iconem attinet, circa colli regionem tuber exprimit ſubacutum, averſa corporis parte ſingulis ſcapulis rudimenta quædam papillarum, ex ſpirali linea ductarum, apparent, ex quarum demiſſiore regione media roſtellum incurvum elephantis proboſcidi haud abſimile exprimitur: quæ ſi invicem conferantur, oculorum, naſi atque adeò faciei imaginem quandam præbent. Humeris ab utraque parte, vel auribus, vel oculis quid ſimile incumbere conſpicitur. Cætera muliebre corpus affabrè compactum referunt: niſi quod umbilicus paulo longius propendeat, & capite in univerſum careat. Atque hæc ex nuda icone deſcriptio. *Schenckius.*

Puerum acephalon deſcribit quoque *Borellus Cent.* 3. *obſ.* 3. & infantem ex diabolo, ſine capite, genitum Job. Wolf. *lect. memorab. tom.* 1. *p.* 825.

VARIA CAPITIS FORMA.

Obſervatio I.

Non naturalium capitis, tum ab Hippocrate & Galeno, tum ab aliis deſcriptarum figurarum, varia & prodigioſa forma.

NOn naturales capitis figuræ cenſentur: primùm ea, in qua anterior eminentia à ſincipite, frontisve elatiori ſede producta perit: poſterior autem, quæ occipitis eſt, reſervatur Item, quæ huic planè contraria viſitur, ac poſteriorem, occipitii nimirum, eminentiam manente anteriore perdidit. Deinde tertia, naturali adhuc magis opponitur, in qua ambæ capitis eminentiæ abolentur, & caput ad amuſſim rotundum, & inſtar exactæ ſphæræ, ac veluti ſcyllæ obſervatur: quâ figurâ Therſites ab Homero fuiſſe traditur, hanc enim ab ipſo φοξὸν appellari, nonnulli aſſerunt: quamquam pleriſq; acuminatas omnes capitis figuras eo nomine, & ὀξυκεφάλους nuncupare libuerit. Quarta ſpecies non naturalis figuræ omni ex parte diſſimilis eſt, haud ſecus quàm ſi ad alteram aurem in naturali figura faciem, ad alteram verò poſteriorem cervicis ſedem fingeres. Verùm Galenus alibi hanc excogitari quidem, non autem in rerum natura conſiſtere poſſe affirmat, quamvis interim Venetiis puer multis partibus deformis; & admodum amens, hac figurâ hodie conſpiciatur. Imò apud Bononienſes mendicus obambulat, cui caput quadratum, ſed latius paulò quàm longiùs contigit. Præterea Genuæ puellus annos natus ferè tres, à mendica oſtiatim circumlatus eſt, & paulò pòſt in nobiliſſima Belgarum Brabantia ab hiſtrionibus fuit propoſitus, cujus caput in utrumque latus protuberans, duobus virorum capitibus grandius extitit. *Veſalius lib.* 1. *cap.* 5. *de corp. hum. Fabrica.*

In nano quodam monſtruoſo, ac alio huic quaſi conſimili menſuravi majorem diſtantiam fore à tempore in tempus, quam ab occipite in ſinciput, ut hanc quartam videretur capitis figuram in naturalem habere Sed talia monſtruoſa rara & invitalia. *Petr. Aponenſis, different.* 79. *Conciliatoris, de quarta non naturali cap. figu.* Idem obſervavit *Hugo*, &c. atteſtante *Thoma à Viega Comment. ad cap.* 11. *Art. Medicinal. Gal.*

Non videtur ſilentio eſſe prætereundem, quod nuper in inciſo Jacobi cujusdam furis inſignis cadavere, præter alia, annotavimus: poſteriorem nimirum ejus capitis partem, ubi memoriæ ſedes eſt, adeò brevem, ut tantillam cerebri portiunculam contineret. Quam ob cauſam cum priorum ſcelerum, & eorum quæ pro his ſæpè paſſus fuerat, tormenta ſcilicet, exilia, & carceres, minimè recordaretur, toties ad vomitum, tanquam canis impudens reverſus eſt, ut in laqueum tandem inciderit, vitæq; ac furti finem fecerit. *Benevenius Abditor. cap.* 89. Capitis tuberoſi miram inæqualitatem recenſet *Smetius Miſc. pag.* 579.

Obſervatio II.

Capita humana pro regionum, populorum, nationumque diverſitate, cùm ab arte, tum à natura plurimùm variare.

PRimùm omnium de macrocephalis (diſſeramus) cum nulla omnino alia gens ſit, quæ ſimilia capita habeat. A principio quidem conſuetudo in cauſa fuit, ut tam longis capitibus eſſent, nunc autem natura ipſa cum conſuetudine conſpiravit. Siquidem generoſiſſimum apud eos putatur, caput habere quàm maximè longum. Conſuetudinis autem hoc initium fuit. Cùm recens infans natus eſt, caput ejus adhuc tenerum ac molle exiſtens, quàm celerrimè conſtringunt manibus, coaptantesque cogunt in longitudinem augeri: quin & vinculis connectunt, ac aptis inſtrumentis colligant, quo rotunditas capitis prohibeatur, ac longitudo augeatur. Ea conſuetudo tantùm effecit, ut ejusmodi capitum natura exiſteret: temporis verò progreſſu natura quoque tales produxit, ut non eſſet neceſſe conſuetudine priore cogere. *Hipp. lib. de aere, aquis & locis, &c. textu decimo ſexto, Mela lib.* 1. *cap.* 21. *Plin. lib.* 7. *& lib.* 6. *cap.* 4. *Ariſtoteles lib.* 1. *Politicorum. Suidas ex lib.* 7. *hiſtoria rerum Trojanarum. Cœlius Rhodigin. lib.* 17. *c.* 3. *L. A.*

Id in corporibus admiratione dignum, quod apud Indos Occidentales in provincia Portus veteris cernitur, cùm homines cervice careant (eam voco nunc partem colli, quæ eſt juxta atlantem vertebram) & caput illis quadratum ſit. Sed hoc arte, non natura, comparatur: verùm etiam ars in naturam quandam tranſit. Etenim nati ab his, quorum caput ab initio inter tabulas colligatum fuit, quibusque compreſſum, ſtatim ut nati forent, ſimilem formam contraxerunt. Conſtat igitur humanam formam multis modis variari, tum arte, tum diuturna ſucceſſione. *Cardanus lib.* 8. *cap.* 43. *de Varietate.*

Hipocrates naturalis capitis formæ cauſam in obſtetrices nutricesq; videtur rejeciſſe, cùm aſſerit quosdam oblonga capita exiſtimaſſe eſſe pulchra, hosque ideo in puerulis ea compreſſiſſe, atque ita tandem naturâ in hanc oblongam formam procreata eſſe: eo propemodo, quo plerasque nationes peculiare quid in capitis forma ſibi vendicare conſtat. Genuenſium namque & Græcorum adhuc magis & Turcarum capita globi ferè imaginem exprimunt, ad hanc quoque (quam illorum non pauci elegantem, & capitis, quibus variè utuntur tegumentis accommodam cenſent) obſtetricibus nonnunquam magna matrum ſolicitudine opem ferentibus. Germani verò compreſſo plerunque occipitio & lato capite ſpectantur, quod pueri in cunis dorſo ſemper incumbant, ac manibus ferè citra faſciarum uſum, cunarum lateribus utrinque alligentur. Belgis oblongiora cæteris propemodum reſervantur permanentve capita, quod matres ſuos puerulos faſciis involutos, in latere & temporibus potiſſimum

dormi-

dormire ſinant. *Veſalius lib.1. cap. 5. de corporis humani fabrica.*

Genuenſes, cum à Mauris progenitoribus accepiſſent olim morem, ut infantibus recens natis tempora comprimerentur: nunc abſque ullo compreſſu, Therſitico & capite & animo naſcuntur. *Scaliger Comment. ad lib. 5. Theophraſt. de cauſ. Plant. pag. 287.*

Observatio III.

Quidam animalium quorundam, velut Elephantino, Bovino, Arietino, Corvino, vel etiam Felium, Simiarum, Ranarumque ſpecie, capitibus geniti.

PRæcipuè admirationis etiam illa prodigia, quæ C. Volumnio & Sej Sulpitio Coſſ. in urbe noſtra inter initia, motusque bellorum acciderunt. Puer infans ſemeſtris in foro Boario triumphum proclamavit. Alius cum elephantino capite natus. *Valer. Maximus, lib. 1. cap. 6.* Alcippe elephantum enixa, quamquam id inter oſtenta eſt. *Plin. N H lib. 7. cap. 3.*

Natus alicubi eſt infans maſculini ſexus, capite elephantis. *Rueff. lib. 5 cap 3. de concept. & generat. hominis.*

Jam puerum ortum capite arietis, aut bovis referunt: Idemque in cæteris membrum nominant animalis diverſi, vitulum capite pueri, & ovem capite bovis, natam aſſeverant. *Ariſtoteles lib. 4. de generat. animal. cap. 5.*

Anno Chriſti 1454. Monſtrum habens caput caninum & cætera membra ſicut homo præſentatur Ludovico. *Vernerus Veſphalus in Faſciculo temporum.*

Anno Domini 1517. in Boſci Regis Parœcia, in Biera ſylva, via ad fontem Bellæ aquæ, natum eſt monſtrum facie ranali, viſum Joanni Bellangerio Machinariæ Regiæ Chirurgo, coram Haimoii oppidi juſtitiæ cuſtodibus, in primis Joanne Bribono ejus loci Procuratore Regio. Pater vocabatur Amadæus Parvus, Mater Magdalena Sarbucata. Hæc febre divexata mulierculæ cujusdam conſilio ranam vivam manus palmæ affixerat tandiu detinendam, quoad immoreretur parti, eo habitu in viri amplexus venerat de nocte, & conceperat, eam Bellangerius, perſpicaci ingenio vir, monſtroſæ deformitatis fœtus cauſam eſſe arbitrabatur. *Paræus lib. 24. cap 7. Operum ſuorum.*

Simiarum aſpectu, & urſinis obſitos villis toto dorſo partus ipſi vidimus; quas ſimilitudines reputatæ pepererant. *Peucerus in Teratoſcopia.*

Anno 1556. Baſileæ Rauracorum puellus natus eſt crudeli aſpectu, corpore quidem ſatis bene compacto, ſed capite hirſuto, canem, aut catum magis vel ſimiam, quàm hominem referente. vixit autem circiter horam dimidiam. *Lycoſthenes Chron. de Prodig. & Oſtent.*

Infantantem, collo auribusque leporinis conſpicuum, cujus ventrem unà natus ſerpens rodebat, receuſet Joh. Wolf. *Lect. Memor. Tom. 1. pag. 906. qui cum Tom. 2. pag. 614.* mentionem facit Gemellorum editorum, quorum ora roſtris ſimilia erant, dextra verò anſerum alas repræſentabat; qui & occiſi arriſere &c. Confer imprimis *Phyſ. Curioſ. Schotti. I. S. pag.*

Observatio IV.

Puer monſtroſo capite, eodemque aperto natus.

QUinto Kalend. Septembris, anni 1544. Argentinæ nobilis Alſatiæ metropolis, infans fœminei ſexus, horrendo, monſtroſo atque in ſuperiori parte aperto plane capite, lato ore, bovinis oculis, naribus aquilinis natus eſt, *Idem jam citato loco.*

Monſtrum ſine cranio natum, legere quoq; eſt apud *Bartholin. Cent. 3. obſ. 7. & Cent. 1. hiſt. 83.* ſine cerebro, quod etiam *Borell. Cent. 3. obſ. 3.* notavit.

Observatio V.

Monſtrum natum, ſuperiore capitis parte & collo carens, oculis in fronte ſitis, occipite foramine pervio, unde ſanguis emanabat.

SEptimo Idus Auguſti apud nos Baſileæ maſculus natus eſt, corpore ſatis quidem bene compacto, ſed ſine collo, monſtroſa planè facie, oculis inſolitæ magnitudinis, quaſi in fronte ſitis, ac ſuperior capitis pars omnino deerat, in occipitio autem habebat foramen juſtæ magnitudinis, ex quo ſanguis aliquantulum fluebat, unde ſtatim poſtquam in lucem editus eſſet, diem ſuum obiit. *Idem lib. Prodig. Anno Domini 1557.*

Observatio VI.

Viſus infans reclinato & obtorto in alterutrum latus capite, pedibusque ſibi invicem impoſitis, figura Salvatoris Chriſti crucifixi.

ANno 42. Pilſenæ quod Boëmiæ oppidum eſt, puer natus imagine Chriſti Salvatoris noſtri crucifixi, quem Virgo Mater de cruce depoſitum, ſinu fovet, altero ſuper alterum pede inflexo, ut ſi amoveretur mox reductam reponeret. Illi propter collum reflexum cibus in os difficulter inſeri potuit. *Peucerus Teratoſcopia pag. 443.*

Observatio VII.

Mulier unico partu caput humanum, lacertam bipedem, & porcellum enixa.

ANno 1531. Auguſtæ Vindelicorum mulier peperit: primò caput humanum, membranis involutum: ſecundò bipedem ſerpentem, cui lucii caput, corpus ranæ & pedes, cauda lacertæ: tertiò porcum omnibus partibus integræ. *Idem Teratoſcopia pag. 439.*

DE MAGNITUDINE CAPITIS.

Observatio I.

Monſtrum, cujus caput ferme duplo aliorum majus.

MAteria interdum ſuperabundat in toto, vel in parte, ut in Golia, & monſtro Ulmenſi, cujus erat fermè duplum ad aliud caput, *Eckius Comment. ad 2. Phyſicor. Ariſtot. pag. 38.*

Observatio II.

Magno admodum capite, cæterum ſine oculis. auribus. naſo, mento. ore, cranio, & fronte, natus.

ANno 1591. Novembri menſe, Francofurti ad Mœnum, non procul ab ædibus Electoris Trevirenſis, horam circa tertiam, poſt medium noctis, monſtroſus puer natus eſt; caput habens ingens & præter modum magnum; oculis, auribus, naſo, mento & ore, cranio & fronte carens; ſub hoc tam mŭnſtroſo capite humeri, manus, crura, pedes, aliaque membra naturalia, proportionibus ſuis fuere diſtincta: mortuus hic puer à multis conſpiciebatur, & tandem in cœmiterio S. Petri ſepultus eſt. *D. M. Janſenius lib. 4. Mercurii Gallobelgici, pag. 342. & 343.*

DE HYDROCEPHALO.

Observatio I.

Hydrocephalon.

Υδροκέφαλον, eſt tumor capitis aquoſus. Colligitur enim aliquando in capite tanta humoris copia, ut eo caput ſupra modum intumeſcat. Is ut plurimum quidem aquoſus eſt, aliquando tamen fæculentus aut ſanguine dilutus. Eſt autem omnis piger & deſes, tribusque in locis colligitur, ex quibus totidem ὑδροκεφάλων differentiæ exiſtunt. Aut enim inter cutem & pericranium, aut inter cranium & pericranium, aut inter cranium & cerebri membranas coacervatur. Addidêre & veteres, *inquit Aetius*, quartam differentiam inter cerebrum & ejus membranas, ſed quæ nullam recipiat curationem. Multis autem de cauſis aqueus ille humor colligitur, quarum aliæ evidentes, aliæ internæ ſunt. Interna quidem eſt cum ſponte ſua vaſa capitis rareſcunt, & aquoſam illam ſubſtantiam, quæ ſanguini miſta eſt, in locum aliquem effundunt, unde totum caput intumeſcat. Externa verò evidensque cauſa eſt plaga aut contuſio, non omnis quidem, ſed quæ in-

fantibus

Digitized by Google

fantibus præſertim ab obſtetrice infertur in puerperio, rudiùs contrectato appreſſoque eorum capite. Ob id puerulis maximè morbus hic innaſcitur, eſtque eorum proprius. Singularum ejus ſpecierum diſcrimina à *Paulo & Aetio* explicantur. *Gorræus Definit. Medic. litera* Υ.

Fœmina nata in Argelia, cùm Anno Domini 1547. comitante marito, proficiſceretur Lipſiam, in pago *Oberdorf*, ſito inter Manſſeldiam & Singershuſium, cruciari cœpit dolore parturientis, enixa eſt igitur puellam, infantem pulchrum & aſpectu delectabilem, niſi quod in dorſo exanthemata rubra adparerent, latitudine groſſi Ioachim.

Cùm autem vixiſſet infans quatuordecim dies, ei caput ita crevit, ut quotidie majori tumore oneraretur, donec & oculi circumfluâ carne prorſus intecti nihil videre poſſent. Quinto igitur menſe cum adhuc ſuperſtes eſſet, filo explorata eſt circumferentia capitis quam æquat hæc linea duodecies explicata, quæ ad marginem adjecta eſt. *Fincelius lib. de miraculis.*

Vidi in quodam puero, filio Vincentii de refrigeriis, qui tantam aquam habebat extra cranium quod ſcilluræ apparebant apertæ. Cauſa iſtius aquæ eſt, & maximè extra cranium poteſt eſſe, propter obſtetricem, vel propter nutricem, quæ quandoque in extractione fœtus, vel in nutriendo, vel in faſciando, caput ſtringunt ultra modum Unde commiſſuræ ſcinduntur, & aperiuntur, & exprimitur humiditas illa, quæ eſt in cerebro, ad exteriora cranii inter curem & cranium & ſic intumeſcit caput vehementer. *Leonellus, de Morb. Puer. cap. 14.*

HYDROCEPHALICI MORTVI.

VIdi puerum, cujus caput adeò augmentabatur in longitudine, & latitudine, quod corpus ejus ſufferre non poterat: & non ceſſavit augmentari quouſque mortuus eſt puer. *Rhaſes, cap. tertio libel. de morb. puerorum*

Viſus mihi puer, cui caput in dies ob aquoſum humorem contentum grandeſceret, tandemque in tantum tumorem ſublatum, ut ipſum nec ſtans, nec ſedens cervice ſuſtinere poſſet, adeò ut paucis diebus interierit. *Albucaſis lib. 2. cap. 1. Chirurgiæ.*

Nos infantes ferè omnes Hydrocephalo laborantes, mortuos vidimus, præſertim quibus intra cranium communicata eſt aqua, & quendam adhuc bimulum pocrulum Panhormi inſpeximus: cujus & coronalis, & recta ſuturæ in tantum dilatatæ ſunt, ut digiti ſpatium interfuerit: minus vero lamdoides divaricata erat. Huncque longo tempore (aliquibus enim menſibus) eo modo vidimus, ut Celſi (*lib. 4 cap. 2.*) ſententiam veram eſſe experiremur: poſſe videlicet hunc affectum longum eſſe: an vero demum ille obierit, ignoramus, quia Panhormo diſceſſimus. Quod autem admirabilius erat, conſideravimus, per earum enim uſque adeo apertarum ſuturarum ſpatium diaphanum quoddam conſpiciebatur, non aliam ſubſtantiam, quam puriſſimam aquam repræſentans. Si ergo aqua continetur, vel pura fæx, ſtrigmentumve, frigidus tumor erit. Calidus autem ubi ſanguis, etiamſi fæci admiſceatur qui ſupputari ſæpiſſime conſuevit. *Ingraſſias Tract. 1. cap. 1. Comment. ad Avicenn. de tumoribus.*

In cadaverulo ſex annorum vel circa, vidimus hydrocephaleam, ſcilicet aquam in capite, quæ collecta erat inter cerebrum & piam matrem in amfractibus illis, eratque limpidiſſima aqua, ac ſatis copioſa reſpectu loci patientis. *Fallopius in obſ. à Franc. Michino editus.*

Infelix puerulus in Pago Antiſylua dicto filiolus Heinrici Verlanii, generoſi domini præſidis Hollandiæ, cum naſceretur, forte ex duriore tractatione obſtetricis hydrocephalo afficiebatur. Cheirurgus quidam pulverem exſiccatum capiti cum inſperſiſſet, nec alia remedia adhibuiſſet, cùm forte inciſio magis profuiſſet, hydrocephalus majorem in molem ſemper deinde accrevit. Poſt duos menſes deinde Epilepſiam incurrens, fruſtra adhibitis remediis, quartum agens menſem, cum ad illum curandum morte inſtante, accitus eſſem, paroxyſmis epilepticis ſemper increſcentibus: de hujus morte etiam ex genitura puerili præſagium feci, ad Præſidem eundem ſcriptum. Qui puerulus, eodem die, quo noſtrum præſagium Præſes accepiſſet, mortuus eſt. *Foreſt. Obſ. 30. lib. 8.*

Tres vidi pueros in hac urbe hydrocephalo laborantes: duobus ſtatim à partu caput inflari cœpit, donec tandem mole oppreſſi perierunt: nullus autem Cheirurgorum curationem attentare voluit. Tertii caput in tantam magnitudinem increvit decima quarta ſeptimana à partu (cum famula illum inſcia matre ad balneas publicas portaſſet:) ita ut caput gravius, ſeu ponderoſius evaſerit quàm corpus: monſtrum potius quàm hominem referebat. At multis tentatis fruſtrà remediis, curari non potuit. Tandem miſerè epilepſia periit. *Thobias Cnoblochius de obſ.*

Ante triennium D. D Kolreitteros & ego, cujuſdam nobilis infantem, quatuor menſium hydrope cerebri laborantem, curandum ſuſcepimus. Adhibita autem omni diligentia, malum, medicamentis capiti per aliquot ſeptimanas applicatis, depelli non potuit. Tandem cùm Chirurgus caput, quod præ nimia mole vix ferre poterat infans, parente ita jubente, loco tumidiore aperuiſſet, effluxit aqua limpida & pura. Sed poſt aliquot horas in Epilepſiam incidit, & paulò poſt è vita diſceſſit. *Ioan. Fran. Phyſ. Camicenſis.*

Nobilis Balthaſari à Balden uxor, peperit filiam venuſtam admodum, bene habiti corpuſculi. Cæterùm, poſt menſem ſextum cœpit caput in ingentem molem excreſcere, adeò ut omnibus ea res viſa terrorem incuteret. Cranium videlicet per ſuturas dehiſcebat, maximè circa occiput & Lambdoiden ῥαφὴν, unde magna ſubſtantia ſeroſa & ſanioſa effluebat quotidie, malè olens, quæ ſubinde cruſtoſa efficiebatur: nutrix interea valde ſollicita fuit in educanda tenella filiola quæ aliàs optimè ubera ſugebat, & pultes aſſumebat velloſam: corpore undique bene conſtituto. Cauſam varii variam ejus mali adferebant aliqui, quum præter hydrocephalum tamen nihil aliud fuerit, fruſtraque optimus nobilis varios ſuper ea re conſuluerit empiricos, Chirurgos & Doctores. Audivi tandem accedentibus febribus & convulſionibus, infantulum extinctum fuiſſe. Primus enim partus erat is. Poſthac nobilis ex uxore alios ſuſcepit feliciori ſydere natos. *Mocc.*

De puella hydrocephalâ, aphonâ, quæ anno ætatis ſeptimo perierat, vid. *Panarol. Pent. 5. obſ. 47.* Hydrocephalum dimidiati capitis deſcribit *Tulp lib. 1. cap. 25.* Memorabilem quoque Hydrocephalum annotavit. *Severin. Nov. obſ. fol. 33. & bde effic. Medic. p.* 136. Hydrocephalum cum bile permixtum obſervavit *C. Piſo obſ. 2.* & phlegmaticam excreſcentiam valde magnam inſtar nattæ, vel talpæ aut ſtrumæ, vel potius hydrocephali in collo poſteriori circa nucham apparente in infante puella decorum menſiū. *Foreſt. l. 3 obſ. Chirurg. 7. p. 86.*

HYDROCEPHALI CURATI.

EGo vidi quemdam in quodam hoſpitio Cremonæ, quem natura rectificavit per ſe ſecundum longitudinem temporis, & vixit puer ille longo tempore, poſt hæc ſumpſi ex illa operatione naturæ modum curationis per me cum exſiccantibus paulatim. Et cùm venit ad manus mea filia cujuſdam mei amici, & tractavi eam modo curationis, primò proceſſi in cura illius hac via: omni die incipiebam inungere

caput

caput ejus totaliter cum oleo camomillæ, & ſulſure, facta hac proportione. *℞. olei camillæ unc. iiij. ſulfuris unc. j. miſceantur ſimul.* De hoc calido actu bis in die faciebam fieri unctionem, ponebam lanam calidam ſuper caput ejus, vel pannum de lana calidum, & ſic continuando per menſem, & plus, natura confortata fuit ſuper infirmitatem: & incepit manifeſtè exſiccare de humiditate illa. Et cùm mihi apparuit quòd illa humiditas erat intra cranium & cutem exteriorem, potui ſecurius procedere cum re fortiori. Et eò quòd membra jam erant firmata quodammodo, & quòd hæc ſpecies eſt minoris timoris quàm alia, volui, & feci poſt hoc quoddam cauterium punctale in parte anteriori intra locum qui dicitur fons & frontem, & impreſſi cauterium uſque ad aquam, & ſic aqua cœpit paulatim emanare, poſt aliud tempus feci alia duo cauteria ex parte poſteriori, ex quibus ſimiliter emanabat aqua ad meam voluntatem: & ſic cum iſtis tribus cauteriis, & oleo ſupradicto continuavi per tempus, quouſque aqua illa tota exſiccata eſt perfectè, & puella infra medium annum ſanitati fuit reſtituta. Sed ex cauteriis aquam non permittebam exire niſi ſtillando: & claudebam eam cum tentis perfectè omni die decenter, & ligabam ligatione convenienti caput ejus totum. In ea autem, in qua aqua clauditur intra cranium & duram matrem, procedere debes cum eiſdem rebus eodem modo, timendo ſemper debilitatem virtutis, & de impreſſione cauterii propter approximationem aquæ ad cerebrum: nam in hac ſpecie infirmitatis timoroſius & ſubtilius procedendum eſt: quòd ut plurimùm non curatur, neque curari poteſt infirmitas talis, quando fit ex tali cauſa. *Guilelm. Placentinus Chirurg. lib. 1. cap. 1.*

Non temerè inter infantium morbos Avicenna hunc computavit: Cum talis tantaque capitis inflatio, ut ſuturæ ſeparentur in pueris, (ob oſſium teneritatem mollitiemque, contingere queat. Atque ego vel in me ipſo hujuſmodi tumorem propè quartum ætatis meæ annum expertus ſum. A quo ſtatim evidentiſſimo Redemptoris noſtri miraculo, (deſperantibus Medicis) liberatus ſum. Intercedentibus interim D. Vincentii precibus cui mater mea collachrymans vovit, expeditaque Miſſa, domum reverſa, me incolumem reperit. Cujus quidem caſus (ita Deus Opt. Max. perpetuò me adjuvet) ac ſi heri, aut nudiuſtertius ſucceſſerit, certiſſimam habui memoriam. *Ingraſſias de tumoribus præter naturam. pag. 311.*

Puer quindecim dies natus, derepentè in tumorem magnum in capite, tactu mollem, lapſus eſt, quem morbum Græci hydrocephalon appellant: cui occurrens, hoc uſi ſumus medicamento, quo intra tres dies ex toto inflatio illa evanuit: ſic enim medicamentum habet. *Recipe pulver. abſynthii, camomillæ, meliloti, ana uncias duas; butyri recentis, olei camomillini, ana uncias quatuor: ceræ parum, & ad ignem fiat unguentum,* quo inungatur locus, & eo, ut dixi, intra tres dies ſanitati fuit reſtitutus. Cæterùm in hoc caſu expertum hoc quoque habetur, quod ſic habet; *Recipe Mellis lib. ſemis, ſalis, unc. ſem. pul. origani unc. tres. Miſce, & tepido locus inungatur.* Si quis verò hujus morbi exactam deſiderat curationem, legat *Paulum lib. 6. ſuæ medicinæ cap. 3.* quo nullus melius rem, ut mihi videtur, pertractat. *Luſitanus Curat. 79. Centur. 1.*

Memini me quatuor pueros hoc morbo laborantes animadvertiſſe & curaſſe, quorum uni poſt mortem diſſecto, non erat cerebrum amplius pilâ palmariâ: Cæterùm ex tumore intus ſub cranio contento, neminem convaluiſſe vidi: & ab externo tumore, facilè ſaneſcunt. Ergo ſive ſub pericranio, ſive ſub cute capitis muſculoſa lateat humor, reſolventibus primò oppugnandus eſt. Quod ſi ſic expugnari nequeat, facienda inciſio eſt, temporum vitato muſculo, indeq; exprimendus humor omnis, ſive carnium recens mactatarum loturam, ſive nigrantem ſanguinem, ſive ſanguinis thrombos. cum nempe tumoris occaſionem dedit contuſio, referat: hinc vulnus lino carpto ſicco implendum, conduplicatis pannis contegendum, ac decenti ligatura vinciendum. *Ambr. Parcus, lib 7. c. 1.*

Quanquam Neoterici, inter quos eſt *Gulielmus Placentinus, & Nicol. Florentinus*, curationem per inciſionem non commendant infantibus nos tamen vidimus infantem & filiolum Magiſtri Petri Friderici Chirurgi Delfenſis, quem ipſe ex fonte ſacro ſuſcepi, evaſiſſe. Filiolus quoque M. Petri de Mecr, Penſionarii Delfenſis, licet poſt inciſionem curatus, poſtea tamen obiit, non quidem propter inciſionem qua diu curatus erat, verùm poſt aliquod dies, incidens in febrem, mortuus eſt. Interea tamen ſi ſit aqua extra cranium, & humiditas non ſit multa, Concoregius ex mente Avicennæ incidere jubet cutem ſecundum latitudinem: ſi verò multa, crucis inſtar incidit, aquam per vices evacuando, deinde cum lixiviis & unguentis convenientibus curat. *Foreſtus ſchol. ad obſervat. 50. lib. 8.* Qui etiam lib. 3. obſ Chirurgic. 6 pag. 85 hydrocephali abſque chirurgia curati mentionem facit.

Puerulus nuper natus, ingenti capitis magnitudine afficiebatur, quem ut rectè curaremus nutrici imperavimus, ut victus ratione exſiccante uteretur; illamque ſæpius purgavimus cum pilulis de hiera. Et quia non erat materia aquoſa, valde copioſa, diaphoreticis eandem curari tentavimus, unguento quod conſtabat ex *pulvere abſynthii, chamomillæ, origani, ana drach. iij. pulv. myrtill. roſ. rub. meliloti an drach. j. ol. chamomillæ q. ſ. ad incorporationem, cum pauco butyro & cera adjecta fiebat unguentum.* Poſt inunctionem *pulverem ex myrtillis, roſ. cinnamomo, caryophillis, camomilla, inſpergi juſſimus, quibus infans curatus eſt.*

Alius verò puer hoc medicamento curatus eſt. quo Placentinus in eodem caſu feliciter uſus eſt, univerſo capite cum oleo chamæmelino & ſulphure inuncto, accipiendo *olei chamomillæ unc. iiij. ſulph. unc. j.* quibus commiſtis, bis in die pueri caput calidè per menſem oblinebatur: quo facto, lana calida & ſicca capiti imponebatur, donec ſanitatem conſecutus eſt. *Idem obſerv. 29. lib. 8.*

Hydrocephalos duos videre me memini, alterum ſexto abhinc anno Giſlugæ, quod eſt Ulmenſis Reip. oppidum, Comitum olim ab Helffenſtain, &c. Puella erat novem menſium, parentibus nata pauperculis, cujus reliquum corpus juſtæ erat proportionis, caput autem adeò immenſum, ut intuentibus horrorem incuteret. Patebat autem vertex totus, ſolo pericranio tectus, in quo tanquam utre copioſus continebatur humor, loturæ carnis, tamen dilutæ, non abſimilis, nam uſque adeo divulſæ erant cranii partes, ut latera tantum aliqua ex parte tegerent capitis, ionatante meningibus humore illo copioſo. Verum quamdiu deinceps ſupervixerit, ſcire non potui, cum eodem anno in aulam migrarim.

De altero utrùm hydrocephalos dici mereretur, dubitaſſem, niſi & Aëtius, & noſtro tempore Pareus ita appellaſſent. Puella erat & hæc nobili genere orta, recens nata, quæ inter cranium & pericranium tumore laborabat æquante, aut ſuperante etiam, pugni magnitudinem. Quem cum Chirurgi fruſtra linimentis, & plumbeæ laminæ multis foraminibus pertuſæ impoſitione curare niterentur, mater tandem puellæ ſolâ ſalivâ & halitu ſuo, quibus & per aliquot dies jejuna inungebat tumorem, & halitu perfundebat, ita percuravit, ut præter tenuem ſanguinei coloris lineam, quæ limites tumoris fuerant, nihil reſtaret. Verùm hæc mihi non infrequentia ſunt. Nam & de aliis interea hydrocephalis, qui partim tertium, partim decimum ætatis annum

Google

annum ſuperaſſent, audivi, quamvis ipſe non viderim, *Oſvvaldus Gabelchoverus de obſ.*

Observatio I.

Hydrocephali nova ſpecies, quæ intra cerebri ventriculos (res mira) novem propè aquæ libras citra difficilia admodum ſymptomata deprehenſa: craniumque non oſſeum, ſed membranoſum, quale ſolet eſſe abortivo fœtui, conſpectum.

AFfectum hunc Auguſtæ Vindelicorum in bienni puella obſervavi, cujus caput in menſibus plus minus ſeptem ita increverat, ut nullum viri caput unquam viderim, quod non mole illi cederet. Fuitque is affectus, quem veteres hydrocephalum vocarunt, ab aqua, quæ in capite aſſervatur, ſenſimque colligitur. Quamquam ea non inter calvariam & exterius ipſam ſuccingentem membranam aut cutem (ubi aliàs aquam reponi medicorum libri docent) huic puellæ fuerit collecta: verùm in ipſius cerebri cavitate, adeoque in dextro ſiniſtroque illius ventriculis: quorum cavitas amplitudoque ita increverat, ipſumque cerebrum ita extenſum fuerat, ut novem ferè aquæ libras, aut tres Auguſtanas vini menſuras (ita me ament Superi) continuerint. Ad hæc ut cerebrum in capitis vertice, membranæ quaſi modo erat tenue & quodammodo continuum cum tenui ſua membrana corpus: ita quoque calvaria fuit prorſus membranea, tantaque duntaxat ſede oſſea, quanta calvariæ puellæ erat amplitudo, priuſquam caput extra modum increſceret: eâ ferè ratione, quâ in nuper natis pueris, frontis os & verticis oſſa conſtare cernimus, ubi illa alioquin mutuo ſunt contermina & in admodum pueris, inſigni intervallo amplitudineque viſuntur membranea. Cerebellum interim, cerebrique univerſa baſis ſecundùm naturam habebant, uti & nervorum productiones. Dein nullis prorſus ſedibus, quam in cerebri ventriculis adeò atque dixi adauctis aquam reperi, & puella ad mortem uſque ſenſibus integris eſt uſa, & quoties caput, cum illam paucis ante mortem diebus conſpexi, ab aſtantibus movebatur, & nonnihil, quantumvis etiam leviter erigebatur, gravis illico tuſſis puellæ moleſta fuit, cum difficili reſpiratione, & totius faciei miro rubore, ſanguinisque ſuffuſione, & lachrymarum proventu. Reliquo corpore mediocriter habuit: etſi laxis infirmiſque, ſed non reſolutis tamen fuerit articulis; neque præſente etiam inſigni macie, aut etiam ſeroſo in membris tumore, aut morbi comitialis, aut tremoris alicujus notis. Jecur cùm paulò poſt mortem ſpectaretur, ſubpallidum, & nonnihil naturali aliàs jecore contractius duriuſque occurrit: liene interim maximo & molli conſpicuo, perinde ac ſi jecoris vices aliquandiu obiviſſet adeò ut cum præſentibus medicis nihil æquè admiratus fuerim, ac tantam aquæ vim in cerebri ventriculis abſq; majoribus ſymptomatibus tamdiu collectam fuiſſe. *Veſalius lib. 1. ca. 5. de humani corporis fabrica.*

Observatio II.

Puer cranio non oſſeo, ſed membranaceo natus; quibus remediis reſtitutus ſit.

GEorgio filiolo meo, ex utero in lucem prodeunti, adeò molle fuit totum cranium, ut ad leviſſimum digiti tactum velut membrana aliqua cederet. Ego de vita infantis deſperans, nolui corpuſculo tenerrimo adhibere medicamenta. Animadvertens autem temporis progreſſu, capitis magnitudinem, plus quàm par erat augeri, & metuens, ne fieret ὑδροκέφαλος, elapſis ſex ſeptimanis, caput raſum ſingulis diebus *ol. chamæmelino, cui ſtæchas Arabica, Origanum, Sulphur & nitrum, incocta erant*, inunxi: & menſe ſeptimo durius eſt factum cranium, & nunc puer bimulus, Dei gratia, bene valet. *Ioan. Franc. Phyſicus Camicenſis de obſ. ſuis.*

Observatio III.

Stupenda hydrocephali ſpecies, in viro viſa, & curata: cujus caput increſcendo bovis caput æquabat.

EQuidem non in puſillis, ſed in viro, qui furnariam exercebat, augeſcere caput ad tantam magnitudinem vidimus, ut mole bovis caput ſuperaret, & totam cum naſo faciem occultaret. Iuſſimus primum baculum in ore immitti, ne deperdita reſpiratione ſuccumberet. Mox omni diverſionum genere, cum tenuiſſima victus ratione ſervatus eſt, ſenſimque caput detumuit. *Montanus de infant. Pragmatia, pag. 8.*

DE VARIIS CAPITI AGNATIS.

Observatio I.

Corona Sacerdotali natus viſus.

NIcetus Trevirenſis naſcitur cum corona clericali. *Cæſar Baronius Eccl. hiſt. pag. 630.*

Observatio II.

Puer multifariam monſtroſus, cui genitale membrum à vertice propendit.

ANno 1487. Puer Venetiis editus eſt, ore plurifariam ſciſſo, & præter multa fœdiora relatum, genitale membrum habuit vertici agnatum, atque ob eam rem non placuit in apertum referre. *Lycoſthenes Chron. de Prodig. & Oſtent.*

Observatio III.

Infans natus, cui præter alia monſtroſa in vertice carnea maſſa teſtudinis inſtar: in cervice verò quiddam murinæ caudæ ſimile agnatum cernebatur.

STetini, anno 1554. accidit, ut Infans in lucem editus noctu baptizaretur, qui diro modo corporis gyratione, vociferationibus & geſtibus variis adverſatus eſt paſtori baptizaturo, ut terrorem omnibus adſtantibus incuteret. Tandem paſtor factis ad Deum ardentibus votis infantem baptizavit. Habuit ille in vertice maſſam carnis, imaginem præbens teſtudinis ruffæ, in cervice caudam carnoſam habuit inſtar muris, ſed albeſcentem, qualis erat cutis, ſine pilis, capite erat Therſitico, oculis extantibus. *Fincelius de Miraculis noſtri temporis.*

Observatio IV.

Carnis excreſcentia infanti cuidam circa frontem uſque ad malam pronata.

ANno 1578. die verò 25. Septembris oblata eſt mihi puella in ædibus meis Clodiæ, ex familia Samborum, quam mater, angina laborans menſe 3. abortivit, non ſine magno vitæ diſcrimine, divino tamen auxilio matrem curavi; puellam verò præſente Domino Joanne Baptiſta Aquiſtapace Vicentino medicinæ Doctore diſſecui, In cujus fronte magnam carnis excreſcentiam reperi, quæ totam ferè occupabat faciem, collumq; una cum malis ſuo colore tingens In reliquis corporis membris naturaliter erat diſpoſita & formata. *Georg. Garnerius de obſ.*

Observatio V.

Alius & in fronte, & in occipite maſſa carnoſa notatus.

FRibergæ, anno 1530. infans natus eſt obſcœno vultu qui in fronte & occipite maſſam carnoſam duram & prominentem habuit. *Lycoſthenes Chron. de Prodig. & Oſtent.*

Observatio VI.

Puer oxycephalus, tumore ventriculi ſuilli inſtar ex occipite pronato ſimilis, viſus: oculo dextro bovillo, ſiniſtro exiguo foramine ſine pupilla pervio; dente unico, cum aliis aliquot corporis particulis monſtroſis, viſus.

Ante

Digitized by Google

ANte annos quatuor ad puerperam hortulani cujuſdam vocatus, quæ filiolum recens natum mihi obtulit, capite oblongo, juſtæ aliàs magnitudinis, cui tumor ab occipite obnatus, ventriculi ſuilli inſtar propendebat, quo aperto, ſanies, carnis loturæ haud abſimilis, profluxit: oris fiſſura ſiniſtræ partis ad eandem aurem uſque pertingebat: aperto ore, dens unus albus, at nondum oſſeus conſpiciebatur: naſus ſimus, atque adeo depreſſus, ut imaginem quandam aſſidentis faciemque occupantis ranæ exprimeret. Oculus dexter magnitudine bovillum referebat, ſiniſter pupillâ carens exiguo foramine viſebatur, digiti aliquod tum manuum tum pedum deſiderabantur, quorum loco rudimenta quædam, velut propediem ſubnaſciturorum apparebant, digitis etiam ſingulis ritè conformatis pilulæ carneæ ex fibrillis dependentis agnati cernebantur, ad ſiniſtri pedis imam partem ad os uſque impreſſo circulo pedem cingente perinde atque ſi ea parte reſti conſtrictus fuiſſet, ornabatur. Puero tertiâ die extincto.

Vidimus præterea tres alios infantes ſimilibus ſuillorum ventriculorum tumoribus natos, quibus diſſectis, nihil præter aquam carnis loturæ haud abſimilem deprehendimus, nonnunquam etiam pluſculum puris profluxit, at mox altero è partu die vita functos. *Tobias Cneulinus de propriis obſ.*

OBSERVATIO VII.

Alia horribilis & monſtroſa capitis conſtitutio, in qua, præter alia monſtroſa, cutaneum velamentum, ex capite pronatum & propendens cernebatur.

ANno 1578. natus eſt veſtiario cuidam, in pago ducatus Megalopolenſis *Grevesmelen* dicto, infans monſtroſæ admodum formæ. Cujus capiti agnatum viſum eſt carneum quaſi & membranaceum integumentum, quod ubi in anticam partem propendebat, faciem univerſam ita obvelabat, atque obtegebat ut obſcuram hominis faciei imaginem repræſentaret, quod à facie detractum & ſurſum tenſum, tiaram quandam, aut totius Turcici, vel Ruthenici pilei imaginem præbebat caput in univerſum oſſibus & cranio carebat, unde colligere licebat cerebro etiamnum caruiſſe. Sed & auribus quoque deſtitoebatur, quod è a parte integumentum enatum cerneretur, Velamen iſtud facie abſtractum & ſurrectum, una quoque oris rictus, inſtare clamantis, aut os diducentis, horribili aſpectu apparebat. In ore lingua nulla deprehenſa. Quo ſubinde patente, atque hiante, ſanguineo atque igne collucere, formidando ſane aſpectu viſebatur. Oculi ſemper aperti, ſine pupilla ulla, cavi non minus atque fauces apertæ ſanguineum, & igneum quiddam reconditum habere comperti ſunt. Naſus ei inſtar moloſſorum canum corrugatus. Collo erat oblongo nimis, adeo que molli, ut eo erecto, caput vel in anticam, vel poſticam, aut ad alterutram ſcapulam procideret. Manus dextra aperta, ſiniſtra verò concluſa, quæ quotieſcumque aperiebatur, ſua ſponte recludebatur. *Ex Charta D. Simonis Pauli, vulgari lingua publicata. Schenckius.*

CORNUTI.

OBSERVATIO I.

Capitibus cornutis nati.

NAtus eſt puer cum corniculo in capite: non dolebat, nec quicquã obnoxii ex eo percipiebat: grandior verò factus puer, cornu quoque crevit, quod omnino deponendum ex capite puer contendebat, & à patre efflagitabat, ob id quod pueri illum cornutum appellabant: accerſito igitur Chirurgo plus juſto audace: primò partem ſuperiorẽ præcidit, ex qua inciſione, nullum fere puer dolorem ſenſit: Chirurgus verò credens ita eventurum ſi radicitus corniculum reſecuerit: opus aggreditur, ſed infelici ſucceſſu, brevi enim, vel intra paucas horas puer obiit, nec mirandum, quum cornu illud prædurũ in parte inferiori, conflatum ex cranio, & medullari cerebri ſubſtantia eſſet. *Luſitan. Cent. 1, Curat. 51.* Feliciori ſucceſſu cornu à fronte reſectum narrat *B. Gabrolius Obſ. 11.* Cornu, v. in vulnere enatum refert *Benedict. pag. 200.*

Anno 1233. in Rathſtadio oppido in Alpibus Noricis, quas Taurum incola vocat, infans cornutus natus eſt, vagitus ejus atque ploratus quatuordecim ante dies quàm ederetur auditus. *Lycoſthenes Chron de Prodigiis & Oſtent.*

Anno 1551. In Marchiæ villa *Dammenvvalde* prope *VVitſtock.* coloni cujuſdam conjux monſtrum hujuſmodi edidit. Infans toto corpore fuit ſpadiceo colore, capite cornuto, oculis craſſis, prominentibus, abſq; naſo, patulo ore, quod longitudine ſpithamæ diſtentum fuit, in cujus medio lingua candida eminuit, & quadrato, colli expers. Caput enim ſcapulis accrevit, corpus totum inflatu & rugoſum, brachia in lumbis hæſerunt pedes longè tenuiſſimi. Ab umbilico autem ſpecies laxi inteſtini longè dependit ad pedes. *Fincelius de miraculis*

Apud Subalpinos in Quiero, decem à Taurino milliaribus poſito oppidulo, Anno Domini 1578. die 17. Ianuarii ad octavam horam veſpertinam honeſta matrona fœtum, peperit cornua quinque ſibi adverſa & arietinis ſimilia capite gerentem: cui præterea à ſumma frõte ad occiput in dorſum fere totum prælongum carneum fruſtum pendebat, capitii muliebris inſtar habens. Circa collum verò alia caro duplex advolvebatur, tanquam colare ſubuculæ. Extrema utriuſque manus digitorum uncos rapacium avium referebant, genua tanquam in poplitibus erant. Crux dextrum, peſque item dexter rubro colore præfulgebant: reliquum corpus Bœtico erat colore. Magno cum clamore in lucem prodiiſſe dicitur, quo ſic conſternatæ obſtetrices, & reliquæ mulieres clinicæ fuerunt, ut è veſtigio in fugam ſe ab ædibus puerperæ dederint. De eo monſtro cum Subalpinorum princeps reſcivisſet, juſſit id ad ſe adduci, nec dici poteſt, quam varia fuerint tum aulicorum de ipſo judicia. *Pareus lib. 24. cap. 2*

Ante annos duodecim natum monſtrum quinque cornibus in capite, qualia arietes ſolent habere; cum carnoſa appendice longa à tergo dependente. *Vesurichius Comm. de monàron pag. 220.* facie averſâ.

Nuper apud Lingones, haud procul à Caſtellione, mulier peperit puerum, facie ſpectante in tergum, capite cornuto, unguibus penè urſinis, cætera hominem. Monſtrum id mox ornatum eſt, inſiliit in faciem matris: oppreſſumque eſt, ſed aliquandiu ſervatum in rei fidem. Qui vidit ad me perſcripſit. *Gilb. Nozerenus.*

OBSERVATIO II.

Adultis cornua in capite pronata.

VIdi hominem, qui venit ad me pro conſilio, qui habebat in capite ſeptem eminentias, unam aliâ majorem, & in diverſis locis; quarum aliquá erat ita magna & acuta ſicut cornu capreoli vel longitudine pollicis; & multum lædebant cutem, & miratus fui, quoniam cutis non fuerat ulcerata. Cùm ergò vidi, quod habebat à cranio ſuam originem & radicem, non me volui de cura intromittere: ſed ægro conſului, ne ſe poneret in manu alicujus propter curam: cum mihi impoſſibile videbatur. *Lanfrancus tract. 3. doct. 2. cap. 3. Chirurgiæ majoris.*

Multoties in capite fiunt apoſtemata quædam quaſi cornua, dura tanquam lapis & ſunt de genere nodorum: & aliquando ſunt mollia, & tunc propriè ſunt teſtudines. Omnia autem apoſtemata, quæ in capite ſunt, tam dura & lapidea, quam mollia, carnoſa, vel pinguia, debent incidi ſecundum formam crucis, ut facilius poſſint excoriari. Præterea quæ ex eis conti-

nent humiditatem, quæque poſt aurem accidunt, eorum inciſio ſuperficialiter fiat: & ex eis quæ facilius vertuntur in ſaniem, ſunt ea quæ accidunt in capitibus puerorum, hocque propter abundantiam ſanguinis & fluxibilitatem cutis. *Theodoricus lib 3 c.27. Chirurgia.*

Observatio III.

Virgini nobili non tantum circa articulos brachiorum & pedum: verum etiam in capite & fronte cornua vitulinis haud abſimilia, cute tenus pullulantia, non ſine extrema deformatione ſubnata, percurataq́; puella deniq́; priſtina genuina forma reſtituta.

NOs Panhormi una cum ſolertiſſimo Chirurgo Iacobo *à Sorii*, noſtro à pueris ferè familiariſſimo, nobilem quandam puellam virginem: quamplurimis tuberibus recurvas, ſimulque in ſummo exacutas, cornuum vitulorum inſtar, effigies repræſentantibus, & omnibus ferè artubus, præcipuèq; manuum, cubiti, & genuum correptam conſpeximus, atque etiam in capite & fronte. Verumtamen non ſub cute, ſed ſuper ipſa oborti erant tumores illi, & quidem novo quodam generationis ordine. Etenim velut lapidis generatio contingit in veſica, ut ſcilicet alia paulatim, atque alia ſuper aliam velut tunica adveniente, in magnitudinem increſcat: ita & in illis aſpeximus plurimas veluti oſſeas coſtas ſibi invicem inhærentes, non ſecus etiam, ac ſi avellanarum cortices dimidios, alterum alteri ſuperimponas, minorem tamen majori, ut in acutum, Pyramidiſque effigiem conjungantur. Tacti autem ſummopere circa baſim dolebant, & in tantum firmiſſimè, ac ſumma duritie inhærebant, ut nemine Medicorum aliquo remediorum genere ſuccurrere valente, ad nos tandem poſt multos jam ſui morbi, atque ortus horum annos, conſanguinei venerint. Continuò enim & magnitudine, & aliis novis enaſcentibus numero etiam augebantur. Quam Dei Opt. Max. gratiâ pauciſſimis diebus ad ſanitatem reduximus, priſtinamque pulchritudinem. Cum tamen turpiſſima evaſerit, dæmonum potius, quam hominem præ ſe ferens, uſque adeò ut parentes libentius mortem, quàm vitam illi optarint. *Ingraſſias, tom. 1. de. tumoribus præter naturam pag. 336.* Virginem cornutam quoq; deſcribit Bartholin. Centur. 5. hiſt. anat. 27. & Cent. 1. hiſtor. 87. de cornutis mulieribus multa lectu digniſſima proponit.

Observatio IV.

Cuidam è fronte corniculum digiti longitudine pronatum & filo præciſum.

COrnu in fronte Nobilis fœminæ natum, quam *de Fortinc* Monpeſſulani vocant, digiti longitudine. filo paulatim adſtricto præciſum vidi anno 1542. *Dalechampius Annot. ad cap. 37. lib. 11. Plinii litera D.*

De Cornibus in aliis corporis partibus externis natis, vide, *lib. hujus operis.*

DE CVTE CAPITIS.

Observatio I.

Cutem capitis univerſam poſteriora verſus moventes quidam.

BIni in lucem revocandi ſunt muſculi, ab aliis negligentiâ præteriti, quos in capitis poſteriore parte licet animadvertere, qui à lambdoide ſutura ſupra mamillares proceſſus oriuntur: triangulares ſunt, & in carnoſam membranam deſinunt, quæ frontis etiam muſculos excipit; eorumque utilitas non contemnenda hæc eſt, ut frontem, cutemque capitis poſteriora verſus abducant, ut ego millies non ſine voluptate contemplatus ſum, in capite præcellentis viri præceptoris mei Ioannis Antonii Plati, quem Longum nunc vocant. Is enim cutem capitis univerſam valide movet. Sed quid ego in aliis exempla perſequar cùm domeſtica, vel interna potius exempla non deſint Ego quoque is ſum, in quo cutem capitis manifeſte moveri nullo negotio cernere poſſes quippe qui calvus admodum ſim abſque ulla cutis ariditate, ſed mollitie adeò laxa, ut nuper nati infantis cutem præferat. *Columbus, de re Anatom. lib. 5. cap. 7.*

Scribit *Galenus 2. de uſu part, cap. 14.* ſolam frontem, ſeu cutem frontis, in corpore humano moveri, quamquam vidi ego interdum aliquos, quibus cutis capitis pro libito movebatur. *Mercurialis lib. de decoratione, cap. 24.*

Nos quoque univerſam capitis cutem in anticam & poſticam partem pro arbitrio movere poſſumus, id quod doctis nonnullis non ſine admiratione oſtendimus ſæpè. Meminit. *D. Auguſtinus lib. de Civit. Dei. 14. cap. 24.* cujuſdam, qui totam Cæſariem, capite immoto, quantum capilli occupabant, deponeret ad frontem, & revocaret cum vellet: quem probabile eſt, eo modo traducere & reducere citra capitis cutis pro arbitrio motionem, haud potuiſſe. *Schenckius.*

Mihi adoleſcens viſus, qui & aures, & capitis cutem prompte moveret. *Dalechampius Annotat. ad. 57. lib. 11. Plinii littera. A.*

Observatio II.

Hiſtoria Galeni ruri degentis, quomodo Achoras patientem ſanaverit.

CUm aliquando ruri degenti mihi pharmacum ex charta ad manum non eſſet conſpecta in ægri domo inutili alias charta, faculam poſtulavi, exuſtaque charta ac aceto diluta, locum affectum illevi, hominemque ad me poſtridie venire juſſi: ſciebam enim, quod, cum duræ carnis eſſet, pharmacum ferre poſſet: qui ubi veniſſet, parum aberat, quin curatus eſſet: quare ad aliud pharmacum non tranſivi, ſed eodem uti juſſum, poſtera die perfectè ſanitati reſtitutum conſpexi. Prudenti igitur viro opus eſt, & qui tum curandorum morborum ſubſtãtiam, tum ægri naturam probè norit: inſuperque pharmacorum facultatem non juxta genus tantum, ſed & juxta quantitatem cognoſcat, quo ſingulis diebus quali præſidio opus ſit conjectet, in extendenda enim aut exolvenda pharmaci, quod prioribus diebus admotũ fuit, facultate in quantum ſane affectio ipſa indicat, congrua curatio conſiſtit. *Galenus l. 1. cap. 8. Compoſ. Pharmac. Local.* De Achoribus. Tinea, Meliceride & Phthiriaſi digna lectu quoque proponit Nicolaus *Fontanus Exempl. 8. fol. 41.* adde *Ioh. Bapt. Montan. Conſil. 1.*

Observatio III.

A tinea crebris capitis lotionibus vindicata, capitis dolorem, febremq́; continuam incidit: à quibus malis, cum nulla arte liberari poſſet, moritur. Aperto cranio, dextra pars cerebri cum membranis putrida, & ichore citrino deprehenſa.

MUlierem tinea alias tentatam, ac frequentibus quibuſdam capitis lotionibus tandem ſanitati reſtitutam, in capitis dolorem febremque continuam incidiſſe, ad illam vocatus minime mirum eſſe duxi. Cum vero nullis prorſus, vel revulſoriis, vel derivatoriis & evacuantibus cederent; ſed tandem ægram poſt dies 30. ad internecionem duxiſſent, ſublato cranio, media pars totius cerebri cum membranis (erat autem dextera) putrida prorſus inventa eſt, ichore citrino referta ut jam rectè dixiſſes. *Hercules Saxonia. obſ.* Tineam capitis curatam recenſet Foreſt. l. 8. obſ. 18. qui etiam obſ. 23. d. l. de cruſtis pueri caput occupantibus ſcribit, de quibus vide quoque ſis *Amat Cent. 5. Cur. 80.*

Observatio IV.

Talpa cum cranii corruptione.

TEſtudinem & glandulam ſive talpam quæ adhæret cranio, & incontaminavit, *ſecundum Rogerium* melius eſt dimittere, quam cum trypanis (*ut ipſe docet*) curare. Et ego (*uti etiam Lanfrancus*) vidi hominem qui habebat talpam ulceratam ſuper proram capitis, cum corruptione oſſis, adeò ut ita perſpicuus eſſet panniculorum motus, ac ſi locus eſſet detectus. Cui conſului regimen palliatiuum, & receſſit. *Guido Chirurg. Tract. 2. Doct. 2. cap. 1.*

Observatio V.

Capitis arteriæ, à vertice ad occipitium uſque cuidam in tantum dilatatæ intumuerunt, ut varicum ſpeciem repræſentarent.

INtumeſcunt interdum arteriæ, & fiunt in illis veluti varices, quod tamen raro accidit: nam ob duplicem tunicam, quam duriorem habent & craſſiorem, & ob ſanguinem tenuem, quem continent, renituntur, & non ita facile dilatantur. Vidimus tamen Alexandrum Boſcollum, civem Florentinum, cui arteriæ capitis à vertice ad occipitium adeò tumidæ erant, ut viderentur varices ingentes: pulſabant autem vehementer cum tangebantur. Venit hic Piſas ut curaretur à Gabriele Falloppio: qui magno cum apparatu ſectionem pollitus, cum manum jam inciperet admovere, perterritus magnitudine tumoris curatione ſuperſedit: veritus ne homo vitam cum ſanguine funderet: ille autem cum ejuſmodi affectu diutius vixit. *Vidus Vidius part. 2 ſect. 2. lib. 6. cap. 14. Medicina.*

Observatio VI.

Muſculoſa capitis cutis pars cuidam ab occipite ad frontem divulſa, reſtaurata.

DUm Hiſdini eſſem, militi cuidam ex proruta terra, dum ſuffoderet, muſculoſa capitis cutis uſque ad pericranium depreſſa eſt, tota ab occipitis initio in frontem uſque ſic divulſa, ut in faciem propenderet. Hujus curationem hoc ſum ordine aggreſſus. Primum totum vulnus vino tepido lavi, ut concretum ſanguinem fæce terrena permixtum eluerem, inde molli linteo deterſi, toti vulneri *terrebinthinam Venetam mixtam cum pauca aquavita, in qua ſanguinis draconis, maſtiches, & aloes aliquid diſſolueram*, impoſui: hinc pendulam cutem ſuæ ſedi reſtitui, ſtabilivi ductis acu punctibus, nec plus quam par eſſet preſſis, nec denſioribus, metu doloris & inflammationis, quæ duo dum pus fit, potiſſimum contingunt, ſed quantum ſatis eſſe ipſi undique continendæ & aëri arcendo, qui ſuo ingreſſu vulneribus plurimum nocet, quæ deorſum urgebant vulneris oras penicillis longioribus, latioribuſque inditis cõplevi, quo ſaniei pateret effluxus. Toti vero capiti quod ſequitur cataplaſma impoſui. *Recipe farina hordei & fabarum; an. uncias vj. olei roſati drachmas iij. aceti quantum ſufficit, fiat cataplaſma ad formam pultis.* Huic deſiccandi vis ineſt, refrigerandi, repellendi, dolores ſedandi. inflãmationes mitigandi, & ſanguinem ſiſtendi. Ægro ſanguinem non detraxi, quod multus illi fluxiſſet, ruptis maxime arteriis quibuſdam, quæ ſunt ad tempora. Hac arte curatus brevi convaluit. *Pareus lib. 9. cap. 15.*

Observatio VII.

Sanies inter pericranium & cranium notata, nonnunquam oſſis corruptionem inducens.

IN dolore capitis ſæpè ſanies ſub eſt inter cranium & pericranium. Molliter digito contingendus locus, ut ſi quid illic ſit puris, intelligatur: multo magis ſi fixus illic dolor eſt, aperiendus locus. Nam ſæpe ſanies aperto loco defluit, & liberantur: atque inde metus eſt, ne os corrumpatur. Si qua illic vena eſt, aperiri, vel ferro reſcindi debet, niſi admodum ſit inſignis. *Holerius libello proprio, obſervat. 3.*

Observatio VIII.

Caſu ab alto, vulnus in capite acceptum, & citra ſaniei repurgationem conglutinatum, capite in tumorem abeunte, muſculoſa cutis inciſione percuratum eſt.

CArolus Philippi Hiſpaniarum Regis filius, Caroli V. nepos, ex quartana aërem mutare juſſus, in arce quadam nobilem puellam corollas nectentem intuitus, cùm ludendi causâ ad illam properaret: illa vim metuens, in cubiculum fugit, peſſulumque oſtio obdidit. Juvenis eò magis irritatus, in cubiculum præceps per gradus effracta violenter januâ delapſus, graviſſimum vulnus in capite accepit. Vocati Chirurgi vulnus obligant, conſolidationique intenti ſaniei effluxum negligunt. Itaque caput totum tuberis inſtar intumuit; & apoplectico ſimilis, puer aliquandiu jacuit. Tum demum Philippus, ut morituro extremum adeſſet filio, accerſitus, Andream Veſalium Bruxellenſem ſecum adducit, quem Hiſpani in ſuperficie tantùm corporis verſatum, veri Medici appellatione indignum eſſe calumniabantur. Is indeplorato unicam ſpem in ſectione pericranii ſitam affirmans, datâ ſibi poteſtate â Philippo, tuber decuſſatim aperuit, & pus fœtidiſſimum ſenſim evacuavit. Rediit igitur ad ſe puer, tanquam è profundo ſomno excitatus, vitæ reſtitutæ beneficium Germano Medico ſe debere affirmans. *Hugonis Bloti Delphenſis. I. C. acroama*

Observatio IX.

Vulnere non ita difficili, & periculoſo in capite accepto, atq; ob id neglectim tractato, cranii oſſa vitiata ſunt: unde perennis Cephalalgia aborta, quæ Medicis morbi Gallici falſam opinionem præbens, ægro probè lethalis extitiſſet, niſi ille Chirurgi opera ſervatus fuiſſet.

GEorgius ex antiqua & celebri familia Nobilium *ad Hohenheim*, qui *Bombaſt* cognominantur, natus, cum juvenis adhuc D. Maximiliani I. Imp. Auguſt. caſtra ſequeretur, & vulnus in capite minimè ἀξιόλογον accepiſſet, Chirurgo caſtrenſi id percurandum commiſit. Qui præterquam quod artis operum parum peritus eſſet, id etiamnum neglectim tractavit. Quo factum, ut vulnus non exacte à ſordibus & ſanie perpurgatum, ſenſim & latenter cranii oſſa vitiaverit. Chirurgus itaque ſuperficiaria expurgatione contentus, citra oſſis corrumpendi metum uni vulneris conſolidationi ſtuduit. Qua aſſecutâ, rem omnem probo confectam uterque arbitratus, firmam valetudinem ſibi perſuaſerunt. Interea Nobilis Ordini Equitum Divi Joannis Hieroſolymitani (qui hoc tempore Melitam occupantes, eandem adverſus Turcam fortiter defendunt) ſeſe addicit, quo loco ubi pro more decurſum ſuum exegiſſet, & ut emeritus miles in Germaniam reverſus fuiſſet, in dies difficili capitis dolore torqueri cœpit. Medicis proinde tum multis, tum ſelectiſſimis adhibitis, nihil non tentatum, quod ad capitis dolorem tollendum conducere videretur. Malo autem pervicaci ſubinde invaleſcente, neque quicquam vulgaribus, & uſitatis medicamentis proficientibus, ad decoctum ligni Guajacini, & alypticam Hydrargyricam ventum eſt: cauſantibus Medicis, refractariam illam Cephalalgiam, ſuſpicione morbi Gallici haud vacare. Itaque vir optimus, & meliore fortuna digniſſimus, diætam Gallicoſis debitam, quamquam innocentiſſimus, ſubiens, ſudat graviter, & ex artis, uti tum tempora ferebant, præſcripto, unctiones ſuſtinuit fortiter. Uſus in hoc opera Clariſſimi & exercitatiſſimi viri cujuſdam Argentinenſis Reipubl. ex cõducto Medici Phyſici, apud quem ego circa annum Domini 1555. praxeos artis noſtræ tyrocinia poſui. Fœdis autem ſputationibus, tanquam curationis baſi, indicibili patientia certatum acriter, ſed proſperata reconvaleſcentia fructus alius nullus ſubſequutus, præter-

quam quod medicamentis & acciſâ diætâ excarnificatus, ſatis habuerit menſibus aliquot inde, velut nauta tabulas in naufragio, ſic ille ſeſe ex virium imbecillitate analeptica diætâ recolligere. Verum non ita multu poſt geminatis eò uſque doloribus, ut vel mori omnino, vel extrema quęque experiri pręferret: exemplis multis, quibus repetita alyptice & hyderotice in quantumvis pertinaci Gallicoſo capitis dolore præſens auxilium tuliſſet, perſuaſus, miſer denuo in priſtinum piſtrinum detruſus, ſummam aleam tentat: novantur aut intenduntur medicamenta pleraque, & qui prius unico nunc pluribus menſibus Medico hoc carcere detinetur: atqui hygeia & Apolline nullo. Tandem cùm remediandi ſpes exigua aut nulla ſupereſſe videretur, Medicis & Medicamentis, à quibus tot tantaque perpeſſus fruſtra fuiſſet, longum valere juſſis, reliquum vitæ ſuæ Deo, & fortunæ cōmittere ſtatuit. Accidit autem, ut in ſumma rerum deſperatione, caſu, Argentinæ in ſenem, & celebrem Chirurgum incideret, & inter alia diuturni ſui morbi calamitatem ei recenſeret, qui ſciſcitatus ex illo, num aliquando ab externa aliqua cauſa, puta caſu, ictu, ulcere, aut vulnere caput læſiſſet: Nulla reſpondit, niſi vulnere illo, quod ei in adoleſcentia inflictū fuiſſet, & cujus ſupra meminimus. Petit Chirurgus capitis explorandi poteſtatem ſibi fieri; Annuit ille, ſimul etiam, quâ parte cicatrix propè obliterata notabatur, fixi capitis doloris locum monſtrat, quem ille digitis diligenter & ingenioſè pertentans, latentis oſſis vitium ſolerti conjecturâ animadvertit, & denudando capitis oſſe, vel ferro vel cauterio cutem aperiendo, conſilium cepit. Recipit æger Chirurgi ſententiam, & quia ferrum reformidabat, cauſticum prætulit. Itaque cauteretico & eſcharotico, arte chymica ex variis compoſito, & in lapidis duritiem redacto, ruptorio lapide vulgo dicto, eodemque linteo excepto, abraſis prius capillis, affectum locum jam ante notatum, amplitudine Ioachymici numi aliquoties induxit, unde paucis horis, eſchara citra notabilem aliquem dolorem excitata eſt, hanc butyro loto inunctam, tandem vulſella ſenſim detraxit, quâ ſemotâ, cranii oſſis vitium, Cephalalgiæ hujus diuturnæ, & latentis legitima cauſa in conſpectum venit: quod quia carie propemodum nigraverat, demiſſo, ut fit, ſpecillo quo uſque os abſcedere deberet, explorat, ſiquidem quantum oſſis corruptum, ſola ejuſdem abſceſſus curatio eſt. Catagmatico itaqua pulvere ſuperdato, primùm ſuperficiaria caries ablata deſquamatorio autem emplaſtro teſtulæ ſquamęque exemptę, tum ſicubi radere opus fuerat, id eo uſque factum, dum quidam veluti cruor per oſſium poros exſudaret, quibus omnibus vitiato oſſe reſtituto, tum ſarcoticis carnem generantibus adhibitis, reliqua curatio epuloticis cicatrici procurandæ ſervientibus abſoluta eſt, diuturnaq; illa, & tantum non internecina Cephalalgia, cauſa ejuſdem legitimâ ſublata, ceſſavit. Atque hæc vera eſt & indubitata Nobiliſſimi Herois, alias terra marique ſummo cum vitæ diſcrimine exagitati Hiſtoria, qui propter innumeras virtutes, tum bello Melitâ à Chriſtiani nominis hoſtibus crudeliſſimis ſtrenue aſſerenda partes: tum pace domi inſigni æquitate ſuis imperando adeptas, ſupremi in Germaniæ Ordinis D. Ioannis Equitum Magiſtri & Principis honorem aſſecutus eſt quo eum incredibili omnium applauſu multis annis perfunctum vidimus. Eſt autem morbi hujus caſus & eventus cum prioris memorabilis, quo monemur etiam ſummos & exercitatiſſimos Medicos, in tanta artis obſcuritate latentiumque morborū & cauſarum ambiguitate, facillime falli poſſe. Hunc ego caſum ex Opt. Principis ore bona fide (Deum teſtor) exceptum, dignumq; qui poſteritatis memoriæ conſecraretur, judicavi. Cui ego ab anno ſexageſimo tertio uſq; ad ultimum vitæ ſuæ terminum à Medicinis adſui. Et quia Podagra quoque implicabatur, ſæpius ſiniſtras illas inunctiones execrabatur, quæ nervos tantopere debilitarant, ut in ſenectute, ubi Podagricum paroxyſmum ſuſtineret, tam ſævis, ſæpe circa ſuras ſpaſmis cōvelleretur, ita ut horribile viſu, pedes natibus non ſine ingenti cum dolore tum clamore connecterentur. Quare ſponda aliquando inverſa & pedibus ad eam partem collocatis, quâ caput alias in decubitu reclinare ſolebat, reſtipedem ad ſuperiorem ſpondæ partem foratam alligari curabat, pedis contractionem ſe hoc modo ad poſticam partem inhibiturum ſperans. Verum eùm impedita convulſio longe ſæviores dolores excitaret, mox ut vincula ſolverentur imperabat. Quæ cauſa fuerat, cur infelicem ſortem ſuam ex ſiniſtro medicinæ uſu multoties non ſine lachrymis deploraret: cui quoniam ante annos complures in Domino obdormiit, ex immenſa ſua bonitate locum in juſtorum reſurrectione largiatur Deus. *Schenckius.* Memorabilem vulneris, ante tempus cicatrice obducti hiſtoriam recenſet *Hild. in ſuis operib. p.* 746. & *p.* 836. unde patet quoque nullum vulnus, ne minimum quidem, eſſe contemnendum, monente *Camerario Syllog. Memor.* Cent 10. part 39. quandoquidem, *teſte eodem d. l. part.* 41. exigua ſæpe vulnera immania ſunt ſecuta ſymptomata: quin immo ex minimis vulneribus mortuos obſervavit Heer Obſ. 12. Sic etiam Matth. Heſſ, Caſ. 7. obſ. pag. pag 136. juvenis meminit, qui poſt exiguum ſaltem vulnus, illicò exſpiravit.

Observatio X.

Ulcus in capite cujuſdam excitatum, quod citra exactam ſuppurationem coaleſcens partes inter cutem capitis & pericranium corrupit, atque in ſaniem & vermes convertit, unde graviſſima Cephalalgia & perpetuæ vigiliæ obortæ, quæ tandem muſculoſa capitis cutis ſectione diſparuerunt.

CAntſtadii, quod eſt amœnum Ducatus Wirtenbergici ad Nicrum ſitum oppidum, Bernardo *Vogth* Avo meo materno, celebri Chirurgo, civis quidam diuturnis capitis doloribus atque vigiliis præſentem maniam jam minantibus infeſtatus, offerebatur. Hunc ubi de intolerabilis capitis doloris cauſa, origine, & occaſione percunctaretur, neque certi quicquam explorari poſſet, inter alia caput contrectare & digitis pertentare cœpit. Quod dum tumidum, molle, & admodum inflatum, plurimumque â cranio receſſiſſe tactu deprehendiſſet, manus vola capitis cuti applicata non tantum externum alienumque calorem, ſed & pulſantem ſubtus ſenſum deprehendit. Suppurationem itaque, uti revera erat, ſubeſſe ratus, pilis novacula primum ſublatis, ſectionem decuſſatim eâ capitis parte, quâ maximè tumida, mollis & laxa viſebatur, quaque pulſans ſenſus notabatur, inſtituit, unde cōfeſtim puris ingens copia, cum vermibus partim vivis, partim mortuis in conſpectum venit. Sanie itaque & pure primum abſterſis, vermibusque, quantum tum quidem licuit, forcipula detractis, ſordes & eluviem ulceris vino calente proluit & perpurgavit: tum pulviſculum, ex aloë, & elleboro necandis vermibus, putrilaginique abſcendæ idoneum inſperſit, & ut par erat, recens inflictam plagam decenter obligavit, unde æger quaſi miraculo quodam levatus, ſublatis nimirum intenſiſſimis illis doloribus, in ſequentem noctem ſuaviter dormivit. Avus cum poſtridie explorandi ulceris cauſâ faſcias ſolveret, multo maximam vermium copiam medicamentorum inſperſorum vi enectam una cum inſigni putrilagine ſuſtulit, & reliquam curationem medicamentis, quæ recentibus vulneribus cum ſordidis ulceribus complicatis debetur, feliciſſimo ſucceſſu abſoluit. Deprehenſumque tandem fuit, ægrum ante ſemeſtre ulcere recens in capite oborto laboraſſe, quod quia neglectum, & ſua ſponte citra exactam ſuppurationem coaluiſſet, pus concluſum ſenſim eas partes,

quæ

quæ cutem & pericranium interiacent, exedendo corrupiſſe, & in ſaniem primum & putrilaginem, indeque in vermes convertiſſe, qui rodendo & lancinando indubie pericranio moleſti, tam ſævos capitis dolores, vigiliis complicatos excitarunt. *Idem Schenckius.*

DE VVLNERIBVS CAPITIS.

OBSERVATIO I.

Vulnera capitis pro locorum & temporum diverſitate curatu, vel faciliora vel difficiliora eſſe.

FLORENTIÆ & Bononiæ ita capitis vulnera periculoſa ſunt, ut raro capite vulneratus ſanetur. In hoc verò ſaxo Raguſæo contrario evenit, vix enim ex fracto & comminuto capite ægrotus decedit, imo plerumque convaleſcit. *Luſitanus. Curat.* 100. *Cent.* 6.

Quid dicemus de ſitu & poſitione urbis Ferrariæ aut Florentiæ, quarum in illa vulnus omne in capite acceptum peſtiferum eſt; in hac tibiis impoſita vulnera immedicabilia ſunt. *Quercetanus lib. de vuln. ſc. op. cap.* 3.

Ab ambiente aëre petenda indicatio eſt, ſub quâ illa etiam comprehenditur, quæ ab anni tempeſtate, regione ac cœli & ſoli quod incolumis ſtatu tẽporiſque præſentis peculiari conditione petitur. Hinc eſt quod à Guidone ſcriptum legimus capitis vulnera ſanatu eſſe longe contumaciora Lutetiæ quàm apud Avenionenſes, apud quos contra tibiarum vulnera difficiliùs ſanantur quàm Lutetiæ, quod Lutetiæ aër frigidus ſit & humidus: quæ conſtitutio cùm cerebro & capiti inimica ſit, non poteſt non eſſe infenſa earum partium vulneribus. At apud Avenionenſes, qui eſt ambientis aëris fervor, humores liquefacit: & ſuperne deorſum decurrere facit. Quod ſi quis huic Guidonis decreto contrariam experientiam objiciat, atque ſæpius lethalia eſſe & animadverti in calidis regionibus capitis vulnera dicat, is intelligat, non eſſe eum caſum acceptum ferendum aëris manifeſto calori, ſed maligno cuidam, & venenato humori vel vapori per aërem ſparſo, & à mari ſuſcitato: ut obſervare in his demum locis Narbonenſis Galliæ & Italiæ licet, quæ mari Mediterraneo ſunt vicina: *Pareus lib.* 10. *cap.* 8.

Iam agitur quartus vel quintus annus, quod in civitate noſtra Mantuana quicumque in capite vulnerabatur, licet leve admodum vulnus illi inflictum fuiſſet, quovis adminiſtrato auxilio, ſanari minimè poterat, qui tamen influxus, poſt tertium vel quartum annum penitus abolitus fuit, ita ut nunc ferè nullus eadem in parte ſauciatus moriatur. Cum tamen iidem Medici eiſdemque auxiliis utentes, & nunc ſint, quæ certè mirabilia, non niſi in cœleſtes influxus referri poſſe videntur. *M. Donat. de variolis, cap.* 2.

OBSERVATIO II.

In recentibus tum capitis tum aliarum partium vulneribus curandis nonnunquam largiori ſanguinis profluvio, ad convulſiones declinandas, indulgendum.

VIdimus vulneratos, poſt ſanguinis copioſum profluvium, ſine contractionis metu, paucis diebus liberatos. In caſtris quemdam Chirurgum vidimus, nobilem juvenem in humero vulneratum curantem cui linteolos protinus vulneri admoverant amici contra ſanguinis profluvium, linteolos ſtatim evomuiſſe, neſcio quid in vulnere digito perquirentem, dum amicos profuſione larga ſanguinis conquerentes fruſtraretur, ſanguinem pro ægri viribus citra animæ defectum defluere permiſit haud ignarus, quo ægrotantem tutum à ſpaſmo redditit, & 8. circiter die per cubiculum deambulantem vidimus. Hoc magiſtris vulnerum dictum ſit, qui à vena demere debent, ſi ex vulnere commodo haberi non poterit. *A. Benedict. de curand. morb. lib.* 1. *c.* 47.

OBSERVATIO III.

Naturam aliquando à capitis vulneribus pus, aliaſq; noxias materias ſub cranio latitantes, per improviſos meatus, vel ſymptomatice, vel critice expurgare.

NAtura aliquando pus, noxiamque materiam ſub cranio latitantem, per vias inopinatas extrudere conſuevit ſymptomatice nonnunquam aliquando vero critice: quod binis exemplis confirmare libet. Anus quædam ſexagenaria ventricoſa, & ad motum inepta, dum Vergiliarum occaſu incaute ſcamnum aſcenderet, prolapſis pedibus, marmoreum dolium occipite offendit. Hæc, quia vehementi ictu contuſa tantum, & non ſauciata fuit, neque Medicum accerſere: neque victum à conſueto mutare voluit, trigintaque dierum ſpatio nullam temeritatis ſuæ pœnam perpeſſa eſt, quibus elapſis, è veſtigio ipſi totum intumuit caput, & tactu doluit. & febre confuſa correpta fuit, in gravem ſoporem, & aliam caliginẽ vertiginemque cecidit, convulſa aliquandiu permanſit, & binos riguit menſes, & amara evomuit, oculuſque alter modo lividior, modo prominentior effectus eſt, tandem è naribus alba, lævis & æqualis ſanies bis ad unciam effluxit, qua, niſi oculorum dictis, effectibus leviter infeſtaretur & non ſemper, in priſtinum ſanitatis ſtatum reverſa eſt.

Ita & Iacobus Hebræus percuſſus vulnere tranſverſali muſculum temporalem incidente, ſeptima die ſupervenientibus rigoribus quotidie uſque ad 45. diem riguit, & quotidie fere ſemper ſudavit alternatim rigoribus ſuccedentibus ſudoribus, qui tamen nonnunquam per duos, vel tres dies inordinate ſupprimebãtur, rigoribus tamen & motibus quibuſdam convulſivis perſeverantibus, ulcere ſicco, & labiis depreſſis ſemper exiſtente, præter omnium tamen ſpem, rigoribus unaque ſudoribus ceſſantibus, ſanitati fuit reſtitutus, ſenſim natura materiam à capite ad nervoſas partes ac muſculoſas decumbentem, ac rigores excitantem, per ſudores evacuante. *M. Donat, hiſt, Mirabi. lib.* 5. *cap.* 4.

OBSERVATIO IV.

In capitis vulneribus collectum intra cranium pus aliquando per ejuſdem poros exſudare.

ACcidit etiam quandoque in vulneribus capitis, quod ſanies non habeat liberum exitum a vulnere, ſicque per poroſitates oſſis reſudet ad intra cranium, cujus rei teſtis eſt *Hipp. lib. de vuln. capit.* dum ſcribit, partem poſteriorem capitis vulnera occupantia minus lethalia eſſe, eo quod os ob craſſitudinem diuturniori tempore pus contrahat, & ad cerebrum inferius transfundat, quod pus oſſa permeare poſſit. Confirmat *Gal. in comm. aph.* 55. 7. *lib. ex Hipp. ſententia, & Avicen. ſen.* 14. 3. *lib. tract.* 4. *cap.* 5. *Et Iacobus de Carpo, cap. de ſignis cerebri commoti,* ſe hoc vidiſſe tradit in actu practico anatomizando capita mortuorum à ſimili caſu non rupto cranio, nec panniculo læſo, idque faciliùs accidere conſueviſſe affirmat, cum à vulnerante arma, vel à Chirurgo medicis inſtrumentis ſuperficies oſſis exterior, quæ eſt denſior, quam pars media, fuerit amota, ſicque ſanies facilius ad interiora deſcendit. ſi enim per rimulam parvam, & vix ſenſibilem, extrahi ſaniem interius contentam quandoque obſervatum eſt, quanto magis, & ad interiora ſua gravitate deſcendere dicendum erit.

Narrat idem author hujuſmodi hiſtoriam ibidem. Curabam quaſi me nolente Bononiæ quemdam Martinum Boletarum nuntium, qui fuerat enſe non multum ſubtiliter incidente vulneratus in capite, in cujus cranio erat fractura fere capillaris, major tamen, & pe-

netrans intra ſine panniculi læſione: circa decimum diem vidit accidentia ſuppurarionem panniculi monſtrantia, ſtatim ego volui os icidere, & figuram ampliare, ſed ille quidem nunquam fuit conſentiens, tamen ego procedebam in cura cum attrahentibus, & ſemper per rimulam illā exibat notabilis ſaniei quantitas, dum ei imperarē, ut impelleret à pectore ad caput aërem, & ita ſuſflando notabilis ſaniei quantitas exibat, tamen ſemper habuit febres & rigores & equietudines, uſque ad quinquaginta dies: tandem natura ſeperavit tntum os capitis à dura matre, uſqoe ad ſuperficiem oſſis, ad quantitatem hoſtiæ magnæ. *Idem loco citato.*

Observatio V.

Oſſicula latentia in vulneribus capitis ſæpe curationem ad longum tempus protrahere.

ADmirantur quandoque medicinam facientes vulnerum capitis quorundam ſanationem cum oſſis inciſione nimium in longum protrahi, diutiuſque ac vulneris qualitati conveniat curationem retardari, quod ex oſſis portiuncula, ad intra latitante, provenire obſervatum eſt, quæ niſi amoveatur, nunquam ſanatio ex voto ſuccedet, quod nos non ſemel obſervavimus, & Carpenſis per hæc verba teſtatum reliquit. Et quia oſſa ut plurimum ſunt frangibilia, & vitrea, & ſixura notabili facta in cranio penetrante ad intra aliqua fruſta oſſium cadunt ad profondum ſupra panniculum, & notabtlia ſunt, quia ſunt majora, id eſt cum majori fractura in ſecunda tabula, id eſt, in inferiori, vel ut melius dicam, in intrinſeca ſuperficie cranii; quam in ſuperiori, & pungunt ſive gravant panniculos, & Medicus in ſimilibus debent ſerrare cranium lateraliter, ſixuram ampliare, & os illud extrahere, quia aliter non curatur talis diſpoſitio.

Et hunc caſum ego habui notabilem in quodam Philippo Donella de carpo, qui ſteterat per annum cum magno fruſto oſſis ſub oſſe, & vulnus erat notabiliter longum, & conſolidatum totum, niſi quod extrema vulneris nunquam potuit conſolidare, & perfecte claudere, & ibi erant duo parva orificia, à quibus reſudavit ſanies ad minus per ſex menſes, & hic fuit curatus à fratre ſuo, qui erat ſatis bonus operator, & à patre meo, ſed ſuperveniens ego, aperui totum vulnus ſecundum longum, & dilatavi in latum & ſerra amovi partem lateralem cranii, & inveni fruſtum longum & groſſum ſupra panniculum, quod extraxi, deinde mundificavi panniculum, & brevi ſanavi eum, adhuc vivit in bono ſtatu. *Idem ſæpius loco citato.*

Observatio VI.

Capitis vulnera non tantum poſt quadrageſimum ſextum diem, verum centeſimo quoque periculo non vacare

MIrandum ſane Iuriſtas tranſacto 46. die in capitis vulnere, nullum amplius ſubeſſe periculum ſtatuiſſe, ſique poſt dictum tempus letho tradi contigerit ægrotantem, id nequaquam in vulnus rejiciendum eſſe decernunt, cum tamen uſque ad centeſimum periculo non vacare, autores ſint *Rogerius, Guido. & Iacobus de Carpo.* Quinimo nec poſt centeſimum periculo vacare obſervavimus nos. Judæus quidam quadragenarius, Moſes de Fontanella appellatus, quadrato corpore donatus, dum æſtivo tempore poſt cœnam ab inimico inſequente fugam arriperet, vulnus ab eo in capite cæſim inflictum accepit rotundum profecto, ac ſi circino quis muſculoſam carnem à coronali ſutura in lamdoide ablatam demetererur, pericranio undique niſi prope ſagittalem commiſſuram illæſo manente, quia ibidem tamen lupini inſtar tum quadam primæ laminæ ſuperficie tenus abraſione deficiebat. Huic tunc temporis neque gravia neque mitia ſymptomata ſcceſſere, imo quam proſpere tum circa ulcus, tum circa corpus univerſum (erat enim ſemper febris expers) omnia ex voto proſequebantur: verum tamen hæc dum ita eſſent maximam quandā ob animi excādeſcentiam, quarta ineūte die febre, in alterato vulnere, duodecim horarum ſpatio, cum triſti cruris oppoſiti ſenſatione, correptus fuit, ſed ad vigeſimam ſubſequentis diei horam bene ſe habuit, nocte adventante direpente eodem cruris & frontis dolore, oſſe ſlorido apparente, cum tumore tum capitis totius œdematoſo, atque vulneris mala intemperie jam contracta, iterum tot horis, quot elapſa die, incaluit, atque ſedata febre tumore & vulneris intemperie non exceptis, cunctafuerunt penitus remota, ſed ordine prædicto deinceps reverſa etiā plura ſyptomata, acceſſere, & eo devenit res, quod abſque oſſis detrimento cum febre & accidentibus intermittentibus, vulnus 20. die male oluit, verum 27. die nondum expleta, vlcus in ſtatum priſtinum fuit redactum, nec non etiam tumor ille fuit exolutus atq; trigeſima præter inſtitutum febre aſſucta & ſymptomaribus ſoboles cutis in qua capilli efflorelcebant, gradatim emerſit, ulcuſque poſthac in melius ſemper tum cicatrizando tum monſtruoſe capillizando uſque ad os ipſum proceſſit: at febris in deterius degeneravit, quam ſæviora ſymptomata comitabantur, nam ex intermittente continua facta eſt, cum bilis vomitu. quo ſedato, nunquam nauſeativa ſatietate non deſtituebatur uſque ad 70. diem, quo tempore ſquamam ab aëre alteratam os amiſit, & ſemper continua febre, atque extremarum partium frigiditate, aurium atque narium livore cum pectoris in latere dextro dolore ingenti, & oculis liquefactum referentibus vitrum, una cum ſudore univerſali, ſic quod omnium ejuſdem temperaturæ hominum copia excederet fuit cruciatus, ſed poſt hujuſmodi oſſis deſquamationem excepta febricula quadam omnino à patiente ſpreta, ac neglecta, pectoris tamen dolore perſeverante, in nihilum penitus prænarrata accidentia redacta fuere, atque 85. die inſtante, caro calloſa, in qua capilli non erant, ſolida tamen & firma, ulcus adimplevit, cujus occaſione Cheirurgis & medicis à curatione recedentibus, is fere cachexia affectus, ad 125. diem (quia Mercator erat) per totam urbem die ac nocte ambulabat: 126. die ineunte, ardenti febre articulorum dolore, pectoriſque, nervorum opticorum, oculorum, frontis & ſincipitis, cum narium & aurium lividitate, abſque tamen ſanati ulceris jactura ulla correptus fuit, atque 129. die accedente, prædicta omnia fuere remiſſa, qua tamen nocte, dum placentam à levi cœna ex ſacharo melonumque ſeminibus confectam commanducaret, copioſiſſima ſanies, ichoroſa livida, fœtida, & corrupta, qua ambiens valde inficiebatur, à colatorio oſſe, Medico intuente, in fauces influente, motu ſtatim & ſenſu à Diaphragmate infra deſtitutus, mente conſtante, cum ſemel anhelaſſet, vitam cum morte commutavit. *M. Donatus Hiſt. mirab. med. libr. 5. cap. 4.*

Observatio VII.

In capitis deſperatis vulneribus, etiam apparentibus lethalibus ſignis, ægri non deſerendi: exemplo cujuſdam, qui ex tribus capitis vulneribus magnis. & quæ lethalia eſſe Hippocrates pronunciavit, præter omnium exſpectationem evaſit.

ADdenda mihi hoc loco hiſtoria *D. de Vaten*, qui in pugna Moncontnrei tria magna vulnera in capite accepit. Primum in fronte, parte dextra, duobus tranſverſis digitis ſupra oculum, indeque ad zygoma, oculum medium ſecans, pertentebat. Alterum in oſſe ſiniſtro βρέγματος ad membranam uſque perveniens, duos digitos longum, latum unum: Tertium in occipite, omnium graviſſimum. Nam quatuor digitorum longitudo erat, & latitudo duorum. Hæc illi gravia acciderunt. Septima die illum febris invaſit eademque tam gravi marcore & inexpugnabili pene dor-

miendi

miendi neceſſitate oppreſſus eſt, ut ſubiude excitandus eſſet, mens lababat, memoria quoque amiſſa, lævitas inteſtinorum aderat, eique nullo ſenſu fluebat alvus: denique nulla ſanies ex tribus illis plagis effluebat, membranaque fere inimobilis nigraque, hoc eſt, cancro occupata videbatur. Quæ omnia ad diem usque trigeſimum ab accepto vulnere perſeverarunt, adeo ut aliquid in natura ſpei, via quicquam iu medicina eſſet. Convaluit tamen. Hanc hiſtoriam appoſui, ut à D Pigræu Regis Chirurgo peritiſſimo, viro fide digniſſimo, mihique amiciſſimo accepi, quo juniores Chirurgi diſcant, cum deſerti à medicis ſæpe convaleſcant, quosdamque fama prodiderit in ipſis fuoeribus reviaiſſe, ne aliquot mortiferis ſignis ab Hippocrate recenſitis apparentibus ſtatim prognoſtico temere pronunciato ægri ſalutem prodant, ſatius eſſe rati, ſi aliquod, ancepa licet, appareat auxilium, peritui usque ſit qui laborat, niſi temeraria quoque via fuerit adjutus in hoc ſtatu, illud, inquam auxilium potius experiri, Celſi conſilio, quam nullum. *Vertunnianus Comment. ad lib. Hippoc. de Vulnerib. Capitis.*

Sic quoque ingens vulnus facilè curatum refert *Borell. Cent. 1. Obſ. 47. Camerar. ſyllog. memorab. Cent. 10. part. 37* De vuluerum prognoſi confer *River. Obſervat. Comm. p. 333.* adde *Judicium DD. VVelſchii, & Horſt. l. t. Epiſt. ſect. 17.* ubi de morte ex vulnere non lethali, &c.

Observatio VIII.

Gravi vulnere in capite percuſſus, ad duram uſq; menyngem pertingente vulnere, reſolutione, convulſione correptus, & ſine voce mutus dies totos ſeptem manens, magno labore, nutu Dei, curatur.

SUtor Avenione agens, in capite gravi vulnere percuſſus, cum cranii vulnere ad duram uſque menyngem pertingente, reſolutione ſimul & convulſione poſt ſeptimum diem correptus, & ſine voce mutus dies totos ſeptem manet: curatur tandem magno labore, & nulla relicta labe, à tanto malo, integra valetudine fruitur Dei benignitate. *Vallerìola lib. 5. Obſ. 9.*

Obsarvatio IX.

Simplicium capitis vulnerum, ſine cranii offenſa, per terebrationem apertio quam periculoſa.

QVantum ſimplicibus capitis vulneribus, in quibus cranium læſum non ſit, loci ad aperiendum conſuetudo vulgata, contra id quod præcipimus, tum nocumenti, tum moræ ad ſanandum afferre poſſit, præter alia multa exempla, unum illud ſatis confirmat, quod in Joanne Gometio de Columbis Cazzallenſi editum eſt, qui Philippi Regis noſtri ſtipendiis terras montesque mineralium inveſtigandi cauſa rimatur: is, dum altè defoſſo ſpecu una cum operario inquiſitioni ſuæ operam daret, ad conſpectam repentè glebam, quæ metalli ſpecimen habere videbatur, manu tollendam ſeſe feſtinus demittit, quem ſocius imprudens librato jam atque improviſo ictu ligonis, altero dente obliquè ac non graviter percuſſit in dextra capitis parte, ſuper os quod laterale dicitur: nec verò vulnus ad cranium pertigit, neque ullam rupti oſſis ſignificationem dedit, quoniam revera os minimè fuerat læſum. Huic imperitus Chirurgus, vulnus adaperiens, vehementer auxit, crucemque tribus digitis quadratam incidit, & cranium ſatis pro arbitrio deteait: deinde multos dies digeſtivis, & oleo uſus eſt, adeo profusè, ut ultra quindecim regioa nummos oleo, & ovis adhibendis impendiſſe dictus ſit: ex quo evenit, ut non modo detecta cranii pars, ſed multo etiam major undique portio corrupta fuerit: tandem poſt alterum jam menſem, cum ego à D. Franciſco Meudocio, qui Regis mandato metallorum rationibus & operibus curæque omni præerat, accerſitus, hominem vidiſſem, Llerenam, ubi publico ſtipendio medicam artem exercebam, adduci juſſi. Huic, cum ſatis magnam oſſis partem extrahere opus eſſet, quæ tamen anguſtiori vulneris apertione produci non poſſet, cumque ego tantumdem aperire recuſarem, orificium ad argentei nummi, quem regium vocant, maguitudinem trepanis feci, ita, ut membranæ extarent, atque ea parte pus, quod intus corruptum erat, quodque in dies conficiebatur, purgari poſſet; atque ita balſamo illo à me deſcripto, & emplaſtro gummi elemii, & filis tam diu curationem proſecutus ſum, quoad inſtrumentis leviter quotidie eapertus os ipſum circumquaque abſciſſum eſſe, & duram matrem ſuperinducta jam carne conſtare intellexi. Igitur ut os ipſum magnum minori multo foramine extraherem, inſtrumentum mihi ad trepani inſtar comparavi, quo foramen facerem, quantum ferreus ſuſus fœminarum noſtratium facere poſſit: quo ferro coutiguis ferri pertuſioaibus in crucia modum os totum corruptum perforavi; opus autem ipſum à medio loco inceperam, qua ſuperius vulneris ipſius oſculum patebat, quod ad argentei numi magnitudinem paraveram. Foraminum verò intercapedinem, levatore dicto inſtrumento interrupi: facile enim os ipſum rumpenti cedebat. Hæc ubi jam expedieram, unam primum ex his quatuor portionibus inſtrumento attollens extraxi, & alteram deinde, & tertiam: quartam, quæ maaima erat, in poſterum diem reliqui, quam tandem eatraxi. Totum autem os laterale appellatum, & petroſi etiam ejusdem lateris bona pars, & coronalis quoque non exigua portio, quæ in anteriorem partem vergit, extracta eſt; ea petroſo prodit quantum ferè ad auriculum origiuem catenditur. His autem oſſibus extractis, dura mater, quæ jam interim inducere carnem cœperat, ultra modum etiam induxit, adeo ut exuperantem carnem ea orificio illo, quod jam pridem feceram, bis fuerim coactus reſciodere: adeo autem duram experiebar, ut forcipibus vix poſſem reſcindere. Poſt hæc autem cum melius habere ſtatim cœpiſſet, Cazzallam diſceſſit, à quo poſt menſem ferè accerſitus ſum, quod in capite ſuper occipitis ipſius os magnum tumorem ac pure etiam plenum haberet: quem cum aperuiſſem, oſſa multo etiam magis, quam quæ prædicta ſunt, corrupta eſſe deprehendi: tum verò Llerenam ad me venire juſſu, poſtera die ſatis ea arte ſubtiliter oſſa eatraxi, tria etiam prædictis æqualia, ſed multo magis corrupta, Relictus autem eſt toto ferè occipitis oſſe carens, atque portione etiam non eaigua alterius lateris oſſis ſiniſtri, vulnera autem ipſa carne & cute undiquaque obducta ſunt: molli tamen & tactui cedente conſtitutione, quæ paulatim dureſcit. Homo autem ipſe divino beneficio liberatus benè habet. *Arcaeus de curand. Vul. lib. 2.*

CEREBRI VULNERA CUM EJUSDEM ſubſtantiæ jactura.

Oaservatio I.

Prodigioſa & deplorata cerebri vulnera cum ejusdem ſubſtantia effluvio, & jactura percurata.

HAbet hæc *Bertapalea de fractura cranii cap. 5.* Et ſemel habui unum ruſticum, cui erat remota pars medullaris cerebri, qui eſt ſanatus. *Nicolus ſer. 7. tract. 4. ſum. 2. cap. 91.* ſcribit hominem vulnerarum in capite cum enſe, profundato vulnere uſque ad ſubſtantiam cerebri, ſuper verticem in anteriori parte frontis, uſque ad medium capitis, qui ſequenti die poſt vulnerationem Incurrit paralyſim nniverſalem, & emittebat ſuperfluitatem primæ & ſecundæ digeſtionis inſenſibiliter, & ſtetit ſex diebus quod non comedit, bibit tamen aquam frigidam cum ſyr. roſarum, & ſexta die petiit cibum, & cibatus fuit, & poſtea regulariter rectus evaſit.

Vidi etiam quemdam vulneratum cum enſe pluribus ictibus in capite ſuo, omnibus cum fractura cranii

usque ad panniculos, cum multa emiſſione oſſis, & cum hoc amputata fuit ei manus ſiniſtra, cum multa effuſione ſanguinis, & remanſit velut mortuus pluribus horis die cooperto capite, & erat ſine ſenſu & motu, & delatus fuit ad Eccleſiam ut ſepeliretur, & cœpit ſentire & moveri, & curatus poſtea evaſit.

Carpus in ſuo tractatu aureo de fractura cranii inquit: Quod contingat cerebrum lædi & ſanari, tenet *Conciliator diff.* 181. etſi aliqui tenent contrarium, hoc eſt, quia pauca viderunt & minus credunt; Credo ego mihi ipſi, & fateor, quod vidi ad hunc usque diem lex homines à quibus notabilis quantitas medullæ cerebri exivit, & ſanati ſunt, de quibus aliqui eorum maximè duo paſſi ſunt paralyſim unius lateris, tamen vixerunt per duos annos, de quibus tres vidi & curavi in terra Carpi, etiam dum eſſem ſatis juvenis, & pro ætate non fui deceptus. & habui fideles & peritos Phyſicos in ſocietate, à quibus in prima vel ſecunda viſitatione ægro extraxi à labiis vulnerum magnam cerebri partem, quæ ex ſe exierat cranium

Et unum vidi in civitate Piſtorii, quem curabat quidam Angelus Hebræus ſatis expertus Chirurgus & ſanatus eſt. Et duos vidi quos ego curavi Bononiæ, unus fuit quidam D. Vincentius Ragacia, alter fuit D. Paulus nepos Cardinalis Hiſtrigonienſis, & ad iſtum habui multos nobiliſſimos teſtes, & doctos, cui extraxi in prima viſitatione portionem cerebri, deinde in 13. die exivit alia notabilis portio, & tandem uſque ad ſexageſimam devenit diem ſine aliquo malo accidenti, & tale foramen in cerebro erat valde profundum, quia cauſa fuerat cuſpis unius ronchæ, & remanſit tale fruſtum perpendiculariter in cerebro per diem, & erat longitudinis quatuor digitorum, quod tenaculis magno labore extraxi, quia vix poterat videri & capi, & in eodem foramine tenui tentam per quinquaginta dies, vel circa, quia ſemper emanabat humiditas aquoſa & multa, tamen tunc ad nihilum deducta fuit ipſa humiditas, & tunc extraxi tentam, quæ erat canulata, & tentavi conſolidare vulnus, & ſic circa ſexageſimum diem, ob materiam in cerebro contentam, ſupervenit magnus paroxyſmus Epilepſiæ, cum maximo omnium membrorum tremore & rigore. Hoc ego videns, juſſi pedibus elevari, & capite deprimi, & cum ſtilo paulatim aperui foramen illud prædictum ſub cranio, in quo inveni magnam quantitatem materiæ aquoſæ colore lacteo coloratæ, qua evacuata ſtatim ceſſavit Epilepſia, & rediit in bonum intellectum. Hoc videns, iterum impoſui canulam, & cum lotionibus ſyringabam taliter quod exſiccavi totaliter illam humiditatem, & ſanitati reſtitutus eſt. Qui poſtea vixit multo tempore & Deum teſtor quod ipſe jurabat, quod ipſe ſemper etiam à principio læſionis habebat coitum cum quadam ancilla domus, etſi non ſingulis diebus, alternis tamen; & quod bibebat tres phialas aut quatuor Malvatici ſingulis diebus à principio læſionis, ex hoc credo ego iſtum ſanatum fuiſſe nutu Dei. Et etiam juro quod unus illorum prædictorum quos ſanavi in terra Carpi, cujus nomen erat *Rumpha*, & erat Villicus, comedit tempore quo deterius ſe habebat ſingulis noctibus carnem ſalſam in magna quantitate, cum pane & melle; nam hic tempore noctis clam ſurgebat, & capiebat carnes ſalſas non lotas, nec à ſale expurgatas, & ſub prunis coquebat eas, & habebat magnam mellis quantitatem ſub lecto, & ſic nemine ſciente triumphabat, & ſic fuit in veritate. Hæc dixi ut contradicerem opinioſis, qui non credunt cerebrum poſſe ſanari, quos rogo ut velint dictis noſtris acquieſcere, quia ego cognoſco & cerebrum & ſaniem, & alias medullas *Hactenus Carpus*.

Non deeſt noſtræ tempeſtatis Chirurgus multâ quidem experientiâ peritus, & nobis perquam familiaris, nomine Hippolytus Dantreppus, qui nuper ſuper menſam meam apud Nanceium Lotharingiæ primarium oppidum, ſimile quiddam ſibi contigiſſe, affirmare conſtanter, defendereque non dubitabat, reclamante tamen Vaxino Riſicho Inſubre clariſſimi Lotharingiæ ducis Chirurgo præcipuo, quod Hippocrati adhæreret: cuius verba ſunt ex ſexta Aphoriſmorum particula: *Si veſica præciditur, aut cerebrum, aut cor, aut præcordia, aut aliquod ex tenuioribus inteſtinis, aut venter, aut jecur, lethale eſt.* Nec facile audiebat illum, cum ſubſtantialis particulæ cerebri quantum cocleari excipi potuiſſet, in terram decidiſſe aſſeveraret: hominemq; à ſe ſanatum contenderet. Cujus rei locupletiſſimos teſtes, utpote oculatos, nec auritos, in medium proferebat. Utcumq; res ſe habeat, multis diſputationibus confutare conati ſumus, ego & Joannes Galfredus, ejuſdem Ducis Medicus. Itaq; adhuc de ea re certamus, atque ſub judice, *ut Flaccus ait*, lis eſt. Non ignoramus Theodericum Chirurgiæ nequaquam ignarum ſcripſiſſe, ſanari quendam ab ſe viſum, ex cujus cerebro cellulæ pars egrediebatur. Huic tamen fidem integram Vaxinus neutiquam habebat, quoniam ejus verba evangelicâ veritate ſubnixa non omnino putabat. Quid de ea re antea libro primo, hiſtoria decima quinta ſcripſerimus, memoriam noſtram non fugit, nobis tamen iſta placent. *Conciliator tamen differentia centeſima, octogeſima prima*, Galeno aſſentire videtur; cujus verba ſubſcribo, ne lector amantiſſime, ea fortaſſe deſideres, aut tempus in eis quæritandis inſumas. Sciendum, inquit, eſt quod ſolutio continuitatis ſive imparis omnibus advenit membris etiam ſanabilis, niſi cordi: illud enim ſolutionem non tolerat continui: octogeſima ſeptima differentia: Aut niſi ad intimam partis intrinſecæ pervenerit, ut ad ventriculos cerebri, vel profunditatem hepatis: aphoriſmorum ſexta part. Ad hanc enim immoderatus ſanguinis proſequitur exitus. *Campegius Enarrat. Hiſtor. 25. lib. 4. Galeni.*

Guido ſe quemdam vidiſſe affirmat, cui ex vulnere parte capitis poſticâ accepto, parva quædam portio ſubſtantiæ cerebri exierat, ut ex memoriæ læſione cognitum eſt, & tamen is à tali vulnere convaluit, reſtitutaque eſt illi ex integro poſt curationem memoria. Non tamen aſſerit illum ſuperſtitem permanere potuiſſe, ſi totus ventriculus per vulnus exiiſſet, ut de quodam Cellario refert Theodoricus. Verùm his exemplis, quæ rariſſima ſunt, quæque Dei potius voluntate, quam arte eveniunt, non evertitur univerſalis ſententia *Iacotius Comment. ad aphor. 15. lib. 1. ſect. 3. Coac. Hippoc.*

Nos in cerebro vulneratis mira vidimus: in uno, qui magnificis Valengis inſerviebat, tanta ſubſtantiæ cerebri quantitas exivit, quantum eſt parvum gallinæ ovum tamen evaſit: at deinceps probè loqui non potuit, & per triennium ineptus & ferè ſtupidus ſupervixit. Alium vidimus ex Corſicâ militem, cui ferè dimidium capitis cum ſua cerebri portione ablatum eſt, convaluit: ſed nihil recordabatur, loqui non poterat, & erat adeo inſenſatus, ut nihil vel intelligeret. vel referre ſciret: illa ſolum comedebat, quæ in os ponebantur, totum ſe conſtercorabat & commingebat, à conſociis in Corſicam ductus eſt: an illuc pervenerit, ignoramus. *Braſauol. comment. ad aphor. 18. lib. 6. Hippoc.*

Quamquam ab Hippocrate Galleno & aliis eminentiſſimis antiquis, & modernis medicis antiquos inſequentibus dictum ſit, vulnera cerebri cum inciſione velaminum & ſubſtantiæ cerebri minimè ſanari ingeniis medicinalibus poſſe, & ſi aliqui ſic vulnerati ſanitati reſtituti ſunt non illud factum vi medicaminum & medicæ artis, ſed potius divina potentia, à qua nihil eſt quod fieri non poſſit, ſic volente. Ego teſtor Deum, & quamplurimi homines qui adhuc vivunt, teſtes ſunt me plurimos vulneratos in capite

cum inciſione oſſis, panniculorum & inſignis cerebri ſubſtantiæ ſanaſſe arte & remediis medicinalibus: & non ſolùm vulneratos enſe, ſed fractos tum à rebus frangentibus tum à caſu ex alto: ita ut non ſolum vulnus fuerit in menyngis, ſed laceratio in ſubſtantia cerebri cum deperditione & conquaſſatione non modicæ cerebri quantitatis. Inter quos vivit adhuc Clariſſimus Paulus Raymundus vir nobilis Venetus, qui percuſſus eum enſe in capite in parte poſteriori prope ſuturam laudæ fuit, cum inciſione oſſis velaminum, & cerebri ſubſtantiæ: vulnus verò erat duorum digitorum longitudinis, profundum ad trium digitorum craſſitudinem, pars oſſis inciſa ex toto ſeparata erat à reliqua parte cranij: cui ſupervenerunt accidentia omnia futuram mortem enunciantia: qui tandem Dei omnipotentis auxilio mentem meam illuminaoris, & arte & remediis medicinalibus ſanitati reſtitutus eſt: teſtes ſunt in primis non pauci huius civitatis medici, ac etiam tota & nobilium & civium multitudo. *Nicol. Maſſa, tom. 2 Epiſt. 11.*

Sanitati etiam meâ operâ reſtitutus eſt magnificus juvenis Marcus Goro, qui cum parte acuta cuiuſdam haſtilis, ab una parte præ ſe ferentis ſecurim, & ab alia mucronem, ſive pugilli acuti formam, quam *halabardam* vocant, vulneratus eſt, & facta fuit fractura, non ſolum oſſis cranij, ſed panniculorum & cerebri ſubſtantiæ uſque ad os baſilare, quod atteſtabatur radius argenteus in vulnere poſitus, qui deſcendebat uſque ad os baſilare, ita, ut ſentiretur percuſſio facta à radio ſuper oſſe baſilari Rogatus ego à quampluribus clariſſimis ſenatoribus acceſſi, cumque vidiſſem oſſis fracturam inſignem ſatis ad dimidij digiti articularis longitudinem, & craſſitudinem latitudinis ejuſdem, ſciſſitaſſemque à medicis illis, qui medelam præſtiterant, de illa parte oſſis ubi erat fractura: qui cum nullum os viſum ab ipſis fuiſſe aſſeverarent, cauſam amiſſæ vocis fuiſſe cogitavi, partem illam oſſis in cerebro fixam, & accepto inſtrumento Chirurgici ejuſdam, qui ei in medendo deſerviebat, os ex vulnere extraxi, & immediate cœpit loqui, & dixit, ad Dei laudem ſum ſanus, quod non fuit ſine medicorum omnium, qui interfuerunt, & nobilium ſenatorum atque adſtantium maximo applauſu & admiratione. Hic tandem ex malo cibi regimine (nam cum eſſet juvenis inſolens & incontinens, una die voluit ovataricam, quam caviarum vulgares vocant comedere,) incidit in omnia accidentia, quæ futuram & certam mortem ſignificabant: tandem Dei benedicti auxilio, & medica arte & auxiliis ſanitati reſtitutus, qui vivit etiamnum. Huic nobili ſupervenerunt accidentia epileptica ex retentione ſaniei ſuper os cranii baſilare: Neque alio ingenio ulcus fiſtuloſum potuit curari, niſi facta argentea cannulâ ad unius digiti longitudinem, ut ulcus continue apertum remaneret: & ſic bis & ter etiam in die à ſanie expurgabatur, ſcilicet accepta parte inferiori naſi manibus, & ſtricta, atque anhelitu contento, & aliquo conamine facto ſanies ex ulcere in ſummitate capitis egrediebatur ad quantitatem ſæpiſſime dimidii corticis gallinacei, & plus: quâ egreſſâ, imponi jubebam mel roſaceum dilutum cum duabus partibus aquæ ardentis ex vino per deſtilationem factæ, quam aquam vitæ vocant ſupra quam cannulam argenteam cerotum de betonica apponi juſſi, quam cannulam per annum & amplius in vulnus detinuit: ſicque ulcere ſenſim mundificado, partes coaluerunt, & facta cicatrice evaſit. *Idem.*

Alphonſus quoque Bononienſis, qui percuſſus fuit cum enſe in parte ſiniſtra capitis inter ſuturam ſagittalem & mendoſam cum inciſione non ſolum oſſis & membranarum ſed etiam inſignis quantitatis ſubſtantiæ cerebri: Etenim vulnus erat ad longitudinem unius digiti cum dimidio, ita ut manifeſtiſſime ſubſtantia cerebri inciſa inſpiciebatur, & digito tangebatur: cui ſupervenerunt accidentia omnia mala mortem & interitum atteſtantia, ut eſt febris, rigores, paralyſis lateris oppoſiti, alienationes continuæ: qui tandem Domino auxiliante evaſit noſtra rationali adminiſtratione regiminis & medicinalium medicamentorum, quæ fuerunt præter aëris alterationem & rectificationem, miſſio ſanguinis bis facta à vena cephalica ejuſdem lateris, atque lenitio ventris à primis diebus cum caſſia, & in proceſſu per evacuationem cum pilulis cochiis exhibitis: & etiam exhibitio ſyrupi roſati & de endivia, diluti cum aqua betonicæ & borraginis: & ea quoque quæ vulneri imponi ſecundum diverſitatem temporis læſionis juſſi: quæ talia fuerunt. Etenim in primis illis diebus, antequam accidentia hominem invaſiſſent, continue qui ei medelam præſtabant, oleum roſaceum omphacinum in vulnus infundebant, ungebantque univerſum caput oleo roſaceo ſimplici. Cùm verò accerſitus, ac ſupplicè rogatus acceſſiſſem, videns profunditatem vulneris, & ſubſtantiam cerebri inciſam, quæ jam liveſcere & corrumpi incipiebat judicavi omnia accidentia ea potiſſimum de cauſa proveniſſe; quoniam cerebri ſubſtantia corrumpebatur. Nam & ſanies (quæ pauca erat) fœtebat: cum verò conſiderare cœpiſſem omnia alia remedia vana & in caſſum fore, ni prius & putredo & putredinis cauſa removeretur, juſſi ut acciperetur *mel roſaceum, tantundem olei roſacei, & duæ partes aquæ vitæ ex vino ſcilicet facta*, quod medicamentum in unum reddebatur: deinde penicillis in eodem medicamento madefactis vulnus replebatur, & oleo roſaceo univerſum caput ungebatur, ſicque proceſſum fuit, uſque ad perfectam ulceris correctionem & mundificationem: deinde cum unguendo de matriſylua ſuper penicilla in eodem madefacta: qui Dei omnipotentis gratia evaſit (non ſine tamen maximo labore) trium menſium ſpatio: cui ſupervenere accidentia epileptica, à quibus etiam ex frequenti exhibitione agarici, & rerum neceſſariarum regimine liberatus fuit. *Idem.*

Minimè verò caſum horrendum præteribo, & omni admiratione dignum. Etenim vir fortis & ſtrenuus Theodorus Bua, natione Græcus, equitum ductor, qui, præterquam vulnus à quo ſiniſtra manus abſciſſa & ſeperata ex toto fuerat, (quoniam ſola cutis inferior eam detinuit, ne humi caderet, quæ ſuta fuit, & ex applicitis medicaminibus partes coaluerunt, & ſanitati reſtituta fuit, motum tamen amiſit,) vulneratus etiam fuit in capite cum enſe quatuor magnis vulneribus, cum inciſione oſſis & ſubſtantiæ cerebri: horrenda erant vulnera viſu, nam cum eſſent quatuor ſecundum diverſos incuſſus, & ubique ſubſtantia cerebri appareret lacerata, ſine ſpe omnes eramus, & eo magis, quoniam ſupervenerunt à primis illis diebus rigores ingentes, qui non ſemel ſed pluries unica die hominem invadebant, febriſque ardens erat: ariditas linguæ labiorum vulnerum depreſſio, & reſolutio fere univerſalis, atque ſubſtantiæ cerebri lividitas, & quod à vulnere emanabat, virulentum & fœtidum erat: cui præter apertionem venæ cephalicæ dextri & ſani brachii, atque evacuationem vẽtris cum caſſia, & quoque regimen ſex rerum neceſſariarum, plurima remedia capitis adminiſtrata fuerunt: quæ cum non contuliſſent, unicum ſalutare remedium fore exiſtimavimus, ſi jam inceptam putredinem & cauſas quis amovere poſſit. Quare cum putredinis cauſa ſit humiditas non regulata à calore naturali, & id quod putridum factum jam eſt, non poterit niſi exiccantibus remediis modeſte calefacientibus corrigi & tolli. Conſilium fuit ut una cum melle roſaceo & oleo roſaceo, duplum aquæ vitæ ex vino per deſtillationem factæ permiſceretur: ſicque per plures dies in vulnus hoc medicamen ponebatur: ſed dum apparuit ſanies lauda-

bilior, amoto oleo roſaceo infundebant in vulnus mel roſatum, & aquam vitæ æquis portionibus ſimul permiſtam, deſuper unguentum de matriſylva ſuper pannum extenſum ponebatur, capitque univerſum oleo roſaceo completo ungebatur: & quoniam per plures menſes laboravit, moleſtatus à diverſis accidentibus, & præſertim epilepſia, omni ingenio, ut vulnus adapertum maneret, ſtatutum fuit. Quare ulcus continuè replebant lychniis, ſive penicillis cum unguento de matriſylva, & deſuper cerotum de betonica ſatis amplum imponebat: quod non dimiſit uſque ad perfectam ulceris conſolidationem: uſus eſt & agarico, & pilolis cochiis permiſtis, ut materia craſſa, circa panniculos inferioris partis cerebri detenta, evacuaretur, & tandem ab omnibus malis evaſit, non ſine maximo ſtupore totius civitatis. *Idem.*

Præterea in vico ſanctæ Mariæ formoſæ, juvenis viginti duorum annorum, qui ex maxima contuſione cranii cum quadam virga auri ponderoſa à viro forti facta, cum ruptura non ſolum cranii, ſed menyngarum & ſubſtantiæ cerebri contuſione, evaſit eodem fere regimine, & eisdemmet medicamentis applicitis, cui tamen non affuerunt accidentia mala, præter febrem à prioribus illis diebus, qui ſpatio duorum menſium ſanus evaſit. *Idem.*

Famulus etiam Domini Paſqualini Miſlochæ vulneratus in capite, in parte anteriori ſub ſutura coronali verſus frontem vulnere unius digiti longitudinis: quod vulnus nullis medicinis applicitis potuit ſanari; ſed ſemper ſanies ab eo egrediebatur, præſertim, ſi ſtrictis naribus & anhelitu retento, conatum faceret, quæ ſanies per multos menſes permanſit, qui etiam ad omnia munia extra domum egrediebatur: hunc ſanavi continuè bis in die infundendo aquam vitæ per ſyringam. Super vulnus verò exterius cerotum de betonica ponebat: tandem poſt multos menſes fruſtum oſſis longitudinis dimidii digiti egreſſum eſt: poſt cujus egreſſum vulnus ſanitati reſtitutum eſt. Poſſem quamplurimos alios mirabiles caſus cum inciſione & laceratione ſubſtantiæ cerebri ſanatos enumerare: ſed hi ſatis ſint, ut ſcias vulnera cum inciſione, profundatione & deperditione ſubſtantiæ cerebri ſæpe à me ſanata fuiſſe: dicant antiqui & moderni Medici quicquid ſibi placuerit. *Idem Maſſa.*

Poteſt egredi cerebrum in magna quantitate & ſtare vita, ideo non relinquatis ægros. Multa ſunt exempla à Galeno, à Carpo, & à multis aliis propoſita. Ego etiam mirabilia expertus ſum. Vidi Zinganum Januario menſe frigidiſſimo, Partiſanone percuſſum, & ſectum eſt dimidium fere caput, & major quantitas cerebri exiit quam includi poſſit in ovo gallinaceo, & ſanatus eſt. Habeo exempla familiaria multa: lethale quidem vulnus eſt, ſed ſolis prognoſticis non credendum, quia ſæpenumero ſervantur homines. Notare tamen quod vidi multos, in quibus egreſſum eſt cerebrum, & aliquot remanſere ſtolidi, aliqui ſupervixere usque ad 120. dies, aliqui ſanantur & integri manent. Habui mulierem concubinam cujusdam, percuſſam verriculo ignis ab uxore mœchi, ſupervixit ad 80. usque. Sed habeo multa exempla illorum, qui ſtolidi facti ſunt, & periere tandem poſt duos aut tres annos. Et unum habui in quo parva quantitas egreſſa eſt, & duravit ad 80. usque, ſtolidus non erat, ſed eadem die qua egreſſus eſt domo concidit ſtatim mortuus. Itaque nunquam derelinquendi ægri, ſemperque ſperanda ſalus. *Fallopius, cap.45. de Curand. Vulnerib. Cap.*

Vulnera cerebri ſi ad ventres perveniant, non curantur, ſed alia multa vidimus ſanata, quæ ad cerebri ſubſtantiam perveniebant, & amiſſa cerebri ipſius portione. *Chriſtoph. à Vega, comment. ad aphoriſm. 18. lib. 6. Hippoc.*

Nos Dei auxilio, cui omnia accepta referimus, multos è maximis & graviſſimis vulneribus liberatos teſtari poſſumus, inter quos hactenus novem jam ſunt, quibus non exigua cerebri pars perierat. Ferè autem innumeri, quibus prior meninx vehementer fuerat lacerata. Ex his autem novem, quos retulimus, prior apud urbem *Xeros* Pacenſis diœceſeos, familiaris quidam Joannis Bazxani, qui gladio vulnus in capite acceperat, ex quo vulnere membranis ruptis tantum cerebri deceſſit, quantum duo tritici grana ſunt. Succeſſit citiſſima paralyſis & alterius corporis partis, & linguæ impedimentum, quâ usque ad quartum menſem laboravit, ex qua tamen affectione, poſtquam ex vulnere ſanatus eſt, melius etiam habere in dies cœpit. *Franc. Arcæus lib. 1. cap. 6. de Cur. vul.*

Secundus verò fuit puer quidam, 10. annos natus, muli calce percuſſus in fronte, ut ferreæ ſoleæ margine oſſa etiam comprimerentur. Huic per continuos ſex dies de cerebro, quantum lens eſt, ſingulis curationibus deperiit, atque hinc nihil mali, præter vulnus, eſt conſecutum. *Idem.*

Tertius in oppido, *Fuentes de Leon* appellato, erat, qui telo obtuſo, ex baliſta jacto petitus, & capillos & oſſa & carnem ſuper cerebrum coacta habebat, primâ autem, ſecundâ, atque tertiâ curâ hæc omnia extracta à nobis ſunt: pulſatione enim ipſa paulatim expellebantur: una verò & cerebri pars prodibat commiſta, in quo rem nobis non negligendam animadverti: id autem fuit quod duodecimo die molle quiddam & candidum excreſcere intus cœpit inſtar adipis, quod ſequenti curatione ita exuberaverat, ut ſupra carnem omnem emineret, nos autem hermodactylorum pulverem injecimus, eo modo reductum coactumq; iri arbitrati. Cùm autem tertia curatione ſupra cutem etiam nimium exceſſiſſe deprehendiſſemus, ferro rem agere conſilium fuit. Igitur forcipe, quatenus cranium æquabat reſecuimus: Id autem quod reſectum eſt, nucem juglandem magnitudine ſuperabat: nihil verò neque ſanguinis, neque alterius rei ſecutum eſt: poſterâ verò die nihil apparebat, ſed plana omnia, bonoq; colore conſtabant. Sanatus igitur hic homo eſt, ſed tamen quoad vixit, morbo regio laboravit, cujus prima acceſſio ſeptima die fuit, & dum curaretur, alteram & tertiam paſſus eſt acceſſionem. Supervixit autem usque ad quartum & trigeſimum annum. *Idem.*

Quartum autem curavimus in oppido *Llerena*, Marchionis *de Falces*, qui eam provinciam adminiſtrabat, famulum: hunc alius ex domeſticis quidam æreo percutiat candelabro in coronali oſſis parte, omnis autem ea oſſis pars, quâ vulnus accepit, comminuta, atque ſuper cerebrum fuerat vehementer coacta: opus igitur fuit ſecundâ, tertiâ & quartâ curatione: eâ oſſa omnia extrahi oportuit, quæ loco mota, cerebrum graviter premebant, maximè quæ inferiori tabula erant, cerebri ſubſtantiam continentes pelliculas ruperant, ex quibus duo oſſa ita magna erant, ut per vulneris meatum magna cum difficultate erui potuerint: ab his autem pelliculæ, & cerebrum ipſum vitiata fuerant, quam ob rem ſingulis curationibus, à ſecunda ad quintam usque, ternæ quaternæque ex cerebri ſubſtantia portiones, eæque non exiguæ deceſſerunt. Interfuit autem dum curaremus, Benedictus Arias Montanus Theologus noſtras, qui apud nos eo tempore Chirurgiam, artis potiùs quam operis cauſa docebatur: quinque ergo continuis diebus oſſa & cerebri partes prodierunt, quæ pulſatione ipſa pellebantur. Atque hic juvenis gravibus ſymptomatibus affectus eſt, dum curaretur: nam dextro latere convulſionem, ſiniſtro verò paralyſim, atque etiam regium paſſus eſt morbum. Hæc autem omnia undecima die aggreſſa, ad vigeſimam usque cum ſummo etiam faſtidio duravere. Poſt hæc melius habere cœpit: tandem divinâ ope omnino incolumis evaſit. *Idem.*

Dum

Dum nos Lleretæ (quod oppidum inter Betbicam & Luſitaniam eſt) publico populi ſtipendio Chirurgiam, & inquiſitionis magiſtratus honeſta mercede exerceremus, admirandum periculum accidit apud oppidulum *Valverde*, decem miliaribus Lleretâ diſtans, quod hic referre decrevimus, quod ejus hominis reſtituti hiſtoriam nemo audire poſſit, quin Deo auctori, atque unico humanæ ſalutis præſidi gratuletur. Ea verò res ſic habet. Dum operarii quidam prægrandes lapides machinis & arte in terram, quæ tunc ædificabatur, tollerent, (productum autem opus jam erat, & templum cui hærebat, altitudine ſuperabat) unus ex lapidibus decidens, quendam eorum, qui machinam volvebant, in capite plenè percuſſit, quà ſagittalis commiſſura eſt; is autem ſubito corruit, ſimulque cum lapide terram attigit: erat autem lapis cubitali latitudine & longitudine, duodecim verò digitorum altitudine, & pondere quatuor & viginti librarum. Jacuit autem homo in eodem loco, per horæ dimidium, nihil omninò ſentiens: inde autem pro mortuo pene, aut intra horam ſaltem expiraturo, domum eſt ſublatus. Hic cerebri commotionem paſſus, tres integros dies non ſolum ſermonis, ſed motûs etiam expers; movebatur autem ab adſtantibus, non ſecus ac ſi mortuus fuiſſet. Magna autem oſſium pars, depreſſa cerebro incubuerat, ſanguis verò oculis atque auribus erupεrat: caput autem ipſum & collum tumidum atroq; colore conſpiciebatur. Poſt octavam autem diem ſponte ſua apertum eſt caput à ſincipite atque ab occipite, & ex altero etiam latere maturuerânt enim jam apoſtemata. Nos igitur oſſa in locum ſuum reſtituimus, membranæ autem inflammationem paſſæ ſunt: tertia die locutus eſt, imperfectè tamen & ut commotæ mentis homines ſolent, apertis oculis imò & patentibus epilepticorum more erat: ſed nihil omnino videbat, neque cetoete cœpit uſque ad vigeſimum diem, in dieſque viſu etiam proficiebat. Secundum verò poſt menſem rectè jam cernere, ut ſanus cùm eſſet, potuit, cùm vulnus jam ſanatum fuiſſet. Nam ad vigeſimam quintam, plurima oſſa remiſſa ſunt. Statim autem è lecto ſurrexit, tametſi tunc rectè ingredi non valebat: atque ita divina magis quàm humana ope ſanatus eſt: evaſit autem pætis & transverſa tuentibus oculis, qui etiam curatione præcedente, quarto menſe reſtituti ſunt, rectèque intuebatur: vivit hic adhuc, uxoremque duxit, juvenis tunc erat, oculos verò aliis auxiliis reſtituimus. *Idem.*

Eſt magnoperè medicis expendendum, quod in morbis graviſſimis ſæpe evadunt, vel imbelles plurimi, etiam omnibus reclamantibus notis, quæ juxta Hippocratis ſacroſancta oracula mortem in limine eſſe deſignent. Sic in vulneribus cerebri, fragmento calvariæ ad mollem usque menyngem, per duram prorſus adacto, nonnulloque ipſius ſubſtantiæ apparente effluvio, nuper è populo quidam nobis manum admoventibus eſt reſtitutus. *Gemma lib. 1. cap. 6. Coſm.*

Nos Venetiis, quæ nobis dilectiſſima patria eſt, hoc anno præſertim Feltriæ, ac alibi, dum juniores eſſemus vulnera menyngarum & cerebri ſanavimus & ſanata vidimus, nec ſumus decepti: nam plures actus anatomicos in humano corpore propriis manibus exercuimus, ac quamplurimas & propemodum innumerabiles calvariæ fracturas pertractavimus. Quorum fideliſſimi teſtes eſſe poſſunt excellentiſſ. Patres D. Franciſc. Longus, Leander Zarotus, Vincentius Provincialis, Auguſtinus Gedaldinus, Tiberius Barbarus, Decius Pulcher & bonus, Joannes de Franciſcis, Joſeph Boniportus, Bartholomæus Belarus, Aloyſius Bognotus à Cruce nepos & nobis tanquam filius dilectiſſimus, qui à latere noſtro vix unquam diſceſſit, ac quamplurimi alii hujus inclytę civitatis Venetiarum philoſophi ac medici prȩclariſſimi. Et paulò poſt: Feltriæ nos fuimus in curatione cujuſdam adoleſcentulæ, quæ cum à cuſpide falcis vulnus cùm cerebri læſione paſſa fuerit, ex quo terebrata calvaria, notabilis portio ipſius cerebri exivisse compertum eſt, tranſacto quarto menſe ſanitati fuit reſtituta: & in vulnere ſemper canulam conſervavimus, ac usque ad decimum quartum diem ſolo oleo de terebinthina, & aquâ vitæ curavimus: inde vulnus guttatim tali liquore repleri juſſimus: *Vini montani unc. 10. ſucci betonicæ, unc. 4 ſucci calaminthæ unc. 2. myrrhæ, olibani, aloes, ſanguinis draconis, centaureæ minoris, granorũ hyperconis, ana drachmam unam, piſtenturque piſtari poſſunt, ac in ſubtiliſſimum pulverem redigantur, & omnia ſimul componantur, ac per triduum in vaſe bene obturato macereſcant, poſtmodum lento & claro igne, donec tertia pars abſumatur, bulliant, & adde mellis roſati unc. 4 & parum adhuc bulliant, & ab igne vaſe detracto, adde aquæ vitæ unc. 6. liqueſcant & percolentur, & adde olei de terebinthina unc. 4. & in vitreo vaſe cera optimè obturato diligenter conſervetur.* Reliquum vulneris replevimus cephalico pulvere ab Avicenna deſcripto, ac deſuper latam petiam lineam pluribus in locis perforatam cerato humano munitam adhibere juſſimus; cùm verò perfectam loci rectificationem novimus, ſolo melle roſaceo ac cerato prædicto uſi fuimus, & Deo favente juvenem ſanitati reddidimus. Vexabatur tamen quadam linguæ balbutie, & oppoſiti brachii mollitie. Longo quidem experimento novimus, omnes ferè ab his vulneribus Dei nutu liberatos aliquo ſymptomate ex hic, quæ cerebro affecto apparere ſolent, detineri. Oleum de terebinthina ſic paratur. ℞. *Terebinthinæ claræ & odoratæ libras iij. arenæ fluviorum depuratæ, lotæ & ſiccæ, aut vitri contuſi libram j. ſ. omnia in curva boccia cum ſuo recipiente ponantur, & boccia in vaſe terreo, inter quod & bocciam cinis in ea adſit copia, quod nullo modo tangi poſſint: & lento igne ne terebinthina tumeat & infletur fiat elambicatio*, & quod primò deſtillat aqueum eſt, ac nullius momenti, quod ſecundò, coloris auro obſcurioris, ac denſioris ſubſtantiæ, optimum eſt, ac uſui ſervandum: quod tertiò, atrum & cœno ſimile eſt, probatur in ulceribus tibiarum antiquis, & cacoëthe. Aut ℞. *Terebinthinæ claræ lib. ij. laterum recentium lib. ſ. maſtiches, ſtyracis ana unc. j. lateres igniti oleo extinguantur, & fracti miſceantur reliquis, & per lambicum tres, ut dictum eſt, excipiuntur liquores*, quorum ſecundus & tertius optimus eſt. *Joan. Andreas à Cruce lib. 1. cap. 14. Chirurgiæ.*

Anno Domini 1538 dum ego Polemarchi Monte jani Chirurgus Taurini eſſem, quendam ex Prætextatis ejus aſſeclis curavi, cui diſco ludenti inflictum lapide fuerat vulnus, in dextro bregmate cum fractura & effractura oſſis tanta, ut per eam, cerebri ſubſtantia dimidiæ nucis avellanæ craſſitie exiliret. Quo animadverſo ſtatim pronunciavi vulnus eſſe lethale: obtrectabat huic meæ opinioni, qui tum aderat Medicus, aſſerens ejusmodi ſubſtantiam haud cerebri eſſe portionem, ſed adipoſum quoddam corpuſculum. At ego hominis pertinaciam ratione & experientia adſtante multorum nobilium coronâ convici: ratione quidem quod ſub cranio adeps gigni nequeat, nam etſi conceptæ illic partes frigidæ ſunt, tamen quia ſpirituum animalium calidiſſimorum & prætenuium copia, quæ vaporum è toto corpore eo ſuſcitatorum calore fervent, adipem circum ſe concreſcere non patiuntur. Experientia verò, quod per cadaverum diſſectiones nunquam eo loci animadverſus eſſet adeps: jam verò adeps aquæ eminet & innatat: hæc verò ſubſtantia utpote medulloſa in aquam injecta, fundum ſtatim merſa petiit. Denique adeps igni admotus funditur & liquatur: at hæc candenti laminæ impoſita ſubſtantia, reſiccabatur quidem & induteſcebat, contrahebaturque in ſeſe lori inſtar, quod omni medullæ familiare eſt, minimè verò liquabatur. Ex quo omnium qui aderant clarâ voce intellectum eſt, quàm

verum

Digitized by Google

verum eſſet meum de illa ſubſtantia, quæ cranio eminebat, judicium. Reſciſsâ tamen eâ, convaluit nobilis adoleſcens, cætera ſanus, niſi quod in vitæ reliquum ſurdus manſit. *Pareus lib. 9. c. 22.*

Vidimus nos aliquando totam ſubſtantiam cerebri vulneratam, ventriculos diſſectos: aliquam etiam portionem cerebri cum vulnere jam primum illato foras profluxiſſe, hominem tamen vulneratum ſanitati fuiſſe reſtitutum. Qualem in Smyrna Joniæ, adhuc vivente ejus præceptore Pelope Galenum obſervaſſe caſum ſcribit: hujusce eventûs cauſa non eſt niſi in corporis naturam, firmitudinemque virium redigenda, non in vulnus cujus cauſa fuerat moriundum. *Horat. Augenius lib. 9. Epiſt. 2.*

Cerebri quoq; ſubſtantiam ſine morte deperditam commemorat *Borell. Cent. 1. obſ.* 88. *Hildanus* itidem portionem cerebri extractam, ſubſequenti ægri ſalute, refert *Cent. 1. obſ. 13. f. 29.* Sic quoq; cerebri jacturam magnam, & bregmatu fracturam ab ictu ſclopi notavit *Cabrol. obſ. 22.* qui *obſ. 16.* cerebro pilâ ſclopi majoris vulnerato vocem, ſenſum, motum & memoriam periiſſe; pilâ verò ſublatâ omnia hæcee ſymptomata evanuiſſe ſcribit. Cerebri autem vulnus non ſemper lethale eſſe; præter euthores hactenus allegatos, confirmat quoque *Rhodius Cent. 1. obſ. 32.* ubi ſtili fruſtulum diu in cerebro relictum perhibet.

De cerebri vulneribus cum ejusdem ſubſtantiæ jacturâ, percuratis, vide etiam *J. D. Horſtius, Epiſt. Med. 6. & 7. VVepſer. Exerc. in Apoplex. pag.* 227. ubi vulnus in ſyncipite, demptis tribus cerebri drachmis, ſanatam refert.

VULNERA VENTRICULORUM cerebri.

OBSERVATIO I.

Vulnus anterioris cerebri ventriculi curatum.

ADmirabile ſpectaculum atque incredibile quod Smyrnæ in Jonia eccidit, eliquando ſumus conſpicati, adoleſcentulum vulnere in alterum anteriorum ventriculorum accepto ſuperſtitem fuiſſe Dei (ut pleriſque videbatur) voluntate: ſed ne temporis quidem momentum vivere potuiſſet, ſi utrumque ſimul vulnus violaſſet. Ad eundem etiam opinor modum, ſi ſine vulnere alius quispiam affectus alteri ventriculorum acciderit, reliquo manente ſano, minorem offenſionem in vitam ſuam animal accipiet, quam ſi uterque ſimul affectus fuiſſet. Nam perinde eſt, duobus ventriculis comparatis, ambos ſimul lædi, ac ſi unico à principio facto is unus afficiatur. Itaque tutius eſt in quibus licet, quod geminum eſt, quam ſimplex, licet autem non ubique. *Galenus lib. 8. cap. 10. de uſu part. Meminit hujus hiſtoriæ idem author comment. ad aphoriſ. 18. lib. 1. aphor. Hippoc. his verbis.* Vulneratum cerebrum ſanari ſæpe vidimus, ſemelque Smyrnæ Joniæ vivente adhuc Pelope præceptore, vulnere axiologo, id eſt majuſculo exiſtente. Verum id ex iis eſt, quæ rariſſimæ eveniunt.

OBSERVATIO II.

Quartus cerebri ventriculus, memoriæ dicatus, cuidam totus per vulnus ablatus, ſalva memoria.

MUltoties dura mater rumpitur: aliquando etiam pia mater, cum tamen accidentia non appareant, imo reparantur panniculi & ſanatur infirmus. De hoc fidem nobis facit experientia, quia multos fractis ambabus membranis, & aliquos, à quibus non parva quantitas medullæ exivit, perfectè ſanari vidimus: de hoc adeo ſumus certi ſicut de morte. Plures etiam vidi habentes aliqua ex prædictis accidentibus, priſtinæ ſanitati reſtitutos. Et *Galenus* teſtatur de læſione piæ matris multos ſe vidiſſe ſanatos, ſicut patet *in comment. aphoriſ.* illud tamen eſt de his quę raro contingunt. Scivi hominem, cui una cellularum tota evacuata fuit, & tandem repleta carne loco cerebri per dominum Hugonem ſanatus eſt. Cum vero cellula rememorativa fuiſſet, vidi Dn. Hugonem ſtupentem valde ſuper illo, quod memoriam ſicut ante habebat, erat enim ſactor cellarum, & artem ſuam non amiſit. *Theodoricus lib. 2. cap. 2. Chirurgia.*

Non minori edmiratione dignum eſt, quod *Horſtius l. de nat. human.* refert; cerebrum nempe à palpebra usque ad medium fere unà cum ventriculis in abſceſſum ebiiſſe, remanentibus tamen animalibus actionibus perfectis. Confer etiam *Hefer, Hercul. Medic. l. 1. cit. pag. 5.*

OBSERVATIO III.

Ex cerebri vulneribus, ejusdem ſubſtantiæ & ventriculorum incredibilis putrefactio animadverſa.

APerui quamplurimorum in capite vulneratorum cerebra, in quibus plus quam cerebri partem dimidiam undequaq; putrefactam, ejusdem lateris ventriculum pure fœtido, viridi & craſſo refertum, atque in cerebrali ſubſtantia apoſtemata putidiſſima deprehendi. *Coiter. libell. obſerv. Anatom. & Chirurg.*

VARIA ALIA AD CEREBRUM pertinentia.

OBSERVATIO I.

Hiſtoriæ aliquot de vulneratis in cerebro ad animalem facultatem, earumque proprias ſedes, curationem vulnerum cranii, ad fungos & alia Chirurgis ſcitu digna, pertinentes.

BOnoniæ in ædibus generoſi & nobilis viri Julii Cæſaris Malvetii, Regienſis quidam nomine Auguſtinus gladii non admodum acuti cuſpide in capite vulneratus fuit: vulnus vero ab oſſe bregmatis ſiniſtri lateris paulò pòſt aures incepit, & transverſim per muſculum temporalem, qui totus tranſciſſus fuit, ad oculi canthum majorem ſeſe extendebat, atque in cerebri profundum ed ejusdem lateris ventriculum fere penetravit. Fractura hæc cranii non fuit ſimplex, ſed ex ἕδρα, id eſt ſede, & ex thlaſmate ſive contuſione compoſita, ſiquidem ſquamæ & ſeparatæ & exemptæ ſunt. Æger ſtatim ac accepto vulnere in terram concidit, biliosa evomuit, amiſit ſenſus & motum, correptus eſt rigore & ſpaſmo; aliquot horis poſt rediit ad ſe, ac balbutire, aſtantesque vix ægre cognoſcere incepit: etiamen tum memoria, tum intellectu, tum ſenſibus omnibus vacillabet. In curando hoc vulnere uſi ſumus hippocratice methodo, hippocraticisque remediis. Quarta die febris, quæ ante mitiſſima fuit, aucta eſt, & cum ea omnia ſymptomata intenſiora ſunt reddita, & ex vulnere ſingulis diebus ſubſtantiæ cerebri quid excernebatur. Idque tantum, ut totum collectum dimidiæ nucis juglandis magnitudinem adæquarit: ad veſperam quartæ diei, ſupervenit alvi ſolutio, unde quinta die omnia remiſêre, multo magis ſequentibus diebus: nona die maxima viſa eſt mutatio in melius, in vulneribus enim capitis criſes ſunt admodum fallaces & inconſtantes. Ex vulnere cerebrum excrevit, ut in omnibus capitis vulneribus, quæ ego tum curavi, tum à Fallopio, tum à Julio Cæſare Arantio curata vidi: animadverti ſubſtantiam quandam fungoſam, ita duram, ita tenacem partibus ſubjectis annexam, ut ſpatula auferri nequierit, hæc ſemper ſuppullulat, donec carne loco cerebri, vel calli ſuccreſcente, vulnus cerebri repletum & obductum ſit, hoc tempore deſinit humorum putredo, unde fungi hujus ſcaturigo prodit, inquit *Joannes Langius in Epiſtola quadam*, quemadmodum enim in ſtipitibus arborum, humores ſemiputridi per corticem extuberantes, in fungos coaleſcunt: ſic vulnerato cranio, ut multi volunt (at ut ego obſervavi, læſo cerebro) humores cerebri affluunt, qui (*teſte Alexandro Aphrodiſeo*) oſſis frigore condenſati, in fungi ſpeciem concreſcunt: qui in ſuperiore parte ampliuſculi, infra vero prætenues, pro loci ratione perficiuntur.

Unde

Unde *Galenus libr. 2. Epidemiorum* denſitate humorũ tales in vulneribus annaſcentias efficiente, quos multi fungos appellabant. Hos fungos cum noſtri Chirurgi in capitis vulneribus enatos vident, ſubſtantiam cerebri eſſe arbitrari, aut ægros tanquam deploratos relinquunt: aut ſi forte fortuna eos curaverint, vulnera cerebri ſeſe curaſſe, tantillumque de cerebro fruſtum exemiſſe gloriantur. Nunc redeo ad meum ægrum, 14. die abſceſſere duæ oſſis portiunculæ, 30. die ulcus undequaque fuit carne repletum, & tamen oſſis ſquamulæ duæ erupêre: poſtquam curatus fuit, memoria ſemper læſa, ſtupidus intellectus, judicium valde imbecillum permanſit. Triennio poſt in adverſam valetudinem ægro & Medico ſuo Phyſico ſatis obſcuram, vel cognitu difficilem incidit & tandem ex inſperato atque inexpectato ſedens leniſſime efflavit animam. *Volcher. Coiter. lib. obſer. Anatom. & Chirurg.*

Adjiciam hîc & aliam hiſtoriam de quodam, qui etiam cerebri habuit vulnus profundum & magnum, multo magis atque prima admiratione digna. Ante quinque, ni fallor, annos Ambergæ in ſuperiori Palatinatu cum Illuſtriſſ. Ducis Bavariæ & Comitis Palatini Rheni Ludovici, Palatinatus ſuperioris præſidis eſſem Medicus, cuidam qui ipſius principis equi inſtruendi curam geſſit, nomine Nicolao *Grafferenter* novam explodenti bombardam, fruſtum ejuſdem (inter explodendum enim in multa fruſta diſrumpebatur) inter ſupercilia, paulo ſupra ſuperciliorum intercapedinem, frontem perfregit, & ad dimidii digiti longitudinem in cerebrum oblique dextrorſum ingreſſum eſt, aliud fruſtum ejuſdem lateris oculi corneam tunicam diſcidit: unde aqueus ſive albugineus humor totus effluxit: ex percuſſionis vehementia tanto impetu vulneratus retrorſum in terram projectus impegit, ut ex hac illiſione occipitis cerebri poſterior pars vulneri objecta non leviter offenſa ſit, idcirco magis de hac parte, atque de vulnere oculo verò conquerebatur. Stupidus, attonitus, & omnibus ſenſibus, quaſi orbatus, domum vectus, & curæ barbitonſorum balneatorumque qui iſtic magni habentur, commiſſus: hi cùm cerebri non parum ex vulnere eminere cernerent, atque prognoſticarint, eum deſperatum atque intra triduum vel quatriduum moriturum, Illuſtriſſ. Princeps ut erga omnes, ſic verſus ſuos benigniſſimus ac clementiſſimus caſum miniſtri dolens, me accerſiri, vulnus detegere, atque quidnam de vulnere eſſet, explorare juſſit: ego removi emplaſtrum, & ſtatim cerebri aliquot fruſtula cum ſanguinis grumis, non ſine reprehenſione barbitonſorum (volebant enim cerebrum relinquendum fore) exemi. Quo & Celſitudini ſuæ & circumſtantibus aulicis cerebrum fuiſſe læſum certo conſtaret, id cerebri, quod abſtuleram, omnibus demonſtravi: ne aliud quam cerebrum eſſe putarent, ex ſufficienti enumeratione partium, nec pus nec ſordes (trium enim horarum ſpatio tale nihil generari potuit) nec os, nec cutem, nec carnem, nec membranam, ſed cerebri ſubſtantiam fuiſſe comprobavi. Celſitudo ſua reſpondit, jam conclamatum eſt: Inquiebam, eſt quidem caſus periculoſiſſimus, verum non omnino deſperatus, neq; lethalis, hocque exemplis plurimis confirmavi. Illuſtriſſ. Princeps admirabundus dixit, hoc in Germ. inauditum eſſe, utque Celſitud. ſuæ convaleſcentiæ miniſtri majorem ſpem facerem, attuli *Fallopii comment. in Hippocr. librum de cranii fracturis*, in quibus ſimilia enarrat, deinde quæ exempla Fallopius iſthic de cerebri graviſſimis vulneribus ab eo curatis recenſet, Celſitud. ſuæ indicabam. Tandem Illuſtriſſ. Princeps acquievit, commiſitque totum ſauciatum meæ curæ, ego eum curandum ſuſcepi & humana pollicebar. Mira benigne lector audires, ſi vellem hic recenſere barbitonſorum balneatorumque odium, quo exarſerint erga me tanquam prognoſticum, atque illorum curationis modum (in principio enim omnibus capitis vulneribus & etiam graviſſimis, barbitonſores in Germania adhibent cataplaſma calefaciens, humectans ac relaxans, nonnonquam miſcent attrahentia, vocant hoc cataplaſma Germanicè *ein warm gebändt*, Latinè ligaturam calidam, aliquot poſt diebus ferventiſſimo vino vulnera eadem fovent) ſpernentem furorem, calumnias, obtrectationes atque maledicta, quibus me laceſſiverunt, ultimo quantum virus in me evomuerint. Equidem recordatione reſponſi Socratis, dum à protervo ac inſolenti homine in publico læſus, ab amico, cur illum non injuriæ apud magiſtratum deferret, interrogabatur, hæc omnia devoravi, & alia ſingulis diebus devoro: eos enim commiſeratione potius quam incuſatione dignos eſſe judico. Hæc juſtis de cauſis hîc inſerere coactus ſum: nunc ad rem noſtram. Reperi ægrum cum febri ſatis intenſa & delirio, oculi læſi, palpebras tribus in locis vulneratas, eaſq; e cum vicinis partibus ad pugni magnitudinem ita inflatas atque tumefactas, ut ad inſpiciendum oculum palpebras disjungere nequierim. Mundavi vulnus diligenter, exemi tùm cerebri, tum oſſium parvas portiunculas à ſubjectis partibus liberas, immiſi convenientia atque vulnus obligavi ſanguinem ex brachio extrahi juſſi: oculo impoſui cataplaſma ex farinis & herbis partim frigiditate, ſiccitate & levi adſtrictione inflammationem arcentibus, partim ex dolorem ſedantibus, unde poſtridie majori ex parte tumor ſubſiderat: inſpexi oculum & deprehendi humorem albugineum univerſum effluxiſſe, corneamque tunicam decidiſſe, atque cryſtallino humori immediatè incumbere, juſſi ſanum oculum occludere, ac intueri læſo (ut fecit) circumſtantes, quos præter omnem rationem, & cum ſtupenda admiratione læſo oculo æquè, atque integro vidit agnovitque: duravit viſus in hoc oculo ad ſextum uſque diem, quo cœpit deficere; erat enim tanta, ob vehementem illius oculi contuſionem, putredo, ut à corruptione diutius conſervari nequierit. Opinor ſi exiguum extitiſſet corneæ tunicæ vulnus, viſus privationem non ſecutam fuiſſe. Siquidem vidi in pueris corneæ vulnera ſtylo puncta, ex quibus humoris albuginei parum effluxerat, & tamen curata, ſimilia ab aliis ſunt animadverſa. Vulnus erat ab omni inflammatione liberum, effuditque grumoſum ſanguinem cum cerebri contuſi aliquot particuli: ad delirium, dolorem occipitis & febrium quæ intenſius creverant, acceſſere rigores inordinati appetitus proſtratio, vigiliæ atque vulneris magna ſuppuratio. Occipiti à principio repellentia adhibui, deinde exſiccantia & diſcutientia abſque manifeſto calore, interdum etiam anodyna: bis cum viderem nihil me proficere, contuſionemq; occipitis ad ſuppurationem, quod ex pulſatione, doloris incremento, febris exacerbatione, & rigoribus inordinatis, qui vulneribus cerebri familiares ſunt, conjeci tendere: ad maturationem me converti, atque paucorum dierum ſpatio collectam materiam ſuppuravi, intus apoſtema perruptum, & per vulnus expurgatum fuit integrum nunquam integrè à ſymptomatibus enumeratis liberabatur, interdum remittebant, nonnunquam rurſus exacerbabantur, inter cætera rigor præcipuè nova collecta in cerebro materia, quæ expurgari nequivit, equidem corpus purgabam, humores revellebam, derivabam, ulcus expurgabam, exiccabam & corroborabam vulneratum cerebrum cum decoctis, matre balſami, & interim balſamo artificiali ſimilibuſq; per clyſtere auriculare immiſſis. His dubiâ ſpe, & plurimorum hominum, qui eventum vel finem videre deſiderarunt, expectatione ad quartum à vulnere accepto menſem perſeveravit, tum primum lævem convaleſcentiæ ſpem concepi, &

ſymptomatum conſtantem remiſſionem deprehendi, multum tamen puris quotidie effluxit. Tertio menſe materia calloſa, cujus in præcedenti hiſtoria mentionem feci, tanta duritie atque copia ex vulnere excreſcere cœpit, ut mihi in removendo atq; impediendo, ne vulnus ea ſubſtantia occluderetur, negotium non leve exhibuerit, compeſcere illam creſcendi luxuriem tum cauſticis aquis, tum alumine, tum vitriolo combuſto, tum vinculis (erat enim ferè tota exanguis, ſtupidi ſenſus & dura) tum aliis mediis, totis conatus ſum viribus, at ſemper ex profundo repullulabat: ad extremum decimo, vel undecimo menſe, convaleſcentia ſuccedente, ſponte ſuccreſcere deſiit. Symptomata omnia ſenſim ac pedetentim evanuere, ac tandem 13. poſt inflictum vulnus menſe, per Dei omnipotentis inſignem & inſperatam benignitatem valetudinem priſtinam recuperavit. *Idem.*

In Metatum obſidione Pienarum dominus, cum ad dirutam muri partem propugnaret, fracto temporis oſſe læſus eſt lapidis ictu ex adſtante muro eliſi, æneo tormento ab Imperatoris caſtris diſploſo, ab ictu ſtatim concidit, ſanguinem ore, naribus, & auribus cum multo vomitu reddidit, ac totos ferè quatuordecim dies mutus & attonitus ſic extior, ut neminem adſtantium agnoſceret. Crebræ palpitationes ac ſubſultus convulſorii illum exercebant faciesque tumida erat. Terebratum autem illi fuit os frontis ad latus temporalis muſculi manu Petri Auberti Chirurgi Regii: ac quamvis die quinto ac viceſimo, caro mollis & exquiſito ſenſu prædita per foramen terebrâ factum emerſiſſet, cujus ortum cathæretici pulveres prohibere non potuerunt, tandem tamen convaluit. Emergentis hanc carnis ſpeciem Veteres Fungum nominarunt, quod mollis ſit & radice ſubnixa fundi inſtar ſupernè laxior, infernè tenuior: augetur vero & decreſcit pro materiæ influentis copia, & Chirurgi arte incrementum intercipientis induſtria. Fœtet valdè hæc caro: vulgo Ficum ſancti Fiacrii nuncupant. Ortum habet id mali genus hoc ferè modo; quemadmodum in arborum tunicis ab alimenti excrementis humor quidam ſemiputris, craſſus & glutinoſus per corticem exudat, ſenſimque excumulatus cogitur in fungum: ſic ex craſſæ meningis, & cranii vaſis ruptis ſanguis exilit, temperie & conſiſtentia melancholicus, quem etiam aliquando natura ad carnis illis locis neceſſariæ reparationem tranſmittit, unde concreſcit quidam veluti fungus, qui Galeni ſententia partium quibus adnaſcitur naturam, & conditionem redolet: quanquam in genere de natura verrucarum malignarum. Cæterùm ad ejuſmodi fungorum profligationem admovenda ſunt remedia, quibus ſpecifica facultas inſit abſumendæ carnis ſuperfluæ, qualia ſunt quæ validius exſiccant, & blandius atterunt, & excedunt: quale eſt quod ſequitur. *Recip. Sabinæ drach. ij. ocræ drach. j. pulveriſentur ſimul, aſpergatur caro accreſcens.* Vel, *Recip. hermodactylorum combuſtorum unciam ſ. fiat pulvis in eundem uſum.* Quod ſi ejuſmodi caro fungoſa eò, ut ſæpè fit, incrementi veniat, ut ovi magnitudinem æquet, quam proximè radicem ſerico filo ligãda eſt, & conſtringenda arctius: cumque vi conſtrictionis deciderit, commemoratis pulviſculis eſt aſpergenda: ſic enim certius quam acrioribus cathæreticis profligabitur. *Pareus lib. 9. cap. 19.*

Observatio II.

Sex fungi in calvaria cujuſdam hominis animadverſi.

EST apud nos civis quidam, cui ante annos ferè 40. me vidente, tum adhuc impubere, calvaria in publico foro cæſim fiſſa eſt, & membrana læſa. Hic ſex fungos in capite enatos in hunc diem geſtat, nucum ferè regiarum magnitudine: è quibus tamen proximis annis tres ſua ſponte deciderunt. *Cornarius Emblemate 71. ad lib. 4 Dioſcoridis.*

Memini etiamnum me puerum admodum ex elatiore ſcamno in caput decidiſſe, periculoſum vulnus in ſiniſtra parte accepiſſe. Cui percurando cum imperitus Chirurgus diu inſtitiſſet, non animadverſa cranii offenſa, tandem ad conglutinationem id perduxit. Unde factum, ut aliquot inde annis per intervalla, capitis doloris ſenſum quaſi impacti clavi pertulerim: ſuccedentibus vero annis ea parte fungus mihi enatus eſt, mediocris caſtaneæ magnitudine, indolens: quem ad pubertatem uſque circumtuli: donec periculoſiſſima febre cum intenſiſſimo capitis dolore correptus: cute capitis externa ſua ſponte diſrupta: tuber univerſum nulla difficultate, & velut ſcalpendo avulſerim: quod ipſum cornea quaſi ſubſtantia præditum & mollis laminis invicem coagmentatum, atq; lapidum veſicæ inſtar incruſtatum, deprehendi: certiſſimo offenſi ex eo caſu cranii, & ſubſtratarum membranarum indicio. *Ioan. Schenckius.* Menynges Cerebri pro fungis cranii Hippocraticis arroſas narrat *Salmuth, Cent. 1. Obſervat. 12.*

Observatio III.

Quidam cerebro offenſo diu obmutuit, qui poſt crebras convulſiones in furorem actus, tandem convaluit.

NOs obſervavimus, quibus cerebri partes ſauciatæ eſſent, alios repentè mortuos: alios ſoporatos cruentatis etiam auribus & naribus diu manſiſſe, tandemque evaſiſſe: quendam Arelate, cum diu obmutuiſſet, crebriſque convulſionibus prehenſus ſupremum, ut videbatur, diem conficeret, ſubito è lecto noctu exilientem, ac furore percitum in eos, qui aderant impetum feciſſe, proſtratiſque aliis, cum Franciſcano valente & nervoſo, diu pugnis, unguibus, calcibus certaſſe, quem fruſtra cæterorum opem implorantem, ita miſeris tractavit modis, ut arreptâ primum cruce, deinde matulâ, fuſte, ferro etiam incredibili vi è feneſtris detracto, hominem non ſine ejulatu penè oppreſſerit: ac certè ſublato lapide quadraginta pondo, tandem oppreſſiſſet, niſi Franciſcanus in ſumma deſperatione collectis viribus ictum gravem ægri pudendis impegiſſet quo ille humi concidit. Hic tamen præter omnium opinionem noſtris auxiliis adjutus tandem convaluit. *Iacotius Comment. ad aph. 3. lib. 1. ſect. 3. Coac. Hipp.*

Observatio IV.

Cerebrum punctim læſum.

SImilia ſymptomata ſupervenerunt & cuidam cui durior cerebri membrana, anteriore parte punctim læſa fuit. Vulnus hic acceperat cum tridentis acuto radio in ſuperiore dextri oculi palpebra ſub ipſo ſupercilio, oculi bulbo haud læſo: exigui momenti vulnus habitum: cito quoque in palpebra coaluit: interim vulneratus ſopore tali correptus quali is qui cum baculo percuſſus erat, ac eodem affectus modo. Adhibita fuerunt multa capiti remedia, non & enim ex tam exiguo vulnere, ſed alia ex cauſa, putabantur talia ſuperveniſſe accidentia. Cùm verò nullis remediis affectus cederent, ſuperveniens noxius ſopor, vitæ finem fecit. De cauſa mortis cum dubitatio eſſet & concertatio, primum exemptus eſt oculus, atque tunc compertum radium non tantum palpebram vulneraſſe: ſed ulterius progreſſum os illud penetraſſe, quod cavitate ſua oculi bulbum continet. Exempto vero & frontis oſſe, apparuit durior membrana & vulnerata & ſanguine multo perfuſa, jam corrupta cerebri proxima vulneri ſubſtantia ac vitiata. Quæ dubio procul exitii cauſa. *Dodonæus obſerv. Medicinal. c. 3. Hippocrates lib. Prorrheticōn ſtatim initio, & ſimiliter in Coacis prænotionibus,* interrogare videtur, nū ſic affecti Phrenetici ſint. Qui

ſopo-

ſoporoſi, inquit, inter initia fiunt, cum capitis lumborum, præcordii, colliqueque dolore vigilantes num phrenetici ſunt? Reſpŏdet *Galenus in commentariis*, Phrenitin non appellari (propriè videlicet) niſi febricitet æger, continuò deliret, ac continuitate dementiæ, quodque ſimul cum febri fiat, phrenitin agnoſci: phreneticos tamen & hos eſſe, qui ſoporoſi exiſtentes ſapiunt, ſed & delira quandoque loquuntur, atque à præſentibus expergefacti ſtupefactis ſimiles videntur: & tales quidem fuiſſe, *de quibus Hipp. Epidem. lib. 3. ſect. 3.* hunc in modum ſcribit. Neque phreneticorum quiſquam inſanivit, ut in aliis, ſed alia quadam veternoſa in ſomnum delatione capite gravati moriebantur. Ex quibus apparet, cùm eum cui os petroſum fiſſum, & alterum in capite vulneratum, tum & hunc, cui punctim læſum, phreneticos dici potuiſſe: cum & ipſi excitati, veluti ſtupentes, mox in ſoporem relapſi, ſubinde ad interrogata recte reſponderint, quandoque vero aliena. *Idem annotat. ad cap. citatum.*

Observatio V.

Medullâ ſpinali vulneratâ convaluêre nonnulli.

Medullæ ſpinalis, cujus vulnera lethalia ponuntur ab Hippocr. Vidi tamen aliquos ſanatos ſed ſi vulnus ſit in partibus ſuperioribus, neceſſario ſuccedit mors, & convulſio partium inferiorum. *Falloppius de vuln. cap. 12.* Non parvum hic lumen affert ipſius ſpinalis medullæ inſpectio, cujus Anatomen legere poteſt apud *Barthol. Cent. 3. hiſtor. anat. 9. item Spicileg. 2. ex vaſis lymphatic.*

COMMOTIO VEHEMENS.

Observatio I.

Hiſtoriæ admiranda & varia, quibus oſtenditur, nimia cerebri, ejuſdemq́; membranarum, vel vaſorum vehementi commotione, atque concuſſione, capitis cute & cranio quam minimè læſis, lethalia ut plurimum ſymptomata produci, quæ nullis præſentem mortem, vel curationem ambiguam admodum, aut miraculoſam prorſus attulerunt.

Antuerpiæ hoc anno quamplurimi citra calvariæ læſionem, ex cerebri ſeu meningum concuſſione (effluente è venis ſanguine) obierunt. Quod malum eo magis fuit capitale & funeſtum, quo minus illi qui ſic affecti erant, in ſolita ſymptomata incurrerent: nam cum ſeptimo, aut ad ſummum decimoquarto ſymptomatibus ab Hippocrate deſcriptis hæc ſe noxa manifeſtet, hi illis diebus bene valere, non febrire, non vomere cœperunt: decimoſeptimo aut vigeſimo, & quod magis eſt notandum quinto & vigeſimo, hæc ſeſe oſtenderunt, mortuique ſunt omnes. *Alvarus Nonius in annotat. ad cap. 3. Arcæi de curand. Vulnerib.*

Vidimus non paucos a capitis vulneribus, quæ ſolam carnem occupabant, non vulnerato pericranio, minime vero perforata aut diſciſſa calvaria, febrem pati & bilem vomere, facta ab ictu aut caſu cerebri & totius corporis concuſſione. Quod ſi cerebrum aut ejus membranæ vulneratæ fuerint, bilis vomitus & febris neceſſario ſupervenient. *Chriſtoph. à Vega comment. ad aph. lib. 6. Hippoc.*

Bononiæ in ædibus nobiliſſimi, ampliſſimi ac prudentiſſimi viri D. Joannis *delle Arme* Senatoris Bononienſis, quidam ex ſuis miniſtris ab equo calce vehementer percuſſus, in capite juxta ſuturam ſagittalem vulnus accepit rotundum & anguſtum ad cranium vix penetrans. Ob percuſſionis vehementiam ſuo Doctori, Arantio, tum temporis Chirurgo feliciſſimo, offenſionis cerebri ſuſpicio oriebatur, quare inciſa capitis cute in formam crucis vel X, literæ, os detexit, quod etiam terebrâ perforavit ad interiorem fere laminam uſque, nam ob ſanguinis effluvium profundius penetrare nequivit. Secundo die rigor febrilis, quem ſequebatur æſtus ſupervenit. A principio conqueſtus eſt de capitis, præcipue de colli intenſo dolore, laſſitudineque brachiorum: febri quartanæ, qua ante diu laborarat, rigor, brachiorum laſſitudo caſui, colli dolor contorſioni inter cubandum aſſignatus eſt. Paucis diebus poſt facta evacuatione & ſanguinis miſſione, febris omnino remiſit, mitiora ſunt reddita omnia ſymptomata, nonquam tamen vulnus mihi placuit, erant enim vulneris labra tenuia, ſqualida, depreſſa, flaccida & mali coloris, minimè ut in non lethalibus, vel non periculoſis, ſubdura & tumida mediocriter, abſque inflāmatione tamen: & vivi coloris 19. die acceſſit rigor, & cum eo maxima atq; violenta inferioris maxillæ cōquaſſatio, vomitus bilioſus, ſingultus, capitis ingens dolor, inquietudo, delirium, vigiliæ, facultatis ventriculi retentricis imbecillitas & colli rigiditas. Rigor erat frequens, inordinatus, abſq; calore comitante, ut in quartanis rigoribus contingit. Sequenti die, exceptâ colli convulſione, inquietudine, maxillæ concuſſione omnia ſymptomata multum remiſere, & tandem mortuus eſt. Apertum fuit caput & invenimus putredinem dimidiam cerebri partem occupaſſe, in ventriculo laterali & medio, qui tertius dicitur, plurimum tum puris tum aquæ ſubrubro colore tinctæ vidimus; dura membrana fuit integra, & è regione vulneris aliquouſque à cranio libera, accreverat in illo loco membranæ, caro laudata, quæ etiam cranii foramen obturarat. Hoc idem in multis ſimilibus vulneribus interemptis deprehendi. Unde periculoſiora penes me ſunt cranii vulnera, in quibus integra dura, cerebrum læſum eſt, vel ſub dura membrana læſâ vena vel arteria (quod levi de cauſa contingit) ſanguinem effudit, quam cum membrana ſimul ſit vulnerata. Siquidem horum plures, atque illorum vidi curatos, nam membrana dura cerebri ob ſuam denſitatem atque craſſitiem, nec ſanguinem emiſſum, nec pus ſub ea generatum emittere poteſt. Hac de cauſa niſi reprehenſionem & calumnias metuerem, in gravibus & periculoſis capitis vulneribus, ubi vel contuſionis cerebri, vel perrupti vaſis ſub membrana manifeſta haberem ſigna, auderem hanc duram cerebri membranam perſcindere, etenim ut in omnium, ſic in horum vulnerū curatione præcipuum eſt, perficere, ut vulnera optimè expurgentur, nam omne quod tangitur à putrido, putreſcit. *Coster. in obſervat. Anatom. & Chirurg.*

Quidam cum baculo craſſo ad ſiniſtram capitis partem ſupra aurem percuſſus, non exiſtimabatur inſigniter læſus. Nam cutis integra, nullam læſionis notam oſtendebat: oſſe interim petroſo, quod ſubeſt, fiſſo, ac ſecundum latitudinem magnam rimam habente. Huic mox ſupervenit ſopor, non tam profundus tamen, quin interpellatus excitari facile potuerit: excitatus vero facile iterum oculis concluſis in ſoporem relapſus eſt; donec tandem poſt (plus minus) dies 14. gravem ſoporem, à quo excitari non potuit, mors ſequeretur. Decubitus toto tempore erat ſupinus, urina & alvus raro reddebantur, tandem etiam citra ſenſum profluebant: lenta admodum, ſed nunquam remittens, aderat febricula. Capite hujus poſt mortem aperto, reperta eſt durior cerebri membrana, ſub oſſe petroſo, ſanguine omnino ſuffuſa, purulento etiam circa cerebrum humore conſiſtente. *Dodonæus Obſervat. Medicinal. cap. 1.*

Concuſſum autem hinc fuiſſe cerebrum, aperto capite ſatis apparuit, quanquam & hoc ex ipſa oſſis petroſi inſigni rima ſatis manifeſtum: neque enim tam violentus ictus abſque cerebri concuſſione fieri potuit. Cur autem non ſtatim mutus factus fuerit, perquirendum videtur. Ait enim *Hippocrates*: quibus ce-

rebrum aliqua ex parte concuſſum fuerit, neceſſe eſt ſtatim mutos fieri: *ſectionis ſeptimæ Aphoriſmo* 60. Eadem verò & de morbis primo, ſed minus conciſis verbis, habentur; Si cerebrum, inquit, concuſſum fuerit, ac doluerit ejus qui percuſſus, mutum ſtatim fieri neceſſe eſt: ac neque videre neque audire. Sed hic Aphoriſmus, aut hæc Hippocratis verba, non quavis cerebri concusſione, neque de tali, qualem deſcripſimus ſunt intelligenda, ſed de violentisſima tantum, veluti cum cerebrum concuti contigit (ut Galenus interpretatur) propter caſum aliquem totius corporis violentum, ex locis altioribus factum. Jacent enim tunc eodem quo apoplectici modo, abſque ſenſu pariter ac motu. Quando verò minus violenta eſt concusſio, non ſtatim muti redduntur, ſed tardius & aliquot poſt dies demum: veluti percuſſo huic contigit, tum & illi, de quo *Hipp. Epidemion quinto:* Qui lapide, ait, in capite percuſſus eſt Macedone, corruit. Tertia die voce deſtitutus erat, anxietas, febris tenuis, pulſus non valde in temporibus. Nihil omnino audiebat, neque ſapiebat, non quietus. ſed quarta movebatur humiditas circa frontem, & ſub naſum, & uſque ad mentum, & mortuus eſt. Veluti enim maximos & violentisſimos caſus, omnia gravisſima ſuccedunt; ita minores moleſta minus conſequuntur accidentia: aut tardius ſuperveniunt. *Idem eod. loco.*

Alteri vulnus illatum in ſuperiore capitis ſiniſtra parte, cum inſtrumento retuſo, ſed nonnulli ponderis quod exiſtimabatur periculi exors, utpote cranii oſſe illæſo, idcirco etiam negligentius curatum. Supervenit huic & ſopor ille, qualis ſuperiori: ex caſtris, ubi vulnus acceperat, tunc in vicinam urbem translatus fuit. Decubitus hujus quoq; ſupinus fuit, pulſus parvus ac creberrimus, mens nonnihil læſa, ad interrogata enim haud rectè reſpondit. Huic ingraveſcente malo, univerſum dextrum latus reſolutum eſt (cum tamen in ſiniſtra capitis parte vulnus eſſet) inde pernicioſus ſopor, à quo excitari non potuit, brevi vitæ exitu ſubſequente. Cranio hujus ſublato, reperta eſt dura meninx ſiniſtrâ parte livens, ac ſimiliter ſub hac cerebri ſubſtantia, quæ apparebat, ſphacelo correpta: dextrâ cerebri parte cum ſua membrana haud malè affectâ: cranio etiam undequaque integro, nec rimam ullam aut fiſſuram habente. *Idem cap.* 2.

Apparet & huic concuſſum fuiſſe cerebrum. Nam dextræ partis reſolutio vulneris occaſſone non videtur acceſſiſſe, ſed aliam ac majorem cauſam habuiſſe, ipſam videlicet cerebri ab ictu per inſtrumentum gravioris ponderis concuſſionem. Reliqua ſymptomata vulneri ſucceſſiſſe potuerunt. Capitis ſiquidem oſſe tenus vulneribus etiam oſſe cranii haud læſo, gravia quandoque ſymptomata accedunt; ac tandem ipſa mors. Aer frigidus hiſce vulneribus inimicus, à quo niſi vulneratus ſe non contineat, ſæpè in periculum ſeipſum adducit. Complures referri poſſent, qui ex levi vulnere capitis, pericranio tantum vulnerato, obierunt, qui ſe aeri frigido expoſuerant. Supervenit autem iſtis ſenſuum ſtupor, ac tandem profundus ac noxius ſopor: nonnullis etiam febris: deinde mors: ſed reſolutionem alicujus partis non memini in quoquam capite vulnerato alio: quam in hoc, me obſervaſſe. Quamobrem non vulnus modò, ſed cerebri concuſſio morti occaſionem præbuiſſe videtur. Cur autem alii ex levi vulnere capitis perierint, qui ſui nullam aut exiguam rationem habentes aeri frigido ſeſe expoſuerunt, nulla alia apparet cauſa, quam quod frigidum per denudati oſſis cranii poros ad cerebrum perveniens, ſphacelo inducto ipſum vitiaverit: quo ſuperaccedente, ægri haud diu vivere potuerunt. Nam ut *Aphoriſ.* 51 *lib.* 7. Quibus cerebrum ſphacelatum, id eſt, corruptum eſt, in tribus diebus pereunt: ſi vero hos evaſerint, ſani fiunt. Quæ ſententia in Coacis prænotionibus paulo aliter ſic habetur: cerebro corrupto, alii in tribus diebus, alii in ſeptem moriuntur: hos vero ſi effugerint, ſervantur. Cujus ſententiæ poſtrema verba de ſphacelo confirmato veritatem habere non poſſunt, *ut Galenus ſatis manifeſtè in Commentariis teſtatur.* Sed de incipiente tantummodo, & levi ad ſphacelum diſpoſitione prævia accipi debent; à qua æger, diligenti adhibita curatione, reſtitui poteſt, ut & *Hippocrates libr.* 3 de morbis ſcriptum reliquit: Quod ſi morbus leviter, inquit, corripiat, ubi ſanguis diſceſſit, melius æger habet: ſi vero vehementer correptus fuerit, citò perit. *Idem Scholio ad cap. 1. prædictum.* Quanta ſit aeris vis & efficacia, non in vulneribus ſaltem, verùm etiam aliis morbis procreandis & exaggerandis, vid apud *Camerar. Syllog. memorat. Cent.* 8. *part.* 94.

Si experimentis credimus, hederæ folia cerebrum continentis membranæ dolorem ſedant, ſi mollia imponãtur, cum aceti exiguo & roſaceo trita, & decocta, addito etiam roſaceo: unde poſteriores ex hederæ lachryma cerotarium componunt. Quod nos felici eventu experti ſumus in ſene octogenario, qui ex trabis percusſione obmutuerat: ſuadentibus viribus ſanguinem ex manu detraximus intrepide, impoſito eo emplaſtro in bregmate, ſine vino carneq;, contentus priſana & intrita panis, ſine ullo potu, nam aquam nolebat, quoniam ſenex viribus valeret: eo victu ad 15. diem ſermone carentem decrepitum proſperè duximus: ſequenti die loqui cœpit, pauciſque ſequentibus diebus ex toto ex pericoloſa cerebri conquaſſatione præter omnium opinionem perſanatus eſt. Hujus exempli fidem faciunt Hiadrenſes cives, quoniam & hic ſenex inter primarios habebatur, Lubanacius cognomine. Emplaſtrum ex his conſtat. ℞. *Gummi hederæ unc. iij. roſinæ purgata drach. iiij. ceræ unc. iij. ol. roſacei unc. ij. ſ. ammoniaci unc. ij. terebinthina unc. iij. ſucci corymborum hederæ unc. iiij. farinæ fabarum, quantũ ſatis ſit: omnia ad unitatem redigantur.* Sine fine id prodeſt, nam & fractæ calvariç oſſa ferruminat plus quàm ſit credibile, hujus emplaſtri gloriam quidam ex poſterioribus Chirurgis ſibi falſo vendicavere, cũ vetuſtiorũ inventũ ſit *Alex. Benedict. lib.* 1 *c* 5. *de medend. morb.*

Arduynus Ferrerius adoleſcens annorum tredecim fuſte lignea è ſalice, levi quidam illa, ſed ex alto demiſſa: accepto contemptibili, ut videbatur vulnere in capite, abſque cranii fractura ſciſſurave: oborta ſexto die inflammatione in vulnere, ſequente convulſione, & paralyſi in cruce dextro & brachio ſiniſtro, cum febre & delirio, undecimo tandem die moritur. *Valleriola. lib.* 3. *Obſervat.* 1.

Claudius Aymargus vinitor, vulnere in capite ſecundum oſſa bregmatis accepto à lapide incuſſo, ſine fractura ſciſſurave aliqua, convulſus & reſolutus moritur quatuordecimo die, inventa ſanie ſub meningibus, diſſecto cadavere. *Valleriola. lib.* 3. *Obſerv.* 8.

Henricus Rex felicis memoriæ, cum poſitis Galliæ rebus, & pace cum finitimis parta, dum filiæ & ſororis nuptias celebri & feſtivo haſtiludiorum exercitio feſtiviores reddere conaretur, procurrens & ipſe in catadromo pyxidatâ lanceâ adeo gravem ictum pectore excepit, ut ictus violentia lamina ductilis, quâ è galea proſpicitur, ſurrigeretur, & diſſultantis in fruſta lanceç truncus ſupra dextrum ſupercilium impingeretur, cutiſque muſculoſa frontis ad minorem uſque oculi ſiniſtri canthum laniaretur, multis ejuſdem trunci fruſtulis in commemorati oculi ſubſtantiam depactis, penitus tamẽ intactis, & illibatis oſſibus: fuit verò commoti inde & concuſſi cerebri tanta vis, ut undecimo ab ictu die interierit. Poſt obitum diſſecto cranio in parte ictui oppoſita ad mediã occipitis ſuturam effuſi, inter craſſam, & tenuem meningem, ſanguinis copia comperta eſt, & corruptç cerebri ſubſtantiæ, quantum pollice

pollice tegi poſſet, indicia ex coloris nævi in flavum mutatione, apparuêre. Quæ cauſæ Regi Chriſtianiſſ. mortis conſecutionem attulerunt, non ſola vulnerati oculi læſio, ut plerique falſo ſunt ſuſpicati. Pleroſque enim alios vidimus, qui ex longè gravioribus oculorum vulneribus non interiêre. *Pareus lib. 9. cap. 9.*

Ducis Urbini nobilis quidam, ut refert Vigonius, ex equo in marmor duriſſimum capite prono deciderat, jacuerat mortuo ſimilis, ſanguis ipſi naribus, ore, & auribus eruperat, caput facieſque tota intumuerant colore livido ſuffuſa, mutus viginti totos dies manſerat nullo cibo ſumpto niſi gelatina eliquata, & pullorum caponumq; juſculis cum ſaccharo, convaluit tamen, quamquam memoria captus & balbus in reliquũ vitæ tempus manſit. In quam rem extat Hippocratis Aphoriſmus: *Quibuſcumq; quacunq; ex cauſa cerebrũ concuſſum eſt, hos neceſſe eſt mutos fieri*: Imo etiam, *ut notat Gal. in commentario*, motum ſenſumq; amittere. Permulti exiſtunt pervicaci ingenio homines, pertinaciter negantes, in cerebri ſubſtantia abſceſſum fieri poſſe, erroremq; hunc alio errore cumulantes, negant quemquam cerebri portione diſſectâ poſſe convaleſcere aut reſurgere: ſed rationum quibus nituntur vanitatem veterum ſcriptorum authoritàs, & experientia abundè refellunt. Nam quod ad primum attinet. Hippocratis ſententia, caput dolenti pus vel aqua, vel ſanguis effluens per nares, os, aut nares morbum ſolvit. Galenus vero Rhaſis, & Avicenna affirmant naturam, ſanie in cerebro genitâ ſeſe per nares, os, & aures exonerare: multos verò ipſe obſervavi, quibus talia contigiſſent. Auditum habeo ex Protaſio Colono, nobilis Langæi Chirurgo, vidiſſe ſe in Cænomanorum oppido adoleſcentem quendam, qui ſæpius concitandæ & ſonandæ craſſiori nolæ operam præſtaret: cum is aliquando ludibundus ex fune penderet, perpendicularis in altum ſublatus, in caput ſuper ſilicem pronus devolutus, ἄφωνος factus, ſenſibus omnibus, & mente captus eſt, ſuppreſsâ inſuper penitus alvo. Mox igitur febre & delirio, aliiſque horrendis ſymptomatibus ſupervenientibus cum minimè terebratus fuiſſet, quod nulla in cranio fracturæ ſpecies appareret, die ſeptimo oborto ingenti ſudore, cum frequenti ſternutatione, cujus impetu magna illi materiarum vis & puris, per nares, os & aures effluxit, ſequuta eſt ſymptomatum omnium levatio, atque ſanitatis reſtitutio. *Idem Pareus lib. 9. cap. 12.* Cerebrum apoſtemari poſſe, oſtendit doctè rationibus & experientia, Nicol. Fontan. quod etiam confirmant exempla quàmplurima, quæ proponuntur *ab I. D. Horſt. Obſ. anatom. 1. Barthol. Cent. 6. Hiſtor. anat. 13. Tulp. Obſ. l. 4. c. 1. Borell. Cent. 2. Obſ. 49.*

Observatio II.

Ex caſu, concuſſione cerebrum ſuppuratum, unde æger extinctus.

ANte annos plus minus ſedecim, cum apud Fiſcherum pharmacopolam virum doctum agerem: memini patritiæ Herbrotorum gentis, decem annorum puerum nobilem, cui ille commiſſus fuerat, hyberno tempore cum aliis æqualibus ſuis, pleno ut ſolent, curſu, glaciem tranſmittendo, in caput cecidiſſe: unde paulò poſt ille febri correptus eſt. Advocatis proinde Medicis celebribus, Graſſaro & Rollero, omnem in curanda hac febri diligentiam, ac fruſtra, impenderunt: undecimo puero non ſine amicorum luctu fatis concedente. Demortui cranio aperto, ulcus cerebri ovi magnitudine deprehenſum: quo diſſecto, aqua fœtida promanavit. *Tobias Cnöfelinus, in Obſerv. propriis.*

* * *

DE CRANIO, SUTURIS fracturis, contuſionibus.

DE CRANIO.

Observatio I.

Quibus locis & hominibus duriora ſint crania.

REm mirandam vidi ab indigenis (Ægyptiis) edoctus, oſſa eorum qui in acie ceciderunt, cùm jacerent fuſa, ut ab initio diſtincta fuerant, ſeorſum erant Perſarum, aliorſum Ægyptiorum: ſed Perſarum capita adeò fragilia ſunt, ut ſi velis ferire, vel ſolo calculo perforare poſſis: Ægyptiorum autem ita firma, ut ea vix ictu lapidis elidas. Cujus rei cauſam hanc illi reddebant (facilè mihi perſuadentes) quod Ægyptii ſtatim à pueris capita radere incipiunt: & os capitis ad ſolem redditur compactum: quæ eadem cauſa eſt non calveſcendi, nam ex omnibus hominibus pauciſſimos quis Ægyptios calvos videat. His igitur hoc cauſæ eſt, cur robuſta capita geſtent. At Perſis cur fragilia ſint capita, id in cauſa eſt, quod à principio in umbra nutriti aſſueſiunt operire capita, geſtantes pilea & tiaras. *Herod.*

Si præter modum oſſa capitis craſſa fuerint, indociles & parum à feris abhorrentes ac obliviοſos oſtendunt: talia ſunt Indis Hiſpaniolæ, *ut Gonzalus Fernandus Oviedus refert*: atque adeò dura, ut cõſenſu inter Hiſpanos convenerit, non eſſe ferienda capita, tametſi nuda, Indorum: quod enſes frangantur. *Cardanus lib. 12. de Subtilit.*

Molliora ſunt & tenuiora mulierum quam virorum, & puerorum quàm mulierum, & adoleſcentum, quàm conſtantis ætatis hominum crania. Æthiopes pariter omneſque, qui ad Meridiem incolunt populi, cranium habent durius, & paucis ſuturis contextum. *Pareus lib. 4. cap. 4.* Crania inſolita commemorat *Borellus Cent. 2. obſ. 63.* Cranium verò infantile cur molliuſculum, edocet *Camerar. Syllog. Memorab. Cent. 2. part. 42.* cui adde, quæ de cranii robore diſſerit *Barthol. Cent. 5. hiſtor. 44.*

Observatio II.

Notanda in cranio, quæ vulgo non occurrunt, tubercula.

NOnnullorum in craniis tubercula eminent, præter naturam in rotundum aut angulos acta: quæ Chirurgo duabus de cauſis ſunt notanda. Prima eſt ad ictus & fracturæ ineundam rationem. Nam in illis tuberculis, ſi in longum porrecta viſantur, continui ſolutio fieri nequit, quin vulnus ad intima penetret. Nam in rotundo corpore non poteſt longum vulnus exiſtere, quin idem ſit profundum adacto penitius telo: quia ut ſphæricum corpus planum in puncto tantum tangit, ſic quicquid leviter & ſuperficie tantum tenus in ſphæricum corpus incidit, id punctum tantum ejus attingit. At contra in plano vulnus longum poteſt exiſtere, quod idem ſit ſuperficiarium. Altera cauſa eſt, quod talia tubercula figuram ſitumq; ſuturarum mutant. *Pareus eod. loco.*

Observatio III.

Foramina Calvariæ exeſa.

FOramina in baſi calvariæ ſoporales arterias tranſmittentia, necnon alia ad palatum, oculorumque cavitates pertinentia, in multis exeſa adeoque ampliata reperi, ut non jam vaſorum, quæ deducebant, amplitudini reſponderent, ſed duplo quoque vel triplo majora exiſterent, quod à continuo humorum à cerebro defluxu, uti gutta cavat lapidem, profectum, facile licebat colligere, *Felix Platerus.*

DE ABSCESSV HYPOCRANIO.

IN vacuo illo ſpatio, quod inter Cranium ac Duram Cerebri Meningem intercedit, inflammatur aliquando ſanguis, ſuppuratuſque in Abſceſſum convertitur; cujus Abſceſſus duo animadverti genera, ut ſedibus, ita ſubjecto, ſeu materia, & cauſis multum inter ſe differentia. Prior iſtarum ſuppurationum fit in canalibus ſeu ſulcis Duræ Membranæ, tum anteriori ſeu ſuperiori, qui ipſum cerebri corpus, amplo altoque hiatu à ſeſe dehiſcens, ſubductu ſuturæ ſagittalis, notabili interſtitio adusque calloſum corpus in duas partes ſeparat, tum poſteriori, quo in Occipitis regione Cerebrum à Cerebello diſterminatur. In horum Ductuum ſeu Canalium altertutro, interdum verò utroque ſimul, reſtagnans ſanguis, ſi plus juſto caleſcat atque inflammetur, tandem in pus abit, atque abſceſſum conſtituit. Inflammationis iſtius occaſionem ibi, uti in aliis corporis partibus, variæ cauſæ præbere poſſunt: ſed quum nobis propoſitum non ſit ſpeculationibus indulgere, nec quid fieri queat exquirere, ſed quæ facta ſcimus fideliter repræſentare (id quod de omnibus affectibus hoc tractatu explicandis ſemel monitos volumus Lectores) reliquis omiſſis, de iis loquamur, quas ipſi obſervavimus, ubi ille Morbus ſe nobis obtulit. Fit igitur hæc Inflammatio, quando ſanguis iſte multa ſalſæ Pituitæ admiſtione infectus, ac plus quàm par eſt calefactus, amittit eodem tempore beneficium Ventilationis per compages Suturarum alioſque Cranii & circumjectorum corporum meatus iſti officio deſtinatos, per vehementem ſubiti frigoris incurſationem denſatos obſtructoſque. Largiori autem talis Pituitæ in iſtam partem effluxui atque acervationi obnoxii ſunt, qui per aliquot annos experti periodicam Coryzam, ſeu Catharrale per nares profluvium, poſteà ſolenni hoc evacuationis genere privati ſunt, eoque diu caruerunt: unde fit, ut ſeroſi ac pituitoſi humores, ſtatis temporibus pro ſolito in Caput delati, nec conſueto olim itinere foras protruſi, alias ſibi vias moliantur, ac poſtremo in prædictos Duræ Meningis canales regurgitantes, atque permixti ſanguini, quem vel invenerunt ibi, vel ſecum detulerunt, effervescere eum faciant, ac majori quàm antea ventilatione indigere: ut mirum non ſit, ſi defraudatus eadem tempeſtate, ob Capitis Perfrictionem, Tranſpirationis beneficio, exæſtuet penitùs ac inflammetur; & inflammationem, ut fieri ſolet, ſuppuratio ſubſequatur. Fit autem ferè iſta Inflammatio ac ſuppuratio non ſimul ac univerſim, ſed ſenſim ac per partes, unde aliquanto ægrius modo cognoſcitur.

Cerebri functiones, ac Mentis ſenſuumque Actiones, hoc morbo nequaquam vitiantur, aut interpellantur. Somnus duntaxat corrumpitur, ac perpetuæ ferè vigiliæ infeſtant, ob doloris aſſiduitatem, qui non quidem dirus immaniſque, admodum tamen moleſtus & cruciabilis, ac ſemper ferè ſui ſimilis, noctu atque interdiu pari fermè tenore Ægrum divexat: unde tandem febricula quoque, quæ primis diebus nulla, acceſſitur, appetituſque proſternitur. Capitis à principio magna adeſt gravitas, ac ſi grandi aliquo pondere premeretur, & calor major quàm reliquo corpore; quibus omnibus ſignis peritus ac ſagax Medicus haud difficilem hujus mali conjecturam capere poteſt, idque à reliquis Capitis affectibus ac doloribus diſcriminare. Omnem verò illi dubitationem eripiet præcipuum hoc ac pathognomonicum ſignum, quod uti in Empyemate pro decubitus ratione pus modo ab interſepiente pectoris membrana ſeu mediaſtino ad coſtas, modo ab his ad illam provolvitur; ita hic quoque Materia vitioſa, pro vario capitis ſitu huc atque illuc impellitur, vel à fronte ad occiput, aut contra, ſi in canali illo ſub ſutura ſagittali ſubſiſtit; vel ab uno occipitis latere ad alterum, ſi ibi ſtabulatur: vel utroque modo, ſi ambos canales occupavit.

Medicus ſi tempori ſatis advocetur, omnibus modis id operam dare debet, ut ne ad ſuppurationem deveniatur. Itaque ſanguinem ex alterius brachii Cephalica detrahet copioſè, idque repetet ſemel atque iterum, ſi vires ferant, juſtis temporis ſpatiis interpoſitis. Cucurbitulas grandes lateribus cervicis ac ſcapulis apponet cum magna flamma, ſiccas primùm, dein ſcarificatas. Purgabit plus ſemel (injecto prius, ſi aſtricta ſit alvus, clyſtere uno atque altero) blandius primum, Senna, Agarico, Mechoacanna, Jalappa, gummi Cambodia, Mercurio dulci; Deinde valentius, Elaterio, Colocynthide, Diaphœnico, pilulis Cocciis, Turbetho minerali, prout quodvis iſtorum in rem præſentem aptius videbitur. Ubi autem corpora non fuerint ferendis vehementibus iſtis, tota purgatio peragi poterit decocto Concinnato ex Betonica, Salvia, Majorana, Roſmarino, Stoechade, Senna, Cnici ſemine, Agarico, Turbetho, Jalappa cujus bini ternive hauſtus in diem exhibeantur per tres quatuorve dies continuos. Interea non negligenda quoque Topica, ablatis prius capillis; ubi ſummâ cautione opus eſt, ne nudatum crinibus caput novi frigoris incurſione amplius lædatur; atque ita malo, cui remedium quæritur, vires addantur. In Topicis hic habendus delectus, ut & devitentur refrigerantia inſigniter ac repellentia, ne magis etiam impediatur tranſpiratio, ac materia impingatur; & valenter diſcutientia, ne calore immodico attrahant plus in locum laborantem, quàm diſcutiendo inde evacuent. Bene itaque faciet decoctum Serpilli, Verbenæ, Hederæ, Betonicæ, ſemine Papaveris albi, cum Oxyrrhodino, & Camphoræ momento, admovendum tepidum in pannis ſuccidis aut ſpongiis, poſt longam ſed clementem capitis frictionem; ungendi à fotu olei Roſacei ac Chamomelini paribus portionibus inter ſe permiſtis. Quod ſi ſerius ad ægrum acceſſerit Medicus aut omnibus ritè adminiſtratis nihil profecerit nec ſuppurationem impedire potuerit; ſciat de cætero totum negotium naturæ committendum, adhibitâ tamen diligentiâ, ne quidquam ab ægro fiat, unde in opere ſuo interturbetur: id quod ſollicitè ſi obſervetur, ſolet ipſa toto negotio ritè defungi, ægrumque tandem in integrum reſtituere. Quippe Puri jam percocto viam ſpontè quærens idque per nares ferè expellens, ſenſim iſthac evacuat ita, ut tandem nihil ejus reliquum fiat: quod certum quidem ad ſalutem iter, tædii tamen ac moleſtiæ pleniſſimum eſt, cum in multos dies, interdum verò complures quoque ſeptimanas, ſoleat extrudi: cujus temporis maximam partem pleraque aut omnia ſymptomata perdurant, cum nulla aut exigua remiſſione. Quod ſi hac via ſe exonerare aut omninò non tentaverit natura, aut ægri errore aliquo impedita fuerit, quo minus id perageret, in ſummo diſcrimine res verſaretur, neque aliud remedium ſupereſt, quàm ut perforato in idonea regione cranio, fruſtuloque ejus exemto, exitus materiæ patefiat; quæ curationis ratio, ſi cum viro forti atque corporis benè conſtituti res ſit, æquè certa eſt & tuta, ac prior illa ſponte naturæ ſuſcepta, multoque breviori tempore patratur. Si verò hanc quoque curationẽ aut ægri puſillanimitas renuerit, aut Medici prudentia ob ejus imbecillitatem aliasve cauſas nõ attentandam cenſuerit, omnino pernicies præ foribus eſt, neq; aliud quàm certiſſima mors expectan-

expectanda. Quippè vel ſola doloris, vigiliarum, aliorumq; malorum ſymptomatum aſſiduitas ægrum tandem conficiet; & ſi hoc non foret tamen aliunde etiam exitium imminet: quum fieri non poſſit, quin purulenta iſta materia, intra cranium penitus concluſa, procedente tempore ſubjectas membranas ipſamq; Cerebri ſubſtantiam labefactet, & novo atq; atrociori morbo ad priorem adjuncto miſerum ægrum jugulet. Ex hac obſervatione diſcere obiter licet, Inflammationem atq; ſuppurationem neq; in tumorum genere neceſſario collocandas eſſe, uti vulgo ab omnibus fit Medicis; nec accidere ſemper parti alicui corporis, multo minus ſolis carnibus, aut partibus carnoſis, ſicuti acriter & verboſè à multis diſputatur; quum clarè hic appareat, eas in ipſo per ſe ſanguine, vel ſincero, vel aliis humoribus mixto interdum conſiſtere. Cranium enim & Meninx in hoc caſu non pro parte affecta, ſed pro loco ſimpliciter continente haberi debent: quod ipſum quoq; locum habet in omni vomicarum genere, ad quarum claſſem pertinet altera Abſceſſus Hypocranii ſpecies, de qua ſequenti capite acturi ſumus.

Experientiſſimus Medicus Lazarus Rivetius menſe Aprili anni 1646 publicavit hic Pariſiis egregium volumen. Obſervationum, tum propriarum, tum ab amicis communicatarum, in iſto opere Petrus Pachequus, Medicus Lunellenſis trigeſima octava harũ Obſervationum, loquitur de tribus capitis abſceſſibus, qui omnes, ſi quis rectè circumſtantias conſideret, videntur inter cranium ac duram Meningem conſtitiſſe. Quare autem abſceſſus hypocranii, à capitis contuſione aut alliſione facti, ferè lethales ſint, ut in omnibus illis tribus apparuit; quo etiam referendum videtur, quod idem Medicus Obſerv. 18. ſcribit, Quotquot vidit ex caſu per aures ſanioſam materiam reddere, omnes de medio ſublatos fuiſſe: quum abſceſſus iſti ab internis cauſis orti, de quibus propriè egimus iſto capite, haud raro ſalutariter terminentur; ejus rei haud difficilis eſt petitis conjectura. *Arnoldus Boot de affectibus omiſſis c. 1.*

VOMICA HYPOCRANIA.

EST aliud inter Cranium ac Meningem Abſceſſus genus in devexiori capitis parte ad alterutrum latus, ſecus oſſa petroſa, oriri ſuetum, non ex ſanguine cum alienis humoribus affatim permixto, uti illud modò explicatum, ſed ex mero ſimplicíq; (qualis in venis continetur) idq; intra cyſtin propriam, cujusmodi abſceſſus peculiari nomine Vomicæ appellantur. Origo illi ab externa violentia, validoq; capitis ictu aut illiſione, unde rupta aliqua ex venulis Cranium vel Meningem perreptantibus, aut hanc illi alligantibus, ſanguinem in intermedium ſpacium profundit: cui ſolers natura confeſtim tenuia quædam ex ipſo fila deproperans, ac undiq; reus inſtar circumtendens, iisq; alia ſuper aliis interſerens, ac obliquis quoq; transverſiſq; fibris omnia inter ſe firmiter atque arctè ligans; eodem artificio, quo membranæ in utero ſemini genitali ſtatim a conceptu circundantur, parvo temporis ſpatio detexit firmum denſumq; folliculum, intra quem concluſus cruor paulatim à ſtatu ſuo demutatur, atq; in pus excoquitur. Hic Abſceſſus, ſeu folliculus purè plenus, ſemper una in ſede ſtabilis permanens, quum neq; evagandi ſpatium detur, ut qui emiſſis quoq; quibusdam filamentis vicinæ Meningi alligetur; efficit in eo latere, in quo conſiſtit, jugem cujusdam ponderis ſenſum, ac moleſtiſſimum dolorē, à compreſſione ac diſtenſione Meningis, cui à latere incubans, eam longius à cranio divellit, atque, ut ſibi locum faciat, ad interiora impellit obnixam, inq; annuum ac naturalem ſtatum redire ſemper adnitentem. Hujus mali, ſi omnia attentè examinentur, cognitio haudquaquam difficilis eſt; curatio verò necquicquam à Medico ſperetur, quandoquidem Cranii perterebrationem, quæ ſola ei ſuccurrere poſſet, nullo modo hic moliri licet, ob oſſis petroſi naturam conſtitutionemq; illi perforationi variis de cauſis, cuivis Anatomiæ perito ſponte obviis, penitùs ineptam, quod ſi ulterius in oſſe ſincipitis eandem inſtitueris, fruſtrà ægrum excarnificabis; ſiquidem diſtantia ac ſitus incommoditas præpedient, ne ullus inde ad extrahendũ Abſceſſum fructus capi queat. Medico tamen neceſſarius ſcitu hic eſt caſus, ut ſi quando ei ſe obtulerit, poſſit exiſtimationem ſuam tueri, noſcensq; haud ſuæ opis rem eſſe, abſiſtat vana nihilq; profutura curatione ægrum torquere, cui hoc tamen in rebus mæſtis ſolamen ſupereſt, quod ſicuti peſtem in capite circumgeſtat humanis præſidiis omninò inſanabilem, ita forte caſu improviſo, ubi Deo viſum fuerit, aliquando ab eo liberabitur; id quod civi cuidam Londinenſi haud ita pridem uſu veniſſe compertum habeo. Hic quum ad ſex ſeptemve annos iſta ærumna laboraſſet, & plurima in Medicos, utpote in re lautiſſima conſtitutus, erogaſſet incaſſum, cum vix quisquam, ut in affectu inſolenti, exploratum haberet ejus malum, pleriq; verò ne tenuiſſimam quidem ejus ſuſpicionem animo conciperint; quodam die, dũ in publico obambulat, illiſa eſt in aurem ejusdem lateris, in quo moleſtos illos ac diuturnos cruciatus perpetiebatur, grandis pila ſive follis qualibus per hyemem ac gelu (erat ea tempeſtas anni) Londini aliisq; Angliæ locis in plateis ludere pueri conſueverunt. Felix hic ictus impetu ſuo ac capitis concuſſione, rupit vomicæ cyſtin, unde proſiliens affatim pus viam ſibi vi fecit in auris meatũ, per quem copioſè ac ſubitò foras profluens, momento ægrum omni cruciatu liberavit, atq; priſtinæ ſanitati, tot jam per annos in omne deinceps ævum deſperatæ, inopinantem reſtituit, & vixit poſteà incolumis valensque, nullis prioris mali veſtigiis relictis quanquam cyſti intus relicta; ſive ea poſt excuſſum omne pus, penitus exarefacta & leviſſima effecta, deſiit Meningi moleſta eſſe; ſive ipſi ſenſim agglutinata tanquã congener ſubſtantia, in unum cum ipſa corpus coaluit; ſive alio quopiam modo obliterata eſt. *Arnoldus Boot de Affectibus omiſſis c. 2.*

VOMICA CEREBRI.

SIcuti inter Cranium ac Duram Membranam naſci Vomicam ſuperiori capite demonſtravimus, ita quandoq; inter duas Meninges, duram ac tenuem, idem fit, interdum verò intra ipſam quoq; Cerebri ſubſtantiam. Hujus rei luctuoſum mihi exemplum intra hunc annum oculis meis uſurpavi in Elia Struns, Ultrajectino, ſororis meæ natu maximæ, Agnetæ Boot, marito *κηδεστῇ*; qui Ordinũ Ductoris (ſergeant major hodie dicitur) munere, diu functus, ac Portmuthi præſidium agitans, cum excitus inde eſſet a Guilhelmo Walleto, Parlamentariorum Duce, ut prælio, quod contra Radulphum Hoptonum, Regiarum copiarum in iſtis partibus Præfectum, parabat, in iſto prælio, quod paucis poſt diebus ſecutum eſt ad Vicũ Cheriton, haud procul urbe Wintonienſi, ſeu Winchelſtria, in Suſſexiæ Comitatu, duo periculoſiſſima in capite vulnera accepit, dum ordines partis equitatus, turbatos per ipſius abſentiam (quum ad ordinanda quædam Tormenta ænea, quorum cura ipſi concredita erat, brevem ex illo loco excurſum feciſſet) reſtituit, inclinatosq; in fugam animos hortatione & exemplo confirmare laborans, atq; ad inſtaurandum præliũ accedens, primus ipſe in hoſtē tenditens, ſolo galero caput tectus, abſente atq; in diverſam aciei partē abrepto armigero, cui in excurſu illo aſſervandã tantiſper galeã tradiderat. Vulnus utrumq; erat in ſiniſtra capitis parte, unũ in fronte, gladio cæſim adactum, mediofere inter partem capillatam ac ſupercilium ſpatio,

ſecundum oculi ductum, ad trium quatuorve digitorum transverſorum longitudinem, alterum in averſa capitis parte, in declivitate oſſis Bregmatis, haud multo ſupra confinium ſuturæ lambdoidis, globulo plumbeo illatum, non in directum emiſſo, nec introrſus adacto, ſed qui inflexum leviter in dexteram caput in tranſitu deſtrinxerat. Domum in lectica delatus, à Chirurgis Porſmuthenſibus ita curatus eſt, ac ſi cute tenus duntaxat ſauciatus fuiſſet; quum utrique vulneri ſubeſſet ingens cranii fractura, diligentiore paululum ſpecilli attrectatu facilè dignoſcenda. Hoc in frontis quidem vulnere, quod penitus conſolidarunt, nunquam ab iis deprehenſum, haut prius patuit, quàm diſſecto poſt mortem capite. In altera autem plaga, quum illa jam pænè ad cicatricem perducta, abſq; ulla evidente cauſa recruduiſſet, de majore diligentia adhibenda moniti, atque à Medico quodam, Cicheſtria excito, adjuti, eam tandem repererunt, reſciſſoq; tunc vulnere & ampliato; ad latus fracturæ trepano magnum cranio fruſtum exemerunt, concretumque ad ſemicorruptum ſanguinem, qui membranæ incubabat, abſtulerunt, quum ipſa nihil inde vitii contraxiſſet, prorſuſq; rectè ſe haberet. Ex eo tempore, cùm & frontis vulnus pænè integrè conſolidatum eſſet, & alterum hoc, ab omnibus pravis ſymptomatis liberum, via progrederetur, cœpit melius ſe habere æger, vireſq; ſenſim recipere, & lucem, alloquium, corporis motum melius in dies tolerare. Sed cùm cunctis ſignis defunctus jam omni periculo, certoq; paſſu ad ſanitatem vadete videretur, præter expectatum extinctus eſt vigeſimo octavo Aprilis, anno 1644. exacta tunc quarta ſeptimana, ex quô vulnera illa acceperat. Dura Meninx, qua terebrato Cranio ſubjacebat, & aliquanto longius circumcirca, repentino ſphacelo corrupta, nigricabat penitus, cum omni antea tempore, & paucis adhuc ante mortem horis colorem omnemq; conſtitutionem naturalem integra retinuiſſet. Apertum defuncti caput juſſu meo, qui pauculis ante diebus, ex Hibernia iſthac prænavigans, fortuito caſu Porsmutbum delatus fueram, exhibuit illam oſſis frontis fracturam ſeu fiſſuram, de qua ante dictum; quæ licet profunda, atq; ad internam ſuperficiem penetrans, & digitos aliquot transverſos longa, toto illo quatuor ſeptimanarum ſpatio nunquam ullo pravo ſymptomate moleſta fuerat, aut vicini vulneris conſolidationem præpediverat. Quum autem ablata in orbem ſuperiore cranii parte uſq; ad aures, & detracta quoque dura Meninge, eximendo Cerebro intenti eſſemus, profluxit ſubito per dextram aurem magna ſanguinis vis, non minus unciis octo aut decem, quantum conjecturâ æſtimare licebat, à naturali ſtatu penitus demutati, non craſſi aut grumoſi, ſed liquidioris etiam quam par erat, ac ſummè atri. Attentiùs indaganti unde is prodiiſſet, deprehenſum eſt vomicam in contigua Cerebri parte intraq; ipſam ejus ſubſtantiam latuiſſe, cujus tunica a Chirurgô diſrupta fuerat, dum manum inter reſiduam cranii portionem, ac Cerebri corpus adigens, digitos longius introrſum atq; ad latus impellit. Totô tempore, quod vulneribus ſupervixerat æger, conqueſtus fuerat de ingenti ac valde cruciabili dolore in iſto capitis latere, non fixo unâ ſemper in ſede, ſed qui viciſſim modò in fronte paulo ſupra ſupercilium, modò in occipitio affligeret. Hunc judicare licebat ab iſta vomica prodiiſſe, quæ tenui Meningi intus proxima, & fibris etiam alligata, non poterat ei non ſummè moleſta eſſe. Apparet autem vomicam iſtam habuiſſe originem ex ſanguine effuſo, è vena dirupta ex repercuſſu ictus, quo diverſum occipitis latus à globolo plumbeo læſum fuerat; cujusmodi repercuſſiones in capitis ictibus ac vulneribus ſatis eſſe familiares notum eſt. Quod verò ſanguis eo modo, quem diximus, corruptus, nec in pus excoctus fuerat, ejus rei cauſa adſcribenda eſt caloris in capite debilitati; quem valdè infractum fuiſſe ipſis primum vulneribus, jacturaq; ſanguinis ex iis profuſi, deinde cranii terebratione, ac cruciatibus iſtam curationem comitantibus, manifeſtum eſt. *Arnold. Boot c.3.*

DE SUTURIS.

OBSERVATIO I.

Calvariæ ſolidæ ſine ſuturis, vel iisdem obliteratis notatæ.

IN Platæenſi ſtrage Perſæ caput repertum, nulla prorſus ſuturarum commiſſura. *Herodotus lib. 9.* Cui Aratus ſuccinere videtur.

Πολλαὶ δ' ἀῤῥαφέες κεφαλαὶ πάγεν ἀνθρώποισι,

Ideſt: *Capitum pleraque hominibus citra ſuturas compacta ſunt.*

Arrianus Æthiopum capita ſuturis nullis eſſe laxa prodidit. *Calius lib. 13. c. 28. A. L.*

Jam & viri caput viſum ſine ulla ſutura eſt. *Ariſtot. lib. 3. c. 7. de Hiſtoria animalium.*

Raro calvaria ſolida ſine ſuturis eſt, locis tamen æſtuoſis facilius invenitur. *Celſus lib. 8. c. 1. de re medica.*

Patavii vidimus in Anatomices ſpectaculo calvariam ſolidam ſine compagibus, &c. *Alc. Benedictus, lib 4. c. 7. Anatom.*

Quod Herodotus, ac præter illum pleriq; etiam alii in Perſia calvarias reperiri ſcribunt, nullis prorſus ſuturis interſtinctas, ipſeq; Ariſtoteles ſuo tempore viri calvariam abſq; ſuturis repertã tradit, neutiquam miror: cum valde ſenum calvariæ nobis ſuturarum ſitum duntaxat, idq; perquam obſcurè referant, nullâ interim ſuturæ conſpicuâ imagine. Neq; profectò mirum eſt ſenibus ſuturas concreſcere, ſiquidem illis vertebras uniri connaſciq; cernamus, & oſſium quoq; ſupercilia proceſſuſque ita ipſis excreſcere conſtet, ut conſuetis motibus illorum oſſa agi nequeant. *Veſalius lib. 1. c. 6. de Hum. corp. fabrica.*

Non teperi quatuor vel ſex, ſed plurimas calvarias, quæ deſtitutæ erant omnibus ſuturis. Vidi etiam quaſdam, quibus deerat coronalis, aliquas quibus deerat una ex reliquis ſuturis. Vidi etiam aliquot, quibus deerant omnes tam anteriores quam poſteriores, & laterales. Ideo non venit probanda ſententia Ariſtotelis, quod ſaltem ſuo tempore unum caput tale ſit repertum, quia ego plurima vidi. Sed nullum reperi caput tenerum vel puerile, in quo non fuerint omnes ſuturæ: in ſenum præcipue calvariis nullas reperi. *Fallopius Commen. ad lib. Gal. de Oſſibus. Et lib. Obſ. Anatom. ad Petr. Mannam.*

Quandoque in nonnullis tam viris, quam fœminis, calvaria abſq; ſutura & commiſſura ulla reperitur. *Luſitanus Cent. 6. Curat. 100.*

Bononiæ Doctor Arantius Anatomicus publicus mihi in ſuis ædibus cranium anteriori eminentia, & coronali ſutura, ſquamiformique commiſſura privatum, oſtendit. Alio in loco inveni cranium, omnibus ſuturis deſtitutum. *Coiter. in Obſervat. Anatom. & Chirurg.*

Calvariam ſine ſuturis apud Franciſcum Stabilem Neapolitanum Philoſophum & Medicum excellentiſſimum perſpeximus. In ſimili enim hoc evenire facillimum eſt. In quibuſdam vero cranii ſuturæ ſubſtantia contigua eſt, contiguitate adeo compacta, ut omnino continua appareat, ac difficillime ſeparabilis, ut in quorumdam ſenum capitibus videre eſt, in quibus oſſa calvariæ, præterquam in temporibus ita in ſuperficie inſeruntur, & propemodum uniuntur, ut unum tantum eſſe credantur. Quemadmodum in cœmeteriis, rectiuſq; in anatomicis adminiſtrationibus cum oſſa admodũ exiccata non ſint, inſpici poteſt. Noſtrates etiam atteſtantur anatomici multoties calvarias ſu-

turis

turis ſenſus effugientibus arctiſſimiſque ut vix agnoſci ac divelli poſſint, munitas ſe inſpexiſſe. *Joannes à Cruce cap. 2 Sect. 1. lib. 1. Chirurg.*

Albertus, Marchio Brandeburg. Natus Anno 1414. Novembr. 24. Germanicus Achilles cognominatus: habuit calvariam ſine ſuturis, quæ etiam nunc hodie adſervatur Heilbronnæ, ut refert *Reinerus Reineccius, in Chro. Brandeb.*

De Calvariâ ſolidâ, abſq; ſuturis confer. & *Zvvinger. Theatr. V. H. pag* 291. Item *Alb. Benedict. lib. 4. hiſtor. hum. corp. cap. 7. Rolfinc. lib. 2. Diſſert. Anatom. c. 22.*

OBSERVATIO II.

Calvarias ſuturis præditas firmiorem valetudinem præſtare, contra Celſum.

RArò calvaria ſolida ſine ſuturis eſt, locis tamen æſtuoſis faciliùs invenitur. Et id caput firmiſſimum atque à dolore tutiſſimum eſt: ex cæteris quò ſuturæ pauciores ſunt, eò capitis valetudo commodior eſt. *Celſus lib. 8. c. 1. de re medica.*

Hoc veriſſimum, ſi ſolum externas injurias conſideres: At ſi etiam internas, falſum. Eſt enim magis morbis obnoxium, propter retentos vapores fuliginoſos. *Robertus Conſtantinus in adverſariis ad Celſum.*

Celſi ſententia eſt partim vera, partim falſa. Si enim intelligas de affectibus, qui habent dolorem à cauſa interna, tunc tantum abeſt ut non doleant, ut magis doleant: cum plurimæ reperiantur affectiones, quæ oriuntur à vaporibus & fuligine retenta Si vero intelligimus de doloribus, qui oriri poſſunt vel à mora ſub ſole, vel à frigiditate ambientis aeris, ſua ſententia eſt veriſſima: Quia cùm non adſint ſuturæ, non datur tranſpiratio aeris externi calidioris aut frigidioris. Ideo intelligenda eſt ſententia Celſi de doloribus qui proveniunt à cauſa extrinſeca. *Fallopius in Comm. ad lib. Gal. de Oſſibus.*

Patavii ſuperioribus annis juvenem quendam propinquorum voluntate ad me delatum, domi in magna amicorum corona ſecuti, qui diutino capitis dolore vexatus nullis remediis ſanari potuerat, in cujus calvaria vix ſuturarum veſtigia apparebant, adeo erat compacta ut in unũ coacta capitis oſſa viderentur. Quamobrem pro comperto omnes, qui tunc aderant, habuerunt, non aliunde ingentem ac fere continuum capitis dolorem profectum eſſe, quàm ex arctiſſima illa oſſiũ compoſitione, ex qua nullus exitus patebat fumidis illis craſſiſq; vaporibus, qui & perpetui doloris cauſa fuerant, & tandem mortem intulerant. Sed neq; ſemel id mihi contigit experiri; complures etenim ſecui, qui dum viverent in frequentem capitis dolorem incidere ſolebant, in quorum calvariis exiguas ſuturas & eas coagmentatas invenimus. Neque in viris modo, ſed etiam in muliere, quod mirum fuit, ut vix credibile. Nudatum enim ac detectum illius caput, fere ſine ſuturis offendimus. Et hæc pariter multo magnoq; capitis dolore quam diutiſſime affecta atq; afflicta, poſtremo phreneſi laboravit, & mortua eſt. Certiſſimum ergo argumentum nobis erit capitis ſuturas non modo conferre ad ſalutem corporis tuendam, verum eo plus conferre, quo majores laxioreſq; fuerint Quare Cornelii Celſi ſententiam ego nunquam approbare potui, aſſerentis capita ſine ſuturis non modò validiſſima eſſe, ac firmiſſima, ſed etiam ab omni penitus dolore immunia, eaq; reperiri in calidis & æſtuoſis regionibus. Nam ille extrinſecus tantum cauſas caput lædentes animadvertit. Quod ſi Celſi vera eſſet ſententia, imbecilliora eſſent capita, & ad patiendum promptiora, quæ inſignes ſuturas haberent, quam quæ aut exiguis eſſent prædita, aut eiſdem prorſus carerent. Cùm verò contra res habeat, majuſq; impendeat damnum ipſi cerebro ab internis fuligioſis recrementis, quam ab externis noxis, concludendum eſt, à dolore longe tutiora eſſe capita ſuturis amplioribus, quam iis ipſis deſtituta, aut exilibus admodum arctiſſimiſq; interſecta. *Columbus lib. 1. cap. 5. Anatom.*

OBSERVATIO III.

Variare plurimum ſuturas.

SAgittalis interdum, & in primis quibus lata anguloſaq; admodum frons obtigit, per frontis medium ad naſi uſq; ſummum, at non adeò inſigni atq; in ipſo vertice complexu, exquiſitave adeo ſuturæ compage, prorepit. At id nonnulli viris omnibus, alii autem mulieribus peculiare eſſe, falſo contendunt: cum rariſſime in viris, atq; adhuc multo rarius, aut vix unquam in mulieribus id accidere, non obiter animadvertimus. Et hoc vel inde conjicias, quod ex viginti quæ in cœmiteriis occurrunt calvariis, vix duas, cui frontis os dividatur, reperies: neq; ulla, etſi ſecus tradiderit Ariſtoteles in ſuturarum enarratione prorſus aberrans, viris ac mulieribus hac in parte univerſim videtur differentia. Et paulo pòſt. Non deſunt etiam, qui infantibus hanc ſuturam per medium occipitii oſſis ad foramen uſque dorſali medullæ viam porrigens deſcendere, totumq; occipitii os dividere aſſerant: quod ſane & nos quoq; obſervavimus. Verùm potius ea diviſio ad unionem coaliniimque, quam ad ſuturæ ſpeciem referenda eſt: cùm hæc cartilaginis beneficio in pueris perficiatur, & in ætate provectioribus nullum hujus diviſionis rudimentum occurrat. Unde etiam ejusmodi diviſionis ratio non hic in ſuturarum ſermone, ſed potius in occipitii oſſis deſcriptione enarranda. *Veſalius lib. 1. cap. 6. de corp. hum. fabrita.*

Conferatur quoq; *Rhod. Mantiſſ. Anatom. Obſ.* 1. ubi ſuturam ſagittalem in viro ad naſi uſque radicem protenſam, refert.

Suturæ craniis omnibus non eodem ſunt loco ſitæ, ſed quibus eminentia, quæ ad frontem eſt, perit, deeſt quoque ejus partis ſutura: ut quibus perit eminentia ad occiput, deeſt lambdoides ſutura, tuncque T, literæ formam habent relictæ capitis ſuturæ: ut H, cum utraque eminentia ſervatur: X, verò cum utraq; perit. Harum porro & figurarum & ſuturarum vitia Galeno ſcripta, in noſtris craniis haud ita crebro apparent, præterquam quod coronalis ſitu in his maxime variat. Extremis enim finibus nunc in ſuturam ſphenoidi & oſſi petroſo communem incidit, nunc anterius, nunc poſterius & ſumma parte ſua nunc fronti propinquae magis, nunc vertici. Obelæa quoq; rectave ſutura non raro ad naſum uſq; per os frontis medium deſcendit. Domi lambdoides denique eſt mihi duplex, etiam trium digitorum intervallo diſſita, & utraq; aliis duabus ſuturis æqui diſtantibus conjuncta. In eo autem cranio, pars poſtica erat ampliſſima, & longius ultra ſpinalis medullæ foramen exporrecta. Multa quoque alia in cæteris ſæpiſſime variant, ſed quæ ſunt naturæ conſuetiora, ſcribimus: quæ autem raro eveniunt, unicuiq; obſervanda relinquimus. *Sylvius Com. ad lib. Gal. de Oſſibus.*

Sagittalem *Galenus in libello de oſſibus* ſervari ſemper affirmat: ubi ex profeſſo agit de variis capitum figuris: reliquas vero duas teſtatur deleri, aliquando ambas, aliquando alterutram tantum. Ego vero (pace tanti viri dixerim) utrumq; falſum eſſe affirmare auſim, ſexcẽta millia capitum inſpicere manibuſque mihi attrectare per otium licuit multis in locis, ac præſertim Florentiæ in D. Mariæ Novæ ampliſſimo Xenodochio, ubi per innumera propemodum ſecula demortuorum oſſa in elegantiſſimas ſtrues digeſta ſervantur: necnon Romæ in communi gentium omnium cœmeterio, quem Campum ſanctum nominant, & tamen ne unum quidem cranium cernere potui, quod figura non naturali conſtaret, ac cui ſutura illa deeſſet. Et paulò poſt.

Atque

Atq; ut prætermittamus, quod in aliquibus grandiores ac laxiores appareant, in aliquibus exiles & compactæ magis, illud eſt tamen adnotandum, in quibusdam calvariis tam virorum quam mulierum, quicquid alii dixerint ſagittalem ipſam per mediam frontem uſq; ad naſi ſummum deſcendere: ſed hoc rarò admodum accidit. Quamobrem vix ſatis mirari poſſum Ariſtotelis diligentiam, qui differentiam in viris & mulieribus, quo ad ſuturas, quæ nulla eſt, obſervavit. *Columbus lib. 1. c. 5 Anatom.* Capitis ſuturas vario modo ſe habere comperi: nam in quibuſdam nullo pacto erant conſpicuæ, aliis ſutura recta deerat: huic erant oſſa triangula, illi quadrangula: alii ſagittæ ſpecie, aliiſque id genus figuris ſuturæ circumdatis. Eam tamen figuram, quæ X, Græcam literam imitetur, *de qua Hippocrates & Galenus meminerunt*, fateor me nunquam vidiſſe: licet lynceis pene oculis ſæpenumero inquiſiverim. *Idem lib. 15. Anatom.*

Non advertunt aliqui os, quod A, literam imitatur non ſemel in bene conformato cranio multiformes ſuturas obtinere: interdumque vel transverſa ſutura dividi, vel gemina circumſcribi, perinde ac ſi triangulus major minorem undiq; comprehenderet. Et paulò poſt: Sagittalem ſuturam (quamvis hactenus nemo animadverterit) frequenter deeſſe invenio: & paucis ante diebus in publico Theatro quindecim ejus formæ calvarias ante oculos omnium cernendas & examinandas expoſui, in quibus obelæa ſutura penitus deeſt, nullumq; veſtigium ſui oſtendit, quamvis aliæ ſuturæ ſint concinnæ & eleganter exculptæ. *Euſtachius lib. de Oſſibus.*

Crania viſuntur, quæ anteriore ſuturâ carent: alia quæ poſteriore, nonnulla etiam aliquando quæ nullam verarum obtinent, ſed ſolis mendoſis ſunt notata. Sed & notabis aliquando ſagittalem ad naſi harmoniam uſq; excurrere: ſæpe & in occipite tres vel quatuor cernuntur ſuturæ, ſic ut planè certus non ſit ſuturarum numerus. *Pareus lib. 4. c. 3.*

Habeo domi σκελετὸν viri annorum xxxv. cujus Anatomen Pictavii Anno Domini M D.LXXV. cum doctiſſimis Doctoribus Medicis Fran. Ulmo & Rena Morenio, collegis meis adminiſtravi, qui unicâ λαμβδοειδῆ ſuturam in calvaria habet, & tamen utrâq; projecturâ caret. Habeo & aliam calvariam, cujus ſola ſagittalis ſutura obliterata viſitur, reliquis duabus coronali & lamboide integris, contra Galeni ſententiam, libro de oſſibus. Denique, quod apud diligentiſſimum noſtræ ætatis Chirurgum Regis primarium Ambroſium Parœum me legiſſe memini, ſæpiuſq; obſervavi, λαμβδοειδῆς ſutura in angulo ſuo duplex triplexve quandoq; invenitur. Et quibus omnino ſuturæ pereunt, vel duæ, ut in meo σκελετῷ, & calvaria illa, cujus mentionem feci, unum aut duo foramina non raro ſecundum λαμβδοειδοῦς τοῦ βρέγματος oſſibus apparent, valde conſpicua. Quis igitur jam de Hippocratis theſi ambigere poſſit. *Vertumanus Comm. ad lib. Hipp. de Vuln. Cap.*

De ſuturarum capitis varietate varias proponit obſervationes *Bartholin. Cent. 1. hiſtor. 51.* qui etiam *Cent. 2. hiſt. Anat. 30.* de ſuturis capitis eminentibus lectu digna recenſet. De ſuturis Æthiopum confer *Riolan. Encheirid. Anat. & Pathol. pag. 435.* De vertice humano, & ejusdem oſſiculo varia notatu digna proponit *Camerar. Syllog. Memorab. Centur. 5. part. 15.*

Observatio IV.

Suturas quidam etiam in majore ætate hiulcas habent.

QUidam laxas & hiulcas ſuturas, ut pueri, & nonnulli etiam homines, habent; (quod in Govino cognato meo, XLV annos nato Pictavii, obſervavi, qui univerſali nervorum reſolutione perierat, calvariaq; tenuiſſima erat) alii magis compactas, ut fere [illegible] *Idem loco citato.*

De ſuturarum laxitate, & diſceſſione conſul. etiam *Barthol. Cent. 5. hiſt. 92.* Digna quoq; memoratu ſunt quæ refert Boetius;

SUTURARUM DISCESSIONE.

FRequens eſt in Hibernia ut Capitis oſſa à ſe diſcedant, ac notabili ſpatio dehiſcant, præcipuè in Coronali ſutura, ſed & quandoq; in ſagittali, idq; à cæca ac interna cauſa, abſq; ulla externa occaſione aut violentia; cui malo promiſcuè obnoxii ſunt viri æquè ac mulieres, nec teneri modo ac delicati, ſed duri quoque ac robuſti, ipſiq; adeò agreſtes, ſolibus & frigoribus, & omnigenis aeris injuriis laboribuſq; in ſummam corporis firmitatem durati. Comitatur hanc Diſceſſionem magnus capitis dolor, à lancinatione Duræ Meningis, quæ Cranio plurimis fibris in pleriſq; corporibus alligata, ad iſtud oſſium divortium diſtenditur, atque in diverſa divellitur. Hunc dolorem non eſt tollere vel placare ullis aliis remediis, præterquam oſſium iſtorum ad naturalem ſitum reductione; quæ & ſponte evenire ſolet, ſed ut plurimum non niſi aliquot diebus prius elapſis. Itaq; præſtat non expectare naturæ conatum, ſed eum prævertere; præſertim cum interdum in aliquot ſeptimanas ea celset, notoſq; habeam qui menſem integrum ſic excruciati, poſteà tamen coacti fuerant implorare opem eam, quam magno ſuo malo tamdiu neglexerant. Unicum autem hic eſt in manibus præſidium, quibus prehenſum utrinq; caput, à fronte & ſummo occipitio, ſi coronalis ſuturæ compages laxata eſt à lateribus verò, ſi in ſagittali eſt vitium, ſenſim ac blandius primò adduci, poſteaque validius ſtringi debet, donec in unum oſſa coierint: quo facto ne ſtatim ſecedant rurſus, mantili aliquo validiſq; faſcis caput arctiſſimè ligandum, iteratiſq; ſæpius in orbẽ ſpiris fideliter coercendũ eſt, atq; ita in duos tresve dies relinquendũ: quo toto temporis ſpatio quieſcere debet æger, atq; ab omni corporis exercitio capitiſq; motu abſtinere. Operatio iſta ſatis facilis eſt, quã tamen pauciſſimi chirurgi peragere noverunt; quum multæ ſint paſſim mulierculæ, quæ talẽ ejus uſum ſibi comparaverũt, ut promptè admodũ ac feliciter eã expediant. Meminit quidẽ hujus ſuturarum dehiſcentiæ ſenertus Praxeos libro primo, parte prima, capite XI. cui titulus, De morbis ſolutæ unitatis in capite & cerebro; dicens, aliquando à cauſis internis ſuturas capitis disjungi, ut inter eas evidens ſit diſtantia, quod eveniat humorum diſtendentium copiâ, docente Ægineta & tale exemplum recitare Jacobum Fontanum, Practicæ libro primo, capite tertio, de quodam juvene, in cujus diſſecti capite quatuor digitos diſtabant, unde ingens copia ſeroſi humoris, intra cerebrum collecti, effluebat. Etiam Peſtis, quæ anno 1622. in Polonia graſſata eſt, tantam fuiſſe ſævitiam, ut eâ extinctis cranium rumperetur. Sed totum iſta de re ſermonem claudit iſtis verbis, Rariora hæc eſſe, & incurabilia: quæ ſatis indicant, alterius eſſe generis ſuturarum diſceſſionem ab ipſo memoratam, & illam de qua nos præſenti capite egimus: Idemq; dicendum de duobus illis exemplis, qui à Fabricio centuriæ primæ obſervatione primâ memorantur. *Arnoldus Boot cap. 4.*

Ceterùm veſticem capitis & ſuturam Coronalem hyeme non detegendam monet *Piſo Obſ. 4.*

FISSURA.

Observatio I.

Cranii fracturæ ſpecies, quæ fiſſura & vulgò rima dicitur, mulieri mortem attulit.

PRima diſſectæ calvariæ differentia, Rima dicitur, quam Græci ῥωγμὴν appellant. Hæc calvariæ eſt perſumma diviſio, rimave profundior, in qua nequa- quam

quam os vitiatum foras emovetur. Interdum adeo arcta rima hujusmodi eſt, ut ſenſum effugiat, tumque τριχισμὸς, vel τριχίασις quaſi capillarem dicas, nuncupatur, quæ quoniam ſenſum exiguitate ſua fallit, pleriſq; ſic affectis mortis cauſa fuit, *ut Paulus lib.9.c.90.* teſtatur, & non raro experientia ipſa docet. Memini olim dum Avenione medicinam factitarem caſum accidiſſe hujusmodi: ut non ſatis perſpecta rima mulieri cuidam ſecundum frontem vulneratæ, mortis cauſam attulerit. Quoniam verò res eſt animadverſione & ſcitu digniſſima, hiſtoriam recenſere ad veri fidem, haud pigebit, quòd *authore Gal. 9.meth.* exemplorum ea ſint pro potioribus habenda, quæ ipſi oculis uſurpavimus. Erat mulier quædam florenti ætate, eleganti formâ, ac bono corporis habitu prædita, quæ viro cauponi nupſerat ejus diverſorii Avenionenſis, cui Gryphus avis inſigne erat. Ad cauponam cum multi inſolentes impuriq; homines accederent, ut ferè fieri ſolet, ubi ſe mero multo impleſſent, unus aſſidentium probe potus, & hoſpitæ (quam, ut ajunt, deperibat) cùm propinaſſet, illaque renuiſſet, geſtans manu vitreum poculum joco vinum in illam cum projicere vellet, una & poculum vino plenum projecit, vulneratq; exiguo ac planè contemnendo vulnere mulieris frontem. Accitus chirurgus, ille officio fungens linimenta admovet, nullus capitis dolor, nulla verenda ſymptomata, nec primo, nec altero die inſecuta ſunt: tertio dolor gravis, febris, totius faciei ingens tumor, rubori & inflammationi conjunctus: mox delirium & convulſio quaſi quædam, interceptaq; vox. Apertum vulnus, multi adhibiti Medici atq; chirurgi, magnitudine caſus inopinati acciti, rimula vix conſpicua apparebat, quinto die mors. Diſſectum cadaveris caput, Prætoris urbani juſſu, ingens phlegmone intra calvariam inventa, dura meninx, tumens, dura, livore affecta, & ingenti puris copia ſuffuſa reperta eſt. Erat autem tanta puris congeſti copia, ut librarum ferè duarum pondus æquaret. Hic eventus miſerrimus fuit, illud ut verum eſſe fateamur, quod eſt paulo ante ex Pauli authoritate citatum, rimam in capite mortis nonnunquam cauſam extitiſſe. *Vallerıola c 5 Appendicis Loc. Commun.*

Vidi Bononiæ in Reverendo D. Pitanio de Pepulis, qui habebat fiſſuram capillarem in cranio, per quam deſcenderat aliqua materia, & adhibita cura cum inſtrumentis ut videretur an rimula penetraret interiorem ſuperficiem, cranium inventum eſt, quod ſic cum raſpatoriis per fiſſuram dilatatam exivit, & una modica & ferè nulla ſaniei quantitas, & ceſſavit ſtatim febris acutiſſima, inquietudines & vigiliæ, & omnia mala accidentia quæ aderant, & hoc etiam vidi in quàm pluribus aliis. *Marcell. Donat. lib. 5. cap. 4. hiſt. Mirab. Med.*

Occultam capitis rimam annotavit quoque *Tulpius lib. 1. Obſ. c. a.* quomodo autem cranii fracturæ non apparentes optimè cognoſci poſſint, docet *Borell. Centur. 2. Obſ 20.*

CONTRAFISSURA

Observatio I.

Percuſſorum una parte cranii, fiſſuram ſeu rimam in altera & oppoſita contrahentium Hiſtoria admiranda, contrafiſſuram & reſonitum, contra quorundam ſententiam apertè demonſtrantes.

Ἀπήχημα ſecundum nonnullos id fracturæ genus eſt, cùm non pars calvariæ percuſſa, ſed alia illi oppoſita frangitur. Id fieri poſſe *Paulus libro ſexto, c.90* negat. *Celſus libro octavo, capite quarto*, ſolere ait evenire, ut alterâ parte ictus inſederit, & alterâ fiderit. Recentiores Medici, qui de factitanda Medicina ſcripſerunt, Celſo conſentiunt, inter quos *Nicolaus Florentinus Serm. ſeptimo ſum. ſecunda. tract. quarto. cap. 1.* oculatum ſe eſſe ejus rei teſtem affirmat. Hiſtoriam namque ille narrat filioli Maſi Flunamollis, qui cum ſecundum dextrum tempus clava percuſſus fuiſſet, contuſio quidem ac vulnus parte illâ, quâ impactus ictus fuit, apparuit, rima tamen nulla aut ſciſſio ea parte conſpicua erat, patentiore quidem facto de induſtria vulnere: cumq; vigeſimo die horror, febriſq; invaſiſſent, die vigeſimo tertio livor atq; gangræna in ſiniſtro tempore illi adverſo apparere cœpit, ſummotaq; raſorio demortua carne ad calvariam uſque, cranium fractum ea parte repertum eſt. Unde conſtat fieri poſſe (*quod Paulus negat*) ut alterâ parte ictus, alterâ fractura ſciſſiove ſequatur. Quam fracturæ differentiam, quaſi ab Echo reſponſionem dicas, ἀπήχημα Græcè vocari Paulus contendit. *Vallerıola cap. 5. Appendicis Loc. Comm.*

Gentilis dicit ſe hoc habuiſſe à chirurgo fide digno, eſſe verum. Nic. Florentinus dicit ſe hoc vidiſſe in quodam artifice, qui funes faciebat, & fuit percuſſus in capite clavâ, facta fuit apertio in parte affecta, ac nihil fuit repertum: in tertia poſtea die ſucceſſit febris, & facta fuit apertio in parte oppoſita & reperta eſt ſanies in magna copia, & ego expertus ſum in multis poſtquam mortui ſunt, in quibus nihil aderat in parte affecta, & ubi feci apertionem in parte oppoſita reperi copioſam ſaniem collectam & magnam contuſionem. *Fallopius cap. 14. Comm. in lib. Hipp. de Vulnerib. cap.*

Percuſſus fuit puer annos natus duodecem in capite verſus tempus dextrum, quod vulnus parvum & contemnendum videbatur. At tertio die illi ſymptomata graviſſima evenerunt, qua de cauſa etiam raſorio ſcalpro ad cerebrum uſq; cranium raſimus. Sed quum ſymptomata ut primo evenirent, & verſus alteram partem æger dolore diceret, illico, ſupra dolentem locum aperiri fecimus ad cerebrum uſque, ubi pus jam confectum invenimus & magno applauſu ægrum curavimus, & ipſum ultra triginta quoq; dies ab Orci faucibus liberavimus. *Luſitanus Cent. 3 Curat. 42.*

Quamvis hanc fracturæ ſpeciem riſu excipit Paulus Ægineta, nec in capite humano duro nempe & pleno, ut in vaſis vitreis vacuis contrafiſſuram dari poſſe putet, à me tamen aliquando viſa & obſervata eſt. Nec valet eorum ratio qui ideo putant naturam, ex multis oſſibus ſuturarum compage contextis, caput conflaviſſe ne unius partis fractura in oppoſitam protenderetur. Locum enim id fortè habere poteſt in his quibus ſuturæ ſunt expreſſæ, & naturaliter ſitæ ac conſtitutæ. At non in his quibus vel deſunt, vel è natura ſitæ non ſunt, vel ſunt admodum confertæ, atque ita obliteratæ, ut unum veluti os ex multis coaluiſſe videatur: id fiet ſequentis hiſtoriæ commemoratione manifeſtum. Maſſi diſpoſitorum equorum cuſtodis ſervo cuidam gravis lapidis ictus in bregmate dextro eſt inflictus, unde vulnus quidem exiguum, ſed grandis contuſio tumorque extitit. Quare quò certius pateret, ſi quæ noxa oſſi inflicta eſſet, quoque facilius concretus ſanguis exprimeretur, cute patefactâ, latius apertum vulnus eſt à Theodorico Hereo Chirurgo qui ut erat peritus artifex & vir probus, nihil eorum, quæ ars præſcriberet ad curationem omiſit. Diviſione peractâ os integrum animadverſum eſt, quanquam ejus fracti multa erat conjectura, quod ſtatim ab ictu æger in terram prociderat, vomuerat, & alia fracti cranii ſigna pertulerat: quo factum eſt, ut vigeſimo primo morbi die interiret. Ego vero advocatus, qui qua ex cauſa interiiſſet edicerem, diviſo ſerra cranio, comperi in parte ictui oppoſita ingentem ſaniei copiam & in craſſa meninge ipſiusq; etiam cerebri ſubſtantia abſceſſum: ſuturam vero nullam præter duas ſquammoſas. Ratum ergo illud eſt Hippocratis authoritate, ratione & experien-

rientia confirmatum, alia parte ictum, & alia fracturam eſſe poſſe: in his præſertim quibus aut nullæ ſuturæ erunt, aut illæ admodum arctæ & valido adhæſu adeo conſertæ, ut vix appareant. *Pareus lib. 9. c. 8.* Adde eo *Amat. Centur. 3. curat. 42.* ubi pariter confirmat, alterâ capitis parte pertusâ, alteram affici, &c.

Observatio II.

Reſonitus ſeu contrafiſſura in eadem cranii oſſe commiſſa hiſtoria, fiſſa nimirum interna cranii lamina, externa integra.

NOn abſurdum eſt oppoſitam ei quæ ictum exceperit, oſſis ejusdem ac non diverſorum oſſium partem findi, in his hominibus, quibus cranium eſt bene confirmatum, & ſuturis ut natura fert & ſolet diſtinctum: fuitque & eſt germana hæc Hippocratis mens & ſententia. Id quo magis intelligatur, notandum ictui oppoſitam ejusdem oſſis partem intelligi duobus modis. Primo, cum fractura in eadem eſt oſſis icti ſuperficie, ut ſi parte alterius oſſium bregmatis, quæ eſt ad ſuturam lambdoidem ictâ, fiſſa altera ſit quæ eſt ad coronalem. Secundo cum non quæ ictum excepit ſuperficies & lamina, ſed quæ ſubjecta eſt fiſſa extiterit, cujusmodi fracturæ genus animadverti in nobili quodam equite, turmæ Ducis Stempani. Is dum in disjecta murorum caſtri Hiſdini parte propugnaret, glâde tormento manuario miſſa ictus eſt in bregmate, alioqui caſſide armato. Caſſidem quidem glans impulſa depreſſit, non fidit, imo nec cutem muſculoſam, nec cranium, quod ſaltem cerni poſſet, nihilominus ſexto die apoplecticus interiit. Ego vero ſciendi avidus, quæ ipſi juſta interitus cauſa extitiſſet, cranio diviſo animadverti fractam laminam ſecundam teſtaſq; ex ſe remittentem, quibus tanquam aculeis cerebri ſubſtantia aſſidue compungebatur, integra interim cranii lamina prima. Simile exemplum feci poſtea cernere Capellano Regis & Caſtellano Reginæ primariis medicis in Rhotomagenſi expugnatione, *Idem Pareus loco citato.*

Observatio III.

Cranii lamina interna fiſſa, externa illæſa, hiſtoria alia.

VIdi in Scholari nobili Brixienſi, vulnerato in poſteriore parte capitis à gladio gravi, ubi erat ſedes teli, nos deradebamus os, ubi nullam rimam, nullam contuſionem invenimus: neſcio quomodo factum ſit, ut voluerim deſcendere ad meditullium, abraſi integerrimam illam partem, & perveni ad alteram laminam. ubi reperi fiſſuram magnam & inſignem. Si nos dimiſiſſemus ſine deraſione, quid actum eſſet, de illo juvene? ratio autem eſt, quia pars exterior patitur contuſionem, quæ communicatur interiori laminæ, quæ durior eſt, & ideo ſuperficies interna ejus vitrea dicitur: quare externa in eodem ictu poteſt cedere in ſeipſam, & interior cum non poſſit cedere in ſeipſam, contrahit rimam: cum ergo magnum ſeſe vobis offert vulnus, abradite uſque ad interiorem laminam, *Fallopius Comment. in lib. Hipp. de Vuln. capitis c. 13.*

De cranii fracturâ ejusque depreſſione, laminâ exteriore ſalvâ digna lectu commemorat *Jo. Scultetus Obſ. pag. 37. & 79.* Cæcam v. cranii fracturam notavit *Hildanus Cent. 5. Obſ. 23. Tulp. l. 1. c. 1.*

Observatio IV.

Cranii lamina interna rupta animadverſa.

RInaldus Corteſius, in Noſocomio Sanct. Spiritus, Chirurgus, cranium oſtendit, in quo inferior cranii lamina ſeu tabula (ut vocant) ſine ullo in exteriori apparente rupturæ ſigno, rupta erat. *Petrus Sperer ius.*

De Effractura seu depreſſione oſſium.

Observatio I.

Cranii effractura ſeu oſſis depreſſio ut ingenioſe tractata.

NOtandum eſt, nunquam Trypanon, nunquam Vectem oſſi penitus fracto, applicanda eſſe, ne ipſius compreſſione ſubjectæ lædantur membranæ. Ergo oſſi quidem ſano applicabuntur ea, ſed quam fieri poterit, proxime fracturam, ut cranii quam minimum eximatur, ne cerebrum oſſeo ſuo operculo denudatum noxam contrahat: nec vero effracturas, ut nec fiſſuras ſi longius proceſſerint perſequeris uſq; ad extremum, contentus exitum ſaniei aperuiſſe, & id oſſis avulſiſſe. quod membranas pungebat. Callo enim genito & ſuppoſito, cranii, ut & reliquorum oſſium, fracturas natura reſarcire ſolet: *quemadmodum ab Hippoc. & Galen. teſtatum legimus*; in quem finem illa providentia ſingulari geminas cranii laminas alimentaria quadam & ſanguinea materia infarcivit, ut hac tanquam medulla oſſis jacturas repararet. Ergo ejus rei nuper patuit veritas in ſervo D. Grolo gravi mulini pedis calcitratu effracturam in coronali oſſe paſſo: Id ipſe cum intelligerem, trigona ſectione cutem muſculoſam eo conſilio parte illa diviſi ut terebram liceret admovere. Sequenti die ergo terebrato oſſe, cum de illo extrahendo cogitarem, imo ipſum jam terebra diviſum avellere conarer, enormem effracturæ productionem, ex oſſis ſub manu vacillantis mobilitate, cognovi: à media enim fronte uſq; ad minorem oculi canthum protendebatur. Itaq; extrahendi & conſilio & conatu miſſo, ægro ſatisfactum putavi, ſi os ipſum depreſſum erigerem altius: ſic enim non jam craſſæ meningi comprimendo moleſtum erat, & concluſis materiebus, per diviſionem ſerra factam exitus patebat. Quo factum eſt, ut tandem convaluerit, niſi quod inde altero lumine, quod ad fracturam erat, orbatus eſt. *Pareus lib. 9. c. 6.*

Observatio II.

Depreſſiones oſſium raræ aliæ.

DEpreſſiones oſſium quandoque, præſertim in capite, raro tamen obſervatæ ſunt, non ſolum autem in pueris, in quibus frequentiores ſunt, ſed etiam in provectioris ætatis hominibus Scribit *Hippoc. 7. de morb. popul.* Plateæ filio, ubi mortuus eſſet, ſutura capitis valde cavata eſt, cum autem ægrotaret, ſemper manu ſinciput contingebat, maxime morti propinquus. Carpus in aureo illo, de fractura Cranii, libello ita ſcribit; Ego vidi compreſſionem magnam & notabilem in alia ætate, quam in pueritia, abſq; fractura oſſis manifeſta, & non erat rupta cutis, tamen erat concavitas in capite notabilis, & per emplaſtra ſanati ſunt, & non fuerunt mala accidentia aliqua: & nunc habeo puerum unum in cura, cujus os eſt depreſſum depreſſione magna, & nullum eſt malum accidens. Vidimus nos in Nobiliſſimo Patritio urbis noſtræ Aurelio Recordato, in ultimo ſenio conſtituto, cranium ea in parte, ubi anteriores commiſſuræ annectuntur, ſenſim & ſenſim ita depreſſum, ut inſignis admodum cavitas non ſolum tactu, ſed & viſu ibi perciperetur, quæ digitis compreſſa & pertractata dolebat, hanc ipſe incepiſſe teſtabatur, cum Thermalium ſtillicidium aſſumpſiſſet, pluries verò illud aſſumpſit, cum per annos ferè triginta vertigine moleſtiſſima, aliiſq; morbis laboraverit, multum ea in parte exſiccato oſſe, quæ ſiccitas ex ultimo ſenio adaucta, cavitatem quoq; auxit, ſiquidē *Galen.* teſtimonio 2. *de temp. c. 2.* docuit, ſenes humidos non propriis particulis eſſe, ſed excrementis, rurſumq; ſiccos non excrementis, ſed particulis ipſis. *Marcellus Donatus lib. 5. c. 1. Med. hiſt. mirab.*

Obſer-

Observatio III.

Oſſicula in effractura, ſeu depreſſione meningarum pungentia, ut tractanda.

CArpus capit. de ſignis oſſis pungentis panniculos & cerebrum hæc tradit. Quod cranium nutriatur à venis duræ matris, ego vidi experientia Florentiæ in quodam puero ætatis annorum duodecim, vel circa, filio cujusdam tinctoris, qui fuit percuſſus à quodam mulo cum pede, & cranium erat fractum ad quantitatem hoſtiæ magnæ, & intra per groſſitiem unius coltelli compreſſum, & undequaq; ſeparatum, & ego cum Magiſtro Alexandro de Ripa phyſico, ſimul cum quodam Tafura dicto, qui erat Chirurgicus, fui vocatus in cura, & viſo oſſe depreſſo, cum inſtrumentis aptis volebamus elevare totaliter illud, ſed in elevatione vidimus unam notabilem venam ruptam, à qua multa ſanguinis quantitas exibat, in qua cognovimus periculum magnum, & dimiſimus os, quia retinebat ſanguinem, cogitando illud deinde ad tempus removere, & curando vidimus os ſemper eſſe vividum nec aderant mala indicia, & ſic proceſſi poſtea ego ſolus in cura, & vidi os à lateribus mediante *borosbors* conſolidari, & dimiſi os, & ſic perfectè ſanatus eſt, & alios vidimus prius & vidi poſterius, quos brevitatis cauſa relinquo narrare. Hujusmodi venis quibus nutritur cranium laceratis, eas interius retrahi contingit, ab eiſdemq; ſanguinem manare, qui putreſcens, nullâ in oſſe manifeſtâ labe conſpectâ circa initia, tandem ſævis ſymptomatibus ſuborientibus, neci tradatur æger. Fieri præterea poteſt, ut quamvis venæ non dirumpantur, ex vehementi tamen ictu & concuſſione, plurimis intra venas ipſas ſub cranio latitantes evocetur ſanguis ſanguineq; in parte anguſta conculcato, & retento, nec debitè expurgato, ex mora, & prohibita deflatione calorem extraneum concipiente ſuboriatur inflammatio, ad quam mortem ſubſequi contingit, quamvis leviſſimum vulnus conſpicientium oculis ſeſe offerat. *Martellus Donatus, lib 5. c. 4. hiſt.*

Observatio IV.

Cranii oſſium effractura, eorumdem detractione curanda.

ALiquando ſectione admittit Effracturam noſter Hippocrates, de ea accipiendum eſt, cujus fruſtra acuta membranam vellicant ac urgent, quam noſtri vocant *Embar* rure. In qua quidem affectu intuto ſanè, ut dixit, ſtatim os ſcalpris exciſorus excidere, aut ſaltem fruſta membranam urgentia ferramentis ad id accommodatis extrahere neceſſe eſt. Quod in effractura cranii filioli nobiliſſimi viri Ludovici Abenaii Rupipozzi, Oratoris Regii ad Pontificem Maximum feliciſſime Franciſco Ulmo D. M. collegæ meo, Nicolao Vincentio, & Jacobo Gilbonio Chirurgis noſtris peritiſſimis, & mihi ceſſit. Cujus cum βρέγματ@ os ad numi aurei latitudinem effractum eſſe, fruſtaq; oſſis membranam pungerent, ſtatim illa detrahenda curavimus, ut etiamnum ſuperſtes incolumisq; vivat Dei beneficio. *Vertunianus comm. ad lib. Hippocr. de vuln. cap.*

Observatio V.

Oſſium depreſſorum, & fractorum per terebrationem eductio, exemplis aliquot demonſtrata.

CAſtagnedus Hiſpanus miles quinquagenari⁹ bellico malleo aut (ſi mavis) bellica clava percuſſus, modioli opera repetita liberatus eſt. Item à calvaria infantis bimi magno lapide percuſſi, triplici perforatione quantum oſſis eximendum erat eduximus, & valuit. Molitoris erat filius, qui divertebat in ſuburbio Divæ Mariæ novæ, & caſu a Germano milite vulneratus. Vixit, ac etiam vivit Chriſtophorus calceolarius, quem adjuvimus quinquies repetito modiolo ut depreſſum os eximeretur, ætatis erat annorum circiter viginti, in pregonate vulneratus halabarda (ut ajunt) habitabatque eo tempore in ſuburbio divi Pauli. Alios ſanè præter hos in medium ducere poſſemus, niſi hæc ſufficere putaremus exempli cauſa. *Botallus de vuln. Sclopet.*

ABSCESSIO OSSIUM.

Observatio I.

Cum calvariæ oſſa vel ob contuſionem, vel aeris cauſationem abſceſſura ſunt, Chirurgia ſuperſedenadum: & pulvis cephalicus ſuperdandus, illuſtri exemplo confirmatur.

CUm oſſis teſta, vel ob contuſionem, vel ob aëris injuriam, abſceſſura eſt, ſatis eſt ſine Chirurgia pulverem inſpergere, quem κεφαλικὸν vocant; ſuberescente autem carne, ex plaga expelletur exſiccata, atque emortua teſta, reſolveturque à reliquo oſſe quod vivit, & humidum eſt, id quod Petro *de Polius* Lugdunis evenit, militum tribuno admodum ſtrenuo; huic cum ex ſuperiori loco caderet, contuſa calvaria eſt, poſt quadrageſimum autem diem ampla admodum, atq; inſignis teſta è reliquo oſſe reſoluta eſt: hanc Chirurgus parvo negotio ex plaga ejecit. curaverat autem aſſidue hominem, me auctore, medicamentis illis quæ ad fracturas calvariæ à veteribus componuntur: ex toto autem hominem liberavit. *Vidius Junior lib. 6. c. 3. de curat. Membratim.*

CONTUSIO.

Observatio I.

Contuſa puerorum capita, citra cutis ſectionem quomodo percurari debeant.

SUpereſt ut de contuſis puerorum capitibus ſine vulnere oſſe colliſo & ſanguine è vaſis fuſo, eorumdemque curatione ab Hippocrate prætermiſſa pertractemus: & quoniam ſæpe accidit, ut infantes & pueri propter capitis molem, tibiarumque imbecillitatem ex alto præcipites cadant, graveſque interim contuſiones experiantur: idcirco opportunum duxi hujus frequentiſſimi affectus, rectam curandi rationem, mihique diu comprobatam tradere, eoque magis, quod ipſe cum junior eſſem, minuſq; exercitatus, ſuſpicarer aliquando ne ſanguis ſub cute fluctuans putreſceret, & ad membranam deſcenderet, idcirco ſectionem cuti interdum adhibens, ut ſanguis educeretur, in maximum diſcrimen perduxi. Poſtquam verò longo rerum uſu ſum oculatior effectus, à ſectione omnino abſtinendum eſſe conſtitui, nam ob effluentis ſanguinis copiam reſolvuntur vires & ſectionis occaſione fluxio excitatur, clamitant pueri, & ex clamore & gemitu venæ capitis turgent, & inflammatio ſubſequitur, tandemque ipſa mors. Quare medicamentis tuto, nec magno quidem negotio, graves colliſiones feliciter ad ſanitatem reſtitutis infra ſcripta curandi ratione, ſi ab accepta protinus contuſione abraſo capillo multiplex linteum ovi albo, aceto, & roſaceo permixtis, madiduum admoveatis, ac ſuper deligetis, totoq; die naturali ita madefieri extrinſecus linteum jubeatis, ut exſiccari non permittatur, ſint tamen æſtate frigida, hyeme tepida, ſic enim humorum confluentium impetus prohibetur, & aliqua ex parte reſolvitur: ſequenti verò die ſubſequens cataplaſma ſuperdandum eſt, quod habet *roſarum rubearum pulveriſatarum, foliorum & baccarum myrti, ana uncias ij. farina fabar. hordei, ana unc. j. abſinthij, beton. pulveriſatorum, ana unc. ſ. cymini pulv. drachmam j. mellis albi uncias ij. cum vino nigro auſtero fiat cataplaſma, cui adde olei roſ. camomel. ana unciam j. ceræ q. ſ.* Hoc medicamentum, certe benedi-

ctum,

ctum, bis ſingulo die tepidum admovendum eſt, ut non ſolum contuſam partem, ſed etiam circumſitas complectatur, ſitq; ejus quantitas quæ una vice adhibetur mediocris. Si enim ſit exigua, parum habet virtutis & ita à partis calore facilè exſiccatur; ſi multa, locus affectus comprimitur: eodemque medicamento uſq; ad novum vel undecimum diem perſeverandum eſt. In dies enim ſingulos partem detumeſcere, collectum ſanguinem reſolvi, contuſamque calvariam ad priſtinum habitum naturæ & artis beneficio perduci conſpicietis. Neq; eſt quod quis vereatur ſanguinem ſub cute collectum in pueris concreſcere vel corrumpi, nam præ tenuitate & caloris innati copia cutiſque raritate, neq; corrumpitur, nec in grumum vertitur, ſed à medicamento per poros cutis evaporans abſumitur & exſiccatur, interdumq; guttulæ evaporati humoris ſuper cataplaſmate conſpiciuntur. Cum verò undecimus dies præterierit, emplaſtrum diapalma Gal. corio tenuiſſimo illitum, ſuperdandum eſt, ac tertio quoq; die permutandum. Poſt vigeſimum verò ad reliquias humorum abſumendas, & colliſam calvariam in ſuam ſedem reſtituendam, barbarum emplaſtrum illitum corio adhibeatis & quamvis humoris ſub cute collecti diſſolutio diutius protrahatur, felicem nihilominus exitum habent, cavendum tamen interim ne inediâ illos maceretis, ſed alimentum ætati ſufficiens concedite, dum tamen vino ſibi temperent. Neq; vereamini vulgarium & imperitorum judicia: cucurbitulas etiam ut multi faciunt, ne admoveatis, nam quãvis derivationis ratio id poſtulet. plus tamen ex iis incommodi, quam utilitatis ſequitur: clamant enim, exagitantur & inflammantur pueri ex ſolo conſpectu cucurbitularum, ſed frictionibus vel balneo earum vice uti licebit. Eadem deniq; curatio pueris recens natis opportuna eſt, nam plerumq; vel ob magnitudinem capitis, vel quod mater ſit primipara, magnas in locis muliebribus contuſiones patiuntur, ex quibus magni tumores ſanguine pleni excitantur: convenit tamen illis ſimplicior curatio, nam ſolo diaphænicino ex roſaceo confecto affluxi humores diſcutiuntur, naturæq; beneficio colliſa calvaria in priſtinum reſtituitur. *I. Cæſar Arantius in appendice comment. ad lib. Hipp. de vulner.*

Observatio II.

Cranii contuſio in puero, citra ejuſdem inciſionem, aut perforationem, percurata.

NArrabo ego ſincerè quod vidi. Cùm chirurgiam factitarem, puerum curavi annum agentem ætatis ſuæ plus minus ſeptimum, qui ex podio altitudinis circiter pedum duodecim prociderat in caput, ubi bregma una cum frontis oſſis ſuprema parte ſibi adeo confregerat, ut fragmenta oſſium inter ſeſe diviſa maniſeſtiſſime tactu perciperentur. cutis tamẽ nullo loco erat ſeparata ſeu vulnerata, quod in ſolum planum concidiſſet, nec pileus è capite deceſſiſſet. Puer hic agebat ſub tutela cujuſdam D. Ancillæ, quæ olim Aſtæ puellas inſtruebat acu pingere, divertebatq; tunc temporis in foro Gandinenſi in hoſpitio, quod quondam dicebatur domus Placentiæ, in qua podium erat parte interna domus & ſupra portam. Ad hujus igitur curam accitus, ubi tam grandem calvariæ confractionem percepi, totus animo confuſus conſtiti: puer autem loquebatur, animoq; conſtabat dum appuli (quamvis ſtatim à caſu exanimis & ſine loquela effectus fuiſſet, mox & evomuiſſet, quæ in prandio ſumpſerat, & bilem ſimul) pulſu integro ſed paulo frequentiore quam pro natura eſſe debuiſſet. Multa hercle animo mecum ipſe pervolvebam interea dum medicamenta exſpectabam à pharmacopæo deferenda, nempe an cutem dividerem, & oſſa evellerem, vel ſinerem; tandem potior ratio prævaluit. Non ſecui, ſed tantum caput totum obduxi medicamento confecto *ex abundanti bolo armena, & myrtillorum baccis contritis & exceptis duplo roſaceo, & una parte aceti, & altera albuminum ovorum*; quo genere medicamenti quatriduum ſum uſus, mox ad ſiccantia temperate me converti: tandem citra ſectionem convaluit, & multos annos poſt ſalubriter vixit, quem item vivere puto: nominis ejus non memini, quod dudum ſit. Quæ autem ratio occurrerit, quæ ſectionem diſſuadere debuiſſet (à qua perpauci abſtinuiſſent) hæc eſt: quod cum tam grandem oſſis ruinam obſervarem, putabam fore vanum aperire, niſi & oſſa ipſa fracta penitus abducerem, quod opus nullum naturæ robur ferre potuiſſet: præterea, quod cerebrum concidiſſet, neque etiam id totum ſervare ab aeris injuriis potuiſſemus, quod autumnali tempore eſſet, & eam domum urgeret egeſtas; quanquam difficillimum fuiſſet à tali injuria ſervare etiam opulentiſſimum. Accedebat puerilis ætas, quæ tenellis oſſibus & textura rara cum ſit, ferruminationem nobis faciliorem, & occurrentium humorum diſſolutionem objiciebant: adhæc ſi aperiendum mihi foret, ſatius eſſe cunctari quam eo tempore præſtare, quo animo conſtabat, & cæteris malis ſymptomatis vacabat, quo anſam tollerem criminandi operis: quod equidem opus præſtitiſſem poſt, ſi vel febris, vel grave aliquod aliud ſignum invaluiſſet. Res hæc creditu difficilis eſt, non tamen omnibus artis peritis. Memini dum Medicinæ ſtudiis incumberem in celebribus Academiis Ticinenſi primum, mox Patavina, me hanc hiſtoriam narraſſe peritiſſimis chirurgis ſimul & medicis D. Petro Martyri & Gab. Fallopio, quorum unus (uter fuerit certè non ſuccurrit) faſſus eſt alias fracturas non multo abſimiles curaſſe citra ſciſſionem cutis, & feliciſſime proceſſiſſe. Alias ſanè vidi minores, & contuſiones etiam, in quibus cavitas ſeu oſſis depreſſio percipiebatur, quæ ad integrum ſtatum reducebantur ſine apertura. Hæc ſane argumenta ſatis valida eſſe videntur, ut prima poſſint reddere dubia, nimirum, ea quæ aperturam probant neceſſariam. Verùm objiciet hic alius, num tuis credendum verbis? Nèminem ſanè cogo meis dictis fidere, ſi ratione ſint vacua, imo etiam etſi rationem habeant comitem. Quod autem hiſtoria expoſita vera ſit, & alios curatos viderim, nil (per hominum fidem) verius videri poteſt. Cæterùm quod iis meis experimentis quiſquam fidere debeat, ut omnes ſic curare poſſe putem, id prorſus empiricum & ab omni ratione alienum eſſet: cum nihil in medicina ſit ſtabile, unde ex re nata mutare conſilium & præſidia operæpretium ſit. *Botallus c. 17. de vulneribus Sclopetorum.*

De capitis cóntuſione curata ſine perforatione cranii, vid. *Rhodius Cent. I O. ſ. 30.* & de eadem in puella topico curatâ *Scultet. Obſ. pag. 36.*

Observatio III.

Contuſionem capitum infantium & puerorum, aliquando vel cum membranarum cerebri læſione, aut cum vulnere, vel ſine vulnere, curandi ratio.

EXiſtunt perſæpe in pueris ſeptennio minoribus contuſiones, aut caſu, aut ictu, aut alio quovis inſtrumento impetûve factæ, ſimiles omnino apoſtematibus, aut iis vitiis, quæ in æreis aut plumbeis vaſis conſpicimus, ita ut cute illæſa, & poſteriore etiam cranii tabula minimè rupta, prior tamen perſæpe lædatur. Namq; ejus oſſis per ætatem teneritudo aliquando in cauſa eſt, ut nonnunquam cranium illæſum, ſæpe etiam læſum & ruptum deprimatur, & pelliculæ cerebrum ambientes rumpantur: quod nos perſæpe deprehendimus; Ejuſq; rei exemplum nuper editum eſt, cum in oppido Llerena Bethicæ provinciæ, quadrimus puer

nobis curandus fuiſſet oblatus, quem lignea porta è feneſtra decidens graviſſime percuſſerat, ſecundum eam quæ coronalis commiſſura dicitur, ex quo ictu utrumque os, atq; utraq; etiam membrana rupta ſunt, atque etiam cerebri pars ter per totum curationis ſpatium emiſſa eſt. Sanatus tamen eſt puer citra vulneris manifeſtationem, & ſine ulla oſſium jactura, neq; ultra vigeſimum diem dilata eſt curatio. Ad hujusmodi autem compreſſiones in puerorum capitibus curandas, nulla vulneris majore (quam ipſo caſu facta eſt) manifeſtatione fuerit opus: & ſi nullum vulnus factum fuerit, nihil eſt aperiendum, quamvis omnia oſſa læſa comminutaq; eſſe cognoſcantur, atq; hæc tutiſſima ratio curandi ejusmodi vulneribus erit. Nam quicquid contra quam diximus, vulgo fieri ſolet, id certiſſimum habet periculum. Hujus autem hæc curationis ratio eſt, præter temperatum pueri & ſalubrem victum, aut ſaltem nutricis, ſi lacte adhuc alatur: diverſiones aliquas facere conveniet, aut brachia ipſi aut crura ſcarificanda ſunt. Si contuſio nullum manifeſtum vulnus oſtenderit, prima curatione hoc remedio utimur. ℞. *Olei roſarum, camomelini ana* ℥. *ſemis. olei myrthini* ℥ *j. ovi unius album cum vitello, cum parte aliqua farinæ fabarum, & hordei ana, & myrtillorum pulvere* ℥. *ſ.* omnia commodè miſceantur, & fiat ad modum emplaſtri, idq; ſub contuſo loco ponatur; poſterâ vero die aliud emplaſtrum adhibemus, loco tamen probe prius novaculâ abraſo. ℞ *Sordiciei alvearis apum, vel ſi id haberi minus poſſit, ceræ novæ ſordidæ, & mellis communis pulveriZati* ℥. *j. lapidis hæmatitis in pulverem redacti* ℥. *ſemis. pumicis lapidis, & cymini, & abſinthii, & furfuris communis* ℥. *ij. miſce omnia ad ignem, & fiat emplaſtrum*, quod loco depreſſo imponito, latiore etiam ambitu duorum digitorum, mira enim vis hujus emplaſtri eſt, ut intra duodecim dies oſſa contuſa compreſſaq; tollat: nullumq; ad eam rem medicamentum efficientius eſſe puto. Quod ſi præter oſſis depreſſionem & rupturam vulnus etiam fuerit, principio ovi albo, & vitello ſimul agitato curandus eſt, additis peciis mollibus, atque tenuibus, ſtupa, pulvillis, quibus vulnus tegitur. Poſterâ autem die, utemur balſamo à nobis ſæpe commendato: vulnus autem hoc leviter ex pluma inungendum eſt; cujus præſentiſſima virtus facile hoc in genere etiam perſpicietur; mire enim concoquit, emundat, carnemq; inducit: liquefactum autem eſſe oportet, non nimis tamen, ne quid ægrotus utatur; aut ne quid de medicamenti vi nimio calore decedat. (Illud verò maxime eſt cavendum, ne quod omnino os extrahatur, quamvis omnia comminuta eſſe conſtiterit) filis autem ſiccis vulnus operiendum eſt, neq; iis nimium preſſis. Super hæc vero id, quod modo deſcripſimus, emplaſtrum eſt addendum, calidum quidem illud, quod profecto magna cum curantis voluptate, & admiratione, ſine ullo diſcrimine, omne pus quod intus conficitur, exugit, & compreſſa quoque oſſa breviſſime tollit, in eumq; reſtituit, qui ſecundum naturam fuerat, ſitum. Poſſumus enim tuto affirmare, nobis hac & aliis curandi rationibus, quæ deſcriptæ jam ſunt, per annos plus quinquaginta, frequentiſſimo experimento uſis, ſemper ex animi ſententia ſucceſſiſſe, & Dei auxilio, cui nos omnia accepta referimus, multos è maximis & graviſſimis vulneribus liberatos, teſtari poſſumus. *Arcæus de curand. vulner. lib. 1. c. 6.*

Observatio IV.

Hiſtoria pueri in fractura cranii cum capitis apertione curati.

IN Novoſorenſi Noricorum civitate puer lanii trimus ex ſuperiori domus tabulato proſpiciens, pronus in ſtratum decidit, & in delapſu caput parieti prominenti alliſit. Qui cùm in domum patris ſemianimis deferretur, primum bilem evomuit, & ſpaſmo Epilepſiæ bis convulſus, obmutuit, & tam brachio quam crure ſiniſtri lateris reſolutus, comate deprehenſus jacebat. Ex quibus ſignis facile conjicere potui, oſſeoſam per cranium ad cerebrum uſq; penetraſſe. Quare altero die mox caput concuſſum, primum in occipite, non longe à ſuturæ intervallo, & utroque latere apertui, unde quotidie cruor ſanie permixtus uberrim profluebat: & cum per hæc caput expurgatum fuiſſet, puer (vel hodie ſuperſtes) citra omnem membrorum & loquelæ offenſam, Deo auſpicie, convaluit. *Langius, Epiſt. 5. Tom. 1.*

Observatio V.

Ex cranii fractura cum meningarum offenſa puer ſervatus.

MEmini me Venetiis accerſitum una cum chirurgo excellenti ad viſendum puerum, qui ex alto loco in caput ceciderat in impluvium lateribus ſtratum, & os fractum in multa fruſta vidi. & illa quidem acuta, quorum duo interius reflexa, utraq; membrana perforata cerebro infixa erant: qui tamen ſumma diligentia tractatus tandem liber ab eo morbo evaſit, ſed hæc raro eveniunt. *Trincavella lib. 4 cap. 4 de compoſ. Medic.*

Observatio VI.

Pueri in caput præcipitati ſymptomata varia.

PUer quinque annorum, ex altiſſimis gradibus, ubi pulſantur campanæ, præceps in caput decidit; poſt caſum obmutuit, reſtituta tamen paulo poſt vox & loquela, licet ſoporoſus, pulſus frequens, calebat totum corpus, non vomuit, aliquid juſculi aſſumſit, totum tempus ſiniſtrum nonnihil excoriatum erat. apparebat in latus capitis decidiſſe, tertia die mala habebat. & tumor apparebat in bregmate, paulò ſupra os temporale, cedens digitis, quaſi ſubeſſet ſanguis aut pus & quaſi oſſa eſſent ſuppreſſa: quartâ tamen die immunis à febre apparuit, ſopor ceſſavit, appetitus bonus, tumor remiſſus, itaq; non aperuimus tumorem. Uſi ſumus exyrhodino: aliquot diebus poſt, aucto tumore, & aperto, multus ſanguis concretus & pus, viſa in cranio fiſſura magna, ita ut appareret motus cerebri. *Joann. Bauhinus in Diario obſ.*

De Fronte.

Observatio I.

Secundum frontem duobus vulneribus tenuiſſimis acceptis, mortuus.

INflicta fuerunt duo vulnera cum duobus cathenæ ferreæ annulis, in caput Aloviſii fabri ferrarii, alterum ſupra ſupercilium ſiniſtrum, aliud in eodem latere parum infra angulum, ubi ſutura, quæ ſagittalis dicitur, coronariæ conjungitur. Octavo die poſt vulnerationem ſupervenit eryſipelas in facie; quod paulo poſt totum caput complexum cum febre eſt. Die verò duodecimo reſolutio quædam dextræ manus cum diminutione loquelæ: & demum die decimo quarto mors. *Manardus lib. 6 epiſt. 1.*

Observatio II.

Frons tota oſſe nudata.

QUidam, dum in monaſterio Divi Donati, quod urbi noſtræ prominens *Scopetum* dicunt, vitam ageret, ſemel mecum conqueſtus eſt, affirmans capitis ejus os paulatim in dies eroſum iri: quod miratus, caput detego, manu diligentius contrecto, frontem ferè totam oſſe denudatam invenio. & quod majus eſt nullam in cute ſummam, nullam in carne noxam advertens rei cauſam quæritans, judico acutiſſimo humore id fieri, qui foraminulentâ carne demiſſus nullam in ea

Digitized by Google

autem in reliquis omnibus ſe benè gerebat, negotiabatur, & (ut ſui moris erat) hero ſuo inſerviebat. Vidi ego tum dicti vulnerarii manibus ſubmiſſum, cùm vulnus recens eſſet, quem tam impiè artem exercentem amicè monebam: reſpondebat is nebulo ſtatim, Chirurgo oportere eſſe crudelem, non pium, hunc reviſere deſtiti, quod morbus exiguus eſſet: circiter decimum octavum diem, ab accepto vulnere, ad me ſe contulit patiens, ut luſtrarem quomodo ſe res gereret: huic cutis circumquaq; ad cranium uſq; ſinuoſa erat, & ſinu quidem vaſto, in quo pus multum colligebatur, ex carne ipſa colliqueſcente, & humore qui eo ferebatur putreſcente: quod pus tantum exire poterat dum manu premebatur; hoc ipſe videns, cavitatem hanc ad inferiorem partem aperiendam eſſe monui, quo putredo, & calor ipſe extraneus cerebrum ſuppoſitum non afficeret. Id ſe facturum pollicitus eſt vulnerarius Nullam enim eo tempore ſedem habebamus permanentem, ſed ſimul cum Regio exercitu omnes ultro citroq; ferebamur, quod mihi facultatem adimebat viſendi eum frequentius. Circiter diem quartum, & vigeſimum accitus ad illum me contuli. Febriebat hic jam à quatriduo (ut aſtantes retulerant) febre aſſiduâ, graviter oculos aperiebat, ſoporoſus, oculis tumidis, & viribus propemodum dejectis, urinæ ſanæ, ex quibus tamen nullum ſignum ſumere poſſumus bonum iis in affectibus. Sinus autem adhuc integer erat, fœtidôq; pure refertus, quod ignavus ille (neſcio quidem num præ arrogantia, vel formidine potius) nil eorum quæ juſſeram præſtitiſſet. Hæc omnia cum viderem, non dubitavi cerebrum affectionem jam conflaſſe ex vicina putredine: unde illico cutis & oſſis perforationem adeundam eſſe perſuadebam, putans ſatius eſſe anceps auxilium experiri, quàm ægrum morti prorſus decernere Aſt ſtupidus ille cùm audiſſet os perforandum eſſe: Niſi febris eſſet (inquit) vulnus facilè curam ſuſciperet: vigeſimâ ſextâ expiravit. Juſſi poſtea cadaveris calvariam aperiri. Annuit hilari animo vulnerarius, fretus mortem contigiſſe febris injuriâ, non capitis affectu, cùm ſciret os à vulnere ne minimum quidem fuiſſe offenſum: os quidem integrum, omniſq; injuriæ expers erat: invenit tamen non parvam puris copiam inter cranium & membranam, quam ex ſupernis partibus ſtillaſſe non poterat non cernere. Vidit & cerebrum totum ea parte liquatum, & in pus verſum: quod nullam aliam ob cauſam factum fuiſſe putare debebat, quam cervicoſâ, lethaliq; ſua ignaviâ. Hoc more præcipites ægros dant qui craſsâ quadam & fallaci experientiâ artem medicam & vulnerariam exercent: quod utiq; non contingeret, ſi ij in Galeni Hippocratiſq; libris inſudarent, aut ſaltem artis peritis parerent, ac inſervirent, quoad artem utcumq; didicerint. Quod tamen ſemper facere abhorruit audax, ac tumultuaria audientium turba. Non nobis deſunt alia multa ſimilia exempla: ſed hoc ſufficiat, cùm ut crimen in memoriam revocent ij, qui propriì delicti ſunt conſcii, tum ut juvenes ad artem diſcendam concitet, moneatq; præſtantius eſſe ſibi famam alieno conſilio comparere, & ægris utile obſequium præſtare, quàm ſtupido ſuo phantaſmate utriuſque jacturam facere; non juviſſet quidem hic os perfodere ad vigeſimum quartum, quod nimia jam corruptela eſſet labefactatum, ſed profuiſſet (credo) ſi vigeſimo, vel illico ab ineunte febre, vel aliquo aliorum ſymptomatum ſuperius enumeratorum, fuiſſet præſtitum. *Botallus de vulner. ſclopet.*

Observatio V.

Bregmatis oſſis fractura ad ſecundam laminam uſque pertingente curata: æger ob pravam victus rationem febrem continuam cum graviſſimis ſymptomatibus incurrit, unde ingens carioſi oſſis abſceſſus cum vermibus (res mira) obortus, ſingulari tamen induſtria, tantis periculis ſubtractus convaluit, hoc uno incommodo relicto, quod cicatrix cava permanſerit.

PLacet hoc loco hiſtoriam, cujus ipſe teſtis oculatus extiti, dum apud Subalpinos Chirurgiam ſtipendiis Polemarchi Monteiani Regis Gallorum Proregis facerem commemorare. Contigit ut curandum ſe mihi traderet nobilis Golanii pediſſequus: fractum illi os bregmatis enſe fuerat parte ſiniſtra, nec tamen fractura ad ſecundam laminam pertingebat: paucis poſtquam diebus oſſe agglutinato & unito convaluiſſet, contigit ut Vaſconum militum conterraneorum ſuorum turma Taurinum appelleret, cum quibus ſe & mero generoſo, & de frixorum inteſtinorum & cœpis ſpeciebuſq; ſaporatorum plenis patinis, replevit largius. Ex quo mox in febrem continuam incidit, voce & mente caput intumuit, oculi flammei, & è capite velut prominenti rubore ſuffuſi ſunt. Quibus animadverſis, ex medicorum conſilio injecto clyſtere ſanguinem detraxi, & capiti quæ conveniebant, appoſitis medicamentis, frictionibus & vinculis artuum extremitatibus injectis humores deorſum revellere ſtudui: nihilominus pars ſincipitis ante affecta, ſuppuratum concepit: quo aperto ingens ſaniei vis erupit, tandemque ſubſidente cute muſculoſâ cum pericranio, ambæ cranii laminæ cum putredine & carie tentatæ ſunt, ut ex illarum nigrore & fœtore erat intelligere Hanc ego labem ut emendarem, utque, quod oſſis vitium inemendabile contraxerat, abſcederet, cauteria quæ actu talia ſunt, ex intervallis admovi: ſed ecce poſt exactum menſem, vermium vis per carici foramina ex locis, quæ ſub putrente cranio erant, emerſit: quæ res impulit me ut oſſis nutantis abſceſſum lapſumq; accelerarem. Quo facto, ſupra ipſam craſſam meningem, quod eſt admirabilius, quo loco natura carnem induxerat, tres animadverti cavitates pollicari amplitudine, vermibus capite nigris ad ſtrictoriæ ligulæ ferrum æquantibus, & vario ſe implexu obvolventibus, differtas. Erat vero oſſis quod natura abſcedere fecerat magnitudo palmaris, ut non videtur tam inſigni cranii portione vi naturæ abacta, non æger ipſe interiturus. Convaluit tamen contra ſpem omnium, ſed poſt vulneris agglutinationem cicatrix admodum cava extitit *juxta Hippocratis decretum, aph. 45 ſect. 6.* Non enim caro facilè callo ſuperinducitur, quia callus naturæ quid eſt alienum & ſuppoſititium: adde quod ut cicatrix cute, ſic callus oſſe eſt aliquid denſius, ut per compactiorem ipſius ſubſtantiam nec liberè, nec liberaliter ſanguis in carnis inducendæ materiam, poſſit exſudare. Hinc fit ut undecumq; cranii portio aliqua integra exceſſit, illic admota manu cerebri pulſatio percipiatur. Ex quo neceſſe eſt infirmius multo illa parte cranium exiſtere. Huic ego infirmitati ut conſulerem juſſi pediſſequum illum pileum geſtare ex denſo corio præparatum, quo facilius externis injuriis obſiſteret, & certè inde multo melius illi fuit. Placet verò hoc loco quorundam impoſtorum Chirurgi titulo falſo gloriantium fraudem recludere. Hi ubi ad curanda capitis vulnera vocantur, quæ cum oſſis deperditione conjuncta ſunt, perſuadent ægro & aſſidentibus in locum deperditi oſſis laminam auream eſſe ſubſtituendam. Itaq; coram ægro illam cudunt, atq; ut convenientis figuræ ſit, variè verſant, parti apponunt, ſed paulò poſt ipſam furtim in crumenam ſubducunt, atq. hac arte deluſum ægrum deſerunt. Alii gloriantur ſe ſua induſtria perficere, ut in locum amiſſi oſſis cucurbitæ reſiccatus cortex, ſuperſtiti cranio inſeratur, & tanquam ſcutica emplaſtretur: atq; hoc eſt artis ignaris nimium pueriliter illudere. Nam tantum abeſt ut hoc fieri poſſit, ut natura ne pilum quidem aut minutulum quodvis aliud corpuſculum cicatrice incluſum tolerare aut pati poſſit: nec verò par ratio eſt globuli plumbei, qui in corpus impulſus illic ad mul-

tos annos cunctari cernitur, ſine ægri noxa: nam & familiaritas quædam plumbo cum humano corpore intercedit, & tamen id tandem, niſi oppoſitæ carnis, aut ligamenti, aut tendinis, aut ſimilis alterius ſubſtantiæ denſitas impediat, à natura, peregrini omnis corporis impatiente, foras protruditur. *Paræus lib.9.c.20.*

Dignum notatu, quod refert *B. Cabrolius Obſ.21.* ægrum nempe quendam ab oſſis bregmatis fracturis totos 18. menſes, vocis ac rationis expertem manſiſſe. Nec minus memorabile, quod *Obſ.ſeq.22.* ſubjungit exemplum militis cujuſdam, qui cum maximâ utriuſq; bregmatis fracturâ, magnaq; cerebri ſubſtantiæ jacturâ ab ictu ſclopi oriunda, liberatus fuerat.

DE OSSE PETROSO.

Observatio I.

Hiſtoria puerorum, quibus os petroſum fractum erat.

TEmporum oſſa infra ad baſim anfractuoſa ſunt, & aſpera, rupes ceu lapides imitantia, unde Græci λιθοειδῆ, quaſi petroſa, vel lapidoſa vocarunt, ſupra autem levigata: & quamvis tenuiſſima ſint, ac præcipue ubi aſſident muſculi duriſſima tamen exiſtunt mirabili naturæ providentia, cum vix frangi ſine certo vitæ diſpendio poſſint. Locus admonet ne ſilentio prætercam quod feliciſſime ceſſit prudentiſſimo & doctiſſimo ætatis noſtræ Chirurgo Joanni Antonio Plato cognomento Longo, quo præceptore ſeptennium uſus ſum, adeo ut quantum in hac medendi arte profecerim, me nunquam pœnitere poſſit. Hic Paravii puerum in D. Antonii collegio, qui ex alto cadens temporis os ad oculares formæ magnitudinem fregerat: miro ingenio atq; arte ſanavit, quamvis certa mortis ſigna omnia adeſſent. Eundem ego fortunæ curationiſque exitum in Romano puero ſum aſſecutus. *Columbus lib.1.c.5 Anatom.*

Observatio II.

Oſſis petroſi fractura, cum temporum muſculi contuſione, metu convulſionis, citra ejuſdem ſectionem curata.

NE quis Chirurgus eò temeritatis veniat, ut muſculi illius (temporalis) ſectionem aggredi auſit ad ſubjectum os terebrandum: ſupra potius, aut ad latus, ac quàm proximè partem affectam fieri poterit ſibi terebrandum putet. Quod ego feci in nobili Brerechio. Is in triumphali Regis Henrici ſecundi in urbem ingreſſu, lapide ita ſauciatus eſt, ut ictus impetu os petroſum fractum, & vehementer contuſus muſculus temporalis, ſine vulnere tamen extiterit. Sequenti die advocatus, perſpecta læſionis ſpecie, & læſæ partis conditione. Medicorum & aliorum mecum Chirurgorum conſilium cogendum cenſui, ex quibus, cum quidam cenſerent dividendum quamprimum temporalem muſculum, ut renudato oſſe terebrare liceret, ſicq; fracta oſſa eximere. Ego contra acriter reſiſtere cœpi, citata *Hippocratis* ſententia *de Vulneribus capitis*, qua interdicitur Chirurgis ejuſmodi muſculorum ſectione metu multorum & malignorum ſymptomatum: citata etiam experientia, qua crebrò adnimadverteram, cunctos quibus is ſectus fuiſſet muſculus convulſos interiiſſe: ſatius multo futurum, ſi proxime ſupra fracturam, os terebra aperiretur intacto quam minimum temporali muſculo. In eam ſententiam cum tandem omnes deſcendiſſent, ipſe ex tempore ſectione trigona cutem muſculoſam quæ ſupernæ fracturæ imminueret, diviſi. Poſtero die, qui tertius erat morbi, terebravi, ac terebratione peracta, diebus aliquot poſt quatuor aculeata fracti oſſis fragmenta exemi, tubulumq; plumbeum planum immiſi, per quem juſſo ægro, quoties curaretur caput deprimere, & ore narihusq; obturatis contentius expirare, multa manabat ſanies inter cranium & craſſam meningem collecta. Reliquæ ſordes, ſi quæ contumacius adhærerent, rerum detergentium decocto Syringe injecto, eluit tantumque, Deo conatus meos fortunante, perfeci, ut tandem convaluerit. *Paræus lib.9.c.19.*

DE TEMPORUM OSSIBUS.

Observatio I.

Eques lapide in temporibus leviter vulneratus obiit.

EQues in Noricorum Novoforo, à ſtabulario jactû lapidis in temporibus leviter cute ad pericranium uſq; vulnerata, ſauciatus: ad cujus curam ſeptimo die ego accerſebar: cum vero rationem ac ſiniſtri lateris brachium & crus labaſcere, & lingua ægrum titubare viderem, & Chirurgum nulla opportunè appoſuiſſe remedia, brevi moriturum prædixi, qui tandem 14. die convulſus obiit. Stabularius vero prognoſtico meo cautior factus, ne manus carnificis incideret, fugâ ſibi conſuluit. *Langius Epiſt.10.Tom.1.*

Ex oſſe temporum fracto, mortem ſubſecutã commemorat *Bartholinus Cent.5.hiſt. Anat.5.* De Fracturâ oſſis temporalis vid. quoq; ſis *Rever.Obſ.comm.p.440.*

Observatio II.

Levi ad tempora ictu, convulſiones & mortem quoque aliquando concitari.

NOs aliquoties obſervavimus ex levi in temporibus ictu, convulſivos motus, Epilepſiæ paroxyſmis haud diſſimiles inſequutos, interdum etiam mortem præcurrente brachii ac totius cruris infirmitate cum parvula quadam titubatione linguæ. *Jacotius Comment.ad aph.lib.1.Sect.3.Coac.Hipp.*

Observatio III.

Temporum venis vulneratis, convulſione oborta, æger moritur.

VIdimus quendam, cui temporum venæ abciſſæ fuere hic convulſus mortuus eſt, cum nullo præſidio, nec igni ſanguis reſtringi, & ſiſti potuit. *Braſavolus Comment.ad Aphoriſ 9 lib.7.*

Observatio IV.

Plaga, ad alterutrum tempus inflicta, os temporale integrum exemptum, reſtituto ægro.

COlonus quidam curatus eſt à Benidicto Bonacurſio, Phyſico & Chirurgo, qui ex caſu plaga accepta in temporali muſculo, cum maxima cutis & muſculi laceratione oſſis que denudatione, ſed abſq; Catagmate, per annum & amplius, curatus eſt tandem, oſſe temporali ſano & integro exempto. *Ex Italia, unà cum aliis ſine expreſſo autoris nomine ad me miſſum.*

DE FRACTURIS ET CONTUSIONIBUS capitis alia varia.

Observatio I.

Caſu ab alto diffracta univerſim calvaria, & ſine voce, ſine ſenſibus, & prope apoplectico reddito ægro, curatur, miraculo tamen.

FAmulus patris mei Antonius nomine, Belga, ex caſu ab alto, cum Saturnalibus feſtis vino onuſtus ſe in feneſtras ſublimes domus contuliſſet, vino ſoporatus cadit in mediam viam publicam, defracta univerſim prope calvaria: pro mortuo habitus, ſine ſenſu, ſine voce, ſtertens & moribundus dies totos ſeptem manet. Curatur tamen ingenti labore & magno ſtudio à principibus Medicis Monſpelienſibus, Griffio ſeniore, Falcone, & Tremoleto, tum a Chirurgis peritiſſimis Petro Alxina, Antonio Barreterio, & Nicolao Bleſio: cæcus tamen ferè, ac omnino ſurdus manſit reliquo vitæ curriculo. *Valleriola, lib.6 obſervat.4* Meminit ejuſdem Hiſtoriæ *idem Author. lib.3. enarrat.8, Operis enarrationem medicinalium.*

Observatio II.

Contuſorum fractura oſſis, ſine apparente vulnere.

EX duobus rixantibus hominibus alter ab altero percuſſus eſt ſaxo; is, verò qui accepit, galea caput armave-

Digitized by Google

armaverat, qui tamen graviſſimo turbatus ictu protinus in terram corruit: ſtatim autem, dum ab accurrentibus ſuſtollitur, evomuit. His ego conjecturis, & galeæ aliquantulum compreſſæ contemplatione, oſſis rupturam ſubeſſe judicavi: loco igitur aperto, contuſionem ipſam vulnere facto formavi. Poſterâ vero die cranium eo inſtrumento, quod à Græcis *abaptiſton*, nobis trepanum dicitur, terebravi, quamquam vix capillaris & ſubtiliſſima rimula in oſſe oſtenderetur. Offendi autem ſatis magnam concreti ac teterrimi cruoris copiam, quæ in duram matrem defluxerat: ſed brevi à me curatus eſt, nullo gravi ſymptomate invadente. *Arcæus lib. 1. cap. 2. de Curand. Vulnerib.*

Observatio III.

Cranio fracto integra cute, ægros neque cute inciſa, neque cranio aperto ſervari poſſe.

JAcobus Peruſinus Romæ celeberrimus, atque optimus noſtri ſeculi Chirurgus mihi refert ſe longo uſu obſervaſſe magis ſervari eos, qui citra ſcalpelli operã, partim lenientibus, partim ſiccãtibus, curantur, quam, quibus cutis inciditur, & os aperitur. At dum requiro quo pacto ſanies à membrana cerebri detrahatur, niſi os patefiat, & ipſa membrana: dum iuſto nudati oſſis exemplum afferens, quod cum fiſſum vel colliſum eſt, neceſſario ſecari debet, ut humor evadat, qui in membrana cerebri collectus eſt, neque ibi ſubſiſtens putreſcat, & cerebrum afficiat. Longè (inquit ille) hi caſus inter ſe diſtant: cum os apertum eſt, ſi abſque ſectione dimittatur, humor, qui ſuper membrana cerebri receptus eſt, à calore, cum expirat, diſcuti non poteſt: quocirca putreſcens hominem conſumit, neque tutum eſt citra ſectionem oſſis experiri emplaſtra, quæ cùm calvariæ cauſa cauponantur cephalalgica dicũtur, quamvis & hæc doceantur à Cornelio Celſo, & nunc a nonnullis Chirurgis adhibeãtur, ſed ea medendi ratio fallaciſſima eſt. Ubi integra cute os perrumpitur, calor non exſpirat, & per ſe digerere ſaniem poteſt, & oſſa ſolidare, quod in membrorum fracturis apertè videmus: fragmenta enim, cum nudata non ſunt, ſolidantur: ubi patefacta ſunt, nequeunt amplius cum alio oſſe glutinari atq; idcirco evelli debent: naturalis enim calor in nobis omnia efficit: nunquid oblitus es illius juvenis, qui tribus abhinc annis in abdomine vulnus accepit, ita, ut telum à priori parte ad poſteriorem in altero illum penetraret, vulnuſq; pervium eſſet: is cum minus rectè curatus eſſet, & plaga jam vetuſta, atque oris obcalleſcentibus dejectionem alvi per plagam magna ex parte redderet, nos ambos accerſivit, cumq; vereremur, ne (quod ratio dictabat) ſi plagam aperiremus, & ulcerati inteſtini oras, quas veriſimile erat jam callum cõtraxiſſe, ſcalpro exaſperemus, ut una poſtea glutinarentur, hominem ad interitum præcipitaremus, ſatius judicavimus plagam exaſperare, ut cruor inde effunderetur, tum carnem producentibus ipſam nutrire, & poſtremo cicatricem inducere, atque ita naturæ inteſtinum apertum dimittere; res autem adeo rectè proceſſit, ut ille præter opinionem omniũ ex toto liberaretur, & nunc benè valeat: nonne vides quantam vim habeat naturalis calor, ſive ipſa natura? hæc enim (*teſte Hippocrate*) morbos exolvit, & ad omnia ſufficit, quæ animali neceſſaria ſunt, hæc item, cum valida fuerit, ſemper viam invenit materiæ, quamvis craſſa ſit, debeatq; per anguſta foramina penetrare: nonne fracto oſſe & callo glutinato per integram cutem ſanguis evadit ita ut lintea inficiat? quid ergo mirum eſt, ſi integra cute natura, cum potentior ſit, humorẽ in membrana cerebri collectum diſcutiat? Hæc ille: quibus mihi perſuaſit eam eſſe omnino mentem Hippocratis, ut cũ os nudatum non eſt quamvis fractum, neque aperiatur neque ſecetur, etſi hoc Celſi & Pauli præceptis adverſetur. At ſi perrupto capite, neque os nudatum ſit, neque fractura intelligatur, ſed ſuperveniant febris, & mala indicia, id mihi ſervandum videtur, quod ab ipſo præcipitur, ut os ſcilicet protinus ſecetur, & à membrana detrahatur, etiamſi nudatum non ſit. *Vidius Comment. in lib. Hipp. de vulneribus capitis.*

Dubium eſt, cum integra cute os perrumpitur, aperirene os, & ſubjectam mẽbranam oporteat, ut extrahatur ſanguis e venis fuſus, an cutem integram relinquere? Antonius Venturinus, celebris noſtri ſeculi Chirurgus, Piſis nobis ſæpius aſſeruit, ſe longo uſu cõperiſſe, magis ſervari eos, quib⁹ citra ſcalpelli operam ſuccurritur, impoſito aliquo Emplaſtro ex his, quæ ad fracturas capitis componuntur, quam quibus cutis inciditur, & datur exitus humori membranam lædenti. Id quod ex ratione etiam firmatur, quod integra cute calor non expiret, & idcirco augeatur, poſſitq; non ſolum digerere ſaniem & ſanguinem, ſed etiam fragmenta cum integro oſſe ſolidare. Hoc in membris ſæpè conſpicitur, in quibus oſſa integra cute in plura fragmenta comminuuntur, ſolidantur enim omnia, quamvis ſeparata ab aliis videantur, id ſi nudata eſſent minimè eveniret, emorerentur enim, & evellenda eſſent. Eadem ratio eſt calvariæ perruptæ, nam ſi tegatur adhuc cute, retinetur calor, qui & oſſa ſolidat. & concretum ſanguinem diſcutit. Venit in mentem Petri de Moncada, viri non minus docti, quàm Religioſi, qui in agro Bæcinonenſi ante octo annos de porticu decidit, & icto capite, calvariam perrupit integra cute; adhibiti ſunt ad curationem duo ex peritioribus Chirurgis Bæcinonenſibus, quorum alter aperiendum eſſe os, ut ſanguis ex membrana detraheretur, judicabat; alter cutem integram relinquendam. Nos (cùm fortè non longè ab ejuſmodi loco tunc degeremus) ad noſtrum judicium interponendum accerſiti, tutius exiſtimavimus citra ſcalpelli operam, ſolo Emplaſtro cephalico ſuperimpoſito, hominem curari: habent enim vim Emplaſtra Cephalica oſſium ſquamas ſurſum attrahendi, ac in priſtinum locum revocandi, & fragmẽta tum in capite, tum in aliis corporis oſſibus, educendi: non ſolum autem detergunt, ac ſiccant; ſed ob acrimoniam ex alto in ſuperficium extimam, non oſſa modo, ſed his multo magis humorem craſſum & glutinoſum alliciunt. Adhibitum autem eſt id quod de matriſylva à recentioribus inventum eſt, eoque ſolidata ſunt oſſa quæ tangebantur valdè perrupta, & diſcuſſo ſanguine ſuffuſo, homo intra XL. dies liberatus eſt. *Vidius Iunior lib. 6. cap. 3. de Curat. Membratim.*

Observatio IV.

Cranii oſſis partem aliquam ictu vel aliter penitus exciſam, ſic ut muſculoſæ cuti aut pericranio aliquantum adhuc adhæreat, non reſcindendam, abjiciendamq;, ſed reponendam illuſtri exemplo docetur.

NOtandum eſt, quod ſi contingat ictu valido & ingenti vulnere oſſis portionem ſic penitus exciſam eſſe, ut à reliquo cranio omnino diſtracta, pericranio tantum & cuti muſculoſæ pendula hæreat, haud à pericranio avellendam eſſe & tanquam inutilem abjiciẽdam, ſed ipſam ſuo loco & ſtatui reſtituẽdam, callo mox genito, oſſis velut cicatrice naturę vi glutinandã, ut eſt a Celſo adnotatũ. Hujus rei veritatem certa experientia in Capitaneo Hydron non ita pridem comprobavi. Illi oſſis coronalis portio media tres digitos longa lataq;, enſe valido ſic exciſa erat, ut jam viciniæ oſſeæ non cohæreret, ſed vix pericranio & cuti muſculoſæ adhærens in faciem inverſa procumberet, ac craſſam meningem oculis ſubjiceret: itaq; ipſam à ſua cute avulſam parabam abjicere, ni Hippocratici illius præcepti in mentẽ veniſſet, quo cautum eſt, cerebrũ operculo ſuo exarmare, & nudũ relinquere. Quare ſanguinem qui in craſſam meningem, cujus motũ oculis

 erat

erat percipere, exciderat, primo quoque tempore abſterſi, oſſis provolutam portionem ſuo loco reddidi, & ex ſuperna parte ſutura, tribus punctibus adacta acu, ſtabilivi: atque quo reliquæ ſaniei pateret effluxus, interjectas vulneris rimas linamentis complevi: hac arte factum eſt, ut etſi eodem illo tempore multis aliis & ingentibus vulneribus corpus confoſſum haberet, per Dei tamen miſericordiam convaluerit: exemplo certiſſimo, nihil neq; cranii, neq; pericranii, ac ne muſculoſæ quidem cutis quicquam niſi poſcente neceſſitate abjiciendum, multo verò minus ut cerebrum ſuis operculis nudũ maneat cõmittendum. *Pareus l. 9. c. 7.*

Observatio V.

Spaſmos, paralyſes, & Epilepſias, ad cranii vulnera conſequi, & ſæpe mortem inferre, contra quorundam ſententiam: tum quomodo his ſuccurrendum, & quæ reſolutionis in oppoſita parte ex vulnere capitis cauſa.

OBſervavi ego cum Turoni medicinam facerem anno 1569. puerum decim aut undecim annos natum (quem unà cum Cabrolio Monſpelienſi Anatomico & Chirurgo peritiſſimo, Pigræo Pariſienſi, & Renato Cireto Turonenſi, doctiſſimis & exercitatiſſimis Chirurgis, curabam) die XL. ex vulnere in oſſe frontis ſiniſtra parte accepto, in febrem & reſolutionem alterius lateris, id eſt dextræ, incidiſſe, cum tamen à primo morbi die ad XL. uſque belliſſimè habuiſſet, nec ulla nobis in dilatato vulnere vel rimula quidem apparuiſſet. Eo tertio poſt die vita functo, & diſſecto, alienatum & cancro occupatum cerebrum ἐκ τοῦ ἀποχήματος in occipite inventum eſt. Nam & ibi aliquot rimæ in oſſe conſpicuæ erant, & quod de Henrico II. Rege diximus, ex vera eadem parte, id eſt, in occipitis tenui omento rupta ſanguis erumpens cerebro vitium fecerat, & inflammationem in eo excitaverat, à qua abſceſſu facto, & XL. illa die, ut veriſimile eſt, aperto, pus in ſpinalis medullæ nervos dextros decubuerat, atque reſolutionem dextram creaverat.

Addam & alteram hiſtoriam vulneris Jani Caſtanæi filioli nobiliſſimi Ludovici Sabennii Oratoris Regii Ei βρέγματος alterum os ita effractum fuerat, ut oſſis fruſta omentum lacerarent, inde viginti quatuor horas, aut circiter à vulnere accepto, collectis licet forfice & aliis ferramentis fruſtis, inflammari membrana cœpit cum febre. Quinto ſuppurata inflammatione, membranaq; in magnum tumorem ſublata comitialis morbi inſultu vehementer adeo concuſſus eſt, ut de pueli ſalute jam deſperaremus Verùm eo ſedato & nudato vulnere, cauſam ejus tam gravis ſymptomatis manifeſtò deprehendimus non aliunde pendere, quam à cerebri ventriculis, à ſaniei in membrana collectæ copia oppreſſis, ab ejuſdemque tetro malignoque vapore laceſſitis, ad quæ expellenda impetu quodam cerebrum in ſe contractum concutiebatur: idque fieri tamdiu perſeveravit, donec cerebrum irritari deſiit, puriſq; copia illa per oras vulneris oppreſſa eſt. Nam illas, linamentaque impoſita ſanie madentia, atque omnino detumuiſſe craſſam membranam detecto mox vulnere, deprehendimus Unde didicimus merito ab Ambroſio Pareo Regis ἀρχιχειρούργου præcipi, ut ſuppuratus in omento craſſo abſceſſus ſcalpello acutiſſimo ad id accommodato incidatur. Nam, licet citra hoc præſidium puelli illius membrana aperta ſit, non tamen forte æque facile in adultioribus aperietur, quorum videlicet craſſior firmiorq; membrana illa eſt, quam ut vel Epileptico inſultu diſrumpi queat, quod tamen horrendum ſymptoma ſemper; quoad ejus fieri poteſt, præcavendum eſt *Franciſ. Vertumanus Comment. ad lib. Hippoc. de vulner. cap.* Curas ſympatheticas & magicas ad fracturas, annotavit *Borell. Centur. 3. Obſ. 46.* qui etiam obſ. 77. peculiares ad fracturas baculos proponit.

DE CEREBRO, EIVS membranis, ſpinali medulla & nervis quædam.

Observatio I.

De ſitu, numero, magnitudine, forma, & uſu ventriculorum cerebri.

CIRCA ventriculos multa conſpicio in natura, quibus non conſentiunt ea, quæ paſſim ab omnibus referuntur, præſertim de ſitu, magnitudine, forma, numero, & uſu ipſorum. Deponuntur ergo duo ventriculi magni in anteriori cerebri parte. Dico tamen ipſe eos ventriculos eſſe eodem modo in poſteriori, & media parte cerebri, ac ſint in anteriori, quemadmodum enim cerebrum excavatum eſt in anteriori parte, ita etiam eſt in omnibus aliis partibus ſecundum eandem cavitatem. Sunt etiam ventriculi longè majores, quam apparent in communibus oſtenſionibus, ubi neque etiam eorum quarta pars conſpici ſolet, magnitudo enim ipſorum proportione reſpondet magnitudini totius cerebri, quum eodem modo ſit totum ventriculis præditum, quo eſt in anteriori parte.

Quod ſpectat ad formam & figuram, Communis modus adminiſtrandi eam plurimum obtenebrat, & à re ipſa diverſam repræſentat. Qualis autem ſit figura, quæ communiter aſcribitur ventriculis majoribus cerebri non eſt, ut tibi deſcribam, utpote qui eandem frequentiſſime videris, ideo ipſa dimiſſa, devenio ad illam, quam ego ſæpius vidi, aliiſq; patefeci. Quum itaq; figura ventriculorum inſequatur figuram cerebri, jure merito figura cerebri prius venit proponenda Eſt ergo (ut optimè noſti) cerebrum ex utraq; parte oblongum, & ex parte qua cerebri magnæ portiones ſe mutuo reſpiciunt eſt planum, atq; depreſſum, in aliis verò partibus habet ſphæricas prominentias, reſpondentes oſſium concavitatibus. Sunt autem tres cerebri prominentiæ, Anterior, Media. & Poſterior. Anterior cerebri prominentia replet cavitatem calvariæ formatam ab oſſe frontis, à ſuperiori parte oſſis cerebroſi, ab anteriori parte oſſis ſincipitis, & à ſuperiori parte oſſis cunealis. Media autem prominentia, quæ in inferiori ſede exiſtit, replet cavitatem utrinq; excavatam ad latera ſellæ gratia glandis pituitam cerebri depaſcentis in oſſe cuneali exculptæ, quæ cavitas formatur à poſteriori parte oſſis cunealis, ab anteriori parte oſſis auditus ſive petroſi, nec non ab oſſe temporali. Poſtrema cerebri prominentia replet cavitatem productam à ſuperiori parte occipitii à poſteriori oſſis ſincipitis, & oſſis petroſi. Omnibus igitur iſtis prominentiis correſpondet ventriculorum cavitas, nam fertur inſignis quidam ſinus recta ab anteriori prominentia cerebri uſque ad poſtremam, qui ſinus tantum diſtat ab extima ſuperficie cerebri in poſteriori parte, quantum in anteriori parte. Hic ſinus ubi pervenit ad regionem anguli exiſtentis in ſuperiori parte oſſis petroſi intra calvariam reflectitur ad prominentiam mediam, & inferiorem cerebri, eademque ratione in ea prominentia inſculptus eſt, qua in anteriori, & poſtrema dicebam, eſtque unica cavitas, ita, ut univerſum cerebrum ſit veluti inſignis quidam cortex ambiens prædictas cavitates, quod cerebrum in ambitu ventriculorum habet ſubſtantiam craſſiſſimam præterquam in baſi, ibi enim ſubſtantia cerebri ventriculis obducta eſt longè tenuior, quam ſit in reliquis partibus.

Quod

Quod pertinet ad numerum ventriculorum, ſcis communiorem, magiſque famoſam opinionem eſſe ventriculos cerebri eſſe quatuor, quidam etiam eo pervenerũt, ut ſex vẽtriculos declararent: ſed quanto magis numerus augetur, tanto major fit à veritate receſſus, proptereaq; ſunt tantummodò duo vẽtriculi in cerebro, qui ſuperius fuerunt commemorati, quibus exceptis, nihil eſt cui competat nomen ventriculi, niſi ad placitum, & impropriè loquendo, ut ſi cuidam arrideret appellare ventriculos ſpatia, quæ formantur inter varias inteſtinorum circumvolutiones extra inteſtina, & quodcunque ſpatium formatum inter varia corpora ſe mutuò contingentia. Ut autem hæc veritas conſpicua evadat, dicam quomodo producantur, & qualia ſint illa ſpatia, quæ vocantur communiter tertius & quartus ventriculus, unde judicium afferre poteris num ſint ventriculi vocandi. Tibi igitur compertum eſſe ſcio totum cerebrum eſſe in duas partes diviſum, præterquam in inferiori loco, ubi eſt illud corpus quod calloſum vocant, hoc ſanè corpus nihil aliud eſſe niſi cerebrum in ea parte conjunctum, & unitum, ubi enim ad eam partem perveniunt cerebri partes diviſæ aliquantulum flectuntur ad exteriora, deinde albicantes reflectuntur ad medium & ſimul uniuntur, quæ unio habet convexitatem quandam proportionatam convexitati totius cerebri in ſuperiori parte: & quamvis dicatur à pars cerebri corpus calloſum, & credant multi eſſe duriorem cæteris partibus, tamen mollitie æquat alias cerebri partes, & albicat, quemadmodum albicant internæ partes ventriculorum. Neque hæc cerebri copula alba eſt ita exiguæ longitudinis, quemadmodum communiter in oſtenſionibus demonſtratur, quandoquidem ejus longitudo eſt æqualis longitudine ſuturæ ſagittalis, hujus copulæ pars inferior fornix appellari ſolet. Hac igitur parte exceptá omnes aliæ cerebri partes ſunt geminæ, & ideo ortus ſpinalis medullæ eſt duplex quemadmodum cerebrum, utraque enim pars ſuum producit truncum ex ea ſede, in qua (ut dicebam) ventriculi reflectuntur ab anteriori cerebri prominentia ad mediam; qui duo trunci, ubi primum teretes ſunt formati, ſe mutuo contingentes aliquantiſper in anteriora feruntur, deinde in poſteriora verſus foramen occipitii revertuntur. In primo igitur illo truncorum contactu quum ſint corpora rotunda faciunt inter ſeipſa quandam levem concavitatem angularem abſque quod in ea parte habeant quidpiam exſculptum. Huic autem depreſſioni angulari (ut unde digreſſus ſum revertar) ſuperſtat baſis cerebri unita unde formatur ibi ſpatium quoddam ex contactu prædictorum corporum, quod vocatur tertius cerebri ventriculus licet ſit totum extra cerebrum, & ad id producendum nulla facta ſit cavitas per ſe, ſed per accidens, quatenus videlicet tria illa corpora ſe mutuo contingunt, & in medio illius contactus ſpatium edunt. Quamobrem ego non appellarem ventriculum, quum videam eſſe formatum potius ex neceſſitate quadam, quàm ex intentio naturæ: quòd ſi quiſpiam velit omnino vocare ventriculum, interim memoriâ teneat, id totum eſſe extra cerebrum, & accidentaliter productum: in ſuperiori parte autem hujus ſpatii in utroque latere ſunt duæ rimæ oblongæ, quæ feruntur fermè per dimidiam circumferentiam truncorum ſpinalis medullæ. Hæ habent ingreſſum ad duos ventriculos magnos cerebri, & ipſis mediantibus ventriculi prædicti habent exitum advocatum tertium ventriculum, & quia progreſſus truncorum ſpinalis medullæ ad anteriora pertingit uſque ad ſellam, ubi eſt infundibulum, ita etiam dicunt tertium cerebri ventriculum pervenire uſque ad eam partem. Eadem ratione formatur alius ſinus, quem vocant quartum ventriculum inter inferiorem partem cerebelli, & ſuperiorem truncorum ſpinalis medullæ, quod ſpatium, (quum ſit & ipſum extra cerebrum, & cerebellum) non poteſt propriè appellari ventriculus, nec obſtat id, quod dicunt omnes, nimirum ſpinalem medullam in eo loco eſſe ad inſtar calami ſcriptorii excavatum, propterea quod ſunt trunci à cerebello naſcentes, qui antequam ex toto uniantur, cum aliis inferioribus à cerebro natis per aliquod ſpatium ſupra eos progrediuntur, aliquantulum invicem diſtantes, unde neceſſario fit illa cavitas, quæ tamen non eſt exculpta in ſpinali medulla, nec per ſe à natura intenta. Perperàm igitur illud ſpatium ex diſtantia utriuſque propaginis cerebelli productum, ventriculis cerebri adnumeratur, & eo magis (ut dicebam de tertio) quoniam eſt totum extra cerebrum & cerebellum. Foramen autem quod dicunt ingredi quartum ventriculum nihil aliud eſt niſi ſpatium ex contactu quatuor ſpinalis medullæ truncorum formatum, in eo videlicet loco, ubi trunci à cerebello orti primùm ad inferiora flectuntur, & truncis majoribus à cerebro natis inhærent. Quæ autem in ea parte principia ſpinalis medullæ quaſdam eorum partes exiguas oſtendant, quę veluti quatuor prominentiæ orbiculares ex communi adminiſtrandi modo apparent, ideo poſuerunt omnes Anatomici in cerebro nates, & teſtes, revera tamen ſunt extra cerebrum, quum nates nihil aliud ſint, quàm portiones apparentes radicum ſpinalis medullæ à cerebello prodeuntium, & teſtes exiguæ portiones radicum à cerebro productarum. Redeundo itaq; ad propoſitum dico eſſe ſolummodo in cerebro duas cavitates quæ propriè ventriculi appellari poſſint: cuicumque tamen placuerit alia ſpatia ventriculos vocare, ad libitum vocet. ego nihil curo, ſat mihi eſt cognoviſſe ea extra cerebrum exiſtere, & nullo modo in cerebro, aut ſpinali medulla inſculptas eſſe alias cavitates, demptis duabus prius commemoratis. Firmatur autem tota ſpinalis medulla intra calvariam in propria ſede reſpectu cerebri & cerebelli in quadam membrana tenui, lucida atque robuſta, quá mediante anterior pars medullæ annectitur cerebro, & poſterior cerebello, ad quam poſteriorem membranã extra ſpinalem medullam deſinit ſpatium, quod quartum ventriculum vocãt Licet autem, Mercurialis clariſſime, præcipuus ſcopus mihi in hoc negotio propoſitus ſit verſari circa ea, quæ ad capitis hiſtoriam ſpectant dimiſſis interior ſpeculationibus omnibus, tamen non retinebo quid ſentiam de uſu ventriculorũ cerebri, ſcis enim communem, & celeberrimam opinionem eſſe ventriculos cerebri eſſe locum ſpiritus animalis ea ratione, qua ſimiliter ventriculis cordis eſt locus ſpiritus vitalis, quam opinionem infringere ſanè non auderem, quum citra temeritatis notam nullus unquam id efficere poſſet, unum tamen uſum tanquam præcipuum ego tibi conſiderandum proponã, ubi potius me ipſum per modum dubitationis, quàm aſſeveranter id prodire exiſtimes velim (quamvis non ignorem unius, & ejuſdem partis abſque errore plures aſſignari poſſe utilitates.) Ad habendum igitur ventriculorum uſum conſiderandum eſt munus plexuum retiformium, utpote qui deferant ad vẽtriculos eam ſubſtantiam, quæ in ipſis tanquam in proprio loco contineri debet. Nos igitur plexus ſi accuratè animadvertamus, videntur ex toto glanduloſi ita ut eorum ſubſtantia, & color prorſus aſſimiletur ſubſtantię, & colori glandis pinealis, ubi verò diligentius tractentur, nihil aliud ſunt niſi membranæ quædam latiuſculæ, & oblongæ, ex altera quarum parte ſecundum totam earum longitudinẽ appenſum eſt vaſculum quoddam craſſiuſculum, humore quodam excrementitio plenum, quod perbelle repræſentat inteſtinum quoddam ſuo meſenterio adnexum, per illud autem meſenterium feruntur vaſa quædam anguſtiſſima, & in hoc

by Google

toto aggregato glandulæ ſunt longè in majori copia, ſervata proportione magnitudinis corporis, quàm ſint in meſenterio ventris inferioris: quamobrem multò magis naturæ rei conveniret, ſi plexus glanduloſi, quàm retiformes, appellarentur. Quod ſi dubitet quiſpiam, an eorum ſubſtantia ſit talis, qualis à me fuit deſcripta, ego viſioni ipſum remitto, nulla enim melior extat mihi probandi ratio. Hoc itaque ex ſenſu ſuppoſito accipio ſententiam *Hipp. in lib. de Gland. text. 2* ubi proponens uſum univerſalem glandularum omnium, inquit in omnibus corporis partibus hoc præſtare, ut depaſcantur ſuperfluam humiditatẽ, ipſiſque mediantibus totum corpus humido ſuperabundanti exoneretur, cujus ſententiæ veritatem comprobat, ſingularum totius corporis glandularum inductio. Igitur Hippocrati inhærendo, hæc corpora, quæ plexus retiformes dicuntur, quum ſint pro majori parte ex glandulis conſtituta, quid prohibet ſi dicamus depaſci ſuperfluam humiditatem cerebri, & hoc eſſe inter præcipuos eorum uſus adnumerandum? eoq; magis quia in ſingulis cadaveribus quæ diſſecantur reperiuntur tales plexus humido quodam cœnoſo inſperſi, ſicuti aliæ glandulæ reperiri ſolent. Si ergo plexus illi depaſcuntur cerebri humidum ſuperfluũ: exiſtantque, ut notum eſt omnibus, in ventriculis, concludendum neceſſariò mihi videtur ventriculos eſſe locum prædicti humidi, & propter id præcipuè factas fuiſſe ea ratione, quâ veſica eſt locus ſeroſitatis ſanguinis, & reliqua conſimilia. In hanc autem venio ſententiam tum propter id, quod in diſſectione obſervatur, tum propter ea quæ apud Hipp. leguntur, inquit enim *Hipp. in lib. de hominis ſtructura* in principio, Hominem cõſtare ex quatuor humoribus, & aſſignando proprium locum, cujuſcumque, inquit locum ſanguinis, & ſpiritus eſſe in corde flavæ bilis in jecore, atræ bilis in liene, & pituitæ in cerebro. Si locus pituitæ eſt in cerebro, aſſerendum eſt eſſe aliquam cavitatem, quæ aliquid continere poſſit in cerebro exculptam, quemadmodũ ſunt ventriculi cordis, veſica jecoris, & ſpongioſæ poroſitates lienis. Exceptis, vero duobus ventriculis primò commemoratis nulla eſt alia in cerebro cavitas nec magna, nec parva, ergo concludendum omnino videtur (niſi fortè Hippocratem tanquam mendacem accuſare velimus) ventriculos cerebri eſſe locum humoris pituitoſi. Mox notum eſt omnibus pituitam diſtillare à cerebro per infundibulum ad palatum, ſi itaque animadvertatur diſpoſitio partium per quas pituita tranſit, cognoſcetur facilè eam primùm in ventriculis coacervari, nihil aliud enim in cerebro exiſtit, ad quod infundibulum exitum habeat, niſi uterque ventriculus, ut ex ſuprà dictis ſatis ſuperque patet, imò à cavo ventriculorum ad extra nihil eſt pervium exceptis plexibus glanduloſis humidum depaſcentibus, exceptâque viâ infundibulum petente, prædictumque humidum ad palatum deferente: certò enim ſcio ab inſtrumentis olfactus nullum eſſe aditum ad ventriculos ipſos, & opinionem eorum, qui credunt aerem per nares attractum ingredi ventriculorum cavitates eſſe potius probabilem, quàm Anatomicam. Concludo igitur ventriculos cerebri, hunc præcipuum habere uſum, ut ſint receptacula humoris pituitoſi, qui in cerebro gignitur, & per palatum expurgatur. Neque hoc repugnat ſententiæ communiſſimæ exiſtimantium eos eſſe locum ſpiritus animalis, quum (ut dictum eſt) unius partis plures utilitates aſſignari poſſint, niſi fortè adverſus eam difficultatem faceret, quia ab ipſis ventriculis ad alias partes nullus unquam obſervatur ductus, niſi ille qui petit infundibulum, neque rationi conſonum videtur cavitates ita amplas, & inſignes habere extra ſe exitus inſenſibiles, ſed debet inter iſthæc aliqua requiri proportio, ut videmus in aliis partibus, alioquin poſſemus ad libitum fingere à qualibet parte quemcunque fluentem ductum, ſed eſſe inſenſibilem. Quod autem excrementum pituitoſum magnis indigeat cavitatibus, ratio & experimentum ſuadet, quia niſi pituita colligeretur in aliquo ſpatio ſecundum quandam quantitatem, miſerrimam degeremus vitam, nobis enim opus eſſet continenter expuere, quemadmodum continenter mingunt illi infelices in quibus nulla fit urinæ collectio, unde impeditam haberemus locutionem, & alias nobiles neceſſariaſque operationes, quare videmus, per ſingula diſcurrendo, naturam cuilibet excremento proprium dicaſſe locum in quem recipiatur in quadam convenienti quantitate, unde poſtea brevi temporis ſpatio poſſit expelli. Quod ſanè in hoc pituitoſo excremento omnes quotidie experimur, quandoquidem dormientes per ſeptem, aut octo horas nihil expuimus, ubi verò primum expergefacti ſimus brevi tempore multam ſputi quantitatem expellimus. Quid aliud quæſo dicere poſſumus, niſi prædictum ſputum in aliqua cerebri cavitate prius collectum, atque per totum id tempus retentum fuiſſe? *Varolius in epiſt. ad Mercurialem.* De numero, ſitu & uſu ventriculorum cerebri confer etiam *Armiſeum* Obſerv. Anat. 5 adde *Riolan. Encherid. Anat.* pag. 152. qui vult, ventriculos cerebri eſſe officinam ſpirituum animalium contra *Hofmannum*: ſed humiditatum potius receptacula eſſe, ſtatuunt recentiores Anatomici *Bartholin. Highmorus, Landenius*, alii, qui etiam quoad tertium & quartum ventriculum, *Mercuriali* conſentiunt; prætereà ſtatuentes, ipſum cerebri parenchyma ſpirituum animalium officinam eſſe.

OBSERVATIO II.

Ventriculorum cerebri partem interiorem tenuiſſimâ membranâ veſtiri, cujus beneficio ſentiant.

ETſi corpus cerebri, quoad membranis nudatum eſt, nihil ſentit, ex eo tamen inferre nullus debet, ventriculos etiam ſenſus omnis expertes eſſe. Nam interior illorum ſuperficies tenuiſſimâ membranâ veſtita, inductave eſt: cujus ratione, ſi quis aliquantulum ſentire eos dicat, non abſurdè facere videtur. Etſi verò in qua parte nervulum ea membrana accipiat, nondum exploratum habeam, non tamen huc animus inclinat, ut propter ipſam ſenſum ei aliquem adeſſe credam. Negant Anatomici clariſſimi ventriculorum parietes membranâ tegi, ſcio, ſed nec me cujuſquam movet, aut movere debet authoritas, ut in ſenſibilibus contra ſenſum aliquid pronunciem. Secuit nuper (me, D Sigiſmundo Melanthone, & aliis præſentibus) caput bovis inſignis Anatomicus, Doct. Antonius Franciſcus Pigafetta Vincentinus Palatini Electoris Chirurgus feliciſſimus: in quo adeò dilucidè & clarè nobis hanc membranam monſtravit, ut porrò dubitare non poſſim Equidem perſuaſiſſimum habui, haud aliter in homine rem habere, quod hanc rem attinet, quàm in bove. Nec me decepit cogitatio. Nam poſt non multos dies, eandem membranulam in recenter mortui pueri capite tam oſtendit manifeſtè, ut manifeſtius vix aliud demonſtrari poſſe putem. Vidimus alia inſuper, quæ nonnulli negare auſi ſunt. Hoc dicere volui non temerè damnari debere affirmantes cerebri ventriculos ſenſu præditos. *Eraſtus part. 4. diſp. adverſus Paracelſum.*

OBSERVATIO III.

De origine ſpinalis medullæ ſententia nova, verior.

COmmunis ſententia de exortu ſpinalis medullæ eſt, eam naſci ex infima baſi cerebri, ubi nempe cerebrum ſupra oſſa decumbit, atq; ipſa cõtangit propè orificium capitis præbens ipſi medullæ aditum ad ſpinam, pro rei veritate tamen naſcitur multò ſuperius, & etiam anterius, ita, ut ex una parte ſui ortus

reſpi-

reſpiciat cavitatem ventriculorum, ex alia parte verò tam cerebri ſedem, quæ eſt fermè media inter infimam baſin, & ſupremam illius partem, eo uſque enim ſuis propriis fibris prædita, & à maſſa cerebri ſejuncta ita apertè aſcendere videtur ut ſola inſpectio tantum hanc patefaciat, & nullus veritatem non cognoſcat. Circa hunc primum autem exortum extra ventriculos feruntur nervi optici, & reflexi, in poſteriori parte verſus medium tandem deſinūt in eam ſpinalis medullæ partem, quę ex cavitatibus cerebri naſcitur. Cęterum mihi videor quędam de cerebelli proceſſibus obſervaſſe, quæ (ni fallor) ſunt illius momenti, ſed ipſis mediantibus ſperandum ſit aliquando nos cognitionem habituros eſſe veri uſus cerebelli, atque cauſarum diverſitatis ſenſuum. Non loquor de proceſſibus, qui nerviformes dicuntur, ſunt enim partes cerebelli, nec per ipſos cerebellum aliquam habet conjunctionem cum reliquis partib⁹; ſed loquor de illis, qui à cerebello naſcentes, quibuſdam aliis membris ipſum connectunt.

Quod igitur ad prædictos proceſſus pertinet, video juniores Anatomicos plurimum *à Galeno* diſcrepātes, ipſe enim & *in 8. de uſu partium cap.* 13. & alibi etiam aſſerit omnia nervos ſpinali medullæ attributos a cerebello naſci, ita, ut ſecundum ipſum ſpinalis medulla à cerebello pendeat. Increpant autem alii Galenum, audacter affirmantes nullum prorſus à cerebello naſci nervum. Ego verò cognovi ſententiam Galeni eſſe ſecundum quod veram, ſententiam autē eorum qui Galeno repugnāt eſſe ſimpliciter falſam, quandoquidem ſpinalis medulla eſt conflata ex quatuor veluti radicibus magnis, quarum duæ, quæ ſunt majores, naſcuntur utrinque ex duabus cerebri partibus in regione ſuperius dicta, ex quibus duobus truncis nondum ad cerebellum perventis naſcuntur duo, prima nervorum paria ad oculos delatorū. Ubi verò iſti duo magni trunci perveniunt ad cerebellum, tunc admittunt duos cerebelli magnos, ſed breves truncos, qui ex inferiori parte cerebelli utriuſque lateris naſcentes (ubi aliquantulum in poſteriora progreſſi ſunt) junguntur proceſſibus majoribus cerebri, quare ex quatuor magnis truncis fiunt duo, qui deinde conſtituunt integram ſpinalem medullam. Ergo ſecundum quid verum eſt, omnes nervos ſpinalis medullæ oriri ex cerebello, uti Galenus ſimpliciter dicebat. *Conſtant. Varolius in epiſtola ad Hier. Mercurialem.*

Spinalis medulla, quòd primam originem non ex infima, ſed potius ex media cerebri parte, ut ipſe invenisti, ducat, naturæ providentiæ valde conſentaneum puto. Nam ſi per ipſam, tanquam per communem & amplum aquæductum in alios rivulos, & ab iis in univerſum corpus erant ſpiritus, qui in cerebri medio perficiuntur, derivandi, quomodo poterat natura felicius obtinere, quàm ſi illius principium in cerebri centro, & prope ſpirituum officinam, ut inde hauriret abunde ipſos collocaſſet; Sic arterias ex cordis, venas ex jecoris ferè medio oriri conſpicimus. *Mercurialis in epiſtola ad Varolium.*

Observatio IV.

De proceſſibus à cerebello prodeuntibus.

UNum aliud obſervo cerebelli inſignem proceſſum, cujus notitiam quemadmodum apud neminem alium adnotavi, ita exiſtimo eſſe maximo pondere dignam, ſicut ejus hiſtoria patefaciet. Naſcitur ergo utrimque ex cerebello prope truncos modò deſcriptos proceſſus quidam, qui per tranſverſum in anteriora, inferioraque fertur; quo proceſſu mediante cerebellum amplexatur ſpinalem medullam in anteriori parte eo modo, quo muſculi illi laryngis lati & tranſverſales tertium par muſculorum communium conſtituentes amplexantur principium gulæ in poſteriori parte. Hujus tranſverſalis cerebelli proceſſus ſedem obſervare poteſt quilibet intra calvariam prope foramen ſpinalis medullæ in anteriori parte, eſt enim ibi quædam notabilis depreſſio tranſverſalis, quæ locum huic proceſſui cedit. Ex hoc cerebelli proceſſu naſcuntur nervi auditus, ita, ut nullo modo naſcantur à cerebro.

Quamobrem nervorum quidam naſcuntur à cerebro tantum, & non à cerebello, quales ſunt optici; quidam à cerebello tantum, & non à cerebro, quales ſunt nervi auditorii; quidam demum ab utroque ſimul ſicut ſunt nervi ſpinæ. Nullus autem nervus naſcitur immediatè ex aliquo duorum principiorum. Sed omnea ex ſuis naſcuntur principiis, vel mediante ſpinali medullâ, vel mediante proceſſu tranſverſali prædicto: ecce. Num cerebellum habeat in capite noſtro uſum ita levem, atque obſcurum quemadmodum juniores autumant, hactenus enim habemus eſſe primum principium ſenſus auditus. Utrùm mihi liceat rebus inventis imponere nomen? Ego certè quum videam ſub hoc proceſſu tranſverſali ſpinalem medullam ferri eo modo quo canaliculus quidam fluens ſub aliquo pōte fertur, clarioris doctrinæ gratiâ appellarem pontem cerebelli, & jam diu ita appellare conſuevi ſumptâ denominatione ab eo quod proceſſus iſte ſecundum ſimilitudinem quandam repræſentare videtur. Perperā igitur recentiores adverſus Galenum dicunt, nullum prorſus nervum à cerebello originem ducere: quum ab ipſo naſcatur fermè dimidium ſpinalis medullæ & pons cerebelli à quo naſcuntur nervi auditus, & inſpicor etiam quoſdam alios naſci nervos; ſed nondū potui omnia exactè aſſequi, obſervabo quamprimum dabitur occaſio diſtinctam originem ſingulorum nervorum intra calvariam, & de omnibus quæ cognovero ſtatim teipſum, ut debeo, certiorem reddam. *Conſtant. Varolius in epiſtola ad Mercurialem.*

DE CAPITIS DOLORE,

MERIDIANUS CAPITIS DOLOR.

Observatio I.

Capitis doloris ſpecies rara, agrum circa ſolis exortum dolore ad nares uſque premens, circa meridiem vehementior, veſperi verò evaneſcens.

CIvis noſter Joannes Baptiſta Modœtienſis, ſingulo die Sole exoriente, dolore capitis ſupra nares corripiebatūr, inde creſcebat dolor, donec ſol meridiem attigiſſet: ubi decederet, minuebatur, ſic ut veſperam ceſſaret. Quid hoc? niſi quod ſol aſcendens vapores ſurſum in corpore trahit, quibus cerebri membranæ vexantur. Trahit autem quia lentus eſt humor ac frigidus, qui non remittit niſi vi ſolis. Ut verò à calore, non videtur, nam poſt meridiem magis creſceret: calor enim à meridie magis accenditur, magis quàm ad meridiem: æſtatis exemplo, quæ à ſolſtitio initium ducit, non ante illud. *Cardanus lib. 8. cap. 44. de var. rerum.*

Quæſtor curiæ Rhætorum, vir boni coloris, carnoſus, robuſtus, ante annos 12. ſenſit principium hemicraniæ ſeu clavi, modò ſupra hunc, modò ſupra alterum oculum: dolore intolerabili (ex phlegmate nimirum, πολυπότης enim) die tantum) ita ut manè inciperet dolor cum ſole oriente, deinde augeretur uſque ad meridiem, & tandem paulatim uſque ad occaſum imminueretur, idque quotidie per aliquot ſeptimanas. Secare juſſi venas ſub lingua, præſcripſi oxymeli meum, & purgationes fortes. Potiones amaræ ei profuerunt ex centaurio min. prodeſſet & abſinthiatum. *Ex Geſneri obſ. propriis Caſp. VVolphius.*

Obser.

Observatio II.

Admirabilis capitis dolor, ægrum quotidie circa meridiem invadens, & adfurorem uſq; fatigans, veſperi remittens.

JUvenem quendam nobilem aliquando vidi, qui quotidie ad meridiem dolorem maximum ſentiebat, adeò ut furetet. Statim verò & urina aquæ non diſſimilis mingebatur, vel latè pateret, bilem omnem caput magno impetu petiiſſe. Ad veſperam rurſus urina bile infecta mingebatur, & dolor ceſſabat, qui etiam purgata bile & roborato capite, prorſus affectione liber evaſit. *Joach. Comm. ad 9. lib. Kaſii, cap. 4.*

DOLOR CAPITIS EX LUNAE periodis.

Observatio I.

Hemicrania admiranda, certis Lunæ periodis ægrum ad triennium uſq; divexans.

HEmicranicum dolorem ut plurimum per circuitus exacerbari monet Altomaris & hoc idem experientia iſta teſtatur. Quod autem hi circuitus habeât aliquando certas periodos nec ab autore expreſſum habemus nec omnibus hoc notum eſt. Cùm verò à me caſus hemicranici doloris, qui ſtatis horis & diebus regrediebatur, viſus ſit, dignus eſt, ut à me recenſeatur. Curavi ego Religioſum virum, & D. Dominici fratrum conſortio junctum, qui per tres annos continuos, & menſes ſeptem, paſſus eſt hemicraniam in parte capitis dextera unà cum ingenti & acuto dolore circa temporalem muſculum. quæ unoquoque octavo die Lunæ dicaro, ſemper eadem fermè hora invadebat, exacerbatio ad viginti octo, aut ad triginta horas ad ſummum perſeverabat, quo tempore nec lumen aſpicere, nec ſtrepitum audire, ſine manifeſta læſione. nec etiam cibum aſſumere, aut guſtare poterat: hoc tempore elapſo, ſaniſſimus erat, omniaque munia, tam naturalia, quàm animalia, feliciter obibat. Hunc caſum non tantum notare volui tanquam rarum hemicranici doloris exemplar ſed etiam, ut hinc conjiciant Medici, an poſſit dari octava febris, quæ conſimiles circuitus, & periodos unoquoque octavo habeat die. De hac enim licet *Hipp. lib. primo Epid. ſect. 3. tex. 2.* alia febrium genera recenſens, non meminerit, videaturque Galenus, cum Diocle in hoc concordans, ejus eſſe ſententiæ, ut nullus alius, ultra quintanum, detur circuitus; tamen ex præcedenti narrato caſu poſſumus arguere, dare circuitum febrilem octavum: quoniam quæ major poteſt eſſe cauſa hujus octavi circuitus in hemicrania quàm quæ poſſit eſſe in febre? Sed ultra hoc argumentum experientia hoc idem mihi bis teſtata eſt dari certò octavum circuitum, & octavum febrem; alteram enim vidi in nobili Equite non ultra vigeſimum quintum annum agente; alteram autem in muliere quinquagenaria. *Salius c. 12 Annotat. ad Altom. pract.* Meminit etiam *Angel. Victor. Conſult. 6. pag. 14.* doloris in ſummitate capitis periodici cum menſibus præter ordinem diminutis, oris amaritudine, ventriculi gravitate, aliiſque ſymptomatibus partes corporis tum externas, tum internas occupantibus. Periodicum capitis dolorem quoque annotavit, unà cum clavo in ſupercilio *Ugo. conſil. 7. fol. 7* & *Poterius* dolorem per intervalla recurrentem, commemorat *Centur. 3. Curat. 3* moxque in ſubſeq. *Curat. 4* tertianæ periodos ſequentem dolorem recenſet. Add. *Tulp. 1. 1. c. 13.*

***

DOLOR CAPITIS SUTURAS afficiens.

Observatio I.

Ex cephalalgia Cranii ſuturas nonnunquam ſeparari.

SEparationem ſuturarum ego ſemel obſervavi in fronte cujuſdam puellæ, cui unius lateris os alterius ſuperabat latitudinem, poſt diutinam in inſania cephalalgiam, *Joubertus cap. 9. de cap. affect.* Simile quid narrat etiam *Hildan. cent. 2. obſ. 1. fol. 2.* ubi dolorem capitis ſuturas adeo dilatantem commemorat, ut cerebri diaſtoles & ſiſtoles viderentur: nec minus admirandi doloris capitis idem d. l. meminit, in quo cranii ſonitus & crepitatio exaudiebatur.

DOLOR CAPITIS SUTURAS afficiens.

Observatio I.

Calculus in cerebro natus, forma & magnitudine mori, intolerabilem & pertinacem capitis dolorem, & tandem etiam mortem inferens: tum de aliis in capite genitis & repertis lapidibus.

VIr clariſſimus Joannes *Pfeil*, artium & Medicinæ Doctor in Academia Lipſenſi quondam Profeſſor, affinis & præceptor meus clariſſimus, ſæpe inter prælegendum publicè nobis auditoribus narrare ſolebat, ſe curationem ſuſcepiſſe hominis miſeri atq; inopis, ubi primum Lipſiam rediiſſet ex Italia: ubi per plures annos egregiam medicinæ operam navarat, & majoris diviriſque noſocomii Florentini conductus mercede medicus fuerat, vir magna authoritate & plurimo rerum uſu: nam & à philoſophia, arte medica, atque Aſtrologorum ſcientia præclarè inſtructus, & Latinè atque Græcè inſigniter doctus erat. Is igitur curam ſe geſſiſſe ægri cujuſdam affirmabat, qui diuturno atque intolerabili capitis dolore adeò fuiſſet excruciatus, ut dies noctesq; nullam prorſus quietis caperet partem. Interrogatus autem ipſe, aut qui ei tum adminiſtrabant, quid ſibi præcipuè doleret? Capitis continuo cruciatu ſe confici ajebat, quem ſibi morbo eſu contraxiſſet. Nulli operæ rum parcens Medicus, omnes adhibuit machinas. nihil intentatum reliquit, imo verò & ſuis ipſe ſumptibus medicinam pauperi ægroto comparavit. ut quoquo modo poſſet languenti opem auxiliumq; ferret ſibique ampliſſimam inde mercedem quæreret, gloriam. Sed in tam dubio & deſperato caſu omnem operam ludos fecit, nulla quę ſanaret medicina, tanto malo reperta fuit, æger perpetuis doloribus iiſque acerbiſſimis ſuperatus vitam morte commutavit. Hic prædictus Doctor Joannes *Pfeil* homo induſtrius & fidelis medicus, cùm arderet deſiderio cognoſcendæ cauſæ tanti cruciatus, quò facilius & rectius opitulari aliis ſimili in caſu poſſet, à defuncti cognatis precariò impetrat, ut diſſecare ſibi caput mortui liceret, erat enim inter cætera dona, quibus clarebat. etiam Anatomes egregiè peritus. Quod cùm feciſſet in capiós aperti cerebro lapidem reperit, magnitudine & forma mori, colore autem quaſi pullo aut cinereo, quę deinceps pro ſingulari miraculo multis oſtendit. Diſcipoli & auditores hujus viri inter cæteros fuerunt præcipui illi & præſtantes viri D. Udalricus Stendlerius Phyſicus Labachenſis. D. Joannes Septembergius Phyſicus Medicus Uratiſlavienſis. D. Mathias Coroax, Cæſareæ Majeſt. Medicus Viennæ. D. Wolffgangus Meurerus philoſophię & medicinæ Profeſſor in Academia Lipſenſi vir pietate & doctrina ſingulari & artis medicæ peritiſſimus, tum temporis omnes artium & philoſophiæ magiſtri. Non multo poſt idem D. Joannes *Pfeil*, Lipſia in aulam accitus fuit à Duce Saxonico Mauri-

Mauritio, cujus corporis curam egit, donec anno 1544. Lipſiæ calculi doloribus confectus è vita diſceſſit. *Kentmannus libell. de Calculis.*

Et in cerebro apud nos parvus inventus lapis, illi non abſimilis, quem Dreſdenſis Medicus Joannes Kentmannus inter Geſneri monumenta deſcripſit. *Gemma lib. 1. cap. 6. Coſmocrit.*

Viſus eſt aliquando in ſcholis noſtris diſſecto publicè cadavere & repertus intra cerebrum calculus ſolidiuſ. *Leonardus Botallus, regius medicus* (de nobis æquè ac de re medica optimè meritus) idem ſe vidiſſe teſtatur, & in ipſo cerebro quatuor lapides à ſe repertos annutat, *in tract. de catarrho, Lubertus de Apolog. pro Paradox. 7. Dec. 2. Tom. 2.*

In cadavere reperimus oſſicula quatuor inter utrãque cerebri partem, dextram videlicet & ſiniſtram rectà ſub ſagittali commiſſura poſita, & ſub torculari (quod *limon* à Græcis dicitur) ſepto ipſo affixa adnata: eorum autem majus erat longitudinis craſſitudiniſque faleoli: alia verò paulò minora: nimium autem ſuhlongioris lentis ſpeciem repræſentabat. Dura erant, atque duriſſima cranii pars intuſque ſpongioſa, inſtar oſſis lambdoidis *Botallus in append. lib. de Medico, Ægroto & Catarrho.*

Lapides in capite, cranio & cerebro naſci præterea atteſtantur *Braſavolus Comment. ad aphoriſm. 79. lib. 4. Hipppocr. Thomas à Viega, refere te Andr. Lançuna Comment. ad cap. 5. lib. 4 de loc. affect. Galeni, Hollerius in append. lib. propr. Obſervat. 5. Scholiographi ad cap. 48. lib. 1. Hollerii de morb. internis. item Scholiographus anonymus in annotat. marginal. ad lib. 1. de loc. affect. Galen 16. Lugduni excuſi, anno 49.*

OBSERVATIO II.

Hiſtoria lapidis intra cranium geniti & per nares valido anniſu expulſi. unde multorum annorum Cephalalgia ſublata.

CUm obiter evolvendo tuo libello incidiſſem in caput de lapidibus intra cranium generatis (quod veterum pauci ejus generationis meminerint) dicam quæ mihi anno 57. Caſloviæ in Pannonia ſuperiore, teſte concionatore Caſtrenſi, in mercatore Hungaro, viſa ſunt: laboraverit is multis antea annis hemicranico quodam dolore gravativo, idque magis parte anteriore capitis circa frontem, multis diu attentatis remediis. Tandem cùm validiore niſu mucum è naribus emuncturus eſſet, extraxit lapidem ad unguis lunam digiti majoris latitudinem, & pollicis craſſitiem, inſtar lapidis, qui in capitibus carpionis piſcis reperitur, & coloris ejuſdem. Sed ea duritie, qua cujuſvis cutelli acutiſſimi aciem elideret: quem tamen ab initio aliquid lentoris ac mollitiei habuiſſe compertum eſt. Hic caſus celebribus aliquot medicis Italiæ à me expoſitus, omnino obſervatione dignus, tanquam rariſſimus, viſus eſt. *Ex Obſervat. Ioann. Culmani, ad me miſſis.*

DOLOR CAPITIS EX VERMIBUS aliiſq; animalculis in cerebro genitis.

OBSERVATIO I.

Capitis dolor, ſecundum Indorum medicorum ſententiam, ex vermibus in cerebro natis, excitari ſolitus.

DIxit Schare; aliquando accidit Soda ex vermibus generatis in capite, & cognoſcitur ex corroſione, quoniam ſentit patiens in capite de odore fœtido, qui eſt in eo, & augetur dolor, cum movetur caput, & cura erit provocare ſternutationem, & inſtillare naribus interficientia vermes. *Raſis cap. 10. lib. 1. Continentis litera ll.*

Quidam Medici Indi dixerunt, quod quandoque eſt cauſa in Soda, vermes generati in partibus capitis, motu ſuo lędentes, ſentione ſua & corroſione. Et quidam removerunt hoc, ſed non eſt neceſſarium ut removeatur. Nam vermes multoties naſcuntur in anteriore capite, & ſuper locum qui eſt in ſtrictura narium, & poſſibile eſt ut naſcantur apud velamina, etſi raro contingat *Avicenna. Fen. tract. 2. cap. 3. lib. 3. Canonis.*

Quibuſdam vermes generantur in cerebro. Id ratum eſſe ſcripſit Avicenna: quod tamen memoria noſtra viſum eſt. *Hollerius lib. 1 de morb. intern. cap 1.*

Avicenna addit (aliis dolorum capitis cauſis, ex relatu Indorum Medicorum, vermes in capite genitos, motu ſuo lædentes. Quod rarum quidem eſſe fatetur, non tamen impoſſibile. cum multoties naſcantur in anteriore capite ſuper locum ſtricturæ narium: ubi oves, & capræ dicuntur perpetuò vermes habere, ut cervi in gutture. Itaque poſſibile eſt, inquit, ut naſcantur apud velamina, id eſt, cerebri tunicas, &c. *Ioubertus, cap. 9 De capitis affectibus.*

Naſcuntur vermes in prora cerebri, ut ſcribit *de Solo, ſuper Viatico, Hier. Montuus, cap. 29. tom. 4. Anaſ. morb.*

Vermes in cerebro viſuntur frequentes, & in naribus, dentibus, &c. *Thom. a Veiga. Comment. ad cap. 5. lib. 4. de loc. affect. Galeni.*

Memini me alias docuiſſe, ut dicit Ariſtot. Albertus, & alii, Vermes fieri in cerebro, & vaſis ſpermaticis. *Mercurialis de morb. Muliebr lib. 4. cap. 12.*

In cerebro, omnibuſque locis ubi generari putredo poteſt, vermes generari poſſunt: & memini me ex auribus cuidam vermes ſumpſiſſe. *Montanus conſilio 39. Editionis ultimæ Baſilienſis.*

OBSERVATIO II.

In immenſo capitis dolore eorum, qui febre peſtilenti, therioде, & Ungaricæ a nonnullis dicta laborarunt, vermes in cerebro deprehenſi.

EX corporibus eorũ (qui febre Ungarica, theriode mortui ſont) vermes nonnunquam confertim prorepſiſſe animadverſi ſunt. Id quod experimento didici, cùm nemo ſubeſſe ſuſpicaretur. Nonnulli craſſi quidem, ſed non ita longi per aures prodiiſſe viſi ſunt, quales etiamnum in peſte obſervavi. Unde evincitur eoſdem facilè in ſæviſſimis capitis doloribus, ex prava venenataque eluvie, quæ in cerebri ventriculis aliquibus coacervatur, naſci poſſe Fidem faciunt Anatomici nonnulli, qui inibi conſpectos deprehenſoſque teſtantur. Quæ cauſa etiam fuit, cur vulgus circa initia hujus luis febrem hanc, cerebri vermem multis in locis nominarit. *Conradinus, cap. 10. Febris miſcellaneæ Ungarica theriodis.*

Medici tum præclariſſimi, tum fide digni mihi ſignificarunt, non unum vermem, ſed aliquot in hominis lenticulis extincti vel oppreſſi cerebros inventos qui num in cerebri ſubſtantia, num in duræ matris ſinubus latuerint, non ſat ſcio. Porrò affirmarunt ſeſe in cerebro cervino vermiculorum, inſtar ſeminum cucurbitæ latorum, qui in aqua mortui, in vino vivi ſunt, cumulum vidiſſe. Similes & ego Monſpeſſuli, cum in diebus canicularibus cum eruditiſſimo clariſſimoque Medico, nunc in Schola Monſpelienſi Medicinæ Profeſſore excellentiſſimo Iouberto ad prædium ſuburbanum D. Rondeletii ſpatiatum ieram, in cava vena ovis deprehendi vermes. *Coiter. in append. Obſerv. Anatom. & Chirurg.*

Observatio III.

In graviſſima peſtilentis & epidemici hemitritæi cephalalgia, cimicum, vermiculorum, & putrilaginis indicibilis copia poſt ſectionem in cerebro animadverſa.

QUandam fuiſſe matronam memorant in civitate prope Moſam, ut à fide digno accepimus, cui poſt capitis vehementiſſimos & diuturnos maximè cruciatus (peſtilentis Hemitritæi) diſſecta calvaria magnam putredinis vim oſtenderit circa ſubſtantiam cerebri, & inter meninges, tum vermiculorum, tum cimicum copiam incredibilem. *Gemma in append. operis Coſm. de Hemitritæo peſtilenti.*

Observatio IV.

Epidemicorum & perniciosorum Capitis dolorum, ex cerebri vermibus, hiſtoria alia.

BEniventi cum multi ignoto morbo è vita decederent, tandem Medici hoc morbo interemptũ inciderunt: & in hujus cerebro invenerunt vermem rubeum brevem, quem cum multis medicamentis vermes occidendi vim habentibus occidere non poſſent, tandem fruſta raphani incisa in vino malvatico ebulliebant, quo vermis occidebatur. Atque hoc eodem remedio deinde ſimili morbo quaſi epidemico affectos omnes curabant. Hæc in *Cornelii Roterodamenſis Medici (libro)* inveni: qui apud Giſbertum Horſtiũ in Noſocomio Mariæ conſolationis Romæ ſeptem annis ægris ut Medicus aſſiſtens, inſerviebat, qui paulò ante me, cùm Romæ apud Giſbertum agerem, ab urbe in patriam diſceſſerat. *Foreſtus Scholio ad Obſervat. 2. lib. 9.*

Anno 1571. in Marca Anconitana in oppido Alburgo S. Sepulchro, graſſabatur morbus atrociſſimus, quidam velut Epidemicus, niſi quod clandeſtinè, & veluti inadvertentia homines invaſerat, paulatim vertigine affligens: verùm in ſecunda vel tertia aut quarta à decubitu die ſtatim jugulans, & caput ſolum tentans. Cujus cauſas & eſſentiam omnes illius loci & Medici & Philoſophi planè (ut fatebantur) ignorabant, nec proinde ei occurrere & reſiſtere poterant, morbo enim incognito ignoratur etiam & illud quo profligari debet remedium: Nullius ſiquidem rei vires experientia commodè explorabis, niſi prius per rationem ad unguem compertum habueris effectum cui applicatur id quod exploras. Cæterùm longo pòſt tempore. Nobilis quidam viginti duos annos natus, ultra rem Callicratis dives, hujus mali primò ſuſpicione, mox & re ipſa affectus & maximè conturbatus, multis in patria & præſervativis & curativis adhibitis fruſtrà remediis, meliores undique auxiliatrices manus quærens, Venetias tandem 18 Novembris navigavit, atque excellentiſſimos mox ad ſe vocari curavit medicos, inter quos fuit præcipuus, Clariſſimus & Excellentiſſimus Dominus Nicolaus *S. Michel* alias Comaſcus dictus, patronus meus humaniſſimus, conſultationem de agendis habentes, firmiter multiaque rationibus comprobavit aliquid in cerebro eſſe vivens, fieri enim haud poterat ut atrociſſimis hujuſmodi doloribus periodicè ita afficeretur, quemadmodum afficiebatur. Nam illæſa ratiocinatione, intellectu, memoriâ, & omnibus internis ſenſibus, ita pro tempore cruciabatur, ut ſibi cranium totumque cerebrum terebello perforari videretur, mox per univerſum cerebrum extenſiones, contractiones, multaſque commotiones, cum maximis concuſſionibus & tremoribus, frequenter & in omni paroxyſmo percipiebat. Ob id multa interna & externa etiam admota, ſed fruſtrà fuère remedia: Nam tertio ab adventu & ejus Venetias ingreſſu, die, circa vigeſimam primam horam, magna cum aſſiſtentium admiratione, hac miſera functus eſt vita. Quo demortuo, ego qui vocatus & conſtitutus illi ſemper aſſueram aſſidens, & à Clariſſimis Medicis ordinata executioni mandans, maximo internarum partium inſpiciendarum flagrans deſiderio, diligentem & ſedulam cùm apud fratrem maximè conturbatum, tum apud Clariſſimos Medicos, operam dedi, ut caput ſolum diſſecarem & dividerem, quo mortis cauſa eo melius nobis innoteſceret, & aliis in ſimili caſu, facilius ſubveniri poſſet. Atque meis precibus licet multis apud defuncti fratrem obtinere non potui, id authoritate Clariſſimorum Medicorum & defuncti ipſius affinium conſenſu & voluntate ſequenti die conſecutus ſum. Unde Deo propitio & auxiliante, horâ nonâ matutinâ vigeſimi primi diei Novembris, proſtrato & appoſito aſſeri, ſyndone mundâ ornatè, ut decet, corpore potiſſimum commodè diſpoſito, trunco cervici & occipitio ſubjecto, novacula in capite ad os uſque orbicularem per frontis medium molitus ſum ſectionem, & cute aliquomodo remotâ, calvariam ipſam orbiculatim, ſecundum illam primam ſectionem ſerrâ diviſi, atque ſectione per calvariam factâ, fortis cultri dorſum tranſverſim adeoque, & illo modice ſurſum deorſumque acta, dictam ſectionem ampliorem feci, quod idem in occipitio temporibuſque repetii, & ſic ſuperiorem calvariæ partem à dura matre liberavi, quam loco convenienti perforavi, ſtyloque in foramen indito, orbiculariter circumquaque ad latera ſectionem perfeci, & ad piam matrem deveni quam partim cultello, partim unguibus divulſi, atque deinde ſenſim à cerebro ipſiuſque anfractibus eam digitis detraxi, ſicque membranulis cerebrum denudavi ſuis, quibus extractis illico concidit, & quodammodo diffluxit, moxque ex dextro anfractu prorupit atque apparuit caput cujuſdam lumbrici, qui ſtatim aere percepto frigidiore, ſeſe in cerebri anfractus recipit. Unde utramque magnam cerebri portionem quo cautiùs potui abſtuli, ne id quod ſuſpicabamur fore detrimentum pateretur. Tandem apertis dextro & ſiniſtro cerebri ventriculis maximè confuſis, dilatatis, & ad capitis baſim conſpicuis, repertus eſt lumbricus totus rubeus, indice digito longior, acutum os, oblongum & nigrum atque piloſum collum habens, multis modis ſeſe in illis anfractibus convolvens, & ad capitis baſim ferè pertingens, qui obtuſiori forficula exceptus & mundo papyro appoſitus, paulò pòſt obiit, qui noſtro patienti etiam mortem intulit. At non eſt mirandum ſi lumbrici & vermes in cerebro reperiantur, cùm *Galenus 4. de ſimpl. med. facul. cap.* 20. non longè ab initio dixerit, vermes in humidioribus corporibus naſci. Atque cerebrum omnium eſt humidiſſimum, ut probat *Galenus libro de occult. p. 2. cap. 2. & alibi paſſim Georg. Carner. de Obſ propriis*

Inter ſolida corpora animata, Lumbricorum genera referimus, ſed & abſceſſibus aliarum partium, itque ipſo adeò cerebro naſci aliquando ex putredine magna phlegmatis. *Peucerus de Præſtig. Medicorum pag. 310.*

Observatio V.

Capitis doloribus affecti quidam: tandem vermibus per nares rejectis, liberati ſunt.

SOlet interdum acutus & peſtifer dolor in capite excitari, quem Græci κεφαλαλγίαν vocant, ſed talem, quo caligent oculi, alienetur mens, citentur vomitus, ſupprimatur vox, frigeſcat corpus, & ipſa denique deficiat anima, rarum eſt videre. Nam & nos amicum habuimus Philippum nomine, qui cum his omnibus ageretur malis, & adventante die ſeptimo mors ipſa, nullis conferentibus auxiliis, jamjam adeſſe videretur, tandem robuſtioris naturæ vermem ex dextra na-

tra nare palmo longiorem ejecit: quo propulſo, omnis ſtatim cum eo amotus eſt languor. *Benivenius. cap. 100. de Abditis.*

Vermem vehementis doloris capitis cauſam, in cerebro natum fuiſſe ſatis apparuit. Naſci verò & illic quandoque vermem Avicenna etiam ſcribit, & Jacob. Hollerius noſtrâ ætate viſum affirmat. Idem & Italô ſcorpium ex frequenti Ocymi odoratu natum refert, *Dodonæus Annotat. ad idem cap.*

Nos ab annis decem juvenculam novimus, quæ rejecto per nares verme millipedi non abſimili, à diuturno capitis dolore reſtituta eſt. *Rouſſeus Epiſtola 10. Miſcellan.* Sic etiam *Hildan. Centur. 1. Obſ. 8. fol. 24.* doloris capitis cum excretione vermis per nares meminit: cui adde *Barthol. Cent. 6. hiſtor. anat. 3.*

Observatio VI.

Diuturnus, pertinaciſſimus atq; adeo lethalis capitis dolor, ex ſcorpione in cerebro genito, natus.

CUidam Italo ex frequenti odoratu baſilicæ herbæ natus Scorpio in cerebro, vehementes dolores & longos, mortem denique attulit. *Hollerius lib. 1. de morb. intern. cap. 1.*

DOLOR CAPITIS EX CRANII lamina interna particulis.

Observatio I.

Gravi pondere in caput ſuſcepto, geſtatoq;, internæ diploës duæ particulæ, à reliquo cranio diffractæ; duodecennalem Cephalalgiam concitarunt: quæ tandem naturæ vi & ſternutatione per nares ejectæ, eandem ſuſtulerunt.

QUod ſcribo ipſe his oculis vidi, & in manibus meis palpavi, aliàs vix habiturus fidem. Nurtingæ, quod eſt hujus Ducatus ad Nicrum oppidum, non inelegans vivit, niſi nuper admodum obierit, mulier ſeptuagenaria major, proceræ ſtaturæ, & quantum vel ex reliquis colligere licet habitu in juventute optimo prædita. Ea circiter ætatis annum 30. vel paulò ante, dolore capitis immenſo laborare cœpit. Cui curando, cum Noricus mercator prædives (hoic enim tum temporis ſerviebat) nihil non tentaſſet, adhibitis in conſilium doctiſſimis ejus orbis Medicis, nihil tamen omnino profecit, neque purgantibus medicamentis, neque venæ ſectionibus, nec ſcarificatione, nec aliis diverſionibus: nihil profuerunt, nec Thermæ, nec repetitus decoctorum guaiaci & ſarſæ parigliæ uſus, ita ut ſævo hoc dolore per 12. annos continuos affligeretur. Tandem die quadam è lecto ſurrectura, maritum (nam interim nupſerat, ſperans vel hoc modo futurum, ut à tàm moleſto dolore liberaretur) ut opem ferret inclamabat, cùm extrema ſibi imminere metueret, & animo quaſi linqueretur. Hæc dum fiunt, ſternutare cœpit, unde emunxit oſſis ex interiore cranii lamina particulam, unguis humani prope magnitudine, alterâ parte levem, quâ nimirum cerebro incubuerat, alterâ poroſam, ut quæ recipiendo cranii nutrimento, & quaſi medullis deſtinata eſſet: quo minus dubitari poſſet, unde, vel qua ex parte delatum eſſet os illud. Excluſo hoc oſſe, dolor manifeſtè remiſit, non tamen ex toto deſiit, donec poſt tertium menſem alterum ejuſdem propemodum formæ, ſed aliquanto minus, excluderetur. Hæc ego oſſa, non ſine admiratione vidi, ſeptimo ab anno eandem mulierem, febre laborantem, curaturus. Cùm verò ſeparationis hujus oſſium cauſam inveſtigarem, & nunquid in caput aliquando præceps decidiſſet, an verò vel ictu, vel caſu incidentis gravioris alicujus læſæ fuiſſet, quærerem: nihil ſibi horũ accidiſſe affirmavit. Verùm cũ corpore eſſet robuſta, ſæpiſſime hoc à ſe factum affirmabat: ut quantum robuſti duo viri elevare pondus poſſent, in caput receptum geſtaret, quaſi ſine moleſtia. Unde ego factum exiſtimavi, ut è cranii laminis, interior frangeretur, exteriori illæſa: quæ deinde à reliquo cranii corpore disjunctæ partes poſt longum ita tempus excernerentur. *Ex obſervat. Oſualdi Gabelchoferi, mihi communicatis.*

Vidi quemdam ex naribus emungere oſſicula ex cranio in fronte deciſa. *Valleſius comment. ad Epidem. lib. 6. ſect. 5. num. 2.*

Observatio II.

Implacabilis capitis dolor, ab interna cranii laminæ corroſione, natus: ægrum tandem ſuſtulit.

JUvenis quidam Florentinus cùm per aliquot annos gravi ac perpetuo capitis dolore laboraſſet, pro eoque arcendo varia Medicorum auxilia fruſtrà expertus eſſet, tandem moritur, cujus Medici tam diuturnæ cephalææ inveſtigandæ causâ diſſecantes; interiorem cranii tabulam ſemicariolam tanti capitis doloris cauſam extitiſſe invenerunt. *Ex Italia à Petro Spiererio, ſine expreſſo nomine communicatum.*

DOLORIS CAPITIS CURATIO.

Observatio I.

Medicus quinquagenarius ſibi venam ſecuit, ob vehementem capitis dolorem.

MEdicus quidam quinquagenarius, cùm jam ſeptimam noctem ægrotaret, nec viribus admodum valentibus eſſet, dolore capitis vehementi in dextro potiſſimum tempore oborto, non expectans, dum amicorum quiſpiam ad ſe veniret, ſibi ipſi nocte venam incidit. Itaque dolor illi protinus conquievit: cæterùm longo tempore tum decolor, tum viribus imbecillis, tum exilis manſit, alique corpus ejus deſiit (Atrophiam Græci vocant) ſic, ut vix priſtinum habitum receperit. *Galenus libr. 12. cap. 1. method. medend.*

Observatio II.

Capite per inadvertentiam alliſo, & hæmorrhagiâ inde provocatâ, à deſperata cephalalgia liberatus.

NOvi per imperitiam, in diuturno dolore, offenſo capite, ſanguinemque fundente, ab omni poſtea moleſtia liberatum fuiſſe. *Bernhard. Deſſennius Cronenburg. Defenſione Veteris Medicinæ, adverſus Paracelſiſtas cap. 7.*

Observatio III.

Arteriæ ſectio, utiliter adhibita, in dolore capitis diuturno.

CLariſſimus Medicus Bononienſis, Antonius Marrabetus, ſenex venerandus, præceptor olim meus, in antiquis doloribus capitis & vertigine, frequenter arterias circa aures incidit: attamen prius diligenter inquirens, num materia excitans dolorem per arterias, carotides, & venas, caput peteret, necne: quod deprehendit ex diſtentione & motu earundem. Fit autem hæc inciſio ferro ignito, vel potentiali cauſtico, quod iſti Medico ſemper optimè ſucceſſit: præſertim in Polono quodam, qui diuturno dolore capitis afficiebatur, cui primum in uno latere fuit ſecta: cumque poſtea dolor rediret, idem tentatum in altera parte: & ſic integer per Dei gratiam convaluit. *De Obſervat. Ioach. Camerarii.*

Observatio IV.

Arteriotomia in Crotaphe hemicraniam, incurabilem aliàs, ſtatim ſuſtulit.

DE arteriotomia illa, quæ meo conſilio feliciter ſucceſſit, non vacat nunc ſcribere. Summa eſt: Chirurgus hic laborans immani hemicranico dolore, meo conſilio arteriam, in crotapho affecto (ubi arteria inflata apparebat) per tranſverſum amputavit, & ſubito convaluit, & hactenus multis jam annis non rediit dolor: cùm prius anno interpoſito rediiſſet. Mira eſt hiſtoria, aderat & D. Thaddæus Dunus. *Geſnerus lib. 3. Epiſtolar. Medicinal pag. 96.*

OBSERVATIO V.

Arteriotomia, qua ſupra tres libra ſanguinis eductæ, quibus æger à diuturna capitis Hemicrania levatus eſt.

TIgurinum chirurgum, Felicem nomine, novi, virum audacem, qui cùm diutiſſimè implacabili capitis dolore, ſiniſtrâ parte laboraſſet, doloris impatiens, ſectâ in eodem latere temporis arteriâ, ſanguinis pulcherrimi, inſtar dilutæ nonnihil purpuræ, ſeptuaginta *loth* emiſit ſine noxa. Pondus autem hoc libras tres æquat: imo ſuperat. Nam *loth* unum, pluſquam ſemuncia eſt. Sanguinem illum libravimus Clariſſimus Conradus Geſnerus, & ego, tum ab illo vocati, ut aliquid conſilii daremus. Arteriam enim non ſine temeritate, nobis non expectatis, nec id ſuadentibus, phlebotomo, ſive ſcalpello ſecuerat, ſuadebamus autem nos *ἀγγειολογίαν* funiculis injectis arteriæ partibus ex tranſverſo ſectis. Dolebat verò plurimum, quod ſanguinem miro impetu per ſaltus proſilientem non vidiſſemus, illo nobis magnam hanc voluptatem quaſi invidente. Dolore liberatus ex eo non fuit: proinde aliud ſimili audaciâ vel temeritate tentavit: (conſilio noſtro cognatum) arteriam venamque eodem loco totas tranſverſas ſemicirculi figurâ ſecuit uſque ad os ſubjectum, poſtridie, ſi dolor non remiſiſſet, circularem ſectionem integram facturus, (alterius tamen chirurgi manu hæc omnia facta, illo jubente, & monſtrante, intelligas) & quicquid intra circuli hujus circumferentiam eſſet ablaturus, temporis oſſe nudo relicto. At circulum complere, neceſſe non fuit, cùm priori illa ſectione omni dolore ſe liberatum profiteretur. Perſuaſerat quippe ſibi vaſis utriſque penitus reſectis, morbi cauſas omnes prorſus abolitum iri, nec eum ſpes ſua fruſtravit. Occurrit jam mihi quod *Cornelius Celſus lib. 3. cap. 9.* ſcitè admodum & eleganter ſcribit: *Ferè*, inquit, *quos ratio non reſtituit, temeritas adjuvat.* Quod ſanè in morbis longis, & contumacibus, & deploratis, non rarò evenire videmus. Ac ſunt qui quartanam ſolâ temeritate curari egregiè putent. *Thaddæus Dunus Miſcellaneor. cap. 12.*

OBSERVATIO VI.

Hemicrania deſperata, arteriotomiâ ſublata.

DOloris cauſa à ſanguine fervido, tenui, & vaporoſo, quæ nullis remediis vinci potuerit, ab arteriotomia in temporibus celebrata, pernecеſſariũ, perutile & promptum habebit remedium, ſive ab internis, ſeu ab externis vaſis malum exiſtat. Hinc enim ſemper materiæ conjunctæ, ſanguinis & ſpirituum ſequitur evacuatio. Id ego expertus ſum in permultis, ſed præcipuè in principe à Rupe Surionenſi. Huic atroci hemicraniâ divexato, domious Capellanus Regius, & Caſtellanus Regiæ primarius Medicus: denique Ludovicus Duretus medicinam faciebant, nec tamen phlebotomiâ, cucurbitulis, balneis, frictionibus, diætâ, ullove remedii genere ſeu aſſumpto, ſeu admoto quidquam opis adferebant. Vocatus ego dixi unicam ſalutis ſpem reſtare, ſi ipſi arteria in temporibus phlebotomo divideretur, quâ parte dolor ſæviret. Mihi enim veriſimile fieri, doloris ejus cauſam non venis, ſed arteriis concludi: quo in caſu nullum arteriotomiâ præſtantius eſſe remedium veteribus proditum fuiſſe. cujus ego in me ipſo magno meo bono, periculum feciſſem. Medici cùm probaſſent conſilium, ad opus è veſtigio me accingo, arteriamq; in tempore dolente ſeligo, quæ & tumentior eſſet, & vehementius cæteris pulſaret. Hanc ego unica inciſione quemadmodum in phlebotomia fieri ſolet, aperio, ſanguiſq; magno cum impetu & ſaltu proſilientis, pluſquam duo vaſcula elicio: quievit ſtatim dolor, neq; unquam relapſum habuit. Plurimis tamen ſuſpecta eſt arteriotomia, quod prorumpentem inde ſanguinem ſiſtere, quod cicatricem obducere ſit operoſum, propter arteriæ denſitatem, duritatem, & pulſationis pertinacitatem; quod denique cicatrix obducta aneuriſmatis periculum inferat. Itaque ſatius eſſe putant, cutem primò dividere, deinde à circumſtantibus omnibus particulis divellere, inde utrinque arteriam vincire, denique dividere, quemadmodum in varicibus faciendum monuimus. Sed hæc opinio eſt hominum omnia tuta timentium: ego enim multiplici experientia didici non eſſe periculoſam arteriæ, quæ ſcalpello fit, quemadmodum in phlebotomia fieri ſolet, apertionem, conſolidationem vero paulo quidem vena tardiorem eſſe, tandem tamen fieri. Sanguinis vero fluxum nullum unquam ſupervenire, modo deligatio aptè facta ſit, hæreatque totum quatriduum, appoſitis ut decet plagulis. *Pareus lib. 16 cap. 4.* Cephaleam graviſſimam arteriotomiâ curatam legere eſt quoque apud *Severin. de Effic. Medic. pag. 48.*

OBSERVATIO VII.

Dolor capitis cum tuſſi & difficultate ſpirandi.

QUæ contigerunt in Jo. Paulo Negrolo, mercatore non vulgaris nominis, tempus eſt ut commemorem: tanta enim fuit res, ut plerique obſtupuerint, omnibus vero maledicis perpetuum ſilentium ſit impoſitum. Pertranſibo autem breviſſimè rem omnibus notam, ut poſteri etiam ſciant. Laborabat igitur hic capitis dolore graviſſimo, cum tuſſi & difficultate ſpirandi jam biennio: & ut erat liberalis admodum, & ingenui animi, tres medicos primos civitatis abſque dubio, advocaverat; cumque illi curando nihil profeciſſent, in eam opinionem (ut audio, idque etiam ab uno eorum accepi) devenerunt, ut eſſet phthiſicus, & omnino inſanabilis. Spe igitur omni deſtitutus, ad me venit, rogat ut opem afferam, fuit dies illa Jovis: jubeo ut ſequenti mane operiatur in lecto: eo ad illum: omnibus bene penſitatis pronuncio illum ſanandum, facturumque ut die ſequenti Mercurii intelligat ſe poſſe ſanari. Deſcribo igitur quædam in rem facientia. Sequente die admonet eũ pharmacopola Caſtellinus ut deſiſtat, tam calida eum eſſe medicaméta quæ ſcripſi, ut ſi eis utatur vitæ periculum ſubeat. Quo conſilio id egerit, tibi æſtimandum relinquo. Die dominico, cum diu ſortem ſuam languens defleviſſet, decreviſſetque abſtinere his auxiliis, nec amplius fidere conſilio meo: admoneor ab Ambroſio Serono, quem poſtea ex hæmoptoi curavi. Accedo ad ægrum, poſt multa impetro ut pharmacopola vocetur: advenit, interrogo quænam ſint illa medicaméta calida? tandem, ut brevi rem peragam, fatetur ſe ignorare ſingula medicamenta cujus naturæ ſint; hocque pertinere potius ad me, quod etiam verum erat. Itaq; convictus propria confeſſione, accerſitur alius pharmacopola, quid plura? Die Mercurii accedo ad illum, lætum invenio. Proh ſuperi, inquit, vera pollicitus es, quomodo tam celebres medicos tam diu latere hic morbus potuit? tum ego: Non latuiſſe puto, inquam, ſed quiſque judicio ſuo utitur in medendo. Hinc fit ut ego in re fortunatior ſim, alius in alio. Ut vero rem paucis peragam, intra viginti duos dies perfectè ſanatus eſt. Quæris modum? Idem ferme, quo Juara ſanatus eſt. Purgavi illum catapotiis Galeni, ad catarrhum. quinto methodi: inde ligni Indici decocto, cũ colocynthide & aromatibus

detracti-

detraxiqne prandium, ſolum panem bellariaq; concedens. *Cardanus de curat. & prædict. admirandus curat. 18.*

Observatio VIII.

Capitis dolor annis viginti ſeptem continuis divexans, alleviatus.

DOlorem capitis annotum viginti ſeptem, in Franciſco de Puteis, ſacerdote D. Nazarii, mitigavi: cum alii non potuiſſent: plurimum valuit à pinguibus omnibus & validis ab Hippocrate nutrimentis vocatis, abſtinuiſſe. *Idem, curatione 22. ejuſdem operis.*

Observatio IX.

Frigidæ uſu quidam ab Hemicrania, quâ 40. annos affligebatur, curatus.

OBſervavi quendam, cùm 40. annos laboraſſet hemicrania, fruſtra aliis adhibitis remediis, conſilio medici frigida ſæpius laviſſe frontem, atque inde perſanatum, niſi quod materia derivata in œſophagum, & illic concreſcens, prohibebat deglutionem. Quia tamen cerebrum frigidum eſt & membrum princeps, à frigidiſſimis metuendum, aut cum ſummo judicio utendum. Cæterùm topica, quæ repellunt, tepida admoventur, ubi materia frigidior & crudior: frigida, ubi materia calida & biliosa. *Scholiograph. ad c. 1 lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

Observatio X.

Capitis dolor ſedatus, ventriculo cerato impoſito.

VIdi ſedatum contumacem capitis dolorem ex cerato ventriculo impoſito. *Cardanus artu parva libro proprio, pag. 111.*

Observatio XI.

Intolerabilis & aſſiduus capitis dolor, omnem medicamentorum vim eludens, ut ferro & igne evincendus.

IN intolerabili cruciatu capitis, qui & aſſiduus ſit, nec aliis cedat remediis ferro & igne utendum eſt. Fruſtra enim pharmaca, cucurbitulæ, topica, &c. comperta ſunt, quia hectica quædam capitis intemperies atque infirmitas adeſt. Et conſtat quidem permultos melius habuiſſe in ejuſmodi malis, & epilepſia, mania; melancholia hemicrania, terebellis vel cycliſcis aperto capite, vel inuſto. Sed ignis toto capite periculoſus. Inventa ergo melior ratio. Locus in brachio medius inter axillarem ferro aperitur. Vulnus continetur ne coeat, ut hac perpetuò excurrat materia, atque hic melius, quam exteriore brachio: quia minus opportunus locus eſt occurrentibus externis, minuſque viſui patet. Sed interim capiti prius & univerſo corpori conſulendum, ut puta ſint, ut paulatim reducantur ad naturam. Odioſum enim fuerit, ſi perpetuò locus defluat. Eodẽ modo in coxariis & aliis contumacibus malis, ferro & igne utendum eſt. *Hollerius libello proprio. Obſervat. 1.*

DE EBRIETATE.

Observatio I.

Gravida eſu nucum aliquot Moſchatarum ebrietatem & delirium incurrit: & de aliis nonnullis raris ebrietatem facientibus.

MEMINI generoſam Anglam, gravidam, eſu 10. aut 12. nucum myriſticarum, ebriam deliraſſe. Oleum preſſu dant, nervorum morbis utiliſſimum. *Lobelius in obſervationibus ſtirpium, pag. 570.*

Lignum aloes Indum infuſum in vino, ebrietatem cito inducit, ſine nocumento.

Ambarum vino infuſum temulentos efficit. *Matthiolus lib. cap. 20.* A Clyſtere factam inebriationem notavit *Borell. Cent. 1. Obſ. 56.* Florum lupulorum vim ad inducendam ebrietatem deſcribit *Camerar. Syllog. memor. Cent. 5 part. 90.*

Observatio II.

Puer vino antiquo liberaliter potato, vigiliis correptus, & febri cum delirio periit.

GRammaticus quidam ſingulis diebus balneum petens, unum ex pueris ſecum ducebat, altero domi relicto, qui rem familiarem ſervaret, atque ea, quæ ad victum eſſent neceſſaria præpararet. Puer itaque domum cuſtodiens, quum vehementi ſiti cruciaretur, nec eſſet ei aquæ copia, vinum antiquum liberaliter potavit, atq; ex reliquo tempore vigil omnino permanſit. Poſtea correptus febre, una cum vigiliis oborto delirio periit. *Galen. de loc. aff. notitia, cap. 3. pag. 111.*

Observatio III.

Ex Ebrietate convulſi, & ſubito mortui.

PEtrus ille Jacobus Delfius, vir admodum craſſus, qui ad partem urbis orientalem habitabat, anno 1563 cum in Haghenſi dedicatione (in qua more ſolito Baechus colitur) vino repletus potuque obrutus, curru ab Hagha Delfos veheretur, in ſinu fratris etiam ebrioſi decumbens, ſupraque dorſum jacens ſterteret, ita ut cæteri omnes una in curru exiſtentes ac ebrii ipſum profundo dormire putabant, licet ad interrogata non reſponderet, nec motu illi citatiore expergiſceretur. Vehebatur autem celeriori curſu, laxis equorum habenis ab auriga, cujuſmodi homines tunc plerunque etiam ebrii ſunt, & ſicut mutus ad domum perveniens, & ad eam vix allatus, in ſtertore permanſit, ac ſubito convulſus periit, antequàm ego & Cornelius Heydius, collega meus acciti, ad eundem perveniſſemus, quem mortuum deprehendimus. Vino igitur repletus ſtertore ſuffocatus eſt, quanquam crediderim vectionem illam celerem, ad mortem juviſſe ſubitaneam, cum ita dorſu incumbens jactaretur.

Idem evenit cuidam Aurigæ Alcmariano, Joanni *Brant*, qui cum ebrius eſſet, & currum (ab Alckmaria Harlemum proficiſceos) regere non poſſet, eundem ſic ebrium in partem currus poſteriorem abjecerunt, & alius currum rexit. Verum cum Harlemum appuliſſent, aurigam ſupra dorſum jacentem mortuum invenerunt, quem tamen antea ſtertentem audiverunt. Si vero præſentes utrumque neglectim non habuiſſent, & in latus volutaſſent, forte uterque in vomitum incidiſſent, nec ita ſubito extincti fuiſſent. Prior autem antequam in curru ſuffocaretur, alvum reddiderat, ſe ignorante ac ſeipſum confœdaverat: utrumque ex violentia mortis præoccupantis, hæſito.

Interim memini quendam Simonem Barbrandum, quoque Alcmarianum, qui mercaturæ cauſa frequenter Coloniam proficiſcebatur à potu convulſum periiſſe Hic autem cum in Pago non procul ab Alckmaria urbe patria mea, egregiè potitaſſet, ac in ſcapha vino oppletus, porcorum more ſtertens, in dorſo jacens, domum veheretur, nauclerus etiam ebrius exiſtens eum dormire ratus eſt. Verum cum Alchmariam appuliſſet, ut ex ſcapha exiret, & nauclerus eum alloqueretur, & diu dormientem (ut exiſtimabat) ariperet, hominem præter exſpectationem mortuum invenit. *Foreſtus Schol. ad obſervat. 27. lib. 9.* Convulſionem quoque & aphoniam ex ebrietate oriundam annotarunt *Rouſeus Epiſtol. 12. fol. 45. & Brendel. Conſil. 2. pag. 7.*

Observatio VI.

Ametiſta rariora.

A*Riſt. lib. de Temulentia*, Quas ollulas, inquit, Rhodiacas nominant, & voluptatis gratia afferuntur ex calſacto vino bibentes, minus ut inebrientur afficiunt. Etenim Myrrha, odorato junco, & aliis ejuſmodi conjectis in vinum, coquuntur, ideoque vinum affuſum minus inebriat. *Idem in ejuſdem lib.* alia parte ſcribit: Rhodiacas ollulas fieri, myrrhâ, odorati junci flore, croco, balſamo, cinamomo, amomo, cum argilla ſimul coctis, qua de cauſa vinum affuſum & potum, tam valenter arcet ebrietatem, ut etiam cocto diſcuſſoque vaporoſo ſpiritu venerem extinguat, *Athenæus lib. Deupnoſophiſt. lib. 11. pag. 346. edit. Dalechampii.*

Plutarchus (*in ſympoſ quæſt. 6. lib. 1.*) Chæroneus ſcribit, apud Druſum Tiberii Cæſaris filium, medicum quendam alios omnes qui bibendo vinceret, antequam potaret quinque vel ſex amaras amygdalas edentem fuiſſe deprehenſum, & cum id facere prohibuiſſent, ne tantillum quidem ad compotationem valuiſſe perferendam. Ejus ſanè rei cauſa amaritudinis vis exſiccans, & humorem diſcutiens. *Idem lib. 2. Deupnoſoph pag. 41.*

Producuntur nonnulla, naturæ peritioribus, quæ abſtruſa vi, & cœca proprietate, mortalibus vini odium gignunt & efficiunt, ne ipſius cupiditate moveantur, ſed averſentur & fugiant. Sunt & alia quæ admiranda facultate pollent, caventque ne etiam liberaliter hauſtum quicquam offendat. Quædam vero non occulta ſed manifeſta qualitate temulentiam arcent, aut ne validius hominem corripiat, obſiſtunt.

Ex primo genere illud eſt, quod Jarcas Indus *apud Philoſtratum* narrat: Vino, ait, abſtinendum eſt pueris veſtris, ut ne ipſum quidem concupiſcant Si qui igitur poſthac naſceretur filii, obſervare oportet, ubi noctua nidum faciat, & illius ova mediocriter elixata, infanti comedenda præbere. Vinum oderit, & modeſtius deget:

Clitorio etiam *quicumq́, ſitim de fonte levarit,*
Vina fugit, gaudetq́, meris abſtemius undis.

Hoc ferunt Melampodem clariſſimum Medicum conſonaſſe Proeti filias, & ad ſobrietatem temperantiamque revocaſſe.

Democritus ſanie dixit vini deſideria aboleri, quæ putatis vitibus emanans, inſcio temulento potui fuerit adjecta.

Ex ſecundo genere Braſſica perhibetur, de hac novum extat Catonis teſtimonium: Si voles, inquit, in convivio multum bibere, cœnareque libenter, ante cœnam eſto crudam, quantum voles ex aceto, & ubi cœnaveris, comeſto alia quinque folia, reddent te quaſi nihil ederis, biberiſque, bibeſque quantum voles. Quis quæſo non rideat tam facetum commentum? Alii efficacem contendunt, ſi elixa comedatur.

Sunt qui ſyrupum conficiunt, ebrietatem tardantem, juxta *Avicen. fen. 3.* primi, ex una parte ſucci caulium alborum, & una parte ſucci granator. acrium, & media parte Aceti, ſumitur ℥ j. *ut Iaſon Zirſzam refert*, ante claſſicum poculare. Vide *Theophraſtum*. Androcides hac medela contra vinum, confecta ex Braſſica videlicet, temulentiam poſſe propulſari confirmavit: quippe cum vitis etiam viva odorem Braſſicæ fugiat.

Hori præterea Aſſyriorum Regis inventum dicitur, ſi Hirundinis roſtri cinis, cum myrrha, vino (quod bibitur) inſpergatur, ſecuritatem præſtat.

Acini hederacei ſuccum croci habentes, cum præſumuntur, tutos ſervant.

Eſt in Syria Oleum quod Elæomeli vocatur, ex ipſis oleis manans, ſapore melleo, ex quo in potoriam palæſtram deſcenſuri cyathum præbibunt. De Croco & de oleo ad tertium genus Jaſon refert, in quo etiam ſupputantur pinguia, oleoſa, & quæ in ſuperno ventriculi oſtiolo ſupernatantia, veluti ſepimenta impediunt, ne halitus noxii undatim ferantur in cerebrum.

Ariſtotel. ult problem. tom. 3. Cur, inquit, Oleum ad arcendam vinolentiam valet, ſorptumque præſtat facultatem bibendi? An quod urinam ciere poteſt, & vino hauſto viam facit? Capparis præterea, & dentes & olea, abſinthium, pecudum pulmones aſſi, panis biſcoctus, halec ſalitum: in ſumma quicquid alligat, reprimit, reſtinguit, aſſiccat, abſumit triſtia effeti veſcentis meri ejaculamenta, mirificè conducit.

Allium quoque, *teſte Hippocrat.* maximè ſuccurrit, ubi quis vel potationi, vel ebrietati indulgere propoſuerit.

Præ cunctis verò ſaluberrimum in fuga conſilium exiſtit, ut hujuſmodi potus ſapientes vitemus, qui omnium ingeſti, hominem demẽtant, & cerebrum principem illam corporis partem in qua luxuriatur anima, & præcipuas ſuas, maximeq; divinas functiones exercet, turpiter labefactant. *Foreſtus lib. 9. ſchol, obſ, 28.*

Observatio V.

Vini odium inducentia.

DE ranarum vi, ad inducendum vini faſtidium, ex literis amici cujuſdam viri boni & noti, ad amicum, qui eas literas Germanicè ſcriptas mihi communicavit: Filio ebrioſo, & ſæpius ex ebrietate variis periculis expoſito, dum conſulere cogito, ab honeſtis viris remedium hoc accepi: ranam viridem (ajunt) ex iis quæ in fontibus ſalientibus reperiuntur, vivam in vini menſura (duarum librarum fortè) ſuffocatam, eam in vino vim relinquere, ut qui vel hauſtum unum inde bibiſſet, per omnem deinceps vitam abſtemius degeret Ego ſolicitus, & metuens ne quid aliud etiam inde detrimenti ſequeretur, cum filio (recens etiam ex ebrietate periclitato) inſtitutum meum confero, acquieſcenti propino vinum (in quo tamen paluſtris rana, cum circa fontium ſcaturigines nulla reperiretur, ſuffocata fuerat) duobus hauſtibus, uno veſperi, altero mane. Volui autem ipſe prægustare vinum, & experiri ſaporem, os tantùm colluendo, ita ut nihil inde glutirem: qui licet non diſpliceret, poſtea ad duos ferè menſes vinum faſtidivi. Uxor ejus, quæ odorem tantum vinarii vaſis illius olfecerat; ab eo tempore hactenus (neſcio quantum temporis) vinum non bibit, etſi enim interim experiendi gratiâ non ſemel guſtaverit, inde tamen ſtomachi dolore non mediocri percepto, abſtinet: uterum quidem non fert, ne quis eam ob cauſam vinum ei faſtidio eſſe ſuſpicetur. At in filio faſtidium hoc non ultra quatuordecim dies duravit: citius tamen à vini potatu caput ei nunc tentatur. Experiemur aliàs idem remedium cum rana viridi è fonte ſaliente: Hæc ille, quibus ea, quæ apud veteres legimus, ad inferendum vini tædium, medicamenta hìc adſcribam: Vinum in quo Anguilla ſuffocata ſit, (alii in quo anguillæ duæ necatæ ſint) potui exhibitum (addunt aliqui, vel modicè) vini tædium (vel odium) parit. Plinius, & alii quidam veteres, Rubellio (piſcis marinus) in vino putrefactus, iis qui inde biberint tædium vini affert. Item mullus in vino necatus, & viva marina in vino putrefacta. Vinum ajunt tædio venire bis qui ex Clitorio lacu biberint. *Idem Geſnerus lib. 4 aquat. pag. 953. hiſtor. animal.*

Observatio VI.

Modus tutior ebrietatis noxas corrigendi.

EBrietas quò apud noſtros homines frequentior eſt, eò minori curâ ejus noxas depellere vulgus ſtudet. Itaque operæ pretium fecero, ſi illorum vale-

tudini

ſtudioi inſerviens, qui potiùs ſtudio aliis gratificandi, quàm voluntate propria adducti, interdum temperantiæ fines exceſſerint, crapulæ diſcutiendæ, & ejus noxas corrigendi viam tutiorem oſtendere. Illud igitur primum in ea re erit, quod largiorem vini uſum minus noxium reddit, ut antequam cubitum eatur, primo & alui & veſicæ excrementa ejiciantur: vomitus etiam (ſiquidem facilè id fieri poſſit) excitetur: & per motum aliquem moderatum cibi potuſq; deſcenſus à ſuperiori ventriculi parte, ad inferiorem promoveatur; ructus etiam excludantur: & ventris flatus inferius expellantur: tum hauriatur parum aquæ frigidæ ſimplicis, vel cum ſaccharo roſaceo miſtæ & ovi parum de eodem ſaccharo inſertum, in eodem à dormiente retineatur. Poſtea ſomno majori ex parte peracto, ſurgatur: & denuò excrementa, tum alui, tum veſicæ, egerantur: ſputum promoveatur: repetanturque vomitiones, (ſiquidem illæ faciliter excitantur.) His peractis, ſomno ſe ruſum dedant crapulâ gravati, & eum deinceps ſentient ſuaviorem & minus gravem. Quod ſi poſt ſecundum ſomnum denuo ſurrexerint, & neceſſariis evacuationibus operam dederint, non ſolum minus moleſtè heſternam crapulam ferent, ſed & tuti erunt ab illis noxis, quæ & capiti & membris extremis à crapula impendere ſolitæ ſunt, præſertim ſi tertio ſomno levi indulſerint. Sin verò neglectis his cautionibus ſomno indulſerint, continuo crapuloſi; & nullis evacuationibus intercedentibus uſi fuerint, tum caput evaporationibus noxiis replebitur, & membra ſuperfluitates ad arthritidem deſponentes facilè recipient. Id quod etiam tum fiet, ſi intercupto ſomno ſufficienti crapuloſi ſtatim ſe vigiliis, & exercitiis dederint, ſtudentes ſolis exercitiis crapulam diſcutere, cum ea nondum facta per ſomnum neceſſarium digeſtione, minus commoda eſſe ipſa experientia, & ratio confirmeut. *Orthæus lib. obſerv. propriarum.* Confer etiam *Salmuth. Cent, 3. obſervat. 44.* ubi crapulæ remedium exhibet.

CAPITIS DISTORTIONE.

Affectum, cui hoc caput dicavi, ſemel tantum obſervare mihi licuit, idque in Hibernia, in fœmina florentis ætatis, nomine Jana Dovvdal, uxore cujuſdam White, Mercatoris in oppidulo Carlingſord in Comitatu Lovvth, quinquaginta millibus paſſuum Dublino, quò opem à me petitum venit. Caput ei ad ſiniſtrum latus prorſus deflectebatur, inque eo ſitu ſemper manebat, niſi manu in directam aut in contrariam partem impelleretur; quod facilè ac nullo negotio fieri poterat: ſed ablata manu ſtatim in alterum illum ac difformem ſitum revertebatur. Ob hæc judicavi, diſtorſionem illam capitis non fieri à diſtenſione nervorum, muſculorumq; ejus lateris, in quod vergebat caput (à cujuſmodi diſtentione ſeu convulſione in anteriora trahitur in Emproſthotono ſicuti in Opiſthotono ad poſteriora) ſed potius à paralytica eorū reſolutione in latere oppoſito: qua in opinione id amplius confirmavit, quod originem mali ſolicitè rimanti, nihil aliud cauſari poterat ipſa aut maritus, niſi unguentum quoddam Mercuriale, quod ab Empirico acceptū collo aliquoties ob neſcio quas eruptiones illeverat. Hydragyrum enim toti nervoſo generi ſummoperè infeſtum, potuit in corpore molli minimeq; robuſto quale ipſius erat, hanc ipſi noxam importare; quanquā plurima ſunt in mundo hominum fœminarumq; millia, qui unguentis Mercurialibus ſæpius inuncti, nullā inde muſculorū tendinumve labem aut reſolutionem paſſi ſunt. Judicio autem me ſuffragatus eſt eventus. Quippè domum dimiſſam juſſi per unam alteramque ſeptimanam quotidiè manè ac veſperi ſumere bonum hauſtum decocti è ſarſaparilla ac ſaſſafras, herbiſq; cephalicis ac neuroticis apparati, ac bis die fovere collum decocto conſimilium herbarum, Et poſt fotum iungere ſemper unguento è Salvia, abſinthio, Ruta teneris Lauri foliis, & adipe cervino cum oleo olivarum, & paucillo ceræ viridis, cujus inſignem efficaciam ad omnes nervorum nervoſarumq; partium affectus frigidos ſæpiſſimè expertus ſum. Hæc cum exactè præſtitiſſet, intra duas hebdomadas moleſtiſſimo iſto malo prorſus liberata eſt. Sed cum fatali imprudentia aliquot poſt diebus neſcio quod funeſtum unguentum, ab altero Agyrta acceptum, ob leviculum aliquod malum cervici adhibuiſſet, confeſtim in priſtinam capitis diſtorſionem de novo incidit: cui dū medicinam haud ita maturè facit ac ante (impedita domeſticorum negotiorum multitudine, quibus tunc temporis diſtinebatur) interea duplicata eſt mali cauſa, atq; ad vitium in latere dextro, de quo prius diximus, acceſſit novum in ſiniſtro, rigiditas ac durities tendinum movendo capiti deſtinatorum, unde factum; ut à remediis, quibus curata prius fuerat, nullam tunc utilitatem capere, neque ullis aliis juvari potuerit. Quindecim menſibus ex quô iſta ſcripſeram, ipſiſſimum hoc malum, de quo actum fuit iſto capite, mihi oblatū fuit Pariſiis, in fœmina quinquaginta ſex annorum Maria Gantois, Sedanenſi, N Doct uxore. Ad hanc accerſitus 18 Iunii 1646. ex ipſa intellexi, quod 14 Febr. tunc proximè elapſi, quum deſcenderat in cellam ſubterraneam, retrò cecidit, ac os ſacrum (non caput, nec aliam corporis partē) afflixit, quod exindè doluit, nulla extrinſecus contuſionis nota apparente, per tres ſeptimanas: totoq; eo tempore ſenſit pondus in pube, quod inceſſui multum incommodabat, relaxatis, opinor, à caſu latis uteri ligamentis. Iſta accidentia cum poſt prædictum tempus abiiſſent, ſucceſſit dolor gravativus in occipitio & nucha, cui tollendo cum Medicus, cujus conſilio utebatur, & purgationes aliquot, & alia quædam adhibuiſſet, tandem admovit cucurbitulas cum ſcarificatione. His neq; malum illud levatum, & aliud gravius accerſitum fuit, perpetua quodammodo ſuffocationis imago toto ferè gutturis ductu, ſed præcipuè in ſuperiore parte. Ad novum hoc ſymptoma expugnandum, exhibuit ipſi Medicus Pulveris Emetici doſim ſatis grandem, unde nequaquam vomuit, ſed decem habuit ſedes, idque cum euphoria. Attamen præterquam quod nihil ipſi profuit hæc purgatio ad id ob quod ipſi data fuerat, ab eo die (qui erat primus aut ſecundus Junii) cœpit laborare moleſtiſſima capitis diſtorſione in latus ſiniſtrum. Non impediebat quidem illa, quin liberè caput movere poſſet in quamcunq; partem, & in latus dextrū; ſed mox velut retrahebatur, & vellet nollet ægra, cogebatur id in latus ſiniſtrum ſinere redire. Noctibus benè dormiebat; ſed à diluculo ad horam decimam aut undecimam noctis nulla ipſi quies, & tum illa capitis diſtorſio in latus aſſiduo illi moleſta erat, tum vaporum illorum ſuffocativorum in guttur aſcenſus. Quod ſi inter comedendum, ac dum ipſa buccellam aliquam deglutiebat, illa duo ſymptomata in idem momentum coinciderent (id quod fiebat aliquando) in præſentaneum ſtrangulationis periculum incidebat: quum alioqui vapores illi alio tempore deglutitionem nullo modo impedirent. Per quatuor illas ſeptimanas, quæ interceſſerant ab initio iſtius Diſtorſionis ad diem illum, quo ad ægram primo acceſſi, ſæpius purgata fuerat; ſed ab omnibus purgationibus ſemper pejus habuerat, præſertimq; ab ultima, pridie iſtius diei aſſumpta, quæ è ſenna, cremore Tartari, & fœcula Bryoniæ fuerat concinnata, poſt quam purgationē quā poſtridie mane fœculā Bryoniæ ſumſiſſet per ſe adeò inde exaſperatū fuit ejus malum, ut iſtum diem omniū

ab initio habuerit longè peſſimum. Præter duo moleſtiſſima ſymptomata prærerque occipitis dolorem, qui ſemper ſui ſimilis perſtiterat, de eo etiam conquerentem audivi, quod in ſingulis reſpirationibus pectus illi deorſum trahi videretur, & veluti chorda ab umbilico ad ſternum pertinente, valde verſus ventrem convelli; ſed & querebatur inſuper de quadam veluti rigiditate omnium cervicis nervorum ac tendinum ad uſque humeros & brachia. Adminiſtravi per tres aut quatuor ſeptimanas varia medicamenta interna externaque, tum uterum (in quo, aut circa quem reſidere omnis mali fomitem, multa mihi perſuadebant) tum genus nervoſum reſpicientia. Et à primo quidem eorum, quod fuit tinctura ex ſtœchade, radicibus Eryngii & Rubiæ, Caſtoreo ac ſeminibus Pæoniæ nigris, cum vino albo & aqua cardui benedicti extracta, ſtrangulatoria illa in gutture moleſtia penitus ſublata fuit, ſic ut nunquam poſteà recurreret, & occipitis quoque dolor ope ejusdem medicamenti, ac Topicorum quorundam plurimum fuit imminutus. Quum autem ſecundo Julii cœpiſſet uti apozemate facto ex ſarſa ſaſſafras, ſtœchade, Majorana, Betonica, radicibus Pœoniæ, Chamæpitiæ, & quotidiè manè ac veſperi bonum de eo hauſtum ſumeret, brevi plurimum eo profeciſſe viſa eſt, adeò ut jam nono Julii per duas tresve horas ab illa diſtorſione immunis eſſet: undecimo autem Julii per totum ferè diem caput in recto ac debito ſitu ab ipſa teneri poſſet: ac 14. Julii rurſus habuit trium quatuorve horarum inducias iterumque 20. Julii à matutino ad veſperam ferè in totum diſtorſione illa caruit: quum ante hujus Apozematis uſum nunquam ne ad minimam quidem temporis partem, (præterquam inter dormiendum) ab ea fuiſſet libera. Sed cum malum ſemper recurreret, atque ad priſtinum ſtatum rediret, quanquam continuatio ejusdem Decocti uſu, variiſque præterea intus extraque adminiſtratis, quæ in rem exiſtimabam, deſperari tandem de ea perſananda, ac circa finem Julii eam ſibi reliqui. Et quanquam exinde multa adhuc alia tentavit, diverſorumque tum Medicorum tum Chirurgorum conſilio uſa eſt, manſit tamen ei capitis illa diſtorſio qualis ab initio, eaque perſeverat ad hunc uſque diem, quo iſta ſcribo, & qui eſt quindecimus Septembris, Anno 1648. In inſigni opere obſervationum Riverianarum Riverio communicatarum, è quo ſupra quoque ad caput primum nonnulla attulimus, invenio etiam caſum huc pertinentem. Quippè obſervatione decima & ultima Oziæ Aymar, Chirurgi Gratianopolitani, memoratur Dominum de Bollon, quum tormenti ictu brachium dextrum propè humerum ipſi ablatum eſſet, ac vulnus conſolidatum, correptum quadam convulſionis ſpecie, quâ retrahebatur caput verſus partem dextram & mandibulæ erant in continuô motu, ſic ut lintea jugiter inter dentes habere cogeretur, quæ identidem mordens brevi comminuebat. Medici multi & Chirurgi in unum convocati quum unô ore ſtatuiſſent in extremitate oſſis præciſi ſupereſſe eminentiam acutam, quæ nervum feriendo, convulſionis illam ſpeciem excitaret, vulnus de novo aperiendū, ac os complanandum cenſuerunt. Sed cùm operationi iſti non reſpondiſſet eventus, D. Aymar ſagaciter conjectavit, fermentum aliquod venereum intra corpus deliteſcens; iſti ſymptomati originem præbuiſſe: cui proinde expugnandū cum purgationem prius ac diætam ſudorificam adminiſtraſſet, ac poſtea unguento Mercuriali ptyaliſmum excitaſſet, contractiones illæ ac convulſiones deſierunt, neque eo malo æger exinde amplius conflictatus eſt. *Arnoldus Boot. cap. 5.*

DE VERTIGINE.

Obſervatio I.

Occipitii contacta leviſſimo vertigo provocabatur.

IN quodam, cui ab occipitio vertigo exoriebatur, pars in eo minima dolebat, quæ ſi vel blandiſſimè attingeretur, concitatus humor vaporem in ſenſus omnes expirabat, quo protinus offuſi tenebantur. *Fernelius lib. 5. c. 3. Patholog.*

Obſervatio II.

In capite cujusdam vertiginoſi, & caro affecti, arteriæ cartilaginoſæ, humore profluente, viſæ ſunt.

IN capite cujusdam Mercatoris, qui aliquot annis vertigine laboravit, & tandem caro periit, obſervavimus ipſas arterias cartilaginoſas cum copioſiſſimo humore aquoſo hac & illac emanante, cum caput aperirem, præſente Cl. V. D. Platero, Collega meo honorando. *Bauhinus Anat. cap. ult. de ſimilaribus, c. 1.*

Obſervatio III.

Nova de cauſis vertiginis ſententia.

DE cauſis vertiginis quid ſentiam breviter aperio. Et quamvis me novam opinionem conſcripturū profiteor, hanc tamen veriſſimam eſſe arbitror: ſi non placuerit, fas ſit communi opinioni adhærere. Vertigo eſt, quâ omnia in gyrum videntur moveri: proxima hujus cauſa eſt ſpirituū inordinatus motus in anterioribus cerebri ventriculis: quoniam igitur hi circumaguntur, omnia pariter ſic videntur moveri: quia rerum ſpecies repræſentatæ, communi ſenſitorio recipiūtur per modū recipientis: hæc ſane formalis ratio eſt ſymptomatis hujus. Modus inquirendus, quidnam in ipſis ſpiritibus facit circularem hunc modum, duplex cauſa, interior una, exterior altera. Interior eſt permiſtio alicujus ſubſtantiæ quâ ſpiritus agitantur. Sunt qui dicūt viſcidos, & craſſos humores permiſceri. Ego ſane haud crediderim hos efficere vertiginē: quia cum ſint parum proportionati cum ſpiritibus cerebri, virtus illorum conſervationi maxime intenta violēter ac ſubito moveretur ut eoſdē expelleret, hæc ipſa expulſio fit ventriculis contractis, ex quo motu procreatur epilepſia. In vertigine motus nullus ventriculorum adeſt. Multo rectius dicemus, ſi vapores miſceri ſtatuerimus, qui cū illis familiaritatem habēt. Fiunt enim ſpiritus ex vaporibus. Si quando igitur contingit hoſce permiſceri vapores, ſpiritus moventur circulariter. Exemplo tibi ſit aqua: in qua ſi projiciatur quippiā, etiam leviſſimū, ſtatim illam in gyrum movebit, quid putabis in ſpiritib. contingere? qui ſane tenuiores aqua, naturā ſcilicet aeream repræſētantes. Hi vapores aliquando ex toto cerebro, aut determinata illius parte, capitis parte per eſſentiam, læſo proficiſcuntur, determinatam illius partē dixi, quia in quodam obſervatum eſt, ab occipitio vertiginē deduxiſſe originem: pars in eo minima dolebat, quæ ſi vel blandiſſime attingeretur, concitatus humor vaporē in ſenſus omnes expirabat, quo prorſus offuſi tenebantur. In capite morbū per eſſentiam conſiſtere denotant ejus partis dolor aut gravitas auriū, tinnitus, olfactus, vel auditus oblæſus. Aliquando hic vapor ex humore deducitur, qui in vētriculo, præcordiis, aliiſve partibus naturalibus continentur: hunc ſignificat nauſea, inappetētia, oris amaritudo, cordis eroſio, (cardiomos dicta) via per quam in cerebri ventriculos irrepit hic tenuis & calidus vapor, ſunt arteriæ, per quas duntaxat in ventriculos afferri poteſt, nā in plexu choroide ſpiritus & humores exagitans, ac vanè impellens, turbulentos ſenſus motuſque reddit. Hic vapor lo-

Digitized by Google

boles eſt intemperiei vel ſuperiorum, vel inferiorum partium: Quamobrem hoc ſymptoma cum interna eſt cauſa, morbum ſequitur in intemperie iis intercedentibus, quorum eſt facta mentio. Si verò cauſa fuerit externa, ut contuſio, tunc fit vertigo citra intemperiem: ſed à ventriculorum conniventia: quæ tamen niſi habeat aliunde originem & fomitem, brevi evaneſcit: poſſunt enim humores obſtruere ventriculos: hic fiet comitialis morbus. Poteſt etiam ob eandem contuſionem introduci temporis tractu intemperies, quæ jugiter vitiatos vapores procreans vertiginem facit. Et hæc mea eſt opinio, quicquid in hac re alii dixerint. *Horat. Augenius epiſt. 4. lib. 10.*

Observatio IV.

Pleraſque vertigines ex ſanguinis & ſpirituum perturbatione proficiſci.

VErtiginum ſpecies variæ exiſtunt, quarum pleræque ex ſanguinis redundantia, & ſpirituum inordinato motu proficiſcuntur. Hæ verò his deprehenduntur ſignis, quòd poſt equitationem, vel vectationem diuturnam, vel alias motiones corporis concitatiores, veluti gyros quoſdam ſpirituum ſentiant ægri, etiam ceſſantibus antecedentibus motionibus ac ideo etiam interdum in prima ſomni acceſſione apparent, maximè in illis in quibus contemplationis diligentis intentio anteceſſerit. His itaq; præſentibus, ſi quidem alia etiam plethoræ ſigna adſint, vena ſecanda, & ſpirituum ſedationi incumbendum eſt. *Orthæus lib. obſ. propriarum.* Conf. *Smetius Miſc. p. 545.*

Observatio V.

Vertigo admiranda & ingenti purulentæ materiæ per dentium alveolos & os excretione levata.

MErcator quidam primarius Grudentinus, vir quinquagenarius, aliquandiu vertigine conflictatus, cum malum ingraveſcere ſentiret, ita ut tandem in publicum prodire vereretur, opem meam efflagitavit, ſibi ut contra tam grave ſymptoma, & à quo aliud gravius ac periculoſius metuendum eſſet, conſulerem rogans: Ego ex convenientibus rebus, longum ut vocant, decoctum, idq; purgans confici curavi, cujus uſum ei imperavi ad hebdomadas duas vel circiter, ſimulq; conveniens Electuarium allevans & roborans conceſſi, à cujus uſu tantum fructus percepit, ut & multo levius & rarius eo ſymptomate infeſtaretur: & longe ſe melius habere fateretur. Ideoq; in Vere & Autumno per annos ferè tres eadem penè medicamenta repetiit, dicens, admodum augeri malum illud, & peſſime ſe habere, ſi diutius à medicamentis abſtineret. Tandem aliquando ſub initium veris, cum cœpiſſet priſtina adhibere auxilia, excitata natura, tantam excretionem malignæ admodum materiæ in capite acervatæ una vice molita eſt, ut res admiratione non careat. Aſſidens enim menſæ cum amicis, à ſumpto prandio ſubito defluxum quendam à capite per utraq; tempora percipere, & quiddam animi deliquio ſimile ſibi impendere queritur. Vixdum homo in vicinum lectulum collocatur, ecce, copia ſpurciſſimæ & purulentæ materiæ cum impetu ex ore ejus profluit, per dentium alveos viam ſibi faciens, quibusdam dentibus è locis ſuis prorſus ejectis atq; eliſis, reliquiſque pene omnibus uno eodemq; impetu adeò labefactatis, ut omnes ferè vacillarent, necnon altera ex inferioribus maxillis quodammodo diſtringeretur, ut fruſtillatim quædam ejus particulæ per gingivarum continuitatem ſolutam à chirurgo eximerentur. Copia verò prorumpentis humoris, vel potius prorumpentium ſordium, tanta fuit, ut impleret pelvim capientem libras tres & plus eo: Fœtor verò tantus, ut nemo adſtantium ferre illum poſſet, ipſi verò ægro adeò eſſet moleſtus, ut quavis ratione naribus obturatis, vel odoratarum rerum admotione, munire ſe contra illum cogeretur: quinimo graveolentia illa à quovis domum ſaltem ingreſſo, foribus hypocauſti apertis ſatis ſuperq; percipiebatur. Confeſtim autem ad hujus purulentæ & graveolentis materiæ effluxum, vertigo & gravitas Capitis in univerſum hominem deſeruit, ita ut jam ad alterum annum ab ea totus liber vivat. Hoc inde mali abſtulit, quod cum prorumperet illa materia, quaſi eluvione facta, inferiorem maxillam adeo luxavit, ut ab initio vix illam movere, adeoq; difficulter os aperire & claudere, nec ſatis quod volebat, proloqui poſſet, nunc vero difficilem & moleſtam habeat maſticationem, quod ab eo tempore dentium firmitudo longè minor ſit, nec dentes inferiores jam ſitu ſatis reſpondeant ſuperioribus. Addo & hoc, quod cùm materia illa putrilaginoſa è capite delaberetur, pars ejus devoluta ſit in ventriculum per Oeſophagum, unde mox ſenſit ſe malè affici, dejecta enim erat appetentia, erat καρδιωγμὸς, necnon quiddam lypothymiæ ſimile & in tantum afflictus fuit ventriculus, ut ad hunc uſq; diem, debiliorem illum experiatur, quàm fuit antea. *Franciſcus Iedicæus ſuis mihi communicatis obſervationibus.* De vertigine monſtroſâ, vid. *Bartholin. Centur. 5. hiſtor. 74.*

Observatio VI.

Vertigo difficilis admodum, incertis periodis & frequenter invalens, curata.

CLementem pocillatorem illuſtris Principis Bentivolæ, jam non audentem progredi ob vertiginem ſævam, qua incertis horis, ſed aſſiduè corripiebatur, *aquæ decocto cum ligno Indico, & corticis ejusdem dimidio, cum agarico, ſtœchade, ſalvia, betonica, ſeſeli, ſemine leviſtico, roſmarinoque* ſanavi: nec in poſterum ejusmodi ſymptomate correptus eſt. Reddidit hic mihi gratias ingentes. *Cardan. de curat. & prædict. admirand. curat. 22.*

Observatio VII.

Vertiginoſorum curatorum hiſtoriæ aliæ.

QUidam laborans vertigine antiqua, poſt vacuationem per pilulas cochias curatus fuit lotione aſſidua capitis raſi decocto camomillæ, & roſarum. In diuturna vertigine, & fermè incurabili eſt ſummum auxilium venas non pulſatiles poſt aures abſcindere. Quorundam experientia probatum auxilium eſt cauterium prædictarum partium. Paſſus eſt quidam vertiginem propemodum inſanabilem amiſſo ferè ſenſu capitis, locum immenſo ſtupore ob frigus intenſum, & poſt multa remedia, quæ nihil profuerunt, cataplaſmate ex ſola urtica toti capiti raſo per noctem admoto curatus eſt: factis poſtea multis ampullis plenis aquoſa pituita, à quibus multa emanavit pituita. *Paſchalius de curand. Morb. lib. 1. c. 7.* Vertiginis curationem in fœmina anili proponit *Hildesh. ſpicileg. 5. fol. 472 ſeqq.*

Observatio VIII.

Vertigine & vomitu ventriculi vitio excitatis, æger remediis nonnullis reconvaleſcere viſus, paucis poſt diebus languidâ febriculâ correptus, recidivam incidit cum delirio & aliis pravis ſymptomatibus, quibus tandem expiravit: vitiata viſcera cadaveris diſſectio detexit.

QUidam Germanus adoleſcens 18. annorum uſus anreab etia, in Galliam venit: ubi crapulæ indulgens, cœpit vertigine laborare, revomere quæ ſumebat, dolere ad ventriculum. Adhibito remedio ceſſavit vomitus & vertigo. Melius habuit. Sed poſt quartum aut quintum diem redit malum. Languit le-

viſe-

Digitized by Google

vi febriculâ: invaſit leve delirium, unde facile redibat ad ſe pulſus languidus. Decimoquarto ſudor multus, perturbatio, pulſus concidens. Decimo quinto in eo ſudore mortua. Aperto inventus epiploon putrefactum, hepar ſiccius, ventriculus interior ad finem quaſi contuſus, nigro ſucco ex dimidio plenus. *Hollerius libello proprio obſ 21.*

DE SIRIASI, CEREBRI INflammatione, ſphacelo ejusdem, & tumore glanduloſo pomiformi.

DE SIRIASI.

OBSERVATIO I.

De ſiriaſi, febrili capitis infantium fervore.

SANE in capitibus puerorum largior coacervatur pituita, quæ æſtu recaleſcens, membranas cerebri fervefacit, ſomniferoſq; diſſipat vapores. Unde **Alex. Aphrod.** vetus ille à philoſophia medicus: Fervor per arterias deſcendens, ad ſedem cordis, & ſpirituum vitalem fervefaciens, febrem ſine putredine accendit. At verò bilis per febrem adaugeri ſolita, alvum mordens, profluvium ventris movere poteſt. Cauſam etiam, & originem mali eſſe in cerebro inde accipimus, quòd omnia infrigidantia, ut oxyrrhodinum, ſuccus ſolatri hortenſis, cucumeris, ſincipiti, fronti, temporumq; arteriis, cum othoniis applicati, hunc ſiriaſis fervorem extinguunt: id quod & cucurbitæ ramenta, domeſticæ præcipuè, præſtant. Unde Dioſc. Ramenta cucurbitæ contra capitis infantium ardores, quos ſiriaſim vocant, utiliter emplaſtri modo ſincipiti imponuntur. Hunc verò fervorem à capite per arterias ad cor defluere, id certiſſimo argumento eſt. Nutrici prius diæta frigida & humectante indicta, poſtquam urticas in mortario contuſas, addito momento unguenti διὰ αἰγείρου, quod populeon vocant, arteriis temporum ac metacarpii applicueram: ſingulis verò quaternis horis innovaram, ille ſiriaſis fervor plus minus biduo extinguebatur citius. *Langius epiſt. 54. tom. 1.*

DE INFLAMMATIONE CEREBRI.

OBSERVATIO I.

De cerebri inflammatione.

APprehendit aliquando cerebrum inflammatio, cujus tanta eſt violentia, ut inde ægrotantes intra quartam diem ſæpius mortui ſuccumbant, cum invadit hic affectus: apprehendit patientem ingens capitis dolor, qui per occiput collo, & univerſæ ſpinæ communicatur, à quo ſtatim deperduntur ſenſus, tum externi, tum interni, ſoluſque remanet motus, qui adeò nonnunquam in his ægrotantibus validus eſt, ut vix quandoq; loco contineri queant, quamprimùm enim correpti ſunt hoc morbo, deperdito unoquoq; ſenſu exiliunt ægri, quemcumq; inordinatum motum tentantes, modò cruribus & pedibus, modò toto corpore ſe agitantes, præcipuè autem manibus, partes ſuperiores, licet non ſemper, ſæpius tamen invadunt, eaſq; toto conatu diſtrahere nituntur, ut interdum viderim ego mulieres hoc morbo detentas omnes crines dilaniaſſe, & totam faciem unguibus propriis dilaceraſſe, ſicuti etiam & viros hac eadem ægritudine, deprehenſos totam ferè barbam ſibi evellentes idem feciſſe conſpexerim. Procedente morbo langueſcit corpus, ad motumq; impotens redditur, hi ſemper ſine voce manent, nec ullum veſtigium ſenſus retinent; cum ne (ſi etiam fortiter pungant) reſpondere, aut annuere poſſe videantur. Accedente hoc morbo, una invadit acutiſſima & intenſiſſima febris, quæ eundem ſemper concomitatur affectum, cum tanta tamen febre, nec, ſi potum offeras, quid guſtare tentant; imò nihil nec cibi, nec potus unquam admittunt. Horum omniũ cauſa eſt inflammatio, ſubſtantiam, corpuſq; ipſum cerebri occupans: cujus ratione ita deperduntur virtutes rectrices, cum cerebrum per propriam & innatam temperiem munia ſua exequatur, ut nec dignoſcere affectum ipſum, nec cætera queant: unde licet in parte nervoſa ſpiritus animales non ſint intercepti, tamen, quia his mens ægrotat, & deprehenſa eſt, nec dolorem, nec quid moleſtum ad extra perſentiunt, interius tamen cum ſupra modum affligantur, adſitq; incendium maximum, irritata natura eſt in cauſa illius motus voluntarii, qui non poteſt tolli, non obſtructis, vel occluſis nervis ipſis. Febris autem huic morbo connectitur; quoniam cùm inflammatio ſit valida, & ſit in membro principali, neceſſariò ad hunc conſequitur febris. Hujus inflammationis cauſa eſt ſanguis ſupercalefactus, vel admodum bilioſus, qui affatim irruens ad partes ſuperiores, cerebri corpus, & partes ejus internas, ipſiuſq; ſubſtantiam occupans in eo figitur, firmaturq; ac inflammationem facit; per inflammationem nunc intelligimus omnem tumorem calidum, ſive pura inflammatio, ſive eryſipelas, ſive ex utriſque mixtus affectus fuerit. Signa ex prædictis ſumantur, quibus hoc addatur, quòd facies in hujus morbi principio ſatis rubet, & ſere tumet; oculi autem præcipue rubent, & in his venæ ſanguine plenæ apparere ſolent, conſtanteſq; ac fixi prominent. Prædicta ſigna obſervantes, habemus ea, per quæ diſtinguitur hic affectus à cæteris, qui huic ſimiles exiſtentes cerebrum occupant. Ab Epilepſia differt quoniam licet in utriſque deperdantur ſenſus interiores, & exteriores, & in utriſq; adſit motus, tamẽ in epilepſia eſt motus convulſivus, in hoc autem eſt voluntarius; præterea in Epilepſia ſpuma ex ore procedere conſuevit quæ nunquam in hoc affectu videtur, cui etiam neceſſario febris acuta connectitur; quod non eſt in epilepſia. Ab apoplexia diſtinguitur, quoniam in apoplexia tollitur & motus, & ſenſus, at in iſto ſoli ſenſus deſunt, non motus. Præterea apoplexiæ neceſſariò non adjungitur febris, immo raro in ea, & ſalubriter aliquando apparere ſolet: at in hoc febris acuta admodũ de neceſſitate connectitur. A phrenitide autem diſtat; quoniam in phrenitide eſt deliriũ, & non deperduntur ſenſus, quorum neutrum eſt in iſto affectu. Videtur quidem conſimilis phrenitidi hic morbus ratione affectionis, & ratione loci affecti; quoniam in utriſq; eſt inflammatio, & in utriſq; inflammatur cerebrum, tamen maximè differunt ratione partis, & loci affecti; quoniam in phrenitide potius eſt inflammatio in membranis, quam in cerebro ipſo, & præcipuè in tenui, à qua communicatur & ipſi cerebro inflammatio, potiſſimumque parti ejus exteriori, & contangenti membranam; at in iſta internas cerebri partes, ejuſque ventriculos, & propriam ſubſtantiam inflammatio occupat. Qua de re caſus hic gravior eſt, quam ille, magiſque lethalis, & potiſſimum cum hæ inflammationes magnæ exiſtentes partem frigidam, materiæq; peccanti improportionatam occupent: unde ſæpe evenire ſolet, ut partẽ ipſam patientem ferè corrũpant, & ad gangrænam deducant: quapropter dicebat Hippocrates caſum hunc ob aliis non animadverſum, conſiderans: *Quibus cerebrum ſphacelatum eſt, in tribus diebus pereunt, ſi vero hos evaſerint, ſani fiunt.* Per ſphacelum autem hîc ut monet Galenus in comment intelligi non factam, & completam partis corruptionem; quoniam hæc ſanationem non admittit, ſed quæ eſt in fieri, imminetque ob inflammationis magnitudinem. Qui autem hoc patiuntur, velociter pereunt, tum quo-

tiam pars maxime principalis admodum læſa eſt: quod ſi tamen contingat ægrum tribus primis diebus ſupervivere, & ad diem quartum pervenire, poſſumus ſperare, & morbum declinaturum fore, & vires ita fortes eſſe, ut morbum ſuperare poſſit: quod ubi contigerit, in ægro nulla erit memoria præteritorum, non recordatur enim nec morbi, nec alterius rei ad morbum ipſum pertinentis. tantum hoc vidi in nonnullis, qui ſalvati fuêre, quod confuſè meminerunt ſe valde anxios & anguſtiatos fuiſſe, magnumq; incendium perſenſiſſe, non tamen quid diſtinctè enarrare potuerunt. Hujus morbi meminit etiam *Hippocr. lib. 3. de morbis.* ſub nomine ſphaceli, ſeu ſyderationis ipſius cerebri, ubi habet, quod in his caput dolet, & cervix, & ſpina, quod intelligas dum hic morbus patientem aggreditur; hoc enim facto, ſenſus omnes externos, & internos amittunt, quod docere voluit exemplo auditus & loquutionis, dum inquit, quod illi non audiunt, & quod derepente obmuteſcunt: ſubdit, his ſanguinem è naribus defluere, quod non eſt univerſale ſignum, ſed aliquibus tantum peculiare; quibus ſi copioſior fluat, indicium eſt ex morbo convaliturum ægrum: ſi parcè autem, & ſtillet tantum, contrarium enunciabit: quod autem, ut inquit, hi liveſcant, eſt in caſu, in quo jam naturâ ſuccumbente, verè cerebrum ſphacelatur; dum enim eſt ſpes ſalutis, non livent, ſed potius rubent ægrotantes. Hujus morbi narrationem æmulatus eſt *lib. 2. de morbis*, ſed paulo aliter: quæ omnia ferè in idem coincidunt, exponenda tamen eâ ratione, quâ nos morbum hunc jam explicavimus. De cerebri inflammatione loquuti ſunt etiam *Paulus Aetius, & Oribaſius ex Philumeno*, quos æmulatus eſt etiam Avicenna in hujus morbi explicatione, ſed eorum caſus non eſt huic, quem nos explicamus, conſimilis, quoniam iſti aſſerunt in hac cerebrum inflammatum ita intumeſcere, ut ſuturæ capitis diſparentur, quod dictum nedum verificatur in caſu noſtro, ſed nec apud me eſt poſſibile, cum ſuturæ ex gravi ictu non ita facile diſſolvi, & diſparari poſſint, nedum quod imaginari queat, ex tumore interno hoc accidere poſſe, niſi forſan hoc in puerulis admittatur, in quibus ſuturarum ligamenta molliſſima exiſtunt, cartilaginoſaque corpora nundum oſſea ſunt facta. Præterea addunt ſubſequi nauſeam multam in illis, biliſque vomitum ſupervenire, quorum neutrum in caſu noſtro reperitur, niſi forſan hoc ante factam inflammationem acciderit, ut ſemel in uno vidi, qui in primo morbi inſultu copioſiſſimè evomuit, ſtatim factâ inflammatione, & ſenſus exteriores, & interiores amittens, ab omni evacuatione quievit. De Eryſipelate etiam cerebri loquuti ſunt, ſed ſigna noſtra non ponunt, & addunt in hoc dolorem totius capitis adeſſe, & videri ægrotantibus flammam in ipſo cerebro habere, quæ duo jure conſequuntur quidem ad eryſipelas: ſed cùm poſtea omnem ſenſum, & cognitionem hic tollat, non poſſunt eſſe ſigna præſentis morbi, quare pro habendis hujus ſignis, recurratur, ad ea quæ ego declaravi & enarravi, conſtituamuſque morbum hunc, cùm ſit inflammatio vel ſimplex, vel eryſipelatides, eſſe intemperiem calidam cerebri cum materia, & cum tumore: quapropter pro ejus curatione indicabitur, ut materia in cerebri ſubſtantia contenta evacuetur, & ipſum cerebrum refrigeretur: evacuabitur iſta materia, ſi retrocedet, vel è corpore educatur: retrocedet, vel impulſa, vel attracta à corpore; educent, vel ſenſibiliter, vel inſenſibiliter: materia tamen non poteſt retrocedere, niſi prius corpus ſit evacuatum. Et ideo primò totum evacuandum eſt. Secundò ita agendum eſt, ut materia retrocedat, retrocedet autem, vel ſi reprimatur, vel ſi retrahatur. Tertiò debemus materiam diſcutere, & reſolvere, & ſuo loco, & tempore refrigerare. An poſſit Medicus his indicationibus ſatisfacere, vel non, dixerim unum, ſcilicet, raro hoc contingere, ut hujuſcemodi ægrotantes ſalventur, quoniam tanta eſt hujus morbi ſævities, ut cerebrum ipſum ad gangrænam ut plurimùm deducat, niſique ex arte ſtatim opportuna adhibeantur medicamenta, citiſſimè pereunt, & maxime, ubi vires ægrotantis imbecilles erunt, potiſſimum cum has nullo modo reſtaurare poſſimus, ad oblata enim nequaquam apti ſunt, ſoliſq; exterioribus auxiliis hîc agere poſſimus. Ubi tamen vires fortes erunt, cùm in omni interna inflammatione, & in acutis morbis unica ſit ſalutis ſpes, ipſa virium fortitudo, ſi cætera cito, tuto, & cum ratione adminiſtrentur, & poſſumus quoquo pacto ſalutem, licet ſemper cum maximo ægrotantis diſcrimine, & periculo, ſperare.

Pro executione autem indicationum propoſitarum ita procedendum erit, pro totius corporis evacuatione ſtatim ſecanda eſt vena interna brachii dextri, ubi ſit magna plenitudo: vel ſi non adſit plenitudo. humeraria. præmiſſa alui lenitione per leniens & refrigerans clyſtere, non per acre; acria enim per partem poſt partem calefaciendo magis inflammant, & affectum præter naturam adaugent, febremque intentiſſimam, & acutam, quæ huic affectui connectitur, magis accendunt. Venæ ſectio ſit copioſa, repetaturque eadem die ex altera humeraria; interim reprimentia, & actu frigida adhibeantur, opportuna ad hoc ſunt oxyrrhodina & ex oleo roſaceo completo, non omphacino, additâ quarta parte aceti ad penetrationem. quibus totum ſinciput optime abraſum continue madefiat. Sed quoniam hic ſummum eſt incendium, magis laudo irrigationes, & Embrochas continue adhibitas, & factas ex *decoctionibus herbarum refrigerantium, ſicuti ex endivia, lactuca, ſolatro, ſemper vivo, violis portulaca, acetoſa, & ſimilibus*, quæ actu frigida in continuo ſint uſu ſuper ſinciput admodum Embrochæ ſtillantis; poſſunt etiam, ceſſantibus Embrochis, parari emplaſtra ex prædictis herbis contuſis, admixtis earundem ſuccis, oleiſq; refrigerantibus, additâ portiunculâ aceti roſati, hæcque frigida actu applicentur: quæ cum incaluerint removeantur, & repetantur: hocque in morbi principio, & præcipuè ſi tempus æſtivum fuerit, agatur: his refrigerare, & materiam repercutere poterimus: quam eandem materiam à cerebro retrahemus revulſionibus, derivationibus pro quibus ſatisfacient cucurbitulæ ſcarificatæ, quæ plurimæ ſint, & profunde incidantur, quæ poſtea etiam repetantur, ſed ubi non ſit magna urgentia, non ſcarificatæ, ad idem facient frictiones, & ligaturæ doloroſæ extremarum partium, quæ etiam balneari poſſunt decoctionibus herbarum refrigerantium, ſed quæ ſint actu calidæ, ita enim actuali caliditate poſſunt revellere, potentiali autem frigiditate refrigerabunt, & vaporibus illis cerebrum demulcere poterunt, fiant autem hæc ex foliis roſarum, violarum, maluarum, lactucarum, ſalicis, & hujuſmodi, quibus ſemper aliquid chamæmeli addatur ad aliquam diſcuſſionem, & faciliorem tranſmiſſionem: ad eandem intentionem exulcerantia humeris, & ſpatulis appoſita facient, quibus ego aliquando uſus ſum cum optimo ſucceſſu, ea ex cantharidibus formando. Pro derivatione convenient hirudines poſt aures applicatæ, ſectioque venarum ſub lingua, ſi ægrotantes admitterent. ſatis commoda eſſet. Sed illis univerſalioribus præmiſſis, factiſque prædictis revulſionibus, hoc unum maxime laudabo, cui potiſſimum attribuo ſanitatem in nonnullis ex tali morbo recuperatam: videlicet miſſionem ſanguinis ex naribus, quam hirudinibus ad narium penitiores partes applicitis habeo, nitorque, ut copioſe effluat ſanguis, vel iiſdem repetitis, vel ad nares appoſita ſpongia aliquo liquore relaxante, non tamen calidiori imbuta, vel ſaltem in aqua

in aqua dulci calida infuſa, hiſce maxime ſublevatur cerebrum, alleviataq; natura morbus, ſi fieri dabitur, unquam aliqua via, ſuperabitur, quo caſu remittantur refrigerantia illa, & quoad actualem, & quoad potentialem frigiditatem, admiſceanturque prædictis tunc aliqua temperata, vel leviter diſcutientia, ſicuti oxyrrhodino oleum chamæmelinum, Embrochis illis, *malva, flores chamæmelini, meliloti, ſemina ſænagræci, lini, radices althea*, & conſimilia, quæ aliqualiter diſcutere valeant, quorum uſum poſtea declinante morbo ſolus erit vel nullis admiſtis, vel paucioribus refrigerantibus, ſternutatoria etiam tunc temporis, jam evacuato cerebro, & inclinante morbo adhibeantur, & aliqua odoramenta, quæ non ſint gravia, nec caput replere poſſint, adminiſtrētur. Et dum hæc omnia fiunt, ſemper habeatur alvus lubrica, & ſi non ſponte fluat, ex lenientibus clyſteribus, ut ſupra dictum eſt, venter leniatur: & quoniam in his aliquando non prodit lotium, non exurgente virtute ad munus ſuum, ubi hoc evenerit, ad imum ventrem apponatur veſica ſemiplena oleo calido, vel aliquo decocto relaxante, inungatur idem locus oleo amygdalarum amararum, oleo de ſcorpionibus, & foveatur cum his, quæ virtutem excitare & relaxare poſſint. Hæc quoad medicamenta: quoad victum, raro eſt, quod ante quartam veniat cibus offerendus, quoniam, vel primis tribus diebus pereunt, & ſic cibandi occaſio præterit, vel his tranſactis, ad quartam perveniunt, quo tempore, ſi res ex voto ſucceſſura ſit, incipiunt ægrotantes & aliquo modo ſenſus recuperare, & tunc cibandi ſunt. Sed cum omnimoda inedia præceſſerit, non ſtatim pleno victu uti debent, ſed tenuiter alantur, contentiq; ſint ferculo in jure pulli tenuioris, vel alterato cum ſeminibus communibus, abſtineantq; à vino, quoad præſens non fuerit totius morbi univerſalis & manifeſta declinatio, quo tempore vinum bibant, ſed paucum ferum. & lymphatum, largioriq; cibo utantur, qui pro ratione virium & morbi præcedentis expediat, tuncq; poterunt ægrotantes pharmaco electivo ab humoribus calidioribus expurgari, ut integre omnis morbi cauſa amoveatur. *Salius de Affect. Particular. c. 1.*

De Cerebri apoſtemate confer. etiam *Horning. Ciſt. Medic. Epiſt. 270. pag* 478.

DE SPHACELO CEREBRI.

Observatio I.

Cerebri ſphaceło correpti, alii ſeptimum, alii decimum, nonnulli decimum quartum diem, cum reſiſtere non poſſent, attingentes, mortui tandem ſunt.

MUltos vidimus, qui cerebrum ſphacelatum (hoc eſt principium ad ſphacelum, uti Galenus ſtatuit) habebant, tamen nonnulli (contra Hippoc. ſententiam, qui intra triduum perire aſſerit) pervēnere ad 14. diem, antequam morerentur. alii ad ſeptimum, alii ad decimum, & non ſunt reſtituti ſanati & horum calvarias aperientes, totum cerebrum penitus ſphacelatum, id id. corruptum invenimus. Hoc mihi videre contigit, proh dolor! immenſus, & nefanda res! in magnifico atq; illuſtri Alphonſo Contrario Comite nobiliſſimo, hic ſexto die à ſphaceliſmo obiit. Cum Galeno igitur in genere dicimus, cerebrum corruptum habentes nullo modo poſſe ſuper vivere, imo brevi moriuntur, non tamen in tribus diebus. Nam virum quendam robuſtum vidimus, qui uſque ad decimum quartum diem pervenit, is Baptiſta nuncupabatur, qui magnifico Joanni Petro Obicio erat à cubiculo, & ſi petas quo nam modo cognoſci potuit jam cœpiſſe corruptionem, Reſpondemus, ex vehementiſſimo dolore, quem patiebatur æger, tum putamus ſphacelum & corruptionem cœpiſſe, quarta die affectus eſt attonitus, octava die omnes ſenſus amiſit, decimo quarto die obiit. Huic ablata calvaria, totum cerebrum corruptum invenimus. Propterea non putamus verum eſſe Aphoriſmum (51. *libro ſeptimo*,) ſi ita ſimpliciter exponatur, ut dictum eſt, & Galenus intelligit, nam tres dies pertranſeunt, & quatuor & decem. Hippocrates forte neminem vidit, ſed ratione principalitatis membri id conjectatus eſt: imò cùm ſint variæ naturæ quia aliqui robuſtiores, alii imbecilliores ſunt, propterea aliqui citius, alii tardius ex ſphacelo moriuntur: arbitramurq; Galenum hos caſus non vidiſſe, aliter illos ad hoc propoſitum retuliſſet, ſicuti alibi facit, ubi etiam caſus refert, qui ſunt minoris momenti, quam prædicti. *Braſavolus Comment. ad Aphoriſm. 51. lib. 7. Hippoc.*

Observatio II.

Sphacelo cerebri correpta mulieri vita ad decimum-ſeptimum diem extenſa.

MUlier fuit in Noſodochio Luteriano, anno 1579. quæ per dies 17. ſphacelo cerebri laboravit, cum tamen Hippocrates dicat, eum qui ſphacelo cerebri laborat non per diem vivere poſſe. Teſtis mihi Clariſſimus Medicus, Dominus Perdulus, tunc temporis Medicinæ Profeſſor. *G. Bauhinus de Obſerv. propriis.* De Cerebro Sphaceloſo conſul. quoq, *Salmuth. Cent. 3. Obſ. 22. Amat. Cent. 7. curat.* 81.

DE ABSCESSU CEREBRI.

Observatio I.

Ab abſceſſu cerebri, per nares aureſque ſupra quatuor libris puris evacuatis æger liberatus.

ABſceſſum in cerebro contractum ſanavi in hiſce monobus: & quo tempore hominem expiraturum dixeram, maximo naturæ impetu facto per nares aureſque affatim libras quatuor, plus minus, puris albi vacuatas conſpexi: ſicque fuiſſe vitæ reſtitutum: de quo caſu ſcripſi alias: *Horat. Augenius lib. 8. epiſt. 1.* Add. *Barthol. Cent. 6. hiſtor. anat.* 13. ubi abſceſſus cerebri per nares & oculos purgati meminit.

DE TUMORE GLANDULOSO pomiformi.

Observatio I.

Glandula pomiformis in cerebro viſa.

GAſpar Bonec rtius Nobilis Eques, ſenſim per biennium mente alienari cœpit, adeo quidem ut tandem omnino attonitus, nihil ſecundum rationem ageret: cibum nec petebat, nec niſi per vim illi intruſum capiebat: lectum non niſi coactus petebat, ſed ad menſam brachio innixus continuo, dormiens ferè ſedebat: nec niſi interrogatus ſæpeq; admonitus verba quædam, ſed quæ ad rem minimè pertinebant, proferebat. Stillabat interim è naribus pituita aquea copioſè frequenterque. Quibus ſic ſemianni ſpatio ſe habentibus, tandem expiravit. In cauſis perquirendis, nihil quod huic malo anſam præbuiſſe certius cognoſci potuit, quam ictus capitis, quo tribus aut quatuor annis ante percuſſus, cerebri imbecillitatem ab eo tempore cœpit experiri cum alias prius ſtrenuus alioquin miles nihil tale ſenſiſſet. Calvaria poſt mortem ipſius aperta, cerebroq. diducto, ſupra calloſum cerebri corpus, inſignis glandula carnoſa, ſcirrhoſa fungoſaq, pomi mediocris magnitudine deprehenſa eſt, quæ privata tunica inveſtita, venuliſq; erat conſita. ab omni tamen connexione cum cerebri ſubſtantia libera, adeo ut citra ſectionem manibus exempta, foveam inſignem aqueo humore mox repletam, quo & ventriculi admodum dilatati diductique referti erant, poſt ſe relinqueret. Quam glandulam ſua mole cerebrum

illiuſque

illiuſq; ductus compreſſimentem irrigantemque hujus ignaviæ & torporis, tandemque mortis occaſionem fuiſſe deprehendimus. Cùm tamen prius aliqui ab incantatione, alii vero ab humoribus tantum, uti pleriq; Medici cerebri morbos hiſce aſcribunt, profectum hoc malum aſſeverarent, donec patefacto cerebro, multa nobis abſtruſa & recondita inveniri ſæpè in morbis proponantur. *Platerus de Obſerv. propriis.*

DE PHRENITIDE.

SYMPTOMATA PHRENETICORUM.

Observatio I.

Phrenitici nonnulli de iis, quæ oculis offeruntur, rectè quantùm ad ſenſitivam notitiam, judicant cogitando verò à naturali judicio aberrant.

CUm Romæ quidam domi cum lanifici puero contineretur, ſurgens à cubili venit ad feneſtram, per quam & ipſe videri, & prætereuntes videre potuit. Itaq; ex vitreis vaſis ſingula oſtendens, interrogavit imperantene ut ea projiceret: illi vero ridentes plaudenteſq; ut ea projiceret, rogabant; tum ipſe deinceps omnia arripiens ejecit, at illi magnis acclamationibus tulerunt. Poſtea juberentne puerum quoq; projici, cum eos interrogaſſet, atq; id illi juſſiſſent, illico ipſum dejecit, quem ab alto cadentem videntes, ſuppreſſo ſtatim riſu accurrerunt, & confractum jam puerum ſuſtulerunt. *Galenus lib. 4. c. 1. de loc. affect. & libro de different. ſymptom. c. 3.*

Observatio II.

In Phreniticis nonnullis veluti errans eſt imaginationis motus, qui cogitatione minimè falluntur.

COntrariam affectionem non ſolum in aliis, verum in me ipſo, cum adoleſcens adhuc eſſem, expertus ſum: cum enim per æſtatem ardente febri laborarem, & feſtucas atro colore ex cubili eminere, & floccos ſimiliter in veſtibus eſſe putarem, quos auferre tentans, nihilq; ſub digitis eductum inveniens, accuratiùs, vehementiuſq; id efficere conatus ſum, audiens itaq; duos ex amicis qui aderant, dicentes: Videtne hunc jam, & floccos evellere & feſtucas colligere, ſtatim intellexi, quod dicebant me feciſſe. Cum verò ſic animo conſtarem, ut rationalis in me facultas non vacillaret: rectè, inquam, dicitis: proinde ne phrenitis me arripiat, auxilio eſtote. Illi autem cum idoneis irrigationibus caput foverunt, tota die, ſequentiq; nocte gravibus inſomniis turbatus ſum, ut interim & clamare, & exilire viderer: verum poſtero die mitigata erant omnia accidentia. *Gal. ibid.*

Accidit Theophilo Medico ægrotanti, qui cùm alioqui prudenter diſſereret, atq; eos qui tum præſentes erant, exactè noſceret, tibicines tamen quoſdam arbitrabatur eſſe in angulo cubiculi in quo decumbebat, eoſq; tibiâ canere, atque pulſare & ſe illos videre putabat, alios quidem ſtantes, alios autem illic ſedentes atq; ita continenter canentes, ut neq; noctu neque interdiu quicquam remitterent, aut quieſcerent ne minimo quidem temporis momento. Proinde aſſiduè clamans juſſit eos à cubiculo expelli. Atq; hanc habuit ille delirii ſpeciem. Is ubi convaluit, abeunte morbo, quicquid ſinguli eorum, qui ipſum viſitabant, vel dixiſſent, vel egiſſent, narrabat. Deniq; viſa (Græci phantaſmata vocant) quæ de cantoribus apparuerant, memoriter recitabat. *Galenus lib. 3. de different. ſymptom.*

Novi quemdam, per tredecim dies deliraſſe: hoc pacto: putabat ſe Athenis, non Romæ jacere: crebro autem familiarem puerum revocans jubebat ſibi, quæ ad Gymnaſium pertinebant, afferri: & pauca intermiſſione facta Heus, inquit, Ptolomæum dico, decrevi in Gymnaſio diu lavari: ac nonnunquam exiliebat interea, atq; indutus ibat rectà ad oſtium aulæ. Ac quum retinerent eum, qui intus erant, exire prohibebant, cur ſiſteretur ab eis percunctabatur. Hic verò (nihil enim licebat, niſi vera proferre) febricitaſſe eum affirmabant & nondum febrem abiiſſe. Ipſe ad hæc valde moleſtè reſpondebat, ſcire enim ipſe dicebat, quod adhue reſtibiles quædam reliquiæ febris perſeverarent, ſed eas eſſe penitus exiguas, nec verendum, ne à balneo læderetur, ortam enim ſibi præſentem febrem ex itinere. An non recordaris converſus ad puerum dicebat, quod laborioſè iter heri fecimus à Megaris Athenas. Talia cùm diceret ac faceret, hæmorrhagia liberali ex naribus oborta, totóque dein corpore effuſo ſudore, levavit. *Galenus libr. de Muſculor. motu.*

Observatio III.

Cogitandi & imaginandi facultatis utriusque ſimul læſa exemplum.

PUellam virginem, forma moribusque inſignem & amabilem malè affectam, curandamque à me haud ita pridem antea texi. Quæ & ipſa ex metu, mœroreque gravi in validum delirium tranſivit, hujuſmodi, ut omnes ſe inviſentes & probè cognoſceret, & quicquid eorum quiſque in vita feciſſent, vel quæ ipſa vidiſſet, aut ab aliis accepiſſet, omnia rectè recenſeret; ſed larvas, umbras, funera coram, & multa, pollinctores; pullatos, tædiferos; mortuum fratrem (qui haud ita multum antea fatis concellerat) adeſſe ita exiſtimabat, ut ab ea meditatione avelli nulla ratione potuerit. Procedente tandem affectu, moráque leniore reddito, utræque facultates & cogitandi & imaginandi læſionem ſubiere: tumq; facultas illa prior in furorem verſa eſt, ac delirium acre: ita ut & vinculis & plagis ad moderandam inſaniam fuerit opus. Hanc nos ſuperum benigno favore noſtraque qualicunq; induſtriâ, methodo curavimus, & in curatione profecimus, miſſo ſanguine, præſidiiſq; multis ad atram bilem maximè appoſitis. *Valleriola Comm. ad c. 3. lib. de ſymptom. differens. Galeni.*

Observatio IV.

Aliud phrenitici exemplum.

VIdi qui in phrenitide medius ignibus, quos purgatorios vocant, verſari ſeſe affirmaret: cumq; refutaretur quod ederet, loqueretur, reſpondebat, quem videremus edentem & loquentem ſe non eſſe, ſed fratrem: Ac cùm multis diebus febre maſiſſet, eaq; dementia perſeveraſſet, beneficio ætatis adjutus remediis convaluit. Sunt qui ſe frigida compluri affirment: ac prope infinita ſunt exempla, varia quoq; genera ludibriorum quæ phreniticis occurrunt. *Hollerius, comment. 2. ad Aphoriſm. 7. lib. 3. Coac. Hippoc.*

CAUSÆ PHRENITIDIS.

Observatio I.

Phrenitide ſublatus, cujus cerebri ventriculi aqua cærulea referti; ſiniſter quoque eadem acerrima inventus eſt.

JUvenis, Anno Sal. 1583. in Noſocomio D. Mariæ Novæ, Phrenitide 17. die perierat. Hunc ſecuit Matthias Grabiſgadius Germanus Medicus ſtudioſiſſimus; inventi cerebri ventriculi aqua pleni cœrulea, ab hac ſiniſter ventriculus exeſus erat: acerrima enim inventa eſt, Jacobo Belga, Medico deguſtante, qui ſe ...

ctioni interfuit. *Nereti Nerutii Med. Florentini, Obſervatio, ex Italia una cum aliis ejuſdem accepta.*

Observatio II.

Paraphrenitis à vermibus.

PUella apud Setiam, duodecim annorum incidit in paraphrenitidem à vermibus, & ſubito: quæ paulo poſt ceſſavit. *Joan. Bauhinus de Obſerv. propriis.*

Phrenitidem ab ingurgitatione vini generoſioris obortam obſervavit *Gr. Horſt. lib. 2. Obſ. 12. fol. 105.* *Rhodius Cent. 1. Obſ. 41.* qui & illæſo cerebro phrenitidem commemorat *d. l. Obſ. 40.*

Phrenitidem, ac memoriæ læſionem ex ſanguinis felis aſſumtione annotavit *Salmuth. Cent. 1. Obſ. 47.*

MUTATIO PHRENITIDIS.

Observatio I.

Pleuritis in Phrenitidem mutata.

MEmini vigente ut quàm maximè pleuritide factam ſubitò transmutationem ad caput, & phreniticos redditos fuiſſe duos, nullis remanentibus prorſus pleuritidis ipſius notis. Sic ex Hippocrate & Galeno Epileptici fiunt Melancholici & Melancholici Epileptici. *Jul. Alexandrinus in Epiſt. ad Andream Kamutium, adjuncta libello ejuſdem autoris de Cordis palpitatione.*

Phrenitidem in Lethargum degenerantem memorat *Mercat. Conſil. 9 fol. 45.*

CURATI PHRENITICI.

Observatio I.

Sæva phrenitide detentus, frontis venâ ingenioſè, ſectâ, liberatus.

IN omnibus propriè phreniticis, ſi vires robuſtæ ſunt, & nihil aliud prohibet, ſanguinis detractio adhibenda eſt, tanquam primum omnium & maximum futurum præſidium. Sin autem repugnet æger, quod ſæpe accidit, ut nolit brachium permittere Medico, omnino conandum tandem eſt ex recta in fronte vena ſanguinis miſſionem moliri. Facis autem id rectè, ſi collum artificioſe faſcia lanea conſtringas, ut vas attollatur. Ita namq; ſi feceris, ſanguis ſtatim vena ſecta citra impedimentum cum ſpiritu erumpet. Ego ſanè magna adeò phrenitide correptum curavi: & niſi multi forteſq; famuli eum continuiſſent & vinculis undequaq; conſtrinxiſſent, neutiquam ne in fronte quidem venam ſecare potuiſſem: adeò ferociter agitabatur, omniaq; faciebat quæ inſanientes ſolent: atq; ſi gladium habuiſſet, non paucos, qui ei aderant jugulaſſet. Qua verò bis ſanguinem detrahere moleſtum eſt viſum, ideo tantum initio evacuavimus, quantum ei ſatis erat futurum etiam ſi ſecunda vice iterum emiſiſſemus. At mirabile erat, vacuatione factâ, quàm feſtinaret ex rivo ſuperbibere: ſimul autem aſtantes etiam aſpergebat, ut riſum quoq; ideo vulgo excitaret. Verùm hic quidem celeriter curatus eſt, aliâ quoq; ratione ac curâ convenienter ei adhibita. *Trallianus lib. 1. cap. 12.*

Phreneticis arteriotomiam temporum quoq; optimam eſſe, ſcribit *Pavarol pent. 1. Obſ. 29.* Uſu v. cucurbitulæ in ſyncipite ſcarificatæ curatam meminit *Zaque. de PP. Med. Hiſtor. Obſ. 11. fol. 15.*

Observatio II.

Ab acuta & periculoſiſſima Phrenitide quidam intra menſis ſpatium convaluit.

COnterraneus quidam meus, annos natus plus minus quadraginta, in acutam phrenitidem incideret (omnia enim ab initio ſymptomata gravia erant) ad quem accedebam, cum alio Medico ſeniore, in artis operibus diu multumq; verſato. Prima morbi acceſſio comitialis fuit. Poſtea deliravit, febris accenſa eſt. Sequentibus diebus oculorum, totiuſq; faciei rubor magnus aderat, quieſcere non poterat, huc & illuc duci volebat, urinam reddere obliviſcebatur, datam matulam diu manibus tenebat, ſed non mejebat. Secta illi fuit primum humeraria, poſtea frontis vena, remedia multa adhibita. Febres & delirium continentes illum affligebant: urinæ admodum malæ, alui excrementa plerunq; inſtar viridis vitri liquefacti: omnia mala. Exſpectantibus nobis quotidie ut moreretur, ad ſeptimanas quatuor morbus nos deluſit, ægrotus vigeſimo ſeptimo die ſervatus eſt. Pituita (ni fallor) bilem temperavit, compeſcuit & frænavit, morbumq; protraxit, poſt biennium, hydrope correptus, interiit. Ebrioſus homo erat. *Thaddeus Dunus, c. 2. Miſcellaneor. Medicinal.*

Observatio III.

Acutas febres ſæpè phreneſin, & convulſionem graviſſimam inducere: cum quaratione eorundem ſymptomata mitigentur.

COntinuas febres interdum in phreneſin, & convulſionem, & alia quædam horrenda ſymptomata degenerantes ſæpè animadvertimus, maximè verò in quodam piſcatore Euchſtadiano Laurentio Gobelio: qui etiamnum vivit, & valet. Is igitur cùm juvenis adhuc incidiſſet in acutam febrem, ac meo conſilio ipſi primo hepatica vena, deinde eæ quæ ſub lingua exiſtunt, ſectæ eſſent, & leniente remedio choleram vacuante uſus eſſet, una adhibita diæta refrigerante, non tamen potuit prohiberi, quin in delirium & phreneſin incideret. Quametſi mitigare cucurbitulis, ſcapulis adhibitis, conaremur, ſequutæ ſunt tamen convulſiones totius corporis vehementiſſimæ, quas ante primam invaſionem præcedebant rictus ac oris diductio manifeſta, qualis in ridentibus advertitur. Erant autem convulſiones illæ tam vehementes, ut in paroxyſmo vix quatuor aut quinq; robuſti viri ægro retinendo ſufficerent, mali hujus magnitudinem augebat horridus clamor & vociferatio adjuncta. Igitur ad revulſionis auxilia nos contulimus, & in ſcapulis & dorſo, reliquiſq; inferioribus corporis partibus ad decem cucurbitulas apponi curavimus, non omnibus tamen ſcarificatis, ſicq; malum mitigatum fuit, non ita tamen, quin deinceps duabus vicibus adhuc recurreret ſemper unius diei ſpatio interpoſito. Verùm cum ſingulis acceſſionibus revulſoria prius dicta uſurparemus poſt ternam invaſionem malum non rediit. Intermediis verò temporibus cùm æger ab acceſſionibus liber fuit, clamavit, furiit, fugam elabi ſæpè conatus eſt. Interdum cantillavit tanta linguæ, & tam admirandâ celeritate, ut cantores, etiam exercitatiſſimos ſuperare, hac linguæ volubilitate videretur. Acceſſit & aliud quod non minus mirari liceat: Homo rudis Italicarum rerum & linguæ, Italicas tamen cantiones voce expreſſit, ut quidam aſſiſtentes in Italia verſati teſtabantur, & ipſe etiam percipere facilè potui. Porrò revulſionibus prius dictis & refrigerantia, & ſomnum inducentia tum interna, tum externa, cum confortantibus adjuncta ſunt, ac hoc pacto æger ex deſperatiſſimo affectu ſenſim ad ſanitatem integram eſt traductus. Sicuti & nos ſimilibus revulſionibus, & phreneticos, & maniacos, & apoplecticos, & epilepticos, ac convulſionibus correptos plures, præmiſſis tamen univerſalibus vacuantibus ad valetudinem priſtinam reduximus, ut facilè perſpici poſſit, hos capitis morbos rarò ex aliis humoribus, quam ex ſanguine effervescente, & violenter ſuperiora petente, proficiſci. De quo tamen plura in aliis obſervationibus dicemus. *Octhaus lib. obſerv. propriarum.*

Obſer-

Observatio IV.

Deploratus phreniticus ſervatus.

CAput roſaceo cum modico aceto irrigetur, æſtate quidem tepido, hyeme verò moderatè calido, quod in cunctis aliis medicamentis ſervandum erat topicis: & ſi ambiens frigidior ſuerit, commodum eſt & camæmelinum ex æquo ipſi admiſtum: velut ipſe Illuſtrem Indicum Picolhomineum, Ducis Amalfiæ filium hoc medicamento à phrenitide, cùm à cunctis Medicis eſſet deſtitutus, liberavi: factâ ex eo irrigatione ſupra coronalem commiſſuram, capillis prius tonſis. *Donatus ab Altomari cap. 6. de medend. human. corp. malis.*

Observatio V.

Phrenetici caſu, & fortuito liberati.

LUtetiæ Anno 1572. menſe Julio, vir quidam nobilis, moribus ad omnem modeſtiam & comitatem compoſitus, in continuam febrem incidit, eâque occaſione phrenitis invaſit, cujus œſtro percitus, præcipitem ſe per feneſtram è ſecundo ædium tabulato dedit, deciditq; primùm in ſcapulam Vaterræ Medici Ducis Alençonii, inde in ſubjectum pavimentum, quâ ruinâ coſtas & iſchium graviter contuſus, ſed interim ſibi reſtitutus rediit ad rationis & judiciis dexteritatem. Aderant ægro præter Vaterram eventus hujus teſtes Medici, Alexis, Magnus, Duretus, Martinus.

Idem contigit eodem in morbo, & ſimili ex caſu, Vaſconi cuidam jacenti in domo Agrippæ, viâ ſtratâ. Othomannus Monſpelſuli Medicinæ Doctor & Profeſſor Regius retulit mihi, fabrum quendam lignarium Broquerii pago Helvetiorum, phreniticum factum, ex alta feneſtra ſe in profluentem præcipitaſſe, ſtatimq; undis & fluctibus ereptum, mentis integritati fuiſſe reſtitutum. Cæterùm ſi licet caſum in conſilium artemq; vertere, nolim ego ægros per feneſtras ædium præcipites dare. Sed magis probaverim derepente ac nihil tale cogitantes, in ingentem cuppam frigidâ plenam præcipitari, in caput provolutos, nec inde niſi poſt multam aquam hauſtam eripi, ut repentino illo illapſu & forti timore fieret translatio materiæ phrenitidem committentis ſuperius, deorſum à partibus nobilibus ad ignobiles, quod fieri poſſe tum exemplis patet propoſitis, tum exemplo eorum, qui à cane rabido demorſi aquas formidantes in eaſdem ſæpiuſculè merguntur. *Pareus libro introductorio ad Chirurg. c. 23.*

Theodorus Petri, vir craſſus, obeſus, & maximè carnoſus, ex parte temperaturæ ſanguineus, cui tamen portio pituitæ aderat, annos 38. natus, qui in platea ſacerdotum dicta Alcmatiæ commoratus. Hic Amſtelrodamo domum rediens, ubi per tres continuas noctes apud conciliatores in contractibus, quum ſympoſita libera forent, diverſis, craſſis, & fortibus cereviſiis, & vino ſeſe implevisſet, atq; ſine ſomno degiſſet, phrenitide cum perpetuo delirio correptus eſt, ac febre continua, quæ hujus ſoboles eſſe ſolet. Ad hunc menſe Martio, Anno 1547. cùm decumberet, noctu accitus fui: quem quum blandè admodum alloquutus eſſem, magno periculo ferè ac meo damno, ex lecto in me quodammodo irruiſſet, niſi eundem hominem robuſtiſſimum etiam furore exagitatum, viri fortes, qui tunc præſentes erant, in lecto vi detinuiſſent. Huic autem (uti hoc malum exigit) cùm ſanguinem libenter detraxiſſem, admittere noluit, quare Epithema ſeu Frontale *ex aq. end. plantag. roſ. unciâ una, roſ. ol. drach. ſex. aceti roſ. unciâ ſemis* fronti admoveri juſſimus cum panno lineo inculcato & expreſſo: at æger in mille partes illico diſcerpebat. Manè redeuntes ægerrimè ad ſectionem venæ, mulierculis ineptis diſſuadentibus; me atq; Chirurgo præſente ſuadentibus adductus eſt, ita ut glande prius ſequenti (*℞. pul. hier. pic. ℈. j. ſ. drach. de agar. ℈ ſ. diagr. gran. iij. ſalis parum, mellis quantum ſufficit. f. ſuppoſ.*) alvo fæces reddente, paulò pòſt vena cephalica ſecta fuit, ſanguine nigerrimo & calidiſſimo exeunte, faſciâ ſtrictè vulneri alligatâ, ne eam auferret, vel diſligaret, aſtantibus ut ejus rationem haberent, diligenter præcepimus. Nocte vero ſubſequente, ut ſomnum conciliaremus, tempora inunximus linimento ſequenti. *℞. Olei mandrag. papav. &c. ℥ ſ. opii thebaici gr. vij. Croci gran. ij. Miſce.* Potus erat Aq. hordei: quamvis mente captus, parum aut nihil bibebat. Cæterùm poſt venæ ſectionem febris multo mitior videbatur, delirio tamen perſeverante, cum quodam furore & mania: ita ut prorſus nulla medicamenta tam intus aſſumpta, quàm extrà admota admitteret: imò ne potum quidem ſumere voluit: unde neq; illi alvus ſolvebatur, imò fæces detinebantur, ita ut clyſterem injeciſſemus, modo admiſiſſet. Fuco igitur opus fuit, & ſic 4. die in homine robuſto ſolutivum ſatis forte ac vehemens, præſcripſimus, illo inſcio: quod eo tempore, etiam ſub noctem, eum ſitiret, dedimus in hac forma. *℞. Ele. de ſucco roſ. ℥ ij. diaprunis ſolutivi ℥ j. diaphoen.* (quia propria natura ex parte pituitoſus erat, & febris minus vehemens videbatur, & quanquam deliraret, phrenitis non omnino exquiſita cernebatur) *℥. ij. Diagridij gran. ij. Aq. Betonicæ Lactucæ, Fumar. Bugloſſ. an. ℥ j miſce & f. potus* Cùm autem hanc potionem ſumpſiſſet, præceperam, ut diligenter ab aſtantibus, viriſque fortiſſimis cuſtodiretur. Per totam autem noctem ſequentem, in furorem quodammodo agebatur, inquietus permanebat, medicamento non operante: tandem in diluculo vi ſeſe à manibus cuſtodientium diſſolvens, caligis (quas exuere prius non poterant æſtantes ob delirium) tantum veſtitus, thorace quoq; indutus, abſq; pallio, diſcalceatus foràs erupit, & furibundus ſummũ templum ingreſſus, tanquam maniacus, ſub concione quum quadrageſima eſſet, cum multorum confuſione hinc inde diſcurrentium, magnam turbam concitavit, eodem autem tempore cùm ipſemet in concione eſſem, & hominis furibundi vocem clangoſam audirem, atq; eundem furore percitum, ſpectarem, illico clam me ex templo ſubduxi. Nam Phrenetici aut maniaci præſentia Medico periculoſa eſt, ſi non ſtrictè cuſtodiantur. Primâ nocte quum ad illum delirantem & furibundum evocatus eſſem, atq; me ad ipſum accedentem longâ tunicâ indutum cerneret: Non fero, inquit, iſtos tunicatos: atque ſimul erumpens ex lecto, me petere videbatur, & in me irruiſſet, niſi pedibus celer, atq; juvenis tunc adhuc exiſtens, januâ poſt me occluſâ, ex ædibus foras evolaſſem: neque redire volui quin ipſum arctiſſimè in lecto aſtantes robuſti continuiſſent.

Venit etiam tunc mihi in mentem caſus haud diſſimilis prioris de quodam, Joanne Bekeſtenio, Harlementi phrenetico, quem Joannes Tyengius Medicus Amſtelrodamenſis eo tempore inſignis, Anno 1551. in curatione, cum aliis præſtantiſſimis Medicis habebat, qui ex Phrenitide in furorem verſus, domum erupit, cùm neglectim à miniſtris haberetur, & niſi adfuiſſent quidam præſentes, qui hominem phreneniticum & furioſum ex aqua traxiſſent, eadem aqua ſuffocatus fuiſſet.

Sic etiam in Hagha Comitis, matrona quædam puerpera phrenitica, cùm ab obſtetrice tum aliis minus cuſtodiretur & ſola eſſet, è lecto ſurrexit, & per feneſtram ſaltans miſerè obiit. Quibus exemplis docemur, ut phrenitici nunquam ſoli abſq; diligenti cuſtodia manere debeant. Quâ de Cuſtodiâ phreneticorum leg. *Borell. Centur. 4. Obſ. 71.* Cæterùm noſter æger cùm ita templum ingreſſus, quemadmodum dicere

cœperamus, tandem per fratrem qui illum ſequebatur, blandis verbis illectus à templo deductus eſt in ædes fraternas, quæ apud ædem D. Claræ ſitæ erant, extra urbis portam, domumq; ingreſſus æger, vaſculum reperit ſero lactis repletum ibidem, quo ſeipſum ſiubuodum more beſtiali adeò replevit, ita ut medicamentum ex nimia ingurgitatione ſeri lactis, ſupra modum operari cœperit, aluo egregiè laxatâ ultra 12. vices: mox ab alui illa dejectione in lecto collocatus, in ſomnum profundiſſimum incidit, ita ut per totam noctem, & diem deinde ſubſequentem dormierit. Deinde à ſomno, (dictum mirum:) cum evigilaſſet, ad mentem redit, fratremq; interrogare cœpit, quomodo ædes ejuſdem intraſſet, & quid ſibi contigiſſet. Frater verò quum illi omnem rem transactam enarraſſet, æger confuſus eſt rubore, quamvis priſtinæ ſanitati hoc modo reſtitutus, incolumis domum remeaverit. *Foreſtus lib. 10. obſerv. 1.*

De phrenetico olei uſu imprudenter curato vid. *Panarol. pent. 1. obſ. 40.*

MORTUI PHRENETICI.

OBSERVATIO I.

Intempeſtivo refrigerantium medicamentorum uſu nonnullis phreniticis veternum, lethargus, & tandem mors conciliata.

VIgiliis valde infeſtantibus licebit chamæmelinum miſcere decoctum capitum papaveris, & tepidis fovere caput. Quæ enim frigida admoventur, humorem & vaporem compingunt, & quæ valde ſtuporem inducunt, uti mandagrora, cicuta & opium, in contrarium deducunt affectum, & immedicabilem efficiunt paſſionem. Vidimus enim quosdam, quos Medici immodicâ refrigeratione perduxerunt in veternum, lethargicos periiſſe. *Chriſtoph. à Viega lib. 3. c. 6. Art. Medend.*

An verò in phrenitide cathartica, quantumvis levia, ſint deleteria, vid. *Pallu Stad. Medic. pag. 220.*

OBSERVATIO II.

Fœmina ex febri ardente cum phreniſi mortua.

ANno 1567. menſe Junio Ambergæ in Palatinatu ſuperiori, mulier quædam, quæ acu ſibi victum quærebat, ex ingenti animi mœrore, febri ardenti cum capitis dolore, cui poſtea phreneſis ſupervenit, correpta: vulgus duxit Hogaricum illum morbum fuiſſe. Signa omnia atteſtabantur hanc phreneſin ex ſanguine eſſe, ridebat, jocabatur, cantabat, omnibuſq; geſtibus hilaritatem exprimebat, interim ad interrogata reſponſum dedit, aliquando non: frequenter manum capiti, tanquam ibi dolorem perſentiſceret, admovit: tempeſtive fuit levibus medicamentis purgata, & vena illi ſecta ſanguis erat majori ex parte pituitoſus, crudus & ſeroſus: tandem reſipuit, & paulo pòſt animam expiravit. Aperui caput, dum ſerrâ cranium removebam, effluxit aqua loturæ carnium ſimilis: tenuis membranæ & plexus choroidis vaſa aquoſo & pituitoſo ſanguine turgebant: uterq; ventriculus tam dexter, quam ſiniſter plenus aqua fuit inventus; nullam nec in membranis, nec in cerebri ſubſtantia deprehendere quivi inflammationem. Ex ſinubus duræ membranæ cerebri ut aliâs ex ſuſpendio enecatorum cerebris, extraxi fibras ſeu filamenta craſſa, lumbricis non diſſimilia, ex alba pituita conflata, ſimiles ſumpſi ex cordis ventriculis. *Coiter in Libello Obſ. Anat. & Chirurg.*

OBSERVATIO III.

Ex levi catarrho, rubor in facie natus, cum futuri delirii notis ſubſecuta phrenitis convulſio, tremor leviuſculus, & ſudor frigidus: unde morbi malignitate victus æger.

STephanus *Hacque* cœpit leviter è catarrho laborare. Rubor quidam apparet in facie: multa loquitur, prudens futuri delirii conjectura. Quarto die, quo ſtatim detractus ſanguis, melius habere viſus. Sexto deliravit nocte. Matutino melius habuit. Sequenti nocte phreniticum auctum malum, convulſio totius corporis & maxillarum. Adhibitis remediis ceſſat phrenitis & convulſio, niſi quod levis quidam tremor ſubapparebat. Decimo apparuit urina melior cum levi ſedimento divulſo, acuto. Sub meridiem ſudor frigidus. Eodem die, ritè omnibus alioqui inſtitutis, & nullo peccato ab ægro neq; à miniſtris, morbi malignitate mortuus eſt. *Hollerius libello obſ. prop. curat. 28.*

OBSERVATIO IV.

Adoleſcens, cui tumor ad malleolum obortus, ſubſequentibus balbutie, febri latente, ſiti, & lingua fuliginosâ phreniticus factus: quarto die moritur.

CUidam adoleſcenti annorum 15. tumor, velut inflammatio, ad malleolum dextrum. Adhibita juſta remedia. Quarto die cœpit balbutire, cauſari ſtomachum, deliravit. Cùm autem videretur qualitas venenoſa efferri à pede putavi adhibendum loco cauterium potentiale, aut locum eum ſcarificandum eſſe. Quod minimè factum eſt reclamante pertinaci & imperito barbitonſore. Clyſter injectus, à quo convenienter dejecit. Auctum delirium. Phreneticus eodem die quarto mortuus April. menſe, anno 1548. in collegio Barbarano. Febris erat latens & obſcura, ſitis ingens, lingua fuliginoſa. *Idem libello proprio, curat. 27.*

DE LETHARGO ET CARO.

OBSERVATIO I.

Lethargico diſſecto, abſceſſus & pus in anteriore cerebri parte repertum.

INTER ſoporiferos affectus Lethargus eſt. Catocho tanto difficilior eſt ac periculoſior, quanto cauſa ejus frigidior, & viſcidus pituitoſus humor amplius præpollet. Non ſubito velut Cathochus apprehendit, ſed ſenſim ſomnicuioſis obrepit. Mulier quædam honeſto loco nata, cùm aliquot diebus capitis gravitate laboraſſet, adeò fuit ſomniculoſa ac in ſomnum propenſa, ut quæcumq, agens, dormire ſemper cuperet, ac aſſiduè in ſomnum dilaberetur: à quo initio excitari potuit, tandem verò accedente febri non potuit. Remediorum uſum hæc neglexerat nec Medicum acceſſiri admittere voluerat. Itaque non prius vocatus, quam omni ſenſu deſtituta in graviſſimum ſtuporem delapſa eſſet. Detractus illi mox ſanguis fuit è vena juxta digitum magnum dextri pedis: enemata injecta: cucurbitulæ naribus & humeris admotæ: topica multa alia adhibita: verum his non proficientibus, tandem mors ſuper venit. Capitis hujus cranii oſſe ſublato, abſceſſus in anteriore cerebri parte repertus, & pus interiori cranii oſſis parti adhæreſcens: quod & è naribus paulo ante mortem irritatus, profluxerat. *Dodonæus obſ. Medicinal. c. 7.* Ætius ex variis cauſis Lethargum originem ducere refert: & quandoque cerebrum per conſenſum quandoque verò primariò laborare. Verùm iſte lethargus non per conſenſum, ſed proprius cerebri morbus fuit, & quidem partis anterioris, cujus partis affectum lethargum eſſe veteres teſtantur. Galenus morbum eſſe referri phrenitidi contrarium. Phrenitis ſiquidem fit ex bilioſo humore ſuperabundante: Lethargus verò

cum

cùm pituitoſus præpollet, quem in præſenti lethargia coproſum fuiſſe pituitoſus ſanguis oſtendit, atq; adeò quidem tentus ac viſcoſus, ut ſimul cum aqua permixta, inſtar juris carnis muſculoſæ concretus mox fuerit: tenuis glutinis, aut gelatinæ vulgò dictæ, ſpeciem & conſiſtentiam referens: quod non niſi admodum crudo, pituitoſo, viſcidoque contingit. Talis autem ſanguis in quocumque morbo apparuerit, crudorum, pituitoſorum humorum redundantiam oſtendit, & morbum lethalem aut diuturnum ac difficilè curabilem. Nobis certè lethales obſervati ſunt morbi, tali apparente ſanguine. Sed ad lethargum revertamur. Huic reſpondere Paulus ait Caron: ſed tamen hoc diſcrimine differre, quod carus vel abſque ſebri accidat: vel ipſam ſubſequatur: è contrà verò lethargus prior invadat, febris deinde ſuccedat. Caro ſimilis eſt gravis & profundus ſomnus, qui ebrios occupat. Suidas hunc Caron etiam appellat κάρος ἐςὶ ἡ ἐξ οἰνοποσίας ἐγγινομένη μέθη ἢ καταφορά: hoc eſt, *Carus eſt ex vini potatione ebrietas & gravis ſopor.* Idem *in annotationibus.*

Observatio II.

Capitis dolore ſoporiſero puer enectus, cujus cerebro diſſecto, circa opticum nervum, abſceſſus ſanioſus una cum glutinoſa pellucida aqua deprehenſus eſt.

SOdæ Subethicæ, hic jam multos interficiunt pueros: quorum è numero ante ſex dies, D. Georgii Fuggeri octennem filium, cùm eum 14. die ſopor citra febrem rapuiſſet. Diſſecto corpuſculo, omnia ſalva reperimus. Tantummodo in media parte ſubſtantiæ cerebri ſiniſtri, ſupra oculum ſiniſtrum prope nervos opticos, ſinum apoſtematis caſtaneæ magnitudine, vacuum deprehendimus (jam enim in ipſa ſerratione calvariæ pus per nares exierat mortuo) quem cum amplius videndum palparem, & ſiniſterius cerebrum eximerem, erupit clara ſcilicet mucilaginis ſubtilis inſtar aqua ad dimidiam uſq; libram, quæ ſub cerebro ſupra nervos opticos & rete mirabili vocato delituerat. *Ex epiſtola Achillis Gaſſari ad Geſnerum à Wolphio communicata.*

Observatio III.

Medicus ſeptuagenarius ex diuturna febri in lethargum incidens, pro deplorato à medicis relinquitur triduum totum; reviviſcit tamen paulatim, & vi naturæ tacitè operantis integræ ſanitati reſtitutus eſt.

MEdicus Luſitanus, ſenex ſeptuagenarius, febri continente graviſſimâ Avenione correptus ſoporatus & ferè apoplecticus factus decimo quarto die, ad multos dies ſine cibo & potu vitam ducens, ſine voce & ſenſibus omnibus deſtitutus, tanquam mortuus jacens, & à medicis pro deplorato relictus (in quibus & ipſe adſcitus eram) tandem ſenſim naturæ ope revocatus, poſt bimeſtre tempus, & eo amplius convaluit, integræq; ſanitati reſtitutus fuit. Erat autem ſenex temperamento frigido & humido, pituitoſus & crementis abundans, carnoſus, vorax, & ex parum in victu cautus. *Vallerıola, lib. 6. obſerv. 7.*

Lethargi ingentis curati meminit etiam *Borell. Cent. 1. obſ.* 52. ubi & de viro vitii vocare.

Observatio IV.

Lethargicorum ſolo Caſtorio, & aliorum balneo curatorum, hiſtoriæ.

SI lethargus & malignus eſt & inveteratus, capillos ademito, ungitoque iis tunc caput, quæ exaſperare ac vellere cutem poſſunt, unà cum caſtorio, datoque ipſis potui caſtorium præ omnibus: idque faciendum eſt præſertim horâ unâ ante acceſſionem. Etenim extenuat, & corpus, quod perfrixit, & prope eſt ut totum emoriatur, recalfacit, fovetque. Ego ſanè novi multos eo morbo victos, hoc ſolo remedio mortem evaſiſſe. Item per ſe exhibitum proficit: adhuc autem magis cum oxymelitide: Quod ſi æger recrementis plenus fuerit, etiam cum aliquo ad ventrem ſubducendum efficaci, præſertim ſcammonea, dati debet. Sufficit autem unum ſcammoneæ ſcrupulum aut paulò plus minuſve pro virium ratione duobus caſtorii ſcrupulis adjicere. Jam verò non ſolùm auxilia extenuantia eſſe debent, ſed etiam cibus talis exhiberi. Quare ſuccus quoque amygdalarum ex melle coctarum præbendus eſt, ac ptiſana, quæ habeat comam porri aut apii, aut hyſſopi, niſi ægri vehementer febricitent. Si enim febris vehemens fuerit, abunde eſt etiam ſolius apii radix, & oxymeli ſimplex: tum ex ptiſana, tum per ſe ſolum. Salutares ſunt etiam micæ panis ex apomelite aut hydromelite datæ. At hydromeli eibiriticum dare ipſis non oportet: imo neque cnidium prorſus, morbo adhuc concoctionis experte. Ubi verò concoqui inceperit, nihil obſtat & lavare ipſos, & vini paulùm exhibere: præſertim à ſanguinis miſſione, ventris ſubductione & mediocri corporis totius purgatione: verùm balneum timeri non debet, niſi recrementorum copia ſubſit. Nam quæ in cute hærent ſuperflua, magis balnei calore moderato digeruntur. Ego certè novi me quoſdam ita laborantes neque ſuſpicere præ multo ſopore potentes, neq; hoc ipſum quod lavarentur percipientes, poſtquam à ſeptem diebus in balneum duxiſſem, magis ab eo excitatos inveniſſe, ut reſpicere, loqui, nonnulloſq; aſtantium agnoſcere potuerint. Quare ſi vires robuſtæ appareant, in balneo lavandum eſt; ſi imbecilliores, ut æger laſſitudinem aut calorem balnei ferre nequeat, domi lavato, vaſe quodam aquâ calidâ repleto, in quo æger collocetur, ita ut ſedeat, capite aquam excedente. Facile autem eſt ejuſmodi vas ex lignis parare. Non madefaciet autem caput æger, quoniam præterquam quod nihil à calidæ ſuperfuſione juvatur, etiam animæ defectionem celeriter ſuſtinet. Sic igitur donec ſemel aut bis lotus æger fuerit, agendum eſt: deinceps tandem ad balneum ducere ipſum, & conſuetis nihil ſuſpicantem abſtergere convenit. Ejuſmodi curatio etiam in his qui veternoſo ſopore, quem Caron vocant, premuntur, tentanda eſt, neq; enim ea multum variabit, neq; cauſa. At noſſe oportet Caron in anteriore potius capitis parte conſtitui: quare etiam ſenſoriæ ipſorum vires magis oblæduntur. *Alex. Trallianus, lib. 1. cap.* 14. Balnei tamen uſu Paralyticum in lethargum incidiſſe, perhibet *Hildan. Cent. 5. Obſ. 6. fol.* 220.

Observatio V.

Lethargus unico cauterio ſanatus.

QUidam germanus correptus lethargo, ita vehementer ægrotabat, ut ſenſibus planè deſtitueretur, nihil comedens, ſed quaſi exanimis jacebat; movebat tamen interdum brachia & pedes. Virtus enim animalis intenta erat morbo. Ludovicus de Leonibus Medicus, ſuo tempore celebris, juſſit ſtatim cauterium actuale in ſutura coronali fieri, & melius habuit. Corroborat enim tale cauterium cerebrum & materiam reſolvit. Idem in quâdam fœmina quoque feliciter præſtitit. *Ex manuſcriptis obſervationib. Joach. Camerarii ſenioris.*

Observatio VI.

Ad lethargum remedia aliquot, comprobati uſus.

SUccus *conſolidæ majoris* bibitus ad ℥. ij. in lethargo & profundo ſomno commendatur. *Camerarius.*

Ad Lethargum veriſſimum, adeoq; de experimento cognitum remedium, *Satureia, cum floribus vino incocta,* & calens occipiti admota, cum decocti hujus aliquot

quot guttæ auribus inſtillatæ, lethargicos, difficili,& pertinaci ſomno oppreſſos, velut raptos excitat,& revocat certo experimento. *Handtſchius.* De Lethargicorum excitatione vid. *Camer. Syllog. Memor. Cent. 4. part. 3.*

Observatio VII.

In caro memoria ſuperſtes.

IN quodam deprehendi unam conſtitiſſe memoriam. Is cum per acceſſionem ita ſopiretur, ut nec pilorum avulſionem, nec punctionem ſentiret, excitatus tandem omnia furore quodam memoravit, quibus acerbè excruciatus fuerat in ſopore. *Fern. lib. 5. cap. 2. Pathol.*

DE CATOCHO, CATALEPSI, & congelatis.

Observatio I.

Catocho ſeu catalepſi correptorum horribiles & miſerandæ formæ ſeu modi, ſymptomat aque mirè varia.

QUIDAM ex noſtris condiſcipulis, cum aſſiduo diſciplinarum ſtudio ſe fatigaret, malo hoc (Catocho) correptus eſt. Jacebat enim veluti lignum prorſus inflexus, rigiduſq; atq; extenſus, videbaturq; oculis apertis nos ita intueri ut ne conniveret quidem: nihil tamen loquebatur. Is quoq; tempore eodem, quæ loqueremur, audire ſe dixit, quamquam non evidenter clareq;: nonnulla item & memoriâ tenens referebat, præſenteſq; omnes ſeſe conſpicere dixit, ita ut quorundam actiones recordatus exponeret; ſed neq; loqui poſſe, neq; membrum ullum movere. *Galenus commeat. 2. in 1. Prorhet. Hipp. c. 56.*

Rarum hoc malum, & cujus admiratione ſpectatores obſtupeſcunt, laborantes duos referam, quorum animadverſio in cæterorum cognitionem adducat. Unus dum literis & chartis ſedulò invigilaret, repentè hoc vitio perculſus: ita quidem obriguit, ut ſedens calamumq; digitis premens, oculis in libros deflexis, putaretur in eorum ſtudia incumbere, donec vocatus ac impulſus deprehenſus eſt omni ſenſu motuq; carere.

Alterum mortui ritu jacentem inviſi, qui neq; cernebat, nec audiebat, neq; compunctus ſentiebat quicquam: facilis tamen inerat ſpiratio, & quicquid in os inſerebatur, promptè vorabat. E lectulo ſublatus ſolus conſiſtebat, impulſuſq; incedebat, & quocumque vel manus vel brachium, vel crus inflecteretur, illic quaſi fixum, ac ſtabile permanebat. Expreſſam quandam dixiſſes larvam, aut arte progredientem ſtatuam. *Fernelius lib. 5. c. 2. Patholog.*

Superiore anno cum D. Valleriola viro doctiſſimo & humaniſſimo pauperem vidimus ſenem, exſuccum, & extenuatum hoc malo raptum, qui menſæ accumbebat apertis oculis, erecto ac firmo corpore, manu dapibus admotâ ut vivere & prandere mortuus videretur, & ita rigidus, ut collum à me torqueri vix potuerit *Jacotius comment. ad aphor. 7. lib. 2. Coac. Hipp.*

Catalepſis erat, à ſanguine melancholico cerebri ſubſtantiam occupante, quam patiebatur puella in quodã pago non procul à Nemauſo in Simeneis montibus. Hæc erat annorum vigintiquinque, nupta cuidam juveni quem parum amabat: vixitq; tantum dies octo cum eo, ubi hoc morbo ob animi ægritudinem corriperetur. Quam ob cauſam in parentum ædes rediit in quibus tam diu à malo illæſa permanebat, quàm mariti oblivio duraret: recrudeſcebat verò, quum de marito cogitaret, vel illius mentionem audiret: aut etiam quando ad illam inſciam maritus fortè veniret, priuſquam eum vel videret vel audiret. Quod ſi in via aquæ hydriam geſtaret, eam quandoq; deponebat, aliquot horas in eodem loco ſedens, vel decumbens, oculis & ore apertis, ſine ſenſu & motu, niſi quod ventris & coſtarum infernarum muſculi multum moverentur *Joan. Wierus de præſtigiis dæmonum, lib. 5. c. 35. Ex Rondeletio de curandis morbis, c. 20 lib. 1.*

Monialis hunc morbum patiens ter, & quater in menſe nullâ præſente febre ab eodem capiebatur, & eâ formâ, quâ eam ſtantem invadebat, permanebat, & tanquam ſtatua rigida ſe habebat, ſine motu, & ſine ſenſu erat, adeò ut etiam ſi tunc temporis pungeretur, vel ſecaretur, nihil ſentiret, nec ullius rei poſt ſolutam acceſſionem meminerat: in reſolutione autem acceſſionis incipiebant quædam ſuſpiria, & quædam vox elangoſa, cum ſemper prius ſine loquutione muta permaneret: huic aliquando viſum eſt crus ſiniſtrum convelli, qui forſan eſt caſus ſimilis poſito *ab Hippocrate lib. 3. Prorrhet. text. 66.* hæc curata eſt à me per univerſalia, & per particularia, & ſana facta eſt. *Salius annotat. ad cap. 4. pract. Altom.*

Sub doctiſſimo Medico Cuttio, ut mihi aliquando à fide digno relatum eſt, cùm Sacerdos in ſacrificio conſueto manus in altum elevaſſet, in tali habitu permanebat, vulgares & plebeii ſpectantes, divinum quid eſſe putabant, ac ſacerdotem cum Deo colloqui, & in ecſtaſin raptum eſſe exiſtimabant: quamquam Medici periti & exercitati Sacerdotem deprehenſum & congelatum, ſeu catalepſi correptum eſſe animadverterunt.

Cùm Metim obſiderent milites in aſperrima hyeme, nive ac gelu admodum horrido exiſtente, milites paſſim, tum equites, & potiſſimum pedites, gelicidio concreti, catalepſi correpti, in excubiis catervatim manè inventi ſunt mortui, ut inſignis vir Joannes Heuterus, cognatus uxoris meæ, qui in obſidione erat, nobis narravit. Omnes iſti, catalepſi, ex ingenti frigore contractâ, obierunt. Unde & *Theomneſtus* qui *de veterinorum morbis* ſcripſit. Nos, ait, Italiam petentes cùm Alpes ſuperaviſſemus, repentè tanta vis nivium præceps circiter horam primam devoluta eſt, ut paſſim milites gelicidio concreti animam efflarent: equis enim inſidentes diſtenti manebant: equum adhuc vitâ fungi, fors ferebat, qui militare cadaver gereret, agmẽque ſequeretur: defunctus autem ante & ſcutum, & habenam tenebat, inſidebatq; rigidus, tanquam equo modo quodam agglutinatus cohæſiſſet, ſic ut non ſine negotio, à viventibus avelleretur. Si verò una quoq; mortem oppetiiſſet equus, gelu rigens perſtabat, & undiq; fixus in veſtigio manebat. Ita quoq; & pedites propè Metim congelati haſtas in manibus adhuc tenentes mortui deprehenſi ſunt. Iſti videntur prius ex frigore in catalepſim incidiſſe, & cùm ad manum Medici non eſſent, poſtea congelati obierunt. Hoc enim malum admirandum in modum hominem afficit. *Foreſtus obſerv. 41. lib. 10.*

Congelationis ſpeciem, ut puto raram, à me obſervatam præteritâ hyeme memini. Puella eſt 20. annorum, quæ per menſes necdum purgata eſt. Ea quoties ab hoc malo deprehenditur: deprehenditur autem ſæpius non ſtans modò vel ſedens in eodem habitu manet, ſed inter eundem correpta procedit, licèt lento gradu: imò etiam interdum onus capiti impoſitum geſtans progreditur. Quamvis puellam non viderim, ſed a parentibus ipſius hoc ita ſe habere intellexerim. *Gabelchoverus de obſerv. ſuis.*

Fuit Francobergæ quidam in Haſſia, qui dum in templo ſacrâ aquâ ſe conſpergere vellet, ſtatim cùm aquam ſenſiſſet congelatus eſt, & rigidus & arrectus cum flabello in manu contento in templo conſtitit, &

mor-

mortuus eſt ſtans, magno hominum miraculo. *Fernel. inexplicat. morborum cap. de congelatione, pag. 5.*

Vidi qui & ſubito cùm integerrimâ fruerentur valetudine, eo malo deprehenſi, ut cùm interrogati non reſpondiſſent, non animadverteretur vitium accumbentibus in menſa. Vidi qui è delirio in catocheu inciderunt, alius è febre. Quibuſdam, ut modò delirarent, nunc convellerentur, nunc κάτοχοι jacerent. Quidam ingemiſcunt, alii juſſi ut linguam exerant, utcumque intelligentes, ut id præſtent, annituntur. Alii memoriâ retinent, quæ audiunt. Audiunt autem obtusè, præſentes agnoſcunt, ſed nec loqui poſſunt, nec corpus movent, quomodo condiſcipulo Galeni contigit. Nonnullis ſic auctum malum eſt, ut rigidi immotique jaceant, nec ullum ſignum edunt ſenſus, motus, memoriæ, aut intelligentiæ, παρακρούσεις autem non quia loquantur abſurda, aut geſtu delirium referant. Non loquuntur enim, neq; moventur. Oportet igitur intervalla quædam eſſe, ubi & geſtu & ſermone delirium oſtendat, alia ubi κάτοχοι jaceant, quod nos vidimus ἀπεληφθέντες καὶ ἰν. *Hollerius comment. ad aph. 13. lib. 3. Coac. Hipp.*

Vidi in quo comatis, epilepſiæ, catoches, convulſionis mutatis vicibus ſigna ſe proderent. *Idem comment. 2. aph. 8. lib. 2. Coac. Hipp.* De Catalepſi cum ſomnolento comate, Opiſthotono, furore, atque ſuffocatione uteri, vide imprimis, quæ annotavit *Rhodius Centur. 1. obſerv. 37.* Sic *Smetius Miſcell. pag. 527.* refert, Catalepſin ſeptuagenarium quendam ratione, memoriâ, ſenſuque communi per aliquot dies privâſſe, qui tamen poſtea revaluerit.

CAUSÆ.

Observatio I.

Catalepſeos ſeu Catochi cauſæ variæ examinata, & nova verior conſtituta.

Nominis definitio ex effectibus ſenſibilibus ſumpta nota eſt cunctis, res ſive rei definitio, ſive ſymptomatum cauſa fortaſſe nulli ſatis eſt comprehenſa. Ingruit hic morbus ſubitò & in quo ſtatu ægrum offendit, vigilantem, loquentem, ſcribentem, ſtantem, &c. in eo immotum ſervat, ac ſi cõglaciatus eſſet; unde & congelationem appellare ſolent. Eſt in eo ut in aliis magna latitudo. Etenim aliqui nihil ſentiunt. Alii vel audiunt vel vident, licet palpebras oculoſve movere nequeant. Alii manus movere nonnihil viſi ſunt. Quidam imaginari feruntur, ac veluti ſomnia vidiſſe. Dolore plerique omnes vacare perhibentur. Reſpiratio in omnibus, aut leviter aut nullo modo impedita reperitur. Pulſus quoque non admodum mutatur. Hæc, inquam, ſunt ſymptomata quæ apud Galenum, Ætium, Paulum, recentiores inveniuntur: & in nobili quodam ipſe quoque notavi: ex quibus notatio perſpicua eſt. Nihil autem perfectè nos hic ſcire ignoratâ verâ cauſâ, nimis intelliget, qui exponere aliis tentabit. Alii ad frigidam intemperiem confugiunt, ſed parum tuto loco conſiſtunt. Non enim repentè adeò intemperata fieri cerebrum ejuſque ſpiritus poſſunt, ut ſubitò hic morbus ingruit, & celeriter iterum ſolvitur. Adde quod motu ſenſuq; privari eos oporteret. Non fieri hoc inde patet, quod aliqui ſtantes aut ſedentes, aut in alio habitu comprehenſi tales permanent: ut jam taceam, quod quidã ſentire potuêre, ac non prorſus nulli loqui in ipſo paroxyſmo auditi ſunt. Non deſunt, qui diſtentionem cerebri, quam venarum & arteriarũ, per cerebri membranas exporrectarum repletio efficiat, pro cauſa adferant. Sed ab hac cerebri membranarum tenſione naſci prædicta ſymptomata non poſſe, quivis intelligit. Non ſunt hæ cauſæ actionum principum: cùm eximi quoq; poſſint abſq; eo, ut ſenſus motuſque ſtatim lædantur. Si enim poſtea fiat cum eo non pugnat quod aſſerimus; ut ſcitè prudenterque Galenus de hac ipſa re diſceptans monuit. Ergo membranarum tenſioni ventriculos conſentire oportet: hoc eſt, eo uſq; ambiẽtes membranas per quas venæ & arteriæ diſſeminatæ ferũtur, tendi oportet, ut internæ ventriculorum membranulæ ſimul tendantur. Quippe intẽperie nullâ afficiuntur: nam morbi repentini omnes à materia aliqua excitãtur, ex omnium medicorũ ſententia: cum fieri non poſſit, ut magna intemperies vel ſubitò inducatur, vel repentè ſolvatur, quoties præſertim vel cauſa externa vehementer alterans abeſt. Ipſi quoque ſententiæ hujus, de qua diſputamus, aſſertores, ſanguinem replentem intemperatum non eſſe ajunt. Materiam igitur aliquam in ventres influere oportet, extenſis repletiſq; membranis ac venis. At eadem ſi abſq; tanta repletione vaſorum per membranas ambientes cerebrum reptantiũ in eoſdem illabi, aut eorum membranulam alia ratione intendere poteſt, fruſtrà incertam cauſam & remotam pro vera & proxima introducunt. Ego profectò non video quomodo repentè ſic poſſint repleri venæ, quæ eo uſque diſtendant membranas, ut cerebrum, & in eo contentos ſpiritus reddant immobiles. Alii quidam ſanguinis melancholici, frigidi & ſicci ſobolem faciunt, ſed generationis modum, & affectus naturam non exprimunt. Priores opinioni ſuæ firmamentum aliquod habent. Quidam enim copioſo ſanguinis ex naribus fluxu liberati ſunt. Probabile igitur eſt, ſanguinem cauſam fuiſſe. Probabile ſi ſit, verum ob id non fuerit. Si nihil huic ſimilitudini veri adverſaretur, acquieſcere poſſemus. Sed cùm alia plura tum hæc etiam repugnant, quod paroxyſmi ſæpè ſunt breves: quod nullo præcedente ſenſu gravitatis ſubito occupant: quod faciei color in plurimis non mutatur: quod ſerò è frigidis accidit: quod pauciſſimi hoc modo liberantur, quod melancholicis potius accidere veteres dixerũt: qualis & ille fuit, qui, dum meâ uteretur operâ in quartanæ curatione, inopinatò in hunc incidit morbum. Nec mirũ eſt, unà cum ſanguine cauſam mali, quæcumque tandem fuerit, effluxiſſe. Quinimo quam ego cauſam eſſe ſuſpicor, fluxui occaſionẽ præbere potuit. Cauſam eſſe quid putem haud difficile, quod verum ſit nõ perinde facile mihi eſt dicere. Hoc primum conſtat, cauſam hujus morbi eſſe materiam, quæ celeriter accedere, iterumq; recedere poſſit. Certum illud etiam eſt, mentem ſenſuſque non lædi, niſi vel in cerebri fabrica, vel in ſpiritibus vitium contigerit. Manifeſtum non minus eſt, obſtructos non eſſe cerebri ſinus: cum & ſtantes & ſedentes correpti in eo ſtatu perſeverent, & nonnunquam videant atque audiant aliquantulum: ſemper autem ſine offenſa reſpirent. Fit hoc conſimili motu ſeu modo, quo brachium ſublatum immotum conſervamus. Nec dubitat quiſquam puto, quin reſolutio potius quàm rigiditas nervorum ac membrorũ cõſecutura eſſet, ſi humor craſſus ac denſus in cerebri ſinus ſubitò illaberetur: tantus, inquam, quantùs totius corpori rigiditati procreandæ ſufficiat. Veriſimilius mihi videtur dicere, qui vaporẽ frigidum & ſiccum in ventriculos cerebri irruentem, eoſdem diſtẽdere, & ſpiritus quodammodo ſiſtere immobileſque reddere dicat. Nam ſi & ventriculi naturaliter ſint affecti, & ſpiritus nullo vitio laborent, neceſſe eſt tum operationes cerebri primarias, tum ſenſuum motumque corporis (ſiquidem in ipſis membris nullus inſit morbus) integra inoffenſaque manere. Ergo cùm neque intemperies, neq; ventriculorum cerebri obſtructio hîc ulla cogitari, neq; craſſus humor in eoſdem incidens abſq; obſtructione prædictas actiones poſſit lædere, neceſſarium omnino eſt, ut à materia ſubtili vitium hoc excitetur. Quo autem pacto vapor aut flatus talia ſymptomata generet, nondum liquet. Si mordax ſit aut inimica qualitate præditus, epilepſiam efficiet, dum ad expulſionem ſui cerebrum commovebit.

bit. Si craſſitudine ſua obturet meatus, paralyſin generabit Ergo videtur diſtendendo ventriculorum actionem & ſpirituum motum impedire.

Compararem huic diſpoſitioni veſicæ illum affectum, in quo nimium diſtenta urinam excludere oc quit, niſi obſtructio in ea fieret. Hic meatus cerebri patere, ſed ſpiritus non eodem quo prius, modo moveti videntur. Quocirca ut nominare cerebri hanc affectionem non poſſimus, diſpoſitionem tamen ejuſmodi eſſe intelligimus, in qua ſpiritus propter flatum abſque occluſione meatuum cerebri, quos ventriculos vocamus, moveti pro natura & conſuetudine ſua nequeat. Verùm de hac re plurs dixi, quàm decreveram. Hoc tantum exemplo τῆς καθαλήψεως oſtendere volui, nunquam ſymptomatis nos plenam hsbere cognitiooem, quoties veram proximamque ejus cauſam perſpectam non tenemus. *Eraſtus, part. 4 diſp. adverſus Paracelſum* Remotiores cauſæ non rarò ſymbolum conſerunt: ſic cstalepſin ex nimix animi intentione obortam, obſervavit *Zacut. de PP. Med. Hiſtor. l. 1. Hiſtor. 42* ex amote *Tulpius l. 1. c. 22.* ex vino generoſo *Platerus l. 1. ſol. 27.* ex Eryſipelate malè curato inductam quoque Cstalepſin meminit *Grombſ. Arbor. Ruinoſ. pag. 206.*

Observatio II.

Catochi vera cauſa experimento per Anatomen deprehenſa.

IN Anatomia eorum, qui Catoche periiſſent, majores venas, quæ tecta decurrunt, à poſteriore capite ad ſinciput plenas concocto craſſoque ſanguine vidimus, & poſterius cerebrum ſeroſa materia occupatū, Atq; revera in hoc malo poſteriora msgis affici veteres medici putaverunt. *Galenus* meminit cujuſdam cōdiſcipuli *in Prorhet.* qui ex hoc ſed levi malo, ut ſcribit, evaſit. Nam in omni genere morbi hic gravior, ille levior eſt. *Iacotius comment. ad aph. 7. lib. 2. Coac. Hipp.*

Secretarius Vaſco in ſebris declinatione, & slvi profluvio, urinis bene coctis, certam valetudinis ſpē præbentibus, catalepſi deprehenſus uno die obiit, anno 1552. Auguſto menſe. Aperto cadavere pulmones & hepar corrupta inventa ſunt, ſerum quaſi ruſum cerebro poſteriore cōtentum, & ſsnguis concretus in majore vena, quæ medium caput perreptat. *Scholiographi ad caput nonum libr. 1. Holl. de morb. intern.*

Observatso III.

Prodigioſus ex vermibus natus Catochus.

CUm Cydone eſſemus in Cornella domo puella quæ octavum nondum compleverat annum, in febri ardentiſſima ſomno primum, deinde intentis oculis, Catocho correpta eſt, diebus 7. continuis nihil hauriendo, præter jus pulli in quo portulaca decocta fuerat: jacuit pallida, muta, ſine ſenſu & motu, graviter reſpirans, in ea ſuprema filiæ deſperatione, mater ex melle glandem in alvum ſubdidit, qua ſine ſordibus 42. vermes in glubi modum extulit, & ſtatim ad vitsm redit, ex iis ventris animalibus caliginoſi vapores cerebri ſenſus omnes comprehenderunt. Si ægri itaque corpus ſanguine, inquit Ætius, abundaverit, venam in ancone ſuperiorem ſolvito, & demito quantum neceſſe eſt. In cæteris clyſteribus vehementioribus alvus ſollicitanda eſt. Prodeſt furfuris ſuccus addito aphronitro & melle, vel polypodii radice decocta. Nos veto in eo ſomni marcore hieram diacolocynthidis alteram hieram imponi jubemus, in exemplo haud diſſimili, ubi materia craſſior denſiorque bilem ſuperaverat: juvenem Petrum Guilielmum civem Venetum in ſomnum inexpugnabilem corripuerat, in illa ſuprema medicorum deſperatione, unicum remedium tentandum duximus, catapotia, quæ aurea à colore vocamus, ſupra ʒ. p. liquefacta, quoquo modo potuimus, per fauces demiſimus: paulo ante & clyſteres quoſdam in alvum infuſos profuſſeſſemus, quibus fœdiſſimam proluviem extraxere, his ad vitam æger revocari cœpit. *Benedictus lib. 1. cap. 26. de curand. morb.*

Metatasis.

Gelatus quidam in comitialem incidit morbum.

HIeronymus Bentius, cum è D Laurentii æde, ubi declamantis ad populum concionem audierat, domum ſe recepiſſet: & teſerato oſtio ad cubiculum uſque, in quo uxor ex partu languens jacebat, aſcendiſſet, immotus ibidem & inconnivis oculis ſtetit: Quem cum uxor diutius intuita rogaſſet tandem quid ageret, & ille nihiloſecius expergiſceretur, acceritis famulis, in eodem quo illa jacebat cubili conjugem locari jubet. Qui ubi tandem ſenſum recepit, nihil eorum quæ ipſe interim egerat, recordabatur. Quare convocatis medicis, quibus & ipſe interfui, plurimo ſermone quæſitum eſt, an ille toto eo tempore obdormierit, ut accidit multis: qui ea perſæpe dormientes faciunt, quæ munia ſolum videntur eſſe vigilantium: an alio quopiam morbo laboraverit. Ac tandem convenimus illum eo tempore non dormiſſe, ſed rigidum potius, vel attonitum, vel gelatum fuiſſe. Quam quidem ſententiam etiam ſubſequens malum manifeſtiſſimè comprobavit, eum paulò pòſt in comitialem inciderit morbum: quo nullis prorſus conferentibus auxiliis, multos jam annos miſerabiliter cadit. *Benivenius, cap. 46. de abditis.*

Catochus affectus erat, quo Hieronymus Bentius initio detentus fuit. Cum autem hujus frigidus ac craſſus pituitoſus humor cauſa fuerit, facile in comitialem morbum tranſitum fecit. *Dodoneus in annotationibus ad idem caput.*

Obsarvatio II,

Catochus abſq; febri.

SUpervenit autem Catochus non ſolum febricitantibus, ſed & nullo alio præcedente morbo hominem quandoque occupat, ut in ſuperioribus ſcripſimus, & Ætius quoque Tetrabib. 2. lib. cap. 4. teſtatur. Sic utique contigit cuidam matronæ natæ annos (plus minus) 45. quæ poſteaquam cum aliquot amicis cœnaſſet, ac hilatis fuiſſet: ſubito Catocho occupata eſt. Videbatur omnes intueri, interim neminem agnoſcebat: neq; interpellata cuiquam reſpondit: corporis nullam partem movebat: ſed quo modo correpts, ita permanebat, donec ab sffectu libera fuerit. Erat autē hæc obeſa, multis repleta humoribus: pulſus msgnus, fortis & æqualis. Detraximus huic ſanguinis ex dextri pedis vena, magno digito vicina, abunde multum. Verum cum nec ſic morbus mitior fieret, enema ſatis acre injici curavimus, quo cum irritata alvus ad excretionē impelleretur, mox ſenſuum ſuorum compos facta eſt, & slvum exoneravit, nihil eorum, quæ ipſi facta eſſent, ſciens. Admirabatur ad alvi excretionem ſe bis terve extimulati, ſed multo amplius, cum cerneret pedem faſciola obvinctum. Nam ſanguinis miſſionem nunquam admiſerat antea, utpote quę non ſolum ab omnibus medicamentis ſed & auxiliis & Medicorum conſiliis abhorreret. Atque hinc, cum remedia nulla deinceps admitteret, tribus poſt menſibus, cum capitis gravitate & aſſidua in ſomnum delatione, tandem & accedente ſebri lenta, in gravem ſoporem incidit, à quo cum ne ſanguinis miſſione etiam repetita, nec enematis, nec etiam topicis remediis excitari potuerit, in vivis eſſe deſiit. *Idem eodem libr. cap. 5.*

Catochum quoque hunc affectum initio fuiſſe, ex iis quæ

His quæ ſuperius ſcripſimus, ſatis eſt manifeſtum. Sanguinem vero ex pede detraximus, ſexus rationem habentes. Nam ſubinde ſanguinis è brachio detractio incommode fit, præſertim iis, quæ facile ab utero afficiuntur. Jam uteri ſtrangulatione correptæ, quandoq; Catocho occupatæ videntur, ut Paulus Ægineta teſtatur: in definitionibus medicis Galeno aſcriptis reperitur: ubi tria Catochi genera referuntur, quorum ſecundo vigilanti dicto, ex utero præfocatio aſſinis. Sanguis autem hujus admodum craſſus fuit, aquæ adhuc calentis mox fundum petiit, atque illic ſimul concreſcens, in magnam molem coaluit. Cum autem remedia nulla ægra admitteret, quibus vel reliquum humorum expurgari, vel cerebro ac capiti conſuli potuiſſet, morbus in Lethargum commutatus. *Idem in annotat. ad prædictum caput.*

CURATIO.

OBSERVATIO I.

Catocho ſeu Catalepſi explorata detentus copioſa narium hæmorrhagia liberatus eſt.

Quandoque ob ſanguinis multitudinem conferrtim caput occupantis & ipſum ſuperimplentis fit hæc affectio: quemadmodum vidimus in adoleſcente quodam multo ſanguine referto. Qui cum triduum exegiſſet, neque claudens palpebras neque ad vehementes vociferationes tranſmovens oculos, neque reſpondens, quarta die ſanguinis eruptione larga per nares facta ab omnibus moleſtiis confeſtim liberatus eſt. *Ætius Tetrabibl. 2. Serm. 2. cap. 4*

OBSERVATIO II.

Gelatus medicamentorum uſu convaluit.

Poſt graves diuturnuſque labores, quibus per ingentia frigora turbido & pluvio cœlo, per flagrantiſſimos æſtus die noctuque perequitans ſeſe fatigarat Antonius Collenſis, in difficiliorem tandem incidit ægritudinem: qua ſtatim ut corripiebatur (quod ſæpe homini contingebat) amiſſa illico memoria ſenſuque, eodem quo erat, dum ab ea invaderetur, habitu perſeverabat, patentibus etiam inconnivis oculis: ſi enim inter ambulandum contingebat hoc illi malum, ambulat: ſi inter quieſcendum, quieſcebat: ſin vero inter aliud quodvis agendum, tanti per ipſum agebat, nihil interim audiens, nihil loquens, nihil cognoſcens, donec ſedente morbo ad ſe regrederetur, & tunc etiam nihil eorũ, quæ egiſſet, reminiſcebatur. Ex medicis autem, qui hominem viderint, aliis virtutem, quæ diſcernit & unit conjungitque, læſam eſſe judicantibus, ejuſque noxiam cæteris ventriculis junctum ita volentibus, adeo ut memoria ex hoc & communis ſenſus intrinſecus paterentur: aliis aliter, & quidem arguitius & morbum & cauſam explorare conantibus: nos hominem gelatum dicebamus: cum hujus morbi notæ, quæ per ſe ſatis eruditioribus eas veſtigare volentibus manifeſtæ ſunt, ejuſmodi detegerent ægritudinem. Fit autem id malum ex nigriore bile poſtremum cerebri ventrem impetente, quæ ſtatim memoriam tolleos, ſua etiam ſiccitate cæteros ventres contrahit: quibus clauſis tollitur pariter ſenſus & motus, & quoniam frigidior eſt, hominem gelat. Quibus vero medicamentis ad hunc morbum profligandum uſi ſimus, propterea, quod ejus cura notiſſima ſit, intexere ſuperfluum judicavimus. *Benivenius de abditis cap. 102.*

OBSERVATIO III.

Catocho cum febri correptorum & curatorum hiſtoria.

Catochus quandoque abſque febri invadit: ſubinde eidem ſupervenit, & quidem intermittenti: ut nobis quandoque obſervare contigit. Invadit autem paroxyſmi tempore & cum ipſo deſinit, ſi præpoſtere nihil fiat. Si etenim tempore paroxyſmi pleraq; temere tententur, non raro in ipſa acceſſione æger deficit. Expectanda eſt febris remiſſio, & eouſque dum vires nonnihil fuerint reparatæ, prius tamen, quam altera ſubſequatur acceſſio, malo occurrendum. Si enim ſecundo ſupervenerit, perniciem adfert. Neminem certè liberatum novimus, cui ſecundo Catochus ſupervenit. Non potis ſiquidem natura videtur, tam grave malum bis ſuſtinere. Adhibent nonnulli mox Catocho cum febri correptis quædam remedia qualia apoplecticis ſubinde etiam temere infunduntur: & adhibentur, quæ & Catocho correptis nocent ac perniciosa ſunt. Magis ferendi videntur, qui in ipſa acceſſione vel ſanguinem ducunt, vel enæmata injiciunt, tametſi & hoc modo pauci ſervati. Tutiſſimum nobis viſum, febris remiſſionem & ἀπυρεξίαν expectare: in ipſa vero acceſſione præter diverſiones veluti crurum frictiones nihil adhibere. Ita certè referre poſſumus nonnullos noſtra opera ſanitati reſtitutos.

Generoſus quidam vir, poſteaquam febri intermittente aliquot diebus laboraſſet, & jam ab ea liber videretur, ſubito in febrem iterum relapſus, atque una in velutí ſtuporem: membra nulla movit: videbatur oculis apertis omnes intueri præſentes, interim vel digitis, vel re quavis alia prope admota, ne nictabant quidem palpebræ. Febris acceſſio ſatis vehemens fuit, horarum plus minus 12. interea ſolis diverrentibus frictionibus uſi, donec manifeſtam febris declinationem conſecuti, ſub cujus finem ſponte ſomno ſuperveniente, quietem permiſimus. Cum autem à febri liber eſſet, & vires utcumque reparatæ, ſanguinem pro virium robore detraximus, idoneaque victus ratione inſtituta, alteram acceſſionem expectavimus, quæ omnino exigua fuit, poſt hanc purgante medicamento exhibito, generoſum hunc virum à febri & Catocho liberavimus.

Similis & mulieri cuidam affectus contingit, quæ & in ipſa acceſſione correpta, oculis apertis immota perſtitit: huic ſanguinem non detraximus, ſed in die intermiſſionis purgans exhibuimus medicamentum quod certis de cauſis utilius videbatur. Atq; hoc modo, hæc quoq; ſervata, ſanitatique reſtituta, libera à tam gravi malo evaſit. Potuit hæc referre nonnulla eorum quæ cõtigiſſent, circa illam, quo tempore Catocho detinebatur: ſed generoſus vir, de quo ſcripſimus, minime. Manſit huic & à morbo nonnihil læſa aliquanto tempore memoria. Profuit nonnullis in ipſa acceſſione oxyrhodinon, ex aqua & aceto roſaceis fronti admotum: ſed quando poſt febris paroxyſmum nihil præterea adhiberetur, recurrens cum febri Catochus eos ſuſtulit. *Dodonæus obſerv. medicinal. cap. 4.*

Atq; hujuſcemodi affectum κάτοχον à veteribus, ac ſubinde κατοχὴν dici, ex *Paulo Ægineta c. 10. l. 3* manifeſtum eſt: Catochum ſiquidem ait, eſſe, quando æger ſubito corripitur, & in illa permanet figura, qua correptus eſt, clauſis oculis, vel reſpiciens atque ſic affectos κατόχιμους appellat: quales de quibus jam ſcripſimus, qui in ea, qua correpti, figura permanſere, donec acceſſionis finis eſſet. Dicitur vero & idem affectus κατάληψις, ſive detentio: & κῶμα ἀγρυπνον, id eſt, vigilans ſopor. Sunt tamen qui κάτοχον à vigilante ſopore differre velint, & cũ profundo ſopore convenire: ſed his contradicit *Galen. lib. 4. de locis affect.* ubi per ſoporem claudi palpebras, in catocho vero ſive catalepſi apertas manere ſcribit. Cauſa morbi pituitoſus humor cũ biloſo tẽperatus: ut ait Paulus Ægineta: Ætius etiã ab humore melancholico: atq; hanc ob cauſam nõ ardentibus febribus, ſed (qui comes febrium) tertianis haud exquiſitis ſupervenit, quæ non ex ſola bile, ſed pituitoſo humore permixta originẽ accipiunt. Quod & ſanguis generoſi viri oſtendit, cum multa adeo pituita permixta, ut concreta per univerſam aquam (ex manu ſiquidem

ſanguis miſſus) plurima fereretur, manibuſq; eximi potuerit, ac impoſitis virgulis copioſa, quando auferebantur, adhæreſceret: unde & ex pituita permixta, hunc morbum natum colligi potuit. *Idem in annotat. ad idem cap.*

Observatio II.

Catalepſis cum febri in juvenibus curata.

MArtiano mercatori duo filii ægrotabant, quorum natu major annos natus (ni fallor) octo, poſt delirium, ſenſum & vocem amiſit, aderatque febris & urina aquoſa, & vires imbecilles, minor natu eo tendebat, ſed nondum tanta morbi magnitudine correptus erat: nam natu major jam decē dies in amentia degerat. Intellexi abſceſſum eſſe in capite ex genere catalepſis, cum detinentur ſenſus atque motus, proximo affectu ſyderatorum. Verum utrumque ſanavi: facilè quidem, ut par erat, natu minorem, difficulter autem majorem. Summa curationis, quandoquidem aliter parum proficere poteram in cucurbitularum, ſine ſanguinis detractione aſſiduo uſu fuit, & ciborum abſtinentia ac ſomno: cum alii peſſimo argumento, & nutrirent abunde & vigilias imperarent, Galenum & Avicennam, de gravis ſoporis cura, perperam interpretantes. *Cardanus Curat. admirand. 23.*

Observatio III.

Catochus in ſene curatus.

SImilem ſuperiori affectum in ſene quadam virgine moniali me quoque obſervare quandoque memini. Ætatis hæc numerabat annos (plus minus) 70. habitu corporis extenuato ac macro, rigere ac obſtupeſcere tota videbatur: oculis in omnes intentis non movebatur, non loquebatur, non reſpondebat. Huic nec ſanguinis miſſionem nec enemata adhibere ex re fuit. Exhibuimus autem aquam è vino ſtillatitiam; ſæpius repetita diſtillatione puriſſimam, qua aſſumpta mox ad ſe, univerſo rigore ſoluto, rediit. Nec alio remedio deinceps opus habuit, quàm quo vires & calor naturalis refici poterant. *Idem Dodonæus cap 5. eiuſd. libell.* In tam ſenili, & extenuato corpore etiam tenui victus rationi, ex profeſſo monaſtico, aſſuefacto, multos humores collectos fuiſſe non fuit veriſimile: proinde non erat, quod metueremus, extenuatis & fuſis humoribus, affectum ex uſu hujus vini extenſum iri: Quod, ubi humorum copia ſubeſt, contingit. *Idem author in annot. ad cap. prædict.*

Observatio IV.

Cataleptica reſtituta, hiſtoria alia

DUobus milliaris ab urbe noſtra, Monialis quædam Cœnobii *Schonfeldt*, ſæpius hoc anno aphonia, catalepſi, ſeu congelatione corripiebatur: ita, ut etiam eundo velut rigida conſiſtere videbatur, ſenſu motuque deſtituta. Hunc affectum diligentius expendens, eundem ex ventriculi conſenſu natum judicavi: ſyrupis itaque ex floribus perſicis, & diaſereos, exhibitis, ſpinaque dorſi caſtorino oleo atque anethino inunctis, firmæ valetudini mea opera reſtituta eſt. *Cnoeffelius de obſervat. propriis.*

DE VIGILIIS.

Observatio I.

Aliquos, plures non tantum dies, ſed & menſes, annos deniq; aliquot, multos ſine ſomno exegiſſe.

QUibusdam perpetua febris eſt, ut C. Mecœnati. Eidem triennio ſupremo nullo horæ momento contingit ſomnus. *Plin. nat. hiſt. lib. 7. cap. 51.*

Refert *Seneca in lib. de providentia.* Mecœnatem tribus annis integris, ſine ſomno permanſiſſe, & tandem ab hac ægritudine liberatum eſſe, ſola placida & levi harmonia. *Mercurial. de morb. pueror. lib. 2. cap. 9.*

Comperti ſunt, ut narrat philoſophus, qui novem dies inconnivis oculis egerint.

Mente captus quidam menſes quatuordecim inſomnes duxit *Fernelius Patalog lib. 5. cap. 2.*

Cum Papiæ in Italia, operam literis dabam, retulit quidam: Nizolium illum Ciceronianum, decennio ſomnum non vidiſſe. *Heurnius cap. 16. de morb. capitis.*

Novimus nobilem matronam, quæ per 35. annos inſomnis permanſit ſana & citra noxam, ut ipſa cum marito & tota familia affirmabat. *Montanus Anaſt. libr. 1. cap. 27.*

Mulier Patavii 15. diebus inſomnis vivebat, nec ullis rebus ad ſomnum perduci poterat, ex ventriculi imbecillitate & vaporum inopia, noctu enim per cœnam nihil penitus comedebat, ſolo prandio contenta. Tandem pane in vino malvatico macerato cum noctu uteretur, ad ſomnum rediit. Ex relatione hoſpitis Patavini annotavit *Gaſpar VVolphius.* Vigilias ab eſu ferinæ notat *Rhodius Cent. 1. obſ. 35.* Puer ſecundum agēs annū inſomnis omninò per ſex menſes remanſit, nunc vero 13. annorum cùm ſit, fatuus eſt, ſcribit *Panarol. pent. 5. obſ. 4.* conſul inſuper de *ἀγρυπνίᾳ Al. Deodat. Valetud. p. 22.* & de Senum vigilia *Long l. 1. Epiſt. 26.* Vigiliarum vero in dormiturientibus cruciatus immenſos annotavit *Camerar. Syll. mem. Cent. 2. part. 79.*

Observatio II.

Vigilias multis modis, corrigi emendarique poſſe.

VIgiliarum cauſæ in eo cōſpirant, quod fere omnes ſpiritus animales irrequietos & mobiles efficiant. Itaq; in vigiliis ſedandis vitandæ erunt, quæcumq; ſpiritus commovere ac perturbare inordinate poſſunt. Veluti ſunt aer calidior, odores calidi, & fœtidi, ſplendor loci in quo verſatur vigilans item tegumenta calidiora, pulvinaria molliora, ex plumis confecta, caput ſua admotione nimis excalfacientia, motiones corporis, fervorem ſpirituum excitantes, cibi calfacientes, & in caput vapores acres tranſmittentes, vinum forte nimia repletio ciborum, & potuum, ſtudium vigiliarū & ſomni neceſſarii omiſſio, curæ & ſtudia intempeſtiva, ac cogitationes fixæ in re quadam ſeria ſuſcepta, Venus intenſior. Contra ex uſu erunt quæ faciunt ad ſedandum impetum ſpirituum, veluti ſunt aer ad frigidū declinās, odores frigidi & ſuaves, loci in quo æger verſatur, obſcuritas tegumenta haud ſuperflua: pulvinaria non ita mollia, ſed potius ex pellibus vitulinis lævigatis confecta, maximè in tempore æſtivo, quies, aut moderata motio corporis, cibi refrigerantes, & moderate humectātes, fuga vini, præſertim calidioris & fortioris, fuga vigiliarum, & ſomni neceſſarii ſtudium, fuga curarum & ſtudiorum intempeſtivorum ac abductio animi à cogitationibus ſeriis, maximè tempore decubitus aut ſomni.

Præterea requiritur etiam correctio diſpoſitionum corporum, ſomnum impedientium, nimirum impuritas ſtomachi multas acres evaporationes in caput tranſmittentes, vacuatio lenis, item ſanguinis efferveſcentis, & in caput ebullientis, vel per venæ ſectionem, vel per cucurbitularum appoſitionem in ſcapulis factam, retractio, quæ in me ipſo evidenter ſpiritus requiem reſtituiſſe animadverſa eſt, ut per alterantia frigida in forma lotionis, pedibus & brachiis adhibita, vel per topica capiti admota, vel per remedia moderatè refrigerantia internis ſumpta. Ad quæ referrī poſſunt, quæ noctu ori inſerta retinentur & ſenſim deglutiuntur, quorum maximè efficax eſt roſarum conſerva ore retenta per totam etiam noctem, ſomnum

enim

enim ſuavem, ita uſurpata conciliat, ſpirituum motionem ſedando. Ac ob id ſtudioſis hominibus, qui cogitationis labore ſpiritus neceſſario commovent, atque accendunt, in aſſiduo uſu eſſe debent, maximè æſtivo tempore. Sed reſtant adhuc duo genera auxiliorum in hoc caſu maximè utilium, quorum primum eſt, quod aliàs etiam à me explicatum eſt, ut corde per epithemata conſortato, & jam cerebro ex conſenſu robur quoddam communicetur, ſecundum vero illud eſt, ut æger vel muſicis inſtrumentis, vel harmonia vocum humanarum ad harmonicam quandam mentis, & ſpirituum diſpoſitionem reducatur. Quo auxilio celebris olim Medicus D. Balthaſ. Brauchius Gemundenſis ex diuturnis vigiliis ad ſomni recuperationem etiam præter opinionē deductus eſt. Hoc obſervare præſertim utile eſt hominibus ſtudioſis, quibus vigiliæ non ſolum moleſtæ ſunt, ſed ſæpè etiam pericula gravia valetudinis, cujuſmodi ſunt cruditas, capitis dolores, & vertigines, ſebres in hecticam degenerantes, melancholia, phrenitides & ptiſes objiciunt. *Oethens lib. obſervat. prop.* Quæ ad provocandum ſomnum conferant docent inſuper *Guarinon. Conſil. 62. & 294. Poter. Cent. 1. Curat. 3. Zacut. de PP. Med. Hiſtor. l. 1. Hiſtor. 13. fol. 23. & ſeqq.*

DE NOCTAMBVLIS.

OBSERVATIO I.

De dormientibus, qui vigilantium munia obeunt, noctambulis dictis.

DUM homines vigilando munia animalia exercent, ſpirituum opulentia in eis imminuitur, ac diſperditur: hinc labor in obeundis his functionibus ſuccedit, indeque non poſſunt mortales perpetua ſenſuum agitatione frui. Hujus meritò ex naturæ præſcripto animantibus irrepſit ſomnus, per eum quieſcente omni animalis motu, ac ſenſatione deperditi ſpiritus regenerentur: at vires quæ non tantum per motum, ſenſationemque, verum etiam per animales functiones obitus languent, reſtaurentur. In ſomno quieſcit cerebrum, primum omnium ſenſationum inſtrumentum, & eo quieſcente, ceſſat homo ab omni motu, & ab omni ſenſuum functione. dumque hoc pacto ſe habet. in eo non tantum nervi, muſculi, membraque omnia, & præcipuè cerebrum, verumetiam omnes ſenſus conſopiri videntur, quare tunc nec movetur homo, nec ſentit. Attamen hic in ſomno non ita motu, ac ſenſu privatur, ut nuſquam moveatur, aut ſentiat. Servantur enim in dormientibus plurimum muſculorum motus, ut clarè apparet in his, qui excretionibus ſuperfluitatum retinendis, & qui mandibulæ inferioris retractioni, & qui reſpirationi, & qui hujuſcemodi functionibus deſtinati ſunt, ſed clarius in his, à quibus puræ, & ſimpliciter voluntarii motus dependent, quorum ratione dormientes ſæpe brachia, & crura agitantes, de loco ad locum moventur, ſervantur etiam in multis ſenſus exteriores, hinc aliqui vocem cantantis galli vel latrantis canis dormientes audiunt, & dignoſcunt, & lumen præſentis lucernæ vere agnoſcunt ſaporeſque, rei guſtum afficientis dijudicant, fœtentiaque, ac male olentia diſcernunt; aliqui autem clare loquuntur, & alta voce quandoque clamant, quidam etiam ad interrogata reſpondent, cujus merito nonnulli propria ſecreta in ſomnis cæteris aperuerunt. In nonnullis tamen adeo exteriores ſenſus conſopiuntur, ut nihil ad extra percipiant, ſed tantum interius, phantaſia rerum idola repræſentante, apparent dormientibus inſomnia in quibus ſibiipſis videntur audire, videre, loqui, diſcurrere, comedere, currere, pugnare, & cætera omnia patrare, quæ vigilando operari conſuevere. Hæc inſomnia aliquando, clara & certa, aliquando incerta, & confuſa videntur, prout rerum ſpectra, vel clarè, vel confuſè imaginationi repræſentantur. Nonnunquam tamen in quibuſdam hæc ita evidentia apparent, ut dormientes ipſi tanquam ex propoſito, ac ex induſtria aliquid agentes è lecto ſurgant, & modo ſuperiores domus partes, modo inferiores adeant, modo domo exeant ad exequenda ea, quæ vere imaginantur ſe facturos eſſe, hincque in maximum diſcrimen alicujus præcipitii deducuntur. Hoc quamvis difficile ſit imaginari, rariſſimeque contingant tales caſus, cum in ſomno, quieſcente primo ſenſitetio, (id eſt cerebro ipſo) debeat dormiens ab omni functione tam motiva, quam ſenſitiva deſtitui, & ideo videantur dormientes nec poſſe moveri, aut ſentire: tamen teſtimonia habemus celeberrimorum virorum, affirmantium in ſomno aliquando ſervari motum, aliquando cum motu ſenſus ipſos, quod idem experiētia ipſa, in pluribꝰ hoc evenire teſtata eſt.

Galenus libr. 2. de muſculorum motu cap. 4 narrat quoſdam dormiendo deambulaſſe, & teſtatur ſeipſum dormientem & ſomniantem integrum ferme ſtadium peregiſſe, nec à ſomno priuſquam in lapidem impegiſſet, excitatum fuiſſe, quam cauſam affirmat eam eſſe, propter quam non queant dormientes, quia levem viam exacte nanciſci non poſſunt iter longum facere, invenis ex hoc multos, ſi per planam viam progrederentur, longe perficiſci poſſe. *Ariſtoteles* autem *lib 5. de generatione animalium, cap* 1 aſſirmat in ſomno non tantum motum, verum etiam ſenſus ſervari poſſe, hæc verba habens. Accidit enim dormientibus etiam animalibus ſenſus non modo, quæ ſomnia vocantur, ſed etiam præter ſomnia, ut iis qui dormientes reſurgunt & quidem pleraq; agunt, ſine ſomnio, ſunt enim qui dormientes reſurgunt, & ambulent, videntes eo modo, quo qui vigilant, iis enim, qui ſenſus accidentium contingit, quamquam non vigilantibus tamen non ut ſomnium. Ex quibus verbis claram habemus ejus ſententiam, quod in dormientibus quandoque ſervetur motus, & ſenſus & hoc non per ſomnium, quaſi dicat quod per ſomnium hoc eis non contingat, ſed quod dormientes, & non ſomniantes moveantur, & videant, tanquam ſint vigilantes. Quod affirmarunt hi duo inter Philoſophos & Medicos celeberrimi viri, idem mihi experientia comprobavit.

Juvenem novi, qui ſomnians, ſe propter negotia ſua equitaturum eſſe, è lecto ſurgens indutus veſtimentis propriis, cothurniſque ac calcaribus appoſitis ſuper feneſtram, (nam in tabulato degebat,) conſcendit, & hinc, indeq; divaricatis cruribus parietem, perinde ac ſi equus eſſet, & voce, & calcaribus ad curſum incitabat, hic ex ſomno expergefactus tanto horrore correptus eſt, cogitans ſe per ſomnium mortem fere ſibi ex præcipitio conſciviſſe, ut me die ſequenti conſuluerit, ad prohibenda hæc inſomnia, quæ ipſum ad obeunda vigilantium munia deducebant.

Alterum curavi, qui cum natura jurgioſus, & contentioſus, cum aliis foret, ut plurimum ſomniabat, ſe cum aliquo manum conſerere, indeque ſurgens è lecto, arma capiebat, gladiumque evaginatum furioſe vibrabat, perindeque ac cum inimico pugnans undique parietes, & circumſtantia loca percutiebat, hunc ſolum in thalamo dormientem claudere armaque omnia inde auferre, ne vel ſeipſum, vel alterum gladio confoderet, in poſterum neceſſarium fuit, tamdiuque ſolus permanſit dormiens, quamdiu ſe cognovit à talibus inſomniis deprehendi.

Preter hos, artificem cognovi, qui dormiens è lecto ſurgebat, è thalamoq; exiens domum fere totam peragrabat, ſcalaſque nullo diſcrimine aſcendebat, & deſcendebat: hic ſemel nullis indumentis amictus, domo exiens

exiens apothecam propriam adivit, eamque clavibus aperuit; à qua demum expergefactus, ab amicis, qui ei fortè obviam facti fuerunt, maxima cũ verecundia, & timore, dubitans, ne inde ſtultus exiſtimaretur, non amplius dormiens, ſed vigilans redivit.

Dum hæc ſcriberem accerſitus ſum ad inviſendam adoleſcentulam, annum decimum nonum agentem, quæ decima die à puerperio media nocte ſomnians ſe quædam domeſtica negotia actuam eſſe è lecto hyeme ſæviente nullis indumentis amicta ſurrexit, & cum è thalamo hac imaginatione ducta, in partes domus inferiores deſcendere vellet, ſtrepitu facto, dum oſtiũ aperiret, matrem, quę una cum filia in eodem lecto decumbebat, expergeſecit, quæ mater novitatem rei admirans, filiam, alta voce clamans, eam increpando vocavit, ex qua voce expergefacta ipſa filia, ad lectum rediit affirmans ſe, niſi à ſomno excitata fuiſſet, è thalamo exituram eſſe. Hinc ad viginti quatuor dies cum marito dormiens, ſimiliter circa unam noctis horam ſubito è lectu exiliens, & ad oſtium properans, expergefacta à viro eam alta voce vocante, flens, & tremens ad lectum regreſſa eſt, narrans ſe ſomniaſſe fugere ex lecto tunc temporis voluiſſe, ad evitandam vim ſibi illatam ab homine Venerem ab ea expetente; hæc eadem cum ſimilia inſomnia ſæpius paſſa ſit, & hinc timeat, ne quid mali ei ex hoc contingat, me ad eam curandam accerſivit. Alias his conſimiles hiſtorias referre poſſem, tamen hæ ſufficiant ultra teſtimonia Galeni, & Ariſtotelis ad confirmandam hanc ſententiam, quod aliquando in dormientibus vel motus tantum, vel ſimul cum motu etiam ipſi ſenſus reſerventur. Qui dormientes quomodo contra formalem rationem ſomni (qui eſt ligamentum primi ſenſiterii, per quod animal ab omni ſenſu, & functione animali ad regenerationem ſpirituum, & ad reſtaurationem virium ex vigilia diſſipatarum quieſcit) vigilantium munia, quæ ſunt ſentire, & moveri, obire poſſint, non ita facile eſt, explicare, ac certam rationem reddere. Si tamen ad hoc ego probabilia (alii hanc rem demonſtrativis explicabunt rationibus) adducam, ſatis mihi feciſſe videbor, ita horum affectuum cauſas expoſiturus Anima corpori annexa, ut docet *Hippocrates in libello de inſomniis*, eidem, dum vigilat homo, ita inſervit, ut in multas partes diſtributa, ſingulis corporis partibus, ſive ſenſibus, aliquam ſui partem diſtribuat, videlicet, auditui, viſui, tactui, guſtui, greſſui, actioni ac omni corporis facultati. In hacque diſtributione non ſui juris eſt anima, ſicuti nec in cogitatione, non enim non poteſt corpori ſuas facultates impartiri. & non poteſt continuè aliquid non cogitare. Cum autem corp⁹ quieſcit, anima adhuc in motu eſt, & corporis partes omnes perrepans, eaſdem gubernat, & omnes corporis actiones perficit. Nam corpus dormiẽs non ſentit ipſa verò vigilans cognoſcit, ac viſibilia videt & audibilia audit, vadit, tangit, triſtatur, gaudet, conſiderat, & in ſumma quæcunque corporis, aut animæ munia ſunt, ea omnia anima ipſa in ſomno obit. Dum anima ſive vigilando, ſive dormiendo hæc agit, ſemper omnia quæcunque agat, mediantibus ſpiritibus qui ſunt propria, & immediata ipſius animæ inſtrumenta, exequitur. Unde in his, in quibus ſpiritus ſunt perfectiores, ſemper anima proprias functiones, ubi organa naturaliter diſpoſita fuerint, excellentius operatur; in quibus autem hi ſunt imperfecti, diminutè, & imperfectè ſuas producit operationes. Spiritus perfecti & imperfecti redduntur ex puritate & impuritate ſanguinis, & humorum, quales enim ſunt corporis noſtri humores, tales ſunt, & ſpiritus. Qui ſpiritus in aliquibus ſunt puri, ſubtiles, ætherei, & clari, in aliquibus ſunt impuri, craſſi, turbidi, & nebuloſi; Qui hos habent, ſicuti ne vigilando perfectè vel ſenſus vel mentis munia obeunt; ita nec dormiendo ſomniantes clarè rerum imagines ſenſibus & menti jam oblatas, & in phantaſia reſervatas, circumſpiciunt in his quæ præ nimia ſpirituum, ac humorum impuritate ac humiditate vel nulla, vel pauca, & confuſa videntur ſomnia: præ nimia enim turbatione ac craſſitie tum ſpirituum, tum humorum, rerum idola clara & evidentia repræſentari nequeunt. Qui autem ſpiritus claros, ſubtiles, ac æthereos habuerit ſicuti in vigilia perſpicax ad actioneſque promptus, & ad motum facilis exiſtit; ita in ſomno rerum imagines clarè diſcernit, eaſque adeo evidentes, ac evidenter conſpicit, ut perinde ac in vigilia, ea omnia quæ cogitationi offeruntur, tanquam vera imaginetur, eaque ſedulitate qua vigilans in eiſdem actionibus uteretur hæc omnia mente exequatur eo ordine, quo imaginationi repræſentãtur. Quod ſi ultra ſpirituum tenuitatem, ac ſubtilitatem dormiens ſit fortis imaginativæ, quales ſolent eſſe qui melancholici ſunt habitus, in quorum nonnullis rerum imaginationes ita fortiter, ac vehementer imprimuntur, & adhærent, ut nullis argumentis diſſuaderi, aut ab his amoveri queant, in his [illegible] cauſatur, quod eis dormientibus ſomnia ita evidenter ac fortiter imaginata repræſentantur, ut vera magis hæc credant quam ea, quæ ipſis vigilantibus offeruntur, hincque in his ſomniis tota mente, ac totis viribus agentes eas functiones, dominante anima præ ſpirituum tenuitate, ac forte imaginatione ipſi corpori, perinde ac ſi vigilarent, operantur, & inde ſurgunt è lecto, ambulant, pugnant, iiſdem propriis operationibus, quæ ſomniantes imaginantur, ſe addicunt, ac operam navant. Quod ſi in his dormientibus etiam ſomnia non repræſententur ubi tanta fuerit cum forti rerum imaginatione ſpirituum tenuitas, & ſubtilitas, poſſunt in his ab anima ita ſenſibus ipſis propriæ facultates impartiri, ut dormientes quidem, non tamen ſomniantes videant & audiant, cæteraſque ſenſuum functiones evidentes habeant: indeque nonnulli dormientes iter inceptum proſequuti ſunt: alii domus partes ipſis notas circumierunt, ſuperioraque & inferiora adire potuerunt, alii ad loca familiaria, quæ ipſi videntes ab aliis diſcernere potuerunt, progreſſi ſunt quod eſt id, quod Philoſophus per ea verba teſtabatur, dicens. Sunt enim dormientes qui reſurgant & ambulent, videntes eo modo quo qui vigilant: iis enim qui ſenſus accidentium contingit, quamquam non vigilantibus, non tamen non ſomnium. Cauſa igitur quod in dormientibus vel motus tantum, vel una cum motu etiam ſenſus ipſi reſervẽtur, erit fortis imaginativa una cum ſpirituum tenuitate, & ſubtilitate. Quoniam autem fortis hæc imaginativa in melancholicis ut plurimum adeſſe ſolet, ideo animadverto talia accidentia ut plurimum cauſari in his, qui melancholici ſunt habitus, teſtorq; me tales affectus in conſimilibus hominibus curaſſe, in quibus etiam ſpirituum tenuitatem, & ſubtilitatem ineſſe conjeci: hos enim loquaces, promptos, impigros, facile iraſcibiles & verſatilis ingenii eſſe, obſervavi. Quos cognovi facilius in hæc incidere inſomnia, & dormitiones, ubi quibuſdam paſſionibus irretiti eſſent, in his enim omnis imaginatio repræſentat id, à quo iidem facile patiuntur, & afficiuntur: & hi ab omni levi imaginatione, & ſimilitudine facilè in proprio affectu decipiuntur, ac circa eandẽ ſupra modum ſoliciti ſunt; circa enim ſenſus, ut dicebat *Ariſtoteles in libro de ſomno, & vigilia*, facilè decipimur, cum in paſſionibus exiſtimus. Unde a modica ſimilitudine trepidus imaginatur, & putat ſe hoſtes videre, amans autem dilectum inſpicere, iracundus ſtimulantem perſentire, & hic quanto magis paſſibilior fuerit, tanto magis, à minori ſimilitudine decipitur. Unde hujus ratione, qui fortem rerum imaginativam una cum ſpirituum tenuitate habuerint, ſi paſſionibus afficiatur, in hæc inſomnia proclivis erit; ac etiam, ubi

non

non ſomniaverit, dormiens poterit ductus à levi ſimilitudine, & imaginatione vigilantium munia obire. Hæ penes me ſunt ex cauſæ, ex quibus conjicio dormientes, non præter rationem poſſe moveri, & ſentire. Quas qui animadvertent, facilè noverint, quibus præſidiis ſuccurrendum ſit iis, qui talibus actionibus detinentur, cum enim, ut ex prædictis liquet, tenuitate ſpirituum ac forti imaginatione hi dotati ſint, quibus etiam adduntur ſæpè paſſiones, quibus irretiti ſunt: quæ omnia in melancholicis habitus promptius, quam in cæteris quibuſcumque reperiuntur, ac firmantur; ideo ad talia inſomnia ac dormitiones prohibendas & ſpiritus craſſiores reddere, & imaginationem minus tenacem efficere, melancholicum habitum temperare, & affectus ipſos in talibus patientibus corrigere debemus. Quos curabimus, non quia hæ affectiones ſint morbi, vel quia ab his malum aliquid ſimpliciter immineat, ſed quia hi dormiendo poſſent ex inſomniis ad præcipitia deduci, vel ad aliqua peragenda concitari, ex quibus vel mortem incautè, ac inconſideratè ſibi conſciſcerent, vel aliis inferrent: cujus ratione, non autem quia ex inſomniis, aut ex ſomno lædantur, hujuſcemodi patientes conſulere medicos ad tales ſomnos prohibendos, & ad talia inſomnia profliganda conſuevere. Quod ubi contigerit. Medicus hac via quatuor indicationibus propoſitis obviabit. Primo nimiam ſpirituum ſubtilitatem corriget, eos craſſiores reddēs: hoc autem faciet humores, ex quorum puriori, ac ſubtiliori parte hi regenerantur, incraſſando. hos vero incraſſabit, ſi alimenta craſſi ſucci patientibus exhibenda præſcribat: talia erunt carnes bubulæ, leporinæ, ſuillæ, cochleæ, caſei omnes, ova ad perfectam concretionem cocta, fercula ex farina ſubacta, piſces molles, ſicoti loligines, ſepiæ, polipodes, anguillæ, legumina, caſtaneæ, rapæ, nuces pineæ, vina dulcia & craſſa, & quæ hujuſce ſunt ordinis. ſecundo imaginationis tenacitati ac fortitudini proſpiciet, cerebrum, ex cujus, ſicca intemperie hæc dependet, humectando: in quo caſu præter victus rationem humectantem præſcribendam, maximè prodeſſe poterunt embrochæ & lotiones capitis, vel ſimpliciter ex aqua dulci paratæ, vel ex decoctionibus rerum, quæ ejuſdem ſint facultatis compoſitæ Secundum locum ab his habebunt inunctiones ex oleis humectantibus quale eſt, oleum amygdalarum dulcium & violaceum, & præter hæc odoramenta, ex aquis odoratis, quæ ſimpliciter humectare queant. Tertio loco, habitum melancholicum temperabit præſcripta ea victus ratione. quę nec retorridos, nec aduſtos, ſed benignos humores generare poſſit. quare humectantia alimenta, quæ tamen boni ſucci exiſtimant, adminiſtrētur, & corpus ipſum, ad humidum alteretur, quod potiſſimum aquæ dulcia balnea quæ in ſimili caſu cæteris omnibus medicamētis præferantur, præſtare poterunt, ſi qui in his generati ſunt, abundentque nigri, & melancholici humores lenibus medicamentis prius expurgentur. Ultimo vehementes intenſoſque animi affectus corriget, ſi patientes à propriis, & moleſtis negotiis abdicati, ſi hilarem vitam præſcribat, ſi jucundas, & gratas ſocietates adhibeat, ſi gravibus perſuaſionibus eos increpet, ſi ſolicitudines, & omnes laborioſas curas interdicat, in ſummaque ſi hos in contrarium habitū traducat. His omnibus peractis, ſperandum eſt, hoſce patientes à talibus inſomniis, & dormitionibus liberatos eſſe, unde verè jucundiſſimum ſomnum qui omnium laborum, & ſolicitudinum eis certum exiſtat perfugium capere poſſint, ſi tamen ex prædictis non omnino, nec integrè res abſoluta ſit (in nonnullis enim vidi admodū difficilè eſſe tales affectiones ſolvere) deveniat Medicus ad aliqua leviter ſomnum provocantia: in quo caſu feliciter quandoque expertus ſum poſt cœnam ante ſomnum exhibere *lac. amygd. d. ad quantitatem quinque aut ſex unciarum*; hinc enim leviter humectatur cerebrum, & leniter conſopitur, ſpirituſq; illi tenues quodammodo incraſſantur. Quod ſi nec hoc ſufficiat, ad lenia ſtupefacientia devenio, ſicuti ad fercula ex ſeminibus papaveris albi parata, ex quibus provocato profundiori ſomno, ac obtuſis ſpiritibus ipſis adeo cōſopiūtur homines, ut facultates ſenſitivæ, ac motivæ propriis organis ea vivacitate amplius communicari non poſſint, ut ex his dormientes vel deambulare, vel ſentire queant. Validiora autem ſtupefaciētia vitanda eſſe duco, non quod hæc nequaquam in tali caſu cū patientes non ſint inſomnes, nec vigiliis crucientur, inſomnoſq; proclives ſint, ſtupefacientia talia nocumentum quam juvamentum, facilios inferre poſſent, ultra enim intentum, ac propoſitum terminum agerent, cerebrumque ac omnes ſenſus nimis conſopirent, unde inſomnia quidem prohiberent, ſed vel in carū, vel in coma patientes deducerēt; cujus ratione etiam exteriora ſtupefacientia, & cætera omnia ſomnum provocantia omittenda cenſeo ſoliſq; prædictis, vel ſimilibus præſidiis agendum eſſe judico. *Salius de affect. partic. c. 18.*

Quando ex cauſarum ſomni mediocritate, placidus obrepit ſomnus, diſcernendi tamen facultas adhuc vaporum caligine obfuſcetur: effectrix tamen viſorum facultas libera, nullis irretita vinculis ſibi conſtat: tum ex rebus quas vigilans geſſit, ſenſit, cogitavit, & operata eſt plurima ſomniorum ſpectra effingit, quæ tanquam vera dormientes amplectuntur, unde tandem ſolutis a calore accidētario ſenſuum ſpirituumq; meatuum vinculis, & motus compedibus vigilantium opera exercent, tecta in ſublime conſcendunt, per trabes & lacunaria in ædibus oberrant, lectos aliorum adeūt, omnia intrepidè audent, nec quicquam ſibi timent: quoniam vis illa diſcernendi ſenſus communis adhuc vaporum caligine conſopita jacet, nec pericula niſi clamore experrecta agnoſcit. Caſus enim abrupto ſcribit Albert. iis qui excelſa conſcendunt tunc maximè accidere ſolet, quum pericula agnoverint, & formidare cœperint: eoq; virtutes roboris ad cor formidoloſum confluunt: lacertos, nervos, muſculoſq; virtutis motivæ organa, deſtituunt, dormientes igitur ſecuriores ſunt acclamationibus vero experrecti, ſæpe præcipites cadunt, *Langius, tom. 2. cap. 45.*

A viris fide dignis accepimus pharmacopolam famulum fuiſſe, qui ſingulis noctibus inſcius ſui gebat, ut artem gladiatoriam exerceret.

Alterum qui cum circa mediam noctem officinam adornaſſet, omnibus apertis immemorem repetiiſſe lectum. Imo referunt quemdam Pariſiis gladio cinctū Sequanam fluvium tranaſſe, eumq, interfeciſſe quem, vigilans interficere propoſuerat, ac poſt patratum ſcelus domum rediiſſe, quod ſi verum eſt, quis corpore quieſcente animum dormire putabit. *Adrian. Aleman. comment. ad lib. Hippocr. de aere, aqua & locis.*

Theon Stoicus dormiens paſſim ambulabat, quo etiam morbo laboravit ſervus Periclis, adeo ut dormiens in ſumma tecta reperet, *Textor in officina.*

Novi familiam, quorum nomini honoris gratia parco, in qua fratres prope ſinguli noctu evigilantes hinc inde oberrant. Unde factum ut unus ex fratribus crus fregiſſet aliquando. Quare Pædagogus anxius de reliquis ſibi commiſſis, conſilium cepit, quomodo ei rei mederi poſſet. Cum igitur nocte quadam ſolito more animadverteret, alium ex lecto ſurgentem & per periculoſa loca altoſq; gradus ſcandentem, & redeuntem ad lectum obſervaret, eum acriter virgis cæcidit: & metu formidineque incuſſis, abſterruit, ut in poſterum cautior factus eſſet, & in profundum ſomnum poſthac magis non incidiſſet. *Horſtius lib. 2. cap. 5. ad Lemnii Occult. Nat. Mirac.*

Exſtat *Horſtii de Noctambulis integra tractatio*, cum *Aureo dente Sileſii pueri* edita, quam præterea conſu-

oogle

lere licebit. † Nec minus lectu digna ſunt, quæ de Noctambulonibus ſeu ὑπνοβάτης annotârunt *Heer. obſ.2. Hildan. Cent.2.obſ.84. Ionſton. Taumatogr. Claſſ. 10.c.7. Zacut.de PP. Med. Hiſtor. l.1.hiſt.15.fol.28. Tandlerus item & Libavius libb. propr.*

DE MEMORIA.

OBSERVATIO I.

Senectutis vitio memoria deſtituti.

FRanciſcum Barbarum, Hermolai amicum, Græcas literas, quarum prius erat doctiſſimus in extrema ſenecta oblitum accepimus: quanquam is & dijudicandi & commentandi facultate pollebat. *Baſſianus Landus lib. 1. de humana hiſtoria.* Idem apud Philippum Inſubrium ducem verba facturus, in media prope oratione excidit. *Raviſius in Off.*

Georg. Trapezuntius in extrema ſenectute oblitus eſt literarum. *Idem author eodem loco.*

OBSERVATIO II.

Terrore & metu repentino quidam memoria privati.

DEmetrius turbine repentino expaveſcentes atque perculſos quoſdam ſic ait, ut etiam oblivione prægeſtorum afficiantur. Sic denique Artemidorum Grãmaticum Appollonius memorat nitentem greſſu, crocodilum in arena jacentem expaviſſe; atque ejus motu percuſſa mente, credidiſſe ſibi ſiniſtrum crus atque manum à ſerpente comeſtam, & literarum memoria caruiſſe oblivione poſſeſſum. *Cœl. Aurelianus cap. 5. lib. 1. Tard. Paſſionum.* † De repentina oblivione confer etiam *Salmuth. Centur. 2. Obſ. 41.*

OBSERVATIO III.

Veneno hauſto memoria deperdita.

BAmba Rex Gothorum hauſtu veneni ab Heringio ſucceſſore dati, memoriam amiſit. *Raviſius in Officina.*

OBSERVATIO IV.

Stupendum exemplum extinctæ literarum memoriæ, hauſtum à vena ſectione ſanguinem: ægro tamen (res mira) exacto anni decurſu, eodem modo reſtituto.

MIrum proculdubio illud fuit, quod Friderici II. Imper. tempore cuidam GERMANO clerico contigit, qui ex petra ſancti Michaelis ortus eſt. Is à vena hauſto ſanguine, ſervata aliarum rerum memoria, literas tantum oblitus fuit, nec plus aut legere aut ſcribere norat, quam ſi utrumque nunquam didiciſſet, annumque in hac oblivione manſit. Poſtea eodem tempore, atque ex eodem loco iterum hauſto ſanguine, (mira res eſt) ad eandem legendi ſcribẽdiq; ſcientiam, quam ante habebat, reſtitutus eſt *Fulg. lib. 1. cap. 6.*

OBSERVATIO V.

Ex ſiccitate propter intenſa ſtudia & labores contracta, memoria amiſſa.

NOvi quendam, qui ob laborem in ſtudiis atque vigilias, memoriam pene amiſerat, læſa etiam ratione. Item agricolam, qui ob labores, quos vites colendo ſubierat, ac tenuem victum, eodem modo affectus eſt, atque ii certum eſt quod exiccantibus calorificiſque lædebantur, madefacientia vero, quæ calefaciendi quoq; vim haberent, haud mediocri ipſis erant præſidio. *Galen. lib. 3. de loc. affect.*

OBSERVATIO VI.

Memoria ex peſte amiſſa.

NOnnullos etiam cum primum ex morbo aſſurrexiſſent, eo ipſo momento rerum peræque omnium tanta cœpit oblivio, ut & ſeipſos, & neceſſarios ignoraverint, *Thucydides lib. 2. hiſtor.*

Atque etiam quoſdam cœpere oblivia rerum
Cunctarum, neq; ſe poſſent cognoſcere ut ipſi.

Lucretius in calce lib. 6. † Adde quoque *Zacut. de PP. Med. l. 1. Hiſtor. 44. fol. 85.*

OBSERVATIO VII.

Poſt acutæ febris ſolutionem quidam memoria & omni literarum cognitione ſubito excidit, quibus tamen intra quadrimeſtre debita curatione adhibita reſtitutus eſt.

VIdimus religioſum quendam Franciſcanum, qui acuta febre laboraverat, & ſoluto morbo ipſe ſine memoria fere ſubito factus eſt, ita ut cum ipſe alias peritus eſſet theologus, nec literas agnoſceret, neque nomina rerum quæ ſibi aſſidue in uſu erant memoria teneret, quatuor autem integris menſibus ſic affectus primas literas addiſcebat, adhibitis tamen remediis, mira quadam celeritate prædicto elapſo tempore in priſtinam ſuam eruditionem fuit reductus. *Chriſtoph. à Vega c. 10 lib. 3. de arte medendi.*

OBSERVATIO VIII.

Morbo amiſſa atque iterum recuperata memoria.

EX præterito morbo convaleſcens Antonius quidam Senenſis, quæcunque memoria ſua tenuerat, ita prorſus oblitus eſt, ut ne rerum quidem nomina reminiſceretur. Dumq. Florentiæ eſſet, Senis ſe eſſe putabat: ſed ne amicos quidem ab inimicis diſcernebat: quos etiam immutatis nominibus vocitabat. Quare eo velut prorſus amenti, atque deliro naturæ dimiſſo, cum 20 jam die hoc malo angeretur, cœpit venter fluere, variaque & diverſa ſtrigmenta, ſanguinem, bilem viridem, mucoſaſque dejectiones deponere. Quo factum ut mens ſimul & memoria redirent, licet nihil eorum quæ ipſe interim geſſerat, recordaretur. *Benivenius c. 47. de abditis.*

OBSERVATIO IX.

Lethali vulnere accepto ſubſecuta memoria amiſſio.

INtegra fide auditoribus narrantem audivimus Guilelmum Rondeletium medicum Monſpelienſem de ſtudioſo juvene, qui illic noctu oberrans in ſicariorũ caſu incidit, & vulnere lethali accepto punctum alterutro oculorum quoque cæſus eſt. Multis itaque ut par eſt morbis conflictatus, ubi diligenti ſollicitaque medicorum induſtria ad ſanitatem reverſus eſſet, qui ante in artibus, ſcientiis, imo medicina ipſa non vulgares fecerat progreſſus, tanta oblivione correptus eſt, ut omnia quæ ante norat, didiceratque memoria exciderent, & tanquam Lethæo amne exhauſto, omnia mentem effugerent, uſque adeo ut balbutientium inſtar infantium Lutetiam regredi, & prima pueris tardi ſolita elementa, denuo diſcere coactus fuerit. Hoc ut ita rarum, ita vere admirationem parit, nec tamen ob materiæ ſimilitudinem reticendum fuit. *Iordanus cap. 2. tract. 2. de peſte phænom.*

Ille cui in occipitio vulnus ingens inflictum fuit, utriuſque membranæ, duræ & ſubtilis, portiunculam, aliquali cum ſubſtantia medullari perdidit, & ſanatus eſt: memoriam tamen in totum amiſit. *Luſitanus curat. 32. cent. 7.*

OBSERVATIO X.

Ex ictu capiti illato, ſubſecuta oculorum, aurium, narium & oris cruentatio, quam tantus ſenſuum, mentiſque ſtupor excepit, ut etiam exhibitorum remediorum, quorum opera intra trimeſtre æger reſtitutus eſt, & antecedentium omnium prorſus immemor fuerit.

QUendam vidi ictu adeo vehementi ac valido concidiſſe, ut ſanguis ex oculis, auribus, naribus & ex ore manaret: hinc tantus mentis ſenſuumque ſtupor invaſit, ut calva pertuſa ac deinde obducta fuerit, omne-

omneque remedii genus ſine ſenſu inductum; ſicque is tertio menſe reſtitutus, immemor omnium quæ obtigerant. An autem ex contuſione, an ex humorum frigidorum copia ortus ſit affectus ſoporoſus, facile tum propria ſigna explicant, tum quæ morbum anteceſſerunt, *Fernelius, cap. 2. lib. 5. Patholog.* Memoriam ex læſo occipitio deperditam memorat *Tulpius Obſ. 4. cap. 14.* ex inedia & vigiliis verò *Zacut. de PP. Med. l. 1. hiſtor. 43.*

Observatio XI.

Lapidis ictu, caſu ab alto, & morbis, memoria deſtitutorum exempla.

MEmoria nihil æque fragile eſt in homine, morborum & caſus injurias atque etiam metus ſentiens, alias particulatim, alias univerſa. Ictus lapide oblitus eſt literis tantum: Ex prealto tecto lapſus, matris & affinium, propinquorumq; cœpit oblivionem. Altus ęgrotus, ſervorum etiam, ſui vero nominis Meſſala corvinus orator. Itaque ſæpe deficere tentat, ac meditatur, vel quieto corpore & valido. Somno quoque ſerpente computat, ut inanis mens quærat, ubi ſit loci. *Plin. cap. 24. lib. 7. nat. hiſt.*

Athenis vir quidam eruditiſſimus, cum ictum lapidis capite excepiſſet, cætera omnia tenaciſſima memoria retinens, literarum tantummodo, quibus præcipue inſervierat, oblitus eſt Dirum, malignumque vulnus in animo percuſſi, quaſi de induſtria ſcrutatis ſenſibus in eum potiſſimum locum, quo maxime lætabatur, acerbitate nocendi erupit, ſingularem doctrinam hominis pleno invidiæ funere efferendo. Cui ſi talibus ſtudiis perfrui fas non erat, utilius aliquando fuit ad illa auditum non impetraſſe, quam jam percepta eorum dulcedine caruiſſe *Valer. Maxim. lib. 1. cap. 6.*

Aurifaber quidam cum ante annum, amicum ſuum ægrotantem inviſere conſtituiſſet, in platea forte in poſticam partem cadens, occiput terræ alliſit: ex quo caſuuſque adeo memoria privatus eſt, ut neque uxorem, liberos, aut comites agnoſceret, imo ſe hominem eſſe ignoraret; neque diem, aut noctem diſcerneret. Ad hunc accerſitus ego, dorſo cucurbitulis adhibitis, frictionibuſque ejuſdem inſtitutis, ſpina etiam oleo de caſtoreo & moſchelino, inuncta, atque pilulis cochiis exhibitis: poſtero die ſibi reſtitutus eſt; omnium eorum quæ acciderant immemor ſubſequente tamen ſeptimana male habuit, donec corroborantibus & tonoticis cerebrum plene confirmaretur. *Cnoeffelius de Obſervation. propriis.*

Observatio XII.

Memoria ex ignota cauſa amiſſa & reſtituta.

NOvimus quendam in Francia adultiorem, qui præter vulgarem & vernaculam linguam etiam latinam ſanus ſonaret, cum magna eruditione, caneret fiſtula, ac quendam agens panciatiaſten, vibraret haſtam e concurreret lanceis, ac demum obliviario morbo occupatus, ubi Medici auxilio curatus rediiſſet ad ſeſe, prædictorum omnium poſuit notitiam, nec ſecus quaſi letheum totum hauſiſſet fontem. Nam quod prius rite noverat, jam ne communi quidem nomine compellare ſcivit, nec aliter ac puer elementarius ad ludum literarium diſcendi gratia tranſmiſſus eſt. *Tertius Damianus capite decimo tertio Theoricæ Medicinæ.*

Observatio XIII.

Memoria deplorata ut inſtauranda.

QUod ſi res propemodum deplorata ſit, atque ad extremam oblivionem quis devenerit, ut in lethargo, foris nucha & cervices inungi debent oleo caſtorei, nigellæ, euphorbii, coſti, erucæ; intus vero momentum exhibeatur confectionis Anacardinæ, aut ipſa lingua defricetur: diſſolvit enim extreme frigidam humidamque ac viſcoſam pituitam: ſic ut Apoplexia percuſſis loquelam reſtituat, linguamq; hæſitentem refulciat, quod ipſum & oximelle, ſcillitico perfici poteſt, ac vino ardente, in quo grana aliquot erucæ macerata ſunt, ad hæc enim tanquam ad ſacram anchoram perfugimus in deploratiſſimis morbis, in mitioribus vero alia jam memorata adhiberi poſſunt, ut ſerapion de ſtœchade, dianthos dulcis, aurea Alexandrina, diacaſtorium, pliris cum muſco, theriaca & mitridaticum. Experimento autem ac quotidiano uſu comprobatum eſt Agallochum, quod vulgo lignum aloes vocatur, vel ſuffitum, vel naribus admotum, mirifica eſſe vi in corroborando cerebro ac ſenſibus excitandis, adeo ut ſi in pulverem redigatur admixtis aliquot garyophyllis, atque oſſe de corde cervi, eaque oleo nigellæ commiſceantur, eas vires conferre cerebro, ut ſi galli gallinacei vertex eo oblinatur, cantillare ac crocire non deſinat. *Lemnius capite quarto, libro ſecundo, de Complexion.* † Thus non ventriculo ſaltem, ſed imprimis cerebro convenire, & memoriam reſtaurare, vult *Camer. Syllog. memorab. Cent. 8. parte 96.* De pulvere Johann. Tritemii pro memoriâ vide *Joh. VVolf. Lect. Memorab. Tom. 1. pag. 31.*

DE APOPLEXIA.

CAUSÆ.

A SANGUINE.

Observatio I.

Apoplexiarum à ſanguine profectarum Hiſtoria.

APoplexia fieri ab humore frigido, viſcido, & lento, ſit vel pituita, vel humor Melancholicus, replente & obſtruente cerebri ventriculos, cujus ratione vis animalis ad partes inferiores defluere non poſſit, unde ægrotantes motu, & ſenſu una cum detentione principum facultatum priventur, nemo non obvii, omneſq; ſcribentes de hac pertractant. At *Hippocrates quarto regiminis acutorum docuit*, etiam hanc fieri à ſanguine, ut ibidem declaravit *Galenus in cōmento vigeſimo tertio, & vigeſimo ſeptimo*, quod idem affirmavit libro curativo per ſanguinis miſſionem *capite quinto*, hæc verba habens. Nam hoc pacto Apoplexiæ proveniunt, multo nimirum ſanguine in principium animantis confertim irruente. Quod præcipue aliquando in his contingere docuit, qui plurimo abundantes ſanguine ad validas exercitationes perducuntur, ut habet *libro tertio Aphoriſm. Comment.* 10. Sanguinis hæc plenitudo cerebrum occupans non per obſtrictionem ventriculorum, ſicuti pituita, & Melancholicus humor, Apoplexiam generat, ſed propter eorundem conſtipationem, & conſtrictionem, cujus ratione vis animalis ad inferna partes defluere impeditur. Venæ enim omnes cerebri, & ſinus illi ampli, & præcipue retiformis plexus adeo ſanguine hoc confertim irruente replentur, ut ventriculis, & vaſis principalibus anguſtiatis, tranſitus virtuti animali prohibeatur Hinc dicebat *Galenus libro ſecundo Aphoriſmorum Comment.* 42. duplici de cauſa fieri Apoplexiam, ſcilicet aut oppletis vētriculis cerebri humore frigido, qui eſt caſus, de quo omnes ſcribentes agunt, aut propter aliquam diſpoſitionem inflammationi ſimilem, quæ in ipſo cerebro conſtituta ſit, & hic eſt caſus præſens, de quo nos agimus, & cujus curationem neglexere, qui ſingulorum morborum medicationes docere profitentur. Nam verè in tali apoplexia ex plurimo ſanguine, cum ex calidis humoribus unus ſit, cerebrum occupante; fit affectus inflammationi ſimilis. Advertatur autem quod non dixit Galenus ab hoc inflammationē fieri, ſed affectum inflammationi ſimilem: quoniam

niam in hac apoplexia ſanguis ad intra propria vaſa continetur, nec ſubſtantiæ cerebri communicatur, at in vera inflammatione à venis magnis ad minores, à minoribus ad capillares, ab his autem in poroſitates, & ſubſtantiam cerebri tranſmittitur. Unde verè membrum inflammatur. Quod membrum inflammatum cum ſit ex principalibus, neceſſario ad ejus inflammationem conſequitur febris, quæ febris cum ab apoplexia abnegetur, non enim Hippocrates nec Galenus unquam huic aut alteri apoplexiæ febrem copulari meminere, ideo apoplexiam à vera cerebri inflammatione cauſari non tradunt, nec ab ea fiet, ſed tantum ab affectu inflammationi ſimili, qui non erit, niſi maxima venarum, & vaſorum à ſanguine calidiori repletio, de qua vaſorum repletione ſolum in caſu iſto Hippocrates, & Galenus, non autem de cerebri ſubſtantia malè affecta meminere, cujus ratione dicebat Hippocrates. Quod autem quis repentè obtumeſcat, id venarum interceptiones, occluſioneſque faciunt, quem locum declarans *Galenus libro de morborum cauſis*, poſt alia ſubjungebat. Ubi vero intercipiuntur, quæ ſunt in animali, arteriæ, hoc eſt, ita oppletæ ſanguine fuerint, ut nullus in ipſis relinquatur locus, in quem, dum attolluntur, aerem externum attrahere poſſint, tum quodammodo ſtrangulatur, atque extinguitur calor internus, ac qui ita affecti ſunt, ſubito ſenſum, & motum totius corporis amittunt. Quare hæc apoplexia non ex ſubſtantia cerebri inflammata, ſed ex ejuſdem vaſorum nimia oppletione cauſabitur. Et hinc patet eorum error, qui locum illum ſecundi Aphoriſmorum exponentes per diſpoſitionem inflammationi ſimilem intellexerunt, vel veram inflammationem, vel eryſipelas, pateatque nec eos mentem Galeni aſſequutos eſſe, nec veritatem attigiſſe, ubi enim cerebrum vel inflammationem, vel eryſipelas patitur, ſi partes exteriores, & membranæ tantum hæc patiuntur, fit phrenitis, ſi autem intimæ partes, & internæ, ipſiuſque cerebri ſubſtantia hoc idem paſſa ſit, accidit affectus ille, de quo ſupra egimus, non autem apoplexia, in qua cùm neceſſario adeſſe debeat impedimentum, per quod ſtatim prohibeatur deſcendere vis animalis ad inferiores partes, hoc non ex eryſipelate nec ex pura inflammatione, quoniam hinc, nec ventriculi, nec vaſa omnino anguſtiantur, pendere poteſt, ſed tantum hoc fiet, ex venarum, arteriarum, ſinuumque nimia ſanguinis repletione, cujus ratione facta conſtipatio, & conſtrictio, unde ſpirituum non tantum tranſitus prohibeatur, ſed etiam, & ipſi ſtrangulentur, & ſuffocentur, ſit in cauſa, ut ſubito motus, & ſenſus una cum detentione principum facultatum amittatur, ſicq; vera, & exacta ſuccedit apoplexia. Hunc affectum olfecit quidem Avicenna non tamen perfectè metam ipſam attigit, nam apoplexiæ eſſentiam declarans docebat etiam eam à ſanguine fieri, quam duplici ratione accidere teſtabatur, ſcilicet vel eo ſtatim effuſo ad ventriculos cerebri, perinde, ac ob pituitæ, & humoris melancholici ad eoſdem ſubito factam effuſionem fit etiam apoplexia, quod non alia poterit contingere via, niſi cum ex vena, ſive hoc ex cauſa pro catarctica, ſive ex interna eveniat, ejectus, cerebri cavitas multitudine replens, eas obſtruit, caſus mea ſententia inſanabiles, tum quia ea ſanguinis copia ex ventriculis cerebri atte educi non poteſt, tum quia ibi permanens neceſſario in grumos convertetur, à quibus inevitabiliter mors ſuccedet. Vel eo oppilante non cerebrum, vel cerebri vaſa, ſed meatus ipſius ſpiritus ad cerebrum permeantes, qui meatus ſunt arteriæ carotides, & venæ jugulares, his autem ex vehementia repletionis, & multitudine ſanguinis oppilatis, credit Avicenna hominem ſtatim apoplexia deprehendi perinde, ac contingere conſuevit (inquit ipſe) conſtrictis venis apoplecticis, quib⁹ ligatis deperditur ſtatim motus, & ſenſus. At hic caſus à noſtro ratione loci affecti, cum nos cerebrum ipſum affectum, hic autem vaſa ad cerebrum devenientia affecta ſupponat, multū diſſidet, nec veritati, aut Galeno conformari videtur. Nam falſum eſt his vaſibus, ſive per hæc vaſa, venas jugulares, ſive arterias, intelligas, coarctatis, & conſtrictis, hominem ſopiri ſenſumque ac motum amittere, ut clarè docuit *Galenus lib. 2. de plac. Hippoc. & Plat. cap. 6.* qui etiam *libro de pulſuum uſu cap. 2.* ligatis venis jugularibus exiguum quid incommodi animal ſentire, vinctis autem arteriis carotidibus etiam idem currere poſſe experientia hoc approbante teſtatus eſt. Si autem, his ligatis non ſopitur animal, in eoque ſervatur modus, & ſenſus; deperditur autem tantum, ut *loco prius citato* monet *Galenus*, pulſatio in arteriis ſuper partem ligatam exiſtentibus, igitur nec his obſtructis, aut oppilatis videtur poſſe hominem apoplexia deprehendi, ſubſequitur quidem ex tali oppilatione læſio, in homine lethalis, ubi hæc perſeveraverit, quoniam hujus ratione non communicata vitali virtute, ac ſpiritu ipſi cerebro omnes ejus virtutes in poſterum periclitabuntur, non tamen ſuccedit apoplexia, quæ ſubito accedens affatim ſenſum, & motum auferre conſuevit, in hac autem oppilatione cum ſubitus non fiat caſus, nec etiam apoplexiæ nomine vocari poterit. Forſan lapſus eſt in hac re Avicenna ex nomine venarum apoplecticarum quas Arabes ita appellarunt, quia opinati his conſtrictis apoplecticum hominem fieri. Hi autem apoplectica vocarunt, & ſuhetica hæc vaſa ad imitationem Græcorum inter quos præcipuè *Ariſteteles* hoc idem *libro de ſomno, & vigilia*, pro vero ſupponens recenſeatur, qui has carotides arterias, quaſi his obſtrictis & anguſtiatis ſtupidus, & ſoporoſus homo reddatur, dixere, cum tamen in hac re antiquiores Græci errarint, qui ligatis una cum his arteriis venis, & nervis, videntes animal mutum reddi, illud ſopitum dixere, obmuteſcentiam ipſam ſoporem arbitrantes, quod non ab arteriis tamen, ſed à nervorum interceptione cauſatur, quemadmodum *Galenus loco citato* clariſſimè expreſſit. Quare hinc cenſeo Avicennam lapſum fuiſſe. Ni forſan eum nos ab omni calumnia vindicare nitentes, dicamus ipſum per meatus ipſius ſpiritus ad cerebrum, intellexiſſe plexum retiformem, ac choroidem cōtextum, quibus aut obſtructis, aut anguſtiatis, cum non per ea ſubminiſtrentur amplius ſpiritus animales ipſi cerebro neceſſario eo munere ſuo non fungente concidit animal, ſenſuque, ac motu una privatur. Qui tamen caſus, à noſtro longè diverſus eſt, nec coincidit cum his, quæ à nobis declarata ſunt, licet in hoc etiam prædictorum vaſorum obſtructio à ſanguine ipſo ſupponi queat. Hujus autem cum nos eſſentiam, cauſas, differentias, ſigna, & curationem, tradere debeamus pro ejus declaranda, & eſſentia & cauſis ſufficiant ea, quæ nunc dicta ſunt. Differentias, & ſigna earundem habebimus ab eodem fonte, à quo & alterius apoplexiæ habuerimus, nam hic, cujuſcemodi, & illam, vel eſt fortiſſima, vel fortis, vel minus fortis, vel debilis, harum differentiarum ſigna deſumuntur ex anhelitu, qui ſi vel prohibeatur, vel magna cum vi inſpiretur, vel ſi non erit violentus, ſit tamen inæqualis, inordinatus, & intermittens, vel ſi aliquo modo ſit ordinatus, & non ita intermittens, nec ita inæqualis, indicat, vel fortiſſimam, vel fortem, vel minus fortem, vel debilem apoplexiam. Hanc ultimam curare poterimus ſi omnia fiant, quæ ſunt ex arte neceſſaria, minus fortem non ita facile, fortem cum difficultate maxima; & ſæpe ejus erit curatio impoſſibilis, ſicut, & ejus, quæ eſt fortiſſima. Signa autem, per quæ hæc apoplexia à ſanguine genita differat, & diſtinguatur ab ea, quæ ab humore fri-

gido

ſido ventriculos replente cauſatur, maxime conſideranda ſunt, quoniam utrarumque curationes nõ coincidunt, maximaque in ægrotantium detrimentum errata, ſi omnia indiſcriminatim fiant, committi poſſunt. Illa enim calefacientibus, incidentibus, acrioribus, exurentibus, & quandoque igne ipſo curatur, quæ ſi in hac adhiberentur, omnia pernicioſa eſſent. Diſtinctionem hanc habebimus, ſi materiam peccantem, quæ ſit, conjicere poterimus, præſertimque ægrotantem exacte inſpexerimus, conſideravimus, materiam peccantem ex præcedenti victu, ex ratione vitæ, ex ætate, ex ſexu, ex temperatura, ex anni tempore, ex aeris conſtitutione, ex paſſionum conſuetudine, ex ſuppreſſa evacuatione, & ſimilibus judicare poterimus. Unde ſi patiens uſus ſit cibariis ex farina ſubactis, lacticiniis, leguminibus, oleribus frigidis, rapis, vinis novis, & ſimilibus, ſi circa aquas, vel in locis humidis degerit, ſi ſit ſenex, ſi mulier, ſi frigidæ & humidæ complexionis, ſi ſit in hyeme, ſi aeris conſtitutio his ſit ſimilis, ſi conſueverit pati morbos à pituita, ſi ejuſdem aliqua evacuatio ſit cohibita, ſi ſit ſolitus excrementis pituitoſis abundare, poterimus judicare morbum hunc à pituita genitum fuiſſe. Si autem patiens uſus ſit carnibus ſylveſtrium animalium, vel domeſticorum, ſed ſalitis, lentibus, caulibus, cochleis, vinis nigris, & craſſioribus, & aliis ſimilibus, ſi ſit in ætate declinanti, ſi habitus calidi, & ſicci, vel ſaltem calidioris hepatis fuerit, ſi ſimus in autumno, ſi in conſtitutione ſimili, ſi in regione ſicca degerit, ſi conſuevit pati morbos à melancholia, ſi ejuſdem aliqua evacuatio ſuppreſſa ſit, & præcipue in hæmorrhoidum conſueta fluxio ſit cohibita, ſi ſit ſolitus abundare Melancholicis excrementis, ſi plurima paſſus eſt animi moleſta accidentia, ſi curis, ſolicitudinibuſque implicatus fuit, ſi vigilias, vel ſaltem inſomnia formidoloſa, & mœſta paſſus eſt, judicare poterimus hanc apoplexiam à melancholico humore genitam eſſe. Si vero patiens aſſumpſerit cibaria boni chymi, & ſanguinem generantia, ſibilariter vixit, ſi moderate ſe exercuit, ſi ſit juvenis, ſi ſit habitus carnoſi, ſi temperaturæ calidæ & humidæ, ſi ſimus in vere, ſi ſimus in conſtitutione calida, & humida, in regione conſimili, ſi conſuetus ſit pati morbos à ſanguine, ſi ſuppreſſa ſit aliqua ſanguinis ſolita evacuatio, ſi plurimo ſanguine abundare ſit ſolitus, etſi alia conſimilia adſint, poterimus conjicere morbum hunc à ſanguine genitum fuiſſe, quod idem confirmabitur, ſi ægrotantem conſiderantes, in facie ruborem, in oculis venarum apparentiam, in capite calorem inſignem adeſſe inſpexerimus, quod ſi pallor in facie, & frigiditas ejuſdem, & totius capitis, oculique cavi adſint, pituitam, vel melancholiam, eſſe in cauſa morbi poterimus ſuſpicari. Cum autem habita hac cauſarum conſideratione propoſita, & cognita fuerit apoplexia à ſanguine, quid pro ejus curatione indicabitur. Quicunque morbi ex repletione fiunt; curat evacuatio, quare cum hic morbus fiat ex ſola ſanguinis repletione ejuſdem ſanguinis evacuatio indicatur, quapropter ſtatim mittatur ſanguis, ut docet Hippocrates in caſu iſto, ex interna brachii dextri vena, ſanguiſq; copioſe educatur, repetaturque eadem die ex alterius brachii humeraria, & quoniam materia eſt firmata in cerebro, & loco principali, hic ultra univerſalem totius ſanguinis miſſione evacuationem factam, conveniunt omnia revulſionum, & derivationum genera, quæ propoſita ſunt in inflammatione cerebri. Unde cucurbitulæ ſcarificatæ, & non ſcarificatæ, frictiones, ligaturæ, compreſſiones, balnea ad extremas partes, hirudines, & poſt aures, & ad intra nares applicitæ, ac etiam ultra hæc clyſteria acria cum hic nulla ſit inflãmatio conveniunt methodo cõvenienti, & recta ratione adminiſtrata. An autem hic conveniãt repercutientia, & cætera localia ſuperius explicata, dico, quod licet quæcunque materia in principio, ſit reprimenda; cum tamẽ apoplexia principium uno oculi ictu pertranſeat, cum fiat ſubito, non ratione principii, repercutientia cõveniunt, quæ nec etiam ratione materiæ peccantis convenire poſſunt, cum enim ſanguis nimia quantitate ſuperabundans adeo repleat vaſa, ut ſpiritui animali tranſitus per ea permeare, & ad inferinas partes deſcendere prohibeatur, hincque craſſeſcat, & quaſi coaleſcat, difficulterque effluat; ideo reprimentia, adſtringentia, refrigerantia, repercutientia non conveniunt; quoniam magis conſtipabunt, & conſtringent materiam, & eam impingent in vaſibus ipſis, quam quod eam poſſint à proprio conceptaculo excludere, & repellere, quare hic moneo abſtinendum eſſe à repercutientibus, & refrigerantibus, quoniam hæc potius ſanguinem ſiſterent, ſed utendum eſſe his, quæ laxare poſſunt, quibus mediantibus ſanguis, qui in loco affecto firmatus eſt, poſſit evacuationibus, revulſionibus, & derivationibus cedere. Iſta autem laxantia ſint moderate calida, tum quo ad caliditatem actualem, tum quo ad potentialem; præ omnibus autem commendo balneum aquæ dulcis, ejuſq; embrocham, per hæc enim laxantur facile vaſa, ſanguiſque magis fluidus redditur. Unde in his, in quibus minus quam deceat ſanguis è naribus fluxerit, laudat Hippocrates lavare caput aqua dulci calida, quod remedium particulariter ipſe in Mitone adminiſtravit, unde ſanguinem provocando ægrotantẽ ſublevavit, quoniam vaſa laxare poteſt, & ſanguinem fluere facit. Quod idem cum tentandum ſit in apoplexia, à ſanguine videlicet ut vaſa laxentur, & ſanguis fluidus reddatur, ut revulſionibus arte faciendis, & etiam his, quæ à natura tentari poſſunt, cujuſmodi vidi nonnullos ex ſanguinis profluvio hoc morbo ſanatos, facilius cedat remediũ maxime conveniens, ac opportunum exiſtet, & multum proficere poterit, cui in morbi progreſſu nonnulla etiam laxantia addere poterimus ex in qua decoquendo, ſicuti folia malvarum, violarum, radices althex, radices malvæ, ſemina lini, malvæ; fœnugræci, althex, & ſimilia, quorum decoctiones ad hanc eandem intentionem procedente morbo in uſum venire poſſunt, modò quibuſdam refrigerantibus temperatæ, modò ſolæ. Excrementorum hic eadem habeatur ratio, quam in ſuperioribus habendam eſſe declaravimus, cibi, dum morbo detinentur, nullus eſt uſus, in ejus autem declinatione ad ſorbitiones deveniendum eſt, cum omnimoda vini abſtinentia. Qui docuit apoplexiam fieri obſtructis, vel conſtrictis arteriis, quæ plexum retiformem conficiunt, ſi pro caſu ſpeciali, & poſſibili hunc propoſuit, admittatur, & jure, cum iis vaſis impeditis vitales ſpiritus ad cerebrum promeare nequeant, quibus ipſum deſtitutum neceſſario motum, & ſenſum influere amplius non poteſt. At ſi hunc caſum, tanquam exemplar, quo ſemper ita
At ſi hunc caſum, tanquam exemplar, quo ſemper ita apoplexia fiat, in medium protulit, non admittendus eſt, cum enim ſolutæ apoplexiæ creberrime alterius partis corporis paralyſis ſuccedere conſueverit, & hoc ex permutatione materiæ à cerebro ad nervos tranſmiſſæ, & tranſpoſitæ: clarè licet, non ſemper fieri apoplexiam prædicto modo, quoniam ad hunc caſum ſpecialem propoſitum paralyſis nunquam ſuccedere poteſt, collecta enim materia ad baſim cerebri, ubi eſt plexus ille retiformis, nullam habet cum nervis communionem, quibus illæſis nunquam paralyſis ſuccedere poteſt, cum igitur ſæpiſſime ad apoplexiam ſolutam paralyſis ſuccedat, & in hoc ſpeciali caſu nunquam ſuccedere poſſit, concludatur apoplexiam nõ ſemper modo nunc propoſito generari, & eo magis, quo apoplexia hæc ex materia anguſtiante retiformem plexũ videatur inſanibilis, cum tamen ſolutio apoplexiæ ſæpius videatur, ſæpeque ab apoplexia ſoluta priſtina ſ[illegible]

nitas recuperetur. *Salius de Affect. Particular. cap. 2.*

Apoplecticis, cū in ipſo agone mortis, tum poſtea, maximam ſanguinis copiam è naribus atque ore promanare aliquoties vidi: ex quo cauſam hujus mali ſæpius à ſanguine affatim ſubitoq; è ductibus cerebri in ventriculis irruente obſtruenteque proficiſci, primum conjecimus, cum cerebrum magis quam cætera fere viſcera ſanguine abundet, qui inductus menyngum ipſius ex venis & arteriis continuo effuſus, cum calidior ſpirituoſiorque venarum ſanguine exiſtat, cujus etiam, incaleſcens vel exuperans, pulſatiles capitis facit dolores, atque è vaſis in cerebri ſpatia elabitur ſpiritusque animales intercipit: ſicuti ab ictu in percuſſis capitibus in armentis, grumoſo ſanguine cerebrum commaculari, ipſiuſque ventriculos, impleri, quotidie cernimus, *Platerus de Obſerv. propriis.*

Observatio II.

Apoplexia mortuus, cui interiores oculi venæ per contuſionem diruptæ, è quibus ſanguinis cochlearia duo in cerebri baſin defluentia & concreta arterias retiformes & choroidem plexum obſtruxerunt.

IPſe ſæpe ac multum de epilepſiæ, quemadmodum ſane & de Apoplexiæ cauſis dubitavi. Cum enim aliquando vidiſſem virum viribus integrum, ſiniſtri oculi ictu vehementiore, repente attonitum corruiſſe, moxque ſenſu ac motu privati, cum ſpiritu difficili ac ſtertore, & cum aliis fortis Apoplexiæ indiciis, eumq; nec venæ ſectione, nec alia potuiſſe ratione ſervari, quin horis duodecim interiret, mortis cauſam inveſtigatione dignam putavi. Diſciſſo aperto; capite neq; oſſis, neq; menyngum neque ſubſtantiæ cerebri quicquam confractum divulſumve ſed duntaxat interiores oculi venas contuſionis vi diruptas animadvertimus, è quibus ſanguis cochlearium duorum menſura, in cerebri baſin procubuerat, qui concretus arterias eas obſtringebat, quæ retiformem contextum conficiunt, & quæ illinc in cerebri ventriculos propagatæ, choroidem alterum conſtituunt. Cerebri autem ventriculi prorſus illæſi inaneſq; cernebantur. *Fernelius libro ſecundo, capite decimo quinto, de abditis.*

Observatio III.

Apoplectici capite aperto, ſanguis atramenti inſtar profluxit.

JUvenis Lutetiæ Apoplexia cum periiſſet, illico caput ipſius fuit apertum, ex quo quamplurimus ſanguis ater, atramenti inſtar effluxit. *Georgius Bauhinus, de Obſervat. propriis.* † Principis Apoplectici Anatomiam exhibet *Ioh. Daniel. Horſtius Obſerv. Anatom. 3.*

Observatio IV.

Sanguinem in Catalepticis & Apoplecticis concreſcere

COnſtat refrigerato cohibitoque ſpiritu ſanguinem non ſolum frigeſcere, ſed concreſcere, quod in catalepticis & Apoplecticis aliiſque id genus diſſectis obſervatum. *Hollerius Comment. ad Aphoriſmum primum, libri primi, coac. Hippoc.*

Observatio V.

Crebro & conferto ſanguinis profluvio nonnullos apoplexia tactos.

ANnotavimus nos, quo artem Medicam annis abhinc quadraginta exercemus, vel crebra, vel conferta narium hæmorrhagia, Apoplexia aliquos correptos, vel ſtatim interiiſſe, vel annis aliquot miſeram inde vitam traxiſſe. Crebro quidem ſanguinis profluvio Dominum Andream Guntersheimerum pharmacopolam noſtratem, atque inde etiam ſenatorii ordinis virum, gracili corporis conſtitutione præditum, apud Divæ Agnetæ Virgines Veſtales, quarum curam agebat, eadem deprehenſum intra biduum extinctum. Primo ſenſorio, adeoque univerſo corpuſculo, ob frequentem hæmorrhagiam, ſanguine, ſpiritu, atque nativo calore exhauſtis, refrigerato.

Secundi inter alios exemplum eſto, Dominus Jacobus Baur; qui conſulatu primario apud nos magna prudentia, annis aliquot perfunctus eſt. Is in ea legatione, quam in Suæviam Reipubl. cauſa ſuſceperat, ſubito in tantum ſanguinis narium profluvium incidit, quod aliquot diebus, vix ullis remediis cohiberi potuit, adeo quidem ut inter deſperatos jam haberetur. Accepto vero à nobili quodam vicino, lapide, ad hoc malum commendatiſſimo, manuque detento, eidem ſanguinis compreſſionem acceptam retulit. Vir alias robuſtus, corpore quadrato & plethorico, facie ſubrubra, victu liberali utens. Qui domum à profectione reverſus, indies ſeſe debiliorem animadvertens, cœpit ſenſim balbutie linguæ corripi, quæ ſubinde exaucta eſt. Accedente vero creberrima ex capite, ob excellentem cerebri imbecillitatem, defluxione, perpetuis ſputationibus adeo hactenus infeſtatur, ut continuati ſermonis uſus ei prope intercipiatur. Tabeſcente univerſo corpore, & viribus magis magiſq; decreſcentibus: Itaque lecto ab annis aliquot jam affixus, his malis conflictatus, abdicatis Reipubl. functionibus, in Apoplectica iſthac diatheſi, diem Domini, & vitæ finem præſtolatur. Vir firmiore valetudine, & fortuna meliore dignus. *Schenckius.*

Observatio VI.

Vulgi de Apoplexia cauſis ſententia.

ANterius aut poſterius cerebellum plurimum afficitur, ſicuti & in comitiali morbo: frequenter ſubita ſanguinis in cerebrum invaſione, per venas jugulares, ac ſphagitides, quæ ſtatim obſtruuntur, Apoplecticos vulgus corruere arbitratur, è capite ſanguinis gutta in vitalia delapſa: in ventriculos enim cerebri eadem oppilatio letifera effertur, a qua nervi ſenſibiles ac motivi nullo ſpiritu intermeante injuriam ſentiūt: unde reſpiratio difficilis, interdum ſpuma, quæ periculoſior eſt, ac hominis veluti ſtrangulati ſonus interciſus. Deterior omnium eſt morbus, ſi non reſpirat æger, ſine ſpuma & ſono, mens & corpus ſtupet. Si omnia quoque membra reſolvuntur capi celeriter ſolent Apoplectici: ſi quædam reſolvuntur, diutius quidem vivunt. *Benedictus libro primo, cap. 34. de curand. morbis.* † Plura de Apoplexia à ſanguine oriunda, ſcitu digniſſima, videre eſt apud *Borell. Cent. 2. obſ. 34. Chifflet. Obſerv. 4. & ſeq. Nicol. Fontano Exempl. 11. Rhod. Cent. 3. Obſ. 78. Tulp. l. 1. c. 7. Zacut. de PP. Med. l. 1. hiſtor. 33. fol. 63. Wepfer. Hiſtor. apoplect. 1.*

A PITUITA ET AQUA.

Observatio I.

Apoplexia à pituitoſo humore, vi caloris potiſſimum æſtiva liquati, Hiſtoriæ duæ.

COnfluunt pituitoſa excrementa repente ad cerebri ſinus interdum quia à calore immodico & potiſſimum aeris æſtivi liquentur, ut ſæpius obſervavimus, & potiſſimum in ſtrenuiſſimo militum tribuno Joanne Martino Calabro, atque in Nobili admodum & optimo Cive & Affine noſtro, Jacobo Rubeo, quorum uterque ſeptuageſimum jam annum agens, cum multas cruditates in capite jam collegiſſet, circa Idus menſis Quintilis per maximos æſtus Florentiæ in apoplexiam incidit, quibus licet innumera fuerint adhibita præſidia, unus decimo quarto, alter vigeſima die tandem coactus eſt, vitam cum morte commutare. *Vidius Iunior libro ſecundo, capite decimo quinto, de curat. membratim.*

Obſerv.

Google

Observatio II.

Alius apoplexia mortuus, in quo craſſus & viſcoſus humor ad eundem retiformem contextum inventus eſt.

Alterum, qui citra cauſam externam apoplexis extinctus eſſet, diſſecare viſū eſt, in quo humor craſſus & viſcoſus ſimiliter ad contextum retiformem inventus eſt, cerebri ventriculis nec oppleus nec obſtructis. Hinc ego ratiocinatus, conſentaneum putavi, iis arteriis vel obſtructis, vel compreſſis apoplexiam gigni, quod tum cerebrum nihil ſpiritus è corde per ſubjectas arterias recipiat, ſitq; neceſſe illius mntum ſenſumq; perire. Quidam hæc opinor animadvertens, rectè dixit fieri apoplexiam interceptis viis, quæ ſunt cerebro cordique communes *Fernel. lib. 2. cap. 15. de abdicatis.*

Observatio III.

Apoplexia à cerebri nimia humiditate & colliquatione.

Apoplexia mortuæ anus calvariam, cum aperirem, cerebrum ipſum in meningibus velut fluctuare deprehendi; quod mox diſſecta craſſa membrana, puris alicujus inſtar vel muci craſſioris, per faciem deſſuebat. Ad tantam ſæpè mollitiem humiditatemque, cerebri ſubſtantia, in ſenibus præſertim, pervenit, unde non mirum ipſorum ſenſus adeo hebetari: collapſa enim cerebri ſubſtantia, nervorumque originem, quæ in baſi cerebri exoritur, comprimente: ſubito illos ſenſu motuq; privari; *Fœlix Platerus de obſervationibus propriis.*

Observatio IV.

Apoplexia cauſa, nonnunquam magna & perſpicua ſed glutinoſa, aqua copia.

Diſſecui non ſemel, qui ob fortem apoplexiam obierant, in quorum cerebro magnam aquæ copiam reperi, perſpicuam quidem, ſed glutinoſam. *Columbus lib. 15, Anatom.*

Nos quoque poſt annuum luctum, ex miſerando dulciſſimæ conjugis Apoloniæ obitu contractum, exhauſti: ſuccedente etiam Fratris morte, in tantam mentis animiq; perturbationem, commotionemq; incidimus: qua circa autumnum, paolò ante cœnam, ſubito, eo capitis loco, quo fungum ex cranio nobis aliquando enatum hoc ipſo libro teſtati ſumus, intenſiſſimo dolore, veluti ſi quis ea parte, clavum magna vi ad cerebrum uſq; adegiſſet, ſuſtinuimus: & certè quin in terram prorſus concidiſſemus parum abfuit. Recollectis verò nonnihil viribus, ſubſequente hebdomada, vertigine & oblivione adeo correptus ſum, ut altiora loca conſcendere, non niſi adminiculis, ne caderem, opus habuerim: libri quoq; & calami ſcriptorii, nolenti mihi è manibus ſæpè elaberentur. Proinde minimè vana conjectura de apoplexia ſucceſſura, ſollicitus fui. Exacto octiduo, ingens capitis dolor, cum ſenſuum perturbatione & tremore, me invadit. In ea trepidatione, cum pro tempore nihil aliud ad manus eſſet, de ſpiritu juniperi, (aquam ardentem ex Junipero chimici vocant,) duo cochlearia ſumpſi: cujus vi ex ſiniſtra aure, aquæ flavæ, quantum teſta ovi capere potuiſſet, intra bihorium propulſum, effluxit: accedente inſuper, totius corporis, maximè verò capitis ſudore profuſo. Ex quo capitis dolor, reliquaque apoplectica ſymptomata, confeſtim remiſſiora facta, & indies mitigata ſunt: Etſi plenariam reconvaleſcentiam, ad proximum Veri uſq; conſequutus primum ſim: quantumvis accuratam valetudinis meæ rationem tum victu tum medicamentis inſtituerim. *Schenckius.*

A MELANCHOLICO HUMORE.

Observatio I.

Apoplexia potior cauſa humor melancholicus, qui & difficillimas apoplexias creat.

Dico nullam apoplexiam fieri ex pituita: proximum huic omnem apoplexiam ex atra bile fieri. Cum dico nullam aut omnem, intelligo modo Medico non geometrico; neq; enim negaverim in centum unam aut alteram ex pituita fieri, non ex atra bile fieri, quod ſic oſtendo. Morbi violentiſſimi fiunt ab invictis humoribus ac peſſimis; ſed atra bilis peſſima eſt, & apoplexia morbus violentiſſimus, convenit ergo atra bilis apoplexiæ, & non pituita. Deinde infantibus plenum eſt cerebrum pituita, ut nulli alii ætati: & tamen nunquam viſus eſt infans (quamquam etiam comitialibus morbis tot ex his ſint obnoxii) qui correptus ſit apoplexia. Præterea ſi apoplexia è pituita præcipuè fieret, & hi maximè ſenes corriperentur apoplexia, qui pituita abundarent in cerebro, atque ita ſoliti gravedinibus & raucedinibus laborare: ſic & aquæ potores, & non vini, ſomnolenti & non vigiles: at nihil minus horum. Accidit enim hic morbus violentis, ſollicitis, vigilibus, capite carnoſo, ſed non pituita redundante ex naribus, nec ex palato. Quod ſi omnino fieri velis à pituita adeo replente ventriculos: cur non antequam in hunc morbum incidunt, gravedinem ſentiunt? neque tanta fieri repletio poteſt confeſtim, ſed multò indiget tempore: at hoc viſum eſt, quin potius ante & per multos dies ſentiunt acutos dolores capitis, teſte Paulo. Signa quoq; alia à Paulo ibidem deſcripta, id non atteſtantur, venarum ſphagitidarum, id eſt, ſopotariarum toruli elevantur: oculis tenebræ modo, modo ſplendores obverſantur, urina æruginoſa & atra: quid hæc rogo cum pituita? ſi non ultima primis miſcere volumus. Rurſus ſi pauca materia collecta eſt, cur dolores magni? ſi tota, cur non colliqueſcitur? eſt enim quaſi principium in Medicina & Philoſophia, humidum à calido colliqueſcere. Rurſus ſi pituita eſt cauſa apoplexiæ, cur jubent mitti ſanguinem? cum nec ratione loci, cum ſit extra venas: nec originis, cum orta ſit in cerebro, & non illuc deducta per venas & arterias, nec qualitatis, cum ſit valdè frigida, conveniat? Cum etiam pituita deſcendit per nares & palatum, deberent allevari, ſicut in comitiali. At tantum abeſt ut allevientur, ut ſignum ſit lethaliſſimum, materia illac deſcendens, neq; enim talis pituita eſt materia morbi, ſed humidum ipſius cerebri, quod colliquatur ex atrocitate morbi: ſicut etiam in morientibus ex acutiſſimis & ſicciſſimis febribus, in quibus ſentitur recmon: quod non tam eſt cauſa mortis; imò levis cauſa, quàm certiſſimum ſignum: quia ſignificat colliquationem ſubſtantiæ cerebri, & ideo nullus horum prorſus audit, aut videt. At illi qui patiuntur recmonem ex deſtillatione pituitæ, licet propter illius multitudinem moriantur, vident tamen, audiunt, ac ratione pollent. Modò intellige quantum referat hoc ſcire, ſi quis paratus ſit ad apoplexiam: vel quia majorum aliquis ex hoc morbo interierit, vel quia in ea regione plures ex eo morbo moriantur; vel quia eo tempore conſulent iſti inclyti Medici, ſecuti ſuum Galenum, ut utantur carne, ovis, vino, parum indulgeant ſomno, abſtineant ab aqua, & piſcibus; tamen ex illis generatur hic morbus, cum his tribus impoſſibile eſt decidere in eum, niſi præoccupaverit. *Cardanus Comm. ad aphoriſm. 55. l. 6. Hippocr.*

A FLATIBUS, VAPORE ET FUMO.

Observatio I.

Apoplexia à flatibus, & ejus curatio.

APoplexia morbus eſt organicus in figura vitiata tum cerebri corporis, tum ventriculorum ipſius, concitaturq; multis de cauſis, modo flatibus quæ dicuntur ab *Hippocrate lib.1. de flatibus.* ψευδοπνεύματα ab imbecillo calore productis, ex humore crudo & craſſo, qui motu errabundo in cerebrum ſublati, venaſque ipſas & arterias carothidas, in plexu retiformi intercipiunt: ea cum levi ſtupore eſt, non difficili reſpiratione, & ſtertore, in paralyſin non deſinit, ſolvitur enim vehementi concuſſione, frictionibus, & calidis adhibitis remediis. *Dovinetus Apolog. lib.3. c.1.*

Observatio II.

Thermarum quarundam vapore in caput recepto ſymptomata apoplectica induci.

NArrant accolæ cùm ſoliis plus juſto temporis inſidetur ſæpè uſu venire ut egreſſuri (Loſſinenſes Moraviæ thermas) præcipites devolvantur, & cernui capite ſolum quatiant (quod illi debilitati ex longiori mora contractæ aſcribunt vel aquæ violentiæ) ubi caput replentes fumi erant culpandi. Siquidem valet conſequentia, caput gravant. Ergo ſunt ſulphureæ, vel bituminoſæ. Hic cùm nullum bituminis veſtigium appareat ſulphur erit accuſandum. Mihi cum fixis oculis ſupra horam. ſolus, aquæ pelluciditatem jucundiſſimè intuerer & bullulas in altum ſcaturientes obſervarem tum etiam cogitabundus mecum diſquirerem aquæ naturam & vires trabitum innixus cùm illinc aliorſum me recipere vellem caput in gyrum contorqueri animadverti: mox neq; pes neq; mens officium facere ad vicinum parietem me inclinavi, cui ſemper ſubnixus, ægrè tum miniſtro ſuccollante ſum egreſſus, Gravitate, imò ſtupore preſſus oculos ægrè attollere, rogantibus vix reſponſa dare pratum exiguum, diverſorium qua petendum erat, difficulter tranſire potui, neq; ad me redii, niſi inter cœnandum benignioribus vaporibus ab alimento ſurſum elevatis, & priore fumos diſcutientibus. Cœpi apud me ipſum cogitare de cauſa tantæ vertiginis, cum demum deprehendi me vaporum (pronus aquas cum intuerer fumantes) nimium hauſiſſe, & ita pœnas imprudentiæ luiſſe, quod Badenis agro Viennenſi crebro contigiſſe noveram, cum ſpectatores ex alto balneantium nugas & ludos vix horæ quadrante (ſiquidem actu calent) ferre poſſint halitus ſulphureos in altum elevatos: at qui in alveo lavant, ſunt immunes ab hoc ſymptomate eo quod illi ſurſum ferantur, & innixos prodiis ſolum feriant. Poſtridie num res ſeſe haberet, & an vaporum ingentium culpa id contigiſſet exploraturus, aſpexi duos lavantes, qui turbata aqua luctantes congreſſi majorem voporum copiam excitarunt, eoq; ſimili ſed non tam vehementi ſymptomate affectum brevi ſecedere coëgerunt. Neque ullas Moraviæ thermarum tam copioſos & denſos vapores emittere obſervavi, & eos continuè exhalantes ac iſtas. Nec eſt quod quis culpam conferat in anni tempus frigidum quandoquidem Auguſti primis diebus eas perluſtravimus. Hæc omnia ſulphur arguunt. *Jordanus de aquis Medicatis.*

† Non minus notari meretur apoplexia diſcuſſa in paralyſin ex potu aquæ Spadanæ inepto, quam obſervat, *ab Heer, obſervat.* 1. ſic quoque nimium acidularum uſum hoc mali genus produxiſſe, autor eſt *Hildesh. ſpicileg. pag.* 526.

Observatio III.

Apoplexia ex carbonum fumo.

SCiendum obſtructis non ſolum cerebri cavitatibus, & cauſis à materia craſſa apoplexiam ſequi intercepto ſpiritus animalis tranſitu, ſed & id ex obſtructione à vapore craſſo facta, præſertim ſi mala ſui qualitate cerebrum vellicet, unde contractio ſubſequatur, totaliſq; fiat obturatio, evenire poſſe quod exemplis nonnullis comprobare libet ab iis deſumptis qui fumo carbonum extincti ſunt.

Quintus Luctatius Catulus orator collega Marii in conſulato ab ipſo Mario mori juſſus, incluſus in cubiculo calce recenter oblinito, carbonum vapore ſuffocatus ſibi necem dedit, authore *Valerio Maximo, lib.9. c.11.*

Eodem ferè modo cives Romanos à campana plebe deprehenſos balneis includi juſſos, fœtore atque æſtu anima interclusa peremptos memoriæ mandavit *Livius lib.23. hiſtor. ab urbe condita.*

Zoë Nicoſtratis Martyris uxor à Beato Stephano ad Catholicam inducta pietatem crinibus ſuſpenſa carbonum fumo ſubterſuffocante petiit anno 1556. die Novembris hora quinta noctis.

Quatuor homines anguſto carcere in urbe noſtra detenti ferreos cancellos, ſeu tranſennam ignitis carbonibus ignire & emollire tentarunt. Fugam inde arripere procurantes, cumq; opus aggreſſi fuiſſent lignea feneſtra, quæ exterius tranſennam muniebat, atq; tunc temporis clauſa reperiebatur, vaporum & fumi, à carbonibus elevatorum exitum prohiberet, unde in carcere anguſto fumus totus cogebatur, hinc omnes tetro illo vapore malè affecti concidere quorum unus penitus reſolutus mortuus eſt, alter vero, qui doloſi hujus inventi author extiterat, ſine loquela ſtupidus, ac immobilis per horas viginti tres facie mortua permanſit tandem apertis oculis, confuſus, & ſine ratione reſolutus ferè totus delirans loqui cœpit, ſed poſtea febre indeficiente, laterisq; dolore, & tuſſi moleſtiſſima ſubſecuta extinctus fuit, reliqui duo longo temporis tractu multiſq; opportunis adhibitis remediis, ope excellentis viri D. Antonii Capriani Medici convaluerunt. *Marcell. Donat. Hiſtor. Mirabil. lib.2. c.6.*

Erat homo quidam ex iis, qui laneos birretos ſuper ligneas formas extendunt Nicolaus Gerarducius appellatus, hic hiberno tempore cum madentes multos, ut moris eſt extendiſſet, exſiccandos hippocauſto hujus muneris gratia parato, impoſuit, atq; ſuccenſis carbonibus abiit. Pueri bini ei in arte miniſtrantes cum cœnaſſent, ut calefierent vaporarium ingreſſi ſomno correpti, intus totam noctem tranſigere, ſummo manè ſurgit Magiſter ambos ſine ſenſu, & motu humi procumbentes reperit, faciem tamen non mortui referentes, ſed dormientis; hos ego cum inviſiſſem non penitus pulſu deſtitutos inveni, tamen brevi morituros penitus pronunciavi; malum enim altius radices egerat, paulatim verò vivido colore faciei deficiente veſperi exanimes omnino ſepulturæ traditi ſunt.

Anno quoq; 1575. Fabriferrarii cui Joannes Maria nomen bini filii in Gabianæ villa commorantes; cum per ſex horas in thalamo cubaſſent quem pater calce dealbandum curaverat, carboneſq; accenſos indiderat, ut citius exiccarentur parietes, reſoluti ſine ſenſu & motu reperti ſunt aliquali tamen vitæ reſiduo remanente, ut ex pulſu & vivido faciei colore deprehendebatur quo paulatim extincto non niſi per multas horas delituit ita ut nulli dubium relinqueretur, ipſos apoplexia correptos concidiſſe. Quod poſtremo exemplo alio clariori confirmari libet. Alexius Chiaponus Mantuanus cum Bononiæ, Jurisperitiæ operam navaret, accenſis in thalamo carbonibus, ut frigidi

aeris

aëris inclementiam arceret, feneſtris januaq; optimè clauſis, ſtudere cœpit, paulò pòſt conſocii ad cœnam ipſum advocant, cumq; temorantem minimeque reſpondentem animadverterent, oſtio cubiculi reſerato, illum ſenſu & motu deſtitutum, in terra proſtratum, ſpuma ore madente repererunt, Medicos ſtatim advocant, qui capiti multis adhibitis præſidiis tandem candenti ferro in occipitio inuſſere, ſicque ſenſum & motum recuperare cœpit, ac tandem ſanitati reſtitutus adhuc vivit, & ſtudiis eiſdem incumbit: Hippocratiſque dictum in *aff 43. lib.2.* non ſemper veram ſententiam continere clariſſ. demonſtravit, cum inquit ſtrangulati ac diſſoluti, nondum mortui, non referuntur, quibus ſpuma circa ós fuerit. Mendacem verò *Hal. 6. practic. cap.4.* ſcribentem qui autem cum fumo fuerit ſuffocatus & diſſolutus, ſi ab ore ejus ſpuma exivetit, nulla eſt ad ejus ſalutem via ex quo fumum ignitorum carbonum cerebrum pręcipuè petere, maloque ingenti afficere apertè docuit. Non tamen negandum, nonnullos, quibus ſenſus & motus reſtitutus eſt, condenſatis vapotibus craſſis & in catarrhum verſis, & ad pleuram membranam decumbentibus, pleuritidem, vel ad fauces Anginam excitare potuiſſe, ſicque tandem patientes graviter affectos neci tradere. Hinc fortaſſe *Ioan. Matth. de Gradi in ſuo comm. in 9. Raſis.* de iis, qui fumo carbonum ſuffocati ſunt. *in cap. de Angina,* meminit, hiſtoriam recenſens, duorum famulorum cujuſdam Apotecarij, qui Mediolani ex fumo, carbonum thalamo incluſi extincti ſunt, ſententiam noſtram ſecutus eſt, Clariſſimus in re medica vir Hier. Mercurialis, *lib.3. var. lect. cap.2.* quo loco Carbones lædere nimio illorum calore, caput exiccante & condenſante tradit *Idem eodem libr. & cap.*

† Meminit etiam apoplecticorum ex fumo carbonum *Panarol. pent 1. obſ.19. add. Rhod. Cent.1. obſ. 68.* ſed quid de fumo dicam? ex ipſius vini odore obortam apoplexiam memorat *Zacut. de PP. Med. l.1. obſervat.* 10.

A CALIDIS HUMORIBUS.

OBSERVATIO I.

Apoplexiam, epilepſiam, & ſimiles capitis affectus, ex calidis potius quàm frigidis humoribus proficiſci.

CUm de medici natura, & corporis conditione, diſſerunt tum Hippocrates, tum Plato, non idem ſentire eos conſtat. Nam Hippocrates medicum firmo corporis habitu & valida conſtitutione ſanitatis eſſe vult, ut laboribus ægris impendendis ſufficiat, Plato verò eum requirit, qui ob proprii corporis imbecillitatem multorum morborum experimenta in ſe ipſo collegerit, ut morborum naturas exactius diſcernere, ac experientia propriæ calamitatis ad majorem diligentiam ægris adhibendam, excitetur. Quod ſi utriuſque ſententiam ita temperare liceat, ut eum ad medendi artem maximè idoneum cenſeamus, qui & firmum à primo ortu corpus acceperit, & nihilominus ex accidentariis cauſis varias morborum variorum moleſtias in ſeipſo expertus ſit, videor mihi aliquam ægris rectè conſulendi facultatem peculiari quodam fato meo eſſe adeptus. Quamvis enim natura ortus mei robur tantum, quantum ad medicam artem exercendam, requirebatur mihi conceſſerat, tamen factum eſt partim negligentia exactioris victus, partim intempeſtivis ſtudiis meis, ut penè in prima juventute mea in graviſſimas corporis, maxime verò capitis affectiones inciderim, quibus dum ſubinde exercitatus ſum, multarum obſervationum experientiam conquirere non difficulter potui quam ſi ad uſum ægrorum accommodem, facturus mihi operæ pretium eſſe videor. Itaq; libet dictarum obſervationum ex propriis malis collectarum, quaſdam in hoc loco ſubjicere, quibus tamen narratio propriorum malorum, ex qua obſervationes deduci poſſint, præmittenda eſt. Cum in aula Fuldana verſarer, ac pro conſuetudine ejus loci largiori diæta tum in cibis tum in potu vini ejuſque francici uterer, intermittens interim efficaciora evacuationis inſtrumenta, ejuſmodi ſunt venæ inciſio & ſcarificatio, tum etiam alui purgatio, ſolum abſtinentia, quibuſdam temporum intervallis ſuſcepta eram contentus. Itaq; tam humorum plethoram collegi, ut tandem in acceſſiones quaſdam epilepſiis lenibus non diſſimiles inciderem. Antecedebant autem has jectigationes ſeu palpitationes quædam circa tempora ac oculorum ſupercilia cum punctionibus moleſtis & extenſionibus partium internarum, ac anxietate quadam ſudores quoſdam violentos, tum in capite, tum in reliquo corpore excutiente. Quæ ſymptomata ſequuta eſt oblæſio quædam, eaq; brevis interior ſenſuum, partim ad ſomnolentiam incitans, partim ſtuporem quendam maximè in facie, cute capitis & manibus, collo ac brachiis inducens. Qui etſi remitteret paulò pòſt, tamen ejus quædam veſtigia, tum in manibus tum etiam in collo & faciei cute remanſerunt. Ac hæ acceſſiones repetebant aliquoties. Videbantur quidem mihi hæc ſymptomata mira, quod à practicis non ita expreſſè notata eſſent, & quod cùm iiſdem facultas naturalis appetendi, & concoquendi cibos rectè conſtaret, & in nulla actione vel animali vel vitali noxa aliqua adverteretur. Conſului verò medicos ſeniores me, qui mihi cephalica eaq; calida tum externis tum internis adhibenda ſuadebant, quod hæc ſymptomata ex frigidis humoribus, ex crapula collectis nata eſſe cenſerent, præſertim cum deſtillationibus, & catharris pituitoſis ſubinde obnoxium me eſſe affirmaſſem. Sed parum calida illa proficiebant. Quinimmo potius nocere & obeſſe videbantur, quod acceſſiones dictorum ſymptomatum denuò vel leviter excitarent, vel ſaltem ad eas diſpoſitionem quandam inducere videbantur. Quemadmodum & vini meracioris uſus item cibi vel calidi, vel evaporantes, vel odores calidi & graves & ſtudia intenſiora, & exercitia vehementiora repletionem conſequentia & matrimoniale debitum ſolutum, malum illud non obſcurè exaſperabant. Contra verò proderant, diæta tenuior, fuga vini meracioris, & uſus vini obligophori, vel aqua diluti, moderatio laborum ingenii, item revulſiones per ſcarificationes in ſcapulis factæ, & vacuationes alui leniores. Porro nimis frigida, neq; interius, neq; exterius conferebant. Sed torporem cutis augere videbantur. Ergo cum hæc ſymptomata levibus ex cauſis ſubinde in capite recurrerent, aliquot annis tranſactis incido tandem in febrem tertianam intermittentem, quæ poſtea in tertianam continuam, eamq; malignam, & cum vigiliis & magna virium oppreſſione conjunctam, degenerabat. Hanc tandem excepit lethargus periculoſiſſimus, aliquot dies durans, qui omnem rationis uſum mihi ademit, neq; eum præcavere potuerunt venæ ſectio epaticæ, & purgationes bilis, & clyſteres revulſorii aliquoties adhibiti. In initio verò lethargi quod emplaſtra quædam calidiora aſſiſtentes mihi impoſuiſſent, quorum vim ægrè ferre mihi videbar, * ſicuti & reliqua topica capiti admota, ea furore quodam ipſe mihi removi, de eorum noxa conquerens. Itaque per triduum ſomno veluti profundo oppreſſus, neque cibum neque potum ſumpſi, neque ad rogata reſpondi. Tandem cùm aliqua ſpes meis data eſſet levationis ipſius morbi, ſcapulis cucurbitulæ quædam, adhibita una ſcarificatione, affixæ ſunt. Quod auxilium ſequuta eſt levatio quædam capitis. Nam & loqui cœpi cum domeſticis & de rebus familiaribus cum iiſdem conferre. Verùm dum mihi defunctus, graviſſimo periculo videre mor-

morbi antecedentis: ſenſi deinceps magnos dolores in partibus ano vicinis. Quas cùm contemplati eſſent familiares, obſervant eas una cum ore ani eryſipelate phlegmonoſo eſſe occupatas. Quare factum eſt, ut os ani ita clauderetur, veluti reſte quodam conſtrictum eſſet. At verò cùm redeunte appetitu mediocrem cibi quantitatem ſumpſiſſem & alvus ſua ſponte nihil redderet, torpida reddita facultate expulſiva inteſtinorum ob ani & vicinarum partium dolores, & affectiones phlegmonoſas, ſenſi denuo ex conſtipatione illa capitis magnam gravedinem, quam tamen evacuatio alui clyſteris ope facta, mihi diſcuſſit: opus verò fuit per integri menſis ſpatium aluum mollientibus clyſteribus alternis diebus movere, quod ea ſua ſponte nihil egereret. Quod ſi diutius alui artificioſam ſolutionem distuliſſem, eam capitis ſenſi affectionem, ut jam jam paralyſis, brachiorum præſertim ſequutura videretur. Incidit & frequenter alia moleſtia. Nam cum vel ſeriis cogitationibus incumberem, vel iracundiæ motu concitarer, vel ſcripſiſſem, aut legiſſem intenſius, aut vigilaſſem diutius, aut caput aliis occaſionibus excalefeciſſem; ſtatim eam ſanguinis ferventiſſimi in capite ebullitionem animadverti, ut cucurbitularum appoſitione ad ſcapulas, & ſcarificatione, ad revellendum ſanguinis impetum ad caput, & efferveſcentiam ejusdem mitigandam, indigerem. Quinetiam topicis moderatè refrigerantibus capiti applicandis, opus habui: nam vehementer refrigerantia ſubitum ſtuporem inducere mihi viſa ſunt. Tandem acceſſit rurſum paroxyſmus febrilis moderatior tamen. Itaq; ſequenti die potionem cholagogam ſumpſi, quæ choleram rubicundiſſimam magnæ quantitatis rejecit per alvum. His omnibus ſymptomatibus ultimo ſucceſſit, hæmorrhoidum primo quidem inflatio, poſtea apertio, & earundem fluxus per intervalla temporis ſanguinem ferventem, & ſatis copioſum educens. Hunc poſtremo excepit ſanitas confirmatior, & capitis à prioris temporis moleſtiis, liberatio evidentior. Præmiſſa hac narratione variorum ſymptomatum, cum quibus conflictatus ſum, reliquum illud erit, ut ex ea obſervationes ad artem medicam utiles deducam. Quarum illa prima ſit, quod vini ejusq; fortioris uſum, potius calidi humoris, quàm frigidi & pituitoſi repletio ſequatur. Nam & ſymptomata incidentia, & eorum ſublationis modus id teſtantur. Neq; obſtat, quod pervagata ſit apud multos medicos illa opinio, quod ebrietas morbos frigidos & pituitoſos pariat, idq; inde patere, quod ebrioſi in apoplexias & epilepſias interdum etiam in convulſiones quasdam incidant: Nam hos jam dictos morbos potius ex plethora vel ex calidioribus, & ferventioribus humoribus potius proficiſci, vel inde liquet, quod potius ſanguinis revulſione, & evacuatione, quàm aliis remediis, & auxiliis cedant, & quod præſertim in epilepſia, omnium ſymptomatum ratio, humoris acris efferveſcentiam potius, quàm frigiditatem oſtendat, accedit & eo, quod & calidiorum uſu, ejuſmodi morbi plerumq; exacerbentur. Interim tamen non nego apoplexiam, & paralyſin interdum ex frigidis etiam humoribus naſci poſſe, præſertim in ſenioribus & iis qui ex naturæ conſtitutione multum pituitæ colligunt. Cæterum neq; illud etiam noſtræ ſententiæ refragatur, quod in narratione propoſiti de ſtupore incidente, à me dictum eſt. Etenim ſtuporem ab eodem calido humore vel potius vapore vellicante, ab humore tamen concitato, cerebrum proficiſci etiam poſſe, vel inde intelligitur, quod humores calidi ſua copia ſpiritus perturbantes ad præbendum ſenſum ineptos reddant, ac cerebrum excitans ſeſe ad repellendum noxia vicinarum etiam partium nervos violenter moveat, in quo motu non ſolum extenſio, ſed & conſtrictio fit, ſeoſum tum internum, tum externum hebetans, ſpirituum harmonia confuſa, ac una etiam ex illa conquaſſatione partium capitis, & veluti compreſſione colliquatio quædam aliorum humorum in capite exiſtentium fiat, cujus occaſione humores illi ad nervoſas partes propulſi obſtructionem excitent, & hebetioris ſenſus veſtigia in iis relinquant. Sed nolo hoc ad vivum reſecare, quod notum ſit, etiam epilepſias eas, quæ in acutiſſimis febribus incidunt, & ſine omni dubitatione acerrimos & ferventiſſimos humores cauſas habeant, tamen ſtuporis ſenſum habere adjunctum. Quare pergamus in proponendis obſervationibus quarum hæc ſecunda eſt, quod in morbis capitis tutiſſima ratio ſit curandi, quæ revulſionis & averſionis auxiliis inſtituitur, præſertim in magna capitis repletione. Nam excalfacientia incidentia ac diſſolventia, vel internis vel externis initio adhibita ob metum commotionis humorum, facilè vel apoplexiam excitare poſſunt. Ac ob id mirum videri poſſet, cur multi practici in morbis capitis ex humorum repletione etiam ortis digeſtivis calidis, & evaporantibus principium curæ aggrediantur, aut in iiſdem dum clyſteres parandi ſunt illis capitales (ut appellant herbas injiciant) aut vinis etiam medicatis humores præparare ſtudeant, cum hæc omnia præſertim initio, nullius uſui eſſe queant, niſi fortè utile exiſtimari debeat, caput refertum humoribus vaporibus humores perturbatè moventibus magis implere. Sed accedo ad tertiam, quæ hæc eſt, quod in lethargo calida topica minus conferant, quod is præſertim, ſi cum febre jungatur (ut fit) potius ex mixtis humoribus iiſq; ſuo modo putrentibus, quàm ex ſolis frigidis excitari ſoleat. Itaq; hic potius revellentia & vacuantia, quàm vel alterantia, vel diſcutientia fortia ex uſu erunt.

Quarta verò eſt, quod per eryſipelas exortum Cryſis, & ſolutio graviſſimorum morborum fieri poſſit, quodq; illud nullam non corporis partem occupare poſſit, ut alias latius declarabitur.

Quinta eſt, quod conſtipatio alui, vel ſola graviſſima capitis pericula invehere queat, præſertim ſi in corpore humores maligni exiſtant, qui vapores virulentos, & noxios in caput transmittant.

Sexta eſt, quod etiam in reualeſcentia in membro particulari aliqua ſanguinia repletio exiſtere poſſit, cujus ratione ſymptomata denuo nova excitari poſſint ac ob id etiam remotis morbis ſæpè ejusmodi repletiones particulares minui debere.

Septima eſt, quod ſæpè morbis finitis, tamen ex reliquiis prioris morbi recidivæ incidant, ac ob id reliquarum etiam evacuationem prudenter inſtituendam eſſe: ſiquidem vel ex faſtidio ciborum, vel ex aliis ſignis ſubeſſe quiddam, quod novum malum excitare poſſit, medicus conjiciat.

Octava eſt, quod hæmorrhoidum apertio tempeſtiva etiam diuturnos morbos, præſertim verò capitis, mitiget atq; corrigat.

Nona eſt, quod ſæpè in iis qui crebros catharros etiam pituitoſos habeant, nihilominus tamen in venis capitis ſanguinis redundantis repletionem habeant, cujus ratione accidat, ut in capite diverſos morbos à pituitæ natura ſæpè patiantur. *Oethaus, de obſervat. propriis.*

A PLETHORA ET ALVI obſtructione.

OBSERVATIO I.

Plethoram, & alui obſtructionem apoplecticam diſpoſitionem, ſæpè inducere poſſe.

Plethoram humorum, & alui obſtructionem, & inde ſequentem apoplexiam quandam inducere poſſe, ſequens hiſtoria oſtendit. Præerat Eichſtadii parochi officio vir bonus, & in ſuo munere Eccleſiaſtico diligens

ſigens Magiſter Petrus Piperanus, vir ſexagenarius. Qui etſi crapulæ non eſſet deditus, tamen erat na-turæ bonitate, ut in illa ætate, & cibos benè appeteret, & vini etiam fortioris largiorem quantitatem aſſumeret. Quod verò exercitiis careret, & nullis vacuantibus auxiliis uteretur, factum eſt, ut excrementa, & ſuperfluos multos humores colligeret, & in quandam alui obſtructionem incidere, cum quodam dolore, & gravitatis ſenſu. Urina erat ruffeſcens, & venæ ſanguine turgidæ apparebant. Clyſteres à me propoſitos æger hic rejiciebat, potum verò lenientem admittebat. Hic verò non ita multum eduxit, obſtructione nova incidente. Suadebam venæ ſectionem, ſed eam recuſabat, quod ei non aſſueviſſet. Cæterum dum ille negligit auxiliorum convenientium uſum, corpus torpidius redditur. Tandem etiam delirium incidit, idq; cum riſu levi, repente ſuccedit ſermonis uſus interceptio, quæ plurimos dies duravit, ipſo nihilominus totum corpus perpetuò jactante, ut aſſiſtentes ipſum continere ſubinde oporteret. Ac dum illa ſymptomata perſeverabāt planè nihil recepit, excepta aqua ſimplici cujus parum interdum deglutiebat. Itaq; cum illū in ſpatio novem dierum ab omni cibo & potu confortante abſtinentem, tamen nullam corporis roboris diminutionem pari adverterem, & venæ jamdum turgidæ exiſterent, Aſſiſtentibus dixi plethora ingenti ita opprimi vires, ut ad ſe æger redire non poſſit, ac ob id venæ ſectione eum indigere. Curavi itaque venam aperiri eamq; cephalicam, permiſſu aſtantium, quod cum bene ferret ac evidenter ſublevari videretur interpoſito aliquo temporis ſpatio etiam mediam in ſiniſtro brachio aperiendam curo, etiam majori levatione. Nam ſequenti die rurſum cibum ſumpſit, & quoties redditus eſt, nondum tamen loquela erat reſtituta. Cum vero deinceps purgans præbuiſſem, illudq; per vomitum multa fœtida eduxiſſet, cum uſu rationis & ſermonis uſus etiam eſt reſtitutus, & movendi corpus facultas ſenſim reddita, ſequutaq; ea ſanitas, ut rurſum ad functionis ſuæ exequutionem ſe conferret, quanquam & propria incuria & domeſticorum negligentia fiebat, ut tranſacto fere biennio in apoplexiam fortiorem rurſum incideret, & ita vitæ finem fecit. Ex hac hiſtoria primò illud depromi poteſt, quod magna plethora ita expultricem facultatem alui interdum labefactet, ut omnia excrementa retineantur, præſertim venis inteſtinis inſertis & vicinis, ac os ani circumdantibus ſanguine turgidis magnaq; humorum repletione laborantibus, unq; hac occaſione accidere, ut obſtructiones inteſtinorum & venarum meſaraicarum, ſequantur. Deinde aparet hanc conſtitutionem inferiorum membrorum facile ſuperiores partes ita aggravare ut deliria, apoplecticæ diſpoſitiones, & membrorum torpores ſequantur præſertim ſi in reliquis etiam corporis partibus multa plethora exiſtat. Inde etiam illud manifeſtum evadit, corpora plethorica diu abſq; cibo & potu incolumia perſeverare poſſe, neq; in hoc ſtatu nutricationem vel neceſſariam vel utilem exiſtere. Ut profecto graviter reprehendenda ſit plerunq; mulierculartum importuna diligentia, quæ plethoricos ægros ſingulis fere horis repetita ciborum oblatione infarciunt, non ſolum morborum diſcuſſionem impedientes, ſed plerumque ægros ad ſuffocatoinem, ex immoderata ſanguinis copia effectam, ſtultè perducentes. Quinetiam ex dictis illud liquet, etiam progreſſo jam longius morbo, utiliter ſanguinem minui. Si verò conſtent, & oppreſſæ vires multitudine ſanguinis aut humorum eſſe videantur. Non addam hoc quod ex eadem hac hiſtoria etiam clarum fit, apoplexias & torpores mentis non ſemper à phlegmate, ſed ſæpe etiam à boni ſanguinis copia poſſe excitari. *Idem lib. obſ. propriarum.*

† Ex ſuppreſſâ Hæmorrhagiâ conſuetâ obortam apoplexiam notat *Hildan. Cent. 3. Obſervat. 11. fol.* 355.

AB EXTERNIS.

OBSERVATIO I.

Lunæ radiis expoſiti ſub ſomnum ſiderationem incurrunt.

VIdimus quosdam, dum in Creta eſſemus, qui nocte lunæ radiis expoſiti dormiere, mane ſideratis membris debilitati ex ſomno reſurrexere. Tanta eſt in familiariſſimo ſidere violentia, ſiccitatis vapore ſerio ardente: arbores etiam ſiderationem patiuntur ſimili vitæ in utroq; moleſtia. *Alex. Benedict. lib. 1. c. 33. de cur. morb.*

Si quis diu ſub luna ſomno ſe dederit; ægrè excitatur, & proximus fit inſano, pondere preſſus humoris: qui in omne ejus corpus diffuſus atq; diſperſus eſt proprietate lunari, quæ ut corpus infundat, omnes ejus aperit & laxat meatus. Hinc eſt quod Diana, quæ luna eſt ἄρτεμις dicitur, quaſi ἀερότεμις, hoc eſt aerem ſecans. *Macrobius Saturnal lib. 7. c. 16.*

OBSERVATIO II.

Fulmine attoniti ſervati quidam, quidam mortui.

ATtonitos fulmine patrem & filium vidimus quorum corpus & mens ſtupore quodam tenebantur, adeo ut diſſolutione nervorum, quàm Græci ἀποπληξίαν vocant, affici eos crederem. Cumq; ad ſeptimum uſq; diem fere abſq; cibo & potu, quia etiam muti & ſine ſenſu vitam miſeram traherent, ex vena demum, quam Medici nigram vocant, ſanguis emittitur, alvus ducitur, corpus plurimis frictionibus diſtringitur, ac tenuiſſimis interim cibis utcunq; alitur, donec paulatim refecti, ad priſtinam ſanitatem reverſi ſunt. *Benivenius, c. 13. de abditis.*

Inter magna prodigia habitum eſt fulmine tangi nec interire, ut nos vidimus in Joan Maria Cardano, Breſma cognomine; qui à ſupercilio ictus uſque ad pollicem cum jacuiſſet ternis horis ut mortuus, & revixit & ſupervixit. Id accidiſſe in agro Trebulano uxori Romani civis Pharrano & C. Attilio Cos. inter prodigia relatum *à Julio obſequente*. Sed & inter mira referunt, Mithridatem illum, qui tot bella cum Romanis geſſit bis ſenſiſſe vim fulminis citra injuriam, primum cum infans eſſet cunis exuſtis, ipſo etiam leviter in fronte læſo ita ut cicatricem tegerent capilli poſt dormientis ingreſſum cubile pendentem pectoraſſe ſagittam. *Joannes Baptiſt. Cardan. libel. de fulgure, c. 2.*

Mirum quoque eſt id quod Scopeliano, pontificis Aſiæ filio atq; oratori accidit: nam cum in cunabulis eſſet à fulmine occiſo fratre qui una cum illo natus erat ipſe evaſit omnino incolumis atq; per maximos labores ad extremam etiam pervenit ſenectutem. Sunt fulgurum varia decreta & multo certiora miracula. Referunt enim in Lemno inſula ubi inſulæ cornu dividitur, octo meſſores ſub quercu cœnantes, à fulmine percuſſos atq; exanimatos manſiſſe ſub ea ſpecie qua diſcubuerant, ut unus comedere videretur, alter ori poculum manu admovere, alius bibere. Cumq; nigri omnes eſſent imaginem ſtatuarum totidem repreſentabant. Tantum in his fulminis vis potuit, tam parum in illo. *Cardan. de varietate lib. 8. c. 43.*

Nonnullos vidimus ſideratos & mortuos, unam tantum mulierem videre licuit ad hæc uſq; tempora ſideratam & fulmine tactam, quam curavimus & ſanitati reſtituta eſt. Secundus tamen agitur annus & adhuc in lecto moratur. Soror Lucida in D. Claræ cœnobio Ferrariæ initiato tamen à ſtupore mentis libera evaſit, hi Latine dici poſſunt fulmine tacti, fulmine percuſſi, de cœlo tacti unde & Virgilius.

De cœlo tactas memini prædicere quercus.

Celſus lib. 3. c. 27. hos vocat attonitos, dicitque attonitos raro videmus quorum & corpus & mens ſtupet, ſic inter-

interdum ictu fulminis, interdum morbo ἀποπληξίαν huoc Græci appellant, ut ex Celſo colligi poſſit, fulminis ictum & corporis mentis ſtuporem inducere, & ſiderari ipſi mentis & corporis ſtuporem habent, tamen ictus una in parte videtur. Judicandum eſt de talibus βλητοῖς. i. ſideratis Hippocratem loqui qui una parte percutiuntur, & cito obeunt, veſtigiumque remanet.

Ruſticos vidimus univerſim combuſtos ex ictu, nec locus ictus diſcerni poterat.

Puellam vidimus in qua nullum ictus veſtigium apparebat circa dorſum duo tantum erant ſigna, à ſummo ad imum pertracta, quæ à pyragra caudenti facta videbantur intus nihil erat incommodi præterquam in una pulmonis penula, in cujos fine exuſtio quædam videbatur. Celſus ſideratis opem fert, tamen qui vere tacti ſunt fulmine, cutari noo poſſunt ſed obeunt. *Braſſavola comment. ad lib. 1. Hippoc. de Rat. Vict. in Morb. Acut.*

Fulmen omnia animalia præter hominem ſolo contactu occidit, hominem vero vix unquam evadere licet. Evaſit tamen Joannes Maria Cardanus & ſupervixit raro miraculo. *Cardan. lib. 2. de ſubtilitate.*

Utriusq; eventi babemus nos exempla pene inoumerabilia, quæ noſtris oculis perſpecta ſunt. Nam & ſolo afflatu aliquot extinctos vidimus in quibus nulla uſquam ictus veſtigia apparebant: & plures ſuperſtites ſine miraculo etiam nunc ſalutamus, virgines, maritatas, milites, ſacrificos, bubulcos, campanarum quæ adverſus fulmina pulſantur, ventilatores. Quorum maximæ parti ad incommoda quæ obvenerant vel ex ictu vel ex afflictatione aut ex uſtione medicas manus juſſu noſtro miniſtri adhibuere.

Bubulcum in Taurinis percontati ſumus, qoo haberet authore auriculam perſoratam (pertuderat eum fulmen tenuiſſima trajectione) at ille amens atq; attonitus, nunquam rectè aut ſapere aut loqui poſtea valuit. Qui igitur Pliniana verba mutuatus eſſes, longe commodius ejus quoq, verba deſcripſiſſes, quam obſtreperes tuis. Sic enim ille. Unum animal hominem non ſemper extinguit: cætera illico. Quamquam ne hoc quidem verum eſt. Intacto enim equo ac ſuperſtite inſidentem interfecit, in Taurinorum agro ad vicum Cereſolam: qui ſeſe ſub arbore contuliſſet. *Scaliger. Exercitat. 13 ad ſubtilitat. Card.*

Hier. Fracaſtorei mater, dum Hieron ipſum etiamnum inſantem in olnis geſtat, fulmine tacta, periit, infante illæſo: futuræ gloriæ noo obſcuro præſagio: *Auctor vita.*

Anno 81. Veſontione; ſive Byzantii Sequanorum: cum campanarii (ut vocant) in feſto aſſumptionis B.M. Virginis, in templu D. Jo. Baptiſtæ, contra tempeſtatem campanas pulſarent, quidam ex illis fulmine petitus, interiit, qui habitabat in vico S. Quintini. Totum vero ejus corpus inſpectum, ſine ullo vulnere, & pellis integra comparuit: eo excepto, quod collum nonnihil denigratum, & collare induſii ſciſſum fuit. Ejus itaq; corpore à Medicis aperto, præcipua viſcera, cor, hepar, & lien deſiderata ſunt, reliquis minutioribus inteſtinis ſideratis. Iis, qui ipſi adſuetant, pedes ambuſti tantum fuere. *Acroma Joan. Guberti, Nobilis Burgundionis Palmenſis.*

Habes hanc hiſtoriam, clariſſimè Schencki, utcumque à me deſcriptam, quantum ſcilicet, juvenis ille commeminiſſe potuit, quam uti boni conſulas, te etiam atq; etiam rogo. *Joannes Jacobus Beurerus, S.C. Majeſt. Hiſtoricus & interpres Græcus, Profeſſor Hiſtoriæ & Græcæ literaturæ in Archigymnaſio Friburgenſi Briſgoiæ.*

Observatio III.

Ex horrendo terræ motu attonitio mentis emotio & veſania inducta.

AUdi rem atrocem & annalibus memorandam, quæ in urbe noſtra ob terrificum terræ tremorem, ouperrime accidit, municipi meo viro alioqui probo, & opulento, cui Eulco nomen, Argelatoque cognomen, bic cum ex illo diro ac perterricrepo fragore factus eſſet, ut ajunt, attonitus, menteq; alienata, nam limphatiros, ſimileſq; furentibus fieri ab hoc malo, Seneca locupletiſſimus teſtis affirmat, cœpit deſipere, cum diſpendio ſanitatis, qui morbus lenſim gliſcens implicituſq; viſceribus, adeo hominem dementavit, & in tantum impulit furorem, ut die Paſchalis ſolemoitatis ſacroſancto, cultro ſibi gulam ſecare tentaverit, moxque confeſtim ſeſe ex ſuperiore ædium parte in inferiora præcipitaverit, ex quo præcipitio mors eſt ſecuta. Pavor itaque egit hominem in veſaniam, veſania in furorem, furor in mortem, niſi lubeat magis credere id Biothanatæ mortis genus, ex malevola ſiderum radiatione contigiſſe, nam ſi Mars & Sol diametra ſe radiatione aſpexerint, in cootrariis conſtituti locis, longa ſe invicem radiorum poteſtate pulſaverint, iſta in genitura conjunctio homines *ut docet Firmicus Maternus*, ex altis dejectos locis miſera laceratione præcipitat: aut ex aliis dejectis locis, grave neſcientibus periculum ſemper affertur. *Beroaldus libell. de terræ motu.*

Observatio IV.

Ictu bombardæ exandito puer apoplexia mortuus.

INfans Beoepeſantis, ab ictu bombardæ exandito: totus contremuit, & turbatus fuit: ſequenti oocte lac non ſuxit, flebat & irreqoietus permanſit: ſeqoenti die à prandio, apoplexia correptus fuit. Nam univerſum ejus corpuſculum tremebat, labia torquebantur, & oculi ita elevabantur, ut foras exire viderentur. Cæterùm pulſus huic frequens, celer ac languidns erat, præcipue dextri lateris. Nam univerſum ſiniſtrum latus illico paralyſi correptum fuit, & arteriæ ſuis motibus deſtitutæ. Porro à præſagio facto, qnod puer hic iotra paucas horas moriturus eſſet, poſt rutam ad ejus nares admotam & oleum vulpinum nucæ applicitum, & ſanguinem per tibiarum ſcarificationem extractum, & cauterium prope nucham applicitum, tertia hora noctis obiit. Non eſt mirari, ſi ab ictu bombardæ morbus dictus ex quo mors ſubſecuta fuit, ortum traxerit, cum perterrita natura ſpiritus animales ad cerebrum tanquam ad arcem defendendam retraxit, cum quibus ſanguinem plurimum ſecum quoq; duxit, ad quem meatuum coarctatio ſecuta eſt, & conſequenter apoplexia, & paralyſis, morbi pernicioſi ſunt orti, conſequenter hic eſt addncere ea quæ à *Galeno lib. de theriaca ad Piſonem* traduntur. Mnlier utero gerens, ſolo tonitruo exaudito, & horribili qnodam ſpectaculo viſo, iofantem abortivit. *Luſitanus, curat. 22. Cent. 3.* Adde *Camerar. Syllog. Memorabil. Centur. 13 part. 44.*

Observatio V.

Alapa quidam, alius pugno in faciem incuſſo ſtatim apoplexia correpti, & mortui.

EXorta inter duos juvenes lite, cum alter alterum extento brachio, alapa percuſſiſſet, in morbum ſtatim quem ἀποπληξίαν Græci vocant, reſolutus vapulans, paucis autem horis jugulatns interiit. Quare coovocatis medicis (in vinculis enim detinebatur reus) quæſitum eſt de cauſa mortis ipſius. Verum aliis in ictum ipſum, quo materiam commotam fuiſſe putarent: aliis in humidiorem locum, quo diutius obdormierat: nonnullis etiam in lautiorem victum & potum pleniorem, quo dum vixit eſt uſus, hujuſmodi mali cauſam referentibus, indiſcuſſum apud præſidem remanſit judicium. *Benevenius cap. 110.*

Quen-

Quendam accepi pugno in faciem illiſo, mox concidiſſe in pago, cui *la Voulte* nomen eſt. *Valleriola lib. 3. enarrat. 8.*

Vidimus quendam pugno in facie percuſſum ſtatim apoplecticum concidiſſe. *Horat. Augn. lib. 9. epiſt. 2.* Simile quid recenſet etiam *Hildan. Cent. 5. Obſ. 85. & Cent. 6. obſ. 11.* Sed ex ictu capitis inductam Apoplexiam notat *Fontan. Diſcurſ. 6.* ex capitis rima *Tulpius l. 1. c. 6.* ex cerebri concuſſione *Horſt. l. 2. obſ. 5.* ex jactu teli ſupra caput *Foreſt. l. 10. obſ. 79.*

CAVSARVM DISTINCTIO.

Observatio I.

Diſcrepantium apoplexiæ cauſarum, diſtinctio notabilis.

De cauſa apoplexiæ non eadem omnium eſt conſenſio. Putant enim plerique ex craſſiore frigidioreque pituita hanc ſemper gigni, nunquam verò à ſanguine, aut melancholico humore. *Hippr.* tamen cujus ſententiæ experimenta conſentiunt, neque hunc neq; illum humorem abſolutè cauſam ſtatuit, ſed omnem craſſiorem ſuccum, ſive ſit pituita ſive humor melancholicus, ſive craſſus ſanguis, aut multus, aut concretus, & grumoſus. *In libello de flatib.* addit flatus intercipientes vaſa: aliquando abſceſſum vel tumorem præter naturam: & vinum commovēs materiam in cerebrum vel vinum ipſum replens. Rariſſima cauſa eſt fulmen, unde tamen attoniti, & ſyderati veteribus dicti apoplectici, quod fulmen ſidus eſſe crederent. Addit etiam *Galen. de differ. Morb.* ab externo & vehementiſſimo frigore apoplexiæ quippiam ſimile concitari, ita ut ſymptomatis à materiali non diſtet, quamquam eam affectionem catalepſim potius dicerem, in qua partes ſolidæ refrigerantur, humores in venis concreſcunt, & ſpiritus præ ſiccitate immobiles redduntur. Melancholicus ergo humor, cui cum pituita craſſities communis eſt, ſi cerebri ſubſtantiam imbuat, melancholiam morbum, aſſatus, acria, & malignam quandam qualitatem contrahens, maniam concitat: ſin verò cerebri ventres obſtruat, apoplexias & epilepſias invehit, ut ſcribit *Hippocrates ſecundo de morbis: & in aphoriſmis.* Verè & Autumno in declinante ætate à quadrageſimo ad ſexageſimum (cui atra bilis familiaris eſt, ut ſenioribus pituita) apoplexias fieri docet: Morbus melancholicus (*inquit 6. aphoriſm. 56. 57.*) per hæc tempora ſuſpecta ἀποσκήψιες (humorum videlicet tranſpoſitiones, aut decubitus) vel apoplexiam corporis, vel convulſionē, vel maniam, vel cœcitatem denunciant. Et ſequente aphoriſmo, non omnem apoplexiam, ſed eam ſolum, quæ (interprete Galeno) ex ſola atra bile ortum habet, in dicta ætate fieri ſubjicit. De ſanguine multo vel craſſiore, & plenitudine in vaſis, dubium non eſt, quoties carotidas & arterias intercipit: quæ contexunt retiformem plexum: qualis apoplexia à frigida ſyncope parum diſtat, & quarto de victus ratione in acutis (nonnullo falſo interpretantur catalepſim) deſcribitur. Calor enim nativus cum ſpiritu in illa plenitudine ſuffocatur, quia difflari non poteſt, ut & in crapula, fitque τῶν ἀγγείων ἀπόληψις, venarum interceptio. Nam cum ſupra modum oppletæ fuerint, premi virtutem, gravarique eſt neceſſe, unde extinctionis nativi caloris periculum. & propter multitudinem atque copiam ſuffocatio ei ſimilis, qua omnes apoplectici laborant. In quo à ſyncope frigida maximè differt, quod in hac diſſipentur ſpiritus, aut ad cor contrahantur. Hic enim per naturales ductus intro foras aut contra, ferri non poſſunt, ut ante proindeque torpent ac refrigerantur, ſanguiſque coaleſcit, & concreſcit, ut in mortuo corpore, non à vehementi frigore aut ſiccitate, ut in catalepticis, ſed ſuffocato calore, & intercepto ſpiritu, quo liquidus erat [illegible] ſimilis, ut cum fuſum metallum ab igne remotum, licet adhuc calens, cogitur. Ob eamque cauſam quam plurimis horum hæc (*ait Hippocr. 4. acut.*) accedunt, faciei rubor à ſanguinis copia, oculorum immobilitas, & veluti quidam functionem torpor, læſo nervorum principio: manuum porrectiones & ſtridores dentium, propter vitiatam motionem convulſionemq; conjunctam: extimarum partium refrigeratio, oppreſſo calore ab humorum copia: denique ſpirituum in venis interceptiones impedito tranſitu. Quod autem *Galenus 2. de dog. Plat. & Hippoc.* negare videtur carotidum, & jugularium venarum ſectione vel compreſſione (idem judicium de obſtructione) apoplexiam fieri, intelligere oportet ſtatim, quod accidere oportebat, ſi juxta Peripateticos animalis vis à corde per arterias cerebro, & corpori influeret. Poſt aliquot enim horas vim animalem exolvi & animal mori, non ſolum ibidem fatetur, ſed & alibi ſæpè. Spiritus enim animalis vitali, ex quo fit, in carotidibus intercepto, externo aëre recreatus aliquandiu ad motum, & ſenſum ſatis eſſe poteſt. Ubi verò diſſipari & contabeſcere incipit, alterius (ut corpus alimenti) penuria, veluti carus quidam hominem invadit, ablato jam omni ſenſu ac motu præter reſpirationem, qua tandem læſa & perturbata apoplexia conſtituitur. *Galenus* ſimiles ex ſanguine apoplexias intelligere videtur, cum præter pituitam ventriculos cerebri opplentem alteram apoplexiæ cauſam (*6. aphor. 42.*) ſcribit eſſe φλεγμονώδη διάθεσιν, in ipſo cerebro conſiſtentem *Iacotius Comment. 1. ad aphoriſm. 3. lib. 7. Sect. 2. Coac. Hippocr.*

APOPLEXIA IN PARALYSIM definens.

Observatio I.

Mulier febricitans, apoplexia correpta, quæ in ſiniſtri lateris reſolutionem ceſſavit, dextro latere convulſionibus cum febre afflicto.

Conſultatuti peregimus, Saracenus, Fauherius, Maupea, Ruſticus Philippus, & Ego, pro uxore Itali ægrotante à duobus menſibus. Primo correpta apoplexia, quæ ad tertium fere diem duravit, poſtea in paralyſim incidit totius lateris ſiniſtri. Deinde quum milius habere inciperet incidit convulſionem alterius lateris violentam, & diu perſeverandem, cum febre, qua etiam laboraverat dum eſſet apoplectica; Mulier erat accedens ad quadrageſimum annum lactans, inordinatè, aquam biberat, multos fructus comederat, natura admodum melancholica, obnoxia hemicraniæ: quæ paucis annis per biennium quartana laborarat. Mens conſtabat extra epilepſiæ paroxyſmum. *Ioan Bauhinus de obſervat. propriis.*

Observatio II.

Apoplexia in paralyſim deſinentes.

Anno 1554. cum apophthegmatum meorum editionem jam ad prælum pararem, egreſſus muſæum, 21. die Decembris dira paralyſis corripuit. Quo ſenſim in terram dimiſſus, uno momento, non tantum vocem, ſed dextram, totumque ejus ſenſum & motum à capite, uſque ad calcem (ſolo viſu ac auditu exceptis) adeo amiſi, ut nec verbum unum proferre, ad 12. dies, nec pedibus inſiſtere, nec digitum unum ad tres integros menſes, lecto infixus, movere potuerim. Videbantur membra non in ligna, ſed in lapides duriſſimos converſa eſſe, dum ſanguis læſæ partis ex humorum frigiditate, & nervorum meatuumque obſtructione adeo gelidus, ac induratus, ut nec fricationibus, nec fomentis, nec aliis mediis quibuſcumque caleſieri vix tandem potuerint. Amiſi tunc (dictu mirum) humoribus à capite per cerebrum defluentibus à adeo omnem

omnem memoriam, ut orationis Dominicæ verba, literarumque omnium notæ penitus exciderint (id quod olim Meſſalæ Coruino ex morbi etiam improbitate contigit, quemadmodum etiam Franciſco Barbaro, ac Georgio Trapezuntio, qui inter Latinos Græcè loquentes ſenio jam confecti in profundam Græcè linguæ oblivionem incidere, ut graviſſimi authores teſtantur.) Meæ autem calamitatis teſtes ſunt, amiciſſimi mei, qui me animo quidem ac ratione ſaluum, ſed tantum nutu loquentem non intelligentes, literis alphabetico ordine in tabula creta depictis admonebant, ut dicturus ſiniſtræ manus indicio, literas ſuo ordine oſtenderem, ut ſic ex literis ſyllabas, ex ſyllabis voces integras facientes, inde animi mei cogitata, utcumque tantum elicerent: ſed Chyronium vulnus ac immedicabile malum videbatur. Quo factum eſt, ut non ipſe modo, ſed omnes morbi atrociſſimi ſpectatores, de vita mea deſperarent. Verùm Deus miſericors, cujus virtus infirmitate noſtra perficitur, aſſiduas meas ac luæ Eccleſiæ pro me preces exaudiens, D. Wilhelmi Gratoroli Bergomatis, inſignis medici operâ, majori ex parte reſtituit. Si quid igitur ex ea vitæ parte, quæ adhuc reſidua mihi eſt, muſis aut obelo dignum à me acceperis, Deo potiſſimum optimo maximo, ac inde Gratorolo medico aſcribas velim. *Lycoſthenes lib. Prodigior.*

Leviter ætate noſtra tactus fuit in foro Iulio Antonius Fereus ex Patricia gente, diutiuſque reſolutis quibuſdam membris vixit. *Benedictus lib. 1. cap. 34. de curand. morb.* Sic apoplexiam non fortem in Hemiplegiam lateris dextri deſinentem memorat *Loſchius obſ. lib. 2. fol. 163. & 169.* eandem cum paralyſi & memoriâ imminutâ obſervavit *Poterius Cent. 2. Curat. 95. fol. 97.* Confer etiam *Piſo obſ. 21. & 22.*

Observatio III.

Apoplexia quædam rara.

APoplexiam non fortem quandoque vidi, quæ ſiniſtram capitis partem cum invaliſſet, ſimul etiam digitos dextræ manus & dextri quoque pedis corripuit. *Thaddæus Dunus lib. 2. cap. 4. de miſſ. ſanguinis.* Adde *Marcell. Donat, Hiſtor. lib. 2. Edit. Horſt. fol. 167.* ubi admirandas recenſet apoplexias.

Observatio IV.

Apoplexiæ & epilepſiæ diſcrimen.

EPilepſia differt ab apoplexia hac ratione. Nam in hac non tantum ventriculi, verum etiam corpus afficitur cerebri. Deinde ſemel & una vice replentur cerebri ſinus apoplexia, non ita tardè ut in epilepſia. *Eraſtus parte quarta, diſpoſitio. adverſus Paracelſum.*

Licet apoplexia & epilepſia ab eadem cauſa videantur excitari, ea tamen non eſt eadem, ſed in modo differt. Nam humor craſſus in epilepſia non perfectè obſtruit ventriculos: in apoplexia perfectè obſtruit; quod ſi addas in apoplexia plures ventriculos obſtrui, quàm in epilepſia, hoc etiam non parvi refert. Illud etiam potes addere, in epilepſia affici tantum cerebri ventriculos, in apoplexia etiam corpus cerebri: quare cum modus cauſæ diverſus ſit, diverſi ſunt morbi, quod ex diverſitate ſymptomatum patet. *Comes Montanus, lib. 3. cap. 31. de Morbis.* Quomodo autem diſtinguatur à ſomno profundo Ebrioſorum docet *ab Heer Obſ. 19.*

PROGNOSTICUM FUNESTUM.

Observatio I.

In magnis capitis morbis, apoplexia ſcilicet, convulſione, &c. urina vinoſa, cruenta, mortis argumentum.

VIdimus certè aliquando in gravioribus capitis morbis, ut apoplexia & convulſione, cruentam urinam & vinoſam certiſſimo imminentis mortis ſigno, de quibus omnibus dictum eſt in librum hujus operis de urinis, quem ante hunc expoſuimus. *Iacotius Comment. ad aph. 29. lib. 1. Coac. Hippoc.*

Observatio II.

Aliquando levis apoplexia utero geſtantes infeſtat.

MUlieribus quibuſdam, quo tempore fœtus in utero animatur atque movetur, ut 40. die & in fœminis 3. aut 4. menſe fiunt apoplexiæ leves, ut in Domina Ezelin à nobis eſt obſervatum. *Scholtzgraphi Comment. ad cap. 6. lib. 1. Hollerii de morb. int.*

CURATIO.

Observatio I.

Ab apoplexia curati nonnulli.

COncludimus forti apoplexiæ remedia non eſſe adhibenda, cum ſuapte natura exitialis ſit. Hipp. authore, ſed ſi ita debilis, licet ſolutu neque facilis ſit, opportunis tamen auxiliis adhibitis forte curari poterit, Galeno teſte: quemadmodum & nos non ſemel curavimus, potiſſimum in illuſtri Fabritio Maramaldo, qui bis, diverſis tamen temporibus ab ea correptus, opportunis remediis adhibitis, Deo favente, liber evaſit. Nec non & illuſtris Chriſoſtoma de Aquino Roborum comes, quæ cum annos ageret ferè ſexaginta, in apoplexiam incidens, remediis confeſtim adhibitis, ab ea liberata, principeſque primo functiones recuperavit, deinceps cum in ſiniſtri lateris reſolutionem finita eſſet apoplexia, ſenſum primo cum brachii tum cruris, & motum deinde, cruris antea, & demum brachii non longo poſt tempore, adepta eſt. Qua de re levis apoplexiæ curatio non prætermittenda erit, & cum ea quoque magna & acuta ſit affectio, potius à præſidiorum quam à victus ratione ejus curatio auſpicanda eſſet, quemadmodum mos eſt pleriſque artis medicæ authoribus. *Altomaris cap. 19. de medend. hum. corp. malis.*

Fortiſſima apoplexia correpta fuit honeſti civis uxor, cum ad 48. ætatis annum perveniſſet. Habitu erat corporis εὐόγκῳ ac carnoſo, temperamento calido & mediocriter humido, ſanguinis redundantiam atteſtante. Concidit ſubito: ſeniores Medici vocati nihil ſpeî ſupereſſe iudicabant, tandem 14, aut 16. ab invaſione horis vocatus acceſſi, tum temporis adhuc juvenis medicus: obſervavi graviſſimam cum difficili admodum reſpiratione apoplexin: pulſum fortem & magnum, tentandam eſſe curationem exiſtimavi. Itaque ſanguis illo die bis, & quidem ſatis copioſus detractus, ſemel è brachio dextro, deinde ex pede: enemata quoque hoc ipſo die ſatis acria duo injecta, deinde continuis diebus ſingula: adhibita & localia quædam. Ita tandem octavo aut nono die ſuos domeſticos cognoſcere cœpit, & nonnihil balbutire, poſtea purgantibus medicamentis per os exhibitis: deinde & πταρμικοῖς, apophlegmatiſmis, aliiſque ſimilibus uſa meliuſculè habuit: eam eouſque perduci non potuit, ut mentis ac ſenſuum integre compos fieret, aut pedibus conſiſteret. Manſit reliquo tempore impotens: ſedebat ac geſtabatur in ſedili, ita tamen aliquot annis ſupervixit. *Dodonæus, Obſ. Medicinal. cap. 8.*

Eos, qui debili aut exigua apoplexia occupantur, in vita ſervare haud eſt difficile: ſed ita curare, ut nulla labes relinquatur, hoc opus, hic labor. Multos certe enumerare poſſemus à levi apoplexia reſtitutos: & nonnullos ita reſtitutos, ut nulla in ipſis præcedentis morbi manifeſta veſtigia relicta ſint, ſed tamen alicujus partis ſtupor aliquis, vel linguæ aliquod impedimentum remanſit: quod ſubinde tam exiguum,

ut in ſolo cantu deprehendi potuerit. Nihil autem conſultius in hoc morbo, quàm confeſtim ſanguinem mittere, etiamſi corporis temperies frigidior, & morbi cauſa pituitoſa videatur, ſi modò vires ferant: Nequit enim citius à ſuperfluis humoribus exonerari cerebrum, quàm per ſanguinis detractionem: & humores cerebrum occupantes abſque ſanguine permixto non ſunt. Niſi in valde ſenibus, quibus & vires imbecillæ & pituita copioſior quam aliis. *Idem in annot. ad cap. citatum.*

Observatio II.

Apoplecticus ſine paralyſi reſtitutus.

NOs, multis præſentibus, Procuratorem Regium Arelatenſem jejunum derepente ſenſu motuque privatum, cum magno ſtertore & violenta reſpiratione, reſtitutum vidimus ſine paralyſi aut alia noxa. *Jacotius Comment. 1. ad lib. 7. ſect. 2. Coac. Hipp.*

Observatio III.

Potio, qua Apoplecticus 20. horis decumbens revocatus eſt.

AQua deſtillata à nucibus moſchatis, auribus, palato, naribus ebibita, omnium eſt remediorum accommodatiſſimum. Quod ſi fiat cum aqua vitæ deſtillatio, multò erit efficacior. Hoc præſidium Senectenſem Epiſcopum, horas jam viginti jacentem, excitavit. *Hollerius de curand. morb. lib. 1. cap. 7.*

Observatio IV.

Cucurbitularum in apoplexia vis mira.

RAſis inquit lib. 3. *aphoriſmorum*: Apoplexia accidit Regi Hamech filio Halt, & in principio curam convenientem non habuit, ſed dimiſerunt eum, ſicut erat, & nullus ex ejus magiſtris ei aliud precepit fieri, niſi inungi corpus odoriferis & ſuffumigari. Quod ſufficiens ei non credidi, ſed feci ventoſam collo ejus apponi, & velociter ab illa ægritudine exivit, & eſt res in qua conſidentia eſſe debet.

Petrus Apponenſis in complemento Meſues: Scito, inquit, debes, quod mundificato corpore, ſi occurrat adminiſtratio ventoſarum poſt ſiniſtram ſpatulam, eſt res faciens te ſecurum à morte, & quando res jam poſita eſt in deſperatione, in omni cordis paſſione eſt medicamẽ fidele, virtutem facit liberam, & ſpiritus reſpirationem, ſi Deo placebit, & ſubvenit ægritudinibus diverſis. Et paulò poſt. Si catharrus cum impetu deſcendat, ut homo ex eo fluxu videatur ſuffocari, confeſtim fiant ligaturæ fortes apud axillas in ſuperiori parte adjutorii, & ponantur ventoſæ magnæ multum ignitæ ad ſpatulas, & item una mediocris bene ignita ſupra commiſſuram ſagittalem, & eſt ſecretum admirabile, ſervans hominem à ſubita morte: & his factis, fricetur palatum & colatorium cum caſtorio diſſoluto in aceto ſcyllitico, aut cum theriaca veteri. *Jaſon. cap. 17. de curand. morb. cerebri.*

Ferunt Hieronymum Fracaſtorium dum langueret, cognito fatali morbo, poſt multas amicas ſibi herbas in olfactum balbutiente lingua efflagitatas, amiſſo penitus ſermonis uſu, manu ſæpius in verticem exporrecta, iis qui aderant innuere voluiſſe, ut celeriter cucurbitula affecto & laboranti cerebro, quo ille, peropportuno remedio ſe Deo dicatam Veronæ virginem curaſſe adhuc meminerat, ſubvenirent: ſed re nequaquam intellecta cum alii alia adhibenda tum eſſe remedia prædicarent, fruſtra expectato remedio, leniter ſub noctem expiraſſe. *Hæc ex vita Fracaſtorii.*

Miram cucurbitularum vim in apoplexia confirmat quoque *Camerar. Syllog. Memorabil. Cent. 16. p. 50. add. Zacut. de PP. Med. lib. 1. obſ. 31.*

MORTUI.

Observatio I.

Tempeſtiva venæſectione neglecta mortuus apoplecticus.

REferam paucis hiſtoriam unam. In graviſſimam apoplexiam ſenex quinquagenarius incidit. Ubi vocatus ad eum fuiſſem, hominem ſanguine pleniſſimum comperi, boni habitus: ſanguinem detrahi juſſi: Ibi cœperunt mulierculæ, familiaresque & amici diu ſecum ipſi muſſitare. Rogati quos miſcerent inter ſe ſermones: vires eſſe proſtratas dixerunt, ſanguinis miſſionem in aliud tempus differendam. Ego mortem præ foribus eſſe prædixi, & abii: ille poſt horas duas mortuus eſt. Bene autem mecum actum eſt, quod non obtemperarint, nam ſi poſt ſanguinis detractionem mortuus nihilominus fuiſſet, me illum jugulaſſe fortaſſe dixiſſent. *Thaddæus Dunus, lib. 2. cap. 5. de miſſ. ſanguinis.*

Observatio II.

Intempeſtiva venæſectione mortuus apoplecticus.

MUlier quædam Hebræa, cùm continuos quadraginta dies integros, Hebræorum more jejunaret, inde debilis facta eſt. Cæterum, cùm poſtea mali ſucci cibariis veſceretur, multum humorem pituitoſum exaggeravit: ex quo cerebri cavitates occluſæ ſunt, & obſtructiones factæ, ad quas privatio ſenſus ac motus ſecuta eſt: pro quibus recuperandis & obſtructione levanda multa illico facta ſunt, & ad cauterium usque commiſſura coronali perventum eſt, cujus loco, primò caput optimè raſum, aqua vitæ, vel oleo de ſaxo petroleo dicto, illinebatur, & ignita candela accendebatur: quibus remediis mulier hæc ad ſe aliquantulum rediit. Sed medicus inſcius ad eam juvandum præſens, ex brachii ſecta vena, ſanguinis ℥8 vel 10. extraxit, unde mors certa conſecutura brevi ſupervenit: non ſine doctorum hominum injuria & filiorum hominis jactura. *Luſitanus Curat. 23. Cent. 4.*

De præparatione ad venæſectionem in metu apoplexiæ vid. *Joq. Philipp. Brendel. Conſ. 20. pag. 75.*

Observatio III.

Apoplexia ſubito interfectorum hiſtoria.

NOs aliquando vidimus, qui ſtatim cùm correpti ſunt obiere, ut nuper contigit Bartholomæo Ratiocinatori, qui ferè me præſente in apoplexiam decidit, & illico omnia vitæ indicia abiere, & mortuus eſt. Idem anno ſuperiore evenit intimæ cubiculariæ illuſtriſſimæ Ducis noſtræ. Hæ fuere fortiſſimæ apoplexiæ. *Braſſavolus Comment. ad aph. 42. lib. 2. Hipp.*

Prætorem novi, qui amiculos aliquot in cœnam convocaverat quos inter & medicus accumbebat. Cùm jam epulatio ferveret, & cuique ſtrenua res eſſet cum hilarioribus poculis. Sympoſiarches anaticulæ alam præminiſtrans ipſius latus claudenti, derepentè apoplexia corripitur. Id eſt, quod parœmia nobis ſuggerit: inter os & offam multa contingunt. Hic protinus admirabilis metamorphoſis, pro gaudio planctus, pro riſu fletus, pro tripudiis trepidæ curſitationes. Medicus moribundo laturus opem, pennam poſcit, quam oleo tinctam in fauces & gulam usque demittit, quo crudus cibus, & nondum in imum delapſus excuteretur. Sed qui ſic vexatur inter manus rejectionem molientis expirat. Quam gratiam medicus pro officio impenſo retulerit, non dicam. Plato ſuarum legum, dialogo nono: Omnes inquit medici, qui curantes non ſponte occiderint, mundi ſunt. Hæc incommoda qui non veretur, neque penſi quicquam habet popularem auram, vomitum expetiatur. Equidem malim (quod & Paulum & Ætium voluiſſe exiſtimo) ubi ex aliqua

aliqua parte jam recreatus videbitur, aut ſi ſenſus mentisque tantillum habeat, ut ſeipſum aliquantulum adjutare queat, & in ventriculo primaria morbi cauſa exiſtat, promptusque ſit ad tejectiones, ut tum vomere cogatur. Veriſſimum eſt illud, ubi difficilis eſt obſervatio, petito & exercitato opus eſt artifice. *Jaſon. de morbis cerebri cap. 27.*

Didacus Ferdinandus à Lapide, vir qui dio apud Indos egit, & inde nobilem lapidem adamantum magni pretii & valoris attulit, unde illi cognomen à Lapide inditum fuit: cum ſeptuageſimum ætatis ſuæ propè annum ageret, & optimè valeret, apoplexia correptus fuit ita gravi & forti, ut illicò mortuus concideret, neque pulſus aut reſpiratio vel minima apparuerit, quæ plerumque per aliquod vel breve tempus comparere ſolent, ut in ſpeculo percipitur, vel goſſipio ſubtiliter carpto naribus admoto & ori, vel ſcutula aquæ plena pectori ſuperpoſita, aut aliis ſimilibus. Obiit autem 22. menſis Decembris Anno 1552. *Luſitanus Curat. 23. Cent. 4.*

Observatio IV.

Apoplexia negligentius curata, æger mortuus.

QUidam apoplexia correptus, frixione, motione, phlebotomia excitatus eſt. Secuta ſebris continua, ſatis mitis, ſed cum delirio. Negligentius curatus neque expuens, quæ in pulmones defluebant, nono die à febre, decimo ab apoplexia ſuffocatus eſt. *Hollerius libello proprio, curat. 29.*

Observatio V.

Ex materia pituitoſa frigida cum oblivione, capitis gravitate & dolore præcedentibus mortuus apoplecticus.

DIcam pro exemplo quemadmodum in viro quodam, qui quadrageſimumquartum agebat annum, evenisse vidi. Erat huic calidi capitis natura, ac potius ſicci, multis vitæ incommodis actus, cum ventis & pluviis, tum nocturno aeri ſe diu temerè expoſuit, ſic negotiis exigentibus: tandem obliviosus eorum eſſe cœpit, quæ ſubinde faciebat: at præteritorum tamen recordabatur ſatis: ſed neque prorſus mente conſtabat, cum loca in quibus morabatur non bene dignoſceret. Tandem diutino capitis dolore vexari cœpit, flatuum ſcilicet ratione, atque ita medium poſt menſes fere ſex acceſſivit. Quo ad ſomnum attinet aliquando admodum proclivis erat: purgatus verò quievit dolor & ſenſus. Itaque cùm jam melius habere videretur ſibi, curatio tandem in victus ratione permiſſa eſt. Circa Februarium menſem adhuc obliviosus & tardus perſiſtens rurſus doloribus afflictus eſt: & tandem attonitus effectus, obiit citiſſimè. Huic ergo obliviosus ſymptomata, multum humoris frigidi acervatum arguebant, ſimul et & capitis gravitas & dolor. Præterea ſenſus obtuſi hoc monſtrabant imminere malum. Alia ſigna ab Hipp. poſita à quo Paulus, & ab eo Avicenna. Similiter etiam & tremores præcedent, & ſomni longi & graviores. Hi enim cauſam frigidam & humidam eſſe monſtrant, præſertim in ſene, qua ætate, cùm ſe habent ſecundùm naturam, potiùs ſicci ſunt & inſomnes: ſic & diuturnæ vertigines monſtrant. *Jacchinus cap. 9. Comment. in lib. 9 Raſis.*

Observatio VI.

Apoplecticorum hiſtoria varia.

IN Apoplexia homo repentè concidit ſine motu & ſenſu. Sic a nobis obſervatum in frigida & auſtrina aëris conſtitutione, Medicum quendam doctiſſimum ſexagenarium, ultimo Januarii die Lutetiæ à cœna concidiſſe mortuum. Ruellium Septembri periiſſe, quarto die, ſicut & Bibliopolam quendam eodem die via Jacobæa: Pictorem quoque menſe Aprili, anno 1545. interiiſſe ſtertenti apoplexia: eodem menſe, figulum in ſuburbio Jacobæo levi apoplexia, paralyticum altera parte evaſiſſe utrumque vinoſum & macilentum, ut inde intelligas vim ambientis in ſuſcipiente præparato. Acutiſſima apoplexia mox jugulat, & ſpiritum adimit, fortis violentum trahit: tertio loco eſt, quæ non violentum quidem & intentum, ſed inæqualem, inordinatum & intermittentem, definitq; in paralyſin. Unde animadverſione dignum illud videtur, quod ſcribit *Galenus in aphor. 51. lib. 6.* Quicunque ſani capitis dolore derepentè capiuntur, & ſtatim muti fiunt, & ſtertunt, in ſeptem diebus pereunt, niſi febris apprehendat. Quæ ſententia etiam ſcripta eſt, a *de morb.* Interpretatur enim de apoplecticia, qui apoplexia forti laborant. Sed hi ferè primo, ſecundo aut tertio die pereunt. Hinc quoque perſpicuum eſt, ex difficultate reſpirationis de magnitudine morbi coniiciendum eſſe. *Scholiogr. ad cap. 7. lib. 1. Hollerii de morb. internis.*

Observatio VII.

Apoplexia mortui cadaver horrendi aſpectus: quod facie tumida & livida admodum, per os, nares & prominentes oculos, fervidam ſpumam egerere, viventis inſtar, viſum eſt.

VIr magni nominis, liberatus ante biennium, à levi apoplexia; tandem in templo, eadem correptus, interiit. Ego quia apoplexia deceſſerat, ut ante triduum ſepeliretur, concedere nolui. Tertio die, cadaver intuitus, aſpectu, id planè formidando deprehendi. Etenim cùm innumera corpora diſſecuerim, ſubitanea morte, veluti peſte, apoplexia aſthmate, uteri præfocatione, & carbonum vapore, extincta: ſuſpenſa etiam, vel aquis ſubmerſa: tertio ſæpe ab interitu die, velut hydropicæ cujusdam Monſpeſſuli ex monumento ereptæ, & lapillos nigros in folliculo fellis habentis: nihil tamen unquam quod cum hoc conferri potuiſſet, videre licuit. Hujus enim facies tota tumida & livida conſpiciebatur: per os, nares, & prominentes oculos, ſpuma fervida, inſtar ebullientis fontis, aut aquæ in olla efferveſcentis egerebatur, ſicut niſi fœtor immenſus atque lividitas prohibuiſſent, vivere id credidiſſes. Stupendi autem eventus hujus vix alia mihi cauſa occurrit, quam quod plethorico cum corpore fuerat, & lato thorace, unusque quaſi ſedens dormire, atque decumbere aſſueverat: mortuus, cadavere reclinato, compreſſis viſceribus univerſus ſanguis, ſurſum ad caput regurgitans ebullitionem hanc efficere potuit. Subitanei autem & inſignis fœtoris cauſa ne fuerit, quod putreſcentium ferinarum carnium eſu delectaretur, aliis inquirendum relinquo. *Joan. Bauhinus ſuis ad me obſ.*

Observatio VIII.

Apoplexia, qui mortui credebantur, reviviſcentes.

NOn eſt ſepeliendus niſi poſt tres dies. Illo enim ſpatio moventur omnes corporis humores & extra illud, aut mortis aut vitæ evidens demonſtrabit ſignum. Et ideo Evangelium ſecundum de Lazaro, fœtet quia quatriduanus eſt; primis tribus diebus, aliqui corde frigidi, viſi ſunt revixiſſe. *Paſchalius lib. 1. cap 13. de curand. morb.*

Compertum habeo noſtra & avorum memoria nonnullos effracto capulo revixiſſe. Quamobrem lege cautum eſſe convenit, ne libitinarii ac veſpillones præproperè, quos mortuos exiſtimant, extinctæque animæ ſpeciem præbere vident, loculo includant, eos præſertim qui apoplexia aut morbo comitiali, uterique ſtrangulatione ſuffocantur: cum in illis nonnunquam deliteſcat anima, quæ rurſus corpus ſpiritu vitaque imbuit. *Lemnius lib. 2. cap. 3. de occult. rerum mirac.*

Cùm hæc ſcribo, memoriæ occurrit, olim apud Ferrarienſes puellam quandam apoplexia detentam fuiſſe,

quæ

quæ ab omnibus medicis pro mortua habebatur, Cæterùm cùm mater puellam ſummoperè amaret, eam non ita facilè ſepeliri permiſit, & eo magis, quia ab aliis perceperat, qui ſubitò & repentè gravioribus iis morbis corripiuntur, & pro mortuis habentur, non ſic facile & repentè clero ſunt committendi. Demùm mater puellam per triduum apud ſe contra omnium opinionem detineri fecit, & tertio die puella quaſi ex inferis ſublevata revixit, & hodie adhuc, ut audio, pulcherrimè vivit

Conſonum, fuerit hîc enarratè id quod olim Salmanticæ, celeberrimo Hiſpaniarum ſtudio, evenerit, & ita habet: Doctor Reginæ Iſabellæ (ita enim vir hic vocabatur) ab hinc annis viginti octo, medicus, prout illa ferebat ætas, doctus, & in univerſa Hiſpania in maximo pretio & honore habitus: cùm ægrotum quendam inviſeret, ac illi pulſum non adeo debilem comperiret, non illico, neque ita brevi eum moriturum aſſiſtentibus & diſcipulis, qui eum comitabantur, prædixit. Cæterùm, cùm veſperi eundem de more inviſum rediret, & è mula jam deſilierat, quidam ex illis, qui ægroto aſtabant, illi ad ſcalas obviam venit, ægrotum obiiſſe exponens: medicus verò utcunque rem novam admiratus, non ita tamen huic, qui ægroti obitum expoſuerat, fidem habuit. forte judicio ſuo magis confiſus, ut qui non multis antea horis hominis malè habentis vires comprehenderat ex quibus certus erat, cum non ita de facili moriturum, prout quoque aſſiſtentibus & diſcipulis prædixerat. Ut generoſus igitur & magnanimus medicus, ad ægrotum utcunque mortuum pervenire non dubitavit, quem primo aſpectu, panno coniectum, & Franciſcana veſte indutum conſpexit, non niſi variis reverendis monachis circumſtantibus. Tunc verò graviſſimus, magna animi conſtantia, eum detegere fecit, & ejus in metacarpio arteriarum motiones exploravit, quas vigere adhuc deprehendit: proinde eum ad cubile reverti fecit, & præſidiis idoneis adhibitis, ad ſe redire fecit, qui poſtea multos vixit annos. *Luſitanus Curat 2, Cent.4*

* Adde quoque Zacut. Hiſtor. PP Med lib. 1. obſerv. 5. fol. 63. Becker. Cultr. Pruſſ. Curat p. 97. Unde Apoplecticos Epilepticos, & ab utero ſtrangulatas ſerius ſepeliendos monet *Camerar. Syllog. Memorab. Cent. 7. part. 43.*

Sic & Epilepticum pro mortuo ſepultum ſcribit *Salmuth. C. 2. obſ. 95.*

DE PARALYSI.

CAUSA.

OBSERVATIO I.

Singulares celebrium aliquot medicorum de Paralyſis cauſis ſententiæ diſcrepantes.

CAuſam reſolutionis effectricem magna ex parte internoſcere licet ex craſſo, viſcoſo, frigido, interdum etiam terreſtri & melancholico humore conſtitui. Sciendum autem eſt vitium hoc ex qualitate calida aut ſicca proficiſci, ubi calida intemperies ſanguinem & humores nimium torrefecerit: ſimiliter etiam ob frigidam qualitatem ſolam. Quoniam igitur cauſa diverſa eſt, quæ reſolutionis affectum pariat, inſpiciendum internoſcendumque diligenter eſt, copiane ſit an qualitas ſola. non parum enim intereſt. Si namque copia & craſſities humoris, qui reſolutionem excitarit, neceſſe eſt adhibere quæ extenuant, vacuationem moliuntur. At ſi qualitas ſola fuerit calida & ſicca, unde extenuantia excalefacientiaque (omnia enim ejuſmodi nativum humorem conſumunt) magis adhuc aſſant materiam: craſſioremque reddunt. Liquet igitur contraria qualitati remedia inducenda eſſe, hoc eſt, refrigerantia & humectantia omnia, ad frigidam verò neceſſariò ea quæ calefaciunt, applicare debent. *Al. Trallianus lib. 1. cap. 16.*

Cauſa ſpiritus influxum & diſtributionem interpellans, craſſa ferè eſt pituita, nervo tenaciter impacta hunccque obſtruens & impediens, quo minus ſpiritus animalis in eam diſtribuatur partem, in quam nervus propagatur. Quinetiam alius quivis humor in ſpinæ medulla infixus paralyſin committere poteſt: ac ſæpe flava bilis hanc infligit cum ſub finem intermittentium febrium in ſpinam dorſi ac nervorum origines effunditur. Eam præterea inducit nervi callus & tuberculum & tumor omnis præter naturam nervum aut medullam conſtringens, multoque magis injectum vinculum, & contuſio ex caſu vel ictu, & vertebrarum luxatio, quæ aut in dextrum fit, aut in ſiniſtrum. *Fernelius lib. 5. cap. 5. Patholog.*

Paralyſin à pituita craſſa nervo tenaciter inhærente fieri, omnium medicorum eſt ſententia. Ego verò à tenui, ſed multa, quæ à cerebro defluit, & ob tenuitatem: totam nervi ſubſtantiam irrigat, molliorem que efficit, in quo idem nervis, quod in apoplexia cerebro accidit. Ex illa enim nervi remollitione ſequitur nervi extenſio, conſtructioni naturali contraria, quæ efficit, ut partem cui inſeritur nervus, movere non poſſit. Quare non eſt audiendus Fernelius, qui flavam bilem paralyſin poſſe excitare ſcribit. Hujus autem verba ſunt. Quinetiam alius humor in ſpinali medulla influxus, paralyſin committere non poteſt: ac ſæpe flava bilis hanc infligit, cùm ſub finem intermittentium febrium in ſpinam dorſi, deinde in nervorum origines effunditur. Hactenus ille. Non eo inficias ſanguinem in ſpinam provenire, & ab eo paralyſin induci poſſe, cùm in ſpinali medulla, frequentiſſimæ ſint venæ, à quibus multum ſanguinis effundi poteſt, qui ſuâ humiditate vim habeat humectandi nervos. ſed qua ratione, aut bilis, aut melancholia id efficere poſſint, non video, cùm hæc rarò nec facilè ad ſpinam deferantur, & cum eo pervenerint, nervos potius ſiccent & indurent, quàm emolliant, ut in elephantiea laborantibus videre eſt, quorum corpus propter ſiccitatem areſcit, non tamen inde paralyſin accerſit: quamvis ſentiendi munus extinctum in his prope appareat. Tantum abeſt, ut nervi ob id reſolvantur & laxiores efficiantur, ut robuſtiores evadant, niſi ad extremam ſenectutem redigantur. Bilis enim non minus, quàm melancholia ſiccat, ſed cum acrimoniam adjunctam habeat, idonea magis eſt ad convulſionem quàm ad paralyſin excitandam. Acrimoniæ enim conditio eſt, nervos potius vellicando contrahere & cogere quàm relaxare & emollire, ut puncturæ quæ illis ab acribus & mordacibus humoribus accidunt, nobis demonſtrant. Non ergo ſatis mirari poſſum, quod tantus vir tam leviter etiam ſine ratione in hanc ſententiam præcipitanter adductus ſit, ut quòd ſub finem intermittentium febrium paralyſin ortam aliquando conſpexerit, à bile in ſpinam dorſi & nervorum originem effuſa concitatam crediderit, quaſi bilis quæ tunc evicta eſt & pauca, ad locum adeo diſſitum & remotum, acceſſu difficilem permeare queat. Quod enim pauca eo tempore ſit & cocta, non dubium eſt, cùm morbus in declinatione ſit. Sed quis illi aditus ad ſpinalem medullam eſſe poterit? Aut enim à cerebri ſinu poſteriore delapſam eſſe, aut per vertebrarum foramina ad ſpinam perveniſſe oportet. Quod ſi per cerebrum, cur non phrenitium potius in illis febribus excitavit? quod æquius eſſe videtur. Idem etiam præſtat Quod cum non fiat, nec in febrium intermittentium declinatione per hanc viam fieri putandum

tandum eſt. Per vertebrarum autem foramina, quia cum ſanguine ſimul deduci oporteret, ſubiiſſe cum ſanguine, bilis videri non debet, aut in venis contentam fuiſſe. Quare ardentem & continuam potiùs, quàm intermittentem febrem concitaviſſe oportuit. Adde quod venæ illæ, quæ per vertebrarum foramina intra ſpinam pervadunt, nutritionis eſſe vertebrarum tantùm, aut perioſtii interioris, quod efficere tertiam ſpinæ membranam crediderim, conſtitutæ ſunt. Quæ cùm nec duram nec tenuem ipſius membranam attingunt, nec bilem etiam ad illas deferre poſſe credendæ ſunt. Nec ſi ſub finem intermittentium paralyſes fiant, à bile profectas argumentum eſt, cùm bilis aut febrilis calor, pituitam in cerebro contentam, aut in ipſa medulla ſpinali latitantem eliquare potuerit, quæ in nervos effuſa paralyſin induxerit. Ex quibus concludimus ſanguinem ſolùm tenuiorem bilemque aquoſiorem paralyſin committere poſſe, dum aut multitudine ſua obſtructionem faciunt, viamque ſpiritus intercipiunt, aut humiditate ſpiritus extinguunt aut conſopiunt, aut nervos emolliunt & elongant. Qua ratione paralyſi convulſio ſuperveniēs curare illam aliquando videtur, propterea quod nervus immodicè extenſus, per illam contractionem ad illum naturalem ſtatum revocatur, qui tamen ceſſante convulſione ad priorem extenſionem recurrit. Calori porrò non minùs quàm frigori paralyſin inducendi vis eſt, cum illi emolliendi & effœminandi nervos (ſi ita loqui licet) poteſtas inſit, ſive per ſe id præſtet ſive dum humores præſertim pituitoſos fundit, & ad fluendum paratiores reddit, atque ut facilius ſubſtantiam nervorum pervadant, poros aperiendo efficit. Qua ratione vinum, quod ſuo calore & tenuitate excrementa ad nervos deducat, paralyſin efficere dicitur. Quod verò Trallianus & qui illum ſecuti ſunt, à ſiccitate fieri ſcripſerunt, admodum difficile & rarum eſſe cenſeo. Hoc autem ideo evenit, quod muſculi vel tendones minùs à ſpiritu influente turgeant, unde flacceſcunt & longiores efficiuntur. Sic quodam in loco Galenus ex atrophia laxiores evadere pronunciavit. At id quamvis reſolutionis ſpeciem præ ſe ferat, non tamen veram eſſe paralyſin judicandum eſt, quæ tamen exiſtit, cùm ſenſus & motus ſpiritus extinctione vel abſentia perit. Quare cùm ſolùm ſenſus, non autem motus amittitur aut obtunditur, ut per partium refrigerationes accidit. Stupor affectus nominatur, quæ ad paralyſin via eſt, aut paralyſeos altera pars. His ita conſtitutis ſi particularis aliquis nervus emolliatur, elongetur, refrigeretur, aut à tumore aliquo comprimatur, ſequitur illius particulæ, cui nervus animalem facultatem defert reſolutio. Quod ſi tota ſpinalis medulla ita affecta ſit, totius à capite reſolutio ſuccedit. Si tantùm altera ejus pars, ſive dextra, ſive ſiniſtra, aut nervi ſaltem alicujus partis, ſemiplecta fit, cujus generatio admirationem præbere non debet, cum defluxio, quæ cauſa eſt reſolutionis per vaſa fiat. Illa autē ſic diſtincta ſunt ut dextra ſiniſtris non permiſceantur. Nervi enim omnes (quod à nullo ante nos obſervatum fuit) ab ipſo cerebri principio, vel in ipſa ſpinali medulla diviſi ſunt. Quare non tam à ſpinali medulla, quàm à capitibus nervorum paralyſin accidere ait, quomodo nervorum capita, vel obſtructa vel reſoluta ſunt. *Rondel. .25. de cur. morb.*

Si ocularis inſpectio hac in parte ſcriptorum authoritati eſt præponenda, noſtra ſententia magis ad Rondeletii, quàm ad Fernelii opinionem inclinabit: pluries enim invenimus in cerebri ventriculis ſacraque fiſtula aquam limpidam tenuem & puram, quam flavam, vel bili ſuo colore ſimilem vel etiam alium humorem: majorique itaque ex parte, ſi non ſemper paralyſin excitat tenuis limpidaque hæc aqua in cerebri ventriculis atq; in ſpina dorſi collecta, quæ ſenſim à ſuperiore parte nervos irrigat, quoad pervenerit ad eorum extremitatem. *Coiter. in libell. Obſ. Anatom. & Chirurg.*

A quo humore Paralyſis fiat, difficile eſt judicare. Doctiſſimis tamen viris non ſine ratione videtur neque à melancholia neque à bile extra venas excitari paralyſin. Non à melancholia, quia nervos ſiccat potiùs & cogit, quàm emolliat, ut in elephanticis, quorum membra aridiora facta non reſolvuntur, ſed imbecillius ſentiunt: neque à bile. Cùm enim ſiccandi vim habeat, & acrimoniam adjunctam, convulſionem potius inducit, nervos contrahendo & convellendo. Ergo vel à ſanguine ſolùm (niſi per accidens) vel pituita fieri poteſt, eaque vel craſſa vel tenui. A ſanguine rarius. Inde tamen oritur, cùm tenuior eſt ſanguis & multitudine ſua viam ſpirituum intercipit, aut humiditate eoſdem extinguit, aut nervos molliendo diſſolvit. Idem fit à pituita tenuiore ſed multa è cerebro defluente, & in nervorum ſubſtantiam penetrante. Frequentius autem à craſſa, nervo tenaciter inhærente. Quæ omnia ex humorum in corpore exuberantium propriis notis, ac victu antecedente facilè diſcernuntur. Cauſæ antecedentes ſunt, quæcumque nervos contundere, comprimere, emollire poſſunt, caſus, ictus, contuſio, ſomnus in ſpelunca, domus recens polita lunæ radius, exercitium à cibo vel ſomnus. Sed frequentiſſimè Lutetiæ nova è gypſo politura & hunc morbum & alios frigidos inducit. At elatæ graviſſima viſa eſt ex levi vulnere illæſo cranio, ſed ſanie per meatus ſuturæ ſagittatis ingreſſa ſenſim ad tenuem menyngem, quæ cerebri ſubſtantiam obvolvit, nervos, venas & arterias ſuſtentat. Unde primum ejuſdem partis reſolutio: ex qua mors conſecuta eſt: ſecto cranio pus inventum. Quod F. Valleriola vir philoſophiæ & medicinæ peritus annotavit, cujus obſervationes propediem in lucem exituras audio. *Scholiographus ad cap. 10. lib. 1. Hollerii de morb. internis.*

Observatio II.

Paralyſin aliquando acutum morbum eſſe, nec ſemper ab humore nervos obſtruente, gigni.

ALtomaris paralyſis prognoſtica recenſens, ex Cornelio Celſo affirmat, paralyſin nunquam acutum, ſemper longum eſſe morbum. At experientia mihi ſæpè oppoſitum dictavit, cùm viderim plures paralyſes intra ſeptimum diem ſolutas; quarum ratione conjecturam feci paralyſin, ex nervorum obſtructione ortam, non ſemper à frigidis, viſcidis, & craſſis ſuccis cauſari; tales enim paralyſes tum ratione materiei morbum facientis, tum ratione partis affectæ diuturnæ ſunt, & non facile ſolvuntur: cùm autem illæ citò, & levi negotio ſolvantur, ab alia materia, & ab alia cauſa procreari conjiciendum eſt: qua de re ego in eam ductus ſum ſententiam, ut exiſtimem paralyſin etiam fieri poſſe, & nervorum quidem obſtructione, at non ſemper cauſata ab humore frigido, & viſcido, verùm etiam vaporoſa materia, quæ ad principia nervorum transmiſſa obſtructionem in eis inducens, ac ſpiritus animalis viam intercipiens, ſenſum & motum inferiorum partium inhibeat. Hanc ſententiam mihi hæc hiſtoria comprobavit. Tonſor quidam, cùm die præcedenti vino, ac gulæ nimium indulſiſſet, nocte media cum timore maximo (nam videbatur ſibi ſuffocari) expergefactus, incidit ſubito in paralyſin omnium corporis partium, infra faciem exiſtentium, in qua adeo motus & ſenſus erant deperditi, ut nec acu profundè perforatus, nec gladiolo ſcarificatus quicquam ſentiebat, omnique motui præterquam ipſius capitis, ineptus erat. Hic tamen ſoluta in totum ebrietate & crapula, intra tertium diem, liberè omninò ſanatus eſt, factis tantummodo nonnullis revulſionibus, ac inunctionibus quibuſdam reſolventibus, ad ſpinam. hic quæ potuit eſſe paralyſis cauſa? non materia frigida & viſcida; quoniam non ita velociter, nec ita facilè ſublevatus æger fuiſſet,

ſed

ſed vapores craſſi, & multi ratione crapulæ oborti, & ad nervos tranſmiſſi, qui eoſdem obſtruentes fuerunt in cauſa paralyſis. Nec alicui ſicuti novum, ita etiam mirandum hoc appareat, cum etiam à flatuoſa materia nervos ingrediente ſpecies quædam convulſionis generari ſolita ſit: quæ eadem materia flatuoſa, ſi craſſior abūdaverit, quid prohibebit eam nervos obſtruere poſſe, & inde paralyſim cauſare? Sed cur novum dixerim, cùm antiquiſſimum ſit, à flatuoſa materia cauſari ſtuporem, paralyſim & ſyderationem corporis. ſicuti habetur *ab Hippocrate in libello de flatibus, ſpiritibuſve inſcripto*, in quo hanc ſententiam clare docuit. Quod vero ſtupor attonitus, vel ſyderatio à flatibus fiat deinceps demonſtrabo, quum ergo flatus multi frigidi penetrent, ac inflent carnes, partes corporis ſtupidæ, & inſenſiles fiunt, & ſiquidem plurimi flatus per univerſum corpus diſcurrant. totus homo ſyderatur. Si verò per partem, partem illam ſyderant, & percutiunt: atque ubi abierint flatus: ceſſat & morbus, quamdiu autem permanſerint, conſiſtit & morbus, hæc Hippocrates. *Salius Annotat. ad cap. 14. Pract. Altem.*

Observatio III.

Paralyſis lateris ſiniſtri & convulſio dextri, ex apoſtemate cerebri, turgentibus venis, tenuis meningis, cum febre.

MEmini me Lugduni, cum D. D. Dalechampio talem ægrum habuiſſe: Melancholicum juvenem, laborantem paralyſi lateris ſiniſtri, & convulſione lateris dextri violenta, cum febre inſigni, paroxyſmi erant admodum frequentes, ita ut multoties quateretur, mente conſtabat, extra paroxyſmum epilepſiæ. Eo mortuo, aperuimus cadervet, in latere dextro admodum turgebant venæ tenuis meningis, multo ſanguine nigro & concreto, ea pars nigricabat, & apoſtema continebat in proxima cerebri parte. *Ioan. Bauhinus de Obſervat. propriis.*

Observatio IV.

Hiſtoria reſolutionis ex mœrore.

NOvi quendam reſolutionem ex mœrore, multa ſollicitudine & inedia expertum: deinde ſumpta hiera, adeo læſum, ut totus ipſe immobilis fieret & propemodum interiret, niſi in contrarium mutatus fuiſſet, & humectantibus omnibus tum potionibus tum cibis, & aliis quæ temperatum ipſum reddidiſſent, uſus fuiſſet: maxime verò balneis compluribus, unctione ex hydrelæo, mutatione aeris temperati & omni hilaritate. Etenim triſtis erat, ad iram proclivis, à medicamento nimirum excitatus: & qui flavam bilem collegiſſet. Hac ſane ratione, ſi qualitas fuerit, præſertim intemperies calida, vitari debent cibi acriores: adhuc autem magis, quæ medicantem vim purgantemq; obtinent. Nam præter id quod nihil inveniant, quod ex corpore evacuent, magis adhuc aliam intemperiem regenerant. *Trallianus l. 1. c. 16.* Occurrunt & aliæ quàm plures cauſæ, quæ paralyſim inducere aptæ natæ ſunt: ſic ex frigore ortam ſcribit *Zacut. de PP. med. l. 1. hiſt.* 47. à ſale vel ſaccharo ſaturni, *Borell. Cent. 4. obſ. 32.* ex caſu & luxatione *Haſ. r. Hercul. Mep. l. 1 c. 2. p. 8.* ex lapſu ſcalæ *Ioh. Iacob. VVepfer. Exerc. in Apoplexiam pag* 192.

SYMPTOMATA.

Observatio I.

Paralyticorum linguæ motum tardiorem per novilunium quàm plenilunium eſſe.

CUm apud Vivarienſes medecinam facerem, me conſuluit D. Nic Mactus Albenatienſes medicus, in gratiam cujuſdam qui linguæ [illegible] ſtatis temporibus afficiebatur. Mirum illi videbatur, neque immerito, qui fieret, ut linguæ tardior eſſet motus novilunio quam plenilunio, cum tamen Luna humidis rebus dominari dicatur, eaque plena ſucci in animantium corporibus abundet. Quippe laxitatis [illegible] comitatur: alia cauſa præter humoris pituitoſi largiorem defluxionem non occurrebat. Nihilominus quam mihi explicabat per novilunium adeo increſcebat, ut vix loqueretur homo: plena vero exiſtente Luna ſic dearticulate verba omnino exprimebat, ut ne blæſus quidem cenſeretur. Eo tempore linguæ tarditatem hunc pati majorem veriſimile eſt, quo magis abundat pituita paraliſeos effectrix. Hæc copioſior fit in cerebro (cui admodum familiaris, ob innatam temperiem frigidam & humidam) ubi ſe ipſo frigidius evaſerit. Nam ſi non concoquat alimentum, id crudum remanet: unde pituita Non concoquit autem, amplius refrigeratum. Cæterum ut reliqua omnia, ſic ipſum prompte afficitur ab aere ambiente, undequaque corpora etiam ſolidiſſima permeante. Aer verò natura ſua frigidior & humidior talis eſt perpetuo, niſi à Solis lumine, quod potentiſſime calfacit, & exiccat, immuretur. Ob id enim æſtate ſupra modum incaleſcimus, hyeme ſtigemus, Solis acceſſu & receſſu has alterationes coacti ſuſtinentes. Eadem ratione interdiu caleſimus magis etiam in umbra: noctes refrigerant. Et cum idem ſit lumen Solis atque Lnnæ, ſed hujus ab illo mutuatum, & longe minus: liquido apparet, quàm ſit rationi conſonum, ut plena Luna, aer magis incaleat, & ſe ipſo reddatur ſiccior: cùm verò eſt novilunium, qualem natura fecit, humidior & frigidior. Idcirco veriſimile eſt hyeme, Luna decreſcente vel omnino recente atque noctu vel tempore matutino, magis & evidentius, quam æſtate, Lunaque plena, aut interdiu impediri linguæ motionem: cùm per ea tempora ſit copioſior pituita, quæ paralyſin excitare poteſt. *Ioubertus, in quæſtione de Paralyſi ex Medicina & Aſtrologia explicata.*

Observatio II.

Cuidam poſt reſolutionem utriuſque cruris, urina ſuppreſſa.

MEmini me vidiſſe Venetiis nobiliſſimum quendam patritium Venetum: cui poſt reſolutionem utriuſque cruris, immo totius inferioris partis corporis fere à lumbis infra, ſuppreſſa eſt urina, & veſica adeo urina repleta intumuit, ut putarent nonnulli medici eum inflammatione, vel ſcirrho fuiſſe arreptum: ob paralyſin vero nullum percipere dolorem. ſed tandem ego accedens, & comprimens utriſque manibus, & illis cancelatis ventrem inferiorem expreſſi urinam, donec fuit inanita veſica, ac deinde per plures dies non poterat niſi hoc modo extrahi urina: quæ (ut tunc exiſtimavi) habebat retentionis duplicem cauſam ex una eademq; occaſione procedentem, ſtuporem nervorum, qui ſenſum veſicæ auferebat, & reſolutionem muſculorum abdominis. *Trincavella lib. 10. cap. 9. de rat. curandi part. corp. hum. affect.*

Observatio III.

Paralyſim ſibi, quoties vellet, accerſebat quidam, idem totus venenoſus.

AVicenna ſcribit, fuiſſe quendam, qui cum vellet corpus ſuum paralyſi oblædebat, nec à noxiis feriebatur animalibus niſi quum ea ipſa cogeret, quæ tamen mox, ut ſic demum adimpleatur admiratio, intermorerentur: *Cælius lib. 20. cap. 16. A. L.*

Observatio IV.

Paralyticorum exempla varia.

VIdimus quendam, qui reliquis partibus omnibus reſolutis, nullam quæ ad faciei partes pertineret, actio-

actionem amiſit, ſervata etiam ſpiratione: quomodo enim vivere diutius potuiſſet, ipſa deperdita? In quo affici putavimus illam ſpinæ partem, quæ paulò inferior eſt, proceſſu nervorum ad ſeptum tranſverſum tendentium: quinetiam & urinam, & alvi ſedimina ipſum præter voluntatis imperium emiſiſſe manifeſtum eſt.

Vidimus alium, cui propter caſum omnes inferiores partes demptis manibus reſolutæ. Igitur quemadmodum ubi corporis partes quæ ſub facie conſtitutæ ſunt, reſolvuntur, faciei partibus illæſis, affectionem in ſpinæ initio eſſe certum eſt, ad eundem modum ſi toti corpori convulſio acciderit, eundem ſpinæ locum affectum eſſe declarat, faciei partibus omnino ſervatis illæſis. Quod ſi hæ quoquo afficiantur cerebro noxam jam illatam eſſe oſtenditur. Ubi verò pars aliqua convulſa eſt, nervum qui ejus notioni deputatus eſt, aut muſculum affici neceſſe eſt. *Galenus lib. 3. cap. 10 de loc. Affect.*

Exempla ponemus, ſi quando à foris injuria, membrorum debilitas ſecuta fuerit: Vidimus quendam ſub renibus in ſpina vulneratum: altero duntaxat crure debilitatum, quoniam altera medullæ pars ictum ſenſerat.

Alium è ponte lapſum, juxta ſpinam ſine motu & ſenſu jacuiſſe, triduoque obiiſſe.

Alterum ex alto quoque lapſum integris manibus cæteris debilitatum partibus, quoniam ab initio medulla illæſa permanſerat,

Ex equo alium lapſum, laxata ſeptima, vel concuſſa cervicis vertebra, digitis torporem tantum intuliſſe, quem inſcii vulnerum medici auxilia digitis imponentes, ægrum fruſtrabantur, quæ tamen contuſæ parti impoſita ex toto profuere. At faciei partes ſenſationis & motionis vires a cerebro poſſident, per nervorum ſemitas inde orientium, quorum alii humoribus craſſis obſtruuntur, alii immunes linquuntur, quibus de cauſis oculis interdum, aut lingua, aut genæ aut labia buccæ ve reſolvuntur, quoniam ſingulorum nervi non ex eodem tramite oriri videntur, ſed alii ex aliis prodeunt foraminibus quæ in nuda calvaria facilè conſpiciuntur.

E diverſo cuidam faciei duntaxat motus ac ſenſus permanſerat, cæteris reſolutis membris, læſa ab initio ſpinali medulla.

Vidimus & Marcum Baſſadonium ex acutæ febris paraphrenitide dextro brachio debilitatum, adeo ut ſenſationis & motionis vires amiſerit. *Benedictus lib. 1. cap 19. de curand. morb.* De paralyſi ſcorbutica duos raros recenſet Caſus *Al. Deodat. Valetud. p* 182. & 187. quæ cum variis conjungebantur ſymptomatis, ſecundum mutationem Lunæ, accedentibus inſuper animi deliquiis, & ejectione globoſæ & compactæ materiæ inſtar pomi borsdorfiani majoris ex inteſtinis tenuibus. Cæterum non ſemper una cum ſenſu motum lædi, confirmat hiſtoria, quam refert *Digbæus* de paralytico nihil læſo vel impedito motu artuum, omni tamen ſenſu tactus per cutem totam, carneve privato. Vid. *Lib. 1. de Immortal. Anim. Rat. c. 32. p. 276.* Paralyſin cum carie cranii memorat *Rhodius Cent. 1. Obſ. 34.* & cum varis faciei deliteſcentibus *Salmuth. Cent. 2. Obſ. 35.*

CURATIO.

Observatio I.

Septuagenarius ſenex, optimi habitus, magnarumque virium, ex paralyſi dextræ partis, ſola ſanguinis miſſione & purgatione lenique ad cervicem unctione integrè ſanatus.

SAcerdos homo Gallus, corpore quadrato & *εὐσάρκῳ*, fereque temperamento proximo, optimi & vividi caloris (ſuavis namque in facie color ex albo & rubeo mixtus conſpiciebatur) muſculoſo & bene carnoſo corpore erat, venis latis & ſanguine plenis: ita ut ex totius corporis habitu ad calidum & humidum, à temperamento labi videretur, humido tamen calidum ſuperante. Hic cum Arelaten veniſſet, ut in fano Divi Antonii, quod ea in urbe celebre eſt, parochum ageret (erat enim ad id muneris probe factus homo, nec ut inter ejus ordinis homines inſciens ſacrarum literarum (cùm inquam, menſes aliquod Arelate conſtitiſſet, ſub hyemis initium capite gravari cœpit, unaque cum ſumma membrorum contractione impedito ſermone lingua balbutiens fieri: quæ ſymptomata cùm æger neglexiſſet derepentè ſub noctis medio cum oris tortura in dextræ partis reſolutionem incidit, crure, inquam, dextro itidem brachio reſolutis. Acceſſor ipſe, ægrum video proſtratum in cubili, facie rubicundiſſima crure & brachio voluntario motu deſtitutis, atque etiamnum ſenſu: magis tamen motu, quam ſenſu. De anteacta vita interrogo: intellexi plus æquo nimium ſibi indulgere, pluſculumque genio deditum, præſertim in potu aſſumendo, erat enim vini hujus generoſi Arelatenſis amans, quo cum nimium ſe implere ſolitus eſſet, effectum eſt, ut inde læſis nervis in paralyſin inciderit. Vinum namque, authore Galeno, ſi immoderatius ingeratur frigidos morbos excitat, tremorem, convulſionem, paralyſin, apoplexiam, comata, comitialeſque. Non mirum igitur, ſi læſis à vini potentia nervis, cruditatibus item multis per cibi intemperantiam genitis, adjuvante adhæc ætate ſenili in hujuſmodi affectum inciderit. *Vallerioia lib. 4. Obſervat. 4.*

Observatio II.

Omnium membrorum contractio medicamentis curata.

QUod contigit de Gaſpare Roülla (vix enim aliter ſcribi rectè poteſt, ut profertur) caupone trium tibicinum è regione arcis noſtræ Mediolani, adeo miraculo proximum viſum eſt omnibus, ut multi ad hunc viſendum accurrerent, nam nulla vi humana ſanari poſſe videbatur, antequam per nos ſanatus ſit. Sed libet narrare hiſtoriam. Iacebat jam per annum integrum contractus in lecto, ſed ſupremis quinque illius anni menſibus totus immobilis, non pedem, non caput aut brachium movere poterat: neq; aliud quicquam præter dolorem enim ingentem, membra ut lapis rigida obduruerant. Et erat media hyems, conſtat hunc à me intra 40. dies plenè ſanatum, non admiratione ſed ſtupore maximo eorum qui illum viderunt. Alii enim ſideratum, alii perculſum ira divina, alii reſolutum, alii dæmone correptum dicebant, ita ut non deeſſent ſupplicationes & execrationes. Hunc ita curavimus Abſtinuimus ab omnibus unctionibus, quorum uſu maximè non rectè purgato corpore in tantam morbi magnitudinem devenerat. Miſimus ter ſanguinem, quamvis maxima cum difficultate, quod brachia contracta eſſent, nec poſſent extendi: induruerat enim velut dixi, aut ſaxum, aut lignum totus, cervix, crura dorſum & brachia. Sed & dum curarem, ſæpius de ſalute deſperavit, adeo ut à cura me deſiſtere vellet: primis enim 25. diebus non allevatus eſt vel minimum. Sanatus autem eſt cura Mareſchalci: (cui colocyntidam in melle puro coxi, mel autem odoratis miſtum velut offam devorandum dedi, decoctum interim ligni ex aqua propinans) ſed ut dixi ter miſſo ſanguine non ſolum ob morbi magnitudinem, ſed etiam quod ex vitæ ratione & ipſo morbo conjectarer totam ſanguinis congeriem corruptam eſſe. Nec fefellit me ulla ex parte de hac re judicium factum, ſiquidem to-

tus

tus qui exiit ſanguinis, putridus erat. Remanſit tanti mali veſtigium collum obtortum: & nunc Alexandriæ etiam, ut audio, cauponam exercet. *Cardanus de curat. admirand. cura. 18.*

Observatio III.

Imperfecta Paralyſis cum tremore totius corporis, & linguæ oblæſione ob ictum ad dextrum ſupercilium profecta, cum horrendis ſymptomatibus, ægro ſuperſtite.

NObilis Belga nunc eſt Patavii paralyſi imperfecta dextræ, ac ſiniſtræ partis, tremoreque totius corporis tentatus, motum quoque linguæ impeditum obtinens qui hæc & multo graviora à principio incidit mala, ob ictum obtuſo cuſpide in dextro ſupercilio factum, nulla de cranii fractura tunc habita ratione, cùm tamen ſtatim ab ictu caſus periculum, convulſionem epictonum, vomitum, ſoporem, fluxum ſanguinis narium, delirium, ſiniſtræ partis paraliſin, poſt 14. vero dextræ linguæ præterea paralyſin, atque oris tortura inciderit. Hic cui nulla vel in parte læſa, vel oppoſita facta eſt oedum cranii, ſed nec cutis dilatatio, prima die excepta à febre immunis, nunc (eſt autem quintus ab ictu menſis) circa hæc omnia melius habet. Febre quidem, duplici tertiana ſpuria proxime per dies 17. detentus eſt, jam vero immunis evaſit. *Herculis Saxonia, Patavio ad me miſſa Obſervatio.*

Observatio IV.

Diuturna paralyſi liberatus.

QUidam affectus diuturna reſolutione poſt convenientes vacuationes curatus fuit hoc medicamento: *Accipe lapidem molarem ignitum quem ſparge vino malvatico, cujus ſuffitu & evaporatione reſoluta caleſiat bis in die, poſt vaporem ungatur hoc unguento: ℞ olei de euphorbio ℥ iij. olei rutæ ℥ j. caſtorei, pyrethri, trionpiperon an. ʒ j. pulveris roſarum ʒ j. ſ. ceræ q. ſ. miſce & fiat unguentum. Paſchalius Methot. lib. 1. cap. 14.*

Observatio V.

Collum tortuoſum quadragenario, duodecimo tandem anno reſtitutum, & correctum.

ANte annos circiter triginta, cum Bononiæ Medicinæ operam darem, civis quidam Bononienſis quadragenarius, per annos duodecim continuos, collum inflexum ſeu tortuoſum omnino habebat, ut facies ſua ad latus ſiniſtrum perpetuo inclinaret. Hunc Andreas Albius, medicus & Profeſſor doctiſſimus ſola & unica victus ratione (qui alias cunctos ſuos ægros ſolo victu curare ſolebat) attenuante, & incidente quadraginta diebus cum magna aſtantium admiratione, perfectæ ſanitati reſtituit, nullis medicamentis adhibitis. Potus erat aqua mulſa. Affectum autem in nervis colli, ab humore craſſo & glutinoſo eſſe aſſerebat. Huic curationi à principio uſque ad finem interfui. *VVeckerus, de Obſ. propriis raris.*

Observatio VI.

Cruris reſoluti ſanatio.

SAnati ſunt nonnulli, quibus utrunque crus paulolum reſolutum erat, adaptato lumbis medicamento, in eo ſpinalis medullæ loco, unde cruribus nervi adveniunt, nullum reſolutis cruribus medicamento adhibendo. Neque enim ipſorum, ſed medullæ proprius erat affectus. *Galenus lib. 4. cap. 5. de loc. affect.*

Observatio VII.

Cruris dextri reſolutione menſes totos decem, & octo perſeverante, poſt articulares dolores enata, & ligni ſancti potione curata.

NObilis Chaterina Martina, Ioannis Baſtonii Patritii Atelatenſis uxor, reſolutione crurum, præſertim dextri, poſt dolores articulorum affecta menſes totos decem & octo, ſumma adhibita cura: potione ligni ſancti tandem curatur, integræ ſanitati reſtituta. *Idem. lib. 1. obſervat. 3.*

Observatio VIII.

Paralyſi ex ictu cervicis, ſagitta inflicti, ut conſervatus æger.

VIdi quendam, qui cum ſagitta in nuca fuit vulneratus, in Cremona: & ſtatim poſt percuſſionem amiſit ſenſum & motum, in omnibus membris à nuca inferius ita quod in ſuperfluitate primæ digeſtionis peccabat, omni die in lecto & multum verecundabatur: quia non ſentiebat curavi ipſum ut diximus, poſt deſperationem: enunciationem de morte ejus, & reſtitutus fuit. ita quod cùm duobus baculis ibat, per terram, & vixit cum iſta diſpoſitione 10. annis poſt infirmitatem. *Placentinus, pract. cap. 5.*

Observatio IX.

E vehiculo decidens dorſi initium afflixit, unde paulatim duobus minoribus digitis, & medietate medii ſenſum illæſo motu amiſit, qui medicamentis digitis fruſtra impoſitis, tandem iiſdem dorſo alliſo applicatis convaluit.

QUidam medicamentum tribus digitis manus impoſitum habens, triginta jam diebus ſenſum ipſorum ſe amiſiſſe dixit, motu illæſo ſervato, nihilque præſidii ab impoſitis medicamentis percipere. Quod igitur in hujuſmodi caſibus facere conſuevi, ne tunc quidem prætermiſi: ſed medicum qui digitorum curationem ſuſcepit, vocans interrogavi qualibus medicamentis uſus fuiſſet. Ubi vero idoneis illum uſum inveni, cauſam inveſtigavi cur homini non profuiſſent. Cumque quæ præceſſerunt ſymptomata percontatus fuiſſem, ipſoque dicente, neque phlegmonem, neque refrigerationem, neque ictum præceſſiſſe, ſed ipſum paulatim ſenſum amiſiſſe: admiratione captus rurſus interrogavi, num ſuperiorum partium aliqua icta fuiſſet. Illo vero reſpondente, digitos quidem non fuiſſe ictos, ſed dorſi initium fuiſſe afflictum: rurſus interrogavi quomodo, & quando ictus fuiſſet, Cum autem ille reſpondiſſet ſecum Romam proficiſceretur à vehiculo decidiſſe, ac non multo pòſt tempore digitos laborare cœpiſſe: conjecturam feci in primo poſt ſeptimam vertebram nervi exortu partem quampiam ob ictum phlegmone correptam ſcirrhoſum nactam eſſe affectum. Id verò intellexi per diſſectionem edoctus, quod nervi per propriam circumſcriptionem veluti venæ enaſci videntur. Et putares utique unumquemque eorum exquiſite unum eſſe, quemadmodum & venam: verum protinus ab initio multi ſunt compacti, & omnes communibus involucris, quæ à cerebri membranis enaſcuntur contenti. Igitur humilior, ultimi nervorum, qui à cervice prodeunt, ad minores pervenit digitos, in cutem ipſos continens, præterea in medietatem medii digiti diſperſa. Quod verò cæteros medicos in maximam admirationem duxit, quod media dumtaxat pars laboraret, id mihi magis perſuaſit, eam dumtaxat nervi partem, quæ in cubito ab ipſo enata ad jam dictos digitos finitur, laborare. Quocirca adhibitum ei medicamentum abjicere jubens, illi præcipue ſpinæ parti, quæ laborantis partis initium originemve obtinebat, impoſui. Atque ita accidit, quemadmodum aſpicientibus, videbatur, res & admirabilis & inopinata, ut digiti manus per medicamenta ſpinæ adhibita, curari ſint. *Galenus lib. 1. cap. 7. de loc. affect.*

Etſi vero in præſentia nomen ejus, de quo hiſtoriam hanc refert, non exprimat, tamen *lib. 3. cap. 12.* eandem hiſtoriam recenſet, his verbis. Pauſanias Syrus Sophiſta, cum Romam aliquando veniſſet, in duobus ſiniſtræ manus

manus digitis, atque medii parte media ſenſum priùs difficilem habebat; poſtea verò à medicis malè curatus ſenſum prorſus amiſit. Ubi verò ego illum inviſens de præteritis interrogari, cùm iis audivi ipſum in itinere è vehiculo excidiſſe, atque in dorſi initiu læſum eſſe, partemque afflictam brevi tempore curatam, nec ita diu poſt noxam in digitis auctam. Proinde remedia, quæ illi digitis adaptaverant parti afflictę adhibere juſſi, atque ſic vir ille celeriter ſanatus eſt.

Observatio X.

Ex caſu quidam dorſi initium terræ allidens, aphonos factus, crurum reſolutionem incidit, qui affecto loco, remediis idoneis adhibitis, convaluit.

CEcidit quidam ab alto, ita ut dorſi initium affligeretur, is tertio die exiguam admodum vocem emiſit, quarto deinde die omnino obmutuit, reſolutaque ſimul fuerunt crura manibus omnino illæſis, ſed neque ſpirationem amittebat, neque difficulter ſpirabat. Quum enim tota ſub cervice ſpina eſſet reſoluta, accidit thoraci, ut tum per ſeptum transverſum, & muſculos ſupernos, numero quidem ſex, moveretur: Quippe nervi ex ſpinali medulla, quæ in cervice eſt ipſis adveniunt. At intercoſtalium muſculorum nervi, per quos efflationem fieri diximus, omnes affecti erant. Quum itaque fruſtra medici negotium ſubirent, circa crura quidem utpote reſoluta: circa guttur verò, propter vocis affectum, equidem id interdixi, atque affecto dumtaxat loco curationem adhibui. Proinde finita tandem ſpinæ inflammatione: à ſeptimo die vox reſtituta eſt juveni, & crura motionis facultatem recuperaverunt. Hujusmodi ergo noxæ ſpeciem, magis propriè per conſenſum evenire dixeris, quàm ubi ab humoribus in ventriculo contentis, caput dolore tentatur. quippe per hujusmodi diſpoſitiones, elevatur ad ipſum aliquid: Sed in dictis nuper diſpoſitionibus, nihil noxium ad crura defertur. Nam contra, privantur ea facultate, quam antea ſpinalis medulla ipſis ſuppeditabat. Guttur verò, quum vox ablata eſt, non omnino privatur ſpiritu, quippe ſpirare animal per ipſum, etiamdum videmus. At verò flatum amittit, qui quidem fieri ſolet, cùm affatim plurimus ſpiritus per guttur animalis foras effertur. *Idem lib. de prædicto cap. 7. loc. aff.*

Obſervatio XI.

Quidam ſub multa pluvia, & vento impetuoſo ambulans, pallio madefacto, circa cervicem vehementi frigore affectus: cui imperiti medici medicamenta, quæ cervici admoveri debebant, capiti magno errore adhibuerunt.

CAput cujusdam, non ita pridem, impoſitis medicamentis vehementer calefacientibus ulceraverunt putantes, ſenſum ipſius graviter læſum, hoc pacto poſſe revocari: atque hunc ipſum ſanavimus, inventa ſede affecta, tum ex reliquis accidentibus, tum ex procatarcticis, id eſt, evidentibus cauſis: nam ſuper ſingulis interrogavimus, quarum una hujusmodi erat. Cùm ſub multa pluvia, ac vento impetuoſo ambulaſſet, pallium circa cervicem madefactum ajebat, adeo ut vehementi ſe frigore in ea parte affectum ſentiret. Itaque ſi ſciveris ex primis ſpinæ vertebris quatuor nervos ad caput aſcendere, à quibus pellis ipſum ambiens, ſenſum accipit, facilè ſedem affectam invenies. Hac igitur ſanata, capitis quoque pellis pariter ſanata: utpote quæ nulla primaria affectione laborabat. Medici verò neque hujusmodi nervos, neque eos qui per ſingulas cutis partes diſperſi ſunt, cognoſcentes, cum in promptu eis eſſet minimę particulę juxta nervi initium adhibere remedia, partes illæſas multo negotio moleſtabant. *Idem lib. 4. c. 5. de Locis affectis.*

Obſevatio XII.

Juvenis in cella vinaria propemodum reſolutus, ut fuerit curatus.

QVidam juvenis operiens diu amaſiam in cella vinaria, membrorum humiditate nimia & reſolutione afficiebatur. Cùm autem Medici difficulter adhiberent remedia, quidam juvenem duxit ad furnum & compoſito ei lecto calfecit folia nucum in furno, & calfacta includebat linteis, & in iis ponebat juvenem optimè coopertum & ſtatim provocatus eſt ſudor uberiùs: qui inter ſudandum juſculo gallinæ reſocillatus convaluit. *Solenander ſect. 5. Conſil. 15.*

CURATIO FORTUITA.

Obſervatio I.

Improviſa & vehementi incandeſcentia, multorum annorum paralyticus quidam, à contractura pedum liberatus.

EGo mirum quid vidiſſe me in conſobrino meo Joanne Sobiratio teſtari plena fide poſſum, qui cum Avenione convulſus annos plurimos conſtitiſſet, ita ut contractis poplitibus ingredi non valerat; repentina ira eaque vehementi percitus in famulum, quem plagis cædere nitebatur, ita corpus exagitaſſe, ut confeſtim diſtentis crurum nervis, poplitibusque emollitis, & ſine ullo doloris ſenſu incedere, & erectus ſtare, cum incurvo corpore annos totos plus minus ſex conſtitiſſet, poſſet: deincepsque per omnem vitam ſanus evaſit. Ut quem non operoſa medentium manus, non accurata medicorum diligentia, non ulla medicamentorum genera curare potuerant, ſola ira naturam exagitans perſanavit. *Valer. l. 2 Obſ. 4.*

Sic quoque extraordinariam Paralyſeos ex igne & ira curationem memorat *Camerar. Syllog. Memorab. Cent. 5. part. 30.*

Obſervatio II.

Reſolutione multos annos laborans, incendii metu ſe præcipitem è ſuccenſa domo dejicit, derepentè ſanatur, & deinceps probè incedere cœpit.

JOannes Berla civis Arelatenſis alterius partis reſolutione affectus, complures annos (quantum fide proborum virorum, & rei veritate affirmatum eſt) miſerè degebat, omni ope humana deſtitutus, ut quem non operoſa medicorum manus, non opportunè adhibita remedia, non cauta victus ratio obſervata, levare tam diro morbo potuerant. Caſus verò tum mirificus intervenit: flagrat igne domus in qua degebat, incenduntur tigna, propeque jam ad cubile in quo decumbebat æger flamma ſerpebat. Incendio omnia complentur, quum ecce æger, & metu & ira fremens, gravique timore perculſus, derepentè ſeſe erigit, ſeque ſummo nixu attollere conatur: mox verò incitatis corporis viribus, atque in unum collectis, ſe è ſummo ædium præcipitem dat, à ſuis tamen adjutus, morbo confeſtim liberatur, reſtituiturque illi in parte ſenſus ac motus: ita ut qui multis annos immotus conſtitiſſet, liberè deinceps absque ullo moleſtiæ ſenſu progredi cœperit, obfirmata etiam in reliquum temporis quoad vixit, valetudine. *Valeriola lib. 2. Obſ. 4.*

Circa curationem paralyſeos digna quoque eſt notata quæſtio, quam movet *Nicol. Fontan. Exempl. 13. f. 46.* At nempe in paralyſi excitanda ſit febris?

DE PARALYSI EX COLICA.

Obſervatio I.

Nova & veteribus pleriſque incognita, Germanis autem noſtris non infrequens Paralyſis ſpecies, ad coli dolores & febres conſequens, tum quomodo & quibus ex cauſis accidat, & curetur, eruditorum ſententia.

Eſt

Eſt quando colicus affectus ob tenues & acres humores oritur, quorum victus ad humidius frigidiusque verti debet. Clyſteres ſint mitigantes & emplaſtici. Antidotum ex aloe amaram bibant. Balneis dulcibus utantur. Si dolor nimius urget, ſtupefacientia conceduntur. Cæterum ex hujusmodi humoribus novam illam noſtri temporis colicam affectionem natam exiſtimo. Hæc primum in Italia cœpit, deinde peſtilenti contagione per alias etiam Imperii Romani diverſas regiones graſſata eſt. Tranſiit autem nonnullis in comitialem, quorum plerique mortui ſunt: aliis in reſolutionem artuum extremorum, incolumi ſenſu, qui magna ex parte liberati ſunt: aliis in utrunque migravit: tanquam per judicium affectus prima ſede pulſus aliorſum abiret. Porrò ſic affectos Medicus quidam in Italia curabat, victum omni modo refrigerantem, difficile creditu, præſcribens ægris. Nempe crudas ipſis, easque refrigeratas, præbebat lactucas, itidem intyba, ſaturitate ultra. Adhæc uvas, mala, & duræ carnis piſces, omne genus teſtacea, boum pedes, bulbos, & conſimilia, non modò facultate, ſed tactu quoque frigida. Vinum autem raro, & ſi quando præbebat, frigidam miſcebat. Imo frigidam per ſe & poſcam porrigebat, ab omnibus aliis calidis & temperatis alimentis abſtinens. Itaque plurimos hoc inopinato modo perſanavit, etiam eorum aliquos, quibus jam affectus in comitialem aut reſolutionem, mutari cœperat. *Ægineta lib. 3. cap. 43.*

Noſtro ſeculo morbus quidam coli homines infeſtavit, qui motus artuum omnimodam privationem inferebat, ſalvo tamen ſenſu, idque maximè in iis, quos ſpes erat fore ſuperſtites, tanquam ex profundo corporis materis per criſin aliò migraſſet. Itaque ſponte multis redditus eſt motus progreſſu temporis: imbecilliores autem etiam ſimpliciores onctiones ad reſolutionem prædictas utiles ſenſerunt. Inprimis autem efficacia ſunt experti acopum ex populo nigra, & abiete conſtans. Multis verò etiam roborantia & refrigerantia mediocriter, opitulata præclarè ſunt. *Idem lib. 3. cap. 18.*

Quod Paulus ſuo tempore accidiſſe in morbo colico memorat, nos quoque noſtra ætate frequenter vidimus. Nempe ex magno diuturnoque colico cruciatu artuum reſolutionem, præſertim brachiorum quanquam & crurum imbecillitas ſumma adfuerit. Jam ex febri quæ humoribus ad inteſtina confluentibus, ibique dolorem vehementem excitantibus finita fuerit, ſecuta eſt artuum reſolutio, quod nuper in Canonico quodam, ſed non juxta regulam vivente, ſum expertus. *Andernacus in Comm. ad jam allegatum caput.*

Quod à veteribus ſcriptum eſt colicum dolorem tranſire in Paralyſin, id rarum apud nos: familiare quibusdam populis, ut Britonibus. Sacerdoti cuidam annorum quadraginta, ex aſſiduo prope dolore colico Paralyſis nata dolorem ſolvit, ſed manſit paralyſis annis aliquot. *Scholiographus ad cap. 41. Hollerii de morb. intern.*

Venetiis vidi mercatorem quendam Piſanum, cui poſt colicos dolores, reſoluta ſunt utraque crura, deſinentibus doloribus. Alium verò poſt ventriculi dolores itidem vidi in paralyſin incidiſſe: ſolent autem hæc evenire, quando dolores fiunt à frigida & lenta materia. *Trincavella lib. 3. cap. 1. de ratione curandi part. hum. corp. affectus.*

In Germania & præcipuè in Franconia ac in Norinbergico tractu frequentiſſimum hoc malum eſt. Quo verò modo & quibus de cauſis hoc contingat ex ſubſequenti hiſtoria intelliges. Ante paucos dies Norimbergæ, præſente eximio ac eruditiſſimo Philoſopho ac Medico Henrico Wolffio anatomiæ ſtudioſiſſimo Domino & collega meo obſervando, ſecui juvenem quandam mulierem, quæ primo ex hepatis & veſicæ bilis obſtructione in tertianam notham, deinde in colicam paſſionem incidit, paulo poſt paralytica reddita, integrum annum vixit, quæ tamen uſu thermarum aliqua ex parte ſublevata ad extremum delirio ac epilepſia correpta, occubuit. Paralyſis à principio occupavit brachiorum ſuperiores partes, ſenſim ad extremitates manuum, ultimò ad crura deſcendit. ægra atrophia contabeſcebat, de ventriculi ardore, ſiti, appetitus edendi proſtratione, alui difficultate & dolore ilii ſiniſtri tenſivo gravique (ſentire enim ſeſe loquiebat in illo loco pondus aliquod grave, tanquam plumbi maſſam) conquerebatur. Hanc mulierem aperui, & reperi jecur pro corporis ratione nimis magnum, obſtructioneque minimè vacans, veſicam bilis bili craſſa ac nigra turgidam, ventriculum humore viridi plenum, atque exteoſum. Ulterius deſcendens, inveni colon inteſtinum malè atque præter naturam conformatum. Siquidem ubi ſacculus, ſive monoculus ſitus eſt, & ubi colon ventriculo annexum erat, colon fuit valde laxum flatibusque expanſum, reliquis in locis ad craſſum inteſtinum usque anguſtum, fecibus craſſis durisque in globulos concretis infarctum, eodem modo conformatum vidi colon in multis fœminis tum Monſpeſſuli, tum Bononiæ. Reliqua viſcera, tàm naturalia, quàm ſpiritualia erant illæſa ac integra. Ex cerebri ſubſtantia inter diſſecandum effluxit aqua tenuis & colore ſubrubicundo, quod venarum arteriarumque inciſioni adſcribendum eſt: nam aqua qua omnes ventriculi ſcatebant, fuit tum tenuiſſima, tum limpidiſſima ac pura, nihil verò pituitæ in ventriculis cerebri vidi. Totum ſpatium, quod in ſacra fiſtula inter tenuem ac duram membranam eſt, & ubi nervorum funiculi nervos conſtricturi à ſpinali medulla recedunt, ſimili aqua plenum extitit. Ex hac hiſtoria & ſymptomatibus, quæ præcurrerunt, conjicio omnium malorum ſcaturiginem ab hepatis & veſicæ bilis obſtructione prodiiſſe, indeque febrem conſecutam, ut cuique ſatis notum eſt: poſtquam verò bilis non expurgabatur per convenientes vias, quæ ſunt inteſtina, ac eorundem facultatem expultricem ad recrementa propria expellenda non ſtimularit, haud dubiè inteſtina debilia ſtupidaque reddita, multa ſuperflua, quæ in flatum ſoluta excitarunt colicum dolorem pertinaciſſimum, colligere: hi flatus cùm liberum exitum ob coli in quibuſdam locis anguſtiam habere nequiverint, in laxa parte utpote paulo ſupra inguen ſiniſtrum collectus, huic parti viciniſque locis, quibus colon beneficio ligamentorum firmiſſime alligatur, magni ponderis & tenſionis ſenſum excitavit, in aliis locis non æque nam non ita laxa erant. In his affectibus bilem tenuiorem regurgitare in ventriculum, tum quotidiana experientia docet, tum *Galenus in Commentariis in ſexto lib. aphoriſm. Hipp. aphoriſm.* 50. manifeſte his verbis demonſtrat. Conſuevit quidem & aliter & magnis doloribus, atque mœroribus fortibus ad ventriculum fluere bilioſa ſuperfluitas: & multo magis cùm ipſe male affectus fuerit: ad ea enim, quæ talia ſunt, feruntur partium proximarum ſuperfluitates, præſertim quæ tenuem habent ſubſtantiam, qualis eſt ipſe bilioſus humor, atque cum eo, quæcunque ſeroſa ſuperfluitas, quæ ſæpiùs in vomitibus bili commiſcetur, ſiquidem raro admodum accidit, ut bilis exquiſita evomatur, cui ſeroſam ſuperfluitatem non videamus admiſtam. In hujus præſentis fœminæ ventriculo humor contentus undequaque erat viridis, & ſatis tenuis, unde non mirum, ſi ventriculi actiones diſturbatæ fuerint, ac ægra omnem cibum nauſearit, ſitimque ardoremque ingentem cum morſione perceperit. Ad paralyſin capitisque alios affectus quod attinet, notiſſimum eſt nullas partes conſenſionis vim majorem atque cerebrum & ventriculi orificium invicem habere, quare in hoc caſu cerebrum per ventriculi conſortium

affectum eſſe minimè dubitandum exiſtimo, multò minùs plurimos vapores ad caput elatos, atque in tenuem illam humiditatem, quæ forſan acrimonia non caruit, converſos, atque totum cerebrum irigaſſe, cerebro undequaque repleto, hanc humiditatem per ſacram fiſtulam ad nervorum originem deſtuxiſſe, ad extremum facta aquoſi humoris ebullitione auctaque acredine, ſecutum delirium ac epilepſiam opinor. Hæc ita ſeſe habere omnes, quos ſimilibus affectibus correptos, & tandem ſimili modo interemptos vidi (vidi autem plurimos) manifeſtè atteſtantur, præcurrerunt hæc majori ex parte, primò febris tertiana notha, faciei color ſubflavus icteritiis non admodum diſſimilis, vel color pallidus, nonnunquam pallor, interim faciei tumor, appetitus edendi dejectio, totius corporis emaciatio & languor: plerique incurrunt in colicas paſſiones curatu difficillimas: colica ceſſante ſubſequitur paralyſis primò brachiorum, ſecundò manuum, ultimò crurum, paralyſin comitatur nonnunquam delirium, interim lethargus, interim apoplexia, interim epilepſia & mors ipſa, fœminæ non rectè purgantur, habentque menſium purgationes pravas atque inordinatas, juvenes multi ab hac paralyſi liberantur, ſi in tempore convenientibus utantur remediis ac abſtineant à venere, vino, & iram reprimant. Sin minùs, difficilè, præſertim ſi magna acceſſerit hepatis obſtructio ac imbecillitas: ſenio confecti difficilius convaleſcunt. *Coiter in libell. Obſervation. Anatom. & Chirurg.*

Dolor colicus, quem effuſio humorum in toto corpore efficit, plerunque in pareſim deſinit, poſtquam longo ægrum tempore afflixit. Paulus Ægineta & recentiores Græci una cum Avicenna hoc, quod frequens apud nos eſt, pro raro & infrequente accidente referunt. Quinimo in Gallia & Italia hodie etiam inſolens eſt, ut colicos dolores artuum reſolutio excipiat. Quanquam in Gallia ſæpiùs viſum legamus. Quod mihi ſcrupulum movet illud eſt, quod non ſatis comprehendere intelligentia poſſum, quomodo reſolutio hæc fiat, ſi ab humorib. craſſis & pituitoſis excitata ponatur. *Paulus* enim de membrorum reſolutione loquitur à calida humidaque cauſa profecta, ut *ex 56. cap. lib.* 4. perſpicimus: & proinde illos reprehendit, qui à frigore ortam putantes, calidis remediis profligare conabantur. Non valde igitur mirandum videtur, quomodo calidus & ſubtilis humor ad nervos penetrarit, ſed qua ratione frigidi & craſſiores eò perveniant, non injuria percunctaturus videor. Etenim in hiſce noſtris regionibus qui his doloribus conflictati, tandem reſolvuntur, non calida, ſed frigida & pituitoſa affectione laboraſſe universi videntur. Verum jam dixi, nullos me vidiſſe in παρεσιν artuum incidiſſe, niſi qui longo tempore hoc malo vexatus fuiſſet: hoc eſt, quibus propter influxum humorum & flatuum ſæpe malum recurriſſet. Etſi igitur multa confluat in talibus pituita ad inteſtina, non tamen ſine calidorum & tenuiorum ſive bilioſorum admiſtione humorum ad ea confluit. Equidem ex infinitis prope nullum vidi hoc malo affectum, qui non eſſet natura calidiore & ſicciore: & in quo non multa ſimul bilis generaretur. Dignum obſervatione illud etiam eſt, quod non ſtatim ab initio morbi laxantur artus, ſed poſtquam longo jam tempore duravit. Quis verò ambigat, quin craſſus humor poſt diuturnos labores, perpetuas ferè vigilias, longam inediam, multorum & continuum calidorum pharmacorum uſum tandem calefiat & attenuetur? Quomodo autem ad extremos artus pervadat: judicant plerique omnes humores iſtos ex inteſtinis, poſtquam attenuati ſint, ſic ad manus & pedes deponi, ut in acutis morbis peccans materia plerunque per ſudorem vacuare ſolet. Ratio eos hæc permovet, quod corpus totum σύμπνουν καὶ σύῤῥουν ἑαυτῷ, revera eſt ac dicitur. Ideoque *Galeni* teſtimonium *ex 7. Aphor.* 54. huc citant. Alii quidam, humorem per inteſtinorum tunicas penetrare intra vertebras lumborum & ſpinæ, indeque ad Nucham appellatam procedere: mox ſecundùm nervos ad artuum extremitatem deſcendere opinantur. Sunt & alii quidam, qui non omnem colicæ affectionis cauſam ad membra transferri cenſent, ſed illam ſolum, quæ ex capite ad inteſtina defluit. Ad membra autem pervenire, quia à conſueta via deflectat, & ſecundum nervos ad muſculos ad manus ac pedes contendat. Fieri hoc facilè tunc poſſe, cum quodammodo natura jam evicerit malum, ac dominari humori cœperit. Duæ priores ſententiæ mihi non admodum probantur. Utraque hoc niti videtur fundamento, quod ſtatuunt humorem in inteſtinis collectum fuiſſe, qui ad artus tandem ablegatus ſit. At res non ita habet. Intelligi id ex eo primùm poteſt, quod nunquam natura per alvum pituitam illam excernit: quod certè ſi non ſemper frequenter ipſam facere oporteret. Longè namque facilius craſſum humorem per patentes, & à natura ad hoc ipſum deſtinatos meatus, id eſt, per vias uſitatas & convenientes (præſertum ab enemate aut pharmaco invitata) expurgat, quam ad longinqua loca per impeditiſſimum iter deponat. Deinde ex eo, quod per intervalla dolores augentur ac minuuntur. Sæpenumero ubi per biduum triduumve commodè habuerunt ægri (quoties ſcilicet vel clyſmate, vel pharmaco, vel ſua ſponte purgati fuerunt) recrudeſcunt dolores ſubito. Equidem poſt ſumptum leve pharmacum, à quo pituita detracta deraſaque fuit, plerique omnes, quos quidem vidi ipſe ac curavi, per aliquod tempus conquieverunt: illis demptis, quibus inter tunicas flatus concluſus mali author fuit. Poſtea verò cum redierunt de integro dolores, aut etiam antequam rediiſſent, manifeſta humoris iterum collecti ſigna apparuerunt. Maximè autem præſentiunt recurrentes dolores, quibus de capite cauſa mali deſtillat in ventriculum & inteſtina. Patet ex prædictis non in inteſtinis contineri humores, qui ad artus rejiciuntur, ſed ex venis eo potius extrudi à natura exonerare ſe volente. Mirum certè ſit, ſi ex inteſtinis per iter adeo impeditum & longum ad artus plerunque ableget potiùs, quam vel extra corpus ejiciat, vel ad alias partes amandet. Æquè abſurda eſt altera opinio: idq; non eo tantum nomine, quod, ut prima, falſo innititur principio, ſed quod eo conceſſo nihilominus parũ veriſimilis exiſtit. Quis enim credat humorem tam craſſum per denſas inteſtinorum tunicas permeare & per ligamenta membranasque quibus veſtiuntur & colligantur vertebræ, ad interiora ſpinæ prorepere, inde ad ſuperiorem ipſius partem aſcendere, demumque ad extremitatem manuum procedere? Si pertranſire potuit per inteſtina is humor, quomodo tantum ſuſcitavit dolorem? Si attenuatum dixeris, nihil dixeris. Non enim adeo potuit fieri tenuis, ut per alvum non commodius faciliusque exiret. Solet etiam natura, quæ in inteſtinis ſunt, ſive in ipſis nata fuerint, ſive aliunde in ipſa influxerint, per ipſa expellere. At tunc ſolum non meminit natura uſus inteſtinorum, cum pituitam ibi, quæ dolorem ciet, collectam habet? Huc & illud pertinet, quod plerunque manus aut ſolæ, aut primùm reſolvuntur. Videtur autem natura longè minore labore humorem craſſum & gravem ex inferiore ſpinæ parte ad pedes detrudere poſſe, quàm ſublevare ad cervicem, ut inde ſecundùm nervos exeat ad manus. Solet namq; ſua ſponte talis humor, cum ex cerebro in ſpinam delabitur, per ipſam deſcendere ad pedes. Taceo quod oporteret, ſemper fere totum corpus reſolvit, non ſolum vel brachia vel crura. Certè cum ad vertebras thoracis penetrat humor, qui colum infeſtabat, vox læditur, propterea quod exufflare amplius ægri non poſſunt. At ne totæ quidem manus plerunque reſolvuntur, ſed extremæ

tremæ tantum. Tertia opinio probabilis quidem eſt, atque adeo vera, quoties à delabeote ex capite humore gignitur colicus dolor. At non perpetuum hoc eſt, nec in omni colica uſu venit. Etenim affectus colicus frequentius oritur ab bumoribus crudis ex toto corpore ad inteſtina effuſis: Hi dum craſſiores & plures exiſtunt, quam ut à natura ſemel expelli queant, paulatim & ſecundum partes ex magnis atque etiam propinquioribus ventri venis primum vacuantur. Ubi jam pars eorum maxima excreta eſt, & reliqui propter enumeras ſupra cauſas, diuturnum ſcilicet dolorem, vigilias, enediam, calorem, medicamentorumque calidorum uſum attennari ſunt, ſummo conatu eos ex venis extrudit, & ad extrema membra dimittit: cum nec longius poſſit: nec per cutem expurgare valeat. Ad inteſtina ideo non mittit, quia alio pellere jam poteſt, & longius ab eis diſſiti ſunt, atque in illorum membrorum venis hærent quibus, noxam poſt inferunt. Vera eſſe quæ hic dico, is comperiet, qui diligenter obſervare volet Paulum Æginetam moderate frigefacientibus, eorroborantibus curare ſatis novi. Videtur is humorem reſolutionis authorem calidum judicaviſſe. Palam certe libro tertio annumerat reſolutionibus ab humore acri mordacique profectis: tametſi medicum frigidis curantem vituperet. Imo ealidam & humidam affectionem judicavir, ſed non immodicè calidam. Ideo pharmaris utitur modice refrigerantibus (aut non validè caleefacientibus) & ſiccantibus. Ratio quoque conſonat. Vix enim humores craſſi & pituiroſi ad extremos artus protrudi poſſunt, niſi vel attenuati (& ob id calefacti nonnihil) ſint prius, vel teouem calidumque bumorem permiſtum hebeant: cujus ratione per meatus anguſtiores ad longè diſſita loca deducantur. Animadvertendum eſt, quod multos abſque pharmaeornm uſu ſanatos eſſe ſcribit, quod nunc etiam accidit. Sanè plurimi adeoqoe major pars ægrotantium vel ſponte ſanantur, vel thermarum uſurpatione reſtituuntur: rariores medicamenta à nobis poſtulant Adeo plerique lætantur cùm ſe ab immaniſſimis illis cruciatibns liberatos ſentiunt, ut reſolutionem pro nihilo ducant. Qui conſilium petunt, hos ita curare fere ſoleo. Ubi materia multa & craſſa tumorque durus & cutis albicat, decocto guajaci (in quo incidentes herbas interdum incoquo, hyſſopum ſerpillum, chamæpytum, pulegium, ſaturegiam. & ſimiles) foveo & ſtuppa in hoc madefacto involuo ac ſæpe renovo. Parte jam maxima vacuata, geranium & pruna ſylveſtria ſimul incoqui jnbeo, & ſimiliter foveo. Interdum thermas arte paro ſimiles naturalibus ex prædictis berbis, & præterea nitro, ſale, alumine, & in iis quotidie, ſemel aut bis membra per horæ ſpatium aut eo amplius continere impero. Aliquando etiam fumo commemoratarum & ſimilium herbarum in lixivio cum ſale decoctarum foveri membrum præcipio: & poſt fotum cataplaſmate reſolvente ſimul ac roborante contego. Et adhuc quidem ita ſucceſſit conſilium, ut me ejus pœnitere non poſſit. Nemo enim non percuratus eſt, licet tardius paulo quam ij, qui ad thermas bene prius purgati abierunt. Duos vidi qui abſque tumore & abſque humoris indicio, ſolas manus reſolutas habebant. His mandavi, ot manus vapore, qui de molari lapide ignito aceto conſperſo tollitur, probè calefacerent: ac mox medicamentum ealidum ex corroberantibus & ad ſtringentibus compoſitum imponerent. Erat id confectum ex cupreſſi glandibus hypocyſtide, acacia, malicorio, oleo cydoniorum, terebintina ſtyrace, myrrha, & piſcium glutine io aceto diſſoluto. Et quia tenaciter partibus. hoc medicamentum adhæret, quibus calidum apponitur, juſſi ut tertio quartove tantum die moveretur. Interim monebam ut mane & veſperi manus medicamento contectas, vel ad fornacem, vel ad ignem hactenus calefieri paterentur, ut penetraſſe calorem perſentirent, ac demum pannis calefactis involuerent. Hunc vaporem ideo ad hibebam, ut meatus aperirentur & roborantis medicamenti vis altius faciliuſque ad nervos penetraret, quo niſi pervaſiſſet, nihil ſperare poteram. Deinde ut humor quem nervi combibiſſent, commodius ac ſiccius abſumeretur. Habet enim hic vapor vim exſiccandi non inſtrenuam, teſte Galeno. Idem craſſiores humores incidere ac per denſiora corpora in profundum permeare, inque iis contentos ſuccos diſſipare ſolet. Cæterum affectionem non abſque humore conſtitiſſe, cùm ex aliis plurimis, tum ex hoc intelligebam, quod prope ſubito reſoluti fuiſſent. Si ob nudam ſolamque intemperiem eveniſſet talis reſolutio, ſenſim, ac vix longo tempore nata fuiſſet. Satis autem conſtabat, mali cauſam non in nervorum, qui ad manus diſtribuuntur, principio, ſed in manibus ipſis conſtitiſſe. Quoniam partes ſupra carpum optime omnes habebant quod eſſe non potuiſſet, ſi nervorum principia affecta fuiſſent. Sed nec illud metuebam ut tenuiore parte reſoluta, cæteri in ſcirrhoſam duritiem abirent. Etenim aquoſi erant & tenues: non craſſi, tenti, multi. Nec qui calidi poſſent videri minus confidenter hoc remedio utebar.

Nam ut initio tales ſint, temporis progreſſu refrigeſcunt, & calorem partis quaſi ſuffocant, ut manifeſte atrophia laborent id quod in utroque factum cernebatur. At verò quia non ſatis erat partes eas calefieri, ſed eaſdem oportebat corroborari, adſtringentibus ſiccantibuſque poſt fotum uti eos juſſi: quippe vehementer debilitatæ fuerant. *Eraſtus part. 4. diſput. contra Paracelſum.*

Colicam affectionem in Italia, cœpiſſe, & per Imperii Romani peſtiferæ luis modo graſſatam, in comitialem & paralytin tranſiiſſe, (quibus affectibus Medicus Italus infideli, & temeraria victus ratione inſtituta, præter opinionem remedium attuliſſe) Paulus ab Ægina ſecundus à Galeno, medicorum antiſtes teſtatum facit. Suffragium illi ſalva veritate ferre poſſum, qui octavum vel nonum agens annum in Pannodacia noſtra, Gregorium *VVizackuay.* primum ingenii formatorem, virum imprimis eruditum, colico infeſtatum, & extinctum cruciatu meminerim. Novus tum morbus per urbem, de novo morbo, nomine infauſto, peregrino, nuſquam audito, murmur ingens, haud aliter ac Romæ, cum Tiberius edicto promulgato, valetudinem, incognito Coli nomine, excuſaret. Vidimus eum artus reſolutum, calcibus petere, morſu adſe accerſitos comprehendere ſolitum pueros, cum alias Orbilio magis plagoſius, manuum auxilio (morbo etiam impatientior redditus) ſe deſtitutum, animo angeretur. Ex eo tempore adeo invaluit, & familiaris factus eſt morbus, ut populares, fide digni ad me retulerint, etiam recens in lucem editus; infantes, ex utero hanc luem ſecum attuliſſe, & paucis interjectis diebus, artuum beneficio deſtitutos, omni motu privatos eſſe Quod minime miror, cum Guillelmum de Lippa Perehtoldi Marſalci filium ſexennem, è colico paralyticum viderimus, unde beneficio naturæ, & ætatis emerſit. Progreſſu ex illis regionibus facto, deinceps vicinam Pannoniam. Auſtriam, Moraviam, cum aliqua parte Germaniæ, ita oppreſſit malum, ut ingenue affirmare poſſim, apud nos, ò denario ægrorũ numero, vix duos reperiri, qui colicis non conflictentur morbis, eorumdemque pauciſſimi Paralyſin evadant: & contumaci huic malo profligando, colluctandum nobis plus eſſe, quam omnibus reliquis, quæ hominem infeſtare poſſunt ægritudinibus. Ita ante annos plus minus triginta, peregrinus habitus, modo endimus factus eſt. In Italia certe jam dudum evanuit: (ut verum ſit, morbos oriri, durare & deſinere certis locis) cui rei fidem facit, vel hoc quod

neque per Gallias vel Italiam, præceptores noſtros, publicis lectionibus colicæ in Paralyſin traoſeuntis mentionem habuiſſe, neque lucubrationes ipſorum literarum monumentis comprehenſas illius meminiſſe ſciamus. Imo ſi qui illinc ut ſolent, medicinæ ad nos faciendæ gratia commeariot, & ex improviſo illis occurrerit curandus hic morbus, viri, alias ſolidioris ſcientiæ, ac eruditionis, mirum quam turpiter, antequam ei conſueſcant, ſuam prodant inſcitiam. Solus veterum, præter Paulum Princeps Abocali cap, de Paralyſi, docet, ceu per criſim, è colo materias in nervos perturbari. Niſi hoe ſenſu collocamus. *Hippor. 6. Epid. com, 4. text. 3.* ubi fluentium in articulos humosum in colum factum, transmutationem aſſerit, eoque arthriticum fuiſſe ἰσχιώπεςον, ac ſi daretur è Colo in articulos, ac vice verſa materiæ tranſitus, Neotericorum Eraſtus exquiſite colicam, quo pacto in paralyſin degeneret, annotavit, cui poſteritas vel eo nomine plurimum debebit. *Iordanus pag. 15. luis Moraviæ deſcript.*

Poſt eolicos cruciatus diu perſeverantes pleriſque ex noſtratibus membra quædam reſoluuntur vel convelluntur, aut ex hiſce veluti mixtus affectus cum dolore interim vehementi naſcitur quod uti à dorſalis medullæ nervis læſis, qui ad exteriores partes feruntur prodire omnibus conſtat, ſic ab affectu nervorum, quos ſexta aut ſeptima conjugalis interioribus partibus, veluti muſculis laryngis ſepro, ventriculo aliiſque tranſmittit, gravia quoque ſymptomata iiſdem quoque provenire io multis obſervavi, qui præter quam quod, uti dictum, reſoluti vel convulſi ſunt ſubmiſſe & rauce loquuntur, cum difficultate degluti unt, & cum tuſſiunt vel rident cum ſibilo, ſtridore & pectoris quadam anguſtia convelluntur & veluti ſuffocantur, adeo ut quidam ex iis propter hanc ſpirandi difficultatem, quæ illis quo magis moventur accreſcit vel leviſſimum aëris motum pertimeſcant, atque de aura quadam, quæ illos ſuffocet ad finem uſque conquerantur. *Platerus de obſer. propriis.*

Observatio II.

Curationis paralyſis ex Colica hiſtoriæ.

NObilis quædam mulier annorum 20. graviſſimis doloribus colicis laborans, conſilio mulicrcularum balneo corpus non purgatum immerſit, & paulò poſt in paralyſin manuum & pedum incidit, ac pituita lenta magna copia ex ore ejus effluxit, non aliter ac ſi argento vivo eſſet inuncta, quæ niſi aſſiſtentium digitis nonnunquam fuiſſet ex ore extracta obſtructis faucibus ſuffocata fuiſſet. Cumque meo conſilio uteretur, Deo medicamentis noſtris benedicente ad priſtinam ſanitatem rediit. Sed poſt biennium cum in eundem morbum incidiſſet, nec tempeſtive medicamentis uteretur, vitam eum morte commutavit.

Alia quædam nobilis matrona annorum 50. ventre pingui ac obeſo, graviſſimis doloribus colicis tempore frigidiori torquebatur, qui adhibitis Enematibus, & aliis medicamentis remiſerunt aliquandiu, ſed morbus tamen non penitus receſſit, ſæpiuſque recurrit. Morbo diutius durante, cùm longius à Medico abeſſet, varia medicamenta ab aliis ſibi miſſa ingeſſit, bibit vinum maluaticum, aquam mulſam re. & paulò poſt in brachiis & pedibus, deinde in toto corpore magnos ubique dolores ſenſit, non aliter ac ſi acu hua pungeretur, qui cum diutius perſeverarent, nec illis medicamentis cederent, in paralyſin manuum incidit, Viribus proſtratis & doloribus ſævientibus bibit aliquoties decoctum colocynthidis ſibi à muliere quadam præparatum, quod & morbum & vitam expulit. *Ioan. Franci Hildeſii Melic. Camenicem obſervatio per Laur. Scholzium tranſmiſſa.*

Vir nobilis & militaris Georgius à Rolwitz cum ex colica paſſione incidiſſet in paralyſin utriuſque manus ad me acceſſit, cui purgato corpore decoctum Sarſæ parillæ propinavi, & deinde ad Thermas Deplieenſes ablegavi, & ſanitatem recuperavit. In eodem morbo plurimum proſunt Thermæ Hiſbergenſes in Sileſia *Zum warmen Brunn*, dictæ. *De ejuſdem exemplis.*

Colicus dolor in paralyſin & paralyſis in colicum ſæpè tranſmutatur. Ejus tranſmutationis viæ alias manifeſtæ ſunt, alias inſenſiles, at quid obſtat à nervis in inteſtina humorum decubitum fieri, & ab inteſtines humores crudos in nervos rapit πᾶν γὰρ τὸ σῶμα σηπνοῦ, omne corpus in viventibus tranſpirabile & transfluxile. In abſceſſibus inferiorum partium & tumoribus crudis fit ſæpè παλινδρομή, ſeu recurſus ad ſuperiores partes, unde cita mors venit, idque per inſenſiles. In calcis fractura apud *Hippocr. lib. de fract.* fiunt febres ſingultuoſæ & convolſificæ per ἐπιγένεσιν, & in Aphoriſmis angina faucium cum rubore & tumore cervicis ſæpè recurrit. Cur ergo à nervis in inteſtina & venas, & à venis in nervos non fiet humorum μετάςασις? Febris materia in venis concluſa ſæpè in nervos migrat: teſtem habeo locupletiſſimum Hippocratem *in Coacis prænotionibus.* σπασμὸς ἐν πυρετῷ γενόμενος παύει τὸν πυρετὸν, αὐθήμερον ἢ τῇ ὑστεραίῃ ἢ τῇ τρίτῃ ἐπὴν βάλλον δὲ τὴν ὥρην ἐν ᾗ ἤρξατο ἢ μὴ παυόμενος κακόν. id eſt, convulſio febris finem adfert, quæ aut eodem die, aut poſtridie, aut ad ſummum perendie incidit. Sed ſi eam quæ cœpit, horam exceſſerit, neque quieverit, malum. Convulſio nervorum affectus eſt, febrilis materia in vaſis locum habet. Si ergo convulſio febram ſedat, è venis ingens nervorum μετάςασιν fieri neceſſe eſt *Laurentius Anat. lib. 4. quæſt. 5.*

Alexander à Rotemburg multo tempore obnoxius fuit doloribus colicis, & rediit is morbus ſæpe propter intemperantiam ipſius, & ſi poſt uſum remediorum acceſſiooes fuerunt rariores. Tandem poſt ingentem quendam paroxiſmum, reſoluti ſunt illi externi artus, nempe pedes, brachia & manus, ſecuta ἀτροφία non brachiorum ſaltem, ſed totius etiam corporis.

Uſus eſt remediis paulatim phlegma detrahentibus, potione & herbis & manna, dedit operam & alvus quotidie eſſet aperta, confortatus eſt ventriculus intus rotulis, foris unguentis, & ſacculis deoique cum viderem alienam humiditatem inſinuaſſe ſe in membra exteriora, dedi illi decoctum ligni guajaci, per quatriduum, juſſi ut ſudaret, quantum vires ferreot.

Repetivi id poſtea cum bene conveniret. Idque factum eſt decumbente ſocero meo Croſnæ, paulò ante mortem ipſius. Quæris eventum? Antea ingerebatur illi cibus inciſus in os cum ipſe nec cultrum tenere, nec manum ori admovere poſſet. Tum verò me ipſum inviſente, anatomirum agebat, gallinaque & patina arrepta & inciſa, mihi quicquid toto prandii tempore edebam, præponebat.

Reliquum erat ut paulatim colorem naturalem ſuſcitare, & auctiorem reddere ſtuderet, ſed ille neglectis remediis intemperantiæ frena laxabat. Interea Nugivendus quidam Paracelſicus (qui poſtea furto ablatis, rebus alienis, & convaſatis ſe conjecit in pedes) magnifica illi pollicitus, valetudinem ipſius violentis & vitriolatis remediis aut venenis potius ita attrivit, ut poſtea non tam de morbo propulſando, quàm de viribus ſuſtentandis & retinendis ſolicitus eſſe cogeret. Ita ille cum ſubito convaleſcere cupit malam valetudioem (nebulonis illius mendaciis in ſpem ſummam erectus) ſibi accerſivit, ac ſic tandem periit. Qui ſi recta conſilia ſequi perrexiſſet, per multos annos vita frui potuiſſet.

Alter eſt Albertus à Kracht, qui ſimiliter ex colico factus erat paralyticus, ita ut præter collum cæterorum nihil movere poſſet, Dixi, ille ne nimium prope-

raret

Google

paret oſurpandis remediis, ne fieret humorum aliqua vehemens agitatio, ſed ſenſim illi collectos humores detraxi, & propemodum eadem uſurpavi, quæ apud Rotemburgium.

Eduxi pituitam per nares, adhibui fomenta manibus, ut confortarentur nervi, vivit & valet hodie, adhuc venatur, potat, omniaque munia ita obit, quasi ante nunquam ægrotarit. *Hoffmannus lib.3 conſiliorum Cratonis & aliorum per Scholzium publicator. p. 116.*

Observatio III.

Paralyſis quæ Colicum dolorem ſequitur, naturâ, cauſa, generationis modi, criſes & curatio planè nova & exacta: qua auctor magno ſuo honore atque ſucceſſu, ſupra aliquot millia florenorum apud Moravos, Bohemos alioſque lucratus eſt.

Πάρεσις, quæ colicum dolorem conſequitur, à paralyſi, quæ apoplexiam vel paraplexiam comitatur, origine & cauſis differt. In paralyſi cerebrum & principium nervorum affectum eſt; itaque ad caput & ſpinam dorſi remedia adhibemus. In pareſi poſt colicam malum ab inteſtinis oritur, & impetu quodam ad membra exteriora fertur, ac muſculos, tendines & partes exteriores occupat; ſæpe principio nervorum illæſo.

De quo miror nonnullos dubitare, cum ratio, ſententiæ meæ ſuffragetur. Dubitationes illorum unica illa ſententia Hippocratica diluit: In corpore humano vivo, omnia eſſe transfluxibilia & tranſpirabilia. Quid ni æquè ab inteſtinis, ac à nervis ipſis in totum corporis habitum hæc materia deferri poſſit? Non colligitur in muſculis, & eorum nervis ac tendinibus, ſed magno impetu, ſicut alia multa ab interioribus corporis partibus deferri videmus, hæc quoque ad exteriora defertur. Neque materia planè craſſa eſt, ſed ſerosa & biliosa, etiamſi deinceps in exterioribus refrigeretur, & craſſior evadat, propter primam originem & caloris defectum. Abſurdum quod illis videtur, expellere inteſtina excrementa, quæ recipere apta & nata ſunt mihi non videtur. Nam cum in inteſtinis ſit obſtructio in colico dolore, & ea materiam per ſuas vias depellere nequeant, expellit natura eò, quò maximè poteſt. Non autem eſt vera criſis: Multa enim craſſa materia remanet, ad quam attenuandam calidis iſtis oleis utimur. Non nego materiam ex capite & aliis locis affluere, neque hoc, ut arbitror, ſcripſi.

Hos autem oro, ſi illis de paralyſi poſt dolorem colicum non ſatisfeci, ut furioſos ſpectent, qui in animi perturbatione magnas machinas & majora viribus movent, cum ad ſanam mentem redierunt, & materia ad exteriora delata, nihil virium habent. Videant in illis παρειμένας χεῖρας, ſatis apparebit cauſam non eſſe in nervorum principio. Quid igitur communem methodum curandi in paralyſi ſequimur.

Itaque primum inteſtinorum malam intemperiem corrigere, ſtudemus, deinde materiam, quæ in membris exterioribus eſt diſcutere & membra corroborare hoc eſt, ad ſuam temperiem reducere. Ad intemperiem verò inteſtinorum, niſi inflammatio adſit, felici ſucceſſu deſtillatum à galbano, baccis lauri & gummi elemi umbilico adhibui.

Deſtillatum ſic habet:

℞. Gummi Galbani
Elemi
Hederæ

Ol lauriu. (aut etiam baccar. lauri) an partes æquales, deſtillentur, ſerventur ſeorſim primò aqua, deinde oleum clarum, tertiò oleum craſſius.

Hoc muſculis epigaſtrii aliquando applicatur & materias morbi fœliciſſimè diſcutit.

Membris verò exterioribus pro corporum conſtitutione fomenta & unguenta, quorum formulas certas nunquam obſervavi, ſed ut corpora ferebant ordinavi.

℞. Rad. Urticæ M. iij.
Ivæ arthreticæ M. ij.
Baccar. lauri
Salviæ.
Rutæ.
Roſmarini an. M j.
Gran. juniper. M. j. ß.

Incidantur & dentur & ad chartam pro balneo.

℞. Pingued. Taxi
Vulpis
Gallinæ
Anatis
Anſeris
Ciconiæ an. ℥. j.
Succi ſalviæ
Abſinth inſpiſſat an. ℥. ß.
Ol. laurini ℥ ij.

Miſc. f. unguentum, quo inungatur poſt balneum. *Crato conſil. 1 lib. 1. & epiſt. 4. ejuſdem libri.*

In paralyſi inchoatâ manuum poſt colicam qualis fuit mea & hærente jam malo in muſculis ibi etiam ſuggillatis primum ad expellendam materiam è muſculis per exhalationes & ſudores utitur Crato ſudorifico, fomentatione & unguento infrà ſcripto.

Sudorifica.

℞. Sy. de Betonica.
De ſucc. cardui an. ℥ ij ß.
Theriac. præſtantiſſ. ʒ ij. miſc.

(Hoc uſus ſum, ſed parum mihi fuit ἰδρωτικόν præfero ſyrup. ſanct. Ambr. [illegible])

Sumatur manè unum cochlear alternis diebus, & contineat ſe æger in lecto, ut ſomno & fomentatione lectuli ſudor promoveatur.

Fomentum.

℞. Salviæ
Origani
Roſmarini
Ivæ arthretic. an. M. iij.

Incidantur, coquantur in aheno, & decoctum cum herbis calentibus, infundatur in vaſculum ad hanc rem præparatum quod tegatur ſupernè panno quadruplici, & fomententur manus per quartam horæ, manè & veſperi ante cœnam. Formam vaſculi non dubito tibi notam eſſe. Aqualis brevioris inſtar habet, & in lateribus foramina, per quæ manus inſerantur.

℞. Axung. gallinac. ℥. ij.
Ardeæ
Taxi an. ℥ j.
Lumbricor. terreſt. vino lotorum ℥. j. ß.

Coquantur in lento igne, & addatur oleum nucis conditæ.

Miſc. f. linimentum poſt fomentationem.

Additur his omnibus & ſapo certi generis, quo poſt fomentationem, & unctionem æger manus abluat, qui ſiccescat ſua ſponte in manibus, & poſtea abluatur calida. Hujus Saponis deſcriptio ſequitur.

℞. Saponis veneti.
Mucilag. Althææ. an. ℥ j.
Sem Erve contuſ. ʒ ij.
Ol. Junip. ex granis. ℥ ß.
Miſc.

Quod ſi ſuperioribus illis nihil proficitur, pro fomento ſuperiori, uſurpetur hoc.

℞. Radic. Urtic. M. iij.
Cimin pulv. ℥. j.
Salis ʒ iij.
Miſc. & coquantur ut ſupra.

Pro unguento autem ſuprascripto uſurpetur tum hoc quod ſequitur.

℞. Ol antiqui. ℔ ß.

I 2 Sau-

Sanguin. porci. ℥.iij.
Caſtorei. ʒ.j;

Ceræ parum. Miſc.f. linimentum. ntisque uſus ſom primis & ſecundis, & ſecundis in primis: quibus ſenſi tremorem in manibus (nam pedes firmi ſemper fuere) evaneſcere, quod fuit confirmati membri certiſſimum argumentum. Sed temporis detrimenta ferre nolui, cum eſſem tum totus in Pſalmis, &c.

His ſequentibus non fui uſus.

Quod ſi verò neque proximè ſupra ſcriptum unguentum ſatis fuerit efficax, ſumatur, quod ſequitur.

℞. Conchar. nigrar. (hæ conchæ non potuerunt reperiri in noſtris officinis) urantur in fictili, & colligatur humidit. pinguis ℥ ij.
Axungiæ ardeæ.
Taxi.
Canis. an. ʒ j.
Sevi hircini.
Cervini an. ʒ. vj.
Saponis veneti cum ſucco cardui, & altheæ diſſol. q.ſ.
Miſc. lento igne.

Quod ſi adhuc etiam magis aeuenda curatio, adhibeatur ad extremum unguentum ſequens.

℞. Pul. lumbric. terreſt. ℥ ij.
Calami aromat. ʒ. vj.
Galangæ ʒ. iij.
Mellis deſpumati q.ſ.

Coquantur ad ſpiſſitudinem & extendantur in duabus alutis, quælibet ſit ſacta ad formam hanc.

Monavius libro ſecundo epiſtolarum. pag. trecenteſima decima quinta, ad Johannem VVeidnerum ex ſententia Cratonis.

Hiſce adde, quæ de cognitione & curatione Paralyſeos colicos dolores ſubſequentis edocet *Gr. Horſt. Decad. pharmacent. Exerc.* 6.

Observatio IV.

De pſeudoparalyticis, quos Germani Contract *vocant, cum tabeſcant, ut vix oſſibus hæreant, & manibus ac pedibus ſubinde magis magisq́, imò tandem prorſus immobiles reddantur.*

HUjusmodi ægri in omnibus regionibus Germaniæ, inveniuntur, ſed alibi tarius: alibi ut in Moravia, Auſtria, & Ungaria frequentiores; omnes autem hi primùm Colici & Nephritici ſunt, ut colica & doloribus calculi renalis ſimul afficiantur, idque ſæpius per intervalla, quod vel planè non curationem admittant, vel eam quæ non eſt vera, aut ſaltem magis mitigationem ſymptomatis, id eſt, cruciatuum ventris reſpicit, experiantur; præſertim cum opiatia dolorem colicum ſanent, ac ferè inſanabilem ventrem reddant. Hi menſes aliquot, vel etiam annos morbo colico & nephritico ſimul infeſtati taheſcunt, ſine omni tuſſi, atrophia hepatis, quod & ejus & ventriculi vis naturalis omnis labaſcit, atque vix aliqua remanet, concoctione ſecunda adeo depravata, neque tertia conſtare poteſt, caro evaneſcit, & tunc vix manus ad caput tollere queunt, mox magis taheſcit, & color totus liveſcit, ſæpius quaſi Ictero flaveſcit, omnibus humoribus acrioribus redditis, & calore hepatis cum diſcraſi e ventriculi frigidi creſcente. Qui fit, ut & cerebrum infirmius reddatur ſimul, & ſpiritus animales in primis deficiant, nervi debilitentur, muſculi organum præcipuum motus quaſi evaneſcant, indeque immobilitas ſequatur. Edere non poſſunt, verùm neque dormire, dolent potius diu noctuque, & cum ipſi ſeſe movere nequeant, ſingulis quadrantibus horæ, verius dixerim momentis, linteo ab aliis modo in hanc, modo in aliam partem moveri cupiunt. Eſuris & bibituris alii cibum, potumque ſuis manibus dare coguntur. Quis igitur non videt, hoſce ægros miſerrimos eſſe, & auxilio dignos? Addo quod alii tres annos, alii ſeptem, & plures, hiſce doloribus atque infirmitatibus infeſtentur. Quis ſit morbus, id eſt, cauſa horum ſymptomatum, alii aliter ſentiunt. Non pauci ſeſe magicis artibus Diaboli ita tabefactos immobileſque redditos eſſe putant; in quorum numero Conſul civitatis cujusdam in Auſtria quem honoris cauſa nominare nolo, & adhuc hodie vivere ſcio, fuit, qui ſeptem annos, adeò miſerè vixit, & tandem cum certior eſſet factus, de multis hiſce à me in integrum reſtitutis: Cremſam ad me deportatus eſt, meam curationem, qua duobus menſibus & octo diebus vires atque carnem, omnemque motum manuum pedumque recuperat, expertus eſt feliciter, alii paralyſin, quam etiam apoplexiam particularem auctores aliquando vocant, & exiſtimaverunt, ſcilicet obſtructionem nervorum ex frigido craſſoque humore, ideoque hoſce ægros nacti, ſtatim eos unguentis diſcutientibus & caleſacientibus ungunt, vel aquis ſimilibus illinunt, frictionibus, quibus omnia deteriora redduntur, utuntur. Falluntur enim cum paralyſis vera non ſit, & laterem ſua operoſa curatione lavant. Hujus generis ſine dubio fuere medici in Campania, de quibus (*Galenus ſexto, de tuend. valetud. c.* 15.) in hunc modum ſcribit: Inæqualis compoſitio nulli dictarum in malitia cedit, in qua renes calculum gignunt, totus verò corporis habitus gracilis eſt, chinaque medicamenta victumque, quæ extenuare poſſunt, requirunt. At ea gracili corpori ſunt inimiciſſima adeo, ut quidam, qui propter tenum vitium uſus his fuerat, ubi digitos deterius moveri ſentireque ſenſit, & ut ipſe locutus eſt, veluti cavum quiddam ſonantes, communicavit rem medicis, primum in Campania ubi ipſe agebat. Hi tanquam eo affectu laboraret, qui paralyſin, id eſt, reſolutionem nervorum minaretur medicamentis, quæ ex Euphorbio & limneſi utebantur. Ut autem affectus ei deterius ceſſit, cum vehementi dolore ad ſuperiores partes ſemper aſcenderent, mihi qui id temporis in Campania fortè eram rem indicavit òpemque rogavit. Ego verò mediam inter extenuantem impinguantemq; victus rationem eſſe ſtatui. *Hactenus Galenus.* Mihi in Auſtriam anno 80. mundi vocato, ut ordinarium provincialem Medicum agerem, cum non immeritò horum ad meam medelam confugientium commiſeratus eſſem, attendenti ad omnia, morbus hic deprehenditur, non ſimplex, ſed compoſitus ex colica, nephreſi, & tabe hepatis, quam pſeudoparalyſis propter defectum carnis muſculoſæ & imbecillitatem cerebri nervorumque ſequitur. Colicos multos, nephriticosque curavi feliciter, ut ne unus quidem in tabem vel pſeudoparalyſin hanc incurreret: plures nactus ſum, qui hiſce morbis compoſitis & aliis ex aliis ortis, diu affligerentur. Etſi verò id temporis neminem haberem, vel ex ſenioribus Viennenſibus Medicis, quorum tres nemini facile comparandos, mihi ſamiliares amiciſſimosque tunc habebam, nimirum D. Eicholcium, D. Paulum, D. Gaſparum, collegas, qui vel curandos ſuſciperent, tamen diſpoſitione morbida horum ægrorum & ejus cauſis atque ſymptomatibus cognitis curationi non diffidebam, camque in omnibus & Viris

& Mu-

& Mulieribus, & nobilibus & Ignobilibus fœliciter continuabam, ut revera omnes, quotquot à me ex Auſtria, vel ea Ungaria, excepto uno nobili, qui ſimul Epilepticus erat, & moriebatur, ſanitatem priſtinam ac ſæpe meliorem corporis habitum, quam ante morbum habuiſſent, recuperarent. Diuturnam fore hanc curativam omnibus prædicebam, ſed certam tamen: quæ ſpem non fallat, ſi obtemperaverint, imo addebam, ſeſe primis tribus ſeptimanis effectum medelæ vel parum, vel nihil percepturum, ſed poſtea convaleſcentibus ſenſim & ſingulis diebus omnia meliuſculè forè. Nam cum multi morbi alii ex aliis in his ægris orti ſint, & pſeudoparalyſis tanquam ſymptoma tabi & aliis superveniat, morbi qui habent ſeſe veluti cauſæ aliorum, prius, qui rationem effectus poſterius curandi veniunt. Itaque Colicam, ſi quæ reſtaret prius extripandam & diſcraſiam ventriculi frigida atque calidioris hepatis, quæ cauſa colicæ hujus, plerumque cum inflammatione coli eſt, corrigendam ſumpſi. Deinde humores peccantes pituitam, & maximè bilem, ſimul leniter aperientibus & mundificantibus vias renum per intervalla purgavi. Tertiò calculum tantum unguento emollire & mitigare, ac pulvere ſimul corrobaranti leniter movere conatus ſum, quod fortia lithontriptica, tenuia corpora, præſertim tabefacta, non ferunt. Quartò nervos & imprimis carnoſas muſculoſas partes reduxi ad meliorem complexionem & habitum corporis. Poſtremò corroborantia cerebrum & nervos, præcipuè interna ſimul uſurpavi, in fine etiam externa, quibus ita profeci, ut alius tribus, alius quatuor, alius quinque menſibus ſanus, undequaque firmus & boni habitus evaſerit, cibum potumque ipſe ſine alterius adminiculo adſumpſerit, ambulaverit quò velit, & manibus omnia apprehendere potuerit. Materiam auxiliorum ſi quis ſcire velit, breviter illam fuiſſe ſciat. Διαιτητικὴ in principio attenuans parumper, nec adeo calfaciens inungebatur, ſecundo & tertio menſe incraſſans, magis nutriens, ſubinde media inter attenuantem & impinguantem. Quam ob cauſam aërem temperatum, parumper ad calidum vergentem etiam arte parari neceſſe eſt, puriorem quoque & aptiorem ad gignendos ſpiritus, tum vitales, tum animales, vel *aquis roſ. cum pauum lavend. mixtis, vel pul. in conclavi accenſ.*, antequam & æger deportetur, qui *℞ roſ. rub. ℈. ij. roriſm. ℈. j. Caryophyll. Macis, Cinam. lig. aloes an. ℈. ſ. ſuccini, olib. ana. ʒ. ſ. ſterac. calam. ʒ. ij. miſc. & f. pul. profumo* Cibus ſint laxatiles piſces lucii, percæ, auratæ, juſcula ex cereviſia ſola, ex aqua cum butyro, gallinarum, bovinæ carnis, ſive ſola ſive cum rad. petroſilini, carnes gallorum vitulinæ, bovinæ junioris hædinæ, ova mollia, poma cocta, olus ſpinachiæ, betæ, ſecundo menſe & poſtea curationes magis nutrientes & incraſſantes accedant, ſcilicet *juſcula amygd. ſelect. non rancid. cum paſſulis. Evulſiones ſem. melonum & amygd. cum aquis roſ. mixtis.* juſcula cereviſiæ, cum ovis, aves montanæ, turtures, perdices, columbæ nidificãtes in turrib. capones, lac caprinum, juſcula ex contuſa pulla gallinacea, carnes capræ ſylveſtris, cervi junioris, cancrorum caudæ, oryza, amylum, pira cocta vel toſta, cydonia vel poma toſta. Potus ſit cereviſiæ, primo menſe, hordeacea, poſt & hæc & triticea, ſemper autem bene defæcata, vinum tanquam venenum fugiat, niſi ſimilaginem ex vino tarius edere iubeat, qui cereviſiam bibere nequeunt, vinum tenue & ὀλιγοφόρον, aliquande potius *aquam hordei cum Cinam multo aromatiſatam, nonnunquam etiam cum mace*, quies & motus corporis alternis vicibus moderate peragentur, & cum ambulare nequeunt, motione ab aliis facta, ita ut ſemper tres ſint partes, quietis, una motus, cum ambulare diſcant, itidem. Somnus eſt valde conveniens, ſed non narcoticis quætendus, ſponte emendabitur meliori coctione accedente, oleo nucis moſchatæ inuncto temporibus, cum etiam cerebrum corroboret juvetur Secundo & tertio menſe *eſu lactuca & mixtione ſem. papau. albi cum juſculis amygdal.* Inanitio alvi quarto tantum die arteſi noſtra denegat, acceleretur, & vel ſuppoſitoriis, vel lenitivis purgantibus, vel leviſſimo enemate. Affectus animi conſervandi ſunt moderati, alacres, & ſpe bona refecti, abſit terror, ira, & triſtitia χειρουργίαι nulla opus eſt. φαρμακευτικὴ accuratior hæc. Prioribus diebus & diſcraſiam hepatis atque ventriculi ſpectabit. Itaque alvus leniatur enemate quod *℞ herb. Mertur. branca urſ. an. M. j. ſ. origani, pulegii, beton. an. M. j. bis malu. M. ij. fol. ſenna ʒ. j fl. camomili. M. ſ. bac. lauri ʒ. ſ. ſem. aniſi, cumini ana ʒ j. ſ. coq. in ſuff. quant. aq ſ. a. ad tertias, poſt colentur ℥. xij. & addle oles communis ʒ. iij. ſalis parum f. enema.* Altera die & ſequenti triduo, intus, utetur modo morſulis hiſce. *℞. Marg. prepart. ℈ ſ. zinzib. ℈ iij. cinam. eleſti ʒ. iij. Macis caryoph. nucis moſch. ana ℈. j. Cardam. utriuſque ana ℈. ſ. ſacch. ʒ. viij. diſſolu. in aq. cinam. & roſ. an. aqualiter q. ſ. & aromata groſſo modo incidantur & f. morſ.* Exterius applicetur emplaſtrum ex pane toſto aſperſo vini aceto calido & pulu. qui *℞. menthæ ʒ. j abſynth. ℈. ij. roſ. rub. ℈. iij. caryoph. ℈. ij, culeb. maſtich. nucis moſch. ana. ℈. ſ. miſc. f. pulu.* Quinta die evacuetur leniter pro cujus gradu complexionis quantitate variata, & ſciamus colicos tanto difficilius, quantò tormina ſunt majora, aut quando imbecillior vis naturalis & animalis, purgari. Potione purganti hac utebar per intervalla, quatuor vel poſtea etiam ſeptem dierum quæ *℞. rad. liquirit. cich. ana ʒ. ij. polip. ʒ. vj. ſanic. Caryophillata, an. ʒ. j. ſem. aniſi ʒ j ſ. 4. frig. major. an. drach. ſ. herb. beton. agrimon. an. M. j Endivia M. j. fl. roſ. rub. p. ij. borrag. p. ij. ſtœch. arab. drach. j. paſſul. minor. unc. j. coq. in ſ. q. aq. ad tertias. Poſt colentur unc. xiij. & in colatura in fund. rhab. electi drach. j. algari. citroch in petia ligati ſcrup. iiij. macis, Cinam. an. ſcrup ſ ſtet per noctem: manè colentur unc. iiij. & adde Mannæ drach. vj. ſyr. de duab. rab. roſ. ſolut. an. unc. ſ. miſc. & f. potio.* Sexta die, & intermediis cum purgare non ſit conſultum iterum adhibui emplaſtrum antedictum exteriùs? interius verò quæ diſcraſiam temperarent magis, rotulas haſce duas, vel tres duabus horis ante prandium, & ante cœnam exhibui, quæ *℞. ſp. arom. caryoph. ſcrup. ij. el. reſumbus, roſ. novellana an. ſcrup. j. diamarg. frig. ditgal. an. ſcrup. ſ. ſacch. albiſſ. unc. iij. diſſol. in aq. roſ. & Cinam. q. ſ. F. confectio in rotulis.* Præterea cum flatus orificio ventriculi ægrè facerent, juſſi de morſulis dictis aliquando ſumere, quando velleut fruſtulum paruum, veſperi & mane ungebam ipſos in dorſo unguento contra Calculum, quod *℞. Ol. Viol. drach. iij. Seſam. amygd. amar. an. unc. ſ. lil. alb. drach. ij. ſcorp. drach. vj. Unguenti dialthea, pingued. gallina an. drach. ij. Cera. q. ſ. Miſce f. unguentum.* Urgentibus torminibus flatuum oleum carvi cum cereviſia calida ſed rariſſimè uſurpavi, ipſi ante tertiam, vel etiam ante quintam ſeptimanam nullum levamen, niſi lenitionem Colici & Nephritici, in aliis doloribus, neque etiam virium reſtaurationem, ſive in appetitu, ſive in aliis ſenſere, poſtea verò aliquantulum, qui tertia meliuſculè ſibi eſſe ſentirent, nona ſeptimana convaleſcebãt prorſus qui quinta 15. ſeptimana circiter. Nam multi & linteis deportãdi è navi Danubio, & ex ſuperiore Auſtria, & ex Ungaria Cremſam venerunt infirmi ut Syncope ſæpius afficerentur, & immobiles ne odorem cibi, nedum cibum ipſum ferre poſſent. Cum meliuſculè quid ſentirent, ſubinde ſingulis diebus vires, carnem & denique motum ſed valdè ſenſim acquirebant, ſeptimo nimirum die aut etiam ſerius, ſuppoſitorio non niſi quarto die leniebam, menſes in mulieribus quia exangues ſunt, toto tempore morbi non movebam, & convaleſcentibus cum bono habitu corporis ſponte redibant, magnam autem diligentiam in

corrigenda temperie hepatis nimis calidi & ventriculi frigidioris adhibebam, præter rotulas noſtræ compoſitiunis, & emplaſtrum ante dicta, ſyrupos hoſce contra tabem ad hibebam, qui ℞ *ſyr. de Endin. de ſucco Borrag. de ſucco granat. an. unc. ij. de ſucco acetoſa unc. j. de. cort. citri uno. j. ſ. julep. roſ. unc. iij. Aq. Cinam. drach. j. Veron. unc ij. Miſce & f. liquor*, de quo mane & veſperi duo cochlearia vel etiam tria bibebant Quoſdam æſtus & ariditas magis vexabant, illos præſertim ne ſemper eodem medicamento uterentur, bibere alterno triduo de aqua Endiviæ & Veronicæ mixta cum cochleari ſemiſſis pulveris, qui ℞ *ſantali citrini, rub. an. ſcrup. roſ. rub. Cinam. elect. an. ſcrup. iiij. ſp. diarrh. alb. diamarg. frig. an. drach j. ſacch. canchi. unc. j. ſem. melon. excortic. drach. ij ſacch. ad pondus omnium f. pul.* Iuſſi, & Cerato ſandalino aliquando hepar unxi, Poſtremo emulſionem *ſem melon. ex cort. unc. ij. amygd. ſel. & inundat. unc. vj. coctar. cum aq. q. ſ. & in fine affuſis aq. Veronica & roſ. an. unc. ij. Cinam. unc. ſ. ſacch. unc. j.* propinabam ut diu noctuque vel frigidam ſi ventriculus ferret, ſin minùs, calidam biberet, rediit caro & melior habitus ſenſim, ſubinde rotulas haſce pro corroboratione Cerebri & Nervorum ſimul edere ipſos coëgi, quæ ℞ *mar. praeparat. cornu cervi uſti an. ſcrup. j. ſmaragdi præparati gran. v. ol. nucis moſc. per expreſſ. drach. j ſacch. clariſſ. lib ſ. aq. lavend. unc. iiij coq. ad. conſumptionem aq. & f. confectio in rotulis.* In fine curativæ deſpeciebus Diamoſci, quæ non tantùm corroborant cerebrum & nervos, ſed contra omnem tabem proſunt, quantum capit cuſpis cultelli bibere volui cum cereviſia calida, & exterius tantum ſpinam dorſi lavari aqua lavend. & malvatico mixtis; Deinde etiam articulos juncturarum in pedibus & manibus ac ſponte exſiccari. Poſtremo hujus lotionis gratia hoc decoctum uſurparunt, quod ℞ *flor. ac. cal. unc ſ. lig. aloes drach. j. Macis, nuc. moſc. Cinam. Card. utriuſque an. ſcrup. ij. maſtich. in petia. ligat drach. j. ſ. flor. lavend. anthoſ ſtæch. arab. an. drach. j. coquantur in ſ. p. malvatici & colentur lege artis fiat epithema.* Curativam hanc nullius exemplo nec authoritate 13. annos juveni ex tot experientiis certam communicare pro obſervatione noſtra non gravatus ſum. *Iac. Horſtij Obſervat.*

Helmſtadii in Acad. IVLIA Profeſſoris.

DE STVPORE.

Observatio I.

Stupor totius corporis cutis viſus.

CUM imperfecta paralyſi ſenſus motuſve torpet, & hebeſcit, proprie ſtupor appellatur, quo aliquando vidi univerſam corporis cutem ex crapula & vinolentia corripi, illæſo motu. *Fernelius libro quinto, capite tertio, Patholog.*

† Stuporem corporis univerſi flatulentum, variis ſimilem, annotavit *Lotichius l. 4. obſ. fol. 369.* cum aphoniâ conjunctum *VVolfg. Cent. 1. fol. 45.* poſt inediam obſervavit *Horſt. l. 2. obſ. 15.*

Observatio II.

Digitorum manus ſtupor, ex humero baculo percuſſo obortus medicamento collo inducto levatus eſt, cùm fruſtra ante digitis adhiberetur.

IN omnibus torporis cauſis origini ſtudendum eſt & pororum meatibus, ut ſuaves facileſque fiant. Hujus rei rationem in exemplo referam cujuſdam mulieris, quæ à viro ſupra humerum ſcipione percuſſa, manus digitos ſtupentes mihi oſtendit, & à quodam imperito Chirurgo, qui digitis emplaſtrum pluribus diebus impoſuerat, ſeſe fruſtari conquerebatur: emplaſtri genus laudavi, quod non ut digitis, ſed collo imponeret, hortatus ſum: illa obſequens paucos poſt dies ad nendi opus rediit incolumis. *Benedictus libr. 1. cap. 33. de curand. morb.*

Observatio III.

Ex ſtupore cruris Medici decepti, calculoſum pro paralytico percurarunt.

NUper Nobilem curavimus, qui Medicorum doctiſſimorum conſilia communi conſenſu remedia, ad paralyſin accommodata præſcribentium nobis attulit. Huic enim cum prædixiſſemus futurum, ut intra quatriduum calculi fragmentis excretis alleviaretur, ſubridens prænotionem contempſit, quod neque à quoquam ea de re eſſet admonitus, neque arenulas unquam reddidiſſet. Tandem tamen vix perſuaſus magna omnium admiratione verum nos prędixiſſe expertus eſt. Cauſa autem eſt ejuſmodi, Venæ cavæ deſcendentis ramus unus in renem, alius in crus, tertius in teſtes fertur. Ad plenitudinem itaque ejus, qui crus alit, aut compreſſionem ſtupor ſequitur: quemadmodum alio tumente, qui ad teſtem pervenit, & ideo breviore facto teſtis contrahitur. *Iacotius Comment. ad aphor. 7. ſect. 2. Coac. Hippoc.*

Observatio IV.

Stupores exorti, quid portendant:

STupores, quando in ſuperioribus partibus incidunt, epilepſiæ vel apoplexiæ, vel paralyſeos futuræ nuntii exiſtunt. Qui tamen in tibiis apparent abſque jam dictis malis diu perſeverare poſſunt, ut à nobis obſervatum eſt. Nam particularium membrorum obſtructiones animalium ſpirituum penetrationem in iſta membra impedientes tantum denotant. *Ortheus lib. Obſ. propriarum.*

Observatio V.

Stupores epidemicis haud abſimiles quibus remediis propulſi.

SUperiore anno, cùm mulier quædam funus vicini cujuſdam hyeme comitaretur: ſubito tanto ſiniſtri lateris ſtupore correpta fuit, ut etiam crepidas pedum in itinere inſcia amiſerit cui, meâ operâ utenti, imperavi crurum & laterum frictiones, atque litus ex vino ardenti cum ſalviæ decocto: adhibito etiam aquæ dulcis ſolio. Quorum uſu aliquoties repetito, ſtupore cedente, liberata eſt.

Hujus generis ſtuporem, ſiniſtram manum, magnifici cujuſdam viri occupantem, hac æſtate, ſobolo decocto ſaſaſras, percuravi. Quin affirmare auſim, me intra biennium, ſupra trecentum ægros, conſimili ſtupore affectos, pleroſque omnes debitis medicamentis uſurpatis, reſtituiſſe. *Cnenlinus de Obſerv. propriis.*

Observatio VII,

Hæmorrhagia narium affectus, corporis ſtuporem & inſenſibilitatem incurrit, quam nihil proficientibus remediis mors excepit

QUendam vidimus, qui ob defluxum ſanguinis narium obiit, hic antequam obierit, ad inſenſibilitatem quandam fere & corporis ſtuporem devenerat, nullaque medicamentorum ope juvari potuit, tamen probos Medicos habebat & doctiores, qui tunc Ferrariæ extrarent, cum ſemper alma patria noſtra probiſſimis medicis ſcateat. *Braſſavolus Commen. ad Aphor. 9. lib. 7. Hippoc.*

† Animi quoque pathemata ſymbolum conferre, conſtat ex *Zvvingero*, qui in *Theatr. Vit. Hum. p. 224.* ſtuporem ex timore, irâ, amore, gaudio, admiratione obortum commemorat.

Nec

Nec reticendum, quod de ſpiritu aquæ vitæ, & Opio refert Platerus lib. 1. Obſerv. 16. qui etiam Obſ. 18. ſtuporis dæmoniaci meminit, in quo corpus immobile, & extenſilo rigebat, cullumque erat inverſum, &c.

DE TREMORE.

Observatio I.

Rara tremoris ſpecies.

QVIDAM bajulus erat, qui ſtando, incedendoque corripiebatur tanto tremore corporis, ut ſtatim ſeorſim ſe recipere cogeretur. *Camerarius de Obſervat. Patavio acceptis, & ad me miſſis.*

† Sic tremoris pedum in quieſcente & ambulante meminit *Hechſtett. part.* 2. *Decad.* 4. *Caſ.* 10. & tremoris artuum involuntarii, ſine dolore, *Horſt. part.* 2. *l.* 3. *obſ.* 14. & tremoris pollicis à venæſectione *Tulp. l.* 1. *c.* 23.

Observatio II.

Tremores etiam Chronicos, bona Diæta curari poſſe.

TRemores etiam in junioribus crapulæ deditis, incidere poſſe notius eſt, quàm ut ejus rei exempla proponere debeamus. Placet tamen, quid in ejusmodi affectûs curatione animadverterimus, ſubjicere. Cum ego in prima ætate in Bugonia Medicinam facerem, venit ad me cœnobii cujusdam præfectus quidam nondum annum quadrageſimum attingens, conquerens de totius corporis tremore moleſto illo quidem, eum totius corporis cacochymia conjuncto. Quod verò cùm diætam quam conſectatus eſſet negligentiſſimam, relinqueret, curari non poſſe, dicerem, ſic à me diſceſſit, quaſi id ne fieri quidem poſſe arbitraretur, ob inveteratam à ſe ſuſceptam conſuetudinem crapulæ indulgendi. Verùm cùm non ita longè poſt infidelem adminiſtrationem ſuæ præfecturæ, ab officio removeretur, & ad ſummam inopiam redigeretur, coactus eſt neceſſitate quadam, æditui officium in pago quodam in ſolitudine quadam abdito recipere. Quod verò iſtbic omni uſu vini careret, & cibo vili ac aqua contentus eſſe cogeretur, ita illam, quam contraxerat crapulandi conſuetudine cacochymiam temporis progreſſu concoxit, ut corpori ſua ſanitas reſtitueretur & omnis membrorum tremor abiret. De quo cùm certior factus eſſem, ac alioquin inveſtigandarum rariorum ſtirpium gratia in locis viciniis iſti pago miniſtria quibusdam nobilis, & celebris viri Hermanni Ridefelii *ab Eiſenbach* comitatus verſaret, ad eum pagum diverti, ac hominem de quo dixi ad me vocari juſſi. Quem cùm vidiſſem, planè mutatum ab eo, qui prius fuerat, mirari me iſtam metamorphóſim dixi, ac quibus auxiliis ad eam inopinatam ſanitatis integritatem perveniſſet, ex eo quæſivi, interim diſſimulans quæ mihi de ipſius fortunæ commutatione dicta eſſent, ab aliis. Subridens itaque, paupertas (inquit) & neceſſitas abſtinendi à crapula me curarunt. Quare, conſolans ipſum, ut ferret patienter eam fortunam, quæ tantopere ipſi profuiſſet, & deinceps cautius viveret, hominem commonui. Cæterùm ſimilem podagræ diuturnæ curationem in cive quodam Landtsbergenſi, obſervatam ſcriptores quidam memoriæ tradiderunt. *Oethæus lib. Obſervat. propriarum.*

DE EPILEPSIA.

RARA EPILEPTICORUM ſymptomata.

Observatio I.

Rara epileptica acceſſionis forma.

CUM juvenis Joannem Dryandrum medicum ac tum præceptorem meum ad cœnobium Hanoienſe in Haſſia ſitum, quod à Duce Landgravio paulò antè Xenodochii uſibus deſtinatum fuerat proficiſcentem comitarer, vidi quendam epilepticum ſingulis diebus aliquoties in epilepticos paroxyſmos incidere ſolitum, prius multoties in gyrum veluti verti, ac agitari, & tandem in humum collabentem, epilepticis convulſionibus mirificè torqueri, magnâ aſtantium commiſeratione. *Oethæus lib. Obſerv. propriarum.*

Vir quidam annos natus tum circiter 30. boni aliàs habitûs, referebat nobis ſe à prima ſtatim ætate, ſymptomata ſequentia perpeſſum fuiſſe. Solebat igitur is, quum duos vel tres paſſus progreſſus eſſet, ſeſe inflectere quaſi in circulum, idque continenter facere compulſus erat, totâ die citra intermiſſionem aliquando à diluculo, vel ex ortu diei ſtatim quando pulſum campanæ audiret, uſque ad veſperas, & ſecundum campanarum ſonum. Interea verò temporis, ab omni cibo & potu penitus ſe abſtinebat, ac non ſatis erat miſerum ſic alternatim & per vices prorſum vel retrorſum eundo in orbem quaſi verticem intorqueri circuireve. Sed accidit, ut poſtea acceſſionibus epilepticis corriperetur graviſſimis, & humi concidens omnes artus violenter admodum concuteret, ſpumamque extra os regereret copioſam, tandem à turbinoſo vel vertiginoſo motu cum altero illo directo & epilepſiæ paroxyſmo liberatus. Ad ſeſe collectis viribus rediens, cum aliis diſcumbebat, quos tum fortè obvios habuit interdum in ſtabulis & horreis commorans, & commiſeratione hominum ibi admiſſus, & bona ratione utens, ſatis læte comedebat & liberaliùs tamen bibebat, uti ad tres menſuras vini non rarò ventum eſſet. Sine duce nunquam profectus eſt, quin conductus variis cum vitis vel ægris fœminis per urbes & vicos hinc inde erogandæ ſtipis gratia oberrabat, quam largam & beneficam ſatis ab omnibus miſericordia tactis, expertus eſt. Ajebat malum hoc eſſe hæreditarium, & citabat aviam primo hiſce accidentibus laboraſſe & aliquos in familia ſua exiſtere, qui ſimilibus ſymptomatibus agitarentur, & in ditione Groeiegenſi natus & educatus eſt, ut ex idiomate facilè conjectari potuimus, quod ex eo utiu ſemel audivi in pago *Adelhauſen*, qui oppido Friburgenſi proximè adjacet. Hæc ex Daniele vinitore vicino, viro non fucatæ fidei, aliquoties audivi. *Moccius.*

Observatio II.

Hiſtoria epilepticorum admirandis ſymptomatibus affectorum.

SUperiore anno adoleſcentem curavi egregium, qui ex alto loco decidit, & tempus ſiniſtrum læſit, ex quo in epilepſiam incidit, qui paroxyſmi tempore ter, quater, ſæpius in gyrum ſe vertebat, impetuq; facto, ſi non prohiberetur, verſus locum aliquem procurrebat, priuſque prorſus caderet (plerumque non cadebat, ſed manibus magnâ vi faciem confricabat) nec ad ſe reverſus quicquam eorum quæ eveniſſent, ſciebat.

EPILEPSIA PROCURSIVA.

A Varüs jam Medicis adnotatum eſt non concidere ſemper in Paroxyſmo Epilepticos, ſed nonnullos ſtantes, alios ſedentes, quosdam etiam in gyrum circumcurſantes, aut huc illuc diſcurſantes, eum exantlaviſſe. iſtis dignum eſt, quod addatur id quod nos obſervavimus in puero quodam duodecim annorum, ludimagiſtri filio, habitantis in oppido, Drogda, viginti quatuor paſſuum millibus diſſito ab urbe Dublino, ad Boinum fluvium, haud longè à loco ubi in mare is influit. Hic puer, quoties ac quocunque in loco Epilepſia ipſum invadebat, rectà prorſum procurrebat, finem non ante faciens, quàm obſtaculum aliquod offenderet, ob quod longior procurſus non pateret; in quod impingens, corruere ſolebat. Alioqui nec ignis, nec aqua, nec præcipitium eum à procurrendo impediebant, ſed rectà in ea, ſi paroxyſmi tempore ante ipſum erant, tendebat, ac ſe perditum ibat, niſi ab aliis retineretur; quũ ipſe per id tempus nihil nec videret nec intelligeret. Credibile eſt, ſi in campis fuiſſet acceſſus tempore, ubi magna planities longum ſatis procurrendi ſpatium dediſſet, eum toto paroxyſmi tempore humi collapſurum non fuiſſe: ſed intra oppidum ſemper detentus, nullosque niſi domi aut in plateis paroxyſmos expertus, incertam hanc rem fecit, quare & à nobis in medio relinquetur. *Arnoldi Boot, cap. 6.*

Nuper etiam puellam allocutus ſum, quæ, cùm antea graviſſimè laboraviſſet, ac proximè tanquam mali nihil pateretur, in conclavi per dimidiam horam ſurſum deorſum curſitaviſſet, atq; à me interrogaretur, utrùm aliquem vidiſſet vel audiſſet (nam allocuti eam ſunt, qui aderant, & inhibere motum tentarunt) negavit ſe quenquam aut vidiſſe aut audiſſe. Conſtat tamen eam parietes vidiſſe, quos cùm ad eos acceſſiſſet, protinus cavebat, ac ſe rurſus convertebat. *Eraſtus in Anatom. librorum Com. Montani.*

Observatio III.

In epilepticorum paroxyſmis, nonnunquam pituitoſum humorem, aliquando cerebri ſubſtantiæ particulam morbi vi extrudi.

VIdi nonnullis pituitoſum humorem ex ambabus naribus, & ex ore profluere: quod Avicenna quoque annotavit. Quinimo cuidam hujus oppidi matronæ (quæ ex hoc morbo interiit) ſubſtantia quædam, cerebri ſubſtantiæ ſimillima ex naribus effluxit. Quantum ex narratione aliorum comprehendere potui, de ſubſtantia proceſſuum cerebri, quos inſtrumenta odoratus eſſe credimus, abruptum violentia morbi fuit. *Eraſtus Part. 4. Diſput. cont. Paracelſ.*

Oxservatio IV.

Admiranda Epilepſia, quâ æger brachiorum & manuum agitatione convulſiva inſtar pugilum cum levi rationis noxa & ſine proſtratione in terram torqueri viſus eſt.

R Icinus quidam comœdiarum mimus & Hiſtrio, dum Mantuæ unà cum aliis conſociis artem ſuam exerceret, ſæpius indies tali ſymptomate corripiebatur; perſentiebat primò ſibi ipſi caput totum oppleri ac deinde ſtatim contractiones manuum ac pedum ipſum invadebant, ita ut illos hinc inde eorum inſtar, qui in monomachia ſe invicem oppugnant, & defendunt, jactare cogeretur, ac in altum oculos contorquere, nunquam tamen ipſe cadebat, licet ſuper pilas magnas vento repletas ambulare ſibi videretur, mentis non omnino tunc temporis compos erat, ſed imminens malum perſentiebat, eo tamen correptus manifeſtè principes functiones oblædi dignoſcebat, ſymptoma iſtud ſingula quâque vice non longiori tempore illum afficiebat, quàm quo oratio Dominicalis à quovis, dici poſſet, quo temporis intervallo præterito id malum ita ceſſabat, ut ipſe ac ſi nihil illi contigiſſet derelinqueretur, quòd cum ei in proſcenio non ſemel accidiſſet, me ipſum advocavit, uti fieri poſſet, opem ferrem. Laboraverat autem hic homo calidæ & ſiccæ temperaturæ, aliàs ſæviſſimo morbo Gallico, ita ut tunc temporis ejuſdem ſobolis ulcerum cicatrices in corpore viderentur, præſertim magni, quod diutius in fronte apertum detinuerat, ac ſponte paulo antea conſolidatum fuerat. Nos corpore expurgato aliiſque præſidiis adhibitis, præſertim verò cauterio in occipitio adaperto illum priſtinæ ſanitati reſtitutum dimiſimus, ſed jure merito dubitavimus, an hujus Hiſtrionis affectio, ſimplex convulſio eſſet dicenda, an potius epilepticus ſpaſmus, cùm enim minimè corrueret, nec paſſum epilepſiam dicendum videbatur, *Avic. Fen. 1. 3. tract. 5. c. 8.* Non eſt poſſibile homini epilepſia detento remanere erectionem corporis, hinc vulgo eum morbum caducum vocant; at æger hic nunquam cecidit, licet millies ex affectione vexatus fuerit, ſed cum nec illi principes functiones eſſent integræ, quis ipſum duntaxat convulſivis molitionibus ſuperius dictis laboraſſe jure aſſeverare audebit? Cùm ex *Galen. decreto, 3. de loc. affect. & lib. 1. de cauſis ſympt.* in convulſione nullum fiat principibus functionibus nocumentum, ex iis licet quodammodo animus anceps redderetur, nihilominus hominem epilepticum fuiſſe ſtatuendum decrevimus, at non cadebat, quia non per ſe cerebrum, ſed per conſenſum patiebatur, et atque paſſio non fortis, ſed debilis, hinc nec ſpuma oris aderat ſignum alioquin epilepticis communiſſimum leviter itaque per conſenſum affecto cerebro, duntaxat motus convulſive excitabantur, ita ut veluti ſaliendo per intervalla, corpus contraheretur & concuteretur, citoque ob id pariter ſolvebatur affectio hujuſcemodi, hinc quoque factum, ut non inſignem in principibus facultatibus læſionem obſervaremus, nam paſſio levis & ipſa erat, quemadmodum & *Galenus 3. de locis affect.* meminit de puero illo, qui veluti auram frigidam aſcendere ad cerebrum epilepſiæ paroxyſmo adventante perſentiebat, & in ipſo paroxyſmo mentis ita compos erat ut quæſierent perciperet & profligata acceſſione eadem narrare ſciret; ex quo in epilepſia quandòque, eâque debili, parum oblædi primarias operationes ſtatuendum eſt, quod prænarrato ægrotanti accidiſſe obſervavimus, cui etſi aliquantum mens oblæderetur, quæ tamen fierent perſentiebat, ac licet motus convulſivi excitarentur, ita ut hinc inde caſum minaretur, non tamen cadebat, eo quod affectio prægrandis non eſſet. *Donatus Hiſt. Mirab. lib. 2. cap. 4.*

Oxservatio V.

Mira epilepſiæ ſpecies aphrodiſiaſtica, in qua paroxyſmus ſeminis profluvio ſolvitur, alia item variis horrificisque ſpectrorum imaginationibus & anxietudinibus ægros torquentes.

QUidam ſunt, quibus videtur quaſi mulier eos quærens ad coitum, & feſtinanter furiunt ad eam, & agunt cum ea, & poſt emiſſionem ſeminis ceſſat eorum paroxyſmus, & ſurgunt: & ego quidem jam vidi cui hoc accidit. Aliqui verò ſentiunt gravitatem capitis, & jactitationem ante ſui adventum, & vocant qui circa ipſum ſunt, ut ipſum teneant, donec ceſſet ejus paroxyſmus, & ego quidem jam vidi quemdam puerum meum patientem hanc ægritudinem: qui dixit mihi quod videbatur ei mulier nigra accedens ad eum habens ſuper ipſam coritum, quod dicitur parva, & quando accedebat ad eum mox cadebat, & ſtudui ego erga ſui curationem, & ceſſavit illud phantaſma ab eo, & alleviata eſt ægritudo ejus, *Alſaharavius lib. Pract. tract. 1. ſect. 2. cap. 34.* Sic quoq; in Epileptico paroxyſmo convulſionem teſticuli annotavit *Salmuth, Cent. 1. obſ. 99.*

CAP.

CAUSÆ.

Observatio I.

Epilepſiæ cauſæ præter veterum ſententiam aliæ & novæ a recentioribus tum experimento tum ratione conſtitutæ.

PRæter humoris copiam venenata, & cerebri ſubſtantiæ gravitet infenſa atque inimica qualitas, epilepſiæ cauſa ſtatuenda eſt, quæ quoties exagitatur & prorepit in cerebrum, ea quidem ferente, cerebro autem contra pugnante quaſi colluctatione quadam ac dimicatione fit epilepſia. Hujus autem fomes modò in cerebro, modò in ore ventriculi, nonnunquam & in aliis diſtantioribus ſedibus delitefcit, è quibus furtim per cæcos ductus in cerebrum ſerpit & progreditur. Hinc epilepſiæ tres differentiæ conſurgent, una cerebro aſſignatur; altera eſt, quæ ventriculi, tertia quæ alterius cujuſvis partis conſenſu fit. Quæ in cerebro fit epilepſia, aperto eorum, qui è vivis deceſſerunt, capite animadverſa eſt ſæpe aliunde ſuſcitari, quam ex ventriculorum infarctu. Cauſam interdum deprehendi cerebri abſceſſum eſſe, interdum corruptam meningis portionem calvæ adhærentem, ſummo dolore: quibus è locis teter vapor in cerebri ventriculos penetrabat. Hanc ſpeciem oſtendunt, capitis gravitas, aut etiam dolor atrox, ſenſuum mentiſque ſtupor aut tarditas, faciei pallor, turbulenta inſomnia, & quod acceſſio repentè hominem adoritur nulla ſymptomatũ præſenſione. Alteram quæ ab ore ventriculi haud ſecus atque oculorum ſuffuſio originem ſumit, præcedunt ventriculi dolor, diſtentio, compunctio & difficilis inediæ tolerantia: cumque acceſſio proxima eſt, nauſea, cordis dolor aut animi defectio: cùm vero ea deſierit, vomitio aliàs pituitoſa, alias bilioſo. Tertia ſpecies ſæpe à manuum pedumve digitis, vel à crure, interdum ab utero ſuſpicatur, præſertim cùm fœtus geſtatur, cum quo & putria multa coërceri ſolent. *Fernelius lib. 5. cap. 3. Pathol.*

Aliquando obſervavimus è ſummo capitis vertice, in quo ſub pericranio vitiatus venenatuſque humor coërcebatur, vaporem manifeſto ſenſu intrò ſubire qui epilepſiam concitaret, hancque poſtea cauſtico perſanatam medicamento; ita proculdubio exiſtimari debet intus vel circum meninges, vel circum cerebri ſubſtantiam vitium contineri veneni æmulum, cujus ex intervallis impetu facto, epilepſia ſuſcitetur. Aperto epileptici Philoſophi qui deceſſerat capite, qui vehementiſſimo eôque ferè perpetuo dolore vix digitum lato circa ſinciput torquebatur, deprehendimus craſſiorem meningem eâ ſede, calvæ oſſi adhæreſcere pauculo humore putri interjecto. In altero cerebri ſubſtantia humorem fœtidiſſimum eumq; exiguum contineri: utriuſque tamen ventriculos & meatus omnis humoris, omniſque obſtructionis expertes. Multos vidi inde epilepticos evaſiſſe, quod incuranda lue venerea, dum unguentis ex hydrargyro illinirentur, nonnihil in aurem, & in cerebrum penetraſſet. *Idem cap. 15. lib. 2. Abditis.*

Fit epilepſia cùm cerebrum in ſeipſum ſeſe contrahit, ut quod noxium eſt expellet, quemadmodum, & in ſternutatione, cui ſimilis eſt. Fit enim ſternutatio, quando quod moleſtat in anteriori parte cerebri tantùm continetur, prope ejus appendices, & narium interna foramina ita ut ſi materia pauca ſit. una vel duabus vel tribus contractionibus expelli queat. Materia autem epilepſiæ in ventriculis mediis, & poſterioribus hæret, aut in parte poſteriori: ob idque difficilius excutitur. Communis Medicorum ſchola credit cum Galeno, craſſum humorem cerebri ventriculos obſtruentem hunc maximè affectum parere, quibus obſtructis ſpirituum tranſitum impediri neceſſe eſt. Exiſtimant enim ſpiritus animales in ventriculis cerebri contineri extra arterias: in quo plurimum aberrare mihi videntur. Nam ſi craſſus & viſcidus humor ventriculos cerebri obſtrueret, ut illi putant, qui ſpiritum, quo minus poſſet exire, impediret, ceſſaret motus, aut ſalem minor fieret, ut in Paralyſi accidit. At tantum abeſt ut ceſſet, ut omnes partes præter voluntatem ad motum concitentur. Porrò ſi epilepſia fiat propter aliquam obſtructionem, ea erit in meatu illo, qui à cerebro ad choanam, id eſt, pelvim ſive infundibulum perveniat, per quem pituita ad palati foramina deſcendit, quod contra fit in epilepſia. Ob id *Galenus 4. & 11. de uſu part.* optime à natura comparatum eſſe ait ut per declives cerebri meatus, tum per palatum in os, tum per corpus narium orificiis perſpicua, & magnia pituita aut alia cerebri excrementa excernantur, ne animal frequenter corripiatur epilepſia. At contra in epilepſia accidit, in qua per illam viam expurgatur materia quæ inſultum excitat, & ea quæ cum ſpuma ex ore ejicitur ab ægris. Adde quod epilepſia magis à tenui materia, vel ſpumoſa & acri fit, quàm craſſa, ut illi exiſtimant. Subitaria enim obſtructione in magnis cavitatibus non fit. Nec ſequitur, ſubito fit, ergo à craſſo viſcoſoque humore. Argumentum Galeni docet epilepſiam non fieri abſque materia. Nam morbi omnes qui ab intemperie ſicca fiunt, circa affluxum materiæ ſenſim fiunt, quod Galenus demonſtrare voluit. Quod autem repente fiat epilepſia, id materiam potius tenuem eſſe quam craſſam indicat, ut cita morbi ſolutio materiæ paucitatem & tenuitatem. Craſſa enim difficillime movetur, tenuis facillimè. Sed quo magis veritas eluceſcat, aliis argumentis evincamus epilepſiam fieri à materia acri vel tenui, vel aquea, vel ſpumoſa potiùs quam craſſa. Primum negari non poteſt epilepſiæ omnia genera, quæ per conſenſum fiunt: à ſubſtantia tenui fieri. Quod *Galenus de locis affectis* de juvene illo Grammatico indicat, qui quoties vehementius doceret, aut cogitaret, aut inediã ſuſtineret, aut iraſceretur, morbo comitiali corripiebatur. Eodem loco ſcribit ſe multos vidiſſe convulſione comitiali ab ore ſtomachi correptos, aut cùm non probè concoxiſſent, aut vini meracioris plurimum potaſſent; aut ubi Veneri immodice operam dediſſent: quinetiam per febres quóſdam conſpexiſſe derepente convulſione prehẽdi, nullo (quod eam præſagiret) præcedente indicio, qui bilioſo ſupervenienti vomitu protinus ab omni noxa liberati fuerunt. Atque hoc modo affectorum nonnulli res quadam fuſcas vomendo rejecerunt, & alii humorem porri ſucco ſimilem; hactenus Galenus. Ex his locis manifeſtè apparet, per conſenſum ventriculi fieri epilepſiam à vaporibus elevatis à bile flava & porracea & fuſca, quæ atram bilem indicare videtur. Præterea docet hunc effectum oriri ex agitatione, aut ab ira, aut à magna contentione, aut vaporũ acrimonia, ut in eo, qui ob potũ meracioris vini epilepſiã corripiebatur, aut inedia, quæ humores exacuit. Item quæ fit per conſenſum uteri in mulieribus à vaporibus caput conſcendentibus fieri manifeſtum eſt. Teſtantur & hoc mulieres quæ fumum quendam aſcendentem ſentiunt. Extat hiſtoria apud Galenum de puero, qui auram è pede ſurſum elevari ſentiebat. In eadem ſententia videtur eſſe *Ariſtoteles* ſub finem *libr. de Somno & vigilia*, cùm ſcribit pueros maximè eſſe obnoxios epilepſiæ, quod eorum caput multis fumis repleatur. Quare ab uſu vini, quod ſuapte naturâ eſt vaporoſum, & quod caput tentat, vult mulieres abſtinere. Solutio enim morbi repentina oſtendit materiam paucam eandemque tenuem eſſe, quod facilè diſcutiatur. Simili argumento *Galenus* uſus eſt *in libro de tremore & palpi-*

tatio-

ratione, ut probaret jectigationem fieri à tenni humore, quia citò diſſolvitur & generatur. Quod etiam teſtantur vacuationes, quæ fiunt, cum à paroxyſmo liberantur. Oſcitant enim, ſternutant & ſpumam per os reddunt, quæ omnia materiam eſſe tenuem oſtendunt. Materia autem craſſa, niſi attenuata fuerit non facilè evacuatur. Eſt autem comitialis morbus à nidore & odoratu ut experientia comperi. Quare neceſſe eſt fumos omnes, aut materiam communem habere, aut aliquam qualitatem vel quantitatem, quæ cerebri facultatem expultricem commoveat. Novi multos qui cùm iter facerent, ex aëre vel vento concepto per nares, ſtatim epilepſia corripiebantur, à qua ſi aures bombace aut alia aliqua ſubſtantia molli obſtruerent, ſeſe vindicabunt. Hæc annotavi, ut intelligerent ſtudioſi epilepſiam fieri & à pituita tenui & à ſpumoſa, vel à bile flava, vel attenuata atra, aut ejus ichoribus, vel à vaporibus acribus vel ab odoratu propter cerebri exactiorem ſenſum. Hinc efficitur, ut qui ingenii acumine pollent, huic morbo frequenter obnoxii ſint, ut de Cæſare, Mahumete, Carolo Quinto Imperatore ſcriptum legimus. Id quod illi à comitiis inditum nomen reſtatur, eo quod plurimi magni in illis eo morbo frequenter corripi viderentur. *Rondeletius l. 1. de curand. morb. intern. cap. 36. altero de Epilepſia.*

De epilepſiæ cauſis, generationis modo ac loco non eadem eſt omnium ſententia. Veterum enim propè omnium communis conſenſus eſt, ab humore craſſo, viſcoſo & ferè ſemper frigido procreari, obſtruente (ut quibusdam placet) medium ventriculum cerebri vel (ut aliis) poſteriorem vel utrumque, vel modò unum, modò alterum, vel etiam primum: atque ita fieri ut interceptis viis, ſpiritui ad nervos non pateat aditus. Addunt nonnulli, non ſine probabili ratione, quandoque id contingere ob anguſtiam meatus à poſteriore cerebro ad ſpinam, vel imperforatam aut ſtrictiorem lacunam ad palatum, aut ad nares. Et certè *Galenus de uſu partium*, ſcribit optimè comparatum eſſe à natura, ut per declives cerebri meatus, tum per palatum in os, tum per corpua narium orificiis perſpicuis ac magnis, pituita aut alia cerebri excrementa excernantur, ne animal frequenter corripiatur epilepſiâ: videmusque per illam viam expurgari materiam, quæ epilepſiam excitavit, ac ſpumam ex ore educi. In contrarium tamen multa à doctis afferuntur. Primum ab intemperie fieri non poſſe videtur, ſine vapore aut humore. Citius enim interiturum eſt animal, quàm ad tantam perveniat intemperiem. Hoc enim modo corpus non convelleretur, ſed ab omni prorſus actione deſiſteret, licet Hippocrati duæ convulſionis cauſæ ſint, plenitudo & inanitio. Quod de particulari intelligi videtur. Hæc autem & univerſa eſt, & mentem ſenſusque omnes oblædit. Nam ſine mentis læſione convulſio, etiamſi totius ſit corporis, epilepſia non eſt. Neque ab humore craſſo: cita enim ſolutio, materiæ & paucitatem & tenuitatem indicat, quod craſſa difficilè moveantur. Idem demonſtrant oſcitatio, ſternutatio, ſpumæ per os exitus, tenuioris materiæ initia. Fit enim ſpuma cum frequenti inſpiratione ex expiratione, violentoque motu aqua tenuis agitatur & ſpiritu aut ſubſtantia quadam vaporoſa comprehenditur. Accidit quoque frequentius ingenioſis hominibus, ob tenuem cerebri ſubſtantiam valde ſenſilem, victus rationem vaporoſam, flatus, vinum fumoſum, & ſimilia. Adde omnem epilepſiam per conſenſum à tenui ſubſtantia oriri, ut vaporibus bilis flavæ & porraceæ, eorundem agitatione & acrimonia, fumis, odoratis, aëre vel vento per nares concepto. Videtur ergo cauſa eſſe pituita tenuis, ſpumoſa, bilis flava, atra tenuior, aut ejus ichor, vapor acris, odor ob cerebri exactiorem ſenſum. Neque etiam fit obſtructione ſpirituum tranſitum impediente. Oporteret enim vel motum in univerſum prohiberi, vel minui, quantitate ſpirituum, qui tranſeunt, non ſufficiente ad partes interiores movendas. Sed vehementior quàm ante apparet concuſſio, & motus inæqualitas. Probabilius multo, cerebrum in ſeipſum contrahi, ut expellat quod noxium eſt, ſicut in ſternutatione, quæ veluti parva epilepſia eſt, ut rectè dixit *Avicenna Fen. 1. lib. 3. tract. 5. cap. 8.* Sed in hac excutitur, quod eſt in anteriore parte cerebri, juxta narium foramina. In illa, quia in poſteriore parte materia ſubſiſtit, difficilior materiæ diſſipatio, unde pars affecta, & generationis locus intelligi poſſunt. *Scholiographi ad cap. 15. lib. 1. Hollerii, de morb. intern.*

Epilepſiam efficiunt res multæ ac variæ, vapor & aliquando humor acris ac mordax, exhalatio putrida, ſanies fœtida, halitus graveolens, & virulentus (à vermibus, utero, vaſis ſeminariis, ſanguine corrupto, bitumine & cornibus caprarum hircorum uſtis ſublatus) aura venenata ſeu inimica nervis & cerebro, fumus, ira, fames, vigiliæ, conſteratio ſubita, frigus & aliæ complures. Has omnes oportet unum aliquid idemque agere, quo unam aliquam & eandem gignant diſpoſitionem in cerebri ventribus: quæ epilepticorum ſymptomatum cauſa prima & immediata ſtatuitur. Quid autem commune eſſe omnium poſſit, præter mordicationem ſeu vellicationem cerebri (omnes vel notâ qualitate, vel abditâ & malignâ poteſtate, nervos ac cerebrum offendere, irritareque ſolere ac poſſe, citra dubitationem notum eſt) imaginari, difficilè eſt, imò impoſſibile eſt. Quod enim obſtructionem efficere aliqui fingunt, abſurdum & ab omni ratione alienum eſt figmentum: ut cum ex aliis plurimis, tum ex dicendis patebit: Primum eſt, quod omnium ætatum Medici epilepſiæ ſpecies quasdam absque obſtruente humore accidere conceſſerunt. At unam eſſe proximam omnium ſpecierum cauſam oportet: tametſi vehementia, efficacitas, duratio, frequentia non eadem ſemper ſit. Deinde quod ex raritatis cauſis paucæ aut nullæ potius repente obſtruere adeò capaces cerebri ſinus poſſunt. Quoniam humor craſſus, cum copia magis quàm qualitate offendit, apoplexiam parit non epilepſiam. Tertiò, quod nullo exemplo doceri poteſt, partem corporis notabili cavitate præditam propter morſum hactenus contrahi, ut ſpiritibus per eam tranſeuntibus iter intercludatur. Quartò, quod animal confeſtim ſenſu & motu privari oporteret. Quia vi nulla fieri poteſt, quod cerebri ventriculis occluſis eodem ferè momento ſenſus ac motus in toto corpore deficiat. Sed in epilepticis motus, quàm in ſanis plerumque validior atque auctior cernitur. Neque apoplecticorum inſtar omni ſenſu orbantur ægri: cùm aliquos ligaturis, vociferationibus, vellicatione aurium, uſtione quoque excitari certum ſit. Denique nulla foret inter apoplexiam & epilepſiam alia differentia, quàm majoris ac minoris, quod abſolutè falſum eſt. Equidem locus affectus utriusque, cùm absque controverſia unus idemque ſit (diſcrimen da corpore & ventribus cerebri neque verum eſt. neque ad rem pertinet) niſi cauſæ diſcrepent. Veriſimilius, & naturæ magis conſentaneum eſt, ſimili quadam ratione epilepticorum paroxyſmos fieri, quâ ſternutationes, vertigines, corporis illæ totius concuſſiones, quæ ſub ingreſſum ſomni omnibus fermè aliquando accidunt, concitari videmus. Ergo nihil aliud fuerit epilepſia (quoad pro morbo nomen hoc uſurpatur) quam inſtrumentalis cerebri ventriculorum morbus à ſubſtantia mordaci aliterve inimica cerebro excitatus, in quo propter impetum ac concitatiorem motum cerebri, noxia volentis excutere, mens cum ſenſibus læditur, & totum corpus inæqualiter quatitur. *Eraſtus in Diſputationibus de Epilepſia, Heidelberg. diſputata Anno 73.*

Observatio II.

Pleraſque Epilepſias, à cauſa calida exoriri.

EPilepſias innumeras obſervavimus maximè in Franconiæ tractu incidentes, quas vel ira vehementior, vel vinorum fortium uſus, vel Venus importuna anteceſſerat. Itaque facilè colligere potuimus eas ex ſanguine ferociente, & malignitatem quandam cum acrimonia obtinente eſſe profectas, ac dein ſymptomata hos affectus antecedentia etiam demonſtrant. Nam qui ad eos morbos propenſi ſunt, plerumque urinas rubicundiores obtinent, & ſiti moleſtâ affliguntur; & perpetuum ſentiunt calidiorum evaporationum, cum convulſionis ſenſu conjunctarum, ad capitis verticem penetrantem, aſcenſum. Itaque his indiciis præſentibus, epilepticas acceſſiones vereri oportet, quas præcavere revellentibus ſectionibus venarum inferiorum præſertim in fœminis rectè poterimus. *Oethæus libro Obſerv. propriarum.*

Observatio III.

Epilepticorum cerebrum, ventriculos & ſacram fiſtulam plerumque limpida aqua eſſe imbuta & repleta.

PLuries invenimus in cerebri ventriculis ſacrâque fiſtula, aquam limpidam, tenuem & puram, quam flavam vel bili colore ſuo ſimilem vel etiam alium humorem; majorique itaque ex parte, ſi non ſemper, paralyſin excitat tenuis limpidaque aqua, in cerebri ventriculis atque in ſpina dorſi collecta, quæ ſenſim à ſuperiori parte nervos irrigat, quoad pervenerit ad eorum extremitatem. De epilepſiæ cauſa idem quaſi aſſerendum opinor, nam ſimilem aquam in epilepticis apoplecticisque multoties vidi. *Et paulò pòſt.* Nihil in cerebri ventriculis pituitæ, nullam in iis obſtructionem, & non plus humoris tenuis, aquoſi & limpidi in medio ventriculo, atque in reliquis deprehendere quivi: cæterùm totam cerebri ſubſtantiam inveni aquoſâ humiditate infarctam, ventriculosque omnes eadem aqua plenos. *Coiter in lib. Obſerv. Anato. & Chirurg.*

Confer Epileptici anatomen, quam exhibet *Bartholin. Cent. 2. hiſt. anat. 92. & Cent. 3. hiſtor.* 80. & Epileptici cranii apertionem, apud *Borell. Cent. 2. obſ. 78.*

Observatio IV.

Ventriculos cerebri aqueo & cruento humore plenos in nonnullis conſpectos eſſe, qui epilepſiæ nunquam obnoxii fuerunt.

COmplurium Epilepticorum cerebrum diſſectum nihil habuit, ex quo obſtructio colligi poſſet. Diſſecti enim alii ſunt, in quibus ventriculi aqueo humore, aliquando etiam cruento pleni apparuerunt, quamvis epileptici nihil fuiſſent paſſi. *Eraſtus part. 4. Diſput. contr. Paracelſ.*

Observatio V.

De Epilepſia à ſanguine.

EPilepſiam fieri, quemadmodum, & Apoplexiam, ex venarum interceptione, & occluſione à nimia ſanguinis copia cauſata, nemo præter Hippocratem, & Galenum (à quibus tranſcripſit Avicenna) citatis locis quarto de ratione victus in morbis acutis, tradidit, niſique hanc ego aliquando in actu medendi vidiſſem, cum omnibus ſignis ab Hippocrate prænarratis, forſan nec hujus verbum facerem, cùm hic ſit rariſſimus caſus, nec ita facile ſit explicare, quomodo ex venarum interceptione, & occluſione fieri poſſit epilepſia, cùm tamen hunc videam, & ab Hippocrate, & à Galeno poſitum, ab Avicennaque receptum, mihique hic caſus in praxi ſe obtulerit curandus, propono epilepſiam aliquando à ſola ſanguinis copia venas intercipiente, & occludente generari. Sanguis hic cum copioſus eſt, ab aliqua cauſa extrinſeca, ſicuti vel ex potu vini vinoſi, vel ex valida exercitatione, ut innuere videtur *Galen. 3. aph. comment.* 20. concitatus, & quemadmodum in his, qui mihi ſe curandi obtulerunt, ſemper animadverti, irruens ad partes ſuperiores, cerebri vaſa affatim replens, cùm naturæ gravis, & qualitate forſan etiam moleſtus ſit, epilepſiam cauſat inſurgente naturâ ad ejusdem propulſionem, & diſcuſſionem, ſicuti in ſingultu à repletione evenit, & eo magis natura ad hoc inſurgit, quo magis ex repletione vaſorum ſentit ſe gravari, & premi. Unde in extinctionis periculum erat nativa caliditas quæ ob multitudinem, & copiam ſuffocationi quippiam ſimile patitur, hacque ratione in caſu iſto accidunt convulſiones, ſcilicet concuſſio, & concitato primo principio ad noxii humoris expulſionem, quod non fit in apoplexia, licet ab eadem cauſa generetur, quoniam in apoplexia eſt ferè omnimoda venarum interceptio, cujus ratione ſpiritus nullo pacto permeare poſſunt, unde ſtatim motus, & ſenſus deperditur; at in hac epilepſia licet ſit aliqua interceptio & occluſio, non tamen eſt tanta, & talis, quanta, & qualis eſt in apoplexia, non eſt adeò vehemens, ut ſpiritus omnino meare prohibeat; unde natura poteſt validè inſurgere, quod non poteſt in apoplexia, cùm in apoplexia etiam ſpiritus ferè extincti ſint, & ſuffocati; at in epilepſia ſit tantum ob materiam copioſam gravantem, & occludentem periculum ejus extinctionis, & ſuffocationis, cujus ratione etiam facilius admodum hæc epilepſia, quàm apoplexia curetur, quæ niſi importuna adhibeantur calefacientia remedia ab his, qui epilepſiam ab humore frigido cauſari ſemper exiſtimant, ſola copioſa ſanguinis miſſione tollitur. Hujus ea ſunt ſigna quæ ab Hippocrate poſita ſunt, videlicet, faciei rubor, oculorum conſtantia, manuum porrectio, dentium ſtridores, maxillarum contractio, & cæteri ſimiles convulſivi motus, quod ſi his addatur ſanguine patientem abundare, ut ex propriis ſuperiùs poſitis ſignis conjicere poſſumus, cauſamque præcedentem eum concitaſſe, certò poterimus indicare epilepſiam hanc à plurimo ſanguine, eundemque venas intercipiente, & occludente genitam eſſe, cujus curationi cum ea, quæ apoplexiæ à ſanguine debetur, à ſuperioribus adminiſtranda remedia aſſumantur. *Salius de curat. morb. particular. cap.* 3.

Epilepſiæ à ſanguine oriundæ exemplum proponit quoque *Hornung. Ciſt. Medic. Epiſt.* 224. *pag* 415.

Observatio VI.

Melancholia Epilepſiæ cauſa.

INternæ cauſæ ſunt quæ in capite obſtructiones faciunt, vapor putris, morſus oris ventriculi, pituita, & Melancholia. Unde fit ut ſcripſit *Hippoc. lib. 6 Epidem.* Melancholicos magna ex parte laborare epilepſiâ: & epilepticos melancholiæ opportunos eſſe. Cujus ſententiam Galenus, ita diſtinguit; in epilepticis ſi melancholia repit in corpus cerebri, ſi obſtructionem faciat, induet epilepſiam; ſi verò in mentem feratur, calidum & ſiccum intemperiem invehet, & tum fiet melancholia morbus. Hinc, inquit Sylvius 16. Auguſti 1549. venit ad me ſenex octogenarius, qui unico die, duarum horarum ſpatio correptus eſt octies acceſſione epilepticâ: poſt ſolutam epilepſiam, febrem paſſus eſt, dehinc melancholicus futurus, jam maniâ laborat. In eo ſene ſuſpicatus eſt cauſam mali uſtam pituitam: quæ jam in melancholiam propter fervorem degeneraverat. *Duoynet. Apolog. lib. 3. cap. 2.* Confer *Hornung. Ciſt. Medic. Epiſt.* 276. *pag.* 491.

Observatio VII.

Epilepſias à flatibus, fumis & vaporibus cauſari, Hippocratis, Ariſtotelis, Averrois & aliorum authoritate.

Dico & ſacrum morbum ſic fieri. Cùm plurimus ſpiritus per univerſum corpus univerſo ſanguini fuerit permixtus, multæ oppilationes fiunt multifariam per venas. Quod ſi ergo in craſſiores & ſanguine abundatiores venas copioſius aër irruat, & irruens ibi hæreat, ſanguinis tranſitus inhibetur. Alibi igitur quieſcit, alibi lentiùs movetur, alibi celeriùs. Quâ ſanè inæqualitate tranſitus ſanguinis per corpus factâ, omnigenæ inæqualitates proveniunt. Omne enim corpus undequaque contrahitur, ac turbantur corporis partes, ipſo ſanguine tumultui ac perturbationi ſubſerviente. Ob ſanguinis autem perverſionem totius quoque corporis ſubverſiones undequàque gignuntur. Eo igitur tempore neque ſentiunt quicquam, neque audiunt quæ dicuntur, neque vident quæ fiunt, neque ullos dolores percipiunt. Aër namque conturbatus ſanguinem quoque turbavit & inquinavit. Spuma quinetiam per os illis effluit, non ſine cauſa. Per jugulares enim venas aër tranſiens penetrat, & ſecum id quod tenuiſſimum eſt in ſanguine ſimul evehit: quod cum humidum ſit illius, illius permixtione albeſcit. Per tenues enim membranas purus aër pellucet. Eaque propter omnes ſpumæ albæ apparent. Quomodo autem liberentur à morbo & tempeſtate præſenti, ego dicam. Quando vehementi motu agitatum corpus incaluit, calefit & ſanguis. Is calefactus calefacit vieiſſim & flatus. Hi calefacti diſſolvuntur & ipſi, & conſiſtentiam ſanguinis ſimul diſſolvunt: proceduntque è corpore partim cum ſpiritu, partim cum pituita ejecti. Deferveſcente autem ſpuma, & conſiſtente ſanguine, & tranquillitate in corpore obortâ ceſſat etiam morbus. *Hippocrates de Flatibus.*

Averroes à flatu mordaci, & fumo epilepſiam ſuſcitari probavit his rationibus. Paroxyſmi hujus morbi breves ſunt: neceſſarium ergo eſt, ut ſicuti in acutis morbis accidit, humor tenuis ſit. Si objicias hunc morbum fermè frigidis moleſtum eſſe, atque ob id craſſam frigidamque cenſeri debere ejus cauſam, reſpondet, humorem craſſum, frigidum ac lentum diſſolvi non poſſe ſive in anguſtis meatibus, ſive in patentibus eam eſſe cogites, priusquam à natura evictus. Hoc autem tam citò nullo pacto fieri poſſe, ratio talis eſt. Morbus per conſenſum factus, ab humore vel aura fit tenui & ſpiritali. Ergo cùm ab hoc effici poſſit, fruſtra alium quærimus. Argumentum hoc etiam ſuprà recitatum fuit. Quippe oportet omnes epilepſiæ cauſas per unam immediatam, & proximam morbum efficere. At cauſa hæc neque craſſa neque lenta eſt. Quare non craſſitie & lentore, ſed aliâ qualitate morbum hunc ſuſcitat. Tertia Averrois ratio hæc eſt. Galenus curat hunc morbum hierâ, quæ bilem vacuat: ergo ab humore tenui naſcitur. Confirmat rationem quod propter famem, & iram multi hac paſſione corripiuntur. His jam adde authoritatem *Ariſtotel. in lib. de ſomno & vigilia.* Si Galeni quoque teſtimonium poſtulas, extat id *in lib. 3. de loc. affect. cap. 7* Quo in loco cum epilepſiam per conſenſum ſic fieri dixiſſet, quomodo ſingultus fit, & nonnunquam huic conſentiens convulſio: & ob id mirum nobis videri non debere, ſi nervorum principium ſic quati videamus, quo noxia expellat, hæc ſubdit: *Ad hunc modum reliqua quoque accidentia omnia quibus nervoſum genus concutitur, fieri putaverim.* Si ergo accidentia, quibus nervoſum genus per intervalla concutitur, ob id cuncta eveniunt, quia excutere principium conatur, moleſtiam exhibentia: & omnis epilepſia tales habet convulſiones, quod experientia certiſſimè demonſtrat, omnem epilepſiam confiteri nos oportet excitari ab humore non obſtruente, ſed qualitate aliqua acri aut venenatâ moleſtante. *Eraſtus part. 4. diſp. cont. Paracelſ.*

Differentia Apoplexiæ & Epilepſiæ noſtra, & cum Avicenna & Averroë eſt, quod apoplexia fit ex materia; comitialis ex flatu. Galenus credit quod ex materia, ſed non eſt verum. Primum, quia non adeò breves haberet acceſſiones. Secundò, quia ab acceſſione non perfectè liberarentur: quo enim detrudi deberet illa materia? Tertiò, quia plures comitiales morbi tranſirent vel vitio regiminis, vel ob hyemem in ſiderationem: cùm tamen videamus multos laborare 20. annis comitiali morbo, nec tamen corripi ſideratione. Quartò, quia videmus expreſsè & Galenus ipſemet fatetur, aſcendere flatum in his qui eum morbum ex conſenſu patiuntur: ergo ſi fieret ex materia eſſet multò deterior. Præterea *Hippocrates libro de ſacro morbo* docet, quod hic morbus fit prohibito ſpiritu, ne progrediatur in cerebrum, à pituita in venis contenta, & ita non vult pituitam in cerebro contineri. Et ſi dicas, quod ibi Hipp. & *in lib. de victu in acutis*, vult quod ex comitiali fiat ſemiſideratio ſeu paraplexia: dico, quod hoc facit pro nobis: nam eadem materia ſi ad ventriculos cerebri perveniat facit paraplexiam, ergo antea in comitiali ibi non erat *Cardanus comment. ad aph. 45 lib. 2. Hippoc.*

Ariſtotel. in libro de ſomno & vigilia dicit epilepſiam fieri ex vaporibus ad caput aſcendentibus, poſtea redeuntibus. Propter hoc addit, fieri utplurimum dormiendo; quia hoc tempore multi vapores aſcendunt, & quia pueris facilè evenit, jubet ne illis vinum potui detur, nec eorum nutricibus. Tamen mulieres Ferrarienſes nutrices vino ſe implent & ferè inebriant, ut lac multiplicare faciant: & revera ab Ariſtotele non multum diſſentio, quod hæ epilepſiæ, in quibus perbreve ſpatium homines detinentur, ſint potius à vaporibus quàm ab humoribus: ſcito tamen epilepſiam quandoque interficere poſſe, ut nuper vidimus in uno, qui aſſuetus erat in epilepſiam incidere; hic nudius tertius cum in hunc morbum incidiſſet, totus convulſus eſt, & veſperam non videbat: fortè dices fuiſſe apoplexiam. Curavimus præterea magnificum Hippolytum Bojardum, qui per nonnullos dies ex potu vini Cretici in febre, decies & duodecies in epilepſiam corruebat: illam puto ex vaporibus factam, nam & citò expergiſcebatur, vel fortè erat valdè tenuis materia; & nuper puerum lac exugentem curavimus, qui per quadraginta vices ſingulis diebus in morbum comitialem incidebat, tamen ſanatus eſt; putamus ex vaporibus hunc morbum potius huic puero contigiſſe, quam ex materia aliqua craſſa & glutinoſa. Alium puerum diebus ſuperioribus curabamus, qui inter dormiendum pluries in hunc morbum coincidebat: ſed hic una vice nunquam expergefactus eſt, putamus tunc materiam fuiſſe, & non vapores: materiam, inquam, quæ adeò occluſerit ventriculorum meatus, ut anhelitus huic penitus auferretur. Id autem facile fieri poterat, cùm eſſet puer lac exugens, valde imbecillis, & qui etiam mammam exugere ut ſatis eſſet, deſpiciebat. Is fortè ex imbecillitate obiit. *Braſſavolus comment. ad aph. 42. lib. 2. Hippoc.*

Epilepſiam ex maligna aurâ, illiusque præcautionem vide apud *Salmuth. Cent. 2. obſ. 90. Epiphan. Hiſt. 24. fol. 72.*

Observatio VIII.

Ex crapula epilepſia oborta.

Aliquos ex crapula, ab ebrietate concidiſſe eo ſontico morbo video, os ſtomachi ſupprimente materia: Quoſdam ex choleræ vomitu convaluiſſe certum eſt, indico colore, aut porraceo, vel putrido cibo. *Benedictus lib. 12. cap. 11. de medendis morb.* Adde W. *Gabelch. Cent. 4. fol. 125.*

Observatio IX.

Ex urinarum Anadrome funeſta Epilepſia.

Non admodum eſt, quod accerſitus fui ad ægrum; vir erat robuſtiſſimus, militiæ deditus. Hic toto

biduo

bidue utinam non reddiderat tremulus deembebat mens ægrè conſtabat, ac lingua titubabat. A meridie in Epilepſiam incidit nec rediit, ſed validis convulſionibus, vitam cum morte ſequenti die commutavit: & Avicenna dicit hoc, cùm ait, ab humiditate malæ ſubſtantiæ & fœtidæ Epilepſiam naſci. *Heurnius de morb. capitis, cap. 22. pag. 234.*

Observatio X.

Epilepſiæ malignitatem per contactus contagium in ſanos transferri aliquando annotatum.

Hiſce diebus elapſis puer integre ſanos & minimè valetudinarius, morbum eſſe totius ſubſtantiæ, & venenatum expertus eſt, qui cùm poſt ægrum epilepſiâ laborantem in eodem cyatho bibiſſet, hujus morbi contagione ſtatim correptus eſt. *Bertinus Medicinæ l. c. 3.* Add. *Salmuth. Cent. 1. obſ. 55.*

Observatio XI.

Ex animi affectibus epilepſiâ correpti quidam.

Novi ego duos, qui tantum ex animi affectibus inciderunt in hunc morbum: unus enim fuit quidam Laurétius Brachadenus & Marcus Antonius Contatenus: iſti tamen in victu erant parciſſimi, non erant excrementoſi, tantum ex animi affectibus venêre in talem ægritudinem. *Joan. Baptiſt. Montanus, conſil. 50.*

† Add. Wolfg. *Gabelchon. Cent. 4. fol. 127.*

Observatio XII.

Pueros terrore Epilepſia facile correpti.

Vidi pueros, quibus per jocum incuſſus eſt terror, qui deinde morbo comitiali premebantur, & alium, qui cùm attentè inſpexiſſet eum, qui in comitialem inciderat, ſubito eo malo correptus cecidit. *Criſtoph. à Vega, c. 12. lib. 3. de arte medendi.*

Hac in parte laudandus *Plato*, qui monet *in 2. de Republica*, ne matres figmentis, & fabellis filios terreant; & his diebus ſcriptum ad me, è Germania de puella quadam, quæ tantum ex terroribus facta eſt epileptica. *Mercurialis de morb. puer. libr. 2. cap. 3.*

† Interim tamen, quod eò magis miratione dignum, epilepſias ex terrore incuſſo curatas ſcribit *Camerar. Syllog. Memorabil. Cent. 16. part. 31.*

Observatio XIII.

Subitaneo tubarum terrore puer epilepſia correptus & mortuus.

Diligens cura rei, quam ſum dicturus, impendatur, ne ſcilicet delicatus puſio pavore aliquo repentino exterreatur, aut inſtrumenta ſenſuum terribile quid ſubitaneo impulſu conquaſſet. Quod ſolent efficere incondita hominis vociferatio, aut obſcœnus animantis mugitus, ſeu gravis cœli tonantis fragor, vel perſtrepens clangentium tubarum ſonitus. *Ioannes Mattheus à Gradi in capite de Phrenetide ſupra nonum Almanſoris*, filium ſuum epilepſia correptum ſcripſit, ex inopinato hujuſmodi tubarum increpitu, poſt occubuiſſe intra decem horas. *Iaſon cap. 24. de morb. cerebri.*

Observatio XIV.

Quedam fratris morte ex improviſo denunciata, comitiali morbo correpta.

Reverenda Monachâ apud Cœnobium S. Sixti Romæ, & nata Friderici à Palma, nondum 20. ætatis ſuæ annum attingens, cùm fratrem ſuum emortuum ſubitò acciperet, illicò humi cecidit, & tanquam mortua per horam integram manſit: quæ poſtea utcunque revocata, comitiali morbo graviter cruciari cœpit. Quo morbo bis, & ter & amplius ſingulis diebus torquetur, non tamen ad os ſpoma refertur, quia nondum ſævus & crudelis morbus ſextum ſuperexceſſerat menſem. *Luſitanus curat. 90. centur. 2.*

Observatio XV.

Lentis eſu quidam comitialem morbum incurrebat ſemper.

Novimus, qui hujus (lentis) eſu, atque ex illius tamen, cumque illius jure comitiali acceſſione vehementer corriperetur ſæpe, ſemper autem ferè tentaretur. *Alexandrinus lib. 8. cap. ſeptimo, Salubrium.*

Observatio XVI.

Anguillâ affatim devorata, comitiali morbò correptus quidam.

Retulit præceptor meus Benedictus Faventinus in ſuo auditorio habuiſſe ſe quendam ſcholarem juvenem, qui repente Epilepſia concidit. Cum autem ad ſe rediiſſet, & reſtitutus eſſet, quærentes alii ab eo, quid manè in prandio eſitaſſet, dixit copiosè ſe anguillas devoraſſe: & ſtatim quum hæc narraſſet, abunde carnem anguillæ evomit. *Foreſtus Scholio ad c. 57. lib. 10. Obſervat.*

Observatio XVII.

Aſſiduo porrorum eſu Epilepſia concitata, eorundem abſtinentia ſublata.

Erat qui pueros duos longò porrorum eſu educaverat, hi percurati ſunt à Sylvio fuga porrorum in poſterum & hiera ſola diacolocynthidos & tribus drachmis electuarii diacarthami diſſolutis in ſola decoctione hiſſopi & Betonicæ. *Duvinetus Apolog. lib. 3. c. 2.*

Observatio XVIII.

Puella pugno ad tempora cæſa facta epileptica.

Puella in gynecæo noſtro, pugno fatui ad temporâ afflicta, multis inde epilepſiæ paroxyſmis convulſa, tandem ægra meo conſilio & opera convaluit, *Langius epiſt. 10. tom. 1.*

† Sicquoque epilepſia, ex percuſſione oculi inductæ meminit *Salmuth. Cent. 1. Obſerv. 74.*

A VARIIS CORPORIS PARTIBUS *per conſenſum.*

Observatio I.

Epilepſia ab univerſo corpore proficiſcens.

Aſcendunt aliquando ab univerſo corpore vapores ad caput qui in epilepſiam homines compellunt, quemadmodum in nonnullis febribus mali moris præcipuè ab aduſta bile profectis, quas illi ſuſtineant quorum caput alioquin debile fuerit, quod olim hos Piſis obſervavimus in Ludovico Poſchio cive Piſano, ac Florentiæ in Ioanne Garbio Phyſico Florentino, quorum uterque cùm ſatis acuta febre pravique moris per aliquot dies laboraſſet, ac bile aduſta redundaret; in Epilepſiam incidit, quam nunquam antea ullus eorum expertus fuerat, cæterum poſt multa præſidia, que fuêre adhibita, commutatis febribus (quibus aſſiduè uterque vexabatur) in erraticas, demum in quartanas interpolatas, brevi temporis ſpatio ab Epileptica convulſione ambo fuêre penitus perſanati. *Vidius Iunior lib. 2. cap. 18. de curat. membr.*

† Confer etiam *Frombeſar. Conſil. 2. fol. 105. Schol. Conſil. 42. fol. 119. Manardi. l. 13. Epiſt. 6. Trincavell. Conſil. 24. fol. 31.*

Observatio II.

Epilepſiæ ſine partium inferiorum concuſſione, caput ſolummodò afficientes, & parum à vertigine diſtantes.

Vix quiſpiam fuit doctus, qui non finitimos affectus crederet vertiginem & epilepſiam. Equidem complures auſi ſunt aſſerere vehementiorem vertiginem eſſe parvam epilepſiam: ut Cœl. Aurel. Theod. item Priſc. & reliqui teſtati ſunt. Non in omni epilepſia cadunt ægrotantes, ſed aliquando ſolum caput non-

nonnihil movetur (quod in duabus nobilibus virginibus, cùm jam fermè ſanatæ fuiſſent, obſervavi) interdum pedes duntaxat vacillant: ut tamen nondum cadant. Vidi nonnunquam vertigines, inquit Montanus, in quibus accidentia adeò erant ſimilia epilepticis ſymptomatibus, ut vix dignoſcerentur: & à peritis medicis plurimùm dubitaretur, utrùm vertigines potius cenſendę an epilepſię nominari deberent, propterea quod in finibus utriusque morbi conſiſtere viderentur. *Eraſtus part. 4 diſp. cont. Paracelſ.*

Vidi ego qui facili & brevi delirio cum labiorum vix ſenſibili contractione tentati ſtatim ſibi reſtituerentur. *Idem author eodem loco paulo poſt.*

Epilepſia aliquando fit in cerebro tantum ſine ulla partium ſubjectarum concuſſione, ſed ſolius capitis. Quod rarum eſt, à me tamen annotatum, & obſervatum in ſacerdote quodam annos 30. nato. Illud medicis viſum eſt contingere malignâ aliquâ materiâ in dextro ventriculo contentâ, præſertim cùm in dextram partem caderet. *Scholiographi ad c. 16. li. 1. Hollerii de morb. intern.*

Observatio III.

Particularis epilepſia ſine omni capitis offenſa animadverſa.

OBſervatum hoc etiam eſt à medicis, morbum hunc in aliquibus à particularis cujusdam membri (brachiorum, pedum, digitorum, humeri, ſpatularum) convulſione ſæpè incidere, tametſi nihil ex aliis ad cerebrum aſcendere percipiebatur, *Eraſtus part. 4. diſput. contr. Paracelſ.*

Observatio IV.

E ſummo vertice excitari ſolita Epilepſia.

VIſa eſt (epilepſia) quæ à ſummo vertice capitis originem haberet, è quo vapor quoquoverſum excurrens, ſi per extremas ſolùm partes vagabatur, vertiginem: ſin intrò penetrabat in cerebrum, epilepſiam ciebat. *Fernelius lib. 5. Pathol. c. 3.*

Observatio V.

Epilepſiæ initium à Labro ſuperiore, & ejusdem curatio.

VIdi civem Tricaſſinum referentem ſe labro ſuperiore oris titillationem quandam paulò ante acceſſionem perſentiſcere: deinde per continuas ſedes auram quandam mentis aciem ferire, quæ manifeſto ſenſu cerebrum ipſum ſubiens, epilepſiam accerſeret, convaluit ille eſcharotico admoto ipſi labro. *Fernel. lib. 2. de abditis rerum cauſis*, ſcripſit Epilepſiam perſanatam admoto cauſtico ſummo vertici capitis in quo ſub pericranio vitiatus venenatusque humor coacervabatur. Quæ cùm ita ſint, quis non facilè credat corruptionem quandam in affecta parte generari, quemadmodum Pelops aſſeverabat, inquit *Galen. De vinctus Apolog. lib. 3.*

Observatio VI.

Ex digito, manu, brachio & humero excitatæ primum epilepſiæ.

CArnotenſi adoleſcenti è minimo digito ſiniſtro ad regionem cordis perveniebat: unde palpitatio. Hinc ad caput, unde caſus. Aurâ aſcendente manus convellebatur. *Scholiographi ad cap. 16. Holler. de morb. intern.*

Alteri Scoto annorũ 20. incipiebat à tremore dextri brachii ad mammam progrediendo: unde convulſio ſine ſenſu, memoria & voce. Revocabatur cibo & potu, quæ non ſentiens quoque deglutiebat. Multis fit primùm tremor & convulſio brachii, deinde capitis concuſſio. *Scholiographi loco jam citato.*

Anno 1555. Martii 8. die in adoleſcente Picardo annos nato 15. à torpore manus dextræ initio accepto contrahebantur tres primi digiti: index vi extendebatur. Ita cadebat obtortu obliquè brachio & corpore inflexo.

In alia, ab articulo humeri mali initium, deinde tremor totius brachii, ex quo adſtrictio dentium & caſus. *Scholiographi ad cap. 16. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

Nos uxorem Domini Oroboni curavimus, & priſtinæ ſanitati reſtituimus, à cujus auriculari ſiniſtræ manus per brachium materia movebatur ad caput aſcendens, quæ cùm cerebrum attingeret, in comitialem morbum incidebat. *Braſſavolus comment. ad aphoriſm. 45. lib. 2. Hippoc.*

Habebam ſenem in cura, à cujus digito aſcendebat vapor ad cerebrum, unde ille incidebat in epilepſiam. Curavi eum fortiter ligando digitum ſupra juncturam. Etſi adhuc aſcendebat materia, fortiùs vinciendo etiam antè locum, ut dolor ille materiam attraheret, unde ille ſemper accubando in aliqua ſede dormivit, ut materia minus ſurſum vergeret, & evaporaret ad cerebrum, & ita evaſit. *Faventinus c. 11. de medend. morb.*

† Sic epilepſiam per conſenſum pollicis manus dextræ memorat *Rhodius Cent. 1. obſ. 57.* & manus ſiniſtræ pollicis per conſenſum *Caſpar. Calder. Trib. Med. p. 335.*

Vidimus nos ſpeciem epilepſiæ mirabilem: & quod quidam ſcriptor ſentiebat, in brachio ſuo dextro, in menſe ſemel aut bis deambulationem rei frigidę aſcendentis ſurſum, donec perveniebat ad caput ejus: quum ergo perveniebat ad caput ejus, accidebat ei paroxyſmus epilepſiæ levis. *Hali Rhodoham comment. ad lib. 3. text 191. Tech. Galeni.*

Quidam Epilepſia per conſenſum laborans, aurâ venenata è pollice ad caput tendente, curabatur cauterio actuali pollici appoſito laboranti. *Camerarius de obſ. Patavio acceptis, & ad me miſſis.*

† Conf. *Salmuth. Cent. 1. obſ. 90.*

Observatio VII.

Ex ore ventriculi ſuſcitata Epilepſia.

JUvenis quidam Grammaticus, cùm vehementius doceret, aut cogitaret, aut majorem inediam ſuſtineret, aut iraſceretur, epilepſiæ corripiebatur malo. Huic os ventriculi, quod facili ſenſu præditum erat, laborare deprehendi, ac deinceps per conſenſum cerebrum & univerſum corpus convulſorio motu concuti. Igitur ſolius probæ concoctionis illum curam exactè habere juſſi: ac tertiâ vel quartâ horâ panem diligenter confectum offerri: atque hunc quidem ſolum ſi non ſitiret; ſi verò ſiti cruciaretur ex vino aquâ diluto modicè adſtringente & albo. Hujusmodi enim vinum ventriculum roborat, nec caput, ut ſolet vehemens, tentat. Cùm itaque hæc faciens nihil laboraret, exactam jam notitiam eorum, quæ prius ſola conjectura conſequebar, habebam. Itaque ſingulis annis bis, nonnunquam etiam ter medicamentum amarum ex aloë ei exhibui. Totum enim ventriculum ab excrementis purgat, & ad proprias actiones robuſtum facit. Vir verò ille annis plus quam 20. quibus poſtea ſuperſtes permanſit, inculpata valetudine vitam exegit. Quod ſi verò aliquando propter ingruentes occupationes à cibo abſtinere coactus eſt, ut minimâ convulſione corriperetur accidit. Alios quoque vidi propter os ventriculi convulſione comitiali correptos, cùm vehementi cruditate laboraſſent, aut Venere intempeſtiviùs uſi fuiſſent. Quosdam etiam per febres cõſpexi derepente, nullo, quod convulſionem ſignificaret, præcedente ſigno, eſſe convulſos, qui bilioſo ſuccedente vomitu protinus liberati fuerunt. Nonnulli autem hoc modo laborantium fuſca evomuerunt. Quidam verò porri ſucco ſimilia, *Galen. c. 5. lib. 5. de loc. aff.*

† Adde

† Adde inſuper *Chifflet. Obſ. 4. fol. 3. Maſſar. Conſil. 13. fol. 30* ubi meminit epilepſiæ ex ventriculo, & quidem ſine caſu: cum quartana vero conjunctam recenſet *Scholz. Conſil. 379. fol. 1035. ſeq.*

Observatio VIII.

Ex mamma Epilepſia excitata.

Fulvia Mainolda in D. Eliſabeth cœnobio urbis noſtræ Deo dicata, prope mammæ papillam dolorem patitur, quo augeſcente, inde vaporem elevari, & cerebrum impetere percipit, unde Epilepſia corripitur. Ea pars ulcere nonnunquam & tumore duriori laborat, dumque ex ulcere ſanioſus ichor emanat, benè ſe habet, quod ad epilepſiam ſpectat. *Donat. hiſt. mirab. lib. 2, cap. 4.*

Observatio IX.

Epilepſia è corde ſuſcitata.

Ex cordis conſenſu quoque epilepſiam accidere poſſe multum contendunt en quod epileptici plerique antequam ipſis malè afficiatur cerebrum, inſignem in cordis regione læſionem percipiant. Quidam ex Canonicis regularibus in æde D. Bartholomæi extra urbem commorans antiquata epilepſia pluries vexabatur in anno, imminenteque paroxyſmo conquerebatur de corde, ſociosque advocabat Canonicos, ſi qui fortè tunc aderant, qui admoniti ei ſub mam̃a ſiniſtra validè fricabant manibus, quo facto levius multò afficiebatur, & multò citiùs ſolvebatur paroxyſmus. Plures conſimiles hiſtorias *in Hollerii praxi c. citato* leguntur, ſed non ob id tamen dicendum (quod ego ſentio) perſimiles epilepſias ex cordis conſenſu provenire, id eſt, principaliter, & primo affecto, & per ſe corde: nam vires labarentur, & ferè penitus conciderent, ſi ita cor pateretur, ut poſſet in hujusmodi conſenſum cerebrum trahere: quod ſi illius malum ante acceſſionem epilepſiæ perſentiunt laborantes, id aſcribendum vapori malo, & venenato ab infernis partibus elevato ſuperiora petente qui in tranſitu cor etiam malè afficit, unde cordis palpitationem oriri obſervamus, ſed ſtatim ad cerebrum perveniente vapore ſubſequitur epilepſia. Verùm quia dum cor pateretur, mens erat integra, fit, ut de cordis paſſione, conquerantur ægri, & non de capite quia ſubinde ſtatim malè affecto cerebro mens oblæditur. *Idem eodem loco.*

Observatio X.

Ex liene proveniens epilepſia.

Monacho *Dechantteler* Pariſienſi, annorum 30. corpore nigro & piloſo, è malè curato liene in febre continua vapor quidam menſtruis intervallis cum tumultu exilibat. Qui ubi ad ſiniſtram mammam pervenerat, modò pronus, modò ſupinus concidebat, ſine ſenſu & motu. Poſtea confricatis aceto temporibus, oculos aperiebat, manu locum dolentem oſtendens, ἄφωνος, nô loquens. Liberatus paroxyſmo noctem conſequentem inſomnem ducebat. *Scholiographi ad cap. 16 lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

† Ex conſenſu Lienis obortam notarunt quoque *Herſt. Obſ. 1. fol. 132. Tulpius lib. 1. c. 9.*

Observatio XI.

E veſica ſe primum proferens epilepſia exemplo notabili.

Eſt mihi mulier quædam nota, quæ paroxyſmum epilepticum prævidet: itaque cùm vel ad aquas lavat, diſcedit, vel ſi domi eſt, aut in eo loco manet, in quo eſt: aut in alium abit: mox urinam reddit ubicunque eſt, deinde oculis apertis quaſi ſtupida hinc inde circumſpicit, & vel ſtat, vel ad colum accedit, vel aliquid huc illuc defert, vel ſedet, nihilque loquitur, & quid agat, planè ignorat. Raro autem cadit: ubi ad ſe revertitur, quærit quid egerit. *Toxites explicat. 3. §. 3 lib. 3. Paragraphorum Theoph. Paracelſi.*

Observatio XII.

Uteri vitio ſuſcitata epilepſia.

Etſi notiſſimus inter cæteros morbos eſſe ſoleat qui comitialis nominatur, ignotus tamen apud multos plerumque eſt, ut quem nuper in puella vidimus Aretina: quæ cùm hujusmodi invaderetur morbo minime (ut aſſolet) concidebat, minimeque ex ejus ore ferebatur ſpuma. Sed ſtans caput tandem hinc inde, ac ſi quid inſpicere vellet, tota cum cervice movebat, nihil interim loquens, nihil audiens, nihil ſentiens. Cumque iterum ad ſe reverteretur, interrogata quid egiſſet, penitus ignorabat. Cauſam autem perquirentibus nobis, cur puella, cùm comitiali afficeretur morbo, non concideret, viſum eſt ex hoc contingere, quod contractio & tenſio ad cerebrum non ferreretur, cùm ſolus vapor ſurſum aſcenderet. Ex quo nullo rigore cerebrum ipſum intentum ab inordinatis motibus reliqua membra præſervare poterat. Quod autem puella ipſa hoc morbo laboraſſet, & Medici omnes quicunque eam viderant, affirmabant, & rei eventus facilè comprobavit: cùm prorumpentibus menſtruis hoc malum evaſerit. Nam ut quandoque in pueris Venus, ita in puellis menſtruorum initium hujusmodi morbum tollere ſolet. *Benivenius c. 97. de abditis.*

Memini & ego virginem 20. annorum me curaſſe ſubinde convulſam & manus clauſas habentem, quæ non concidebat, ſed toto acceſſionis tempore ſedens permanebat. Cùm autem occaſio ex utero eſſet, adhibitis idoneis remediis, brevi ſanitatem recepit. Hujus affectus non diſſimilis videtur ei, quo Aretina puella laboravit. Ex utero autem laborantibus varia ſuperveniunt ſymptomata, & ſæpenumero haud ſimilia. *Dodonæus in annot. ad c. prædict.*

† Epilepſiæ hyſtericæ meminit quoque *River. Obſ. comm. pag. 446. Piſo Obſ. 32.* ubi fœtidis adhibitis curatam refert: cum variis ſymptomatibus conjunctam epilepſiam ex conſenſu uteri obortam memorat *Fr. Rubeus Noct. Exerc. 39. pag. 442.*

Observatio XIII.

A teſtibus & vaſis ſpermaticis provocata Epilepſia.

A Teſtibus, & vaſis ſpermaticis quando in iis ſperma collectum corrumpitur, infrigidaturque, & ſibi induit naturam veneni: cujus vapor aſcendens cerebrum lædit, & epilepſiam inducit. *Dominicus Leonus art. med. ſelt. lib. 2. cap. 14.*

Observatio XIV.

Ex pedis parte ſuperiore epilepſia initium ſumens.

Cuidam à parte pedis ſuperiore, quæ obvertitur plantæ, aura frigida ad os ventriculi evadebat, ubi ille epilepticus concidebat. Poſtea vehementer curvato in ventres corpore, doctus eſt auræ curſum intercipere atque ita ſeſe caſu liberare. *Scholiographi ad lib. 3. de loc. affect. Galeni, Libelli in 16. forma excuſi.*

Hoc anno vidimus apud Lugdunum, in quodam amico noſtro, viro clariſſimo, principium affectionis à pedibus factum, hinc in ventriculum perveniſſe, ad præcordia & ſpinam ad cervicem atque in caput usque conſcendiſſe. Dicebat is, veluti frigidam rem eſſe, id quod aſcendebat, & præcordia tangebat. Quare Medici qui tunc ad curationem ejus convenerant, à principio tremorem cordis eſſe putabant: at ubi talia vidimus, cogitavimus ſubſtantiam quandam eſſe aut ſpiritualem, aut fluidam, quæ ut mole minima, ita facultate quàm maxima eſſet. Itaque non impoſſibile eſſe dixi in corpore ſimilem aliquam eſſentiam generari, non accedente cauſâ extraneâ, quæ ubi nervoſam aliquam partem occupaverit, per continuas partes, usque ad nervorum principium vim ſuam transmittit,

ſive id per alterationem fiat, ſive ſpiritali eſſentia, veluti aura ad ipſum elata, *Campegius annot. ad hiſt. 26. lib. 1. Galeni.*

Observatio XV.

E cruribus primum & ſura productæ epilepſia.

FIt, ſed rarò, alterum epilepſiæ genus, ſive differentiam vocare malis, quam à parte aliqua, cui id fortè fortuna accidit, incipit malum, ac deinde ægrotanti ipſi ſenſibiliter ad caput aſcendit. Atque hoc genus primùm vidi in puero, qui decimum tertium ætatis annum agebat, cùm adoleſcens etiamnum cum optimis, qui nobiſcum erant medicis, ad ipſius curationem inveniendam conveniſſem. Audivi itaque puero ipſo exponente affectum à tibia initium capere, dein recta per femur & incumbentia ei ilia ac latera ad cervicem, & usque ad caput aſcendere. Poſtquam verò primum ipſum attigiſſet ſibi ipſi haudquaquam conſtare. Interrogantibus verò medicis qualis eſſet qualitas, quæ ad caput ferebatur, quod de ea reſponderet puer nihil habuit.

Alius juvenis haud imprudens, ut qui ſatis, quod fiebat, ſentire potens erat, & alteri enarrare, veluti auram quandam frigidam dicebat eſſe id quod aſcendebat. *Galen. lib. 3. c. 9. de loc. affect.*

Curavi nobilem virginem & puerum. Illis ex intervallis crus dextrum una cum brachio diſtorquebatur, ut non concideret tamen. Quæ tametſi in paroxyſmo ad interrogata ſatis aptè reſpondebat, ſibi tamen relicta ridebat, alienaque loquebatur: & poſt paroxyſmum interrogata nihil prorſus ſciebat aut recordabatur eorum quæ vidiſſet, egiſſet, dixiſſet. Quinimo interdum, erecta ſtans ita, ut dixi, riſu, vultus mutatione, & deliris ſermonibus morbum teſtabatur, nec gravius aliquid patiebatur. Et tametſi brevi tempore ſic afficeretur, nullius tamen rei ad ſe reverſa meminerat. Quod eorum non meminiſſet, quæ in gravioribus paroxyſmis, quibus aliquando corripiebatur, perpeſſa fuiſſet, non admodum mirabar.

Puero interdum crus dextrum planè rigidum efficiebatur, ut flecti nulla vi adſtantium poſſet, licet non vehementer deliraret, ſi nihil gravius accideret. *Eraſtus in Ana librorum com. Montani*

Nos hoc adhuc pueri vidimus in adoleſcente quodam & in alio qui jam vigeſimum quintum annum exceſſerat, Januenſi. Hi ergo referebant præſentire ſe ſaltum quendam & noxam indicibilem circa crura. Conſului, ut & Galenus ſuadet, ut aliis adhibitis antea remediis, cauterio ad eam partem, ubi mali erat minera, uterentur. *Jachinus comment. ad cap. de Epilepſia Raſis.*

Florentis ætatis nobili Scoto, Jacobo *de Flamin* pilo rufo è ſura dextra, veluti gutta *crampa* (ut vulgo appellant) incipiebat: inde totius corporis concuſſio cum ſpuma. Solvebatur vomitionibus bilioſis, eoque affectu corripiebatur declinante luna ad interlunium. *Scholtogr. 3 phs ad c. 16. l. 1. Hollerii de morb. intern.*

De flatu quidem vidimus expreſsè in Franciſco Corio cùm manifeſtè aſcenderet per crus tantâ multitudine, ut videretur fons quidam, aut canalis magnus ad hunc affectum à natura fabrefactus: conveniunt authores in materia quod ex melancholia aut pituita craſſa ſpiritus ille gignitur, ſed & de ſolo, aut enim ex ventriculo, aut ex aliquo membro alio, aut ex ipſo cerebro defertur ſpiritus tanquam materiæ ſedibus. Quocirca demiror quomodo Galenus admittat comitialem morbum fieri e a materia quę alibi genita ſit, & ſecundarium eſſe, deinde omnem comitialem eſſe credat ex materia. *Cardanus de cauſ. ſig. ac loc. morb. part. 1.*

Observatio XVI.

Hiſtoria cujuſdam patris & filii, qui cum ſe ob ſcabiem abſque corporis expurgatione inunxiſſent, vulgari linimento, correpti fuerunt, pater palpitatione quadam in dextro brachio, filius autem epilepſia ex pedis conſenſu.

REferam quid viderim & ego aliàs: fui accerſitus ad viſendum puerum, agentem duodecimum annum qui vexabatur comitiali morbo, & paulò antè quàm ab acceſſione corriperetur, percipiebat à pede aliquid, quod tamen neſciebat qualenam eſſet exponere, ad genu aſcendere, mox ad coxam, indeque paulatim ſerpens ad caput pertingebat, & ſubinde ſtatim ille cadebat, neque per octavam horæ partem aliquid ſentiebat. Illud a. propterea illi evenerat, quod cùm ipſe & pater ejus ſcabie laborarent, abſq; corporis expurgatione, inuncti erant facili & vulgari linimento, confecto, ex *reſina laricina, ſale ovique vitello, & ſucco limonum*. & à tertia unctione puer cœpit percipere aſcenſum illius rei: pater verò palpitationem quandam in dextro brachio, & quaſi ſaltum rei cujusdam per muſculorum partes, quamobrem pater ſtatim ab unctione ſe continuit, ac paulatim deſiit ea palpitatio: vir enim & validior erat; puer verò & tenerior infirmiorque: ſed & ipſe tandem aliquot poſt annos variis remediis, & ſervata commoda victus ratione ab eo morbo liber evaſit. *Trincavella lib. 2. cap. 6. de ratione curandi part. corp. hum. affect.*

Observatio XVII.

E pedis pollice enata Epilepſia.

VIdit Sylvius Epilepticum referentem ſe ex pedis pollice titillationem quandam perſentiſcere & deinde per artus ſpinamque ſpiritum ſe inſinuantem in cerebrum Epilepſiam invehere. Pedum quoque illuvies ut alibi docuit Sylvius hanc auram gignit. *Dovynetus Apolog. lib. 3. cap. 2.*

† Simile quid recenſet etiam *Tulpius l. 4. c. 3.* ubi ſimul vocis ſuppreſſio ſupervenit.

GRAVIDARUM.

Observatio I.

Prægnantes epilepſia affectæ.

NOn paucas novi mulieres, quæ quoties uterum geſtant, crebrò epilepſia corruunt, expeditæ verò nunquam. *Fernel. c. 3. lib. 5. Patholog.*

Et ego prægnantes aliquas epilepſia affectas vidi, & ſanatæ ſunt partu, non prius: quamvis à vacuatione melius habuerint. *Jachinus ad cap. de Epilepſia Raſis.*

Interdum ſopor, deliria, convulſiones, epilepſiæ etiam in prægnantibus ſuſcitantur, quæ facilè conquieſcunt diſcuſſo eo vapore. ut per ſternutamenta, aut edito partu, aut vitioſo humore ex utero excreto. Nonnunquam etiam mala hæc per intervalla quædam & circuitu quodam repetunt, aliis crebriùs, aliis rariùs. *Jacotius comment. ad aph. 24. lib. 4. ſect. 2. Coac. Hippoc.*

Paulus ſcribit ſe in muliere prægnante vidiſſe: in qua poſt partum ægritudo ceſſavit. *Dominicus Leonus art. med. ſect. 1 lib. 2. cap. 14.*

Novimus etiamnum nobilem mediæ ætatis fœminam, ſuperſtitem adhuc, fœcundiſſimam quidem illam, cæterùm difficillimis epilepſiæ paroxyſmis, quoties uterum geſtat obnoxiam, quam nos non ſemel ſic affectam ipſi conſpeximus medicamentisque idoneis ab acceſſione levavimus: hæc ut plurimùm ex levi occaſione irritata recidivam incurrit, ex qua frequenter abortus patitur, quibus plerumque mortuos, aliquando etiam ſemiputridos fœtus magna omnium admiratione excludit. *Schenckius.*

† Conſul. inſuper *Rhod. Cent. 1. obſ. 60. & C. Calder.*

Trib. Medic. pag. 331. ubi ſævæ epilepſiæ meminit, quã prægnãs ſeptimo fœtus menſe correpta fuerat; ſimulq; quæſtionem: an liceat ſanguinem ex talo mittere: examinat. Adde *Hildesh. ſpecileg. fo.* 598. *Lotich. obſ. lib.* 2. *fol.* 194. *Zacut. de PP. Med. Hiſt.* 32. *lib.* 1. *fol.* 58.

OBSERVATIO II.

Epilepſiam non ſemper in gravidis aborſum facere.

VElim hîc obſervari quod epilepſia haud neceſſario facit aborſum, niſi cùm fuerit vehemens & crebra, neque facit ratione alia quàm vehementia convulſionis. Vidi ego multas hoc affectu detentas, quæ fœtum usque ad perfectionem maturitatemque portarunt. *Horat. Augen. lib.* 5. *epiſt.* 2. *cap.* 6.

OBSERVATIO III.

Epilepſias in gravidis ſectione venarum in cruribus ſæpe curari.

ARtis medicæ eam amplitudinem exiſtere, ut induſtrii Medici ſemper quædam propoſita habeant in quibus accuratiùs inquirendis verſari cum fructu poſſint, notius eſt, quàm ut demonſtrari rationibus debeat. Animadvertimus etenim etiam in tanta copia auxiliorum ab induſtriis medicis tum veteribus tum recentioribus inventorum, relinqui tamen multa quæ magis expoliri quaſi poſſint. Itaque ſemper in eam curam incumbendum mihi eſſe exiſtimavi, ut obſervationes ſingulares in praxeos ſtudio inquirerem, ac eas inquiſitas, aliis etiam communicarem. Inter illas verò obſervationes, quas ſtudio & curâ meâ conſequi potui vel præcipuam hanc eſſe cenſeo, de qua jam nunc verba facturus ſum Gravidis ſæpe permoleſta, tum etiam periculoſa ſymptomata accidere notum eſt. In primis verò obnoxiæ exiſtunt epilepſiis graviſſimis, & metu plenis; non ſolùm quòd hoc genus affectus per ſe pertimeſcendum ſit, ſed quod cura etiam difficilior & perplexior exiſtat. Cum enim ejusmodi epilepſiæ ferè eam cauſam habeant, quod gravidæ impurum ſanguinem colligant, qui in cerebri ſedes exſpirans convulſionem excitet retractione quidem ſanguinis ad inferiora opus habent, quam tamen inferioribus partibus moliri medici verentur, tum graviſſimi viri Hippocratis (qui in aphoriſmis gravidis ſectam venam aborſum excitare, ſenſiſſe videtur) authoritate permoti, tum etiam vulgi calumniis abſterriti. Itaque fit, ut permultæ fœminæ gravidæ epilepticæ neceſſariis auxiliis deſtitutæ, miſerè pereant. Quod cùm ego conſiderarem, ac alias gravidas pleras que facta in ſuperioribus partibus venæſectione plurimùm inviſiſſem, ut Celſi vetuſti Medici ſententia, quâ rectè etiam in gravidis ſanguinem mitti poſſe aſſerit, mihi occurriſſet, cœpi in hac re eſſe confidentior. Quod verò revulſionem ad inferiora in hoc genere mali curando in fœminis non gravidis multoties efficaciſſimam cognoviſſem, ſubdubitabam, num ea etiam in gravidis uti liceret. In ea dubitatione verſanti occurrit gravida cujusdam Lanii Eichſtadiani uxor, eaque vicina partui, robuſta illa quidem, & ſanguine referta, graviſſima epilepſia oppreſſa. De qua curanda, cùm dubitarem, dixi aſſiſtentibus mulierculis niſi maturè juvarent, & matrem & fœtum perituros. Itaq; videri mihi tentandum auxilium revulſorium in crure per venæſectionem. Neque immaturam fœtus excuſſionem timendam eſſe; quod alioquin vicina eſſet partui. Aſſentiunt. Secta itaque vena ad malleolos, adhuc fluente ſanguine & oculos ſuſtulit & loqui cœpit. Neque deinceps hoc malum rediit. Illa verò ſequenti die domo egrediens, & ſolita negotia exequens, retinuit fœtum adhuc per octiduum, eumque poſt ſanum feliciter eſt enixa. Hoc experimento confirmatus, pluribus aliis fœminis gravidis in ſimili periculo verſantibus eodem genere auxilii ſuccurri. Ac cùm filia mea, quæ Doctori Friderico Martini Juris Profeſſori ordinario ſcholæ Ingolſtadianæ nupta eſt, primò eſſet parititura, pro ſollicitudine paterna juſſi, ut ſi quod periculum incideret, aperiretur ante partum vena in crure, non tamen multo educto ſanguine. Quod domeſtici, non exactè aſſequentes, etiam periculo non præſente ſunt exequuti nullo tamen incommodo, ſed aliquo etiam fructu facilioris partus. Quinetiam cùm hoc ipſo anno, quo hæc annoto, uxor mea gravida, in tam cordis & pectoris anguſtiam, ac pectoris compreſſionem incidiſſet, ut jamjam ſuffocatione peritura videretur, ſubitò venam circa malleolos in ſiniſtro pede aperio; evidente ac ſubita mali iſtius levatione, nec quicquam incommodi ipſi accidit, ſed per integrum menſem fœtum ſalubriter geſtans, feliciter eundem poſtea peperit. Quocirca minimè dubito in tantis periculis non ſolùm neceſſariò, ſed & tutò revulſionem hanc adhibere poſſe, præſertim, cùm ut ipſe animadverti, quædam fœminæ præſente imprægnatione ita ſanguine turgeant, ut vel menſtrualem fluxum, vel hæmorrhoidum apertionem unà & ſimul experiantur, nullo periculo aborſus. Quod ſanè mirum videri non debet in larga illa victus ratione, quâ multæ utuntur & in naturis humidioribus & robuſta vi ſanguifica præditis, quæ magnam copiam ſanguinis colligunt. Quinimò occurrerunt quæ tempore imprægnationis negligentes ſanguinis eductionem, vel in aborſum inciderunt, vel appetente partu copia ſanguinis à pariendo prohibita, vel ſuffocatæ miſerè vel epilepticis paroxyſmis crudeliter ſunt enecatæ. Hæc verò dum propono, volo illos qui mea experimenta ſequi velint, cautos eſſe, ut non niſi neceſſitate jubente id faciant, & cum cautione quantitatis moderatioris emittendi ſanguinis, aliarumque obſervationum quæ prudenti medico conſiderandæ ſunt. *Oethaeus de obſ. prop.*

OBSERVATIO IV.

Epileptica acceſſio ex partu difficili nata & crebrò recurrens, curata.

LEoduna, morata & nobilis mulier gravida effecta, integreque tumore hypochondrii dextri paulò antè liberata, ex puerperio difficili in epilepticas acceſſiones derepentè incidit: graves quidem illas & crebrò recurrentes, purgationibus à partu plus æquo nimium fluentibus: ſanatur tamen nutu Dei, magnâ & ſolerti adhibitâ curâ. *Valleriola lib.* 4. *obſerv.* 6.

PUERORUM.

OBSERVATIO I.

De matre puerorum epilepſiæ affini malo.

MAter puerorum nonnihil cum epilepſia commune habet, cujus ſigna ſunt, frequens ploratus, terror inter dormiendum, vigiliæ, calores immodici, & fœtens anima: provenitq; ex imperfecta lactis aſſumpti coctione. Curabitur, ſi lac nutricis emendetur, quo facilius concoqui poſſit. Et ſi quotidie infanti ſcrupulus ſemis *diamoſchi dulcis* exhibeatur, aut *diapliris*, cum lacte confert, *ut ait Raſes*: & præcipua medicina in hoc eſt theriaca magna, quod non probo: nam pueris theriacen non facilè concedunt Zoar, & Damaſcenus. *Montanus in Pragmatia infantium.*

OBSERVATIO II.

In matre puerorum cum febre Rutam & Caſtoreum minimè convenire, quæque hujus mali vera ſit curandi ratio.

ERrot eſt, cùm in epilepſia ſive convulſione infantium utuntur caſtoreo, rutha, mithridatio, etiam circa caput aſa fœtida, & reliquis calidis medicinis: cujus ſententiæ authores celebres habentur: interque hos *Raſis*; quos malè recentiores interpretati, hora calidæ etiam epilepſiæ adminiſtrant, quo nihil eſſet exitiale magis, nam longè plus eſt, quod trahitur de materia;

quam quod evacuetur, nec eorum cerebrum tantam vim ſuſtinere poteſt, quoniam humidiſſimum eſt; antiquorum verò conſilium fuit, ut cerebro & corpore purgato hæc adminiſtrarentur, ſic enim poſſibile eſt cerebri malitiam per hæc emendari, quod igitur in hoc præſtat, ſi non univerſa divertentia juverint, cucurbitulæ, ſuppoſitoria, catharetica, quæ veſicatoria, frictiones, ligaturæque adhibeantur, conſiderabis etiam ſi ea quæ anterioribus cerebri nervis moveri ſolent, qualia os, lingua, oculi illæſa ſint, tunc vertebræ candens ferrum impones, unde nervus convulſi membri derivatur: quod ſi à collo infrà, totum corpus convellitur à tertia ad quintam vertebram cauterium impones hoc enim ſolo auxiliari ſuffragio poteris, pluresq; ſpe deſtitutos, ſanitati reſtitues, ſed illud eſt longè deterius, cùm pueris jam febrientibus hujusmodi medicamenta exhibent contraria curationi, nam cùm epilepſia vel ſpaſmus febri ſuccedit, humidis curanda eſt, ut colligitur *ſecunda aph.26. & 5.aph.comment.* t. ob hoc mirum eſt, quomodo circa illam curam totum contrarium faciant, non eſt tamen mirum, cur nullus infans ex hoc ſanetur, cùm mori cogantur, nec mirum eſt cùm de nomine non conſtet apud Avicennam & Raſim curam eſſe ancipitem. *Cardanus lib. de malo medendi uſu c.*46.

Observatio III.

Epilepſia in pueris ſpecies Atra & vulgo Bruta *dicta.*

DIcitur infantilis, quia infantes pleronque impetit: eſt verò hic morbus (præſertim cùm mixta ſit aliqua atræ bilis portio) is qui à Ferrarienſibus mulieribus *bruta* nuncupatur, ac ſi dixerint atra, quoniam atri fiunt infantes eo correpti, & hoc potiſſimum circa os cernitur. *Braſſavola comm. ad aph.45. lib.7. Hip.*

† De Epilepſia puerili conſul. *etiam River. Cent. 2. obſ.60. Al. Deod. Valet ad p.307. Foreſt. l.10. obſ.59. & 65.*

METASTASIS.

Observatio I.

Epilepſia in paralyſin metaſtaſis.

VIdi ex Epilepſia factos Paralyticos. *Eraſtus part. 4. diſp. contra Paracelſ.*

Id nos quoque ante annos aliquot in nobili fœmina, liberiore victus ratione utente, & vini appetentiſſimâ comperimus: quæ poſt plures epilepticas convulſiones per incerta intervalla ægram fatigantes, tandem Martio menſe tam valido ſpaſmo correpta eſt, ut de vita omnes deſperaremus. Siquidem triduum integrum ſine omni ſenſuum mentisque uſu, ſola reſpiratione eademque mirè variè affecta agitataque, ſe vivere oſtendens, exegit: quarto demùm die, recollectis poſt variorum medicamentorum tonicorum uſu viribus, ſenſibus, & rationi paulatim reſtitui cœpit: niſi quod in ſiniſtri brachii paralyſin, ejusdemque lateris imbecillitatem & atoniam poſtrema illa, atque adeò ſæva epileptica acceſſio deſierit, quâ reliquum vitæ ſuæ miſerè, cùm medicorum præceptis nunquam ſatis acquieſceret, ad annos fortè quinque usque durans, cum brachii, quod alimentum non ſentiret, tabe tranſegit. Poſtremum intempeſtivo cœlo filiæ nuptias ſecuta, paulò pòſt expiravit. *Schenckius.*

Advertendum eſt, quod dicere ſimpliciter epilepſiam non finiri in paralyſin, falſum eſt; quoniam, ut nos centies vidimus, & alii etiam quotidie in praxi vident, ſolutæ epilepſiæ, & non ſolutæ aliquando non ſuccedit modò unius, modò alterius, modò plurium membrorum paralyſis; ſed intelligendum eſt dictum Galeni in comparatione apoplexiæ, ſcilicet quod ſicut apoplexia crebertimè, ut dicit ipſe, terminatur in paralyſin, ita & epilepſia crebertimè in eadem non finitur. Hoc experientia teſtatur, nam ut plurimùm terminantur epilepſiæ acceſſiones particulares, & morbus univerſalis ſine paralyſi. Veruntamen aliquando licet rarò, tum univerſalis morbus, tum etiam aliquæ acceſſiones particulares, nondum terminato morbo, in paralyſin ipſam deſinunt, ac ſolvuntur. Quod etiam *Galenus* non neget epilepſiam terminari in paralyſin, ab eo haberi poteſt *lib 4. reg. acut. comment.* 27. ubi clarè habet quo modo epilepſiæ nonnunquam paralyſis ipſa ſuccedat. Hoc idem teſtatur *Author libri de morbo ſacro, qui Hippocrati adſcriptus eſt*, docens pulcherrimè, quando, & qua de cauſa paralyſis, & membrorum particularium læſiones epilepſiæ ſuccedant, & quid ex hoc ſperandum ſit per hæc verba: ſi verò modica exiſtens pituita in utrasque venas defluxum fecerit, aut in alterius partis, ſuperveniunt, notâ ex morbo impreſſa relictâ; aut enim os vel oculus diſtorquetur, aut manus, aut cervix, ubicumque ſaniè vena pituita repleta ſuperata fuerit, & gracilis reddita, hanc itaque venam neceſſe eſt debiliorem eſſe, & hanc corporis partem læſam defectuoſiorem: verùm ad longius tempus plerumque prodeſt, non enim amplius morbo apprehenditur, ſi ſemel notam impreſſam ſuſceperit. Hæc Author ille, ex quibus patet, quòd, & quando epilepſiæ membrorum reſolutiones ſuccedant. *Salius annotat. ad cap 19. pract. Altomar.*

†Epilepſiam à metaſtaſi humorum à partibus externis memorat quoque *Horſt. lib.2. obſ.*10.

Observatio II.

Epilepſia ex terrore contracta, poſt biennium in paralyſin alterius lateris tranſiens, nihilominus ſingulis menſibus, circa novilunium affligit.

BArbara Friderici Wenckhii lanii noſtratis uxor, ante annos plus minus quatuor, noctu ex terrore apparitorum, ædes irrumpentium, & maritum, juſſu magiſtratus, ad carcerem poſtulantium, Epilepſiam incurrit, quâ biennium integrum graviter afflicta, tandem ex ea in paralyſin ſiniſtri lateris incidit, infeſtante nihilominus Epilepſia, quæ etiamnum in quintum annum perſtat, & poſt reſolutionem, ut plurimum neomeniam menſtrua ſacta recurrit. *Schenckius.*

Observatio III.

Cum epilepſia ſyncopen aliquando conjungi.

NOn infrequens eſt prorſus ut cum epilepſia conjungatur ſyncope (quam aliquando præcedere comitialem, ſæpius ſequi novimus) tametſi nullus ob id putet, proprium hoc epilepſiæ accidens eſſe. *Eraſtus part.4 diſp. contr. Paracelſ.*

DIÆTA.

Observatio I.

Comitialium prodigioſa prophylactica diæta.

HEliogabalus eſitare ſolebat calcanea Camelorum, & criſtas vivis gallinaceis demptas, linguas pavonum & luſciniarum, quod qui ederet, epilepſia tutus crederetur. *Jaſon. cap.25 de morb. cereb.*

CURATIO.

Observatio I.

Epileptica à dæmonibus vexata reſtituta.

QUædam mulier epileptica ſingulis ferè noctibus à dæmonibus ſe tentari aſſerebat, qui ut ex iis miſeris evaderet, ſuadebant, quoniam de animæ ſalute nulla ſpes relicta eſſet, ut in puteum ſe dejiceret, ea domeſticis viſa nunciavit, noctu de cætero cubiculo claudebatur, alioqui dæmonum juſſa peregiſſet: paucis poſt diebus aſſumptis remediis convaluit, nec amplius dæmonum ſpectra apparuêre. *Benedictus lib.1. cap. 28. de curand. morb.*

† Huc refer epilepſiam à Faſcino inductam, quam commemorat *Ruland. Cent.4. Curat.*15.

Ob-

Observatio II.

Epilepſia vena ſectione ſcarificatione curata.

EGo tres fœminas à morbo comitiali liberavi, quarum duabus venas malleolorum ſecare præcepi; quoniam menſes ſuppreſſi erant, ſed ſectis venis deſcenderunt: tertiæ verò crura ſcarificavimus, & menſes provocati ſunt, quos nunquam fuerat experta, erat enim 14. fortè annorum. *Chriſtop. à Vega cap. 12. lib. 3. de arte medend.*

† In epilepſia tamen ſanguinem non mittendum ſcribit *Ballon Epid p. 172.* at ſanguinis miſſione curatam inter alios, teſtatur Rhodius Cent. 1. obſ. 64. & arteriotomia ſanatam refert *Severin. de Effic. Med. pag. 46. 47.* Interim in ſecanda hac vena, cautione opus eſſe, docet exemplum, quod habet *Hildan. Cent. 4. Obſ. 22.*

Observatio III.

Subitanea & difficiles Epilepſia, cum rationis privatione, poſt ſemeſtre per purgationes tempeſtivas curata.

VIrgo Polona nobilis & nubilis, ſubitò in Epilepſiam incidit, cujus inſultum ſingulis pene horis patiebatur ſatis graviter, ad minimumque quemque ſtrepitum ſive pulſum perterrefacta. Rationis uſu ab initio ſtatim morbi ſpoliata, ita ut etiam finito paroxyſmo nihilominus tamen mente non conſtaret, ſed aliena ſemper & abſurda loqueretur & cogitaret, neque ſuas aut alias adſtantes noſſet: Sic ſatis tamen admittebat cibum & potum, fluxum quoque menſtruum debito patiebatur tempore. Tentata ſunt circa eam à parentibus & propinquis talia, quæ à proprietate & ſpecifica qualitate morbo huic reſiſtere creduntur, tum quæ cerebrum & corroborarent ſimiliter adhibita, ſed ſine fructu: Duravit hoc malum ad menſes ferè ſex: Ducta tandem ad me eſt Thorunium virgo, utque ſeriò ejus curam ſuſciperem rogabat, pollicebantur in omnibus quæ ſuaſurus eſſem, mihi velle morem gerere. Cœpi rem aggredi & pro vitioſorum humorum (quibus abundare illam palàm erat) præparatione propinatis quibuſdam potionibus, ad exquiſitam corporis purgationem me contuli, à levioribus facto initio: à quibus ad validiora aſcendi magis magiſque per brevia etiam intervalla, cum facile purgationes validiuſculas etiam ferre illam animadverterem. Ad hoc faciendum animavit me Medicus eximius *Leonhardus Iacchinus comment. in 9. Raſis, cap. 5.* ubi de antiquo capitis dolore agitur. ubi auctor (lubet enim verba aſcribere) ſic habet: Animadvertere oportet, quo ignavi noſtri temporis medici, dum relictis ducibus, fucus ſectantur, magnarum ægritudinum curam ſuſtulere. Quis hodie comitiales, quis melancholicos, quis elephantem morbum curari vidit? rarò paralyſin, rarò antiquos dolores, rarò podagricos. Quod ſane non alia ratione evenit, quam quod fortia medicamenta omiſerunt tum purgantia, tum etiam aliorum generum ſiccantia & vacuantia, qualia ſunt theriaci ſales, qualis viperarum eſus. Dum enim contenti ſunt, ſolo curationis nomine, lucrum ſane cupiunt ſolum, ſed honorem omnem arti detrahunt. quaſi ij ſolum morbi à Medicis ſanentur, qui ſponte ſua ſanarentur. Quod verò magis indignandum eſt, hoc eſt. quod ſæpe. qui morbi ipſis incurabiles perſtitere, à ruſticis & mulieribus curari videas, non ſine multo artis dedecore. Nihil igitur timendum eſt, ſed audacter propinanda, dum probè meminetis eorum, quæ in purgatione faciunda obſervari debent. Nec enim temere propinanda, ſed exploranda ægri natura omnis, tum temperamentum, tum habitus corporis, tum purgandi facilitas. Hæc ille. Hac ratione cum procederem cum virgine illa epileptica factum eſt, ut poſtquam quartum, ni fallor, purgans à me accepit, & jam ſemel atque iterum alvum dejeciſſet ſatis largiter, tandem inter deſidendum cœpit nonnihil ad ſe redire, circumſpicere, quærere ubi eſſet, vel hactenus fuiſſet agnoſcere præſentes, ita ut intra duas aut circiter horas in univerſum penè ſibi reſtituta ſit, atque tum à magno ſe onere, maximè quoad caput, liberatam fatebatur; ac num prior adhuc mundus, omniaque adhuc in ſuo loco eſſent ſciſcitabatur. Sic in dies & in ſingulas horas in melius proficiebat, ad valetudinem & rationis uſum quod attinet, & jam bellè valet, neque ab eo tempore (agitur enim nunc annus quartus) quicquam epileptici, aut conſimilium ſymptomatum paſſa eſt. *Tidicæus ſuis mihi communicatis obſervationibus.*

Observatio IV.

Acceſſio comitialis graviſſima, vitio ventriculi derepente ſuborta, curatur.

NObilis Catharina Maruna, acceſſione comitiali vitio ventriculi derepente ſuborta, eaque graviſſima, ut caſus in attonitum morbum timeretur, ob miram totius corporis plenitatem, præſertim cerebri, magna adhibita cura intra biduum curata fuit. *Valleriola lib. 3. obſervat. 7.*

Observatio V.

Epileptici poſt 25. annum curati.

AUxiliante Deo tum mares tum fœminas, maritatos ac cœlibes percuravi, qui poſt viceſimum quintum annum correpti fuerunt. Nobilis quidam juvenis Weſtphalus, qui à prima infantia graviter & crebrò paroxyſmis infeſtari ſolebat, & multarum regionum medicos conſuluerat, non magno cum fructu, ut ajebat; conſilium noſtrum ſecutus intra primum annum vix ſemel & valde leviter, ut mater ejus literis ad me ſcriptis teſtata eſt, comprehenſus fuit. Convaluiſſe eum tandem integrè ex eo conjicio, quod nullas ab eo poſt obitum matris literas porrò accepi: & quod uxorem duxiſſe intellexi. Quæ non ob aliud refero, quàm ut intelligatur, ne illos quidem pro deſperatis omnes habendos, quibus connutritus eſt morbus. Si enim extingui morbus nequeat, ſaltem mitigari ac debilitari poterit. *Eraſtus part. 4. diſput. cont. Paracelſ.*

† Conf. quoque *Rhod. Cent. 1. obſ. 63.*

Observatio VI.

Epileptica triginta annorum convaluit.

CUravi mulierem natam triginta annos ſequenti methodo, victus ratio inſtituta eſt ex placitis Arnoldi. Materia parata eſt *limatura ligni ſancti lib. ß. macerata tres dies in aqua calfacta lib. 8. & cocta cum uvis corinthiacis, addito ſub finem pugillo uno hyſſopi.* Eo decocto utebatur manè & in paſtu corpus vacuatum eſt apozemate parato *ex radice pæoniæ polypodii, rad. ireos Florent, fol. hyſſop. beton. lupuli, agrimonii, ariſt. rotund. fol. ſennæ, ſpicanardi, caſ epithymo. turbith. in quo diſſolu confect. hiera diacolocynth. cum ſyrup. ſaporis.* Tertio quoq; die corpus ita vacuabatur, deinde bis in ſeptimana, donec morbus conſenuerit. Singulis diebus manè quibus abſtinebat apozemate, utebatur opiata ſequenti: *Ex vetere theriaca viſc. quercino ſem. pæoniæ maris, rutæ. pulv. cranii humani, cornu cervi elect. lætitia Gal. conſ anthes. & ſyrup. de hyſſopo & oxymelite ſcillitico*, Raſo bregmate perfuſum eſt caput ad coitum futurarum. *Lixivio cineris juniperi in quo hyſſop. ruta ſampſ. rorts beton. rad. ireos. Florent. fol. 10. ſennæ* fuerant: poſt fotū illitum eſt bregma ad illum coitum, de dicta opiata, cui miſtum eſt oleū therebinthinæ & aquæ vitæ. pul. conveniens, qui bombace carpta exceptus in cucullum interſuto coaptaretur. Cerebrū roborabatur. & ſiccabatur odoratis, & præſertim ambare, reliquiæ materiæ per errhina ducebantur, ſola digitis trita & in nares indita: ap-

pendi collo radicem pæoniæ hydragyrum incluſum teſtâ avellanæ, pulpa ſua vacua & pice obturata. gerebat annulum ex ungula alces: hyeme hora ſomni devorabat tres pil. ex aloe es deſcriptione *Arnoldi tractatu de conſervanda juventute, & retardanda ſenectute*: manè aliis utebatur, ut hiera' diacolocynthide. *Dovinetus Apolog. lib. tertio, cap. ſecundo.*

Observatio VII.

Quadragenarius ab infantia ad eam uſque ætatem epilepſia vexatus & liberatus.

NIcolaus Florentinus quendam quadragenarium ab infantia ad hanc uſque ætatem epilepticum ſanaſſe affirmat hoc electario, quod recipit *herba paralyſis* (quæ coſtus, piperella, herba Sancti Petri, vel Pauli quoque vulgo dicitur) *quantitatem idoneam minutim conciſam & caryophyl. pæonia, pirethri. ana portiones æquales, cum melle ſufficienti fac electuarium*, ſumendum in dies ad cochlearium unum, vel theriaca, aut mithridatios ſemel in ſeptimana ſumantur. *Sylvius in curat. Epilepſiæ, pract. vo.*

Observatio VIII.

Epilepſia inveterata in ſene curata.

GOrdonius curari poſſe ait recentem Epilepſiam in pueris, modo ſit ipſa per conſenſio ventriculi, non poſſe autem in adultis & cerebro propriam. Aliter tamen docet experientia. Curavit Sylvius Epilepticum natum quadraginta annos Lutetiæ, quem continuit tota quadrageſima in vini abſtinentia, Veneris; piſcinm; carnium uſu imperato purgationibus *ex hiera diacolocynthidos & hydromelite, cui ſub finem addebatur p. j. hyſſopi* Opiata ex *Theriaca vetere viſci quercini, conſerve anthos, ſeminæ pæoniæ, ruthæ, pul. lætitiæ, Gal. confectione Alchermis, & ſyrup. de hyſſopo, aut oxymelite ſcyllitico*: qui omnino ſuffitu bituminis explorat⁹, ſyncerus ab eo morbo & integer inventus eſt. Cùm ad ſuos reverſus, vino & Veneri indulſiſſet, rurſus in morbum incidit. *Dovinetus Apolog. lib. 4. cap. 2.*

Observatio IX.

Ad ſævos dentium & capitis dolores, Duciſſa quadam periculoſa Epilepſia correpta, quæ poſtmodum in ſiniſtri brachii reſolutionem ceſſavit, tum quibus hæc remediis fuerit reſtituta.

FOemina quædam Princeps, ſummo loco nata, poſt ſævos dentium & capitis dolores, in gravem Epilepſiam incidit, quæ idoneis adhibitis auxiliis, in totius ſiniſtri brachii paralyſin terminata, reliquis membris omnibus intactis. Reſtituta ſanitati fuit corpore toto rite evacuato, factiſque revulſionibus neceſſariis, necnon Topicis convenientibus admotis. In quibus balſamos, qui ex India Occidentali adfertur, & unguentum de bdellio primas obtinuerunt. *De Thomæ Mermanni Bavarici Archiatri exemplis ad me miſſis.*

Observatio X.

Vulneribus capiti inflictis quidam ab antiquata Epilepſia vindicatus.

NOvimus dum Patavii medicinæ ſtudiis incumberemus; nobilem Gallum, qui dum Epilepſia laboraret nec à Gallicis Medicis curari poſſet, Italos conſulere decrevit; dumque iter faceret in Pedemontana ditione prope Alpes, ab Hiſpanis quibuſdam, qui tunc ibidem bellantes ſtipendia merebant, aggreſſus, ſpoliatus, perempto ſervo pluribus vulneribus confoſſus, tanquam mortuus derelictus, à ſocio, qui aufugerat, revertente, in proximum vicum tranſportatus ac chirurgo curandus traditus, qui eum curavit verum quia magnum admodum in fronte vulnus ſuſceperat, cum inſigni oſſis deperditione, non niſi multo poſt tempore integre ſanata fuit ea pars, ita ut cum Patavium perveniſſet, adhuc ceratum ſupergeſtaret, conſueverat ſingulo menſe corripi epilepſia, & jam tertius menſis à vulnerum ſuſceptione agebatur, nec unquam malum perſenſerat, quare conſulentibus primariis Medicis Patavinis ab omnis generis præſidiis tunc abſtinuit, ob aëris hyemalis inclementiam, in proximum ver curationem diſtrahens: quo jam adventante nullo amplius malo tentante in patriam ſanus reverſus eſt, ab iis ſanitatem nactus à quibus mortem ſuſcepturum ſe crediderat. *Donat. hiſt. mirab. lib. 2. cap. 4.*

Observatio XI.

Tumore in coxa ſuborto, & oſſe vitiato, quidam per conſenſum epilepſia corripi ſolitus. qui tumore & oſſe vitiato percurato, ab epilepſia convaluit.

SI per conſenſum cum parte aliqua ſubjecta, elato ad cerebrum ex ea vapore pravo & venenoſo acceſſionem committente, epilepſia fit, ſtricta fiat deligatura, ſi in artubus eſt, quæ viam vapori præcludat, poſt acceſſionẽ verò ex parte ipſa luem ipſam vacua, etiam, ſi opus eſt, partem ipſam ulcerando, ut Grattinaria quendam epilepticum ſanavit, aperto per cauterium tumore in coxa, & oſſe quod ſimul computruerat, ablato, & parte illa putri ſanie diligenter purgata. *Sylvius de morbis internis, c. de epilep.*

Observatio XII.

Hiſtoria pueri epilepſia ex crure laborantis, deligatione, &c. curati.

PUerum, cujus morbus comitialis â tibia oriri conſueverat, medici qui tunc ad ejus curationem convenerant, ſanare ſperabant, ſi imprimis vacuato univerſo corpore medicamen ex tapſia aut ſinapi parti adhiberent: ligato in medio membro ſupra eam videlicet partem, quæ primaria diſpoſitione erat affecta, atque hoc pacto acceſſionem reverti prohibuerunt, quamvis antea quotidie puerum infeſtare conſnevilſe. *Gal. lib. 3. cap. 7. de loc. affect.*

Observatio XIII.

Unico epileptico paroxyſmo, eodemque viginti quatuor horis continuo & amplius affligente liberata virgo quadam.

VIdi paroxyſmum unum totas vigintiquatuor horas, & eo amplius, ita virginem affligere, ut quamvis nonnihil interdum remitteret, nunquam tamen intermitteret: quod, eo mirabilius cenſeri debet, quod non ſolum abſque periculo ægrotantis ſolutus eſt, ſed & poſtremus fuit. Poſt illud enim tempus, optimè habuit adhibitis remediis. *Eraſtus part. 4. Diſput. contr. Paracelſ.*

Observatio XIV.

Centum & quinquaginta paroxyſmis Epilepticis intra 24. horas exagitatus puer medicamentorum abſtinentia convaluit: quorum uſu prius irritatus fuerat.

PUer quidam ſingulis quindecim diebus Epilepticus concidebat. Per affectum capitis hoc fieri Medicorum præſtantiſſimi Friſimelica Montanus, Oddus & Francanzanus exiſtimarunt. Sed quo plura pharmaca exhibuerunt, eo affectus magis crevit. Ita ut in vigintiquatuor horis paroxyſmos haberet plures centum & quinquaginta, leves tamen, quia parva commotio capitis cùm bulla circa frena labiorum aderat. Unde tandem cognoverunt morbum eſſe non per affectum capitis, ſed per conſenſum à ventriculo. Quare cum illum pharmacis exagitare deſiſterent, & roborarent, puer egrigie convaluit. *Trincavella lib. 1. conſil. 25. edit. Baſil.*

OB-

Observatio XV.

Liberari aliquos epilepſia, incognita morbi cauſa.

EQuidem ſanavi aliquos ope divina, quos in capite non colligere cauſam morbi ex multis conjecturis colligebam, tametſi ubi, quando, à quali cauſa pateretur, aut per quam regionem ſive partem aſcenderet, neſcirem. *Idem author opere citato.*

† Nempe natura morborum medicatrices; ſic ſponte curatam epilepſiam commemorat *Tulpius lib.1.c.8.*

Observatio XVI.

Paracenteſi liberatus, ſetone videlicet collo & cervice perpunctis.

HOc remedii genere Hollerii Medici undequaque doctiſſimi, decreto, adoleſcentem quendam viginti annos natum, morbo caduco, cujus inſultibus ante crebrò prehendebatur, liberavi: derivatis ut credere par eſt, iſta arte ichoribus mali fomitibus. *Pareus lib.9.cap.24.* Adminiſtrationis rationem non tam ex veterum quam recentiorum invento require *lib. ſecundo artis chirurgicæ Gourmelent. & apud Pareum loco citato.*

Observatio XVII.

Epilepticorum per pyrotica & ſectiones ſervatorum varia & admiranda claſſicorum authorum atteſtationes.

NOs hodie præſervandi gratia, in his quos pronos ad hoc malum videmus cauterio utimur: aliis circa cervicem ſuppoſitis. Affigitur autem ad primam vertebram Inſtrumentum verò olivæ nucleum imitatur. Sed eſt abaptiſton, id eſt, quod in profundo agi nequit: excidente eſchara, ſinimus diu effluere. Sic enim ſiccatur cerebrum: quoniam præter vacuatoria per naturam, etiam hoc adjungimus. *Iachinus comment ad c,14. De Epilepſia. Raſis.*

Pueris applicetur cauterium actuale in parte poſteriore capitis, & maximè iis qui obeſiores ſunt, eſtque præſtantiſſimum remedium. Florentiæ quia pueri ſunt obnoxii huic morbo, etiam mulieres admovent cauteria actualia, ut torrem ignitum: ſiquidem cauterio occiput urunt idque habent in communi uſu, edocti quotidiana experientia. Ruſticæ pueros ſacerdotibus deferunt, ut cauterio, vel carbone ignitò partem illam poſteriorem urant, quod maximè confert, ſi epilepſia facta fuerit per idiopathiam. Si enim per ſympathiam aut ventriculi aut partium infernarum, hoc eſſet potius trahere humores ad cerebrum, quàm idem evacuare. *Rondeletius .36. Method.curand.morb.*

Nonnulli ſolis cauteriis putant ſanari poſſe epilepticos. Et ſi ea quæ anterioribus cerebri nervis moveri ſolent, qualia os, lingua, oculi illæſa ſunt, vertebræ candens ferrum imponunt, unde nervus cõvulſi membri derivatur. Quod ſi à collo infra totum corpus convellitur, à tertia ad quintam vertebram cauterium imponunt. Hoc ſolo ſuffragio, ut putat Cardanus, auxiliari poteris. Ultimum auxilium eſt, ut idem ait, juxta talem ex utroque crure paululum ſanguinis mittere, occiput incidere, & cucurbitulas admovere. In occipitio quoque & infra, quo ſumma vertebra cum capite committitur, adurere duobus locis, ut per ulcera pernitioſus humor evadat. *Montuus cap.16.lib.1, Anaſcen.morborum.*

Ego ſummoperè laudo cauteria in brachiis, imò hoc eſt familiare remedium. Et vidi anno præterito nobilem ſenem, qui ſolo cauterio ſanatus eſt & erat ſenex in 52. anno ætatis ſuæ conſtitutus. *Montanus conſilio 50.*

D. Montanus cauteria duo in cruribus loco ſolito apponi curavit epileptico. Ea ut facilius aperta teneret, chirurgus laminas ex argento cum hemiſphærio perforato fecerat pilei figura, ſed ea nimium inferebant dolorem: quare ex ligno hederæ globulos fieri curavit, quos imponebat, ſupponendo folium hederæ, ſi non adeſſet inflammatio, cum unguento mato magiſtrali: aut ſi appareret, jubebat folium plantaginis imponi, aut ſolani, cum eodem unguento. Fit autem illud hoc modo. *Recip. Unguenti de ceruſſa ℥.j.ſ. Miſce ad ignem & poſtea in petia extende & appone.* Pro immunditie intus auferenda velim inſpergi farinam hordei: prohibet enim ne generetur caro, & ne globuli dolorem inferant. Si autem nimium creſceret caro, imponat ſpongiam, factam in modum globuli, & imbutam alumine uſto, per duos aut tres dies, vel loco aluminis uſti, utatur unguento iſidis, ita ut fiat ex bombace vel ſpongia, & in eo unguento benè intincta, imponatur per noctem. Quod ſi hæc leviora naſcentem carnem non prohiberent, utatur ſequenti & applicetur prædicto modo. ℞ *unguenti Ægyptiaci ℥ Lytharg yri ℥.ſ. Miſc.* Hæc facta eo tempore ſunt, & ille perſeverans in debito regimine victus, & abſtinens à vino, liber fuit per tres menſes à morbo. *Idem conſil, 42.*

Vis & efficacitas cauſticorum ea eſt, ut non ſolum frigidas qualitates mutent, verùm etiam venenatas & malignas calidas pariter ac frigidas emendent. Hoc modo ſanatus eſt, qui apud Fernel. ſcribitur ex humore venenato ſub pericranio contento laboraviſſe. Eadem ratione perſanati ſunt, quibus ex pede vel manu aura frigida ſenſibiliter caput petere ſolita fuit. Ego aliis non ſum uſus, quàm cantharidibus cum aceto & fermento miſtis. Alii fortioribus uſi ſunt optimo cum ſucceſſu. Cauſticis ſemper aliquid Theriacæ bonæ miſcendum cenſeo: ut quam profuiſſe non ſemel tantùm comperimus. Ubi autem, quæ pars fomitem & ſcaturiginem hujus mali in ſe habeat, ignoramus, aſſiduâ purgatione naſcentem in ea fructum exitioſum, priuſquam adoleſcat, ſubinde tollere ſtudebimus: & totius corporis mutatione illam quoque corrigere tentabimus. Si non ſufficere purgationes ſuſpicabitur, etiam per medicamenta calida ex alto ad circumferentiam humores trahentia, vel per cauteria evocare tentabimus. Fient hæc vel in pedibus vel in brachiis, vel in cervice, prout mali cauſam in una magis quàm in aliis partibus provenire ac naſci conjiciemus. Vidi ſanè in cervice cauteria inuſta plurimum contuliſſe illis, quibus cauſa morbi in capitis partibus exterois paulatim generabatur, vel ſenſim aliunde aſcendens ibidem colligebatur. Quibus hoc in ſcapulis, humeris, lateribus accidit, brachiorum cauteria magis proſunt: quemadmodum pedibus ſub genubus impreſſa, illos præcipue juvant, quibus in ventre, iliis, inguibus, femoribus, mali cauſa delitoſcit. Tenere autem aperta oportet, dum certa conjectura intelligatur, tale nihil porrò in corpore pullulare. Interea nihilominus, (cujus te ſemper volo meminiſſe) exhibere oportet, quæ cerebrum confirmare & venenatæ cauſæ reſiſtere poſſe putantur. Talium diuturno uſu, affectio partis, à qua malignus ille vapor gignitur, tandem extirpatur: nam cum à putridis & corruptis humoribus corporis intima cum vaſis exquiſitè expurgantur, & partes extimæ pariter cum intimis remediis ſudorem undequaque prolicientibus vacuantur, atque pharmacis venenatis qualitatibus reſiſtere potentibus continue alterantur & veluti amantur ac comminuuntur, neceſſarium eſt, inimicam in corpore vim abſconditam ſenſim langueſcere, debilitari, extingui. *Eraſtus part.4 diſput. cont. Paracelſ.*

De antiquo pueros urendi more, Thuſcis Libyæ populis & Scythis adverſus pituitæ mala & morbum puerilem, recepto, vide Doctiſſimi *Mercurialis variarum lectionum lib 2.cap.2.*

Si malum non ceſſerit adhibe ſinapiſmum capitis

aut

aut ferro candente adure, quo loco vertebra cum capite committitur, ſeu in fine occipitis. Cauſticum etiam poſt aures aperitur, vel utrique brachio ad muſculum deltoidem, & diu volnus apertum tenetur, *Piſo, lib. 1. cap. 19. de cognoſcen. & curand. morb.*

Petrus Merenda ſcribit in comitiali morbo admodum vehementi exiguo intervallo ſæpius repetente, nec aliis remediis cedente, ſe quam plurimos peradmota collo prope ſcapulas rubrificantia medicamenta, donec veſicæ excitarentur, brevi temporis ſpatio ad priſtinum rationis uſum frequenter perduxiſſe, & ab acceſſionibus liberaſſe; qui deinde decenti curatione, ad integram ſanitatem perducti fuerunt. Sed hoc faciendum eſſe poſt purgationem, niſi morbus urgeat. Sed neque hæc, neque ſetones, neque cauteria conveniunt circa caput, niſi morbus cerebro ſit eſſentialis, ut fiat diverſio à cerebro. *Scholiographus ad c. 15. Hollerii de morb. internis.*

Ab alchael uſque ad alchadam incluſivè, inter quemlibet ſpondylum, dantur cauteria actualia pueris in præſervatione ab epilepſia, & eſt remedium ſingulare *Corpus Iſagog. Anatom. de Anatomia extremorum.*

Observatio XVIII.

Ruta odore quidam caſu ab epilepſia liberatus.

HOc in Thuſcia à ruſtico quodam accepi, qui dicebat aliquem caſu morbo liberatum fuiſſe. Rutam enim ſylvaticam, quam rutæ habebat, contundebat, & ubi conſervus ejus lunaticus concidiſſet, ipſæ rutæ odore plenus aggreſſus nares ægri continebat, unde ille excitatus, non amplius comitiali morbo laborabat. Expertus autem erat hoc etiam in alio, morboque eum liberaverat Atque ego ſæpius ita hunc affectum curavi. Mirabile igitur & eximium medicamentum eſt, quod nulli communicabis. *Trallianus lib. 1. c. 15.*

Ruta ſylveſtris comitialibus prodeſt. *Dioſc. lib. 3. de mat. med* Rutæ ſylveſtris ſemen epilepticos juvat *Idem in Euporiſt.* Cum aqua potum adjicitur ab Aëtio.

Comitialibus ruta maxime prodeſt, vel Dioſcoridis teſtimonio: quin ſuccum rutæ, ceu præſens quoddam remedium, relevandis ab acceſſione infirmis exhibere cum melle ſcyllitico multâ & diuturna experientiâ mihi comprobatum eſt: quod & in Martina Chatharina fœmina nobili magna cum utilitate fecimus, uti & in aliis multis. Ex quo enim bis ſuccum ſumpſit, nunquam amplius acceſſione tentata fuit, utique diſcuſſo à rutæ potentia, caliditateque humore, quod & ipſum in puerulis recens natis & acceſſione comitiali prehenſis ſum bona fide expertus. *Vallerióla lib. 3. obſervat. 7.*

Ex iis quæ olſactu ſenſus excitant, torporemque diſcutiunt, ſunt Ruta, cujus poſt aliorum veridica teſtimonia admirandam poteſtatem nec vanus præco perlibenter effero. Quippe qui de periculo votis promptiſſimè reſpondere comperi. Nec profligando tantum paroxyſmo conducit, quin & morbum ipſum potenter tollit *Iaſon. c. 23. de morb. cerebri.*

Nihil præſentius novi, quod paroxyſmo comitiali infeſtatum, æquè citò ſenſibus & rationi reſtituat atque rutæ ſuccum aceto remiſtum & contemperatum, ex quo non tam ægri nares foveantur, quàm quod eidem frequenter & ſolerter ingeratur. *Conradinus cap. 11. Libello de Febr. Theriode Hungarica.*

Observatio XIX.

Pæonia uſus ab epilepſia vindicat.

GLycyſide (quam pentorobum vocant, & pœoniam) radix ſubaſtringit, aliquid dulcedinis amaroris & acrimoniæ habet. Exſiccat autem vehementer adeò, ut rationi conſentaneum videatur ipſam collo ſuſpenſam pro amuleto morbum comitialem in pueris ſanare. Equidem novi puerum olim octo menſes ab hoc affectu liberum egiſſe, poſtquam radicem hanc geſtare cœperat: quæ ut ſorte fortuna à collo delapſa eſt, mox rediit affectus: iterum ſuſpenſa denuo ceſſavit, & cùm experiundi gratiâ rurſum radicem abſtuliſſemus, comitialis convulſio rurſus ſupervenit. Itaque deinceps magnam recentis radicis partem à pueri collo ſuſpendimus, qui in poſterum incolumis omnino manſit, nulla amplius convulſione cerebri correptus. Nimirum aliquæ particulæ defluentes, attractæque narium inſpiratione locis affectis medebantur; aut ipſius inſpirandus aër qualitate radicis imbuebatur. *Gal. lib. 6. Simplicium pharmacorum.*

Pœonia Galeno non minùs decantata quàm Braſſica Catoni, non ſolùm à qualitate elementari, ſed totius ſubſtantiæ vi ac proprietate ſpecifica hunc morbum expugnat. Pueros autem in quibus vis morbi minus valida, etiam à collo geſtata hoc morbo collapſos erigit. Diſcutit enim conſumitque humorem pituitoſum, qui hujus morbi eſt ſeminarium. Intus verò exhibitæ ejus baccæ etiam in adultis efficacius id præſtant. Siquidem flatuoſum imbutumque veneno humorem abſorbet, ac corpus ad temperamentum calidius ſicciusque perducit. Hoc autem ſemen præſtantiſſimum nonnulli aſſerunt, quod à Pœoniæ, quam maſculi nomine deſignant, prima fœtura emergit. Diu enim ſtolones, hoc eſt, inutiles frutices, culmosque effœtos ac ſemine deſtitutos profert. Ubi verò perfectè adolevit, ſiliquis dehiſcentibus, hinc baccas atro colore politas, hinc acinos coccineo flagrantique rubore nitidos, oſtentat, nigricans ſemen in uſum reſervandum, non tamen ea vanitate ac ſuperſtitione, ut ſequentis anni ſemen credatur inefficax, cùm à decimo partu etiam qui emerſit fœtus, præſentaneam vim habeat: modò ne carioſus ſit & evanidus. *Lemnius lib. 8. cap. 3. de occult. natur. mirac.*

In confeſſo eſt, Pœoniæ radicem de collo pendentem epilepſiam arcere, quod manifeſtavit Galenus minimè omnium mendax. Noſque ſubinde experti ſumus ad ſonticos & lunaticos plurimùm valere. *Montanus lib. 1. c. 8. Haloſcos Febrium.*

Radices & grana Pœoniæ adverſus Lemurum & Faunorum ludibria, inprimis vero contra morbum comitialem è collo ſuſpendi debent, quod Galenus primus animadvertit, quod & multi comprobarunt, & ipſe non ſemel ſalutare eſſe expertus ſum. *Tragus lib. 1. cap. 200 hiſt. ſtirp. Comm.*

Pœonia infantium collo ſubnexa, comitialem morbum ſanat, id de Pœonia maſcula veriſſimum comperi. *Fernelius lib 2. c. 17. Abditorum.*

Pœoniæ maris, & fœminæ radices, quarum prior recens collo appenſa, puerum epilepticum illicò ſanitati reſtituit, ut Galenus & alii docuerunt, & ego nonnullis experimentis in Suecia vidi: ubi iſtius Pœoniæ magna eſt copia, & colligitur ad hunc uſum, decreſcente Lunâ: altera, nempe fœmina, hoc præſtare non ſolet, ut multorum experimento compertum eſt. *Menabenus, Libello de Alce cap. 7.*

Pœoniæ albæ radicem, Sole in Leone exiſtente & ipſo novilunio die ſolis, ante exortum ſolis, manu linteo tecta, erue; erutam, exſicca, & auro incluſam, à collo ſuſpende. *Jatrion VVirtembergicum.*

Nullum adhuc, omnino candidum florem Pæoniæ, ſive plenum, ſive ſimplicem, quamvis tam in Principum, quam privatorum hortis inſtructioribus diligenter multis annis, de illo inquiſiverim, videre contigit. *Camerarius in horto.*

Conſtat itaque Montanum, Puteanum, Matthiolum, Eraſtum & alios nonnullos, qui nobilem hanc vim in tam difficili morbo Pœoniæ derogant, fœminâ veriùs, non mare, aut ſi mare, ſaltem extra nativum ſuum ſolum & cœlum tranſplantatâ, vel etiam illegitimo tempore citra certam ſyderum obſervationem collectâ, uſos: quam nonnulli Sole Leonem occupante,

& hora ſolaribus, decreſcente etiam Luna eruendam præcipiunt. Non igitur mirum ſi ſperatis effectibus non ſubinde reſponderit, *Schenckius.*

Observatio XX.

Alces ungula ad comitialem morbum mira vis, hiſtoriis aliquot & experimentis nobilitata.

Alces ungula præſentanea vi pollet adverſus morbum Comitialem, quod multis experimentis comprobatum habeo, licet ratio mihi viſa ſit obſcurior. Sunt apud Belgas, quod regio plus ſatis humida frigidaque ſit, atque Auſter continenter ſpiret, ventorum inſaluberrimus, complures huic morbo obnoxii, adeo, ut in compitis ac triviis miſeranda ſpectacula hominum oculis exhibeantur, ſicut paſſim ad hoc remedium tanquam ἀλεξίκακον, hoc eſt, quod malum depellat, confugiant. Mihi ſane ſemel atque iterum contigit, ut muliercula quædam in ædium noſtrarum veſtibulo, tanquam fulmine icta, concideret, quod ubi eſſem conſpicatus, accedo propius atque annuli geſtamen cui Alcis particula inſerta erat, digito qui infimo proximus eſt, infero: illa è veſtigio erexit ſe in pedes, potuque refocillata iter inceptum alacriter peragit. Altera quædam cùm domo abeſſem, pro foribus edito clamore inſolito, derepente in terram concidit, ſoloque caput illiſit; ibi unus ex familiaribus Alcis partem palmæ impoſuit, manuque in pugnum complicata quod annulo incluſa non eſſet, morbum confeſtim depulit. Hæc fieri crediderim ſpecifica vi abditaque proprietate ſubſtantiæ, vel quod eximia exſiccandi diſcutiendique poteſtate polleat. Porrò uiſi eſſet res ſolida, ſtatui poſſet effluxum quendam emanare, qualem flores, olenteſque herbæ effundunt. Quod tamen fieri poſſe perſuaſum habeo, licet emanantes ſpiritus tenues ſint atque aridi minimeque vaporoſi, adeò ut ſenſui minus exiſtant expoſiti, ab eoque non niſi latenti vi percipiantur. Sic lapides, gemmæ, aurum, ferrum, atq; ænea quæq; occultam quandam vim expirant ſed agitatione concalefacta, aut eorum nonnulla ignita, manifeſtius odorandi ſenſum excitant, ſeſeque corpori potentius inſinuant. Quod ipſum percipimus, cùm celeri rapidoque motu rotæ fervescunt, vel cum equi ferratâ ungula ſic ſtrata feriunt, ut igneſcant. Continuò enim fuliginoſus ac retorridus odor in aëre ſe auraſque diffundit. Quod ſi affectus hujus cauſa non ſit ſatis evidens, nullaque probabilis ratio excogitari poſſit, ſaltem eâ vi iſta perfici ſtatuamus quæ monocerotis cornu aqua vinoque immerſum venenata quæque diſcutit, atque araneas contactu conficit. *Lemnius lib. 2. c. 3. de occult. rerum miraculis.*

Ungulæ Alcis ſunt in magna exiſtimatione: ſuſpenſæ enim ita ut nudam cutem attingant, epilepſiam curant & ab acceſſione ejus liberant hominem, ubi etiam jam ſpumam ore ſolitus eſt rejicere. *Agricola lib. 2. Medicinæ Herbariæ.*

Magni animalis (quo nomine author Alcen intendit) ungula, ſi collo appendatur, comitiales ſanare, ſi quid aliud poſſe creditur. Quoniam dum hoc morbo laborat, animal ipſum (nam comitiali morbo laborat) non prius excitatur, quam ungulam poſterioris pedis auri intulerit, tunc enim protinus excitatur à morbo. *Cardanus lib. 10. de Subtilit.*

Si quis epilepſia correpto partem hujus unguis ſiniſtræ manus digito, quem annularem dicunt, & rectitudinem habere ad cor, medicorum ſchola aſſerit, intrepide applicaverit, æger ab hoc morbo tanquam à ſomno excitatus in pedes ſe eriget illico, ac liber evadet. Si etiam annulus ex eodem ungue confectus patientis eundem digitum veſtiverit, efficacius idem præſtabit, quia non pars, ſed totus digitus annulum attingit. Si inſuper pars hujus unguis ſiniſtræ palmæ imponatur, manuſq; in pugnum complicetur, morbum confeſtim depellet. Si ejuſdem quoque portiuncula in aurem ſiniſtram miſſa, & aliquandiu velut ſcalpendo mota fuerit, idem ipſum non ſine miraculi ſuſpicione feliciter præſtabit, non tantum autem dictis membris hunc unguem applicandum cenſeo, ſed cordis etiam regioni apponendum ſuadeo, quamvis enim in hoc morbo cerebrum primariò afficiatur, ut inſtrumentale tamen etiam cor per ſympathiam affici certum eſt, cui ſi ſuccurratur eodem ungue, eximiè operam ſuam præſtat ad expellendam craſſam illam materiam, quæ cerebri meatus occupans hunc morbum facit. Hujus unguis raſuram ipſe dedi, & ab aliis cum felici ſucceſſu datam ſcio epilepticis pueris cum aqua liliorum convallium, aut ſpicæ, quam lavendulam vocant. Hic locus mihi in memoriam revocat non vulgaria contra eundem morbum remedia, quæ communis utilitatis causâ huc afferam. Inter omnia primas teneat hic pulvis. *Recip. calvariæ humanæ ſiccatæ & uſtæ unc. ſ. raſuræ ungulæ Alcis juſto tempore caſæ, cornu cervini uſti ana. drach. ij. viſci quercini, granorum pæoniæ, rad. pæoniæ maris mundatæ, rad. tormentillæ, rad. & ſ. m. dictamni albi ana. drach. j. ſ. ſem. antheræ, atriplicis an. ſcrup. ij. corallii utriuſque præparati, eboris recenter raſi margaritarum præparatarum ana. drach. j. fol. aurinum, xxx. ſpinarum piſcium unc. ſ. ſacch. albiſſ. unc. ij. miſce & terantur omnia ſubtiliſſimè in lapide porphyrij, & fiat pulvis,* qui vocetur epilepticus, detur ex eo ad ſummum drach. j. cum julep. viol. aut cum aqua liliorum convallium, aut florum tiliæ, aut ceraſorum. Ego aliquando cum felici ſucceſſu exhibui puero epileptico pulverem ex æquali portione raſuræ iſtius ungulæ, rad. pœoniæ maris & ſuccini candidiſſimi cum aliqua ex jam dictis aquis. *Menabenus c. 9. de Libel. de Alce.*

Ungulam ejus animalis quod Germani *Flende* appellant, vel appenſam vel annulo incluſam vidimus epilepticam acceſſionem cobibere: *Fernelius in conſil. pro Epileptico. Vide etiam Geſnerum de Alce.*

† Alcis ungulam mirificè lapidis bezoar virtutes æmulari, ſcribit *Panarol. Pent. 3. obſ. 33.*

DE SPASMO.

SYMPTOMATA.

Observatio I.

Varia ſpaſmi genera.

Spasmi varia exiſtere genera, uſus rerum oſtendit. Vidi enim ipſe ſpaſmum capitis abſque internorum ſenſuum læſione, item linguæ ſpaſmum, item gulæ, colli, ſcapularum & brachiorum. Vidi etiam dorſi partes in ratione quadam concuti per intervalla. Quinetiam à me ſpaſmus quidam notatus eſt, qui omnes ferè corporis partes per intervalla quædam temporis pervadens, miſere affligeret, donec acceſſiones acquieſcerent. Quæ tamen denuo redeuntes unam partem poſt aliam crudeliter affligebant miſerabili aſſiſtentium ſpectaculo. His ſpaſmis vexati plerique evaſerunt. Pauci vero, temporis progreſſu, dum dolorum magnitudine vires exhauſtæ eſſent, perempti ſunt. Quibus evadere periculum contigit, ij maximè ſanguinis extractione, & topicis ac frigiditatem declinantibus, adjuti ſunt. Fuldanam tamen fœminam piſtoris cujuſdam uxorem vidi, quæ cùm toto corpore rigeret, & omni ſenſu deſtituta videretur, decocto ex aqua lavendulæ in qua ruta & caſtoreum coctæ eſſent, violenter ori infuſo à me ſanitati reſtituta fuit. *Orthaus lib. Obſ. propriarum.*

Quædam mulier paſſa dolores brachiorum, humerorum

Digitized by Google

rorum, genuum cum contractione, cùm non poſſet ullis remediis ſanari, tandem vetula aſperſo malvatico vino ignito lateri, & adjectis foliis Lauri, nepitæ, ſtœchadis major. roriſm. orig. ſalv. jubebat exciperet fumum: & excitato ſudore convaluit. *R. Solenander ſect, 7. Con. 15.*

Observatio. II.

Convulſiones infrequentes.

CONvulſionis motus etſi quotidie in curandis morbis à Medicis obſerventur, nonnunquam tamen admirationem quandam ſecum adferentes, minimeque vulgares viſi fuere. In æde Divi Vincentii Mantuæ Monialis quædam, cui nomen Monacha Grignana per plures annos concuſſivas commotiones perpeſſa eſt, ita ut lecto cubare cogeretur, ſedendo diu, noctuque, capite collo, ac ſpatulis commotis antrorſum, retrorſumque, inceſſanterque edendo, & bibendo quaſſare cogeretur, ita ut nec ipſa nec adſtantes eam continere valerent, quo minus id pateretur: quod ſi valida vi aliquando id prohibere tentaſſent, in animi deliquium incidebat, maximeque affligebatur: id autem perpeſſa eſt pluries trium annorum tempore, & dum hæc ſcribimus eodem ſymptomate conflictatur aliquando per plures menſes continuos ſingulo quoque die, nonnunquam de tertio in tertium non ſemel etiam quartanario typo ſervato, quinetiam per aliquot menſes immunis ab affectione hac per intervalla degit, præſertim æſtivo tempore, quo minus hac præternaturali affectione vexari conſuevit, quod ſi aliquando levem certè ſomnum capeſſit, acceſſionis tempore à motu illo concuſſivo haud immunis obſervatur, mentis ſemper compos, læſionis initium à ſpina ea in regione, qua ventriculum incumbere ſcimus ortum ducere, ajebat. Innumera propemodum auxilia ab excellenti viro D. Paulo Magno mihi arctiſſimo amicitiæ vinculo conjunctiſſimo adminiſtrata fuere, quæ cùm haud contuliſſe videret, libuit, ut moris eſt amicos medicos convocare: accitus primò Excellens Dominus Raphael Copinus Ducalis Medicus, mox & ego ſimilis ſpectaculi cognoſcendi avidiſſimus, qui cunctis ritè obſervatis potius affectionem miratus ſum, quàm quod auxilii genus quodpiam certum quo perſanari poſſet mulier excogitare voluerim; cœpi itaque mecum ſymptomatis naturam perpendere, atque in eam deveni ſententiam convulſivos motus illos concitatos eſſe à malo vapore craſſo ad nervorum originem (ſpinæ nucam dicunt) delato, malâ qualitate prædito, à parte illa dorſali elevato, atque per partem poſt partem à calore materiam eo in loco contentam agitante, fomentum recipiente.

Lucilla Calandra Nobilis mulier urbis noſtræ, per multos annos perſimile ſymptoma perpeſſa eſt, namque pollicem pedis continuò modò ſurſum attollendo, modò deorſum deprimendo agitare cogebatur, ita ut nec in ſomnis à motu illo deſiſteret, ſicque usque ad mortem multis incaſſum tentatis præſidiis, perſeveravit. *Donat. Hiſt. Mirab. lib. 2. cap. 3*

† De ſpaſmo periodico vide *Bartholin. Cent. 3. hiſtor. anat. 39.* Miras etiam convulſionis ſpecies commemorant *Heerkeq. obſ. 1. River. p. 444. & Salmuth. Cent. 3. obſ. 39.*

Observatio III.

Spaſmi holotonici mira & nova hiſtoria.

ACceſſimus aliquando, Franciſcus Emericus inſignis Medicus Viennenſis bonæ memoriæ, & ego civem Viennenſem, hominem catarrhoſum perpetuò & ſubinde per intervalla acerrimè cum podagra conflictantem, cui à pleriſque annis digiti nodoſi, & ferè omnes ſpaſmati erant; hic forte fortuna à rheumatiſmo quodam univerſali correptus, hoc modo graviſſimè laborare cœpit; diffluebant undique per ambitum corporis materiæ catarrhales ad cutem, & partes cuti propinquas; replebantur muſculi propinqui: cutis tandem per univerſum corpus per omnia membra quaſi intatacta, ſpaſmo tonico rigebat: ita ut univerſa cutis duritiē quaſi corticis cujusdam arboris adquireret, vel potius corii præcraſſi in ligno extenſi: nullum pedem patiens, nullam manum movere potuit: ſed obriguêre omnia. Spina denique tota, collum & nucha, muſculi denique abdominis bona ex parte eodem modo affecti, inflexibiliter rigebant, ſine tamen vel vehementi, vel convulſivo dolore: oculorum ſaltem & palpebrarum perſtitit motus & mollities naturalis: durabat ille ſpaſmus holotonicus (qui fortaſſe poteſt ſub ὁμοτόνῳ comprehendi) per dies & noctes tres; tandem ſubitò rediit mollities primò, ſubinde motus membris, per cutem vapore quodam rorido prorumpente, qui morbum quaſi criticando ſolvit. Erat hic caſus cùm pertinax (ſiquidem nullis medicamentis cedere volebat,) tum lamentabilis æquè ac memorabilis. Sed quod notatu dignius, internarum partium nulla convellebatur. Quinimò cerebrum, lingua, ventriculus, inteſtina veſica, anus, ſuum utcumque faciebant officium: ſola deglutitio aliquantum præpedita fuit, ob muſculos œſophagi cuti compatientes. *Cornax lib. 2. cap. 27. Enchiridii Medici.*

Observatio IV.

Saltus, motus inordinatus, & riſus in convulſionibus.

COnvulſionum diverſa genera in horrendis motibus edendis, eſſe, uti ſuperiora declarant, ſic & ſaltus corporisque inordinata jactatio. Principem enim ad extremum usq; ſpiritum, motus enormes, omnibus totius corporis partibus inquietis, edentem vidi. Et quod mulier quædam, conſtante interim ratione, decumbens: continuò pectus in altum elevans, dorſo lectum validiſſimè aliquot ſeptimanarum ſpatio, conquatiebat. Dein, quod aliqui involuntariè ridere coacti: uti Abbati cuidam illæsâ mente, & Principi dicto, deliranti accidere vidi, ad extremam usque virium proſtrationem ſe exagitare. *Platerus de Obſerv. propriis.*

Observatio V.

Convulſio & paralyſis aliquando in eodem membro, alternatim conjunguntur.

SPaſmo opponitur paralyſis, quoniam ille dicit motum, hæc immobilitatem, tamen ſpaſmus junctus cum paralyſi, ita ut alternatim affligant eandem partem, ſcilicet, quod modò illa pars convellatur, modò eadem reſolvatur, poſtea iterum convellatur, & deinde iterum paralyticetur, ponitur *lib. 3. Prorrhet. text. 26.* Qui caſus fuit etiam à *Galeno* viſus, ut ibidem *in Comm.* ipſe narrat. Hoc idem ſemel ego tantum vidi. quare hoc advertatur tanquam unum ex mirabilibus, poſſibilibus tamen, quæ Medicis offeruntur. *Salm. annot. ad cap. 53. Pract. Arcom.*

† De convulſionibus paralyticis conſul. quoque *Th. Barthol. Cent. 4. hiſt. anat. 3. adde Scholz. Conſil. 326.*

Observatio VI.

Effoſſo oculo ſiniſtro, dextro convulſus, eodemque latere reſolutus ſupervixit.

MEmini me vidiſſe virum ſtrenuum, qui in monomachia effuſſo oculo ſiniſtro, convulſus & reſolutus eſt in parte dextra, & ob virium robur & diligentiam medicorum evaſit, ſupervixitque multis annis impotens eo latere. *Cardanus Com. Aph. 2. lib. 5.*

Observatio VII.

Diſtentionis & palpitationis genus, ad febris & convulſionis ſolutionem conſequutum, quo immotis pedibus, corpus indeſinenter ſubſiliebat.

Vidi

VIdimus filium Bernardini Komeri lignorum mercatoris annorum trium, qui cùm ex febre & convulſione convaluiſſet, tanta ſub fœmoribus diſtentio ac palpitatio relicta eſt, ut immotis pedibus corpus perpetuò reſiliret: velut in circulatoribus quibusdam. Unde deprebendi eam quam vocant ſaltationem, morbum eſſe ac veram, quoniam veræ infantis aſſimilatur. *Idem lib.11.de Subtilit.*

Observatio VIII.

Alia horribilium ſpaſmorum ſchemata, quibus muſculorum & tendinum capita ad divulſionem uſque extenſa viſa ſunt.

SOlutio continui in ſpaſmo accidit quoniam non ſolùm eo usque membrum contrahitur, quo & ſecundum naturam voluntas movet, ſed multo valentius & plurimùm. Unde & capita muſculi, & tendines divelluntur. Etenim vidimus rigentes tendines colli adeò & contractos, ut nulla vi per naturam, ne ad dimidium quidem contrahi poſſent. Sic alium calcaneis vidi clunes attingere, quod quacumque vi nunquam efficies. Hinc dolores acerbiſſimi fiunt, & citò vigiliis, & dolore corpus conficiunt, & ad Syncopen primum, mox mortem miſerabilem ducunt. *Jacchinus Comment. ad cap.13.lib.9.Raſis.*

† Admirandos quoque motus convulſivos recenſet *Gr.Horſtius Epiſtol.ſect.3.fol.356.*

Observatio IX.

Flatulenta convulſionis ſpecies rara.

FLatulentæ convulſionis ſpecies rara quædam non ita pridem mihi occurrit, non extremas ſolùm verùm alias quoque partes impetens. Et quotannis hyeme duntaxat, ſed bis terve quotidie affligebat. Caput primum in acceſſione vibratione quadam ex intervallis contorquebatur, hinc ſenſim natum per cervicem frigoris ſenſu devolvebatur: cumque inter ſcapulas irruebat, illæſa mente, integrisque ſenſibus opiſthotono corpus rigebat; cùm verò in alterutrum latus, aut in brachium, aut in crus excutiebatur, ita arctè id protinus contrahebatur, ut nulla adſtantium vi exporrigi poſſet, dum prorſus conquieſceret acceſſio. Ex quibus intelligi poteſt, continentem proximamque illius cauſam non humorem, ſed frigidum, craſſum & lentum vaporem fuiſſe, qui inclinante acceſſione totus diſſiparetur, cujus tamen fomes eſſet in capite. *Fernel.lib.5.cap.3. Patholog.*

Observatio X.

Rara convulſio, qua inteſtina, Abdomen, teſtes & vaſa ſpermatica convelluntur.

CUm Medicinam diſcebam Patavii, vidi adoleſcentem, cujus inteſtina, totumque abdomen convellebatur, teſtes & vaſa ſpermatica, ſub oſſe pubis abſcondebantur, rugitus aderat, & tenſio hypochondriorum. Frigida erat huic temperies, & ventriculus frigidus cum madore. Anheloſus erat oppreſſo à diaphragmate, ac mente in paroxyſmo exuebatur. Præceptores mei adhibebant flatus diſcutientia, & eos attenuantia: ac ea quæ evincere poſſunt materiam frigidam coquendo ac purgando, & roborant tandem inteſtina. Primùm injectus clyſter *ex decocto anethi, cum hiera, melle roſato & oleo chamameli*, & dein decocto agrimoniæ, petroſelini, præparabatur, poſtea pilulis aureis ac alephanginis purgabatur, alternis diebus clyſter repetebatur. Interdum accipiebat unam pilulam ex caſtoreo cum ſyrupo betonicæ: hæc inaurata erat. Fotis oleo ruti & caſtoreo ungebatur. Bibebat vinum ſalviatum ex betonica; dianyſum illi in deliciis erat; fricabantur crura. *Heurnius de morb.capitis*, c.25. *pag.310.*

Abdominis convulſionem annotavit etiam *Hŏchſtetter.part.2.Decad.5.Caſ.1.fol.210.*

Observatio XI.

Mira particularis ani convulſio.

NOn hoc loco omittendum cenſeo mirandum minimeque vulgatum à me in Michaële Pompooatio matris meæ fratre viſum; huic cùm forte fortunâ ex paraplegia univerſi corporis; pars ſiniſtra reſoluta eſſet, illiusque curæ excellens tunc Medicus Aurelius ejus filius nunc à ſecretis Sereniſſ. Domini noſtri aliiq; præſtantiſſimi urbis noſtræ Medici, ipſeque unà cum illis incumberemus, & inter cætera præſidia, perſæpe enemata præſcriberentur, factum aliquando fuit, ut ita anus ex convulſione conſtringeretur, ut clyſteris inſtrumenti cannulam haud admitteret; aliquando verò ita muſculi illius reſolverentur, ut clyſteris materia uti injiceretur; ita quoque extra prodiret, cujus rei cauſam non aſſignabamus, quòd humores modò nervorum meatus, modò ſubſtantiam tantùm occuparent; ex hac enim tum reſolutionem, tum convulſionem, licet ambæ affectiones proveniunt ab humoribus nervos occupantibus, duntaxat differre manifeſtum eſt. *Donat.Hiſt.Mirab.lib.2.cap.3.*

Observatio XII.

Admiranda convulſionis ſpecies qua in morientibus membrum virile intendi obſervatum eſt.

NOn admiratione caret, quod in morientibus non ſemel accidiſſe compertum eſt, mentulam ſcilicet ex convulſione ita erigi, ut nullo pacto laxari queat.

In urbe noſtra quidam ex iis, qui tegulis ad imbrium injuriam arcendam, teſtaceis domus contegunt, ab altæ domûs tecto in viam cadens, dorſum pavimento viæ valide impegit, unde crurum & femorum omnimodam reſolutionem incurrit; huic interim virili membro aſſiduè erecto permanente, donec animam efflavit, nonnullos enim dies ſupervixit. *Fernel. lib.6.de part.morb.& ſympt.c.13.* Jugulatum quendam is ab exceſſivè vita intentum rigidumque habuiſſe penem tradit.

Quidam vir doctiſſimus teſtatur ſe vidiſſe quibusdam, dum ſuſpenderentur, membrum tendi, quod ex convulſione illis accidiſſe fatetur.

Sic & epilepticas convulſiones patientibus tradit *Areteus lib.1.c.5.* penis arrectionem ſequi, nonnullisque etiam adſtrictis compreſſisque vaſculis genituram excerni, id verò & dolore irritante & humiditate erompente accidere poſſe. *Idem loco citato.*

Observatio XIII.

Recens etiamnum mortui viſi admirandis convulſionibus exagitati.

HÆc veluti admiratione digna prætermittere nolui, ſicuti non abs re duco cauſam reddere naturalem, cur nonnunquam quidam cùm priùs nervorum, vel cerebri paſſionibus laboraſſent, extincti, ac in feretro poſiti manus tractantium manibus ita firmiter conſtrinxerint, ut nullo pacto, vel ſaltem difficilè admodum divelli potuerint. Monialis quædam in Cœnobio D. Vincentio ſacro cùm per ſex menſes phthiſi laboraſſet, Apoplexiâ repente correpta, quæ in dextræ partis paraplegiam terminavit, triduo poſt exanimata feretro imponitur: Monacha altera affinis ingemiſcens, ac lachrymabunda, demortuæ manum deoſculatum accipiens, ter validè conſtringi ſentit; tanquam miraculo perculſa reliquas adſtantes Moniales advocat, accurrunt, manum à mortua validè comprehendi intuitæ, mirantur. Nos cauſam naturalem indagati, cenſuimus Mulierem Deo dicatam non prorſus animam exhalaſſe, ſed remanſiſſe vitæ ſomites & igniculos quoſdam, quales in præfocatis & valida apoplexia detentis non ſemel obſervatum ſcimus, licet ſenſus, motus, pul-

ſus, & reſpiratio ſint aboliti, unde motus illos conſtrictionis convulſivos excitatos in extrema extinctione putavimus, quod veritati conſentaneum magis eſſe affirmare poſtumus ex hiſtoria *à Matth. Vill. hiſt. ſui temporis lib. 3. cap. 46.* deſcripta. Ait namque Florentiæ Gualterio Buſtaccii Ubertini filio diſſecto publicè, à carnifice capite, atque cadavere arcæ impoſito, dum ad Eccleſiam S Crucis humandum geſtaretur, adeò repentè concuſſione valida ſponte exagitatum, ut arcæ tabulata invicem disjungerentur ac penè ex geſtantium humeris decideret, quod ad jactum baliſtariæ ſagittæ, dum funus progrederetur perſeveravit non ſine omnium adſtantium ingenti admiratione. *Idem loco allegato.*

Observatio XIV.

Motus convulſivus ut à diſtenſione diſtinguatur.

QVoniam de rabie agentes, ejusque ſymptomata explicantes, poſuimus hanc ſemper concomitari diſtenſionem membrorum, affectum pandiculationi ſimilem, raro autem convulſionem, ſciendum eſt, inter hos duos motus dari tertium medium, qui ſine diſtenſione, & ſine convulſione fiat. Hic motus fit, retractis ad propria principia nervis, & membris motui voluntario deſervientibus cum quadam concuſſione, & vibratione, ut videatur, nervorum palpitatio, vel vibratio, correſpondens motui pulſus vibrantis, conſuevit hic motus admodum affligere patientes, & eos detinet aliquando per menſes, & annos, ſed diverſimodè in aliquibus enim hic motus antiquatur, & conſeneſcit, continuè affligens, in aliquibus autem periodos habens, ut contingit in epilepticis acceſſionibus, per intervalla repetit, & moleſtat, niſi factus fuerit in morbis acutis; hic enim morte præveniente citò terminari ſolet. Hic motus, qui aliquando valdè doloroſus eſt, aliquando autem non doloroſus quidem, ſed valdè moleſtus ratione concuſſionis, & vibrationis exiſtit, raro occupat totum corpus, creberrimè autem modò dextram, modò ſiniſtram partem, rariſſimè autem unicum membrū, qui cum violentior eſt, cauſat diſtorſiones membrorum ſævas, & admodum doloroſas, à quibus ſummopere languentes cruciantur; quæ ſi invaleſcant, & partibus ſuperioribus ac cerebro ipſi interdum communicentur, ſolet inducere affectum epilepſiæ ſimilem; concidunt enim cum deperditione ſenſuum, & per intervalla quaſi ſalientes convelluntur, cùm tamen epilepſia non ſit, in his enim non emittitur ſpuma ad os, nonnullosque vidi, dum hoc detinerentur affectu, licet omnes cæteros ſenſus amiſiſſent, auditum tamen ſervaſſe. Motus hic differt à diſtenſione nervorum, quoniam in hoc non diſtenſio, ſed eorum contractio licet non continua adeſt; differt autem à convulſione, quoniam quamvis in convulſione pariter ac in motu iſto, retrahantur nervi, & muſculi, à cauſa præter naturam ad propria principia, tamen hæc adeſt differentia, quod in convulſione vera ex retractione nervorum, & muſculorum, membra remanent rigida, ſicuti fit in tetano, opiſthotono, emproſthotono, riſu ſardonio, ſtrabiſmo, & ſimilibus convulſionibus: at in motu iſto membra rigida non redduntur, ſed quaſi ſaliendo concutiuntur, & vibrantur. fitque in nervis ipſis motus palpitationi ſimilis. Hunc motum, & hanc differentiam non advertentes multi medicorum, motum hunc convulſionem appellarunt, cùm tamen nequaquam convulſio ſit, & ab ea differat non tantum eſſentia, ſed etiam cauſa. Convulſio enim duplici fit ratione: aliàs enim fit ex inanitione, aliàs ex repletione; fit ex inanitione, exſiccatis, & inanitis nervis: ex repletione autem dum materia, vel flatu iidem replentur, & in utroque hoc caſu ſemper tenduntur membra, & rigida manent unà cum notabili dolore. At motus iſte, de quo loquor, nunquam ab intenſione; quoniam nervi exſiccati cuicumque motui, ne dicam concuſſioni, ac vibrationi inepti ſunt, ſed nec etiam à repletione eorum; quoniam nervi repleti ſeu à materia, ſeu flatu cujuſcemodi fit in chordis, humore aliquo madefactis, ſemper rigent, non autem concutiuntur, nec vibrantur. Cujus autem ratione fiat motus iſte, hinc patet, cùm ex notis cauſis in cognitionem eorum, quæ non ita in aperto ſunt, devenire poſſumus. In vulneribus capitis lethalibus ſolet hic motus, dum deterius habent, ſupervenire in oppoſita loci affecti parte, his quæ è directo ſunt, paralyſi deprehenſis, hoc qua cauſa fiat, ſatis apertum eſt, nam vulnere malè habente, ſuperataque ab eo jam, & evicta partis natura, & temperie, putredo ingens, ac corruptio ſupervenit, vi cujus, ſanies pravam & malignam qualitatem adepta, partium è directo loci vulnerati ſe habentium ſpiritus diſſipat, ac in totum deſtruit, indeque fit paralyſis; cùm autem ad alteram cerebri, & nervorum partem pravi, ac maligni ab ea ſanie transmittuntur vapores, tunc oppugnatâ, non autem expugnatâ facultate, ab eorum pravitate, & ſævitia, inſurgit natura irritata ad eorum expulſionem, fitque pugna ob eorundem diſcuſſionem, indeque generatur motus ille tentante natura removere id, quod contriſtat; cujuſcemodi fit in ſingultu, ubi natura irritata à materia in ventriculi ſubſtantiâ exiſtente, per motum illum quærit contriſtantium remotionem. Hi pravi vapores, cum deteriorem naturam acquiſiverint, altiusque in nervorum ſubſtantiam infixi fuerint, non ſolùm motum hunc cauſant, ſed etiam expugnata natura, diſtorſiones membrorum generant, & ſi ulterius progrediantur, tandem convellunt partes eas, & ipſum patientem perdunt. Hoc exemplo manuductus cenſeo motum hunc cauſari à ſimili cauſa, videlicet ab aliqua re, quæ pravam naturam, & malam qualitatem adepta ſit, hæc duplex eſſe poteſt, ſcilicet vel materia, vel vapor utramque quidem credo poſſe hunc affectum generare, tamen cum vapor facilè diſcuti poſſit applicatione medicamentorum reſolventium, & diſcutientium, videamque ſymptomata hoc etiam pluribus hujusce generis rectè adminiſtratis medicamentis, ſæpiſſimè non cedere, ſed per menſes, & annos protrahi, judico ut in pluribus hunc motum fieri non à vapore, ſed à materia, quæ materia ſit tenuis, pauca, & prava; quà tenuis, facilè poteſt infigi in ſubſtantia, & principiis nervorum; quà pauca, nec in totum obſtruere, nec replere nervos poteſt; unde non eſt apta nec inducere veram convulſionem, nec paralyſin; ratione autem quà prava, adverſatur nervis, eosque ſtimulat, & angit cujus ratione excitata natura inſurgit ad motum illum, vi cujus poſſit eam materiam diſcutere; quemadmodum pariter fit, ut dixi, in ſingultu, inſurgente naturâ ad expulſionem rerum præter naturam in ſubſtantia ventriculi exiſtentium, & ipſam proritantium, tandiuque durat motus iſte convulſivus, quandiu fuerit in totum diſcuſſa hæc prava materia per motum illum; ſicuti & perſeverat ſingultus, quousque materia in ventriculi ſubſtantia exiſtens, vel remota, vel diſcuſſa in totum fuerit. Hoc autem tantum contingit, ubi nec continuè nova materia ſubminiſtratur loco affecto, nec continua ejusdem fit generatio: tuncque motus iſte vel in totum ſolvitur, vel de novo genita, & transmiſſa ad eadem loca ſimili materia, repetit periodosque habens per intervalla accedit. Si autem continuè nova materia & generetur, & ſubminiſtretur, non quieſcit motus, nec periodos habet, ſed continuus eſt, & continuè affligere conſuevit, præterquam in ſomno, quo tempore obſervavi patientes à tali moto non conturbari, qui tamen ubi repetens dormientes aggrediatur, & præcipuè ille, qui periodicè, & per intervalla quædam accedere conſuevit, à ſomno excitat patientes, eosque è lecto nonnunquam ſurgere, & deambulare ad alleviandam moleſtiam cogit, ſicque motus iſte hanc

habebis

habebit differentiam, quod quandoque acceſſiones, & periodos habeat, quandoque autem ſit continuus, & continuè affligat patientes, ſemper à ſimili dependens materia: quæ tamen in habente periodos, & acceſſiones eſt tenuior & ſubtilior, & indè citò ſolvitur; in continuo autem eſt minus ſubtilis, & minus tenuis, & ideo magis reſolutioni rebellis. In periodicis autem acceſſionibus, cum ſolvuntur. & in fine eſt periodus, tunc maximè concutiuntur ægrotantes, magiſque tunc affliguntur. Unde nonnullos tunc temporis vidi alta voce clamare, & deprecari aſtantes, ut eos detinerent, ut, hunc motum illum vehementem, & ejus ſolutionem facilius ferrent. Hæc tamen materia nervos petens, ſi multum pravitatis conſequuta fuerit, motuſque ille diſcuſſioni non ita facile cedat, non tantum motum ſimpliciter convulſivum generat, ſed etiam ex valida nervorum afflictione diſtenſiones membrorum ingentes & retractiones vehementes & admodum doloroſas cauſat, quæ ſi fortè ob cauſarum vehementiam, vel ob partis læſę imbecillitatem, partibus ſuperioribus communicatæ fuerint, in cerebro affectum epilepſiæ conſimilem producit, quo affectu accedente, ſævienteque tunc clamantes, & volentes ab adſtantibus detineri, concident patientes, ac ſi epileptici forent, à quo tamen caſu, poſtea terminata per reſolutionem materiæ affectum hunc cauſantis acceſſione immunes, ac liberati ab omni motu præter naturam reſurgunt. Nec mirum ſit ex tam pauca materia in principio nervorum exiſtente poſſe ſubſequi tot parva, & ſæva ſymptomata; cum pateat ex pauca materia virulenta ad os ventriculi exiſtente, ſubſequi ſyncopes: convulſiones totius corporis, & aliquando epilepſiam, & ſæpe mortem. Materia hæc quæ principia nervorum petens, eſt in cauſa hujus motus, non in ipſis generatur nervis, ſed alibi genita aliunde tranſmittitur. Ut plurimum autem in cerebro generari, ab eoque ad principia nervorum transmitti conſuevit, ſicuti ad principium medullæ ſpinalis; tuncque motus hic, ſi æqualiter eam in totum occupat, univerſum apprehendit corpus, ſi autem vel dextram tantum, vel ſiniſtram ejus partem detinet, fit motus iſte in parte vel dextra, vel ſiniſtra tantum, è directo loci patientis exiſtente. Si autem hæc eadem tranſmittatur materia, non ad principium ſpinalis medullæ, ſed ad aliquem particularem nervum membro particulari inſervientem, tunc fit motus ille tantum in illo particulari membro; ſi tamen in particulari membro læſio ingens fuerit, hic motus ab eo communicatur etiam omnibus è directo partibus ſe habentibus, & hinc ſæpe à læſione particularis membri hæc affectio univerſo corpori transſertur, indeque totum corpus hoc motu apprehenditur, licet autem ut plurimum fiat hoc vitio capitis, tamen & vidi factum ratione aliarum partium, in quibus genita hæc materia, & inde ad nervos tranſmiſſa; factus fuit hic motus Unde & in viſceribus patientibus, & in dorſi affectibus, & partibus inferioribus (ſicuti coxis & cruribus læſis, cujus vitio generari potuerit talis materia) vidi factos hoſce motus, primò quidem in membris vicinis, & particularibus poſtmodum etiam communicatos univerſo corpori; præcipuè autem ei parti, è directo loci affecti ſita eſt, quapropter quodcumque membrum ita infectum, ut pravam gignere, licet minimam, queat materiam, poteſt eſſe hujus motus ſufficiens cauſa Quod membrum quomodo ſit inveſtigandum, Medico diligenti patebit, dum conſideraverit læſionem membrorum, eamque perpenderit, & dijudicaverit, an primariò, vel ſecundariò; & an per ſe, vel per conſenſum patiatur. Inventa enim parte principaliter læſa & ad cujus læſionem generetur hæc prava materia ab eaque nervis demandetur, noverit etiam cujus vitio talis fiat, genereturque motus, ad cujus generationem non tantum requiritur materia illa prava, & cauſa apta nervos ipſos lædere, ſed etiam nervorum ipſorum imbecillitas concurrit, omnes enim fere: quos pati hoſce motus animadverti, ſemper notavi imbecillum genus nervoſum vel ab ortu recepiſſe, vel ex accidenti in eis tale factum fuiſſe. Quare affectus hic, qui nullis ſignis ponendis declarandus eſt, cum ſenſui pateat, pendet ex pauca, tenui, & viroſa, pravaque materia ad principia nervorum patientium, qui ratione propriæ imbecillitatis facilius omnem admittunt noxam, tranſmiſſa, quæ genita ſit, vel ratione cerebri male affecti, vel ratione particularium membrorum pravè ſe habentium; ad quæ principia cùm fuerit tranſmiſſa, in eis infigitur, eaque prava ſtimulans qualitate, viroſaque eſſentiâ moleſtans proritat naturam ad motum hunc, cujus merito, ipſa tentat vel remotionem, vel diſcuſſionem materiæ peccantis; ſicuti natura irritata à materia in ſubſtantia ventriculi exiſtente, inſurgit per ſingultum ad remotionem, vel ad diſcuſſionem contriſtantium. Quibus poſitis clare apparet, quid pro curatione hujus ſymptomatis agendum ſit; Iudicatur enim primò, ut à materia vel amoveatur, vel diſcutiatur. Sed quoniam hæc facile per motum hunc, vel removeri, vel diſcuti poteſt, niſi nova ſuggeratur materia, ideo principaliter incumbendum eſt, ne materia hæc vel generetur, vel ut ſi genita eſt, alio divertatur: non generabitur, ſi membra principaliter læſa, & in quibus fontes hujus materiæ ſervatur, roborentur, & temperentur. Si autem generatio non ſit prohibita, evocanda eſt materia hæc à parte, læſa, & à nervis ipſis, alioque divertenda, præcipuè autem ad exteriora, ſimulque partes nervoſæ roborandæ erunt. An his indicationibus poſſimus ſatis facere, vel non, dixerim morbum hunc difficillimum eſſe curatu, & hoc præcipue ſi hic non ad alios conſequatur morbos, ſed ſponte advenerit; nervoſæ enim partes in hoc afficiuntur, quæ ſemper difficulter omnem recipiunt curationem. Unde hunc motum in aliquibus non tantum antiquari, ſed etiam, ubi à principio neglectus fuerit, conteneſcere vidi, ſi tamen pars primario affecta inventa fuerit, eique opportuna adhibeantur medicamenta, dum morbus non fuerit antiquatus, & ſolicitus ſit patiens, non ita difficilem atteſtor eſſe curationem; facile enim tolli poterit, ſi materiæ pravæ generatio cohibeatur, ejuſque genitæ vel diſcuſſio, vel evocatio tentetur. Quibus autem remediis hæc exequi debeamus, hinc pateat. Præſuppoſita univerſali factâ & parata cum his, quæ nervorum genus reſpiciunt, medicamentis totius corporis evacuatione, quæ ſemper particularibus curationibus præmittenda eſt, adminiſtret medicus ea quæ diſcutiendi facultate donata ſunt; ſicuti *oleum camomelinum, lumbricatum, anethinum, & liliorum alborum, rutaceum, Viperinum*, & quæ hujus ſunt generis, calidaque actu ſæpius applicentur; quod ſi hæc ſatis non fuerint, his admiſceatur caſtoreum, quod cùm ſubtilitate partium donatum ſit, in caſu iſto multum conferre poterit: loca inungendâ erunt, præcipuè collum, & dorſum ab occipite, uſque ad os ſacrum & unà cum his etiam partes magis ab hoc affectu detentæ. Partes læſæ; pellibus animalium actu tepidioribus continuè cooperiantur: vel ſi hæ deſint, loco harum ſtuppa canabina, vel lana ſuccida ſemper calida. Revellatur materia cum frictionibus in parte oppoſita facta, fiant clyſteris acriuſcula ad eandem intentionem. His poterit morbus ſuperari, niſi nova regeneretur, & fluxerit materia, quo caſu adeunda eſt ea indicatio; qua membro generanti & tranſmittenti attendendum eſt. Unde ſi cerebrum ſit in cauſa hujus materiei, conſideret Medicus, quâ hoc intemperie laboret, eamque corrigat, & temperet, in cujus uſum veniunt ea, quæ in hoc caſu (ubi in culpa ſit intemperies frigida, calidave) omnes docent adminiſtranda

eſſe, ſed præcipuè hic aſſumantur Embrochæ aquarum naturalium, quæ hic multum prodeſſe poterunt, robur enim cerebri hinc habebimus, & materiæ diſcuſſionem, quam ſimiliter tentare poſſumus ex eisdem, ſi inſtillentur ſupra partes affectas. Si autem non cerebrum ſit pars primariò affecta, ſed una ex inferioribus ei incumbatur, tum intemperiem tollendo, tum ipſam roborando, ſique genita materia ab his adhuc in fluxu fuerit, hæc evocetur ad extra, & ſimul diſcutiatur, quo caſu expertus ſum ſinapiſmata, omnibus medicamentis præſtare; bis enim adminiſtratis, vidi quieviſſe motum hunc, ſicuti animadverti in puella decimum quartum annum agente; quæ cum maximè moleſtaretur ab hoc motu, per annosque ita laboraſſet, & per intervalla morbus regrederetur, ex nullis, quæ plura à Medicis parata fuêre, remediis ullum ſenſit juvamen: tandem cùm tempore exacerbationis illius motus conquereretur, maximè ſe affligi ſub coſtis mendoſis prope ſpinam in dextra parte, ego judicans hanc partem primariò affectam eſſe, hincque transmitti, & communicari materiam nervis illis proximioribus indeque cauſari motum eum convulſivum, ſolis ſinapiſmatibus, præmiſſis tamen univerſalibus ei parti applicitis, morbum ſuſtuli, qui tamen ſemper totam dextram corporis partem apprehendebat, ac vehementiſſimè cruciabat, adeoque, ut & diſtorſiones membrorum, & affectum epilepſiæ conſimilem, ſæpe induceret. Ultra ſinapiſmata tamen parti primario affectæ adhibita, diſcutientia etiam nervis applicentur, iidemque roborentur, & per exteriùs admota (qualia ſunt inunctiones, emplaſtra, perſuſiones, balnea, embrochæ, ac ſimilia) per internus aſſumpta, qualia erunt confectiones magnæ, Antidoti variæ, Caſtoreum ipſum, & uſus Terebinthi Cyprii, quæ valde prodeſſe poterunt. Ubi tamen cerebrum primariò affectum ſit, præcipuè ſum expertus pulveres ex cornu cervino, talo ſuillo, cornu unicornis, cranio humano, & conſimilibus oſſeis medicamentis addito cortice ligni Guajaci, & radice ſalſæ pariliæ, multum profuiſſe, quæ etiam in cæteris caſibus prodeſſe poteruot. Si verò affectus hic rebellis fuerit, nec prædictis ceſſerit remediis, decoctum ſalſæ pariliæ, adhibitis corticibus ligni Guajaci, & aliis, quæ nervos reſpiciunt (ſicuti iva, ſtœchas, & ſimilia, cum tenui & ſiccanti victus ratione) opportunè exhibeatur ad minus per viginti quinque dies; ita enim devinci poterit, & potiſſimum ubi intemperies membrorum pravam materiam generantium & transmittentium, ad frigidum declinaverit; ſi autem ad calidum vergat, fluxioque, & deſtillatio ſit admodum prava, potiùs veniat in uſum decoctio radicis cinæ; hæc enim deſtillante, & fluente materia tenui, calida, & prava, multùm prodeſſe ſolet; & ideo in caſu iſto cæteris præferantur. Alimenta flatuoſa, & vaporoſa in affectu iſto vitentur, ſimiliter & quæcumque acida, & acria, & quæ pravi, & tetri ſunt odoris; hæc enim omnia nervos lædere ſolent. Vinum primis diebus interdicatur, poſtmodum autem debile, & aquoſum concedatur. Veneris uſus prohibeatur, & omnis aëris exceſſus, præcipuè autem frigidus, & humidus, & omnia animi moleſta accidentia, quæ potiſſimum hunc morbum exacerbare ſolent, fugiantur. *Salius de Affect. Partic. c. 20.*

CAUSÆ.

Observatio I.

Nova de natura, & cauſis ſpaſmi ſententia.

NErvi nequaquam muſculos movent, ſed imperium deferunt ſolùm, & ob id convulſionis ſubjectum primum ii non ſunt. Deinde ii neque copia differti, neque vacuatione depauperati ſic decurtantur, ut muſculos contrahere poſſit. Tertio muſculi nullius convulſionis authores ſunt, hac unâ receptâ, quæ à flatibus confertim, & ſubitò irrumpentibus cietur. Quare cerebrum (quod poſt nervos inter inſtrumenta motus arbitrarii ſolum relictum eſt) ſubjectum hujus morbi eſſe concludimus. In hoc enim ſedem habet principium motus arbitrarii imaginatio ſcilicet ſive ὄρεξις αἰσθητική (nam ὄρεξις λογική ſolum in hoc morbo locum non habet.) Tandem convulſio morbus eſt ejus partis cerebri, quâ appetitus, ut proprio inſtrumento, primò muſculos movet. Convulſio igitur nihil aliud fuerit, quàm morbida ſpirituum, & cerebri diſpoſitio, à qua imaginatio appetui juncta ſic vitiatur, ut muſculis violentam illam contractionem, per quam membra invitis nobis diſtorquentur, imperet. *Eraſtus Theſi 105. & 138. de Convulſione.*

† Confer etiam *Salmuth. Cent. 3. Obſ. 39. Thonner. Epiſt. 18.*

Observatio II.

Opiſthotono mortuus, in cujus capite aquæ cochlearia tria vaſa.

OCtavius Albertus, Renati filius, dolore capitis ac deſtillatione tenui vexabatur, cum exigua convulſione cervicis ad poſteriora. Hunc defunctum comperimus aquæ cochlearia tria collegiſſe inter duram meningem ac cerebelli poſteram ſedem. *Nereto Nerutes Med. Florent. Obſerv.* ex Italia unà cum aliis ejusdem accepta.

Observatio III.

Coturnicum eſu comitialem morbum, & convulſiones contrahi.

COturnicibus veratri ſemen gratiſſimus cibus, quàm ob cauſam eas damnavêre menſæ, ſimulque comitialem propter morbum deſpui ſuetum, quem ſolæ animalium ſentiunt præter hominem. *Plin. lib. 10. c. 23. Eadem Solinus.*

In Doride, & Bœotia, & Theſſalia, omnibusque finitimis regionibus multi ex coturnicum eſu muſculorum diſtentionibus correpti ſunt, quoniam veratro ſcilicet illæ veſcantur. Iſtud idem & Athenis quibusdam accidiſſe novimus, qui coturnicibus largiter nimis ſeſe impleverant. *Gal. Com. 6. lib. 6. Epid. Hipp. noſtro 35.* vide hac tota de re *Bruyer. de re cibaria lib. 15. c. 35. Alex. lib. 13. cap. 7. Card. de ſanit. tuend. lib. 3. cap. 21.* Et ante illos omnes, *Mundell. Epiſt. 6.*

Accidiſſe novimus (idque ex Aloyſio Bollacallo, audivimus Patavino Medico celeberrimo) ut qui in ſympoſio quodam fuiſſent convivæ, omnes convulſione corriperentur, quidam etiam morerentur. Poſtea inquiſitione facta, compertum eſt appoſitas in convivio coturnices, captas fuiſſe in loco, ubi magna hellebori copia proveniret, unde ſuſpicio concepta fuit, ex hellebori violentia id malum emanaſſe. *Seidelius lib. de morb. incurabilib. pag.* 102.

Romæ mulier quædam ſponſa comederat in cœna duas coturnices, poſt harum eſum ſecutus eſt morbus inſignis ventriculi, adſtrictio ventris, febris, totius ferè corporis convulſio, excretioque urinæ prorſus nigræ & craſſa. Manè accerſitus Dn. D. Paternus, quæſivit ex illa, num hæc ſymptomata præceſſerit menſium Melancholicorum retentio; cùm hoc negaret, & ipſe certus eſſet, caloris extinctionem, ſive frigiditatem mortificantem, à qua alioqui hujusmodi urina ortum ducit, tam ſubitò contingere non potuiſſe, præſertim cùm pulſus eſſet magnus & vehemens, convertit ſeſe ad victum, & quæſivit ab ipſa, quidnam cœnæ loco aſſumpſiſſet. Illa cùm coturnices comediſſe aſſereret, ipſi ſtatim in mentem venit, cibus coturnicum, qui veratrum eſt, præſertim cùm adeſſet tempus, quo ejusmodi cibo utuntur. Veratrum autem cùm educat

atros

atros ſuccos, & caro hujus [illegible] is, vel [illegible] purgativa veratri infecti fuerint, vel aliquid in ventre avis veratri remanſerit, quod ipſa deglutiverit, veriſimile eſt, hac de cauſa iſtum effectum conſecutum eſſe. Quod autem atros iſtos ſuccos, non per alvum eduxerit in cauſa fuit, quia in hac muliere hoc longo tempore ſuppreſſa fuerat. Convertit ſeſe igitur ad vias urinarias, & per has ſuccos illos atros, à quibus color ille urinæ nigræ originem ducit, eduxit. Ipſe ut hanc mulierem rurſus ſanitati reſtitueret, ordinavit ei clyſterem ad alvum molliendam, & remedia ſedantia morſum ventriculi, atque ita eam ab hac affectione liberavit. *De Obſ. Laur. Scholzii.*

† Adde *Zacut. de PP. Med. hiſt.* 11. *l.* 5. *fol.* 838.

Observatio IV.

Ex decubitu ſub dio in humo contractæ convulſiones.

Quendam ego vidi, qui cùm humi dormiviſſet ſub dio, manè convulſionibus acerbiſſimis captum in variis membris. *Jacchinus Comm. ad cap.* 13. *lib.* 9. *Raſis.*

Observatio V.

Filius meus triennis ex verminatione in ſpaſmum incidens, excluſo lumbrico, maligni generis vivo, liberatus, ſubſequente tamen teneſmo, & inde etiam ani procidentia.

Filius meus Joannes Conradus ex Apollonia uxore ſuſceptus, tertium jam annum ingreſſus, Majo menſe languere cœpit: cumque ex febricula, ventris tumore, & oris graveolentia, nocturnis item dentium ſtridoribus, aliisq; ſimilibus ſignis verminationi eum obnoxium eſſe conjicerem, pulvisculum ex muſco marino Corallina dicto, lumbricis exigendis & putrilagini expurgandæ commendatiſſimum melle expumato exceptum, & eclegmatis modo remiſtum, ei exhibui: quo ſumpto paucis ſubſequentibus horis fœtidiſſimam eluviem multo ſero perfuſam ſed ſine vermibus aliquoties dejecit. Circa meridiem cùm [illegible] matre gravida in ulnis, ut fit, geſtaretur, ex improviſo, nihil hujusmodi nobis metuentibus difficillimo ſpaſmo corripitur, convulſis primum labellis, mox etiam oculis inverſis, cum dentium fragore & manuum diſtorſione. Territus itaque ſubitaneo & improviſo malo, confeſtim theriacam cum pauxillo aceti ſubactam oris & narium regioni adhibeo, unde brevi à gravi illo paroxyſmo levatus eſt. Hunc ubi placidus admodum ſomnus exceptiſſet, in lectulo reclinatum diligenter obſervavimus: ſoluto tandem ſomno lumbricum unum, vivum formâ à vulgaribus rotundis variantem nonnihil, roſtello acuto & ſanguineo notatum, cætera ſubſpicea lanugine veſtitum, in lectulo obrepentem deprehendimus, qui indubiè expurgata putrilagine ex inteſtinis in ventriculum ſubiens, ejusdem orificium vellicando lancinans ſpaſmum hunc tantum non lethalem excitavit. Adhibita a tem[illegible] & [illegible] theriacæ ex aceto miſcella a ventriculo rurſus ad inteſtina & inde per ſedem accedente vehementi ex ſpaſmo corporis commotione propulſus fuit. Puer itaq; ex ſumma imbecillitate paulatim medicamentis & diætâ idonea reconvaleſcens ab hoc malo in pertinaciſſimum teneſmum incidit: cui poſt multa alia remedia fruſtrà tentata tandem *ſacculum ex furfure præparatum, & in aceti & vini rubri adſtringentis partibus æqualibus percoctum*, remedio aliàs infallibili, ſedi applicari præcepi, unde ſubito teneſmus cohibitus. Quem tamen aliud æque [illegible]cile ſymptoma, ſedis ſcilicet procidentia ſubſecuta [illegible]: cujus dum diligentius cauſas inquiro, deprehendi [illegible] à vetula, quæ puerum ægrotantem obſervabat, quæque ſacculum ex furfure neglecto vino, ſolo aceto, eoque acerrimo incoxerat, cujus vi ani muſculus reſolutus, ejusdem procidentiam induxerat, commiſſum eſſe. Quamquam autem ani illa proptoſis minimum doloris puero, & per intervalla tantùm, ubi videlicet acrium præterlabentium materia irritaretur, inferret: tamen hoc nomine fœda & moleſta fuit, quod toties, quoties alui excrementa excernenda erant, reponere opus haberet. Perſtitit autem hic affectus (puero nimium frequentem medicamentorum adhibendorum uſum averſante ſubinde) ad plures menſes, donec natura ſua ſponte, muſculi paralyſi diſpulſa, ſedem firmavit. *Schenckius.*

† Confer quoque *Zacut. de PP. Med. lib.* 2. *hiſt.* 100. *fol.* 361. *Claudin. Conſil.* 64. *fol* 148. *Thonner. lib.* 2. *obſ.* 3. *pag.* 94.

CURATIO.

Observatio I.

Convulſio exinanitione curata.

Convulſionem exinanitione ſanari poſſe, docere nos poteſt Rever. Stellæ Caſſinenſis congregationis nunc generalis caſus, qui ex univerſi ferè ſanguinis per mariſcas ſubita evacuatione, non modò ſyncope, ſed & convulſione ſtatim tentatus, ſanitati tamen reſtitutus, adhuc Dei beneficio incolumis vivit. *Herculis Saxoniæ Obſervatio.*

Observatio II.

Convulſio ex ſanguinis immenſa hæmorrhagia nata, phlebotomia ſublata.

In magnis venis accepto vulnere, confluente plurimo ſanguine in partem fit convulſio, quod periculoſum eſt, & malum inquit *Hipp. Aph.* 3. *lib.* 5 & ſyncope, ſed ab ea non moriuntur ægri, inquit Hollerius. Vidit & ipſe hominem natum 50 annos in convulſionem & animi deliquium incidiſſe, ex tanta ſanguinis profuſione, quanta duo vaſa aquaria capere poſſent, admotis cucurbitulis & factâ venæſectione, plagâ quam minimâ convaluiſſe. *Duretus Apolog. lib.* 1. *cap.* 4.

Observatio III.

Opiſthotonus ex congelatione facta in vena cava.

Chriſtophorus Alberti Pharmacopolæ noſtri filius, vigeſimum agens ætatis ſuæ annum, Melancholicus natura Wittebergam profectus eſt. Utens igitur pro ratione victus loci illius cereviſia & cibis frigidis & concoctu difficilibus incidit in ſuppreſſionem alui, & dolores quaſi colicos: quibus ac[illegible]debat ſpaſmus opiſthotonus dictus. Exhibuerunt igitur illi medicamenta per os ſatis fortia: ſed tantum irritarunt illum paroxyſmum ſpaſmaticum & nihil profecerunt. Acceſſerunt igitur ad clyſteres valdè fortes, quibus lenita eſt alvus, & cœpit melius habere. Sed quoties egerebat, invadebat illum paroxyſmus ille. Cumque paulò melius haberet, ad nos tectus curru, rediit mediocriter habens, quamquam alvus non reſponderet, venit igitur ad nos die decima, nec interea temporis habuit beneficium alvi. redierunt igitur dolores colici. Acceſſimus igitur ad clyſteria fortia, ſed parum ſunt operata, & ſemper exagitatione materiæ rediit paroxyſmus. Tandem exhibuimus illi ſimplicia clyſteria ex *libra una lactis & mellis* ℥. *iiij* quæ ſatis commodè operata ſunt, nec excitarunt tam vehementes paroxyſmos. Interea tamen temporis ſemper ſupprimebatur alvus, & illi paroxyſmi redibant, magna cum violentia, ita ut tres aut quatuor homines [illegible] illum poſſent detinere in lecto: & hoc aliquando bis aut ter in die fiebat, ratio tamen ſemper conſtabat, & in paroxyſmo & poſt paroxyſmum loquebatur. Exhibita ſunt per os varia medicamenta incidentia & concoquentia materiam: deinde medicinæ fortes, quæ tantum exagitarunt materiam, ut paroxyſmi eſſent vehementiores [illegible] excrementa

erant planè pituitoſa, & melancholica, urina aliquando ſupprimebatur, per biduum deinde prodibat nigricans & craſſa. Cumque igitur diligenter perpenderem ſymptomata hujus morbi, tandem cognovi eſſe ſpaſmum & opiſthotonum, propter congelationem in vena cava factam. Quia dum contingit, ut vena cava humoribus frigidis & viſcoſis abundet, ratione quietis ſanguis congelatur & frigeſcit corpus ob talem congelationem, unde membra nervoſa compatiuntur, ut teſtatur *Montanus in 9. Raſis* Conſului igitur illi ut uteretur decocto ligni, & ſingulis quatuor diebus uteretur clyſteri ex lacte & melle: & cœpit melius habere & paroxyſmi redibant, non ita frequenter nec ita vehementer. Et quarta primùm ſeptimana cœpit ſudare ex uſu decocti fortioris, alias ad noctem aliquando ſponte habebat ſudorem frigidum; ſudore veniente ceſſavit ſpaſmus, ſed tremor occupabat totum corpus præcipuè tamen crura. Inunxi igitur ſpinam ſingulis diebus manè & veſperi unguento Friderici Imperatoris ad Paralyſin & paulò melius habuit. Cumque eſſet obſaturatus uſu clyſterum, infudimus quarto aut quinto die decocto fortiori manè ebibendo ℥. j. *fol. ſena.* & alvus ſatis commodè dejiciebat, ſingulis etiam octo diebus *hieram pachii* exhibuimus, & ſenſim morbus emiſit. Tandem loco hieræ Pacbii fecimus infuſionem in decocto fortiori ex *hellebori nigri* ʒ. ij. *epithymi* ʒ. j. ſ. & vidimus multam melancholiam & pituitam ab ipſo evacuari. Octava ſeptimana loco tremoris ſenſit tantum frigus, quod ex continuatione horum medicamentorum ceſſavit: & pedes qui videbantur eſſe contracti, ut non poſſet rectà incedere, remiſerunt. Nec tantum toto hoc tempore apparuit corpus eſſe collapſum vel extenuatum, quod maximum eſt indicium humorum frigidorum. *Camerarius de Obſ. Joan. Heſſi.*

Observatio IV.

Tenſio nervorum cervicis curata.

GRavioribus morbis obnoxia cervix eſt: ſed inter cæteros importunior acutiorque, qui rigore quodam nervorum erectam ægri cervicem intendens, eum ſæpe vel intra quartum diem interimit. Quo morbo cùm Parmenſis quidam Franciſcus nomine graviter urgeretur, & nos ad eum vocari, hominem robuſtioris naturæ, & qui turgentibus venis faciem etiam, atque oculos rubicundiores haberet, inſpiceremus, ſanguinem ſtatim ex ea vena, quam κεφαλικὴν Græci vocant, mitti jubeo. Tum parciore victu, hoc eſt ſolâ aquâ ex melle hominem cibans, hircino atque caprino oleo detonſum madefacio caput: ſuperque impoſito pileo, alvum etiam his medicamentis duco, quibus à capite ipſo ac cæteris ſuperioribus partibus diduci, reſolvique poſſit humor, qui hujus mali cauſa fuerat: ex quo ocyus adſunt illi ſanitas, quàm mors adfutura credebatur. *Benivenius cap. 103. de Abditis.*

Rigor nervorum cervicis, rectam & immobilem eam reddens, τέτανος Græcis dicitur, Convulſionis ſpecies, per quam, ut *Gal. ait, lib. de muſculorum motu*, partes immotæ in contraria trahuntur à muſculis oppoſitis. Convulſionis enim, quæ abſque motu fit, tres ſunt ſpecies, ἐμπροσθότονος ad anteriora: veluti cùm mentum pectori annectitur: ὀπισθότονος, ſi ad poſteriora, ut dum caput ad ſcapulas pertrahitur: τέτανος, cùm in neutram partem immobiliter cervix tenditur. Acutus autem, & vehemens affectus eſt. Memini olim me cuidam adeſſe, cui, cùm maximè doleret, cervix rigida in nullam partem inflecti poterat. Huic primum fomentum adhibuimus: deinde aurea dicta catapotia dedimus, quæ ſummo labore devoravit. Subſequente autem ex his larga purgatione, a dolore & nervorum rigore cito liberatus fuit. *Dodonæus in Annot. ad cap. citatum.*

Observatio V.

Vomitione æruginis adoleſcens a febre & convulſione liberatus.

IN ore ventriculi cùm vehementius mordet, convulſiones fieri vidimus, ſicuti adoleſcenti accidit, qui æruginem vomuit. Præſtat enim vomitum illum æruginem quam æruginoſum appellare. Erat enim (qualis vera exactaque ærugo appellata) viridiſſimus. Huic totum inter vomendum eſt corpus convulſum, & ſimul ut vacuata eſt ærugo, protinus febris ipſius & convulſio ceſſarunt. Materia autem vomitu rejecta talis erat, veluti ſi quis optimam æruginem eo modo aqua ſolvat, ut ex utraq; connatum corpus, cæpe referat craſſitudinem. *Gal. Comm. ad Aph. 1. lib. 5. Hipp.*

Observatio VI.

Convulſio ab hellebore vomitorio curata.

VIdimus quendam Elleboro convulſione correptum, qui datis vomitoriis lenitivis brevi liberatus eſt. Eodem fortaſſe remedio ſanatus eſt ille Galeni adoleſcens. *Hollerius Comm. ad Aphor. 1. lib. 5. Hipp.*

Observatio VII.

Quidam ex ſpaſmo dies quadraginta continuos ſpinam ad arcus modum retrorſum inflexam ſuſtinens, urina lactea emiſſa, ſumptoque caſtoreo, miraculo quodam convaluit.

CErvix gravibus & periculoſis morbis obnoxia eſt vel acutiſſimis. Nam nervorum rigore, modò caput ſcapulis, modò mentum pectori annectitur: modò rectam immobilemque cervicem intendunt muſculi, priorem Græci *opiſthotonon*, ſequentem *emproſthotonon*, ultimum *tetanum* appellant, ii diſtillationibus proveniunt. Ea vitia ad ſpinam quoque deſcendunt, ut ipſa ad arcus Scythici modum retrorſum flectatur acutiſſimo morbo, quo ſæpe intra quartum diem tollitur. Inter exempla Sanctius Pollanus Cydomenſis ex patricia gente ad 40. uſque diem hujuſmodi tormentis tortus eſt: digeſtâ tandem materia & per urinam humore lacteo reddito lavatus eſt, cui caſtoreum præcipuo fuit remedio. *Benedict. lib. 5. cap. 8. Anatom.*

Observatio VIII.

Spaſmus ad eryſipelas, bubonem & febrem in infante conſecutus & curatus.

NUllum remedium utilius eſt, quam embrocatio partis poſterioris capitis, nuchæ, & colli cum oleo violaceo decenter calido: ſicut ego feci, dum eſſem in ſervitiis Illuſtriſſimi Domini mei, Domini Caroli II. Sabaudiæ Ducis, in Illuſtriſſimo Ludovico Principe Pedemonti, prælibati Illuſtriſſimi Ducis filio, qui dum eſſet in cunabulis, paſſus eſt eryſipelas in tota tibia cum bubone in coxa, & febre intenſa valde; à quibus convaluiſſet, incurrit ſtatim in ſpaſmum à ſiccitate cauſatum cum continuis, maximiſque clamoribus torquendo caput ad poſteriora & nullo modo poterat ſugere lac. Ego igitur perfudi nucham & totam partem capitis poſteriorem, & collum cum oleo violato decenter calido, permittendo cadere, oleum ab alto, manu exprimente petiam in eo infuſam per ſpatium quartæ partis unius horæ, & ſic embrocando dormire cœpit. Mox pannis decenter calidis abſterſi caput leviter fricando, & eum dormire permiſi: qui poſt tres vel quatuor horas per ſe excitatus, ſugit lac abſque difficultate. Redeuntibus eiſdem ſymptomatibus ſemel aut bis, eodem remedio iterato, cum gratia Dei ſanus factus eſt. *Bayrus Pract. lib. 2. cap. 20.*

Ob-

Observatio IX.

Opiſthotonus curatus.

LAborabat multum Donatus Lanza, & beneficio proprio & experimentis in agnatum ſuum atque alios, ut nomen meum omnibus innoteſceret, & ut in civitate inclareſcerem. Itaque cùm relictâ tabernâ pharmacorum in domum Franciſci Sfondrati ſe contuliſſet, qui vir & ſenator erat & ſecretioris conſilii, & multis nominibus dignus: forte fortuna contingit ut per eoſdem dies puellus, ni fallor 17. natus menſes, febre ægrotaret, aderat, autem Lucas Crucejus, famoſus medicus: dixeratque non eſſe periculum 13 die ſupervenienre, comitiali morbo ſubito correptus eſt. Advocatur alius celebris medicus: hæret, & meritò: nam in decretorio die advenerat, & à febre non erat immunis, eratque admodum validus affectus. Tum Donatus perſuadet patri, ut me advocet, ille ut videbat periculi magnitudinem ſimul, & alterum medicorum deceptum, alterum hærere, miſit ſtatim ad me: non inveniunt; paulo poſt bona quadam fortuna rediens domum, intelligo me vocari: accedo illico, non ſolum quod vir illuſtris eſſet Sfondratus, ſed etiam quod de me bene meritus, ibi invenio medicos, reſpicio puerulum, animadverto contortum collum retro habere, dico coram omnibus laborare alio morbo, etiam graviore quam comitiali: quærunt quo? reſpondeo, Opiſthotono. Ad vocem inſolitam omnes ſilent, conjiciuntque in me oculos: tum Crucejus exponit, quid hoc nomine ſignificetur, deinde rogant, quare id dixerim: tum ego puerculum attolli jubeo, vident retortum collum velut arcum, nec hoc contentus, admoneo ut conentur dirigere, nihil proficitur: tum Crucejus, ut erat vir minimè malus, ſeu numine impellente, inquit. Ecce non eſt ſimilis Hieronymo in dignoſcendis morbis. Ad hæc verba obſtupuerunt omnes, ut qui ſcirent quanta apud medicos laboraré invidia. Tum pater: Eſtne modò auxilium huic morbo? ſiluerunt ſocii. At ego, ne gloriam partam ſcientiâ artis, fortunæ arbitrio committerem, reſponden me tentaturum omnia, nihil poſſe polliceri, quod morbus naturâ lethalis eſſet. Medici reliqui conjiciunt totum onus in me, ne ſi puer interiiſſet, quod ſciret notum omnibus eſſe, quàm mihi adverſarentur, ego in illos culpam rejicerem, poſtquam jam perſuaſum eſſet aſtantibus me ſolum morbum agnoviſſe. Hac igitur in parte fortunam propitiam habui, ſanavique puerum, & ſatis brevi: qui nunc à dignitatis cujuſdam nomine Baro vocatur. Itaq; ex ea horam tantum gloriæ mihi accrevit, ut ſi vel integro anno Sfondratus Mediolani manſiſſet, omnes cives ad me confluxiſſent, atq; ita brevi primum locum inter medicos noſtræ urbis obtinuiſſem. Sed Deus qui me ad majus munus vocaverat, effecit ut nondum expleto bimeſtri ſpatio Sfondratus abierit. & interim etiam mortuus eſt Donatus Lanza. Tantum tamen mihi profuit hoc factum, ut nunquam deinceps coactus fuerim cogitare de moderando expenſas, ſed ut pro earum magnitudine laborem augere vellem. Quæris quomodo ſanaverim? tribus auxiliis, breviter dicam: abſtinentia à carnibus, vino & ovis: linteis *in oleo chamamelino & liliaceo* perpetuò impoſitis cervici, partibusque quæ contrahebantur: & medicamento quod conſtabat ea *Mithridato & triplo ſaccharis roſacei, & electuario de moſcho, tum margaritis, hyacinthis, ſmaragdis.j. Orientalib.* id quadam bona fortuna apud me compoſitum erat: miſcebatur *ſerapium, ex citri, ſeu mali medici* ſucco. *Cardanus de curand. admir. cur. 15.*

Observatio X.

Tetanus aquæ frigidæ affuſione curatus.

ESt tamen ubi in tetano ſine ulcere, juvene *εὐσάρκῳ*, æſtate media, frigidæ longa perfuſio calorem revocat. Calor verò hunc ſolvit. *Hipp. Aph. 21. lib. 5.*

Meminit hujus curationis *Hipp. 3. de morbis*, his verbis. Aquam frigidam plurimam ſuperfundito, & poſtea veſtimenta tenuia, puta ac calida ſuperintegito: ignem autem tunc non adhibeto, hoc auxilium & ad tetanos, & ad opiſthotonos adhibe. *Joannes Liebautius in ſcholiis ad eundem Aph.*

Ex his quæ juvant habentem ſpaſmum communem, qui nominatur tetanus & tenſio, factus à materia frigida, eſt ut ſubitò in aqua demergatur frigida, ſecundum quod dixit Hippocrates. Nam corporis exteriora inſpiſſantur, & innatus calor in interioribus clauditur, quare confortatur & reſolvitur materia: non eſt tamen omne corpus tolerans hoc à timore tutum: ſed corpus forte, juvenile, carnoſum, quod ulcera non habet, & in æſtate. Plures enim per hoc jam evaſerunt. *Avicenna lib 3. Fen. 2. cap. 7.*

Iſto modo curavi juvenem viginti annorum, de quo deſperabatur in Morlanis, quamvis non multum erat carnoſus. Habui fere viginti urceos plenos aquâ, & quatuor viri ægrum ipſum erectum tennerunt. Ego autem omnes urceos evacuavi ſupra collum, & omnia inferiora membra ejus, & ſtatim poſui eum in lecto, & poſt unam horam cum dimidia unxi ipſum à collo uſq; ad poſtremum ſpondylum, ac tibias & brachia cum *dialthea & marciato, & Agrippa, cum oleo caſtorei*, & dedi ſibi brodium pullæ, & verè nihil amplius feci, & in eadem nocte curatus fuit, cum Dei auxilio. Alium curavi Burdegalis, qui erat Anglicus, ſed iſte fuit corpulentus, per modum ſuperius dictum. Itaque ſatius eſt aliquid nonnullâ fiducia, vel cum periculo facere, quàm ademptâ ſpe certò perire; & potentibus extremiſque præſidiis pugnare, quam nihil agere. Semper melius eſt anceps auxilium, quàm nullum. In quo tamen deſperata omnino ſalus eſt, nec ullum patet effugium, imprudentis artificis fuerit, apud vulgum infamare remedia, quæ multis opem contulerunt. *Jaſon cap. 21. de morbis cerebri, ex Valeſio.*

MORTUI.

Observatio I.

Ex diſtentione nervorum mors ſubſecuta.

MIttere ſanguinem ut expeditiſſimum perito eſt, ſic ignaro periculoſiſſimum. Juvenem vidimus, cui cum ex brachio ſanguis mitteretur, & nervum ſcalpellum attigiſſet, ſtatim ſubſecuta eſt nervorum diſtentio: quæ hominem ita crudeliter afflictavit ut paucis etiam diebus laboranti illi vitam eripuerit. *Benivenius cap. 48 de Abditis.*

Observatio II.

Spaſmo Cynico mortua mulier.

CUm impetitus quidam Medicus cuidam mulierculæ ex gena dextra tuberculum furunculo ſimile ſcalpello abſcidiſſet, nulla habita ratione nervorum ac venularum, quibus illud, cùm ſemiovi magnitudinem expleret, alligabatur, illico ſubſecuta eſt inflammatio ac dolor, ex quo ſimul infelix mulier in eum incidit morbum, quem Græci *κυνικὸν σπασμὸν* vocant: quo, dum miſellæ illi temerario quodam motu pervertitur os, & facies modò in dexteriorem, modò in ſiniſteriorem partem diſtenditur, ac totum corpus pallore quodam ſuffunditur, adeò afflictatur mulier, ut cùm neque ſanguinis miſſione, neque alvi ductu, neque unctionibus ullis, neque alio quovis genere auxilii hoc malum inhiberi poſſet, infra paucos dies è vita migraverit: hoc nobis ſuo ipſius infortunio documentum relinquens, ut cùm ſcilicet oportuerit, nō paſſim nos omnibus, qui ſibi Chirurgici nomen uſurpant, ſed his tantùm qui doctrinâ ſimul, uſu & judicio prævalent, credamus. *Idem cap. 101. ejuſdem operis.*

† Vid. quoque Th. *Bartholin. Cent.4.hiſt.53. Hildan. Cent.5.obſ.9.fol.229.*

Observatio III.

Iuvencula & benè habita, in octavo geſtationis menſe opiſthotono corripitur, gravi comitante febre. Quarto à morbi initio die filium parit, poſtero die convulſa moritur.

MAgdalena Franciſci Martineti uxor juvencula, & bene habito corpore, utero gravis in octavo geſtationis menſe febri continente ex putredine ſanguinis corripitur: ſecundo die opiſthotono afficitur, cervice in poſteriorem partem inclinante: loquela privatur eodem ipſo die: oculis convulſis, & in unam ſemper partem ſpectantibus manet, febris acutiſſima intenditur magis. Quarto à morbi initio die filium parit, purgationes commodè exeunt, à partu tamen omnia graviora, & periculi plena apparuerunt. Poſtridie partus convulſa moritur, infanſque boris aliquot poſt matris obitum, & ipſe quoque diem obiit, mater filium geſtans eodem feretro humo traduntur. *Valleriola lib.6. Obſerv.5.*

Observatio IV.

Apollonia uxor mea dilectiſſima, nonimeſtrem prope partum utero gerens, pyrophoba, ædium in vicinia conflagratione perterrita, una cum fœtu, ventre adhuc concluſo, intra duodecim horas crudeliſſimis ſpaſmis extinguitur.

INfandum prorſus, funeſtum mihique, & liberis meis plane exitioſum & deploratum uxoris meæ chariſſimæ Apolloniæ ex patritia Wernhattorum apud Haganoenſes familia natæ, fœminæ honoratiſſimæ caſum hic locus renovare, & non ſine lachrymis recenſere poſtulat. Hæc cùm ætatis ſuæ quadrageſimo anno tertium jam gravida uterum ad ultimum prope menſem uſque, firma, integraque, ut ſi quæcumq; alias valitudine pertuliſſet: Ecce circa medium noctis ex improviſo ædes in vicinia igne conflagrantes à tubicine turris ſummi templi excubitore animadvertuntur. Qui ſine mora ſimul atque flammas conſpicatus fuerat, tuba cives pro laudatiſſimæ atque optimè conſtitutæ Reipubl. noſtræ recepto more ad incendium reſtinguendum deſtinatos horrifico certè, ſed in hujuſmodi difficultatibus ſingulariter uſuato modulo & ſono provocat. Verùm cùm plerique concubia nocte profundo ſomno tenerentur, & incendium ſubinde increſceret, ex majore campana ictibus aliquot repetitis ſigno de novo dato cives denuo excitat: id quod non niſi in maximo incendio, aut alias hoſtium metu fieri ſolet. Quibus tandem expergefacti alii ad arma, alii verò ad ſcalas, uncos ferreos, ſitulas coriaceas, idque genus alia ad incendia cohibenda comparata, expedienda concurrunt. Strepitu itaque per plateas frequenti armorum & inſtrumentorum diſcurſu animadverſo, nos quoque excitamur, & quid rerum ſit perquirimus. Mox ubi de incendio in proximo oborto atque invaleſcente admonemur: perterrita uxor curioſa, & ipſa ſe [illegible] lecto quoque recipit, [illegible]aves ad arcas expromit, [illegible] aliquot diſponit, concluſa ædium cubicula & [illegible]onclavia aperit, eo conſilio, ut ſi res ita ferat, quæ chari[illegible]ra & preti[illegible]ſiora habebamus, commodius incendio ſubtrahi poſſent. Accidit autem, ut cum [illegible]ſiniſtro quodam fato per feneſtras in ſublimiori ædium loco horribiles flammarum & ſcintillarum ſurſum in aëra effumationes conſpicaretur, ſtatim de vehementi grandioris jam in utero fœtus commotione quæreretur: un[illegible]que dolores parturientibus non abſimiles quaſi præ[illegible]ſerent, juſſa quiem [illegible]e dare: paruit. Cumque ſedari jam viderentur dolores, ſomno correpta dormire viſa eſt. Sed ecce inter dormiendum derepente rurſus, ignis imaginatio[illegible] facta, horribili ſpaſmo corripitur [illegible] tia maxillas convellebat, ut imm[illegible] ne reſpiratio inter[illegible]ceret[illegible], in[illegible] dentibus conſtringeret, oculos di[illegible] verter[illegible], manus intorqueret, [illegible] tabili fragore dentibus [illegible]iendeæt, ſt[illegible] bus diſſicilem non ſine attoniti [illegible]orbi [illegible] membra pleraque & muſculoſ[illegible] mererit mente abalienaretur; [illegible] tam internis, quam externis pr[illegible] ro multifariam jactaretur, jam in latera, [illegible] ſurſum verſus vitalia, rurſus deo[illegible], nu[illegible] tus, nunc explicatus animadverteret[illegible] ſpect[illegible] horrifico & miſerando. Quo ſic [illegible] quis mihi cernenti tum talia ſenſus fuerit, [illegible] cile judicare poſſit, quidve in tanta t[illegible] tam crudelis & ſævæ acceſſionis convul[illegible] prima erat, ita ob violentiam vicinam mortem [illegible] batur) conſilii caperem, incertus eſſem [illegible]rſus. [illegible] dem hic morbi conclamati vis Hippocraticum [illegible] Gravidam ab acuto aliquo malo corripi lethale [illegible] memoriam revocabat, illic fœtus in utero ra[illegible] aliam atque aliam, imò contrariam non tam [illegible] agendis indicationem præſcribebat, quam ut [illegible] rum remediorum moderationem ſuggereret. [illegible] tes etiam mulierculæ pro ſuo more nullis h[illegible] c[illegible] ne[illegible] eamentis locum eſſe, tum gravidæ, tum fœtus o[illegible] ſione, paroxyſmi tam atrocis vi, utriſque prope[illegible] dum enectis, clamarunt. Itaque dum ſpem[illegible] tumque inter dubius, anxiè medicamentis, quæ non ægram ſolum, ſed & fœtum quoque graviter [illegible] richtantem, & frequenter ſubſultantem revocare atque confirmare poſſent adminiſtrandis inſiſt[illegible] quæ convulſionibus debentur, conquirendis [illegible] tè admodum contendo. Ecce [illegible] ſpaſmus æque[illegible] que primus formidandis ſymptomatibus ſtipatus, [illegible] feram de novo aggreditur. Et quia extrema m[illegible] ex prima acceſſione ita debilitata [illegible] ut p[illegible]o[illegible] dentia, virtutemque expertia & languida omnino [illegible] ſpicerentur, etſi ea etiam ſecund[illegible] hac vice pl[illegible] m[illegible] convellerentur, ob eorundem tamen [illegible] cilli at[illegible] ad ſenſum, non intelligentibus haud tam crudeli[illegible] torqueri videbantur. Quin et ani[illegible] intro conv[illegible] ſpaſmus interna quoque maximè vitalia convell[illegible] pertentabat, edito intus ex diſtentis partibus cr[illegible] ribus ſano evidenti, adſtantibus nob[illegible] omnibus ſemel exaudito. Unde proxime ſanguinis aff[illegible] os anaphoricam inſtar reje[illegible]to ſubſecuta, quæ [illegible] admiranda & rara [illegible]he extra hæmop[illegible]icos in ep[illegible] cis ſolum aliquibus notata. Cæter[illegible] cum ex[illegible] conſidente & viribus proſtratis [illegible]pem omnem [illegible] matris aſſerendæ abjicerem, atque ægram ia[illegible] morientem convulſiones in ſing[illegible]las [illegible]oras gemi[illegible] vicibus invadere & crudeliter exerc[illegible]e, in[illegible] animi mei dolore conſpicerem, lo[illegible]os, num[illegible]e aut cruenti quid remitterent, futuri al[illegible]tus [illegible] mulieribus explorandum præ[illegible]pio. Quæ [illegible] ris ſinum ſiccum omnino, neque [illegible] us [illegible] ſionis ſignificationem pr[illegible]be[illegible] ſem[illegible] nper[illegible] en[illegible] etiam dubia viventis adhuc [illegible]ætus [illegible] ſu[illegible] lia verſus convoluti notar[illegible]r, proli diram m[illegible] lium conditionem [illegible] num [illegible]licet [illegible] repugnant[illegible] de utriuſque vita actum eſſe videbam. Interea [illegible] medicamenta reſi[illegible]end[illegible]s [illegible]ribus, ſpat[illegible]o profl[illegible] do, & ad partum de[illegible]iciendum acco[illegible]modatiſſi[illegible] miniſtrata. Ex quibus ea quæ o[illegible] [illegible] debantur p[illegible] raque una [illegible] ſanguine reger b[illegible] Quæ exterius ad[illegible]bebantur, nullum [illegible] effectu[illegible] tanta matris cum fœtu coll[illegible]one qu[illegible]e [illegible] tor intervenientibus ſpaſmi[illegible] erebant [illegible] runt. Caſtoreum ex aceto modico & aqui[illegible]

maceratum, naribus & ori adhibitum, imprimis averſabatur: ſiquidem ubi mitiores eſſent convulſiones, aut nonnihil remitterent, viſa eſt rationi ſibi aliquo modo reſtitui, ſed viſu & voce à prima aggreſſione ad finem vitæ uſque deſtituta fuit. Tandem cum ſpaſmi nullo modo, niſi prius vita ab iis ſuperata fuiſſet, ceſſuri viderentur, atque omnia in pejus abirent, dulciſſima conjunx à prima noctis hora una cum fœtu, qui ante aliquot horas mortuus conjiciebatur, tantis malis confecta circa duodecimam horam meridianam ex hac vita caduca in ſempiternam, Anno Salutis M.D. LXXIV. XXVII. Iulii, placide deceſſit. Scire autem licet, convulſiones hujuſmodi multis de cauſis immedicabiles omnino fuiſſe. Primùm, incredibilis ille ignis metus & formido, quam ante multos annos Haganoæ firmiter impreſſam conceperat, cùm cives vita & bonis, incenſa urbe privari ſe metuerent. Quod accidit Henrico Secundo Galliarum Rege civitatem obſidione ad diem aut circiter premente, atque indignante, quod ad primum adventum ſuum non ſtatim in urbem receptus fuiſſet. Quin ante adventum ejus fama ſpargebatur, Regem Hagonoam militibus ſuis ex pacto diripiendam conceſſiſſe. Quibus permoti cives; cùm jam tormenta bellica muris & portis admoverentur, tentoria extenderentur, ignes maximi undique & undique excitarentur: ipſa quoque ſingulari tum ignis metu correpta, perpetuo poſt, eum terrorem animo ſuo obſtinate firmatum fovit & circumtulit ſecum. Accedente autem altero etiam illo funeſto & fatali incendio noſtro, cùm gravida, jam partui vicina eſſet, juncta πυροφοβία lethales illas convulſiones, proh dolor, incurrit. Porrò Apoplexias, epilepſias, ſpaſmos, tremores, paralyſes ex animi affectibus, metu, terrore & conſimilibus non tam ſubito excitari, quam plerunque lethales & irremediabiles eſſe, exemplis & obſervationibus libri hujus abunde demonſtratum eſt. Quam potentes autem gravidarum in fœtum affectus ſint & miraculoſi., ubi vel maxime noxiis ardenter ſine offenſa omni perfruuntur, vel apprimè deſideratis fruſtrantur, vel denique terrore afficiuntur, id operis hujus lib. 6, prodigioſis hiſtoriis oſtenſum eſt. Jam quotuſquiſque medicorum eſt, qui gravidæ convulſionem ex terrore, momento quaſi incuſſam, ſine omni cauſa interna morbifica provocatam, vel certiſſimo medicamento arcere queat? Si morbi cauſæ ablatio, ejuſdem curatio eſt, quomodo, quæſo, ſubitò conceptum terrorem, ne mentem & nervos ſtatim feriat, & percellat, inhibebit medicus? Si gravida monſtroſi animalis improviſo occurſu perterrita fuerit, quis idem ne fœtui notam aliquam enormem & inemendabilem imprimat, prohibebit? Fortaſſis pluſculum ſpei liberandæ conjugis dilectiſſimæ fuiſſet, ſi vel morbi vi, vel medicamentorum ope, abortus ante virium proſtrationem mature ſucceſſiſſet. Qualis autem occaſio adminiſtrandorum remediorum fuerit, ex hiſtoria conſtat, ut quæ vel primo paroxyſmo confeſtim prope exanimata fuerit, fœtu, quod hîc repetendum cenſui, ſurſum ſtatim convoluto. At vero ſi tempus ſpectes, robuſta & optime valens cum fœtu intra duodecim horas, pauciſſimis interpoſitis dialemmatis continue ſævientibus convulſionibus animam cum ſanguine, horreſco referens profudit. Indubitatum præterea eſt, denegatâ fœtus excluſione jam matrem fœtui, jam fœtum matri convulſiones ſubinde communicaſſe, cruenta utrique ad æternam vitam victoria. Adde nullam hic involucrorum fœtus diruptionem, nullam ſeroſi aut ſubcruenti, quod fieri nonnunquam ſolet, humoris profuſionem notari potuiſſe: ſicuti quoque fœtus ad imum ventrem devolutionem nullam compertam, quæ vel minimam abortus, qui tamen & ipſe quoque & matri & fœtui ſæpe periculoſus eſt, promovendi indicationem præbuiſſent. Qualis autem enixus partus ſperandus ſit, ſi non præeunte & cooperante naturâ adjuvetur, in tanta præſertim virium dejectione, irritumque futurum omnium medicamentorum partus excludendo ſervientium uſum, quivis facile decernet. Sæpius etiam in eam conſiderationem veni, qua vel matrem vel fœtum ſectione morti ſubtraherem: Sed cùm fœtus ante matrem multis argumentis mortuus crederetur, neutrum fieri potuit. Quod ſi fœtus matri certis ſignis ſupervixiſſe deprehenſus fuiſſet, nihilo tamen minus moriendum ei fuerat quando chirurgo fœtus ἰατρείας perito & exercitato caruiſſemus. Reſtat igitur ut firmiter mihi perſuadeam non hoc ſine numine Divum accidiſſe, ſed Deum optimum maximum recondito ſuo conſilio ſic diſpoſuiſſe, ut artis præſidiis omnibus vacuus, auxilioque omni deſtitutus, fidiſſimam conjugem vitæ meæ jucundiſſimam ſimul & neceſſariam ſociam, ſenectutis liberorumque meorum poſt Deum ſpem unicam, ſalutis denique meæ verius quam ſuæ curioſiſſimam, fœminam lectiſſimam, piam atque honeſtam, rei domeſticæ imprimis obſervantiſſimam, quibus donis pleriſque omnibus hìc innotuit, deſerere atque amittere, non ſine ſumma animi mei perturbatione, vitæque jactura coactus fuerim, ut ſubſecutis nimirum ab ejus obitu innumeris calamitatibus ſolus ſupereſſem, nihilque conſilii aut ſpei alias quàm à Deo Opt. Max. ardentiſſimis votis flagitandum liquido per ipſius clementiam agnoſcerem: cui laus & honor ſit in ſecula ſeculorum. *Schenckius.*

Observatio XV.

Opiſthotonos ex clavo pedis digito infixo, ægrum extinxit.

Fabri cujuſdam lignarii filius octodecim annorum, robuſtus juvenis, forte ſiniſtri pedis digitum majorem clavo caligario impegerat, quod vulnus quia neglectim habebat, neque chirurgus magnopere curabat, ſexto die opiſthotono correptus, tanta violentia convellebatur, ut caput illius dorſo retrahendo affigeret, fruſtra & nimis ſero multis remediis tentatis, unde me præſente miſere periit, *Cnoeffelius de obſervat. propriis.*

† Sic mortiferam, nervo manus leviter puncto, convulſionem memorat *Rhod. Cen. 1. obſ. 51.* immo quoque puncto nervo digiti exitioſam *obſ. 52.* notat. Et dignum notatu, quod idem *d. c. obſ. 50.* Scribit, ex incautè reſectis unguibus inductam fuiſſe convulſionem. &c.

DE INCUBO.

Observatio I.

Incubo laborantium hiſtoria.

Nuperrime ſacrificus quidam me convenit; Domine, inquit niſi ſuccurras miſero & afflicto, actum eſt & prorſus perii; Tabes me habet. Videſne quam ſim emaciatus, quam exanguis? vix tenui pelle contegor, ſucculentus eſſe ſoleo, ſpecioſulus & bene habitus nunc fœdum ſpectrum videor, hominiſque inanis imago. Quid, inquam, te cruciat, & quam affectus tui cauſam opinatis? Dicam, ait, intrepide, & valde admiraberis. Sub quamlibet fere noctem ad me commeat muliercula mihi non ignota, & pectori meo illabitur, illapſa violenter comprimit, atque coarctat animæ meæ vias, ut ægre reſpirare queam. Quin clamitare cupienti vocis iter præcludit, ut quotum præ pavore nitor attollere, minime queam. Nec manus ad pro-

propulſandam injuriam, nec pedes ad capeſſendam fugam expedire, valeo. Vinctum me & affixum tenet. Heus inquam, ſubridens, nihil admirandum prædicas (ex narratione Incubonem intelligebam) merum eſt phantaſma, merum ludibrium. Nec plura moratus Phantaſma, inquit, ludibrium, inquit, profectò non eſt, ita me Deus amet, quæ hiſce oculis conſpicatus ſum & quæ hiſce manibus exercui denario. Equidem vigilans, mentiſque compos, eam video coram, & invadentem accipio, conorque obluctari, ſed præ languore, metu, anguſtia, & impacta vi nihil efficio. Hac de re horſum, vorſum amens curſitavi, unumquemlibet percunctans, poſſetne ſuccurrere miſerabiliter pereunti. Minotitam conſului (quem callidum veteratorem dicunt) ab hoc præſentaneam opem ſperabam. Sed ſpe mea planè fruſtratus ſum, nullam is ſalutem attulit, tantum monebat Deum Optim. Max. (quem jam pridem precibus fatigaram) ſtrenuè adorandum, ut dignaretur Infeſtam vexationem avertere. Adii vetulam quandam pro fama populari, ſagamatque verſutam. Hæc ajebat, quod ſub crepuſculum diei ſtatim ab excreto lotio matulam obturarem dextra caligula, & fore, ut eo ipſo die malefica me inviſeret. Id etſi vanum videbatur, nec parum me ab experimento abſterreret raligio, victus tamen impotentia & diuturni laboris tædio, tentavi. Et per Joven accidit vaticinium, veniens in domum meam, veſicæ cruciatum querebatur, nec potui ab illa aut preculis ſupplex, aut contentione minax impetrare, ne ſub noctem ad me terrifica commearet, ſed implacabilis veterem morem aſſervat, ſemelque conſtituit me fœdo angore conficere. Hominem hunc vix quivi ulla oratione ab inſania revocare, ſed à ſecundo tertiove congreſſu hilarior factus morbum agnoſcere cœpit, & ſanationis ſpem fiduciamque concipere. *Jaſon. de morb. cereb. &c. cap. 26.*

Non injucundum eſt, quod Medicus quidam ſcribit contigiſſe nuper apud Avernos in cœnobio quodam. Cùm enim pharmacopola, quem ſecum habebat, inter dormiendum incubo laboraſſet, qui in eodem cubiculo erat, accuſavit. Se enim ab illis noctu prope jugulatum fuiſſe, conſtricto collo. Quod cum ſocii audacter negarent, totamque in eum culpam rejicerent, qui noctem inſomnem furore quodam percitus duxiſſet, juſſus deinde eſt ſolus, lautè cœna ſumpta, exhibitis etiam flatuoſis alimentis, dormire, cubiculo undique optimè clauſo. Rediit paroxyſmus, dæmonem eſſe juravit, cujus etiam faciem, & geſtus mirificè depingebat. Neque unquam illi aliter perſuaderi potuit, niſi ubi curationem inito conſilio adeptus eſt. *Schobographi ad cap. 13. lib. 1. Hollern de morb. intern.*

Nobilem virginem ex bona proſapia novimus, quæ quamprimum ſomno oppreſſa, noctu ephialten perpeſſa eſt, viſaque eſt ſibi multos lemures & ſpectra videre. Quæ uſa meis præſcriptis medicamentis, in totum, à gravibus, ejuſmodi ſymptomatibus liberata eſt. Sed & in hiſtoriis legimus, quoſdam ex incubo vel ſuccubo manè in lecto extinctos inventos fuiſſe. *Horſtius annot. ad Lemnii occult.*

Memini, dum puer eſſem, me cubare apud matronam quandam optimam: cùm dormiret, ei ſuper ſtragula vir niger mihi incumbere viſus, manè querebatur incubone ſe infeſtatam fuiſſe. Ego quamvis puer, nihil de nigro illo audebam indicare, quod minitari ſi quid protuliſſem viſus mihi fuiſſet. Quare mulieres olim putabant, ſe a Faunis opprimi qui hac mali parte tentabantur & Dæmon Faunorum faciem induens profitebatur ſe incubonem eſſe. *Heurnius de morb. capitis, cap. 21. pag. 224.*

† Sed etiam per vigilias ephialten invadere, confirmat *Rhodius Cent. 1. Obſerv. 54. Smetius Miſcell. pag. 547.*

Observatio II.

Epidemici ſeu popularis Incubi ſpecies peſtilens & rara.

Memorat Silimachus Hippocratis ſectator, contagione quadam, plurimos ex iſta paſſione, veloti lue, apud urbem Romam confectos. *Cal. Aurelian. Tardar. Paſſ. lib. 1. c. 3.*

Observatio III.

Incubus in conſtante ætate curatus.

Grandes natu corripit, ſed minus. Vidit Sylvius duos quadragenarios habitu melancholico, qui de hoc affectu inter ſe conquerebantur. Conjecit id fieri propter ſuccum melancholicum multùm opplentem vaſa lienis ad ventriculum attinentia, conjecturam veram probavit exitus: nam purgato ſucco melancholico, conquievit. *Dovynetus Apolog. lib. 3. cap. 2.*

DE MELANCHOLIA.

SYMPTOMATA

Observatio I.

Prodigioſa melancholicorum hiſtoria.

Ut melancholicos timor nunquam deſerit, ita præter naturam eis per imaginationem viſa, non ſemper eodem genere continentur. Siquidem alius teſtam ſe factum putavit, atque idcirco obviantibus cedebat, ne collideretur. Alter gallos cantare audiens, ut hi alarum ante cantum, ſic ille brachiorum plauſo latera quatiens, animantium ſonum imitatus eſt. Fuit autem alter, timens ne Atlas, qui mundum ſuſtinere dicitur, gravatus ſub tanto onere ipſum à ſe excuteret, atque ipſe cum illo collideretur, ac nos quoque cum illo periremus. Sunt talia hujusmodi infinita eorum viſa. *Galenus lib. 3. cap. 6. de loc. affect.*

Aliis (melancholicis) quidem caput plenum & grave eſſe videtur, aliis verò leve & vacuum, aliis ſiccum. Quidam neque omnino caput ſe habere putavit, ad quem excogitaſſe dicitur Philotinus ſupra reliquam curationem plumbeum pileum, à quo gravatus caput ſe habere antelligeret. Fiunt autem mente capti, & timidi, & miſericordes, & lachrymantur, & deſerta perſequuntur. Quidam etiam dæmones ab inimicorum præſtigiis ſibi immiſſos eſſe putant. Alii venenoſum pharmacum accepiſſe ſuſpicantur & ſuſpicionem ipſorum confirmant viroſi & peregrini ructus, qui ipſis adſunt. Et eſt morbus hic omnivarius, & non facilè enumerabilis. Et alius ad lucem prodire timet, & tenebras perſequitur. Alius amiciſſimos timet, alius omnes homines: Alius fugit caliginoſos locos. Plerique tamen in tenebricoſis lucis degere cupiunt, & in monumentis ac ſolitudinibus. Quidam verò etiam aquam timent & vinum, & oleum, & omnem liquorem, velut qui morſi ſunt à rabioſo cane. Et in ſumma melancholiæ deliria multiformia quidem ſunt ob particulares corruptas imaginationes. Unum verò omnibus ipſis commune eſt: Timor & Triſtitia. Triſtantur enim omnes præter rationem, & neque ſi interroges, habent quod dicant cur triſtentur. Non pauci verò ipſorum mortem timent: & alia quædam nullo timore digna. Sunt etiam qui mortem vehementer exoptant. Quod igitur ob atram bilem ratiocinalis animæ principia occupantem, timor fit, & triſtitia & mortis formido, nihil miri eſt. Videmus enim etiam extra corpus nihil nobis ita horrendum veluti ſunt tenebræ. Cùm igitur velut caligo quædam ratiocinali animæ circumfuſa fuerit, neceſſe eſt timere hominem, ut qui cauſam ti-

moris

moris ſecum in corpore circumferat. Sicut enim inprofundis tenebris pueri timent, itemque adulti imperiti. Ita etiam atræ bilis color velut tenebræ rationis locum obumbrans, timores efficit. Quapropter omnium ſymptomatum ſingulas accidentium cauſas enarrare impoſibile eſt. *Aetius Tetrabibl. ſecunda ſerm. 2. cap. 9.*

Ego mulierem vidi, quæ ea imaginatione vexabatur ut medium manus ſuæ digitum conſtringeret, tanquam in ipſo totum geſtaret orbem. Plorabat autem illa quoque, verita ne quando digitum ſuum inflecteret, & totus orbis corrueret, & omnia ſtatim interirent. Iam alios pleroſque vidimus, quorum ſuperfluum eſt, fortè etiam ſupra vires noſtras omnium velle meminiſſe: verùm hæc appoſuiſſe ſufficiet, quæ iis potius, qui à melancholico humore originem trahere inceperunt, ſolent evenire. Quapropter ſi morbus ex triſtitia aut ſollicitudine quadam præcedente, aut alio animi affectu cœperit, conſiderare tunc oportet imaginationis ſpeciem, aut rationem, aut aliud quiddam eorum, quæ ſubitam mutationem efficere poſſunt. Plurimi namque ſic curati ſunt quodammodo, vel cùm vidiſſent audiviſſentque ea, quæ conſequi deſiderabant. Ita ergo Philodorus Medicus, quendam qui ſibi caput amputatum eſſe, qood tyrannus factus fuiſſet, putabat, caſumque deplorabat, curavit: impoſito repentè capiti ipſius plombeo, pileo, & gravitatem ſentiens caput ſe recepiſſe rurſus putaret; gaviſuſque ſit plurimum, atque ideo vanâ imaginatione liberatus.

Jam mulierem quidam curavit melancholia laborantem, hoc pacto: cum putaret illa ſerpentem ſe devoraſſe, vomitû medicamento citavit, atque in idquod rejectum fuit, parvam beſtiam per omnia imaginationi illius & deſcriptæ à vana imaginatione feræ ſimilem impoſuit. Quare hujus quoque affectum, qui obtriſtitiam ejus quod putarat, evenit, gaudium nimirum ſubito accedens diſſoluit. Adhæc aliam quandam ex longa viri perigrinatione melancholia correptam, & iracundè omnibus reſpondentem vidi: ſed & ipſa eodem modo ſanata fuit. Nam maritus ille peregre reverſus, nulli prædicens, neque aliquandiu differens, ſed ſubito ingreſſus, ſeipſum illi oſtendit. Præter ſpem igitur mulier ipſum conſpiciens, atque ira amplexa, multoque gaudio affecta, ſubito omni metu liberata eſt, rurſuſque ad ſtatum naturalem rediit, ut nulla alia indigeret curatione: Sic igitur, niſi affectus longo aliquo tempore infeſtaverit, tales imagioationes curare oportet, omni modo, omnique artificio utentem, præſertim ubi malum à manifeſta quadam, & veluti primaria cauſa occaſionem habuerit. *Trallianus lib. 1. c. 16.*

Thraſylaus Pythodori filius, Axonenſis, hac inſania correptus fuit, ut æſtimaret eſſe ſuas quæcunque in Peiræum naves appellerent, illas recenſeret, dimitteret, dedoceret, in portum ſubeuntes èxciperet, tanto gaudio, quam ſi dominus earum mercium eſſet, de his quæ perierant, nihil requireret, de iis quæ allata & ſalva fuiſſent vehementer gauderet, ſic multa cum voluptate vitam agens. Ubi vero frater eius Creiton ex Sicilia reverſus prehenſum medicis tractandum commiſit, ad illa ſanatus dementia lætius ac jucundius ſe nunquam vixiſſe affirmabat, quoniam & omnis moleſtiæ prorſus expers eſſet, & plurimis interea voluptatibus frueretur. *Athaneus Deipnoſoph. lib. 12.*

Apud Horat. *epiſt. ult. lib. 2.* Argivus quidam credidit in theatro vacuo tragœdos ſe audire: ope verò cognatorum ſanatus, quæſtus eſt extortam ſibi voluptatem jucundiſſimam, ademptumque mentis errorem gratiſſimum:

—Fuit haud ignobilis Argis
Qui ſe credebat miros audire Tragœdos,
In vacuo lætus ſeſſor plauſorq; theatro:
Cætera qui vitæ ſervaret munia recto
More, bonus ſanè vicinus, amabilis hoſpes,
Comis in uxorem, poſſet qui ignoſcere ſervis,
Et ſigno læſo non inſanire lagenæ:
Poſſet qui rupem, & puteum vitare patentem.
Hic ubi cognatorum opibus curiſq; refectus
Expulit helleboro morbum bilemq; meraco,
Et rediit ad ſeſe: Pol, me occidiſtis amici,
Non ſervaſtis, ait, cui ſic extorta voluptas.
Et demptus per vim mentis gratiſſimus error.

Noſtra memoriâ vir quidam illuſtris in eum mentis errorem incidit, ut mortem animo conceperit, ac ſe, jam è vivis exceſſiſſe haberet perſuaſum, adeò ut cùm illum amici & familiares ad inſtaurandas vires jam collapſas, precibus, blandimentis, objurgatione adhortarentur atque urgerent, omnia reſpueret, quod cauſeretur mortuum eſſe ſe, ac nihil ita conſtituto opus eſſe alimento. Cum autem fame enecandus videretur, inſtante ſcilicet ſeptimo die, qui famelicis atque inedia languidis lethalis eſſe ſolet, comminiſci cœperunt, atque excogitare rationem aliquam, qua poſſet hic mentia error eximi aut mederi: itaque inducti ſunt in conclave, arte atque induſtria obſcuratum, perſonati quidam hiſtriones linteo obvelati, ac faſcus obvincti, quibus mortui ſepulchris inferti ſolent, inſtructaque menſa ferculorum apparatu, liberalius largiuſque ſe cibo, ac potu reficiunt: æger autem hæc conſpicatus, ſciſcitatur quid moliantur, & quod ſint genus hominum, reſponſum eſt, mortuos eſſe ſe: Tum is: mortuine edunt? Illi; maximè; ſi libeat accumbere, id non vanum experietur, confeſtim mente captùs exiliit, lectoque ſe ſubduxit, atque una cum mortuis commentitiis cibo fruitur affluentius: peracta autem cœnâ ſomnus illi obrepit in eum uſum porrecto liquamine. Siquidem qui ſenſu mentiſque judicio ac ratione ſunt orbati, arte tractandi ſunt, nec ullâ re efficacius, quam ſomno domandi.

Cuidam perſuaſum erat naſum ſibi excreviſſe in immenſum, atque in prodigioſam longitudinem, exporrectum ſic, ut elephantis proboſcidem circumferre viſus ſit, qui nuſquam non eſſet impedimento adeò ut ſubinde patinis, ut illi creditum eſt, innataret: accitus medicus atque affectum melancholicum ſubeſſe ſuſpicatus, dexteritate quadam ac latenti habilitate longum farcimen naribus admovit, arreptaque novacula ſeu cultro tonſorio, apprehenſa nonnulla carnis parte imaginarium naſum avulſit, confeſtim exhibita homini parum ſobriæ mentis ſoporifera potione præſcriptaque ſalubri diæta, omnis mali metus ademptus eſt.

Alius quidam hypochondriacus, hoc eſt. cui præcordia humore melancholico ac flatib⁹ turgida eſſent, perſuaſum habebat, ranas ac rubetas, quas bufones vocant inteſtina perterebrare, nec ulla ratione ea opinio illi eximi potuit. Medicus quo illum magis haberet obſequentem (nam melancholici ægre ab opinione dimoventur) tale quiddam corpori inhærere pronunciavit, itaque exhibita purgante potione, ac ſubdito clyſtere procuratum eſt, ut aliquot ejus generis reptilia in ſubjectam pelvim conjicerentur: ubi autem pharmacum vires ſuas explicuit, alvus affatim inanitus eſt, conſpectiſque excrementis, & quæ illis innatabant animalculis, vana illa opinio animo excuſſa eſt.

Aliter quidam opinatus eſt ex vitro ſibi conflatas clunes, ſic ut omnia ſua negotia atque actiones ſtando perficeret, metuens ne ſi in ſedile ſe inclinaret, nates confringeret, ac vitri fragmenta hinc inde diſſilirent. *Lemnius lib. 2. cap. 6. de Complex.*

In febre ardente Burgundus quidam Lutetiæ ad ædem S. Iuliani multis clariſſimis medicis aſtantibus mor-

mortuum ſe affirmabat ſimulcum fratre ibidecumbente. Poſtea phantaſia mutatâ declamabat, precabaturque medicos, ne amplius animæ impedimento eſſent, quo minus è purgatorio evolaret ad Deum: aliquando imirabatur moribundum, quaſi efflaret animam; monebat ut ſpectarent exſpiratum, poſtea ſummo timore & omnium deſperatione corripiebatur. Tandem opportunis adhibitis remediis & hæmorrhoîdum profluvio liberatus eſt. *Scholiographs ad cap. 17. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

Melancholici affectus dicuntur, qui ex imaginatione eâ præternaturali varia ac multiplici fiunt: alii ſe figulina ex argilla vaſa eſſe putant de facili frangibilia, & frequentiam hominum evitant, ne occurſu levi frangantur: alii ſe putant eſſe lupos vel gallos, alii non parva formidine hiatum terræ timent, quidam ſemper de morte cogitant; aliqui ſe mortuos eſſe arbitrati ſunt, cibum potumque reſpuentes; alii ſe cervina cornua geſtare non dubitabant, quidam in flumina ſe immiſêre; alii vitam ſuſpendio finiêre: quidam Religioſus in vadoſo Vcoeto littore ſine cauſa ſe obruit: quidam à dæmonibus quos noctu videbat, ut in puteum ſeſe demergeret, excitari nobis narravit. Timent ferè omnes quæ non ſunt timenda: & mente corruptâ in furiam labuntur, mortem eligunt, ut alia quæ magis timenda putant, evitent, ideo ſemper triſtes, pavidi & meticuloſi cernuntur, ſicut pueri in tenebrioſis locis inſpicientes, ſic color fumidus atræ bilis mentis ſedem perturbans; timorem generat. Vnde philoſophorum ſententia eſt, corporis humores complexionem & naturam immutare, ex qua animæ actiones pariter immutantur, & vires animæ corporis ſequi habitum; è diverſo alii ſe reges principeſque faciunt. Quidam nec ſe caput habere arbitratus eſt, qui plumbeo pileo graviori capiti impoſito quo premeretur aſſiduè ſanatus eſt. Ille qui cornua ſe geſtare putabat, Impoſitis & alligatis capiti cervinis cornibus, quæ ſerra diu ſecari ſentiens, & ablata cernens, ab ea inſania liberatus eſt. Quidam qui ſe mortuum putabat moriturus, ſocii comitate, qui cum eo ſeſe mortuum in ſepulchro eſſe aſſerebat, & quod ipſe mortuus cibum caperet, ad eſcam facile incitavit inſanum. Sunt qui tales, timidi, ſtupidi, miſerabiles, lachrymoſi, latebras & ſolitudinem quærentes; quidam ſe à dæmonibus vexari putant, alii venenum ebibiſſe, quidam mala medicamenta hauſiſſe, aut philtra incautos devoraſſe autumant certiſſimâ tamen ſuſpicione. Eſt enim morbus varius ac multiplex, vel infinitus. Nam alii vel amiciſſimos metuunt vel odêre; alii vel omnes: alii tenebras amant, ſoliſugarum & talparum more, & in lucem prodire verentur. Alii aquam & humorem omnem formidant, quos canis rabidi vitio hydrophobos vocamus. Totidem enim ſunt melancholiæ deliria, quot particalares phantaſiæ, ſed unum fere omnibus commune eſt, formidine agi, quando non metuenda metuunt.

Quædam mulieres ſine pudore nudæ per urbem conclamatæ inſaniæ feruntur. Exemplum unum referam mulieris nudæ per civitatem peragrantis in quadam Italiæ urbe, quæ cum in officinam quandam meritoriam incidiſſet, nocte tota à quindecim viris Venere deſatigata, menſium largio profluvio, qui pluribus annis antea conſtiterant, non ſine magno pudore deluculo menti reſtituta diſceſſit.

Novimus quendam in Creta Religioſum habitudinis cholericæ, ætate juvenem, ſubita furioſa dementiâ correptum, qui domeſticos omnes gladio perſequebatur, à pluribus captus, manicis & compedibus in carcerem intruſus eſt: tonderi ad cutem ſtatim juſſimus, & ſupremam in cubito venam ſecari, & cataplaſmata capiti imponi, & cibum humectantem dari: verùm præter pruna & ſorbilia ova omnia negligebat, factis & ſermone delirabat, neminemque neque amicum, neque ſodalem noverat: audax, furioſus, poſt triduum ſanguis rurſus dimiſſus eſt. Mox rediêre ſenſus paulatim, & manicas laxari ſupplex orabat, deinde & compedes: ſed clauſus in carcere detinebatur, tum perfecta loquebatur, nec factis deinceps deliravit. Qui demum non ſine pudore patres rogavit, ut in Ninium inſulam mitterent. Is enim novilunio ſæpe comitialiter cadebat *Alex. Benedict. lib. 1. c. 28. de curand. morb.*

Vidi quendam, qui totam mundi ſuperficiem imaginabatur eſſe ex ſubtiliſſimo vitro, & ſubtus eſſe ſerpentes, ſe in lecto tanquam in inſula, unde ſi egrederetur, frangeret vitrum & incideret in ſerpentes, & ideo nolebat ex lecto egredi *Montanus conſil. 23.*

Ego etiam audivi à fideli medico, quod mulier quædam illiterata, dum eſſet melancholica Latinum loquebatur congruum: quâ ſanata evanuit. *Aponenſis comment. ad probl. 1. partic. 30. Ariſt.*

† Alia quoque melancholicorum figmenta vid. apud *Th. Bartholinum Cent. 1. hiſtor. anat. 79. Bernhard. Scultet. Conſil. pag. 1. Ben. Sylvatic. Cent. 1. Conſu. 68. Heer. obſ. 27.* Miſerabilem quoque & memorabilem melancholiam refert *Hildesh. Spicil. p. 186.*

Observatio II.

Melancholia varia ſymptomata.

In melancholicis affectuum varietas, & frequentiſſima mutatio, ut nunc canant, nunc furant, fleant, rideant, imo & unico vultu diverſiſſimorum affectuum ſigna appareant, per conſtrictionem & relaxationem ſubitam, villorum cordis ex alternatim ingruentibus phantaſiis, cum apprehenſione boni aut mali. *Gemma lib. 1. cap. 7. Coſmocrit.*

Observatio III.

Hiſtoria melancholici ad riſum proni: quem tandem mœror & triſtitia ſubſequuta.

Quidam Wildenbergius tribus diebus continuis ad riſum pronus erat, ut quicquid ageret vel ipſe, vel alii riſum ipſi moverent, is cùm fortè inter concionandum mulier dormiens de ſubſellio caderet, & omnes reliqui, qui id viderant, riderent, cœpit etiam ipſe ridere, ita ut ſibi temperare à riſu amplius non poſſet tribus diebus continuis atque & noctu, ex quo admodum debilitatus & malè affectus eſt. Vocatus Bruofelſius, explorato pulſu, juſſit ſtatim ſalvatellam ſiniſtræ manus ſecari, ne tamen admotum multum detraheret. Statim igitur convaluit, & dixit Doctor, ſi per tres præterea horas expectaſſet, quod expiraſſet. Immoderatum iſtum riſum ſubſecuta eſt ingens melancholia, mœror & triſtitia: ſed ex confectione lætificantis Gal. paulatim melius ſe habuit. Accidit in anno 1525. *Ex ſchedis Geſnerianis VVolphius.*

Observatio IV.

Alia non multum abſimilis hiſtoria.

Novi Chirurgum quendam, mihi admodum familiarem, qui citra cauſam manifeſtam aliquando in tantum riſum ſeu cachinnum prorumpebat, ut interdum ad mediam horam, aut diutius nihil aliud agere, niſi ridere ſolebat, etiam cum periculo vitæ ut adſtantes, omnes nonniſi riſu emoriturum metuerent, tandem per ſyncopem ridere deſiit: idque magna ex parte accidit, quando erat parum potus. Nos, qui videbamus eum ridentem: obſtupefaciebamor ſemper, futurum putantes, ut ridendo moreretur, mortuus tandem eſt quartanarius. *Adolph. Occo, ſuis obſervationibus.*

Observatio V.

Melancholia ſingularis quadam ſpecies.

Melancholiæ ſingulari quadam ſpecie Gryphiſvaldiæ Pomeranorum multos annos detenta eſt hone-

honeſta quædam & primariæ familiæ matrona, quæ anno ætatis viceſimo, marito ſuo nupta, trigeſimum nũc annum cum eo vitam in conjugio ſterili agit. Hæc mente quidem integra ac vegeta eſt, nec quicquam à ratione alienum loquitur, veruntamen averſatur ea, quæ averſari non debebat, & vitioſam ad cibos, potus, homines, veſtimenta, & cæteras res offenſionem atque faſtidium, obtinet, propterea faſtidium melancholicum aptiſſimè dici poſſe arbitror. Senſit primum faſtidium hoc paucis annis poſt contractum cum marito ſuo matrimonium, ut nec undeliberallatis, nec à quibusvis hominibus, vel in quibusvis valis præparatis cibis aut potionibus frui poſſet, & ſi aliquando ad convivium ab amicis apparatum invitaretur, panem, carnes & reliquos cibos undequaque circumcideret, quàm eos ori admoveret, nec communi cum marito, nedum cæteris poculo uteretur. Ante annos verò circiter ſedecim puella quædam, cum qua ei ſumma amicitiæ neceſſitudo fuit, in ædibus ipſius Epileptica convulſione correpta eſt. Ejus paroxyſmi terror illi poſtea majorem non tantùm ciborum & potionum, verùm etiam hominum, veſtimentorum ac cæterarum rerum ſatietatem injecit. Nam ab eo tempore ſolum maritum ſuum ejoſque ex fratre nepotem puerum in domum ſuam admittit, cæteros omnes tam externos, quàm domeſticos & cognatos excludit, quod ipſos in Epilepticorum familiaritate verſatos eſſe ſuſpicetur. Sed nec Maritus omnes homines, niſi ipſa volente & conſentiente compellare audet. Præterea omnis ferè generis cibos ac potus ab eo temporis ſpatio averſata eſt, eosque vel ab epilepticis vel epilepticorum conſuetudine utentibus attrectatos eſſe veretur. Aliquot annis ſolo pane, à certo quodam Piſtore empto, cibi; & ſola aqua ex certo quodam puteo hauſta, potûs loco uſa eſt, poſtea utriſque tam pane quàm aqua illi ſuſpectis redditis, jam biennio ſolo lacte ex propria vacca, quam ejus rei cauſa domi ſuæ alit, nec cæterorum pecorum gregi adjungi ſinit, mulctro, victitavit. Eadem quoque de cauſa multis jam annis ab uſu Cœnæ Dominicæ abſtinuit. Ad hæc veſtes interim non mutavit, ſed eas ſolas, quibus tum temporis, quo puellam ab Epilepſia affectam conſpexit, induta fuit, retinet. Quæ cùm quotidiano uſu prorſus attritæ ac dilacerata ſint, jam in publicum, quod antehac facere ſolebat. prodire non audet, nec novas ſibi veſtes parari cupit, quod omnes ſartores, ſutores, pelliones & cæteros opifices de epilepſia, vel epilepticorum converſatione ſuſpectos habeat. Denique ex omni ſua ſupellectile ampliſſima nihil præter unum cantharum & lectum in uſum adhibet. Et lectum quidem cum marito communem habet, cantharum verò, ex quo conſuetum ſuum lac haurit & veſtes ſuas, nec maritum, nec alium quenquam contingere patitur. Triſtis ſanè & commiſeratione dignus caſus, quod optima illa matrona, in ſumma omnium rerum abundantia nullis propemodum eſcis vel potionibus famem ſitimve depellere, nec veſtimentis neceſſariis corpus tegere, nec aqua ſordes vel corporis vel linteorum veſtium abluere poſſit, ſed miſeram in ſolitudine, ſqualore & immunditie vitam traducere cogatur. *Seidelius ſuis communicatus exemplis.*

CAUSÆ.

OBSERVATIO I.

Melancholiæ morbi cauſa vera doctiſſimè inventa, atque experimento conſtituta.

SI ratiocinationis, imaginationis, &c. præcipuum inſtrumentum rectè demonſtravimus eſſe ſpiritus animales naturæ congruenter affectos; prorſus neceſſarium eſt, vitiatæ tum ratiocinationis, tum imaginationis cauſam proximam eſſe diſpoſitionem eorundem ſpirituum inconvenientem. At melancholia eſt affectio quædam cerebri rationem aut phantaſiam primò impediens. Quare diſpoſitio eſt ſpirituum contra naturam. Equidem quod nos per ſomnum, per ſubitum timorem, per ebrietatem, &c. falſa imaginari cogit, idem quoque ut per melancholiam aliasque deſipientiæ ſpecies, imaginando erremus efficit. At in prædictis cauſa eſt, vel ſpiritus inordinatè motus, vel vapor alienus cum eo miſtus, diſpoſitionem ipſius naturalem contaminans. Hinc ſcitè dictum eſt, talia eſſe delirantium phantaſmata, qualia ſunt dormientium ſomnia. Non obeſt ſententiæ, quod illæ deſipientiæ ſunt breves, melancholica autem deliria plærunque longa exiſtunt. Hoc enim non modum generationis alium eſſe probat, ſed perſeverantiam cauſæ eandem utrobique non eſſe, clarè oſtendit. Hinc ex hypochondriaca melancholia deſipientes, quia malum in cerebro pertinaciter non hæret, ſæpè ad ſe ſubitò redeunt, ac puriſſima intervalla habent. Quocirca nihil aliud eſt melancholia morbus, quàm prava quædam ſpirituum cerebri diſpoſitio, à melancholicis fumis profecta mitem cum perſeverante timore & triſtitia deſipientiam inducens. Duplex verò eſt hujus morbi ſpecies. Nam una perpetua eſt, altera ex intervallis affligit. Illius cauſa eſt in cerebro ipſo, hujus extra ipſum ſubſiſtit, ac hypochondriaca à Medicis nominatur. Illam rurſus bipertitam faciunt. Nam aut in ſolo cerebro humor ac vapor talis continetur; aut in toto corpore (vel pluribus ſaltem aliis partibus) collectus eſt. *Eraſtus diſput. Heidelbergæ habita, Anno 1577. Reſpondente Leone VVelpharto Memmingenſi.*

OBSERVATIO II.

Melancholici cujuſdam locus affectus circa torcular in cerebro.

NOvit Sylvius quendam, qui levem quandam melancholiam patiebatur, & aliquando ſimilis furioſo videbatur: is ardorem magnum dicebat ſe ſentire internâ capitis parte, quâ torcular eſt, vaſorum cerebralium ad ſuturam lambdoïdem, & in occipitio ubi decidit vas inſigne quod reptans ad frontem uſque inter duo cerebella protenditur, in quo ſolum cerebrum afficitur. In hoc morbo ſectio cephalicæ & baſilicæ inutilis fuit, atque etiam poplitis. Fortaſſe vena frontis ſecta utilis fuiſſet quod animalem facultatem exoneraret. *Dovynetus Apolog. lib. 3. cap. 2.*

OBSERVATIO III.

Somno ob melancholiam menſibus quatuordecim quidam deſtitutus.

DEpravatæ aut perturbatæ mentis functionum comites ferè ſunt vigiliæ, eæque interdum pertinaces adeò ac diuturnæ, ut mente captus quidem menſes quatuordecim inſomnes duxerit. *Fernelius lib. 5. cap. 2. Patholog.*

† Plures ſunt cauſſæ adhuc aliæ, quæ hoc malum inducere valent: Sic Melancholiam ob abſentiam privigni notavit *Smetius Miſcell. pag. 550.* ex jejunio ortam *Alphonſ. Sanctaer. de Melanch. Caſ. 14. p. 39.* ex amore *Benedict. Sylvatic. Cent. 1. conſil. 55. p. 94.* ex triſtitia nimia, *Alphonſ. Sanctaer. de Melanch. Caſ. 13. p. 39.* ex febre ardente *Holler de morb. intern. cap. 117. p. 148.* ex terrore cum urinæ ſuppreſſione *Saxon. pract. med. lib. 3. c. 24.* ex ſuppreſſis hæmorrhoidibus *Zacut. de PP. Med. hiſtor. lib. 1. fol. 77. Idem obſerv. 40. fol. 78.* ex obſtructione ſanguinis menſtrui, *Alphonſ. Sanctaer. de Melanch. Caſ. 12. p. 38. & Caſ. 17. p. 39.* ex retento ſemine, *Idem d. l. pag. 31. &c.*

CURATIO.

OBSERVATIO I.

Virgo quædam ob menſes retentos melancholia correpta, & tandem inſaniens, per venæſectionem curata eſt: quæ minimè repetita, recidivam incurrit.

SI fas eſt, ut ſe res habet eloqui, nullum animi perturbationibus inveniri poteſt præſentius remedium, quàm quod miſſione ſanguinis adferri poteſt, cujus ope & viribus ipſa commotio ſanguinis & diſſlari poſſit & refrigerari. Unde poſtea ceſſet putredo, tandemque deſinat ſanguinis inflammatio.

Vis ejus ſectionis nobis quondam enituit apud Stephanum Jaminium in vico Divi Antonii & ejuſdem nominis templi confinio, qui ut cuidam apud ſe virgini mederemur, procurarat nos ad ſe convocari. Erat virgo annorum quatuor & viginti, corpore vegeto, craſſoque, facie ſubrubente, & lætâ lepidaque, quæque prima ſtatim fronte ludere videretur. Aderat Stephanus ille herus, ejusque uxor & quotquot erant in ædibus poeti. Imò etiam, ſi valemus memoriâ, Martinus Collaudus in eodem vico Chirurgus, & Magiſter Guilielmus Bellus ejus vicinus pharmacopola, priores in conſilium vocati, nec ſuâ adhuc operâ quidquam profecerant. Adeò omnes illi iſthanc virginem conturbari obſervaverant, horrere, contremiſcere, pallere, erubeſcere, vagari modò, modò deliteſcere, ſilere diù, conclamare repente, aliàs tot denique malis excruciari, tot differri doloribus & perturbationibus animi, ut in ſuſpicionem dæmonii tandem omnes devenerint, quum morbi principio, ludos jocosve illi antea eſſe reputaſſent. Ad hanc cùm appuliſſemus, aſſertum nobis eſt, firmatumque, nullis prius vexatam animi doloribus, nullo mœrore aut moleſtia, omnes denique defuiſſe ægritudinis cauſas, & triſtitiæ, ſaltem occaſiones eſſe minus oblatas, nullos etiam amoris præceſſiſſe igniculos, quorum conſcii eſſe poſſint teſtesve. Inter has motas auctiora eſſe cœperunt omnia, & nobis præſentibus geſtus varios & vultus novos illa capit & variè componit ſeſe. De phantaſmate queritur magnitudinis cujusdam inuſitatæ, quodque pollicetur adeò truculenti vultus, horrendique, ut cujus intuitu illa horreſcat magis, & coram omnibus perpetuò contremiſcat, ejusdemque præſentiam conſpectumque refugiat, oderitque pejus cane (ut dicitur) & angue. Multa ipſi primùm præſcribimus, quæ melancholici humoris acerbitatem retundant, reprimantque ejusdem perniciem; multa quæ fumos diſſipent tetros, quæque eundem humorem depellant tandem etiam quæ foràs ejiciant, & evacuent. Nihilo indemagis ipſi minuuntur cruciatus: quin potiùs cumulatur ortatum vigiliarum damnis augeturque: illique tandem inceſſit exclamandi vociferandique permagna cupiditas: phantaſma denique eam crudelius propiusque premit, agitat & conſectatur. Juſſu noſtro herus gladio armatus & clypeo phantaſma illud deſignatum adoritur magno fortique animo. Quod cùm intuetur illa, manibus pedibusque obnixè rogitat ſupplex, ut herus phantaſmati nequiſſimo inſidias paret, ipſumque confodiat. Proindeque obteſtatur iterum ut herus ad id attendat ardentius. Alioqui ideo tidem ſtatim recurſurum aſſerit ſedulò ni animadvertat. Fugandum inde alii aliter exclamant miſeranda commoti clementiâ, & ſingulari miſericordiâ ducti. Tot, quot homines ſententiæ. Acceſſendos eſſe parentes, & commonefaciendos adhibendosque cenſent, omnes in conſilium.

Non ægrotantem contrà ad eos deducendam eſſe percenſemus. Ita ſore ut loci & aëris mutatione fortaſſe illud prægrande phantaſma diſpareat & evaneſcat. Eò cum ventum eſt, ecce properè phantaſma præcurriſſe conqueritur miſella. Ibi retinetur, tameo vi diem totum noctemque, & quod ante ſe duceretur, atque phantaſma prævenerit, ipſamet illius perverſitatem incuſat. Eam interea parentes, ſuis quibus apud ſe poſſunt auxiliis adjutant, ſed promovent admodum parum. Eodem iterum convocati comperimus omnia graviora, media dum vires labaſcunt, metu perenni, vigiliis egerendique frequentiâ. Sæpius ſiquidem iſthuc protrahebatur, ubi phantaſmatis locum deſignabat, quaſique digito demonſtrabat, animi gratia ſecurioris, & comparandæ ſecuritatis. Tumque dum luctabatur omni reluxu, ita conturbari, premi & quaſi opprimi phantaſmatis viciniâ contactuve vidimus, ut egerere protinus utrinque cogeretur, facti neſcia & velut oblita ſui. Nullum non movemus interea lapidem, cumque interveniſſet ejus mater, interpellata num illi bellè ſingulis lunis menſes reſpondiſſent, ſubticuit: iterum rogata per me, ſe minus advertiſſe fatetur firmatque. Jam enim leviſcebat facies præ ſanguinis refluxu & abundantia. Nobis (hercle) turpe & indecorum videbatur nihil noſtrâ operâ potuiſſe reſcindi. Inde adeò factum eſt, ut in rem ægrotantis illico conſilium inierimus de ſecanda vena. Vinum interea ut viribus collectis eſſet ferendo, illi meracius propinatur etiam generoſiſſimum, tumque vena ſiniſtri cubiti interior pertunditur. Sanguinis effluxu omnia continuò diſſipantur, ut penè infecta qui aderat, dixerint quæ præceſſerant incommoda, ita bellè omnibus viſa eſt in integrum reſtituta. Vires confeſtim factæ ſunt auctiores, nulla denique mali ſuperioris veſtigia reſtiterunt. Perendie iterum, venam ſecari oportere, recreatis etiam prius viribus conſulebat vir boni. Quod eſt attentatum quidem, ſed parcâ admodum manu. Miſellæ attamen huic inventum eſt ad aliquod tempus remedium, quod tantiſper illi fuit ex uſu, dum in tantam iterum copiam ſanguis coacervaretur, ut copia æqualis priori, & exitu impeditos in eandem denuo revolveretur naturam & perniciem, quæ ſimiles tandem turbas & cruciatus concitaret, atque prius. Iſta verò nunquam redant, nec renaſcantur, ſi ex arte medicinam fecerimus, & juxta præſcriptum Hippocratis *lib. de virginalibus* omnia detraxerimus impedimenta qua deorſum expellenti obſiſtuntur naturæ, prohibentque ſanguinem effluere. *M. Cordatus comment. ad lib. Hippocr. de virginalibus.*

OBSERVATIO II.

Melancholici annuis evacuationibus curati hiſtoria alia.

ERam Romæ primùm, cùm cæteri omnes mihi inſidiabantur: erat etiam vir quidam præclarus ac fortunatus L. Martius qui quotannis incidere in melancholiam conſueverat; erat porrò admirabile videre clementiam ſimul & inſcitiam, & temeritatem illorum medicorum, quibus eo tempore cuncti principem locum tribuebant, alii enim pituitoſos, alii biliofos humores evacuabant: at Lucius cùm nihil proficeret, nec meliuſculus eſſe inciperet, ac de me eſſet ad ipſum perlatum, ſtatim me advocandum cenſui, ut ego quoque, & de origine & de curatione, morbi diſſererem, Ego verò acceſſi, & ex ſolo colore feci de noxio humore conjecturam, ipſumque eſſe melancholicum cognovi, itaque eum ipſum evacuavi, & ſtatim Lucius eſt melancholiâ liberatus, hoc præterea illi conſilii dedi ut ſingulis annis verno tempore ac ſi opus etiam fuiſſet Autumno idem faceret; eique recepi fore, ut poſtea eodem morbo non corriperetur; quod cùm feciſſet, meam vocem ex aureo Apollinis tripode miſſam etiam hodie prædicat. Ea autem evacuatio fit aut venæ ſectione, aut medicamento, aut hæmorrhoidibus reſeratis: id quod etiam tutius eſt, ex quo fit, ut

cùm

cùm hæc evacuatio ſit alicui conſueta, tum verò ſuppreſſa, exiſtere melancholia ſoleat, ac ſi quis id parvi faciat, nec prius corpus expurget, cùm ſymptomata hujuſce affectûs perſentiſcere neceſſe ſit, Sed conſequuntur etiã ex ea omnia, quæ ipſe memoravit: ut abſceſſus, morbus attonitus, convulſio, inſania, aut alii affectus, quorum nulla poſſit inveniri levatio: cùm humor melancholicus plus vel aduſtus vel putris redditus, malignam acrimoniam contraxerit. *Galenus lib. de Hum. comment. 3. ad text. 26.*

Observatio III.

Melancholicus deſperati vitro antimonii reſtituti, hiſtoria memorabilis.

STibium opitulatur omnibus in univerſum morbis, quos atra bilis excitavit, iisque præſertim, qui hypochondriacam obtinent inflammationem. Equidem vidi Pragæ Bohemorum parochum, qui melancholicus factus, planè deſipiebat, multaque ſtultè loquebatur. Huic ſanè exhibitum fuit ſtibium granorum duodecim pondo: quòd paulò pòſt copiosè atram bilem per alvum eluxit, cui erant admiſta (ut ego qui vidi vocatus tanquam ad miraculum teſtari poſſum) ramenta veluti carnis, quæ magnos varices in particulas diſſectos præ ſe ferebant. namque excrementa illa ſanguinem nigerrimum repræſentabant potius, quàm ullum ex aliis humoribus. Hoc utique illi tantam opem tulit, quod poſtera die viſus eſt belle priſtinam mentis ſuæ ſanitatem recuperaſſe. Et quoniam is erat corpore robuſto, & animo forti, ideo non eſt mirum, ſi facilè & ſine ullo incommodo tulerit tantam illius medicamenti quantitatem, quamquam audax nimis fortè habendus eſt ille, qui eam exhibuit. *Matthiolus comment. ad lib. 5. cap. 59. Dioſcorid.*

Observatio IV.

Mulier melancholica, enemate & cauterio curata.

MElancholiâ vehementi correpta quædam mulier nullum voluit planè admittere medicamentum, nec dormivit quicquam. Piſauienſis juſſit fieri clyſterem ex vino Malvatico & Philonio, & optimè contulit. Nam vinum deducit vim medicamenti ad cerebrum. Deinde pervenit ad cauterium actuale, in ſutura coronali. *Ex obſerv. manuſcriptis Camerarii communicatis.*

Observatio V.

Melancholia cum hæmorrhoidibus annuis purgationibus levata.

QVidam quotannis, niſi purgetur laborat melancholiâ, & mira viſu res eſt, quomodo jam ipſe etiam incipientis morbi primam præſentiſcat generationem, meque protinus accerſi jubeat: quo melancholicis humoribus expurgato, è veſtigio ceſſat melancholia, atque huic quidem ex purgatione hæc duo commoda eveniunt; unum, quod expurgentur ſupervacanea; alterum, quia excretorum acrimonia recluſa, paululùm hæmorrhois mali ſanguinis aliquid ipſa etiam profundat. Nam quum ſolemnis ipſi & conſueta ſit ejusmodi excretio hæmorrhoica, ejus poſtea ſuppreſſione redundat melancholia. Ipſum itaque non Vere ſolum ſed Autumno etiam purgare ſoleo, quia ſi per hæc tempora propria aliquando purgationis anticipationem neglexerit, nonnulla ſentiat ſuperioris morbi ſymptomata. *Galenus comment. ad Aph. 47. lib. 6 Hippocr.*

Observatio VI.

Melancholia cum comitiali morbo complicata, ut in ſumma deſperatione curata.

CÆſarem Palavicinum, aliumque nobilem ex oppido Gallarati, melancholia & comitiali morbo alternatim, quorum unus jam quindecim diebus (cum febre, Palavicinus, alter jam ſex menſibus, ſed ſine febre, verùm eum clamoribus) laborantes & fruſtrà à medicis vexatos ſomniferis lotionibus capitis, & ſolo potu pulveris chryſolythi ex vino, in octo dierum ſpatio ſic liberavi, ut nunquam morbus redierit. *Cardanus curat. admirand. curat. 3.*

Observatio VII.

Melancholia difficili cum diuturna alvi aſtrictione, poſt multorum remediorum inutilem uſum, liberatus quidam.

JUvenis ditiſſimi mercatoris filius, cùm antè annum ad nundinas Nordlingenſes proficiſceretur, ac per decem dies integros, in eadem profectione inſumeret, in reditu gravem melancholiam incurrit, qua ſibi perſuadebat, omnem eam pecuniam, quam eo mercatu conquiſierat, furto ſibi ablatam; quin eo usque delirabat ut ſe hominem eſſe haud agnoſceret. Imò parum abfuit, quin totus amens fieret. Domum reverſo parentes anxii omnem operam in percurando filio navarunt, at poſt multorum remediorum uſum, quum ſe inanem operam ludere viderent, in eam ſuſpicionem incidêre, quâ philtrum ſeu poculum amatorium propinatum fuiſſe ſibi perſuaderent. Puellam enim noſtratem liberalis formæ, paulò antè deperibat. Ego tandem vocatus, cauſam hujus affectus inquirens, hominis alvum diebus plus minus decem aſtrictam comperi. Itaque clyſtere injecto, & poſtero die ſyrup. de Rhabarbaro exhibito, intra paucos dies convaluit. *Cnoulinus de Obſ. propr.*

Observatio VIII.

Caſu à melancholia liberata mulieres.

ERat quædam annos nata plus minus viginti quinque, cui, ut ſunt garrulæ mulieres litiganti, ac quidvis ut in buccam venerat, improperanti vicina irritata avitum neſcio quem nævum, illi tamen incognitum, objecit, quod eò moleſtiùs ferebat, quod obliteratam majorum maculam, & ne ipſis quidem cognitam prolibus, jam quodammodo refricaſſet. Cœpit illa rei indignitate mota, ſecum muſſitare, indignari, ſolitudines quærere, neceſſariosque omnes à ſe ablegare, ac tandem in graviſſimam incidens melancholiam, quum vix dum ceſſantibus λοχείοις puerperio ex conſuetudine juſta perſolviſſet, nihil tamen aliud ſomniabat, quàm imminentem partum: & quamvis jam plane collapſus uterus eſſet, perſuaſum tamen ſibi habebat, eundem quam maxime turgidum eſſe. Aſtant circumquaque mulierculæ conſilii inopes: nam dum conceptam de impragnatione opinionem elevare ſtudent, morbum augent. Advocor igitur & ego tandem, unà cum doctiſſimo collega meo D. Joanne Paridano: narrantur ſingula, ut acta ſunt ordine. Illa interim, etſi medici operam recuſaret, quando me ſolum præter opinionem illi aſſentiri percepit; præterea, cum pollicentem me audiret, ſi modò obediens eſſet præceptis noſtris, partum brevem, & quàm maximè facilem; admittit quidvis; atque ſemotis aliis, rationes quærit, qua ratione partus optimè promoveri poſſet. Reſpondeo, opus eſſe obſtetrice, & ante omnia, quod alvus adſtrictior eſſet, neceſſarium eſſe eandem levi enemate eluere. Admittit: inditur per obſtetricem clyſter, ominaturque interim me ſuaſore omnia proſpera. Nos interea, dum ferebat occaſio, quidvis non molimur ad propulſandum morbum, purgamus, revellimus, humoremque melancholicum, ut potuimus maximè, refrænavimus. Verùm omnia fruſtrà: nam quum vanæ parturiginis ſpes diutius protraheretur, in dies magis ac magis ingraveſcebat malum, adeò ut jam vinculis coercenda eſſet. Illa interim intelligens, arctum conclave apparari in quod recludenda eſſet, ſolitudi-

nem tacta, proſilit è lecto, ac ſubitò conſcendit vicinum periſtylium, ſuſpicata ibi ſe ad tempus deliteſcere poſſe. Redeunt tandem in cubiculum quibus cura illius demandata erat, & appropinquantes lecto, nihil audiunt nihilque vident. Accenduntur candelæ, ægrotam è lecto profugiſſe comperiunt, circumſpiciunt quoquo verſum; vident tandem illam ſtatuæ in morem erectam in periſtylio ſtantem. Illa interim perquirentium oculos in ſe intentos conſpicata, verita ne quid gravius in illam decernerent, ut ſunt melancholici ſuſpicaces prorſus & meticuloſi, ex periſtylio præceps in pavimentum decidit: corripiunt eam alii, inopinato caſu attoniti, atque in lectum deferunt. Ibi illa aliquantulum quieſcens, in ſuavem incidit ſomnum, à quo & delirare deſiit; & quæ ante cibos faſtidierat, & non niſi coacta eosdem ſumere ſolebat, jam ultrò illos poſtulabat, ac ſenſim ad ſe rediens, congruâ victus ratione obſervata, citra medici alicujus operam convaluit.

Novi & aliam ætate provectiorem, mihi admodum familiarem, quæ cùm & ipſa delirare cœpiſſet, fortuito caſu convaluerit. Quod quidem, quantum ego conjicere poſſum, in iis ſolùm melancholiis locum habere poterit, quæ oriuntur eo tantùm ſanguine, qui juxta cerebrum eſt alterato, reliquo in toto homine illæſo permanente; aut ſi ob ventriculi os affectum primariò, ob cognationem in conſenſum rapiatur cerebrum. Veriſimile ſiquidem eſt, violento illo & forti caſu corporis compagem concuti, atque melancholicum humorem, forti illa concuſſione à cerebro ad partes inferiores delabi. *Ronſſeius Miſcellan. epiſt. 3.*

Observatio IX.

Melancholicus ad cranii fracturam uſque, vulnere accepto, à melancholia liberatus eſt, eodem vero conglutinato, melancholiam denuo incurrit.

GOrdonius ſcribit, ſe quendam melancholicum vidiſſe vulneratum in capite, uſque ad cranii fracturam: qui quamdiu vulnus fuit apertum tamdiu mentis dilucida habuit intervalla; clauſo autem vulnere rediit melancholia. *Dominic. Leonus lib. 1. cap 8. Art. Medend.*

† Trepano quoque curatam meminit *Rhodius Cent. 1. obſ. 43.*

Observatio X.

Melancholicus vulnere in crure accepto ſanatus.

MElancholicus dum noctu vagaretur per vias, fortè vulneratus eſt in crure, & multo effuſo ſanguine, melancholia eſt liberatus. *Hollerius comment. ad aph. 21. lib. 6. Hipp.*

Observatio XI.

Melancholiam, commoda conſolatione ſæpe curari.

QUemadmodum orationis injuria ſæpe animi ægritudinem aliis conciliat, ex qua ipſum corpus malè etiam afficitur, ita accidit etiam ut ſermonis commoditate, & aptâ conſolatione non ſolum animi mœror, ſed & corporis moleſtia diſcutiatur. Ejus rei ſit hoc exemplum. Venit aliquando ad me vir doctus & induſtrius, cujusdam oppidi Bavarici Scriba ſenatorius. Is igitur cùm ſignificaret, ſe vigiliis diuturnis vexari, & ita animo conturbari, ut negotiis ſui officii pro eo ac deberet, incumbere non poſſet, quæro ex eo, quam cauſam ejus mali eſſe exiſtimaret? reſpondet ſe quidem non certò ſcire, putare tamen ſe in id malum incidiſſe, occaſione mœroris quem ex ſtulta ædificatione, quâ ipſius loculi magna rei familiaris jactura exhauſti fuiſſent, ſuſcepiſſet. Quod cùm cognoviſſem, dixi me conſilio meo quamprimùm illi adfuturum eſſe. Itaque mittens ad illum epiſtolam, in eam ea conjeci, quæ ad conſolandum ipſum accommodata eſſe cenſerem, idque effeci ſolius orationis ſubſidio, ut non ſolum animi mœrorem deponeret, ſed & corporis ſanitatem integram brevi reciperet, ac hoc beneficium meum grato animo apud multos prædicaret. *Oethæus lib. obſerv. propr.*

† Quomodo tractandi ſint Melancholici, pulcrè docet *Panarol. pent. 2. obſ. 37.*

Observatio XII.

Muſicam ad melancholiam curandam efficacem eſſe.

ADmirabilem vim à Deo Opt. Max. Muſicis Harmoniis in animi noſtri tum affectibus perturbatis ſedandis, tum etiam facultatibus roborandis, & excitandis conceſſam eſſe, cùm multa alia oſtendunt, tum verò experimenta plura probant. Etenim cùm in Aula Fuldana verſarer, uſus ſum familiariter quodam aurifabro homine artificioſo & bono. Is igitur cùm in melancholiam graviſſimam incidiſſet, ac à me convenientibus purgantibus evacuatus eſſet, remiſit quidem malum, ſed non planè deſiit. Itaque Muſicorum inſtrumentorum harmoniam, quâ illum oblectari plurimum ſciebam, adhibens, eum paucis diebus ad mentis ſanitatem revocavi. Idem genus auxilii ipſe etiam ſoleo in meipſo reficiendo, cum vel ſtudiorum contentione vel occupationum crebritate moleſtiam animi contraxi, perlibenter uſurpare. *Idem lib. obſervationum propr.*

Observatio XIII.

Singulari ſolertia Medici à Melancholia puella quædam aſſerta.

VEnetus quidam Medicus, curaturus puellam, melancholicâ diſpoſitione laborantem, poſtulavit à patre ipſius ut ſibi ſuo more agere concederetur, ſic enim ſeſe facilius illam ſanitati reſtituturum eſſe. Pater cùm unica filia eſſet, libenter hoc ipſi permiſit. Ille dormiturum ſe cum illa ſimulans, poſtquam veſtimenta depoſuiſſet, tandem ad eam in lectum proſilit: illa perterrita improviſo illo ſpectaculo exclamare, ac ſeſe in pedes conjicere cœpit, ſicque curata eſt. Humor enim melancholicus difficilis alioquin, ad motum, niſi validè moveatur, non expellitur. *De clariſſ. docenda & illuſtr. med. Philoſ. & Med. Laur. Scholzii obſerv. varioribus.*

† Huc refer, quæ de melancholicis morbis aſtu curatis recenſet *Camerar. Sylloge Memorab. Cent. 4. part 1. & ſeqq.* Verùm, non ſemper firmam hanc eſſe curationem, docet *Cabrol. obſ 9.* exemplo juvenis, qui quidem ad tempus aſtu à melancholiâ liberabatur; fraude tamen cognitâ, in eundem affectum brevi relapſus fuerat.

DE LYCANTHROPIA.

Observatio I.

Lycanthropia ſeu lupinæ inſaniæ exempla horribilia.

MAlum, quod à Græcis λυκανθρωπία dicitur. Lannè lupina inſania, ſpecies quædam melancholiæ eſt: *Aetio lib. 6. cap. 11. & Paulo lib. 3. cap. 16.* teſtibus: qui namque hoc affectu detinentur, in Februario menſe domo egreſſi lupos in cunctis imitantur: & donec dies illuceſcat, circa defunctorum monumenta plerumque vagantur, eaque maximè aperiunt: quo fit, ut promptè quæ pars in ipſis afficiatur dignoſci poſſit, quoniam cerebrum; pariter quis affectus præter natu-

tam ſit, quæve ſit ejus cauſa, quoniam ſymptomata in genere functionum noxæ principum præſertim imaginationis & cogitationis depravatæ: nam memoria his fortaſſe oblæſa non eſt, veluti percepi in quodam, qui hoc affectu labotabat, etſi huc usque duos viderim tali affectione correptos. Ille namque cùm prius me noviſſet quadam die detentus hoc malo eſſet pariter obviam mihi factus, ipſe verò tamen ſeceſſi: at ille modicum me aſpicens abiit: erat autem cum eo multitudo quædam hominum: ipſe quidem ferebat humeris crus integrum ac tibiam defuncti cujusdam: hic demum curatus liber evaſit. Qui cum iterum mihi occurreret, nunquid timuiſſem interrogavit, cùm in tali loco dum inſanus erat, eum offendiſſem: ex quibus conſtat memoriam in eo non fuiſſe oblæſam. *Altomaris cap. 9. de medend. morb.*

Patavii, authore *Job. Fincelio lib. 2. de mirac.* Lupus ſibi videbatur agricola, anno 1541. multosque in agris inſiliit, trucidavitque. Tandem non ſine multa difficultate captus, confidenter aſſeveravit ſe verum eſſe lupum, diſcrimen ſolum exiſtere in pelle cum pilis inverſa. Quapropter quidam omnem exuti humanitatem, vereque lupi truces, voracesque, tibias & ejus brachia gladio feriunt, amputantque, veritatem rei exploraturi: cognita verò hominis innocentia, eum Chirurgis tradunt curandum, ſed poſt dies non multos expiravit. Hunc ea melancholiæ ſpecie exagitatum fuiſſe dubium eſt minimè. quæ Arabibus *Chatrab* dicitur, derivato nomine à beſtiola, quæ irrequieto modo ſuper aquas modò huc, modo illuc abſque ordine vagatur Latini, ut quidam volunt, Tipulam id inſectum vocant in paluſtribus locis frequens λυκανθρωπίαν, id eſt, hominis in lupum converſionem vocant Græci: quidam melancholiam quoque lupinam, appellant, ex Marcello: item inſaniam lupinam, plerique λυκάονα, alii κυνανθρωπίαν. Eo modo correpti, ex atræ bilis fuligine ſe in lupos vel etiam canes credunt mutatos. Plinius & Edovardus ſcribunt cerebrum urſi devoratum ingignere imaginationes, quaſi in urſum quis transmutatus ſit. Id noſtro hoc ſeculo quidam Hiſpano nobili oblatum fuiſſe edendum traditur, qui per deſerta ac montes vagabatur, ſe in urſum eſſe converſum phantaſia vitiata ratus. *Vierus lib. 3. cap. 11. de præſtig. dæmonum.*

Ruſticus quidam ſubinde verno tempore Alcmariæ viſus eſt, aſpectu torvo ac inſanus & circa cœmiterium hærere, mox & Eccleſiam intrare, qui & ſupra ſcamna (ut ipſi ſpectavimus) furore percitus ſaltabat, modo aſcendendo, modo deſcendendo, qui nonquam in eodem loco quietus. Baculum vero oblongum manu tenebat: neminem percutiebat, ſed canes eo à ſe depellebat, nam ex canum morſu crura nigra & ulcerata cum cruſtis nigris habebat. Totum corpus ſqualidum, ſubnigrum & melancholicum ſpectabatur. Facie tamen pallida, cui & oculi valde concavi erant. Ex ſignis jam dictis hominem lycanthropia affectum judicabam: hic, quod ſcio, nullo medico uſus eſt. *Foreſtus obſervat. 25. lib. 10.*

† Rara lycanthropiæ exempla recenſet *Foreſt. l. 10. obſ. 25. & 26 Jo. Faber in Rech. Epitom.* de quodam inſania lupina oppreſſo digna quoq; notatu habet. *Sanctaur. de melanch. pag. 32.*

DE MELANCHOLIA hypochondriaca.

Observatio I.

Melancholia hypochondriacæ dilucidatio.

Eſt frequentiſſima illa affectio præternaturalis ſit quam hypochondriacam, ſeu Mirachialem vocant medici, nihilominus illius eſſentiæ, nec non, & ſymptomatum cauſæ à paucis cognitionem haberi exiſtimamus, qua de re de eadem verba facere in præſentiatum decrevimus. Sapit namque raritatem quandam ac mirabilis nonnihil, ſi illius eſſentiam ac ſymptomatum naturam ſpectemus, ita ut ex illius diſcuſſione non contemnendam utilitatem medicinæ ſtudioſos percepturos arbitremur; etſi enim quotidie medicos nonnullos ac vulgares etiam illius verba facere audias, parum tamen vel nihil propemodum rectè intelligere illius naturam comperies, quinimo & ſcriptores ſicco admodum pede ejus pertractationem tranſire manifeſtum eſt. Cùm itaque quiſpiam rugitibus quibusdam, flatibus, ructibus acidis, fluctuationibus in hypochondriis vexatur, tremoreque detinetur, ac præter cauſam timet, ac tactu circa medium ventrem pulſatio quædam præſentitur, jam dubio procul hunc Mirachialem ſeu hypochondriacum appellant Medici. Quod ſi non omnia, ſed major pars prædictorum ſymptomatum adſit, nihilominus eundem quoque eadem affectione laborare dicunt, ita ut nonnullos etiam nullis melancholicis ſymptomatibus vexatos hypochondriacos ſeu Mirachiales appellent; meminit *Galen. 3. de locis affect. melancholia hypochondriaca, cap. 7.* de oriente Dioclis; ſcribitque hanc affectionem ob alteram cauſarum ortum ducere. vel quod ſit plus caloris quam debet habere, in iis venis quæ alimentum à ventriculis excipiunt, unde ſanguinem in ipſis craſſiorem fieri contingit; vel quod ventriculi os, quod inteſtinis continuatur, inflammetur. Hujus quoque affectus meminit idem *Galen. in comment. in lib. 6. Hippocrat. de morb. vulg. comm.* . per hæc verba: Sed quibusdam potius tato jam inclinante ætate, & affectu fluctuoſo vocato præcordiali, & melancholico, vexatis, cùm Venere utuntur, inflari magis ventrem contingit. Iisdem quoque ipſis ut aſſiduè coitum appetant evenit: cur verò non omnes hoc morbo detenti melancholia corripiantur, etſi omnibus ab affecta parte vapores melancholici eleventur, cerebrum impetentes, ea eſt cauſa meo judicio quod fortes animales facultates principes internas obtineant, quæ validæ cùm ſint, cauſis reſiſtere poſſunt, vaporesque jam dictos diſſipare, quod ex verbis Galeni colligere poſſumus, dum ait pueros & indoctos, in tenebris profundis terreri; minimè verò audaces & doctos, egens enim in paſſo benè diſpoſito facilius agit, & dicebat *Avicen. method. 2. cap. 2.* agentem debilem poſſe efficere actionem majorem, actione agentis fortis & hoc propter diverſitatem ſubjecti in diſpoſitione ſeu præparatione, & *2. de generat. animal. cap.* 1. agens, debile quando agit in materiam poſſibilem, videtur eſſe majus, & manifeſtius quam ſit agens fortius quod agit in materiam difficilis poſſibilitatis, à pari & nos dicimus, vapores melancholicos ab infernis partibus elevatos, ſurſumque petentes nonnullis melancholica excitare ſymptomata, aliquibus verò minimè pro diverſitate ſubjectorum, quæ minus vel magis apta ſunt, ad ſuſcipiendam vel arcendam noxam, ab illis illatam, ex quibus patet perperam Medicos Mantuanos à *Maurarão epiſtol. 2. lib. 17.* redargui eo quod ſcripſiſſent D. Aurelium Recordatum hypochondriaca affectione ſeu Mirachiali laboraſſe cùm mente ſana conſtaret, rectius enim in illos animadvertiſſet, inquiens, illum non laboraſſe hypochondriaca melancholia, cùm affectionem hypochondriacam ſimpliciter dictam nonnullos vexare quotidie obſervemus quibus nulla vel ſaltem levia admodum melancholica ſymptomata eveniunt. Hos ut diximus flatus plurimi infeſtant; unde non immeritò *Galenus tum tertio, tum quinto. de loc. affect.* necnon

& 2. *de ſymptom. cauſ.* hunc morbum hypochondriacum flatum appellavit.

Arabum vero ſectatores Mirachialem morbum, ſeu Mirachiam dicunt, eo quod abdomen Arabibus Mirach vocatur, in quo loco plurimi flatus percipiuntur, qui hinc inde commoti rugitus illos excitant qui frequentiſſimè nedum ab ægrotantibus, ſed ab aſſidentibus audiuntur. Nec tamen hoc à ratione alienum eſſe putandum, & quidam falsò imaginati fuere, etſi enim flatus ab imbecillo, diminutoque calore fieri manifeſtum ſit, & partes illæ affectæ quæ flatibus redundant calida intemperie æſtuent, non tamen ob id cenſendum flatuoſitatū generationi obſtare, quinimo potius maximè favere. Nam ut inquit Avicenna, etſi in iis non reperiatur ſitis, & adſint ructus, & ventoſitates frigiditatem præ ſe ferentes, non tamen ſequitur quin cauſa hujus poſſit eſſe calida eo quod calor extraneus, qualis eſt in taliter affectis, facit exhalare, & calidum innatum, & ipſum debilitat, hincque fit ut calore naturali coctionum opifice labefactato, ſequantur cruditates, ructus, & flatus copioſi, eo quod calor præternaturalis lædit formam naturalem caloris intrinſeci & corrumpit ipſum. Pulſatio illa tactui quàm maximè manifeſta, quæ ſubter præcordia præſentitur ab eadem intemperie calida ortum trahit, ut multi exiſtimarunt: nam temporum arterias per febres urentes, & ſi à potu meri largiore, in capitis doloribus à ſolis ardore excitatis ob præternaturalem caliditatem maximè pulſare docet *Galenus 4. de different. pul. cap. 1. & comment. 9. 3. comm. in 1. Prorrhe. Hippocrat.* quæ ratio etſi veritati conſentanea ſit nihilominus, & aliam eaoſam hujus pulſationis à nobis excogitatam ſubnectere placet, ad quam excogitandam in lectione Mundini & Carpi Anatomes excitati ſumus, & eſt hujuſmodi. In meſenterio plurimas glandulas reperiri omnes conſentiunt, quas Veſalius, una cum aliis Anatomicis in hunc uſum fabrefactas à natura ſcribit, ut ſcilicet vaſis, quæ per meſenterium copioſa diſſeminantur, fulcimentum quoddam ac firmamentum eſſent, ne ſcilicet in magnis; atque violentis motibus diſrumperentur lacerarenturve.

Fallopius verò hunc alium ipſis uſum adſcribit, ut ſcilicet obſtent quo minus vaſorum ductus comprimantur, vel à repletis inteſtinis vel à prono decumbente animali, vel compreſſo abdomine aliquo alio modo. Nos utrumque uſum præſtare poſſe contendimus, ſi naturaliter ſint conſtitutæ, cum ſpongioſiora, rara, & levia corpora ſint; at ſi humore aliquo craſſo terreſtrique qualis melancholicus eſt, repleantur earum cavitates, fit ut potius comprimant vaſa atque diſtributioni ſuccorum impedimento ſint; replentur itaque in hypochondriaca affectione ut teſtatur *Mundinus in Anatome cap. 13.* cui adſtipulatur etiam Carpus, hujuſmodi glandoſa corpora humore craſſo, atro & melancholico, aſſato ſcilicet ſanguine, qui in vaſis multiplicibus quibus abundat meſenterium continetur ob calidam ejus partis intemperiem, verum cùm in centro meſenterii, grande glandoſum corpus reperiatur, inſigniores ac primas vaſorum diſſectiones ſuffulciens, hinc fit ut ibidem arteria magna, quæ juxta venam cavam per dorſi medium verſus ſiniſtram partem pertepit, craſſo humore, glandoſo hoc corpore oppleto, ac reliquis etiam glandulis circumiacentibus eodem modo ex humore melancholico urgentibus comprimatur, ſicque non modò ratione calidæ intemperiei, ſed etiam ratione compreſſionis vehementius pulſare in ſiniſtro hypochondrio perſentiatur: quæ trina pulſatio major faciliuſque ſeſe offert tangenti, eo quod affectione hac detenti excarnes evadant, & circa eam præcipue regionem extenuentur, ſiquidem *Galenus per initia lib. de introduct. ad pul.* ſcriptum reliquit, arteriarum quæ partibus excarnibus inſunt, pulſationem paucis percipi, earum vero quæ in carnoſis ſunt obſcurius; niſi forte extabuerit animal, nam ſic motus arteriæ, quæ ſpinæ incumbit, tangentibus epigaſtrium, plerumque deprehendi ſolet, quod pariter *lib. 1. de dig. pul.* per hæc verba repetit. Iam verò maximæ arteriæ, quæ ſecundum dorſum eſt ſita, cujus ſugit pridem motus, ſimul atque contabuit animal, ad abdomen motus percipitur. Atque quis compreſſionem arteriæ à corpore glandoſo, graviori ex repletione humoris terreſtris affecto minimè (quod nos facimus) inter cauſas pulſationis majoris illius reponendum contendet authoritati Galen. innixus, ait namq; *Gale. loco* paulù ante *citato*, arteriæ quippe leviora corpora ubi diſtendantur facile ſecum attollunt arteriæ, ergo tanto ſegnior erit motus arteriæ magnæ, quantò gravius à glandoſo corpore comprimitur. Cui ſic ſatisfaciendum putamus, verum quidem eſſe arterias graviora corpora ægriùs attollere, id eſt, majori cum conatu, unde fit vehementior motus earum, per graviora enim corpora intelligenda ſunt, quæ licet arteriæ vim inferant, nihilominus à motu arteriæ ſuperari & abigi poſſunt, quod experimento patet; ſi enim digitis arteriam brachii leviter comprimamus, motum naturalem percipimus; at arctius comprimentes aliquantulum vehementiore pulſatione digitos percuti manifeſtè cognoſcimus, majore conatu ſcilicet naturâ arteriam movente, & onus ſibi grave propulſet: at ſi arctiſſimè arteriam compreſſerimus, vix motus percipietur, utpote ſuccumbente naturâ oneri graviſſimo, & cujus propulſationem aſſequi non poteſt, ſic in inflammata particula non ſolùm ratione caliditatis excedentis, ſed etiam compreſſionis oritur pulſatio: dicebat namque *Galenus de loc. affect. cap. 3.* non ſolum dolorem inflammatis partibus oriri, eo quod tum attolluntur arteriæ, ab adjacente carne comprimuntur: & ipſam comprimunt, ſed eadem de cauſa, & inflammatas partes pulſare, & quanto majores fuerint tumores atque inflammatorii affectus, tanto magis, & pulſatio & dolor aderit, quod etiam *cap. 1. lib. 14. met. med.* confirmare videtur, dum ait, pulſationem magnæ phlegmones proprium eſſe ſymptoma. Statuamus itaque contentum in glandibus meſenterii humorem craſſum melancholicum, non arteriæ magnæ pulſationem gravius comprimendo vehementiorem reddere, ſed & obſtructiones vaſorum; quæ ſuffulciuntur augere, ſicq; calidam intemperiem partis intendere, ex quo fit ut aſſato magis ſanguine humor melancholicus in corpore redundet, atque jam enarrata ſymptomata excitet. Reliquum modò eſt, ut declaremus unde ortum trahant multæ ſeroſitates, aquoſæque materiæ, quæ hypochondriaca affectione dicta multiplicantur, atque cum patiens altiùs ſpiritum trahit fluctuationem in hypochondrio præſertim ſiniſtro excitat, quæ etſi violentius corpus dimoveatur, facile perſentitur; jecinore phlegmone obſeſſo, præſertim ipſius parte, protinus etiam venas quæ in meſenterio ſunt, una phlegmone laborare neceſſe eſſe tradidit *Galen. lib. 13. met. in calce. cap. 14.* & è contra etiam malè affectis meſaraicis hepar quoque male affici non eſt dubitandum; quinimo *Galen. 5. de loc. aff. cap. 7.* ſcribit meſenterii venas habituali intemperie affectas facile poſſe hepati, præcipue partibus ſimis, eandem intemperiem communicare quamobrem cùm ſuperius ſtatuerimus intemperiem calidam præternaturalem in hac affectione in meſenterio reperiri, ex qua naturalis ejuſdem calor debilitatur. haud à ratione alienum erit, ſi eadem hepati communicetur unde etiam ſequatur ejuſdem temperamenti vitium, ſicque ejus operationes quæ ejuſdem caloris naturalis medio perficiuntur, vicientur, ita ut ſanguificatio recta minimè ſequatur, ſed aquoſior ſanguis plus juſto progignatur: præterquam quod & offenſa ventriculo quoque communicari poteſt, unde cruditates

multæ

Digitized by Google

multæ generentur, maleque complectente ventriculo in illo fluctuent, & in inteſtinis etiam, in quibus quoque concoqui alimentum in tranſitu per ea facto teſtis eſt Galenus 4. *de uſu part.* quorum etiam facultates quatuor miniſtrantes cùm omnia meſenterio hæreant ex ejusdem læſione offenſionem pati non eſt ambigendum, unde nec ipſa rectè continendo cruditatibus ad flatuoſum motum gignendum occaſionē præbent. Verù quis ſemper nos obſervavimus nullis evacuationibus, quàvis repetitis licet cætera ſymptomata conquieſcant, nunquam tamen fluctuationem tolli, nec etiam imminui, ob id cogimur affirmare aquoſitates hujusmodi aliquo loco contineri, à quo nullo pacto poſſint vel ſaltem admodum difficilè amoveri, cumque hanc eſſe ventris magnam cavitatem exiſtimare nequeamus, ſiquidem hoc dato, qui hoc morbo detinentur, tandem hydropici fierent, quod non fieri uſu probatum eſt, in hanc devenimus ſententiam inter binas tunicas, ſeu membranas meſenterii corpus conſtituentes aliquem ſeroſi humoris portionem contineri, namque binæ hæ membranæ, multa intercedente pinguedine, ſic meſenterium quoque præpingue adipiſcitur, ſanguine ibi ex venis reſudante, membranarumque vi in adipem mutato; at cùm præter naturalem calorem membrum iſtud in hac affectione occupaſſe dixerimus, fit ut pinguedo hæc paulatim procedente morbo liqueſcat, ac conſumatur; ſicuti enim calor ferventiſſimus teſtimonio *Galen. in comm. 72 comment. 3. in lib. 3. Hippocrat.* de morbis vulgaribus, carnem fundit, ita moderatior, minusque fervens pinguedinem liquare atque conſumere poteſt, liquatâ itaque & conſumpta pinguedine inter membranas meſenterii binas mediante, fit ut locus intermedius, vacuus derelinquatur, qui poſtmodum paulatim ichoroſo humore a venis meſenterii reſudante repletur, verùm quia hæ membranæ inteſtinis annectuntur, fit ut illis compreſſis, vel rectò actis moveatur quoque, & unà meſenterium univerſum, ſicque ichor in illo contentus fluctuans, motum illum undoſum, ac ſtrepitum edat. Non enim Rondeletio aſſentimur, qui in Mirachiali affectione intemperiem ſiccam cum aliqua caliditate ſine humoris affluxu in meſenterio reperiri literis mandavit. Utinam aliquando mihi liceat hominem aliquem hoc morbo peremptum, diſſectum conſpicere ut certiores effici valeamus, an res ita ſe habeat, quemadmodum opinamur, necne. Sed fortaſſe quis adverſus dicta noſtra inſtabit; quod uno & eodem tempore in meſenterio intemperiem calidam & frigidam quæ contrariæ ſunt, nec in eodem ſubjecto, eodem tempore ſe comparari queunt, ineſſe voluerimus in hac affectione cui ſit ſatisfaciendum putamus, medicis mos eſſe intemperiem frigidam vocare, cùm calidi naturalis temperies vel à frigido vel à calido imminuit, modò calor naturalis idem ſubjecto eſt cum calore præternaturali, quinimo præternaturalis calor ipſe naturalis, eſt mutatus ad igneam qualitatem. Naturalis namque animati corporis calor nunquam naturalitatis nomen amittit, niſi extra primos ſuæ temperiei gradus erumpat, quibus tranſactis extra propriam temperiem igneâ caliditate defertur, atque igneus tunc præternaturalisque efficitur; at non univerſaliter per totam ipſius caloris eſſentiam, calor naturalis præternaturalis evadit, neque enim latitudo ſubitò acquiritur, deperditurve, ſed & paulatim naturalis innaturalis evadit, atque ſicuti dum naturalis erat, ſalubres edebat actiones, ita quamprimùm prolabitur in gradum caloris extraneum, ſtatim læſio actionum ſequitur: verùm cùm inchoatâ præternaturalitate caloris naturalis multæ quoque ſuperſint gradus caloris differentiæ, quæ naturalitatis adhuc naturam obtinent, & nondum permutatæ, igneæque effectæ ſunt & naturaliter agunt, & ſimul etiam exiſtunt cum gradu caloris præternaturalis præter naturam excalfaciente & operante; ſicque calor naturalis alicujus partis, lapſus à ſuæ naturalitatis temperamento, cùm totus non ſit præter naturam effectus, læſas tantùm, & non deperditas ſuas obiſuet actiones, ſicque duo caloris gradus, quorum unus præter naturam, alter naturalis exiſtit, in uno & eodem ſubjecto ineſſe poſſunt, atque unus ſecundùm naturam, alter præter naturam agere poteſt, non tamen ſejunctim agere dicimus, ſed dum unà vincti reperiuntur, idem enim in radice, & fundamento exiſtunt calor naturalis & præter naturam, & ſolum ſecundùm gradus metasque quasdam diſtincti; cum itaque in meſenterio intemperies calida, igneaque introducitur, læditur calor naturalis, ac minuitur, unde depravatè ac diminutè operatur, hincque fit quod frigida etiam illi dicatur ineſſe intemperies, quæ tamen re vera frigida non eſt, ſed calida, at quia imminutus eſt calor naturalis, hinc fit ut priori naturali ſuo temperamento comparata frigida dicatur: ex dictis itaque jam ſatis patere exiſtimo qualis ſit hypochondriacæ, ſeu Mirachialis affectionis dictæ, ac illius ſymptomatum eſſentia, ſed antea quàm huic capiti manum imponamus, mirabilem hypochondriacæ mulieris urbis noſtræ libet ſubſcribere hiſtoriam. Hæc cui nomen *Laura Grignana* valetudinariam fermè continuo vitam ducit, quemadmodum qui hac affectione laborant, ducere conſueverunt; ac cum utero gerit, tum longè melius multum ſe habet, cùm tamen prægnantes propemodum omnes malè ſe habere obſervatum ſit, præſertim verò tunc melius ſe habere ſolet, cùm grandiuſculum fœtum utero geſſerit. Cujus rei cauſam nos eam eſſe cenſuimus, quam *Ariſt.* aſſignat 4. *de gener. animal.* 6. dum ait, quod quibusdam mulieribus evenit ut prægnantes melius ſe habeant, in quarum corpore exigua ſe continent excrementa, quæ abſumi poſſunt cum alimento, quod fœtui adminiſtratur; licet enim hæc mulier multo excremento redundaret, tamen illius portio, cùm modo dicto abſumeretur, melius ſe habebat, addamus quoque fœtum calore proprio utero contentum fovendo meſenterium flatuum generationem prohibuiſſe, & rectiores coctiones proceſſiſſe; unde & minus ingratam tunc temporis vitam traducere conſuevit. *Donat. de Hiſtor. Mirab. lib. 4. cap.* 8.

Scribit Aggregator ſe binos ægrotantes, vidiſſe melancholia hypochondriaca laborantes, qui cùm rugitus illis affectionis familiares audirent, ſe in ventre ranas habere, quarum ille ſonus eſſet, affirmabant, cumque proceſſiſſent, cum rebus flatus reſolventibus ceſſavit illa depravata imaginatio: hac quoque oblæſa imaginatione facultate, miræ certè depravatæ obſerventur imaginationes, depravatur autem malè affecto cerebro vel per eſſentiam, vel conſenſum totius corporis humore melancholico redundante, vel partis alicujus, uti meſenterii, uti in Mirachialibus. *Idem l. 2. c. 1.*

Mulier quædam nobilis melancholia hypochondriaca laborans, multorum medicorum conſilio uſa fuerat, ſed ſine magno fructu. Denique me quoque ad ſe accerſi jubet, conqueritur de magna capitis imbecillitate & putrefactione & ventris rugitu, ſeque apoplexiâ propemodum perituram ſibi imaginabatur: videns igitur multa ſigna melancholiæ hypochondriacæ adeſſe, præſcribo illi ſequentia. ℞. *Rad. bugloſſi, petroſ. fœnic. glycirrh. ana* ℥. *ſ. ſcorzoneræ* ʒ. *iij. quatuor ſem. fr. maj. an.* ʒ. *j. ſ. ſem. aniſi* ʒ. *ij. trium flor. cord. fl. meliſſæ ana M. ſ. fiat decoctio in juſculo carnis, vel brodio gallinæ non pingui.* De colatura bibat per dies 5. aut 6. matutino tempore. Ex iiſdem ſpeciebus additis *fol. ſennæ, Zinzibere, & conf. Hamech. vel ſpec. elect. Epiſcopi & Manna electa, ſyr. de fumaria, & violato,* præparavi potionem purgantem. Nonnunquam dedi *diacatholici elect. hieræ. ſ. an.* ʒ. *j. conf. hamech.* ℥. *ſ. miſce pro doſi* ʒ. *vj.*

Purgato corpore lavit quotidie in aqua tepida, exceptis illis diebus, quibus potionem purgantem bibit. Singulis ſeptimanis autem utebatur medicamento purgante. Hisce medicamentis Deo benedicente mẽſis ſpatio ad priſtinam ſanitatem rediit, ſeque hujus beneficii memoriam, quamdiu viviret non depoſituram promiſit. Sed quia fuit mulier valdè avara, ad rem nimis attenta, valetudinis ſuæ non magnam habens curam quæ promiſit non præſtitit. Elapſo biennio in hunc & alios graviores morbos incidit, quibus adhuc conflictatur. Ita multi homines magis de corradendis pecuniis, quam de recuperanda & conſervanda valetudine ſunt ſolliciti, qui non ab Æſculapio, ſed â Plutone curari poſſunt. *Ioan. Franci Hildeſii exemplum, una cum aliis ad obſ. communicatum.*

Observatio II.

Melancholia hypochondriaca cauſa varia hiſtoria mulieris ab eadem liberata oſtenſa

HYpochondriaca melancholia non fit à ſucco frigido, ſed fumis malignis & acrioribus ad cerebrum elatis, quando ſcilicet venæ meſaraicæ in ventriculum & hepar ardore quodam efferveſcunt, & obſtructione aliqua laborant, unde humores crudi & melancholici illic concluſi flatus multos procreant, & ad caput elati melancholica ſymptomata ac difficultatem anhelitus inducunt. Percipitur rugitus & veluti murmur quoddam (eſt enim hoc ſignum maxime proprium) circa hypochõdria, modoq; incipit ab hepate modò à liene, cum humor ille inter lienem & ventriculum ſubſiſtit in venis. His enim duobus locis fieri poteſt, ut ab intemperie vel obſtructione, vel ab utroque. Contingit frigido ventriculo exiſtente, & calido hepate. Inde ſequuntur cruditates, refrigeratio corporis & ſanguinis, macies, ſudor, plurimum ſputum, ſed imprimis, ut dixi, perpetui rugitus circa hypochondria & ſomnia turbulenta cum metu & triſtitia. Quibus duobus ſignis collegimus morbi eſſentiam in nobiliſſima muliere, quam Medici aliàs fruſtrâ curaverant, ut imbecillitate ſtomachi laborantem. Summa erat macies, vehemens extremarum partium frigus ſibilus auris ſiniſtræ, ſomnia turbulenta. Curatio abſoluta fuit minorativo *ex Cathol. & diaphœ.* ſyrupis & apozematibus melancholiam ad expulſionem præparantibus, fortibus hypochondriorum unctionibus pharmaco *ex hiera diacoloc.* Poteſt etiam fieri hypochondriaca melancholia à partibus inferioribus ventris, quæ calida intemperie laborant vel effuſa bile atra per meſenterium, & partes ventris, magno inteſtinorum calore adurente chylo. In cruditate optimum, arctius ventriculum ligari, ut flatus impediantur, & melior fiat concoctio, *Scholiographi ad cap. 17. lib. 1. Hollerii de morbis internis.*

† De Melancholiæ hypochondriacæ dilucidatione vid. *Marcell. Donat. Hiſt. l. 4. edit. Horſt fol.* 333. adde *Borell. Cen. 1. Obſ.* 37 ubi Hypochondriacos curatos exhibet. Remedium v. hujus mali facile proponit *Rhodius Cent. 1. obſ.* 44.

DE MANIA, SEU INSANIA.

Observatio I.

Admiranda Carpentarii cujuſdam Mania.

ID etiam fama divulgat: Carpentarius quidam olim fuit, cum domi eſſet operator: ligna benè metiebatur, ſcindebat, complanabat, clavis jungebat, aptabatque, in domo extruenda ſobrius cum exactoribus operum verſabatur, paciſcebatur, pro laboribus juſtam mercedem poſcebat: porrò iſte in loco ubi arte ſua fungebatur, mente conſtabat: at ſi in forum quandoque diſcederet, ad balneum aut ad aliud quippiam neceſſarium, inſtrumenta deponens, primo ſuſpirabat: deinde egrediens, humeros conſtringebat, poſtea cum è ſervorum fabricæ, locique illius conſpectu abiiſſet, tum penitus inſaniebat & furore rapiebatur, quod ſi ad eundem locum celèriter recurriſſet, iterum ad ſe redibat. *Aretæus lib. 3, cap. 6.*

C A U S Æ.

Observatio I.

Tuberculo in collo oborto graviſſima inſania inſecuta.

AD Raphaëlem Hebræum juvenem in ſua lege doctiſſimum atque ditiſſimum, dum hæc ſcriberemus, circa ſecundam noctis horam ab ejus patre Iſaac viro ingenuo ſum vocatus. Hic juvenis per varias corporis partes tumores habebat, qui de genere anthracum videbantur; inter alios unus collo inſidebat latus amplus, qui ſtatim diminutus eſt, & ſtatim ipſe Raphaël ridere cœpit, & aſſidentibus venam ſecare volebat, clavi quadam: ſed deſipientia hæc in furorem illico verſa eſt: nempe omnes percutere volebat, hucque & illuc percurrebat, omnia lacerans accitis bajulis & famulis à ſex fortiſſimis vix detineri poterat. Nos factis quibuſdam remediis abivimus, ſequenti die accedentes, pridie Kalend. Aprilis. 1538. ipſum ſatis ſedatum invenimus, ſed poſt, prandium ſomnus adeo præpotens illum invaſit, ut ab aſſidentibus vigil nullo modo detineri poſſet: primu materia calida phrenitim movit: deinde frigida ſuum motum fecit, hujus tumor anteriorem partam occupabat, in latus dextrum inclinans, alii tumores erant in anteriori corporis parte. A profundo ſomno liberatus cœpit per intervalla percutere ſibi hypochondria, & per quatuor horarum ſpatium in ecſtaſin ducebatur, currens tanquam à cacodæmone exagitatus: interim omnium animalium voces fingens, inter ſe loquens, membra præter naturam movens, adeo ut pòtius miraculum videtur, quam res ex naturali cauſa prodiens: itàque bis in die agitabatur, & principium motionis erat ab hypochondriis. Putamus nos, & revera ita erat, hypochondriacam paſſionem paſſum eſſe: poſtea in ſeipſum ita liberè recipiebatur, ut nihil paſſus eſſe videretur: ſed deinceps curari noluit: nam ſui domeſtici dicebant ipſum eſſe effaſcinatum & omnia tentarant contra effaſcinationes amuleta, quæ nihil profuêre. Cogitarunt deinde malo quodam dæmone agitari, & accitis Chriſtianis Religioſis nihil etiam profecêre: nam morbus erat, qui aut diligenti cura, aut temporis ſpatio expellitur. Deinde poſt octo menſes ex ſe convaluit, & nuncadhuc ſanus perſeverat. *Braſſavolus Comment. ad. aph. 65. lib. 5. Hippoc.*

Observatio II.

Mania ſive inſania ex fervente ſanguine cerebrum petente.

MAnia inſania quædam abſque febri eſt: ejus cauſæ plures reperiuntur: quandoque verò fervens ſanguis cerebrum petens. Magnificus quidam vir 40. annos (plus minus) natus, ſanguinem cum circâ præcordia moveri ſentiret, oculi caligabant: vertigo aderat: mox clamores, vociferationes, inquietudines accedebant, ita ut contineri debuerit. Detracto mox ex dextro brachio ſanguine ſatis copioſo, nondum tamen inſania ceſſabat: carmina quædam recitabat, canebat, vociferabatur, ſaltabat, præcipitare ſeſe conabatur arcte contineri ac vinculis ſtringi idcirco ipſum oportuit, donec ex codiis papaveris potionibus uſus

in

in ſomnum incidiſſet: à quo cùm meliuſcule haberet, purgarul & adhibitis idoneis remediis ad ſanitatem pervenit. Verum hoc non diuturna fuit: poſt enim aliquot menſes iterum ac deinde tertiò in eundem affectum relapſus eſt, ac iisdem auxiliis reſtitutus. Tandem vero cum ſanguis non amplius ad caput ferri videretur, inſania quidem deſiit recurrere, ſed ſanguinis, tum tuſſi, ſputum ſucceſſit, deinde puris excretio. Ita qui prius Maniâ laboraverat, phthiſi demum mortuus eſt. *Dodonæus Obſervat. medicinal.* 10.

Ex hæmoptoö tranſitum fieri in phthiſin ſatis conſtat, ſed quomodo mania in hæmoptoë permutetur, non æque manifeſtum. Videtur autem de hujuſcemodi permutatione *in Coacis prænotionibus. Hippocrates* ſimile aliquid ſcriptum reliquiſſe. *Qui ex lethargicis*, inquit, *ſervantur, plerumque pectori ſuppurati fiunt.* Nam ſi lethargus in ſuppurationem converti poteſt, cur non & eadem ratione mania in pulmonis exulcerationem commutari? Per utrunque etenim affectum cerebrum & eadem quidem parte laborat: ſed cauſæ differentes. Eſt autem lethargi, ut *Archigenes apud Aetium* ait, duplex origo. Quandoque præcordia & viſcera primario affectu læſa ſunt, & ad conſenſum cerebrum perducunt: quandoque vero in cerebro affectus inchoat. Simile & de mania dici poteſt: per hanc videlicet cerebrum ſubinde proprio & primario affectu laborare: alias verò per *συμπάθειαν*, & per conſenſum alterius partis. Maniam vero & per conſenſum fieri oſtendit. *aph.* 40. *ſect.* 5. Quibus mulieribus ad mammas ſanguis colligitur, furorem ſignificat. Sanguine ſiquidem circa mamillas collecto, furor ſuccedens per conſenſum cerebrum offici reſtatur. Sic potuit & magnifico viro ſanguis circa præcordia collectus, perturbata mente, furorem concitaſſe, per conſenſum cerebri functionibus depravatis. Sed cur ſanguis circa præcordia confluens, mentem cum furore perturbavit, ſuccedente verò hæmoptoe nihil tale accidit? An ne quia fervens loco concluſus, via nulla patente qua poſſet erumpere, in ſepto tranſverſo membranisque vicinis cùm tenſione inflammationi ſimilem affectum induxit? poſtea verò pateſacta ſibi per pulmonem via liberumque exitum nactus, membranis aut diaphragmate non diſtentis, mentem non fuiſſe permotam? Nam ſepti tranſverſi inflammationes, mentis alienationes conſequi teſtatur *Gal. 4. de locis affect.* Atque hoc quidem modo Maniam in Hæmoptoem permutari poſſe apparet: Maniam videlicet ex conſenſu natam. Nec tamen à ratione quoque alienum, initio cerebrum primariò fuiſſe affectum & ſanguinem ferventem caput petiiſſe: poſtea vero ejuſdem fervore remiſſo (quod diuturnitate ſit mali) ad caput non amplius aſcendiſſe ſed circa pulmones conſtitiſſe, cujus ſubſtantia vitiata ſanguinis, deinde puris ſputatio ſucceſſerit. Cæterum Mania cum melancholia affinitatem talem habet, ut non rarò Mania in melancholiam tranſeat: & initia melancholiæ frequenter Maniacum quid habeant. Mania autem, quæ ex ſanguine bilioſo procedit, præcipuè ſanguine redundante, minus vehemens eſt, & ferè cum riſu conjuncta. Difficillima quæ à bile flava adulta: Sed omnium graviſſima & difficillima, quæ melancholico humore aduſto originem ducit. Omnibus autem maniacis cum inſania mentis alienatio conjuncta eſt. Melancholici è contra ſæpe non inſanire videntur, ſed concepta tantùm aliqua falsâ opinione occupantur; nonnulli ſe mox morituros exiſtimant: quidam ſe comprehendi metuunt: aliis alia obſervantur, quæ ex animo excutere & abiicere nequeunt; interim non rarò omnia ſua negotia adeo prudenter & cum judicio peragunt, ut nullo morbo detineri videantur. *Idem Annot. ad cap. citatum.*

† Huc refer, quæ de maniaca ex ſanguine in mammas collecto, *Alphonſ. Sanctacr. de Melanch. pag.* 32. ſcribit. qui etiam pag. 29. d. l. maniaci meminit, qui ex retentione ſanguinis hæmorrhoidum hoc malo correptus fuerat. Bilioſæ v. maniæ, & quidem ex bile aduſta oriundæ, exemplum in juvene recenſet *Foreſtus l.* 10. *obſ.* 21. *ubi* & de duob. aliis furioſis. Ex melancholiâ oborti furoris exemplum habet *Freitag. de Opio cap. 8. fol.* 80.

Observatio III.

Melancholicus ex effræni coitu inſania correptus.

NUper quidam tali habitu præditus erat, ut ſi melancholicum depingere voluiſſes, ipſe exemplar foret. Hic cum æſtate media uxorem juvenculam duxiſſet, ut ſolent eſſe ad coitum proni, ut Ariſtoteles teſtatur, adeò profuſè Venere uſus eſt & præſiccatus, ut non poſt multos dies vehementi furore eſſet percitus. Hunc vinculis cohibitum, embrochis, & victu humectante curavimus: non adeo tamen, ut fidere illi aliquem ſuadeam. Etenim oculis & facie totua adhuc furorem quendam præ ſe fert. *Iacchinus Comment. in 9. lib. Raſis. cap.* 15.

Observatio IV.

Adoleſcenti adamatæ ſuæ aſſidenti, vena ſecundum tempora ſua ſponte diſrupta, ferventiſſimum ſimul ac copioſum ſanguinem profudit.

VIdi ego meis oculis ratum amoris ſignum. Aſſidebat nobilis quidam (inſanus præ amore) juvenis nobili & honeſtæ cuidam fœminæ viduæ, cujus nuptias ambiebat, & progreſſu temporis conſecutus eſt. Hic in prandio ad menſam cum colloqueretur: ecce vena in temporibus prope aures illi ſponte aperta eſt, & profluxit copioſus ſanguis, quem ſtrophiolo compeſcere conatus eſt. Hæc ipſe vidi, cum utrique in menſa aſſiderem, in arce quadam, eo ad nobilis cujuſdam curam vocatus. *Cornax. lib. 1. cap. 3. Conſul. med.*

Observatio V.

Melancholicos, Maniacos, vel Inſanos, amoris vi, aut Zelotypia inductos, ſibimetipſis teſticulos amputaſſe.

VIdimus plures jam adultos, & etiam ſenes qui dum redditi ſunt Maniaci, Melancholici, & inſani, ſibimetipſis tam teſticulos, quam virgam excidere. Quod à me Aureliæ dum adhuc Grammaticæ ſtuderem, obſervatum in Epiſcopi Namnetani architriclino, (tum temporis etiam Aureliæ literis operam dante) qui ex rabie amoris in profundum puteum præcipitem ſe dederat: quo loci omnia ea, quæ amoris morbum cauſabant, exſciderat, tanta cum hæmorrhagiâ, ut facile eſt colligere; cum ea perſeverarit, donec exinde extrahi poſſet & tamen mortuus non eſt, *Rouſſetus de Partu Cæſareo c. 6. ſect.* 4.

Animi dolores ac morbi, ſi diu perſeverant, temporis proceſſu dementes reddunt, quales ſunt Zelotypi. Quod quidam piſtori accidiſſe, cum juramento etiam mihi aſſeverarunt complures, mihi familiares. Piſtor is, ut retulerunt, cum ſuſpectam de adulterio uxorem ſuam haberet, tametſi pudicam & probam, nec eam in ſtupro deprehendere poſſet, teſtes ſibi amputavit, ratus, ſi illa forte uterum gereret, non ex ſe, ut qui ob adempta genitalia generando ineptus eſſet, ſed ex altero concepiſſe certo ſciret, nulla enim hac dementia major eſſe poteſt. *Acakia Comm. ad Art. parv. Galen.*

† Meminit quoque maniaci ſe ipſum, & quidem abſque ferro, caſtrantis, *Smetius Miſcell. pag.* 524. ſuſpendentis vero ſemetipſum, *Bartholin. hiſtor anatom.* 69. *Cent.* 2.

CURATIO.

Observatio I.

Nocturna inſania curata.

VIr quidam ſupra 30. annos natus, interdiu bene habebat, mente & ſenſibus integris: ſi quando autem quieti ſe dediſſet & dormiret, mox inſanire cœpit, clamitare ſubinde, brachia manuſque huc illuc abjicere; ſurrexiſſet quandoque ſaltaſſet, & per domum cucurriſſet, ſi aſſidentes permiſiſſent, qui in lecto eum continuerant. Vigil factus, iterum ſanæ mentis. Purgatus hic idoneis medicamentis fuit, ſanguiſque detractus: verùm non prius hæc profuerunt, quam cauterio in cervice poſito, ulcus eſſet factum, quo aliquandiu aperto, profluente inde humore, melius ſe habuit, & ſanitati reſtitutus. *Dodonæus obſervat. Medicinal.*

Ἐφιάλτης, Incubus vel Incubo Latinis morbus dicitur, dormientibus moleſtus: hoc correpti ab aliquo ſibi incumbente, aut re quapiam corpori impoſitâ comprimi ſeſe exiſtimant, & ſuffocati imaginantur, exclamare aut vociferari volentes nequeunt: vocem ſi edant, nihil ſignificantem ut plurimum proferunt: adeſt & difficilis motus. Cum hoc autem Inſaniam nocturnam (quam deſcripſimus) haudquaquam convenire ſatis manifeſtum, cum lycanthropia ſimilior videtur, quàm Paulus Aegineta deſcribit, & ſimiliter Avicenna ſub nomine *Chatrab*. Nec tamen cum hac omnino convenit. Ait quidem Paulus, noctu domo egredi, & circa defunctorum monumēta verſari, donec illuceſcat: addit Avicenna interdiu etiam latitare, hominum conſuetudinem fugere: uno loco haud diu conſiſtere: triſtes & pallentes eſſe: at hic vir omnia ſua negotia dextre interdiu obibat, nulla parte mentis laborans, nec ſollicitudinem amabat, ſed cum amicis & domeſticis perlubenter verſabatur. Quamobrem nec Lycanthropia affectus hujus dici potuit: ſicut nec vere incubus fuit. Cauſam mali hujus humorem fuiſſe craſſum crudumque ſatis apparuit, cui bilis portio admixta fuit. *Idem in Annota. ad cap. prædictum.*

Observatio II.

Furore correptus ſuperveniente liberatus.

DYſenteriam quidam & hydropa tranſlationis materiæ ratione, maniæ remedio eſſe, ratione non caret, à capite deorſum noxiis translatis humoribus: mentis verò emotionem, quam ἔκστασιν Græci dicunt, ipſius minimè ſolutionem, ſed augmentationem potius eſſe dixeris. Verum tamen, ſiquidem vere Hippocrates vehementem inſaniam ecſtaſin ſæpe appellavit, quendam inſaniam moderata qua prius detinebatur ita levatum fuiſſe meminimus; rationemque collegimus propter vehementem cauſarum maniam efficientium motionem, ejuſdemque fuiſſe ſolutionem ſubſecutam: quemadmodum in morbis acutis vehementiſſima ſymptomata bonas interdum criſes efficere ſolent. *Galenus Comment. ad aphor, lib. 7. Hippocr.*

Observatio III.

Inſania gravi ad menſes aliquot detentus, ſupervenientibus varicibus liberatus.

VIcinus meus Daniel *Federer*, faber ahenarius circa ætatis ſuæ annum vigeſimum ſeptimum difficili mania corripiebatur, quâ eo uſque vexabatur, ut jam prorſus amens factus præter alia furoris & ſtoliditatis argumenta, ædium tectis conſcenſis, hinc indè in iiſdem obreperet. Communi itaque amicorum conſilio, catenis ad aliquod menſes vinctus, in conclavi aſſervabatur, ne vel ſibi vel aliis vim ferret. Subortis autem in cruribus, varicibus, venis craſſo, nigro, fœculentoque ſanguine multifariam diſtentis atque explicatis, ab inſanis liberatur. Natura ipſa ſua ſponte κατὰ μετάστασιν, & morbum & cauſam ejuſdem materialem à capite & animalibus partibus nobilioribus ad crurales venas ignobiliores ſalubriter transferente & exonerante. Quibus vel hodie quoq; annum jam propè quinquageſimum attingens, detinetur. Homo craſſo & quadrato corpore, facie truci, ex qua facile eum mente aliquando emotum fuiſſe conjicias, voraciſſimus, ſedentariam vitam agens. Qui pro temporis & victus ratione varia, craſſo, ſicco, & melancholico ſanguine coacervato, ſingulis annis per intervalla, ſæpius acerbiſſimis varicum doloribus cum crurū inflammatione & diſtenſione miſere torquetur. Et niſi remediis ſibi mature proſpiciat recidiva inſaniæ ſpecimina, regeſto nimirum & abundante tali ſanguine, edit. Itaque præter fomenta ex herbis idque genus aliis præparatis nonnunquam thermis vicinis popularibus *Kybenſibus* vulgo dictis, ſæpius autem varicum inciſione, non exciſione ſibi cōſulit. Diviſis etenim ſcalpello venis, ſanguinem craſſum & reſiccatum compreſſione ſurſum & deorſum inſtituta, exprimere & extringere ſolet, quo pluriorum juvatur: qui ſuperiore non ex caſu ab alto, bihorium ſuperveniens, tandem deceſſit. *Schenckius.*

Observatio IV.

Ex menſibus, aut ſemine copioſo cohibitis: virgines & mulieres quædam in furorem actæ: quæ valido & nervoſo coitu, menſibus & rationi reſtitutæ ſunt.

QVædam mulieres ſine pudore nudæ per urbem conclamatæ inſaniæ feruntur. Exemplum unum referam mulieris nudæ per civitatem peragrantis in quadam Italiæ urbe, quæ quum in officinam quandam meritoriam incidiſſet, nocte tota à quindecim viris Venere defatigata, menſium largo profluvio, qui pluribus annis antea ſubſtiterant, non ſine magno pudore, diluculo menti reſtituta, diſceſſit. *Alex. Benedictus de curand. morb. lib. 1. cap. 28.*

In oppido Zuccani, in agro Lunenſi, quæ mihi patria eſt, vidi mulierem temperaturæ bilioſæ, ob ſpermatis retentionem, & coeundi deſiderium (erat enim juvenis viginti quinque annorum, & nondum nupta fuerat, neque virum cognoverat) maniacam, & furioſam factam: ita ut per agros, & per ſylvas erraret, & unumquemque obviam factum, ut ſecum coiret, provocabat, & renuentes lapidibus, & conviciis inſectabatur. Denique hujusmodi furorem coitu ſedavit: nupſit enim cuidam ruſtico, unde convenientem adepta medicinam, priſtinæ ſanitati fuit reſtituta. *Domin. Leon. Art. Medend. lib. 2. cap. 9.*

Observatio V.

De inſania mirabili ex amore inducta atque curata.

VIr quidam Mercator (cujus nomini, ob eam quæ in medico eſſe debet modeſtiam atque prudentiam, parco) ex amore in inſaniam deductus, melancholicus effectus eſt, miriſque viſis etiam interdiu, nedum noctu agitabatur, modò in iram ac furorem concitus, mox placabilis in riſum effuſus, amatæ ſpeciem ſe in momenta ſingula in conſpectu habere affirmabat, illi blandiebatur, ac ſi præſens fuiſſet: mox quod ſe amantem redamare nollet, miris increpabat modis, omnis de amata ſermo, omnis inter luctus ibat dies, noctem ſine ſomno, triſtitia mœrorque conſumebant: & ſibiipſi injeciſſet manus, ni ſuorum vi prohibitus fuiſſet. Cùm ſic inſaniens totos ſex conſtitiſſet menſes, egoque eò profectus eſſem, ubi æger laborabat, ad curam accerſitus, hominem magno labore, multiſque in eam rem paratis auxiliis, ab inſania Dei gratia adjutus, revoco & integræ menti ac ſanitati reſtituo. *Valleriola Obſerv. 7. lib. 2.*

† Confer etiam *Foreſt. l. 10. Obſ. 29. et Obſ. 30. p. 351.*

Ob-

Digitized by Google

Observatio VI.

Hiſtoria, amore inſanientium & perditè amantium, qui earum quas exarſerant, conjunctione & perfruitione ab amoris inſania mœrore item & tabe liberati ſunt.

FAma eſt ex melancholicis quendam inſanabiliter ſe habentem cùm puellam deperiret, medicis nihil proficientibus, ab amore fuiſſe ſanatum. Ego verò ſuſpicor eum ab initio in puellam exarſiſſe, inde triſtem & languenti animo; quod eâ non potiretur, evaſiſſe, ſuiſque popularibus melancholicum viſum eſſe, neque iſte amorem eſſe in cauſa noſcebat: at ubi puellæ amatæ ſe conjunxit, mœſtitia receſſit, ita & animi languor diſcuſſus eſt: gaudium triſtitiam delevit, & mens amore medico prorſus ſanata eſt. *Aretæus lib. 3. cap. 3.*

Rogatus, ut inſpicerem fœminam noctu vigilantem & ex una jacendi figura in aliam crebrò ſe transferentem, ut ipſam ſine febre reperi, percontatus ſum, quæcunque ſigillatim illi contigiſſe poterant, ob quæ vigilias obvenire ſcimus. Illa autem vix, & interdum nihil reſpondebat, perinde atque fruſtra ſe interrogari ſignificaret: demum averſa ſtragulis adductis ſe totam operuit, & quodam paruo velo ſupra caput adducto in morem eorum qui dormire volunt, cubare cœpit. Id videns diſceſſi, duorum alterum mecum ipſe colligens, vel atræ bilis vitio mulierem animæ dejectionem pati, vel rei, quam fateri nollet mœſtitia laborare: quamobrem poſtero die cuncta diligentius obſervare propoſui. Cum itaque acceſſiſſem, ex ancilla, quæ ipſi aſſiſtebat comperi fieri non poſſe, ut tunc ægram dominam viſerem: abii igitur, & deinde rediens, ut idem denuo comperi, tertio reverſus ſum: ſed & tum ancilla renunciante ut diſcederem, (nolle enim tunc heram vexari, nam ſimul atque ſecundo receſſiſſem, abluiſſe ſe illam & ſolitum cibum ſumpſiſſe) diſceſſi: & ſequenti die rediens, ſolus cum ancilla variis de rebus collocutus, aperte mœſtitia quapiam dominam laborare cognovi, quam caſu poſtea reperi. Nam cùm prius noſcerem nulla corporis parte mulierem affligi, verum animi moleſtia tantum quapiam perturbari, contigit, ut quo tempore fœminam inſpicerem, iſtud ipſum, quod eſſe ſuſpicabar, mihi confirmaretur: nam quidam tum è theatro cum veniſſet, narraſſetque ſe Pyladem ſaltantem conſpexiſſe, ſtatim mulieris vultus & faciei color immutatus eſt, quod cum viderem, brachio manum ſtatim admovi, pulſumque ſubito variis motibus agitatum inveni, id quod animi perturbati indicium eſt: talem enim pulſum & qui de re aliqua certant, habere ſolent. Quocirca ſequenti die cuipiam ex iis, qui me ſequebantur præcepi, ut, cum ad mulierem veniſſem, me parum poſt ſubſequeretur, & nunciaret Morphum eo die ſaltaſſe: quod cùm feciſſet, nullam in pulſu mutationem obſervavi. Sequēti die quoque cum juſſiſſem, ut idem annunciaret hiſtrionem, qui ex tribus reliquus erat ſaltaſſe, ſimiliter pulſus ſe non mutavit. Quarto die cum ad multam noctem de induſtria expectaſſem, ubi renunciatum eſſet Pyladem ſaltaſſe, diligenter annotavi, pulſum variis modis ſubſultaſſe: atque ita mulierem Pyladis amore captam deprehendi, quod ſecutis etiam diebus attentius obſervatum, me in opinione adhuc magis confirmavit. Hoc cum ſciret Eraſiſtratus & eſſet eadem domus juvenis ægrotantis, & dilectæ fœminæ, facilius quam ego amorem deprehendere potuit. cùm frequentius æger amatam intueretur, non pluribus interjectis diebus, quemadmodum noſtra mulier, neque tum denique viſo Pylade, ſed nominato ſolum turbaretur. *Galenus libro de præcognitione ad poſthumum, cap. 6.*

Seleuci regis filius Antiochus novercæ Stratonices infando amore correptus, memor quam improbis facibus arderet, impium pectoris vulnus piâ diſſimulatione contegebat. Itaque diverſi iiſdem viſceribus affectus ac medullis incluſi, ſumma cupiditas & maxima verecundia ad ultimam tabem corpus ejus redegerunt. Iacebat ipſe Antiochus in lectulo moribundo ſimilis, lamentabantur neceſſarii, pater mœrore proſtratus, de obitu unici filii, deque ſua miſerrima orbitate cogitabat, totius domus funebris magis, quam regius erat vultus. Sed hanc triſtitiæ nubem Leptini Mathematici, vel ut quidam tradunt Eraſiſtrati medici providentia diſcuſſit. Juxta enim Antiochum ſedens, ut eum ad introitum Stratonices rubore perfundi & ſpiritum increbeſcere, eaque egrediente pallere, & excitatiorem anhelitum ſubinde recuperare animadvertit, curioſiore obſervatione ad ipſam veritatem penetravit. Intrante enim Stratonice & rurſus abeunte brachium adoleſcentis diſſimulanter apprehendēdo modò vegetiore, modo languidiore pulſu venarum, comperit cujus morbi æger eſſet. Protinuſque id Seleuco expoſuit Qui chariſſimam ſibi conjugem filio ſuo cedere non dubitavit, quod in amorem incidiſſet, fortunæ acceptum referens: quod diſſimulare eumuſque ad mortem paratus eſſet, ipſius pudori imputans *Valerius Maximus lib. 5. cap. 7.*

Observatio VII.

Mira apud Veteres Medicos inſania, quam Enthuſiaſmum nominarunt annotata: ſaltandi furore, Muſica, Pharmaciaque & Diæta coercita.

ENthuſiaſmus, fanatica perculſio, ſeu numinis afflatio eſt, veluti cum quidam mente in ſacris faciendis caperentur, ſi qua vidiſſent, aut tympana, tibias, vel ſigna audiviſſent. *Definit. lib. author, qui Herodotus eſſe creditur.*

Sunt qui membra ſibi ipſis amputant, tanquàm diis propriis ea repetentibus, gratam rem, pia cogitatione facturi. Atque inſania hujuſmodi in opinione duntaxat collocatur, cum in reliquis temperate ac prudenter degant.

Excitantur vero tibia, animi oblectatione aut temulentia, aut aſtantium exhortationibus. Manat hujuſmodi furor à Deorum afflatu. Quod ſi incolumes deſiſtant bono & pacato animo ſunt, tanquam Diis initiati: at decolores, macilenti & præ vulnerum doloribus infirmi longo tempore remanent. *Aretæus lib. 3. c. 6. de cauſ. & ſign. acut. morb.*

Anteneaſmum (lego Enthuſiaſmus) eſt ſpecies Maniæ periculoſa nimium. Irritantur tanquam maniaci, & in ſe manus injiciunt. Hi ſubitò arripiuntur, cum ſaltatione manuum, & pedum, quia intra aurium cavernas, quaſi voces diverſas ſonare falsò audiunt: ut ſunt diverſorum inſtrumentorum Muſicorum ſoni, quibus delectantur, ut ſtatim ſaltent aut curſum velocem arripiant, ſubito arripientes gladium percutiunt ſe aut alios, morſibus ſe aut alios attrectare non dubitant. Hos Latini percuſſores, alii dicunt dæmonis legiones eſſe, ut cum eos arripiunt, vexent & vulnerent.

Diligentia eis impendi debet. Quando iſtos ſonos audierint includantur & poſt acceſſionis horam phlebotomentur, & venter eis moveatur. Cibos leves accipient cum calida aqua, & omnis ventoſitas, quæ in Cerebro ſonum facit, egeratur. In ipſa acceſſione ſilentium habeant. Quod ſi ſpumam per os rejecerint, vel ex Canis rabidi morſu cauſa fuerit, intra 7. dies moriuntur. Gariopontus antiquus & Græcus author cujus ſcriptum primum Paſſionarii Galeni, ultimo verò Æſculapii titulo evulgatum eſt. *Ioan. Georgius Schenckius, Schenck. Fil. Hagenauenſium Alſatiæ Medicus.*

OB-

Observatio VIII.

Rara & horrenda, apud Recentiores, inſaniæ ſpecies: qua correpti, miro ſaltandi furore agitantur, unde S. Viti choreæ nomen invenit.

GRaſſata eſt etiamnum diu multumque patrum noſtrorum memoria, ſtupenda inſaniæ quædam ſpecies, tum alibi, tum præcipue in Germania. Qua cujuſcunque conditionis homines, maxime verò ſedentariæ operæ & plebes correptæ: ſubito, ſutores quidem & ſartores atque ruſtici, calceis, veſtibus, aratroque abjectis horrendo ſaltandi furore perciti: certis per intervalla locis convenientes: ſine omni decubitu & ἱδρῶτος ἄδην, ut Hippocrates appellat ſaltantes, choreas ad extremum uſque vitæ ſpiritum, niſi per vim ad tempus cohiberentur, ducebant. Sæpe etiam eouſque furoris progreſſi ſunt, ut ſibi ipſis, ni caveretur, vim inferrent. Quibuſdam horum in petras, nullo diſcrimine facto, impingentibus nonnullis vero Rheno, aliiſque fluviis ſaltando ſe præcipitantibus atque immergentibus. Unde ab argumento D. Viti choreæ amentiæ iſthæc ſpecies, nomen invenit, quo vel hodie quoque ab imprecantibus ipſam appellatur. Saltando currendoque furiunt, & velut ovantes in tantum efferantur, ut geminatis clamoribus, horrendo plaoè & truci aſpectu, ſpumam ore egerant: quique curam illorum agunt, ſcamna & ſellas altiores, in circum quo concluduntur, producere neceſſe habent, quæ tranſiliendo ſuperent: ſic furori illorum ſatisfacientes. Quibus tandem adeò fatigantur, ut velut exanimes viribuſque omnibus exoluti, humo, ſe proſternant, mortuiſque haud abſimiles jaceant. Quorum nonnulli, apud quos inſania nondum plene expiravit, ſubitò velut reviviſcentes, in medium tripudiantium agmen ſe recipiunt, choreaſque tantiſper redintegrant, donec ſaltu emotio iſthæc mentis abſumatur funditus. Videas etiamnum gravidas mulierculas, res miraculo proxima, eodem furore agitatas, excitataſque faſcia latiore prægrandem ventrem cinctas, ſurſum deorſumque, ſine fœtus incommodo, conſpiciendo, inter alios ſaliendo, diſcurrere: quod ipſum niſi recentia exempla atteſtarentur, vix fidem impetraret. Inſtrumentis Muſicis affici & provocari adeò noſtri affirmant, ut ex publico ærario Magiſtratus, non tam tympaniſtas, alioſque muſicos conſtituat, quam robuſtiſſimos quoſque, qui choreas cum inſanientibus ducendo, donec furor expiraverit, exigant. Noſtri quoque veſtes proprias ſæpe dilacerare animadvertuntur: ſed & rubris veſtitos adeo infeſtos habent, ut vel à longe conſpectos impetere, atque inimicius invadere, ni coërceantur, annitantur: unde ſerio cautum eſt, ne quis rubro amictus, conſpiciendum ſeſe præbeat & occaſionem inde furiendi ampliorem illis exhibeat. Cujus antipathiæ rationem nemo facile attulerit. Ditiores, ſuis ſumptibus, conductos comites adducunt, qui ſe obſervent, ne vel aliis vel ſibiipſis periculi quippiam inferant, quique velut choragi furentium ſociorum ordines ducant. A depravata imaginatione furorem hunc ſuſcitari *Paracelſus libro de Amentia* multis argumentis oſtendit. A furoris paroxyſmo ſibi reſtitui notiſſimum adeò ut ſutores ubi ſe ab inſania recollegerint, ad ſutrinam: ruſtici ad aratrum recipiant. Certum quoque nos habemus, pleroſque à D. Viti chorea adeo debilitatos & fractis viribus eſſe, ut ſæpe analepticis vix reſtitui poſſint. Noſtri quoque ad Divos, Sanctum Vitum aut Ioannem Baptiſtam ſpe recuperandæ valetudinis confugiunt. Etenim qui ex Burgois noſtris & vicinis furori huic obnoxii ſunt, annuatim in profeſto D. Ioannis Baptiſtæ ad duo Fana, alterum quidem in *Bieſſen*. D. Vito ſacrum, & Briſacenſis ditionis: alterum vero, Waſenweilerii proximè, ſed cis Rhenum ſitum, Divoque Ioan. Baptiſt. dedicatum, atque ad Teuthonicorum Ordinum ſpectans accurantes, conveniunt. Sive quod voto perſolvendo teneantur, ſive quod à ſanctis illis ad furorem hunc comprimendum ſubſidia ſperent. At quod mireris, univerſo iſthoc menſe, qui D. Ioannis feſtum præcedit, triſtes admodum, timidi, anxii, & dejecto animo incedunt, totoque corpore vellicantes & quaſi ſubſultantes dolores, veluti præludia & fomenta quædam mali hujus denuo ſuppullulantis, perſentiunt. Perſuaſi, nunquam de cætero quietos ſe futuros, aut liberari poſſe, niſi ad Divorum Fana tripudiando inſaniam hanc excuſſerint: eventu, ut plurimum rem ipſam comprobante. Siquidem poſt abſolutas has annuas ſaltationes, quas trihorio potiſſimum conficiunt, immunes poſtmodum eo anno ab hoc furore conſpiciuntur.

Par quoque Curationis ratio fuerit: nam quod Græci carceribus, inedia, & evacuationibus per venæ ſectiones & purgationes inſtitutas Enthuſiaſmo laborantes reſtituerunt: Id alicubi etiam felici ſucceſſu, Paracelſo atteſtante, animadverſum. Alii furorem hunc omnino atque à Tarantula Phalangio beſtiola commoſſos, muſica & tripudiis, uſque dum fanaticus ille furor diſcuteretur percurarunt. Alii Antidotis inſaniam expugnarunt, quarum nobiles aliquot Paracelſus exhibuit, ſed quod præparatio earundem nondum innotuerit, poſſet forte non inutiliter analogia quadam, Scaligeri, quæ ex Napelli muſcis paratur, illis ſubſtitui, non minori quàm ad tarantulæ morſus felicitate; pulchrè ſymptomatibus & remediis utriuſque morbi invicem reſpondentibus. Conſtat verò poſt Eccleſiæ preces, etiam medicinæ locum aliquem in ejuſmodi malis eſſe: ſæpeque plurimum remedia, tam maniacis quàm dæmoniacis profuiſſe. Majorum denique obſervatione compertum, nullum ſexum, ætatem nullam ab hac inſaniæ ſpecie, ſuperiori ſæculo immunem fuiſſe, quin promiſcue pueros, adoleſcentes, & ſenes viros & mulieres, at has, quàm illos, frequentius, corripuiſſe. *Paracelſus* ſubtiliſſimè furoris hujus genera & Curationes *libro de amentia* proſecutus eſt: Pleriſque ex Paſſionario, ut apparet, & ſui ſæculi, quo maximè viguit hoc malum, obſervationibus depromptis. Quæ præter Antidotos, de ſuo admiſcuit, magna ex parte ſuperſtitioſa & magica ſunt, atque Chriſtiano homine indigna. *Ioann. Georgius Schenck. Iſen. Med. F.*

Meminit præterea furoris hujus *Bodinus lib. 5. de Republ. cap.* 1. & ſaltatricum quarundam puellarum *Monavius in Epiſt. ad Scholzium ultima, ab eodem Scholzio lib. 2. Conſ. & Epiſt. publicata: Idem in Ep. ad Dudithium propoſita lib. 5. conſil. & Epiſt. Medicinal. pag.* 518.

† Lecta quoque digna ſunt, quæ de Viti ſaltu refert *Camerar. Syllog. memorab. Cent.* 11. *part.* 84. *& ſeqq. Tulp. libr.* 1. *c.* 16. De Tarantulæ v. morſu confer inſuper *Bartholin. Cent.* 6. *hiſt. anatom.* 35. *Panarol. pent.* 5. *Obſ.* 44. *Zuvinger. Theatr. Vit. Human. fol.* 374. *Diebus de Sympath. fol.* 123. quibus adde, ſi placet, *Epiſtol. meam* ad Illuſtr. hunc Viti excitatam &c.

Observatio IX.

Delirium cum ſaltatione junctum.

NOvimus monachum quendam, qui cum abſque febre deliraret, & melancholica quædam ſpectra ſibi obverſari quereretur, quibuſdam temporum intervallis, ſaltationibus ſe ita defatigavit, ut tandem feſſus repente decideret, & miras ederet geſticulationes. Hunc nos hellebori nigri potione, quam affatim cereviſiæ loco hauſerat, curavimus. Curato tamen deinceps conſilio meo vena ſiniſtri lateris ſplenetica appellata, ſecta fuit, idque utiliter. *Oethæus lib. obſ. prop.*

Ruſtica quædam invenis continue ſaltabat, & quemlibet obvium arripiens, tamdiu Choreas agebat, donec defeſſa in terram caderet, & tanquam Epileptico paroxyſmo vexata, pallida, ſtupidaque aliquamdiu jacebat.

Hæc

Hæc ſacrificiis & Orationibus RR. Patrum Societatis Jeſu, reſtituta eſt. Deficiente tamen Luna apparet adhuc ambulando aliquis ſaltationis motus.

Memini dum puer eſſem, me virum ac fœminam vidiſſe, ſimili delirio affectos. Fama erat, ſacerdotē ſacratiſſimum Chriſti Corpus ad infirmum ferentem, præteriiſſe prope tripudiantes, ubi omnes pro more genubus flexis Chriſto divinum honorem exhibebant. duobus iſtis exceptis, qui ſaltando pergebant, inde ultione divinâ tacti, continuâ ſaltatione vexabantur. *De Obſervationibus P. Quenzn Archiatri & Senatoris Friburgi Helvetiorum.*

Observatio X.

Melancholicos, Maniacos, Phreniticos quique ex alia cauſa furore perciti ſunt; nonnunquam linguam aliam perſonare, quam non didicerint, aut vaticinari: nec tamen eſſe dæmoniacos: medicamentiſque reſtitui poſſe ſæpe.

AUdivi à fideli medico, quod mulier quædam illiterata, dum eſſet melancholica, Latinum loquebatur congruum; quâ ſanatâ evanuit. *Petr. Appon. Comm. ad Problema. 1. ſect. 30. Ariſtotelis.*

Ferunt veteres, & maximè antiquus Alexander, & bonus Raſis: quoſdam melancholicos futura prædicere, & evenire quæ prædicunt, & quidam alii quod illiterati, ſiunt literati, ſic quod iit quibuſdam ſcientiis, ad propoſitum diſputantes, reſpondent.

Ego Pinaroli quendam ruſticum melancholicum vidi, qui ſemper, Lunâ exiſtente combuſtâ, carmina componebat, & transactâ combuſtione, circa duos dies, uſq; ad aliam combuſtionem, verbum nunquam ullum literaliter proferebat: & hunc nunquam didiciſſe literas ajebant. Hoc quoq; *Gentilis in quæſtione de incantationibus & colli ſuſpenſionibus* affirmat; cùm inquit, famoſum eſt, multos & multas, quæ nunquam prius literas cognoverūt, ſubito literaliter loqui: quod *Ariſtoteles trigeſimo problematum, problemate primo* ſentire quoq; videtur. Maracus (inquit) civis Syracuſanus, poeta etiam præſtantior erat, dum mente alienaretur, &c. *Guainerius tract. 15. de cap. dolore c. 4.*

Panaceum, celeberrimi nominis medicum, adoleſcens colui, is, me teſte, quendam reſtituit, nomine Philyarium, patriâ Spoletanum, qui ex vermibus in novum maniæ genus inciderat, ita ut in morbo probè Teutonicè loqueretur, quod (uti conſtabar) ſanus nunquam potuerat. Quis imperitus rei medicæ, non hunc dæmoniacum, vel dejeraſſet etiam? At is hominem facili paratoq; remedio, menti reddidit. Redditus ſibi, Teutonicè nec loquebatur, nec intelligebat. Quod ſi quis hunc verè dæmoniacum fuiſſe contendat, ea ſanè res, vel maximè medicorum illuſtrat artem, cui compertum eſt, & dæmones impios parère, quemadmodum in reſtituenda vita, ita & in exigendis ſpiritibus, divinæ virtutis tum miniſtræ tum æmulæ. Neque verò deerant, qui factum hoc magicis artibus tribuebant, quorum ego calumniam arti noſtræ, gloriæ, laudiq; verto, per quam ea præſtantur, quæ vulgus hominum humanis viribus præſtari non poſſe credit. *Auctor. Chiliadum, in declaratione ſua pro laude artis med.* plura vide *lib. 2. cap. de Occult. Nat. Mirac. Lemnii.*

Observatio XI.

Maniacus, dæmoniacus falsò creditus: medicamentis curatus.

QUoſdam in officio vix contineas: accepi inquit Sylvius à viro fide digno, quendam ſibi perſuaſiſſe, tribus dæmoniis agitari, in corpore latere, indicabat in ſcapulis & fronte, cùm eſſet deductus ad Sanctum Mathurinum cui Luteriæ dæmoniis obſeſſos vovent. Medicorum conſilio ſcapulæ & frons acri quodam ſucco ſunt illi illita clanculum, fingentes interim miniſtri exorciſmum, & crucis ſignum in his partibus facere, interim ei indicant, complures dæmones cùm morſum in motibus perſentiſceret. Itaque cū ipſe de morſu conquereretur, ac in eo loco dæmones latêre prædixiſſet, unus alius retrò aſtans, pulveres quoſdam conſperſit, ſuper accenſam candelam, deinde orante etiam ipſo ægro, & aliis pulvis celerrimè flammas concepit, ac in ſublime ſubvolavit, tertiò id factum, æger pulſos dæmonas credens, perſanatus eſt. *Donynetus Apolog. lib. 3. c. 2.*

Observatio XII.

Maniâ correpti, cautè tractandi.

MOnet Sylvius ut quiſquis medicaturus melancholicum caveat. Ego, inquit, anno ſuperiore vocatus ad melancholicum: cùm per feneſtram in cubiculum reſpexiſſem, nam intrare aliter nolui, ac furore prehenſum viderem, contorquentem caput in alios, ac furentem cœpi illius vicem deplorare, maluique me inde eximere, quàm in aliorum conſpectu periclitari. *Idem eod. loco.*

Mortui.

Observatio I.

Virginum quarundam mira inſania, quæ nullis proficientibus perſuaſionibus, aut remediis, ſibi-ipſis manus intulerunt.

MIleſiæ virgines quondam gravi, & inuſitato affectus genere correptæ fuêre, cujus tamen cauſa tum quidem perſpici non potuit. Aër tamen in primis intemperie quadam, quæ ipſas de mentis poteſtate exire faceret: & venenatâ quadam qualitate, quæ abalienationem mentis induceret infectus videbatur. Omnes ſiquidem ſubitâ mortis & furioſâ ſeſe ſtrangulandi cupiditate concitatæ; multæ quidem clam laqueo vitam finiêre. Neq; verò obſecrationes parentum, lachrymæ, aut conſolationes amicorum quicquam proficiebant: ſed omni ingenio & calliditate iis, qui eas obſervabant, ſuperiores, ſibi ipſis manus afferebant. Itaq; malum illud divinitus illatum, & omni humanâ ope potentius videbatur: donec de ſententia ſapientis cujuſdam viri conſilium ejuſcemodi ad deliberandum propoſitum eſt: eas ſcilicet virgines, quæ ſe ipſas interfeciſſent, nudas per forum efferri debere. Id conſilium, publicâ auctoritate comprobatum, non ſolùm eas continuit, quominus ſe ſenecarent: ſed omnem hanc moriendi libidinem planè exemit. *Scilicet turpitudinis fuga magnum præclaræ indolis, & virtutis argumentum eſt:* & quod illæ, quæ, ad res omnes maximè formidabiles, mortem inquam, & dolorem, intrepidæ eſſent; ne quidem animus concipere: nedum ſuſtinere potuerint dedecus illud poſt mortem futuram. *Plutarchus in libel. γυναικῶν ἀρεταὶ.*

Quæſitum nuper eſt à viris prudentioribus, quonam fato acciderit, ut hoc ipſo anno in parte Galliæ (quæ à noſtris Lugdunenſis dicitur) non paucæ quidem fœminæ ſe ipſas in puteos & in undas conjecerint: etſi nullo (ut apparebat) corporis morbo vexarentur. In quo nihil certum, aut etiam dignum eſt allatum, præterquam quod hoc totum plerique poteſtate ſyderum, ac cœli defluxu fieri arbitrati ſunt, unde furore perciti homines violentâ nece occumberent. Nec enim deſunt exempla apud veteres, quibus apertè colligitur, plurimos tali morbo affectos, ſe interemiſſe: quod à veteribus tamen in Deorum iram & quaſi ultionem refertur. *Crinitus de Honeſt. Diſcipl. lib. 3. cap. 9.*

Plura maniâ & phreneſi mortuorum exempla vide apud *Zuvinger. Theatr. Vit. Hum. pag. 527.*

Digitized by Google

Observatio II.

Amoris vi puellæ mortua.

NUper puella quædam, propter retrogradas nuptias in magnum animi mœrorem incidit, quem propter continuas lachrymas, cùm omnem conſolationem reſpueret, conſecutus eſt dolor capitis iogens, hunc epilepſia, epilepſiam mors. *Cornax lib.1 c.3. Conſultat. medicarum.*

Teſtis mihi Pontanus virginem Neeram in Salentiois paucis ante annis, ſeſe in puteum dejeciſſe. Sed hoc nimiâ indignatione factum conſtitit, quod ab eo ſe repudiatam videret, cui pro conjuge pacta erat. *Crinitus de Honeſt. Diſciplin. lib.3.c.9.*

Obsarvatio III.

Suppreſſis menſibus, opinionem conceptus præbentibus, dolore levi ab imo ventre ad fauces pertingente, maniâ corripitur mulier & catarrho, quæ paulò pòſt interiit.

NObis, cùm aliàs aliquando, tum hoc ipſo anno in nobili muliere obſervare licuit, quæ cùm ſuppreſſis menſibus gravidam ſe falsò crederet, oborto levi dolore, quem ab imo ventre in fauces conſcendere dicebat, derepente admirabili maniâ correpta eſt, nec remediis adjuta in βράγχον, ſive ἀγρηλακον incidit, unde paulò pòſt obiit. Ea raucitate perſuaſi parentes, mulierem catarrho laborare, remedia maniæ convenientia adhiberi nunquam paſſi ſunt. *Jacotius Comment.1. ad lib.7. ſect.2. Coac. Hippocrat.*

Observatio IV.

Peſtiferâ inſaniâ correpta puella, primò curatur: poſt menſem verò in eandem incidens, unius diei ſpatio è medio tollitur.

INſaniæ tria genera, & acutum qoodlibet. Unum cum in acceſſione febris, aut in ſuo vigore deſipit æger, & aliena loquitur, ſed tameo levata febre ſtatim reſipit. Alterum, quod Græci φρενῖτιν vocant, cui ſemper dementia comes eſt. Nam licet inter morbi initia reſipere interdum videatur æger, ejus tamen mens quibusdam ſemper imaginibus agitatur. Tertium verò genus eſt lethale magis ac peſtiferum, cùm ſcilicet æger ipſe non ſolùm perpetuo deſipit, ſed & quæcumque agit, impetu quodam & violento motu operatur. In hujus autem generis lethalem inſaniam cùm nobiliſſimi cujusdam viri filia prolapſa malè ageretur, & nos ad eam intempeſtâ nocte vocati accederemus, adeò furentem puellam invenimus, ut dum hinc inde ſeſe violentu quodam impetu jactaret, quicquid interim obviam habebat, dentibus arriperet, frangeret, laniaret. Ea quo proprios capillos, brachia & manus, & ſi quid præterea aliud arripere poterat, ita mordicùs, nullo habito diſcrimine ſuumve, an alienum eſſet, apprehendebat, ut niſi ſciſſum ac prorſus laceratum ea ejus dentibus eripi non poſſet, adeò ut vinciri puellam oportuerit, ne ſibi aut alteri noceret. Verùm cùm paucis poſt horis furor illi remitti cœpiſſet, in ſomnum incidit graviorem, quo (tametſi noſtris præſidiis, ſtudio & diligentiæ ægrè cederet (vix tandem excuſſo, ab inſania quoq; puellam ipſam liberavimus. Sed ut eſt ingenium mulierum, præſertim nobilium, cùm ſanitatem adepta nihil eorum, quæ pro tuenda firmandaq; valetudine injuncta fuerant, obſervaſſet, & ſuâ viveret libertate, poſt integrum menſem, quo priſtinâ uſa eſt valetudine in eundem incidit morbum: à quo cùm nullis unquam auxiliis potuerit à medicis liberari, unius tantùm diei ſpatio è medio ſublata eſt. Si quis autem hujus morbi cauſam quærat, nos quantum conjectare licuit, materiam credimus fuiſſe calidiorem, ſed paucam tamen: quæ cùm caput peteret, ſuo & incendio & mobilitate puellam furentem redderet. Et quoniam caput ipſum frigidiore materiâ oppletum fuerat, hanc quoque, cùm & ipſa, (ut creditur & par fuit) ea agitata fuiſſet, priore illâ materiâ extinctâ ac reſolutâ, ipſum denique profundiorem ſomnum puellæ feciſſe putamus. *Benivenius cap.99. Abdit.*

DE DÆMONIACIS.

Observatio I.

Verè dæmoniacos, poſt Eccleſiæ preces, etiam Medicorum operâ ſæpè reſtitui.

QUod occultum aliquod, ab altiori quàm naturali, per ſe naturaliter agente cauſa dependens, nonnunquam in morbis reperiatur, ratione gravi, ſententiâ multorum, & experientiâ etiam nihil non ignotâ edoctus affirmo. Hoc autem, ut à Deo, ac Divis profectum, verè divinum vocari poteſt, ſic à Dæmone aut Veneficis inductum, communiter maleficium, & jam apud aliquos generali vocabulo huc allegato, hyperphyſicum malum appellari ſolet. Poſterius iſtud, non ſolum per aliqua intra corpus ingeſta ſed & per ea, quæ in corpore ſunt, modis variis uſurpata aut alterata, atq; etiam per alia, quæ foris exiſtentia corpus attingunt, vel quoquomodo id afficiunt, juſto ac ſapiente Deo permittente, à Dæmone fieri poſſunt. De iis liberandis, multa in Eccleſia approbata Theologorum & Medicorum extant conſilia, breviter ob id hæc paucula ſubjicio. Ego tum ob cauſas antecedentes, tum nonnulla morbi modum comitantia, tum etiam, malos inde ſequentes effectus, non rarò in juſtam, de diaboli paſſim ſe ingerentis, & pravis corporum diſpoſitionibus, ut inſtrumento utentis cooperatione, ſuſpicionem veni; & auxilium petentibus (plures autem, præſertim qui ad manus ſibi, aut aliis inferendas, aut poteſtati vel conſortio Dæmonis, ſe committendos animum graviter exſtimulatum habuerunt, hac in re tam in ſecreto, quàm publicè me conſuluerunt) ſpiritualia cum naturalibus remediis conjungenda fore ſignificavi. Hoc in caſu probo, ac conſulere ſoleo, ut à ſpiritualibus quibuslibet præſidiis initio facto, mala corporis diſpoſitio, qualiſcunq; illa occurrat, per medica præſidia ſecundum artis regulas communes inſtituta curetur, ſemper autem tam alimenta, quam medicamenta ſale, aquâ, vino, & aliis in Eccleſia ritè benedictis, permiſceantur, & ipſa quoq; modo approbato benedicantur, ſuffumigia, appenſiones, conſperſiones, hiſq; ſimilia ex benedictis variis parentur; ea quæ Theriacalem aut Alexipharmacam appellatam vim habent, malignitati reſiſtunt, & pravos ſuccos educunt: quæ porrò cordialia ſunt, caput roborant, & ſpiritus illuſtrant, & quæ adverſus maleficia facere perhibentur, tanquam præcipua in curatione adminiſtrentur, & animus pro affectum varietate verbis temperetur: atq; tum Medicus, tum aſſiſtentes divinis præmuniantur, & æger in eorundem uſu pergat, vel etiam ſuper ægrum preces, exorciſtis notæ, fiant. Conſilio huic non abſq; fructu ſperato nonnulli paruerunt. Unum autem caſum teſtimonii & explicationis loco hîc referam. Juxta Landiſpergam Bavariæ civitatem: in pago quodam, ruſtici uxor, ætate mediocriter progreſſa, ab inſidiante ſpiritu vexata, & ut vel illa necem ſibimet inferret, vel poteſtati, & conſortio ejus ſe traderet, frequenter admodum juſſa, & quaſi compulſa fuit; imò & in forma viſibili apparens ſpiritus id urſit, & ni horum unum faceret quietam & ſecuram minime ipſam fore dixit; At mu-

At mulier in malum conſentire noluit, auxiliumq; divinum precibus multis imploravit. Tandem cùm viros quoſdam à Religione ſingulariter celebratos (tunc enim Reverendi Societatis Jeſu patres primò collegium inſtituerant) Landiſpergam nuper adveniſſe intellexiſſet; illa in civitatem ire, & apud eos conſilium & auxilium quærere conſtituit Landiſpergam veniens ad Illuſtris Domini Schueikhardi Comitis in Helfenſtein, & Ducalis perfecti conjugem, devotione atque in miſeros ac pauperes, clementiâ & munificentiâ, ut & nobilitate illuſtri conſpicuam matronam adducta fuit, cui ſuam calamitatem aperuit, & adventus cauſam expoſuit. Domina Comitiſſa, condolens operam ſuam mulieri, addixit, & rem Reverendis Dominis Societatis patribus denunciavit, eandemq; mihi, qui tunc fortè præſens & aliquot Septimanis ibi permanſurus eram, quoq; ſignificavit. Cùm ſpirituales ſpiritualia ſe libenter præſtituros promitterent, ego corporis diſpoſitionem vitioſam, & Dæmonis luſui aptam advertens, hominem integrum curæ ſubjiciendum eſſe judicavi. Divinis igitur ſacriſq; mediis rectè ordinatis, ac factis, medicam curationem hoc (quantum memini, & obiter conſignavi) modo inſtitui. Pituitoſum & Melancholicum ſuccum (præcipuè pituitam ſalſam, & in melancholiam deſinentem puto) repetitis vicibus purgavi; inter purgationis dies, iis, quæ præter communes humorum qualitates, etiam malignitatem reſpiciunt, materiam & corpus præparavi, ad id paſſim commendatis & conſuetis uſus, multâ Zedoaria iis commixtâ. Caput, abraſis capillis, herba betonica, & ſtuppa cannabina, additis etiam odoratis, optimè tegi, & foveri, illudq; calido pullorum & agnorum, recens mactatorum ſanguine frequenter, & potiſſimum manè ante ſumptum cibum illiniri præcepi. Corpore bene purgato, & ſanguine miſſo, ſudorem promovi. & ſemel atq; iterum gallinam vivam in dorſo diſſectam, capiti ægræ imponi, eamq; linteis alligatam, donec ſudor erumperet, atq; toto corpore ægra lecto bene tecta ſudaret, ita relinquendam curavi.

Decoctum tam ad ſudorem promovendum, quàm ad quaſdam alias intentiones curativas expediendas, in progreſſu curæ hujus quotidie (exceptis purgationum diebus) exhibui. Hujus forma ſecundum communem practicantium modum hæc eſt. ℞. *Hordei mundi, herba betonica, lupuli, ana M j. Aquæ communis (benedicta)* ℔. *xxv. bulliant igne lento per ſpatium mediæ horæ, vel circiter. dehinc facta colatura in aquam injiciantur Sarza parill.* ℔. *ß. ligni ſancti Cort. ligni ſancti an.* ℥. *v. in vaſe bene perluto bulliant ad lentum ignem, per horæ unius ſpatium, quo exacto, ignis ſubtrahatur, ſed decoctum horis xij. in vaſe clauſo, calido in loco permaneat.* Poſtea ex aqua eximatur materia videlicet Sarza, ligna & cortices; atq; in mortario lapideo fortiter contundantur, & in aquam denuo imponantur, additis in ſacculo lineo ligatis his pulveriſatis, ſcilicet *Rad. Enulæ* ℥ *j. Zedoaria* ʒ. *iij. herb. card. bened. M. j.* (his Rhaponticum, herba yua, & hypericum utiliter adduntur) *bulliant ad perfectam conſumptionem duarum tertiarum, ita ut adhuc circiter* ℔. *viij. decocti remaneant. quo facto affundantur vini puri, tenuis* (Neccarici) ℔. *vj.* fiat levis ebullitio, & vaſe adhuc cooperto, ab igne remoto, maneant omnia immota, donec refrigerentur, & craſſa in fundo ſubſideant; tandem decoctum purius ſenſim effundatur & per linteum coletur, & ad uſum ſervetur. Supra ea quæ remanent, aqua copioſior paulò affundi, & decoctione factâ, ad vinum diluendum, aut pro ordinario potu exhiberi poteſt. Interim victus & omnia curæ medicæ neceſſaria, ſecundum Medicorum regulas, ſervata, vinum, ſal, & aqua benedicta, medicamentis & alimentis permixta, benedicta etiam collo appenſa, & in conclavi repoſita fuerunt. Cùm hiſce ad aliquot (puta quatuor, aut quinq;) ſeptimanarum ſpatium cura eſſet protracta, tunc omnia melioris conſtitutionis ſigna medica apparuerunt, animus liberior evaſit & ſuggeſtiones faciliùs excuſſit, tandemque mulier Divina ex gratia convaluit, & domum reverſa vitam quietiorem egit. *C. Lucius de obſerv. propriis.*

Observatio II.

Etiam veteres dæmone obſeſſos per medicamenta vel ante vel poſt exorciſmos adminiſtrata liberaſſe.

TRadit Pomponatius, priſcos exorciſtas, quos precatores vocant, ante conjurationem, obſeſſorum corpora ab atra bile expurgaſſe. Morbis ſiquidem geminis ut plurimùm hi infeſtantur, corporis nempe, ex melancholico ſucco genitis; & animi ut amentiâ, mœrore, timore, vitæ odio, & deſperatione, quibus noctè diûq; ejuſmodi homines macerat juratus humani generis hoſtis, & veluti lugubribus tentationibus ita vellicat, ut quaſi aquila apud inferiores Titii jecur arrodere videatur. Obſeſſos expulſo eo humore non amplius mirabilia facere, experimento ſe vidiſſe, in expoſitione illius problematis dicit Conciliator. Uxorem quoq; cujuſdam ſutoris à dæmonio agitatam, variaq; ſonantem idiomata eo modo perfectè curavit Galgarandus Medicus, Mantuæ celeberrimus.

Puella quædam in Burgo melancholica, ſe Virgilii ſpiritu obſeſſam eſſe fatebatur, diu conjurata: quod creditum eſt facilius, quia puella ſimplex, admodum pia, & quæ ſemper domi latuerat, Hetruſca, affectaret exprimeretq; Mantuanum, hoc eſt, Longobardicum idioma, ut ſubinde Latinum aliquid ſonaret. Cùm nihil proficerent conjuratores, medicus ex arte adhibitis melanagogis primum, & deinde aliis roborantibus illam optimè per Dei gratiam reſtituit. Exonerato itaque corpore, promptius in reliquam ſanationis obſervantiam velut à naturali jam impedimento levatus, ab Eccleſiæ miniſtro inducetur δαιμονοφόρητος. *Victus lib. 5 c. 28. de Curat. Laſ. Malefic.*

† De Dæmoniacis confer. etiam *Pareus. l. 24. c. 17. Zwing. Theatr. vit. Hum. fol. 364. & ſeqq.* De Dæmoniaco ſimulato, vid. *Borell. Cent. 4. obſerv. 47.* adde *Pigraum, Epitom. Med. & Chirurg p. 517.* ubi quoq; maniacæ efficta exemplum invenies.

Observatio III.

Ad inſaniam, mentis emotionem, Melancholiam experimentum ſingulariter celebratum.

AD mentis alienationem & deſipientiam, vitio Cerebri obortam, in manuſcripto codice Germanico tale medicamentum reperi: *Caput Arietis, nondum experti Venerem, uno ictu amputatum, cornibus tantum demptis, integrum cum pelle & lana in qua bene elixabis; tum aperto, Cerebrum eximes, & addes aromata, Cinamomi, Zinzib. Nuc. moſch. Macis, Caryophill. ana.* ℥. *ſ. Horum pollinem cerebro admiſcebis, in patella ad prunam non magnam diligenter agitando, ne aduratur,* quod facilè fieret. Curabis autem ne nimiùm deſiccetur, ſed ita coquatur, ne ſiccius fiat Vitulino Cerebro, ad cibum parato. Sat coctum fuerit, ubi bene commiſcueris ad prunam. Sic conditum ſervabis, & per triduum, ægro quotidie jejuno dabis, ita ut horis poſt duabus à cibo potuq; abſtineat. Sumi poteſt cum pane vel in Ovo, vel ex jure utcumque, modò devoretur ab ægro. Danda interim opera, ne loco lucido æger ſit, & ut ad 14. dies eodem victu utatur, quo uti ſolent, quibus detractus eſt ſanguis: & Vino caput tentante abſtineat. Sunt qui brevi tempore juventur, aliqui ſex demum vel octo ſeptimanis à ſumpto medicamento. Conſultum autem fuerit medicamentum à tribus menſibus repeti. *Geſnerus Hiſt. animal. li. 1. pag. 917.*

Google

Si magnas intueamur conjunctiones: quoties ſimiles coïerint naturæ ſiderum, ſimilibus ſignis, domibus, gaudiis, exultationibus, faciebus, terminis, efficaciora quoq; ſint eventa. Hæc vulgo quoq; nota ſunt. At illa ſolis doctis: abductum Caput Arietis à ſuperioris cœli capite, non amiſiſſe vires ſuas qua toto tecum ſentiamus: ſed ſociis copiis amiſſis, ejus operam minoris factam, non poteſtatem. *Scaliger lib. 2. de Plantis in Ariſtotelem, pag. 121.*

Capiat Cerebrum Arietis, butyro tortum, & aromatibus hiſce conditum. ℞. *Cinam. Nuc. moſc. Zinzib. Caryophill. Macis, an. ʒ. ij.* Sumat die ſolis hora Martis, ubi pridie die ſabbathi Arietis in ipſo actu Venereo caput amputatum fuerit: nam ſic multo efficacius medicamentum evadet. *Conradinus cap. 9. febris miſcellan. Ungar.*

Plura vide, apud *Carrichterium pract. cap. 13. Nicol. de Metri pag. 129. & Iatrio Wittembergico Edit. Tubingenſis, pag 62.* quibus locis variæ hujus remedii utendi rationes proponuntur.

† Quantum Nitri uſus in Maniâ præſtare valeat vide apud *Camerar. Syllog. Memorab. Cent. 3. part. 34.*

DE CATARRHO.

Observatio I.

Catarrhi maximè externi natura, cauſa, & generationis modus novus.

IN externis partibus capitis aliquando excrementum colligitur, maximeq; ſub cute verticis, quo venarum per faciem & tempora in caput irrepentium extrema deſinunt. Quoties enim hæ vel ſero vel humore multo turgent, alimenti reliquias & ſupervacua ſub cutem effundunt, quæ præ cutis craſſitie atq; denſitate vaporare foras vix queunt. Horum coagmentatione aſſiduâ tantus interdum cumulus fit, ut humor ceræ inſtar mollis promineat cutem condenſans eamque à calva plurimum disjungens. Hic certè fons hic fomes eſt omnis exteroæ deſtillationis, quem miror neminem omnium veterum obſervaſſe. Hinc in externas corporis partes fertur deſtillatio in oculos, in maxillas, in dentes, in cervicem, in ſcapulas, in brachia, in latera, in dorſum & lumbos, in coxendicem, in crura, in omnes demq; articulos: eaq; tum omnis arthritidis, tum omnis ferè externi doloris cauſa eſſe deprehenditur. *Fernelius lib. 5. c. 4. Patholog.*

† De Catharri Origine atque curatione pulchre etiam diſſerit *Poterius, Cent. 1. cur. 1. fol. 2. & curat. 96. fol. 69. & Cent. 3. curat. 92 fol. 76.*

Observatio II.

Cautio in catarrhorum cura utilis.

IN catarrhi deſcenſu, qui vehementem toſſim plerumq; excitat, in initio vehementer irritantia nocentiorum eſt. Verùm illud etiam diligenter advertendum eſſe, à me obſervatum eſt, ne noctu aut veſperi tempore decubitus irritantia, & ſputum vehementer moventia ſumantur. Id enim ſi fit, tum commotione materiæ ſomnus impeditur, & ſæpè periculum ſuffocationis excitatur, dum tuſſiendi conatu vehementi mota materia repentè inferiùs præcipitatur.

Quare, ut & ſomnus promoveatur, & catarrhi materia per quietem coquatur, ac incraſſetur, & vires capitis magis firmentur, proderit decubitus tempore, vel ſaccharum roſaceum, vel aliud quiddam in ore continere, quod humores incraſſet, & ab omnibus irritantibus tuſſim abſtinere. Si tamen majori ſomni tempore peracto, ſputum facilè efficientibus opus eſt, adhibeantur moderatiora, ne nimis commota materia defluens, moleſtiam evidentiorem conciret, & catarrhorum delapſus augeatur. *Otthaus lib. Obſervat. propriarum.*

Observatio III.

Infantium catarrhus noſtris frequens, ſæpè cum ſuffocationis aut epilepſia metu.

IN Catarrhis ſuffocativis & epilepticis paroxyſmis, ad ſperma ceti, magnitudine piſi, in lacte nutricis diſſoluti, inq; os infantis inſtillati, tanquam ad ſacram anchoram confugiendum, pulliſq; jus moſchatæ, & nucis myriſticæ conditæ ferculis admiſcendus; ut et, ſi fieri poteſt, Doronici magni. Quorum tamen in locum commodiſſimè ſubſtitui poſſunt, aquæ & trochiſci, à Clariſſ. Philoſophis & Medicis D. Joan. Langio cive cognatoq; noſtro, & D. Thoma Eraſto, præceptore plurimum colendo, memoriæ proditi. Horum non minor via eſt in morbo illo, quem matrem vocant, puerorum, qui tum plerumque infantes affligit, cùm ob σπαργῶσαν tantam lactis copiam ſuxerint, cui non ſunt coquendo. Unde in ſymptomata caduco morbo ferè ſimilia incidunt: qualia ſunt, ἱδρῶτες frequens ejulatus, terror in ſomno, vigiliæ, vomitus, fœtens anima, colici cruciatus, febris, quandoque σπασμώδης θορυβώδης καὶ ἄφρων, *Galens 4. de ration. vict. in acut. ſentent. 47.*

Quo in affectu aliàs, lacte nutricis prius correcto, utiliter exhibent infanti *ſcrup. dimidium electi. diamuſci, vel plere. archandr.* maximè verò theriacam in lacte diſſolutam: cauteria ſanè inter primam & ſecundam occipitis vertebram inſtrumento argenteo glandem repræſentante admiſtrata, maximo cum incommodo noſtri cane pejus, & angue fugiunt. Ut & παρακέντησιν illam, quæ in cute cervicis ſetone fit. *H. Reusner. Diſp. Baſilienſ. habita. Anno. M. D. XXCII.*

S. Scribis infantes apud nos Catarrhis ſtrangulationem minitantibus ſæpenumero laborare, atque ex iis nonnullis Epilepticis paroxyſmis corripi, ac petis à me rationem medendi, quâ levari hoc modo miſelli poſſint. Tametſi autem mihi tantum non arrogem, ut ad hæc pro rei exigentia reſpondere poſſem, communicabo tamen tibi ea, quæ mihi ſunt cognita & obſervata, ut intelligas me tuis votis deeſſe nolle. Principio, noſti Catarrhos infantum variis ex cauſis oriri, atque ſingulas cauſas ſua remedia poſtulare, quæ ex probis authoribus petenda ſunt: tamen ſi volumus ejuſmodi deſtillationes modicè curare, neceſſe eſt ut ante omnia matribus ſeu nutricibus proſpiciamus, quò debita ratione gubernentur, & ut lac ipſarum probè corrigatur.

Nam ſolent magna ex parte pueruli malè habere ob nutrices, & malum in ſex rebus non naturalibus regimen.

Poſtea etiam ipſos infantes conſideramus, an videlicet humor deſtillans frigidus fuerit, vel calidus, atque ita contrariis medelis ipſis ſuccurrimus. Fluxione itaq; frigidâ exiſtente, exhibemus *unam atque alteram gut. ſyrup. de glycyrrhiza, aut aliquid Lohoch de paſſul. in modica Aq. Scabios. diſſolutum.* Capitis etiam commiſſuræ pulverem ex ſandaraca factum inſpergimus. Si verò, calidum fluxum eſſe deprehendimus, *gutt. 1. ſive ij. ſyrup. vel Iulepi Viol.* propinamus, aut ipſum Viol. ſuccum, aut facimus *pul. ex penidiis, gumm. arab. Tragacanth. & glycirrh. tritis, ana q. ſuf.* & lacti nutricis miſcemus, donec ad Eclegmatis formam veniat, atq; de eo paulumper deglutiendum porrigimus. Si verò ad vigorem vel ſtatum mali ventum eſt, ſoleo ego exhibere Sperma Ceti, quantitat. piſi, in lacte muliebri diſſolutum, & jubeo inſtillare, in os pueri, poſtea moneo, ut ſomno committatur. Hoc remedio multis profui,

ſul, quos etiam ferè pro deploratis habuerunt mulieres. Nam fluxiones intercipit, atq; ſuffocationis paroxyſmos mitigat. Sed tamen exhibere non ſoleo, niſi cæteris non juvantibus. Epilepſiæ acceſſum ſequentibus remediis arcere ſolemus. Appendimus juxta Galeni & Medicorum conſilia, grana pæoniæ excorticata, collo, & brachiis puerorum. Smaragdum etiam integrum & minimè læſum cordi applicare ſolemus. Quidam etiam Corall. rub. & alcis ungul. ita uſurpare ſolent. Ad intra verò conſervam pæoniæ aut betonic. exhibemus, aut facimus deſtillationem harum conſervarum in Aq. flor. Tiliæ, & de ea nonnunquam unam atq; alteram guttam inſtillamus. Puerulis etiam bimis & majoribus natu de ſequenti pulvere porrigimus, *℞. Rad. pæonia ℥. j. ſerpent. ℥. ſ. Viſci quercin. juſto tempore collect. ℥. ſ. Croci oriental. ℈ j. Corall. rub. ℥. ſ. Rad. & Sem. Dictam. utri. av. ℈. j. Fol. auri puri ſubtil. inciſ. n. iij. Unicorn. veri ℈. j. Marg. oriental. non perfor. ℥ ſ.* Pulveriſanda pulveriſentur ſubtilit. miſceantur & f. pulv. *Δόσις* infanti quantitas piſi j vel ij. cum lacte nutricis. Majoribus natu tripla quantitatis cum aq. Beton. fl. Tiliæ, ruthæ, exhiberi poteſt. Et hæc quantum ad præſervationem. Paroxyſmum jam præſentem relevant peſſuli ex bombyce facti, intincti in ſuccum Vitæ, in quo aliquid Caſtorei fuerit diſſolutum, aut ſuccus per ſe vitæ, puerorum naribus illitus, acceſſionem in morbo mingat. Idem facit Caſtoreum odoratum. Averſiones quoq; fieri poſſunt frictionibus & ligaturis, ſi ætas permiſerit. Vidi apud Italos cauteria actualia ad coronalem ſuturam capitis applicata fuiſſe bimulis, & trimulis atq; contuliſſe. Ad mitigandam paroxyſmum pulvere priore etiam uti poſſumus. Item ſequenti condito, quod: *℞. gr. & rad. pæon. excortic. an. ℈. j. Corn. cervi uſti. Coagul. leporis. Rad. Tormentill. Viſci quercin. juſto tempore collecti an. ℈ ſ. Nucis cond. Cubeb an. gr. v. Syr. Diamuſc. dul. ℈. ſ. Sacch. albiſſ. ℥ ſ. Cum Syr. de ſtœchad. q. ſ. f. Conditum molle. Δόσις. ij.* piſor. lactentibus ſenioribus, juxta ætatem exhiberi poteſt. Habes, V. CL. remedia mea, quæ ego in deſtillationibus puerorum atque adeo in levandis acceſſionibus morbi caduci uſurpare ſoleo. Et quamquam non dubito, quod cum Medicis tuis iis potiora habeas, volui tamen tibi gratificari, atque mea communicare. Quæ ſi tibi ſatis fecerint, bene ſe res habet, olim meliora ſuperaddam. Vale & meam illam tenuitatem æqui bonique conſulas. Dreſdæ 12. Kalend Aug. Anno 1556. *N. ſius ad D. C. P. Med. Celeberr. lib. 3. conſil. 24. Cratonis & aliorum pag. 168.*

Solet hoc affectu correptos multos, qui in extremo diſcrimine poſiti ſunt, & quaſi ſemianimes liberare, & invitam revocare. D. Strometus noſter exhibitione *diaturbith ſui mineralis à gran. ij. ad v. vel. vj.* hoc enim facto, natura mox irritata, ingentem copiam pituitoſi, & lenti humoris, tum per vomitum, tum per dejectionem exturbat, & majori oneris parte levata, ad ſe redit. Fortaſſe idem etiam (Galenus,) noſtris medicamentis, puta diagrydio, aut ſimilibus, in debita copia aſſumptis, conſequeremur niſi plus juſto timidi nonnunquam eſſemus, aut illam Corſenis ſententiam, nobis in mentem revocaremus. Extremis morbis, extrema exquiſita remedia optima eſſe. *Monavius lib. 5. Epiſt. & conſ. Cratonis pag. 601.*

Nos quoq; infantibus, etiam in cunis adhuc vagientibus, bimulis nonnullis, aliiſq; paulò majoribus, hoc malo affectis, & de prognoſtico certo aliàs perituris, vitri antimonii grana aliquot, pro ætatis, virium & morbi occaſione, cum felici ſucceſſu exhibuimus. Uſus ad eam rem operâ Iſaaci Foreti pharmacopæi & chymici dexterrimi. Ex illis autem, quos plures ſanè per Dei gratiam liberavi; Hieronymi Jungii liberi, vel hodie quoq; ſuperſtites vivunt. *Schenkius.*

† De Catarrhis infantium ſuffocantibus conſul. [illegible] quoque *Hild. Cent. 3. obſerv. 10. fol. 354. adde Scholz. Conſil. 309. fol. 882.*

Observatio IV.

Puer deſtillatione & febre continuâ laborans, deſperatus reſtituitur.

Filium legati Reguli Mantuæ, puellum decem circiter annorum, cui olim confractâ calvariâ, magnâq; parte oſſis capitis extractâ, deſtillatio & febris continua adeò urgebant, ut ego (quod eſſet illuſtris viri filius) juſſerim primos civitatis medicos advocari, qui ubi ſupervenerunt, nullam ſpem ſupereſſe judicabant. Itaq; hoc videns & ſolus in cura relictus, novam curandi rationem inire incepi, & humido victu imperato, ab ovis & carne abſtinens, melq; deſtillans, ac rorem Syriacum (quoniam & illud adjectum erat incommodi, ut medicamenta omnia reſpueret) 40. dierum ſpatio illum planè ſanavi. *Cardanus, curat. admirand. curat. 21.*

Observatio V.

De catarrho, ſive deſtillatione ſuffocante.

Defluere ex capite humores in pectus ac pulmones haud rarum eſt, inde ſi quidem tuſſes, raucedines, reſpirandi difficultates, & ſi humores ſalſi aut acres, pulmonis exulcerationes & phthiſes proveniunt: quod ſi verò & in pulmonibus vitium, latentes anginæ ſuccedunt. Sed adeò copioſum deferri, ut hominem mox ſuffocet, perquàm rarum. Generoſo cuidam viro ſic tamen contigit. Annot vitæ ferè attigerat ſexaginta, corpore non extenuato, ſed bonæ habitudinis, liberaliore potu ſubinde delectabatur: podagra quandoq; moleſtabatur; purgari aliquando conſueverat: aderat laſſitudo & humorum plenitudo, de medicamento purgante ſumendo deliberaverat, cùm ſubitò nocte media catarrhus vehemens ipſum obruit, ſentiebat defluxionis impetum velocem: auxilium implorabat, ſed priuſquam quiſquam adeſſe potuerit, ſuffocatus eſt. A morte mox copioſa pituita lenta ac viſcida ex ore profluebat: quæ haud dubiò in pulmones affatim defluens repentinæ mortis ac ſuffocationis cauſa fuit. *Dodonæus obſerv. Medicin. 9. Hippocr. in fine aphoriſm. 12 ſect. 3.* deſtillationem quandoq; citò etiam interimere teſtatur, *τοῖσι δὲ* ait, *πρεσβυτέροισι κατάῤῥοι συντόμως ἀποκτείνοντες*: id eſt, *ſenioribus autem deſtillationes, quæ citò interimant.* Similis ſententia legitur *in lib. de aere, aqua & locis*, ſed copioſior, his verbis. Valdè ſenibus deſtillationes propter raritatem & venarum *ἔκτηξιν*, i. e. tabefactionem, ita quod repentè intereunt, quoſdam autem contingit dextrâ aut ſiniſtrâ parte ſtupentes reddi. Quibus verbis duo ex catarrho in ſenibus oſtendit pericula, vel mortem ſubitaneam, vel alicujus partis cum ſtupore reſolutionem. *Idem Annotat. ad cap. citatum.*

† Huc refer Hiſtorias hominum catarrho ſuffocativo mortuorum quas recenſet *Paſcbett. de Catarrh.* *pag. 44.* add. *Hild. Cent. 6. obſ. 8. pag. 504. in fol.*

Observatio VI.

Raucedo & gravedo in nonagenario ſene curata.

Nicolaus Leonicenus præceptor celeberrimus, vir nonagenarius, imò & qui jam ſextum ſupra nonageſimum tranſegerat, milleſimo, quingenteſimo vigeſimo tertio in raucedinem ſimul & gravedinem incidit; hoc medico utebatur probiſſimo atq; doctiſſimo Alberto Savonarola, D. Hieronymi fratre, ne ſine medico ægrotaret: nam medico non indigebat tantus vir. Cùm per aliquot dies raucedo atq; gravedo in Leoniceno perſeverarent, & eſſet de ſalute ſua valde ſollicitus, bonus ille vir Albertus, ne Leonicenus has affectiones curandas putaret, & ne eſſet de ſalute tam ſollicitus, hunc aphoriſmum illi retulit; Gravedines

& raucedines in valde ſenibus concoctionem non admittere. Quam audiens Leonicenus ſubriſit, loquens: Parce mi Alberte, Hippocratis aphoriſmum non intelligis: quippe vetus non eſt in viro medico. Et ita certè fuit: Nam vir (quod mirum eſt) tantâ ætate ingraveſcens, ſolâ victus ratione obſervatâ, à raucedine & gravedine evaſit. Talis autem erat ejus victus ratio. Nunquam abſtinuit à carnibus, nunquam à pinguiſſimo capi jure, nunquam à vino, quod & dulciſſimum ſimul & potentiſſimum bibebat: & ſanitati reſtitutus fuit. Dicebatq; hoc genus victus eſſe illi ætati proprium: & à quo ſi declinet, potius periclitari, quàm juvari. Imò medicos illos deliros vocabat, qui in tam ingraveſcenti ætate carnes, jura atq; vinum prohibebant, ſi modicè ſumantur: ſit quodcumq; ægritudinis genus, quo ille afficiator. *Braſſavolus Comment. ad aph. 40 lib. 2. Hippoc.*

Oʙsᴇʀᴠᴀᴛɪᴏ VII.

Pulveris hauſtu lethalis raucedo inducta.

PUlvis hauſtus ſeu inſpiratus, raucedinem concitavit lethalem, quod nobis non ſemel viſum eſt. *Joubertus c. 4. Tract. de affect. thoracis.*

APPENDIX AD CAPITIS MORBOS.

Oʙsᴇʀᴠᴀᴛɪᴏ I.

Aquas vitæ magna cautione uſurpandas, in capitis morbis.

CEʀᴇʙʀɪ temperiem ſuâ naturâ maximè moderatam, exiſtere, medicorum ſummâ conſenſione aſſeritur, ac inde etiam intelligi poteſt, quod ſi hominis veluti minoris mundi partes ad totius univerſi partes quâdam analogiâ conferre velimus, cerebrum cœlo, quod exceſſibus qualitatum vacuum ſit, rectè comparare poſſimus. Itaq; magnâ cautione tum interna, tum externa remedia adhiberi capiti oportet, ne ejus nativam temperiem imprudenter mutantes, nobiliſſimo huic membro gravem noxam inducamus. Quapropter non probanda eſt quorundam audacia, qui tantum aquis vitæ appellatis, ex calidiſſimis rebus confectas tribuunt, ut omnes capitis morbos earundem aquarum uſu tum præſervari, tum curari poſſe, aſſerant: non cogitantes pleroſq; capitis morbos potius ex calidis cauſis, quàm ex frigidis naſci; præſertim in iis qui vel in juvenili vel in virili ætate conſtituti ſunt, conſoeviſſe.

Accedit eò etiam & illud, quod in Germania noſtra ea ſit plerorumque victus ratio, ut vix ſit centeſimus quiſque, qui non particularem plethoram capitis colligat. Unde accidit ut ſi tali aquæ vitæ uſus imperetur, ea cùm tota vaporoſa ſit, caput ſtatim petat, & humoribus variis repletum conturbet, ac vel ad epilepſiam vel ad apoplexiam, vel ad catharrhos periculoſos illud diſponat. Quod verò ſententia hæc experimento non caret, inde intelligi poteſt, quod ij apoplectici, quibus aquæ iſtæ vitales propinatæ ſint, ferè omnes moriantur, aut deterius ſe habeant, id quod ſæpe ipſe obſervavi, & ab aliis obſervatum, animadverti.

Quinetiam & id cognitum fuit, quoſdam empiricos, & empiricas, qui omnis generis dolores capitis ſuis aquis, quas germanica voce *Auſtreich waſſer* vocant, tollere ſe poſſe temerè pollicentur, multos ad perpetuos capitis cruciatus, eoſq; vehementes deduxiſſe. Novi etiam ipſe quendam nobilem virum adhuc juvenem, qui ex ferventis ſanguinis ebullitione graves dolores capitis patiens, cujuſdam ſuaſione, totum caput aquâ vitæ fortiſſimâ perfundens, ferè in inſaniam imperito hoc conſilio præcipitatus eſſet.

Quapropter prudentiùs quidam ſuperiori ſæculo in Eccleſiaſtico ordine vivens, vir ſenex, egit: qui ea moderatione aquâ vitæ, quam habuit ſelectiſſimam, uſus eſt, ut in ſumma vitæ temperantia, quotidie tantùm manè guttulam ejus aquæ vitæ ore exciperet, & exceptam exiguam ejus portionem quotidie etiam eodem tempore occipitio & vertici capitis illineret. Ac ita vitæ modum inſtituens, ultra annum octuageſimum proceſſit. Cæterùm non minori cautione etiam vina medicata uſurpanda ſunt. Qui juvenes aut plethorici iis aſſiduè utuntur, ſuæ imprudentiæ pœnas luunt ſæpe graviſſimas; dum ſe frequenter vel in febres calidas, vel in graves capitis moleſtias aut membrorum dolores præcipitatis humoribus, vel in caput vel in membra, conjiciunt. Itaq; tales à fidelibus medicis ſui periculi admoneti debent. *Oethaus lib. obſerv. propriarum.*

Oʙsᴇʀᴠᴀᴛɪᴏ II.

Topica cordi applicata capiti etiam conferre.

MAximam conſenſionem cordis & capitis exiſtere, medici & præſertim Anatomici affirmant, & ipſa experientia oſtendit. Etenim cor ſpiritus vitales cerebro ſuppeditare ab omnibus medicis aſſeritur. Itaq; in deliquiis animi cerebro ſtatim noxam etiam communicari, notum eſt. Sic ubi cùm cerebro noxa accidit, ea cordi quoq; imprimi conſenſione quadam ſolet. Itaq; epilepſias, cordis quoq; tremor ſubſequitur, communicatâ cordi eâ malignitate quæ cerebro negotium faceſſit. Quæ cùm ita ſe habent, non inutile erit in maximis cerebri noxis, cordi etiam topica confortantia imponere. Sed experimentis etiam rem confirmabimus. Ego cùm anno ſeptuageſimo quinto ex febre quadam maligna, quæ me etiam in lethargum præcipitarat, revaleſcerem, ex facili cauſa in vigilias ſubitò omnes vires debilitantes incidere conſuevi. Quare cùm aliquando in ſummo diſcrimine vitæ verſarer, ac vigiliis non tantùm cerebri facultatem, ſed & cordis vires atteri ſentirem: epithema cordiale, cordis regioni applicavi, ac poſt ad capiendum ſomnum me compoſui.

Epithematis verò vi ad cor ipſum penetrante illudque roborante, ſenſi veluti radium quendam à corde ad cerebrum aſcendere, ac mirificam capiti levationem adferre. In quo ſenſu confirmati denuo cerebri ſuavior ſomnus mihi obrepſit. Idem verò experimentum multis aliis proſuiſſe, præſertim verò reverendo & nobili viro Joanni Georgio à *Leonradt* ſeniori nobilis collegii Eichſtadiani: cui vigiliæ perſæpe moleſtæ ſunt, poſtea obſervavi. *Idem.*

Oʙsᴇʀᴠᴀᴛɪᴏ III.

Alui obſtructiones ob evaporationes capiti perniciosas cavendas.

IN ſingulis verò morbis capitis, ventrem laxum ac fluidum eſſe, conducere pleriq; teſtantur. Sed cauſas ejus rei legitimas pauci explicant. Egó verò ventris occluſionem pernicioſam eſſe exiſtimo, non præcipuè ratione materiæ in inteſtinis retentæ, quæ uſum remediorum neceſſarium ſæpe impedit: ſed ratione vaporum ab illa retenta materia & à reliquis humoribus inferiorum partium perpetuò ſeſe elevantium ad ſuperiores corporis partes, & maximè ad caput. Etenim in iis vaporibus efficitur, ut dum continenter caput, alioquin afflictum, occupant, non ſolùm ſuâ copiâ illud prægravent, ſed & pro diverſo ſuæ qualitatis modo animales ſpiritus perturbent, & corrumpant, quibus perturbatis aut corruptis, capitis mala omnia ſunt deteriora, & ſæpe nova ſymptomata graviſſima capiti inducantur. Quinetiam occluſâ aluo, & reliquarum

partium

partium excrementa, & flatuoſi humores, denegato in inferioribus partibus tranſitu, ſurſum feruntur, & caput totum periculoſo impetu replent. Itaque in omnibus capitis morbis ventrem apertum eſſe inprimis prodeſt. *Idem lib. obſ. propriarum.* Adde *Ioh. Collet. p.173.*

DE OCVLIS.

DE CONFORMATIONE.

OBSERVATIO I.

Monſtroſa oculorum conſtitutiones quorundam: cujuſmodi ſunt, qui vel oculis omnino carent, vel unicum vel tres, aut quatuor habent, vel alienis partibus ſitos.

IN Ægypto portentum nutrire placuit, binis in averſa capitis parte oculis hominem, ſed iis non cernentem *Plin. lib.11. cap.52.*

In Lepidorum gente, tres intermiſſo ordine, obducto membranâ oculo, genitos accepimus. *Idem lib.7. cap.12.*

Mediolani Anno 1542 fœmina quædam Plebeia, Fauſtina appellata, peperit infantulum oculis in ſpatulis ſitis, de quo *Petrus Lampagnenus lib. 2. Prodigiorum ſuorum.*

Pueri ingenui Arimini ſine oculis & naſo nati. *Lycoſth. Anno mundi 3772. Chronic. de Prod. & oſtent.*

In Haſſia infans bene diſtinctis membris natus eſt, niſi quod auribus, & oculis, & naribus in univerſum careret, ac in facie ſolum os haberet, *Idem lib. prodig.* Anno Domini 1503.

Anno Domini 308. Apud Daphnem amœnum illud & ambitioſum Antiochiæ ſuburbanum, viſu relatuque horrendum natum eſt Conſtantii Imperatoris temporibus monſtrum, infans ſcilicet ore gemino, dentibus cum binis, & barba, quatuor oculis, breviſſimis duabus auriculis. *Idem Chron prodig.*

Anno 1554. In Miſnia infans natus eſt, abſque capite, oculorum effigie in pectore expreſſâ. De hoc dictum paulo ante *in hoc primo obſervationum libro*. quo loco acephalon quoque monſtrum in Vaſconia natum, oculos in humeris exhibens reperies.

Mulier Anconitana, monſtrum quoddam peperit; nam tertio vel quarto menſe impregnationis, uniforme quoddam carneum corpuſculum emiſit: quod omnino hirſutum erat, & piloſum, quatuor habens oculos: duas nares: quatuor aures: labra verò deformia, ut omnibus eſſet admirationi. *Luſitan curat.57. cent.3.*

DE HUMORIBUS.

OBSERVATIO I.

Non tantum aquei, quantum vitrei humoris, oculis contineri.

ERrat Vaſalius, qui in oculis tantum humoris aquei, quantum vitrei reperiri affirmat. *Idem circa finem lib.10. Anatom.*

Quantitas exigua, nimirum quatuor, vel quinque guttarum, nam ſpatium illud, quod eſt inter corneam & cryſtallinum humorem, nō tantum humore aqueo, ſed ſpiritu repletur, eſt enim hoc ſpatium majus quàm aquâ repleri queat. Veſalius voluit hanc aquam dimidium oculi occupare, at ne tertiam quaſi partem obtinet, nimirum eam, quæ in regione iridis, & pupillæ contineri poteſt, diſtinguitur hæc regio à cornea tunica. At ſi fuiſſet plurimus, non penetraſſet lumen: ſi paucus, innatum lumen non defenderetur, & diſſiparetur luminis vehementia. *Coiter in tabulis Anatom. oculor.*

OBSERVATIO II.

Cryſtallinum humorem non in centro oculi conſiſtere.

VEſalius totâ errat viâ, exiſtimans cryſtallinum humorem in centro oculi exquiſitè ſitum eſſe. *Columbus lib.10. de re Anatom.*

Cryſtallinus humor non eſt in medio collocatus, nam duo ſequerentur incommoda: aut enim à lumine externo nimium diſtaret, lumenque externum ad eum difficulter permearet: aut lumen & ſplendor cryſtallini nimium cogeretur, & non facile cum externo conſueſceret, propinqua non rectè videremus, longinqua optime. Nec proximè ad corneam, nam lumen internum conſueſceret nimium cum externo, hinc ſpiritus viſivi citò diſſolverentur & diſſiparentur, unde propinqua quidem videremus, remota difficulter aut nullo modo. Itaq; poſitus eſt in anteriori parte magis, atque in poſteriori; ita tamen remotè à cornea tunica, ut ſplendor quoquo modo refringi poſſit. *Idem eodem loco.* † Confer imprimis *Ophthalmograph. Fortunat. Vopiſc. Plempii.*

OBSERVATIO III.

Viſionis impedita in propinqua vel diſtantia loca cauſa cryſtallinus humor.

CRyſtallini humoris nimiam tenuitatem, craſſitiem abortu, vel poſt inductam, in cauſa eſſe, quod alii res propinquas meliùs, diſtantes minus, vel è contra ut in ſenibos ferè accidit, res diſtantes rectiùs, propinquas ægriùs dijudicent, obſervari. Quod vitium in cryſtallino humore, quem oculi perſpicillum eſſe alibi docui, accidens, per ſpicillorum aliorum operâ rurſum corrigi emendarique ob eam cauſam poteſt. *Platerus de obſ. propriis.*

OBSERVATIO IV.

Cryſtalloidem nonnunquam defluxionum vi citra externam offenſam repentè ſede ſuâ propelli: & cur nonnulla falſo gemina appareant.

INterdum vidi nullius externæ cauſæ vi, ſolius acerrimi humoris defluxu repentè & cryſtalloidem è propria ſede dimoveri, & pupillam dilatari, ſed tum comitabatur dolor immanis & implacabilis. Quin etiam cum cryſtalloidis dimotio ſurſum deorſumque fit, laboranti quæcumque cernuntur gemina apparent, non autem cùm in alterutrum angulum fit *Fernelius lib.5 cap.5. Patholog.*

DE IRIDE.

OBSERVATIO I.

Iris quid revera ſit, ex celebriorum anatomicorum ſententia.

EST iris in oculo circulus ille variis coloribus refertus: quæ colorum varietas (quicquid hac de re Ariſtoteli videatur) uveæ membranæ, non humoribus (ut ille voluit) accepta ferenda eſt: quæ uvea non eſt in omnibus hominibus concolor: nam in hoc nigrior eſt, in illo magis albicat, in alio cærulea, aut varia cernitur. Iridis verò nomen in oculo, à cœleſtis iridis ſimilitudine translatum fuit. *Columbus lib.10 de re Anatom.*

Galenus inquit, nihil aliud hunc circulum eſſe, atque concurſum omnium tunicarū oculi, ſinguli iſthic ſingulum promūt circulum. Si enim probè quis diſſecuerit oculum, & nihil confuderit, in iride ſeptem videbit circulos ſibi mutuo inſidentes Vaſalius dicit eſſe tunicam uveam: quæ tali colore prædita, per corneam lucida apparet, equidem ſemper deprehendi eſſe uveā tunicam. *Coiter in tabul. Anatom. Veſalii* atteſtat o (*lib. 7.c.14. de hum. corp. fabrica*) hæc eſt. Uvea totâ ſuperficie, quâ dura tunica proximè ſuccingitur, perpetuo nigraeſt, & modicè humecta: in anteriori autem ſuæ

compreſſionis ſede variè tingitur, eumque ſemper exprimit colorem, qui in oculo, iride, ſeu majori circulo, ſanis hominibus occurrit, cujuſque gratiâ oculos nigros, aut cæſios, aut glaucos dicimus. Neutiquam enim is color ex oculi humorum copia, aut defectu, aut tenuitate aut pupillæ etiam collectione aut dilatatione, aut oculi veluti profunditate, aut tenuitate conſurgit, alicuive cõſimili cauſæ acceptus fieri debet. Quod etſi magnum illis fortè videtur paradoxum, qui integros libros de oculorum coloribus conſarciunt; non aliter tamen id probatum velim, quam eum qui ſingulis hominibus (quantumvis is varius ſit, & ſibi in utriſque oculis & in uno etiam oculo interdum diſſimilis) obtingit colorem perpetuò eundem in uvea apparere, ſive integro oculo, ſive effluxis ex dimidio, aut in univerſum humoribus, ſive ipſa uvea tunica per reſectionem à conterminis liberata, divulſaque, hunc examinaveris, adeò ut de oculorum coloribus haud ſecus diſputandum arbitrer quàm de nigra, fuſca, & alba, in ipſo etiam utero, hominibus datâ cute, ac rufis flaviſq; & nigris capillis: uti etiam parem ferè cutis & oculorũ coloris in variis nationibus rationem obſervari cernimus. Cæterùm interna uveæ ſuperficies, diverſis ſed omnibus interim hominibus iiſdem, interſtinguitur coloribus. In poſteriori enim oculi ſede, qua hæc tunica primùm pronaſcitur, ſubalba eſt: mox viridis, & dein cœrulea iridis in modum efficitur, atque hos etiam colores in poſteriori oculi ſede interna hæc ſuperficies poſſidet, in anteriori autem oculi ſede univerſa impensè nigricat, & non adeo levis hic atque in poſteriori ſede viſitur: quod illi potiſſimum accidit propter proceſſus, quos à ſe hac in parte educit, tunicam conſtituturos, quæ anteriori vitrei humoris ſedi obducitur, & veluti interſtitium eſt vitrei ejuſq; quem aqueum nominabimus. Hactenus Veſalius.

Observatio II.

Nigrum oculi cuidam tam latum, ut quàm minimum albi reſtaret.

VIdimus nos Piſtoriis filiolum, qui nigrum oculi ita latum habebat, ut nulla vel ſaltem exigua albi portio ſpectaretur. *Donatus hiſt. mirab. lib. 6. cap. 3.*

DE NERVIS OPTICIS.

Observatio I.

Nervi viſorii num ſint pervii.

INter reliquos corporis nervos, hi duntaxat meatu, qui ſenſu dijudicari poſſit, perforati dicuntur, hincque Græcis πόροι ὀπτικοὶ nuncupantur. Cæterùm ego hujuſmodi meatum mihi aliquando occurriſſe, neutiquam queo aſſerere: quantumvis etiam canum adhuc viventium & aliorum grandium animalium viſorios nervos, vel hac ſolum occaſione aggreſſus ſum: & hominis, cujus caput adhuc à decollatione calebat, vixque quartâ horæ parte, cùm jam cerebrum pateret, abtruncatum fuerat, nervos non oſcitanter ſpectaverim, ac calente aquâ ſedulò ſoverim, atque ut ejuſmodi meatus toto nervorum progreſſu me penitus latuit, ita ſanè in mutuo nervorum coitu is neutiquam ſe obtulit, utrumque tamen hunc inibi oportebat eſſe inſignem, ſi modò nervi ob hoc ex Galeni ſententia congrederentur, quo minus ſimplicia nobis gemina eſſe perperam viderentur. *Veſalius lib. 4. cap. 4. de corp. hum. fabric.*

Nervi optici hoc eſt viſivi, ſeu viſorii nuncupantur, quoniam virtutem viſivam ad oculos ferunt. ſubſtantiâ conſtant cerebri ſpongioſâ quidem, ſed nullis in illa porus manifeſto cernitur: quamvis id Galenus aſſeveret, imò verò non modò in homine meatus nullus eſt in nervo optico perſpicuus, ſed neque in bobus ipſis, aut quibuſvis grandioribus animalibus. Non eſt tamen ullo pacto negandum, cùm ſubſtantia horum rara ſit, molliſque, quin ſpiritibus tranſitus pateat, præſertim purioribus. *Columbus lib. 8. cap. 3.*

Nervum opticum omnes facile videbunt vel oculis ſuis pervium, ſi non ab exortu tranſverſum ſecent: ſed paulò antè quàm inſecatur in oculi ſphæram, ubi nervus idem & craſſior, poruſq; magis inſtar puncti conſpicuus. *Gemma lib. 2. pag. 74. artis Cyclonomicæ.*

Observatio II.

Nervorum opticorum conſtitutio veriſſima.

UNum tibi animadvertendum de nervo optico aliis forſan ignotum, venit. Opticus nervus minimè ut Galenus aliique ejus aſſeclæ voluerunt, ex ſolido corpore, eoque perforato conſtat, verùm non aliter, atq; cæteri omnes nervi, ex multis nervoſis fibris ſive filamentis ſibi mutuò membranarum beneficio connatis conflatur, hoc in bovino optico luce clarius eſt, nam ſi medullarum fruſti cujuſdam nervi optici humiditatem digitis expreſſeris, filamenta nervoſa conſpicies. Idem atteſtatur *Euſtachius in examine oſſium*, ubi ſic inquit: nervus viſorius veluti tenuiſſimum matronarum linteum in innumeras rugas æquales, & pari ſerie diſtributas complicatur, tuniculaque illas ambiente coactus, hac eadem inciſâ evolvi ſeſe permittebat, & in amplam membranam totum explicari atque extendi. *Coiter. in tabul. oculorum. human.*

Observatio III.

Nervos opticos non oriri ex anteriori baſis cerebri parte: ſed ab initio ſpinalis medullæ produci. contra veterum & recentiorum medicorum placita.

DIcunt antiqui & juniores Anatomici nervos vocatos opticos oriri ex baſi cerebri in anteriori parte: Re vera tamen (ut ſæpius vidi, & quamplurimis aliis oſtendi) Nervi prædicti non in ea regione tanquam in ſuo primo ortu deſinunt, ſed adhuc ſecundum magnam eorum portionem plus ultra feruntur, latenteſque in ſpatio quodam inter cerebrum, & ſpinalis medullæ radicem formato verſus occiput progrediuntur, ac prædictæ radici medullæ inhærentes, poſteriori ejus parte reflectuntur, ita, ut ſedem mediam capitis petant, ſuumque primum ducant ortum ex principio trunci ſpinalis medullæ in ea nimirum parte, quæ reſpicit ventriculorum cerebri cavitatem. *Varolius in epiſt. ad Hieronym. Mercurialem.*

Quod ad nervos opticos attinet, quis non videt rerum omnium principia debere eſſe firma, & ſtabilita? quod verò magis unum eſt, procul dubio firmius, atq; ſolidius, exiſtit: unde valde decet, principium omnium nervorum unum eſſe, non autem opticos alio loco, & cæteros alibi originem ſuam poſſidere. Etenim ſi arteriæ atque venæ omnes ad unum principium, ſeu fontem, nimirum ad unam cordis, ac jecoris particulam reducuntur, certè & nervi ea conditione non debent privari, cùm ipſi quoque non minus humanæ vitæ ſint neceſſarii. Quam veritatem, quaſi divinatus *Plato in Timæo*, de omnibus nervis loquens, ſcripſit; Deum eos extremæ capitis parti circumpoſuiſſe, necnon ſpinæ dorſi ſimilitudine quadam circumplicaſſe, Immo & *Miletius*, qui humani corporis opificium diligentiſſimè tractavit, *in libro de natura hominis* inſcripto, oculorum fabricam exponens, inter nervos opticos, atque alios, nullam differentiam agnovit, quam quod ii fiſtulares & terebrati ſint, cæteri verò ſolidi: variæ ipſorum originis, perinde ac rei non exiſtentis, nullam omnino mentionem fecit: nulla ſanè me judice, potior reddi ratio poteſt, cur res non videantur geminæ, cur altero oculorum moto, & alter moveatur. Ob quod *Alexander in problem.* unũ ægrotantem oculum, quàm ambos eſſe difficilius curare dicebat, cur denique uno oculo quis captus paulominus videat,

quàm

quàm ſi opticorum nervorum eam conjunctionem, quam ut clarè aliis videndam propoſuiſti, ſtatuamus. Adde his, ſi placet, mirificas utilitates, quas cauteria occipiti infixa oculis, & viſioni quotidie afferre experimur, quas jure tamen inde magna ex parte proficiſci: quoniam depurato opticorum principio, atque confirmato, liberior viſorii ſpiritibus dimittitur excurſus. *Mercurialis epiſt. ad Conſtantium Varolium.*

† Nervos opticos à posteriori cerebri parte naſci, vult quoque *B. Cabrol. obſ. 4.*

Observatio IV.

Nervorum congreſſus ratio mira.

IIs, qui de congreſſu hoc nervorum opticorum, mearumque acriter circa partium inſpectionem indies altercantur, non gravabor duo, quæ in congreſſu animadverti, hic adjicere, quo & hinc ſuarum nugarum habeant argumenta. Patavii itaque adoleſcens ſuſpendio necatus, publicæ ſectioni adhibitus fuit, cui ante annum dexter oculus à carnifice erutus fuerat: deinde mulier eodem ſupplicio affecta nobis obtigit, cui dexter oculus ab ineunte ætate emarcuerat, ſiniſtro interim integerrimo. Mulieri dexter nervus toto progreſſu longè tenuior ſiniſtro viſebatur, non ſolùm extra calvariæ cavitatem, verùm in exortu quoque & in dextra cõgreſſus nervorum ſede, ac præterquam quod dexter tenuis erat, durior quoque & rubicundior cernebatur, uti ſanè in adoleſcente: ſed dexter non admodum neque craſſitie neque mollitie adhuc ſiniſtro cedebat. His ille acceſſit, cujus nervos viſorios in illo, de quo hic ſermo eſt, congreſſu invicem non connaſci, neque ſeſe contingere vidimus: ſed dexter nonnihil illa ſede, qua calvariam egreſſurus fuerat, ſiniſtrorſum, & ſiniſter nonnihil dextrorſum reflectebatur, quaſi non coalitus, occaſione nervi congrederentur, verùm ut commodè per ſuum foramen è calvaria procederent: potiſſimum cum etiam hoc ductu progredientes, in oculi poſterioris ſedis medium non inſerantur. Quam ſedulò autem ac ſollicitè ejus viri, cui in eum modum nervi dehiſcebant, familiares, num illi omnia gemina perpetuo oculis obverſarentur, interrogaverimus, neminem naturæ operum cognitione flagrantem ambigere ſat ſcio: at nihil aliud reſciſcere licuit, quam ipſum de viſu nunquam conqueſtum fuiſſe, viſuque præſtanti ſemper valuiſſe familiaresque de viſorum duplicatione nihil unquam intellexiſſe. *Veſalius lib. 4. c. 4. de corp. hum. fabrica.*

DE MUSCULIS.

Observatio I.

Nervorum muſculos oculorum moventium conſtitutionis ratio nova.

FErunt ſecundum par nervorum qui muſculis oculorum motricem facultatem deferunt, oriri ex baſi cerebri in anteriori parte, prope ortum opticis aſcriptum aliquantiſper exterius, ut ex deſcriptionibus, & figuris aliorum patet. Verùm longè aliter res ipſa ſeſe habet: non enim ibi tanquam in ſuo principio finiunt, at à cerebro diſtincti, ad mediam capitis ſedem accedunt, & infra opticos progredientes, pulcherrimam intercoſſationem faciunt, indeque ad interiorem, & intimam partem principii ſpinalis medullæ perveniunt, ex quo loco primum naſcuntur, & in eo ortu ambo utriuſque lateris nervi, adeò ſimul uniuntur, ut in angulo quodam ſe mutuo contingant. Quid ſi diceremus hanc copulam eſſe cauſam propter quam oculi ambo ſimul, & ad eaſdem partes moventur? *Varolius in epiſtol. ad Mercurialem.*

Observatio II.

Muſculorum oculos moventium deſcriptio vera.

OCulorum muſculi apud Fallop. ſex apud Columbum quinque, apud Veſalium in magno opere ſeptem. At Veſalius in examine ſuum errorem fatetur, & hos muſculos breviter rectè deſcribit. Horum itaque quatuor primi rectis motibus nimirum ſurſum deorſum, ad internum angulum, ad externum canthũ attractioni præſunt formã exortuque ſibi reſpondent, ſunt oblongi & rectis fibris præditi, oriuntur à cono orbitæ ſive radice viſorii nervi, inde optico nervo, oculoq; attenſi carnoſi, ductu recto ad corneam tendũt, ſed antequàm eo pervenerint, deſinunt in latum tendinem, qui aliorum muſculorum tendinibus conjunguntur, ac propriam videntur membranam, oculum totum ambientem conſtituere. Membrana hæc tendinoſa duræ ante iridem inſeritur, hinc fit quod omnibus ſimul operantibus muſculis, oculus ſiſtatur ac firmetur. Quintus hoc modo à Veſalio in examine deſcribitur: Quintus quatuor ſuperioribus gracilior, ad internum latus foraminis nervum viſorium tranſmittentis, à cono orbitæ cavitatiſve oculi initium ducit, juxta latus muſculi oculum ſurſum ducentis. Dein ſecundum frontis os antrorſum veluti recta repens, circa ſuperiorem ſedem interioris lateris oculi in tranſverſo, quod hic ab oſſe exoritur, ligamento continetur, in illoq; veluti habena in annulo retorquetur, & carneus adhuc exiſtens, ſub tendine muſculi oculum attollentis fertur, inibi tandem in nerveam tenuitatem ceſſans, quæ ſuperiori ſedi exterioris lateris oculi obliquè ſatis & verſus anteriora inſeritur. Membranula in qua muſculus veluti in tranſverſo ligamento vehitur, cartilagineum quid ad muſculi reflexum (idq; in bobus præcipue) oſtendit. Sextus primis quatuor etiam gracilior eſt, ad foramen illud carneos enaſcitur, quod inſigne, in interiori anguli orbitæ ſemper proximus, inter os & muſculum illum cepit, cujus beneficio oculum deorſum agimus. Ubi verò ſextus muſculus externum latũs oculi attigit, in membraneum ceſſat tendinem, illi lateri obliquè tam altè verſus anteriora inſertum, ut quinti muſculi tendinis externum latus veluti attingat. His duobus ultimis muſculis circumvertendi munus aſſcripſi, illiſq; oculum verſus minorem angulum validè etiam agi exiſtimo. *Coiter in tabul. citatis.*

DE TUNICIS.

Observatio I.

De tunicis oculorum, anatomicorum ſententiis, mirè variantes, diſtincta.

TUnicæ apud pleroſque anatomicos ſunt numero ſeptem, apud Galenum in quibuſdam locis quinque; alio in loco ſex; apud Fallop. octo. Prima vocatur ἐπιπεφυκὼς, id eſt, adnata, eo quod non ſit propria oculi, ſed quaſi aſcititia, colligans oculos vicinis partibus, adhærens etiam vocatur, quod hujus interventu oculis adhæreat; item & alba à colore; à neotericis conjunctiva. Secunda, quæ pars duræ anterior pellucida κερατοειδὴς, id eſt, cornulacis, ob ſimilitudinem, quam cum perlucido cornu lucernarum habet, vocata; item cornea, ut Rufus inquit, quod cornu inſtar in laminas quaſi diſſolvi poteſt. Tertia σκληρότης dura dicta & à ſubſtantia quà prædita eſt, & à dura matre, unde originem trahere ſcribitur. Quarta orta a pia matre eſt ῥαγοειδὴς & ῥάγα uveæ, quod qua parte corneæ ſubjicitur, uveæ folliculo, ex quo pedunculus cum acinis extractus eſt, ſimilis ſit: vel quia totus colore uvæ nigræ colorem repræſentat; appellatur & χοροειδὴς, id eſt, ſecundina, vel quia à pia matre χοροειδεῖ vocata oritur, vel quia ſecundina uteri inſtar vaſorum eſt ſuſtentaculum poſt ſitum cryſtallini humoris. Quinta tunica à cere-

à cerebri ſubſtantia oritur ἀμφιβληστροειδὴς, id eſt, reticularis vocatur, à ſimilitudine retis piſcatorum, quod uni baculo accommodatur, & ex ampla baſi, globi dimidiati modo in obtuſum mucronem fertur. Ruffus vocat hanc membranam ὑαλοειδῆ, id eſt, vitream, quod includat vitreum humorem, at non rectè, nam vitreus humor propriam habet tunicam. Ruffus hanc etiam vocat ἀραχνοειδῆ: putat enim ni fallor, eſſe proceſſum reticularis. Sexta tunica eſt cryſtallini humoris ſemicircularis, cryſtallini dimidium ab anteriori parte ambiens, vocatur ἀραχνοειδὴς à ſimilitudine, quam tenuitate ſua nequaquam duritie & robore, cum telis aranearum habet, Ruffus inquit, hanc nomine antiquitùs caruiſſe, à poſteris lenticularem vocatam, & ab humore contento cryſtallonem. Septima & ultima eſt proceſſus χοροειδὴς & interſtitium inter aqueum & vitreum humorem, & vix tunicæ nomen meretur: Unde Fallop. hanc tunicam vocat ligamentum ciliare, tanquam cryſtallinum humorem alligaret χοροειδῆ. Veſalius dignatur hanc tunicam tunicæ nomine, & vocat ciliarem tunicam à palpebrarum ciliis. His ſeptem tunicis Fallop. adjicit tunicam vitreo humori peculiarem & propriam, & authoritate Ruffi, quæ propterea vocatur ὑαλοειδὴς, id eſt, vitrea. Adjici poteſt tunica ἀπονευρώσεως muſculorum, quæ à Galeno tunica oculorum vocatur. Animadvertendum, Galenum alioſque antiquos ſcriptores interdum omnes tunicas reducere ad quinque, interdum ad quatuor tantum. Cùm ad quinque reducit, omittit corneam & ciliare interſtitium; cùm ad quatuor etiam adnatam tanquam impropriam excludit. *Idem in tab. part. internarum corp.*

DE FACULTATIBUS.

OBSERVATIO I.

Facultatum incorporearum probè diſtinctarum in oculo viſionis inſtrumento luculenta demonſtratio.

NON eſt quod in cerebro facultates incorporeas tam probè diſtinctas admiremur: habemus enim iſtius diſtinctionis atque compoſitionis imaginem quandam alteram in ſenſuum exteriorum omnibus inſtrumentis. Unus tantum puſillus oculus cunctorum loco in exemplum proferatur: ineſt huic etenim ſtatim in limine tunicæ corneæ perſpicua quædam portio (pupillam vocant) ſpecierum viſu perceptilium conceptrix prima, per quam velut januam vis quidem interior foràs erumpit, externa verò ſimulachra oppoſito fluctu in penetrale interius ſeſe tranſmittunt; intus receptas imagines uveæ tunicæ proceſſus arachnoeides ad cryſtallinum humorem uſque pertingens eas in compoſitionis ac diviſionis examen appellat, elaboratas denique amphibliſtroeidis membrana tenuiſſima in nervi optici ſubſtantiam rapit, ubi tanquam in memoriæ penu diutiſſimè reponantur, ut facilè quivis animadverteret, ſi à diuturno ſolis intuitu repentè commiſſis palpebris videndi actionem in ſe ipſam reflecti patiatur. Illic enim ſolis radios atque colores objectos unà non recipi tantùm in oculos ſciet, verùm & motos ultra citraque in varias ſpecies, atque adeò ſub formarum diverſa compoſitione viſorio nervo pertinaciter inhærere. Rurſus ſi quis in oculo & figuram & ſitum, & qualitatem examinet humorum trium, pulchrè (ita me diiament) humor ille aqueus anterior, fluxus & tenuis cum ſenſu communi analogiam obtinebit: cryſtallinus medius orbicularis, planè pellucens, cum illa extremorum conciliatrice potentia conferetur. At nervo vicinior vitreus, cryſtallino anguſtior multo atque tenuior, à facultatis cujuſque vertice parum diſcrepabit, præſertim cùm per illum maximè colorum tranſmiſſæ ſpecies ex uvea in cryſtallinum diffundantur, uti ſpecies & formulæ intelligibiles per intellectum in rationem, etſi fortaſſe juxta partitionis alterius ductum, humor quidem aqueus aptius ad phantaſiæ ſimilitudinem referatur, ad rationem cryſtallinus, ad memoriam vitreus, ad intellectum denique ille qui ſupra humorem omnem ex uveæ poſtica inenarrabilis colorum fulgor apparet. *Gemma lib. 2. pag. 61. artis cyclognom.*

DE CAUSIS MORBORUM.

OBSERVATIO I.

Cataractæ cauſa, aquei humoris craſſities.

HYpochyma ſeu cataractam non ab humore in oculos defluente, cùm nulla ſit via, per quam eò humor ferri poſſit, ſed ab aqueo humore, adeò exſiccato à cauſis externis vel morbis, ut tenacitatẽ acquirat aliquam, pupillæque adhæreat, eamque obfuſcet: & tandem albuminis ovi excocti inſtar diuturnitate albeſcat & induretur, pupillamque penitus occludat, proficiſci, ut multis rationibus probare poſſum, ſic ex ipſa ſectione deprehendi. *Platerus de obſervat. propr.*

OBSERVATIO II.

Conſummata ſuffuſio uno die oborta.

SUffuſio eſt humoris præter naturam vel in pupilla vel inter rhagoidem tunicam & cryſtallinum humorem concretio. Is autem è cerebro per opticum nervum prolabitur, idque ſenſim, ut idcirco vix poſſit initio conſpici: quanquam interdum vidi omnino craſſam atq; conſummatam ſuffuſionem uno die congeri. Etenim ſi craſſus humor in opticum nervum repente incidens ſubito obcæcat, cur non etiam is longiùs ob pupillam conſiſtens, ſuffuſionem, eamq; perfectam inducet? *Fernelius lib. 5. c. 5. Patholog.*

OBSERVATIO III.

Ophthalmia, & imminens ſuffuſio, non per ſe ſed ex vermibus.

PUtabatur mulier laborare ophthalmiâ verâ, & imminere etiam ſuffuſionem: cùm tamen verè & per ſe hi morbi non eſſent: ſed è vermium aſcenſu ad os ventriculi, atque jecur, tollerentur vapores ad caput: & facerent videri oculum alterum inflammatione rubere, atque ſuffuſionem imminere. *Lucilius Philalthæus in 11. tom. curationum.*

OBSERVATIO IV.

Splendores oculorum admirandi.

SPlendores quoſdam ſeu coruſcationes aliquando nonnullis oculorum vitio laborantibus præ oculis obſervari non ſine admiratione obſervatum ſcimus, cujus rei haud facile eſt cauſam adinvenire, & aſſequi: Illuſtris urbis noſtræ mulier Comitiſſa Anna ex antiquiſſima Caſſilionea familia oriunda cùm pluries oculorum inflammatione laboraſſet validâ humorum calidorum ad ipſos decumbente fluxione, in utriuſque pupillæ dilatationem incidit, cumque etiam & hypochondriacam affectionem pateretur, fereque aſſiduo humidæ evaporationes, ſurſum latæ oculos peterent, multoties incipientis ſuffuſionis accidentia patiebatur, nonnunquam quædam piliformia, aliâs veluti lanarum filamenta, ac veluti aranearum texturas muſcaſve, & culices, hujuſmodique idola præ oculis obſervari conquerebatur: verùm cum indies nova ſub oriente fluxione pupillæ mydriaſes augerentur fermè integrâ cæcitate correpta fuit ut nihil præter tenebroſas nebulas, modò rariores, modò denſiores cerneret. Cumque jam tertius ageretur annus à die quo in hujuſmodi malum inciderat, & derepente Januario menſe, jam occidente ſole à mulieribus ancillis percunctari cœpit, an ſolares radii thalamum illuminarent,

rent, ſe enim undique ſplendores intueri affirmabat qui ferè penitus paucum, quod illi reliquum videndi munus erat adimerent, nocte totâ etiam clauſis feneſtris, necdum luminaribus accenſis, ſe nihilominus ſub ſole verſari affirmabat, & aſtantium umbras in ſole videre, ret novitate commoti affines me advocant, qui cùm eam aliàs non ſemel melancholicis depravatis imaginationibus vexatam ſcirem ob hypochondrii vitium & tum perperam imaginari exiſtimabam, verùm cùm rectè in reliquis omnibus diſcuteret, & eodem ſymptomate pluties per ſubſequentes dies & menſes vexaretur, aliunde illius cauſam indagandam eſſe exiſtimavi. † Plura exempla vide quoque apud *Zwinger. Theatr. Vit. Hum. fol.* 293. *Marcell. Donat. Hiſt. l.* 2. De duplicatâ viſione, ſplendoribus, & cæcitate conſul. *B. Sylvatic. Cent.* 2. *Conſil.* 12. Mirum, quod de oculorum radiis vitra & conſpicilla perforantibus annotavit *Borellus Cent.* 1. *obſ.* 1. *&* 67. Scintillas vero noctu oculis obverſantes igneas memorat *Salmuth. Cent.* 1. *obſ.* 57. *&* 58.

Observatio V.

Læſo muſculo temporali læditur oculus, & contra.

SEcundum nervorum par, primo proximum, fertur per propria foramina, necnon per rimam orbitæ ad quinque muſculos oculo famulantes, & ad duos palpebram recludentes, & in quibuſdam hujus ſecundi paris ramuli præter dictum iter in muſculum temporalem inſeruntur, propterea ſæpenumero obſervare poteris mirum conſenſum oculi temporaliſque muſculi, ut læſo temporali muſculo oculus quoque lædatur, & è converſo. *Columbus lib.* 8. *cap.* 3.

Observatio VI.

Glaucedo ſuffuſionis ſpecie curata excæcavit ægrum.

GLaucedines fiunt ſecundum Galenum, ob immodicam inſtrumentorum ſiccitatem, & quia ſpeciem quandam ſuffuſionis habent, multi decipiuntur, qui ſuffuſiones eſſe exiſtimarunt. Vidimus nos ocularium medicum, qui glaucedines has ſuffuſiones eſſe arbitratus, deponere volens, hominem excæcavit. *Braſſavolus comment. ad aphor.* 31. *lib.* 3. *aph. Hipp.*

Observatio VII.

Ex humorum copia & defluxione oculum aliquando eouſque diſtendi ut crepet medius, cæcitaſque omnimoda conſequatur.

AB influxu humorum tanta nonnunquam fit oculi diſtentio, ut oculus crepet medius, humores ipſius effundantur, cæcitaſque conſequatur, ut contigiſſe memini ſorori Ludo. Billiaci mercatoris, Lutetiæ ad pontem D. Michaelis commorantis. *Paræus lib.* 16. *cap.* 13.

Observatio VIII.

Puſtula in cornea enatâ & medicamento intempeſtivo ad ſuppurationem deductâ, æger excæcatus eſt.

EGo miſerum quendam ophthalmicum novi, cui in ea parte corneæ, quæ pupillæ opponitur, puſtula inerat admodum exigua, ut vix ſenſu perciperetur. Huic imprudens occurrens tanquam ſolam ophthalmiam creaturus pomum ferventi cinere maceratum, ſaccharoque conditum temerè applicavit, eaque nocte cùm dolor omnino ſedatus eſſet, probeq; obdormiviſſet, manè lætus medicum accerſivit de ſanitate gratulaturus; nec minori lætitiâ geſtiens delirus medicus, ſoluto oculo, propereq; ablato cataplaſmate, ſubſecutus eſt humor aqueus, qui cryſtallinum præcedit, ut miſerabili eventu æger altero oculo cæcus ſubinde redderetur: illo enim cataplaſmate diſrupta puſtula profundiori quàm ſenſu apparuerat, ulcus subortum eſt. Dies non ſufficeret, ſi errores omnium recenſere voluerimus, qui quotidie in oculis curandis committuntur. *Montanus conſil.* 81.

Observatio IX.

Cæcitas ex vulnere in occipitio repentina.

CAmillo Tarzano cùm vulnus in capite occipitium verſus inflictum fuiſſet, ad cerebri ſubſtantiam pertingens, ſtatim ac derepente, etſi non credidiſſet, viſum penitus amiſit, necdum exiguam videndi facultatem toto ægrotationis tempore, quo decubuit perplures dies, nam mortuus eſt, recuperare valuit, non ſine Medicorum atque Chirurgicorum magna admiratione. Dicebant aliqui authoritate innixi *lib.* 7. *cap.* 48. ex forti ictu, & plaga nervos opticos à cerebri nexu disjunctos & ruptos fuiſſe, quod tamen minus probabatur reliquis, cùm oculi minimè primùm prominentiores, deinde cavati, & alimentum non ſentientes, in laborante obſervati fuiſſent. Alii reſolutos ob eandem cauſam nervos opticos prædicabant, quod etiam minimè arridebat, cùm oculi nequaquam motum amiſiſſent, nec rardius moveri obſervatum eſſet; alii & rectiùs ex capitis ob vulnus concuſſione, & ictu, humorem quempiam in cerebri ſubſtantia redundantem, vel ſanguinem rupto vaſe aliquo tenuiori ad opticos confluxiſſe aſſeverebant, itaque eos obſtruxiſſe, ut videndi facultas omnino adempta fuerit. Namque cùm cæteri ſenſus principeſque ſimul facultates vegetæ conſpicerentur, cæcitatis cauſam in cerebrum minimè rejiciendam videbatur; ſed potius ad opticorum morbum, non ab intemperie quidem, quia hujuſmodi morbi paulatim fiunt, ſed potius à morbo ex obſtructione, ſic enim repentina cæcitas fieri poteſt. *Aëtii loco citato & Gal. præ citato* 4. *de locis affect.*

Ita *Ioannes Herculanus in ſuis comment. in* 9. *Raſis cap. de debilitate viſus.* tradit ſe duos curaſſe quibus deſtructio viſùs ſubitò propter oppilationem nervorum opticorum acciderat, quorum ægrotantium una fuit uxor cujuſdam Veronenſis, quæ ex dolore defuncti filii in una nocte cæcitatem incurrerat, humiditate propter dolorem & cerebri conſtrictionem expreſſa, & ad nervorum opticorum meatus obſtruendos tranſmiſſa. *Donat. Hiſtor. mirab. lib.* 2. *cap.* 11.

Observatio X.

Circa ſincipiti vulneratus, viſum amiſit.

QUi vulnus mitum in ſincipite habuit, ex quo ipſum moriturum omnes prædicebant, ſanitati fuit reſtitutus: oculi tamen viſionem, cujus maximè, qui vulnus reſpiciebat, in totum perdidit, fortè quia nervus viſorius læſus erat, puer verò Iſaiæ ſacerdotis, ex ingenti in capite vulnere accepto, utriuſque oculi lumen amiſit: tamen ipſe rectè valenterque hodie habet; abſque tamen utriuſque oculi viſione. *Luſitanus curat.* 32. *cent.* 7.

Observatio XI.

Colapho faciei impacto, viſus ſubitò amiſſus, quem ſurditas & fatuitas conſecuta ſunt.

MUlier, cui maritus colaphum impegit, illico eodem die, utriuſque oculi viſionem amiſit, cæca namque evaſit, nullâ in oculis habitâ maculâ aut nubeculâ, læſioneve aliquâ, puri namq, cernebantur oculi. Quæ non diu poſtea ſurdaſtra eſt facta, & fatua, cum quibus lunaris purgatio huic deperdita eſt; agitur jam annus, quod mulier hæc nata annos viginti ſeptem, malum & infortunium hoc patitur, cujus cauſas intimas cum curatione ad præſens ſubticemus. Tu verò docte lector conſidera, *Luſitanus, Curat.* 44. *cent.* 7.

Obser-

Observatio XII.

Bombardarum horribili exploſionis corruſcatione atq; impetu, viſus ſine externa nota ſubitò amiſſus.

CIvem Argentinenſem Chriſtophorum Beroartum *Zuder Spitzen* cognominatum novimus. Cui in obſidione Metenſi ex horribili Bombardarum & cannarum muralium exploſione, frequenti ignis corruſcatione, citra ullam aliam pulveris bombardici aut alterius offenſam, viſus, irreparabili damno periit. Quẽ nos ipſi hac ex cauſa, viſu jam aliquandiu orbatum, in conviviis aliquot ingenioſè & ſuaviſſimè teſtudine ludentem, non ſine admiratione conſpeximus. Quanquam autem conſtet, Turcas poſt viſum ab ipſis Mahometis ſepulchrum, candenti ignitâve pelvi, oculos ſibi excæcari ſinere, &, ne in poſterum aliquid videant, ſeſe obcæcari permittere & cupere. Præterea, illos quibus fervente aqua oculi offenduntur, corneam tunicam non pellucidam conſiſtere, ſed glaucam effici: Tamen cùm hic noſter nihil hujuſmodi perpeſſus fuerit, vel ipſomet atteſtante, nulla denique labes maculave in oculo relicta notari potuerit, qua vel exſiccationem qualemcunque corrugationemve aut glaucedinem inducere quiviſſet. Vehementi proinde frequentiorique ignis corruſcatione ex tormentorum quibus ille prælectus fuerat, exploſione ortâ, idem eum paſſum fuiſſe certum eſt, quo qui adverſus ſolem inconniventibus oculis ſpectant; affici ſolent: quorum ut plurimi obcæcantur, affatim nimirum diſſoluto oculorum viſivæque facultatis temperamento; ſic certè bona pars talem ſentiunt noxam, ut vix unquam in melius proficere poſſint, cæcutieores, imbecillimique in cernendo effecti: quod ſcilicet pro Ariſtotelis ſententia, excellens omne ſenſile, ſenſum corrumpat.

Quæ cauſa eſt, cur viſionis organom excellentem ſplendorem citra gravem noxam ferre haud poſſit. Eſt enim in exemplis vehementia fulgetra non minus cæcitatem nonnullis induxiſſe, quàm aliis improviſa & horribilia tonitrua ſurditatem: Quod fit, rei ſpecie, violentiùs ſentiendi inſtrumentum feriente. Cujus rei probè conſcius Dionyſius ille, tot, tantiſque facinoribus apud Siculos nobilitatus Tyrannus: domum longè ſplendidiſſimam, calce illitam, & incruſtatam, ſupra tenebroſum carcerem conſtruxiſſe dicitur, ut longis tenebris diu aſſervatos proferens, in ſummamque lucẽ ſubitò emittens, miſerè excæcaret. Quæ quidem *libro de partium uſu* 10. ſcitè *à Galeno* referuntur. Sed & pilas bombardicas aerem obvium tanto impetu quatere, & propellere conſtat: ut ſæpe eo priùs ipsâ pilâ occupentur homines, contuſis aliquando carnibus, nonnunquam etiam oſſibus ipſis, vel luxatis, vel fractis abſque ulla armorum aut veſtium prætenſarum noxa, pari in multis cum fulmine effectu & certamine. Sive igitur ad inſignem tormentorum ex corruſcatione ignem, radiis ſuis oculos vibrantem, ſive ad externi aeris vehementiam, ſpiritus viſorios diſſipantem, nec uſque opticos ſine externa nota corrumpentem, aut ad utrumque reſpiciamus; vel etiam occultam ignis, tum qui in oculis viſus conſtitutionis cauſa continetur, cum externo analogiam conſideremus: probabili certè ratione, cæcitas illa doceri poteſt *Sibenkius.* Præter enumeratas cæcitatis cauſas, plures adhuc apud Autores occurrunt aliæ: Sic cæcitatem ex lactatione & impregnatione notavit *Salmuth. Cent. 3. obſ.* 27. propter uſum vini generoſi, *Hildan. Cent. 5. obſ.* 20. poſt hæmorrhagiam narium, *Idem Cent. 6. obſ.* 5 à ſectione venæ, *Nic. Fontan. Exempl* 10. *fol.* 48. Noctu frigidam ſæpiùs bibentem, ſuffuſione correptam, cæcum totaliter redditum *memorat Panarol. pent. 3. obſ.* 32. cæcitatem ex veneno obſervavit *Tulp. l. 1. c.* 31. ex nimia ſternutatione *Hildan. Cent. 1. obſ.* 24. à ſectione Napthæ circa dorſum exiſtentis *Horſt. p. 2. l. 4. obſ.* 14.

Observatio XIII.

Oculorum uſu, ex malè curato vulnere deſtitutus Rhinoptes quidam, per nares viſibilium rerum ſpecies internoſcere & haurire quivit, exemplo planè ab omni hominum memoria inaudito.

EXemplum rariſſimi caſus, quod ab amico doctiſſimo accepimus de homine ῥινόπτῃ, cui ex male curato oculorum vulnere per patentes narium meatus ſpecies viſibiles alluebant, ita ut proxima quæque dignoſceret objecta. Conſtat enim ad majorem angulum foramen eſſe carne glanduloſa expletum à natura, quo derivantur incrementa oculorum partim in os, partim in nares: hinc auctore Galeno collyria alii non multò poſt inunctionem emunxêre, alii exſpuêre. Ea depaſta ulcere ſinuoſo, quale ex ægilope ſuppurato crebrò naſcitur, vel etiam ferro exciſa, pervii utrinque pori hiant, per quos rerum objectarum ſimulachra ad cryſtallinum in latus propinquum obtortum commeant. Quo pacto autem pupilla dimota in latus alterutrum vitio conſtet, ex Galeno liquet, qui ſanè minùs id officere actioni pronunciavit, licet tantam forſitan ἔκςασιν non conceſſerit; tamen majorem ad rei fidem haud alienum fuerit Ariſtotelis argumentum, quo veterum opinionem de ignis analogia cum viſu confutavit; auctuarii vice addidiſſe. Hi quoniam noctu clauſis palpebris oculo concuſſo exſilirent ſcintillæ flammeæ igneam protinus cognationem aſſignarunt. Ariſtoteles id tantum fieri κατ' ἀνάκλασιν docuit, parte una cryſtallini ob celerem vibratum dehiſcente, iterumque refluente inæqualiter priſtinam in ſedem, cujus fulgorem obverſa tum portio locoque ſuo fixa percipit, radius inde medius emicat tenebris flammæ æmulus. Ita nimirum vel caſu ipſo vel curationis errore pupilla æqualiter citra humorum perturbationem in obliquum acta, ſub oſſis uſque excavati regionem, ſpecies naribus haurire & internoſcere quivit, ſalvâ ex parte inſtrumenti compage, *Ioann. Rungius in diſputatione de præcipuis viſus ſymptomatibus, &c. theſi* 68. 69. 70. 71. Confer etiam *Smet. Miſcell. pag.* 501. ubi de viro, qui ambobus oculis per naſum viderat, ſcribit.

Observatio XIV.

Oculo punctim, ad cerebri ſubſtantiam uſq; pulvere penetrante, læſo, puer ſtatim apoplectico ſimilis, concidit.

COntigit, ut ſtudioſus quidam patriâ Landtshutanus, &c. fortè puerum fullonis punctim in orbita oculi, vulnere altiùs ad baſim cerebri ſubeunte, læſiſſet: puer ſenſibus, & mente illico deſtitutus, & appoplectico ſimilis, ultra unius horæ ſpatium, amplius non vixerit. Hiſtoria utraque in Academia Ingolſtadianæ, atque ſenatus civitatis conſignata reperitur. *C. Lucius de obſ. propr.*

Observatio XV.

Veſtium ſpinteres, incurvatas acus, & ligularum ferramenta, aliquando incantationum vi, per ſuppurationes ex oculis prodire viſa: ut & carneas excreſcentias, pirorum aut pomorum forma, ex iiſdem pronaſci.

IPſemet meis oculis vidi certoq; experimento comperi, quorundam oculos per incantationes adeo vitiatos, & corruptos fuiſſe: ut per ſuppurationes, veſtium ſpinteres, incurvatæ acus, & ligularum ferramenta, ejuſque generis alia eximerentur; quin non-

nunquam

Googl

Nunquam carnoſas excreſcentias, pirorum aut pomorum inſtar, ex iiſdem pronata vidimus. *Georg. Bartiſchius in Ophtalmico ſuo.*

CVRATIO OPHTHALMIÆ.

Observatio I.

Hiſtoria œconomi Romani divitis, qui fuit ab oculorum inflammatione, ac cæcitatis periculo per ſanguinis miſſionem è directo liberatus.

EGo olim rogatus ſum à divite quopiam in ſuburbiis Romanæ urbis, ut rerum ſuarum œconomum inviſerem, cui cæcitatis immínebat periculum; nam, ita ille dicebat, certè magno dolore vexabatur, idque diebus jam viginti. Divitis autem illius familiæ præfectus erat medicus ſectæ Eraſiſtrateæ, anxiè ſemper venæ ſectionem refugiens. Ubi ergo laborãte inſpecto juvene, eum multi ſanguinis cognoviſſem ac oculos quidem nõdum ulceratos habere: cæterùm phlegmonem maximam, fluxionemque, tum in ambabus palpebris denſitatem, atq; in altera quaſdam etiam aſperitates, à quibus obortâ caligine ægrotus, magis magiſque dolebat, ac phlegmone, fluxioq; acerbabantur: his inquam conſpectis, cognitaque omni ratione curationis, quâ medicus ille uſus fuerat, me quidem aſſiduè in ſuburbium venire poſſe negabam; cæterùm ex uſu eſſe, ut triduum, ut minimum hominem parvis temporum intervallis inſpicerem. Permitte igitur illum, inquam, mihi, ſi videtur, tres hoſce dies. Imò verò, inquit, ut facias obſecro, gratiamque habeo; quin jam hominem tecum ad ædes tuas abduc. Venit autem circiter horam quintam, ac primâ protinus detractione, tres ſanguinis libras exhauſi, deinde horâ nonâ aliam. A quibus mirificè refectus, inunctus eſt poſtero die mollium collyriorum quopiam, cui admiſtum erat quod vinum habet, ſicuti in ejuſmodi facere conſuevimus, illitu ſub palpebris facto, ſpeciali cuſpide in ſummo medicamen impoſitum ferente; id primum quidem manè faciebam, deinde ad horam tertiam, poſtea ad nonam: poſt quas inunctiones ſub occaſum ſolis in balneum ductus eſt. Poſtero deinde die, palpebris extrà verſis bis inunctus eſt, majore copia collyrii illius vinum recipientis, molli illi collyrio admiſta: dein ad veſperam lotus eſt. Poſtridie verò manè obvius diviti illi egreſſus, eo loci ubi ex vehiculis deſcendere ſolent, ſalutavit illum oculis apertis, phlegmoneque ac fluxione planè liberis quidem, ante biduum illos ne aperire quidem præ fluxione, atque dolore potuerat. Itaque res incantationi ſimilis viſa eſt, adeò, ut & ipſe ille curationis celeritatem admiratus, exclamaret, unaque qui eum eo erant omnes in clamorem prorumperent: cùm nos interim haud magnum quippiam feciſſemus, niſi tantum ex medici illius comparatione, qui ſummum malum attulerat venæ ſectionis metu. Porrò ex palpebris reſtabant extergendæ laboranti tum denſitates illæ, tum aſperitates. Cæterùm id fieri non poterat, citra medicamentum mordax. Atqui ferre illud neutiquam potuiſſet, niſi prius vacuatus foret. Dictum enim ſæpe à nobis, demonſtratumque eſt, acria omnia medicamenta parti cuivis admota, niſi vacuum corpus omne fuerit, atque ad amuſſim excrementi expers, fluxionem attrahere, phlegmonemque efficere. Percontatus itaq; tunc dives, quænam ea fuiſſet incantatio, reque omni intellectâ, exinde Eraſiſtratum illum medicum αἱμοφόβον, quaſi dicas ſanguifugum, nominabat. *Galenus, de curand. rat. per ſang. miſſ.*

Observatio II.

Hiſtoria duorum adoleſcentum, ophthalmiâ percuratorum.

JUvenem quendam lavi, cui medicus, qui ejus curationem ſuſceperat, non abſque ratione ſecundo ab initio morbi die venam ſecuit, deincepſque curavit medicamentis, quæ experientiâ convenire didicerat, ſolâ inflammatione oculos obſidente. Cruciabatur autem per quoſdam circuitus, & paroxyſmos vehementiſſime, quibus ipſe acres humores confertim affluere in oculos ſentire ſe dicebat, quibus poſtea excretis, doloris ſedabatur vehementia: non tamen dolore omnino vacabat: & hoc ipſi quinto quoque die toto accidebat ſemper magis magiſque invaleſcens. Quum igitur dolorem diutius ferre non poſſet, me & quemdam ex ocularijs medicis, qui tum Romæ erant, celeberrimum accerſiri juſſit. Hic itaque videbatur utendum eſſe collyrio quopiam emplaſtico, & anodyno: cujuſmodi ſunt quæ ex ceruſſa lota, amylo, & papavere comparantur. Nam ſic maxime poſſe reprimi, per emplaſtica id quod influebat, ſimulque ſenſum ſtupefieri per narcotica ſperabat. Ego verò ab initio ſuſpecta habui talia medicamenta. Neque enim vehementes fluxiones reprimunt: ſed ne excernantur prohibent. Atque ideo ſi quidem acres ipſi extiterint corneam exulcerari accidit: ſi verò multi, diſtendi & irritari vehementer quaſi rumpantur evenit. Quibus fit, niſi medicamentum ſit ut vehementer narcoticum, id eſt, magnopere ſtupefaciat, ut dolores intolerabiles excitentur. Si verò adeò ſtupefaciat, ut oculi vel maximam inflammationem non ſentiant, tum viſoriam vim labefactari, ita, ut poſtquam inflammatio ceſſarit, vel exiliter admodum, vel nihil omnino cernant: tum etiam affectionem quandam prædurum in oculorum tunicis relinqui eſt neceſſe. Qui igitur iſta noſſem & affluentem humorem animadverterem non paucum, ideoq; acrem & calidum; primùm fomento utendum cenſui, tentandi atq; experiundi causâ, ut qui ita certius qualiſnam foret affectio intellecturus eſſem. Solet enim fomentum in his aliquantiſper dolorem lenire & mitigare, ſed alteram fluxionem evocat. Qua enim ratione valet contentum oculis humorem digerere, eâdem alterum poteſt ex vicinis partibus attrahere. Sed ſimul ut aquam calentem, & ſpongiam afferre juſſi, ipſemet ægrotus idem remedium in præſens quidem dolorem minuere, ſed paulò pòſt eundem amplificare ſæpius jam toto die expertum ſe eſſe dixit. Quæ cùm audiviſſem, ocularium illum medicum dimiſi, pollicitus me apud ægrum permanſurum, atq; eum ſine ullo frigido medicamento dolore liberaturum. Protinus itaque ſolo balneo uſus ſic hominem dolore levavi, ut totam noctem dormierit, nec eorum qui juxta dormiebant, quemquam interpellaverit. Ab hujus curatione in poſterum, in quibus acres humores in oculos influere, nec dum tamen plethoricum corpus eſſe, ſignis quibuſdam & conjecturis deprehendi balnei uſu omnes dolores liberari.

Alterum quendam juvenem, qui ruri procul urbe plures jam dies ophthalmiâ laboraverat, poſteaq; perſiſtente dolore in urbem venerat conſpicatus ſqualentibus oculis, & ſupra modum tumentibus in ipſis venis & ſanguine refertis, juſſi ubi laviſſet, vino uti meraciore, atq; ita dare ſe ſomno. Itaq; ſomno gravi oppreſſus eſt, atque manè omnis expers doloris ſurrexit, mihiq; confidentiam attulit, in quibus ſanguis craſſus oculorum venulas diſtenderat, nullâ toto corpore affectione plethorica, utendi vini potione, quod quidẽ & attenuare, & vacuare, & omnis vehementiâ obſtructiones liberare poſſit. Atq; hæc ſunt oculorum doloris remedia agnoſtica. Ad ſecuritatem autem & certitudinem adhibetur fomentum, aliquam omnino utilitatem adferens, vel ut ſignum ad dignotionem, vel tanquam cauſa valetudinis oculorum effectrix. Quum enim nihil omnino influit amplius in oculos, adhibitũ fomentum in ipſis contentum humorem ſuperfluum digerit, atq; ita ipſis ſanitatem reſtituit: ubi verò adhuc influit, ad primam admotionem ipſo ſolo calfactu do-

loris levationem aliquam brevem adfert, ſed paulò pòſt dolorem amplificat, atq; tum demum fit diagnoſticum ſignum, unde affectu intellecto, ad aliquam totius corporis vacuationem pervenimus. *Gal. Comm. ad Aph. 31. lib. 6. Hipp.* † Confer etiam de Juvene Ophthalmico *Hornung. Ciſt. Medic. Epiſt. 249. pag. 443.*

Observatio III.

De Lippitudine.

QUidam civis Tigurinus per duos menſes lippitudine laboravit, cum aſperitate magna oculorum quaſi arenam inſperſam haberet. Poſt remediorum multorum uſum cùm deterius haberet, tandem appoſuit cucurbitulas poſt utramq; aurem ſine inciſione, & mox eaſdem detractas, inferiore loco aliam appoſuit, & ſic deinceps ut prioris cucurbitulę circulum cuti impreſſum, ſequens inferius paulò poſita con- 1.
tingeret, &c. donec ad humeros utrimq; perven- 2.
tum eſſet, illic demum poſtremum ſcarificavit in 3.
balneo vel propè fornacem: hocque cùm per- 4.
geret facere, continuando per dies 12. (circiter) 5.
deſcendente lunâ, ſanatus eſt. *Ex Schedis Geſnerianis propriis Wolphius.*

† Richardus Osberton Eques Auratus, & Hiberniæ Procurator Fiſcalis (Kings Atturney vocant Angli) ſexagenarius, menſe Majo 1640. cum Hydrope laboraret, cœpit repente, abſque præcedente Ophthalmia aut Epiphora, ullave omnino de oculis querela, infeſtari in omnibus quatuor oculorum angulis excreſcentiis quibuſdam mucaginoſis; crudo ovi albumini non abſimilibus, ſed multo firmioribus, neq; uſq; adeò claris aut candidis. Et in reliquis quidem angulis hæ excreſcentiæ erant minores, ſed in angulo oculi ſiniſtri valdè magna, totam oculi viciniam uſque ad pupillam operiens & multum protuberans. Primis duobus tribuſve diebus neglectum fuit hoc malum: quia interdiu decreſcebant iſtæ ecphyſes, ac proceſſu diei ferè vaneſcebant, noctu ſuccreſcentes, ac matutinis plenam magnitudinem obtinentes. Sed cum perſiſteret ac augeſceret, ſerio de eo curando cogitare coactus fui, inque eam rem Aquâ quadam Ophtalmica uſus ſum, paratâ è vino, Roſacea, Myrobalanis, Tutia, & Æris flore, quæ bis terve die in oculos inſtillata tædium illud intra paucos dies penitus ſuſtulit. Biennio ante curaveram juvenem quendam de Proregis familia, nomine Guilielmum Marckham; qui cum Epiphora calida ac violenta per aliquot dies laboraſſet, uterque oculus ipſi materia conſimili, non pedetentim, ſed repente, totus obtectus fuit, ita ut viſum penitus amitteret. In eo pertinacius hoc malum expertus ſui, quod remediis difficilius cederet, ita ut prę̨ter interna externaque remedia varia, vacuationis ac diverſionis ergo inſtituta, præterque Aquas Ophtalmicas, etiam Unguenta & Emplaſtra in uſum trahere, atque oculis admovere fuerit neceſſe; quibus tandem, intra duarum ſeptimanarum decurſum, perſanatus fuit. *Arnoldus Boot cap. 9.*

Observatio IV.

Ad antiquam ophthalmiam Setonum & Annulorum præclarum remedium.

SI antiqua fuerit ophthalmia, & intermittens, præcedenti debita victus ratione, & humoris concoctione ſyrupo roſarum & rodomelle, cū aqua, aut decocto ſeminis fœniculi, purgabis ℨ. j. *pilularum lucis ma. aut ſine quibus eſſe nolo*, aut *de agarico*, ſemel in hebdomada. Iterum purgabis ſcrupulo uno prædictarum, aut ſimilium pilularum: & oculis non ſunt admovenda repellentia, intensè frigida, imò iis ſemper adde parum aquæ fœniculi, aut rutæ, ne fiat albugo, aut ſuffuſio oculorum: hanc tamen, & ulcera oculorum gigni prohibet filum collo trajectum per tres digitos ſub nuca, prius tamen apprehende forcipe cutem, donec ſenſus tactus abeat, & poſt acu incerato filo craſſo, facto ex pilis caudæ equinæ, vel (ne tantus dolor excitetur) ſerâ, vel lino perforamus, ut in vulnere. Acu ablatâ filum maneat, quod ulcus diu apertum ſervet, ut per id puris multitudo evacuetur. Divitibus aureum annulum immittunt, loco fili acu ablatâ. Quotidie removent dictum filum, vel annulum, & manè veſperique tergunt materiam. Hoc auxilio revellente & vacuante multis oculi acies fermè amiſſa, fuit in priſtinam ſanitatem reſtituta, ut ego ſæpe expertus ſum in plerīſque, & in filio meo nato octo menſes. *Paſchalius de curand. morb. lib. 1. cap. 14.*

Observatio V.

Deſperata oculorum defluxiones Setonum uſu curata.

QUod ſi omnibus remediis fluxioni ſiſtendæ idoneis nihil profecerimus, reſtat ut pyrotico, ſeu ignito ferro cervices inuramus, & ſetone transverberemus: eſt enim ſingulare inveteratarum in oculos fluxionum remedium. Quotidianâ namq; experientiâ ſcimus, permultis quibus ex aſſidua & multa defluxione viſus hebes caligabat, adeò ut jam ferè cæcutirent, priſtino ſplendori & acumini oculos ac videndi aciem reſtitui paulatim, ubi primùm ab ulcere, cauterio appreſſo, pus manare cœperit. Cujus rei patuit veritas in Paulo Aurario Fabro Italo, qui ad Auguſtinianum ſodalitium habitabat. Is enim multis multorum & Medicorum & Chirurgorum fruſtrà uſurpatis remediis, cùm ferè conclamatæ eſſet viſionis, appreſſo, me conſultore, pyrotico, ſenſim pro puris manantis ratione, acutiùs cernere cœpit, donec tandem acutiſſimè cerneret. Tum igitur, etſi ſemper pure ulcus manaret, ſetonis, quem annum integrum circumtulerat, pertæſus, ipſum detraxit, atque ulcus cicatrice ſibi obduci voluit: verùm illo fluxionis ſublato diverticulo, cùm humor in oculos iterum ſe inferret, ac jam cæcitatis periculum immineret, me vocato, ulcus cauterio aperiri, & ſetonem denuo immitti ſibi curavit. Ex quo priſtinæ oculorum & viſionis integritati reſtitutus, etiam nunc ſetonem illum circumfert. *Idem lib. 9. cap. 24.* † Ophthalmiam verò cucurbitulis remotam memorat *Rhodius Cent. 1. obſerv. 79.* adde *Severin. de Efficac. Med. pag. 75.*

Observatio VI.

Phlegmone oculi ſolâ per alvum purgatione, unâ die ſanatâ.

EX iis, quibus oculi tentari phlegmone cœperant, nonnullos ſolâ purgatione per alvum, uno die ſanatos vidimus. *Galen. lib. 13. cap. 11. Method. medendi.*

CURATIO CÆCITATIS.

Observatio I.

De cæcitate curata.

CÆcitatem in non paucis ſanavi, nondum tamen confirmatam, ac præcipuè in illuſtri antiſtite Borromeo, quem cùm non tam morbus quàm medici excæcaſſent, curantes oculum, qui nullo morbo laborabat, purganteſq; jam debilitatum, cò proceſſerunt, ut non ſolùm non ſanaverint, ſed in deterius deduxerint hominem. Erant autem ejus temporis primarii omnes: ſed in medendo parum, ut etiam reliqui, proſpicientes. Verùm quomodo ſanaverim ſeu potius juverim, nunc dicam. Juſſi ut abſtineret à medicamentis omnibus purgantibus, ut uteretur fœniculo & euphragiâ, conſpicilliâ etiam perpetuò gereret, à quibus, dum ferret, ita levabatur, ut ſine impedimento interim cerneret: ſed & in poſterum abſque illis melius cernebat;

bat: Hic poſtmodum fungis malis devoratis, cùm ego non adeſſem, petiit. Leonem Ogionum, cùm diu conflictatus eſſet oculorum morbo, medicamento ad parotidas ex cantharidibus appoſito, ſtatim multa aqua defluente liberavimus, indicium curæ fuit, aliis præſidiis non potuiſſe ſanari. A cæcitate etiam, ligni Inde decocto, eruditionis non vulgaris amicum vindicavimus, Joann. Antonium Comitem, cùm aliquot menſibus parum aut nihil videret. *Cardanus Curat. admirand.* 20.

Observatio II.

Poſt dolorem capitis cæcitas diſcuſſa.

P*Auſanias in Meſſeniacis, ſive lib.* 4. memoriæ prodidit, Ophionem vatem, quia primo ſtatim ortu cæcus fuerat, rurſum oculorum uſum mirabili admodum caſu recuperaſſe. Nam cùm ingenti capitis dolore laboraſſet, poſt adverſam illam valetudinem ſubito luminis compos eſt factus.

Observatio III.

Nonnullis repentino alvi profluvio viſus reſtitutus.

NOnnulli cùm aliquandin nihil vidiſſent, ſine ulla manifeſta cauſa, repentinâ alvi profuſione lumen receperunt, nam inde omnis nocens materia depelli ſolet. *Benedictus lib.* 2. *cap.* 28. *de curand. morbis.*

Observatio IV.

Viſus, ex implacabili capitis cruciatu & vigiliis, repentè amiſſus: qui extracti opiati uſu, quaſi ſubito reſtitutus eſt.

JOannes *Lang* ex ingentiſſimis capitis cruciatibus, necnon & vigiliis derepentè occæcatus eſt: cui cùm gr. v. opiati extracti exhibuiſſem; ſomnus accerſitus, dolorque ablatus, & ſubito quoque uno momento viſum recepit. *Camerar. de obſervation. Palmæ, ad me miſſis.*

Observatio V.

Doloribus colicis excæcata mulier, idoneis adhibitis viſui reſtituitur.

QUædam mulier nobilis colicâ paſſione graviter laborans, viſu per triduum fuit privata, purgato autem corpore, & pane calido, ſem. fœnic. conſperſo, aq. roſ & fœnic madefacto, cervicique impoſito, viſum recepit & convaluit. *De Ioan. Franci Hildeſii med. Cameniceni obſer.*

Observatio VI.

Quidam, vulneribus frontis, à cæcitate liberati.

OMnes ſenectute viſu hebetiores fiunt: aliqui ad octogeſimum annum ſine ſpecillis, ut Laurentio patri meo contigit clarâ oculorum acie vitam duxêre. Vidimus ſenem viſu hebetiorem, nonagenarium, Hadriæ ſuper frontem vulneratum, cæcitate & vulnere pariter liberatum. *Alex. Benedictus de curand. morb. lib.* 2. *cap.* 1.

Sæpius audivi à Domino Andernaco ſe habuiſſe famulum Pariſiis, catarractâ laborantem. Ille cùm vehementius in Dominum Omphalinum, & Sturmium, qui adhuc Argentinæ vivit, atque dominum Symphacinum profeſſorem Ingolſtadienſem, tunc temporis illis inſervientem inveheretur, alter ex illis gladio diſtricto vulnus ei ſuper frontem inflixit: ex quo ſtatim viſum recepit: Andernaco interveniente, & objurgante: noli, inquit famulus, mi Domine iraſci: viſum ex eo vulnere integrum recepi. *Cuenlinus de obſervat. propriis.* † De Cæcis caſu curatis vide *Camer. ſyllog. memor. Cent.* 7. *part.* 4. Meminit quoque puellæ cæcæ reſtitutæ *Hornung. Ciſt. Med. Epiſt.* 209. adde de cæcitatis curatione *Zuving. Theatr. Vit. Hum. pag.* 346. Dignum notatu, quod ſcribit Johann. Faber. in Hernand. Herb. quendam poſt eſum carnium viperarum Romæ viſum recepiſſe.

Curationes Nyctalopis.

Observatio I.

Nyctalopis curatio expedita.

CUidam qui noctu neque Stellas, neque Lunam cernebat, cum ſpodii exiguo violaceum admiſcebat, & in naribus ſæpe conjectum, lumen reſtitutum eſt: ex oleo illitus cinis ficulneus, emendat, & hircinus ſanguis, capratum jecinorâ in vino auſtero decocta. Quidam in aſſatorum ſanie inungunt; noſtri recentiores piper longum inter jecinoris fibras imponunt, atque ita inaſſatum in farinam redigunt addito exiguo muſci odorati. Capratum carnibus veſci utile exiſtimant, & dum coquuntur oculos vaporari præcipiunt, idque referre arbitrantur, ſi rutili coloris fuerint. Suffiri etiam tradunt oculos jecinore in olla decocto, aut igne inaſſato. Quidam gallinaceorum fimum duntaxat rubrum illinendum monſtrarunt, turturum, palumbium, columborum, perdicumque ſanguis nyctalopas ſanat, & jecur quoque ovium, atque ut in capris diximus, efficacius fulvæ. *A. Bened. lib.* 2. *cap.* 31. *de curand. morb.* † Confer quoq; *Horſt. l.* 3. *Epiſt. ſect.* 11. *fol.* 380. *Bened. Sylvatic. Cent.* 2. *Conſ.* 5. *pag.* 177. Anguillæ jecur nyctalopiam ſanans perhibet *Panarol. pent.* 3. *Obſ.* 49.

Suffuſionis.

Observatio I.

Suffuſio citra Chirurgiam curata.

AD cataractas (Latinius ſuffuſiones dicunt noſtri *ſtarren*) quas plerique omnes Chirurgiâ tantum curari poſſe exiſtimant, à doctiſſimo & mihi amiciſſimo medico perſæpe experto, his diebus myſterium hoc ad me perſcriptum eſt. Ex fæce olei, & omphacio, id eſt, de uvis acerbis expreſſo ſucco, unguentum fit, quo malum hoc ſine morſu & periculo curatur. *Geſnerus Epiſtolarum lib.* 3. *ad Ioannem Fabricium.*

Observatio II.

Cæcus quidam altero oculo, gallicoſus factus, hydrargiri inunctione à ſuffuſione, & morbo Gallico vindicatur.

QUidam, qui antequam morbo Gallico afficeretur, altero oculo cæcus erat, ſuffuſione denſiſſima (vulgus Cataractam vocat) oculum occupante: hydrargyri inunctione à morbo Gallico & à ſuffuſione, quod maximè mirum eſt, evaſit. *Alexan. Trajan. Petron. lib.* 5. *cap.* 1. *de morb. Gallico.*

Observatio III.

Ad viſus imbecillitatem, oculorum ſuffuſiones, nubeculas, & maculas, quæ ab angulis oculorum naſci incipiunt, remedia nova, & de experimento commendatiſſima.

EX jecore cujuſdam piſciculi vulgari lingua à noſtris dicti *aelpuyck*, liquor quidam defluit experimento certo obſcuritati viſus admodum commodus & utilis. Capitur autem hic piſcis in aquis Venlandiæ propè Delphenſem urbem. Eſt verò hic piſcis mollis, & valdè limoſus ſubnigriuſculus, & aliquantulum latior anguillâ: cujus jecur quod valdè album eſt ac pingue, tegulæ alligatur cyatho ſubjecto vel vitro in ſole, ut ab eo pinguedo, olei inſtar deſtillet: Vel jecur tegulæ filo alligetur, vitro capaci imponatur, & ſupra hoc aliud vitrum magis, inſtar galeæ ſeu capitelli ſuperponatur, & ſoli exponatur: exibit autem liquor

albus & clariſſimus, ad modum olei puri deſtillantis, & uſui reſervetur. Hoc liquore cilia tantùm inunguntur, & lachrymæ ex oculis exibunt, & is qui viſum obſcurum tenebroſumque habet, miraculi inſtar illico lucidum & luminoſum recuperabit. Oportet autem minimè hunc liquorem in oculum ſtillare, verùm ſatis eſt, ſi cilia & palpebræ ſuperiores eo inungatur; quo remedio mulier quædam ſatis lumine orbata viſum recuperavit, ita ut hoc arcano feliciſſimè in aliis multis uſus fuerim, palpebris inunctis humores tenues lachrymarum inſtar, ab oculis fluebant, quibus profuſis, viſus diminutus, & ſatis abolitus, reſtituitur. *Foreſtus lib.11.obſervat.35.*

Ex muſtelæ fluviatilis, quæ Germanis noſtris *ein Treuſch oder Ruſolck* appellatur, hepate colligitur oleum, ad ſolem vel ad fornacis calorem ſuſpenſo, intra vas vitreum: clarum id oleum & flavum eſt, adverſus oculorum ſuffuſiones utile, vel (ut alii ſentiunt) adverſus nubeculas & maculas, quæ ab angulis oculorum naſci incipiunt. *Geſnerus Hiſtor. animal lib.4. de Aquatilibus pagin.*714. Idem remedium *Wirtemb. Iatrion habet,* &c.

PROCIDENTIA OCULORUM.

Observatio I.

Adoleſcenti Veneto, dexter oculus adeò prominebat, ut omnem faciem deturparet.

EQuidem ego cognovi nobilem adoleſcentem patritium Venetum, cui dexter oculus adeò prominebat, ut univerſam ferè faciem deturparet: id verò contigerat ex ſcirrhoſo humore, qui erat in interna parte, quam adnata membrana alba, quæ conjunctiva â junioribus appellatur, oculum oſſibus, in quibus locatus eſt, annectit: qui tamen tum ætatis ope, tum medicis auxiliis tandem longo tempore eſt liberatus. *Trincavella lib.4. cap. 6. de rat. curandi partic. human. corp. affect.*

Observatio II.

Sæva utrinſque oculi ad genas uſque procidentia, ægrum per ſemeſtria intervalla, ſine viſus noxa, divexans.

SExagenarios quidam ſenex mechanicus, vir bonus, tantam ſæpe utriuſque oculi procidentiam incurrit, quæ ſuis cavitatibus excidentes ad genas uſque propendent, ut eos præſecare facilè liceret, qui præſcripto meo fomento ex roſis utens, eoſdem reponit & reſtituit: adeò quidem, ut ſemeſtre uſque perdurent. Sed quod admirationem omnem vicit, etiam dum propendent, viſu inoffenſo utitur, verùm tanta capitis cum imbecillitate, quæ illum integro die lecto affigat. *Ex obſ. Cnenlini.*

Observatio III.

Oculorum procidentiæ hiſtoriæ.

VIdimus nobilem fœminam, cujus oculi, partus violentiâ exciderunt & quatuor tranſactis diebus menſtruis purgatis reducti fuerunt ſponte.

Juveni verò cuidam, cùm ab alto cecidiſſet, exilierunt oculi extra palpebras, quos ſenſim reduximus, & eiſdem admovimus linteolos duplicatos madefactos decocto roſarum & balauſtiarum, inſperſos acacia, & intra duas horas à caſu, ventris onere depoſito, ſanguinem miſimus, de externa dextri cubiti vena, is liberatus eſt topico remedio repetito, decenti adhibito victu. Cùm autem oculo procidenti inflammatio accidit, integrum ovum cum vino & roſaceo lanâ exceptum ſuperponendum eſt, aut folia hyoſcyami elixa atque contuſa, aut papaveris capita ſic parata. Remittente verò inflammatione, collyrium fiet ex roſis & acacia cum albo ovi: ſed interim dum inflammatio adeſt, emplaſtra octo horis interpoſitis permutanda, ne putreant. *Chriſt. à Vega. lib. 3. cap.12 art. med.* † De prolapſu oculi ſingularem obſervationem habet *Hildan. Cent. 6. obſ. 1. pag.* 479. ex catarrho oculi procidentiam memorat *Salmuth. Cent. 3. obſ.* 15. Curatam verò procidentiam lege apud *Rhod. Cent. 1. obſ.*84. vide *Tulp. l.1. c.*28.

OCULORUM VULNERA.

Observatio I.

Oculorum vel ſtilo vel aliter per pupillam ad corneam uſque perforatorum & diſſciſſorum, illæſo viſu curatio.

QUibus pars corneæ, quæ pupillæ objecta eſt, vulneratur, ſi vulnus ad interiora deſcendit, magna ii ex parte obcæcantur. Cæterùm incredibile quippiam nec fieri ſolitum in puero vidimus, qui ſtilo in pupilla punctus erat. Nam cùm ſtatim aqueus effluxiſſet humor, tum pupilla ipſa minor reddita tum tota cornea apparuit rugoſior, atque poſtea ſanatus rectè vidit, inſtaurato ſcilicet paulatim humore, qui antè effluxerat. *Gal. lib. 1. c. 2. de ſymptom. cauſ.*

Quatuor annos natam puellam vidimus, cui dum ea nodum in panno ſolvere acuto gladio niteretur, reſiliens mucro oculum dextrum percuſſit, quo perforata oculi ipſius tunica, plurimus ſtatim inde fluxit humor; quare etſi viſum prorſus amiſerit ipſum tamen haud multo poſt ritè curata recepit. Tanta enim ineſt vis tenellæ illi ætati, ut hunc ipſum oculi humorem (quod ſæpe accidit) ad integrum reficere poſſit. *Benivenius cap. 74. de Abditis.*

Civis erat Ambergæ, cui nomen *Neudecker,* hic debita exacturus, in quendam pagum peregrè ibat, & dum cultello oblongo rapum ex agro proximo evulſum excorticaret, & ob itineris lubricitatem pedibus vacillaret, pronus cum oculo in cultellum cadens, oculum ab inferiori palpebra ad ſupercilium uſque per medium diſſecuit. Chirurgi verò accerſiti ne putredo intra cranium ſerperet, oculum excidere ſtatuerunt, id civis citra mei abſentis conſilium fieri nolebat. Veſperi verò cùm domum ab ægro, quē in oppido *Sultzpach* inviſeram, rediiſſem, vidi oculum ad ovi gallinacei magnitudinem intumuiſſe, quare quamprimum, ne oculus ob tumorem & humoris alluviem phlegmone corriperetur, cum unguento de alabaſtro illevi: & albumen ovi, addito camphoræ momento, cum oleo & aqua roſarum diſſolutum, & othoniis exceptum, ſupra oculum applicui; quibus tumor deſidebat, & tandem oculi recens vulnus citra phlegmonem & ſuppurationem conſolidavi. Novimus ſanè quàm frugiferum ſit in omnium vulnerum phlegmone coercenda unguentum illud quod ex alabaſtritide marmore frigidæ & ſiccæ conſtitutionis *Benevenus. Hieroſolymitanus in libell. de oculor. morb.* conficere docuit. Et noſter quoq; patiens viſum recuperavit plenariè, uno relicto ſymptomate, quod temulentis quoque accidere ſolet, omnia viſa gemina illi eſſe apparebant. Pupilla ſanè oculi ad inferiorem palpebram agglutinati, depreſſio altera ſtabat. Cryſtalloides quippe humor ſi ad ſuperiora vel inferiora declinat, tum (inquit Galenus) quicquid cernitur, id duplum videtur. Sed tandem oculus frequenti motu, quem illi indixeram, ab inferna relaxatus palpebra, a geminati viſos fallacio liberabatur. *Langius epiſt. 7. tom. 1.*

Vidi in pueris corneæ vulnera ſtylo puncta, ex quibus humoris albuginei parum effluxerat, & tamen curata; ſimilia ab aliis animadverſa. *Cotter. in obſerv. Anatom. & Chirurg.*

Obser.

Observatio II.

Prodigioſi oculorum ictus ſagittis vel aliter illati, uti miraculosè percurati.

GOthicis contonantibus bellis, conſtat ab hoſte Barbato Trajano cuidam ſuper oculi dextri partē ſic adactum ſpiculum, ut mox dilapſo ligno, occultaretur omnino ferrum. Nec vim doloris ullam vulneratus perſentiſceret: quin anno demum quinto, citra moleſtiam prorſus, promi ſpiculi ſummum cœpit, atque inde amplius emergens, liberum denique Trajanum comparebat relicturum. *Cœlius lib.11.c.13.A.L.*

Cuidam juxta angulum oculi majorem ſeu internum, ſagittam inflictam parte adipoſa, quæ auribus ſubjacet extraxi. Unde convaluit ille nullo vel in oculo vel eo quo evulſa fuerat loco incommodo accepto. Aliud telum, alii cuidam detraxi cui id ſub palpebra inferiore tam profundè occultatum impingebatur, ut ut nonniſi extimam ejus partem, qua ligno jungeretur, apprehendere liceret. Erat autem id magnum ex eorum genere, quod Turcæ ex arcubus ferratum ſine ſpiculis exturquere ſolent. Servatus eſt & hic quoque, Judæus profeſſione, nullo gravi oculi ſymptomate relicto. *Albucaſis lib.2.cap.94.Chirurg.*

Recentis eſt memoriæ domini à ſancto Joanne hiſtoria. Is in catadromo ante ædes Guiſianas pro tempore poſito, confractæ lanceæ fruſto digiti longitudinem & craſſitiem æquante, per ductilem laminam, quâ è galea provilitur, ſub oculo in orbitam ſubeunte, & trium digitorum latitudine in caput penetrante vulneratus, meâ operâ præſentibus Medicis Regiis, Valerano & Dureto, adjuvante Jacobo Regio Chirurgo curatus, Dei beneficio convaluit.

Quid ingens illud, & plane memorabile Franciſci Lotharingi Ducis Guiſiani vulnus memorem? Is in Bononiæ urbis proſpectu, lanceâ ita caput tranſverberatus eſt, ut ſub oculo dextro ad naſum ruſpis penetrans, per cervices in aurem vertebraſque exiliret, abrupto violenti ictus impetu, & intrò relicto ferro, tantâ contumaciâ illic hærente, ut niſi tenaculis veterinariis extrahi inde & avelli nequiverit. Quamquam verò ea fuerit ictus rapiditas & violentia, ut contingere non potuerit ſine oſſium fractura, nervorum, venarū, arteriarum, aliarumque partium laniatu & attritu: convaluit tamen Dei favore generoſus princeps. Ex quo intelligere licet, multos ab exiguis vulneribus mortem oppetere, alios ex ingentibus & penitus magnis deſperatiſque convaleſcere. Quorum cauſa eventuum, in Deum quidem humanæ vitæ authorem & propagatorem præcipuè & primariò eſt conferenda: ſecundariò autem in temperamentorum varietatem & conditionem *Pareus lib 9.cap.9.*

Observatio III.

Lignorum & lapillorum fruſtula oculis impacta, ut educta.

CUm divideretur lignum, pars ligni impacta eſt in oculum filiæ cujuſdam mulieris. Ipſa autem ſtatim cepit rubrum ovi, ceruſſam & oleum roſatum ac in circuitu totius oculi poſuit hanc mixtionem loco defenſivi, & intra oculum aquam albuminis ovi. Alii verò commode imponunt aquam albuminis ovi, unà cum lacte muliebri & aqua roſ. ſed hæc priori medicamento ſanitati reſtituta fuit, ac pars ligni hoc modo exiliit.

Lapidis ſculptori, fruſtum lapilli in oculū illapſum eſt. Factæ ſunt fomentationes ex mollitivis, ut *malva, anetho, fœnugræc. meliloto* per biduum: poſtea fuit *tutia cum ſaccharo Candi.* impoſita, & ab hoc tædio evadens, ſanus factus eſt. At ſi in oculo ſurculus aut quippiam impingatur, oſſiculum (teſte Aetio) volſellâ extrahemus, diligenter cavendo, ne infringatur. Si verò nihil emineat, ſed æqualem habeat cum corpore ſuperficiem, bina poma accipito atque utrinque ejectis nucleis comprime oculum, ut quod infixum eſt in medio, intercipiatur, cumque procumbere videbitur, volſellâ extrahito, deinde ſanguinem turturis aut columbæ aut ovi albumen inſtillabis: quæ ſi parum ſucceſſerint, curato oculum infuſionibus & linimentis, quæ ad inflammationes conficiuntur: poſt aliquot enim dies, ſuppuratâ punctione, quod infixum eſt, fluitabit. *Foreſt.lib.11.obſ.Scholio an obſer.16.* Mulieris cujuſdam filiolæ, dum ſecarent lignum, particula aut fragmentum ligni impactum eſt in oculum; ſtatim ipſa ſacrepit vitellum ovi cum ceruſſa & oleo roſ. & in circuitu oculi totius iſta mixtura, loco defenſivi inungebat, & intra oculum ponebat aq. alb. ovi. Alii ponunt alb. ovi, lac muliebre & aqu. roſ. & ſanitati reſtituta eſt. *Solenander ſect.5.conſ.15.*

Observatio IV.

Cicatrix in oculo caſu deleta.

PUellæ cùm ex cicatrice in corneæ media ſedenata, viſus impediretur, Chirurgus ſacch. Candi. pulverem oculo inſpergere volens, ad eam exterendam, errore quodam pyxidem eam arripuit, in qua ſublimati pulvis continebatur: quem cùm imprudens oculo inſpergeret, tanta ſuborta eſt inflammatio, ut periculum eſſet de oculo. Eâ tamen ſedatâ, tantum abfuit, ut quid obfuerit, ut potius multum profuerit: nam cicatrice pene univerſâ deterſâ: remanente levi duntaxat maculâ: viſum recuperavit. Indicio, globum oculi, fortia quoque perferre poſſe medicamenta, cùm ſit duriſſimus & inſenſibilis. *Platerus de obſ. propriis.*

IN OCULIS VESICULÆ, ſeu animalcula.

Observatio I.

De Veſicis & puſtulis oculorum.

ORiuntur cùm in albo oculi, tum etiam in ipſa corneæ circumferentia, interdum veſicæ quædam vel puſtulæ humore aqueo refertæ, granorum milii formam, & magnitudinem æquant, vel ſuperant: quæ ſi augeri permittantur, præter id quod oculum deturpant, viſionem tandem vitiant, celerrimè ob id ſuccurrendum eſt. Conſuevi igitur ipſe, & tutò quidem ſi humorem in ſuperficie ſitum contineant, ubi medicamentis non ceſſerint, ſeu ex puriſſimo auro confecta pertundere, humoris deinde reliquias, ut dicemus, abſumere, ac cicatricem hujuſmodi auxilio obducere. *℞. Pompholigis præparatæ drach. duas, aloes lotæ drach. unam, ſacchari candidi pulveriſati drachmam unam, ſeminis croci ſcrupulum ſemis miſceantur, & fiat pulvis ſubtiliſſimus,* qui linteo illigatus aquâ verbenæ, fœniculi roſarumq; æquis portionibus madefiat, & in oculum ægro decumbente exprimatur ter quaterve ſingulo die, & animadvertite hujuſmodi puſtulas à frigida materia ortas dolorem nec flammam adjunctam habere, alioquin palpebris diducere ac medicamenta infundere ex uſu minimè foret; poſſunt etiam aquæ illæ nuper memoratæ ex melle & ſacchato deſtillatæ ad abſtergendum, & exſiccandum: cicatricemq; obducendam: id tamen è memoria non excidat, mitioribus primùm, paulò deinde validioribus utendum eſſe: illud poſtremo perpendite probatos authores omnes collyriis crocum ad robur immiſcere. *Arantius libro de tum. præter nat. cap. 10.*

Veſicellæ hujuſmodi ſi non eædem ſunt, tamen non multum abludunt ab hiſtoria D. Junioris Chirurgi Regii & Ducis Guiſiæ, quam de animalculis Cironum inſtar in conjunctiva oculi tunica natis exhibemus.

Observatio II.

Animalcula, majorum cyronum inſtar, in conjunctiva oculi membrana, ejuſdemq; albo nata: intenſiſſimum pruritum excitantia.

PAucis ab hinc diebus quidam ex noſtra familia mihi retulit, ſe cuidam oculorum affectui obnoxium eſſe: videlicet: quod in conjunctiva oculi membrana, ejuſdemque albo animalcula quædam, exiguis pediculis, aut majoribus cyronibus ſimilia, generantur: quæ tantum pruritum excitent, ut ex aſſidua fricatione, omnem fermè amittat patientiam. Ego omnem diligentiam adhibui ut ſecundùm veterum de Pthiriaſi doctrinam, hunc affectum curare poſſem: verùm me nihil proficiente, ad quandam mulierculam *de Ioinville* deductus, quæ me præſente, ex conjunctiva dictos cyrones, acu argentea, admodum dextrè ſine notabili dolore, expurgavit: Et niſi moveri vidiſſem, nunquam certè animalcula talia in oculi candido generari poſſe, credidiſſem. Affirmavit prædicta muliercula pluribus, diverſo tempore, ſine ullo incommodo, ejuſmodi cyrones expunxiſſe: dictique loci *Ioinville* homines, peculiariter huic morbo obnoxios eſſe: quæ ego omnia ex diligenti inquiſitione vera expertus ſum. *Ex Epiſt. D. Iunioris Chirurgi Regis & Ducis Guiſiæ, ad Iacob. Guillemeau, ejuſdemq; de oculorum affectibus lib. Gallica Lingua publicato, ſubnexa interpretatione. P. Quentzio.*

ADMINISTRATIO REMEDIORUM.

Observatio I.

In oculorum vitiis ut remedia adhibenda.

IN oculis affectis remedia inſpiratu hominis anhelantur. Declinatur frictio capitis & pectendum partem poſteriorem. Quod ſi abluendum caput, reclinatum abluatur, atque oculi muniantur. Cavendum ab errhinis & ſternutatoriis, his enim facile materia decurrit in oculos. *Hollerius Obſerv. 2. libel. propris.*

Observatio II.

Collyrium oculo admotum, paulò poſt in palato perceptum.

MIhi ex oculorum vitio laboranti ante annos contigit, ut cùm collyrium, quod album vocatur, adhiberem, paulò pòſt per ſpatium fortè minutorum horæ unius decem, amaritudinem in palato ſentirem. Primâ vice non curavi, cùm ſecundò uterer, eodem temporis interjecto ſpatio ſimilem amaritudinē percepi. Nihil autem minus in mentem veniebat, quàm quod à collyrio proficiſceretur. Tandem cognovi exploratumque habui, ſarcocollæ ſaporem ipſiſſimum eſſe, qui per oculum omneſque occurrentes partes in palatum uſque veniſſet. Si extrinſecus applicata ſic pervadunt, quanto magis aſſumpta? *Thaddeus Dunus. lib. 4. de Vena ſectione.*

Observatio III.

Oculorum dolor collyrio ex opio adhibito, exaſperatus.

NOs ingentes dolores oculorum incipientibus inflammationibus adhibitâ purgatione viginti horarum ſpatio ſanavimus. Placet tamen unius eorum mentionem facere. Cùm enim Gilius de Andrache, nobilis adoleſcens 22. annorum, Medicum Metinenſem omnis bonæ literaturæ expertem vocaſſet, retulit ſe vehementem dolorem alterius oculi pati, cū acrium lachrymarum effluxu. Medicus verò collyrium album, quod opium recipit, oculo inſtillare præcepit, verùm eo remedio adhibito dolor fluxione retenta augebatur. Ego verò accerſitus acre intellecta præcepi, ut *pilularum ſine quibus* ℨ j. ea nocte aſſumeret, ſolum autem ovi album inſtillaret: cùm autem manè ad ipſum viſendum acceſſi, eum profectò ſine dolore, fluxione & inflammatione inveni purgatum. *Chriſt. à Vega, lib. 3. Sect. 2. cap. 1. De arte Medendi.*

OCULI FACTITII.

Observatio I.

Oculi factitii, ex auro, encauſto, depicto & tectorio opere expoliti.

QUod ſi hunc arte paratum oculum, vel nolit æger, vel caſu aliquo impeditus orbita non poſſit admittere, alium hac via parare licebit. Virgula ferrea flexilis & incurva præſto erit, ei ſimilis, qua mulieres crines coercere ſolent & revincire, quo ſcilicet arctius aut laxius dimidium caput, cui cingendo ab imo occipite ſupra auriculam ad majorem oculi angulum circumponetur, conſtringere queat. Hæc ſerico obducta, utraque extremitate latiuſcula erit, ne quam partem acumine pungere & premere poſſit. Sed ea quæ vacuæ orbitæ obducetur, erit latior, & tenui alutâ obducta, ut in ea pictoris arte, oculi amiſſi colores expreſſi ipſam adumbrare poſſint. *Idem.*

Observatio II.

Qua arte, veri oculi jactura celari poſſit.

SI caſu aliquo, ut ab inflammatione, unus alicui oculus effuſis humoribus crepet & diſrumpatur, vel ingenti ictu orbitâ ſuâ excutiatur, aut propriæ ſubſtantiæ conſumptione tabeſcat, haud equidem reparandæ hac ex parte viſionis aut oculi functionis ſpes ulla eſſe poteſt: amiſſi tamen oculi deformitatem, quod unum in tanto caſu ſupereſt ſolatium, hac arte celare poteris, ſi curato & ſanato ulcere, in excuſſi effuſive aut conſumpti locum, alium factitium aureum, argenteumve opere tectorio expolitum, ſic encauſto pictum ſubſtitueris, ut nativi oculi per luciditatem, & gemmeum decorem habere videatur. *Pareus lib. 22. cap. 1.* † De ſtructura oculi artificiali conſule etiam *Hildan. Oper. fol 965. & ſeqq.*

DE PALPEBRIS.

Observatio I.

Nullos eſſe oculis peculiares muſculos dicatos, verùm ſolius lati muſculi ad opus eſſe, contraria prorſus ſententia.

LAtum muſculum ut intueri poſſis, ſeparare cutem ſubtiliter in faciei parte aliqua oportebit. Nam niſi attenderis, unà cū cute panniculum carnoſum avulſeris, muſculumque hunc latum, cui immediate adhæreſcit, ac nonnullis locis pertinaciter, adeò, quemadmodum in labris, palpebris, totâque fronte ſeorſim ut haberi iſta nequeant. Muſculo huic lato natura motum, ſeu movendi vim largita eſt, ut dum alternatim ac certis vicibus exporrigit ſeáut contrahit, oculo claudendo & aperiendo inſervire poſſit. Cute muſculo ſic expedito, ipſum ſeparare oportebit, ducto initio ab interiore clavicula ad mentum uſque, ſecundum rectitudinem aſcendendo, indeq; in poſteriora quantum fieri poteſt deflectendo: ſic enim demonſtrabis ut ſe cuti commiſceat, & labrorum muſculis. Cùm ad oculos perveneris, docebis ab hoc uno muſculo claudi & aperiri oculum: quia ex triplici genere fibrarum componitur, quamquam ex omnium, qui hactenus ſcripsêre de re anatom. ſententiâ, ejuſmodi actiones fieri dicantur, vi duorum muſculorum in eam rem dicatorum: quorum unus ſit ad majorem angulum parte ſuperiore, alter ſemicirculi formam habens ad minorem angulum, unde in medium uſque tarſum ſe extendens, anteriori eo deſinenti occurrat, parte autem ima totum cilium comprehendat, quo ſit ut mobile, & ipſum quodammodo reddatur. Quamquam verò in demonſtrationib⁹ publicis hi duo muſculi ſo-

lemniter demonſtrari ſoleant, eo quo dixi modo arbitror tamen ne ipſis quidem demonſtratoribus magis conſtare de illis quàm mihi. Hanc ex eo hauſi opinionem, quod panniculum carnoſum, ſeu muſculum latum ſeparantibus, nulla alia locis illis muſculoſa caro appareat, quàm quæ eſt panniculi illius, ſeu à fronte deorſum, ſeu à mala ſurſum novaculam ducas. Prætereà inciſionis occaſione in ſuperciliis urgente, prohibemur illam tranſverſim peragere, ne muſculus hic latus in oculum incidens, ſuperiorem palpebram, ſeu cilium ſupernum immobile reddat: quod ſi ejuſmodi inciſio caſu inciderit, jubemur ſtatim illam ſuturâ ſarcire: quæ res magno argumento eſt superni cilii, ſeu ſuperioris palpebræ motum non propriis & ſuis peragi muſculis, ſed totum pendere, & peragi à muſculo lato. Jam ſi in cilio ſuperoo ejuſmodi quos deſcripſimus proprii muſculi haberentur, quoniam muſculorum uno agente, oppoſitus, ſeu antagoniſta ceſſat & feriatur, oporteret, eo qui oculum aperire dicitur agẽte, oppoſito verò feriante, trahi palpebram ſuperiorem, ſeu cilium ſupernum verſus ſuum principiom, ut contingere videmus in convulſionibus: quoniam muſculi operatio eſt partia quàm movet verſus ſuum principium collectio. Cùm igitur ejuſmodi motus, ſeu collectio nuſquam in cilio appareat, conſtare inde arbitror, omnem ſuperni hujus cilii motum pendere ex muſculo lato, & ſolum hunc motus ejus autorem eſſe. Muſculi hujus lati origo eſt à ſterni parte ſuperiore, claviculis, omoplatis, vertebrarum cervicis ſpinis omnibus: inſertio vero in capitis partes omnes depiles, faciemque totam villis à tam diverſa origine variis: quorum beneficio tam multiplices licet faciei obire motus (nam in faciem ita deſinit, ut totam eam tanquam larva integat) pro originis muſculi hujus varietate, & diverſarum fibrarum productione. *Pareus lib. 5. c. 3.*

Observatio II.

Muſculorum palpebrarum ratio.

PAlpebrarum ſuperior peculiares muſculos obtinet duos, horum alter apertioni oculi ſervit, à Veſalio oculo aſſcriptus eſt cum primis quatuor oculi muſculis. Oritur ab ingreſſu optici nervi in oculi orbitam, & recti latus carnoſiq; ſuperiorem regionem oculorum tranſcendens, pinguedini implicatus, deinde lato, tenui, ac tendinoſo fine in cartilaginem ſuperioris palpebræ, ſecundùm latitudinem inſeritur, ita trahendo hanc cartilaginem ad ſuum principium, oculus aperitur. Gal. & Veſalius duxerunt muſculum palpebram ſurſum trahentem à fronte prodire, quod fieri nequivit. Alter occluſioni dedicatus eſt, qui ut ſphincteris cujuſdam munere fungi, ita & ſimilem cum inferioris palpebræ muſculo formam nanciſci videtur, unus enim in orbem oculum ambiens cernitur, operatio idem demonſtrat, nam ſimul atq; quis oculum arctiſſimè velit occludere, & palpebra inferior etiam ad internum oculi angulum, utpote ad muſculi hujus principium trahitur, ac leviter ſurſum ad palpebram ſuperiorem adduci manifeſtè ſatis conſpicitur. Enaſcitur ex interno angulo & ſutura capiti & maxillæ ſuperiori communi ſcuto principio, & univerſæ palpebræ cuti orbicularibus fibris ſubſternitur, & latus carnoſuſq; in cantho minori cum palpebræ inferioris muſculo, ſi alioqui peculiaris ſit muſculus, ita commiſcetur, ut unus cum inferiori appareat, talis etiam confuſio eſt cum muſculo frontis; at cognitu facilior eſt hæc ſeparatio. His adjicit Columbus tertium eodem principio, quo proximus exortum, qui obliq; verſus magnum canthum palpebræ tereti tendine inſeritur, hujus munus eſt primi muſculi motum adjuvare, videtur primi portio eſſe. Inferiorem ſanè palpebram opinor ſatis conſpicuo motu moveri, ut unuſquiſq; in ſemetipſo deprehendere poterit. Conſequitur enim ad hunc motum peculiarem ac ſatis manifeſtum muſculum, qui paulò ſupra lachrymalem meatum carnoſo & gracili principio ortum ducit, hinc ad palpebram inferiorem tendens, ei ſemper ſubſtratus, totus carnoſos ita dilatatur, ut totum mali os tegat, ad medium oſſis mali videtur in duos ſcindi, qui tamen uno, lato, carnoſoq; fine juxta canthum minorem fini ſuperioris palpebræ muſculi immiſcetur: hujus munus eſt leviter trahendo palpebram inferiorem, ſuperiori adducere: firmiter trahendo oculum exactè occludere, & ita obit medii ſphincteris munus, cùm utraque palpebra ad canthum majorem trahitur, canthus minor valde ſtringitur, iſque etiam ad majorem adducitur, ex quo motu conſtritioneque ſi quid pulverum, vel muſcarum, vel humoris in oculo ſit, ad internum propellitur angulum. *Coiter loco prædicto.*

Observatio III.

Puncta lachrymalia palpebrarum notata.

PUncta lachrymalia in ſingulis palpebris ſingula perforata ſunt, ita ut in mortuis ſetam porcinam admittant. Fallopius putat tranſmiſſioni lachrymarum inſervire, habent meatus: ſub caruncula quæ ἐγκανθὶς dicitur: uniuntur in quendam communem ſinum in narium cavitatem deſinentem per canalem proprium in oſſe ſquamoſo, quod internũ angulum occupat, inſculptum. Sinus interim exulceratur, & fiſtula lachrymalis fit, tum ſanies manifeſtè per ea foramina exprimitur, vocantur lachrymales meatus. *Coiter in tabulis.*

Observatio IV.

Lapis in palpebra.

EX ora palpebræ, ubi hordeolorum collectiones fiunt, lapillum eximi juſſimus, tritico figura, colore, magnitudine parem, duritiâ ſuperiorem. *Scaliger Exercit. 108 3. ad Subtil. Cardani.*

Calculum in palpebris dicunt, cùm everſis palpebris, tofis ſimilia circa ipſas extiterint alba ac aſpera, varorum ſpeciem præ ſe ferentia. *Aetius Tetrabibl. Serm. 3. c. 80.*

Observatio V.

Morum nucis juglandis quantitate cujuſdam palpebra innatum.

NOvimus nos quendam Neapoli, qui magnum, & nucis juglandis inſtar, quoddam morum in ſuperiori palpebra obortum ferre potius (tametſi turpiſſimum, & oculo moleſtiſſimum) quàm tyrannorum Chirurgorum imperitis, ineptiſſimiſque manibus ſeſe committere decrevit. *Ingraſſias Tract. 1. c. 1. De tumoribus præter naturam.*

† De tumore inveterato in palpebrâ vid. *Poter. Cent. curat. 72. fol. 76.* De coalitione ſuperioris palpebræ cum oculo, & quomodo ſeparata fuerit, vid. *Hild. Cent. 6. obſ. 7. pag. 503. in fol.*

DE SUPERCILIIS.

Observatio I.

Duplex ciliorum alterius oculi palpebræ, ordo, magno utriuſque oculi incommodo in muliere quadam animadverſus.

LAborabat Mulier, morbo mihi inaudito, & multis medicis, quibus deſcripſi. Ejuſmodi autem eſt: Duos ordines ciliorum habet in ſuperiori palpebra unius oculi, quorum primus naturalis eſt, ſecundus præter naturam, lædens plurimùm oculum pungendo, & per conſenſum etiam alterum. Pater ſuaſit cauterium cum parvo ferro; quod & mihi perplacuit, quum minori dolore & periculo poſſit illos pilos ſuperfluos

conſumere, quam pſylotro. Rationem adhibendi invenies apud *Avicennam lib. 3. Fen. 3. tract. 3. cap. 32. de pilis inverſis.* In primis tamen ſuaderem, ut probè purgaretur ne irritata pars cauterio attrahat humores pillulis vel decoctione aliqua. *Joan. Bauhinus in epiſtola ad Geſnerum.*

Observatio II.

Muſculi ſupercilium trahentes à nullo adhuc cogniti

BIni in lucem revocandi ſunt muſculi, ab aliis negligentia præteriti, quos in capitis poſteriore parte licet animadvertere, qui à lambdoide ſutura ſupra mamillares proceſſus oriuntur: triangulares ſunt, & in carnoſam membranam deſinunt, quæ frontis etiam muſculos excipit, eorumq; utilitas non contemnenda hæc eſt, ut frontem cutemq; capitis poſteriora verſus adducant, ut ego millies non ſine voluptate contemplatus ſum in capite præcellentis viri præceptoris mei Joannis Antonii Plati, quem Lonigum nunc vocant, is enim cutem capitis univerſam validè movet Sed quid ego in aliis exempla perſequar, cùm domeſtica vel interna potius exempla non deſint? Ego quoq; is ſum, in quo cutem capitis manifeſtè moveri nullo negotio cernere poſſis, quippe qui calvus admodum ſim, abſq; ulla cutis ariditate, ſed mollitie adeo laxa, ut nuper nati infantis cutem præferat. *Columbus lib. 5. cap. 7. Anatom.*

Observatio III.

Mira paralyſis ſuperioris palpebræ ex immodica frigidorum applicatione.

QUidam gravi oculorum morbo laborans, admiſit conſilium cujuſdam, qui id malum ſe curaturum pollicebatur. Infudit is itaq; primò cochleari argenteo aquam ſatis mordicantem, cujus ut acrimoniam mitigaret, ſuperpoſuit oculis pannum lineum madefactum aquâ putei frigidiſſimâ, aliquando etiam temporibus ſuperpoſuit frigidiſſimum ovorum albumen, neſcio quâ aquâ commixtum, quibus tandem non ſolum oculorum verùm etiam capitis dolor indies magis ac magis creſcebat. Quare alium advocavit, qui oculorum infirmitati remedium præbuit, ex priori tamen cura remanſit infirmitas miranda ſatis, & quam pluri mis medicis incognita, ut ſequitur. Infirmi oculorum cilia aliquando proprio nutu clauduntur, quibus clauſis, vix ſumma adhibitis digitis poſſunt aperiri, cui ſeſe intermiſcet maximus dolor in ſuperciliis & anteriore capitis parte: quæ ſæpius retractionem & rictum oris parit, quam (ubi intereſt conſortio bonorum colloquendi gratia) minimè cohibere poſſit: etiam ſolis ſplendore maximè turbantur oculi, & ſtatim clauduntur, ut prædictum. Attamen aliquando interrumpitur dolor prædictus, ita ut per biduum aut triduum, nec oculorum nec capitis dolorem ſentiat. Verùm cùm ſcribit vel ludit aleis, in tabula luſoria, aut aliquid ſimile curioſè exercet, non clauduntur oculi, nec premitur capitis dolore, quod omnibus videtur mirandum: Medici, qui tum preſentes erant, judicarunt, hunc morbum paralyſin eſſe, non quidem confectam, ſed affectum muſculorum utriuſq; palpebræ ex intemperie frigida, inducta ex crebra applicatione frigidiſſimorum topicorum. Seriori autem negotio quando incumbit æger, continentur palpebræ ut non diducat, quia major animi intentio, plus ſpirituum eò ſe conferre facit. Cura fuerit calefactio & exercatio illorum muſculorum, quod tentandum foret vel cum elyſir vitæ vel cum aqua vitæ cui incoctum eſſet caſtoreũ, aut quid ſimile, aut cum cerato aliquo ex reſinis, cum rebus calidis & ſiccantibus confecto, quæ ſupra muſculos applicanda forent: aut oleo ſpicæ muſculos ipſos illinendo. *Arnoldus de Villanova tractatu de epilepſia c. 26.* curam paralyſeos palpebræ docet, jubens ut poſt digeſtionem & purgationem foveatur palpebra cum filtro intincto in hoc decocto. *℞. menta ſtri orti in loco ſicco an ij. bulliat in una pinta aceti accerrimi ad tertia partis conſumpt. fiat ut dictum. Aetius* eandem curam tractat *lib. 6. c. 29.* & caſum hunc *Galenus* videtur attigiſſe, *lib. 4. c. 1. locor. affect.* Ex annotationibus cujuſdam inſignis medici communicavit *Wolfius.*

Observatio IV.

Cavum ſupercilii læſum fractumve, inſanabile aliàs, reſtitutum tamen.

QUædam neceſſariò non ſanantur, ut in cavitate, quæ eſt ſupra ſupercilium, ubi eſt cavitas ſupra oculos: iſta cavitas neceſſariò non ſanatur, ſi comminuatur os in illa parte, nunquam ſanatur. Sed ego poſſum dicere in vita mea, vidiſſe me hæc in nobili Scholari Forojulienſi: repleta eſt carne pars iſta, & hoc miraculum fuit, in cæteris nunquam vidi. *Fallopius lib. de Vulneribus, c. 12.*

Observatio V.

Supercilii vulnus ut curandum.

IN vulneratis ſuperciliis id maximè notandum venit, quod ipſa per tranſverſum ſic ſæpè cæduntur, ut qui illa moveant ſurrigantq; muſculi, & panniculus carnoſus penitus lacerati ſint & laniati. Quo in caſu palpebræ ſurrigi nequeunt, & oculi tecti, palpebrarumque tanquam vaginâ clauſi manent: ſicut etiam poſt vulneris agglutinationem, ſi aciem in rem aliquam intendere velit æger, cogatur manu palpebram erigere. quo infortunio multos laborantes animadverti, ſæpè tamen id non tam vulneris inflicti vehementiâ, quàm Chirurgi, à quo curati fuerant, imperitiâ: nempe diplomatum linteorum appoſitione neglectâ, ineptâ faſciâ, & ineptiore ſuturâ. Hoc in caſu tantùm cutis, & panniculi carnoſi, peritus qui ſupervenerit Chirurgus, amputabit, quantum ſatis eſt palpebris, quo juſta contentione ſuo ſe rigore ſurſum erigere & continere queant citra manus ſubſidium. Hinc pellionum ſutura vulnus, ut decet, conſuet, balſamum noſtrum affundet, vicinis verò partibus tale medicamentum. *℞. olei roſa. ℥. ſ. album. ovor. num. ij. boli armen ſang. Draconis, maſt. ana. ʒ j.* agitentur ſimul, fiat medicamentum: hinc decenti vinculo pars conſtringatur. His peractis in uſum veniet emplaſtrum *de gratia Dei, de betonica, diachalciteos,* vel ſimile aliud, uſque quo cicatrice obductum fuerit vulnus. *Pareus lib. 9. c. 22.*

Observatio VI.

Abſceſſus ad ſupercilium ſiniſtrum.

QUidam juvenis, ſupercilium ſiniſtrum, digito comprimens in parte ſuperiore exiguam guttulam inſtar lactis expreſſit. Quærimus cauſam, reſpondit ſibi puero eodem in loco enatum tuberculũ, quod à Chirurgo apertum, & materia abſceſſus exempta fuit, ſed pellicula non integrè extracta rurſum ut prius, crevit. Poſtea ab alio admonitus: ſuccum ex tithymallo cypariſſia expreſſo, locum inunxit, & tunc materia eliquata eo modo quo poſtea factus eſt, cœpit egredi, quæ tamen non quotidie ſolet effluere, ſed per aliquot dierum intervalla, novâ materiâ ibidem collectâ. Foramen tamen admodum exiguum verſus palpebram ſemper apertum permanſit. *Camerar. de obſerv.*

DE ANGULIS OCULORUM.

Observatio I.

De ſanguine tres ferè ſeptimanas ex oculis lachrymarum inſtar, copioſè emanante & profluente.

LAchrymas ab oculis profluere, nihil novum eſt; at guttas ſanguineas reddere rariſſimum: id tamen

vidi-

vidimus anno 1581. 23. Aprilis die, in vetula quadam, annos 80. nata, quæ in parte Orientali Delphis decumbebat, in domo cui flos caleodulæ pro inſigni erat. Lecto autem incumbebat, mente conſtabat cum ad illam accitus eſſem, utcunq; comedebat, nullum dolorem ſentiebat, niſi ſubinde exiguum in ventre; idque circa umbilirum quem referebat aliquando ex caſu contractum: utcumq; dormiebat, non febricitabat, quamquam per totum corpus ictero ſuffuſa videretur. Erat autem mulier procera & valdè macilenta, cui & lachrymæ ſanguineæ, imò ſanguis, continuo ferè per utroſq; oculos fluxerant. Inſpecto lotio, quod croceum & nigrum erat, quale in ictericis apparere ſolet, interrogavi quamdiu hoc malo, nempe ictero laboraſſet & ſanguinem ex oculis profudiſſet, reſpondit tres ſeptimanas elapſas eſſe, quibus hoc colore totum corpus infectum fuerat: ſtatim ab eodem tempore, ſatis commimo in hunc uſque diem lachrymas ſanguineas ex oculis emanaſſe referebat: oculi tamen non dolebant, niſi quod manè ob ſanguinem profuſum difficulter aperirentur, & quod in iiſdem ſentiret aliquem pruritum. Alvus huic ad 14. dies reſtricta erat, ſed cùm clyſterem non admitteret, glande impoſitâ probè alvum reddidit. Deinde adhibitis levioribus medicamentis, qualis eſt *ſyrup. ex infuſ. roſar. pallid. cum rhab.* cùm vetula eſſet, & vix aliquid eduli longo tempore ſumpſiſſet: deinde ebibito hoc quoq; julepo: *℞. foliorum acetoſæ, bellidis minoris ana. m. j. florum viol. p. j. ſem. acetoſæ, portulacæ ana. ʒ j. ß. ſem. 4. frig. major. ana. ʒ ß hordei mundati p. j. coquantur in aqua communi pro ℔. j. cola. adde ſy. de limonibus granator. ana. ʒ j ß. miſc. e.* Sitiebat autem, & pro ſiti frequenter ſumebat ex compoſitione cob. de ribes dicta. Oculos autem prurientes lavabat lotione ſubſequenti. *℞. folior. viol. malvæ, plantaginis, bellidis minoris, an. m. j. ſem. cydon. ʒ. j. ß.* Quibus remediis poſt quinq; dies, quod dictu mirum eſt, liberata fuit à lachrymis ſanguineis & ſanguinis profuſione, & præter omnem ſpem ſanitati reſtituta. *Foreſtus lib. 11. obſerv. 13.*

Observatio II.

Vermiculi ex angulis oculorum erumpentes.

VErmes aliquando creantur in angulis oculorum ut in aliis locis, & in fiſtula. *Anglicus, Compend. Med. lib 3.*

Puella trima, quæ in circulo Almoſſinorum agebat, cùm omnium conſenſu rectè valeret, & nihil mali ſentiret, ecce illi per oculi interiorem partem, quam angulum magnum appellamus, lumbrici cujuſdam caput apparere cœpit oculum ipſum non rarò occupans turbansve, ex qua re anxiæ mulieres fortè aſſiſtentes oculum advertentes, vermem viderunt, quem illico manu, admiratione ingenti, longitudinis ſemipalmaris, coloris albi, craſſitudinis lineæ, prævivum nullâ noxâ à puella perceptâ, aut foramine ullo evidente relicto, extraxerunt. Eſt certè caſus hic mirus, & dignus chartis qui detur. *Luſitanus Centur. 7. Curat. 63.*

Cuidam nobili *de Capellen*, qui patrem ſuum (horrendum dictu) verberibus impetiverat, in morbo ex oculis vermes ſerpere viſi: quod ad ultionem divinam referimus. *Solenander Sect. 2. Conſ. 15.*

Observatio III.

Excreſcentia pilæ quantitate, oculum prope totum operiens, ex cantho domeſtico, ſeni cuidam enata.

SExagenario cuidam evenit habenti excreſcentiam cancroſam ad pilæ quantitatem, emittentem virus quoddam, cujus magnitudo totum oculum occupabat, & non videbatur niſi ad pilæ quantitatem. Hujus origo erat ex cantho domeſtico ſeu lachrymali, ad corneam procedens. Cùm autem non poſſet corrodi propter ſenium & debilitatem partis, neque conſumi ob continuum fluxum; Chirurgus igitur pro palliatione appoſuit unguentum Diapompholygos, cùm curari non poſſet inciſione: interea pro oculi corroboratione, & quod carnem cooperientem conſumeret, hoc ſequens collyrium præſcripſit: *℞. antimonij loti cũ aqua caprifolij ʒ. ij. tutiæ præpar. & extinctæ in aqua roſ. ʒ. j. ß. cimoliæ ʒ. ij. pulveriſentur ſubtiliſſimè & cribrentur, & cum aqua roſar. & decoctionis menthæ ʒ. iij. miſce. & fiat collyriũ, addendo in fine camphoræ pulveriſatæ ʒ ß.* Deinde præſcripſit unguentum palliativum & exſiccans, ne increſceret, aut latiùs ſerperet, & ut conſumeretur: *℞. aquar. caprifolij, roſ. ſolatri an. ʒ ij. tutiæ præparatæ cum aqua roſ. terræ ſigillatæ, minii an. ʒ. j. plumbi uſti & loti cum aqua roſ. ʒ. iij pulveriſentur ſubtiliter & miſceantur cum aquis prædictis per noctem manè verò cum oleo cheirino q. ſ. & ceræ ʒ. j. thuris ʒ. ſ. pul. fiat unguentum cum ʒ j. camphoræ.* Cùm iſto unguento componebat emplaſtrum, quod apponebat oculo prius loto cum collyrio ſupra dicto. *Foreſtus lib. 11. obſervat. 21.*

Orbita Oculorum.

Observatio I.

Glandula in oculorum orbita recentioribus animadverſa.

GLandulæ in oculi orbita ſitæ humiditatem à capite ad oculorum lubricitatem conſervandam eò defluentem excipientes, atq; oculos irrigantes mobilioresq; reddentes Harum glandularum Fallopio unica eſt, & ita in obſervationibus eam deſcribit. Una tantùm manifeſta ac perpetua ſatiſq; inſignis à me reperitur in parte oculi ſuperiore, prope angulum exteriorem: præter hanc verò nulla alia adeſt, quæ perpetuò appareat, ita ut alicujus momenti videatur At in reliquorum brutorum oculo, quæ nictari videntur & præcipuè in bovino repetitur alia calloſa ac durior in interno angulo collocata, quæ ob lachrymas ibi (ut reor) minimè poſita eſt, ſed ratione illius membranæ, quam nictitant, nam in his animalibus membrana quædam latitat interno in angulo ungui ſimilis, quæ cùm cartilaginis vel corneæ tunicæ naturam ſapiat, tenuiſſima eſt, movetur motu voluntario ad canthum minorem, reliqua in Fallopio. Veſalio ſunt plures: in obſervationum examine ita ſcribit ac ſeſe purgat. Ego in oſſea cavitate, quâ oculus continetur, latam quandam & rotundam carneamq; recenſui glandem, ſuperiori ſedi lateris externi oculi incumbentem: & deinde carneam veluti glandem in interno oculi angulo deſcripſi, neq; in præſenti cavitate aliud quid glanduloſum aut cognoſco aut deſcripſi. Sic itaq; lata illa carnea glans, ut à prius tradidi muſculi cujusdam mihi vice habetur, quo palpebram attollimus. Pars autem in interno angulo repoſita, illa eſt, quam anteriori ſua ſede membrana illa, quæ oculo & palpebris pariter communis eſt, & laxè in anteriori angulo convoluta jacet, integri, & in bobus ab hominibus in hoc differre jam deſcripſi, quod his quidem tota quodammodo mollis ſit, illis autem anteriori ſuo extremo in cartilaginem & veluti unguem ſic finiatur, ut telis ideo corneum quid inglutinari cernimus, quo minus ab arcus nervo promptè findatur. *Coiter in tab. oculorum human.*

Observatio II.

Oſſa oculi orbitæ innata miræ magnitudinis.

NUper intra oculi orbitam, hærentia ſupercilii oſſi tam magna oſſa à natura creata ſunt, & eò acceſſerunt magnitudinis, ut tumor totius adnati oſſis cute tecti, oculum obtegeret, majore humore quam ovum eſt, extuberante oculo; quæ omnia (erant enim multa) chirurgi operâ evulſa, mulieri viſum & decorem faciei reſtituerunt, *Thom. à Veiga. Comment. ad c. 5. Sect. 4. lib. 1. de loc. affect. Gal.*

DE

DE AVRIBVS.

CONFORMATIO.

Observatio I.

Monſtroſæ aurium conſtitutiones quorundam.

CRacoviæ mulier in ſuburbana villa, cui Nigræ oomen eſt, ad duodecimum Calend. Novemb. Anni 1494. monſtrum edidit, cætera quidem humana figura, ſed collo & auribus leporinis & uno grandiore inteſtino totum ventrem occupante, diducto rictu ſpirans. *Lycoſth. Chron. de prodig. & Oſtent.*

Quarto Decembris anni 1556. Baſileæ infans natus eſt virilis ſexus, carens auribus, quarum loco habuit duo tantū foramina, quæ tamen ita clauſa erant, ut nihil inde audire putuerit. Vixit autem puellus valetudinarius uſque menſem Auguſtum, in cujus principio multis doloribus obiit. *Idem in opere citato.*

In Haſſia infans bene diſtinctis membris natus eſt, niſi quod auribus, oculis, ac naribus in univerſum careret, ac in facie ſolum os haberet. *Idem.*

Auriculas inſtar brutorum in hominibus obſervavi. *Columbus Anat. lib. 15.*

Mulier quædam in Lombardiæ Caſtello quodam Canuſſo dicto, atteſtante *Gisberto in Chronicis* tempore Gregorii Pontificis piæ memoriæ, peperit infantulum auribus tam grandibus & amplis: ut univerſum corpuſculum integerent: quod ipſum præterea avium plumis veſtiebatur. *Thomaſius Thomaius in Horto mundi cap. 19.*

Observatio II.

Aures quibusdam pro arbitrio mobiles.

SCribit Aurel. Auguſt. (*lib. 14. cap. 24. de civit. Dei*) fuiſſe quoſdam, qui aures pro arbitrio moverent, vel ſingulas, vel ambas ſimul. *Celius lib. 20. c. 16. A. L.*

Aures quidam habent mobiles: ut Veſalius narrat ſe vidiſſe Patavii Juriſconſult. Claudium Symonium Forojulienſem virum facetum, & Petrum Ravaſcherium Genevenſem, virum fortem & ſtrenuum, *Cardanus lib. 8. c. 40. De varietate.*

Quibuſdam mobiles viſæ ſunt: mihi quidem adoleſcens qui & aures & capitis cutem promptè moveret, *Dalechampius Annot. ad lib. 11. c. 37. Plinii litera a.*

Muſculi aures moventes, rarò in homine reperiuntur: duos tamen novimus, qui aures quando volunt, movere poſſunt. Quare duo aliquando reperiuntur muſculi, quorum alter à buccis enatus, in auris pinnam deſinit, eamq; voluntariè verſus anteriora movet. Alter verò, in poſteriori parte à mammillari proceſſu prodit: & hi in Brutis conſpiciuntur. *G. Bauhinus de Corp. hum. fabr. lib. 3. c. 22.*

Aurelienſis dux ſtultum quendam habuit, qui poterat omnes, vel centum, habitu & facie repræſentare. Ille ipſas aures, æquè movebat, atque ipſas palpebras. Quod Rondel. ex conſuetudine quadam fieri poſſe credebat, quod ſi volebat eſſe inſignem ſtultum. Intellexi à D. Antonio Schnehergero Medico Cracovienſi, fuiſſe quendam Magnifici cujuſdam Poloni filium, qui poſtea in Italia ſuum diem obiit: qui naturâ, non uſu, aures moverit. *G. Wolphius, de Obſerv. propriis.*

Ego muſculos aures moventes non deſcribo, nam rarò, imò quàm rariſſimè inveniuntur: in quodam tamen ego muſculum offendi, qui à buccis naſcitur, & in auris pinnam deſinit, eamq; movet voluntariè verſus anteriora; quandoque etiam alium vidi muſculum in poſteriori parte à mamillari proceſſu proficiſcentem: ſed hi duo ultimi in brutis ſemper conſpiciuntur, in homine perrarò. *Columbus lib. 5. c. 10. Anatom.*

† Confer. etiam *Borell. Cent. 2. Obſerv. 16 Zvving. Theatr. vit. Hum. p. 385. Veſal. in Exam. Anatom. Fallop. l. 2. F. H. C. c. 13. Auguſt. in lib. 14. de Civit. Dei, c. 24.*

AUDITUS INSTRUMENTA.

Observatio I.

Audiendi modus quis.

AD inſtrumentorum auditui inſervientium hiſtoriam antequam pervenero, operæpretium eſſe duxi Galeni præcepio, actionum actioniſve modum declarare, ſic fores ad ſequentia rectiùs aſſequenda aperientur, inquit enim Galenus, cùm aliquam partem explicare volumus, totius inſtrumenti actio oportet ut ſit cognita, ita demum particularum, quæ ipſis inſtrumentis inſunt, utilitates exponere ſemper convenit, omnes enim unum habent conſtructionis ſcopum, totius ſcilicet inſtrumenti actionem. Actionis modus nobis innoteſcet, ex definitione auditus objecti, quod ſonus eſt, & modo communicationis aquæ vel aeris per ſonum alterati, cum aere interno. Primò de ſono. Sonus eſt qualitas prodiens ex aqua vel aere à duris ſolidiſq; corporibus, iiſque levibus, concavis & amplis affatim magnoq; impetu invicē colliſis & concurrentibus percuſſo. Hæc eſt ſoni definitio, quam nunc latiùs explanabo, quod ad ſonum deſideretur aeris reverberatio, antra, ſpecus, ſylvæ, montes cavernoſi, putei, locaq; cava atq; anguſta, quæ non tantum ſonos, verùm etiam voces articulatas exceptas reddunt, atteſtantur. Aerem oportere maximâ vi ac confertim in rem renitentem ac duram impelli indeq; repelli, in tympanis conſpicuum ſit, ſiquidem in his ſi corium, quod per tympanum expanſum eſt, fuerit humidum laxumque, ſonus redditur obtuſus, vel nullus, ſic in omnibus inſtrumentis Muſicis fidibus obductis uſuvenit. Quantum ad rei repercutientis aptitudinem pertinet, deſideratur primò durities; mollia enim cedunt, & non reſiſtunt rei impellentis vi. Secundò eſt amplitudo ſive latitudo, præcipuè quæ cum æqualitate conjuncta, nam acuta corpora tenuiaque aerem ſcindunt, minimeq; aeri in repercutiendo vim inferunt. Tertiò ſi accedit concavitas, jam aer per ſonum alteratus à labris ſive lateribus rei concavæ congregatus, unitus & minimè diſperſus redditur, majoremque ſonum efficit. Aere jam per impulſum rei duræ fracto, ſive ſono affecto, proximus continuuſque aer alteratur atque commovetur, ex eo ſucceſſione vicinior, donec perveniat ad aures: hoc non aliter contingit, atque in aquis fluminibuſque cernitur, in hæc ſi injicias vel lapillos, vel glebas terreas, ſtatim videbis circulos ſive gyros excitari, quorum alter alterum excitat, quod ad aquarum rivulorumque ſive fluminum ripas vel ora impulerint, vel in amplis aquis ſponte ſoluti fuerint. Simili modo in aere putant Philoſophi à ſono circulos generari, atque ad aures provenire. Quod ſi lapillus ſive gleba aliudve magnum ſit, atque magnâ vi injiciatur, ita ut ſuos gyros vehementer in ripas ſive labra amnium fluminumque impulerit, circuli repelluntur, atque geminatim recurrunt ad primum gyrum. Simili ratione fit, ſi adverſus loca concamerata & teſtudinibus obducta, ſylvas atque montes loquamur vel clamitemus, nam in iis vox duplicatur ac Echo generatur. Hinc accidit ut non ſimul ac corporum alliſio conflictuſque inciderit, ſed aliquanto poſt ictum, ſonus audiatur, priuſque à propinquo quàm à longinquo. Hæc de natura atque generatione ſoni, nunc de communicatione aeris percuſſi cū aere interno, partibusq; internis. Primò notandum eſt quod in aure ſit ſpiritus quidam incluſus ſive implantatus, cujus beneficio percuſſi aeris qualitates cum communi ſenſitorio communicetur. Hoc Plato primum inter philoſophos docuit, dixit enim

aerem

aerem qui auribus inſidet, pulſari, pulſum in principem animi ſedem mitti, ſicq; auditum effici. Nunc pergamus ad reliqua. Ad ſentiendum quippe oportet ut ſit mutua actio ac paſſio inter ſentiens ac ſenſibile; ad mutuam actionem paſſionemq; mutuus contactus requiritur. Unde ſequitur, quod cùm aer externus agat, internus ſive implantatus patiatur, internum alterationem aeris externi excipere, eumq; tangi ab externo. Sed hoc non fit immediatè, ſed interpoſita membrana, intercedentibus oſſiculis quibuſdam ſtupendo naturæ artificio, hoc modo: Aer externus ſoni qualitate affectus in membranam myringam incurrit, myrina pulſata oſſicula membranæ colligata commovet, oſſicula porrò nervū quendam per tranſverſum membranæ expanſum percutiunt, ex illa nervi ſive funiculi percuſſione ipſe nervus in membranam repercutitur, unde aer incluſus alterationem & ſonos excipit, ſonus verò per aurium tortuoſos & flexuoſos anfractus citra ullam turbam fertur, pervaditque ad nervum auditorium, hoc demum exploratore & miniſtro, ſtrepitus imago ad ſentiendi principium tranſmittitur. Veſalius ejuſq; aſſeclæ ita auditum fieri tradidêre: nervus quinti paris per meatum quendam tortuoſum procedit & in membranam aurium foramini obductam ſeſe explicat, ea quoniam tenuis, ſicca & valde tenſa eſt, ab aere pulſata ac cedente oſſium duritie, quæ antrum cochleamve æmulatur ſonum efficit, nullum aliud artificiorum addunt. Antiquitas in anatomia imperita atq; rudis aliter ſenſit, ut ex Empedoclis ſententia liquet: putat enim auditum fieri, quod aer intimam aurium partem impellit, cùm enim ea in cochleæ morem involuta ſit, ac antequam tintinabulum edito in loco appenſa, omnis aeris ingruentis appulſus percipit. Alcmeon ideo nos audire ait, quod aures intus ſint vacuæ, & vacua reſonare omnia, cùm in ipſa vox incidat. Diogenes eſſe in capite aerem, eumque percuti vocibus, & commoveri putat. Platonis ſententia omnium veriſſima eſt. *Coiter tract. de audit. inſtrument. c. 1.*

Observatio II.

Inſtrumenta auditui ſubſervientia, quæ?

Nunc verò, quò intelligatis qua ratione ſingulæ partes ad hanc functionem abſolutè & perfectè miniſtrandam à D.O.M. efformatæ ſint, ad inſtrumentorum explicationem me convertam. Exordiar ab eo, quod oculis noſtris primò occurrit, nimirum ab aure. Attamen totum negotium in 4 partes partiar, quarum prima continebit quomodo & per quam viam aer externus permeet ad membranam myringam. Secundò quomodo generetur percutiaturq; aer implantatus in propria ſua ſede. Tertiò per quas vias, & quâ ratione aer implantatus ſuas qualitates nervo auditorio communicet. Quartò & ultimò nonnulla de nervo acuſtico adiiciam, & in tota de auditu abſolvetur hiſtoria. Præſtabo hæc per partium his functionibus ſubſervientium explicationem. *Idem c. 2.*

Observatio III.

De Aure.

Nunc de aure, de qua *Galen. 11. de uſu partium* ſic loquitur: Natura omnibus ſenſuum inſtrumentis operimentum fabricatur, aliis quidem, ne cerebrū, quod eis eſt propinquum lædatur: nonnullis propter ſecuritatem propriam: hoc vidimus in plurimis ſenſibus externis, olfactui præfectum eſt os ethmoide, oculis palpebræ, naſus, malæ, ſupercilia, cutis circumfuſæ motio. Linguæ nullum contigit propugnaculum, ſiquidem in ore quaſi in ſpecu eſt concluſa. Quid de auditus inſtrumento, quod propugnaculo caret? Minimè munimentum requirebat, ſiquidem nervo auditorio, & cerebro præfectus eſt meatus admodum tortuoſus & anfractuoſus, atque etiam involucrum aliquod, quod impedit, quo minus quæ extriuſecùs incidunt, ipſi nocerent. Quapropter auris non poteſt hac de cauſa à Deo eſſe fabricata, ut cerebrum ab externis injuriis tueatur, ſed in alium uſum, in quem, nunc audietis.

Cùm auditorius meatus à lateribus non in anteriori parte ut nares & oculi ſit collocatus, facilè ſonus auditorium meatum prætetiret. Secundò cum à poſteriori parte antrorſum vergit meatus auditorius, & nos antrorſum movemur, nos difficulter audire contingeret, ſi nihil à poſteriori parte obſtaret, quod ſonum repelleret, ſiquidem appulſæ voces meatum auditorium præterlaberentur aberrarentque. Natura itaq; in illum uſum præfecit auditorio meatui à poſteriori parte autem cavam ac prominentem, quæ non ſolùm ſonum illabi non ſinit, verùm etiam ſonum repellendo fundit, ut à poſteriori parte ſonus repercuſſus antrorſum verſus auditus meatum ingrediatur. Hoc teſtatus eſt Hadrianus Romanorum Imperator, qui cùm hunc ſenſum læſum habebat, manus cavas, quò audiret faciliùs, à poſteriori parte auribus obtendebat. Hinc etiam bruta aurita naturæ inſtinctu aures ad ſonos voceſque circumagunt.

Quo his uſibus commodiùs inſervire poſſent, & ne cum nudæ eminenteſque ſint injuriis externis quibus ſunt expoſitæ, offenderentur, vel contunderentur, frangerenturque, dum multis variiſq; modis inter cubandum, in impoſitione galearum pileorumq; contrectantur, ex dura oſſeaq; ſubſtantia, quæ ad externarum rerum vim ac impetum ferendum aptior eſt atq; mollis, componi debebant. Cæterùm oſſeæ partes rebus foris ingruentibus non cedunt, earundemq; vim exoluere nequeunt, deinde facilè rumpuntur; mollis ſubſtantia, ut caro, ſonum non repellit, ac facilè contunditur, quapropter aures medium quid inter extremè molle & extremè durum conſecutæ ſunt, quod nimirum ob mediocrem duritiem, uſui aptum eſt, & ob mediocrem mollitiem cedere, ac offendentium impetum, abſq; contuſionis ruptioniſq; periculo refringere quibit: & h. e. cartilago, conſtant enim unica flexibili cartilagine, tenui cute, eaque pertinaciter cartilagini adhærente, obductâ Cartilagini ab inferiori regione appendet ſubſtantia molli carni ſimilis, fibra vocata.

Ab inferiori loco ubi aures ab oſſibus temporum, tanquam ex profundo eductæ, principium ſumunt, craſſiores atq; duriores ob vicinitatem oſſis temporis, unde prodeunt, exiſtunt.

Porrò conſideremus, quàm egregiè uſui inſerviat aurium figura, ſitus & magnitudo.

Quantum ad formam ſpectat, primò rotunda eſt, nam rotundum ab injuriis omnium eſt remotiſſimum, ad eundem uſum etiam multos habet flexus, magis enim eo modo complicari poſſunt, atq; in ſe ipſas duplicari, quàm ſi ſimplex tota utriuſq; figuræ utraq; fuiſſet. Extrinſecus ſunt convexæ, intrinſecus cavæ exiſtunt, & id ne quid ex inopinato intro irrueret, neve aures facilè afficerentur.

Ab exortu ad auditorium meatum magis ſunt concavæ, quò melius aeri percuſſo objectæ, eum ad meatum auditorium repellant. Non temerè etiam ab anteriori regione & poſteriori ad ingreſſus principium proceſſibus cartilaginoſis protuberat, nimirum ut interiores partes tantò forent à rebus externis ſecuriores. Notandus quoq; venit ſulculus inter fibram & proceſſum anteriorem, per quem, tanquam per rivulum, auris purè, & aliâ quavis fluxili materiâ ſeſe egregiè expurgat.

Magnitudo aurium homini cum brutis non contigit, ſiquidem caput pileis, galeis, aut aliis tegumentis tegendum erat, qui in te magnitudo plurimum obfuiſ-

fuiſſet, tam magnæ tamen ſunt, ut adſonare, meatum operire, ſimulq; minimè impedire poſſint, quo minus quidvis eapri injiciatur.

Animadvertendum etiam quod in hominibus parum vel nihil moveantur, ratio eſt, quod etiamſi mobiles verſatileſq; eſſent, cùm parvæ ſint, parum vel nihil nos juviſſent. De aurium ſitu *Cicer. 2. de natura Deorum*, ita loquitur: Aures cùm ſonum recipere debeant, qui naturâ in ſublime fertur, rectè in altis corporum partibus ſunt collocatæ. *Idem cap. 3.*

Observatio IV.

Sedes auditus quis in genere.

POſtquam hanc materiam de auditu ordine reſolutivo, qui ab univerſalibus ad particularia procedit, tradere conſtituimus, antequàm ad partes ſingulas pervenero, in genere de ſede auditus, quæ interna proceſſus petroſi parte, de quam tabolis de oſſibus comprehenditur, prius agendum eſſe duxi; vocatur oſſis petroſi proceſſus, ſedes auditus, auris, & meatus obliquus, cauſas ex tabulis oſſium intelliges.

Sedes hæc nihil aliud eſt, quàm oſſis petroſi portio intus in calvariæ regione protuberans, quæ collocata eſt inter proceſſum mamillarem, & proceſſum oſſis jugalis. Sic totus hic proceſſus petroſus, magis in interna calvariæ conſpicuus eſt. In brutis oſſi temporum ita aſſidet, ut non ſolùm in juvencis, verùm etiam in provectioribus facillimè ſeparari dividiq; in duas partes poterit. Cùm per hanc ſedem externarum rerum ſonis integra forma tranſeundum erat, ita hæc ſedes extrui debuit, ut nihil in tranſitu amitterent, aliquid verò ſonis abſcederet, ſi ſedes, in qua ſonus intus generatur, & per quam ſonus tranſmear, ab aëris impulſi impetu dejiceretur: hoc conſpicuum fit in rebus externis, ſiquidem ſi in veſicam loquaris, nullus edetur ſonus, vel admodum obtuſus; ſi in æneum canalem, ingens fundetur ſonus: eadem eſt ratio in fiſtulis muſicis, organis & campanis: quare hæc pars conſtat ex ſolidiſſimo ac duriſſimo oſſe, hujus rationem ex præcedentibus manifeſtiùs intelliges. At ſi undequaq; ſolidus eſſet hic proceſſus, ſedem auditus nimio pondere gravaſſet, hinc major proceſſus hujus pars eſt ſpongioſa, in qua elaboratur atq; excoquitur aër implantatus, attamen viæ ductus atq; canales cruſtâ durâ tenſâque ob cauſas dictas obducti ſunt. Forma rotunda, quò major aëris implantati copia excipi quiret, conduxit: ſi exigua copia ſufficicbat, etiam rotunditas utilis foret, ſic enim paruo anguſtove in loco contineri potuit aër implantatus, & minimè neceſſum erat oſſis onere atq; loci magnitudine vicinas moleſtare partes; eſt quidem rotunda quoquo modo, at oblonga, idque alio modo vix melius contingere quivit, nervus enim auditorius poſt opticum omnium molliſſimus, abſque ſuſtentaculo vel conjugatione ulla ſine rupturæ periculo longè à cerebro recedere non potuit. Unde Deus exproduxit hoc os eouſq; introrſum verſus, ut ſtatim atq; nervus auditorius extra cerebri ſubſtantiam proruperit, eum excipere tutò poſſit. Cur verò Deus non propiùs nervo auditorio aures appoſuit? primò aures ob commoditatem excipiendi aerem externum, foris agglutinare quaſi oportuit. Secundò hæc ſedes ſecundariò defert vel venam jugularem, vel arteriam aliquam ad cerebrum, ut autem tutò ad cerebrum pervenirent, prolongata eſt hæc oſſis pars, & canalem hujus venæ tranſitui accommodatum conſecuta: exproductio hujus oſſis eſt, ubi venæ optimè pertingere poſſent ad cerebrum, ut rete mirabile conſtituant. Ubi primùm hæc ſedes ab oſſe temporum prodit, latior & craſſior eſt, ſic gyri anfractuſq; multi ad auditionem illi imprimi queunt, ſenſim magis exacuitur ad extremum uſque, ubi vena jugularis vel arteria in cerebrum ingreditur. Forma in ſimia prope ad humanam accedit, in aliis brutis quàm longiſſimè diſtat. Eſt omnino ut univerſum temporis os à vicinis partibus ſeparatum, nam ob ſuam duritiem cum reliquis oſſibus molliotibus coaleſcere nequivit: ſitus ejus ſedis eſt inter os ſincipitis & os cuneale, tendit à poſteriori parte antrorſum verſus deſcendendo, obliquè verſus nervi auditorii exortum, quoniam hic proceſſus propter amplitudinem capitis hominis propriam magis, quàm in cæteris animantibus introrſum protuberat, longior etiam eſt factus. Poſtquam muſculi nec ei inſeri, nec inde pronaſci debuere, aſperitatem externæ faciei ſimilem non conſequitur, ſed levem quandam inæqualitatem cruſtâ levi obductam. *Idem c. 4.*

Observatio V.

Meatus auditorius, ſive oſſeus canalis quis.

ABſolutâ jam in genere hiſtoriâ, de ſede auditus, ſingulas partes aggreditur; diviſa eſt hæc ſedes ut tabulis de oſſibus in quatuor meatus, quos hic ordine pertractabo: & primò de primo, qui propriè vocatur meatus auricolaris. Per hunc aër per ſonum alteratus atq; ad aurem delatus impulſuſq; in auris concavum, à poſteriori parte antrorſum, obliquo ductu tranſmeat, ad pelliculam myringam. Duplex autem hujus eſt uſus, quorum primus eſt, ut ſi aër in aurem ingreſſurus vel frigidior vel calidior, vel ingenti ſono affectus fuerit, ea omnia remittat, antequam ad membranam ſive nervum auditorium pervenerit, & ſimul hac ratione internæ partes forent ab externis rebus tutiores. Siquidem experimur frequenter myringam acutiſſimo ſono, bombardarum ingentiſſimo ſtridore item campanarum maximarum pulſatione, denique à frigore intolerabili affici dolore, imò rumpi, onde ſubſequitur ſurditas, unde myringæ, & nervo auditorio hic canalis ſive meatus præpoſitus eſt. Secundus eſt uſus, aerem percuſſum in anguſtum colligere, quo tanto diſtinctiùs audire queamus, nam ſi aër percuſſus tranſiret per locum amplum, diffunditur, diſſipatur & multum de ſua vi amittit, at per auguſtum tranſmeans, in unum colligitur, atq; ex illa collectione majorem vim acquirit. Anguſtia hæc non ſolùm ad auditionis intenſionem ſuffecit, verùm etiam Deus addidit ſoliditatem & duritiem, nam ſonus in tranſitu vehementius in meatus ſive canalis parietes impulſus vi & efficaciâ magis intenditur, ſi ambitus fuerit oſſeus atque durus, atq; ſi eſſet membtaneus mollis ve. Oſſeus hic canalis diſtinctus eſt à reliquis ſubjectis temporum oſſium partibus in puerulis, ita ut ad ſeptimum menſem per cocturam ſejungi poſſit, & id quia cartilagine, ut multæ aliæ appendices, incruſtatus eſt, deinde membrana myrinx mollius ex cartilagine, atq; ex oſſe adipiſcitur principium: eſt etiam in puerulis totus quaſi cartilaginoſus, in adultis media ex parte cartilaginoſus, & media ex parte oſſeus, cartilago verò oritur cartilagine auris, quæ ab oſſe temporis ad illius meatus circumferentiam, veluti ex profundo, auris corpus potiſſimum efformat auremve ſuſtinet. Ductus minimè rectus, verùm obliquus eſt quatuor de cauſis, quarum prima eſt, ut aeris vel frigiditas vel caliditas intenſior, antequam ad myringam pervenerit, exolueretur. Secundò prohibetur ingreſſus parvorum animalculorum ac corporum, quæ in aurem ingreſſa, aliquando ingentes cruciatus adferunt. Tertio obliquitas conceſſa, ne ſonus, qui in aurem ingreditur, rectà membranam petat, ipſamq; lædat: ictus enim obliquus minus, quàm qui recta fertur offendit. Quartò quo ſonus ingens affatimq; in aurem immiſſus, ex obliquo ingreſſu frangatur, antequam in membranam impellatur. Obliquus hic ductus non obliq; deorſum, ſed obliquè à poſteriori parte antrorſum verſus tendit, quo tanto difficilius vel pulvis, vel aliud quippiam in aurem ingrediatur. Secundò, ut ſi quid ingreſ-

ſum

ſum ſit facilè elabi queat. Si verò deorſum deflexiſſet, ex diuturna hæſione rerum externarum, in maxima mala atq; incommoda myrinx incurrere potuit. Tertiò ut reſpiciens cavitatem cochleam, cum ea conjungeretur. At enim paulo ante myringam eſt quædam declivitas, eaque tamen talis, ut ſi aqua aliudve quippiam in aurem ingreſſum fuerit, id levi capitis ad lateta flexione excuti poſſit, eſt & hoc in loco aliquanto latior, quo capacitas aliquantulum dilataretur, terminatur ad tympani vel cochleæ principium, ubi myrinx ſatis ab externis periculis tuta eſt, veſtitur hic carnalis aliquouſq; cute auris, quæ ab aure intùs procedit, ſed ſub ea tamen continetur meo judicio membrana à perioſtio producta, quæ ab Ariſtotele μῆνιγξ, ab Arabibus myrinx vocatur. Hæc de primo meatu, ſive canali ſufficiunt. *Idem cap.5.*

Observatio VI.

Communicatio aeris externi cum implantato, & myringa, ſive tympano.

Abſolutâ jam primâ hiſtoriæ de auditu parte, ex quâ ratione, ac quibus mediis ſonus ad myringam perveniat, ſequitur ut agam, quomodo communicetur cum aere interno, & quâ ratione aer innatus ab aere externo afficiatur: incipiam hic a membrana myringa, tanquam mediaſtino ſive ſepto, inter meatum primum & ſecundum. Ad auditum requiri aerem tranquillum quietum & purum: aer ventorum agitatione turbatus, aurium tinnitus, ſibilus & ſonitus demonſtrant, deinde aerem implantatum tenuem, ſubtilemque citiſſimè facilimeq; aeris externi alterationes excipere, ſatis eſt notum. At ſi aer hic implantatus communicaretur immediatè cum externo, propter permixtionem & confuſionem cum ambiente (qui in perpetua agitatione exiſtit, & ſatis craſſus caliginoſus & impurus eſt) conturbaretur, craſſiurque, præſertim cùm in aere nebuloſo, pulverulento ac fumoſo verſamur, per conſequens ad auditum ineptior fieret, deinque dum ſub aqua ſumus, in auditorium meatum ingrederetur aqua, quæ nos omnino auditu privare poſſet, adiiciatis irruptiones animalculorum minimorum ac aliarum rerum externarum. Unde D.O.M. aerem externum ab interno, ſepto membraneo ſejunxit: hujus præcipuus uſus eſt noxia externi aeris inevitabilia excipere, atque internas partes ab externarum injuria tueri. At quamvis ſubſtantia externi aeris cum interno communicari nequeat, tamen neceſſum eſt ad auditionem, ſonum cum aere implantato communicari; id verò fieri nequiret, ſi hoc ſeptum ex oſſe ſubſtantia durâ & flexioni inepta conſtitiſſet. Siquidem pulſari, atq; ſuâ tenuitate ſonum tranſmittere debuit. Caro verò ob nimiam raritatem multa noxia & mala admitteret, quæ membranoſa ſubſtantia propulſat, ob laxitatem etiam foret inepta ad ſonum tranſmittendum. Hinc itaq; ſeptum hoc à Deo factum eſt ex ſubſtantia membranoſa, eaque tenuiſſima ac pellucida, verùm denſa, nullis poris conſpicuis prædita, ob denſitatem externa mala propellit, ob tenuitatem ſonum aeremq; ſubtiliorem tranſmittit, deniq; ob eandem tenuitatem pulſationem ad auditum neceſſariam perferre poteſt. Hippoc. *in lib. de carnibus*, inquit, pellicula in aure juxta os durum, tenuis eſt, veluti aranearum telâ, & omnium pelliculatum ſicciſſima, id enim auditui conducit, nam quod ſicciſſimum eſt, maximè reſonat. Quidam volunt hanc membranam à pia matre prodire; quidam à ramulo quintæ conjugationis nervorum cerebri; at anatomica adminiſtratio hæc falſa eſſe demonſtrat, ſed potius originem trahere à perioſtio, quod ſub cute meatum auditorium inveſtit: tandem in meatu aliquantiſper dilatatur, petens leniter deorſum ad tympani principium uſque; ibi parvus proceſſus obliq; rotundus ex oſſe petroſo erumpit tali figurâ, qualem calamus ſcriptorius, cùm primùm obliqua inciſio illi eſt indita, exprimit. Hic proceſſus factus eſt cauſa annexionis membranæ cum oſſe petroſo, quo verò firmior & tutior foret hæc inſertio proceſſus, circumcirca in medio leviter excavatus eſt, margineſque duas conſequitur oſſeas eminentes, ſic utrinq; myringam melius amplecti poteſt. Myrinx ab ipſo proceſſu recedit & ſeſe interponit inter poron acuſticum & tympanum, ſeparans alterum ab altero. Situs ejus eſt non tranſverſus, ſed obliquus, non aliter, atque ſi ſcriptorium calamum, ea parte, qua deraſus & attemperatus eſt, tenſa membrana obducamus. Situs autem cauſæ ſunt duæ. prima, ut membrana magis recta reſpiciat cavitatem primam, quæ meatu auditorio elatior exiſtit. Secunda, impedire, ne ſonus impetuoſus, aer pravus, aut aqua, aut quicquam aliud auditui noxium in aurem ingrediens recta membranam petat, ipſamquè lædat ictus enim obliquus minus offendit, quam qui recta fertur. Hæc de myringa, ejuſq; operationibus; nunc de modo generationis àeris implantati, ejuſq; alteratione, deinde de vero meatu, iiſq; quæ in eo repeiuntur, ſunt autem hæc oſſicula tria, chorda, muſculus feneſtræ duæ, & meatus ad palatum tendens. *Idem cap.6.*

Observatio VII.

Aer implantatus.

Aer implantatus ex eo nomen conſecutus eſt quod priſcis Philoſophis ac Medicis in ſecundo meatu viſus fuerit ita concluſus, ut ubinam ingrediatur, nullâ ratione inveſtigari potuerit. Unde exiſtimarunt multi à primo animalis ortu hunc aerem à Creatore huic meatui immiſſum: at antiquos ſcriptores in hoc deceptos eſſe, rationes manifeſtæ anatomicæq; adminiſtrationes teſtantur. Primò, quod ſi aer inibi implantatus eſſet, nec alium aerem, nec aliud quidquam foris admitteret, nec etiam ingreſſis in eam cavitatem exeundi viam præberet: cæterùm deprehendimus ore naribuſque occluſis, cohibito ſpiritu, ac inflatis buccis, aerem ab aure in aurem impelli & auditus organa percutere, aer verò impulſus ex tranſglutitionis conformatione vel ſimulatione regreditur. Secundò, multoties flatus, ſive halitus craſſus tinnitum excitans, per maſticationem educitur. Tertiò, eſt manifeſta latiſq; ampla via à ſecunda cavitate in os, per quam viam illa cavitas maſticatoriis aliiſve mediis expurgatur. Quapropter opinandum aerem implantatum non eſſe in ſecunda cavitate concluſum. Undenam prodeat, & à quonam foveatur, cognitu admodum difficile eſt. A cerebro per nervos (ut ſcriptorum major pars opinatur) eò transfundi vix poteſt: nam nullus nervus (ut in oculo, aliiſq; nonnullis ſenſuum inſtrumentis contingit) in aure terminatur. Eſt quidem via aperta ab ore & naribus, per quam aer externus in ſecundam cavitatem immitti poſſit, ſed num hic aer ſit ad audiendum aptus, non ita liquet. Cæterùm cùm hic ſpiritus nihil præter aeris in ſono mutationem pati debet, conjiciendum eſt per os & nares aerem externum immitti in ſecundam cavitatem, indeque generari, vel ſaltem foveri aerem implantatum. Imò etiamſi aliunde, quam ab externo prodiret aere, tamen ſine dubio non erit ſincerus, purus, & impermixtus. Aer hic qualiſcunq; ſit, eſt primum & præcipuum audiendi inſtrumentum, pars ſcilicet animæ. Secundaria autem inſtrumenta ſunt eæ omnes partes, quæ ad audiendum aliquid adjumenti præbent. Quidam ſcribunt, cavitatem oſſis petroſi aerem implantatum continentem, eâ ratione habere ad auditum, quæ cryſtallinus humor ad viſum, nimirum quod primum ſit auditus inſtrumentum; at hoc falſum eſſe quiſq; facilè judicabit ex eo, quod os ſonum ita excipere nequeat, ut cryſtallinus humor colorum diverſitates ſplendoremque: at aer verò hoc facit, quare

aer erit principale audiendi inſtrumentum, cur autem aeris beneficio audiamus, in prima parte tractatu de auditu ſatis clarè docuimus, quare ad reliqua. *Idem cap.7.*

Observatio VIII.

Secunda cavitas, vel ſecundus meatus, & quæ in eo continentur in genere.

HÆc cavitas non uno nomine à ſcriptoribus appellatur. Ariſtoteles autem, ſententiâ multorum Philoſophorum vocat hanc cavitatem, cochleam, ſic & Euſtachius cochleam & antrum. Fallopius verò tympanum, Veſalius pelvim. Equidem opinor eos, qui hoc ex Ariſtotele ſampsêre, Ariſtotelem non rectè intellexiſſe, iisq; uſu veniſſe, quod his, qui neglectâ rei inſpectione, rerum naturalium ſcriptores pro proprio judicio interpretantur. Ariſtoteles nullâ ratione quivit hanc cavitatem cochleam appellare, ſiquidem nec in brutis, nec in ratione præditis ullam cum cochlea ſimilitudinem obtinet. Secundò ex Ariſtotelis verbis id elici non poteſt, inquit enim hoc modo, *primo de natura animalium c.11.* Pars auris interior anfractui cochleæ ſimilis deſinit in os, quod auriculam imitatur, & adjicit; hinc meatus nullus ad cerebrum eſt: at in oris meatum ſemita pertendit, quod & nos deprehendimus: ex his verbis non licet colligere, quod pro interiore parte ſolummodo ſecundum hunc meatum tympanum intellexerit. Equidem opinor Ariſtotelem voluiſſe hic intelligi tertium cum ſecundo, nam in tertio meatu cochleæ forma conſpicitur, & non in ſecundo: quod ſi vocaſſet concham à ſimilitudine conchiliorum, jam brutorum aurium ſecundo meatui hoc vocabulum aſcribi poſſet, quod dicat Ariſtoteles deſinere in os auriculæ ſimile, in brutis, & non in hominibus verum eſt.

Quod Fallopius vocarit tympanum, ex brutorum & ruminantium præcipuè aure ſumpſit, ſiquidem ea meatum hunc imitat mediæ conchæ, vel tympani Turcici formatum habent. Homines toto cœlo à tympano diſcrepantem formam conſequuntur, quapropter puto hunc meatum potius uſus, quàm formæ causâ, tympanum appellandum. Nam quemadmodum in tympano aer contentus pulſatus, proprium ſuum edit ſonum: ſic putant aerem implantatum percuſſum à myringa, oſſiculis & nervo, ſonorum differentias in ſecundo meatu exprimere, quo inde ad auditorium meatum deferantur. Poteſt & tympanum dici eo quod ſuper hanc cavitatem extendatur membrana, ut in Turcicis fit tympanis. Tertius meatus potius cochlea appellandus venit, quàm ſecundus. Hic ſecundus internus eſt, & propria ſedes auditus, habet duos alios per ſucceſſivum ingreſſum ſibi mutuo conjunctos: Deſtinatus eſt hic ſecundus aeri implantato, ut nimirum in eo fieret ſonus, tinnitus & ſuſurrus. Quo autem ſonus optimè fiat, oportuit hunc meatum ſubſtantiâ durâ atq; oſſeâ circumduci, ad quam aer vehementer impulſus repercuteretur. Subſtantia hæc non eſt reliquis oſſibus ſimilis, ſed omnium duriſſima & lapidea. Situm eſt tympanum inter radices mamillaris proceſſus, & ſedem illam cui caput maxillæ inferioris inſeritur juxta articulum, conſtitutumq; in principio proceſſus petroſi, cujus intimis partibus inſculptum eſt, & ſtatim poſt myringam. Hinc fit, quod inflammata intima auris regione, circa ſecundum meatum, vel exulcerata illa parte, ex commotione inferioris maxillæ, dolor in aure excitetur.

Cavitas hæc cæteris duabus ſequentibus eo, quod multum aeris implantati in ſe continere, atq; aer per pulſationem alterationem externi aeris excipere debebat, multo major eſt. Videtur quaſi duplex, nam poſt myringam ſtatim in ſuperiori parte ſurſum verſus anteriora prodit cavitas primò anguſtior, deinde ſeſe dilatans, ad ſuperiora retrorſum tendit, ut alia cavitas, ad inferiora deorſum producitur. Hæc pars cavitatis ſecundæ eſt ſpongioſa & fungoſa, aſſimilatique poteſt & reſpondet cavitati magnæ in vitulo, quæ aſſimilatur marſupio aurigarum, in hœdis & agnis, peris mercatricum; in homine veſicæ formam conſequitur. Spongioſa ſubſtantia videtur ſanè communicari cum mamillaris proceſſus interno ſpatio: tot enim inibi ſunt foramina, tot cavernæ, ut conjiciendum ſit inibi ſpiritum implantatum elaborari, atq; ad perfectionem perduci; cùm verò mamillaris proceſſus baſis ſecus atque in brutis ſit, forſan cavernulæ hæ, loco cavarum, ad meatum ſpectantium in brutis inſerviunt. *Vaſalius in obſervationum examine* hoc antrum aſſimilat fodinæ amplæ ſedi, à qua plures cuniculi & viæ principium habent, & in eandem circularim huc illucq; incedentes regrediantur. Fallopius dicit figuram tympani habere, ſed equidem id videre nequeo, intus enim ob feneſtras, foramina, anfractuſque, tympano nulla ratione conferri poteſt, ut antè docui. Hactenus de tympano, nunc de iis quæ in tympano continentur, demonſtraturus ſum hic neceſſitatem horum omnium. Meatus vel cavitas tympanum vocata, deſtinata eſt aeri implantato, qui cùm ſonum vel aerem externum alterum à ſono excipere debet, neceſſum eſt ut percutiatur: cæterùm hic meatus ſeparatus eſt beneficio membranæ à meatu externo, quare externi aeris alterationem, abſq; aliis mediis excipere nequit. Hinc Deus artificium invenit per pulſationem quæ fit per propria oſſicula & chordam, quamvis nunc per pulſationem interni aeris alterationem excipiat, nihilominì conferret, niſi ad nervum auditorium deferatur, idcirco canales ſunt facti, tanquam aeris latores ad acuſticum nervum. Poſtquam implantatus, qui poriſſimus, nullo excremento, vel ſuperfluo infectus conſervari in propria ſede debet, per aerem ex ore in ſecundum meatum immiſſum fovetur, ſuſtentaturq; requiritur neceſſariò, ne turbido & auditui inepto ſpiritu implantatus afficeretur, via ad expurgationem idonea, per quam & eadem opera aer ad ingeniti enutritionem novus ſuccedit. Quæ itaq; in hoc meatu repetiuntur, triplici de cauſa inibi exiſtunt, vel pulſationis gratiâ, vel implantati delationis, vel expurgationis ſimul & novi admiſſionis cauſa. Quartò reperitur etiam canalis, ſive aquæductus, nervum tranſmittens. Pulſationi inſerviunt tria oſſicula, nervus vel chorda, & ut Euſtachius vult, muſculus unus, ut alii, muſculi duo. Delationis cauſâ duæ feneſtræ meatuſque in labyrinthum deſinentes. Ad expurgationem meatum apertiſſimum in palatum terminantem, de his nunc ſigillatim: *Idem cap.8.*

Observatio IX.

Contenta in ſecunda cavitate, & præſertim de tribus oſſiculis.

HOrum oſſiculorum, ut plurimorum in aure exiſtentium hiſtoria, non ita neceſſaria utiliſque, ut inveſtigatione ob reconditum in iis artificium digna eſt, eo, quod uſus officiaq; incertâ conjecturâ aſſequamur. Tria ſunt in hac cavitate oſſicula priſcis anatomicis ignota, à recentioribus primum inventa, quæ à ſimilitudine, quam cum rebus externis habent, nomina conſequuntur, veraque auditus ſunt inſtrumenta: æquè enim in puerulis recenter natis, atque in adultis perfecta conſpiciuntur, cæterùm quemnam præbeant uſum, vel quidnam ad auditum conferant, non liquet. Columbus inquit, nobis à Deo eſſe conceſſa, ut fiat ab iis aeris repercuſſio: nam cùm ab aeris motu fiat auditio, aeris ictu in meatu ad hæc defertur oſſicula, fitq; ibi repercuſſio ad eam ſonitum ciendum, qui percipitur: hæc igitur oſſicula membranâ cedente moveri, atque invicem confricari neceſſum eſt, ut cùm primùm

orae

os aeris ictu in alterum impiogat, illud feriat. Hunc uſum tribus oſſiculis attribui poſſe non opinor, ſiquidem ſi ex mutua confricatiooe ſonus hic fieri debebat, inutilis foret chondrodis copulatio, quæ illum impedit attritum. Quapropter credendum eſt alio quopiam modo auditui conferre. Equidem duos conjicio modos: quorum primus eſt, ut ſonus melius ad nervum audirorium deferatur, aoditio enim fit per ſucceſſivam communicationē: nam videmus ſolida corpora aptiſſima eſſe ad ſoni communicationem, vel delationem, cojus rei experientia fieri poteſt. Invenias tibi trabem vel ferrum, quam potes longiſſimum, colloces aliquem ab altero fine, tu vero ſtes ab altero, ferias digitorum condylo pattem tuam ita leviter, ut ictus vix à re percipiatur, alter verò ex altero fine, trabis collocatus, ſi aorem propiùs ad trabem admoverit, quamvis longiſſimè à re diſſitus, exquiſitiùs tamen ictus percipiet, atqne tu, ſed aliquo poſt tempore, ſiquidem per lignum ſonus non ita citò, atque per aerem permeare poteſt: idem attestantur Muſica inſtrumenta. Attribuo itaque iis, ut ſonum per myringæ commotionem, is participatum foraminibus per que ſonus ad nervum audirorium defertur, & oſſibus vicinis communicarent. Secundus uſus eſt, ut ex horum oſſiculorum commotione nervus, ſive chorda pulſaretur, & deinceps nervi motus aerem implantatum commoveret ad ſonum percipiendum, à membrana enim non ita vehementer pulſari poterit nervus, atq; ab oſſibus. Adjicias & his alium uſum, quippe ut excipiendo ſoni vehementis impetuoſiq; vim impediant, ne myrinx tenuis, ac valde renſa membrana, affatim ac violenter pulſata, disrumpatur. Quamvis verus uſus nos lateat, tamen eorum hiſtoriam pertractabo. Hæc tria oſſicula priſcis fuere incognita, duo à Jacobo Carpenſi, unum à Joanne Philippo ab Ingraſſia Siculo inventum. A rerum externarum ſimilitudine nomina conſequuntur, & ſunt numero tria, diverſâ figurâ prædita: quid verò in cauſa ſir, quod cùm ſibi mutuo colligata cohæreant, tria fecerit, & non unum, ex cauſa articulationis aliorum oſſium conjicere licebit, nimirum ob mutum, nam ſi tria hæc oſſicula unica eſſent, vel myrinx impulſa ab ingenti ſtrepitu ſonôve, propter oſſis rigiditatem & duritiem inſignem cedere nequiens, rumperetur, vel proceſſus oſſis, fracturæ periculum ſubiret, jam ob ſeparationem & vinculum mulle, quo colligantur ligamentis, & vinculo cartilaginoſo mutuò hærent, extrema vero horum oſſiculorum, quibus in articulum coagmentantur cartilagine illita ſunt, ac mollibus quibusdam membranulis ligamenti vice colligantur mobiliaq; redduntur. Myrinx intus abſq; ulla offenſione credere poteſt, compacta aurem ſunt duobus articulis. Hæc oſſicula ſunt Veſalii ſententiâ quàm ſolidiſſima, ſoliditas enim ad auditum confert. Soliditas hæc tamen tanta non eſt, ut parvis foraminibus privata ſint, in quibuſdam medulla proportione ineſt, duo majora oſſa præcipuè foraminibus ſcarent. Tertium ob ſui tenuitatem minimè.

Nunc de ſingulis. Primum ab uſu potius, quàm à forma malleum dici ſcriptores exiſtimant, nimirum quod dum myrinx movetur & malleus commoveatur vel quod malleus inſtar mallei fabrilis percutiat myringam. Aſſimilatur verè oſſi femoris, ſi capita inferiora femoris reſecueris, finemque inferiorem exquiſitè exacueris, quemadmodum enim ſemur juxta ejus cervicem duos alſciſcit proceſſus, quos trochanteres, ſive rotatores vocamus, ſic etiam oſſiculum hac eadem ſede proceſſulos aliquot conſequitur, quorum beneficio membranæ ſuæ firmius innaſcitur, dein ut femoris oſſis cervix obliq; verſus anteriora ad coxendicis oſſis ſinum vergit, atq; in caput oblongum & rotundum ceſſat, ita etiam præſens oſſiculum á membrana introrſum abſcedit, in rotundum caput deſinens, quod læve, minimeq; aſperum eſt. Ab inferiori parte, muoronis ritu in acutum tendit. Conſequitur tres proceſſus, & unum caput, quorum primus proceſſus eſt longus & tenuis, quo membranæ ſecundum ipſius latitudinem innaſcitur interna facie. Secundus ſurſum ſpectat & eo etiam connectitur cum myringa. Tertius deorſum tendit, & eſt fulcrum chordæ, ne in percuſſione à ſuo dimoveatur loco. Caput eſt rotundum inſtar capitis femoris, quod in cotylem iſchiæ immittitur: tuber hoc ſublatum ſurſum verſus anteriora ſpectat latus meatus audirorii, caputq; hoc eâ parte, quâ latius eſt, levi quadam cavitate tuberculum incudis excipit, ac ſecundo oſſiculo incudi committitur, ut iſte nexus ad articulationem lubricis, & levibus ſuperficiebus efformatam referri poſſit. Columbus purat, baculorum more, quibus tympanum pulſatur, membranam à malleo quati; at meâ ſententiâ Columbus in hac re decipitur, nam malleus nullibi membranâ ſolutus eſt, imo compactio in membrana valida exiſtit, utiq; ſi membranam percutere debebat, libera ut eſſet oportuit. Malleus cum incude cartilagine illita in articulum coagmentatur, ſecundo oſſiculo, & mollibus quibuſdam membranolis, ligamenti vice colligantur, quo mobilia forent: compactio, hæc valida eſt. Intus myringi inſternitur tranſverſim, quemadmodum in tympanis fidem unam atq; alteram craſſiorem, membranæ obtendi videmus, quo autem validius firmaretur, oblongum tenuemque exigit proceſſum, vel caudam, vel pediculum inſertum membranæ interna in facie ſecundum latitudinem. Situs pendet ex membranæ ratione, quæ ab extanti oſſeo margine, quo auditorii meatus ſedes pelvis in modum ampliata circumambitur, exorta eſt. Secundo oſſiculo quidam à ſimilitudine, quam cum fabrili incude habet, incudis nomen aſſignant; quidam ab actione nomen illi attribuunt, eo quod incudis vicem gerat, excipiens quodammodum ictus permoti ac percutientis malleoli jam deſcripti. Columbus etiam vocat dentem molarem, nam denti molari aptè aſſimilatur, qui duas radices habet. At uſus nomine quoquomodo incus dici poteſt. Hujus oſſiculi uſus non ita conſtat: equidem credo hoc oſſiculum aliæ partis myringis non occupatæ à malleo, ſpatium occupare, quo ejus partis pulſationem percipiat, deinde ut communicet ſonum ſtapedi, unde per foramina parva defertur ad nervum auditorium. Conſequitur formam dentis molaris præditi duabus radicibus, obtinet gemina crura, altero quod brevius, craſſius, & elatius, auri vicinius, latius ac in acutum deſinit apicem; parieti ipſius tympani hæret eâ parte, quâ aquæductus labitur; hac ratione firmius hæret malleo, ne in vehementi percuſſione myringis à ſe mutuò ſepararentur. Longius ſecundi oſſiculi crus, quo ſuo apice nonnihil intorquetur, ſurſum ex membrana eminet, & inferiori tenuiotiq; parti ſtapedis affirmatur & nectitur, quo ſonus à ſecundo oſſe exceptus participaretur cum ſtapede. Præter hos duos conſpicuos proceſſus, conſequitur minorem proceſſum, pedem vocatum, cujùs munus eſt chordam in ſua ſede conſervare, ne videlicet ea ſurſum tendat. Eſt adhuc caput craſſiuſculum, quod planam quoquomodo incudis partem refert, inſtar parui incudis, at ubi mallei caput excipit, leviter deprimitur, neceſſariò ab aliis oſſiculis ſeparatum eſt: & ut uſum eundem cum malleo, ſic & ſubſtantiam obtinet, craſſius tamen & brevius exiſtit, poſitum eſt ex oppoſito mallei, nempe in inferiori parte, partem myringis non tectam à malleo integit, attamen craſſiori ſua portione aurem ſpectat, cruribus tympanum. Tertium oſſiculum primi inventores vocarunt à ſimilitudine, quam cum ſtapede obtinet, ſtapedem. Verùm ut nunc ſtapedes efformantur, ſtapedis non meretur, ſed ut antiquitus fuêre ſtapedes, nimirum triangulari forma, ſine

foramine, per quod lorum, ut in noſtris ſtapedibus tranſmittitur, ſtapes dici poteſt. Eſt enim triangulare repræſentans quodammodo Græcorum Δ, vel ferreum triangularem, qui annulis aliquot oblitus mendicorum cantilenis apud multas nationes accommodatur: munus hujus oſſiculi eſt excipere ſonum ſibi communicatum ab incude, eumque per ovalem feneſtram ad labyrinthum deferre. Figura illi contigit triangularis, qua autem de cauſa, me latet. Stapedis cui equorum ſellis inſidentes pedem immittimus, quaſi formam conſequitur, in medio eſt perforatum, multis foraminibus inſtar ſpongiæ oppletum, in ſuperficie æquale & planum, inferiori ſede tenuius & aſperum exiſtit. Latum & utcumq; amplum longôq; ſinu veluti ad inarticulationem concinnato donatur, quo ſuperiorem foraminis ſedem ſpectat, quod foramen principium antri cujuſdam ſtatuetur, fodinæ amplam ſedem referentis. Situm in feneſtra ovali, cui totum præpoſitum eſt. Hactenus de oſſiculis tribus in ſecundo meatu contentis, nunc de muſculis. *Idem cap.9.*

Observatio X.

Muſculi in ſecundo meatu poſiti.

Diximus pulſationis gratiâ ſecundùm Euſtachii ſententiam unum muſculum, ſecundùm alios, duos auditui tribui, in quem uſum non liquet. Euſtachius inquit, organa auditus voluntate moveri, unde Deum his animalibus conceſſiſſe muſculos, equidem ita ajo, cùm auditus prorſus in noſtra non ſit voluntate, aut muſculi non erunt, quos muſculos appellant, aut ſi muſculi ſint, alii uſui quàm auditui inſervire exiſtimandum eſt. *Veſalius in examine* non vult eſſe muſculos, inquit enim hoc modo, in anteriori ſede ſinum etiam utcumq; inſignem & notatu dignum habet, cui nervoſum & fibroſum inſtar rotundæ oblongæque glandulæ, cùm integrum eſt organum, inſiſtit. Sunt qui dicunt, cùm ex induſtria illas partes ad audiendum excitare ſtudent, vel ſeſe quid in aure moveri, vel audiendi vim intendi, perſentiſcere, equidem id non ita auditui propriè atq; communiter motum, & omnibus ſenſibus attribuere queo, nam ad alicujus animalis operationis intenſionem excitandam, omnes alii ſenſus concurrere videntur, rurſus inquiunt, nulla oſſa abſq; motu hoc modo articulari, ad id ita reſpondeo, oſſium articulationes ad motum eſſe factas, at ob id minimè ſequi, proprios ad illum motum requiri muſculos: etenim reperiuntur in puerorum corporibus oſſa capitis, colligata laxis vinculis, ſic & oſſium multas partes tum membranulis, tum cartilaginibus connexas, eaſq; mobiles, ſed tamen abſq; muſculis: in carpis & pedis ſunt oſſa per articulationes colligata ſine muſculis, ſic & oſſa pubis cohærent. Invenies hunc muſculum ſecundum Euſtachium hoc modo: incides os petroſum, prius apertâ calvariâ eo in loco, quo linea minimè altè penetrante inſculptum eſt, & verſus tenuiorem oſſis temporis ſedem in anteriorem partem magis eminet, aperiaſq; ejus ſquammam, hoc cùm effeceris, ſtatim muſculus conſpiciendum ſeſe exhibebit, qui etiamſi omnium minimus ſit, conſtructione nulli cedit, oritur à ſubſtantia ligamentis ſimili, quâ parte os cuneiforme cum oſſe temporis committitur. Inde carneus evadens redditur lenſim ad medium uſq; aliquanto latior: deinde verò anguſtior redditus, tendinem gracillimum producit, qui in majorem apophyſim mallei è regione minoris apophyſis ejuſdem inſeritur: & in canibus parum ante inſertionem, carneam, rotundamq; glandulam aliquantulum depreſſam habet, illud in parvis animalibus æquè atq; in magnis conſpicuum eſt, hinc patet illam regulam, quæ vult, quod particularum moles animantibus pro ratione magnitudinis tributa ſit, falſam eſſe, nam auditus organa, præcipuè oſſicula tria in pueris æquè ferè magna ſunt, atq; in adultis. *Idem c.10.*

Observatio XI.

Chorda ſeu filum in ſecunda cavitate.

Conſequitur tertium in tympano pulſationis gratiâ factum, & eſt quid inſtar chordæ vel fili, ut Fallopius inquit, diximus in principio nos credere aeris pulſatione in aure fieri eo modo, quo in tympano bellico ſonus, nimirum ex chordæ per corium expanſæ repercuſſione: tribuitur itaq; chordæ hic uſus, ut aerem percutiat, ex exceptione verberationis factæ à tribus oſſiculis; chorda hæc, vel ex ligamento, vel ex nervo, vel ex utroq; ſimul conflata conſtare debet, ex alia ſubſtantia minimè componi poteſt; at ligamenta duriora ſunt quàm ut parvo ictui cedant, quaproter minimè ex ligamento, quandoquidem verò nervus ita robuſtus eſt, ut quantumvis vehementer impellatur, difficulter rumpi poſſit, ita mollis, ut ex facili commotione commoveatur, (quod ad ſonum excipiendū deſideratur) rectè Fallop. dubitavit, num hæc chorda arteria, num nervus, num ve alia ſubſtantia eſſet. Euſtachius aſſerit, nervum exiſtere, & ejus naturam hoc modo deſcribit. Hic nervulus oritur non à quinto pari nervorum cerebri, ſed ab altero quarti paris ramo, exilis quædam propago reflexo itinere oritùr, juxta oſſeum canalem in os deſinentem, aurium cavum tympanum vocatum, ingreditur, & obliquè tympano ac deinde oſſiculo malleo ſupra muſculi inſertionem adhæreſcit: nec ibi deſinit, ſed ulterius progrediens, os lapideum in poſteriori ſede meatus auditorii perforat, deorſumque reflexus parumper repit, ac tandem cum tenuiori durioriq; ramo quinti paris nervorum cerebri jungitur & coit, hæc chorda tenuiſſima eſt, quæ per medium tympanum percurrens incumbit, vel attenditur illi articulo tantum, quo ſtapes cum altero crure incudis copulatur. *Idem c.11.*

Observatio XII.

Feneſtræ duæ delationi ſoni inſervientes, itidem in ſecunda cavitate contentæ.

Hactenus dictum eſt de his, quæ ad pulſationem pertinent, nunc de inſervientibus ad ſoni delationem, & ſunt duæ feneſtræ a Veſalio foramina dictæ. Munus earum eſt ſonum aeri implantato communicatum, per pulſationem excipere, eumq; ad ſequentes cavitates tranſmittere. Veſalius vocat primam feneſtram à Fallopio ovalem dictam, anterius foramen, eo quod antrorſum verſus ſpectet: ovalis feneſtra ob ovalem formam, qua prædita eſt, à Fallopio appellatur; hæc feneſtra oblonga, & à lateribus compreſſa eſt, ſua poſteriori ſede in buccinoſum illud antrum, inſigni ſatis amplitudine ſeſe aperit, & cum anteriori ſede buccinoſi antri, ita communis efficitur, ut non aliter feneſtra ovalis in foramen buccinoſi antri, quàm foramen illius antri in feneſtram pertinere, quis poſſet aſſerere. Hoc idem anterius foramen ſeſe poſteriori foramini etiam conjungit, deinde in interiora progrediens, dilatatur, forumq; quodammodo, aut præcipuam fodinæ alicujus metallicæ ſedem conſtituit, à qua (ut Veſalius inquit) multæ plateæ aut viæ, aut cuniculi excurrunt. Collocata eſt quaſi in media concameratione, manet ſemper ſtapedis baſi clauſa. Altera feneſtra nullum peculiare conſequitur nomen, à Veſalio appellatur ſecundum foramen, vel poſterius foramen, eo quod in poſteriori regione collocatum ſit. Foramen hoc rotundum, & in homine paulo minus anguſtiuſve, quàm anterius viſitur, in vitulo & ove poſterius foramen amplitudine anterius quaſi vincit: ad poſteriora declinat, coitque cum anteriori in cavitate,

quæ

quę per os penetrans ex ſeſe labyrinthum & cochleam depromere videtur, hoc foramen ſemper apertum manet, & à nullo corpore operitur. Eſt & inter feneſtram utramq; tuberculum, quod Veſalius cum foramine rotundo, & extuberante tuberculo ſubdito priori ſedi, parvæ conchæ confert, quæ in frænorum ornamenta adhibetur: in tubere verò latitat antrum quoddam, cochlea vocatum. *Idem* c. 12.

Observatio XIII.

Meatus à ſecundo auris meatu in os pertingens, & expurgationi inſerviens.

SEquitur via expurgationi aëris implantati deſtinata, excremento à capite ad aurem defluenti exitus viam præbens, cernimus autem ex his, quæ foris in aure colliguntur per tranſudationem, aurem multis excrementis, fluxionibus, deſtillationibusq; obnoxiam eſſe. Si enim illa, quæ per denſam membranam tot ſunt, quanto erunt plura intus latentia? Foris per meatum auditorium ob membranam deſiſſimam interpoſitam nihil exire poteſt, niſi tenuiſſimum, & id per tranſudationem, craſſum verò ſi intus hæreret (ut multoties contingit) ſemper, propter perpetuam reſolutionem, quæ fit continuò à calore innato, flatus generaretur, unde ſuſurrus, aurium tinnitus, auditus depravatio ac amiſſio. Expurgandu itàq; auris recremento, peculiaris meatus à rerum conditore hic in aure conſtructus eſt quod autem per illam viam aures purgentur, ex curatione patet, nam in auditus difficultate, in tinnitu, & ſimilibus aurium affectibus, maſticatoria admodum conferunt, maſticatoriorum enim facultas per palatum ad aurium cavitatem tranſmittitur, unde materia partim extracta evacuatur, partim reſoluta diſcutitur: hic unicus uſus præſenti meatui ab Anatomiæ ſcriptoribus attribuitur: at ego illi præter hunc, uſus & duos alios adſcribu, nimirum ut ad refectionem & reſtaurationem aëris implantati abſumpti, novus ex ore, per hunc meatum ſuppeditetur. Secundus uſus eſt, ut cùm ob membranæ læſionem auditus difficilior obtuſiorque redditur, per hanc viam ſonus per os ingreſſus ad aurium intima pertingat, atq; hac via ſurdaſtris ſubveniatur, hoc ex ſurdaſtris, qui, ut exquiſitius quid audiant, hiante ore, voces & ſonos excipiunt, liquet: idem teſtantur Muſica inſtrumenta, quæ ſi utraque aure diligenter obturatâ, baculo, quem dentibus comprehendiſti, attingeris, exquiſitius pulſari audies. Alcmeon ut teſtatur *Ariſtoteles*, *primo de nat. anim.* c. 11. alium illi tribuit uſum, nempe ut animal per aures reſpiret, affert exemplum de capris. Unde colligendum priſcos hoc foramen non latuiſſe, at in uſu Alcmeon deceptus fuit, ſiquidem ſi animal per aures ſpiraret, neceſſum foret aëri externo nullum fore obſtaculum, quo minus ad ſecundam cavitatem perveniret: at nunc membrana hoc impedit, quare per aures aër ad os pervenire nequit. Poſſit & præter alios jam enumeratos uſus alius adjici, nimirum ne in bombardarum & alio ſimili impetuoſo ſono membrana myrinx rumpatur. Si enim ſecundus meatus undequaquàm occluſus, ab aëre implantato infarctus eſſet, ut nullus exitus pateret, ex tali ſono, maximo impetu & affatim concitato, membrana myrinx impulſa, cedere nequiens, haud dubiè rumperetur, jam verò aër implantatus exitum ſibi inveniens cedendi locum membranæ myringi concedit, atq; hoc modo rupturæ periculum evadit. Hic meatus in narium cavitatem deſinens ortum ducere debuit à tympano, in quo continetur aër implantatus, & ubi ſua excrementa deponit. Eſt rotundo canaliculo perſimilis, atq; inſtar tenuioris calami in exordio amplus, indeq; obliq; ad anterius interiuſq; baſis capitis latus procedens, in medio quatuor foraminum totum illud os perfodit ac penetrat: nam poſteriori ipſius ſede arteria ſoporaria calvariam ingreditur: in anteriori regione, quartum par nervorum cerebri, extra calvariam emergit, externum latus patefacit aditum arteriæ diſtributæ in duram matrem: interim deniq; fiſſura quædam circumſcribit, quæ à cuneiformis oſſis & lapidoſi extremis partibus obliq; infrà & antrorſum verſùs ductis fiunt. Cæterùm meatus hic eo in loco non deſinit, ſed alterius generis ſubſtantia auctus, inter duos faucium ſeu gulæ muſculos, paulò antè dictæ figuræ ductum ulterius procedit, & juxta radicem internæ partis aphopyſis alis veſpertilionum ſimilis, in alteram narium cavitatem terminatur, & in craſſam palati tunicam propè radicem gargareonis inſeritur. Subſtantia ejus, qua extrema fiſſura oſſa temporum & cuneiformis tangit, cartilaginea eſt, admodumq; craſſa: oppoſitæ verò partis ſubſtantia exactè cartilago non eſt ſed neſcio quid membranoſi obtinet, tenuiorq; evadit. Sed hujus meatus interna extremitas narium cavitatis medium reſpiciens, robuſta eſt cartilago, quæ plurimùm extuberat, muccoſaque narium tunicâ obducitur, & quaſi janitor præfectus vini obducitur. Hæc autem ſummo rerum opificis conſilio atque arte ſunt machinata, primò autem fit meatus hic cartilaginoſus, quo via excrementorum exitui ſemper pateret, & ne ſua duritie vicinis partibus vim aliquam adferret, materia enim cartilaginoſa abſque fracturæ periculo facilè cedit, deinde membrana obduxit muccoſa, valvulæ inſtar, quo excrementa in os effluere poſſent, & viciſſim parum ex ore in aurem. Si verò ſemper apertus fuiſſet hic meatus, ex ore in aures facilè quid mali vaporis ingredi potuiſſet, quare non ſemper patet, ſed aliquando ſic, aliquando nō, pro neceſſitate. Terminatur ubi os palati ſuperioris deſinit, ita ut terminus hujus canalis & palato, & naribus communis ſit, hocque modo os excrementorum cerebri cōmodum receptaculum, auris ſuperfluitates facilius recipit. Ubi deſinit utrinque, unus muſculus faucium conſiſtit, voluit enim Deus pro neceſſitate hunc meatum aperiri, quod egregiè fit, dum fauces dilatantur ſive aperiuntur ad transglutitionem excitatam à duobus jam dictis muſculis. *Idem* c. 13.

Observatio XIV.

Aquæ ductus.

EſT quidam oſſeus canalis, ob ſimilitudinem, quam cum aquæ, per cuniculos impoſitis canalibus hinc inde vario modo diductione habet: à Fallopiu aquæductus vocatus, à quibuſdam cochlearis canalis A Galeno & Veſalio cæcus meatus, non à cæco inteſtino (ut nonnulli volunt) ſed ex eo, quod immiſſa ſetâ porcinâ difficulter perquiri poſſit; imò in arida bovis calvaria ferè nulla ratione ſetam hoc foramen tranſmittit. Poteſt cæcum vocari, quod tenuis & circumducti vertiginoſiq; inteſtini loco perpulchrè cenſetur. Paratur hoc foramen ramulo quinti paris nervorum cerebri, qui poſtquam indureſcere debuit, non ſine cauſa per duriſſimum ſicciſſimumq; oſſis anfractuoſum foramen diductus eſt: adde quod per alium locum via illi non patuerit. Canales itaq; hujus anfractuoſi eſt, ut quinto pari nervorum via ac tranſitus præbeatur. Aquæ ductus hic oritur ab interna & interioris calvariæ parte, ſatis anguſto foramine, & in homine rotundi foraminis imaginem habet, atq; per os ſuo fundo modicè dilatatur, tenuiſſimaq; oſſea ſquamma à ſubditis antris ſejungitur, interim & non tamen ſemper amplus hic foraminis iſtius locus duobus parvis foraminibus pervius eſt; poſterius verò, quo boves & oves pariter donantur, exiguum admodum eſt, & ad ſuperiorem præcipuè dictorum cuniculorum interſectionis ſedem pertinet, portionem quinti paris nervorum cerebri tranſmittens. Anterius foramen poſteriori amplius, & ad quinti paris nervorum cerebri portionem quoq; deducendam paratum, mox integer efficitur

tur meatus canaliſve, in petroſæ partis anteriori ſede inſculptus. Iſte aquæductus ſecundum anteriora antri fodinarum cameram referentis procedens, retrorſum ſupra inferiorem petroſæ partis ſuperficiem retorquetur, itaq; continuo in oſſe tantiſper progreditur, donec extra calvariam ſub auditorii meatus ad aurem foramine ubi quinti paris nervorum pars ſub aure excidit ad auriculæ radicem erumpat. In homine autem hic aquæductus ſeſe exiguo intervallo ad initium antri fodinarum cameræ comparati adaperit, nullibi aliàs ſub inferiori petroſæ partis ſuperficie pariter dehiſcit: exprimit medii circuli figuram *Idem c.14.*

Observatio XV.

Labyrinthus, ſeu tertia auris cavitas.

Abſolutis his, quæ ad tympanum, id eſt, ad ſecundam cavitatem ſpectant proximum eſt, ut tractem de tertia cavitate. Tertia hæc cavitas à Fallopio labyrinthus dicitur, quia in ea multi cuniculi reperiuntur, qui in eandem labyrinthi inſtar, circulari modo cavitatem redeunt. Anfractuum caverſarumq; finalis cauſa eſt, ut ſonus per anguſta tranſiens loca, tanto acutior & exquiſitior foret. quod ex artificialibus inſtrumentis, præcipuè Muſicis ſatis liquet, utpote ex fiſtulis manualibus & organorum; hæ enim quanto anguſtiores longioreſq; tanto magis ſonorum acutioremq; ſuum reddi deprehendimus. Primò autem aer contentus in canalibus, quietus ac tranquillus faciliùs ſoni alterationem excipit, atq; aer ex agitatione conturbatus. Secundò, aer anguſto loco concluſus non diſgregatur, ſed unitus permanens, diſgregato majorem ac efficaciorem ſonum promit. Quoniam verò hi canaliculi propter brevitatem petroſi proceſſus, in longum excproduci nequiêre, recompenſata eſt longitudo circumvolutione & gyroſo anfractu. Sic etiam per varias concavitates, & ſpiras quaſi per diverſos gradus ſenſim voces elaboratæ, & quodam̃odo fractæ, in cerebrũ aſcendunt. Poſtquam jam hæc cavitas ſub tuberculo & poſt feneſtram ovalem ſtapede occluſam, ſeſe quartæ veluti communi portæ conjunxit, in interiora deinde progrediẽs dilatatur, forumq; quodammodo, aut præcipuam fodinæ alicujus metallicæ ſedem conſtituit, à qua multæ plateæ aut viæ, aut cuniculi excurrunt, qui per duram oſſis ſubſtantiam veluti in circulum excavati incedenteſq; in amplam cameram rurſus revertuntur. A poſteriori amplæ hujus cameræ regione plures viæ excurrunt, quàm ab anteriori: retrorſum procedentes ita ſe ſcindunt ut duæ circulares viæ rectis quaſi angulis ſeſe bis interſecent, hi cuniculi numero tres circulares in eandem cavitatem redeunt. nuſquam tamen toto proceſſu in ſe invicem manifeſtè patent. Præcipua & manifeſtior interſectio ſupra apicem buccinoſi antri perficitur, ubi foramen totum quinti paris nervum excipiens finit, & tenuiſſimâ quaſi ſquammâ ab hac viarum interſectione dirimitur. Numero tres ſunt hi cuniculi, qui in eandem cavitatem redeunt, non enim conduxit (ut dictum eſt) per latum canalem ſonum ferri. Primus verò inferior exiſtit. & ab anteriori parte cavitatis divertens verſus exteriora, ac deinde reflexus in eandem cavitatem, per poſteriorem angulum recurrit. Secundus oritur ab eodem anteriori cavitatis angulo ſurſumq; elatus quaſi ad ὀρθογώνιον facto ſemicirculo iterum in cavitatem, per angulum poſteriorem regreditur. Tertius & oritur & occidit, aut finit in poſteriori cavitatis angulo, nam unde ortus perforatoque oſſe circulari quodam canali exteriora verſùs illuc iterum revertitur, canaliculi hi in intima ſuperficie membranula quadam molliſſima ac tenuiſſima veſtiuntur, quæ membrana num ſit nervus expanſus, an aliud, non refert. *Idem c.15.*

Observatio XVI.

Cochlea, quarta auris cavitas.

Sequitur jam quarta cavitas vel antrum aliquod in tubere ſuperius deſcripto latitans, quod à Fallopia cochlea vocatur, eo, quod teſtæ cochleari exteriori ſuperficie rotunda detracta, & parte interiore, quæ in ſpiras contorquetur reſervata ſimilis ſit, à quibuſdam nominatur foramen cæcum, quia nonnullis nullum exitum habere viſum eſt: at hac ratione cæcum dici non poteſt, nam etiamſi ſpirarum modo convoluatur, tamen foramine ſive exitu non caret, ſed in medio, eâ nimirum parte, cui ſpiræ innituntur, à principio ad finem uſq; anguſtu & recto meatu eſt pervium, atq; à feneſtra ovali via aperta eſt quæ in majorem hujus oſſis ſpiram deſinit; etenim ſi cavitas cæca eſſet, aer percuſſus nervo occurrere nequiret. A Veſalio hæc cavitas vocatur buccinoſum antrum, à buccina cornu recurvo ac contorto, quo paſtores pecus convocare ſolebant, vel à buccina conchilii ſpecie. Uſus ex ſuperioribus ſatis conſtat, eundem docet ac confirmat buccinoſa teſta multis gyris circumvoluta, nam ſi talem teſtam foramine ſuo quis auri admoverit, miros quis audiet ſibilos, ac tinnitus ſuſurroſq; excitari, quod ſi quis apici aut cavo perforato inſtarit, tubæ in modum ſonus edetur. Hinc animadvertendum. Deum creatorem non contentum fuiſſe tertiæ cavitatis gyris & anfractibus, ſed etiam addere voluiſſe alium anfractum, eumq; magis anfractuoſum, quàm ſunt cuniculi tertiæ cavitatis: quoniam nequiêre recta intus petere hi cuniculi, cochleæ modo circumducti ſunt, cavitas itaq; hæc ab ampla baſi, nimirum ſub tuberculo à ſede metallicæ fodinæ foro perſimili exorta, excavatur, & gyris tribus quatuorve ſeſe mutuò excipientibus procedens anguſtatur & abſolvitur. Hæc cochlea præcedentibus internis cavitatibus longè minor eſt, atq; inſculpta in eodẽ petroſo proceſſu, in latere anteriori eſt collocata, quo ſono qui à poſteriori parte antrorſum vergit, occurrat. Spirarum elatior ſuperiorem ſedem obtinet, & nervum ſuſcipit, anguſtior inferiorem & oſſis cavo terminatur, exitum conſequitur ut dictum eſt, hinc fit quod aer ab oſſiculis & myringa agitatus in tympanu, per ſpiras dictas ad cochleam, inde & nervum deferatur. nervi enim quinti paris major propago videtur in tres portiones invicem diſtantes terminari, ex quibus præcipua exiguo foramine pervio in cochleatum os, vel in cochleam obducitur. Sed num inſtar operculi eidem incumbat, an verò altè penetret. atque in ſpiras ejus oſſis convoluatur, propter adminiſtrationis difficultatem, certò adhuc explicare non potui. Fallopius inquit hanc cavitatem in intima ſuperficie membranula molliſſimâ, ac tenuiſſimâ veſtiri, quæ an ſit nervus expanſus an aliud non refert. Hoc idem os cochlea ex duplici ſpirarum genere conſtat, quorum alterum ab oſſea ſubſtantia admodum tenui & ſicca, & quæ facilè teritur, creatur: atq; undequaq; ſerpenti in ſpiras convolutæ ſimilis. Alterum verò aliis Anatomicis, præter Euſtachium, ante noſtra tempora ignotum. Ex materia quadam fit molli, mucoſa, ſed firma tamen, & quæ neſcio quid arenoſi permixtum habet. Oritur ex medio ſpatio primarum ſpirarum, tanquam ex ampliori baſi, ſenſimq; extenuatum in aciem deſinit, ſed non tam altè conſcendit, ut oſſis ambitum, qui priores terminat ſpiras attingat. Euſtachius vult 3. vel 4. foramina minima reperiri, ita ut aliquando vix capillum admittant, quæ in ſecundam & tertiam cavitatem pertingunt à canali, quem nervi quinti pars ingrediuntur, per hos meatus parvos credit Fallopius nervulos à quinto pari membranæ communicari, vel facultatem & vires, vel quod veriſimilius eſt, à dictis propaginibus membranulam ortum ducere, quæ cochleæ cavitatem inveſtit, *Idem c.16.*

Obſer-

Observatio XVII.

Nervus Acuſticus ſeu auditorius.

SUpereſt quartum & ultimum ad auditum ſpectans, nimirum ut agam de nervo auditorio, in cujus deſcriptione Anatomici ſcriptores ob adminiſtrãdi ſummam difficultatem, valde inter ſeſe diſſentiunt. Euſtachius ita loquitur: quintum nervorum cerebri jugum, ex duobus tantum nervis, ut alii arbitrantur, minimè conſtat, ſed duas utrinque propagines inæquales habet: quarum major ſecundum longitudinem inſtar ſemicirculi eleganter excavatur, minoremq;, quod alios fugit, amicè ſuſcipit & amplectitur: eoque modo ambæ ſimul junctæ obliquè in anteriorem & exteriorem partem uſque ad extremum ſinus, in oſſe petræ ſimili earum gratiâ exſculpti, procedunt, ubi minor propago à majore recedens parvum foramen ſibi paratum invenit, & ingreditur, miroque admodum flexuoſq inceſſu extra calvariam elabitur, major propago videtur in tres portiones parum invicem diſtantes terminari: ex quibus præcipua exiguo foramine in cochleatum os pervio obducitur: ſed num inſtar operculi eidem tantum incumbat, an verò altè penetret, & in ſpiras ejus oſſis convolvatur, propter difficultatem adminiſtrationis (quam is, qui negotium manibus contrectat facile experitur) certò explorare adhuc nō potui. Fallopius inquit: quintum par auditui inſervire, at ab eodem, quo volunt alii Anatomici loco ex duobus nervulis conflatum, antequam è membrana egrediatur, prodire, altero, quo nullus nervus mollior eſt exceptis viſoriis, hicque ad auditum deſtinatus. Altero, qui quinto etiam pari aſſignator, quia naſcitur ab eodem penitus loco, cum molliori dicto, & cum eodem ad os petroſum venit: ſed revera diſtinctus eſt nervus & durior priori, atque æquè durus ut reliqui nervi, qui cæteri paria efformant, neque ulla ratione videtur paris mollis dicti. Fallopius ne videatur velle diſſentire à reliquis Anatomicis, contra animi ſententiam concedit quinti paris alterum ramum mollem, alterum durum, equidem hic durum nervum tanquam ad audiendi facultatem ſpectantem omittam, & agam de molli auditorio, de hoc ita Fallopius proſequitur. Altera quinti paris portio quæ mollis eſt, & nervus auditorius à me vocatur, una cum dura ad extremum antri illius perveniens quibuſdam anguſtiſſimis foraminibus mediis in cavitates diſtribuitur geminas, atque illas quodammodo ſubiunt, quarum una labyrinthus, altera cochlea, vel cochlearis à me inter oſſa vocata atque deſcripta eſt, neque ulterius procedit, ullumve nervum à ſe dimittit ad exteriora. Neque tu, neque alius quiſpiam (ut mihi perſuadeo) aliquam ab hoc quinto pari nervoſam propaginem, quæ alicujus momenti ſit, præter has dictas, invenire poterit, hactenus Fallopius. Equidem multoties ductum hujus nervi ſecutus, & eodem modo ſeſe habere deprehendi. *Veſalius in obſervationum examine* ſeſe purgat, rurſus Fallopium erroris accuſat hoc modo. Ego diſcrimen illud, quod abs te in molli & duro in quinti paris exortu (qui alias veluti duobus fit funiculis) & in ipſius ad ſuum proprium foramen progreſſu adfertur, non memini me obſervaſſe: & rationi uti nunc colliges, haud videtur conſonum. Mihi namque nulla vicinior via occurrit, quâ anterior quinti pars nervi portio (quæ veluti gracilior eſt funiculus) in bobus & ovibus, & manifeſtius adhuc in porcis quidem, ad inferiorem petroſæ partis ſuperficiem, in homine autem ad initium antri, quod fodinarum cameræ comparo, deferri & diſtribui queat. modò antrorum in petroſa parte exſculptorum debeat haberi ratio, illaque citra cauſam & ſeriem non fuerint temerè perforanda. Et quamquam duram quinti paris tuam portionem, ita deferas deſcribiſve potius, ac ſi auditus organo nullum uſum conferret, animadvertendum tamen eſt, qui oblongo illi nerveo corpori in bove adnaſcitur & in homine per foramen camerato antro peculiare propaginem exhibet. Corpus hoc proprio ſinu in inferiori petroſæ partis ſuperficie contineri, jam ſæpius dixi: illaque oblongis corporibus conferri poteſt, quæ in nervorum complexionibus, olivaria appellas, ego autē flocculis & nodulis illarum chordarum aſſimilare ſoleo, quæ Cardinalium galeris appenduntur. Ut enim corpora illa, nervea ſimul & glanduloſa ſubſtantia efformata, nervis adnaſcuntur, aut potius nervorum incrementum conſtituunt, ita quoque hîc in auditus organo, tale olivare corpus in proprio ſinu reponitur: quod quinti paris applantationem admittens, aut ab illa conſtitutum, humiliori ſua ſede nervos à ſe diffundit, qui oſſiculorum auditus organi nexibus, craſſarū & manifeſtarum fibrarum ritu partim exporriguntur, & partim illac ad coalitum, cum non ſpernenda tertii paris nervorum cerebri portione procidunt. qua vaſa auditus organum ingrediuntur Quæ cùm diligentiùs aliquando in examen revocabis, promptè animadvertes in nervorum diſtributione tibi non pauca inſuper deſideranda Poſteaquam igitur natura eleganti compendio, his ſedibus anteriorem quinti paris portionē diſtribuit & reliquam quinti portionem (quæ velut craſſior eſt funis) quodammodo inter oſſeam tenuitatem ſubſiſtit & dilatari voluit, quæ inter cuniculorum camerali antri præcipuam interſectionem, & foraminis quintum par admittentis baſim obſervatur, ipſa inquam natura nerveam portionem in illam interſectionem demandat, quæ proprio foramine, licet arcto, in cuniculos illos fertur, & fibroſis diſtributionibus per aotram in petroſa oſſis parte hîc conſpicua, diſpenſatur. Eſtque hæc diſtributio bobus, & ovibus pariter, ac homini communis, etiam ſi in hoc quàm in illis ſit manifeſtior, uti & camerali antri ſeriem, aut imaginem in homine ampliorem potentioremq; quàm illis, eſſe expendimus. Imò, cùm foramen quintum nervorum par admittens obſervo, & in anteriori hujus ſede meatum auſpicari intueor, qui ſub aure tandem extra calvariam finitur, non poſſum ſatis colligere, qui dum quintum par in mollem & durum nervos partiris, & cùm durum graciliorem & ſitu poſteriorem ſtatuis, ipſum nuper dictum meatum ingredi cupias, citra neſcio cujus decuſſationis, alteriuſve rationis explicationem quę durioris tui nervi ſupra & infra molliorē ductum ſitumve argueret. Mihi enim (ut quid reperiam, ſemel rurſuſque inſinuem) anterior quinti paris nervi portio, non verò poſterior, meatum illum ſubire cernitur, qui ſub aure verſus poſteriora in illud ceſſat foramē, quod Galenus ob difficilem ſectę tranſmiſſionem, quemadmodum à me eſt commonſtratum, ſatis ex merito cæcum nuncupavit. *Idem c.17.* † Conjungatur Aurium Hiſtoria ex *Riolan. Encheirid. Anat. & pathol. pag. 293. add. Linden. Phyſiol. Medic.*

Causæ.

Observatio I.

Ingenioſa ratio cognoſcendi, num auditus ſit ablatus ob morbum myringæ, aut potius nervi expanſi.

MOrbi myringæ cognoſcuntur, quia obſervatur fluxio ad illam partem: prætereà æger fuit expoſitus aeri frigidiori nudis auribus Si vitium myringæ fiat ex ulcere, facile cognoſcitur, quando poſt ulcus excitatur cicatrix adeò denſa, ut auditus auferatur; quod etiam contingere poteſt ob alias cauſas, ut ob fluxionem. Quare maximâ diligentiâ eſt opus, ut cognoſcatur an auditus ſit ablatus, ob morbum myringæ, vel potius nervi expanſi? quod ſic cognoſcitur: Sumatur ferrum longitudine cubiti, & una extremi-

tas imponatur ſupra dentes, altera autem extremitas imponatur verbi gratia ſupra chordas citharæ: & quiſpiam ferro commoveat chordas citharæ, tunc ſi æger ſentit ſonum citharæ, ſurditas dependet à morbo myriogæ: ſi non ſentit, ſurditas dependet à morbo nervi expanſi, ut prorſus extincta ſit vis facultatis. Nam auditus fit, quoties ſonus excitatus à percuſſione aeris inter duo dura corpora, recipitur in aere tanquam in ſubjecto, & per medium aerem perducitur ad ſenſorium auditus, nimirum ad nervum expanſum. *Capivaccius lib. 1. de laeſo auditu, pag. 333. Practica ſua.*

Observatio II.

Quidam ex conjuge ſana liberos omnes ſurdos & mutos ſuſcepit.

GRavis auditio atque ſurditas, quæ jam ab ipſo ortu, & à prima natali die contracta ſit, à conformationis vitio proficiſcitur, quo vel audiendi inſtrumentum deeſt, vel certè figuram vitioſam obtinet. Sic quidam Senator ex conjuge ſana liberos omnes ſuſcepit ſurdos atque mutos: cujus rei cauſa imprimis cæca & obſcura cenſetur *Fernelius lib. 5. cap 6. Patholog.*

Observatio III.

De muti & ſurdi intra decem menſes cum molis mortuis & putrefactis nati, ſuperſtites.

MAgna & admiranda ſunt naturæ noſtræ arcana. Mulier quædam quæ habitat in Orientali porta, uxor artificis cannarum, vigintiquinque filios enixa eſt, atque ea fœcunditas primùm mira fuit. Ex his duos intra decem menſes ambos mutos ſurdoſque, qui ambo ſupervixerunt, vivuntque. Primum cum tribus molis, ſecundum cum duabus non ſolùm mortuis, ſed putrefactis. Dum eos in utero gereret, non quemadmodum in aliis ſe habuit, ſed in imo ventris pondus quaſi plumbi ſentiebat: veriſimile eſt, adnatas molas ſua frigiditate (ſunt enim quaſi ſanguis congelatus) cerebrum læſiſſe: inde auditum, & vim loquendi hebetatam, maxime cum computruerint. Læſo autem cerebro fœtum deſcendiſſe aliquantulum, tum eâ ratione, tum molarum pondere gravatam fuiſſe admodum. *Card. lib 4. cap. 44. de varietate.*

Observatio IV.

Vermes in auribus.

DIuturna ſordis & ſaniei ſuppreſſio in auribus, ac etiam impurum ſordidumque ulcus, vermes progignit, quorum veteres Græci, Latini, Arabes & recentiores, imprimis verò Galenus, Aetius Ægyneta, & Avicenna mentionem faciunt, qui ad verminoſas aures remedia quoque præſcribunt.

Vidi expellere vermes ab aure juvenis, febrem habentis acutam, duos aut tres ad formam granorum pini, erant tamen groſſiores, & ſanatus fuit homo. *Valeſcus de Taranto, lib. 4. cap. 30.*

In cerebro omnibuſque locis, ubi generari putredo poteſt, vermes generari poſſunt: & memini me ex auribus cuidam vermes ſumpſiſſe. *Montan. Conſil. 39.*

Vidimus quibuſdam vermes ex auribus erumpere. *Solenander. ſect. Conſ. 15.*

Nuper cum eſſem in Luſatia inferiori, retulit mihi Nobilis Matrona *von der Schoulenburg* veniſſe ad ſe ruſticum quendam e ſubditis ſuis, & de graviſſimo dolore capitis uxoris ſuæ conqueſtum eſſe. Huic ſe conſilium dediſſe, ut myrrham electam, carbonibus candētibus imponeret, & uxor fumum tecto capite auribus exciperet. Quod cùm bis terve, cubitum ſe conferens, feciſſet, tertiâ nocte, vehementer ejulaſſe, & propter ingentes dolores de vita periclitatam fuiſſe, & maritū è ſomno excitaſſe. Hunc verò incensâ candelâ uxorem erexiſſe, & vermem quendam in aure hærentem vidiſſe, cumque adnotâ lodice vi extraxiſſe, & ita mulierem à doloribus capitis liberatam eſſe. Ruſticum hunc vermem ad ſe attuliſſe, eumque dorſum admodum durum habuiſſe, & minimo digito non minorem fuiſſe.

Eſt etiam in oppido *Lulanan* Sutor quidam, qui cùm diu doloribus capitis & aurium tinnitu laboraſſet, conſilio ejuſdem nobilis Matronæ, nigellæ ſemen, aquæ ardenti immiſcuit, & goſſipium hoc liquore madefactum, convolutum auri per noctem inſervit, & poſtea vermiculi multi, quales in caſeis ſemiputridis inveniuntur, ex auribus prodierunt, atque ita Sutor convaluit. *Ioan Franciſ, Phyſicus Camicenſis, literis ad Scholtzium datis.* † Confer quoque *Salmuth. Cent. 2. Obſ. 39. Bened. Sylvatic. Cent. 2. Conſil.* 19. de Vermibus per aures in immenſo dolore egreſſis vid. *Panarol. pent. 4. obſ. 27.* Vermem millepedam in aure commemorat *Ruland. Cent. 10. Curat. 82.*

Observatio V.

Puris per aures perennis defluxio puella nuper nata firmioris valetudinis cauſa.

FIliam habeo Lauram nomine, cui ſtatim ab ortu pus ex ſiniſtra aure exire cœpit. Et per multos menſes cum teterrimo illius auris fœtore perſeveravit, in reliquis ſaniſſima eſt. Poſt neſcio quot menſes ſiniſtra auris profluere ceſſavit, & dextra pus profundere cœpit quoduſque ad decimum ſeptimum menſem emanavit, deinde pus ceſſavit, & continuò ſaniſſima vixit. Arbitramur hoc fuiſſe univerſale naturæ judicium, quo hujus puellæ; malè affectum cerebrum expurgaverit. *Braſſavola Com. ad Aph. 24. lib. 3. Hipp.*

Observatio VI.

Auris purulentiâ, à cerebro profluente, cohibitâ mortuus æger.

CUm quidam Venetiis, nobiliſſimæ familiæ nomine Daniel Juſtinianus, ulcus fiſtuloſum in aure ſiniſtra pateretur, ex quo ſanies plurima flueret medici illius fluxum retinere voluêre, contra meam opinionem, Nam ego à cerebro defluere dixeram, cùm quidam phyſicorum eſſet me percontatus, unde tanta ſanies deflueret cùm ſinus ille non fuiſſet tantæ capacitatis: quo quidem retento, quaſi repentè mortuus eſt, adeò mors præſto fuit. Et poſt mortem, ne viſus eſſem mentiri, plurima ſanies ab auribus, & naribus effluxit, ut oſtenderet materiam retentam fuiſſe in cerebro, quam ſi foras eduxiſſent, talis caſus minimè contigiſſet. *Marc. Sanct. Barolitanus. Commentar. ad textum Avicennæ de ſignificat. exit. internæ.*

Observatio VII.

Aqua limpida per aurem excretio admiranda.

CÆſar Odonus Bononienſis Medicus narrabat, ac juramento affirmabat, tanquam miraculum in quodam febrem patiente, cum capitis dolore, vidiſſe ex aure copioſiſſimam aquam claram ac limpidam fluxiſſe. Ita ut menſuræ illæ amplæ quam vulgo Bononiæ *origuntio* appellabant vacuam totam adimplere potuiſſet. *Marcell. Donat. Hiſt. med. Mirab. lib. 2. c. 12.*

Observatio VIII.

Auriſcalpii intempeſtivus uſus, noxa.

INter alias occaſiones, quibus humores & præſertim ſanguis ad aures attrahuntur, & in iis auditus gravitatem excitant. eſt etiam hæc aliquoties à me animadverſa quod quidam dum cum auriſcalpio nimis accuratè ſordes auribus eximere ſtudent, internas aurium partes lædant, & ſanguinis ad eas violentum affluxum incitent. Unde fit, ut ſanguis ad eas partes violenter attractus, auditum hebetet, obſtruendo eaſdem, & interdum in illis locis non abſque periculo phlegmonas excitet. Quare qui auriſcalpio utuntur, cautè

agant,

agant, ne dum à ſordibus aures liberare conantur, ſe in gravem ſurditatis moleſtiam præcipitent. *Oethæus libr. Obſ. propriarum.*

Observatio IX.

Chirurgi errore dum venam tundit, ſcalpelli acies fracta, & poſt aurem delata, frequentes lancinationes excitavit.

ACies ſcalpelli fracta, dum venam imprudens Chirurgus cuidam incautè ſecaret, meatus penetravit diverſos, poſtque aurem conſtitit, ubi continuis ferè punctionibus ſentiebatur: quâ moleſtiâ ſæpe à nobis levari voluit. *Benedictus lib. 3. cap. 9. Anatom.*

Curatio.

Observatio I.

Ad humiditates aurium, & ulcera capitis puerorum remedia ſingularia.

SI ætas ferat, ad divertendam materiam, quæ dolorem attrahit, conveniet uti cucurbitulis, primò natibus, deinde etiam ipſis ſpatulis affixis: & ego quandoque in extremo dolore expertus ſum, mirificè contuliſſe ulcera in capite pueri excitata, tum quia retardatur fluxus materiæ ad aures, tū quia ipſæ humiditates cerebri, quæ alioquin tuerent ad aures, ferè per ipſa ulcera conſumuntur. *Mercurialis de Morb. Puer. lib. 2. cap. 11.*

Observatio II.

Surditas venæ ſectione curata.

SUrditates ſæpe à ſanguinis copia ad aurium radices delabente oriri in multis animadverti. Itaque non planè abſurdum mihi videtur, cujuſdam Bavarici balneatoris mihi noti, auxilium, quo multos à difficultate audiendi eum liberaſſe ſermone plurimorum ad me delatum eſt. Eſt verè illud ejuſmodi, jubet is balneator ſurdaſtros manè balneum ingredi, ut venæ quæ retrò aures ſunt ſitæ, balnei calore turgeant, eas poſtea ita turgentes ſecat, ac quantum videtur educit ſanguinis, evidente utilitate eorum quibus gravitas auditus moleſta eſt. *Oethæus lib. Obſ. propriarum.*

Observatio III.

Theſſalicus quidam, purulentam aurem curavit, quâ hiſtoriâ demonſtratur, cur ſummè ſiccantia medicamenta auribus purulentis adhibenda.

DIcam fortaſſis incredibile, cæterùm diis ipſis notum. Deprehendi aliquando quendam ex ſapientiſſimis iſtis Theſſali ſectatoribus, ſic ulcus medicantem diuturnum. Cùm citius homini auris putruiſſet, ac vermes creaſſet, quam medicamento, quod ex cadmia componitur, inductum cicatrice fuiſſet: cæterùm, permiſſo homine pluribus diebus medicamento ſimiliter uti poſteaquam indies graviùs auris oleret, & ſanie impleretur, etiam incredibilius quiddam quàm prius, auſum vidimus: quippe ratus meatum ipſum in profundo contraxiſſe phlegmonem, confugit ad tetrapharmacum; quod plane multo magis augere putredinem partis debuit: utpote, quod ſiccare ulcus prorſus non poteſt, maturare phlegmonē poteſt. Ergo ubi hoc medicamento ad affectum ſanandum, uno die eſt uſus, ut facilè videres id maxime eſſe contrarium, & multiplicata ſtatim ſanici vis eſt, & fœtor intolerabilis obortus. Itaque qui propinqui laborantis erant, contingere amplius autem Theſſalium non ſinebant. Ille vero præ impudentia, ſtultitiáq; volebat non modò medicamenti tetrapharmaci aliquid injicere, verumetiam intrinſecus cataplaſma relaxans imponere. At cùm eum propinqui hominis abigerent, timerentque ne in magno periculo æger foret, nos unum diem amplius permitti Theſſalio aſino curationem exoravimus. Erat autem profectò poſtridie tum ſanies multò copioſior futura, tū odor graviſſimus: quo die tentavi, an fieri poſſet, ut ſententiam Theſſalii aſelli mutarem, ne omnes perderet ægros, imò aliquos jam, tametſi paucos, ſervare aliquando poſſet, tam aliena ſcilicet ab omni vera methodo deſerta, ſecta. Ergo ſic agere cum homine ſum orſus. Nunquid (inquam) phlegmone tibi eſſe videtur in intimo meatu, proinde relaxantibus uteris auxiliis? Ille tum ita eſſe magnopere contendit, tum aliter eſſe non poſſe. An igitur (inquam) aliquando ulcus, quod cum phlegmone conjunctum eſſet, aceto acerrimo cum glaucio curatum vidiſti? Minime gentium (inquit) imò, ſi quis paſtillis Androniis ex aceto liquatis utatur, etiam convulſionem fortaſſe accerſat. Ergo (inquam) ſi quis alio quopiam medicamento, quod ſit Andronis multo valentius ex acerrimo aceto uteretur, idque ad aurem ita propinquam cerebro, involucriſque ejus particulam, nunquid planè te authore convulſionem accerſet, ſi phlegmone præſertim aliqua ſubſit? Hæc tum ipſi, tum iis, qui adſtabant univerſis rectè dici ſunt viſa. Ergo quantum (inquam) ad ipſarum partium habitum ſpectat, quæ ea, quæ ad ſummum ſiccent, deſiderant, tametſi nunc curatione tua ſint veluti effœminatæ, jam tali medicamento uterer. Nunc quoniam plures jam dies, male ipſas aſſueſeciſti, transferre eas ad contrarium uno impetu, & ſemel non licet. Nam tibi ac Theſſalo contemnere conſuetudinem licet, non minus quàm partium naturam, nobis autem non licet: ſed primo die aceto utar cum glaucio: ſecundo utar Andronio, tertio ad valentius aliquod, quam ipſum ſit Andronium, tranſibo. Atq; hoc tribus quatuorve diebus uſus, ſi mihi vehementius etiam medicamentum requirere ulcus videbitur, eo etiam uti non dubitabo. Extrinſecùs vero (inquam) imponam capiti, ea parte qua auris infeſtatur, non me Hercules ſicuti tu, cataplaſma, quod relaxare poteſt, ſed eorum medicamentorum aliquod quæ vehementiſſime ſiccare poſſunt: cujuſmodi eſt quod ex ſalice conficitur: aut etiam ipſum Andronium ex aceto illiniam: aut ex iis aliquid quæ hoc magis ſiccent. Nam quoniam particula cui medemur ſicciſſima eſt, neceſſe eſt valentiſſime ſiccetur. Indicat enim veluti vitium ipſum ut curetur, ſibi applicandum eſſe contrarium: ſic particula ipſa quod ſit ſibi ſimillimum. Itaque prout dixi: egi, ſanavique hominem, nullo potentiore requiſito remedio. Quibuſdam verò qui potentiora deſiderabant, quibus uno alterove anno ulcus aurem infeſtaverat, valentius omnibus jam dictis medicamentum adhibuimus. Id fuit ferri ſcoria trita, cribrataque tenuiſſimo cribro, mox in tenuiſſimum veluti pollinem lævigata, poſt cum acerrimo aceto ad mellis ſtrigmentiſque craſſitudinem cocta. Conſtat autem multiplex eſſe debere in miſtione acetum. Verùm (quod ſæpe jam dixi) materiæ medicamentorum copiam ex aliis commentariis petes. *Galenus Methodi Medend. lib. 5. cap. 10.*

Observatio IV.

Hiſtoria cujuſdam in cujus aurem curculio irrepſerat.

VErmes, qui in auribus reperiuntur, aut ex aure ſuum habent ortum: aut alibi geniti aurem ingrediuntur. Nam memini me quendam vidiſſe, qui cùm in quodam cubiculo decumberet, quod horreo in quo triticum ſervabatur, ſubjectum erat, expergefactus aliquando manè, percepit motum & morſum intra aurem: in quam diligenter familiares inſpicientes, invenêre tineam, quales ſunt quæ in tritico gignuntur, quæ quidem non ſine labore fuit extracta. *Trincavel. lib. 4. cap. 6. de rat. curandi part. hum. corp. affectus.*

Obser-

Observatio V.

Muſca cujuſdam aurem ſubiens: ut fuerit educta.

QUendam & ipſe memini me curaſſe, qui ex muſcæ ad intra aurem ingreſſu malè admodum afficiebatur: & terebynthinâ inſtillatâ primum in oppoſitam partem inclinato capite, mox in affectam reclinato, terebynthinæ inviſcatæ muſca egreſſa hominem malo liberavit.

Observatio VI.

Quidam per luſum & imprudentiam ceraſorum nucleum: alius ſiliquæ ſemen auribus immittentes, eadem non niſi prius inibi germinantia educere potuerunt.

NObilis puer urbis noſtræ, dum aliis conſociis, quibus cum luſus agebat, ſe joculatriæ artis peritum oſtentare vellet, arreptis ceraſorum nucleis binis, ex dextra aure ad ſiniſtram manuum dexteritate ut parvolarent, ſe facturum, prædicabat, quod dum exequi parat, ita illorum alterum in intimiori auris parte indidit, ut ullo ingenio, nunquam à Medicis neque ab aſtantibus extrahi valuerit, qui id non ſemel pertentarunt, non levem enim illi noxam inferebat; quare toto negotio narratæ derelicto, poſt multos dies factum eſt, ut plurima humiditate madente aure nucleus germinare cœperit, germenque extra prodire, quod jam conſpicuum tenaculis arreptum, altera nuclei pars germini adhærens inſequuta eſt, altera verò (nam in binas ſciſſus erat) haud difficile & ipſa extracta. Nuclei namque integri craſſities, aurisq; tortuoſum foramen (ita à natura fabrefactum. *Auer. teſte 2. coll. cap.* 16. ne à frigido aeris ingreſſu fortiſſimiſque vocibus auditus læderetur,) quo minus antea extrahi valuiſſet, obſtiterunt, quodque Medici omnia incaſſum tentaſſent fuerunt in cauſa. cùm enim dolor valde infeſtaret, veriti ne inflamatio, convulſio, ac tandem mors ſubſequeretur, cogitarant de ſectione parva, & profunda lunari figura in radice auris apud adipem ejus in loco depreſſo ex Albucaſis præcepto facienda, ex aurium namque dolore prænarrata mala ſubſequi poſſe *Hippocrat.* 3. *prognoſt. & Galen. in Comment.* 26. ibidem, præſertimque pueris manifeſtiſſimè teſtatum, reliquêre cùm enim auditorius meatus non ſolùm uſque ad cerebri duram membranam penetret, ſed etiam nervum contingat, qui in ipſum à cerebro deſcendit ex *Galeni* ſententia *in calce libri ſexti, Method. Medend.* ob id cerebrum pati, nervuſque affici non eſt ambigendum, unde non immeritò Celſus majus imminere periculum in aurium affectionibus, quàm in oculorum vitiis ſcriptum reliquit. † Confer *Hildan. Centur.* 3. *obſerv.* 4. *fol.* 35.

Haud diſſimilis Hiſtoria eſt quã ſubnectere libuit. Joannes Maria Bonardus cùm ſibi intra aurem ſemen ex Anagirde (vulgo Venetiis *Karobe* vocitant) fortè fortuna vidiſſet, dum illud extrahere pertentat intimiùs impulit, quare dolore excitato validè urgente concitata fluxio, apoſtemaque genitum, ac ſuppoſitum, quod per plures menſes miſellum hominem afflixit, donec tandem germinante ſemine, prominente germine extractum medicamentiſque opportunis ulcere curato convaluit. *Donat. Hiſtor. Mirab. libr.* 2. *cap.* 12.

Observatio VII.

Sphærula corallina in aurem delapſa ſtuporem & dolorem, atque adeo tabefactionem brachii invexit.

GEORGIUS JENISCHIUS
Sil. Med. Cand.
LAURENT. SCHOLTZIO
M. Uratiſ. S.

OFferuntur hîc ſæpe caſus rari, ad quos inſpiciendos & judicandos acceſſor à Guil. Fabricio Chirurgo peritiſſimo, D. Saraceno, D. Canardo, & aliis Medicis. Famula quædam Chirurgi illius, diu paſſa hemicraniam, ſtuporem & dolorem brachii, nullum levamen ex multis contra fluxiones, quarum ſuſpicio erat, percepit, ut deìo medicamentorum pertæſa, & curſum relinquere coacta ſenſim brachium contabeſceret. Forè fortuna in demonſtratione anatomica, quam nuper rogatu ſtudioſorum, (cæteris Medicis minus illud propter occupationes detrectantibus,) in ſuſpenſi latronis cadavere, ſuſtinebam, cum inter alia nervum illum quintæ conjugationis in cauſa eſſe, cur ſi quis auris meatum ſtylo tangat, vel auriſcalpio ſtatim tuſſiat, chirurgus nervum illum ab auris tympano deorſum tendentem perſecutus animadvertit ramum ab eodem nervo, præter eum, qui in muſculo laryngis & oſſis hyoidis inſeritur, per foramen primò colli vertebram egredi, & ramulos in humeri & ſcapulæ muſculos ſpargere. Incidit ergo ſuſpicio, ſi quid fortè famulæ iſti in aurem incidiſſet, quod brachii actum præpediret, & dolores excitaret, & dum ex ea quæreretur, reſpondit ante ſexennium quidem ab infante ſphærulam coralliosoi in aurem immiſſam, neſcire autem an rurſus fuerit exempta. Scrutatus ergo illam reperit, & exemit. Quo facto dolores ceſſarunt, & motus brahii fuit reſtitutus. Vale.

Idem Eidem.

S. Ancilla illa, de qua proximè, ni fallor, ſcripſi, non ſolum doloris omnis brachii eſt expers, ſed etiam ab atrophia planè liberata, Vale.

† Ex globulo vitreo in auris meatum immiſſo, quænam ſint oborta ſymptomata vide apud *Hildan. Cent.* 1. *obſ.* 14. *fol.* 19. *adde etiam obſ.* 1. 4. *fol.* 22. ubi ex piſo profundiùs inſinuato inducta ſymptomata notat. Idem quoque *d. l. obſ.* 6. *fol.* 23. varia commemorat accidentia, quæ ob aciculam auri inſinuatam ſupervenerunt.

Observatio VIII.

Auriculâ cum cranii particula abſciſſâ, & ad humerum uſque propendente, quidam reſtitutus.

VIdimus quoque Lovanii, cùm ibidem operam medicinæ daremus, Adolphum quendam Phriſium adoleſcentem vulneratum gladio, adeo ut tota auricula cum particula oſſis cranii ad humerum ſeu collum propenderet: qui tamen Chirurgi inſignis induſtria curatus fuit; tantum poteſt natura, ut vulnera deplorata Chirurgi quoque præſtantiſſimi opera ad ſanitatem deducat, *Foreſtus Obſervat.* 36. *lib.* 9.

Observatio IX.

Aures ut reſarciendæ.

QUi vel natura mutili ſunt auriculis, vel caſualiquo, ut vulnere, anthrace, cancro, ferarumve morſu, ſiquidem haud tota rapta ſit auricula, ſed ejus adhuc non contemnenda reſtet portio, ea ſtylo locis aliquot perforabitur: foramina poſtquam pervia cicatrice obducta fuerint, ad ea vinculis adnectetur conveniens & deſideratus auriculæ lobus. At ſi omnino rapta & populata fuerit auricula, integra alia ex conglomnata papyro vel corio aptanda erit, ſic revincta funiculis ex vertice aut occipite, ut nutritus, promiſſuſque capillus vel geſtatum pileolum, fraudem & deformitatem celet. Niſi mavis eam pictoris induſtria carnis colore infucatam virgulâ ferreâ occipiti circumpoſitam, ſic in deperditæ locum affigere, quemadmodum in oculi jactura diximus. *Pareus lib.* 22. *cap.* 7.

***

DE NARIBVS,

CONFORMATIO.

OBSERVATIO I.

Prodigioſæ narium conſtitutiones.

BASILEÆ circa Paſchatis feſtum anni 1556. infans adeò ſciſſis, & apertis naribus natus eſt, ut inde ejus cerebrum facillimè ſit conſpectum. *Lycoſthe. ibid.* † De Naſo duplici vide *Barthol. hiſt. anat. 25. Cent. 1. Borell. Cent. 3. obſ. 43.* de narium mira magnitudine & fœditate, ad inſtar pomi granati conſ. *Poter. Cent. 3. cur. 13. fol. 13.* Nares aquilinos, ſimos, gryphos, puſtuloſos, &c. deſcribit *Zvving. Theatr. V. H. pag. 295.*

OBSERVATIO II.

Variæ de olfactus organo authorum ſententiæ.

ARiſtoteles inſtrumentum odoratus nullum eſſe putat, *2. lib. de anima, c. 9. & libello de ſenſu, & in quæ ſentiuntur.* Eidem ſententiæ viſus eſt acquieviſſe *Plato* qui in *dialogo de natura* ita ſcripſit Circa narium vim ſpecies non ſunt. Vocat itaque olfactum, narium vim. Galenus multis argumentis inductus non inefficacibus aliter opinatur: Olfactum non fieri in naſi parte aliqua, ſed ventriculos anteriores cerebri huic uſui eſſe deſtinatos. *Valleſius lib. 2. c. 24. controv. Med. & Philoſ.*

Varia profectò de odoratus organo noſtræ tempeſtatis medicis pariter ac Philoſophis eſt ſententia: magnaq; inter ipſos, ob Anatomes imperitiam, oboritur diſſenſio. Quoſdam namq; reperias odoratus organū in illa cavitate conſtituere, quam in frontis oſſe ad ſuperciliorum regionem inter duas ejus oſſis ſquammas conſpicimus: qui ſi duos etiam inſignes ſinus, quos in oſſis cuneum imitantis medio, tanquam antra inter ipſius ſquammas ſubinde comperimus, adinveniſſent, ac ſubſtantiam illam quodammodo medullarem, in illis cavernis repoſitam, ſummoque ſtudio hîc expendendam, obſervaſſent, procul dubio & mihi quoque in oſſe cuneum referente olfactus organum collocaſſent. Alii verò quoſdam cerebri anfractuum revolutionumque apices, ac ab frontis oſſis ſedem verſus ſuperciliorum medium protuberantia cerebri tubercula, olfactus organa ſtatuunt: & tubercula, quod promineant, carniſq; quaſi modo rubeant, mamillares cerebri proceſſus vocant, utrinq; unum (uti etiam eſt) enumerantes. Alii rurſus ex aliquot Galeni locis, præcipuè autem *octavo de partiū uſu*, ſimpliciter anteriores cerebri ventriculos, olfactus organa eſſe aſtruunt, perinde ac ſi anteriores ventriculi, præſentis duntaxat ſenſus eſſent principia. Alii quidem duos anteriores cerebri enumerant ventriculos: verùm deinde alios totidem confingunt, quos olfactus organa eſſe aſſerunt. Cæterùm quàm probè hi ſentiant; ex ſectione diſcas licebit, dextri ſiniſtrique cerebri ventriculorum conſtructionē formamve inſpiciens: quæ mehercule multo alia eſt, quam hactenus diſſectionum periti tradiderunt. Quandoquidem ventriculi in poſteriori ipſorum ſede neutiquam lati conſpiciuntur, & in propria procedentes, paulatim in anguſtum coguntur, inibiq; olfactus organa educunt, neque etiam ad olfactus organorum ſedem pituitam excernunt, multoque minus ipſa olfactus organa inſtar canalium cerebri pituitam, vel, quantumvis maximè abundantem, eodem deducunt. Præſentes namque cerebri ventriculi, ſecundum cerebri longitudinem, ſupernè ampli exiſtunt, anteriori ſede nequaquam anguſtiores redditi, imò potius magis quam in ipſo medio laxeſcentes. In poſteriori autem parte ampli quoque viſuntur: at hinc cornu modo per cerebri ſubſtantiam deorſum deſcendentes, atque antrorſum porrecti, tantiſper anguſtantur, donec ad eam uſque cerebri pertingant ſedem. quæ glandulæ pituitam cerebri excipientis regioni incumbit, ac ſub qua grandiores ſoporalium arteriarum rami, duram cerebri membranam perforant, in cerebrique ventriculos conſcendere incipiunt. Illi namque in hos ventriculorum anguſtos ſubeunt terminos, quos modò ad cerebri baſim deſinere dicebam. Ejuſmod itaque dextri, & ſiniſtri ventriculorum cerebri ductus viſuntur. A ſede verò, ubi ventriculorum anguſtos terminos deſinere dicebam, olfactus organa, aut ſaltem cerebri proceſſus, animalem ſpiritum præcipuo olfactus organo deferentes, ac ipſi etiam vulgarii nervi enaſcuntur Hinc enim utrinque à cerebro alba molliſque prodit ſubſtantia, quæ in progreſſu etiam cerebro, tenuis membranæ interventu colligatur, quouſq; ad ſinus octavi capitis oſſis pertingat, qui his proceſſibus excipiendis privatim parantur. Ad poſteriorem enim horum ſinuum ſedem albicātes cerebri proceſſus à cerebro abſcedunt: neq, amplius tenui membranæ cunnatæ, in ſuum ſinguli porriguntur ſinum: & adhuc antrorſum magis protenſi. ad ſinuum finem, ſeu anteriorem illorum ſedem deſinunt, ſinibus ſuffulti, ac cerebro interim proximè accumbentes. Nam etſi cerebro in ſinuum regione nō amplius adnaſcuntur, nihilominus ipſi perpetuo contermini ſunt, illiq; attenduntur. Hi cerebri proceſſus ductu, colore, formâque nervis correſpondent: quamvis interim longè nervis ipſis molliores ſint, pauloq, (quod ad teretem ſpectat formam) latiores quàm profundiores. Verùm quia illi reliquorum nervorum ritu, extra calvariæ, ut neque etiam extra duræ membranæ cavitatem, non procidunt. nervi nomine eos Herophilus haud dignatus eſt, ut neque etiam Marinus, neque Galenus; licet Anatomicorum nonnulli hos interim in nervorum habuecint numero, ipſos primum nervorum par recēſentes. Porro in horum proceſſuum, qui canibus & ovibus multò grandiores quàm homini obtigerunt, natura non negligēter conſiderandum eſt, quonam pacto illi duræ membranę ſuis finibus adnaſcantur, & quæ foramina hinc à dura membrana, & oſſium ſinibus, quibus proceſſus innituntur, ad nuper commemoratas frontis oſſis, & cuneiformis oſſis cavitates pertingant. Ac demum expendendum quoque venit, quodnam verum ſit olfactus organum, ſimilitudine quadam ſumpta ab auditus inſtrumento, diſſectionum quoque ac philoſophiæ profeſſoribus nimis perfunctoriè cognito. Sat fuerit proceſſus illos cerebri commemoraſſe, quos aliqui etiam mamillares & papillares nuncupatunt: qui ſectionem paulò diligentius aggreſſi, dicta prius cerebri tubera, mamillarum imagine prominentia, nihil ad olfactus organi conſtructionem auxiliari cognoverunt. *Veſalius lib. 4. c. 3. de corp. Hum. fabrica.*

Quod ad inſtrumentum olfactus pertinet, ſcis quot variæ ſint tum antiquorum, tum recentiorum de hujuſmodi organo ſententiæ. Ego verò, cum credam recentiores Anatomicos longè melius diſſectione aſſequutos fuiſſe hæc inſtrumenta, quàm aſſecuti fuerint antiqui, dimiſſis omnibus diſceptationibus per organa olfactus intelligo eos cerebri anteriores proceſſus, qui progredientes inter opticos nervos terminantur ad rimas illius oſſis ſpongioſi in Naribuſque locati, quod ἠθμοειδὲς appellatur, & communiter à Veſalio, omnibuſque poſterioribus inſtrumenta olfactus vocantur. Hæc itaq; inſtrumenta, ut alii exiſtimaverunt, inde naſcuntur, ubi primo aſpectu terminari videntur, nempe ex baſi cerebri propè conjunctionem nervorum opticorum. Verùm horum inſtrumētorum (ut verum fatear) dimidium tantummodo cognoverunt alii Anatomici, ſi quidem præter id, quod oſtendunt, tantumdem etiam progrediuntur latentia inter

ante-

anteriorem, & mediam cerebri prominentiam inferius conſiderandum, progreſſus autem eſt ad poſteriora, ſed quanto magis progrediuntur, tanto magis invicem recedunt quouſque ad extrema latera in regione, quæ eſt ſupra foramina auditus finiant, indeque ſuum primum initium ſumant, & ubi magis in poſteriora feruntur, eo magis attenuantur donec in mucronem, quendam acutiſſimum deſinant. *Conſtant. Varolius in epiſt. ad Mercurialem.*

De olfactus inſtrumento non eſt, quod plenis, ut dicunt, buccis non applaudam, ſiquidem videmus ſæpe, ac ſæpius, ubi nares, & olfactus præ gravedine læduntur, ſimul & auditum nonnihil offendi pariter inter ſternuendum, inter emungendum, in retinendo occluſis naribus ſpiritum, quis illico auditum, atque aures compati reipſa non ſentit? cujus nemo meliorem excogitabit rationem, quàm ſi olfactus inſtrumenta uſque ad auditus foramen utrinq; pertingentia ſtatuat? Sicque aliquo pacto iis eo affici auditum affirmet, imò verò qui olfactum amittunt, citiſſimè quoque ſurdaſtros fieri, facile intelliges. Ubi debeas magnopere de hoc gloriari, quod multis dubiis, & obſcuris effectibus explanandis viam apertam ſtraveris. An verò hac eadem ſympathiâ liceat ejus problematis *ab Ariſtotele 11. part. probl. 4. & 33. part. 14. nec non à Caſſio problem. 23.* diſputari, cur ſcilicet ſurdaſtri ex naribus loquantur, aliquam reſolutionem invenire, tu maturius pro tuo acerrimo judicio cogitabis. *Mercurialis in epiſt. ad Varolium.*

Non in proceſſibus mamillaribus cerebri, poſita eſt peculiaris olfactus vis, ſed ut via quædam duntaxat ad ſenſationis integritatem cum aliarum partium œconomia conſpirat. *Corn. Gemma. Artis Cyclognomicæ libro ſecundo, pagin. ſexageſima ſexta.* In olfactus inſtrumento tres ſunt cavitates inſignes, duæ in fronte, & una alveolorum plurium ſpecie, quarum ſingulis ſuæ particulatim tunicæ, ſui humores, qui advenientem è cerebro ſpiritum & per nervos vel proceſſus mamillares influentem alterant atque immutant, ut fiat particularis ſeorſus idoneum inſtrumentum. *Idem libro primo, Art. cyclog. pag. 64.* Eſt humor utcunque ſpiſſus in cavitate frontis, & in ipſis alveolis ſub oſſe ethmoïdi, quo ignis ad olfactum pertinens propriâ velut ſede conſiſtit, & ſibi cognatâ maximè, juxta *Hippocratis lib. de diæt. 1.* ubi ignis ſedem & fomitem in aqua, aquæ perfectionem ab igne arcano prorſus oraculo deſignavit. *Idem ejuſdem operis libro ſecundo, pagina ſexageſima quinta.*

Galenus in libro de Inſtrumento odoratus capite quinto, increpans Ariſtotelis ſententiam, manifeſtis demonſtrationibus probavit, odoratum ſedem habere in anterioribus ventriculis cerebri, adeò ut operatio hujus qualitatis in cerebro, non in ulla alia parte fiat, quàm in parte anteriore, ubi ſunt ventriculi. Cæterùm qua ratione hæc qualitas à rebus odorabilibus perducatur ad anteriores cerebri ventriculos diu eſt à Philoſophis & Medicis diſputatum. *Avicenna libro ſecundo, de Anima*, tres opiniones diverſas recenſet circa hanc rem. Prima opinio fuit eorum qui putarunt qualitatem hanc, quæ odor vocatur ſpiritualiter ſive intentionaliter, ferri à re odorabili ad cerebrum, haud ſecus atque videmus lucem & colores per ſolas ſpecies ferri à ſubjectis rebus ad ipſa ſenſoria. Hanc opinionem videtur quoq; adumbraſſe *Tertullianus in libro de corona militis*, ubi ſcribit Deum, ſine natura odoratum in naribus ventilaſſe, hoc eſt, inſtar venti produxiſſe. Secunda fuit opinio eorum, qui putarunt, odores ferri ab odorabilibus, ad cerebrum per vapores, eo quod pura qualitas cùm ſit accidens opus ſemper ſit, & ſubinde ut eo ſubjecto in hanc vel illam partem feratur, ut cùm vapor videatur ſubjectum corpus odoris, dixerunt hinc neceſſe eſſe per vapores ferri ab odorabilibus rebus uſq; ad ſenſorium. Tertia opinio, quam e[...] to probabiliorem, licet forſan *Galenus libro de in[...] dor. capite tertio*, videatur, adhæſiſſe ſecundæ opi[...] fuit illorum, qui dixerunt, odores ferri à rebus odo[...]bilibus per vapores uſq; ad certum quoddam ſpa[...] ac deinde diſcedentes à vaporibus, ſpiritualiter [...] in ventriculos cerebri, ſive in proprium inſtrumentum atque hinc fieri, ut quum vapores ſint res quædam tenuiſſimæ, alii odores breviùs ferantur per vapores, alii verò longius ferantur. *Mercurialis libro decorat. capite ultimo.*

Observatio III.

Naſum dilatantes muſculi recèns inventi.

POſt frontis muſculos bini occurrunt naſum dilatantes, adhuc à nemine cogniti: nam etſi Galenus, aliique de duobus muſculis naſum dilatantibus meminerint, eos tamen cum labii ſuperioris muſculis confudêre. Præter hos Veſalius duos deſcripſit naſum claudentes, quos interiore in parte eſſe vult, imaginatione que duntaxat intuitus eſt: quo enim pacto oculis cernas, quod nuſquam eſt? Latas itaque nares reddentes muſculi illi duo à ſupradicta oriuntur ſutura, eſtque exortus eorum acutus carnoſuſque, cum muſculorum frontis fine permiſtus, deorſumque tendentes latiores redduntur, & ſupra naſi oſſa deferuntur, inque ejus pinnis terminum habent, triangulusque pene efficitur, cujus duo ſint latera oblonga, breve tertium: hi pinnas ſurſum trahunt, fibraſque rectas habent, itaque dilatant: illi verò, quos alii Anatomici deſcripſere, portio ſunt eorum muſculorum, qui in ſuperiori labro poſiti ſunt. Clauditur naſus à muſculis dicto labio opem ferentibus, non autem à propriis. Nam quoties aliquid per nares nobis attrahendum eſt, ſuperius labium conſtringere cogimur. *Columbus libro quinto, capite quarto Anatom.*

PROMISCUA.

Observatio I.

Lapis in capite Nobiliſſimi cujuſdam Patricii Veneti ad cerebri baſim inventus olfactus inſtrumenta planè impediens.

CLariſſimus atque Excellentiſſimus Dominus Nicolaus *S. Michiel*, aliâs Comaſcus, Patronus, cui aliquot annos convixi, dum per aliquot menſes quendam patritium Venetum quadraginta ſex annos na[...] curaſſet, qui à pueritia fragantiſſimis & calidiſſimi[s] odoribus vehementer delectabatur & maximè ab Anno 1575. quo tempore peſtis Venetiis graſſari cœpit in maximam tandem olfactus organorum obſtruct[io]nem incidit, ita ut nihil planè etiam fœtidiſſima ol[fa]cere poterat, cum dolore capitis obtuſo, & maxi[mè] gravativo, adeò ut caput ſemper, in pronum & pen[]dulum habere cogeretur. Adhibitis autem mul[tis] calidis & omnis generis medicamentis in febrim continuam & ardentem incidit, quæ intra nonam jugulavit hominem. Suaſu itaque Clariſſimi Domi[ni] mei, curavi apud Veſpillonem, ut mihi caput aperiendi, daretur facultas, quam tribus coronatis in aur[eis] nummis ipſe Veſpillo devictus biduò poſt extracto de monumento noctu cadavere & in domum ſuam deportato, non ſolum ejus caput ſed etiam univerſum corpus aperiendi, facto tamen prius ſilentii juramento, licentiam fecit nobis uberrimam. Ego proinde & Joannes Baptiſta Faber Brixianus, mei amantiſſimus, chariſſimuſque collega, acceptis noſtris chirurgicis inſtrumentis, locato ut decet, & capite poti[ſſi]mum bene diſpoſito, ſerrâ orbiculatim cranium aperuimus, quo detracto & exemptis membranulis alteram per medium cerebri, molitus ſum ſectionem, nihilque in ventriculis ipſius cerebri reperimus. At dum magis

cerebrum

cerebrum excavaremus, tandem prope baſim lapidem compreſſum taleri nummi inſtar ſed non omnino rotundum cinericei colore reperimus qui os cuneiforme & olfactus meatus planè impediebat, adeò ut nec olfacere, nec capuere poterat; quo reperto & expurgato ſtatim collega meus accurrit clariſſimum virum, ad videndum ut vocaret, venirétque qui mox ultro & maximè lubens acceſſit, viditque quod non ſperabat, quamvis morti cauſam non faceret, unde abdomen aperui, atque membra omnia naturalia examinantes, ultimo jecur valde obſtructum durum & quaſi lapideum nigri coloris, carbonum inſtar, ſanguiſque in eo contentus perinde erat atque atramentum, valdè ater & corruptus, quem mortis cauſam fuiſſe affirmabat, quod vel illo tacente conſtabat. Accepto autem lapide in capite reperto unà cum noſtris inſtrumentis, cadaver à Veſpilone, ſuo more tractandum reliquimus, domumque clam & tacitè Clariſſimum Dominum comitando reverſi ſumus. *D. Garnerus de Obſervat. ſuis mihi ad publicationem communicatis.*

Observatio II.

Nucleus ceraſi, olfactum auferens.

Quidam puer avidiſſimè devorans ceraſa, haud ſcio an flens vel alia ratione ſe commovens, nucleum unum attraxit ad meatum, qui ad nares & os ἠθμοειδὲς pertingit; Atque ea eo tempore per aliquot annos omnibus neſcientibus cauſam deperditi olfactus, laboravit hoc affectu. Tandem oborto ſanguinis è naribus effluxu, cùm ille validè quoque emunxiſſet, nucleus iſte excidit, & olfactus ſtatim rediit. Amicus quidam meus vir fide digniſſimus αὐτόπτης recenſuit. *Camerarius de obſervat. ad me miſſit.* † Viros duos olfactu carentes vide apud *Borell. Cent. 2. obſ. 68.* confer etiam de olfactus amiſſione *Wolf. Gabelkh. Cent. 4. fol. 88. Zacut. de PP. Med. hiſtor. l. 1. hiſt. 65. fol. 116.*

Observatio III.

Narium hæmorrhagia juveni cuidam in ſingulas hebdomadas familiaris, citra vitæ diſpendium.

Hæmorrhagia narium cuidam Canonico Nobili Eichſtadiano juveni quidem adhuc ſed largiori utenti diætâ & abhorrenti à venæ ſectionibus tam familiaris eſt, ut ſingulis ſeptimanis recurrat, ac jam quaſi ordinatia ac naturâ conſueta eſſe videatur. *Oethæus libro Obſervationum propriarum.* † Hæmorrhagiam verò perpetuam referunt *Borell. Cent. 2. Obſ. 87. Hildan. Cent. 2. Obſ. 77. p. 603.*

Observatio IV.

Prodigioſæ narium hæmorrhagiæ, quâ interdum 18. interdum 20. nonnunquam etiam 40. ſanguinis libræ profluxêre.

Caſum ego vidi in Moniali, in qua non ex abundantia humorum, nec ab aliqua cauſa primitiva, ut à caſu vel percuſſione, emanabat undequaque ſanguis, & per ſputum & per nares, & per urinam. Unde in prima præſentatione quaſi per omnia evacuatoria vidi eductionem ſanguinis notabilis quantitatis, ita ut aſcenderet ultra 18. lib. Et tamen erat exilis naturæ, & macilenta & phlegmatica: tentavi pro cura, propter debilitatem ſolùm ventoſas ſiccas in ſpatulis & immediatè factâ cutis ruptione, impletæ ſunt ventoſæ ſanguine: nolui ullo modo tentare phlebotomiam, propter debilitatem, ſed non habens aliud ingenium, ad curam dedi tandem *drach. 1. Philonis Perſici*, cum timore, & tamen per Dei gratiam de caſu quaſi deſperato ſanata eſt infra duas horas. *Matth. de Gradi, Comment. ad c. 35. Raſis de Almanſ.*

In cura habuimus Illuſtriſſimam Dianam Eſtenſem Contrariam, mulierem probitate & moribus incomparabilem, ea fluxu ſanguinis narium, cui decem & octo ſanguinis libræ exiêre. Nos illam his manibus rectâ lance ponderavimus, eo etiam dempto, qui per terram, per ſudariola, per lintea, & per veſtes ſpargebatur. Omni ingenio uſi ſumus, ut ſedaretur hic ſanguinis fluxus, imprimis enim aquâ frigidâ uſi ſumus, quæ non profuit: deinde facta fuêre omnia diverſionum genera, ex venæ ſectione, ex cucurbitulis in omni parte: poſtea ad valde ſtiptica & exſiccantia pervenimus, addidimus deinde agglutinantia & multis uſi ſumus, quæ à ſpecifica forma adſtringere dicuntur, in cibiſque portulacam, lactucam & ſolatrum dedimus. Denique ſedatus eſt hic defluxus emplaſtro ex gypſo & albumine ovi; ſtatueram ad potentialia cauſtica accedere, quia actualis ignis in hoc loco commodè & non ſine magno diſcrimine applicari non poteſt *Braſſavolus Comment. ad Aph. 23. lib. 5.*

Ipſe in Andreâ Coco Illuſtriſſ. & Reverendiſſ. fel. mem. Federici Gonzagæ Cardinalis Ampliſſimi Heri & Mæcenatis mei ſplendiſſimi ac bene meritiſſimi, libras amplius viginti ſanguinis, unicâ die & duabus noctibus per nares fluxiſſe vaſe collectas, & lance libratas me vidiſſe teſtor, qui tamen convaluit, & adhuc vivit, priſtino corporis habitu recuperato. *Marcellus Donatus libro de variolis & morbillis cap. 23.*

Antonius Correa, Nobilis Luſitanus, quartanâ febri jam diu affligi cœpit: qui cùm eam graviter ferret, ex Mediolano Romam venit: ubi cùm à morbo ob rigidam hyemem & iter longum gravius corriperetur, illi repente ſanguis è nare ſiniſtra effluere cœpit, & ita copioſè, ut intra quinque dies libræ viginti effluxerint, adeò ut de funere potius, quàm de ejus ſalute cura inter domeſticos jam eſſet. Cæterùm inter cætera huic opitulantia remedia, hæc potiſſimum juverunt. Cucurbitula ſplenis regioni admota & gelida teſtibus applicata & ſæpe innovata. Porrò interea dum ſanguis effluxit, quartana curſum ſuum dimiſit. Sed poſtea elapſis paucis diebus rediit, & eam nunc ut antea patitur temperaturâ enim biliosâ exuſtâ præditus hic eſt. *Luſitanus Curat. 100. Cent. 2.*

Berdanid juvenis cùm ex Genica Theſſalonicen venitet, in tantum ſanguinis profluvium per nares devenit, ut in itinere, & poſtea domi intra ſex dies, ex eis libræ quadraginta fluxerint, pro quo ſiſtendo cum varia & ferè infinita remedia tentata fuerint, nullum tamen contulit, quàm cephalicam tundere, & ſanguinem permittere longa per intervalla fluere, jubente ſic *Galeno libro de curandi ratione per ſanguinis miſſionem, c. 11. & 15.* Sectâ namque venâ, ſanguis pauculus extractus cùm erat, cū vulneri appoſito digito, & clauſâ venâ ipſâ, ac pauculo interpoſito tempore, eum rurſus fluere parum permittebamus, ſic enim per horam & plus factitantes, pro ægrotantis viribus, ſanguinis ex naribus profluvium compeſcuimus. *Idem Curat. 60. Centur. 7.* † Enormis quoque Hæmorrhagiæ narium meminit *Foreſtus l. 13. obſ. 12.* *Confer etiam Timeus l. 1. Caſ. 34. pag. 67.* ex largiori vini potu &c.

Observatio V.

Sanguis poſt reſtinctum fluxum narium, ex oculis emanans.

Quidam Nobilis in Aula Dreſdenſi crebriorem hæmorrhagiam ex naribus moleſtè ferens, eam ſibi curavit reſtingui. Quo facto, ſanguis poſtea ex angulorum oculis ſtillare cœpit. In quodam puero Nobili, dyſenteria gravi decumbente; à me idem obſervatum. *Camerar. de Obſervat. propriis.*

Observatio VI.

Hiſtoria juvenis, cui ſanguinem criticè profluxurum à nare dextra Galenus prædixerat.

QUintum morbi diem juvenis quidam agebat, ac licet, idoneum tempus, ſanguini detrahendo præteriiſſe videretur, quia tamen, nec anni tempus, nec ægrotantis ætas, nec virtutis imbecillitas, nec denique victus, qui morbum antecellerat, adverſabatur, ſed uno conſenſu omnia, ſanguinis miſſionem ſignificabant: Medici venam incidere decreverunt: idq; tempeſtivum fore cæteri arbitrabantur. Ego verò diligenter omnia contemplatus, quæcunque ab Hippocrate tradita ſunt ſigna illorum, quibus fluxurus eſt ſanguis, bene quidem eos in opinionem mittendi ſanguinis veniſſe dixi: verùm naturam id quod ſe gravaret, expellere feſtinantem, brevi admodum, etiamſi nihil ipſi egerint, idem ultrò facturam. Dùm Medicis hæc admiranda videntur, æger è lecto ſe ſuſtulit, tanquam proſiliturus, interrogatuſq;, cur exilire voluiſſet, cùm nihil adeſſet, ob quod id facere debuiſſet, rubri coloris ſerpentem per laquearia repentem à ſe viſum expaviſſe reſpondit, ne ſi aliquo modo aberraſſet, ſupra ſe ferretur, atque idcirco ſe è lecto aufugere velle. Reliquis nihil hoc ad futurum ſanguinis fluxum conferre viſum eſt: vulgi verò cùm alia ſingula perpendenti, rum ruborem, qui prius in dextra naſi parte ad malam uſque obſcurus fuerat, auctum valde intuenti, ſanguinis paulò poſt è dextra nare fluxuri manifeſtum id attulit indicium; atque ideo cuidam ex ægrotantis familiaribus ſubmiſſa voce præcepi, ut vas aptum ſanguini excipiendo ſub veſte promptum haberet: atque ad Medicos converſus altâ voce dixi: ſi paulùm per expectaveritis, ſanguinem ex dextra nare fluentem videbitis. Riſerunt illi, quod antedictis, à dextra nare adjeciſſem. At, inquam, vel uti unquam eveniat, oportet, vel alterutrum me decipiat. Nam, & quod ſanguis fluxurus ſit, & quod à dextra nare venturus, arte medica præſciri poteſt. His dictis eum, qui vas ſub veſte occultum habebat, inter obſervandum admonui, mentem adhiberet, quid ægrotus ageret, ac cum ſanguinem erumpentem videret, accurrens vas ſupponeret. Vix hæc dixeram, cùm ecce digitum è naſo ſanguinolentum juvenis extraxit: tum familiaris accurrens, vas ſubjecit, quod dum fieret, magno clamore oborto, Medici quidem omnes dilapſi ſunt. Ego verò tibi rerum mearum ſtudioſo, quo pacto id præſciviſſem idque ex Hippocrate præſtantiſſimi Aſclepiadæ, ſcriptis & monumentis expoſui: atque inſuper illud etiam addidi, vehementem ſanguinis fluxum expectandum, eo quod & naturæ impetus vehemens, & morbus adhuc crudus eſſet. Conſueviſſe verò hiſce, de cauſis immoderatas exinanitiones fieri. Atque ideo cùm parumper adhuc morari utilius eſſe laboranti cognoſcerem, puerum qui me ſequebatur, ad accipiendam cucurbitulam miſi, idque reliquis inſciis, faceret, juſſi. Celeriter itaque cùm multum ſanguinis in vaſe collectum vidiſſem, altero vaſe poſtulato, ſanguinem, qui fluxerat, excepi, quem ut comperi librarum quatuor, & dimidiæ pondus æquare, ægrum capite in ſcapulas dimiſſo collocavi, ac naribus frigidam poſcam attraheret, præcepi: fronti ſpongiam aquâ mulsâ madentem impoſui: brachia & crura vinculis obſtrinxi. Quæ cùm minus conferre viderentur, poſtremò cucurbitulam in extremis præcordiorum ad dextrum latus adegi, ſtatimque ſanguinis fluxum cohibui. Quod remedium etiam ex Hippocrat. arte ſumptum fuiſſe te docuimus. Atque idcirco, & hæc & alia omnia quæcunque medicando peregi literarum monumentis commiſimus. *Galenus de præcognit. ad poſthum. cap.* 13. † Polypi ſponte emuncti meminit *Barthol. Cent.* 6. *hiſt.* 30. De polypo Narium vide quoque *Tulp. l.1.c.26. Horſt. obſ.l.1.p.139. Hornung. Ciſt. Med. Epiſt.* 112. & 214. *Nicol. Fontan. Diſcurſ. 7. fol.* 93. *Ben. Sylvat. Cent.* 2. *Conſil.* 23.

Observatio VII.

Narium polypus cum bubonocele.

RUſticus in noſodochio, inſigni polypo deſcendente ad palatum, vel potiùs glandula in pharynge indurata, & ramice (bubonocele) inſigni gutturis, ferè ſuffocabatur, vix poterat loqui & deglutire. *Ioan. Bauhinus de Obſervat. propr.*

Observatio VIII.

Horridum faciei puellæ cujuſdam ſchema, cui naſo excidente, facieq; adæquatâ, cartilagineum quiddam ſuffectum eſt.

FAcies, puellæ cujuſdam in *Memblingen*, concidens, complanata eſt: evaneſcente naſo: cujus loco cartilagineum quiddam enatum. *Meuchſnerus de Obſerv. propriis.*

Observatio IX.

Abſceſſus in naribus notatus: vermeſq; duo in naribus geniti ægro inſaniam, febrem, & tandem etiam mortem inferentes.

INtra nares abſceſſus interdum fiunt, nullâ febre, minimo dolore, è quibus ruptis animadverti pus ſyncerum per nares affatim profluere, perinde atque è purulentis auribus; idque nullo incommodo valetudinis. Sed & in quodam milite, qui reſimis erat naribus, ea fœdiore quadam eluvie diutius colubitâ, vermes duo villoſi inſtar digiti illic geniti inventique ſunt, qui tandem in furorem illum adegerunt, febreque non admodum manifeſtâ, de medio ſuſtulerunt, die circiter vigeſimo. *Fernelius lib.5. cap.7. Pathol.*

Observatio X.

Quidam cùm febre laboraret, per naſum ejecit vermem obſcurioris coloris & longitudinis quatuor fermè digitorum.

EGo Venetiis nobiliſſimum Venetum patritium vidi, qui dum febre laboraret, & quotidiano præſertim noctu dolore tentaretur: tandem per naſum vermem ejecit obſcurioris coloris, longitudinis quatuor ferè digitorum, qui utrinque ſecundum longitudinem quoſdam tenues & breves pedes habebat, & exceptus vitreo cyatho velociter ferebatur: ejectus autem fuit involutus mucis, craſſoque & nigro ſanguine, ex qua etiam putreſcente materia ortum habuerat. *Trincavella lib.9. c.11. de ratione curandi part. hum. corp. affectus.*

Observatio XI.

Aliæ de vermibus in naribus obſervationes.

PUella quædam, quæ in laterna ad portas D. Jacobi decumbebat, album vermem latum, palmo majorem, ſatis craſſum rejecit per nares, nullâ tuſſi, nullo vomitu antecedente 9. Aprilis, Anno 1553. *Scholiographi Hollerii ad c.54. lib.1. de morb. intern.*

Viſuntur vermes frequentes in naribus, dentibus, &c. *Thom. à Verga comment. ad lib.1. cap.5. de loc. affect. Galen.* † Confer etiam *Tulp. lib.4. c.11* De Vermibus Naſicolis vid. *Borell. Cent.3. obſ.45. Riolan. Encheirid. Anatom. pag.307.*

Observatio XII.

Vermes in naribus polypo vexati.

QUendam novi narium ulcere laborantem è quo ſanies manabat, non ſine contagii ſuſpicione: meo conſilio inſtillavit foliorum Tabaci ſuccum, à ſecunda inſtillatione multi vermes exciderunt, deinde pauciores, & poſt aliquot dies ſanatum eſt ulcus, ſed quæ eroſa erant, non reſtituta. *Monardis, de medic. ſimpl.*

* * *

CURATI.

OBSERVATIO I.

Cuidam juveni odorandi ſenſus à diuturna tum gravedine, tum diſtillatione læſus & reſtitutus.

FOrte contigit, ut quidam, cui odorandi ſenſus à diuturna tum gravedine, tum deſtillatione læſus eſſet, ad nigellam, remedii causâ confugeret: quam, ut ratio medicamenti poſtulat, cùm contudiſſet diligenter, & in pulverem liquaſſet, veterique oleo immiſcuiſſet, iterum eandem cum eo humore minutiſſime trivit, mox aquam ore excepit, & ſupino capite, non minimam medicamenti partem ſibi naribus inſtillatam adducto ſpiritu vehementius attraxit: eodemq; modo triduum medicamento ſic eodem utens, magnum ex eo juvenis, ille adjumentum cœpit: quarto autem die cùm eodem medicamento ſic uſus eſſet, ut ſpiritum violentiùs, quàm ante, attraheret, gravem in intimo capite morſum percepit: qui tamen cùm ſenſim leniretur, poſtera die prorſus ſedatus eſt. Qui eventus mihi argumento fuit nigellæ paulùm uſq; ad cerebri ventriculos eſſe attractu, quod aut membranæ, quæ ſecundarum modo, quibus iuvolvuntur factus, intexta eſt, aut fortaſſe ipſi cerebro inhærens dolorem intulit, atq; hoc idem illius rei conſenſu approbatum apparet, quod vaporis quodammodo ſimile proprium odoratus inſtrumentum eſſe oportet. Ex quibus rebus ego commotus, aliis quibuſdam, aliiſque alias, multiſque deinceps famulis eodem medicamento in nares inſtillato, eos ſpiritum vehementer trahere juſſi: quorum alii nullum, alii levem, alii gravem morſum alte in capite ſenſerunt. *Galen. de inſtrum. odorat. cap.* 4.

OBSERVATIO II.

Triduani ſanguinis profluvii mirum vetulæ remedium.

QUædam vetula Monſpeſſulana ſolâ mentâ naribus impoſitâ, curavit ſanguinis profluvium è naribus trium dierum. *Paſchalius method. medend. l.* 1. *c.* 21.

OBSERVATIO III.

Ad narium hæmorrhoides, Polypum, atque omnem eorundem carnoſam excreſcentiam, remedium & hiſtoria rara, & notanda.

HÆmorrhoides quæ ſunt molles, ſine dolore, licet omnes ſcribentes laudent eas debere incidi cum ferro, aut uri cum cauterio actuali: ego tamen reperi modum multo faciliorem, & ſecuriorem, cum quo non ſolùm hæmorrhoidas narium, ſed & polypum, & omnem carnoſitatem, ſuperfluam in naribus, & aliis locis excreſcentem, eaſque moleſtia patientium, curatas vidi. Hic eſt modus: Accipe aquam capitelli, ſeu à ſaponario (ſi habere potes) ſin minus fac. eam ſic: *Accipe ſitulam decentis quantitatis ſeu capacitatis, perfora eam ſex aut ſeptem foraminibus in fundo, deinde pone in fundo ejus calcis vivæ per ſpiſſitudinem quatuor digitorum, ſuper calcem pone tandundem cineris ligni quercus, deinde iterum de calce, atque ſuper eam de cinere, donec remaneat vacuum in ſitula quatuor digitorum, vel circa: tunc ſuſpende ſitulam & reple illam vacuitatem aquâ, ponendo vas ſub ſitula, ut recipiat aquam, quæ deſtillabit. Cùm tota aqua deſtillaverit, revocetur in ſitulam ut ſuprà, & iterum deſtillationem facias tribus aut quatuor vicibus. Cùm fuerit tota deſtillata, ponatur aqua in vaſe ſuper ignem, & tamdiu coquatur, donec ſit congelata, ſeu coagulata ſicut gelatina: tunc accipe cum ſpatula quantitatem fabæ pro vice, & projice in ampulla vitrea, & quando totum erit in ampulla, obtura orificiũ cum cera, quia ſi apertum dimitteres, liquefieret, & converteretur in aquam, ſed tenendo orificium obturatum, remanent illa petia dura valde, & hoc eſt optimum ruptorium.* Habeas poſtea inſtrumentum factum ex plumbo, longitudinis unius digiti vel circa, tantæ vero craſſitudinis, ut poſſit ingredi narem: quod in extremitate, quæ in naribus ponetur, ſit cavatum in forma pyxidis, & in ea cavitate ponatur de ruptorio prædicto, & ponatur in nare ita ut carnoſitas recipiatur in concavitate, ubi eſt ruptorium, & latera concavitatis narem à læſione ruptorii cuſtodiant. Patiens autem teneat dictum inſtrumentum plumbeum cum manu firmum in nare, per ſpatium unius horæ.

Deinde remoto inſtrumento à nare, applicetur butyrum, donec ſit eſchara & caro combuſta remota. Poſtea reiteretur ruptorium, donec tota caro ſuperflua ſit abſumpta, applicando ſemper butyrum poſt ruptorium, ut ſuprà. Quod ſi caſu remaneret aliquod ulcus, curetur cum his quæ ad ulcera ſpectant narium. Experimentum hujus rei feci in domino Fundulo, ſecretario Reverendiſſ. Cardinalis Turonenſis, qui habebat carnoſitatem in nare, quæ non ſolum narem explebat, ſed extra pendebat per medium digitum, & hac uſa (Deo favente) caro illa fuit totaliter conſumpta, neq; cauſata eſt aliqua, neque in nare deformitas, dum eſſem Lugduni anno 1538. *Bayrus practi. lib.* 5. *cap.* 3.

OBSERVATIO IV.

Ozænæ curatio.

ULcerari nares intus conſueverunt, eique malo vix ſuccurri poteſt, cùm inveteraſcit. Mihi nubilis puella nobiliſque oſtenditur, quæ ejuſmodi morbo diu tenebatur: nec inventus eſt Medicus, licet plurimi puellam curandam ſuſcepiſſent, qui id malum tollere potuiſſet. Erant enim ulcera circa nares pluribus cruſtis fœda è quibus etiam malus conſurgebat odor, quod genus Græci ὀζαιναν appellant. Curam itaque, orante patre, qui unicè filiam diligebat, aggredior, his auxiliis fretus, quæ ad hunc morbum conducibiliora viſa ſunt. Primò igitur alvum duco, humores æquo, & cucurbitulis ſcapulis affixis carneque ferro inciſa ſanguinem mitto. Tum & frictionibus divertentibus uſus, nares calidâ aquâ ſpongiâ expreſsâ confoveo: deinde ceruſſam & argenti ſpumam oleo myrtino & omphacino excipiens, ad craſſitudinem mellis reduco, eoque illiniri nares ſæpius jubeo: quo auxilio cruſtis omnibus exciſis, *ceruſſâ demum, olibano, cadmiâ, ſiliquæ interiore parte diligenter attritis, & melle addito* medicamentum conficio, quo ſpecillum lanâ obvolutũ intingens ulceribus admovebam: & his repletis linimentum, eo quoque medicamento illitum demittebam in nares. Idque bis die vel ter faciendum curabam: quoad his præſidiis & auxiliis, quod plurimos medicos diu multumque fruſtrà fatigaverat, paucis etiam menſibus ſublato, puellam priſtinæ reddidimus ſanitati. *Benivenius cap.* 27. *de Abditis.*

OBSERVATIO V.

Narium ulcus deſperatum, efficaciſſimo remedio curatum.

OPtimum eſt parare candelas ex cera rubra. Nam fuligo talis candelæ primùm juvat exſiccationẽ, maximè, ſi contineatur in cubiculo bene clauſo & anguſto. Quod autem fuligo recipiatur, idem experimur, cùm diutius in ſtudiolo moram trahimus noctu. Nam poſtea ſputum, & excrementa narium fuligine illa denigrata redduntur. Hac ratione nos ulcus curavimus, quod neque ab Italis, neque à Gallis Medicis curari poterat. *Rendeletius lib.* 1. *c.* 65. *method. curand. morb.*

OBSERVATIO VI.

Turundæ mucoſæ ex naribus.

FRanciſcus nummularius Raguſinus per nares cruſtaceas quaſdam turundas ac concretos quoſdam mucos mittere ſolebat, non ſine capitis tamen dolore, cui occurrentes nos, à purgato corpore: & à capite particulariter tum errhinis, tum maſticatoriis medicamentis decoctum radicis chinæ ad viginti dies exhibuimus,

buimus, & ſanus factus eſt. *Luſitanus curat. 17. centur. 6.*

Observatio VII.

Ab exulceratione altera pars narium conglutinata, relicto parvo foramine.

PUer, ut apparebat, annorum decem, ex Giangra, ab anno propè, narium ulceribus à Cotiza, uti affirmabant, profectis laborabat. Cujus curationem Joannem de Argenteria Chirurgum ſuſcepiſſe teſtabantur. At neſcio quî factum, ut alterâ narium parte adeò conglutinatâ, junctâque, exiguo ſaltem foramine pervia permanſerit, ut vix ſpecilli extremum capitulum admittere videretur. Alterâ parte ſimilem occluſionem minitante. *Joan. Bauhinus de Obſervat. propriis.*

Observatio VIII.

Nova & inaudita ratio, qua Naſus, Labra, Aures, vel à primo ortu curta, vel multo antè tempore abſciſſa reſtaurari, & refici queant hiſtoriis & teſtimoniis demonſtrata.

CHirurgica operatio, quâ naſus aut abſciſſus, aut à nativitate curtus, ex brachii carne, aut ex ſervi naſo reficitur, fabuloſum non eſt, ut teſtatur *Calentius epiſtola quadam ad Orpianum*, quæ ſic habet. Orpiane, ſi tibi naſum reſtitui vis, ad me veni. Profectò res eſt apud homines mira. Branca Siculus ingenio vir egregio, didicit nares inſerere, quas vel de brachio reficit, vel de ſervis mutuatas impingit. Hoc ubi vidi, decrevi ad te ſcribere, nihil exiſtimans carius eſſe poſſe. Quod ſi veneris, ſcito te domum cum grandi quantumvis naſo rediturum. Vale. *Steph. Gourmelonus lib. 1. Chirurg.*

Branca Siculus Catanes, Chirurgus ac Phyſicus eximius, ſuo ingenio & arte, aures, naſos & labra, quibus cæſa fuerant, inſtaurabat. Hujus diſcipulus fuerat Balthazar Pavonus Siculus. *Gilbert. Cognat. Nozerenus lib. 3. narration.*

Ætate noſtra narium deformitatem cohoneſtari docuêre ingenia, carunculam è brachio ſuo conciſam ad narium formam conſeri, addique trunco naſo ſæpe viſum eſt: ſummam enim cutim brachii novaculâ excidunt, facto vulnere, abraſis, ſi opus eſt, naribus vel noviter abſciſſis; capiti brachium deligant ut vulnus vulneri cohæreat, conglutinatis vulneribus à brachio tantùm cultello demunt, quantum inſtaurari conveniat: Naſi enim venulæ cognatæ carunculæ alimentum præbent, cutiſque demum ſuperinducitur, pilis quandoque pro brachii natura innaſcentibus, eoque modo nares novas miro ſtudio componunt, foramina que faciunt, audaci ingenio naturæ imperantes. Id additamentum hyemis vehementiam vix ſuſtinet: & curationis initio nalum ne prehendant moneo, ne ſequatur. *Alex. Benedictus lib 5. cap. 39. Anatom.*

Fieri maximo labore, & mirabili admodum naturæ adminiculo poteſt, ut ſi naſus integer abſciſſus prorſus ſit nullumque reſtet remedium, à dextro vel ſiniſtro brachio iterum detrahatur caro, quæ maximo cum artificio naſi formam quandam recipere apta eſt, & iterum à loco vacuo conglutinari hoc pacto. Proponitur homo, cui vel modo, vel longo etiam pôſt tempore naſus abſciſſus ſit. Primùm facta convenienti humorum purgatione, detracto ſanguine, ſancitaque convenienti victus ratione, ſi recens abſciſſio ſit, ita ut nihil adhuc operatum à Chirurgo ſit, locum nequaquam ſcarificamus, ſed ſi cutis generata fuerit, adſitque tantùm cicatrix, vel anguſtiſſimum orificium, tunc temporis ante ſcarificationem brachium quod magis ægroto ſit commodum accipimus, & cubitum in anteriorem partem muſculum ſuperficialem flectentem, prope tendonem, hoc eſt circa locum copulationis ejuſdem tendonis manibus diligenter exquirimus. Eo autem invento ab utroque latere violenter ita vulneramus, ut reliqui vicini muſculi minimè malum perpetiantur; atque eadem vulnera ſcalpello profunda efficimus, curamuſque ne vel dolor, vel inflammatio ſuperveniat, & interim pedetentim magis perforamus, donec linteum ab utraque parte facile aditum habeat, ac ſi dicas te velle muſculum elevare, in ea parte, in qua magis carnoſus ac corpulentus exiſtit, & ab aliis ſubjectis partibus totum ſejungere. Hoc facto ab altera ſuperiori parte paulatim adhuc ſeparamus, donec undequaque dermis & epidermis contracta ſit, quod medicamentorum ope commodè ſatis perfici poteſt: Interim locum in quo antea naſus erat, diligenter ſcarificamus, donec ſanguis maximus effluat. Poſtea faciem ita cum muſculo jam affecto conjungimus, ut ne moveri quidem vel caput, aut brachium, quadraginta dierum ſpatio poſſit. Secamus nos tunc ſuperiorem muſculi partem carnoſam, quam diximus, & undequaque cum parte jam ſcarificata ſuimus, & cum ſequenti medicamento utramque partem tam diu ſemel in die curamus, ut coaleſcant, coëant, ac unam ſortiantur ſubſtantiam naſi locus cum brachii muſculo: ſecamus deinde aliam partem muſculi, & eodem tempore brachium reſtauramus, & ſubinde naſum ex carne conjuncta effingimus, conſolidando ab omnibus regionibus nares, atque orificia duo procreando, ac tandem naſi vicem attribuendo. Idque curriculo quadraginta (ut diximus) dierum perfici ſolet, quo tempore ne tantillum moveat æger brachium à capite, ac propterea faſciis ac ligulis obligetur, vivatque interim tenuiſſimè & juſculis, & panatella, ac aliis ſorbilibus cibis interim utatur. Medicamentum verò, quo id totum cōſequimur Balſamum noſtrum artificiale eſto, quod hoc pacto cōponitur. *Recip. terebinthinæ optimæ lb. j. ol. laurini ℥. iiij. galbani ℥. iij. gummi ℥. iij. ſthuru. myrrhæ, gummi hederæ, centaurii majoris, ligni aloes, ana ℥. iij. galangæ, caryophyllorum, conſolidæ minoris, cinnamomi. nucis muſcatæ, Zedoariæ, Zingiberis. dictamni albi, ana ℥. j. ol. vermium terreſtrium ℥ ij. aquæ vitæ lb. vj.* Terantur, quæ contundi poſſunt, & omnia infundantur in aqua vitæ per tres dies, poſtea per retortam optimè lutatam lento igne extrahantur tres liquores, quorum primus eſt ſubtiliſſimus, aquoſus & maximè clarus, ſecundus eſt flavi coloris, ſubtiliſſimus etiam, tertio loco ſubſequitur balſamum artificiale rubei ac purpurei coloris. Qui primò extrahitur liquor, mirificè ac valenter juvat, & prodeſt in omnibus ventriculi affectibus ex cauſa frigida provenientibus, potenter enim phlegma ac flatuoſus ſpiritus conſumit: ſecundus in vulneribus agglutinandis & cicatrice obducendis in nervorum ſedandis doloribus, in prohibenda ac fuganda inflammatione, paralyticis, convulſis ac apoplecticis mirum in modum efficaciſſimus eſt. Ultimus verò præ cæteris omnibus his ægritudinibus excellens comprobatur. Atque hæc de naſi deperditi fabrica dicta ſint. *Veſalius lib. 3. cap. 9. Chirurgia.*

Extitit ſuperioribus annis in Italia Chirurgus, qui reſectæ portionis naſi reparandæ hanc rationem inierat: naſi mutili calloſâ labra circumcidebat, quomodo in implendis roſtris leporinis fiere ſolet. Inde lacunam novacula tam magnam in bicipite brachii muſculo excavabat, quantam amputatæ naſi portionis amplitudo exigere videbatur. In eam mox naſum, quâ parte mutilus erat, demergebat, capite ad brachiū tanquam ad palum fictum revincto & colligato, ut immotum & ſtabile nullam in partem flecti poſſet. Quadrageſimo inde demum die, quo ſcilicet tempore peractam carnis brachii cū naſo agglutinationem ſuſpicabatur tantum ejus pro deperdita naſi portione circumcidebat, quantum ipſi reparandæ ſatis eſſe putabat. Id informe poſtea quaſi lambendo parabat, complanabat, & ad reliqui naſi æqualitatem, quantum ars patitur, reducebat. Ægrum interea panatellâ, carnibus expreſſis omni-

omnibuſque deglutitu, coctu, & diſtributu facillimis nutriebat. Medicamentis verò haud aliis tantum ſynſarcoſeos opus perficiebat, quàm balſaminis quibuſdã liquoribus agglutinantibus. Minor natu à S. Thoano familiæ, naſi argentei & probroſi, quem multos jam annos circumferebat, pertæſus, ad Chirurgum illum in Italiam perrexit, & artis commemoratæ induſtriâ, naſum recuperavit, magnâ omnium qui ipſum ante noverant admiratione. Poſſibile id quidem opus eſt, ſed arduæ omnino plenum difficultatis, tum patienti ægro, tum agenti Chirurgo: vel hoc nomine quod carnis, quæ à brachio reponitur temperies longè differt à carnis naſi temperie, & quod reſtituti naſi foramina, qualia ante erant, excavari nequeunt. *Pareus l.22.c.2.*

Non habet Italia hoc tempore ſuperiorem Anatomicum Fabricio noſtro. Secundas ab illo partes deferunt Talieorio Bononienſi Chirurgo, (qui jam tertia vice in reſtituendo naſo vero, & muſculorum brachii inciſione, ſe admirandum exhibuit.) Tertias Arantio Bononienſi, &c. *Hæc ex literis D. D. Martini Holzapfelii ad D. D. Jacobum Moccium Venetiis Freburgum Anno M.D.XXCIII. datis.*

Observatio IX.

Naſus recens deciſus, expeditè conglutinatus.

Cuidam deciſus naſus, quâ os in cartilaginem deſinit. Ruſticus propendentem partem alteri digitis conjunxit, herbam tuſam & è vino nigro tritam, quod milleſoliũ appellant, impegit, rudius omnia colligavit, unde celerrime reſtitit profluens ſanguis, & vulnus & pulchrà cicatrice brevi coiit. *Hollerius lib.2. cap.5. Chirurg.*

Observatio X.

Naſus factitius.

Reſciſſus ſemel à facie naſus totus, vel à naſo narium portio, reſtitui & ſuo toti uniri ruſum nequit: non enim in hominibus res perinde ſe habet atque in plantis. Languidus enim calor plantis obtigit atque iners, in omnem porrò ſtirpis ſubſtantiam ęquabiliter diffuſus, nec facilè diſſipabilis, hoc judicio, quod arborum defracti, avulſi, aut abſciſſi rami aliquantum vivunt, poſſuntque inſiti revireſcere & fruticari: neque enim in iis ulla eſt ſedes cordi verè comparata, è qua neceſſe ſit hunc calorem quoquoverſum in omnes partes influere & illabi. At contrà perfectiorum animantium, ut hominum partes diſſectæ continuò vitâ privantur, quoniam non ex ſe, ſed aliunde influentibus viribus nutriuntur, vivunt, ſentiunt, omninoque ſuſtinentur; neque proprio ſolum calore ut ſtirpes, verùm etiam aſcito gubernantur, ut ſupra jecoris vim naturalem, alia etiam ex corde vitalis ejs adveniat. Quare in reſecti naſi locum alium factitium ſubſtituere ars neceſſe habet, quia eam jacturam ars ſarcire nequit: ſuppoſitus ille artificio naſus ex auro erit, argento, papyro, aut conglutinatis linteis, ejus coloris & figuræ, quæ ad naturalem proxime accedat, revinctus ad occiput aut pileum ſtabilietur funiculis. Quin etiam ſi una cum naſo labri ſuperioris portio reſecta fuerit, licebit eam appendice naſo illi factitio adjecta, quam myſtax velabit, adumbrare, ne quid quod ad faciei ornatum faciat, miſero homini deſit. *Pareus lib.22.cap.2.*

Reficiendarum ex arte narium methodum illam, quam nuper à me per literas petiiſti, V.CL. libenter nunc tibi ſignificabo: ſed brevibus & currenti calamo. Diu enim in hoc immorari non poſſum, cum medicis negotiis, oppidò nimis detinear impeditus, tum legendi munus in foribus ipſis jam immineat. Quapropter capita rei duntaxat delineabo, fueritque ſchema ipſius, & adumbratum ſimulachrum cùm in peculiari tractatu ea enarraverim omnia, quæ ad hanc artem pertinere videntur, opere prolixo, & quod ni ſcrupulus aliquis muſis noſtris injiciatur, mox typis excudendum trademus, ut mortalibus univerſis facultas hæc impertiatur. Quod eo lubentiùs facimus, ne quiſpiam fortaſſis clariſſimis illorum virorum qui de hoc opere conficiundo, nonnulla literis mandarunt, autoritate ductus, veluti ex libro nauta, opus aggrediatur ineptè, dignitatis artis ægrique diſpendio. Scripſerunt enim Veſalius, Pareus, Groumelinus & alii, foveam ſeu lacunam in brachio parari, in qua naſus mutilus demergeretur, quouſque increſceret caro: hanc dein carnem in narium figuram complanari. Quod pace tantorum virorum ab artis miniſterii longè diſſentit: ac tantùm abeſt, ut carnis beneficio utamur (ſi carnem muſculorum ſubſtantiam intelligant) & fovea lacunave excavetur in brachio, ut potius vulnus brachio inflictum ad nares reſarciendas planæ & coæqualis ſit ſuperficiei, nulluſque ſit penitus in hac re carnis uſus, ſed cutis brachii tantum excipitur, conjungenda naribus per illum inſitionis modum, quem rei ruſticæ profeſſores, inſitionem per ſurculum, à ſua non avulſum matre appellare conſueverunt, ut clariùs & apertè magis declaramus in opere noſtro. Atqui exordiamur jam. Primùm itaque ægro corpore ſuſcepto, temperies corporis tum cerebri optime inſpiciatur: ad illam enim veluti ad ſcopum præſidia cuncta erunt dirigenda; & ſi in corpore humores à ſymmetria declinarent, quantitate ſeu qualitate, in commoderationem ducendi: breviter cacochymia omnis tollenda opportunis medicamentis, probaque victus ratione cavendum, ne in Chirurgicæ operationis decurſu turba aliqua in humoribus ſuſcitari poſſit. Quapropter res non naturales omnes conſilio, & arte ſunt uſurpandæ, nonnulla prorſus rejicienda. Venus quippe omnino ſileat, ira, mœror, ac animi ſolicitudines omnes tollantur. Alimenta facilis ſint coctionis, excrementi pauci, & euchyma. Alvus quotidie fluat, vel arte irritetur. Nocturnus aer malus, itidem pluvioſus & auſtralis; in paſſivis temperatus eſto; in activis modicum ad caliditatem vergat, quod corporis peripheria benigne calens felicius ſanguine tranſmiſſo fruatur. Somnus itidem mediocris, plurimus enim caput humectat, hinc protrahitur vulneris coitio, humore fluente nimio in cutaneam regionem, & exaſperatis ob humorum colluviem conjunctis partibus, cicatricis decorem impediunt ac interturbant. His ita conſtitutis, ad corporis præparationem, & præſervationem in altero brachio ſiniſtro, vel dextro ſectio cutis fiat uſque ad carnem muſculorum, ſcilicet ſuperficiem: ſimplex nempe & ſolida cutis, detrahitur in antica brachii regione, quâ eſt finis muſculi triquetri & bicipitis initium. Quantitas porò cutis detrahendæ longitudinis ac latitudinis, monſtrabitur à naribus decurtatis. Mox illa ipſa cutis ſeparata medicamentis ſuppurari, poſtmodum exſiccari debet, ut opportuna ſit inſitioni, quæ in naribus eſt facienda. Tempus exſiccationis & ſuppurationis, in corporibus non unum, at multiplex pro illorum commoda temperie ac nutritione, ubi verò cognoſcitur apta cutis inſitioni, in ejus & narium extremis oris ſcarificatio ſtrictim faciunda venit, ut ſuturis brachii cutis naribus ex arte adjungi poſſit. Verumtamen ne in vario corporis motu partes iſtæ hoc pacto conjunctæ, diſtrahantur & lacerentur, faſciis opportunis brachium capiti deligatum contineatur, vulnus & inſitio illa medicamentis epuloticis curetur.

Deligationem verò ſolvendam indicabit unitio, & proba cutis enutritio; quæ longe evariat pro corporum diverſo temperamento. Cæterùm ubi optimam unionem vulneris, cutis enutritionem animadverteris, brachium à facie ſejungatur, illiuſq; vuln9, aliquot dierum ſpatio perinde ac cætera curare oportet; quæ

Digitized by Google

verò reliqua eſt cutis, inſitionis opus & naribus adjuncta viſitur, in naſi formam eſt redigenda, gladioliſque effingenda, nimirum in parte ipſius inferiori ut myxas ſeu nares earumve foramina parentia, tali columnam, globulum & pinnas repræſentet adjuncta cutis, quod non ita difficili negotio præſtatur, quemadmodum & reliquum hujus operationis, ut ferè omnes hactenus & clariſſimi quoque viri credere uſi ſunt, vulgo enim fertur, eam eſſe cruciatus & laborum vim ac numerum in hoc opere efficiundo, ut ſatius ſit decurtatas, geſtare nares. Verum longè falluntur omnes: imò tolerabilis iſta eſt adminiſtratio in ægris, ut præ opere ipſo ſuperet omnem admirationem, aliaque ſint in Chirurgia multo ſpinoſiora & difficiliora. Sed opus ſuſceptum proſequamur. Columna gladiolis parata ſi oppoſitæ parti conjungi debet, in philtri confinio ſuperiori paulo intimius locus ſcarificatione aperiendus, ſimul & columnæ pars extrema, ſuturiſque adjectis ea curatio adhibeatur, quæ in reliquis etiam adhiberi ſolet. In narium interim cavitate ad earum figuram, & magnitudinem turunda imponatur, poſtremo canula plumbea ſeu argentea: ac ut exterior ſuperficies elegantem formam ſuſcipere poſſit, tectorio argenteo ſeu plumbeo, à quo arctè nares complectantur, juxta naturæ exemplar forinſecus inveſtiatur. Sic reſtaurantur nares artis beneficio, ita probè, ut quandoque natura ſuperetur & cum à cutis colore diſceſſeris, (qui prioribus illis diebus, non ita viget, arte tamē occurrimus) nō diſtinguas aliquo pacto adjectas nares, ut quilibet teſtari poteſt ſenſuum judicio, qui nares à me reſtitutas hujus anni viderit. Fuerunt enim plures, inter quos unus nobilis D. Sigiſmundus Barianus, alter nobilis D. Alexander Vintiinus, Placentini ambo; quibus dum digladiarentur enſibus, nares diſſectæ fuerunt, Octavius Facinus; Placentinus etiam; ac Flander unus, D. Henricus *von Baneſſghem* Andovverpienſis: quibus omnibus nares ita ad naturæ exemplar reſtituimus, ita numeris omnibus abſolutas, ut conſilio ratioņeque adhibitâ, his faveant potiùs quàm prioribus ex natura ſuſceptis. Quæ tacuiſſem profectò, ne anſam aliquibus præberemus nobis maledicendi, utpote qui noſtra jactare videamur, niſi arti aliquo pacto vim inferre crederemus ejus opera perſtringentes: ſed epiſtolæ modum jam exceſſiſſe videmur: in qua ſi tibi prorſus non fecimus ſatis, clariſſime vir, præſtabimus opere noſtro, artis arcana omnia & myſteria continente: cui licet extremam jam impoſuerimus manum; editionem tamen prorogare cogimur, cùm deſiderentur adhuc inſtrumentorum icones & ſimulachra: quæ omnia diebus ſeſe longius porrigentibus æſtivis proximis curabimus perficiunda, & in cōmunem mortalium uſum libenti animo proferemus: non enim ii ſumus qui artem hanc veluti in compedibus apud nos manere velimus, ſed longiùs vagari apud exteras etiam gentes deſideramus. ob quam rem etiam omnibus copiam videndi fecimus dum operati ſum⁹. Sed nimus fortaſſis calamo excurrimus. Valeas itaque vir clariſſime & me ama Bononiæ die 22. menſis Febr. anno à partu virginis M D LXXXVI. *Tagliacotius epiſt. ad Mercurialem.*

Exſtat publicitus Clariſſ. *Tagliacotii opus Chirurgicum de eodem ipſo argumento*, ingenioſum & luculentum, cum picturis. † Conjung. quæ de naribus reficiendis ſcribit *Hildan. Cent. 3. obſ 31. fol. 396. Venuſt. part. 1. Conſil. 136. fol. 359.*

Obſervatio XI.

Ab ictu naſi profluvium purulentum, unde magni oſſis excretio.

VIdi Juvenem Sacerdotem, cui à multis menſibus quum recepiſſet ictum ſupra naſum, fluente perpetuo pure, tandem prorupit magnum os, ac longum: nullo externo apparente humore, & ſine inſigni dolore, quod mirum. Homo interea crapuloſus. *Ioan. Baubinus de obſerv. propr.*

Obſervatio XII.

Cuidam naſus cum ſuperiore labro ac mandibula adeò præciſus: ut ſupra mentum propenderet: qui ingenioſa Chirurgi curatione ita convaluit: ut nullum accepiſſe unquam vulnus videri poſſet.

COntingit nobis in oppido *Frexenal*, ut hominem curaremus, cui facies vulnerata ferro fuerat, ab ipſo naſi & ſuperciliorum confinio, uſque ad utriuſq; labii utrinque extremitatem, & diductionem: ita ut naſus cum mandibula ſuperiori, ac dentibus ſupra mentum deciderint. Qui autem illi domi adſtabant, imprudentiſſimè ſe geſſerant: nam lineo panno vulnus obſtruentes, eam faciei partem quæ dejecta fuerat, ſic temerè jacere ſiverunt; cùm nos vocati acceſſimus, eam partem; naſum inquam & mandibulam, jam frigidam, & pene mortuam deprehendimus, ut acus difficillimè potuerit penetrare, tamen totum locum acu commiſimus, atque ut mandibulæ ſuperioris oſſa, ſuis oſſibus ut natura fert, interiùs cohærerent. Idque hoc modo: ligavimus vittam duobus digitis latam, fronti circumdedimus, cui ab inferiori parte limbus eſſet, cui fortiter fila committi poſſent: ei vittæ duas aſſuimus alias à ſincipite in occiput, & ab aure in aurem, in crucis modum, anguſtiores illas quidem, quæ tantum latiorem illam tenere poſſent. Hæc ubi parata fuère, cui grandiori filum longum indidimus, atque ex vitta ambiente fila, inter aurem & frontem ligavimus, quod inter primum molarem dentem, & caninum tranſmiſimus, atque ad vittam retulimus, quæ frontem cinxerat: deinde rurſus dentes è regione petendo, atque hoc modo aſſuentes, mandibulam cum naribus, ſimul aliis quibus conveniebat, oſſibus commiſimus: deinde cutem acu junximus; ita ergo, ut diximus, colligatum tenuimus, quoad membra invicem coaluiſſent: tandemq; divinâ ope reſtituimus, ut nullum accepiſſe unquam vulnus videri poſſet. *Arcæus lib. 1. cap. 7.*

Obſervatio XIII.

Aliud admirandi circa naſum à tauro inflicti, & curati vulneris exemplum memorabile.

EAdem etiam ratione homo à nobis curatus eſt, quem taurus petierat, cornuque ſub mento ab aure ad mandibulam uſque ſuperiorem, eam etiam faciei partem aperuerat, quę ſiniſtrum oculum à naſo disjungit, cum cornu extremitas (ubi ii qui erant; maximè autem homo ipſe affirmabat) plus decem digitis prominuiſſet: conſuimus autem acu locum, qua cornu ſubierat, & qua prodierat etiam; mandibulam verò ipſam, ut in ſuperiori curatione dictum eſt, alligavimus, atque exterius quidem juxta præcepti noſtri rationem curavimus, interiùs autem os ipſum frequenter lavari juſſimus, decoctione ex hordeo, roſâ, balauſtiis, & melle roſato colato etiam admixto; atque ita breviſſime curatus eſt; multis tamen oſſibus è palato decidentibus, quæ cornu fuerant comminuta, atque in palato ipſo foramen relictum, quo totum pollex digitus ſubire poſſet. Ubi autem omnia ſana, cutiſque fuerat inducta, foramen illud ſuper cortice levi, affabreque adaptata, lino etiam circumveſtito obturavimus: qua ratione proviſum eſt, ut & loqui, & edere atque bibere rectè poſſet. Noctu tamen auferendum curabat, ne foramen magis aperiretur: interdum autem reponebat. *Idem loco citato.*

Obſer-

Observatio XIV.

Circa tempora ſagittâ vulneratus, poſt annos viginti-quinque, teli partem ſternutatione rejecit.

QUidam Græcus Suirus nomine mihi notiſſimus, Chalcidis in expugnatione, in tempore ſagittâ vulneratus, ductus inter captivos à Turcis, perſanato quoquo modo vulnere, annis 20. vitam duxit ſervilem. Tandem Sidonem venit, poſtq; quintum annum, dum aquâ per æſtatem frigidâ os colluerct, concitatis ſupra modum ſternutamentis, magno pruritu inter maximos conatus, proſilit è naribus ſagittæ fruſtrum digiti medii longitudine, ferrea acie, nec aliam vulneris notam reliquit. Dum id Medicis Venetis inter mira naturæ refero, aliquibus non credentibus, aliis inter contentiones, ut fit, viam indagantibus Ecce ex improviſo Suirus Græcus noſter, qui fortè tum Venetias venerat, rebus dubiis accitus, imò fide carentibus ſagitta demonſtrata, quam miraculi gratiâ ſervabat, teſtimonium veriſſimum dixit, qui cùm antea per annos 10. in urbem non veniſſet, pro diſcutienda veritate caſu oblatus non credentibus fidem attulit. *Alex. Benedict. lib. 4. c. 24. Anatom.*

Observatio XV.

Teli ſpiculum naſo tranſverſum inflictum, ubi abſque ſingulari noxa hærens.

VIdi quendam deferentem telum in naſo ex tranſverſo fixum, versùs aurem ſiniſtram & nullum dolorem faciebat, niſi dedecus in loquendo, & difficultatem in mundando naſum, quia per medium erat fixum. *Anglicus in compendio, pag. 233.*

Observatio XVI.

Sagitta circa naſi regionem inflicta, ubi tandem ſingulari induſtriâ educta.

VOcatus ad curationem Principis cujuſdam, ſagittâ circa medium naſi ſauciati, & inclinante nonnihil ad dextram vulnere, & detentâ jam ad triduum ſagitta, vulnus anguſtum admodum, & contractum deprehendi; itaq; tenui ſtylo ſagittam diu multumq; fruſtra perquiſivi. Princeps verò, cum de doloribus & punctionibus ad dextra auris regionem quæreretur, conjiciebam ei parti ſagittæ apicem inſediſſe. Attrahens proinde & concoquens ſeu maturans emplaſtrum ei loco induxi, ea ſpe, ut parte ad ſuppurationem deducta vel emollita, notæ aliquæ latentis teli, ſeſe proferrent, quarum occaſione ſectionem inſtituerem. Etſi autem nulla ſigna, quæ ſagittam proderent, apparerent, nihilo tamen minus propoſito inſiſtens, idem emplaſtrum diebus aliquot multis continuis adhibui. Verùm cùm ne ſic quidem quicquam quod ſagittam inibi hærere teſtaretur, deprehenderem, vulnus interea neglectum, ſcilicet, ſua ſponte coaluit, & æger ab omni medicamentorum uſu abſtinuit. Atqui non ita multò pòſt Princeps ſagittam rurſus ad naſi regionem hærentem perſentiſcens, rem mihi denunciat; itaque vulneri quod ſua ſponte conglutinatum antea fuerat, medicamentum acre, erodens, Catharcticum dictum eouſq; impoſui, donec hujus beneficio recrudeſceret, & recluderetur, quo aperto, ſagittam rurſus ſtylo ingenioſè perquirens tandem extremum ejuſdem, quâ parte ligno jungebatur inveni. Itaque in uſu medicamenti hujus corrodentis tantiſper perſtiti, donec jam manifeſtè in conſpectum veniret telum, quâ curandi viâ quatuor menſibus inſiſtebam. Ampliato igitur vulnere eouſq; ut jam forcipulas quoq; immittere liceret, telum movere quidem concedebatur, educere verò minimè, ſiquidem concedebatur, educere verò minimè, ſiquidem vehementer retinebatur, multis itaque ratione & experimentis tentatis, tandem non ſine difficultate extraxi. Extractâ autem ſagitta, debitis & congruis remediis conglutinavi. Etſi autem de medicorum ſententia naſi cartilago minimè reſtitui queat, à me tamen percurata eſt, ægro plene convaleſcente, neq; quicquam nocumenti ægri quod ad omnes functiones attinebat, obveniente. *Albucaſis lib. 2. cap. 94. Chirurg.*

Observatio XVII.

Juvencula, phaſeolo naribus intruſo, & inibi tumeſcente non ſine moleſtia, per ſternutamentum liberata eſt.

ILluſtriſſimam urbis noſtræ Juvenculam ſcimus naribus altius faſceolum incuria indidiſſe, qui humiditate multa per nares ſtillante ſeu profluente, maximè tumefactus, non levi noxa illam moleſtabat. Verùm validiſſima ſuperveniente ſternutatione, extra pulſus, illam maxima moleſtia liberavit. *Donat. hiſtor. mirab. lib. 2. c. 12.*

Observatio XVIII.

In naſi morbis ut remedia adhibenda.

IN naſo multo magis, ſi ad radicem conſtrictus eſt, videndum, ne acris materia capitis illac deducatur. Nam inde contingit, ut exeſo naſi initio è naſo loquatur, & vox vehementer vitietur. *Hollerius lib. proprio abſ. 2.*

Observatio XIX.

Ex venula in naribus fortuito ſauciata, mortuus quidam.

ÆTate noſtra contigit hoc Venetiis: tonſor quidam cùm in naribus pilos incommodos forcipe conciderer, venulam incautè ſecuit, tantoq; impetu ſanguis erupit, ut ſiſtendi modum medici non adinvenerint: & ille vitam miſerè finivit. *Benedict. lib. 4. c. 4. de curand. morb.*

† Non minus dignum notatu, quod refert *Salmuth.* de quodam, qui ad pinnam, ſeu interſtitium narium percuſſus, ſtatim fuerat mortuus. *vid. Cent. 2. obſ. 23.*

Observatio XX.

Hirudo naribus imprudenter adhibita, eademq; ſurſum in cerebrum penetrante ægrum, nihil proficientibus medicamentis, necavit.

MAgna cautio eſt adhibenda in applicandis hirudinibus ad nares, ne pro libitu cuivis parti adhæreant. Nam accidit iſt anno 1572. Romæ quidam Chirurgus voluerit cuidam miniſtro Cardinalis Farneſii hirudinem applicare, quæ cùm putabatur adhæſiſſe parti interiori narium, quum de illa non amplius fuit Chirurgus ſolicitus, paulò pòſt penetravit uſq; ad tunicas cerebri, & ibi jam diu commorata eſt, donec miſerum hominem interficeret, nihil proficientibus ullis remediis, quibos ſtuduerunt illam rurſos retrahere. *Pet. Paul. Magnus Placent. de vena ſect. hirudin. &c.*

DE LINGUA,

CONFORMATIO.

Observatio I.

Linguæ monſtroſæ conformationes

SCribunt Æthiopiæ partem, cujus incolæ naſcuntur toto corpore flexili, ut in omnem poſitionem ſeſe contorquean quàm facillimè, his oſſa nervea eſſe non dubitandum. Ajunt iiſdem & linguas geminas, quibus diſtinctim, ac pro arbitrio uti poſſunt. *Gemma lib. 1. c. 7. Coſmocr.*

Digitized by Google

Infans cujusdam nobilis duplicem habuit linguam, ſecundùm latitudinem diviſam. Inferior autem pars progreſſu temporis emarcuit, & tandem anno ætatis quarto, variolis laborans, è vita exceſſit. *De Jo. Franci Hildeſis Med. Camenicem. obſerv.*

Aliquando præſentatus fuit quidam temporibus noſtris, qui habuit undecim linguas, & undecim ora, & labia incompleta viginti duo: & fuit mortuus antequam naſceretur. *Albert. comment. ad lib. 2. phyſico. Ariſtot.*

Vidimus partus qui exertas ac ceu dependentes tenerent lingnas, inſtar vitulorum recens jugulatorum. *Peucerus in Teratoſcopia.*

MAGNITUDO.

Observatio I.

Lingua prægrandis naturâ.

Vidimus linguam cujuſdam mirum in modum auctam, idq; citra omnem ſenſum doloris, ut neque œdema neq; ſcirrhus, neq; phlegmone videri poſſet. Nam neq; excavata eſt ſub premente digito, neq; ſenſum amiſit, neq; dolebat. Sed hic affectus incrementum quoddam erat partium, ita tamen ut ipſa partis eſſentia ab omni noxa videretur immunis. *Gal. lib. 1. c. 9. de diff. morb.*

Linguam homini cuidam adeo grandem vidimus, ut mendacii ſuſpicio ſilentium indicat. *Scaliger. Exercitat. 199. 2.*

Vidi aliquos qui magnam admodum linguam aliorum comparatione haberent, & obſervavi eos tardiùs & ægriùs loqui & aliquando hæſitare. *Trincavella. lib. 5. c. 10. de rat. curand. par. hum. corp partes.*

Novimus nos Joannem Fugacinam mercatorem Mantuanum linguâ adeò longâ & flexibili donatum, ut quoties vellet, vel nullo negotio, bovum more in nares inderet. *Donatus hiſtor. mirab. lib. 6. c. 3.*

Observatio II.

Lingua non naturâ, ſed morbi vitio portentoſa magnitudinis.

Sanè linguam ita tumefactam cuidam vidimus, ut ore hominis contineri non poſſet Is nec venam inciderat unquã & ſexagenarius jam erat, horaq; diei ferè decima erat, cùm ad eum primũ acceſſi & vidi. Ac viſus mihi eſt uſitatis mihi pilulis, quæ *ex aloe, ſcammonea, & colocynthide* conſtant, veſpere datis purgandus; ipſi tamen particulæ afflictæ ſuaſi refrigerantium aliquid imponere, ſaltem in initio. Poſt enim, inquam, applicabimus, prout ſuadebit eventus. Verùm id uni medicorum non placebat: ac propterea pilulas quidem ſumpſit: de locali tamen remedio deliberatio in diem poſterum eſt dilata, quo tempore etiam efficaciùs aliquid præſtiturum, quicquid probatum fuiſſet, ſperabatur, & purgato ſcilicet jam toto corpore, & humoribus ad inferna revulſis. Cæterùm ea nocte evidentiſſimum per quietem inſomnium, noſtrum homini conſilium approbavit: ac materiam ipſam medicamenti definivit, lactucæ ſucco collui jubens, quo ille ſolo uſus, prorſus eſt ſanatus, nullius alterius egens. *Gal. lib. 14. c. 8. methodi medendi.*

Ego aliquando vidi ita magnificatam linguam, propter humores ad ejus ſubſtantiam venientes, & ipſam imbibentes, quod quaſi totum os replebat, aliquando os exibat, ſicut dicit Avicenna. *Valeſcus lib. 2. cap 66.*

Ex ſanguinis plenitudine interdum ex phlegmonis abundantia, ita excreſcit lingua, ut prodigii more ingens ex ore excidat: quod in quadam fœmina ex Gallico morbo vidimus. *Benedict. lib. 5. cap. 11. de curand. morb.*

Nos etiam duos vidimus, quibus lingua ita intumuit, ut neq; loqui, neq; comedere poſſent, imò duas, (erant enim mulieres) quarum altera in ætate juvenili erat, & cùm judicarent medici eſſe infectam morbo gallico appellato, decrevêre illam inungere, ut eo tempore inungere ſolebant, antequam irreperet conſuetudo, ut ex decocto ligni guaiaci curarentur: medicua verò, cui ſe curandam commiſerat, uſus eſt ſatis imprudenter unguento: nam præter id quod plus hydrargyri, vel (ut nunc ajunt) argenti vivi addidit, quàm par eſſet, inunxit etiam caput, vel potius capiti ceratum ex eadem materia appoſuit: quo deinde factum eſt, ut humores violentius commoti præcipitanter ad linguam confluxerint: unde illa adeò intumuit, & elongata eſt, ut in ore contineri nequiret, ſed exertam diutiſſimè, imò ultra menſem detulerit, deinde reſoluto tandem tumore, linguam retraxit: ſed abjectâ pelle univerſa quaſi vagina, & extra os relicta. Altera verò erat jam in primo ſenio, cui cùm cœpiſſent variolæ, ab Arabibus appellatæ, effloreſcere, & extuberare in univerſo corpore, tanta earum copia occupavit univerſam faciem, & adeò illa intumuit, ut res monſtruoſa videretur: nec modò facies tota intumuit, ſed & lingua correpta eſt ab adeo numeroſis id genus tuberculis, ut intumuerit adeò, quod totum os repleverit, neque eam movere quoquo per os poterat, neque comedere, niſi quod cibus fluens per fiſtulam impoſitam, imò vi adactam inter linguam & buccam inſtillabatur, & ita alta eſt non ſine magno diſcrimine, donec inclinante tumore, lingua mutata pelle, rediit ad priſtinum ſtatum. Prior tamen juvenculæ tumor referebat potius modum frigidi & pituitoſi tumoris, quamvis non ſine aliqua acrimonia. *Trincavella lib. 5. c. 11. de rat. curand. partic. hum. corp. affect.*

† Portentoſi quoq; linguæ tumoris, hirudinum ſuctu curati, meminit *Zacut. de PP. Med. l. 1. hiſtor. 70. fol. 121. & obſervat. 47. fol. 121. Conf. etiam Poter. Cent. 3. cur. 16. River. fol. 366. Horſt. part. 2. l. 4. obſ. 13. Zvving. Theatr. Vit. Hum. Vol. 2. l. 4. p. 349.*

GUSTUS.

Observatio I.

Guſtus ut fiat & quæ ejus ſedes, quæ inſtrumenta ſint ſententia nova.

Guſtus elementum aqueum nequaquam in palati ſede inferiore conſtituit, neque in linguam effudit alieno humore ſæpius imbuendam, cùm ipſa debuerit potius ſupplere pro ſenſu craſſiuſculo ſolius medii locum: ſed peculiarẽ habet humorem aqueum in ſubſtantia rara hactenus ab anatomicis non animadverſa, quæ quidem ſpecie dura, oblonga, inæqualis, cum fœtu piſcium optimè comparabilis, incluſa longiori epigraphæ oſſis illius, quod intra narium amplitudinem ſinum, ab oſſe ſphenoide verſus palatum exporrigitur, & vomeris ſpeciem præ ſe fert. Huic ego aquam illam guſtatilium rerum diſcretricem ingenitam puto, quæ partim circumſitas tunicas, partim à plexu mirabili inter proceſſus clinoides oſſis ſphænoidis poſito, & hinc per occulta foramina tum in antrum interius, tum in oblongum vomeris ſinum tenuiſſimos ramulos ingerente, inſtar aliarum rerum quæ continuè defluunt, continuè reſtauratur. Expanlò antè: Guſtus elementum craſſius, quàm ut externas ſpecies abſq; majori elaboratione percipiat, peculiare medium poſtulabat continuum ſcilicet tunicarum nervorumq; contextum: & totius propemodum ſubſtantiæ communione cognatum. *Gemma lib. 2. artis Cyclognomicæ, pag. 65.*

Observatio II.

Quidam guſtatu omni deſtitutus, ita ut neq; jucunda aut injucunda diſcernerent: indifferenter vitra, lapides, ligna viva animalia, carbones, piſces, fœnum, lineos & laneos pannos, atq; id genus alia vorabant.

Vidi in Auguſto Corbeta patritio urbis noſtræ: ſcilicet ut nullum perciperet ſaporem. Cùm enim lingua ſit inſtrumentum ſaporum, per nervos tertii & ſeptimi paris ex offenſa illorum ablatus eſt totus guſtus, & ſentiebat odores: & non percipiebat ſapores: & percipiebat ex pipere odorem: ſed non ſaporem. Et hoc docet eſſe verum, quod aliàs diximus, ſenſum noxii eſſe in toto corpore. Et ideò duæ iſtæ quæſtiones non convertuntur invicem: an omnis ſenſus fiat per nervos, & an totum corpus ſit ſenſile. *Cardanus com. ad lib. Hippoc. de lect. 40. text. 41.*

Maximâ admiratione me affecit inſpectio Lazari vitri voracis vulgò dicti, quem patritii omnes Veneti, imò Veneti omnes. omnes Ferrarienſes de facie noverant. Hic nullo prorſus guſtu, dum viveret, præditus erat, nullam in edendo voluptatem, nihil injucundum percipiebat: inſipida, amara, dulcia, pinguia, ſalſa, acria non diſtinguebat: vitrum, ſaxa, lapides, ligna, viva animalia, carbones, piſces è vivario extractos adhuc ſalientes vorabat. Vorabat lutum, lineos, laneoſq; pannos, fœnum, ſtipulam, & ut brevi omnia complectar, quicquid homines, quicquid animantia vorant, quicquid edendum. ſeu deglutiendum potius offerebatur, mercede propoſitâ dictum ac factum ingurgitabat. Teſtis eſt inter reliquos Martinus Aromatarius Patavii ad Angeli inſigne, cui ſacculum carbone refertum, & ſaccum inſuper devoravit. quo viſo perſoluit, quod pollicitus fuerat, comminatus ne ad pharmacopolium amplius accederet: veritus ne ſe cum taberna & vaſis ebiberet. Cùm igitur hoc naturæ monſtrum mihi diſſecandum eſſet Patavii, cœpi hujuſce rei diligenter quoad ejus fieri potuit, cauſam venari, quam me tandem Deo duce ex particulari illius ſtructura aſſecutum eſſe confido. Nam quarta nervorum conjugatio, quæ guſtus gratiâ in aliis hominibus à natura producta eſt, in hoc Lazaro vitrivorace neq; ad palatum neq; ad linguam tendebat, ſed ad occipitium reflectebatur. *Columbus lib. 15. Anatom.*

Guſtatu quoq; non minus quam articulati ſermonis uſu deſtitutus fuit monſtrum illud hominis, quod à multis annis hic in Xenodochio publico aluimus omnes novimus, cui Joanni gutturoſo ſeu chœradico (*vulgo Kropffhans*) à chœradibus, quibus præter alia monſtroſa inſignitus erat, nomen fuit. Huic ego à Jodoco Huſero Conſule, aliquando in nuptiis, experimenti gratiâ, ex ſecundæ menſæ quiſquiliis bolum oblatum, ex ſale, nucis juglandis quantitate, caſeo, corticibus caſtanearum toſtarum & pomorum, allatis etiam ex culina carbonibus, ſpectante morione, cum vino remiſtum, patulo ori ingeſtum vidi. Quam ille miſcellam, ubi avidè admodum devoraſſet, tantùm aberat, ut inde aliquid offenderetur, quin nutibus aliam quoque expeteret, certiſſimo fruſtrati guſtatus argumento. Capite erat Therſitico & depravatæ omnino conſtitutionis, unde reliquorum maximè internorum ſenſuum mutilatio & fatuitas. Ad nulla civilia opera perficienda, præterquàm ad ligna portanda & culinæ ſerviendæ, utilis: præcipua ei cum pueris converſatio, quibus, ut & aliis quoque, animi ſui ſenſus nutibus, & manuum agitatione exprimebat. Puellis, ancillis & fœminis plurimùm favere viſus eſt, quod inde accidiſſe puto: ſiquidem à nonnullis ad lupanar aliquando abductus, venerea expertus eſt. Fuit autem naturâ mutoniatus & naſutus: quando ei egregiè de membro virili (quod ille ad impurorum quorundam hominum provocationem oſtentare ſolitus fuerat) proſpectum erat. Ita factum, ut quod in reliquis partibus & ſenſibus natura denegaverat, hoc ipſo membro cumulatiſſimè rependeret. *Schenckius.*

Observatio III.

Moveri linguam poſſe, ejusdem tactu & guſtu amiſſo.

IN linguæ affectibus præclarè ſe geſſit Galenus, nam cùm ea laboret triplici affectu, ſentiendi, guſtandi, atque loquendi; geſtus autem ſit quidam tactus exquiſitior, ideò ambo hæc à nervis tertii paris cerebri habet: motum autem & loquendi facultatem accipit à nervis ſeptimi paris ipſius cerebri: quo fit ut moveri linguam amiſſo prorſus tactu, & guſtu ejus poſſit, ſicut accidit Auguſto Corbettæ amico noſtro, ut contra amittere motum linguæ ſalvo guſtu licet vitiatis nervis, ſeptimi paris, non his qui à cerebro veniunt, quod longè frequentiùs quàm primùm accidit, idque perſæpe videmus: ſicut & id quod lingua ſemiſyderata ſit. *Cardanus part. 3. de cauſ. ſign. ac loc. morb. n. 53.*

Observatio IV.

De linguæ ardore & ſiccitate extra febres.

PLaterus meminit cujusdam, cui ardor in extimis Linguæ lateribus moleſtus erat. Ego notam habui Dublini mulierem, cui ſupra ſexaginta annos natæ ardor mediam linguam magnopere infeſtabat, & ſemper ſui ſimilis, ejusdemq; tenoris, ægram moleſtiſſimè torquebat. Epigenema hoc erat Hydropis Aſcitis, ejuſdemq; ferè ab initio comes; quo morbo cum multos menſes laboraſſet, ac ſummè jam tumida, viribuſque penitus proſtratis, in dies, imò horas, moritura omnibus videretur, præſidium, quod à Medica arte expetere toto morbi decurſu. pravâ pervicacia, majoriq; nummorum quàm vitæ amore, recuſaverat, à natura inexpectato accepit. Sponte enim excitatæ ruptæq; in cruribus ac pedibus veſicæ, omnem morbifici humoris vim brevi temporis ſpatio iſthac exhauſerunt, ipſamq; ſanam ac integrâ valetudine fruentem, abſq; ullis priſtini mali veſtigiis, reliquerunt, unà cum principali morbo etiam illâ linguæ moleſtiâ liberatam.

Theologus quidam Anglus, mediæ ætatis, corporis admodum obeſi, qui tamen multis magniſq; quotidiè exercitiis uteretur, laborabat ariditate linguæ, in ipſo dumtaxat apice, abſque ullo notabili fervore, ſed cum moleſtis plerunque punctionibus, quale quid in media etiam palati regione, ſed haud ita conſtanter, patiebatur. Symptomate hoc quanquam exiguo dictu, magnoperè liberari cupiebat, quum aſſiduitas ejus eſſet ipſi moleſtiſſima. Quum igitur remediis, quæ ab amicis viciniſq; accepta uſurpaverat, nihil proficeret, ac jam amplius anno integro hoc tædium perpeſſus eſſet, Dublinum venit, unde amplius ſexaginta paſſuum millibus, in Comitatu Armachano habitabat, conſilium meum expetiturus. Uſus purgationibus, quæ in rem videbantur, dimiſi domum cum præceptis, quæ profutura judicabam; unde qualem fructum ceperit, non potui reſciſcere, quum paucis poſt menſibus in generali illa ſtrage, exeunte Anno 1641. ab Hibernis in Anglos Scotoſq; edita, cum multis millibus fuerit trucidatus. *Arnoldus Boot c. 8.*

DE SERMONE ET VOCE.

Observatio I.

Cuidam integrè valenti per intervalla & periodos ſermonis uſus ademptus & reſtitutus.

VIſus eſt etiam cui leviore ex cauſa biduum, triduumve loquela adimeretur, moxque repentè & inopi-

inopinatò redderetur, & qui ſæpius ex intervallis, & circuitibus modò loqueretur, modò muteſceret integrè, ſano corpore. *Fernelius lib. 5. c. 9. Pathol.*

† Aphoniæ quoq; per intervalla, abſq; ullâ reſpirationis offenſâ, affligentis meminit *Smet. Miſcell pag.* 531.

Observatio II.

Uſum ſermonis interdum ex inductâ oblivione intercipi.

Obſervatum à me eſt plurimos poſt apoplexiam aut lethargum, aut ſimiles magnos capitis morbos etiam non præſente linguæ paralyſi loqui non poſſe, quod memoriæ facultate extinctâ, verba proferenda quod memoriæ facultate extinctâ, verba proferenda non ſuccurrant. Idq; potiſſimum notavimus in clariſſimo viro Nicolso Seldio olim Cancellario Eichſtadiano, & vidua quadam Grulichiana Fuldana fœmina. *Oethæus de obſerv. propriis.*

Observatio III.

Indignatione quadam obmutuit in totum.

Nauſimeois Athenienſis uxor, cùm filii ac filiæ ſuæ ſtupro interveniſſet, inopinati monſtri perculſa conſpectu: & in præſens tempus ad indignandum, & in poſterum ad loquendum obmutuit. Illi nefarium concubitum, voluntaria morte penſarunt. Hoc modo fortuna ſæviens huic vocem, iis vitam ademit; illi propitia donat. *Valer. Maxim. lib. 1. c. 8.*

† Sic vocis abſciſſio præ metu excitata legitur apud *Rhod. Cent. 2. obſ. 29.*

Observatio IV.

Pueri quidam ad nonum, aut duodecimum uſq; annum ſermonis uſu deſtituti, tandem vel ætatis decurſu aut ſua ſponte, vel etiam artis operâ vocales facti ſunt.

Relatum eſt Maximilianum Friderici III. Imperatoris filium uſque ad nonum ætatis ſuæ annum prorſus elinguem, & mutum fuiſſe, ſed tamen beneficio naturæ non ſolum ſermonem acquiſiviſſe, verùm etiam fuiſſe eloquentiſſimum: nam in ipſo exiſtimandum eſt vitium originem duxiſſe ex larga humiditate, quæ ætatis progreſſu conſumpta fuit. *Mercurialis lib. 2. c. 8. de morb. puer.*

Puer annos natus duodecim filius Hieronymi Gradii patritii Raguſæi, qui ad ætatem hanc uſq; eum pro muto haberetur nunc demum loqui cœpit; ſcatebat enim puer hic quibuſdam excrementis & humiditatibus quibus temporis, & ætatis progreſſu, conſumptis expeditè, & concinnè, eum loqui ſperamus, ad nucham namq; laqueum inditum fuit, quo capitis humiditates ſuperfluæ, apprimè extinctæ ſunt, unde ipſe loqui cœpit. *Luſitanus cent. 6. curat. 5.*

Observatio V.

De angigloſſis, ſeu mogilalis.

Angigloſſi difficulter pronunciant L, R, K. atq; in loquendo teſtitantes loquelam præcipitant. *Galen. comment. 2. lib. 1. Epidem.* τραυλοὺς appellat, qui ex muſculorum linguæ vitio balbutiunt. Naſcitur enim id vitii, aut quia brevior lingua, vel quod imbecillior ab intemperie humida, unde & mollior, ut in quadam paralyſi: nonnunquam ex intemperie ſicca, frigore, ira concitatiore, calore. At ſæpius hic naſcitur morbus ab adſtrictione membranæ linguæ ſubjacentis. Purgandum corpus: parciùs vivendum, ut minor ſit copia ſanguinis: refrænantibus ſanguinem alimentis, frictionibus revellendum *Albucaſis parte ſecunda*, inciſionem ſecundum latum inſtituit, & ab arteriæ, quæ illic eſt, ſectione cavet, hæmorrhagiæ metu. Colluit ſtatim aqua roſ. aceto, aq. frigid. vitata poſca. Sed in mediam inciſionem inducit linamentum, ne rurſus pars ligamenti reliquo ligamento conſueſcat. In hæmorrhagia lenticulari cauterio inurit. Quod ſi brevioribus nervis, qui ad motum in palatum, & dentes feruntur, id acciderit, res incurabilis, ut cùm brevior lingua. Aliquando ſiccioribus iiſdem, nec ita ſeſe extendentibus accidere poteſt. *Hollerius lib. 1. c. 13. de morb. intern.* Eo modo laborans Epiſcopus Senenſis, frater domini *de Beautour*, cùm medicos impoſtores ad curationem adhibuiſſet, conſumptâ grandi pecuniâ nihil profeciſſet, ac tandem me vocaſſet, aperto malo, & variis commemoratis cauſis, quas medici ſuſpicarentur: cumq; unicam cauſam eſſe adſtrictionem membranæ, quæ ſub lingua eſt, unde prohiberetur motus linguæ, qui ad priores dentes extenditur, indicaſſem, necnon unicum eſſe remedium ſcriptum à Celſo, Paulo Ægin. Aëtio, & recentioribus medicis, cognitũ etiam vulgo, ut membrana illa ſuccideretur, miratus quod affirmarem eam cauſam unicam, & curationem ab omnibus ſcriptam medicis, ignotam ab iis, quibus ſeſe commiſerat, omnino ſeſe conſiliis noſtris ſummiſit. Monui, nam peregrè proficiſcebatur, ut experto Chirurgo uteretur: qui vulſellâ prehenſas membranas (filum vulgus vocat) ſuccideret, ne altiore plaga hæmorrhagia moveretur. Quamquam ſcribit Celſus noviſſe quendam, qui ſuccisa ea membrana, nihilo melius ſit locutus. Adeo inquit, in medicina etiam, ubi perpetuum eſt, quod fieri debet, non tamen perpetuum eſt, id quod ſequi convenit. Sed & priusquam ad inciſionem veniretur, ſuaſi totius corporis & linguæ reſiccationi incumbere. Ille autem interceptus negotiis, de morte fratris cæſi, & inde contra homicidam commota cauſa abiit. Adhæc quibuſdam inciſum eſt filum, ſed manſit intermedius callus, non caro mollis: unde nihil effectum fuit. Quod Chirurgis diligenter conſiderandum. *Scholiographus ad idem caput.*

Si à membranæ ligamentalis (filum vulgus appellat) linguæ ſubjacentis adſtrictione & brevitate malum eſt, inciſio ejus ſecundum latum facienda venit, magna cura habita, ne venæ & arteriæ, quæ illic ſunt, violentur, hæmorrhagiæ non faciſe ſiſtendæ metu, mox oxycrato colluendum eſt os, in mediamq; inciſionem inducendum linamentum ſyrupo de roſis ſiccis, aut melle roſato imbutum: ne rurſus pars ligamenti, de nocte præſertim, quo tempore altum ſilentium, altaq; quies linguam continet, reliquo ligamento conſueſcat. In eundem finem hac ſæpe tranſadigendus digitus, & lingua vehementius verſanda, atq; ab ore proferenda. Nonnunquam tamen id ligamentum adeò craſſum & breve eſt, linguamq; adeò arctè conſtringit, ut inciſioni quæ ferro fit, locus eſſe nequeat, ſine magno & manifeſto ab hæmorrhagia vitæ periculo. Tum igitur acus filum ducens tranſadigenda eſt, indeque filum indies arctiùs, arctiuſq; conſtringendum, donec ſenſim linguæ ligamentale id vinculum, quod immodica brevitate ſua motus ejus libertatem intercipiebat, tabeſecerit, & diſruperit. *Pareus lib 16. c. 29.*

† Confer & *Horſtium part 2. lib. 4. obſ. 17. & Probl. Centur. Epiſt. 8. p. 357. Holler. de morb. intern. l. 1. cap. 13. p. 12. Foreſt. l. 14. obſ. 30.* De Linguæ vinculo unguibus & phlebotomo periculosè diſrupto vid. *Scnit. obſerv. pag. 89.*

Promiscua.

Observatio I.

Linguæ & uteri ſympathia mira.

Vidimus in quadam matrona Cydonæ diù locorum vitio à partu laborante, dimidiam linguam nigrore quodam diu infectam, nec colorem, niſi diſcuſſo morbo delituiſſe. *Benedictus lib. 25. cap. 1. de curand. morb.*

Fiſſurâ eam diſtingui non ſatis perſpicuum eſt, ſed ex offenſione intelligitur, propterea partem alterutram Apoplexiæ morbo periclitari: & in vulvæ quoq; malis nigreſcentem, alterâ parte illæsâ continuis diebus vidimus. *Idem lib. 3. c. 21. Anatom.*

Observatio II.

Linguæ affecta in peſtilenti febri rara & formidanda hiſtoria.

NOvi mulierem cui in pelliculas craſſas & glutinoſas non ſolùm lingua, ſed & œſophagus univerſus cum ventriculo, tandem & inteſtinorum tunicæ putruerunt. Hæc inter initia ſitiens magnoperè, vinum auſterum & rubrum ſumpſerat in uno die propè ad quantitatem lib. 6. unde ſic illi guttur incanduit, ut nec liquidiores cibos tranſmittere, nedum medicamenta potuerit. Obiit illa miſerrimo fato damnans humana præſidia, multumq; impatiens, quod ne potui quidem accipiendo in acerbiſſima ſiti, viam aut inſtrumentum commodum reperirent. Urina huic alba ſemper inter calores maximos totius corporis, in qua tamen odor gravis & piſculentus in dies augebatur, unaq; fluebat primò furfurea quædam: inde & pelliculæ magnæ: & poſtremò pus manifeſtum, villis, feſtucis, & tunicis varius intertexrum. Aderant ſingultus, ructus aſſidui, cum tanta doloris acrimonia circa præcordia, ut tanquam parturiens miſerrimè clamitaret. Sed poſt deliria, parva ventris torſio ſupervenit, ac primum fœtida, purulenta per ſedem copiâ incredibili profluxerunt: inde & ſanguinis per os & per poſticam cum dolore punctili, vehementi: atq; ita per acerbiſſimos cruciatus extincta eſt paulo poſt vigeſimum diem. Sic Deus interdum vel cauſis omnibus exploratis, in artium atque artificum ubertate maxima, omnem, cùm velit, humani præſidii atq; operationis aditum intercludit. Profectò (ut retuli priùs) ea membranarum defluxio pro quantitate ſui, certum morituris prænuntium miſit, nam ex hepatis, aut pulmonis, aut cordis ſyderatione contingerant, ut etiam per anatomen deprehenſum eſt. Pleriſq; diſſecto corpore univerſa hæc viſcera. aut major illorum portio nunc nigra ut carbo quiſpiam viſa eſt, nunc ſuppuratis puſtulis plena, fit enim facillimè, ut per conſenſus tunicarum pituita concreſcens jugiter adhæreſcat, eademque ſalſior, aut virulentior, ſubjectam œſophagi linguæq; ſubſtantiam depaſcatur. *Gemma lib. 2. c. 4. Coſmocrit.*

Observatio III.

Convulſione quidam ſibi linguam mordicùs amputavit.

NUper quidam in magna univerſi corporis convulſione, linguæ anteriorem partẽ mordicùs abſcidit: qui deinceps à convulſione quidem revaluit, ſed loqui, ut antea, non potuit. *Galen. lib. de morb. diff. cap. 8.*

Observatio IV.

Lingua abſciſſa ſine valetudinis noxa.

COrreptus quidam non ita pridem vehementi univerſi corporis convulſione, linguæ anteriorem partem mordicùs amputavit: atq; hic revaluit quidem à convulſione, ſed loqui, ut antea, haudquaquam potuit. *Galen. lib. 1. c. 8. de diff. morb.*

Non equis modò, ſed hominibus perjuris linguam clavis affigere trunco, illiuſque primam præſcindere partem, non in Germania tantùm, verùm & Bononiæ & in Hiſpaniis citra noxam vidi.
Langius, epiſt. 4. tom. 1.

VARIA IN LINGUA VISA.

PILI.

Observatio I.

Pili in lingua geniti, ſatis longi.

JAcobus ex flumine malè habebat, quem cùm curandum ſuſciperem, & varia interrogarem: Ecce mihi reſpondet, in ejus lingua pilos magnos etiam brevi tempore gigni, quos quandoq; propriis eradicat manibus, id quod tunc rem mihi experiundam indicat, pilum namq; intra noctem genitum non eſſe conſcii ſatis ſumus, cum pilus paulatim tanquam lorum creſcit & producitur. Crediderim tamen ipſe ut pili huic in lingua creſcunt, ita in ejus corde quoq; abundare. Ut olim Ferrariæ experti ſumus in quodam à nobis confecto, cujus cor pilis circumſeptum erat, audaciſſimus tamen hic erat graſſator, & latro inſignis. Jacobus verò de quo agimus, bonus videtur, cum ſcoquiis tamen, piratis, prædonibus, ac latronibus inſignibus juxta patriam ſuam maximum habet commercium, imò & affinitatem. *Luſitanus curat. 65. cent. 6.*

SPONGIA.

Observatio I.

Cuidam ſpongia carnoſa in lingua enata, qua à reſectione in tantum excrevit, ut faucibus undecunque occupatis, ægrum ſuffocaret.

FRancofurtenſi civi cuidam, ſpongia carnoſa in lingua enata, quæ ſectione & cauſtico ex auro candente coercenda fuerat, verùm cùm à prima reſectione tumor ad eam, exiguo tempore, magnitudinem excreviſſet ut univerſum os & fauces occuparet, tandem ægrum, dormientem ſuffocatione necavit. *V. Henneri obſervatio.*

LAPIDES.

Observatio I.

Lapides prodigioſa forma & magnitudinis in lingua nati, ſermonis uſum nonnullis intercipientes.

QUæ circa linguas elevantur coagmentata & exigui exiſtentes lapilli, & quæ podagricis juxta articulos debiles illorum ſunt, etenim oſſium natura, cauſa, & quod dureſcat eſt, & quod contendatur. *Hippocrates lib. 2. ſect. 3. Epidem.*

Vidi lapidem generatum ſub lingua cujuſdam viri prohibentem ei locutionem: & eo remoto lapide rehabuit vir loquelam. Et generatur ab humoribus groſſis, qui indurantur ad invicem ſimul donec ad lapidem convertuntur. *Avenzoar. lib. 2. tract. 2. c. 2.*

Zoar recenſet viſum à ſe hominem, cui ex naſcente intra linguam lapide, loquendi vis amiſſa eſt, ex ablato reſtituta. *Thom. à Veiga. comment. ad c. 5. lib. 1. loc. affect. Galen.*

Sub lingua lapidem ad quantitatem fabæ generatum, ſe vidiſſe ſcribit *Gentilis referente Nicolo 5. 4. tractat. 1. cap. 6.*

Ego vidi lapidem ſub lingua generatum in Domino Nicolao de Summa Ripa: *Forolivienſis comm. ad aphor. 79. lib. 4. Hippoc.* Idem ex eo reperit *Guaynerius.*

Quibuſdam ſub lingua inventum lapidem ſcripſêre. *Benedict. lib. 22. c. 31. de curand. morb.*

Unum lapidem ſub lingua cujuſdam heroinæ natum & inde evulſum inſtar ſtrobili, conſpicatus ſum. *Montuus lib. 4. c. 1. Anaſc. morb.*

Torgæ in aula Principis Electoris vera laude illuſtriſſimi Joannis Friderici tibicen erat, quo buccinatore nonnunquam Princeps utebatur, in eo ſtudio cum ingenio, nec ſine induſtria verſatus: Joannem Steidelinum

lium vocabant. Huic tuberculum ſub lingua ſorgit duriuſculum & diuturnum, ſed doloris cxpers prorſus: quod ipſe & quos conſulebat ex flatu vehementi ſic intumuiſſe opinabantur. Sed cùm paulatim accreſceret, & buccinanti impedimento eſſe cœpiſſet, à Chirurgis conſilium petit, qui malagmatis foris appoſitis, intùs aotem gargariſationibus rumore mollito, ſaniem tuberculum illud facere cogunt: quoddum ictu aperitetur, exprimereturq; juxta pus durus lapillus exilit, qui etiamnum penès me eſt, ut bina piſa magnus, tereſque, cum arefacta atq; excorticata lauri bacca ſimilitudinem habens, colore ſpadiceus, & juſtæ gravitatis. Vulnus deinde ſanatum integrè fuit, & tumor evanuit, nec tibia canenti amplius moleſtè obſtitit. *Kentmannus libell. de Calculis, num. 3.*

Sub lingua lapides genitos vidimus. *Gemma. cap. 6. lib. 1. Coſmocrit.*

† Conſer. quoq; *River. obſ. commun. pag. 432. Zacut. de PP. Med. lib. 1. hiſt. 70. fol. 122. & obſ. 49. fol. eod.* Lapides ſub linguâ in baſi maxillæ inferioris annotavit etiam *Borell. Cent. 2. obſ. 17.* Humoris ſub linguâ lapideſcentis meminit *Ballon. Epid. p. 99.*

Ranula lapis, qui ſub lingua oritur, ut Auguſto caſtri Sancti Petri; cui me præſeote formâ & magnitudine ſimilis è linguæ radice eductus eſt: levi negotio, cùm antè loqui vix poſſet, locuſq; doleret. *Cardanus comment. ad lib. Hippocr. de alimentis lect. 40. text. 41.*

Vidi io linguæ venis, quas Græci ὑπογλωττίδας, noſtri Raninas appellant, præ maxima ariditate ſanguinem in lapideam duritiem cooverſum. *Joubertus, Provocatione ad paradox. 3. dec. 2. contra ſentent. Seidelii.*

Sororcula quædam Delſia annos 23. nata, ex iis quæ Divæ Claræ votum præſtant, cùm circa os maxillæ inferioris prope mentum, longo tempore doleret, ſub lingua in muſculoſa carne laxiore verſus radicem, Chirurgus Petrus Fredericus noſter aoiicus & compater qui illam quotidie inviſebat, cùm duritiem diu ſenſiſſet, abſceſſum in lingua futurum ſperabat: huic ficum aridam per medium ſciſſam continuò, ad ſuppurationem promovendam, loco dolenti apponit, & præter ſpem tumore jam emollito, lapillus quidam inſigniter durus ultrò exivit abſque inciſione ad magnitudinem nucis avellanæ, formæ tamen parum longioris, ut vidimus. Illo quidem lapillo expulſo, ſtatim omnis dolor ceſſavit, nullâq; ſuppuratione, aut ſanie, vel pure ſubſequente; & quod dictu mirum eſt, labris vulneris per ſe rurſum unitis, abſq; ullis medicamentis.

Jam etiam iſtis diebus lapillum ex lingua prodeuntem vidimus paulò ampliorem ab alio quoq; tandem expulſum. *Foreſtus lib. 14. Obſervat. 26.*

Res admiratu digna, lapillo erumpente, nec ſ[illegible]m nec ſanguinem ſubſecutum fuiſſe, linguamq; [illegible]per ſe coalitam, fortè cùm & vulnera linguæ facilè per ſe coaleſcant, ut conſtat in perjuris & iis maleficis, quibus lingua clavo perfoditur, facilè coaleſcit & conglutinatur ob mollitudinem carnis. Noo minus admirandum quod lapillus in ſpongioſa illa caroe prognatus & concretus abſque abſceſſu exeat; cùm & in aliis abſceſſibus & tumoribus, uti atheromatis, in quibus pulli quid ſimile reperitur; in meliceridibus melli, ut ſevo in ſteatomatis, contingit; at hic lapis durus ex lingua prodiit. *Idem in Scholio ad eandem obſervat.*

Quod quidem ex veteribus, nonoulli etiam noſtri ſeculi Medici annotarunt, obſervatum à ſe, calculos quibuſdam io ore ſub lingua genitos, ejus rei ipſemet hic Thorunii duo vidi exempla. Puer 7. vel 8. annorum dolere ſibi quiddam ſub lingua aliquandiu queritur, idq; quò diutiùs, eò magis, ita ut linguæ quoddam impedimentum perciperet inter loquendum vel maſticandum: Accerſitur Chirurgus; is ſub lingua pueri in carne illa ſpongioſa ac molli tuberculum quoddam animadvertens, digitis illud nonnihil comprimere tentat, magis magiſque; ecce mox quaſi albicans quidam punctus ſeſe profert, is pergit premendo, mox inde lapillus proſilit cinericius, aſperiuſculus, quantitate nuclei interioris ceraſi, vel ſeminis fœnugræci, aut paulo major: nequedum tamen tumor ſatis ſubſidere & molleſcere videbatur, dumq; adhuc verſatur chirurgus circa tuberculum illud tractandum, mox alter lapillus, priori magnitudine & formâ, colore penè reſpondens iodidem erumpit, non ſine præſeotium admiratione: atq; inde puer ab illo linguæ impedimento liber evaſit.

Nobilis deinde Polooi miniſter adultior jam ſimiliter per aliquod tempus moleſtiam ſentit in carne illa molli, quæ linguæ ſubſtrata eſt, quæ moleſtia illi tandem adeò aucta eſt, ut difficulter admodum moveret linguam, quoties vel loquendum vel comedendum eſſet. Tuberculum ſatis durum, dolore etiam noo carens, ſub lingua, dicto loco, ipſemet palpat digitis, premit, comprimit, contrectat ſæpius, donec etiam inter contrectandum dehiſcens tomor lapillum itidem albeſcentem effunderet, formâ & magnitudine nucleo pineo prorſus ſimilem: qui poſtquam exiiſſet, deſiit illa oris moleſtia: ipſe autem cum Domino ſuo me accedit, lapillum monſtrans, & locum inſpiciendum præbens, io quo ille hæſiſſet, cujus cavitas tanta etiamnum apparebat, ut digiti indicis ſummitatem ad primum uſque articulum eò inſerere poſſem. *Tidicæus ſuis mihi communicatis obſervationibus.*

Gryphſuvaldiæ Pometanorum, uxori cujuſdam opificis quinquagenariæ catarrho frigido ex cerebro defluente, tantus in lingua & maxillis tumor ſubortus eſt, ut potum quidem ſumma cum difficultate, cibos verò ſolidiores nullo modo deglutire poſſet. Tonſor ad eam accitus, primò fauces & linguam diamoro, maxillas exteriùs oleo Chamomelino illevit, poſtea eminentiâ quadam in inferiore & dextra parte linguæ apparente, eam unguento Ægyptiaco perfricuit, appoſito ſimul maxillis emplaſtro de meliloto. Quo facto, poſtero die lapis colore ſubflavo, magnitudine & figurâ hoc loco expreſſâ è lingua excidit, oullo vel pure vel ſanguine cooſequente. Expulſo lapide tumor linguæ ſubſedit, & cavitas ulceris ſemel tantum ungueoto Ægyptiaco leviter inuncta, poſtea ſua ſponte intra paucos dies conſolidata eſt. *Seidelius ſuis communicatis exemplis, de adjicienda lapidis figura.*

Cùm inter ſecandum de venis duabus ſub lingua ageret D. Julius, mentionem fecit cujusdam Monachi, qui adhuc in vivis eſt, & quem ipſi novimus, io monaſterio Divo Antonio de Padua dicato, (vulgo *al Santo*:) Is cùm antè tempus non ita multum laboraret tumore ſub lingua admodum duro, ab eodemq; Doctore Julio omnis generis malactica fruſtrà applicata eſſent, tandem naturâ operante, ruptoq; tumore, cum pauca ſanie exivit lapis, phaſeolorum magnitudine, duriſſimæ ſubſtantiæ, ut etiam in terram projectus, ſonum etiamnum edat; quem adhuc frater ille ſecum geſtat, atq; petentibus oſtendit. *Spererus obſerv. Patavio accepta.*

VERMES.

OBSERVATIO I.

Vermes in lingua.

NAſcuntur vermes ſub lingua, & i[illegible]lceribus, ut ex Valeſco allegat *Montuus tom. 4. cap. 19. Anaſcen. morb.*

CURATIONES.

OBSERVATIO I.

Mutus & ſyncope affectus puer curatus.

PUero annos nato 12. repentè ſyncope correpto & muto, in lecto repoſito, temerè, quaſi geſticulando, move-

movebatur corpus, crura & manus, Subinde garrulus, vocatus non reſpondebat. Diem integrum ita habuit. Clyſteres non retinebat. Balano acuta cum hiera, diacolocynthide, & cucurbitulis in cervice, redut & ſanatus eſt. *Hollerius libel. proprio obſerv. 14.*

OBSERVATIO II.

Muti quidam ſolâ animi vehementi incitatione vocales facti.

ANimæ Imperio, mutus Crœſi filius, & nativo linguæ ac vocis proferendæ impedimento affectus, vocalis evaſit, integreq; ſanatus eſt. Cùm enim Perſes quidam in Crœſum ſibi ignotum occiſurus irrueret, id filius ejus mutus aſpexit, timens patri, ettumpenſq; in vocem, irâ & metu percitus, dixit: Homo ne perimas Crœſum. Atq; hoc ille primum effatus, poſtmodum per omne vitæ tempus vocalis extitit. *Herodotus in Clio.*

Aëgles Samius Athleta mutus, cùm ei victoriæ quam adeptus erat, titulus & præmium eriperetur, indignatione accenſus, vocalis evaſit. *Valer. Max. lib. 1. cap. 8.*

OBSERVATIO III.

De Ranulæ natura, ejuſque curatione recentiorum animadverſiones & experimenta rara.

IN ea oris parte molli, & laxa quæ ſub lingua eſt, & cui ea incubat, atque quaſi vinculo alligatur, tumor colligitur batrachus appellatus, qui interdum phlegmonis, ſæpius œdematis mollis, & laxi ſpeciem exhibet, è quo aperto mucus proſilit ovi candido perſimilis. *Fernel. lib. 5. c. 9 Patholog.*

Ranunculus quem Græci βάτραχον vocant, in inferiore oris parte, quæ ſub lingua eſt naſcitur, cuiq; ipſa lingua veluti vinculo alligatur: attollitur inſtar tumoris hæc pars, colore haudquam mutato, mollis, laxus, ac indolens: & tantus apparet tumor, ut inferiores dentes ſuperet: rimâ autem mediâ, dextram à ſiniſtra dirimente, ranæ poſteriorem partem refert, unde affectui nomen. Præcedit ſæpenumero maxillæ inferioris dentium dolor, continetur verò in hoc craſſus, lentus, ovi albido colore, & ſubſtantiâ aſſimilis humor. De curatione hujus extant apud nonnullos quædam ex Albucaſi tranſlata. Errorem horum facilè agnoſcet, qui curari unquam quandoq; viderit, ipſe fecerit, aut hæc noſtra legerit. Legitima curatio eſt ſcalpello utrinque tumorem aperire: deinde ubi quantum potuerit humoris effluxerit, poſcâ (exiguo ſale addito) os paucis diebus colluere, donec nihil amplius humoris in tumore reliquum ſit. Poteſt tamen & aliâ ratione humor in hoc tumore contentus educi, vulnere enim ſub mento facto, mox effluit: ſed tutiſſimum eſt intra os tumorem aperire. Si quid verò impedit, quò minus in ore commodè fieri queat, tunc, ut ſub mento fiat, proximum eſt, veluti cui unà cum Ranunculo utriuſq; tonſillæ inflammatio ſupervenit. Hic vulnere, quo diximus loco, facto, adbibitis deinde tonſillarum remedis, ab utroq; liber evaſit. *Dodonæus obſervat. Medicinal. c. 13.* Pauci ex poſterioris ætatis Medicis, qui de medendis morbis ſcripſerunt, Ranunculi curationem attigerunt: qui verò ejus meminerunt, magna ex parte ex Albucaſi, aut Rhaſi ſua mutuati ſunt. Michael Savanarolus ex Rhaſi ſimiliter curationem in ſuo opere aſſcripſit; ſed tamen eam quæ fit per ſcarificationem, magis commendat: quæ via eſt, inquit, expedita, & ad hanc ego quàm citiùs poſſum pervenio, cùm non videam periculum *Idem in Scholiis.*

Amicus quidam medicus nobis retulit, viſum ſibi tuberculum ſub lingua cujuſdam, latitudine duorum digitorum, quod ſermonem impedierit, cuti concolor reliquæ. Id curatum transfixa acu per totum tuberculum, & cum ſcalpello poſtea auctum vulnus, unde effluxerit materia lacti coagulato ſimilis (fortè quali atheromatis eſt) paulatim eâ copiâ, ut duas ferè volas impleret, quâ inanitâ, juſſus eſt aquam mulſam gargariſare: quæ etiam per ſiphonem in tuberculum transfixum immiſſa eſt, deinde purgato corpore, aſtringentibus uſum eſſe, & convaluiſſe. *Geſnerus hiſt. animal. lib. 2. pag. 51.*

Tumor ſæpè ſub lingua exiſtit, qui prolationis, ſeu loquelæ adimit libertatem, ex quo Batrachium Græcis dicitur, Latinis Ranula, quod hoc linguæ vitio correpti, coaxando magis quam eloquendo ſenſa mentis enunciare videantur. Fit ex frigidæ, humidæ, craſſæ, lentæ & viſcidæ pituitoſæq; materiæ è cerebro in linguam prolapſu, colore & conſiſtentiâ albumen ovi referentis: etſi nonnunquam colore citreo conſpicitur. Curationem ut tutò perficias, eum tumorem ignito ferro potiùs, quàm ſcalpello aperies, aliàs enim revertitur. Ratio apertionis erit ejuſmodi: Laminam ferream incurvam, concameratam, & foramine in ſui medio perviam comparabis, eamq; diducto ægri ore tumori ita aptabis, ut ejus ei parti quà aperiendus eſt, foramen reſpondeat. Hac candente ferro pertundes, ſic enim nullam oris partem quæ ſana ſit, violabis: ioustu-rus verò, appreſſo ſub mento pollice, tumorem altiùs proferes, quo ſit certior ictus: apertione factâ, contentam materiam effundes, os ægro collues hordei decocto, melle & ſaccharo roſato: ſic enim tutò & citò ulcus ſanabitur. *Pareus lib. 7. c. 5.*

† De Batracho ſeu Ranunculâ ſub linguâ confer etiam *Bartholin. hiſt anat. 88. Cen. 1. Hildan. Cent. 3. obſ. 28. fol. 391. Ruland. Cent. 4. curat. 49. & c. 7 cur. 8. & c. 8. cur. 37. Tulp. lib. 1. c. 52.* Ranulam ſub linguâ ſuppuratam memorat *Salmuth. Cent. 1. obſ. 36.* Cur linguæ ligamentum in infantibus; item quomodo & quibus divellendum? *Vid. Camer. Syllog. Memorabil. Cent. 6. part. 24.*

OBSERVATIO IV.

Verrucæ in lingua.

PUella quædam Nobilis multas verrucas in lingua habuit, & tamen ſine impedimento loqui, & cibum deglutire potuit. Hanc ego vidi cùm eſſet annorum quatuor: ſed poſt biennium mortua eſt. *De Obſervat. Jo. Franc. Hildeſii.*

OBSERVATIO V.

Verruca penſilis magna in lingua enata: quâ ratione curata.

VErrucæ quæ tenui ac gracili ſunt radice, vinculo ſericeo ad radicem ſunt arctè vinciendæ, & quotidie vinculum arctius eſt conſtringendum, donec illis nutrimentum pereat. Tunc enim tutò ſecabuntur: aut ex ſeſe cadent: & poſtea aliorum curationem ſubibunt. Vinculum autem ſericeum priuſquam applicetur aliquot horas in ſublimata maceretur & exſiccetur: atq; ſic fiat viciſſim ter aut quater: hoc pacto verrucam penſilem magnam in linguæ extremitate curavi. *Ghalmetæus Chirurgia lib. 1. c. 13.*

OBSERVATIO VI.

Malignum & magnum ulcus linguæ curatum.

RUſticus quidam in *Oberherreken*, cùm per multos dies ulcere permagno, cacoëthe, & totam linguam penetrante, graviter infeſtaretur: nec à Chirurgis noſtris curari potuiſſet, à me Dei Opt. Max. ope, ſolo & unico oleo ſulphuris, octo dierum ſpatio, perfectè curatus fuit. *Weckerus de Obſervat. propriis.*

OBSERVATIO VII.

Lingua fiſſa ut reſtauranda.

LIngua ita vulneratur, ut vel reſcindatur penitus, & portione aliquâ ſuæ ſubſtantiæ mutiletur, vel finditur

datur tantùm ſeu in longum, ſeu in transverſum. Subſtantiæ jactura reſarciri nequit, quia pars omnis à corpore vivente, à quo vitam ſpiritus ſanguinemq; ducebat, diſtracta & revulſa vitam ſtatim amittit, Philoſophorum verò ſententiâ, à privatione ad habitum non eſt regreſſus. At fiſſa in longum aut latum ſeu tranſverſum, facilè ſutura reſtituitur, modò fiſſa pars ſuo corpori adhuc viventi hæreat, à quo vitæ materiam & formam mutari queat. Ergo corpus linguæ, linteo molli & mundo, ne lubricitate ſua elabatur, miniſter ſedulus arctè tenebit, interim dum Chirurgus infernè ſuperneq; adactis punctibus conſuet, ubi quod ſatis eſt fuiſſe viſus fuerit, filum quàm proximè nodum exſecabit, ne ſi longius ſit, in dentium interſtitiis inter mandendum implicetur: & conſutarum partium pernicialem dilacerationem inferat. Hordeatis interim amygdalatis, gelatina, collatitiis & expreſſis juſculis, ovorumq; vitellis æger nutriendus erit: ore ſaccharum roſatum, ſyrupum cydoniorum, verſabit ſæpius: talia enim præterquam quod nutriunt detergentis medicamenti ac agglutinantis vicem ſubeunt. Hæc ego de linguæ vulnerum curatione neq; ea magiſtris, quos audivi ſedulò, neq; e libris didici: ita tamen fuit, ut à me proſpero ſucceſſu experientiâ fuerint comprobata. In multis quidem ut in Marigniani Inquiſitionum præſidis filio, in Joann. Piero lignario fabro, ad S. Germani ſuburbia commoranti, luculentiſſimè verò in Coeti cauſarum Patroni famatiſſimi trimo puerulo. Is in mentum ſuper ſaxum deciderat, ipſeque ſibi interjectam fortè dentibus inſignem extremæ linguæ portionem exciderat, vix è tenui carnis fibra pendebat illa, ſic ut agglutinandæ & uniendæ ipſius exigua admodum ſpes eſſet, quæ me cogitatio ferè impulit, ut ipſam penitus revellerem: avertit me tamen ab iſto conſilio actionis nobiliſſimæ, loquendi ſcilicet inde conſecuta abolitio, & naturæ miranda ſæpe & quæ Medicorum expectationem ſuperent in morbis patrandis expenſa providentia. Hoc inſuper cogitabam linguæ carnem mollem, laxam, fungoſam eſſe & ſpongioſam: nec præterea aeris externi injuriis omnino obviam, itaq; cùm ſemel atq; iterum, ſurſum deorſumq; acum, quæ filum trahebat, adegiſſem, atq; de cætero puerum quo nuper dixi modo curari & nutriri juſſiſſem, intra paucos dies convaluit, valetq; adhuc disertè & diſtinctè loquens. *Pareus lib. 9. c. 27.*

Luneburgi infans natus eſt diſtorto ore, unde lingua fiſſa, ſeu duplex exorta eſt. Simile monſtrum ibidem natum eſt Anno 1550. *Lycoſth. lib. Prodig.* Anno Domini 1553.

Observatio VIII.

De lingua abſumpta putredine in variolis, & renaſcente.

ANno 1592. Menſe Februario, & Martio, ex Academia Julia, vocatus in aulam Wolfferbytum ad curam valetudinis Illuſtrium Ducum & Principiſſarum Brunſuicenſium & Lunaburgenſium, in abſentia aliorum Medicorum paulò antè diſceſſum à Secretario Cameræ Alberto Enerding invitor ad conſilium dandum filiolo ſuo ſex annorum, laboranti variolis, ſed jam in declinatione putreſcentis adeò in ore, ut nec loqui, nec rurſus eſuriens aliud quicquam deglutire poſſit, nec juſcula, quæro, cujus medelam uſurparet? reſpondit, Chirurgi. Etſi ipſe accedere ad ægrum filiolum maluiſſem, tamē propter contagionem quam vel veſtibus Ducibus Illuſtribus afferre potuiſſem, & propter ſuſpicionem violatæ fidei non auſus ſum, & patri me excuſavi. Nihilominus conſultum duxi, ut pater cum chirurgo in arcis areâ ad me quotidie venirent, & conſilio in abſentia fruerentur. Chirurgus cum patre reverſo, dicit maximam putredinem variolarum eſſe, & magna fruſta putrefactarum quotidie auferri, ipſam abſtergentia & conſolidantia in gargariſmis uſurpare; itaque moneo de Rob. nucum gargariſmis ſuis diligenter admiſceret: imo etiam liquoris forma mixtum cum Rob. Diamoron & Aq. Prunellæ illinerent palato & faucibus. Deinde cùm puer obmureſceret, me metuere ne columella computruiſſet & ſimul afferretur. Altera die pater cum Chirurgo, redeunt, columellam prorſus abſumptam putredine eſſe dicunt, author fui, ut ſecundum Chirurgum ſimul conjungerent, tertia die ad me reverſi pater cum duobus Chirurgis, dicunt linguam non ampliùs adeſſe, & putredine quoq; abſumptā. Perterrefactus & commiſeratione commotus, promiſi me ipſum acceſſurum, ſed ubi dimiſſus eſſem e a Aula, quod tunc redierat alter medicorum aulicorum. Quartâ die cum ab Illuſtriſſimo mihi venia redeundi domum data eſſet, rectà ædes Secretarii ante dicti Alberti Everdingi, viri ſanè prudentis & magnæ exiſtimationis, adii puerum, cui variolæ planè ferè deſiiſſent; vidi, ſed mutum & eſurientē quidem, nihil verò niſi juſcula lambentem bibentemque ſatis difficulter, in præſentia patris & Chirurgorum os aperio: linguam uſque ad radicem ejus adhuc ſatis putridam abſumptam prorſus cerno: columellam tamen in faucibus ſalvam, licet aliter mihi antea dixerint, deprehendo. Quid multa? id conſilii cum Chirurgis ineo, ut gargariſmis antedictis putredini reſiſterent, ſed in primis & quàm ſæpiſſimè hoc linimento ſequenti, interdiu & noctu, palatum totum & linguæ radicem poſt gargariſationem linirent ungerentque; addidi neſcire quantum in putredine & gingivarum & palati & faucium ſi vel foramina buccæ putredo perforaſſet, poſſet & rationem ipſam ſuadere ut exſiccantibus magis, & ſimul leniter in levi carne utendum ſit. Linimentum hoc eſt, quod ℞. *florum Malvæ, arboreſcentis drach. iij. balauſtior. drach. j. ſ. aluminis drach. j. cum melle deſpum. q. ſ. F. linimentum molle.* Aluminis ſæpe in minore quantitate utor, ſi non tanta ſit putredo, & ſi infantes ſunt juniores, ſemianno pòſt intelligo renaſci, anno pòſt aliis de cauſis in aulam abeo, ædes patris accedo, ma item cum puero domi invenio, cum ipſo loquor, expeditè dicentem & ſcholam frequentantem audio, os aperio: linguam, omneque palatum planè ſana pulchraque invenio, niſi quod multò minor lingua renata appareret, quàm puerorum, id ætatis eſſet ſolet *De Obſ. Jacobi Horſtii. Medici.*

† Sic meminit quoq; *Horſt. Probl. Centur. pag. 355.* linguæ, quæ per putrefactionem ad radicem uſq; fuerat corrupta, & ſemeſtri viciſſim ſufficientem integritatem nacta. Adde quæ commemorat *Camerar. Syllog. Memorabil. Cent. 6. part. 38.*

Observatio IX.

Lingua amputata, ut arte ſermo procurandus.

CAſus huic remedio, ut multis aliis, locum in arte & authoritatem dedit. Cuidam in Juoyo caſtro 24. à Biturigum urbe milliaribus commoranti, linguæ inſignis portio reſecta fuerat, ex quo infans totum triennium manſit. Contigit aliquando, ut dum in agris cum falcariis in ſcutula lignea biberet ab aliquo circumſtantium titillaretur, titillatum non ferens, ſubitò in voces articulatas & intelligibiles erumperet. Id ipſe miratus, & rei novitate tanquam miraculo delectatus, eandem ſcutulam, eodem quo antè ſitu, in os indidit, planèq; tum & articulatè ſic loquebatur, ut ab omnibus intelligi poſſet: Itaq; diu poſtea in ſinu ſemper habuit ſcutulam ad ſenſa mentis proloquenda: quouſq; te tandem artium magiſtrâ & ingenii largitrice neceſſitate ſuadente, excidi ſibi & affabrè fieri inſtrumentum ligneum curavit, quod ſemper collo appenſum circumferebat, tanquam unicum mentis interpretem, & loquelæ miniſtrum. Inſtrumentum ejuſmodi eſt: Pars ſuperior ſeſqui capitati argentei craſſitie eſſe debet,

quam

quam ſic ille inter inciſorios dentes continebat, ut ab ore haud promineret, imò nihil ore præter naturam habere videretur: inferior tenuior eſt, nempe capitati argentei craſſitie, quam reliquæ linguæ tenaci adhæſu componebat recta ad ligamentum membraneum, quod ſub lingua eſt. Interior inſtrumenti pars ſcalpta & nonnihil excavata erat. Reſte verò illud cervice ſuſpenſum geſtabat. Cujus cùm mihi Textor Medicus Biturix doctiſſimus copiam feciſſet, ejus ipſe periculum feci certiſſimo & quali narratum eſt eventu, in adoleſcente cui lingua amputata fuerat. Idem in ſimili caſu reliquis chirurgis cenſeo faciendum *Pareus lib. 22. cap 5.*

† De amiſſa vel læſa variis de cauſis Locutione conſul. inſuper *Poter. Cent. 3. Cur. 17. Bened. Sylvatic. Cent. 2. Conſil. 28. Bartholin. Cent. 4. hiſt. anat. 99. Al. Deodat. Valetud. pag. 97. Ruland. Cent. 9. Curat. 76.*

DE GARGAREONE.

Observatio I.

Columella inflammata, remedio ſecreto coempto, percurata.

DIves quidam columellâ inflammatâ de ſuffocatione periclitabatur, & cùm ei vena incideretur alius quidam incidit, qui ſe aliàs, ſi opus foret, ante inciſionem venæ vocari juſſit, quo facto, ſtatim illito ſuo medicamento, hominem ſanavit. & in multis aliis idem præſtitit. Quod videns ille dives, mercede pactus eſt ut pharmacum ab ipſo doceretur. At ille ita demum vim ſuam medicamentum præſtare ajebat, ſi patiens quidnam eſſet, ignoraret, ideoq; fideliſſimo cuipiam ex amicis id ſe oſtenſurum, eâ conditione, ut alteri nemini, quamdiu ipſe viveret, communicaret. Itaq; ipſo mortuo, ego quoq; ab amico divitis illius ultrò pharmaci deſcriptionem accepi. Id erat excrementum pueri aridum cum melle Attico tritum: paſcebatur autem puer biduo lupinis, quibus in cibo communiter utimur, cum optimo pane ſatis fermentato, & ſalito. Vinum bibebat vetus: omnia mediocriter, ut quam optimè concoqueret. Tertio die ſumptum excrementum areſacieos utebatur, ſicut de canino diximus. Lupinis autem veſcebatur ideo ſolùm, ut minus fœtidum excrementum fieret: aliàs enim ſe gallinarum & perdicom carnem in jure elixam exhibuiſſe, & nihilominus effeciſſe pharmacum, ajebat. *Gal. lib. 10 ſimplicium.*

Observatio II.

Gurgulionis adeò laxati ut ad dentes uſque anteriores propenderet, curationis Hiſtoria.

AGitur nunc annus quartus ex quo quendam mihi amicum inviſi, cui repentè ex labore hæc particula adeò laxata fuerat, ut ad anteriores uſq; dentes protenderetur; traxerat enim illam patiens digitis cùm linguæ illam inſidere ſentiret, fretus pituitam vel aliud quippiam eſſe: parum ſanè abfuit, quin illam trahendo ruperit, quod tenuis facta eſſet, & hebetiſſimo, imò potiùs nullo tunc ſenſu prædita, ejus radice excepta: nam & ſana hebetem ſeoſum habet. Hic eodem die ſolo gargariſmate ex ſummitatibus vitium liberatus fuit. Nulla enim alia medicamenta in promptu habebamus, quod in paruo pago eſſemus: quanquam & datâ operâ non multitudine medicamentorum innitamur, non ignati paucis naturam eſſe contentam, ſi propria ac loco fuerint uſurpata. *Betallus libell. de Catarrho.*

Observatio III.

Columellam, ſi neceſſitas exigat, cautè & prudenter eſſe exſcindendam: ſiquidem per errorem inciſa, vocis detrimentum, & ſpiritalibus refrigeratis, phthiſim aut citam mortem minatur.

HUjus partis (columellæ) ad finem uſq; ἀποκοπαὶ, id eſt, deciſiones extremè lædunt omnia thoracis loca, & mutos reddunt, ut *Galenus lib. de uſu part* 11. admonet: Ibidem enim gurgulionis uſum eſſe tradit, ut aer ingrediens ab eo priùs incidatur, impetuſque ipſius violentia frangatur: ob idq; ipſum & frigiditas. Hinc nonnulli, quibus ille ad baſim uſq; eſſet amputatus, non modò deteriùs perſpicuè ſunt locuti, verùm etiã refrigeratis pulmone & thorace perierunt. Proinde ea pars non eſt temerè abſcindenda, ſed portio quædam baſis relinquenda eſt. *Joubertus Tract. de affect. thoracis c. 3.*

† Sic quoq; abſumtæ uvulæ, & ſecutæ poſtmodum pulmonum exulceratione meminit *Horſtius l. 3. obſerv. 15. fol.* 176. Confer inſuper de corruptæ uvulæ amputatione *Joh. Scult. obſ. pag. 6.*

Gurgulio funditus exectus vocem obturbat, pulmones ac pectus refrigerat, *lib. de differ. m. &* 11. *de uſu part.* Cor infirmat, ut ait *Zoar.* Tabe conſumuntur quibus gargar abſciſſum eſt *Aphro.* hoc non perpetuò verum, plures enim vidi obeſulos, quibus gurgulio penitus erat præciſus. *Montnus lib. 6. c. 10. Anaſc. morb. Tom. t.*

Observatio IV.

Uvula imprudenter reſecta mortis cauſa.

FUi vocatus ad presbyterum habentem apoſtema in uvula: quo viſo, volui procedere ex arte, quærendo bathitonſorem & alia neceſſaria. In mei abſentia interim alius acceſſit Presbyter, & abſcidit uvulam totam cum forfice. Quâ abſciſsâ, corpore patientis multum plethorico exiſtente ſanguis & humores in tanta quantitate ad pectus defluxerunt: & ſecuta eſt tanta pectoris & pulmonis ſtrictura, quod paticos vix poterat anhelare; & finaliter non potuit ſpuere nec pectus purgare: & tertia die ſuffocatus mortuus eſt. *Valeſcus capit. quinto, libro tertio, Philonii.*

DE MAXILLIS.

Observatio I.

Maxillam inferiorem in adultis unico oſſe conſtare, pueris autem biſoſſem eſſe.

INferior maxilla duriſſimo oſſe, magnaq; ex parte penè ſolido conſtare debuit, ut validior eſſet, ac variis, fortiſſimiſq; motibus in mandendo, mordendoq; ſufficeret: & in arcum veluti obducta amplum ſinum reliquit, ut levior fieret, minuſq; incommodi moventibus muſculis præberet. In hominibus ſimplex, atq; ex unico oſſe conſtructa, quamvis duplicem eſſe Galenus ſcripſerit, eamq; in ſummo mento laxari. Talem ſanè reperias in canibus, equis, bobus, atque id genus animalibus, quando longo ductu adhærere poſſunt. Hominis verò maxillam bipartitam eſſe nuſquã reperias. At Gal. hoc ut alia etiam multa, ex ſimiæ ſimulachro in hominem non tranſtulit. Etenim nullum invenias diſcrimen inter humanam ſimiæq; maxillam interiorem. Verùm ſanè oportet in pueris lineam à ſummo mento protendi, ac mediam quodammodo maxillam ſuperficie tenus pervadere, quæ non multo pòſt tempore cùm prorſos aboleatur: ideo huic geminum eſſe maxillæ os conjici non poteſt. Hæc autem

lineaſ futuræ rationem intei im habet, dum ex ea prodncuntur, atq; exeunt ligamenta, quæ muſculi ibi exiſtentes ingrediuntur. *Columb. lib. 1. c. 9. Anat.*

Inferior maxilla in duas partes eſt ſciſſa, ut harmonia quæ poſt multos annos aboletur, demonſtrat. *Coiter. De oſſib. infantium.*

D. Cyriacus Paſciovius, Medicus Ordinarius in hoſpitali S. Spiritus Romæ: dum lectionem de oſſibus faceret privatam, carnium videndum exhibuit, in quo inferior maxilla, continuata oſſis ſubſtantia ſuperiori erat connata: ita ut unum os continuum diceres, nullo vel minima commiſturæ notulâ uſpiam apparere. *A. P. Sphererio ex Italia acceptum.*

Observatio II.

Maxilla inferior capiti ita connata, ut immobilis eſſet.

De maxilla inferiore hoc in Summi Pontif. penu videre eſt, caput Gigantis (maximum enim eſt omnium capitum, quæ hactenus viderim) in quo maxilla inferior capiti adeò coonata & conjuncta eſt, ut omni motu prorſus carear, atq; in vivente non carere non potuerit. *Columb lib. 15. Anat.*

Monſpeſſuli ſuâ fide mihi affirmavit Rondeletius ſe vidiſſe cranium, cui connata erat maxilla inferior. *Coiter. in libell. Obſerv. Anat. & Chirurg.*

Scio hîc Romæ adulti hominis calvariam reperiri, cujus maxilla inferior omni penitus articulo, & motu caret, in eamq; ſuperni inferniq́ue dentes ſe tangunt. Unde diſcere licet, per ejuſmodi ſpatia dentium liquidum cibum in ventrem aliquando immitti, quod in phreniticis, convulſis, nonnullisq́ue aliis, ſchirrum articuli maxillæ inferioris patientibus, ſæpè obſervavi. *Euſtachius c. 28. de dentibus.*

Observatio III.

Puella inferior maxilla, tota putrefacta exempta, in cujus locum callus enatus, dentium & maſticationis munus explens.

Puellam quandam, vix annum duodecimum egreſſam, vidi: cui Chirurgus quidam Euchſtadianus totam inferiorem maxillam putrefactam excmit. Huic in inferioris maxillæ locum caro quæ ſuccreverat in nervoſam quandam duritiem coaluit, quæ dentium officio fungens, cibos communes ita comminuit, ut maſticationis neceſſitati nihil deeſſe videretur. *Ex Obſerv. Oethat.*

Observatio IV.

Maxillarum alveolos in ſenibus præſertim poſt dentium jacturam coaleſcere.

Maxillarum alveolos cernimus aliquando in ſenioribus penè deperditos: cùm ſcilicet erutis, aut delapſis dentibus maxilla ea parte comprimitur, uſq; adeò ut os ipſum undiq; cohæreat, conſtipetur, ac tandem uniatur. Id quod præter cætera mihi obſervare contigit in vetulæ cujusdam calvaria, in cujus maxillis vix bini, aut terni dentes prodiiſſe videbantur: adeò erant oppleta alveolorum veſtigia, & in unum ſolidè coiverant. *Columbus lib. 1. c. 9. Anatom.*

Observatio V.

Lapis in Maxilla dextra.

Vidua D. Bernhardi Paumgartneri, ſexagenaria, habuit apoſtema in maxilla dextra. Cumque illud tonſor aperiret in parte interiore quâ parte ſuppurata conſpiciebatur (*das ein anglem hett*) effluxit copioſa ſanies poſt duos, aut tres dies: cùm aliquando fortius comprimeret Chirurgus apoſtema, proſiliit lapis magnitudine & formâ grani tritici, & curata eſt. *Camerarius de Obſerv. Joannis Heſſi, mihi communicatis.*

Observatio VI.

Puero decem annos nato ex dextra maxilla tumor magnus, chæradicus, oblongus ad internam colli partem uſque propendens fœliciter inciſus: ex quo extracta ſcrofula pleraq, vitelli ovorum magnitudine, ſingulæ tunicis incluſa, ſcatellam ſatis magnam replentes, numero 72. una cum radice qua fœtura gallinarum reſpondebat, puero reconvaleſcente.

Superiore menſe vocatus ſum ad puerum in Hoſpitali noſtro degentem: cujus ſiniſtram maxillam univerſam tumor magnus, & oblongus ambiebar, ac ad loterioris colli partem uſq; prominebat, qui ad manus contactum moderatam duritiem habebat, ſtupidum ſenſum referens. Chirurgus noſter ſanè induſtrius, & Lithotomus celebris ſectionem aggreſſurus, ſcalpello parvam ſectionem primò inſtituit, cutim incumbentẽ figurâ oblongâ incidendo: atheroma enim eſſe opinabatur. Verùm à cutis denudatione ſcrofulæ ſeſe ſtatim conſpectui offerebant, eæq; magnæ & oblongæ, partim rotundæ, vitellum ovi gallinacei æquantes, partim majores, & oblongæ, ſingulæ ſingulis membranulis ceu tunicis propriis veſtiebantur. Quas cùm hamis transfixas excoriataſq; reſcidiſſet, & ſcalpellum altiùs immiſiſſet, ſubinde aliæ poſt alias ſeſe oſtendebant, magnitudine & figura æquè ut ſuperiores diverſæ: quarum quædam venis & arteriis inſertæ, & implicatæ pertinaciter adhærebant, ut ægrè avelli potuerint citra venarum reſectionem. Ad ſanguinis eruptionis periculum, ſolerter funiculo ad id parato venarum ora confeſtim conſtringebat: aliquæ profundiùs ad venas jogulares penitus immerſas radices habebant, circa balim ſecundum aſperam arteriam in membranula hinc inde inſertæ erant complicatæ, ac aſſociatæ complures exiguæ inſtar ſeminum ovorum gallinarum exenteratarum: quibus præciſis, curationi quæ ad integram horam duravit finem impoſuit, emplaſtro ad cruenta apto applicato. Scrofulæ quæ exemptæ erant ſcutellam ſatis magnam replerunt. Numeraot 72. iis demptis quæ fœturæ gallinarum inſtar conglobatæ poſtremò exemptæ erant. Puer is decem annos nondum complevit; jam integrè reſtitutus eſt. *Johan. Stadlerus de Obſerv.*

DE GINGIVIS.

Observatio I.

Prodigioſum gingivarum incrementum, & hyperſarcoſiſtum de epulide, ut variis hæc modis ingenioſè percurata.

Vidi hominem cui ex diutino vomitu acidi humoris tantùm gingivæ creverant, ut totos dentes tegerent. *Cardanus lib. 12 de Subtil.*

Dum eſſem in Sabaudia cum Illuſtr. Duce Carolo II. in loco Anneſiaci, fui Incatus in domo Pachelcti Apothecarii, qui habebat uxorem ſatis aotiquam, quæ habebat gingivas inferiores craſſiores digito: excreverat enim carnoſitas multùm deforois. Rogavit ſi quid haberem, ut ſanitati conſulerem, quia multi jam anni erant quod ab illo morbo vexabatur. Cui dedi bonam ſpem ſalutis. Accepi aquam, qua utuntur aurifabri, (vulgo *da partire*) & aptavi duos baculos, in quorum unius ſumitate ligavi cottum carminatum, in alterius ſummitate ligavi parvam petiam. Accepi poſtea aliam petiam duplicatam, & cum manu ſiniſtra poſui petiam ſuper inferiori labio, & traxi inferiùs, ut diſcooperirem totam illam carnoſitatem. Carne diſcooperta, accepi maou dextrâ baculum, in cujus ſummitate erat cottum, & immerſi in illam aquam fortem, &

cum

cum cotto fricavi dictam gingivam ſuper incarnatam, at ſupeá: & effecta eſt alba perinde, ac ſi calce diſſoluta levi viſſem: deinde infudi petiam, quæ erat ligata ſuper alio parvo baculo in aquam frigidam, & lavi carnoſitatem illam, tegendo alias partes, ne tangerentur ab aqua forti. Iteravi modum prædictum per octo dies, & Deo favente reſtituta fuit ſanitati priſtinæ, nulla remanente deformitate, perinde ac ſi nihil paſſa fuiſſet. *Bayrus lib.6.c.16.de medend.mal.*

Curavi quandam mulierem quæ erat de Epiſcopatu Placentiæ, de carne addita in gingivis, in mandibula ſuperiori, cujus carnis quantitas erat multiplicata ſuper dentes & gingivas ad modum ovi anſeris & plus, removi eam in quatuor vicibus cum ferris ignitis incidentibus, & in fine removi dentes motos cum quibuſdam partibus oſſis mandibulæ, emittebat enim ſanguinem in multa quantitate, horâ uſtionis, qui perfectè ſtringebatur cum vitriolo, de quo fit encauſtum & cotto vel bombace, comprimendo cum iſtis fortiter & firmiter locum à quo emanabat ſanguis cum manu: Expectabam inter unam inciſionem & aliam, quandoque per dies octo, & plus, curata fuit per iſtum modum perfectè. Et fuit hæc cura facta in civitate Veronæ in domo Canonicorum M.CC.LXXIX. de menſe Martii. Et nobiſcum in illa cura fuit Magiſter Bernhardus de Grondola, qui multum ſuis manibus in cura laboravit. Et habuimus ex ipſa cura 40. minalia frumenti, à quodam Hoſtiario illius Eccleſiæ, qui erat ſuus Patruus & vocabatur Ubertinus de Placentia. *Placentinus Chirurg.lib.1.c.20.*

Cuidam mulieri Aurelianæ excrevit caro à gingivis parte internâ durior, externâ mollior, inſignis utraque magnitudinis. Mulier erat ſterilis, malè purgabatur, habitu melancholico. Adhibitum conſilium, monitumq; jam ab annis tribus initium eſſe mali, creſcere in dies cum dolore, ſed ſine putredine, odore gravi, ſine dentium vicinorum corruptione. Unicum in inciſione remedium. Sed ab inciſione metus hæmorrhagiæ, convulſionis, irritationis partis, unde cancer. Tandem viſum fuit exteriorem debere vel ferro incidi, vel filo præligatum tabefieri. Ut videretur num quid oſſis, quod erat ad pediculum, corruptum eſſet, ut inureretur radix, & ſi quid eſſet corrupti oſſis, igne corrigeretur. Quod ut ſuccederet, ad interiorem ſimili ratione veniendum eſſe, à qua periculum majus, quia durior, quia interior pars propter tunicam & nervos magis periculoſa ac cauterium, quod inureretur, deciſa carne immittendum per canalicolum. Hæc omnia poſt purgationes frequentes, phlebotomiam, curcubitulas, derivationes, integram ſanitatem attulere. *Holler.libell.proprio Obſ.26.*

Epulis carnea eſt excreſcentia gingivarum inter dentes, quæ ſenſim ſæpe ad ovi augetur magnitudinem, adeò ut & loquendi & mandendi adimat facultatem: ſaniem ſalivoſam & fœtidam effundit, ac non rarò in cancrum degenerat, quod caloris, doloris, & aliorum accidentium proprietate intelligere licebit: tum enim ipſam manu attingere nefas. At quæ ægrum dolore non excruciat revelli poterit: revulſionis is erit modus. Filo duplici vincietur, & vincta conſtringetur quouſq; decidat: ubi deciderit, locus inurendus cauſtico fiſtulâ incluſo, vel aquâ forti, vel oleo de vitriolo, ex induſtriâ, ut ne vicinæ partes ſanæ contingantur, alioqui ſi non inuſeris reverti ſolet. Ejus generis tumores, ſæpe ea arte amputavi tam amplos, ut non contemnenda magnitudine ex ore prominerent, cum ingenti faciei turpitudine: hos cùm nulli Chirurgi auderent attingere, quod livida carne apparerent, tentavi tamen quod indolentes eſſent, & revulſione atque uſtione ad perfectam ſanationem perduxi: non quidem ſimul & ſemel: nam etſi à ſectione locum inurerem, repullulabant nihilominus, quod oſſis alveuli portio quædam, in qua dentes defixi ſtant, carie correpta eſſet. Sæpe animadverti ejuſmodi carnem in cartilagineam & oſſeam ſubſtantiam vetuſtate induruiſſe. Itaq; quàm celerrimè fieri poterit aggredienda curatio: nam adhuc exilis, ne altis firmata radicibus, faciliùs revellitur, humore viſcido tum ſolum referta, qui ſucceſſu induratur, & difficilem reddit revulſionem. *Pareus lib.7.c.4.*

OBSERVATIO II.

Sanguinis ex gingivis profluxus periodicus, animadverſus.

NOn abs re eſt recenſere unum vel alterum hominem, quibus ſingulis menſibus ex gingivis ad radices dentium abſq; dolore aliquo ſanguis exit, qui ſi tamen ad aliquot dies moratur, & ſolito non reſpondet modo, in capitis dolorem incurrunt, ac ſic eum ex gingivis ipſis evocare neceſſe habent, ex iis autem ſtudioſus quidam eſt. *Luſitanus Cent.5.curat.3.*

Socrui meæ, etſi non ſtatis ac certis temporibus, per intervalla tamen quædam, fluebat è gingiva ſanguis, quaſi venula inibi aliqua ex anaſtomoſi adaperta. *Alex. Annot.ad c.11.lib.7.Therapeut.Method:Galens.*

Vidimus ex gingivis ſanguinis profluvia incredibilia, quæ ſupra modum in ſalſa profluebant, & vix ægra ſanitati reſtituta eſt. *A Benedict.lib.5.cap.3.de curand. morb.*

Ipſe recordor dum primis annis medicinam facerem me viſitaſſe fabrum quendam Ferrarium, Lienoſum hominem, cui ichoroſi ſanguinis ex venula gingivæ, libræ amplius octo, per totum diem ac noctem extra fluxerunt. *Donat.Med.Mirab.lib.4.c.9.*

† Eximus Hiberniæ Præſul, pietate ac eruditione inter paucos conſpicuus, & domi foriſq; notiſſimus ac clariſſimus Jacobus Uſſerius Archiepiſcopus Armachanus, ſexageſimum quartum ætatis annum agens, jam à plurimis annis patitur bis terve anno Periodicum ſanguinis profluvium ex ore; ut plurimum in latere ejus ſiniſtro duntaxat; nec ibi ſemper uno in loco, ſed interdum ex linguæ latere, alias ex gingivis, quandoq; ex alterutrius labii aut buccæ parte interiore. Antea, & dum junior erat exiliebat quandoq; ſanguis tanta vi ac copia, ut in præſens vitæ periculum inde conjiceretur, omniq; valentiſſimorum remediorum genere tentato, ægerrimè tandem reſtringeretur. Sed permulti jam ſunt anni, ex quo citra ullum impetum, & guttatim tantum, ſanguis promanat; id autem fit aſſiduo, abſque ulla intermiſſione, noctu æquè ac interdiu, donec periodus abſoluta ſit, quæ nunquam minus uno die naturali, plerumque duos, aliquando etiam diutius durat. Initio aliquandiu nihil non tentatum fuit, ut ab hoc ſymptomate liberaretur, ſed poſteaquam apparuit, corpus ejus huic evacuationi penitus aſſueviſſe, deſtitit ejus ſuppreſſionem amplius moliri; monitus à me, eam cum inevitabili ipſius pernicie conjunctam fore; cum hoc profluvium in beneficium ſuum olim converterit natura, eoq; ſoleat à ſuperfluo onere ſe liberare, quoties nimium increvit ſanguis, humoreſq; ei permixti; quæ ratio, in quocunq; corpore pondus habitura, magis etiamnum in eo prævalet ob peculiarem ipſius conſtitutionem, quippè naturaliter multo ſanguine abundat, eoq; præfervido ac bilioſo; præterea que vix ullis exercitiis utitur, niſi concionandi ſingulis Dominicis: quod cum faciat ſingulari cum affectu & efficacia, corpus ejus mirum in modum inde afficitur, ita ut à ſingulis concionibus ſudore totus madeat ac diffluat; alioqui toto anno lectioni ac ſcriptioni aſſiduò vacat. Eo autem libentius huic conſilio acquievit, quia præterquam quod id ſibi abſolutè neceſſarium vidit, nec poſſe ſe jam abſq; exitio ſolenni hac hæmorrhagia carere; nullum magnoperè inde incommodum capit, niſi quod noctibus ac per ſomnum

ſanguinis, quem toto die continenter exſpuere cogitur, aliqua portio in ventriculum ex ore defluit: quod ipſum aliis multis periculoſum futurum, diſcrimine ferè vacat in ipſo; ſiquidem natura, finitâ hæmorrhagiâ ſolet omne id, quod in Ventriculum interea confluxit, ſponte expellere, eoque abſq; ulla notabili corporis perturbatione per inferiora ſe exonerare. *Arnoldus Boot c.7.*

OBSERVATIO III.

Sanguinis è gingivis profluvium, quod nullis cederet medicamentis, ægrum è medio ſuſtulit.

NOs vidimus è loculo dentis longo tempore ſanguinem profluxiſſe, qui nullis remediis ceſſit, ægrumq; tandem ſuſtulit. *Holl. Com. 2. ad Aph. 18. lib. 2. Sect. 2. Coac. Hippoc.* 108.

DE DENTIBVS.

OBSERVATIO I.

Dentes in matris alvo gigni, licet non prodeant.

PRimi qoidem dentes naſcuntur à victu in utero, & poſtquam natus fuerit, puero lactenti à lacte. *Hipp. lib. de Carnib.*

Dentes in ipſo matris utero efformari, certò comperi, ſicuti ego perſæpe oſtendi magna adſtantium admiratione, dum ex demortuorum infantium in matris alvo gingivis ex ſuis alveolis per exiguos dentes eruerim. Idem in nuper natis, quod in extractis ex utero, atq; etiam in abortibus ſeptem & octo menſium esplorare mihi licuit. Eâ autem diligentia rem hanc perquiſivi, quod de his pleriq; ne verbum quidem, re nondum illis fortaſſe cognita, aut perquiſita. *Columbus lib. 1. c. 10. Anat.*

OBSERVATIO II.

Quidam cum dentibus vel omnibus vel aliquibus nati.

HIſtoriæ ſcriptor ait, Arſamen Perſam natum eſſe dentatum. *Antigonus de Mirab. Narrat.*

M. Curius & N. Papyrius viri clariſſimi cum dentibus nati ſunt: eam ob cauſam Curius Dentati nomen meruit. *Plin. lib. 8. c. 16. N. H.*

Valeria Romæ cum dentibus nata Regum temporibus. Sueſſam Pometiam illa tempeſtate florentiſſimam urbem deportata eſt, reſponſo aruſpicum vaticinante, exitio civitati, in quam delata eſſet futuram, veridico exitu conſecuta. *Idem lib. 7. c. 16. N. H.*

Oxini puella cum dentibus nata. *Livius lib. 41. hiſt. ab urbe condita.*

In Piceno infans cum ſex dentibus ortus: tum Turcæ noſtra paſſim loca capere cœperunt. *Polydor. Virgil. lib 3. Prodig.*

Nos anno 1572. in puellula magiſtri Matthæi Sutoris, vidimus imprimis ſui ortus diebus tres dentes, manifeſtè emiſſos, quæ non vixit. *M. Donat. hiſt. Med. Mirab. lib. 6. c. 2.*

In Cypro inſula tempeſtate noſtra fœminam geminos peperiſſe accepimus, alterum octavo menſe: alterum decimo nono: macie confectum, utrinq; dentatum, qui capitis partem, quam ſincipur vocamus conſumpſerat: is ſtatim editus omnium admiratione, per umbilicum irrepſiſſe dicitur: tanquam monſtrificum animal, vivum ſepeliri juſſerunt. *Benedict. de Curand. Morb. lib. 25. cap. 23.*

† Conf. *Lotich. obſ fol. 217. Hildan. Oper. pag.* 1010. *Rhodius Cent. 1. obſ. 92.*

OBSERVATIO III.

Edentulus.

PHerecrates, à quo Pherecraticum carmen, edentulus fuit, is namque nullum prorſus dentem habuit. *Valla de corp. partib.*

OBSERVATIO IV.

Dentium numerum plurimùm variare.

GEnuini plerumq; in cauſa ſunt, cur varius dentium numerus habeatur: modò enim uno ſuperaddito, triginta tres conſtituuntur: ſicuti mihi ſæpè videre contigit in viro quodam Nobiliſſimo: modò duobus detractis aut uno, numerum decreſcere: in aliquibus etiam 28. quod minimum eſt, inventi ſunt. Licet ego obſervaverim Nicolaum Ardinghellum Cardinalem, quem honoris cauſa nomino, in ore 6. tantum ſupra 20. dentes habere, neq; tamen ullus deſiderabatur. *Columbus lib. 1. c. 10. Anatom.*

Vidi virum qui natus eſt habens dentes additos; & cujus quædam membra magnificata ſunt. *Hali Rhodoham Comm. ad lib. 3. text. 177. Technes Galeni.*

OBSERVATIO V.

Duplex, vel nonnunquam etiam triplex dentium ordo obſervatus.

MIthridatis Regis filia Dripetine Laodice regina nata, duplici ordine dentium deformi admodum, comes fugæ patris à Pompeio devicti fuit. *Val. Max. lib. 1. c. 6.*

Dentes humani ordinem unicum ſervant, etſi aliquando duplex inveniatur: licet rarò in hominibus, triplex tamen in puero meo Phœbo conſpicuus, qui rarus eſt, quemadmodum & ipſe rarus eſt ordo. *Columbus lib. c. 10. Anatom.*

Timarchum Cyprium duplicem, Herculem triplicem dentium ordinem habuiſſe (*Plin. N. H. lib. 11. c. 38. Cal. lib. 4. c. 3 L. A.*) ſcribunt; huncq; Anatomici noſtri temporis, dum publicas ſectiones Romæ adminiſtrarent, in propriis filiis offendiſſe ferunt, quod tametſi ut in hominibus aſpicerem, nunquam mihi uſuvenit; tamen quia eximii Medici hujus rei teſtimonium præbent, eis fidem habeo, etenim minimè dici poteſt, huic juveni, de quo loquuntur, antequam primi dentes excidiſſent, novos per alios alveolos foràs prodiiſſe. Siquidem hac ratione duplicem tantùm, non triplicem ordinem, neq; omnium dentium, ſed illorum ſolum habuiſſet, qui circa ſeptennium cadunt & renaſcuntur: & præterea non ad decimum octavum annũ, quo tempore obiit, ſed brevi, prioribus tandem excuſſis, perduraſſet. *Euſtach. libell. de Dentib c. 29.*

Puer Lutetiæ duos alveolorum dentium ordines habuit, quod etiam in cane obſervavi. Teſtem ejus rei habeo Dominum Severinum Pineum, inſignem & Chirurgum, & Anatomicum Lutetianum. *G. Bauhinus de obſ. propr.*

Anno 1560. Venetiis vidi monſtrum facie hominis, tribus dentium ordinibus: reliquo corpore leonis ſpecie. *Thomaſes Thomaius horto mundi c. 19.*

OBSERVATIO VI.

Dentium loco unicum os in nonnullis annotatum.

PRuſias Pruſiæ Regis filius, pro ſuperiori ordine dentium unum os æqualiter extentum habuit, nec ad ſpeciem deforme, nec ad uſum ulla ex parte incommodum. *Plin. lib. 7. c. 16. Sol. c. 9. Val. Max. lib. 1. c. 8.*

Pyrrhus Epirotarum Rex dentes non habuit diſcretos, ſed erat ſuperiore gingiva perpetuum os diſtinctum, quaſi lineis, quibus deſignabatur dentium interpunctio. *Plut. in Pyrrho.*

Poſt pugnam ad Platæas commiſſam, in qua Perſarum innumeri ceciderunt, cùm mortuorum oſſa comportarent unum in locum Platæenſes, inventa eſt maxilla, cum eo quod ſuper maxillam eſt, habens dentes etſi diſtinctos, tamen ex uno oſſe univerſos, tam molares, quàm cæteros. *Herod lib. 9.*

Euryphæus Cyrenæus habuit in ſuperiori maxilla unicum os continuum vice dentium *Raviſius.*

Euryptolemus Cypriorum Rex, dentium vice unicum os obtinuit, ut annotavit *ex Julio Polluce Fallopius Comm. ad lib. Gal. de Oſſib.*

Noſtra ætate in aula optimi Principis Erneſti, Ducis Lunebergenſis, fuit Virgo nata in familia nobili, cui fuit os dentium continuum. Et narrabat Dux Erneſtus, eximiam in ea virtutem & gravitatem fuiſſe. *Melanthon.*

Narrant quidam hiſtorici Pyrrhum Regem Epirotarum, Euryphœum Cytenæum, & complures etiam alios os continuum pro dentibus habuiſſe, atque extenſum, ac lineis quibuſdam altis non aliter diſtinctū, nec alio tenore, quam plerique maxillares captarum conſpiciuntur. Hanc ego conjunctionem in omnibus dentibus nunquam vidi. Sed tres aut quatuor molares, non aliter quam in pecudibus continuatos aliquando obſervavi. Et præterea in quodam cive meo intuitus ſum in ſenectute junctos dentes, durâ ac penè lapideâ materiâ undique obductos, nullo diſtinctionis veſtigio retento, unius tantùm oſſis ſpeciem præ ſe ferre. *Euſt. lib. de Dentib.*

Innonnullis dentes maxillis adeò nixos obſervavi, ut divelli nullo modo poſſent, niſi maxillæ oſſis fruſtum inſigne unà abſtraheretur. *Colum. lib. 15. Anat.*

Quidam Lutetiæ dum dentem evellit, ſimul & partem maxillæ & vicinos dentes detrahit. Hæmorrhagia ſequitur periculoſa. Vocatus in jus Chirurgus liberatur. Quia inventi dentes non inſerti, ſed omnino maxillæ continuati. *Holler. lib. proprio Obſ. 31.*

Observatio VII.

Dentes in palato nati.

Est exemplum dentis homini & in palato nati. *Plin. lib. 11. cap 37.*

Geniti & in palato quibuſdam dentes cernuntur. *A. Benedict. lib. 3. cap. 22. Anatom.*

In palato quandoque generari dentes, Alexand. de Benedictis, & quidam alii teſtantur. Quod mihi etiam videre contigit in muliere Romana, cui non longè à palati foramine, inciſoribus proximo enatum dentem juſſi ſcalpello incidi, & igne exuri. Eſt etiam Eugubii in monaſterio Sanctiſſimæ Trinitatis eximii juris utriuſque conſulti Hieronymi Gabrielis ex ſorore nepos, cui dens in medio palato, ætatis anno decimo octavo natus eſt, quem etiam nunc habet, & videre licet. *Euſtachius lib. de Dentibus, cap. 29.*

Dentem nobis quoq; videre contigit è mediis faucibus, quâ parte lineâ quadam diſtinguuntur, Joanni Kerkero, Collegii Baſilienſis apud nos Secretario, & compatri meo chariſſimo, cùm ætatis ſuæ annum circiter ſexageſimum ageret, enatum. Qui eâ parte, quâ è faucibus prominebat, triquetri lapilli qui è cyprinorum capitibus eruitur, niſi quod durior eſſet, formam quoquo modo referebat. Hunc, quod non parum moleſtiæ ei adferret, ſæpius remediis mollientibus aliiſque, neque enim ferro fauces irritare conſultum erat, tollere conatus eſt fruſtrà, qui tamen poſtmodum ſua ſponte excidit, plurimâ digitorum vellicatione toties exagitatus. *Schenckius.* Conf. quoque *Borell. Centur. 2. obſ 81.*

Observatio VIII.

Dens ſerratus.

Servum Æthiopem infauſto veluti omine, quod omnes dentes ſerratos velut caninos haberet, olim emere noluimus. *A. Benedictus in Proœmio lib. 6. de curand. morb.*

Observatio IX.

Dens ferè aureus, in puero ſeptem annorum vivente conſpectus.

Pagus quidam eſt in Diœceſi Francoſteinenſi nomen *VVeigelſchdorff*, in quo puer quidam, ſeptem annos natus, molitoris cujuſdam, ante quinque annos mortui, filius, inventus eſt, in cujus os dens verè aureus, ut aurifabri, qui hujus rei periculum fecerunt, referunt, in inferiori maxilla ſiniſtræ partis conſpicitur. Occupat autem iſte, extremum inter dentes molares locum. Puer iſte optime valet, cibumque abſque impedimento capit. Quidam dentem iſtum auro Arabico ſimilem eſſe arbitrantur, amicus tamen quidam meus, qui rem diligentius perſcrutatus eſt, potius auro, ex quo coronati cuduntur, politiſſimo correſpondere affirmat. Sparſerunt nonnulli quoque rumorem literas quaſdam in dente illo conſpici, utpote, C S.C. Verùm idem amicus meus, refert ſe diligenter dentem hunc contemplatum eſſe, ac coram quoque ori immiſſam denti fortiter impreſſiſſe, ſed ne veſtigium quidem ullius characteris ſeſe animadvertere potuiſſe. Quid inauditus ille caſus, cui naturalis cauſa vix aſſignari poteſt portendat eventus docebit. *Laur. Scholtzius ſuis ad me literis datis Uratiſla, die 3. Kalend. Septemb. Anno ſalutiferi partus 1593.*

Hiſtoriam hanc veriſſimam eſſe certò mihi credas. Vidi enim hunc hiſce meis oculis, atq; manibus meis, magnâ certè cum admiratione, contrectavi, ac lapide quoque Lydio examinavi, remq; revera ita ſe habere cognovi, ante paucas ſeptimanas Schvvidnitii quod oppidum tribus milliaribus ab eo loco, in quo Puer iſte degit, abeſt; quo Puer ille interceſſione Nobilis & Magnif. Viri Dn Joan à *Schindell in Seſterhauſen* & *Raben*, qui tum temporis ibidem erat, à Dn. Friderico *Gelhorn in Rogavv*, ſub cujus ditione puer iſte vivit, in curru vectus fuit. Contemplati ſunt tum temporis puerum hunc alii quamplurimi, inter quos ſufficiat allegare tres præſtantiſſimos Viros, DD. Joan. Muſelmum, Med. Uratiſl. Compatrem meum, Dominum Danielem Sehnepſium, Phyſicum Schvvidnizenſem ac Tobiam Fiſcherum, Med. Doctorem, Collegam ipſius. Res profectò mira eſt, ac meo judicio captum humanum ſuperans. Quid autem portendat Soli Deo cognitum eſſe planè non dubito. *Idem ſuis ibidem ad me literis Uratisl. 10. Januarii die, Anno ſalutis 1595. datis.* † Dentis ferrei meminit *Bartholin. hiſtor. anatom. 24. Centur. 2.* & ſtili ferrei portionis in dentis alveo detectæ *Rhodius cent. 1. obſ. 95.*

Observatio X.

Dens ſuper dentem enatus.

Juvenis dentem unum ſupra alterum enaſcentem habebat, alioqui facie honeſtâ: huic conſului, ut is qui elevatus erat ſupra alterum à dentario medico vel tonſore extraheretur, idque dextrè, ne alius læderetur. *Foreſtus lib. 14 Obſ. 12.*

Observatio XI.

Admodum ſenibus dentes renati.

Jam quibuſdam mulieribus anno etiam octogeſimo maxillares illi noviſſimi non ſine dolore exierunt: viris quoque idem eveniſſe accepimus: quod certè iis accidit, quibus in juventute ipſi genuini nati non fuerint. *Ariſt. lib. 2. cap. 4. de hiſtor. animal.*

Zanctem Samothracem civem, cui renati eſſent dentes poſt 104 annos, Mutianus viſum à ſe prodidit. *Plin. lib. 11. cap. 17. H. N.*

Recitat Albertus ſe vidiſſe hominem, anno octogeſimo, cui naſcebantur dentes: neque tamen hoc adeò mirum eſt, cùm ſupra viginti octo omnibus communes quatuor ſint, qui ſapientiæ vocantur, qui poſt trigeſimum annum oriuntur. *Cardanus lib. 8. cap. 43. de varietate.*

Dens mihi natus eſt 43. anno, & adhuc eſt mihi in ore robuſtus, & eſt ſuperioris mandibulæ: ultimus à

latere dextro. *Idem comment. in lib. Hippocr. de Aliment. lect. 25. text. 26.*

Victoriæ Fabrianenſi cuidam fœminæ, octagenariæ, renati ſunt dentes, ac à defluvio capilli rurſus orti ſunt. *A. Benedict. cap. 1. lib. 6. de curand. morb.*

Baroni Zerotino 24. anno genuini dentes proruperunt. *Jordanus Reſp. ad Joubertum.*

Niſi fuerint à Typographo tranſpoſiti numeri (ut 24 pro 42. is malè ſcripſerit) res nova aut mira non eſt, dentes genuinos ea ætate prorupiſſe, quum terminus illorum eſſe ſoleat, finis adoleſcentiæ, unde & ſapientiæ dentes (Græcè σωφρονιστῆρες) dici meruerunt. Vicina Pezenatio eſt Nobilis fœmina *Labaliers* cognomine, cui jam anui, prorſuſque edentulæ, circa ſeptuageſimum ætatis ſuæ annum, dentes plurimi ſunt renati, ſed ii perexigui tenueſque & imbecilles, & in prima ætate. *Joubert. in Apolog. pro Paradox. 7. Decad. 2.*

† Extremâ ætate dentes renatos annotavit quoque *Rhodius Cent. 1. obſ. 94. & obſ. 93.* meminit dentis molaris ſeriùs erumpentis.

Observatio XII.

Maxillares dentes renaſc.

Omne genus dentium & anteriorum & poſteriorum renaſcitur, & etiam molares: quamvis *Ariſt. in 2. de hiſt. animal. cap. 1.* dicat quod molares in nullo genere animantium renaſcantur, nec cadant. Hoc tamen eſt falſiſſimum, quia vidi & avulſi dentes maxillares, qui renati ſunt, & ut dico non unum aut alterum, vel tertium, ſed centeſimum: & proferam teſtimonium certiſſimum. Eſt Piſis Simon Portius qui habet filium, cui ego avulſi tres vel quatuor dentes maxillares, & creverunt alii ejuſdem roboris & fortitudinis: ideo rarò quidem concidunt per ſe, & rariùs quàm anteriores: tamen decidunt & renaſcuntur, præſertim intra ſeptimum & decimum quartum annum. *Fallopius Comment. in lib. Gal. de oſſibus.*

Vidi ego militem fortem & carnoſum dicentem, quod in termino 41. anni natus ei fuit unus ſapientiæ dentium & in 44. alius, & in 45 in quo erat tunc tertius, ſicut alium vel alios, qui amittentes omnes ante 60. annum dentes regenerati ſunt denuo, prioribus tamen minores & imbecilliores. *Aponenſis Conciliat. ſiue Diff. 39.* † add. *Heurn. de morb. dentium c. 11. pag. 55.*

Observatio XIII.

Duo inciſorii dentes poſt annum 40. enati.

Vidimus Theologiæ Doctorem, cui poſt annum 40. in maxilla inferiore duo anteriores inciſorii, intrò proruperunt, exterioribus duobus ferè abſumptis. *G. Bauhinus part. prima Anat. de ſimilar. cap. 7.* † vide quoque *Panarol. pent. 4. obſ. 19.*

Observatio XIV.

Ex defluxionibus, dentium alveolos aliquando ita repleri gypſeâ pituitâ, ut dentes extrudantur.

De defluxionibus, quibus obnoxii ſunt dentes, illud dicere non prætermittam, obſervaſſe me non ſemel præſepiola tantam copiam gypſeæ materiæ coacervaſſe, ut concavitate repletâ, dentes omnes prorſus à vinculis ſoluti, ſenſim foràs expellerentur, ac tandem ſponte caderent. *Euſtachius in libello de Dentibus, cap. ultimo.*

Observatio XV.

Lapides dentibus adnati.

Fiunt dentifricia, quibus dentes leviter confricamus ne doleant: quæ gingivas adſtringendo juvant, ac inhærentes eximunt tophos, quos πώρους Græci vocant. Ii enim denſatâ colluvie circa dentes adnaſcuntur, ut in conchis marinis. *A. Benedict. lib. 6. cap. 2. de curand. morbis.*

In quodam cive meo intuitus ſum in ſenectute junctos dentes durâ ac pene lapideâ materiâ undique obductos nullo diſtinctionis veſtigio retento, unius tantum oſſis ſpeciem præ ſe ferente. *Euſtach. cap. 29. de dentibus.*

Partes quæ à ſe inſitas facultates habent, nec aliunde ſuſcipiunt: rarò patiunt calculos: in dentibus tamen, ſeu circa dentes, & circa calvariæ oſſa adnaſci, nemini dubium eſt. *Fonſeca cap. 5. lib. 1. de calculis.*

Mihi quoque, tum præſertim, ubi liberalius caſeo, qui lentorem talem per opportune præſtâre poteſt, veſcor, lapidea dentibus adnaſcuntur, lenta nimirum materia dentibus adhærente, & interna oris caliditate in lapideam duritiem coacta. Quos ego tophos cultro ſæpius dentibus avulſos lentis craſſitie, magnitudine verò dentis, cui innaſcuntur, oſtendere poſſum, qui ubi recèns avelluntur, molliores ſunt inſtar calculorum, qui ex renibus jamjam prodeunt, aeri autem vel tantillum expoliti, ſtatim, ut corallia mari exempta, lapideſcunt. *Schenckius.*

Observatio XVI.

Vermes dentium.

Vermes ajunt (Avicenna, &c.) ſubnaſci dentibus, & hos arrodere, à quibus dolor non ita fortis pruriginoſus, nulla aut pauca ſalivatio, &c. Quod autem vulgus ſibi perſuadet, & ab antiquis medicis ſcriptum eſt, de ſuffumigio è ſemine hyoſcyami, videtur fabuloſum. Nam inde ajunt manifeſtè vermes excidere. Revera incenſo ſemine evolant tanquam vermiculi, etiamſi non attingat fumus vermiculoſum dentem. *Hollerius in Periocha ad libr. 5. Galen. de compoſit. medicament.*

In dentibus vermes reperiri, haud infrequens eſt. *Dodon. in ſcholiis. ad cap. 100. Benivenis de Abdit.*

In dentibus vermes innaſci non mirum eſt, quoniam & in ventre, inteſtinis, ſediſque partibus, auribuſque oriri videmus. *A. Benedictus lib. 6. cap. 11. de curand. morb.*

Fiunt vermiculi etiam in dentibus, auribus, &c. *Rondeletius in hiſt. aquat. cap. de Cancro fluviat.*

Viſuntur vermes frequentes in naribus, dentibus, &c. *Thom. à Vega Comment. ad lib. 1. cap. 5. de locis affectis Galen.*

Observatio XVII.

De dentibus plura alia rara.

Hali ſenibus omnes dentes iterum natos teſtatur. Quodque poſteriores medici, vel quaſi figmentum ſpernunt, vel eâ ſaltem conditione concedunt, ut renati dentes, naturæ admodum diverſæ ſint. Quibuſdam mulieribus pro uno quoque filio, quem pariunt cadere fabuloſum eſſe arbitror. Si verum eſſet, ejus ratio haud reddi facile poſſet. Illud conſideratione dignum videtur, quibuſdam non ſeptimo, ſed decimo tertio & decimo quarto anno conſuetos renovari dentes cecidiſſe, atque iterum natos fuiſſe. Alios, ſtatuto definitoq; annorum numero, nimirum ſemel poſt ſeptimum, iterum verò poſt decimum quartum annum eoſdem dentes bis amiſiſſe, & tandem denuo recepiſſe. Neque illud prætereundum eſt, nonnullis, vigeſimũ ætatis annum agentibus, genuinum erutum, eodem anno renatum eſſe. Multiſque demum juvenibus bene temperatis ac fortibus, molarem, modò unum, modò alterum extractum, iterum creari. *Euſtachius lib. de dentibus, cap. 29.*

Observatio XVIII.

Dolores dentium plerumque à cauſa calida excitari.

Reme-

Emedia dentium doloribus mitigandis deſtinata pleraque calida, exiſtunt. Sed uſus artis oſtendit roſque tales dolores ex acri ſanguine aut deſtillane calida proficiſci. Itaque cautè agant medici ne mmuni opinione decepti, colluvionibus ſuis caliſſimis potius ægris majorem moleſtiam creent, im levationem doloris efficiant. *Oethæus lib. obſerv. priarum.*

Observatio XIX.

entium dolor, qui genuinis prodeuntibus excitatur, non catapotiis, ſed ſcarificationibus tollendus.

Enuini ſunt illi, qui primùm ante pubertatem Veneriſque uſum hominibus cum maximis ſubinde ciatibus prodeunt: Id quod medici parum obſertes, aut alios dentes evellunt, aut humorum vitio infeſtari, ſibi perſuadentes, ægros catapotiis atid genus pharmacis obruunt. Cùm dolore affenullum, levi gingivarum ad poſtremum dentem ificatione ac interdum oſſis pertuſione, præſentius cdium adferri poſſit. Id quod ipſe etiam, modò exor, cui hæc ſcribenti trigeſimus ſecundus dens, is meæ vigeſimo ſexto anno ſuccreſcit. Atque id n arguũt permultæ calvariæ in cœmiteriis occurres, in quibus poſteriores illi dentes veluti in cavea iam adhuc reponuntur ac latitant, quibuſdam aſis apicibus os tenuiſſimum perforantes. Cujuſ calvariam nuper mihi exhibuit humanæ fabricæ n ſtudioſiſſimus ac valde peritus Juvenis Joanus Guiducius Urbinas, mihi amiciſſimus. *Veſal. c.11. de hum. corp. fabrica.*

Observatio XX.

tio puerorum ex gingivarum duritie deſperata, uti ſcalpello ingenioſè adjuvanda

On raró fit, ut omnia remedia propter gingivarum ex duritie contumaciam, aut naturæ puerilis itatem, nihil proficiant. Itaque in tali caſu anm lethalia ſymptomata ſuperveniant, ſuaſerim ugo ut ſcalpello gingivas quâ ſe tumore produnt s, aperiat, rupta ſic & illis aperta vi & ferro via, tenſione gingivarum leni hæmorrhagiâ citata. ego remedii periculum ſecundo & optato ſucpſe feci in aliquot ex meis liberis, præſentibus , Altino, Cortino medicis & *Guillemeau* Chiregio. Id ſatius & expeditius etiam, quàm quan nutricum naturæ ſolo inſtitutum edoctarum unguibus & ſcalptu gingivas pueriles laniare & e. Duci Nivernenſi mortuus eſt nuper octimeer, mortis cauſam cùm anxiè unà cum Medicis, ægro adfuerant exquireremus, non aliam its, quàm gingivarum ex duritie contumaciam m quam quę ætati illi conveniret, ſic enim pro-e & viam ſibi moliri dentes ipſi per ſe non po-. Cujus ſententiæ id extitit argumentum, e ſciſſis ſcalpello gingivis, dentes omnes velut ictu ad egreſſum apparuerunt, ſi tantum illi c remedium & auxilium non defuiſſet. *Pareus ap. 67.*

Observatio XXI.

entium dolorem remedia aliquot nova, de experimento comprobata.

ì vi præditâ eſt Nicotiana, quam Herbam ſanam vel Petum, aut Reginæ vocant; nuper huic a. Cùm ego ipſe ante annum vehementer laborarem, hanc decoxi ex aqua, adjectis chafloribus, tepidi hujus decocti cochlear ore , expuebam, ac idem agebam, horis duabus: reſcebat: poſtridiè cùm ex more meo hortuburbiis acceſſiſſem, inclinatoque capite quid evellerem, liquor croci flavedinem referens è naribus meis affluxit: Nicotianæ odorem : ac omnis dentium dolor evanuit. Mihi toto vitę curriculu nec ſanguis, nec quid pręter ſeroſam pituitam, è narib⁹ fluxit unquam; at nihil ego vidi hoc effluxo liquore flavedine altiore tinctum. *Heurnius Method. lib. 1. ad praxim.*

Optimè probata per experientiam in Illuſtriſſ. quadam principe ac Domina, &c. quæ torquebatur infeſtiſſime, dentis cavernoſi dolore, & pellendo uſa fuit multis variiſque medicamentis in tali caſu ut ipſa aſſerebat, expertis & probatis, ſed hìc nil quicquam profecerant Ego verò præſens Celſ ſuam interrogo, an adhibuiſſet quoque oleum Camphoræ. Hoc enim affirmabam certò domare & abolere omnem dolorem: & ubi alia remedia incaſſum admoverentur, hoc dubio procul reſiſtere dolori atque juvari. Tum mox reſpondit Celſ. ſua, ſibi tale oleum non eſſe: poſtulare autem à me, ſi habeam in promptu. Tum è veſtigio guttas aliquot iſtius olei goſſipio parvo excipio, ac dentis cavernæ applicare jubet. quo facto cruciatus illico propter omnem exſpectationem inhibitus, & ſuppreſſus ex toto fuit, nec amplius rediit. Laus & gloria Medicinarum Creatori. *Rulandus Cent. 2. Curat. 3.*

Experientia multorum communita, inter quos eſt optimus vir M. Sebaſtianus Corvinus Scholæ Laugingana Profeſſor: qui dentis dolore acerbiſſimo cruciabatur. Ad quem accedens, ſupra dolentem dentem, ejuſque foramen admoveo Olei ligni Heraclei guttas aliquot goſſipino lino, vel linamento carpto exceptas: & cùm id remedii genus ter repeteret, intra dimidiam horam, dolor derepente ſedatur & ex toto tollitur, nec amplius revertebatur. Eſt enim certum & optimum contra dentium cruciatus qualeſcunque remedium: quod vermiculos necat, humores affluentes per os copioſe educit. Quo ipſemet ego quoque ſæpenumero ſum uſus, eoque omnis dolor, illico vincebatur, & evaneſcebat. *Idem Cent. 2. Curat. 99.*

Sulphuris oleo ac potius, aquâ; utimur egregiè ad dentes cùm dolent, præſertim ubi foramen habent, in quo putreſcunt humores, & quę extrinſecùs accidunt, exſiccat enim hæc aqua egregiè. *Rubeus Sect. 2. cap. 24. de Deſtillat.*

Molybdæna ſive plumbago Plinii, Dentilaria Narbonenſium & Rondeletii, Romæ herba S. Antonii vocatur Italis cæteris *crepanella*, in Illyria *Cucurida*, Granatenſibus *beleſa* vulgo. Cauſtica eſt planta quæ applicata Carpo in doloribus dentium, admodum commendatur: quamvis alii etiam manu retentam efficacem eſſe exiſtiment *Camerarius.*

Radices pruni ſylveſtris ablato nigro cortice decoctæ in vino, ſunt remedium ſingulare contra dolores dentium. *Idem.*

† Dentium dolor ploratu ſolutus, recenſetur à *B. Timaeo l. 1. Caſ. 42. p. 75.*

Observatio XXII.

Dentes vacillantes aut mobiles non ſtatim eximendi, ſed firmandi potius.

Silapſiis aut ictus violentiâ dentes commoti labant, minimè eximendi ſunt, ſed reſtituendi, & ad proximos qui benè hærent vinciendi, tempore enim in ſuis alveolis confirmantur, quemadmodum expertus ſum in Antonio *de la Rue* veſtiario: cui pugionis capulo cùm maxilla fracta eſſet & tres dentes concuſſi, ac ferè ſuis alveolis excuſſi, reſtitutâ maxillâ, redditi ſunt ſuo loco dentes, & filo duplici ceratoque promixis advincti, de cætero expreſſis ac colatitiis, ſimilibuſque juſculis hominem nutrivi adſtringentia gargariſmata ex nucibus cupreſſi, myrtill. & pauco alumine in oxycrato incoctis concinnavi, eaque ore verſare juſſi: his artibus perfeci, ut mox illi æquè facilis eſſet atque antea in omnem dentium partem manſus *Pareus loco citato.* † Secretum ad dentium Caſum commemorat *Camerar. Syllog. memorab. Centur. 9. part. 42.*

Obser.

Oaservatio XXIII.

Ex dente putrido ſine vi evulſo, mira hæmorrhagia in annoſa muliere curata.

EX dente putrido ſine ulla vi ac ſine ferro evulſo, ſed ſolo digito apprehenſo, & leniſſimo concuſſu emoto atque educto, ingens ſecuta hæmorrhagia ex arteria gingivæ ſubdita, cui dens innitebatur, ſanguine ubertim fluente, ut rivulus è fonte manans videri poſſet, io vidua anu Docelina Voltana, honeſta muliere. Viſum Arelate anno teſtitutæ ſalutis ſeſquimilleſimo quinquageſimo nono, Julii meoſis vieeſima nona: & quæ à me brevi curata fuit, cùm triduum totum perpetua in cruentatione non vocato medico conſtitiſſet. *Vallerıola lib. 5. Obſervat. 3.*

Observatio XXIV.

Ut dentes ſine dolore, & ferro extrahantur.

MArina paſtinacea radius, qui ejus caudâ enatus, adverſis ſquamis reflectitur, dentium dolorem mitigat, nam eos frangit & evocat. *Dioſc. lib. 2. cap. 19.* Paſtinaceæ radio ſcarificare gingivas, & io dentium dolore utiliſſimum. Conteritur is, & cum helleboro albo illitus, dentes ſine vexatione extrahit. *Plin. lib. 32. cap. 4.* Quapropter mirari non licet, ſi quandoque in plateis circulatores, dentium extractores, cernimus, qui dentes abſque ferreis inſtrumentis, oullo illato dolore, extrahunt. *Matthiolus Comm. ad præallegatum Dioſc. Locum.*

Dens putris eroitur citra dolorem, capſulâ ex *gummi arboris mori* impoſita. *Montuus Anaſc. morb. tom. 2. lib 1. cap. 2.*

Ut dens ſponte decidat, impone *oculum vitis alba* repurgatum, ceraque munito. *Idem ex Myrep. opere jam citato.*

Tradunt nonnulli *radices aſparagi* ſiccatas, & dentibus infixas, illos abſque dolore eradicare. *Mizald.*

Colocynthidem ſylveſtrem coque, prius tamen tritam, & in aceto infuſam, donec mellis acquirat craſſitudinem, & ſcarifica gingivas circa dentem, & jube claudere os per modicum temporis: poſtea accipe dentem cum digitis, & ſequetur ſine dolore. *Bayrus lib. 6. cap. 14.*

Aqua extrahens dentes ſine dolore; *Accipe ſal armoniacum, & deſtilla per alembicum*, tange cum ea aqua dentem, & cadet ſine dolore. *Idem.*

Pulvis *coralli rubri*, concavitati dentis immerſus, dentem eradicat. Diſſolve *ammoniacam cum ſucco hyoſcyami*, tange dentem & cadet. *Idem.*

Adeps *ranæ viridis*, quæ habitat in arboribus, denti appoſita, frangit ipſum. *Idem.*

Circunda & emplaſtra dentem cum *fermento*, & dimitte per dimidiam horam, poſtea cum *ſanguine lacertæ. Idem.*

† Quomodo dentes fuſo & digitis ab Empiricis extrahantur? vide apud *Borell. Cent. 1 Obſ. 2.*

Aliud: circunda dentem *fermento*, per mediam horam relinquendo, prius tamen dentem circumcirca denudando: deinde accipe vermem dictum *campe*, qui adhæret foliis caulium, & appone deoti cautè, ne alios contingat, & cadet. Si dens eſt de ſuperioribus, accipe vermem in ſuperiore parte folii, ſi de inferioribus, in inferiore parte folii. *Idem.*

Nobilis à *Raſchach*, cum maſticatoriis uſus eſſet aliquandiu, inter expuendum deotem integrum atque illæſum ſine omni dolore expuit, quem vi medicameoti extractum eſſe ipſemet fatebatur: conjecturam ex eo, quod manifeſtè ſuccifionem, veluti à medicamento ſenſerit, ſenſimque dens vacillare cœperit, deſumens. *Platerus de Obſervat. propriis.*

Oaservatio XXV.

Hominis ſani dens, in avulſi alterius locum ſuffectus, ſtabilitus.

AUditum habeo ab homine fide digno, viſam ſibi primæ nobilitatis mulierem, quæ in avulſi dentis locum alium ſibi ſanum, pediſſequæ cuidam ſuæ eodem tempore exemptum, extemplo ſubſtitui & inſeri juſſi, qui temporis progreſſu ſeſe velut actis radicibus obfirmarit, ſic ut in ipſum indolenter, ut in reliquos ipſa manderet. Sed ut jam dixi, de hac re nihil præter auditum habeo. *Pareus lib. 16. cap. 26.*

Observatio XXVI.

Dentes fictitis, quibus ſenio aut aliter edentulis factis, non tam deformitas emendatur, quàm articulata vocis formandæ defectus reſarcitur.

NOn inutilis eſt ſimulata dentium ex ebore ſtructura exemptilis: etenim non tantum hæc ad ornatum facit, ſed etiam confert ad eloquutionem, & ad ciborum commanducatum. *Montuus lib. 2. cap. 10. Anaſc. morb.*

Quidam adalligarunt filo aureo aut pectine eburneo, ſimulatâ dentium ſtructurâ, ita ut cernentes fallant, ita aptè collocant, ut cum comedendi hora fuerit, exemptiles habeant. *A. Benedictus in Prœmio lib. 6. de curand. morb.*

Dentes cùm excidiſſent, Merulus Alexandrinus noſter præceptor, aureo filo ad prounnciationem obligabat. *Idem lib. 3. cap. 22. Anatom.*

Non infrequens eſt, ut ab ictu aliquo gravi dentes anteriores dimoveantur, fraogantur, excutiantur. Qui caſus oris deformitatem infert, & expreſſus loquendi libertatem intercipit. Itaque reſtitutâ maxillâ, & priſtinæ ſoliditati reſtitutis giogivis, alii dentes in excuſſorum locum oſſei vel eburnei reponendi ſunt, & tum inter ſe, tum ad proximos ſanos & integros, præcipue quidem aureo aut argenteo filo, ſin minus etiam lineo alligandi & devinciendi, quemadmodum ab Hippocrate proditur. *Pareus lib. 22. cap. 3.*

Observatio XXVII.

Erutis dentibus mortui.

DUo eruto dente obierunt, ob multitudinem ſanguinis, ſed alter eorum erat decrepitus, in reliquo fuit vas ſatis amplum in radice dentis, & laceratio magna. *Cardanus de Cauſis ſig. & morb. pag. 155.*

Bononiæ contingit eo tempore, quo ſtudiis ibidem in Italia impalleſcerem, quod Dentarius in foro publico, cùm in ſene detraheret dentem, ſubitò extinctus eſt. *Foreſtus lib. 14. cap 4.* † Mortem quoque à dente genuino ſubſecutam refert *Tulp. lib. 1. cap. 36.*

Observatio XXVIII.

Opiato oleo denti dolenti inuncto, perpetua indolentia, quam mors excepit, ſubſequuta.

JAcobus Juſtinianus Patritius Venetus, in dentis dolore Patavii impoſito oleo opiato, ſopore perpetuo extinctus eſt. *A. Benedictus lib. 6. c. 23. de curand. morb.*

DE FAUCIBUS, PALATO ET RELIQUA INTERNA oris regione.

Oaservatio I.

Lapis in faucibus enatus.

QUidam dixerunt ſe vidiſſe Lapidem generatum in faucibus. *Nicol. Serm. 5. tract. 9. cap. 12.*

Obser-

OBSERVATIO II.

Faucium inflammationis, ex pulſu, oris inſpectione & idoneis medicamentis dignotio & curatio, contra Theſſalicos aſinos.

REdierat Commodus à luctâ, cum ecce priuſquam cœnaret, horâ octavâ febris ſatis vehemens eum adorta eſt. Ut pulſum verò attigi, membrum quodpiam inflammari viſum eſt. Quod ſimul atque Pitholaus audivit, mirari ſe dixit, quomodo faucium inflammatio, pueri pulſum, immutare poſſet: neque enim eum alia ulla parte inflammationem habere. Atque ita Commodi os adaperiens inſpicere me jubebat. Cum igitur fauces aſperas quidem, & rubras admodū eſſe, parum tamen intumuiſſe vidiſſem, quis illi os colluiſſet, poſtulavi, medicamento plus, quam puero conveniret adſtringente. Reſpondente autem Pitholao ſe eum fuiſſe, qui pueri fauces abluendas cenſuiſſet medicamento, quod ex melle & rhoe compoſitum fuerat: id ut omitteret, juſſi, & aquam mulſam, in qua roſæ ferbuiſſent, admoveret, præcepi: eâque ſolâ uteretur nocte illa, & ſubſecuturo die ſæpius, ac poſt eum diem nocte ventura. Tertio autem die primo manè, cùm inflammatio prorſus ſubſediſſet, & penè ſine febre puer eſſet, Pitholaum monui, paulò poſt alumnum in balneas, cubiculo vicinas ductum, aqua perfunderet, alveo contenta, ac reliquum quidem corpus obrueret, caput autem ſolummodo mergeret. Quæ cùm peregiſſet, & largè prandium exhibuiſſet, ſub horam tertiam Ania Fauſtina Imperatori matrimonio juncta perinde atque ſe excuſatura, quod pridie Commodum non vidiſſet, acceſſit: Et heri inquit, poſt prandium novi te fili ægrotare: iiſque etiam addidit: Notum puto debuiſſe vos octavam horam exceſſiſſe, qua febris invadere ſolebat. Subriſit Pitholaus, & quomodo non expectaſſemus, inquit, Theſſali diatriton prætериſſe, niſi nos Galenus iſte, ut hoc mane puerum inſpexit ſquallidum, ac modicè febrientem, prohibuiſſet? quin & hoc veſpere lavet ſe rurſus, mandavit, ac cœnet, quemadmodum ſanus facere conſueverat. His auditis Fauſtina parumper ibi commorata, me manu apprehendens exivit, ita in medicum quemdam ex comitibus ſuis methodicum jocans: Galenum hunc vides non verbis, ſed rebus, vos methodicus expugnare. Multos enim quos incipere febrire credebatis, lavit: multoties & vinum ipſis exhibuit, atque alios primo, alios tertio die ad conſueta negotia dimiſit. Vos autem, quotquot eſtis, ſimul atque duobus primis diebus ægrotantes ſine cibo perſeverare imperaſtis, ſuſpectas poſtmodum horas decumbēdo tranſgrediantur, jubetis. Ac nunc quoque ſubjunxit, ſcientiæ ſuæ certitudinem oſtendit in abſentis Imperatoris filio, quem duobus jam diebus, ut tu quoque heri intellexiſti, vehementius febriētem, tertio die, quemadmodum vos oportere dicitis, octavam horam non expectare voluit, ſed eum ante, & lavit, & cibo recreavit. Ipſeque adoleſcentis altor Pitholaus, qui uſque adeò diligens eſt, ut ejus diligentiam formidinem exiſtimare poſſis, viri artem pridem expertus promptè obtemperavit, & prius, quam ſuſpecta invaſionis hora exceſſerit, puerum ut vides, & lavit & cibavit. Hæc Fauſtina dicens ad currum pervenit, in quem cùm aſcenſura foret, me magis abiens, dixi quàm antea, medicis inviſum reddidiſti. Digreſſus ad Pitholaum me contuli, cui & hoc idem expoſui, & ob hujuſcemodi medicorum invidiam, me nuper libros tres compoſuiſſe, unum de febrium differentiis, alterum de diebus decretoriis, tertium de criſi. In quibus omnibus Hippoc. monſtravi tradidiſſe artem præcognoſcendi, quid in ſingulis ægrotantibus eventurum ſit: ii verò hebetes uſque adeò ſunt, ut neque meis expoſitionibus adjuti: ipſam ediſcere queant. *Galenus lib. de prænognit. ad Poſthumum. cap. 12.*

OBSERVATIO III.

Ex acri defluxione palati pars ad linguæ baſim mollior exeſa.

CUidam è fluxione acri palati pars mollior ad radicem linguæ perforata eſt. Purgatum corpus, detractus ſanguis, imperatum gargariſma è decocto guaiati, & lacte, contactus locus *aquâ alchymiſtarum coctâ cum galla, maliscorio & roſis.* Acus imperata bene longa, poſtrema parte incurva, & ſub mucronem perforata, qua filum ſuendo loco traduceretur, è filo ſericio cerato: præterea ut primùm coagmentum vulneris reſcinderetur, ac rurſus reſueretur. Ex quibus cùm conſecuta non fuiſſet integra ſanitas, locus cera, vel ſpongia occluſus manſit, & poſtea bene habuit æger. *Hollerius libell. de proprio Obſ. 4.*

OBSERVATIO IV.

Palati lacuna morbi Gallici vitio aut aliter deperdita, ut replenda.

NOn rarò fit ut bombardulæ ignivomæ miſſili globo oſſis palati portio fracta, vel virulentæ luis carie exeſa procidat, quò fit ut minùs expreſſe loquantur ægri, ſed obſcurius, & turpidius: his etiam opis aliquid adferre arte noſtra operæpretium duximus. Id fiet repleta palati lacuna argentea, vel aurea lamina paulò majore quàm ipſa lacuna ſit. Cæterùm craſſitie quæ aurei nummi ſolati craſſitiem non excedat, figura teſtudinea ad ejus exteriorem, quæ ſcilicet, cerebrum verſus ponenda eſt partem, religata hærebit ſpongiola, quæ mox humore à cerebro ſtillante ubi ſe ingurgitarit, ſic lacunam, tumidior facta, implebit, ut excidere lamina ipſa nequeat, ſed per ſe hæreat, ſtetque tanquam defixa. *Pareus lib. 22. cap. 3.*

Plura vide apud *Luſit. cent. 5. curat. 14.* Et *Trajanum lib. 7. cap. 18. de morbo Gallico: Fallopium de eodem morbo cap. 79. Rennerum pag. 133.* Adde *Ioh. Sculi. obſ. p. 45.*

OBSERVATIO V.

Caruncula in palato.

CAruncula in palato, juxta poſteriorem dentium ſedem, radice anguſta, cuidam nata: multis jam annis citra impedimentum propendet: accidit tamen veſiculam oblongam ſanguine atro oppletam huic accreviſſe, quæ dum in fauces dependens, moleſtiam aliquam exhiberet, caſu in cibi maſticatione confracta, evanuit. *Platerus de Obſervat. propriis.*

OBSERVATIO VI.

Cancer oris nuper natorum, cancer albus dictus.

ADhæreſcit nonnunquam recèns editis puellis colore & conſiſtentia cretaceum aliquod excrementum, ad oris internas partes, linguamque totam. Id vitium ab oris intemperie natum, Cancrum album Gallorum vulgus nominat, & lactandi libertatem intercipit, in ulcera mox in fauces uſque gulamque ſerpentia, niſi detergeatur, degenerans, & mortis cauſas pleriſque inferens. Quod ne accidat medendum ipſi erit, deterſione procurata, ex linteolo bacillo alligato, immerſoq; in medicamentum mediocris conſiſtentiæ ex oleo amygdalarum dulcium, melle & ſaccharo paratum. Hoc enim blandè affricto madefactæ & deterſæ ſordes eluuntur. *Pareus lib. 23. cap. 17.*

OBSERVATIO VII.

De ſcirrho ingenti, in ore nato: à multis pro cancro habito.

CErdo qui ad divi Dominici Cœnobium habitat, ſcirrhum prædurum, ſed non omnino doloris expertem

perrem, in ore habet, qui ex maxilla ſiniſtra ſuperiori ad palatum, abhinc duos annos ortum, traxerat, & ita ingentem magnitudinem occupaverat, ut ex dente inferiori, illi reſpondente, ex directo, ita fortiter comprimeretur, ut medici conſilio dentem illum album ſolidum & apprimè fixum, extrahere curaret. Cæterùm, hic ad manus duodecim medicorum pro ſalute ſua, (ut ajebat) jam convenerat, quorum nonnulli affirmabant morbum hujus generis eſſe, ut eo ſciſſo, aut perforato, illico vitam cum morte commutaturus eſſet æger, fortè putantes, cerebri medullam ad eam partem deſcēdiſſe, & ſimilem hunc eſſe caſum illi de quo aliàs, diximus, præcipuè, de puero corniculum capite habente, alii autem morbum hunc cancrum eſſe prædicebant, reliqui verò morbum nunquam antea ab eis viſum ac ea de cauſa nolle illius aggredi curationem, nec de eo periculum facere affirmabant: ad hunc igitur advocatus ipſe, tumorem prædurum, ſolidum, decliviori tamen in parte aliquantulum mollem, animadverto, qua de re, purgato ex levi pharmaco, corpore, in mentem venit, quod tumor hic prædurus cùm ſit, & locus minimè idoneus, ut emollientibus medicamentis, & aliis ad curationem facientibus, uti liberè poſſimus, candente uti feramento ſummum in hoc caſu eſſe remedium duximus, eo enim humorem illum frigidum, ſaxi duritiem præ ſe ferentem, caliditate igneâ molliri, & ea ipſum ad optimam viam exteri credibile erat: proinde ore adaperto, inſtrumento vulgari, ad id adaptato, tumorem hunc ignito ferramento perforo, ex quo aquoſus nulla nunc, ſed poſtea ſanguis aquâ dilutus, exivit, tunc tumor minor factus eſt, colore rubicundus, tactu mollis, & mitis, qui eo tempore unguento à pinguedinibus variis parato, colluebatur, cæterùm elapſis duobus diebus, hic febri pertentari cœpit, & de capitis dolore conqueri, ſed ſequenti die melius habuit, ulcus tamen ex ſe putorē quendam emittere cœpit, ut æger ipſe de eo conquereretur. Cæterùm ulcere ſæpe colluto ex decocto parato, roſis & otobo, melius habuit, ut omnibus jam ſpes eſſet, hunc ad ſanitatem perventurum, ſemituberculi autem quantitas abſumpta erat, demum ut multa paucis contraham his poſtea ter exuſtus fuit, & ad radices tuberculum extirpatum videbatur, pro cujus ſeminariis eradicandis oleo vitriolæo uti opus erat, ſed interea, Raguſium, tunc dimiſſo Piſauro, me contuli. *Amat. Luſitan. Cent. 5. Curat. 99.* † Scyrrhi in lacuna palati circa uvulam meminit *Nicol. Fontan. exempl. 16. fol. 51.*

Observatio VIII.

Alia ſcirrhoſi tumoris, ex ora excreſcentis hiſtoria & curatio.

NOn ita dudum in manus noſtras caſus novus & admirandus incidit, & paucis ut eſt ſuſpicio, viſus, aut auditus. Mulier erat quinquagenaria major, in ſiniſtra maxilla frequenter habens choetadas, verrucis, non abſimiles: quæ cum annos aliquot, fixæ ibidem hæſiſſent, atq; incrementum facerent, accidit tandem, ut eo fere loci, ubi genuini dentes oriri ſolent, tuberculum ſeſe inſinuaret, quod ſenſim augeſcens in tantam molem extuberavit, ut totam buccam protſus diſtenderet, adeò ut miſeram, tynico ſpaſmo, aut oris tortura apprehenſam diceres. Et quum illa fruſtrà vel ab ipſis empiricis opem imploraſſet, ita tandem excrevit, & in eam duritiem degeneravit (erat enim cartilaginoſa ſubſtantia) ut depreſſis inferioribus dentibus, & loco ſuo quodam modo motis; occupata oris circumferentia extra os prominens Punicum malum magnitudine æquaret adeò ut jam vitam ingerēdo cibo & potui ferè prǣcluſerit: quando nihil in buccam aſſumere potuerit, quod non citra maximos labores, auricularis digituli adminiculo ingereretur. Quum igitur eò, ut dixi res deveniſſet, advocor cum Chirurgo, & Pharmacopæo noſtro: admiramur protinus inſolitum paucis cognitum, & periculi plenum morbi genus, idque eo potiſſimum, quod illa nobis recitaſſet, quod quum agyrta quidam, per ſectionem malo mederi ſtuduiſſet, minimum abfuerit, quin ex immodica ſanguinis profuſione animam exhalaſſet. Igitur dum hæſitabundi quodammodo inter nos conferimus, quâ ratione commodiſſimè præſenti ſymptomati ſuccurrendum ſit, & dum ego idem ad aliquod ab Hipp. Galenove ſcriptorum fruſtrà referre ſtudeo: venit tandem in mentem *curatio 99. centuriæ quintæ Amati Luſitani*, in qua agit de ſcirrho ingenti in ore nato, & tandem per uſtionem exempto: Præterea ſuccurrebat nobis locus *Theophraſti Paracelſi lib. de Apoſtematibus c. 15.* ubi morbum quendam deſcribit (quem *Alcola* vocari dixit) cui omnia accidentia quæ accidiſſe huic mulieri diximus, accepta refert, tantum in natalibus nonnihil à noſtro, diſcrepare videtur, dicit enim: Alcola eſt carnis quædam ſuperfluitas, ex venis Jovialibus, per Martis Regiones tranſeuntibus & naſcitur ſolum in emunctorio Martis, id eſt, Oris labiis: Noſter autem hic morbus, ut jam memini, originem trahebat circa extremum maxillæ inferioris proceſſum, quem κορώνην vocant. Perpenſis igitur ſingulis atque animadverſo ſitu, & quam non citra ſummum vitæ periculum cauteria hic in uſum vocare poſſemus, quamvis Amatus Luſit. dictâ curatione ea via proceſſerit, & Paracelſus Alcolam ſuam cum *realgare præparato, & ſucco Chelidoniæ* curandam dicat, tutiorem cōſilio per deligaturam curationem aggredi viſum fuit. Filo igitur apprehenſa excreſcentia illa ex ore prominente, indies magis ac magis conſtrinximus, tantiſper dum deligata pars filo reſecata decideret, quod quum quater deligaturam ſemper altiùs fingentes reiteraſſemus, totum malum tandem truncavimus, niſi poſtea medicamentis, quæ ad abſtergendam putrilaginem, quæ mortuę illi excreſcentiæ adhæreſcere ſolet. Ita graviſſimum malum minimo tandem negotio ſuperavimus. Nam & ipſos dentes loco ſuo ut ſcripſi motos & vacillantes gargariſmate ex *biſtorta* & aliis id genus concinnatis ſtabilivimus, & ſuo loco reſtituimus. *Bald. Ronſiſus. Epiſt. 7. Miſcell. Medicinal.*

Observatio IX.

Ab oſſe ethmoide caro aliquando producta, pondo librarum quinque.

AVicenna expreſſè vult quod quandoque de colatorio fuit extracta quantitas carnis, quæ pervenit ad libras quinque, tamen non fuit cancer. *Hugo Senenſis, conſil. 28.*

Observatio X.

Admiranda mulieris cujuſdam excreſcentia circa guttur nata: ſpiritum, cibum atq; potum intercipiens, cujus portiones reſectæ ſubinde renata, quæ non niſi cauterio cohiberi potuerunt.

MEdicatus ſum mulieris apoſtemati, quod natum erat intra guttur ejus, quod apoſtema erat ſubnigri coloris, paucique ſenſus, jamque antequam vocaret, ferè clauſerat guttur, & mulier reſpirabat difficulter meatu ſtricto, & jam prohibuerat ei comeſtionem & potum, & jam venerat ad mortem, & ſi tantum remanſiſſet uno die, aut duobus diebus & apoſtema jam aſcenderat, & emiſerat duos ramos ſuper duo foramina naſi, properavi ergo feſtinanter, & fixi in unum eorum uncinum, deinde traxi ipſum, & tracta eſt ex ipſa portio magna, deinde abſcidi eam ubi comprehendi ex foramine naſi. Mox eodem modo egi cum eo quod præceſſit ex foramine naſi altero, deinde aperui os ejus, & preſſi linguam ejus, poſtea fixi uncinū in ipſum apoſtema, deinde abſcidi ex eo partem ejus, & effluxit ex eo ſanguinis paucus. Liberatum eſt ergo guttur mulie-

mulieris, & incepit ſtatim bibere aquam, ſtatimq; potuit etiam cibum deglutire. Non ergo ceſſavi incidere ex illo apoſtemate paulatim aliquandio & apoſtema aliud ſuccedebat loco ejus quod incidebam, & hoc pacto pugnavi diu cum malo, amputans hydræ caput, cùm autem animadverterem ſemper ſuccreſcere aliam materiam in locum amputatæ, cauterizavi apoſtema intra guttur, quare augeri amplius non potuit poſt cauterium. Iſthinc poſtea diſceſſi, & neſcio quidnam fecerit Deus cum ea, poſt meum diſceſſum, *Albucaſis Chirurg. lib. 2. cap. 36.*

Observatio XI.

Verrucæ in Gutture.

JOannes Jacobus civis Mantuanus habitu corporis melancholico præditus verrucis quàm pluribus gutture, faucibus & radicem linguæ occupantibus diu vexatus fuit, quæ præſertim maximè deglutitioni officiebant, res ſanè non frequenter obſervata, ſed rarò admodum, nam & toto vitæ noſtræ curriculo ſemel tantum, & alteri Attilio Melagueno dicto, ejuſmodi verrucis, ſed longè minoribus univerſam linguam conſperſam videre licuit. Erant autem ex illis quas Myrmecias appellant, vulgo porri dicuntur hujuſmodi tubercula eo quod fila quædam intra ſe contineant porrorum capillamentis radicalibus perſimilia. Latini verò verrucas vocant eo quod montium eminentiis conſimiles ſint. *M. Donat. Hiſtor. mirabil. lib. 3. cap. 5.*

Observatio XII.

Stomocacia.

ÆLius Gallus ſub Auguſto Imperat. cum in Arabiam exercitum Rom traduxiſſet, in Albo vico maximo Nabathæorum emporio per integrum annum exercitum relinquere fuit coactus, uti ægri milites reficerentur, qui ſceletyrbe ſive ſtomacia laborabant, hoc eſt, oris & gingivarum putredine, & crurum maculis. *Strabo lib. 16. circa finem.*

Cùm Germanicus Cæſar in Germania trans Rhenum caſtra poſuiſſet, in maritimo tractu fons erat aquæ dulcis ſolus, quâ potâ intra biennium dentes deciderent, compageſq; in cruribus diſſolverentur. Stomacacen medici vocabant, & ſceletyrben. Et malo reperta auxilio eſt herba quæ vocatur Britannica, Friſiorum indicio. *Plin. lib. 25. cap. 3.*

DE FACIE, FRONTE, GENIS, LABIIS ET ORE.

FACIES.

Observatio I.

De inſueta & admirandarubedine faciei.

ALiquando accidit rubor in facie ex multitudine ſanguinis qui defertur per venam magnam, quæ in medio frontis & ſubitò per intervalla ſpargitur per totam faciem, & illinc paulatim recedit, ſtatim tamen redit. Hoc contigit Illuſtriſſimæ Comitiſſæ *Chialant*, quæ erat in curia Illuſtriſſ. Dominæ Alanchæ Duciſſæ Sabaudiæ. Ergo propter hanc cauſam me vocavit, & dum mecum loqueretur, ſtatim effuſus eſt ſanguis ex illa vena in totam faciem, aſpiciens venam illam magnam in fronte ſanguine plenam dixi: ſi vultis aliquantulum pati, citò liberabimini ab hac paſſione. Reſpondit, ſe omnia toleraturam modò ſanari poſſit. Feci ei radere capillos, ſuper commiſſura coronali, per latitudinem unius ſcuti, ſuper ipſa vena dimittẽdo de capillis in parte ſuprema frontis, & ſub loro raſo ne facies deformaretur, & in loco raſo, ſuper prædicta vena feci applicare ruptorium ſcriptum ſupra de Polypo & hæmorrhoidibus oarium, & dixi Chirurgo, ut ſolum per horam dimitteret qui (ea ſic volente) per duas horas dimiſit. Et cum amoviſſet dictum ruptorium, facta eſt ſanguis effuſio, ut totam Chirurgi faciem fœdaverit: qui debebat comprimere venam à naſo, ad vulnus, ut ſanguis, qui erat in ea parte, evacuaretur, & ſuper eum locum defenſivum apponeretur. Ipſe verò exterritus propter ſanguinis effuſionem ſtatim vulnus compreſſit, & ligavit, ac ſanguis qui erat in prædicto loco, in naſum deſcendit, qui excrevit multum cum quadam luciditate deformi: ſuper quem feci applicare infra ſcriptum emplaſtrum, & in craſtinum, fuit pulchritudini priſtinæ reſtitutus. ℞. *Caricarum pinguium num. vj. ſem. fœnigræc. ℥. ij. aquæ lb. 1. coquantur ad conſumptionem duarum partium: poſtea colentur cum bona expreſſione, cui addatur farinæ hordei flor. chamæmeli & meliloti pulverizatorum ana ℥. ij. myrrhæ œſipi ana ℥. ß. rad. ireos ſicca pulverizata. iij* iterum ponantur ad ignem lentum, ut debitè miſceãtur, & de eo decenter calido applicetur ſupra naſum totum, dimittendo duo foramina in directo narium. Curato itaque vulnere, ſtante toto vena abſciſſa, ipſa remanſit libera neque unquam ruborem aliquem deformem paſſa eſt: cùm rubor ille eſſet inveteratus, plus quàm viginti annorum, & multi medici circa hanc curam laboraſſent *Bairus pract. lib. 8. cap. 3.*

Observatio II.

Sagitta faciei cujuſdam inflicta, cujus ferrum conſolidato vulnere, relictum ſine incommodo.

CUidam, ſpiculo faciei altiùs inſidente, vulnus perinde conglutinatum eſt, relictâ intus ſagittâ nec ullo ferè hominem dolore affligente. *Albucaſ. lib. 2. cap. 94. Chirurg.*

FRONS.

Observatio I.

ANno 48. Kalend. Maji, intra ſextam & ſeptimam Miſenæ natus infans, diviſo in fronte cranio, unico crure ſiniſtro, ſine labiis oris loco exiguum habens foramen, reliquo truncatus corpore. *Peucerus Teratoſcopia, pag. 442.*

Observatio II.

Infans ſine collo & fronte.

INfantem maſculum monſtroſè natum cùm audirem, clam è terra effoſſum ſecui: deſtituebatur is fronte & collo, atque in occipitio quod omnino compreſſum erat, vulnus rotundum, lacerum cruentumq; obtinebat: qua parte ipſum involucris adnatum fuiſſe, atque in partu ab illis dilaniatum periiſſe judicare potui. *Cl. V. Platerus de obſervat. propriis.*

Observatio III.

Duos eſſe frontis muſculos, quorum beneficio dimidiam frontem nonnulli movere poſſunt.

MUſculi, qui huic diſerviunt parti, complures ſunt: primi duo ſunt, atque hi in fronte ſiti: exortus horum in ſuperiore parte exiſtit: in inferiore verò parte terminantur, in communi ſutura, quæ dirimit oſſa capitis, ab oſſibus maxillæ ſuperioris: quamvis nervi huic parti ſubjiciantur. Horum muſculorũ fibræ rectè neutiquam ſunt, quemadmodum Veſalius aſſerit, ſed obliquæ à ſummo ſcilicet naſo tempora verſus: eorumq; motus eſt, ut ſupercilia attollantur, quamvis neq; Galenus ille, de re medica tantopere meritus, neque Veſalius noſtris temporibus magni vir nominis, in diſſectione corporum, neq; alius ex his qui ante me ſcripsêre agnoverint. Quod ſi majorem diligentiam adhibuiſſent, invenire facilè poterant. Hi duo muſculi, & univerſam frontem & temporalium muſculorum tantam partem occupant, quantum ipſi oblique aſcendunt, præterquam media fronte, ubi nos cutem contrahimus, corrugamuſque quoties vehementer commovemur, aut admiramur: adeò ut in multis ſeſe ſu-

Google

percilia mutuò contingant. Quæ cutis frontis contractio, ſi unus hic eſſet duntaxat muſculus, fieri nullo modo poſſet. Hæc res ut viros alios omittam minus nutos, in fronte ampliſſimi Cardinalis Ardingelii, quem honoris cauſa nomino, perſpicuè videri poterat: cui cùm ſiniſter muſculus ex his convulſus eſſet ob vulnus, dimidiam frontem movebat: reliqua motus expers relicta erat. Sed mitto hoc, ſenſum ipſum ſitu quoque conſules, hoc haud dubiè nullo negotio comperies: nam ſi univerſam frontis cutem detraxeris in media fronte nullum videbis muſculum, niſi in ſummo naſo; ubi dexter muſculus cum ſiniſtro ita conjungitur, ut unus hoc loco muſculus eſſe videatur, & ubi carnoſiores, quam uſquam inveniuntur: & quo magis aſcendunt hi muſculi, eo tenuiores evadunt, ſuperciliaq; ſurſum trahuntur, non ab his duntaxat, ſed etiam duorum muſculorum præſidio, hactenus (ut opinor) anatomicis ignotos. *Columbus de re Anatom. lib. 5. c. 3.*

Observatio IV.

Carcinomate ſecundum lævam frontis partem excogitato, mors ſubſecuta.

VEnit ad me Philippus quidam textor, cui in læva frontis parte tumor erat immobilis inæqualiſque, ac ſurunculo perſimilis, qui etiam tangenti renitebatur. Et venæ quæ circa locum erant, pallidæ quodammodo ac livore quodam ſuffuſæ, ultra decorum intumuerant. Cumq; noſtrum de hac re perquiſiviſſet judicium, conſulo ne id malum quoquo modo tollere præſumat, ſed levioribus tantùm medicamentis illi blandiatur. Diſceſſit, & cùm in manus imperiti cujuſdam Medici incidiſſet, totâ jam intra menſem fronte & altero oculo eroſo, ad me revertitur, ſciſcitanſq; an aliqua ſalutis ſuperſit ſpes: utinam, inquit, conſulenti tibi fidem habuiſſem. Moneo igitur hominem, ne ullis præterea utatur medicamentis præterquam blandis & lenioribus. Quod ſi aſperis, & erodentibus uteretur, fore ut brevi reliquum etiam ipſius faciei eroderetur. Audivit tandem homo, & cum his tantùm, quæ nos illi ſecundum hanc intenſionem paravimus, medicamentis ſemper uſus fuiſſet, ut ad decimum uſque annum ſupervixit, ita certè ſi id malum ex conſilio noſtro nunquam agitaſſet, ad ultimum ſenectutis perveniſſet. *Benivenius cap. 72. Abditor.* † De piſiformi nodo media frontis ſupercilia deturbante vide *Severin. de Eff. Med. pag. 11. 12.* De Ganglio in fronte, ejuſq; cura conſil. *Borell. Cent. 1. Obſ. 15.* De glandula, ac etjam de nodo in fronte leg. *Foreſt. Chirurg. l. 3. Obſ. 8.*

Observatio V.

Frontis dolor ejuſdem frictione, & vellicatione auriculæ laxioris partis apparente venulâ, eaq; ſilice inciſa ſublatus.

QUædam mulier paſſa dolores frontis, & ſuperciliorum aliquot annos, tandem quidam fricuit & vellicavit laxiorem partem auriculæ, quod appareret venula, etiam particulâ ſilicis (lapidis quo excutitur ignis) inciſa, profudit ſanguinem nigerrimum, atq; ab ea profuſione ſanguinis ſanata eſt. *R. Solenander ſect. 5. conſ. 15.*

MALÆ SEU GENÆ.

Observatio I.

Genæ vulneratæ curandæ ratio hiſtorica verminoſi vulneris ejuſdem genæ demonſtrata.

CUm genæ vulnus magnum eſt & profundum, multumq; à ſe diſtant vulneris labra, utendum eſt acubus quadrangularibus, vel triangularibus, quò in carnem promptiùs ſubeant, & faciliùs ceratum filum ducentibus, hiſq; vulneris labra tranſverberare, & acum in vulnere relinquere oportet, atque per illius duo extrema filum ſequens hinc inde ſurſum deorſumque, quinquies vel decies obducere, eo planè modo quo mulierculæ ſolent, cùm acum quæ filum ducit ad manicæ brachiale, vel ſutores ad pileum adnectunt, ne excidat. Sic impacta acus relinquenda erit, quod vulnus perfectè agglutinatum fuerit. Hoc ſuturæ genus locum habet in labiorum vulneribus, tum etiam in labris leporinis: ita enim vocant noſtrates, labra, à prima in utero conformatione vitio formatricis facultatis, fiſſa. Cæterùm nullum agglutinationis fructum factura eſt ejuſmodi ſutura: ſi quid cutis inter vulneris labra interjacuerit. Quare quicquid ejus intererit, exſcindendum eſt: aliàs unio non eſt ſperabilis. Aliæ ſuturæ genera in harum partium vulneribus non magnopere proſunt, nam propter mandendi & loquendi neceſſitatem, in perpetuo ſunt motu. Quare filum carnem reſcinderet: quo etiam nomine ejuſmodi acubus in noviſſimè deſcripto ſuturæ genere, multum carnis eſt comprehendendum. Hac arte Vaſco, qui prælio Laurentiano, Gallis funeſto, gena ſuperna enſe tranſverſim inflicto ad os uſque reſciſſa fuerat curatus eſt. Illi in vulnere magna vis vermium cum ingenti fœtore ſuccreverat, quod niſi triduo poſt acceptum vulnus, opportunitatem chirurgi nactus non erat. Quare *decocto abſinthii, aloes & pauco ægyptiaco* id lavi, tum ut exciderent vermes, tum ut putrida omnis ſubſtantia inde elueretur, tumores fotu & cataplaſmate reſolvente diſcuſſi, vulneris labra noviſſimè deſcripta ſibi adjunxi. Toti verò parti ſequens medicamentum impoſui. ℞. *terebinth. Venetæ unc. vj. gummi elemi unc. ij. pulveris boli armeni, ſanguinis draconis, maſtiches, myrrhæ, aloes ana drach. ſ. incorporentur ſimul. fiat medicamentum.* Intra paucos dies vulnus agglutinatum eſt, niſi quod ad genæ inferioris cum ſuperiore commiſſuram exiguum quoddam foramen reſtabat, quod vix aciculæ caput admitteret: ex quo nihilominus multa ſeroſa & tenuis humiditas, illi præſertim loquenti vel mandenti, manabat: quod ego & in multis aliis obſervavi. Sed ſiſtendæ illius aquoſæ humiditatis ergò, aquam fortem chymiſtarum in ulceris profundum inſtillavi, aliquotieſq; vitrioli combuſti pulviſculum immiſi. Hac cura Dei beneficio convaluit. *Pareus lib. 9. cap. 25.*

Observatio II.

Cancer malæ dextræ, ſingulari remedio curatus, aliis nihil proficientibus.

QUondam quum militiæ eſſemus, accepimus cujus & fidem poſtea fecit Albertus Faber, ex Ruellio, perdocto Dioſcoridis interprete nepos: ut doctrina & arte præſtans, ſic fide doctor condignus. Hiſtoria verò eſt hujuſmodi. Nobili cuidam & electæ mulieri, prope Caſtellum Neuveum degenti, tota pars faciei dextra cancro, eoque ulceroſo obſeſſa fuit diutiſſimè, & ſævis exagitata cruciatibus: à Medicis fruſtrà petitis auxiliis, tum Gallis, & Italis, tum etiam Germanis & Hiſpanis, exteriſque aliis quibuſque; vulgaris cujuſdam barbitonſoris remedio hoc ſequenti & euporiſto perſanata fuit. Pullos illa gallinaceos in partes tenues concidebat & latas, quas ſæpiuſcule commutando interdiu admovebat affectæ parti. Ab hoc unico tandem eoque præſtanti remedio, reliquis quibuslibet tentatis fruſtrà (ut diximus) curationem recipiens, priſtinam valetudinem recuperavit. *Cordæus comm. 7. ad Hippocr. lib. de muliebr.*

LABRA.

Observatio I.

Labio curto nata.

FAmiliariter mihi aliquandiu convixit, apud Haganoenſes honeſta matrona, patritiæ gentis, cui à prima in utero materno conformatione, labrum ſuperius tam breve & curtum fuerat, ut ſuperioribus dentibus

bus tegendis minime ſufficeret, non ſine deformi aſpectu. Cujus ipſamet probè gnara, inter confabulandum, mira induſtria & civilitate coram adſtantibus aut aſſidentibus, labium extendendo, dentibuſque inducendo, vitium hoc naturæ, tam pulchè, tantaque arte tegebat, ut non niſi ſtudioſe obſervantes, facilè falleret. *Schenckius.*

Observatio II.

Labia ob incandeſcentiam, ſanguinolenta cuidam.

EX animi fervore Scanderbecko iracundo contigiſſe, ſæpius ſua narrat hiſtoria: cui excandeſcenti labra intumeſcebant, & cruore prorumpente tingebantur. *Cornax lib. 1. pag. 27. Enchirid. conſul. med.*

Observatio III.

Fiſſis labiis nati & de Labellis leporinis.

ALiquos vidimus non integris, ſed potius diſciſſis labiis natos, qui non parum in ſermone deficerent, *Trincavella lib. 5. c. 11. de cur. hum. corp. malis.* Cæterùm hujuſmodi roſtra ſeu labia leporina, Germanis *Haſen-Scharten*, ex argumento vocata, glutinandi ſuendique rationem paulò pòſt, ex Pareo, de genæ vulneribus, huc refert *Schenckius.*

Pleræque mulieres gravidæ, ex leporis inſperato occurſu obtutuve, aut deſiderio pulpamenti ejus infantes pariunt labello ſupremo bifido & bifurcatim ſecto. Id quod experientia quotidiana confirmat. *Mizaldus memor abil. cent. 3. Aphoriſ. 77.*

Unam infelicitatem pleræque mulieres uterum gerendo incurrunt, ut vel eſu, vel ſaltu ſuper caput leporis facto generent infantulos oris leporini, inter os & nares diviſa labia perpetuò retinentes: niſi ſtatim à principio aſſuant particulam pectoris tenerrimi pulli illico occiſi & ſanguinolenti. *Olaus Magnus Epit. Hiſtor. de Gent. Septentrion. lib. 18. cap 8.*

Observatio IV.

Labella leporina, & Colobemata Græcorum quomodo ab utero matris è medio tollenda.

LAbella leporina curari initio ſecundina mox oblita applicataque à partu conſtat. *Moccius Medicus.* Ad nævos nativos idem eſt obſtetricum experimentum.

Observatio V.

Labro tremulo quidam.

LAbrum inferius ſæpe tremulum apparet, metu vel irâ interdum, Franciſco Viario noſtro Veneto Patritio dum loquitur ſemper tremit. In nauſea ferè ſemper, vel ex humore mordaci, vel oris ſtomachi nimia agitatione, magna inter ſe communicatione tremit. Interdum ex cerebri aliquo ingenti affectu, illi vomitiones proſunt, huic quæ cerebro & occipitio imponuntur, omnino conferunt. *Alex. Benedict. lib. 5. c. 18. de curand. morbis.*

Observatio VI.

Mulier carbone teterrimo circa os & labra correpta, curata: ſed tamen deformis manet.

MUlier quædam teterrimo carbone ſecundum os & labra correpta, in mortis diſcrimen incidit, cum crebris animi deliquiis, tumore ingenti univerſam faciem occupante curatur, ſed tamen ore deformis manſit. *Valeriola lib. 6. obſ. 3.*

Observatio VII.

Nova & notanda amputandi cancri, qui labra obſedit, ratio.

FElicius & mitius cancri ulcerati, qui labra occupaverit, curatio perfici poteſt, nullo adhibito cauſtico remedio poſt ſectionem, ſic etiam ut vix ulla deformitas, cicatrice obducta relinquatur. Quam ego viam novam, & nunquam antea tentatam aut ſcriptam, quod equidem ſciam, inveni & factitavi in homine quinquagenario, in conſilium advocato Joan. Altino Doctore medico doctiſſimo, præſentibus Jacobo *Guillemeau*, & magiſtro Euſtachio Chirurgis Regiis, & Joanne *le Jaune* Ducis Guiſiani Chirurgo meritiſſimo. Ratio eſt ejuſmodi. Cancer ſuis utrinque ſurſum ac deorſum labris acu filum ducente, tranſadigendus eſt, ut cum fili beneficio, cancrum tanquam in manu ſiniſtra regere & tenere liceat (ne hujus ulla portiuncula impunè retro illabatur) totum dextrâ manu vulſellis unico ictu amputare poſſis, ita tamen ut labri ipſius interior quædam, quæ dentes contingit, reſtet ſubſtantia (modò non ad intima uſque cancer radices agat) quæ regenerandæ mox carni, & implendæ cavitati, pro fundamento & baſi eſſe queat. Hinc ſanguine ſufficienter effuſo, ſectionis ſeu vulneris ore dextra & ſiniſtra, interna & externa parte, ſcarificatu profundiore erunt novaculâ pertundendæ, ut cùm mox ſutura ex acu filum ducente, roſtris leporinis propria, in unum nodo ducere vulneris oras ipſas & margines voluerimus, ipſam labri carnem magis ſequacem, & trahenti acui, filoque obſequentiorem habeamus. Reliquum curationis eſt, eodem planè modo proſequendum, quo ſolemus in roſtris leporinis. *Pareus lib. 6. cap. 29.*

† Observatio VIII.

De Labroſulcio ſeu Cheilocace.

MOrbus hic, cui Græcum nomen à parte affecta, Latinum à præcipuo ac maximè conſpicuo ſymptomate fecimus, familiaris eſt in Anglia & Hibernia omni tempore; interdum verò etiam, Epidemiæ luis inſtar, in quamplurimos populariter graſſatur. Rariſſime tamen, ac vix unquam, adoritur adultos, ſed infantes duntaxat, eoſque ferè ab altero ætatis anno ad quartum aut quintum: quanquam & teneriores aliquantu, & paulo vetuſtiores, non ſunt ſemper ab eo immunes. Labra in eo admodum tumeſcunt, tumore [illegible]ro & nonnihil rubicundo, ſed nequaquam fervido, aut inflammatorio, & qui nunquam ſuppuretur, aut caput fædet Vergit autem aliquanto magis introrſum, quàm ad exteriorem partem: unde labia à gingivis & dentibus abſcedunt longius, & foras aliquatenus replicantur, magna cum deformitate. Eam etiamnum conſpectiorem reddunt foveolæ binæ in utroque labio, una in latere oris dextro, altera in ſiniſtro, quæ ipſum labii corpus anguſto quidem, ſed profundo ſulco dividunt, in parte ſolùm interiore, inde à gingivis, aut gingivarum confinio, adusq; extimam labii oram: ulterius tamen non procedunt, nec exteriorem partem unquam invadunt. Hi ſulci ſemper aut ſanie madent, aut craſſo pure obſiti ſunt: interdum quoque cruſtulæ in iis ſuccreſcunt. Malum hoc quandoque utrumque labium inceſſit, ut plurimum tamen ſuperius duntaxat eo afficitur; & quando ambo ſimul hæc labes obſidet, longè tamen deterior ſemper eſt ſuperioris, quàm inferioris labii conditio. Ut plurimum, ac ferè ſemper, hunc morbum comitantur Aphthæ, id eſt, ulcuſcula oris, in palato, lingua, buccis, labiis, gingivis: quanquam infinitus eſt infantium numerus, qui Aphthas patiuntur abſque eo ut in Chilocacen incidant; ſicuti rurſus non rarò accidit, ut idoneis remediis adhibitis Aphthæ aboleantur, Chilocace ſuperſtite.

Malum hoc nonnullis ſponte aut levibus remediis ſaneſcit; aſt plerumque, ſi diutius negligatur, aut perperam curetur, contumaciſſimum evadit, ita ut poſtea difficillimè tollatur, & multo opere ægrè ſanatum, aut ſanitati proximum, improviſo rebellet, atque in antiquum redeat; in nonnullis verò penitùs immedicabile redditur, & ſerpente contagio miſeros infantes lentâ tabe conficit, ac tandem letho mittit; id quod tum præcipuè uſu venire ſolet, quando epidemice hæc

labes ſævit ob quas cauſas Anglicum vulgus eam Mouth Canker, aut Canker of the Muuth, id eſt Cancrum Oris appellat: quod nomen de aliis quoque ulceroſis ac malignis Oris affectibus uſurpat.

Ad peragendam feliciter curationem corpus purgandum eſt, non ſemel nec iterum, ſed repetitis vicibus, ita ut idoneum temporis ſpatium ſemper interponatur. Purgationes pro captu corporum & ætatis ſatis validæ eſſe debent, præcipueque ex ſenna & Mercurio dulci, quæ duo cæteris in hoc caſu præferenda. Quod ſi cum Infante tractabili res eſt, ac immunis ab illa plerorumque pervicacia, qui omnia ferè oblata reſpuunt, aut non niſi difficillime admittunt, magnopere conducet purgare decoctis paratis è Fumaria, Betonica, Phillitis, radicibus Lapathi, Cichorei, Polypodii, Senna, Agarico, Coriandro, Tamarindis, cujuſmodi decocti bini ternive hauſtus die dandi, tertio aut quarto quoque die, per ſat longum temporis ſpatium. Quod ſi grandior ſit infans, ſanguis quoque è brachiis detrahendus, vel Hirudinis ſuctu aperta vena, vel ſcalpello etiam. Interea Oris ulcuſculis adhibenda idonea remedia, & labra fovenda illinendaque auxiliis, quæ tumorem eorum minuere, ſordes detergere, ſulcos emundare atque implere valeant, eoſque cum reliqua labiorum carne æquare. In hos uſus multa ſunt, quæ inſervire valeant, ſed cæteris præcellit decoctum Chærephylli, Quinquefolii, Myrrhidis, Roſarum ac Salviæ, in quo ſal Vitrioli albi, ſeu quod idem eſt, Vitriolum album iteratis ſolutionibus, filtrationibus, ac coagulationibus ſummopere depuratum, ſat magna copia diſſolutum ſit; ac linimentum factum à ſacharo Saturni, Aqua Plantaginis, & oleo Roſaceo. Utiliſſimum quoque eſt Hirudines faciei admovere, iiſque ſanguinem tum ex fronte & temporibus, tum ex labiis ipſis affatim deplere, idque bis aut ter facere. Quod ſi hæc omnia non ſatis juverint, tandem in alterutro aut utroque brachio excitandæ Fontanellæ; & per multos dies potui dandum Infanti decoctum concinnatum ex Sarſaparilla, radice Chinæ, Fumaria, Phyllitti, Lapatho integro, ſemine cardui, radice Scorzoneræ, & paſſulis majoribus, ac quamdiu hoc bibet, omni alio potu arcendus erit. Ubi tenellum admodum infantem invadit hoc malum nonnulla iſtorum omittenda, quædam aliter ordinanda, & in omnibus clementiora deligenda ſunt; quod minime opus eſt ut particulatim explicemus, quum unuſquiſque peritus ac prudens Medicus id facile per ſe diſpicere valeat. *Arnoldus Boot cap.10.*

O S.

Observatio I.

Ore gemino, oculis quatuor, dentibus duobus, auribus curtis & barbatus natus.

Apud Daphnem amœnum illud & ambitioſum Antiochiæ ſuburbanum; viſu relatuque horrendum, natum eſt Conſtantii Imperatoris temporibus monſtrum, infans ſcilicet, ore gemino, dentibus cum binis, & barbâ, quatuor oculis, breviſſimis duabus auriculis. *Lycoſthenes libr. Prodig. Anno Dom. 308.*

M E N T U M.

Observatio I.

De novo morbo mentagra ſeu Lichene dicto.

Senſit & facies hominum novos, omnique ævo priore incognitos, non Italiæ modò verum etiam univerſæ prope Europæ morbos: tum quoque nec tota Italia, nec per Illyricum Galliaſve aut Hiſpan. magnopere vagatos, aut alibi, quæ Romæ circaque, ſine dolore quidem illos, ac ſine pernicie vitæ: ſed tanta fœditate, ut quæcunque mors præferenda eſſet. Graviſſimum ex his lichenas appellavêre, Græco nomine, Latine, quoniam à mento fere oriebatur, joculari primum laſcivia (ut eſt procax natura multorum in alienis miſeriis) mox & uſurpato vocabulo mentagram, occupantem in multis utique totos vultus, oculis tantum immunib⁹ deſcendentem verò & in colla pectuſque ac manus, fœdo cutis furfure. non fuerat hæc lues apud majores patreſque noſtros. Et primùm Tiberii Claudii Cæſaris principatu medio irrepſit in Italiam, quodam Peruſino equite Rom. Quæſtorio ſcriba cum in Aſia apparuiſſet, inde contagionem ejus importante; nec ſenſêre id malum fœminæ, aut ſervitia plebſq; humilis aut media, ſed proceres veloci tranſitu, oſculi maxime, fœdiore multorum, qui perpeti medicinam toleraverant, cicatrice, quam morbo. Cauſticis namq; curabatur, cum uſque in oſſa corpus exuſtum eſſet, rebellante tædio. Adveneruntque ex Ægypto genitrice talium vitiorum medici, hanc ſolam operam afferentes, magna ſua præda. Siquidem certum eſt, Manilium Cornutum, ex Prætoriis legatum Aquitanicæ Provinciæ H.S. CC. elocaſſe in eo morbo curandum ſeſe. Accíditq; ſæpius, ut nova contra genera morborum gregatum ſentirentur. Quo mirabilius quid poteſt reperiri aliqua gigni repente vitia, terrarum in parte certa, membriſque hominum certis, vel ætatibus, aut etiam fortunis, tanquam malo eligente, hæc in pueris graſſari, illa in adultis: hæc proceres ſentire, illa pauperes. *Plin. lib. 26. cap. 1. N. H.*

Observatio II.

Ulcus menti dentis evulſione ſanatum.

Juvenis quidam Augenius nomine, annis jam tribus menti ulcere vexabatur qui licet opera complurium Medicorum uſos fuiſſet, tantùm abfuit, ut non deprehendentibus illis morbi cauſam, ſanitatem conſequi potuerit, ut pene omnem recuperandæ valetudinis ſpem amiſerit: dum ſcilicet ex his nonnulli, quod altum & calloſum ulcus viderent, citra uſtionem nequaquam tolli poſſe affirmarent: Atque item alii, quia calloſa haberet ora, Chironium ulcus crederent, & ob id curatu difficillimum arbitrarentur. Nos verò ut primùm hominem vidimus, & ulcus conſpicati ſumus, nullis id malum medicamentis vinci poſſe prædiximus: niſi eo prius eruto dente, ad cujus radicem ulcus ipſum aſcenderet. Id quod res planè indicavit: nam dente ipſo evulſo, eroſam ejus radicem cernimus, unde ſcilicet, malum illud fomentum ac pabulum capiebat. Quo ſublato, non multis pòſt diebus, etiam domeſticis medicamentis, ſanatum eſt ulcus. *Benivenius, cap. 22. de Abditis.*

***

OBSER-

OBSERVATIONUM MEDICARUM, LIBER SECUNDUS,

Qui agit

DE PARTIBVS VITALIBVS thorace contentis.

PRÆFATIO.

INTER Principes corporis noſtri partes, COR, neceſſitatis jure Princeps quoq́ viſcus, Vitalis facultatis ζωτικῆς & θυμοειδῆς, ſive iraſcibilis animæ domicilium: vitam homini ſuppeditans, & motionum vitalium cauſa exiſtens: in thorace velut munitiſſima Arce, ſeu Regia quoq́, ſua reſidet: Vitamq́ calore & ſpiritu, per arterias, in omneis corporis partes diffundit. Facultateſq́ alias & functiones, non ſolùm ad actionis opus concitat, ſed tuetur quoque & perficit. Nam & calorem fluentem, & vitam cerebro, jecori, ſanguini atq́ ſpiritui animali impertit: quin facultates omnes perficit, & velut vinculo quodam connectit. Porrò hanc facultatem luculenter demonſtrant Cordis ac arteriarum per diaſtolen & ſyſtolen motus, qui pulſu atque reſpiratione, adeoq́ vitâ ipsâ continentur: perficiunturq́ tracheæ arteriæ, pulmonum, muſculorum, cùm intercoſtalium, tum thoracis atq́ diaphragmatis ope. Vitalis itaq́ officinæ hujus œconomiæq́ inſtrumentorum commemoratorum plerorumq́ omnium conformationes monſtroſas, morboſq́ raros atq́ inſolentes, tum de novo, per recentes corporum diſſectiones, compertos, pro cœpto, inſtitutoq́ noſtro, ſecundo iſtoc Operis hujus noſtri Tomo, divino nos adjuvante numine, proferre, & ad poſteritatis memoriam, non ſine artis, ut opinor, gloriâ, tranſmittere conſilium eſt. Sic quidem, ut Thoracis partes, tum contentæ, tum continentes, eodem abſolvantur.

DE TONSILLARVM AFFECTIBVS.

FORAMINA.

OBSERVATIO I.

Tonſillarum tunica, foraminibus pervia, imperitis aliquando, in earundem inflatione, ulcerum faciem ementitur.

TONSILLARUM ulcerationes inſpectio deprehendit: in qua tamen obſervare decet, quod monet Fallopius, amygdalas, præter aliarum glandularum conditionem, habere tunicam nervoſam, multis ampliſque foraminibus perviam: quæ, dum illæ inflantur, magis dehiſcentia, rudioribus facilè imponunt, ulcuſcula eſſe credentibus: detumeſcentibus enim tantum glandulis, illa mox obliterantur. *Joubertus cap. 2. tractat. de affect. thoracis.*

CALCULI.

OBSERVATIO I.

Calculorum in tonſillis genitorum, pertinacem tuſſim excitantium hiſtoria, & curatio.

NObilis vir *Sparnegker*, Eccleſiæ Ratiſponenſis Canonicus, ob lapidem in tonſillarum faucium abſceſſu concretum, continuâ affligebatur tuſſi. Ejus fauces cùm medici quidam ex *balauſtiis, roſis, lauro, Alexandrina, ac aluminis* decocto, & aliis ſiccantibus colluere juſſiſſent, quibus humore abſceſſus tenuiori abſumpto, ex groſſiori derelicto lapis magis accreverat, adeo ut laryngis muſculos tumor fere occupaſſet: alii verò medici *bechica*, tuſſis remedia, ad nauſeam uſque diu fruſtrà exhibuiſſent, ego tandem accerſitus, ſuaſi ut non exſiccantibus, ſed mollificantibus & maturantibus, fauces affectas, crebrò collueret, nempe tepido ex *malvis, ficubus, radicis althææ* decocto elueret, in quo momentum *diamoro* maturi diſſolveret: à colluvione verò de electuario ſtomatico, quod *ex mellis deſpumati unc. ij. butyri recentis inſulſi ℥. j. pulvere ireos* ℈. *ſ. ant*

 nucleo-

nucleorum tribuli marini, farina coadunata, triduum lamberet: quo tumore emollito, oborta ex deſtillatione valida tuſſi, calculum gypſeum excreavit, ſimillimum tophis, qui intra digitorum articulos, chiragrâ laborantibus, accreſcere ex pituita ſolent. *Langius epiſt. 57. tom. 2.*

Præterito menſe, in vicino urbi Pago, prædives quidam, ut vocant, Scultetus, ob tonſillarum tumorem, ægrè ſpirabat, & deglutiebat; is barbari tonſoris diuturnâ operâ, qui dubio procul Gargariſmatis è *balauſtiis, roſis, aluminiſq;* decocto, & aliis id genus ſiccantibus, & repellentibus, fauces colluit, quibus tenuiori exſiccato & abſumpto tumoris humore relicto terreo (quod in œdematoſis tumoribus ut plurimum uſu venit) in gypſum concrevit: Cùm autem indies, laryngis muſculis tentis, reſpiratio fieret moleſtior, me accerſit, cui *malvarum, caricarum, & althea radicum* decocto tepido, os crebro colluere imperavi, à colluvione *deſpumatum mel, totidemq; recentis inſulſi butyri, iridis florentinæ pulveris momento admiſto*, lambendū præſcripſi, unde factum, ut emollito tumore, obortaque deſtillatione, calculum gypſeum, validiſſima tuſſi excerneret, quo facto, liberiùs duxit ſpiritus, curatoque ulcere convaluit. *Joan. Jeſſenius à Jeſſen, de obſ propr. per CL. V. Laur. Scholtzium ad nos miſſis.*

ABSCESSUS.

OBSERVATIO I.

Abſceſſus tonſillarum, tumoribus utrinq; ſub auribus obortus, repurgatus.

LAborabat inflammatione tonſillæ utriuſque, filiola quædam duorum annorum, quâ idonea remedia propter ætatem nō admittente, natura viam ſibi ad ſalutem quærens, morbum ad exteriora convertit. Nati ſunt itaque utrinque in collo, infra aures, ſinguli tumores: quibus ſcalpello apertis, pus effluxit. Itaque ab abſceſſu tonſillarum liberata, ſanitati reſti[illegible]eſt. *Dodonæus Obſervat. Medicin. cap. 16.*

† De Tonſillarum exulceratione vide quoque *Th. Barthol. Cent. 5. hiſtor. anat. 18.*

INFLAMMATIO.

OBSERVATIO I.

Hortulanus quidam, ab uva, & tonſillis, ac glandulis inflammatis, propè ſuffocatus ut curatus.

EGo, quando primùm ex Alexandria in patriam redii, agrum pertranſivi, & inveni quendam hortulanum, ab uva & tonſillis ac glandibus fere ſuffocatum: utebatur autem collutione aquæ mulſæ, roſis in ipſa incoctis. Quum igitur vidiſſem fructum nucum in vigore eſſe, juſſi detractum ab eis externum corticem, quo etiam tinctores videram utentes, ſtatim in mortario contundi, & ſuccum ejus per linteum excolari, nondum ſciens, quomodo juxta craſſitiem aut tenuitatem haberet: quum verò reperiſſem aquoſum, & compage tenuem gargariſare eum juſſi, ipſum hortulanum. Poſtquàm verò valde tenuis apparebat, præcoxi: & mel commenſuratè, velut in eo, quod ex moris fit, fieri ſciebam, admiſcui: atque ubi jam ad compagem mellis redactum eſſet, hortulano utendum reliqui. Porrò quum viderem celerrimam utilitatem ipſi inde oboriri, præſtabile ratus ſum in multis experiri, atq; ex hoc ſufficiente experimento accepto de facultate ejus pharmaci, ſemper ipſo utor, velut noſtris. Meritò itaque mirandum, nullum ex prioribus medicis aliquid de hoc pharmaco mente concepiſſe, ut tum parabili, tum generoſo hoc ſucco uterentur, maxime quum videant, quomodo etiam manus inficiantur corum, qui virides nuces ſibi decorticant. Ex his enim app[illegible] ret, qualis ſit earum ſuccus, & quod ægrè elui p[illegible] ipſarum adſtringendi vis, adeò ut neque per form[illegible] ma exterioria elui queat. Amplius autem adhuc m[illegible] ratus ſum de medicis, quod non cogitaverint fort[illegible] eſſe ipſarum vim, quum etiam tinctores videant e[illegible] modi nucum corticibus uti. Niſi enim in profundu[illegible] manuum deſcenderet, & niſi per omnem ſubſta[illegible] lanatum penetraret, non certè eluibilis eſſet. Quum verò deſcendat, indicat planè ſubſtantiam ſucci tenuium partium eſſe. rationi autem conſentaneum eſt, adſtringendi vim maxime proficere, ubi in ejuſmodi ſubſtantia contineatur. Etenim, quæ ex adſtringe[illegible] bus, craſſas partes habent, per adſtrictionem cogunt, condenſant ſuperficiem corporum, quibus adhib[illegible] tur, & à progreſſu in altum ipſorum corporum ſ[illegible] impediunt. Quibus enim etiam aliàs, ob ſubſtan[illegible] craſſitudinē, impoſſibile erat progredi in altum, his [illegible] nè amplius impoſſibile fuerit, denſato corpore, ju[illegible] re id, quod totum eſt inflammatum. Optimum itaq[illegible] eſſe nucum ſuccum perſuaſus, ut qui etiam cocti[illegible] cum melle guſtarim nihil inſuave habentem, cum [illegible] quatuor partes divido, & ad primam, ſtatim aliquid [illegible] adſtringentibus injicio, ad ſecundam, ex croco [illegible] myrrha; ad tertiam, ſulphuris quiddam ac nitri addo quartam verò ſolam ſinceram ſervo, pueris utilem fu[illegible] turam, ob dulcorem. Imò etiam viris ob del[illegible] mente fractis, & mulierculis. Ego quidem igitur ratione inductus, inveni, quemadmodum nervo[illegible] ſauciatorum curationem, ita etiam hoc pharmacu[illegible] quod omnibus præſtat. Eſt equidem id quod e[illegible] bi moris conſtat, fortius eo, quod ex moris fit: qu[illegible] admodum hoc eo, quod ex muſto paratur. Omn[illegible] autem his præſtat id, quod ex nucum ſucco uive[illegible] nius in principiis quidem inflammationum, cum [illegible] quæ fortiter adſtringunt confectum: in vigore v[illegible] croco & Myrrhâ additis, quamquam etiam ſolum quando, moderatas inflammationes ſanare queat. Quando verò humorem qui inflammationem pro[illegible] xit, impactum digerere, ac diſcutere oportet, cum [illegible] actium mixtura commodum exiſtit. *Galenus lib. 6. cap. 1. de compoſ. pharmac. ſecundum loc.*

† De Uvulæ inflammatione, dolore magno & ulcere ex uſu ſalis & piperis orto, vide *Hefer. Hercul Med. l. 5. c. 12.* Confer etiam de tonſillarum & uvulæ inflammatione *Borell. Cent. 3. obſ. 84.*

TONSILLIS IMPACTA.

OBSERVATIO I.

De muliere, cui in tonſillis ſpina piſcium inhærebat, penè ſuffocationem inferens.

MUlier Delphenſis vetula, cùm ſpinam piſcis devoraſſet, tonſillis inhærebat, ut pene ſuffocaretur: quæ neque ullo modo dimoveri potuit, neque potu largiore, neque cibis mollibus aut offis, aut magno panis bolo, cui aliquando inhærere ſolet. Quam obrem eclegmata emollientia, ex *muca[illegible]ne ficuum. rad. althea. ſem. malva viſci, uvar. paſſul. ſebeſten & jujubarum, cum ſyrup. violaceo confecta*, ut continuo lamberet, imperavi. Deinde Cataplaſmate toto guttur circumducto, ſpinam raſcatione tandem evulſam, reddidit. *Petrus Foreſtus lib. 15. obſervat. 27.*

* * *

DE

DE LARYNGE ET aſpera arteria.

AFFECTUS.

CARTILAGO TOTOSSEA FACTA.

OBSERVATIO I.

Laryngis & Aſperæ arteriæ cartilagines in ſenibus totoſſeas fieri.

CUm ex innumeris propemodum ſectionibus obſervaverim, humanam laryngem in perfectionis ætatis corporibus oſſeam eſſe, non cartilagineam: quamquam à teneris annis, cùm nondum ad ſuam duritiem ſoliditatemq; redacta eſt, ex cartilaginea ſubſtantia conſtructa eſſe videatur) non poſſum non opinari, eam magis ex oſſea natura, quam ex cartilaginea conſtare. Hoc igitur in cauſa fuit, quamobrem in oſſium numero laryngem adjudicantes, de illa in oſſium tractatu agamus. *Columbus lib.1.cap.13. Anatom.* Quod autem oſſa hæc ſint, non diu anceps ille fuerit, qui eorum ipſorum colorem, duritiemq; conſpexerit, qualem ego ſæpe numero conſpexi, quo uno potiſſimum cartilagines ab oſſibus differunt. Siquidem cartilago omnia, ex omnium ſententia, medulla penitus caret. *Idem paulo poſt.*

Vidi laryngis & arteriæ cartilagines, in oſſa ſpongioſa mutatas *Coiter lib. obſ. Anatom.*

Is qui diu ſuſpenſus Bononiæ jacuit, vivus inventus eſt, quod aſperam arteriam non cartilagineam, ſed oſſeam haberet Hoc nos & ab aliis accepimus. *Cardanus lib.2. [illegible] tradict.7.*

Conſtat quendam bis ſuſpenſum, ſervatum miraculi ſpecie: inde cùm tertiò, judicis ſolertiâ periiſſet, inventam oſſeam aſperam arteriam, *Idem lib.14. de rerum varietate c.76.*

De laryngis cartilaginibus utrùm in omnibus vel plerisq; ſaltem oſſeæ fiant vehementer dubito: quamvis non negem, frequenter, vel aliquoties ſaltem hoc accidere. Obſervaſſe tamen in ſenibus quibuſdam memini, ita attenuatam laryngem muſculis ut puto exſiccatis quaſi ex carnibus redditis, ut facillimè inter [illegible] lum aliquid aſperæ incideret arteriæ

Nuper etiam ex aulico ſatellitio optimus quidam ſenex ſexagenario major, tale quid paſſus, potum admittere omnino nullum potuit, quod mox illaberetur [illegible] gua ejus pars arteriæ aſperæ, cibum tamen propemodum ſine offenſa aſſumere potuit, præſertim qui non eſſet friabilis, ſed quaſi lentorem quendam haberet: atque ita paulatim contabuit & conſumptus eſt. *[illegible] Gabelchoverus de obſerv. ſuis.*

† Monſtroſæ Laryngis menit *Heſer. Hercul. Me[illegible] c.12.pag.65.*

ULCERA.

OBSERVATIO I.

[illegible] Aſperæ arteriæ & Laryngis ulceribus ſuperficiariis, [illegible] crustulæ, quas ephelcidas vocant, eje[illegible] eorundem corpus croſum, floridisq; ſan[illegible] excretus: tum de lactis, quod apud Tabias habe[illegible] hiſtoria.

VLcera, quæ in aſperæ arteriæ interiore ſunt tunica, [illegible] potiſſimum, quæ ſummæ ejus parti (quam [illegible] vocant) ſunt vicina, aut etiam in ipſa, hæc & [illegible] tionem recipiunt. & nos non paucos [illegible], qui [illegible] ſunt afflicti, ſanavimus. Sanè curationem eorum hinc maximè invenimus.

In gravis hujus peſtilentiæ initio, (quæ utinam aliquando ceſſet) juveni cuidam, cùm novem jam dies ægrotaſſet, totum corpus ulceribus ſcatebat, veluti omnibus ferè qui evaſerant Eo die etiam tuſſiebat paululum. Poſtridie autem, ubi ſe laverat, illico & vehementius tuſſivit, & tuſſi expulit cruſtulam, quam Græci ἐφελκίδα vocant Eratq; homini ſenſus manifeſtus ulceris, in aſpera, quæ in collo eſt, arteria prope jugulum nati. Quin aperto quoq; hominis ore, fauces ejus inſpeximus, num quodnam alicubi ulcus eſſet, ſed nec ſic inſpectantibus apparuit vitium, & planè laboranti ſenſus ejus aliquis manifeſtus, ex comeſſorum bibitorumque tranſitu, fuiſſet, ſi illic ulcus fuiſſet. Quinetiam ex aceto & ſinapi, certioris notitiæ cauſa, quædam ei devoranda dedimus, ſed nec horum quicquam momordit, & ſenſus doloris manifeſtè in collo erat. Quo loco etiam adeò irritabatur, ut tuſſire impelleretur. Suaſimus itaq; eniti quantum poſſet, nec tuſſire. Quod & fecit, eò certè facilius, quod exiguum erat quod proritabat, & nos omnibus modis operam dedimus, ut ulcus ad cicatricem perveniret, foris medicamentum aliquod quod ſiccaret imponentes: tum cubanti ſupino, humidum aliquod ex iis medicamentis, quæ ad ejuſmodi ulcus facerent, exhibentes: ac jubentes id in ore continere, paulatimq; permittere in aſperam arteriam defluere. Sic igitur faciens, ſentire ſe manifeſtè ajebat adſtringentis medicamenti circa ulcus vim: ſive ea vis huc tranſmiſſa eſt, ſive medicamentum ipſum totis ſpecie, in arteriam ad ulcus defluxit, & tanquam percolatum eſt. Erat autem nec æger ipſe medicinæ imperitus, ſed ex iis quidam qui ex uſu & exercitatione, empiricè medicabantur: Ergo ſentire ſe ajebat, tum medicamentum in arteriam defluere, tum tuſſim quoq; aliquando movere. Obluctabatur tamen plurimum ac tuſſim cohibuit. Igitur ipſe quoq, ſua ſponte Romæ quidem, ubi correptus fuerat, triduum etiam [illegible] poſt nonum diem eſt moratus, poſt hoc cōſcenſo navigio, primùm per flumen ad mare navigavit quarto die poſt, navi per venit ad Tabias, uſuſq; eſt lacte, quod & mirificam planè vim habet, nec ſine cauſa prædicatur. De cujus uſu aliquid dicere oblatum nunc tempus videtur, nec de eodem tantū, quod apud Tabias habetur, verùm etiam alio omni. Neq; enim iis modò, qui Italiam incolunt, eſt ſuccurrendum: ſed quoad fieri poteſt, qui ubivis habitant gentium. Igitur ad lac, quod in Tabiis habetur, commendandum, multa concurrunt, & locus ipſe ſatis editus & aer illi circumdatus ſiccus, & paſcuum pecoribus ſalubre. Atq; hoc quidem alibi quoq; arte præparare licebit, ſi quis in colle modicè edito, herbas fruticeſq; ſerat, qui ſalubre ſimul & adſtringens lac reddunt; quorum exempla paulo pòſt dicentur Cæterùm, ut ambientem aera ſimilem reddas, fieri omnino nequit Eligere tamen ſimillimum, ex ea, quæ datur aerum copia, licet. Simillimus autem is fuerit cui eadem adſunt, quæ illi. Altitudo collis mediocris, via à mari ad ipſum triginta ſtadia, ampliuſq, aliquid, ſed non multò. Locus autem ipſe verſus mare. Nempe Tabiæ in imo maximè ſinu eſt, qui inter Surrentum & Neapolim conſpicitur: magis tamen in latere quod ad Surrentum pertinet. Porrò totum id latus collis eſt ſatis magnus, longitudine ad Tyrrhenum mare porrectus. Inflectitur autem leviter collis hic ad occaſum; nec in meridiem in totum planè procurrit. Ergo hic collis, à ventis iis, qui ab ortu flant, Euro Subſolano, & Borea, tutum defendit ſinum. Conjunguntur illi in imo ſinu, alter collis non parvus, quem & veteres Romani in hiſtoriis, & qui nunc diligentiores ſunt, Veſuvium nominant. Celebre nunc nomenq; nomen Veſuvium eſt, omnibus hominibus notum propter ignem qui in eo ex terra ſummittitur. Quæ res non parū mihi ad ambientis aeris ſiccitatem conducere videtur: & alioqui præter ipſum ignem,

nec ſtagnum propinquum, nec palus, nec fluvius alicujus momenti uſquam in ſinu habetur. Omnibus vero ventis qui ab Arcto ad æſtivum occaſum perflant, Veſuvius collis objicitur: multuſq; cinis ab eo ad mare uſque pervenit, reliquæ videlicet materiæ, tum quæ in eo combuſta eſt, tum quæ nunc etiam uritur. Omnia hæc aerem efficiunt ſiccum. Licet porrò, & alibi terrarum eligere collem ſimili modo, ſiccum ſcilicet, ne longè à mari, nec adeò magnum ut ventorum impetui ſit expoſitus: nec adeò parvum & humilem, ut ſubjectorum camporum halitum promptè recipiat. Caveatur autem ne ad Septentrionem ſit verſus: ita enim eſſet averſus à ſole. Quod ſi etiam intemperato orbis loco collis ſit, veluti is qui ad Tabias conſpicitur, longè magis ad rem pertineat. Hoc in colle ſunt herbæ quidem, agroſtis, & lotus & polygonon, & melyſſophillon. Frutices verò lentiſcus, & arbutus, & rubus, & hedera & cytiſus, aliiq; his ſimiles. Atq; ita tibi collis præparetur. Pecora verò quæ in colle ad Tabias paſcuntur, boves ſunt. Eſtq; ejus animalis lac ſpiſſum, ita ut aſinorum tenue. Ego verò ne quod lactis genus uſui deſit, ex vaccis craſſum, ex aſinis tenue, ex capris medium: & boves, & aſinos, & capras, in paſcua depulerim. Veteres verò etiam mulierem lactantem, iis qui pthoë conſumerentur, adſtare voluerunt: quorum ſententiæ ipſe quoq; accedo, & quod familiare id ſit, & quod priuſquam ab ambiente refrigeretur, id ſumi voluerunt. Porrò hoc tibi de lactis uſu pro maximo præcepto ſit, ut ij quibus eo eſt opus omnino id aſtante animali ſtatim mulctum bibant, etiam melle injecto, ſi cui cogi in ventriculo ſolet: quod ſi ipſum deſcendere ad aluum citiùs cupis, etiam ſale. Atq; ille quidem adoleſcens, cùm ulcus in arteria ex peſtilenti morbo haberet, ſanatus eſt: ac poſt eum ſimiliter alii.

Alter verò adoleſcens, annos natus circiter decem & octo, cùm multis diebus ex deſtillatione laboraſſet, primum quidem ſanguinem floridum cum tuſſi expuit, non ſanè multum, poſtea verò etiam tunicæ [illegible] ſius partem, quæ tegens intrinſecùs arteriam, in fauces, & os per ipſum arteriæ caput (Larynga vocant) aſcendit. Videbatur autem mihi, tum ex craſſitudine ejus conjectanti, tum ægri ſenſu, ipſius Laryngis eſſe internum corpus. Quinetiam læſa illi ex eo vox eſt. Atq; hic quoq; longiore quidem tempore, ſed tamen ſanatus eſt. Cæterùm, qui ex peſtilentia hoc vitio laborarunt, propterea mihi facilè ſanati videntur, quod præſiccatum iis præpurgatumque totum corpus fuerit. Quippe cùm & vomuerint ex illis nonnulli, & omnibus venter profluxerit. Atq; cùm ita jam vacuati eſſent, iis qui evaſuri erant; puſtulæ, quas exanthemata vocant, nigræ, toto corpore confeſtim, multæ apparuerunt, ulceroſæ quidem plurimis, omnibus certè ſiccæ. Eratq; intuenti perſpicuum reliquias eas eſſe ſanguinis, qui in febri putruerat, quas veluti cinerem quempiam, natura ad cutem truſiſſet: ſicuti alia ex ſupervacuis nonnulla tradit. Verùm medicamentis ad ejuſmodi exanthemata opus non fuit, cùm ſiderent ſua ſponte, ad hunc modum aliis quidem, quibus videlicet exulcerata ſumma pars ſuit, decidit ipſa ulceris cruſtula, quam ephelcida nominant, deincepſq; quod reliquum fuit propinquum ſanitati erat, ac poſt unum duoſve dies ad cicatricem pervenit, aliis quibus ſcilicet ulcerata ſummitas non eſt, exanthema quidem ipſum, & aſperum & ſcabioſum erat: decidit verò velut ſquamma quædam, ac dehinc omnes fuêre ſani. Nihil itaque miri, ſi etiam ij, quibus ejuſmodi exanthemata in pulmone ſunt orta, propter ulcerum ſiccitatem ſunt ſanati. Quod namq; in cæteris ulceribus univerſis ſupra monſtravimus curationis eſſe propoſitum, hoc jam iis quæ ex peſtilentia ſunt orta, præſto fuit. Omnia namq; ſicca & aſpera fuere, plurima quidem ſcabiei, quædam verò etiam lepræ ſimilia. Ergo, cùm experientia rationi atteſtetur, ulcerum curationem, hunc unum habere finem, ut ſiccentur, poſſe quiſpiam ex iis, qui ſanguinem ex pulmone rejiciunt, ſervare permultos, ita ut nos fecimus. *Galen. de curand. Morb. lib. 5. c. 12.*

VULNERA.

Observatio I.

In Laryngibus vulnerati, nervis vitiatis ſermonem & vocem amiſerunt.

Cum ex cervice quidam chæradas, id eſt, ſtrumas, in profundo incumbentes, excideret, ac deinceps inter ſecandum quoddam vas membranaceum non ſpecillo ſecaret, ſed unguibus evelleret, imprudens ob ignorantiam, ſimul recurrentes nervos diſtraxit, atque hoc pacto puerulum liberavit à ſtrumis, ſed mutum reddidit. Quidam alius, in puero alio ſectionem faciens, ipſum ſimiliter ſemimutum reddidit, læſo videlicet altero duntaxat nervo. Mirabantur vero omnes, quo pacto neq; aſpera arteria, neq; gutture quicquam affecto, vocem lædi contingeret, cui, cùm vocales nervos (me oſtendente) conſpicerent, admirari deſierunt. *Galen. de loc. affect. lib. 1. c. 6.*

Ruſticus quidam, cum decliviore capitis prorâ percuſſus cecidiſſet, & alteram capitis ipſius partem oppoſitam ad terram, ut par fuit, eliſeret, ſurrexit quidem, ſed mutus, id autem ſive ex percuſſione nervorum qui regrediuntur ex pectore, ſive ex defluente materia, quæ nervos illos oppleverit, tam incertum quàm certiſſimum, ex hoc communicatam noxam nervis ipſis, qui vocem effingunt. Nam & *Galenus*, facilè Medicorum princeps *in libro* quem *de Interioribus* ſcribit, affirmat, fuiſſe hominem, qui dum glandula illi abſcinderetur in collo, & ſcalpellum nervos ipſos, quibus vox effingitur, incideret, illico lactus eſt mutus. *Benivenius c. 91. de Abditis.*

Mulier Illyrica, quæ ad caput montis habitat, quum ſtrumam. à Gallica ſcabie originem ducentem, in collo haberet, quendam medici officio fungentem, pro ſui valetudine accerſivit, qui indiſcretè, quum procul propulſanda multis uſus eſſet medicamentis, ita ſublimatum, ut ejus reſecaret, radices, loco indidit. A quo alter nervorum ex pectore recurrentium, qui vocem effingunt, inibi corroſus eſt. Unde ipſa paulatim rauca facta, vocem fere in totum amiſit. *Anat. Luſitanus centur. ſecunda, curat. 70.*

Cur in laryngibus vulnerati ſæpè ſermonem, ſæpè quoq; ſaporem amittunt? Equidem non ſine admiratione ſpectavi Wilhelmum Auraſiorum Principem accepto in collo vulnere ſenſum guſtus amiſiſſe, & militem Gallum conſimili vulnere mutum evaſiſſe. Eſt enim nervus duplex à tertia conjugatione manans, qui in laryngibus inſeritur: altero quidem ramo lingua ſermoni aptè redditur, altero ſapores percipiuntur. hoc quidem reſecto guſtus, illo ſermonis uſus amittitur. Quod cum Ariſtoteles (*lib. de hiſt. anim. & lib. de anima. & lib. de ſenſu*) non proſpiceret, pro decreto poſuit, nullum animal ſine guſtu vivere poſſe: At princeps Auraſius amiſſo guſtu, tam diu vixit, quoad occideretur: ac tametſi cibos condimentis acribus, acidis, ſalſis parari juberet, nihil tamen guſtu percipiebat, ut quidem ab illo accepimus: minus quidem mirum eſt guſtum amiſiſſe, ſed amitti ſermonem ab eo, qui audiat lingua integra, incredibile antea mihi videbatur, niſi experientia compertum haberemus. *Bodinus in Theatro Naturæ lib. 4. pag. 460.*

PHLEGMONE.

Observatio I.

Quidam aſſiduè à Phlegmonibus ad guttur exiſtentibus, adeo vexabatur, ut ſuffocationis periculum ſubiret, qui remedio ſecreto curatus eſt.

ASſiduè quidam à phlegmonib. ad guttur exiſtentibus vexabatur, adeo vehementer, ut ſuffocationis ſubiret periculum: & ſanè ob hoc periculum ſanguinem mittere cogebatur. In hunc cum forte quis incidiſſet, pollicitus eſt, ſe præbiturum medicamenti experimentum: & ſe vocari, ſi quando rurſus aliqua in parte gutturis emicuiſſet phlegmone, ante ſanguinis miſſionem, præcepit. Itaq; vocatus, medicamento illito, ſtatim hominem curavit. Ut autem iterum profecir, non in ipſo tantum, ſed & in aliis, qui ſimiliter erat affecti; rogabat is, qui aſſiduè periclitabatur, data mercede, ut ſeſe medicamentum illud doceret; erat enim ille & locuples, & in pecuniæ ſumptu liberalis. Porro, ubi conventum eſſet de pretio, is qui vendebat; Hoc medicamentum, inquit, per antipateian quandam utilitatem obtinet. Eſſe autem eam antipateian, et qui curatur, neſciat unde conficiatur. Juſſit ergo [illegible]ium darer, qui pro ipſo diſcerer quiq; jurejurando [illegible]ciperet, ſe nulli ejus facturum copiam, priuſquam ipſe, qui dediſſet, foret defunctus. Itaq; à morte ejus qui indicarat, non tantum ille ſuum hominem, ſed & alios ſanabat, & mihi ne petendi quidem, medicamenti exemplum, volens ac lubens obtulit. Erat ſtercus pueri ſiccum, cum melle attico, ad lævorem tritum. Victitabat autem puer, cujus ſtercus accepturus erat, ut ipſe, qui medicamentum dederat, oſtendit, lupinis, illis videlicet qui ex more edi ſolent, cum pane benecocto in clibano, modicom ſalem & fermentum habente. Præbebat autem bibendum vinum vetus: atq; hæc omnia mediocri in quantitate, modo ut perfectè ea poſſet puer concoquere. Itaq; cum primo die eo victu eſſet uſus, poſtero tamen die nondum ſtercus capiebat, ſed in eo quoq; die rurſum eodem alebat victu, ac tertio demum ſumebat, ac poſtea a refacto utebatur. Dicebatur autem illum qui docuerat, fugitantem alios cibos, ob fœtorem, prætuliſſe lupinos: ſeſe vero experimenti gratia, carnes gallinaceas, aut perdicum ex aqua, aut tenui jure, bene coctas, perſæpe exhibuiſſe, & medicamentum nihilominus operatum. *Gal. lib. 10. De ſimpl. med. facult. de ſtercore Hum.*

IMPACTA LARYNGI GUTTURIQUE.

Observatio I.

Nucem ponticam, quædam dentibus confringens, incautè per aſperam arteriam ad vitalia pertrahit, unde ſuffocationis periculum, & vitæ diſcrimen incurrit.

GUtturi epiglottis, ſub ipſis faucibus, quoddam operculum, linguæ poſteriori annexum, accommodavit, ne quid cibi potuſve in alienum dilabatur iter, quoniam ſpirandi meatus intercluduntur. Sicut Anacreonti poetæ accidit, qui uvæ paſſæ acino necatus eſt. Sicut & Fabius prætor, in lacte pilo hauſto, [illegible]latus. Etſi ætate noſtra Venetiis anno 1483. [illegible]ucretiæ, per quam familiari noſtræ, ſimile contigerit. Ea cum nucem ponticam dente frangeret, oborto [illegible] nux in ſpiritus meatum, protinus reſpirando, devoluta eſt, moribunda ſtatim concidit, in eo ancipiti ſtrangulatu, ad interiores pulmonis partes impacta eſt. tum minus affligi cœpit, unde nihilominus ſpiritus gravior, ſonatiorque, obſeſſo meatu, audiebatur: tum vitæ ſpem habere cœperunt, quoniam confractis quibuſdam venulis, vomica in pectore exorta eſt, quæ tandem per ſanata; obſeſſis meatibus, reciprocantis animæ raucus ſonus etiamnum percipitur. *Alexand. Benedictus lib. 3. c. 18. Anatom.*

Observatio II.

Piſcis ariſta devorata, & in gutture hærente, difficilia & periculoſa ſymptomata ſubſecuta, quibus tamen æger levatus eſt.

CUidam devorata piſcis ariſta, difficilis labor in gutture, abſceſſus, raucedo, difficultas ſpirandi. Juſſus ut ex longo traheret ſpiritum, facile trahebat: ut ſemel & confertim audiebatur ſtrepitus in gutture, aperto ore, nihil vitii apparebat. Collum anterius erat ſubtumidum. Viſum itaq; vitium eſſe imbibitum muſculis laryngis & vicinis partibus. Inſtitutum pharmacum, quod univerſum purgaret corpus et bina, quæ caput: frictiones, quæ diverterent: decoctum ficuum, in quo oxymel ſimplex, ſcyllitic. & ſimilia diſſoluta. Foris, quæ leviter diſcuterent, cum lana ſordida. Juſſus æger non bibere frigidum, tenuiter vivere, lacte amygdal. & ſimili victu detergente, incidente & tenuante uti: mox curatur. *Hollerius lib. propr. obſervat. 24.*

Observatio III.

Sagitta cuidam ſecundum guttur inflicta, & ingenioſè educta.

SAgittam Arabicam, ſpiculis armatam, Chriſtiano cuidam, ſecundum gutturis regionem profundè adactam: unde quod aurita eſſet, citra ſectionem educi non poterat: ingenioſè & cautè, inſtrumentis adhibitis, eduximus Qui præter multorum, tum meiipſius quoq; exſpectationem, reſtitutus eſt. *Albucaſis lib. 2. c. 94. Chirurg.*

Observatio IV.

Glans plumbea per laryngem, adusq; primam cervicis vertebram impulſa, & hærens [illegible] incolumi ægro.

JOannes Papa, ſancti Albani in Delphinatu dominus in conflictu ad Caſenium, tria manuario tormento in corpus penetrantia vulnerata tulit, quorum unum ſum larynge, qua parte velut nodo protuberat, juxta pulmonis fiſtulam adusq; vertebrarum cervicis initia penetrabat, quo loco hæſit, adhucq; hæret glans plumbea. Hinc multa & horrenda hominem corripuere ſymptomata, ut febris, & ingens colli tumor: adeo ut totos decem dies, nihil niſi juſcula & liquida deglutire potuerit. Convaluit tamen, hodieq; etiam valet, cura Jacobi Alanii Chirurgi. *Pareus lib. 24. c. 19.*

† Dignum notatu, quod refert *Panarol.* de ſemine anguriæ à puero devorato, & per trimeſtre tempus, citra corruptionem in Larynge detento ac rejecto. vid. *pent. 2. obſ. 7.*

DE SUFFOCATIONE à rebus per errorem ingeſtis impactiſque.

Observatio I.

A rebus variis, velut ſpina, ficu, pyro, acinis, pilo, pilula, caruncula, & piſciculo ſuffocati.

TARQUINIUS Priſcus, cum ad menſam ſederet, os piſcis tranſverſum adhæſit gutturi, ut nocte illa miſerabiliter exſpiraverit, *id atteſtatur Hagiographia Guido Bitur.*

Matro-

Matrona quædam Brixienſis, invito filio, pilolam aſſumere neganti, digito imprudens in arteriam compulit: qui protinus exanimatus, in ſinu jacuit. *Alexand. Benedictus in proœmio lib. 7. de curand. morb.*

Sophoclem, Lucianus & Sotades apud Crinitum, contra Plinii ſententiam, dicunt acino uvæ periiſſe. Val. Maximus tamen & Volaterranus, fovent partes Plinii, quorum ſententiam ſequitur Politianus.

Quemq; ſenem, meritæ, rapuerunt gaudia palmæ.
niſi fortaſſe de Philippide intelligi malis.

Anacreon Tejus, poeta, 85. ætatis anno, dum paſſæ uvæ ſucco, tenues & exiles virium reliquias foveret, unius acini, pertinacior in aridis faucibus humor, eum ſuffocavit. *Val. Maximus lib. 9. c. 12. & Plin lib. 7. c. 7. & Volat. lib. 13. & c. 3. Anthrop.*

Terpander, citharœdus inſignis, Spartæ canens in Sciade, cum ore hiaret, quidam ficum temetè jaciens, faucibus ejus tanta vi impegit, ut ſtrangulatus fuerit: de quo *Triphonius 1. Græcorum Epigrammatum.* item *Varinus.*

Druſus Pompeius, Claudii Cæſaris, ex Herculanilla, filius, cui paucos ante dies, filia Seiani fuerat deſponſata, cum puer ludens, jactum in ſublime pyrum, ore excepiſſet, idq; aliè in guttur deſcendiſſet, præcluſa anima, mortem obiit. *Suetonius.*

Fabius ſenator prætorius, hauſto in lacte pilo, præcluſo ſpiritu, animam egit. Adeo parva re hominis perſæpe mors conſtat, qui ſuperbè agendo, per amentiam, Deo ſe nonnunquam æquare contendit. *Fulgoſ. lib. 9. c. 12. ex Plin. lib. 7. c. 7.*

Juvenis quidam pomum furtim ablatum devoraturus, magnam ejus partem morſu abſcidit. Interim à parente vocatus, venturum ſe reſpondet, ac ſimul in ipſum tracheæ aditum, attrahit demorſam à pomo partem: unde ſuffocatio jamiam imminebat. Niſi collabanti quaſi natura particulam pomi illam ita ex ore perturbaſſet, ac ſi per tubulum, vehementi ſpiritus impetu propulſus fuiſſet globus *Oſvaldus Gabelchoverus de obſerv. ſuis ad nos miſſis.*

Puer, annorum circiter quinq; vel ſex, Arembergæ quod eſt Epiſcopatus Aichſtadienſis oppidum, cum forte fortuna, matri piſciculos ad cocturam præparanti adeſſet, & etiam unum ex illis ori inſerviſſet: factum ut ille fauces præcludendo, ſpiritum animæq; meatum interciperet, ex quo miſellus puer ſuffocatione exanimatus, interiit: magno parentum & inopinato luctu. Accidit autem hoc ipſum circa annum milleſimum, quingenteſimum ſeptuageſimum octavum. Cujus rei certiſſimam mihi fidem fecit, induſtrius & laudatiſſimus hujus mei libri primæ editionis Typographus. *Schenckius.*

Filius cujuſdam Manilii dicti, ex caſtro Bozoli, cum uvæ acerbæ grana avidè ingurgitaret, ſuperveniente matre, & eum objurgante, ex illius improviſo & inexpectato adventu, perculſus puer, granum, quod jam in os indiderat, dum feſtinanter devorare ſatagit, fortè in aſperam arteriam delabitur, ita cum nullo auxilio ſublevari poſſet, miſellam animam exhalavit, ſuffocatus.

Puer alius Hebræus Beſeleel vocatus, dum ſiccam caſtaneam dentibus confringeret, quædam illius ramenta in aſperam arteriam fuerunt injecta, cui mulier ſubvenire ſtudens, dorſi percuſſione, corpuſcula caſtaneæ in pulmonis lobos delata fuere, ita quod minus anxiè cor per patentiorem cannam tunc flabellari potuit, ſicq; orgmone & levi ſuffocatione interim irritante, quatuor dierum ſpatio, miſerrimam calamitoſamq; vitam duxit: verum quinto ſuperveniente, dum à medico, in Aromatarii officina, conſilium atq; præſidium peteret, unius tantum tuſſiculæ impulſu univerſali nigredine infectus, ac ſi fune ſuſpenſus fuiſſet, in patris complexu è vita migravit. *Marcell. Donatus de med. mirabil. lib. 3. c. 7.*

Joannes poſthumus, Marci Perezii Antuerpienſis, qui Baſileam venerat, puellus, optimè habitus, niſi quod motu vehementiore, out a riſu, vel ejulatu, ſæpe levi deliquio tentari videbatur, hilaris, lac nutricis ſugens, repente anhelitu intercepto, Baſileæ expiravit, anno Salutis 1576. Adaperto cadavere, ipſi Laryngi adnata caruncula, nucis magnitudine reperta: quæ ubi ad juſtam magnitudinem excrevit, puerum novem menſium ſuffocavit. *Zuingerus Theat. vol. 2. lib. 7. pag. 515. edit. ultim. Hanc hiſtoriam CL. V.* Foelix Platerus, *pro ſuo in nos ſtudio, & juvandæ poſteritatis ſingulari affectu, unà cum aliis plurimis obſervationibus ſuis, hiſce verbis nobis communicavit.*

Filius Marci Pereſii, quinq; menſes natus, bene habitus, nullo præcedente alio affectu, ſubito cum ſtridore & reſpirationis difficultate, è mediu ſublatus eſt. Quo genere mortis quoque, cum duos amiſiſſet filios, cauſam ſcire cupiens, ipſo rogante, pectus aperuimus & in regione juguli, glandulam illius loci, in ſtrumam quandam magnam, unciam unam cum ſemiſſe pendentem, ſpongioſam, veniſq; refertam & quæ beneficio membranarum dumtaxat, vaſis maximis illis, juxta jugulum aſcendentibus, adhærebat, excreviſſe deprehendimus: caniformi quadam materia & ſanguine oppleta: quo ſubito irruente, ſtrumamq; illam dilatante, adeo, ut vaſa illius loci premeret, ſuffocatum fuiſſe infantem judicavimus, hæc ille.

Quum Neomagii apud Geldros quidam arrogantius deglutiret ovum gallinaceum integrum, quod naturalem œſophagi expanſionem ſuperaret, illud in eo coarctarum, reſidere nequivit: unde quoq; compreſſa arteria, mox ſuffocabatur. *Vierus.*

Quidam piſcandi & natandi peritiſſimus, quum manu in quodam profundo gurgite percam cœpiſſet, oriq; mordicus inſerviſſet, ut ad ſodales enataret: Perca in gulam illapſa miſerum in manibus ſodalium, nihil non tentantium, exanimavit. *Gilbertus Cognatus.*

Quidam præcipuæ familiæ juvenis egregius, & magnæ expectationis mihi notiſſimus in Belgio à quadam fœmina philtro dementatus, incidit in mentis alienationem, à qua nullis remediis liberari potuit, ſed ſic illum in cuſtodia libera continuerunt. Interdum verò (ut fieri ſolet) delirium hoc ſua habuit intervalla mitiora, ut in ædibus obambularet, nihilq; præter rationem adeo committeret. Is aliquando tum accedens ad fontem, in quo piſces aſſervabantur, ſtatim arripuit percam minorem, & capite ipſius in os intruſo, vivam illam deglutire voluit, ſed perca ſuis ſpinoſis pennis in faucibus ſeſe exſerens, ita ſpiritum ſtatim in faucibus impedivit, ut intra ſemihoram mortuus concideret. Genus profecto mortis, rarum & admiratione ſingulari dignum. *Joachimus Camerar. Norimb. Med. exemplum.*

† Confer etiam *Hildan. Cent. 1. obſ. 35. ſeqq.* à ſpina devoratâ ortę ſuffocationis exemplum refert *Jo. Collo fol. 321.* & à pyro crudo improvidè deglutito, *Rhodius Cent. 2. obſ. 50.* ſic majores quandoque res deglutitas, mortem intuliſſe, ſcribit *Becker. de cultro v. curat. pag. 22. 23.*

Observatio II.

Nobilis Matrona pilulas ſumptura, unam per errorem, in aſperam arteriam pertrahens, unde propemodum vitæ diſcrimen incurrit.

NObilis urbis noſtræ mulier, Paula Tridapalea, dum præſcriptas à Medico pilulas, ſatis juſtæ craſſitudinis, devoraret, neſcio quo pacto, una ex illis per tracheæ os delabitur, quæ ibi ferè per tres horas perſiſtens, mulierem malè afficiebat, ſuffocationemque minabatur, nec ullo ingenio extrahi poterat, donec tandem liquata, ſenſim & ſenſim per tuſſim excreta,

creta,

cretã, mulierem à maximo animi angore, corporiſque cruciatu ab imminenti morte, quam expaveſcens expectabat, liberavit. *Marcell. Donat. Hiſt. Mirab. lib. 3. cap. 7.*

Observatio III.

Strangulati quomodo ſuffocentur.

Qui ſeipſos ſuſpendio ſtrangulant, ſæpè terram pedibus tangentes, ſuffocati reperiuntur: putat vulgus à dæmone ſtrangulatos, quibus venæ adſtrictæ, pedibus manibuſq; ſenſum, motum & renitentiam pariter auferunt, reſolutis membris, in pedes proſilire nequeunt, quod in ſumma mentis deſperatione fieri contingit, aut animi triſtitia, melancholicaq; inſania. *Alex. Benedict. lib. 1. c. 34. de curand. morb.*

Laqueo.

Observatio I.

Laqueo ſtrangulati, reviviſcentes.

Quidam ſtrangulationem effugiunt, aut collo ſuſpenſi, aut aquæ immerſi aut in loco intranſpitabili, pravo vapore, aut fumo pleno concluſi. Si igitur collo ſuſpenduntur, ſoluto laqueo, cogendi ſunt, ut acetum cum pipere deglutiant, aut pulegium tritum & lævigatum cum aceto mulſo, & penna oleo madefacta, procurand. ut vomant, & collum lana circumdandum in oleo calenti infuſa: ſit autem irinum. *Hippocr. verò aph. 43. ſect. 2.* inquit; ſtrangulati ac diſſoluti nondum mortui, non referuntur, quibus ſpuma circa os fuerit. Non tamen in univerſum verum habere ſententiam exiſtimandum, ut *Galenus in comm.* aſſerit; nam nonnulli viſi ſunt liberati: ac nos tres vidimus liberatos, qui cum ſtrangulationem paterentur, ſpumam ore mittebant. Unus eorum ſe collo ſuſpendit, ui amici laqueum ſubito abſciderunt, & vixit, bibito ceto mulſo cum pipere, per hæc enim extinctus calor ſtituitur. Duo alii, ſentinas & cœnoſos puteos mundares, præ fœtore ſtrangulati, ſpumam mittebant ab e, quos ſocii, qui ei muneri miniſtrabant, extra puos demortuos, & ferè extinctos, eduxerunt. Erat ſaaffectus hic apoplexia, facta corruptione ſpiritus malis, impletis cerebri ventribus, fœtido vapore, ritum corrumpente. Ego verò ambos ſanitati reſti, alterum bibito aceto, & pipere, alterum bibito to, & pulegii ſicci pulvere, adhibitis quoq; naribus nis odoribus, ex ambra & moſcho, quæ ſi ad mam non fuerint, ſatisfaciet odor pulegii, aut thymi. *iſt. à Vega art. med. lib. 3. ſect. 5. c. 8.*

Ego puellæ aliquando, à laqueo, paulò poſtquam ſe nxiſſet, (nimio mœrore, quod adoleſcẽs qui conum ei promiſerat negaret) et eptæ caſtorei pollin calido jure per os infudi, unde illa mox reviere videbatur, vivitq; etiamnum. *Geſnerus.*

aqueo ſtrangulatos, quibus ſpuma circa os fueon attingendos eſſe, Paulus, Hippocrati credens, atur. Nos poſt amotum laqueum, ſanguinis miſe, & vini meracioris hauſtu, aliquot reſtituimus. *ereus, c. 1. de affect. Thoracis.*

rtorem novi Alcmarianum, qui quotidie cerevimplebat, ebrioſus: cumque ob eam cauſam ab e objurgaretur, neſcio qua furia exagitatus ſartor, laqueo collo injecto, ſeipſum ſuſpendit. Quod ideret uxor, convocavit vicinos, qui præſecto vix ſpirantem ſartorem à laqueo liberarunt: cumi extinctum eum putarent, ſartor adhuc ebrius, voce inquit: Non ſum mortuus: & ſic vitam s, præſentibus omnibus riſum concitavit.

erum novi, ſed Melancholicum ex deſperatione; qui cubiculum in altiori loco poſitum, ſolus cum aſcendiſſet, cupam cereviſiariam conſcendit, & funem trabi alligabat, colloq; ſuo injiciebat, deinde pedibus dimovens cupam, vitam ſuſpendio finire decreverat. Verum mater, quæ nunc in inferiori loco domus erat, cupam cadentem cum audiret, ſubito cubiculum aſcẽdit, ſpectavitq; miſera filium pendulum, mox convocatis vicinis: qui & præſecto fune, filium exceperunt, ſatis annoſum: & is inter remedia, (dum nucem muſcatam, cinnamomum, ore contrita, in os ſuffocati inſpirant) revixit. *Petr. Foreſtus lib. 15. obſ. 25.*

Si quis laqueo ſuſpenſus fuerit, ita quod ex ore ſpuma exiverit ut inquit Hippocrat. ſalutis locus relictus non eſt res in ancipiti habetur. Ætate noſtra, cuidam militi, inter hoſtiles incurſiones, id contigit, qui ligatis poſt terga manibus, à Duce Venetorum, Franciſco Sfortia, ramo arboris & collo deligato fune (à tergo enim dux ipſe militem, ad arborem ſuſpendio delectam, duxerat) concitato equo, ſuſpenſus pependerat. Diſcedente duce, milites præſecto fune, vix ſpirantem militem exceperunt, qui inter remedia revixit, & obtorto collo militiam ſemper exercuit. Iis gargariſandum violaceum cum aqua tepente ſæpiſſimè dari tradunt, ac ex ſimilagine liquidas potiones, aut ptiſana, & à multis abſtinere verbis ſuadent. *Alexander Benedictus, lib 7. c. 3.*

Mercator per multos annos militiam ſecutus, cui cognomen fuit *Landthtaler*. Is propter neſcio quas fraudes ab arbore ſuſpenſus pependit ultra horæ ſpacium, donec vexilla peditum tranſirent. Cùm verò à ſubſequenti calonum turba reſtis diſſecaretur, & motus quidam in ipſo deprehenderetur, currui impoſitus & liberatus eſt. Retulit is ſæpe nulla ex parte ſe plus moleſtiæ ſeoſiſſe, quam in oculis & extremis pedum digitis. Cùm tamen poſt 18. annos eaſdem imitari fraudes vellet à Carolo Atembergico Principe ex patibulo ſuſpendi juſſus expiravit. *Oſvaldus Gabelchoverus de obſ. ſuis.*

Aqua.

Observatio I.

Aqua ſuffocati & liberati.

Si quis aquæ immerſus, extinctæ animæ ſpeciem præberet, cruribus protinus ſuſpendi debet: animam ſciſcitari oportet, hyeme calido conclavi, ſuffitionibus benevolentibus, qualis eſt muſchus ac lignum aloes. *Alex. Bened. lib. 7. c. 3. de curand. morb.*

In undis ſubmerſi, poſt octo & quadraginta horas recreati, revixere. *Idem, lib. 10. c. 9. ejuſdem operis.*

Qui immerſi in aqua, ſuffocationis periculum, poſt multam aquam bibitam, effugerunt, veluti ex naufragio, eam in primis vomere debent, ſurſum converſis pedibus, capite deorſum, ac cogendi ſunt, niſi ipſam ſponte vomant, pennæ aut digitorum in os immiſſione, & venter manibus roborandus & comprimendus, & poſt vomitum, caro gallinæ, aut pulli, eſui paretur, cum melle & pipere: parum autem bibent, idq; vinum meracius. *Chriſt. à Vega de art. med lib. 3. ſect. 5. c. 8.*

Infantula ſupra duos annos nata, nondum tertium annum attingens, apud cereviſiariam Delphis habitans, pro cujus cupis claves pro inſigni erant; anno 1564. Martio menſe, In vaſculum aqua ſaponis plenum, in quo linteamina lota erant, cecidit: illaque aqua tota intus repleta, animam agere videbatur: altè dormiebat, ſtertebat, anhelitum vix trahens, ſuffocabatur, murmure quodam obſtrepẽte, ot egmoni (ut vocant) ſimili, quale in morientibus apparere ſolet: adeo ut aſpera arteria oppleta, vix aerem admitteret, foraſque expelleret. Ad hunc caſum accitus, jubeo ut decoctum hordei non excorticati, glycyrrhizæ, & ficuum, adjecto exiguo butyro & zaccharo, continuo obtrudere.

deretur: idque tepidè: & ita vomitu levi irritato, puella totam aquam ſaponicam cum evomuiſſet, illam paucis horis à ſuffocatione liberavi. Mater autem, niſi inhibuiſſem, vinum Rhenanum propinaſſet: quod equidem naturæ amicum, non ſolum materiam venenoſam, quæ ſaponi ineſt, ad cor facilius perduxiſſet: verum etiam facilè inflammationem & febrem induxiſſet.

Pons ligneus, qui è regione domus civicæ conſtructus, carie quaſi conſumptus, anno 1577. cum miles quidam in aquam inciderat, multitudine hominum, tam puerorum quàm puellarum, ſupra pontem irruentium, advolante, ut ſpectarent quid ageretur, ſubito in aquam collapſus, infiniti aqua obruti, de vita periclitabantur, ad quos, cum vocatus eſſem; ſalvi evadebant, ſumpto decocto, ex noſtro conſilio, florũ chamomillæ in cerevіſia decoctorum, quo ſudorem in lecto poſitis, provocavimus: inter quos erat filia Hugonis Jacobi, pharmacopæi noſtri, annos 20. nata, quæ etiam infantem, dum in aquis jaceret, in ulnis habebat, diu extra mentem ſine loquela perſiſtens: quam veſtibus abſciſſis, cum ob humiditatem exui non poſſent, in lectum collocavimus calidum, & juſſimus ut puella nuda eam amplecteretur: etiam decocto florum chamomillæ, cum ad ſe rediiſſet, ſumpto; hoc modo ſudorem evocavimus, quod & aliis commodè fecimus, ut omnes ſanitatem recuperarint. *Petr. Foreſtus lib. 15. obſer. 26*

Præ manibus habui puellam, ſupra novendecim annos natam, quæ cum ex curru cecidiſſet in aquam putrem & cœnoſam, & eam non ſatis evomuiſſet, neque medicum adhibuiſſet, poſt duas ſeptimanas, dolore inſigni in lumbis & renibus & febre continua, quamvis lenta, ſine ordine augeſcente, & correpta fuit: ſanguine ex vena baſilica detracto, & purgatione commoda adhibita, & ventriculo corroborato, etiam convaluit. *Idem in Scholio ad obſerv. prædictam.*

† In aquâ ferè ſuffocati curationem vid. apud *Borell. Cent. obſ 2. ad Camerar. Syllog mem. Cent. 13. part. 1. & ſeqq* ubi varia aquæ immerſorum exempla. Ex aquis ſuffocationem annotavit quoq; *Bartholin. Cent. 6. hiſt. 68. Plater. l. 1 fol. 169.*

FUMO VAPIDO.

OBSERVATIO I.

Carbonum fumo vel in totum ſtrangulati: vel ad ſummum vitæ diſcrimen adacti.

NOs bis aut ter vidimus exolutos, ex carbonum accenſorum fumo: erant hi, qui carbones ſuccenderant, in loco anguſtiore, in quo nulla erat expiratio. Sunt autem carbones quodammodo vitiati, quia priuſquam perfectè urantur, terra extinguuntur & ferè ſuffocantur, ita ut humiditas quædam craſſa intus ſervetur. Imo tres in cubiculo dormientes, una nocte, ob hunc fumum ſuffocatos vidimus, & penitus extinctos, cum quibus erat & canis commortuus. *Braſſavolus, Comment. ad aph. 41 lib 2. Hippocr.*

Ad viam abſq; exitu, Romanis fundulam dictam, in fornice, ſive teſtudinea camera, tres viri noctu dormiebant: qui ſimul eadem nocte, ob ſemiaccenſos in prunario relictos carbones, omnes mortui ſunt. *Luſitanus Cent. 7. curat. 35.*

Evenit ſtrangulationis modus, non ventilato calore cordis, nec refecto animali ſpiritu. Vidi enim non paucos, qui in cubiculo concluſi, cum carbonibus nuper accenſis, cœnam vomuerunt, cum magna mentis turbatione & ſyncope: quorum quidam ſtatim obierunt, antequam aut ipſi, aut medici, mali conſcii fierunt, antequam aut ipſi, aut medici, mali conſcii fierent. Alios inveni, adhuc vomentes, qui apertis feneſtris & januis, ſolo aeris libero ingreſſu, & reſpiratione ejus, fuere liberati: quibuſdam febris remanſit, cum ſame ſymptomate: quibuſdam verò capitis dolor, qui ſponte deinde ceſſavit, aut appoſito roſaceo. *Chriſt. à Vega de Art. Med. lib. 3 ſect. 5. c. 8.*

Audiviſti fat ſcio qui acciderit ducali gynæceo in Boruſſiaca noſtra profectione, cum anno proximè exacto per Poloniam iter faceremus. Etenim cum ibi non eſſet iſta, quæ apud nos eſt, cubiculorum elegantia, & in iis ſtruendi ignis commoditas; gynæceum autem ad veſpertinum nocturnumq; frigus mitigandum, ignem in cubiculo ex carbonibus accenſum incautius foveret, parum abfuit, quin ad unam omnes, etiam dormientes, ſuffocatæ fuiſſent; niſi una textrix, in tela abſolvenda, diutius ad candelam vigilias produxiſſet. Hæc enim cum ſpiritum ægrius ducere vertigineque jam rotari occiperet, excitato ſtrepitu excivit pediſſequas, quæ de more in proximis cubiculis erant, à quibus foribus jam & feneſtris apertis, liberioreque aere admiſſo, ſemianimes exportatæ Virgines, difficulter refectæ ſunt. Verum ut candelarum nidor cerebrum & pulmones afficit & offendit; ſic iſta carbonum graveolentia, non ſolum caput tentat, ſed & os ventriculi & cor ipſum in pulmonibus oblædit; unde non ſolum σκοτοδίνῳ, hoc eſt, tenebricoſa vertigine illi prehenduntur, verum etiam vomitu pleriq; exercentur, & in ſyncopen incidunt, noſtroque tempore quoſdam eo modo peremptos conſtat.

Sic ſuffocatos novimus in cellis cerevіſiariis, quandiu illa recens cocta ebullit & fermentatur; nam non in iis aer tam craſſus eſt, taleque vitium contraxit, ut non ſolum admiſſus cerebrum offendat, ſed cum ſpiritu noſtro in pectus & pulmones circum cor attractus repentinus ſtrangulatus, paulo minus quam in Charonæis ſpecubus evenire videmus, inducat. Verum carbonum accenſorum Mephitis & graveolentia in cellis cerevіſiariis ſubitam perniciem inferre poteſt: ex candelis nidor paulatim, vitium & latenter infundit, atq; hoc magis aliis citiuſque afficit, prout corpus infirmius aut robuſtius, vel partes magis minuſve affectas, hi aut illi ſunt adepti. Ita novi quoſdam & inter illos fratrem meum Joannem Solennandrum Medicum, qui cum in locis concluſis intenti ſtudiis ad candelas diu multumque vigilarint, ita infirmum cerebrum, pulmoneſque reddiderint, ut poſtea diſtillationum ad pectus frequentium præberet occaſiones: ſcio quos in Apoplexiam conjectos, nidor iſte ſuffocarit. Sed ad tuum affectum revertar, non ſolum eo modo labefactatum tibi cerebrum; ſed etiam pulmones ipſi incredibiliter, & cor affectum admiſſo attractoq; impuro & nocente aere, fuligine nimirum reſumpta, pro puriore aere, qui in exſpiratæ fuliginis locum ſuccedere debebat. Atque hæc graveolentia tanto plus tuæ valetudini nocere atque obeſſe potuit, quanto minus, ut fateris, ab ineunte ætate concluſum, craſſum, minuſque depuratum aerem, qualis, in hypocauſtis noſtris (niſi in eis ignis præterea in camino foveatur) ut plurimum conſuevit eſſe. præferre potueris: hic nidor ex omni pingui, cera, oleo, ſevo eſt; ſed tamen non eodem modo; neque ex una materia, ſpecie unus, idemque & æquè perniciosus: ſed pro individuorum qualitate magis minuſq; nocens. Sic ex ſevo molliore impurioreque, quod aut pinguedinem aliam admixtam habet: aut cum ſolveretur, adultionem recepit: aut ex malè ſanis animalibus, aut iis, qui morbo interierunt, deſumptum eſt, candelæ factæ nidorem graveolentiorem accenſæ ſpirant, quam ſi iſtis amotis, ex puro puto conformentur. *Reinerus Solenander opere ſuo conſilior. ſect. 5. conſ. 6.*

Qualia appareant circa eos, qui vapore accenſorum carbonum ſuffocantur, & qua arte de his renunciationem contexere te oporteat, ſequenti hiſtoria poteris intelligere. Anno Domini 1575. die decima Martii,

voca-

…catus ſuitum Roberto Grealmo, Doctore Medico Domino Hamelio Patrono, in ſenatu Pariſienſi, qui inviſerem & renunciarem de duobus ſuis ſervis, quo-…minus ſcripturis operam dabat, alter ſtabulo. Hos tota familia rebatur mortuos, quia ipſis arteriarum …ſus non percipiebatur, extrema totius corporis fri-…bant, vox & motus perierant, facies livebat, nec pulſati, aut etiam violenta manu depilati excitabantur. Omnes igitur ipſos pro mortuis habebant, quæſtio …um erat de mortis genere: herus enim eos ab aliquo ſtrangulatos ſuſpicabatur; alii ipſos mutuo ſibi animam manibus præcluſiſſe opinabantur: alii deni-…ue ſubita apoplexia prehenſos philoſophabantur. … vero exemplo quæro, num ignem ſucceuſis car-…ibus excitaſſent. Ad quod verbum arrigens aures …us, dum anxiè per omnes conclavis angulos veſti-…t, (erat autem conclave valde anguſtum & undique …ſum) ſcaphium figulinum, ſemiuſtis carbonibus …num, reperit. Quo viſo, omnium una vox fuit, tan-… calamitatis cauſam extitiſſe malignum fumum, & …apores venenatos, qui ipſos, præcluſis vel uranimæ …uctibus, ſuffocaſſent. Admota igitur manu cordis …egioni, tum ex calore ſuperſtite & pulſatione, licet exigua, in ipſis adhuc animam reſidere animadvertiſ-…sem ſuccurrendum primo quoque tempore ſtatuimus. Imprimis igitur os, quod obſtinata dentium adhæ-…ione obſeratum erat, arte diduximus, in idque tum …chleari, tum fiſtula argentea, aquam vitæ, plories …illatam expreſſimus, cum diſſoluta hiera & the-…a: ad frequentes hujus medicamenti in os gu-…q; expreſſiones, commoveri ac concuti cœperunt, …oſque excrementitios, muſculos ac viſcidos hu-…ores, ore ac naribus reddere, una pulmone ipſis tan-… in gutture ſecvente. Tum igitur vomitoria ex …o oxymelite propinata, dorſumque ad ultimam …i vertebram, & primam lumborum, manu & genu …bro & violenter pulſatum (in hanc enim partem …ertitur orificium ventriculi) ut vomitorii ingeſti …c ſtomachi concuſſione, cogerentur ad vomitum, …c nos iſte conatus feſellit, mox enim phlegma viſci-…, ac flavum ſpumoſumque ſanguinem excluſerunt. …d his minime contenti, canna anſerinæ pennæ, eu-…rbium in pulverem tritum, in nares inſufflavimus, …erebri excrecu…iculas, ad excloſionem eorum, …in ipſo oppreſſionem faciebant, proritaretur: ſta-…aque ſternutatione concuſſum cerebrum, inſuper … Chymiſtatum de menta palato & faucibus affi-…mulatum, mucoſa multa per nares depulit. De … illis conſultum eſt brachiorum, crurum ac ſpi-…ctionibus, clyſteribus acrioribus, quorum vi, …nerata alvo, copioſe mox loqui cœperunt, ad obla-…nvenienter ſe habere, & ad ſe redire. Quibus in …bus rebus perficiendis, ſtrenuam nobis operam …arunt, Jacobus Guillemeau, Regius & Pariſienſis …urgus, & Joannes à Sancto Germano, Pharma-…a fidus, diligens, & induſtrius. Poſt meridiem, … res feliciter cœpta, feliciore exitu clauderetur, …ti ſunt, Ludovicus Teobaldus, & Joannes Alti-… Doctores Medici doctiſſimi, & artis operibus cla-… de cæteris, quæ agenda ſupereſſent, communi …cum conſilio ſtatuerent. Hi, probatis omnibus …egiſſemus, cenſerunt ipſis de hinc conſulendum …ardiacis, quę laudabilium humorum generatione, …odo ſpiritus novos ſufficerent, ſed etiam eos qui …pore ſupereſſent, tenuarent, & ex caliginoſis il-…res redderent. Reliquum conſultationis conſul-…ſt in tam calamitoſi affectus cauſa exquirenda, …um enim accenſorum fumo, & neboloſo va-…omines ſuffoca…i novum non eſſe ajebant. Scri-…amque legi apud Fulgoſium, Volaterranum & …um, Jovinianum Imperatorem media hyeme …m properantem, feſſum de via in pago Dadaſta-nis, qui Bithynos à Galatis dividit decubuiſſetque in cubiculo recens conſtructo & calce incruſtato, in quo ob id calcis reſiccandæ gratia, magna vis carbonum accenſa fuerat: eam vero noctem illi in vita poſtremam fuiſſe: ſuffocato nempe ipſo de nocte media, tetro illo ignis carbonarii vapore, imperii ſui octavo menſe, ætatis vero anno trigeſimo, vigeſima die Auguſti. Quanquam quid eſt neceſſe veterum exempla ſectari, cum non ita à multis annis, in ædibus Joannis Bininii aurificis, in flexu pontis Numulariorum commorantis tres ſervi interierint, propter carbonarium ignem, in anguſto & ſine camino conclavi, in quo dormiebant, accenſum. Quod ad cauſas attinet, hæ in medium productæ fuere. Nonnulli in ea ſententia fuerunt, ut exiſtimarent, id ſolo carbonarii vaporis vitio contingere, qui loco perſpiratione prohibito concluſus, ſimilia quæ muſti vapor ſymptomata invehit, nempe capitis dolorem & vertiginem. Utrumque ejuſmodi vaporum genus, præterquam quod crudum eſt, earum rerum inſtar, à quibus effertur, tum etiam citiſſime poteſt nervorum principium implere, adeoque convulſiones, ſubſtantiæ ſuæ craſſitie, excitare. Sic enim Hippocrates de illis ſymptomatibus quæ vini vapore fiunt, locutus ſcripſit: Si ebrius quiſpiam derepente obmutuerit, convulſus moritur, niſi febre corripiatur, aut niſi vocem recuperet, cum crapulę ſolvuntur. Eodem plane modo vapor carbonarius occupato cerebro, elingues illos, veluti immobiles, & omni ſenſu orbatos reddiderat, brevi morituros, niſi remediis calidis in os nareſque ingeſtis, vaporis craſſities attenuata fuiſſet, & excitata facultas expultrix, ad omnia ea quæ moleſta erant, excernenda: ac quamvis prima facie appareant præ cæteris partibus pulmones læſi, inſpiratione maligni vaporis; tamen propius intuentibus perſpicuum futurum, eos non laborare, niſi per cerebri inſigniter & maxime hic affecti, ſympathiam. Argumento eſſe, quod ſtatim vocis, ſenſus & motus interceptio ſecuta eſt. Quæ ſymptomata non contingunt niſi intercepto nervorum principio, materiæ alicujus præter naturam incurſu. Ac quemadmodum Apoplectici non moriuntur, niſi reſpirationis defectu, citra ullam pulmonum offenſam, ſic his juvenibus mors in propinquo erat, propter interceptam reſpirationem, non ullo pulmonum vitio, ſed cerebri & nervorum, ſenſum & motum toti quidem corpori, maximè tamen inſtrumentis reſpirationi, impertientium. Alii contra cerebrum culpa vacare contendebant, atque hujus calamitatis culpam conjiciebant in ſpiritus vitalis interceptionem; is enim obſtructis pulmonum ductibus, ingreſſu à corde ad cerebrum prohibitus, materiam de ſe ſpiritui animali amplius ſuppeditare non poterat. Hinc eſt, quod juvenes illi ſuffocati moriebantur, reſpirationis, ſine qua vita nulla eſt, defectu. Nam præterquam quod in tali caſu cor non poterat ſeſe expedire, circumfuſa fuligine pulmone obſtructo carbonarii hujus vaporis craſſitie, inſpiratio inſuper commode fieri non poterat: hæc enim fit aëre ambiente in corpus allecto, aër vero ambiens, ut quod inſpiratione natura conatur, perficiat; nempe ut cordis ardorem temperet, debet quatuor conditionibus eſſe donatus. Prima, ut ſufficiente copia & quantitate in corpus trahatur. Secunda; ut qualitati ſit, egelidus vel temperatus. Tertia, ut conſiſtentiæ ſit tenuis & mediocris. Quarta, ut ſubſtantiæ ſit mitis & benignæ. At quatuor illæ conditiones aëri, quem tum in conclavi illo jacentes juvenes ducebant, deficiebant. Primum enim quantitate paucus erat, quod tantillum aëris, quod in tam anguſto conclavi erat, in magnam partem ab igne carbonario abſorbebatur, haud ſecus quam qui cucurbitula includitur aër temporis momento ab accenſa flamma conſumitur. Deinde egelidus aut temperatus non erat, ſed ab igne accenſo quaſi flammatus.

Tertio conſiſtentia craſſior erat, quam par eſt, admixtione ſcilicet craſſioris vaporis carbonarii: eſt enim hæc natura aëris, ut citiſſime alteretur, & promptè excipiat formas atque impreſſiones circumfuſorum corporum. Denique ſubſtantia erat inſenſus, & toto genere aëreæ corporis noſtri ſubſtantiæ inimicus. Fit enim carbo ex lignis viridibus, in foſſa ſubterranea accenſus, moxque in proprio & ſuo fumo extinctis & ſuffocatis, quemadmodum norunt, qui rem carbonariam factitant. Hæ virorum doctiſſimorum opiniones, quanquam ſibi non omnino conſentientes videbantur ſuis tamen ambæ rationibus nitebantur. Eſt enim id ſaltem manifeſtum, ductus illos, qui partibus thoracis & cerebro communes ſunt, vaporis carbonarii craſſitie obſtructos [illegible] fuiſſe: ex quo contingebat ut ambæ illæ partes in vitio eſſent, cum illarum, ut & reliquarum omnium corporis partium, tantus ſit conſenſus & connexio mutua ut niſi mutuis auxiliis, ſalvæ & incolumes diu ſtare nequeant; propter amicam, quæ corpori ſecum & cum ſuis partibus eſt conſpirationem. Quare cerebri ventriculis, pulmonum bronchiis, & carotidibus arteriis obſtructis, ſpiritus vitalis ingreſſu in cerebrum, & animalis inde in univerſum corpus exitu & digreſſu prohibeatur; unde duarum facultatum, corpori ad vitam neceſſariarum, interceptio. *Parens Tractatu de Renunciationibus.*

Memini ſuffocatos in navi duos veltres, in qua cerevisia concluſa erat, cum exitum non haberet. Et ita iſtis diebus nautæ puerum habui, ex fumo penè præfocatum, qui ſubito extractus, quaſi mortuus in domum cerevisiarii deportabatur: quem & nos bonis odoribus recreavimus & reſtituimus. Ex fumo aliquando ſuffocatio obrepit in iis ædibus, qui carbone pro igne utuntur, admodum male olente, vel in loco concluſo, ut aër libere trahi non poſſit: quemadmodum narrat Matthæus de Gradi, ſuo tempore Mediolani contigiſſe, in duobus famulis cujuſdam pharmacopæi, qui hoc modo ſubito extincti fuere. Hujus mortis cauſam Eraſiſtratus aſſignabat, quod non poſſent ſpiritum continere præ nimia ſubtilitate: contra Galenus, quod ſicuti cibi quidam, ut panis, olerum, & ſimilium: nobis familiares ſunt: quorundam vero ut cantharidum, leporis marini, qualitas nobis extranea eſt: ita & is exiſtimat, aëris quandam nobis eſſe familiarem ac ſpiritui amicam qualitatem; aliam vero extraneam, & corrumpentem ſpiritus. Cæterum ut res ſe habet, poterit fortaſſe, & ex alio fumo non corrumpente fieri præfocatio. Et ideo *Haly Practica ſua lib. 6 cap.* 4, inquit: Qui autem ex fumo fuerit ſuffocatus & diſſolutus, ſi ab ejus ore ſpuma exierit, nulla via eſt ad ejus ſalutem: cui autem non ſic, violarum gargariſet oleum, & aquam tepidam, ſorbitionem ex furfure: atque à clamore arceatur, & verbis multis. Curabitur quoque calidorum & impinguantium correctione, id eſt, multum nutritivorum, ut quidam interpretantur Pinguia quidem, ut mihi videtur, ob fumi acredinem præſcribunt. Suffitus quoque ex aromate cordiali, frigidiſque admixtis convenit: ut eſt nymphæa, papaver, ob qualitatem manifeſtam fumo reſiſtentem, quæ calida & ſicca eſt. Quidam & hic poſt duos dies ſectionem venæ imperant. Tales autem & qui in aëre fœtido concluſi ſunt, ſtatim ad aërem apertum deducere oportet, & odoribus bonis reſtituere & reficere. *Foreſtus lib.* 15. *Scholio ad Obſerv.* 26.

† Sic etiam ſuffocationis meminit ab halitu cloacæ *Hechſtet. decad.* 3. Caſ 8. à vaporib. metallicis *Gr. Horſt. part.* 2. *Obſ.* 25. à flore calcis, *Tulp. Obſer. l.* 3 *c.* 41. à carbonum odore *Nicol. Fontan. exempl.* 20. à fumo fornacis *Hildan. Cent.* 4. *Obſer.* 11. à muſti vaporibus. *Borel. Cent* 2. *obſ.* 4.

Plura hujus generis cognoſcet æquus Lector ex *Tomo primo Operis hujus, titulo de Apoplexia.*

DE OBESITATE ET ARVINA.

Observatio I.

Nimia corporis obeſitate ſuffocati.

Dionyſius Heracleote, Clearchi F. tyrannus obeſitate nimia periit, teſte *Aeliano lib.* 8. *Variæ Hiſt.* quod ipſum in primo Græcorum Epigrammatum Palladas complexus eſt.

Erat Galeottus uſque adeo tumenti abdomine, ut cum ſub vaſto obeſi corporis pondere, vel prægrandia jumenta fatiſcerent, theda curuli veheretur: ac demum ſenex ad montem Annianum circa Ateſte, arvina ſuffocatus, interiret. *Iovius in vita Galeotti.*

CURATIO SUFFOCATIONIS.

Observatio I.

In quovis ſuffocationis periculo & metu: velut etiam in pertinaci capitis dolore, aliiſq; nonnullis deſperatis morbis, venas jugulares, Guidez Arab. dictas, tuto ſecari poſſe, & quomodo.

ARabes venas Guidez appellant: de quibus ſic Avicenna. Venarum Guidez apertio fortaſſe neceſſaria eſt in vehementia raucedinis, præfocationiſque timore. Porro pleriq; omnes abhorrent ab earum phlebotomia, & hanc maxime omnium damnant, quaſi idem ſit, quod hominem jugulare: Scilicet fieri poſſe non putant, ut ſanguis citra firmiorem ligaturam ſiſtatur, quæ in collo, metu ſuffocationis, valdè eſt periculoſa. Ejus opinionis non fuit Halyabbas: neque ſanè verenda eſt harum venarum apertio, quum in his ſit longe facillimum vulneri ſtatim providere, ut hæmorrhagia cohibeatur, etiam citra ligaturam, hoc modo: æger collum ad alterutram partem quantum fieri poteſt diſtorqueat, erecta cervice: tum ubi maximè conſpicua eſt vena poſt frictionem, & frontis compreſſionem, cum ligamento factam, phlebotomus adigatur. Quando ſufficiens quantitas ſanguinis hauſta fuerit, æger collum reddat priſtino ſitui atque medio: hinc fiet ut à cute, ubi minime eſt vulnerata, venæ vulnus cooperiatur occludaturque, nec ſit opus ligatura ſanguinem compeſcente. *Joubert. Annot. ad Guid. tract. de lepra pag.* 567.

Sæpè venis accidit coarctatio [illegible] oppilatio à plethora, à ſanguine cauſata, quæ ſi fiat in ramis venarũ. Guidez, ſemper ſequitur ſomni profunditas, apoplexia, & ſuffocatio extrema. Iſta vena Guidez interdum phlebotomatur. Raro tamen in regione, & ætate matura, ſua inciſio, confert lepræ non conſummatæ, & in forti angina, in acuto aſthmate, in conſtrictione anhelitus, in raucedine vocis, ex ſuper abundanti ſanguine, in pulmonis apoſtemate, evacuationis & diverſionis gratia, pro antecedente cauſa in principio & augmento: hæc tamen inciſio venarum Guidez, eſt fienda à docta manu, cum phlebotomo habente aliquod obſtaculum prope cuſpidem, ne profundentur omnia latera venæ, quia hæ venæ ſunt labentes in tactu earum, quia non ſunt annexæ carni, ſicut aliæ multæ, tum etiam propter glandulas molles & lubricas ſub eis exiſtentes, tum etiã ne phlebotomus pungat nervum, vel alia membra ibidem locata. Modus autem phlebotomandi has venas talis eſt, ſcilicet patientis primo ſtringatur venter inferior, inter ilia & hypochondria, cum zona decenter ſtringẽte, teneat etiam os ſuum clauſum in expellendo aërem à pectore, deinde patiens declinet caput ad partem contrariam partis phlebotomandæ, quia ſic faciendo intumeſcit vena ut corda extenſa, & cum inſtrumento apto tenendo venam firmam cum manu, vel alio ingenio debet perforari vena in loco eminentiori. Authores laudãt ſectionem talem fieri debere ſecundum latum, ego tamen facerem ſecundum obliquum, & quantitas ſanguinis non ſit ſuperflua,

queſit ſecundario. Et operator habeat ſecum pulveres ſanguinis conſtrictivos, ſicut bolum armenum, ſanguinem draconis, pilos leporis, mumiam, alias piſſas ...lthos, non carnem humanam ſiccam, qua utuntur ...ndemiores, corticesthuris, aloes, & ſimilia; & in omnia habeat vitreolum ſeu colcotar, fuligo etiam ...datur, fabæ combuſtæ, & charta, & coria combuſta, ...his ſimilia, ſuperpoſito ſemper ovi albumine bene ...mulſo, & ſuper omnia decenti ligatura & patiente ...ente capite elevato, per octo dies cum levi ſomno, decenti diæta, prout videbitur medico legitimo. *...obcarpus in Iſagog. Anatomica.*

DE ANGINA.

...E SPECIEBUS, ET PROGNOSTICIS ANGINÆ.

SPECIES RARÆ.

OBSERVATIO I.

Anginæ raræ ſpecies, ex primis vertebris nata.

VBI primæ vertebræ afficiuntur, licet raro, evenire tamen interdum angina poteſt, idque in pueris magis quam adultis: de qua *Hippocrat, lib. 2. de Morb.* populariter vagantibus, in hunc modum ...ſit: erant anginoſi cum affectiones hujuſmodi: ...icis vertebræ ad interna converſæ ſunt, aliis qui...plus, alii vero minus: atque in partibus exteriori... manifeſta videbatur in cervice concavitas: dolo... laborans, ubi illic tangebatur, ſentiebat. ...ccidit angina cuidam, ſub ea vertebra, quam den... nominant, verum non adeò acuta: quibuſdam ve... rotunditatis magnitudinem. omnino conſpicua. ...es autem, ut ea vertebra quæ dens dicitur, in...matione minimè laborabant, ſed moleſtia affi...ntur. Ea quæ ſub genis erant, tumebant qui...ſed inflammatione laborantibus haud erant con... Anguina nullus dolor cruciabat, ſed naturali ...habitu permanebant. Lingua haud facile con...tur, atque aucta ipſis videbatur, atque externa ...ſub linguę manifeſtæ. Deglutire, niſi magno cum ..., nequibant: at ſi vi quadam devorare conarentur nares effluebat id, quod ingeſſerant. Ex naribus ...antur. Spiritus ipſis non admodum clarus. Non ...ſpicis, temporum atque cervicis venæ attolle... Atque horum quibuſdam, quibus dolores re...cebant, tempora paululum cæcebant, quamvis ...non febricitarent. Plurimi non ſuffocabantur, ...um vel ſputum, vel aliud quippiam deglutire ...ent. Neque ſubſidebant oculi: igitur quibus tu...on in alterutram partem deflexus, ſed rectus ...nquam paralytici evadebant. Horum ſiquem ...eriiſſe mihi conſtaret, id referre gravarer mini... quotquot memoria nunc conſequi poſſum, ...ſuperſtites permanſerunt. Atque alii quam ce... ſanitati ſunt reſtituti: Alii non pauci quadra...um diem prætererunt. Inſuper nonnullos fe...mino non attripuit. *Galenus lib. 2. cap. 3. De Loc.*

OBSERVATIO II.

De latente ac difficili angina.

Illa inter anginæ ſpecies æque periculoſa eſt, ac ..., in quam nullus tumor in faucibus ac collo ap...uam latentem hac de cauſa non inepte dixe... Talis autem quandoque, hominem paucis die...ficit, ac è vita tollit: mente & ſenſibus inte...od & *Hippocrates prædictionum lib. 3. cap. 8.* ſcriptum reliquit. Angina inquit, graviſſima eſt & celerrimè interimit, quæ neque in cervice (id eſt, collo, interprete Galeno) neque in faucibus, conſpicuum quid efficit. Hæc etenim eodem die, & ſecundo, & tertio, & quarto ſtrangulat. Plurimum vero hanc quoque dolorem inferre, & ſpirandi (addit) difficultatem. Adſunt vero non modo hæc, ſed & vehemens copioſaque humorum è capite deſtillatio, dolor autem circa laryngen & aſperam arteriam talis, ut nec contingi, quantumcumq; leniter, citra graviſſimum dolorem queant: ſed nec moveri ſurſumque attolli. Quamobrem non ſpiritus tantum cum difficultate trahitur, ſed & cibus ac potus ægerrimè aut non dimittuntur, Cum etenim per œſophagum deſcendunt, cedit, & ſurſum aſcendit larynx. Inflammari per hujuſmodi anginam, interiores ac latentes laryngis muſculi exiſtimantur. Verum nos nullam juxta laryngem aut ejus muſculos, vel circa aſperam arteriam, inflammationem aut abſceſſum cognovimus, ſed pulmonem male affectum obſervavimus.

Lanio quidam meridie circa laryngem & fauces dolorem ſenſit, & quandam in deglutiendo cibo ac potu difficultatem. Adiit ſub veſperam pharmacopæum. Datur ex aquis plantaginis lactucæ, & diamoron, addito aceto gargariſmus, quo cum ſubinde uteretur, doloribus intenſis, ſubito, nocte, mente conſtans ſtrangulatus interiit. Hujus corpore aperto, reperta eſt pulmonis ſubſtantia, ſive παρέγχυμα in pus converſa, & ad unum ejus latus abſceſſus pure quoque impletus. Nulla tuſſis huic antea fuerat moleſta: neque ſanguinis ulla ſputatio præceſſerat; ſano validóque corpore eouſque viſus, eoque non gracili, ſed obeſo.

Eadem & ſuperioribus ſimilia, æſtate, anni 1565. diligenter annotavimus: quando multi angina, ac ſimul moleſta ex capite deſtillatione correpti fuere: præſertim ex his, qui præcedente hyeme, vel tuſſi, vel raucedine laboraſſent, aut è peripneumonia evaſiſſent. Plurimis horum poſteaquam circa laryngem dolor remiſſior, tandem deſiiſſet peripneumonia ſucceſſit, cum lateris dolore, non tamen pungente, aderant reſpirandi difficultas & pulſus mollis. Horum non pauci intra non multos dies mortui ſeniores evaſerunt, & natura frigidiores. Pulmones horum vel purulenti fuere, vel abſceſſum habuere: juxta verò laryngem, aut ejus muſculos nihil occurrit, quod vel adeſſe vel adfuiſſe inflammationem oſtenderet. Satis quidem apparuit, pulmones male quidem prius affectos, ſuper veniente ac accedente è capite deſtillatione, reliqua ſymptomata ſucceſſiſſe: laryngem verò non primario, ſed per ſympatiam, ſive conſenſum laboraſſe. Veriſimile vero etiam eſt, deſtillante humore, aſperam arteriam, ejuſque ramos impleri atque diſtendi: deinde eodem ad alia vaſa tranſmiſſo á dolore liberari quidem aſperam arteriam, ac ejus ſupremum finem ipſam laryngem: pulmonis autem male affectas partes è dolore occupari: atque hoc modo ex angina in peripneumoniam permutationem fieri Subvenit huic morbo mox, ſi vires ferant, venæ ſectio, ita enim citiſſimè impetus defluentis humoris & avertitur & compeſcitur: deinde quæ lenire aſperam arteriam & pulmonem queunt, ac ſputi facilem exitum procurare: cujuſmodi ſunt dulcia ut glycyrrhiza, ejuſque decoctum, uvæ paſſæ, vinum paſſum, aqua mulſa, vinum molſum, dilutum, ſi febris adſit, & alia ejus generis, quæ à Cælio Aureliano commendantur. Adſtringentium ac repercutientium in hoc morbo uſus, inutilis: aceti vero etiam pernicioſus. *Dodonæus cap. 18. obſervationum.*

Appellat anginam *Hippocrates. Gal. teſte*, affectum circa fauces, qui ſpirationem quoquomodo reddit deteriorem. Hujus genera quatuor *lib. de locis affectis 4. c. 5.* enumerantur: alii deinde & affectus referuntur, per quos cibi potuſque via impeditur, & cum difficultate

at extremo dolorem præ ſe ferret, mors ſubita, tribus horis à miſſione ſanguinis, conſecuta eſt. *Scholiographe ad cap. 23. Hollerii de morb. intern.*

Observatio III.

Ex Angina ſtrangulante, & febre peracuta, æger in 4. obiit.

AMius Reynerus, qui in foro frumentario Delphis agebat, vir circiter annorum triginta, in anginam lethalem & febrem peracutam incidit, ad quem Ericius Leydius Medicus, collega meus, prius vocatus fuit, ab injecto clyſtere, ſanguinem ex cephalica detrahere jubet, ac gargariſmata, tum alia apta remedia præſcribit: tertio die cum in Hagham Comitis collega vocatus eſſet, cum ſuffocatio immineret, ad eum accitus ſum, cum nihil deglutire poſſet, libenter ſanguinem ex venis ſub lingua detraxiſſem, ſed os aperire non potuit; interea collega reverſo: etiam Nievenius Medicus Haghanus una vocatur, verum cum nullum medicamentum per os ſumere poſſet, iterum clyſter injectus eſt, unde probè quidem alvum deponebat, ſed nihil juvaminis, neque ex emplaſtris aliisque remediis, exterius adhibitis, ſentiebat, ita ut angina ſtrangulante, tum febre peracuta obierit quarto die, cum & angina per ſe malum acutiſſimum, ſine febre etiam aliquando ante quartum ſtranguler ac ſuffocet. *Foreſtus, Scholio ad Obſerv. 5. lib. 2. Obſerv. ſuarum.*

Observatio IV.

Hiſtoria cujuſdam mulierculæ, angina laborantis, quæ devoratis bolis aliquot caſſiæ, & vomitu excitato, ſtatim ſtrangulata interiit.

QUod ſi in angina ex moleſtia medicamenti concitetur vomitus, non ita velox ſtrangulationis imminet periculum, ſi liquidum fuerit medicamentum, veluti ſi ſolidum, Pilulæ enim & boli, dum vomitu alliduntur, confertim & valido impetu ad anguſtias oppreſſi ab inflammatione tranſitus, majus afferunt periculum. Unde aliqui hac ratione, repentè ſtrangulati ſunt. Ut accidit hic Patavii cuidam mulierculæ, laboranti angina, quæ devoratis bolis aliquot caſſiæ & vomitu excitato à moleſtia medicamenti, ſtatim ſtrangulata interiit. *Trincavella lib. 5. cap. 7. de rat. curandi part. hum. corp. affect.*

ANGINOSI RESTITUTI.

INEDIA.

Observatio I.

Ab Angina ſanguinea æger citra ſanguinis miſſionem ſanatus.

QVidam in angina ſanguinea ægro venam non ſecuit, quoniam macer eſſet languidisque venarum receptaculis: in cubiculo eum frigidiſſimo collocarunt, ne ſitiret eſuriretque, neque vires reſolverentur; tum enim ſynanchicus inedia plurium dierum ſanatus eſt, quoniam ſanguis alimentum corpori ſubminiſtravit. Indicio ſit, quod apoſtema non intumeſcit, neque diſtenditur. *Alex. Benedict. de curand. morb. lib. 7. cap. 19.*

PHLEBOTOMIA.

Observatio I.

Angina acutiſſima, per inciſionem linguæ, præter aliorum exſpectationem, curata.

PAtavii meis temporibus quidam ſcholaſticus Græcus oriundus, ex præcipua familia, ſanguineus, una nocte in Anginam acutiſſimam incidit, una cum tumore linguæ maximo, ut ſtatim loquendi facultas illi adimeretur. Cumque tam celeriter Medicorum & Chirurgorum opera uti non poſſet, ipſe præſente animo, linguam acuto cultello decuſſatim incidit, ac ſatis multum ſanguinis effluere permiſit, quo facto rurſum loqui cœpit: Medicus poſtea accerſitus, pauca univerſalia & totum corpus reſpicientia adhibuit, præſcripta recta victus ratione: linguæ verò vulneratæ pulveres ex Thure, Bolo ac ſimilibus ſiccantibus, inſpergi juſſit, & ita intra paucos dies convaluit. Sic interdum fortuita remedia, aliis ſunt efficaciora. *Joach. Camerarius lib. Obſ. ſuarum.*

Observatio II.

Senex annorum ſeptuaginta, ab angina præfocativa, miſſo ſanguine, & aliis opportunis adhibitis auxiliis, integrè curatur.

RIchardus Sabaterius, honoratus & ditiſſimus civis Arelatenſis, ſenex annorum ſeptuaginta, optimi habitus, & ſolidorum membrorum, angina præfocativa corripitur: interna illa quidem, & à qua nihil foras apparebat, in diſcrimen vitæ incidit prohibita voce, & pene, phlegmonoſo intus tumore in faucium radice conſiſtente, ſtrangulatus, ita ut exerta lingua & tumefacta, cum magno ſtertore ſpiritum duceret, inſtar eorum qui ſtrangulantur. Suppuratur angina & auxiliis multis adhibitis introrſum rumpitur, purgatur, & ſanatur ingenti cura & labore ſenex, qui jam fermè deploratus, moribundus jacebat, ſupervixitque annos totos duodecim. *Valleriola lib. 6. obſ. 10.*

† Minus verò proficuam phlebotomiam ſenſerat æger ille apud *Panarolum*, qui anginâ correptus ex ſectione venarum linguæ, ſuffocatus obiit, vid. *pent. 1. obſerv. 49.*

EXPERIMENTIS,

Observatio I.

Selecta aliquot, tum de experimento, tum de hiſtoria, ad Anginam remedia.

AQua ex floribus ac foliis *Periclymeni*, vulgo caprifolii, Anginæ præſtantiſſimum eſt remedium. *Rob. Conſtantinus in Supplement. ling. lat.*

In Angina *caſſiæ Ægyptiacæ* ſuccus extractus, cumq; aqua plantaginis mixtus, plurimum conducit. *Camerarius in horto.*

Annoſæ arboris *Sambuci*, apud Boreales præſertim, ramis accreſcit excrementum corticoſum coriaceumve multis dotibus cognitu digniſſimum, plerique Angliæ & Germaniæ, *Judæ aures* vocatum propter effigiem auris, quam cartilagineo concretu rugoſoque complexu multis plicis & mæandris æmulatur: ſed colore pullo, prædurum, aquis merſum moleſcens, ſpongiæque rimtumens: Anginis certiſſimo experimento utiliſſimum, & tumoribus intus foriſque nunquam ſatis laudatum guſtu penè inſipidum, cutis elixæ, aut corii *Tœna & Lobelius in Adverſ. ſtirp.*

Fungus Sambucinus in vino coctus & potatus, præſenti remedio eſt Anginoſis, præcedente & ſequente ſuffitu de olibano. *Leonellus in praxi.* Plura de hoc remedio vide in *Jatreo VVirtenbergico, pag. 244.*

Lignum *hederæ* à proprietate valet ad apoſtemata gutturis: ideo comedens ex cochleari de hederæ ligno, vel bibens ex vaſe ligneo hederaceo, nunquam vel raro in apoſtema gutturis aut uvulæ incurrit. *Joan. Marquardus in Practica, Cap. de Angina.*

Rubeta ſynanchicis cocta, & pro emplaſtro impoſita, adeò prodeſt, ut quendam hoc auxilio, cui jam tanquam morienti, de more candelæ accenſæ fuerant, liberaverim. Crediderim & filum, quo ſuſpenſa interierit, conferre. *Cardanus lib. 7. cap. 38. De Varietate rerum.*

℞. *Gummi Sambuci drach. ij. ariſtol. rot. drach. j. aquæ*

caprifolii unc. iij. bulliant ſimul & fiat gargariſmus, Chalmereus *enchirid. Chirurg. cap.* 30.

Canis *hirundinum* combuſtus, Melichio admodum probatus, antidotario ſuo.

Observatio II.

Admirandum Galeni, ad Anginam experimentum.

MEmini me admirandam *canini ſtercoris* expertum facultatem. Canino etenim ſtercore, uti aſſiduè conſuevit præceptorum noſtrorum quidam, ſola oſſa cani edenda exhibens, duobus continuo diebus, ex quibus durum, candidum, ac minimè fœtens ſtercus proveniebat. Hoc igitur acceptum, deſiccabat, ut cùm poſtea uſus eſſet, facilè ad lævorem poſſet redigi. Utebatur eo ad Anginam & Dyſenteriam, & ſummè inveterata ulcera. Ad anginam quidem, iis medicamentis admiſcens, quæ alioqui huic affectui congruebant, &c. *Gale. lib.* 10. *ſimpl.*

Observatio III.

Anginæ cura, per guttur lupi.

LUpi guttur (aſperam arteriam) hoc loci commemorandum mihi viſum eſt, ob inſignem experientiam, cujus cum inſigni & docto Medico, Adolpho Oceone, Auguſtanæ reipublicæ Phyſico officioſiſſimo, pauciſſimi medici hactenus conſcii fuêre. Nam qui per hoc guttur bibit, in ſynanche, id eſt, angina, certiſſima ſalute evadit. *Joan. Agricola lib.* 2. *Medicina Herbariæ.*

Observatio IV.

Anginæ curatio mira & ſuperſtitioſa.

MUlier quædam ſuperſtitioſè butyrum menſe Majo aſſervabat, & colligebat tribus diebus rogationum, viris è lacte vaccæ, quæ matrem peperiſſet; mulieribus, quæ fœmineam. Urgente Angina, inungebat collo, cervici partibus vicinis, carpo plurimum fricando. Atque hac ratione non paucos ſanitati reſtituit. *Scholiographi ad c.* 22. *lib.* 1. *Hollerii de morb. intern.*

† Plura ad anginam experimenta & ἰωμέσεα vid. apud *Bartholin. Cent.* 4. *hiſt. anat.* 73. *Camerar. Syllog. memorab. Cent.* 16. *part*, 88.

INGENIOSA TUMORIS CURA.

Observatio I.

Variæ & ingenioſæ, ſuppurati tumoris, in angina, aperiendi rationes.

HIante ore, lingua deprimitur: culter ligneus acutus indagatur in guttur, ut tumor diſrumpatur. Tum prono capite ſanies repurgetur. Ubi in faucibus manifeſtus eſt tumor, vellicandus eſt unguibus aut ferro aperiendus. Alii ſpongiæ partem ad magnitudinem avellanæ ſuſpendunt é filo, & ita ab ægro devorari jubent. Intumeſcit ſpongia, atque dum vi retrahitur, tumorem rumpit. Hoc alii bolo carnis ſalſæ ſemicoctæ, ita ſuſpenſo & devorato, tum vi retracto, moliuntur. Alioqui ſcarificandus locus eſt, ſub maxillis, ſub mento, in collo, vitatis ſemper nervis & arteriis. Sic enim aliquando ſanies effluit. Alioqui cucurbitulæ ſcarificatis locis apponendæ ſunt. *Hollerius lib.* 1. *cap.* 23 *de curand. morb. intern.*

Nonnulli etiam panis cruſtam devorandam præbent. *Duretus in adverſariis ad eundem locum.*

Quidam optimo ſucceſſu, attingunt duntaxat *oleo ex vitriolo*, & mox rumpitur abſceſſus. ℞. Sunt qui ceream candelam impingant & rumpant. Arculanus, cuſpide ferrea ligno infixa, ſic ut alias partes non vulneret, illud efficit. Neque ei placet, quod nonnulli volunt ſpongiâ ex filo pendente ac devoratâ, & paulò pòſt, dum humore turget, violenter evulſa, id tentare. Qui enim illam tranſglutient, cùm vix liquidiſſima quæque abſorbeant? Rogerius idem facit ex fruſto bubalæ carnis ſemicoctæ: utrumque probare videtur Guido, non abſque ratione prorſus. Quando enim ſuppuravit materia, ſolito minor eſt tumor: cùm per maturationem fiat quidam fervor, & per ebullitionem non parum humoris exhalet & abſumatur. Unde Aëtius quoque præcipit in tonſillarum inflammatione fruſta panis in aqua macerata, quàm maxima, & alios cibos, acervatim ingerere. Vehementiore enim circa abſceſſus obvolutione facta. (inquit) eodem modo afficiuntur, ac ſi ſectionem ſuſtineant. *Ioubertus tractat. de thoracis partium affectibus, cap.* 1.

Si apoſtema venerit jam ad maturationem & non rumpatur, oportet ipſum aperire, ut exeat ſanguis. Inſpiciat ergo medicus in ore, & ſi appareat, hoc modo rumpatur. Accipiat unum lignum ſubtile, rotundum, in cujus extremitate apponat ferrum acutum, cujus longitudo ſit tantæ quantitatis, quantæ eſt medietas digiti, in ore: deinde ore aperto, ponendo lignum intra dentes ægroti, ac ſi eſſet frænum, deinde ponat cannulam illam cum ferro ad locum apoſtematis, ac ſcindat: aperto apoſtemate, pronus declinet caput inferius, ore aperto, ut exeat ſanies. Si autem non poteſt rumpi, quia non appareat viſui, imponat digitum in os, & cum unguibus rumpat, ſi poteſt. Rupto apoſtemate, mundificetur hoc modo. *Accipiat aquam mellis, ſecundùm artem decoctam*, & gargariſet. *Leonell. Practica cap.* 19.

Observatio II.

Anginæ ſuppuratio, ruptorio medicamento promota, exemplo memorabili.

ILluſtris mulier, Gabriela *Goufier*, Domina à *Saultour*, cùm anginâ autumnali, omnium periculoſiſſima, detineretur, venit in mentem legiſſe me apud *Aetium lib.* 15. *cap.* 6. Agaricum occultos abſceſſus abſorbere, vel foràs materiam evocare; ſtatim agaricum in taleolos conſciſſum, *in decocto rad. althææ, ficuum, cum momento zizib. & quarta parte vini albi, maceravi, addidi ſyr. de althæa*, potionem ægrotæ dedi, monuique ne illam ſtatim deglutiret, ſed aliquod tempus, in imis faucibus contineret, ſi hac potione vitam ſibi redimere vellet: obſequitur ægrota, interim dum cum illa ſermonem confero, ecce magna puris albi copia, tam putridi & graveolentis, ore rejicitur ut filia quæ ad matrem eum pelui aſtabat, excipiendi puris ergò, nec opinato, præ, gravi illius puris fœtore conciderit animo, reliqui cuſtodes magnâ corporis contentione foras proruperint; adcurrunt aliæ, purulenta detrahunt detergent: feſtinant aliæ, ut intolerabilem gravis odoris fœditatem, ſuffitu quodam depellerent, quâ ſublatâ, ad ægrotam redii, quàm planè & vocis vitio, & reſpiratione difficili, & gravi deglutitione, & febre levatam reperi, & ab omni vitæ periculo tutam, quâ nunc fruitur incolumis. *Iacobus Dovynetus Apolog. lib.* 3. *cap.* 2.

Observatio III.

Anginæ tumor maturus, in muliere quinquaginta quinque annorum, fœliciter ſectus.

QUoniam bona caſuum narratio, multum corroborat operantem, ponam in hoc loco quid mihi accidit in civitate Mediolani, de quadam domina quinquagenaria quinta: quæ habuit ſquinantiam phlegmaticam, quæ totam occupavit gulam, intus & extra: ita quod extrà tumor maximus apparebat: & cum hoc non loquebatur: nec poterat tranſglutire: hæc fuit in cura cujusdam juvenis mei ſcholaris, per plures dies: de malo in pejus quotidie procedebat. Tunc quaſi in caſu deſperationis fui vocatus: & inveni eam in ſtatu peſſimo: quia pluribus non comederat diebus: nec audebat dormire: quia timebat ſubitò ſuffocari: tunc

tangens pulſum ipſum, in ultima inveni debilitate. Tangens locum corruptum, ſenſi materiam in profundo: quod cognoſcens, cognovi quod potius ſuffocaretur: quàm exterius apoſtema vel interius romperetur: Tunc mihi præparavi raſorium, & locum palpana cum digitis, inveoi maturam materiam, inter mentum & epiglottum pluſquam 10 alio loco congregatã. Tunc locum palpans cum digito, ut poſſem nervoa, venas, & arterias evitare: vuloos ibi feci profundum: per quod, de corrupta, & malè fœtente materia magnam partem extraxi: magnamque partem dimiſi quam tunc evacuare poteram: ſecundum rationem, nolui, quam ſcivisti. Tunc ægra leviorem habuit anhelitum: pulſuſque fuit fortificatus: timorque mortis ſubito diminutus: eo quod ad cor major poterat aëris quantitas delegari, Tunc admioiſtrans ei brodium, per vulnus magna ipſius quantitas exibat, tunc ingeniavi ut cum argentea cannula, quæ poſita in ore, totum vulnus tranſibat, ſua cura reciperet ad ipſius neceſſaria notrimenta: gulam totam & collom, cum medicinis mundificantibus, & reſiduum materiæ maturantibus circumdabam, donec extraxi de vulnere fruſtum magnum viſcoſæ materiæ & fœtentis, quæ fuerat ſicut quoddam inteſtinum longum plos & groſſum, unius majoris digiti quantitate: quæ quidem materia calore fuerat extraneo condenſata, qua quidem remota, remanſit locus ſine fœtore, & ægra incepit maximè confortari: tamen in ea continuavi mundificativa, & incatnativa, & cicatrizativa vulnus optime ſigillavi, & ægra fuit ſaluti priſtinæ reſtituta. *Lanfrancus. Chirurgia majoris, doctrina. 2. tract. 3. cap. 5.*

Observatio IV.

De angina gravi & præfocativa, à qua converſo extrorſum tumore & ſupparato, liberatus æger fuit.

JOannes *Coblet* Piſcator, angina gravi laborans, & in præfocationis periculum adductus, craſſiore reddita lingua, ut præ tumore contioeri intra os minimè poſſet, exertâque lingua, rubentibus & prominentibus oculis in horas præfocari videbatur, converſo eatrorſum tumore & ſuppurato, liberatur iotegre. *Vallerıola lib. 2. Obſervat.* 10.

Observatio V.

Apertis poſt aures tumoribus, evacuato pure, ſoluta Angina.

QUod Dodonæus in puella bimula ſe obſervaiſſe retulit. Idem ego in viro 34. aut circiter anoorum, ſed pauperculo videre memenini ante 10. circiter annos Backoangi. Cui itidem apertis tumoribus poſt aures ſatis magois, cum pus copioſum effluxiſſet, angina ſoluta eſt. *Oſſvvaldus Gabelchoferus de Obſervationibus. ſuıs.*

LARYNGOTOMIA.

Observatio I.

In angina ſumma deſperatione, laryngotomia à Medicis noſtra ætatis feliciter adminiſtrata; aſpera arteria profundè vulnerata ſanata.

ANgina laborabat Nicolaus Rota, ſed nullus tamen rubor aut tumor vel intus in gula, vel extra cernebatur. Et ipſe nihilominns via ſpiritum trahens, quicquid præterea edendum ſumeret, per os ſtatim & nares rejiciebat. Quare, cum areſcente corpote pallescente jam facie, ac vertentibus oculis, ſpes omnis ſublata eſſet, & medici, qoibus cura demãdata fuerat, ægrum amplius non adirent; me, licet juniorem, convocant, ægrum oſtendunt, & qoæcumque acta fuerant exponunt. At ego cùm & ægrum ipſum ad mortem tendere, & medicos quæcumque opportuna fuerant præſidia adhibuiſſe intelligerem, cœpi ipſe mecum cogitare, ſatiuſne eſſet ægrum Deo & naturæ ut cæteri Medici, incuratum dimittere, ac aliquod, licet inſolitum, utile tamen auailium eaperiri: Verùm adhortantibus his qui ægro aſſiſtebant, conſilium capio, & locum altioribus plagis ſub ipſis maaillis, ac etiam ſupra collum incido, ex quæ cum ſanies multa prorumperet, adeo morbus levatus eſt, ut faucibus ipſis ſpiritum ſimul & cibum capientibus, facilis dein ad bonam valetudinem ægro ipſi daretur tegreſſio. *Benivenius c. 28. de Abditis.*

† Anginæ laryngotomia curatæ exemplum quoque recenſet *Nicol. Fontan. exempl. 3. fol.* 11.

Ubi tantum inturgeſcere cœperit locus, ut tam cibus quam aër permeare nequeat: univerſalibus indicationibus ſatisfacito, ſcilicet venæ ſectionem & revulſivam & averſivam cum evacuativa præmitteodo. Deinde robore vitali perſeverante, ioter ſemicirculos cartilagineos & ſigmoeides, arteriæ aſperæ vulnuſculum ea tranſverſo nonnulli medici incidunt. Per id enim cor pro ſui refrigeratione auram frigidam inſpirat, expulſis & emiſſis iode fuligioosis halitibus & fumoſis. *Ioan. Agricola, lib. 2, Medicina Herbaria*

Qoid in anginæ extrema deſperatione audendum ſit ea optimis quibuſque autoribus monebimus. Celſus ultimum remedium eſſe ait, incidere ſatis altis plagis ſub ipſis maaillis, ſupra collom, & in palato circa unam: vel eas venas quæ ſub lingua ſunt, ut pee ea vulnera morbus erumpat. His ſi non fuerit æger adjutus, ſcire licet morbo victum eſſe. Audacior Paulus Ægyneta, laryngotomiam ex Chirurgorum præſtantiſſimorum authoritate commendat, maxime verò Anthylli cujus ſenteutiam affert. Ea in codice Græco eſt depravata, ſed à Dalechampio noſtro fideliter reſtitutam qoivis legere poteſt. Cœlius Aurelianus recitat, Aſclepiadem etiam ejuſmodi Chirurgiam, à veteribus probatam, comprobaſſe: at ipſe fabuloſam eſſe, & à oullo autiquorum traditam, ſed caducam & temerariam Aſclepiadis inventiooem affirmat. Aretæus vero omnium antiquiſſimus autor: quicumque ſtrangulationem & angina verentes, (inquit) arteriam ſecuerunt ad reſpirationem, noo mihi videntur experientia rei fidem feciſſe. Etenim caliditas inflammationis major ex vulnere gignitur, & magis cruciat ſuffocatione & tuſſi. Quod ſi alioquin periculum iſtud effugerint non coaleſcunt vulneris labra: utraque enim cartilaginea ſunt, & inglutinabilia. Recentiores tamen, ut *Avicen. libr. 3. fen. 9. tractat. 1. cap.* 11. remedii geous hoc in deplorato affectu oon detrahunt. At ſi unquam eſt aggrediendum, id conſtantibus ægri viribus, & ſola ſtrangulatione perituris fiat. Neque enim inſanibile eſt tracheæ vulnus, ut Aretæus ſine experimento (quod ipſe aliis objicit) exiſtimant. Albucaſis enim in ancilla, & Avenzoar ia capra ejuſmodi vulnus curatum ſe vidiſſe, teſtaotur: ut doceant id prorſus lethale ooo eſſe, quinimo, in angina alioqui deplorata, inſtitui poſſe, nempe extremi morbi, extremum remedium. Ego etiam vidi perſanatum vulnus ingens tracheæ, anno Domini 1567. *Ioubertus cap. 1. tract. de affectibus thoracis*

Noo poſſum ſilentio præterite quod vidi. Ancilla accepit cultellum, & miſit eum in guttur ſuum, & incidit eo partem canalis pulmonis, & vocatus ſum ad curationem ejus, & inveni eam mugire, ſicut eſt mugitus mortui; detexi ergo à vulnere, & inveni ſanguinem paucum, qui egreſſus fuerat à vulnere. Colligere ergo potui, quod ipſa non abſciderat venam, neque, quid egi, & ventus egrediebatur ex vulnere: properavi ergo & ſui vulnus & curavi ipſum, donec ſanatum eſt, & non accidit accillæ aliud malum, quã raucedo in voce. *Albucaſis lib. 2. cap. 43. methodi medendi.*

Nos his manibus inciſionem fecimus in uno qui ja-

jamiam expiraſſet, Magiſtro Sancto tonſore non audente, & ſanitati reſtitutus eſt. Alphonſo Illuſtriſſimo Duci Ferrariæ tertio, viſa eſt res hæc adeo ardua, ut dignatus ſit ægrum illum viſitare, & foramen videre. Videmus in ſuppuratis thoracem circa quartam & quintam coſtam aperiri, & aſcitem per inciſionem curari, & fiunt in umbilico inciſiones, & in inguinibus, in his qui inteſtinalem herniam patiuntur, in perinæo in lapide veſicæ, neque prædictæ rationes contra hanc inciſionem valent: nam quod de veſica & inteſtinis adducitur, ſimile non eſt, quia veſica muſculos non habet, per quos conſolidari poſſit, quando inciſa eſt, neque inteſtina tenuia, de quibus loquitur Hippocrates, muſculos habent. In gutture verò inter annulum & annulum muſculus adjacet, per quem agglutinatio fieri poterit. Vidimus nos quendam, qui Illuſtriſſ. Ducis bubulos paſcebat, qui multos habebat perfractos gutturis annulos; hic ob quædam ſcelera torquebatur, & cum prætor illi comminaretur, niſi vera patefaceret, ſequenti die eſſe equuleo levandum, deſperatus hic in carceribus, modum ſe necandi quærebat, invenit forte fortuna cujuſdam ferreę loricæ partem, ab ea laminam abſtulit ferream, & propriis manibus guttur ſibi diſſecare cœpit, & magnam annulorum anteriorum partem diſſecuit ad numerum quinarium, & partem epiglotti, abſtulitque in latitudine portionem; tamen ſanitati reſtitutus eſt. In ultima deſperatione in angina, ſemper ſuaderem guttur ſecandum eſſe tum ob prædicta, tum quia experientia hoc oſtendit in brutis animantibus, nã ſi collo ſuſpendantur obeunt, quia ſpiritus via occluditur: at dum ſuſpenſa antequam ſint penitus ſuffocata, ſi trachea arteria aperiatur, non ſuffocantur, ſed ſanantur, ſi à colli ſuſpenſione liberentur Ex hoc igitur experimento inferri poteſt, gutturis ſectionem tuto fieri poſſe in anginoſis: imo mirum quod hæc animalia vivant, nulla arte illis adhibita, in hominibus verò ars plurimum facit. Adde nonnunquam contigiſſe aliquibus guttur fuiſſe vulneratum, & annulos inciſos, tamen ſanitati reſtituti ſunt. Cur igitur in tanto diſcrimine potius non eſt adhibenda huic operationi manus, quam ſinere ægrum ſuffocari? Petis, quonam modo ejuſmodi gutturis inciſio fieri debeat? Reſpondemus: recentiores dicere, jubendum eſſe anginam patientem, ut è regione Chirurgi in ſede, quæ poſteriori parte elevata ſit, ſedeat, mox excoriandum in tertio aut quarto circulo ſub epiglotto, & poſtea inter cartilaginem unam & aliam tres fiant aut quatuor ſciſſuræ rotundæ, quarum duæ ſint verſus dextram partem, & aliæ duæ verſus ſiniſtram, & ita relinquatur, quoad periculum tranſactum ſit, vel fiant duo ſolum foramina, unum in dextra parte, aliud in ſiniſtra, denique utantur incarnante medicamento, & ſanantur. Nos talem excoriationem non facimus, ne dolor inferatur ægroto, qui jam ſatis doloris perpeſſus eſt: propterea jubemus ut extendatur pellis, ſupra guttur, & quicquid ſuprapoſitum eſt, poſtea è regione ſpatii inter annulum & annulum fiat ſectio una per tranſverſum, neque fiant tot foramina. Nos etenim bis manibus ita fecimus, & æger convaluit. Et Paulus Ægyneta ex Anthyllo, pellem extendit, non excoriat, nisi illi ſint ignari qui incidunt, ne annulos inciderent: locus vero conveniens diſtat ab epiglotto per tres aut quatuor annulos, ſecundum recentes. Sed cum incertus ſit locus abſceſſus, opus eſt in inferiore parte magis aperire, ut ſinus ſub abſceſſu, quia cùm oculis non videtur, eſt ſub quarto annulo, & tutius eſt inferius incidere, quia ſi ſuperius, facta eſſet inciſio, iterum incidere oporteret, neque mihi places hos incidendos ſedere, nam facile ſedentes in ſyncopen tranſeunt, ſed jaceant ut ſunt, ſi contingat in illa parte eſſe abſceſſum, quandoque inciditur, & exit pus, ut mihi in incidendo evenit, pus exivit & ſanguis extra cannam collectus & is qui per aliquot horas neque vocem effingere poterat, loqui cœpit. *Braſſavolus Comment. in lib. 2. Sect. 35. Hipp. de rat. vict. in morbis acutis.*

Quidam juſſit ſibi gurgulionis finem amputari, abſente Medico, cum inde ſuffocaretur, & ſervatus eſt. *Scholiographus ad cap. 13. lib. 1. Hollerii de morb. int.*

Percuſſa aſpera arteria interdum certo mortem affert: interdum periculum ingens, ſine certa tamen deſperatione: nonnunquam etiam, ſi convenienter vulnus tractetur, ſanari poteſt, ut veterum Laryngotomia probat. In Synanchicis enim ore, & gargareone inflammatione obſeſſis, aut etiam tonſillis aſperæ arteriæ os aperientibus, cum ſtrangulatus periculum imminet, cui alia ratione occurri non poteſt, infra arteriæ incolumis caput ſpatio trium ipſius quatuorve circulorum, ſecant ſcalpello arteriæ membranoſa vincula intra duas cartilagines, donec ſpiritus per vulnus cum murmure quodam erumpat, & vox intercidatur imprimis cavendo, ne vaſa & tunica cartilaginum exquiſitiſſimo ſenſu prædita dividantur. Tum declinato ſtrangulatus periculo, ora vulneris renovant: mox ſuturis cutem citra cartilaginem committunt, & convenientibus remediis glutinant. Simili curatione utuntur, ſi quis mortis deſiderio, aut aliter jugulum ſibi inciderit Idem confirmat. *Paulus 6. 33. ex Anthyllo. Avicenna fen. 9. 3. cap.* 11. præcipit. Albucaſis felici cum ſucceſſu expertum ſcribit in ancilla. *Raſes. 3. Continent. Avenzoar. 10. tract. 14. Haly. 3. Pract. 38.* idem docent. Galenus 1. *de loc. affect.* 1. & 5. *Method.* 8. bronchiorum in pulmone ligamenta dividi ſæpe teſtatur, vel à puris acrimonia exeſa, vel ab humiditatis copia, quorum abſciſſione bronchiorum, decidere & expui contingit, unde nec neceſſario, nec niſi poſt longum intervallum, mors conſequitur. Quinetiam alio loco ſcribit, ſatius eſſe, ut ſimul cum vena vel arteria pulmonis rupta, ramus aſperæ proximus dividatur, quam ſi ſervaretur integer, quia fluenti ſanguini exitus facilior eſt per aſperam, quo integra expurgatio ſperatur. Ubi enim bronchiorum vincula illæſa manent, per ſolas anaſtomoſes aſperæ, ſanguis tranſcolatus, retinent, atque in grumum concreſcens, per moram putreſcit pulmones vitiat, tandemque interficit. Ex his intelligitur aſperæ arterię vulnera, neque neceſſariò, neque ſemper eſſe lethalia, niſi, ut recte adjecit Hippocrates, magna admodum fuerint. *Iacotius Comm. ad Aph. 16. Lib. 1. ſect. 3. Coac. Hippocr.*

Ne quid in hujuſmodi vulneribus deſperet, aut intentatum relinquat Chirurgus, placet aliquot exemplis, quam mira ſint naturæ arte adjutæ opera, patefacere. Servo cuidam domini *de Champagne* nobilis Andegavenſis, enſe vulnus ad jugulum inflictum eſt, ex quo jugularium venarum alterutra cum aſpera arteria exciſa erat. Sanguinis aderat ingens profluvium, & fandi impotentia, eaque ſymptomata eo uſque perſeverarunt, quoad conſutum vulnus eſſet, & medicamentis obductum. Medicamenta verò ſi quando liquidiora eſſent, ea per vulnus, & ſuturæ interſtitia tanquam ſugebat, & ſucta allectaque ore mox reddebat æger. Itaque exactius mecum vulneris magnitudinem, partium affectarum, præſertim verò aſperæ arteriæ, & jugularis venæ ſpermaticam, adeoque ſiccam & exanguem naturam agglutinationi rebellem expendens, tum etiam quod trachea arteria iis motibus, quos inter deglutiendum œſophagus obit, obnoxia ſit, propter tunicam internam, quæ œſophagi tunicæ continua eſt, cujus occaſione partes illæ, mutuò ſibi obſequioſæ, motu reciproco inſerviunt, quemadmodum ductarius funis, directis ductionibus per trochleæ orbiculos circumactis: præterea, arteriæ uſum, reſpirationi & cordis calori temperando neceſſarium cogitans, quemadmodum venæ jugularis, ad nutritionem partium ſupernarum: expenſa porro apud me ſan-

gul-

inis, in quo naturæ theſaurus eſt, magna vi, quæ ipſi oſfluxerat, propinquam & certam, apud aſtantes; illi ſtare mortem, præſagiebam. Et tamen præter expe- ctionem, divino potius favore, quàm noſtris artibus, ſuperſtes convaluit.

Æquè admirabilis eſt quæ ſequitur hiſtoria. Angli y ad Vincenarum ſylvam animi gratia obambula- nt: Sed unus, comitis ſui nummis, & torqui aureo, um ponderoſum circumferebat, inhians, ipſum in- tam oppreſſit, jugulatumque & ſpoliatum, in illis, e ob iter ſunt, vitibus, demiſit, interfeciſſe ratus, cheâ arteriâ, & œſophago pugione confoſſis. Si- ius prædo in urbem ſe recepit. Alter ſemianimis, n vix tandem hinc in ruſtici cujusdam caſam ſe ſub- iſſet, præſentibus & quæ ad manum erant remediia atus, in urbem perductus, mihi, qui curam ejus age- , à familiaribus ſuis traditus eſt. Ego primo quo- tempore, exciſam penitus tracheam arteriam, ſu- quam ſedulo potui comprehendi, atque vulneris a ſibi quàm proximè licuit admovi, œſophagum prehendere non potui, quod totus ſe in ſtoma- m ſubduxerat: hinc totum vulnus medicamentis, omatis linteis, & faſciis idoneis obduxi Sic curatus ui cœpit, & ſicarium prædonem, facinoris autho- , nomine proprio exprimere, adeò ut ille depre- ſus, rotæque affixus, confractis membris, miſerri- n pro innocentis anima, qui quarto à vulnere die erat, reddiderit vitam,

Par vulneris caſus Germano cuidam contigit, qui ico Nucum, apud Perotum Trapezitam commo- tur. Ille diris furialibus percitus, de nocte gladio ſibi jugulum confodit, manè ab amicis qui ipſum ſehant vocatus, hominem, iisdem prorſus, quibus ulum, artibus curavi. Itaque repentè locutus, qui ne mutire quidem poterat, ſervum qui in eodem ipſo cubiculo dormiebat, tanquam ſceleris autho- in vincula conjectum, criminis ſuſpicione atque et e liberavit: remque ut geſta erat, profeſſus, qua- rum à vulnere ſupervixit, juſculorum per aomn teris inſtar infuſorum, & ſuccorum alendo idoneo- , ut panis recenter à clibano extracti, & vino gene- macerati, ſuavi vapore ſuſtentatus. Id profecto Chirurgica conſecutus, ut ex aphono loquens per riduum fieret. *Pareus lib. 9 cap. 29.*

Vidi quendam Dominum Bonifacium, nepotem mini Oberti, Marchionis Pallavicini, qui vulnera- uit cum quadam ſagitta parviſſima, debili per *Gui-* el venam quæ eſt apud tracheam arteriam, in ma- ſto gulæ. Et fuit illud vulnus in latere ſiniſtro eæ arteriæ, & ab illo vulnere non exivit, niſi ſtilli- um ſanguinis, & non penetravit ſagitta aliquid in- ec applicata fuit in loco ut ſtaret aliquo modo, & tuns fuit eâdem horâ coram me, & locus totus de- atus fuit: & habuit rugitum in canna, velut oreg- vel ſonitum usq; ad finem vitæ: conſiderans quod eſſet propter venenum, inveni quod nihil fuit, ſed it hoc eidem manifeſtè propter vulnus in vena, portavit ſanguinem ad pulmonem & cor, propter affinitatem cum illis nobilibus membris, & ex hoc nobilia membra venæ compaſſa fuerunt, & mor- fuit. Cogitaveram enim phlebotomare de ambo- brachiis, ut ſanguis ad aliam traheretur partem, & n tranſiret ad cor, vel derivaretur; ſed tempus bre- pus præcogitatum impedivit.

Vidi quendam alium, qui vocabatur Fanſus; homo alis erat, & fuit percuſſus coram me à milite quo- , cum acie manus ludendo in trachea arteria: & venas *Guidez*, & cecidit in terram quaſi mortuus, tit ſic per horam: & judicavit ipſum mortuum, a quæ apparebant: ſed in co permanſit aliquid an- is quaſi inſenſibilis, & finaliter redivit, nam & re-

Vidi etiam quendam carceratum in civitate Cremone, qui per deſperationem ſecavit ſibi cannam pulmonis & ſtomachi, ita quod horâ comeſtionis exibat cibus & potus & aër à vulnere manifeſtè. Ego continuavi partes decenter, & confirmavi locum bene cum pulveribus, & bindis, & plumaceolis, & fuit curatus in uno menſe, & vixit: ſcio quod in ſecatione non læſit venas quæ appellantur *Guidez*.

Iterum vidi quendam militem de Pergamo, qui percuſſus fuit in quodam exercitu, in quo erat, cùm ſagitta magna de turrin, & intravit ſagitta gulam ex parte dextra gulæ apud *Guidez*: & non læſit venam, & perforavit totam gulam usque ad ſpatulam ſiniſtram. Et ego manibus meis extraxi ſagittam, cum obſervatione ſolennitatis dictæ ſuperius, & curatus fuit perfectè, & vixit longo tempore, & habui bonum ſalarium. *Guiliel. Placent. Chirurg. lib. 2. cap 7.*

DE PULMONIBUS.

Et primùm

De Conformatione Pulmonum, tum naturali, tum monſtroſâ; item de raris aliis exemplis.

Observatio I.

Hominem ſecundùm naturam conſtitutum, quatuor tantum pulmonis lobos habere.

VTRÆQUE pulmonis partes in duos diſtinguuntur lobos, membraneis fibris in hominibus invicem hærentes, neque ita inter reſecandum ſeparatu, ac in cane, promptos. Hoc loborum interſtitium obliquâ perficitur lineâ, è regione propemodum quartæ thoracis vertebræ incipiente, & obliquè deorſum in priora, quaſi ad pectoris oſſis mucronem protenſa; ſic ut humilior lobo a ſuperiore exiſtat longior, neq; etiam perpetuò in duos ſolum lobos pulmonis partea ſecantur, verùm aliquando in tres, interdum in nulloa, aut duos invicem ita nexos, ut ſectionis potius nota, quàm revera diſtinctio in quibusdam hominibus videatur. Locum autem, qui in canibus, ſimiisque, cavæ venæ caudicem ſuſfulcit, uti jam antea dixi, nunquam in homine obſervavi, & hunc illo deſtitui certò certiùs ſcio. Quamvis interim *Galeni* locus, *in ſeptimo de adminiſtrandis diſſectionibus*, mihi memoria non exciderit, quo inquit: quintum hunc pulmonis lobum eos non latêre, qui rectè ſectionem adminiſtrant: innuens, Herophylo & Marino ejusmodi lobum fuiſſe incognitum, uti ſanè fuit, cùm illi hominum cadavera, non autem cum ipſo, ſimiarum ac canum duntaxat, aggrederentur, in quibus præſenti lobo nihil eſt manifeſtius, quemadmodum hominem ſecanti pulchrè etiam conſtat illum deeſſe, tum quod id ſenſus iudicet, tum quod vena ſeptum permeans, ſimul cordis penetret involucrum, neque aliquod prorſus ſit intervallum ductus cavæ inter ſeptum & involucrum, quale in canibus longiſſimum viſitur: unde etiam in illo vena cava merito hoc quinto lobo, tanquam à manu quapiam ſuffulciri amplectique debuit. *Veſalius lib. 6. cap. 7. de corp. hum fabrica.*

Observatio II.

Non naturaliter & monſtroſè conſtitutum hominem, quinto pulmonis lobo aliquando obſervatum.

PUlmo tam dexter quàm ſiniſter, lobis duobus conſtat; ſuperiore uno, altero inferiore, ſæpe palam dis-

diſcretis, interdum obſcurè. Præter hos tertius eſt dexter exiguus, vaſis perpaucis textus, media cavitate venam cavam, cor appetentem, ceu pulvino molli excipiens ac firmans: in hominibus ſternon oſſibus ſeptem compoſitum ſortitis. Quales Galeno, & Mondino, & Nicolao Maſſæ Veneto, ſemper ſunt obſervati, nobis aliquoties, ſemel Gervaſio Guetaldo Aureliæ medico longè præſtantiſſimo, & aliis, ſcio certò, nòn paucis. *Sylvius lib. 3. cap. 16. Iſagog. Anatom.*

In Carolo, Sabandiæ Duce nono, (præter alia monſtroſa) quintum pulmonis lobum, omnes vidimus, tetigimus, incidimusque, atque pluribus oſtendimus, quem unà cum aliis pe[n]ulis vitiatum putridumque deprehendimus: ex quo judicatum eſt, ipſum cum aliis inopinatæ, & ſubitæ mortis Illuſtriſſ. Principis fuiſſe cauſam. *Franciſc. Puteus lib. 5. Apolog. Anat. pro Galeno contra Veſalium.*

†Pulmonis lobos diverſos annotavit *Rhodius Mantiſſ. Anatom. obſ. 11.*

Observatio III.

Tunica pulmonis foraminibus pervia.

ADmirari video Galenum, quod Ariſtoteles tunicam pulmonis viderit foraminolentam, ad aëris reſpirationem, quoniam in ea pori minutiſſimi viſum effugiant, in mortuo præſertim animali, ubi frigiditate magis contrahuntur. Deſinat mirari Galenus, ac tantum Philoſophum damnare, quoniam id in pulmone cati vel domeſtici ſæpe vidimus, qui ſi folle attollitur, foraminolentus videbitur, veriſſimo exemplo: in homine quoq; fungoſus, & levibus foraminibus plenus, ſi areſit, cutis univerſa arefacta, patentibus poris cernitur. Nec mirandum eſt, ſi aliquando vidiſſet Ariſtoteles. *Alex. Bened. lib. 8. c. 6. de curand. morb.*

Observatio IV.

In thorace pulmonis portio minima notata.

INveni partem thoracis pulmone deſtitui, hoc eſt, minimam pulmonis portionem adeſſe: quod vero reliquum erat humoris, ab aqueo humore occupabatur. *Columbus lib. 15. Anatom.*

Observatio V.

Ingens purulentæ & fæculentæ materiæ copia in thoracis cavitate, exigua pulmonum portiuncula ſuperſtite adinventa in muliere, quæ aſthmate, & phthiſi laboraverat.

NOs Patavii in præſentia D. Phyaleti Præceptoris noſtri ac complurium aliorum candidatorum, Anno 88. abſoluto jam ejus vitæ curſu, aperuimus Matronam quandam, diu tuſſi & anguſtia pectoris, ut & Phthiſi divexatam, in cujus ſiniſtra thoracis capacitate, ingentem copiam purulentæ, nec non admodum fœculentæ materiæ, pultis inſtar liqueſcentis reperimus, exiguâ ſaltem pulmonum ſubſtantia ſuperſtite. *Georgius Graſeccius in Examine Theatri ſui microcoſmici, tractatione de pulmonum vitiis.*

Observatio VI.

Ad cruda tubercula, reſpirandi difficultas ſuppuratio, cum ſanguinis ſputo, & exiguo pure conſecuta. Vas etiam hydrops obortus: aperti, inventi pulmones corrupti, pleuræ cohærentes.

BIons ſecui his menſibus, quorum uterque reſpirandi difficultate ob cruda ab initio tubercula teotabatur, utrique tamen ſuppuratio ſucceſſit, uni quidem poſt duos alteri poſt tres ab initio affectus menſes. Uterque ſanguinem, cum pauco pure, & fruſtulis pulmonum expuit. Secundus autem antequam obiret, & jecoris tumorem ſatis magnum incurrit: ex quo hydrops leucophlegmatia. Poſt ſectionem ambobus dexter pulmo interius prorſus corruptus, exterius jam pleuræ coaluerat *De cl. v. Herculis Saxoniæ Patavini Obſervationibus.*

Observatio VII.

Pulmo ſæpè pleuræ connexus: in quibusdam etiam ſanioſus viſus.

PUlmonem in pluribus pleuræ connexum, nunc in altero latere, nunc in utroque vidimus: atque hac pulmonum in nonnullis cum pleura connexio in cauſa plerumque eſt, ut Medici decipiantur, penetrantia thoracis vulnera nequaquam agnoſcentes, quippe, qui hoc Chirurgorum axioma putent, omne thoracis vulnus penetrans extrà ſpirare: at in illis, quibus hæc pulmonum connexio, cum membrana ſuccingente contingit, poſſunt, vulnere thoracem perforante laborare, neque tamen ſpirare vulnus cernitur. *Columbus lib. 15. Anat.*

Observatio VIII.

Cuidam coſtarum tumore ſuborto, folliculus membranaceus circa jugulum aqua bullis nigris, & maſſa 3. lib. carnea, laminatim concreta, refertus, coſtisque affixus deprehenſus unacum aqua in pectore, & ſanioſis pulmonibus viſis.

HIſtoriam hanc, niſi fallimur, Amicus quidam ad nos tranſcripſit: verum quod dimidia ſive pleraque ejusdem pars nobis interciderit, tum multo magis quod nomen circa finem adſcriptum ignoremus: neceſſe fuit nobis totam prætermittere: Per occaſionem, ſi liceat, reſtituemus. Lemma loco hiſtoriæ interea eſto. Cujus erroris lectorem ſubmonere viſum fuit. *Schenckius Filius.*

† Coſtis affixos pulmones vide apud *Rhod. Mantiſſ. Anatom. Obſ.* 10. adde quæ de annexis pulmonum lobis recenſet *Bartholetus de reſpirat. l. 4. c. 9. & 25.*

Observatio IX.

Pulmones ſiniſtra parti thoracis adhærentes in abdomine ſerum copioſum, lien magnus, & lumbricus latus, viſa.

IN Noſodochio curavi aperiendum corpus puellæ, quæ per multos dies conqueſta erat de hypochondrio dextro, rejecerat teniæ vermis longas partes, ſæpius purgata, additis vermes expellentibus; unde partes rejectæ fuerant. In corpore, pulmonis ſiniſtra pars extenuata, thoraci adhærens, in abdomine copioſum ſerum, renes ampliſſimi, magnitudine admodum excedentes. Hepar amplum, lien nimis magnus, & mali coloris, in inteſtinis copia vermis teniæ. *Ex obſ. Joannis Bauhini.*

Observatio X.

Arthriticus & Nephriticus creberrimis defluxionibus obnoxius, ſubitò ſuffocatus, cujus corpore aperto, inter alia deprehenſi pulmones coſtis adnati, cruenta ſanies, inſtar eorum qui pulmonis hydrope laborant, innatantes. In renibus verò lapis amygdali cum corticis magnitudine.

VOcatus *Chan* ad Priorem, dominum *de Jaillon*, laborantem defluxione in pulmonem, ſcapulas, & thoracem: tuſſi, tenſione ingenti ventriculi, ructibus, nauſea: præceſſit diarrhœa; à levi medicamento excrevit magnam copiam humorum bilioſorum & pituitoſorum fœtentium. Nephriticus ac lithiaſi nonnihil tum quoque vexabatur, arthritidi obnoxius, April. 13. ſubitò ſuffocatus. Adveni paulò ante mortem, cum eſſet in ſtertore. Aperui cadaver. pulmo dexter undique coſtis adnatus cernebatur, tumebat, ac durus ab inflammatione. In ſiniſtro latere benè habebat, innatabat tamen copioſæ aquæ ſanguinolentæ, quod à me nunquam fuit viſum. In rene ſiniſtro, aliquot calculi & unus magnus, occupans ureteris principium, deprehenſi, magnitudinis amygdali cum cortice: dexter totus conſumptus: in abdomine aqua. *Idem de Obſerv. propr.*

OSSA IN PULMONIBUS VISA.

OBSERVATIO I.

Oſſa in pulmonibus obſervata.

Vidi in pulmonibus oſſa non parva, ut ſuperiore anno in Franciſco Capello, cujus ſectioni Jacobus Bonus interfuit. *Columbus lib. 15. Anat.*

CALCULI SIVE TARTARUS.

OBSERVATIO I.

Calculi, variæ formæ & coloris, in pulmonibus geniti, tuſſim, laterum dolores, ſanguinis ſputitionem, aſthma, phthiſin, atrophiam, & tandem etiam mortem, inferentes.

Quidam diuturna tuſſi vexatus, & exiguum lentumque pus expuens, fruſtum quoddam parvo grandinis grano haud abſimile excreavit, ac deferens illud mihi oſtendit, atque rurſus non ita multò poſt aliud quoque attulit. Unde conjeci, lentum illum humorem, quem antea expuere ſolebat, ſiccatum induratumque, ad hujuſmodi ſubſtantiam perveniſſe: quamobrem medicamentum ei in potu dedi, quod aſthmaticis auxiliatur, atque ita factum eſt, ut minorem expueret grandinem, atque longiori quàm antea intervallo, neque pluribus deinceps annis adeò mitigari potuit affectus, quin tandem moreretur. Cæterùm grandines ipſæ magna ex parte ervi magnitudinem æquabant, quamvis interdum majores, interdum minores eſſe viderentur. Atque alios quoque ſimiliter ſpuere, ſed nihilominus in multos annos vitam extendere vidimus. Quorum alii aliam ob cauſam, alii verò ob ſpiritualium inſtrumentorum affectum mortui ſunt, quamvis nihil crooris excrearent. *Galen. lib. 4. cap. 9 de loc. affect.*

Vir quidam calculum exquiſitè figuratum expuit, non craſſum humorem & viſcoſum, ſed revera calculum: non aſperum, ſed etiam valdè levem, durum & renitentem, ut in terram quoque projectus, ſonum ederet. Hic vir longo tempore tuſſi vexatus, non potuit, ne valdè tuſſiret, liberari, quo uſque calculum expuiſſet. Utebatur autem victu temperato, humectante, & potius refrigerante mediocriter: erat enim & curis deditus, & habitu tenuis, ut hoc etiam tabidis reſponderet. Et niſi his uſus fuiſſem, puto illum ſimiliter iis, qui tabe laborarunt, interiturum fuiſſe. Meminit etiam cujuſdam diviniſſimus Galenus, qui non calculum, ſed grandinibus ſimilia expuerat: item aliorum quorundam, qui ſimilia bili dolore ſputa rejecerant. Ac miror quomodo ipſe nullo refrigerantium uti voluerit, ſed hæc quidam vitarit, calidam autem potius curandi rationem adhibuerit. Nam & Mithridatium ipſis offerebam inquit, pariter & Athanaſiam, & quæ adhuc magis ſiccare poteſt, theriacam, omniaque alia antidota ad ſuſpirioſos inſcripta, quæ acribus quibuſdam & extenuantibus medicamentis conſtant. Atque ea ſe non ſolum in uno viro, ſed etiam compluribus vidiſſe dicit. Nullus autem eorum, quibus ejuſmodi acciderunt, mortem effugere potuit, ſed omnes cum paulò longiore tempore aut breviore perduraſſent, interierunt. At re ipſa verum eſt hoc, quod ille de Archigene prodidit: difficile enim eſt, homo cum ſit, non etiam in multis aberrare, qui nonnulla prorſus ignoraverit, nonnulla etiam negligentiùs conſcripſerit. Atque hoc dicere de tam ſapiente viro auſus non fuiſſem, niſi veritas confidentiorem me eſſe animo [illegible]taſſet: atque ego rurſum impium eſſe ſilere cenſuiſſem. Nam medicus, quoniam id quod ſibi videtur arripit, & non explicat, valdè alios offendit, & impietatem exercet, magnoque errori imprudens ſeipſum ſponte implicat. Verum illud agendum eſt, quod (inquit) Ariſtoteles dixerit: amicus quidem Plato, amica etiam veritas: duobus autem propoſitis, veritas præferri debet. *Alex. Trallian. lib. 5. c. 4.* Idipſum cuidam civi Duisburgenſi quoq; accidiſſe memini *Ioan. VVierus.*

Nos in ſanguinis excreatione calculos excerni vidimus. Notus certè quidam mihi eſt, ex iis qui ſanguinem è pulmone rejiciunt. temporis proceſſu, maxima cum tuſſi & ſanguinis copia, calculos quatuor aut quinque expuiſſe, aſperos tribulorum modo, ad magnitudinem ſiliquarum trium aut quatuor, ac deinde dolore levatus eſt Paulò pòſt tabe conſumptus, interiit. *Paulus Ægineta lib. 3. cap. 31.*

Henricus quidam Alemanus, cùm laterum doloribus triennio tam vexaretur, & ob id opera, & conſilio multorum interim medicorum, ſed fruſtrà uſus eſſet, ad nos tandem venit oratum, ut ſi quo modo poſſem, laboranti illi opem ferrem. Interrogo igitur hominem, an initium morbi cauſamve teneret, utrum ſcilicet ex frigore, vel ictu aliquo, aut nimio curſu, vel deſtillatione à capite, ſive etiam ex præcedente aliqua alia ægritudine, hoc illi contigerit. Reſpondit ſe nullam ſcire procatarcticam cauſam, ſed tantum ex occulto initio paulatim excreviſſe morbum illum, adeoque auctum, ut eum ad mortem duceret. Anxius igitur, & tanti doloris cauſam minimè deprehendens, neſciebam quò me verterem. Neque enim ulla vel materiæ, vel mali habitus erant indicia, cùm tuſſicula quædam ſicca hominem urgeret, neque item excrementa aliqua videbantur. Et medicamenta etiam quibus curatus fuerat, intentiones ferè omnes evacuaverant. Quare authorum tandem ſententiis ovius, quibus docetur medicus, cùm cauſæ morbi abditæ ſunt, his præſidiis uti, quæ conferre quidem poſſint, nocere non poſſint: cœpi primum lenire pectus, mollire guttur & aſperam arteriam, donec calculo ad avellanæ magnitudinem de pectore propulſo, & ſicca illa tuſſicula, & omnis præterea dolor amotus eſt. *Beniven. cap. 24 de Abditis.*

Aſthmate ingraveſcente, lentus humor in grandinem concreſcit, atque hæc tandem in veros calculos, quibus interdum diſſectos pulmones conſertos deprehendimus, gypſeæ pituitæ duritie: omnes quidem propria cyſti obductos. Sed etiam non ita pridem vir occurrit, qui quoties exercitatione incaleſcit, concitatâ tuſſi calculos è pulmonibus edit præduros, eoſque excreat, modò hordei, modò piſi magnitudine. Bonâ tamen is valetudine fruitur præterquam quod paulò difficilius reſpirat, & in medio thorace gravitatis cujuſdam pondus percipit. Atque hæc quidem aliis ſine diſpnœa, aliis cum ſuſpirioſa orthopnœa obtingunt, quâ qui conflictantur, vehementi anguſtiâ preſſi, propè ſuffocantur, altoque & ſuſpirioſo ſpiritu multum & frigidum aërem ducere contendunt, quo plurimo eorad refrigerium indiget. Omnes ita affectos ferè aſthmaticos id eſt, anhelatores & ſuſpirioſos appellamus, qui jejuni & in quiete, & ſereno cœlo facilius ſpirare ſolent: at quoties cauſa & materia intus condita frigido humidove cœlo, aut etiam multâ crapulâ humeſcens, & quaſi tumens diffunditur, nova diſpnœæ quaſi acceſſione conflictantur. Multoque magis ſi fortè recens quædam deſtillatio in arterias, veteri malo jam impeditas, ingruit *Fernelius lib. 5. cap. 10. Pathol.*

Anno 1561. Gabriel Fallopius, vir præclarè doctus, & Anatomes omnium, qui tum in Italia claruerunt, peritiſſimus quibuſdam amicis ſuis morem gerens, in celeberrima ſchola Patavina, juvenis cujuſdam viri corpus ſecuit: qui adverſâ valetudine diuturna uſus, tabe paulatim conſumebatur, de anhelo pectore, & quotidiana tuſſi præcipuè quærens, donec tandem placidè ex hac vita migravit. In ejus pulmone Fallopius quatuor lapides oſtendit, nullum faba majuſcula minorem,

latos

latos nonnihil, & tuberoſos, cinereos & ſubduros. *Kentmannus libell. de Calculis.*

Habec adhuc meus collega excellentiſſimus lapillum fabæ magnitudinis, anno 1553. à ſe exemptum in Hoſpitali Piſano, ex ſiniſtris pulmonibus, cujusdam adoleſcentis phthiſi demortui: qui jam diu tuſſi vexatus, prope annos tres inceperat tabe marceſcere, quâ tandem interiit. Lapillus eſt inæqualis, aſper non admodum gravis; palleſcens atque ovalis. *VViérus lib. 3. cap. 2. de præſtig. dæmonum.*

Anno 1572. filius meus Galenus, medicinarum Doctor vidit Patavii Nobilem Germanum, qui ab exercitio, plures tuſſiendo rejiciebat calculos, inſtar piſi, molles adhuc & friabiles. *Idem, in eodem opere lib. 4. cap. 16. edit. 6.*

Nuper amicus quidam meus, Medicus doctus, in Svevia, his verbis ad me ſcripſit. Lapis quem mitto, proximè ex thorace cujusdam matronæ cum maxima tuſſi prodiit, per intervalla, ſemel vel bis in anno, ſanguinis rejectione ex reſpiratoriis partibus cum tuſſi erumpente: laborat, ambulat hinc inde, & peregrè proficiſcitur, colorata & elegans eſt, nec de ullis doloribus conqueritur, niſi quod anhelitus fœteat, & difficultatem ſpirandi ſentiat. Tuſſis rara, ſicca, phthiſin vix effugiet. Monſpeſſuli, in diſſectione juvenis cujusdam plurimos lapides pulmonum ſubſtantiæ infixos, animadverſum eſt. *Geſnerus part. 1. c. 12. lib. de foſſilibus.*

E pulmone lapidem vidi, magnitudine grani Maizi. *Cardanus comm. ad aph. 79. lib. 4. Hipp.*

In pulmonibus quæſtoris Albretici, lapides aliquot duriſſimos, & æquabili ſuperficie, argillaceo colore, deprehendimus. *Scaliger Exerc. 108 ad ſubtil. Card.*

Vidi civem Caſtrilericenſem, *Prouſt* cognomine plures lapillos, albos, duros expuiſſe, qui tandem atrophia periit. *Ferrandus Senior lib. de Nephritide.*

In pulmonibus atque per os excretos vidimus lapides parvos, albicantes, duros ſupra modum. *Corn. Gemma lib. 1. c. 6. Comoſcrit. & lib. 2. Cyclognom. pag. 76.*

Generoſus & illuſtris quidam Baro, calculum ſæpe cum ſputo excrevit, qui in extremis aſperæ arteriæ ramulis ac propaginibus natus, loci figuram referebat: formâ oblongus, teres, tenuisque ſubinde adnatis brevibus ramulis, colore candidus. Aderat tuſſis ſatis vehemens, absque qua excerni non potuit, & ſputum crudum. Uſus multis annis feliciter Serapio ex Adianto, quo & tuſſis minus moleſta reddebatur. Tandem tuſſi vehementiſſima ſuperveniente, vaſe magno pulmonis rupto, ſanguineque copioſiſſimè profuſo, extinctus eſt. Serapium ex adianotho hunc in modum paratum fuit. *℞. Adianti legitimi, capill. Veneris, hoc eſt rutæ murariæ ana unc. j. ſ. glyzyrrhizæ unc. ij. radicum ruſci, aſparagi ana unc. j. ſeminis malvæ drach. ij. aquæ puræ ℔. iiij. Fiat omnium decoctio, usque dum aquæ libræ duæ tantum ſuperſint. Colato addantur ſacchari unc. xij. mellis candidiſſimi unc. iij. aquâ & hyſſopo deſtillatæ, unc. iiij. Iterum coquantur ſimul, dum ad ſerapii* conſiſtentiam perveniant. *Dodonæus obſ. Medicin. cap. 23.*

Fuit quidam Venetiis, ut retulêre Medici qui interfuêre, qui vehementi tuſſi lapillos ex pulmonibus ejecit. *Trincavella lib. 10. cap. 6. de rat. curand. part. hum. corp. affectus.* Calculos præterea in pulmonibus naſci atteſtantur, *Gordonius part. 5. cap. 18. Lilii. Gilbertus Anglicus lib. 6. Compendii cap. de lapide renum & veſica. Arculanus in comment. ad cap. de lapide veſicæ Raſis. Braſſavolus Comment. ad aph. 79. lib. 4. Hipp. Scholiographi Hollerii ad cap. 48 lib. 1. de morb. intern. Columbus, lib. 15. Anatom. Scholiographus ad Galeni libellum de locis affectis, in 16 Lugduni excuſum, pag. 39. Jacotius comment. ad aph. 67. ſect. 2. lib. 5. Coac. Hippoc.*

Vidi, & ſub mea curatione habui, qui per toſſim plures excreverit lapides. *Gerardus Bergenſis lib. de calculo & arthritide, pag. 90.*

Rem incredibilem ſanctâ fide teſtamur, quem ego adhuc vivo docebimus, interdum Orthopnœâ, non raro interceptione ſenſus & motus, totâ nocte afflicto, ante viginti annos à nobis Lipſiæ curato, calculos ultra centum, ex ſanguine pulmonis, in ſiliceam duriciem toſtos, partim tuſſi, non exiguos, per aſperam arteriam, partim dejectione per ventrem, eosque minores, partim urinæ profluvio, expurgatos, ſæpe veluti ramenta plurima lotii, lotio & ventris dejectione nonnunquam ſanguinis mictu, miſerabili cruciatu expulſa. *Sebaſtianus Roth, in diſput. medica Lipſiæ cum edita.*

Virum Brieleoſem tabe affectum, & tuſſi valida, in cura habuimus, qui calculos gypſeos (qui intra digitorum articulos, chiragra laborantibus, accreſcere ex pituita ſolent) rejecit: quamvis & hic tabe & phthiſi conſumptus obierit. *Petrus Foreſtus lib. 14. Scholio ad Obſerv. 16.*

Joannes Volkamer, qui primarius fuit hujus civitatis, in ſua juventute, laboravit continua tuſſi, nec tum quicquam ejecit: ita ut omnes exiſtimarent illum eſſe phthiſicum. Sed tandem cùm nullum ſentiret uſum medicamentorum, quibus uſus erat pro curanda illa tuſſi, fortè fortuna cùm vehementius tuſſiret, ejecit duos lapillos, ciceris magnitudine, candicantes & leves, ita ut planè referrent materiam ſui generis. Et ita ab illa tuſſicula, qua per longum tempus laboraverat, liberatus eſt. Lapillos illos vidi apud ejus uxorem, quæ adhuc retinet. *De Joan. Heſſi obſerv. CL. V. Joachim Camerario ad me transmiſſis.*

Exhibuit mihi D. Jacobus Gruberus, Phyſicus Elbacenſis, vir doctus & officioſus, lapidem rotundum, magnitudine nucem juglandem æquantem, quem puella Elbacenſis, annorum quatuordecim, gravi tuſſi ejecerat, absque ſubſequenti aliqua evidenti læſione. Cæterùm ſubſtantia & calor ejus lapidis fuit ferè talis; qualis eorum eſſe ſolet, qui ex veſica à lithotomis exſcinduntur. *Iacob. Oethæus lib. obſervationum propriarum.*

Legens *cap. 23. obſervationum Dodonæi*, meæ recordatus ſum miſeriæ. Nam annum agens 21. biennio ferè mihi non fuit infrequens calculos per tuſſim rejicere, non magnos quidem, ſed qui lenticulam tamen æquarent: colore candidiſſimos, ſubſtantia tophis, qui podagricorum articulis innaſci ſolent, perſimiles. Verùm ſine ullo medicamentorum uſu, poſt peregrinationem Dei beneficio, percepi. *Oſvvaldus Gabelchover. ſuis ad nos transmiſſis obſerv.*

Lapillos, in pulmonibus ſtudioſi cujusdam, rotundos albos, tophaceos, uti & in teſtibus ſectione inveni. *Felix Platerus de obſerv. propr.*

Ruſticus quidam in Sileſia diuturna tuſſi laborans, ſæpe tuſſiendo calculos leves, inſtar pumicis, è pulmonibus ejecit, quos ipſe in manibus habui. Vixit autem diu ſine incommodo, & fuit egregius potator. *De Obſerv. Ioan. Franc. Hildeſii Camic.*

† Plura de pulmonum calculo vid. apud *Fabr. Bartholin. de Reſpirat. l. 4. c. 3. Hefer. Hercul. Medic. l. 2. c. 2. Bartholin. Cent. 1. hiſtor. 33. Hornung. Ciſt. Medic. Epiſt.* 244. Calculos pulmonum friabiles complures annotavit *Salmuth. Cent. 1 Obſ. 7.*

PULMONES IPSI LAPIDESCENTES.

OBSERVATIO I.

In appetentia, tuſſi ſicca, & ſpirandi difficultate affecta mulier nullis medicamentis proficientibus moritur aperto corpore ventriculi fibræ nigra, duri pulmones, lapideſcentes reperti.

MUlier Romana, 15. annorum, per plures annos inappetentiam paſſa cum tuſſi ſicca, & ſpirandi difficultate,

ſitate, cùm fruſtrà variorum Medicorum auxilia ten-
ſſet, moritur: diſſectoque ejus cadavere ventriculi o-
nes fibræ nigræ duræque repertæ ſunt: tres verò pul-
onum lobi adcò indurati, ut potius tophos lapideos,
im carnem, omnibus videntibus ementirentur Lien
ius, ovi gallinacei magnitudinem non excedebat. *A
ro Spehrero ex Italia acceptum.*

ANIMALCULA.

OBSERVATIO I.

*ſpera arteria, pulmonibus, & vitalium inſtrumento-
regione, animalcula, muſcis, muſcilionibus, ſtroby-
s nucleis, cimicibus, vermiculisque ſimilia, gene-
rantur, quæ pertinacem tuſſim excitant,
& cum eadem rejiciuntur.*

Oteſt tuſſis evenire, ſicut aliqui ex antiquis protule-
unt medicis, cauſâ vermium qui aſſimilantur mu-
qui oriuntur in pulmone: & ex illis fit tuſſis valida
e fortis. *Avenzoar. lib.1. Tract.11. cap.3.*

Excitatur aliquando tuſſis ex animalibus generatis
nna pulmonis, & locis vacuis, quæ minora ſunt
ilionibus, & cùm transferuntur de loco ſuæ ori-
, reſultat tuſſis ex ipſorum motu, & quando quie-
t in ſuo loco, quieſcit tuſſis. *Alſaharavius cap. 1.
.13 pract.*

lſaharavius author eſt, vermes tuſſiendo è pulmo-
jectos, & cum Alſaharavio Zoar, muſcarum ſimi-
Ulyſſiponæ verò nuper quædam poſt moleſtiſſi-
diuturnam, rebellemque tuſſim per dies multos
s, excrevit vermes ſtrobylis nucleis ſimillimos.
à Veiga comment. ad cap.5. lib.1. Galen. de loc. aſ-

idam (*Galeno teſte lib. 4. de loc. affect.*) expuit
ines, recentiores dicunt lapides. Si hoc ſit verum,
impediet aliquem per tracheam arteriam ver-
ranſeuntem per pulmonem expuere. In hæc ver-
rupi, quoniam heri vir quidam extuſſiens, ſimul
cr eatu vermiculum expuit in medio excreatus,
ompactum, ut à nulla alia parte prodire potue-
àm ab ea, à qua prodiit excreatio. *Braſſavolus
ad aph. 97. lib. 4. Hipp.*

orabat Antonius Siculus moleſta quadam tuſſi-
cùm diu, nihil conferentibus auxiliis, hoc ma-
eraſſet, ad nos tandem venit: rem exponit, con-
uærit. Nos verò, & quòd morbus diutius in-
et, & quòd multos expertus Medicos, nihil o-
peofeciſſet, putabamus boc vitium ægrè elidi
Verùm ne quid intentatum relinqueretur *mar-*
cum ex melle ægrum devorare juſſimus, ſingu-
, tum & interjectis temporib. ſcyllam lambe-
vermis ex ejus pectore unà cum tuſſi propul-
inem ſanitati reſtituit. *Benvenius cap 77. de*

interdum (vermiculos) in renibus genitos
urina profuſos: Et in pulmonibus, & in auri-
Fernel. Patholog. lib.6. cap.10.

in pulmone interdum genitos & excreando
ec non in nonnullis aliis corporis partibus &
etiam viſos, ſcio. *Aloyſ. Mundella Dialog. 4.*

na quædam honeſtiſſima. per aliquot annos
batur de dolore circa claviculam, & difficul-
endi, catarrhis tamen crebrioribus obno-
ſæpe expuit quædam grandinoſa, quorum
tionem *Galen. 4. de loc. affect.* cumque diligen-
materiam inſpiceret atque diſſolveret, repe-
nimalcula, inſtar minorum cimicum, in illa
uo vel tria, quæ vivebant, & à me & aliis ſunt
. Vivit tamen adhuc ſatis commodè Dei be-
& curat valetudinem quanta poteſt diligen-
. Joach. Camerarii obſ. propr. ad nos miſſis.

CARUNCULÆ ET VESICELLÆ.

OBSERVATIO I.

*Varia veluti piſcium veſicellæ, & carunculæ,
è pulmonibus rejecta.*

VIdi Ruslandum de Ciconia, qui expuit fruſta carnis duræ, & ſtabat cum magna præfocatione antequam expueret, inter quæ fruſta fuit unum ad quantitatem mediocris nucis. & regenerabantur in ea interpolatione, quaſi unius anni, & tandem mortuus eſt de hac profocatione. *Nicolaus Serm.4. tract.2. cap.6.*

Illud memoria dignum videtur: Mulier præfocata, cum ab aliis omnibus pro mortua haberetur, & de ejus potius funere, quàm de vita, cogitarent aſſiſtentes, paulatim quaſi graviori ſomno excitata, in moleſtiſſimam incidit tuſſim: quâ cùm diu agitata eſſet, durioris tandem carnis fruſtulum ejecit & ſanata eſt. *Benvenius cap.88. de Abditis,*

Vidimus in Gulielmo de Cocq, inſigni advocato, aſthmatico, exigua carnis fruſta, inſtar mori ſibi invicem cohærentia, vehementi ſternutatione, tuſſi expectoraſſe: quæ ut viderem, per famulum ad me tranſmiſit. *Pet. Foreſtus lib.14. Scholio ad obſ.26.*

Quod multi præſtantes medici literis conſignarunt, videlicer ex pulmonibus varia, ſæpe ejici tuſſi, idem nobis etiam experientia ſuppeditavit. Cùm enim adhuc verſarer in ditione Fuldana, ruſticū vidi, qui veſicas aquâ refertas, veluti piſcium, extuſſiendo rejiceret. Ac in familia cujusdam nobilis Canonici Euchſtadiani vidi quendam miniſtrum, juvenem adhuc, qui cùm ſubitò in reſpirationis difficultatem, & animi deliquia quædam incidiſſet, jamque ſuffocationi proximus putaretur, repente tuſſi ejecit veluti adnatæ carnis portionem reſectam, ac ſic à periculo graviſſimo ſuffocationis liberatus eſt, & (ut puto) deinceps bene valuit. *Jacobus Oethæus lib. obſerv. propr.*

Anno 1569. Gorlitii tabidæ cuidam mulieri triennali tuſſi vexatæ, cum nullis medicamentis levaretur, D Franciſcus Kretſchmar, Sileſius, ſulphuris ſublimati unciam exhibuit cum loch ſani, & eo quod de pulmone vulpis inſcribitur, cujuſque uncia remiſta, qua miſcella frequenter uſa, tandem phlegmatica multa excreavit, & paulò pòſt etiam veſicellam, colore, magnitudine; & forma cyprini piſcis ſimilem, per ſcreatum rejecit, & convaluit. *Acroama Schenckii.*

PECTORIS ET PULMONIS *hydrops.*

OBSERVATIO I.

De pulmonis hydrope.

DE hoc *Hippocrates ſecundo de morbis.* Febris & tuſſis tenet, & acervatim reſpirat, & pedes tument: & ungues omnes contrahuntur, & patitur talia, qualis is, qui ſuppuratus ſit, ſed debilius ac diuturnius: Et ſi quid infundas, aut fotum aut ſuffitum adhibeas, pus non ſequitur: atque ex hoc ſanè cognoveris non pus, ſed aquam intus eſſe. Et ſi multo tempore aure ad latera adhibitâ, audire tentaveris, ebullit intrinſecus velut acetum: Et hæc quidem aliquandiu patitur, poſtea erumpit ad alvum, & ſtatim quidem ſanus eſſe ſibi videtur, ac à morbo liberatus. Verùm progreſſu temporis alvus incenditur, eademque illa patitur, & adhuc amplius. Aliqui etiam intumeſcunt ventre, ſcroto, ac facie. Et quidam ab inferna alvo eſſe putant, quum videant ventrem magnum, & pedes tumidos: Intumeſcunt enim hæc, ſi ſectionis tempus transgrediaris. Accidit hoc Joan. Baptiſtæ Ramundino Bononienſi, Trapezitæ, viro ſexagenario, qui maximam in pulſu inæqualitatem patiebatur, & difficultatem ſpirandi, unde repente, obiit; diſſecto, pulmo aquâ plenus, inde thorax,

ſoujici facile poteſt. *Ex obſervationibus viri clariſſimi Iacobi Ortbai.*

Vir annos natus X L I I. ab ineunte ætate parum firmæ valetudinis, decolor capitis in pulmooem defluxionibus, ſed iis nec ſalſis, nec acribus vehementer obnoxius: quum ad nativam corporis imbecillitatem accederet ratio victus negligentior, & vita ſedentaria, lucubrationibus ac ſtudiis gravioribus occupata, menſe Septembri, Anno M. D. L X X X I I I. primum in cachexiam cum œdemate pedum, & difficile reſpiratione, incidit: urinæ quas prætenues, pallidas, & copioſiſſimas prius reddete ſolitus crat, paulatim immimutæ ſunt. Difficultas ſpiritus, cum ſenſu ponderis, utrinque ad latera thoracis, ſupra coſtas ſpurias, ſic paulatim (præcipue ſi altior duceretur anhelitus) augeſcebat, ut ſub finem Decembris, jam decumbere neque ſupinus, neque in latera poſſet, ſit in lecto ſe converteret, humoris aliqoid in thorace fluctuare percipiebatur: ac propius admota aure, rei cujuſpiam leviter bullientis ceu ſtridor aliquis inaudiebatur, qui nec ægrum ipſum latehat: eo plaue modo, ut *Hippocrat. de hydrope pulmonis* prodidit. Itaque dies & noctes, tantum non reſidere ſnrrecto thorace cogebatur. Tum ſenſim venter quoque in tumorem aſſurgebat: & tuſſis aſpera, eademque ſine omni ſtertore, & prorſus ſicca, ſive tenuantia, ſive inſpiſſantia remedia tentarentur, infeſtabat. Porro ad quemvis corporis motum mirè anhelitus creſcebat anguſtia, ut æger protinus ſuffocari atqoe animo linqui videretur. Sub his ſpulſus, præſertim veſperi, lentam quandam febriculam tum ſedimen pulvereum albicans oſtenderent: neque appetentia cibi omnino dejecta erat: neque ſitis magua. À medicamentis purgantibus plus viſus eſt lædi; quàm juvari. Sectionèm thoracis, in qua ſpes aliqua collocanda erat, magis fere quam mortem ipſam formidabat. Menſe Martio, poſt remis aliquot morbi diebus cœpit ſubcruenta quædam extuſſire. Cæterum inſo corpore nullum in pulmonibus ulcus deprehen m eſt: thorax vero univerſus aqua cruenta quam tis haud ineptè, loturæ carnium aſſimilaſſet, repletus it: Venter inferior, (ut in Aſciticis ſolet) aqua flaſcente ſuffundebatur: in dextro pulmone tres cernetur lobi teretes, faſtigiati, craſſitie &, longitudine itum ſuperanres: hepat albicabat, & duriuſculum t reliqua viſcera nihil ad oculum vitii oſtendebant

V. Philippi Menxelii de eodem ægro obſervatio.

Vixit in Aula Imperatoris per multos annos exul chio de Finali, non adeo procul à Genua Galliam is commoratus. Is per omnem fere ætatem proſperius valetudine, robuſto & procero corpore, cirextremum, ultra quinquageſimum annum multis riis affectibus conflictatus fuit, nunc catarrhis, ſcotomia, nunc melancholia, nunc pedum inne, cum hydropis ſuſpicione, poſtremo etiam ræa. Multa ſatis tentata ſunt remedia per me, ſed calor naturalis ub ætatem & anteacta imior, actuare ea nequivit, quare etiam affectum ratum non præſtiterunt. Ita reſpiratione inta, cum ne quidquam expueret, ſuffocatus cubans ut plurimum in ſiniſtro latere. Dum er exenterabatur ut ad delectum ſepulturæ lofamiliæ mauſoleum tranſportaretur, in ventre re nihil vitii conſpectum fuit, ſed pectoris cavitas aqua purpurea referta fuit, lixivio tia. & colore ſimili. quâ ſpongia exhauſta, appao pulmone, ulcus grande, cum cinerico ichore: pectoris cavitas, naturali formæ per omnia rebat, Factum id Autumno Anno M C.LXXXIII. is in hydrops erat, non pulmonis, de quo apud atem 2. *de morbis*, legitur. Illi ſimilem etiam in cta deprehendi, cujus ſceletũ, propter oſſium, im, adſervo. Unde adducor, ut ſimiles in pluribus aliis aſthmaticis exiſtere credam: quod inſpectio frequens, ſi opportune liceret, confirmare poſſet. *Ioan. Aicholzius ſuis ad me anno 1586. tranſmiſſis obſervationib.*

Observatio III.

Latens pectoris hydrops, cum melancholia hypochondriaca, febre acuta, levi animi deliquio, urinæ ardore, & vehementi mejendi deſiderio.

HOneſtiſſimus quidam civis Monſpelienſis per trienoium melancholia laboraverat hypochondriacâ, eaque ſæviſſima, quæ tandem acuta febre ſuperveniente, hominem è vivis ſuſtulit. Priuſquam tamen vita fungeretur permenſem integrum bis in die levi & fugaci animi deliquio corripiebatur, cum modico urinæ ardore, & incredibili mejendi deſiderio, Profuſa autem prærubra tenui & fœtida urina ſtatim ad ſe redibat; diſſecto cadavere totam fere thoracis cavitatem tenui prærubro & fætidiſſimo humore oppletam invenimus, nec non cordis ſiniſtrum ſinum eodem humore plenum. Quod non ſine admiratione contemplatus venit mihi in mentem ilico *Galeni de locis aff. c.* 4 *lib. 6.* contextus, & magiſtris, Chirurgis ac medicinæ ſtudioſis quam plurimis aſtantibus. Cauſam tam frequentis lypothimiæ & fugacis ſtrangutiæ ad virulentæ materiæ per ſiniſtrum ſinum & arterias transfuſionem referendam eſſe exiſtimavi, Quam meam opinionem omnes commuoi applauſu approbarint, quia humoris in thorace contenti & urinarum, quæ in lypothimia profundebat, idem erat color, eadem ſubſtantia nec diſſimilis fœtor. *Andr. Laurentius Anat. libro quinto, quæſt.* 12. circa finem.

Observatio IV.

Pectoris hydrops, cum cordis palpitatione, ad viginti annos: ex qua obiit Sacratiſſimus Cæſar Maximilianus II. ſanctæ memoriæ.

IN Cæſare noſtro (poſtquam cor ſupra viginti annos palpirare ſeuiſſet) ſancte demortuo, ſupra duas menſuras aquei humoris in cavitate pectoris relictas, cum quidem natura diu per urinæ meatus plurimum auxilii ſibi tuliſſet, conſpeximus. Iſte vero naturæ motus, ut ad extremum impeditus fuerit, nequeo præ ſummo dolore cogitare, tantum abeſt ut loqui queam. Eſt autem uſitatum, in noſtra ſcientia, hanc affectionem ſicut divinus Hippocrates docuit, pulmonis hydropem appellari. In ventrem quoque aqueus humor (id quod Hippocrate monemur) jam confluebat. & ſæpe me monuiſſe, ſi longior morbus fieret, Cæſarem Hydropicum futurum. *Crato in orat. de obitu Maximilian. II.*

Observatio V.

Hydrops pectoris, cum ſuppuratione pulmonis unius lateris, & hydrope vero complicatus.

SUtor noſtras, à me 25. Januarii. Anno 86. in præſentia collegii noſtri Medici, apertus fuit. Vir annorum 30. Corporis conſtitutione pituitoſâ, hydrope ratione Aſthmatis cauſata periit: is antequam tumere venter inciperet, in regione dorſi, latere dextro, tumorem habuit carnoſum, non recedentem à colore cutis, cui tonſor quidam, cum emollientibus diu applicatis nihil proficeret, tandem cultello tumorem incidit, quo aperto, nihil niſi aqua effluxit per aliqnot dies poſtmodum vulnus curatum fuit. Sed cum tuſſi vehementi divexaretur, pedes cum ventre tumere inciperent difficultas ſpirandi adeſſet. medicorum conſilio uſus, tandem & meum expetiit, menſibus circiter duobus ante mortem. Exhibitis ergo iis quæ videhantur ad morbi curationem palliativam potius facere, per certa intervalla melius habere cœpit, mox recidivam paſſus, periit. Abdomine aperto, quatuor vaſa ænea, qualia tonſores habere ſolent (*Scherbecken*) aqua te-

pleta citrina, effluxere. Viſcera omnia in abdomine contenta ſatis commode habebant, ſolo omento excepto. Diaphragma vero non ab hepate ſurſum comprimebatur, ſed à materia in thorace contenta præter modum deprimebatur. Thorace aperto purulentæ materiæ vaſa tria ænea repleta effluxere ex latere dextro, cujus lateris pulmo totus in pus abierat, ſiniſtro integro perſiſtente & ſatis commode ſe habente. Hinc aſthma, hinc tuſſis, hinc hydrops, ex pulmonis ulcere dependentia omnia. *Caſpar Bauhinus de obſer prop.*

Observatio VI.

Hiſtoria abſceſſus purulenti, ſeu vomicæ antiquæ in pectore diu citra manifeſtam læſionem geſtatæ, cum hydero thoracis: in duobus fratribus germanis, natione Italis, Alexandro & Octavio, Comitibus Blandiadis, intra paucos dies eodem malo jugulatis.

ILluſtris hi duo Comites, quorum alter 12. circiter, alter 9. & 10. fuit annorum, cum ultra annum in Germania Monachii ſatis commoda uſi eſſent valetudine, alacres & prompti corpore animoque, niſi quod alter fratrum Octavius, ſemeſtri ante mortem ex febre continua, ſed lenta, aliquot dies decubuit, ex ea tamen belle reſtitutus, Menſe Iunio, 88. Octavius puer, qui prior, rurſus in febrem incidit continuum, lentam tamen & mitem, cum calore & dolore prope nullo, neque aliis malis accidentibus, pro ratione tanti affectus, tunc adhuc latentis, ſtipatam, junctus tantum erat febri difficilis ſpiritus, ſublimior quam pro caloris ratione, citra tuſſim, cum dolore lateris ad tactum, quem ferre non poterat, alias fere nullo: ventris quoque aderat aliqua inflatio cum torminibus, urinæ turbidæ. Cum quotidie in pejus omnia laberentur, decima die obiit. Diſſecto cadavere, præſentibus Clariſſimis Archiatris, D.D. Henrico Munzingero, Thoma Mermanno, me Hieronymo Fabro, & Adamo Fabro; vitium incurabile & forte á primordiis generationis illi, ut fratri, congenitum apparuit, cum enim abdominis viscera ſana inventa eſſent, reſerato Thorace, reperta vomica in dextro pulmone, univerſam ſimul dextræ partis thoracis pleuram occupans. Erat enim ſub tunica pulmonis dextri & pleura ejuſdem lateris coſtas integente plurimum ac craſſum pus. In cavitate verò thoracis dextri, plurima aqua citrina, altero pulmone illæſo exiſtente. Quia igitur abſceſſus hic erat in loco libero laxe & libere, jamque paulatim familiaris illis partibus redditus, pus ſub tunica externa contentum, arterias pulmonis non irritavit ad tuſſim, neque ob interjectam aquam ex thorace poros pulmonis quam craſſius etiam, tranſumi potuit. Sed febre tandem accenſa, a calore putredinali viribus cordis obtritis, mors ſecuta,

Alter verò frater Alexander, paucis poſt diebus eodem prope modo decumbere cœpit, ex feb. miti, continua, nullis comitata ſymptomatis pravis, præterquam vigiliis, ſiti aliquali; tuſſiebat interdum, dolorem nullum, quam ſub axilla dextra indicabat, ſed vinum deſiderabat valde ut & frater, urinæ tamen ſatis accenſæ erant, cum encoremate nigricante, quæ ſtatim turbabantur. Noctu magis incaleſcebat, ſine tamen manifeſta Epiſemalia, qui calor neque ita mordax fuit, ut in febribus eſſentialibus ex materia in venis putreſcente, & lentius illum conficiebat, paulatim enim vires concidebant, ut neque ſedere poſſet; extra lectum ſublimis fiebat ſpiratio, narium pinnæ movebantur, dolebat in affecto latere ad levem attactum. In ſomno conniventibus erat oculis, capite ad pedes cœpit devolui. Tuſſis erat irrita, cum qua nihil extundebantur. Dolor ſub axilla, & appetitus vini, augebantur. In ſeptimo tuſſis crebrior, cum qua aliquid purulenti excernebat, ſed hærebat major pars in larynge, & ſtertorem inducebat. Ea nocte vermem ſed Lumbricum rotundum alvo egeſſit. Reſpiratio tandem cum tuſſi nihil effatu dignum educeretur, cœpit valde coangustari, ut eſſet plane Orthopnoicus puer. Alvus fuſa, fœtida excernebat liquamina, omnibus denique viribus intermorientibus, ceſſit & ipſe fato 10. morbi die. In reſecto cadavere abſceſſus, ſeu vomica purulenta reperta, in ſiniſtro pulmone & ſiniſtra pleura, eratque pulmo ille intermedio pure coſtis & pleuræ agglutinatus, flaccidæ alias ſubſtantiæ, & repleticis veſicis quibuſdam aqua viſcidà plenis. Reliqua thoracis cavitas in eo latere, aqua ſimiliter ſubviridi plena erat. Hepar etiam durum habuit, cum felle magno. Cur vero doluerit ſub axilla dextra, cum vitium in ſiniſtro pulmone fuerit, cauſam arbitror, quod maxima puris & vomicæ collectio erat retro juxta ſpinam, ubi affixi ſunt pulmones: unde facile affectus verſus dextram axillam communicari, dolorque advehi potuit, *A Clariſſ. Viro Hieron. Fabro, Med. Bavarico primario nobis communicatum Anno.* 1594.

Observatio VII.

Hydropis pulmonis deſcriptio & curatio plena, à Petro Salio exhibita.

PLurima morborum genera pulmonem pati, nemo non aſſeverat, de quibus praxim communiter docentes pertractant, unus tamen ſupereſt de quo ſolus Author *in libro de morbis*, Hippocrati adſcripto (ex quo Avicenna, qui nihilominus poſtea hujus affectus prætermiſit curationem tranſcripſit) egit, qui licet rariſſime accidat, ut mihi, qui per plures annos artem hanc exercens, tot ægrotantes curaverim, bis tantum ſe obtulerit, à me tamen de eo etiam hic agendum eſt, cum & hic peritiam Medici ſubterfugere non debeat. Morbus hic ab authore citati libri pulmonis hydèros ſeu hydrops appellatur, quoniam ſicuti in hydrope in imo ventre, ita in hoc affectu intra cavitates thoracis & pulmonis colligitur materia aquoſa & ichoroſa, quæ materia, quantitate abundans, & gravitatem copia, & difficultatem anhelitus obſtruendo, & tuſſim, ad excretionem proritando, excitat. nihil tamen expuitur, quoniam materia adeo eſt tenuis, ut à ſpiritu facile diſrupta, ad partes ſuperiores nequaquam attolli poſſit. Materia hæc, quoniam aquoſa eſt & ichoroſa, nullam admitit coctionem; quare nec fomentis, nec unctionibus, nec perfuſionibus, nec alterius generis medicamento cedit, nec etiam diuturnitate temporis, cùm moram longiorem traxerit in thorace, vel incraſſatur, vel in pus convertitur, ſicuti in diſtillationibus contingit, ad ipſum thoracem decumbentibus, quæ, ut docebat *Hippocrates libro ſeptimo Aphoriſmorum, Aphoriſm.* 38. viginti diebus ſuppurare conſuevere, non deſcendit materia hæc à cerebro, nec per deſtillationem ab eo fluentem in thorace colligitur: ſed ubi congeſti fuerint ſeroſi & ichoroſi humores in corpore, in eoque abundaverint, ſi pulmo imbecillitatem vel ab ortu conceperit, vel nova occaſione contraxerit, pronuſque ad fluxiones recipiendas, ob intemperiem propriam, & præcipuè frigidam, fuerit, an eum ſuperabundantes aquoſi humores tranſmittuntur, qui replentes totius thoracis & pulmonis cavitates, poſtea morbum hunc generant. Humores hi tenues & ichoroſi aggregantur in his, quibus partes naturales frigida intemperie laborant, viſceraque vel obſtructa, vel ſcirrhoſa ſint, & præcipue ſi otioſè, & in locis humidis, vel frigidis, & ſub cœlo conſimili viventes, potui indulgeant, cibariiſque humidioribus largius utantur. His oculi palpebra inferior, pedumque extremitates ſolent ſubtumeſcere, calorque faciei non vividus, ſed ad pallorem tendens, conſpicitur: in his autem cùm congeſti fuerint hi aquoſi humores, tranſmittuntur aliquando ad cavitatem thoracis, & ad pulmonem ipſum, indeque morbum,

Digitized by Google

bum, de quo nunc agimus, introducunt: qui morbus aliquando ſponte ſolui videtur erumpente ad aluum hac materiâ, recludente ſibi natura cæca & delitescentia ſpiracula, & abſconditas vias, ad hanc incretionem tamen poſtea iterum nova regenerata & aggregata materia, ad ipſumque thoracem & pulmonem denuo tranſmiſſa cum iiſdem ſymptomatibus & deterioribus redit, utpote qui magis ſuccumbentes, & debilitata natura, cujus ratione copioſiores regignuntur hi aquoſi ſucci, regrediatur. Unde in his poſtea manifeſtè & facies, & ſcrotum, & venter intumeſcit, non tantum in thoracem, ſed etiam in omnes has partes, effuſo, qui regeneratus ſuperabundat, aquoſo humore. Hæc de eſſentia & cauſis præſentis morbi ſufficiunt. Signa hæc erunt, gravitas thoracis ob materiæ copiam, tuſſis ſicca, non potente natura nec materiam concoquere, nec eam ob ipſius tenuitatem extra ducere difficultas anhelitus, qui frequens admodum & parvus erat, ob vias ſpiritus à plurima materia detentas, & propter diaphragma ab eadem compreſſum, & gravatum, ita ut hinc ægri ſuffocari continuè ferè videantur, & quietem rarò inveniant, ſonitus in thorace obſtrepens ebullienti materiæ ſimilis, ab eadem cauſâ deveniens, tumor pedum & palpebrarum huic connectitur non tanquam proprium hujus morbi ſignum, ſed tanquam indicium abundantiæ aquoſi humoris. Febris additur ab authore libri de morbis, attamen in his, quos ego curavi, nec fuit febris, nec ratione materiæ, quæ frigida eſt, & non putreſcit, adeſſe debet. Porro verum eſt, quod aliquando ob diuturnam moram in thorace tractam hæc materia, ſicut quæ in abdòmine ex Hydrope collecta, diu ibi retenta, ſalſa & acris evadit, nonnullam acquirit acrimoniam, ut optimè hic author adnotavit, extrinſecus latus acetum olet, cujuſque ratione credo eam ſibi viam recludere, & parare, ad aluumque erumpere, credoque eandem tunc aliquam poſſe ex quadam levi acceſſione cauſare febrientem, tamen nunquam poteſt ratione materiæ dari, ut neceſſario ſebrem introducat utque febris ſit hujus morbi proprium ſignum. Cujus morbi curationem author hic per ſectionem thoracis tentandam eſſe docet, quam tamen ego nec in his, quos curandos ſuſcepi, facere auſus ſum, nec etiam in aliis faciendam eſſe laudo, cum enim hujus morbi ſanatio non tantum materiæ præſentis, pulmonemque obſtruentis, & replentis, remotionem, ſed etiam ejuſdem regenerationis prohibitionem indicet, cumque ſectio primæ tantum indicationi, non ſecundæ ſatisfacere poſſit, ſufficiens hujus morbi remedium eſſe non poterit, quam eo magis excludendam eſſe affirmo, quo idem quod ſectione tentandum eſt, & poſſumus tutiori via efficere exhibendo ea medicamenta, quæ hanc materiam educere poſſint. Excluſâ autem ſectione iſta, hanc ego curandi methodum & rationem propono. Materia aquoſa pulmonem replens & obſtruens indicat ſui evacuationem, & quoniam in ipſo thorace non gignitur, ſed aliunde tranſmittitur, indicatur, ut ejuſdem generatio prohibeatur, ſi quid verò hujus genitum fuerit, educatur, & aliò divertatur. An his indicationibus poſſit Medicus ſatisfacere, vel non, dixerim ego difficillimum eſſe; quoniam corpora hæc, in quibus tales gignuntur morbi, hujuſcemodiq; aquoſi aggregantur humores imbecillum calorem nativum habent, virtuteſque naturales ſatis languidas, & viſcera admodum læſa poſſident quarum omnium cauſarum ratione vix præſervari poſſunt, quin non tantum in præſentem, ſed etiam in deteriorem incidant morbum, nam omnes hi in hydropem proclives ſunt, in quam tandem illos delapſuros eſſe credo, ſicuti eos vidi, quos curandos ſuſcepi, quos licet ab hoc thoracis affectu, per quædam intervalla educta materia peccante, liberaverim, & per menſes & annos eos, maximo tamen cum labore, præſervaverim, tamen tandem in hydropem lapſi ſunt, ex eaque extinctos fuiſſe animadverti. Ut autem patientes â præſenti morbo vindicemus, pro prima intentione veniant nobis in uſum ea medicamenta, quæ aquoſos humores evacuare poſſint: qui aquoſi humores, cum tenues ſint evacuationique ſatis habiles, nullam requirunt coctionem, ſola autem viarum præparatione, ne moleſta fiat evacuatio, indigent, quare viæ communes primo expurgandæ erunt, fluidumque corpus reddi debet. Poſtea medicamentum aquoſam materiam educens exhibeatur. Plura hæc ſunt, tamen duo tantum proponam, quæ mihi in feliciſſimo uſu ſunt, alterum eſt elaterium, alterum eſt ſuccus radicum ſambuci: hic ad unciam unam & ſemis, vel circa, illud ad quatuor grana ad ſummum; ſi rectè paratum fuerit exhibitum, poteſt hanc materiam ſeroſam educere, quæ tamen repetenda erunt, quoniam unica evacuatione, univerſam materiam educere non potuerunt Educta materia peccante, attendendum eſt cauſæ generationis materiæ: quæ cauſa, quoniam eſt viſcerum vel intemperies vel obſtructio, vel ſcyrrhus, per propria medicamenta unicuique incumbatur, quod ſi hæc omnino tolli non poſſint, indeque neceſſario ſemper aliqua ſeroſi humoris quantitas regeneratur, ultra evacuationem faciendam per medicamenta propria, fiant cauteria in brachiis vel cruribus, quibus continuo regenita materia educatur, ſimulque in thorace revellatur. Summa interim habeatur victus ratio, cujus merito, cum opportuna non ſervetur, ſæpè maxima adaugetur hæc humorum ſeroſa aquoſitas, Unde hi parcè vivant, cibariis utantur exſiccantibus, merum, & in minima quantitate bibant, quantum poſſint, non tamen ultra vires, exerceantur, loca ab omni humiditate immunia habitent, in aereque ſicciori omnia his oppoſita vitantes degant. *Petr. Salius cap. 5. pag. 242.*

† Raram quoque hydropis pulmonum obſervationem leges apud *Otton. Heurn. hiſtor. 14.* nec minus notatu digna, quæ de pulmonum hydrope, & levium arteriarum affectu ſcribit *Iul. Caeſ. Benedict. Conſil. 43.* De hydatide pulmonis, & hydrope thoracis conſer. *etiam Piſo. Obſer. 52. & 57.*

DE ASTHMATE.

ET PRIMUM,

DE SPECIEBUS ASTHMATIS RARIS.

OBSERVATIO I.

Aſthmatis admirandæ ſpecies.

ASTHMATIS ſpecies quædam raro eveniens, interdum obſervata, cujus cauſa in craſſos humores & viſcoſos, aſperas arterias, vel pulmonis cavitates occupantes minime rejicienda; ſed aliam thoracis partem. Refert *Holler. de morb. internis lib. 1. cap. 23.* Anno 1549, quendam brevi aſthmate periiſſe, & corpore diſſecto, abſceſſum repertum in vena arterioſa, & ſine pari, integris omnino pulmonibus. Meminit *Nicolus* Aſthmatis mirabilis periodici, *Sermon. 4. Tract. 2. c. 25.* quod Nicolao de Podio omni ſeptimana ſemel tantum, & in die Veneris ſuperveniebat, cujus cauſam, etſi ipſe haud referat, nos rejiciendam putamus in humoris collectionem, quæ paulatim non niſi per ſeptimanam colligebatur, vel ejuſdem craſſitiem, ita, ut natura illius expulſionem, niſi per jam dictum temporis intervallum, aggredi nequiret. Non ſolum autem ex ab-

ſceſſu pulmonis, ſed & alterius præter naturam corporis in ipſo retenti, ſupervenire poſſe aſthma cenſendum. *Marc. Il. Donat. Hiſt. Mirab. lib. 3. c. 12.*

CAVSA.

OBSERVATIO I.

Aſthmatis cauſam non ſemper in pulmonum cavitatibus conſiſtere.

CAuſam hujus ſymptomatis, ſive morbum ipſum non ſemper in fiſtulis aut cavitatibus pulmonum conſiſtere: experientia conſtat. Anno 1549. menſe Septembri, quidam in Collegio *d' Arras*, brevi aſthmate interiit. Corpore diſſecto, abſceſſus repertus eſt in vena arteriosa, & ſine pari, integris omnino pulmonibus. In quodam nomine Britio, aſthmate mortuo, in via Calendæ, pulmo tanquam ſpongia imbutus occulto humore pituitoſo inventus eſt. Fit & à reſiccatione, ut aurificibus, chymiſtis, ſabris ferariis, & ſimilibus Quibus addi poſſunt inunctiones & remedia à morbo gallico. *Raſes lib.* 4. continentis, adjecit pectus ſtrictum, & parvum pulmonem. Qui naturalem conſtrictionem habet, jugiter (inquit) fit aſthmaticus. *Hippocr. verò Aphoriſm. 49 lib. 6.* fieri ſignificat aliquando à tuberculo nato in ſpina, ut in gibbis. Quod ſi magnum eſt, & durum, ſine crudum, aſthma facit; ſi non ita durum, & aliquid deſudat in arteriam, tuſſim. Aliquando etiam ſupuratur & interimit. Si fuerit in collo, aſperam arteriam contrahit: in dorſo, pulmonem & vicina corpora: ſub ſepto, renes & lumbos urinam quoque intercipit. Hujuſmodi tuberculorum materia poteſt cieri è cerebro in ſpinam per tuſſim. Vel cauſæ ſunt, ictus, caſus, non conveniens decubitus pueris, inconcinna deligatio, geſtus deformis. Moriuntur ferè ſuffocati purè, vel, cùm adoleſcunt, ad incrementum cordis & pulmonis non accreſcente thorace, jugulantur. Philotheus ab influente ſanguine, ſed contra rationem fieri ſcribit. Sunt igitur in univerſum aſthmatis cauſæ, craſſus humor, vel tuberculum in cavitatibus aſperæ arteriæ: bronchia intercepta multa & viſcida materia: reſiccatio vehemens: abſceſſus: ſtrictura pectoris, & pulmonis compreſſio: tubercula in ſpina, ſive ſponte enata, ſive à cauſa externa: flatus multi ſeptum transverſum diſtendentes, ex quibus ſequitur viis interclusis, neque expirationem neque inſpirationem ſatis convenientem fieri. Periculum autem maximum imminet, cùm omnes muſculi intercoſtales, ſuperiores ſcapulæ, & omoplatæ trahuntur, virium imbecillitas, vehemens calor, anguſtia partium ſpiritalium conſpicitur. Ubi omnes aut plures concurrunt, æger morti proximus eſt: ubi duæ, non facilè ſervari poteſt. *Scholiographi ad cap. 25. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

† Meminit etiam aſthmatici *Rolfincius l. 1. Diſſert. Anatom. c. 13.* in quo nullum in pulmonibus vitium fuerat, ſed in meſenterio magnarum glandularum copiam habente: *Et Grembſ. arbor. ruinoſ. p* 141. *b.* hiſtoriam aſthmatici refert, ubi hepatis accreſcentia in culpa erat, &c.

Dubitatur de vehementiſſimo aſthmate, quo prehenduntur laborantes ex utero. Non enim humor aliquis in pulmonem incidit: tuſſiunt tuſſi levi, & nihil expuunt, & ſic ſedatur ſymptoma. Alii quoque ſunt, quos novi, qui ex pulveribus quibusdam quaſi præfocantur. Et quosdam novi, qui plumæ odore, ſtatim aſthma incidebant, non ergo ſemper ex humore. Sed nec generatim verum eſt, quod ex humore craſſo & viſcido. Sæpe enim vidimus à tenui deſtillatione fieri: & ratio dictat, quoniam omnia corpora quæ replent, ſpiritum impedire poſſunt Sic fieri dixeris & his, qui metallica tractant, qui etiam aliquando præfocantur, ut Galenus in Cypro accidere dicit circa chalcanti venas: ſic & carbonum fumus præfocat. *Jacchinus Comm. in lib. 9. Raſis c. 35.*

† Conf. quæ habet *Horſtius* de curat. & curat. Aſthmatis, ſingulari caſu illuſtrata, *Decad. pharm. Exerc. 5.*

OBSERVATIO II.

Aſthma lethale, virulentia inunctionis hydrargyrica contractum.

STrenuus Nobilis Gaſparus à Sebottendorff. per plurimos annos ferè ſemper decubuit, ſtatis horis omni carens ſpirandi facultate, nec ulla ratione convaleſcere potuit, licet innumeris uſus eſſet medicamentis: ſed tandem fato conceſſit. Vivus autem ſæpius me interpellavit, ut poſt mortem ſuam non gravarer, mali cauſam, inciſione facta, perſcrutari: idem placuit honeſtæ familiæ ejus. Aggreſſus igitur cum hujus oppidi barbitonſore quodam opus, inveni peritonæum & omentum ſatis putridum; ventriculum penè inanem, omni chylo deſtitutum, nec ullam aliam humoroſam in ſe continentem materiam, & conſequenter occluſum quaſi, ac parvum, inteſtina nullo repleta excremento; hepar corruptum, maximè in illa parte, ubi à coſtis tegitur. Splen in ſiniſtro latere ſuis ligamentis fuit ſolutus, duplicatus quaſi, ac ex omni parte ſemiputridus. Inciſo vel aperto diaphragmate, dum perveni ad pulmonem, cum magna aſtantium admiratione, maſſam admodum induratam, coadnatam eſſentiæ pulmonis, & ingenti copia lapillorum refertam, plenis manibus extraxi. Pulmoni adeò adnati fuerunt ſui lobi, ut nullum illi motum communicare potuerint. Tracheæ arteriæ & gulæ, tantum adipis (à pinguiſſimis haud dubiè carnibus, ſæpiuſculè ingeſtis contracti) indurati adhæſit, ut non modò beneficium ſpirandi & reſpirandi, crebrò deſideraverit, ſed paucos quoque dies ante obitum aſſumere cibum nequiverit, ſolò potu ſuſtentatus. Et facilè credo, ſi diutius ſupervixiſſet, illum inedia periturum fuiſſe. Cæterùm externam, & evidentem hujus morbi cauſam, aliquoties mihi adhuc vivens, talem retulit; Italiam ingreſſus, Venetis contra Turcam militantibus opem præſtitit, ubi cum variis nationibus converſando, poſt victoriam rurſum in Auſtriam venit, cumque ibi aliqua ex parte ægrotare incepiſſet, ad ſe adduci juſſit, nihil quippiam mali ſuſpicans, imperitum & inexercitatum Chirurgum, qui poſt primum ſtatim intuitum audacter aſſeveraverat, illum infectum eſſe morbo ſatis periculoſo, quo tamen per totum vitæ ſpatium haudquaquam laboraverat. Præparavit itaque ei unguentum, ex argento vivo, nunquam ſecundum artem extincto. Adhibita inunctione, indies magis ac magis, propter efficaciam penetrationis & reſolutionis, quæ eſt in hydrargyro, pejus ſeſe habuit, quemadmodum ſupra dictum, usque ad extremum vitæ terminum. Cauſam ergo nullam aliam extitiſſe judico, quàm quod argentum vivum in ipſam eſſentiam pulmonis, propter raritatem ac viſcoſitatem ejus, inſederit, ac in minutiſſimas poſtea diſſolutum partes, quantitate ſit adauctum. *M. Ioan. Faber. de Obſerv. propr. per CL. V. Laur. Scholtzium ad me miſſis.*

† Sic etiam meminit aſthmatis, ex retroacta ſcabie, oborti ſubſequentibus hæmoptoë aliiſque ſymptomatibus, *Brendel. Conſil. 72. fol. 251.*

OBSERVATIO III.

Aſthma in juventute gravius & intenſius; in increſcente verò ætate mitius animadverſum.

LEctio c. 20 *hiſtoria Obſerv. Dodonæi* in memoriam mihi revocavit caſum Clariſſimi Viri D. D. Adolphi Occonis, communis noſtri, ut ex proximis intellexi literis, amici; qui plurimis annis graviſſimo & diſficillimo aſthmate laboravit, quod tamen non continuè affligebat, ſed paroxyſmos habebat frequentes, eosque

valde

valde moleſtos. Is progreſſu ætatis poſt quinquageſimum, ſubinde ratius & minus difficulter corripi ſolitus tandem circiter ſexageſimum propemodum ex toto liberatus eſt: Quod Auguſtæ ex ipſo incomitiis Anno 1582. audire me memini. Revocavit & caſum magni in Germania Principis, non ita pridem defuncti. Qui cùm ætatis Anno 18. frigidam liberalius per æſtum potaſſet, difficillimo mox aſthmate correptus eſt, quo itidem, ut D D Adolphus per intervalla corripiebatur. Se ihujus paroxyſmi, ut qui craſſo & obeſo corpore eſſet, longè etiam graviores erant Occoni-uis, Sellæ in id paratæ, ut integros dies atque noctes ſedens: etiam dormire poſſet, ſæpe per biduum, ſæpe etiam ultra, ita rectus inſidere ſolebat, ut verè orthopnoicus dici poſſet. Libratus eſt tamen à difficili hoc malo, ætatis annum circiter quadrageſimum, cuique plurimùm profuerunt Badenſes thermæ, quibus ſemel atque iterum uſus eſſet. Poſt mortem tamen, dum corpus aperiretur, inveni pulmones magna ex parte nigri, & putridi, non ſine pure, eâ præſertim parte, qua dorſum attingebant. *CL. V. Oſvvaldus Gabelchoferus ſuis ad me transmiſſis Obſervationibus.*

OBSERVATIO IV.

Puer decimum ſeptimum menſem agens, aſthmate detentus.

Filiolum noſtrum Hieronymum aſthmate detentum perſentimus, quem dum audimu, paternâ miſericordia commovemur, & referentes horreſcimus: adde præter ſonum, quem ingentiſſimum edit, non potens, niſi rectâ cervice ſpirare, Orthopnœa nuncupatur, & qui hanc affectionem patiuntur, orthopnoici nominari ſolent, primi illi qui Diſpnœam, id eſt, difficultatem anhelitus patiuntur, diu vivere ſolent. Aſthmatici verò & orthopnoici brevi intereunt, quod ego meo ingenti dolore in prænominato Hieronymo, decimum ſeptimum menſem nondum agente, & hoc morbo ſæviſſimè deprehenſo, experiar. *Braſſavolus Com. ad aph. 22. l.3. Hippocr.*

METASTASIS.

OBSERVATIO I.

Aſthma in anginam verſum.

Um in initio praxeos Medicæ meæ Erphordiæ, quæ Thuringiæ metropolis eſt, verſarer, curavi ...endam raucedine diuturnâ & aſthmate difficili cor...tum, ligni Guajacini decocto utens. Is cum in fine ...mediocrem utriusque affectus levationem ſentitandem repente anginâ periculoſiſſima, cujus ta...tumor exterius protrudebatur, affligitur. Cùm ...e exterius emplaſtra reſolventia adhiberem, & in...gargariſmis lenientibus affluxum diſcutere moli...revi anginę tumore diſcuſſo, æger tum à prioribus ...bis, tum etiam à pręſenti anginæ periculo, liberatus ...on absque multorum admiratione. *Jacob. Oethaus ...bſerv. propr.*

CURATIO.

EXPERIMENTA.

OBSERVATIO I.

Ad Aſthma remedia aliquot rara, ſelecta, & comprobati uſus.

...ertum eſt, & Græcæ plebeculæ, hac etiam tem...tate uſitatum remedium, ad pulmones infarctu...aſſis humoribus liberandos: quod ipſe aliàs, ab ... Vergerio natione Græco, Regio nuper ſcri... viro omnis cultioris literaturæ protomyſtæ & ...udioſa neceſſitudine conjunctiſſimo, accepi. ...cula Millepedæ & Aſelli Latinis, Gallis *Clopor...*llata, quæ ſub aquariis vaſis ſtabulantur, panno lineo involuta, in vino albo macerantur, hinc facta expreſſio, potui datur. Dictu mirum, quàm brevi ſuburratos pulmones depleat. Id quod obſervare licuit in Ludovico *Iovin*, ſcriba & bibliopola in ædibus Du. Ioan. *Lateranens*: è regione collegii Triquetici: qui tamen inveterato tandem aſthmate contabuit.

Probatum eſt ad juvandum aſthma, quantumvis magnum, tabellam unam diatragacanthi, guttulis aliquot olei ſalviæ, aniſi, aut roſmarini, arte chymica extracti, irrigatam, præſentaneum afferre adjumentum. *Anton. Valer Exercit. 25. ad e ap. 25. lib. 1. Hollery de morb. intern.*

Primatem quendam, qui ſæpius aſthmate laborabat, Tubulorum ad aſthma uſu, plurimum utilitatis conſequutum obſervavi: ſimile commodum ante ex Tabaci fumo percipere ſolebat: propterea ajo Tabaci ſuccum admixtum eſſe oportere: tutum autem utriuſque eſſe uſum, ipſa experientia in multis docet. Nonnullos ægros & Aſthmate vexatos ex India redeuntes obſervavi, Tabaci folia viridia mandentes, & ſuccum inde promanãtem ſorbentes, ad purulentas materias expellendas, quilicet inebriarentur, plurimam tamen utilitatem ſenſiſſe apparebat, cum ad pus, tum ad pituitam, pectori inhærentem, propellendam. *Nicol. Monardes, de novi orbis medicam. ſimpl. lib. 3.*

Ponam experta, quorum primum eſt. *Recipe florum violarum, radicis dulcis electæ, ſummitatum lupulorum aniſi, an. m. ſ. foliorum ſenæ orientalis unc. x. ficus numero iij. fiat decoctio ſecundum artem: cui addantur, ſacchari candidi unc. ij. inde coletur, & de hoc. capiat unc. ij. pro vice.* Hoc eſt ſecretum, cum quo vidi curatum quendam nobilem virum à conſanguineo noſtro, ego tamen nondum expertus ſum.

Aliud auxilium noſtrũ, ex ſucco ozimi & croco, poſitum *in. 18. lib. de ſubtilitate*, quantitas eſt *ab uncia ſ. uſq. ad unc. ij. ſucci & à ſcrup. ſ. uſque. ad drach. ſ. Croci.*

Aliud quoque quod expertus ſum in meipſo bis, & inveni valde bonum: dum Anno milleſimo quingenteſimo, trigeſimo primo, laborarem difficultate ſpirandi, cum magna tuſſi. Et eſt ut *capias pulmonem unum vulpis, & abluatur cum vino ſtatim & ſiccetur in furno, abſque eo quod comburatur, inde ſumatur drachma ſ. ex illo pulverato ſubtiliſſimè, cum vitello ovi, duabus vel tribus vicibus.*

Crocus eſt anima pulmonis, & eo ſolo multos liberavi anheloſos, inter quos ſocrum Cæſaris de Comitibus, quæ tantam paſſa erat per duos menſes ſpirandi difficultatem, ut intra paucas horas moritura videretur igitur præter crocum aut Zinziber, ſolet addi, vel oleum, vel butyrum, aut anſeris pinguedo ſimiliter acetum & porrum. *Cardanus in Conſ. de ſpirãdi difficultate.*

Crocus adeò eſt thoracis affectibus amicus, ut ſint qui ad ſcrupulum ſ. atque etiam unum, eum dimidio moſci grano & vino optimo calido propinando, aſthmaticos curaverint. *Ioachim Camerarius in Horto de Croco.*

Croci chyliſmata ſpagyricæ exactioris paraſceves præcipuam aſthmaticis laudem contulerunt, *Schenckius Filius.*

Nominatiſſimum prohinc medicamentum ad pulmonum affectus eſt Balſamum Terræ, vel Sulphuris. *Idem.*

† Rara etiam, ſelecta, & comprobati uſus remedia aliquot ad aſthma proponit. *Borell. Cent. 4. Obſ. 46.* Aſellorum, ſeu millepedum in aſthmate miram virtutem, deprædicat, addita eorum ſimul præparatione *Camerar. Syllog. memorab. Cent. 4. part. 8.*

* * *

DE DISPNOEA.

CAUSÆ. SYMPTOMATA. CURATIO.

Observatio I.

Deambulatione unica atque altera in conclavi, quidam ſibi ex eadem periculoſam Diſpnœam conciliare ſolitus.

QVIDAM unâ deambulatione ſui conclavis, aut altera ſacta, ſtatim prehendebatur ſpirandi inſigni difficultate. *Ex Obſervat. cujuſdam, ad Camerarium datis.*

Observatio II.

Flatus nonnunquam Diſpnœas difficillimas gignere.

PErſæpè flatus, diaphragma potiſſimum comprimentes, diſpnœam faciunt graviſſimam, quali opinor laboravit, poſtremis ſuæ vitæ annis, piæ recentisq; memoriæ, D. Antonius Sapotta, humaniſſimus præceptor noſter. *Ioubertus cap. 6. de Affect. Thoracis.*

Observatio III.

Spirandi difficultas, cum ſuffocationis periculo.

ACre erat gelu, Januarius Menſis, noctis initium, tempus, cùm Nobilis Vir, aſſidens ſoco, Bacchoque indulgens, veſicæ onere premeretur, qui foràs progreſſus, inſpirato aëre ſrigido, muxque reverſus, adeò vehementi reſpirandi difficultate correptus, ut ſuffocatus propemodum fuerit, & niſi mox præſto fuiſſem, periiſſet. Hominem reperi pedibus ſuis vix inſiſtentem: frontem tenſam: ſudores ſrigidos: alvus præ anguſtia excrementa depoſuerat: pulſus tam exiguus, ut penè nullus. Aſſumpto pulveris Croci ſcrupulo uno, cum vini Cretici (vulgo Malvatici) duobus cochlearibus, ſubito reſtitutus, liberè reſpiravit, ab omni ſuffocatione liber: & potuiſſet in ſanitate permanſiſſe, niſi pulmo malè affectus fuiſſet: ſed cùm aſperæ arteriæ ramuli ſubinde obſtruerentur, quandoque etiam reſpirandi difficultas recurrit, minus tamen quàm primo tempore vehemens, ſed diuturnior, ut quandoque duabus, tribus, vel etiam pluribus horis perſeveraret: Crocus, qui initio multùm ac citò profuerat, poſtea exiguum, deinde nihil amplius contulit. Tentata ſunt & alia plura remedia, ſed fruſtrà: nam revoluto menſe defunctus eſt. In hujus pulmonis inferiore ſede ac baſi, qua ſepto transverſo incumbit, reperti ſunt abſceſſus duo: unus in dextra, alter in ſiniſtra parte: per meatus pulmonis purulentus ferebatur humor, qui, inciſo pulmone, ex ipſis profluebat. *Dodonæus Obſerv. Med. c. 19.*

Observatio IV.

Difficultate ſpirandi mortuus, cui atra bilis & ſanguis nigrior in corde concreverat.

MUltos difficultate ſpirandi laboraſſe cognovimus: ſed inter cæteros quendam, qui non niſi recta cervice ſpiritum trahens, paulatim ex anguſtia, deficiente virtute, toto corpore pallidus ac livens efficiebatur: nullus tamen in pectore, nullus in præcordiis dolor erat: ſed nec ſibilus aliquis ob anguſtias, per quas evadit, percipiebatur: ex quo judicare poſſes, ægritudinem in pectore concipi. Verùm cùm paucos poſt dies invaleſcente morbo ipſo, & nullis conferentibus præſidiis, æger è vita migraſſet, incidere mortuum decernimus, ut hujus mali abditas ac latentes cauſas deprehenderemus. Quod ubi factum eſt, invenimus non parum atræ bilis, & ſanguinis nigrioris, in ejus corde coiſſe: unde etiam per venas diffuſus, non eſt mirum, ſi corrumpente eo ſpiritum ipſum, hominem ad feſtinam mortem deduxerit, quod etiam auctore Galeno, aliàs contigiſſe cognovimus. *Benivenius cap. 61. de Abditis.*

Observatio V.

Spirandi difficultatis curationes, & eventus admirabiles atque rari: de raro præſertim Cardani ad ſuturam coronalem pro aqua à capite evacuanda remedio.

AD temporis ordinem revertor, cùm in multos, ſola ſpirandi difficultate laborantes, incidiſſem, omnes quidem ſanavi, ſed pauciſſimi permanſerunt in ea ſanitate, verùm ubi reciderunt, mortui ſunt. Inter quos fuêre Jacobus Zampana, & Protaſius Roellus: hi cùm primum ex eo morbo eò perveniſſent, ut jam pollinctores & funus pararentur, revixerunt, & plenè curati ſunt. Sed Protaſius Roellus, cùm feſſus & inflammatus ab exercitio, in templo Divo Laurentio dicato, diu quieviſſet (eſt autem frigidiſſimum, etiam æſtate mediâ) correptus à febre, non potuit à me liberari: ſed pulmonibus totis putrefactis, & per ſputum rejectis, periit brevi. Zampana prandebat hora decima octava, & cùm benè perpotaret, ante veſperam cœnabat, cùm tamen ſexageſimum exceſſit annum, ob id denuo revertente morbo, non potuit ampliùs curari. Oportebat ergo per annum hujusmodi homines à morbis adeò ſævis liberatos, victo convaleſcentium regere, & ſub arcta regula continere, tùm maximè, quod ſenes eſſent. Indicio eſt, quod Eliſabetha Pagnana patricia, ex diuturna ſpirandi difficultate, à me ſanata, nunquam recidit. Curavi autem illos, victu tenui, uſu mellis, & decocto ligni, cum his quæ cum lenitate quadam ſiccant: veluti hyſſopo, thymoque, nec braſſicam in cibis abhorrerem. Clavenzanus autem adoleſcens, nomine Jacobus, qui jam per ſeptem annos ſpirandi difficultate laborabat, frequentibus & longis ſævisque acceſſionibus, deſperatus ab aliis Medicis, à me in duobus menſibus plenè ſanatus eſt, factusque pinguis: ſed alia ratione. *Dropace enim Pauli ad coxendicum dolores, addito melle anacardi, ſuper impoſito ſuturæ coronali*, unà die fermè libras duas aquæ detraxi, inde ſequentibus diebus idem factum eſt, ſed non tanta defluxit aqua: ſicque liberatus eſt. Exiſtimo *cantharidas* idem poſſe, quod anacardi mel & *euphorbium* etiam. Miſcebam etiam *elaterii* granum unum unciis tribus lactis, jubebamque tanquam errhino uti; & conduxit multum, atque hæc omnia, prius præpurgato corpore, cum catapotiis: ſiccatoque victu tenui, ſed humido tamen, parumque alente. tum decocto Indici ligni propotu exhibito. Periit hic juvenis aliquot pòſt annis, licet ab eo morbo prorſus liber, ex acuta febre. Exiſtimo eum indiguiſſe victus ratione certa, & exercitatione diuturna in libero aëre: quod cerebrum ab immodica intemperie liberatum, non benè ferret tantam mutationem: tum maxime, quod (ut dixi) jam diu ea detentus fuerat. Qua etiam ex cauſa Octavian. Robia, à ſenatus libellis, ab Indica lue ad mortem oppreſſus, cum ſummis vigiliis, & tabe ultima maceratus, à cibis abhorrens, & febre putrida laborans, quamvis ſemel liberatus, quod à liberatione, immodicè ſe fructibus hortariis repleviſſet, quamvis ob juventutẽ non perierit diu tamen conflictatus eſt: & recidit in eoſdem ferè morbos, licèt non adeo ſævos. Alii verò qui à lue Indica à me liberati ſunt, ſine numero ſunt, & quotquot penè voluerunt liberari: quod illos diligentius monuiſſem, in ſanitate recuperata permanſerunt. *Cardanus de Curat. Admirand. num. 13.*

De remedio Cardani, raro ſincipiti imponendo vide illu-

illuſtrem *Cardani* locum, *conſilio pro R. Archiepiſcopo,* &c. *conſcripto, lib. artis parvæ, pag.* 360. Poſt hæc *Varronem Tigurinum in epiſtolis, pag.* 86. *verſa facie, ad Coſmam Holtzachium.* Plura è *Tomis noſtris Exotericorum experimentorum ultimæ editionis recognitiſſimæ. Schenckius Filius.*

DE ORTHOPNOEA.

Observatio I.

De Orthopnœa, acceſſionibus quibusdam invadente; hiſtoria.

ORTHOPNOEA de qua ſcribimus, exacerbationes ſive acceſſiones quasdam habuit, quæ ſubinde ſingulis menſibus; quandoque rarios, aut bis aut ter in anno invadebant: & per humidam frequentiùs, quàm per ſiccam aëris conſtitutionem. Qui laborabat, 36. (plus minus) ætatis annum agebat, cùm hac corriperetur. In ipſis acceſſionibus admodum difficilis fuit reſpiratio: ſtabat toto tempore, menſæ aut tabulæ alicui manibus innitens: efferebatur ac profluebat ex ore humor lentus, viſcidusque: cibum vix, potum ægrè admittere potuit: ſæpe toto acceſſionis tempore ſtans, absque cibo & potu complures horas tranſigebat. Poſteaquam autem acceſſio conquieviſſet, liberè quidem reſpirare potuit, & quocumque libuit abire: quatuor aut quinque milliaria quandoque uno die pedes perfecit, ſed decumbere non valuit. Quotiescumque enim jacere conabatur, mox omnia circa reſpirationem moleſta. Noctu ſedendum erat in ſedili aliquo, nec aliter ſomnum capere aut conquieſcere integrum erat. Agarico purgatus, viſus eſt melius habere, ſed ad exiguum tempus. Profuit etiam ſubinde *Diacyminum & Dioſpoliticon*: verùm nec ab iis, niſi pauco tempore præſidium ſenſit. Ubi autem conſequiſſet, ſponte & abſque ullis remediis à moleſta Orthopnœa liberatus hic eſt. Ceſſantibus multo tempore exacerbationibus, tandem periculum jacendi fecit: quod cum citra incommodum ſuccederet, relicto ſedili, in lecto per noctem decubuit

Simili Orthopnœa & mercator quidam correptus, etiamnum juvenis fuit. Nullum hic remedii genus intentatum reliquit: ſanguinis detractionem ſæpe admiſit: frequenter purgatus: aquam fontis in agro Leodinenſi bibit, ſed nullo ſuccedente fructu. Tandem calculi in renibus doloribus, ac podagra correptus, ab orthopnœa liber factus, decumbere potuit, qui antea quoque aliquot non paucis annis, in ſedili ſomnum capere debuerat. *Dodonæus Obſerv. Med. cap.* 20.

DE TVSSI.

Observatio I.

Tuſſis nova Lutetiæ quinta dicta pueros comprimit infeſtans, ejuſque cauſæ & curandi ratio.

TUSSIS, ſymptomata facultatis animalis, propter motum voluntarium & coactum, quæ ſumit initium à naturali facultate expultrice reſpiratoriorum inſtrumentorum, quæ, ubi aliquid quantitate aut qualitate moleſtum perſentiſcit, id depellere conatur, quod cum non poſſit, animalem facultatem in ſubſidium convocat, ut ea tuſſis materia, inſtrumenta reſpirationis infeſtans, explodatur, quomodo in ſternutamento ventres cerebri anteriores & nares repurgantur. A ſolutione continui partium thoracis tuſſis fit humida, cum ſanguinis rejectione, ab intemperie vero ſola harum partium, tuſſis moleſtiſſima, in puerulis ſanatu difficilis, quam ob id Lutetiæ vocant quintam, quod quemadmodum quinta eſſentia erutu difficilis eſt, ſic & hæc tuſſis ſanatu difficillima eſt. Ea autem fit ventriculi ore obſeſſo, & multa pituita gravato. Docuit me Illuſtris mulier, multos pueros ea tuſſi graviter conflictatos, juſculo ſequenti convaluiſſe. *Gallus vivus virgis caditur, mortuus & exenteratus impletur jujubis paſſulis, ungula caballina, hyſſopo, & dactylis, coquitur donec coctione contabuerit, premitur, jus reconditur,* eo utendum mane, cum juſculo braſſicarum ante ortum ſolis lectarum, Inquit Atcolanus: ſi deſit jus galli, miſcebitur decocto braſſicarum Saccharum Candi. Matthæus de Gradi præſcribit *diacodion*, hora ſomni cum decoctione plantaginis: eo ſiſtitur deſtillatio, & ſedatur tuſſis. Exhibui ego feliciter hora ſomni ſyrup. ſequentem. *Recipe caput dimidium papaveris, dactylos duos, lactucæ, ungulæ caballinæ an. p.* 1. *ficus, numero ij. pro una, & altera doſi, in qua diſſolve ſyr. Violacei unciam unam ſemis,* fiat potus. *Iacobus Dovinetus Apolog. lib.* 3. *cap.* 1.

Observatio II.

Moleſta tuſſis, ſola ſanguinis miſſione curata.

MOleſta tuſſi afficiebatur puella quædam decimum quintum agens annum: quæ tametſi per ſe gravis & formidabilis eſſet, eo tamen ſeſe Medico formidabiliorem reddebat, quod una ſæpius cum ea ſanguinem expuerat puella. Quamobrem cum Medici ipſi, quibus cura demandata erat, & hanc paulatim tabe conſumptam iri, & nullis ſe poſſe auxiliis huic malo ſuccurere viderent, eam tandem Deo & naturæ dimittunt. Verùm pater (ut eſt amor) ne quid omnino intentatum relinqueret, me advocat, puellam oſtendit, & quæ hactenus facta ſunt, plurimo ſermone enarrat. At ego ſputum primò colligi jubeo, quod ubi nullum pus ſubſequi, & ſanguinem ipſum minimè etiam purulentum inſpicerem, cœpi mecum cogitare, quænam hujus vitii cauſa eſſet, & an ſanguis ipſe ex ore vel ex gingivis, aut fortè ex naribus efferretur: ſed cùm ex his locis absque ulla profluat tuſſi, aliunde eum emanare arbitratus ſum. Quæro igitur ſi is ex gutture, aut ex arteriis ulceratis, vel ex pulmone potius, ſive ex pectore, aut fortè ex jecinore prorumperet: ſed cùm nulla eſſent certa indicia, puellam interrogo, an menſes illi profluant. (ſolent enim fœminæ, quibus ſanguis per menſtrua non reſpondet, ſæpe eum aut cùm tuſſi expuere, aut vomitione propellere) ſed negante illa, ſanguinem mittendum cenſeo, ex venis quæ ſub talo ſunt: idque ſingulis menſibus faciendum, donec iſto, atque item aliis auxiliis, quæ ſanguinem promovere conſueverunt, & menſes ipſi rite profluere cœperunt, & puella, quæ jam macie & tabe confecta videretur, ſex tantum menſium ſpatio, vires & corpus reſumens, ad priſtinam, adjuvante Deo, reverſa eſt ſanitatem. *Benrvenius cap.* 60. *de abditis.*

Observatio III.

Tuſſis univerſalis Romæ ſævientis, curatio.

TUſſis univerſalis Romæ erat & multi moriebantur. Quidam Medicus ſe & multos alios hoc medicamento curabat. *Recip. Iujub. num.* 25. *ficuum num.* 10. *paſſul. magn. ping. unc,* 15. *liq. raſam drach.* 3. *rad. farfaræ M.* 3. *aquæ communis bocal. iij, bul. ad dimidium.* Capiat omni mane cyathum j & item hora ſomni. Abſtinebant à vino & uſu carnium. Utebantur pane decocto paſſulis & butyro, aut butyro, pane & ſacch. aut pane

ne decocto cum lacte & ſaccharo. *Solenander ſect. v. conſ.15.*

† Huc refer, quæ de peſtilenti, & Epidemica Anno 1580. tuſſi, commemorat *VVierus lib. 2. obſervat. 3. pag. 978.*

Observatio IV.

Tuſſis octodecim annorum, cum ſputo ex ulcere ſanioſo, & cruento, percurata.

CUravi quendam dominum in Bononia qui vocabatur *Bondedeus*, de tuſſi cum ulcere & abſque febre, à quo ulcere emanabat vel ſanguis, vel ſanies continuè cum tuſſi, verumtamen ſaniem rarò & parùm in quantitate: & ſuſtinuerat hanc paſſionem per octodecim annos, ut dicebat, & judicatus erat phthiſicus per omnes Medicos, & accepit uxorem his temporibus, & habuit filios & filias ex ea & ego vidi eos: nam ſi fuiſſet phthiſicus, mortuus fuiſſet ante annum ſolummodo ex coitu, & præter hoc quia febris conſumpſiſſet eum ante tempus hoc, & deſtruxiſſet omnes virtutes naturales in brevi tempore. Rexi eum, poſtquam ſuam infirmitatem cognovi, ſolùm cum electuario: quod ſic fit, *Recipe trochiſcos ſtellæ*, xii. *Succari roſati veteris, lib.* 1. & miſcebam ſimul, recipiebat omni mane, & ſerò de iſto electuario unciam unam, & bibebat poſt illud uncias quatuor aquæ frigidæ: & cum hoc regebam ipſum, cum bona diæta nutribili, & vino rubeo lymphato, & curatus fuit perfectè, in uno anno, ſolùm per iſtam viam abſque alia medicina omnino: verum eſt quoniam venter ejus nimis exſiccabatur, quia ſolvebam ipſum *manna & reubarbaro, diſſolutis cum unciis quatuor aquæ ferventis decoctionis prunorum*, & poſtea colabam, & dabam colaturam hanc ante diem. *Guil. Placentinus pract. cap. 86.*

Observatio V.

Fabarum eſu, pertinaci tuſſi, præter ſpem, liberatus quidam.

VIllicus fuit, tuſſi vehementiſſima corripi aliquandiu jam ſolitus: is dum integræ ita elixæ, oleoque tantum & ſale conditæ fabæ catinum, qui meſſoribus tribus erat appoſitus, quartus ipſe accedens, ſolus prope univerſum evacuaſſet: veſperi toto inferiore ventre ſic intumuit, ut diſrumpi medius velle videretur, nnaque, quàm unquam antea acrior invaſit tuſſis, ceu impetus quidam, quo univerſum corpus agitatum, quateretur, donec vomitusquoque acceſſit. Ibi verò tuſſis una vomitionisque ejus vehementia ingens pituitoſæ materiæ vis rejecta: poſtquam nullam amplius ille ſenſerit tuſſim, quâ tantopere prius affligebatur. Id nos tunc conjectavimus, inſigni quadam edulii illius abſtergendi vi factum meritò fuiſſe, veriſſimumque ideo eſſe de hac Galeni dictum reperiatur, ἀναπτύεσθαι μέντοι τοῖς ἐκ θώρακος καὶ πνεύμονος ἐπιτηδείους, educendæ de pulmonibus per ſputum materiæ aptam eſſe, tametſi frequens hic, ad rem eam, commendari illius uſus videtur: ſemelque id tantum factum à villico fuerit: ideoque ratione inſuper alia quadam, quippe excuſſa, violentæ tuſſis commotione, illa materia, quam fabæ prius uſus deterſiſſet, id conſecutus videri poſſit. *Jul. Alexandrinus lib. 8. cap. 7. Salubr.*

† Decocto raparum perſanatam Tuſſim refert *Tulpius lib. 4. Obſ. c. 20.*

Observatio VI.

Tuſſi diuturna vexatus, tuſſilaginis uſu liberatus.

QUidam erat qui tuſſi longa vexabatur. Nicolaum Leonicenum petiit, & quare pro ſedanda tuſſi veteretur, interrogavit, reſpondit: Tuſſilagine utaris. Hic tuſſilaginem edere cœpit, & per multos dies perſeveravit, denique cum eademmet ipſa tuſſi ad Leonicenum rediit, inquiens, tuſſilaginem nihil auxilii attuliſſe: tunc Leonicenus interrogavit, quomodo illa uſus eſſet, hic reſpondit: in cibo. At, inquit Leonicenus, id non erat agendum, ſed fumus per infundibulum erat per os recipiendus, nam Dioſcorides de tuſſilaginis foliis dicit: ſanant eadem ſicca mox incenſa ſiccas tuſſes, & in ſpiritus difficultate, non niſi recta cervice ſpirantes, in quem uſum aperto ore, exceptoque & hauſto fumo; infumari oportet. Is vir iſtud fecit, & primo hauſtu, tantam fumi copiam hauſit, ut in terram decideret, veluti ſuffocatus, (quippe opus eſt paulatim fumum illum attrahere) domeſticæ illius mulieres illum fricare cœperunt, ut denique reviviſceret, & ex illo ſolum fumi hauſtu, à tuſſi liber fuit. *Braſſavolus comment. ad lib. 4, Hippoc. de rat. victus in morb. acutis.*

Observatio VII.

Pernicioſa tuſſis theriaca nova coercita.

OLim inviſi quandam mulierem, pernicioſa tuſſi fatigatam, adeò ut nec interdiu, nec noctu ſomnum admitteret. Huic poſtquam omnium Medicorum ſuorum, medelas fruſtrà tentaſſet, Theriacam novam propinavi, ac mox fugata tuſſi, redintegrata fuit. *Heurnius de morb. capitis cap. 29 pag. 333.*

DE HÆMOPTYSI, ET ſanguinis ſpuitione.

CAUSA.

Observatio I.

Sanguinis ſputum hirudinis hauſtu contractum.

EX ſpiritualibus inſtrumentis nihil ſine tuſſi expui poteſt. Quod ſi pluribus deinceps diebus aliquis cruorem excreaverit & emunxerit: idque citra capitis vel dolorem vel gravitatem, ſive præſentem, ſive præteritam, neque is ex ictu procedat, hujus & totum per nares meatum, atque eam oris partem, quâ ad naris foramen tendit, accuratè conſiderare oportet. Nam fieri poteſt hujuſmodi accidens, hirudine huic loco adhærente, quæ quidem indies augeri ſolet: quamvis enim primis diebus, utpote exigua, ſenſum effugiat, tertio tamen quartove die, haud obſcurè videri poteſt. Eadem ratione ex ventriculo quoque cruor, epotâ ſanguiſuga, evomitur: ſed eſt hujuſmodi cruor tenuis, ſaniei quaſi ſpeciem refert, ſive is ex ventriculo, ſive naribus, ſive ex ore feratur. Igitur cùm talem videris, ac hominis conſiderato habitu, ſuper præteritis eum interrogaveris, ex omnibus rei ipſius veritatem facilè conjicies: Equidem cùm viderem hominem integra valetudine, interrogavi, quâ victus ratione antea fuiſſet uſus: ille verò inter alia quæ narravit, hoc quoque addidit, quod cùm nocte quadam ſitiret, miſſo puero, qui aquam afferret, ex immũdo fonte bibiſſet. Quibus auditis ſciſcitatus ſum, apparuiſſentne aliquando ſanguiſugæ in fonte, qui cum id quoque fateretur, epoto ſubinde idoneo pharmaco, hirudinem vomitione rejecit: Porrò, cùm alius quiſpiam hujuſmodi cruorem emungeret & expueret: ipſo narrante audivi, eum rure æſtatis tempore in ſtagno quodam, cum cæteris juvenibus, juvenili ludo, qualem adoleſcentes in aqua ludere ſolent, exercitatum: tum ego ſciens in eo ſtagno ſanguiſugas eſſe, duxi laborantem ad ſplendorem, converſoque directè ad ſolis radios narium foramine, in eo meatu ubi naſus ad oris regionem perforatur, hirudinis in meatu latentis caudam conſpexi. Has igitur hiſtorias, ut potè per-

te per-

te perquam conducibiles, vobis narrare operæ prætium duxi. *Galen. lib. 4. cap. 6. de loc. affect.*

† Adde his, quæ refert Borell. Cent. 1. obſ. 14.

Observatio II.

Adoleſcens, refrigeratis vitalibus tuſſim contraxit, quam ſanguinis ad dimidiam heminam ſputio inſecuta, & curata.

ADoleſcenti cuidam, ex refrigeratis ſpiritus inſtrumentis, orta tuſſis fuerat, cum ſanguinem ad dimidiam heminam rejeciſſet, ſtatim venam incidi, ac bis eodem die ex ea ſanguinem dettaxi: deinde rurſus poſtridie bis, ſed artuum frictione & vinctura priore die uſus ad veſperam dedi pharmacum noſtrum, quod *diaſpermaton* dicitur. Secunda die poſt alteram detractionem impoſui toti pectori ceratum quod ex thapſia conficitur, mox veſperi, ne ſupra modum calefaceret, id auferens. Tertio die rurſus ad tres horas impoſito, hominem lavi. Cibavi autem ſimiliter tribus his diebus: prioribus quidem duobus, ſorbitiunculis, tertio vero, ptiſanæ primum cremore, deinde piſce ſtatim aliquo, qui & facilis concoctu eſſet, & ſimplici ratione præparatus, adjecto. Dedi quoq; medicamentum *diaſpermaton* & ſecundo & tertio die ſimiliter ad veſperam, quippe quod & ſomnum conciliat, & ſenſum doloris elevat, & ſiccandi vim habet. Tum vero cum & ſpiritui delegatæ partes in naturali temperamento eſſent, & totum corpus variatum: ac nulla phlegmones ſuſpicio circa ruptum vas ſupereſſet, expurgare cœpimus. Mox hibito medicamento, quod viperas habet, ætatis jam vigentis, ad Tabias dimiſi. Sic ego omnes, qui primo ſe die mihi curandos permiſerunt, ſanavi. *Galen. loco citato.*

Observatio III.

Ex Fratricidio in mœrorem actus, cruentum excreavit.

ARiſtobolus, perempto fratre, adeò perculſus mœrore fuit, ut ſputum rejiceret, mero dilutum ſanguine. *Salomon Albertus in oratione de ſudore cruento.*

Observatio IV.

Duæ ſanguinis heminæ, ex accepta plaga, per tuſſim rejecta.

CUidam in palæſtra, accepta gravi plage, duæ heminæ ſanguinis, ſtatim rejectæ tuſſi, qui adhibitis juſtis auxiliis, ſecta protinus vena, convaluit, & poſtea ſanus ſupervixit. *Hollerius Comment. ad aphor. 8. lib. 6 ſect. 2. Coac. Hippocr.*

Observatio V.

Hiſtoria cujuſdam mulieris, quæ ſanguinem ex ſalſa deſtillatione expuerat curata.

QUi ex catarrho ſanguinem rejiciunt, quomodo commodiſſime tractentur, nunc dicemus, propoſita, claritatis causâ, curatione, quam Romæ in ſplendida muliere peregimus. Hæc namque cum ejuſmodi ſermones audiſſet, quales nunc de iis, qui ſanguinem ex pulmone rejiciunt, habuimus, ſive ex catarrho id, ſive vehementi tuſſi, paululum quiddam per noctem expuerat, illico ad me miſit, ſe quicquid exigerem præbituram promittens. Audiverat vero ante id tempus niſi quis illico præſidium ſtrenue afferret, priuſquam ulcus phlegmonem contraheret, eum operam amiſſurum: atque hanc eſſe præcipuam, eorum qui ſanguinem rejiciunt, interitus cauſam. Igitur incidere mulieri venam quæ jam quatriduum propter catarrhum propemodum ſine cibo, egiſſet, non placuit: ſed juſſi ut acri uteretur clyſtere, tum crura manuſque calfacienti pharmaco plurimum fricaret & vinciret, mox caput eraderet: cui deinde medicamen, quod ex palumbium ſtercore conſtat, impoſui; interpoſitiſque tribus horis, in balneum duxi ac lavi, multo caput contingens pingui. Dein caput idoneo pileo contexi & pro eo qui tum erat temporis ſtatu, nutrivi ſola ſorbitione: poſt quam ſtatim fructum aliquem autumnalem auſterum dedi. Deinde cum dormitura eſſet, quod ex viperis conficitur medicamentum dedi (theriacem vocant) circiter quatuor menſes ante confectum. Habet enim id ætatis adhuc prævalentem papaveris ſuccum, qui in antiquatis ignavus redditur: ideoque & ſomniferum eſt, & fluxiones tum ſiccat, tum leviter craſſat. Finito vero prorſus catarrho, liquido apparebat, tum ex reſpirandi ſpecie, tum ſonitu ſemel excitatæ tuſſis, pulmonem purgatione egere. Cæterum exhibere hanc non placuit ſecundo ſaltem die: ſed in omni taciturnitate & quiete muliere ſervata, tum artubus ejus perfricatis vinctiſque juſſi reliquas quoque omnes partes perfricari, excepto capite, quod adhuc ex medicamento incaleſcebat: rurſus autem veſperi, dedi theriaces ceu ſaliæ noſtratis magnitudinem. Erat verò quod pridie acceperat, hoc longè amplius. Poſtea quum hac quoque nocte probe dormiviſſet, tertio die mane mel coctum copioſe exhibui, ac in quiete ſervavi. Procedente vero die, totum corpus ſimiliter perfricui, ac ptiſanæ cremorem cum pane exiguo, pro cibo ſumere juſſi. Mox quarto die, mane quidem, dedi medicamentum, quod ex viperis fit: ſed quod jam in ætate vigoris eſſe, idque cum copioſo melle. Capiti vero mulieris eodem pharmaco (quod vehementer tum ſiccat, tum calefacit) impoſito; ac deinde ipſa lota nutritaque modice, valentius jam pulmonem expurgare in quinto ſum aggreſſus. Ac dehinc rurſumque ex intervallo ad caput quidem conſueto cerato, quod thapſiam recipit, ſum uſus. Totam vero corporis curam, in geſtatione, frictione, ambulatione, lavandique abſtinentia ac victu tum moderato, tum verò boni ſucci, ad reficiendum, direxi. Hæc itaque mulier rectè ſe habuit, minime lactis opem requirens. *Galenus lib. 5. method. med. cap. 13.*

Observatio VI.

Sputum ſanguinis, cum tuberculo circa furculam in latere pectoris dextro.

D. Chriſtophorus Hallerus, homo proceræ ſtaturæ, agens annum ætatis ſuæ 45. & cholericus, laborabat deſtillatione tenui, aliquando ſalsâ, ad pectus & ad fauces, ita ut cùm fluxus ille inciperet, aliquando per os ad pondus dimidiæ libræ effluebat: tandem incidit in ſputum ſanguinis copioſum, cum tuſſi. Habebat etiam à multis annis tuberculum circa furculam, in latere dextro pectoris, quod aliquando creſcebat, aliquando decreſcebat, & mutabat interdum colorem, interdum enim album, interdum rubrum apparebat. Tandem tuſſiens, in momento aperta denuo vena vel potius rupta, ſuffocatus eſt. Secto ejus corpore, invenimus tuberculum crudum, ſpongiæ haud diſſimile, adnatum pulmoni circa furculam, in latere dextro, quod ex materia tam acri erat natum, ut fere adjacentis coſtæ mediam partem conſumpſerat. Omnis etiam ſanguis redibat, in pulmone collectus, cum cæteræ partes viderentur exangues.

Ex rupta etiam vena, fuit ſubito ſuffocatus Gaſpar *Virich*, aurifaber, ſecto vero ejus corpore, omnis ſanguis repertus eſt in pulmone. *Ioannis Heſſi obſervatio per C L. V. Ioach. Camerarium nobis communicata.*

Observatio VII.

Admirabilis morbus, cum ſanguinis ſputo, & narium hæmorrhagia.

SUnt morbi nonnulli admirabiles, cujuſmodi fuit is, qui Danieli Bonricio contigit qui cum duorum morborum effigiem præberet, neutrius ſigna ac vices implebat, fuit autem hujuſmodi: die octavo Ianuarii, anni M. D. L IX. ſpuit ſanguinis veſtigium pituitæ admi-

admiſtum, ſequenti die ſanguinem miſimus, perſeveravit tamen ſputum cruentum, indieſque augebatur: Difficultaſque ſpirandi intendebatur adeo, ut aliquas noctes pervigil duceret, nonnunquam dormiebat, ut ea quæ decimæ diei ſucceſſit Interim verò, cum hæc eſſent ſigna affecti pulmonis ſanguis & merus & copioſus è naribus perpetuo fluxit nec tuſſis ulla infeſtabat, ſed excitata ſolum, cum excreatione emittebatur: adeo ut defluxionem à capite eſſe exiſtimaremus: duodecima menſis, præter ſputum cruentum, pituitam etiam multam ſeorſum expuit, nigram, non profunde, & ſine ſanguinis veſtigio. Dubitabamus an è capite & illa deſcendiſſet, lucernæque fumo tincta eſſet. Ea die tuſſis levis invaſit, ſpirandi difficultas major, actumque eſt ſputum, & magis cruentum evaſit. Recordabamur Pythionis, qui ſputa varia & ſubrubra expuit, ex defluxione coacervata ut Galenus exiſtimat: ſed res aliter ceſſit, nocte enim quæ decimæ ſeptimæ diei ſucceſſit, totus refrigeratus eſt, ſudavit, anhelitus & vox intercepta Aſſumptio antidoto diamoſcho, incaluit, dormivit, ſpirandi difficultas imminuta, atque ita per totam decimam nonam diem melius ſe habere viſus eſt, adeo ut bene ſperare cœperit, cum ab initio morbi animum deſpondiſſet ſemper, ſequenti nocte vigiliæ, ſpirandi difficultas, & præter copioſum cruentum ſputum, nigram, rurſus pituitam emiſit. Duobus ſequentibus diebus, omnia graviora ſacta, non tamen ita ut deſperata ſalus videretur die vigeſima ſecunda, quæ fuit finis quartæ decimæ morbi, circa meridiem defunctus eſt, nec antea refrigeratus eſt. Pulſus ut ante morbum ſecundæ pulſationis tempus ad dimidium contrahebat, ita tamen ut duarum pulſationum circuitu, naturalem quantitatem retineret. Verum poſt decimam ſeptimam diem hoc magis frequentavit: nonnunquam etiam prope mortem, ſed paruo tempore perſeverans, ad naturalem ſtatum redibat. Urinæ ſemper uſque ad undecimam morbi bene coloratæ, & cum contentis mediocribus. An ſebriret difficile fuit perpendere, niſi poſt eam diem, ob acquiſitum pulſus, ut alias dixi, habitum. In ſputis nullum pus, aut ſanies, ſed ſola pituita pura aut nigra, aut cruenta apparuit. Mirabile igitur fuit, ſi à capite cruor emanabat, cur perierit? ſi à pulmone, cur ſine tuſſi? cur nulla ſanie? cur nigra pituita abſque cruore? ſi ab utriſque, quænam cauſa tam potens in duobus locis adeo diſtantibus venas ſimul aperire potuerit? cur etiam nec pus, nec ſanies apparuerit? cur cum jacuiſſet decima ſeptima die ut mortuus, mortem ad vigeſimam ſecundam diſtulerit? volui diſſecare corpus, meminetam enim duos alios ſimili morbo interiiſſe, ſed conſanguinei noluerunt. *Cardanus artis curandi parvæ propria, pag. 80, & ſequentibus.*

Observatio VIII.

De ſpumoſo ſanguine cum tuſſi rejecto, & pulmonis ſphacelo.

CUm tuſſi ſanguinem excerni, modo pulchre rubentem, alias pituitæ, ſputo aut puri permixtum haud infrequens eſt: Nigrum vero atque ſpumoſum ejici, ut concretus & undequaque poroſus ſpongiam aut pumicem referre videatur, rariſſimum. Hujuſcemodi autem à nonnullis cum tuſſi rejectum, non ex vaſe aliquo rupto, aut ex pulmonis ulcere, ſed ab ipſa pulmonis ſubſtantia ac parenchymate profuſum ſuſpicati fuimus: nec ſefellit nos conjectura. Nam pictoris cujuſdam, qui cum valida tuſſi hujuſcemodi ſanguinem rejecerat, pulmonis pars quædam nigricans reperta, & ſphacelo correpta, in qua magnus & profundus ſinus: nulla interim ſanie, nullo pure, vel hanc vel reliquam partem occupante. Atque ex hoc ſinu ſanguis corruptus, nigricans, atque cum eo ſiderata parenchymatis pars cum tuſſi rejecta, Similem & Ichthyopola quidam ſanguinem expuit, cujus & pulmo eodem affectus modo fuit. Cereviſiæ coctor, bujuſmodi ſanguinem cum valida tuſſi ter reddidit: in hujus autem pulmone, plurima parte nigro, tres patuerunt ſinus. Semper autem talem affectum incurabilem judicavimus, vitam tamen produci ad aliquod tempus poſſe, bona beneque inſtituta vitæ ratione, haud alienum eſt. Pictor plus quam menſem ſupervixit: Cereviſiæ coctor bis evaſerat, ſed in tertia expuitione ſubito periit: veluti & Ichthyopola, qui in & in ſanguinis ſputo defecit. *Dodonæus obſervat. medicinal, cap. 24.* De hujuſcemodi ſanguinis ſputo, ſenſiſſe videtur *Hippoc. aphor. 13. lib. 5* Quicumque aut ſpumoſum ſanguinem expuunt, iis è pulmone eductio fit. Nam qui ex vaſe diſrupto, aut ulcere profunditur, haudquaquam ſpumoſus apparet. Fatetur ipſe *Galenus in Commentariis*, ſæpius ſe vidiſſe ſanginem plurimum, bene coloratum expui; quem ratio, ait, dictat, ex aliquo pulmonis vaſe prodire, ſed hunc ſpumoſum fuiſſe non addit. Spumoſus ſanguis vel ut Hippocrates ἀφρώδες αἷμα, naturam ac figuram ejus retinent, unde abſceſſit. Pulmonis ſubſtantia laxa, rara, & poroſa eſt: talis & ſanguis, quem cum tuſſi profuſum ſcripſimus cui parenchymatis partem conjunctam & commixtam fuiſſe ſatis apparet. *Idem Scholio ad cap. præcitatum.*

† At ſæpè innoxia nonnullis fuit hæmoptoe, uti videre eſt apùd *Rhod. Cent. 2 obſ. 30. 31. & 54.* Et meminit ſputi ſanguinis triginta annorum *Tulp l. 2. c. 11.* immò plurium adhuc *Sennert. in prax. c. de Sput. ſang.* Mirabile eſt ſputum ſanguinis, de quo ſcribit *Fontanus Exempl. 21. fol. 68.*

CURATIO.

Observatio I.

Sanguinis rejectio lapide hæmatite curat.

EGo ſanè novi frequenter me ſine Theriaca aliiſq; pretioſis antidotis multos curaſſe, lenibus uſum medicamentis, & præſertim lapide hæmatite. Uſus autem eo ſum in his, qui largiùs ſanguinem rejiciebant, cum ſucco mali punici, & granis, vel cum ſucco polygonii. In quibus autem ſanguis non copioſè evacuabatur, etiam ex aqua ſola tepida. At lævigare ipſum curioſè oportet, ut in tenuiſſimum pulverem redigatur, ſitque aëreus & vento perſimilis. Dedi ex eo ſcrupula quatuor, & paulò ampliùs minusve. Exhibui etiam iis, qui pus expuere inceperant, ac mirum eſt, quomodo ulcus exſiccarit, ſanaveritque, ut non amplius pus generaretur, neque æger à tuſſi infeſtaretur. Spectavi autem & alium quendam ex his, quibus vas exeſum erat, non modo particulas quaſdam ex faucibus, ſed etiam aſperam arteriam expuentem: ac mirum quomodo in hoc quoque lapis hic maximam efficaciam indicaverit. Nam & hic curatus eſt, nobis non admodum etiam ſperantibus. Exhibui autem ægro potui medicamentum frequentius, ut commodiùs diſtribueretur. Quare cùm crebrò ipſum bibiſſet, tandem ſumere ipſum faſtidivit. Excogitavi autem hujusmodi rationem, redactum in tenuiſſimum pulverem panniculo lineo impoſui, & diligenter ipſum undequaque conſtrictum, colligatumque in poculo, quod vinum odoratum modicum haberet, ſuſpendere permiſi, idque per totam noctem jam inde ab ipſo veſpere: extraxi autem tenuem aëreamque ejus partem, ut æger ſolam vini qualitatem perciperet. Ex hoc bibere, quantum mane libenter habebat, ei præcepi: atque hoc ſanè agendo, bibendoque continuè, ſanitatem recepit. Hoc autem morbo liberatus, idem præſervationis cauſſa facere pergebat, bibebatque donec etiam corpore probè refecto conſueta agendo viribus ſe conſtare ſentiret. *Trallianus lib. 7. c. 1.*

Observatio II.

Copioſiſſima ſanguinis per os rejectio, cum omnium viſcerum obſtructione, agrum in diſcrimen vitæ adducit, curatur tamen nutu Dei.

HOnoratus ab Aquæria, Mejanæ Toparchus, patritius Arelatenſis, ſanguinis copioſiſſima è pulmonibus rejectione affatim incidente, hyeme media, in grave diſcrimen incidit: cumqne una nocte ſanguinis heminas pluſquam quatuor ore rejeciſſet, pallidus & prope ſine viribus redditus, pulſu exiguo & interſecto, voce tremula, deliquiis crebris, & inſomnio oppreſſus: magnaque cura viſcerum omnium duritie, atque obſtructione hepatis, ventriculi, lienis, moriturus in horas ſperabatur. Liberatur tamen Dei ope, & magna meâ curâ, anno 1561. menſe Ianuario. *Vallcriola lib. 2. obſervat. x.*

Obſervatio III.

Puer intempeſtiva ſanguinis ſputi ſuppreſſione, prope ad tabem deductus, tandem legitimè curatur.

DIxir nobis poſt collegium Montanus, Venetiis, ſe incidiſſe in puerum cujuſdam magiſtri, qoi à ſputo ſanguinis curarus erat à medicis, adſtringentibus, ita ut ſanguis in pulmone retentus, jam inciperet putreſcere, quod dum animadverteret, aperientia & reſolventia adhibuit, ſubito per tuſſim ejectus ſanguis niger & putridus, quem niſi expuiſſet, ad taliem deduxiſſet puerum, poſtea de integro curavir eum mundificantibus, & inviſcantibus ſeu alterantibus ſanguinem. Curatus eſt paucis diebus. *Hieremias Schvveickerus, circa finem conſil. Appendicis montani pag. 59. Edit. Baſilienſ. Anno 1583.*

Experimenta.

Obſervatio I.

Ad hæmoptoicos deſperatos, remedia aliquot ſelecta.

NOvi noſtra tem quendam Lemovicum hæmoptoicum, qui cum alternis temporibus multum rejectaſſer ſanguinis, nec ollis, potuiſſer ſaneſcere remediis, ad Iulium Cæſarem Scaligerum, medicorum ſuæ tempeſtaris principem, confugit: ex quo pulverem accepit, cujus uſu brevi convaluit. Hujus formulam quia mihi communicavit, libet hic adſcribere. *℞ ſpodii, roſ. rub. bol. armen. terr. ſigil. hæmatitis. ana drach. v. coral. rub. carab. margaritar. non perforat. ana drach. ij. ſ. gummi tragant h. drach. ij. ſemi. papau. portulac ſem. maluæ, ſem. roſa. rub. ſem. arnoglſſæ, cornu cervi combuſti ana drach. iij. acaciæ. ſucci barbæ hirc. ſucci glycirrh. an. drach. ij. amili torreſacti drach. iij. terantur, miſceantur, f. pulvis, cujus doſis drach. iij. datur. cum aqua pluviali.* Hoc remedium tandem deſcriptum reperi apud *Serapionem c 25, tract. 2.* Dum vero iſta fiunt, ſi reſiſtit alvus, clyſtere ſubducetur, vel purganti medicamento, adſtrictionem aliquam relinquente. *Anton. Valer. exercit. adc 27. Holler. lib. 1. de morb. intern.*

En tibi Electuarium Helidæi ad hæmoptyſin, quod nuper ab Auguſtano quodam medico nactus ſum: qui bona fide affirmat, hoc ipſiſſimum eſſe, quo tanto ſucceſſu utatur, illius electuarium: quod veluti ſecretiſſimum celare omnes ſoleat. ℞. *Hyoſciami albi, ſem papau. albi, ana drach. x. terra ſigillata. corallorum. rub. ana drach. v. ſaccari roſ. q. ſ. antiquiſſimi, fiat Electuarium: cujus doſis drach. ſ. mane. & veſperi, præmiſſis univerſalibus,* &c. Hanc deſcriptionem cupio te tibi ſervare, neq; cuiquam (niſi intimo alicui & bono medico) communicare. *Geſnerus epiſt. ad. Theodorum. Zuingerum, lib. 3. pag. 106. facie averſa.*

De hoc Electuario, quid vere ſentiendum, oſtendunt *Eraſtus epiſt. lib. 1. Cratonis & aliorum 302.* Et *Crato* ipſemet, *lib. 5. epiſt. ſuarum pag. 377.* his verbis: Medicamentum (inquit) illud, non eſt Helidæi. ſed Nicoli Florentini, qui, ſi recte memini, ex Continente Rhaſis deſcripſit. Sanguinem ex illius uſu craſſiorem fieri conſtat. Sit ne autem hæc vera intentio in curatione ſputi ſanguinis, ſive rupta, ſive exeſa vena ſanguis rejiciatur, ipſe exiſtimare potes. Ego uſum diuturnum chamædryos longè huic Electuario præfero, & ipſum Helidæum timidius illud exhibere, etſi, ut ſua omnia ex Nicolo deſumpta magnifaceret, & venditaret, animadverti.

† Celebre etiam eſt, & egregiæ utilitatis decoctum fol. ariſtol. rotuod. quo non pauci hæmoptoici cum aliquandiu uſi eſſent, convaluerunt.

Mortui.

Obſervatio I.

Adſtringentium intempeſtivo uſu, hæmoptoicus mortuus.

ANuo elapſo, à vi maxime adſtringentium, juvenem præfocatum vidi: jam agebat animam, cum eum inſpexi. Huic medicus quidam circumforaneus, emplaſtrum ex gypſo, bolo, acacia, ſanguine draconis, effecerat, toti pectori, adeo ut immobiles muſculi fierent, ne pectus expurgari poſſet. Erat autem ex cantu ruptio, cum alias eſſet adhoc paratiſſimus. *Iacchinus comment. ad cap. 36. lib. 9. Raſis.*

DE PLEVRITIDE, ET PRIMUM, DE SYMPTOMATIS PLEVRITICORVM.

Obſervatio I.

In maligna pleuritide, aſphyxia triduana.

EGROTÆ, exhibitis omnibus quæ ad pleuritidem faciunt, intra biduum ceſſavit fere dolor, expuit aliquid ſanguinis, quarto non ſpuebat, quinto deterius incœpit habere, non ſpuebat, & nonnihil delirare, ſexta debilis admodum reddita, ut pulſum baberet formicantem, cum deliriis, Dalechampius & ego mane morituram judicavimus, deliravit ad octavam, à prandio rediit ad mentem, veſperi nonnihil cœpit iterum delirare, circa principium nonæ diei mane mortua. Mirum, ſæpius per tres dies pulſum omnino intercidiſſe, modo rediiſſe, ut ſingulis noctibus morituram exiſtimaremus. Iuvenis erat, ad trigeſimum annum tendens. Omnia aſſumebat, quæ exhibebantur. *Ioan. Bauhinus in propriis obſervationibus.*

Obſervatio II.

De Fabro lignario ter in quatuor menſibus Pleuritide vera correpto, & curato.

AUguſto menſe, Anno 1545. Faber lignarius Pithuerienſis, annos natus triginta ſex, ſatis robuſtus, & mediocris habitudinis, cum in Pleuriridem veram incidiſſet, & per duos dies alvum non depoſuiſſet, me vocavit. Statim communi clyſtere injecto. cum bis ex eo alvum depoſuiſſet, mox ſecta vena cubiti dextri è directo loci affecti, & ſanguine utcunque copioſè circiter uncias decem extracto, deinde ſyrupis pectoralibus ebibitis, & leniente poſtea medicamento aſſumpto ex Caſſia & Diacathol. an. unc. ſ. cum ſero lactis ſoluta, paucis localibus remediis adjunctis, tum eclegmatibus aptis ad ſputum educendum, poſt ſeptimum diem egregie curatus fuit, ac ſanus vixit. Poſt menſem tamen

meo denuo in Pleuritidem ſævam & acutam cum gravioribus accidentibus prolapſus eſt: & quatto die ad eum acceitus, rurſum cum phlebotomiam inſtituiſſem, amici ægrotantis refragabantur, cum vix menſis præteriiſſet, quod ſanguis illi detractus eſſet: ratione tamen perſuaſi à me, venæ ſectionem admiſerunt, ita denuo ſanguine detracto, ex vena baſilica ejuſdem lateris, ad uncias octo, mox rurſus convaleſcere cœpit, & ad conſueta munia demum reverſus, optime ſe habuit. Sed, quod miratu dignum videtur, poſt duos menſes iterum in Pleuritidem relapſus, denuo ſanguine demiſſo ex cubito lateri dolenti correſpondente, illico & præter ſpem convaluit: ita ut hic æger inter quatuor menſes, ter legitime Pleuritide laboraverit, & ſemper ſanguis detractus fuerit, ex latere eodem: qui venæ ſectionis beneficio, adjunctis & aliis præſidiis commodis, mox ſanitatem, recepit. Quod quidem exemplo manifeſtum evadit, auxilium citius ſanguine ex latere eodem demiſſo, quam ex oppoſito, contingere. *Foreſtus obſervat.32.lib.16.*

† Huc refer, quæ de Pleuritide valde frequenti proponit *Borell.Cent.4.Obſ.83.*

Observatio III.

Puella verminoſa, pleuritieis ſymptomatibus affecta.

Nos puellam curavimus, in qua cuncta ſpectabantur ſymptomata, quæ pleuritide laborantibus ſolent obvenire: dolor imprimis aderat punctorius, in thoracis dextra parte tuſſicula quædam ſicca, vel levi quaque occaſione commota, pulſus arteriam durus, ſerræque haud omnino diſſimilis, ac recurrens: ſpiritus offendens, continens febris. Hujus cum interdum videremus totum corpus frigidum, nonnunquam calidum, cum malarum alterius rubedine, fieri: ſumpto ad lumbricos necandos & educendos medicamento, ſtatim plures eduxit, atque incolumis evaſit. *Gubucinus cap.13.libell.de lumbricis.*

† Adde *River.Cent.1.obſ.75.Rhod.Cent.2 Obſ.12.*

Observatio IV.

Portentoſa inſtrumentorum naturalium conſtitutiones, vel eorundem inflammationes, dolorem pleuritici ſimilem nonnullis excitarunt.

Quibuſdam corporibus à natura datum eſt, ut hepar fibris quibuſdam coſtis inferioribus copuletur. Itaque laborante hepate, imago pleuritidis repræſentatur. Aliis materia quædam craſſa & viſcidam membranis pectoris colligitur, toto etiam thorace, onde dolot gravis, dyſpnœa, & ficta pleuritis. Nam nec pungit dolor, nec febris incenditur, ut nec ſi flatus membranis aut intercoſtalibus muſculis impactus eſt. Aliquando etiam muſculi inflammantur, ſed pulſus hic alius, nempe mollis Dolor gravis eſt, non pungens, & omnia fere leviora ſunt. Membranæ quoque thoracem diſtinguentes, ſi inflammantur, par negotium vitæ faciunt, atque verus lateris dolor. Sæpe etiam inferioribus coſtis inflammatis, diaphragma, atque hinc ſtomachus graviter laborat, magno periculo. Morbus hic proximo vere, anno 1551. ante paſcha, plurimos, & eos maxime, qui vel temere vel negligenter curati ſunt, ſuſtulit. *Hollerius lib.1.c.26.de morb.intern.*

Observatio V.

Pleuriticorum ſuccingens membrana, qualis animadverſa.

Pleuriticorum duorum ſectioni adhibitorum, cum examinarem coſtas ſuccingentem membranam, maculam tantum lividam in ea deprehendi, illique affixos pulmonis, qui ægre ab ea, nonniſi lacerando, avellebantur: eoſque potius, quam ſuccingentem membranam affectos. *Felix Platerus, de obſervat.propriis.*

Observatio VI.

Pleuritis ſpuria, ab externa membrana coſtas ſuccingente, tum muſculis intercoſtalibus exterioribus inflammatis.

Vir quidam apud Clariſſeas ſorores, pleuritide non exquiſita, ſed mendoſa & ſpuria dicta, corripiebatur: inflammatio coſtas ſuccingentem externam membranam, & intercoſtales muſculos exteriores infeſtabat, exterior pars thoracis dolebat, dolore extenſivo, & pulſatorio: aderatque tuſſis exigua vel nulla, nec reſpiratio admodum difficilis, quanquam in expiratione æger majus percipiebat nocumentum, quam in inſpiratione: pulſus non admodum durus erat, & ſupra idem latus affectum decubitus difficilis erat: continuo febricitabat. Venam ſtatim huic ſecui, ad uncias fere ſex, cum bonæ habitudinis eſſet, fotuque adhibito *ex ol. violar. malv. florum chamomeli, flor. roſ.rub. & meliloti, oleoque roſaceo, amygd.dulc. chamomill. & anethi*, dolor ſedatus eſt, facta reſolutione, ut aliis remediis opus non fuerit. *Foreſtus libr.16.obſervat.43.*

Similem quoq; curationem fere ponit *Amatus centur.3.curat.67.* in qua axillarem venam, dolem locum reſpicientem, ſecare fecit, uncias ſanguinis octo extrahens: deinde ſecundo die filtro admovit fomentum *ex roſ. malva, parietariæ, chamomillæ, anethi, ſem.lini, fœnugræci, decocto in fine adjectis unc.iij.ol.roſ.* mox loco affecto inuncto hoc unguento. ℞. *Axungiæ gallinæ, butyri recent.an.unc.j.pulv.chamomillæ unc.ſ.olei. roſacei, amygd.dulc.an.unc.ſ.ceræ q.ſ ad ignem miſceto, & fiat.ung.molle*, iis cucurbitulis loco affecto affixis, ex toto intra octo dies inflammatio reſoluta fuit. Solet hæc inflammatio ad cutem aliquando devenire, adeo, ut neceſſum ſit tumorem aperire, ut 5. *de locis affectis c.3.Galenus* refert: Id ſe ſemel obſervaſſe in quodam Luſitano, idem Amatus ait, quem tumorem ſcalpello incidi fecit: Idem & *Zoar* glorioſus ſe feciſſe narrat, in muliere quadam, ut *lib.1.ſui Theiſir.c.4 tract.16*, videre licet. Rondeletius omnia fieri in mendoſa pleuritide vult, ut in vera. *Idem in Scholio ad obſer. prædictam.*

Observatio VII.

Diarrhœa in Pleuritide, ſignificat natura munia, ut hepatis & ventriculi, collapſa eſſe.

Cuidam pleuritico nihil excernenti per os, ſupervenit diarrhœa & vomitus bilioſus: die 4. interiit. *Iac.Dovinetus lib.3.cap.ult.*

DE CRISI ET EXPVRGATIONIBVS
Pleuriticorum per tumorem intercoſtalem,

Observatio I.

Pleuritici non tantum per ſputum, verum etiam inter quintam & ſextam coſtam, deforis tumore excitato & ſuppurato, expurgati.

In pleuritide, exemplo plane raro, nos, hic Friburgi, in nobili fœmina ſexagenaria, cui aſſiſtebamus, ſuppurationem cum febre, lateris dolore, & punctione, ſputo cruento, ut in genuina pleuritide, proceſſiſſe vidimus; poſtmodum etiam intus foras, eandem erupiſſe, & ex morbo, conſolidato, ritè ulcere, quaſi miraculo quodam, anum evaſiſſe, bona fide affirmare audemus. Cujus præterea ampliſſimum ſimul ac certiſſimum teſtimonium ferre poteſt, nobiliſſimus idemque prudentiſſimus ſenex, Ioan. Udalricus à Stadion, Provinciæ Beſſordenſis Præſes æquiſſimus *Schenckius.*

Vidimus Mag. Domini Romani Arſagi, amiciſſimi noſtri, nepotem, annum duodecimum natum, poſt diuturnam â capite ad pectus decumbentem fluxionèm, ex qua in maciem univerſi corporis, febri indeficien-

ficiente aſſociante, perductus fuit, derepente in ſævam pleuritidem delapſum, quæ ſupputata, per tuſſim ſanies plurima excreta, nihilominus ejuſdem effatu digna quantitas collecta in inferiori thoracis cavitate, cujus expurgationem, dum omni ingenio tentaremus, ſubortus in eadem parte, inter quintam & ſextam coſtam, tumor inſignis, ab internis partibus ad externas protuberans, qui ſuppuratus, & apertus, non ſolum à tumore ipſo, ſed & ab interna cavitate fluere cognovimus, quare opportunis medicamentis applicitis, & ſyphone injectis, liciniiſque, & turundis foramine ampliato, adaperto ſervato per multos dies, tandem argentea cannula impoſita, ſanies quotidie effluxit, quo ceſſante, cannulam dempſimus; conſolidatum ſponte foramen; puer impinguatus, priſtinam ſanitatem non ſolum recepit, ſed & habitum meliorem adeptus eſt. *Marcell. Donat. hiſtor. mirab. lib. 3. cap. 9.*

PER SANGVINIS MICTVM.

Observatio I.

Pleuritides quaſdam ante ſeptimam per ſanguinis mictum judicatas & ſolutas fuiſſe.

CErtè non minus admirandum, pleuritides quaſdam per urinas aliquando integre judicatas ac ſolutas; quod nos in olitore quodam obſervavimus, cui ſanguis multus, ſeroſus, in ſeptima, per urinæ vias effluens, illum à ſæva pleuritide, quæ jam miſerum hominem in orci fauces traxerat, liberavit.

Franciſcus Michinus de Sancto Archangelo, qui quaſdam anatomicas ſuas obſervationes typis edidit, in quinta ſcribit, ſe hanc venam ſine pari, cum emulgente connexam, anno 1554. in binis cadaveribus, quæ ſecuit Fallopius publice & privatim, manifeſte obſervaſſe, ac vidiſſe inflata vena ſine pari fiſtula circa ipſius ortum, ſtatim per ramum prius dictum, emulgentem ſiniſtram & ipſum intumuiſſe, ſimulque & venam cavam, cum ramis ſuis maximis, qui ad fœmora veniunt, nec ſolum hæc ſcribit Michinus, ſed & figuram, à Moybano Germano, condiſcipulo, delineatam, præ oculis ponit, ampliuſque teſtatur, ſe geminos pleuriticos obſervaſſe, ante ſeptimam, per ſanguinis mictum, ſtatim ab ea inflammatione liberatos. *Idem, ibidem.*

PER VRINAS.

Observatio I.

Pus in Pleuritide ſæpius, per urinas: rarius per alvum expurgari.

IN Pleuritico morbo cruentum pus per urinæ meatum dare quandoque ſolet. Quod Helio Baſſo. Cymbriaci noſtri filio contigit, in maxima morbi deſperatione. Vel per alvum aliquando, ut ipſi vidimus. *Alex. Benedict. lib. 3. cap 9. Anat.*

Oritur ſæpe in lateribus morbus, qui Pleuriticos à Græcis nominatur: huic tuſſis & febris accedit, & excreatur cum pituita ſanguis, grave profecto, ac intolerabile malum. Hac cum affligeretur Antonius quidam & morbus jam ad maturitatem perveniſſet, evacuato per urinam pure, quod raro contingere ſolet, penitus ſanatus eſt æger. *Benivenius de abditis cap. 43.*

Nepos Ebenportæ, & ſocrus Iacobi Navarri, pleuritide graviſſima Epidemiali laborarunt, quibus febres prius defecerunt, dolore adhuc manente perſeveranteve: aut forte quia craſſior ſpiritus locum inflammationis debilem occupavit, unde diſtenſio & continui ſolutio fit, & conſequens dolor, brevi tamen exolevit: cæterum huic mulieri ea, quæ per os rejicienda erant, per ſeceſſum ejecta ſunt, ſanguinolenta, viſcoſa, & nonnulla citrina, forte quia adjuta potu atramenti, Ægyptiacæ caſſiæ, natura ad inteſtina materiam derivavit, unde poſtea per ſeceſſum ejecta eſt, unde factum ut mulier hæc, ſexaginta fere annos nata, quinto die, plus ſolito gravata, ſudare cœperit, & ſeptimo tandem per ſudorem copioſiſſimum ex toto liberata. *Amat. Luſitanus curat. 42. cent. 7.*

Quomodo ea quæ ſunt in thorace per ſeceſſum, & quæ in pulmonibus continentur, per lotium aliquando remitti contingat, brevi ſed docte explicuit *Galen. tam alibi, tum libro de locis affect. 6. cap. 3.* prope finem ut nos quoque literis quandoque mandavimus: porrò febrem in pleuritide prius deficere, manente adhuc dolore, minus malum eſſe quam ſi in contrario contingat alias dixi, id quod & nunc ita rem haberi, experientia atteſtatur. *Idem in Schol. ad eandem.*

Cum annis abhinc aliquot, D. D. Ioan. Viſcero medico ac Profeſſori Tubingenſi, & mihi, pharmacopolii principalis de more inſpiciendi, circa canicul am cura demandata fuiſſet, ſubito ex pago Munchingenſi uno ad urbe milliari, ruſticus advolat, Sculteti hominis provectæ ætatis, firmiſſimæ tamen corporis conſtitutionis, pleuritide laborantis, urinam adferens. Qua tum medico præſente inſpecta, pronunciavi cauſam iſtius mali, criticos per urinam judicatum iri, nihilque ægro inſtare amplius periculi. Verum his non contentus nuntius, vel occupatiſſimum ſecum rus pertrahit, ut quod abſens prædixeram (majorem ægro ſpem ac fidem facturus) coram inſpicerem. Nec mora, effectus prognoſticum confirmat, ac æger iſta via à pleuritide liberatur, minore mea, quam aliorum admiratione: quod ſimilem caſum, circa annum 56. Patavii, ſub præceptore ac familiari meo D. D. Aloyſio Bellocato annotaveram. *Ioan Culmannus, ſuis ad me literis, Anno 1585. datis.*

Pus in thoracis ſpatio, aut in pulmone contentum, per veſicam quandoque expurgari, non modo à recentioribus obſervatum, ſed à *Galeno* quoque viſum; ut *lib. 6. de affect. locorum notitia* teſtatur: ubi viam oſtendit, per quam pus ad renes deferri queat. Recipi ſiquidem pus à levi arteria pulmonis, ait: deinde per ſiniſtrum cordis ſinum delatum, in magnam incidere arteriam, per quam ad renes, & illinc ad veſicam deſcendere. Nam ut à concava vena, ita quoque à magna arteria ramos ad renes demitti. Novimus vero & nos ruſticum, tantum in pectore puris habentem, ut capite cum pectore deorſum reclinante, ex ore illi efflueret, qui purulenta reddita urina, ſanitatem mox conſecutus fuit. *Dodonæus annotat. ad cap. 43. Benivenii de abditis.*

Nuper quidam inter Palatinatus proceres, veteri mihi neceſſitudine conjunctus, lotium ſuum purulentum, tabellario ad me perferendum dedit: ſimul quoque totam morbi hiſtoriam & illius accidentia pathognomonica, quæ Galenus eſſentialiter inhærentia appellat, literis declaravit. Noverat enim, nulla habita morbi deſcriptione, mede illius ſubſtantia, divinare vel nugari non ſolere. Ex quibus non obſcuris ſignis & indiciis intellexi, eum apoſtemate in membrana coſtas ſuccingente laborare, ac febre continua macerari: & dum excreare vellet punctura in latere dextro efflictim torqueri. Decimo vero quarto à morbi initio die, apoſtemate jam concocto & ſuppuratione maturo, ingentem puris copiam in pectoris cavitatem & pulmonis arterias erupiſſe. quam cum ob lateris puncturam, tum ob anhelitus difficultatem eructare non poſſet, urinamque ſedimine purulento turbidam emingeret, haud obſcura conjectura intellexi, naturam meatus pleriſque medicis ignotos, ei vero optime notos, de pulmone per arteriam & venam cavam, hepar, & venas emulgentes ad renes, ad ureteras & veſicam uſque patefeciſſe, per quos ſeſe à ſanie exoneraret, & hæc eſſe certa pulmonis ex pleuritide ſaniei defluxu onerati ſigna. *Langius epiſtola 40. tom. 2.*

Nos vidimus pleuritides graves, diſſolutas urinis multis craſſis & nigris, converſa, ut ſenex ſcripſit, deorſum materia: quod certe minus mirum videri decet, quam peripneumonias urinis ſolui, quanto familiaritas lateribus cum magna vena major, quam pulmoni. *Hollerius comment. ad aph. 66. ſict. 3. lib. 3. Coac. Hipp.*

Nos in Zacharia Cajano, viro cum primis docto, mihique amico, vidimus his repurgatam pleuritidem per urinam: quippe in qua, cum ſuccingentis ipſas coſtas membranæ, phlegmone, ſuppurationis materia, longius adhuc abſit à viis illis. Et fiunt tamen hæc omnia: ac quomodo fiant, viæque, quas ſibi in his ſagaciter invenit natura, rimantibus diligenter videri atque inſpici potuerunt. *Iul. Alexandrin. comment. ad c. 4. l. 5. Gal. de loc. affect.*

Rigida hyeme anno 1543. ad fines Ianuarii, & initia Februarii, ſalutares pleuritides graſſatæ ſunt, quarum quidem aliquot per urinas nigras, craſſas in quibus ſupernatabat multa ſpuma, crocea, craſſa, glutinoſa, judicatæ ſont. *Hollerius inter rara num.* 4.

Quantum ſpectat ad urinæ viam etiam *Galen lib. 5. de loc. aff.* obſervavit, ea quæ in thorace continentur, per urinam interdum evacuari, quod & ego ſæpe vidi in Pleuritide & peripneumonia. Putavit autem Galenus materiam primo tranſſumi in propagines venæ azygos dictæ: hinc in cavam venam ad dextrum cordis ventriculum; & è cava vena deorſum tranſeundo jecur, pervenire ad emolgentes. Nobis autem alia via innotuit: cujus primus fuit inventor, Nicol. Novocemenſis, Venetorum annis ſuperioribus Medicus clariſſ. à vena enim ſine pari, prope diaphragma, porrigitur ductus tecta per ſpinam, ad emulgentes. Fidem autem huic vacuationi, & hæc hiſtoria facere poteſt.

Quidam meus amicus aliquando in thorace vulnerabatur: vulnus tamen non reperiebatur penetrans â medicis, quia ob foraminis anguſtiam, non multa ſtyli portio immittebatur; caro etiam occopaverat foramen ut ſpiritus ſeu anhelitus non egrederetur: Ex accidentibus tameo ſupervenientibus penetranſeſſe vulnus poſt cognitum eſt (ſuper diaphragma enim ſentitur pondus: exſpuitur ſanguis cum tuſſi, invaleſcit febris, accidunt vigiliæ dejicitur appetitus, anguſtatur anhelitus, & aliquando liuor apparet extra coſtas, ubi continetur materia.) Et propterea Medici cum è foramine pene occluſo, nihil poſſent evacuare, volebant thoracem aperire inter ſextam & ſeptimam coſtam. Cum autem poſtridie id eſſent facturi, interea accidit, ut æger cyathum crooris plenum mingeret, è quo à dolore, febre, & omnibus ſymptomatis levatus eſt *H. Fabricius lib. 2. c. 22. chirurg.*

† Meminit quoq; *Rhodius* pleuritidis per urinam terminatæ, *Cent. 2. obſ. 13* & *Panarolus* de pleuritico annotat, quod qoadraginta puris unciis per urinam excretis judicatus fuerit. vid *pent 5. obſ. 8.*

Per quos meatus in thoracis & pulmonem vitiis, velut, Peripneumonia, Empyemate, Pleoritide, aliiſque vomicis, pus per urinas aut alvum expurgetur: vide præterea, *Arctaum, lib. & c. 1. & rurſus eod. lib. c. 9. Barthol. Euſtachium, de renum ſtructura, cap. 16. 39. & 41. Fallopium lib. obſ à ſe editarum de vena azygos. Franciſ. Michinum in obſ. anatom. de ſententia Fallopii, Anno 1554. publicat. cum Mosbani tabula appicta. Marcel. donatum lib. 3. cap. 9. de hiſt. mirab. med. Andream Laurentium lib. 3. quaſt. 13. anat.*

† *Hildan. Cent 2. obſ. 31.*

PER SPVTVM ET MENSES.

Observatio I.

De Pleuritide ſanguinea per ſputum, & deinde per menſes critica expurgatione finita.

PUella ſucci plena, annum 25. agens, ſanguinea, famula apud cereviſiarium, cum eodē tempore hyeme aſperrima linteamina extra urbem lota (ut fieri ſolet) abluiſſet, domum reverſa, cum incaluiſſet, pleuritidem incurrebat, cum ſebre continua, & dolore ſiniſtri lateris ad jugulum tendente. Primo die nihil expuebat; ſecundo vero cruentum quid. Chirurgi opera uſa eſt, is ſanguinem dextraxit in brachio lateris oppoſiti, alvo plus æquo reſtricta, ita ut peſſimè habuerit, & per totam noctem ſubſequentem dolor valde increvit. Lotium ad me mittit, quod rubicundum erat, & quæ acta eſſent narrantor: lenitivum præſcribo, cum tribus diebus alvum non reddidiſſet, quamvis libenter prius illam inviſiſſem: ex medicamento lemente quinquies alvum, cum depoſuiſſet, me vocari juſſit: inſequentem diem venæ ſectionem in brachio â directo loci affecti diſtuli, ob medicamentum aſſumptum, ſecta vero vena baſilica ad uncias ſex, iterum in loco affectui correſpondente; qui cum in diverſis vaſculis reſervatus, primo niger & corruptus fluxiſſet, & poſtea rubicundior, manifeſte dolor lateris ſedatus eſt, adhibito quoque linimento ex unguento reſumptivo, & bibens ptiſanam confectam ex hordeo mundato, unis paſſulis ab arillis repurgatis, & Glycyrrhiza, & continuo ſumens ex hoc eclegmate. *ſyr. jujubin, viol. capil. ven. an. unc. unam, conſerva viol. unc. ſemis, miſce*: ita ut ſputa melius procederent, ſob noctem reverſus, fatebatur dolorem lateris omnino remiſſum; ſed jam caput dolere & minus dormire poſſe: frontem inungo *ung. popul. & ol. nymphaa*, præſcribo ſimiliter *diatrag. frig. in tabulis*, & ut continuo eclegmate ſuperiori uteretur. Quarto die urina melior, & ſputa concocta exibant, dolore circa imum ventrem apparente, & circa lumbos, ita ut menſtruam purgationem expectaremus; veniſque uteri apertis, menſes copioſe fluxere, dolore lateris amplius non apparente, & ſputo mediocriter exeunte. At quinto die, dum lectus componeretur, & diutius ſellæ ſine foco inſediſſet, rurſus horrere cœpit, & in lecto febris eam invaſit: ad illam reverſus cum neglectim illam habuiſſent, calidis pannis ut tegeretur mandavi & evocato ſodore ac latere rurſum parum dolente inuncto cum ung. reſumptivo, dolor mitigatus eſt, & ex ſyr. capil. ven. denuo ſputum excrevit & menſibus ſatis fluentibus, in ſeptimo die decretorio hæc curata fuit, ut eam amplius non inviſerem. *Foreſtus obſerv. 35. lib. 16.*

DE FLVXV ALVI.

Observatio I.

De pleuritide incocta, & ſine ſputo, ægro à medicis pro deplorato habito: ſanatur tamen fluxu alui oborto, præter omnium ſpem.

ARduinus ab Stagno, Patritius Arelatenſis, juvenis annorum viginti, pleoritide incocta lateris ſiniſtri, Lutetiæ correptus, nullo procedente ſputo, & pro deplorato â Medicis habitus, graviſſimis & prope lethalibus obortis ſymptomatibus, ſpirandi ſumma difficultate, cum ſublimi vocato ſpiritu, virium defectione; inappetentia ſumma, vigiliis. & animi deliquiis, ſuperveniente die decimoquarto copioſo alui fluxu & multos dies perſeverante, præter omnium ſpem atque expectationem, Dei gratia ſervatus fuit: uti ad me Lutetia Honoratus Caſtellanus Regius Medicus; accurate ſcripſit, anno 1561. menſe Iunio, & æger ipſemet proprio poſtea retulit ore *Valleriola lib. 1. obſervat. 4.*

† Meminit quoque Septuagenarii *Panarolus* pent. 1. Obſ. 36. qui tandem diarrhæa â pleuritide liberatus fuerat,

PER-

PERSANATI PLEVRITICI, & de vena ſectione.

OBSERVATIO I.

Rariſſima pleuritis, qua utrumque latus obſidens, ſanguinis, una vice, ſupra quatuor libras, detractione diſpulſa eſt.

MAgnus affectus poſtulat, ut magna copia evacuetur: hic enim non tam inter eſt, qualem detrahas, quam qua copia. Tractavi ægrum, qui ex Pleuritide utriuſque lateris acerbe laborabat: extraxi una vice illi plus quam quatuor libras ſanguinis, evaſit S. Dei beneficio; hic Libitinæ ab omnibus ſacer habebatur. Avicenna aſſerit, corpori libras eſſe vigintiquinque ſanguinis, & ſeptemdecim effundi poſſe uno die, citra perniciem. Galenus ſex libras eduxiſſe videtur; hæc, ſi plethora adſit, feliciter: propterea vires diximus obſervandas, ad copiæ ambitum deprehendendum, *Ioan Heurnius lib 12. de meth. med. inſtit. medicin.*

OBSERVATIO II.

Matthæo Curtio pleuritico vena, contra placita, quæ ſcriptis ſuis multis acerrimè tutatus eſt, ſecta: vita ſervata.

MEmini, cum Bononiæ, proximis annis, ſtudiorum cauſa eſſem, Matthæum Curtium, præclarum noſtra ætate & nobilem medicum, cum ex pleuritide laboraret, cui morbo ſectione venæ ſuccurri ſolet, quærentibus ex eo medicis, qui ei aderant plurimi, utrum ad commune præſcriptum ſecari venam, aut ad ſuum mallet? Nam ejus argumenti librum, adverſus receptam aliorum ſententiam ediderat, reſpondiſſe ægrotum, ſe tunc non medicum eſſe. Nec gravate paſſum, contra ſua placita, ſecari ſibi venam, qui aliud aliis erat daturus conſilium & multi prætcrea ob illuſtris viri nomen, authoritatem ejus ſequuti. Sed non poterat aliter medici ſervari vita, niſi libri, quem ob ingenii famam compoſuerat, fide extincta. *Ex Petri Kotzii I.C. Lituanicis deciſionibus. Iacob. Oetbans.*

OBSERVATIO III.

Pleuriticis, pro locorum varietate, ſanguinis miſſionem, vel prodeſſe, vel noxiam eſſe.

EST etiam alia ſanguinis mittendi cautio animadvertenda, aeris ſcilicet conſtitutio, & loci, inquit *Hippocrates libro de aere locis & aquis.* Romæ etiam & Athenis, pleuritico ſanguis non mittitur tuto, inquit Aſclepiades & Galenus, quod hæ civitates ſint Auſtris obverſæ: eadem eſt ratio cur & Narbone tuto vena non tunditur eidem affectui. Unde fit, ut medici Narbonenſes, medicos Pariſienſes inſectentur, quod nimis libere pleuriticis ſanguinem detrahant. In Paro verò & Helleſponto, atque etiam Lutetiæ & Tricaſſibus, tutò pleuriticis vena ſecatur. *Iacob. Dovinetus. Apol. lib. 3. cap. 2.*

OBSERVATIO IV.

Petrus Caprarius, puer octennis: pleuritide laborans, ſanguine miſſo, curatus intra ſeptimum diem Arelate: anno M.D.L.X. menſe Auguſto.

QUum is Auguſto menſe in gravem Pleuritidem incidiſſet, eſſetq; carnoſo, & bene compacto corpore, ſolidis muſculis, vivido colore, graviterque conflictaretur acutiſſima febre, dolore ſiniſtri lateris punctorio, difficili ſpiratione, prædixi parentibus, non aliam eſſe curationi compendioſiorem viam, aut etiam tutiorem, quam ſi puero ex eodem latere, quo morbus infeſtabat, mitteretur ſanguis, alioqui periclitaturum ægrum. Quod cum mihi à parentibus aſſenſum eſſet, mox è brachii ſiniſtri interna vena ſanguinem detraho, ad uncias tantum quinque, ætatis ratione habita. Et injecto pòſt ad veſperam clyſtere, rogavi ecquidnam ſe levatum puer ſentiret: (erat enim ſupra ætatem ſcitus & ſapiens puer) quumque ſe minùs gravari reſpondiſſet, liberiusque ſpirare, & minùs dolere; bono animo eſſe juſſi, futurum enim, ut brevi integra ſanitate frueretur, quod Dei beneficio factum eſt. Nam quum ſecundo à morbi initio die miſſus illi fuiſſet ſanguis, tertio ſpuere copiosè cœpit, quarto ſudare, item & quinto; ſeptimo verò unà cum ſudore, è nare ſiniſtra manante ſanguine, decretoriè liberatus eſt, paucis admodum adhibitis auxiliis, fotu inquam ad latus ægrum, & unctione dolorem ſedante, eclegmate ſimplici ad promovendum ſputum dato, & ſyrupo ad eundem ſcopum accommodato: quę quoniam trivialia ſunt, nec digna quę præſcribantur, ſilentio tranſibimus.

Quod huic puero ſalubriter eveniſſe, miſſo ſanguine diximus, id ipſum quoque Arduyno Marino, Antonii Marini filio, novem annos nato; item & Iacobi Bonſoni filio decenni, ambobus pleuritide laborantibus, qui miſſo ſanguine, exigua copia, brevi ſanati fuere, Dei ope adjuti. *Valleriola lib. 5. obſervat 4.*

OBSERVATIO V.

Alia ſimilis hiſtoria.

SÆpe lactantes infantes videmus, quibus ſanguis à naribus abſque noxa ulla effluit, ut jure etiam pueris validioribus aut febre laborantibus vel venam pertundere, aut ſaltem hirudinem apponere, imperemus. Sic & nos in pueris novem annorum, pleuritide laborantibus vel undecim annorum, robuſtis, ſanguinem aliquando commodè detraximus. *Petr. Foreſtus de febrib. lib. 1. Scholio ad obſerv. 21.*

OBSERVATIO VI.

Pleuritis pueri annorum octo, cum mirandis ſymptomatis conjuncta: qui miraculo potius, quàm artis ope, curatur.

JOan. Valleriola filius meus, pleuritide gravi cum febre acutiſſima laborans, annorum octo cùm eſſet, hyeme ſumma ac frigidiſſima: ſine ſputo ullo procedente, tuſſi validiſſima infeſtante, difficili ac præfocativo ſpiritu, & cum ſtertore emiſſo, tum etiam delirio, & clamoribus horrendis: & convulſione tandem ſecuta; ſummaque virium defectione, ſine voce, ſine ſenſibus factus, ut in ſingulas horas moriturus ſperaretur, & à pientiſſimo patre pro deplorato habitus: prorogato in vigeſimum diem morbo, profluvio alvi circa id tempus oborto, eoque copioſo, miraculo puerum præter ſpem & naturæ ordinem redivivum, & priſtinæ ſanitati reſtitutum, Dei ope, vidimus: ſed qui tamen per multos pòſt menſes exanguis, tabidus, imbecillus manſerit, tandem verò ſumma Dei benignitate, & ſedula patris, filii amantiſſimi, curâ, congruâ victus ratione adhibita, & auxiliis opportunis, perfectè ſanatus incolumis evaſit, ſuperſteſque manſit. *Valleriola lib. 1. obſerv. 5.*

OBSERVATIO VII.

Laterali morbo ex pituita oborto, ſanatus illuſtris vir, qui tamen leviſſima occaſione poſt, dolorem in loco affecto percipiebat.

ILluſtriſſimum Alphonſum, Ducem Ferrariæ tertium curavimus, qui laterali morbo ex pituita correptus, ſpatio triginta quatuor dierum in ſanitatem reſtitutus eſt. Sed deinceps quoad ſupervixit, in eodem loco, ex minima occaſione, dolorem ſentiebat. *Braſſavolus comment. ad aph. 33. lib. 6. Hippocr.*

EXPERIMENTA.

OBSERVATIO I.

De potioribus compertiſſimi uſus ad Pleuritidem medicinis.

PErnitioſæ pleuritidi dari video radices lappæ purpureæ aridæ drachmis duabus, ex aqua calida potis, nam ſudores evocat uberrimos, & dolorem ſanat ſaluberrimo medicinæ genere. Nam radice pota, ſtatim æger veſtimentis cooperiendus eſt *Alex. Benedictus*. Experimento conſtat lappæ radicis peculiare remedium eſſe, aridæ radicis farina, duum drachmarum pondere, ex aqua tepente matutinis pota ſudore evocato, dolorem protinus ſedare, & ægrum pariter liberare. *Idem Author.* Qui & ſumendi tempus hoc loco expreſſit: Cujus etiam alius extat, pondus ſeu doſim medicamenti, ad eum modum referens. Invenio & lappæ purpureæ flores ex vino dari (colicis) certo experimento, & ejus radicem aridam, digitali menſura, tritam, ex aqua potam, in laterum doloribus, ægros liberaſſe vidimus; nam miro modo ſudores evocat, & protinus ſanat: Hactenus *Alexand. Benedictus*: Lappa illa purpurea, ab Ambroſio (lego Alexandro.) Benedicto, tantopere in pleuritide commendata, ea mihi proculdubiu videtur, quam Græci Arcion, Proſopida, vel Proſopion, Latini perſonatam, vulgares voce ut ſolent à Latina depravata, Spatpanatiam vocant. Radice enim ejus in pulverem redacta, ſcio plebejom quendam hominem, non infelici plerumque ſucceſſu uſum. Scio etiam Dioſcoridem, eandem radicem in ſuppuratis, & ſanguinem excreantibus commendare, qui morbi â Pleuritide non admodum ſunt diſtantes: teſtimonio cujus (Dioſcoridis ſcilicet) fretus, cum multoties in illis morbis uſus ſim, manifeſtum inde cognovi juvamentum *Manardus*. Radicis lappæ ſiccæ, quæ purpureum florem gerit, aut floris ejus ʒ.ij. è mulſa propinantur pleuriticis, *Hollerius*.

Sunt nonnulla medicamenta, quæ iſti ſecreta appellant, vel quod manifeſta, vel latente proprietate credantur omnes pleuriticos juvare, quale eſt pulvis illius floris purpurei: qui parvæ roſæ formam repræſentat, ac ſua ſponte partim in ſegetibus naſcitur, & vulgo Gieton dicitur: quale eſt *pulvis dentis apri, uterque ad ʒ.j. exhibitus*: quale demum *eſt Oleum de ſemine lini*, quod ad ℥. iiij. ſimul cum raſura dentis apri calidum præbetur. *Recip. oleum ſem. Lini ℥. iiij. dentis apri pulveriſati ʒ.j. miſce*, & calidum exhibeatur ſummo mane, à quo jubent abſtinendum eſſe à cibo, ſaltem per ſex horas. *Maſſaria practice, lib. 2. cap. 3. pag.* 220.

Pleuritidem ſanare relatum, Apri dentis ſcobem, ad drach. j cum oleo de ſemine lini unc. iij: ebibitum, *Fumanellus*. Potus in pleuritide expertus. Exhibeatur ſemilibra, ſi gravior morbus eſt: ſin minus uncia duntaxat una, aut altera olei lini puri calidi, cum ſcobe dentis aprini, quanta ſuper marcellinum nummum exaggerari poteſt. *Geſnerus, ex Ioanne Kufnero. Manardus* pleuriticis linctu, aut potu exhibebat oleum lini, quod magnopere probavit *Geſnerus*, qui *in epiſtola quadam* ad me. Iam quater aut quinquies feliciter propinavi, primum bis ante ſeſquiannum in Pleuritide cruda & maligna, jam deſperatis fere virgini & mulieri; quarum unaquæque mox, magna admiratione mea, reſtitui cœpit, Poſtea juveni in morbo quodam interiore incognito ferè, nec ſatis jam memini, etſi annotavi. Quarto in tuſſi & dyſpnœa ante paucos dies, mulieri gutturoſæ, quæ heri ad me venit, & pro hoc conſilio gratias egit. Omnibus paulo poſt ſoluta eſt alvus ſatis copioſè. Tres aut quatuor uncias una vice bibi jubeo. Odoris quidem ejus gravitas, pleriſque adeo moleſta & faſtidioſa eſt, ut ſecundo ſumere nollent, ſed nullum periculum, nullum incommodum ſequitur, & Medicus neceſſitatem in graviſſimis morbis non voluptatem ſumentium ſpectare debet. Si purè riteque paretur, & Medicus domi haberet, confidentius dari poſſet, etſi Braſſavolus non admodum laudat, ego pro cognita feliciſſima & admiranda ejus facultate Deo gratias ago. Hactenus Geſnerus, *Adolphus Occo. Recipe raſuræ dentis apri ℈.j plus minus, olei ex ſemine lini recens facti ℥.j. ſumat in potu Hieronym. Montuus.*

Dentis ſume ſcobes, diram pleuritida ſolvent
Nec quatiet pectus tuſſis anhela tuum. Ioannes Vrſinus.

Habemus quædam arcana, quæ mirabilia putantur, ut bibere oleum amygdalarum dulcium. Sed unum aliud eſt arcanum habitum à Duce Urbini ad concoquendum ſubito pleuritidem pertinaciſſimæ cruditatis, utpote uncias quatuor accipere *olei de ſemine lini, & raſuram dentis apri*, & exbibere calidum in potu. Et ego vidi ſumme deſperatos à quodam monacho S. Benedicti de Mantua ſanari, valetque hoc remedium ſummopere in eo, ubi tuſſis ſicca eſt, ille tamen idem in omnibus ſemper operabatur, & admiranda ſequebantur: Faciebat emplaſtrum tale Accipiebat cyminum pulverizatum, & ſuccum caulium, & pinguedinem porcinam, & hæc tria calida ponebat ſuper locum, & mira ſequebantur *Montanus*, ℞. *dentem Apri dextrum*, ſi morbus in dextra parte fuerit, *ſiniſtrum*, ſi in ſiniſtra parte; verum experientia comprobatum eſt, tam dextrum, quam ſiniſtrum ad hunc affectum eſſe bonos. *Hunc dentem cultello radito, ejuſque ʒ.ß. vel ʒ.j ſumito, & cum aqua hordei, vel cicerum rubrorum, vel pectorali, vel in vino albo diluto, ægroto adhibendum dato.* Hoc autem remedium ſemper verum fuiſſe compertum eſt, *Pedemontanus*. Dens apri in ſcobem comminuitur, dantur ʒ. ij. ex vino albo tenui, *Hollerius*. Valet ineunte morbo, ad materiæ orgaſmum, palindromen, aut fluxionem prohibendam: habet enim dens apri, vim aſtringendi maximam, *Duretus*. Limatura ſeu pulvis dentium majorum apri detur in cochleari cum oleo lini. *Octavius Landus referente VVekero de ſecretis, lic. 5. pag.* 155. Scobis vel raſuræ dentis apri ℥ ſ. in pollinem redacta, & cum aq. hordei vel cicerum rubrarum decocto pectorali hauſta, vero & comperto remedio illum ab imminente periculo liberat, *Mizald.* Remedium rarum, experientia demonſtrandum: Accipe dentem apri, quem lima pondere ſcrupulorum duorum deterito; ſcobem ex aqua ſcabioſæ, vel fontana ſumito. Poterit etiamnum hujus quoq; uſus eſſe, ex olei amygdalarum dulcium unciis duabus aut tribus: ſiquidem amygdalarum oleum ad uncias quatuor uſque ſaccharo Candi vulgò dicto, ſubactum & calidum potum, ſaluberrimis atque benedictis ob id medicamentis annumeratur. *VVirſungius.* Duo novi quæ efficaciſſima ſunt, ſi ſuo tempore exhibeantur, ut raſura dentis apri, & canis priapi tauri; exiccando enim quod defluxum eſt, curant: Quare ſtatim in principio dari non debent, neque poſtquam eſt expectorandum; illa enim nimium ſiccando ſputum retinerent. Poſt primum diem dari poſſunt cum vino, ut ad partem ducantur. Hæc in frigidis magis, quam calidis conveniunt, *Rondeletius*. Raſura dentis apri (excretum præferunt venatores) quam tamen Rondeletius ſcribit minus valere ab initio, quod nimis exiccando ſputum retineat. Veruntamen hoc tempore magis multo quam deinceps inſpiſſandum videtur: & quæ incraſſando proſunt, maxime ſunt danda in principio (ut noſtri loquuntur) principiante, potius quam morbi incremento. Cum vino autem talia propinata concedo, ut ad ſedem affectam facilius penetrent, *Ioubertus*. Præbeatur *ſcobis dentis Apri ʒ. j. cum aq. ſcabioſæ*: licet quoq; *℥.ij. vel iij. ol. amygd. dulc.* ſumere. *Iatrion. VVirt.*

Dico quod affectus (papaveris rubei) contra pleuriſim innumerabiles ſunt, ut apud multos jam ſatis eſt notum. Aliqui dant patienti pleuriſim ℈.j. *pulveris florum papaveris, cum ℥ iij. aquæ pimpinellæ vel ſcabioſæ*, & reiterant de tribus in tribus horis, & evadunt. Aliqui accipiunt *ʒ.ij. iſtorum florum*, & ligant in mane, videli-

Digitized by Google

delicet ℥. iij. pro vice & ſic faciunt ter, ſi non ſanantur in prima vel ſecunda vice, & hoc vidi pluries; Et ſcio mulierem, quę omnes febres acutas hoc modo curabat, & etiam febres puerorum qui propter longam febrim hectici videbantur. Ego ſemel famulo Illuſtr. Domini Gubernatoris de Claromonte, qui patiebatur magnam febrem, & ſupervenerat ei dolor ſub coſtis, & dubitavi de pleuriſi, iſte utebatur diæta groſſa more Gallorum, quare evomuit prandium cum magna copia ſanguinis, ita quod omnes venæ fracturam indicabant, ſtatim ei exhibui decoctionem ſuprascriptam, & ex illa hora nunquam paſſus fuit febrem, neq; dolorem coſtalem, neque amplius evomuit ſanguinem, imò evaſit incolumis. *Bapt. Sardus.*

Qui putant pleuriticos ſanari floribus papaveris albi andis cum vino ſive aqua potis, flore rubro mali punici decepti ſunt, unde plurimi interiere. *Alex. Benedict.* Experimentum pro curanda Pleuritide, in morbi initio exhibitum. Coquantur papaveris folia in aqua cum hordeo; de qua patienti præbeto ſummo manè unc. iij quaque vice, diebus ſaltem tribus. Et ne quis hoc ſpernat remedium, præſtat legere quæ ſcripſit *Avicen. lib.* 10. *tract.* 5. *c.* 2. de papaveris ſemine in pleuritide: in quo hæc inſeruit: Et Galenus quidem præcipit, in principio utendum eſſe ſpeciebus Diaturpeth, quoniam prohibent materiam, & maturant & confortant. Et dixerunt aliqui pulverem ex papavere rubeo trito, in morbi initio exhibitum, cochlearis menſura inhibere Pleuritidem. *Fumanellus. Recip. pulv. folior. papav. rubei* ℈. *j.* *Aquæ pimpinellæ vel ſcabioſæ* ℥. *iij.* detur de tribus in tribus horis: vel elixentur flores ligati in linteo raro ex aqua ſcabioſæ, ad conſumptionem medietatis; utatur hac colatura ut priori, pleuritidem perſanat, ſi credimus Sardo. *Montanus.* Folia quæ Majo menſe ex papavere rubro decerpuntur in pulviſculum detrito, tum ægro pondere ʒ j. *vel* ℥. j *ſ. ex aqua buglоſſæ* ſumendum offerto, ſed ea lege, ut tantiſper vino abſtineat usquedum nihil periculi amplius ſubſiſtit. Ex hujus uſu paucos, imò nullos ferè videas, qui non evadant. *Fallopius.* Erratici papaveris flores, non deſunt qui affirment lateris doloribus, qui Græcis pleuritides dicuntur, mirificè mederi: in quem uſum eos ſiccatos in pulverem redigunt, & in potu exhibent. Ab hoc experimento nonnulli medicorum educti, ex ipſorum recentium ſucco, ter aut quater iterato diluto, Setapium conficiunt, quo poſtmodum magno & proſpero ſucceſſu, in pleuriticis utuntur. *Mathiolus.* Dantur aliqua ad curationem iſtius morbi (pleuritidis) quæ magis à tota ſubſtantia prodeſſe conſtat, quàm ratione aliqua, ut decoctum papaveris rubei, in aqua ſcabioſæ, vel pimpinellæ, cineres priapi tauri cum vino, vel cum aqua hordei. Fit autem papaveris decoctio hoc modo. ℞. *florum papaveris rubei M ſ. aq. ſcabioſæ* ℔. *ſ. aq. pimpinellæ q. ſ. concoquantur leviter: adde ſacch. parum. fiat ad formam Julep. dentur à principio bis vel ter in die* ℥ iij. Sequens dari poteſt omni tempore morbi. ℞ *cineris priapi tauri* ʒ. j. detur ſi remiſſa febris *cum vino, vel cum aqua hordei, vel cum aqua capil. Veneris, vel cum brodio. Aqua vel decoctum cardui benedicti, vel argentati* miré confert in utraque pleuritide, verùm an in peripneumonia etiam conferat, nondum compertum eſt: Et iſta ſunt experientia comperta & confirmata, nec dari poteſt ratio, *Rondeletius.* Ex *Rondeletio* noſtro, *flores papav. rub. cum capitibus contuſi, menſura M j. coquuntur leviter in aqua pimpinella, vel aquis partibus hujus & aquæ ſcabioſæ. Colatura dulcoratur ſaccharo ſolido.* Dantur bibendæ ℥ iiij. ter vel quater quotidie ab initio morbi fluente materia. Hanc enim ſiſtit & quod jam fluxerat abſumit, an potiùs juvat, quia ſudorem movet, & materiam fluxionis avertit? In quem uſum nonnùlli propinant floris hujus diligenter reſiccati pulverem ad ℥ ij. cum aqua cardui benedicti, vel alterutrius rubiæ, &c. Priapus verò cervi aut tauri influentem materiam, quâ pollet ſiccitate abſorbet. Similiter etiam raſura dentis apri (excrtum præferunt venatores) quem tamen Rondeletius ſcribit minùs valere ab initio, quòd nimis exiccando ſputum retineat. Verumtamen hoc tempore magis multo quàm deinceps inſpiſſandum videtur, & quæ incraſſando proſunt, maximè ſunt danda in principio (ut noſtri loquuntur) principiante, potius quàm morbi incremento. Cum vino autem talia propinari concedo, ut ad affectam ſedem faciliùs penetrent: Carduus verò benedictus, & argentatus, ſudores provocando, revellunt à parte affecta: ſed talibus uti non eſt tutum, priusquam magna ex parte fluxio conſtiterit, ut neque illis utendum, jam ceſſante fluxu, quia materiam eductioni rebellem & contumacem efficiunt, *Joubertus.* Plerique fallacia experimenta magis quàm rationem ducem ſequuti, flores adverſus pleuritidem commendant: ſtatim accedente dolore, vel ſtillantium ex ipſis liquorem, aut ſerapium ex frequenti foliorum maceratione propinantes: præſertim quibus non eſt robuſta corporis conſtitutio, valentesque vires. Erroris hujus occaſionem præbuiſſe potuit Baptiſta Sardus, qui flores hujus papaveris adverſus lateris dolores à plerisque fœliciter exhiberi, & adverſus ſanguinis ſputationes utiles eſſe, memoriæ prodidit. *Dodonæus.* Non modo incraſſandi vim (papav. Rhœas) habet, & irruentis humoris inſultum inflammationesve compeſcit; ſed etiam quâdam partium tenuitate, & digerente facultate pollet, non ſecus ac pleraque agreſtia ſativis acriora: quod manifeſtò ex ſucci vel ſyrupi valido diutiſſime perſtante aut permanente odore dijudicatur; ideò collectiones thoracis diſcutit. Idque efficaciùs ut præſtet, coagulum ei permiſcetur, aliave pro morbi implicatione, & partis affectæ ratione, ut novimus in fermenti panis mentione. Hoc ſanè non carebat, & ſativo, periculo ſæpius facto, præferebat præceptor noſter magnæ eruditionis & experientiæ Rondelet. Eoque retinendum ſuademus, non ut empiricorum more perperam abutamur. *Lobelius obſervat.* 143. Sirupi quibus utebar (ad pleuritidem,) erant violaceus, capillorum veneris, de hyſſopo (eſt enim aggregator bonus, ut Serapio dixit,) quos excipiebam decocto herbarum capillarium, ſummitatum hyſſopi, fœniculi, utriusque bugloſſi, & florum communium, adjectis papaveris rubri floribus, qui in ſputo promovendo, & pleuritide levanda mirificam profectò, & multo experimento comprobatam vim habere deprehenduntur, mihique familiare eſſe ſolet id remedii genus: quo ego innumeros ſaniſſe bona fide teſtari poſſum, & mira de eo experimenta Baptiſta Sardus *in ſuo de ſimplicium medicamentorum viribus*, refert. Quin & floris hujus ſiccati drachmæ dimidium cum aqua decoctionis pimpinellæ & ſcabioſæ dare ſoleo, adjecto ſyrupo de hyſſopo, ſi febris magna non ſit, aut violaceo, ſi acutior ſit febris. *Vallerıola.* Nullo alio magis auxilio levata (à pleuritide) ægra eſt, quàm decocto florum papaveris rubei, quo utendum omni die cum ſyr. de hyſſopo, jubebamus, calida accepta potione. Mirabiliter enim flores hujusmodi levandis laterum doloribus valere quotidiana experientia docet, & mihi familiare, & expertum id remedii eſſe ſolet. Tantum verò hac vacuandi ratione profecimus, ut intra trigeſimum diem expectorata noxia omni materia, integræ valetudini ægra ſit reſtituta. Dedimus item in potione, quum difficultate ſpirandi premeretur, pulverem diacamoron ex decocto florum papaveris rubri, & mirè contulit, *Idem.* Adjicio teſtimonium. *Porta, magia naturalis num.* 8. Et *Foreſti.*

Ex fermento medicamentum comprobatum & efficax ad pleuritidem, & empyema, cui febris conjuncta. ℞ *radic. gram. canini* ℥. *iij. acetoſæ cum radicibus M. iij. medullæ cardui fullonum M. ij. cardui benedicti, ſcabioſæ,*

herbarum capillarium, ana M. j. paſſularum mundatarum ℥. j. glycyrrhizæ ʒ. iij. aniſi ʒ ij. ficuum num. iiij. quatuor ſem. frigid. major. ana ʒ. ij. florum cordialium, hyperici, ana M. ſ. fiat decoctio in aqua boraginis ad lib. j. ſ. cui infunde fermenti panis cibarii ℥. iij. coaguli ℥. j. ſ. thamarindorum ℥. j. Expreſſioni diſſolve ſyr. è ſucco vel infuſionibus papaveris Rhœados ℥. vj. pro quinque aut ſex doſibus. Diſcutit, abſtergit, per urinas & ſudores propellit, ab inflammatione tuetur, eandemque mulcet, defluxionem cohibet, febrem delet, & collectiones arcet. Alia verò ratione papaver ſativum, quod incraſſat, defluxiones ſiſtit, & inflammationes mulcet, inito exhibetur. Rhœas enim uti omnia magis eſt tenuium partium: neque per ſe, ſed abſtergentibus, attenuantibus, & expectorantibus additur, ne ulla ſuſpitio, & excretionis, & expectorationis, ut quidam verentur difficultas. *Lobelius obſerv. pag. 15. hiſt. plant.* Ol. Lini. Febre peſtifera, tuſſi ſicca, non potente quicquam ejicere ægrotante, ordinata ſunt hæc à *Montano*, ℞. *ol. ſem. lini ℥. ij.* detur per lambitivo qualibet hora, dilatabit mirum in modum. Item decoquatur carduus cum aqua calida, & bibat illam quantum poteſt. Pro dolore decoquantur braſſicæ plurimæ in aqua ad perfectam conſumptionem, deinde piſtentur, cui *adde pul. ſem. cymini q. ſ. cum butyro, farina ſem. lini & fœnugræci*, incorporentur optimè, & fiat emplaſtrum. Et quovis manè bibat ſuccum purum vincæ pervincæ loco ſyrupi; & curatus eſt. *Idem.* Ad pleuritidem compertum eſt experientia, veluti divinum quiddam omnem pleuritidem curare, & ægrum à morte relevare ſequens medicamentum, qui ægro applicari non debet, niſi in quarta vel tranſacta quarta. ℞. *di althea ℥ ij. ol. amygd. d. ℥ ſ. miſc.* cum quo unguento calido tingatur locus dolens: deinde ſuper aſperſo loco dolenti ſic uncto ſequentem pulverem. ℞. *cymini ℥ ſ. fiat pulv. ſubtiliſ. & cribretur*; quo pulvere ſuper aſperſo ſume folium caulis ſuper cineribus ignitis calefactum, deinde folium ipſius caulis unge cum butyro antiquo non ſalito, & loco dolenti ipſum calidum applicato, & mirabilis effectus tibi apparebit in ſedatione doloris pleuritidis, & in reſolutione materiæ apoſtematis, & hoc remedium tibi honorem conducet, & ægro utilitatem maximam. Et ſcias quod hoc remedium valet in quolibet alio forti dolore, exiſtente in toto corpore à capite infrà. *Victorius.* Idem etiam atteſtatur *Tabernæmontanus*, qui ex eod. *Victorio* mutuatus eſt, ſed præter hæc addit. His omnibus peractis quamprimum ægro ſequentem potionem præbe, & intra quinque vel ſex horas apoſtema rumpi, ægrumque liberari ſenties. Potio talis eſt. ℞. *ol. ſem. lini recentis ℥. iij ſyr. de liquiritia ℥. j. ſ. Aquæ ſcabioſæ ℥. j. miſc.* tepidum que ſimul præbe, aut ſaltem ℥ *iij. ſolius olei ſeminis lini* nam certiſſimè liberat, nec ullus, quantumvis graviſſima pleuritide laboret, morte abripietur. Eſtque hoc bis aut ter, prout neceſſitas poſtulat, repetendum. Alia potio ℞. *ol. ſem. lini recentis ℥. ij. amygd. d. ℥. j. ſ. ol. amygd. am ℥. ſ. ſyr. de jujubis ℥. j. miſc.* utereque modo dicto: infantibus tamen ℥ j. tantùm una vice danda eſt, quæ decimis ℥. ij. majoribus doſis dimidia, adultis verò tota doſis præbenda, præmiſſa unctione. Alia ℞. *ol. ſem. lini recent. ℥. ij. ſ. ol. amygd. am. ℥. ij. ſyr. de jujubis ℥ j. miſc. f. potio.* Alia pueris octo annorum. ℞. *ol. ſem. lini rec. ℥. vj. ol. amygd. d. ℥ ſyr. violarum, de jujubis, liquiritia, an ℥. ij. miſc.* ſimulque tepidam præbeto. Alia pro pueris. ℞. *ol. lini, ol. amygd. d. an. ℥. ſ. ſacchari candi ʒ. ij. aquæ violarum ℥. ij. miſc. adultis doſis duplicatur.* Alia. ℞. *decoct. rad. altheæ, pſylii, ſem. lini ℥. iij. ol. lini ℥. ij. ol. amygd. d. ℥. j. miſc. f. potio.* Alia. ℞. *ol lini. ℥. iij. amygd. ℥. j. ſ. cum decocto hordei f. potio*, quam ſumes adhibito ſequenti unguento. ℞. *ol. lini, liliorum alborum, amygd. butyri non ſaliti, ana ℥. j. Incorporentur ſimul*, & utere cum pulvere & folio caulis modo prædicto. Alia pueris 12. annorum. ℞. *ol. lini ℥. j. amygd. d. & am. ana. ℥. ſ. ſacchari candi albi triti ℥. j. cum aqua hordei f. potio.* Alia pro iiſdem. ℞. *ol. lini rec. ʒ. x. amygd. d. ℥. j. ſ. amygd. am. ℥. j. ſyr. viol. ℥. j. ſyr. de jujubis ʒ. vj. de praſſio, de hyſſopo, ana ʒ ij. aquæ hyſſopi, ſcabioſæ, ana. ℥. i. ſ. violariæ ℥. ij. miſc.*

† Confer etiam *Panarol. Cent. 4. Obſ. 24.* An pleuritidi Rhabarbarum? vide *Manard. l. 17. Epiſt. 6.*

MORTUI PLEURITICI.

Observatio I.

Pleuritica, circa initia intempeſtivo theriaces uſu, tandem vitam peripneumonia finiit.

MEmini fœminæ, quæ pleuritide corripi inciperet, à Medico exhibitam eſſe theriacam, cum aliis calorificis, & imperatum, ut poſt aſſumptionem ſudaret: inde omnia in deterius converſa, & tandem illa peripneumonia extincta eſt. *Bruno Seidelius lib. de morb. incurab. pag. 50.*

† Ermeminit pleuritici *Amatus Cent. 7. curat* 61. qui ab uſo philonii mortuus fuerat. Cæterùm adſtringentium uſum his valde noxium eſſe, docet *Petr. Vaſc. Caſtell. tr. 4. c. 7. & Zacut. l. 2. obſ. 6.*

Observatio II.

Vini ardentis temerario uſu, Pleuritici mortui.

CUm extra urbem, in pago Divi Eligii dicto, colonum Pleuriticum præ manibus curandum haberem, atque eidem omnia vina interdixiſſem: cumque is noſtris præſidiis meliùs haberet poſt noſtrum diſceſſum ſtupidi homines, etiam præter vinum, aquam vitæ ægroto propinârunt unde febre denuò accreſcente, & ſputo ob calorem retento, intra quatuor pluresve horas miſerè extinctus eſt.

Ita ſartor quidam Delfenſis, prope Noſocomium decumbens ex Pleuritide graviſſima, cùm aquam vitæ ebibiſſet, etiam graviſſimis ſymptomatibus obortis & veneris proluvie, nono die ſua incuria obiit. *Foreſtus Obſerv. 31. lib. 16.*

Observatio III.

In pleuritide, per venæſectionem commiſſo errore lethali, mortua Regina.

JOanna Regina Navarræ, Princeps generc, excepta à Regina matre convivio, prima Junii, (Anno 1572.) ſeptima ejusdem in pleuritidem incidit. Vocati ergo qui venam baſilicam incidant, quod in ejuſmodi morbo præſentiſſimum remedium judicatur, inſigni errore contrariam aperiunt, quæ illicò mori jubet: unde nona Junii vitam finiit. *Simon Schardius Hiſt. tom. 4. pag. 2517.*

DE PERIPNEUMONIA.

Observatio I.

Ad vehementem peripneumoniam brachiorum, & manuum torpor ſubſecutus: qui, medicamento nervorum laborantium principio adhibito, ſublatus eſt.

QUi à vehementi peripneumonia infeſtabatur, brachii tam poſteriores, quàm internæ partes, à cubito ad ſummos uſque digitos, ſenſus difficultate laborarunt, atque motus quoque nonnihil læſus eſt. Huic præterea nervi, qui in primo atque ſecundo intercoſtali loco inveniuntur, noxam ſubierunt, quorum primus non contemnendæ magnitudinis, per intimas partes abditus defertur, ſed ei qui ipſum præcedit

cedit admixtus, atque multifariam diviſus, ut in arte ſecandi corpora videre eſt, cujus etiam partes aliquæ per interiorem cubiti regionem, usque ad digitorum extrema perveniunt. Alter verò nervus, tenuis quidem, nullique admixtus, per axillam ſub cute ad brachium defertur, diſperſus per cutis tam exteriores, quàm internas partes. Huic homini celeriter ſanitas reddita eſt, adhibito medicamento ei loco, unde nervi prodeunt, juxta primum & ſecundum intercoſtale ſpatium, *Galenus l. 4 c. 5. de loc. affect.*

Observatio II.

In Pulmonico, repentina morte ſublato, deprehenſa pulmonis pars ſuperior cancroſa, atque ad jugulum ſubtus alas retracta.

INterdum (quod nos eo ipſo die, quo hæc ſcribebamus, in pulmonico, repentina morte abrepto, vidimus) pars ſuperior in cancrum abit, atque ad juguli ſuperiorem partem trahitur, ut ſub alis lateat; unde compreſſa aſpera arteria, ſtertor quidam obauditur, non à puris multitudine, aut alterius humoris, ſed ab anguſtia, & interceptione meatus, in quo retractus & agitatus humor aliquis in gutture fervet. *Jacotius Comm. in ad aph. 67. ſect. 2. lib. 5. Coac. Hippocr.*

Observatio III.

In Pulmonia, ſæpe unus aut alter tantùm lobus pulmonis inflammatur.

IN Pulmonia non eſt neceſſe totum pulmonem inflammari: quin ſæpiſſime unus aut alter lobus tantùm id patitur; ut infinitorum cadaverum apertio nos docuit. *Joubertus c. 7. De affect. Thoracis.*

Observatio IV.

Ad pulmonis, cordis, & ventriculi inflammationem, & complures alios affectus, ex Stibio remedium, nobili hiſtoria demonſtratum.

ANdreas Gallus, medicus Tridentinus, qui jamdudum honoratiſſimè medicinam fecit, Sereniſſimo Ferdinando Archiduci Auſtriæ, Domino meo Clementiſſimo, ex multis vigiliis magnisque laboribus, quos in ſtudia & ſervitiū inſumpſerat, inciderat in malam valetudinem, nempe in pulmonum, cordis, & ventriculi inflammationem: unde vehemens admodum ſitis conſequebatur, quæ nullo quidem potu extingui poterat, Præterea epiglottidis tumore, & tanta palati ſiccitate vexabatur, ut vix loqui poſſet. Quinetiam cordis palpitationem patiebatur adeò magnam, ut nocte repente expergefactus, putaret per cubiculum aliquem obambulaſſe. His denique malis acceſſerat capitis deſtillatio, à qua ſæpius ſuffocari metuerat. Porrò metum mortis augebant vires, quæ tot morbis, quaſi hoſtibus obſeſſæ, facilè poterant deficere & opprimi, ex eo præſertim, quod nullus eſſet cibus, qui appetitum langueſcentem excitaret, atque ita vires inſtauraret, vel ſaltem conſervaret. Addam quòd os & guttur ejus ſaporem tetrum, & carbonibus ſimilem reddebant, quæ ſanè omnia, dictæ inflammationis erant judicium non obſcurum. Cùm igitur res ejus per aliquod tempus ita ſe haberent, atque in maximo verſaretur diſcrimine, neque ullum perciperet levamentum ſuarum ægritudinum, ex multis medicinis factis, ad Stibium, quod Mauritani Antimonium vocant, me neſciente, confugit: quoniam ſæpe audiverat, medicamentum hoc ſibi mirificè commendatum fuiſſe à Georgio Handſchio, Medico haud vulgari, illius experimentum fecerat, in morbis difficillimis. Hac itaque ratione ductus, Stibii in tenuiſſimum pulverem redacti, & rhodoſacchari exiguo admiſti, tria tantùm grana ſumpſit, atque parvo poſt temporis ſpatio, ſenſit medicamentum illud ventriculi ſubverſionem moliri, ac levem quendam calorem excitare. Mox erupit vomitus, quo ſolùm quasdam cibi particulas rejecit, etſi ſuperiore die non cœnaſſet. Hunc paulò poſt alius ſecutus eſt vomitus ſimilis, cui ſucceſſit bilis flavæ rejectio, ad unciarum ferè quatuor pondus. Hæc autem omnia evenerunt horæ tantùm dimidiæ ſpatio. Ex quibus nimirum illud cepit juvamenti, quòd ſtatim omnis ventriculi labor ſedatus eſt. Ex eo verò, quod hora pòſt, ter bilioſa excrevit infernè, in quibus craſſa quædam reſidebant, (hæc ſimul, duarum librarum pondus æquare poterant) factum eſt, ut ab illa cordis palpitatione, capitis fluxione, epiglottidis tumore, ſtatim ſit liberatus, qui præterea neque ſitim moleſtam habuit, neque cibi faſtidium perpeſſus eſt. Quamobrem is corporis ſalutem, ipſamque vitam, in tot morbis deploratam, Deo primò, deinde huic medicamento, acceptam retulit. *Mathiolus com. ad cap. 159. lib. 5. Dioſc.*

† His adde, quæ de peripneumoniæ cognitione & curatione diſſerit *Hornung. Ciſt. Medic. Epiſt. 275. p. 489. Horſtius Decad. pharmaceut. Exercit.* 1. qui etiam l. 3. obſ. 6. exemplum habet peripneumoniæ per expectorationem ſolutæ.

DE EMPYEMATE, SUPPURATIS, & vomica,

Et primùm

DE EMPYEMATIS EXEMPLIS.

Observatio I.

Interdum Empyema quoddam colligi ex phlegmate ſuppurato, & non ex puro.

JOANNES Fernelius, Medicus non ſolùm doctrinæ amplitudine, ſed experientia inſignis, in ſenibus præſertim pituitoſis, empyema quoddam ex ſuppurato in pulmonibus phlegmate colligi affirmat, empyematis ſpecie medicos ſæpe deludens. Idem à me in multis tum viris tum fœminis obſervatum eſt, etiam menſes tres, quatuor aut plures durans, quod tamen nulla tabis noxa ſequuta eſt. Cæterum cognoſcitur ex eo, quòd ægri phthiſi minùs apti ſint, ſed corpulenti, & quòd corporis conſumptio tabida nulla animadvertitur. *Jac. Oethaus lib. Obſervat. propr.*

Observatio II.

Ex pleuritide in empyema verſa, ſiniſtri pulmones toti in ſaniem & pus converſi, dextris ſalvis perſtantibus.

PLeuritide quidam laborans, poſt 14. diem, cùm expueret ſanguinem, in Xenodochium receptus eſt; ibi cùm omnia incaſſum remedia tentarentur, vix poſt dies quadraginta, ſaniem ad dimidiam menſuram ferè expuit. Cùm ſecaretur, nullum apparuit veſtigium pulmonis in ſiniſtro latere, verùm ad 20. pocalia ſaniei deprehenſa. Diaphragma totum converſum in illa parte in ſaniem, unà cum muſculis intercoſtalibus inventum eſt: ſi tres adhuc ſupervixiſſet dies, crepuiſſet per coſtas. Mediaſtinum verò non erat læſum, & alter dexter pulmo ſanus & integer, colore & ſubſtantia conſpectus eſt. Hanc hiſtoriam, ab Italo quodam annotavit Geſnerus. *Gaſpar VVolphius, Amicus.*

† Add. *Chifflet. obſerv. 23. VVolf. Gabelch. Cent. 1. fol. 134.*

Observatio III.

Empyematis curatio expedita.

EX peſſimo empyemate, à Medicis egregiis derelictum juvenem, Adrianum Belgam, optimorum

morum

morum, nam neminem illo gratiorem expertus ſum. Erat autem à libellis Don Alfonſi Pezoni, regii quæſtoris, hunc itaque febre, tuſſi aſſidua, ſputo ſaniei difficultate ſpirandi laborantem miris modis curare aggreſſus ſub anno abhinc quarto: coactusque ſum ſanguinem mittere, quod majus periculum, quàm etiam morbum vererer: inde teſtudinum uſu, & ſyrupo etiam ex illis confecto, exquiſitaque victus ratione: in qua alii Medici non obſervanda peccaverant, carnes & ova concedentes: tandem eum liberavi, ſic ut uxorem duxerit, & nũc etiam ſanus, mei memor vivat. Uſus autem ſum in eo aquis deſtillatis, cujusmodi ſuprà docui: tum decocto ligni Indi, cum humectantibus & expectorantibus, melle liquidem, altheæ & ſymphyti radice, ſcabioſa, glycyrrhiza, foliisque longæ ariſtolochiæ. *Cardanus Curat. admirab. num. 9.*

Observatio IV.

De Vomica.

HUjus meminere Latini authores, ut Q. Serenus, & Scribonius Largus, & Cor. Celſus præter cæteros, dum inquit: dolor autem pulmonis, ſi neque per ſputa, neque per cucurbitulas, neque per ſanguinis detractionem, neque per victus rationem finitus eſt, vomicas aliquas interdum excitat. Meminit & in tertio, cùm dixit: ſuppurationes autem quæ in aliqua interiori parte oriuntur, ubi notæ fuerint, reprimendæ; ſi non digerendæ; ſi ne id licet, matureſcant: omnis enim vomicæ finis eſt, ut rumpatur. Meminit & Valerius Maximus de quodam Jaſone Phæreo, cui caſu exciſa vomica, dum ille mortem ſatagit, ſalutem affert. Eam ego vidi: laborant febricula, tuſſi aſſidua, tabeſcunt, pondus in imo thoracis ſentiunt, nihil expuunt, & moriuntur. *Card. part. 3. num. 64. de Cauſ. Sign. ac loc. morb.*

Observatio V.

Vomica quidam caſu, & deſperatione liberatus.

PHaleræus (alii legunt Phæreus) deploratus à Medicis, vomicæ morbo: cùm mortem in acie quæreret, vulnerato pectore, medicinam invenit ex hoſte. *Plin. lib. 7. cap. 50. Nat. Hiſt.* Divinæ fortunæ vulnus, Phæreo Jaſoni, quidam exitii ejus cupidus intulit. Nam cùm inter inſidias gladio eum percuſſiſſet, vomicam, quæ à nullo Medicorum ſanari poterat, ita rupit, ut hominem peſtifero malo liberaret. *Valer. Max. lib. 1. cap. 6.*

Observatio VI.

Vomica ovi columbini magnitudine excluſa, ſervati quidam, quidam periere.

ADoleſcens quidam à paulo vehementione exercitatione, cum acerba tuſſi, nullo puncto temporis intermiſſo, torqueretur, vomicam integram, columbini ovi magnitudine, excreavit: in qua aperta, pus exquiſitè album & æquale deprehenſum eſt: cruenta excreatio integrum biduum perſtitit, magna febre, magnaque corporis perturbatione. At nihilominus ſervatus is eſt, atque ſanitati reſtitutus. *Fernel. lib. 5. c. 10. Patholog.*

Mirum eſt, quòd quidam ſub mortem, ſuppurationem ad inſtar ovi, membrana clauſam, per aſperam arteriam rejecit. *Scholiographus ad marg. l. 4. de loc. affect. Galeni, editionis Lugdunenſis, in minima forma.*

Quidam Lutetiæ vomicam membrana tectam, ovo ſimilem, è pulmonibus expurgavit, cùm antè fuiſſet aſthmaticus, & ita paulo pòſt extinctus eſt. *Holler. inter rara, num. 1.*

Observatio VII.

Pulmonis vomica rupta, & pure ad cor penetrante, ejusdemque facultates opprimente, quidam intra hora quadrantem, ex improviſo, nullis antegreſſis ſymptomatibus, mortuus.

NOn pauci inopinato è vivis, horæ quadrante, erepti ſunt, in quibus diſſectis, non alia mortis cauſa comparuit, quàm repentina vomicæ diſruptio in pulmonibus è qua pus in cordis arcem penetraverat, ipſius vim extinguens atque obruens. Cumque ex his duo Medici eſſent percelebres, attamen nec febre, nec inappetentia, nec alio ullo ſymptomate impendentem ſibi diem vitæ ſupremum præſenſerunt. Id mihi quidem perſæpe ejus loci memoriam refricavit, quo inquit Hippocrates: Quibus ſuppuratio in corpore abdita non innoteſcit, ea propter craſſitudinem vel puris, vel loci deliteſcit. Etenim haud rarò efficit obvolventis membranæ denſitas, ut nihil tetrum à pure in cor, vitæ fontem, inſpiretur. Omnibus tamen ſic affectis, multo tempore antequam vomica rumperetur, cruenta excreatio proceſſit è pulmonibus, eaque cum tuſſi, adfuitque ſpiritus gravis ac fœtidus, corporis gravitas, pectoris levis oppreſſio, & ſpiritus difficultas, quibus tabes rarò comes. *Fernel. l. 5. c. 10. Patholog.*

Observatio VIII.

Vomica Pulmonis.

VIr nobilis Joannes Albertus à Selſtrang è Moravia domum rediens, incidit in febrilem paroxyſmum; quo finito, in omnibus membris externis, præſertim verò in cruribus & genubus gravem ſenſit dolorem, qui cum paucis diebus per ſe evaneſceret, moleſta tuſſi deinde afficiebatur, & quoties tuſſiebat, adeò fœtidum exhalabat ſpiritum, ut nemo adſtantium niſi janua & feneſtris apertis eum potuerit ferre. Quodam autem die, rupta (ut equidem opinor) in pulmone vomica, magnam graviter olentis puris copiam rejecit, parumque abfuit, quin fuerit ſuffocatus. Tuſſis per aliquot dies ſequentes duravit, ſemperque fœtidi puris aliquid rejecit. In ſiniſtro latere verſus ſpinam dorſi obſcurum ſenſit dolorem. Ego etſi de vita hominis deſperavi: tamen aquam hordei cum paſſulis pro potu, & potionem longam (ut vocant) pectus mundantem & abſtergentem ei præſcripſi, quo cùm per dies aliquot uſus eſſet, meliùs habuit. Tandem verò poſt meum diſceſſum duas membranas veluti ex aluta madefacta, magnitudine Taleri, magno conatu cum tuſſi rejecit, & præter omnium exſpectationem convaluit. *CL. V. Joan. Francs Hildeſii Med. Camecenſis exemplum.*

Observatio IX.

De Suppuratione ſeu Vomica totius pulmonis.

PUlmonem exulcerari novum non eſt; ſed totam ejus ſubſtantiam in pus converti; & nihil aliud quàm pus eſſe, & ſolâ membrana ſuccingente pulmonem contineri, ut in cavitatem ea minime rupta defluxerit, id rarum eſſe exiſtimo. Id equidem evenit Domino de Abbembrouck, Oeconomo tunc exiſtenti Regis Hiſpaniæ ac Angliæ, qui cùm longo tempore catarrho acri in pulmonem collapſo, tabe conſumptus in domo Regia in Haga Comitis decubuiſſet, variis afflictus ſymptomatibus, potiſſimum arthritide & gonagra, renum calculo, & pulmonis vomica: variis ſunt præſcripta remedia per duos Medicus Haganos: atque iis nihil proficientibus, dum & Hectica febre conſumeretur, ego tunc Alcmariæ habitans, ad eundem accitus, primo Januarii die, Anno 1555. perveni, tunc nihil niſi oſſa pelle obducta reſtabant, cùm nulla medicamenta juvarent dudum, facto prognoſtico quòd moreretur, ultra menſem apud eum hæſi. Cùm alium medicum

able-

ablegaſſet, & alter ipſe morbo detentus, illum non ampliùs inviſeret, ſolus in curatione permanſi. Sed paulò ante ejus mortem lotium ad quendam medicum transmiſſum, cùm ex hepatis debilitate potius, quàm abſceſſu, per unum aut alterum diem ſanguinem per alvum reddidiſſet, quod clam Medicus intellexerat, quare judicabat apoſtema in hepate latere, ita ut Domina de Abbenbrouck, filia Dominæ de Bergen, me tum alios medicos, qui paulo ante me ægrum tractaſſent, ignaviæ accuſaverit, quòd apoſtema illud in hepate minùs agnoviſſemus. Ego, verò inquiebam, (cùm alii non ampliùs ad ægrum accederent) id autem poſt mortui inciſionem minimè reperietur, ſed tantum malum in pulmone, & calculos aliquot non inventuros, renibus ipſis infarctus: quod & poſtea inciſio demonſtravit. Nam 10. Februarii die mortuus eſt, agens 38. annum, & cùm Domina de Bergen, & uxor Dn. de Abbenbrouck, filia ejusdem Dominæ de Bergen, mihi cum Chirurgo injunxiſſent, ut cadaver prius inciſum, Balſamo (ut moris eſt) condiretur. corpore, diſſecto, invenimus pulmonem nihil aliud quàm vomicam eſſe, & renes calculo infarctos; hepar quidem integrum eſſe, ſed flaccidum, nullo abſceſſu corruptum, ita ut fortè ante mortem organum ſanguinis ex debilitate ſanguinem retinere non potuerit: pulmo enim planè ſuppuratus & putrefactus, membrana integra exiſtente, maculis tamen plumbeis & cæruleis interſtincta, quam ipſemet digitis cùm attingerem, perrupta membrana tanquam vomica magna, pus inſtar olei amurcæ erumpebat, valde fœtidum & corruptum: adeò ut totus pulmo nihil aliud quàm purulentia eſſet: quæ & mortis cauſa cenſenda erat. *Foreſtus Obſ. 51. lib. 15.*

Observatio X

Thoracis cavitas pure pleniſſima, pulmonis exigua parte ſuperſtite.

A*Braham VVernerus, Med. D. D. Joann. Hermanno Med. S. D.*

Magdeburgenſem illum ſtudioſum, quem poſt diſceſſum tuum curandum ſuſceperam, ex hepatis tumore laborare exiſtimabam. Cumque dolor quotidie augeretur, & duraret longiùs, hepar ipſum in pus converſum eſſe arbitrabar. Poſt cadaveris autem apertionem, inveni hepar penè illæſum. Totam verò thoracis cavitatem pure pleniſſimam, ita ut de pulmonibus vix exigua portiuncula conſpiceretur. Ex quo ſymptomatum utriusque affectionis tantam cognationem fuiſſe, ſatis mirari non potui. Vale Wittebergæ Anno 1566. 24. Jan.

Laurentius Scholtzius, de ſuis nuper liberaliſſimè mihi communicatis Obſerv.

Observatio XI.

In ſuppuratis incredibilem puris copiam in thorace coacervari, & ſæpius quotidie per os rejici: quod & in thoracem penetrantibus vulneribus deprehenſum eſt.

UT non paucos ſuppuratos perire, ita & alios complures ſervari vidimus. Quorum, ſi quis per ſingulos dies rejecti puris quantitatem collegerit, interdum ſex aut octo heminas, interdum decem, atque interdum plures totam ſummam æquare inveniet. *Gal. lib. 5. cap. 2. de loc. affect.*

Mirum eſt quod de purulentiæ quantitate ſcripſerunt authores, & quæ ipſi vidimus, fidem ſuperant, ſupra octo heminas ſingulis diebus quidam excrearunt, ex qua vomicæ nomen contraxiſſe video. Græci, quod intus pus habeat, appellavere. *Alex. Benedict. lib. 9. cap. 2. de medend. morb.*

Quæri poteſt, qua ratione etiam ab exiguo ulcere tam multa in thoracem confluant, ut & ſuppurati ægri evadant, & ingentem puris copiam indies expectorent, quam nulla ferè alleviatio inſequatur? Cauſæ multæ ſunt. Primùm locus ipſe vulneris depreſſus, ſi lateribus conferatur, ad quem humores ſuapte natura graves delabuntur, & ex circumpoſitis gravia omnia. Deinde infirma partis affectæ retentrix, tum propter fibrarum quæ in retentione contrahuntur ſolutionem: tum propter ambientis contactum, quo membri temperies evertitur. Quo fit, ut quæ humida utrimque contineri non poſſunt, in locum medium defluant. Tertiò, concoctio ſolutionis vitio oblæſa, cùm alimentum aſſimilare non poſſit, excrementi auget copiam. Poſtremò, ad imbecillum ex ſolutione locum, tum ob dolorem, tum ob calorem, confluxio fit, & ex ipſa propter vacuum ab univerſo corpore colliquatio. Ea ratione accidit, ut ſi quis per ſingulos dies rejecti puris quantitatem in quibusdam ſuppuratis collegerit, interdum ſex aut octo heminas, (ait Galenus) interdum decem, atque etiam plures, totam ſummam æquare inveniat. Cùm ergo uncias decem hemina ferè contineat, heminæ decem puris quod ſingulis diebus rejicitur, uncias centum perficient: ex quibus partium affectarum ſumma imbecillitas, & è toto corpore colliquatio arguitur. Refert quoque Nicolaus, vidiſſe ſuppuratam ex ulcere, quæ quotidie libras octo puris expueret, perſeveraſſeque in ea copia dies ſex. Cæterùm tum in thorace, tum frequentiùs in pulmone areſcens ſanies, & calore in cruſtam verſa, cicatricis falsò conditæ imagine nobis imponit, donec ob thoracis motum & partis mollitiem, leviſſima occaſione excuſſa cruſta, ulcus recrudeſcere animadvertimus, majore quàm antè periculo. Monet ergo Hippocrates, huic dubiæ & incertæ ſaniei nusquam fidendum eſſe. *Jacotius Comm. t. ad aph. 5. ſect. 2. lib. 6. Coac. Hippocr.*

Nobilis juvenis Cæſar à Sata, Patritius Arelatenſis, optimæ ſpei adoleſcens, ab immorigero & ruſtico famulo domus ſuæ, quod malè obitæ rei ruſticæ increparetur ab herili filio, quatuor acceptis ſecundum dorſum & latera vulneribus à ſica inflictis, duobus intra peritonæum ſecundum thoracem penetrantibus vulneribus, poſt duos exactos menſes moritur, nullis proficientibus auxiliis, ſumma cura miſero ægrotanti adhibitis. Diſſecto parentum & magiſtratus juſſu cadavere, ut de nece pro teſtimonio diceremus, admiranda & incredibilis puris copia, (ut quæ menſuram viginti ſextariorum æquaret) in thorace ſecundum ſiniſtram illius partem inventa eſt, totam penè thoracis partem alteram implens, ut ferè amphoræ tertiam partem, & eo amplius æquaret, vaſis multis & capacibus extracto pure impletis. Erat autem æger facie tabida, oculis cavis, decolor, emaciatus, perpetua tuſſi oppreſſus, nullo aut exiguo procedente ſputo, difficulter ſpirans, ut vix cùm ſcalas aſcenderet, aut longiùs progrederetur, ſpiritum ducere poſſet, inappetens, & inſomnis. Ille verò tandem ad extremam virium dejectionem deductus, magno omnium luctu & dolore, infeliciter moritur. *Valleriola lib. 4. Obſ. 7.*

Observatio XII.

Apoſtemate ovi magnitudine in pectore ſuborto, ſuppurato atq; conſolidato, æger in diſpnœam incidens, aliquot, inde annis, cum corpus fortè reclinaret, plurimum ſaniei & puris è pectore rejecit, atque etiamnum indies contabeſcente corpore expectorat.

IN pectore apoſtema habuit vir quidam ovo majus, quo aperto, impoſitoque ſapone cum ſale, aceto, furfure, & cortice tiliæ interiore, multa ſanies effluxit, quæ compreſſo thorace copioſior effluebat, quòd profundius omnium ulcus eſſet. Hoc poſtea curato, aliquandiu mediocriter habuit, ſed in diſpnœam incidit: & aliquot annis pòſt, cùm ſe fortè incurvaret, multam ſubitò ſaniem è pulmonibus rejecit, & nunc ab eo tempore per aliquot menſes ſemper rejicitur ſanies & pus,

eota-

eo tamen contabeſcente magis magisque. Ubi notandum videtur, quòd cùm in latus ſiniſtrum, in quo primùm apoſtema fuit, incumbit, nihil ejici poſſit: cùm verò in dextrum, multum & facilè. *Geſneri Obſerv. per D. Caſp. VVolphium communicata.*

Observatio XIII.

Stertorem non ſemper ſuppuratum pulmonem conſequi: tum de ingentis vomicæ in pulmone ſymptomatibus, cum puris vomitu periodico.

Stertor ſuppuratum pulmonem cum multitudine puris non ſemper ſequitur. Vidimus mulierem Arelate, quæ quibusdam ante mortem annis vomitu ſolebat per intervalla rejicere magnam puris copiam, cum defectione animi, vocis privatione, & gravibus aliis ſymptomatis, quibus levabatur à vomitu. Mortua & diſſecta, vomica ingens in pulmone reperta eſt, cùm tamen ſtertor non apparuiſſet. Non enim fit, niſi in bronchiis, aëris conceptaculis, materia ſerveat. *Iacotius Comm. 1. ad aph. 18. lib. 1. Coac. Hipp.*

† Add. *Severin. Conſil. fol.* 275.

Observatio XIV.

Pulmonis abſceſſum per urinam: thoracis autem per inteſtina & alvum expurgari.

Per urinam expurgantur gibbæ hepatis partes, atque omnes quotquot ſunt his ſuperiores: per alvum verò pars jecinoris ſima, inteſtina, ventriculus, & lien. Præter has aliæ quædam ſiunt purgationes, ſed rarò, ut cùm thorax & pulmo per alvum purgantur, quæ infrà ſeptum transverſum poſitæ ſunt partes, per urinas. Quorum cauſam cùm nonnulli ignorent, neque id unquam accidiſſe viderint, quod à multis viſum eſt, negant fieri poſſe, quòd abſceſſu interim in pulmone orto, pus expurgari per renes poſſit. Nos verè pulmonis vomicam per urinam, thoracis autem per inteſtina & alvum expurgari vidimus. Quamquam in primis ex pulmone per renes tranſitus, nullam revera dubitationem exciitare debet. Etenim ut à concava vena, ita ex magna quoque arteria rami deſcendunt ad renes. *Gal. cap. 4. lib. 6. de loc. affect.*

Mattheolus, vomicæ pulmonis expurgationem, ad vias urinæ fieri, per venam ſine pari, contendit, contra Galenum *libro Epiſtolarum* 1. cujus ſententiam *Jul. Alexandrinus contraria Epiſt. eodem libro exhibita*, refellit.

Thoracis & pulmonis ſupputationem, aut quamlibet aliam materiam, per alvum interdum expurgari conſtat, uti quæ in partibus infra ſeptum poſitis continentur per urinas. Verùm e pulmone ad vias urinæ, & ex thoracis capacitate ad inteſtina, facilior eſt aditus, quoniam ut hic à vena cava, ita illinc è magna arteria rami deſcendunt ad renes. Lævis enim arteria (nam per venam dextri cordis ventriculi trahitur ad pulmonem ſanguis, per lævem pellitur à pulmone) quantum puris ex rupta vomica ſuſcipit, id in ſiniſtrum cordis ſinum deponit, quod inde in magnam arteriam incidens, ad renes tranſit & veſicam. Ac certè vidimus in Doctore Arelatenſi urinæ difficultatem, cum maximo renum dolore, & arenulis rubentibus: cujus diſſecto cadavere, renes integri inventi ſunt, ſed in thorace hydrops, & concretus in corde lapis, qua parte materiam in ſiniſtrum cordis ventriculum; & inde ad renes ferri ſolitam, probabile eſt, quæ eo itinere præ calore in arenulas concreſcebat. Sed & ſeri ex pulmone ingens copia in abdominis capacitatem penetraverat, haud ſecus atque ſæpè cæcis ductibus ex abdominis capacitate in hydropicis redundat in thoracem. Suppuratio itaque è thorace in venam cavam recepta, per medium vas, quod in quibusdam cavam conjungit cum porta, in alvum facilè rejicitur: & attenuatum pus, non minus à cava in portam commigrare poſſe videtur, quàm in diarrhœis & deſtillationibus è capite, præſertim cùm craſſior chylus & crudior à porta ad cavam facilè permeet. Verùm à pulmone, ut dixi, facilior eſt ad venas tranſitus, quàm ad alvum. Nam quod ex ipſo diſcedit, primum quidem in ventriculos cordis recipi neceſſe eſt, quoniam ex magna vena, quæ ſpinæ incumbit, nulla in pulmones derivari videtur: deinde hinc abiens, alteram ex duabus viam progreditur. Nam aut per venam cavam ad jecoris gibba, & inde ad ſima, portas, & anfractus inteſtinorum, pervenit: aut primùm quidem in magnam arteriam, deinde in eam quæ meſenterio intexitur, penetrat. Ex quo fit, ut per urinas pulmonis vomicæ criticè expurgari poſſint: per alvum minimè, niſi cum periculo mortis. Primum, quia illud iter naturæ pervium non eſt: deinde, quia aut confertim in cordis arcem repentina vomicæ diſruptio irruit: aut ſeorſim per cæcos ductus delabitur in cor, jecur, ventriculum, & inteſtina. Priore modo inopinatò ſyncope prehenduntur, & intereunt ægri, puris copia vim cordis extinguente atque obruente. Poſteriore verò, dum pus per partes nobiles vacuatur, eas vitiat, mordet & abradit. Itaque in corde levia animi deliquia interdum excitat: in jecore ſanguinis generationem corrumpit, & vim trahendi chyli obruit: in ventriculo & inteſtinis tum concoctioni ac digeſtioni cibi detrimentum adfert: tum etiam ſæpè dyſenteriam concitat, aut lienteriam, aut hydropem planè lethalem. *Jacotius Comment. ad Aphor. 4. lib. 6. ſect. 2. Coac. Hippocrat. pag.* 825.

† Add. *Scultet. Obſ.* 100.

Plura vide, circa finem Obſervationis, qua docetur, pus in pleuritide ſæpius per urinas, rariùs autem per alvum expurgari.

Observatio XV.

Pectore ſuppuratus, rupta vomica, liberatur.

Quod ab annis aliquot (Anno 1550.) Furnis civitate Flandriæ occiduæ videre mihi contigit, ſilentio nequaquam præterire poſſum, idque eo potiſſimum, ut videant noſtræ profeſſionis viri aliquot, quàm faciant parùm Chriſtianè, qui deploratis, & quos prognoſticis relinquendos dicit Hippocrates, operam ſuam recuſant, quaſi id circa nominis periculum facere nequeant, quum videamus nonnunquam, naturam varios curationis ſcopos moliri, quod & hac noſtra hiſtoria clarum evadet. Erat Furnis vir non infimæ conditionis, Joannes Taetſius, is apprehenſus angina, acciri juſſit ſeplaſiarium quendam outomantem, qui ne ſuo deeſſe officio videretur, ſtatim catapotia deglutienda afferebat: quæ ut nonnihil turbârunt alvum, ita parum admodum ad materiæ abolitionem faciebant; quinto etenim ab aſſumpto pharmaco die invaſit eum continua febris, alvusque jam prorſus induruerat lotium paucum erat, facies admodum rubicunda, atque perturbata, in ſumma, omnia viro præſentem intentabant mortem. Ego interim tandem advocatus, etſi præſentibus ſtatus anxietatem, & futuri duelli difficultatem explicuiſſem, quod in me fuit, meo non defui officio, calorem illum febrilem compeſcens, & ne ulcerato pulmoni (quod ſumme metuebam) phthiſis ſubſequeretur ſuppurationis maturationem ſtudeo promovere, fomentis ad id per ſpongias, emplaſtris atque cataplaſmatis adhibitis. Quod ubi decem, aut paulo amplius dies continuaſſem, thoracem contemplatus, video utrinque paulo infra mammillas efflorescentem quadam rubedinem, cum levi tumore: & quum interroganti mihi, num dolor aliquis pungens ibi eſſet? reſpondcret, dolorem quidem perſentiſcere ſe, verum totum corpus adeo excruciari, ut quâ parte magis urgeat dolor, ignoret; judico, quod

es poſtea docuit, brevi heic vomicam eruptum iri: nam vigeſima die, ſupra ſeptum tranſverſum, in ſiniſteriore pectoris parte, primum facta continui ſolutione, maxima puris effluxit copia, ac deinde tertio poſt die, altero illo tumore, [illegible]em in dextro fuiſſe latere dictum eſt, rupto, puris [illegible]atis erupit: quod ubi peractum eſt, extemplo ſe[illegible] alacrior redditus patiens, remiſſius febricitavit, dormivit ſuavius, reſpiravit facilius, & pro temporis ratione appetebat & concoquebat cibos. Nos interim veriti ne ulceris labra conglutinationem admitterent, aut coaleſcerent, propter continuum materiæ affluxum, qui nobis ſuſpectus erat, quod pulmonem purulentum prorſus eſſe animo concepiſſem, abſterſo ablutoque vulnere cum melicrato, ac pro artis ratione deligato, atque iis exhibitis quæ pus expurgant atque facilitant, præter opinionem hominem reſtituimus ac perſanavimus: quod ſummo illi Medico, qui omnia poteſt in omnibus, & qui per Samaritanum vulnera oeneleo perfudit, aſcriptum eſſe volumus, cum inter miracula non infimum cenſendum ſit: ſiquidem in pulmonia vehementi ac periculoſa, abſceſſus in cruribus erumpentes, Hippocrati boni ſunt ac utiles, quod deorſum & quam longiſſime ab ægrotatione abſiſtant; optimi tamen, ac omni periculo vacui non cenſentur, qui citra concoctionis ſigna erumpunt: quod ut ait Galenus, etſi hominem à periculo in pulmonia imminente liberent, articulus ipſe, in quem abſceſſus decumbit, difficilius ſanitati reſtituatur, adeo ut nonnunquam claudicet æger. Nobis certe metuendum erat, ne in loco vicino nobili orta vomica, tragœdiam aliquam excitaret, & ne puris putredine aut acrimonia corroſo diaphragmate, aut ſubſtantia pulmonis, aut venoſo genere, ut minimum phthiſis ſubſequeretur: aut ſubita ex inſperato mors præſertim quando, ut jam diximus, omnia ſigna mala eſſent, & certam mortem prænunciarent, quando nec morbi ipſius magnitudo, vel ægri ipſius vires, uſtionem aut ſectionem, ad puris excretionem faciendam, admittere videbantur, quæ alioqui purulentis, vel Hippocrate ipſo teſte, quoties pus in pectus erumpit, non inutilia ſciebamus. Nam & Plinius ipſe memoriæ prodidit, Phaleræum quendam vomicæ morbo à medicis deploratum, quum mortem in acie quæreret vulnerato pectore; medicinam inveniſſe. *Balduinus Ronſejus Epiſt.* 8.

Observatio XVI.

Puris ex vomica è thorace, per uſtionem, ſectionem, & coſtarum perforationem, educendi ratio.

RUpta vomica, pus effunditur in ſpatium thoracis, quod effuſum ac ibi collectum, vera ſuppuratio ceu empyema dicitur. Hoc, ſive Anginæ, ſive Pleuritidis, ſive Peripneumoniæ, ſive alterius vitioſi affectus ſit conſequens, niſi intra quadrageſimum diem à die ſuppurationis expurgetur, hoc eſt per ſputa. aut per urinas, vel alvum, vel uterum in mulieribus, (quanquam raro excernatur) phthiſin aut ſuffocationem invehit. Phthiſin quidem, corruptis pulmonibus, ob longiorem puris moram in thorace; ſuffocationem vero, ob puris copiam, febrem adurentem, & virium imbecillitatem, cum ſuppuratio morbo ſuccedat, cujus vi neceſſario ſunt vires labefactatæ. Etenim *Hippocrates libro de morbis*, ſuppurationis quatuor eventus facit, duos ad ſalutem: expectorationem puris, aut ejuſdem per alvum & urinas excretionem: duos ad perniciem, phthoen, aut ſuffocationem; adde & quintum ſi vis, rarum licet, cum pus in thorace collectum diuturna ibi mora, aſſiduoque novi puris affluxu, auctaque febre, novam acquirit putredinem, à qua circa coſtas abſceſſum excitat, ac velut per cuniculos quoſdam è thorace exitum ſibi molitur. Si ergo nec per ſputa, nec per alvum aut urinas, nec per abſceſſum in latere exclutatum, pus illud in latere thoracis contentum, ob ſui craſſitiem & copiam, aut virium imbecillitatem, expurgari non poſſit, unica reſtat ſalus, ut ſi virium robur adſit, per uſtionem aut ſectionem illi paretur emiſſarium. Sic enim ex conſilio Hippoc quæ medicamenta non ſanant, ea ferro ſananda, quæ ferrum non ſanat, ea igne ſananda, quæ ignis non ſanat, ea incurabilia judicanda ſunt. Ante ſectionem aut uſtionem, quo loco quave lateris parte collectum ſit pus, diſquirendum. Quoniam enim internum thoracis ſpatium per mediaſtinum in duos ſinus dividitur, ut ex uno in alterum pus influere non poſſit, eo fit ut ſuppuratio alias alterutrum duntaxat latus, alias utrumque occupet. Nam quæ in ſiniſtro latere continetur, in ſiniſtram capacitatem pus deponit: quæ in dextro, in dexteram: per pleuritidem, in alterutrum tantum latus: per anginam aut peripneumoniam, in utrumque ſæpius: Id diſcernitur tumore, dolore, calore, pondere, ſtrepitu fluctuante. Tumet enim & ſublimius quodammodo cernitur latus ubi collectum pus eſt, cum cutis exterioris livore quodam & calore, quem corrupta inducit evaporatio, ſed & naturæ beneficio pus extrorſum interdum extruditur, atque in muſculos externos abſceſſus erumpit, quò vacuata materia, aliquantulum alleviantur ægri, ſed manet ulcus parvum & ſinuoſum, cui vix adhiberi poteſt curatio: hoc autem ſignum non eſt neceſſarium. Calidius redditur etiam latus, à putredine ſcilicet & halitu puris contenti: unde *Hippocrat. libro tertio, de morbis*, terra Eretriade, aut Creta liquida ac tepida linteum tenue ablui jubet, eoque totum thoracem obtegi, ut qua primum parte reſiccari cœperit, in ea ſectio aut uſtio fiat. Cum æger in oppoſitum ac ſanum latus decumbit, illi pondus aliquod è ſuperna parte pendere videtur, unde interdum anguſtia premitur, & tuſſi fatigatur. Dolor quoque augetur ex decubitu in ſanum latus, quia pendens tumor magis gravat. Fluctuatio ac ſtrepitus manifeſtus puris auditur in affecto latere, dum æger convolvitur, niſi forſan puris craſſities, aut copia, quæ omnem thoracis capacitatem implet, impediat fluctuationem illam exaudiri. Ubi his ſignis de loco ubi pus reſidet conſtiterit, non ſtatim tentanda ſectio aut uſtio lateris: ſed ex conſilio Hippocratis *in Coacis*, differenda in decimum quintum diem à ruptione vomicæ, donec iterum pus illud concoquatur, quod perpetuo poſt eruptionem craſſeſcere ac refrigerari ſoleat. Interea lacte, cibiſque euchymis nutriendus æger, omnique remediorum genere juvandus. Quo tempore dierum quindecim exacto, citiſſime ſecandum aut urendum latus, antequam pus corrumpatur, viſcera vitium contrahant, & vires collabantur. Sectio fieri debet quartam & quintam coſtam, à nothis coſtis ſupputando biſtorio vulgo dicto, quod non utraque, ſed infima tantum parte ſecet. ſuperna vero obtuſum ſit: ſic enim nulla vis inferetur nervo, venæ, & arteriæ, quæ coſtæ quintæ ſubſunt, eique aſſident: ſectio quoque debet fieri non recta ſed ſequendo fibras muſculorum intercoſtalium potius, quam externorum quod hæ facilius quam illæ reparari ac uniri poſſint ab admotis topicis: item verſus ſpinam, ac poſteriorem potius quam anteriorem thoracis partem, quod diaphragma, in quod incumbit pus in thorace collectum, parte thoracis poſteriore, & verſus ſpinam ſit declivius, quam anteriore. Uſtio vero lateris fieri debet eadem parte thoracis, nimirum verſus ſpinam, eaque cauſtico potentiali potius quam actuali, *Hippoc, lib. de intern. affect.* ubi agit de hydrope thoracis, terebello vult perforandam eſſe coſtam tertiam ab ultima uſque ad os, ad aquarum eductionem: quod genus remedii tutum quidem videri poteſt, quod ea coſtæ foratione, nervi, venæ, & ar-

teriæ, quæ ſingulis coſtis aſſident, à vulnere ſectionis immunes relinquantur: tutum quoque Hippocratis tempore, quo procera erant hominum corpora, coſtis magnis, robuſtis & amplis prædita, in quibus facile erat terebellum imprimere: At verò tenellæ & parvæ, quæ modo ſunt noſtrorum corporum coſtæ, citra perniciem terebellum (niſi tenue ac exile illud fuerit) tolerare poſſint, hoc experientiæ committendum. Facto igitur emiſſario puri per uſtionem, ſectionem, aut perforationem, ſitne aliqua ab uſtione, aut ſectione, aut perforatione ſpetanda ſalus, ex puris erumpentis conditione potiſſimum conjiciendum. Spes ergo erit aliqua, eos evaſuros, ſi pus quód erumpit, purum ſit, id eſt, unius formæ, non ex diverſis naturis commixtum; album, ab ea albedine, quam fibrarum, membranarum, & corporum ſpermaticorum integritas inducit: æquale, ea æqualitate materiæ quæ eſt uniuſmodi in craſſitie, tenuitate, colore, coctione: læve, eo lævore, quem vis caloris nativi ſeſe in omnes partes æqualiter inſinuantis profert. Denique minime fœtidum, id eſt, ingrati quodammodo odoris, qui è conditione materiæ puris optimi pendet, in qua fit modica putredo à calore extraneo reſiſtente coctioni. Puris enim coctio ab utroque fit calore, nativo & contra naturam, vel potius fit coctio ſecundum naturam, ſed rei quæ præter naturam eſt. Hæ ſunt conditiones puris optimi, quæ indicant naturam ſic ſuperiorem eſſe materiæ præter naturam ut non ſolum ſuæ victoriæ characterem in eam imprimat penes colorem, æqualitatem, & lævorem ſubſtantiæ, ſed & eam corpori alendo ineptam & ſuperfluam, tandem expellat. Si vero pus quod erumpit, ſubcruentum ſit, non album, ideoque crudum: cœnoſum, ex corrupta carne pulmonum, ſanguine putri, & corruptione cartilaginum membranarum & bronchiorum ipſorum pulmonũ: fœtidum, particeps non ſolum invictę putredinis, ſed & neſcio cujus malignitatis: moriuntur illi Empyici, puris hujuſmodi fœtore cordis vim obruente atque extinguente. Addit *Hipp. in Coacis* ut plurimum, quod uſtione aut ſectione quoſdam evadere compertum haberet, in diuturnis etiam thoracis ulceribus, *Liebautius in Scholiis ad Aphor.* 44. *lib.* 17. *Hippocr.*

† Conf. *Scultet, obſ* 99.

Observatio XVII.

Nova, ingenioſa & admiranda, puris ſupra ſeptum tranſverſum coacervati, & concluſi, per ſectionem comparato emiſſario, eductio, veriſſimis hiſtoriis demonſtrata: quo unico remedio, ægri alias certo perituri, ſervari poſſunt.

EGo ſane multoties ejuſmodi ſectione ſum uſus, illamque alios multus opportune induxiſſe vidi, & (ita me Deus amet) nunquam illam incommodi quid, aut artis noſtræ methodo adverſum aliquid ægris attuliſſe animadverti. Et licet omnes in quibus ſectio fuit attentata, non manſerint ſuperſtites, ſed plerique cum multi ſanguinolenti ſucci per ſectionem, & thoracis vulnus (cujus occaſione illa peragebatur) defluxu occubuerint: mali tamen cauſam in, pulmonis vulnus, ſanguine continuo manans, aut thoracis venam aliquam & arteriam, quæ ſubinde ſanguinem profundebat, non vero in novam ſectionem rejiciendam fuiſſe, eſt longe certiſſimum. Quotieſcumque igitur ſuperiori aliqua thoracis ſede vulnerati, ſecundum ſepti tranſverſi regionem ſupra infraque graviſſimè dolent; & non niſi recta cervice, & thoracis nulli parti incumbente, reſpirare valent, animamque reddere videntur, quoniam nonnihil veluti decubituri inclinantes, illico de opportuno, conſiſtenti extra venas ſanguini, & deinceps generando puri, emiſſario faciendo, cogito, illamque, cujus nunc nobis eſt mentio, ſectionem aggredior. Hanc autem induco novacula, ſecundum decimæ thoracis coſtæ in ea dorſi ſede inceſſum, qua illa maximo in poſteriora obliquatur & prominet: Ubi novacula verſus altiorem latitudinis coſtæ ſedem directa, ad coſtæ os uſque tantam ſectionem fecit, ut ſiniſtræ manus indicis apicem commode recipiat, & ſuperior illa latitudinis coſtæ ſedes digito contingatur, nunc ſecundum digiti tactum & indicium, novaculam, in thoracis uſque cavitatem diligenter cauteque duco: & digito dein magis ac minus ſectioni impoſito, ſanguini in thorace collecto exitum nonnihil præbeo, & indito dein vulneri linamento, quominus eſt ſuum ſanguinem reddat, infirmique vires hac ratione diminuantur, adnitor. Hoc brevi & fideli profecto, & non admodum doloroſo opere, nulla notatu digna pars vulneratur, & jam multo ante ſuperiora vulnera aeri in thoracem aditum dedere. Adeò ut ſectio hac ex parte parum etiam incommodet, vaſa ſecundùm humiliorem nonæ coſtæ ſedem repentia, uti & pulmonem, & ſeptum tranſverſum illæſa ſervans. Ne huc afferam, pulmonem in hoc caſu veluti flaccidum ob priora vulnera dependere, & vacui fuga cum thorace non ſemper moveri, hacque occaſione minus à novacula lædi poſſe. Imò indicis apice hic ideo diligenter utor, ne novacula profundius, & ultra coſtæ oſſis veluti craſſitiem acta illi homini forte obeſim, cui pulmo natura ad ſuccingentem coſtas tunicam fibroſo nexu eſt connatus. in ſanis namque, & nullo etiam thoracis pulmoniſque morbo extinctis, ejuſmodi adnexum me ſæpius in variis thoracis ſedibus obſervaſſe, ſuo loco ſcripſi: indeque tradidi, non omnibus in thoracis uſque cavitatem vulneratis pulmonem quieſcere, & ſanguinem per thoracis cavum diffundi: itaque gravium illorum, quæ ſecundùm ſeptum plerumque eveniunt ſymptomatum, illis nullum ſpecimen apparere. Quod ſi interim ad ſectionis finem, ipſamve coſtas inveſtientem tunicam, pulmonis adhæſum in hoc opere aliquando obſervo, digito per ſectionem penitius deorſum ad ſeptum uſque detenſo, compotem me voti reddo. Ne vero ſectionem hanc adeo timide abhorreas, quatuor ægrorum; quibus meam operam in hac urbe proximis menſibus præſtiti, quique hic in medicorum plurium ſint memoria, hiſtorias, obiter commemorare non gravabor, idque vel unius ſanè ægri occaſione, qui præſentis noſtri caſus imaginem quandam, quoddamque veluti ſpecimen proximè oſtendit.

Miles Biſcainus duo vulnera, ſibi ad duorum digitorum latitudinem contermina, dextram ſupra mammillam arcto gladio receperit: hunc altera die cum aliis pluribus Medicis videns, ex febris præſentia, & ſpirandi difficultate, & doloribus circa dextram ſepti tranſverſi ſedem obverſantibus, quodque inſomnis prorſus eſſet, & nonniſi recto thorace conſiſtere poſſet, apertione in inferiori thoracis ſede ipſum indigere concluſi: verum cùm hac etiam facta, ob pulmonis quod adeſſe conjiciebam vulnus, & ſanguinis qui inſuper quoque ex dictis vulneribus accidere poſſet defluxum, adhuc ægrum in gravi periculo verſaturum adderem, is preculis inquam, & linteis quibuſdam crucibus inſignitis commendatus fuit. At cum vulnera extrorſum nihil redderent, ſymptomataque gravius cum vigiliis indies infeſtarent, ægerque perpetuo expiraturus videretur, ad artem noſtram res rurſus quarta die rediit: & cum pulſus in tantis malis virium adhuc aliquid ſupereſſe oſtenderet, ipſe ſectionem in re tam deſperata feci, craſſo ſanguini multo exitum præbens. Mox æger melius multo ſpiravit, & in læſum latus decumbens, ſumptoque cibo, placide ſatis dormivit. Dein quo putris ſanguinis plus per ſectionem ſenſim manabat, eò quoque melius alacriuſque æger habere videbatur, Imo cum non ſanguis amplius,

plius, ſed rubra aquoſaque ſanies, & ſuccedentibus diebus ſubcrudum pus per tria ſimul jam vulnera proflueret non levem ſane ſalutis ſpem æger tantiſper dedit, donec viribus aliquantulum recreatis, & ſanguine (uti arbitror) in venis adaucto, vulnera rurſus ſanguinem ubertim redderent argumentoque eſſent ex intimis venis novum ſanguinem tam copioſe defluere, ut tandem æger ante ſecundæ ſeptimanæ finem ſuccumberet, nullo interim indicio oſtendens, illatam de novo ſectionem quicquam alias incommodaſſe.

Regius Satelles quidam Flander, in pectore in ſecundæ & tertiæ coſtarum intervallo, per axillæ poſteriora gladio ita vulneratus fuit, ut vulnus duobus orificiis [illegible] thoracis cavitatem pertineret. Huic, cum dictis [illegible]ilicet ante ſymptomatibus teneretur, ſectionem, cujus hic incidit mentio, induxi. Iſtique omnia tam feliciter ceſſerunt, ut brevi convaluerit.

In ædibus Oratoris Galliæ, Galſco quidam tenui pugione per ſcapulam thoracis uſque cavitatem vulnus recepit, & cum ſanguinem in illam confluxiſſe dictis prius indiciis conjicerem, neque unquam ſic ſcapulam huc illuc reducere poſſem, ut duo foramina ſibi obviam irent, nullaque ſpes eſſet thoracis ſanguinem, aut pus per ſcapulæ os poſſe decumbere, noſtra hac ſectione mox inter initia ſum uſus. Quæ, etſi fuerit opportuna, magnumque auxilium attulerit; ſanguinis tamen quædam portio inter ſcapulam & coſtas accumulata abſceſſum protulit. Cui parato juxta humiliorem baſis ſcapulæ angulum emiſſario, æger plane convaluit.

Nobilis quidam Marchioni de Velena à ſecretis, cum [illegible] Shalona, domique morbo laterali diu laboraret, [illegible] ſiniſtram papillam tumoris cujuſdam parvi ha[illegible] imaginem. Tumorem hunc Medicus quidam aperuit, purique in thorace jam menſibus aliquot latitanti exitum molitus eſt. Verum cum hæc ſedes ad opportunam puris evacuationem, ac totius loci, quo pus contentum erat, curationem, eſſet incommoda, Nobi[illegible] iſte fiſtulam inibi retinuit, ac cum per intervalla [illegible] avem incideret febrem, & magnis ſub ſcapula, & inferius ſub dorſo cruciatibus teneretur, multaque hac ex parte huic, cum Illuſtriſſ. Ducis vitiis eſſent communia, ſectionem noſtram faciendam ſuaſi, & il[illegible] huc perducto ægro ſic perfeci, ut is apud ſuum [illegible]chionem, obſignatis ulceribus omnibus pulchre [illegible]eat. In ſcripto (ne hic forte plures quibus ſectio [illegible]perc ceſſit, & quoſdam in quibus aſtantium alio[illegible] Medicorum inutili timore, ſectio male fuit præ[illegible]iſſa, commemorem) quo Nobilis hujus juſſu, ſen[illegible]am meam ipſi familiaribus, & concivibus Medi[illegible]te curationem complectebar, rationem meher[illegible] commemoravi, quibus illum duabus obnoxium [illegible] poſſe fiſtulis aliqua ex parte metuebam. At cum [illegible]nem eventum ſatius eſſet fiſtulis pluribus mole[illegible], quam continuo & ſucceſſivis vicibus impenſius [illegible]re, & tanta puris copia, & multis in dorſo cru[illegible]bus vexari, & citra ſpem omnem longioris vitæ, [illegible]i quotidie (ut ſemel dicam) mori, ſectionem certè [illegible]ſpe meo ſcripto prædicavi, ut noſtrorum Medi[illegible] permulti, Nobilem ad mihi obſequendum, tan[illegible]que (ut ipſis videbatur) remedium experiendum, [illegible] omine fuerint adhortati, lætique mihi rem peragenti aſtiterint. *Veſalius in Conſil pro Illuſt. Terra novæ Duce, cum Ingraſſiæ opuſculis publicato.*

Observatio XVIII.

Puris, in quavis thoracis ſuppuratione, per ſectionem, eductio.

Aliquando ubi magna copia eſt puris, inciſio eſt facienda ſecundum longitudinem coſtarum, inter quartam & quintam thoracis mendoſas, factas prius experientia fili actu humidi admoti ſupra locum, ſi exiccatur. Sed adverte ne totum pus, vel illius magna quantitas extrahatur ſemel, ſed multis purgationibus, quamvis cito & caute, in habitatione calida, propter conſervationem caloris innati & ſpiritus. Noſtris enim temporibus fuit integræ ſanitati reſtitutus hac curatione quidam, nomine Lupus, qui ex vulnere magno partis ſuperioris thoracis, in ſuppurationem pervenerat magnam, cum febre acuta & maxima difficultate reſpirationis, educto pure per novam inciſionem partis inferioris thoracis, non uno die, ſed multis, ne vires deficerent. *Paſchalius lib.1.c.29. de curand. morb.*

† De Empyematis ſectione confer inſuper *Hornung. Ciſt. Med. Epiſt.* 188. *pag.* 364. periclitandam hanc eſſe monet quoque *Ballon. Epid. pag.* 40. quippe quæ non ratò ſuccedit, uti docent exempla Smetii Miſcel p. 532. & 355. De loco autem ſectionis Thoracis conſul. *Tulp. l.2.c.5.* add. *Severin de effic. Medic. p.* 242. *Iohann. Sculteti obſ.* 99. *&c.*

DE PHTHISI, PHTHOE, ET TABE.

CAUSA.

Observatio I.

Phthiſis contagium tum ex parentibus, tum aliis contractum, admirabile.

Quæ ſint Phthiſis illius cauſæ, quæ in nobis primò fit, ſatis eſſe notum medicis arbitror, quarum nullam neceſſe eſt in ea præcedere, quæ è contagione concipitur: poteſt enim eſſe, ut quis nec deſtillationibus detentus ſit, nec venam fractam gerat, neque ullo ulcere circa pectus affectus fuerit, nec pleuritidem paſſus, nec denum ullo vitio tactus, ſed optime ſanus exiſtens, ex conſuetudine tamen & convictu cum phthiſico, aut ex ſomite labem illam contraxerit: nam mirum profectò eſt, quanta tenacitate, quanto tempore ſervetur virus illud in fomite, ita ut veſtes quas phthiſici geſtavere, ſæpe viſæ ſint poſt biennium attuliſſe contagionem: quinimo tales etiamnum fiunt & cameræ, & lectuli, & tabulata, ubi phthiſici periere. In fomite, igitur illo non aliud putandum eſt relinqui, quam ſeminaria contagionis ex ea putrefactione evaporantia, quæ in phthiſi fit: quorum mira quædam analogia eſt, quando ea non ad oculos, non ad palatum, non ad aliud membrum contagioſa ſunt, quâm ad pulmonem. Cauſam in univerſum alibi monſtravimus, neque enim omnia in omnia agunt, ſed ſolum quæ & agentis, & materiæ, & applicationis rationem certam habent, atque ob id analoga dicuntur. Signa autem jam tabefacti pulmonis ſæpe oculis patent, ſæpe enim fruſtula etiam ipſius per ſputum rejecta apparent. Tabeſcentis & flaccidi jam, non ita manifeſta ſunt ſigna, ſed tamen cum prolongari morbum vides, ſputa horribilia aſpectu apparere, fœtere, ac ſaniem repræſentare, cum & genæ roſeæ fiunt, tum certò ſcire potes tabeſcere jam pulmonem, præſertim ſi è contagione concepta fuerit phthiſis. Conceptæ autē per contagionem indicia habere poteris, ſi cauſas diligenter inveſtigaveris. Similes autem contagioſis & illæ ſunt, quæ hæreditariæ à parentibus contrahuntur; mirum enim eſt quaſdam familias uſque in quintam & ſextam generationem omnes eadem tabis conditione perire, & quoſdam eadem ætate. *Fracaſtorius lib.2, cap.9. de Morb Contag.*

Et phthiſis non minus contagioſus, quam ex ſemine profluens morbus, ut non in hac ſolum, ſed & in innumeris aliis experiri mihi licuit. Vidi ego Monſpelii, cum adhuc juvenis Medicinæ operam darem Franciſ-

cumFortianum;divitem bominem,honoratumque civem,multa familia onuſtum,phthiſicum multos anoos miſeram vitam duxiſſe:tandemque eo morbo vita functum, ſex illi ſuccedentes liberos in eundem quoque morbum in medio ætatis flore incidiſſe, eodemqoe mortis genere,quo pater,deceſſiſſe. Annon pravam in ſemine & morbidam excretionem, qualitatemve occultam aliquam tabificam, ſemen inficientem,quæ in poſteros ſimilem labem intulerit, adfuiſſe merito credendum eſt? Sic eſt profectò: parentum vitia in filios vi ſeminis genitalis derivari videmus: nec vitia ſolum, ſed & notas occultiores, ſi quæ in membris quibuſdam inſint, quin & parentum geſtus, motus, formam fere ſemper filii referunt; tanta eſt in genitura vis atque poteſtas. *Valleriala lib. 3. Obſerv. 6.*

Vidimus aliquos ita affectum habere pulmooem, ut ne minima quidem pars eſſet ſana, & immunis à putredine. Facta aotem inſigni putredine in pulmone, per halitum concipiunt contagium: imo cùm phthiſici expuunt, expuunt ſaniem illam putrefactam a pulmone, ita inſedit putredo in illo, ut ſi quis pedibus nudis ambulaverit ſuper ipſum, fiat phthiſicus; & aliqui voluerunt odorari ſputum tale, & ex halitu inciderunt in phthiſin. *Baptiſta Montanus lectio 48. c. 7. Comm. ad lib. 9. Raſis ad Almanſorem.*

Doctor quidam, ut narrat *Iacobus à Partibus, 2. Prim*, ſputa tabidi cujuſdam prunis injecta ſubinde olfaciens, phthiſicus effectus eſt, ſicque exitiali morbo lethalis præſagii not onem 5. *Aph.* 11. proditam, miſer emit. *Hieron. Montuus de diſciplinis Medica neceſſariis.*

Plerique jam ab ipſo ortu, & à parentibus latente pulmonum vitio tenentur, quo tandem omnes contabeſcunt, etiamſi nulla, aut certe minima deſtillatio è cerebro, aut aliunde decumbat. Qui tabida ſtirpe ſati ſunt, quaſi hæreditario jure omnes neceſſario tabe marceſcunt: hocque malom ſæpe vidimus in omnes ejuſdem familiæ ordine graſſari. *Fern lib. 5. c. 10. Pathulog.*

† De phthiſi contagioſa, vid. quoque *Salmuth. Cent. 3. Obſ, 64.* meminit etiam tabidi cujuſdam hæreditarii, cum intumeſcentia corporis, *Ballon. Epid. l. 1. p. 11.*

Oſervatio II.

Puella menſium ad vitalia anadrome, Phthiſica facta, perit.

FRiderici Freii, Academiæ Syndici filia, annorum circiter viginti, tenella, ſtatura mediòcri, corpore tenuato, forma liberali: è regione ædium mearum apud conſanguineum famulam agens, cum aliquoties primos menſium excurſus experta fuiſſet, nec tamen, ut par erat, expedite typum ſuum ſervarent, ipſaque ob miniſterium præſtandum negligentius haberetur: & à parentibus quoque negligeretur. Factum tandem eſt, ut in totum ſuppreſſis menſium purgationibus, facie, adeoque toto corpore palleret, ventriculus cibum averſaretur, reſpiratio redderetur difficilior, atque ex levi occaſione cordis palpitatione premeretur, & languerent omnia membra, Natura itaque oppreſſa, ſeipſam exonerare contendens, menſium materiam per anadromen ſurſum ad vitalia & pulmones regerens, puellam ad Phthiſin præcipitavit, cujus ſigna & ſymptomata, quum ſe indies in virgine jam aperte manifeſtarent, parentes ægram ex famulatu domum ad ſe revocant, & filiæ tandem ſerio conſulere contendunt, nimis ſera pœnitudine ducti. Verum quum Phthiſis in tam tenella corporis conſtitutione plurimum invaluiſſet, ſive menſium virulentia ſingulari, ſive curationis nimium procraſtinatæ negligentia: nullis poſtmodum remediis adjuvari potuit, quin tabe conſumpta, interiret. Obſervandum hoc loco, primos puellarum menſes, natura maligniores eſſe: at exitiales magis fieri, ubi circa primos typos impediti, non expedite excernuntur. Argumento ſunt Melitæi catelli, virginibus nonnullis in Gynæconi[illegible], & [illegible]
in deliciis habiti, qui iis deguſtatis ut in exemplis [illegible]
ſæpè in rabiem aguntur, Proinde non mirum, ſi ſu[illegible]
re ſtagnantes menſes ſua virulentia pulmones er[illegible]
& corrumpant & phthiſin, aliat ἀνίατον morbum
τὰν prorſus efficiant, *Schenckius.*

† adde *Scholz. Conſ 333. fol. 936. Cattier. obſ. 11*

SYMPTOMATA.

Observatio I.

Pulmo conſumptus in phthiſicis.

PHthiſicis non tantum pulmones ſuppurari [illegible]
penitus qooque in affecto latere abſumi, & in [illegible]
liquidum, ſubviride, fœtidum, aliquando inod[illegible]
converti, in omnibus quotquot ego ſecui, deprehen-
di. In quorum numero, cum aliquibus viventi[illegible] a
hoc (quibus tuberculum in coſtarum interval[illegible] pro-
minens, indicium empyematis præbebat) pectus a[illegible]
riri curarem, puriſque maxima copia effluerет, t[illegible]
dem illis è medio ſublatis, pectoreque pate[illegible]
bil penitus de pulmonibus illius loci ſuperel[illegible]
omnino deperditos, calloque aliquo vaſa cordi[illegible] q
hue pertinebant, & arteriæ ramos obturata, ſo[illegible]
geminemque illius lateris membranam tumidam,
reque craſſiore hinc inde veluti pulte oryzea ſub
ridi conſperſam, invenimus. Quod & in aliis,
tis poſt obitum exploratis, eodem modo ſe habere
prehendimus. In quo caſu, hoc præſertim admiratione
dignum, multos qui hoc affectu laborabant, præ
marcorem corporis & tuſſim, nullis aliis gravi[illegible]
accidentibus divexatos, nihilominus tamen p[illegible]
etiam ante obitum tempore, libere adhuc reſpirare [illegible]
tuiſſe, nihilque ipſis in functionibus naturalibus a[illegible]
animalibus edendis, niſi quod omnia imbecil[illegible]
erant, deceſſiſſe. *Felix. Platerus de Oſervat. propriis.*

† Add. *Barthol. Cent. 2. hiſt. 76. & Cent. 3. hiſt. 2.*

Observatio II.

De lateris dolore qui phthiſicis ſupervenit.

PHthiſicos diuturnitate mali etiam externu[illegible] tos
teris dolore quandoque corripi accidit: qui [illegible]
valde moleſtus, & reſpirandi libertatem adimit [illegible]
lem tamen non multum intendit calorem. His[illegible]
mo membranæ coſtas ſuccingenti ita firmiter [illegible]
tinatus adhæret, ut ſæpenumero non abſque v[illegible]
tia avelli queat. Concepto aliquo ſpiritu frig[illegible]
lor ſupervenit. Tollitur ac curatur calorificis [illegible]
mento ex floribus chamæmeli & cumino: quo[illegible]
tis bene fecit: ſacculo hæc inſuere oportet. ju[illegible]
de vino candido rigatus, calens dolenti loco [illegible]
nitur. Venam ſecare qui temere audent qua[illegible]
ſanguinis demunt, tantum vitæ detrahunt *D[illegible]*
Obſervation. Medicinal. cap. 22. Non modo aute[illegible]
ſanguis perperam detrahitur, verum & ali[illegible] ex
ſis viſcidiſque humoribus latere dolentibus [illegible]
runt enim quandoque ſeſe craſſi, viſcidique, [illegible]
toſi humores. in thoracis ſpatium, & in ipſos [illegible]
mones, qui multitudine ſua ſuccingentem me[illegible]
nam diſtendentes, dolorem adferunt, & vias [illegible]
tus intercipientes, ſpirandi difficultatem ind[illegible]
Nam & his ſanguinem, præſertim copioſum, de[illegible]
re, eſt mortis cauſam ægris præbere: ut *Aetius*
Tetrab. 2. lib. 4. c. ultimo. Idem in Scholiis ad cap. prædictum.

Observatio III

Non omnes tabidos ſanguinem expuere: tum qui eum expuunt, non eundem ſemper cum tuſſi excernere.

QUi dicentur, non ita crebro nobis apparuerunt.
Quidam humorem repente expuit liquidæ b[illegible]

perquam ſimilem, medium videlicet inter & pallidum, ac nulla acredine infectum: atque quotidie magnam ejus quantitatem expuit, deinde febricula, tabeſcere cœpit, adeò ut purulen- ct. Poſtea tractu temporis, quatuor videlicet exiguum cum pure cruorem rejecit, atque ſic febre, magis conſumebatur: ac iterum atque ite- magis expuebat, adeò ut magnam ſputi quantita- redderet: quocirca magis increſcente febre, ac viribus, eorum qui tabe mareſcunt exemplo, obiit. Deinde alium vidi, eodem ferè mo- menſibus: ac alium quoque diutius laboran-. Igitor qui primus nobis occurrit initio quidem habere, ſed tandem peſſimè affici viſus eſt. verò cùm conſpiceremus, ei ſtatim ab initio, malo, præſenti medicamento ſuccurrere ten- : ac multo magis etiam tertio. At quamvis negotio utrumque liberare conaremur, nihilo- neque horum ullus, neque alius poſt eos ſervati cùm enim morti jam proximi eſſent, pulmo- putres quaſdam partes expuebant. Proin- cilè cognovi, haud abſimili eos affectu laborare, em in externis partibus videre ſolemus, cùm à pu- ciente quopiam humore inficiuntur, verùm has ſcindere, & urere poſſumus: pulmoni verò ho- auxiliorum neutrum adhibere licet. Quapropter perire neceſſe eſt. At verò poſttemum cùm em, ad viſceris fortem exiccationem ſolito me a- converti, & quidem odoribus, atque potionibus efficacibus. Proinde medicamentum, quod he- coum vocant, interdiu naribus ipſius jugiter adhi- juſſi: ad ſomnum verò ſeſe convertenti, præſcripſi tium foramina ex aliquo pretioſorum unguento- inerentur, qualia videlicet Romæ præparati ſo- ant verò ea & foliata & ſpicata. Atque dedi medicamenta, mithridaticam vocatam com- em, ambroſiam, athanaſiam, theriacam. Itaque anno ſic educatus tandem ſimiliter ut reliqui vitam finivit: quam fortaſſe ob jam dictam edu- longiori tempore protraxerat. *Galen. lib. 4. c. aff cl.*

id. *Rhod. Cent. 2. obſ. 9.*

lenus raros quoſdam caſus recenſet, in quibus evaſerunt nulla antecedente hæmoptoiſi aut ratione, aut acri deſtillatione, propter humidita- aliquanto humore, quæ ſatis eſſe queat pul- tre faciendo, viſceri molliſſimo, in quo pituita exulcerat, aut putrefacit per moram. Adjuvat fluxu & excrementorum meatibus pulmo do- , habetque facultatea naturales, poſt glandulas imbecilles, & cor vicinum, quo exuritur & a- pituita. *Jacotius Comm. ad Aph. 13. ſect. 2. lib. 6. Hipp.*

gna inter ſcriptores controverſia eſt, poſſitne a cruentam ſanguinis excreationem tabe re- nonnulli poſt ſolam ſcreationem humoris liqui- flavi, levi febricula correpti, tabeſcere cœpe- multo pòſt tempore cruoris exiguum quiddam re rejecerunt. Sed nō paucos etiam animadver- ſenſim ſublatos, in quibus nihil omnino cruoris orbi decurſu comparuit. *Fern. lib. 5. cap. 10. Pa-*

od ſcribit Galenus, per tuſſim rejici, quæ in pul- contineantur, eget conſideratione: ſolet enim dicere *in libris de loc. affect.* & alibi paſſim, per dam ejici cum ſola expuitione, & hæc oris atque ffectus oſtendere: alia verò per excreationem, ulgus vocat raſcationem, & hæc faucium mor- e facere: alia verò cum levi tuſſi, quæ ſunt indi- aſperæ arteriæ, quæ in cervice continentur: alia r tuſſim veram expui, & hæc ſigna eſſe pulmo- atque hoc indicio ulcera pulmonis a prædictis partibus ulceratis, aut ſanguinem effundentibus, per ſanguinis ſpumoſi ſputum diſtingui prædicat. Verùm id magno meo malo didici aliter aliquando fieri. Nam Franciſca Damiana uxor mea formoſiſſima, & hone- ſtiſſima mulier, annos viginti nata, cùm Piſis unà cum illa degerem; ſpirante Auſtro, qui in eo loco frequen- tiſſimus & vehementiſſimus eſt, ex deſtillatione a ca- pite, manè cùm adhuc in lecto eſſet, ſanguinem expue- re cœpit, & ex eo non leviter terreri. Sed cùm ego Galeni doctrinâ inſtructus, illam hortarer, ut nihil ve- reretur: propterea quod ſine tuſſi, cum levi ſolùm ra- ſcatione ſanguinem faciliimè emitteret: meliùs ſpera- re cœpit: nec poſtea unquam ſanguinem expuit, ſed pituitoſum humorem primùm, deinde pus, & hæc cum tuſſi & febre, quæ ſtatim ab initio invaſit, atque cum his malis, quæ orta ſunt in Autumno, circa finem men- ſis Maji expiravit: nec paſſus ſum illam diſſecari. Perie- runt eo nunc in eadem civitare duæ aliæ juvenes fœmi- næ, eodem malo affectæ. Sed uxor Leonardi Piſſeo- ſis Medici, duos ferè annos vixit, & poſteaquam mor- tua eſt, & diſſecta, invenimus in ſuprema parte pulmo- nis, quæ primis coſtis ſubjicitur, ulcus in quo vix caſta- nea includi potuiſſet, hæc nunquam ſanguinem expuit, quod extra vaſa pulmonis ulcus conſiſteret. Ex qui- bus colligo, non omnes qui tabe pereunt, ſemper ſan- guinem expuere, & eos qui id faciunt, non ſemper cum tuſſi eum rejicere: ſed ſolùm cùm ulcus in profundio- ribus pulmonis partibus eſt, ubi majora ſunt vaſa, quæ ſanguinem continent. *Joan. Argenterius Comment. 3 in Art. Med. Gal.*

DE TABE.

OBSERVATIO I.

De Tabe ſimplici.

E Tabe ſimplici innumeros ſanavi: atque inter re- liquos, filios duos fabri lignarii, qui apud portam Tonſam habitabat. Erat autem, præter victus modera- tam rationem, ex pane cocto cum ſeminibus peponum contuſis ac colatis, aut ptiſana, cochleis, cancris teſtudi- nibus, & potu vini albi, unicum hoc præſidium: ſangui- nem ſuillum & cochleas purgatas, & ranas cum germi- nibus rubi, in balneo Mariæ deſtillabam, & aquæ hujus, pro ætate, quantitatem dabam, donec pingues effice- rentur. Sic etiam ſanavi filium Jacobi Mariæ Aſtolphi, tabellionis ſummæ fidei, amicique noſtri. *Cardanus Cu- rat. admirand. num. 4.*

OBSERVATIO II.

De ſumma tabe, cum fluxu ventris.

QUæ contigerint in hoc genere morbi in filiis Lau- rentii Gadii, tempus eſt ut exponam. Hic tabellio eſt. Contigit autem anno, nî fallor 1546 ut duo filii mo- rerentur ex ſimili ferè morbo. Ad tertium autem ado- leſcentulum vocatus, qui & ipſe eodem morbo labora- re videbatur, judicio parentum & domeſticorum, cùm jam fluxu ventris, & tuſſi, & ſummâ tabe detineretur, judicavi celerrimè moriturum. Itaq; cùm alii quatuor filii, & ipſi eodem morbo detineri viderentur, territus pater, quaſi de veneno ſuſpicabatur. At ego verecundè petii, ut cùm mortuus eſſet, qui jam graviter laborabat, liceret corpus diſſecare, ut aliis proſpiceretur. Annuit pater diſſecuimusque. Sed hac in cura, & actione ade- rat Franciſcus Peregius Medicus, peracta eſt res: inve- ni in jecore puſtulas ſicut ciceris grana, candida, rotun- da: in pulmone quoque alias, & partem oblongam li- vidam atque fuſcam. Ex quibus conjectura aſſecuti ſumus, non eſſe venenum: curæque modum. Itaque hac ratione ſervati ſunt omnes, qui ſuperſtites erant filii, & nunc etiam vivunt. Curatio autem fuit cum refrigeran- tibus & humectantibus, & uſu ſacchari roſacei aſſiduo, *Idem Curat. admirand. Num. 10.*

Observatio III.

Fratrum duorum prodigioſa & formidanda tabes.

ANni jam tres abiere, ex quibus mirandum oculis noſtris ſpectaculum oblatum eſt. Accerſitus enim fui à muliere quadam, in terræ Lotharingiæ oppidulum, nomine Lunevillam, â Nancejo Lotharingiæ primario oppido, milliaribus octo, & quatuor à celebratiſſimo Divi Nicolai fano diſtantem, ut filium ejus imbecillum prorſus, & morbi languore propè conſumptum inviſerem. Quem cum viderem, plurimum equidem miratus ſum, & in magnũ ſtuporem redactus, rei novitate inviſâ, ut puto, atque inaudita. Quando erat hic adoleſcentulus decem annos natus, ut mater dicebat, qui quadriennio lenta hac tabis conſumptione uſque adeò fuit extenuatus, arefactus atque maceratus, ut præfiſſa cutis oſſa denudaret, & ea videnda hominibus exponeret. Percontanti mihi morbi cauſam, mater nihil quicquam referre potuit. Enimuero ait huic adoleſcentulo eſſe fratrem, alia tamen ex matre, conſimili tabe conflictatum, quem mihi quoque oſtendi poſtulavi: hic decimum quartum annum attingebat. Itaque corpus habebat eâ confœderatione cutem maritans oſſibus, ut oſſeus tòtus, nerviſque tantum coalitus & compactus videretur, ipſam certe mortis effigiem illum judicaſſes. Ambulabat ſatis expeditè; nam Simiam propemodum referebat. Inter ambulandum oſſa mutuo contactu concrepitare audiebantur, perinde ut aridæ nucum teſtulæ cum attrectantur. Cogitavi apud me tacitus, hos non eadem quidem matre natos, ſed patre tamen eodem genitos, eumque eſſe fabrum, aſſiduo fornacis igne ſe concremantem, carbonumque fumo corporis humores exiccantem; quem infeſtum eſſe, vel ex eo clariſſimum eſt, quod illo plerique ſuffumigati atque infeſtati, animam exhalaſſe comperti ſunt. *Symph. Campegius lib. 4. cap. 13. Enarrat Hiſtor. Galens.*

DE TABE PECTOREA.

PEctoream Tabem appellamus, non quæ intra pectus ſedem habeat, quo pacto Phthiſis pulmonia eo nomine comprehenderetur, ſed in qua ipſa Pectoris crates vitietur; id quod fit in morbo, quem hic deſcribendum ſumſimus. Eſt autem is, æquè ac Labroſulcium, Puerilis duntaxat ſeu Infantilis, & vulgatiſſimus in Anglia; uti & in Hibernia ab aliquot annis, ubi antea ſolebat rariſſimus eſſe, ac vix cognitus. Invadit autem non grandiuſculos tantum Infantes, ut fere Labroſulcium, ſed valdè teneros, ac recens natos: ſicuti contrà rariſſimè ullos trimis majores adoritur, & ut plurimum intra bimatum ipſum ſe continet. Multæ corporis partes in hoc morbo afficiuntur, Pectus, Caput, Artus, aliæ: ſed præ omnibus ac ante omnia Pectus, cujus pars anterior, quæ lata eſſe debebat ac plana anguſtior fit; & utrinque acclivis, in medio ſeu ſterni regione altius aſſurgit, tandemque prorſus carinatur. Coſtæ inferiores, ad latus foveæ Ventriculi introrſum retrahuntur, ac quandam utrinque velut ſcrobem faciunt; totoque ſui ductu quibusdam velut nodis aſpernantur ac inæquales fiunt, Viciata pectoris figura reſpirationem facit impeditiorem ac crebriorem, cui etiam tuſſicula, plerumque ſicca, comitatur. Caput grandeſcit ultra debitum modum; ac proportione inferiores corporis partes, coxæ, femora, crura, extenuantur ac debileſcunt; unde Infantes inceſſui inepti redduntur, non modo illi qui unquam adhuc eo uſi fuerant, ſed & qui firmiter admodum agiliterque incedere ac diſcurrere cœperant diu ante quàm hoc morbo prehenderentur.

Dorſi ſpina in multis curvatur, atque arcus inſtar in exteriora flectitur. Oſſa articulorum in brach[…] ac cruribus, non omnium, ſed carporum ac talo[…] augentur, ac tantopere protuberant, ac ſi duplica[…] eſſet eorum moles: unde etiam Doubling o[…] joints, id eſt, Juncturarum duplicationem, id v[…]um nominant Angli; qui morbum ipſum, hoc ſympto[…] te ſtipatum, Teot, indigitant: quum alioquin e[…] generaliori vocabulo, omnemque ejus ſpeciem includente, The Rickets appellent. Præter hæc omnia dextrum hypochondrium tumeſcit totum, tumore [...] quali, magno, ac renitente, ſic ut digitos ſub coſtas n[…]chas adigere non poſſis; & ſanè omnis mali vel o[…] vel fomes latet hoc in loco, ſicuti mox dicemus. T[…]mor iſte, cum pectoris aliqua anguſtia, ſtatim i[…] ipſ[…] morbi initio apparent; ſic ut interdum quidem am[…] iſta ſimul eodemque tempore ſe prodant, alias v[…] vel hoc vel illud altero nonnihil anterius ſit: no[…] coſtis, ac ſcrobes iſtæ in imis oris pectoris, poſtea [...] cedunt; quando etiam pectus ſit magis magisque [...]guſtum. Capitis incrementum iſtis poſterius eſt, [...] quod Pectus toto morbi decurſu arctius redditur, [...] nec ad ſummam anguſtiam deventum ſit, ſic ut carinæ inſtar acutum fiat, ac promineat: quod ferè non b[…] niſi paucis ante mortem diebus. Eſt enim lethalis [...] morbus ſi vel negligatur penitùs, vel ſerò aut pravè [cu]retur, plurimosque quotidie abſumit: neque ullus eſt annus, quo non aliquot millia Infantium eo pereant. Articulorum granditas ferè non niſi ultimo loco ſuper[…]venire ſolet; quanquam multi ſunt, qui eam [...] quot patiuntur, ac moriuntur prius, quàm ad eam [...] veniatur: ſicuti rurſus ex iis, quibus illa accidit: p[…] multi evadunt, etiamſi incurioſius habeantur; qui[…] haud ita periculoſa eſt illa tabis Pectoreæ ſpecies, q[…] hoc ſymptoma trahit, quam quæ eo caret.

Origo hujus Tabis à Jecore eſt præcipue, non vi[…] ullamve noxam paſſo, ſed ſupra modum adaucto [...] ita ut plerumque duplo, imò ſæpe triplo majus ſit quam par erat, totamque anteriorem epigaſtrii partem occupet, & ipſum quoque ſiniſtrum hypochondrium at[…]gat, interdum quoque impleat. Jecur ſic adauctum cum in ipſo ventre non inveniat ſpatii ſatis ubi ſe commodè explicet, à thorace mutuatur quod ipſi deeſt, a[…] verſus ſuperiora aſſurgens, diaphragma longè impellit, adeò ut interdum pectoris cavo vix dimidiam partem, ſpatii ipſi debiti relinquat. Pulmones ſic in a[…]ctiores redacti contrahunt ſeſe, ac in ſeſe colligunt, unde fit ut pectoris quoque crates, ipſorum cauſa facta [...]us ſo accommodet, ac anguſtior evadat. Quandoque a[b] ipſo pectore & Pulmonibus incipit malum, he[…] quadam ſiccitate, cum nonnullo etiam caloris exceſſ[u] abſceſſis; qua ſenſim marceſcentes illæ partes, ac ſeſe contrahentes, quum vix ullum nutrimentum tunc capiant, ſanguinem, quem in ſtatu naturali valdè copi[o]ſum ad ſe trahere ac abſumere ſolent, jecori refundunt; quod eo circumfluens, plus juſto increſcit, atque i[n] omnem partem ſeſe adauget; cujusmodi nimium Jecoris incrementum, ab eadem cauſa profectum, in Phthiſi quoque, ſeu Pulmonum tabe, crebrò deprehendimu[s]. Sicuti autem in priori caſu Jecoris augmentum pr[in]cipalis hujus Morbi cauſa eſt, ita in hoc quoque non parum ad eundem fovendum confert, atque in progreſſu eadem omnia mala importat, quæ modò memoravimus; atque ſic morbum, quanquam non ab ipſo cœptum, fovet tamen, & magnopere adauget; neq; in ha[c] Pectorea tabis ſpecie ullum magnopere periculum eſt (ſicuti mox amplius declarabimus) donec iſta à jecore noxa ſupervenerit; quæ & ſupervenit ſemper, ſi diutius trahatur malum, neque ſtatim initio curetur, aut ab alia cauſa præmortuus infans fuerit. Ego ſanè, quum plurima corpora, utravis hujus morbi ſpecie extincta, ſecuerim, autopſia deprehendi rem ita ſe habere; ne-

qua

…nquam mihi adhuc infantis iſto morbo defuncti …s aperire contigit, in quo non prægrande ejus… hepar repererim.

… hujus originem Infantes ſæpe in utero Matris …unt, idque vel mox in ipſo conceptu, vel geſta… tempore. Prius evenire ſolet, ubi vel pater, vel …que parens calida & ſicca utriusque Viſceris, Jeco… Pulmonum, vel alterius intemperie laborat. Al… …d ſola matre proficiſcitur, quando ea in victu …m peccat, interea dum uterum gerit, atq; Vinum …vinum fortem, Aquam vitę, crebrius ac largius In… …at. Eodemq; vel matris vel aſcititiæ Nutricis vitio …abes accerſitur etiã infanti, qui alioquin ei ab ortu …ius nequaquam fuerit, ſi liberaliori cujuscun… …ieræ potui crebrius ac largius indulgeant, iſto… …cto lac ſuum inficiant, ac naturalem ejus bonita… …orrumpant. Quandoque cæcæ huic malo cau… …ſunt, infantesque ejus initia ſecum ex matris ute… …ferunt vel poſtmodum id contrahunt, absque eo …llus ejuſmodi defectus vel in parentibus vel in nu… …compareat. Sane ut in aliis permultis humani cor… affectibus, ita in huc quoque ſiderum ictus iſti …ocreando vel fovendo magnopere inſerviunt.

…orbus iſte ægrius tollitur, ſi à Jecore cœpit, quam …ctore; magisque etiam, ſi à primo ortu Infans …noxius fuerit. Quando in Pectore ipſo originem … curatio ejus ſatis facilis eſt; quum ſiccitas etiam …ica, quæ in corporibus adultis ferè immedicabi… … corpore infantili cum minori difficultate emen…

Curatur autem balneis unguentisque emol… …us atque chalaſticis, aliisque ad humectanda …is oſſa pulmonesque accommodatis: inter quæ …ovi aut agno recens detracta, & adhuc calens ap… …, atque aliquot horis relicta, mirificè multis pro…

…d ſi jam in progreſſu eſt morbus, atque jecur …ugere cœpit; aut ſi ab ipſo jecore proceſſit ma… …ſti quoque medicatio adhibenda eſt, omnibus… …odis conandum, ut incremento obſiſtatur, atque …aturalem modum coerceatur, quam in rem non …nta modò & unguenta, aliaque Topica, ſed in… quoque in uſum trahenda; ſic tamen ut non ſalu… … tantum ratio habeatur, ſed & teneræ iſti ætæ… …ctus ac ſapor medicamentorum attemperetur. …boque Prudentia cavendum, ne dum refrigerare …trahere Jecur nitimur, obſtructiones aliaque …o generemus, nimio Adſtringentium aut in… …ivo Emplaſticorum uſu atque ſic geminam pro… …labem accerſamus, morbumque penitus ineu… … reddamus. Super omnia autem ſciendum …rnis externisque medicamentis ea hic deligen… … & Jecori privatim amica ſint, & præter com… cum aliis multis medicinis Refrigerandi, at… …tringendi facultates, peculiarem aptitudinem, …peri neceſſariam ſortita ſint. Purgatio nul… locum habet, ne ſanguinis quidem miſſio … longius progreſſo, ac capite jam nimium … quando ſanguiſugæ venis poſt aures, atque … & temporibus, utiliter admoventur mul… …d universam curationem conducunt, ideo… …res ita ferat, ſecundo ac tertio uſurpandæ

… ratio longè alia in hoc morbo inſtituenda … imprudentioribus, ac naturam ejus non ſa… …pectam habentibus, videri poſſet: non enim …, qua infantes contabeſcunt, per ſe atten… eſt, neque conandum ei occurrere pleniore … validius nutriente, quod eſſet oleum addere … ſed contra omnis opera in id adhibenda …berans ſanguinis copia compeſcatur, ac …jus fervor, nimiaque tenuitas & acrimonia …tur quod quibus potiſſimum rebus effici debeat, neminem doctum Medicum latere poteſt. Quod ſi ita teneri ſunt infantes, nihil dum præter lac nutricium aſſumant, Matri vel Nutrici ea danda ſunt, quæ prædictis ſcopis inſerviant, ac lac earum debito modo attemperare valeant. In iis verò infantibus, qui grandiuſculi jam nondum tamen ablactati, & ubera ſugunt, & alios præterea cibos ac potus aſſumunt utroque modo agentum eſt, & tum nutricum victus ita ut diximus ordinandus.

Hæc curationis vis, ſolicite obſervata, & diu admodum continuata (: nihil enim hic parvo temporis ſpatio effici poteſt, præſertim ubi altius hæſit malum:) feliciter curatur iſte morbus, Divino favore opus ſecundante. Ac verè affirmare poſſum, fratrem meum Gerardum Bootium, & me quam plurimos ita integræ ſanitati reſtituiſſe, non modo qui eo leviter ac nupere laborabant, ſed & qui diutius ac gravius eo affligtabantur; ac quidem nonnullos, in quibus adeo inveteratus erat, ut vix ſanationem admittere poſſe videretur.

Morbum iſtum non in Anglia duntaxat & Hibernia ſed & in aliis quoque regionibus graſſari veriſimile eſt, & de Gallia quidem mihi certiſſimè conſtat. Quippe illo trium annorum & dimidii ſpatio, quod effluxit, ex quo iſta ſcripſerim, diverſos hic Pariſiis infantes vidi eo laborantes eosque methodo mihi uſitata atque iſto capite indicata feliciter perſanavi. *Arnoldus Boot cap. X I I.*

DE PHTHOE.

OBSERVATIO I.

De phthoe cum febre, tuſſi, ſputo puris & ſpirandi difficultate.

SAnavi neptem adoleſcentulam à Pontificis libellis, Datarium vocant, Franciſci Alciati poſtquam velut phthoë peſſima laborantem ipſo ego pro deplorata reliqueram, aderat ſebris vehemens, ſpirandi difficultas, maxima tuſſis, puris ſputum copioſum: Itaque cum cætera præſidia non valerent, juſſi ut ſola ptiſana pro cibo uteretur, aquaque cum ſaccharo confecta: acciperet autem ſingulo mane, uncias quatuor decocti caudarum, & chelarum cancrorum, in aqua hordei, cum drachmis duabus ſacchari; convaluitque perfectè, & ſanata eſt. Hoc eodem auxilio multos admodum curavi, qui integræ ſanitati reſtituti ſunt: erat autem illa filia unius, qui ex vera phthoë obierat. *Card. Curat. admirand. Num. 2.*

OBSERVATIO II.

De phthoe exquiſita & ſanguinis ſputo.

EX phthoë exquiſita nonniſi unum ſervaſſe memini, Iulium Catium, inſtitorem junioris ætatis Principis Mantuæ in humanioribus literis: is perfectè ſanatus eſt Fuit autem cura longa & artificioſa. Et præter victus rationem humectantem & exquiſitam, lutique Samii (quod nunc vocant Armenum) uſum aquæque deſtillatę per balneum, ex foliis ariſtolochiæ & conſolidæ, ſeu ſymphyti cum vinaciola & lichene. Non ſatis memini, num aliud addiderim, præter rubi, roſarumque germina, aquas etiam calidas, Veronenſi ex agro Calderæ vocatas exhibui. Ita ſeu diligentia, ſeu bona fortuna quadam, & ſua, & mea nſus, ſanatus eſt. Nec ignoro nunc multa poſſe addi, aloes ſuccum in deſtilatione & galliopſis radices, & vulpis pulmones, & lutum armenum: quod & tunc addidimus.

Verùm qui non curati ſunt, ſed diu protracta fuit vita, plures fuere: Donatus Lanza, Hieronymus Tiboldus, & Franciſcus Sexuus, aliique multi: ſed horum trium, quorum & miraculum, & exitus idem ferme fuit, hiſtoriam narrare decrevi. Donatus itaque Lanza pharmacopola erat, è regione templi Scalæ, vir probus & Muſicus: & ob id Leoni Ogiono Muſico,

& qui me ea in arte inſtruxerat, maxime notus. Cum hoc aliquando tranſibam ante tabernam Lanzæ: atque ibidem paululum moratus cum Leone, verba forte fortuna de cura phthoes habebam: ille autem ex taberna cuncta (ut poſtmodum intellexi) obſervabat, quæ dicebam. Ubi ſermonem abſolvimus, rogat me ut paululum in taberna conquieſcerem, auditurus quæ narraret, ibi omnia aperuit, & ſanguinis ſputum, & ſaniei, & febriculam, & extenuationem: rogat, ut ſi quid auxilii haberem, impertirer, haud ingratum futurum beneficii accepti. Itaque copioſe de omnibus diſſerens, adeo illum juvi, ut ſe ſanum apud omnes prædicaret: ſputum tamen ſanguinis non omnino ceſſavit. Hieronymus verò Tiboldus mercator, ad tabem ſtatus, macilentus & alatus, jam pluribus menſibus jacuerat in lecto, & pro deplorato habebatur, quod ſaniem haud dubiè multam quotidie expueret & conſumptus eſſet totus, nec cartilagines integræ illi erant, ſed & hic revixit, & impinguatus eſt, filiamque ex uxore ſuſcepit. Sextius autem, cum illi jam duo fratres ex eodem morbo periiſſent, ad extremum conſumptionis deductus erat: ſed hunc non potui efficere unquam, ut febris putrida relinqueret, quamobrem vix tribus annis ſupervixit, & morbi vi abſumptus eſt demum; reliqui longiori tempore, & non ſine cauſa obiere. Lanza enim poſt quadriennium, dum prætoris familiam effugit, è feneſtra ſaltu ſe dejecit, inde diu latuit in piſcina: unde cum nec ſic, niſi jam diu a febre correptus, ſibi proſpexiſſet, quadriennio poſt obiit. Tiboldus autem totus è pluvia madidus, noctem in alea conſumpſit, unde cum febre correptus eſſet, nec egu adellem, diu atque diu conflictatus, ac fruſtra noſtrum implorans auxilium, qui tum Papiæ degebam, quinquennio poſtquam relevatus erat, periit. Verum dices: quibuſnam remediis levati ſunt? Iiſdem quibus Cattius ſanatus eſt. Sed à ſanguinis ſputo antequam prorſus tabeſcerent, multos curavi ac liberavi: Ambroſium Seronum, militem ſtrenuum, cui haud dubie vas in pulmone ex deſtillatione jam quatriduo diſruptum erat, Aloyſium quoque Puſanium, tum adoleſcentem, qui etiam nunc vivit: & Cæſarem Bozium, cujus duo fratres proximis ante diebus eodem morbo abſumpti fuerant. Cura fuit, qualis à *Galeno* deſcribitur *in quarto artis Curativæ*, hoc uno addito, quod ſuper renes lintea, madefacta in ſucco plantaginis, imponebam: quo etiam auxilio curavi Ambroſium Caſtanum, virum prope ſeptuagenarium, qui libras ſanguinis ſupra decem evomuerat: nuncque etiam cum multi anni interjecti ſint, vivit. *Idem Cardanus Curationum admirandarum Numer. 5.6.7.*

† Phthiſeos à ſputo ſanguinis ortæ meminit *Rolfinck l. 1 Diſſ. c. 13.*

OBSERVATIO III.

Phthiſicos nonnullos, vitam ad multos annos produxiſſe.

QUandoque accidit phthiſico, ut protendatur cum eo phthiſis, producens cum ſpatio temporis, & ſimiliter extenditur à juventute uſque ſenectutem. Et ego jam vidi mulierem vixiſſe in phthiſi circiter viginti tres annos, aut plus parum. *Avicenna lib. 3. Fen. 10. tract. 4. cap* 18.

Vidi ego Mediolani mulierem, quæ non utebatur regimine niſi communi: cum aſſiſteret igni quaſi continue, vel in locis ſiccis multum, erat enim furnaria: fuit phthiſica plus viginti octo annis, & ambulabat per domum & laborabat: aſſiſtebat ad panem coquendum in clibano, unde ſiccitas indurando multum prolongat. *Matth. de Gradi, cap. 54. Comment. in 9. lib. Raſis ad Almanſorem.*

Aliquot ſcio, quos referre poſſem, nec dubito quin alii alios ſciant, qui poſt certa exulcerati pulmonis ſigna notaque omnes, annis deinde aliquot ſupervixere, actionibus ſuis functi utcunque, dubia tam[...] letudine eorum plures & infirma, atque ad[...] qua que errata detegente ſe noxa: quibus cum [...] medicorum, inducta ulceri cruſta protrahi vitai [...] mus: ſanè non abs ratione: melius tamen dict[...] que exiſtimaturi, ſi Galeni hic more loquentes be[...] reſiccato, & obdurato ulcere callo, fieri id dicere [...] Muberis quidem hiſtoria eſt furnariam exer[...] nt quam annis neſcio quot, ignis cui aſſiſtere perpetu[...] arte ſua cogeretur, egregie ſiccantis, beneficio vix[...] referunt. Itaque qui Tabias non habent ad quas ſe [...] ferant, habere correctum igne quoquo modo ac[...] poterunt; qui ſi ex reſinoſarum præterea arborum [...] gnis ſuccendantur, utiq; facturus melius ad rem [...] ſit, quando inter pinos quoque piceaſque, & abiet[...] domicilia paraſſe ſic affectis, utiliſſimum eſſe prodide[...] runt non poſtremi nominis Medici *Iul. Alexandr. annotat. ad cap. 14. lib. 5. Therapeut. method. Gal.*

Quod tabidus, aut ſupervenientibus hæmorr[...] bus vel ſimilibus auxiliis ſanari queat, aut obduct[...] cruſta diu vivere, experimenta docent, & Avicenna re[...] fert, duraſſe tabidam mulierem annos 23. Et Rhaſ[...] quoque ex Hippocrate affirmat, ſæpe phthiſin, epilepſiam, maniam, reliquoſque morbos graviſſimos, ab eo tempore quo pueri ablactantur, ad pubertatem ſanari, quod eo tempore vires naturales ad coctionem, diſſolutionemque pravi excrementi maxime valeant, ſim[...] & corporis conſtitutio mollis ac fluida ad expurgatio[...] nem ſit paratiſſima. Ut enim ante ablactationem propter humidi copiam calor innatus, etiam multus pa[...] rum poteſt, ita ut debilis dicatur Galeno: ſic poſt pubertatem minor jam quodammodo langueſcit. Hæc au[...] tem intelligenda ſunt de tabidis, in quibus hectica non dum confirmata eſt, aut febris tantû urget expuitte ſc[...] te pure *Iacotius com. ad aph. 12. ſect. 2. lib. 6. Coac. H[...]*

Mulierem Dordracenam novi, uxorem illius [...] Gualteri Cereviſiarii Delfenſis, pro cujus ædibus [...] tas Dordracena pro inſigni erat, quæ octo an[...] phthiſica ſupervixit, continuo quid pituitæ, aut p[...] lenti quid excreans, licet tandem tabida obierit. [...] *obſervat. 55 lib 16.*

CURATIO PHTHISIS NOVA, rara, abſoluta.

OBSERVATIO I.

Phthiſin, contra receptam hactenus Medicorum & [...] larum opinionem, minime inter deſperatos morbos, ſed curabiles, habendam.

MEdici omnes, qui hucuſque de tabe ſcripſe[...] curari illam non poſſe affirmant: quod a[...] aut nullo modo, aut difficillimè curari poſſit, ex c[...] ri affirmant, quia tabes fit ex acris & erodentis [...] ris in pulmonem defluxu, ex quo ulcera in pulmone fiunt: quæ quidem curari non poſſunt, quia pu[...] propter reſpirationem in perpetuo motu eſt, ul[...] vero ſi ſanari debent, quietem requirunt: neque q[...] hucuſque ſcripta ſunt præſidia, profuiſſe viſa unqu[...] ſunt; neque Medicus, qui tabem curet, adhuc eſt i[...] ventus, cùm multos in pectore & dorſo vulneratos [...] raverim, quibus omnino transfoſſus fuerat pulmo q[...] omnes meis remediis ſanati ſunt, neque ullus, [...] Dei bonitati adſcribo, unquam periit. Conje[...] quadam ductus arbitrabar: ſi hi, quibus maxima [...] in pulmone ulcera, & pulmo omnino transfoſſus [...] & propter illius motum perpetuum tam copioſe [...] guis effluit, his remediis, Deo juvante, ſanantur [...] nes: quare & tabidi non ſanabuntur, quorum ul[...] in pulmone tam parva ſunt? Cum hæc animo revo[...] rem, atque illos ſanari poſſe judicarem, in uno c[...] tionem ſum expertus, qui ita convaluit & ſanus e[...]

…nullus unquam meliùs: & tabidi febre continuâ …antes, hoc remedio convaleſcunt, pingues fiunt, & habitus, & benè colorati, ut nihil ſuperſit expeten… *Arcæus cap. 8. de febribus.* Curandi rationem in re… libri parte require.

…lier quædam, nomine Leonora à Riccio, annis …ndecem, cùm ex copioſo ſanguinis ſputo à pul… (ſecundùm omnium medicorum communem …tiam) regurgitante, diutiusque affluente, tandem …in lapſa eſſet, plurihus inſequentibus menſi… …n contabu t modò, ſed continnò pus graviter o… …olum expuebat, cum ponderis cujusdam ſenſu …e dextra, usque adeo, ut nullo pacto ſuper ſini… …tere quieſcere potuerit. Id quod in dextra thora… …mica pus acervari ſignificabat, pulmonisque dex… …m partem affectam, ut cujus non fracta modò vena …ſed inflammationis deinceps coocitatæ ſuppura… …ſacta ſit, ac tandem quædam in ſcirrhium converſio …ſæpe talem pulmonis, ob infarctum pus, duritiem, …nodochiis publicis, per anatomen obſervavimus.) …ſummum igitur ſui fati terminum ferè perducta eſt, Medicis omnibus doctiſſimis, qui eam curabant, …quidem ratione motis, tanquam deplorata relicta ac ut certo quodam termino moritura condemna… …ſt, ſcilicet pro futuro menſe Septembris. Sed ecce …d à Neapoli nobis Panhorum adventientibus, …ſe Julii ſtatim phthiſica hæc jamjam deplorata ob… …eſt, noſtram opem efflagitans, ut cujus alias à nobis …inni morbi dextrè ac ſalubriter curati (Deo Opt. favente) fuerunt …ideque non vigilans modò, per ſomnia quuque, è manibus noſtris ſalutem ſpe…

Sed parum abfuit quin à tota ſua ſpe fruſtrare… Nos enim non in principiu tantùm, cùm eam …emus, conformes aliis doctiſſimis Medicis exi… …tes, tanquam deploratam curandi munus inviti aſ… …pſimus: ſed multis quoque diebus atque hebdo… …conſequentibus, eam ut omnino morituram viſi… …omni prorſus ſalutis ſpe ablata: præſertim cum …intervalla quædam, non majora quidem duabus …domadis, maximam veri puris quantitatem ſimul …tam (ut Græcè dicitur ἀϑρόως) & ſæpenumero …uor librarum, pauloque minus, ac nonnunquam vel admiſto nonnunquam putri ſanguine, per ſpu… …iceret, quo ejectionis die vitam cum morte com… …am timebamus. Quotidie verò ſelibram ferè …pituitæque, ac ſæpenumero ipſi etiam corrupto …admiſtam expuebat. Forte igitur fortuna cum …plurimis jam teotatis, novum aliud eſſatu di… …remedium admovere illi, propinareve audere…

Ecce quendam ignavum Chirurgum illi quadam …conjunctum, qui caſu potiùs, & naturali quo… …inctu motus, præter omnem rationem, quam …ſciret, ſic dubitando ait: Mi domine excel… …conferret ligni ſancti decoctum? Idipſum verò, …tanquam ſolos ferè morbo Gallico infectos …ſolitus. hujus præſertim decocti potu. Cui, tan… …ab omni remediorum genere laſſi, & præter om… …m exiſtentes, reſpondimus: quod melius eſſet …aliqua idipſum, & alia cuncta tentare, quàm o… …ſic deſperatam mulierem dimittere: nobiſcum …*es, quandoque et: am ſtultus valdè opportuna locu…* …igitur monitione, tametſi dubitando facta, hor… …intermiſſo quidem ruptorio, quod in dextro bra… …m jam feceramus, incepimus ſancti ligni deco… …propinare. Sic ergo tempore, quo eam moritu… …medici omnes me priores determinârant, perpul… …interculam mihi propriis manibus, læta & inco… …reddita, ex albo ſerico ſatis appoſitè conte… …iisque figuris acu depinxit, in victoriæ ſignum, …eris oblationem, propter adeptam inſperatam …: cùm tamen vix per menſem hujusmodi deco… …ebibiſſet. Quæ cùm virgo adhuc ſit, hodie jam conjugi tradenda, & ad nuptias parata eſt, jamque agitur ferè decimus annus, quod ſalva eſt, nec ampliùs recidivavit.

Deinde, ut ſecundam attingamus hiſtoriam, jam agitur ſextus annus, quod ſimiliter phthiſicus factus Magnificus Auguſtinus de Urbina, Sanctiſſimæ Inquiſitionis officii digniſſimus Capitaneus, à quibusdam è primatibus quoque medicis deploratus, & tanquam omnino moriturus condemnatus eſt, è cujus ore non ſcreatus modò, ſed anhelitus etiam (ipſa videlicet expiratio) usque adeò fœtidiſſimi, graviterque olentiſſimi erant, ut vix ad oſtium cameræ accedere potuiſſem, quin eo fœtore ſummopere læderer, & usque adeò occuparer, ut omnino deliquiſſem, nî citò extra domum exirem, febrisque continua in hoc intenſior quam in illa, & ultra habitualem, quam & hic, & prædicta mulier habebant, putrida etiam, & omnis ordinis expers febris conjuncta utrique erat. Huic igitur Capitaneo, exemplo ſumpto à priore jam dicta muliere ligni ſancti decoctum propinavimus: Et quoniam cum phthiſi etiam lienem maximum habebat, ſumme que durum, qui lienis morbus antiquus ſibi erat: idcirco etiam huic duo ruptoria fecimus, alterum ſcilicet in ſiniſtro crure, alterum vero propter aſſiduas etiam deſtillationes, in ſiniſtro brachio, addita interim aëris mutatione. Miſimus enim ad Montem Regalem, ubi tale decoctum per menſem, paulove plus ebibit, tandemque incolumis evaſit: cùm tamen talem aëris mutationem præceperimus, non tantū quia ſalubrior aër ille eſſet, quantū ut ejus morti non adeſſemus: quemadmodum medicorum mos eſt, deſperatos ex morbis chronicis ad balnea, vel novum aërem transmittere, ut illius mortis crimen, & infamiam effugiant. Sed neque Capitaneus hic, neq; mulier illa vel per ſomnium quidem, Gallici morbi ſuſpicionem in ſeſe unquam habuerunt. Eſtque Capitaneus nunc robuſtior & obeſior, quàm antea unquam fuit. *Ingraſſias in conſ. pro fiſtula pectoris Illuſtr. Ducis Terræ novæ.*

Pulmo cùm ſit viſcus ſpermaticum, perfectam regenerationem non facilè admittit, ob ſeminalis portionis defectum, onde callus generatur, qui tamen à cauſis morbificis facilè viciſſim rumpitur, niſi exacta quædam diæta obſervetur. Malo confirmatiore, etiam vehementer ſiccantia & adſtringentia non improbantur, ut Trochiſci ex ſpodio, Roſis, Myrto, Granatis, etiam magnæ antidoti.

Unde recentiorum obſervatione, decoctum Guajaci, extremè deſperatos phthiſicos reſtituiſſe conſtat: quemadmodum & paſtilli Andronici, fœliciter cum Trochiſcis de Camphora adhibentur.

Quoad Cheirurgica, etſi Avicenna probet in valde fortibus venæ ſectionem, quia tamen hectica eſt conjuncta, robuſti adeò non facilè fuerint: Unde venæ ſectio tantùm in præſervatione locum habebit. Fonticuli verò commendantur, ubi cum phthiſi deſtillatio in pulmones conjungitur; retrahitur enim beneficio horum fluxio, ut callus à materia deſtillante non diſſolvatur. *Ex diſput. Joan. Georgii Stabelii, Heidelbergæ Anno 83. publicata: Reſpondente M. Samuele Macrino Goſelarienſe Saxone.*

† De nova phthiſin curandi ratione conſul. quoque *Joh. Freitag. de Opio. &c.*

Observatio II.

Phthiſicos reſtitutos, quibus dimidia pulmonum pars morbo amiſſa.

Dicam aliquid incredibile. Sanitatem reſtituit Deus aliquibus Phthiſicis, meo utens miniſterio, quos abundè conſtat vix dimidios pulmones retinuiſſe. Niſi tales inæquali pulmonum affectu laboraviſſent, quis eos ſanari potuiſſe putet? *Eraſtus diſp. Paracelſicarum part. 4. pag. 210.*

Curavi Phthiſicos nonnullos planè deſperatos, & incipientes plurimos. Summa curationis hæc eſt. Exhibeo ipſis decoctum ligni Guajacini, per duos treſve menſes, prius evacuato corpore, ſi ægroti ſint cacochymi, per mannam, ſyrupum roſatum ſolutivum, per enemata, prout neceſſitas expoſtulare videtur. In decocto aliquando macerari jubeo, fœniculam, pedem leonis, ſæpe pyrolam, quinque folium, & veronicam. Vini aliquid interdum concedo. Victus ratio eſt, ut caveant à ſalſis & acribus, cibi ſint lenti, quales ſunt nervoſæ carnium, partes, pedes, aures, noſtra animalium bene cocta. Gelatinæ item ex his confectæ, ſed ſine aromatibus. Carnes comedent juvenes, & cochleas bene coctas, teſtudines nemorales, hordeum, oryzam, milium in lacte chalybeato cocta. Ex fructibus proſunt, amygdalæ dulces, ficus, uvæ paſſæ, pineæ, piſtachia, pyra, cydonia. Expectorantia ſunto humida ex ſpeciebus diareos ſimpl. ſaccharo cando, & ſulphure ſublimato. Manè ſumant de Electuario iſto, paulo ante prandium ſcilicet hora una, vel altera. quod *recipit: Carnis perdicum coct. lib. ſ. limac. icum coctar. unc. v. Amygdal. dulc. Pinear. Fiſticor. ana unc j. paſſul. enucleat. drach. x. Bols armen. oriental. Terra ſigillat. Corall. rub. uſtor. ana drach. j. Gummi arab. Tragacanth. ana. drach. j. Semin. papau. alb. drach. vij. Quatuor ſem. frigid. major. & minor. ana drach. ij. Conſer. conſolid. major. uncium j. ſ. Flor. hyperic. M j. In lapideo mortario, & ſimili piſtillo contundantur, & mixtis add. hypociſtid. drach. v. Syrub. diathamara. Diarrhod. abb. ana ſcrup. iij. Macis drach. j. Pul. fol. ſanguiſorba, Cornu cervi uſti, ana ſcrup. ij. Sacchar. roſac. tabel. lib. ſ. cum ſyrub. de conſolida q. ſ. f. electuarium.* Loco electuarii vel alternis diebus ſumat de ſequenti Pinocato, quod ℞. *Pul. ſanguiſorba flor. hyperici. Cornu cervi uſti, Corall. rub. uſt. ana drach. j. ſ. Syrup. diathamar. Diarhod. abb. ana drach. j. Macis ſcrup. iij. ſ. Amygd. dulc. unc. j. ſ. Piſtacior. drach. v. Pinear. unc. ij. Tragacanth. Gummi arabic. ana. q. ſ. Cum ſacchar. q. ſ. f. pinocatum.* Aliquando dentur loco electuarii & pinocati, mane drach. ij. pulu. ſequentis *ex ſyrup. de conſolida, vel veronica, aut tuſſilagine* qui *Recipit: Sem. papaver. alb. unc. ſ. portulac. malva, ana drach. iij. Bombacis, cydonior. mundat. 4. ſem. frigid. major. ana drach. iij. Gummi arabic. Tragacanth. Amyli, ana drach. ij. Cornu cervi uſti, Eboris uſti, Cicer. rub. in aq. plantag. infuſ. & ſuper latere toſt ana drach. ij. ſ. Hypociſtid. bols armen. oriental. ana drach. j. Sacchar. roſac. lib. ſ. Penidiar. unc. vij. pul. miſce.* De hoc ipſo pulvere etiam utiliter conſperguntur fercula omnia, ad miraculum uſque. Si placet bibant, de iſta aqua caponis, aliquando hauſtum, vel manè, vel duabus horis ante cœnam. ℞. *Carnem capi totius ex vino Cretico lotum, dempta pinguedine, & inciſam, item carnem teſtudinis purgatam, & in auſtero vino, vel aqua burſæ paſtoris vel plantaginis coctam, & ejus loco carnem xij. cochlearum, eodem modo præparaturum ac coctarum & contuſarum: his adde micu panis pro duobus denariis in vino Cretico infuſæ, Pinear. Amygd. dulc. Fiſticor. ana. unc. ſ. Bols armen. oriental. Terræ ſigillat. Roſar. rub. ana drach. iij. 4 ſem. frigid. major. & minor. ana drach. ij. ſem papaver. alb. drach. vij. Sanicula, ſanguiſorbæ. Burſa paſtoris. Flor. hyperici, ana M. j. Tragacan. Gummi arabic. ana drach. ij. Syrup. Diathamar. Diarhod. abb. Diatrion ſantal ſine camphora, Macis, ana drach. j. Aquæ burſæ paſt ſanguiſorbæ. Tuſſilag. ana lib. ſ. Decocti limacum. vel teſtudin. lib. ij. Pulveriſanda pulveriſentur, contundenda contundantur, & in balneo Mariæ ſ. a. deſtillentur.* Ego pulverem in ſimilibus affectibus ſemper expertus ſum plurimum profuiſſe, cum decocto ligni, & aliis pectus extergentibus ſyrupis, eclegmatis, admixtis ſimul conſolidantibus. *Thomas Eraſt. conſil. 8. lib. 3. conſil. & epiſt. medicinal. publicat. à Laurentio Scholtzio.*

OBSERVATIO III.

Ab Arabibus quoque, & ſuperioris ſaeculi nonnullis Phthiſi liberatorum hiſtoria & atteſtationes.

EGo vidi hujuſmodi ulcera pulmonis, nimis prædominari in peripneumonia, & curata fuerunt perfecta curatione. Et vidi naſcituram in pulmone coadunatam ſpuentem ſanguinem, & deinde ſaniem, & ſanata eſt tamen, in puero quinque annorum: Et confirmatus eſt rumor, quòd quidam ſpuebat ſaniem fœtentem poſt ſputum ſanguinis, & curatus eſt per lac caprinum, quidam verò per Aſininum. *Raſis 4. contin.*

Jam recordatus ſum, quòd pater meus dicebat mi quòd pater ſuus habebat quendam Hiſpanum io qui patiebatur ulcera pulmonis, & extenuatus fuit tantum, quòd tota caro ejus conſumpta fuerat, & Avus meus ipſum taliter curavit, ſcilicet qui cibabat eum pane bene fermento cum oleo olivarum, & taliter reſumptus fuit, & ſuam recuperavit humiditatem, nec ei ſupervenit accidens malum, & vixit poſtea tam longum tempus, quòd Medicus qui curabat eum, ſcilicet Avus meus, obiit ante ipſum, & poſtea diu remanſit in manibus patris mei, & obiit ad ultimum aliâ ægritudine, & non ex iſta.

Et mihi ſimiliter, quando incepi practicare, ſupervenit ad manus meas quidam, qui patiebatur talem ægritudinem, & injunxi ei regimen dictum, & ſic receſſit tuſſis ab eo, & impinguatus fuit, & rediit ad operandam artem ſuam, & exercendum omnes operationes ſuas, & ſic vixit poſtea longo tempore, ita quod fuit Epidemia in illa regione, & ipſe mortuus fuit in ipſa febre acuta. *Abynzoar. lib. 1. Theizir tract. 11 c. 2.*

Pulvis Hali de Regali Diſpoſitione, quæ prodeſt ulceri pulmonis, & tuſſi ſecundum ipſum: *Recipit papaveris albi, drachmas decem, Gummi arab. Amyli tragacanti, ana drachmas tres, ſem. portulacæ, ſem. malvæ, ana drachmas quinque, ſem. cucurb. & melon. ſem. cucum & citrulli, ſem. cydoniorum mundator. ana drachmas ſeptem ſpodii, ſucci. liquiritiæ, ana drachmas tres, Penidiorum ad pondus omnium, fiat pulvis:* dentur omni die manè drachmæ duæ, cum ſyr. de papavere, vel cum ſyr. jujubarum. Sine dubio iſte pulvis eſt expertus & probatus, vivit Deus.

Ego tenui phthiſicum verum: cujus ægritudo per annum duraverat, qui videbatur interdum partem pulmonis cum ſputo ejicere, & erat ei tantus fœtor, quod nullus nec in refectorio nec in menſa, ei audebat approximari: perfectè ei erant omnia ſigna phthiſis, qui per me, & multos alios fuit judicatus de proximo moriturus. Ego vero (quia amicus meus erat) poſui curam ſuper eum, cum diæta, & medicamentis præcipue cum iſto pulvere, & electuario ſupra ſcripto, qui juſſu Dei curatus eſt. In multis vero aliis, quorum ſputum ad fundum vaſis aquæ pleni deſcendebat, & habebant febrem continuam phthiſicalem, & corporis macerationem, & alia ſigna phthiſis, iſtum pulverem continuavi, & frequenter me bene reperi cum eo: revera dictus vir utebatur in avenato & ordeato facto cum lacte amygdalar. & ſem. cucur. & ſuperſpergebat de iſto pulu. & mixto cum multo Zaccharo. *Valeſc. d. Taranta lib. 3. cap. 2.*

† De præſervatione infantium à phthiſi vid. *VVolfg. Gubelch. Cent. 4. fol. 30.*

OBSERVATIO IV.

Sacchari roſacei continuato uſu vindicati à Phthiſi,

SI non timerem dici mendax, narrarem in hac intentione mirabilia, & referrem ſummam, qua uſa eſt mulier phthiſica; pervenit res ejus ad hoc, ut ægritudo cum ea prolongaretur adeo, donec perveniret ad mortem, & vocarentur ad ipſam qui præpararent ea, quæ morti ſunt neceſſaria, tunc quidem frater ejus ſurrexit

eam, & curavit hac cura longo tempore, & revixit, ſanata eſt, & impinguata eſt, & non eſt mihi poſſi-ſe ut dicam ſummam ejus quod comedit de ſaccharo ſacco. *Avicenna lib. 3. fen. 10. tract. 5. cap. 5.*

Ex rebus mirabilis juvamenti ad conſolidationes & ationes ulcerum pulmonis, eſt Zuccharum roſatum ens, ſuper quod non præteriit annus, Aggregatur m eò virtus abſterſionis ex ſucco roſarum, & virtus ſolidationis ex parte ſubſtantiæ earum. Et nôſti od virtus abſterſionis ex roſis propter antiquitatem cinditur, quæ adhuc poſſidetur in recentibus. Et Ga-um quidem præcepit dari ſaccharum roſatum, ſin-s diebus in quantitate plurima, etiam cum rebus licinalibus, cibalibus & potabilibus, ſecundum o-em modum adminiſtrationis ejus, ita quod cum pa-tiam, Et uſi ſunt eo poſt ipſum plurimi, & non eſt iprehenſibilis ipſorum numerus, qui ſanati ſunt ex ejus, tamen priùs mundificationibus præcedenti-Falluntur enim utentes eo à principio, dum mun-atio non præceſſerit. Coarctat enim in pulmone erias. Nos autem dedimus cum lacte calido non icitantibus. *Meſues c. de Phthiſi.*

ctulit Montanus, ſe quendam pro deſperato à Me-Veronenſibus Venetias miſſum, phthiſicum jam, ui quotidie duas ſcutellas puris expueret, curâſſe uſu ſacchari roſati: ſed id dediſſe in majori copia, ferè nihil aliud comederet, & pharmacopolæ Ve-lli Zuccharum roſatum vendere nollent, ſed coge-aliunde afferre. Vixit tribus annis pòſt ſanus. Sed mulierem pulchram habebat, in eandem recidebat udinem, ex qua mortuus eſt poſt trienuium. *Crato f. 52. Montani, edit. Baſil. Anno 83.*

Tabis affectu levando, roſaceo ſaccharo ſum plu-n uſus, cujus miram vim in phthiſi levanda eſſe, nna narratâ tabidæ mulieris hiſtoriâ, pleniſſimè . Quod & ego pluries felici ſucceſſu in multis tus ſum: habet enim ſiccandi, & modicè etiam ;ndi vim, atque etiam glutinandi, unde mirificè mum ulcera juvat, & ex conſequenti natam inde curat, quâ cauſam tabis adimit. *Vallerìola lib. 5. 5.*

-dam phthiſica, pro deplorata à Medicis relicta, ma nobis relatum eſt, cùm ibidem agerem, le-remedio intra duos menſes ſanitati reſtituta di-r: Pullum exenteratum capieba, ac in ventre s ſacchari roſati ponebat, ac demum aqua lento olla cooperta coquebat, illoque decocto, ſupra per totam noctem ollam relinquebat, manè ve-illo contuſo cum ſuo jure, manens in lecto ſu-ſuper dormiens, quo quidem remedio ſana eva-*Foreſtus lib. 16. obſerv. 58.*

Observatio V.

Remedia ad Phthiſim nobiliora, alia.

-toris & pulmonum vitiis, poſt univerſalia, & pectorales abſterſivas, ulcus mundificantes, mo & ſecreto remedio habuit Ludovicus de is aquam deſtillationis hederæ terreſtris, per decim dies potam, cum ſacchari roſati veteris mo uſu. *Langius lib. 3. de aquis pectoral. p. 867.* de Hedera terreſtri ſimplex. *Recipe aquæ vel urat. hederæ terreſtris, libram ſemis, ſacchari fi-r quatuor ſemis, decoquantur ad ſpiſſitudinem* ecur in exulceratione pulmonis, cum conſerva ,ut nôſti. *Idem lib. 3. pag. 892.*

hiſi præterea tanquam ſingulare medicamen-centioribus unicè commendatur Veronica, naris (haud dubiè ob mirificam ſanandi ulce-cera facultatem) *Grundtheill* nuncupatur. Un-ibus, potiſſimùm verò in pulmonis exulcera-laudatur.

alia adjicimus, quæ pulmonem quoque ro-borare dicuntur, qualia ſunt, pulmo Vulpinus arte præ-paratus, qui drachmarum duarum pondere, cum ſyr. myrtillorum, vel aq. Veronicæ, exhibetur Bolus Ar-menus, quo in Phthiſi ſublimior ſeu excelſior medici-na non eſt Serapioni, ſi indies cum vino ab ægro allu-matur.

Recentiores Pulmonariam quandam non vulgarem deſcribunt, quam in vitiis pulmonum, potiſſimùm au-tem eorundem exulcerationibus mirificè comendant. Et teſtantur ſeſe mirabili ſucceſſu, quemadmodum etiam in ſanguinis rejectione, eam exhibuiſſe Deco-quunt ad medias: decoctum, addito ſaccharo, potan-dum præbent. Vel ſuccus ex ea exprimitur, qui ſerapii modo cum ſaccharo paratur: præſtant hæc omnia, her-ba ipſa flores, quoquo modo à tabe affectis ſumantur, decocta. *Georgius Hamberger in diſputat. de Phthœ Theſ. 73. 74. 75.*

Botrys, Italis Patientia. In Miſnia vocant *Langen-kraut.* Nam ad pulmones malè affectos mandunt her-bam, & cum pauco vino deglutiunt. Cum melle inde fit Electuarium, ad vitia Pulmonum. *Joach. Camerar. in Horto.*

Ros ſolis, ad ſalſæ pituitæ decubitus in pulmones, (quorum ulcera & tabem ſanat) nulli ſecunda: tuſa unà cum ſalis nigri grumis, cutem rumpit admota Fulvus aureusque limpidus ros, qui deſtillatur ex foliis & flo-ſculis, bibitur ad eandem. *Petrus Pena.* Non poſſunt ſibi Practici perſuadere, longa experientia & uſu edo-cti, viam cauſticam Roridæ ſolis, phthiſicis & rabidis eſſe nocuam, & certè non alia ratione in corpora agere putant, quàm agunt Scylla, Pancratium, Cæpæ Allia, Ruta, Sinapi, Eruca, Dracunculi radix, & hujusmodi acria, quæ extrinſecus admota, urere & exulcerare ſo-lent; aſſumpta verò, interiora minimè arrodunt, ſed ad viſcida, pituitoſa, putridave excrementa, (quibus Phthiſici aliquando ſuffocantur) extenuanda, inciden-da, à putredine arcenda, & exſiccanda ulcera, calorem-que nativum inde obrutum, & animi vigorem excitan-dum faciunt. Corrigunt enim proventum, & ſabur-ram craſſorum, viſcidorum, & putridorum humorum. Quamplurima hodie exſitantur, quæ admota, ex alto divellunt, & trahunt, etiamque cruſtas inurunt. Sic Ros ſolis ſenum ſpiritus vegetat, craſſos & lentos humores concoquendo, incidendo, attenuando, atque abſter-gendo educit *Lobelius.*

Ros ſolis, plantula elegantiſſima, mercuriali æthe-reo fluore glutinoſo roſcida, cùm alibi, tum verò in Hagenoënſi agro (cui R. P. pro tempore medicinam fecimus) haud procul urbe, loco muſcoſo uliginoſo annuatim circa Junium menſem provenit: quæ ob ſal balſamiticum unicè confert pulmonibus, contra Do-donæi Medici Cæſarei ſententiam. Deſtillatione ſal rubicundus, acris, volatilis prima ſtatim elevatione in alembicum ſublimatur: in quo vis eſt potior. Aqua perinde viſu grata, colore fulvo aureoque (auri liquo-rem diſſolutum jurares) elicitur. *Filius Schenckii, hujus operis recognitor.*

Quidam, cui oſſa pro macie crepitabant, ut poſtea lecto decumbere coactus fuerit, per ſingulos dies, is quoque à Medicis pro deplorato habitus, duo ova re-centia igne adverſo aſſabat in foco calido tantùm, ut albumina vix caleſcerent: albuminibus rejectis, vi-tella in ſcutella ponens, addebat pulveris ſulphuris vivi, ad fabæ quantitatem majuſculæ, ſaccharo cando aſper-ſo eadem menſura, & talis momento: quæ ſimul mixta cum vitellis ovorum capiebat hora una ante cibos alios, & deſuper bibebat vini optimi dulcis, cyathum unum: modò ſumebat aquam roris ſolis, unà cum vi-tellis ovorum. Interim & pro tuſſi utebatur ſyrup de liq. viol diatrag. frig eclegmatis modo; interim & aliis confectionibus deſtillationem inhibentibus. Idem deſtillabat limaces teneros, ante ortum ſolis in vinetis colle-

collectos, cujus & cochlear cum duobus vitellis ovorum ſubinde capiebat, ita ut macie conſumptus, pinguis paucis menſibus evaſerit, & præter ſpem quoque ſanus factus ſit. *Foreſtus obſ. 58. lib. 16.*

Oleum, ac potius aqua ſulphuris, confert ulceribus pulmonis, cùm minùs lædere videatur, ac potiùs magis juvare, quàm oleum Calchanti, quod acerbi nonnihil habet. Itaque rabidis, qui pulmonis laborant ulcere, ad guttas decem, cum Zulapii violacei unc. j. aot alterius potulentæ rei, quæ pectori amica ſit, frigidiore cœlo præbetur, admirabili ſucceſſu, quod & plerique vetuſtiores tradiderunt, & nuper *Horatius Augenius*, Medicus ætatis noſtræ eruditiſſimus, libro ſuo ſane quàm docto, *de modo præcavendæ peſtilentiæ*, teſtatur, quem mihi librum, Vincentius Carrarius Ravennas Juris-conſultus, Tolentinatium Prætor, dono dedit. Ego quoque ut noviſſima referam, vidi anno 1579 menſe Martio, Ravennæ, in nobili juvene, qui jam copioſa deſtillatione, & empyemate laborans, deploratus habebatur, ipſiusque pulmonis ſubſtantiæ nonnihil ſputo rejecerat, cujus teſtes adhuc multi ſuperſunt, uſu autem hujus aquæ, ope divina convaluit, & nunc vivit incolumis, & valida juventute. *Hier. Rubeus lib. de deſtillatione ſect. 2. cap. 24.*

Balſamum terræ vel ſulphuris, ſpagyrica encheiriſi exacta paratum, pulmonum deploratiſſimis morbis præcipuo auxilio eſt: nec habet pulmo hac medicina excellentiorem Mumiam. *Schenckius filius, Joannes Georgius, Medicus.*

Coſtæ herbæ in Italia, alibi *Ingraſſia di porci*, ſingularis uſus in Phthiſi, unde conſervam, ſyrupum, pulverem ex illa exhibent, in Miſnia & alibi. Item quæ fercula inde parantur. Aliam hoc nomine in ſuo de ſtirpibus opere proponit Cæſalpinus, nimirum, quam Matthiolus Pſeudocoſtum vocat. *Joachim. Camerarius in Horto.*

† Decocto Ebeni phthiſin curatam recenſet *Zacut. de PP. Med. hiſtor. lib. 2. obſ. 7. fol. 239.*

Observatio VI.

Ulcere pulmonum phthiſicus effectus, curatur magna cura.

PRudentiſſimus vir Joannes Icardus, homo probitate ſingulari, ac claro ingenio, ſani Divi Trophimi apud Arelaten Canonicus, in grave ſanguinis ſputum, rupto in pulmone vaſe, incidit, magna ſanguinis ferventiſſimi, acuti & biliosi ejecta per os copia, valida comitante tuſſi: à ſanguinis ſputo, exulcerato pulmone phthiſicus fit, & ſuppuratus, cum ſebre moleſta, & corporis tabitudine. Curatus integrè, ſumma ac diligenti adhibita cura. *Vallerıola lib. 5. obſervat. 6.*

Observatio VII.

De pulmonum ulcere, præcedente ſanguinis ſputo, indeque tabe conſecuta, & purulento ſputo multo: à quo affectu nobilis mulier, curata.

NObilis Gabriela Delcſſia, Joannis Nicolai, Juriſperiti, viri celeberrimi uxor, ex pulmonum ulcere in tabem deducta, multo ſanguinis ſputo præcedente, ſubſequente verò puris ſpoto, præter omnium expectationem. magna adhibita cura, integrè liberatur ſuperſteſque & incolumis nunc Dei gratia & vivit, & valet. *Idem lib. 2. obſerv. 3.*

Observatio VIII.

Ex tabe ſanata, ſola ſanguinis miſſione.

ANno integro remorantibus menſtruis, mulier ad ſummam deducta eſt maciem: & venæ ejus ob nimiam plenitudinem nigriores ſactæ, admodum extendebantur. Cumque nullum cibi genus deſideraret, conſequens fuit, ut totum tabeſceret corpus. Quare præſentaneum aoxilium judicavimus ſanguinem mittere: qui cùm primo die nigtior exiſſet, jubeo & altero idipſum fieri. Quo longe clariore emanante, factum eſt, ut profluentibus dein menſibus mulier, quæ per annum macie & tabe afficiebatur, idoneis tandem medicamentis reſumptis, ad priſtinam facilè redierit valetudinem. *Benivenius cap. 44. de Abditis.* Non rarò accidit virginibus viro maturis, ut ſuppreſſis aliquanto tempore menſium purgationibus, reſpiratio reddatur difficilior: cor ex levi occaſione palpitet: ventriculus cibum averſetur: & facies corpuſque albido colore palleat. Nam quod *Galenus lib. contra Eraſiſtrataot Romæ agentes*, de muliercula ſcribit, cui purgatio menſtrua quatuor fuerit menſibus ſuppreſſa, quæ faciem babebat rubicondam, inter rariſſimè contingentia numerari poteſt: frequentiſſimè etenim pallentes ſunt. Hoc autem modo ſeſe habentibus virginibus, corpora earum non nutriri, contabeſcere, ut à ratione haud alienum, ſic ex bac occaſione extenuatas, ſanguinis miſſiooe reſtitui, rationi conſentaneum. Sanguinis enim detractioni, menſtrua ſuccedit purgatio: hanc verò ſanitas ſequitur. *Dodonæus annot. ad cap. citatum.*

Oaservatio IX.

De phthiſi ad ſanguinis rejectionem è pulmonibus ſecuta, eademque curata, cùm ægra tota tabefacta, moritura ſperaretur.

NObilis Felicia Bauda, Nicolai ab Aqueria, Patritii Arelatenſis, generoſa uxor, pbthiſi ad ſanguinis rejectionem ſubſecuta, pulmonibuſque ulcere affectis, tota tabeſacta, maximâ curâ, ingentique labore, integræ ſanitati, è mortis faucibus erepta, reſtituitur. *Valleriola lib. 3. cap. 6.*

Observatio X.

Mulier ex pleuritide ſuppurata, tabida facta, lactis uſu potiſſimùm curatur.

ANdrina, Antonii Boſſicaudii, civis Arelatenſis uxor, ex pleuritide ſuppurata, tabida effecta, lactis uſu potiſſimùm curatur iotra meoſem, aut paulò ampliùs. *Idem lib. 5. obſerv. 5.*

Observatio XI.

A febre Phthiſi correptus, Diæta ex ovis & pullis columborum, & cancrorum Peruanorum conſtituta, convaluit.

NObilis quidam vir ex continenti rediens, mihi affirmavit, poſt diuturnas ſebres continuas iſthic in Phthiſin incidiſſe, ac poſtquam ex quorundam conſilio, ad parvas quaſdam inter Divitem Portum, & Margaretham, Inſulas, ablegatus fuiſſet, in quibus plurimi naſcantur, omnium optimi cancri, (ſolis enim ovis quæ columbæ ponunt, & earum recens excluſis pullis veſcuntur) quos duntaxat coctos ederet, poſt aliquantulum temporis, quo iſtâ victus ratione uſus fuiſſet, optimè convaluiſſe: tametſi antè nihil illi pſittacorum eſus, qui ad hunc morbum commendatur, profuiſſet. Cancros porrò phthiſicis valde utiles eſſe Avenzoar aſſerit, non manifeſtâ aliqua qualitate, ſed propria quadam & abdita cauſa. *Nicol. Monardus lib. 3. de medicamentis ex novo orbe delatis, circa finem.*

Observatio XII.

Mulier ex cauſo in tabitudinem deducta, uſu lactis aſinini, & inunctione dorſum humectante, curatur.

MAria, Joannis Icardi uxor honeſtiſſima, continenti febre ardente correpta, cum graviſſimis ſymptomatis, & delirio longo contabeſcens, ad extremam maciem deducta, & tota tabefacta, magno labore, curatur poſt diutinum tempus. *Valleriola lib. 6. obſerv. 9.*

Observatio XIII.

Cauterio, etiam actu Phthiſici, ſervati plures.

REvellatur Catarrhus ad cutis capitis ſuperficiem, ſicut fecit *Galenus* in illa nobili Romana 5. *method.* hoc medicamento ſecuro & tuto. Cantharid abſciſſis alis & capitibus, drach j. Caricar. pinguium num. j. Fermenti parum, cum aceto ſcillitico f. paſta: & mane, abraſo capite, ſuper ſutura coronali imponatur, dimittatur per horas octo, ubi excitaverit veſicam, acu rumpatur, & locus inungatur butyro, ſuperimpoſito folio caulis ſuper cineres calefacto, manè & veſperi, ne fiat unio partium. Si hoc non ſuffecerit, fiat cauterium actuale in ſutura coronali, circa initium Maji, capillis abraſis, & locus atramento notatus, candente ferro uratur usq; ad pericranium, & ſtatim imponatur ſtuppa infuſa in albumine ovi, cum aqua roſarum, & aceto. Deinde ad octo horas imponatur butyrum contuſum, cum folio caulis, & ſic manè & veſperi locus emplaſtretur, donec decidat eſchara; quo facto, imponatur in foramen granum ciceris, & ſupra folium hederæ, ſicque diu detineatur locus apertus. Hoc enim remedio, multos actu phthiſicos, priſtinæ ſanitati reſtitui. Etſi autem videri poſſit abominandum medicamentum, tamen tutiſſimum eſt, & ſine aliqua noxa adhibetur, cum quo etiam plurimos catarrhos ad thoracem delabentes compeſcui. *Helideus de Paduanis, conſil. 7. lib. 3. conſ. & epiſt. per Laur. Scholtzium publicatarum.*

Observatio XIV.

De curatione phthoes falſæ.

BArtholomæum Marcianum, cùm falsò exiſtimaretur phthoe laborare, atque ob id pro deplorato relictum, in viginti diebus ſanavi, morbi intellecta ſede. *Cardanus Dignot. admirand. num. 3.*

DE ALIIS PVLMONVM morbis.

Observatio I.

Pulmonis morbi rari alii.

SPutum medium inter flavum & pallidum: biliosum, nullâ acredine infectum: inde auctum: Pòſt febricula ſupervenit, in ſputum purulentum: demum etiam ſanguinem ejiciunt, & obeunt. Alii ex tuſſi, lentoque ſputo, ac exiguo, fruſta grandini ſimilia expuunt, & tandem poſt aliquot annos moriuntur. Quibusdam maxima diverſitas in pulſu non ſolùm ſyſtematica, ſed in ona pulſatione tantùm, & absque febre, & ſpirandi difficultate oboritur: ut Antipatro Medico: duravitque per ſex menſes: quòd glutinoſo humore, aut tuberculo crudo lævis arteria magna occuparetur. pòſt difficultas ſpirandi levis invaſit, accedente cordis palpitatione. Et poſt 15. dies, obortâ maximâ difficultate ſpirandi, obiit. *Hæc Galenus.*

At nobis contigit ut in filio Gadii diſſecto, cùm ut phthiſicus haberetur: ſiquidem & tabidus, & cum magna tuſſi, & febre lenta obierat: in eo tamen nullum ulcus in pulmone fuit, ſed in ejus ſuperficie tubercula quinque, ni fallor, ſanioſa, & portio livida, fuſca, velut igne exuſta: & in jecore alia tubercula illis ſimilia.

Alius puer ex Caſalium familia, cùm ob opes magnas de veneno ſuſpicio eſſet, diſſectus, habuit pulmonem exeſum cum ſanie alba, cruda, miſta aquæ multæ; perierat in quatuordecim diebus ex febre. Symptomata non ſcio, quia non adfui curationi. Conſtat tam longo morbo abſumptum, ut exiſtimaretur (ſed falsò) obiiſſe ex recidiva. *Card. part. 3. num 67. lib. de cauſ. ſign. ac loc. morb.*

† Conjung. *Al. Deodat. Valetud. pag. 218. ubi de omnigenis pulmonum affectibus agit.*

Observatio II.

Pulmonum ex marcore ſenili tabes.

JOannes Hartungus, vir Græcæ & Latinæ linguæ doctiſſimus, Philoſophiæ, Matheſeos, Hiſtoriarum, Philologiæ, adeoque omnis elegantis doctrinæ callentiſſimus: Pietate, Sapientia, Prudentia, & Humanitate ſingulari clarus: circa annum Domini 1548. Præceptor meus obſervantiſſimus, atque annis aliquot pòſt, etiam amica, jucunda, eruditaque converſatione frequenti, mihi conjunctiſſimus: Cùm ætatis ſuæ annum ſeptuageſimum quintum attigiſſet, ægrotare cœpit. Cæterùm, cùm Medicorum, qui tum ipſius valetudinis cauſa, in conſilium adhibiti fuerant, ſententiæ pro more plurimùm variarent: ego quoque juſſus, meam hiſce verbis propoſui. Cùm nulla obſtructionis, intemperiei, multo minùs ſcirrhi hepatis ſigna apparerent, œdematoſum ipſius crurum tumorem, non hepatis, ſed pulmonis potiùs occaſione, eveniſſe, quaſi certum me habere. Siquidem eruditis & exercitatis Medicis ſatis conſtaret, pulmonum vitiò Tabem accidere poſſe, quam nec præceſſerit, nec conſecutum ſit ſanguinis ſputum, aut purulenta excreatio, etiam extra omnem pulmonis exulcerationem. Pedes autem intumeſcere tabidis nonnullis, etiamſi vomicâ pulmones non afficiantur, ut rarum non eſſet, ita authorum obſervatione conſtare, idque me in artis operibus non ſemel obſervaſſe. Accidere verò cumprimis his, quibus extra ſeptici aut cathæretici veneni ſuſpicionem, pulmones natura infirmi, molles, tenelli, ætate etiam, & diuturna tuſſi, atque excreatione, vitiari ſolent. Atque hæc pulmonem, non hepar, in vitio eſſe, declarare. Etſi non negem, morbi progreſſu fieri poſſe, ut tandem hepar in conſenſum trahatur. Vitalia autem laborare citra febrem, & dolores ex Diaphragmatis & Abdominis muſculorum in elidendis craſſis excreationibus, munere & imbecillitate videri. Hinc neque ſitim ægrum infeſtare, neque tumores aut punctiones circa hepatis regionem obſervari. Quin potiùs partes, quæ abdomine continerentur, & à coſtis ad pudenda usque pertinerent, ita abſumptas concidiſſe, ut ſpinæ affixæ viderentur. Apparere autem univerſum hunc affectum, marcori, qui ſenilem habitum invadit, quàm ſimillimum, ſi non ipſiſſimus eſſet. Quem conſumptio muſculoſarum partium, & virium exolutio excepiſſet, Pulmoni itaque reſiccato quoque modo, non curationis perfectæ, cujus in anguſto ſpes eſſet, ſed vitæ prorogandæ cauſa, proſpiciendum: idq; humectantibus pneumonicis, analepticis, tonoricisq; partim occultis, partim manifeſtis viribus & qualitatibus, ſecundum gradum vix excedentibus, quæque inter medicamenta & alimenta ambigerent, juvare poſſint. Ab hac conſultatione, cùm aliquot hebdomadibus inde ſupervixiſſet, annorum & vitæ hujus ſatur, fidei autem & ſpei æternæ gloriæ plenus; placidè in Domino deceſſit, magno ſui apud viros doctos deſiderio relicto. Obiit anno 1579. Junii 16. die. *Schenckius.*

TUMORES ET APOSTEMATA pulmonum.

Observatio I.

Novum morbum, quo pulmones ſanguine nigerrimo, & ſanie multa repleti, citra propriam eorundem ſuppurationem, animadverſi.

NUper, cùm in tertia die primùm Comitem Aloiſium Gonzagam inviſiſſem, ſtatum dixi aſtantibus,

bus, ut ſuprema illi pararent, alios advocatent medicos, ante ſeptimum diem obiturum à morbi initio, laborare ſpecie quadam abſceſſus in pulmone. Tum mulier: recte inquam in hoc ut reor, nam ſanguinem tuſſiendo expuit: competerat enim me ſolum pulſum exploraſſe. Dicam autem qua via id cognoverim. Erat ei pulſus omni inæqualitaris genere perturbatus, plurimumque in ſingulis differentiis variabat, ordo omnino nullus, nullus dolor in pectore præceſſerat, nulla difficultas ſpirandi aderat, unde etiamſi delitaſſet, non potuit abſceſſus eſſe in pectore, ob doloris defectum, nec in pulmone, quod ſpirandi difficultate careret. At in Pulmone tamen morbus erat magnus, non enim ſine illius affectu & incompoſitione, tanta pulſus diverſitas conſlari potuiſſet; advocantur medici, ſtatuunt ut ſanguis mittatur, quod ut è re erat, ita ad acceleraodum aliquanto plus mortem (quod & prædixi) faciebat. Petiit igitur in medio quintæ diei, alioqui ad finem ſextæ ſuffecturis viribus, Hæc fuit prædictio ex prima viſitatione, & ſolius pulſus ratione tuto evulgata: de qua omnes qui interfuerant, admirati ſunt. Diſſecuimus etiam corpus, ut an recte de abſceſſu ſenſiſſem viderent. Inveotus eſt novus morbus pulmones ſanguine nigerrimo, liquido, tum exquiſita ſanie, ac multa, toti redundabaot, citra tameo propriam aliquam ſuppurationem. *Cardanus Art. Curand. parvæ propria pag. 294. & ſequentibus.*

Observatio II.

Pulmonum corruptorum & nigricantium, in quadragenario, ardentiſſima febre laborante, ſymptomata

QUadragenarius febre ardentiſſima correptus, doluit etiam â latere. Detractus mediocriter ſanguis ad vaſcula duo. Perſeverant omnia, neque cedit dolor remediis. Sexto die detractus iterum ſanguis ad duo vaſcula, putris & corruptus. Sudor ſeptimo levis tenuis, & tantum in capite, & thorace. Nihilo melius habuit. Deliria nocturna, æſtus & inquietudo magna, urinæ turbidæ, ſudavit nono & undecimo, nihilo levata febre. Decimo levius habere viſus eſt, nocte eadem patitur. Undecimo urinæ ſubſident, ſed divulſo & nigro ſedimento. Sudat ut prius. Pulſus perpetuo frequens & magnus, cum pauca inæqualitate, Iam tendines manuum, ſine manifeſto membri motu, revelli ſentiuntur, Urinæ bene coloratæ & corporatæ, cum ſedimento nigro. Decimotertio floccos colligit manibus, revelluntur digiti, delirium ſere perpetuum. Decimoquarto media nocte mortuus eſt. Pulmonibus corruptis & nigricantibus inventus eſt. *Hollerius libell. propria, obſervat.* 13.

Observatio III.

Pulmo aridus, ſcirrhis plenus, ſyderata pars membranæ ſuccingentis & coſtarum: nunquam pus expuerat, neq; ſanguinem: ante triennium pleuriticus.

QUinquagenarius, longo corpore & collo, ſatis opportunus tabi, tuſſicula, flatibus, pituita, tres annos laboravit. Audiebatur quaſi aqua fluctuans ad diaphragma & ventrem. Alii vitium lienis cauſabantur. Purgationibus, decocto guajaci, & alua vexatus, nihilo melius habuit. Subtabidus, male coloratus. Tandem decretum eſt, deſperantibus medicis & ægro, ut aperiretur thorax, primum cauterio potentiali, deinde cultello. Nam propius admota aure, intelleximus materiam diaphragmati inſidere, non eſſe in ventre. Itaque inter quartam & quintam vertebram aperta via eſt, monitis ægri amicis, quantum periculi immineret, ægro quoque monito, & id poſtulante. Effluxit pus multum, crudum. Quinque poſt diebus mortuus eſt, Diſſecto ægro, inventus pulmo aridus, ſcirrhis plenus, ſyderata pars membranæ ſuccingentis & coſtarum, Venter inferior integer. Nunquam pus expuerat, neque ſanguinem. Laboraverat longo ante tempore, ut ante triennio, pleuritide. *Hollerius libello proprio, obſervat.* 16.

Observatio IV.

Steatomata & atheromata in pulmone.

TUm in pulmonibus, tum in jecore ipſo Steatomata comperi, nec non Atheromata *Columbus lib. 15. Anatom.*

Observatio V.

Cancroſus pulmo.

INterdum, (quòd nos eo ipſo die, quo hæc ſcribebamus, in pulmonico, repentina morte abrepto, vidimus) pars ſuperior in cancrum abit, atque ad juguli ſuperiorem partem trahitur, ut ſub alis lateat, unde compreſſa aſpera arteria, ſtertor quidam obauditur, non à puris multitudine, aut artetius humoris, ſed ab anguſtia & interceptione meatus, in quo retractus & agitatus humor aliquis in gutture fervet. *Iacotius Comment. lib. 5. ſect. 2. Aphor 67. Coat. Hippoc.*

Observatio VI.

Pulmo putridus & ſanioſus, ſiniſtri lateris membranæ valide adnatus, cum aliis ſymptomatis, in ſacratiſſ. Imper. Divo Ferdinando viſus.

IN renibus Ferdinandi Imperatoris defuncti, calculos multos compererunt, medici, ſicut & in veſica: dum viveret, interdum ſupra triginta, ſine dolore ullo, cum ardore exiguo emingebat. Non tamen hoc morbo conſumptus obiit, ſed majoribus cauſis: nam dum medici poſtridie à morte, inteſtina atque viſcera eximerent, omentum aliqua ex parte corruptum, ac ſine omni adipe, ſicut & inteſtina, & ſtomachum deprehenderunt: & pulmonem magna ex parte putridum, ac graviter fœtentem, cum pituita & ſanie, ita membranis pectoris in ſiniſtro latere adhærente, ut difficulter avelli poſſent. *Geſnerus cap. 12. Foſſilium.*

Observatio VII.

Franciſci Galliarum Regis, hujus nominis primi, cadaveris diſſectio: in quo præter multiplices putritiones & generationis inſtrumentorum corruptiones: pulmo putris, dextra parte coſtis circa ſpinam pertinaciter adnatus viſus eſt, cujus ſectione viroſa ſanies effluxit.

ANno M.D.XLVI. Calend. April mane adſeptimam, facta eſt diſſectio corporis Chriſtianiſſ. Regis Franciſci, hujus nominis primi. Præfuerunt Medici, Ioannes Vatadeus, Natalis Ramololus, Ioannes Capella, Valeranus Eva, Laurentius Glabius, Joannes Hordejus, Martinus Acakia: Adminiſtrarunt Chirurgi: Joannes Verrejet, Adrianus Rabellier, Nicolaus Laveius, Joannes Beſſart, Secto abdomine, omentum ruptum ad pubem, & ad ventriculum ſeſe exhibuit; ſic ut inteſtina, ſuo veluti velamine ablato, nuda ſpectarentur, Sed qua parte duodeno & pyloro incumbebat, nigroris ſpeciem & corruptelam referebat. Duodenum putre, purulentum. Ventriculus inferiore tunica, ruborem cum nigrore mixtum, repræſentans humorem atrum, majore etiam, quam pro ratione adſumptorum copia, continebat. Gula ulcerata ſaniem ſubruſſam eructans. Putris pulmo, dextra parte coſtis ad ſpinam ſic pertinaciter hærebat, ut inde ſine dilaceratione divelli non potuerit. Qua parte ſectione facta, viroſa ſanies effluxit. Cor & jecur, ren ſiniſter, plane illæſa. Lien non admodum inſigniter affectus. Ren dexter ultima parte pure ſcatens, à quo exortum vas ſeminarium exemptum, colluviem in partes adjacentes effuderat, ſicut in illis omnibus inſignes corruptelæ apparerent. In collo, veſicę, ulcus latum, multo pure refertum, Sub pube dextra omnia purulenta, & ipſa ſubſtan-

...ntia gangrænoſa. Scrotum, paraſtatæ, & partes omnes circumambientes, ſimile vitium contraxerant. Animæ rationalis ſedes integerrima. Tam variorum affectuum, tam diverſos locos obſidentium, certæ cùm ſint cauſæ, nullam tamen ad generationis primordia referendam eſſe, aut in poſteros tranſire poſſe, affirmare non dubitamus. *Ex communicat. C. L. V. Ioan Coſma Hulezachu.*

VVLNERA PVLMONVM.

OBSERVATIO I.

Pulmonum fibræ, per abſceſſus & vulnera ablatæ.

ROlandus Parmenſis lib. 3. ſuæ pract. cap. 25. ac. Theodoricus l. 2. cap. 17. affirmant, Ugonem Bononiæ pulmonis fibram vulneratam ſanitati reſtituiſſe, poſtquam exierit, & eam reſecaſſet. Hoc etiam feciſſe confitetur, egregius noſtræ ætatis, ac hujus inclytæ civitatis Venetiarum Chirurgus, Franciſcus Strata de Burano, ejus Socerum, nec mirum eſt: nam præclari medici antiqui dum affecta membra, quę mortis magnum afferunt periculum, enumeraſſent, nullum quidem verbum de pulmone fecerunt: aſſeverant tamen, quod ſi pulmo medius fuerit ſectus, aut vulnus amplum aut inflammatione affectum, qui ſic afflicti ſunt, de neceſſitate moriuntur. *Andr. à Cruce lib. 4. Chirur. ſect. 1. c. 4.*

Vidi quibus pulmonum fibrę tum per abſceſſus, tum per vulnera ſint ablatæ, & tamen vivunt, unamque in rebus deſperatiſſimis divinæ bonitatis & fortitudinis gloriam profitentur. *Gemma lib. 1. Coſmocrit. c. 6.*

OBSERVATIO II.

Pulmo ex vulnere putrefactus in tantum, ut cor nudum conſpiceretur.

IN vulnerato decumbente in Noſocomio, & in altero vulnerato antea in eodem Noſocomio, qui ultra annum cum dimidio ibidem decubuerat, in ſectione ipſa tota ſubſtantia pulmonis adeo cum pure longo tempore excreta videbatur, ut cor denudatum, ſine pulmone (dictu mirum) ſpectaretur. *Petrus Foreſtus, Scholio ad obſervat. 37. lib. 2.*

OBSERVATIO III.

Pulmones vulnerati, transfoſſi, & præſecti, curati.

CLamaverunt & clamant medici, vulneratum pulmonem non poſſe curari. Motum enim continuum cum humoroſitate aſſidua curationi vulneris aſſerunt obviare: quod quidem verum eſt, ubi vulneris ſuperfluitas ſufficienter expelli non poteſt, aliter enim ... um eſt quod dicunt. Nam ſi cum extrinſeco vulnere ... um vulnerati contingat: ſic convenienter pulmo mundatur, & optime conſolidatur. Quod quidem ego Rolandus Parmenſis, gratia favente divina, expertus ſum operando: Vocatus enim ad quendam Bononienſem quinto vel ſexto die vulnerationis, inveni pulmonis partem exiviſſe exterius inter coſtas: & nimio ſpirituum & humorum concurſu facta fuerat tanta partis illius inflatio, quod intromitti nequibat; coſtarum etenim conſtrictione nutrimentum retinebatur exterius, unde exteriora mortificata fuerant: & vermes jam intra ſe continebant. Convocati ergo peritiores Chirurgi Bononienſes, eum pro mortuo reliquerunt. ... autem ipſius & amicorum ſuorum precibus condeſcendens: & ab Epiſcopo venia impetrata, & tam ab ipſo, quam à domino ſuo, & illorum amicioribus ... itate obtenta. xxx. fere rogantibus atque aſtantibus, cutim circa vulnus pro latitudine unguis minoris digiti circumcidi: deinde prope circumciſionem ... um exteriorem abſcidi pulmonem. Loco igitur abſciſionis ſanguine circumciſæ cutis confortato: & ... pulvere rubeo, & aliis adjutoriis frequenter procurato, conſolidatum eſt Dei gratia vulnus: & ſanatus eſt ille. Poſt multum vero temporis, cum domino ſuo Gerardo Rolandini Ieroſolymam audivit: & inde jam dudum regreſſus, ſanus atque incolumis vivit. Si autem quæſieris, qualiter egiſſem ſi à principio vocatus fuiſſem: reſpondeo, quod elargato vulnere caute eum cuneo intromiſſo: & poſtea erecto, ſegregando coſtas ab invicem: pulmonem prius caleſactum cum gallo, vel gallina ſciſſa à tergo, intromiſiſſem: & vulnus tenuiſſem apertum uſque ad mundificationem perfectam. Sed objicies, nonne melius erat vulnus tantummodo elargari, & confortari unguimento ab intrinſecis veniente: & ſic tandem ſine abſciſſione intromitti? Non: quia mortificato exterius membro, cum ſua natura, non fieret nutrimenti attractio: nec per tertiam digeſtionem ejus incorporatio. Amplius ſi interrogaveris, qualiter ille homo ſine pulmone vivere poſſit? Dico, quod particula quæ remanſit interius, augmentata eſt, ab ipſa natura totius membri accipiens nutrimentū; vel forſitan ipſa natura pennulas alias concreavit; quod in membro molli facile fit: & propinquitate caloris cordis, cui neceſſarium erat membrum. *Rolandus Chirurg. lib. 3. c. 25.*

† Pulmonem innoxie vulneratum annotavit etiam *Bartholin. Cent. 5. hiſtor. anat. 96.* & admiratione dignum, quod refert de parte pulmonis propendente è vulnere, abſciſſa pondere trium unciarum, ægro tamen convaleſcente, *Tulp. obſ. l. 2. c. 17. Nic. Fontan exempl. 3. ad d. Horſt. obſ.*

OBSERVATIO IV.

Pulmonibus inflatis ex vulnere ſervati.

PUlmonibus vidi inflatos ſanatos: inflatos etiam mortuos; quare vulnera pulmonis ex æquo ſe habent. *Fallop. de vulneribus, cap. 12.*

DE PERICARDIO ET CORDE.

OBSERVATIO I.

Hiſtoria pueri perſanati, cui os pectoris exciſum, & cor aliquandiu nudum apparuit: nam involucrum ejus computruerat.

ICtus puer (Marulli Mimographi) in pectore, in palæſtra, neglectus primum eſt, deinde parum probe curatus. Poſt menſes quatuor, pus in parte percuſſa apparuit. Hoc auferre cogitans medicus puerum incidit, & ut putabat, ſubito ad cicatricem vulnus perduxit. Poſtea rurſus inflammatio oborta eſt, mox quoque abſceſſus. Iterum ſectus puer eſt, nec amplius cicatrix obduci potuit. Quapropter herus ipſius, pluribus, medicis convocatis, inter quos ego quoque eram, deliberare ſuper curatione pueri juſſit. Cum autem ſideratio, quam Græci Sphacelon appellant, pectoris oſſis affectus videretur omolbus, appareret autem & cordis à ſiniſtra ejus parte motus, nemo affectum os excindere audebat: quippe arbitrabantur thoracis perforationem neceſſario futuram. Ego autem citra perforationem ut medici quoque appellant, adhibitam pollicitus ſum me exciſurum. De abſoluta vero curatione nihil promiſi, cum incertum eſſet, num aliquid ex iis; quæ pectori ſubjacent, fuerit affectum. Itaque regione detecta, amplius nihil in pectore læſum apparuit, quam quod ab initio ſtatim videbamus: quare etiam confidentius ad manus operationem venire ſum auſus. Cum jam fines, quibus arteriæ & venæ ſub hæreſcunt, utrinq; illæſi occurriſſent, affectumque os ab eo potiſſimum loco excidiſſem, in quo talis pericardii vertex conſiſtit, cumq; nudum cor appareret (quippe involucrum ejus computruerat) ob hoc quidem haud bonam ſtatim ſpem habemus: attamen in totum brevi temporis ſpatio perſanatus eſt. Quod non accidiſſet, ſi nemo affectū os abſcindere auſus fuiſſet. Nemo autem tentaſſet, niſi in adminiſtrationibus anatomicis præ exercitatus. *Galen.* videtur *lib. 1. c. 5. de Plac. Hipp. & Plat.* repetere *Rha-*

ſeritem in continente, & ex eodem *Avicenna lib. 4. fen, 4. tract. 3. c. 4.*

Observatio II.

Cordis parte patefacta, curatus.

INciſo abſceſſu, qui ſupra ſeptimam vertebram, inveteratum longo temporis intervallo ſinum fecerat, intimamque membranam ſua ſanie prorſus eroſerat, minima ipſius cordis pars oculis cernentium patefacta eſt. Verum cùm hominem ſumma & diligentia & ſollicitudine curaremus, in priſtinam redactus eſt ſanitatem. *Benivenius cap 42. De abditis.*

Observatio III.

Ictus in cordis tunica, convaluit.

EX nobili familia nati fratres, eadem etiam cohabitantes domo, atque eodem victu viventes, dum inter cœnandum orta, ut fit, inter eos lite, alter alterum gladio, quo in menſa uteretur, in ipſius cordis ſede percuſſiſſet, plurimuſque ex vulnere ſangnis efferretur, langueſcunt illico venæ, pallet facies, ſudor frigidus toto corpore manat, arteriæ non elevantur, omniaque demum mortis figna apparent. Verum, ne nihil omnino agerem, jubeo hominem his rebus foveri, quibus cordis vires refici poſſint, eumque æger uſque ad mediam noctem eodem ſeſe habitu haberet, & de ejus potius funere, quam de vita cogitaretur, cœpit paulatim ſpiritus reverti. Quare ſumpta ſpe, curam proſequor, donec aliis atque item aliis præſidiis uſus, hominem tandem, Deo adjuvante, ád priſtinam ſanitatem reduco: ex quo plane cognovimus, non ictum cor, ut putabamus, ſed ejus tantum tunicam leviter fuiſſe perſtrictam. *Idem cap. 65. De Abditis.*

Observatio IV.

Pericardii pars ablata.

IN Antonio Algiate ablatam partem pericardii vidimus: & ſanatus eſt, ſed ſuſpiria alta ducebat, nec multis annis ſupervixit: functio tamen cum ignobilis ſit, mortem non neceſſario infert. Quatuor enim modis membra ſauciata mortem inferunt, vel neceſſitate officii, ut pulmo: vel præſtantia naturæ, ut cor: vel ſanguinis profluvio, ut jecur, arteriæ magnæ, & venæ: vel ſymptomatum pravitate, ut nervoſa, ventriculus, veſica. Nam quod inſanabilia ſint, ridiculum eſt dicere lethalia: oſſa enim & cartilagines & ligamenta ſic vulnerata, mortem inferrent. Pericardium ergo non per ſe letbale eſt, ſed quia vulnerari non poteſt, quin multa alia membra nobilia lædandur. *Cardanus comment. ad aphor. 18. lib. 6. Aphoriſ. Hipp,*

Observatio V.

Pericardio deſtitutus.

DIſcipulum in Romana Academia mortuum ſecui: (aderat excellens medicus Alexander Trajanus Petronius è civitate Caſtellana, actis judicii vir) huic miſero juveni pericardium deerat, itaque ſubinde in ſyncopen incidebat, ſubinde mortuo ſimilis conſpiciebatur, quo genere morbi exanimatus eſt. *Columbus lib. 15. Anatom.*

Observatio VI.

De aqua intra pericardium contenta, recentiorum animadverſiones.

AN hominibus ſecundum naturam habentibus, involucrum cordis aquam contineat, quam ſeroſi humoris modo in ipſius cavitate in diſſecandum repoſitam obſervamus, mihi non admodum perſpectum eſt. Quamvis nullã ſane humani cordis ſectionem unquam aggreſſus ſum, in qua nõ multam ejuſmodi aquæ quantitatem repererim: quocumque etiam mortis genere, ſive paulo, ſive multo ante homo interiiſſet: etiamſi adhuc majorem copiam in mulieribus quam viris animadverterim: niſi illi natura admodũ fuiſſent humida, ut alias ſeroſis abundaſſe ſuccis. Quinetiam minus fere aquæ in nuper mortuis adinveni, quam in his, à quorum ſectione diutius temperaſſem. Is cui Bononiæ cor vivo exiini ſpectavimus; aquam etiam in involucro continere videbatur: verum id non admodum commode, utcunque etiam nos tragœdiæ adjungeremus, expendere licuit. Patavii hujus aquæ intuendæ cupidi, pulſans adhuc cor cum pulmone; reliquiſque viſceribus, illico atque ex his quos vivos in quatuor partes diſſecant, exemptum erat, in proximam pharmacopolæ officinam interdum deferri curavimus, ac in involucro aquam nonnullam reperimus. Vivi canes involucri cavitatem, & cordis ſuperficiem humectatam habent, in hiſque nulla diffluentis aquæ obſervatur quantitas: cum tamen notatu digna (etiamſi fere ſ... per mediocris) in aliquandiu mortuis canibus occurrat. In porcis vero viventibus plus aquæ, quam in c... bus ſpectatur: uti etiam porci jam diutius mortui, ... lam utcumque copioſam proponunt. Adeo ut de viv... rum aqua nihil aſſerere velim: verum nullam peni... in illis continere, (ut hodie omnes, ex ſpiritu in aq... poſt mortem converſo, hanc in mortuis reperiri co... cedentes, affirmant) falſum eſſe novi. Quando q... dem membranæ nullis partibus connatæ, neque inv... cem hærentes, perpetuo madidæ ac lubricæ appar... ut oculi palpebrarumque interior ſuperficies, Ad h... quoque modum membranæ cerebrum inveſtient... ubi mutuo inſternuntur, & interne coſtas ſuccing... tis membranæ, & peritonæi ſuperficies, & jecoris q... que, & inteſtinorum, reliquarumque partium, in... cem tantum accumbentium, non vero connatarum ſ... perficies, madorem lubrici contactus gratia ſemp... commonſtrat. *Veſalius lib. 6 cap 8. de corp. hum. fabr.*

Pericardium à Corde aliquantulum diſtat, quo loco aqueum quendam humorem natura collocavit, ... cor humectaretur: periculum etenim imminebat, ... abſque hoc præſidio, ob frequentes, ne perpetuos ... cam, ipſius motus, qui etiam nobis fiunt invitis co... exiccaretur. Quem humorem non modo in viventibus ſed in mortuis quoque deprehentes, licet de hoc. Curtius Papienſis dubitaverit: at ego hoc ita eſſe non ſe... mel vel ſæpius, in publicis privatiſque vivi canis ſecti... nibus, aperte oſtendi, ita ut nullus amplius dubi... ni locus relinqueretur. *Columbus lib. 7. Anat.*

Observatio VII.

De tabe ex affectu pericardii.

ADmonitus à Galeno, analogia ab animalibus deſumpta, poſſe emaciari, & tabeſcere corpus ex ſolo pericardio, affecto, cum ipſe hoc in Simia animadverterit, in quacum eam ſecaret, cæteris omnibus corporis partibus illæſis, invenit in ambiente cor tunica tumorem præter naturam, qui humorem aquoſum in ſe continebat, qualem puſtulæ, quas hydatidas vocant, emittere ſolent: diu hanc rem obſervavi, conſideravique, ac dubitavi, an hoc fieri poſſit; cum panniculus iſte inter partes ignobiles reputetur, ut idem Galenus teſtatur, ipſoque ſolo affecto, exemplo reliquarum partium omnium quæ ad cuſtodiam, & tegumentum cæterarum nobiliorem factæ ſunt, nullum inſequatur periculum.

Quod hiſtoria pueri Marulli Mimographi, ab eo ... *libris Anatomicarum adminiſtrationem* narrata ma... me cõfirmare poteſt. cum in eo ſphacelatum os pectoris, exciſo oſſe in loco, in quo Pericardii vertex adnaſcitur hujus panniculi apex ſectus ita fuerit, ut cor ... dom appareret, & tamen ſupervixerit: hinc conjiciebam difficile eſſe judicare quod eo affecto, tabes univerſi corporis ſubſequi poſſit. Attamen, cum nonn... los emaciari viderim, nulla præſente deſtillatione, nec

ſpu-

... vel cruento, vel purulento, nullaque naturalium ... um ita læſa videretur, nr hinc macies, & atrophia ... qui poſſet, in eam deveni ſuſpicionem. poſſe hoc ... uando contingere, ex pericardio quomodo lihet ... o; quod licet inter partes ignobiles adnumeran... cenſeatur, ideoq;, ſi ſolum afficiatur, nullum poſ... periculum adferre: attamen cum aliquando ita af... poſſit, ſicuti apparet eo inflammato fieri poſſe, ideo ... erit plura mala prodere lethalia, quæ hominem ... breviori, vel longiori tempore pro diverſitate af... , rapiant, & ita non erit impoſibile, quod ali... do tabem inducat, cum ea ratione, vel conſimi... à Galeno enarrata fuit, erit affectum. Si autem ... eratum, ſectum, & exciſum in puero Marulli mor... non tantum non induxit, ſed cito ſanatum fuit, ... contigit; quia eo ſolo affecto, illa affectio cordi non ... mmunicata fuit: quæ ſi perſeveraſſet, potuiſſet diu... itate temporis cor in conſenſum trahere, & inde ... ortem cauſare. Affectus autem hic pericardii, ex quo ... qui emaciantur, & tabeſcunt, qualem ego in non... llis factum fuiſſe, conjecturam feci, quo pacto cu... dus ſit, videant alii, & doceant. Ego enim, licet omni ... genio hos præſervare tentaverim, nihil tamen pro... , omneſque hos vidi tandem tabe conſumptos, & ... maciatos, ultimo loco quadam accedente levi febri... la, cui ſyncopæ ſæpius connectebantur, periiſſe. *Pe...] Salius De curat morb. ab ordinariis practicis non ... bitorum, pag 256. cap. 7.*

† Huc refer, quæ de puttrido pure intra pericardium ... chiſici recenſet *Severin*: Conſil. fol 24. add. *Salmuth. ... nt. 1. Obſ. 15. Hildan. Cent 1. obſ. 43.* Pericardii autem à ... lnere ſanari meminit *Rhodius Cent. 2. obſ. 38.*

Observatio VIII.

... pericardio Simia & Gallis tumores ſcirrhodes viſi, qui analogia quadam etiam ad homines transferri poſſunt.

... Imia quædam, cum emaciari indies videretur, eam ... tamen; neceſſariis noſtris negotiis impediti, ſca... in tempore non potuimus: poſt mortem vero, reli... is corporis partibus omnibus illæſis inventus eſt in ... biente cor tunica tumor præter naturam, humorem ... ſe continens, qualem puſtulæ (Græci hydatidas vo... nt) emittere ſolent. Atque in Gallo quoque vidimus ... quando cordis tunicam hujuſmodi ſcirrhoſo tumo... affectam, perinde ac ſi plures craſſæ membranæ in... lutæ altera alteri fuiſſent: verum in eo nihil humo... continebatur. Vnde veriſimilis conjectura elicitur, ... mines etiam ſimilibus poſſe affectibus infeſtari. *Ga... us lib. 5 cap. 1 de loc. affect.*

DE CORDE.
VITALI CENTRO.
ET PRIMUM,
CONFORMATIONE CORDIS.

Observatio I.

Bina non nullis ani... cor... r.

DUPLICATUM in quibuſdam animantibus dicitur reperiri cor, quod Plinius recenſuit. *Cœlius Rhodiginus lib 4 cap. 16. A. L.* In Paphlagonia bina Perdicibus corda. *Plin. lib. 11. cap. 37. nat hiſt.*

... allum quiſpiam Diis ſacrificans, cor invenit duos ... ces habens *Galenus lib. 7. c. 11. adminiſtr. Anatom.*

† Adde quæ de Corde bifido habet *Bartholin. Cent. 1. ... or. anat. 67.* & de corde gemino *Rhodius Mantiſ. A... obſ. 12. Zacut. Hiſt. 38. fol. 250.*

Observatio II.

Animalia nonnulla, execto corde, reſpirare adhuc, intente clamare, & fugere aliquouſque.

ADvertendum, oe ſimul cum cor nudamus, adigendo, cultro alteram ex thoracis cavitatibus vulneremus: quod ſi ſatis præcaverimus, non tantum comprimere cor, vel collidere, vel tale quid facere noſtro arbitratu licebit: verumetiam ſi totum avulſum extrahere voluerimus, non minore Chirurgiæ felicitate id conſequemur. Conſpicitur quippe hoc in multis ſacrificiis, quæ de more ita peragi conſueverunt; in quibus interdum victima, erepto corde, ariſque jam impoſito, cum reſpirare, & intente clamare, tum vero etiam fugere tantiſper, viſa eſt, quoad per ſanguinis profluvium conciderit, quamvis quatuor maximis vaſis divulſis, cito fiat, ut ſanguine exinanita, intereat. Quamdiu tamen vixerit, reſpirat, & vocem emittit, & currit. *Idem lib: 2. cap. 7. de placit. Hipp. & Platonis.*

Nec minus certe erit, quod ipſi vidimus, huic non diſſimile prorſus eſt, de lepore ſclopeti glande medio in corde perfoſſo, peneque eadem, qua ante ictum curſus velocitate ad teli jactum durante, priuſquam concideret: in quo tamen transfoſſa eodem ictu utraque thoracis cavitas eſſet: quod minime mirandum, quoniam læſa ea trajectaque, non corporis ſtatim motum, ſed vocis impedire inprimis formationem queat. *Iul. Alexandrinus, annotat. ad cap. 4. lib. 2. Galeni, de placit. Hippoc. & Plat.*

Quod ſi, lector optime, ſciendi cupiditate flagras, canis in promptu ſit, ut rem mirabilem neque omnibus obviam contempleris: thoracem cultro ocyus aperi, corque apprehendito: miniſter vero tuus diligens atque expertus, mira celeritate acu craſſa & contorta, quam manibus gerebat, in qua contortum filium immiſſum eſt, quatuor cordis vaſa arctè colliget; deinde cor abſcindat, eodemque tempora vincula abſcindantur, quibus crura quatuor vincta erant, & in pedes projiciatur. Canem abſque corde vociferari audies, progredi videbis: quare nihil magis admirabile conſpicari poteris: & hac re viſa, deſinas adeo obſtinatè in omnia Ariſtotelis verba jurare, qui licet magnus Philòſophus fuerit, ſcire tamen omnia ſolus nullo pacto potuit. *Columbus lib 14. Anatom.*

Observatio III.

Cor in nonnullis deſideratum omnino.

NI mendum exemplarium eſt, hoc carens viſcere (puta corde) compertum quandoque animal pronunciat Avicenna. *Cœl. Rhodiginus lib, 4. c. 16. A. L.*

Cæſari Dictatori, quo die primum cum veſte purpurea proceſſit, atque in ſella aurea ſedit, ſacrificanti, bis in extis cor defuit; unde quæſtio magna de divinatione argumentantibus, potueritne ſine ullo viſcere hoſtia vivere, an ad tempus amiſerit. *Plinius lib. 11. cap. 37. N H.*

† Qua de quæſtione: an ſcil. animal ſine corde vivere poſſit? Vid. *Spigel. lib. de Format. Fœt. Epiſt. 1. pag. 64. conf. Hildan. Cent. 4. obſ. 5. fol. 85.*

Observatio IV.

Cor hirſutum in nonnullis annotatum.

HIrſuto (alii hirto) corde gigni quoſdam homines proditur, neque alios fortioris eſſe induſtriæ, ſicut Ariſtomenem Meſſenium, qui 300. occidit Lacedæmonios. Ipſe convulneratus & captus, ſemel per cavernam latomiarum evaſit, anguſtos vulpium aditus ſecutus. Iterum captus, ſopitis cuſtodibus ſomno, ad ignem advolutus, lora cum corpore exuſſit. Tertio capto, Lacedæmonii pectus diſſecuere vivendi, cauſa videndi, hirſutumque cor repertum eſt, *Plin. lib. 11. cap. 37. nat. hiſt,* Admirabile Ariſtomenis Meſſenii cor,

quod Athenienſes, ob eximiam calliditatem exectum, pilis refertum invenerunt, cum eum aliquoties captum & aſtutia elapſum, cepiſſent, *Valer. Maxim. lib. 1. cap. 6.* Ariſtomenes nomen Meſſenii viri, qui juſtiſſimus fuit, ut ſcribit Hieronymus. Hic Lacedæmoniis quodam tempore nocturna ſacra celebrantibus, quæ vocabantur Hyacinthia, rapuit de choris ludentium virgines duodecim, & tota nocte gradu concitato fugiens exceſſit de finibus Spartanorum: cumq; eas comites ejus vellent violare, monuit quantum potuit, ne hoc facerent: & ad extremum, quoſdam non parcentes interfecit, cæteris metu coërcitis. Redemptæ poſtea à cognatis puellæ, cum Ariſtomenem viderent cædis reum fieri, tamdiu ad patriam non ſunt reverſæ, quamdiu judicum advolutæ genibus, defenſorem pudicitiæ ſuæ cernerent abſolutum. Hic dux tanta calliditate fuiſſe fertur, ut ſæpe Lacedæmonios deciperet: quorum ſæpe urbem ingreſſus eſt, & aliquando captus, atque in vincula conjectus, calliditate ſua aufugit: quod cum ſemel atque iterum, & tertio feciſſet, tandem occiſus eſt è Lacedæmoniis, & execto corpore, inventum eſt cor ejus piloſum fuiſſe.

Scribunt Græci Hermogenem, cujus de Rhetorica libri extant, multum præferentes ingenii lumen, cor habuiſſe hirſutie ac magnitudine extra mortalium reliquorum rationem inſigne: Idipſum fere de Leonida *in Parallelis Plutarchus* prodidit *Cel. Rhodig. lib. 4. c. 16. A. L.*

Ex hiſtoria in quibuſdam repertum eſt piloſum cor ut in Lyſandro, necnon in Alexandri cane. *Euſtachius,*

Jacobus Latro è patibulo, quo ſuſpenſus fuerat, veluti jam mortuus, ſed qui tamen adhuc viveret, depoſitus atque curatus convaluit. Verum ut erat homo ingenio malo pravoque ad eadem ſtatim ſcelera revolutus, quibus antea extremum prometuerat ſupplicium, iterum capitur atque ſuſpenditur. Quare hominis admirati nequitiam, mortui cadaver incidendum curavimus: & inventum eſt cor ejus, ob eximiam caliditatem, undique pilis refertum. Hoc idem inventum eſt in corde Ariſtomenis Græci, qui ſolus perhibetur integras acies pugnando in fugam vertiſſe. Eſt ergo non tantum ſceleſti ingenii ſignum, ſed quandoque etiam raræ fortitudinis *Benevenius cap. 83. de Abditis.*

Olim Ferrariæ experti ſumus in quodam à nobis confecto, cujus cor pilis circumſeptum erat, audaciſſimus tamen hic erat graſſator, & latro inſignis. *Luſitanus Cent. 6. curat. 65.*

Ipſe quoque memini cum Venetiis eſſe ſumptum capitis ſupplicium eſſe de nobili quodam latrone, qui cum à carnifice diſſecaretur, corde admodum piloſo repertus eſt. *Anton. Muretus lib. 12. cap. 10. variarum lect.*

† adde *Zuvinger Theatr. V. H. pag. 295. & 305.*

Observatio V.

Septum cordis cartilagineum.

VIdi in nonnullis ſeptum, quo cordis ventriculi diſtinguuntur, cartilagineum. *Columbus libr. 15. Anatom.*

Observatio VI.

Siniſter cordis ventriculus deſideratus.

VIdi in quibus ſiniſter ventriculus cordis deeſſe videbatur, tam exiguæ molis erat. *Idem loc. citat.*

Observatio VII.

De ſpatio humanæ vitæ, & de pondere humani cordis, quomodo creſcat, & decreſcat, ex anatomica Ægyptiorum obſervatione.

DE vita hominis, & qua fine annorumque ſpatio cenſeri debeat, permulti quidem apud veteres tradiderunt: nec illi tantum qui naturæ vires, ac decreta, obſervarunt. Qua in re, quum natura inter ſe diſſentiant autores, plerique tamen centum annorum ſpatium vitæ hominum concedunt: idque ipſum vulgato magis, quam intellecto nomine ſeculum appellarunt: quod apud nos cum alii permulti, tum ipſe Cenſorinus ad Q. Cerellium copioſe explicat. Sed à Terentio Varrone traditum eſt, ex Dioſcoridis authorita[te] qui ſiderum ſcientiam calluit, Ægyptios quidem (quibus ſervandi medicata cadavera cura fuit) ſ[...] admodum & arguta ratione deprehendiſſe: quo[...] mè vitæ ſpatiò ætas hominis æſtimari debeat, ſ[...] ex pondere humani cordis conjectura. Itaque aff[...] runt iidem Ægyptii, centum omnino annis ho[...] vitam definiri: quod eorum cor, qui ſine ulla co[...] tabe perierint, hoc ipſum declaret: quoniam cum [...] te (ſi expendatur) aucta atque damna referat. [...] culi enim pondere duarum drachmarum; binu[...] tuor; & ſic in ſingulis annis uſque ad quinquageſimu[m] binas accedere, ut centum drachmis exiſtat quinquagenarii hominis cor. Ex eo deinde numero unoquoque anno binas detrahi ac minui: quo perſpicuum eſt ab anno centeſimo, ad primam ſui ponderis redire, ne[c] que longius poſſe proferri. Quod ego tamen acutum quidem exiſtimo, quam verius: quanquam nihis libri qui *τὰ ἀνατομικὰ* proſecuti ſunt, mira prorſus atque [...] credenda explicentur. Quod alicui & Claudius Galenus affirmat. Sed & C. Plinius, id ipſum de hominis corde ad Veſpaſianum Auguſtum recenſuit, etſi, breviter quidem, cum dixerit, creditum fere ab Ægyptiis, ex defectu humani corporis, non ultra centeſimum annum poſſe homines vivere. *Crinitus libro 7. cap. 9. de honeſta diſciplina.*

Quid de hac Ægyptiorum ſententia Medici philoſophi ſtatuant, extra controverſiam Lectori poſuerim. *Flius Schenckii.*

Observatio VIII.

Ad hepatis inflammationem peripneumonia ſuccedente mortuus æger. Cujus corpore diſſecto, præter a[li]a memorabilia, pulmones ſemiputridi, & veſicula cordi adhæreſcens, atro ſanguine referta, viſa ſunt.

PRæterito Martio, Nicolaus Gemminger, civis Moguntinus dives, incidit in dolores capitis, inquietudinem, calores febriles, exiſtimans ipſe eſſe reliq[uias] vini fumantia, negligit opem medicam, indifferenter vino utens. Increſcente morbo, nono die conſulu[it] me, pedibus ægrum: vena ſecanda erat, ſed ob v[ires] debilitatas, alui fluxu multorum dierum, cucurbi[tulas] imperavi, delirabat, ſubſtiterat alvus 14. moritur. H[æ]ſitantes de tam præcipiti caſu, cum judicaſſem [...] rum defunctum enixe pro affinitatis jure, ut a[periretur] rogarunt, Inveni quod prædixi, inflammationem h[epa]tis, cui peripneumonia ſupervenit. Hepar ſub[...] interius flaveſcens, totum dextrum hypochond[rium] occupans, circa dorſum tumens, amplum ad ſtup[...] innatans bilis, quæ cauſa fuit doloris dextri lateris [...] lulum ſupra coſtas nothas, & inde lividitas ab aure d[ex]tra ad infimas coſtas per medium dorſum ex[...] ſiniſtro nulla comparente, animadverſa eſt. Cor[di ad]hærebat dextro, veſicula juſtæ magnitudinis, con[tinens] in ſe ſanguinem atrum. Pulmones parvi, nigri, & [...] putridi. Dum viveret, taciturnus erat, frequentia [ho]minum colloquia non affectabat. Melancholicus, [...] per intervalla vertiginem mane jejunus cum eſſet [...] tiebatur. Meo judicio, ſi Natura morbum protraxi[ſſet] vel repentina ſuffocatio, vel ex ſcirrhoſo hepate hy[...] drops illi contigiſſet: ob mitem naturam longiore [vi]ta dignus, quam ultra trigeſimum proferre haud po[...] *Ioan. Fredericus Traſſelmannus de obſervat. propriis.*

Observatio IX.

Pinguedinem cordi vere connaſci, & eſſe, contra Ariſtote[lem], Galenum, & Portium.

INter cor & pericardium non parva oritur p[...] do, quæ manifeſte conſpicitur, & cordi ad[...]

… Ariſtoteles & Galenus aſſerant, neque circa … que circa aliam, quamvis calidam particulam … em ullam naſci. Dicebat autem Portius Nea- … Phyſicus, qui in Ariſtotelis verba nimis jura- … ncquam diximus pinguedinem circa cor, pin- … em nullo pacto eſſe; hujus rei teſtimonium lo- … imum eſſe, quòd ipſa non eliquatur. Ego verò … o, dum Piſis publicè profiterer, nihil reſpon- … guedinem eandem candelâ, quæ proſtabat, eli- … uo viſo, cùm mutire ampliùs non auderet, taci- … ac penè exploſus. Erat autem ob continentem … pinguedo valde neceſſaria; itaque pinguedi- … compluribus corporis noſtri partibus cerni- … æſertim circa oculos, temporaleſque muſculos, … exiccentur. *Columbus lib. 7. Anatom.*

OBSERVATIO X.

De oſſe cordis recentiorum notationes.

… enus ab elephantis corde, à quopiam ſuorum fa- … iarium os eximiæ magnitudinis exectum pri- … grandium quidem animalium cordibus os, … verò cartilaginem adſcribit. Ego autem … us, uti in nullo corde, ita neque in humano … umida admodum, ſi reliquis animalibus con- … , eſt conſtitutione) exquiſitum os reperi: eaque … à Galenus cordis os conſtituit, ſubſtantiam ob- … cartilagineam, quæ meâ quidem ſententiâ nihil … eſt, quàm magnæ arteriæ & venæ arterialis radi- … rde principium ducentes. Quippe radices hæ, … bus membranarum baſes conſiſtunt, quæ mate- … è duobus illis vaſis in cor refluxui præficiuntur, … duriores ſunt, quàm reliqua illorum vaſorum … tia, adeò ut radices cartilaginis naturam parti- … onnihil videantur: quæ in bobus, & magis ad- … cervis, ſicciſſima duſeaque temperie donatis, ita … e induteſcit, ut quadrupedum coſtarum carti- … in album & friabile os, extrinſecus cartilagine … m membrana obductum, degenerent. Hæ … vaſorum radices perinde ad ſe mutuò ſunt con- … , ac ſi duos circulos in puncto invicem con- … , continuateſque, ita ut dexter circulus venæ … lis eſſet radix, ſiniſter verò, qui amplior exiſte- … gnæ arteriæ. Ubi autem circuli mutuò com- … ntur, is locus eſſet, quo hæc vaſa ſuis orbibus … onnaſcuntur, uniunturq;, ac ubi præcipua oſſeæ … is conſiſteret portio, quæ oblonga & veluti … et: eâ nimirum ſede, qua illæ radices invicem … ntur, & reliquæ interim circulorum portio- … t reſectæ. Ac proinde per me licebit radices … o animalis in quod incides temperamento, & … hac ætate, aut cordis cartilaginem, aut os vo- … òdò accuratè ipſarum naturam quis intueatur, … unà cum Galeni ſectatoribus, ipſius ſenſa adino- … itanter cruentibus, tam ſtolidus ſit, ut cordis … Λ aut υ efformatum ſibi perſuadeat. Quie- … Galenum humani corporis hiſtoriam ſcribere … ſunt, in humani cordis baſi os quoddam ex- … recenſent, quod laryngi præpoſito, & ab υ i- … *ειδὲς* nuncupato oſſi aſſimilant. Neque ſat … hominibus ad hunc modum os in baſi humani … confingere: quinimò ſermoni adjecere, cordis … atque ideò etiam univerſum cor, ab ipſo non … ari, quàm linguæ radix illo oſſe quod laryngi … tur. Arbitrantur namque cor ejuſmodi … atum, moveri: non expendentes, cor etiam … e donatum, ipſo non minùs ſuffulciri poſſe, … reus palus lectum in aëre ſuſtineret, quando … alligatus, ſimul cum ipſo deorſum ex alto pro- … ur. Quamvis interim quatuor cordis vaſorum … ter minas ſedes connexum nonnihil cor ſuſtine- … ud inficiari poſſumus: uti etiam ex univerſa Ga- … ordis oſſe hiſtoria, in qua veteres, ſuique tem- poris medicos, qui id in homine reperiri negabant, præter meritum arguit: nobis quoque fatendum eſt, Galenum id quod pertractat os, in humano corde, præ cæteris, uti monuimus, humido & molli, nunquam eſſe aggreſſum. *Veſalius lib. 1. c. 20. de corp. hum. fabr.*

Os cordis in duobus virorum cadaveribus deprehendi, ad radices arteriæ magnæ, & venæ arterialis. *Gemma lib. 2. Cyclognom. pag. 75.*

Oſſiculum deprehendi inſtar malleoli, inter cartilagineos circulos cordis, arteriæ aortæ, & venæ arterialis, ipſa ſpecie prorſus cum cordis cervini oſſibus comparandum. *Idem lib. 1. cap. 6. Coſmocrit.*

† De oſſe in corde Urbani VIII. vid. *Bartholin. hiſtor. anat. 45. cent. 2. Rolfink. lib. 6. Diſſert. Anat. cap. 19. pag. 1125.*

OBSERVATIO XI.

De cordis ſitu mutato.

FIlius patri typographi, adoleſcens, cùm frequenter utraque manu terræ innixus, (uti pueri luſûs cauſa facere ſolent) corpus in altum erigendo rotaret, cœpit cordis palpitationem, ſeu pulſationem vehementem in ſiniſtro latere, circa ventriculi ferè regionem ſentire: quam à corde eò usque propendente proficiſci, ſectio poſt mortem, ſed & quòd in caput innixus, cor denuò ad ſuperiora ducebatur, ſatis declarabant. Nam aſciticus factus, cùm mortuus aperiretur, præter reliqua hepatis, lienis, renumque vitia aſciticis communia, & in medio illius os tribus amiculis concinnatum, cavumque, & arenoſâ quadam materia refertum invenimus: cordis ſitum naturalem, relaxatis involucris & vaſis, quibus cor adnectitur, immutatum, illudque ſuo mucrone ſuccingenti tunicæ circa ſepti regionem affixum deprehendimus. *Felix Platerus de Obſervat. propriis.*

OBSERVATIO XII.

Cordis ſitum in viventibus & demortuis plurimùm differre.

VIdimus quendam pugionis ictu interemptum, diſſecto pectore, rurſusque per vulnus pugione adacto, mucronem neque cordis neque pulmonis vulneri reſpondiſſe, tanta eſt in cadaveribus cum viventibus polituræ differentia. *Alex. Benedict. lib. 3. c. 12. Anat.*

TABES CORDIS.

OBSERVATIO I.

Cordis phthiſis, ejuſdemque remedium, à veteribus annotatum.

TRadunt præcordiis neceſſarium Raphani ſuccum: quando phthiſin cordi intus inhærentem, non alio potuiſſe depelli, compertum ſit in Ægypto, regibus corpora mortuorum ad ſcrutandos morbos inſecantibus. *Plinius lib. 19. cap. 5. Nat. Hiſt.*

Contra phthiſin (impreſſi codices malè legunt phthiriaſin) ſuccus Raphani adhibetur, qui ſolus poteſt tenuitate ſubtili ad imi (ita enim diſtinctis vocibus, non adimi, ut corrupti codices habent, legendum) corporis lineamenta, cor penetrare. Ægyptii enim reges, quibus erat ſtudium ſcrutari corpora mortuorum, & cauſas valetudinum, oculatâ fide recognoſcere, in corde ipſo, naſci ejuſmodi vitium, prodiderunt. *Plinius Secundus alter, lib. 4. cap. 1. de re medica.*

OBSERVATIO II.

Cor Marchionis torrefactum & tabidum.

POſſe univerſam cordis ſubſtantiam aliquandiu pati, præter pueri Marulliani hiſtoriam. *7. de adminiſtr. anatom. Gal.* indubitatam nobis fidem facit *Melanchthonis* authoritas & teſtimonium, qui *lib. 1. de anima* conſcripto teſtatur, Caſimiro Marchioni Brandenburgico,

ob mœrores & vigilias, humore qui iovolucro cordis continetur, exhauſto & exiccato, cor exectum pyri roſti faciem repræſentaſſe: ubi proculdubio perpeſſi fuere tres illi humores, (ſecundarii vulgò dicti) ſatis conſpicuam cladem: ſiquidem eas in anguſtias redactum eſt cor, non parvo temporis momento, quod ex aſſignata cauſa colligi poteſt, non adeò vehemente puta triſtitia: quâ ſapieos, in ſacris voluminibus, etiam oſſa aſſeruit areſcere. Unde nonmodò levem, verumetiam inſignem cor poſſe ſuſtinere intemperiem, opinamur. *Jordanus lib. 1. cap. 16. de peſt. phænom.*

† Raras conſtitutiones cordis morbidas Anno 1639. receoſet *Otto Heurnius hiſt. 19.*

Observatio III.

Diuturno morbo quidam deficiens, repertus eſt corde in totum abſumpto: ſola tunica ſuperſtite.

NUper illuſtris Romani viri corpore, qui à diuturno morbo divexatus, defecerat: nulla prorſus cordis portio, ſed ejus tunica tantùm reperta fuit: quod nimirum ab immoderato calore, illud penitus jam abſumptum erat totum. *Bernhard. Teleſius, Rerum Nat. lib. 5. cap 28.*

VERMES CORDIS.

Observatio I.

In peſtiferis febribus vermes aliquando in corde genitos animadverſos.

VErmes aliquando in peſtiferis febribus, in ventriculis cordis fuiſſe genitos, audivimus ab hominibus fide dignis, qui ejusmodi ægrotantium cadavera ſecuere; quamvis veriſimile ſit, rarò admodum iſtud contingere: velnti & quòd lapides in iisdem ſinibus redundent, quos nunquam in corde fuiſſe genitos legimus aut audivimus, licet in aliis viſceribus (præſertim brutorum animalium) frequenter obſerventur. *Vidius Iunior lib. 7. cap 1. de curatione memb.*

Observatio II.

Vermes nonnunquam ad cor ipſum penetrare, & mortem inferre.

EXcitatur ſyncope nonnunquam à vermibus, non ſolùm orificium ventriculi, ſed & cor ipſum vellicantibus, ut vult Meſueus (qui mortem iude inferri docet.) *Scholiographi ad cap. 29. lib. I. Hollerii de morb. intern.*

Observatio III.

Vermium in corde natorum, ejusdemque palpitationem, tremorem, lunaticam quoque paſſionem, nonnunquam etiam mortem inferentium, hiſtoriæ admirabiles: tum quibus illi remediis expelli aut necari poſſint.

PRinceps quidam valetudinarius, cùm ex cordis cauſationibus multo tempore graviſſimè affligeretur, celeberrimis doctiſſimisque quibusvis medicis convocatis, malo ſuo pertinaci remedium petit. Qui variis iisdemque lectiſſimis medicamentis adminiſtratis fruſtra, nihil ſubſidii adferre poterant. Accidir autem ut & Medicinæ tyro quidam, qui Principis medico ſamiliariùs innotuerat, eodem caſu cognito, inter alia quuque referret, comperiſſe ſeſe ſuperioris ætatis conſcriprorum conſiliorum medicinalium lectione, vermis quoddam genus cordi nonnunquam innaſci, quod nullis remediis, præterqoam unius allii, ejusdemque manè ſumpti, uſu cederet, atque necaretur. Verùm nôn ram remedium ipſum, quia vulgare atque contemptibile, atque ob id Prinripi viro, cui pretioſa & exotica potius expetebantur, quàm ob ejusdem authorem, hominem juvenem & inexpertum adhoc, neglectum & deſpicabile habitum eſt. Principe itaque morbi diuturnitate & ſævitiâ tandem devicto, & mortuo, patris juſſu, morbi cauſa abdita inveſtigari præcip... diſſecto cadavere, deprehenſus eſt vermis albus, præ... cuto roſtello, eoque corneo præditus, rordi adhæreſcere. Quem Medirt vivum in circulum ex allii u... co in menſa figuratum conjiciunt. Fera circumqu... que rependo mirificè ſe torquet, & ne circulum co... tingat cavet. Taudem verò allii vi & nidore victa, co... eidens, circulo adhuc concluſa, moritur: unde no... morbi cauſa legitima, quàm certa & uidubitata rem... vis & efficacia manifeſtè innotuit. *Ioana. Hibenſtret libell. de Peſte.*

Ad Luuaticam (Italicè, *Mal della Luna*, fo... couvulſionem intelligit) affectioneoi puerorum, ... qua tremunt & ſemimortui apparent, quod nulla ... de cauſa eveoit, quàm quod ſæpius io iis vermis q... dam generatur, cor ipſum petens, tremorem induc... atque etiam nonnunquam moriem. Tanaceti (It... *Madrogni*) ramuli teneri in umbra ſiccentur, atque ... pulverem redigantur, cribrenturque, deinde dra... duæ ſequentis pulveris addantur, qui hujusmodi ... *Recipe rad gentianæ, pæoniæ longæ, ana drach. ij myrr... drach. j.* Miſceantur & terantur. Et cùm uti voles, ... rum hujus pulvetis ſumito, ſcilicet quantum duob... digitis comprehendi poteſt, atque aquæ guttam a... to, ita ut madefiat, deinde ore & labris infantis, ter ... quater inunctis, fieri nequit, qoin vermes omnes ... cum reliquis excrementis excernantur. Eſt autem ... expertum ſæpius: quoniam in plurimis, qui ob tal... affectum interierunt, & poſtea diſſecti fuerunt, ve... ille inventus, atque cordi appenſus fuit. *Pedemont. lib. Secret.*

Scribit Alexius Pedemontanus in rapſula cordis reperiri vermes cor invadentes, qui rreant Lunati... paſſionem & pueros interficiunt. *Matth. Cornax lib. 2. cap. 28. De Conſult. Med.*

Mirabile ſecretum, paucis cognitum: Quandoq... generantur vermes ſub corde, vel ſub capſula cordis, & faciont puncturas & dolores, & medicamenta dan... cordialia, ſed nihil proficiunt & æger moritur. Sed ve... cura eſt talis, *Recipe ſucci allii, raphani & naſturtii:* ... tur, & ſtatim eurabitur: crede experto, qoia verum eſt. *Ex manuſcriptis Stockeri, illuſtris ſuo tempore medici, e... perimentis depromptum.*

In eodem ſubjicitur ſequens hiſtoria: Cognitum habemus Treveri virginem diu multumque de cordis tum dolore, tum tremore conqueſtam, & mirum in modu... excruciatam & tortam fuiſſe, remediis quæ ad ro... mationem & roborationem cordis ex uſu aliàs ſun... fruſta ſæpe attentatis, epithematibus, & phleboto... etiamnum illudentibus, tandem ægra moritur. Se... ad veri indagationem corpore, vermiculi in corde ... hujus tam funeſti caoſæ deprehenſi ſunt. *Ex eodem c... dice, Schenckius Filius.*

Anno ſuperiori in Palatio magni Hetrutiæ Ducis, ... vis Florentinus circumforaneum fabulantem audi... morte ſubitanea correptus eſt; quæ mors cùm & aſtantibus hominibus, & familiaribus ipſius maximè ſuſ... cta eſſet, diſſecari cadaver curant, in quo diſſecto, ni... mortis caoſam, quàm vermem vivum in rordis cap... fuiſſe, à medicis repertum eſt. *Petrus Sphererius de ... ad nos miſſis.*

† Confer præterea *Gabelchov. Centur. 3. fol. 3. Par. I* 24. c. 19. *Zwinger. Theatr. vit. hum. pag. 352.*

CALCULI CORDIS, SIVE *Tartarus.*

Observatio I.

In corde duo calculi cum multis abſceſſibus & urinæ difficultatibus, ſalvis renibus & veſica deprehenſi: tum de aliis Cordis calculis, eorundemque variis ſymptomatibus.

Cuidam

lidam mulieri ſupputata polpa cordis, in multos dies urina purulenta effluxit, eaque quarto menſe ..., & diſſecta, inventi duo calculi & abſceſſus di... cordis. *Hollerius Comm. 1. in lib. 6 ſect. 2. aphor. 4. Hippoc.* Eandem hiſtoriam repetit *Comment. in ... lib. 4. Hippoc.* his verbis, Contigit ſemel mulieri ... ætatis, quæ quatuor menſes integros minxit ..., & aliquando propter puris acrimoniam ſangui... commixtum. Medici conſulti, adhibuerunt ..., ac ſi renes exulcerati fuiſſent, quòd in eis per ... magnum dolorem ſentiret mulier. Hæc mo... quarto menſe, diſſecta eſt, inventi renes integri, & ... integra: at in corde inventi ſunt duo calculi, & ... multi, qui expurgabantur per urinas, atque in ... dolorem infligebat renibus. Sic ſolus ſan... poteſt à thorace demitti ad veſicam ut excernatur. ... hiſtoriæ meminere. *Scholiographi ad cap. 29. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

... dimus in Doctore Arelatenſi urinæ difficultatem, ... maximo tenuum dolore, & arenulis eubentibus, ... diſſecto cadavere, renes integri inventi ſunt. ſed ... hydrops, & concretus in corde lapis, quâ ... materiam in ſiniſtrum cordis ventriculum, & in... renes ferri ſolitam, probabile eſt, quæ eo itinere, ... in arenulas concreſcebat. *Jacotius Comment. ... Sect. 2. aphor. 4. Coac. Hipp.* Meminit ejuſdem ... *idem author, Comment. 1. ad aph. 52. lib. 3. Sect. 2. Hipp.*

Imperatoris Maximiliani II. corde ſecto, inventi tres lapilli, quantitate piſorum, unus interim ma... ..., colore rubigineo. Frequenter verò cordis ... gravi afficiebatur, dum viveret. *VVierus ... lib. 4. cap. 16. edit. 6.*

... in Cæſaris corde, qui palpitatione cordis fre... corripi ſolitus erat, veluti ... illus quidam ni... repertus fuit. *Eraſtus in Conſil. quod num. 10 eſt lib. ... & Epiſt. à Laur. Scholtzio cum Cratonianis edi... 83.*

... bemus domi lapides exciſos è folliculo fellis, ſto... ..., & corde, &c. *Gemma lib. 2. Artis Cyclognom. 6.*

... publica Norimbergenſis, Hieronymum Schrei... ..., ob ingenii dexteritatem, in alumnum ſuum ſu... ..., qui tempore Joannis Batiſtæ Montani Vero... Paravii aliquandiu auditor factus, relicta tan... ..., ad nos Pariſiorum Luteriam. Anno 1547. ..., & ſub D. D. Jacobo Sylvio, D. D. Hollerio, ... Fernelio, profeſſoribus Regiis, Medicinæ operam ... Hic Martio menſe præſcripti anni, in atrociſſi... & incognitum morbum incidit, cujus cauſam ... ptores ex nimia choleræ & bilis ebullitione pro... ..., & in colicos dolores tranſiiſſe exiſtimabant. Cæ... cùm Majo menſe vitam cum morte commutaſ... Patriotæ Germani abditam morbi cauſam indi... ... inſtituentes, diſſectionem cadaveris aggreſſi ſu... ... qua, cùm ſubſtantia cordis diſſecaretur, reper... ... riſus eſt lapillus nucis muſcatæ inſtar, durus, ... icans, rotundus, & pondo drachmarum aliquot, ... præceptores & quamplurimi honeſti viri alii ... attrectantes, non tam viderunt, quàm ſingu... admiratione tenebantur. Itaque ſepultus eſt ... ille Schreiberus Cœmiterio Maturinorum ..., non adeò procul à ſepultura Jo. de Sacrobuſco ... ..., Collegerat ille de diebus criticis opuſcu... ... is doctis cumprimis laudatum, quod velut im... ... relinquens, cum autore ſepultum creditur. ... *Margelius ſuis ad me literis, 12. Julii Anno ... davio datis.*

... e calculis & oſſiculis in corde repertis conſul. ... *Jo. Dan. Horſtius Obſ. Anat.* 8. Valvulas etiam ... oſſeas recenſet *Bartholett. de Reſpirat. lib. 4. c. 11.*

De oſſe in corde phthiſici diſſecti de prehenſi leg. *Bartholin. Cent. 1. hiſtor. anat. 50.*

Observatio II.

Calli inſtar calculorum corde, nonnullis etiam cum ulcere, inventi.

INciſo cujusdam cadavere, & viſcera omnia vento plena conſpeximus, & in ſiniſtro cordis ventriculo obduratum callum invenimus, qui nucis magnitudinem æquaret. Quare ut illum, (hoc eſt ventum) mortis ipſius; ita hunc, (ſcilicet callum) adverſæ hominis valetudinis cauſam fuiſſe, arbitrati ſumus. *Benivenius cap. 81. De Abdit.*

Obſervavimus callum in corde durum inſtar calculi, & ulcus non exiguum. In duobus pulmonariis idem ſe obſervaſſe præclari viri teſtantur. *Jacotius Comm. 1. ad aph. 15. lib. 1. ſect. 3. Coac. Hipp.*

PINGVEDO VENTRICULORUM cordis.

Observatio I.

Pinguedo in cordis ventriculo reperta.

PUella à me aperta 4. Aprilis, hujus anni: in cujus cordis ventriculo pinguedinem reperi, cum inteſtino cæco & aliis à naturali ſtatu recedentibus. *Ex Gaſpari Bauhini Obſervationibus.*

CARNOSA EXCRESCENTIA ventric. cordis.

Observatio I.

Tuberculum nigrioris carnis in ſiniſtro cordis ventriculo viſum, mortis cauſa.

MUlier, Clara nomine & genere, cordis dolore interdum vexabatur, quam Medici à malo ipſius cordis habitu fieri arbitrabantur. Sed cùm pluribus jam annis connubio juncta non conciperet & ſterilitatis cauſam quæreret, ac tollere conaretur multis præſidiis, ita demum dolor ille cordis increbeſcere coepit, ut perpetuus fieret. Ex quo ſæpius etiam mulier ipſa deficiens, recreari vix poterat, donec eo jam magis magisque invaleſcente, è medio ſublata eſt. Cæterùm, mortuæ corpore inciſo, & fruſtulum nigrioris carnis in ſiniſtro cordis ventriculo, ſupra arteriam, quod meſpili formam haberet, & vulva à medio infra verſus imam ejus partem junctis oris occaluiſſe reperta eſt. Quare ut tuberculum illud mortis, ita hoc ſterilitatis cauſam fuiſſe cognovimus. *Benivenius cap. 35. De Abditis.*

Observatio II.

In ſiniſtro cordis ventriculo, glandoloſa carnis ſubnigricantis libræ duæ inventæ.

NOn vulgariter nos mirari coëgit, nobiliſſimi & unà doctiſſimi viri cor, in cujus ſiniſtro ventriculo, glandoloſæ (ſed ſubnigricantis interim) carnis libras duas reperimus, corde inſtar uteri, ad ejus carnis molem extenſo, & homine ante mortem habitu utcumque melancholico, & ad morbum vigili, & pulſu prædito miris ſanè modis inæquali & vario, quique arteriæ contractionem manifeſtè oſtendebat. Ita enim multis menſibus, ante mortem (cùm tamen alioqui veluti ſanus obambularet) pulſus aut arteria potiùs contrahi viſa fuit, ut trium aut quatuor pulſationum ictuumque intervallo, contracta maneret, vel utque expulſionem, moliretur. Imò poſtremis vitæ ſeptimanis ex novem ictuum intervallo, tres tantùm aut duæ dilatationes arteriæ, tactui ſubinde occurrerunt. Deinde animalis facultas, cum principiis animæ functionibus, ad mortem usque ſatis conſtabat: quæ non tam ex cordis vitio proximè ubvenit: atque ex ſiniſtri cruris gangræna,

quæ

quæ ab impedito arteriæ pulſu, occaſionem perinde duxit, ac ſi intermiſſi illi ex cordis vitio pulſus, cruris illius nativum calorem aptè eventilâſſent. Potiſſimùm cùm ex ſclopeti ictu, ante annos aliquot, ipſi vitiata eſſet arteria, quæ fibulam petit. *Veſalius lib 1. c. 5. de hum. corp. fabric.*

Observatio III.

Carnoſa, albida & flaccida propagines, ex utroque cordis ventriculo enata.

SEcante Matthæo Grabisgadio, vidi ego in dextro cordis ventriculo mulieris, quam peripneumonia ſuſtulerat, radicem enatam, carnoſam, albidam, flaccidam, quæ prodiens ex corde, & cavam venam ſubiens, propagabatur usque ad caput & os ſacrum. Eadem carnea ſubſtantia ex ſiniſtro ventriculo prodibat: quod in quatuor cadaveribus peripneumonicis ſubinde obſervavimus. *Obſervatio CL. V. Neretti Neretii, Florentini Medici: transmiſſa ante nobis ex Italia Petro Spherero.*

PITUITACEA CONCRETIO
ventric. cordis.

Observatio I.

Pituitea flaveſcens concretio, medullæ inſtar, minimi digiti craſſitie, &c. in duobus cordibus inventa.

MEmini intra paucos annos aperta fuiſſe cadavera duo: alterum Comitis, alterum Principis. In quorum cordibus reperta eſt concretio quædam humoris pituitoſi, flaveſcentis, inſtar medullæ, quæ in oſſibus boum coctis invenitur. Erat hujus longitudo duorum digitorum transverſorum, craſſitudo minor minimo digito meo. In utroque (illo quidem cum febre & pleuritide, in hoc absque febre) apparuit pulſus inæqualitatis genere maximè inæqualis. *Eraſtus Part. 5. Diſputat. de febr. putrid.*

TUMORES ET APOSTEMATA
cordis.

Observatio I.

Ulceris ſeu apoſtematis in auricula & ſubſtantia cordis, magnitudine ovi gallinacei, hiſtoria: Alia item, in qua plus quam media pars cordis ſanioſa inventa demonſtratur.

COr ipſum & putredinem & apoſtemata perferre poſſe aliquandiu, teſtimonio magni viri, & excellentis anatomici, Medici ac Philoſophi inſignis, Doctoris *Nicolai Maſſæ Veneti*, præceptoris olim mei colendi, oſtendam. Qui *in anatomia ſua, in cap. de Corde*, ſe ſecâſſe mercatorem quendam Venetiis, ex vulnere capitis mortuum, teſtatur, in cujus corde, cùm obiter thoracis partes perſcrutaretur, poſt vulnus, cujus gratia ſectionem inſtituerat, perluſtratum, reperit præter omnium opinionem, ulcus ſeu apoſtema in ipſa auricula & ſubſtantia cordis, magnitudine ovi gallinacei: quem tandem certò comperit, habitâ diligenti inveſtigatione apud demortui familiares, quod in vita nunquam de corde fuerit conqueſtus. Qui eventus, cùm multa alia argumenta probare, & ſecum trahere videtur: tum verò ſubſtantiam cordis exulcerationem non ita perſentiſcere: quæ tamen omnia hîc neque proponere, neque diſputare volumus. Hujus autem hiſtoriæ Maſſa multos egregios viros teſtes nominatim citat in libello præfato. Sed ne longiùs exempla petantur, habemus domeſtica non minùs clara & certa multorum virorum bonorum teſtimonia, qui adhuc ſunt ſuperſtites, à quibus audivimus quòd interfuerint ſectioni Lucæ Alantſcæ, civis & bibliopolæ Viennenſis. Cum enim is ſubitò ex ſyncope anno Domini 1522. 13. die Decembris, hora 10. obiiſſet, ex voluntate & inſtinctu familiæ & amicorum piè defuncti, apertum eſt ejus pectus, præſentibus Doctoribus Joanne Heuman, Joanne Enzianer, Martino Stainpeyſs, Wilhelmo Pilhoger, Georgio Tanſtetter, Simone Lacz, Leopoldo Jordan, Joanne Gaſtgeb, Udalrico Fabri, Joanne Ham: Chirurgis, Magiſtro Wolffgango, & Magiſtro Georgio. In hac ſectione inventa eſt plusquam media pars cordis ſanioſa, & putredine abſumpta in hunc modum: quæ certè putrefactio in exiguo tempore tam validum membrum conſumere adeò non potuit: ſed neceſſarium eſt diuturnam perſtitiſſe, priusquam tam nobile membrum, fortiſſimis & duriſſimis villis conſtans, adeò evinceretur. Hic tamen, ut hoc in diſciplinam multorum fateamur, moltis ſuis familiaribus id adſerentibus, eo anno quo obiit, multa & crebra paſſus eſt animi deliquia: ut non inconcinnè fortaſſis aliquis inferre poſſit, Venetum mercatorem immunem ab animi deliquiis fuiſſe, quoniam recentior lues, & non perinde magna putredo illius cor invaſerat: hunc verò civem Viennenſem ideò crebras ſyncopas perpeſſum, & hiſce extinctum, magnâ putredine cor urgente, & ad exitum vitæ impellente. Hæc omnia à me dicta ſunt, ut candidus lector agnoſcat, multa præter opinionem veterum contingere, multa naturam aliquando moliri, nobis (qui veterum tantùm decreta ſectamur) incredibilia, nedum incognita, vera tamen. *Matth. Cornax cap. ult. Explic. ſua Hiſt.*

Observatio II.

In ſiniſtro cordis ventriculo tumor durus, ovi magnitudine.

IN Cardinali Gambara Brixiano, tumorem prædurum, & ad ovi magnitudinem, in ſiniſtro cordis ventriculo, Romæ vidi, ubi illum in affinium gratiam diſſecarem. *Columbus lib. 15. Anatom.*

Observatio III.

Abſceſſus vel cor ipſum ambientes, vel in ejusdem ſubſtantia, aut ventriculis nati.

INnotuit mihi ex anatome abſceſſus, cor undique circumplectens, & cor jam fermè putreſcens: Quam rem excellens Medicus, Marcus Appogius ab Oximo, magna admiratione intuebatur. *Idem libro citato.*

Archidiaconi cujusdam diſſecto cadavere, abſceſſus in ſubſtantia cordis inventus. *Scholiographus ad cap. 29. lib. 1. Holler. de morb. intern.*

Non videtur ſilentio eſſe prætereundum, quod nuper in inciſo Jacobi cujusdam, furis inſignis cadavere, præter alia monſtroſa annotavimus, ſcilicet abſceſſum in ſiniſtro cordis ventre, pituita redundantem. *Benivenius cap. 89. De Abditis.*

Solutionem continui, non veram aut manifeſtam (ſed qualis eſſe dicitur per quemvis tumorem præter naturam, ut is ſit ex triplici morborum genere) patitur cor, etiam vita ſuperſtite, quum experientia Benivenii & aliorum multorum, quibus noſtram adjungimus, conſtet, in apertis cadaveribus fuiſſe aliquoties reperta cordis apoſtemata frigida, ſed quæ ſenſim tabem invexerint. *Joubert. Annot. ad tract. de Vulneribus Guidonis.*

Observatio IV.

In ſupparato quodam pericardium totum ferè corruptum, & cordis ipſius major pars exeſa.

IN ſupparato, qui poſt diuturnam affectionem obierat, quemque ego in ſtudioſorum plurium, vel Theodoſii imprimis piæ memoriæ, & Lucatelli gratiam diſſecui, obſervatum eſt, fermè pericardium totum, corruptum fuiſſe, majoremque ipſius cordis, quod adhuc quidem, ob diutius ſcilicet putredinalem in eo adſervatum calorem palpitabat, partem exeſam extitiſſe, ut quidem ulcus diutius tuliſſe facilè credi poſſit. *Franc. Rota cap. 23. de tormentariorum vuln. curat.*

O-

OBSERVATIO V.

..tenuatum, cujus ſuperficies putredine conſumpta, ..a pericardium menſura puris albi: thoracis ſinus ..re, ſanie & grumis refertus: pulmo conſumptus: ..par immenſa mole ad umbilicum uſque exporr..ctum. Ægro dum viveret, tuſſi, febricula, tho..cis & ventris doloribus, cum reſpirandi difficulta.., & paucis animi deliquiis, ante mortem infe..o.

..daver diſſecuimus, in quo repertus pulmo con..ſumptus, thoracis cavitas plena ſanguine putrido ..reto, in pericardio plus quàm menſura puris al..tinebatur, tota cordis ſuperficies abſumpta erat ..rida extenuatumque admodum cor: hepar uſque .. magnum habebat, ut infra umbilicum deſcende.., totam anteriorem partem hypogaſtrii occupans: ..omata quibus vexabatur, erant, tuſſis, febricula, ..in thorace, & in anteriore ventris parte, difficul..ſpirandi, paucis diebus ante mortem, deliquia a..mens conſtabat. Aperiendo adfuerunt Scotus, ..lious, Chirurgi. *Joan. Bauhinus de Obſ. propr.*
Huc refer, quæ de abſceſſu cordis ſcribit *Hildan.* ..4. *obſ.* 51. *qui etiam Cent.* 2. *obſ.* 27. corde adhuc ..te, non exiguam ſui partem putredinem paſſam affirmat.

ULCERA.

OBSERVATIO I.

Ulcera ſordida in corde reperta.

..uodam, qui ſenſim contabeſcens & liqueſcens de ..io tandem ſublatus eſt, tria ulcera in corde repe.. parum cava & ſordida, multo ante jam tempore ..cta. *Fernelius lib.* 5. *cap.* 12. *Patholog.*
..netiis, dum cadaver quoddam ſecaremus, quod ..hominis, qui ex diuturno morbo tandem in quo..hoſpitali mortuus eſt invenimus parvum ſub alte..ricula cordis ulcus, quod videbatur antiquum ali..culum profundum, purulentum & ſordidum: ..cumque autem illud fuerit ulcus, ſive ex aliqua ..ca fuerit, ſive ex eroſione, ſive ex putredine: vide..tioni conſonum, quòd ſi hæc pertulerit diu, poſſit ..ſcirrhum aliquandiu ferre. *Trincavellius lib.* 6. *..de rat. curand. part. hum. corp. affect.*
..dde *River. Cent.* 1. *obſ.* 87.

VULNERA.

OBSERVATIO I.

..a cordis ſuperficiaria non ſtatim interimere homi..em: quin animalia nonnulla, poſt notabiles leſiones ſupervixiſſe.

.. ventrem cordis vulnus aliquando penetraverit, ..inus magno cum ſanguinis fluore hominem neceſſe eſt. Idque præcipuè, ſi ſiniſtræ partis ven..rit vulneratus. Si verò non ad ventrem uſque ..at, ſed in cordis ſubſtantia conſiſtat vulnus, ex ..ctis aliqui, non ſolùm cadie qua vulnerati ſunt, ..uenti quoque nocte vivere potuerunt, qui ob..einde inflammatione extincti ſunt. Atque etiam ..diu vixerunt, mentis compotes inventi ſunt. *Ga..b.* 5. *cap.* 1. *de loc. affect.*
..lnera cordi inflicta, quæ non altè in ventriculos ..ant, non protinus interimunt. *Fernelius l.* 5. *c.* 12. *..g.*
..nnihil mucronis cordis abſciſſum ſit, animal ..quod ſpatium ſupervivere poteſt. Suem in cor..rone vulneratum vidimus, qui per horam ferè ..ixit, & comedit, nec ita brevi obiiſſet, niſi ite..lucraretur. *Braſſavolus Comm. ad Aph.* 18. *lib.* ..

Addunt cervam inventam, quæ ſagittæ aculeum, ex longo tempore, cordi infixum gereret. *Jacotius Comm. ad Coac. Hippoc. pag.* 995. Reperta eſt cerva, infixam gerens cordi antiquam ex venatione ſagittam. *Thom. à Veiga Comm. ad cap.* 1. *lib.* 5. *Galeni de loc. affect.* Huc quoque referri meretur Julii Alexandrini de lepore, ſclopeti glande per medium thoracem & cor trajecto, hiſtoria, cujus ſuprà meminimus.

OBSERVATIO II.

Cordis utroque ventriculo transverberatus, atque inde per longam plateam diſcurrens, priusquam concideret, ſenſibus integerrimis, ad horam uſque ſupervixit.

AD ſolvendam quæſtionem, de principalium virtutum ſedibus, & vaſorum exordiis, inter medicos, & Ariſtoteleos Phyſicos agitatam, non parum auxilii præſtat, quod Ingolſtadii quidam ſtudioſus, à typographo punctim læſus in ſiniſtra parte thoracis, vulnus ipſam cordis ſubſtantiam, utrumque ipſius ventriculum transverſim penetrans, acceperit; plateæ tamen benè longæ ſpatium vulneratus curſu confecerit, mente porrò, & ſenſibus integerrimis fermè per horam integram ita conſtiterit, ut loqui, & Deo ſe commendare potuerit. Vulnus, adaperto poſt mortem corpore, medici profeſſores omnes, & alii ſpectatores non pauci viderunt, atque armorum genus ex vulneris forma dignoſcere, & in judicio explicare potuerunt. *Cyriacus Lucius, de ſuis ad me transmiſſis obſervationibus.*

OBSERVATIO III.

Corde ſauciatus, eum qui vulnus intulit, ad ducentos paſſus, priusquam concideret, proſecutus eſt.

VIdi, dum apud Taurinos agerem, nobilem quendam, qui ſingulari certamine cum alio decertans, accepto ſub ſiniſtra mamma vulnere in cordis ſubſtantiam penetrante, librauis io adverſarium aliquot enſe ictibus, ipſum fugitantem ad ducentos paſſus eſt proſecutus, donec in terram mortuus caderet: diſſecto cadavere, vulnus comperi in cordis ſubſtantia, amplitudine, quæ digitum capere poſſet: ingentem præterea ſanguinis in diaphragma effuſi copiam. *Pareus lib.* 9. *cap.* 30.

†Plura de vulneribus cordis vide apud *Bartholin. hiſt.* 77. *Cent.* 1. *Zwing. Theatr. V. H. pag.* 352. 375. Singulares quoque in corde vulneratorum hiſtorias recenſet *Heer obſ.* 11. Cordis vulnus vitâ aliquandiu durante notavit *Rhodius Cent.* 2. *obſ.* 39. Meminit etiam continui ſolutionis in corde *Panarol. pent.* 5. *obſerv.* 45. hancque cor & veſicam, ſine vitæ diſcrimine pati poſſe, ſcribit *B. Cabrolius obſ.* 26.

DE PALPITATIONE cordis.

OBSERVATIO I.

Cordis palpitationes raræ ac variæ.

EXCITARI poteſt cordis palpitatio à tuberculo, abſceſſu, multo ſanguine obſtructionem faciente, intemperie calida, vermibus cor ipſum vexantibus, ſubita vacuatione, imprægnatione, inflammatione, aqua tunica incluſa, ac humore putri ac malè olente plena, lapillis, venenoſa qualitate, ſpirituoſo halitu, ſive ab externis ſive internis ventriculis cordis, ſive in ſubſtantia, ſive in pericardio, ſive in arteriis, cauſa ſubſiſtat; ſive accidat extrinſecus, ut utero, liene, hepate, ventriculo; è quibus cauſis nonnullas in diſſectis corporibus hoc morbo peremptis exploratas habui-

habuimus. In cujuſdam pericardio aqua viſa. In Britanne quodam in Collegio Triquetico jacente inflammatio cordis. In alio abſceſſus in vena arterioſa: in aliis pericardium flatu diſtentum, qui tandem ſolet in aquam concreſcere, niſi cordis calore diſſoluatur, *Scholiographi ad cap 29. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

Observatio II.

Palpitatio cordis memorabilis.

NOtatu digniſſima hiſtoria Præſidis primarii Rhotomagenſis, nomine Remon. Ab ineunte ætate, ad annum quinquageſimumquintum, quo obiit, cordis palpitatione corripi ſolebat, præſertim à ſomno meridiano, & ubi arctius tibias conſtrictas habebat. Senſus quidam tremulus erat ad carotidas, hinc pulſus vel nullus, vel parvus, & ſine ordine. Solvebatur paroxyſmus edito crepitu, ructu; clyſteres dolore in mediis claviculis excitato, deinde in fronte; vel tuſſi ſatis violenta ſponte mota. Relictis tibiarum vinculis, & ſomno, melius habebat.

Eadem ſymptomata in muliere nobili apparuerunt. Utriſque hepar calidius, ventriculus frigidior. Hinc multa fuliginoſa excrementa ſpirituoſuſque vapor & craſſus in arteriis interceptus continebatur, qui in cor exhalans, incutiebat tremorem & palpitationem, donec motu, attritu, aut calore (quod ad id non ſufficeret facultas vitalis) diſſolveretur, aut aliunde exitum haberet. *Scholiographi ad cap. 29. Lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

† Memorabilis quoque cordis palpitatio, qua de *Rhodius Cent. 2. obſ. 40.* quæ omnium arteriarum palpitationem conjunctam habebat.

Observatio III.

De cordis palpitatione, cui & difficilis reſpiratio, & alia graviſſima acceſſerunt ſymptomata.

HOneſtus quidam vir, initio à cordis palpitatione male habuit, adverſus quam uſus eſt frequenter (in exigua tamen quantitate) confectione Alkermes dicta, quæ cum lapide Cyaneo, vulgo Lazuli nuncupato: componitur: hanc ea de cauſa, quocunque proficiſcebatur, ſecum deferebat. Acceſſit tandem huic malo reſpirandi difficultas, quæ jacenti ac dormienti maxime fuit moleſta, ſicut quamprimum dormire incepiſſet, aut exiguo tempore ſomnum accepiſſet, cito ſuperveniens reſpirandi difficoltas, eum mox excitaverit, & erecta cervice eſſe coëgerit, cum qua adeo multi conjuncti erant flatus, ut ſtatim à ſomno, etiam cum ſtrepitu quodam per os erumperent. Uſus multis variorum medicorum conſiliis, nihil profecit, qui adverſus humorum ex capite deſtillationem remedia adhibuerat. Tandem à tragemate (vulgo dragea) quodam melius habuit, quod ex roſis rub. cinnamomo, glycyrrhiza, ſemine Coriandri, Aniſi, Carui, & Ammios erat compoſitum: quo à ſumpto cibo utebatur Jacere & ſomnum capere tunc potuit, ſed non diuturnum fuit juvamentum. Paulo ſiquidem pòſt reſpirandi difficultas, cum orthopnœa, eodem quo antea ſeſe habuerunt modo. Succeſſit mox circa ventriculi regionem durities: ſub vitæ finem etiam nigricans initio ſputum, deinde cruentum; poſtea veluti ſemiconcretus ſanguis, qualis etiam tribus à morte horis ex ore quaſi bulliendo effluxit. *Rembert. Dodonæus obſervationum ſuarum cap. 54.*

•Inter cauſas palpitationis cordis, referuntur & flatuoſi ſpiritus, à crudis craſſiſque humoribus geniti, & ex hac cauſa exortas palpitationes, diſpnœa & orthopnœa frequenter comitantur. Idcirco & omnis circa reſpirationem in hoc viro offenſa, ad crudorum humorum copiam referenda videtur, à quibus flatuoſi ſpiritus proceſſerunt per os cum ſtrepitu erumpentes. Sed ſputum illud cruentum, deinde ſanguis ſemiconcretus poſt mortem ex ore ebulliens, aliam videtur habuiſſe cauſam, ipſorum videlicet internorum viſcerum erosionem ac corruptionem: & quidem ab importuno, nimis frequenti (ut videtur) uſu confectionis Alkermes. Hac etenim, ſi in juſta quantitate detur melancholicos humores expurgat. infra autem exhibita, ſi nullam expurgationem moliri queat, interiora viſcera, ſi frequentius ſumatur, urit, exulcerat, & putrefacit. Sunt etenim & tales ipſius Cyanei lapidis (qui confectionis magna pars eſt) pravæ ac nocentes facultates: præſertim ſi non lotus, vel male lotus fuerit. Et ut cumque etiam ſæpius ac diligenter lavetur, omnem tamen ſuam pravitatem deponere non poteſt. Sicuti enim vis ejus expurgatrix lotione non perit, ſic nec pravam exulcerantem ejus facultatem lotione deleri poſſe exiſtimandum. Scriptum vero de hac confectione *ſtirpium Hiſtoria noſtræ Pempt. ſexta, lib. 4, cap. 4. Idem Dodonæus, ſ. holio ad citatum caput.*

† Adde *Ben. Sylvatic. Cent. 2. conſ. 56. & 57.*

Observatio IV.

De cordis excreſcentia, ob quam ſacerdos quidam a pueritia perpetuò laborabat cordis palpitatione.

REverendus Ioannes Baptiſta Medenſis, ſacerdos nobiliſſima Orgiatorum familia, jugi rerum cœleſtium contemplationi addictiſſimus, ſtatim à primis unguiculis perpetua, ſed quæ in dies prout ætate proficiebat, creſceret, palpitatione laborabat: cumque quadraginta duos annos natus eſſet multaque medicamenta, fruſtra tamen admoviſſet, morbi longitudine & ſtudio, vel potius impatientia victus, ſe tandem cuidam veneficæ mulierculæ, ex iis uni, quæ diabolica fraude decepta, aureos pollicentur montes, curandum vel potius enecandum tradidit: nam aſſumptis tribus aut quatuor potionibus, nihil tamen proficientibus, ad colocynthidos, ellebori nigri, cataputiæ ſeminis decoctum devenit, idque copioſe propinavit; quo exhauſto, ſubinde in tales convulſiones incidit, quæ ad mortem usque bonum ſacerdotem comitatæ fuit. Quo enecato facta eſt mihi ipſum aperiendi omnimoda facultas, num ſcilicet medicamento, an vero veneno extinctus fuiſſet, necne ut amici reſcirent injuriam hanc justam. Ego proinde corpore bene locato, & ut apertio commode poſſet diſpoſito, à clavicula, per ſternon & abdomen, ad os pubis uſque ſectionem feci & abdomine in crucis modum diviſo, ſingula inteſtina intus & extra obſervavi, maximè verò ipſum ventriculum valde magnum: namque in eo crudi humores, plurima & copioſiſſima pituita vitrea fuit reperta, & medicamento paulo ante aſſumpto commixta & confuſa, quæque calorem nativum, una cum medicamentorum tam vehementium deleteria & venefica qualitate principalioribus membris, potiſſimum autem capiti communicata, jugulavit, & ita (ut puto) ſuccubuit. Aperto autem thorace, pulmones turgidos & flatibus plenos offendi, quibus per mediam membranam ſeparans, cor ipſum valde magnum, neque naturaliter formatum apprehendi; atque pericardio diſſecto, ecce inter magnæ arteriæ caudicem, & venæ arterialis radicem, in cordis baſi, talem carnis excreſcentiam reperi, quæ unciam unam cum ſex drachmis libraret, & aliud corculum repræſentaret, adeo ut unica fuerit perpetuæ palpitationis cauſa; mortem tamen non intulit, ſed potius colocynthide, vehementiſſimiſque, ut dictum eſt, medicamentis enecatus fuit. Hanc demum excreſcentiam ſumma qua potui diligentia liberavi; atque cicatrice acu & filo optime reſui, & vino bis aut ter bene lotam & mundatam exiccavi atque reſervavi, quam meritò ergo parvi non facio. *C L. V. Georg. Garnerus de Obſ. ſuis.*

OB-

Obſervatio V.

palpitatione nunquam coſtas effringi, vel ſede ſua moveri, vel arterias foràs in aneuriſma pugni inſtar dilatari aliquando.

... palpitatio, immoderata eſt concuſſio vehementi diaſtole atque ſyſtole moleſta. Cujus tanta ſæpe ſit animadverſa thoracis vicinas coſtas ef... Sæpe & eas quæ ſupra mammam ſunt de pro... depuliſſe: ſæpe etiam arteriã foràs dilataſſe ...iſma, contracti pugni magnitudine, in quo & ... viſu conſpicua erat pulſatio. Itaquidem affe... de, arteriæ omnes vehementiùs pulſant, ac in... dilatantur, præcipuè verò quæ ſupra jugulum Nonnunquam, ac præſertim in quiete, intermit... ſymptoma, ſed vehementer exaſperatur immo... ercitatione, æſtu, balneis, venere, crapula, me... e vino, & excandeſcentia. Hujus cauſam omnes ... vel in ſanguinis exuperantiam retulerunt, vel ...orem copioſiorem, pericardio infixum. Cæte...iis, quos modò exempli gratiâ recenſui, palpi...em peperit retorridabilis, quæ aliàs ſponte va... conſueverat, in arterias effuſa. *Fernelius cap.12. Patholog.*

Add. *Aug.Victor.Conſ.97.*

CURATIO.

Obſervatio I.

Cordis palpitatio vehementiſſima curata.

...ebatur Sanctius à Velaſco, filius Comitis Ni...ſis, palpitationem cordis adeò validam, ut à me, ...quis præſentibus talis ſonitus audiretur, ac ſi la... vas aquæ ſemiplenum projiceretur. Cui nos ...um admoveri præcepimus; qui recipit, *Pulveris ...tici roſati, & diambræ, utriuſq. drach.ij. pulv. ...caryophyllorum, folij, ſingulorum drach.j. florum ...æ & naphæ, utriuſq. unciam ſemis, fiat ſacculus, ...o alboodorifero aſpergatur.* Quo appoſito, fa... eſt, ut intra horam palpitatio ceſſaverit, & ſaccu... ...oto rediret, donec victu decenti, & hoc ſaccu... odoratis medicamentis, tum cibis admixtis, tum adhibitis, fuerit ſanitati reſtitutus. *Chriſt. à Vega lib.6.c.8. Art. Medend.*

EXPERIMENTA.

Obſervatio I.

...bilia aliquot, & exoterica ad cordis palpitationem arcana.

...ctuarium de Coagulis verum. ℞. *Coaguli hœdi, ...vituli, cervini, an. unc.ij.ſ. vini malvatici odo... ...c.ij. teſticulorum galli, coctorum in poſca, facta ex temperata aqua bugloſſa, unc.j.ſ. electuarii vel ...um trium ſantalon, diarrhodon abbatis, ana unc. ...ari roſacei, unc.vj. pulveris unionum, ſmaragdi, ...areth.j. Miſce, & cum ſ.q. ſyrupi roſ. aut de ſucco ...at Electuarium præparatum.* Optimum eſt ad ...tremorem & animi deliquia. Hanc deſcriptio... ...ram, ex archivis noſtris ſelectam, & Fallopianã ...iorem, candidè in uſus hominum publicavi. *...ann. Georgius Schenckius, Medicus, Filius.*

Cordis palpitatione diuturna, Medici Itali, ſum... ...ceſſu tabulantuntur ex Cornu Rhinocerotis, ...verum jam à novis illis Inſulis aſportari cœpit) ...ta, ac cordis regioni palpitanti ſuperpoſita. *Ex ...icatione D. Petri Sphererii, Medici, idem ...ius.*

...phorâ ſola quidam à cordis palpitatione libe...it, dum illam perpetuò ſuper cor geſtaret, aliis ...lis fruſtra tentatis. *Andernacus.*

... cordis pulſum ſive ſaluſſationem ſuccinum verum mittes in aquam ferventem, & illic eſſe patieris, atq; inde per triduum laboranti, ſingulos cyathos tepefactos, ſi nimium erit frigus, dabis bibendos, hoc remedium & hominibus & animalibus prodeſt. *Marcellus cap.21.* Succinum cordi perutile eſt, ac tremori ipſius inſigniter medetur. Propterea miſcuerunt id veteres electuario è gemmis. *Gœbelius.* Succini atq; caphuræ chyliſmata auxilium præclarius contulerint, quòd virtus & facultas rei in abſtracto, quàm concreto ſit potentior. *Schenckius Filius.*

Linimentum Cratonis. ℞. *ping. gallinæ rec. ex aq. roſ. lota, unc.j. olei cinnamomi, ſcrup.j. moſch. ambari, ſingul. gr. v. miſc.* Hoc illinitur cor, ad ejuſdem corroborationem & palpitationem.

Obſervatio II.

Palpitatione cordis affectus quidam, annuâ venæ ſectione vitam ad multos annos produxit: ex qua tandem mortuus eſt.

NOvi quendam quotannis verno tempore hujuſmodi palpitationis accidente vexatum, qui cùm per tres annos à ſanguinis detractione ſe adjutum intelligeret, anno quarto, anteaquam accidens ipſum invaderet ſanguinem miſit, idq; pluribus deinceps annis faciendo, idonea etiam poſt ſanguinis detractionem medicamenta adhibuit. At nihilominus hic quoq; ante ſenectutem morte præventus eſt. *Galen. lib.5.c.1. de loc. affect.*

Palpitatio viſceris hujus pluribus integra valetudine degentibus, cùm adoleſcentibus, tum adultis ſubitò ſine alio manifeſto accidente, evenire viſa eſt: atque omnes eos ſanguinis detractio juvit. Atq; hoc accidente planè liberati ſunt, qui poſt ſanguinis miſſionem uſi ſunt victu & medicamentis, quibus eſſet extenuandi facultas. Horum verò nonnulli, quos rurſus hujuſmodi accidens infeſtabat, ſimili curatione ſoſpites evaſerunt. *Idem Galenus lib. eod. c.2. de loc. affect.*

MORTUI.

Obſervatio I.

Hiſtoria cujuſdam religioſæ mulieris, quæ ex palpitatione cordis mortua eſt.

VIdi ſacram & religioſam juvenem, quæ cùm vehementem & magnam pateretur cordis palpitationem interdum in ſyncopen, interdum verò, conſentiente cerebro cum corde, in morbum comitialem, & vehementem quidem cadebat: à qua palpitatione nunquam integrè curari potuit, & in ætate juvenili tandem mortua eſt, quemadmodum de aliis juvenibus retulit Galenus: *Trincavellius lib.6. c.12. de rat. curandi part. hum. corp. affectus.*

† Add. *Holler. l.1. de morb. intern. c.29.*

DE ANIMI DELIQVIO & ſyncope.

Obſervatio I.

Frigidiſſimo vino, poſt longum ſub ardentiſſimo ſole luſum hauſto, defecit quidam.

BLaſtus Senenſis, familiaris noſter & condiſcipulus, dum longiuſculo tempore ſub ardentiſſimo ſole pilæ luſu incaluiſſet, nec ſudore adhuc aut fatigatione remiſſis, in ſubterraneum locum, ubi vinaria erat cellula, deſcendiſſet, frigidiſſimi vini calicem hauſit: epoto, ſtatim defecit: indeq; ut erat ferè præmortuus ad cubile delatus, ac calidis utcumq; fomentis, ſed non ſine gravi mora tandem, licèt ægrè, te-

foeillatus, convaluit. Frigidiſſima enim potio altiùs cordi inſederat. *Benvenius c.17. De Abditis.* Non modò ex frigidiſſimæ aquæ potu, aut frigidiſſimi vini hauſto, periculum iis imminet, qui vehementer ſupercalefacti ſunt: ſed & ex frigidi lactis, cui ademptum eſt butyrum. *Dodonæus ad idem caput.*

† Syncopen ex alteratione obortam annotavit quoque *Nicol. Fontan. Exemplo 23.* immò per imaginationem accidiſſe, teſtis eſt *Horſt. Probl. Cent. Epiſt. 9.*

Observatio II.

Animi deliquium ex pede aut digito colliſo.

QUoſdam pede aut digito colliſo, animi deliquio procubuiſſe vidimus: tanta eſt in rebus humanis fragilitas. Affecto enim ſtomacho, per arteriam & venam magnam ad cordis vitalia malum perducitur. *Alex. Benedictus lib. 11. c. 1. de Medend. morb.*

Observatio III.

Ex putri & fœtido humore intra pericardium contento, creberrima animi defectio.

SI ſine manifeſta cauſa exoluantur quidam, vel defectum animi patiantur, & frequenter & fortiter, ſtatim moriuntur, quoniam & in his vitale robur valde imbecillum eſt. Ideò facilè quibuslibet de cauſis exoluuntur, & propterea derepente moriuntur. Impedit enim cordis actionem moles quædam ſparſa, id eſt, humidum vel ſiccum ipſi cordi incumbens. Cum autem quæreretur cauſa, (ut teſtatur Galenus) in diſſectione corporis inventa eſt tunica quædam, ſuperjacens ipſi cordi, plena humiditate quadam fœdi odoris, quæ quidem humiditas vitioſa illa qualitate corrumpebat ſemper, & deſtruebat robur vitale, & hinc oriebatur affectus exolutionis. *Philotheus Comm. ad Aph. 41 lib. 2. Hipp.*

Observatio IV.

Non omnes, qui animo linquuntur, moriuntur, præſertim ſi oris ventriculi vitio id accidat.

NOn omnes, qui animo deficiunt, repentè moriuntur, niſi determinatè ipſis tres conditiones addas, quarum una, eademq; prima eſt, ſi ſæpe: altera, ſi valenter: tertia, ſi ſine cauſa manifeſta id patiantur. Nam & cuidam mulieri, ſi diutius in balneo commorata fuiſſet, frequenter oriebatur animi defectus, tum propter temporis longinquitatem, tum quia malis plerumq; lignis balneum ſuccendebatur. Verùm hoc non erat mortis ſignum, cùm cauſam haberet manifeſtam. Idem quoque altera patiebatur uteri ſtrangulationibus obnoxia. Quidam etiam, ſi diutius cibo abſtinuiſſet, inter lavandum deficiebat. Alteri, ſi per horam lavabatur, idem uſu veniebat, niſi panis pauxillum antè ſumpſiſſet. Quibus profectò omnibus erat os ventriculi vel imbecillius, vel admodum ſenſile. *Galenus Comment. ad aphor. 41. lib. 2. Hippocr.*

† Adde *Alex. Conſil. 9.* ubi periodicæ ſyncopes meminit.

Observatio V.

Salubri urina deceptus adoleſcens, ex atonia facultatum vitalium, mortuus.

JUdicandi ratio per urinas eſt difficilis; interdum enim accidit colore & conſtitutione eſſe ſaluberrimas urinas, ſed mortem præ foribus imminere, quia non omnes affectus ex urinis judicantur, ſed hi maximè, qui in venis, veſica, renibus, & hepate ſubſiſtunt; quomodo contigit haud ita dudum 1581. adoleſcenti nato annos 24 uxori recens adjuncto. Cùm enim illi urina & colore, & contentis ſimillima ſanis excideret benè haberet ad cibum & potum, nec ullo dolore capitis, nec ſiti, nec vigiliis, nec corporis jactatione, nec mordacis cutis calore premeretur, & pulſus ipſe parvus, frequens, celer, inæqualis, languidus, neſcio quam febrem ementiretur, quæ quibuſdam periodis exacuebatur. Hinc judicavimus facultatem vitalem ſenſim collabi, cujus neceſſitas in omnibus vitæ actionibus tanta ſtatuitur, ut non modò reliquis materia ſufficiat, ſed illas etiam ſuſcitet, perficiat, motuq; o... plexu tueatur, & foveat, ita ut nulla pars corporis ... tritionis commoda percipere poſſit, niſi ad eam ... ritus & vis vitalis influat. Cùm igitur hic adoleſcens eo ſpiritu privaretur omnino: mirum non eſt ſi ... ſcente ſenſim natura, & vino per aliquot dies ... cujuſdam conſilio ſubtracto, die octavo, ex hac mortali ſtatione in æterna cœli templa, beatumq; bonorum domicilium ſubvolarit. *Jacob. Donjnetus Apolog. li. 1. cap. 8.*

Observatio VI.

Animi deliquium ob vitalis facultatis atoniam, & cordis palpitationem, & cardiacas ſyncopas paſſus quidam, ſubitò mortuus.

QUi propter nullam ejuſmodi cauſam ſæpè & vehementer exanimantur, ij propter imbe... tem animalis (vitalem intelligit) virtutis, id mali ... tiuntur, quomodo is cui unà cum animi deliquio cordis vehemens palpitatio acciderat, derepentè de medio ſublatus eſt. Quod idem iis quoq; evenire ſolet, qui acutiſſimis animi deliquiis, quas cardiacas ſyncopas appellant, corripiuntur. *Galenus, Comment. ad aph. 41. lib. 2. Hippocr.*

Observatio VII.

Prognoſtica ſigna ſyncopes in venæ ſectione incidentis.

IN venæ ſectionibus ſæpè ſyncope incidit, non ſine aſtantium terrore. Itaq; medicum cautum eſſe oportet, ut tutò ſymptomata præcaveat. Præcavere ... poteſt, ſi non præſente acutâ febre, inſeratur ori ... ſtum panis vino aromatico, vel rubeo intinctum vel priùs juſculum aliquod confortans præbeatur. Ext... etiam prognoſtica ſyncopes, dum ſanguis effluit, ... enim vel ſudor in facie exoritur, vel vertigo quædam incidat, vel circa extremam manum ſtupor quidam ſentitur, ſyncopen in propinquo eſſe exiſtimari poteſt. Quare tum medicus os venæ obſtruat, & viribus reficiendis diligenter incumbat. C L. V. *Jacob. Oethæus lib. obſ. propriarum.*

Observatio VIII.

Syncope 24. horarum aſphyxiam invehens, circa vitæ periculum.

SYncopen repentinam, aut pericoloſam animi defectionem, interdum vidi ſupra horas 24. ſine ullo pulſu perſeverare, citra exitium. *Fernelius c. 9. Meth. general. curand. Febr.*

Observatio IX.

Mulier quadam prægnans, ſyncope ſæpius correpta ſolita, ut relevata.

MEmini matrem meam clariſſimam, Margaretam Nanniam, ex familia Bajerórum, cùm prægnans eſſet, facilè ſyncope tentatam fuiſſe, ſi modò altius ſederet: ſed ſale ori impoſito, ad ſe redibat, quo mulieres noſtræ paſſim utuntur, magno juvamento; fortè ideò, quòd ſal diſſipat vapores tetros ex utero elevatos. *Foreſtus ſcholio ad obſ. 6. lib. 17.*

Observatio X.

De ſyncope cardiaca, quâ concreto in venis ſanguine, ægri ſubitò moriuntur.

A Venarum interceptione & occluſione, affectio deterrima, & quæ ſubitam mortem ſæpe inferre ſolita

ıſit,emanat. Evenit enim,ut ſanguinis copia non rtes,nec ad cerebrum, ſed ad vaſa interna,ſcilicet nam cavam, & arteriam magnam,aliquando af- ırruat,eaſq; opplendo ibi ſiſtatur, firmatiſq; ex- bus, & ferè extinctis ſpiritibus coaleſcat, cujus ne nativa caliditas, quæ ſuffocationis vim, ue- ıribus ſpiritibus per vaſa permeare,patitur, fetè guatur: hincq; ſyncope cardiaca ex ea accedeote, tæſtò remedia adminiſtrentur, ſubita mors ſub- ıtur. De hac ſyncope cardiaca,genita ob extin- ſcrè nativam caliditatem, ratione ſanguinis ve- pplentis,& ibidem coaleſcentis, meminit Gale- ſcis citatis, *quarto de ratione victus in acutis*,quã n viri ij, qui ſingulorum morborum curationes re profitentur, adeò neglexerunt,ut de ea ne ver- quidem fecerint, cùm tamen & ratione periculi, ione affectionis, hoc facere debuiſſent. Ratio- riculi quidem, quoniam hinc imminente ſubitã e,eam antè ſignificare, & anrevertere docere de- nt: ratione autem affectionis,quoniam teneban- ımadvertere inſolitum hunc caſum, & à nemine deratum, ſcilicet,in venis viventis hominis coa- re ſanguinem, qui in mortuis ſolet fluidus con- ri. Ego autem de hac ſyncope pertractans, & hæc onſiderans,ſcilicet & periculum,& affectionem; ıd periculum dico Medicum futuram hanc ſynco- & imminentem ſubitam mortem,ex duobus præ- ècognoſcere poſſet, quorum primum erit, quòd atientes ante caſum ſyncopes perſentiunt noo- ſuam præfocationem quandam, non ad fauces, d partes ſpiritales ſuperiores, ſed in partibus in- ,ac ſi manu cor ipſum ſubitò conſtringatur, de- ntque, ac mutato colore vivido in pallidum ſu- . Citò autem revocantur ab hoc defectu,ſed ſub- ıtur laſſitudo magna. Alterum eſt, quòd in his pul- uandoq; accedit intermittens, qui ſi ſupra uni- ntermittat pulſationem, magnum periculum mi- ,ſignificatque ſyncopen hanc inſtare, quæ inter- o, ſicuti & illa præfocatio, non aliunde genera- quàm ex illa ſanguinis coaleſcentis copia, obſtru- q; ac gravantis vaſa illa,& partes internas. Hæc ligna vidi ego in nunnullis, quibus cùm prædixe- ericulum impendens, ſectione venæ, aliiſque re- is opportunis ab imminenti diſcrimine præſer- ſunt; nonnulli autem alii,qui cùm iiſdem hoc ſi- caverim, remedia renuerunt, ſubitò de medio iti ſunt. Quoad affectionem, atteſtor & ego, ultra pocratis,& Galeni teſtimonium, me obſervaſſe in ullis ita ſanguinem in venis & arteriis coaluiſſe, de & ſyncope,& mors ſubſequuta fuerint.

ræcipuè autem hoc in puella quartum decimum ım agente perſpexi, quæ cùm per diem capitis itatem, vertigines, & anxietatem paſſa eſſet, die enti ſubitò extincta eſt. Cùm dubitaretur, quo bo perierit & an vitio cerebri, an hujus ſyncopes to hoc factum fuerit, ſecta fuit poſt mortem, in m mune cerebrum ab omni affectione præter na- nin venimus, ſed in arteria magna, & in vena cava otum ſanguinem coaleſcere vidimus, ut appre- ò illius ſanguinis concreti altero principio, totus uis coaleſcens ita integer ex vena, & arteria educe- ·perinde ac gladius ex vagina extrahi ſolet. Qua- dicatum fuit, ſubitam hanc mortem à ſola interce- ıe, & occluſione venarum à ſanguine coaleſceote ·cauſatam fuiſſe.

Ite tam vidi juvenculam, cùm per menſtruam flu- em expurgaretur, mediaq; die æſtivo tempore in eum aquæ frigidæ ingreſſa, & ibi morata fuiſſet, m die poſt cœnam hilariter ſumptam ſubitam op- iſſe mortem. Hanc judicavi ob repreſſam men- m purgationem, ſanguinem, cujus maxime abun- dabat,ad vaſa interna, recurriſſe, ibiq; coaleſcentem, ac venas,& arterias unà intercipientem, ſubitam etiam hanc mortem intuliſſe. In hac dubitatum fuit de veneno, tamen mea ſententia cauſa illa fuit procatarctica ſufficiens ad inferendam mortem, cùm noverim ſanguinem in venis coaleſcere poſſe, & ad mortem cauſandam hoc ſolum aliquando ſufficere. Novi quidem à venenato pharmaco aliquando coaleſcere ſanguinem in venis,indeq; mortem ſubſequi, ſed ab hac ſyncope differt veneni caſus: quoniam ſi tale venenum celeriter hominem de medio rapere debet, ante mortem,qui venenum aſſumpſit, in profundiſſimum incidit ſomnum: quo ingraveſcente nec excitatur patiens, nec elevatur,ſed ad mortem,non tamen ſubitam properat. Si autem ad tempus hoc venenum ſuam promete debet violentiam, coaleſcet quidem ſanguis, ſed non affatim,nec tantum,ut omnia vaſa intercipiat, immò potiùs ea, quadam acrimonia acquiſita aperit; & hinc è naribus hi emungunt ſæpe ſanguinem adeò concretum, ut digitis ſolùm eum apprehenderent,& ad notabilem quantitatem ſimul unitum extrahant: talem etiam ſæpe ab inferioribus partibus excernunt. Hi tamen liquato hoc ſanguine, à proprioq; calore deſtituto, vitam cum morte commutant, examinanturq; à ſolo ſanguinis profluvio, quod ut plurimum è naribus prodire conſuevit. Unde patet, veneni caſum non eſſe huic ſyncopæ conſimilem, licèt utriq; mors immineat, impendeatq; pateatq; in venis coaleſcere ſanguinem poſſe. Quod qua ratione fieri poſſit, cùm venæ ſanguinis proprium ſint conceptaculum, propriumq; eis ſit ipſum fluidum conſervare, non ita facilè eſt explicate. Qui tamen noverit, quâ ratione ſanguis extra venas concreſcat, poterit eaſdem cauſas ad ſanguinem intra venas exiſtentem adaptando, rem ipſam declarare. Sanguis è vena ejectus hac ratione concreſcit, quoniam quamprimùm ex proprio conceptaculo eductus eſt, ſtatim evaneſcunt, & exhalant ejus ſpiritus, moxque, & ſimul pars ichoroſa ſeparatur; quo facto reliquum refrigeratum concreſcit, & ita concreſcit, ut non tantùm pura & ſyncera ſanguinis pars, ſed etiam cæteri ei admiſti humores, qui ex ſui natura non poſſunt concreſcere (hoc enim ſolius ſanguinis eſt proprium) unà cum ſanguine ipſo coaleſcant. Hinc videmus non ſolùm utramque bilem cum ſanguine è vena ejectam concreſcere, ſed etiam pituitam ipſam, quæ adeò in ſanguinis ſuperficie nonnunquam concreſcit, ut vix gladio incidi queat: niſiq; hæc limoſa pars ſanguinis ei admiſceatur, licèt concreſcat ſanguis, quomodocumq; è vena ejectus, non tamen ita citò concreſcit, nec ita durè coaleſcit, ſicuti ei contingit, quando copioſè ei admiſti ſunt, & humores melancholici, & pituitoſi. Sanguis igitur extra venas eductus, ſpiritibus exinanitis, & iiſdem evaporantibus, ac parte ichoroſa ſeparata, ob refrigerationem coaleſcit; coaleſcunt liquidem, & quæ ſiccantur, & quæ refrigerantur: hic autem non propter ſiccationem, ut patet cauſas conſideranti, ſed propter refrigerationem concreſcit; & eò velociùs, & intenſiùs concreſcit, quò ei magis admiſti ſunt humores frigidiores, craſſiores, & viſcidiores, ſicuti pituita & melancholicus humor, quorum ratione intemperiem conſecutus frigidiorem, ad concreſcendum faciliorem habilitatem, & promptitudinem recipit. Hæ autem eædem cauſæ, cùm non tantùm in ſanguine extra venas, ſed etiam in venis exiſtente, contingere poſſint, clarum erit, quare ſanguis aliquando in venis coaleſcere queat. Evenit enim quandoque ut in ſanguine vel non genita, vel excreta ichoroſa parte, vitioſi defluant, & abundent ſucci, qui ſubſtantia craſſiores, & temperie frigidi, ſanguinem craſſiorem, & frigidiorem reddant: qui ſanguis venas internas, & majores nonnunquam occupans, adeò te-

plet, ut ſpiritus intercipiens, & penetrare non permittens, eos in extinctionem ducat: quibus ſpiritibus extinctis ſanguis refrigeratur, ac concreſcit, & unà cum ipſo vitioſi, qui in ipſo defluunt, & qui eum ad creſcendum habilitant & diſponunt, ſucci: nempe ſi hi non præſtò eſſent, incorruptus, & naturaliter fuſus, liquiduſq; redderetur ſanguis; quoniam nec extinctionis ſpirituum cauſa potens adeſſet, nec tantæ refrigerationis occaſio, ut ſanguis poſſit coaleſcere. At ubi hi maneant, ſiſtanturq;, cùm nativam caliditatem reſpuant, extinguantq;, faciliter ac expeditè ſanguis ob introductam refrigerationem concreſcere poteſt. Unde in affectis hoc pacto corporibus, ut notabat Galenus, ſi ſanguis detrahatur, is frigidus (quòd vix ullus credere queat) craſſuſque, & vix effluens conſpicitur, idque propter hujuſmodi refrigerationem. Pateat igitur, qua ratione ſanguis in venis coaleſcere poſſit, cujus ratione ſyncopæ cardiacæ nonnunquam generantur, quæ tanti diſcriminis plenæ ſunt, ut niſi opportuna ſtatim adhibeantur remedia, ſubita mors ſæpius ſuccedere conſueverit: quam cùm Medicus omni ingenio, & conatu, quantum arte fieri poſſit, inhibere debeat, maximè has ſyncopas, & earum cauſas animadvertat. Præſente ſyncope, revocationi caloris, regenerationiſque ſpirituum attendens, & excitationem patientis his remediis, quæ in communi ſunt uſu, & ab omnibus ſcribentibus proponuntur, tentet. Sed præ omnibus cauſæ incumbere debet, quæ quomodo removenda ſit, affectio ipſa indicat, & expreſsè docet Hippocrates & Galenus. Sanguis hic copiâ ſuperfluit, ſucciſque frigidis, & craſſioribus abundat, quorum ratione ſi coaleſcat ſanguis, mors ſubſequitur; ideò antequam (ut ait Hippocr.) fixa ſint omnia, quæ contriſtant (ſcilicet tum ſpiritus, tum fluxiones) ſanguis minuendus, & expurgandus eſt. Minuatur autem per ſectionem venæ internæ brachii dextri: qui ſi effluat, copioſè educatur. Si autem non ita facilè effluat, inceperitque coaleſcere, in talibus, priùs adhibitis fomentis ex laxantibus, fricari oportet cunctas corporis partes eodem tempore à multis hominibus, poſtea venam ſecare; & ſi ſanguis mediocriter fluxerit, rurſus fricare, & denuò ſanguinem auferre, & ita repetere, quoad debita ſanguinis quantitas extracta fuerit. Hoc facto reficei hominem, & reſtaurari convenit, ſimulque de purgatione cogitandum eſt; ad quam intentionem aſſumantur ea, quæ peccantes & ſuperabundantes humores priùs concoquere, poſtea expurgare poſſint, ſemper admiſcendo quædam, quæ facultatem vitalem reſpiciant, & roborare queant. Qualia autem debeant eſſe iſta, non referam; quoniam peccans humor hæc indicare poteſt, plurimaq; horum eſt ſylva ab authoribus conſcripta. Hoc unum animadvertam, videlicet, quòd cùm in caſu iſto periculum ſit, ne concreſcat ſanguis, coaleſcatq; in venis, veniant in uſum ea medicamenta; quæ grumos diſſolvere poſſint. Quare ſecta venâ, ſtatim exhibeatur aliquod coaguli genus, inter quæ præfertur leporinum. Ad idem faciet amaraoti coma in mulſo epota: oxymel etiam ipſum proderit, & cætera attenuantia & incidentia medicamenta, & quæ valdè lotium provocare poſſunt. Victus ſit attenuans. Vinum interdicatur, cæteraque omnia, quæ ſanguinem augere poſſunt. Niſi vires intercidant, parcus ſit cibus: quod ſi hæ labant, alimentum ſit copioſius, vinumque pauciferum & lymphatum exhibeatur. *Pet. Salius De curand. morb. ab ordinariis practicis non exhibitorum, pag. 237. cap. 4. de affect. particular.*

DE ARTERIIS.

OBSTRUCTIO.

OBSERVATIO I.

De obſtructionibus arteriarum levium pulmonis.

QUEMADMODUM nervi, qui omnes à cerebro originem ducunt, aliquando malè afficiuntur, hincq; cùm deteriùs habent, (ut in convulſivo motu fieri dixi) cerebrum ipſum in conſenſum ducunt: pariter arteriæ, quæ à corde propagantur, aliquo affectu præter naturam nonnunquam apprehenduntur, & per eundem propriam noxam cordi communicant. Ex quibus arteriis præcipuè eas, quæ leves in pulmone exiſtunt, malè affici animadverti, dum obſtructione laborant, qui caſus maximè à medico conſiderandus eſt; quoniam per tales obſtructiones, ſæpius homines in periculum vitæ maniſeſtiſſimum, ac in mortem ipſam deducuntur; cùm tamen hoc abſq; inſigni noxa, quæ ab ipſo ægrotante ab initio percipiatur, fieri conſueverit: in talibus enim obſtructionibus nec patientes reſpirandi difficultatem, nec gravitatem, nec dolorem, nec aliud moleſtum ſymptomata incurrunt: & tamen, cùm hæ acutæ fuerint, ac perſeveraverint, niſi tollantur, tandem eoſdem perdunt. Obſtruuntur arteriæ iſtæ læves à duplici cauſa: nam vel ex ſuccis frigidis, vel ex crudo tuberculo, in eiſdem genito, obſtructione laborant; ubi enim humores craſſi, & viſcoſi in ipſis arteriis infarcti fuerint: vel ubi phyma aliquod, ſeu tuberculum crudum in eisdem genitum erit, arteriæ obſtruuntur. Quibus obſtructis, cordi tandem prava affectio communicatur, hincque patientes vel ſunt proni in ſyncopen, vel etiam in ſuffocationem: quoniam obſtructis iis arteriis, non ita facilè recrementa fuliginoſa expelli poſſunt, quibus retentis ſemper cor neceſſariò patitur. Dum tamen iſtæ arteriæ læves in totum non ſunt obſtructæ, fit pugna, naturaq; præpotenter reſiſtit morbificis cauſis, indeq; per vim propriam & innatam, quærit diſſlationem, & tranſitum earum viarum, ut inde fuliginoſa excrementa retrudat: quod ubi ſufficienter aſſequuta fuerunt, nullum adhuc nec ſyncopes, nec ſuffocationis periculum inſtat. Ubi autē hoc nequaquam conſequatur, vel facta omnimoda obſtructione, vel propè ad eam accedente, retentis fuliginoſis excrementis, in periculum ſyncopes primò, poſtmodum & ſuffocationis etiam ducitur homo. Deprehenduntur obſtructiones iſtæ è ſolo pulſu, nec ullum aliud indicium habent: in his enim nec tenſio, nec gravitas, nec dolor, nec reſpirandi difficultas, nec quid aliud moleſtum percipitur; quoniam affectio à materia pendet frigida, & in loco eſt nullam ſenſationem habente: pulſus autem immutatur ab hac neceſſariò, quoniam organis, & inſtrumentis læſis, non poteſt non immutari pulſus, qui ex hac læſione omnem acquirit inæqualitatem, & non tantùm illam, quæ in unica pulſatione reperiatur, ſed eam etiam quam ſyſtematicam ſeu collectivam appellant. Unde in hujuſcemodi obſtructionibus magnæ & parvæ, celeres & tardæ, raræ & frequentes, validæ & imbecilles adſunt pulſationes: inter quas aliquæ decurtantur, aliquæ nonnunquam intermittunt, aliquæ intercidunt; in eadem autem pulſatione ſæpè eſt inæqualitas, quoad plures ejus differentias. Ubi autem talis inæqualitas contigerit, & ex his pulſationibus plures erunt magnæ, vehementes, celeres, intercidentes, & æquales, minorem læſionem indicant & minus periculum nunantur: ubi autem plures erunt langui-

dæ,

arve,decurtatæ,intermittentes,& crebriores,oſ-
m ingentem atteſtantur , & periculum præceps
unciant. In aliquibus tamen patientibus , cùm
s non eſt affectio,ſoleut etiam adeſſe pulſationes
s æquales,quas interpellant nonnullæ vel perio-
vel nulla ſervata periodo decurtatæ,aut intermit-
s,quod in principio harum obſtructionum præ-
cuntingere ſolet. Qua de re pulſuum hæc æqua-
à pulſu intermittente, vel decurtato interpellata,
atur pro indicio incipientium , ac futurarum hu-
modi obſtructionum. An autem hæ fiant,cùm à
ici cauſa gignantur,vel à craſſis, & viſcidis humo-
,vel à tuberculo crudiori,hinc cognoſcatur. Ubi
, & viſcidi humores fuerint obſtructionum cau-
nc pulſus (quoniam in utriſque caſibus ſemper
aliqua durities) erunt duri per tenſionem : ubi
n tuberculum fit id,quod obſtruat,erunt duri per
onem & ſiccitatem. Præterea in obſtructione ab
oribus pulſus erunt magis inter ſe diverſi , nec
er eodem modo procedent, ſed variabunt, prout
or obſtruens vel in hanc , vel in illam partem ma-
npinget. At à tuberculo inæqualitas erat magis
ımis, cùm à cauſa magis conſtanti, & fixa cauſe-
Præterea in humorum obſtructione æquales pul-
lures ſimul ac collectivè adeſſe poſſunt : at in tu-
ulo plures ſunt inæquales. Unde ubi aliquæ inter-
entes , aut decurtatæ pulſationes plures æquales
pellaverint, cenſeatur hanc obſtructionem ab hu-
bus factam eſſer ; à tuberculo enim non poſſunt
es ad invicem ſubſequentes, æquales ac ordinatæ
pulſationes , quoniam cauſa lædens ipſa organa,
ediatè eadem lædit , ac in eis fixa eodem pacto
er permanet: quapropter hinc æqualitas natura-
ndere non poteſt , licèt non naturalis ſeu præter
ram (id eſt, quæ plures inæquales pariter habeat)
concomitari conſueverit. In hac autem pulſuum
ualitate , hoc ſolet eſſe utriſque obſtructionibus
mune, quòd ſi intermittentes pulſus cæteris pul-
differentiis admiſceantur, quando intermittit
s , percipiunt patientes motum quendam, tan-
n ictum in regione cordis , perinde ac ſiquis ipſi
tunc manu obviet , ac motum impediat : quod
cauſatur , niſi ab obſtructione tunc valenter ir-
te, ac cor comprimente, indeq; pulſus motum im-
ente; quod idem ferè contingit à pulſu decurtato.
um decurtatum minor noxa inferat, quàm inter-
entem, minorem etiam percipiunt patientes mo-
& iſtum ictum à decurtato pulſu , & minùs ab eo
ıtur , quam ab intermittente. Cùm percipiunt
n iſtum ægrotantes , ſi ab humoribus craſſis ob-
ntibus hoc factum ſit, ſtatim revocantur patien-
iiſdemq; per quædam intervalla, exiſtente agita-
erſimodè à naturali facultate materia , aliquan-
verſus cor infarcta, ac detruſa, & aliquando ab
m tranſmiſſa, renovantur tales pulſationes. At ubi
erculo obſtruente fiat talis ictus , vereq; intermi-
pulſus, non ita revocantur patientes ; hocque erit
icium tuberculum augeri, properateq; ad omni-
am obſtructionem, niſi hoc à cauſa procatarctica,
i à copioſo vini vinoſi potu , ab ira, à vehementi
, à deſtillatione ſuperveniente , & ſimilibus te-
xacerbatum, & concitatum fuerit. Ubi enim hæc
præfuerint , intermiſſio pulſus manifeſtiſſimum
diſcrimen prognoſticatur: qui ſi ſupra unam pul-
nem intermittat, mortem inſtare prænunciat. U-
his obſtructionibus, videlicet & ei , quæ à craſſis
oribus , & ei quæ à tuberculo cauſatur, hoc etiam
mune eſt, quòd ubi occupaverint arterias læves, ſi
veraverint, augentur ; ubi autē auctæ fuerint, etiam
is arteriis communicentur; & tunc, quæ priùs non
ır , reſpirandi ſupervenit difficultas , quæ ſemper
atione adauctæ obſtructionis increſcit; hac tamen
differentia accedente , quòd in obturatione à craſſis
ſuccis, difficultas reſpirandi non eſt ſemper uniformis,
nec ſemper uniformiter adaugetur; quoniam aliquan-
do intenſior , aliquando remiſſior eſſe poteſt, pro ra-
tione materiæ, & loci obſtructi: at in obturatione à tu-
berculo , ſemper eſt uniformis , & uniformiter (niſi à
cauſa externa concitetur, vel magis anguſtetur , ſicuti
à motu, à deſtillatione ſuperveniente, ab immoderata
ira , à copioſo vini potu , à nimia ciborum ingurgita-
tione, & ſimilibus cauſis) adaugetur ; quoniam cauſa
hæc de ſe eſt ſtabilis, ac fixa, & uniformis exiſtit. Ubi
autem hæ obſtructiones arteriis aſperis communica-
tæ fuerint, indeq; acceſſerit reſpirandi difficultas, cùm
diutius hæ perſeveraverint , calor innatus, quoniam
hic unà cum corde ſufficienter non eventatur, langue-
ſcit, ac imminuitur : cujus ratione in nonnullis ſæpè
ſuccedere ſolet, hoc macreſcente, refrigeratio cætero-
rum membrorum, & præcipuè ipſius hepatis , cujus
merito, his obſtructionibus cum diutiùs perſeveravе-
rint, hoc reddito imbecillo, ac debiliori, ſolet ſuccede-
re aliqua hydropis ſpecies. Unde tales ægrotantes vel
in anaſarcam, vel in aſcitem deducuntur, perindeq; ac
ex difficili reſpiratione ex his morbis periclitantur.
Quibus etiam ſuccedere ſolet, communicatâ ingenter
ipſi cordi affectione, ipſius cordis palpitatio, quæ pa-
tientes angit, & eoſdem, cùm deteriùs habent, in lipo-
thymiam, ac ſyncopen deducunt. Quapropter maxi-
mè animadvertat Medicus haſce arteriarum obſtru-
ctiones, tum ratione periculi, tum ratione difficultatis
rei; cujus merito forſitan hæc tractatio ab ordinariis
practicis neglecta fuit, quam tamen advertere , & do-
cere tenebantur; tum quia de his meminit *Galen. lib. 4.
de locis affectis c. ult.* in hiſtoria Antipatri; tum quia ca-
ſus iſte quandoq; accidat , ægrotanteſque, ac Medicos
ſæpè eludat, qui periculum non perpendunt, niſi cùm
ſymptomata, & morbi prædicti ſævierint. Pro hujus
autem cognitione pro nunc ſufficiant ea, quę à me pro-
poſita ſunt, tum ut morbi eſſentia, tum ut ejuſdem cau-
ſæ, differentiæ, ac ſigna omnibus pateant. His habitis,
curationem aggredior. Præſentibus obſtructionibus
in lævibus pulmonum arteriis quid indicatur? duo in-
dicantur : alterum, quod commune eſt utriuſq; cauſis;
alterum, quod ſingulis proprium eſt. Commune eſt,
ut redundantia humoris affectionem generantis ex-
pendatur, & conſumatur: Proprium autem eſt, ut affe-
ctio à craſſis, & viſcidis pendens humoribus, tollatur,
per attenuantia, & extergentia medicamenta: quæ au-
tem à crudo tuberculo genita eſt , per attenuantia, &
reſiccantia curetur. An autem Medici his indicationi-
bus plenè ſatisfacere poſſint , judicent ex propriis ha-
rum obſtructionum ſignis, & cauſis , ac ex his ſympto-
matibus, vel morbis quæ his ſuccedent. Noverint enim
difficillimum eſſe , obſtructiones à tuberculis genitas
removere ; tum quia in his cruda admodum , & dige-
ſtioni rebellis adeſt materia ; tum quia affectio eſt in
loco, cui valida & potentia remedia applicari non poſ-
ſunt: & hoc maximè ubi progreſſa, & antiquata fuerint
hæc tubercula. Si autem à viro, qui in arte medica mul-
tum polleat, incipientia cognoſcantur , rectaq; cura-
tione curentur , non ita difficile erit à principio ea ſol-
vere; quare eorum ſolutionem tunc temporis ſperare
poterit. Hæc autem omnia de tuberculis intelligantur,
quatenus cruda ſunt ; quoniam ſi hæc aliquando ad
ſuppurationem devenient, unde poſtea diſrumpantur,
lethalem inferunt caſum ; nam materia ſuppurata ef-
funditur ſupra cor , & inde ſubitò mortis periculum
inſtat, ut ſæpius experientia teſtata eſt. Quæ autem à
craſſis & viſcidis ſuccis ortæ ſunt obſtructiones , non
ita difficile eſt removere, quoniam ſimiles materiæ fa-
cilius medicamentis cedunt, quam tubercula illa cru-
da: & iſtæ obſtructiones , ſive incipientes, ſive anti-
quatæ fuerint, poterunt ſolvi facilius; hæq; cum mino-

ri periculo ſemper, quàm tubercula, antiquantur, & perſeverant. Quoniam tamen ab his, ubi antiquatæ fuerint, communicantur aliquando hæ obſtructiones arteriis aſperis, indeq; ſuccedit reſpirationis difficultas, ſi ad hæc ſucceſſerit refrigeratio illæ caloris innati, unde vel hydrops ſit præſens, vel immineat, ferè impoſſibilis erit earum curatio; ſicuti & illarum, quæ à progreſſo & antiquato tuberculo erunt cauſatæ, nullo pacto poſſibilis eſt ſolutio. In quibus omnibus ſemper conſiderentur ægrotantis pulsûs: qui ubi erunt valde inæquales, & plurimi ex his ſint imbecilles, pravi, decurtati, vel intermittentes, majorem noxam, ac periculum ingens prognoſticantur: ſi autem plurimi ſint æquales, vehementes, magni & ordinem ſervent, minus malũ, ac minorem curandi difficultatem prænunciabunt. In iiſdem etiam conſideretur cordis ſtatus; ſi enim ratione conſensûs & communicantiæ palpitationem incurrat, in lipothymiamq; pronum ſit, res in deteriori eſt cõditione, quàm ubi ex eiſdẽ obſtructionibus nihil tale paſſum fuerit. His autem conſideratis, adeat Medicus curationem, cujus, quoniam ratione cauſarũ bipartita eſt, ideò non unicus, ſed duplex erit curandi modus. Ubi enim obſtructio pendeat à craſſis, & viſcidis humoribus, attenuantia, & abſtergentia pharmaca adhibeat: & quoniam in his adminiſtrandis omnia ea, quæ in aſthmate valida ſunt, conveniunt: ideò pro hæc tollenda traducatur in hunc caſum tota, ac integra aſthmatis curatio, tum quoad univerſalia, tum quoad particularia peragenda. Unum tamen moneo, quoniam locus affectus eſt in penetralibus magis internis, quam ſit in aſthmate, quòd in hunc uſum vehementiora & potentiora medicamenta, & quæ validiùs attenuare cum abſterſione poſſunt, aſſumuntur; quæ ad majorem penetrationem, vel liquida, vel cum liquoribus diluta præparentur. Unde in tali caſu jubeo ego, ut multa medicamenta in aſthmate opportuna ſublimentur, ut hinc tenuiora reddita, faciliùs penetrare uſq; ad locum affectum queãt. Ex quibus præcipuè helenii aquam modò ſimplicem, modò aliis validioribus admixtam, & per ſublimationem in duplici vaſe factam poſtea adminiſtro, ejuſq; uſum plurimũ, ac feliciſſimum habeo. Et præ cæteris, quoniam ſulphur eſt unum ex his, quæ valde potentia ſunt in diſcutiendis, & conſumendis humoribus craſſioribus, ejus aquam in difficilioribus, ac magis rebellibus obſtructionibus accipio, & commiſceo juleb formatum ex melle ad eam quantitatem, ut facilè à patiente aſſumi poſſit; hoc medicamentũ exhibeo ad cochlearia duo, vel circa, ante cibum per duas horas, & potens hinc remedium habeo ad attenuandos, & diſperdendos tales humores obſtruentes. Ad idem electuaria, cujus baſis ſit chalybs præparatus, admixtis medicamentis incidentibus, & opportunis, quale eſt gentiana, helenium, ariſtolochia, thymus, pulegium, iua, origanum, & ſimilia, cum maxima utilitate exhibeo. Et ubi hæc non ſufficiunt, aſcendo ad medicamentum ex ſcyllæ, vel ſimplex, vel admixtum cæteris prædictis medicamentis. Hæc & ſimilia formanda ſunt remedia, quibus adminiſtratis per intervalla quædam, ac interpoſitis nonnullis paucis diebus, ſicuti vel unoquoq; die, exhibeantur pharmaca ſolventia, quæ aptæ ſint humores craſſiores educere, & à longinquis partibus evacuare, quæ potiùs in formâ ſolidâ, quam liquida formata ſint, qualia ſunt pilulæ cochiæ, aggregativæ, de nitro, & omnes illæ quæ gummata recipiunt; quibus admiſceri poſſunt quandoque corcites radicum ellebori nigri, turbith, & ſimilia, quæ quantum poſſint in hujuſmodi affectibus, mirum eſt. Quoniam tamen ſæpius hæc eadem pharmaca repetenda ſunt, non in ſumma doſi accipiantur. Per exterius autem adminiſtrentur eæ inunctiones quæ cutem exaſperando, & lancinando, ex alto materiam evocare poſſint; ſicuti quæ recipiunt nitrum, ſalem pumicem, fæcem vini coctam, æruginem, & quæ hujus ſunt ordinis. Quoad victum, ſit valde attenuans, & in eo quæcunq; repletio fugiatur; & omnia ea, quæ craſſos humores generare, & adaugere apta ſunt, vitentur. Vinum ſit antiquum, tenue, & nequaquam adſtringens, ſed maturum valde exiſtat: potuſq; nec parcus, nec immoderatus fiat, ne illinc materia incraſſetur, ac ſiccetur; hinc autem nimiùm graventur naturales facultates, quæ à nimia vini potentis quantitate ſæpius obruuntur, & languent: & hic omnẽ (ut in ſumma dicam) victus rationem, ac medicamenta quoque, haud aliter quam aſthmaticis jubeat Medicus, quia Galenus in Antipatro talem obſtructionem patiente, adhiberi juſſit; licèt aliter ſenſerit Aëtius, qui judicavit in Antipatro obſtructionem non à craſſis humoribus, ſed à crudo tuberculo factam fuiſſe; cùm tamen verba Galeni, (dicentis: *At ego probabilia inquã, ipſum dicere, ſed à veritate aberrare, quippe cum hujuſmodi cauſa orthopnœa fiat, humore craſſo & lento, non in levibus arteriis, ſed aſpera arteria collecto*) oppoſitum, perinde ac etiam ejus curationis modus ab eodẽ propoſitus, indicent: non enim coincidit curatio aſthmatis a craſſis ſuccis, cum ea quæ debetur, tuberculo obſtruente, ut docet *Galenus lib. 7. de comp. med. ſecundùm loca, cap. de orthopnœa*. Et hæc de obſtructione arteriarum lævium intra pulmones exiſtentium, à viſcidis, & lentis humoribus genitâ. Ubi autem hæ obſtruuntur à crudo tuberculo, per attenuantia, & reſiccantia, per quæ idem tuberculum conſumi, & diſperdi queat, eſt procedendum. His tamen (quoniam univerſalia particularibus præcedere debent) præmittenda erit tum corporis univerſi purgatio, tum venæ ſectio, ſi in corpore plethorico, & quod humore copioſo abundet, ſit factum hoc tuberculum. Quibus præmiſſis eaq; ratione, quâm in altera obſtructione adminiſtrandam eſſe monuimus, adhibitis, accedat Medicus ad uſum eorum medicamentorum, quæ attenuantia, & ſiccantia exiſtant. Talia erunt aromata: quale eſt cinnamomum, piper, macis iris, nux moſcata, cardamomum, galanga, zingiber, cubebæ, zedoaria, coſtus, & ſimilia: Ex his pulveres, & electuaria Medicus formare poterit, quæ in continuo ſint uſu. Et quoniam ex his formata ſunt plura ſpecierũ genera, ideò varia in hoc caſu utilia poterunt eſſe, ſicuti ſpecies aromatici roſ. diagalangæ, diamoſchi amari, diacymini, diacalamenti, & conſimiles. His autem omnibus Theriaca antiqua, & Mithridatium potentiora erunt. Ultra hæc inveni proficuum uſum pulveris ex oſſibus formati, admixto cornu cervino, & quibuſdã ex aromatibus prædictis. Valdeque potens etiam in hoc reperi vitriũ combuſtum. Quibus omnibus etiam ſulphur vivũ, tanquam medicamentũ valde potens in abſumendo & digerendo, commiſceatur. His tamẽ ſemper admiſcenda ſunt aliqua, quæ manu ducant medicamenta prædicta ad locũ affectum, ac ad thoracem ipſum. Hæc autem continuè adminiſtrẽtur: per intervalla tamen, ut ſuperiùs notavi, exhibeantur medicamenta ſolventia, quæ ſaltem materiã fluentem retrahere poterunt. Quoniam autẽ ſæpe prædicta non ſufficiunt ad tollendũ, vel ſaltẽ minuendum tuberculum, ego aliquando ad decoctum ſalſæ parilliæ tanquam ad medicamentum valde in diſcutiendo potens, deveni, & eo morbũ lenivi, quod idem tamen in antiquato exhibui, & nihil profeci. Inunctiones ſimiles prædictis etiam in hunc uſũ aſſumantur. Victuſq; ſimiliter attenuans præſcribatur, ſed parcus magis ſit, quam in obſtructione à craſſis, & viſcidis humoribus genitâ. Parcior autem multo ſit potus; parum enim bibere debent omnes hi, in quibus abſceſſus internus reperiatur. Et in his vinũ exhibendũ, ſit tenue & antiquũ, & potiùs generoſum, quam aquoſum. Fiant communiter in ambobus hiſce caſibus omnia genera revulſionum, & derivationum, ad detrahendam materiam à lo-

co af-

eo affecto. Degant in aere tenuiori, ſicciori, & calidiori. Exerceantur moderatè. Somnus longior, & diuturnus vitetur: & omnia ea, quæ deſtillationes vel inducere, vel augere poſſent; ac ea, quæ thoracem lædere apta ſunt, fugiantur. *Salius de affect. particular. cap. 21.* † adde *Zacut. de PP. Med. Hiſt. 12. lib. 2. fol. 187.*

TUBERCULA, CALLI, CALCULUS ſive Tartarus, atque durities arteriarum.

OBSERVATIO I.

Crudi tuberculi, juxta leves pulmonum arterias nati, & in abſceſſum verſi, cum pulſus inæqualitate, hiſtoria.

QUÆ Antipatro Medico acciderunt, nemo eſt qui neſciat, utpote qui medicam artem publice apud Romanos profeſſus eſt. Agebat hic ætatem ſexaginta quidem annis minorem, ſed quinquaginta jam annos exceſſerat. Is correptus aliquādo febre quadam ephemerâ, idque ab evidenti cauſa, declinante jam ſebre, ut quid ſibi facto opus eſſet, intelligeret, pulſum ipſe ſuū tangere aggreſſus eſt. Quum igitur omne inæqualitatis genus in arteriarum motione inveniret, inprimis quidem territus eſt: deinde verò quum ſeſe non febrire plane ſentiret, illicò balneum ſubiit, quippe laborib⁹ & vigiliis corpus fatigaverat. Atq; tenui quoq; victu, donec diem tertiam præteriiſſet, uſus eſt: quâ cùm nulla appareret febris, ad ſolita negotia pertractanda prodiit; atq; arteriam in extrema brachii ſui parte tangens, admiratus eſt perſeverantem in pulſibus inæqualitatem. Occurrens itaque mihi, extendit manum, ridens, juſſitque pulſum tangere. At ego ſubridens, quid inquam portendit hoc quod proponis ænigma? ille iterum ridens, obnixe oravit ut tangerem. Igitur inter tangendum omnigenam in pulſu inveni inæqualitatem, non ſolùm in multarum pulſationum cumulo, quam ſyſtematicen (id eſt, congregativam) vocant, verùm etiam in una arteriæ diſtentione: proinde miratus quomodo adhuc viveret, quum talem haberet pulſum, interrogavi num difficilis illi eſſet reſpiratio, illo verò nullam ſe ſentire reſpondente, obſervavi equidem an aliquando mutaretur, quippe ſex menſum ſpatio aſſiduè arteriam tangebam. Quumq; ab initio interrogarer, quænam corporis diſpoſitio mihi videretur poſſe hujuſmodi pulſum efficere, atq; per quem modum, idque citra febrim? Ad eam quæſtionem reſpondi in commentariis de pulſibus jam declaraſſe me hujuſmodi inæqualitatem. Namque ob magnarum in pulmone arteriarum anguſtiam id evenire putavi: anguſtiæ verò cauſam eſſe dixi, viſceris inflammationem. At tibi hanc ob cauſam id nunc accidiſſe impoſſibile eſt quippe febre fuiſſes affectus: relinquitur igitur vel obſtructionem ex liquidis, & craſſis, & viſcoſis humoribus, vel crudi cujuſpiam tuberculi ortum, in hujuſmodi te diſpoſitionem induxiſſe. Tum ille reſpondens, oportuiſſet (inquit) me ſuſpirioſâ orthopnœâ laborare. At ego, probabilia inquam ipſum dicere, ſed à veritate aberrare: quippe fieri nonnunquam hujuſmodi orthopnœam ob eam diximus cauſam; id verò quum in aſperis, non lævibus arteriis craſſus & lentus humor cumuletur. Proinde omnem ei victus rationem, atque medicamenta quoque, haud aliter quàm aſthmaticis adhiberi juſſimus; deinde ſex, ut dixi, menſibus elapſis, levi quadam ſpirandi difficultate affectus eſt: accendente simul cordis palpitatione, inprimis quidem ſemel, deinde bis, atque ter, poſtea quater, ac ſæpius quoque, juncta ſimul ſpirandi difficultate ad quindecimum uſque diem; poſt quem difficillima derepente oborta ſpiratione reſolutus ſtatim obiit, aliorum quorundam exemplo, qui cordis affectibus laborant. *Galen. de affect. locor. notitiis, lib. 4. cap. 9.*

Obſervavi idem cuidam accidiſſe anno 1549. quod Antipatro Medico. Huic enim mortuo, inventus abſceſſus in vena arteriola. Sectioni mecum interfuit Nicolaus Lambert Chirurgus. *Scholiographus Hollerii ad cap. 30. de morb. intern. lib. 1.*

OBSERVATIO II.

Arteria aorta tota oſſea.

VIri fide digni mihi Bononiæ retulere, ſeſe Patavii in corpore à Fallopio diſſecto, vidiſſe arteriam aortam ſive magnam, totam oſſeam. *Coiter in libello Obſervat. Anat. & Chirurg.* Idem *in Lectionibus Falloppii de partibus ſimilaribus, cap. 7.*

† Sic etiam aſperam arteriam totam oſſeam commemorat *Cardanus de rer. varietat. lib. 14. cap. 76.*

OBSERVATIO III.

Callus in arteria magna obortus, cordis diuturnam palpitationem, & tandem etiam aſphyxiam, cum aliis in pectore raris pariens, viſus.

CAllum cuidam in arteria magna, loco cordi proximo, natum obſervavimus: multis his annis cordis palpitationi obnoxius crebro fuerat: ſex verò ante mortem menſibus, in ſiniſtro carpo pulſum tam exiguum habuit, ut nullus frequenter apparuerit ac ſæpe ſentiri non potuerit. Fuit quoque, palpitante corde, difficile admodum huic potum admittere, ſic ut vix unciam ſimul bibere potuerit, in pectoris hujus ſpatio, ſubluteì coloris humor collectus quoq; fuerat. *Dodonæus Annotat. ad cap. 35. Benivenii de Abditis.*

OBSERVATIO IV.

De magna arteria quatuor digitos dura, infra & ſupra renes.

EPiſcopus de Wetta non potuit rectè ſtare, ſed ſemper coactus erat per aliquot annos incumbere alicui pulpito. Poſt mortem diſſecto corpore arteria magna infra & ſupra renes quatuor digitos dura erat, & vitri in modum frangibilis: omentum præterea adnatum erat ventri, umbilico excepto. *R. Solenander conſ. med. ſect. 5. conſ. 16.*

OBSERVATIO V.

Calculi ad baſin arteriæ magnæ nati. Ex retorrida bile in arterias effuſa, & in tophi nigri ſpeciem concreta, duo ex vehementi pilæ luſu repentina morte ſublati.

REtorridam bilem, in duobus, qui à valida pilæ exercitatione, repentina morte ſublati ſunt, in arterias effuſam, illic deprehendimus in tophi nigri ſpeciem concreviſſe. *Fernelius lib. 5. cap. 12. Patholog.*

Semel cuidam ſeni à nobis diſſecto, præſentibus ſtudioſis, plurimi lapilli viſi ſunt accreviſſe, circa baſim arteriæ magnæ. *Gemma cap. 6. lib. 1 Coſmocrit.*

VULNERA.

OBSERVATIO I.

Arterias vulneratas, nonnunquam coaleſcere.

VIdimus in mulieribus, & pueris tum conglutinatas arterias, tum carne undiq; circumdatas, idque in fronte, malleolo, & articulo brachii, ſummæq; manus medio. Simile quiddam & aliquando agreſti contigit juveni, dum ſanguinem ſibi mittendum veris tēpore curaret, quod noſtratib⁹ maximè eſt in uſu. Cùm enim Medicus qui venam inciſurus erat, brachium hominis deligâſſet, contigit attolli velut in gibbum arteriam: itaque hanc pro vena medicus diviſit. Exigua ſanè inciſio erat; ſanguis autem flavus, & tenuis, & fervidus ſtatim ejaculabatur, idque cum quodam veluti ſaltu. Ac medicus quidem, ut erat admodum juvenis, & operum artis parum peritus, venam ſe incîdiſſe putabat. Ego verò, cū quodam alio ex iis qui aderant Medicis, utiq; ſeniore, ubi quod accidit adverti, præparato ex emplaſtrorum genere quod ſanguinem ſupprimit medicamento, tum inciſionem curioſè conjunxi, tum ſuper medicamen illicò impoſui, ac ſpongiam molliſſimam extrinſecus ſuper hoc deligavi. Mirante

verò qui arteriam inciderat, inſolitam noſtram in hoc caſu providentiam, indicavimus homini rem factam. Sed poſteaquam inciſi hominis diverſorium exiiſſemus, juſſimuſque ne vel ſolveret nobis abſentibus, vel ante quartum diem id aggrederetur: ſed ita ut erat, deligatum haberet, ſpongiam duntaxat deſuper madefaciens. Poſtea verò quàm in quarto ſolventes, planè cõglutinatam inciſuram invenimus, rurſus idem medicamen imponere juſſim⁹, tum ſimili modo deligare, nec multis poſtea diebus ſolvere. Atque ita percurata eſt hujus hominis inciſa arteria, ſola omnium quas in cubito inciſas vidi. Nam reliquis omnib⁹ aneuryſma, aliis majus, aliis minus ſupervenit. *Gal. l. 5. c. 7. Meth. Med.*

Observatio II.

Inciſa arteria, ferè mortuus quidam.

ORta, ut aſſolet, inter commenſales lite, cùm quidam è convivis arreptum calicem in Alphonſi Hiſpani, familiaris noſtri, faciem projeciſſet, & inciſa arteriâ, ac cute dilacerata, ſanguis copioſior erũperet, multa quidem, at fruſtra, adhibita ſunt medicamenta, cùm ea ſit arteriæ ipſius conditio ut inciſa coire aut ſaneſcere, citra uſtionem, non poſſit. Quare, cùm ſanguis ipſe eò ſemper vehemẽtiùs flueret, quò plura eaperirentur auxilia, & homo jam venis exhauſtis, prorſus deficeret, ad me tandem mittunt, rogantes ut ſi fieri poſſit, amicum à morte præripiam. Venio igitur ad eum, vulnus inſpicio, virtuteoi probo, nullum ſupereſſe præſidium judico, præter uſtionem ſolam. Quare, eâ, qua potui diligentiâ, inciſam arteriam candente ferro inuro, & ſtatim ſuppreſſus eſt ſanguis, quo inhibito, reliquum curæ facilem ſatis, & expeditum habuit ad ſanitatem regreſſum. *Benivenius cap. 49. de Abditis.*

† Huc refer quæ de arteria ictu ſclopeti unico globulo muniti vulneratâ in crure dextro, commemorat *Severin. de Efficac. Med. p 51.* Meminit etiam hæmorrhagiæ ex vulnerata arteria *Horſt. part. 2. l. 4. obſ. 12.* & arteriæ vulneratæ, poſtmodum ſanatæ, & denuò ea animi commotione, apertæ, *Hildan. Cent. 1. obſ. 18.*

DE PVLSV.

PVLSVVM VARIÆ ET RARÆ conſtitutiones.

Et Rrimum.

DE NATURALI.

Oaservatio I.

Cordis motus & quietis, per diaſtolen & ſyſtolen, in vivo animali demonſtratio.

AD cordis motum rectè cernendum, aptiſſima ſunt animalia vivida, ut ſunt ferè omnia amphibia, feles, lacertæ, ſerpentes, & inter piſces anguillæ, lucius piſcis, & id genus alia. Equidem felis juvenis viventis pectus alrerum aperui, & mediam, utroque perſciſſo, integram amiſit vocem. Pericardio ſecto, duplicem, atq; contrariom in corde vidi motom, cordis nimirum ad ejus auriculam. Dum enim Cor pulſatione efferebatur, auriculæ ſubſidebant; rurſus ſubſidente corde, attollebantur, àtque implebantur auriculæ, ita ut auricularum diaſtole. cordis ſyſtoli; auricularum ſyſtole, cordis diaſtoli reſponderit. Auriculæ ſeſe hoc modo compooebant ad diaſtolen: inſtar veſicæ viſæ ſunt inflari, & cùm extenſæ erant, rubrum acquirebant colorem, & aliquantiſper morabantur antequam ad ſyſtolen contenderent, ſic rurſus per ſyſtolen ad diaſtolen properantes, etiam levem moram trahont. Ut auriculæ in diaſtole, ob ſanguinis ſpiritusque repletionem rubeſcunt atque extenduntur, ſic in ſyſtole candeſcunt flaccidæ rugoſæque factæ coosidunt, atque vi cordis in cordis baſim nonnihil rapiuntur: Cordis verò diaſtole hoc fit modo, baſis corrugata conſtringitur, deorſumque verſus conum rapitur, ac qnod de latitudine amittit, in rotunditate recuperat: latera cordis undequaque diſtenduntur, conus ſurſum verſus baſim trahitur, leviter ferit è regione pectus. In hac actione nulla non pars vel fibra laborare & corrugari videtur, raptâ baſi deorſum, tendente mucrone ſurſum ad cordis centrum, ventriculi eapanduntur, redditurque cor brevius & rotuodius. Abſolutâ diaſtole, parum remoratur, priuſquam ad ſyſtolen ſeſe componat, facitque hoc tempus, quod Galenus vocat medium tempus inter diaſtolen & ſyſtolen, ſive quietem vocat; & piæ memoriæ primus præceptor meus Regnerus Prædinius, qui fuit vir ſummâ integritate, innocentiâ, ac eximiâ eruditione eloquentiâque, διάλειμμα, tanquam intermiſſionem diceres, appellabat. Poſt hanc vix comprehenſibilem quietem rurſus ſubſidit, & tenuius, latius, longius, flaccidius ac pallidius redditur, facitque ſyſtolen. Hæ cordis compoſitiones in diaſtole & ſyſtole me haud dubiè traherent in ſententiam Realdi Columbi, qoi putat, in noſtra diaſtole ſanguinis ſpirituumque fieri expulſionem, in ſyſtole horum exceptionem, & minimè attractionem. (ſponte enim vult flaveſcente corde, ſanguinem & ſpiritum in ventriculos cordis illabi) niſi auricularum motus, cordis motibus contrarius eſſet. Arteriæ videntur eodem tempore, quo cor, diaſtolen, ac ſyſtolen facere, deinde ſimili modo cum corde in diaſtole contrahi, & in contractione breviari, dilatari ac ſubſilire. His ita animadverſis, totum cor excîdi, & cùm diu ejus pulſationem, maximâ cum admiratione, contemplatus eſſem, loogâ factâ inciſione, ventriculum ſiniſtrum, (ut cognoſcerem, num etiam vulnerato hoc ſinu, vel ventriculo, cordis ceſſaret pulſatio) aperui: at non ſtatim, ſed paulo poſt, dextro adhuc perſeverante, pulſare deſiit. Sic & dexter perſciſſus. Aperio utroque ventrieulo, cordis mediaſtinum & latera palpitando perſeveravere, præſertim ſeptum carneum. Ultimum pulſans erat cordis baſis. Pulſatio in felis, viperæ & lacertæ cordibus, plus minus quartam horæ partem duravit. *Coiter in libell. obſervat. Anatom. & Chirurg.* Vide præterea *Veſalium lib. 7. cap. 19. de corp. hum. fabr. & Columbum lib. 14. Anat.*

Observatio II.

Pulſus cordis, quare in ſiniſtro latere deprehendatur.

QUod cordis pulſus ſioiſtro potius latere, quàm dextro deprehendatur, cùm tamen ſinus illius ſiniſter in medio ſit corporis, non tam cordis cauſâ, quàm arteriæ magnæ, in ſiniſtro latere è corde prodeuntis, proficiſci, obſervatio oſtendit Anatomica. *Felix Platerus de obſervat. propriis.*

Observatio III.

Cordium in dextro latere ſolùm pulſantium, hiſtoria.

MEmini me vidiſſe tres, quibus cor ſolùm in dextro latere pulſabat, quorum unus eadem die, quod vehementiùs pulſaret; alius poſt aliquot dies, mortui ſunt: tertius erat infans, & ceciderat, ſupervixit tamen. Conſtat ſanè priores, affectu peſſimo in ſiniſtra parte oborto, hoc ſymptoma contraxiſſe, dum cor naturali vi atque inſtinctu, qood noaium erat refugere nitebatur Unde tam gravi morbo, malo prope cor contracto, neceſſe fuit mortem brevi ſubſequi. De infantulo exiſtimatum, vinculum perverſum, à caſu enim graviſſimè ægrotavit. *Cardanus in arte curandi parva*, cujus ipſe author eſt, non Galenus.

† De pulſatione verò per totum corpus vid. *Bartholin. Cent. 6. hiſtor. 24.*

ASPHYXIA.

Observatio I.

xiæ, ſive deficientis pulſus, tum ſanâ, tum morboſâ, conſtitutione, obſervationes variæ ac raræ.

Agni refert habere amicum & familiarem prudentem medicum, qui naturam ægri percogno- quali pulſu ſit, dum integrâ valetudine perfrui- Novi quibus ſanis & male valentibus pulſus defi- ovi quibus intercidit, quibuſdam initio acceſſio- ea parte quæ ἀνωμαλία dicitur, pulſus admodum alis, & ſæpe præcipitans. In vigore æquabili cur- vetur. Sunt quibus in carpo nullus percipiatur s; aliis utroque; aliis tantùm altero, & quâ parte t ſolet, nullus, anteriore parte ſupra pollicem pitur. Aliis nullâ parte carpi, ſed interiore pollice luos articulos. Aliis quoque ſic obſcurus eſt, ut enas temporum & pedum ſit recurrendum. Ac ulnere arteriâ, quæ per brachium decurrit, pul- carpo multis aboletur. Aliis interno vitio, in- nacione obſtructione, oppreſſione, imbecillitate :, arteriarum, & vicinarum partium, pulſus ad- m evariat, parvus, languidus, intermittens inæ- er pulſans magno periculo. At inter inæquales ones intermiſſio gravis eſt, & maximè in juveni- : mediâ ætate. At ſenes fere vidimus, (quod & us obſervavit) ab eo pulſu in acuta febre conva- & ſine morbo & in morbo multis ſenibus præ- , offenſat, deficit, ut in ſimili corpore ejuſmodi ; inter ambigua ſigna numeretur, aliiſque ſignis mare præſagium oporteat. Pueris periculoſiùs ſenibus pulſus deficit. Juvenibus (loquit Gale- exitioſus eſt omninò: quanquam adoleſcentes t vidimus, in acutis febribus, & delirio, ab eo evaſiſſe. Neque certè raritas erat, quæ falleret, ſed ntermittens pulſus. Quibuſdam ſanis id vitium familiare eſt, quod a nobis in aliquot ægtis an- m, minus formidabile fuit. Vidi aliis ſignis ſa- bus, decumbentem adoleſcentem, cui pulſus in- tteret. Itaque, cùm ejuſmodi ſignum ſuſpectum contigi ſororis pulſum, quæ tum ſana aderat, at- lem pulſus inventus fuit. Multis in parte acceſ- , quæ ἀνωμαλία vocatur, pulſus præcipitat: in al- torio alteram aorevertit: in vigore redit æquabi- tio & rythmus pulſus. Sed & animi affectio, & urima pulſum immutant: quæ ſi quis diligenter t, ex comment. Galeni de pulſibus, facile intelli- iam temerè pronunciaverit Celſus, venis, falla- æ rei, credi. *Hollerius Comment. 2. ad aph. 19. lib. . Hippoc.*

vum & admiratione dignum eſt, quod tamen an- hinc viginti, Furois civitate Flandriæ, in pluſ- ſexagenario ſene, non ſemel mihi obſervaſſe git: Is enim quum à retroactis annis aliquot fre- er variis, atque iis non infimi nominis medicis, n obtruſiſſet, ut experirētur ſiquâ tandem ratio- ium aliquem arteriarum percipere poſſent: ſin- utem negantibus ſubſultationem aliquam ſen- dem ætate provectus jam, & ſexagenario (ut di- jor, inter epulas manum mihi porrigit, ac ro- ex arteriarum motu, aliquid quod ad præſentem is conſtitutionem pertineret, in medium affer-

Detrectanti primùm mihi, quod non eſſet ejus ris, atque loci, perſuaſit tamen ille, quum urge- ementiùs: indecens enim cenſebam, ſi ejus ca- tantulum non conceſſiſſem. Quum igitur diſti- is pertento, nihil minus, quam micationem ali- , quæ tali conveniret corpori percepi: (erat ere- ectore lato & utcunque hirſuto, facie rubicun- iram ſiciſatis proclivi animo, corpore bene ha- carnoſo, atque ad omnes actiones obeundas pro ætate ſatis prompto) imaginabar tamen levem quandam diaſtolen, non ſecus ac ſi perreptantis arteriam vermis ſpecie repræſentaretur, cujuſmodi pulſum vermicularem appellare conſueverunt. Quum interim ille intentis in me oculis reſponſum expectaret, meque meditabundum conſpiceret, ſubridens: Nihil, (inquit) ô Balduine, eſt quod hæſites, motum nullum percipis, atque id mihi à teneris uſque familiare, & quaſi innatum fuiſſe ſcias velim, quod & ante multi tuæ profeſſionis viri tecum experti ſunt. Hîc ego magis mirabundus, atque rei novitate attonito ſimilis: Atqui (inquam) ô Jacobe, quando ſic eſſe aſſeris, id ſaltem mihi concedas quæſo, ut ſemel adhuc per occaſionem, idq; ex improviſo liceat carpum tuum tangere, ſiquidem niſi ætas tua, & veneratione digni cani tui obſtarent, putarem omnino te dolo mecum agere, & de induſtria, ante revincto brachio, arteriarum motú præpediviſſe atq; intercepiſſe; neque enim veriſimile eſt, tibi viro bene valenti, & corporis conſtitutione calida prædito, atq; virium robore pollenti, tam parvum debilemq; eſſe pulſum: ſiquidem Galenus noſter eos, qui virium robore excellunt, magnum habere pulſum, docet; & è diverſo imbecillis ſunt viribus, parvum: adde quòd quum magnam reſpirationem habeas, pulſus etiam neceſſariò magnus eſſe debebat; ſolet namque pulſuum ſimilitudo cum reſpiratione ſervari. Igitur quando ille conditionem admiſiſſet, liberumq; feciſſet, quoties liberet periculum facere: nactus occaſionem, ipſum adeo, atq; carpum (quemadmodum ante me feciſſe narravi) attrecto: verùm fruſtra ſubſultum arteriæ inveſtigo: nam neq; hîc, neq; uſquam alibi pulſus ulla veſtigia apparebant, ſed & vermiculationem illam, quam antea imaginatus fueram, nullâ ratione percipere potui. Admiratus caſum, excutiendum cenſui, quomodo fieri poſſet, ut in tali, tam vegeto, beneq; habito corpore, obſcurus uſque adeo eſſet pulſus: atq; inter reliqua, ea probabilior cauſa eſſe videbatur, quæ dictabat, arterias altè deliteſcentes adeò occultari, ut motum earũdem, quantumvis exacto digitorum examine, percipere non liceret. Arteriarum etenim, quæ excarnes corporis particulas perreptant, motum promptiùs meliuſq; percipimus; quæ que carnoſis ſubſunt obſcurius: ob quod medici inter omnes arterias, nullam aut commodiorem, aut cõgruentiorem attrectare conſueverunt, quàm quæ, per brachiale excurrunt. *Balduinus Ronſeyus. Miſcellaneorum epiſtol. 11.*

Pulſus in arteriis brachii in aliquibus nullus percipitur. Scribit *Joan. Matth. de Grado prima parte pract. cap. 25.* Et ego vidi in quodam Doctore Neapolitano, qui me decepit, in præſentando brachio, quoniam in nullo percipiebatur pulſus. Hiſce tangendum explorandumque pulſum in arteria tarſi, tradit *Galen. in calce 3. lib. Anatom. adminiſt.* quod ipſe faciebam, dum Medicinæ operam navarem, in vetula quadam, in cujus brachio pulſus nullus percipi poterat. *Marcellus Donatus lib. 6. cap. 2. Hiſtor. med. mirab.*

† De pulſus privatione & aſphyxia videſis quoque *Ballon. Epidem. p. 195. Rhodius Cent. 2. Obſ. 42.*

Observatio II.

Pulſu & motu privatus puer, in Febri.

PAulus Dionyſius, Clariſſimus Medicus Veronenſis, in actu practico ſe vidiſſe mihi dixit quendam infantem, annorum duorum, filium cujuſdam ſui vicini, oculis clauſis, pulſu & motu ex graviſſima febre deſtitutum: qui poſtea è morbo convaluit. *Omnibonus lib. 3. cap. 1. de arte medic. infant.*

† Aſphyxiæ in utroque carpo, cum ulcere fiſtuloſo, ſordido in podice, lenta febre, &c. meminit *Ben. Sylvatic. Cent. 4. Conſil. 92.* Adde *Rhod. C. 2. Obſ. 44.* ubi de pulſu in carpo nullo, vel alterutro tantum, &c.

IN-

INTERMITTENS.

Observatio I.

Intermittens pulſus, ſæpe citra periculum animadverſus.

CUm ante triennium ſorte propcium pulſum attentiùs explorâſſem, animadverti eum intermittentem eſſe. Nam interdum poſt quartum aut quintũ, interdum poſt ſeptimum aut nonum, interdum poſt duodecimum, aut decimumtertium ictum intermittebat. Quo ſymptomate cognito, vehementer quidem perturbabar. Non enim ignorabam, quæ Galenus & alii medicii de pulſu intermittente, deque ejus cauſis ſenſerant. Recreabat tamen me, quod in actione nulla, vel vitali, vel naturali, evidentem læſionem perciperé, & quod jam ætas mea ad ſeniũ vergeret, in quo minùs noxiam hanc pulſus intermiſſionem expertũ eſſet. At verò, ne ſaluti meæ deeſſem, in victu aliquantò cautior eſſe cœpi, & ea fugi, quæ vel obſtructiones in venis cordi proximis efficere, vel robur cordis convellere atq; labefactare poſſent. Itaq; temporis progreſſu, hęc pulſus immutatio, quæ fere integrum annum durârat, emendata & correcta eſt. Cæterùm libet hic referre, quod *Luſitanus in ſuis Centuriis* alicubi refert, ſæpe abſque inſigni aliqua noxa tales pulſus percipi, maximè in ſenibus, & aliis, quibus hoc genus pulſus peculiare eſt. Ac *Argenterius*, Medicus doctus & ingenioſus, *in Commentariis in artem parvam Galeni*, in ſe ipſu quoque aliquando pulſum intermittentem ſe obſervâſſe ſcribit, quem tamen nullum inſigne valetudinis periculum conſequutum ſit. Ejus verò affectionis cauſam hanc fuiſſe putat, quod nimiis ſtudiorum laboribus, vitalem facultatem cordis afflixiſſet, quâ tamen inſtauratâ intermiſſione ſtudiorum intenſionis & diætâ conveniente, ad priſtinam ſanitatem ſe rediviſſe narrat. *CL. V. Jacob Oethæus, lib. obſ. propriarum.*

Observatio II.

Pulſus interceptus ex oppreſſione virium, ob præſentem plethoram.

SÆpe, ob oppreſſionem virium, ob plethoram ingẽtem, pulſum intercipi, ut vel difficulter, vel omnino non percipiatur, ab aliis quoque eſt animadverſum: & non ſæpe obſervavimus, maximè verò in quodam Reverendiſſimi Eichſtadiani Camerario. Qui, cùm ex plethora, quam per crapulam contraxerat, in maniam incidiſſet, ac ei vena ſecanda eſſet, pulſum in eo ne quidem exiguum deprehendere potui; non tamen à ſectione venæ abſterrebar, quod & vox, & actiones omnes, & venarum repletio, virium robur ſufficiens oſtenderent. Itaque per ſectionem ſatis magnâ eductâ ſanguinis copiâ, cùm denuò pulſum tangerem, eum evidentet, & quidem ſatis robuſtum deprehendi. Quod experimentum effecit, ut altero die adhuc ſemel ſanguinem mitterem. Quâ ſarcinâ humorum depoſitâ, & capiti ſomniferis, applicatis, ad ſanitatem reductus eſt. *Idem Oethæus, lib. obſervat. propriarum.*

Observatio III.

Pulſus intermittens, quatenus in febre peſtilenti, melancholia, morbo, & palpitatione cardiaca, non arguat imminens mortis periculum.

SI binam pulſationem exhiboerit tactus, bini numerabuntur gradus roboris; ſi una intermiſſio, unus gradus morbi. At unus gradus minime exuperare poteſt, in actionis ordine. Unde pulſus, licèt tertiâ quaque motione intermittens, non arguit imminentis mortis certitudinem: atque multo ſane minùs ille, qui decem aut viginti dilatationum, aut contractionum repetitiones tantùm ſequitur. Siquidem, ubi idipſum privatur perniciei ſuæ executione, quò tamen major conſpirat efficientis potentia & vicinitas, quinam declarabit operationis efficaciam aliquid puſillum, longeque ab agendo remotum? Talis enim deprehenditur frequẽter in febre peſtilenti, & ægritudine melancholica, frequentiùs adhuc in palpitatione cardiaca. Quâ decepti Galliæ medici, Marino de Cahallis, Reipub. Venetæ ad Francorum Regem legato, interitum prædixere: ideoq; ſuaſerunt, ut poſt impetratam diſceſſus licentiam, in Italiam confeſtim rediret: atque ibi condito teſtamento, diſpoſitiſque negotiis, tranquillior deinceps ſeſe armaret ad quodcumq; mortis momentum. Ille Venetias animo proſtrato reverſus, conſultationem inſtituit, accito medicorum collegio ex quo erat Victor Trincavella, celeberrimus facultatis noſtræ in Patavino gymnaſio Profeſſor: qui cùm animadverteret tremorem hunc proficiſci tum ex gravioribus curis, tum ex ſanguine melancholico ad cor affatim confluente: promittens amiſſæ ſanitatis recuperationem, crebram conſuluit inciſionem venæ, quam neceſſariò poſtulabat plethorica corporis conſtitutio. Hinc accedente etiam cordialium remediorum uſu, ritè curatus, in hodiernum diem adhuc ſuperſtes eſt Clariſſimus vir, omnium rerum gnatus, plurium idiomatum peritus, defunctus interea magnificentiſſimè, muniis legationis ad utrumque Imperatorem, Turcicum & Romanum, necnon Patavinæ urbis præfecturâ. Ea mihi narravit filius meus Henricus Wierus, philoſophiæ & medicinæ Doctor: qui propter aſſiduos ſtudiorum labores, Bononiæ, incidebat in ſimilem palpitationis cardiacæ affectum, cum pulſu inordinatè caprizante, & ſæpius intermittente: ſed venæ ſectione, ac victus lege ritè obſervatâ, aſſumptis quoque iis, quæ ex artis noſtræ præceptis conducibilia judicabat, integram ſanitatem, ex ſingulari Dei gratia eſt conſecutus. *Joan. Wierus lib. Obſerv. rararum.* De pulſu deficiente, plura vide apud *Luſitanum, cent. 3. curat. 44. & cent. 6. curat. 72.*

† Confer etiam *Rhod. Cent. 2. Obſ. 45.* ubi de pulſu media ſyſtole retracto, intervallis aliquot intermittente ſcribit. Plura vide apud *Bartholin. Cent. 4. hiſtor. 42. & Salmuth. Cent. 1. obſ. 94.* qui pulſus ob vapores hypochondriacos intermittentis meminit.

PROGNOSIS.

Observatio I.

Prædictiones ex pulſu admirandæ.

MEmini inter reliqua, quod cùm laboraret Ludovicus Madius, puer annum agens circiter undecimum, advocatuſque eſſem cum alio celebri Medico, nec videretur puer graviter laborare, quod & febris remiſſa foret, & puer facilè morbum ferret: dixi matri, futurum ut aliquando hic puer repente ex hoc morbo in graviſſimum affectum incideret, à quo vix evaderet. Cùm illa cauſam ſciſcitaretur, reſpondi, me ex venarum pulſu id intelligere. Nunciavit hoc illuſtris fœmina alteri medico: qui cùm eadem hora qua ego ſolebam, ſcilicet ſub noctem, puerum non inviſeret, dixit, (quod & verum erat) hanc totam mutationem ſe non percipere: Nam aliis horis non tanta erat inæqualitas, quæ vel ab ipſo, vel à me, ſi tunc ſolùm tetigiſſem percipi potuiſſet. Cumque ego hanc diverſitatem augeri indies viderem, affirmavi ſemper hoc futurum: quod & contigit: namque repente, poſt dies ferme viginti, cùm graviſſima ſpirandi difficultas invaſiſſet, miſerunt ad me, & venienti occurrit mater, flens, ac dicens. Heu! quàm verus vates magno meo malo fuiſti. Itaque obiit puer altera die. Ob id verò, tum etiam alia experimenta, cùm toties abierim, nunquam me deſeruerunt. Quęris forſan, quod genus pulſus

ægrotabat Joan. Jacob. Reſta, duoque aderant egregii medici. Advocor. Dixi, laborare cerebri abſceſſu. Senior contradicebat: alter non negabat, ſed poſſe adhuc tantum ſperabat. Sequenti die, cum adhuc convoniſſemus, qui pridie negaverat laborare abſceſſu, credo immemor eorum quæ dixerat, abſceſſu cerebri jam quam duo laborare falſus eſt, ob idq; mittendum ſanguinem: quod & alter medicus cenſebat. Tum ego, nihil objiciens de priſtinæ dici contentione reſpondi, ...n laturam virtutem. Cùm vero ipſi concordes eon...dicerent, ut viderunt me dicentem ſtatim caſuras vires, etiam dum ſanguis mitteretur, mirabantur: neq; ...um cauſam ullam adjiciebam, cur id ego expecta... .Quamobrem ſurrexerunt, diligentiùs pulſum ex...oraturi. Cumq; unà ad ægrum ivemus, tentatis venis, ...rorſus cecidiſſe vires cognoverunt, & admiran...abiere. At ille paulo pôſt mortuus eſt. Tum junior ...dam ſubmiſit, qui me interrogaret: quâ ego arte ...deprehendiſſem? cùm reſpondiſſem, ex pulſu: At & ...os (inquit ille) pulſum percepimus: quaſi idem ſit ...ſum ſentire, & omnes illius differentias exactæ aſ...qui! Erat enim pulſus ille humilis, inæqualis, inordi..., nec tactui reſiſtebat: onde non ſolùm oppreſ...nem facultatis, ſed etiam reſolutionem ſignificabat. Declaratum enim eſt in medicis expoſitionibus, qua...r modis deprehendi facultatis imbecillitatem: quæ ... ſumma eſt, præſentem mortem nunciat. *Carda... curat. & prædict. admirand. num. 4. & 5. circa finem.*

OBSERVATIO II.

Admirandæ aliæ, raræq; & monſtroſæ, pulſuum conſtitutiones.

Dum Patavii artem Medicam, ſtipendio Senatus Veneti publicè profiterer, fortè incidit in febrem ...nnes Starchovius, ex flava bile continuam, ad ...em frequens fuit civium & ſcholarium hominum ...curſus: erat enim vir nobilis & inſignis, de multis ...mè meritus. Ejus arterias, cùm attingeret Me... quidam, reperit hominem aſphyctum, id eſt, ...ſibus carentem: quare territus vehementer, cœpit ...è polliceri de ſalute ægroti; exiſtimabat enim con...iſſe vires ejus vitales, ob malignam & peſtilentem ...rbi affectionem. Veni & ego, ut viſerem ho...em, à medico jam morti deſtinatum: qui, ut me a...t, illicò exporrectâ manu, jubet attingere pul...ſum. Ego verò, quia antea uſus eram homine ...ot annos familiariter, noveram arterias ipſius ex...res, profundiſſimè à natura immerſas fuiſſe, & ...ra carne & adipe veſtitas, ac propterea inſenſibiles ...er extitiſſe, præcepi urinas mihi priùs common..., priuſquam pulſum attingerem. Dum verò ſi...ctiones manifeſta conſpexi in urinis (erat au... quarta dies ægritudinis) applicui carpo ipſius di...meos, quaſi pulſum attrectaturus, & paululû ſub...; dixi: Bono eſto animo, breve enim tempus æ...bis. At ille: Scio equidem hoc quid dicis, quid ...elic; nam brevi tempore ex hac miſera Ægypto ...lum comigrabo. Quid ita? dixi ego. Reſpon...a prædicit Medicus. Ego verò reſpondi: Die..., dum hîc unà aderimus, meliora tibi vaticina... Poſterâ die, cùm ſtatâ horâ convenissemus, ...cui candidè medico illi, arterias hominis iſtius æ...naturâ ſemper fuiſſe occultas, meque, in integra ...letudine, id certò exploraviſſe: quod dum ipſe ...audiret, mutavit ſententiam, cœpitque meliora ..., repoſitâ febris venenoſæ ſuſpicione. Tandem ...oni noſtrâ operâ & conſilio, die ſeptima, ſupe...ntibus, æger noſter morbo eſt ſolutus.

...eri & Budæ in Ungaria, dum eſſem apud Regi...abellam, militem quendam ſtipendiarium, na...talum, cui ſemper deficiens erat pulſus, ſine ulla ...ocatione: quod ipſi non naturâ obtigerat, ſed ex vulneribus: diſſectæ enim in utraque manu illi jam olim fuerant arteriæ, quarum cicatrices ſupererant in medio cubito, à me non conſpectæ, donec ipſemet de illis me certiorem reddidit verbis ſuis, dum me attrectantem carpum ſuum, videret penſitare nonnihil, & hærere ſuper ſua ægritudine.

Erat Poſnaniæ apud Andream Comitem de Gorca, virum inter omnes regni Poloniæ proceres primarium, Shaſcus etiam quidam hiſtrio, demens à natura, cui ad pulſum, omnium generum inæqualitates ſemper aderant, quantumvis ſanus eſſet. Et cùm interrogaret me quodam tempore Comes herus ipſius, quid cenſerem de pulſu Shaſconis, quem me attingere tum videbat: reſpondi: Talis eſt ipſius pulſus, quale & ingenium.

Fuit etiam Poſnaniæ vir provectæ jam ætatis, Jacobus Broſovius, de ordine Cruciferorum beatæ Virginis, qui intermittentem ſemper geſtavit pulſum, quoad vixit. Non diſſimilem nactus erat Galenus juvenem, qui dum convaleſceret ex morbo, intermittente pulſu terruerat ſuos medicos, neſcientes à natura id ſibi eveniſſe: de quo *Galenus, in libello de præcognitione ad Poſthumum.*

Novi & Petrum Conarium, virum nobilem in Polonia, qui in altera manu pulſum ſemper habuit tenſum, nimirum tumor tophaceus ſub arteria illi ad os cubiti accreverat, qui vaſa tendebat.

Dum eſſem apud Imperatorem Turcarum, Soltanum Suleimannum Sacrum; comperi militem quendam Turcicum, in acuta febri dicrotum ſemper obtinuiſſe pulſum: qui poſt elapſam ægritudinem, nihilo fuit immutatus, cùm certis, verè convaleſcentis corporis indiciis: unde conjecturam accepi, naturâ inſitum fuiſſe ipſi hujuſmodi pulſum. Plurimùm igitur expedit homines ſanos cum medicis ſæpe converſari, quibus in morbo ſe ſint concredituri. Facilè enim memoriâ retinere poteſt medicus familiaris qualis in ſanitate fuerit pulſus heri, aut amici ſui, in morbo jam decumbentis: quem, quantum ſit mutatus, probè deprehendet. Quod ſi verò reperias pulſus malos & horrendos apud ægrotum, quem non noveras, & cujus arteriam antea non tetigiſti priuſquam ægrotaret, memineris iſtius regulæ: Si ex omnibus aliis indiciis, morbus appareat ſine periculo, pulſum terrificum ex natura adeſſe ſciendum eſt, aut prorſus ante ægrotationem eum fuiſſe, propter aliquam cauſam evidentem. *Ioſephus Struthius Sphygmic. art. lib. 2. cap. 4.*

† Huc refer, quæ de admiranda, & perfecta pulſuum doctrina Hippocratis, ſcribit *Ang. Victor. Conſult. 81.* & de præpoſtera pulſus exploratione refert *Tulp. l. 4. Obſ. c. 48.* ut accuratam elicias obſervationem pulſus, qua de *Bartholin. Cent. 5. hiſt. 35.*

DE RESPIRATIONE.

OBSERVATIO I.

Reſpirationis, quam pulſus, major neceſſitas.

POſſet meritò quæri, quando quidem vitalis facultas à pulmone per reſpirationem ſuſtineatur: ejus autem proprium munus ſit pulſus, quodnam horum magis ei neceſſarium? Nam videtur magis proprius pulſus; cùm tamen ſine pulſu per tres dies viderim ægros vivere, ſine reſpiratione, ne per horam quidem. Sed non credendum eſt in illis ceſſaſſe pulſum cordis, ut carporum: neque enim ſine pulſu cordis, vel tantillum vivere poſſunt. Propterea cùm carporû pulſus ceſſat, cordis regionem explorare oportet: nam ſi frequens ſentitur, jam res in extremo eſt: ſi ſolùm parvus, ſed velox aliqualiter, nec multùm tardus, nec frequens, vivere adhuc poteſt. Et licèt cor poſſit pulſare, cùm arte-

riæ ex toto ceſſant, ſi tamen per quædam intervalla eſſet ſolùm motus arteriarum, & non ſit vitio membri, tum neceſſe eſt eaſdem ſentiri differentias in motu cordis. *Card. lect. 17. text. 17. ad lib. Hipp. de alimento.* Plura vide *And. Laurent. lib. 3. quæſt. 20. anat.*

Observatio II.

Reſpirationes raræ.

Reſpiratio in me tripla eſt pulſationi, cùm ſim naturæ ſanguineæ, ætatis annorum 73. exactorum. Vidi & in puero boni habitus annorum circiter 13. qui etiam triplam ſervavit hanc proportionem: & in quatuor reſpirationibus duodecies pulſus elevatus eſt. Et cùm aſcendiſſet ſcalam, æquâ ratione, cuncta facta ſunt majora, celeria, & crebriora. Vidi & in biloſo, & melancholico, & alio pituitoſo, ſanguineo, & in omnibus fuit par proportio. Si enim pectus anguſtum fuerit, & arteriæ magnæ, erit minor: ſi latum, & arteriæ anguſtæ, major. *Card. lect. 70. ad text. 87. Hippocr. de alimento.*

Observatio III.

Hiſtoria ſervi Barbari, qui cohibitâ reſpiratione mortuus eſt.

Quod totum opus reſpirationis, voluntate, & ſponte ab anima fiat, declaravit ſervus Barbarus: qui cùm vehementi irâ concitatus, mortem ſibi conſciſcere decreviſſet, proſtratus humi, reſpirationeque cohibitâ, longo quidem tempore immobilis erat: poſtea verò paululum volutatus, hoc pacto mortuus eſt. *Galen. lib. 2. cap. 6. de Motu muſcul.*

Valer. Max. lib. 9. duo affert exempla eorum, qui reſpiratione cohibitâ interierint: quorum alter C. Licinius Macer, vir prætorius fuit; alter verò Coma Diogenis Latronis frater. Verùm quomodo reſpirationem cohibuerint, addit, ut faciliùs videas, non ſolo voluntatis imperio, vel juſſu, compreſſam fuiſſe, ſed externis impedimentis atq; obſtaculis, liberam illius reciprocationem interclusam. De priore enim ſic ſcribit: Conſimili impetu mortis, C. Licinius Macer vir Prætorius, Calvi pater, repetundarum reus, dum ſententiæ dicerentur, in Mœnianum conſcendit, ſiquidem cùm Marcum Ciceronem, qui id judicium cogebat, prætextam ponentem vidiſſet, miſit ad eum, qui diceret, ſe non damnatum, ſed reum periiſſe, nec ſua bona haſtæ poſſe ſubjici. At protinus ſudario, quod fortè in manu habebat, ore & faucibus coarctatis, incluſo ſpiritu pœnam morte præcurrit. Quâ cognitâ re, Cic. de eo nihil pronunciavit. De altero verò ſic habet: Sunt & externæ mortes dignæ annotatu: qualis imprimis Comæ, quem ferunt maximi Latronum Ducis Diogenis fratrem fuiſſe. Is enim ad Rut. Conſulem, Ennâ, quam prædones tenuerant, in poteſtatem noſtram redactâ, productus, cùm de viribus & conatibus fugitivorum interrogaretur, ſumpto tempore ad ſe colligendum, caput operuit, innixuſque genibus, compreſſo ſpiritu, inter ipſas cuſtodum manus, inque conſpectu ſummi imperii exoptatâ ſecuritate acquievit. Hæc *Valerius.* Cõſimili quoq; modo Demoſthenem illum, Græcorum Oratorem eloquentiſſimum, vitam finiiſſe ferunt. Ad hunc etiam modum, ſervum illum Barbarum, ſuam reſpirationem cohibuiſſe, humi proſtratum, ex Hiſtoria ſatis liquet. *Thaddæus Dunus lib. de reſp. c. 1.*

Observatio IV.

Spiratio læſa, ob calcitrationem equi in præcordiorum regione.

Idem reſpirationis genus in quodam notavi, quem, cùm aliquando equus in præcordiorum regione calcitrâſſet, adeò atrociter, ut obortâ in ſepto tranſverſo inflammatione, mortis periculum immineret. Is licet evaſerit à periculo tutus, ab imbecillitate tamen liberari nequivit. *Galenus lib. 4. c. 5. de loc. affect.*

Observatio V.

Cujuſdam, compreſſo ſpiritu laborantis, hiſtoria.

Secundus nomine, qui ſatis quid pateretur intelligebat, ſentire ſe manifeſte in ſepto tranſverſo dixit imbecillitatem. Atq; idcircò cogebatur intercoſtales muſculos ſine intermiſſione movere, atque nonnunquam ſuperiores quoque, interdum autem zonam ſecundans præcordiorum partibus, ſolâ tranſverſi ſepti motione, ſufficienter ſpirabat, quo tempore quiescebat. Verùm an ſepti tranſverſi muſculum, an ad nervos, qui ad ipſum perveniunt, an ad aggregatum ex utriſq; pertineat hujuſmodi imbecillitas, mihi quidem explicatu perdifficile videtur. *Idem loco citato.*

DE THORACE.

Observatio I.

Abſceſſus thoracis, ſolâ theriacâ apertus.

Puerulus thoracis abſceſſu laborabat, & cùm concocta & matura jam ſuppuratio eſſet, timeretque ille ulcus mucrone diſcindi, theriacam ſuperpono: quâ non ſecus, unius tantùm noctis ſpatio, abſceſſus ipſe apertus eſt, ac ſi ſcalpello fuiſſet incisus: ex quo facilè conjectari poteſt, quanta ſit hujus compoſiti vis, quod & nos ſæpe aliàs experti ſumus. *Beniven. cap. 70. Abditor.*

DE MEDIASTINO.

Observatio I.

De inflammatione membranarum interſepientium & pericardii.

In cavitate thoracis continetur pleura, arteria aſpera, arteriæ leves, pulmo, membranæ interſepientes, pericardium, & cor. De affectibus pleuræ, arteriarum, pulmonis, & cordis omnes ſcribentes pertractarunt; at de affectibus membranarum interſepientium, & pericardii, nemo nec morbum, nec curationem expoſuit: quas tamen partes cùm nihil prohibeat, ſicuti & cæteras, diverſis apprehendi morbis, mirandum eſt, quâ ratione praxim docentes eas ita neglexerint, ut ne harum quidem minimum fecerint verbum. Hanc rem diu ego animadvertens, cùm cenſerem fieri non poſſe, quin hæ partes vel inflammatione, vel alio affectu aliquando laborarent, tandem experientiâ & ratione ductus, cognovi has partes nonnunquam inflammari, alioſque ſimiles morbos pati, quorum ſævitià ob cordis vicinitatem ſæpe ægrotantes in extremum vitæ diſcrimen incurrunt. Quam rem cùm hîc explicare decreverim, primò ante alia exponam methodum, qua in nonnullis ægrotantibus haſce partes inflammatorios pati affectus indagaverim; deinde qua ratione ipſi curandi ſint, & quomodo in illis me in adminiſtrandis remediis geſſerim, declarabo. Ad ægrotantes accedens, vidi nonnullos febre acutâ detineri, ad quam inquietudo magna, ingenſque ſitis cõſequebatur, & cætera, quæ febres ardentes concomitari ſolent. In his ſpiratio frequens admodum, & celeris erat, in thorace maximum aderat incendium, unde & frigidum aerem inſpirare deſiderarent, & calidum ſpiritum reflarent; nullus in thorace affligebat dolor inſignis, præterquam ad ſternon, ubi anguſtiam & offendiculum quoddam inſpirando potiùs, quàm dolorem perſentiebant. Tuſſis in omnibus fuit; at in aliquibus ſicca in principio, quæ poſtea ſubſequebatur humida. Quæ per tuſſim excernebantur, erant colorata, vel rubra, vel flava:

plurι-

plurimùm tamen flavi coloris, pauciſſima rubei vidi. Pulſus in cunctis erat, qualis pleuriticorum eſſe ſolet, ut ſi dolorem lateris habuiſſent, certò pleuritide laborare judicari potuiſſent. Hæc omnia conſiderans, videlicet, febrem acutam, incendium in thorace; ſpirationem frequentem; offendiculum illud ad ſternon; tuſſim cum ſputis coloratis; pulſus duritiem, non potui non induci, quin crederem hoſce ægrotantes inflammationem in partibus ſpiritualibus pati, quæ cùm non eſſet peripneumonia, quoniam nec aderat illa difficultas anguſtiave anhelitus, quam in peripneumonia adeſſe noveram, nec illa pulſus durities confirmare poterit. & cùm pleuritis ſimiliter eſſe non potuiſſet, cùm huic non aſſideret dolor lateris pungitivus: nec etiam cor hoc pati judicarem, utpote quod fere incipientes vix tolerare poſſit inflammationes: Reliquum erat, ut cenſerem membranas interſepientes, pericardiumve hanc pati, quibus inflammatis neceſſariò omnia ſuperiùs dicta conſequantur. Febris quidem acuta & vehemẽs accidit, tum ratione affectus. tum quia ſedes affecta parum diſtat à corde, quod cùm ſupercalefiat admodum à proxima flamma, non mirum eſt, ſi etiam in thorace incendium perſentiant, inquietudoque ſuccedat maxima, & ſitis aliquando inexhauſta ſequatur; hocq; multo magis inflammato pericardio, quàm membranis illis; quorum membrorum inflammatio, altera ſæpius ob viciniam alteri communicatur. Cæterùm an magis afficiatur vel pericardium, vel membranæ, hoc ex ſubſequentibus habeatur. Affecto enim magis pericardio, urgente morbo, ſyncopæ aliquæ nonnunquam contingunt, & æſtuationes ingentes accedunt; quoniam inflammatio cor ipſum fere contingit, omniaque ſymptomata in hac ſunt ſæviora, quàm affectis membranis. Iiſdem inflammatis, quoniam connectantur & membranæ ſuccingenti, & thoraci, ſequitur anhelitus difficultas, ſpiratioque inde frequens; celer autem, ratione neceſſitatis adauctæ: dolor verò, licet inflammatio ſit in parte membranoſa, non adeſt ita pungitivus, ſicut in pleuritide; quoniam hæ membranæ, ſicut illa, non firmantur ad coſtam, vel ad os alterum, cujus merito compreſſa majorem perſentiat ab eo punctionem, ſed eſt in parte laxa thoracis, nec hæ, ſicut illa, adeò ſenſatione vigent: ſed offendiculum illud ad ſternon tantùm in his ſuccedit, quoniam hæ partes ibi colligantur; quare & ibi inflammatio, tanquam parti magis ſenſitivæ, quoquo pacto communicatur. Tuſſis autem cum ſputis coloratis adjungitur, quoniam cùm in omni inflammatione, quæ operculo duriore non tegatur, ſemper aliquid reſudet, ideò his partibus affectis, materia peccans reſudando tuſſim excitare cogitur; pro rationeque materiæ diverſi apparent colores, & inde ſputum coloratum. Quod profectò fuit principale ſignum, quod me ad hoc judicandum manuduxerit, cùm viderim Galenum ſputa colorata in acutis paſſionibus adſcribere inflammationibus partium ſpiritualium, ſcilicet, vel pleuræ, vel pulmonis; quorum neutrum cùm in prædicto caſu clara luce deprehenderem inflammatione affectum eſſe, conjeci hanc in membranis illis adeſſe, communicatâ aliquando ipſi pericardio etiam hac affectione. Pulſus omnino durus in hoc eodem caſu accedit; quoniam genita inflammatione in corpore membranoſo, cujuſmodi hæc duo ſunt, neceſſariò in arteriis talis durities imprimitur, qualis in pleuriticis videri ſolet. Cùm omnia hæc, ut ex dictis clarè liquet, ad inflammationem dictarum partium neceſſariò conſequantur, non ſit mirum, ſi per hæc eadem, tanquam per propria hujus affectionis ſigna, in cognitionem inflammationis harum partium devenerim; quod eò mihi fortaſſe faciliùs quàm aliis contigit, quoniam ductus exemplo & analogiâ, ſemper hunc affectum omni diligentia in ægrotantibus inveſtigaverim. Nam cùm junior eſſem, ſub præceptoribuſque celeberrimis huic ſtudio operam darem.

Vidi Nobilem Januenſem ab iiſdem curatum, qui cum ferè omnibus prædictis ſymptomatibus teneretur, & ad oblata, cæteraque omnia tamen belle ſe haberet, lotiaq; admodum laudabilia eſſent, coctionemque indicarent, quorum merito ab eis judicabatur hunc ex morbo convaliturum fore, ex inſperato præcedentibus nonnullis ſyncopis, nonâ die defunctus eſt. Cùm dubitaretur inter medicos de morbo, & ejus amici ſuſpicarentur de veneno ob ſyncopas illas, ſectus eſt; in quo nullâ re aliâ præter naturam præſente, inventus eſt in membranis interſepientibus tumor inflammatorius, ſatis notabilis magnitudinis, qui etiam in parte communicabat or pericardio. Hoc cùm memoriâ ſemper conſervaſſem, data occaſione, conjecturam de eodem morbo, analogiâ ab enarrato deſumptâ, feci, credoque me in pluribus verum hujus morbi indicium conſequutum fuiſſe: qui morbus cùm ſub nomine inflammationis exponatur, per inflammationem omne tumoris calidi genus, à quacumque gignatur materia, ſicuti in pleuritide declaratum eſt ab omnibus intelligatur. Attamen (ut antea adnotavi) ego vidi hanc à duplici tantùm materia cauſari, ſcilicet à ſanguine, & bile, raro à ſanguine, à bile autem frequentiùs, hancque ſæviorem eſſe quàm illam, animadverti. Avicennas quidem de pleuritide agens, viſus eſt de inflammatione membranarum interſepientium meminiſſe, dum inter veras pleuritidis ſpecies, velaminis diſtinguentis inflammationem recenſeret. Verùm an nomine velaminis diſtinguentis, intellexerit potiùs mediaſtinum, quàm ſeptum tranſverſum, plurimum difficultatis habet. Novi ſane quoſdam clariſſimos autores explicaſſe per hoc velamen, mediaſtinum ipſum, quoniam ex ſuccingenti membrana, in qua vera fit pleuritis, hoc formatur. Nihilominus Avicennas ipſe, dum hujus inflammationis ſigna exponit, potiùs diaphragma, quàm mediaſtinum hoc eſſe demonſtrat, dum inquit, rationis permutionem ac delirium conſequi hanc affectionem; quod eſt proprium ſignum ſepti tranſverſi, non mediaſtini inflammati. Ad hoc enim neceſſariò mens læditur, quod in illius inflammatione contingere non conſuevit. Præterea addit, quòd omnia accidentia in inflammatione velaminis diſtinguentis, vehementiora fiunt, & dolor, & difficultas anhelitus. At in inflammatione membranarum interſepientium, potiùs offendiculum quoddam ad ſternon, quàm dolor adeſt; & ubi adſit dolor, non eſt vehemens, ac difficultas anhelitus in eodem non eſt admodum ingens: licèt enim ſit frequens, & celer ob neceſſitatem adauctam, & aliquo modo difficilis, ob inſtrumentorum inobedientiam; attamen cùm ei non ſit dolor ingens connexus, nec multum difficilis eſſe poteſt anhelitus. At in inflammatione diaphragmatis, & dolor eſt vehemens ratione partis affectæ, & ratione continui motus partem affectam lacerãtis; & ſpiratio eſt admodum difficilis, cùm ſit affectum inſtrumentum primò reſpirationi inſerviens. Quapropter ex his cenſeo ego, Avicennam non mediaſtinum, per velamen diſtinguens, ſed ſeptum tranſverſum potiùs intellexiſſe; & eo magìs, cùm teſtetur in tali affectu eam vehementiam, & velocitatem febris, quę in pleuritide pura, & vera, e a membranæ ſuccingentis inflammatione cauſatur, non adeſſe. Cùm & ratio ob vicinitatem cordis dictet, & experientia ipſa teſtata ſit, mediaſtino affecto ſtatim hominem corripi acutâ, & ingenti febre, quæ in inflammatione diaphragmatis raro eſt, quod à principio ſit ita acuta, cùm in hoc ab initio omnia accidentia, quàm in mediaſtini affectione, ſint leviora. His addo, ſuppoſito etiam, quòd potuiſſet Avicennas hoc loco intelligere mem-

branas interſepientes, curationem hujus affectus, ab eo poſtea neglectam fuiſſe; qui ſolùm diverſarum pleuritidis ſpecierum in ſequentibus, non particularis hujus caſus curandi rationem complexus eſt. Hanc autem ego explicaturus, cùm de eſſentia, cauſis, & ſignis præſentis morbi, quę dicta ſunt ſufficere debeant, ad curationem ipſam deſcendo. Morbus hic eſt inflammatio, in qua eſt materia: ergo ejuſdem judicabitur evacuatio. Evacuabitur autem, ſi vel retrocedat, vel ſi ſenſibiliter inſenſibiliterve educatur: retrocedet, ſi vel revellatur, vel repercutiatur: educetur autem inſenſibiliter per diſcutientia; ſenſibiliter autem per ſputum provocantia. At hæc poſtrema non ſunt admittenda, pleno exiſtente corpore: igitur primò corpus eſt evacuandum. Quare quatuor erunt intentiones, totius vacuatio, revulſio, repercuſſio, & materiei in loco affecto contentæ inſenſibiliter, vel per ſputum evacuatio. Quibus indicationibus an Medicus ſperare debeat plenè ſatisfacere poſſe: dico, hoc non ita facile eſſe, quoniam hic habemus morbum validiſſimum, & pleuritide vehementiorem, quam ſi Galenus aſſeverat ingentem cauſare febrem, quia parum diſtat à corde, & quia cum pericardio ſuccingens membrana cognationem habet; quid dicendum eſt fore eo inflammato, & membranis interſepientibus, quæ cordi proximiores ſunt, quàm pleura? Profectò in hoc morbo omnia validiora ſunt, præter dolorem, quàm ſint in pleuritide. Unde & in hac, ſicuti & in cæteris inflammationibus internis, unica erit ſalutis ſpes, ipſa virium fortitudo, quam cùm præſentem habuerimus, omne remedii genus opportunum audacter tentabimus. Itaque à prima indicatione incipientes, pro totius evacuatione, lenitâ alvo clyſtere levi & refrigerante, ſecetur interna vena brachii dextri: viribus enim conſtantibus in morbo magno ſtatim ad ſectionem venæ properandum eſt. Copioſè autem emittatur ſanguis, & præcipuè ubi ſummum ſit incendium in thorace: nam venæ ſectio copioſè facta, non tantùm evacuat, & revellit à loco affecto, ſed etiam ſanguinem valde refrigerare poteſt. A venæ ſectione laudo, ut ſtatim adhibeatur, ubi plurimum fuerit incendii, & morbus à bile pendeat, aqua endivię, vel acetoſę, vel hordei, actu frigida ad libram, vel circa. Repetatur venæ ſectio vel eodem die, vel potius ſequenti, ſi vires non admodum conſtarent, nec ſit habitus, qui facilè omnem ferat evacuationem; rari autem ſunt caſus conſimiles, in quibus ego ad ſecundam, & aliquando ad tertiam ſectionem non devenniam: teſtorque me ſemper per poſteriores venæ ſectiones deteriorem ſanguinē, quam per primam eduxiſſe, & inde ſemper magis ſaluti ægrotantis conſultum fuiſſe: qui ſi ex repetita ſanguinis miſſione non relevetur, pauca de eo ſpes habenda erit. Evacuato toto corpore, revulſaque per venæ ſectionem à loco materiâ, thoraci applicentur ea, quæ inflammationem lenire, temperare, & aliquo modo reprimere poſſint. Ad hanc intentionem ſumantur ea, quæ frigida quidem potentiâ ſint ſed omni careant adſtrictione, cùm medicamenta altiùs penetrare debeant; adſtringentia enim ſibi viam præcluderent, & materiam magis in loco affecto conſtiparent. Cujus ratione oleum violaceum omnibus præfero, quo tepido inungatur ſæpe totus thorax: in quo ſi ſummum ſit incendium, inflammatioque eryſipelatis naturam ſapiat, tempuſque æſtivum fuerit, eo utor actu frigido; & non tantùm eo ad inungendum utor, ſed etiam ad epithemandum, infuſis in eo pannis lineis, & poſtea eo madidis, applicatis, & ſubinde mutatis, cui aliquando admiſcui lac recens non coagulatum, & parum aquæ endiviæ, quibus eodem modo epithemaretur pectus. Ad idem paretur emplaſtrum ex farina hordei, cum ſucco endiviæ vel lactucæ, ex eodem oleo inpinguatum. An autem iſta vel actu, vel potentiâ tantùm frigida conveniant in hoc caſu, cùm frigidum thoraci, ex Hippocrat. inimicum ſit, & talia etiam in pleuritide ſint nocua, quæ affectio huic ſimilis videtur: Dico, cùm inflammatio hæc ſit in penitioribus thoracis partibus, quâ ratione non occurrunt ſtatim medicamenta parti læſæ, & ſit in loco, ubi plurimùm calor viget, & abundat, quod iſta convenient; quoniam hic in tanto incendio inflammatio hæc tolerat medicamenta frigida, quæ ex indicatione ei debentur, cùm flamma ſit prope cor, & materia exiſtat admodum calida, nec affectus in exteriori thoracis parte poſitus ſit, quæ nervoſa exiſtens aeri frigidiori, & medicamentis expoſita, ab eis lædi poſſit. Hæ ſunt rationes, quibus ductus urgente inflammatione, aut eryſipelate, in tempore æſtivo, ad frigida deveni medicamenta: quod ſi hæ non probantur, dicam id quod Galenus, quomodo loquebatur de cauſis pulſuum intermittentium, hæc habens: Hæ ſi tibi rationes probantur, utaris licet; ſin ſecus, at ut docet experientia, rem ſcito, ut diximus. Si tamen non urgeat inflammatio, nec incendium ſummum ſit, nec ſub cœlo calidiori decumbat æger, frigida actu prætermittens, ad tepida medicamenta deſcendo; & ſi aeris conſtitutio, vel hyemalis ſit, vel ad ejus temperiem vergat, eadem actu calida adminiſtrare jubeo. Dum autem hæc frigida ex indicationibus narratis adminiſtro, cùm ex prædictis medicamentis remittatur incendium, iiſdem poſtea tepidis utor, & admiſceo oleo violaceo parum olei camæmelini, & dimitto uſum aquæ endiviæ, & lactis. Quòd ſi magis leniendum ſit, addo prædictis oleis mucilagines ſeminum malvarum, altheæ, fœnugræci, & ſimilium hæcque ſimiliter in his infuſis pannis, & ſubinde mutatis adminiſtrare jubeo: ut aliquando prædictis oleis & mucilaginibus, cùm majorem diſcuſſionem, & coctionem tento, addendo pinguedinem pulli recentem, & paucam quantitatem croci, cum cera in modica portione, linimenta paro. Dum hæc fiunt, provocetur ſputum, educaturque materia per lambitiva; & præcipuè ſit ea, quæ non calefaciant, ſicuti ſyrupus violatus, additâ portiuncula ſyrupi de jujubis, vel de farfara, vel de liquiritia. Electuaria, cùm plurimum recipiant ſacchari, non laudo, quoniam iſta facilè bileſcunt, ubi ſit incendium interdum, biliſque abundet: qua ratione ductus, & etiam Hippocratis præcepto, qui in bilioſis & calidioribus morbis mulſam dilutam (meram, & non dilutam damnando) præferebat, conſuevi ego uti decoctionibus pectoralibus ſummâ cum ratione factis, ſemper à calidioribus abſtinendo, quibus admiſceo portiunculam prædictorum ſyruporum; & ita mulſam dilutam non ſpernendam in tali caſu habeo, quâ facile ſputum provocatur, & ex ea corpus non accenditur. Ad cujus rei ſimilitudinem, dum materiæ præparationem (quæ interim portionibus convenientibus eſt concoquenda) & coctionem tento, jubeo, ut potiones concoquentes plurimum habeant decoctionis, parum autem ex illis ſyrupis, ut meracitas mulſæ fugiatur, eademque diluta habeatur. Decoctiones parentur ex hordeo, violis, endivia, cap. Veneris, ſeminibus cydoniorum, paſſulis, & ſimilibus. Syrupi ſint, violatus præcipuè, & de endivia, additâ portiunculâ vel de jujubis, vel de farfara, vel de liquiritia. Hæc, dum viget incendium internum, exhibeantur actu non calida, nec frigida etiam, ſed ad teporem aquæ fontium conſimiliter temperata, quibus cùm procurata fuerit, coctio, materia peccans convenienti educatur pharmaco, quod opportunum erit, ſi nec validum ſit, nec malam qualitatem habuerit, thoracemq; reſpexerit. Quare nō tranſcendantur pharmaca ex benedictis vocata, aſſumanturque Manna, Rhabarbarum, ſyrupus violatus ſolutivus, & ſimilia, cum decoctionibus pectoralibus diſſoluta. Quòd ſi in loco affecto remiſſâ inflammatione, & ea cedente, quid remanſerit diſcutiendum,

quod

quod per ſuperius dicta non potuerit reſolvi, formetur emplaſtrum ex radicibus altheæ, malvæ, foliis malvæ, & violarum, ex dactylis, caricis, & ſebeſten, & paſſulis, quæ omnia coquantur, contundantur, & cribellentur; poſtea iiſdem commiſceantur farina ſeminum fœnugræci, pulvis florum camæmeli, quibus oleum camæmelinum, & amygdalarum dulcium ad impinguandum addatur, & ita emplaſtrum formetur, quod reſiduum inflammationis facilè diſcutere poterit: quo tempore etiam concoquentia ad aliquam caliditatem accedant, ut maturiùs rem perficere poſſint. Dum hæc omnia adminiſtrantur, optima habeatur victus ratio, qui, cùm ſimus in morbo acuto, & graviſſimo, valde tenuis eſſe debet; unde ægrotantes contenti ſint ſolâ priſanâ, quæ non calida, ſed tepida actu exhibeatur. Potus ſit mulſa dilutiſſima, potiùs ex ſaccharo quàm ex melle confecta. In proceſſu autem, pro ratione coctionis morbi, poterit eadem priſana uti cum jure pulli, quod poterit eſſe poſt ſeptimam; quibus & addi poterit ſuccus ſeminum communium, ſeu amygdalarum dulcium, & ovi luteum, & etiam in totum declinante morbo vinum ipſum, quod ſit dulce, tenue, oligophoron, & optimè lymphatum. Hora cibandi obſervetur ex acceſſionum temporibus, & ægri tolerantiâ. In qua re hoc unum animadverto, quod præſentibus alvi excrementis nunquam exhibeatur cibus: nam ut docebat *Hippoc. in lib. victus acutorum*, ſi his non eductis ſorbitionem quis dederit, dolorem, ſi adeſt, adaugebit; ſi non adeſt, protinus inducet, frequentiorque ſpiritus reddetur, quod malum eſt: fœcum enim retentio mala eſt in omnibus thoracis affectibus, quoniam harum vapores, & exhalationes, dolores vel augent, vel inducunt, & ſpirationem frequentiorem reddunt, & maximè ſi his ſuperingeratur novus cibus. Quapropter ante cibum alvi excrementa, ubi abundaverint, excludantur, ſæpiuſque ad evitanda prædicta mala, clyſmate refrigerante, & molli, alvi lenitio procuretur. *Petrus Salius, de curat. morb. ab ordinariis Practicis non exhibitorum, pag. 246. cap. 6.*

Observatio II.

Interſtitium in mediaſtino nonnunquam materiam coacervare, & quomodo hæc evacuari poſſit.

PLeuræ reduplicatio, ut ita dicam, hoc loco mediaſtinum appellatur: quoniam thoracem mediat, & à ſummo thorace ad imum ducatur. Inter mediaſtinum, id eſt, hanc duplicem pleuram, thoracem in duo ſecantem, materia aliqua colligi poteſt, quæ perforato ſterno, tuto ſatis extrahi poteſt à diligenti Chirurgo reique anatomicæ peritiſſimo. *Columbus lib. 11. cap. 3. Anatom.*

Mediaſtinum unicum eſt numero. Fit verò ex duabus membranis à ſubcoſtali productis: hæc enim utrinque ad ſternon per pectoris cava aſcendens, inde in angulos rectos, in vertebrarum corpora reflectitur: unde ſubcoſtalis eſt origo. In illa reflectione inter utramq; membranam, tantum interjacet intervallum, quantum duobus digitis excipiendis ſit ſatis. Aliàs enim, cùm per cor penetrare non poſſent, oportuit utrinque utramque ſubcoſtalem ad pericardium de[illegible], quo ad deſtinatum locum inoffenſo curſu [illegible]et. Nec tamen id interſtitium vacuum eſt, ſed [illegible] implexis nervorum tenuiſſimis fibris contex[illegible] Columbus addit, ſæpè humore quodam præter [illegible]ram, id repleri ſpatium, quem aperto ſterno li[illegible]e educere. Scire tamen vellem ex Columbo, quibus ſignis ejuſmodi contentum humorem liceat agnoſcere? *Pareus lib. 3. cap. 7.*

DE DIAPHRAGMATE.

TUMORES.

Observatio I.

De Tumoribus Diaphragmatis.

DIAPHRAGMA membrum maximè reſpirationi deſerviens, duplices patitur tumores, atque ab utroque ægrotantes in extremum vitæ periculum deducuntur, quidam ſunt breves, quidam longi: hi à materia ſæpius frigida; illi à calida generantur. De utriſque egit ſatis abunde Galenus pluribus in locis: quæ loca, cùm ad cognitionem eſſentiæ horum tumorum, & eorundem cauſarum, & differentiarum, & ſignorum, plurimùm faciant, rem ita ex Galeni locis declarando exponam, in mediumque adducam. Diaphragma cùm tumore afficitur, dupliciter hoc pati ſolet: nam irruentibus excrementis ad ipſum, poteſt tumorem, & ſine febre, & cum febre pati: ſi ſine febre afficitur, à principio dolor, & reſpirandi difficultas contingit: præterea pulſus parvus accedit & durus; quo autem ad crebritatem, quoniam in his neceſſitas non eſt adaucta, vel parum quid, vel nullo modo mutatur, ut docet *Galenus lib. 4. de præſagitione ex pulſibus, cap. de ſepto transverſo.* Et hæc excrementa debemus judicare eſſe cruda & tenuia; quoniam craſſa non poſſunt infigi in ſubſtantiam nervoſam diaphragmatis. Quoniam autem hæc excrementa carent eximiá caliditate, hi tumores eſſe poſſunt non tantùm longi, ſed etiam diuturni, ſicuti experientiâ teſtari poſſum.

Vidi in Nobili ægrotante, cui ex crudiore & ſubtiliore ſanguine factus eſt tumor in ſepto tranſverſo diuturnus: in quo cùm dolor, & ſpirandi difficultas, pulſuſque durities, & parvitas adeſſent, ad eum tamen non ſubſequutum eſt delirium, cùm hoc videretur rationabile ex eo, quòd hæc pars ad mentem, (unde phrenes appellata eſt) plurimùm faciat, quaſi quod ad ſapientiam conferat; quoniam materia, & tumor erat frigidus, & crudus, ex quo tandem mortuus eſt, cum priùs ferè ad tabem deveniſſet, & in ultimo diſrupto abſceſſu expuiſſet cruenta, & cruda, aliquo modo tenuia, & quæ nullam concoctionem indicarent. Ad hunc eundem tumorem ſequitur neceſſariò tenſio præcordiorum ſubvacua, quoniam tenduntur muſculi ad diaphragma, nullâ exiſtente in hypochondriis inflammatione, vel alio ſimili tumore: & ut paucis hanc partem concludam, tumores hi longi & diuturni generantur à materia tenui & frigida, quæ tamen temporis diuturnitate in loco affecto craſſeſcit, & ad hos ſequitur dolor, difficultas reſpirandi, pulſus durus & parvus, qui ad crebritatem vel parum, vel nihil mutatur, & tenſio hypochondriorum, nullo apparente in his tumore ad tactum: & ſi his tumoribus aliquando adjungatur febris, ut experientiâ pluries adnotavimus, non eſt acuta, nec delirium neceſſariò ſubſequitur; quod tamen aliquando in appropinquante morte vidi acceſſiſſe: & hi tumores, cùm perſeverant, & non ſolvuntur, patientes ad tabem deducunt. Quod licèt non fuerit à Galeno notatum, tamen teſtor ego, verum eſſe hoc accidere, & hæc de tumoribus longis ſine febre, cauſatis à materia frigida. Si autem tumor diaphragmatis cum febre acceſſerit, hoc inde evenit, quòd putreſcentibus excrementis influxis, (quæ neceſſariò vel bilioſus humor, vel calidus, & tenuis ſanguis ſunt: quoniam craſſa materia, ut ſanguis craſſior, & pituita lenta, propter denſitatem diaphragmatis, in ipſum non poſſunt recipi) inflammatur ſeptum ipſum. Incipiente autem ſepti tranſverſi inflammatione, neceſſariò ſequitur febris, tum ratione affectionis, tum ra-

tione loci affecti: ratione affectionis quidem, quoniam hic tumor eſt ex calidis: ratione autem loci affecti, quoniam propter viciniam, quam habet cum corde, & propter colligantiam cum eodem ob arteriam magnam, & cum cerebro per nervos, & cum jecore per venam cavam, trahit in conſenſum omnes partes principales, & præcipuè cor ipſum, cujus ratione etiam febris ut plurimum eſt acuta. Hac eadem incipiente inflammatione, à principio ſtatim (quemadmodum in altero jam declarato tumore) ſequitur dolor & difficultas reſpirandi; & ideò in his antequam delirent, ſpiratio eſt parva, & frequens, ut docet *Galenus libro quinto de loc. affect. cap. 3* & ſimiliter præcordia intenduntur abſque ullo tumore in hypochondriis exiſtente, ut *ibidem* habet, & *libro primo Epid. Comment. 3. text. comm. 18.* Hi autem increſcente inflammatione, neceſſariò delirabunt, ut habetur *libro 4. de præſagiis ex pulſ. cap. de ſepto transverſo: & loco citato lib. 5. de affectis.* tuncque ſpiratio erit inæqualis, modò parva, modò magna, & modò frequens, modò rara. Circa hypochondria etiam, velut magis propriè loquamur, ad ſitum diaphragmatis nonnunquam apparet palpitatio, vel ſaltus ſeu pulſus, ut docet *Hipp. libro 1. prognoſt. text. 31. & Galenus ibidem: & loco citato primi Epid. ſect. 3. Comment. t. 18.* Et ſicuti ſenſus hujus motus indicat inflammatum eſſe diaphragma, ita etiam eſt indicio delirii superventuri. Inflammationibus etiam iſtis ſolent ſupervenire aliquando convulſiones nonnullæ: nam ut docet *Galenus lib. 4. de pulſ. cauſ. cap. de pulſu inflammationis*, quibus inflammatum eſt ſeptum transverſum, hi convulſionibus ſunt opportuni. In quo caſu ſemper pulſus eſt durus, ob communicatam arteriis affectionē: parvus, quoniam propter duritiem non poteſt attolli, & extendi; creber etiam, ob neceſſitatem adauctam, pro cujus ratione ſemper frequentia adaugebitur. Quapropter ad hunc tumorem hæc conſequentur: febris acuta, dolor, ſpirandi difficultas, hypochondriorum tenſio, pulſatio in præcordiis, ſpiratio parva, & frequens; increſcente autem inflammatione, delirium continuum ſpiratio inæqualis, modò parva & frequens, modò rara & magna, pulſus parvus, durus, & pro ratione neceſſitatis creber, & hi convulſionibus ſunt opportuni: & hæc omnia enarrata, & à Galeno tradita ſufficiant, pro cognitione horum tumorum, cùm hinc eorundem cauſæ, differentiæ, & ſigna pareant, pro quorum curatione, quam praxim communiter docentes, (cùm ab iis ægri in perniciem & mortem ſæpe deducantur, cumque potiſſimum inflammatorii hi tumores, pleuritide, ab iis ita exquiſitè pertractatâ, ſint deteriores) immeritò neglexerunt, ad ſingulorum indicationes deſumendas, ut recta horum curatio haberi poſſit, deſcendamus. Incipiendo à primis, cùm curandus proponitur diaphragmatis tumor, genitus à materia frigida, quid indicabitur? Indicatur, ut materia in loco affecto contenta evacuetur: evacuabitur, ſi ſenſibiliter & inſenſibiliter educatur: quoniam autem hic morbus ex fluxione factus eſt, fluxio materiæ fluentis prohibenda eſt; hoc autem fiet, ſi genita materia & quæ fluere poteſt, evacuetur, ſimulque prohibeatur, ne nova generetur. Quæ omnia an poſſit Medicus ægrotantibus polliceri, animadvertant qui horum tumorum curationem ſuſcipiunt; quod ſi tumores hi ſint incipientes, & non diutius progreſſi poterunt ægrotantium ſalutem & tumoris reſolutionem ſperare; quoniam hi poſſunt, licèt cum diſcrimine, ſalvari, cùm adhuc omnes vires cōſtent, & remedia opportuna ferre poſſint. Quòd ſi contigerit, ut hi tumores fuerint diuturniores, & confirmati, ſciant, quod curationem non admittunt, tum ratione affectionis, cùm quia jam occalluerint, tum quia temporis diuturnitate patientes ad tabem deducunt, cujus merito labefactatis omnibus viribus languent, generoſaque remedia non poſſunt tolerare. Quare in principiis horum, & quamprimum occaſio dabitur, curationem aggrediantur, rectaq[illegible] tione agentes, ita prędictis indicationibus ſatis[illegible] Propoſito tumore diaphragmatis à materia frigida, [illegible]bet medicus ad evacuationem materiæ in loco a[illegible] contentæ accedere, ut eā vel ſenſibiliter educat [illegible] ſenſibiliter diſcutiat. Sed quoniā ſemper particu[illegible] univerſalia præmittenda ſunt, aliàs ad locum affe[illegible] major materiæ copia attraheretur, ideò inprimis [illegible] expurgandum erit. Unde ante alia alvo ph[illegible] niente, & opportuno lenitâ, materia in corpore [illegible] abundans, & qualitate peccans parando vias, [illegible] corpus reddendo propriis potionibus cunco[illegible] demumq; medicamento convenienti evacuetur: [illegible] niam autē cogitandum eſt, talem materiam in co[illegible] re ſuperabundare, qualis ad locum affectū fluxit [illegible] hæc ſit tenuis, & cruda, cujus ratione ſanguis ſub[illegible] & tenuior redditur, hæc vel erit pituita aquoſa, v[illegible] roſa materia, quæ ſicuti abinvicē diſtincta ſunt, ita [illegible] iam diverſa requiruntur medicamenta. Hæc enim [illegible] terio, ſucco radicum ſambuci, & ſimilibus facil[illegible] cetur; illa autem turbith, & hujuſcemodi, quæ [illegible] tam ſubtiliorem & aquoſam educere poſſunt, ev[illegible] bitur, quare has optimè diſcernat Medicus, ut te[illegible] dicare poſſit, quib⁹ medicamentis agere debeat. [illegible] niam autem talis materia nō tantùm, cùm eſt p[illegible] eſt evacuanda, ſed etiam ad tollendam fluxion[illegible] hibendum eſt ne nova generetur, hujus cauſæ [illegible] dendum eſt: quæ quoniam vel ratione imbecil[illegible] viſcerū, vel quia eadem ſunt obſtructa, generatur, [illegible] viſceribus attendendo per propria medicamenta [illegible] quibus omnes ſcribentes diffuſè pertractant, co[illegible] becillitas, vel obſtructiones tollantur, eademq; [illegible] rentur. An autem, dum hæc purgatio adminiſtrat[illegible] cogitandū de ſectione venæ? Dico, cùm hic habea[illegible] morbum longum, in quo vires ſunt manu tenēdæ, [illegible] materia peccans ſit frigida, & cùm tales patientes [illegible] plurimùm ſint habitus frigidioris, nequaquam v[illegible] ſectionē convenire, ut quæ magis corpu[illegible] refriger[illegible] & vires labefactare poſſit, parumq; à loco patiēte [illegible] jam materia ibi fixa ſit, educere & revellere queat. Purgatione initâ, ad localia deveniendū eſt, quæ mat[illegible] diſcutere poſſint. An his medicamenta repercuti[illegible] præmittenda ſint? Dicam hoc, cùm patientes Med[illegible] ad hos tumores curandos advocabunt, nō erunt [illegible] primo morbi principiu, in quo forſan quoquo p[illegible] re primēva cōvenirent. Unde tum ratione princi[illegible] cipii tranſacti; tum ratione materiæ peccantis qu[illegible] frigida; tum ratione ſubſtantiæ mēbri, quę eſt [illegible] & dura, nō credo poſſe repercutientia in uſum [illegible] tunum venire. Quare his prætermiſſis ad diſ[illegible] deveniendum eſt. Diſcutientia ſunt duorum ge[illegible] alia enim interiùs ſumuntur, alia exteriùs appl[illegible] Quæ exteriùs in hoc caſu applicanda ſunt, [illegible] diſcutiendo ſimul laxare, & emollire etiam p[illegible] de butyrum, pinguedines animalium, adipes, [illegible] læ, in hunc uſum venire poſſunt: in principio au[illegible] imbecilliora aſſumantur; in proceſſu autem ſint [illegible] diora. Quare in primis diebus aſſumatur [illegible] cens, pinguedo ſuilla, pinguedo pullorum, pin[illegible] anſerina, medulla vitulina, & medulla cervina [illegible] muta ſint recentia. In progreſſu autem morbi, [illegible] dem antiquata ſumantur, & ubi validiori di[illegible] eguerimus, aſcendemus ad pinguedinem [illegible]orum [illegible]iorum, leonum, quæ omnes prædicti ſunt [illegible] diſcutientes. Quoniam autem pars affecta non ita [illegible] cilè expoſita eſt medicamentis, ſed intimas co[illegible] partes permeat, ideò ut profundius hæc medican[illegible]ta penetrare poſſint, jubeo nonnunquam, ut lixi[illegible] & aceto ſimul lavētur, hinc enim majorem partium ſubtilitatem adepta, altiùs penetrare valent. Cùm h[illegible] poſ-

ſunt

ſunt commiſceri olea diſcutientia, ſicuti camæmelinũ, anethinum; poſſunt ex iiſdem formari emplaſtra, additis radicibus altheæ, malvæ, liliorum alborum, ſeminibus lini, fœnugræci, & ſimilibus, commiſcendo aliquando ſtyracem, terebinthinam, ammoniacum, & cæteragummata, quæ emollire poſſunt. Nonnunquam uſus ſum cum felici ſucceſſu emplaſtro de meliloto, quod valdè profuit. Perfuſiones etiam ex oleis prædictis, & decoctionibus rerũ enarratarum, quoniam altiùs penetrare poſſunt, maximè in hoc caſu conveniunt: quæ modò validiora, modò imbecilliora patẽtur, prout occaſio, & ſtatus morbi indicabit. Et hæc de diſcutientibus exteriùs applicandis. Interiùs autem ſumenda, ſunt ea, quæ ſimul partes naturales roborando poſſint diſcutere, in quem uſum præcipuè veniunt cõfectiones magnæ, ſicuti Theriaca, & Mithridatiũ. Sed ego aliquando ad aliud remedium nobile deveni, conjecturam faciẽs me ex hoc poſſe hoſce tumores diſcutere, analogiâ deſumptâ à cæteris tumoribus etiã prædictis, quos aliquando experientiâ ab eo ſolutos vidi. Hoc fuit decuctum ſalſæ patiliæ, quo nonnullos ab hoc morbo liberavi, priùs tamẽ præmiſſis univerſalibus purgationibus exquiſitiſſimè factis, nec dimiſſis etiam localibus, & particularibus jam coarratis remediis. In aliquibus tamen hoc idem decoctum exhibui, qui nullo pacto relevari potuerunt, vel quia in his jam tumor occalluiſſet, vel quia nimis tardè adminiſtratũ fuiſſet, hique tabe conſumpti, anguſtiati que, tum à dolore illo continuo partem anteriorem thoracis affligente, tum à ſpiratione admodum parva, & denſa continuè, tandem cum maxima calamitate perierunt. De altera intentione, videlicet de evacuatione materiei in loco affecto contentæ ſenſibiliter factâ, hoc dicã, quod nullo modo expectanda eſt, cùm diaphragma à parte ſuperiori membranâ coſtas ſuccingẽte, à parte autem inferiori peritonæo veſtiatur, unde ad extra nihil ejus materiei reſudare poteſt, niſi forſan diſrupto abſceſſu, materia in cavitatem thoracis deducta per tuſſim educatur; quem caſum aliquando vidi cum maximo laborantium diſcrimine acceſſiſſe: quo tempore medicus excretionẽ materiæ facilitet abſtergendo, & leniendo, ſique dabitur occaſio, (hinc enim ego vidi mortem ſubſequi) diſcuſſo tumure ad conſolidantia deveniat. Victus in talibus tumoribus non tenuis, cùm morbus futurus ſit longus, attenuans tamen, imperetur; cibaque præter cætera non ſint excrementoſa, nec difficilis coctionis, abſtineatq; ab omnibus, quæ aquoſos, tenues, & ſeroſos humores abũdare faciũt. Unde multa etiam jura fugiantur, & pot⁹ ſit, quàm maximè fieri poterit, parcus; omnis enim potus modicus ſit, dicebat *Gal.* dum de Orthopnœa ageret, in iis qui alicubi abſceſſum habent, & maximè in his, qui in profundo corporis exiſtunt. Abſtineant, ante purgationem factam, à vino; quoniam vinum omnes fluxiones proritat, adauget, & accelerat, tumque utantur aliquo decocto parato cum ſaccharo, vel melle, admixtis aliquibus attenuantibus, ſicuti vel ſeminibus odoratis, vel hyſſopo, vel origano, vel ſimilibus: celebratâ autem purgatione, bibant vinum tenue, album, oligophoron, & ad dulcedinem declive. Excrementorum alvi maxima habeatur ratio; quoniam in omni difficultate ſpirandi Fœcum retentio moleſta eſt, hiſque conveniunt clyſteria mollia quidem pro majori parte, tamen per intervalla poſſunt etiam venire in uſum acria, quæ & revellere, & calefacere, & evacuare pro parte materias illas crudiores poſſunt; quæ eædem materiæ diureticis ad expulſionem proritentur: quod faciſe fieri pro earum tenuitate poterit. Diuretica autem in hoc caſu non ſint illa aquoſa, & frigida, ſicuti ſemina illa communia, ſed ſint verè diuretica, quæ caliditate, & facultate propriâ lotium provocare poſſint. Et hæc de tumoribus à frigida materia genitis dicta ſint.

Cùm diaphragma tumorem à materia patitur calida, æger acuto detinetur morbo: hic enim eſt inflammatio, quâ poſitâ communes omnium inflammationum indicationes deſumendę ſunt; materia enim inflammationem faciens evacuanda eſt: evacuabitur ſi retrocedet, vel diſcutietur; retrocedet autem, ſi repellatur vel revellatur, & evacuetur. Quoniam autem nec repelli, nec diſcuti poteſt, pleno exiſtente corpore, ideò totius evacuatio præmittẽda erit, poſtea repellendum, & diſcutiendum eſt. Hos indicationes cũ maxima difficultate Medic⁹ exequi poteſt; quoniam & ratione membri affecti, & ratione colligantiæ, quam cum omnibus principalibus viſceribus habet, cujus merito hæc acutiſſima eſt affectio, cito deducitur æger in extremum vitæ periculum; quod eò promptiùs evenit, quoniam hujuſcemodi ægrotantes adeò deſipiunt & delirant, ut nec ad oblata, nec ad cætera, quæ opportuna fierent remedia, bene ſe habeant: hincque cùm facilè exolvantur vires, in ultimum vitæ diſcrimen incidunt. Quapropter propoſito tali ægrotante, pro prima intentione, dum adhuc vires conſtant, nec admodum delirant, ſtatim in primo hujus morbi principio, lenitâ alvo clyſtere molli, & refrigerante, (quoniam hîc acria ratione affectionis, & febris acutæ non conveniunt) ſecetur vena interna brachii dextri: quantitas ſanguinis ea ſit, quæ pro ratione habitus, temperaturæ, acris, & potiùs vitiũ copioſa, quàm mediocris judicari debeat: repetaturque, ſi vires tolerabunt, morbuſq; non redat. Loco affecto applicentur, quę partim potentialiter refrigerare, partim reprimere poſſint; ſint tamen actu ſubcalida, non autem frigida, ratione partis, quæ & duræ eſt ſubſtantiæ, & in continuo perſiſtit motu: à frigidis enim actu potiùs rigeret, indeq; ad motum proprium difficilius ſe haberet. Unde à principio inungatur locus patiẽs oleo roſaceo cõpleto, ut minùs adſtringat, ſubcalido; cui poſtea in proceſſu morbi addatur parũ camæmelini. Ad quam eandem intentionem poſſunt parari perfuſiones ex decoctionibus herbarum frigidarum ſicuti ex endivia, violis, lactuca, ſempervivo, & ſimilibus, quibus epithemetur etiam locus affectus. His autem, cùm diſcutiendum erit, addatur malva, althea, flores camæmeli, meliloti, ſemina lini, fœnugræci. Ex iiſdem herbis contuſis; & earundem ſuccis, additâ farina hordei, & oleis prædictis, poſſunt parari emplaſtra; quæ in principio ſint potiùs refrigerantia; in augmento autem admiſceantur refrigerantibus aliqua diſcutientia, quorum major copia in ſtatu eſſe debet: in declinatione autem ſint ferè ſimpliciter diſcutientia; ad quem uſum pinguedines, & cætera, quæ propoſita ſunt in antecedenti caſu ad diſcuſſionem, accedere, & adminiſtrari poſſunt. Cùm autem morbus eſt in augmento, ſi ſymptomata validiora moleſtent, morbumque non remitti, ſed graviorem fore timeamus, laudo præcedente jam, & factâ ex interna vena ſanguinis miſſione, ut ſedi admoveantur hirudines, à quibus maximam ab illis internis partibus revulſionem ſperare poſſumus. Interim dum hæc fiunt, commendo, ut extremis partibus balnea, & lotiones adhibeantur, quæ ſint paratæ ex herbis refrigerantibus, admixtis nonnullis diſcutientibus; ita enim actuali caliditate poterimus revellere à loco affecto, & potentiali frigiditate demulcebimus affectum ipſum. Sique inſtet delirium, cujus ratione ſubſequaotur vigiliæ immoderatæ, ſyncipiti oxyrrhodinum ad refrigerandum, temporibus, & naribus ad ſomnum provocandum nonnulla levia ſtupefacientia appliratem, ejuſque ordinis nonnulla lotionibus prædictis adderem: & ne exacerbetur in his delirium, multitudinem hominum, luminũ, imaginum, fermoonum, & hujuſcemodi interdicemus. Quoad victum ſola ptiſana exhibeatur. Potus ſit aqua. Alvi excrementa quotidie excludantur, ſi non ſponte, arte. Declinante autem morbo, victus ſit plenior, augeatur-

queque pro ratione virium, & declinationis morbi, tuncque vinum exhiberi poteſt debile, album, tenue, & dilutum. *Petr. Salius de curat. morb. ab ordin. Pract. non exhibitorum, cap. 8. pag. 257.*

† Confer inſuper de Tumore Diaphragmatis *Riſlan. Encheirid. Anat. pag. 126. Roderic. à Fonſec. Tom. 2. Conſil. 99. Severin. conſultat. fol. 37.*

Observatio II.

Diaphragmatis, Mediaſtini, & cordis tumore, mortuus.

ANnus milleſimus, quingenteſimus, octuageſimus nonus, dies menſis Martii ſeptimus, D. Thomæ Aquinati ſacer, fatalis extitit, quem nominaſſe ſat eſt, Hieronymo Capivaccio: is moriturus, Hannibali Pimpiolo hæredi, & ex ſorore nepoti, ſectionem ſui demandarat corporis. Ad quam convocati Gymnaſii Medici. Inferioribus apertis ventribus, quem ipſe phlegmone laborare crediderat (ſolo contra naturam thorace conſtituto) naturaliter ſe habebat. Diaphragma enim ad latitudinem pollicis elatum: venæ aterrimo conſpicuæ ſanguine: dexter pulmo lividus: pericardium uſitato craſſius: cor ipſum tumentius. Ibi variè de cauſis controvertentibus, illius placuit ſententia, qui Hippoc. & Galeno præſidibus, hæmorrhoides à morbis præſervare; ſupervenientes, ab iiſdem liberare; impeditas, contrarium facere, decidebat. Per annos enim aliquot ſuppreſſas mariſcas non excitarat: Unde, qui continuo motu calet thorax, imbecillior, in ſui ut perniciem, melancholicum attraheret humorem, effectum eſt. *Joan. Jeſſenius à Jeſſen, de Obſervat. propriis, per v. Cl. Laur. Scholtzium mihi communicatis.*

VULNERA.

Observatio I.

Diaphragmatis vulnera conglutinata.

SEptum tranſverſum vulneratum, in parte membranacea, curari non poteſt: in carnoſa verò, poteſt facilè. Alexander Benedictus meminit cujuſdam militis, qui fuit percuratus: nos ipſi obſervavimus in ſuſpenſo quodam, cujus ſectioni in Scholis Medicis Pariſienſibus præfuimus, vulnus obductum cicatrice, in parte carnoſa diaphragmatis. *Holler. Comm. ad aph. 18. l. 6.*

Septum tranſverſum muſculus eſt orbicularis, ad amplam latitudinem exactè membraneus, in medio ac tanquam centro caput ſuum principiumque habens, à quo ad partes thoracis inferiores exporrectus, paulatim in progreſſu denſior carnoſiorque redditur, donec infimæ pectoris oſſis, & ſpuriarum coſtarum cartilaginibus, vertebriſque lumborum ſuperioribus inſeratur. Quibus locis invertitur, reflectiturque ſurſum, ut ſupra quintam coſtam manifeſtò aſcendat: nonnunquam etiam, ut in ſuffocatis, concidente pulmone ad ſuperiora attractum diſtentumque in thoracis amplitudinem jecur & ventriculum trahat. Ex hac ſubſtantiæ varietate efficitur, ut quò vulnera ad centrum & meditullium propiùs accedunt, eò mortifera magis habenda ſint: quò verò remotiora, minùs. Ea autem *Galenus* ita diſtinguere videtur, ut alia foràs non perveniant, cùm videlicet vas aliquod in diaphragmate ruptum eſt, ex caſu, aut contuſione: Alia telo facta ſunt, quibus non ſolùm ſeptum, ſed etiam partes ventris, aut thoracis externæ dividuntur. Utrobique carnoſæ partes ſauciatæ coaleſcere poſſunt, ſepti motu perpetuo agglutinationem nõ impediente, quanquam difficilis graviſque curatio eſt, ſi has jam phlegmone occupaverit. Quæ verò in nervoſis ejus hæreant, inſanabilia eſſe conſtat, quoniam ad perpetuum ſepti motum accedit ſubſtantia nervea, quæ coaleſcere non poteſt. In aphoriſmis tamen (.5. *aphoriſm.* 18.) nervorum etiam partium vulnus, quod nec magnum ſit, nec profundum, interdum, quanquam raro, ſanari non negat. Scribit enim ſolam διακοπὴν, quæ eſt magna & profunda diviſio, ut totius tunicæ, in veſica, inteſtinis tenuibus, & ſepti nervoſa parte, lethalem eſſe, quaſi exciperet leviorem vulnerationem. Carnoſas autem partes perfectas curari, non ſolùm ratio & authoritas, ſed etiam experimenta frequentia docent. Tribus abhinc annis juvenem Arelate curavimus, vivum adhuc & valentem, cui vulnere inflicto in dorſum, circa medias vertebras thoracis, non longè à ſpina, totus thorax perforatus eſt, telo per dextrum hypochondrium exeunte: tametſi præter ingentem ſanguinis profuſionem, multus ſpiritus cum ſtrepitu per vulnus prodiret, nec dubitari poſſet ſeptum utrinque confoſſum: de hepatis etiam læſione ſigna quædam apparent. *Jacotius Comm. ad aph. 15. lib. 1. Sect. 3. Coac. Hippoc.*

† De vulnere diaphragmatis confer etiam *Hild. Cent. 2. Obſ. 33. Zvvinger. Theatr. vit. Hum. vol. 2. l. 7.* 579. Mirum, quod refert de Jaculo in diaphragmate latente *Bartholin. Cent. 6. Hiſt. 97.*

Obſervatio II.

Diaphragmate vulnerato, ventriculum aliquando aut inteſtina in thoracem per vulnus ſubtrahi.

CUm diaphragma vulneratum eſt, ponderis ſenſus eo loci moleſtus eſt; delirium invadit, per nervorum qui à ſexta conjugatione in diaphragma effunduntur ſympathiam; dyſpnœa, tuſſis, & dolor acutus ægrum male habent, ſurſum ilia convelluntur, adeò ut inſpirationis vehementiâ contingat aliquando ventriculum & inteſtina per vulnus in thoracis capacitatem pertrahi: quod ego in duobus obſervavi. Horum unus latomus medium diaphragma, quà parte nervoſum eſt, transfixus, triduo pòſt interiit. Diſſecto ventre inferiore, ventriculum cùm non reperirem, rem monſtro ſimilem arbitrabar. Sed tandem anxiè perquirens raptum ipſum in thoracem animadverti, etſi vulnus pollicem vix eſſe latum. Erat verò ventriculus flatu multo, pauco admodum humore diſtentus. Alter Franciſcus Dalon dicebatur, Capitaneus Sauro. Huic ad Rupellam glans manuario tormento emiſſa, per sterni fines juxta xiphoïdem cartilaginem ſubiens, diaphragmatis partem carneam transfodit: atque per interſtitium, quod quintæ & ſextæ coſtæ nothis interjacet, exceſſit: vulnere parte externa cicatrice obducto, reſtabat ipſi nihilominus ventriculi debilitas, ex quo inteſtinorum dolor colico ſimilis, ſub veſperum, & de nocte præſertim exurgebat: qua de cauſa cœnare ipſe, niſi admodum parcè, non audebat. Sed octavo demum menſe, acrius ſolito ſæviente per imum ventrem dolore, è vivis exceſſit, etſi ad minuendam doloris acerbitatem, nullum remedii genus, à Simone Malmediano, & Antonio Vallenſi Medicis, in omni Medicinæ parte verſatiſſimis, qui ipſi aderant, eſſet prætermiſſum. Mortui cadaver Jacobi Guillemeau, Chirurgi peritiſſimi manu diſſectum eſt, animadverſumque magnam coli inteſtini partem, flatu multo turgidam, ipſi per diaphragmatis vulnus in thoracem irrupiſſe, vulneris tamen amplitudo vix minimi digiti capax erat. *Pareus lib. 9. cap. 30.*

* * *

DE PLEVRA.

OBSERVATIO I.

Subcoſtalem tunicam ubique duplicem eſſe, Galeno, & experimento id addocente, contra Veſalii ſententiam.

MEMBRANA pleura nequaquam ſimplex eſt, licèt Veſalius ſimplicem eſſe ſcriptum reliquerit qui in hoc Galenum injuria accuſat, cùm ipſe, ut parum diligens, non accuſari non poſſit: quòd ſi adcò diligens in hac re fuiſſet, ut in aliis pleriſque, comperiſſet pleuram duplicatam eſſe. Cùm duplicem hanc ſuccingentem membranam dico, ne exiſtimes me dextram illam tantùm & ſiniſtram appellare, ſed ubique pleuram duplicem eſſe ajo, duas ſcilicet eſſe membranas, quarum altera interna eſt, externa altera, inter quas venæ, arteriæ, nerviq; præterlabuntur: quæ omnia inter coſtarum intervalla ducuntur: atque hic ſæpe fit pleuritis. Si cauſam quæris, quare duplicem hanc membranam natura genuerit? ob oſſium duritiem opinor, ne interna pleura, quæ adeò ſentit, ut nihil ſupra, ob pulmonis continentem motum læderetur. *Columbus lib. 11. c. 3. Anatom.*

OBSERVATIO II.

Subcoſtalis tunica in thoracis morbis craſſiſſima animadverſa.

SUbcoſtalis tunica ampla eſt, thoracis cavitati reſpondens, tenuis, ſed robuſta, craſſior tamen circa dorſum. Atq; in thoracis morbis quibuſdam ita ſæpe excreſcit tumetq; ut decuplo craſſior, quàm cùm ſana erat, ſicuti obſervavimus, evadat. *Platerus lib. 2. de corporis humani ſtructura, pag. 168.*

MVSCVLI THORACIS.

OBSERVATIO I.

Duos tantùm intercoſtales muſculos eſſe, contra Veſalium, & alios.

FALLITUR Avicenna, quando cenſet quatuor eſſe muſculos in ſingulis coſtarum ſpatiis: quem Veſalius, & pleriq; alii Anatomiæ proceres imitati, ſimili errore præoccupati fuerunt. Nam ut Fallopius (olim præceptor meus Patavii,) ſubtiliùs animadvertit, duo ſunt duntaxat muſculi reverà in quolibet intercoſtali ſpatio; quorum exterior incipit à poſtica parte, ubi coſta proceſſui tranſverſo vertebræ articulatur: atq; inde antrorſum obliquè declinantibus fibris procedens, ferè attingit cartilaginis initium. Interior verò priori ſubſtratus, incipit ab eâ parte coſtæ, ubi ipſa curvatur: & fibris antrorſum obliquè aſcendentibus, progreditur uſq; ad os pectoris, ſpatiumque inter cartilagines, à priore ſuperiore ve, nullâ ex parte occupatum, implet: haud aliter quàm ſuperior ille, atque exterior, occupat retrò univerſum ſpatium inter coſtas, à vertebrarum tranſverſis proceſſibus, uſq; ad curvaturæ ſeu inflexionis coſtarum regionem. Quod verò, ablato muſculo intercartilagineum ſpatium implente, occurrat alterjus generis fibrarum caro, id non facit eſſe alterum muſculum intercartilagineum; ut credidit Veſalius: quinimò eſt pars ſexti thoracis muſculi, pone ſternum latentis. Ergo intercoſtales muſculi omnes ſunt quadraginta & quatuor, non plures vel pauciores. *Joubertus in Annotat. ad tract. de Anatomia Guid. de Canliaco, pag. 437.*

OSSA THORACIS.

OBSERVATIO I.

Vertebrarum thoracis numerus varius.

VERTEBRAS thoracis tum undecim, tum tredecim vidi aliquando. *Columbus lib. 15. Anat.*

OBSERVATIO II.

Oſſium ſterni ſeu pectoris mira varietas.

OS pectoris in hominibus latum eſt, ac breve, ex paucioribuſq; conſtructum, quàm Galenus ſenſit: quando ille putavit, tot in eo oſſa eſſe oportere, quot eſſent legitimæ coſtæ, ut ſingulis eſſet, cui adhæreſcerent. Septem igitur ille ſanxit: cùm tamen plurimum ſint quatuor, minimum verò tria: quod in ſimiis & canibus falſum non eſt. *Idem lib. 1. c. 20. Anatom.*

Sternon, Galeni ſententiâ, ſeptem oſſibus conflatum eſt, credo propter inſignem hominum, qui tum vivebant, magnitudinem. Noſtris temporibus ſæpius id reperias, tribus, quatuor, aut quinq; oſſibus compactum: quanquam negare nolumus, nos id ſæpe animadvertiſſe, (in junioribus præſertim) ex ſeptem & octo oſſibus conſtare. Quare his, quibus in ſterno oſſa ſunt numero pauciora, iiſdem magnitudine ſunt latiora, ut excipiendis coſtis ſufficerent. Hæc communis opinio eſt de ſterni oſſibus. *Pareus lib. 3. c. 1.* De ſterni oſſibus in infantibus, vide *c. 8. Coiteri de Oſſibus infantium: & Sylvium Comm. ad c. 12. de Oſſib. Galeni.*

OBSERVATIO III.

Sterni cum coſtis ad interna reflexio nativa, ſpirandi difficultatis cauſa.

PAter meus oſtendit mihi puerum ſeptem annorum, apud Nobilem de Andlau, cui cartilago enſiformis, & ſterni pars aliqua cum coſtis ad internas partes admodum reflectebatur, ita ut magna ibi cavitas appareret. Videtur diaphragma anguſtius eas contrahere partes. Ab ipſa nativitate hoc vitio inſtrumentali laboravit, cum difficultate ſpirandi, obnoxius tuſſi eſt. Nunc graviſſimè laborat, ita ut videatur ſuffocationis periculum imminere, viſcida admodum ſpuit. Ait Domina de Andlau, ſe habere nepotem multò minorem, ex eodem natum, eodem affectum vitio, *Ex obſerv. CL. V. Jo. Bauhini.*

OBSERVATIO IV.

Sterni fractura & depreſſio, ut emendata & reſtituta.

STernum aliquando frangitur, aliàs ſine fractura deorſum imprimitur tantum. Fracturam prodit inæqualitas tactu perceptibilis, ad digiti impulſum introceſſio, & crepitantium ſub digitis oſſium ſtrepitus. Depreſſionem verò, manifeſta in parte cavitas, tuſſis, ſputum ſanguinis, atque ex membranæ coſtas ſuccingentis ac pulmonum compreſſione dyſpnœa, arguunt. Id os ſeu fractum, ſeu depreſſum fuerit, ut priſtino ſtatui reſtituatur, ſubſtrato vertebris dorſi pulvinari, tomento ac fœno infarcto, æger eſt reſupinandus, quemadmodum in reſtituendâ juguli fracturâ fit. Tum miniſter ambabus manibus, in ejus humeros, quaſi depreſſurus, magna vi innitetur, interim dum artifex coſtas utrinque comprimens, manu temperabit, molie-

turq; reſtitutionem : inde prohibendæ inflamniationi, & ſedando dolori remedia deſtinata apponentur, plagulæ aptabuntur, & decuſſatim ſupra humeros deligatio faſciis inſtituetur, haud illa quidem arctior, ne ſpirandi libertatem ægro adimat. His ego artibus, juſſu Antonii Borbooii Navarrorum regis, curavi & ſanavi Aotonium Benandum, Equitem torquatum, cùm ipſi globo ferreo è campeſtri tormento emiſſo, lorica ita ſubſidens & intrò compulſa, ſternum pariter depreſſiſſet, & ex ictu tanquam mortuus concidiſſet : is totum trimeſtre poſt procuratam à me oſſis reſtitutionem, cruenta expuit, & nihilominus vivit etiam hodie feliciter, *Pareus lib.14.c.10.*

Observatio V.

Coſtarum numerum pluriminùm variare.

COmmunes partis ſuperioris inferioriſque coſtæ octonæ. Nam de hominibus gentis Turdulorum, quos ſeptenis coſtis ferunt generari, oullins idonei authoris teſtimonio conſtar. *Ariſtoteles lib.1.cap.15. de Hiſt. animalium.*

Coſtæ viris, ac mulieribus, ab utroq; latere duodeno conſtant numero; à quo ſiquando variant, tredecim ſæpius quàm undecim ſolùm ſeſe offerunt, quemadmodum tredecim quoq; thoracis vertebras ſæpins, quàm undecim tantùm occurrunt. Singulis enim thoracis vertebris, ſingulæ in ambobns lateribus articulantur coſtæ. Quòd autem viros coſtâ quapiam in altero latere deſtitutos, ac viros unius coſtæ numero à muliere ſuperari, vulgus opinatur, ridiculum planè eſt: Etiamſi Evam ex Adæ coſta à Deo procreatam, Moyſes prodiderit. Quamvis enim forſitan Adæ oſſa, ſi quis ea in ſceleton compegiſſet, ex altero latere unâ caruiſſent coſta, non ob id tamen omnibus quoq; viris unam deficere neceſſe eſt. Ariſtoteles homini octo coſtaa tantùm tribuit, conceſſurus etiam quaſdam gentea Turdulorum ſeptenis coſtis creari, ſi modò id alicujus idonei authoris teſtimonio ipſi conſtitiſſet. Verùm ut hic Ariſtoteles aliorum tantùm ſuffragiis ſuum dogma firmaret, ita quoq; non diſſimile vero eſt, illic octo coſtas homini ex aliorum relatu eundem aſcripſiſſe, hacq; ratione rem ipſa noo viſam, parum rectè nobis tradidiſſe. Quamquam interim dum memoratum jam Ariſtotelis locum aliquando Patavii enarrarem, ab ſummæ (propter ſingularem literarum, ac juris civilis cognitionem) ſpei adoleſcentibus Jacobo Nigro, & Joanne Centurione, Patritiis Genuenſibus accepi, generoſiſſimos Ligures in veterum monumentis πλαπλεύρες fuiſſe appellatos: cùm tamen is populus, ut eſt navali terreſtriq; pugnâ ſtrenuus, optima quoq; membrorum ſymmetriâ ac numero ſit ſpectatiſſimus. *Veſalius lib.1.c.19. de corp. hum. fabric.*

Coſtæ vigintiquatuor numerari ſolent, qnando utrumq; latus duodecim admittit: qui tamen numerus non idem ſemper reperitur. In aliquibus enim aliquando tredecim, aliquando nndecim coſtæ inſunt, multò tamen rariùs deeſſe videas, quàm ſupereſſe. Abundantem unâ tantùm coſtulâ, mulierem Sanctam nomine, à me publico Piſarum theatro diſſectam, ac demum ad ſceleti formam compoſitam, apud ſe detinet familiaris meus Bartholomæus Stratenſis, Medicinæ Piſis publicè Profeſſot; quam aliqnando expoſitam memini cernentes idiotas penè jurejurando affirmare ſolitos, illam ipſam coſtam eſſe, quâ fœminæ viros ſuperant : cùm tamen idem ſit numerus coſtarum, in viris pariter, & mulieribus. Quod ſi quandoq; aut in his, aut in illis, vel deficiunt, vel ſupetant : id nimiâ materiæ copiâ, vel ejuſdem inopiâ certum eſt provenire : quemadmodum contingit cùm natuta aberrans, plures in manu pauciores ve quinq; digitis producit. Verùm quod de thoracis vertebris dictũ fuit, idem quoq; de coſtis affirmandum eſt. Cùm enim ſingulæ vertebræ geminas cuſtas excipiant, & illæ, ſi modò variare numetum contingat, rariùs pauciores, quàm plures duodecim exiſtant; ita rariùs minuitur coſtarum numerus; quæ qnidem varietas æquè in maribus ac fœminis deprehendi ſolet. Quamobrem non poſſum ſatis mirari Ariſtotelem, aliuqui præcipuum naturæ filium, ſcribere auſum eſſe, octo coſtis homines conſtare, arque apud aliquas oationes ſepteni ſolummodò coſtis donatos eſſe Undecim mihi ſemel tantùm dinumerare licuit, cum primum Patavii Anatomicam adminiſtrationem publicè profiteri cœpi. Etenim cum Veſalius abeſſet, ac diutius in Germania detineretur, ut opus ſuum de humani corporis fabrica imprimendum curaret, me tum, Venetiis primario Chirurgo ac Præceptori meo Joanni Antonio Leonico gravi morbo laboranti, omni officio ac potiùs pietate aſſiſtentem, univerſa Schola Patavina dignum judicavit quem in Veſalii locum ſufficeret, ac non contemnendo pretio accerſivit. In eâ igitur diſſectione cadaver unum undecim coſtis munitum forte obtigit. Cujus deinde oſſa decocta, & æneis vinculis compacta, ad præſtantem medicum Jo. Baptiſtam Picinardum Cremonam miſi. *Columbus lib.1.c.19. Anatom.*

Coſtas viginti duas, vigintiquinque, & viginti [illegible] aliquando obſervavi. *Idem lib.15. Anat.*

Observatio VI.

Coſta vera gemina animadverſa.

ANno 1523. In anatomia publica, una coſta vera apparuit duplex, ubi oſſibus pectoris jungebatur. Sua figura eſt lunata, ſua ſubſtantia, & quantitas, & ſitus patent. *Jacob. Carpus in Iſagog. Anatom.*

Observatio VII.

Aliquando duas aut tres coſtas connexas coaluiſſe, vel in notabilem tumorem abiiſſe,

QUandoque duas ex coſtis, treſve, admodum connexas : at in aliis, in notatu dignum tumorem excreviſſe, animadverti. *Columbus lib.15. Anat.*

Observatio VIII.

De ſterni dolore.

† UNum alterumq; in Hibernia notum habui, quos in ſuperiore ſterni parte dolor vexabar, non ſævus nec aſper, ſed pertinax ac diuturnus ; & qui intermitteret quidẽ quotidie magnam diei partem : ita tamen ut ſemper aliquis moleſtiæ ſenſus ſupereſſet. Non faciebat difficiliorẽ reſpirationem hic dolor, nec tuſſim habebat comitẽ: magna tamen inſpiratione ac profundis ſuſpiriis aliquantulum exacerbabatur; uti & ſubita ac magna corporis reſupinatione, capitiſque ad dorſũ reclinatione, nec non pandiculatione; præſertim ſi utrumvis iſtorũ poſt magnam corporis antrorſum ac deorſum inclinatiooem fieret, quibus rebus efficiebatur etiã, ut moleſtiam illam, intermiſſionis tempore reſiduam, perſentiſceret, quum alioquin ea penitus ferè ohliterata lateret. Fixus nno ſemper in loco perſeverabat; interdũ tamen in proximas pectoris partes ac verſus axillas ſeſe propagabat. Judicavi dolorem hunc provenire ab humore : qui inter membranam peculiarem (illa enim toti Thoraci communis, Pleura ſeu ſuccingens dicta, à ſterno longius recedit, dum Mediaſtinum conſtituit) atque ipſum ſterni corpus, qua cavitatem Thoracis intro reſpicit, impactus erat, haud magna copia, nec valdè acris aut malignus, bilioſus tamen utpore in vigore ætatis, corpore ſet vidiore, & ictero aliiſq; à bile morbis admodũ obnoxio, ac ſæpius multumq; iis infeſto. Conjecturã hanc firmavit eventus, atq; ipſa curatio, peractâ præcipuè purgantibus Cholagogis, mitioribus quidẽ (cũ corpus picrocholum ac raræ texturæ vehementiora non ſuſtineret) ſed aliquoties iteratis, quum aliquantum contuliſſent

etiam

etiam fotus Partis ex Anodynis ac Relaxantibus, & geſtatio Emplaſtri ex Olibano, Cera virginea ac Pice Brutia (quam hodiè Picem Burgundicam, & in Anglia Schoomakers Wax, id eſt, Ceram ſutoriam vocant) cujus egregia vis eſt ad cujusq; modi humores acres ex alto blandè evocandos, & ſenſim diſſipandos. Puto humorem, qui iſtum dolorem fecit, non eundem ſemper perſtitiſſe, ſed naturali calore victum, occulta diapnoe ſubinde abſumptum fuiſſe, relictâ portiuncula, à qua in mediis etiam intermiſſionibus nonnulla vellicatio ſemper ſupereſſet, ac cui alius de novô humor ſe aſſocians (transmiſſus aliunde, in partem debiliorem, ut ſolet, exonerante ſe natura) dolorem toties repararet *Arnoldus Boot c. XI.*

ICTUS ET VULNERA Thoracis.

Observatio I.

Thoracis vulnere accepto, ingens puris copia, cum pulmonum, & aſperæ arteriæ portiunculis excreta, æger tandem convaluit.

ARCULARIUS, civis noſter, Iſacus Alant, cùm ante annos viginti à famulo, in thoracis infima ſede, vulnus profundum punctim cultro factum accepiſſet, fœtidiſſimum pus, cujus tetro odore tota vicinia inficiebatur, & pulmonum portiunculas aliquot, in quibus aſperæ arteriæ rami cartilaginei manifeſtè patebant, per vulnus reddidit. Quibus diu perſeverantibus, licèt penitus contabeſceret, in fine tamen, puris effluxu remittente, vulnus occluſum eſt, ipſeq; ſanitati reſtitutus. Tabellarii munus deinceps multis annis obiens adhuc vivit incolumis. *CL. V. Felix Platerus, de Obſ. propriis.*

Observatio II.

Dexter pulmo vulneratus & abſcedens, reconvaleſcente ægro.

PAtavii Anno 1590. noctu à convivio ſine comitatu domum contendentes Germani noſtri, à Polonis quibuſdam armatis opperiuntur, quorum impetum dum ſuſtinent, in conflictu adverſariorum ferocior à [illegible] gladio pulmonem per dextrum icitur, qui domum [illegible], à medicis Chirurgis primariis acceſſus, [illegible] habitus: curam tamen flagitanti, naturam [illegible] præterea indies læſum pulmonem ſub curatione [illegible] excernere ſpectantibus, naturæ manûs, & [illegible] attulere, juvareque, donec totus abſcederet voluerunt: [illegible] enim loci interni conſpicua vacuitas, & [illegible] purè venarum & arteriarum grandiora ſidera [illegible], injecta, unaque extracta, oſtendebant. Unde [illegible] menſes aliquot, aſtringentibus & ſiccantibus [illegible] multis, convaluit. Huic ego, cùm ultimò Ve[illegible] eſſem in Aquilæ diverſorio, pallenti quidem, ac [illegible] facilè, repetenti patriam, faulta precatus ſum. [illegible] à Ieſſen, de Obſerv. propriis, per CL. V. [illegible] Scholtzium ad me miſſis.*

Observatio III.

Thoracis ſinus apertus.

MUlhuſii civis Arcularius ab alta arbore delapſus, in palum acutum incidit, qui in lumborum regione muſculos perforans, furſum in pectoris cavitatem [illegible], penetravit & in regione dorſi rurſum erupit; extracto palo, nihil aliud poſt curationem mali paſſus eſt, niſi quòd foramen fiſtuloſum in dorſi regione, thoracis cavitatem penetrans, apertum remanſit, per quod lumen admotum flatu erumpente in thoracis contrictione agitabatur, & nonnunquam extinguebatur. Sed & quod mirum fuit, petia induſii lanei rubri per idem foramen ſinuoſum multo pòſt tempore erupit; quod cùm à magicis artibus proficiſci multi crederent, tandem illius induſii, quo, cùm lapſum paſſus eſſet, indutus erat, portionem fuiſſe, unà cum palo intruſam, & eouſq; adactam, induſium ſciſſum aſſervatum, & exploratum patefaciebat. Et ſic diu poſtea ſuperviveus, ſinu hoc thoracem patefactum, ſine aliâ aliquâ noxâ, uti ipſe vidi ſæpius, habuit. *CL. V. Felix Platerus de Obſerv. propriis.*

Observatio IV.

Sagittâ circa præcordia vulneratus, relicto mucrone, vaticinatur multa, tandemque miraculo liberatur.

JUvenis quidam Florentinus, nomine Gaſpar, dum, circa præcordia ſagittâ vulneratus, ſpiculum educere nititur, relicto mucrone, arundinem tantùm evellit. Quem cum Chirurgi, omni licèt ingenio, omniq; præſidio nixi, evellere minimè potuerint (in infima enim coſta adeò inſederat, ut revelli nullo auxilio poſſet, niſi coſta ipſa perfracta, & vulnere ampliore facto) mortem potius quamlibet miſerabilem, quàm tale genus curationis ſubire malebat. Quare tandem in deſperationem verſus, laqueo ſuſpendere ſe, aut profluenti Arno, vel alto puteo præcipitem dare cogitabat: quod & feciſſet, niſi aſſiſtentes amici illum diligentiſſimè cuſtodiſſent. Inter quos erat vir quidam Mariottus nomine, fide & probitate pollens: hic hominem jugiter deprecabatur, ut deſperatione rejectâ, in manus potius Dei, à quo eſt omnis ſalus, tam grande malum tradere conaretur. Hujus tandem precibus flexus Gaſpar totus ad Deum convertitur, non die, non nocte ab oratione ceſſans: donec in vaticinium prorumpens, nonnullos interim, qui ad eum viſendi gratiâ accederent, dum adhuc procul eſſent, paulò pòſt adfuturos prædiceret. Quinetiam & ignotum quemlibet proprio quoq; nomine citans, admonebat adſtantes omnes uti Deum timerent, & de ſalute ſuâ conſiderent. Se enim non modò de eâ, deq; die & hora, qua eam conſequi deberet, certiorem factum eſſe, ſed multa præterea eodem lumine prævidiſſe ajebat: ut profectionem ſuam Romam, & mortem, exilium Petri Medicis, & fugam, civitatis noſtræ Florentinæ anguſtias & calamitates, Italiæ ſubverſionem, & alia quamplurima, quæ brevitatis cauſa ſilentio prætermimus: quæque ferè omnia magna ex parte impleta jam videmus. Nam & qua prædixerat die atq; horâ, mucro ipſe ex vulnere ſponte ſua prodiit: quo ejecto etiam vaticinari deſtitit, & Romam tandem peregre proficiſcens, mortuus eſt. *Benivenius c. 10. De Abditis.*

Observatio V.

Ictus in cordis regione, vulnere ad thoracis cavitatem penetrante, & coſtâ diffractâ, ſervatus.

CLaudius Chillacus, ſocer meus, confoſſus in cordis regione, adeò ut ictus in cavitatem thoracis penetraret: citra tamen partium internarum (quod cognovetimus) læſionem. Cui coſta quoq; erat fracta; ejuſq; ſonitum ad cordis motum apertiſſime ob fracturam audiebamus. Quæ ſane res mihi curationẽ efficiebat dubiã: fieri enim poſſe non videbatur, ut coſta ob perpetuam cordis agitationem callo obduceretur, quę ſic fracta, ulcus fovebat, ut putre quippiam ſemper appareret, magnum imminebat fiſtulæ periculum, ac denique interitus ægrotanti; qui tamen divino, ac ſingulari prope modum munere, noſtraque opera & diligentia,

gentia, contra omnium opinionem, priſtinæ valetudini eſt reſtitutus. *Anton. Chalmeteus lib. 2. c. 22. Enchirid. Chirurg.*

Observatio VI.

Æneo tormento thoracem transverberatus, convaluit

GAſpar à Varederia, Patritius Arelatenſis, æneo tormento, (vulgò piſtole vocant) ſecundùm thoracem tranſverſim vulneratus, globulo utrinq; à latere ad latus ſecundum muſculos externos permeante, curatur. *Valleriola lib. 5. Obſerv. 8.*

Observatio VII.

Ex vulnere ad ſcapulas deorſum tendente, puri exitus, ſectione inter quartam & quintam coſtam inſtitutâ, è diaphragmate procuratur, ægro, apertâ plagâ, ad annum uſq; ſuperſtite.

CUidam ad ſcapulas inflictum pugione vulnus, deorſum inclinans. Apertum latus ad quartam & quintam vertebram, ut pus, quod in diaphragma decumbebat, hac efflueret. Vixit annum aperta plaga. Expuebat ſanguinem & pus. *Hollerius in libello proprio, Obſerv. 18.*

Observatio VIII.

Vulnera thoracis, ſi nihil aut parum ſanguinis in thoracis ſpatium penetraverit, quamprimùm eſſe conglutinanda: Si verò ſanguis in thoracem confluxerit, diu aperta eſſe debere.

SCriptis proditum apud Joannem de Vigo legimus, controverſum inter Chirurgos eſſe de vulnerum in thoracis cavitatem ſubeuntium conſolidatione. Quibuſdam enim videri ejuſmodi vulnera quamprimùm claudenda, & cicatrice quàm fieri poteſt ocyſſimè obducenda eſſe, ne frigidus aer in cor ſubeat, & vitales ſpiritûs exiliant ac diſſipentur. Alii contrà ſentiunt, talia vulnera diutius aperta eſſe debere, imò ſi per ſe non ſatis pateant, Chirurgiâ amplificanda, quò ſanguini in thoracis ſpatium effuſo, exitus pateat, alioqui cunctando putredinem contracturo, ex quo febris incrementum, ſinus fiſtuloſus, & alia accidentia perniciaſia. Prior quidem ſententia, ratione & veritate nititur, modo nihil, aut parum ſanguinis in illam capacitatem effuſum ſit: poſterior verò locum habet, cùm magna vis ſanguinis in illa ſe effudit thoracis ſpatia. Quod ne temere ſtatuere videar, placet utramq; ſententiam conſentiente hiſtoria comprobare. Dum ego Taurini Domini Monteiani Proregis Gallorum Chirurgus agerem, militem Lutetianum, cui nomen Leveſque, quique ſub Capitaneo Renovart ſtipendia merebat, curandum ſuſcepi. Tribus erat confoſſus vulneribus, ſed unū reliquis gravius ſub dextra mamma, altiùs in thoracis ſpatium penetrabat, ex quo ingens ſanguinis in diaphragma effuſio facta eſt, quæ dyſpnœam tantam inferebat, ut etiam ſermonis libertatem interciperet. Hinc præterea febris vehemens, tuſſis cruenta, dolor in latere vulnerato acutus. Qui primo apparatu ipſum curaverat Chirurgus, vulnus ſutura adeò arcta denſaq; ſtrinxerat, ut nihil inde dimanare poſſet. Ego verò ſequenti die vocatus, expenſis præſentibus ſymptomatis, quæ promptam mortem intentabant, ſolvendam quamprimū vulneris ſuturam cēſui; & certè ad ejus orificiū ſanguinis craſſior thrombus ſtatim apparuit: quæ me res admonuit, ut ægrū reliquo corpore ex lectulo pendulū, pronū in caput eſſe juberem, interimque manu ſcabello, quod lecto eſſet depreſſius, inniti: hocq; in ſtatu exiſtentem os nareſque comprimere, quò pulmones intumeſcerent, diaphragma ſurrigeretur, intercoſtales atque abdominis muſculi comprimerentur, ut ſanguis in thoracem effuſus, per vulnus exprimeretur; quinetiam ut ea excretio feliciùs ſuccederet, digitum altiuſculè in vulnus immergebam, ut ſanguinis coagulati infarctu vulneris orificium pleniùs liberarem, & certe ejus jam fœtentis uncias ſeptem vel octo hac arte extraxi. Ubi lecto reſtitutus eſt, injectiones frequentius in vulnus, ex decocto hordei, melle roſaceo, & ſaccharo rubro, fieri procuravi, quibus exceptis ut ſe modò in hoc, modo in illud latus obverteret, ſuaſi hunc ipſum ex lecto pendulum iterum ſtatui, ſic enim exiguos illos quidem, ſed multos ſanguinis thrombos unà cum facta paulo ante injectione reddidit: quibus exactis, ſymptomata mitigaverunt, ſenſimque tandem diminſerunt [illegible] ſtera luce aliam injectionem validius detergentem [illegible]ravi, addito abſinthio, centaurio, aloë. Sed hi[illegible] tus amaror in ejus os ſurrexit, cum nauſea, ut diutius ſuſtinere non poſſet. Tum ſubiit in mentem, q[illegible] olim paris remedii parem fortunam, in quodam [illegible] fiſtuloſus erat ad thoracem ſinus, in Noſo[illegible]omio Pariſienſi, obſervaveram. Itaque cum animo reputarem, res ejuſmodi amaras facile tranſmitti in pulmonem, indeque in aſperam arteriam, fauces atque os aſſurgere; profeſſus ſum ne nunquam ejuſmodi amara ægro exhibiturum: hinc enim multo plus moleſtiarum accedit, quam fructus & emolumenti. Cæterum [illegible] & ſimili arte tandem æger ille præter meam expectationem convaluit. At contra aliquando vocatus à nobili quodam Germano, cui enſe vulnus in thoracis capacitatem impactum fuerat, quod vicinus Chirurgus [illegible]mo apparatu craſſius peniculum in ejuſmodi vulnus immiſerat, detrahi juſſi: cùm certò intelligerem [illegible]hil ſanguinis in thoracis capacitatem effu[illegible] quod æger febris erat expers, quod pondus n[illegible] diaphragma premeret, quod ſanguinem non expu[illegible] Itaque ſolo balſamo meo inſtillato, atque emplaſtro diachalciteos impoſito, intra paucos dies ſanatus e[illegible] Par mihi curatio in multis aliis feliciter ſucceſſit. *Pareus lib. 9, cap. 31.*

† Confer. imprimis etiam, quæ de trichiaſi admiranda, ſive morbo pilari mirabili, *peculiari libello* propouit *Jo. Scultet. Noriberg.* add. *Hildan. Cent. 6. obſ.* 12. ubi fœminæ facit mentionem, quæ trichiaſi laborans obiit.

Observatio IX.

Nova & veteribus incognita thoracis vulnerum [illegible] ſtanduatio, & puris ex eodem per medicamenta, citra ullam uſtionem, ſectionem, aut perforatio[illegible] evacuandi modus.

PEctoris vulnera, ſi ad interiora membra pe[illegible] lethalia, vel non ſine maximo mortis di[illegible] ſunt: quæ verò tantùm extrinſeca membra læd[illegible] præterquam quòd non ſine labore ſanantur, ſe[illegible] aliquando accidentia mala, ut eſt dolor, tuſſ[illegible] bris, invehunt: quæ accidentia ſæpe ex ma[illegible] ne vulneris fiunt, ſæpe etiam ex errore ægro[illegible] vel Medici, aut aſtantium. At ut melius med[illegible] lam[illegible] ſtare poſſint hujuſcemodi vulneratis, operæ pr[illegible] eſt medentibus, ponere diſcrimen inter v[illegible] nerationa, ex propriis quibuſdam notis & [illegible] etenim ſi vulnus ad partem concavam pectoris [illegible] trat, flatus & ſonitus ex vulnere egreditur, [illegible] quando fortis, ut candelam accenſam extingu[illegible] ſit; aliquando vero flatus, veluti parvi crepitus [illegible] tris egrediuntur, ac præſertim ſi æger tuſſierit: ſi radius in vulnere, ſine obſtaculo & vi uſque [illegible] cuitatem pectoris ingrediatur; non egent alio [illegible] Sunt quoque ſigna in vulneribus penetrantibus, o[illegible] dentia læſionem ſeu vulnerationem intrinſecarum partium. Etenim ſi ſanguis ſpumoſus & clarus egre[illegible] tur, vulnus ad ſubſtantiam pulmonis penetrare d[illegible] tat.: ſi vero ſine ſpuma egrediatur, pulmones non [illegible] neratos eſſe declarat. At ſi vulnus uſque ad capſu[illegible] vel ad ſubſtantiam cordis penetraverit, non plurim[illegible]

poſt

poſt immutatâ facie membra omnia frigeſcunt, & vulneratus moritur. Omne igitur vulnus penetrans, lethale eſt; non tamen omnes ſic vulnerati pereunt, quamvis difficillime ſanentur: plurimi enim meâ operâ, & aliorum Medicorum, ſanitati reſtituti ſunt, qui ex putrefacto ſanguine, in concavo pectoris per plurimum temporis ſpatium detento, ad perpetuam tuſſim, unà cum febri continua, & univerſi corporis macie devenerunt, ut Medici omnes illuſtres, & ſeniores ultimam ſpeciem hecticæ febris pati aſſererent. Ego verò, præter localia auxilia, eos ſanavi decocto, ſive potione ex rebus diureticis, & pectus mundificantibus, per quadraginta dies exhibitâ, ut ſtatim pòſt tibi dicam. Neque poſſum non mirari, quòd nec Divinus Hippocrates, nec Galenus, nec Avicenna, nec aliquis antiquorum, particularem & diſtinctum, ut ita dixerim, modum procedendi in curandis hujuſcemodi vulneribus docuerint, quando non pauca, omni laude digna, de vulneribus, ac etiam de ulceribus, ſcripſerint. Ex quo non deſunt inter modernos difficultates, de modo curationis vulnerum & ulcerum intra pectus penetrantium. Quicquid dicant, ego tamen enarrabo communem modum, & rationem procedendi in curandis prædictis vulneribus, atq; ulceribus penetrantibus, ubi plurima ſanies in cavo pectoris continetur. Primùm igitur ſive penetrans, ſive non penetrans fuerit vulnus, ad fluxum ſanguinis ſiſtendum, & curſum humorum currentium ad locum, accedendum eſt, & ſuper vulnus ovum conquaſſatum unà cum pulvere boli armenici, madefactâ in eo ſtupâ, atq; penicilla ſive lychnia ſuper vulnus imponantur. Quod ſi vulnus ad cavitatem non penetret, & tamen magnum ſit; ſuunt ipſum modo ſuperiùs dicto, & (ſi fieri poteſt) labiorum glutinationem ſine loci vulnerati ſanatione quærunt, mutatis ſcilicet unaquâq; die ſtupis dictis, infuſis in dicto ovo contuſo cum pulvere boli armenici. Quòd ſi membrum magis roborare intendunt, madefaciunt ſtupam primò in vino ſtyptico, & addunt pulverem myrtillorum cum dicto bolo armenico, & ſic quærunt vulnus conſolidare. Si verò ex curſu humorum ſanies generetur, tunc adminiſtrant, & imponunt lychnos in terebinthina calida infuſos, & deſuper pannum ligni in eâdem terebinthinâ madefactum. Quòd ſi crudum fuerit, ad ejus digeſtionem faciunt, ex terebinthina, & vitello ovi, ana parte æquali, unguentum, quod digeſtivum vocant: deinde apparente digeſtione, addito melle roſaceo, & farinâ hordeaceâ, unguentum componunt, quo cum vulnus mundificant: atque poſtremò apponunt unguentum triapharmacum, vel unguentum diapalma, uſque ad perfectam ulceris ſigillationem, factâ inprimus evacuatione univerſali inteſtinorum per clyſterem, vel cum caſſia. Atq; in magnis vulneribus, miſſo ex dextro brachio ſanguine, & inſtituto regimine cibi & potûs ſubtili, cum abſtinentia à vino & carbonibus, ſaltem uſq; ad ſeptimum, & plus etiam ſi febris ſupervenerit, procedunt. Similiter inſtituto regimine aeris, & reliquarum rerum non naturalium; quam victus rationem, & regimen in penetrantibus ſemper obſervare oportet, ſic procedunt. Etenim ſi vulnus fuerit penetrans, nullo pacto ſuunt, hac ſcilicet ratione, ut ſi quæ pars ſanguinis ex vulnere ad cavum pectoris deſcenderit, è vulnere extrahi poſſit in prima illa die, vel poſtquam in ſaniem converſus eſt: & ut hoc faciliùs haberi poſſit, ponunt in vulnus tentam mollem, penetrantem ad pectoris cavitatem; quam madefaciunt cum terebinthina calida, & deſuper pannum lini in dicta terebinthina madefactum, & circumcirca partes coſtales liniunt ad mitigandum dolorem cum oleo roſaceo, & amygdalarum dulcium calido; deinde procedunt cum digeſtivo, non dimiſſa terebinthina. Primâ autem die, immiſſo clyſtere, aperiunt venam brachii oppoſiti vulneris, ſanguinemq; evacuant, ad curſum humorum divertendum, ne ad locum læſum fluant: poſtea ſecundo die ſtomachum, & inteſtina à communibus ſuperfluitatibus mundificant. Etenim ex intentione *Domini Meſuæ, capite de rhabarbaro*, accipiunt pulpam caſſiæ, unà cum rhabarbaro, & mumiâ, atq; rubiâ tinctorum, quas res addunt cum ipſa caſſia, ut poſt evacuationem relinquatur vis dictarum, tam ad ventriculi, quàm ad pectoris recreationem & robur. His præmiſſis, (ut dixi) in vulnere & ſuper vulnus ponunt terebinthinam, ſive *glutinum album*, (quomodocunque dixerimus, non refert) & hoc quoniam hujuſcemodi vulnera inter nervorum vulnera collocari poſſunt, quem medendi modum docuit *Albucaſis, in de vulneribus pectoris penetrantibus*, qui docuit prognoſticari in ſimilibus, dicens: *Si non ſupervenerint accidentia mala, ut eſt alienatio, inſomnietas, convulſio, lipothymia, præfocatio, ante ſeptimum diem ſalvabitur æger: ſi verò ſupervenerint, lethale erit*: hæc ille.

Procedunt igitur medentes cum terebinthina, in qua madefaciunt tentas, & ponunt intra vulnus: quas tentas appendunt filo, ne fortè intra vulnus in cavitate pectoris remaneant: & quoq; ponunt ſuper vulnus pannū lini in dicta terebinthina madefactum, & ut dixi, inungunt pectus, & partes coſtales vicinas vulneri, primis diebus oleo roſaceo, & amygdalino ſimul miſtis, calidis: poſtea, quando ſanies generata eſt, & tuſſire incipit æger, liniunt partes vicinas unguento pectorali, deſcriptione Domini Meſuæ. Horum cibus eſt panatella ex aqua, & amica panis cum ſaccharo, vel ptiſana hordeacea: potus iſtorū eſt aqua hordei cum ſuo cortice primis illis diebus, cum ſaccharo vel Julep violaceo; ſed in proceſſu, cùm materia ſuppuratur, dāt aquam mellis; deinde aſcendunt ad ſyrupum de liquiritia, præſertim ſi tuſſis fuerit moleſta. Inſuper procurant, præter priorem paulo ante dictam minorationē, iterum corpus evacuare: ſed primò præparant ad evacuationem cum ſyrupis pectori convenientibus hoc modo, verbi gratia: ℞. *ſyrupi de liquiritia, unciam unā, de capillis veneris, unciam ſemis, aquarum ſcabioſæ, capillorum veneris, ana unciam unam ſemis, miſ. c.* Etenim hic ſyrupus, vel alius ſimilis in virtute, præterquā quòd humores digerit, provocat etiam urinam, ſicque materia quæ in pectore collecta eſt, ſic præparata, faciliùs per viam urinæ educi poteſt; ut credidit *Gal. 6. de loc. affect.* Poſt quam ſyruporum exhibitionem, dant medicinam levem ex caſſia & rhabarbaro, ut pauló antè dixi, & aliquando addunt agaricum, quoniam educit à pectore. Vulneribus verò uſq; ad perfectam præparationem ſaniei, medentur cum jam dicta terebinthina, & ad mundificandū miſcent cum eâ dimidiam partē mellis roſacei, & parum farinæ hordei. Et quoniam in hujuſmodi vulneribus ſæpe materia plurima putreſcit in cavitate pectoris ſupra ſeptimum tranſverſum, ideò quando tergunt vulnus, jubent ut æger ſeſe inclinet in partem vulneris, & fortiter tuſſiat, ita ut materia egrediatur; jubent etiam ut ſuper latus vulneris jaceat. Verùm ſi vulnus eſt in inferioribus coſtis, quæ ſunt propinquæ diaphragmati, ut puta circa quartam & quintam coſtam, incipiendo ab inferioribus, egreſſus ſaniei vel ſanguinis facilis eſt. Quod ſi vulnus fuerit inter coſtas ſuperiores verſus furculam, difficile eſt ſaniem vel ſanguinem in pectore contentum per vulnus evacuare: in qua difficultate ſequitur ex retentione materiæ in pectore, tuſſis vehemens, & febris aſſidua; quę cùm ſit ex retentione jam dicta, ſolent expertiſſimi Medici eam evacuare, incidendo vulneratos novaculâ, ſeu alio inſtrumento ad hoc apto, inter quartam & quintam coſtam, incipiendo enumerare inferiùs à prima ex ſpuriis coſtis: quod auxilium præſentaneum remedium eſt; tametſi quibuſdam horrendum videatur. Equidem non poſſum illud non plurimùm lau-

dare: verùm ſunt qui candenti ferro incidente hoc faciunt: ſunt qui medicinam cauſticam ponunt, inter jam dictam quartam & quintam coſtam; poſtea procurant caſum eſcharæ, ſeu carnis combuſtæ, applicando bis aut ter in die butyrum, ſicq; mundificant pectus à ſanie contenta in ipſo, per foramen (ut dixi) factum. Et quoniam ut plurimùm vulnera penetrantia intra pectus ſunt diuturna, quæ non niſi maximo labore ad ſanitatem reduci poſſunt: ideò omnem diligentiam & ſtudium adhibere oportet, ut diverſis ingeniis medicinæ ſanies egrediatur, aut per ſputum tuſſiendo, aut per aliam viam. Nam ſæpè ſanies neq; per vulnus, neq; per ſputum tuſſiendo evacuari poteſt: quo in caſu Medici docti & moderni etiam, invenerunt potiones diverſas ſanantes hos vulneratos, cùm ſanies retinetur in pectore. quos ſuppuratos Latini vocant; & cum decoctionibus urinam provocantibus, atq; pectoris partes roborantibus, ſanitatem procurant, & in primis eſt miſtura illa ad vulnera ſananda deſcripta à *Domino Meſua*, circa finem *undecimæ diſtinctionis antidotarii ſui*, quam exhibent bis in die, ſcilicet manè & veſperi per quadraginta dies, ad pondus ſex vel octo unciarum, juxta ægri tolerantiam, & ſaniei quantitatem in pectore. Etenim ubi plurima materia vel ſanies eſt, majori eget æger virtute medicaminis, quæ nonniſi in majori quanto eſſe poteſt: ac ſi pauca fuerit, ſemel in die, & in minori quantitate accipiunt. Et quoniam medicinis uſu comprobatis medici magis confidunt: ideò ut nil in tam difficili vulnerum curatione deſit, quod ad perfectam ſanationem faciat, quaſdam deſcriptiones potionum, facientium ad ſuppuratos ex vulnere in pectore, à me ſæpiſſimè probatas, addam; & primò potio mirabilis quâ quamplurimos ſanavi, qui ab omnibus Medicis phthiſici ex ulcere pulmonis credebantur, cùm continuè tuſſirent, & ſputum putridum eſſet, unà cum febri continua, & univerſi corporis macie. ℞. *garyophyllata, radicis arthemiſiæ, pimpinella, camomilla, pentaphyll. violarum, caulium rubrorum, conſolida minoris, cannabis, cimarum rubi, centaurea minoris. piloſella, fragariæ, conſolida majoris, foliorum olivæ, verbena, tormentilla, millefolii, ana manipulum j. rubiæ tinctorum, ad duplum aliarum rerum*, (videlicet manipulos xxxvj.) *vini montani, pondo ſexaginta librarum. Bulliant omnia ad conſumptionem medietatis, & colentur: deinde adde, mellis libras duas, & iterum bulliant bullitione optima: poſtea tribus albuminibus ovorum optimè contuſis impoſitis, ex arte clarificetur: deinde coletur per pannum & ſerva.* Ex quo decocto ita præparato, detur ut ſuprà, manè & veſperi, ut dixi, calido, ad quantitatem ſupraſcriptam; plus minuſve, ſecundùm magnitudinem morbi, & rei indigentiam: & deſuper ponatur unguentum noſtrum pro vulneribus penetrantibus: quod fit hoc modo. ℞. *minii, uncias xxiiij. picis navalis, uncias iiij. olei roſati, uncias xx miſce, & bulliant omnia ſimul, donec per cocturam reddantur ad formam ceroti; deinde adde terebinthina, uncias ij. & miſcet poſtea ſic calidum projice cùm ita ſit alam aqua frigida, & dimitte refrigerari; poſtea manibus ducatur ad optimam permiſtionem, & ad uſus ſervetur.* Hoc cerotarium non ſolùm valet in vulnerib. penetrantibus pectoris, ſed etiam in quamplurimis ulceribus difficilis conſolidationis & antiquis. Chirurgi verò quidam in tali caſu in fine unguentum ſive cerotum ponunt, quod gratia Dei vocant; alii verò alia, ut eſt unguentum triapharmacum: ſed ſive hoc ſive illud ſuprà ad tegendum ulcus ponatur cerotarium, non refert: quoniam ferè tota vis curæ in exhibitione dictarum potionum, vel alicujus alterius æquivalentis medicaminis conſiſtit: ideò ſequar, aliam potionem ſcribendo, quæ talis eſt. ℞. *pimpinella, arthemiſia, caulium rubrorum, camomilla, pentaphyll. cimarum rubi, garyophyllata, ſem. cannabis, centaurea minoris, ana M. j. rubia tinctorum, ad pondus omnium. Bulliant ea vino albo montano, ad conſumptionem medietatis: deinde cola, & colatura adde quartam partem mellis, & iterum bulliant bullitione optima; & da ea ut ſuprà, manè & veſperè calidam.* Alia decoctio ſanans ſuppuratos ex vulnere thoracis penetrante ℞. *ſem. caulis rubri, herbæ tanaceti, ſive danetæ, ſem. cannabis, rubeæ tinctorum, conſolida majoris, ana partes æquales. Bulliant in vino montano albo, & cola, & in colatura pone quartam partem mellis, & iterum optimè bulliant: de qua detur patienti, ut dictum eſt ſuprà.* Fieri etiam poſſunt trochiſci ex ſupraſcriptis rebus, qui ſanant ſuppuratos ex dicta cauſa. ℞. *ſem. caulis rubri, ſem. cannabis, tanaceti ſive danetæ, rubiæ tinctorum, conſolida majoris, ana partes æquales, piſtentur omnia, & fiant ex eis trochiſci cum vino aromatico de menſe Auguſti: de quibus exhibeatur manè & veſperè drachma una uſq; ad duas, & plus etiam, in pulverem converſis, cum vino montano.* Vel fiant ex eis pilulæ, quæ exhibeantur, ad quantitatem dictam cum vino montano. Ego verò dictis potionibus & remediis intus exhibitis plures ſanavi: atq; in tali caſu ſunt ita proficua, ut quidam practicantes intrepidè & omni ingenio à principio ſtudeant vulneris conſolidationi, quanto citiùs fieri poteſt, dantes hujuſmodi potiones manè & veſperi. Etenim cùm ſint valentes in provocatione urinę, per eam, materiam in pectore evacuare ſperant, atq; ad vias urinæ deducere per venas illas, de quibus *Galenus* meminit *in de loc. affect.* quæ conſolidatio vulneris à principio non ex omni parte tuta eſt: ſed dum iſta fiunt, ab illis non eſt deſiſtendum quæ ſputum facilitant, & tuſſim excitant, ut eſt ſaponea ex ſaccharo cum aqua capillorum veneris, vel ſcabioſæ: neq; à loch de pino, neq; à ſyrupo violaceo compoſito, vel de capillis veneris, & aliis facientibus ad facilitandum ſputum per tuſſim, abſtinendum eſt. Et quoniam ſæpiſſimè vulneratis cum penetratione uſq; ad pectoris cavitatem, accidunt à principio accidentia mala, ad quæ etiam ſuffocatio & mors ſequitur; vel in proceſſu (ut dictum eſt) ſanguis in cavitate pectoris ſuppuratur, ita ut febris continua ſuperveniat, & tuſſis perpetua cum ſputaminibus purulentis & fœtidis, qui tametſi à medicis cum rebus facilitantibus ſputum tantùm tractentur, non tamen liberari poſſunt: ideò neceſſum eſt aliam quoque viam, vel remedia pectus mundificandi invenire: de quibus moderni Chirurgi rationales quædam in ſuis ſcriptis reliquerunt, quibus quamplurimos ſanavi, tum adoleſcentes, tum juvenes tum etiam ſenes. Inter quos Demetrius Draco Pelliparius cognominatus, præfectus navis, ætatis quinquaginta ſex annorum, vulneratus in pectore cum penetratione uſque ad cavitatem, Venetias venit poſt vigeſimum quintum diem, & aſſiduâ febre febriebat: Tuſſis erat vehemens, atq; continua purulentum expuebat, & tametſi alii medici ſeniores accerſiti eſſent, non poterant tamen hominem ſanare. Ego verò cùm eſſem juvenis, poſtquam extera per eos exhibita non profuerant, illis propoſui viam modernorum medentium in ſuppuratis, quæ eſt per ea quæ urinam provocant, & materiam contentam in pectore digerunt, ſubtiliant, & ad optimam puris conditionem reducunt, atq; ad vias urinæ dirigunt, quem medendi modum, cum febris valida eſſet, noluerunt, ſcilicet ut exhiberentur hujuſmodi potiones. Ego verò inſtabam, dicebamque febrem non eſſe ex naturalium membrorum inflammatione, aut ex materia in eis contenta, & ex obſtructionibus in eis putreſcente, ſed ex ſuppurato ſanguine & aliis humoribus, cum aliquali materia à capite deſtillata permiſta, quæ putreſcebat, ita ut potiùs febris accidens dici poſſet, quàm per ſe, cùm penderet à putrida illa materia in cavo pectoris exiſtente: quæ niſi amoveretur, tandem ad interitum

tritum hominem duceret. Cùm tandem feſſi fuerunt ex plurimis adhibitis medicaminibus, etſi ſine ſpe eſſent, permiſerunt atq; contenti fuerunt, ut potio eſſet adhiberetur: ſicque exhibita fuit bis in die, ex primâ deſcriptione ſuperiùs adnotatâ, manè ſcilicet & veſperi ad quantitatem ſeptem unciarum: ſicque ante terminum quadraginta dierum ſanitati reſtitutus eſt, præter illorum medicorum opinionem. Etenim ex tali potu tuſſis mitior facta fuit, & magis concoctam materiam expuebat, atq; cœpit plurimam quantitatem urinæ mingere, ex quo continuè febris imminuebatur, minùs tuſſiebat, atq; cum minori labore expuebat, & tandem cum à febri alleviatus eſſet, plurimam urinæ craſſæ quantitatem mingebat, & deniq; conſumptâ materiâ, facta eſt urina optima in ſubſtantia, colore, & contentis.

Non dimittam caſum Franciſci Saccomanni mercatoris, cùm & ipſe ex vulnere caſſali cum penetratione, ſcilicet intra pectus, tandem poſt plurimos menſes factus empyicus ſive ſuppuratus, cum maxima tuſſi, & dolore ſub coſtis mendoſis lateris vulnerati, cum febri aſſidua, ac totius corporis macie, plurimam materiam ſaniosam tuſſiendo cum maximo labore: Hic ex continua tuſſi nec dormire, nec quieſcere poterat; cumq; medici alii, qui illi medelam præſtiterant, ſine ſpe eum naturæ dimiſiſſent, rogatus ab ejus conſanguineis & curatoribus amiſſis ad eum acceſſi: & primò injuncto regimine cibi, & potus, & aliarum rerum neceſſariarum, videlicet, juſſi ut cibaretur optimis carnibus, juvenibus, elixis, in quarum jure juſſi ut facerent pro ferculo ptiſſanam hordeaceam, quam manè & veſperi accipiebat. Juſſi etiam ut ovum ſorbile acciperet, & vinum album dilutum cum aqua ex ſacharo decocta biberet; erat enim tempus æſtivum, videlicet principium menſis Junii. Et jam per multos dies antea à primis illis Medicis derelictus, nihil medicinale faciens, ad febrem, & alia accidentia, ſumpſerat: quare juſſi ut drachmas decem floris caſſiæ, unà cum drachma una agarici præparati acciperet, & poſtea bis in die, videlicet manè ante prandium, & veſperi ante cœnam, hunc ſyrupum aſſumeret. ℞. *ſyrupi de liquiritia, de capillis veneris, violati compoſiti, ana unciam ſemis: aquarum ſcabioſæ, rubræ tuſſilaginis, pimpinellæ, ana unciam unam, miſce.* Interim dum iſtos bibebat ſyrupos, præparatâ fuit potio in primo caſu deſcripta; quâ præparata, ſingulo manè in aurora cyathum unum ſex unciarum accipiebat: & veſperi ſeptem horas poſt prandium, & ante cœnam quatuor horis accipiebat. Et quoniam venter non ſponte fluebat; poſt unam vel alteram diem adminiſtrabat clyſterem communem ante prandium. Tranſactis, quinta decima die, iterum hominem purgavi, cum drachmis decem floris caſſiæ, & drachma una agarici præparati. Deinde ſequenti manè iterum bibere cœpit dictam decoctionem, & horis etiam veſpertinis. Poſt quam evacuationem cœpit faciliùs, & cum minori tuſſi expuere: ſputumq; magis concoctum expuebat; cœpit etiam copioſiùs mingere, & minùs febrire. Et quoniam per vulnus ſanies contenta in cavitate pectoris aliquando retinebatur, & febris, ac etiam tuſſis augebantur, ideò ut non retineretur, cannula argentea in vulnus impoſita fuit, ut liberè pus egredi poſſet; ac etiam ceratarium ad vulnera penetrantia ſuperius deſcriptum poſui; equidem potuiſſem aliquo alio uti medicamine; ſed hoc mihi magis cæteris arridet, quoniam mirabilis eſt ejus operatio in ſimilibus. Deinde ut bibendo procederet, intrepidè jubeo Extetnum etiam univerſum pectus oleo amygdalarum dulcium, unà cum pinguedine gallinæ recenti, & mucilagine altheæ, & parum ceræ ſimul permiſtis & facto unguento calido, inungere cœpi: & ad ſputum facilitandum, ſaponeam cum aqua ſcabioſæ accipere juſſi. Quo regimine cibi & potus, atq; medicinalis potionis bis in die ſumptæ, & exteriorum medicaminum, tandem duorum menſium ſpatio ſanitati reſtitutus eſt, cum maxima omnium illorum medicorum admiratione, & ægrotantis, ac ſuorum conſanguineorũ gaudio. Quare Deo Opt. Max. ſit ſemper laus & honor. Sanavi etiam & alios quamplurimos ſuppuratos, qui ab aliis Medicis minimè ſanari potuerant ſuis ingeniis. Ego quidem inter cæteros, duos nobiles adoleſcentes ex familia Maurocena, quorum alter nullum medicamen per os ſumere poterat: quoniam in animi deliquium, & in ingentem febrem poſt eorum aſſumptionem ingrediebatur, ita ut parentes de ejus ſalute deſperarent, tametſi à ſenioribus medicis hujus illuſtriſſimæ civitatis rogabatur. Regula verò quâ uſus ſum in hac cura, talis eſt. Primum cibi fuerunt ex optimis carnibus, avium videlicet, pullorum gallinaceorum, in quorum jure panatellam vel far, vel ovum contuſum pro ferculo parabatur: carnes etiam pullorum vel parvarum avium comedebat, & ovum etiam ſorbile: vinum album pauciferum medii ſaporis, cum aqua capillorum veneris dilutum bibebat. Ulceri impoſitum fuit unguentum jam dictum ad vulnera penetrantia; & loco tentæ poſita fuit cannula argentea, panno lineo veteri ſubtili munita, & dicto unguento cum oleo maſtichino mollito inuncta, ſicq; ſanitati reſtitutus fuit parvo labore, tametſi non crederent Medici ex jam dictis illum ſanari poſſe, quoniam medicinas per os ſumere non poterat. Cauſa verò cur in hanc Empyicam diſpoſitionem inciderit, vel ut Latini dicunt, ſuppuratus factus ſit, fuit, quoniam pleuriticus fuit, & nullo medicinali auxilio uti potuerat; neq; per venæ ſectionem, neq; per medicinam evacuare medici ipſum potuerunt. Ruptus eſt abſceſſus intra cavum pectoris, & ſanies ibi diu permanens exulceravit & eroſit muſculos intercoſtales circa ſextam coſtam à mendoſis enumerare incipiendo, & factus eſt alter abſceſſus exterior exulceratus: ab ipſo autem ulcere plurima puris quantitas, quæ intus ſuper ſeptum tranſverſum contenta erat, egrediebatur. Et tametſi medici unguentis, & tentis ex pannis lineis uſi ſint, tamen non potuit ſanari niſi cannulâ dictâ appoſitâ. per quam continuè pus egrediebatur: antea vero ex tenta illa ex panno lineo per plurimas horas reiterata tractabatur: ita ut non poſſet intus ex præſentia puris ulcus exiccari. Alter verò nobilis adoleſcens, ſuppuratus & ipſe ex eadem inflammatione panniculi ſuccingentis coſtas intus eruptâ, ad talem diſpoſitionem devenerat. Erant tam in uno, quàm in altero, macies & excarnatio timoroſa, febris continua, tuſſis ſicca, & frequens: Neque alio ingenio in hoc uſus ſum, quàm regimine dicto in cibo & potu, & cannula argentea in ulcere poſita præterquam quòd aliquando agaricum præparatum ad pondus unius drachmæ in forma pilulari exhibebam ſemel in hebdomada, & aliquando ad decem dies; ſicque ſanitati & hic alter reſtitutus fuit, neq; ex alia cauſa, niſi quoniam cannula argentea quæ in ulcus imponebatur, non permittebat pus coadunari & colligi in cavo pectoris, ſed totum evacuabatur. *Nic. Maſſa, epiſtolarum medicinalium tomo 2. epiſt. 11.*

Observatio X.

Profunda pectoris & pulmonis vulnera curata.

Multos perſæpe vidimus, qui penetrantia pectoris vulnera curantes, tamẽ aut nunquam ſanant, aut citiſſimè lethum adferunt, etiamſi lethalia ſuâ naturâ non ſint: quòd hujuſmodi curationis opus, & rationem, à peritis magiſtris minimè acceperint. Quòd ſi nonnullos ex iis, qui hujusmodi patiuntur, vivere contingat, tamen fiſtulis perpetuis laborare videmus. Hoc ubi diu fruſtra medici curaverunt, cavá ex plumbo aut argento indentes fiſtulam relinquunt, atq; hujusmodi oratione ſolantur; ſe noluiſſe illis locum omnino

ninò claudere, quoniam pus intus concluſum, cùm non habeat qua parte expurgetur, mortem certam afferret: expedire autem illis eam fiſtulam ſemper conſervari, quâ ſordes vulneriſq; excrementa expurgentur, atque hoc modo vitam, quoad Deus conceſſerit, producunt, atq; ita incuratos dimittunt. Cauſa autem eſt, quòd recens adhuc vulnus curare neſciverint: neq; aliud fieri poſſe in ea re putant, quàm quod ab eis fit. Quam quidem ob rem, quam nos in hujuſmodi vulneribus rationem tenemus, deſcribere placuit, quaque curamus omnia, quæ ad nos recentia deferuntur, modò neceſſariò lethalia non ſint, qualia ab authoribus produntur, diaphragma & mediaſtinum penetrantia hæc omnia manifeſti omnibus periculi ſunt, à Doctoribus autem paſſim enumerantur: cætera verò omnia, quamvis corpus ipſum perforatum ſit, tamen divinâ ope ſanantur, cujusmodi nobis innumera tam recentia, quàm ab aliis etiam derelicta, intra quadrageſimũ diem, ejuſdem auxilio ſanare contigit. Idem autem cuilibet medico continget, qui rationem à nobis reddendam, modumq; ſequi voluerit; ſive recentia novaque vulnera, ſive antiquiora, ab aliis derelicta fuerint, neq; manuum operâ ad eam rem indigebit. Communis ferè omnium ſcriptorum noſtrorum opinio eſt, vulnera profundo in pectore accepta, incurabilia ut plurimum eſſe quorum periculum ſi quis fortè evaſerit, tamen perpetuâ fiſtulâ aut phthiſi laboraturum eum affirmant. Hujus autem ſententiæ inprimis Vigo eſt, qui quanquam optimè ea quæ ad curationem pertinent, docuerit, tamen experimentorum & practicæ defectu (cujus præcipua in Chirurgia laus eſt (deſperatam promittit curationem. Nos autem, Deo opem ferente, certam promittimus in difficillimis etiam eventibus, etiam pulmone perforato.

Barriga ſatis apud Llerenenſes notus homo, vulnus longiori gladio (quem *verdugum* noſtri vocant) in pectore accepit, ſecundum ſiniſtram mamillam, duorum digitorum ſpatio ferè diſtans: prodiit autem gladius rectâ viâ juxta ſpinam medullarem, quanta digiti unius craſſitudo eſt, à ſpina devians, paulum ſub tergi oſſe prominens, & pulmonis pinna ſive ala ſiniſtra, non longè à corde, ut ſitus ipſe indicat, trajecta eſt. Curatus autem eſt ea ratione, quæ à nobis deſcripta eſt: dumq; curatio procederet, decima poſtquam vulneratus eſt die, ſanguis ex pulmonis vulnere ſatis copioſus erupit, ob continuum pulmonis motum, qui intra pectus ipſum confluens concretus eſt. Proxima autem curatione, magnæ concreti ſanguinis portiones, unà cum pure confecto ex vulnere prodierunt, non ſine adſtantium admiratione, quòd majores etiam viderentur partes quàm ut exitura capi & emitti poſſe crederentur. His animadverſis accidentibus, cùm ingentem quotidie puris copiam, bis ſingulis diebus curatum, effundere viderem, intentionem mutare decrevi: atq. eo modo quo fiſtulas curari docuimus, experiri conſtitui, ſtatimq. incepi. Cùm autem per duos dies eam, quæ illic deſcripta eſt, aquam bibendam exhibuiſſem, omnis ſanguis concretus unà cum pure tandem prodiit; duobus alteris diebus pus etiam defecit, ſtatimque febri liberatus eſt: ac breviſſimè ſanus adeò, atq; adeò pinguis evaſit, ut magna iis qui hominem viderint, divinarum laudum materia oblata ſit. Vivit ille, & optimè habet.

D. Ludovici Zapatæ familiaris, pugione lato quater petitus à tergo, & percuſſus eſt ſiniſtro latere: ſed ex illis vulneribus unum ſex digitorum ſpatio ſub humero acceptum eſt, quod ſcapulare os cum tentaſſet, reſiliente ferro; inter os ipſum & carnem, quantum ſeptem tranſverſis digitis menſus ſæpè ſum, deſcendit, quoad ſcapulæ regione tranſmiſſa, inter coſtarum ſpatia mucro obtruſus, ad cavitatem ipſam corporis penetravit. Ante autem quàm ego acceſſitus accederem, copioſum ſanguinem ex omnibus vulneris partibus diffuſum, in cavitatem ipſam promanaſſe, ex iis quæ poſtea acciderunt, conjecturam facio: ille verò ſanguis foràs promanare non potuit, quòd cute & carne obductum vulnus deorſum penetrabat, quò influxus incommodiùs tendere veroſimile eſt: nam prima mucronis apertio altior erat quàm ut ſanguis commodè erumperet. Ita ego cùm primùm curationem incepiſſem, neq; ingreſſum directum invenirem, non magis quàm cætera penetraſſe exiſtimaſſem, niſi diligentius etiam tacto loco, & digito immiſſo, vulnus illud deorſum ulteriùs, quàm ipſe digito perſequi poſſem, deſcendere cognoviſſem. Cùm igitur ad cavitatem penetrare vulnus deprehendiſſem, locum è regione coſtarum, quà penetrare intellexi, aperui, inciſa ex directo cute & carne, ita ut immiſſus digitus ad interiora facilè admitteretur, & pulmonem etiam, qui ſecundum ſpinam eſt, attingeret. Curatus autem eſt eo, quem deſcripſimus modo, in vulneribus pectoris penetrantibus. Ac primis quidem curationibus nullum pus confectum eſt, ſed quædam tantùm humiditas exigua admodum effluebat. Quarta verò die aqua ſanguineo colore effluxit, qualis ea eſt in qua carnes lavantur: indies autem conſequentibus curationibus, copioſiùs effluebat, adeò ut ſingulis curationibus, vas quod ſcutellam vocamus, impleret: utq; commodè & citò efflueret, ægrum tuſſire, aut reſpirationem continere jubebam: quater autem per ſingulos dies à me curabatur. Præter id autem quod inter curandum effluxerat, noctu ac diu fluxus ipſe non ſiſtebatur, adeò ut lectus lacunæ inſtar haberet. Itaq; quarta die, cùm hujusmodi aquæ effluxum ſine ulla puris ſpecie perſeverare adhuc conſpexiſſem, aquam illam nobis proximo exemplo indicatam ægroto exhibere conſtitui: ſtatim autem ex quo bibere cœpit, per duodecim dies major aquæ ſive ſaniei copia, ſine ulla hominis noxa, aut gravi aliquo ſenſu, prodiit: ſed ita, adeò ut ſecundo die ſubalbida & liquida prodierit; tertio autem die multò etiam albior; quoad ita alba & denſa prodiit, vaſi in quo excipiebatur, tenaciùs hærens, ut vix etiam inclinata deflueret. Parciùs autem indies prodibat, uſq; ad duodecimam, qua tandem defecit atq; vulneris oſtium ſubitò ab interiori parte occluſum eſt; quod quanquam ego ferramentis nonnunquam adaperirem, nihil tamen aut puris, aut ejuſmodi humoris remittebat, neq; ſpiritus ea ex parte, ut antea, reddebatur. Atq; ita curatio proceſſit, ægroto adhuc continua febre correpto: quamobrem tribus diebus aquæ illi binos hordei integri pugillos, & paſſularum mundatarum cum ſuis acinis ternos: tamarindorum verò uncias binas addidi, atq; hoc modo febris evanuit. Decima autem die poſt hæc, gravi pectoris difficultate, & febri laborantem hominem offendi; cumq; ex vulnere illius aquæ, ſive ſaniei copiam prodiiſſe ſine pure deprehenſum eſt tenta indita plus ſaniei defluxit; atq; hoc modo per ſequentes ſex dies habuit, minus indies aquæ ex vulnere emittens. Poſt hæc & fluxus conſtitit, & vulnus ſanatum omnino eſt; atq; homo ipſe egregiè adhuc Dei ſalutaris ope valet. *Franciſcus Arcæus, l. 2. c. 1. de curand. vulneribus: & cap. ultimo, ejuſdem libri.* Curandi rationem require *ex authore, lib. 2. c. 1 operis citati.*

† Vulnus thoracis penetrans innoxium memorat *Bartholin. Cent. 2. hiſt* 59. Vid. plura apud *Hildan. C. obſ 33. Pigraum Ep. Chirurg. & Med. p.* 380. & 381.

Observatio XI.

Fiſtularum pectoris curatio, à nemine unquam tradita.

Fiſtulas, quæ in pectoris malè curatis vulneribus perpetuò relinqui ſolent, à multis ex noſtratibus Chirorgis ac exteris deſperas, atque illarum ea, quæ apud authores leguntur remedia, imbecilla omnino

eſſe

eſſe deprehendimus: nullas tamen ad nos abhinc quadraginta annis allatas fuiſſe invenimus, quas cum magna Dei ſalutaris laude facilè non curaverimus. Nos enim hujuſmodi affecti multi etiam ex Italia, & Gallia, atq; ex omnibus Hiſpaniæ provinciis, petiverunt, quibus ex acceptis in præliis vulneribus, in hanc difficilem fiſtularum naturam occalluerant, ex quibus etiam copioſæ, atq; perpetuæ puris promanant fluxiones, tum ex vulnere ipſo, tumore etiam: Hos autem continuæ febres, perpetuaq; macies comitatur. Tota autem hæc affectio, nullo ferè ægrotantis labore, atq; exiguo Medici negotio, quadraginta diebus curatur, atq; in bonam omnino valetudinem, fortemq; habitus conſiſtentiam mutatur. Declarat autem & id oris color, & corporis obeſior etiam habitudo. Neq; verò ea res non turbare poſſit, quòd copioſo fluxu penè virtus exhauſta, aut quòd os aliquod in coſtis corruptum eſſe, exploratum ſit; etenim ſi id commodè extrahatur, facillimè atq; citiſſimè ulcera ipſa carne inducta, reſtituentur. Quòd ſi nullum os corruptum ſit, nulla alia re opus eſt, niſi ut ulcus emplaſtro admoto curetur, nigro aut noſtro fulvo, ſive leonini coloris, aut utroque unà commixto: id autem ægrotus ipſe ſibi ſæpius abſtergendum curabit; atq; hoc modo ulcera ſanantur. Interiorum autem locorum hujuſmodi curatio eſt. Purgando inprimis nobis ægroto, ſyrupus ille tribus, aut quatuor diebus manè ebibatur. ℞. *ſyrup. roſarum ex infuſione, & mellis roſati colati, ana unciam unam, aquæ ſcabioſæ uncias tres.* Deinde hujuſmodi exhibeantur pilulæ. ℞. *maſſæ pilularum aggregativarum, & de agarico, ana drachmam unam, acuantur cum diagrydii granis tribus, & formentur v.* Ubi jam verò purgatus fuerit, hoc apozema paretur. ℞. *Polypodii quercini probè contuſi, uncias duas, vel tres, radicum helenii contuſarum, Manip. duos, hyſſopi, capillorum veneris recentiũ, liquiritiæ ſecundo pulveriſatæ, ana Manip. duos, folliculorum ſenæ pugill. unum, epithymi, unciam ſemis, paſſularum enucleatarum bene contuſarum, pugill. quatuor, fiat decoctio ſecundum artem, in libris duodecim aquæ, quoad remaneant libræ octo: deinde colentur forti expreſſione: colaturæ autem addatur ſacchari rubri libra ſemis, mellis communis libra una, bulliat parum, & ſpumetur.* Ex hoc autem tepido, ſingulis diebus manè unciæ duodecim bibantur: veſperi etiam tantumdem. Ubi autem totum decoctum conſumpſerit, duabus illis, ejuſdem generis. pilulis quod concoctum fuerit purgabitur. Poſterâ verò die, ac deinceps, ejuſmodi decocto utetur. ex *ligno ſancto*, quod vulgò guajacum vocatur, fabrorum aſperiori lima probè deraſo, & in pulverem velut redacto, *uncias octo* ſumito: ex *ejuſdem ligni cortice*, non eo quidem, qui ligno adhæret, (namq; hujus virtus à ligno ipſo extracta, atq; exhauſta eſt) ſed ex eo, qui ſeorſum à ligno ſecretus, ex Oceani novo orbe aſportatur, *uncias x.* probè contuſi, & cribro decuſſi ratiore, addito etiam *aniſi pugillo uno, alterove, ſeminis lactucæ, & liquiritiæ contuſæ unc. ij.* idq; in ollam nitro interiùs obductam, dimidiæ artobæ Hiſpanicæ (hoc eſt, lib. xij. cum dimidio) capacem, injiciatur, cum *vini albi veteris ac generoſi poculis duobus*, quæ veterum medicorum menſurâ lib. viij. ſunt, *tantundem etiam aquæ fluvialis* addatur, & per diem integrum, hoc eſt horarum viginti quatuor, macerentur: deinde lento igne coquantur, quoad tertia pars fuerit abſumpta: in ipſo autem ultimi fervoris articulo, *roſarum recentium vel exiccatarum pugillum* conjicito, atq; *hermodactylorũ* in pulverem redactorum, atq; in ipſo mortario eadem decoctione ſolutorum, *unc. j.* in eandem ollam effundito, ſimulque ab igne removeantur, ubi parum unà ebullitione ebullierint. Operculo autem rectè obducta omnia, quoad refrixerint, ſinito: ubi frigida fuerint, colentur. Id verò quod primum effuſum fuerit, purum atq; defæcatum, in puro etiam vaſe excipiatur: ex quo, quoties cibum ſumpſerit, pocula certa ebibet: reliquum verò in altero vaſe ſatis expreſſum reponatur. Ex hac aut poſteriori aqua, quæ paucior ac turbidior eſt, ſingulis diebus ægrotus duodenas uncias, ſenas manè, & totidem veſperi, bibat: idq; ſi hyems ſit, calidum eſto; ſi verò æſtas, frigidum. Veſperi autem dicimus æſtate, ſecundâ aut tertiâ poſt meridiem horâ: hyeme verò noctu, tertiâ aut quartâ horâ à cœna. Vas autem ſemper agitandum eſt, ut id quod deſederit, turbetur ac miſceatur, atq; ebibatur prorſus; nam præcipua horum medicamentorum vis in hoc eſt. Ex altera vero priore ac puriore aqua, ad prandium & cœnam quod ſatis eſt, bibito; nimiùm enim bibiſſe, etiam nocet. Victùs autem ratio hujuſmodi eſto; ſi nimiùm debilitatus, bis per diem avium aſſas, vel elixas carnes concedere non nocebit; aut etiam arietinam, aut hœdinam, ſi par ſumptui non fuerit. Sin vero meliori conſiſtentiâ, minoriq; imbecillitate fuerit, ſemel tantùm in die carne, nocte vero paſſulis, exiguoq; pane utatur: proderit etiam validioribus, interdum paſſulis, & amygdalis tota die uti, & à carnibus abſtinere. Deniq; omnia hæc prudentis medici ſunto conſilium: tamen duodecim ſaltem dies temperantiùs ac parciùs agere, omnino curandum eſt, facilè namq; perferri poterit triginta dierũ abſtinentia: neq; ideo debilior evaſerit; nãque decoctum ſatis ipſum alere & nutrire, imo & pinguedinem inducere valet, quanquam ſolis paſſulis utatur, quamvis etiam febre continuâ aut hectica laboret: omnino autem alio potu interdicendum fuerit. Neq; vero ſi in primis diebus inſuavius videatur, moleſtè id ferendum eſt: nam tertio, aut ad ſummum quarto die, id ſuavius jam experiri licet, & nulli alii quantumvis generoſo vino poſthabendum. Igitur omnem victûs rationem Medici conſilio permittimus: dummodo illud animadvertatur, magnam ſcilicet in hac potione ad alendum ineſſe vim: & ſi maximo aliàs faſtidio ægrotus teneatur, vehementer ſibi excitari appetentiam. Peractis autem triginta diebus, bis per diem carne veſci, ad 40. uſq; licebit. Opus etiam erit, ut triginta primis diebus continuus in lecto cubet. Quod ſi tamdiu perferre non poſſit, ſerenis & calidis diebus, tertia ante meridiem hora ſurgat: veſperi autem antè cubet, quàm potionem biberit, & veſtibus ſtragulis quàm commodiſſimis frigus prorſus arceat: cubile autem clauſum ſemper eſſe oportet, lucernamque ardere, ut calidus locus conſervetur, & velo ante cubilis oſtium extenſo, frigidus aër ſubire prohibeatur. Nullo autem alio cibo uti permittatur, ſi modò ſanari cupiat. Ipſius verò fiſtulæ curatio, emplaſtro in lino, aut arietina pelle extenſo, atq; impoſito, perficitur, quod tamen ſæpius per diem oportet abſtergi, id enim antiquis ulceribus mirum in modum prodeſt: id verò hujuſmodi eſt. ℞. *ceruſſæ & Lithargyrii, an. un. ij. olei communis antiqui, & aceti fortiſſimi, an. lib. ſemis. Bulliant lento igne, baculo interim agitata, quoad in punctum ceroti coaleſcant.* Hujus ceroti vel tantilla portione in lino extenta, ulcus ſanabitur, quam ægrotus ipſe ſibi ſæpius per diem abſtergat. Hoc igitur modo curatus, qui hujuſmodi paſſus fuerit, ſanus optimèq; affectus, & obeſior etiam evadet quamvis diuturnâ tabe, quamvis etiam hecticâ febre aut phthiſi conſumptus fuerit, omnibus etiam membrorum omnium, organorumque nutritivorum, ſpiritualium, & animalium facultatibus, rectiſſimè, ſi unquam aliàs, habebit. *Arceus lib. 2. c. 2. De curan. vulneribus.*

Thorax nunquam mortem infert, dummodò interiora non tangantur: ut plurimum tamen fiſtulæ eveniunt: multos ſanavi, ſed hoc rarum eſt, & Deo adjutore. *Fallopius de Vulneribus, c. 12.*

DE MAMILLIS.

MONSTROSA CONSTITUTIO.

OBSERVATIO I.

Mamma monſtroſæ magnitudinis.

TEsticulos & mammas, aliis utroſque, aliis alterum duntaxat immodicè increviſſe compertum habemus. *Gal lib. 2. de diff. morb. c. 9.*

Mammas juvenculæ virginis tam vaſtas vidimus, ut brachiorum latera & ventris ſuperiorem partem occuparent. *Scaliger Exercitatione 199. 2. ad Subtilit. Cardani.*

† Mammas ſtupendæ magnitudinis annotarunt quoq; *Salmuth. Cent. 2. obſ. 89 Borell. Cent. 1. obſ. 48. Bartholinus* etiam de mammarum mole lectu digna proponit *Cent. 3. hiſtor. anatom. 46.*

OBSERVATIO II.

Mulier virilibus mammis prolifica.

MUlier in Wormatia Vangionum urbe fuit virilibus mammis: quæ tamen adeò prolifica erat, ut etiam quandoq; uno partu geminos ederet. Talia plura contingunt mira, ſed tamen vera & à ratione non aliena. *Cardanus lib. 8. c. 43. de Varietate.*

OBSERVATIO III.

Mammam Androgyni alteram virilem, & alteram muliebrem habent.

ANdrogynos eſſe utriuſq; naturæ, inter ſe vicibus coeuntes Calliphanes tradit. Ariſtoteles adjicit, dextram mammam iis virilem, lævam muliebrem eſſe. *Plin. lib. 7. c. 11. N. H.*

OBSERVATIO IV.

Puella nata pendulis mamillis, cum pilis ſub alis, & in pube, tum etiam menſtruis obnoxia.

MEis temporibus præſentata fuit puella, quæ nata fuit dependentibus uberibus, & cum pilis inguinis, & aſcellarum, & fatebatur mater ejus, etiam quòd patiebatur reſolutionem menſtruorum: quod abſq; dubio accidit propter fortitudinem caloris formantis & maturantis. *Albertus Magnus Comment. ad librum ſecundum Phyſicor. Ariſtotel. Joannes Eckius Comment. ad eundem Ariſtotelis locum.*

OBSERVATIO V.

Menſtruo profluvio inſtante, mammæ cuidam mulieri decreſcunt: eodem ceſſante, denuò intumeſcunt.

FOeminam novi, cui ſingulis menſibus ubera detumeſcunt, inſtante effluvio menſtruo; quæ poſtmodum in tumorem attolluntur, Euripi inſtar, decreſcentia & accreſcentia. *Moccius.*

OBSERVATIO VI.

Lac nonnunquam mulieribus per Veſicam & Uterum excluſum.

LAc mulieribus per Veſicam & Uterum expurgari, Clariſſ. Medicus Dominus Doctor Capellus, ſe obſervaſſe, mihi communicavit, ut qui mulierem vidit, quæ dimidium cyathum lactis unà cum urina eminxit. *Cl. V. Caſp. Bauhinus de Obſervationibus propriis.*

Vidi puerperas quamplurimas, per Uterum & Veſicam, maximam lactis copiam excreviſſe. *Andr. Laurentius Anat. lib. 1. quaſt. 10.*

OBSERVATIO VII.

Via communionis mammarum & uteri, quarum nonnulla recèns comperta.

CUm ſympathia ſimplex ferè omnis per vaſorum communionem fiat, quomodo mammarum & uteri vaſa inter ſe communicent, paucis aperiamus. Volunt ferè omnes Anatomici, epigaſtricæ aſcendentis ramulos, cum mammariæ deſcendentis rivulis coire, fieriq; harum venarum anaſtomoſes. Ego harum venarum coitum non nego, ſed patentiores & breviores ductus communionis hujus cauſas viaſq; invenio. Epigaſtrica enim vena, per uterum non ſpargitur, ſæpiuſque à ramulo crurali oritur. Mammaria item, quam vocant, per interiorem ſterni partem excurrit, triangularem muſculum alitura, neq; ad mammas ramulos, niſi fortè capillares, diffundit. Exiſtimo itaq; per hypogaſtricam & ſpermaticā, quæ peculiares ſunt uteri venæ, refluere ad truncum cavæ ſanguinem lac, cæteroſq; humores: à trunco mox in axillarem, à qua thoracicæ duæ inſignes exoriæ, pectorales muſculos, & glandoſum mammarum corpus irrigant. Contra à thoracicis refluere lac ad axillarem, ab hac in cavæ truncum: à quo per ſpermaticum ramum in uterum, & per hypogaſtricum, nunc in uterum, nunc in veſicam fertur, unde plerumq; lacteæ feruntur urinæ poſt partum. Eſt etiam lactis per urinas expurgationi locus, breviorq; ductus per emulgentes ramos. *Idem eod. lib. & cap. circa finem.*

OBSERVATIO VIII.

Viſa Mulier duplicem in Mamma papillam lac reddentem habens.

VIſa mulier à nobis, quæ in alterâ mammâ duplicem papillam lac reddentem haberet. *Hollerius inter rara, num. 6.*

OBSERVATIO IX.

Mulier utero gerens, cui circa finem noni menſis ſanguis per alteram papillam multus fluebat.

MUlier in circulo Baſæ, ter jam peperit, & nunc utero gerit, & prope partum agit, cui ex mamma dextra ſanguis multus fluit, reliquâ lævâ lacte novo, coloſtro dicto, plenâ. Cæterùm hæc puerum peperit, & valet, abſq; furore vel inſania ulla. *Luſitanus Curat. 48. Cent. 7.*

OBSERVATIO X.

Lac in mammis virginum, aut menſtruis carentium mulierum.

VIdimus mulierem etiam cùm virgo eſſet, cui quoniam infœcunda erat, menſes ſubſtiterant, lacte ſemper diffluxiſſe. *Alex. Benedictus lib. 3. cap. 4. Anatom.*

Fit, quanquam rarò, ſimili tamen ratione, menſibus ſuppreſſis ob cauſam præter naturam atq; morboſam, ut ſanguis delatus ad mammas coquatur, & in lac tranſeat. In quibus vera eſt & experimento probata Hippoc. ſententia, non enim pepererunt, neq; conceperunt, quoniam tamen lac habent, ſignificat quod eis menſes defecerunt: ob menſium igitur defectum ſive ſuppreſſionem, fit citra conceptionem & partum, ut lac habeant. Vidimus puellam Brugenſem, cui menſibus ſuppreſſis lac mammis inerat. Medicus verò cui res fuit commiſſa, (accuſabatur enim ab hero) conſtantiſſimè affirmabat ipſam gravidam eſſe, quam ego coram hero & aliis defendi, fieri poſſe dicens, ut lac habeat mulier ea ſola menſium retentione, citra conceptionem. Tempore tamen novem menſium tranſacto, manifeſtè conſtitit mulierem honeſtè vixiſſe, & virginem eſſe, cui aliquibus pòſt diebus menſes profluxe-

fuerant. Quin non tantùm in fœminis, quibus menſes defecerunt, lac generari videm⁹, ſine conceptione, ſed & in viro viſum eſt lac in mammis genitum, quod infans ejus filius ſugebat orbatus matre. *Chriſt. à Vega, Comment. ad aph. 39. lib. 5. Hipp.*

† Virginem lactantem invenies etiam apud *Salmuth. Cent. 1. obſ. 92.* add. quæ de lacte Virginibus refert *Th. Barthol. Cent. 1. hiſtor. 27. & l. 2. Anat. Reform. c. 1. pag. 113.*

Observatio XI.

Lac in viris quibuſdam effectum & productum.

IN maribus etiam lac fieri poteſt: verùm caro iis ſpiſſa, mulieribus fungoſa, foraminuleotaq; eſt. *Ariſtot. lib. 1. c. 12. hiſt. animal.* Lac viris poſt pubem exiguum nonnullis exprimitur: verumtamen per ſuctum frequentiorem, vel multum prodiiſſe aliquibus traditum eſt. *Idem lib. 3. c. 20. hiſt. anim.* Et nos quoque non ſemel id conſpeximus. *Veſalius lib. 5. c. 18. de corp. hum. fabrica.*

M. Maripetius ſacri ordinis equeſtris tradidit, Syrum quendam, cui filius infans mortuâ conjuge ſupererat, ubera ſæpius admoviſſe, ut famem filii vagientis fruſtraret, continuatoq; ſuctu lacte manaſſe papillam, quo exinde nutritus eſt, magno totius urbis miraculo. *Alex. Benedictus lib. 3. c. 4. Anatom.*

Vidi Januæ Antonium Benzium ex oppido portus Mauritii, annum agentem trigeſimum quartum, pallidum, barba rara, pingui habitu, è cujus mamillis lactis tantum profluebat, ut infantem fermè lactare potuiſſet, nec ſolum effluebat, ſed impulſu ferebatur. *Card. lib. 12. de Subtilit.*

Ego quoque vidi aliquando viros, qui in uberibus habebant lac, quod exprimendo emittebatur: eſt autem notum in maſculis lac non fieri ex ſanguine menſtruo. *Hier. Engubius libell. de lacte.*

Ipſe hominem vidiſſe recordor, qui ex mammis lac in manifeſtâ quantitate emittebat: notum autem eſt in maſculis, ex menſtruo haud fieri poſſe. *Marcell. Donat. c. 8. de Variolis & Morbillis.*

Narrant qui novum orbem luſtrarunt, viros penè omnes maximam lactis copiam habere. Si itaque viri lac generant, multò magis virgines & mulieres, quæ non conceperunt. Earum enim mammæ rariores ſunt, amplioreſque, & his copioſiſſimus ſanguis ſuperfluit. *Andr. Laurentius Anatom. libro ſecundo, c. 2.*

Ut menſtrua ſingolis menſibus prodire ſolent mulieribus: ita viris quibuſdam redundantia ſanguinis, quæ nec per urinam, nec ſudores, nec inſenſilem tranſpirationem diſcuti poteſt, ad teſtes confluit, & per loci meatus excernitur. Hinc viri nonnulli effœminati, & lac gignunt, & purgationes, inſtar muliebrium, ordinatâ viciſſitudine patiuntur, in Germania, & Lotharingia *Fabricius lib. 3 c. 13. Pentateuchi Chirurgici.*

Novimus virum, Præfectum ſeniorem portæ Cupræ dictæ, Laurentium Wolff, civem Briſacenſem, qui ab ipſa juventutis ætate, ad annum quinquageſimum quintum uſque, quem nunc agit, ambabus mammis, lacte tam copioſo abundat, ut per jocum in conſpectibus ipſorum, ebrius jam factus, compreſſis mammis, lac in aſſidentium è regione faciem exſtringat, atque ejaculetur: quo nomine quibuſvis ſuis concivibus innotuit, à quibus etiam ſæpius, ut aliis demonſtret, adhortatur. Neque tamen inde dolorem, gravitatem, aut tenſionem ullam percipit. *Jo. Conrad. Schenckius, Filius.*

Apud Cumucajaram Braſilianorum gentem, viri tam amplis mammis lacte turgentibus præditi ſunt, ut infantibus lactandis alendiſq; ſufficiant; mulieribus verum, parvis contrà virilibuſq; mammis donatis. *Renuardus Cyſatus de Inſ. Japonia, &c. Germanicè.*

Observatio XII.

Vetula avia filia defunctæ infantem lactavit.

INfans, cùm aviam vetulam ſicciſſimam, mortuâ matre, ſugeret, tandem lac mulſit, eoq; nutritus eſt abundè, in oppido Hanii Veromanduorum. *Bodinus Theatro Nat. lib. 3. p. 429.*

† Meminit etiam *Heer obſerv. 14.* quinquagenariæ quæ ab undecim annis aridas mammas nepotulæ ori applicuit, cum magnâ lactis copiâ.

Observatio XIII.

Infans primo menſe lac è papillis reddit.

NUper Martino Borglino amico noſtro, uxor jam quindecim annis ſterilis, filium enixa eſt, qui primo menſe & lac emiſit è papillis copioſum, & mammæ intumuerant atq; obduruerunt adeò, ut obſtetrices adhibitis repellentibus, vomitum lactis, non curato priore affectu, excitarint. *Cardanus lib. 12. de Subtilit.*

Observatio XIV.

Trimeſtris puellula tumidis mamillis, lac aquoſum fundentibus.

INfans ſive puella quædam, filia mei affinis, trimeſtris, bene alioqui valens, inquieta tamen & clamoſa, à me diligenter inſpecta: in eâ tandem deprehendi mamillas tumidiores, & nonnihil rubicundas, quæ ſi parum premerentur, lac quoddam aquoſum emittebant. Duravit hic affectus per aliquot menſes, & ab eo poſtea liberata rectè ſe habuit. *De Illuſtribus Jacob. Camerarii Noremb. Med. Exemplis.*

MORBUS PILARIS.

Observatio I.

Eruditorum de morbo pilari, in mammis oboriri ſolito, animadverſiones.

UBera tota fungoſa ita ſunt, ut ſi in poculo pilum fortè hauſerit mulier, dolor moveatur in mammis, quod malum pilare appellant, nec ſedatur donec pilus vel preſſus exeat ſponte, vel cum lacte exugatur. *Ariſt. lib. 7. c. 11. hiſt. anim.*

Cancri fluviatiles illiti, vel marini, pilos in mamma, vel muricum carnes appoſitæ tollunt. *Plin. lib. 32. c. 10. Nat. Hiſt.*

Pilus hominis bibitus à muliere cum aqua, vel ſumptus cum cibo: cujus ſignum eſt in mamilla rubedo, mamillæ fortis dolor, febris, & dolor capitis, quouſq; egrediatur pilus; & quando egreſſus fuerit, ſtatim deſinunt omnia hujuſmodi accidentia: & mihi quidē jam viſum fuit hoc, & non fuit apud me dubium, fuiſſe pilum hominis, & hoc notum eſt apud mulieres. *Alſaharavius Tract. 14. c. 2. Practica.*

Author eſt Ariſtoteles pilos in mammis mulierum inveniri, ſi fortè in poculo pilum hauſerint, idq; malum pilare tradit appellari, nec dolorem ſedari, donec pilus preſſus exeat, vel cum lacte exugatur. Alii id negant, quoniam multa ſponte ſua gigni in corpore videantur, quæ plerumq; malis medicamentis fieri arbitratur inſana vulgi credulitas: inveteratis enim (ut inquit Galenus) abſceſſibus, ob varias humorum qualitates, materiam in calculum, arenam, ligna, carbones, amurcam, fæcem, in ſetas porcinas, in aliaſq; iſtiuſmodi formas converti conſtat. *Alex. Benedict. lib. 3. cap. 4. Anat.*

Mulieres lactantes, & ultimis menſibus uterum gerentes, mamillarum venas lacte oppletas habent, & ipſa etiam glandulosa ſubſtantia eo abundat, & ob id

 mollior

mollior & fungoſa admodum, neque ita denſa & continua redditur, ac tonum illum non ampliùs ſervans, & diutiuſculo adipe haud ampliùs illam ſuffulciente, ſenſim flacceſcit propendetq; Quamquam interim eo nunquam perveniat raritatis, ut devoratum à muliere pilum in ſe (uti Ariſtotelis eſt ſententia) reciperet, & pilari morbo, Græcis τριχιάσει nuncupato, vexaretur: quandoquidem nulli dubium eſt, per tot angiportus tenneſq; anfractus ab ore ad mamillas, pilum nequaquam duci poſſe: etiamſi mamillæ illum fortè, cùm in ipſarum conſiſteret venis, amplexuræ eſſent. Non eſt tamen omni interim ex parte abſonum, quid pili ſimile in mamillis, quemadmodum in renibus, urinariiſq; meatibus, progigni poſſe *Veſalius lib. 5. cap. 18. de corp. hum. fabrica.*

Ego malum ex pilo hauſto fieri nullo modo poſſe contendo: etenim planè repugnat anatome, nam pilus hauſtus per ventriculum in inteſtina delabitur, & inde per anum cum excrementis reliquis egeritur. Qui enim pilus per venas meſaraicas, & ex his per tot hepatis exiguos ductus, & mæandros in cavam venam, à cava vena ad axillares venas, ab iis ad mammas penetrare poſſit? Vel ſi illuc permearit, cur non per venas in papillam deſinentes potius delabitur, vel ſuctu extrahitur, cum hæ multò lariores ſint mediis, idq; ſine dolore? Quare cum hujuſmodi malum mammam infeſtat, id non ex pilo hauſto oriri puto: ſed ex vermiculo parvo capilli ſpecie, ex pituitoſioris & putreſcentis ſanguinis copiâ generato, qualem equidem aliquando vidi ex nobilis, & ſpectatiſſimæ fœminæ mamma natum. *Rondeletius Hiſtor. Aquatil. cap. de cancro fluviatili.*

Juxta partum ſæpe, & non rarò reliquis lactantibus inflammationes mammarum fiunt, ob lactis copiam & corruptionem, quas Hiſpaniæ fœminæ appellant *pero.* Quam appellationem in hominum opinionem falſam ac ſuperſtitioſam traduxit Ariſtoteles. *Chriſt. à Vega. lib. 3. c. 19. Sect. 6. Art. Medend.*

Patrocinari Ariſtoteli non poſſum, cùm *lib. 7. de Hiſt. animal. c. 11.* ſcribit, tota ubera ita fungoſa eſſe, ut ſi in poculo fortè mulier pilum hauſerit, dolor moveatur in mammis, &c. Quaſi pilus hauſtus ventriculum, meſaraicas, jecur, atq; adeò venas ipſas non mutatus pertranſire, & ad mammarum cavernas per mille anfractûs pervenire queat! quod planè puerile eſt cogitare. Sed *in Lectionibus noſtris de mulierum morbis,* & quid ſit morbus pilaris, & plura alia medicinæ myſteria declaravimus. *Mercurialis lib. 5. c. 4. Variarum Lectionum.*

Pili è mammis non prodeunt, quoniam nutrix talia devorarit: ſed Rondeletius aſſirmat, vidiſſe vermiculos è mammis mulierum exeuntes: Non negarim tamen etiam veros pilos lactationis tempore ad mammas pervenire poſſe, quoniam attractrix virtus in eis tunc valida vigeat. *Cardanus lib. 8. c. 44. de Varietate.*

Perſuaſum vulgo eſt, bibentium pilum inflammari ubera, & cum multo dolore febrire, petente pilo lactantium uberum laxitatem; quæ omnia eaeunte cum lacte pilo quieſcunt & ceſſant. Nec verò inanis fabula eſt: credidit Ariſtoteles, vidit etiam & curavit Alzaharavius, ut minùs concedamus negantibus junioribus. Nec abſurdum eſt, vel epotum, vel cum cibo ſumptum pilum, ob ſanguinis ad ubera confluxum, & partis laxitatem eò fluere. *Thom. à Veiga, Comm. ad lib. 6. cap. 3. de loc. affect. Galeni.*

CANCER.

Observatio I.

Mamma cancroſa quomodo incidenda, & quòd eadem nonnunquam in totum præſecetur.

IN parvo & incipiente cancro, ſi locus exciſioni aptus fuerit, ut labra, mammæ, &c. exciſionem tutiſſimè aggredimur, uti Avicenna rectè ſuadet & nos ſæpè factum vidimus, fieriq; juſſimus. Et mamma quidem tota amputari poteſt nullo incommodo, niſi profundiorem partem occuparit, velut ſeſſilis cancer: cui fovendo venæ ſunt ampliſſimæ, ab alto procedentes. *Joubertus Tract. de Apoſt. Guid. de Gauliaco.*

Vidimus nos carcinomata (interim parva erant, quæ ſcirrhi tunc dici merentur) mammis & aliis infra membris, novacula dextrè extrahi, à quibus extractis, ſanguis ex ſubſiſtente loco multus fluebat: ac poſtea candente ferramento, ſi quæ undiq; in loco manebant reliquiæ, cancrive ſemina, optimè exurebantur, & proſperè ſemper ſubſequebatur, quod perinde nonnullis exulceratis, corporis ſuperficiem occupantibus, fieri obſervavimus: imò ex integro mulieri cuidam Venetæ ob cancrum dextra mamilla inciſa & extracta fuit, & optimè poſtea vixit; id quod ante nos quoque plures viderunt medici, & literis mandarunt.

Observatio II.

Cancri in mamillis Chirurgia vera, & à nemine hactenus tradita.

CAncri fœminis maximè accidunt, iis præſe[rtim] quæ aut natura, aut electione ſteriles ſunt, cuj[uſ]modi ſunt moniales, aut aliæ continentes mulieres, quæ cœlibem vitam agunt: accidunt etiam & viris, ſed id rarius. Horum autem curatio digna nobis viſa eſt, quam ſcriberemus, quando iis qui rectè noverint, facilior multo eſt, quam antiqui authores credidere. Unde illud omnibus ferè noſtri temporis Medicis paſſim decantatur: cancrum occultum non curari omnino: quod ſi curandus ſit, palliativâ quam vocant, curatione ut eodum cenſent: non autem abſcindendum eſſe. Id quod ſi de cancro exulcerato præciperet, rectè quidem dictum fuiſſet, namque hujuſmodi [can]cris exulceratis, palliativa tantùm curatio conte[nta]: namque aliter ſi curentur, maturius & certius [om]nino periculum timeri neceſſe eſt; adhibitis enim [me]dicamentis, celeriùs multo corrodi abſumiq; ſol[ent,] maximè ſi corroſiva adhibeantur remedia, aut quo[quo] modo ſanguinem ex illis effundi contingat. Ca[ncri] verò qui ulcerati non ſunt, curatu non ita difficiles [ſunt] atque iſti opinantur, qui nullam cancrorum omnino curationem deſcribunt, aut præcipiunt; neque quo modo extrahi poſſint dicunt, cùm tamen extrahi omnino integri ſine ullo periculo poſſint, quantumvis magnos eſſe contingat. Quæ autem ab auctoribus curatio cancrorum omnium præcipitur, cujus circa reſolutionem intentio eſt, ea inefficax omnino eſt, quam nos ſæpiſſime vanam experti ſumus, quantumvis diligentes in ea paranda, variiſque reſolutivis exercenda fuerimus, qualia remedia & à Vigone, & à Ce[lſo,] Guidone, aliiſque authoribus præcipiuntur. Quamobrem, quemadmodum hujuſmodi cancri citra noxa[m] & extrahi, & curari omnino poſſint, communis utilitatis cauſa ſcribere placuit. Ea autem breviſſima agendi ratio eſt, quam docebimus: primum de curatione integra cancrorum, qui exulcerati non ſunt: deinde etiam eorum, qui exulcerati fuerint, optima palliativ[a]

... expertiſſimus, quæ nos plures viros & fœminas diu probavimus, atque ne ea cauſa perirent, cavimus diligenter; inprimiſque hominem quendam ultra vigeſimum etiam annum hoc curationis genere ita conſervavimus, ut antequam diem clauderet extremum, omnino ſanus eſſet, obiit autem annorum pluſquam 8. Principio hujus affectionis ſigna certiſſima, ipſorum cancrorum incrementa ſunt: ea enim primum producta, ciceris magnitudinem non ſuperant: uno autem atque altero, & pluribus etiam annis grandiora & ad tactum duriora fiunt. Igitur cùm cancrum excindere volumus ipſum inprimis affectum corpus purgatione præparaſſe oportuerit, ſyrupis per quatuor aut quinque dies exhibitis, quorum ad atram, aut ad aduſtam bilem concoquendam probata natura ſit; (ex his enim tumoribus malum hoc enaſcitur ac coaleſcit) deinde purgatio eſt adhibenda, quæ cum affectione & hominis naturâ optimè convenire judicabitur. Tertiâ à purgatione die, ſecundâ aut tertiâ horâ à prandio, duorum ovorum vitelli unà cum albo probè agitata ſunto: addito, ſi placuerit, roſaceo modico. Præſtò etiam erit magna lychniorum copia ex tenuiſſima lini ſtupa comparatorum: præterea & pulviſculi cum vittis, quinque digitos lata, & gauſapis quoque bona pars paretur, atque etiam acus femoribus conſuendis idonea, cum ſatis tenaci filo, eodemque duplo: Ipſe verò homo aut in pulvinis, aut in culcitra reſupinus collocetur: utrinque autem duo alii homines ſint, qui illius brachia firmiter contineant, ne ipſe ſibi contrà nitendo, impedimento eſſe poſſit, dum curatur. Chirurgus verò immineat, hominiſque crura ſuis ipſe cruribus contineat, genibus ſupra culcitram ipſam flexis, & ... homo autem ſuperiori à cingulo parte nudus, ... utrinque ſit, quò ſanguis defluat. ... autem ipſe manu apprehendatur; qui ſi contrà ... mammæ papillam erit, ſapienter eſt divertendum, ne ipſa pertea excisa: quòd ſi verſus axillam fuerit, ... vertendus etiam eſt, ne quid ex iis muſculis, qui ... oriuntur, lædatur. Ubi verò ita rectè con... fuerit, manuque ſiniſtrâ firmiter comprehen... cutis acutiſſimâ novaculâ aperiatur, quan... cancer ipſe ſit: apertio autem in longitudinem ... deinde ex altero cancri latere, caro commota eb... & ſeparetur, ita tamen ut cancer non feria... Quod ſi ſanguis erumpat, globulo ex bombace ... eus opplendus eſt; quem, ſi id fieri conveniat, ... eorum qui brachia continent, digito comprimat, ex altero etiam latere carnem à cancro ſepa... autem operatio celerrima in Chirurgi poſtu... expediri omnem, cum ſumma tamen diligentia ac ſe... tate, atque maturitate conjunctam, ne quid remè peccatum ſit. Ubi autem utrinque cancer dete... reque ſeparatus ſit, acu, filoq; medius tranſ... filum que ipſum alteri filo innodatum, alicui ... um qui adſunt committatur, à quo conſentè ſublata manu tenendum eſt, atque hinc & hinc contra ... eam partem, quà Chirurgus ſecat, divertendum. Ubi ... ex utroq; latere probè fuerit à cæteta carne cancer ſeparatus, inferiori ex parte penitus eſt abſcindendus, ... que quàm fieri poſſit expeditiſſimè, digitis ad... , ut totus cancer abſcindi ſentiatur, nihilque ex ... penitus relinqui: hoc verò commodiſſimè fieri ſo... gladiolo illo, quo Italici Chirurgi ad tumores ape... utuntur, cujus figura ſcarificatorio gladiolo ... malis eſt; aciem autem utrinque acutam habet; dum autem curvâ acie, cuſpideq; acutiſſima; namque ... la pars commodiùs ea quæ interiora ſunt, reſecat, idque nullo erumpentis ſanguinis, aut alterius rei nocumento fit. Adeò autem celerem operationem eſſe volumus, ut plus in trajiciendo cancro, filoque colligando, quàm in eodem penitus eruendo moræ ſit: namque hujuſmodi abſciſſiones fœminis plerunque contingunt, quibus natura debilior, animuſque magis dejectus quàm viris eſt. Cùm abſciſſum, extractumque penitus fuerit, ne quid ex eo intus reliqui ſit, diligenter eſt pervidendum: adeò autem durum eſt, ut metuendum hoc raro ſit. Hæc ubi expedita fuerint, ſanguis omnis, qui ex vulnere fluit, diligenter abſtergatur; ac mox lichini ovo intincti indantur: ita tamen ne nimiùm compreſſi dolorem augeant: neque enim totus locus opplendus denſa nimis lichinorum inculcatione eſt: imponendæ autem ſtupæ eodem ovo intinctæ, pulvillique & vitta ſunt adhibendæ. Poſtero verò die eâdem horâ digeſtivo curabitur, aut balſamo illo noſtro, cujus magna ad concoquendum, mundandum, carnemque inducendam, efficientia eſt; id plumâ leviter ungendo fit, additis etiam filis ſiccis, non tamen nimiùm compreſſis, ut caro ipſa paulatim coaleſcat, & ſeſe committat. Circa ipſum verò vulnus, ſuperque, atque circa mammam, defenſivum addi oportuerit, ex roſaceo, cera, & bolo armenico confectum: ejus autem quod diximus balſami uſu quàm citiſſimè emundabitur vulnus, caroque inducetur, atque ſanabitur. Super balſamum autem emplaſtrum baſilicon, lino extenſum imponimus. Tandem ubi ſatis jam inductæ carnis erit, cicatrix filis ſiccis, impoſitoque baſilico, aut leonato dicto emplaſtro procurabitur, aut ex gummi elemi emplaſtro compoſito. Quodcunque autem ſit, ſæpius per diem abſtergendum. Exulceratis autem cancris nulla alia præter palliativam curatio eſt: nam quicquid adhibueris, vehementer nocueris. Noſtra autē in hoc genere, hujuſmodi curandi ratio eſt, ut qui hoc malo infeſtatur, certis quibus commodum videtur temporibus, in anno purgetur; deinde per ſingulos menſes binis aut ternis pilulis atram bilem purgantibus utatur, noctu ſub ipſum cubandi tempus: eæ autem aut ex fumaria commodiſſimæ ſunt, aut ex elleboro, aut lapide lazuli, aut epithymo, aut fœtidæ, aut ex quæ ex nitro, ab *Alexandro Tralliano* deſcriptæ ſunt: his enim corpus purum conſervatur, humorque ipſe minuitur potiùs quàm augetur. In vulnere autem unguentum pompholygos ponimus, aut illud quod à *Joanne Vigone, in antidotario* deſcribitur: hoc in lino extenſo ſine filis utimur, namque fila etiam nocere deprehendimus: etenim ſi vulneri tenaciùs adhæreant, ſanguinem eliciunt, iſque ſanguis nocumentum adfert. Porrò quod probatiſſimum in hoc unguentum nobis ſemper fuit, illud imprimis eſt. *℞. olei roſat. olei omphacini, an. lib. ſemis, ſepi hircini & vitulini, unguenti roſati, unguenti populeonis, an. unc. ij. ſemis. ſucci ſolatri, & ſucci plantaginis, ſucci acetoſæ, an. unc. j. ſemis, vini granatorum, unc. ij ſemis. Bulliant omnia lento igne uſque ad conſumptionem ſuccorum & vini: poſtea colentur & addantur teruſſæ, unc. ij. ſemis, lithargyri, unc. v. plumbi uſti, antimonii, an. drach. x. tutiæ Alexandrinæ, unc. j. ſemis, camphoræ ſecundum artem trituratæ, drach. j. ceræ alb. q. ſ. fiat unguentum molle, videlicet, liquefactâ cera cum oleis, & in colatura ponantur reliqua mineralia, ducendo corpus ipſum unguenti per duas horas cum piſtillo in mortario plumbeo.* Atque hoc optimum omnium in hoc genere medicamentorum eſt. *Arcæus lib. 2. cap. 3. de Curand. Vulneribus.*

† Plura de Cancro mamillarum vide apud *Bened. Sylvatic. Centur. 2. Conſ. 31. Bomgart. lib. obſerv. p. 121. Hornung. Ciſt. Med. Epiſt. 39.* Mammarum cancri curam deſcribit *Borell. Cent. 2. obſ. 51.* adde *Joh. Smitz. obſ. p. 105. & 107.*

Observatio III.

De mamma cancroſa emend...

ERat mihi frater Joannes Pareus Chirurgus, Vitrei in Britannia habitans. Is aliquando animadvertit mulierculam mendicantem, quæ mammam oſtentabat, veluti cancroſo ulcere obſeſſam, aſpectu horribili, propter multum & ſordidum pus, quod in ſubje-

ctum linteum manare videbatur. Mulierculæ faciem, vividumque in facie & circumſtantibus ulcus locis colorem, totius denique corporis colori illi conſentientem evexiam, (erat enim præpinguis, & optimo corporis totius habitu) cùm propiùs & diligentiùs eſſet contemplatus, facilè adductus eſt in ſuſpicionem latentis doli. Conjecturam ſuam magiſtratui indicavit, impetravitque ut mendicam illam ſibi liceret in ſuas ædes deducere, quò certiore notâ rem omnem exploraret. Renudato igitur ejus pectore, comperit ſub axilla ſpongiam imbutam liquore ex brutino ſanguine & lacte commixto, ſambucino tubulo, per latentia ficti cancroſi ulceris foramina decurrente. Ergo calente aqua mammam fovit, udoque foto ſibi invicem ſupertextas, & glutine ex bolo armeno, ovi albumine & farina cohærentes, ranarum nigrarum, vitidium, & citrinarum pelliculas reſolvit, hiſque reſolutis ſubjectam mammam integrâ ſanitate frontem comperit. Conjecta in carcerem eo nomine mendica, faſſa eſt eas ſe fraudes coactam à mendico adultero, qui & ipſe circumpoſito tibiæ liene bubulo, certiſque locis quibus commoratus liquor ſtillaret perforato, monſtroſæ magnitudinis & malignitatis ulcus, circum tectis undiq; ſordidato linteolo lienis appoſiti marginibus effingebat. Quæſitus ſedulò mendicus adulter comperiri non potuit, ipſa loris operta in exilium acta eſt. *Pareus lib. 24. cap. 18.*

Observatio IV.

Tumor durus, craſſitie ovi gallinacei in mamilla mulieris cujuſdam repertus, cancrum ementiens.

Ego aliquando ad nobiliſſimæ mulieris diſſecandum cadaver vocatus, reperi in altera ejus mamma corpus, quod craſſitie gallinaceum ovum æquaret, durum & compactum aſperiuſculi calculi ad inſtar; pro cancro & Medicis & Chirurgis, dum ipſa viveret, habebatur, quod illi hæc durities, dum vel leniter comprimeretur, eſſet valde dolorifica.

Sed & paucis abhinc annis, vocatus ad curam honeſtiſſimæ mulieris, quæ pari morbo laborabat, Medicis Chirurgiſque cancrum ſubeſſe affirmantibus fortiter reſtiti: non enim profundiùs defixus hærebat tumor, non erat partis habitus à nativo colore mutatus, non venæ in ambitu tumentes, non ulla alia aderant cancri ſyllogiſtica ſigna. Nam & illi mulieri ſtatâ & ſuâ periodo fluebant menſes, facie, toroque corpore bene habita & colorata viſebatur, ab omni dolore immunis, niſi cùm pars affecta comprimeretur. Sed nec ea eo tempore vel tantillum accrevit tumor, nullum aliud malignum accidens ſupervenit: imò etiam nunc alacris vivit, corpore & mente bene compoſita. *Idem lib. 6.*

Observatio V.

Carnoſa, ſub dextra mamilla, ex vitioſa ſectione, excreſcentia, ſolo filo curata.

Vidua quædam annorum quinquaginta, pruritus impatientiâ, dextro ſub ubere cutim unguium ſcalptu leviter vulnerat, dolore eum ad locum ſanguinem provocante, cum mitti febre, oboritur phlegmone. Ad curam declamatiſſimum & noſtris hominibus miraculum, Agyrtam quendam Lithotomum advocat. Is cancroſum eſſe ait ulcus, ſolo ferro paratam ſalutem, utque credat & admittat, perſuadet aſtantibus, & vetulæ. Mox novaculâ per tranſverſum cutim, muſculoſque penetrat, ac vulnus quatuor digitorum latitudine efficit. Huic cùm ſalvam ſubeſſe carnem, rubentemque videt ſtillare ſanguinem ægramque præ dolore ſibi ferè eximi ſentit, nihil ultrà patrat, ſed ſiſtit hæmorrhagiam, vulnus conſuit, quod poſt diſceſſum ejus nondum conſolidatum, validiſſima ſternutatione ruptum, diſſectis muſculis inſtar labiorum, egreſſum induſit. Advocati barbitonſores, madentem & dolentem continuè carnem exiccare, ignito etiam ferro, moliuntur, cutem tamen inducere nequeunt. Deſperata jam ferè igitur, me ſcœnion advocat; quam ſalutis prognoſtico recreatam, tenaciſſimo ſubtiliſſimoque filo, carnem circa ducto, indieſque ſtrictiùs contracto, donec tota decideret excreſcentia reſtitui. *Ioan. Jeſſenius, de ſuis mihi per Clariſſ. V. Laur. Scholtzium communicatis Obſervat.*

Observatio VI.

Phlegmone mamillæ pro cancro habita, curata.

Magius ad nobilem quendam Bononienſem, qui tumorem in mamilla dextra habebat, quem quidam cancrum eſſe arbitrabantur, vocatus; hunc phlegmonen potiùs, cùm diuturnus non fuiſſet, eſſe judicavit. Priùs ergo farina tritici, in aqua & oleo communi, ut Galenus docet, decocta tumorem iſtum maturavit, poſtea cùm ſigna maturationis apparerent, ferro aperuit. Quo facto, ſyncerum pus exire cœpit: Senſerat autem Nobilis iſte ante ſectionem, intus quaſi palpitationes quaſdam, quod indem tumorem iſtum cancrum non eſſe arguebat. Tandem digetentia adhibens, terebinthinam nimirum cum vitello ovi mixtam, ægrum hunc priſtinæ ſanitati reſtituit. *Laur. Scholtzius, de Obſervat. propriis liberaliſſimè ad me miſſis.*

Observatio VII.

Sanguinis è ſiniſtra mamilla ſtillatio periodica cohibita: lethalis cancri cauſa.

Nobili cuidam fœminæ, ſtato temporis intervallo, menſium ſanguinem è ſiniſtra mamma fluere guttatim ſolitum: & cùm imprudenter Medicus adſtringentibus remediis inhibuiſſet, ac retinuiſſet, enatum cancrum: quo periit. *Dalechampius Annotat. ad cap. 13. lib. 26. Plinii, litera K.*

Observatio VIII.

Mulier cancroſa mammâ, annua purgatione levata.

Mulierem quandam, quæ cancroſum in mamma tumorem habebat, quotannis vere ineunte vacuans, ſanavi, ſubinde forti pharmaco melanagogo uſus; quam quidem purgationem ſi quando prætermiſerat, dolor ipſi profundus ſentiebatur, atque ita illicò accerſitum me, purgare ſe jubebat. *Gal. Comm. ad Aphor. 47. lib. 6.*

Observatio IX.

Mamillarum cancro, ſi materiam putrefactam continebit, bonis ægri rebus, facto per ſectionem emiſſario, conſules: ne materiâ regeſtâ intrò ex intempeſtivo refrigerantium, maximè per plumbi laminam, uſu, lethali Aſthmati, & pectoris, ex ſero cruento & ſanioſo, hydropi, occaſionem præbeamus.

Si cancer mammarum eſt magnus, & materia jam collecta ſit & putrefacta, ſatius eſt materiæ exitum dare, quàm materiam illam putrefactam relinquere: nam experientia didicimus, materiam illam graviſſimos dolores inferre, qui poſt apertionem mitigantur. Adde quòd ex diſſectione novimus, thoracem repleri ſero ſanguineo; nimio uſu repellentium: quod ſuperiori anno 1553. mercatori cuidam evenit, in *Montagnar*, civitate Galliæ Narbonenſis, qui priuſquam moreretur, laboravit magna anhelandi difficultate: Nihil aut parum expuebat, tandem vita deceſſit, & in thorace repertæ ſunt ſeri amphoræ quatuor. Quod accidiſſe puto, propter laminam illam plumbeam, quam ſemper geſtabat, & medicamenta fortiter refrigerantia & repellentia, quibus uſus eſt, etiam

poſt

poſt ſuppurationem. Argumento eſt, ſanguinem refudiſſe in pectus, quia tumor maximus erat, qui detumuit, & longe minor factus eſt, poſt uſum illorum remediorum. Et priusquam laboraret, difficulter anhelavit, donec è vita exceſſerit. Serum illud erat ſanguineum, id eſt, videbatur ſanguis paucus, in ſero diſſolutus, nec tale eſſe, quale reperitur in peritonæo & pericardio. *Rondeletius Methodi Curandi, lib. 2. cap. 24.*

Observatio X.

Cancer mammæ medicationibus irritatus: cùm jam pulchrè curatus crederetur, recrudeſcens, mulierculam de medio ſuſtulit.

MAtrona quædam Hagenoenſis, aliàs naturâ faceta ac hilaris, cancro exulcerato ac fœtido, circa mammas oborto, profuſione ſanguinis ſingulis ferè momentis tantâ laborabat, ut vix ſæpenumerò ſiſti potuerit. Quæ meâ, & Antonii Chirurgi Noſodochii Argentinenſis conſtituti operâ reſtituta fuit, ut nemini ma quidem latentis alicujus mali ſuſpicio ſupereſſe putaretur. At bimeſtri in ea curatione conſiſtente, malum recrudeſcens, multo ſæviùs quàm antea, miſeram brevi admodum tempore è medio ſuſtulit. *Melchior Sebizius, ſuis ad me datis Obſerv.*

Observatio XI.

Cancrorum in mammis cura palliativa, tum de eorundem cum pertecta irritatione lethali, hiſtoria.

NOn contemnendum auxilium cancris non ulceratis venit ex lamina plumbea, argento vivo oblita: nam & teſtatur Galenus plumbum ulceribus malignis & inveteratis eſſe utile remedium. Quin & ejuſmodi laminas plumbeas, hydrargyro oblitas, malignis ulceribus, quæ reliquorum remediorum vires eludunt, velut quoddam alexipharmacum eſſe, quo ipſorum cacoethes dometur & abſumatur, antiquâ fide doctrinâ teſtis eſt Cauliacenſis Guido. Id remedii genus cùm Domino Hoſturio, Medico nunquam ſatis laudato, imperante, & me probante, aliquando præſcriptum eſſet Dominæ de Montigni Reginæ Matris aſſeclæ, cancro, quod nucis juglandiæ magnitudinem æquabat, in mamma ſiniſtra obſeſſæ, non quidem perſanavit, ſed tamen incremento malum obibuit. Itaque ejus tandem pertæſa, cùm ſe [illegible]o cuidam promptam ſanitatem audacter pro[illegible]ti, tradidiſſet, vitæ diſpendio experta eſt, quàm [illegible]et damnoſa, quæ reliquorum ulcerum more cancri ſuſcipitur curatio: Nam Medicus, cùm procul abjecto noſtro illo remedio, remollientibus, calefacientibus, & attrahentibus mali curationem eſſet adortus, in[illegible]atis dolore, inflammatione, ſymptomatiſque omnibus, in tantam molem crevit tumor, ut cùm attractus humor, parte ipſa non contineri poſſet, mammam ita diſtenderit, ut inſtar mali granati maturitate exactâ diſſilientis mediam ſe ruperit: Unde obortâ hæmorrhagiâ effræni, ad eam compeſcendam coactus fuerit cauſticos pulveres inſpergere. Verùm hinc ſævius efferatis inflammatione, & dolore, oborta que inſuper ſyncope, animam, pro ſanitate promiſſa, in Medici ſinum miſella depoſuit. *Pareus lib. 6. c. 30.*

Observatio XII.

Arſenico & ſublimato temerè cancroſa mamma inſperſis: horribilia atq; formidanda ſymptomata & mors ipſa inducta.

SEptica, nonniſi repreſſa crebrâ lotione ex portulacæ ſucco, limonum, ſolatri, aut ſempervivi, ulli ulceri adhibenda ſunt, debentque cerato leni permiſceri parvâ copiâ & in parte quæ à principibus procul abſit. Majore enim copiâ, nec repreſſa, in ulceribus cordi propinquis, ut in mammæ cancro, illa præſertim arſenicum & ſublimatum, mulierem diebus ſex ſuſtuliſſe notavi: perinde ac ſi id hauſiſſet. Horis circiter tribus ab inſperſo pulvere, vehementi rigore concuſſa, vomitione mox tentari cœpit & crebris animi defectionibus corripi, cum pulſu languido, quæ dein ſenſim aucta, oborto extremarum partium frigore, & facie reliquoque corpore ſupra modum intumeſcente, miſerè illam jugulârunt. *Fern. Meth. Med. lib. 6. cap. 18.*

Observatio XIII.

Cancros mamillarum nonnunquam probâ victus ratione, ſine magno vitæ diſpendio, ad productam ætatem uſq; foveri poſſe.

NOvi nonnullas mulieres, cancros in mammis habentes, ſolo bono vitæ ordine, abſque ullo medicamentorum topicorum irritamento, per longum vivere tempus, ita incolumiter, proſperè, & ſanè, ac ſi nullum paterentur morbum. Ex iis verò una ſuperſtes eſt Venetiis, nobilis uxor probi viri Alfonſi à Cavalleria, quæ ab hinc triginta & ampliùs annos, cancrum in mamilla habet, abſque ulla tamen offenſa, cui tamen ipſa nunquam remedia admoveri conceſſit, ſterilis namque mulier hæc eſt, in primam ingreſſa ſenectutem. *Amat. Luſitanus Cent. 3. Curat. 32.*

Observatio XIV.

Tumor mamillæ, mali magnitudine, cancri opinionem præbens.

MUlier juvenis, in Mache, cui ab anno cœpit creſcere tumor parvus nucis avellanæ magnitudine in mamma: nunc mali magnitudinem æquat, ac dolet, verendum ne in cancrum vertatur. *Jo. Bauh. in Diario Obſerv. ſuarum.*

STRUMÆ.

Observatio I.

Struma in mammis utriuſq; ſexus.

CElſus dicit, Megen Chirurgum referre, in mammis mulierum ſe ſtrumas reperiſſe, ac ſi magnum quid retulerit. Nos enim non ſolùm in mulierum, ſed & in virorum mammis ſtrumas vidimus: & tunc anno milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo ſeptimo, in menſe Aprili, opem medicam exercemus in mulierem quandam, quæ omnem ferè corporis partem, uſque ad inguina ſtrumis plenam habet. *Braſſavolus Comment. ad Aphoriſm. 26. lib. 3. Hippocr.*

PURIS EFFLUVIUM.

Observatio I.

Puris ex Mamillis fluxus diuturnus.

UNi ex Ancillis cœnobii, ſæpe fluit pus per mamillas, idque ab aliquot annis: fuerat etiam uteri fluoribus albis obnoxia. *Jo. Bauh. in Diario Obſervationum ſuarum.*

VERMICULI.

Observatio I.

In Mammis Matronarum quarundam vermiculi nati.

ALiquando vermiculum vidi ex nobilis & ſpectatiſſimæ fœminæ mammâ natum. *Rondeletius Hiſt. Aquatil. cap. de cancro fluviatili.*

Mulierem ſcimus, quæ cùm graviſſimis uberum doloribus exagitaretur, nō ante dolore deſierit, quàm apertis vomicis utrinque teres vermiculus proſilierit. *Balduinus Ronſſeius Miſcellaneorum Epiſtola 10.*

***

LAPIDES.

Observatio I.

Lapides in Mammis mulierum obſervati: ſed & cuidam mamma tota lapideſacta.

LAc in mamillis lapideſcit, ubi non emungitur, atque in apoſtematum collectioonibus lapidoſa quędam congeries ac enncretio aliquando eximitur. *Levia. Lemnius lib. 4. cap. 12. de Occult. nat. mirac.*

Certè illud affirmare poſſum, me Patavii vidiſſe muliebrem mammam in ſaxum evaſiſſe, quod, cùm mortua jaceret, hæc fonte merſa fuiſſet. Magna ſine dubio vis, & ſontium, & balneorum. *Heurnius lib. 1. Methodi ad proxim.*

† Mamniam quoque totam Scyrrboſam & quaſi lapideam annotavit *Salmuth. Cent. 2. Obſ 8.*

Obſervatio II.

Ad papillarum rimas, quæ puerperas mirum in modum excruciare ſolent, remedium præſervativum, longâ experientiâ comprobatum.

CUm aliquando apud honeſtam, & piam matronam Locarnenſem, conterraneam meam, de papillarum rimis, puerperas plurimum moleſtantibus, verba facerem, illa & mali magnitudinem, & remedium ad id præcavendum longè excellentiſſimum pluribus mihi exponere cœpit. Ac quod morbi magnitudinem attinet, conſtanter & ſanctè aſſeverabat, mulieres parturientes, aut patientes, aut poſtquam peperetint, non tam acutos & diros ſentire dolores, ſicut ſi à parturimis illis papillarum laborent. Tam vehementes enim illas, dum infantem lactant, (aliàs non dolent, aut parum admodum) dolores ſentire, ut vix effari poſſit: quamquam aliæ magis, aliæ minùs doleant. Remedium autem tale eſt. E pura cera calyces duos, inſtar calycum glandium, aut digitalium (ut vocant) effingit, tantæ ſcilicet amplitudinis, ut papillas complecti poſſint. Poſtea in illos calyces guttulas reſinæ abietis infundit, & papillis admovet ſuum cuique, & ita eas tegit. Ne verò calyces decidant, thoracem lineum artificioſè ad id paratum, adhibet. Quòd ſi quandoque decidant, & reſina effundatur, vel ſi reſina abſumatur, novas guttas, ut priùs infundit. Totis autem tribus ultimis geſtationis uteri menſibus, ſeptimo nimirum, octavo, & nono, calyces, ut dictum eſt, præparatos, die ſimul & nocte geſtandos dicit, atque ita fieri, ut neque mulieres illæ, quæ papillarum malum illud anteà ſenſiſſent, ſenſuræ ſint in ſequenti puerperio: neque illæ, quæ priùs non ſenſerant. Omnes enim præſervare, ſive antea laboraverint, ſive non, tum in ſeipſa, tum in aliis multis ſe bene expertam eſſe. Hæc à matrona accepi. Fieri autem fortaſſe poterit, ut integrum unum tantùm menſem, nonum ſcilicet, calices illos geſtâſſe ſufficiat, atque id experiri operæpretium fuerit. Quod ideò dictum volo, quia pleræque mulieres, præſertim nobiles & delicatiores, moleſtè fortaſſe tulerint, vel propter ſe, vel propter maritos ſuos, mamillas ita reſinoſas tam longo tempore geſtare. Quamquam ſi magnum illud malum quandoque fuerint expertæ, non reſinæ tantùm, ſed aliis etiam quibuſcunque graviter medicamentis non papillas modò, ſed & totas etiam mamillas, oblinire ſuſtineant. *Thad. Dunus.*

Oleum de cera, ſanat crepaturas & fiſſuras labiorum, rimas & corroſiones papillarum, in mamillis mulierum, *ex libro quodam Italico manuſcripto.* ℞. *Olei de cera nova, deſtillati per alembicum vitreum* eo penitus modo, quo thuris oleum deſtillatur, & hoc oleo rimas inungas labiorum & papillarum in mamillis, & ſubitò ſanantur, & nihil impedit, etiam noctu puerum lactare, dolorem enim tollit. *Geſnerus.*

Ad fiſſuras labiorum, mammarum, manuum, pedum, &c. ℞. *Lactis ſpumam, ubi lac reſederit, miſce cum adipe, ad modum unguenti redigendo,* quo unge locum, *Oleum ceræ novæ deſtillatum per alembicum vitreum,* quemadmodum fit oleum thuris, ad idem valet. inungendo locum dicto oleo, & præſertim mammas (papillas.) *Angelus Agathus.*

Ac mamillarum ægritudines, doloreſque, remediũ optimum & probatum. ℞. *Vitellorum ovorum, num. ij. ceræ novæ, & tutiæ præparatæ, olei roſacei, ſing. parum, miſceantur & liquefiant ad ignem, & fiat unguentum.* Verùm antequam hoc onguento utantur mulieres, oportet ut priùs mamillarum capita, vino albo, in quo cocta fuerint roſarum ſolia, plantaginis, olivarum, laventur: deinde cùm bene ſiccata ſint, ſuper linteum unguentum expandatur, appliceturque, & ſanabuntur. *Pedemonteanus.*

Obſervatio III.

Ad eundem affectum quædam alia.

UXor mea, elapſo puerperii tempore, de papillarum rimis graviter conquerebatur. Infantem enim uberibus admovens, intolerabiles ſuſtinebat dolores, ita ut eum ampliùs lactare non poſſet. Cumque aliam nutricem non haberem, cœpi cogitare, quâ ratione infans poſſit ali, donec nutrix mihi offerretur. Ex ſpongia igitur nova particulam inſtar nucis avellanæ formatam, & veſica ſuilla (multis foraminibus acu grandiori in ea factis) obductam, extremitati canalis illius, per quem infantes potum ex ſuis cantharis attrahere ſolent (noſtrates vocant *ein Schnautzbenlein*) fortiter alligavi, & cantharum lacte caprino tepido repletum, ori infantis admovere juſſi, ex quo non aliter atque ex uberibus matris lac ſuxit: ſed oportet ut hæc ficta papilla ſingulis ſeptimanis ſemel aut bis renovetur, lac exprimatur: & linteo puro, ne à muſcis conſpurcetur, tegatur. Ad rimas autem papillarum, ex cancris vivis contuſis, coagulo vitulino, cum flore lactis, invicem coctis, & fortiter expreſſis linimentum fit præſtantiſſimum. Alio tempore cùm papillarum rimæ valde eſſent humidæ, confeci tale unguentum. ℞. *Rad. ſymphyti maj. torment. biſtortæ, ſiccar. an drachm. ij. herb. milleſ. plantag. acutæ, an. M. j. auric. muris viridiũ, M. ſ. contuſa coq. in butyri maialis, ſole dealbati ſ. q. Colat. fortiter expreſſæ, adde, Boli arm. drach. iij. thuris albi drach. ij. ceræ albæ q. ſ. fiat. unguentum,* quod adhibeatur cum petiis. *De Clariſſimi Viri Joan. Franci Hildeſii Med. Camentiani Obſervationibus.*

† Confer *River. obſ. comm. pag. 330.*

OBSERVATIONUM MEDICARUM, LIBER TERTIUS,

Qui agit

DE PARTIBVS NATVRALIBVS NVTRITIONI ſervientibus,& imò ventre concluſis.

PRÆFATIO.

SVPERIORE Libro, Cor, Vitæ domicilium, quod neceſſitatis jure, Principatum obtinuit : & ſecundam Corporis regionem unà cùm ſubſidiariis ſuis partibus occupavit, proſecuti ſumus. Tertio proinde hoc noſtro Libro, Hepar, quod & ipſum, exortus ſui occaſione, inter reliquas Principis dignitatē meruit: in quo θρεπτικὴ *Facultas dominatur, ſuis quoq; adminiſtrantibus nutritionis famulis ſtipata, pertractabimus: oſtendemuſq; quàm multi variam & illæ quoq; novis ſæpè, raris, miris, inſuetiſq; tum conformationibus, tum morbis & vitiis, à communi vulgoq; cognita via ſeceſſionem faciant, adeoq; cæteras omnes, ob creſcentem ſubinde, deteſtandam ingluviem, eâ in parte vincant. Situm porrò Naturalis hæc Facultas, velut convenientem locum, in ima & tertia corporis regione, quæ venter inferior ſeu* κοιλία *per antonomaſiam dicitur, ſortita eſt. Superioreq; parte Xiphoide & diaphragmate : inferiore oſſibus pubis, ilio, iſchio: poſteriore quinq; lumborum vertebris, & oſſe ſacro : anteriore toto abdomine, quod quidam* ἐπιγάστριον *vocant, circumſcribitur. Hac arce poſtrema, Hepar unicus Princeps, cum ſtipatoribus ſuis concluſus, neceſſariis ſuis ſumptibus univerſi corporis familiam alit : fueritq; eo, ⁊ eliquarum Regiarum veluti Officina, ſeu potiùs culina, ſanguini elaborando, & corpori fulciendo deputata: quibus penum neceſſarium ſubminiſtret, jacturamque effluvii, à calore innato, aliiſque cauſis contractam, reparet. Et verò Principis hujus miniſtri ad duo potiſſima officia deſtinati ſunt : Chyloſi œſophagus, ſtomachus, ventriculus, epiploon, & inteſtina inſerviunt. Hæmatoſi verò, meſenterii venæ, vena cava, veſicula fellis, lien, renes, ureteres & veſica urinaria. Atq; hic eſt partium nutritoriarum numerus, hic ordo œconomiaque, quam hoc Libro, DEO Opt. Max. proſperante, obſervabimus.*

DE OESOPHAGO ET GVLA.

ET PRIMUM.

DE DEGLUTITIONE.

OBSERVATIO I.

Citra deglutitionis ſenſum, & immoto gutture bibere nonnullos.

MULTI ſunt qui abſque tranſglutitionis motu bibunt, ſed deſcendit quod bibunt, ac ſi in phialam tranſmitterent, ut nutrix Renati filii mei majoris natu facit, in hoc caſu non indigent membro mandente. Reſpondemus hoc eſſe rarum & præter naturam, ſicuti præter naturam eſt, actionem aliquam habere vitiatam, nam id raris contingit hominibus. *Braſſavolus Comm. ad lib. 4. Hipp. de Rat. Vict. Morb acut.*

Vidiſſe, dum puer eſſem, me memini, Germanum quendam, tribunum militum, qui cum Gallis ſtipendia merebatur, ſolitum vinum haurire immoto gutture. *Cardanus lib. 8. cap. 40. de Varietate.*

OBSERVATIO II.

Quidam vel volentes, vel mercede incitati, varia; veluti urceos vitreos, vitra confracta, claves ferreos, unicornem, coria, teſtas, lapides, ligna pisces, aliquando aculeatos quoque, anguillam vivam, porros octoginta, tres thaleros, chordam cum cruce, gemmis, & quadraginta unionibus inſtructiſſimam, deglutiverunt: quæ paulo poſt, ſine vitæ periculo, per anū egeſſerunt.

MEmini quod hominem viderim, qui urceos vitreos, clavos ferreos, aliaque multa devorabat, modicâ ſtipe; inde paululum contrectatis præcordiis ſingula reddebat : idem aliquando ad octoginta porros

ros magnos, crudos comedit. His igitur ventriculus eſt pro ſacculo, & mergos imitantur. *Cardanus de Varietate, lib. 8. cap. 40.*

Vidimus nos quendam aqud Ferrarienſes, heluonem potiùs, quàm hominem dicendum, qui coria, teſtas, & fracta vitrea vaſa comedebat, concoquebat, & digerebat, ut eum omnes ſtruthiocamelum appellaverint, avem, cui concoquendi ſine delectu devorata, mira natura ineſt: ut experientiâ factâ comprobatum apud Antuerpienſes habuimus. *Luſitan, Schol. Centur. 2. Curat. 69.*

Caſtilionenſem quendam hominem me cognoviſſe recolo, qui mercede ductus, multa ſaxa devorabat, quibus tamen nutriri proculdubio non poterat: ſed paulo pòſt, cum alvi excrementis, ſilices duros ingeſtos, egerebat. *Abraham è Porta Leonis, Dialog. de Aur.*

Circumibat hic ante annos aliquot, puer mendicans, quæſtum miſerum & horrendum ſimul obiens, quatuor obolorũ pretio, lapides quamplurimos, quos paſſim obviam colligebat, juglandis quoq; nucis magnitudine, unâ vice quàm citiſſimè deglutiebat adeoque ventriculum implebat, ut ex colliſione horum dum premebatur, ſtrepitus apertè audiretur. Hos deinde ſine labore excernens, ablutoſque rurſum, vel alios de novo collectos, devorabat. Quem poſt menſes aliquot eadem adhuc exercentem, denuò Friburgi inveni & vidi. Quamdiu verò vixerit, at quid tandem paſſus ſit, intelligere non potui. *CL. V. Felix Platerus de Obſervationibus propriis.*

Ventriculi orificia non ſitu duntaxat invicem variant, ſed inferius quoque ſuperiore arctius: quòd rudes, non tritas, duras magnaſque moles homo ſubinde devoret, ad quartum ingreſſum amplam ventriculi viam eſſe oportuit. Per inferius è contra rariùs magnum, durum, non converſum in ſuccum, crudumque tranſit: quamquam ſanè non adeò anguſtum ſit ut ſolum cremorem tranſmittere queat, quandoquidem nõ pauci quamplurima fructuum oſſa impensè etiam magna, crebrò devorata, innoxiè excernunt: & Galenus, à quodam annulum aureum, qui ore tenebatur, imprudenter deglutitum, eundemque promptè excretum, narrat. Neque orificii hujus amplitudinem ſe ignorâſſe callidus ipſe Hiſpanus docuit, qui ſuperiori anno, Clinianæ cuidam Bacchidi, quadraginta uniones, ex illis, quas hîc nobiles matronæ collo geſtant, unà cum aurea cruce, quinque gemmis inſtructiſſima & fide pariter, quâ hæc continebantur, ſuffuratus eſt. Illa namque, cùm huic noctem ſe daturam, niſi priùs numeratis quinquaginta aureis, negaret, atque is lętè annuiſſet: ipſa à patritio Veneto pathico ſuo, ut comptior ornatiorque & placita magis eſſet, elegantiſſimum uxoris ſuæ monile obtinuit; cui Hiſpanus, quò meretriculæ vices reponeret, inhians, eam quàm potuit falaciſſimè, ut ſuaviùs tandem obdormiſcet, exercuit, ac poſtmodum ſoluto monili, ſingulos uniones & crucem, & poſtmodum ſidem (ne quid ſuo furto obſtaret) devoravit *Veſalius lib. 5. cap. 3. de hum. corp. fab.*

Admirandum, modò verum ſit, quod narratur, quendam acumen cultri prærupti devorâſſe, ac idem per poſteriora reddidiſſe: quamvis exiſtimarem ferrum rubiginem poſſe contrahere, quæ & inteſtina oblædere poſſet, licèt rurſus per fæces, quæ continuò per inteſtina exeunt, rubigo auferri poſſet. *Foreſtus lib. 13. Scholio ad Obſervat. 28.*

Juſſu Henrici Chriſtianiſſimi Regis liberavimus morionẽ, qui in ludo Gladiatorio coram Rege, & nobis videntibus, cuſpidem Enſis fracti acutiſſimam, & dodrantalem, arreptam, confeſtim deglutivit. *Montanus lib. 1. Tom. 3. anaſc. morb.*

Principi Rohano erat morio, Guido nomine, deglutivit ille aliquando Enſis mucronem, tres digitos longum, duodecimoque poſt die per anũ, quamquam ægerrimè reddidit, vivum adhuc multi nobiles, hujus rei oculati teſtes. *Pareus lib. 24. cap. 19.*

Danda ſunt quæ lubricas vias reddunt: mox cathartica fortia, à potu multo decocti malvarum, althææ, ſem. lini, acanthæ. Magnes, inquit Serapio, bonus eſt illi, qui tranſglutierit acum vel ferrum: illi quoque qui habet ventris fluxum, ex aſſumptione ſcoriæ ferri. Hac methodo ſanavimus famulum Dominæ à Valle, qui clavem ferream, non parvam, deglutierat; & Guidonem Regis morionem, qui cuſpidem Enſis fracti, dodrantalis longitudinis devoraverat, Turoni. *Montanus Chirurg. cap. 19.*

Narratum eſt nobis aliquando, lignum ad digiti longioris craſſitudinem & longitudinem devoratum fuiſſe, & per annum in corpore retentum: deinde ab eodem viro, qui illud deglutiverat, in templo ſedente, torminibus ventris correpto, & in domum eunte, alvumque tunc excernente, per ſedem ejectum eſſe. *Foreſtus Obſerv. Med. lib. 15. Scholio ad Obſerv. 28.*

Memini fratrem meum Theodorum Foreſtum, tunc puerum exiſtentem, plumbum rotundum, ſed depreſſum, inter ludendum, cùm in ore teneret, deglutiſſe, tertio deinde die, abſque moleſtia denuo cum facibus per alvum reddidiſſe. *Idem citato loco.*

Eſt apud nos nauta, mihi notus, qui vivam aliquando anguillam devorare auſus, integram vivamque alvo reddidit. *Geſnerus lib. 4. Hiſt. Animal. de Anguilla, pag. 53.*

Alcmarianum novi, qui acanthios fluviatiles coctos, pinnis ablatis, ſine noxa deglutierit. *Foreſtus lib. 15. Schol. ad Obſ. 28.*

Baſſus apud Imperatorem Carolum, halecem, interaneis ablatis, aliquando cum Cerevíſia deglutiſſe fertur *Idem.*

Quidam Alcmariæ, tres Daleros, cum cerevíſia unico hauſtu per gulam demiſit, & tertio die iterum per alvum reddidit. *Idem citato loco.*

Observatio III.

Aliqui per imprudentiam fructuum oſſa, annulos, nummos, & id genus alia innoxiè devorârunt, & per alvum egeſſerunt.

NOn pauci oſſa fructuum valde magna, ſæpe plurima devorant. Jam annulum quidam aureum, quem ore tenebat, imprudens deglutivit; alter verò nummum, alius aliud durum quoddam, & quod conſici non poteſt. Attamen hi omnes facilè excreverunt ea quæ devoraſſent, nullo his ſuperveniente ſymptomate. *Gal, lib. 3. de Facult. natural.*

Observatio IV.

Temere & incautè, vel avidè quidam, poma S. Joannis, Perſica; carnes induratas; inteſtina duriora; pulmones vervecinos; calculos aneos, & acus deglutientes, ſuffocationis periculum & tabem incurrerunt: tum quomodo, & quibus remediis his ſuccurſum ſit.

COncubina cujuſdam nobilis, cùm in ultimo menſe partus gravida foret, poma cruda immatura, quæ à Divo Joanne nomen habent, cùm avidiùs ſine maſticatione deglutiiſſet, gulæ ita infarcta ſunt, ut noctu penè ſuffocata, voce quoque in totum ſuppreſsâ, anhelitu impedito, animam agere videretur. Ad quam noctu evocatus, ſpeculo in os immiſſo, nihil quicquam in gutture inſpicere potui. Permanſerat in tali anguſtia, & ſine voce per duas horas: ſed cùm forte fortuna prope lectum animadvertiſſem poma illa cruda adeſſe, interrogavi nunquid ex iis quædam devorâſſet? Annuit autem, cùm eloqui non poſſet, digitoque monſtrabat in gutture hærere, cùm neque per os cerevíſiam ſumere poſſet, eâ ipsâ nares regurgitante, oxymel continuò lambendum dedi: quo ructibus emiſſis, tandem per continuum uſum oxymelitis, pu-

tuit

pituitâ craſsâ per os exeunte mox poma inciſa per acetum, in ſtomachum delapſa ſunt; & anhelitum ac vocem recuperavit, & præter omnium opinionem à præfocatione hoc præſidio liberata fuit.

Ruſtica mulier quæ ultra Sceldam fluvium commorabatur, annos ſupra quinquaginta nata, quæ & avidiùs fruſtum carnis fumo induratæ devoraverat: quod cùm non probè maſticâſſet, & ſubitò inglutiiſſet, œſophagum tranſire non potuit, gulæque infarctum & fortiter hærens, ſuffocationem prope inferebat: adeò ut neque tuſſiendo, neque verberando dorſum (quod & vulgares rectè in tali caſu facere conſueverunt) neque exire, vel reſilire, aut deſcendere potuerit, viâ œſophagi etiam præcluſâ per tres integros dies, nihil eduli aut potus ſumens, ex fame, ſana exiſtens, mortem expectabat. Verùm hæc ipſa omnis conſilii expers, me tandem acceſſit, & quæ contigerant apud eam enarrat, cùm rectè loqui poſſet, cùm in partibus meri (ut vocant) paulo inferiùs, ut fruſtum impactum eſſet. Cùm neque ſpecillo immiſſo, neque candelâ cereâ attingi poſſet, juſſi ut ſolliculа caſſiæ lâberet, & linguâ attereret, ut paulatim à folliculis caſſia ſoluta, leviter in gulam dilaberetur: cumque à glande alvus ſoluta eſſet, & cataplaſmate collo injecto, ex *fol. mal. m. iiij. flor. chamomill. meliloti. an. m. j. rad. althea unc. ij. decoctis in aqua ad mollitudinem, & contuſis, adjectis farinæ ſem. lini, fænugræc. an. drach. iij. & medietate nidi hirundinis, & olei chamomill. amygdalar. dulc. & butyr.* quarto die cùm tentaret pitiſſando ſerum lactis, impetu quodam carneum fruſtum in ſtomachum dilapſum eſt: & ſupradictis præſidiis à dicto ſymptomate liberata, bene deinde habuit.

Retulit quidam, cùm Perſicum malum avidiùs devoraret, nucleum ſeu lapillum gulæ inhærentem eandem obſtruxiſſe; ſed cùm mox copioſiore potu unico hauſtu uteretur, vi quadam demiſſum eſſe in ventriculum. At poſtmodum in longanone circa anum hærens, cum ingenti ventris dolore, adeò ut tribus diebus alvum minimè deponere poſſet, tandem impetu quodam, bombardæ inſtar, dum globuli emittuntur, per anum erupit ſimul cum excrementos: quamquam ab eo tempore, pluribus annis pus excernens, in perpetuas hæmorrhoides, vel potiùs condylomata inciderit, ano ita per lapilli tranſitum læſo.

Memini puellam annos 28. natam, 18. Septembris, Anno 1582. particulam carnis duram & nervoſam ſubitò inglutiiſſe, eamque iiſdem præſidiis à præfocatione fuiſſe curatam, cùm die ſequenti in ſtomachum delapſa eſſet.

Filiam viginti trium annorum Regneri miniſtri Delphenſis cognovi, quæ cùm inteſtina bovilla dura & tenacia avidè comediſſet, gulam obſtruxere, ut per tres dies nihil deglutire potuerit: ſed glande alvo irritatâ; & collo priùs inuncto oleo liliorum, amygdalar. dulc. deinde cataplaſmate injecto, ab eodem malo, cùm mortem omnes aſtantes timerent, liberata fuit noſtrâ induſtriâ, Deo adjuvante. *Petrus Foreſtus lib. 15. Obſ. 28. ejuſq; Obſervationis Scholio.*

Rarum eſt, quod tamen poſt quartum menſem accidit. Puella quædam, devorato multo pulmone vervecino, & inde gravato ventriculo, poſt nauſeam vomuit fruſtum pulmonis. In œſophago reſtitit parte ſuperiore, unde graviter conflictata & periclitata, convaluit ſucceſſu, cucurbitulis affixis, & ferramentis in œſophagum inditis. Nihil deglutiebat interceptâ via. Ex antecedente de malo conjectura facta eſt. Inflata ejus pulmonis portio œſophagum obſederat. *Hollerius Perìocha 8. ad lib. 8. Galeni, comp pharm. part.*

Anno 1547. juxta ædem S. Stephani de Saxis, puella aſſiduè ſingultiebat, nihil deglutiebat, dolore facto in œſophago. Antea pulmonibus bubulis largiter uſa fuerat. Huic gravitas in ſtomacho, nauſea, vomitus. Fruſtulum tamen pulmonis, quem ederat, in œſophago reſtiterat. Cucurbitulis & idoneis remediis tandem rejectum fruſtulum, ſicque liberata eſt. *Scholiographi ad cap. 33. lib. 1. de morb. intern. Holler.*

Devoravit æneum quoddam numiſma, ex ejus genere quos ſenes pro computis ſuis obeundis utuntur, puer octo natus annos, & filius illius qui ex oneraria & potenti navi in mare cecidit, cùm ex Syria Venetias navigaret. Qui puer, nulla percepta noxa, gracilior redditus eſt: poſt annum elapſum numiſma prædictum cum excrementis egeſſit, exiguum tamen, & ita à calido naturali conſumptum, ut omnibus admirationi eſſet. *Luſitanus Cent. 2. Curat. 69.*

Proba quædam fœmina infantem curatura Duſeldorpii, in Martio, anni ſexageſimi quarti ſupra ſeſquimilleſimum, aciculas ore retentas duas, unam magnã, alteram minorem, arrepto infante, quem inopinatò in ignem caſurum verebatur, fore deglutiit. Hærebant autem primùm aliquot horis in gula, circiter palmam latam ſub larynge, cum multo dolore & anguſtiis. Ad quam tandem accerſitus, ut nihil cibi vel potus priùs exhiberetur, quàm incurvâ forcipe exiguâ mox adferri juſsâ, tentaſſem, num illæ retrahi poſſent, vetui. Vix ad teli jactum digreſſus, ſorbitiunculam propinatam intelligo: quâ in œſophagi partes inferiores, paulum ſupra ventriculi orificium, deprimuntur: ubi novo cruciatu, pungitivoque dolore excitato, revocatus, juſſi cereviſiam cum butyro & pane ſecalino, noſtratibus conſueto, craſſiuſque inciſo, haurire affatim atque eam decubitu erecto ſomnum capere: ſiquidem nox erat. Hoc modo aciculas ad ventriculum deturbatum iri ſperabam: quum eas infixas, vomitu has partes contrahente, firmiuſque eo niſu impingente, tutò per fances reddi poſſe non viderem. Sic poſt noctis medium terriâ horâ, panis illius pondere depreſſæ, in ventriculum reſederunt. Inde eam ſecundo die juſculis pinguibus cereviſiaque cum butyro ali, & in dextra decumbere libero ventre, pulvinaribus ſuppoſitis femori & brachio, ut minùs impeditè ea ſtomacho per pylorum in inteſtina deſcenderent acus, juſſi. A meridie ſurgentem hinc inde inflectere corpus nolui, ne inæquali motu in inteſtinis alicubi infigerentur aciculæ: ſed ut citra inflexionem erecta, moderatè inambularet, quò cum excrementis procliviùs ad inteſtina magna ſiderent acus, conſului: atque ut deinde exoneratæ primùm fæces in vaſe conſervarentur: quibus poſtero manè depoſitis, apparuerunt aciculæ, qua dixi forma: longior verò erat curvata nonnihil. Hæ eo quoque fuere graviores, quòd mulier hæc vel metus magnitudine, vel alia de cauſa, graviter ægrotare videretur. Poſt dies verò non multos, omnino convaluit. *VVierus lib. obſ. Medicar. circa finem.*

† Calculos deglutitos annotavit quoque *Borell. Cent. 1. Obſ. 69.* qui & *Obſ. 81. ejuſdem Cent.* araneæ deglutitæ meminit. *Idem Cent. 4. Obſ. 56.* araneam, & quidem innoxiè voratam commemorat.

Observatio V.

Os acutum devoratum, per cutem, eroſione factâ, exemptum.

Refert Arculanus, ſe vidiſſe os acutum gutturi infixum, tandem in fine duorum menſium per cutem exiiſſe. *Foreſtus lib. 15. Scholio ad obſerv. 28.*

Observatio VI.

Graminis ramulus deglutitus, & integer per intercoſtale ſpatium redditus.

Studioſus adoleſcens, Chambellanus Biturix, in Præleo collegio, graminis ramulum deglutivit, qui poſtea integer, per intercoſtale ſpatium, magno cum adoleſcentis vitæ periculo erupit. Non potuit eò penetrare, niſi antè pulmonum, ſuccingentis membra-

næ,& intercoſtalium muſculorum pertuſa & perrupta ſubſtantia: ſuperſtes tamen evaſit adoleſcens, medicinam Fernelio & Huguenofacientibus. *Pareus lib.24. cap.19.*

Observatio VII.

Gladius devoratus, oborto ſub inguine abſceſſu, erupit.

CAbrolius Polemarchi Danuilani Chirurgus narrabat mihi nuper, Franciſcum Guillemetum Someriæ, octo à Monſpeſſulo miliaribus, Chirurgum, curaſſe & ſanaſſe paſtorem quendam, quem deglutire gladium ſemipedem longum, cum corneo manubrio, pollicari craſſitie, ohvii prædones coegerant. Eum ſemeſtre integrum, magis tamen doloribus, in diem macreſcens, ac tantum non tabeſcens, continuit, donec tandem abſceſſu, ſub inguine cum magna puris valde fœtidi copia, oborto præſentibus juſtitiæ cuſtodibus erupit & extractus eſt, depoſituſque apud Hubertum Medicum Monſpeſſulanum. *Idem author citato loco.*

Observatio VIII.

Ænea acus deglutita, poſt decem annos, perforato ſtomacho, extrinſecus truditur.

DEvoraverat mulier quędam æneam acum, & nullâ inde noxâ percepta, integrum annum, ita ut erat, ſana permanſit. Quo peracto, cœpit dolor ſatis acutus mulierem ipſam circa ventriculum urgere: qui dum eam magis magiſque indies affligeret, plures cõſuluit Medicos: nihil tamen de devorata acu, quam penitus oblivioni tradiderat, referens. Variæ fuerunt hinc inde ſententiæ. Alii enim ab acutiore humore, alii à vento inter tunicas ſtomachi concluſo, cæteri verò ex malo habitu excitari hoc malum putabant. Cumq; omni quo poterat ſtudio & diligentia curata, ſanitatem nullo modo conſequi poſſet, medicæ artis ſpe depoſita, tolerare id malum ſatius duxit, quàm perpetuis medicamentis inaniter vexari. Sicque annis jam decem, tali urgente dolore, miſeram vitam trahebat; cùm ecce acus illa terebrato ventriculo, è parvo demiſſa foramine, prodiit. Nos autem & acum vidimus, mulierem curavimus: quæ paucis poſt diebus, unitate vulneris facta, in priſtinam ſanitatem reſtituta eſt. *Benivenius cap.20. de abditis.*

Observatio IX.

Acuum vel ſingularum, vel plurium ſimul deglutitarum, & per urinas excretarum hiſtoriæ admirandæ.

QUi venarum menſentericarum orificia inter inteſtina, ampliora putant in vivente, quæ in cadavere deliteſcant, longè decipiuntur: arbitrantur enim ciborum fruſta, per eaſdem fibras tenuiſſimas attrahi poſſe: putantque virginem ætate noſtra Venetiis, dum hæc conderemus, quæ crinalem acum, quatuor digitorum longitudine, quam inter dentes dormitura continebat, incauteque in ſomno deglutierat, per urinam poſt menſes decem, maximis emiſiſſe cruciatibus: quoniam in veſica collectis viſcoſis humoribus, lapis circum acum coaluerat, gallinacei ovi magnitudine, & à venis meſentericis acum priùs hauſtam fuiſſe contendunt. *Alex. Bened. lib.2. cap.9. Anat.*

Obiter hic adjiciam, acus illius per urinam redditæ exemplum, plurimos diſſectionis ignaros commoviſſe, qui eam per venas meſaraicas, à ſtomacho ad jecur, ac per venam majorem ad renum anguſtias, inde ad veſicam penetraſſe, falsò arbitrantur, ora fibrarum in viventibus patentiora eſſe, ad acum ſuſcipiendam, putantes: acus enim ſua acie paulatim, multoque tempore per inteſtina penetravit, (ſiquidem viam ſibi facit, quod à natura propellitur) hinc per veſicam qua parte carnoſa eſt, inde per urinarium meatum excerni potuit. *Idem lib.5. cap.13. ejuſdem Anat.*

Cùm quædam in Principis cujuſdam Germani gynæceo juvencula ad ſpeculum ſeſe adornaret, detentis in ore acubus, quibus pepium affigeret, ab amaſio à tergo clanculum adeunte, intra ſcapulas perculſa, ingemiſcens, acus deglutivit, quas poſt biduum, illæſis ureteribus, eminxit. *Langius.* Eandem hiſtoriam *idem author epiſt.40 ſecundi tomi*, his verbis recenſet. In Gynæceo Ducis Juliacenſis, virgo, dum ſeſe adornaret, perterrita, ingemiſcens, acus quinque quas in ore mordicus tenuerat, deglutivit, & per urinam, illæſa, eaſdem reddidit.

Aciculam deglutitam à Virgine, & per urinam redditam, Prælatus Hirſavvenſis mihi retulit. *CL. V. Eſaias Meuebſnerus, de obſ. prop.*

† De aciculis abſque inſigni moleſtia diu in corpore retentis, vide *Hildan. Cent.6. Obſ.36.*

Observatio X.

Inſolentes nonnulli, alii per imprudentiam, nervoſæ carnis bolum: ovum integrum: ſquillas: acanthios piſciculos: acus: ſpecillum (vulgò tentam dictum) devorantes: mortui ſunt.

QUum Neomagi quidam arrogantet in Paſchæ feriis deglutiret ovum gallinaceum integrũ, quod naturalem œſophagi expanſionem ſuperaret, illud in eo coarctatum, reſidere nequivit, unde quoque compreſſa arteria mox ſuffocabatur. *VViexus de præſtig. dæmon. lib.4. cap.2.*

Bernardus de Nigris, urbis noſtræ nohilis vir, habitu corporis gracili præditus, atq; in ſexageſimo ſeptimo anno ætatis conſtitutus: dum integrâ frueretur valetudine, nervoſæ carnis bolum, improbè maſticatum, ingluvioſè devoravit, qui gulæ orificio inhærens, viam deglutiendi ita occupavit, ut aquæ tenuiſſimiq; cujuſque potus, tranſitus omnino interciperetur, ac reſpiratio maximè læderetur; quæ caro viſcida initium gulæ occupans, nunquam nec ferramentis attracta, nec cereis candelis impulſa, aliiſque multis ingeniis tentata, inde amoveri potuit, donec ſeptimo tranſacto die corrupta, in ventriculum delapſa, hominem ab anguſtia, ſed non à morte liberavit; ex dolore enim, locique tractatione frequenti & vehementi, pars inflammata, accedente ex longa inedia, virtutum omnium proſtratione, decima quarta die vitam cum morte mutavit, *Marcell. Donat. hiſt. mir. lib.3. cap.8.*

Memini quendam tonſorem temerarium, cui ſpecillum (tentam vocant) immiſſum in guttur mulieris, è manu ſua elapſum, per gulam in ſtomachum decidit: quæ poſtea multis annis tabida facta, obiit, *Pet. Foreſt. lib.15. Scholio ad Obſervat 23.*

Memini juvenem quendam Harlemenſem, ſquillas vivas deglutiſſe (vulgares *garnaren* appellant) eaſq; non ſolùm in ſtomacho hæſiſſe, & dolorem intuliſſe, ſed tandem tabem & mortem. *Idem lib. eodem, Scholio ad Obſerv.28.*

Novi aliquos, acanthios fluviatiles (vulgò *pochen* dicuntur) duos deglutiſſe vivos, tandem & tertium: ſed ſibi ipſi & præfocationem & mortem intuliſſe.

Mulier acum devoraverat inſcia, quæ cum gulæ infixa diu hæreret, nullis remediis medicorũ illuſtrium, neque noſtro conſilio poſteà utens, curari potuit; ut tandem miſerâ tabe obierit. *Idem præcitato lib. Obſ.27.*

Carolus Soderinus, febricitabat interdum abſque cauſa manifeſta, annum agens XXXV. interiit febre. Acum ferream, in hepatis ſubſtantia infixam, Majus Bazantius ipſe detraxit ſcabram, necdum vetuſtate admodum corroſam, mihique commonſtravit. Eam trimulus imprudenter Carolus devoraverat. *Nereti Neruttii Med. Florentini Obſervatio, ex Italia unà cum aliis ejuſdem accepta.*

Si quis res acutas deglutiat, ut acus (quod fœminæ cuidam Italicæ, dum ſeſe veſtit atque exornat, contigiſſe

giſſe ex Antonio Foranaano, Medico magni nominis, audivi) quis tales enmat? Si purgantia, aut vomitoria, aut diuretica des, metus erit, ne parte acutiore infixæ ſenſibilibus partibus, majus periculum creent. Non igitur curatio tum ſuſcipienda eſt, quæ fieri arte nullâ poteſt, neque ſpe probabili aut bona, niſi Deus, aut caſus felicior aliquis ita eventum cum ſalute procuret, ut natura ipſa protrudat per regiones convenientes abſque noxa acus areas, vel ſimiles res alias: Ut quidem ſanè interdum ejecit innoxiè per abſceſſum foràs apertum, aut per ſeceſſum, aut per urinas, admirandâ profectò circumductione per ventriculum, inteſtina ſuperiora, venas meſaraicas, venam portæ, hepar, venam cavam, venas emulgentes, renes, ureteres, veſicam: idque exiguo temporis ſpatio, ut veriſimile non ſit, acus viam aliam perforando ſibi quæſiviſſe. *Bruno* [illegible] *lib. de morb. incurab. pag. 20. & 21.*

† Meminit *Th. Bartholin. Cent. 4. biſtor. 85.* fiſtulæ deglutitæ, & tertio die per alvum excretæ: ſed vitri devorati damna vide vide apud *Eund. Cent. 5. obſerv. 66.* Cæterùm nota eſt Cultrivori ruſtici biſtoria à *Beckero* deſcripta, *peculiar. lib.*

Observatio XI.

Ad perpetuos capitis, maximè verò ventriculi dolores, atq; quotidianas pituitæ vomitiones, quibus aliquando membranalæ fibroſa excreta; ardorem item oris ventriculi: inſignis deglutiendi difficultas in generoſo Barone conſecuta, adeo ut ingeſtus cibus in Oeſophago circa ventriculum hærens, non niſi potu dilutior ac liquidior redditus, in cavitatem ejus deſcendat, biſtoria mira.

Eneroſus quidam Baro, poſt multa ac gravia in vivendi ratione errata, dolores ventriculi, ac quoti-[...]as pituitæ vomitiones per plures annos paſſus, va-[...]ue, tam in Italia, quàm in Germania, remediis, at-[...]nter alia Apouenſibus aquis, in potu, & embro-[...]d ventriculi regionē, ſine fructu manifeſto uſus, [...]ignem difficultatem deglutiendi incidit, quàm à [...]s jam annis in hodiernum diem experitur, dum [...]um cibus aſſumptus ac deglutitus, in œſopha-[...]irca ventriculum hæret, ac nonniſi potu dilutior [...]uidior redditus, in capacitatem ejus deſcendit. [...]n verò difficultas hæc flatibus attribuenda ſit, in [...]agi tunicia incluſis, in eo præſertim loco, ubi is [...]riculum inſeritur, qui ipſum ita anguſtum red-[...]t cibus ægrè admodum detrudatur, an verò fri-[...]cui tumori, doloriſque experti, eo in loco exi-[...]difficilè eſt aſſeverare: pro explorato interim [...]nullum neque in œſophagi fibris, neque in la-[...]c faucium muſculis vitium ineſſe. Patieba-[...]i ſæpius, nunc verò rariùs ardorem quendam [...]vocat) in ore ventriculi, dum cibi concoctio [...]etur; quem ego nequaquam à cauſa valde cali-[...]eari, neque affectum illum eſſe, cujus *Galenus* [...]*ſæpe* meminit, ſed cruditatis potiùs ſobolem, [...]chi hiatu, & vini fluctuantis ac corrupti aco-[...]itum, mihi planè perſuadeo: eamque mole-[...]familiarem eſſe, quotidiana experientia do-[...] vini potu prandium claudunt, & mox à cibo [...]nt, vel alio validiore exercitii genere utun-[...]e quinquennium more ſuo vomens, ſine do-[...]branas quaſdam ſublividas ac fibroſas ex-[...]ogas planè veris tunicis, ex quibus interna [...]onſtat, à quibus tum temporia ac deinceps [...]ejectis, nihildum neque levaminis, neque [...]ommodi eſt expertus. Dolores ac vomi-[...]e thermalis *de Tettuccio* dictæ, ex Hetruria [...]hium, integris penè viribus allatæ, pota-[...]factitandis, ritè uſurpatam, conquieſcunt, [...]ibus deglutiendi difficultate eâdem, ac pi-[...]s, licèt rariore. Interim munia obit ſa-notum ferme omnia. Ambulat, venatur, itinera facit ad externas nationes, legationes obit, aliaſq; res ſerias tractat. *V. CL. & Magnifici Thomæ Mermanni, Bavariæ Ducis Archiatri, Obſervat. cum aliis nonnullis mibi communicata.*

Observatio XII.

Inſtrumētum ad faciliorem deglutitionem comparatum: quo multi ſame alias perituri, ſervati ſunt.

Quoad victum: Cùm ægri deglutire nequeunt, cannula imittenda intra gulam, ut fiat cibariorum deglutitio. Sed quando adeſt inflammatio in illa parte, nimis irritatur. Propterea conſulo, ut non (niſi maxima neceſſitas urgeat) ad cannulam hanc confugiatis. Probo magis, ut paretur aliquod inſtrumentum ad modum fiſtulæ, quod imponatur propè œſophagum: & præterea adſit veſica munda, repleta potione nutriente. & hæc veſica ſit appoſita fiſtulæ, ut in clyſmia fieri ſolet: poſt impetu quodam veſica comprimatur, ut etiam cum impetu potio illa deducatur ad œſophagum. Quoſdam deſperatos ob famem, fiſtulæ hujus beneficio reſtitutos vidi. *Hier. Capivaccius Pract. lib. 1. cap. 53.*

Observatio XIII.

Ob reſolutionem muſculorum deglutitioni inſervientium, quedam mortuus.

Ex reſolutione muſculorum deglutitioni inſervientium, integris aliis facultatibus, quendam repente ægrotaſſe, & periiſſe; teſtatum reliquit *Thomas à Vega in comm. cap. 3. 6. lib. de locis affectis.* Quod & nos in Olitore quodam urbis noſtræ obſervatum meminimus: & ita affectos ſe vidiſſe affirmant *Zerbus in ſua Anat. cap. de anat. Gulæ,* cujus morbi abunde meminere *Haly abbas 9. Th. cap. 24. & Aetius lib. 6. cap. 33. Marcell. Donat. hiſt. mirab. lib. 3. cap. 18.*

DE INTEMPERIE, TUMORIBUS, & vulneribus œſophagi.

Obsarvatio I.

Inflammatio œſophagi ab impacto oſſe piſcis.

Oeſophagum, hoc eſt meatum illum, quo cibus & potus in ventriculum deſcendunt, multis affici modis poſſe, haud dubium eſt: ſed hoc loco de eo tantummodò affectu ſermonem inſtituimus, qui ab inhærente oſſiculo ſubinde gignitur. Contingit enim quandoque acutum piſcis oſſiculum, cum cibo imprudenter aſſumptum, huic impingi, ipſumque deinde pungere ac vellicare; unde dolore excitato, inflamatio ſuccedit: quâ ſupervemente, nec cibus, nec potus ad ventriculum deſcendere queunt; potu etiam per nares reſilieute. Sunt qui in ejuſcemodi caſu aſſiduè oleum olivarum in ore detinendum præcipiant: quod, ubi aſpera aliqua œſophago inhærent, haud inutiliter adhibetur. Nec ſolùm oleum, ſed & quicquid lentore ſuo oblinire & lævem lubricumque hunc meatum efficere poteſt, utile ac commodum. Qualia ſunt pinguia ac lentorem habentia jura, lenti ſucci alimenta, ut animalium pedes & muſculoſæ partes, cereviſiæ craſſæ, & quicquid muccaginem refert. Hæc etenim non modò aſpero aliquo œſophago inhærente, ſed & alio quovia aſſumpto, quod vel ventriculo, vel inteſtinis ad exitum deſcendens, moleſtum eſſe poſſet, ſummo cum fructu ac opportuniſſimè aſſumuntur. Oblinunt enim meatus, quibus levibus ac lubricis factis, faciliùs ac minori negotio, cùm aſpera, tum alia quæcunque deſcendunt & excernuntur. Ubi autem oſſiculum impactum, aut ſimile, jam inflammationem in œſophago excitavit, præſtantiora ſunt, quæ quàm citiſſime inflammationis ſuppurationem procurent. Hac ſiquidem ad ſuppurationem perductâ, abſceſſu deinde diſ-

rupto, à dolore & anguſtia æger citò liberatur: ut non in uno, ſed in compluribus compertum habemus. Citò verò inflammationem ſupporari facit, radicum altheæ, ficuum, ſeminis fœnugræci ac lini decoctum, frequenter in ore detentum, cui non rarô unà quoque incoquuntur & altheæ, & ſcabioſæ folia, glycyrrhiza, & uvæ paſſæ. Quodſi verò & nuclei aliquot pauci addantur radicum liliorum alborum, potentius erit decoctum: & abſceſſus citiùs rumpetur. *Dodonæus cap. 17. obſerv. medicinal.*

Observatio II.

Moniales ſynanche ex gula laborantes, cùm ciborum uſu fruſtrarentur, ſolis clyſteribus ſuſtentata & percurata ſunt.

JOannes Tiengius, Medicus percelebris Amſtelrodamenſis, Monacham quandam habuit præ manibus, quæ apoſtema in meri ſeu gula babebat, quod vigeſimo primùm die perruptum fuit, ut demum cibum tunc deglutire potuerit. Injecerat ſubinde clyſterem ex lacte dulci, vitellis ovorũ injectis. Idem Amatus de Angina; occupante Laryngem & œſophagum docet, quòd per clyſteres injecta juſcula nutrire valeant. Idẽ etiam Cornelius Celſus affirmat, & Abinzoar Medicus illuſtris; tum Mauritani Medici id quoq; ſentiunt, *Petr. Foreſt. lib. 15 Scholio ad obſervat. 30.*

Nos religioſam in ſynaoche per ſpatium novem dierum clyſteriis ſolis vivam ſervavimus, & ab ægritudine incolumis evaſit. Cùm verò & vinum in ſanguinem facilè vertatur, juſſimus (eũ enim vehementer febriebat) ut ova in optimo vino decoquerentur, & clyſter ex eo liquore appooeretur. Habemus ergo, cùm gula eſt obturata, modum ut homo ſervetur, etiamſi per aliquos dies deglutire non poſſit. *Braſſavolus comm. ad ſect. 35 lib. 4. Hipp. de morb. acut. pag. 114. & comm. ad aph. 15. lib. 2. Hipp.*

Observatio III.

Ex abſceſſu gula homo penè jugulatus.

MOrbi genus circa fauces oriri conſuevit, interdum peſtiferum acutumque: quale in Alexandro Serratio nuper vidimus, cui neque rubor, neque tumor ullus intus in gula, aut extrà oſtendebatur, ſed aridum corpus erat & ſqualidum. Cumq; nihil omnino alimenti demitteret, ſed quicquid abſumeret, ſtatim rejectans, vix ſpiritum traheret, & vox adeò faucibus hæreret, ut ne mutire quidem poſſet, jugulari prorſus hominem putares. Nos tamen & urgentis morbi, & ægri virium ratione habita, utile & præſentaneum remedium duximus, ſanguinem mittere: tunc & cucurbitulis naribus affixis, deducere humorem conati, frictionibus ſimul aliiſque præſidiis, quæcunque extrinſecùs jovare hominem poterant, tantiſper urendum cenſuimus, donec ægri fauces detumeſcerent. Verùm ubi malum his omnibus auxiliis non modò cedere aut levari, ſed in horas vehementius ac contumacius fieri advertimus, omni abjectâ ſpe, ægrum tanquam proximâ nocte moriturum, Deo & naturæ relinquimus. Hunc autem cùm aſſiſtentes, veluti jamjam ſpiritum exhalaturum, ſigno crucis ex more in auroram uſque, ſingulis momentis conſignarent, ac munirent, ecce ſtatim à ſummis ægri faucib⁹, tam ingens, ex adaperto intus abſceſſu, purulentæ materiæ vis effertur, ut homine penè jugulato, catioulum, in quo recepta eſt, ad ſummum replcret labrum. Quâ expulsâ, ſtatim reſumptus eſt ſpiritus, & æger, qui jam pro mortuo lugebatur, veluti ab inferis remeans, paulatim convaleſcere cœpit, donec integram conſequutus eſt ſanitatem. *Benivenius cap. 104. de abdit. is.*

† De abſceſſu gulæ confer quoque *Zacut. de PP. Med. Hiſtor. lib. 2. hiſtor. 1. fol. 160. Horſt. l. 4. part. 2.*

Observatio IV.

Duo apoſtemata, intrinſecùs circa collum oborta, & deglutitionẽ impedientia, ægro per clyſteres aliquandiu ſuſtentato: tandem aquæ Anagallidis uſu ſuppurata & rupta, pure per excreationem expulſo, convaluit.

QUidam cum duo apoſtemata, circa collum intrinſecùs habere, ac cibum deglutire non poſſet, aliquandio per enemata nutritus fuit. Hic exhibitâ aquâ Anagallidis, ruptoque utroque abſceſſu, ac maximâ puris ſordidi per ſcreatum rejecti copia, paulo pòſt integrè convaluit. *CL. V. Laurentius Scholtzius de ſuis liberaliſſimè communicatis obſervationibus.*

Observatio V.

Apoſtema Gulæ inciſum & curatum.

EGo quidem jam medicatus ſum mulieris apoſtemati, quod natum erat inter guttur ejus, quod apoſtema erat ſubnigri coloris, paucique ſenſus, jamque antequam vocarer, ferè clauſerat guttur, & mulier reſpirabat difficulter, meatu ſtricto, & jam prohibuerat ei comeſtionem & potum, jamque ad mortem venerat, etſi tantùm remanſiſſet uno die, aut duobus diebus; & apoſtema jam aſcenderat, & emiſerat duos ramos, ſuper duo foramina naſi. Properavi ego feſtinanter, & fixi in unum eorum uncinum, deinde traxi ipſum, & tracta eſt ex ipſo portio magna; deinde abſcidi eam ubi eam prehendi ex foramine naſi alterius: deinde aperui os ejus, & preſſi linguam ejus; poſtea fixi uncinum in ipſum apoſtema, deinde abſcidi ex eo partem ejus, & effluxit ex eo ſanguis paucus. Liberarum eſt ergo guttur mulieris, & incepit ſtatim bibere aquam, ſtatimque potuit etiam cibum deglutire. Non ergo ceſſavi incidere ex illo apoſtemate paulatim aliquandiu, & apoſtema aliud ſuccedebat loco ejus quod incidebam, & hoc pacto pugnavi diu cum malo, amputans hydræ caput. Cùm autem animadverterem ſemper ſuccreſcere aliam materiam in locum amputatæ, cauterizavi apoſtema intra guttur, quare augeri ampliùs non potuit poſt cauterium. Iſthinc poſtea diſceſſi, & neſcio quidnam fecerit Deus cum ea poſt meum diſceſſum. *Albucaſis lib. 2. cap. 36. Chirurg.*

Observatio VI.

Gulæ vulnus reſtitutum.

BEnedictus Bonacurſius, Phyſicus & Chirurgus, curavit quendam carceribus detentum, qui ſibimet ipſi guttur, quâ parte tracheam arteriam ſpectat, ferro vulneravit, digitoque vulnus tantopere ampliavit, ut per ipſum alimenta & medicamenta ad os uſque tranſmitterentur, ſanatus tamen hic eſt paucis diebus. *Inter reliqua ex Italia, ſine expreſſo nomine mihi communicatum.*

† De gulæ vulnere confer etiam *Pigræus Epitom. Med. & Chirurg. pag. 376.*

DE ORE VENTRICVLI.

ROSIO.

Observatio I.

Hiſtoria cujuſdam de roſione oris ventriculi conquerentis.

NOvi ipſe quẽdam, qui de ore ventriculi querebatur, quòd cùm ab acervata in eo pituita provenire, ex ipſius ſermone conjectaſſem, conſuluiſſemq; ut cum ſinapi betam & porrum ſumeret, eorum ope inciſam pituitam largiter per alvum excrevit, omnibuſq; ſymptomatibus eſt liberatus. Idem poſtea

cùm

... poſt eſum ciborum acrium non coxiſſet, & mordicationem in ventriculo ſentiret, ſumpto rurſus cum ... ſinapi, non modò à mordicatione non fuit ſanatus, ... etiam longè deteriùs habuit. Tum protinus admiratus, quid eſſet, quod ab iis, quæ ante ſummopere juviſſent, nunc graviter læderetur, cauſam ſciſcitaturus ad me acceſſit. Eos porrò qui rei medicæ ... imperiti, in his falli non eſt abſurdum: verùm medicos, qui pleraque & eadem utiliſſima theoremata prætereunt indiſtincta, quis ferat? Non enim ipſos ſimpliciter pronunciare convenit, piſces ſaxatiles permultis quidem concoctu eſſe faciles, nonnullos tamen reperiri, qui bubulam facilius conficiant, ſed utroſque diſtinguere: quemadmodum de melle non ſimpliciter pronunciare, ſed ſimul adjicere, quibuſnam ætatibus, naturis, anni temporibus, regionibus, ac vitæ rationibus utile ſit, aut noxium: verbi gratiâ, quòd calidis & ſiccis ſit averſiſſimum: frigidis verò ac humidis utiliſſimum, ſive ea temperies eis ſit naturalis, ſive acceſſerit propter ætatem, ſive propter regionem, aut anni tempus, aut vitæ conditionem. Itaq; ad præſentem ſpeculationem ſummè neceſſarium eſſe videtur, hominum pariter ac ciborum temperamentum conſideraſſe. *Galen. lib. 1. cap. 1. de aliment. facult.*

RESOLUTIO.

OBSERVATIO I.

Os ventriculi reſolutum ex ictu fulminis in capite, unde cibi omnes ore tenus rejecti.

Filia D. Guyrzemeti in Ducatu Juliacenſi, cujus os ventriculi reſolutum fuit ex ictu fulminis in capite, cui fulmen cutis in vertice cuticulam (Epidermida vocamus,) cum lapſu pilorum abſtulerat. Ita nullum cibum retinebat, ſed multâ diligentiâ à me curata eſt. *R. Solenander in conſ. med ſect. 5. conſil. 16.*

ARDOR ORIS VENTRICULI.

OBSERVATIO I.

De ſtomachi ardore veteribus nomine ſolo, nec plenè cognito: noſtris verò admodum familiari.

Καρδίαν non tantùm id viſcus appellari, quod pulſat ſed & os ventriculi ſiniſtrum, in quod dehiſcens ... implantatur, unum eſt τῶν ὁμολογουμένων. Cùm ... & ſitus vicinitatem, & commone quoddam vinculum habeant membra utraque, poſſunt inter ſeſe ... alterum alteri ſua vitia tradere atque communicare. Hanc igitur ventriculi partem, Cor appellatam ... veteribus, & abuſive ſtomachum, infeſtat præter ... ſymptomata, fervor quidam ſatis moroſus & δύσφορος, quem Græci τοῦ στομάχου καῦσον, vel καύσωνα & ἔγκαυσιν, & πύρωσιν, Scribonius ἄτονον (pro quo Marcellus ἔκκαυσιν, legit.) Ab hoc divexatos verò ἐγκαιομένους τὸν στόμαχον, & καρδιοκαιομένους, aliquando ſimpliciter ſineque adjecto, καυσουμένους καὶ πυρουμένους nominare ſolent. Primordium ducit hoc mali genus fere a fervidis ac bilioſis humoribus, aliàs flavis, aliàs porraceis, alias æruginoſis; ſive de vitioſis maliqque ſucci edulis, in ventriculo à parva ejus temperie genitis, vel aliunde in ſpatium ejus regurgitatis: qui quacunque de cauſa cohibiti diutius fuerint, caloris ſuperatu velut excandeſcentes, ebulliunt atque efferveſcunt. In ea ζέσει, quod in humore tenuius eſt & magis aereum, ſui levitate per œſophagum, tanquam viam prætoriam, in fauces hiante ore ventriculi ſublatum, ... exuit: craſſior pars peſſumit, ac pondere degravata ... ſidit præceps, flammaq; quam concepit ſubter ..., ventriculi fundum, & ex hoc explantata, mirabilique ſerie atque revolutione detexta inteſtina, plerumq; urget. Cùm enim partes hæ continuæ ſint, unâ eademq; tunicâ interiùs ſuccinctæ: ad hæc humor ipſe ἀνομοιομερὴς, ac motu præditus diſſimili: equidem mirum non eſt, ſi infrà ſupraq; partes ardore ſuo perſtrinxerit. Solet autem hic æſtus pro ſui fomitis, à quo ſuſtinetur, conditione, aliàs durare diutius, aliàs citiùs reſtingui, & ignis more nutrimento defectu ſuo, velut tabeſcere. Nam in ventriculo concepta materia modò parcior eſt, modò uberior, tenuior aut craſſior, aliàs plus, aliàs minus lentoris habens, ideoq; in alveo ventriculi vel natans fluctuanſque, vel parietibus ejus hærês preſſiùs, ac plerunq; pertinaciùs impacta. Produnt æſtum ſtomachi ſiccitas ingens, moleſta ſitis, ructus nidoroſi, veluti frictorum ovorum, dolor ἀσώδης, id eſt, inquietudo maxima, ventriculi ἀτονία, ἔκλυσις, dejecta appetentia, & mordicatio, (ſub qua, tanquam ſub genere, ἔγκαυσιν τοῦ στομάχου complectimur) non rarò λειποθυμία accidit, præſertim ab eſu acrium eſculentorũ vel aromatum, aut bilis in ventriculum ex partibus finitimis reſtagnatione. Ad horum ſignorum συμπλοκὴν ſive συνδρομὴν παθογνωμονικὴν, de Galeni conſilio confugimus, & multa arceſſimus quotieſcunque unum aliquod reperire non eſt, quod ἀχώριστον ſit, & τῷ εἴδει affectionis deſcribendo ſatis. Ad hoc malum proclives ſunt, & præ cæteris Θηλυδρώτεροι, quibus ſeu naturâ, ſeu ex antegreſſa febri, præcordia caluere immenſiùs, quibus bilioſa ſcatet illuvie ventriculus ὁ κατὰ κρᾶσιν μοχθηρὰν ἢ κατασκευῆς ἰδιότητα: & qui valde delectantur pinguibus & opimis, aut cum rancido lardo & butyro confectis, aut frictis in ſartagine, & ea in fine paſtus aſſumunt: denique qui cibi mole onuſto ventriculo, motibus inordinatis, atque intempeſtivis exercitiis nimiopere fatigantur. Curatio conſiſtit in ἀναιρέσει & extirpatione affectum foventis cauſę, quæ contrariis abſolvitur. Conferunt igitur χολαγωγοῦντα, hoc eſt, bilis ζέσιν & excandeſcentiam coercentia, acrimoniam obtundentia, craſſitiem attenuantia, lentorem incidentia & abſtergentia. In vitiati humoris eductione reſpiciendum eſt, cùm ad materiæ, peccantis inclinationem, tum ad naturæ motum & impetum, pro humoris, excrementitii conditione, modò ἀνάρροπον, modò κατάρροπον. Cumque duo ſint oſtia ventriculi, unum in gula ad ſiniſtram amplius, alterum ubi πυλωρὸς eſt, paululum in dexteriorem partem converſum, priore ſtrictius; ad utrumvis eorum vergat id quod offendit, illo natura ad expulſionem utitur. Conatum naturæ arte oportet juvari, materiamque deduci per loca conferentia, hoc eſt, per corporis emiſſaria & effluvia, repurgamentis vias idoneas habentia. Peractâ humoris evacuatione, emendanda eſt ventriculi intemperies refrigerantibus & humectantibus, ac ſimul communiendum oſculum ejus ſiniſtrum iis, quæ δυνάμει ſunt στυπτικώτερα. Oportet enim Galeno teſte Φυλάττειν τὴν στύψιν ποιότητα ἐν τοῖς στομαχικοῖς φαρμάκοις, ut novæ materiæ confluxus, velut præcluſis ab aſtrictione viis, intercipiatur. Inter ἀπόρρητα numeratur Creta, res immenſi apud vulgus ſecreti, neſcio cujus ingenio inventi, quove caſu reperti: eam ſeu à nitore, ſeu ab uſu exterendi argentum Plinius nominare videtur argentariam: Dioſcorides inter alia Agallochum commendat. Foris τῷ στόματι τῆς κοιλίας, quod & πρoκάρδιον dicitur, ubi eſt depreſſior lacuna illa, cordis ſcrobiculus appellata, proximè ſubter mucronatam cartilaginem, ea Galenus applicat, quæ nonnulli è priſcis Medicis, haud ſcio quàm rectè, μαλάγματα nominarunt, in quibus locum habere debet ἡ τῶν στυφόντων πρoσθήκη. Omnino horum externorum præſidiorum ſumma cautio eſt atque una proviſio, ut ne nimis diu inſideant loco, cui ſunt impacta, ne fortè ex tranſpiratione prohibita, calor auctior, malum foveat protrahatve. Expedit igitur, ut inducta, ſemel atque iterum, ac ſæpius permutentur. *Ex diſputationibus Salomonis Alberti.*

Observatio II.

Contra ardorem ſtomachi, Remedia aliquot laudatiſſima.

NOn rarò quoque ardor, ſive æſtuatio ſtomachi proficiſcentes infeſtare ſolet. Operæpretium igitur viſum eſt, remedia huic morbo ſuccurrentia breviter obſervare.

Nonnulli contra hunc utuntur glycyrrhizâ, carpionum alii lapides in ore detinent, vel olibani grana deglutiunt. Nonnulli contra hanc affectionem aquam calidam bibunt, aut lac tepidum, vel ceraſorum nucleos, aut paucum ex aceto comedunt. Ego autem maxima ex parte, hæc ſequentia duo medicamenta adhibere ſoleo, quorum hoc à Daniele Ranzovio, Sereniſſimi Daniæ Regis Friderici II. in bello contra Suecos primario duce, cognato meo, didici: illud verò alioqui uſu compertum habeo.

Medicamentum Danielis Ranzovii, contra ardorem ſtomachi. ℞. *Vetus ſaccharum roſarum, & lapides cancrorum, quos contuſos, in pulverem redactos, ſaccharo roſarum inſperge, adde paululum de Bolo Armeno. Miſce hæc omnia ſimul.* Obſervetur tamen ut lapides cancrorum, dimidiam ſacchari partem quantitate ſuâ adæquent.

Aliud contra ardorem ſtomachi. ℞. *Seſquiunciam cretæ, tres nuces moſchatas,* (ſive myriſticas) *ſeſquiunciam ſacchari electiſſimi, quod ex Inſulis Canariis advehitur. Fiat pulvis. Ranzovius lib. de conſervanda valetudine, cap. 45.*

Ad ſtomachi ardorem Pulviſculus candidus. *Accipit cryſtalli albi præp. cretæ albiſſ. ſingul. drach. iij. unionum præp. drach. j. ſacchari candi albi, drach. viij. miſce in pulverem. Manuſcriptus.*

DE CARDIALGIA.

Observatio I.

Cardialgia ex compreſſione ventriculi, dum illi incumbitur.

HUius veſiculæ bilis ſitus ouusâ, & anguſtia quæ inter ventriculum & hepar, eâ ſede, quâ veſicula bilis illius cavæ ſedi innaſcitur occurrit, picrocholis, & iis quibus ampla plenaque hæc veſicula contingit, plerunque accidit, quòd cùm ventriculo pleno, & dum concoctio præſertim ſit, ſcribentes, vel aliud quid hoc ſitu corporis agentes, incumbunt, bilisque veſiculam premunt, oris amaritudine & cordis roſione divexentur. Quod malum peritiores uſu edocti, menſa in altum elevata, ita ut ſtando res peragentes, minùs corpus inclinent, corrigere ſtudent, qui mos ſtudendi nunc eruditis conſuetus eſſe ſolet. *D. D. Felix Platerus de obſervat. propriis.*

Observatio II.

Cordis dolore ſenex ſæpius conſueſcens, poſt perſicorum largiorem eſum, repentina morte corruit.

SEptuagenario dolor cordis cœpit eſſe frequens, & familiaris, in quo eâ anguſtiâ ſpiritus premebatur, ut ſæpe ſuffocationis periculum incurreret. Vivebat autem abſtemius: & crudis fructibus plurimùm veſcebatur, tam integrâ ad eam ætatem valetudine, ut qua parte ventriculus eſſet, profiteretur ſe nunquam ſenſiſſe, donec conqueſtus didicit à Medicis, quos ad conſilium adhibuit. Itaque cùm à nobis, & aliis Medicis quos adjunxerat, monitus eſſet, ut in ſta ratione ſenectutis, crudos fructos relinqueret, tanta vis tamen fuit conſuetudinis, ut ne iis quidem abſtineret. Eo anno cùm rus petiiſſet, & largiùs perſica injeciſſet, ex equo domum rediens concidit, ac derepente obiit. Id autem à perſicis celeriùs contigit, quòd hic fructus non ſola frigiditate damnatus ſit, ſed à veteribus Medicis annotatus, qui ἀφωνίας morbos, κατάληψιν, lethargos aliosque id genus invehat: Dolorem autem crudi[illegible] & inde flatus, marceſcente vi caloris & ſpiritus. *Hollerius comment. ad aphor. 17. ſect. 2. lib. 3. Coac. Hipp.*

† Sed & ab aliis cauſis cardialgia inducta legimus iiſdemque variis. Sic à flatu obortam annotat *Rhod. Cent. 2. obſ. 70.* ab hirudinum morſu, item à ſerpentibus, *Id. d. c. obſ. 72.* ex frigidæ potu, *ibid. obſ. 71.* intolerabilem poſt vini potum cardialgiam memorat *Ballon. Epid. 183.* ſed vino abſynthii curatam refert *Zacut. de PP. Med. l. 2. Hiſt. 10. fol. 285.* de ventriculi colica vide *River. Cent. 2. obſ. 44.*

Observatio III.

De inexpugnabili dolore præcordiorum.

DOlorem diuturnum inexpugnabilem circa præcordium dextrum, cum vomitu biliolorum & crudorum, à Cavenago, & Candiano, tum celebribus Medicis fruſtra tentatum, in Octaviano Mariano patricio viro; redeuntemque per circuitus, ego ſolus tandem curavi: ſed maximè prandii conſuetudine ſublata: inde miſſo ſanguine, purgato corpore, decoctoque ligni ſancti exhibito; ſed vix intra duorum annorum, ni fallor, ſpatium, cùm morbus ipſe perſæpe jam abiiſſe, & hominem reliquiſſe viſus, rediret: imperavi & ut à crudis abſtineret, & pulvinaribus ventriculum & præcordia foveret. *Cardanus curat. admirand. num. 26.*

DE BVLIMIA, ET CANINA FAME.

Observatio I.

Canina fames Epidemica facta.

UNum in præſentia addemus, quod fortè la[illegible]ribus mirum videbitur, & certè mirum eſt, [illegible] anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo octavo, caninam appetentiam Ferrariæ fuiſſe morbum Epidemicum, & potiùs fuiſſe ex atra bile, os ventriculi occupante, quàm ex acida pituita. Omnes [illegible]tem quos curavi, (fuere autem non pauci) ex in[illegible]ne ſenæ ſanitati reſtituti ſunt, & adhuc reliquam quandam ex hac affectione nunc curo, die ſexta Novembris, quæ tamen ſanitati ferè reſtituta eſt. [illegible] autem hæc appetentia potiſſimùm in principiis acceſſionum: ratique ex his fuere, qui in quartanam incideront, ſed brevi terminum habebat. *Braſſavolus comment. ad aph. 21. lib. 2. Hipp.*

Observatio II.

Lumbricus duodecim cubitorum, à muliere bulimia laborante, hiera picra beneficio, dejectus.

NOvi mulierem quandam, quæ cùm multa & immodica aſſumeret, omniaque concoqueret, & nunqoam ſaturari ſe diceret, roſionem verò in ſtomacho experiretur, & capite doleret, pulverem purgatorium accepit, erat autem is hiera. Factâ igitur evacuatione, vermem projecit, qui longitudine 12 cubitos, & plures habere putaretur. Atque tunc immoderata & furioſa appetentia conquievit. Innotuit igitur non bulimum, ſed beſtiam fuiſſe, quæ ad cibum ſumendum compelleret, omniaque conſumeret. *Trallianus lib. 7 cap. 4.*

Scribit Nicolus *cap. de Bulimia*, quòd novit Florentiæ mulierem, quæ propter vermes plures, quos habebat

...os in ventre, non ſtabat una hora inter ...em & comeſtionem; quæ ſi aliquando pro- ...m cauſam dimittebat cibum, vehementer ...tur. Idcirco pluribus vicibus ſurgebat ad ſu- ...m & finaliter ſumptis pilulis de Coloquinti- ...ta phlegmata emiſit, & vermes ultra centum, ...ſatis. in pluribus diebus, & ceſſavit ab ea ap- ...ille. *Marcellus Donat. hiſtor. mirab. med. lib. 4.*

† Add. *Zacut. de PP. Med. hiſt. 68. l. 2.*

OBSERVATIO III.

Bulimia Pruthenorum ſtupenda.

IMmani comedendi appetitu laborarunt Pruthení, anno Domini M.D.XXXV. qui febri correpti, octies cibum poſtularunt ſingulis diebus, & ne ſic quidem poterant exaturari. Hic morbus eſt potiùs pœnalis, quàm naturalis. *Leonellus Faventinus de medin. morb. c. 34.*

OBSERVATIO IV.

Prodigioſa fœminæ ingluvies, in qua diſſecta adipis lib. 20. & Hepar impendio magnum repertum.

NOſtra ætate grandævam fœminam vidit parens, quæ ne ad momentum quidem, abſque ingeſtione ci...rum & potuum vivere potuit, quin ilicet anxia ſupra modum exiliret, & tanquam injecto laqueo ...ngulanda quamprimum videretur. Hoc illi vitium ...ueris cum ætate habuit incrementum. Credi- ...eſt multis, aut anguem, aut ſimile quippiam in cor...ore latere. Tentatis variis, nihil omnes Medici ...ecere. Sed una duntaxat ratio fuit referenda in he- ...tis molem, vel ut verbo dicam, (quod prius natura ... monſtroſam ἰδιοσυγκρασίαν; nam aucta pingue- ...e præ modum & calore ſuffocato, apertus eſt venter det... actæq; adipis libræ propemodum viginti: ...ventu... el hepar integrius, turgidum ſanguine ſpi- ...tuque, ſed impenſius rubens, ac mole ineffabili, ut ...alicet magnitudine, membra ſpiritalia, & conter- ... partes compreſſerit. Fit enim hoc ſæpius, cùm ...mator ſpiritus, in ſeminis diſtribuenda materia, ...mum non obſervat: unde & major attractionis ... & calor innatus non æquâ membrorum portione ...antibus adoleſcens. quandam tyrannidis ſpe- ...in r...pub. facit: ac illud ſequi neceſſe; dum una ...mp...s rapit, alterâ quæ debilior eſt, vim fortio- ...ini...è ...iſtinente, paulatim opprimi parvas & ... donec & ipſum caput, diſſoluta œconomia ...us, ...inorumq; partium præſidio deſtitutum, con- ...eſcat, ...mma lib. 1. c. 6. Coſmocrit.*

OBSERVATIO V.

Vir prodigioſa vaſtitatis & ingluviei.

ANno 1511. Maximilianus Cæſar comitia indixit apud Auguſtam, ubi illi oblatus eſt vir quidam ...molæ vaſtitatis & craſſitudinis, atque incredibi- ...uviei, ita ut integrum vitulum crudum, vel ...n incoctam una vice devoraret, & tamen necdum ...m expletam diceret. Ferunt hominem Borealibus ...us ortum fuiſſe, ubi ob locorum frigora, ſo- ...omines edaciores: quam quam hujus edaci- ...emodum incredibilis videri poſſit. *Surius ...um in orbe geſtarum.*

...ra hujus generis exempla, *ex Bruyerino lib. 3. cap. ...barta: & Theatro D. Zvvingeri*, petere lice-

...e Fame inſatiabili vid. etiam *Hildan. Oper pag. ... P...ter. Cent 3. obſ. 96. Zacut. de PP. Med. hiſtor. 69. ...lmuth. Cent. 3. obſ. 10.* βουλίμου ex nive meminit *Bartholin. de Niv. pag. 187.*

OBSERVATIO VI.

Periodica à pubertate quinquagenarii voracitas.

CUm menſe Junio anni præſentis, Svvidnizii nuptiis agnati mei intereſſem, ac innoteſcerem Clariſſimo viro Thobiæ Fiſchero Medico, de variis ſermonem ineuntibus, quidam è convivis nobis recitabat, Noſſe virum quendam quinquagenarium à pubertatis tempore inauditá aviditate promiſcuè omnis generis eſculenta ingerere, ingeſta citiſſimè egerere, famemq; hunc circa Tropas invadere, nec ultra vigeſimum diem appetitum vigere, totidem poſt dies faſtidire, reliquis anni temporibus parcè comedere, ſanumq, degere. *V. CL. Jeſſenius à Jeſſen, de ſuis ad nos miſſis obſervationibus.*

OBSERVATIO VII.

Poſt validam famem, pleniore victu utentes, mortui.

CUm univerſam penè Italiam, anno ſalutis nonageſimo ſexto ſupra milleſimum quadringenteſimum, tam ingens ac valida fames affligeret, ut paſſim multi publicis in viis atque plateis deficerent: multi etiam ex malis ac noxiis nutrimentis, in varias inciderent ægritudines: vidimus ex his quamplurimos qui ex diutina fame, eſcam abundantiorem nacti fuerant, dum pleniore utuntur victu, paucis diebus vitam finiiſſe: adeò noxia atq; perniciosa nimia ſatietas, quam multa præceſſit inedia. Mulieres quoq; vidimus, quæ pueris quos lactarent infectis, & ſe & illos ad mortem deducerent. Plurimi tamen ex his qui ad valetudinarium deducebantur, medicorum cura & diligentia ad priſtinam revertebantur ſanitatem. *Benevenius c. 57. de Abditis.*

† Add. *Zacut. de PP. Med. hiſtor. 71. lat. fol. 310.*

DE PICA.

OBSERVATIO I.

Pica, in Viris, Virginibus & Vetulis animadverſa.

TANTA malaciæ vis eſt, ut vir quidam nobilis edendæ calcis vivæ deſiderio tam diu preſſus, illam tandem pugni magnitudine voraverit, ſitque omnino recreatus, nulla ventriculi, nulla viſcerum offenſione. *Fernel. lib. 6. c. 3. Patholog.*

Memini me viſitaſſe nobilem puellam, quæ fila ex veſtibus, quibus erant conſutæ, extrahebat ac comedebat.

Novi aliam, quæ calcem à parietibus deradebat, ac comedebat. *Trincavella lib. 7. c. 5. de rat. curandi partium. corp. affect.*

Filia ejus, qui cùm loquitur, peſſimè animi ſui conceptus exprimit, annos nata duodecim, facie pallida, compoſitione gracilis, cittam morbum patiebatur: nam indiſcretè, lapillos, terram, calculos, cretam, goſſipium, lanam, & varia ſimilia comedebat: & ita eiſdem delectabatur, ut inter ſuendum, ejus pulvinaris, ſuper quo mulieres ſuere ſolent, goſſipium ſuavi appetentiâ comederet, tametſi à matre & aſſiſtentibus increparetur. Nec enim prædictum tantùm comedebat, ſed abſurdiſſimos alios cibos. Ob vitiatos autem humores ad ventriculi oſculum defluentes, non ſolùm in prægnantibus, ſed puellis & viris vitium hoc fieri ſolet: ut refert Galenus lib. 4 de ſympt. cauſis. *Amatus Luſit. cent. 3. curat. 86.* unde curationem petes.

Puella annos nata 15. filia illius Theodori Cornelii mercatoris frumentarii Delphenſis ditiſſimi, habitantis in foro frumentario. Hæc quidem facie admo-

dum pallidâ, ſtaturâ exigua, cittam ſeu malaciam patiebatur: frumentum enim & triticum crudum, & cretam in maxima copia comedebat.

Vidimus infantes, & pueros aliquos adultiores, carbones, cineres, & arenam, & cretam devoraſſe, & calcem à lapidibus excuſſam. Contingit & puellis cachexiâ laborantibus, ob menſium retentionem aut ſeminis; à vitiatis & corruptis humoribus in ventriculo collectis. *Foreſt. lib. 18. Schol. ad obſ. 7.*

Mirum ſanè quod Picæ vitio laborantes, nonnulla avidiſſimè appetant, quæ alii ſano guſtu, & ventriculo exiſtentes, aſpernari ſolent: imò ita abhorrere, ut ne tantillum, quamvis magno pretio pollicito, deguſtarent.

Vidimus nos puellam ita lacertarum deſiderio detentam, ut quoties illi liceret, arrepta fronde oblonga, per hortum currendo, venaretur, innoxieque devoraret, *Marcellus Donat. hiſt. mirab. lib. 4. c. 1.*

Auctor Magnus Albertus eſt, in Colonia Agrippina, puellam ſe vidiſſe, quæ in trimatu parietibus arreperet, araneas venatura, quas voraret: eoq; cibi genere oblectata, inſigniter aleretur. *Cælius Antiq. lect. lib. 11. c. 13.* de qua plura nos *lib. 7. noſtri operis.*

Vidi quandam quinquagenariam, quæ tantum comedit Tartari, quòd ejus quantitas eſſet incredibilis. *Nicol. ſerm. 5. tract. 4. c. 36.*

Eſt in Cœnobio Schœnfeldenſi, quod in Bavaria non procul à Reinio oppido ſitum eſt, æditus quidam, qui jam pluribus annis arenam avidiſſimè & appetit, & devorat, ac inde ſe magnam valetudinis commoditatem percipere aſſerit. Simili in genere appetitus vidi Monachum quendam in Diœceſi Fuldana, cretam quam ſecum perpetuò gerebat, magnâ voluptate comedere. *V. CL. Oethæus lib. Obſ propr.*

Ac vivit etiam nunc Oberndorffii, qui eſt pagus comitatus Hirsbergenſis, & ditionis Eichſtadianæ ruſticus quidam annorum quadraginta, homo robuſtus, firmæ valetudinis, fortunæ ſatis commodæ, qui fruſta colliſarum ollarum: quocunq; pergit, ſecum ferre ſolet, & dentibus non minori appetitu comminuere, ac ſi panem bis coctum, aut libum duriuſculum manderet. Idq; adeò in deliciis habet, ut uxori ipſius neceſſe ſit, ollas & ejuſmodi fictilia ſummâ curâ recluſa præſervare, ne culina ollis deſtituatur. *Idem.*

Novi puellam nobilem, quæ ſtramen ubicunq; habere potuit, avidè comedit. Cumq; ob eam rem à matre graviter objurgaretur, de nocte nemine advertente, ſtramen è lecto, in quo cubuit, clam devoravit, Semper fuit ferè pallida, morbiſq; obnoxia. Nunc poſtquàm viro nupſit, ab hiſce deliciis abſtinet, *V. CL. Jo. Fr. Hildeſii obſervatio.*

Nota mihi eſt mulier, quæ fila ſeu duplarium maſticare & devorare ſolebat, ſed ſuo malo jam prudentior facta, vitioſo appetitui nunc reluctatur. *De ejusdem obſerv.*

Alia quædam puella nobilis, parentibus inſciis quotidie multum cinnamomi ingeſſit, unde ſemper obſtructa fuit alvo. Subtracto hoc aromate jam meliùs habet. *Idem.*

Tres ſorores virgines nobiles, formâ & opibus præſtantes, mihi notæ, ſemina fagopyri decorticata (vulgus vocat *beidegrütze*) ſemper ſecum circumtulerunt, & comederunt. Natis inde obſtructionibus & aliis graviſſimis morbis, duæ à Medicis præſtantiſſimis ſanari non potuerunt. Tertia non ſine magno labore, Deo adjuvante, à me ſanitati eſt reſtituta. *Ejusdem exemplum.*

Mulier haud longè ab urbe noſtra habitans, ætatis provectæ, adeò ut ampliùs non pareret, quotidie ſolita fuit comedere bonam partem arenæ, tantoq; appetitu & delectatione veſcebatur, ut eâ carere nunquam poſſet, ut etiam noctu vicinam lecto reponeret, ut præſtò eſſet: arena erat non limoſa, ſed granuloſa; p[...] vice tantum capiebat, quantum pugno compreh[...] re poterat, Anno 1588. *De obſervat. Gaſpari W[...] phii.*

† Picâ laborantis puellæ, quæ ſtercora comed[...] meminit *Borell, Cent. 4. obſ. 2.* conf. etiam de pica cu[...] dam virginis *Jo. Matth. Heſſ Caſ. 8. obſ. p. 137.* Picam [...] virgine 12. annorum artificioſè curatam commen[...] rat *Panarol. pent. 3. obſ. 38.*

Observatio II.

Citta vel Malacia laborantes, nonnulli graviter periclitati ſunt.

Filius Hioſſeppi Chirurgi, annos natus octo, cap[...] los & parietum cretam aſſuetus cùm eſſet comedere, ſemel in calcem vivam incidit, ex qua cùm abund[...] comederet, in gravia lapſus eſt ſymptomata: ex quib[...] tandem obiit. Hiſtoriam hanc integram inter venena require. *Amat. Luſit. cent. 3. curat. 91.*

Puella quædam apud nos, 4. annorum, proprios [...] nes quoſcunque vel corripere, vel digitis involuens, evellere potuit, avidiſſimè devoravit: & quamvis parentes, & alii diligenter hoc præcavere ſtuduerint, [...] men nunquam omnino à ſuo inſtituto penitus abduc[...] potuit. Quapropter tandem in vehementem tuſſim, ac ἀτροφίαν totius corporis incidit, à qua difficulter potuit curari. *De obſervationibus CL. V. Joach. Camerarii.*

‡ De notis quibusdam quæ infantium corporibus imprimuntur, matribus μαλακίᾳ laborantibus, vid. *Digbii de Immortal. anim. rat. l. 5 cap. 38* maculam mali punici mirandam ex picâ ſ. malaciâ matris annotavit *Panarol. Pent. 1. obſ. 12.* Miros alios malaciæ effectus vid. apud *Salmuth. Cent. 3. obſ. 86.*

DE INAPPETENTIA.

Observatio I.

Ex deſuetudine venerea, & mœrore, quidam cibi inappetentiam & vitiatam concoctionem incurrit.

Quidam uxoris mortem lugens, & à concubi[...] tu, quo antea creberrimè fuerat uſus, a[...] nens, cibi cupiditatem amiſit, atq; ne exigu[...] quidem cibū conquerere potuit: ubi verò ſeipſum [...] gendo plus cibi ingerebat, protinus ad vomitum [...] citabatur: mœſtus etiam apparebat, non ſolùm has ob cauſas, ſed etiam (ut melancholici ſolent) citra ma[...] feſtam occaſionem. Verùm his quâm celerrimè liberatus eſt, ad priſtinam conſuetudinem reverſus. *Galen. lib. 6. c. 5. de locis affectis.*

Observatio II.

A morbo vulvæ, cibum omnem faſtidiens, medicâ liberata mulier.

Vexari vulvæ morbis, ut mulieribus commune, ita ſanè inauditum ſic vexari, ut patiens nu[...]lum cibi genus devorare queat. In Cœnobio montis Cœl[...] monialem vidimus, quæ cum ex hujuſmodi vulvæ morbo graviter affligeretur, ita prorſus quamcunque illi adminiſtraſſent eſcam, faſtidiebat, ut quodam veluti impetu æſtuantis ſtomachi, eam ſtatim ut accepera[...] vomitione propelleret: quod nos ab irreſolubili [...] craſſiore vento, qui à vulva ipſa verſus ſtomachum ferretur, fieri putantes, multa pro re ac tempore adhibuimus auxilia: quæ cum nihil omnino proficerent, & ad decimum ipſa jam diem ſola panis bucella (quod mirum

rurum eſt) vitam traduxiſſet, vt tandem ineditæ devicto, ac penitus profligato morbo, ad priſtinam reverſa eſt mulier ſanitatem. *Benevenius c.108.de abditis.*

OBSERVATIO III.

Nauſea ex ſemicrudo capite Vitulino, menſæ illato, correptus quidam: carnium inde faſtidium, atq; hæmorrhoides incurrit.

CÆmentarium novimus, qui inter contribules ſuos ſympoſio adhibitus, cùm caput vitulinum ſemicrudum, cruentans adhuc menſæ inferretur, tanta nauſea & horrore correptus eſt, ut aliquot annorum ſpatio ab omni carnium eſu abhorreret proſsus. Et præterea per intervalla hæmorrhoidibus, quibus antè nunquam obnoxius fuerat, vexari cœpit: huic Michaeli Voglerus nomen eſt, qui vel hodie quoque vivit. *Benckius.*

OBSERVATIO IV.

Deplorato faſtidio & nauſeâ in morbis laborantes, interdum ad cibos cogendi.

ADhortandi ſunt (ciborum faſtidio laborantes) ad cibum, & interdum compellendi à viris præſtantioribus, & quos reverentur: interdum incutiendus eſt timor, ne ſi puſillanimitate deſinant mandere, fortaſſe moriantur: narrabiſq; illud *Galeni 1 Epid.part.3. com.58.* quo loco refert plurimos fame interemptos, ſoloq; illos evaſiſſe, qui ſibi vim faciebant, & mandebant. Demum cogendi ſunt violentia, vellicanda barba, capilli, fricanda liganda; extrema conſtringendi digiti, adeò ut frangi videantur: quò præ timore ad cibus capeſſendos incitentur. Quod certè non ratò mihi profuit, ut ex hiſce duabus hiſtoriis, quas ex multis narrabo, cognoſces. Quidam Rezio nomine, ſolo faſtidio mori mihi videbatur, quod morbus eſſet exiguus, tametſi longus: is nullis precibus, nulliſq; uxoris & filiorum lachrymis, ad ciborum aſſumptionem commoveri poterat; quem cùm ego (ut ex more habebam) inviſerem, inveni profectò languidiſſimum; percontatuſq; unde tantus languor & virium proſtratio, reſpondetur non ſine luctu, non poſſe ulla via ægrum cibos deglutire. Ego verò, ut qui magnopere ægrè ferrem, præ ignavia hominem mortem obire, jus gallinæ offerens illi maximè detrectanti, apprehendi digitum annularem, adeòq; fortiter conſtringebam, ut ni cederet, fracturum ni minarer: vixq; fracto digito exorbuit, ſed deinceps præ timore ne nunquam ſejun is pectavit.

Quædam alia fœmina ſexagenaria deſponderat jam animum præ languore & faſtidio, quibus vehementer premebatur, extremumq; ſacramentum feſtinanter petierat, & cucullam monachalem ſancti Franciſci ſeſtinanter induerat, in qua religioſè moreretur: ad quam cùm ego ingrederer, atq; ſedentem in lecto & ita veſtitam offenderem, hinc & inde multis incenſis luceros, & plurimis circumcirca poſitis ſanctorum imaginibus, dolui vehementer, quòd tam miſerè periret, nolens ſibi vim inferre, & oblatos cibos ſumere: iratus ei de ajo, minimè putet hac religione apertam ſibi eſſe cœlo tuĩ januam, quin potiùs habere iraſcentem Deum, propterea quod pauperi gravi fame pereunti noluit ſubvenire, pauperrimum q; ſuum eſſe corpus, ſibi non minus quàm egenis quibuſq; opitulari debere. Quamobrem monebam, me tem magiſtratibus delaturum, ipſiuſq; deſperationem oſtenſurum, & ne ulla ratione in ſacram ædem admitteretur, impetraturum. His dictis, abii, iram ſimulans, & certè non mentior, duris illis minis uſq; adeò commota fuit, ut oblatos cibos libenter aſſumeret: quo factum eſt, ut tertio die, ad domus januam ſedens, cum vicinis gauderet, præter plurimorum opinionem. *Ferdinandus Mena, c.51.de medend.febr.*

DE ASITIS.

OBSERVATIO I.

Quoſdam aſitus, hoc eſt, à cibo abſtinentes, per multos non ſolùm dies, ſed & annos vixiſſe.

VITA hominis ſeptem dierum eſt. Primum etenim poſtquam genitura in uteros pervenit, in ſeptem diebus habet quæcumq; corpus habere debet. Quod verò vita hominis ſeptem dierum ſit, etiam ex hoc manifeſtum redditur. Si quis in ſeptem diebus nihil edere aut bibere velit, plerique quidem in ipſis moriuntur. Sunt autem qui ipſos tranſmittunt, & tamen moriuntur. Sunt quidam qui perſuaſi ſunt, ut ne deſperarent, ſeipſos fame conficientes, ſed comederent ac biberent: verùm ventet non ampliùs ſuſcipit; jejunum enim inteſtinum in his diebus concrevit, moriuntur que etiam illi. *Hippocrates libro de carnibus.*

Homini non ante ſeptimum lethalis inedia: duraſſe & ultra undecimum pleroſque, certum eſt. Mori eſurie odi ſemper inexplebili aviditate, animalium uni homini. *Plin.nat.hiſt.lib.11.c.54.*

Timonis Amita, quotannis in ſpelæo, urſarum more, bimeſtre tempus abſq; ullo alimento delituit ſemianimis, ut ſola inſpiratione viveret, ac ægrè dignoſceretur. *Athenæus lib.2.Deipnoſophiſt.*

Quidam Romæ vixit annos quadraginta, ſola aeris inſpiratione, ut ſcribit *Hermolaus Barbarus.*

Fuit fœmina quæ ſine cibo dies quandoque viginti tranſmiſerit, ſæpe verò & triginta.

Virum quoq; melancholicum ſe vidiſſe ait, qui abſque cibo perſeveravit ſeptem hebdomadas, alternis tantùm diebus aquam exſorbentem. *Albertus lib.7.de animalibus.*

Normana quædam per decem & octo dies nil comedit, ut refert *Conciliator.*

Quidam mihi innotuit, qui per biennium vixit *ἄσιτος*, anno ſexto Pontificatus Nicolai Papæ V. *Pogius Florentinus, inter elegantes ſuas facetias*, ſcripſit hoc ſerium.

Idem teſtatur ſe legiſſe de puella, quæ vixit *ἄσιτος* per duodecim annos, temporibus Lotarii Imperatoris, anno Domini 1322.

Quidam non appetunt, quia membra non reſolvuntur: Sicuti in quadam, ætate noſtra, virgine ſacerdotali, quæ inediam pluribus menſibus ſuſtinebat. Jo miraculum Romæ Patribus venerat, unde experimentum, pluribus cuſtodientibus dedit, Columba nomine.

Quidam etiam Venetiis 46. diebus continuis jejunus fuit, habitudine membrorum frigida, craſſo phlegmate intus concocto, meatibus corporis adſtrictis. *Alex.Bened.Pract.lib.12.c.11.*

Audio nunc Avenioni eſſe hominem ſexagenarium, qui ratò & per maxima intervalla, quinque, ſex, decem & plurium dierum, comedat. *Sylvius conſil.adverſus famem.*

Viſa eſt in Hiſpania puella, quæ comederet nihil, ac hauſtu ſolùm aquæ vitam conſoveret, & annum jam ageret ſecundum ac vigeſimum. *Idem loco jam citato.*

Viſa quoque in Gallia Narbonenſi puella, & altera in Germania, quarum utraq; tres annos, nullo præter aerem cibo potuq; vitam ſalubriter traduxit. *Idem loco jam citato.*

Hoc

Hoc anno prodigia quædam extitiſſe narrantur in quibus præcipua erant terræ motus in Aquenſi palatio. Et in territorio Tullenſi juxta villam Commeriacam, puella quædam annorum circiter duodecim, poſt ſacram communionem, quam in Paſcha de manu ſacerdotis accepit, ſine omni victus deſiderio, plenum biennium uſq; in tertium annum dimidium complevit, nulla penitus corporis alimenta percipiens. Cœpit autem jejunare, Anno Dominicæ incarnationis M.CCC.XXII. à Paſcha; & in MCCC.XXV. circa initium Novembris peracto jejunio cibum ſumere, ac cæterorum hominum more manducando vivere cœpit *Abbas Urſpergenſis in Chron.*

Germana mulier, triginta annos in omnimodâ inedia vitam traduxit. *Joan. Boccatius.*

Spiræ in Germania quandam extitiſſe accepimus, Doctorumq; & bonorum virorum literis proditum eſt, annis tribus, nullo præter aerem cibo potuque, vitam ſalubriter traduxiſſe.

Aliam quoq; ſe vidiſſe teſtatur *Guliel. Rondelet.* eodem victus genere ad decimum ætatis annum perveniſſe, tandem grandem factam nupſiſſe, & felicem prolem feciſſe. *Joubertus Decad. 1 paradox. 2.*

In Palatinatu, pago qui Schmitvveiler appellatur, puella quædam, Victoris filia, nomine Catharina, ſeptem annos ſine cibo & potu omni exegit: Cujus examen & univerſa hiſtoria, Magiſtratus decreto, Anno 1556. Germanico ſcripto ad plenum Heydelbergæ publicato, extat. *Schenckius.*

Hiſtoria admiranda de prodigioſâ Apolloniæ Schreieræ, virginis in agro Bernenſi inedia, à *Paulo Lentulo conſcriptu: additis conſimilibus narrationibus, exc. Bernæ, ∞ IↃCIV. apud Le preux, charta 4.*

Observatio II.

Librâ olei violacei hauſtâ, quidam per decendium famem ſuſtinuit.

Quidam retulerunt, quòd unus homo biberit libram unam olei violacei, in quo cera diſſoluta fuit, donec in Emplaſtri ſimilitudinem converſa fuerit, ac decem diebus poſtea comedere non deſideravit. *Avicenna lib. 1. fen. 3. doctrin. 5. c. 2.*

Observatio III.

Sanus quidam, ſeptem dierum inediam, urinâ propriâ hauſtâ, ſubterraneo puteo concluſus, conſtanter ſuſtinuit.

Vivus humum ſubiit, qui foderat antè ſepulchrum
Ipſe ſibi, ingenti mole ſuperpoſitâ.
Vivus & ad manes deſcendit, ut Amphiaraus;
Hicq; horas centum, & ſeptuaginta fuit.
Horas, quas potuit tantùm numerare, dies non:
Nullum namq; vident infera regna diem.
Hebdomadem duravit, agens tellure ſub alta,
Lucis, ſomni expers, aeris, atq; cibi:
Ergo quid interea fecit? bibit: & bibit undam,
Quæ refluebat eò, fluxerat unde priùs.
At poſtquam ſuperis jam lux octava refulſit,
Ac egeſta cavo chaſmate terra fuit.
Crediderant quem pridem homines periiſſe: repentè
Alter ut Alcides, ad ſuperos rediit.
Viribus integris, ſenſu, & ſermone valenti,
Sanus ad extremos vixit & inde dies.
Quid mirum, infernis potuit ſi excedere regnis?
Ut jubet infera lex, ederat ore nihil.
Quam niſi dicta eſſet violaſſe Proſerpina legem,
Ad ſuperos ſalvâ lege reverſa foret.
Porrò nequis & hoc fictum putet eſſe: ego vidi
Scriptor: Quid viſu certius eſſe poteſt?
Planiùs & geſtam quivis intelligat ut rem,
Citra figmentum ſic habet Hiſtoria.

Anno Domini M.CCCCC.LII. ad Nonas Februarii, Franciſc Peluſius Lugdunenſis φρεατορύκτης, ſenex ſexagenarius, dum in colle D. Sebaſtiani, in villa Ludovici Dbeiræi, puteum foderet altum pedes 40. egeſtâ terrâ deſuper irruente ad profunditatem triginta quinq; pedum, oppreſſus eſt foſſor vivus: qui incumbenti periculo, quod fortè præſens habuit tabulatum oppoſuit: ſub quo reclinatus, & à cadenti mole protectus, aeris, & ſpiritus aliquantum retinuit: quo ſeptem dies noctesq; vixit, ſine cibo & ſomno, ſola urina epota ſtomachum roborans, & omnis doloris expers, atq; adeò mœſtitiæ: quin etiam ſpei plenus, (quã in ſolum Deum collocarat) identidem auxilium ſibi ſalvo inclamans, ſed à nemine auditus; cum tamen ipſe ſuperiorum motus, ſtrepitus, & verba audiret: horaſq; ſonantes numeraret. Poſt ſeptimum deinde diem, cùm ipſi jam conclamato pararetur pheretrum; effoſſuſque eſſet magna ex parte puteus, repentè audita eſt vox ejus de profundis clamantis: quam primùm ſecutus eſt pavor, ac ſi ſpiritus exauditus eſſet ſubterraneus; mox clamore perſeverante, injecta ſpes, & accelerata effoſſio, donec vivus & valens hauſto priùs vini calice, per funem evectus eſt, viribus adeò integris, ut ad ſe tollendum, neq; ſe ligari paſſus ſit; neq; aliena ope uti voluerit. Senſu verò adeò ſano, ut etiam jocabundus, crumenaq; prompta & pecunia numerata, diceret ſe cùm benignis hoſpitibus diverſatum: apud quos ne teruncium quidem per ſeptem dies impendiſſet. Et mox ad opus eſt reverſus, ſuperſtes adhuc cùm hæc ſcriberem. *Bartholomæus Anulus in Picta Poeſi, circa finem.*

Observatio IV.

Puellæ hiſtoria mirabilis, quæ undecim annis lecto decumbens, nullo alio victu, quàm caſei Stolckii eſu vitam ſuſtinebat.

Illud quod nunc referam, admiratu dignum eſſe exiſtimo: Puella erat annos 27. nata cum dimidio, quam anno 1566. xj. die Maij unà cum Chirurgo inviſimus, ad partem orientalem ipſius urbis Delphenſis decumbentem. Hæc autem ab anno 16. ætatis ſuæ, perpetuò lecto decubuerat, atque jam undecim annis nil aliud ſumpſerat, quàm caſei momentum, vulgari lingua Stolckii dicti, muliere adſiſtente nobis narrante; nihil enim liquidi aut potus deglutierat, licèt mediocriter mingeret; verùm ſingulis octo diebus tantùm ſemel alvum deponebat: inſuper cæca nata erat, quamvis mediocri valetudine frueretur ad annum decimum ſextum ætatis ſuæ. Ab eo autem tempore, terrore correpta, in hanc malam corporis diſpoſitionem lapſa fuit, ita ut undecim deinde annis ſubſequentibus, nunquam lectum egreſſa, etiam nunc lecto decumbat, ac ſemper in deterius malum progreſſum fuerit; adeò ut anno ætatis ſuæ vigeſimo, venter in tumorem haud exiguum attolleretur; atque omnes eam eo tempore (ut aſſiſtens muliercula narrabat) pro hydropica haberent: ſed paulo pòſt detumuit venter, præter rationem, & ſubortus eſt rugitus in ventre vehementior, ac murmur quoddam, tanquam ranæ vivæ crocitantes in ventre latitaſſent, cum motu quodam ingenti, ac vehementi ſublatione, mox depreſſione, tum ventris, tum thoracis, inſtar fluctuum maris ſeſe commoventium: qui motus adeò validus erat, ut etiam nos manum admoventes, eumdẽ cohibere minimè potuerimus; ita ut is motus manum noſtram attolleret. Rogavi puellam nunquid dolorem ſentiret? imò maximum, reſpondit. Inſuper ajebat, (quod valde admiratu dignum erat, etiam muliercula adſtante idem annuente) quòd motus ille ad plenilunium augeretur; & ſimul cum affluxu maris in majorem elevationem totus venter, tum pectus mirum in modum attollerentur,

tur, & maris fluxu recedente, ſimul motus ille decreſceret. Hic autem motus ſeptem annis duraverat, mirum quod puella tota vitioſa ſupervixerit. Rogabam quoq; nunquid menſes tempore conſueto fluxiſſent. Sed pudica, ac mente cõſtans rubore quodam ſuffuſa, non reſpodebat; mulierculâ tamen aſſiſtente annuente: ſingulis decem ſeptimanis certâ quaſi periodo profluere: ſed admodum corruptas purgationes eſſe referebat. Cùm autem animadverterem, portentoſum morbum eſſe, minimeq; naturalem, licèt aſtantes cauſam referrent in terrorem, à quo malè habere priùs cœperat; ideo habitâ hujus puellæ genturâ (quæ nata dicebatur anno 1538. & 25. Octobris die, circa quartam ferè horam, poſt meridiem) juxta aſtrologorum decreta perſcrutari volui, numquid ab aſtris aliqua cauſa probabili conjectura haberi poſſet. Erant autem tunc in medio cœli ſtellæ nebuloſæ, quæ ſunt cũ oculo ſagittarii, & in occaſu nebuloſa, quæ eſt in aculeo Scorpionis; Luna in octava, & Sol in ſeptima, in loco oppoſito vitæ. Hæc cæcitatem decernebant, juxta Ptolemæum. Sol quoq; cum cauda Draconis, Saturnus in ſexta, & Luna in octava, & Mars dominus aſcendentis, decumbens cum Venere, portentoſam & valde vitioſam genituram declarabant. Solus Jupiter in tertia domo in quadrato Saturni vix vitam ſuſtentabat. Ita ut hæc miſera videatur, & brevis vitæ, ac valde vitioſa; licèt ad hoc uſq; tempus vixerit, tamen morboſa. Sed hæc extra metam medicinæ, cùm ad Aſtrologiam pertineant; conjecturalibus enim ſignis ac cauſis non ita inſiſtendum, ut iis quæ ad medicinam faciunt. Hoc tamen pro miraculo, & magis pro oſtento habetur, quòd tam diu ſine potu vixerit, ſolo modico caſeo utens. Ideò à curatione deſtitimus, cùm & illa omnia remedia, tum medicos ipſos reſpueret. *Foreſtus Shol. ad obſ. 8. lib. 18.*

Obſervatio V.

Ventriculi debilitate ob morbos laborans mulier, nullo alio victu quàm cereviſiâ cum ſaccharo, itemq; fœniculo cum aceto, ſe ſuſtentavit, tandem maraſmo conſumpta.

APud nos honeſtiſſima Matrona vidua, laborans hypochondriacâ melancholiâ, & calculo renum, ob ventriculum nimis debilem, & non ſolùm omnia medicamenta, ſed etiam alimenta planè reſpuentem, per multos annos ante obitum, nullâ planè aliâ re ſe ſuſtentavit, nec cibo alio uſa eſt, quàm potu cereviſiæ calefactæ, parum cum ſaccharo conditæ, & inſuper maximam die noctuq; fœniculi, vel crudi, vel conditi cum aceto quantitatem comedit: atq; ita quamvis valetudinaria diu vixit, & tandem ad maraſmum perducta, Anno ætatis ſexageſimo ſexto obiit. *De CL. V. Joach. Camerarii hiſtor.*

† Plura abſtinentiæ exempla vid. *apud Hildan. Cent. 5. obſ. 33. Borell. Cent. 3. obſ. 35. Smetium Miſcell.* p. 531 ubi jejunantis per VII. annos continuos ruſticanæ virginis hiſtoria extat &c Conf. etiam *Rhod. Cent. 2. obſ. 54. & 55.* Puellæ 12. annorum, quæ 10. menſibus nihil comederat, meminit *Wolf. Lect. Memor. Tom. 1. pag.* 218.

DE SITI.

Obſervatio I.

Siti enectorum hiſtoriæ.

SUNT qui inexhauſtâ ſiti cruciantur: de quorum numero mori vidimus & eum, qui viperam devoraverat, (erat autem fortaſſe Dipſas) & meſſores, qui fortè fortuna vinum biberant, in quo quædam fera fuerat extincta; & eum, qui ex veteri vino fuerat inebriatus: item eum qui ſitim tolerare decreverat; deniq; eos qui in navi, deficiente aquâ, marinam aquam bibere auſi ſunt, quòd ſiti immoderatiore, quàm reliqui, cruciarentur. Etenim ſolutâ aluo, ac torminibus vehementer cruciati, celeriùs quàm reliqui interierunt. Novi etiam quendam ardente febre laborantem, qui increſcente etiam dum morbo, aquam frigidam liberaliùs bibens, ſatiari non potuit, donec moreretur. Itaq; circa ventriculi appetentiam, hujuſcemodi evenire poſſunt errata. *Galen. lib. 4 c. 7. de ſymptom. cauſis.*

Obſervatio II.

Aqua potu extincti.

ANtonius Parmenſis, juvenis admodum roboſtus, cùm ſub ferventiſſimo ſole, & magni æſtûs tempeſtate, pluribus diebus in itinere eſſet, ardentiſſimâ tandem febre correptus eſt. Quare, cum vehemens eum ſitis urgeret, frigidiſſimâ aquâ epotâ, intra paucas horas mortuus eſt. *Benivenius c. 16. de Abditis.*

Elegans, & optimæ ſtaturæ Juvenis Romanus, quum pilâ luderet, & ſudore reſperſus, ac totus madidus, & fatigatus ad puteum pro ſiti arcendâ veniſſet, exhauſtâ frigidâ recèns per caldarium extractâ, illicò in terram cecidit, & obiit.

Alterum novimus ex iis, qui in campo negotiantur, qui quum non minus corporis totius adapertis poris, madidus domum reverteretur, cyathum frigidioris aquæ ebibit, & mortuus fuit.

Sed alterum vidimus, qui quum domum pervenit, vigente magno æſtu, cellam vinariam ingreſſus fuit, & calicem meracioris vini frigidi exhauſit, & exanimatus cecidit, & vitam cum morte commutavit. *Anat. Luſit. curat. med. cent. 2. curat. 62.*

Valerius Cordus juvenis doctiſſimus, magnæ ſpei adoleſcens (ut ejus ſcripta adhuc hodie demonſtrant) conſodalis & familiaris amicus noſter, anno 1544. cum equo Romam iret, cum Cornelio Sittardo, amico etiam noſtro chariſſimo, quos & ego paulo pòſt, Bononia diſcedens, ſequens, Romam veni pedeſtri itinere. Illi verò circa dies caniculares, tempore admodum fervido, in montibus Florentinis cum plurimas herbas collegiſſent: Valerius deinde ſiti valida cum premeretur, gelidamq; ſubinde bibiſſet aquam, qua cruditate oborta, & obſtructione, tandem Romam veniens, febre ardentiſſima correptus eſt, qua illuſtrium Medicorum ope, cum reſtitui non poſſet, ea nocte, cum illi aſſiſtens eram, vitam cum morte finivit. *Petr. Foreſtus lib. 1. Scholio ad obſ. 13.*

Meſſorem, à meridiana tritura, ſitibundum, primo ad fontem hauſtu vidimus extinctum. *Scalig. de ſubtil. ad Card. exercit. 33.*

Villanum quendam nobis familiarem novimus, qui meſſis tempore, Anno 1597. exhauſtus viribus, & totus ſitibundus præ nimio ſolis ardore, domum rediens, cum in magna quantitate, ad ſitim explendam, gelidam bibiſſet, exanimatus mox juxta puteum cecidit, ac intra tres horas animam expiravit. *Georgius Graſeccius in theatro anatomico.*

Author eſt *Quintus Curtius lib. 7.* Alexandri Magni exercitum Suſcitanorum loca deſerta & inaquoſa, ex ſolis ardore æſtuantem, cum tandem ad flumen Oxum perveniſſet, plures ex frigidæ intemperato hauſtu intercluſo ſpiritu extinctos, quàm ullo prælio amiſiſſet *Alexander.*

Guilielm. Tyrius lib. 3. c. 16. ſcribit, Chriſtianũ agmen Piſidiam ingreſſum, regionem arentem, & inaquoſam, tandem invento fluvio; quod quidam, qui largius aquam frigidam ingurgitaverunt, ſitis diſcrimen evadentes, mortem in aquarum opulentia reperere.

Appianus Alexandrinus de bellis civil. lib. 5. tradidit, Cornificianos milites à Pompejanis pugna fatigatos, & æſtuantes, Fontanam aquam avidè bibentes, ex iis plurimos emortuos. *Marcellus Donatus lib. 4. c. 6. hiſt. med. mirab.* qui cauſas hujusmodi eventuum reddit.

Obſer-

Observatio III.

Æſtuans & ſitibundus, immodico potu ingurgitato, corporeq; in gelidam aquam immerſo, incidit in inſignem urinæ fluxum: unde virium reſolutio, & apoplexia lethalis inſecuta. Cadavere flatibus diſtentiſſimo, & tantopere intumeſcente, ut loculo vix includi potuerit.

VIr nubilis & literatus F. A. M humo valde ubeſus, & ſanguine plenus, diebus canicularibus ex itiuere multo ſudore perſuſus, dumum rediens, corpure nimio mutu & ſolis ardure calefactu, nun mudò vini & cereviſi e potum umnem, aquâ fontis reſrigeratum copiusè bibit, ſed etiam brachia nuda, & caput aquæ gelidæ immerſit; & paulu pòſt in copiuſum urinæ fluxum incidit, ita ut ſingulis ferè huris bis terve, urinam aliquando naturalem, aliquando crudam redderet. Unde vires curpotis paucis diebus ita fuerunt proſtratæ, non aliter ac ſi medicamentum toties per aluum purgans hauſiſſet. Siti urgente multum quidem bibit, ſed tamen urina aſſumpto potu longè fuit cupioſior. Ad hunc igitur vocatus acceſſi, & cùm nulla alia re, quàm de magna virium imbecillitate ex nimiu urinæ fluxu provenieute cuuquereretur, & ego alia medicamenta in prumptu non haberem, exhibui ei Conſ. Roſ. acetuſæ. addita Tetra ſig. Siles. & ſequenti nocte meliùs habuit. Sed deinde de levi quadam vertigine (quâ antea ſæpius laburavit) cuuquerebatur. Cumq; venæ ſectio ei aliquoties in huc malo profuiſſet, eum ut venam aperiret, hortatus ſum, ſed propter virium imbecillitatem noluit cuuſentire. Inſtiti, & quid periculi in corpure plethurico imminere prædixi, ac ut unum atque alterum ex amicis aut vicinis ad ſe vocaret, rugavi. Tandem mutem geſſit, ſed antequam ſequenti die Chirurgus & vicini accederent, mediâ nocte forti apoplexiâ ſubitù eſt extinctus. Mortui cadaver flatibus ventrem extendentibus poſtea in tantam mulem excrevit, ut loculo ſatis capaci vix putuerit capi. *De obſ. Joan. Franci Hildeſii.*

Observatio IV.

Prodigioſi potatores.

DE quurundam prodigioſo vini putu, (Gal. author eſt) ex earum partium (rerum) continuu fervore, integras vini amphuras, brevi horarum ſpatio, plures haurire, ad uſtentatiunem vili ſuot, & pro potus pottioue, ſupra mudum urinantes, velociſſimu renum officiu, qui ſubito & continuante motu, de humuribus diſcrimen agunt. Apud noſtros Tricongius Mediolanenſis (ut Plin. ſcribit) tribus congiis, unde cognumen illi fuit, epotis, unu impetu, ſpectante, miraculi gratiâ, Tiberio principe. Ferunt, & L. Piſonem urbis Romæ curatorem, biduo duabuſq; nuctibus perpotationem continuaſſe apud ipſum jam principem; namq; eodem autore, & hæc neceſſitas vitium comitatur, ut bibendi cunſuetudo augeat aviditatem. Scitumq; eſt Scytharum legati, quantù plus biberint, tantò magis ſitire Parthus. *Alex. Bened. lib. 22. c 4. cur. morb.*

De hujuſmodi Potatoribus pluta vide in *Bruyerino lib. 3. c. 6. & in Theatro D. Zuvingeri*, quæ huc tranſcribere non libet.

Observatio V.

Nihil bibentes.

LAſyrtas Laſiouius, æſtatis tempure, per triginta dierum ſpatium, à nulla re ſalſa abſtinens nun bibebat, & mingebat tamen: quòd ſi liberet, & præſertim in ferculutum varietate, etiam bibebat. *Athen. lib. 2.*

Ariſtoteles in libro de Ebrietate: Andruu iuquit Argivus, per umne vitæ ſuæ tempus, ſiti putuq; caruit: quamquam multis cibis, & ſalſis, & ſiccis veſceretur. Idemq; ad Ammonem profectus, per aquæ expertem viam, ſiccâ ſarinâ veſcens, nullum adbibuit humorem. *Apollonius de hiſtor. mirabilibus.* Idem de Magone Carthaginenſi refert *Athenæus lib. 2. c. 2.* ubi Andrunem vocat Archomidem, ex eodem Ariſtotele.

Julius Viator, eques Rum. in pupillaribus annis, aquæ ſubter cutem fuſæ murbo, prohibitus humore à Medicis, naturam fecit cunſuetudine, atq; in ſenectâ potu umni abſtinuit. *Plin. 7. c. 18.*

Neapoli, quendam ex Tomacellurum gente, nunquam bibiſſe ſcribit *Cælius lib. 13. c. 24. A. L.*

† Viri cujuſdam miram à potu abſtinentiam commemorat quoq; *Borell. Cent. 2. obſervat. 68. & Cent. 4. obſ. 11.*

DE RVCTV.

Observatio I.

Aſſiduus ructus curatus.

HISPANO cuidam militi, adeò muleſtus ac difficilis erat aſſiduus ructus, ut in extremis verſari videretur, cùm ad eum vocarer. Uſus fuerat admodum multis remediis: ſed fruſtra umnibus nec quicquam per hæc profecerat, niſi quòd vires ejus inſigniter forent dejectæ. Huic initio exhibuimus pilulam unam Iliacam, quæ à *Raſi lib. 9. ad Almanſorem* deſcribuntur, decem granurum pondere, per quam vitioſis ac fœtidis humuribus nonnullis expurgatis, meliùs habere videbatur: puſtea paucis diebus interpoſitis, data grana quindecim; tertiò verò ſcriptulus unus: quu aſſumpto, & expurgatiune pravurum humurum ſuccedente, qui antea lectu affixus veluti moriturus jacuerat, ſurrexit, & quocunq; libuit ambulavit, & cibum putumq; cum appetentia aſſumpſit. *Dodonæus c. 36. Medicinal. Obſerv.*

DE SINGVLTV.

CAUSÆ.

Observatio I.

De Singultus cauſis diſcrepantes Medicorum ſententiæ.

SINGULTUS eſt motus cuuvulſivus ventriculi, vitium quod tunicis ſuis ineſt expellere tentantis. Hic motus quidem eſt facultatis expultricis, ſenſu tamen percipitur, & cum motu voluntario communicat, ideoq; à Galeno inter ſymptomata facultatis, ſive actiunis animalis mutricis numeratur. Ac quamquam ſit naturæ ſolius upus, huc eſt, ſacultatis cotpus regentis, ut horror, ſternutamentum, tuſſis, uſcitatio, vomitus, & ructus; attamen quia cauſa aliqua præter naturam eſt, quæ naturam ad ſingultum excitat atq; compellit, ub id ſymptumatis præter naturam annumeratur, ut & ea de quibus ſuprà dictum eſt, quæ cauſam pariter aliquam habent murbiferam, per quam natura ad ejuſmudi mutus cogitur. Cùm autem alii ſint in ventriculu depravati mutus, ut ructus, nauſea, vomitus, ab his boc uno maximè differt ſingultus, quòd illa nihil cunvulſioni ſimile habeant, hic verò convulſioni perſimilis ſit. Ut enim pars quæ convellitur, ad principium ſuum contrahitur, idq; duabus omnino de cauſis, inanitione, vel repletiune patitur: ita ventriculus ſingu-

ſingultiendo contrahitur, & ab iiſdem, ut ſcripſit Hipp cauſis, à quibus & convulſio, excitatur. Verumtamen ſingultum convulſionem dicere non licet, quoniam hæc ſolis accidit muſculis, (vētriculus autem nec ipſe muſculus eſt, nec os ejus,) ſed veluti convulſionem, aut veriùs motum convulſivum. Eſt autem, ut ſcribit Galenus, facultatis tum retentricis, tum expultricis commune ſymptoma: illius quidem, quòd ventriculus, dum ſingultit; pravè & non naturaliter cibos complectitur: hujus verò, propterea quòd ad ipſam primùm proprieque pertinet motus ille pravus, dum cupit quod moleſtum eſt expellere. Ex quibus Galeni verbis intelligimus, ſingultum motum eſſe non ſimplicē, ſed ex duobus contrariis compoſitum, dilatatione ſcilicet, & conſtrictione. Sicut enim fieri aſſolet in omnibus functionibus corporis, quæ magno conatu viribuſq; egent, ita in ſingultu ventriculus, quò valentiùs poſſit vitium à ſe excutere, primùm ſe dilatat, (quod dum agit, cibos deſerit, nec naturaliter complectitur) deinde velut collectis viribus ſeipſum adſtringit, magnaq; totius ſui corporis compreſſione ſingultum edit. Ex quibus apparet, non eundem eſſe vomentibus & ſingultientibus motum, propterea quod nec idem ſit affectus. Quippe in vomitionibus ea quæ in ventriculi capacitate ſunt rejiciuntur, non magno adeò conatu; in ſingultu verò, quæ in ipſo ventriculi ſunt corpore, ſimili tum affectu, tum motu, qualem ij perpetiuntur, qui ex intemperie tuſſiunt, omnibus nimirum ventriculi partibus id quod ſe contriſtat expellentibus. Eſt enim ſingultus virtutis expultricis validus motus, ſicut & ſternutamentum, & tuſſis, vomituq; multò validior, quòd niſi magnâ vi ejus cauſa, quæ penitiùs ejus tunicis oriq; inſedit, exeunti non poſſit, quemadmodum *Galen. in Comm. Aph. 39. lib. 5.* demonſtravit, etiamſi contrà viſum ſit Avicennæ. Cæterùm, quum ſingultus affectio ventriculi eſſe dicitur, non eſt ita intelligendum, quaſi ad totum ventriculum ſemper pertineat, cùm ſæpe os ejus duntaxat afficiatur, aut ſolus etiam œſophagus, quà proximè ſtomachum attingit. Siquidem horum trium corporum affectione ſingultum excitari, proditum a Galeno fuiſſe video, ventriculi, ſtomachi & œſophagi, conante ſemper naturâ quod penitiùs iis in partibus impactum eſt, altiuſq; in earum tunicis inſedit, exprimere atque abigere. Hæc quidem fuit Galeni de ſingultu ſententia, in quam omnes poſtea Medici deſcenderunt. An verò eadem Hippocratis fuerit, equidem dubito. Ille namque ſingultum non motum convulſivum, non veluti convulſionem, ſed convulſionem eſſe exiſtimavit, ſicut *Gal. Com. in Aph. 4. lib. 5.* annotavit. Neque verò cauſa ulla eſt, quæ nos ab ea opinione revocare debeat. Cùm enim ventriculus, atq; os ejus maximè, magnorum nervorum ſit particeps, non quò ille quidem moveatur, ſed exquiſitiſſimè ſentiat, ſi in eos cauſa aliqua præter naturam inciderit, quæ in aliis partibus nervos ita offendit, ut ad ſuum principium ſeſe recipere cogantur, eadē in ſtomacho talem affectionem excitare poteſt, quæ & in aliis partibus excitatur. Eſt enim convulſio omnium partium in quas nervi deſcendunt, propria, quæ ut in quibuſdam partibus peculiaria ſortitur nomina (in oculo enim στραβισμός, in mandibula τρισμὸς, in ore κυνικὸς σπασμός, in pudendo σατυρίασις appellatur:) ſic in ventriculo λύγξ vocata fuit. Feruntur autem illi in ſtomachum atq; ventriculum à ſexta conjugatione inſignes, & ſicut ſcripſit *Hipp. lib. 2. epidem.* breviſſimi. Hi quamvis ventriculum aut ſtomachum non moveant, quia tamen à cerebro (quod ut ſenſus, ſic etiam motus principium eſt,) oriuntur, à cauſa præter naturam offenſi, in principium ſuum recurrere revertiq; poſſunt, & ſecum partem in quam inſerti ſunt, convellere. Neq; enim ea conjugatio motionis expers eſt, ſed multis diffuſis ramulis in aliquos colli, & laryngis, & ſterni, & coſtarum muſculos, deinde in laryngem recurrens, iis partibus ſenſum motumque conciliat. Quoties igitur tale, iis nervis qui ad ſtomachum à cerebro rectà feruntur, vitium inſederit, quale in aliis partibus convulſionis excitandæ vim habet, id in ſtomacho proculdubio convulſionem pariter inducet, quam proprio nomine ſingultum omnes appellarunt. Et reverà ſi omnes omnium tam particularium, quàm univerſalium convulſionum cauſas, ſive generales, ſive ſpeciales contemplemur eædem ſingultus etiam cauſæ videbuntur. De illis quidem disertè pronunciavit *Hipp. Aph. 39. lib. 6.* convulſionem ſcribens fieri ex repletione vel inanitione, atque eodem modo ſingultum. Porrò inanitionis nomine ſummam ſiccitatem denotari Galenus nos docuit, cujuſmodi ea eſt, quam febres ardentes, purgationes, ſanguinis excretiones, vigiliæ immodicæ invexerunt; quæq; etiam chordas poteſt abrumpere. Repletionis autem nomine non aliud hic intelligendum puto, quàm humiditatem quandam ſuperfluam atq; à natura alienam. Ea namque ſiccitati ſive inanitioni reverà oppoſita eſt. Quò fit ut eo Aphoriſmo non aliud velit Hippocrat. quàm ſtatuere omnem convulſionem fieri vel ab aliquo humore vitioſo, vel ab inanitione, ſummaq; ſiccitate. Repletio autem gemina eſt, eodem Galeno authore, una quidem ad vaſa, altera verò ad vires: illa quidem, cùm nervi adeò replentur, ut neceſſariò contrahantur, brevioreſq; fiant: hæc verò, cùm ipſi humore gravantur, non multo quidem, ſed vitioſâ qualitate prædito, quem cùm averſentur, & excutere cupiant, ab eodem morſi, puncti & laceſſiti, in principium ſuum recurrunt. Itaq; repletionis nomine non ſummam modò plenitudinem, quæ ad vaſa dicitur, Hippocrat. intellexit, verùm acrem etiam, aut ſeroſum, aut medicatum humorem, nervos mordentem, à quo convulſiones ſæpiſſimè oriri, nemo eſt in arte medica vel tenuiter inſtitutus atq; verſatus, qui dubitet. Proinde miror quid Galeno venerit in mentem, dum iſta ſcriberet *lib. 8.* τῶν κατὰ τόπους his verbis. Hippocr. quidem convulſionem fieri dixit ex repletione & evacuatione, & additum eſt ad aphor. fermè in omnibus exemplaribus, ſic autem & ſingultus. Ego verò in convulſione (inquit idem) tertiam aliquam cauſam ſupra evacuationem & repletionem nondum reperi. Singultum etiam ſine his fieri video, acribus humoribus, aut ſeroſis & medicatis, ſtomachum mordentibus, quos ubi vomitu rejecerint, ſtatim ſingultu liberantur. Quin & multi devorato pharmaco, ex tribus piperis generibus conſtante, ſi ſtatim vinum inſuper bibant, omninò ſingultiunt, ex quorum numero ego etiam ſum. Amplius autem & cibo in mordacem qualitatem corrupto aliqui ſingultiunt, & quod à vomitu ſtatim liberantur, omnibus notum eſt. Quidam etiam ex rigore oris ventris ſingultiunt. Verùm pueros maximè frequenter ſingultire contingit, tum ob corruptionem alimenti in ventre, tum ob partis frigiditatem. An verò & ob nimiam evacuationem fiat ſingultus; veluti etiam convulſio, dignum conſideratione eſt. Hæc quidem Galenus, parum memor eorum quæ locis propè infinitis docuit, ut convulſiones interdum fieri demorſo ore ventriculi ab acri aliquo humore: grammaticum quendam convelli ſolitum aurâ quadam tenui à crure ſurſum aſcendente: ab humore aut ſemine putri in utero cùm diſtentiones nervorum, tum convulſiones oriri; & à veneno ſimiliter, mole quidem exiguo, ſed facultate maximo, quod venenata animalia morſu inſuderint. Sunt autem hæ cauſæ prorſus eædem cum tertiis illis cauſis, à quibus præter inanitionem, atque repletionem, ſingultum fieri, Galenus paulo ſuprà ſcripſit ſeſe obſervaſſe. Sed ex frigore convulſiones, non minus quàm ſingultus oriuntur. Id quod docet *Hippocr. Aphoriſm. 17. lib. 5. & 18.* atque

etiam ipſe *Galenus* prodidit *Comment. 3. in prognoſtica*, agens de convulſione, quam ſcribit etiam ſine febre in forti admodum frigore enaſci. Hæc quidem qui diligentius expenderit, certò intelliget, veriſſimam eſſe Hipp. ſententiam de cauſis convulſionis atq; ſingultus, & repletionem intelligendam, non eam plenitudinem modò quæ ad vaſa eſt, ſed omnem vitioſi humoris affluxum, à quo nervi offendi poſſunt. Jam quod pertinet ad alias cauſas, omnes quidem ſunt ſingultui atq; convulſioni communes, adeò ut quæcunq; de convulſione dicta ſunt, etiam de ſingultu commodè intelligantur. Cum enim ſingultus genere convulſio ſit, eandem quam & illa habet tum cauſam, tum generationem, tum etiam ſignificationem. Itaq; convulſio ex helleboro, ex vulnere, ex ſanguinis multo profluvio, ex ſuperflua purgatione, ex vomitu, ex ileo, & jecinoris inflammatione mala eſt, ita & ſingultus, qui talibus de cauſis ortus erit, quemadmodum ex Aphoriſ. Hippoc. & Galeni in eos commentariis perſpicere licet. Siquidem ſymptomaticus eſt omnis ejuſmodi ſingultus, in aliis quidem ſummam ſiccitatem, in aliis verò humoris vitium, cum magna ſtomachi & nervorum, qui ad ipſum pertinent imbecillitate. A quo quidem ſymptomate λυγγώδη πυρετὸν, hoc eſt, ſingultuoſam febrem, ab Hippocrate dictam fuiſſe legimus, ſicut ſuprà à nobis oſtenſum eſt. Fit autem ſingultus, aliàs per ventriculi ἰδιοπάθειαν, aliàs verò per συμπάθειαν, ut in meningibus inflammatione laborantibus, aut inteſtinis, aut utero, aut aliis quæ uſpiam ſint nervoſis partibus, aut hepate inflammato provenit. Sed cùm maximâ ex parte ſingultus omnis præter naturam ſit, & malus aut lethalis, fieri tamen poteſt aliquando criticus, ſignis concoctionis manifeſtò jam apparentibus, criſimq; vomitione mox futuram indicare, quòd ſtomacho offenſo, natura in ſuperiorem partem ducere videatur. *Jo. Gorræus Definit. Med.* Voce Λύγξ.

Observatio II.

Coſtarum ad ventriculum detorſio, trimeſtris ſingultus cauſa: quarum repoſitio, ejuſdem curatio.

QUæ extrinſecùs os ventriculi premunt, ſingultum ingenerant. Quidam tres continuos menſes ſingultu vexatus, nullis conſuetis remediis antè potuit expediri, quàm coſtæ extremum, quod rùm primùm deprehenſum eſt contorqueri altiuſque in ventriculum, nullo ſenſu doloris infigi, blandè ac molliter erectum ſit. Confeſtim namq; ſingultus affligere deſiit: qui tamen repetebat, quoties coſtam denuo incurveſcere contigiſſet. *Fern. lib. 6. c. 3. Pathalog.*

Observatio III.

Singultus, largo ſanguine effuſo, ſedatus.

VIdiſſe me memini, in nobili quodam quinquagenario, vel ſeniore, è familia D. d'Antragues, cujus ille erat œconomus: qui effuſa incredibili ſanguinis copiâ, evaſit à convulſione, deliquiis animi, ſingultu, adhibitâ cucurbitulâ, & ſanus ſupervixit. *Scholiographi ad c. 33. lib. 1. Holleri de Morb. intern.*

Observatio IV.

Plurium dierum ſingultus rariſſimi.

J[illegible] Utis Doctorem Papienſem, per duodecim dies ſingultu laboraſſe, ſcriptum reliquit *Marcus Gattinaria*, *libro de curis ægritudinum particularium*, *cap. de Singultu*: hoc nos tanquam rarò contingens adnotare voluimus; namq; hominem à ſingultu capi familiariſſimum, ſicuti ita mehercle rariſſimum, per plures dies eodem ſymptomate infeſtari. Præmemorati affectus cauſam, etſi Gattinaria omiſerit, nos tamen, ne rem ita indiſcuſſam derelinquamus, qoantum conjecturâ aſſequi licebit, in medium afferre minimè pigebit. Singultum legitimum eſſe motum expultricis ventriculi facultatis, cum ejuſdem noxa, minimè ambigendum, quo ventriculus, quæ ſunt in ipſius ore penitiore, atque in ipſo ventris corpore infarcta, expellere tentat; quæ fuit *Gal.* doctiſſima ſententia 3. *de ſympt. cauſis* & *comm. aphoriſmi 39. 6. lib.* quo loco Hippocrates ſingultum ob geminam potiſſimùm cauſam fieri decretum reliquit, inanitionem (inquam) & repletionem, quanquam magna ex parte à plenitudine, rarò autem ex inanitione, *Galeni* teſtimonio, *Comment. Aphoriſm. 13. ejuſdem ſexti libri.* Tertiam inſuper addunt cauſam, humores acres, & medicatos, ſtomachum mordentes: quin etiam ex devorato pharmaco ex tribus piperibus, vel ipſomet pipere tenuiter cribrato, ſi vinum præſertim aqua calida temperatum ſtatim ſuperbibatur, ſingultus excitatur, quod ipſimet *Galeno* contingere conſueviſſe, ipſe tum *loco citato*, tum 8 *de comp. Med. ſecundùm locos* teſtatur: ita & ex cauſis immodicè ventriculum ipſum infrigidantibus, ex *Galeni* ſententia *Comment 11. Aph. quinti libri.* Hiſce itaq; ſic ſeſe habētibus, crediderim in P. Juriſperito diuturnum ſingultum perſeveraſſe, eo quòd ortum duceret ab humorum craſſorum frigidorum copia, in ventriculi tunicis & ore infarctorum & imbibitorum, quos calor naturalis ſuperare, niſi longo temporis intervallo nequiret, nec educi vomitu vel dejectione poſſent, tum ratione ſuæ viſciditatis & craſſitiei, tum etiam ob imbibitionem, & infarctionem in parietibus ſtomachi. Sed profectò mirandum de *Ariſtotele*, qui 33. *particula problem. 1. problem.* ſingultum pulmonum paſſionem fecerit, cum ventriculi eſſe omnes alii unanimi conſenſu decretum reliquerint: poſſumus tamen pro Ariſtotelis defenſione dicere, per conſenſum à pulmonibus, non per ſe provenire poſſe ſingultum: quemadmodum *Galenus 2. de ſymptom. cauſis, c. 2.* aliquos ſcripſiſſe tradit, provenire ſingultum ex convulſione muſculorum, qui inſpiratum faciunt. Sic ſingultum ex hepate inflammato ſupervenire, propter nervorum communitatem docuit *Galenus*, *Comment. 58. lib 5. aphoriſ. & 7. aphor. comment. 17* & oriri ex gulæ affectu ſingultum legimus *de fract. Comment. 2. & de ſympt. cauſ. 2. c. 6.* Et niſi in hoc ſenſu ſcripſiſſe Ariſtotelem dixerimus, nullo pacto illum à manifeſto errore vindicare poterimus. Dominum Trajanum Delphinum Legum Doctorem per plures dies ſingultu laboraſſe, & interiiſſe ſcimus. Urbis verò noſtræ Comitem quatuor aſſiduis diebus pariter affectum, ſanatum vel nullo negotio. *Marcell. Donatus lib. 4. cap. 5. Hiſtoriar. Mirab.*

Novi vetulam octuagenariam, matrem uxoris illius Ortelii, à Regina Angliæ miſſi ad comitia Batavorum: quæ per ſemiannum ſubinde ſingultiebat: remediis nihil juvantibus, niſi devorato loch ſano, quo ſe tantum juvari aſſerebat. Quæ vetula poſtea relicto ſingultu, etiamnunc, cùm hæc adderem, vivebat; quamquam duos annos lecto perpetuò incumbens, viribus exhauſtis, vitam finivit. *Foreſtus lib. 18. Obſerv. 12.*

† Portentoſi ſingultus meminit qooque *Laz. Riverius obſervat. comm. pag. 371.* continui [illegible] *2. obſervat 61.* duodecim dierum, *Tulpius obſerv. lib. 4. cap. 24.* quatuor annorum *Barthol. Cent. 2. hiſt. 4.*

CURATIO.

OBSERVATIO I.

Ad ſingultum remedia aliquot laudata.

ILle qui ſingultum habebat ex ventoſitate, ſequenti remedio evaſit: *℞. Philonii, ſcrupul.j. diagalangæ, ſcrupul.ſj. detur cum vino.* Alteri & hoc ſequens profuit: *℞. Theriacæ optimæ drach.j. pulv. diptami drach. ß. exhibitum fuit cum vino exiguo.*

Quemadmodum alteri cuidam Antvverpiano, qui per continuos x. dies ac noctes ſingultum habebat, frequenter adhibitum eſt cochlear unum calidè ex ſequenti decocto: *℞. Rad. inulæ recentis, unc.ß. coquatur in aqua fontis ad lib.j. dulcoretur ſacchàro.* Deinde ſub noctem una vice accepit *drach.ß. Philonis Romani*: & ſtatim ceſſavit ſingultus: quamquam & ſtomachus inunctus eſt *oleo maſtich. cotoneor. tereb. & abſinthii*; corpore tamen priùs repurgato cum elect. de Dactylis, & ſucco roſ. *Idem loco citato.*

Singultu vexante panis calidus linteo obvolutus, ventriculo adhibeatur. Hoc certè efficaciſſimum eſt in ſingultu remedium. *Henricus Stromerus Aurbachius.*

Singultus in febribus nonnunquam intemperatum ſequitur Zulapiorum refrigerantium uſum, quomodo affectos inconſulta temeritate Medicorum complures vidimus; idq; ſymptoma, contra omnium opinionem, vini potu ſuſtulimus. *Jodoc. Lemnius.*

2. Expertum & ſecretum eſt, dare patienti quolibet mane per tres horas ante cibum, radicem unam Zin[illegible]iberis viridis: & immediatè ſuperbibat duos hauſtus vini malvatici, & videbis ægrum citiſſimè curari. *Vi[illegible]orius.*

3. Pilularum Iliacarum Rhaſis in ructu moleſtiſſimo ſingularem facultatem, valdeq; mirificam compertam habemus. Hiſpano cuidam militi adeò moleſtus ac difficilis erat aſſiduus ructus, ut in extremis verſari videretur, cùm ad eum vocarer. Uſus fuerat admodum multis remediis, ſed fruſtra omnibus: nec quicquam per hæc profecerat, niſi quòd vires ejus inſigniter forent dejectæ. Huic initio exhibuimus pilulam unam decem granorum pondere, per quam vitioſis ac f[illegible]is humoribus nonnullis expurgatis, meliùs habere [illegible]ebatur: poſtea paucis diebus interpoſitis data grana xv. tertiò verò ℈.j. quo aſſumpto, & expurgatione pravorum humorum ſuccedente, qui antea lecto affixus, veluti moriturus jacuerat, ſurrexit, quocunq; libuit [illegible]mbulavit, & cibum potumq; cum appetentia ſumpſit. *Dodonæus.*

† Plura ad ſingultum remedia vid. apud *Camerar. Syllog. memorab. Cent. 10. part. 80. & 81.*

DE NAUSEA ET Vomitu.

DE CIBORUM VOMITU.

OBSERVATIO I.

Fœminæ cujuſdam prodigioſus aſſumptorum ciborum quotidianus vomitus, periculoſiſſima ſymptomata invehens, qui ſingulis ſeptimanis, bipartitâ, ſupra ſex uncias ſanguinis, evacuatione, levatus; ad octo menſes, citra valetudinis ægræ primariam offenſam, etiam plurium dierum aſitiâ interveniente, perduravit.

VIDI caſum mirabilem hic Papiæ in fœmina quadam, qui adeò mirabilis eſt caſus, ut vix audeam eum narrare, propter quaſi impoſſibilitatem communis credulitatis: ſed quia ego ſolus non vidi, imò pars major Doctorum Collegii Papiæ ſæpius vidit, brevibus narrabo Hiſtoriam. Duravit iſta mulier tribus annis, & jam adhuc vivit, quæ ſemper cùm ſumebat cibum, etſi delectiſſimum cujoſcunque ordinis cibi, infra octavam unius horæ, cum maxima anxietate ſtomachi evomebat cibum, cum modica portione humorum aquoſurum, & totum: ita quòd major multò erat quantitas ejus quod evomebatur ſemper, quàm quod ſumebatur: poſtea ſtabat anxiata cum dolore clamoſo & æſtuoſo circa ſtomachum, ita ut eſſet expediens eam impetuosè ſe movere, quaſi furioſa vel phrenetica eſſet: & aliquoties ſyncopizabat, jacens ut mortua per mediam horam, & ultra, neque aliunde diverſiones factæ juvabant ſufficienter: tandem poſt 4. vel 5. horas ultrà alleviabatur, ſed ordinata ſibi phlebotomia, & facta de unc vj. ſanguinis de communi dextri lateris, alleviabatur quoad hæc accidentia: ita quòd quantumcunq; vomitus ſemper fieret poſt cibum, ut dictum eſt, accidentia tamen de diſtortionibus ſtomachi, & reliqua minuebantur, & quoad intentionem eorum, & quoad tempus durationis; unde fuit expediens, quòd ſingulâ hebdomadâ phlebotomaretur, & non ſufficiebat phlebotomia ij vel iij. onciarum, ad juvamentum inducendum: imò expediebat extrahi, ut dictum eſt, uſq; ad vj. vel vij. Poſtea in tantum invaluit ægritudo, quòd fuit expediens, judicio infirmæ, & cujuſdam Medici conſentientis, (licèt ego non ſenſerim) ut bis in hebdomade phlebotomaretur: & ita continuavit per ſex vel octo menſes, tantam quantitatem ſanguinis extrahendo pro vice, & continuò cibum evomendo: aliter videbatur ſtare in continuis accidentibus poſt cibum, de quibus dictum eſt. Tandem quòd amplius mihi narravit Domina alia præſente infirma, & ita Barbitonſor ſacramento mihi fidem fecit: quòd etiam per duos menſes continuos phlebotomavit eam tribus diebus in hebdomada, & alternatis ſingulis diebus ſemper extrahendo ad quantitatem ſanguinis vij. vel iij unciarum pro ſingula vice; & quod ampliùs eſt, vixit xvij. diebus abſq; omni cibo & potu, præterquam ſumendo modicum vini vernacini ſingula die: poſtea ſtetit per futuros x. dies uſq; ad xxvij. ſimpliciter ſine cibo aliquo: Verum eſt quod nunc, ut dixit Barbitonſor, phlebotomatur de octo diebus in octo diebus, & tardando procedit. Verùm hoc videtur de mirabilibus naturæ, & de extraneationibus quæ contingunt in natura: de quibus dicit *Aver. 7. colliget, c. de cura cancri*, quod ſicut in natura fiunt monſtra, ita & in medicina monſtruoſitates apparent, de quibus multa refert *Rabbi Moyſ. part. 4. ſuorum Aphor.* Sed mirabiliſſimum mihi videtur, quòd iſta Domina ſemper viſa fuerit ejuſdem bonæ habitudinis, & læta, & juconda, cùm tamen nihil de cibo retineret ſaltem ſenſibile: & timuiſſem dici mendacem, neq; Hiſtoriam narraſſem, niſi intervenisſet authoritas & præſentia multorum præſtantiſſimorum doctorum, qui hunc caſum frequentiſſimè viderunt. Et ex juvamento hujus phlebotomiæ in caſu, non poſſum arguere, niſi cauſam vomitus pro parte, & nocumentorum pro maxima parte, habuiſſe dependentiam ab evaporatione facta à toto ad os ſtomachi, propter commotionem contingentem in maſſa humorali, ex nocumento primùm concitato ſtomacho ex vomitu. *Matth. de Grads, c. 5. part. 2. Practic.*

† Confer. *Borell. C.1. obſ. 53.* ubi de vomitu ciborum per totam vitam.

Anno ſalutis poſt Virginis partum 1511. ego Martinus Stainpeiſſ, artium & Medicinæ Profeſſor, in veritate quaſi conſimilem caſum habui, caſui ſuprà dicto, etiam in quadam honeſtiſſima fœmina in Vienna civitate: tamen poſt multa remedia, nullum ita efficax fuit, ſicut balneum ſulphureum thermarum, quod huic ad-

ductum fuit de thermis, in quo ſe dicta fœmina certis diebus ad 70. horas balneavit, & ſic relevata fuit; & ſi in balneo ſulphureo vero dicta fœmina ſtetiſſet, credo citiùs illi profuiſſet. *Martinus Stampoeſſ, lib. 7. c. 36. lib. de modo ſtudendi in Medicina.*

Religioſæ virgini, cùm eſſem Patavii, Hercules Saxonia navavit operam, quæ jam annis triginta vel quadraginta aſſiduâ vomendi violentiâ exagitata, nunquam deglutit tantillum panis, aliuſve cibi, quin mox idem prout aſſumpſit, rejiciat: nullo corporis, aut faciei damno, ut mirum ſit unde, cùm nil retineat, ſibi victum paret. *A Clariſſ. Viro Jacobo Zuvingera communicatum.*

† Vomitus quotidiani meminit etiam *Nicol. Fontan. exempl. 25. Hildan. Cent. 4. obſ. 32.* Contagioſi, *Bartholin. C. 4. hiſt. 44.* Mirandi, *Panarol. p. 1. obſ. 22.* horrendi, & contumaciſſimi, *River. Cent. 2. obſ. 48. & obſerv. comm. pag. 349.*

DE SANGUINIS VOMITU.

OBSERVATIO I.

Sanguinis vomitus ex quibus venis proficiſcatur; tum quantum ſanguinis in corpore humano.

HIppocrates *lib. 5. Aphoriſm. 31.* author eſt, quibus cum vomitu ſanguis rejicitur, his ex ventriculo educi: modum aliàs, ut ſuccurrebat, docui; ſed nunc diligentiùs. Quærere enim quis poſſet, quonam pacto, poſtquam in duodenum tranſierit, erumpat magis per ſuperiora, quàm inferiora, cùm gravis ſit? Et cur non potiùs etiam per alia inteſtina deſcendat, & præcipuè cùm videamus excedere quantitatem CC. unciarum: ut in ſacra virgine quæ mortua eſt: & CCC. ut in principe muliere de qua Braſſavolus? Dico ergo, quòd primum ex arteriâ magnâ, quæ gulæ incumbit, exeſâ, id accidere poterit: Et tunc nulla quantitas admirationi eſſe poteſt. Quod ſi modò ex ventriculo prodeat, contingit jecore ad ventriculum per ſtelechiæam tranſmittente, ſeu per duodenum, ſeu per venas, ut ſit compoſitionis ratione: cùm venæ quæ ex eo prodeunt, in unum ventriculi penetrant in ſecundam tunicam, & tunc ex impetu ſanguinis excretio. *Cardanus de cauſ. ſign. ac mort. num. 60.*

OBSERVATIO II.

Sanguinis vomitus aliquibus ſtato tempore innoxius: ſenibus etiam aliquando ſalutaris.

SAnguinis profluvium per os ſtato tempore accidiſſe Maetnio Viſco, viro prætorio, & omnibus annis Voluſio Saturnio Urbis præfecto, qui nonageſimum etiam exceſſit annum, tradit *Plin. lib. 11. cap. 38. Nat. Hiſt.*

Quod ſi ſanguinis vomitus accidat in corporibus ſenum utriuſque ſexus, profectò admiratione non caret. Nam in monaſterio Noricorum, prope oppidum novum, cui nomen *Selige pfort*, cum Abbatiſſa, quæ 58. annum exceſſerat, tuſſiret, & circa hypochondria quotannis dolore citra febrem corriperetur, ſpontaneo copioſo ſanguinis vomitu à morbo liberabatur. Civis quoq; Heidelbergenſis, pyrobolorum magiſter, ferè ſeptuagenarius, cum magnis circa præcordia torminibus divelleretur, en repentè noctu ſanguinis pluſquàm libram evomuit, & convaluit. Niſi cauſam ſanguinis in corporibus ſenum redundantis, in crapulam & otium referre liceat, cujus copiam, cùm natura viribus effœta, in alimoniam corporis, cujus augmentum naturaliter deſiit, tranſmutare non poſſit; neceſſe eſt ut eam vomitu aut alia quavis ratione expellat. *Langius Epiſtola 40. Tom. 2.*

OBSERVATIO III.

Vomitus ſanguineus periodicus per annos 20. in quadam nobili fœmina.

NObilis quædam fœmina ſanguinea, carnoſa, jam per 20. annos tam in conjugio, quàm mod[illegible] vidua, aliquoties in anno laborat ſine omni moleſtia vomitu copioſiſſimo ſanguinis, quamvis menſes quoque legitimè procedant. Quamprimum verò vomitus iſte vel per ſe, vel à medicamentis impeditur, malè ſe habet, & magnam laſſitudinem totius corporis ſentit. Mirum quoq; h. e. quòd ex venæ ſectione, qua interdum utitur, vomitus iſte non fuerit reſtinctus. Mon[illegible] itaq; ut naturæ curſum non impediret, & inprimis rectæ rationi victus operam daret, aliis validioribus medicamentis omiſſis. Unde jam in annum ætatis 48. ſatis commodè, Dei beneficio, vivit.

Fœminam aliam ſe noſſe Excellentiſſimus Victor Triocavella, olim præceptor meus in Italia p. m. mihi retulit, quæ ſuppreſſis menſibus vomitum eorum loco ſanguineum ſemper habuerit, ſine omni moleſtia. *Cardanus in Aphor. 2 1. lib. quarti*, dicit plures fœminas, paucos autem viros hoc pacto ſine periculo evaſ[illegible]e. Ac refert ſe vidiſſe matrem cujuſdam Florii in Saccenſi oppido, jam annis abhinc 36. quæ hujuſmodi utens vomitu, nonageſimum ſextum annum exceſſerit. *De Obſerv. CL. V. Joachimi Camerarii.*

OBSERVATIO IV.

Viginti ſex libras ſanguinis per diem naturalem vom[illegible], quomodo percuratus.

QUidam profudit per os intra diem & noctem lib. xxvj. modò ſang. coag. lividi, modò nigerrimi: qui curatus eſt, ſubductâ ratione victûs; quiete, & ſolutis ovorum vitellis: Item cibis odoratis, ſine medicamentis, ſolùm clyſtere. *Selenander Sect. v. Conſ. 15.*

OBSERVATIO V.

Sanguinis vomitus, Jecinoris, Lienis, & Uteri vitio nati, Hiſtoria rara.

GAlenus *lib. 5. c. 5. de loc. affect.* ſanguinem è jecinore, aut liene, quandoq; per ventriculum vomitione rejici teſtatur. Contingit autem, non modò jecinore, aut liene malè affectis, ſed & menſibus ſuppreſſis ſæpenumerò hoc modo expurgari. A quocunq; autem viſcere, ſive quâ parte in ventriculum influat, ſemper cum moleſtia, violentia, magna virium proſtratione, ac λειποθυμίᾳ evacuatur: ſic ut nulla ſanguinis detrahendi (quod nonnulli præcipiunt) occaſio reli[illegible]atur. Diverſiones, veluti brachiorum ac crurum frictiones adhiberi poſſunt; ſed unicè laborandum, ut [illegible] conſerventur, & lapſæ reparentur, nam frequente [illegible] ipſa vomitione, & citiſſime quidem æger deficit: præſertim ſi ex iecinore efferatur: veluti cuidam accidit, qui poſtquam longo tempore ex iecinore mal[illegible] habuiſſet, ſanguinis violenta ſuperveniente vomitione, mox ſublevatus eſt. Quibus verò ex Liene ſanguis funditur, rarò in prima vomitione deficiunt; ſed vel [illegible]ecurrente, ac ſubinde ſæpius, vomitione: vel ex aſcite pereunt, qui hujuſcemodi ſanguinis vacuationem, [illegible]æſertim frequentius ſupervenientem, ſubſequitur. Ab hac autem neminem ſervatum novimus, Mulier[illegible] dem quædam, quę poſt frequentes vomitiones in a[illegible]rem inciderat, ſanitati reſtituta videbatur, & ab aq[illegible]ſo tumore liberata, ſed ſuperveniente paulo p[illegible] denuò ſanguinis vomitione extincta eſt. Viro quoq; cuidam, qui à frequenti vomitu ſanguis Aſciticus fa[illegible] fuerat, per prominentem umbilicum laneo filo [illegible] licio tranſmiſſo, aquoſus humor ſenſim effluxerat, [illegible] nihilominus non multo pòſt mortuus eſt. Hujus Lien

ſangui[illegible]

ſanguini concreto ſimilis, ſubſtantiæ ſoliditatem haud retinens, facilè in partes ſolvebatur. Quandoq; ſiquidem cum venter amplius diſtendi nequit, umbilicus foràs erumpit, & in tumorem attollitur, aquoſo diſtentus ac repletus humore; quod Græci ὑδρόμφαλον appellant. Et tunc quidem per hunc laneo filo tranſmiſſo, vel etiam eodem ſcalpello aperto, humor effluit, nullo ſubſequente fructu alio, quàm quòd æger a diſtentione ventris pauco tempore liberetur. Prius enim quàm umbilicus erumpat, jam interna viſcera corrupta ac putrida ſunt: proinde ſanitas nec exſpectari, nec ſperari poteſt. Nam, ut habet *Hipp. Prorrhetticon lib.* 2. eum, qui ab hydrope, ſive aqua inter cutem correptus eſt, & ſuperſtes eſſe volet, bonis viſceribus præditum eſſe oportet. Mulieres autem & virgines quibus ſuppreſſi menſes, minùs à ſanguinis vomitione periclitantur, neq; enim viſcera harum corrupta ſunt, & ſuperveniens menſtrua purgatio ab omni periculo eas vindicat. *Dodonæus cap.* 26. *Obſ. Medicinal.*

Sanguinem vomitione ex tribus interioris corporis locis rejectum ſcripſimus: ex iecinore videlicet, liene, ac utero. Perquàm rarò autem ex iecinore profundi contingit. Cui autem ex hoc profuſus fuit, vini potatione delectabatur: citò tamen & inde offendebatur. Crebrò poſt largiorem vini potationem, calorem per univerſum corpus ſentiebat veluti febrilem: aderat ſitis, linguæ ariditas, urinæ rubedo, & ſubinde in dextro hypochondrio quidam dolor. Supercalefactus mox remediis quibuſdam ſibi familiaribus utebatur, ut Zulapio ex aquis cichorii, intybi, acetoſæ, cum ſerapio ex cichorio, & intybo: quo cùm ſæpe reſtitutus ſibi videretur, tandem poſt languorem quendam, corporiſque depravatum & ad citrinum luteum inclinantem colorem, ſanguinis vomitione copioſa correptus, defecit.

Ex liene ſanguinem vomitione rejicientes, multos cognovimus: pallentes hi fuere, & ſæpenumero in ſiniſtro horum hypochondrio tumidus ſplen manifeſtè ſentiebatur, ſed ante vomitionem. Nam à vomitione exonerato jam ſplene ſubſederat tumor, nec deprehendi poterat. Pleriq; horum tertia, aut quarta vomitione, vel etiam frequentiore, (multis inter ſingulas menſibus ut plurimùm intermediis) perierunt: alii poſt crebras vomitiones in aſciten lapſi, tandē & mortui ſunt. Unum aut alterum noſtro conſilio poſt unicam vomitionem ſervatum meminimus; & quidem frequenti abſynthii quoquo modo uſu, ut *in noſtris ſtirpium hiſtoriis, c. de abſynthio* videre eſt.

Ab utero verò ſuppreſſis menſibus, rarò item ſanguinis vomitio ſupervenit. Virgini verò cuidam accidiſſe mihi obſervatum: quæ in ipſa vomitione graviter laboravit. Poſtea verò idoneis adhibitis remediis, & ſanguine ex interiore vena prope talum detracto, cùm menſtrua purgatio ſucceſſiſſet, bene ſe habuit, quod & *Aphoriſ.* 34. *ſect.* 5. *Hippoc.* docet: Mulieri ſanguinem evomenti, menſtruis erumpentibus ſolutio. *Idem in Scholiis ad cap. prædictum.*

Observatio VI.

Vomitu ſanguineo annuatim detenta matrona, præſertim tempore menſium, valdè aſtringentibus uſa, arthritidem & gravem cephalalgiam incurrit.

NObiliſſ. Fœmina plethorica & obeſa, ſæpe quotannis vomitu fuit correpta ſanguineo, copioſo, ſine virium debilitate, idq; ferè ſemper tempore menſium, qui vel parciſſimè tum fluxere, vel planè ceſſarunt. Suaſi ut nonnunquam ſaphænam aperiret, & uteretur moderatè ducentibus menſes. Sed ab aliis perſuaſa, omiſſis jam commemoratis remediis, validis aſtringentib⁹ adhibitis, vomitum quidem iſtum compeſcuit, ſed paulo pòſt in morbum arthriticum, & graves dolores capitis incidit, ut nunc etiam annos aliquot ſemper lecto ſit affixa, & fruſtra ſæpe conqueratur, quòd rectè monenti non obtemperaverit. *De Joachimo Cam. Norimb. Med. Exemplis.*

Observatio VII.

Cuidam poſt ſanguinis vomitum & dejectionem crebram, tandem ventriculus & inteſtina ſanguine referta mortem attulerunt.

CArdinali Cibo, vena quæ à liene ad os ventriculi tendit, inſignis erat magnitudinis: quæ cùm primùm ob anaſtomoſin vel fracturam reſerata eſt, illicò ventriculus ſanguine repletus fuit, & non modò ventriculus, ſed inteſtina omnia: licèt dum adhuc viveret, in morbo ipſo libras aliquot, tum per vomitum rejeciſſet, tum per ſeceſſum dejeciſſet. Quam ſectionem dum ego ſumma diligentia peragerem, ob ſubjecti dignitatem, & ob morbi raritatem, aderat Excellentiſſimus Antonius Muſa Braſſavolus Ferrarienſis, quem honoris gratia nomino. *Columb. lib.* 15. *Anat.*

Observatio VIII.

Creberrimis vomitionibus, torminibus, ventriculi tumore, tabe totius corporis, & facie flaveſcente affectus quidam: tandē ſanguinis & materiæ nigerrimæ quotidie ad dimidiam menſuram vomitu correptus. Accedente verò Iſchuria, cum alvi adſtrictione, & lipothymia, ventris tumor ſubſecutus, quem mors excepit. Diſſecto corpore, in abdominis capacitate magna copia aquæ nigræ inventa: hepar utrinq; ventriculo adnatum viſum. In pectoris cavitate plurimum aquæ rubentis deprehenſum.

SArtor quidam noſtras, annorum circiter 30. cùm ab anno ætatis ſuæ 12. ſemper ferè valetudinarius fuiſſet, per certa intervalla vomitionibus bilioſis divexatus, torminibus (ita ut colicum dolorem non ſolùm ego, ſed & alii exiſtimarent,) conſtipatione alui ſummâ, dolore ventriculi, præſertim poſt aſſumptum cibum, (valde enim vorax erat,) corpore macilento, facie ut plurimum flaveſcente: plurimorum conſilio uſus, meo etiam per annos circiter tres, qui me monente Anno 83 ad thermas Plumbarias ſe contulit, poſt quarum uſum penè per annum commodè habuit. Mēſibus tribus ante mortem, ſanguinem purum copioſiſſimum per vomitum rejecit: dein rurſus conſuetis torminibus correptus, accedente vomitu materiæ nigræ, ut qui per multos dies rejecit, ſingulo manè ad dimidiam menſuram, & tantundem veſperi aquæ nigerrimæ. Iſchuria etiam poſtremo morbo laboravit: aluus cum potenter eſſet conſtipata, clyſteriis ipſum uti volui, qui ſimilem materiā eduxere, frequentibus etiam lipothymiis divexabatur. Vomitu remittente, ſenſim venter intumeſcere cœpit plus minus diebus octo ante mortem. Poſt mortem à me apertus fuit, præſentibus aliquor Dominis Doctoribus, Medicinæ ſtudioſis plurimis, Pharmacopœo, aliiſq; Senatorii Ordinis Viris. Inter quos fuere D.D. Scherbius, & D.D. Hermannus Flagius. Abdomine ergo aperto, copioſa aqua nigra in ipſius capacitate reperta, ſimilis ei, quæ per vomitum fuerat rejecta. Hepatis majoris lobi dextri fortè ſexta pars, in ipſo erat ventriculo, ita ut ſuperior & exterior ventriculi pars, Hepati extrinſecus eſſet adnata; ſic etiam inferior & poſterior ventriculi pars, quæ dorſum ſpectat, ipſi Hepati accreverat: ita ut Hepatis ea pars ad latitudinem duorum circiter digitorum in ipſo ventriculo eſſet, & à duobus ventriculi partibus contineretur: ſuperior tamen ventriculi pars à naturali ſtatu non receſſerat, nec adeò firmiter hepati adhærebat: ſed inferior ab ipſo hepatis parenchymate,

abſq; hepatis dilaceratione ſeparari non potuit. Hepatis verò pars ea, quæ à ventriculo continebatur, foveam quandam acquiſiverat, ita ut ſubſtantia ea hepatis, cartilaginis inſtar dura fuerit. In ipſo autem ventriculo continebatur ad menſuram unam, materia nigerrima pultis inſtar. Hepatis reliqua pars ſatis commodè habebat, ſplen item, reliquaq; viſcera in abdomine contenta ſana erant. In thorace ipſius, magnam aquæ rubentis copiam reperi. Occidit Anno 1585 Novemb. menſe. Credo ego naturalem fuiſſe illam accretionem, & in utero materno acquiſitam. Mater enim ipſius, dum utero geſtaret, corpore ſemper inclinato ſedit, oetricis munere fungens. *C.L.V. Caſpar Bauhinus de obſervationibus propriis.*

HUMORUM VARIORUM vomitus.

OBSERVATIO I.

Quidam ſingulis menſibus biduum bilem utramq; & pituitam vomere ſolitus, vitam ad multos annos produxit.

NOvi Antonium à Fonſeca Epiſcopum Pampilonenſem, virum virtute, ſapientia, & genere illuſtrem, qui ſingulis menſibus duobus ferè diebus vomebat ſponte, primùm bilem flavam, deinde pituitam, deinde bilem atram ſine mora, neque interdum quidpiam eſitabat aut bibebat: atq; cùm ipſe aliàs non integrâ ſanitate frueretur, liber à morborum periculis longo tempore evaſit; nunc quoq; ſuperſtes manet, viginti quinq; annis jam elapſis. *Chriſt. à Vega lib. 2. ſect. 5. c. 3 De Arte Medendi.*

OBSERVATIO II.

Menſtruus porraceæ bilis vomitus.

VIdimus mulierem, inter exempla, menſis unius intervallo, ſingulis diebus miram porraceæ choleræ quantitatem evomentem, & convaluiſſe. *Alex. Benedict. lib. 13. c. 23. de med. morb.*

OBSERVATIO III.

Vomitionis porraceæ & æruginoſæ bilis pernicioſiſſima, hiſtoriæ dua.

NObilis Domina de Poſiaco in febre tertiana continua, à qua Dei auxilio, & operula noſtra, noſtroq; conſilio perſanata fuit frequẽtes & copioſas humoris non mudò porracei, ſed etiam æruginoſi vomitiones rejiciebat, adeò calidas & ferventes, ut illæ in lancibus receptæ ebullire viderentur.

Inſuper anno à Chriſto nato 1542. Henricus tunc Delphinus, qui nunc Auguſtus Galliarum Rex eſt, & totius orbis imperio digniſſimus, Lugduni cholerâ morbo correptus, æruginoſos humores tam acres eroderentesq; evomuit ac dejecit, ut pelluvia ac pelues argenteæ, quibus excipiebantur, variis coloribus, videlicet luteo cyaneo, ſed præcipuè floridiſſimâ ærugine apparerent infectæ: quos colores nulla potuit lotio delere, nec ulla fortis ceſſare fricatio. *Montuus lib. 4. c. 7. Haloſſebr.*

OBSERVATIO IV.

Vomitus mirè bilioſus in acuta febre criticus.

VIdimus hiſce diebus nobilem, cui quinq; diebus primùm æruginoſæ bilis, deinde flavæ magna copia excreta eſt, tum per vomitum, tum per dejectionem cum motu convulſivo, & dentium ſtridore in acutâ febre, qui tamen ſeptimo judicatus eſt per ſudorem copioſum. *Jacotius Comm. ad Coac. Hipp. pag. 28.*

OBSERVATIO V.

Vehemens ſtomachi dolor vomitu liquoris acetoſi levatus.

QUidam manè aſſompto cibo, poſt decimam horam, dolore ſtomachi vehementi cùm cruciaretur, liquorem aceto ſimilem, tellure ebullientem ſpumantemq; evomebat, id autem ex frigore ſuſpicati ſunt Medici proficiſci; meroq, Cretenſi, aut Rhetico Punicove hauſto ſanatus eſt. Interea calida fomenta ſtomacho impoſita ſunt, ac theriaca languenti ſtomacho profuit, ius eſculenta in patella, ſi frigus, aptiora morbo ſunt: fumida enim fiunt, ſed paulum acrimoniæ addes, tum ſtomachum invalidum laguentemque firmabis. *Benedict. lib. 12. cap. 9. de medend. morb.*

OBSERVATIO VI.

Bilis atra & corrupta ultra duas menſuras (boccalia vulgò dicta) vomitione rejiciens, liberatur.

QUos vomitu à materia atra atq; corrupta liberatos vidi, fuit mercator Bononienſis nomine Ludovicus della Ratta, qui multoties omnium Doctorum, inprimis verò Doctoris Camilli Franchini, vel Montagnani, viri in re medica magni, majoris verò expectationis, niſi immaturâ morte præventus conceſſiſſet fato, admiratione, ultra duas vini menſuras (boccalia vocatas) bilis atræ ac acidæ, maximo ſanitatis emolumento evomuit, quæ, ut ex certis conjecturis patuit, in ventriculo minimè accumulata fuerat. *Carter. in libell. Obſ. Anat. & Chirurg.*

OBSERVATIO VII.

Plagis & contuſione uxor à marito malè mulctata, internam vaſorum diruptionem incurrit, unde ſtata per ſingulas hebdomadas aterrimi ſanguinis vomitio conſecuta, mulieremq; ſibi benè habere, & cibum averſari compertum.

MUlier in Hoſpitali noſtrò, circiter annos 35. nata, quæ civi cuidam Conſtantienſi nupta erat. Antequam nuptiæ celebrarentur, maritus eandem odio quodam (ut ita loquar) novercali, neſcio ob quod delictum, proſequi cœpit, ita ut illam humi proſterneret, ac pedibus impeteret, & tandem quaſi ſemimortuam reliquit, & aufugit. Ex eo tempore mulier iſta ſingulis octo diebus, velut certo & ſtato tempore, adeoq; inſtar paroxyſmorum, ſanguinem aterrimum ſummo cum dolore evomuit; poſtea itidem ſe bene habuit, cibum attamen non appetit. Quod in ejuſmodi vaſorum ruptione nec ſcriptum legi, nec ante oculis vidi contigiſſe. *Geſneri obſ. per Caſparum Wolphium communicata.*

OBSERVATIO VIII.

Moniali cuidam, quatuor annis continuis corruptorum humorum vomitus cum alui adſtrictione, nihil proficientibus remediis, lethalis tandem fuit.

HIſtoriam afferimus mulieris orbis noſtræ, nobilis Deo dicatæ, hæc in quinquageſimo, & ultrà ſuæ ætatis anno conſtituta, dum rectè valeret, & monaſticæ obſervantiæ ritè incumberet, derepentè à cibo quotidie horis ſex, vel ſeptem, ſine moleſtia vomitu corripiebatur, & alui adſtrictione ingenti pariter detinebatur: erant verò quæ per ſuperna excernebantur veluti corrupta, lenta, & ſeroſa, duplâ quantitate potus & cibi antea ingeſti. Nec vehementia, nec levia medicamenta alui adſtrictionem adimere, vel tantillum ſucci aut ſtercoris educere poterant; nec epota aut devorata

ſata medicamenta tormina, aut noxam aliquam viſceribus ſenſibilem inferebant, verùm ſponte ſuâ alvus nonnunquam, vel clyſtere aliquando exſiccatas & orbiculares fæces egerebat, & quatuor annis continuis, ultrà, cum hac inſolita & verenda indiſpoſitione perſéveravit. Illius curæ incubuit Antonius Capriana, aliique Urbis noſtræ ſeniores Medici, qui incaſſum variis excogitatis præſidiis, affectionem illam tollere tentarunt; ex qua tandem febre corpore emaciato, ex hoc ſæculo migravit. Verùm, cùm nos illam non tractaverimus, nec à Medicis qui illam inviſere, quicquam de cauſis acceperimus, quod dicamus non habemus. *Marcell. Donat. Hiſt. Mirab. lib. 4. cap. 3.*

† Nec deſunt ex recentioribus exempla: Sic pituitæ concretæ vomitum commemorat *Tulp. l. 1. c. 23.* atræ materiæ, *Id. d. l. c. 21. & Hechſtett. Decad. 2. Caſ. 4.* bilis bullientis inſtar aquæ fotus, *Borell. Cent. 2. obſ. 1.*

DIUTURNÆ VOMITIONES.

OBSERVATIO I.

De diuturnis vomitionibus, obſervationes utiles.

Quia majus quiddam fide videri poſſit, hominem in continuis multorum annorum vomitionibus perdurare vivum poſſe, non abs re erit quædam de eo experimenta proponere, quæ rem alioquin non ſatis veriſimilem confirment. Civis quidam fuit Hamelburgi, quod ditionis Fuldanæ oppidum eſt, qui ipſe mihi retulit, ſe per totum ſepteunnium nullo die à vomendi moleſtiâ vacuum fuiſſe.

Ac in alio oppido Heydeccio, quod nunc ad Illuſtriſſimum Palatinum Neoburgenſem ſpectat, oblatus eſt mihi ante decem annos quidam ejus loci Senator, Engelbertus Ramsbeckius, qui conqueſtus eſt, ſe per integrum quadriennium vomitiones quotidianas ferme paſſum eſſe, ob quem affectum ad aridiorem corporis habitum devenerat. Hanc igitur materiam in ſtomacho contentam, deorſum per clyſteres primò derivando, deinde ejuſdem reliquias per purgationes ſuperius adhibitas, eaſque moderatiores, evácuando, ſtomachumque convenientibus remediis confortando mediocri ſanitati, qua & jam dudum fruitur, reſtituimus.

Advectus etiam fuit non ita pridem ad me, à pago nobis proximo, ruſticus quidam, qui continuis decem ſeptimanis, durante obſtructione alvi, omnia ingeſta alimenta, tum etiam potum, humores, tandem etiam excrementa, ſuperiùs per os rejecerat. Quem tamen non ſine proteſtatione de cura ancipiti, medicandum ſuſcepimus, cùm domeſtici conſilium obnixè expeterent. Huic igitur cùm clyſteres exhibuiſſem, reſtricta fuit vomitio, & multa putrida excrementoſa per eoſdem educta. Poſtea cùm præbuiſſem potionem per os purgantem, fuit eo die ſatis bene inferiùs purgatus. Subſequenti verò die cùm denuò ſimilem potionem ſumpſiſſet, eandem tranſactâ horâ ferè vomitu denuò rejecit. Poſtea repetito vomitu excrementa putrida, eaque malè olentia etiam expulit. Huic vomitui & alius ſucceſſit, quo aquæ impuræ circiter libræ ſex ejectæ ſunt, magnâ adſtantium admiratione. Cùm verò in pluribus auxiliis uſurpandis obſequium ſuum recuſaret, ac ad ſuos redire cuperet, nolui in re tam deſperata plura remedia fruſtra tentare, præſertim ipſo ægro repugnante. Itaque tantùm confortantibus quibuſdam præſcriptis ipſum à me rurſum dimiſi.

Porrò eodem ferè tempore, fœmina quædam ex Bilengriſio, oppido ditionis Eichſtadianæ, ad me etiam advecta eſt. Quæ cùm ſimili ratione per quinque integras ſeptimanas ne ſemel quidē excrevisset, & frequentes paſſa eſſet vomitiones, cum præſentibus torminibus ventris, jamque morbus ad paralyſin non obſcurè tenderet, tamen clyſteribus primò, & poſtea cōvenientibus purgationibus, cum moderatis aperientibus primarum venarum mixtis, ſanitati reſtituta eſt, & jamdum bene ſe habet. Sunt quidem hæc exempla rariora, cùm plerique in tanta aſſiduitate vomitionum, vel tabe pereant, vel ſyncope exolvantur, vel præſente magnâ alvi obſtructione, epilepſia aut paralyſi correpti, plerumque pereant. *Cl. V. Jacob. OEthaus, lib. Obſerv. propriarum.*

VARIARUM MONSTROSARUMque rerum vomitus.

OBSERVATIO I.

Clyſteres vomitione in Colicis rejecti.

Rejectos Clyſteres vomitione fuiſſe interdum, ſcriptum à *Galeno* invenitur, *in libris de ſymptomatum cauſis*; vidique ipſe in Colicis doloribus, non quidem ex injectionis vehementia, aut vi ulla protruſos eò, ſed excretice facultate irritatâ præter naturam, caſuque interdum aliquo, ab inferioribus ad ſuperiora inteſtinorum convertente ſe, propellenteque ocyſſimè quandoque ſurſum verſus, quicquid noxii perſenterit: ut ventris ſæpe flatum per crepitum non emiſſum: ut hos ipſos (de quibus nunc eſt ſermo) clyſteres, non tam ſæpe, aliquando tamen. *Alexandrinus Annotat. ad cap. 17. lib. 13. Therapeut. meth. Gal.*

Mulier quædam nobilis colicis doloribus, & Civis cujuſdam uxor laborans, & per intervalla cum jucundo riſu delirana, duo Enemata per inferiora injecta, vomitu per ſuperiora me aſſiſtente rejecerunt. *De exemplis Viri Clariſſimi Joan. Franci Hildeſii, Scholtzio tranſmittente.*

Obſervatum quoſdam clyſteria evomuiſſe per os. *Solenander in Conſ. Med. Sect. 5. Conſ. 16.*

† Clyſteris quoque vomitum, mictumque puris in peripneumonia, annotavit *Borell. Cent. 1. Obſ. 17.*

Vomitus ſtercoris exempla, *titulis, de Ani, & Excrementis alieno loco redditis*, referuntur.

OBSERVATIO II.

Ex tenuioris inteſtini morbo puella clyſteres, glandes, alvi excrementa, monſtroſa ventriculi vi attractrice, vomitu rejiciens, miraculosè curatur.

A *Joanne Matthæo de Grad, in vaſtis illis ſuis ad Almanſorem commentariis, cap. de vomitu*, pro monſtroſo adducitur: Vidiſſe ſe puellam quandam, atq; ſanaſſe, cui ex inteſtini tenuioris affectu, & clyſteres omnes, & alvi excrementa ſurſum vomitu educerentur. Quæ cùm omnia jam penè ad deplorationem vergerent, & curandæ juvenculæ, vel nulla omnino, vel exigua eſſet relicta ſpes, nihil non præſidiorum in eam rem non expertum atque tentatum. Cumque in morbi levationem glandes, & acutæ valde, & bene magnæ ano ſubderentur, (quò ſcilicet vis illa attractrix retunderetur, & acri balani vi deorſum excrementa ferrentur) mox impetu facto ſurſum & ferebantur, & vomitu pellebantur. Quæ cùm medici maximè mirarentur, filis eu am fortiſſimis, præfatas glandes femori ægrotantis nectentes, fore putabant, ut ſic meliùs continerentur. Sed poſt paululum temporis abruptis filis, vique maximâ factâ ſurſum perlatæ ſunt. Tumq; longiſſimam glandem parare jubentes, manu fortiſſimâ & bène valida contineri imperârunt: erat autem, quæ glandem continebat, puellæ mater: quæ cùm & ipſa à medicis percunctaretur, ecquid ipſa in filia fieri ſenſiſſet, reſpondit, tantum tamque validum fieri glandis attractum, ut manui etiam, quæ glandem continebat, vim inferri maximam perſentiſceret talem certè, ut niſi glandem properè ſummoviſſet, etiam

ad ventriculum reliquarum more repſiſſet. Hunc verò monſtroſum rarumque eventu affectum, pinguibus & juſulentis curâſſe ſe idem author teſtatur, quod hiſce rebus ſoleat attractoria facultas obtundi, prorſuſque infirmari, quo maximè in præfato affectu curando opus erat. *Valleriola Comm. ad cap. 2. lib. 6. de cauſ. ſympt. Galeni.*

OBSERVATIO III.

In teneſmo ſuppoſitorium vomitu rejectum.

REm mirandam quæſo audi, quam mihi ille artium & medicinæ doctor ſubtiliſſimus. olim magiſter meus, Philippus Mediolanenſis narravit: Suppoſitorium opiatum his elapſis diebus cuidam teneſmonizanti imponi juſſit, qui poſtea per horas quatuor continuè quievit, quo in tempore ſuppoſitorium illud filo appenſum evanuit: hinc verò ad duos dies tam horribilem ſaporem patiens in ore percipiebat, ut aſſumere cibum non poſſet: propter quod ipſe magiſter Philippus vomitum provocavit, & tunc patiens ſuppoſitorium illud filo appenſum evomuit. Certè niſi mihi vir tantus enarrâſſet hoc, via fidem dediſſem. *Guaynerius, cap. 2. Tract. 5. Practica.*

OBSERVATIO IV.

Inteſtinorum motus expulſivus everſus.

TAntas interdum incidere alvi obſtructiones, ut inverſo motu naturæ, nulla excrementa deorſum, ſed omnia ſurſum vergant, obſervatum eſt à veteribus, & præſertim à Matthæo Gradio olim practico medico excellenti; cùm ſcribit ſe quandam puellam vidiſſe, quæ potiones purgantes, item aſſumptos clyſteres, & glandes ſuppoſitas, etiam filis femoribus alligatas, ſuperius per os rejiceret. Simile & nos obſervavimus in quadam fœmina, uxore cujuſdam fabri ferrarii Fuldani, quæ in puerperio cùm obſtructione alvi vehementi laboraret, & ex conſilio muliercularum portionem candelæ ſebaceæ ſatis longam ano ſuppoſuiſſet, eandem poſtero die, nullâ ſequente obſtructionis ſolutione, per vomitum reddidit, magnâ ex parte integram, & minimè diſſolutam. *CL. V. Jacob. OEthæus lib. obſervat. propriarum.*

OBSERVATIO V.

Fruſtum carneum, coloris albi, duriſſimum, laborioſiſſimo vomitu depulſum.

DElphis puellam monialem in curationa habui, quæ cùm diris doloribus per integrum annum afficeretur, ſe tandem præ anguſtia circa ventriculum mori exclamabat. ac niſi in vomitum prorumpere poſſet, ſe morituram vociferabatur. Quare medicamentum vomitorium cùm adhibuiſſem, fruſtum carneum magnum albo colore, albuminis ovi inſtar, magno conatu rejecit, ita congelatum ac induratum, ut cultello acutiſſimo vix dividi poſſet; & ab omni dolore ſtatim liberata, deinde ſana vixit. *Foreſtus lib. 18. Schol ad obſervat. 19.*

OBSERVATIO VI.

Fruſta carnea per vomitum & ſeceſſum expulſa.

QUædam profluvia fruſtorum carneorum paſſæ ſunt, per vomitum una, per ſeceſſum altera, idque per multos dies: erant autem fibroſæ carnes, & quæ tranſverſam & in longum ſectionem paterentur, convaluerunt qua; ſed rara hæc faciliorem habent, quàm cauſam, admirationem. *Thom. à Veiga ad cap. 5. lib. 1. Galen. de loc. affect.*

OBSERVATIO VII.

Coagulata carniformis ſubſtantia latitudinis duorum pollicum, & longitudinis duorum digitorum vomitu rejecta.

VIdi portionem carnis, longitudine duorum digitorum, latitudine duorum pollicum, vomitu rejectam. Illud jam per puerum habere non potui. *V. Joan. Fridericus Trauelman. de obſervat. prop.*

OBSERVATIO VIII.

Quædam poſt diutinos ventriculi dolores, pullum diſcerptum vomitu ejecit.

QUædam non ita pridem, monſtroſo eventu, pullum membratim diviſum evomuit, poſtquam de ſalute ejus deſperatum eſſet, propter diutinos moleſtiſſimoſque ventriculi cruciatus. *Thom. à Veiga, Comment. ad lib. 1. de loc. affect.*

OBSERVATIO IX.

Oviformis globus, ex concreta pituita denſatus, vomitu rejectus.

ILluſtriſſima matrona, me præſente, evomuit multa pituitoſa, unà etiam globum quaſi phlegma congelatum, inſtar ovi elixi validiùs, vel duriuſculè, & putamine detracto, rejecit. Mirum videbatur, quo pacto abſque ſuffocationis diſcrimine, gulam aſcendere & regurgitare potuerit. Eandem aſtante Reginâ Daniæ, duabus tertianis in puerperio olim liberavi. *CL. V. Eſaias Meichſnerus de obſervat. propriis.*

OBSERVATIO X.

Globus pituitoſus, conformis, in cujus centro, brucho ſimilis vermiculus deprehenſus, poſt ſæviſſimos ventriculi cruciatus vomitu deturbatus.

JUlianus Medicæ artis Profeſſor dum graviter ægrotaret, & advenienti Medico dolorem, quo circa ventriculum miſerabiliter cruciabatur, exponeret, tangente illo (ut fit) ac manibus locum pertractante, erupit in vomitum: quo & ipſe fruſtum carnis, ad parvæ pilæ magnitudinem, in quo vermis non ſecus ac bruchus, in ſiliqua recludebatur, ejectans, ad priſtinam ſtatim reverſus eſt valetudinem. *Benivenius cap. 38. de Abditis.*

Nobilis quædam mulier Fanenſis, cùm ſtomacho graviſſimè laboraret, plurimumque pituitæ, ejuſque quam, quæ vitrea à Praxagora nuncupatur, evomuiſſet, ac veluti animo linqueretur, paulatim quaſi à graviore ſomno excitata, in moleſtiſſimum vomitum incidit. Quo cùm diu agitaretur, durioris tandem pituitæ globum ejecit: quam aſſidentes quædam mulieres, cùm veneficio affectam dicerent, ſuperveniens ipſe intueor omnia, fruſtumque veloti carnis aperio, in quo vermiculum brucho quàm ſimillimum invenio. Quo tandem ejecto, mulier convaluit. *Gabucinus Comm. de Lumbricis, cap. 13.*

OBSERVATIO XI.

Vermes per vomitum expulſi.

NOs lumbricum vidimus, qui palmi longitudinem non excederet, rotundis in omnibus perſimilem, præterquam quòd dorſum habebat lanuginoſum, ita ut pilos rubros imitaretur. Hic juvenem quendam ad mortem uſque perduxerat: quem tamen pharmaco ad febrem tertianam notham, quâ juvenis corripiebatur, idoneo exhibito, unà cum pharmaco evomuit: atque ita incolumis evaſit. *Idem citato loco.*

Anno 1553. in collegio D. Barbaræ, puer annos 12. natus ex intervallis vomere ſolebat longos vermes, albos, è ventriculo. Sentiebat motum, morſum & commotionem. Dum urgebant, ſitiebat, angebatur. Nu-

ritus

[illegible]itus fuerat lacte & fructibus. *Scholiographus ad cap. 54 lib 1. Hollerii de morb. intern.*

Vermes id inteſtinis reperiri frequenter contingit, qui & quandoque vomitu rejiciuntur: ſæpiſſimè verò per inferiora deſcendunt. *Dodonæus in Annotat. ad c. 7. Benivenii, de Abditis.*

Cum anno 1557. relicto Monſpeſſulo Viganum me contuliſſem, eoque operâ CL. V. D. Franc. Foutanoni ad Illuſtriſſ. Dominum de Viſeck Baronem, & agri Silenen[illegible]is gubernatorem eſſem promotus, ut quæ jecetamartis medicæ fundamenta, ad uſum accommodatem, [illegible] at is ad ſartorem vicinum, caloribus febrilib[illegible] [illegible]rdinaris acceſſionibus mitè æſtuantem, præſcripſi illa Syrup. de Limon. de Acetoſâ, Citri, de Endiv[illegible] [illegible] c[illegible]m decocto hordei, vel ptiſanâ, tempore ſi[illegible]ſumeretur. Sub noctem deterius habuit, dulore ventri[illegible] [illegible]loribus, capitis gravedine, ſudoribus diaphore[illegible] [illegible]xtremorum refrigeratione, ſyncope, & vomi[illegible] [illegible]equenti cholerico, nonnihil tamen non exſpirabat. Injectus fuit illi clyſter quem diu quidem tenuit, ſed nihil profecit. Quia verò continuò Syrup. præſcriptis utebatur, frequenter (nihil enim per os admittebat [illegible] vomitu infeſtante, per os rejecit tandem [illegible] [illegible]dum, ſatis craſſum, tres ulnæ partes habentem longitudine, unà cum multa materia biliosa, nigra. Melius poſt corroborantium uſum habere, & convaleſcere cœpit. *V. CL. Caſparus VVolphius de Obſer[illegible] [illegible]bus propriis.*

[illegible]nſe Februario, quidam ex oppido Tugio oriund[illegible] [illegible]buſtus, cùm circa præcordia, ut vulgo loqu[illegible] [illegible] & orificium ventriculi, totiuſque ſtomachi regionem [illegible]orſum quendam anxium & triſtem, ſentiret [illegible]tinuè, atq; aliquando in animi deliquium, ſine [illegible]a tamen cauſa manifeſta incideret: rectè tamen ſe [illegible] [illegible]eliquo corpore, & cibum potumq; ſecundùm nat[illegible]am appetebat. At certè ſibi cùm perſuaderet [illegible]e vivum quoddam animal intra corpus habere, [illegible]e ſuper his ſymptomatis conſuleret, ex medicame[illegible] præſcripto, Eſulâ videlicet præparatâ hermo[illegible] [illegible]l. gentianæ, & ſpeciebus Cordialibus, certâ, [illegible] [illegible]ſtis quibuſdam invicem commixtis, ver[illegible] [illegible]gnam copiam rejecit, quorum alii quidem [illegible] [illegible]ûos pedes longi erant. Poſt aliquot ſeptima[illegible] [illegible] reverſus eſt, & quæ eveniſſent nuntiavit, ſi[illegible] [illegible] me rogavit, ut ejuſdem medicamenti denuò [illegible] facerem: verebatur namque ne plures ſube[illegible] [illegible]e[illegible] cùm medicamento dato à me dimiſſus, nec ab[illegible] [illegible] poſtea reverſus eſt. *Idem.*

[illegible]ucteter, quæ de vomito animalculorum ac ver[illegible] [illegible] quotidiano recenſet *Bartholin. C. 1. hiſt. 47 & C. [illegible]3. Jo. Daniel. Horſtius Epiſt. Med. 6.*

OBSERVATIO XII.

De vomitu atræ bilis, unà cum vermibus & ſcarabæis.

CUm Balduinum Kerckevervium Bricleſem [illegible] Octobri, anno 1567. duplici tertiana corre[illegible] [illegible]viſſem; deducor ad puellam annum 22. attin[illegible] [illegible], quæ vomitu continuo, longo quidem tempo[illegible] [illegible]raverat, & bilem tanquam picem valde atram, [illegible] [illegible] vermibus dejiciebat, quos tunc ſpectavimus [illegible] [illegible]nam ferè in longitudine, coloris cinerei: & [illegible] ante meum acceſſum novem numero evo[illegible] [illegible] omnes ferè mortuos. Atram verò bilem picis inſtar [illegible] quam ſpectabam, primâ fronte ſanguinem con[illegible] [illegible] eſſe putabam, qui ab utero in ſtomachū tranſm[illegible] [illegible]et: ſed cùm ſtatuto tempore menſes prodi[illegible] [illegible]am bilem eſſe intellexi. Verùm, cùm eſſet bonæ [illegible]ionis, neque febricitaret, & circa ſtomachum [illegible] [illegible]et, nonnihil appetitu quoque deficiente, hoc [illegible] ex humoribus corruptis fieri exiſtimabam; unde & [illegible]mes generabantur, eo quòd fructibus autumnalibus valde crudis antea uſa eſſet. Alvum non prohè dejiciebat, niſi duobus diebus tantùm ſemel. & ſtercora quidem dora, fæculenta, ſatis naturalia, & minimè nigra. At vomitus admodum frequens erat. Medicus aſſiſtens dederat pilulas ex aloe: verùm parum profecit. At Apozemate ſequente per me deſcripto, vomitus qui prius creber erat, nonnihil ceſſavit, poſtquam plurima nigra recrementa per inferna dejeciſſet, unde & melius habere videbatur. ℞. *Abſinthii communis, centaurii minoris, agrimoniæ, portulacæ, an. m. j. ſem. aniſi, portulacæ, an. drach j. fol ſenæ unc. ß. rhabarb. ſelecti, drach. j. ß. ſchœnanti ſcrup. j. glycirrh. raſæ, unc. ß. paſſul. enucleat. Num. vj. fiat decoctio pro unc. viij. Colatura Zacchare parum dulcoretur.* Dimidium cùm ſumpſiſſet, bene excrevit: primò fæces, mox atram bilem copioſè: ac vomitus & ventriculi dolor nonnihil ceſſarunt. Die intermiſſo reliquum ſumpſit. Interim ad appetitum incitandum capiebat duo cochlearia ſubinde ex Syr. ſequentibus. ℞. *Syr. de limonibus, Syr. abſinthii, de ſcolopend. Syr. capill. veneris,* (quia parum tuſſiebat) *ana unc. ij.* & ſtatim ſumebat drach. ij. ex tabulis hoc modo deſcriptis: ℞. *Specier. diarrhod. abb. ſcrup. ij. ſpecier. diatrag. frig. ſcrup. j ß. Zedoariæ pulveriſat. rad. tormentill. pulveriſat. an. ſcrup. ß. diſſol. in aqua portulacæ & agrimoniæ, adjecto Zacchare optimo q. ſ. fiat confectio in tabulis.* Et iſtis remediis utcunque habuit. Verùm anno 1568. x. Julii die rurſum ad Coroelium Philippum Conſulem urbis illius, ex febre continua acuta decumbentem evocatus, puellam denuò inviſi: quæ licèt utcunque tunc ſe haberet, tamen paulo ante ſcarabæos rejecerat vomitu, (res portentoſa & incredibilis, niſi ipſe conſpexiſſem) quos mater nobis oſtendit, præſerte Petro Chirurgo Brielenſi, & viro conſulari, amico noſtro haud vulgari. Referebat & mater vivum ſcarabæum rejeciſſe, qui per duos dies ſupervixerat: Referebatur autem ad incantationem hoc malum. *Foreſtus lib. 18. obſ. 19.*

Vermes rejectos ſæpe vidimus: ſed ſcarabæos niſi hoc tempore nunquam, quamquam alii quoq; videntur vidiſſe, cùm & *Gordonius* ſuo tempore medicus illuſtris, ſcribat *part. 5. cap. 20. de vermibus*: vermes, ſerpentes, ſcarabæos generari ex putredine in corpore humano: ſicuti extra in mundo vermes, & muſcæ, ac ſimilia generantur. *Idem Schol. ad Obſerv. eandem.*

OBSERVATIO XIII.

Vermes erucis ſimiles in febrili paroxyſmo per vomitum expulſi.

ANno Domini 1578. Stephana Chattieria Sancti Mauri à foſſis incola, vidua quadragenaria, febre tertianâ laborans, paroxyſmi initio magnam vim evomuit humoris biliosi, unaque villoſos tres vermes, figurâ, colore & magnitudine erucis ſimiles, ſubatriores tamen, qui inde integros octo dies vixerunt ſine ullo alimento: hos pagi illius Chirurgus ad Milotum Doctorem Medicum detulit, qui ipſorum copiam Feureo, Craſſo, Mareſcotio, & Cortino Medicis, mihique fecit. *Pareus lib. 24 cap. 19.*

OBSERVATIO XIV.

Capillorum veluti glomi per vomitum redditi.

JOannis de Quintana duennas, primarii civis famulus, vomitu rejecit, me præſente, magnum tenuium & ſpadiceorum capillorum glomum, adſervabatque in papyro involutos plures alios, quos binis horis ante evomuerat: quibus rejectis, nullâ ampliùs moleſtiâ torquebatur: præter eam quam vehemens vomitus induxerat. *Nicol: Monardes lib. 3. Hiſtoria ſimpl. medic. ex novo orbe delatorum, cap. de Verbena.*

Simile quoddam nec minùs mirum exemplum, mihi ante paucos dies retulit Franciſcus Zuinig, Sereniſſ. Principis Matthiæ Archiducis Auſtriæ, & pharmacopœus, cùm in ſua arte periti[ſſ]imus, tum diligentiſſimus. *Cluſius in Annot. ad locum citatum.*

Simi-

Simile etiam exemplum ante multos annos accidere memini Jurieconſulto N. Vlierden, cerebri apud Antuerpianos cauſarum patrono, qui certis anni temporibus materiam in multos veluti muliebrium capillorum glomos congeſtam excernere ſolebat, quâ rejectâ melius habebat: nam alioqui macilentus pallenſque ſemper cùm eſſet, adverſâ valetudine ante iſta ſymptomata plerumque corripiebatur. *Idem Cluſius in Annot. ad eundem locum.*

Filius cujuſdam fabri laterarii, qui in cygno rubro Delphis habitabat, anno 1562, cùm diu tonſillarum, gutturis, ac faucium inflammatione laboraſſet, multiſque remediis uſus eſſet, & meam operam quoque fruſtra expertus eſſet, incidit in manus cujuſdam empirici; & epoto medicamento neſcio quo, enormi ſeceſſu, tum vomitu violento ſubſequente, crines conglomeratos magnâ vi evomuit, in tantam anguſtiam priùs conjectus, ut ſe diſrumpi, & in partes lacerari clamaret. Erant autem crines rubri tanquam à barba raſa prius expullulante, inciſi, valdè curti, producti, mox in unum conglomerati ejecti. & à vomitu ampliùs dolorem in gutture non ſentiebat; adeò ut nunc ſine dolore, quod priùs facere non potuit quævis devorare, & deglutire potuerit; quamvis & raſcatione per aliquod tempus (ut vidimus) per ſputum ejuſmodi minutos pilos per tres ſcilicet continuos dies expulerit, & nunc præter ſpem miraculoſe curatus: quamquam vulgates adoleſcentem 22. annorum veneficio ſeu incantatione affectum judicarent. Quicquid ſit, ejectis crinibus præfocationem gutturis ampliùs non eſt perpeſſus, & poſtea uxorem ducens, rectè habuit.

At aliam juvenculam novi, quæ ſingulis fere menſibus crines conglobatos vomitu admodum moleſto dejiceret. *Foreſtus lib. 15. Obſervat, 29.*

Observatio XV.

Pannos, clavos, ferramenta, lapillos, & oſſicula vomitione exturbata.

Vidimus pannum, clavos, ferramenta, & neſcio quæ non vomitu rejecta.

Vidimus puellam Delphis in ventriculo dolentem, per inferiora modò excrementa picis inſtar nigra, uti ſaponem excreviſſe, & lapillos & oſſium fruſta etiam per vomitum: quæ longo tempore laborans, & macilentior facta, tandem etiam interiit. *Idem lib. 18. Schol. ad Obſervat. 26.*

† Plura de rerum variarum vomitionibus vide apud *Bartholin. C. 1. h. 52. Ballon. Epid. p. 193. Joh. Dan. Horſt. Epiſt. Med 6. Borell Cent. 3. Obſerv. 31. & 50.* Bufo vivus vomitu rejectus perhibetur à *M. A. Severin. de Viper. p. 29.* Piſcis vivus, à *Borell. Cent. 1. obſ. 9.*

Observatio XVI.

Gallico morbo affectus, poſt alipticam hydrargyricam, ventriculi anguſtiâ preſſus, argenti vivi pateram vomitione rejecit.

Mirum eſt quendam, qui ter duntaxat ſecundùm brachia unctus fuerat, per aliquot dies pondus & anguſtiam in ventriculo ſenſiſſe, deinde cùm latrinæ ſemel inſideret, argenti vivi pateram fere vomuiſſe, ut multi adhuc teſtati ſunt, & literis prodiderunt. *Alex. Trajanus Petronius c. 1. lib. 5. de Morb. Gallico.*

Observatio XVII.

Dilato vino hauſto, nonnunquam ſinceram aquam paulo poſt vomitu rejici.

Vidimus interdum epoto vino ex aqua temperato, aquam ſubinde puram ſine vino emitti, nec ullo vini odore: tanta eſt diſcretivæ potentiæ vis. *Alex. Benedict. lib. 13. cap. 11.*

Observatio XVIII.

Euporiſta ad Vomitum & Nauſeam remedia.

1. Vulgi experientia eſt, eboris tabellâ admotâ ventri, vomitus compeſci *Jac. Hollerius.*

2. Cydoniorum ſuccus libræ pondere, in quo corallorum rubeorum, ſem. roſarum rub & rhabarbari, cujuſque ℥ j. cum hypociſtidis & acaciæ binis ſcrupulis, ad tertias bullierint, auxilium eſt magnum ad bilioſas vomitiones: quinetiam ad dyſenteriam. Datur is quotidie potandus manè & veſperi horis binis ante cibum. Verùm affectos purgatos eſſe oportet. *Matthiol.*

3. Emplaſtrum expertum contra vomitum, maximè etiam ſtomachum confortans, quando vomitus provenit à materia calida. ℞ *Pulpæ cydoniorum ſub cineribus coctorum ℥. iiij. roſarum rubearum, coriandri præparati, ſem. acetoſæ, an. ℨ. ſ. maſtiches, macis, an. ℈. ij. Pulveriſentur, & omnia miſceantur in mortario cũ vino cydoniorum. ad formam emplaſtri reducantur. Faventin.*

4. Mirabile & ſecretum in ſedatione vomitus pituitoſi, dare patienti infrà ſcriptum condimentum, quolibet manè ſtomacho jejuno. ℞. *Vitelli ovi cocti, Num. j. thuris, maſtiches, an. ℈. j. pulveriſentur pulveriſanda, & pulveres aſpergantur ſuper ovum, quod patiens bibat. Victorius.*

5 Mirabile eſt & ſecretum in frigido vomitu, & in curatione ventoſitatum ſtomachi, dare patienti manè & veſperi ante cibum, tria cochlearia infrà ſcripti condimenti. ℞. *Succi citoniorum lb. ſ. maſtiches, macis, garyophyllorum, nucis moſchatæ, an. ℨ. ij. corall. rub. roſ. rub. an. ℨ. j. Bulliant inſimul uſq; ad conſumptionem tertia partis ſucci; deinde colentur cum forti expreſſione, & colaturam uſui reſerva modo dicto. Alexius.*

6 Hepaticis & ſtomachicis, qui cibum ſumptum retinere non valent, gentianæ radicis pulvis è vino potandus exhiberi debet, quod qui fecerit, auxilium præſens ſentiet. *Tragus*

7 Invenit ætas noſtra aurum ſæpius fervens extinctum vino, vomitionibus prodeſſe; vel idem tenuiſſimum efficaciter aſſumi, aqua ad dimidium redacta juvat ad potum temperandum. Paupertas, cui fortuna aurum invidit, chalybe eo modo utatur. Quidam in aqua aurum conterunt, & fervefaciunt ad dimidium minori opere: cui corallium, & maſtichen, & garyophyllum addunt, efficaciùs proficere tradunt. Et panis cruſtam toſtam, Cretico vino infuſam, ſuperinjecto maſtiche, garyophylloque conferre haud dubium eſt. *Alex. Benedictus.*

8. Alimenta in vomitione danda ſunt, quæ ſpiſſa ſunt, & utcunque viſcida, ut ventriculo hæreant, minimè pinguia, ori grata, & actu frigida. Id etiam obſervandum in medicamentis. Nam tepida ſemper vomitum provocant. Quare in cholera morbo, aut vomitu bilioſo, & aliis, niſi in quibus os ventriculi eſt nimis refrigeratũ, præſentiſſimum remedium eſt aquam frigidam poſt cibum aſſumptum bibere, vel cochleare unum ſucci cydoniorum, aut ſyr. cydoniorum, aut fruſtum cydonior. aut pyri acerbi devorare, aut pulverem coaſtringentem. *Rondelet.*

9. Rhaſis puero vomitu laboranti ante lactis adminiſtrationem, iſtiuſmodi medicamentum ſæpiſſimè ab eo expertum, porrigendum eſſe admonet. Receperat enim *ligni aloes, maſtiches, an. ℨ. ß gallæ, drachmæ unius partem ſextam, quibus tritis, & cum ſyrupo roſarum confectis, atque cum modico gallæ muſcatæ, demum puero exhibuerat.* Poſtea verò cataplaſma ejuſcemodi ventriculo pueri admovebat, recipiendo *maſtiches, aloes, acaciæ, gallæ, olibani, panis uſti, ſimul partes æquales. cum oleo. & ſyr. roſ. confectas.* Ad puerorum enim vomitum, tum ſalivam eorum coercendum, efficax eſſe experimentum aſſirmat. *Seb. Auſtrius.*

10. Quod

10. Quodſi non ceſſat nauſea, arripiat mordicùs Cæpam communem bis vel ter, & non mandat, ſed mordeat tantùm ipſam primis dentibus, & videbit is, quòd omnino quieſcet nauſea ſtatim, etiamſi ventriculus eſſet debiliſſimus. Et ſciat is quod iſtud auxilium eſt ita præſtans, ut nullum ego invenerim hac in re præſtantius. *Fallopius de med. purg. ſimpl. cap. 28. pag. 213.*

ORIS VENTRICVLI TVMORES.

Obſervatio I.

Ex obturatione tuberculi oris ventriculi innati, gravida per bimeſtre cibo defraudata, fœtu vitali edito, expirat.

MULIEREM vidi gravidam, cui tuberculo duro, eoque ingenti ita os ventriculi obturabatur, ut quicquid indebatur, attacto ventriculi ore, mox remearet atque redderetur. Sic adſtantium omnium judicio, nihil cibi potuſve bimeſtri tempore vel conatu maximo ea voravit. Tandem morbo, deſipientia, febreque confecta deceſſit, edito partu, quem vitæ ſuperſtitem reliquit. *Fernel. cap. 1. lib. 6. Patholog.*

Obſervatio II.

Scirrhus pugni magnitudine gulæ ſubſtantia, ad ventriculi orificium innatus, varia ſymptomata, & tandem etiam mortem invehens.

ANno ſalutis 1570. Norimbergæ vocatus ſum ad quandam mulierem, quæ longo decubuerat tempore: angebatur transglutiendi difficultate maximâ, & tanto gulæ ardore, ut præ eo nec dormire, nec ſitim ſedare quiverit. Auctâ gulæ anguſtiâ, vix quid liquidi in ventriculum immiſit: ventriculus ad vomitum excitatus, egerebat interim cibum, interim phlegma viſcoſum, ac craſſum, interim etiam pituitam cum bile craſſa permixtam. Ægra ſciſcitata, num juxta ingreſſum gulæ in ventriculum, vel ventriculi orificium, quid tanquam clavum infixum, vel globulum perſentiſceret? ſe ſeptoro octennio tale quid in ea regione percepiſſe, atq; transglutiendi magna difficultate laboraſſe, ſimiliq; morbo & patrem, & ſorores & alius ſuos amicos occubuiſſe affirmabat. Tandem nutrimento deſtituta, atque ad extremem perducta maciem, extincta eſt. Mortuam aperui, & inveni ad ventriculi orificium, ſcirrhum pugni magnitudinem excedentem, ſubſtantiæ gulæ innatum, qui craſſitie ac tumore ſuo anguſtarat, atque obturârat œſophagi finem. Meſenterium viſum fuit ex multis, iiſque ſatis magnis ſcirrhis conflatum ſicut & pancreas: omentum contractum, craſſum, & ligno durius inventum. Ventriculus inanis, hepar ſubalbidum, ſcirrhiſque refertum erat. Quamvis hæc mulier totum octennium hos ſcirrhos geſtârat atque transglutiendi difficultate indies magis, ad finem vitæ uſque afflicta fuerit, nihilo ſecius (quod valde mirum eſt) utcunque commodè, lætè ac hilariter vixit, liberos procreavit, habuit tamen macilentum ſemper corpus. *Coiter lib. Obſerv. Anat. & Chirurgic.*

Obſervatio III.

Elevatio ſtomachi curata.

ANnum decimumſextum agenti Petri Guicciardini filio, ita cervix ventriculi ſine ullo doloris ſenſu elevabatur, ut magnitudinem pomi cydonei æquaret; nec manifeſta cauſa oſtendebatur, cùm omni nocumento careret. Quare rem admodum diligenter inveſtigare cœpi, admiratus, quænam abditæ hujus mali cauſæ eſſe poſſent. Sed cùm nullam prorſus præter ventum invenirem, à quo, ventriculi capite paulatim elevato, ita ejuſmodi fieret tumor, ut & oſſa etiam talem ſitum adepta, nec ultrà priſtinum in ſtatum reverſa, figuram jam illis impreſſam, tanquam naturalem cuſtodirent: ferreâ demum laminâ, quæ ex cingulo quoque ſurgebat ferreo, ſtomachum comprimi jubeo, quò paulatim ad ſedem ſuam retrocedere cogeretur: quod factum eſt. Nam haud multo pòſt, hoc uno tantùm præſidio, ita repreſſus eſt tumor ille, ut ad priſtinam ac naturalem formam ipſius ventriculi cervix penitus reverſa ſit. *Benivenius cap. 40. de Abditis.*

In Iliaco dolore, cùm excrementa per os redduntur, ventriculus quoque in tumorem quandoque attollitur, partim quidem ex flatibus, ſed magna ex parte ab excrementis eò perlatis. Quandocunque autem tale aliquid contingit, non modò ſpes vitæ nulla ſupereſt, ſed mors ferè imminet. *Dodonæus annot. ad cap. citatum.*

DE VENTRICVLO.

SYMPATHIA.

Obſervatio I.

Ventriculum cum capite conſentire, & coaffici aliquando, idq; præter experientiam, etiam per anatomen demonſtrari.

CONSENTIT caput maximè ventriculo, per inſignes nervos ſextæ conjugationis: & utero per ſpinalem medullam, cui arctiſſimè conjungitur: atque dolores inde communicati, ſeu per materiæ alicujus transmiſſionem, ſeu continuitatem ſolam, ſentiuntur magis, à ventriculo quidem in fronte, ab utero autem in occipitio. Quod experientiâ frequenti à nobis cognitum, facilè eſt ex anatomia confirmare, ſecus ac docuit Rondeletius, &c. *Joubertus c. 9. lib. de curand. morb.*

CONFORMATIO VENTRICULI VARIA.

Obſervatio I.

Ventriculi depravata conformatio.

VIdi, inquit *Galenus lib. 2. artis parvæ*, ventriculum cujuſdam, ita parvum, rotundum, ac propenſum in ilia, ut propria circumſcriptio perſpicuè appareret ſpectanti & attrectanti. Ita & apud nos puella quædam Delphica perpetuò malè habebat in ſtomacho: nam à natura anguſtior factus erat; quem his notis deprehendimus: nam plurimo cibo diſtentus ſtomachus lædebatur: ſed exhibito exiguo cibo, idque frequenter, minùs offendebatur, & commodius, tunc cibum concoquebat. Hoc autem innatum vitium, juxta Galenum, immedicabile judicavimus: & ideo eandem incuratam reliquimus. Tantum in mandatis dedimus, ut parum & frequenter cibum concoctu facilem ſumeret, ut minùs dolore afficeretur. *Foreſtus lib. 18. Obſervat. 35.*

Obſervatio II.

Ventriculi craſſitiem concoctionem juvare.

QUo craſſius rugoſiuſque ventriculi corpus, eò concoctionem feliciùs procedere, tum ex eo patet, quòd eorum qui nullam concoctionis debilitatem paſſi ſunt, ſed vel morbo aliquo repentino ſublati, vel ſupplicio affecti, ſectioni adhibentur, ventri-

culi

culi tales eſſe deprehendantur; tum quòd illis animantibus, quæ duriſſima quęvis conficiunt, ſicuti cornutis, quæ fœno paſcuntur, avibuſque præſertim legumina, lapilloſque continuò devorantibus, ventriculi craſſiſſimi, veluti tergora, & in avibus parenchymare conſtantea contigerint. *V. Cl. Felix Platerus de obſervat. propriis.*

Observatio III.

Ventriculi nimia attennatio cauſa imbecillitatis.

VEntriculi imbecillitatem à nimia illius tenuitate proficiſci, ad quam continua crapula, ſupra modum ſæpinſque diſtentus, tandem reducitur, veſicæ alicujus inſtar, quam pueri premendo inflandoque dilatant & atrenuant, ſectione compertum eſt. Unde malum ipſius organicum immedicabile, cùm ſe recolligere, ciboſque exactè complecti non ampliùs poſſit, naſcitur, perpetuæque fluctuationes ſequuntur. *Idem D. Platerus.*

Observatio IV.

Macula nigra ventriculi.

MAculam nigram admodum, in ventriculo ſuria capire truncati, tum in exteriore, tum interiore ipſiua ſuperficie apparentem ſpectavi. *Idem.*

Observatio V.

Macula lutea ventriculi, illiuſque ardor.

VEntriculum à bile flava, ea ſede, qua veſicula bilis ventriculo ſubſtrata illum attingit, tingi, ac macula lutea, ad interiora illius quoque penetrante, commaculari, aliquoties obſervavi: illiſque præſertim, quibus viventibus perpetui ventriculi ardores moleſti erant, hoc accidiſſe notavi. *Idem.*

Observatio VI.

Maculæ rubræ ventriculi, ejuſdem maximum ardorem inferentes.

POlonus qui ex vulnere capitis, adhibito emplaſtro barbaro à Fallopio, diſſuadentibus Bellocato & Trincavella, mortuus eſt, ardorem maximum circa regionem oris ventriculi perpeſſus eſt. Secto corpore inventæ ſunt in ſuperficie exteriore oris ventriculi maculæ rubræ, ac ſi morſus formicarum eſſet. *R. Solenander in conſ. Med. ſect. 5. conſ. 16.*

SUBEUNTIA IN VENTRICULUM per os.

Observatio I.

Serpentes, Lacertas, aliaque animalia venenata, aliquando dormientibus per os in ventriculum irrepere, ubique graviſſima ſymptomata excitare, & occidere ſæpe: tum qua ratione propulſanda ſint.

ADoleſcens multo meraco epoto ſupinus in habitaculo quodam dormiebat. Huic ſerpens, Argea appellatus, in os ingreſſus eſt: & ſanè cùm ſenſiſſet, & loqui non poſſet, dentibus ſtridit, & ſerpentem devoravit, & dolore magno tenebatur, & manus prætenſas adhibebat, velut qui ſtrãgularetur, & jactabat ſeipſum: & convulſus mortuus eſt. *Hipp. lib. 5. de morb. popular.*

In Anatomiis quandoque vermes in ſtomacho ſunt reperti, & ipſum jam perforarunt aliquando: Et quod majus, ſcitur ſerpentes, limacias, in ſtomachum intrare, & ibi foveri & creſcere, ranaſque interdum. *P. Aponenſis different. 101. Conciliatoris.*

Volaterranus eſt author, ſuo tempore inventũ eſſe ruſticum, qui cùm per fœniſecia aperto ore in agris dormiret, & ſerpentem per fauces hiantes intra corpus admiſiſſet, ſe ſtatim aliis commanducatis ceu præſenti amuleto curavit: virus tamen uxori in coitu (res mira) inſtillavit, & morte comite transfudit. *Mizald. memorabil. centur. 8. aph. 76.*

Serpentes aliquando os dormientium ingredi dicuntur: unde Poeta de tempore, quando ſerpentes conſpiciuntur:

Non mihi tunc libeat dorſo jacuiſſe per herbam
Incertus ——

Interdum clanculum adrepentes in os patens dormientis conjiciunt ſeſe, & in ſtomachum ſeſe convolvunt, tunc miſer homo afflictiſſimè vivit, nec eſt ullum mali levamen, niſi ut lacte, aliiſque gratiſſimis ſerpenti cibis alat hoſpitem. Remedium autem adverſus tantum malum eſt comeſum affatim Allium. *Eraſmus dialog. de amicitia.*

In Septentrionalibus regionibus, compertum eſt multorum indelebili memoria, ſerpentes longitudine palmares, ac bipalmares, rubeos, cœruleoſque, ſe faucibus imbecillium infantium humi dormientium immittere. *Olaus Magnus lib. 13. cap. 9.*

Nonnulli referunt ſerpentem, cùm puero cuidam in agro dormienti per os irrepſiſſet, aqua Cardui benedicti deſtillata, per inferiora quamprimùm ſeceſſiſſe, puerumque incolumem, omnique periculo liberum ſupervixiſſe. *Tragus de Hiſtor. ſtirpium, lib. 2. cap. 114.*

Mulieres capiunt ſotulares, & comburunt in igne, & ponunt in oleo de ſem. Lini, & recipiunt fumum, & iſtud eſt corii combuſti: fumus enim iſte fugat ſerpentes vivos, ut vidi in uno exiſtente in hoſpitali Papiæ, qui habebat viperam in ſtomacho, cui fecerunt multa remedia ut eam expellerent, ſcilicet ponendo lac ad os, & multa alia; veniebat enim ad os. & nolebat egredi. Tandem factis fiendis æger fuit ſuffumigatus ex tali fumo, & ſtatim vipera viſa eſt egredi per anum. *Gattinaria comm. ad cap. de cura præfocat. matricis, lib. 9. Raſ. ad Almanſor.* Hanc Hiſtoriam *Matthiolus* ſic expreſſit.

Veteramentia accenſa, ſerpentes efficaciter fugari compertum eſt; neque eos modò qui in domibus noſtris oberrant, ſed eos etiam qui in hominum corpora ingrediuntur, dum homines per æſtatem alto ſomno oppreſſi, ore aperto in campeſtribus obdormiunt. Quod ſcriptis tradidit Marcus Gattinaria, noſtræ ætatis Medicus non contemnendus, accidiſſe ſuo tempore cuidam homini, cui cùm fruſtrà adhibita eſſent medicamenta, ipſaque alioquin efficaciſſima; illud tamen magnificè præſtitit veteramentorum fumus trajectorio in corpus hauſtus. Siquidem cùm primùm immanis fera (erat enim vipera non parva) fumi nidorem perſenſit, viſa eſt à circumſtantibus egredi per anum, non ſine omnium admiratione. *Matthiolus comment. ad cap. 42. lib. 2. Dioſcor. de mat. med.*

Natrices aliquando in dormientium ora irrepere fertur: & homines illos quos ſubierint, ſuaviter canere: elici autem ſerpentes, ſi ſupra lactis fervidi vaporem hiantes ſe contineant. *Geſnerus in Nomenclatore Icon. Aquat. pag. 362.*

Alexander Landus, Nobilis Veronenſis, vir Medicinæ arte clariſſimus, & omni doctrina ac humanitate præſtantiſſimus, retulit mihi ſe vidiſſe quendam infantem, in cujus ſtomachum (dum in quodam prato dormiret) Lacertæ duæ tempore æſtatis ingreſſæ fuerant pecoa, adeò ut ipſe ſæpe veluti Epilepticus caderet, in aromataria ad ſignum fontis, in civitate Veronenſi, prope templum ſancti Vitalis, quò ab ignorantibus cauſam, ad Medicum curationis gratia ductus erat ipſe puer. Et poſt ipſius in eodem loco caſum, evomuiſſe in ejus præſentia, cum magna omnium qui aderant admiratione, duas ipſas Lacertas, qui poſtea ſtatimè morbo ſanus evaſit. *Omnibonus lib. 2. cap. 9. de art. medica Infant.*

Serpentis devorati ſigna ſunt, ſi ſentiat magnam revolu-

volutionem, & morſum ante cibum, & poſt ſubverſionem, & faſtidium ingens. Et dormiens in campis, aſſuetus dormire ore aperto, indeſurrexit ex ſano cum his ſymptomatibus. *Cardanus de cauſ. ſign. ad loc. morb. part. 3. num. 122.*

Meo tempore contigit, ut quidam Ruſticus bibendo aquam foſſæ, biberet unum Cutubuth, ſive captam aquæ, (tipulam) & ſtatim conſuluit Medicum, qui potavit eum lacte copioſo, & ſtatim poſt vomitum fecit, & in vomitu egrediebatur animal. *Savonarola tract. 6. cap. 9. rubric. 4.*

Filio Pauli Frautz Germani, Maximiliani Imperatoris œconomi, muſca magna ore hiante ingreſſa, ad ventriculi cavitatem pervolavit, gravi moleſtiâ eum per horæ tractum afficiens: & die ſequenti ab ingreſſu, per urinam mirè certè extramiſſa. *Marcell. Donat. Hiſt. Mirab. lib. 2. cap. 12.*

Adoleſcens in Schola Goldtbergenſi literis operam dans, cujuſdam Piſtoris filiam, puellam pallidam vidi, quæ ſemper querebatur de ventris dolore: cumque die quadam ante menſam ſtans, juſculum inteſtinorũ Verveciſ eum aceto acri præparatum comederet, Serpens vivus è corpore puellæ per inferiora prorupit, qui ab adſtantibus eſt occiſus. Sarmenta in ſuperiore parte cubiculi, in quo dormiebat, poſita fuerant, è quibus ſerpens decidens de nocte in os dormientis irrepſerat. *Cl. V. Joan. Franciſci Hildeſii obſervatio.*

MONSTROSA IN VENTRICULO genita.

OBSERVATIO I.

Ranas, Gyrinos, Bufones, aliaq; animalcula ſimilia, vel ex hauſtis per imprudentiam eorundem ovis, ſeu ſeminibus: vel interna putredine, maximè peſtilenti, in ventriculo non tantum naſci, ſed in eodem quoq; foveri atque adoleſcere, pericu loſa, mortiferaq; ſymptomata excitare, & tantum non enecare: tum quibus illa quoq; expellantur.

IN ventriculis quorundam, aut inteſtinis, bufones reperiri, reddi ratio poteſt: videtur enim fieri id aliquando poſſe, genitura ipſorum (uno aut altero ovo ſcilicet à cõtinua illa ovorum ſerie ſeparato) cum potu aquæ hauſtâ. Quamqoam enim in terra, & aquis bufones ex putredine naſcantur, in corpore tamen humano id fieri poſſe non eſt veriſimile: nam lumbrici quidem intus ex putredine naſcuntur, ſed non tam corrupta & prava, qualem generandis bufonibus ſubjici oporteret: & lumbrici nihil ferè quàm carnei ſunt, ut facilè ex putredine quavis generentur; bufonis verò corpus variis membris, organis, & oſſibus conſtat, ut id, niſi hauſta genitura in homine naſci non credam. Ea verò cùm hauſta fuerit in potu, facilè ventriculi villis adhæret, propter ſubſtantiam viſcoſam & tenacem: non coquitur verò, neque vincitur à ventriculo, cùm naturam noſtræ prorſus contrariam habeat, à qua tamen venenum forte in corpus non diſpergitur, quoniam pellicula continetur; tum ovum, tum multò magis cùm ex eo naſcitur animal, & in ventriculo manet, & meliore intus ſucco nutritur à prima ſtatim origine. Adde quòd minùs veneni in genitura, quæ in aqua fuerit, eſſe veriſimile ſit, ut in ipſis rubetis aquaticis, minus quàm in terreſtribus: & inſuper vicinitatis partus ratione: quò grandius enim animal quodque venenatum ſit, eò magis ſicceſſit, & ſyncerius venenum habet. Itaque in regionibus calidis & ſiccis, non tam caliditatis puto, quàm ſiccitatis ratione, aut certè utriuſque pari, vehementiora animalium venena ſunt. Quod ſi minora tenerioraque animalia, utpote humidiora, minùs noxia ſunt, genituram ipſam, quantum fieri in cujuſque genere poteſt, minimè noxiam eſſe oportet. Neque hoc tamen prohibet, quin animalium quorundam (in genere ſerpentium, lacertarum, & inſectorum) ova interimere poſſint, cùm quorundam adeò intenſum ſit venenum, ut quamvis per gradus aliquot imminutum adhuc interimat, tardiùs tamen. Bufonum verò venenum, cùm non ſit vehemens, in noſtris præſertim regionibus frigidis & humidis, minùs mirum fuerit, veneni illius, quod genituræ ipſorum ineſt, vim tam debilem eſſe, ut multo tempore ſuperſtes homo poſſit durare; quod quidem in aliis quibuſdam venenis ſepticis, & plantis contingit, ut aconito: ſic enim temperari poſſunt à maleficis, authore Theophraſto, ut longo poſt tempore interimant. Etiamſi verò quod genituræ ineſt venenum, minus eſſe dixerim, gravida tamen animalia venenata, eo tempore quo ova aut fœtum geſtant, nocentiora ſunt: non quòd ab ovis fœtuve veneni aliquid accipiant matres, ſed quoniam, ſi quid boni & dulcioris ſucci habent, alendo fœtui communicant, unde corpus earum ſiccius manet, & deterior tantùm ſuccus eis relinquitur. Natos quidem in corpore bufones, hoc potiùs quàm ranarum nomine dici puto, quòd colore ſint lurido: & veriſimile eſt, à ſumpta etiam ranarum in potu genitura, ranas in corpore natas, & formâ nonnihil, & colore præcipuè, à ranis quæ in ſuis aquis naſcuntur differre, propter alienam nutrimenti, & quo continentur loci naturam, aeriſque, & ſolis privationem; itaque ranas etiam intus natas bufones appellari. Interim tamen non negarim, verorum etiam bufonum genituram aliquando hauriri, & veros inde bufones naſci. Non mirum autem poſſe eos intus ita vivere, cùm alioqui etiam in cavis latere ſoleant, & hybernos menſes abdi exigere: & aliquando ſaxis etiam incluſi vivi reperiantur. Raro enim pulmone genus omne oviparum eſt, nec tantum reſpiratione indiget, quantum vivipara animantes. *Geſnerus hiſt. animal. lib. 2. de ranis rubetis, litera G.*

Quidam eques apud nos venit ad Medicum Ulmenſem, Doctorem Stocke[illegible], (qui erat Medicus omniũ Principum in noſtra vicinia, habebatque miram ſingularem fortunam curandi morbos) dicens: Domine Doctor, neſcio quem habeam morbum: manè jejunus ventriculum meum magno cum dolore arrodi ſentio. Tu nebulo, inquit Doctor, (erat enim Medico familiaris) fortè aliquid mali comediſti: & retinuit eum quatriduum, ac pavit eum ordine, ſimulque à nimio cibo & potu abſtinere juſſit. Poſtea verò poſt longam deliberationem (erat enim valde induſtrius, & artis ſuæ peritiſſimus) inquit: Tu nequam vorâſti ſemina ſerpentum, ex quibus ſerpentes in tuo ventriculo procreatæ ſunt. Inſtituit verò curationem hoc modo: collocans eum in lectum, ac admovens ejus ori lac valde calefactũ: ſerpentes poſtquam hoc olfecerunt, ſerpere cœperunt ex ventriculo in collum, quarum colla Chirurgus jampridem accerſitus, paratuſque cum ſuis inſtrumentis ſtatim apprehendebat, ac extrahebat aliquot ſerpentes per intervalla. Extractis jam omnibus ſerpentibus, Doctor indicavit unde illud malum ipſi accidiſſet: Tu valde ſitiens, inquit, hauſiſti ſtrenuè aquam ex aliqua lacuna, ubi fuerunt ſemina ſerpentum. Ille faſſus eſt ſe bibiſſe in vere: & ita curatus eſt.

Dominus Stanislaus à Laſco, virtute & ſapientiâ præſtans vir, captus cum Rege Galliæ, etiam mortuus eſt, ſerpentibus in ejus ventriculo innatis: cui nemo opitulari potuit. *Jacob. Manlius libell. experimentorum variorum pag. 21.*

Obſervatum eſt noſtra memoria, diſſecto mulieris cujuſdam corpore beſtiolas exemptas, ſoricibus, muribuſque non abſimiles, quas natura ex ſordido aliquo excremento, quo alimenta erant imbuta, produxiſſe videtur. Calor ſiquidem nativus in materia illa elaborande

Ff borande

borandâ occupatus, non aliam ſpeciem, quàm pro ſubjectæ materiæ ratione, effingere poteſt: itaque inſita vis naturæ ſui generis animalculum efformat ac molitur, humida illa ſubſtantia opifici obſequente, ac ſequaci. *Et paulo poſt.*

Quinetiam vermiculos caudatos, aliaſque inſolitâ forma beſtiolas vomitu ejectas vidimus; præſertim in his, qui morbis contagioſis oppreſſi erant. *Levinus Lemnius, de Occult. Nat. Miracul. lib. 2. c. 40.*

In pleriſq; lacertas tres aut quatuor, à medicamento purgante dejectas, ſemel atq; iterum vidi. *Gemma, Comoſcrit. lib. 1. c. 6.*

Dictamni drachmam ex aqua Gentianæ jejunè ſumptam, efficaciſſimam comperi, præſertim ſi Zedoaria, aut Citri ſemina pulverata ei addantur. Omne ſiquidem venenum exigit. Hunc pulverem ego, anno 1560. quo poliatrum Gottingenſem agebam, adeoque Clementiſſimi Domini mei Erici, Brunſuicenſis Ducis Conſiliariis converſaret, nonnullorumq; curam ſuſcepiſſem, Valentino Kurtz cognominato, Regensburgo nato, Eymbœci exhibui, cujus efficaciâ complures lacertæ ab eo propulſæ ſunt. Quinetiam hunc, quibus lumbrici per os erepere ſolebant, ſumendum injunxi. Cui rei certiſſimam fidem facit, Dominus Doctor *Joannes Kentmannus Dreſdenſis*, qui *libello ſuo de peſte*, hoc ipſo pulvere feliciſſimè peſtis tempore, anno quinquageſimo ſecundo ſe uſum fuiſſe profitetur, ſic ut ſupra triginta Lacertas, ex uno homine Fabiano Landts ab Oſtlitz expulerit. *Joannes Hebenſtreit, libello de peſte anno 1564 publicato.*

Ruſtici Lutzingenſis filia, nata annos 18. laborabat ventris tumore, & inflatione, cum murmure, & coaxatione ranarum ſonorâ. Jejunâ puellâ, ranas coaxantes omnes audiverũt non obtusè audientes. Originem mali ſe contraxiſſe ajebat fœmina ex potu aquæ paluſtris, cùm verno tẽpore in ſolis intenſo æſtu ſitibunda, pecoris curam haberet, nec ſuppeditaret alia aqua præter dictam. Et quia ab eo tempore indies deterius ſeſe habebat, ventre in tumorem ſublato, & mentis ſpatio ranarum clamore & vociferatione moleſtiâ ſubortâ: ſuſpicabatur ſe ſimul cum aqua iſta paluſtri Ranarum genituram (vulgò *Froſch leuch* vocatur) ebibiſſe. Confirmabat ſuſpicionem puellæ, præter manifeſtam ranarum coaxationem, tempus vernum, quo multa ex ſemine, pleraque ſine paris complexu & adminiculo, ex lutosâ udaq; uligine, ſolis tepore, & interno principio, ac λόγῳ πλαστικῷ, mediante putredine naſcuntur. Beſtiolas autem, & ejuſmodi animantia in corporibus noſtris progenerari poſſe, anile deliramẽtum non eſt, nec phyſicis præceptis adverſum. Sed ad curam: Uſa eſt hæc virgo ruſtica multorum multis remediis, citra tamen evidentem relevationem. Ad me deductæ primùm exhibeo vomitivum hoc & catharticum: ℞. *Aquæ terræ ſanctæ, unc. iij.* Inde citatus vomitus. Poſt exhibeo hanc potionem. ℞. *Extracti Colocinth. magnit. nucis, Aq. fontana, unc. v. facta ebullitione macer. per noctem: manè colaturam claram bibat.* Hoc purgante tota radix & ſeminarium animalculorum iſtorum fuit exectum, excretis plurimis, ſordidis, tenacibus & phlegmaticis humoribus. Tranſactâ purgatione & evacuatione, ægra ſanitati reſtituitur integræ: ita ut per victus rationem probam & exactam, depulsâ macie, incrementum corporis conſpicuum capiat: & evaneſcente lurido colore, floreſcat eleganter, quaſi mangonio perpolita. Ranas autem vivas, vel mortuas cum excrementis fœtidis etiam ultrò citroque percunctati, luſtrare non potuimus. An flatus ex colluvie iſtâ, & impuritate, in Epigaſtrio coercitâ, à calore innato ſuſcitati, coaxationem iſtam ranarum (quod veriſimile) fuerint ementiti; an verò ipſa ranarum cerea & tenella corpuſcula, vi medicamenti, anguſtiâ locorum, caloris innati virtute, ἀναστοιχειώσει diſſoluta, verſus aqueam ex quâ fuit conflata, naturã, docti judicent. Et ego judicarem, ſi certò mihi conſtaret de ante cedentibus. Probabilia utrinque occurrunt. Hoc affirmo: ſonitum vel murmur, quod meis percepi auribus, planè coaxationem ranarum expreſſiſſe. *Rulandus curat. Empir. & Hiſt. cent. 7. curat. 28.*

Haud procul à Dulemberg, Illuſtrium Naſſovienſium Comitum civitate, fuit ante biennium puer quidam, inflato ventre, continuis torminibus, fame ſitiq; intolerabilibus vexatus, cui apud multos, eoſdemque præſtantes Medicos remedia ſæpe erant quæſita, ſed fruſtrà: adeò ut jam ſalutis nulla ſpes ſupereſſe videretur. Accidit autem dum ille ita decumbit, ut Chirurgus ejus loci febri tertianâ corriperetur: quam ſanaturus, ipſe ſibi centaurium minus, cum pari portione cardui benedicti, in vino decoxit, atque haurire voluit. Deprehenſo autem amarore, reſpuit. Ne autem potio illa ſine uſu effunderetur, jubet etiam puero bibendam dari, non quidem, quòd quippiam profuturam exiſtimaret, ſed ne fruſtra periret. Quid fit: ut puer vel unum poculum hauſit, intra horæ ſpatium undecim ranas adhuc vivas per vomitum rejecit, & convaluit; febre Chirurgum, cui potio inprimis parata erat, in multas adhuc ſeptimanas affligente. *D. D. Joan. Pincier, de obſerv. propriis.*

Anno 1551. pervenit ad nos hiſtoria Viennæ impreſſa hujuſmodi. Hac æſtate circa diem Divæ Margaritæ, in Hungaria prope pagum Zicſam, juxta Theyſam fluvium, accidit ut multorum hominum corporibus, ſerpentes & lacertæ naturalibus ſimiles naſcerentur: unde ſæviſſimi dolores oborti tandem eos enecârunt, ita ut circiter tria hominum millia periiſſe ferantur. Quibuſdam humi ad ſolem jacentibus, ſerpentes & lacertæ per os aliquatenus emerſerunt, ſed mox ſe iterum abdiderunt in ventrem. Nobili cuidam puellæ, diris cruciatibus mortuæ, cùm venter incideretur, ſerpentes duo prodierunt. *Geſner. hiſtor. animal. lib. 2. de Lacertis diverſis.*

Hiſtoriam veram nuper ſtrenuus & nobilis vir, Joannes Gaudentius à Reuteoavv, Reipub. Auguſtanæ apud Vindelicos, conſtitutus militum dux, nobis talem narravit Fabarius (inquit) Thermis agri Curienſis cùm Majo uterer, in Villicum quendam hominem, annorum circiter triginta ex pago Fleſch, nonnihil à Rhætorum Meienfeldt ſito, natum, incidi, qui mihi retulit, ſe, quum ſuperiore anno laboribus ruſticanis defatigatus, levandæ ſitis gratiâ, fortè aquam putridam avidè hauſiſſet: ab eo tempore indies magis magiſque ventriculi doloribus, roſionibus & torminibus circa præcordia potiſſimùm conflictatum: ita quidem, ut ventriculo repleto, ſymptomata hæc remitterent nonnihil; verùm eo, à concoctione peractâ, vacuo increſcerent, atque adeò ſævirent, ut ventriculum lancinando perforatura viderentur. Miſeriarum itaque, dolorumque, quos per unius anni decurſum pertuliſſet pertæſum, Theriacam tandem coemiſſe, eandemque vini ardentis quartario vulgaris menſuræ temperatam, unico hauſtu ebibiſſe: cujus efficacia paulò pòſt ſerpentem vivum, longitudinis ulnæ vomitu in terram rejeciſſet, qui aliquantulum vivus, mox extingueretur. Proinde ruſticum lividâ & pallente facie, defectiſque viribus, Fabariarum uſu reconvaleſcentiam ſperâſſe. *Cl. V. Abrahamus Murgelius, de obſervat. propriis.*

Deducta in Noſodochium publicum virgo, circiter ſedecim annos nata, mente capta & furibunda, adeò ut compedibus conſtringenda fuerit. Ad hanc ſumus vocati, qui publica authoritate Xenodochio præfecti eramus Medici & Chirurgi, ut ei artis medicæ beneficio & operâ, ſi fieri poſſet, aliquid auxilii conferremus. Conquerebatur potiſſimùm de præcordiorum cruciatibus miris, torquebatur lancinationibus, doloribus, torminibus: laborabat aliquando nauſeâ & ructibus.

Per

Per intervalla cœpit mente capi, & maniacorum inſtar furere, ut compedibus coercita, tamen vix compeſci & teneri potuerit. Paroxyſmo tali aliquando diutius, & gravius; quandoque breviori tempore & levius affligebatur: in remiſſione poterat omnium, quæ interea audiviſſet atq; ſenſiſſet in corpore, probe meminiſſe. Fuerunt ex nobis, qui hypochondriaca melancholia eam laborare crediderint, alii aliud ſentiebant. Ego neque hypochōdriacis tantùm flatib⁹ (quamquam multa eſſent in ea obſervata, quæ videbantur indiciũ dare) neque genuinæ etiam maniæ, iſtum affectum cenſui accenſendum. Mania eam verè non fuiſſe, indicio eſſe poteſt, quod medicamenta oblata admiſit, quæ bis vel tertiò fuerunt repetita, quum levioribus quæ primò exhibita eſſent, nihil proficerem: in hypochondriacis flatibus accidit quidem, ut ſolus vapor melancholicus, quod etiam in phreniticis animadvertitur, ex præcordiis elevatus ad cerebrum, melancholiam quãdam generare poſſit, aliquando graviorem, quandoque mitiorem pro ratione cauſæ, à qua iſti vapores elevantur: in quibus ventriculum manifeſtè affectum eſſe & inteſtina, intelligitur, ex præcedentibus ventris rugitibus, flatibus multis, ructibus craſſis, vomitibus & ſalivæ copia. Hinc veriſimile eſt non melancholiam ſolùm, hoc eſt, mœrorem & triſtitiam cauſari, ſed acerbius quiddam, & ipſam etiam maniam, ſi vapor ipſe malignior & venenoſior extiterit. Veruntamen à ſolis hypochondriacis flatibus tam ſæva ſymptomata, excitari poſſe veriſimile non eſt, nec à quoquam (quod noviſſe ego potuerim) talia in hoc affectu obſervata fuiſſe, legiſſe me memini. Proinde cùm ejus cura mihi demandata eſſet, eam ego meam intentionem proſequendam, idque cumprimis curandum & ſpectandum mihi propoſui, ut aduſtum & melancholicum humorem è ventriculo effumantem & meſenterio, quoquo modo expurgarem: potiſſimùm ad id ſuſcipiendum permotus, propter nauſeam, ructus frequentes, & potiſſimùm quòd circa cor, ut ipſa loquebatur, quàm maximè angeretur, & præterea etiam per intervalla tam ſævo paroxyſmo affligeretur: ratus humorem aliquem malignum in his partibus contineri, qui horum omnium, quæ pateretur, cauſa exiſteret. Obtuli itaque primò aliquid extracti ellebori, cum confectione hamech in forma boli: Verùm quum parum profeciſſe mihi viderer, neque enim vomitus ſecutus erat, neque alvus ſatis, prout neceſſitas videbatur requirere, dejecerat, ſecundò tentavi fortius. Exhibui itaque antimonii grana aliquot, cum bieræ logadii parte aliqua, quæ mania affectis alioquin cùm utilitate præſcribitur, & pulvere cordiali. A cujus medicamenti aſſumptione, paulo pòſt cœpit mirũ in modum exagitari, ac in terram proſterni, adeoque excruciari, ut morti propinquior videretur, quàm ut unquam ad ſe redire, aut convaleſcere poſſe ſperandum nobis fuiſſet. Tandem durantibus hiſce cruciatibus aliquandiu, accidit præter omnium ſpem & meam expectationem ut per os, magno ſanè conatu, & horrendo aſpectu, variegatum animal vivum, quadrupes, & caudatum inſtar lacertæ evomeret, quod in ſubjecta pelvi ſubſaltabat, & mirificè agitabatur. Refecta mulier, poſtquam ejeciſſet hoc monſtrum, cordialibus cibis, & medicamentis per aliquot dies. Manſit in Xenodochio ab eo tempore ultra menſem, viribus paulatim reſumptis: nec quicquam hoc tempore toto incommodi ſenſit. Juſſa verò eſt, ut per intervalla purgaretur, ut ſi quid vel excrementorum hujus beſtiolæ, vel materiæ alienæ in corpore ſupereſſet, penitus tolleretur. *Ex propriis obſervationibus, ante annos 13. circiter obſervatis, communicavit vir doctiſſ. Gaſp. VVolph. Tigurin. Med.*

In pago Novendorf, inferioris Luſatiæ, puella annum agens decimumoctavum, cùm diu dolores ventriculi, & præcordiorum perpeſſa fuiſſet, ita ut pleriſq; ob ventris tumorem, & faciei pallorem, hydropi obnoxia futura cenſeretur: tandem laconico commiſſa, & lacte calente ori admoto, Lacerta viva erepens, puellam ab ejuſmodi ſymptomatibus liberavit. *D. D. Talentinus Hennerus de obſerv. ſuis.*

Ego in Anglia apud Norfolcios, per epicraſin educo ex fœminæ cujuſdam ſtomacho multipedem beluam nigram, agilem, longitudine minoris lacertæ, caudatam, & flaveſcentibus maculis variegatam. Inſita ſiquidem vis naturæ ſui generis animalculum efformat, ac molitur, humida illa ſubſtantia opifici obſequente ac ſequaci. Calor enim, ut dixi, nativus non aliam ſpeciem, quàm pro ſubjectæ materiæ ratione effingere poteſt. *Thomas Moreſinus lib. de Metallorum cauſis & tranſſubſtantiatione.*

Mulier ruſtica annorum circiter 24. ex pago dicto Nunige, præfecturæ Gilgenbergenſis, ditionis Solothurenſium, cùm jam ab anno ſe gravidam ſuſpicaretur, idque partim ob ſuppreſſa menſtrua, partim verò ob motum aliquem, quem in ſiniſtro latere diebus alternis perſentiebat, accedente vētris quinetiam tumore. Et licèt dolorem nullum perferret, perterrita tamen, eo quòd ab anno ſe gravidam exiſtimaret, quis futurus eſſet eventus, dubitans, me conſuluit.

Signis ergo ipſum conceptum indicantibus, perpenſis, & ſymptomatibus quę gravidis ſupervenire ſolent, perquiſitis: judicavi tum, uteri ſolùm flatus, vel ſaltem molam, ſi non ſanguineam, & flatulentam eſſe. Cur verò molam eſſe ſuſpicarer (cujus ſigna multa *Hippocrates* tradit *lib. de fœminarum morbis*, circa finem) hęc fuit ratio: quòd in multis jam mulieribus obſervaverim, dum utero molam geſtant, vel ut noſtrates vocant, *ein froſs*, toto geſtationis tempore punctiones in ſiniſtra abdominis parte perſentiunt; imò quando tempus excluſionis accidit, ſummum dict. lateris dolorem perferunt, non ſecus ac ſi animal quoddam ipſas morderet, imò etiam loco ſępe non movetur: accedunt quinetiam animi deliquia, & aliquando deliria: rariùs tamen ante diem ſeptimum, ex quo fluere incipiunt menſes, ipſas rejicere obſervavi.

Uteri flatus cur cenſerem, fuit: quod & priùs in Nobili matrona quadam (cujus nomen nunc ſubjicere placuit) notavi: quæ cùm gravidam ſe crederet, tempuſq; ipſius partus appropinquaret, rebus omnibus ad id neceſſariis diſpoſitis, nil niſi flatus per pudendum exſpiravit, & tumor ipſius ventris concidit: quemadmodum etiam adnotavi in quadam, aquam per os uteri ſenſim effluxiſſe, cùm à ſeptem menſibus ſe gravidam ſuſpicaretur, ſuppreſſis menſtruis purgationibus, aucto ventre, & mammis. Sed ad rem.

Huic ergo ruſticæ mulieri, inter cætera Tragema præſcripſi ex iis, quæ in tali caſu conveniunt, habitâ potiſſimùm ipſius uteri, & ventriculi ratione. Cùm verò jam ſecundò ſumpſiſſet de hoc Tragemate, altera die veſperi (quæ fuit 15. Julii, anno 1583.) in lecto jacens, vomitu correpta, tria rejecit animalia, Ranam, Bufonem, & Salamandram, quam Germani *ein Mol* appellant; ſicque ſenſim tumor ventris remiſit, & ſanata eſt. Cujus rei teſtes ſunt, non ſolùm illius pagi, & in vicinia ruſtici, ſed & arcis Præfectus. *Caſparus Bauhinus in appendice ad Rouſſetum.*

Adoleſcens quidam pellio, dum artis ſuæ rectiùs perdiſcendæ & exercendæ causâ peregrinans, pedes iter faceret, primo vere, quotieſcumque defeſſus ſitiret, præ incontinentia ex quavis oblata palude, ſitis ſedandæ causâ pronus aquam ſubinde, utut immundam, avidè haurire non eſt veritus. Quo factum, ut unà de ranarum ſpermate aliquid (id quod eventus poſtea docuit) deglutierit, quod apud ipſum in vivum tandem animal abiiſſe deprehenſum eſt. Is aliquanto pòſt domum ad ſuos, Thoruniam ſcilicet reverſus, malè habere cœpit, de torminibus ventris conquerens, quò

longius, eò majus; ita ut eò uſque tandem increſcerent dolores, ut quotieſcumque per intervalla (non erant continui) invaderent hominem, ejulans, plorans, ſe volutare & contrahere cogeretur. Peſſime ſemper habebat jejuno ventre, quoties paulò diutius cibi ſumptionem differret. Poſtquam verò comediſſet, ſeque & comeſſatorem ſuum, quem in ſinu fovebat, unà paviſſet, levius ei erat. Quoties verò beſtia illa in ventriculum aſcendebat, ejuſque os affligere, ut puto, aggrediebatur, tum æger non modò cruciatus patiebatur intolerabiles, ſed & per cerebri conſenſum in diros inſultus incidebat Epilepticos, idque aliquoties ei accidit. Quoties verò rependo per inteſtinorum ductus, hærebat in inteſtino quodam, quod non adeò profundè remotum erat ab abdominis muſculis, ſeu à peritonæo, tum & à me, & ab adſtantibus aliis, moles ejus & motus oculis notari ac deprehendi; vox verò qualis eſt coaxantis ranæ, vel potiùs obſcurum quiddam grunnientis (ut ita loquar) bufonis, manifeſte ſatis audiri poterat. Miſer plorare & lamentari nunquam ferè deſinebat, parum dormiebat, facies decolor apparebat ſupra modum. Rem autem, vocatus ad eum auxilii gratiâ, ita aggreſſus ſum & perfeci: ſingulis pene diebus ab initio clyſterem ex mero lacte ei injici curabam, à quo is multum ſe ſemper levari prædicabat: hoc unum erat genus auxiliorum quod adhibui: alterum erat quotidianus uſus antidotorum theriacalium: Tertium frequens iteratio medicamentorum elective purgantium. His tribus totum negotium confectum eſt ſpatio unius menſis. Et jam annos ab eo tempore tres adoleſcens ille degit ſanus, vegetus, & validus. Non autem integra ab eo diſceſſiſſe viſa eſt beſtia, ſed credo primùm confecta medicamentis, deinde partim calore nativo ipſius ægri, partim medicaminum aſperitate colliquata, diſſoluta & cõſumpta, cum dejectionibus alvi ſenſim ſeceſſit, nunquam in id hoſpitium reverſura. *Franciſcus Tidicæus, ſuis mihi communicatis obſervationibus, per Cl. V. Laurentium Scholtzium.*

OBSERVATIO II.

De ſerpente artificioſè è ventriculo extracto.

TRidentina mulier nutriebat jam longo tempore viperam, aut ſerpentem alium in ventriculo, non ſine maximo cruciatu. Hic cùm nullâ medicamentorum vi ejici aut expelli poſſet, tandem bidui mediam non ſine difficultate, ſuſtinuit, adeò ut inſectum fame premeretur. Parata eſt pilula ex farina & melle, eique hamus parvus filo alligatus includebatur. Ad demiſſam pilulam beſtia nonnihil aſcendens, ab ea devoratur, ſicque nullo quaſi negotio cum filo fuit extracta. *Ex collectaneis Patavii conſcriptis, Gaſp. VVolphius Tigurinus Medicus communicavit.*

CALCULUS ET TARTARUS.

OBSERVATIO I.

Lapides in ventriculo geniti, ovi gallinæ magnitudine, intolerabiles dolores excitantes.

NOnnulla cõgelantur in ventriculo, & lapidis formam induunt: & duo meo tempore exciſi ſunt, quorum ventriculis inerat lapis, ovi ferme gallinæ magnitudine, quorum alterum vidi, defunctum tamen, ac cùm divideretur. Hi ambo intolerabilibus ventriculi doloribus mortem obierant. *Cardanus contradict. 9. lib. 2. tract. 5.*

Cæſari Tabernæ patritio noſtro, cùm diu cruciatus ventriculi doloribus, diſſectus fuiſſet poſt mortem, inventus lapis in ventriculo ovi magnitudine. *Idem lib. 2. de ſubtilit.*

Laudabilis vir, Magiſter Joannes Juliani de Forolivio miſit ad me lapidem, ad communis nucis quantitatem, vomitu expulſum poſt ſtomachi dolorem; [illegible] erat illius lapidis durities gypſi poſiti in ædificiis, & lapidis forma inſtar ovi erat, oblonga & rotunda. *Gentilis in comment. ad cap. Avic. lib. 4. Fen. 1. tract. 3. de febre ſextana & ſeptana, &c.*

Non ſolùm lapides generantur in renibus & veſica, imò etiam in ſtomacho: quos quidam per vomitum ejiciunt. *Gilbertus Anglicus lib. 6. Compendii, cap. de lapide renum & veſicæ.* Ex quo Nicolaus & Arculanus repetunt.

Ugo refert cuidam ex ventriculo evomitos (lapides) *Thom. à Veiga, Comm. ad lib. 1. de loc. affect. Galen.*

Conſtat inter exempla, quendam lapidem nucis juglandis magnitudine evomuiſſe. *Alex. Benedictus lib. 13. cap. 22. de curand. morb.*

In anatomia apud veteres, in cujuſdam ventriculo tres lapides inventi ſunt. *Theophraſt. Paracelſus in interpret. cap. 1. tract. 2. lib. 2. de tartaro.*

In ventriculo hominis calculos rotundos, duros, & albo colore inventos Norimbergæ amicus quidam meus anatomes peritus mihi retulit. *Geſnerus Part. 1. cap. 12. lib. Foſſilium.*

Vidua Tanneri, egregii & illuſtris illius tornatoris, qui in Gallia veneno, ut fertur, extinctus occubuit, ſemper conqueſta eſt de dolore ſtomachi, & multa tentârunt ſed fruſtra, tandem obiit. Franciſcus Chirurgus vocatus ſecuit cadaver, & invenit in ventriculo novem lapides, craſſiſſimæ pituitæ immerſos, æquantes pondus unciarum iiij ß. ferè, ut ipſe Chirurgus mihi dixit. Cùm ego viderem, habebant pondus unciarum iij & drachm. ij. Maximus habebat figuram trigonam, reliqui erant rotundi, accedentes ad figuram ovalem. *Ex obſervat. Joannis Heſſi: per Joachim. Camerar. mihi communicatis.*

Marcus Albertus Cretenſis, quinquaginta duos annos natus, olim miles ſtrenuiſſimus, qui multa fecit tulitque puer, dum in triremi triginta quatuor annos egiſſet; tandem ad ſummam pauperiem adactus, incidit etiam in crudeliſſimum ventriculi dolorem, ita ut nullo modo comedere, nec tantillum alimenti admittere potuerit: nam ubi aliquid alimenti in ventriculo habebat, quietem nullam habere poterat, ſed magnis comprehenſionibus perinde erat affectus, ac ſi ſuffocari vellet; ita ut ſolo vini potu per biennium ferè integrum ſuſtentatus fuerit, incredibiles ſuſtinens dolores. Demum quæ Dei erant Deo reddens, & naturæ tributum ſolvens, 14 Septembr. 1574. diem obiit ſuum. Quo defuncto, Clariſſimi atque Excellentiſſimi Domini Nicolai Comaſci, patroni mei, ſuaſu, cadaver aperui, viſiſque primò inteſtinis, & aliis naturalibus viſceribus omnibus ſecundùm naturam ſe habentibus, ventriculum valde parvum, rugoſum, extrinſecè plicis refertum, atque veluti contractum diſſecui, in quo lapidem inſtar ovi reperi, non rotundum, aliquomodò aſperum duriſſimum tamen & cinericei coloris, quo mundato & diligenter exterſo, ipſum ponderavi, & quatuor uncias boni ponderis libravit. Unde Clariſſimus Dominus Nicolaus Gomaſcus valde admiratus, diligenter & ad multos uſus (ita aſſerebat) ſibi reſervat. *Georg. Garnerius de obſerv. propriis.*

† Confer etiam de calculis in ventriculo *Heſſi Hercul. Med. l. 3. c. 1. pag. 120.*

DOLOR VENTRICULI.

OBSERVATIO I.

Ventriculi dolor immenſus ab hepatis anaſtomoſi læſa natus, & ſanguinis per vomitum & phlebotomiam excretione levatus.

QUod ſi ab hepate ſanguis non tranſmittatur, ejus copia diſtentum ventriculum comprimet, illique dolo-

dolorem vel graviſſimum dabit, & præſertim ſumpto cibo ita complicabitur, ut dolor, nec ſumptis intro, nec foris admotis præſidiis, levari poſſit. Quemadmodum lectiſſimo & prudentiſſimo viro, Jacobo de Pleurre Tricaſſino Conſuli, contigiſſe vidi, qui ab eo tam importuno dolore eptùs non quievit, factis etiam faciendis, quàm naturæ beneficio. Quum enim ſtatim ab epulis eo graviter conflictaretur, ecce necopinatò magna ſanguinis per os rejectio, quâ de repente dolor ereptus eſt: Cui ut in poſterum occurreret, quoties eo premebatur, toties miſſo ſanguine, eo liberabatur. Non abſimilis eſt hiſtoria apud *Hippocr. lib. 5. Epidem.* de viro quodam, qui in vehementiſſimo dolore ventriculi, nullis aliis remediis adjutus eſt, quàm phlebotomia. *Jacob. Douynet. lib. 3. cap. 2. Apolog. de Arthritide.*

OBSERVATIO II.

Ventriculi doloribus exagitata quadam, bilis in univerſum corpus ſuffuſione liberata eſt.

MAtrona quædam divexata doloribus ventriculi inſignibus, cum lipothymia, bilis flavæ effuſione in totius corporis ambitum evaſit, & curata fuit: quod argumento erat, dolorem non quidem in ipſo ventriculo, ſed in folliculo bilis habuiſſe ſedem, de quo nos admonuit etiam doctiſſimus Anatomicus noſter *I. Camerarius, de obſervationibus Patavio acceptis & ad me miſſis.*

OBSERVATIO III.

Medici decepti, coli cruciatum pro ventriculi dolore curârunt.

LAborare viſus eſt Medicis dolore in ventriculo exiſtente: cui cùm omnia fruſtra adhibita eſſent auxilia, Paternus vocatus juſſit clyſtere forti alvum ciere, & ſic deprehenſus eſt dolor extitiſſe in colo inteſtino, ea in parte, quâ ventriculo ſubjacet connexum. *Idem.*

INFLATIO VENTRICULI.

OBSERVATIO I.

Inflatio ventriculi curata.

ANno 1565. Hortulanum curavi, cui ventriculus ex ventoſitate prominebat, ita ut ferè abſceſſum meterem: cui cùm medicamenta flatus diſcutientia propinaſſem, adjectis quibuſdam amaris & detergentibus præſidiis, idem per vomitum & ſeceſſum, poſt multos ructus, vermes plurimos rejecit, ventriculo mox ſubſidente. His Hortulanus iſte, dum maximo ventriculi dolore, & diſtenſione torqueretur, egregiè convaluit. *Foreſtus lib. 18. obſervat. 40.*

INFLAMMATIO VENTRICULI.

OBSERVATIO I.

Ventriculi inflammatio, cum variis ſymptomatibus, & complicatis aliis morbis.

DOm. Salvatoris Medici uxor, 18. annorum, cui nunquam menſtrua effluxerant, quæ multis menſibus antea laborarat quartanâ, ſplenemque magnum habebat. Illi venter nonnihil intumeſcebat, licet nullâ de re conqueretur, ita ut dubium eſſet, an prægnans. Die 25. Octobr. incidit in dolorem ingentem ſcapulæ lateris ſiniſtri, vix poterat corpus movere, febricitabat, conquerebatur de hypochondriorum dolore, maximè de ſiniſtro, vomituriebat, & ructus emittebat, venter admodum intumuit, & ſubitò difficulter ſpirabat, dentibus interdum ſtridebat, dolebant lumbi, potum appetebat, quem rarò rejiciebat. Vires ſtatim proſtratæ. Vigeſima nonâ manè, circa 2 aut 3. obiit, ſemper mente conſtans. Eâ mortuâ apertus fuit venter, ex quo ingens copia flatus erupit, fœtidi admodum: inter inteſtina & peritonæum multus humor aderat; circa latus ſiniſtrum apparuit pinguedo innatans, quæ ſuſpicionem præbuit, eſſe vel ex enematis, vel ex juſculis. Rem inquiſivimus, invenimus foramen circa mediam ventriculi partem, ad fundum, ubi jungitur epiploon cum ventriculo prope colum, verſus ſiniſtrum latus, magnitudinis digiti. Epiploum, ventriculi tunica tertia, hepatis tunica, & ligamentum ſuſpendens, omnia erant putrida. Ventriculus adhuc bene habebat. Intus continebantur multa nigricantia, ita ut videretur humor melancholicus. Pridie ſupremi diei ſanguinem concretum longitudine dodrantali excreverat; præter eum, grumum nullum. Quum quæſtio eſſet orta, quis morbus eſſet, concluſimus fuiſſe inflammationem ventriculi, quæ ſuppurata eſſet. Cauſam ſuſpicabamur fortè fuiſſe excretum ſanguinem, vel à venis in ſplenem tendentibus, vel regurgitantem à ſplene, qui circa ventriculi tunicas impactus inflammationem peperiſſet. Sanguinem autem excretum exiſtimavi fuiſſe, ab aliqua venula aperta, dum tumor rumperetur. Splen detumuerat. Hæc hiſtoria notatu digna, Anno 1566. Octobr. 23. à *Cl. Joan. Bauhino* obſervata eſt.

† Adde *Foreſt. l. 18. obſ. 30. p. 172. Ruland. Cent. 9. Cur. 21.*

RESOLUTIO VENTRICULI.

OBSERVATIO I.

Vitium ſtomachi (reſolutio) curatum.

INter ſtomachi vitia vulgatiſſimũ eſt reſolutio, quæ vel calidiore, aut frigidiore, humidioreve, vel etiam ſicciore habitu plerunque ſolet accidere. Nobilis quidam vir, Joannes nomine, civis Neapolitanus, cùm diu ejuſcemodi vitio laboraſſet, & ex Medicis noſtri ſæculi plurimi hominem curandum ſuſcepiſſent, nullum tamen invenire auxilium idoneum potuit. Quare cùm Florentiam demum veniens me conveniſſet, & quæ hactenus ex Medicorum conſilio huic vitio adhibuiſſet, ordine enarraſſet, ex his quibus uſus eſt præſidiis, facilè cognovimus, exiſtimaſſe Medicos omnes, eum malo habitu frigido laborare. Nos verò & ex præcedenti curatione, & aliis haud ſanè obſcuris indiciis, longè aliter ſentientes, calidiore habitu ejus affici ventriculum arbitrati ſumus. Quare ad auxilia converſi, quę aridum jam, ac tabe pene conſumptum corpus deſiderare videbatur: primo die ſolas lactuculas ex aceto & oleo commanducare præcipimus: quas cùm utiles ſtomacho, atque idoneas percepiſſet, jubeo dimutat balneum, frictiones, exercitationes, præſertim ſuperiorum partium unctiones omnes, & cibos calidiores, quibus hactenus uſus fuerat, & ad frigidos potiùs, ac difficiliores concoctiones ſeſe convertat. Unde & vervecem, magis quàm avem, aut venationem, aut piſcem, niſi ſit generis durioris, in hac ſua ægritudine conlaudo. Potui quoque aptiſſimum illi vinum frigidum & auſterum, ineptiſſimum calidum & craſſum eſſe pronuncio. Quibus cùm ille auſcultaſſet, ac diligentiſſime ea executus fuiſſet, hoc tantùm genere victus, & frigidioribus medicamentis olus, infra duos menſes priſtinam recuperavit ſanitatem. *Benivenius cap. 66. de abditis.*

† Adde *Carmiſ. conſil. 9 fol. 23.*

ADSTRICTIO VENTRICULI.

OBSERVATIO I.

De adſtrictione ventriculi.

AFfectus ventriculi plures ſunt, à quibus diverſimodè affliguntur ægrotantes, de quibus omnibus ſcribentes ſatis cumulatè agunt, uno excepto,

cujus ſolus meminit Aetius, qui eſt ventriculi adſtrictio. Licet autem non ſit perinde exitialis, ac ii affectus de quibus jam egimus; tamen quia moleſta eſt hæc affectio, ſæpeque ſolet accidere, & inducere medicos in maximas hæſitationes: ideo quid ſit hæc ventriculi adſtrictio, & quæ ei debeatur curatio, exponam. Cùm ventriculus laborat in coctione, neceſſariò plurimæ fiunt evaporationes; quòd ſi contingat ventriculum, tum quoad meatum ſuperiorem, tum quoad inferiorem, ita adſtrictum eſſe, ut nec flatus, nec vapores ad extrà poſſint erumpere, nihilque extra corpus, ob cutis adſtrictionem, vel exſiccationem, evaporare queat, tunc fit accenſio horum vaporum, incaleſcuntque hi adeo, ut univerſum corpus æſtuet, præcipuè autem pedum & manuum extremitates, unde frigiditatem quærunt, & facies rubeſcit, pulſus mutatur in denſitatem, & ut unico verbo rem expediam, præbent ſenſum febris, multique, qui hanc affectionem vel non animadvertunt, vel ignorant, patientes febricitare ſuſpicantur. Hæc affectio ut plurimùm gignitur in aridis naturis, & condenſatam carnem habentibus, ſoletque ſæpe convaleſcentibus accidere; quia in his ſolet eſſe exſiccatio cutis, unde nihil poteſt evaporare. Hoc Medici ſæpe affirmant ratione jecoris fieri; quod tamen non ſemper eſſet aſſerendum, cùm, ut jam dictum eſt, hoc etiam fiat ratione ventriculi ſuperiùs enarrato modo affecti; quæ affectio, celebratâ coctione, & deſcendente cibo, per ſe multoties ſolet quieſcere. Cauſa hujus affectionis primò eſt imbecillitas ventriculi: ſecundò, eſt adſtrictio cutis. Ventriculus debilis facit plurimas evaporationes; cutis autem nihil admittit exhalare; unde detinentur ſpiritus, qui deinde accenduntur, & prædicta ſymptomata inducunt. His poſitis, clarè patet quid à medico agendum ſit, pro curatione hujus affectus: nam cùm hujus duæ ſint cauſæ, ſcilicet ventriculi imbecillitas, & cutis adſtrictio, non exiſtente in hoc morbo urgentiâ, cauſis attendendum eſt. Qua de re debemus removere ventriculi imbecillitatem, quæ ut plurimùm fit ratione intemperiei frigidæ. Præterea eſt laxanda & humectanda cutis. Roborato ventriculo, pauciſſimæ fient vaporationes: laxata autem, & humectata cutis, genitas vaporationes admittere, eaſque facilè diſcutere poterit. Pro tollenda intemperie ventriculi, & pro eo roborando adminiſtrentur ea, quæ in intemperie ventriculi frigidâ agenda eſſe, omnes ſcribentes docent. Pro laxanda autem, & humectanda cute, præſtantiſſimum erit balneum aquæ dulcis. Ad idem faciet frictiones mediocres, inunctiones ex oleo chamæmelino, vel ex oleo amygdalarum dulcium. Victus non ſit excrementoſus, nec ex eduliis difficilis coctionis, nec plurimus unâ vice exhibeatur, ne ab eo ulla ex occaſione gravetur, & inde laboret ventriculus. Potus ſit mediocris, tum quoad quantitatem, tum quoad vini generoſitatem. Hæc eſt vera hujus affectus curatio, quæ ſatis diſtat à cura Aetii. Aetius enim quaſi in hoc affectu ſit magna urgentia, attendit ſymptomati, non cauſæ: unde in principio affectionis, & conſtrictionibus, & ligaturis, & frictionibus, & compreſſionibus partium extremarum, tentat retractionem caloris ad exteriora, ut calor naturalis non agens in nutrimentum, non facit tantas evaporationes. Ante augmentum autem, habitâ totius corporis curâ, tentat carnem mollem & humectam reddere, ad hocque utitur frictione olei cum nitro: quod remedium apud me ſuſpectum eſt, cùm nitrum oleo mixtum, exſiccationem, non humectationem inducat. Vigore autem præterito, & inclinante morbo, jubet infundi manus, & pedes in aqua, ad hoc ut vaporationes ad cutim diſcutiantur: quo tempore laudat etiam balneum ante cibum, pluribuſque juvamentum, hoc præſtitiſſe teſtatur. Quæ tota curatio, licèt conferre poſſit, tamen cùm in hoc morbo non tanta ſit urgentia, ut Medicum à re[illegible]cta curandi ratione diſtrahere debeat, dimittatur, [illegible]ſiſque incumbendo, verâ methodo affectus hic c[illegible]tur. *Salius de affect. particular. cap. 12.*

ATTRITIO VENTRICULI.

OBSERVATIO I.

Ventriculi attritione laborantis, ab invaſione febris, in Antonino Imperatore, dignotio & curatio.

ID quod nuper in ipſo contigit Imperatore, procul dubio mirandum eſt. Arbitrabatur enim tam ipſe, quàm Medici omnes, qui cum eo peregrinati fuerant, febris initium extitiſſe, verùm decipiebantur univerſi secundo etiam die manè, & octava hora. Acceperat enim primo die prima hora, ex eo medicamento, quod amarum & ſacrum appellant: deinde quemadmodum ipſi mos erat ſingulis diebus, eo quoque die theriacam aſſumpſerat hora ſexta ferè: poſtea lotus circa ſolis caſum, cibi parum acceperat. Cùm itaque tota nocte torminibus, & ventris profluvio vexatus, ideo f[illegible]ret, à Medicis inſpectus, quieſcere juſſus eſt, atque n[illegible]na hora ab eiſdem ſorbitione ſuſtentatus. His ita peractis, acceſſitum nos venit Imperatoris nomine, [illegible] ſcio quis, accenſis funalibus, ut ipſe in [illegible] cubarem: Quam obrē ante ſolis ortum, cùm tres eſſem[us] qui Imperatorem viſerent, & ejus pulſum attingerent, cæteris febrilis cujuſdam annotationis principium adeſſe viſum eſt, mihi verò ſilentium ſervare: atque idcò converſus ad me Imperator, quidnam eſſet poſtulavit, quòd cùm reliqui pulſum attigiſſent, ſolus ego non attigerim: cui ego reſpondi, hoſce, te cùm bis jam tetigerint, ac fortaſſe aliàs ſæpe, dum tecum in exercitu eſſent, expertiq; ſint pulſus tui naturalem habi[tum] me meliùs præſentem affectum cognituros ſpero. His dictis, jubente illo ut ſe tangerem, acceſſi: & perpenſo ad ætatis & naturæ menſuram pulſu, plurimùm ab eo differre, qui febrilem annotationem ſignificet, reſpōdi. Febris quidem inſultum eum mihi non videri, ſed ejus ſtomachum atteri ab aſſumpto cibo, antequam excernatur, æſtuante. Tum ille dignotionem noſtram laudans, ter hæc verba ſubjunxit: Hoc eſt, hoc ipſum eſt, quod dicis: ſentio enim me frigido cibo gravari. Quæ cùm dixiſſet, quid opus eſſet factu, [po]ſtulavit: cui ego, quæ noveram, ſubjeci in hunc m[odum]. Si quiſpiam alius eſſet, qui hoc morbo laboraret, [bi]bendum ipſi dediſſem, quemadmodum ſolitus [ſum] vinum pipere inſperſum. Vobis autem Regibus, [qui]bus tutiſſima remedia Medici admovere conſueverunt, lanæ manipulum, nardino pigmento calido intinctum, oſtio ventriculi imponere ſufficiet. Tum [et] aliàs quoque, ſubjunxit, ſolitus ſum purpuream lanam, & nardinum pigmentum calefactum ſtomacho ſuperimmittere, quoties moleſtus mihi eſſe cœpiſſet. His dictis, Pitholaum facere imperavit quæ præceperam, & ſimul nos dimiſit. Poſtquam verò & unguentum ventriculo impoſitum eſt, & pedes calidis manibus attrectati incaluere, vinum Sabinum poſcit, atque pipere inſperſo bibit. Subindeque ad Pitholaum converſus, unum (inquit) Medicum habemus, eumque ſanè liberum. Indeque alia de me dixit, quæ poſtea ſemper in ore habui, tibi non incognita, me principem locum inter Medicos tenere, & ſolum Philoſophum eſſe. Expertus namque mul[tos] fuerat, non ſolùm avidos pecuniæ, ſed & ambitioni & gloriæ deditos & invidos, & malignos. Quemadmodum enim dicebam, non eſt à me quicquam majori dignum admiratione, quàm hoc, animadverſum. Cùm enim ab omnibus, qui ſe ſtrenuè in pulſibus tractandis exercuerant, quorum unus & Archigenes

fuit,

... quodnam eſſet febrilis invaſionis peculiare ſi... quæreretur, atque alii ſecum deprehendere di... quando contrahi arteria incipit, alii contrà ne ... quidem arteriæ contractionem affirmarent, ego peccantes uſque adeò Medicos quoſdam deprehendi, ut incipientes jam aliquos febrilem acceſſionem habere, ad balneum miſerint, aut nutriri juſſerint, quos ego ab illis faciendis prohibui. *Galenus de præco... Poſthum. c. 11.*

Mihi, licèt ſim nunc ſenio confectus, ſolùm bis in ... mea caſus iſte innotuit. Primò fui vocatus ad ca... Burgari Maſini pro Domino Stephano, ex nobilibus ejuſdem caſtri, qui ſtatim, cùm acceſſi, dixit ...: ego non vos vocavi, ut ſperem ſanitatem recuperare, ſed ne vidaer omnino vitam negligere: unus enim avunculus meus ex tali ægritudine dies clauſit extremos. Ego dans ei bonam ſpem ſalutis, volui ſuæ ... increſſe, ut omnia accidentia poſſem perpendere. Statim cùm cœnaſſet, totus frigidus ut glacies factus eſt. pulſus omnino contractus, ita ut vix ſentire... in tanta anguſtiâ, frequentiâ, & compreſſione ... htus, ut ſtatim præfocari videretur: perſeveravit ... eiſdem ſymptomatibus ſpatio trium vel quatuor horarum, deinde paulatim remiſſa ſunt omnia. Ego vero memor loci allegati à Galeno, dixi: Eſtote bono animo, ſpero enim, Deo ſavente, vos liberare ab hoc morbo. Manè ſequenti feci pedes cum pannis calidis ...care, & fricationibus fortibus calefacere; deinde la... ſuccidam carminatam, decenter in oleo nardino ...andere, & ſuper ſtomachom applicare, ſu...endo pannos calidos: deinde dedi ei drach. j. ...ulverizati involoti in hoſtia, vel nebula ma... in vino: poſtea dedi eidem circa tres uncias ...ini calidi; feci autem voluere piper in hoſtiam, ...evitaret ardorem ejus quem feciſſet in gutture: & ... ad horam feci eum cibare. Teſtis ſit mihi Deus, ...nquam poſtea minimam partem ſenſit illius ...onis ... jam plus quàm per menſem ea ordina... omnem cibationem infeſtaretur.

...undò, cùm eſſem vocatus pro magnifica Do... Collaterala ex Comitiſſis Plotzaſchi, habebat ...mani ſimili paſſione laboraotem, quæ eiſdem ...uit ſtatim ſanata. *P. Bayrus, pract. lib. 11.* ...

† Add. *Renealm. obſervationib. 133. Salmuth. Cent.* ...

DE LIENTERIA ET cœliaca.

CAUSA.

OBSERVATIO I.

DE *Lienteriæ cauſa nova & ſingulari*, ex ſententia Medicorum Hermeticorum, conſule locum & titulum *Dyſenteria*, circa ejuſdem cauſam *Schenckius filius.*

OBSERVATIO II.

...teria & vomitus, ac ſubverſio ventriculi, uno fermè die naturali curata.

QUidam hic amicus meus, homo ingenioſus, conſtitutione corporis gracili, ac ventriculo debili, ex ...temperantia nimirum, ac potiſſimum magna ingu...atione carnis porcinæ, incidit in vehementiſſimam ἀνατροπὴν ventriculi, & lienteriam admodum moleſtam. Quarto die vocatus, exhibui illi oleum Menthæ ſtillatitium ad aliquot guttas, cum ſucco Cydoniorum, & pauca aqua Cinamomi. Ventri verò apponi curavi cataplaſma ex fermento, maſtiche, mentha, cum aceto roſaceo & vino generoſo ſubactum, ac inunctio addita ex ol. Menthæ, Maſtich. & Abſynth. Quibus ritè factis, poſtridie non ſine admiratione meliuſculè ſe habuit, & per Dei gratiam poſt paucos dies planè convaluit. *De obſerv. CL. V. Joach. Camerarii.*

OBSERVATIO III.

Lientericorum memorabiles hiſtoriæ & rariores.

FIunt nonnunquam fluxiones vitio alicujus viſceris, ut inflammatione hepatis, tumore lienis, & ſimilibus, quæ ad alia capita referri debent. Memini me fluxum quendam diuturnum in multis obſervaſſe, in quo varia, opima, nigra, cœrulea, viridia, ſatis corpulenta excernebantur. Ex quo alios evaſiſſe, ut Advocatum De la Vergne, Anglum Pædagogum filii legati Angliæ, & alios, vidimus; alios interiiſſe, ut Malicornium Ducem celebrem peditatus in exercitu, Haukemanum fabrum argentarium, & ſimiles. Omnibus ferè vitium in viſceribus, & ulcus in poſtremo inteſtino Dominus Datichy in vico Templi, poſt ſextum annum, quo eo morbo laboraverat, interiit, obſeſſo hepate multis vomicis, ſyderata parte meſenterii. Gorræus eo morbo in ſecundum annum functus convaluit. His, qui convaluerunt, intervallis idem morbus redit, vel dyſenterica excrementa. Anno 1558. Autumno dyſenteriæ ſalutares iiſdem excrementis. In fine purulenta egerebant. *Scholiographi ad c. 42. lib. 1. Hollerii, De morbis internis.*

OBSERVATIO IV.

A morbo cœliaco, clyſtere lacteo curatus.

IN ipſius ventriculi porta morbus naſcitur, qui à Græcis κοιλιακός appellatur. Dureſcere ſub hoc venter ſolet, & torminibus premi, alvuſque ipſa adeò nihil reddere, ut ne ſpiritus quidem infrà, ſed nec ſuprà erumpere poſſit. Paulus, pater meus, haud mediocris ingenii ac doctrinæ vir, hoc morbo malè vexatus, cùm diu multa ac varia auxilia, ſed fruſtra, expertus eſſet, Clyſtere ex ſolo lacte condito, in ventrem injecto, ac multis ſubinde ſtrigmentis depoſitis, ad priſtinam reverſus eſt ſanitatem. *Benivenius cap. 106. de Abditis.*

† Confer quoq; *Ruland. Cent. 4. cur. 53. & Cent. 7. cur. 37. 57. & Cent. 9. cur. 43 Cent. 10. cur. 10. Wolf. cent. 2. fol. 67. Hildan. C. 3. obſ. 47. p. 428. Zacut. de PP. Med. Hiſt. l. 2. hiſt. 83. fol. 330.*

DE CHOLERA.

MORBI ET CAUSÆ DESCRIPTIO.

OBSERVATIO I.

Choleræ morbi à variis cauſis & humoribus excitati, hiſtoriæ admirandæ.

CUM eram puer, Cholerâ ruri affectus fui, ex nimio phaſeolorum eſu, caparum, uvarum, & potu muſti: facta eſt mihi maxima in ventre perturbatio, cœpiq; evomere & excernere crudos cibos, & ſemicorruptos, per ſpatium ferè unius horæ: cum maxima flatus copia. Eram ſine febre: poſtea obdormivi, & ſine morbo ſurrexi, & ſymptomate aliquo. Vidimus nonnullos ex ſolo muſti potu in choleram incidiſſe.

Cùm ſint in humano corpore quatuor humores, ex unoquoq; horum choleram fieri poſſe fatemur, ſed ex bile potiſſimùm fit; & major pars fit præcedente bile, & aliis conſequentibus humoribus, & ichoribus, ac crudelitatibus, & cibis ſemicrudis. Cum verò fit ab uno humore puro, ſemper eſt periculoſiſſima, quoniam ſyncerum humorem exire, ab Hippoc. & Gal. ſemper periculoſum judicatur. Sed aliquis dicet, non videri fieri poſſe à ſanguine, vel ab atra bile, imò nec à pituita, quia non ſtimulat; & atra bilis ſemper necabit; ſanguinem verò natura ſemper retinere conatur. Dicimus, ab omni humore, & etiam à ſanguine fieri poſſe. Curavimus Magnificum Comitem Julium Bojardum Scandiani Principem virum, in liberalitate nulli ſecundum, qui quotidie ſtatuta quadam hora, cum febris acceſſio ſuperveniret, copioſum ſanguinem & per os evomebat, & per inferna dejiciebat, cum maxima ventris perturbatione & dolore, & membrorum contractione, & caſu in ſyncopen, à qua cùm liberabatur, referebat ſe perſentire miram ſuavitatem: in hoc ſanguis à iecore ad meſaraicas, & ad inteſtina, atq; ventriculum regurgitabat, qui & vomitum faciebat, & dejiciebatur per inferna. Aliquis tamen dicere potuiſſet, fuiſſe ſanguinem bilioſum, profectò erat bilioſus ſanguis & atrabilarius: Deo annuente convaluit. Hunc motum quinquies habuit, ſemper in acceſſionum initiis.

De atra bile quæ choleram induxerat, curavimus Dominam Luciam Roncagallam magiſtri Toſini uxorem, quæ mirâ cum turbatione, ac dolore, atram bilem, vel ſanguinis fæcem nigerrimam, evomebat & excernebat: hoc ſex dierum ſpatio mira eum vehementia perpeſſa eſt; quam nos ex Hippocraris ſententia morituram judicavimus, tamen adhuc vivit, & annus jam elapſus eſt quod vexabatur, tamen & adhuc dolore quodam in lienis parte vexatur.

De ichoribus, ſuperioribus diebus curavimus Dominam Philippam Zaninellam, quæ ex ichorum perturbatione & motu ferè obiit; nam quatuor horarum ſpatio pulſum amiſerat, ut nihil ſentiretur arteriæ motus.

Quandoque fit ex frigidæ aquæ potu, vel ex balneo aquæ frigidæ ventriculo infrigidato, vel ex frigido epithemate ſupra ventriculum poſito. In hoc caſu natura læſionem ſentiens à frigore factam, corporis humores illuc tranſmittit, ut læſioni occurrat, qui cum à ventriculo ob frigiditatem, quam ex frigida contraxit, domari non poſſint, inordinatè & ad vomitum, & ad ſeceſſum moventur.

Quendam vidimus, qui in choleram incidit, cùm aſſuetus eſſet diſcalceatus incedere, & nonnunquam nudis pedibus ſupra frigidos lapides & marmoreos ambulaſſet, ut ex frigiditatis pedum affectu ſimul compateretur ventriculus.

Alium vidimus in choleram incidiſſe, qui ſingulis diebus æſtivo tempore pedes frigida aqua ſibi lavabat. Eſt enim maxima compaſſio illa, quam os ventriculi cum pedibus habet.

Uxorem meam dilectiſſimam & fœcundiſſimam, ex fungorum eſu incidiſſe in choleram vidimus, & valde periculoſam; & ab eo tempore adeò affecta eſt, ut ſi fungorum odorem perſentiat, ad vomitum proritetur. Galenus jubet fructus omnes eſſe in prima menſa aſſumendos, & omnia quæ ſunt concoctu faciliora: unde qui fructus comedunt, & copioſè in ultima menſa, ut ficus, mora, ceraſa, armeniaca, pepones, melopepones, & magnam nucleorum pineorum copiam, hi facilè in choleram incidunt. Ex cucumerum eſu multos vidimus, qui in choleram incidêre. Fieri ſolet Ferrariæ acetarium ex portulaca, cucumere, & capa, oleo, ſale, & aceto conditum, ex magno & ſedulo hujus acetarii eſu choleram accidiſſe vidimus, & curavimus: ſed cùm ſemel tantùm ederint, facilius curantur, quam cùm copiam crudorum humorum ex multis vicibus aggregarunt. *Braſſavolus, comment. in lib. 4. ſect. 103. Hippoc. de rat. vict. in morb. acutis.*

Observatio II.

Cholera ex flatibus potiſſimùm concitata, & curata hiſtoria.

PEtronella uxor Sasboti Bokelli cereviſiarii Delphenſis, anno 1560. 19. Martii die, cùm in choleram noctu vehementiorē incidiſſet, cum torminibus ventris, doloreq; intolerabili, & maximo cruciatu & anguſtia, ita ut ſuræ ac crurum muſculi valde convellerentur, frigidumq; exſudaret, ita ut me ex lecto tunc vocaverit; cum animadverterem, ſimul flatus adeſſe, ſtatim exhibui cymini parum pulveriſati cum cereviſia, dum in officina decoctum hordei communis parabatur; cujus *decoctionis* dedi *uncias iiij. addendo* pro majori deterſione *ſyrup. ex infuſ. roſ. unciam j. mellis roſ. colati, unciam ß. miſc.* & deinde totum ventrem inunximus cum oleo anethino, & chamæmelino ſimul mixtis, ob dolorem: quibus præſidiis ſtatim miraculi inſtar fuit curata; ut aliis remediis opus non fuerit, *Foreſtus lib. 18. Obſ. 48.*

Observatio III.

De cholera ſicca.

CHolera eſt duplex, altera humida, cujus curationem ſatis diffuſè omnes ſcribentes docent: altera ſicca, de qua tantum *Hipp. lib. 4. reg. acut.* à 104. *text. uſq. ad* 109. In utriſq; eſt expulſio materierum per ſuperiora & per inferiora: ſed in humida educuntur humores, & liquidi ſucci; at in ſicca nihil humidi expellitur, ſed tantum ſpiritus flatuoſus, acris, tum per ventriculum, tum per inteſtina excernitur. Illa eſt acuta & periculoſiſſima affectio: hæc autem licet non ita diſcriminis ſit plena, tamen moleſtiſſima eſt, & valde ægrotantes angit; unde, ſicuti illa nequaquam eſt ignoranda à Medico, ſimiliter & hæc non eſt ignoranda. Qua de re propoſita eſſentia, cauſis, & ſignis hujus, curationem etiā explicabo. Arida cholera eſt affectio genita à ſpiritu flatuoſo, acri, qui & per ſuperiora, & per inferiora excernitur, quiq; cum acris ſit, & partes internas quibus genitus eſt) mordet. & eas, per quas in eductione pertranſit, exaſperat & affligit. Unde ſequitur, quòd in hoc affectu venter propter ſpiritum infletur, & quæ partes prope ventrē nervoſæ, ſicuti latera, & lumbi, ob acrimoniam mordeantur, à flatuq; illo contento, (ex quo aliquando diſcurrente fit ſtrepitus) intendantur, hincq; dolorem pariantur. Quod idē in excretione hujus ſpiritus flatuoſi, & acris evenit: nam extra miſſus, & partes inferiores mordet ac exaſperat, & ſuperiores, eum præcipuè os vētriculi ſit valde ſenſitivum, admodum ob ſuam acrimoniam affligit. Qua de re ſive retineatur, ſive educatur hic ſpiritus, valde moleſtus eſt: in hacq; affectione aluus nihil dejicit liquidi, cùm retineatur materia, à qua illi ſpiritus acres elevantur, ſed adſtringitur. Quapropter concludens dico: aridam ſeu ſiccam choleram eſſe affectum, in quo, inflato ventre, & obſtrepente, cum dolore laterum & lumborum, nihilq; aluo dejiciente, excernitur per ſuperiora, & per inferiora ſpiritus acris, admodum moleſtus. Hujus ſpiritus acris cauſa quærenda eſt, quoniam hoc habito, cauſas ſiccæ choleræ habebimus. Acres vapores, & ſpiritus in corpore humano duplici de cauſa generantur, ſcil. vel ratione ventriculi, vel ratione aſſumptorum. Ratione ventriculi fiunt, cum ventriculus cibaria, licèt in his non ſit peccatum, corrumpit; & ita corrumpit, ut ea convertat in acerrimos vapores: quod non aliā fit ex cauſa, quam propter ejuſdem igneum calorem: quare igneus calor ventriculi, erit altera cauſa choleræ ſiccæ. Ratione autem aſſumptorum fiunt hi acres ſpiritus,

cùm

Cùm in alimentum ſumuntur cibaria acria & flatuoſa, ſeu quæ nidorulentam & fumoſam habent qualitatem, qui nidor in materiâ ſemiuſtâ & acri fundatur, ſicuti ſunt cæpe, raphanus comeſtilis, & cæteræ radices acriores, eruca, caro nimium toſta & aſſata, ova, & cætera in ſartagine nimiùm frixa, & cætera quæ conſimilis ſunt qualitatis. Hæc autem ingeſta, ubi corrumpuntur, acerrimos procreant vapores, & ſunt in cauſa choleræ ſiccæ. Cauſis habitis ad ſigna deveniendum. Signa præſentis choleræ de ſe patent, conſideratis his quæ pro ejus eſſentia explicanda ſuperiùs declarata ſunt. Signa autem differentiarum à cauſis (quoniam conſiderandum eſt an ſit vitio vel ventriculi, vel aſſumptorum) habebimus ſi percunctabimur quali victus genere uſus ſit ægrotans. Si enim optimo uſus eſt, judicabimus hoc factũ eſſe ratione ventriculi, in quo igneus vigeat calor. Si autem cibaria prava aſſumpſerit, ratione aſſumptorũ conjectare poterimus factam eſſe choleram. Quòd ſi ambæ concurrant cauſæ, utrarumque etiam indicia aderunt. His præmiſſis, curationem aggredior. In hac Cholera, quæ contriſtant ſunt flatus & vapores acres: ergo hic incumbere debemus, ut affectionem hanc removeamus; quę removebitur, ſi hi flatus vel educantur, vel temperentur, quod pręcipuè fiet educta, vel temperata materia à qua hi vapores elevantur; temperabimus autem, ſi vel contemperantia adhibeamus; vel materiam, unde generantur hi vapores, concoquamus; vel, ſi eandem temperare & concoquere non poſſumus, educamus. Quare primò debemus tentare, an hi flatus & hæc materia poſſit retundi & temperari; quod ſi non detur, ipſam debemus evacuare. Hoc non erit difficile Medico perficere, cum in hac cholera non ſit nec acuties, nec diſcrimen illud quod eſt in humida, & cùm facile ſit hos flatus, & has materias vel contemperare, vel à corpore educere, ubi recta methodo agatur, & non câ communi ratione, qua utuntur vulgares Medici, qui in omni genere flatus ſemper eadem remedia calidiora adminiſtrare conſuevere: recta autem aget ratione Medicus, ſi ea quæ docet Hippocr. pro curatione hujus affectus attendat. Hic autem & pro diſcuſſione, & retuſione, & eductione tum flatuum tum materierum acrium, ita plura præcipiendo procedit. Primò, quoniam ſupponit materiam inteſtinis contineri, parumq; ejus exiſtere in ventriculo, prohibet vomitum, & præcipuè cum materia peccans ſit materia arida, & quæ facilè non educitur per vomitum, & quæ (ſi educeretur) in tranſitu maximè mordere os ventriculi poſſet. Secundò jubet ſubduci ventrem oleo plurimo calido & pingui: hinc duorum alterum habebimus; nam vel retundetur, & lenietur morſus & acrimonia, vel ſubducetur materia & flatus peccans. Tertiò ordinat Hippoc. balneum & perfuſionem olei & aquæ dulcis: quod facit ad concoctionem, & contemperantiam, & diſcuſſionem vaporum acrium. Quartò imperat ſomnum, & dormiendum eſſe: quod maximè conferre poterit ad coctionem, concentrato calore, & præcipuè cũ ſomnus omnibus cruditatibus maximo eſſe remedio conſueverit. Quintò vinum tunc antiquum & meracius exhibendum eſſe proponit: quod vinum & ad diſcuſſionem flatuum, & ad materiæ coctionẽ facere poterit. Sextò præcipit, perſeverante affectione, propinandum eſſe oleum per os: quod cùm ſupponat dulce eſſe, & pingue, facit ad ſiccitatem emendandam, ad acrium retuſionem, & ad alui ſubductionẽ. Septimò, ut coctio faciliùs procuretur, jubet abſtinendum eſſe a cibo, & ab omni motu; nam cùm coctionem deſideramus, cruda non ſunt ſuperingerenda, quieſcereq; debemus, cùm quies, ſi quid aliud, ad coctionem faciat. Ultimò, aliis non conferentibus, evacuandam eſſe materiam peccãtem docet, & ad hoc exhibet lac aſinæ, quod omnibus cæteris medicamentis in caſu iſto præfert; quoniam ex lacte majorem, quàm ex prædictis, acrium temperantiam ſperat, cùm hoc ſimul & evacuet, & refrigeret. Hacq; viâ, & propoſitis auxiliis credit Hippoc. choleram ſiccam curari & tolli poſſe. In qua arida cholera nunquam corruptio materierum acrium talis eſt, ut febrem accendat; & tunc fit febris diaria ex cruditate nidoroſa: quam febrem curare docet *Galen. lib. 8. Methodi c. 5.* in quo loco ponit curationem febris ex ea cruditate, in quâ cibi in nidorulentam qualitatem convertuntur. Ubi diſtinguit, quòd ſit hæc febris ex tali cruditate, vel fluente aluo, vel non: poſita primò cura quando fluit, ſecundò declarat, quomodo ſit curanda ea, in qua non fluit aluus, qui eſt caſus præſentis choleræ ſiccæ. Unde ait primò, conſiderandum eſſe an cibus in gracile inteſtinum, vel in colon deſcenderit: quod habebitur ex pertractatis præcordiis & ventre, & interrogato ægro, in qua parte morſum, vel gravitatem ſentiat, & quos habeat ructus. Si in inteſtina tenuia tantum deſcendiſſe deprehendatur alimentum, jubet diatrionpipereon exhibendum eſſe, & præcordia ventremq; perfundenda eſſe, quæ perfuſio & tempore diuturnior & quantitate copioſior ſemper eſſe debet in his, in quibus alimentum corruptum eſt in ſuperioribus, quàm in his, in quibus eſt in inferioribus inteſtinis. Ad quæ inferiora inteſtina ſi deſcendiſſe deprehendatur hæc materia corrupta, educenda erit vel glande ſuppoſitâ, vel clyſtere levi injecto; hac habita diſtinctione, quòd ratione morſus, mitigantia, ratione flatus, diſcutientia infundantur: ſi neutrum adſit, ſimplici & molli clyſmate agatur. Vacuata aluo, monet ſtatim nutriendum ægrum cibo contemperante & levi, ſicuti ptiſana, alica, teſticulis pullorum gallinaceorum, piſcibus ſaxatilibus ex albo jure paratis, & ſimilibus. Quibus peractis, ſi planè deſiit febris, balneum concedit: quòd ſi ea in totum non quieſcat, ſed quid febrile remanſerit, etiam uſque ad ſecundam, & tertiam diem eodem genere victus uti præcipit; poſt quas ſimiliter, ceſſante omnino febre, balneum admittit. Et hæc eſt curandi ratio à Galeno tradita, quæ non multum diſtat ab ea, quam propoſuerat Hippocrat. Verùm quoniam ex utriſq; credo ego perfectam aridæ choleræ curationẽ haberi poſſe, ut res integra habeatur, nonnullaque diſcrimina tollantur, rem ad actum practicum deducens, ita ego curationem explicabo. In caſu iſto intentio eſt contriſtantium evacuatio: quæ contriſtant, ſunt flatus & vapores acres, qui elevantur à materia cõſimili corrupta, & genita vel ratione aſſumptorum, vel ratione ventriculi; quorum evacuatio ſi haberi non poſſit, ſaltem per contemperantia, eorum morſus & acrimonia retundatur. Quare pro his intentionibus imponatur primò (ſuppoſito quòd materia ad inferiora extra ventriculum deſcenderit) clyſter ex puro oleo admodum dulci, vel ex oleo ſem. lini, vel ex camæmelino, in quibus pro retundenda acrimonia, aliquid pinguedinis anſerinæ vel pullinæ liquare poſſumus. Quòd ſi magis flatus extenſione & multitudine quàm acrimonia infeſtent, in his oleis concoquantur ſemina odorata, & alia quæ poſſunt flatus diſcutere, vel ex eiſdem decoctiones parentur, quibus pro clyſmate addantur olea & pinguedines prædictæ. Inungatur etiam, & perfundatur ventriculus, ac præcordia, & maximè ubi hæc affectio ratione aſſumptorum contigerit, oleo nardino, ſpicato, de abſynthio, maſtichino, & ſimilibus. Quòd ſi non ratione aſſumptorum, ſed ventriculi vitio hoc factum ſit, inungatis ventriculum & prædictas partes oleo melino, vel roſaceo completo. Quòd ſi adſit incendium, in ventriculoque plurimum abundet ignei caloris, poſſumus eum perfundere omphacio, quod à *Galen. lib. 4. de ſimpl. med. facult. c. 3. & 11.* ad æſtuantia hypochondria celebratur. Poſſumus etiam ad idem parare emplaſtra ex pulpa thamarindorum,

dorum, vel ex carne citoniorum, additis toſis tubeis, ſandalis, hypociſtide, œnanthe, balauſtiis, farinaque hordei, quæ omnia miſceantur, & impinguentur oleo melino, & toſaceo. Quòd ſi his actis, dolor, & morſus perſeverent, cogitandum eſt de remedio, quod ſimul poſſit evacoare, & contemperare; tale poterit eſſe oleum dulciſſimum epotum, ab *Hippoc. lib. 4. reg. acut.* ptopoſitum, & à *Galeno lib. 2. de ſimpl. med facul. c. 13.* celebratum: ad cujus conformitatem oleum amygdalarum dulcium maximè probatur; & conſimiliter oleum ſem. lini tecens, quod valentiùs omnibus poteſt & evacuare & diſcutete flatus. Quo oleo exhibito, ſi non cedat affectio, flatuſq; abundet, ex Hippoc. ad diſcuſſionem & coctionem, vinum tenue, antiquum, & metum, ex Galeno autem diatrionpipereon exhibebimus. Hocq; intelligatur, niſi ſommum adſit incendium: & hæc eſt mens Galeni, qui ſemper æſtuante ventriculo & præcordiis, (ut docet io curatione cruditatis nidoroſæ, io qua fluit aluus) calida abhorrens, ad refrigetantia recurrit. Quate non eſt, quòd in hoc teprchendatur ab Alexandro, ſicuti & in perfuſione ventriculi; quooiam ubi ſit ventriculi intemperies calida, in eoq; igneus abunder calor, refrigerantia adminiſtranda eſſe jubet: at ubi boe non adſit, ſed facta fuerit corruptio iſta ratione aſſumptorum, calida exteriùs & interiùs, tum ad diſcuſſionem, tum ad coctionem procurandam conveniunt; cujus ratione etiam Hipp. merum impetat, quod ubi adeſſet incendium, omnino cavendum eſſet. His oon conſerentibus, pharmaco hæc materia educenda erit: ad quam intentionem exhibet Hippoc. lac aſininom, quod ſimul poteſt temperare, & evacuare. Sed cùm nos noo habeamus in uſu tale medicamenti genus, ſi in uſum idem revocare non volumus, aliquid ſimile exhibeamus, qood unà evacuet, & acrimoniam vaporum retundere poſſit; cujuſce modi erit caſſia, quæ in ſimili caſu mihi maximè probatur: vetùm ne ex hac lædatur ventriculus, flatuſve exacetbentut, admiſcerem parum hieræ, & ad leniendas ſimul vias addetem nonnihil ſucci liquiritiæ. Vacuato autem corpore, nullaqoe præſente febrili acceſſione, ſi non quieſceret io totum affectio hæc, balneum valdè proharem, & inunctionem totius corpotis, per quæ contemperantiam acriũ vapotum, & unà digeſtionem ſperarem. Interim victu contemperante utantut, ſicuti ptiſanâ, lacte, chondro, ovis ſotbilibus, teſticulis pullorum, piſcibus ſaxatilibus, & quæ hujuſce ſunt ordinis. Vinom à principio vitent, qood poſtea convenit in declinattone, & urgentibus flatibus, ubi non ſit incendium. Quieſcant ab omni motu, ſomnum quætant, & omnia acria, frixa, allata, & nidoroſa fugiant. *Salius de affect. part. c. 13.*

† Choleræ quoque cum lethali recidiva meminit *Horſt. l. 4. obſ. 6.* & Choleræ in Sene, *Nic. Font. exempl. 22.* Cbolericæ vitginis anatomen exhibet *Bartholin. hiſtor. Anat. 81. Cent. 2.* & Cboleram periodicam commemotat *Rhodius Cent. 2. obſ. 69.*

TVMORES VENTRICVLI.

Observatio I.

Tuberculum ventriculo innatum, ruptum, exolutionem, vomitionem, animi defectionem, & tandem mortem attulit.

NOs, Illuſtriſſimum Alphonſum Ferrariæ Ducem, in cura habuimos, in cujus ventriculo tuberculum diſruptum eſt: hic habuit copulatim hæc omnia ſymptomata, exolutionem, vomitionem, animi defectiooem, imò & mentis alienationem, & alia multa ſymptomata, & ſecundâ die à diſruptione mortem, *Braſſavolus Comment. ad Aph. 8. lib. 7. Hippoc.*

Observatio II.

Apoſtemate ventriculi laborans, regiæ curationis pertaſus, hellebori potione extinctus eſt.

QUidam cùm apoſtema in ventriculo haberet, ac legitimo curandi modo ſatis bene baberet, pertæſus longiotis curæ, hominis circumforanei ſuaſu, hellebori adulterini volgaris decoctum ſumpſit, & altera die ſubitò concidit & expiravit. *Bruno Seidelius pag. 50. lib. de Morb. incurabil.*

Observatio III.

De Apoſtemate frigido ventriculi, ac diuturno, in abſceſſum & pus tranſmutato, atq; curato.

PUella paupercula, octodecim annos nata, in platea Divi Petri dicta, Alcmariæ habitans, per integrum annum circa ſtomachũ intoletabili dolore cruciabatur: quæ cùm Medicis non uteretut ob paupertatem, fortè fortuna me ttanſeuntem vicini ad puellam introduxerunt. Magnum tunc tumorem circa mucronatam cartilaginem conſpeximus, valdè elevatum & duriorem, tactui teſiſtentem, quem locum cùm leniter attingerem, ferre non potetat. Cruta autem, tum reliqua membra, ſtomacho oon concoquente, macie conſumpta videbantur, nutritione minùs accedeote. Præ nimio dolore miſera exclamabat, ſe apoſtema & abſceſſum io ſtomacho habere: quod & ſigna præſeno a indicabant. Aſtantes mulierculæ, neſcio quæ oon adhibuerant ad dolorem tollendum; priùs exiſtimantes, hune dolorem tanquam ventoſum ſe poſſe auferre tegulâ caleſactâ appoſitâ, modò etiam tabula lignea, ut vulgares ſacere iolent; caque externa cauſa, vel ſimili, ſua caliditate materiam ad ſtomachum convertunt; eaque attracta, cùm non poſſit de buè à natora regulari, poroſitates concavitateſq; medias ſtomachi ſubuitrat, ac unitatem ſoluit, ac apoſtema per ſe aliquaodo inducit. Talis error pletumq; ab aſtantibus imperitis inducitur, etiam ſubinde à Medicis indoctis, dum ventoſam magnã ventriculo, corpore impuro exiſtente, apponunt, vel pannos calidos, aut frictiones fortes vẽtriculo adhibent, idq; io principio, exiſtimantes omnem dolorem ex ventoſitate oriri. Cùm hæc itaq; integro anno dolore confecta, ad extremam maciem deveniſſet, facilè ex ſignis præſentibus intelleximus, ibi abſceſſum diuturnum frigidumq; adeſſe, cùm nulla ſiti premeretur, quamquã ſubinde leviter febricitare videbatur. Et quum jam longo tempore aluum non depoſuiſſet, & libenter clyſterem emollientem priùs injeciſſem, quem nullo modo admittere volebat, mandavi ob dolorẽ, ut talis fotus fieret, priùs epoto decocto ſequenti, parato ex *foliis ſenæ, foliis caulium rubrorũ, ſcabioſæ,* (quæ omnia apoſtemata interiora reſolvit, vel maturat, vel rumpit; quod non ſolùm in hac puella, ſed etiam in alio abſceſſu interno ſive pectoris, ſeu alterius cujuſcunq; partis expertus ſum) *ficubus adiectis, & uvis paſſis abſq; arillis, dentis leonis,* (ob febriculã) *foliis maluæ, & rad. althea, decoctis in ſero lactis*: quo bis in die, cum paupercula eſſet, utebatur, ad aluum emolliendam; quæ licet in principio minus coovenisſent, tamen hic, cum in declinatione diu malum extitiſſet, & maturatione opus eſſet, commodè boc decocto oſi ſumus, tum ſotu ex *decoct. folior. maluæ, rad. altheæ, flor. chamomill. menthæ & abſinthii utriuſq;*, tam ad dolorem ſedandum, quàm ad maturationem: reliquiis contuſis, & butyro recenti mixtis, cataplaſmatis modo ſtomacbo appoſitis. Et præter ſpem intus ruptum eſt apoſtema, & abſceſſus ille annuus, vomicæ inſtar, & evomuit ſaniem ſanguinolentam: & per inferiora ſatis copioſè ſaniem excrevit, tumore detumeſcente,

& de-

& dolore omnino conſopito. Quare ſtatim ad deterſionem puris, uſi ſumus decoctione hordei non excorticati, pauco melle roſato adjecto ad detergendum ulcus: & egregiè hæc ipſa convaluit, cum admiratione multorum. Quidam vulgares eo tempore, qui tunc aderant, huic puellæ dediſſent oleum olivarum pro vomitorio, etiam poſt abſceſſum diſruptum, adleniendum ulcus, ut illi aſſerebant; quibus reſtiti, neque admittebam; auctoritate *Galeni* edoctus, qui nos *lib. 5. meth. med. c. 11.* ita admonuit: *Ceterùm* (inquit) *qui è ventriculo eluere pus volunt, non ſine periculo vomitum provocant; ſicuti ſi alter infixam illi pituitam per oxymel & radiculam detergerent. Tutius itaq; eſt dejectione uti, quum vomente periculum ſit, ne & quod ulceratum ſit, dilaceret, & ſuccum quempiam inutilem ex vicinis attrahat.* Abſq; mora itaq; continuò decies in hora capiebat cochlear unum atq; alterum, vel paulò plura ex decocto hordei, cum pauco melle roſ. cùm ſubitanea ejuſmodi ulcera indigeant mundificatione, ne profundentur, aut tunicas ſtomachi penetrent. Hoc enim modo hanc miſeram pauperculam puellam, ulcere abſterſo, ſanitati priſtinæ reſtituimus, divinâ gratiâ nobis aſſiſtente. *Foreſtus lib. 18. obſ. 32.*

Observatio IV.

Abſceſſus circa fundum ventriculi, quo paulatim exitus omnis ad inteſtinum duodenum fuit prohibitus.

QUidam annos natus 40. præcipuus hîc civis, obſtructione alvi ſæpe laboravit, cui per os medicamenta exhibita parum contulerunt, clyſteres verò profuerunt. Indies tamen & alvus minùs ſatisfecit officio ſuo, ac vomitûs nutrimenti ſemicocti in maxima copia aucti ſunt, donec tandem atrophiâ corpus omnino contabeſceret. Meliùs verò ſemper ſe habuit, quando ſolio aquæ dulcis tepido inſedit. Poſt mortem repertus ingens abſceſſus, ex eo genere, qui ſteatomata dicuntur, ad magnitudinem anſerini ovi, qui ſatis durus fuit redditus. *De obſerv. Joach. Camerarii.*

Observatio V.

Vix unquam alias animadverſus morbus, quo deprehenſa in ventriculo Verruca pomi magnitudine; quæ ægrum cùm virium imbecillitate, & aliis ſymptomatis eò uſq; [illegible]ſit, donec Verruca tota, cum fibrillis per alvum [illegible]a, & largâ atq; diuturnâ ſanguinis profuſione [illegible] internecionem deduxit.

GEneratur quandoq; in ſtomacho Verruca, ſicut in aliis membris. Et ego quidem vidi hanc paſſionem, cùm eſſem in carceribus de Haly, in uno de familia ſua, & ipſe non digerebat cibum, & febricitabat febre inordinatâ, quæ aliquando fortiter invaleſcebat, & interdum debilitabatur. Et habebat ſolutionem non magnam, & illæ egeſtiones erant varii coloris, & non bene cognoſcere poteram cauſam ſuæ ægritudinis. Cùm tetigiſſem pulſum ejus, inveni ipſum inordinatum & non magnum: cognovi ergo ex hoc, quòd apoſtema erat in membro multorum nervorum, & ſpecialiter quia erat ſerrinus, & debilitas virtutis patiẽtis obviabat magnitudini ipſius pulſus, Quare iſta manifeſtabant Verrucam eſſe in ipſo ſtomacho. Et quia non erat multæ velocitatis pulſus, ſignum erat manifeſtũ, quod non erat de genere calidorum apoſtematum. Et paulatim quidem ejus caro diminuebatur quotidie, & cùm poſuiſſem manum meam ſuper fundum ſtomachi, inveni duritiem ibidem ad quantitatem unius pomi, abſq; ſenſu alicujus doloris: & cum fortiter compreſſiſſem manum, tunc ſenſit modicum doloris; & quoties iterabam compreſſionem, fortius dolebat. Cognovi ergo certiſſimè, quòd eſſet moriturus, quotidie tamen ipſum confortabam, faciendo ei ea, quæ habent ægritudinem mitigare, quamvis eſſem de ejus curatione deſperatus, eo quòd virtus ipſius quotidie debilitabatur. Et quadam die cum aſſellâſſet aſſellavit quiddam rotundum, quod habebat formam pomi, cum radice unâ, & erat ſolidum: & quoties poſtea aſſellabat, egerebat ſanguinem in magnâ quantitate, & ſic perſeveravit pluribus diebus. Et cognoſcebam certiſſimè, quod moriebatur, tamen verecundabar ſibi dicere. Quadam autem nocte vocaverunt me, & inveni eum quaſi mortuum, & indignatus fuit contra me, credens quòd ego, quia eram in carceribus Domini ſui, non curaſſem de eo diligenter, quamvis ſibi puriſſimè & fideliter ſerviviſſem, Deus novit. Sed debilitas virtutis ejus, & pravitas & fortitudo ægritudinis, obviaverunt curationi ſuæ, cum omnia in manibus Dei exiſtant. Et quamvis de domo meâ & poſſeſſionibus meis me extraxiſſet, non fui culpabilis propter hoc, Deus novit. Unde dominus patientis præcepit, ut affligerer illa de cauſa: quare converſus ſum ad dominum, & dixi, fiat voluntas Dei. Et cum eſſem in introitu januæ carceris, dixi illi qui ducebat me, qui erat de majoribus civitatis: iſte Dominus intendit me moleſtare abſque cauſa, Deus novit; & jam ſunt plures dies, quòd propoſueram ei dicere veritatem, ſcilicet quòd non poterat evadere ab ægritudine iſta ullo modo, ſed verecundabar contriſtare animam patientis. Nunc autem quia video quòd intendit me pro nihilo aggravare, dico vobis, quod non vivet ultra 12. dies. Ita autem, & perturbatio animi quam habebam, me in tantum coegit, quòd dicta verba taliter dixi, quòd infirmus me intellexit, & ſerioſè illud feci, & ſic poſitus fui in carcere. A ſeptem autem diebus cecidit virtus ejus manifeſtiſſimè, ita quòd miſit pro uxore ſua & filiis, & in nona die mortuus fuit. Et quòd memoratus ſum de hoc caſu, non fuit, niſi ut exemplum ſit vobis in aliis: tamen ſi virtus ejus fortis extitiſſet, non erat impoſſibilis cura ejus, niſi forſan alias multas Verrucas in ſtomacho habuiſſet. *Avenzoar lib. 1. tract. 15. c. 3. Theizir.*

Observatio VI.

In ſtomacho aliquando innaſcuntur carunculæ hæmorrhoidibus ſimiles, ſanguinem nonnunquam fundentes.

INnaſcuntur interdum in ſtomacho carunculæ hæmorrhoidibus ſimiles; ex quibus per intervalla ſanguis utiliter profluit: carò tamen id evenit. *Foreſtus lib. 18. Schol. ad obſ. 18.*

Observatio VII.

Scirrhoſi tumores poſt diſſectionem in ſtomacho inventi.

QUod ſchirrhoſi tumores fiant, nos, inquit Jacchinus, vidimus in diſſectis: ut Florentiæ in muliere è domo Puccina. *Idem eod. lib. Schol. ad Obſ. 30.*

Observatio VIII.

Duri tumores in parte externa ventriculi.

Aliquando in externa conſtitere: & memini (inquit Jacchinus) me ad tactum ſchirrhoſos tumores ſenſiſſe; duros inquam, ſine dolore. *Foreſtus lib. 18. Schol. ad obſ. 30.*

Observatio IX.

Tumor in ventriculo natus mali punici magnitudine, qui ægrum cum ſæviſſimis ſymptomatibus è medio ſuſtulit.

PRocreatur aliquando in ſtomacho quædã ſpecies apoſtematis, quæ Arabicè dicitur *Dubelati*, & ego jam vidi tempore meo quendam qui patiebatur hanc ægritudinem, qui erat Juvenis in fine ætatis illius, & communiter erat bonæ virtutis, cujus complexio erat calida & ſicca, & erat multæ comeſtionis, & abſque cuſtodia aliqua. Cui ſupervenit debilitas magna in ſuo corpore toto, cum multa macie & extenuatione,

& cum

&cum hoctoto comedebat ea, quæ in ſua ſanitate comedere conſueverat, & erat abſque febre, & bene cibum ſuum digerebat, neque Medicis obediebat in cuſtodiendo ſe a malis cibis. Et cùm non potuiſſet ire, decubuit ad lectum, & tunc mihi facta ſua renunciavit. Et ego ſteti tempore bono, quòd nolui ei conſulere, demum precibus ſuis coactus, incepi eum regere & curare, & quandiu in meo regimine permanebat, bene erat ei, & cùm à regimine elongabatur, corrumpebantur facta ſua. Et tamdiu ſic perſeveravit, donec ad ſpeciem Ethicæ devenit cum magnò calore: & ad ultimum febris illa converſa fuit ad paroxyſmos manifeſtos, tamen inordinatos: & quando comedebat, non motabatur diu, quòd pulſus ejus ad duritiem convertebatur cum modica velocitate: & exinde cœpit apparere in fundo ſtomachi corpus apoſtematis, & ex ſua inordinatione cibi in brevi apparuit apoſtema in groſſitudine pomi granati magni manifeſtè; & cœpit habere fluxum ventris, & exinde cœpit habere ſtomachus malos motûs, quoniam supervenit ei ſpaſmus, & ſingultus, & mortuus fuit ille cum ſortibus ac pravis accidentibus: ſcilicet cum diſſolutione virtutis, & ſyncope frequenti & ſucceſſiva, & nunquam illud apoſtema apertum fuit. Et miratus fui non modicum, quòd ille infirmus potuit tantum durare, donec apoſtema dictum ad tantam magnitudioem habuit pervenire: ſed pro certo hoc non fuit, niſi quia apoſtema ipſum erat ex humore proprio melancholico, aut ex phlegmate, quod erat in ultima groſſitudine, & ſignum hujus erat, quod erat quaſi omnino abſq; dolore, nec unquàm patiedo aliqua ab apoſtemate in ſtomacho reſolvebatur. Et hoc ideò, quia aliqua res non movet aliquid, nec mutationem facit, niſi quoniam movetur, & pro majore parte hæc ægritudo incurabilis eſt, propter groſſitiem humoris, & ipſius malitiam, & hac de cauſa reſolui non poteſt. *Avenzoar Tract.15.c.4.lib.1. Theizir.*

† Huc refer, quæ de tumore ventriculi carnoſo annotavit *Bartholin. Cent.6.hiſt.19. Zacut.PP. Med.l.1. hiſt.65.fol.292.*

VVLNERA VENTRICVLI.

OBSERVATIO I.

Vulnus ſtomachi admirabile.

AUDI individui conſervati, mirum naturæ artificium, & artis adminiculum. Ante annos decem & octo, in Bohemia ruſticus quidam in venatione, ictus eſt venabulo lato in ſtomachum, ſub *καρδίᾳ* ſeu ejus orificio. Vulnus hoc lethale & amplum, nullâ arte vel conſilio ſolidari potuit: paulatim verò labia vulneris tractu temporis occalluere, ita quòd vulneratus ſupervixerit per annos cõplures Hic verò tandem ſecundùm artem inſtrumentum quoddam vulneri applicavit, interdum drapis & panniculis lineis hiatum vulneris infarſit, & obturavit ita affabrè, ut cùm vellet, ſtomachum per ſuperna elueret, & cibos potuſque ingurgitatos ex ſtomacho per vulnus emitteret, quando liberet. Hujus rei teſtis abundantiſſimus eſſe poteſt, vel ſola Cæſarea Majeſtas, quæ ut ex illius ore audivi, vulnus hoc inſpexit. *Matth. Cornax in Epiſtol. Reſponſoria ad D. Ægidium Hertoght, Medicum.* Eandem hiſtoriam *Jul. Alexandrinus in Annot.c.4 lib.6. Therapeut. med. Galen.* quibuſdam additis in hanc ſententiam recenſet. Bohemus vir quidam fuit, ex oppido Puggebrott; huic cùm inflictum in ventriculo vulnus eſſet, cœpit ea ex parte rejectare cibum, quo tempore religaretur vulnus, hocq; mirum cùm omnibus viſum fuiſſet, nec victurum quiſquam crederet, negligentiuſq; deinde magis ſemper haberetur, accedente inſuper medicorum imperitia, occalluere tandem vulneris labia, exeunte inde ſemper ejus, quem caperet, cibi parte, modò impuri prorſus, modò chyloſi etiam neſcio quid referentis. Atque ita vitæ conditioni huic relictus, vulnuſq; tantùm lineis pannis tegens, ac faſciis circumligans, aliquot deinceps annorum ſpatio vitam produxit. Cui ſi inter vulneris initia nihil eorum defuiſſet, quæ ad curationem facta fuiſſe videri meritò poterant, neque tam neglectui habitus fuiſſet æger; agglutinari poſſe vulnus, & uniri, valde veriſimile mihi fuit: argumento quòd nec lethale vulnus fuerit, ſupervivente tamdiu ægroto, & coaleſcere potuerit, in carnoſa parte acceptum, calloſis præſertim factis labiis, quod in tenui nimis parte non fieret. Nam quod ad *Hipp. Aph.18.lib.6.* attinet, id verò in ſuperiore ventriculi parte intelligi, veriſſimè pronunciatum debebit.

OBSERVATIO II.

Ventriculi vulnera conglutinata.

QUoſdam qui in ventriculo vulnerati fuiſſent, ajunt aliquando, ſed raro fuiſſe perſanatos. *Galenus Comm. ad Aph.18.lib.6.Hipp.*

Chirurgus quidam fide dignus, jurabat ſe curaſſe hominem, qui ſauciato ventriculo, non longè à cibo aſſumpto, per vulnus chylum rejecit. *Chriſt. à Vega, Comment. ad Aph.18.lib.6.Hipp.*

De ventriculo habeo quod dicam: nam ſanavi mulierem, & hominem, à quibus egrediebatur chylus, & cibus. Sanavi mulierem, glande percuſſam plumbeâ ab anteriori & poſteriori parte. Et hanc Deus ſanavit: quia meretrix quondam fuit, jam caſtè & ſanctè vivit. Si autem fuerit in ore ventriculi inſigne vulnus, tunc ſuccedit mors, ob præſtantiam partis, ob nexum quem habet cum corde, & omni genere nervoſo. Succedit poſt vulnus ſyncope, cordis, & totius corporis defectus Sanatur tamen ventriculus; quoniam exhibemus glutinantia per os. *Fallopius de Vulneribus capitis, cap.12.*

In ditione Fuldana duos Chirurgos induſtrios, Davidem & Joannem Schenckelios, familiares habui, qui conſtanter affirmarunt, ſe quendam militem robuſtiſſimum & magni animi hominem, qui à ruſtico quodam in pago Marpach, ditionis Fuldanæ, venabulo circa hypochondrium dextrum perfoſſus erat, curandum ſuſcepiſſe. Cujus vulnus cùm accuratius eſſent contemplati, ejuſq; profunditatem diligentiùs inquiſiſſent, animadvertiſſe ſtomachum à dextro latere perforatum eſſe, quòd & potus, & juſcula per os ſumpta, per vulnus acceptum denuò rejicerentur, & ſtomachi apertio, etiam digitis inſertis, perciperetur evidenter. Quare ægro & aſſiſtentibus mali eventus explicato prognoſtico, id ſe operam dediſſe, ut adducta ad exteriorem cutem parte ſtomachi vulnerata, una eademq; ſuturâ & ſtomachi pars conciſa, & cutis colligarentur, fortiter ægro perferente illam Chirurgorũ operationem, doloris & periculi plenam. Sed eventum illum fuiſſe ſequutum, ut ſenſim vulnere illo conglutinato, nullum periculum valetudinis non modò ſequeretur, ſed & vulneratus ad priorem ſanitatis firmitatem rediret. Ac eam rem ſe ita habere, ruſtici dicti pagi, qui præſentes curæ adfuerunt, ſuo quoque teſtimonio comprobarunt. *Jacob. OEthæus lib. Obſervat. propriarum.*

Ruſtico cuidam in vicino pago *Kunerſdorff*, ventriculus cultro ita eſt vulneratus, ut cibus etiam nonnunquam per vulnus non ſatis munitum exierit, quod diu non potuit curari. Tandem cùm miſer ille neſcio quas herbas conquaſſatas applicuiſſet, conſolidatum eſt, ſed

ita

...rem inſtar pugni eo in loco jam geſtare, ... vidi & contrectavi, debeat. Sæpe autem ... le graviſſimos dolores excitat, de quibus ali... do apud me conqueſtus eſt. *Ioan. Francus Hilde... med. Camenicenus, ſuis ad nos tranſmiſſis Exemplis.*

OBSERVATIO III.

Ventriculus & ſeptum perforata.

VEntriculum in puero quodam phthiſico, quem ſecabam, tribus foraminibus exeſum ſeptumque ... foramine amplo proforatum, à puris copia atque acrimonia, quod à thorace in abdomen defluens, has ...tes & muſculus quoque abdominis ad ſuperficiem ...s uſque eroſerat, ubi veſica ſublivida circa umbi...cum, ea regione, qua pus ſibi viam ad exitum facere nitebatur, apparebat, multis fide dignis teſtibus deprehendimus. Quam rem admiratione dignam, ma...pendam reddebat, quod puer ante obitum non ...nrabuerit, ſed bene habitus adhuc exiſtens, nulla ...a horum affectuum indicia externa, quam quod ventre erat inflato & ſublivido, in quo veſica ſubni...cans circa umbilicum, ea regione, qua pus ſibi viam ad exitum facere nitebatur, eminebat, oſtenderit. Quæ vero alia paſſus ſit ſymptomata, ſciſcitari minime licebat, cum corpus inſciis parentibus, in villæ cujuſdam cœmiterii ſepulchro, media nocte ſolus exiſtens, manibus ſcalpendo, nec labore, nec terrore deterritus (tanto cognoſcendi ardore tenebar) eruerim. *Cl. V. Felix Platerus de Obſervationibus propriis.*

OBSERVATIO IV.

Ventriculus porci bacillo perforatus.

CUm porcus mactaretur, ſanus alioquin & bene ...natus, bacillum acutum digiti craſſitie ven...culi ipſius ſubſtantiam penetrantem, atque intus fo...ſque callo in ambitu bacilli circumducto adeo firmi...r innatum: ut non niſi ſectione eximi poſſet, lanio mi...tendit. *Idem Platerus de Obſerv. propriis.*

Hoc exemplum, veluti bruti animalis, analogicè tantum huc referendum putavimus,

† Vulneris ventriculi & ſepti tranſverſi exemplum ...opoſiti etiam *Io. Sculter. obſ p.* 100. cui adde, quæ de ...entriculi vulnere recenſet *Bartholin. Cent.* 1. *hiſt.* 24. ...ethale vulnus infundo ventriculi obſervavi Ienæ in ...o. Ann. 1653. I. S.

VLCERA VENTRICULI.

OBSERVATIO I.

Vicilla gravida, nono menſe ventriculi exulceratione laborans, moritur: fœtu utero exciſo & baptizato.

VIni ego anno præterito villicam quandam euſarcam & optimi habitus, nono graviditatis menſe laborantem gravi morbo, ventriculi ſcilicet exulceratione, quæ diebus viginti ſine cibo potu... permanſit, cum quicquid devorabat ſtatim vomi... ejiceret, affectuſque ſævitia tandem mortua eſt: diſ...cto utero, puerum extraximus vivum, qui Fortuna..., ...onte in ſancti baptiſmatis, vocatus, me conſul...uit, adhucque vitali fruitur aura. *Horat. Augenius ...5. Epiſt. 1. cap. 11*

OBSERVATIO II.

...ventriculi ſpiritus graveolentiam, & tandem etiam mortem inducens.

EXulcerari ventriculum, non minus quam alias corporis partes, à ratione haud alienum eſt. Honeſta quædam matrona, annos (plus minus) 60. nata, ex ore ſpiritum fœtentem multis emiſerat annis: è naribus graveolens quoque mucus concretus ſubinde extrahebatur, virens, aut omnino varii coloris: dolor circa ventriculi regionem aſſiduus, non tamen valde moleſtus; ut quem lenire poterat ſacculus, in quo herbæ ſemina & aromata quædam, ventriculo commoda, una cum goſſipio conſuta erant. Mens & ſenſus ad extremum conſtiterunt: longo morbo confecta è vita diſceſſit. Ventriculus hujus exterius ab omni parte ſuperficie tenus exulceratus extitit, & quæ ipſum contingebant univerſa, non tamen alia, quam quæ ventriculo contigua erant, parte. Cerebri ſubſtantia integra, ſed copioſo admodum humori veluti innatans; qui ſomnea eſſe potuit mucci qui ſæpè in naribus concreverat. *Dodonæus cap.* 25. *Obſervat. Medicinal.*

Graveolentia ex ore variis de cauſis effertur: quandoque in ore, faucibus, aut juxta nares, vel in ipſis vitium conſiſtit: ſubinde in pulmone latet: quandoque vero ex ventriculo odor procedit. Tradunt recentiores ſcriptores, vitio ventriculi graveolentiam fieri: majorem eſſe corpore jejuno, minorem verò ab aſſompto cibo. Verum hujus matronæ ex ore fœtur ſemper ſimilis fuit neque unquam ſive poſt cibum, ſive ante cibum remiſſior. Ulcera tamen ventriculi cauſam fuiſſe graveolentiæ, ſatis apparuit. *Idem in Scholiis ad cap. citatum,*

OBSERVATIO III.

De ventriculi ulcere.

PUella quindecim annorum, per biennium fere cum de dolore ventriculi conquereretur, anno tertio tumorem manifeſtè viderunt parentes in eo loco: neque tunc quicquam conſilii aut remedii tentatum. Hinc ruptionem animadverterunt: excrevitque puella materiam bilioſam, pituitoſam, ac ſanioſam, per alvum: ex his apoſtema apparuit. Hæc cum Bononiæ in Italia decumberet, tunc prius revocatus eſt Elidæus, Medicus Hoſpitalis Bononienſis Vitæ dicti, præceptor meus. In indicatione ſumpta ab ætate, virtute, temperamento, loco male affecto, (quoniam locus vehementer ſenſibilis exiſtit) continuique ſolutione, judicavit neceſſario exiccantibus abſtergentibuſque utendum eſſe, ac magna opus fore diligentia, tum quia locus eſt principalibus membris ſubminiſtrans; tum quia toti corpori nutrimẽtum præparans. Quare loco potus & digeſtionis præſcripſit aquæ mellis uſum. Cibum vero facillimæ coctionis, ac exiguæ quantitatis, ex hordei cremore, nonnunquam ex panata, exiguo cinamomi adjecto & aliquando vinum in pauca quantitate admiſit. Pulſus huic erat creber, debilis, parvam habens inæqualitatem, ut fit in affectibus ventriculi: urinæ albæ, craſſæ, non coctæ. Stomachum inunxit oleo maſtichino, cum lana ſuccida applicando. Tertia die vidit etiam lienteria laborare: & quemadmodum *Gal. 6. par. aph.* 1. cauſam ejus fore dicebat, vel imbecillitatem virtutis retentivæ, vel ulcerationem ventriculi & inteſtinorum. Sed præceptori certo perſuaſum fuit, hanc provenire ab exulceratione ſtomachi ob loci dolorem, ruptionem & ſanioſam materiam: non ab ipſius virtutis debilitati. Ideò adhibuit fomentum exiccativum & conſtrictivum; nempe ex *abſinthio, mentha, flor. roſ. malicoriis, gallis, balauſtiis, myrtillis, maſtiche, olibano.* Exhibendo præterea mivam cotoneorum, cum quibuſdam adſtringentibus. Hinc tandem excrementa melius cocta viſa ſunt. & ſanata eſt, *Foreſtus, lib.* 18. *Obſervat.* 33.

† Conſer. quoque *Zacut. de P P. Med. Hiſt. l.* 2. *hiſt.* 63. *Borell. c.* 1. *obſ.* 54. *Ballon. Epid. p.* 228.

DE EXTERNIS, VENTRICULO lethalibus.

Observatio I.

Frigidiſſimo emplaſtro ſtomacho admoto, mors ſubſecuta.

NOvi Medicum, qui vel incuria, vel magis (ut arbitror) inſcitia, emplaſtrum frigidiſſimum, ſtomacho cujuſdam viri, dum illum ventriculi dolor ſatis mordax urgeret, ſuperpoſuit. Putabat enim hoc auxilio dolorem ipſum tolli poſſe. Verum ille, dolore ſere amoto gravem tamen anxam percipiens, redeunti medico exponit dolorem quidem remiſſum, ſe tamen inſpirãdi difficultate vexari. Quod inſcius medicus parvi faciens, iterum emplaſtrum admovit; & ne tollatur etiam jubet. At æger, dum aſſiſtentes imperata faciunt paucis interim horis ſingultu premitur. quo gravius graviuſq; hominem affligente, inhorreſcunt illi membra: ex quo etiam paucis interceptis diebus mors ſubſecuta eſt: quam Medici omnes ex inculſo ſtomacho frigore proveniſſe judicaverunt. Ignorabat enim bonus ille Medicus, nullum princeps aut principi ſubſerviens membrum ſolis frigidis eſſe curandum. *Benivenius cap. 15. De Abditis.*

Observatio II.

Quidam violentius pugno ad ſtomachum percuſſus, illico obiit.

NOvimus fullonem quendam, nomine Petrum, qui unico pugno, ſtomacho cujuſdam juvenis violentius impetito, hominem interemit. *Idem cap. 110.*

REMEDIA RARA VENTRIculo commoda.

Observatio I.

De pelle ſeu plumoſo tegmine vulturis, quod mira vi pollet in corroborando ventriculo, atque excitanda cibi aviditate, paulo efficacius quam Zinziber; cujus natura quoque exprimitur non cuivis obſervata. Tum de analogis aliorum volatilium pellibus.

QUUM multa ſint, quæ foris admota ventriculo robur adferant, & concoctioni adminiculentur, tamen nihil efficacius, aut magis præſentaneum, quam vulturis tegmen, vel detracta pellis, cæterarum pellium modo ſubacta, ac concuſſione complanata. Eſt autem hæc ales, aut Miluus, rapaciſſima; atque inexplebilis edacitatis, ita ut hanc Belgæ ab inhiandis cadaveribus, & quod ſemper famelica prædam venetur, *Ghier* vocant, è cujus natura avaros & qui habendi cupiditate ſunt inflammati, *ghierich* nominant, Latinè vulturios. Quum autem ejus ſit conditionis ac naturæ hæc avis, ut omnia avide appetat, & inoffenſe conſumat, tegmini ejus ea vis infuſa eſt, ut ventriculum humanum fulciat, ac faſtidioſo nauſeantique ſtomacho, vires appetendi & concoquendi cibi conferat: quin & alvi profluvium cohibet, & vomitum compeſcit, ſed diverſo modo ventriculo applicatum. Hoc enim experimento comprobatum habeo, ſi quis tegmen è corpore alitis exemptum, arteque pellicea concinne elaboratum ſubactumque, flaccido ac languenti ventriculo admoverat fluxum ſiſtere ac levitati inteſtinorum auxiliari: præſertim ſi eo ſitu applicetur, ut plumoſa pilorum congeries deorſum ſpectet: quemadmodum in ſuffultis veſtibus, ſecundo, ut ita [illegible] mine pelles palma demulceri ſolent: confortat [illegible] ſovetque calorifica vi, & adſtringendi ratione, [illegible] tates ſeu potentias naturales, quibus alimenta [illegible] hi contingit, retineri, concoqui, & expelli: tres [illegible] que ventriculi tunicas nervoſas, & totidem [illegible] rectas, ut Galeno placet, quæ attrahendi munere [illegible] guntur: obliquas, quæ repellendi vi pollent; tran[illegible] verſas, quæ concocta foras propellunt, corrob[illegible] rat utque ſuo officio perfungantur, efficit. Cæterum tegmen id contrario adverſoque ſitu collocatum, ac [illegible] mine piloſo ſurſum exporrecto, atque in ſublime n[illegible] tente, vomitum compeſcit, deorſum detractis ſtom[illegible] chi muſculis quibus cibum amplectitur & retinet. [illegible] hujuſmodi autem affectibus, quibus vel ſupernæ, v[illegible] infernæ partes infeſtari ſolent, non diſſimile qui[illegible] moliri ſoleo. Sic in vomitu os ventriculi inungi [illegible] beo, deorſum producta manu verſus umbilicu[illegible] fluxu verò alui à pede ſurſum reducta palma. quod ipſum etiam factitare ſoleo, ſi quando mulier uteri affectibus eſt obnoxia. Sic in matricis, ut vo[illegible] ſtrangulatione, qua ſuffocari videtur fœmina va[illegible] bus ſurſum elatis, vel venam circa talos inci[illegible] jubeo, vel coxis cucurbitulas affigi, omniaque averti, ac deorſum ferri curo, vel injecto clyſtere, aut a[illegible] ſubditis balanis, ſeu, ut vulgo vocant, ſuppoſiton[illegible] In procidentia vero uteri, ubi omnia deorſum fer[illegible] tur, tanquam reſoluta corporis compage, ſupernas partes ligamentis adſtringi, uberibus cucurbitulas affigi, vel venam humerariam pertundi jubeo, quo omnia in contrarium revellantur. Intus quoque in [illegible] memoratis affectibus exhiberi poſſunt, quæ m[illegible] conditio exigit. Sic flaccido & nauſeanti ventriculo, vel ubi minimum cibi appetit, aut ægre aſſumpta alimenta concoquit, præter vina aliquor generoſ[illegible] & [illegible] lorifica, ut ſunt Hiſpanica & Cretica, Zinziberis radix ſuccoſa, melle condita, (*Groen gingiber ghecon[illegible]* Belgæ vocant) præclare concoctioni auxiliatur ac flatus, ex cruditate & humoribus pituitoſis contractos, diſcutit. Quocirca & oculorum caligines ex denſis craſſiſque humoribus, è ſtomacho ſurſum delatis, natas, diſpellit. Nonnullis hanc in obſoniis & condimentis præſcribo, præſertim uliginoſo udoque ſtomacho obnoxiis: aliis qui ex Zythi, vel cerevisiæ immodica potatione, dolore, vel gravitate ventriculi, crebriſque ructibus infeſtantur, aliquot ramenta cum momento ſalis devoranda præcipio. Dici enim vix queat quantopere inflationes & tormina mitiget: accendit quidem: uritque primo guſtu hæc radix linguam, verum nullam ſitim excitat; ſed quum ſal[illegible]am & pituitoſum undique humorem è capite, faucibus ſtomacho eliciat, linguam udam præſtat, ac ſalivali humore fluitantem, eoque fit, ut nulla ſiti vel ſiccitate [illegible]s afficiat. Quocirca magno commodo ſeptentrional[illegible] Belgæ hujus radicis uſu ventriculum fulciunt. *Lemnius cap. 26. lib. 4. de Occult. Nat. Mirac.*

Pellifices nonnulli pellem Scharbi avis præparant, ut pro tegumento imponatur ventriculo, tanquam vim concoquendi promoveat, nam avis ipſa validiſſimo ventriculo, & alimentum omne celeriter con[illegible]umente eſſe creditur: unde vulgo dicunt, de homine vorace vel multi cibi, ſcharbi ventriculum ei eſſe. *Geſn. de avibus lib. 3. p. 133.* Crediderunt fortè aliqui Mergi ventriculum in cibo, quod ea avis voraci[illegible] ma eſt, & plurimum concoquit, naturalem quoque concoctionem roborare poſſe: quemadmodum noſtro tempore multi putant, pellem Mergi majoris nigri (*ſcharbum* vocant noſtri) una cum plumis interior[illegible]bus paratam à pelliſice, & ventriculo noſtro applicatam, vim concoctricem ejus promovere, non calore tantum ſuo, ſed peculiari proprietate, *Idem de eſ[illegible] lib eod. pag. 121.*

Ven-

Ventriculi, ſic barbare dictum ventriculi tegmen fovendo calori comparatum, ex Perdicum pluma lanoſa confectum, chylificam dynamin adjuvat, & quod miror, alvum apertam conſervat. Hoc Affinis meus Archiſcriba in Gebvviler, pro indubitato experimento mihi retulit. *Hoc Medicus ad D. Schenck.*

Ad concoctionis caloriſque promotionem, & ad tonum membris afferendum, commendat *Montanus*, ſi poſt frictiones & balnea, corpus totum illinatur ex oleo caryophyllorum odorato; vel ex reſina & gummi Nucis moſchatæ, quod jam deferri cepit à Luſitanis. Eſt enim, inquit, præſtantiſſimum remedium, quod multâ experientiâ comprobavimus, ad omnes artus corroborandos, contra podagram, & morbos articulares.

DE PYLORO.

Observatio I.

Fœtor anhelitus ex laxitate pylori.

Fœtorem anhelitus, ob nimiam pylori, ſeu dextri orificii ventriculi, quod inteſtinorum eſt principium, laxitatem crapula ciborumque humidorum nimio uſu inductam, proficiſci, ex illius inſpectione colligere potui. Sic enim excrementorum fœtor, ab inteſtinis per ventriculum ad ſuperiora uſque expirans, jejuno præſertim ventriculo, anhelitum inficit. Eſtque malum immedicabile. *C. L. V. Felix Platerus de Obſ. propriis.*

Observatio II.

Pylorus cuidam occalluit.

Antonius Brunus, affinis meus, cum emanducatum cibum breviore, quam par erat temporis ſpatio contineret, & ita ut erat incoctum rejiceret, omnibus medicamentis, quæ ſtomachi vitiis adhiberi poſſunt, diligentiſſime fotus eſt: Verum cùm ea nihil omnino proficerent, & corpore ob inopiam alimenti jam abſumpto, vix pellis & oſſa ſupereſſent, gradatim tandem ad mortem deductus eſt. Quare defuncti cadavere, publicæ utilitatis gratia, inciſo; inventum eſt hominis ventriculum ita junctis oris ad imam ejus partem occalluiſſe, ut cum nihil inde ad inferiora tranſmittere potuerit, neceſſario mors ſubſecuta ſit. *Benivenius. cap. 36. De Abditis.*

†Scyrrhum pylori notavit *Salmuth Cent. 1. obſ. 20.* & obſtructionem *Hildan. Cent. 6 obſ. 34.*

Observatio III.

Circulo pylori occalleſcente, & hectica tabeſcente, mortuus.

Febri hectica, Lutetiæ vir quidam cum periiſſet, apertus fuit, in cujus corpore nihil obſervatum, quam quod glandulæ illæ duæ, quæ pyloro à natura appoſitæ, (vel potius circulus qui eſt in pyloro) duritiem & ſcirrhum contraxerant, ratione cujus procul dubio alimentis non patebat tranſitus. Teſtis mihi Clariſſ. Medicus, Dominus Gulielmus Capellus, præceptor meus. *C. L. V. Gaſp. Bauhinus, de obſ. propriis.*

Observatio IV.

In inferiore ventriculi ore, & duodeno apoſtema, ſanguis in ventriculo, & fellis folliculus pugni magnitudine animadverſus.

Aperuimus uxorem de Caphelier, ægrotabat per multos jam menſes, dolore ingenti circa ventriculi regionem & ventrem, & ſæpius febri. Apoſtema in orificio inferiori ventriculi, & duodeno, invenimus: partes circumjacentes induratæ erant: in ventriculi capacitate multum ſanguinis aderat: folliculus fellis uſque adeo turgebat, ut vix poſſem manu amplecti, majorem nunquam vidi. Præſentes fuerunt Aubertus, Valerandus, &c. *C. L. V. Ioannes Bauhinus de obſerv. propriis.*

DE INTESTINIS.

ET PRIMUM, DE DIARRHOEA, ET ALIIS alvi profluviis.

CAVSA.

Observatio I.

De cauſa Diarrhœa ſingulari.

De Diarrhœæ cauſa ſingulari & nova, conſule titulum *De Dyſenteria*: ubi ex Hermeticorum principiis eadem paucis pertractatur *Schenckius Filius.*

Observatio II.

Diarrhœa menſtrua & torminoſa, declinante Luna, ægrum periculoſiſſimis, ſymptomatis tandem conficit.

Homini hirſuto, nigro, & habitu melancholico, ſolemnis erat ſingulis menſibus diarrhœa quædam torminoſa, declinante Luna. Defluxione in teſticulos facta, & ſarcocele exectus eſt. Nimis laborioſa vita, & itinere per æſtus & frigora, incommoda cœpit valetudine vivere, intervallis leviter febricitare. Ceſſabat tardius diarrhœa. Correptus eſt febre lentâ quæ noctu exacerbabatur, & tumore duro dolenteque in dextris ilibus. Dolor à rene dextro incepit, tum in dextrum ilium & ſiniſtrum progreſſus. Ad ſiniſtrum renem rugitus erat, & velut borborygmus exaudiebatur. Vomitus unâ horâ à cibo. Quæſitum, unde ea materia, num ab intemperie earum partium, aut alia parte. Alii ab hepate, quia ſolemnis erat diarrhœa, os amarum, vomitus amarus aliquando. Mihi hoc placuit, partes exectas, in quibus obduruerat callus, natura frigidas, equitatione & venere feſſas & infirmas fuiſſe, reliſtentem diarrhœæ materiam, & aliam co cõfluxiſſe, intercepta via refluxiſſe partim ad peritonæi partes, partim ad obliquos epigaſtrii muſculos atque ita tumorem ſuccreviſſe. Si vero ab hepate id eſſet, vel per venas, atque ita potius ad inteſtina, vel per ſuperficiem, quia in membrana cingente hepar veſicæ quædam ὑδατώδεις excitatæ exudarent in epigaſtrii medium, inter peritonæum & omentum. Os vero amaricare, non à bile, quæ ab hepate refunderetur, ſed potius à putri humore & fumis; hydropicis id accidere, & aliis: vomitiones in colica frigida, & ſitim, & amarorem, & cætera apparere. Materiam tumoris non eſſe bilem, ſed frigidam craſſamque pituitam. Itaque videndum fuit, ut revelleretur materia, quæ influeret, non per urinas, quia partes genitales infirmæ exciperent, ſed per alvum. Æger enim clyſteribus plurimum levabatur, tum medicamentis quæ agaricum, & alia phlegmagoga reciperent. Quod ad tumorem, videndum eſſe, ut remolliretur & diſcuteretur: ſed metum eſſe ne ſuppuraret, quia à ventris dolore diuturno (ait *Hipp. aph. 22. lib. 7.*) ſuppuratio expectanda eſt, niſi peccetur ab ægro aut Medico, aut æger præcipiatur. Id etiam *Aurelianus* annotavit *in Chron.* Et veteres cataplaſmatis uſi ſunt, & potionibus, quibus accelararetur ſuppuratio, ſperantes ut ea materia tenuata in inteſtina transfunderetur. Id quod ſæpe probarunt, ut aliquando per urinas, aliquando per alvum purgaretur. Et Aniceti eſt medicamentum apud Galenum, quod hoc polliceatur efficere. Hoc tamen metui propter virium imbecillitatem. Crus oppoſitum deinde tumuit & loco uno ventris perſiſtebat dolor. Tenſio aliquando ad teſticulos. Utroque crure intumeſcente, & ſurſum refluente materia, ad diem fere quadrageſi-

mum mortuus eſt, Facto ulcere in crure, quo materia extra flueret, ſervari fortaſſe potuit. *Hollerius Obſ. II. Libelli proprii.*

OBSERVATIO III.

Diarrhœa ex diſrupto abſceſſu Lienis.

NAſcitur aliquando pravæ materiæ tranſmiſſio ab ipſo jecinore, in quo ob alicujus qualitatis immodicum exceſſum, & potiſſimum caloris, ac ſiccitatis, calidiores & acriores ſucci generantur, qui tanquam naturæ infeſti, à propria ejuſmodi visceris facultate expultrice, ad ipſum ventrem transfunduntur: quod etiam ſuperioribus annis Lugduni in Petro Robertio, ſtrenuiſſimo militum Tribuno, præſtatum vidimus ab ipſo liene, cujus inflammatio fuerat ſuppurata, ac diſrupto abſceſſu purulenta materia in ventrem ſeceſſit; atque æger poſt non multos dies (de cujus ſalute fere jam deſperabamus) penitus convaluit *Vidus Vidius Iunior, lib 9. cap. 23.*

OBSERVATIO IV.

Diarrhœa rara ſpecies & monſtroſa: qua oſſa ſæpius excreta viſa ſunt.

VLtra omnes diarrhœæ ſpecies ab authoribus enumeratas, vidi ego diarrhœæ ſpecialem cauſam, in qua ſimul cum excrementis educebantur continue quædam oſſicula, quorum aliqua confracta, aliqua integra erant, ſimilia in totum oſſibus avicularum parvarum, perinde ac ſi ægrotans aviculas ipſas integras, quas tamen nunquam deguſtavit, in uſum alimenti aſſumeret. Hæc ſemper cum ingenti dolore excernebantur: quantitas oſſiculorum erat pro ſingulo quoque die, ad menſuram non minus, quam unius cochlearii, aut in ſummum duorum: fluxus hic per plures dies perſeveravit, nec ullis unquam potuit remediis aut leniri, aut firmari. Unde emaciatus æger, doloribus ſupra modum urgentibus, tandem miſere vita functus eſt. Quidam cenſuere hanc diarrhœam ex maleficio inductam eſſe, oſſiculaque illa ex Diaboli præſtigiatione, non ex naturali cauſa excerni. Attamen novimus in abſceſſibus externis, oſſium, pilorum, carbonum, lapillorum, unguium, teſtarum ſimilia inventa eſſe corpora ſolida; ſicuti & humida olei, cœni, luti, mellis, ſepi, fæcis vini, & alia hujuſcemodi, quæ omnia verè in abſceſſibus reperiri, ultra experientiam ipſam, teſtatus eſt Galenus, & alii celebres viri. Unde judicent alii, an ſicuti in externis, ita in internis poſſint tales materiæ à naturali cauſa generari. *Talius Anno. et. ad cap. 7. Altomar.*

OBSERVATIO V.

Fluxus ventris ſola oratione ſedatus

ACcidit interdum ventrem fluere: & ſi diu negligas, difficilior plerumque fit ejus curatio, quin & nonnunquam impoſſibilis: quod & nos nuper experti ſumus. Iohannina Bencia, affinis mea, mulier quidem & animo & genere nobilis, cum diu ventrem fluere permiſiſſet, eò tandem devenit, ut nullis medicamentis, nullis auxiliis, nullis etiam balneis ejuſmodi fluxus ſiſti potuerit: augente nimirum hoc malum jugi & invincibili humore, qui ex ejus infirmo alioquin & imbecillo capite in ventriculum deſtillabat. Et licet interdum convaleſcere videretur, haud multo tamen poſt revertebatur id malum & quidem priore deterius. Quare omni ſpe medicæ artis depoſita fratrem Dominicum Piſcienſem, ordinis Prædicatorum adit; morbum quo tenetur expoonit: ſe omni humano auxilio deſtitutam affirmat; lachrimis & precibus orat, ut laboranti ſibi ſua & fide, & oratione opem ferat. Quod cum ille ſe facturum pro viribus annuiſſet, admotâ manu, mulieris caput comprimit. Tum fuſa oratione, ac ſigno Crucis ididem impreſſo, abire jubet. Reverſa domum, cum eo ipſo, atque etiam altero die venter nihil ex conſuetudine præterquam ſanum redderet, me convenit, rem ordine narrat, ſeque penitus liberatam affirmat. Quod etſi Deo, cui poſſibilia ſunt omnia, factu facillimum ſcirem, verebar tamen, ne quod habebat in votis mulier, id jam ſe adeptam perſuaderet, cum nihilominus morbus ipſe paulo pòſt, vel etiam deterior reverſurus eſſet. Sed cum ita tertius peragatur annus, ex quo fluxus ipſe ſuppreſſus eſt, nec ulla interim apparuerit, vel etiam appareat regreſſionis nota, ingenuè & fatemur & prædicamus, hoc ſolo nutu Dei, per fidem & orationem ſanctiſſimi illius viri factum fuiſſe, ad laudem & gloriam nominis ſui, quod eſt benedictum in ſæcula. *Benivenius cap. 45. De Abditis.*

OBSERVATIO VI.

Ventris fluxum prædicentis hiſtoria Galeni.

PAucis diebus apud ægrotum quendam, cum hoc ipſo, tum aliis multis magni nominis Medicis, cum de ſymptomatibus, quæ tenerent ægrotum, omnes attoniti eſſent, ventris fluxum prædiximus, Mox illi, unde id prædiceremus, requirebant: quibus reſpondimus vellus ad fullonem nemo portavit. Innuentes iis, multum abeſſe ipſos, ut hoc intelligerent, qui ne leviſſima quidem ſcirent. Paucis poſt diebus, de ſiniſtra nare præſagivimus ſanguinis profluvium, deinde etiam parotidas: poſtea alia atque alia tum prædiximus, tum curavimus, quorum illi erant imperiti: ubi cum illi inſtarent, ut ex qua re eas commentationes prænunciatis, & obitis, aperirem: perpetuo ſilui, nec quicquam illis reſponſi dedi: ſed vobis ipſis dixi Comici illud:

Ut ligna tortuoſa nunquam corrigas,
Virides nec arbor vetus, alio ſi transferas,
Produxerit ſtolones.

Galenus lib. 3. cap. 3. de Differ. pulſuum.

OBSERVATIO VII.

Ad profluvium alui venenoſum, aqua ſmaragdi remedium.

NOſtris temporibus curatus fuit hoc lapide, illuſtris Ioannes de Mendoça, poſt multa alia auxilia. Quare hac in re non eſt audiendus *Aloyſius Mundella,* qui *ſua prima epiſtola* damnat uſum lapidis ſmaragdi, contra Arabes, à quibus certè aliqua ſcripta ſunt, partim à Græcis prætermiſſa, partim ignorata, ut docet Andreas Turinus, noſtræ ætatis doctiſſimus Medicus. *Io. Mich. Paſchalius Meth. curand. lib. 1. cap. 36.*

OBSERVATIO VIII.

Ad diarrhœam & ſtomachi ſolutionem poſt longam inediam, Medicina.

JOannes Lerius Burgundus, in Hiſtoria navigationis in Braſiliam*, commemorat medicamenti genus, quo poſt longam inediam, diarrhœa & ſtomachi ſolutione, ipſe & ſui comites conflictati: poſtquam uſi fuerunt, cõfeſtim ſani evaſerunt. Eſt autem ejuſmodi: Jus hederæ terreſtris eſt accipiendum, cum oryza probe coctâ, in ipſa olla pannis veteribus reſtincta: quibus igni admotis, ovorum vitelli ſunt permiſcendi. Confectionem illam cochlearibus ad modum pultis, ori (inquit) admovebamus. Ac ſane nos omnes morbo illo extinctos futuros fuiſſe, niſi medicamentum illud adhibitum fuiſſet, facile credo. *Camerarius.*

OBSERVATIO IX.

Diarrhœa curatio familiaribus & probatis remediis.

VAlet à proprietate, & eſt laudatum ab omnibus *Re. Caſei ovini veteris & exſiccati, quantum vis*: & ipſum ſcinde in fruſta parva: poſtea aliqualiter bulliat

in

... ut ſal & nitroſitas removeatur; & in tali aqua ... bullierit, pluribus vicibus lavetur, donec ... ter dulcis, & quouſque removeatur totum ſal: ... de exiccetur & pulveriſetur, & de tali pulvere ex... tur ℥ j ß. cum vino rubeo ſtyptico. *Faventinus.*

Decoctum quercus libri, qui cortici & ligno intercedit ... tunicæ putamini glandis ſubjectæ, quaſvis alui & ... æ fluxiones inhibet efficaciter, neque non gonor... am, datur & ſanguineum excreantibus. *Tragus.*

L... tum optimum eſt medicamentum, non modo ad ... das gingivas, & deſiccandum & conſtrin... , verum etiam ad alui profluvia curanda, in ... plerunque optimo cum ſucceſſu uſus ſum. *Gar... ab Horto.*

... *Fanfel* viridi aquam ſtillatitiam vitreis organis ... jubeo, qua maximo cum ſucceſſu in bilioſis ... fluviis utor. Sed arcanum id mihi hactenus ... *Idem.*

... maturorum myrobalanorum ſuccum, in alui pro... apprime efficacem eſſe expertus ſum. *Idem.*

... *gis* fructus oſſiculis aſſatis alui profluvia ſiſti ... d verum deprehendi. *Idem.*

... s arbor eſt in India prægrandis, fructum in ſum... caudice non in ramis ferens, prægrandem, magni ... ionis effigie, interdum majorem, foris virentem, ... tus vero fulveſcentem, multis ſpinulis inſtar erina..., ſed mollibus obſeptum. Continet autem hic fru... s ſeio magnas quaſdam nuces duro putamine te..., &c. Expertus ſum tum in me, tum in pleriſque ..., haſce caſtaneas ſive nuces alui profluvia mirum ... dum ſiſtere. *Idem.*

... vis expertus. ℞. *Panis infuſi in ſ. q. aceti*, deco..., deinde extrahatur & exiccetur ſuper prunas: ... torre fac, & torrefactus pulverizetur ſubtiliter, ... catur cum vino rubro ſtyptico cochlear unum ... *us.*

Quod ſequitur remedium, didici ex Capellano Re... co primario, qui id à patre acceperum; magni ... loco habebat, & ægris felici admodum ſucceſſu ... ibere ſolebat ℞. *Bol. arm. terræ ſigill. cap. hæmat. ... picis navalis* ℥. j. ß. *coral. rubr. margarit. elect. cervi uſti, & loti in aqua plantaginis, an.* ℈ j. *ſacch.* ... *ij. fiat pulviſculus*: de quo capiat æger cochlear ... ante cibum, vel cum ovi vitello. *Chriſtoph. An...*

...ecojatria, valde commendat ſtercus canis, qui ... s arroſis per triduum ante victitarit. *Pareus.*

... arum putamina cruda in tenuem pulverem ... & è vino auſtero hauſta, drachmarum dua... ete, diarrhœam cobibent, & alba fœmina... ria. Verum ad hoc, ac etiam menſes cohi..., ſunc qui magis præſtare affirment, ſubrufe... medullam, quæ putamini intus inhærens nu... m circum ambit, *Matthiolus.*

Ro...arum calyx, quem caput etiam aliqui dicūt, cum ... us parte baſis, alui fluores ſiſtit & cruentas excrea... es. *Idem.* Tres etiamnum in fructu comperiuntur ... tes, ubi rubeſcit is & maturitatem ſenſit, videl. ſub... carnis, ſemen, & lanugo concluſa: quibus nun... ura in eſt adſtringendi vis. Idcirco & ipſæ remedio contra alvi fluores, & fœminarum abundantiam ... unque: item contra Gonorrhæam, in qua præ... pollent. Et præſertim ſylveſtrium, &c. *Idem.*

... pinicus creberrimus in diarrhœis eſt. *VVirſung. ... epraxeos.*

... profluvia, ſive ſanguinolenta, ſive non, Grana ... c 10. vel 12. viol. ſeminis in pulverem terantur, ... ibus ſi bina ternave vice diebus aliquot deglutie... ut ebiberit, tridui decurſu ſine ullo doloris veſti... io profluvium ſubſiſtet. Invenitur autem hoc ſemen ... u... o & Decembri menſibus, in foliolo quodam, ... terra exſilit & excreſcit. *Ex ſecretis Fallopio ... ptis.*

OBSERVATIO X.

Intempeſtiva diarrhœæ compreſſio mortis cauſa.

PRæter inſtitutum non erit, exemplum memorabile hoc loco interſerere. Septennis puella diarrhœa correpta, cum per dies complures ſubalbidam ac putrem olidamque materiam indolenter alvo redderet, diuturnitatis fluoris ejuſmodi pertæſa ejus avia, conſilium de cohibendo cum aliis mulierculis cæpit. In eam rem cydoniaro larga olanu exhibito, ſic eſt ejus uſu alvus repreſſa, ut eo die & ſequenti nocte nil omnino reddiderit, ſed excitatis ſæviſſimis ventris doloribus & torſionibus, uſque eo intumuerit, ut hydropica derepente evaſiſſe putaretur. Accitus Medicus quid rei eſſet ſuſpicatus, clyſmatis primum lenibus, dein etiam acrioribus ideotidem injectis, hærentem alvo noxiam materiam foras evocare ſoru dolores lenire tentat: ſed id fruſtra. Invaleſcentibus quippe doloribus immanibus, cum crebris animi deliquiis, tandemque liquidioris ſtercoris vomitione, intra biduum miſerabiliter extincta eſt. Aperto corpore, cæcum inteſtinum coanguſtatum conſtrictumque adeo, obbæreſcente, interioremq; ductom obtutante cydoniato, deprehenſum eſt, ut illac nullo modo prorſus quicquam poſſet pervadere: unde accidit ut acris illa & corrupta materia meatu prohibita, objectaque mora reſtagnans, in ultatam ſibi viam in abdominis ſpatium patefecerit, paulo ſupra obſtructum locum pereſo, perforatoq; inteſtino, quo velut emiſſario & cuniculo acto excidens, abdominis totam capacitatem repleverat. Hinc acerbiſſimi dolorum morſus, hinc diſtentio, hinc animi defectiones, obortoque fœdo vomitu crudeliſſima mors brevi cōſecuta. Hæc hiſtoria ad eos valebit, qui redundantem nocentemve humorem, undecunq; is profluat, intempeſtive ſiſtere atque coercere properant, maximo ægrotantium malo. *Fernelius, lib. 6. cap. 9. Pathol.*

OBSERVATIO XI.

Quinquennium ex fluxu hepatico laborans, ſervatus à medico de ſecta empiricorum.

VIdimus hepaticum fluxum, cum quo eſt major neceſſario debilitas jecoris, & magna inteſtinorum, qui durat permultos annos. Adeo ut Bernardus Caluſcus bibliopola, amicus meus, & qui cauſa fuit omnis noſtræ in edendis libris exiſtimationis, laboraverit per quinquennium fluxu hepatico, & ſanatus eſt jam multis annis, à Thoma Iſeo Brixiano Medico amico noſtro tametſi ex ſecta eſſet Empiricorum. Imo dicebat *Raſis* 13. *Continens*. Iudæi auctoritate, quod fluxus melacholiæ non excoriat inteſtina, niſi poſt quadraginta dies, & ſæpe multo ſerius. Deinde quæ ratio eſſe poteſt efficax, quæ me doceat, quod poſt longam dyſenteriam, lienis cauſa factam, & etiam ubi æger ad ſummam pervenerit imbecillitatem, non poſſit finito morbo ſanari, cum illud videamus in febribus, & omnibus aliis morbis. *Cardanus Comm. ad. Aphor. 41. lib. 6.*

DE DYSENTERIA,

CAUSA.

OBSERVATIO I.

Brevis Dioriſmus ſecundum placita recentiorum Medicorum; de cauſa Dyſenteriæ.

NOVAM qui hodie, ut vocant, medicinam excolunt, ipſi priſcam & naturaliſſimam ex veris principiis ratī, Cauſam dyſenteriæ, ut & Lienteriæ atque Diarrhœæ, aſcribunt materiæ eidem virulentæ, & veneni laxativi participi. Ventriculum enim

aſſerunt ex ſubtiliori exactiorique elaboratione alimentorum in ſtomacho, extrahere vim quandam catharticam & emeticam. Unde ob tale quaſi ſemen, genitum formatumque in corpore humano, & ob proprietatem trium primorum hypoſtaticorum, ventriculus irritatur ad excludenda ἄνω καὶ κάτω, omnis generis contenta, vel aliunde etiam ex vicinis partibus eo corrivata. Aluminoſam vel helleboraticã vim denominãt, ſi per ſuperiora rejiciantur: Item Eſulatam & colocynthiacam facultatem attribuunt materiæ contentæ, ſi per anum deturbetur. Non tam ventriculo attribuunt, quam materiæ in eo contentæ, at ex vitio ventriculi ad illam virtutem laxativam, miro naturæ opificio & alchemiâ redactæ, ſymptomatica potius quam critica motione. Ut enim ajunt, antimonium, præcipitatus, elleborus, colocynthis, agaricus foris vim nacta ſunt laxativam, ex ſuis cauſis & principiis ſpecificis activis: Ita eadem, ex lege microcoſmi, intus & in homine uſu venire ſolent. Eadem ſcil. ubique Aſtronomia, Phyſica, & Alchemia ſpectatur: & homo eſt alter quaſi mundus; eadem ſunt rerum principia, cauſæ, effectus, & energiæ. Porrò dyſenteria, diarrhœa, &c. non tam in ventriculo quàm hepate, quàm veſica, matrice obſervatur: quod ipſum variis etiam exemplis atque hiſtoriis *hujus operis Obſervationum* edocemus, ipſaque rerum autopſia luculenter evincit. Similiter de pleriſque aliis morbis cenſemus, ut de calculo, quem facile in tota humani corporis anatomia concreſcere, hoc opus docet; ſic de hydrope, catarrho, febribus, lue venerea, aliis. Differentia tantum animadvertitur, ob matrices, locellos, id eſt, ſedes affectas. Quamobrem ad catholiciſmum morborum reſpiciunt illi, non ad ſedes affectas, & hoſpitia: cenſentque viam illam tritam morborum capitis ad pedes paralogiſmis plenam. De vera & priſca Medicina ſtatuunt, eum demum apodicticè philoſophaturum, qui veram lautamque tum philoſophiæ, tum aſtronomiæ habuerit cognitionem: ut ex hypoſtaticis activis Principiis, per ſpagyriam chymicam (quæ ſit anatomia phyſica) in univerſitate rerum phyſicarum viſibilibus, tum per analogiſmum microcoſmicum, Iatronicen, Reginam artium in ſumine naturæ exædificaverit. Non ingrati interim futuri magnis principibus philoſophis: nihilominus veritatem rei ex centro eſſentiæ rei inquiſituri. *Hæc ex ſententia Hermeticorum, Schenckius Filius.*

SYMPTOMATA.

Observatio I.

Ex præcedentibus torminibus eroſi villi, quibus vis retinendi fulcitur.

INteſtinorum tormina, quæ Græci δυσεντερίαν vocant, exulcerare inteſtina intus conſueverunt, indeque deſcendunt cruenta & mucoſa excrementa: cumque id malum diutius inveteraſcit, aut hominem tollit, aut (quod forſitan deterius eſt) nunquam ſaneſcit. Nam & nos Iulianum quendam novimus, qui cum poſt quadraginta dies, quibus hoc morbo vexatus eſt, ſublatis jam doloribus ac dejiciendi cupiditate, ejus alvus impendiò liquidior permanſiſſet, & ſæpius, quam par fuerat, ferretur, nullis unquam auxiliis curari potuit, quin ſemper quoad vixit, & impetum ventris cohibere nequiret, & ubicunque dejiciendi cupiditas hominem urgeret, ibidem excrementa deponeret, eroſis ſcil: ex præcedentibus torminibus, atq; conſumptis villis, quibus vis ipſa retinendi fulcitur. *Beniven c.95. de Abditis.*

Observatio II.

Ex iiſdem torminibus eroſa viſcera.

VIdimus & alium; natione Aretinum, qui cum iis item torminibus diutius vexatus fuiſſet, ex iiſdem deniq; in erodentia ipſorum inteſtinorum ulcera, … in tabem, poſtremo in mortem incidens, eroſa intus viſcera oſtendebat: è quibus dum ita affectus ſupe… vixit, ut triennium non exceſſerit, continuo ſanies e… fundebatur. *Idem cap.96. citati operis.*

Observatio III.

Dyſentericorum hiſtoria, quibus oſtenditur, præter inteſtina etiam alias partes vitiari & exulcerari.

SÆpe latius pervagatur affectio, quam ad inteſtina. Adoleſcens annos 12. natus, bilioſo profluvio cum febre correptus, dejiciebat frequenter ſimilia dyſent…ricis, nigrum ſanguinem. Sitis, manus frigidæ, … lia, vini magna appetentia. Nihil adjutus reme… obiit die 9. Apertus, œſophago interiore ad ventr… li os ſuperius, & ad medium thoracem, nigro, corrupt… epiploo ſimiliter corrupto, pulmonibus alteratis … inteſtino exulcerato. Dolor fuerat in ſiniſtro lat… imo ventre, & ſtomacho.

Alteri febris, vomitio, ventris dolor, dejecti… pici & nigro ſanguini ſimiles: 20. die mors. Secto cor… pore, inventum ulcus uſtulatum, in ambitu exeſi… t… nicis omnibus ventriculi, qua parte declivis eſt ad … lorum. Huic procidit anus fere toto morbo. *Sche… graphi ad cap. 43. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

Observatio IV.

Dyſenterici liquida pici ſimilia dejicientes.

VIdimus qui ſimile quid craſſiori pici nullo … culo & ſine febre dejicerent. Alios cum febre … periculo. Monachus quidam apud D Genovefam, … ſenteria laborans, cum vi morbi frigerent extrema … gra, liquidæ pici ſimilia dejiceret, ſpiraret difficulter, ut jam de funere diſputaretur, convaluit. *Idem eam… tato lib. & cap.*

Observatio V.

Dyſenteria intempeſtive ſuppreſſa, multorum gra… morum morborum cauſa eſt.

SAtis indicat *Galenus contra Herodotum*, quantum noceat intempeſtivius adſtringentium uſus in Dyſenteriis, quæ exulcerationes ſunt inteſtini cum alui profluvio. Supprimuntur quidem declinante morb… & ne materia in partem nobilem verſa injuriam adferat, imperantur adſtringentia miſtis aromatibus, & … is quæ urinas moveant. Sic enim diverſo humore ad urinas, ulcera poſſunt celerius ſaneſcere. Et quantum licuit cognoſcere experientia, alios vidi ſuppreſſa … tempeſtivè dyſenteria in epilepſiam incidiſſe, alio… pleuritidem. Cuidam quoque converſa materi… ad manus, fœdam denſamque ſcabiem lepræ perſimilem … puſtulis ſanioſis confertim invexit. Nonnulli medi… mentis adſtringentibus ſic adſtricti, ut inde ſiccatis inteſtinis, vix quarto quoque die poſtea dejecerint. *Hollerius Comment. 1. ad aph. 38. lib. 6. Sect. 2. Coac. Hipp. pag. 876.*

In hujus morbi curatione duobus ſæpius modis peccatur vulgo: celerius ſuppreſſa, alvo, & adſtringentium uſu impacto pure in involucris inteſtinorum. Suppreſſa intempeſtivè dyſenteria vidi inſanum factum. Mulierem quoque, cui in perpetuam vitam ita conſtricta alvus, ut ſeptimo quoque die tantum excerneret, & inde ore & naribus graviter oleret. *Galenus de … ſectione contra Eraſiſtr.* non paucos vidiſſe ſcribit, … dyſenteria, varicibus, hæmorrhoidibus ſuppreſſis, … inſaniam, apoplexiam, atram bilem, nephritidem, pleuritidem, hydropyſin, ſanguinis vomitionem, & hæmoptoicam paſſionem inciderint, Nobilis quidam pictor in ſcabiem fœdam. Corpore enim pleno, materia fervida ſurſum fertur. Alioqui ita reſiccatur inteſtinum ut maneat perpetua alvi adſtrictio. Si ſurſum & deorſum obſeratur, in involucris inteſtinorum acervatur

magna

[illegible] quantitas, quæ tandem interficit. Quod [illegible] dam corpore diſſecto; obſervavimus. *Scholio [illegible] ad cap. 43. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

Observatio VI.

[illegible] inter dormiendum album oculi conſpiciendum proferentes, (contra Hipp. Aph. 52. lib. 6. ſententiam) liberati.

HOc anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo octavo, plus quàm ducentos Dyſentericos curavi[illegible], in quibus nonnihil albi ſuſpiciebatur dum dor[illegible]ant, inter quos pauci ubiere, & alii ſupervixere. [illegible]terea in omni genere profluvii, hoc ſignum, tan[illegible] certum, ſumi non poteſt. *Braſſavolus Comm. ad [illegible] 2. lib. 6. Hipp.*

Observatio VII.

[illegible]unculis per dyſenteriam excretis, (contra Aph. 26 lib. 4.) ſanati.

S[illegible] bilis, aut atra bilis materiam ab inteſtinis abraſe[illegible] initium dyſenteriæ eſt: ſi verò ſimul pelliculæ [illegible] cum ſanguine exeant, eſt prima inteſtinorum [illegible] quæ [illegible]. Ad hoc usque patientes ſanari poſ[illegible], & nos multos ſanavimus & indies ſanamus. Sed [illegible] craſſities [illegible], quæ inter inteſtina continetur, exit, [illegible] videntur quaſi carunculæ exire; omnesque tunc [illegible]untur: tamen quandoque ſanari etiam vidi[illegible]us; & nos ipſi curavimus, quibus carunculæ, aut vel[illegible] carunculæ exibant. Cum vero ſecunda inteſtino[illegible] tunica exit, hæc dyſenteria inſanabilis penitus eſt. [illegible] etiam ſunt qui evadant, cum primam inteſti[illegible] ſolam affectio tranſit. *Idem Comment. ad Aph. [illegible] 4. Hipp.*

[illegible]entæ dejectionis ſalutaris meminit *Th. Bar[illegible] 6. hiſtor. anat.* 41. ejuſdem v. lethalis, cum [illegible] acuta, vomitu, & vermibus *Hildan. Oper. pag.* [illegible] obſervationem ſingularem de dyſenteria vid. a[illegible] *Calder. trib. Med. l. 3 p. 258.* De Prognoſi hujus [illegible] *River. C. 2. obſ. 36.*

CURATIO.

Observatio I.

Dyſentericorum venæ ſectione curatorum, hiſtoria varia.

V[illegible]leant barbaram ſectantes Medicinam, ac Theſ[illegible] noſtri temporis Medici, qui nunquam pro [illegible] curatione venæ ſectionem admittunt, nec [illegible] eſſe cenſent, nulla auctoritate aut ratione [illegible] ſic longo tempore in ægrorũ necem ma[illegible]nt. Nam viribus, ætate, ac aliis conſentien[illegible] initia revulſionis gratia, ubi magna adſit [illegible] copia potiſſimum, aut ſanguinis impetus [illegible]ter urgeat, ſeu maxima adſit inflammatio, aut [illegible]hemens, ſive jecur fuerit modo quo diximus [illegible]ffectum, ſemper exurdienda curatio erit à jam [illegible] ſectione. Id quod longa experientiâ, & die[illegible] longè elapſis etiam comprobavimus. Nam [illegible] duo Magnifici Ioannis Ferdinandi Rocchi filii [illegible]teria affecti eſſent eodem tempore, ac ex ſimili [illegible] quamquam unus per tres aut quatuor dies priùs [illegible]enteriam incidiſſet, is (quoniam à præcedente [illegible] non fuit ſanguis ei miſſus, quamvis alia fuiſ[illegible] adhibita medicamenta) tandem interiit. Al[illegible], ad quem nos fuimus accerſiti, licet gravior [illegible] in eo orta Dyſenteria, vires ac ætas, & habitus im[illegible]es, non tamen adeò ut ſanguinis miſſionem pro[illegible]nt, priori Medico invito, me præcipiente fuit [illegible] miſſus: ſanguine miſſo, ſtatim meliùs ſe habuit, [illegible]ceps debitis aliis medicamentis adhibitis, liber [illegible]it & adhuc vivit. Et tamen (quoniam ætas re[illegible]etur, cùm nondum undecimum ageret annum) non fuit vena ſecta, ſed hirudines in cubito adhibitæ, (id quod ſervandum eſſe cenſemus in cunctis infra decimum quartum annum.) Nam licet eis ſanguis mittendus ſit, ſi ea adſint, quæ ſuprà notavimus, tamen iis non per venæ ſectionem; ſed per hirudines aut cucurbitulas extrahi debet.

Nonnullos etiam alios dyſentericos à venæ ſectione liberatos, & nos vidimus, & qui mecum affuerunt aſſelæ teſtes ſunt, quemadmodum etiam Deum teſtor me veritatem fateri, & firmiter tenere, quod liberatus fuiſſent quondam excellens Don Gutterius de Cardines filius Don Leonardi, ſi ei iterata fuiſſet venæ ſectio. Is namque ætate adoleſcens, cum ex malè affecto jecinore, ex confluente bilioſo ſanguine ab eo ad inteſtina, in graviſſimam incidiſſet dyſenteriam, cum vehementiſſimo inteſtinorum dolore, ſeu potius inflammatione ac febre, fuit à me accerſito ei vena ſecta interna dextri cubiti, dosque vel tres ad ſummum extractæ ſanguinis unciæ, ſecunda ægritudinis die, & cum adhuc dyſenteria perſeveraſſet, & dolor & febris valida, iterum venam ſecare mihi viſum fuit, viribus jam conſentientibus: verum altero ſuperveniente Medico, barbaram ſectante medicinam, ac Eraſiſtrateo circa venæ ſectionem exiſtente, penitus aſſentiri noluit quinimo nec auctoritatibus nec rationibus coquieſcens, primam quoque venæ ſectionem condemnavit, potiſſimum cùm reliquis adhibitis medicamentis adſtringentibus, exſiccantibus, ac mordacitatem obtundentibus infra decimum quartum invaleſcente ſemper dyſenteria, dolore ac febre, morte præventus fuerit. Hic ex numero fuit eorum, qui à *Galeno* damnantur *lib. 4. de articul.* Nam neglecto jecinore, ſolam inteſtinorum exulcerationem curare tentabat, & propterea cauſa fuit, ut æger moreretur, adeo ut de ejus morte coram Deo rationem reddere debeat. Nuper quoque dum hæc conſcriberem, excellens Aſcanius Caracciolus, cum Dyſenteria, teneſmo, ac febre laboraſſet, ex venæ ſectione internæ dextri cubiti, incunctanter abſque alio auxilio liberatus fuit. *Altomarus cap. 74. De Medend. hum. corp. malis.*

† Huc refer. quæ de Venæſectione & fonticulis in dyſenteria, diſſerit *Nicol. Fontan. exempl. 25 fol. 8.* Adde *Jo. Colle fol. 202.*

Observatio II.

A deſperata Dyſenteria ſorborum eſu liberatus.

ANnum agens decimum quartum, dabam operam Grammaticis Aureliæ, in via fabrorum: illic Autumno (ut fit ſæpenumero) Dyſenteria populariter graſſari cœpit: quâ & nos graviſſimè tentati, penè à Medicis deplorati jacebamus: exitium enim ſuperabat opem, nullaque auxilia videbantur morbum lenire, nedum levare. Tandem conſilio anûs cujusdam, ſorba cruda largiſſimè voraos, poſtridie vim propemodum omnem torminalem ſenſi depulſam: indeque firmata alvo, ab orco (ut ita dixerim) revucatus, & priſtinæ valetudini reſtitutus, veriſſimè expertus ſum Celſi Cornelii dictum, videlicet, temeritatem plerumque efficere in morbis, quod prudentia nequiverit. *Bruyerinus lib. 11. cap. 22. de re cibaria.*

Observatio III.

Trimeſtris infans à Dyſenteria per clyſterem convaluit.

FLuxus etſi varius ſit, à variis etiam cauſis procedit. Quare non erit unica curandi ratio, etiamſi in infantibus minimè apponi poſſunt, quæ & diligenter, & perfectè reſtituunt ſanitati priſtinæ Curavi ego trimeſtrem infantem, menſe Septembri, à Dyſenteria, clyſteribus partim eluentibus, & partim aſtringentibus ſtomacho non neglecto, fomentis. Quare ad alvi profluvia,

fluvio, foveto ſtomachum, rejectis balneis, foveto vino auſtero, & oleo citoniorum. *Petrus Toletus in appendico ad cap. 14. Pauli Bagellardi, de morbis Puerorum.*

† Meminit dyſenteriæ cauſtico clyſtere ſanatæ *Zacut. de PP. Med. Hiſtor. 8. fol. 383.*

Observatio IV.

Ex lethali Dyſenteria, qua Spithamæ longitudine ramenta membranarum inteſtinorum cum pure & ſanguine excreta fuere, quidam convaluit.

P Fortzæ faber lignarius à me curatus, benignitate divinâ adjuvante, qui ſæpè ſpithamæ longitudine, ramenta & membranas inteſtinorum, cum ſanguine & pure, in dyſenteria lethali excrevit. Vocatus fuit Conrad von Franckfurt, per quartam partem anni ferè decubuit, donec eſt reſtitutus. *Cl. V. Eſaias Meichſnerus de obſerv. propr.*

Observatio V.

Difficultate inteſtinorum laborantes, etiam putreſcentibus inteſtinis, beneficio exterioris eorundem tunicæ ſanati.

QUod ad ſecuritatem & ad dyſpathiam, difficultatemque patiendi perfectiorem, continuatioremque, non parvam inteſtinia commoditatem duæ tunicæ præbeant, indicant vel maximè dyſentericæ paſſiones. Multis namque, perſæpe vidimus, graviter diuque ægrotantibus, magnam partem inteſtinorum putreſcere, ut multis partibus tota interna deperiret tunica. Attamen vixerunt ii, & evaſerunt: non autem ſanati fuiſſent, niſi ſecunda quædam alia extrinſecùs eſſet, ſuper corruptam tunicam. *Braſſavolus Comm. ad aph. 26. lib. 4. Hipp.*

Observatio VI.

Torminibus quadriennium infeſtata mulier, & oborto in ventre tumore, atque ſupparato, eadem paulo poſt medicamento validiore ſumpto, expirat.

SUperiore proximo vere petiit à me conſilium plebani cujuſdam viciniruris coqua, circiter 46. annos nata, Cujus urina, quæ adferebatur à puella, tinctior erat ac turbidior, quàm conveniebat. Ipſa vero puella de morbo referre nihil poterat, niſi quòd illa cibum faſtidiret, nauſearet, & roſionem circa cavitatem pectoris ſentiret. Quærenti mihi, an admodum eſſet languida, numque capite doleret? utrumque negavit. Præſcripſi ergo hauſtum emeticum, & tabulas roborantes ventriculo, jubens ut de effectu medicinarum certiorem brevi me facerent. Aliquot diebus pòſt, quà hauſtum acceperit illa, venit ad me plebanus ipſe, referens eam vomitu magnam vim tenacis materiæ, quæ colore fel retuliſſet potionis ope rejeciſſe. Sed jam à longo tempore per alvum dejicere nihil potuiſſe: rogat ut poſtridie (qui futurus erat dies feſtus) pomeridiano tempore ad eos exirem. Exeo, & invenio coquam prælanguidam, & Hippocratica facie nempe tabe prope confectam. Quæro ante omnia num detentus habeat à vomitu, quam antea, quo negato, ſciſcitor morbi primam originem. Audio illam torminibus quatuor annis antè laboraſſe, cùm bene prius valuiſſet: deinde tumorem ad imum ventrem in dextro ejus latere ſeſe oſtendiſſe; qui temeritate vagi cujusdam medicaſtri maturatus & apertus fuerit. Per ulcus poſtmodum diebus compluribus alimentum nondum p'enè percoctum exiiſſe. Interea fœminam, neſcio quam, coxiſſe vulgares quaſdam herbas, (velut arthemiſiam, veronicam, & alias memoriam ipſorum fugientes) quarum ubi decoctum illa ſæpiuſculè hauſiſſet, cohibitum cibi per foramen ulceris egreſſum, eamque paulatim cœpiſſe nutriri ſed non ni[...] coctionis cibis. Cæterùm ante proximos n[...] plus minùs ſex, recrudiuſſe malum, ac lenſim ita [...] luiſſe, ut cùm cibum ad mediocrem uſque eo ico[...] nem illa non retineat, haud tamen inferius eger[...] pet ns. Rogat ecquid adı crius tantam ægrotat[...] habeam conſilii Nihilominus alt interim op[...] purgatione: quod [in]credibile eſſet, h vitioſor[...] morum copiam, non poſſe cibum ab ea vel retine[...] percoqui. Ego vero circumſtantiis expetiſis, præ[...] virium illius imbecillitate, & quia metuebam ne[...] ſtinum, ubi perforatum fuerat, occluſum, dej[...] bus exitum non præberet, in purgationem no[...] fui conſentire: cumque clyſterem, tanquam re[...] cioſam abhorterent (quemadmodum vulgus [...] tractu ſolet) juſſi ut præter uſum tabularum [...] matum, & infuſionem confortantium, cibis [...] bus, quibus ſuſtentabatur ſolis, modicum aceti [...] ſubinde admiſcerent, &c. Plebano etiam non ob[...] ſignificavi, morbum videri incurabilem, ceu ni[...] adauctum. Aliquot diebus interpoſitis, de conſil[...] aliorum, tum vel in primis cujuſdam non inſi[...] thoritatis fœminæ (tunc iratæ mihi) conſilium [...] dico quodam Tubingæ petitur (diſſimulatis, ut [...] tror, circumſtantiis) qui purgantem præſcripſ[...] hauſtum; quo illa ſumpto, magnoque impetu [...] reddito, intra biduum exhalavit animam, quam p[...] fortaſſe diutius retinere poterat, niſi diſhder[...] que contemptu exitum acceleraſſent. *Iacob. S[...] Medicus de obſervat propriis.*

†Huc refer, quæ de quæſtione: An ſcil. in Dyſe[...] laxantia, conveniant? proponit *Ronſnerus epiſt. 222. & Iob. Colle. fol. 202.* Cæterum narcotica q[...] attinet, ea in hoc affectu necrotica eſſe, illuſtri exe[...] oſtendit *Thomer. lib. 3. obſ. 8. pag. 167.*

EXPERIMENTA.

Observatio I.

Rariora ad dyſenteriam remedia.

UVa quercina ignota fuit veteribus, res ma[...] menti. Eſt autem uva quercina à me prim[...] venta, forte fortuna tempore veris, cum ad qu[...] alias effoderem herbas, in ſilvula quercina, pro[...] ſtium Tangere. Quam ut & tu, candide lector, noſc[...] re diſcas, etiam deſcriptionem hic apponer[...] Eſtque uva quercina concretitium quiddam, in[...] uvæ, ad radices quercuum ſub terra, tempore v[...] humore radicum forſitan ſuperfluo, ſaporis o[...] ſtyptici; colore foris purpureo, intrinſecus candid[...] quaſi lactifero. *Es ſiehet wie ein rother VVeintra[...] vielen beeren zu hauffen getruckt.* In æſtate, quod o[...] vavi, uva perit illa, & quaſi fit lignea Tempore e[...] veris colligi debet ad radices quercuum, & debet [...] cari in umbra, & deinde pulverizari: illo pulvere [...] hil (expertus loquor) præſentius in Dyſenteria. & [...] omni fluxu ſanguinis. Deſperatos aliquot dyſenterico[...] ſervavi illa Uva quercina; merito ergo digna eſt [...] laude. *Encelius.* Antiqui, cujuſdam è quercu inſtar Le[...] pullulantis, meminerunt excrementi: quod purgat, [...] adſtringit ſummopere. *Lobelius.*

Hypodrys ſive Uva quercina ad radices anno[...] quercuum provenit: circa veris initia, & Martii p[...] cipia erui ſcimus. Experimentum: omnibus hæmorrhagiis; cumprimis alui profluviis, etiam cruentis, propter venenum laxativum impendentibus commodum. Ex quercinis Friburg. ſylvis, cæde arb[...] rum ad radices uſque imas erutarum, id habumus. *Schenckius Filius.*

Antihæmaton aliud ex Caſtrenſi noſtro Pharmapolio Baſilico tranſcriptum: ℞. *Nucu moſch. torr[...]*

troci

... martis legitimi, ſingulorum ℥. ij.ſ. terræ ſigill. veræ, ... arm. veri, maceris, ſingulorum ℥. ij. rad. torm. gladioli lutei, coralliorum rub. chymicè reſolutorum, ſing. ſeſquidrachmam, Nepenthes ſemidrachmam. Diſſoluto Nepenthe ex aqua ſpecifica, reliquis ſimiliter immixtiſſimis, eſto Pulviſculus, ſingularis ad hypercatharſes, alviq; profluvia *Idem.*

Kentmanni aliud ſecretum remedium, ex medulla ſaxorum, carniolo, & floribus animæ, titulo libri Quarti, *de menſtrua mulierum purgatione* exhibuimus, in hunc quoque uſum commodum. *Idem.*

Alcea herba eſt, quam Germani *Sigmartkraut* appellant, cujus dexterrimus eſt uſus in torminibus inteſtinorum, ut eſt apud *Dioſc. lib. 3. cap. 155.* Hujus enim effectus experimento comprobatus eſt, nuper in publicis, per Cæſ. Carol. V. habitis Ratisbonæ Bavariæ Comitiis, Anno Chriſti 31. ſupra ſeſquimilleſimum. Ubi cùm Dyſenteria contagioſa & lethalis graſſaretur, hac radice vir Eruditus Wenceslaus Cubito, Regis Ferdinandi Medicus, plurimos qui jam inter perditos ac deſperatos habebantur, liberavit & ſanavit. *Ammon. Agric.*

Omentum Vervecinum ſupra ventrem extendi & ſæpe iterari, optimum vos etiam ſcire velim: plures igitur Verveces, aut arietes, aut hircos, mactare & confeſtim exenterare jubere; eſt enim remedium hoc ſingulare. Puella ſex vel octo tantùm natus menſes, & ... ius Benedicti Gondulæ junioris, Patricii Raguſæi, cùm dyſenteria laboraret, & multa viridia, lutea, & aliorum colorum egereret, & anxiè ferret, ac doloribus cruciaretur, ita ut lac ſugere non valeret, in dubia ſpe erat. Ad eum itaque vocatus, adductum Vervecem, intra cubiculum, ubi puer erat mactari juſſi, ac diligenter exenterari, à quo calens Omentum, Zirbum Arabes vocant, ſic extractum, ſupra ventrem pueri extendendum curavi, & faſcia faſciari; hoc enim topico remedio intra tres horas puer meliùs habuit: egeſtiones enim minui cœperunt, & dolores ex toto levati ſunt. Juſſimus tamen ut nutrix pullo gallinaceo chalybeatâ aquâ incocto, adjecta oryza veſceretur, & vini vice chalybeatam pluvialem aquam biberet, ac à coitu abſtineret, & corni rubro fructu tunc maximè abundante, pro cibo uteretur, juſſi. Cæterùm poſt elapſas quatuor horas, & è pueri ventre levato omento vervecino, eum unguento è Comitiſſa dicto inungi juſſimus; & aquam ex pullo per campanam, deſtillatitiam, adjectis Corallio, margaritis præparatis, ac Cotoneorum fruſtulis ſimul miſtis per os illi injiciendam curavi; iis enim puer ſequenti nocte bene habuit, & quievit, ac dormivit, & lac ſuxit, nec ampliùs torminibus tentatus fuit. *Amat. Luſit. 62.* Idem repetit *Cent. 5. 93.* Topicum remedium hoc ſecretum & optimum, ut ab hircis parari diximus, ita à vervecibus & aliis animantibus accipi poterit, ut in Curationibus videre licet *Idem.*

Omenti vervecini fruſtum conciſum, & cum hyperici oleo in ſartagine frictum, ac calens ſuper ventrem extenſum, dolores & tormina mitigat, dyſentericumque fluxum aufert. Id quod vel ſolum hyperici oleum calidè ventri inunctum faceret. *Victorinus Schönfeldt.*

† Nucem Maldivenſem ad curandam dyſenteriam commendat *Clutius de Nuc. Indic. c. 12. p. 45.* Nucem moſchatam *Camerar. Syllog. memor. cent. 7. part. 99.* Rhei uſum *Boreli. Cent. 2. obſerv. 62.* qui etiam aliud ad hoc mali genus arcanum proponit *Cent. 1. obſerv. 57.* variaque recenſet remedia hîc convenientia *Cent. 1. obſerv. 13. & Cent. 2. obſerv. 40.* Succum hederæ terreſtris in dyſenteria curanda divinum pronunciat *Camerar. Syllog. Memorab. Cent. 3. part. 79.*

* * *

DE HÆMORRHOIDIBVS.

Observatio I.

Hæmorrhoides quibusdam familiis propriæ.

QUibusdam familiæ conſuetæ ſunt hæmorrhoides, in quibus individui ratio habenda. *Scholiographus ad cap. 55. lib. 1. Holleri de morb. intern:*

Comites novimus certæ familiæ, qui ex ordine hæmorrhoidibus laborant: & tamen læti vivunt, diſcurrunt, inquieteque ſe gerunt, quò citiùs tum ab iis liberentur, venis ad excretionem ſtimulatis irritatisque *Cl. V. Jacobus Moecius, Friburgenſium Medicus* à Comitiſſa à Solms & Furſtenberg inaudiit.

Observatio II.

Hæmorrhoides, an à cava, an verò à portæ venæ ramis melancholicum & fæculentum ſanguinem evacuent, eruditorum animadverſiones.

RAmum portæ, quem ſub recto inteſtino declivem, ac meſenterio ſuffultum porrigi ſcripſimus, nonnunquam ad fæculenti ſanguinis per ani venulas ſanguine interdum manantes, expurgationem, plurimùm conducere arbitror. Quandoquidem, dum aut ob lienis obſtructionem, aut aliud quodcunq; ipſius vitium, fæculentius ſanguis non univerſus, vel nullus planè in lienem abſumitur, vel lien eundem ad ventriculum eructare nequit, hujus rami beneficio, certis quibusdam intervallis, uti mulierum menſtruæ purgationes ſolent, per anum excerni credo. Ratiùs enim ex univerſo corpore, hæmorrhoidum vitio laborantibus, ad venæ cavæ ramulos in ſedem pertinentes, lutoſum ejusmodi ſanguinem regurgitare, veriſimile nobis videtur, dum veram venæ portæ diſtributionem perſpectam habemus. Quippe ex hac conjecturari eſt promptiſſimum, quî is ſanguis à liene non attractus, aut ob meatuum obturationem non admiſſus, unde fluebat, rurſus regurgitet, atque ſuâ gravitate per ramum ad inteſtinum rectum pertinentem, deorſum, procumbat: ibique tantiſper reſervetur colligaturque, donec nimiùm turgentes venæ, oſculis reſeratis, per anum manare illum ſinant. Huic meæ ſententiæ magnum robur adjecit is, quem hoc ſanguinis defluxu per intervalla laborantem, non ita pridem reſecuimus. Huic enim minor, ſed durior lien fuit: & vena ſub recto inteſtino excurrens, pollicis quaſi craſſitiem ſuperavit: eoque modo ſanguine turgebat, quo jam parturientium animalium venas uterum amplexantes, inſigniter amplas diſtentasque cernimus. Verùm hæc paulo latiùs à nobis relata ſunt in epiſtola, qua dextram axillarem in laterali morbo (ſi modò dextram vel ſiniſtram ſeces, quicquam interſit) aperiendam docui. *Veſalius lib. 3. cap. 5. de corp. hum. fabric.*

Deſcribendus eſt nobis ramus, qui inter venæ portæ ramos connumeratur, at ab eo originem ducit, qui lieni dicatur, qui parte læva per meſenterium deſcendens, extremum rectum inteſtinum petit, venasq; gignit hæmorrhoidales, quibus duntaxat poteſt à melancholico humore vindicari. *Columbus lib. 6. Anatom.*

Videndum initio, ut fluxionis origo exactè intelligatur, unde venæ illæ oriantur, quà progrediantur, & ubi terminentur. Una eſt, quæ à ramo ſplenico venæ portæ, per meſaræum circa colum & inteſtinum rectum extenſa, terminatur in muſculis ani & inteſtino interiore, cui circa lumbos occurrit arteria. In eundem locum, ſed ulteriùs ad cutim usque à vena cava,

tres

ttes cum ſuis artetiis, à duabus iliis & ramulo venæ ſacræ dictæ Sylvio. Si per has effluat ſanguis, quia exteriores ſunt, hæmorrhoides apertæ dicuntur, ſive externæ, in quibus neceſſe eſt hepar, renes; & totum illud venoſum genus à vena cava magis expurgari, proindeqoe ſanguinem magis coctum eſſe, quàm qui fluit à venia meſaraicis, in quibus adhuc rudis eſt & ſplendidus, licet ater ſit & craſſus, quem lien & meſaræum maximè hac via expurgant. Nam hepar ſanguinem coctum pet venam cavam diſtribuit. Meſaraicæ verò ſugunt à ventriculo, & omnibus inteſtinis, atque ad hepar ſuccum mittunt, plurimumque ſeri continent. Lien autem ſanguinem fæculentum exonerat in ramum ſplenicum. A quo deſcendit per meſaraicum ramum, unde ptimua ramus qui deſcendendo occurrit, hæmorrhoidalis eſt: paulò infrà, venæ meſaraicæ. Si igitur per venam à meſaraico ramo, qui à ſplenico oritur, fiat ille fluor, hæmorrhoides internæ eruot quòd intus lateant, nec oculis cerni poſſint, niſi deſcendente ano, aut immiſſo ſpeculo. Utræque rurſus dividuntur in cæcas & apertas. Cæcæ ſunt quæ tument cum maximo dolore, nec ſanguinem reddunt. Quamquam non ignoro, cæcas etiam dici illas interiores, quia non videntur. Apertæ verò in quibus eſt ſanguinis profuſio. *Scholographi ad cap. 55. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

Observatio III.

Hæmorrhoidibus periodicis, ut mulieres menſtruis, vexantur quidam, quibus per venæ porta, non cava ramum fæculentus ſanguis expurgatur.

Quidam ordinatis vicibus, ut mulieres ſuis menſibus, ſanguinis fluxu ex venis in anum pertinentibus vexari conſueverat: & cùm ex nigro arquato, jecoriſque mira duritie periiſſet, num portæ rami, an cavæ huoc ſanguinem evacuarent, indicaturus, illum diſſecui; atque venæ portæ ramum, ſub Coli inteſtini fine, & totâ recti longitudine in meſenterio ductum, pollicis ferè craſſitiem æquare, & ſanguine turgere animadverti, conterminis venæ cavæ ramis nihil prorſus immutatis. *Veſalius lib. 5. cap. 15. de corp. hum. fabrica.*

Novi quendam, qui ſingulis menſibus, ſanguinem hæmorrhoidalem patiebatur, & erat jam octogenarius. *Anton. Zimara Comment. ad cap. 10. lib. de Somn. Ariſt.*

† Hæmorrhoides anniverſarias circa ver fluentes in adoleſcente, annotavit *Smetius Miſcell. pag. 529. Conf. Foreſt. l. 23. obſ. 4.* ubi de quibusdam, qui commoda ab hæmorrhoidibus fluentibus perceperunt,

Observatio IV.

Menſtruo hæmorrhoidum fluxu quidam detentus, cùm is ſubſiſteret, ſanguinem rubrum & ſubflavum per os citra febrim aut tuſſim affatim reddidit.

Joannes Baptiſta ptopola, vir annos natus quinque ſupra quadraginta, & qui jam olim morbo Gallico correptus fuerat, jam diu per hæmorrhoides ſingulis menſibus, ut mulieribus menſtrua contingunt, ſanguinis evacuationem copioſam habebat, quæ nunc cùm illi ad aliquot dies conſtringeretur, nec ſolito modo flueret, ecce per oa ſanguioem, abſque tuſſi & febri, ſubflavum & cubrom multum coacervatim emittit. Perterritus igitur hic, conſilium petit, quo tantum fugiat malum. Ego omnia ut decet perpeodens, jubeo hominem bono eſſe animo, ac illicò hæmorrhoidibus quatuor apponi jubeo hirudines, quæ ſanguinis unciaa ſex ſugendo extrahant. Poſtea præſcripta optima victûs ratione, Syrupum ex Endivia & Fumaria herba, ac Lupulis, earundem herbarum decocto dilutum, ad aliquot dies ebibit: hinc pharmacum ex manna, rhabarbaro, & portiuncula electuarii diaphœnic. conſtans, quibus optimè habere dixit. Ad plures tamen poſtea dies, conditum ex floribus fumariæ, ſaccharo, vel ex florib. Cichorii concinnatum, jejuno ſtomacho comedebat, ſuperbibita aqoa Cichorii ſingulis vicibus pauxilla: hoc enim ordine ſanguis curſum ſuum conſuetum conſequebatur, cujus fluxu hic optimè valet. *Amat. Luſitanus Curat. 3. Cent. 5.*

Observatio V.

Hæmorrhoidibus menſtruis conſuetis & ſuppreſſis, in menſtruum ſanguinis ſputum incidit quidam.

Retulit mihi vir dignus fide, ſe vidiſſe virum quendam, qui cùm antè hæmorrhoidalem fluxum habuiſſet, iſque deinde obſtructus fuiſſet: tandem eundem per ſanguinis ſputum ſingulis menſibus à retentione hæmorrhoidalis fluxûs ſe aſſervâſſe. *Cl. V. OEthei lib. obſerv. propr.*

Observatio VI.

Hæmorrhoidibus affectus quidam, per dies 45. ad libras duas ſanguinis excernens, curatus.

Montanus ait, vidiſſe ſe jam Urbini laborantem hæmorrhoidibus, cui quotidie effluerent duæ libræ (ſanguinis) & ampliùs, idque pet 45. dies, nec unquam conſtrinxiſſe, & curatum eſſe. *Hieremias Schvvenckerus circa finem Conſil. Appendicis Montani, pag. 59. Edit. Baſilienſ. Anno 1583.*

† Monſtroſam ſanguinis hæmorrhoidalis ejectionem, citra tamen ſanitatis periculum, commemorat *Panarol. pent. 2. obſ. 46.*

Observatio VII.

Sanguinem & pus mingenti, hæmorrhois aperta, ſaluti fuit.

Cuidam nobili, in ædibus Ambroſii Parei Chirurgi decumbenti, qui me ad conſilium adhibuit, cùm in graviſſimo renû dolore emingeret pus, ſanguinem, & craſſam pituitam, natura remedium oſtendente, quia tumebat hæmorrhois, & aliis remediis non cedebat dolor, eo ſtatim tempore juſſi aperiri hæmorrhoidem, unde incredibili celeritate dolor conquievit. *Scholiographi Commen. ad cap. 55. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

Observatio VIII.

Hæmorrhoidum cum urinæ ſtillicidio curatio.

Hæmorrhoides venæ quandoque exteriùs prominent: non raró interiùs latent: fundunt ſanguinem quædam, aliæ non: ſaoguinis excretionem præcedit aliquando dolor: ſæpè citra dolocem profluit: dolent verò etiam nollo ſanguine ſuccedente. Doloc autem tam magnus eſſe poteſt, ut per ſympathiam veſica laborante, urinæ ſuccedat ſtillicidium. Viro cuidam cæcæ ac internæ hæmorrhoides moleſtæ erant. Medicus enemata adhibuerat, quibus ſalem & hieram picram admiſcuetat: hinc dolor & inflammatio adeò inteoſa, ut non minus, quâm hæmorrhoidum labor, urioæ quoque moleſtum eſſet ſtillicidium, & cui priùs cemedium adhibendum ſotet, in deliberationem cadecet. Huic autem mox olei violacei uocia in anum injecta benè fecit, dolore primùm hæmorrhoidum, deinde & veſicæ levato. Eodem verò poſtea aliquoties impoſito, omnis dolor citò conquievit. *Dodonæus c. 50. obſerv. medicinal.*

Observatio IX.

Hæmorrhoides fluentes menſium loco etiam in gravidis.

In gravidis quoque notavi hæmorrhoides utiliter fluere, in duabus mulieribus nobiliſſimis, jam quatuor menſes in utero habentibus: in quibus partus tempeſtivus conſecotus eſt, & ſaluberrimè adolevit. Erat autem frequens & multus fluxus, ſanguis ferè dilutus,

[illegible] qui ibi ſubſiſtebat, graviùs habebant. Ægrè ex[illegible]tur. *Scholiographi ad cap. 55. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

Observatio X.

Hæmorrhoidum apertio ſeu provocatio per hirudines, novum eſt juniorum medicorum inventum: nec ejus unquam facta mentio ab antiquis medicis.

UNum mihi animadverſione dignum eſſe videtur, nempe quòd ea conſuetudo, quæ frequens in præ[illegible]a eſt, tam Patavii, & Venetiis, quàm in reliquis [illegible] Italiæ civitatibus, novum eſt juniorum medicorum inventum; nimirùm quod ad aperiendas provo[c]andaſve hæmorrhoides utamur hirudinibus. Non [illegible] meminimi ejus eſſe mentionem factam ab aliquo [illegible] corum, aut Arabum medicorum: immò ſi eorum [illegible]ta ſequamur, putarem potiùs illis non fuiſſe pro[illegible] eam rationem eas aperiendi. *Quarto* enim *Aph.* [illegible] apertiſſimè conſulit, non eſſe aſſueſcendum vacuationi, quæ fit per hæmorrhoidas: utpote quoniam periculo ea conſuetudo non vacat, nam utilis quidem ea eſt excretio, quando à natura fit exonerante copiam. Sed ſi alioquin clarior & tenuior excernatur, utilis non eſt amplius ea vacuatio. Unde & Hippocrates dixit, ſanguinem fluentem per inferiora bono eſſe: addit tamen, nigra ſi fluant. Nos verò obſervavimus, quòd ſanguis per hirudines detractus, præſertim quando hæ[morr]hoides priùs ſponte non intumuerint, aut doluerint, effluit clarus, & non admodum craſſus; nam ſi ſponte intumeſcant, aut doleant, indicio id eſt, naturam incepiſſe jam vitioſum ſanguinem in eas venas propellere: unde tunc Medicus naturæ opem ferens, poterit magis prodeſſe. *Trincavella de Rat. curand. Partic. hum. corp. affect. lib. 9 cap. 14.*

Observatio XI.

Ad hæmorrhoidas ſuppreſſas, fungos & thymos in ano, remedium.

SUccus atque magma galiopſis herbæ, quam etiam [illegible] ant Labeonis nominant, hæmorrhoidibus impo[ſit]us, ipſas tumentes aperit, & ſanguine congeſto [illegible] anare facit. Eodem remedio fungus & thymus, affe[illegible] ca anum curantur. Si acrimonia, ardore, & do[lore] acerbi[illegible] afficitur ægrum, in ſemicupium deſcen[dere] [illegible]bebimus: moxque ulceribus, ſi quæ adfuerint, [illegible]quitur medicamentum imponemus. ℞. *Ol. roſ.* [illegible] ℥ j. *litharg.* ℥ ß. *ceræ novæ* ʒ vj. *opii* ℈ j. *fiat* [illegible] *secundum artem.*

Immoderatum hæmorrhoidum fluxum liberali in [illegible] venæſectione adminiſtratâ ſiſti, perhibet *Rio[lanus] Enchirid. Anat. pag 536.*

DE COLO INTESTINO.

Observatio I.

Valvula in inteſtino Colo, Anno 1579. reperta.

DUm Lutetiæ Pariſiorum, ſtudiorum gratiâ verſarer, & inter cætera ſtudia privatim in Anatomico ſtudio, cum Clar. Viro D.D. Thoma Coccio populari, me exercerem, contigit ut Anno 1579. dum inter ea [illegible] à me diſſecabantur, curioſiùs inteſtinorum ſtru[ct]uram rimarer, ea penitus à Meſenterio liberârim, & [a]d eorundem fibras & tunicas conſiderandas abluerem, [a]quâ modò per Jejunum, modò per Rectum inteſti[num in]fusâ. Quod cùm factitarem, aquam per Jejunum infuſam facilè, & quàm citiſſimè elabi obſervavi: [p]er Rectum autem infuſam, Colon inteſtinum non pertranſire, etiamſi inteſtinum leviter comprimeretur. Quare, quidnam eo loci occurreret obſtaculi, perquirere lubuit. Inveni ergo in Colo inteſtino, eo loci, ubi tenue inteſtinum, Ileon puta, finit, & appendix lumbricum referens (Cæcum quibusdam dictum inteſtinum) apponitur, ad Coli nimirum principium, inſignem VALVULAM, latitudine penè unguem ipſius pollicis æquantem craſſam, membranoſam, &c. Quod tanquam novum, à nemine hactenus literis traditum, tum temporis multis, præſertim verò Clar. viro D.D. Guilielmo Capello Profeſſori Medico & Præceptori meo humaniſſimo, oſtendi. Sed & hactenus in publicis Anatomiis Academiæ noſtræ, quibus in decimum nunc annum præſum, ejus à me facta fuit mentio: ut & in binis jam intra quinque menſium ſpatium habitis, hoc anno 1591. maximè verò in duabus Anatomiis, quas anno 1586. adminiſtravi, (poſteaquam à Succenturiato meo Daniele Pytnuſio mundata fuiſſent inteſtina; à quo etiam hæc Valvula eodem anno Anatomicis Patavinis clariſſimis fuit demonſtrata, ut & poſtmodum à D.D. Joanne Sebaſtiano Fridio, Argent. Medico) toti ampliſſimo conſeſſui oculis ſubjeci, aquâ & per ſuperiora, & per inferiora infuſa: eandem etiam palpandam exhibui. Eadem etiam inteſtina, quò rectiùs eorum longitudinem (quæ 24. erat noſtratium ulnarum) dimetirer, in iiſdem Anatomiis folle inſufflari curavi, tumque temporis, ut & ſequentibus habitis Anatomiis, ne quidem flatum Valvulam hanc pertranſire fuit obſervatum. Cùm verò dubius eſſem, an & in brutorum etiam inteſtinis talis reperiretur Valvula: hoc anno, nimirum 18. Julii, dum hæc ſcriberem, in ſtudioſorum Medicinæ gratiam; Canem, aliasque aliorum animalium partes, in quintum ſecui diem: idque eo nomine, quò ea, quæ publicè hactenus in Anatome, & quidem methodo ſecandi docuiſſem, ipſorum oculis ſubjicerem: eam etiam Valvulam in canis ſectione inquirere viſum fuit. Cùm ergo inter plures doctiſſimos & ſtudioſiſſimos, qui ſectioni aſtabant ſpectatores, D. Antonius Boucardus Lotharingus, piæ memoriæ (poſtmodum Doctor à me deſignatus) hujus ſtudii, ut & rei herbariæ curioſiſſimus, mihique amiciſſimus, hoc ſibi laboris ſumpſiſſet, ut Canis inteſtina mundaret, aquâ tam per ſuperiora, quàm inferiora infuſa, impleret, & inverteret: eam etiam Valvulam ipſis oſtendi, quæ tamen non Valvulæ humanæ, ſed circulo ſimilis erat. Et hæc eſt Valvulæ hujus inventio, & inveniendi modus, quâ in re prolixior fui, non ſancèo nomine, ut me eſſe inventorem jactitarē: ſed ut Lectori pateret, quando fuerit inventa, & quomodo invenienda ſit, cùm ſciam etiamnum Clariſſimos viros eam & negare, & invenire non poſſe. Uſum hujus Valvulæ quod attinet, eum eſſe arbitror, ne excrementa ex tenuibus inteſtinis ad craſſa delata, regurgitare poſſint: nec obſtat id, quod ſæpius mihi fuit objectum, morbum nimirum Iliacum dictum, contrarium oſtendere: quo probare nituntur, Valvulam hanc non omnem penitus viam intercipere. Sed quid rationibus opus eſt, cum αὐτοψία objectionem ſolvat? & quòd nihilominus Iliacus poſſit fieri morbus, non negamus: tantâ enim cum violentiâ morbus is accidit, ut non ſolùm Valvula hæc cedere, ſed etiam facilè frangi poſſit, cùm ipſa excrementa etiam pylorum, cui natura Circulum appoſuit, referent. Sed de his & ſimilibus, in noſtris libris Anatomicis partim egimus, partim verò, Deo juvante, fuſiùs in ſequentibus libris Anatomicis ſumus acturi. *Caſpar Bauhinus in appendice ad Franciſc. Rouſſetum de partu Cæſar.*

Observatio II.

Ex colo inteſtino putrefacto mortui.

SUperiori anno fui vocatus ad uxorem D. Marti Tucheri, gravidam & jam partui vicinam, quæ cùm intemperantiùs vixiſſet, in villa comedendo fructus hora-

horarios, & lac, redit domum, & magnum hauſtum cereviſiæ frigidæ bibit, & ſtatim incidit in dolorem in latere dextro, ſub regione hepatis, cum alvi aſtrictione: adhibita ſunt clyſteria, & varia fomenta, nihilominus quinto die periit. Secto corpore invenimus in eo loco partem inteſtini coli putridam & denigratam.

Melchnerus etiam in foro habitans, cùm intemperantiùs cœnaſſet, incidit in dolorem ventris circa pubem acerrimum, cum ſenſu doloris, & aſtrictione alvi. Præſcripta ſunt varia clyſteria & fomenta, ſed fruſtra; quarto enim die periit. Secto ejus corpore, invenimus Colon circa illum locum planè putridum, ita ut etiam ad tactum leventer rumperetur. *De Obſervat. D. Joannis Heſſi, a Camerario communicatis.*

Observatio III.

Colon inteſtinum denigratum & putrefactum.

HOneſta quædam Matrona Norimbergenſis, à conceptionis periodo, menſe quinto, malè incepit habere, & octavo menſe periit. Conquerebatur de magno ſub hepatis regione ardore. Inventum eſt Colon inteſtinum hac in parte denigratum & putrefactum. Idem hoc malum in duobus vel tribus aliis, eodem modo afflictis, deprehenſum fuit. *Coiter in obſervationibus Anatom. & Chirurg.*

DE COLI DOLORE.

Observatio I.

Colicus morbus, quo tempore primùm Italia innotuerit, & quis eo primus laboraverit.

IDipsum mirabile, alios deſinere in nobis, alios durare, ſicuti colum. Tiberii Cæſaris principatu irrepſit id malum. Nec quiſquam prior Imperatore ipſo ſenſit, magna civitatis ambage, cùm edicto ejus excuſantis valetudinem legeret nomen incognitum. Quid hoc eſſe dicamus, aut quas Deorum iras? Parum enim erat homini certa morborum genera, cùm ſuprà 300. eſſent, niſi etiam nova timerentur? *Plinius lib. 26. cap. 1. Nat. hiſt.*

Observatio II.

Colicum morbum Hippocrati vel omnino incognitum, vel alio nomine deſcriptum eſſe.

COlicum dolorem nec ab Hippocr. nec ante Corn. Celſum, ab ullo alio veterum Medicinæ ſcriptorum nominatum habemus: immò *Plinius lib. 26. cap. 1.* author eſt. Tiberium Imperatorem omnium primum, id genus morbi eſſe expertum. Unde mirantur complures, quomodo Hippocratem vel vulgatiſſimus morbus latere, vel frequentiſſimus ejus ætate non eſſe potuerit. Res autem, meâ ſententiâ, ita ſeſe habet, morbum quidem colicum & fuiſſe & innotuiſſe antiquitus, ſed Ilei nomine eſſe vocatum. Omnia enim inteſtinorum atque ventris tormina, uno ferè Ilei vocabulo ſignificata apud antiquos medicos intelligunt, qui in ipſorum monumentis volvendis diligenter ſunt verſati. Facit autem comprobatam magis hanc noſtram ſententiam, graviſſimi ſcriptoris *Cornelii Celſi* authoritas, qui *lib. 4. cap. 13.* ita ſcribit: *Diocles Caryſtius tenuioris inteſtini morbum χορδαψον, plenioris εἰλεὸν nominavit. A pleriſque nunc video priorem illum εἰλεὸν κωλικὸν* nominari. *Mercurialis lib. 5. cap. 12. Variarum lectionum.*

Observatio III.

Colicis nonnullis inteſtina connexa mortem attuliſſe viſa.

ANte duos vel tres menſes obierat Catharina ... dra, uxoris ſoror: quod ægerrimè tulit Ro... tius, tametſi nec inopinata, nec repentina, aut ... ra mors accidiſſet. Ægrotârat enim ſenior jam per ... tos menſes, & tota contabuerat colicis diſcruci... loribus. Verùm ejus, quam unicè amabat & venera... tur, conſiliorum ſuorum magiſtram, & bonorum ... torum authorem, obitum non potuit non valde ... Tunc hæreditatis ex teſtamento ſummam omnem ... titus eſt, Michael Heroardus, inſignis Chirurg... Anatomiæ peritiſſimus, rogante Rondeletio, præ... me, cadaver ſecuit, ut cruciatuum cauſa certior de... henderetur. Obſervavimus inteſtina multis in mutuo connexa ſpatio ferè duorum digitorum transverſo. Sterilitatis verò cauſam in ea fuiſſe ... cati ſumus, carneum tuberculum, piſi magnitu... quod in uteri collo interiore deprehenſum eſt. Id ... fuiſſe potuit obſtaculum ſemini in fundum penetraturo. *Joubertus in vita Rondeletii.*

Observatio IV.

Colici doloris cauſa ſæpe inteſtinorum contortio & complicatio, fæcum etiam duriorum cohibitarum in eorundem nexibus implicatio.

DIuturnior fæcum in inteſtinis mora, ſeu pro... ægri calidioris & ſiccioris, ſeu diætæ vitio con... rit, id eſt, ciborum ſicciorum, exercitiorum & ... rum ſole ſub ardenti, ſeu negotiorum magnitud... liò verſa mente, colicam invehit affectionē, cum ... tis dolore, & vaporum ſurſum elatorum copia. M... ni à me olim diſſectum cadaver pueri duodecim a... nati, cui inteſtina multis velut cohibitarum duriorum & ſicciorum fæcum nexibus erant implicita, cum ... paulò ante mortem ore redderet: quæ interitus ... extitit, cùm remediis opportunè exhibitis pro... non fuiſſet. *Paræus lib. 16. cap. 58.*

Puer decem ſeptem annos natus hydropi... quatuordecim dierum ſpatio excrementa alvi ... vomeret, nec per ſeceſſum quicquam egereret ... ſpitali expiravit. In hoc cùm poſt mortem rugitus ventris, & illius quædam palpitatio ſentirentur, eo qu... mine de ſepeliendo corpore ambigeretur, acce... cùm ventrem aperirem, flatus tandem erump... Verùm inteſtina tantopere diſtenta erant ut ſem... craſſitiem certis in locis adæquare viderentur, atq... compreſſione diſrumperentur, ſtercusque magno cum impetu profunderent: aliis verò locis adeò convoluta, intorta, & implexa, ut nulla illic nec excrementis nec flatibus deorſum pateret via: ſed & vermibus vivis oblongis quamplurimis repleta erant, qui rurſum al... minoribus referti, inæquales illos motus effece... Præter hæc hepar corruptum, arenulis & lapidibus ... farctum, Lienem imminutum, pulmones vitiat... ſtiſque affixos, (ut in aliis multis ſæpè accidere dixi... ſtendebat. *Felix Platerus de Obſerv. propr.*

Observatio V.

Colici doloris ſpecies rara, ex nobili illa, vitrea Praxagoræ pituita orta, perforantis doloris ſenſum inferens.

NOvi mihi ipſi aliquando accidiſſe vehementiſſimum dolorem, ut viderer in profundo ventri terebro perforari, in eo potiſſimùm ſpatio, per qu... renibus ad veſicam ureteras extendi ſcim... Injecto deinde rutaceo oleo, quum id paulo poſt excernere tentarem, excrevi ſimul vehementiſſimo cum dolor... humorem à Praxagora vitreum nominatum, ut qui v... tro fuſo tum colore, tum conſiſtentiâ ſimilis ſit. Atque hoc ipſum aliis etiam accidere conſpexi. ... d re...

humor ſit frigidiſſimus, certe à Praxagora quoque ...ſtum eſt, qui vitrei nomen illi impoſuit. Manifeſte ... ſenſu tactus, tum ipſorum qui illum excernunt, ... illorum qui confeſtim ipſum tangere volunt, eſſe ... apparet. Sed admiratione dignum eſt quomodo ... dus excidere poſſit, nihil ab excretionis vio... quum excidit, calefactus. Ego igitur in altero ...erum lapidem eſſe impactum putabam, adeo mi...ris ipſius ſpecies perforanti ſimilis videba... Atqui excreto humore, ſedatoque dolore, per... erat neque lapidem fuiſſe cauſam, neque la...nutein locum, ureteras, aut renes: ſed aliquod in...num, & forte magis è craſſiorum numero. Ne... m eluti per tenue corpus exitus ejus brevis ... s fuit: ſed tanquam à profundo quodam, & ... craſſius aliquod, quam per tenujum inteſtino... tunicam, ferebatur. Hujuſmodi dolores, omnes ...modum Medici colicos nominare mihi viden..., quamquam quod ad locum, in quo dolor ſenti... per..., nullum adſit indicium, colon potius ... tenuium inteſtinorum aliquod dolore affici. Nam ejuſmodi dolores, tanquam a terebro fieri appa...t, iis qui laborant ita interpretantibus. *Galen. lib. 2. & 1. de locis affect.*

Observatio VI.

De colo flatu diſtento ventriculique fundum comprimente unde cibi & potus ſubita ados regurgitatio

Tonſor quidam ex dextro hypochondrio efferri ſi... quiddam conquerebatur quod in ſiniſtro con...eret, quo ſuper ventriculi fundo tranſeunte, cibi ... c portio regurgitans, ſubito per os exiliebat, ... lagena aliqua coriacea compreſſa, ejus quod in ... tinetur, cum impetu pars quædam rejicitur. ...rum imperitorum Medicorum opera uſus, ve... a medicamenta, ac violentiſſimas purgationes ...er..., ſed cum hujuſcemodi remediis malum non ... tandem defecit. Hujus inteſtinum Colon, à ... ſiniſtrum, & qua parte ventriculi fundo in... flatu omnino diſtentum erat, & ab omnibus ...menti... vacuum: reliqua inteſtina fæcibus plena, ... ſuperioribus, dum fæces deſcenderent, im... violento per diſtentum Colon fereban... li fundo compreſſo. Unde factum eſt, ut ...que portio ad os ſubito regurgitaret, *Dodo... Obſervat. Medicinal.*

Observatio VII.

...tuum cohibitione colon nonnunquam brachii amplitudinem extendi, vel etiam pro crepitu ructus eludere.

COl... di flatus conſuetudine, non paucos diſſe...nte animadvertimus, quibus dilatatum colon ... brachii amplitudinem adæquabat: alios ...x imo ventre flatus toto anfractu in ventricu...ens, ructu emittebatur, & quibus pro crepitu ...c...at: alios quoque aliis ex cauſis hoc ſympto...tinenter affligi, ut his plures ructus quam ver...e...t. *Fernelius, Pathologiæ lib 6. cap. 10.*

Observatio VIII.

Colicæ paſſionis exempla rara & ſtupenda.

Obſervatum eſt à nobis in D. Zolin Medico, & Advocato Gillor, cui colum, qua parte vicinum ... ſiniſtro, collecta veluti cartilagine durâ, in ſcir... obduruerat, interiore cavitate eo tumore inter...â, ut nihil tranſcurreret. Itaque neque clyſteribus, ... e medicamentis juvabatur, etiam fortibus. Parte ...um ad inſtar magnæ veſicæ dilatatum & ex... e...icamentis datis & potionibus plenum. Su... vicinique muſculi abdominis, & peritonæum, ſanioſa. Poſt longa, & multorum annorum tormina, è quibus tamen non decumbebat, ſexto à quo decubuit die mortuus eſt, ſine febre, niſi quu die obiit, nimirum 5. Martii 1555. Magiſter Hieronymus Germanus, interna inflammatione & putrilagine, colico morbum ſimilem paſſus eſt: 4. die obiit, extremis ante frigeſcentibus, langueſcente pulſu, & ſanguineis ſpectris ob oculos obverſantibus. *Scholiographi ad cap. 41. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

† Colici doloris primò levioris, dein majoris, decemque horarum ſpatio interficientis meminit *Panarol. pent. 4. obſ. 50.* & Colicæ ab inflammatione mirabilis. *Severin. Nover. Abceſſ. fol. 131* add. *Horſt. Epiſt. ſect. 14 fol. 465. C. Calder. Trib. Med. l. 3. p. 249. Bartl. Cent. 4. obſ. 25.*

Observatio IX.

Nothi colici dolores.

ALii inſuper cruciatus, quadam ſimilitudine & vehementia, colici nuncupantur, quibus tamen non in colo inteſtino ſedes eſt, ſed vel in peritonæo, vel in membranis quæ abdomini, ventriſque partibus obtenduntur. Hi ſanè graviſſimi ſunt, & admodum diuturni, ac neque clyſteribus, neque medicamentis, neque fomentis, neque iis remediis, quibus qui verè ſunt colici dolores, deliniri ſolent. Eorum materia aut flatus eſt tenuis, aut humor acerrimus & ærugiNoſus, membranarum ſpatiis concluſus, è quibus detrahi vix poteſt. Succedunt diuturnis febribus, aliiſque bilioſis morbis, quorum eſt difficilis ſolutio. Natura quippe criſim, noxiique humoris depulſionem in alvum molita, cum nuſquam vacuandi viam promptam, & expeditam nanciſcitur, illum è venis & viſceribus in membranas ſæpe avertit, ubi dolores exurgunt priore morbo graviores. Obſervavi & continuas, & tertianas, ſæpius vero quartanas febres hiſce doloribus finiri, qui diu circuitu certo exacuebantur, parem que acceſſionum ordinem retinebant. *Fernelius lib. 6. cap. 10.*

Observatio X.

A Coli dolore in Paralyſin incidens, menſtruam recidivam patiebatur: quæ tandem tempeſtiva menſtrua purgatione cathartica curata eſt.

ANno 1559. quum ex Italia in patriam rediiſſem, incidi, primis practicæ meæ temporibus in patria, in deſperatam Colicam, quæ ejuſmodi fuerat.

Quidam bilioſæ complexionis vir, habitu gracili, & qui læviſſima quaque de cauſa excandeſceret, in colicam incidit, qui à Medicis, tum domeſticis, tum externis, prius fruſtra curabatur, adeoque morbus ingraveſcebat, ut ſubſequeretur tandem omnium membrorum reſolutio. Qui eum curabant, prius omnia tentarant, ut etiam ex vino Cretico clyſteres injecerint, & thermas noſtras ſulphureas conſuluerint; verùm non modo hæc, & alia nihil profuerunt, ſed potius morbum graviorem reddiderunt. Cum ego, Medicus quaſi novus vocarer diſſuadentibus omnibus amicis, vix tandem curam ejus ſuſcepi; Cum intellexiſſem quibus prius uſus fuiſſet fruſtra, nempe medicinis calidis, imo calidiſſimis, videbam parvam complexionis eos habuiſſe rationem, ut qui à pituitoſo potius humore morbum contractum putarint. Ego diverſam rationem inſtitui, frigidis procedendo, utpote non ſine ratione conjiciens, bilem potiſſimum vitium facere. Nec me fefellit opinio, dolor colicus deſiit, & paulatim membra paralytica reſtitui videbantur. Verum hic morbus hoc peculiare habuit, conſideratione non indignum, quod per tres ſeptimanas ab eo tempore quo purgatus eſſet, & dolor ſedatus, commode ſatis vixerit, & corpus refici cœperit, quarto verò ſeptimana ſuperveniente, nimirum quum intra paucos dies Luna capricorni ſignum ingreſſura eſſet, aliquot diebus an-

terquatuor, 5.6. vel etiam ſeptem interdum, cœpit uxor ejus, morbi recidivationem præſentire, anhelitus nempe fœtore. Quo ſigno præſenſe, niſi denuo eſſet purgatus, dolores colici ſæviſſimi redierunt. Si purgatus eſſet, quod tandem à nobis eſt obſervatum, hominem ab iſtis doloribus præſervavimus. Id quod per continuos aliquod menſes nobis fuit repetendum. Ego qui in Gallia & Italia didiceram contemnere ſignorum obſervationem, coactus fui nonnihil hiſce deinceps tribuere. *De Cl. V. Gaſpari VVolphii obſervationibus.*

Observatio XI.

Colicus dolor in quadragenario, ex vitioſis humoribus quomodo curatus.

DUos treſve, qui haud pridem ſunt ſanati, referam. Unus quadragenarius erat: qui cum colo laborare putaretur, non modo nihil eſt à fomentis, tum humidis, tum ſiccis levatus, ſed nec cataplaſmatis, nec clyſteribus, quibus ſcilicet publice uti in ejuſmodi affectibus ſolent, verum etiam à plurimis eorum exacerbatus. Nam à rutaceo oleo, per ſedem infuſo, deterius habuit: itemque à Caſtoreo: quinetiam ubi mel coctum cum pipere aſſumpſit, extremis doloribus eſt afflictus. Iam cum cremorem cocti fœnugræci una cum melle accepiſſet, vehementer eſt irritatus. Ipſe igitur, ubi mordentes ſuccos in tunicis inteſtinorum immerſos conjeci, qui ſcilicet ſecum una corrumperent, tum ea quæ per inferiora eſſent infuſa tum ea quæ per os ſumebat, exhibui homini nutrimentum, quod non facile corrumperetur. Deinde, cum minus eum cruciatum intellexi, vitioſos humores purgandos judicavi. Cum vero aptiſſimum ad ejuſmodi vitioſos humores eſſet medicamentum, quod ex aloë componitur, quodque jam vulgo picran appellant, utique (ἀϑρόως) ſemel hominem juſte purgare non ſum auſus, quod doloribus & inedia duobus menſibus confectus eſſet. Verùm ex quibuſdam intervallis moderate id faciens, quindecim circiter diebus hominem prorſus ſanavi, idque nullo præterea adhibito præſidio. Atque hic quidem illo primùm tempore, ſic eſt vexatus, nunquam prius inteſtini dolorem expertus. *Galen. lib. 12. cap. 7. Meth. medend.*

Observatio XII.

Hiſtoria cujuſdam, qui poſt aſſumptum ſcammonium doloribus colicis tentatus fuit per quadam intervalla.

QUidam ætate prope quadragenarius, colico dolore ſæpe ante affectus, accepto ſcammoniæ ſucco fuit purgatus. Cum autem bene largiter fuiſſet vacuatus, primo quidem die veſperi in balneo lotus, mox ptiſanæ cremorem ſumens, poſt piſcem quoque comedens, nocte eâ quæ cœperat evomuit. Secundo die itidem lavatus, comedit primum lactucam, mox avium carnis aliquid in albo jure elixæ: ab hac alicam ex aqua ſumpſit, vino auſtero injecto. Ubi verò ab iis mediocriter ſe habere eſt viſus, etiam tertio die nutritus ſimiliter eſt. Reddidit tamen per alvum plura, quam pro ciborum portione: eaque cum morſu. Deinde quarto die etiam magis dolore ſibi venarem ſenſit: & cum ſe in balneo alicubi frigus accepiſſe imprudentem putaſſet, rutaceum ſibi oleum per ſedem infundens, non ſolum vehementiſſime eſt vexatus: ſed etiam liquidam dejectionem copioſiſſimam excrevit: quod facile declaravit aliquid à toto corpore ad loca ventris deferri. Poſt deinde per circuitus ſimilis redibat cruciatus. Audientes autem ejus ſymptomata, intelleximus noxam ex ſcammonia, in illis maximè inteſtinis procubuiſſe, quæ prius etiam fuerant imbecilla: ſic ut quaſi fluxionis quidam exortus eſſet affectus. Ergo quemadmodum hunc ſanaverim, ſcis. Abjicere enim juſſi præſidia colica, alicaque calente, quæ cocta in aqua eſſet, nu… immiſſis ei mali punici granis. Cum autem tota … & citra dolorem dormiviſſet, miratus profecto eſt … medii novitatem: rogavitq; quid eſſet bibendum. D… dimus itaque bibendum dilutum rhois cremorem … videlicet, ſive aliqua eſſet in ſummo inteſtino … exulceratio, eam adſtringeret: ſive etiam ex co… dine aliquid ex ſuperioribus locis in partem a… confluerat, id reprimeret: prandioque eodem ut… ſimus: deinde ad veſperam cœnare pane puro ni… facto in vino aliquo naturaliter quidem auſtero, … veteri. Conceſſimus præterea, ut auſterum quemcunque vellet fructum ſumeret, ſive malum ſive pyrum, ſive punicum. Simili ratione etiam tertio die cibat… in quarto theriacen bibit, ſanuſque omnino eſt redditus; ac de cætero ad conſueta reverſus, nullum ſenſ… incommodum. Simili genere & alteri cuidam in æſtate affecto, cum ſitibundus admodum eſſet, ſupra … quæ memoravi, etiam frigida potione uti permiſi. *Idem lib. 12. cap. 7 Meth. Medendi.*

† Confer *Th. Bartholin. Cent. 5. hiſtor. Anat. 23* ubi de lethali poſt purgationem Colicâ.

Observatio XIII.

De agreſti quodam homine, qui ubi coli dolorem ſen… protinus ſe cinxit, allium cum pane comedit, nec quicquam tota die bibit, ſed veſperi meracius, & liberatus eſt.

VIdimus ex agreſtibus operis quempiam, qui … coli dolorem ſenſit, protinus ſe cinxit; cùm … ante non ſoleret: comedit autem cum pane allium, n… lum dimittens conſuetum opus, nec toto die quicquam bibit, ſed veſperi meracius. Ab his & tota nocte dor… mivit, & mane ab omni dolore plane liber ſuit … Eſt enim profecto allium ex eorum ciborum genere qui & flatum diſcutiant, & minime ſitim i… erant. Sunt qui parum id experti; exiſtiment majorem quam cæpa ſitim excitare: ſed plane errore, cum non m… non majorem, quam cæpæ, ſed nec omnino … ciat. Idem omnium plane eduliorum maxime … atum diſcutit. Itaque ipſe certè agreſtium theriace… d… pello. Ac ſi quis vel Thracas, vel Gallos, vel den… qui frigidam regionem incolunt, veſci alliis ve… non leviter iis hominibus nocuerit. Ac quos ex iu… dicta cauſa vehemens inteſtinorum dolor cin a febrem exercet, iis & allium eſſe licet, & theriacen b… quippe quæ ejuſmodi affectibus magnopere ſub… *Idem lib. 12. Method. Med. cap. 8.*

Observatio XIV.

Dolore plenioris inteſtini vexatus quidam, umbil… cimitate ſoluta liberatur.

VIrum novimus, quem dolor in pleniore inteſt… o exortus, adeo cruciaret, ut nullo interim p… erumpente, medium hominem deſectum iri pu… res cumque fruſtra multa auxilia adhiberentur, & non … lum clyſteria, ut in alvum demittebantur, eadem p… r ſus ejicerentur, ſed & medicamenta quoque tam … il ex ipſa alvo deponerent, ut iter hinc inde clauſum … deres. Tandem cucurbitula umbilico affixa (ſolet en… hujuſmodi malum tali præſidio nonnunquam min… ac levari) ſoluta eſt umbilici ipſius unitas: indeque … ritus craſſior erumpens, & cucurbitulam ipſam d… e cit, & hominem omni amoto dolore, priſtinæ ſanati reſtituit. *Benivenius cap. 39. de Abditis.*

Observatio XV.

Dolor & tormina inteſtinorum mirabili modo ſedata.

NOvi juvenem viginti annorum, q… habuit torturam inteſtinorum, & in tempore æſtati po… labores itineris, tum unus volens ipſum curare, a…

cine

cuit ipſi ſuper ventrem filices madefactas in aqua frigida, & ligavit, & fecit quod ſtaret, vel jaceret ſuper ventrem & infra quartam unius horæ fuit curatus à tortura. Credo hoc fuiſſe ex caloris naturalis ad intra revocatione, conſumentis ventoſitatem vel exalteratione malæ complexionis membri, vel humoris ibi miſſi. Et iſtam experientiam videtur confirmare Avicennæ conſilium, qui in cauſa calida jubet fieri emplaſtrum cum rebus frigidis, ut cum ſolatro, & pampinis vitium: & credo quod hoc jubet poſt univerſalia, vel ubi eſt mala complexio calida cum paucitate materiæ ad alterandum. *Valeſcus lib.4. cap.* 28.

Scis ut arbitror, remedium quo etiam veteres uſos legimus, qui in graviſſimis doloribus frigidam adhibebant. Memini cum quidam doloribus colicis oppreſſus jaceret, D. Iulium ad frigidam, tanquam ſacram anchoram, confugiſſe. Linteamina triplicata madeſaciebat frigidiſſima aquâ, & ventri apponebat. Sedabantur dolores: ſed iſte poſtea paralyticus eſt factus. At paralyſis in puero facile poſſet curari. *Crato lib.4, Epiſt. ad Thomam Iordanum, pag.*398.

Observatio XVI.

In deſperato coli dolore, remedium ab argento vivo admirabile.

Si perſeveret obſtructio, adeo, ut fæces per os redundent, Marianus Sanctus ſuadet (multorum conſilio, qui ſe à lethali vindicarunt ſymptomate) haurire cum ſola aqua argenti vivi libras tres. Pondere enim hydrargyri explicatur duplicatum ac vinctum inteſtinum, deprimuntur, ac detruduntur fæces, necanturque vermes, qui illi reduplicationi cauſam præbuerunt. Narravit mihi Ioannes à S. Germano, Pharmacopola fideliſſimus, vidiſſe ſe nobilem quendam, qui cum nullis remediorum à doctis Medicis præſcriptorum machinis, doloris colici acerbitate liberari poſſet. tandem Germani cujuſdam amici ſui conſilio, hauſtis olei amygdalarum dulcium ſine igne extractis unciis iij. cum vino albo & aqua parietariæ mixtis, deinde devorata glande plumbea argento vivo illita, eademque mox ajeddita, cruciatu colico plane ſit liberatus. *Pareus lib.16. cap.*58.

Observatio XVII.

De Colici doloris multis novis Obſervationibus

Invaluit memoria noſtra colici doloris quoddam genus veteribus (excepto Paulo Ægineta) ignotum, & à recentioribus etiam pleriſque non ſatis explicatum. Cujus quia varias obſervationes, propria experientia freti, collegimus, non abs re erit eaſdem hoc in loco proponere. In hoc itaque genere mali illud primò notandum eſt, quod maxime graſſetur in iis locis in quibus vel vina fortia, vel ſulphurea, aut naſcuntur, aut in frequentiori uſu exiſtunt. Ac ob id Franconia, Burgonia, Auſtria, Rhætiæ quædam pars maxime huic malo obnoxiæ ſunt. Præterea hos etiam homines maxime occupat, qui vel in aulis vivunt, vel in cœnobiis, vel in Collegiis Sacerdotum, quod largiore potu ac victu plerumque utantur, & exercitiis debitis aut opportunis ſæpe careant. Quamquam & alii qui etiam exercentur, ſi intemperantiores in vinorum uſu ſint, hoc affectu conflictari quoque poſſint. Cæterum, ſigna cum morbum antecedentia ſunt fere hæc. Sentitur in toto corpore cacochymia quædam, & icterica veluti diſpoſitio. Nam oculorum albugines citrino colore fere inficiuntur, in facie color fœdus apparet, appetitio cibi perit, ſitis creſcit, gravitas circa hypochondria ſentitur, & alvi dejectiones minuuntur, urinæ plerumque rubicundiores apparent, laſſitudo totius corporis præſto eſt. Tandem cum morbus jam actu premit ægrum, excrementa & flatus omnino retinentur, dolor vehemens ventris, in uno loco conſiſtens & lumborum accedit: Sæpe etiam vomitus additur, tum pituitæ tum bilis æruginoſæ & porraceæ. Cum præbentur ſuperius remedia plerumque evomuntur. Clyſteres ſubtus exhibiti, raro aliquid educunt, & ſi quid educunt, illud eſt coactum & ſiccum, more ſtercoris ovilli; vel eſt leve, & flatibus plenum, veluti bubulum excrementum. Nec ob id ceſſant dolores, ſed obſtructio ſtatim redit, & dolores etiam perſeverant. Itaque Clyſteribus peragendum eſt, qui tamen obſtructione exiſtente, vi invincibili interdum ſuperius attrahuntur, & ore evomuntur, ſicuti & glandes, ut ſæpe expertus ſum & alii adnotarunt. Quod ſi diligentia Medici effectum ſit, ut & ſubtus adhibitis mollientib. & ſuperius uſurpatis vacuantibus, alvus recludatur, ac excrementa etiam liquidiora ejiciantur, ceſſentque dolores; tamen non ita longe poſt, & obſtructio redit, & dolores recrudeſcunt. Itaque ſi denuo clyſteres infundantur, ſæpe excrementa duriſſima, quæ prioribus purgantibus non ceſſerant, tandem ejiciuntur, aliqua evidenti, quidem levatione, ſed diuturna. Nam redit malum ſemper novis obſtructionibus ſuccedentibus, ut tandem ægri remediorum crebræ uſurpationis pertæſi, ea admittere amplius nolint, ac vires etiam repetitionem eorum aſſiduam vix ferant. Ergo cum obſtructiones novæ aliquandiu perſiſtunt, fiunt tandem ex tam pertinaces, ut nulla arte ſolui poſſe videantur; & tum Medicus, tum æger crebra, eaque inutili repetitione ſolventium defatigati, de profectu auxiliorum fere deſperent. Itaque diutius perſiſtente clauſâ alvo, præter intolerabiles dolores, qui in omnibus ventris partibus ſentiuntur, alii etiam in totum dorſum extenuuntur, & ad extremos artus, maximò verò ad humeri articulos, & ad pedes tranſeunt, in quibus primo ineſt laſſitudo quadam, poſtea dolores ſuccedunt pungentes, & tandem convellentes; ac hos ſequuntur tremores, & poſtremò paralyſis, cum tabe membrorum gravi juncta. Quinetiam ante paralyſin, & poſt eam Epilepſiæ ſæpe etiam apparent, eæque periculoſæ, utpote quæ multos è medio tollunt, miſerabili ſpectaculo. Vidi etiam quoſdam, qui furore quodam Maniaco perciti, diffugere conarentur. Vidi alios ſpaſmis & convulſionibus acerbiſſimis ita exagitatos, ut ad ſummam impatientiam adigerentur, & mortem veluti finem tantorum cruciatuum expeterent. Vidi etiam quoſdam Melancholia affectos, qui omnia timerent, & mutificas metuendi cauſas ſibi fingerent. Vidi qui Catalepſi ſimilem affectum paterentur. Nam neque videbant, neque audiebant, ac nihilominus tamen progrediebantur, veluti ſtatuæ loco motæ. Vidi etiam qui tandem repentina apoplexiâ perirent, aut diminuta apoplexia correpti, periculum vitæ quidem evadentes, paralytici poſtea fierent. Quinetiam quoſdam utcunque à Colicis doloribus liberatos, tandem hepaticos effectos, tabida hac ſenſim conſumptos periiſſe animadverti. Cæterum hæc malorum ſymptomatum periodus non habet a qua temporum intervalla, quod in multis curata iſta colica brevi tempore recurrat, & ſæpius revertatur, antequam vel paralyſis, vel tale aliquid ſuccedat: interdum ſingulis tribus menſibus, interdum ſpatio dimidii anni. Ob id ſit, ut quidam antequam ad iſta periculoſa ſymptomata, quæ colicæ ſæpe ſuccedunt perveniant, pluribus annis iſtis colicis doloribus, iiſque periodicis, conflictentur. Cæterum his omnibus malis, interdum & calculi renalis dolor ſæpe conjungitur, præſertim in iis, qui & ſæpe, & diutius colicis doloribus vexati ſunt. Ac ob id accidit, ut eorum urinæ rubeas arenulas plerunque ſecum deferant. Non pauci etiam exiſtunt, qui temporis progreſſu ictericam diſpoſitionem contrahunt, à qua vix liberentur. Cæterum quod ad prognoſin ſpectat, raro evadunt. quibus obſtructio, tam pertinax accidit, ut inferius nihil, ſuperius vero per os, & cibi, tum etiam humores phlegmatici, & æruginoſi, & tandem etiam ſtercora ejiciantur, præſertim ſi exilitas vo-

cis accedat, & ſpiratio difficilis, & epileptici paroxyſmi ſæpe repetiti urgeant. Hâc enim omnia in ſummo diſcrimine ægrum eſſe oſtendunt. Ac hæc quidem ſunt, quæ evidentia circa naturam iſtius colici doloris mihi in uſum medendi occurrerunt. Nunc de iis, quæ vel juvare, vel lædere viſa ſunt, quædam etiam ſubjiciam. Calidiora & acriora nunquam mihi egregie juvare hoc malum viſa ſunt. Caſus vero obſervavi quoſdam his obſtructionibus detentos, ex magna copia prunorum recentium comeſtorum, recte ſolutos fuiſſe, cum antea multis etiam vehementibus purgantibus ſolvi non potuiſſent. Minimi etiam quendam in aula Eichſtadiana Sacerdotem, uvarum recentium larga comeſtione, alvum ſolutam adeptum eſſe, quæ prius multis adhibitis remediis expediri ab obſtructione non poterat. Obſervavi præterea iſtis morbis plerunque obnoxios eos, qui ſolo vino, eoque largiore in quotidiano victu uterentur, & deſidioſam vitam agerent. Sed progredismur ad explicationem cauſarum hujus morbi. Ex dictis autem liquet, colicæ hoc genus maxime graſſari in iis locis ubi fortiora vina & creſcant, vel bibantur frequentius, item eos maxime obnoxios eſſe huic affectioni, qui immoderatius bibant vina, præſertim meraciora. Idem patet, ea indicia, quæ hujus morbi ortum plerunque antecedunt, cacochymiam calidam, & bilioſam oſtendere: præterea doloris genus acre, obſtructiones, & ſiccitates alvi pertinaces, excreta per vomitum æruginoſa, item urinæ rubeæ, & ſitis magna, potius ſiccitatem & caliditatem, quam frigiditatem præſentem monſtrant: poſtea ſymptomata ſequentia, maxime epilepſia, & convulſiones membrorum acerrimæ, ut alias probavi, potius à calidis quam à frigidis humoribus excitantur. Ultimò, ſi juvantium & nocentium obſervationes ſpectemus, calida & acria raro in hoc genere mali eximiè contuliſſe intelligemus. Ex quibus illud tandem conſequetur, ut concludamus, hunc morbum colicum non eſſe ex phlegmate, aut pituitoſis humoribus, aut intemperie quadam frigida, ſed potius ex intemperie calidâ, & humoribus calidam & ſiccam, tum etiam acrem vim obtinentibus, profectum. Etenim cùm vinorum fortium uſus immoderatus huic malo præcipuè occaſionem præbeat, ſi eorum analyſin artificialem inſtituerimus, inveniemus plures & efficaciores partes exiſtere in vinis talibus, quæ & calefaciant & ſiccent, quam quæ humectent & refrigerent. Nam eorum aqueum humorem ſuperant partes illæ acres & igneæ, quæ in aquâ vitæ ſimplici, ſeu vino ardente, apparent; poſteà Tartari qualitas ad exiccandum inteſtina, magnum etiam momentum habet. Accedunt etiam qualitates aliæ vino, ex ſoli in quo creſcit natura, item ex artificioſa conditura ſulphuris. Ex his itaque evidenter cernitur, ex immoderato vini, præſertim fortioris uſu, corpus intemperiem calidam & ſiccam contrahere, quæ non tantum interioribus membris & venis, ſed & ſtomacho & inteſtinis imprimitur; ac inde fit, ut non ſolum ictericæ obſtructiones tandem generentur in venis, meſaræo, & hepati proximis, ſed & inteſtina exiccentur, quibus exiccatis, excrementa retineantur, & temporis progreſſu indurentur à calore, omnem humiditatem ex iis extrahente: quibus induratis, dum flatus ab excrementis, longâ morâ putrefactis, & acredinem quandam adeptis, dolorem excitat, illud malum, de quo agimus, tandem excitatur. Ac hæc omnia pejora & graviora fieri ſimile veri eſt, ſi & aliæ cauſæ accedant, quæ vel ad inflammandum corpus, vel ad aggreganda excrementa multa, eaque putrida, & mixta, bilioſaque facere poſſunt. Cujuſmodi ſunt venus frequens & importuna, item ira, vita curis & occupationibus mentis plena, item ſatietas cibi nimia, omiſſio exercitii commodi, humores bilioſi maligni ex aliis morbis relicti in corpore, vel ſenſim ob malam diætam aggregati. Cum itaque retentiones excrementorum occaſionem præbeant, ut partim calor naturalis, partim accidentarius, ex excrementis ipſis retentus, & reliquis humoribus, flatus acres & pravos excitet, accidit ut ipſi flatus non ſolum dolores in inteſtinis excitent, ſed & ſtomachum vicinaſque partes naturalis facultatis actionibus deſtinatas, contaminent, & deinde ſurſum in caput, & in reliqua vicina membra ferantur, ubi maxime ſpiritus animales etiam vitiant, quibus temporis progreſſu, & diuturna impreſſione pravæ qualitatis, vitiatis, tota facultas animalis etiam tandem languet. Sed neque ab excrementis ſtomachi & inteſtinorum flatus ſurſum repentes incommodo tantum ſunt, verum etiam ex toto inferiore ventre & venis ipſis, evaporationes ſuperius per vices elatæ, cerebrum & reliquas ſuperiores partes gravant; præſertim cum non ſolum illas mala qualitate afficiant, ſed & in capite colliquatæ, vel etiam vi naturæ ad exteriores corporis partes protruſæ, iiſdem materiam impuram & noxiam impertiunt. Ac inde accidit, ut pro diverſa evaporationum harum conditione, diverſis modis etiam caput & reliqua membra afficiantur. Si enim evaporata materia aeris ſit, convulſiones in nervoſis partibus efficit. Qua eadem facultate cerebrum vellicante, & epilepſiam concitare etiam poteſt. Sin vero eliquata & liquidior, reddita eſt, inſinuare ſe nervorum ſubſtantiæ ſolet, & tum paralyſin membrorum inducit. Omnes vero has noxas vehemens dolor, qui in hoc morbo quaſi perpetuo adeſt, vehementer adauget, utpote qui omnes vires diminuens, & infrigens, ac ſpiritus bonos abſumens, reliquarum cauſarum morbidarum impreſſionem maximè promovet. Quod ſi his omnibus accedat venarum plethora ut plerumque in crapuloſis contingit, omnia ſiunt graviora etiam ſanguine varie agitato, ſurſum vergente, & capitis ſymptomata, tum etiam reliqua corporis mala, cum copia ſuà, tum qualitate exacerbante. Vigiliæ etiam, quæ ob dolorum magnitudinem & continuitatem, plerumque diuturnæ etiam ſunt in hoc affectu, & ſpiritus ipſos atterunt & proventum crudorum humorum in omnibus partibus adaugent. Ut minimè mirum videri, œconomiæ humani corporis perito poſſit, in hoc morbo tam varias & tam graves incidere noxas. Quòd verò tabes totius corporis, & membrorum exteriorum, interdum, imo plerumque etiam accedat ad jam dicta ſymptomata, hac cauſa exiſtit, quod contaminatis iſta impuritate humorum & vaporum ſpiritibus, ac iiſdem etiam magnitudine ſymptomatum reliquorum diminutis, calor nutritionis opifex, etiam minuatur; deinde quod cum temperamentum membrorum evidenter alteretur, & nutrimentum quod nutriendo corpori idoneum ſit, etiam deſit nutritionem impediri neceſſum ſit. Sed hic objiciat aliquis, crudas materias ſæpe ſuperius, ſæpe etiam inferius ejici, cum magna levatione ægrorum, ac inde intelligi crudos & pituitoſos humorès præcipuam hujus affectus cauſam exiſtere. Cui objectioni, ut ſatisfiat, reſpondemus, crudos & pituitoſos humores neceſſario una adeſſe, tum quidem ob antecedentem crapulam ægrotum, tùm ob coctionis facultatem in ſtomacho vi morbi diminutam. Sed eos horum ſymptomatum potiſſimam cauſam non exiſtere, quod quæ apparent accidentia, potius calidos quam frigidos humores ſequantur. Deinde quod cauſæ ex quibus hic affectus oritur, calfaciendi & non refrigerandi vim habeant, ut antea demonſtratum eſt. Plane etiam diſtincta eſt curandi ratio quæ frigidis colicis debetur, ab ea quæ in hoc affectu utilis eſſe experitur, ut in juvantium & nocentium obſervatione oſtenſum eſt,

Reſtat ut ſententiam noſtram de curandi modo etiam proponamus. Quæ etſi per rationalem Medicum, adhibita methodo artificioſa, ex propoſita theo-

theoria deduci facile poſſit; tamen non deerimus etiam tyronibus artis, qui quadam inductione etiam indigent.

Ergo inchoatio curæ primo requirit fugam earum cauſarum, quibus hic morbus tum efficitur, tum fovetur: deinde quod ad curativa inſtrumenta ſpectat, requiruntur initio obſtructionem alui ſolventia, quod citra alui ſolutionem nihil in cæteris præſtari recte poſſit in hac medicatione. Ac quia in hoc morbo plerumque naturæ motus inverſus eſt, ita quidem, ut is omnia ſurſum propellat: initio fruſtra per os remedia adhibentur, quod ea violento vomitu ejici plerunque ſoleant, præſertim ventriculo alioquin faſtidii pleno exiſtente. Quapropter clyſterum uſus hic locum habebit. Sed ii quales eſſe debent? Docebunt hoc inteſtinorum affectiones, quæ quia variæ, etiam variæ erunt indicationes. Supra verò oſtenſum eſt inteſtina hic intemperie calida & ſicca laborare: ergo requirentur humida, & moderate refrigerantia. Excrementa vero retenta, quia & exiccata ſunt, & plerunque viſcoſos humores adjunctos habent, quorum ratione tenacius adhærent inteſtinis, & ipſa emollitionem, & inciſionem, ac abſterſionem requirent. Quia etiam motus ad inferiora tendens hebetatus eſt irritantia quædam requirentur, quæ inteſtina ad expulſionem ſtimulent. Præterea cum dolor adſit, anodyna & lenientia requiret; ac is maximos & intolerabilis, etiam ſtupefacientia, præſertim jam majori ex parte evacuata materia. Sed juvenis intentionibus, auxilia ſpeciatim, intentionibus accommodanda erunt. Ad emollitionem, & moderatam refrigerationem, ac mitigationē doloris, nihil aptius eſt naturæ inteſtinorum lacte caprino, cui caſſia pro clyſteribus extracta adjungi poteſt, tum quod & ipſa molliat, & leniat, & refrigeret. Ut vero emollitio magis promoveatur, oleum commune, vel butyrum etiam addi poteſt. Ad abſterſionem vero valet, parum electuarii hieræ, item vel violaceum, quam vim augebit parum ſalis, vel communis, vel nitri additum. Quæ eadem etiam irritabunt vim expultricem ad expellenda excrementa. Cæterum hunc clyſterem non ſemel, ſed bis, vel ter etiam, infundendum eſſe ratio ſuadet, ut & natura motus inverſus corrigatur, & excrementa ac humores deorſum deriventur, atque ejiciantur.

Ejectis itaque excrementis induratis, & impetu fumorum ad partes ſuperiores hebetato, ſequatur purgatio medicamentis per os dandis molienda. Cujus ea ſit ordinatio, ut temperatioribus conſtituatur, & hæc non ſemel tantum fiat, ſed bis, aut etiam ter, pro ratione vitium, & operationis modo repetenda eſt. Quod ſi plethoram venis una inſidere appareat, ea ſectione hepaticæ adimenda eſt. Tum ſi urinæ jamdum rubentes, aut cum hypoſtaſi rubea appareant: aut alia indicia primarum venarum obſtructiones, ac ictericam quandam diſpoſitionem, reliquas eſſe, conjectura artificioſá doceat, remediis temperatioribus obſtructionem ſolventibus, & moderate alvum laxantibus agendum eſt; vel ſubinde ad alvi moderatiorem evacuationem reditus fiat. Quòd ſi dolorum magnitudo urgeat, tum iſti ſymptomati primo quoque tempore etiam incumbendum eſt, tam per externa, quam per interna anodyna, prudenter, & cum cautione adhibita. Sin verò epilepſiæ, vel aliorum capitis malorum metus incidat, tum revulſoria ſectio in cruribus inſtituta ex uſu erit, & ſcapulis utiliter cucurbitulæ cum ſcarificatione imponi poſſunt, & ne alvus conſtipetur præcavendum. Sic enim ſanguinis & humorum ad ſuperiora impetus inhibebitur, & caput à dictis malis præſervabitur. Ac eadem revulſionis ratio locum habet etiam, cum jam dum actu in capite periculoſa ſymptomata ſe oſtendunt. Porro omni morbi tempore cavendum, ne nova alvi obſtructio nova pericula apportet. Hæc non ob id tradita à me ſunt, ut integram curandi rationem hic explicem, ſed ut præcipuas intentiones ex hypotheſibus theoriæ hujus morbi deductas generatim proponam. Quod enim ad ſingulorum uberiorem explicationem & declarationem ſpectat, eam in alium locum reſervavimus. *Iacob. OEthæus lib. Obſerv. propriarum.*

De Paralyſis ad Coli dolorem conſequentis cauſis, earumque Curationibus verioribus & certioribus, lib. 1. de Paralyſi, copioſè egimus; quem locum conſulere poteris, ne quid hoc loco deſideres *Schenckius.*

† Quod ad colicæ remedia attinet, Zibethum valdè commendat *Camerar. Syll. mem. Cent. 4. part. 46. & Cent. 8. par. 70. & 71.* Secreta Cratonis & Empirica, item amuleta proponit, Conf. etiam *Borell. Cent. 4. obſ. 92. Ballon. Epid. pag. 70.*

DE ILEO.

Observatio I.

De valva, Ilei foribus ad introitum ad colum præfecta.

PRÆTER enumeratas, & jam demonſtratas valvas, aliam nobis ſecundum cadaver exhibuit, illic intra capacitatem inteſtini latitantem, ubi Ileon & colon ſunt contermina, ſatis craſſam illam ac firmam, rigidamque, ſed quæ ita Ilei foribus obderetur, ut illabenti fæci, jam exluctæ ab inteſtinis gracilibus, cedere poſſet. Nam intro ſpectabat, margini coli, qua id dextro reni, & femur moventi muſculo objacet, affirmata. Fortuito ex nobis inventa eſt. Etenim cum ſtylum per apertum à nobis cœci inteſtini caput inſervillemus, dein per capacitatem coli trajectum cuperemus intra Ileon adigere, ſemel atque iterum in obſtaculum incurrimus. Diſſecto poſtea colo, valvula conſpecta eſt, cujus objectu conatus noſter fuerat eluſus. Hæc, dum fæx ſordidior in colum detruditur, cedere ſolet, poſteaquam incidit, illico claudi, nequid ejus in Ileon remigret. Quod fieri equidem nonnunquam poſſit in vehementiore corporum è dextris in ſiniſtra verſatione. Surſum autem procuratam inteſtinorum inflammationem valva ideò non impedit, quod turgidis ſpiritu inteſtinis, capacitas reddita amplior nequeat ab ea obſerari. Eadem valva non ita dudum in Caſtore ſeu Fibro reperta nobis eſt, non in ipſo ſtatim confinio Ilei, coli: & cœci, ſed in interna cœci capacitate, ita Ilei exitui præpoſita, ut cœco verſus ſiniſtrum admodum firmiter adhæreret, eſſetque carnoſior: dextrorſum utero, qua gemina coli tubera reſpiciebat, ἐπιγλωττίδος in modum à carnoſo illo principio velut gracileſcens incubaret, & viciſſim aperiri ac claudi verſus illam partem, ingenuè poſſet, *Salomon Albertus, in Appendice ad 3. Orationes à ſe editas circa fin.*

Observatio II.

De Ileo variantes eruditorum ſententia.

SCriptores non conveniunt de loco Ilei: neque Gal. videtur in hac re ſibi conſtare. Nam *in Comm. Aph.* dicit, Ileum eſſe in tenuibus inteſtinis: & 3. *Epid.* in hiſtoria mulieris volvuloſæ, (ubi tamen loquitur ex aliorum ſententia, & ita ſibi non repugnat) dicit volvulum fieri in tenuibus & in craſſis, ſæpius tamen in tenuibus. Celſus ponit in tenuibus & craſſis. Præterea *in lib. de glandulis, & in lib. de loc. in homine,* Hipp. facit in inferioribus inteſtinis. Ergo fit in tenuibus, & in craſſis inteſtinis. Et tamen Gal. *in Comm.* (ubi ſuam ſententiam

explicat, alibi verò aliorum) ait non fieri in craſſis: propterea quod non poteſt adduci: ut propter materiam craſſam retentam in craſſis inteſtinis, fiat Ileus. Iam quæritur an pituita craſſa & viſcida poſſit retinêri in inteſtinis craſſioribus? poteſt (ut in Comm Philoth.) adeò ut iis ita obſtructis, neque ſtercus neque flatus etiam poſſit excerni Hipp. *lib. de glandulis, & de loc. in homine,* ait, quod ubi cerebrum ſua excrementa in ventrem, & inteſtina exonerat, fit aliquando alvi profluvium, ut in balbis natura. Aliquando tamen pituita illa â cerebro delapſa, retinetur in inferioribus inteſtinis, & fit volvulus. In his autem morbis non poteſt induci clyſter, & ſi immitti poſſit, ſanabitur æger. Quare utendum eſt fiſtulâ alligatâ veſicæ, ut ubi ampliata fuerint inteſtina, tum immittamus clyſterem qui flatus generet Certum eſt veteres Medicos dixiſſe, fieri in utriſque inteſtinis. Diſtinxerunt tamen. Nam ubi eſt in tenuibus, evomitur chylus: in craſſis vero, ſtercus. Si ponimus illum eſſe à tuberculo, vel inflammatione quæ intercipiat tenue inteſtinum (ut Ileum) quomodo poterit revocari inde ſtercus, & revomi? At ſi ſit in craſſis inteſtinis inflammatio, aut pituita craſſa & viſcida, aut ſtercus durius, quod viam intercipit, poterit ſtercus evomi, quod efformatur in cœco & colo inteſtino. *Hollerius in Comm. ad Aphor. 44. lib. 6. Hipp.*

Observatio III.

De Ileo abſoluta tractatio, qua pugnantes authorum ſententiæ examinantur, & veræ cauſæ atque curationes inſtituuntur.

ILeos eſt affectio, quæ ſæpiſſime unà cum ægrotantis vita terminari ſolet; de qua licet omnes ſcribentes tradiderint curationem, tamen quia indiſtinctè, & confusè, quæ ad ejus cognitionem pertinent, tractant, in hacque nonnulla ſunt diſcriminis plena, ideò prædictis addam etiam caput hoc de Ileo, quod eò libentius agam, cùm videam plures ægrotantes ex inflammationibus, & cæteris membrorum principalium morbis, quam ex Ileo, ſalvari: quod profectò non ea partis affectæ præſtantia, nec etiam ſæpe ex magnitudine affectus contingere potuit, ſed tantum quia debito tempore, opportuna in hoc non adminiſtrantur remedia, hocque quia ejus eſſentia, & cauſæ, quibus obviandum eſt, non ita Medicis pateant, quas ego explicaturus ita exordiar. Ileos eſt ſuperfluitatum cibi, quæ per inferiorem alvum excernuntur, retentio, ut clare habet *Galenus lib. 3 Aphoriſm. Comm.* 22. Cum retinentur iſtæ ſuperfluitates in inteſtinis, vel ut ſiquid in eis boni chyli remanſerit, ad jecur per metaraï venas attrahatur; vel ut ob majorem hominis commoditatem ad debitum tempus excerni poſſint: iſta retentio non dicitur Ileos; ſed tantum cùm præter naturam, nec ad diſtributionem, nec ad commodiorem excretionem retinentur. Retentio autem hæc præter naturam à læſa virtute expultrice generatur: quæ dupliciter lædi ſolet, ſcilicet, vel abolita, vel impedita. Aboletur ab exceſſu intemperiei frigidioris, ſicuti & cæteræ omnes facultates, ab exceſſu ſimili abolentur, & tunc nihil ad infernas partes tranſmittit, ut habetur *lib. 3. de ſympt. cauſis cap. 2.* quod idem *Galenus lib. 1. de locis affect. in fine* aſſerere & confirmare videtur. Impeditur, cum intercluduntur inteſtina: intercluduntur autem duplici ratione, ſcilicet, vel ratione tumorum præter naturam, vel ratione excrementorum obſtruentium. Tumores hi poſſunt eſſe inflammatio, de qua *Galenus lib. 3. Epid. ſect. 2. Comm. 7. & lib. 6. de locis aff. cap. 2. lib. 3. Aphoriſmor. Comm. 22. & lib. 6. Aphoriſmor. Comm. 44.* vel abſceſſus in ſubſtantia inteſtinorum collecta materia, vel duri tumores, ut ſcirrhus, de quibus *Galenus hoc ultimo citato loco* meminit. Cancer etiam hoc idem cauſare poteſt, cujuſcemodi vidi ego in Fabro ferrario, qui cum in colo per plures menſes cancrum paſſus fuiſſet, ex quo in tranſitu fæcum, quotidie vehementi cruciabatur dolore, maximas perſentiens punctiones, perinde ac ſi acubus perforaretur, tandem aucto cancro, ab eodemque obſtructis inteſtinis, factus Iliacus, præcedentibus ſtercoris vomitibus, miſere vita functus eſt. Excrementa autem obſtruentia ſunt, vel fæces induratæ, ut habet *Gal. lib. 6. de. loc. aff. cap. 2. & lib. 3. de ſympt. cauſ. cap. 1 & lib. 6. Aphoriſm. 44.* vel pituitæ copia, quam licet videatur ponere *Galenus hoc ultimo citato loco* ſub dubio: tamen eam in fine, ſi una cum ingenti frigiditate juncta fuerit, admittit, hancque cauſam veram eſſe, teſtantur Hiſtoriæ à viris celeberrimis enarratæ. Hæc de eſſentia & cauſis, quibus ſigna ſubſcribo. Signa alia ſunt præſentis morbi, alia moris morbi, alia differentiarum morbi. Signa præſentis de ſe patent, quoniam cum à prædictis cauſis alvi excrementa, quæ per ventrem inferiorem excerni deberent, retinentur, clare apparet factum eſſe Ileon. Addebat *Gal. lib. 7. Aphoriſm. Comm.* 10 huic proprium & inſeparabile eſſe, nihil inferius deſcendere, & *lib. 6. Aphoriſm. Comm.* 44. ſubdebat, etiamſi acerrimo utaris clyſtere. Hoc Galeni dictum omnes ſcribentes acceptaverunt: tamen *Hippoc.* contrarium teſtatur *libr. 5. Epid. ſect. 2. tex. 7.* in hiſtoria mulieris volvuloſæ, quæ apud Tiſamenum decumbebat, dicens: *Dejectiones tenues, crudæ, pauca*: quæ verba ſicuti *Galenus in Comm.* neglexit, ita poſteritas conniventibus oculis pertranſivit, & tamen hæc in ilica paſſione aliquid deſcendere affirmant Ego diu locum hunc conſideravi, remque ipſam obſervavi: tandem experientia & ratio me docuit, in Ileo aliquid deſcendere poſſe. Vidi enim plures Iliacos, in quibus nonnulla, licet pauca, excernebantur, hocque tantum, dum generaretur morbus, animadverti fieri: facto autem, & completo morbo, nihil poſtea deſcendiſſe vidi. Hoc autem non ſine ratione factum judicavi: quoniam dum fieret Ileos, infra locum affectum deſcenderant excrementa, quæ vel à natura, vel ab arte excludi poterant, antequam, omnia inteſtina in conſenſum affecti adducta eſſent, propriamque naturam & facultatem omnem amiſiſſent. Hinc *Hippoc lib. de morb. 3.* in Ileo ex inflammatione genito, ad extrudendas fæces infra locum affectum contentas, ſuppoſitorium ex melle, tantùm felle oblinitum, decem digitorum longitudine imperabat, quæ non poſt morbum factum, ſed antea in inferioribus inteſtinis congeſtæ erant. Cum autem oppoſitum *Galenus* ſcripſerit, intelligatur de morbo completo loquutus eſſe, & in eo caſu, in quo omnia inteſtina in conſenſum loci affecti deducta, adeo aliquando anguſta redduntur, ut nec amplius flatum, nec ſtercus, nec pedea etiam ſpecilli acumen admittant. Hæc de ſignis præſentis morbi. Signa moris hæc erunt. Omnis Ileos licet periculoſus ſit, attamen non æque, cum hic non ita exitialis ſit, ut ille; nec ille perinde ut hic, ſit mali moris. Quare hi per hæc ſigna diſtinguantur. Ilei exitiales, & mali moris erunt omnes hi, quibus vomitus ſuperveniunt; â principio quidem materierum bilioſarum & pituitoſarum, ſed poſtmodum, cùm magis diſtorquentur ægri, ſtercoris ſuccedunt, ut habet *Galenus lib. 7. Aphoriſm. Comm.* 10. & ab his vix ullus ſalvatur, ut docet *lib. 6. de locis affect. cap. 2.* Aliqui enim interdum huic vomitui ſuperveniunt, ſicuti nos in aliquibus Iliacis ex fæcum retentione, & ſcroti delapſu contigiſſe vidimus; in quibus Ileis ſolent etiam adeſſe dolores vehementiſſimi, ut *ibidem* habetur. Quod ſi etiam in Ileo non ſit ſtercoris vomitus, ſed vel reſpiratio, vel ructus, vel flatus, vel totum corpus oleat, hi etiam (ut docet *tertio Comm. Prorrh. Comm.* 63.) erunt mali moris, & pernicioſi licèt non æquè ut ſuperiores. In quibus autem non erit vomitus, nec reſpiratio, vel ructus, vel flatus, vel corpus malè oleat, nec vehementes erunt dolores, hi Ilei ex ſe nec mali moris, nec exitiales erunt.

Dixi,

Dixi, ex ſe, quoniam ſi cùm tales ſunt, citò & rectè non curentur, poſtea & in his omnia ſymptomata mala, occluſis inteſtinis, & nihil recipientibus, superveniunt. Signa autem differentiarum, quæ maximè advertenda ſunt, (quoniam hinc omnis recta curandi ratio auſpicari debet) hæc erunt. Cùm fuerit Ileos ratione abolitæ virtutis expultricis, aderit retentio excrementorum alvi, nullo præſente dolore, nec ad tactum tumor moleſtus perſentietur: nulli aderunt diſcurrentes per ſuperiora inteſtina flatûs; quoniam hi à diminuto calore, non ab inſigni frigiditate generantur: his nec vomitus ſuperveniunt ſtercoris; quoniam virtus abolita nullum intentat motum, nec depravatè operari poteſt, ad ſuperiora id quod infernè deſcendere deberet, detrudens. Superveniunt tamen, cùm perſeverant hi Ilei, malæ ventriculi affectiones, à pravis vaporibus materiarum retentarum, & quia non fit diſtributio, cauſatæ: unde ſubſequuntur inappetentiæ, ſubverſiones, nauſeæ, vomitus tum cibi, tum aliquarum ſeroſitatum; & ſi diutius perduret morbus, reſpiratio & ructus malè olent; quo ingraveſcente, totum etiam gravè olet corpus, quod indicium eſt proximi exitii. In his præceſſere cauſæ refrigerantes, ſicuti victus, & potus refrigerans, & præcipuè aquæ frigidæ potio, medicamenta, & venena ejusdem ordinis, cruditates multæ, & diuturnæ. exercitium in aquis frigidis, deambulationes per nives, ſub dio, ſub cœlo hyberno, & gelido; pedum vehemens frigus, quod facillimè inteſtinis communicatur; corporis hyemali tempore nuditas, ſeu indumentorum levitas, vel quid ſimile, à quibus omnibus cauſis vidi tales Ileos generari. Cùm autem cauſabitur Ileos, ratione interclusionis inteſtinorum, ſi hoc erit ratione tumoris ſcirrhoſi, præceſſit diuturna inteſtini durities; quoniam à puro ſcirrho non poteſt citò hoc fieri, quam ad tactum, & maximè ſi ſit in his quæ exteriùs locata ſunt, facilè perſentire potuit. Si autem in his quæ interiùs diſtribuuntur factus fuerit, majori compreſſione ad eam ſentiendam indiguit. In his, licèt non extiterit dolor, tamen ſemper adeſſe ſolet gravitas conſideratione digna, quá continuè inteſtina, & abdomen ipſis inferius, potiſſimùm cùm ſtant, detrahi videtur, ad excernendaque, & detrudenda inferiùs excrementa non ita faciles ſunt, cùm ab hoc ſemper in tranſitu anguſtientur. Si erit in cauſa Cancer, (quemadmodum ego diai, aliàs factum fuiſſe) præceſſere ſigna cancri, videlicet, punctiones, ad compreſſionem durities, & inæqualitas ad tactum; dolor ferè continuus, qui in tranſitu fæcum valde eaacerbatur; & diuturna hæc fuit affectio, quæ tandem inteſtinum intercludens, Ileum cauſat. Si ſit abſceſſus, dolor in parte læſa aderit, & febris quandoque huic, cùm ad ſuppurationem declinaverit, connectitur; tumor ad tactum perſentietur; non ita citò ad hoc intercluduntur inteſtina; & præceſſere ea, ex quibus abſceſſus generari potuit. Si autem ab inflammatione (quod ut plurimùm contingere conſuevit) generetur Ileos, acutiſſimus fit morbus, & qui feliciter ad ſtatum properet: huic additur febris, & unà cum eâ dolores, qui in hoc ſunt vehementes, & qui multum ægros diſtorqueat. Hinc facilè ventriculus in conſenſum trahitur, unde vomitûs bilioſi, & pituitoſi citiſſimè ſuccedunt: ſicque non cedat morbus, & augeatur, cùm id, quod phlegmone laborat, inteſtinum, nec pondus, nec acrimoniam, ut habet *Galenus lib. 3. de natural. facultatibus cap. 13.* toleret excrementorum, ea excernere, expellereque quàm longiſſimè à ſe nititur: cumque hoc prohibitum ſit inferiùs ob phlegmonen occludentem perſequi, ad ſuprapoſita inteſtina, & ad ventriculum extrudit; hincque vomitus ſtercoris, ſignum admodum exitiale ſuccedit. Tunc, quia nec cibum, nec potum continere poſſunt, ſingultiunt, ſudant; aliquando convelluntur, extremaque, cùm in deterius labuntur, refrigerantur, & omnes vires languent; in locoque dolente nonnunquam apparet tumor eminens, cujus ratione, ut docebat *Galenus lib. 6. de loc. affect. cap. 2.* nonnulli hunc morbum chordapſum vocavere, quoniam in eo tumore apparet inteſtinum ad ſimilitudinem chordæ convolutum. Præceſſere hunc morbum cauſæ calefacientes, ſicuti uſus aromatum, eduliorum acriorum, vini generoſi ingurgitatio, cruditates nidoroſæ, ciborum corruptiones, & ſimilia; quæ etiam occaſione ſumptâ à cauſa extrinſeca, & potiſſimùm à frigiditate externa, & vehementi, potuere hanc inflammationem cauſare. Quod idem, non præexiſtentibus his cauſis, plaga, medicamentum, venenum, & prolapſio inteſtini in ſcrotum, indeque violenter retruſum, cauſare potuit. At ſi fiat Ileos à ſtercore indurato obſtruente inteſtina, cujus ratione materierum ad infra deſcenſus prohibeatur, per plures dies in his alvus nihil egeſſit; à principio non eſt dolor, qui poſtea accedit, cùm diuturnitate temporis fæces retentæ mordacitatem inſignem acquiſierint: nam per plures dies hic protrahitur morbus, nec adeò eſt acutus, ut qui ex inflammatione; nec dolor erit ita vehemens & crucians, ut in priori: aderit gravitas ventris à copioſa materia; & ſæpius ipſis videtur diſtendi abdomen, ac ſi vi detrahatur: ad tactum perſentiuntur inteſtina, ſi corpus non fuerit admodum carnoſum & obeſum, ſtercore duro turgida. His, cùm protrahitur morbus, inteſtinaque ſunt plena durioribus fæcibus, ſuccedunt vomitus bilis & pituitæ, & ſi magis diſtorqueantur, ſtercoris etiam: nam ab inteſtinis, in quibus talis paſſio exiſtit, hic vomitus cauſatur, à ſe eapellere ſtercus appetentibus, cùm longitudine temporis moleſtare cœperit; & non potentibus ſe exonerare propter eam, quæ facta eſt in partibus inferioribus, obſtructionem, ſed coactis contra naturam violenter moveri, & ad loca ſuperiora materiam noaiam extrudere, ut habet *Galenus lib. 7. Aphoriſm. Comment. 10.* Hique ſimiliter cùm malè habent, ſingultiunt, & aliquando convelluntur, rarò febricitant, & tandem refrigeratis partibus extremis, vitâ decedunt. Hic morbus gigni conſuevit in his, qui à natura adſtrictioris ſunt alvi, quique inteſtina parum ſenſitiva habent, & præcipuè ſi uſi fuerint cibariis craſſis, eacrementoſis, adſtringentibus, auſteris; ſi vixerint otioſè, cùm gulæ indulſerint; ſi vel negotiis, vel curis impediti, & maximè cùm equitaverint, fœcum excretionem vel neglexerint, vel neceſſitate coacti retinere voluerint: & in his faciliùs gignitur morbus, cùm inteſtina ab intemperie frigida, quæ eis communicata fuerit, vel ratione frigoris externi, vel ratione interiùs ſumptorum, labefactata fuerint. Si autem à pituitæ copia, unà cum ingenti frigiditate (quod fieri poſſe experientia ipſa teſtata eſt) gignatur Ileos, nullâ morbi ratione in hoc erit febris: hic eruntque vehementiſſimi dolores, tum ratione intemperiei, tum ratione materiæ geniti; qui cùm admodum urgeant, ægrotantesque valdè crucient, citò deducunt partes ſuperiores in conſenſum; hincque citò ſuperveniunt vomitûs bilioſi, & pituitoſi. Quòd ſi non cedat morbus, etiam his ſtercoris vomitûs ſuccedunt, tentantibus inteſtinis hoc à ſe expellere, nec potentibus ad inferiores partes ob occluſam viam detrudere; unde tandem, motu contra naturam concitato, ad ſuperiora ſtercus ipſum violenter transmittitur. In his ſemper corpus friget, nec admotis calefacientibus facilè incaleſcit, & à dolore vexati loco ſtare nequeunt: murmurant partes ſuperiores, adſunt rugitûs, & flatûs aſcendentes, qui tamen dolorem leviorem non faciunt. In his præceſſere, quæ pituitam aggregare, & crudos humores cumulare potuerunt, ſed præcipuè ab externo frigore paſſi ſunt. Hæcque ſolet eſſe potentiſſima occaſio, quâ & pitui-

ta in uno & eodem loco aggregatur, & qua inteſtina adſtringuntur, & magis connivent: frigidi enim eſt conſtipare. Hæc de ſignis differentiarum Ilei. Qui ſicut à diverſis prædictis cauſis generatur, ita an in diverſis fieri poſſit inteſtinis, conſiderandum eſt. Omnes ſcribentes ex *Galeno lib. 6. de loc. affect. & lib. 6. aphoriſm.* & aliis locis, habent, hanc affectionem inteſtinis tenuibus, ex quibus præcipuè in hoc morbo inteſtinum Ileoo patitur propriam eſſe: cujus tatione hic morbus à læſa parte nomen deſumens, ut habetur *lib. 2. Meth. cap. 1.* dictus eſt Ileos. Huic ſententiæ non acquieſco, quooiam video omnes prædictas cauſas, quæ in inteſtinis tenuibus, Ileum, & ſuperfluitatem cibi retentionem facere poſſunt, eandem in craſſis etiam producere poſſe; nam in his & virtus intemperie aboleri poteſt, & tanta gigni inflammatio, ſeu aliud tumoris genus, quod totum ejus ſpatium intercludat. Poteſt etiam in his tantum ſtercoris, quod propriè in craſſis aggregatur, vel pituitæ cumulari, ut ex toto obſtruantur: imò vomitus fæcum in omni Ileo exitiali ſuperveniens, potiùs atteſtatur craſſa inteſtina in eo affici quàm tenuia; in tenuibus enim materia ſuccoſa, & coctioni, & diſtributioni, & alimoniæ apta, in cujus gratiam hæc condita ſunt, continetur: at in craſſis materia verè ſtercoroſa coadunatur, in hiſque alvi fæces ſpeciem primùm, & nomen habent; ſiquidem ab alimentis, dum per tenuia inteſtina ferebantur, ſucta puriore & utiliore ſubſtantia, horum reſiduum ſunt fæces, quæ hoc nomen aſſumunt, cùm ad craſſum inteſtinum pervenerint. Huic ſententiæ adſtipulatur *Galenus lib. 3. de facult. natur. cap. 13.* ubi docebat, in Ileo ſtercus, à loco infra Ileon inteſtinum exiſtente, quod erit craſſum, aſcendere ad partes ſuperiores, & hunc vomitum cauſare, per hæc verba: *Quanquam niſi pertranſito tum tenui inteſtino toto, tum jejuno, tum pyloro, ventriculoque, ac gula, omnino nequeat per ullius os ejici tale ullum excrementum.* Craſſa etiam inteſtina pati in Ileo, locus dolens ſignificare poteſt: in his autem utplurimùm dolor eſt ad præcordia, ut plures teſtantur, & præcipuè *Hippocrat. lib. de morb. 3.* quod idem aſſerit in hiſtoria mulieris Iliacæ *lib. 3. Epidem.* dum dicebat: *præcordia dolebant*: circa præcordia autem eſt colon inteſtinum, quod per cava jecoris permeat folliculum bilis attingens, fundoque ventriculi adhærens, lieni in ſiniſtro hypochondrio accumbit, hincque ad renes devergens, eos contingit: quapropter ad omnia præcordia inſternitur, quod inteſtinis tenuioribus non eſt datum: unde deſumi poteſt, inteſtina craſſa affecta fuiſſe. Quod idem mihi perſuadent verba illa Hipp. *& infra ſecundum ventriculum tormina perpetua*: per ſecundum enim ventriculum intelligo inteſtina tenuia, cùm craſſa nonnulli, ut habet *Gal. lib. 4. de uſu partium cap. 18. & Oribaſius in collect. med. c. 19. lib. 24.* inferiorem ventrem nuncupent. Quare primus ventriculus erit ille, in quem devoratum alimentum ſtatim ingeritur, in chylumque mutatur. Secundus, tenuia erunt inteſtina, ad diſtributionem & coctionem ejuſdem parata. Tertius, & inferior, erunt craſſa ad excipiendas fæces formata. Quare per ea verba, *infra ſecundum ventrem*, innuit Hippoc. tormina, & dolorum exacerbationes fuiſſe in inteſtinis craſſis. Hanc ſententiam acceptarunt. *Alexand. Trallianus lib.* 10. ubi agens de dolore colico ab inflammatione genito & reprehendens eos, qui à principio pharmacum exhibent, dicebat in his exacerbari adeò ex pharmaco inflammationem, ut ægri in Ileum morbum incidant; non enim (ſubjungebat) aliud eſt Ileos, quàm colici affectus intenſio, ac incrementum, cùm autem in colico dolore craſſa inteſtina afficiantur, etiam in Ileo eadem affecta erunt. Galenus etiam in commento hiſtoriæ mulieris volvuloſæ non negat fieri Ileum ex affectione inteſtinorum craſſiorum, imò ſupponens fieri & in tenuibus, & in craſſis inteſtinis, ad invicem ea comparans, cenſet eum qui in craſſis fit inteſtinis, illo qui in tenuibus generatur, hac ratione deteriorem eſſe, quia hic contagio afficit & jecur, & lienem: hocque facilè facere poteſt, quoniam (ut dixi) utrumq; hoc membrum contingit colon inteſtinum craſſum, quod tenuibus non eſt datum: indeque non ita facilè membra hæc in conſenſum trahere poſſunt. Et hic locus Galeni animadvertatur, quoniam à multis perperam, & in contrario ſenſu intelligitur. Cùm autem ſubjungit Galenus: *Qui ſtercus ſi vomant*, (advertitur etiam hoc fieri) *clariſſimum ſit ſignum tibi, eſſe ſubtilia inteſtina affecta*: ſi intelligit hoc ſemper evenire, ipſis inteſtinis tenuioribus primariò affectis, ex prædictis judicetur, an ſibi conſtet, & rectè ſenſerit. Si autem intelligat, in vomitu ſtercoris ſemper affecta eſſe tenuiora inteſtina, vel primariò, vel ſecundariò, tracta in conſenſum ab inferioribus inteſtinis, experientiæ, & veritati, & ſibi ipſi conſonus erat Vidimus enim nos Iliacos, qui laborantes hoc morbo propter fæces, obſtruentes, ultra vigeſimam ſecundam diem tantùm evomerunt fæces, quod fieri non potuiſſet, ſi hæc affectio fuiſſet in tenuibus, quoniam tenuia non poſſunt tantam ſtercoris copiam continere per tot dies; & citiùs trahunt ventriculum in conſenſum, unde fiunt poſtea vomitûs cibi, potûs, & aliarum rerum aſſumptarum: verùm cùm talis affectio fuerit, ob retentiorem fæcum in craſſis, potuit tardari vomitus per tantum temporis, cùm craſſa inteſtina magnam habeant capacitatem, & multam poſſint continere materiam; quibus etiam ad majorem capacitatem conjunguntur tenuia, quæ ſimul per aliquod temporis ſpatium aliqualem materiæ copiam continere poſſunt; cujus ratione poteſt his vomitus per tantum temporis protrahi, quod fieri non potuiſſet, ſi in tenuioribus fuiſſet affectio. Quare ſi aliquando in Ileo, ut communis omnium eſt ſententia, inteſtina tenuia ſunt affecta, non eſt quod craſſa etiam aliquando non afficiantur. Et ſi *Gal.* hoc *in 6. aph. & 6. de locis affect.* ſemper tribuit inteſtinis tenuibus, hoc non ex propria, ſed antiquorum Medicorum ſententia & opinione, ut optimè conſideranti patere poteſt, affirmavit: quam poſtea *lib. 3. Epid. ſect. 2. com. 7.* non acceptavit, clarè aſſerens, Ileum etiam in craſſis fieri inteſtinis. Cui etiam opinioni, ultra ea quæ nos vidimus, & notavimus, adſtipulatur hiſtoria à Joanne Fernelio (quem ætas noſtra, & venerari, & admirari debet) enarrata, de eo cui inteſtina ex copia pituitæ obſtructa, Ileon, & omnimodam fæcum retentionem induxerunt: hoc enim ſecto, inventum eſt colon ipſum, non inteſtina tenuia, hac materia oppletum, & obſtructum. Quapropter concludo, in Ileo poſſe & tenuia, & craſſa inteſtina affici præcipueque ex tenuioribus inteſtinum Ileum, ex craſſis colon volvulum cauſare aſſero. Quibus autem ſignis ab invicem hi duo affectûs diſtinguantur, docet *Galenus loco citato*, dicens, hoc ex vomitionum aſſiduitate, & vehementia, & quòd potum continere non poſſint, ſed reddant, diſcerni: nam ubi inteſtina tenuia affligantur, vomitûs crebriores & vehementiores ſunt, & potum continere non poſſunt, quoniam ab his facillimè ventriculus in conſenſum trahitur, citoque materia ad locum affectum permeat, quem pertingens & moleſtans, violento motu præter naturam concitato à virtute expultrice, ſtatim ad partes ſuperiores retruditur. Cùm autem craſſa inteſtina magis à ventriculo diſtent, longiorique ductu aſſumpta ad locum affectum permeare, & ab eo remeare debeant, hinc vomitûs in his nec ſunt ita aſſidui, & frequentes, nec ita vehementes ſunt, & potum aliquo modo continere poſſunt. Cùm autem addit Galenus: *adhuc magis ex eo, quòd nihil per alvum dejicitur*: animadvertatur, quòd affectis inteſtinis ſuperioribus, infra locum affectum ſolent ſubſidere fæces, quæ in principio morbi ſponte educi poſſunt, & ſi non ſponte, arte ſaltem. At affectis craſſioribus, parum quid ſubeſt, & inferiora magis cum

loco

loco affecto conſentiunt: unde quoad excretionem alvi conſequitur hoc, quòd affectis craſſioribus inteſtinis, omnibus excrementis citiùs & validiùs, quàm affectis tenuibus, via præcluditur; in hisque Ileis minùs alvus, quàm in cæteris, dejicit. His habitis curationem aggredior. Si curandus proponatur Ileos, ratione virtutis expultricis abolitæ ex intemperie frigida genitus, hîc indicatur, ut omni ingenio calefaciamus, excretionemq; excrementorum intentorum provocemus: quod licet difficile ſit, cùm hæc affectio ſit tanquam inteſtinorum paralyſis, tamen ſi citò & rectè pertractetur, poterit Medicus ſanationem ſperare. Calefacimus dupliciter, vel per interiùs aſſumpta, vel per exteriùs applicata. Per exterius hoc tentabimus, cum inunctionibus ex oleo Anethino, camæmelino, rutaceo, laurino, coſtino, de piperibus, de caſtoreo, & ſimilibus, cum fomentis factis in vino, ex floribus camæmelini, anethi, ex herbis & ſeminibus odoratis, ex baccis lauri, additâ galangâ, Zedoriâ, Ariſtolochiâ, pyrethro, & hujuſcemodi, cum balneis ex prædictis, & ſimilibus decoctionibus paratis, vel ex oleo calido, in quibus patiens infundatur: cum emplaſtris ex herbis, radicibus, ſeminibus, oleis & pinguedinibus calidioribus confectis, additis aromatibus, & ſi hæc non ſufficiant, cum ſinapiſmis, & dropacibus quos maximè in tali caſu commendo: & præcipuè ubi his admixta fuerint piper, ſulphur, pyrethrum, & ſimilia, in ea tamen moderatione, quâ cutis non exuratur; & tale medicamenti genus tolerare poſſit. Interiùs exhibeantur ea, quæ vel per os aſſumuntur, vel per inferius infunduntur, & imponuntur. Per os exhibeantur vina generoſa, aromata, ſpecies ex his paratæ, confectiones magnæ, aqua ardens (vitæ dicta) vel ſimplex, vel in qua aliquâ admixta, ſeu infuſa fuerint, caſtoreum, olea calidiora, & præcipuè aromatica, ſi ea ventriculus ferre poſſit. His omnibus addo, ut præcipuum remedium, vel decoctionem, vel infuſionem in vino potenti factam, vel aquam in duplici vaſe paratam ex radicib. Raphani, quæ optimè poteſt calefacere & penetrare. Per inferius imponantur ſuppoſitoria notabilis longitudinis, ex melle, addita galanga, caſtoreo, nigella, & ſimilibus parata. Infundantur etiam clyſteria, quæ componuntur ex decoctionib. herbarum, florum, ſeminum calidiorum, unà cum oleis calefacientibus; quæ ſola aliquando infundi poſſunt, admixto vel diaphœnicone, vel Benedicta, vel aliquo ejuſdem ordinis medicamento, quod ſimul poſſit educere, & calefacere; & hæc ſæpius iterentur. Quibus peractis & pro majori parte adminiſtratis, poterit Medicus aliquod medicamentum ſolvens exhibere, ad tentandam excrementorum alvi evacuationẽ, quod, antequam calefaciat, non ita tutum eſt propinare. Ad quam eandem intentionem exhibeat etiam Medicus aquas thermales calidas, quæ ſulphureæ & ſalſæ ſunt: his enim non tantùm inteſtina calefacere, ſed & expurgare poteſt: & non tantùm in potu conveniunt, ſed etiam infuſæ maximè prodeſſe valent. Quod cùm ratio me docuerit, dum plurima antea incaſſum adminiſtrata forent, in nonnullis uſus ſum Iliacis, felici cum ſucceſſu, aqua noſtri balnei Divi Chriſtophori, ex qua priſtinam ſanitatem recuperarunt, dum eiſdem per potum exhibita, & per ſedem infuſa fuiſſet. Ubi autem fuerit ileos ex interclusione inteſtinorum, ſi ex ſcirrho, cancro, vel conſimili tumore evenerit, non recipit curationem: quoniam res eò ducta eſt ex his, ut ars medica nihil polleat: hi enim affectûs, dum ad omnimodam occluſionem inteſtinorum deveniunt, vel ex ſe curationem non admittunt; vel ſi admitterent, hoc diuturno tempore eſſet peragendum: at morbus hic celeri indiget medicatione. Si verò ex inflammatione inteſtinorum fuerit Ileos, hîc habebimus morbum magnum & acutiſſimum: quare ſtantibus viribus, ſtatim ſecanda eſt interna brachii dextri vena, ſanguisque copioſè pro ratione habitûs, temperaturæ, & cœli ſtatûs educatur; repetaturque venæſectio, ſi morbus urgeat. Hoc facto, ſtatim ad remittendam inflammationem deveniendum eſt; quare adhibeantur repellentia, refrigerantia, & quæ mitigare poſſunt; unde inunctiones ex oleo roſaceo completò fiant continuè, in eo infuſis pannis, & adhibitis: vel applicetur lana ſuccida vino adſtringente & debiliore, præcipuè autem nigro, ac oleo roſaceo imbuta, quibus etiam parum quid aceti addi poteſt. Formentur etiam emplaſtra ex plantagine, ſolatro, endivia, portulaca, & ſimilibus coctis: quibus contuſis, earundem ſucci, & oleum roſaceum, & ovorum recentium lutea cruda admiſceantur: aut mala cydonia, in poſcâ dilutiore cocta, oleoque melino, vel roſaceo commixta applicentur. His tepidioribus utimur, quoniam inflammatio calidiora non tolerat; frigida autem actu inteſtina lædunt: niſi fuerit inflammatio eryſipelatis particeps, quo caſu omnia ſubfrigida apponantur in principio morbi. In augmento autem addantur nonnulla, quæ aliquam vim diſcuſſoriam, & lenientem habeant, unde inunctionibus addatur oleum camæmelinum: emplaſtris, ſemina lini, fœnugræci, & camæmelum ipſum, & farina fabarum. Unde remedium Alexandri maximè prodeſſe poteſt, quod recipit: *Ceræ, uncias quinque, olei camæmelini, uncias y. & ſ. farinæ fabaceæ, olei roſacei, ſingulorũ uncias y. & ſ. lutea ovorum quinque aut ſex, mucilaginis ſeminum lini, quod ſatis eſt ad formandum emplaſtrum.* Hoc ita paratur. Ova & farina lævigantur, atque tunc ceratum refrigeratum injicitur, & omnia adinvicem ſubiguntur, quouſque mixta fuerint, & in unam formam coiſſe videantur. Hoc poterit inflammationem remittere, aliqualiter diſcutere, & ſimul lenire. Interim per ſedem in morbi principio, infundantur clyſmata ex cremore ptiſanæ, oleo roſaceo, plantaginis, luteis ovorum recentium, & ſimilibus admixtis; quibus in progreſſu addatur oleum camæmelinum, ſuccus ſeminum lini, camomælæ decoctum, fœnugræci, & hujuſmodi: hæcque ſæpius repetantur, tum ad remittendam inflammationem in inteſtinis exiſtentem, tum ad tentandam excrementorum evacuationem; & hoc præcipuè ubi inflammata erunt inteſtina inferiora, quo caſu clyſteria & ſuppoſitoria acria damnanda ſunt, quoniam augere inflammationem poſſunt. Quòd ſi non admodum acria fuerint, inflammatis inteſtinis ſuperioribus, & maximè in progreſſu morbi, ad excludenda excrementa in inferioribus inteſtinis contenta, convenire poſſunt. Victus in his ſit tenuis & refrigerans: quare ſolâ ptiſanâ contenti ſint, tum ut victu refrigerante agamus, tum etiam ne copiâ alimenti, & excrementorum inde gignendorum gravetur, & exaſperetur inflammatio; cui admiſceri nonnunquam poterit pauca quantitas vini granatorum. Abſtineant à vino, & ab omnibus calefacientibus; præcipuè autem pharmaca ſolventia, quorum uſum nonnulli in tali caſu admittunt, omnia vitanda ſunt, dum inflammatio viget. Ultra enim, quòd locum exaſperare poſſunt pharmaca, & per eundemmet materias peccantes educant, (quæ duo mala in omni inflammatione vitanda ſunt) hoc admonet *Alexander* in cura doloris colici ex inflammatione non eſſe agendum; quod item præmonuerat *Hipp. lib. 4. reg. acut. text.* 22 in quacunque inflammatione cavendum eſſe. Et licet ſit urgentia ratione retentionis excrementorum, pondere & acrimoniâ partem læſam irritantium, tamen majus nocumentum ex violenta inflammatione à pharmaco illatâ ſuccedet, quàm juvamentum ex irritatione ejuſdem pharmaci, quod incaſſum, renitente inflammatione, tentabitur: quod tamen eadem declinante commendo, cùm eo tempore & incrementa excludere, & inflammationem aliquo modo ſolvere poſſint. Tuncque omnia exteriora diſcutientia, lenientia tamen fiant, & clyſteria acriuſcula imponantur; perfuſionesque, & infuſiones, & inſeſſus in decoctis, quæ ejuſdem inflammatio-

mationis reſolutionem præſtare poſſint, adminiſtrentur; victusque tunc augeatur, & vinum debile, & renue exhibeatur. Fiant, dum viget morbus, omnia revulſiouum geoera. ad revocandam materiam ab internis partibus, ſicuti frictiones, ligaturæ doloroſæ, cucurbitulæ ſcarificatæ, & non ſcarificatæ artubus, non autem abdomini (ut nonnulli malè ſenſere, quoniam hinc attrahitur materia ad læſum membrum) applicitæ; balnea ex rebus potentialiter refrigerantibus, admixtis nonnullis diſcutientibus, actualiter autem calidis, ad partes extremas fiant, & hujuscemodi omnia, quæ à membro læſo materiam traducere & removere queant. Quoniam autem hic dolores aliquando ſunt vehementiſſimi, ſi ea quæ exteriùs applicantur, non profuerint, aliqua dolorem lenientia convenient, ſicuti nonnulla leviter ſtupefacientia, quale erit lac ſeminum papaveris albi, diacodion, & ad ſummum philonium, quod ubi vires languidæ forent, non admittatur; quoniam in periculum extinctionis caloris innati deducens ægrotantem, mortem acceleraret. Hæc autem curandi ratio integrè in omni inteſtinorum inflammatione ſervetur, præterquam ubi venenum hujus cauſa extiterit: quo caſu venæ ſectio omittatur, medicamentisque exterius applicandis nonnulla, quæ vim veneno adverſantem habeant, admiſceantur; interiùs autem alexipharmaca, & ea quæ venenoſam qualitatem propulſare ac ſuperare valeant, exhibeantur. Ubi verò contuſio (ſicuti ex prolapſione inteſtini in ſcrotum ſuccedere conſuevit) fuerit inflammationis cauſa, cæteris integrè ſervatis, hoc additur, quòd in remediis localibus ſemper nonnulla lenientia, & aliqualiter concoquentia commiſceantur. Si autem Ileos ex duro ſtercore inteſtina obſtruente genitus ſit, in hoc ſtercus emollire, & humectare debemus, ut poſtea medicamentis excrementa excludentibus cedere poſſit. Unde exteriùs perfuſiones, irrigationes, fomenta, cataplaſmata, inſeſſus, balnea ex rebus emollientibus parabimus, inter quæ præcipuum habeat locum olei balneum, ita ab omnibus antiquis celebratum. Interiùs conveniunt jura pinguia, oleum dulce, oleum amygdalarum dulcium, butyrum, mucilagines althεæ, malvarum, ſeminum lini, fœnugræci: ex quibus iisdem clyſteria primò ad emolliendum parentur: quibus adhibitis, poſtea ſuccedant acria, & fæces diſſolventia, & evacuantia: in quorum catalogo iterum enumerabo ea, quæ ex aquis naturalibus parantur; quoniam ex his ego præcipuum vidi ſemper juvamentum. Impoſitisque clyſteribus, ſicuti & non impoſitis, ſemper foveatur ſedes per ſpongias calidas, aliquo ex prædictis liquore priùs imbutas, poſtea quoquo pacto expreſſas. Quòd ſi his non cedat morbus, propono remedium *Hippocratis*, ab eo enarratum, & *lib. 3. de morb. & lib. de Paſſion. ſeu affectionibus inſcripto*. Hoc ſit follis, per quem ad intra ſedem immiſſum adeò inflentur inteſtina, ut à ſtercore ea diſparentur: quo facto, ſtatim jubet imponendum eſſe clyſterem ad diſſolvendas & excludendas fæces, ſimulque ſpongia ſedem obturandam, & ægrum in balneo locandum eſſe. Hanc eandem curandi rationem admittit *Alexand.* in cura doloris colici ex ſtercoris duri obſtructione, ubi non adſit inflammatio, quam tamen ego nec expertus ſum, nec alios expertos fuiſſe audivi, præter *Amatum Luſitanum*, qui (ſi ei credendum eſt) ſemel hac curandi ratione, felici cum ſucceſſu uſus eſt, hoc autem ego propoſuiſſe volui, ut remedia antiqua conſiderarentur, ſique placeant, in uſum revocentur. Cùm verò Ileos à pituita craſſa & viſcida, obſtruente inteſtina, curandus erit, in hoc calefacere, attenuare, incidere, abſtergere, & ad excretionem materiam proritare debemus; quapropter veniant in hunc uſum, quæ jam dicta ſunt in Ileo ab intemperie frigida. Sed præcipue hic laudo Raphani decoctum, vel infuſionem, vel aquam: laudo vinum potens, in quo aromata, & herbæ incidentes acque attenuantes, vel ebullierint, vel infuſæ ſteterint. Præcipuè autem commendo uſum vini potentis, admixtâ aquâ ardenti, & melle roſaceo. Quòd ſi hæc non ſufficiant, exhibeantur medicamenta magna, quæ pituitam diſſecare & attenuare poſſint, ſicuti oleum vitrioli Romani optimè parati, & ad drachmam ſemis, cum vino generoſo, quale eſt Cretenſe, exhibitum; vel ex eis compoſitionibus (quæ Elixir vitæ ab his modernis nuncupantur) drachma una, cum eodem vini genere impetetur. Clyſteria ſint calefacientia, & ejusdem ordinis, qualia ſubſcripta pharmaca, quibus admiſceatur in decoctionibus faciendis pulpa colocynthidis, agaricus, centaurium minus, & cætera omnia quæ pituitam calefacere, & trahere poſſunt, ſicuti Benedicta, & Diaphœnicon. Laudo autem præcipuè in hoc caſu clyſma ex vino potenti, cui prædicta pharmaca incocta vel admixta fuerint, additâ aquâ ardenti ad uncias duas, vel parum plus. Et in hoc conveniunt etiam irrigationes, inſeſſiones, & balnea ex rebus calefacientibus, & diſcutientibus, & emollientibus, inter quæ ſummoperè extollendum venit balneum olei. Quibus factis, ex iisdemque tentata materiæ præparatione, ſi natura ſponte obſtructionem evacuando non tollat, deveniendum eſt ad pharmacum ſolvens, materiam peccantem reſpiciens, hocque ſit validum; quoniam levia propria operatione, vi obſtructionis, fruſtrarentur. Quod idem animadverto agendum eſſe, in Ileo ex duro, ſtercore inteſtina occludente genito, ubi enim emollitæ fuerint fæces, paratæque ad excretionem, ſi clyſteria non ſufficiant, medicamentum validum exhibeatur, quod ſimul fæces excludere, & obſtructione inteſtina liberare poterit. In hoc ultimo Ileo victus ſit attenuans, & parcus, & bibant ægrotantes vinum potens, clarum, & ſubtilium partium *Pet. Salius de affect. particularib. ab aliis ordinariis practicis non exhibitis cap 11.*

Observatio IV.

Contagione Ileum aliquando ſerpere.

ILeos veluti peſtis contagione alios corripit, ac provincias occupat. *Alex. Bened. lib. 19. cap. 8.*

Observatio V.

Volvuli lethalis ſigna & hiſtoria.

SI intendatur affectio, omnia ſurſum feruntur, obidque & vomitus pituitæ ac bilis accidit, frigiditas totius corporis, dolorque, plurimis etiam ſpirandi difficultas. Morituris autem præter hæc omnia, ſudor frigidus ſupervenit, urinæ difficultas, podex ita adſtrictus, ut ne ſpecilli quidem extremum ingredi queat, ſtercoris vomitus. Ergo hujus acutiſſimi morbi proprium eſt & inſeparabile, nihil infrà deſcendere, niſi fortè liquida quædam, pauca & ſeroſa, cum torminibus ventris, & ructu inani, ut in ileoſa muliere, *Epid. 3.* ἐπιγενόμενα verò ſunt, id eſt, ingraveſcente malo ſupervenientia, vomitus & ſingultus. Lethalia, cùm ſtercus in os usque aſcendit, & frigidum ſudant. Mortis jamjam imminentis propria, cùm volvulus graveolet, id eſt, ut interpretatur *Galenus*, non ſolùm ſtercus vomitione redditur, ſed etiam aſpiratio, ructus, flatus ventris, & univerſum corpus graviter fœtent: qualem volvulum ſe vidiſſe teſtatur, & nos his diebus Arelate obſervavimus, in juvene nobiliſſimo ac ditiſſimo Domino dn Baron, in quo ſecundo die vocati (mortuus autem eſt ſeptimo) mortis modum ac tempus prædiximus, quæque diſſecto corpore inventa ſunt, ſigillatim omnia alibi monſtravimus. *Jacotius Comment. 1. ad aphor. 23. lib. 3. ſect. 2. Coac. Hipp.*

Observatio VI.

Inteſtinorum tenuiorum mutuus ingreſſus digitalis longitudinis, in Ileo præcipuè morbo animadverſus.

Ani-

A[illegible] inteſtinorum tenuium mutuum in[illegible], ſpatio ampliore, quàm ſit digiti longitu[illegible] nonnullis, quos dolor Iliacus enecave[illegible] lumb. lib. 5. Anat.

OBSERVATIO VII.

Ex tenuioris inteſtini morbo ſanatus.

[illegible] more inteſtino acutus interdum & peſtifer ori[illegible] orbus, ex quo etiam ſupra umbilicum incole[illegible] excitantor dolores, nec ſpiritus ullus tranſmit[illegible] non ſolum cibus ipſe, ſed ſtercus ipſum per [illegible] inque redditur. Vomitus autem varius, aut [illegible] exiſtens, gravioris etiam odoris eſt. Tali igitur [illegible] adeo Laurentius amantiſſimus frater affectus [illegible] neque miſſio ſanguinis, neque alvi ductio, [illegible] quodvis idoneum auxilium hoc malum [illegible] poſſe, materia tandem ad nervos prolapſa, in [illegible] incideritcomitialem: quo brevi & in mortis [illegible] adductus, cum triduo hoc habitu jacuiſſet, [illegible] omnino deguſtans à Medicis derelictus eſt. Ve[illegible] die quarta, ubi paululum reviviſcens vinum lam[illegible] cœpit, reſumitur ſpiritus, & morbus paulatim vi[illegible] propulſus, prædictis cedit, donec tandem per [illegible] gratiam penitus ſublatus, homioem ſanum reli[illegible] quod [illegible] prius tamen effecit, quàm exactis qua[illegible] menſibus à die, quo primùm ille hujuſcemodi af[illegible] eſt morbo. *Benivenius cap.* 107. *de Abditis.*

OBSERVATIO VIII.

De Ilei dolore curato.

PHarmacopœus maximo Ilei, tertio quoque die, do[illegible] quebatur: quo ſæviente febris aderat ſatis [illegible] ens, & umbilicus unà cum circumvicinis parti[illegible] orem attollebatur. Injecto autem in ipſis [illegible] enemate ſans acato, expurgatisque vitioſis [illegible] viſcidis, craſſis, fœtidisque fæcibus, dolor [illegible] febrisque ceſſavit. Quod cùm ſæpius con[illegible] & nec deſiuerent hujuſcemodi tertianæ exa[illegible] iones, nec enemata. niſi cùm adhiberentur, pro[illegible] de aliis remediis deliberatum. Tentata quæ[illegible] ſed cum nec his dolores integrè ſedaremur, [illegible] occurrerunt, quæ à *Raſi* [illegible] 9. *ad Almanſo*[illegible] ſcribuntur. Harum ſcrupulus in die quietis ad[illegible] admodum pravos, & vehementer fœtentes hu[illegible] quibus expurgatis, Ilei dolor multùm ſo[illegible] autem in univerſum non ceſſaret, eædem in [illegible] dosi exhibitæ: quibus reliquis humoribus [illegible] dolor omnino conquievit. *Dodonæus cap.* [illegible] *medicinal.*

OBSERVATIO IX.

[illegible] *& Iliacæ paſſionis deſperatæ remedia rara.*

N[illegible] Marianus Sanctus Barolitanus, multos ſe [illegible] qui in Ileo deſperato, (quem miſerere [illegible]) imminente morte liberati ſint, hauſtis [illegible] aqua ſola libris tribus. Pondere enim [illegible] velut vinctum expedit & evolvit, præ[illegible] ſtruentes fæces deorſum deturbat: addit [illegible] C[illegible] lico affectu apud alios id medicamen[illegible] iarum pondere hauſtum. *Pareus lib.* 20. [illegible] 8.

[illegible] *Cent.* 2. *obſ.* 80. meminit quoque Iliaci [illegible] Mercurii curati *Nicolaus Fontanus Exemp.* [illegible] nem ad deſperatum Volvulum vid. apud [illegible] 358.

[illegible] Ileoſum conclamatum, à ſumma deſpera[illegible] beravit. gallinaceo fimo duntaxat albo arido ex [illegible] hyropo unà poto. *Alex. Benedict. lib.* 19. *cap.* 13. [illegible] excrementorum vomitio affuerit, aqua [illegible] ſerius data in pôtu ſinim ſedat, & fœditatem re[illegible] remedio quidam Medicus Ileoſus à Medl[illegible], ſaluti reſtitutus eſt. *Idem citato loco.*

† Verùm obortum quoque Volvulum ex gelidæ potu commemorat *Zacut. de P. P. Medic. hiſt.* 98. *lib.* 2. *fol.* 358.

DE LUMBRICIS.

NUMERUS PRODIGIOSUS.

OBSERVATIO I.

Vermium copia in inteſtinis ſanorum.

VERMIBUS inteſtina ſcatere frequenter, non tantùm in ægris, verùm etiam in ſanis, ſupplicio affectis, ſæpius deprehendi. Inter quos mendicus quidam, qui tamen dum viveret, diſcoloratus erat, ſupra viginti lumbricos, inteſtinis incluſos, gerebat. Quod & in porcis, dum mactantur, frequentèr invenitur. *Felix Platerus de obſerv. propriis.*

OBSERVATIO II.

Stupendus vermium numerus & copia.

LAurentii Lanii filium vidimus, qui ſeptimum agens annum, triduo ex nimia lumbricorum vi ferè mortuus jacuit, ſolo potu ex gramine, aceto, & ſaccharo vivens. Quarto autem die cùm medicamentum ex aloe, myrrha, & croco ei propinaretur, duodequinquaginta ſupra centum vermibus alvo depoſitis, ſtatim convaluit. *Benivenius cap.* 85. *de Abditis.*

Nota & mihi mulier fuit, ſupra quadraginta annos nata, quæ graviſſimis ventriculi doloribus, & nauſeâ ſubinde correpta, ab aſſumpta hiera picra, quadraginta, plus minùs, vermes excrevit. *Dodonæus in annotat. ad cap. præcitatum.*

Capularem ſenem in cura habui, qui duos ſupra octoginta annos natus, compoſitionem noſtram accipiens ex ſcordio, corallina, hryo thalaſſio factam, plures quingentis vermes excrevit, & illicò ex morbo ſanatus eſt. Et hæc fuit caſualis cura: nunquam enim arbitratus eſſem, ſenem adeò Acherontium in vermes incidiſſe: præſertim in tanta copia, ut in puerorum ſymptomata inciderit. Hic fortè fortuna in me inſpiravit, odorem fœtidum perſenſi, qualem in puerulis vermes patientibus aliàs odorsveram: tunc ipſum curare cœpi, ac ſi vermibus correptus eſſet, & illicò in priſtinam ſanitatem revocatus eſt. Nam magnificus & generoſus Comes Alphonſus Trottus generalis Illuſtriſſimi Ducis Ferrariæ architriclinus, omnia quæ ad exequias exiguntur, parari juſſerat. *Braſſavolus comment. ad aph.* 26 *lib.* 3. *Hipp.*

Ex inteſtinorum & ventris animalibus plurimi obmuteſcunt, exemplo cujusdam puellæ in Cornelia familia in Creta, quæ octo diebus muta fuit, rigentibus oculis, quam emiſſis quadraginta duobus vermibus, ſine ſordibus unà convolutis, liberatam vidimus. *Alex. Bened.*

Ego Anno 1545. vidi puellam nobilem expuliſſe mille fermè vermes paucis diebus: & ſpatio quatuor horarum quadringentos, quorum aliqui etiam vivi, & alii mortui; & vixit, vivitque nunc incolumis, Deo favente. *Petr. Paulus Pereda de curand. morb. lib.* 1. *cap.* 5.

Mirum, ac vix credi dignum vermium numerum per ſedem dejectum vidimus, qui ſeptuaginta ac ſeptem ſupra centum numerum complecterunt. *Gabucinus com. ad lumb. cap.* 12.

† Confer præterea *Salmuth. Cent.* 1. *obſerv.* 5. *Heer obſerv.* 12. *Panarol. pent.* 1. *obſerv.* 41. *Spigel. l.* 2. *de ſemitert. c.* 17.

Ob-

Observatio III.

Lumbrici pedales ſupra centum per medicamentum expulſi.

DOctiſſimi viri D. M. Emanuelis Betulei filiolus Xyſtus, annos quatuor natus, ante dies eireiter decem io febrem incidit gravem & iordinatam, cum capitis dolore, tuſſi, ſiti, tremore in ſomno, & vociferatione, ex quibus verminationi eum obnoxium eſſe coojecimus. Qua de cauſa Tanaceti ſemen cum ſyrupo violaceo tribus matutinis exhibuimus: unde plures quàm ceotum, pedalis longitudinis, lumbricos excrevit, & ſubitò à febre, tuſſi, teliquiſque ſymptomatis, fuit liberatus. Sed hæc propter Tanaceti dotes. *D. Joan. Jacob. VVeckerus de obſervationibus propriis.*

Observatio IV.

Emplaſtrum ventri verminoſi pueri inductum, per alvum vermium copiam, aqua verò & ſanies magnam vim per umbilicum exegit.

CYminum cum felle tauri recenti miſtum, ventri, emplaſtri modo, applicavi. Quo ego medicameoto puerum curavi lumbricoſum, ex cujus appoſitu, & vermes ab inteſtinis proliciebantur, & per umbilicum incomparabilis multitudinis aqua, ſaniesque profluebat. *Sebaſt. Auſtrius, libell. de morb. infant. morb.* 42.

FOETI EXCLUSI.

Observatio I.

Lumbricos aliquando fœtos excluſos eſſe.

PUeri ab Alba vermibus vexabantur. Cæterùm, cùm febrirent, & electuarium ex myxariis (ſebeſtis dictis) cui admiſtum erat parum boli armeniaci pallidi comederent, ſani ſunt facti. Porrò puella Scarintii, cùm vermibus quoque laboraret, & illi tardè medicamentum datum eſſet, unum permagnum egeſſit vermem rotundum, cujus cùm pater pede caput calcaſſet, ex eo alii prodiere vermes, puella tamen brevi mortua eſt. *Amatus Luſitanus cent.* 3. *curat.* 46.

† Vermium prægnantium per os & ſeceſſum expulſorum meminit quoque *Panarol. pent.* 5. *obſ.* 15. Conf. *Borell. Cent* 1. *obſ.* 69.

VESICULA CONCLUSI.

Observatio I.

Veſicula concluſi lumbrici excreti.

CUm puer quatuor natus annos lumbricis affligeretur, totus nauſeabundus, cùm appetitûs proſtratione incedebat, nec in uno loco permanebat, ſed hinc inde tanquam inſanus movebatur. Cui pulſus inæqualis erat, obſcurus, deficiens, & recurrens, ut omnes ipſum moriturum prædicerent. Imò nos tentatis omnibus præſidiis ad morbum facientibus, ipſum tanquam deplotatum reliquimus. At cùm ſic in agone eſſet, alvus illi citata fuit, & veſiculam pilæ modo rotundam egeſſit. Quam cùm mater coram multis aſſiſtentibus aperiret, vermium parvorum myriades, non ſine admiratione viderunt, ad quos viſendos ipſe quoque, vocatus, puerum poſtea paucis vires reficientibus, ad ſanitatem reduxi. *Luſitanus cent.* 2. *curat.* 40.

Huic ſimilem veſiculam vermibus refertam, viderunt plures alii, qui vermes omnes concatenati erant, & pro uno à multis judicabantur. *Idem in Scholiis.*

Observatio II.

Veſicula aqua flava & vermibus referta, vomitorio ex colocynthide, unà cum pituitoſis & porraceis humoribus excreta; unde diuturnus ventriculi dolor levatus.

RUſtica malè diu habens ex ventric[...] raneo edocta, & colocynthide biberat, [...] multa pituitoſa & porracea cum veſicula, cui [...] fuit aqua flaveſcens, evomuit.

Altera ex eodem potu veſiculam plenam v[...] rejecit. Sic aliquando pernicioſa medicam[...] ſunt, nec omnium ſunt omnia: quod iſte non f[...] facilè tolerat: & delicatæ medicinæ plus non[...] obſunt quàm proſunt. *Ex obſervationibus CL. [...] Melchſneri.*

RARA ET VARIA VERMI[...] ſymptomata.

Observatio I.

Quidam ob vermes Germanica lingua loquebatur [...] nunquam eam didiciſſet.

MAgnum eſt quod *Eraſmus Roterodamus in [...] ne*, quam *pro laude Medicinæ* conſcripſit [...] tat: nam vidiſſe ſe ait virum, nomine Pliſiariu[...] S[...] tanum, qui cùm Italus eſſet, nec in Germania v[...] nunquam, pulchrè tamen Germanorum lingua [...] batur, quaſi dæmone detentus: quamobrem [...] tur à Panaceo Medico celebri: iſque medicamen[...] hibito, magnum vermium numerum eduxit, [...] que hominem morbo, & linguæ Germanicæ uſu [...] ſcientia privavit. *Cardanus lib.* 8. *cap.* 43. *de rer[...] rietate.*

† Vid. etiam *Camerar. Syllog. Memorabil.* [...] *part.* 26.

Observatio II.

Verminoſi quidam, ventris inferioris, & ve[...] ſubſultationibus, atque palpitationibus involuntariis affecti.

NOn vulgare ſymptoma excitant quandoq[...] mes: & ſunt ventris inferioris, & ventricu[...] & palpitationes involuntariæ; quod nos bis in d[...] nobiliſſimis infantibus obſervavimus; quorum [...] diem ultimum obiit, alter verò nonniſi magna [...] tate evaſit. Hujus quoque ſymptomatis m[...] retur in *Scholiis Hollerii*, tradens, ruſticæ co[...] lieri plures prodiiſſe, cùm antea incredibili pal[...] ne & fluctuatione ventris laboraſſet. *Marcell. hiſt. mirab. lib.* 4. *cap.* 26.

Observatio III.

A lumbricis vexatus puer quieſcere non potuit.

PUerum vidimus & curavimus, qui cùm nu[...] quieſcere poſſet, ſed ita ſemper hinc inde te[...] quodam impetu & inordinato motu ferretur, ut [...] ſtare volens, iterum titubaret & caderet, quæſ[...] à Medicis, quænam eſſet abdita cauſa hujus m[...] illi diſtentionem cum ſaltu putabant. Sed eu[...] lam prorſus aliam invenirent quam timorem, in [...] paucis antè diebus puer ipſe, neſcio quam ob [...] cidiſſe dicebatur, idoneis ſecundùm hanc [...] medicamentis puerum curare cœperunt, quæ [...] nihil omnino proficerent, & in noſtras tandem [...] niſſet manus, deprehenſa ſtatim morbi cauſa, [...] ſolos lumbricos eſſe perſenſimus, usque adeo a[...] malum propulſandum facilem & expeditum [...] habuimus, ut hac ſola intentione curatus puer, [...] ſtinam brevi reverſus ſit valetudinem. *Benivenius* [...] 92. *de Abditis.*

Observatio IV.

Opiſthotono ex vermibus affecti, quibus capita calcaneis connecterentur.

VIdi pueros, qui à vermibus adeo malè affe[...] ut opiſthotono, à Græcis dicto, correpti, retro [...]

convellerentur, ut pene calcaneis caput contin- ... nt. *Trincavella lib.9.cap.11.de rat.curand. part. corp.affectus.*

Observatio V.

...bricos nonnunquam ventriculum, inteſtina, umbilicum & ventrem, hypochondria, atque inguina perforare, & foras erepere.

MAgnam curam habere conveni circa lumbricorum curationem, præſertim teretum; nam multi, ...lla lumbricorum curâ habita, exeſi ab ipſis ſunt, & ...vulſi uiterierunt. Alii dicunt ſe lumbricos vidiſſe, ...ex inguinibus ægri eruperint. Ecalii etiam, prout ...nes Baptiſta Caballaria, vir doctus & in arte Me...clarus, honorifico ſtipendio publice à communi ... in Agro Mantuano conductus, qui aſſervit mi... lumbricos vidiſſe, qui ex umbilico erupecint cu... infantis, annorum trium plus minus. *Omnibo...b.4.cap.13.art.med.infantium.*

...giſter Petrus Barque, & Claudius Magnus, Chi... Vertoduniani, nuper mihi affirmarunt, curaſſe ſe ...orem cujuſdam civis Vertodunenſis: quæ ex abſceſ... in ventre rupto cum puce magnam vermium co...piam reddidit digitali craſſitie, capite acuto, qui ipſi ...teſtina ſic arroſerant, ut diu fæces per ulcus ced...derit, nunc vero planè convaluerit. *Pareus lib.19. cap.3.*

Mirandum, quòd vermes per umbilicum excernan... Id quidem nos una cum Hartochio Chirurgo Del...enſi ſpectavimus, in muliere prægnante, annorum quadraginta: hæc nunquam antea gravida fuerat, ſed ... ſeptimo menſe, cum in febrem & ſymptomata gra...ma incidiſſet, & ventris dolorem ingentem per...eſſet, ut mulierculæ partum inſtare putarent, cùm ...icum ulceratum ac ruptum haberet, & ſimul fe...taret, & in ejuſmodi dolore eſſet, ut materiam fla...am, putridam, & quaſi fæces per umbilicum egurgi... 19 Septemb. die, an. 1579. vermis ingens, ſeſqui...is fere magnitudinis, per umbilicum erupit; ſed ...od dictu mirum eſt) die intermiſſo, nempe 21. ejuſ... menſis, alterum quoque ejecit, magnitudine pri... excedentem: utrum ex inteſtinis per umbilicum ...ſint diu hæſimus, ſed cum per umbilicum erum... vidimus, plurimum mirati ſumus. Primo die ...obris, febris increbuit, ut de abortu metueremus. ...tio die Octobris, tertium vermem, eumque vivum ... multo minorem præcedentibus, per umbilicum exulceratum excreuit. Febris autem eo tempore ſine ...rdine & per brevia intervalla ſæviebat; ventrem ſatis ...jiciebat, ut non opus eſſe purgatione. Ulcus umbi... videbatur evomere excrementa, ſed exigua quan... Poſtea adhibitis aptis remediis rectè habere ...t, ut quaſi ſine febre videretur: & nocte 14. diem ...tis ſubſequente feliciter præter omnium homi... opinionem peperit filium, & ab omnibus dolori... febre evaſit, ac in partu optime purgata fuit, li... uerperio 22. Octob. die, iterum quartum ver... per umbilicum eructaverit, paulo minorem ter... rurſus 24. Octob, quintum magnitudinis ſeſqui...is. Hæc autem mulier paupercula erat, quæ olu... vendebat, prope mœnia civitatis decumbens, ... poſt 14. diem à partu per cubiculum obambulavit, ...de ad conſueta munia prodiret: quamvis eadem ...r die 22. Ianuar. Anno 1579. per umbilicum ex...ritofficulum tenue, oblongum, ad latitudinem ... ferè digitorum. *Petr. Foreſtus in ſcholiis ad obſ...at.35 lib 7.*

...nu puerulo in Abderis, vulnerato mediocriter ...lico, exigua fiſtula relicta eſt, & aliquando per ... locum venit lumbricus magnus, & dicebat ... febricitaret, biliosa ipſa per hanc partem exire. ...derat etiam inteſtinum, & corroſum erat ut ipſa fiſtula, & rumpebatur, & tuſſiculæ prohibebant permanere. *Hippoc. lib. 7. Epidem. text 105.*

Sæpe obſervatum eſt, ea (animalia) ob alimenti inopiam ita inteſtina laceraſſe, ut per cutim ipſam egredi viſa ſuit. *Trallianus in Epiſtola ad Theod de lumb.*

Aliqui produnt, ſe lumbricos vidiſſe, qui ex inguinibus ægri eruperint. *Ægineta lib 4. cap. 57.*

Retulerunt quidam, quod viderint eos (lumbricos) perforaſſe ventrem, & exiviſſe ex eo: & illud apud me maximum eſt. *Avicenna lib.3. Fen.16 tract 5, c.1. Canon.*

Io Anatomiis quandoque vermes in ſtomacho ſunt reperti, & ipſum etiam perforarunt aliquando. *Petr. Aponens. Differ. 101. Conciliat.*

Mihi quidem relatum fuit à fide digna perſona, quod à quodam noſtro comitativo, vermes pluces ex umbilico egreſſi ſunt, & vixit. *N.col. Florent ſerm. 5. tract.8. cap 54.*

Mirum eſt quod contigit aliquando, vermes per inguina & umbilicum prorupiſſe, via exedendo facta. *Hollerius lib.1. cap. 54. de morb. int.*

Duo lumbricis laborantes, per inguina repente emergentes conſpexerunt, perforatis & inteſtinis & incumbentibus membranis; & alteri quidem vulnus occluſum eſt; alter tota vitâ per occaleſcens foramen ſtercus dejiciebat. *Thom. à Veiga, comment. ad cap.5. lib. 1. de loc. aff. Gal.*

Vermes ventrem mordent & pungunt, interdum adeo acerbe & pertinaciter ut (quemadmodum & ab antiquis Medicis narratur, & nos etiam noſtris oculis vidimus) ventrem & inteſtina perforaverint. Ego etenim vidi puerum quinquennem, in quo vermes hi rotundi, perforato ventre, per umbilicum exiere. Paulus vero & per bubones, vel inguina. *Trincavella lib. 9. cap. 11. de ratione cur. partic. hum. corp. affectus.*

Vidi ego Duſſeldorpii ruſticam, quæ non longè â Geralzhaim oppidulo morabatur, cui poſt longos dolores ventris ſuper inguen è foramine eruperunt lumbrici: qui primum prodierunt facto foramine, luridi erant & ſubliveſcentes. *Solenand. ſect. 5. conſ. 15.*

Quidam cùm umbilico doleret, ex melle unguento appoſito, per medium umbilici quatuor lumbricos teretes diverſis diebus ejecit, quos vidi: dum vero egrederentur, caput apparebat, & ægrotus unguibus lumbricum attrahebat, qui inde convaluit.

Mulieri cuidam aliud contigit, tumore in inguinibus laborem maximum inferente, cui unguento appoſito, plures per tumorem lumbricos ejecit. *De Cl. V. D. Claudii à S. Mauritio obſervationibus.*

Ruſticus quidam robuſtus, annorum ferè 70. in vicino pago *Prelschen*, ante annos 8. non procul ab ilibus apoſtema magnum habuit quod cum à balneatore aperiretur, primo pus, deinde aliquod lumbrici, tandem etiam excrementa, ſæpe quoque panis aut caſeus, (mirum dictu) aliuſve cibus indigeſtus exiverunt. Ulcus illud diu fuit apertum. Igitur balneator diſceſſit, ruſticum tanquam deſperatum relinquens. Tandem mulier quædam ruſtica; dedit ei potionem ex herbia decoctam, de qua cum aliquoties bibiſſet, conſolidatum eſt ulcus. Vivit etiam adhuc hodie ruſticus ille, qui ipſe hunc caſum mihi recitavit, quemadmodum etiam balneator, qui per aliquot ſeptimanas ejus curam egit. Et hanc rem ita ſe habere viri nobiles, & alii fide digni, qui adfuerunt & inſpexerunt, teſtes eſſe poſſunt.

† Vid. Tulp l.3.c.12.

Eodem ferè tempore Sartoris cujuſdam filius in hoc oppido, annorum 10. ulcus etiam habuit non procul ab ilibus, ex quo egreſſi ſunt quinque lumbrici, & tandem ſtercora etiam ſubſecuta ſunt Sed iſte puer aperto ulcere tantùm per quatriduum vixit.

Adde quòd & uxor cujuſdam Piſtoris in hoc oppido, eodem in loco ulcus habuit, quod pudore deterrita

Chirurgo noluit oſtendere. Cum autem adhibito emplaſtro aperitetur, lumbricum latum longitudine fere 2. ſpithamorum manu extraxit, ac poſtea conſolidatum eſt ulcus. Hunc lumbricum pharmacopœus noſter, & alii multi viderunt. *De C. L. V. Ioan. Franci Hildeſi Camenucent obſervationibus.*

Caſparo Gebhardo Blanckenburgico, agricolæ annorum quadraginta, tumor circa inguina intra ſex dies oboritur, qui ſua ſponte fuit apertus, ex quo plurimum eluviei profluxit: non ita multo pòſt ex eodem tres lumbrici magni prodeunt; qui octiduum à balneatoribus ejus villæ tractatus, tandem in Xenodochium Gallicanum Fuggerianum recipitur. Convocatis autem aliis Medicis, omnibuſque diligenter inveſtigatis, deprehenſa ſunt inteſtina non tantum perforata, ſed adeo lacerata, ut etiam cibus ſubcrudus abſque excrementis per ulcus excluderetur: quin & venulæ quædam putredine vitiatæ, quarum occaſione hæmorrhagia ſubſecuta eſt. Tandem intumeſcente corpore domum reductus, & velut hydropicus habitus, ſed neglectus, diem ſuum in hac miſeria clauſit. Acciderunt hæc anno 1592. *D. Tob. Cneulinus de ſuis obſervationibus.*

Aurifabri Auguſtani filia, annorum 12. parentum indulgentia, prava victus ratione utens, tumore umbilici corripitur, qui indies circumcirca auctus, opinionem hydropis præbuit. Adhibitis autem fruſtra remedıs, tumor in ruborem abiit, & pugni magnitudine excrevit, ita ut rumpendus videretur. Itaque Chirurgo impero, ut emplaſtrum ex oxycroc. Nic. de meliloto, & diachyl. ana part. æqual. contemperatum, tumori inducar: unde factum, ut intra triduum, tumore remollito & aperto, potis varii coloris, menſuræ Auguſtanæ octo fœditiſſimi profluxerint. Convenientibus itaque deligationibus, & perpurgato ulcere, atque indies decreſcente tumore, tandem tres lumbrici longi per umbilicum, non ſine multorum admiratione, erupetunt. Quibuſdam ex putrilagine ad cavitatem jecoris conſiſtente natos opinantibus. Tandem decoctum zarſæ pariglıæ cum ſanicula & alchymilla præſcripſi, cujus uſu intra quadrimeſtre convaluit, Chirurgo ventrem, fotibus & deligationibus ex emplaſtro fuſco curante. Morbi autem diuturnitate tabeſcentem puellam poſtmodum victu analeptico, & ſolio aquæ dulcis reſtauravi, unde plene convaluit, niſi quod major e umbilico, ſed indolente notaretur. *Idem Thob. Cneulinus de obſervat. propriis.*

Scoonhoviæ Anno 1584. in Muliere ex graviſſimo ſiniſtri hypochondrii dolore laborante, idem uſu venit. Hæc enim quum diu multumque ſummis diſcrutiaretur doloribus, fruſtra adhibitis quibuſvis remediis, ſenſit tandem circa locum affectum, tumorem, vivido quodam colore efflore ſcentem, abſceſſuſque ſpeciem præ ſe ferentem: accerſit igitur Chirurgum, qui motum naturæ promovens, quam ocyſſime ad maturitatem tumorem perduxit; quo rupto ſtatim prodierunt tres vermes magnitudine digiti, quibus exonerata natura ſtatim coaluit, idque opinione citius, continui ſolutio. *Bald. Ronſejus epiſt. 10. pag. 31.*

Observatio V.

Vermium eroſione, inteſtini ramentum ſeſquiulnaris longitudinis foraminulentum excretum.

ECcedum hæc ſcribo, ruſticus mihi offert urinam ex puella octo annorum, è villa *Gaugen VValdt*, & una elapſum ramentum, quaſi integrum inteſtinum, longitudine noſtratis ulnæ cum dimidia: habuit autem juvencula vermes longos per ſedem & os exeuntes & inteſtini craſſi ſpecimen hinc inde eroſi & perforati fuit. Ordinavi aliquot medicamenta, an ſit ſuperſtes manſura, penes Dei miſericordiam eſt. Tam innumeris malia obnoxia eſt humana vita, propter unius vetiti pomi buccellam! *C L. V. Eſaias Men... rus de obſervationib. propriis.*

Observatio VI.

Præſagium ex vermibus.

VIſum eſt nonnullis prodigii quiddam ſimile, l... bricos, præſertim longos & teretes, ſurſum e... ac per os nareſque erepere, cum id inſito quodam ... turæ motu facere ſoleant, ſiquando homo diutius jeju... nus perſtiterit. Tunc enim ſtomacho morſus inferunt, ciboque expleri cupiunt: quibus cum nihil objiciatur quo ali, vitamque tueri poſſint, in ſublime fer... cibumque ad gulæ uſque meatum venantur. Senti... enim ſagacitate quadam naturæ, per illas partes ... ventriculum delabi alimenta; & cum nares pe... ſint, atque ad gulæ tramitem ſpectent, eò quoque conſeruot; factaque titillatione vel ſternutame... ejiciuntur, vel primoribus digitis prehenſi eximuntur. Hæc in ſanis multoties à me ſunt obſervata, qu... cùm facti cauſam explicaſſem, hac in re illos ſecur... præſtiti. In ægrotantibus verò hoc ipſum aliq... eveniſſe conſpexi, ſed non abſque imminentis ... præſagio. Tanta eſt enim in hujuſmodi cò... contagio; eaque putredo, atque humoru... tio, ut exitialem vim morbi perferre nequeant. I... erumpunt quidam foras, ſed morbi ſævitia, non... tice, nec naturæ vi incitati. Cum autem de ſine me... bi violentiâ infernè cum reliquis excrementis illos prolui contingat, ſalutare id eſſe Hippocrates ... ſponte vero nulloque naturalis facultatis i... egredi, quòd in moribundis perſpicitur, decum... noxium. Subodorantur enim naturæ quadam ſaga... tate corpus defecturum, ſeque deſtitutum iri alim... ro, eoque ſtationem ſuam deſerunt. *Lemnius lib. 2. c. ... de mirac. occult. nat.*

LATI ET CUCURBITINI.

Observatio I.

De raro & prodigioſa longitudinis lumbrico, lato & cucurbitino dicto, veterum & recentiorum ſententia atque hiſtoria admiranda.

ASſero (lumbricos latos) in puero, dum adhuc utero eſt, naſci. Poſtquam enim ſemel ex ut... egreſſus eſt, non tanto tempore ſtercus in alvo man... ut ex ejus diuturnitate ac putrefactione, tantæ mag... tudinis animal generari poſſit. Excernit enim ſemp... heſternum ſtercus per omnes dies, ſi ſanus homo ... debet. Tale verò animal naſci non poſſet, etiamſi ... tia diebus homo ſtercus non egereret. Multa ... naſcuntur, dum puer in utero eſt hoc modo. Ubi ... lacte & ſanguine computreſcente ac redundante, ut ... re quod dulce eſt, pus factum fuerit fervidum, ani... iſthic generatur. Naſcuntur autem & rotundi lum... el iſthic eodem modo. Signum vero, quòd hæc res ... ſe habet, hoc eſt. Poſtquam in lucem editi ſunt, ... mulieres ipſis in cibo offerunt medicamenta, quo ... cus ex Inteſtino exeat, & non comburatur, & ſi... ut inteſtinum dilatetur. Ubi verò cibum obtuleru... multi ſanè pueri & rotundos & latos lumbricos una cum primo ſtercore excernunt. Si vero non excre... rint, fiunt etiam inſuperque naſcuntur in ventrib... Et rotundi quidem pariunt, lati vero non ampli... etiamſi quidam ipſos parere dicant. Nam homo q... latum lumbricum habet, velut cucumeris ſemen ex... nit alias, atque alias, una cum ſtercore ipſo, & ſunt ... mines qui hoc lumbrici partus eſſe dicant. Mihi ... non rectè dicere videntur, qui talia dicunt. Ne... enim ab uno animali tot pulli generari poſſunt: neq... ea eſt loci in inteſtino capacitas, ut partus edi ... queant. Augeſcente autem puero, augeſcit etiam l... bricus in inteſtino, ab his quæ in ventriculum ingeſta

ſun-

ſunt, & æqualis fit in inteſtino, quibuſdam in pubertate, quibuſdam poſterius, quibuſdam paulo prius. Et poſtquam inteſtino adæquatus eſt, ſimiliter augeſcit, & quantò major factus fuerit, una cum ſtercore excernitur de inteſtino recto, & excidit velut cucumeris ſemen, ſæpe verò etiam major. Quibuſdam vero iter facientibus, aut laborantibus, & ventriculo caleſcente, deorſum deſcendit, ipſiſque prominet ex podice inflatus, hocque facit, & de podice reſecatur, aut retrocedit. Signa vero quòd non pariat, ſed ita habeat velut ego dico, hæc ſunt. Si quis curet hominem latum lumbricum habentem, & medicamentum dederit, aut potionem, ſiquidem fuerit homo bene præparatus, totus rotundus, factus ad pilæ figuram exit, & homo ſanus evadit. Si vero ad medicinam horreat, rejecta pars de lumbrico abrumpitur, longitudine duorum aut trium cubitorum, aut etiam longe amplior: & ubi abruptus fuerit, per multum temporis ſigna cum ſtercore non prodeunt. Poſtea verò augeſcunt. Atque hæc argumenta ſunt, quod lumbricus latus, non parit, ſed abrumpitur. Eſt autem ſpecies ipſius, qualis alba inteſtini raſura. Signa habet hæc. Cacat alias atque alias velut cucumeris ſemen; & ubi jejunus eſt homo, exilit ad hepar alias atque alias, & dolorem inducit: & quandoque ſputa ori influunt, ubi ad hepar aſſilit, quandoque non. Quibuſdam etiam vocem intercipit, ſi fortiter ad hepar irruat, & valde multa ſputa ex ore fluunt, paulo autem pòſt ſedantur, & tormen multum in ventriculo alias atque alias oboritur. Quandoque etiam ad dorſum dolor incidit: nam & hic aliquando firmatus innititur. Hæc lumbrici lati ſigna ſunt. Contingit & hoc. Qui animalculum hoc habet, in toto quidem tempore valde debilis fieri non poterit. Ubi vero debilis factus fuerit, vix revaleſcit. Latus enim lumbricus partis alicujus particeps fit, ex his quæ in ventriculum ingeſta ſunt. Siquidem igitur curatus fuerit juſto modo, ſanus fieri poterit. Si vero non curetur, ſua ſponte non exit. Mortem tamen non inducit, ſed conſeneſcit. Atque hæc à me dicta ſunt de lumbrico lato, unde naſcitur, & quæ morbi ipſius ſigna ſunt. *Hippoc. lib. 4. de morbis.*

Lumbricus qui latus appellatur, in his qui febre carent abundat; & in longis ac diuturnis enaſcitur morbis. Eſt autem latus lumbricus, ſi ita dicere libeat, permutatio pelliculæ intrinſecus tenuia inteſtina ambientis, in corpus quoddam vivum, quod continuos ſtomachi morſus infert, & ad cibos incorrigibilem appetitum: cæterum ea quæ accipiuntur, non ſuccenturiata digeruntur, ſed cito excernuntur. Conſequitur affectos corporis gracilitas, & imbecillitas tum tarditate, aſſiduuſque famis ſenſus. Quod enim vivificatum eſt in inteſtinis, ubi recens exbibitum cibum conſumpſit, poſtea ipſa ſolida corpora arrodit. Minimè vero fallax ſignum erit, ſi cum recrementis quædam cucurbitæ ſemini ſimilia excernantur. *Aetius Tetrab. 3. ſerm. 1. cap. 40.*

Latus lumbricus mutatio eſt (ut ita dicam) adnatæ interiori inteſtinum membranæ, in materiam animalis modo mobilem, quæ ſæpe tota redditur longitudine incredibili, &c. *Ægineta lib. 4. c. 57.* Cujus reliqua parum ab Aëtio differunt.

Lati vermes interdum ad tantam magnitudinem accedunt, ut univerſo inteſtino coëxtendantur. Conſtat quandoque excretos eſſe, qui ſexdecim pedum longitudinem propè æquarent, *Alex Trallianus in Epiſtola de lumbricis.* Ejuſdem Hiſtor de lumbrico duodecim cubitorum, à muliere bulimia laborante, hiera picra dejecto, vide paulo ante *pag. 348. obſ. med. hoc lib.*

Naſcuntur intra hominem tæniæ tricenum pedum aliquando & plurium longitudine. *Plin. lib. 11. cap. 33. nat. hiſt.*

Lumbrici lati à Græcis Medicis κειρίαι appellantur: hoc eſt, inſtitæ, à ſimilitudine, quam ad inſtitas habent, quà ratione etiam ταινίαι ab iiſdem vocantur, quod inſtar faſciarum ſint lati ac longi. Cujus generis nuper unum à quodam Northuſenſi cive exegi, longitudinis cubitorum decem, quæ pars ſaltem fuit dimidiata unius antea ab eodem progreſſi. Nam aut integri, inquit Aëtius, excernuntur, ut incredibilem magnitudinis de ſe præbeant adſpectum, aut etiam prodeunt ut partes conciſi. Et ſemel ſane exoluti; non amplius ſecundario congregantur, id quod & ab *Hippoc.* indicatum eſt *lib. 4. de morbis*, quum ait, ϗ αἱ μὲν στρογγύλαι τίκτουσιν, αἱ δὲ πλατεῖαι οὐ τίκτει: ut non mirum videri poſſit, proditum eſſe à *Plinio lib. 11. cap. 33.* intra hominem tænias tricenum pedum, aliquando & plurium longitudine naſci. Illud potius mirum videri debet, eo Plinii loco, & multis aliis, ubi de tæniis mentionem facit, neminem hactenus, ex tot doctis viris, quibus Plinius familiariſſimus fuit, animadvertiſſe, tineas, falsò pro tæniis irrepſiſſe. Neque enim tineæ legendæ ſunt apud Plinium, quoties de vermibus & lumbricis intra hominem dicit, ſed tæniæ, voce Græcà, quam de lato lumbrico Græcos Medicos uſurpare dixi, atque adeo etiam reliquos ſcriptores. Sic *Conſtant. Cæſar lib. 12. agricult. cap. 27.* de naſturtii ſemine, μετὰ δὲ ἡδυόσμου ϗ οἴνου πινόμενον ἕλμινθας ϗ ταινίας ἐξάγει, id eſt, lumbricos & tænias exigit. Ita *Plin.* quoque *lib. 27. cap. 9.* de duobus felicis generibus: *pellunt interaneorum animalia, ex his tænias cum melle*; & paulo poſt: *melius tænias cum ſcammonii pari pondere.* Longè enim diverſa res eſt, tinea veſtium à tæniis alvi: de qua re obiter ſtudioſos admonere volui. *Cornarius Comment. c. 2. lib. 2. Galeni de comp. med. ſecundum locos.*

Sunt longitudine maxima quando colligati (cucurbitini:) ita quod retulit mihi quidam ſe copulam quindecim pedum emiſiſſe, *Petr. Aponenſ. Concil. diff. 101.*

Cucurbitini lati, à ſeminis Cucurbitæ ſimilitudine dicti, in plenioribus inteſtinis procreantur, qui quandoque invicem compacti, incredibilem longitudinem 15. pedum complent, ut vidimus, atque ita in unum metiuntur animal. *Alexand. Benedictus, in proœmio lib. 22. pract.*

In Avinonis balneis quæ ſunt in agro Senenſi, mulierem vidimus, quæ continuis ſeptem diebus aqua epota, quamplurimos tandem ex iis, quos Medici propterea quod cucurbitæ ſemina imitantur, Cucurbitinos vocant, vermes ejecit. Qui ita inter ſeſe (dum ſcilicet alter alteri mordicus inhæreret) jungebantur, ut cum ſua ipſi ſerie quatuor cubitorum longitudinem excederent, unum tantùm corpus, unum duntaxat vermem putares. *Benivenius cap. 87. de Abditis.*

Vidi & curavi olim honeſtum virum ab hujuſcemodi verme malè habentem, qui quandoque ab aſſumpta potione purgante, ex ano ſuo lati lumbrici ulnas duas aut tres extraxit, & pòſt aliquanto tempore meliùs habere ſibi videbatur. Pallidus autem hic erat & cibum quandoque vehementer appetebat, alio tempore faſtidiebat. *Dodonæus in annot. ad cap. prædictum Benivenii.*

Latos ego Lumbricos bis terve in tota vita, ſed præcipuæ magnitudinis Mirandulæ conſpexi, nec ſine magna ſpectantium admiratione. *Manardus epiſt. 1. lib. 3.*

Exeunt aliquando, maximè ablutis clyſmate inteſtinis, membranoſa quædam corpora, valde lata, colore exalbida, conſiſtentia inæqualia, interaneam inteſtinorum ſuperficiem repræſentantia: quæ dicere aſſolent Medici, eſſe mucos intra inteſtina repertos, vel mucoſam pituitam, frigiditate inteſtinorum addenſatam. Mulierculæ lectulos vermium vocant. Hæc crediderim ego portiunculas latorum vermium, quando (ut inquit Paulus) per partes excernuntur. Nec eſſe puto Medicum vel mediocriter exercitatum, qui hæc ali-

quando inter alvi excrementa non fuerit intuitus, nec cum magna admiratione. Sed cum toti ſimul excernuntur, & præſertim adhuc palpitantes (quod ego bis terve in tota vita conſpexi) incredibili illa (ut idem ait Paulus) magnitudine, in magnam nos trahunt admirationem. Quod tamen rarò contingit: tum quia (ut inquit Galenus) rarior eſt lumbrici lati generatio: tum quia (ut ait Paulus) dimiſſi non conſiſtunt. Et hinc fieri puto, ut aſſidentes plerumque inter excrementa, neſcio quid Medico oſtenſuri fruſtra perquirant, quod tamen ſe prius vidiſſe teſtantur. Hæc eſt lati vermis effigies, Latinis Medicis hactenus incognita. Neminem enim adhuc legi, qui hunc vermem plene cognoverit. Arnaldus tantum & Benivenius veritatem, convenientibus tamen oculis, procul aſpexerunt. Sed & Plinius per illam tricenum pedum tæniam, hunc ipſum latum vermem intellexit. *Idem Manardus.epiſt.1.lib.4.*

Ego nil aliud latum lumbricum eſſe exiſtimo, quàm ut inquit Hippocrates, abraſionem veluti inteſtinorum albam, tota complectentem inteſtina, intra quam cucurbitæ ſemini ſimiles animantes procreantur: & quidem vitam ſenſilem viventes: quæ tunc excerni videtur, cum inteſtinorum illa veluti abraſio alba non tota ſimul excernitur, ſed ejus tantummodo portio: id quod ſæpe licet videre: rariſſime vero tota ſimul excernitur: frequenter per partes educitur; quæ ſi in excretione frangatur, tunc licet intueri lumbricos illos cucumeris ſemini ſimillimos ſeorſum excretos, interdum plures ſimul complicatos, interdum pauciores. Siquis vero totam illam abraſionem animatam viderit, ſciat non abraſionem illam, id eſt, latum vocatum lumbricum, ſed cucumeris ſimiles animantes intra ipſum vivere. Hunc ego lumbricum miræ olim longitudinis palpitantem conſpexi, & motu ſeſe locali commoventem: quem mulier quædam in febre quotidianâ egeſſit, cumque illum ſummopere ſuſpicerem, ejuſque motus cauſam veſtigarem: ecce tibi alter paucis ab illis diebus, qui lati lumbrici portionem effatu dignam excreviſſe dixit: quam veluti mirum quid nobis oſtenſurus, incredibili ſui cum deſiderio monſtravit, hæc autem portio ſeſe commovebat: quo factum eſt, ut avidius motus ipſius cauſam veſtigarem, diligentiſſime tandem perquirens, per ejus totam cavitatem cucumeris ſimilium animantium ſeriem ſeſe moventium, ipſi motum præſtare conſpexi: quæ ex ea veluti ex quodam lectulo prodibant: interdum unum, duo ſimul interdum complicata, plerumq; quatuor, plurave: atque eam abraſionis portionem, quæ vacua ab hujuſcemodi cucurbitinis ſegmentis animatis erat, nullo pacto moveri, imo ſubſidere: quo factum eſt, ut latum lumbricum nihil aliud eſſe exiſtimem, quam mucos intra inteſtina congenitos, vel mucoſam pituitam inteſtinorum frigiditate addenſatam, loricæ modo inteſtina introrſum ambientem: quam mulieres aſſidentes lectulos vermium vocant. Ex qua mucoſa materia, cucurbitæ ſimiles animantes, conceptus more, producuntur: qui à ſecundina membrana, intra uterum primum è ſemine genita, undequaque contegitur. Huic ſententiæ ſuffragatur Avicennas his verbis: *& lati, & rotundi ſunt, ac ſi progignantur ex ipſis viſcoſitatibus fixis in ſuperficie inteſtinorum quas comprehendit panniculus mucoſus, velans eas, quaſi ipſi generentur ex eo, & in ipſo putreſiant.* Idem & clarius Antonius Benivenius Florentinus teſtatur. *Gabucinus cap. 3. comment de lumbricis.*

Viſa eſt ſuperioribus annis (anno à Chriſti Domini ortu 1538.) Recinæ Picentum civitate, lata tænia integra, miræ plane longitudinis, roſtro veluti quodam acuto, acus piſcis more prædita: quæ movebatur ac ſeſe contrahebat, lumbricorum terreſtrium more. Hæc ſupervixit in æreo vaſe aqua repleto, per diem ferè, non ſine aſſidentium incredibili, ac totius Recinenſium civitatis admiratione. Hanc egeſſit puellus, ætatis ſuæ annum agens ſecundum, ac menſes quatuor. *Idem cap.13 comm. de lumbr.*

Mulier Illyrica, cum rectè valeret, vermem latum longitudinis quatuor cubitorum, per os, præcedente tuſſicula, vivum ejecit, quem vermem ad me videndum Chirurgi attulerunt, ſed emortuum jam. Erat autem vermis is admirandus, nunquam antea ſimilis à me viſus, logitudinis, ut dixi, quatuor cubitorum, latitudinis parvæ, & forte ſemiunguis exigui, coloris albiſſimi, ſubſtantiæ inteſtinorum, & neſcio quid ſpolii colubrini præ ſe ferentis. Nam hujus caput verrucoſum erat, & album, ex quo corpus latum procedebat, & quò magis ad caudam accedebat, eo ſtrictius evadebat; erat autem vermis hic unum tantum corpus, diviſiones tamen plures habens; hujus namque lati lumbrici portiunculæ ſemina cucurbitæ præ ſe ferunt, qui intra ſe nihil continere, ob corporis ſui lati compreſſionem, videtur, Cæterum mulier hæc, ut nobis retulit, non integrum extraxit per os lumbricum hunc, ſed magis abruptum infima in parte, &c. *Luſitan cent.6.curat.74.*

Vidi ego, à Ludovico Collado præceptore acceſſitus faſciam adeo magnam, ut ferè ulnæ longitudinem attingeret, & adeo cavam, ut totam manum includeret, *Petr.Paul.Pereda. Schol. ad meth. curand. Ioan. Mich. Paſchal.lib.1.cap.15.*

Nonnullis quoque contigit, ut multitudo vermium tunicam ſibi contexerit extenſam toto inteſtino, & omnino ſimilem veri inteſtini, *Holler. de morb. intern. lib.1.cap.54.*

Cuidam potionem ex gratiola præſcripſi, una cum aquis, protruſit latum lumbricum, qui ulnæ ferè longitudinem æquabat. *Heurnius methodo ad praxim lib.2. pag.289.* quo loco potionem exhibet.

In agro Tigurino, Concionatoris cujuſdam uxor, juvenis adhuc, ſed fœcunda interim, ex lumbrico lato annos circiter tres laboravit, quæ mihi monſtroſi illius vermis fruſtum aliquando miſit, (quod gratiſſimum fuit, prius enim non videram) ut & inſpicerem, & quid illi malo depellendo idoneum eſſet indicarem. Fruſtum hoc ulnas minimum quinque longum erat. Caput, vel cauda in eo nulla, vermis totus ſui ſimillimus, ſquammoſus inſtar ſerpentis, niſi rectius geniculatus dicatur. Latitudinem habuit minimi digiti, colorem cinereum. Anno 1571. (quo etiam mortua eſt) incredibilis longitudinis unum dejecit, nam ulnas viginti ſuperavit. Hujus ſatis magnam partem exſiccatam (in furno enim ut ſervari poſſet, torruerant,) vidi: quod ne fabuloſum putetur, veterum teſtimonia afferam, quomodo & ipſi magnæ longitudinis lumbricos tales quandoque viderint, *Galenus lib.3. Aphor.26.* Rarior autem eſt, inquit, lumbrici lati generatio, qui & longiſſimus eſt, & ſæpe per tota extenditur inteſtina. *Paul. Ægineta, lib. 4. cap. 57.* ſcribit; Latus lumbricus eſt interaneæ ſuccingentis inteſtina membranæ in corpus quoddam inſtar animalis mobile (ut ita dicam) permutatio: quod per partes interdum redditur, plerunque totum ſimul excernitur; incredibilem longitudinis ſpeciem exhibens. Matrona hæc bis concepit, & peperit, dum hoc morbo laboravit. Jejuna, ventris morſus moleſtiſſimos ſentiebat: ſumpto cibo minùs quidem, non tamen omnino benè habebat: atque rurſus cùm morbi ſymptoma recrudeſcebat, multo opus habebat cibo. Miſera diu fuit, & miſerè mortua, aliis diris & gravibus morbis, priorem illum, ſatis gravem & ipſum, excipientibus. Inteſtinorum enim difficultate, mox etiam hydrope correpta interiit. Præter convenientem victus rationem, in qua ſpei multum poſitum erat, tum ad curationem, tum ad præſervationem, ab initio Rufi catapotia, quibus in peſte quoque utimur, & theriacam per intervalla ei laudaveram: ali-

quan-

quando pharmacum quod inteſtina expurgaret. Verum nihil illam juvit, ſed morbus ſubinde gravior factus eſt, ita ut quemadmodum dixi, aliis peſſimis & lethalibus morbis accedentibus, mortua ſit. Si quod Paul. Ægineta ſcribit, verum ſit, interiorem inteſtinorum tunicam in hoc animal permutari, mirum non eſt dyſenteriam inde ſubſequi. *Thadd. Dunus, cap. 15. miſcel. med.*

Ut inter reliqua lumbricorum genera latus rarius obſervatur: ita etiam rariſſimum omnium eundem non per alvum, ſed magna pectoris coanguſtatione, nec niſi ſummo ſuffocationis periculo, prius in glomum convolutum ovi magnitudine, vomitu per os excludi. Id quod mihi ſemel atque iterum videre contigit in Cæmentarii cujuſdam uxorcula, formoſa quidem, ſed proſtitutæ libidinis: quæ eundem recens excluſum, & in glomum adhuc convolutum, palpitantemque ad me detulit, qui me præſenti explicatus, tres ulnas æquabat longitudine, forma aliàs, qualem exactè Thaddæus Dunus, paulo ante, illuſtri exemplo deſcripſit. Conſilium dedi, quandoquidem aliquoties huic periculo, & fœditati obnoxia fuiſſet, cum primum circa os ventriculi eroſiones, & anguſtias ſentiret, continuo Theriacam aceto remiſtam biberet, cujus vi eodem à ventriculo ad inteſtina propulſo, minori cum periculo & fœditate, ſuperdato ex Filicis radice pulviſculo, per alvum propelleretur, eventu conſilium meum approbante.

Latum quinetiam lumbricum, temerarius meus Pharmacopæus, exhibita arcis vicinæ excubitori vitrioli drachmâ, immenſæ quidem longitudinis expulit; at ſæviſſimis ſymptomatis & torminibus tortum, quæ eundem ad mortem prope adegerunt.

In conſanguinea mea Catharina, annorum circiter viginti duorum, menſibus non ſatis reſpondentibus & Bulimia laborante, lati lumbrici fruſta per alvum aliquoties excreta notavi. Unde illa nonnunquam aliquouſque ex ano propendentia, manu propria evellere coacta eſt, donec medicamentis adjuta, ab hoc malo liberaretur, & menſes promoverentur.

Quidam alius, Senatorii ordinis; vir robuſtus & voraciſſimus, mea opera, uſu Diaturbith. cum Rhabar. uſitato, & Catapotiis ad id à me præſcriptis, continuato horum omnium uſu, tandem à lumbrico lato convaluit. *Schenckius.*

Tinea, vermis duorum cubitorum, per ſedem & os rejicitur. Eſt autem albus, multis ſuis partibus veluti ſeminibus cucurbitæ comparatus, in lateribus ſerratus capite parvo & longo, & cauda brevi. Illa, quæ rejiciuntur, ut ſemina cucurbitæ, ſunt partes hujus. Cum eſſem in caſtris Perpinianis, uxor alicujus militis poſt uſum alliorum rejecit unum duorum cubitorum, quem ſiccatum ſervavi: ſcolopendram in corporis ſciſſuris refert, ſine oculis, haud aliquibus partibus diſtinctus erat. Appellatur Tinea, quod veluti Tinea marina albus eſt, & longus: & Latus à latitudine dicitur. Omnes alii rotundi ſunt, hic latus & tenuis. *Rondeletius lib. de dignoſc. morb. cap. 17.*

Mirabile viſum Arelate an. 1561, menſis Februarii die decima ſexta: Petrus Ratonus vinitor, ad Divi Luciani fanum inhabitans, cum febri continente laboraret, eſſetque illi miſſus inter initia ſanguis: cum vehementi pondere in ventre percepto gravari ſe ſupra modum affirmaret, duritieſque aliquanta in ventre ad tactum perciperetur, egoque ad curam illius eſſem vocatus: quo die illi à me dejectorium pharmacum datum fuit, membranam ejecit quandam, tenuem, valde longam, palmorum viginti longitudinis: & paulo poſt alteram palmorum octo longitudinis, quæ ambæ inciſuris & ſectionibus laciniatis, certis intervallis proportione ac menſura ſervatis, conſtabant. Erant revera membranoſæ ſubſtantiæ quædam tenues, ſtriatæ, colore ex albo in luteum inclinantes, molles, & tractabiles: quibus ejectis, manſit æger ſine ſenſu, pulſibus ac viribus deſtitutus: tandem congruis præſidiis adjutus, curatur integre nutu Dei. Viſum à me, & Ludovico Laurentio Medico, à bona fide Bruneto, & Ioanne Gerardo pharmacopœis, quos in hoc de induſtria aſciveram, ut rem miram, & eventu raram perſpicerent, teſteſque oculati eſſe poſſent. *Valleriola lib. 1. obſervat. 9.*

Vermes excreti pluribus tæniæ ſimilitudine, qualem & nos ſtudioſis oſtendimus, ad 12. aut 13. pedum longitudinem. *Gemma.*

Memini me non ſemel lumbricos tredecim cubitorum expuliſſe, *Geſnerus lib. 3. Epiſt. ad Fabricium, pag. 90. b.*

Nobilis quædam matrona ex Peru rediens, mihi aſſeruit, ſe nobili cuidam viro in Peru, qui continuè ægrotabat, ſingulis diebus manè verbenæ ſuccum ſaccharo permiſtum, ut ſumeret, perſuaſiſſe: illum deinde plurimos lumbricos rejeciſſe longos, tenues, atque inter cæteros unum albi cinguli inſtar longiſſimum, & tum demum integram valetudinem recepiſſe. *Nicol. Monardes lib. 3. ſimpl. medicam. ex novo orbe delatorum, cap. de verbena.*

Lucas Farel, Sereniſſ. Principis Matthiæ Archiducis Auſtriæ. &c. coquus, qui primum apud D. Mariam Hungariæ Reginam, deinde apud Margaretham Parmenſem Ducem in ſimili miniſterio fuerat: ſingulis interdum annis, nonnunquam ſemeſtribus, vel trimeſtribus intervallis, per anum ejecit tenuem quandam, lentamque materiam, anguſti cinguli inſtar oblongam, candidam, & criſpam; non eam quidem continuam & integram ſed quam per fragmenta ſea, duodecim atque etiam quindecim ulnas longa eximere cogitur. Solet vero ante ea ſymptomata, plerunque gravem in pectore ſub dextra mamilla dolorem perpeti, quem ut levet, aggregativis catapotiis corpus purgat, eamque, quam dixi, materiam excernit, tum demum morbo liberatur. Is vero quoniam plerumque tanta capitis gravedine afficitur, ut domo egredi, aut quoquam prodire nequeat, ex quorundam conſilio verbenæ radicem collo appenſam geſtat. *Cluſius in ſcholiis ad cap. citatum.*

Viſus eſt mihi qui è muliere prodierat ſerpenti ſimilis hexapodem longus, quod mirum videri non debet, cum à veteribus notatum ſit viſos ſibi vermes tam longos quanta eſt omnium inteſtinorum longitudo, id eſt, quanta eſt humani corporis longitudo ſepties ſumpta. *Pareus lib. 19. cap. 4.*

Vermis genus eſt exitioſum, à bile natum, vulgaria lumbricos necantia medicamenta non tantum eludens verum etiam in nutrimentum ſuum convertens. Cujus magnitudo & longitudo novendecim circiter pedum Tiguri in charta expreſſa conſpicitur per Thomam Gibſum, ab ejus civitatis Eccleſiaſte depulſum. Qui huic obnoxii ſunt: ſubinde lactis & papaveris eſu afficiuntur alias minime quieti futuri. *Barthol. Carrichterus.*

De tæniarum ejectarum longitudine, quæ à quibuſdam ſcriptoribus narrata ſunt, quibuſdam vix credibilia videntur. Itaque quæ nos in his obſervavimus, haud gravatim aliis etiam communicabimus. Ter contigit ut purgantibus remediis tænias ex fœminarum inteſtinis educeremus: ac cum forte harum unam, eo tempore, quo tænia educta eſſet, accepiſſem metiendam ejus eductæ longitudinem eſſe exiſtimavi. Itaque maritus ejus fœminæ me præſente, cum eum lumbricum in longitudinem extendiſſet adæquavit ulnas Eichſtadianas octodecim, quarum ſingulæ duos pedes & dimidium conſtituunt. Reliquæ duæ alias ejectæ eam longitudinem non attigerunt. Cæterum has tænias præceſſiſſe diuturnos ventris dolores animadverti, qui ſubinde in lumbos & ad Iſchiadis os decumberent. Ad expellendum verò hoc genus lumbricorum, radicem enulæ efficacem eſſe, ſiquidem cum

aliis purgantibus miſceatur, eſt expertum. *D. D. Iacobus O Ethaus lib. obſervat propriarum.*

Nos in puella quatuor annorum, tænias vivas aliquot vicibus rejectas conſpeximus, quæ ſi commenſuratæ fuiſſent, viginti ulnarum longitudinem facile exuperaſſent? ac ſemper rejecta quadam de hoc lumbrico lato portione, veluti arena à magno calculo abrupta, pondere quaſi relevata, alacrior facta, melius habuit. *Alexander Camerarius, theſi trigeſima diſputationis cui præfuit Georgius Hamberger, Tubingæ, anno* 1574.

Ante triennium, pluſve, ſervivit apud primarium ruſticum Berbergæ (vico quodam, qui Badenſium, Hochbergenſium, Badenvilanorum atque Rotelanorum; &c. Marchiunum imperio paret) Maternum *Karrer*, quem vulgo *Mejer* vocant, &c. ancilla tredecim vel quatuordecim annorum (quæ, ut audio, adhuc hodie ſuperſtes, eidem conſtanter famulatur.) Illa nulla adversâ valetudine utens, & vocationis labores faciens, lumbricũ quatuordecim circiter pedes longum egeſſit. Res videbatur mira, adeò ut nobiliſſima fœmina Claudina ab Habſperg, &c. Habſpurpi Archipræfecti Badenuilani conjunx, Medicinæ ſtudioſiſſima matrona, novitate rei adducta, & virginem ruſticam ſibi ſiſti, & lumbricum coram aſpectandum oſtendi curaverit. *Ioan: Iacob. VVeckerus de obſervat. propriis,*

Mulier quædam 35. annorum, in valle Gregoriana, præterita æſtate gravibus vexabatur torminibus, cum nauſea, vomitu, appetitus proſtratione, inquietudine, ſiti, & aliis id genus ſymptomatibus. Qua de cauſa ſuum ad me miſit maritum, una cum lotio, ut ſaluti ſuæ conſulerem. Ego vero cum partim ex urinæ inſpectione, partim ex mariti relatione, eam colica paſſione laborare conjicerem, pulveris radicis mechoacæ drachmam unam præbui: cum vino abſinthiaco ſumeret: quo ſumpto, per alvum aquoſa ſaltem quædam dejecit verum inde commodum nullum ſenſit. Redit ad me maritus, aliud petens remedium. Fortiori opus eſſe dixi. Quod cum peteret, diaſtibii noſtri tabulati drachmam unam ſemis exhibui: cujus aſſumptione lumbricum 18. pedes longum, una cum multis & fœdiſſimis excrementis exerevit, & ſtatim à torminibus fuit liberata. Erat autem vermis (ſicut ipſe mihi oſtendebat) tenuis valde inanis, non ad amuſſim teres, craſſitudinis lumbrici terreſtris, coloris albi. Hunc in tenuibus inteſtinis generatum fuiſſe exiſtimarim. Sed hæc propter raram lumbrici longitudinem. *Idem VVeckerus de obſervat. propriis.*

In Noſodochio curavi aperiendum corpus puellæ, quæ per multos dies conqueſta erat de hypochondrio dextro: rejecerat tæniæ vermis longas partes, ſæpius purgata, additis vermes expellentibus, unde partes rejectæ fuerant. In corpore, pulmonis ſiniſtra pars extenuata, thoraci adhærens: in abdomine, copioſum ſerum renes ampliſſimi, magnitudine admodum excedentes. Hepar amplum, lien nimis magnus & mali coloris: in inteſtinis copia vermis tæniæ deprehenſa. *C L. V. Ioan. Bauh. de obſervat. propriis.*

Ante annos 12. convenit me paupercula mulier ex pago *Zollicken*, Tiguro diſtante horæ unius itinere, ad lacum, Petebat conſilium pro puella, quam adhuc lactabat, doloribus ventris, uti ipſa conjiciebat, ex continuo ejulatu, vexata, quæ & atrophia laborabat, licet avide & lac ſugeret, & cibum ingereret. Ex quibus circumſtantiis, & aliis, vermes eam habere deprehendi: proinde quia paupercula erat, pro re nata folia ſennæ aceto macerata & pulverizata adhibenda eſſe conſului. Poſtridie rediens, attulit in pelve vermem latum, album, cucurbitinum, trium ulnarum cum octava ejus parte longum, internodiis certis, & nigris maculis diſtinctum, Et licet nihil novum mihi videretur, cucurbitinos vermes generari poſſe in hominibus tamen, quia à me prius non eſſent conſpecti, ſum delectatus. Die ab eo tertio poſtea alium attulit, cujus longitudo erat ulna una & paulo minus dimidia, ejuſdem figuræ & latitudinis, quæ nimirum pars fuit prioris: melius inde puella habere & nutriri cœpit, *Caſparus, VVolphius de Obſervat. propriis.*

Lumbricos latos quos vocant, quadraginta pedes plus minuſve longos, rejectos tanto impetu, ut inteſtina omnia ſimul profundere ſe crederent patientes, aliquoties vidi. Hi nullam in ſe cavitatem habent, ſed ex una tantum craſſa, alba, mucoſaque membrana conſtantes, nigris maculis tranſverſim diſtinguuntur, nec motum ullum edunt. Ex quibus non viva eſſe hæc animalia, præſertim cum non teretium lumbricorum modo, titillationes roſioneſve moveant, ſed ligulas faſciaſve membraneas ex chylo genitas, cum multa ejuſmodi corpora quæ nutriuntur & creſcunt, tum hac, tum alia forma, non ſolum in hominis inteſtinis, ſed aliis quoque locis, uti & in reliquis quoque animalibus nata, quæ tamen animalia non ſunt, ſæpe inveniantur, primum conjecturari & aſſeverare cœpi. *F. C L. Felix Platerus. de Obſervationibus propriis.*

Joannes Barbitonſor Patavinus, qui artem Mantuæ exercet, in tonſtrina aureo pepone inſignita, Anno 1556. circa primam autumni partem, duabus tertianis nothis correptus eſt, & cum inter alia ſymptomata maxime ſtomachi ſupinitate vexaretur, alvus ſponte ſoluta eſt, & præter multa liquida, & corrupta, longam ſeriem vermium cucurbitinorum invicem cohærentium egeſſit: putarant verò aſtantes, ipſeque met vittam eſſe quandam, ſive ex illis digitalibus, & ſericis faſciolis aliquam, quibus noſtrates mulieres crines ſubnectunt, & circumligant, ac variis modis exornant: neque ſanè illis erat abſimilis, namque longitudine ſeptem cubitus æquabat, figura depreſſa, & digitali latitudine, colore albo, ut facile quivis cum illis errare potuiſſet, niſi quod quibuſdam lineis, quæ ſeſquidigitum diſtabant, erat notata, & circa lineas parum ſe colligebat: erant tot cucurbitini vermes, qui ſe invicem excipiebant, quot lineæ conſpiciebantur. *Marcell. Donat. Hiſtoriar. Mirab. libro quarto, capite vigeſimo ſexto,*

Ex literis Clariſſ. Viri, & Medici præſtantiſſ. D. Ioannis Rubingeri πολιατρῶ Egræ in Nariſcis, ad Clariſſimum Virum, Ioan. Camerarium Medicum.

Ἑλμινθα πλατεῖαν longitudine novem pedum, quales Hollerius ac Valeriola Arelate vidiſſe aſſerunt, per me à quodam expulſam, malim te ex literis adjunctis fide digni viri cognoſcere, quam ex meipſo narrante. *Plinius lib. 11. cap. 33. ſcribit*: viſos eſſe interdum hujuſmodi lumbricos latos, longitudinis tricenorum pedum atque etiam plurium. Ex recentioribus præceptor noſter *Hieronymus Mercurialis, de morbis pueror. lib. 3, cap.* 7. cui facile crediderim, refert, latum lumbricum interdum longiſſimum eſſe, ita ut duodecim pedum menſuram excedat: Naſci autem colorum diverſitatem quæ in hoc genere vermium fieri poteſt, & propter diverſitatem ciborum corruptorum, quibus veſcuntur homines, & propter cruditates perpetuas. Varùm, quod mihi mirum contigit, propter ſubſtantiæ totius & cauſæ diverſitatem, quæ Aëtii & Pauli opinionem revellere videtur, quorum utique ſtatuunt, hujuſmodi latum lumbricum nihil aliud eſſe, niſi membranam inteſtinorum interiorum, converſam in figuram animalis, ob cujus ex ſubſtantia eroſionem hactenus vix ſuperſtes manſiſſet æger, ſed hunc non modo viveret ſua curare, ſed ſalubriter agere meis oculis nuper ipſemet perſpexi; imò quod inſtar Cæciliæ, novum quoddam ſerpentis corpus in ore geſtare viſus fuerit, ipſe lumbricus alvo ejectus, id nondum legere apud quemvis memini, quamvis *Manardus lib. 4. Epiſt.*

Med. referat ſe audiviſſe à quadam muliere, quæ dicebat ſe lumbricum latum ejeciſſe, in qoo alii vermes inerant. Hæc ille.

Litera vero ad D. Rubingerum ſcriptæ, & è Germanico translatæ, ſic habent.

Spectabilis & Doctiſſime Vir. Scripſi ante annos 7. tuæ Excellentiæ de Parochiali quodam meo ſubdito, viro ægroto & paſtore bubulo miſello: tuumque ſuper illius morbo requiſivi conſilium. Commodum verò & præter ſpem omnium, Deo fortunante, accidit, ut de conſilio tuo adminiſtratis medicamentis, vermis horrendus & teter per inferiora ſit ejectus; qui ut ex referentium fide habeo, pedes novem viriles uſq; longus, cauda aſpera, ore Cæciliam referens exterà fuſcus viſus eſt. Hunc vero priuſquam, à domeſticis inſpiceretur confeſtim igni concremaverat: cui equidem hominis facto non parum ſuccenſui, quod nihil æquè optaverim, quam ut tuæ Excell. fuiſſet oblatus. Datum Wurz, 6. Novembr. 1596.

Michael Schifferdecker, Parochus ibidem.

Ante paocos dies in *Endigen*, oppidulo non longè à Friburgo diſtante, vir quidam per alvum excrevit tæniam vel lumbricum latum, longitudinis ſex vel ſeptem dodrantom, eumque adhuc vivere obſervatum eſt. A cive ejuſdem oppiduli, *Moccius Medicus Amicus.*

Affinis meus, D. Martinus Gottravu, vir prudentiſſimus, & Quæſtor noſter integerrimus, cum à me præcautionis gratia, in podagra, cui obnoxius eſt, ne corriperetur, autumni & veris tempore purgaretur: vermem ſeu lombricum ſex ulnarum vel octo cubitorum longitudine excrevit: quo viſo, mirabar valde, quod multi recentiores Medici, in Plinio reprehendendo, tam leves & temerarii fuerint, quod & ipſe de lumbrico inſignis longitudinis, quaſi inaudita quædam commemoraverit. *V. Cl. Petrus Quentzius de Obſerv. ſuis.*

Quidam ex pilulis aſſumptis, vermem longitudinis quatuor pedum per inferiora ejecit: magnum helminthem Galeni, hunc dum vidi, exiſtimavi. *De Clariſſimi Medici Claudii à S. Mauritio Obſervationibus.*

† Plora vermis prodigioſæ longitudinis, lati, & cucurbitini dicti, exempla vid. apud. *Hildan. Cent. 2. Obſ. 72. Horſt. Epiſt. ſect. 18. fol. 498. Ioh. Colle. fol. 195. Samuel b. Cent. 1. obſ. 35. Zacut. de P. Med. Hiſt. l. 2. obſ. 11. Tulp. l. 2. obſ. c. 42. Nicol. Fontan. Exempl. 6. fol. 25. Drawwiz. de Scorb. fol. 125. Panarol. pent. 5. obſ. 41. Bartholet. de reſpirat. l. 4. c. 23.*

ASCARIDES

Observatio I.

Aſcarides cuidam non tantum rectum inteſtinum & anum, verum etiam nates & femora fœdarunt.

ANimadverti interdum Aſcarides ab ano pruritu quodam emergere, hincque in femora nateſque quoquoverſum ſerpere. *Fernelius, lib. 6. cap. 10. Patholog.*

Observatio II.

Aſcaridibus in ano latentibus, frequenti roſione ulcus ſibi excitatum: creſcente malo Epilepſia provocata quæ ulceris conſolidatione diſpulſa eſt.

CUm Anno milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo primo Italia egreſſus, Pragæ, Rudolpho II. Imperatori Auguſtiſſimo, primos ingenii fœtus, duce ac luce Clariſſimo Chriſtophoro Guarignonio, Cæſaris protomedico, litarem; dies aliquot poſt cum reliquis ad aulici primarii filium advocor. Reliqui bis hunc ante acceſſum meum convelli ſpectarunt: adeo brevi & frequenti convulſione, nobis præſentibus, corripiebatur, ut per conſenſum id fieri, & vel lumbricos os ſtomachi impetere, vel è chylo corrupto, malignum in cerebrum vaporem exſpirari, omnes conſentiremos. At quicqoid moliebamur, circa vermea expellendos & enecandos, omnia fruſtra. Iubeo tandem, rogata ab aliis venia, infantem faſciis ſolvi, intueor anum is nutricum incuria non bene ab excrementis expurgatus & urinæ acrimonia irritatus, olcus aſcaridibus plenum contraxerat, unde nil mirum ſi cor putrido vapore læſum, aſſidueque Sphincterem lancinantibos vermibus, ſenſus conſortio, in conſenſum convocaretur cerebrum. Deliberatione itaque habita, & reliquis ſic annuentibus, ignito ferro caute ulcus cum animalculis exuro exſpectatoq; eſcharæ caſo, carne cavum repleo, ſuperficiem cute claudo, atque ſic Epilepſia puerum libero. *De Obſerv. Cl. V. Joannis Jeſſenii à Jeſſen.*

† Adde *Benod. Sylvatic. Cent. B. conſil.* 10. *pag.* 330.

DE MONSTROSIS, ET A COMMUNI forma prorſus evariantibus.

Observatio I.

Vermis longitudinis octo pedum cornutus, anatis roſtro, poſt ſeviſſimos ventris dolores, pharmaco expulſus.

COntigit ante annos quinque, ut retulerunt fide digni in Inſula prope Maſecum, ruſticum quendam poſt continuum ventris dolorem, & ſumptam aliquando adverſus id mali theriacam, vermem excreviſſe octo pedum longitudine, & digiti unius, quaſi cornuto ore, non admodum diſſimili anatis roſtro. Sæpius item viſuntor variæ formæ lumbrici ore rejici. *VViertus lib. 4. cap. 16. de Præſtig. Dæmonum.*

Observatio II.

Fera, lacerti forma, hirſuta, quadrupes, viridis, viva è corpore propulſa.

SUnt vermes figura inter ſe admodum differentes, ut ille quem à potione hieræ picræ dejecit Canonicus Antonianus, qui colico dolore torquebatur. Erat viridis, figurâ lacerti; ſed craſſior, hirſutusque, & pedibus quatuor innixus, brevi tempore à propulſa fera obiit Canonicus: Contrà illa menſes aliquot vixit in vitrea phiala aquæ plena. *Montuus lib. 4. c. 19. Anaſc. morb.*

Observatio III.

Non abſimilis Hiſtoria alia.

NUper viduæ, cui nomen eſt *Seytzen*, Ratiſboneoſi pauperculæ homini, anorexia perdiu, tuſſi item & aſthmate, cardialgia & dolore capitis laboranti, me aliiſque Medicis incaſſum curantibus, tandem extractum Turbith exhibeo, quod dejectis aliquot vitioſis excrementis, Lacertum vivum, ægra nihil hujuſmodi ſuſpicante, alvo expulit: deſinentibus jam commemoratis ſymptomatis, & ægrotante Dei benedictione ſingulari, uſuque vini ſubl. abſynthiaci poſt lacerti excretionem ſorbillandi, priſtinæ ſanitati reſtituta fuit.

Prætermittam jam tanarum colluviem, menſe Majo ex Paulo Fiſchero, celebris Cœnobii Emeramini ſcholas frequentante, expurgatam, qui cruciatu maximorum ventriculi dolotum pene confectus, Dei ſingulari clementia & gratia reſtitutus, jam belle vivit. *Mart. Ruland. Fil. in demonſtr. Indicis de dente aureo, adverſus Reſp. Ioan. Ingolſtetteri Norimb.*

Obaervatio IV.

Senex quidam lumbricum excluſit nigrum, piloſum, quinquepedalem, craſſitie harundinis.

IN Urbe Roma præterito anno, quidam ætate jam ingraveſcente conſtitutus, cùm multis diebus ma-

ximis torminibus diſcruciaretur, lumbricum tandem alvo depoſuit, nigrum, piliſque reſertum, longitudine pedum quinque, magnitudine qualis eſt barundo. *Gabucinius Comm. de Lumbricis cap.13.*

Observatio V.

Serpens alvo expulſus.

MUliercula circa Kilchoſium, vicinum Friburgo Briſgoiæ pagum, diris ſæpe ventris torminibus torta, medicamentis adhibitis nihil proficientibus, Judæi plebeii conſilio, Loxiæ avis, vulgò Curviroſtri, & Germani *Creutzvogel* dicti, ſtercus ſumpſit; ſactum ut ab eadem ſerpentem, (fortaſſis lumbricum latum) alvo expulerit. *Ex Acroamate, Schenckius Filius.*

Observatio VI.

Anguilla in colo genita, atque per ſedem excreta.

UNum præ cæteris nunc in mentem venit, quod in puella quadam nobis vicina, ætatis annorum 14. ſedulò eſt animadverſum. Ea hoc anno 1571. in Januario, poſt inexplicabiles ventris cruciatus. & tormina ſub hypochondrio dextro, vivam anguillam, cubiti longitudine, inter alvi excrementa dejecit Geſtârat illam, velut ſœtum per novem menſes, ſuis incluſam propriis involucris, ut ex ſequentibus ſatis apparuit. Nam & membranas ſormæ prodigioſæ poſt excrevit, &liquores diverſiſſimos, quantitatis incredibilis, omne miraculum ſuperantes, imo & lapides, & ligna, & oſſa, & pilos omnis generis. *Gemma lib.2.cap.2.Coſmocrit.*

Observatio VII.

Lumbricus hirſutus, pedalis craſſus, cauda biſurcata, Indi Medici conſilio, verbenæ ſumpto ſucco, dejectus; ex quo nobilis matrona, poſt multorum annorum adverſam valetudinem, reſtituta.

NObilis quædam Matrona ex Peru rediens, mihi aſſeruit, ſe multis annis ægram fuiſſe, cumque pluriomorum Medicorum opera uſa fuiſſe, Indum tandem quendam acceſſiſſe, qui in plantarum ſcientia celebris habebatur, quique inter Indos Medicum agebat, & verbenæ ſuccum depuratum illi propinaſſe, à cujùs uſu poſt paucos dies lumbricum ejeciſſet (colubrum ipſa nuncupabat) hirſutum, pede lòngiorem, cauda bifida, deinde omnino convaluiſſe. *Nic. Monardes, lib.3.de Simpl.medicam.ex novo orbe delat.cap. de Verbena.*

† Vid.etiam de verme hirſuto macrocephalo, *Borell.Cent.2. obſ.70.*

Observatio VIII.

Cardialgia annis aliquot vexatus quidam, per vomitum projecto una cum pituita lumbrico palmari, capite rubro, levi, piſiformi lanuginoſo, cauda lunata quadri pede, liberatus.

JOannes quidam Faber Lignarius annum agens quadrageſimum, cum cordis dolore fere perpetuo duobus jam annis graviter urgeretur, ac propterea quòd eo ſæpius in mortis diſcrimen adductus fuerat, peritiſſimos quoſque noſtri ſeculi Medicos, ſed fruſtra conſuluiſſet: tandem ad nos venit, oratum, ut ſiquo modo poſſem, tanto malo ſuccurrerem. Movit me, fateor, cum res ipſa, quæ ſatis per ſe miranda videbatur: tum vel maxime viri lachrymæ, ac nimium miſerabilis obſecratio. Cœpi itaque mecum cogitare, an id forte ex malo habitu ventriculi, ſeu cordis, ſive ille calidus frigiduſve eſſet, an ſiccus, ſimplex aut mixtus; Sed horum nullus certis indiciis oſtendebatur. Cordis enim natura nobilis præſtanſque, tanto tempore hujuſcemodi injuriam non toleraſſet: cum nullum ægritudinis genus imprimi inesse cordi poſſit, quin hominem ad feſtinam mortem deducat. Opinanti igitur mihi malignam aliquam & noxiam materiam in ventriculo detineri, quæ, quod vicinus locus ſit cordi, ad ejus cervicem aſcendens hominem affligeret, viſum eſt eam quoquo modo propellere. Quare medicamento vomitionem fieri jubeo. Eo etſi corrupta putrens materia expellitur, non tamen dolor remittitur. Conſulo igitur ut iterum vomitum experiatur, quem nihilo ſecius uns intermiſſa diecula validiorem exhibeo. Expulſaque eo eſt craſſior pituita, & cum ea vermis longitudinis digitorum quatuor, ſatis plenior, capite rubro, lævi, rotundo, quod piſi magnitudinem non excedebat: cætero corpore lanugine quadam contecto, cauda furcata ad ſimilitudinem novæ lunæ: pedibus nixus quatuor, duobus in dexteriorem, totidem in ſiniſteriorem partem coaptatis. Admiratus vermis formam, Medicis eruditioribus oſtendo. Nullum invenio, qui monſtrum ſimile vidiſſe ſe unquam fateretur. Aderat tamen ſenior quidam, ſed medicæ artis imperitus, qui teſtatus eſt ſimilem ſe vidiſſe vermem vomitu quoque propulſum ab Alexandro quodam Cœnobita: qui ſtatim, ut ille ajebat, projecto eo mortuus eſt. Vocitabat autem hoc monſtrum cordis vermem: at contrà æger ille noſter, ut primùm vermem ipſum evomuit, ad priſtinam reverſus eſt ſanitatem. *Benivenius de Abditis cap.2.*

† Monſtroſi vermis, qui diuturni morbi, & denique mortis cauſa fuerat, meminit *Rhodius Cent. 3. obſerv.66.* Conſ. quoque *Salmuth. Cent.2.obſ.7. & Cent.3.obſ.19.* Lumbricos roſtratos obſervavit *Panarol. pent. 5. obſerv.13.*

Observatio IX.

In febre bilioſa cum Cardiaca, patricius quidam vermem evomuit palmaris longitudinis, corniculatum centipedem.

TEſtatus eſt pluries Antonius Capriana, Urbis noſtræ Medicus, Laurentium Zaffardum, Patricium Mantuanum, febre bilioſa valdè moleſtâ, nauſea, & ex oris ventriculi conſenſu Cardiacâ clamoſâ laborantem, evomuiſſe vermem, qui per ſeptem horas ſupervixit, longitudinis unius palmi, bina cornua flexibilia habentem, & centum pedes utrinque, quibus miro ordine progrediebatur: erat autem coloris ſubrubei, non corporis teretis, ſed inferiùs depreſſi. *Marcell. Donat. Hiſt. Mirab. lib.4.cap.26.*

Observatio X.

Intra horæ ſpatium quadraginta vermes excreti, ex quibus unus niger, piloſus, biceps, dodrantalis ejectus.

GAbriel Fallopius, medicamento quodam celebri à ſe recenſito, Paduæ Boniſacii Coci filiolum, ſex propè horis veluti mortuum decumbentem, & vita (uti putabatur) omni propè exutum, reſtituit. Etenim ex quo puellus medicamenti ope revocatus fuit, intra horæ ſpatium quadraginta vermes excrevit. Inter quos unus niger, piloſus, biceps, dodrantalis longitudinis propulſus eſt, qui triduum ſupervixit. *Ex libro Secretorum Fallopio aſcripto.*

Observatio XI.

Inter alios, Novempedalis vermis unus per inferiora ejectus.

MUlieri conquerenti de dolore ventris maximo, infuſionem Zedoariæ in vino albo præbui ad ſcrup.iiij. quæ ex eo potu multos vermes ejecit, & inter cæteros unum, qui novem pedibus gradiebatur, qui per inferiora ejectus è pelvi proſiliit, humi ſaltans, metum mulieri incutiens. *De Clariſſ.Vir.Claudii à S. Mauritio Obſervat.*

† Millepedam vermem in aure annotavit *Rulandi Cent.10, cur.82.*

Observatio XII.

Scarabæi genus cornutum per alvam exceretum.

NUper per remedia quędam darem pleuriticæ anui, decoctionem fœnigræci meam & parum oxymelitis. &c. ea meliùs habere cœpit, & per alvum dejecit ſcarabæi genus nigrum, longis pedibus, & cornibus quoque longis & flexibilibus, articulatis, undique plenum pure, vivum, longitudine duorum articulorum digiti: priùs autem aliquandiu in ventre neſcio quid inquietum & vellicans ſentire ſe querebatur. *Geſnerus lib. 3. Epiſt. pag. 94. Et ejuſdem operis lib 1. pag. 22.*

Observatio XIII.

Vermes erucis ſimiles, breviores, multipedes, vivi excreti.

MEmini puellam 9. annorum. ab aſſumpto vermes pellente medicamento, non lumbricis, ſed erucis ſimiles vermes rejeciſſe, aliquantò tamen breviores multipedes, & quidem adhuc viventes. *Dodonæus in Annotat. ad cap. 58. Benivenius de Abditis.*

† Adde *Borell. Cent. 3. obſ. 18. & 12.*

† Quinimmò etiam in venis vermes deprehendi. teſtatur *Rhodius Cent. 3. obſ. 61.* meminitque vermiculorum in ſanguine genitorum, ac venæſectione extractorum *Riolan. Enchirid. Anat. pag. 147.*

REMEDIA NOVA ET RARA.

Observatio I.

Ad Lumbricos præclarum & novum remedium, veteribus incognitum, ac de experimento certiſſimum.

COrallinam (muſcum marinum pleriſque creditum) circumforanei in pulverem contritam, in plateis venditant, ad puerorum vermes necandos, miriſque laudibus efferunt. Quam re nimirum cæteris præſtat medicamentis, ſiquidem non modò interficit lumbricos, ſed eos quoque eadem die expellit, magnâ ſæpe cum aſtantium admiratione, quod quandoque viſus ſit puer, qui ex aſſumpta hujus pulveris drachma centum vermes excreverit. *Petr. Andr. Matthiolus.*

Quam Corallinam vocamus, & in frequenti uſu pro puerorum vermibus eſt, à Dioſcoride, Galeno, & aliis muſcus marinus nuncupatur: ſed hanc vim ignorarunt antiquiores, quòd vermes interficiat, quam poſteriores ita eſſe comprobarunt, & amara eſt, nunc tota Græcia ea pro vermibus utitur. Imò qui per plateas & vicos contritam Corallinam vendunt, ita ferè clamantes audias, σκωληκοβότανον, σκωληκοβότανον, ac ſi dixerint, vermes interficiens. quamvis de vulgari ſuo idiomate verba in *i* potius finiant, dicentes: σκωληκοβότανοι: mulieres pro vermibus puerorum vili pretio emunt. *Ant. Muſa Braſſavolus in examine Simpl.*

Idem Muſa ſcribit, ſenem annorum octuaginta duo, in extremis poſitum accidentibus quæ vermiculoſis pueris accidunt, & cum gravi halitu, qualis pueris eſſe ſolet, 500. vermes excreviſſe, medicamento è Scordio & Corallina.

Muſcus maris qui à Dioſcoride deſcribitur, ex herba cenſeri debet, aut fruticoſa concretio, aut villoſa congeries, tenuibus feſtucis cauliculis exilibus, ima parte lignoſis, folliculis capillaceis, criſpis ac cirratis, colore incano ac cinericeo, vetuſtate rubicundo, odore ut abrotoni, aut abſinthii marini, cum gravitate jucundo: Verminoſis, & qui lumbricis infeſtantur, efficax & præſentanea, redacta in pulverem herba, eaque denarii aut drachmæ unius pondere ex vino exhibita: eſt enim pari effectu cum abſinthio Seriphio ſeu marino, illique affinis & cognata, ubi primum emergit & emicat, ſi numeroſa folia, ac fruticantes cauliculos, ſi cincinnatas cirratasque fimbrias ſpectes. Corallinam circumforanei vocant, quoniam Corallio, quod in mari Liguſtico, aliiſq; littoribus retibus ſubducitur, adhæreſcat atque implicata ſit. *Levin. Lemnius.*

Nullam eſſe medicinam, quæ communiter omnibus lumbricis enecandis conveniat, nullumque eſſe magis præſentaneum remedium, quàm Corallinam vocatam, quæ eſt Muſcus marinus: hac enim in pulvere utuntur Medici iſti foranei, & miracula faciunt: adeò ut viderim incredibilem copiam lumbricorum interdum dejectam hoc ſolo medicamento. *Mercurialis de morb. pueror. lib. 3. cap. 10.*

Observatio II.

Ad puerorum vermes remedium aliud rarum.

CUm Argentum vivum nulla alia lethifera facultate (ut Dioſcorides inquit) interimat, quàm quòd ſuo ingenti pondere inteſtina laceret, nihil ſanè verendum videtur, minimam ejus quantitatem id moliri poſſe unquam, præſertim cùm ſua gravitate, ac ſphærica forma facilè è corpore per inferiora elabatur. Idcircò mirari non debemus, ſi Braſſavolus tam clarus ætatis noſtræ Medicus, ad necandos interaneorum vermes, dari pueris, argentum vivum nullo incommodo ſcriptum reliquit, & eo tam feliciter uſus ſit alter quidam Clariſſimus Medicus Patavinus, quanquam parandi, dandique rationem neminem unquam docere voluit. Atqui ego, etſi hoc medicamento nunquam ſim uſus, vidi tamen dari ſæpe illud ſcrupuli vel ſeſquidrachmæ pondere, à Goritienſibus obſtetricibus, ægrè parturientibus mulieribus, nullo prorſus incommodo ſed felici ſemper eventu. Datur vivum, non extinctum, ut quidam putant. Quod enim extinctum eſt, ventriculo hæret, & inteſtinis, & ſæva excitat ſymptomata. Lavandum tamen priùs eſt acerrimo aceto cum ſale miſto mox tenui corio excipiendum, manibusque tamdiu premendum: quousque per corii meatûs excidat. Sic enim purgant, qui eo uti volunt. *Matthiolus Epiſtolarum lib. 4. in Epiſtola ad Stephanum Laurentium, Medicum Cæſareum: Et Braſſavolus in Exam. Simplicium.*

† Qua ratione vermes, in corde qui naſcuntur hominemque occidunt expelli poſſint? vide apud *Ioh. VVolf. Lect. Memorab. Tom. 2 p. 398.* Plura ad vermes remedia vide apud *Camerar. Syllog. memor. Cent. 8. part. 100. Cent. 9. p. 23. Cent. 12. p. 91. & 92. & 93.* Oleum contra vermes externum deſcribit *Bartholin. Cent. 6. hiſt. 67.* & myrmeciis conveniens remedium *Panarol. pent. 2. obſ. 42.*

DE INTESTINO RECTO.

Observatio I.

Recti inteſtini ob calculum relaxatio, cum urina impedita.

PUELLA quinque annorum, relaxatione inteſtini recti, ob nixum in urinando, laboravit, qui dependere videbatur à calculo, fuerat enim ſæpius obnoxia urinæ ſtillicidio & ſuppreſſioni, doloribus perinæi accedentibus. Die 3. Febr. calculum excidit Pier. Franc. Lithotomus, magnitudinis erat articuli pollicis, aſper. *Ioan. Bauh. de Obſerv. propr.*

Observatio II.

Abſceſſus in recto inteſtino natus interdum in fiſtulam abit, quaſi callum contraxerit, nonnunquam pus tranſmittit, & in veſicam penetrat; ex qua (dictu mirum) crepitus è pudendo non minùs quàm alias è podice, mictionis tempore redduntur, ſæpe etiam fæcis aliquid urina permiſtum excernitur.

ABſceſſus ani è phlegmone relinquitur, qui in recti inteſtini cavum ſæpius quàm cutem erumpit: quando

quando equidem in parte molliore, exedens pus ſibi promptiùs viam parat. Rupto abſceſſu, ulcus manet purulentum ac ſordidum, quale onnunquam exiſtit ex neglecto teneſmo. Id autem in fiſtulam brevi degenerat: vix enim parte humida & excrementis pervia coaleſcit, ſordiumque copia calloſum diutiſſimè manat, etiam dolore ſedato. In hoc pus vel ſeorſum vel dejectionis initio exit, multò ſecus quàm è meſenterii aut ſuperiorum partium ulcere. Sed & id viſum eſt interdum in veſicam penetrare: ac tum micturo crepitus è pudendo periode atque è podice, deinde puris atque etiam fæcis nonnihil miſtum urinæ prorumpebat *Fern. lib.6.cap.11.Pathol.*

Mirabile eſt hoc: Quidam cùm laboraſſet ulcere fiſtuloſo ani, eoque admodum calloſo, ita ut non cederet acerrimis erodentibus, cujus varius ductûs cœcos eſſe perhibebant, & ulcere penis ſanioſo ſimul tenebatur, & ex eodem pene crepitum veluti ventris cum fœtore emittebat. Cauſam hujus rei alii afferebant quòd in veſica materia ob imbecillitatem collecta transiret in flatum, qui ex compreſſu vicinarum partium, & imprimis abdominis muſculorum, & veſicæ ipſius protruſus, hunc ſtrepitum excitaret. Fœtorem autem ex eo provenire ajebat Mercurialis, quòd affectûs inteſtinorum ſæpe communicarentur veſicæ. Si quidem enim colorati & fœtidi per clyſterem injiceretur urinam prodeuntem poſtea ſæpe de his indicia præbere, eo ipſo colore & fœtore. Sed an valeat, tua prudentia dijudicare poterit. *V. Cl. Camerarius de Obſerv. Patavio acceptus & ad me miſſis.*

Observatio III.

Fiſtula ani viginti quinque annorum, aut ſuprà.

MUltos vidimus, qui fiſtulas habuere circa anum per 25 aut plures annos, & ſaluberrimè vixerunt. *Hier. Fabr. lib. 3.cap.11. Pentateuchi Chirurgici.*

Observatio IV.

Ex procidentia inteſtini recti globus inſigni craſſitie in ano citra notabilem offenſam viſus.

VIdi Lutetiæ in templorum porticu mendicantes mulieres, quibus ex inteſtinorum prolapſu tumor id genus inſigni craſſitie globum æquabat: quibus nihilominus licebat progredi, & omnia ſanorum munera exequi: credo quòd fæces per tumoris amplitudinem, & delapſi inteſtini capacitatem, ingreſſum egreſſumq; haberent liberum. *Paræus lib.23.cap.65.*

Observatio V.

Inter rectum inteſtinum & collum veſicæ lapis natus, & per ſectionem deprehenſus.

QUamquam calculi ferè proveniant vel in renibus, vel veſica; nihilominus alio quoque loco eos generari non eſt negandum: vidi quendam dominum hujus civitatis Antverpienſis, in quo poſt diſſectionem factam, inventus fuit magnus calculus inter rectum inteſtinum & collum veſicæ. *Gerhardus Bergenſis libro de Calculo & Arthrit. de pag.90.*

Observatio VI.

Ano clauſo, vel nati: vel ex ulcere, aut vulnere, aliterve per errorem concreto: & nonnulli ex his reſtituti.

SEtvio Flacco Q. Calpurnio Coſſ. Romæ puer ſolidus poſteriore naturæ parte genitus. *Jul. Obſequent.*

Sergio Galba, M. Scauro Coſſ. Nurſiæ gemini ex muliere ingenua nati. Puella integris omnibus membris, puer à parte priore alvo aperta, ita ut nudum inteſtinum conſpiceretur. Idem poſteriore parte naturæ ſolidus natus, qui voce miſſa expiravit. *Idem lib. prodig.*

Ano haud perforato naſci, magnum & tamen naſcuntur quidam, & abſque miraculo: ſed tempus facit, *Cardanus de Variet. lib.8.cap.43.*

Novimus quendam ſine ano, id eſt, abſque meatu & orificio in inferna inteſtinorum parte natum: cui malo ſimile eſt vitium, quod de mulieribus imperforatis, ut vulgus dicere ſolet, à celeberrimis etiam authoribus refertur. *Argenterius lib.2.cap.10.de cauſis morb.*

Puellam vidimus, quæ clauſo ani meatu nata, octavo quoque die recrementa ex naturalibus dejiciebat. *Benivenius Abdit.cap.86.*

Pueris recens natis anus ex natura aliquando imperforatus reperitur, eo quòd membrana eſt obſtructus. Si igitur hoc fieri poterit, ipſis digitis membrana diffringatur: Sin minus, ſcalpelli acie illa exciſa, vino curabimus. Quandoquidem verò etiam perfectis ſæpe propter ulcus non probè curatum, concretio in [illegible] contingit, etiam hanc inſtrumento commodo [illegible]gere oportet, & curationem accommodatam facere, fiſtula plumbea, aut cuneolo quodam in anum indito, uſque ad perfectam curationem, ut ne rurſus concreſcat. Eſt autem cuneolus is aliquo ad cicatricem perducente medicamento illinendus. *Paul. Æginetà lib. 6. cap.81.*

Eadem habent *Albucaſis Chirurg. lib. 2.cap.79. Halyabbas Practica lib.9.cap.63. Nicol. Florent. Ser. 7. Tract. 2 c.57.*

Vidimus duos pueros ab utero matris natos naturalibus clauſis: horum alteri caro quædam in ano altius increverat, adeò ut inteſtini exitus percipi nullo modo poſſet: quo factum ut paucis diebus vitam finierit. Alteri verò membrana quædam ipſius tantùm ani orio opponebatur: ſed ea acutiore ſcalpro præciſa, ſtatim ſanatus eſt puer. *Benivenius cap.30.de Abdit.*

Puerum ejusmodi natum in patria mea Joanni Ludovico Stellæ vidimus, qui diſſecta parte abducta, etiamnum ſuperſtes eſt *Cælius lib.4.cap.9. A. L.*

Anum concreviſſe infanti recenter nato memini veſtigio tamen exiguæ fiſſuræ liquori transmittendo idoneæ relicto. Hoc ſepimentum ad juſtam naturalis hiatûs diviſionem diſſecabatur forſicula: cujus inferiorem cuſpidem per dictum foramen inmittendum prius abrumpi, obtundique, ne læderet acies, oportuit: deinde interpoſitis exiccantibus (velut pulviſculo roſarum, bedegaris, boli, cum aluminis uſti momento) facilè abſolvi potuit curatio. *V Vierus libro Obſervationum Medicinalium ſub finem.*

Quandoque pueri vel meatûs urinæ, vel fæcum ita habent clauſos, ut nequaquam excrementa reddere poſſint, aut ſi reddant, vel debiliter, vel per alienas vias id fit, ſicut hoc tempore in hac Urbe reperitur puella Hebræi, Teutonici dicti, quæ fæces per vulvam emittit. Laborantes hac ægritudine appellat *Ariſtoteles quarto de generatione animal. 4.* [illegible], id eſt, [illegible]batos, atque inter monſtra recenſet. Medici appellant [illegible], id eſt, imperforatos. Michael Epheſius, [illegible] narrat Sueſſanus *in prædicto loco Ariſtot.* tradidit hanc affectionem dici à Medicis marmoream. Dubitatur hic, quomodo fieri poſſit, ut qui hos meatûs habent clauſos, ſupervivere poſſint; nam certum eſt naturam ſalutis noſtræ ſolicitam neceſſariò has vias fabricaſſe, ut poſſint excrementa quotidie excerni. Quare ſi hæc non excernuntur, qui fieri poteſt, ut reperiantur aliqui vixiſſe imperforati? Reſpondeo hoc veriſſimum eſſe, quod & exemplum hoc hodiernum puellæ Hebrææ demonſtrat; præterquam quòd Albertus Magnus, & Sueſſanus narrant ſe hujusmodi homines vidiſſe. Imò *Ariſtoteles quarto de generatione animalium quarto*, refert vaccam fuiſſe Perinthi, quæ non ſolùm vixit cum hac imperforatione, verùm etiam quoties ope Medici aperiebatur, toties iterum claudebatur. Cauſa verò, propter quam poteſt in hoc infortunio vita protrahi, poteſt eadem eſſe, quam aſſignat *Ariſtoteles loco citato*, quia ſcilicet natura excrementa ſicca extenuans, evacuat ea per veſicam; addo ego etiam evacuari per ſudorem, ac inſenſibilem

[illegible] pirationem. Sic ubi clauſa eſt via excre[illegible] poteſt natura ea convertere ad inteſtina, [illegible] ficca ad loca veſicæ. Eſt autem hic af[illegible] orbus inſtrumentarius, & in via; quia quæ de[illegible] eſſe apertæ viæ, clauſæ ſunt. Actio verò quæ [illegible] ur in hoc morbo, eſt facultatis expultricis, quæ [illegible] tur à ſuo fine, quia impeditur, non autem eſſen[illegible]ter læditur. Cauſa nulla alia eſt, niſi error facul[illegible] formatricis, qui contingit ab aliqua materiæ tur[illegible]ine, vel propter motum, vel propter alium caſum. [illegible] ue adeò arduum eſt, hoc malum cognoſcere, ut [illegible]e difficile eſt illud curare: primùm quidem, quia [illegible] alia curationis detur via, niſi per novam perfora[illegible], & inciſionem; inciſio verò periculoſa eſt, [illegible] am periculum imminet, nedum perforatur anus, [illegible] r muſculus ſphincter, atque ita novum malum [illegible]. Præterea etſi abſque læſione muſculi fiat pe[illegible]atio, adhuc tamen periculum imminet, ne iterum [illegible] elcat, atque vanus ſit omnis labor, & hoc eſt, quod [illegible] *Ariſtoteles loco citato*, periculum maximum im[illegible]inere, ubi virgines non perforatæ curantur. Curan[illegible]atio in hoc ſolùm poſita eſt, ut quia impedita eſt fa[illegible]ltas expultrix à ſuo munere, ex toto hujuſmodi im[illegible]edimentum auferatur; quod quidem non medica[illegible]entis fieri poteſt, ſed ſolùm operatione Chirurgica, [illegible]uæ nequaquam timenda eſt, propterea quòd ſit citra [illegible]ericulum cùm magna pars orbis circumcidat puellos [illegible]eros. Quod ad curationem attinet, primò diligen[illegible] notandum, numquid poſſit anus perforari citra pe[illegible] ſphincteris, quia ſi forte fortuna coaluerit to[illegible] muſculus, atque facta ſit via à natura ad ipſam vul[illegible]am, & in puella prædicta vidimus, non eſt teotanda [illegible]otatio, quoniam certiſſimè muſculus læderetur, & [illegible] ano malo aliud deterius ſequeretur. Sed ſi appareat [illegible]qua ratione tantùm pellem ſupra muſculum eſſe ob[illegible]ctam, tunc ſignato loco diligentiſſimè, & ferrum ro[illegible]dum immittendum: &, ut in aliis dixi, ſic etiam hîc [illegible]cendum eſt medicamentis, & cannulis. *Mercurialis [illegible]. cap. 9. de morb. puerorum.*

[illegible]ichardi pharmacopolæ noſtri, viri eximii, nuper [illegible]ncti uxor, ante ſexennium puellam enixa eſt, ma[illegible]o ventris tumore, & ano clauſo natam. Ad cujus [illegible]tionem ſex Medicos accerſivit, atque ex his Achil[illegible]p Gaſſarum primarium, tum & Stromaierum quo[illegible] on tam Medicica quàm Lithotomiâ clarum, ſed [illegible] uper in aula Imperatoria peſte ſublatus deceſſit: [illegible] calpello cutis ſectionem aggreſſus nihil effecit, re[illegible]to [illegible] teſtino minimè invento. A ſectione puella vo[illegible]mere cœpit. Cathetere veſicæ collo immiſſo, aqua om[illegible]nis educta quidem, ſubſidente io totum ventris tumo[illegible]re. Cæterum paucis ab eo horis extincta eſt. *Tobias Cnoxlinus de Obſervationibus ſuis.*

Uxor noſtratis cujuſdam lapidicidæ puellum eſt eni[illegible]xa, qui alvi excrementa per lotium tranſmiſit, in ſatis [illegible] na copia: cùm autem obſtetrix, ſatis alioqui perita [illegible] piamulier, ad me hortatu parentum veniſſet, idque [illegible] ficaſſet, ego haud poſſe id fieri, cum nullus nimi[illegible] e[illegible] inteſtinis ad veſicam pateat exitus, conſtanter [illegible]i. Illa poſtridie ad me reverſa, rem certò ita ſe[illegible] re inſtat. Hoc enim & colorem exeuntium, & [illegible]orem clariſſimè atteſtari. Ego tandem unà cum [illegible] imo Viro D.D Burgonivo collega meo amiciſ[illegible], & quodam ex tonſoribus noſtris ad puerum acci[illegible]us, percepimus obſtetricem rectè ſenſiſſe. Nam in[illegible]cta regione ani, deprehendimus eo puerum carere, [illegible] ummè fuimus admirati, tanquam rem nunquam [illegible]tea à nobis nec viſam, neque apud ullum lectam au[illegible]torem: & quid in hac re conſilii daremus planè hæſi[illegible]mus. Tonſor autem, qui nobis quoque adfuit, homo [illegible] alioqui temerarius & præſumptuoſus (ut ferè ſunt) [illegible]ſum hujuſmodi ſæpius à ſe viſum aſſerebat, nec quic[illegible]quam præter tenuiſſimam, quâ anus integatur, conten-dens eſſe membranam nec dubitandum, eâ inciſa anum fore conſpicuum, alvique excrementa per conſuetum & naturalem egreſſura locum. Nos illi tandem aſſentientes, permiſimus, ut locus incidatur: quo facto, ſanguis ſatis copiosè effluxit, ſed fruſtra id genus auxilii tentatum: & poſt unum vel alterum diem miſellus puer obiit. Nos ut cadaver, matre inſciâ, quæ adhuc in puerperio detinebatur, nobis ante ſepulturam liceret diſſecare, & cauſam ejus vitii indagare, patrem obnixè oravimus: qui quidem id horrendum atque abominandum cenſuit, nec mirum, cùm id apud nos Germanos planè inſolens atque inuſitatum, nihilominus nobis ſtrenuè inſtantibus, tandem annuit, eâ tamen conditione, ut negotium illud ſecretè peragatur. Nos igitur facta diſſectione ſtatim abdominis, cùm ad veſicam, ex qua prodire ſtercus conſtabat, perventum, evidenter perſpeximus extremitatem recti inteſtini, qua conſtare debuiſſet anus, corpori veſicæ, inſtar Ureterum, inſertam: non autem per obliquum, uti ureteres, ſed rectâ. Qua re comperta, mirari deſtitimus, cur fæces unà cum urina in puello iſto fuiſſent egeſta; & rem inſolentem, ac planè præter naturam agnovimus. *Coſmus Holtzachius de Obſerv. propr.*

Anno 1580. Cùm anatome publica Lutetiæ haberetur, abortivum puerulum habuimus cui colon & rectum inteſtinum fæcibus erat repletum, ano non perforato, in cujus abdominis capacitate maximam aquæ copiam obſervavimus; qui eò allatus erat, ut obſervaremus, anne dentes in matris utero, licet non appareant, inveniantur, quod fieri obſervavimus. *Caſp. Bauhinus de Obſerv. propr.*

Puellam Piſani Hebræi natam ſcimus, membrana inteſtinum circa finem obductum habentem, ita ut per anum excernere non poſſet: ſecta fuit curata, & vixit. *Marcell. Donat. Hiſt. Mirab. Med. lib. 6. cap. 3.*

Cùm puer adhuc in Thuringia verſarer, Franckenhuſii quod oppidum ad Comites Schwartzenburgicos pertinet, natus eſt infans, cujus os ani ita clauſum erat, ut Chirurgi opera, in eo per ſectionem aperiendo neceſſaria fuerit. Cæterùm hic infans poſtea bene valuit, & ad maturam ætatem pervenit. *Jac. OEthem lib. Obſ. propr.*

Tertio Julii, Anni 1577. Clodiæ natus puellus cuidam cæmentario, ex familia Samborum, cui quidem puero natura anum ita denegavit, ut nullum foris appareret veſtigium; cumque jam per decem dies vixiſſet, nihilque excerneret, neque per anum, neque per virgam, haberetque abdomen valde inflatum ac tenſum, perinde ac ſi brevi circa medium rupturam minaretur. Tandem duodecimo hujus nativitatis die vocatus, cùm ageret ferè animam, ratus pelliculam & cutim ſupernatam eſſe, proinde vel cauſtico, vel actuali inſtrumento auferendam, ſi puer victurus eſſet: ſuaſu & precibus utriusque parentis, utrumque, cauſticum, & ferrum fruſtra admovi. Nam ſequenti die per os omnia quæ aſſumpſerat alimenta, multaq; excrementa corrupta & putrida excrevit, & ſuffocatus ſic obiit. Ego interea maximè veritatem rei ſcire cupiens, coram parentibus, & Clariſſimo Viro Marco de Nigris collega meo, mox aperui, & facta omnium diligentiſſima diſſectione & inquiſitione, tandem reperii inteſtina omnia fuiſſe integra, nullum finem eorum reperiens: ſed ita cum veſica ejus collo confuſa & annexa, ut vix divelli & ſeparari ab invicem potuerint. Muſculus interea recti inteſtini totam implebat cavitatem, collum veſicæ comprimens & contundens, quod valde calloſum reperi, ita ut nihil mingere potuerit. *Georgius Garnerus de Obſervat. ſuis mihi communicatis.*

Cùm poſt dies aliquot ex Italia reverſus, Vratislaviam patriam appuliſſem, ad natæ ante triduum filiolæ Caſpari Jon, cauſarum Patroni, obſtructam ciendam alvum advocor, nil præter fæcum ſiccitatem ſub-

eſſe

eſſe autumans, lenientem ac ſtimulantem injicere nodulum molior. impulſui ſolidi quid reſiſtere ſentio, mox ſtylum lenticularem, aridarum fæcum extractioni aptum, indo, impello vehementius, & ecce ſphincter, cui rectum inſeritur, & vicina narium cutis connivet: extractus ſtylus, nec odoris, nec excrementi quicquam ſecum vehit. Mox fœminas aſtantes, de membranâ, aut grumo inteſtinum interſepiente, aut laterum concretione, reddo certiores. Illæ te audita, & juvene divinante Medico, in riſum ſolvuntur. Ego conſentiente genitore, dubium potiùs, quàm nullum experiri ſtatuo auxilium, & cùm ſolvendum continuum, ſecante num, an urente rectiùs id fiat ferro, delibero, (putcotiale in omnibus horreo) ſtat tandem: Diſtentis quousque licet naribus, ferro teliformi rem aggredior, ſuccedit, ſolidiorem membranam absque hæmorrhagiâ transverbero, mox clyſterem injicio, cujus major pars regurgitans, plura ibi latitare ſimilia ſepta, argumento erat. Unde fatum tertio à ſectionis die ſupervenit. Licet ægrè permitteret, perſuaſi tamen ſectionem puerperæ. Aperto itaque Epigaſtrio, jecur grandius, totum pallidum, ſcirrho vicinum, cyſtique deſtitutum reperi. Ventriculus flaccidus coacti lactis momentum continebat. Inteſtina inania prorſus, flatibus tantùm turgida, vulnerata ſubſedere: quod excrementa vehit rectum, bis lateribus concreverat, bis orbiculati interſepiebatur membrana. Quo in caſu natura formatrix non extremè arguenda mihi videtur: ut enim aliquandiu ſaltem ſervaret, flatibus, qui tum ſoli alimenti fuere materies, tot parietibus exitum prohibuit, qui ut exturbarentur, bilis irritatione optimè cavere. *V. Clariſſimus Joan. Jeſſenius à Jeſſen, de Obſ. prop. per V. Cl. Laur. Scholtzium ad me, miſſis.*

Ano clauſo atque imperforato, imò ſolido, in lucem venit puellula Jacobi Zeckii, Haganoënſis ſcribæ & civis, cujus caſus memorabilis hiſtoriam integram, *lib. 4. operis hujus* plenius pertractavimus. *Joannes Georgius Schenckius, Medicus Filius.*

† De ano concreto vide quoq; *Borell. Cent. 1. obſ. 77. Hildan. Cent. 1. obſ. 73. Zuving. Theat. Vit. Hum. pag. 357* Ani non ſatis perforati meminit etiam *Joh. Scultet. Obſ. pag. 117.* de ani verò clauſione curatâ conſul. *V Vier. obſ. 15. Borell. Cent. 3. obſ. 9.*

INTESTINORUM vulnera.

OBSERVATIO I.

Vulnerato inteſtino mulieris, & conſuto abdomine, retentum ſtercus inteſtinum & abdomen perforando, ægram in vitæ diſcrimen conjecit; quæ nonniſi nova ſectione, & magnis cruciatibus reſiſtere tandem potuit.

VIDI mulierem, quæ cùm paſſa eſſet vulnus in inteſtinis, conſuto abdomine, retentum eſt ſtercus, quod perforavit inteſtinum & abdomen in alia parte: ex hoc ipſa deteriùs ſe habuit, ut opus fuerit ſecare rurſum, & aperire, atque adeò excruciata eſt illa miſera mulier, & in maximum diſcrimen redacta: quare non ſunt omnia relinquenda calori naturali. *Fallopius libell. de Vulneribus cap. 57.*

OBSERVATIO II.

Inteſtina, ex vulnere ventris 24. horis propendentia, repoſita, & vulnus curatum.

EGo ipſe conſui vulnus, quod acciderat viro in ventre, qui fuerat vulneratus cultello, & erat vulnus majus palmo uno. & exierat in inteſtinis circiter duos palmos ex inteſtino medio, & erat diſruptio in m ventris. Reduxi ergo illud poſtquam ſteterat inteſtini extra vulnus viginti quatuor horis: conſolidatum ergo vulnus ſpatio quindecim dierum. Et qua plerique etiam artis medicæ periti judicârunt eſſe nus lethale, nec eſſe moliendam curationem ejus men auxilio Dei perſanatus eſt, & vixit homo multos annos. Non curavi ipſum unguento qu fuit in loco in quo non inveniebatur unguentum que aliquid ex medicinis: poſui ergo ſuper vulnus tum vetuſtum bis in die, & uſus ſum aſſidua ablutione jus cum aqua mellis, donec ſanatum eſt. *Albucaſis l. c. 58. Meth. Med.*

OBSERVATIO III.

Inteſtinis vulneratis, ſic ut flatus & alvi excrementa transmitterent, fiſtula inde nata & curata.

VIdi quendam qui fuit in ventre vulneratus per ſione lanceæ, & erat vulnus à dextra ſtomachi inveteratum eſt vulnus, & facta eſt fiſtula, exivitque geſtio & ventoſitas. Quamquam autem non ſperabam ſanari poſſe, iarren conatus ſum mederi: ubi prope præter ſpem omnia meliùs habere incipiebant ceſſavi, donec ſanatus eſt, & conſolidatus eſt Poſtquam ergo vidi locum jam conſolidatum, non mediocriter timui, ne mala aliqua in ventre ſymptomata acciderent. Sed nihil mali eſt conſ quin bene habuit, omnes ſuas functiones obivit naturales, cibo, potu, exercitatione, ſomno, Venere, balneo uſus eſt ſecundum naturam. *Idem eodem loco.*

OBSERVATIO IV.

Per medium corpus transfoſſi, atque inteſtinis vulneratis, brevi convaluere quidam.

MUltos curavi, qui ex vulneribus medium corpus transverberantibus, Dei beneficio convaluerunt. Teſtem proferre poſſum legati Portugalenſis diſpenſatorem, quem ego Meloduni curavi ex vulnere enſe ficto, & totum corpus ſic transfodiente, ut vulner inteſtinis magna fæcum copia, dum curaretur, per nus erumperet, convaluit tamen. Non ita pridem dlo le Maiſtre Nobili Lutetiano, enſe medium corpus transfixum fuerat, ſic ut per multos dies ſanguis mult ei per os, & anum manaret, ex quo erat intelligere nerata eſſe inteſtina, & tamen intra viginti dies ſa eſt. *Pareus lib. 9. cap. 33.*

OBSERVATIO V.

Inteſtinorum vulnera à grumis perpurgata, & citra remedia appoſita, externo tantùm ulcere conglutinato, naturæ opera convaluere.

QUidam fuit confoſſus in inteſtinis, ablatis gru & reliquis, quæ poterant impedire glutinari vulneris, adhibita ſunt remedia enæma, hoc eſt, medicamenta adſtringentia, quæ vulneribus cruentis indu tur, idque parte externa, interiore neglecta. Itaque conglutinato ulcere exteriore, quæ erant confoſſa profundo, providentia naturæ glutinata ſunt & per rata. Vide 6. *Epid.* hodie etiam id tentatur à multis, n temerè. *Holler. Comm. ad Aph. 18. lib. 6. Hipp.*

OBSERVATIO VI.

Vulneratis pueri inteſtinis, iisdémque malè curatis, atque ob id occalleſcentibus, & fæces transmittentibus, abdomine conſuto, inteſtina ſua ſponte coaluerunt.

JUvenis tribus abhinc annis in abdomine vulnus accepit, ita ut telum à priori parte ad poſteriorem in altero ilium penetraret, vulnusque pervium eſſet: Is cùm minùs rectè curatus fuiſſet, & plagâ jam vetuſtâ, atque ris occalleſcentibus, dejectionem alvi per plagam gnâ ex parte redderet, nos acterſivit. cumque vereremus,

mur, ne (quod ratio dictabat) ſi plagam aperiremus, & dilectari inteſtini oras, quas veriſimile erat jam callum contraxiſſe, ſcalpro exaſperaremus: ut una poſtea glutinarentur, hominemque ad interitum præcipitaremus, ſatius indicavimus, plagam exaſperare, ut cruor deeffunderetur, tum rarnem producentibus ipſam nutrire,& poſtremo cicatricem inducere, atque ita naturæ inteſtinum apertum dimittere;res autem adeo recte proceſſit, ut ille præter omnium opiniònem ex toto liberaretur,& nunc bene valeat *Vidus Vidius Comm. 2 lib. Hipp. de vuln. Cap.*

Observatio VII.

Inteſtinorum tenuium portiones, per ulcera, aut. abſceſſus ablata, ſuperſtitibus agris.

Vidi quibus inteſtinorum tenuium portiones, ſatis effatu dignæ, tum per abſceſſus, tum per vulnera ſint ablatæ: & tamen vivunt, unamque in rebus deſperatiſſimis divinæ bonitatis&fortitudinis gratiam profitentur. *Gemma lib. 1. cap. 6. Coſmocr.*

Observatio VIII.

Inteſtina tenuia & craſſa vulnerata curata.

Cuidam perforatus venter acuto enſe, inteſtina tenuia vulnerata, & pars craſſorum. Exierunt inteſtina per vulnus,& ſtercus. Deſperatus erat à Medicis, ſed longa cura convaluit. *Holler. Obſer. 17. libell. proprio.*

Observatio IX.

Solutionis continui in tenuiore inteſtino ſanata. Hiſtoria alia.

Pertuſo, perſectove tenui quopiam inteſtino, lethale eſt, inquit *Hipp. Aphor.* 18 *ſect.* 6. Huic Aphoriſmo plane adverſum ac repugnãtem caſum, paucis antè annis obſervavi, in cive quodam Gryphsvvaldenſi ſexagenario: cui cum diebus tribus continuis alvus obſtructa eſſet, vehementiſſimis circa umbilicum doloribus infeſtaretur, potionem purgantem exhibui, qua prima vice nec alvum depoſuit, nec dolores quicquam remiſerunt. Eadem verò, tribus diebus exactis, repetitâ, & alvus laxata eſt,& dolore ſublato, tumor quidam in Epigaſtrio, circa inguen dextrum erupit. Tonſor ad eum vocatus, tumorem convenientibus remediis maturatum ſcalpello aperuit, ex quo pus ſanguini permixtum effluxit. Octavo die poſt apertionem tumoris, cum ulceri medicamenta mundificantia & detergentia, linamento excepta admoveret, potus unâ horâ poſtquam ab ægrò aſſumptus eſſet, per vulnus emanare cœpit, tanto impetu, ut ſimul linamentum è vulnere propelleret. Sequentibus diebus etiam panis caro, & reliqui ſolidiores cibi, aliquo modo alterati, per idem vulnus effluxerunt. Hac re territus æger, jam plane de ſalute ſua actum eſſe cenſuit. Cùm verò aliquot diebus potione ex radicibus, & herbis quibuſdam conſtringentibus ac conſolidantibus præparatã uteretur, & vulneri exterius ſarcotica adhiberentur primo cibus, deinde etiam potus paulatim ſubſtitit, ac vulnus intra ſex ſeptimanas integre ac perfecte ſanatum eſt. *De Jacobi Seidelii, per Clariſſimum Virum Laurentium Scholtzium, communicatis Obſervationibus.*

Observatio X.

Jejunum inteſtinorum omnium tenuium maxime inſanabile, ſanari tamen aliquando viſum.

Jejunum inteſtinum omnium maxime inter tenuia inſanabile eſſe traditur, propter vaſorum magnitudinem, tunicæ tenuitatem, nerveam naturam, jecoris viciniam, bilis ſuſceptionem, & curandi difficultatem: aliquando tamen ſanari viſum eſt, vulnere, præſertim ſumma parte accepto. Reliquorum vero levior vulneratio agglutinatur, quia plurimum carnoſæ ſubſtantiæ habent, nec ad mortem perducit, niſi phlegmone & Ileus ſupervenerint. *Jacotius Comm. 3. ad. Aphor. 17. lib. 1. ſect. 3. Coac. Hippoc. pag. 1002.*

† Inteſtini jejuni transverſim vulnerati funeſtum in ſtudioſo exemplum occurrit Giſſæ ann. 1663. De inteſtino jejuno anguſto & cartilaginoſo Ballon. Epid. fol. 58. Vid. etiam de vulnerib. inteſtinorum *Indicium VVelſchy. de vulnerib.*

Observatio XI.

Abdomine cum tribus inteſtinis, juguloque vulneratus, ad quartum uſque diem præter omnium opinionem vixit.

Miles quidam de Bernenſium exercitu, febre continua corripitur in tranſitu, qui ex vehementia febris ad tantam inſaniam devenit, ut ſibimet cultro juguli pluſquam mediam partem abſciderit, abdomenque ſiniſtrum cum inteſtinis tribus in locis perfoderit. Ex pago ductus in noſtrum Xenodochium, catenis alligatur: Chirurgus vocatur, ſed quæ hic admovet, furibundus ille à collo ſtatim dejicit. Cum ego eum inviſerem, ſedentem in lecto reperi, ad interrogata quiete, ſed parum articulate reſpondit. Vulnus ita ſemper apertum manſit, ut cuilibet interiora tracheæ arteriæ late paterent, neque difficile fuiſſet, nucem moſch. intromittere Ad 4. uſque diem præter omnium opinionem vixit. *De obſervat. Pet. Quentzii. protomed. Frib. Helv.*

Observatio XII.

Quidam duobus vulneribus cæſim, altero quidem in maxilla, altero vero in manu, acceptis, & conglutinatis: tertio verò, quo (punctim gladio ventre perfoſſo) Colon inteſtinum prociderat: cum nulla id arte reſtitui poſſet, tandem oris vulneris propendens, conglutinatum, biennium citra putrefactionem, nulla externa aeris corruptione, eo modo, ſalva hominis vita, perſtitit, etiamſi per intervalla per oſcilla meſaraicarum ſanguinem, aliquando etiam alvi excrementorum ſubcrudorum quippiam remitteret.

Anno 1545. menſe Februario, vidimus in Monte Pelluſano Narbonenſis Galliæ, caſum mirabilem Quidam fuſor ſtanni, cum ad nundinas profectus eſſet, & bene nummatus domum rediret: à graſſatoribus & latronibus in via circumventus, non tantum omnibus ſuis pecuniis ſpoliatus, ſed etiam ad mortem mulctatus, & vulneratus eſt. Tria autem vulnera accepit, unum in ſiniſtra manu, ſatis magnum; videbantur enim tendines quorundam digitorum læſi & præciſi, ita ut manu & omnibus digitis non prorſus uteretur. Secundum in ſiniſtra maxilla, ab aure, verſus labia ſuperiora ducebatur, ac licet quoque curatum eſſet, tamen cicatricem hiantem, & ſatis indecoram monſtrabat. Tertium omnium periculoſiſſimum, non ut duo priora, cæſim, ſed punctim illatum. Impulerant autem illi latrones gladium in ſiniſtrum latus ventris inferioris, ad duos fortaſſe digitos ſupra umbilicum. Et quoniam muſculi epigaſtrii cum peritonæo rupti & perforati erant, vulnusque diductum, ſtatim portio magna inteſtini coli per vulnus prolapſa eſt. Miſer tot vulneribus acceptis, tandem Avenionem pervenit, ac decem menſibus integris Chirurgorum opera uſus eſt. Duo priora vulnera, capitis ſcilicet & manûs, curata ſunt: tertium verò nequaquam. Inteſtinum namque colon à Chirurgis in ſtatum & locum naturalem reduci neutiquam potuit. Manſit igitur extra ventrem, ac cuti conglutinatum per transverſum ventris quaſi prominebat, ac toto jam biennio extra peritonæum conſtitutum, aërique expoſitum, nulla tamen interea temporis, putrefactione tentatum fuerat. Sanguinem largiſſimum, per orificia venularum meſaraicarum quæ inteſtino inſeruntur, refudare, & permanare conſpeximus, ita ut vulneratus ſaccum pannis, & linteolis refertum, ſecum circumferre cogeretur, quibus adtergendum

dum ſanguinem ſubinde uteretur. Addebat prætetea vulneratus, ſe interdum per inteſtinum hoc aliquid excrementorum alvi deponere, nontamen ita perfectè coctorum: & ſi id contingeret, ſe per anum ſæpe ſpatio quindecim dierum nihil egerere. D. Rondeletius, Saporta, Honoratus, & multi clari viri admirati ſunt, vulneratum tamdiu vivere poſſe. *DD. Abrahamus Murgelius de Obſ. propr.*

Observatio XIII.

Inteſtinum citra mortem vulneratum.

CUm *in præfatione editionis primæ, libri noſtri Anatomes*, qui eſt *de totius corporis humani partibus externis*, polliciti ſimus, nos exhibituros inteſtini ſecti hiſtoriam, eam nunc ſubjungamus: hæc enim ſimul probabit, Peritonæum læſum ſpaſmum non inducere: vulnera item muſculorum abdominis non eſſe lethalia. Res ergo ita ſe habet. Adamus Brantz Ruſticus pagi Riehani, ditionis Baſilienſis, cum diu ἐντεροκήλῃ laboraſſet, tandem ſectionem pertulit, probeque curatus fuit. Verum biennio poſt (annos circiter triginta natus) in eundem pene morbum incidit: ita tamen, ut non ſolum inteſtina, ſed & omentum delaberetur, idque non ut prius, in ſcrotum, ſed ad latus inguinis ſiniſtri, tumor ea Peritonæo rupto obortus: quo cum morbo diu fuit conflictatus. Cum autem malum ingraveſceret, ab omni opere abſtinere fuit coactus: quare quò ſe ſuſtentaret, ſtipem quærere eum oportuit, Dum ergo Anno 1586. intenſiſſimo exiſtente frigore oſtiatim ſtipem peteret, factum ut ex femoralium attritu, non ſolum cutis, ſed omnia cuti ſubjecta uſque ad omentum attererentur: hinc cum malum jam ſphacelum minaretur, lecto ſe continere fuit coactus. Cum ergo lecto jam affixus eſſet, per patrem ſuum, pagique Præfectum, & conſilium meum, & Lithotomi Baſilienſis operam imploravit: & licet in Anatome publicâ (quæ in decimum tertium diem à me fuit producta) tum eſſem, ut qui & ſectori, & præſidis munere fungi ſoleam, occupatiſſimus: diem tamen illum frigore ita concedente, ægroto & miſero & pauperrimo tribuere volui. Deductis ergo mecum in pagum ſtudioſis aliquot Medicinæ (inter quos fuere D. Jacob. Gregorii Pannonius, nunc Medicinæ Doctor, & Daniel Pyrnuſius Polonus, feliciſſimæ memoriæ juvenis, ut totius Medicinæ avidiſſimus, maxime vero in ſtudio tam Anatomico, quam Botanico diligentiſſimus, ideoque mihi familiariſſimus, qui & poſtmodum Doctoris titulo, me promotore, fuit donatus) una cum Lithotomo, ejuſque comitibus, ægrotum, ejuſque caſum inſpeximus: cujus tumoris facies talis erat. Detecto abdomine in ſiniſtro hypogaſtrii latere, tumor infantis caput pene æquans, apparuit, cute una cum ſubjectis partibus exulcerata. Quare ſtylo profunditatem exploravimus, qui ſine ulla moleſtiâ in ipſam abdominis cavitatem intrudebatur, & quidem penè abſque omni ægroti dolore, ut qui vix ſtylum perſentiret; quod ſane argumento erat, & ipſum Peritonæum læſum eſſe. Sed & pinguedo ſupra tumorem conſpiciebatur, quæ facile, & ſine ullo ægroti dolore ſtylo amovebatur, quod ipſum fuiſſe omentum firmiter credo. Tumore ergo diligenter inſpecto, quid facto eſſet opus conſilium iniimus, multiſque hinc inde agitatis, conſultius quidem fore duximus, tanquam caſum pene deploratum intactum relinquere, & ab omni ſectione abſtinere. Verum ægroti precibus victi, melius eſſe anceps experiri remedium, quam nullum, cum Celſo arbitrati ſumus. Sed & altera quoque à Galeno profecta admonitione adjuvabar, qui *lib. 3. de criſibus, cap.* 2. generoſi eſſe Medici vult, difficillimis caſibus & eventis, qui ſæpe accidunt, non terreri: ſed conſtanter adverſus morbos ire, naturæque motus ſolerti indagatione perſpicere, remediiſque paratis dirigere malorum arte reniti: Thucydidiſque cum c… lium ſequi (ut Galenus 10. *Method. Medend.* monet) qui in re dubia agere aliquid vel periclitantes etiam jubet. Quare rei difficultate, quæ cum ſummo juncta eſſet periculo, & ægro & aſtantibus expoſita, ſ… nem ipſam, præmiſſa tamen divini numinis (ut … talibus fieri & debet, & conſuevit) invocatione … thotomus aggreſſus eſt. Primum quidem ægrotus, eo modo quo ſolent ii, qui herniæ cauſa inciduntur, … levactum conſidere ad tempus aliquot juſſus, mox tabulæ ſuper imponitur faſciis ligatus: inque abdomen magnum vulnus infligitur. Quo facto, inteſtina dudum prolapſa, irrito tamen conatu Chirurgus … nere tentat: adeo enim flatibus erant diſtenta, & o… to adnata, ut ne vix quidem manibus ab ipſo om… ſeparari poſſent. Cum ergo inteſtina quaſi capta c… tinerentur, (eo modo quo ſolet fieri in iis, qui ru… ra peritonæi ſupra umbilicum laborent, quibu… volvulus ſupervenit: cujus rei apud nos etiam an… paucos annos in quodam habuimus exemplum, qui … men magna peritonæi adhibita ſectione, probe curatus, in hodiernum adhuc diem vivit) mihi Galeni authoritas & magna illa peritonæi ſectio ab antiquis uſurpata, in mentem venit. Galeni quidem … tas, qui magnitudinem vulneris muſculorum … minis periculoſam non eſſe, ſatis oſtendit, dum præcipit ejuſmodi vulnera in toto abdomine eſſe dilatanda, ſi minora videantur, quam ſufficiat repoſitioni … teſtinorum aut omenti, ſi ſint prolapſa, nec reponi … ſint. Magna vero peritonæi ſectio, cujus Galenus, Cornelius Celſus, & Paulus Ægineta, dum de Gaſtroraphia agunt, meminere: ubi movent, peritonæi vulnus ſi anguſtius ſit, quam reponendis iis, quæ extra abd… men prolapſa ſunt, conveniat, ampliandum eſſe. Quare ſubito, ut Muſculorum abdominis vulnus, & peritonæi ruptura dilataretur, ne inteſtina diutius … propendentia refrigerarentur, conſultum viſum fuit. Dilatato ergo vulnere, (ſine tamen magna hæmorrhagia) nec dum inteſtina reponere potuit, quare cultello ab omenti, & ad latera â peritonæi membrana, cui erant adnata, ea ſeparare oportuit; quod tamen ſine læſione fieri non potuit: hinc factum, ut ex tenuibus inteſtinis unum leviter læderetur. Hoc peracto, cùm inteſtina ab omni fere omenti parte eſſent ſoluta, inteſtinumque læſum foret conſutum, omnia in abdominis capacitatem fuere repoſita, tum levi gaſtroraphia vulnus conſutum; totaque hæc operatio abſque ulla lipothymia fuit abſoluta. Cum poſtmodum excrementa non per alvum, ſed per … nus rejiceret, aliquoties clyſmata ad alvum ſolli… tandam fuere injecta; nunquam tamen clyſma, licet larga manu decoctum fuiſſet adminiſtratum, ad vulnus pervenit, ſed ut injecta, ita etiam fuere … jecta. Vulnus autem abdomini inflictum coaluit … licto ſolum tantum ſpatii, quantum eſt ipſius inteſtini vulnus, quod ne in hodiernum quidem diem coaluit, per hoc enim vulnus, quod circa umbili… ci latus ſiniſtrum remanſit, fæces rejicit, per anum vero nihilominus excernit. Verum dolorem nullum perfert, nec quando excrementa effluxura ſunt, perſentit; forti tamen ligatura utitur, & difficilioribus Ruſticis operibus præeſſe poteſt. Cauſam quærentibus ſtudioſis, cur, cum excrementa per vulnus rejiciantur, clyſmata non etiam eo pertingant. Ad hoc reſponſum fuit, clyſmatum materiam ad inteſtina tenuia, meo quidem judicio, naturaliter non pervenire, quod & authoritate & ratione probamus. Clara eſt authoritas Galeni 5. *Method. Medend.* … quæ habet. *Superioribus inteſtinis ulceratis, utendum eſſe medicamentis per os aſſumptis: quod enim per ſedem injicitur*, (inquit Galenus) *ad ea quæ ſunt vicina ventriculo, ſubire nequit.* Non minus perſpicua ejuſdem alte-

aſtera 13. *Method. Medend.* 17. ſententia, ubi inquit *Quæ per ſedem infuſa ſunt, ea omnino ad jejunum uſque aſcendere nequeunt, imo ſi admodum attaris, fortaſſe ter ac tantum inteſtinum continget.* Ratio verò à *Valvula Coli Inteſtini* deſumpta eſt, quæ id impedire poteſt. *Caſparus Bauhinus in Append. ad Rouſſetam de Partu Cæſareo*

Observatio XIV.

Sciſſo inteſtino graciliore vita amittitur.

TEnuioris inteſtini morbo, quem Græci εἰλεὸν vocant, urgeri commune eſt; ſed urgeri, ut ſic vitam tollat, inauditum. Corpulenta quædam mulier, cùm modò ſuprà, modò infrà umbilicum, intollerabili premeretur dolore, nec ullus hinc inde ſpiritus erumperet, adeo agitata eſt, ut ſciſſo tandem inteſtino vitam finierit. Quod niſi inciſâ mortuâ pluribus innotuiſſet, neſcio an citra mendacii ſuſpicionem à me ſcribi potuiſſet. Sed & ruſticum novimus, qui cum poſt longiores torſiones & ventris diuturnas inflammationes dies obiiſſet, & mortui inciderctur corpus, longior in inteſtino fiſſura inventa eſt, ex qua etiam recentes uvas, quas paulo ante comederat, prorupiſſe conſpeximus. *Benevenius cap. 76. de Abditis.*

Observatio XV.

Cuidam venter transfoſſus totus, colo, renibus, & ſpina vulneratis, qui cum bilioſis ſalivationibus intra 12. horas, expiravit.

VIdi, cui transfoſſus venter totus, & vulnus in colum, renem, & ſpinam penetraret: hic eum multa quidem ſalivatione, ſive bilis vomitione intra boras 12. expiravit *Hollerius Comm. ad Aphoriſm. 13. lib. 1. ſect. 3. Coac. Hippoc. pag 986.*

DE INTESTINIS IN genere varia alia.

Observatio I.

Inteſtina ad hypochondria redacta.

IN Cardinali Campegio inteſtina omnia ad hypochondria redacta erant, propterea cavitas inferior abdominis inteſtinis deſtituta erat & ſpina detecta. Quamobrem Medico licebat abdomen Cardinalis attrectanti, magnæ arteriæ motum perſentire, & unà cum illâ durities perſentiebatur. Illa vero durities nihil aliud erat, quam vertebrarum corpora: cujus rei novitatem non poterat ſatis mirari excellens Auguſtinus Riccus Lucenſis. *Columbus. lib. 15. Anatom.*

Observatio II.

Callo in inteſtinis oborto, qui excrementa alvi ægrè tranſmitteret, monialis quadam mortua.

IN cœnobio Divi Donati, quod in agro Pulveroſæ eſt, religioſa mulier, & ejus cœnobii profeſſa fuit: quæ inteſtinorum doloribus multis jam menſibus urgebatur, & alvus nil niſi ægre, & durum, idque tantum decimo quoque die reddebat. Cumque nullis conferentibus auxiliis, diu multumque hoc malo vexata, tandem naturæ conceſſerit, mortuæ corpus incidendum curavimus, & inventa ſunt inteſtina altiore callo conſtricta: adeoqua iter anguſtum relinquebatur, ut dejectiones ægre tranſmitti poſſent. Hoc tamen nos malum, propterea quod alvum prementi neſcio quid durum renitebatur, etiam ea vivente præſenſeramus. *Benvenius, cap. 34. Abditor.*

† Dignum quoque notatu, quod de Inteſtinis ſolidis refert Ioh. van Horne de Duct. Chylif. D. 2. Sed magis admirand. mulierem ſine inteſtinis vixiſſe, qua de vid. Dieter. reſp. Med. de Acid Sualbac. pag. 44.

INTESTINORUM LAPIS, ſive tartarus.

Observatio I.

Stupenda lapidum & tophorum in inteſtinis genitorum forma: ſubſtantia, magnitudine, pondere & colore mirè variantes; colicos cruciatus, teneſmum inteſtinorum obſtructiones, alvum aſtrictiorem, ſtomachi & inteſtinorum diuturnos & perpetuos, atque adeo ſæpe implacabiles dolores, pleriſque etiam mortem inferentes; tum quibus remediis ægri levati ſint, Hiſtoria & atteſtationes admirabiles omnino.

SCribunt nonnulli, quod à forti excernendi conatu, præcedente dolore vehementi, aliqui lapides calloſos dejecerunt, iis qui in veſica naſcuntur, haud abſimiles: id quod ego neque vidi, neque alium qui viderit unquam audivi. *Gal. lib. 6. cap. 2. de locis affectis.*

Galenus teſtatur, quendam teneſmo, id eſt, crebro & inani egerendi per inteſtinum rectum appetitu laborantem, lapidem excreviſſe. *Paulus Ægineta lib. 3. cap. 41.* Qui tamen in hoc fallitur, dum ſcribit quod Galenus viderit, cum tantum de ſcripto cognoverit.

A locis ipſis morborum indicia ſumuntur: eo quod quibuſdam ſolis morbus hic accidat: quibuſdam verò ſolis nunquam eveniat. Quippe ſoli oculi ſuffuſione laborant: lapis in renibus, & veſica duntaxat naſcitur atque ut nonnullis placet, etiam in colo. *Gal. lib. 1. cap. 5. de loc. aff.*

Lapides eruntaut in renibus, aut in veſica, aut in inteſtino appellato colo, aut in articulis; *Raſis ex Galen. lib. 10. cap. 2* litera x. Continentis, ex quo eadem repetit *Rabi Moyſes.*

Accidit lapis in ano pinguium, inquiſivi & inveni hoc fieri in majore parte: & in macilentis fit lapis in veſica *Idem Raſis, loco prædicto.*

Erat quidam amicus meus pinguis valde, & egrediebatur de eo lapis in urina ſemper, deinde emiſſus eſt ab eo lapis in egeſtione abundanter. *Idem loco præcitato.*

In inteſtinis aliquando retinentur fæces omnino propter craſſitiem & duritiem ſuæ ſubſtantiæ, in tantum quod efficiuntur quaſi lapides. *Abynzoar, citante Geſnero. lib foſſilium, pag. 146. b.*

Galenus ſuo tempore non vidit lapidem ab inteſtinis egredientem! ſicut ipſe recitat in libro de interioribus, & tamen non vidimus tempore noſtro bis: tamen non fuiſſet conveniens Galenum negare hoc. *Gentilis, Comm ad cap. Avicenna lib. 4. Fen. 1. Tract. de febre ſextana & ſeptena.*

Colica paſſio bene poteſt cauſari ex lapide in inteſtinis, ſed & hoc eſt de raro contingentibus, ideo authores non faciunt mentionem, quod raro ibidem generantur propter latitudinem meatuum, & quia calor eſt debilis, (cum ſint membra panniculoſa) ideo non indurat materiam, ut inde lapis generetur. In renibus autem, veſica, & pulmone frequentius generantur &c. In inteſtinis raro propter cauſas dictas, aliquando tamen eſt poſſibile, & quia materia eſt multum viſcoſa: & ratione alicujus particularis, calor poteſt eſſe fortis; calor autem fortis agens in materiam viſcoſam, reſolvit quod eſt ſubtilius, & reliquum indurat, & ita generat lapidem. Lapis igitur cauſatus in inteſtinis poteſt eſſe cauſa colicæ paſſionis, ſed hoc eſt de raro contingentibus. *Gordonius Partic. 5. cap. 18 Pract.*

Lapis quandoque generatur in inteſtinis, qui fit cauſa colicæ, oppilando & adducendo dolorem, vel

ſe extendeodo & ſolvendo continuum, vel prohibendo exitum ventoſitatis, &c. Et ego caſum vidi mirabilem in hoc, in uxore Domini Antonii de Canobiis Papiæ, in colica clamoſa, quæ non poterat aliquo ingenio curari: & tandem natura cum lenitivis, per ſurſum & deorſum immiſſis, emiſit tres lapides magnos duriſſimos: quorum quilibet fuit quantitatis unius ovi gallinæ: & videbatur quod eſſent fæces ita induratæ, ſed erant cinericei coloris. *Matthæus de Gradibus, Comm. ad cap. de colica Iliaca, in nonum Raſis,*

Non ſolum lapides generantur in renibus & veſica, imo etiam in ſtomacho, quos quidam per vomitum ejiciunt. Et quibuſdam accidunt in inteſtinis, & ejiciunt eos per ſeceſſum, & fit plurimum ex eadem cauſa, ex qua fit colica & Iliaca. *Gilb. Anglicus lib. 6. cap. de lapide renum & veſica.*

Poteſt in pluribus partibus noſtri corporis fieri lapis, veluti in pulmone, ſtomacho, & in inteſtinis, &c. Et ego heri in quodam ruſtico, qui per quindenam aſſellam ſæpius non habebat, ad nucis magnitudinem non unum, ſed plures lapides in inteſtinis generatos, & excretos vidi. *Ant. Guaynerius. cap. 1. Tract. de calculoſa paſſione.*

Lapis in multis partibus corporis humani poteſt generari, ſcilicet in inteſtinis groſſis infra contentis, maximè in colo, ut vidi Ferrariæ 1547, & erant quantitatis avellanæ magnæ, & multum duri, emiſſi per anum, à quadam muliere in multis vicibus, numero circa quinquaginta, cujus rei teſtis eſt, excellens Medicus Bartholomæus Falconetus. *Ioan Arculanus Comm. in 9. lib. Raſis ad Almans. cap. de lapide.*

Vidimus nos quendam puerum emittentem plures lapides groſſos, ſicut nux, per anum: & non tam groſſos per virgam. *Savonarola Tract. 6, cap. 6. rubr. 19.*

Vidimus nos quendam puerum emittentem plures lapides, groſſos ſicut nux, & plus per anum, non tam magnos per virgam, cui contulerunt valde melones, & mirum, quod ſine dolore, licet in lapide inteſtinorum minor dolor ſit, ſicut etiam generatio minor. & illud propter complexionem, amplitudinem membri, & vacuitatis ejus. *Io. Franciſc. Pedemontanus cap. 1. ſummæ 1. part. 4. Addit. ad Meſuen.*

In colo inteſtino generantur lapides, & coria à pituita exiccáta. *Iacob. Carpus in Iſagog. Anatom. de Colo Inteſtino.*

Quandoque eſt (alvi fluxus) ex lapidibus, licet rarò. Et viſum eſt à pluribus in uno cholerico Neapolitano cujus cognomen erat Medicus, & ſervavi duos ex lapidibus quos emiſit continue per menſem, per virgam & anum, & erant plures & magni; ſed emiſſus per anum ſicut ovum, per virgam ſicut nucleus, & cum melonum comeſtione liberatus finaliter exitit. *Franciſc. Pedemontanus cap. 3. ſummæ 1. part. 4. Addit. ad Meſuen.*

Franciſcus de Pedemontio incredibili & numero & magnitudine (lapides) conſpexit, per menſem enim duravit lapideus fluxus. Erat autem quorundam lapidum ovi magnitudo. *Thom. à Veiga, Comm. ad lib. 1. cap. 5. de loc. aff. Galeni,*

Lapillum progeneratum in pulmonibus fidem facit Galenus alii in inteſtinis, &c. *Alexander Benedict.*

Mariottus Palla Pharmacopola, cum inteſtinorum dolore vexaretur, ejuſque venter nihil fere, & id quidem ægrè, atque liquatum redderet, pluribuſque hominem medicamentis alvum ducentibus, & clyſteribus curaſſent Medici, & morbus nihilominus invaleſceret, ad aliud auxilii genus converſi, totam ipſius alvum humidis fomentis emolliunt: nec prius ab incepto deſiſtunt, quam ille ſic fotùs, lapidem inſtar columbini ovi alvo projicit. Qui quidem lapis in inteſtino ſubſiſtens, & iter magna ex parte obſtruens; licet ideo deduci non poſſet, quod inteſtino, tunicisque ejus deligatus eſſet, vel quod ipſius craſſioris inteſtini aliqua forte inhæreſceret cellula, medicamentorum [illegible] ſidiis, & expultrice adjuvante virtute, tandem pro[illegible] ſus eſt. *Benivenius cap. 19. de Abditis.*

Nos vidimus mulierem Gallam hic Ferrariæ, q[illegible] lapides quinque ex ano egeſſit, quos malleo ferr[illegible] contundens in pulverem redigebam, ac ſi eſſent pe[illegible] cti lateres, tamen parvi erant: nam & colore, & ma[illegible] tudine, & forma meſpilorum ſeminibus aſſimul[illegible] tur. *Braſſavolus Comm ad Aphor. 79, lib. 4. Hipp.*

Muſa mulierem refert ex ano quinque lapides [illegible] didiſſe: quod veriſimile eſt: nam pituita ſæpe len[illegible] ma inteſtino hæret, quæ poteſt concreſcere, dum [illegible] non dirigitur. *Scholiographi ad cap. 48. lib. 1. Holleri [illegible] morb. intern.*

Ubi ex ſtomacho ſulphur, id eſt, ſtercus expellit[illegible] ſi in eo eſt ſalis vis, tunc lapides generat, & fiet conſtipatio, ut excrementa ejici nequeant, ſicut [illegible] à Landshuet evenit: hic habebat in inteſtinis [illegible] dem, &c ut materia neque ſurſum neque deorſum potuerit, ſed ſimilis erat lapidi ſciſſili. Dicebant auro comeſto eſſe, ſed nihil eſt, quia nullum met[illegible] adhæret, non vadit in ſubſtantiam aut digeritur, p[illegible] ter ferrum, quod cùm bibitur, limaturæ (ſcilicet [illegible] bibitæ coagulantur, & faciunt dolores inte[illegible] &c. Ideo quando in inteſtinis fit lapis, non ge[illegible] tur ex oſſibus, aut carnibus, aut aliis cibis, ſed deb[illegible] ſingulare quoddam eſſe, ſcilicet, ſi quis multum [illegible] tur medicina, ut eſt aurum potabile, luna ſoluta, [illegible] matura Martis, dulcedo Saturni, extractio cupri, [illegible] piter calcinatus, ſic chimolea, aſphalatum, mar[illegible] ta, antimonium. &c. Illa ſi dantur in medicina, c[illegible] gulantur in inteſtinis: nam non manent in ſtomacho, neque ad hepat tranſire poſſunt, ideo ad inteſtina [illegible] dunt. *Theoph. Paracelſus, Comm. ad. cap. quartum T[illegible] 4. de Tartaro.*

Ex inteſtinis ejectum lapidem non vidit Galen[illegible] ipſe vidi calculum inſtar ovi columbini, per alvum excretum Lugduni à muliere, quæ dolore coli confli[illegible] batur. *Hieron. Montuus lib. 4. cap. 1 Anaſc. morb.*

Pituita lenta ſecundum naturam gignitur, co[illegible] ſcitque in inteſtinis, è quibus cernitur alias ſponte [illegible] cibus circumjecta deſcendere, alias clyſtere manif[illegible] deduci, alias dyſenteriæ vi corradi. Cùm autem [illegible] cius ea vacuatur ſenſim, aucta caloris vi ſic tandem [illegible] teſcit, ut prorſus obſtruens inteſtina quaſi infarc[illegible] que latentium difficiliumque morborum cauſa. [illegible] li Quinti Imperatoris legatus quidam dolore torq[illegible] batur, nec non tumore à dextro hypochondrio per im[illegible] ventriculi, in ſiniſtrum exporrecto. Huic cum ſexennio toto, remedii genus omne, tanquam emolliendo ſci[illegible] rho adhibitum fuiſſet, injecto tandem acriore cl[illegible] ſter[illegible] durum ac firmum quippiam, medio ductu pe[illegible] pedis longitudine detractum eſt, quod ille i[illegible] portionem eſſe metuebat. Sed cum repente levatus [illegible] deretur, adhibito conſilio iterum ac tertio cl[illegible] ſte[illegible] prolutus eſt, rurſuſque ſimili evulſa materia, continuò priſtinæ eſt valetudini reſtitutus.

Alteri cuidam ſimilis, ſed gravior affectus a[illegible] prorſus cohibuit: qui tandem ventre ſupra mod[illegible] intumeſcente deceſſit è vivis inventumque eſt colum inteſtinum uſque adeò infarctum pituita concre[illegible], ut ſolidum prorſus eonſeretur, nihilque omnino fæcis in alvum delabi ſineret. Vera hæc eſſe teſtantur, quæ tamen Galeno non admodum probabilia videntur. Cra[illegible] ſior porro hæc pituita in cæci aut coli inteſtini cellul[illegible] diutius coërcita, nonnunquam concreſcit in calcul[illegible] quales ſæpe vidimus inſtar nucis juglandis, & in qu[illegible] dam, magnitudine caſtaneæ, quarto aut ſexto quoquo die, dolore nullo exturbari, &c. *Fernelius lib. 6. cap. 9 Patholog.*

Deſperata ab omnibus valetudine ſenem, ſumm[illegible] dolore inteſtinorum, cum videremus carere febre, ne-

que

ue tumorem extare quempiam, quotidianis dejectio-
us alvum exonerare, pondus in ipſis inteſtinis ſen-
e, fatali quadam conjecturâ lapidem ſubeſſe rati,
tata ex bdellio, & oleo noſtro telino, croceo ma-
ate, butyro, certo decocto infundi juſſimus, ter-
clyſmate magna vis lapidum educta eſt. *Iul. Caſ.
aliger, exercit.* 108 *num.* 3. *ad ſubt. Cardan.*

Quod calculi inter inteſtina quoque humana parvi
gni fiant, exemplis aſſumare poſſum. Sed multi
nes jam concretos in viſceribus ſuis, nè ſenſu qui-
percipiunt, nec doloribus infeſtantur, niſi cùm an-
li & aſperi, per ſedes ejiciuntur. Alii maximis vel-
tionibus torquentur, tantiſper dum lapides immo-
tur, & cùm exitum denique petunt.

Eſt inter alios in hac noſtra diœceſi vir nobilis, Mau-
ium Thimeo vocant, proceritate & robore corpo-
conſpicuus, πανθωρηκὴς etiam, & bene coloratus.
prædium non plus uno milliari Wuebergâ abeſt.
inteſtina multos per annum calculos faciunt:
orum ſingulis menſibus, ultimo quadrante, aliquos
abſque moleſtia ejicit, niſi cùm teneſmo laborat, & la-
ſperitate ἀπευθυσμένον ἔντερον (rectum inteſti-
) penetrando rodunt, alias majores, alias minores
is, partim rotundi, partim oblongi, & aſperitatis ali-
quid habentes. Nonnunquam ex arenulis conglobati,
onglutinatique cernuntur, velut Ammonites, coloris
fulvi, mediocris duritiæ, ſed leviores: quod indicium
eſt magna ex parte ex flava bile, phlegmate admixto,
ſe. *Kentmanus lib. de calculis.*

Sed & Torgæ, ubi ego nunc vitam ago, & Medici
ò fungor, eſt vir pius & doctus, ætate grandis,
nenim duodecimum climactere agit) cui nomen
ſtro Balthazari Arnoldo, qui in hoc oppido an-
continuos 42. munus docendi in Eccleſia ſuſtinuit:
præterito primùm anno ſe abdicavit. Hic inde uſ-
e à pueris colicas paſſiones toleravit, ita magnas, ut
ius non ſemel in perditis & deſperatis fuerit ha-
ita. Anno demum milleſimo, quingenteſimo, qua-
eſimo octavo grandem lapidem perlonganonem
t. Eſt, figura quaſi tereti, duobus articulis anterior-
bus pollicaribus conjunctis magnitudine non abſi-
is, baſi utraque nonnihil ſinuoſa aut concava, ad
uoi cotylarum aut ſinuum in oſſibus, quibus capi-
aliorum oſſium inſeruntur, venulis albis & luteis in
lore ſpadiceo diſcurrentibus, foris lævis ſeu glaber,
ctuſti alicujus luti ſpecie. Sinus autem iſti, ſum-
us & imus, non aliter apparent, ac ſi alii ejuſdem
rmæ lapides illis inſerti contiguique fuiſſent, ſicut
bonus ſenex ipſe ait, credere ſe, ſi obſervatum fuiſſet,
pro magnitudine dolorum, quos inter ſedes ſubinde
per ſſet, plures ejuſmodi calculos cum excrementis
ſtos fuiſſe. ac ne hunc quidem agnitum fuiſſe,
tranſverſus per rectum inteſtinum delidendo, tan-
cruciatus peperiſſet, ut hærens difficulter extrahi
ſſet. Fractus per medium, pallido eſt colore, &
or tactu quam foris: plenus circulorum, è qui-
idere eſt, ut indies ex adhæreſcente materia con-
vent. Sed & foramen triquetrum, hoc modo diſ-
us, oſtendit, non penetrans, ſed fiſſuræ ſpeciem ha-
ns. Porrò hoc liberatus pondere pius & emaciatus
ex nullis hucuſque colicis torminibus cruciatus
t. *Idem loco citato.*

Similiter quoque (ut à viro docto & perito Medi-
D. Doctore Ioanne Braunbachio Dreſdenſi, affini
, cognovi, quem ego fraterno amore amplector)
meum ex Italia reditum in Germaniam, lapis ege-
us fuit per ſeceſſum magnitudine ovi, à præſtantiſſi-
o Medico D. Friſimelica: quo nos præceptore Pa-
duæ, ut aliis clariſſimis viris, Ioan. Baptiſta Montano,
Francazano, D. Belòcato, D. Lando, biennio ute-
bamur. Is quoque magnis cruciatibus colicis aſſiduè
c. ucisbatur. *Idem iiſdem locis.*

Calculus raro generatur in inteſtinis: unde id Ga-
lenus nec vidit, nec audivit, *cap. 2. lib. 6. loc. affect.* Ego
tamen teſtor me vidiſſe calculum, ad magnitudinem
ovi gallinacei, excretum à patiente obnoxio dolori
colico, & qui ſolum aquam potaverat; fuitque hic
Excellentiſſimus Friſimelica, qui aliquando graviſſi-
mè afflictus, excrevit hunc calculum. Generatur au-
tem calculus è craſſa, & viſcida materia, à calore vel
intenſiori & celeriter agente, vel remiſſiori & longio-
ri tempore operante. Cum igitur in inteſtinis vigere
poſſit materia, quæ diutius detineatur; ea in hac morâ
verti poteſt in lapidem, præſertim ſi inteſtinorum calor
intendatur, vel obſtructionis, vel inflammationis vi,
vel denique medicamenti calidioris. *Hier. Capivac-
cius. Pract. lib. 3. cap.* 13.

Cum Piſis experientiſſimum Medicum & Chirur-
gum, D. Gabrielem Falloppium præceptorem ſectaretur
collega meus Reynerus Solenander, ſimulatque
acceſſiſſent quendam mercatorum internuncium, na-
tione Lucenſem, cujus uxor valetudinaria, colicis
ſubinde doloribus laborabat, tum vero iiſdem tor-
quebatur graviſſimis, poſt alterum aut tertium cura-
tionis diem, à multis remediis ex arte adhibitis, tandem
præter omnium expectationem, dejecit pilam, ſeu to-
phum potius non admodum gravem, magnitudine
majorem paulò columbæ ovo, à cujus rejectione pau-
latim deſiit dolor, priſtinaque rediit valetudo. Hæc re-
liquis demirantibus affirmabat Fallopius. Idem aliàs
nobiliſſimo Medico Friſimelicæ doloribus colicis ve-
xato, & cuidam tertio, accidiſſe affirmabat. *I. Vierus
lib. 4. cap. 16. præſtig. dæm. edit. 6.*

Friſimelica, qui olim in Gymnaſii Patavini Thea-
tro magna cum laude Medicinam docuit, excrevit ali-
quando lapidem ad magnitudinem ovi una cum ſter-
coribus, *Mercurialis lib. 2. cap. 4. de excrementis.*

Memini, quod Venetus ingenuus quidam vir, dum
juvenis eſſet, poſt multos ventris inferioris dolores
& cruciatus, cum ad dejiciendum aſſurrexiſſet, excre-
to lapide inſignis etiam magnitudinis, ab omni dolore
liber evaſit. Sed illi, qui cum excellenti Friſimelica
verſati ſunt familiariter, norunt ab eo ſuperioribus an-
nis poſt vehementes dolores in ventre inferiori, lapil-
lum fuiſſe cum reliquis excrementis excretum per in-
feriorem alvum *Trincavella lib. 10. cap. 6. de rat. curan-
di partic. hum. corp. affectus.*

Lapides innumerabiles pene hiſce manibus extraxi,
inventos in renibus, colore vario in pulmonibus, &c.
in inteſtino colo, in venis hæmorrhoidalibus. *Colum-
bus lib. 15. anatom.*

Habemus domi lapides exciſos folliculo fellis, ſto-
macho, inteſtino cæco, &c. *Gemma l. 2. Cyclognom. p. 76*

Mulier quædam poſt diuturnos ſtomachi dolores,
lapidem excrevit per inteſtina triangularem, caſtaneæ
nucis quantitate: credo in pyloro per annum integrum
latuiſſe, ut antecedentium ſymptomatum ſeries, ac na-
tura monſtravit. *Idem lib. 2. cap. 6. Coſmocrit.*

Mirabiliùs multò, quòd per ſedem exciderit fœmi-
næ vetulæ, ſed prægrandior lapis, omnino rotundus,
ſaltem ovali ſpecie, foris partim fuſcus, partim ater, ac
veluti ambuſtus, quem cùm perforare paululum atten-
taſſem, diſſiliens in duas partes, intus ſubſtantiam inſtar
vitri purioris, aut cryſtalli pellucidam, multis ſtyriis at-
que radiis in unum centrum confluentibus, oſtendebat.
Hoc in cæco inteſtino per aliquot menſes concretum
latuiſſe, non dubitabam ex doloris loco, quem antè
perceperat, partisque laborantis tenſione, & gravitate
in dextro ilio, ſub coſtis ſpuriis, ubi cæcum illud inteſti-
num fibris membraneis tum peritonæo, & hepati, tum
meſenterio alligatur. *Idem loco citato.*

Ex recto inteſtino magnum lapidem ſe extraxiſſe
mihi quidam narravit. *Valleſius comment. ad hiſt. 35.
lib. 5. Epidem. Hippoc.*

Generoſa Domina de Morthemar, unum grandem & durissimum lapidem dejecit cum ſummo conatu. Quæ Domina quamplurima antea patiebatur tormina, & ipſo lapide ejecto liberata eſt. *Ferrandus, lib. de nephrit. & lithiaſi.*

Quod *Galenus in 1. & 6. de loc. affect.* negavit ſe vidiſſe, ut etiam in inteſtinis hominum, perinde ac in veſicis lapides gignantur, id minime mirandum putari debet: quando & nos alii rhophaceas materias ex inteſtinis, atque aliis corporis partibus, non ſine ſtupore extractas inſpeximus, &c. Quod neque admiratione ulla dignum videbitur, ſi quibus cauſis renes & veſica humores in lapideam compagem vertunt, alunt & augent, iiſdem alias quoq; partes illud efficere poſſe conſideremus, *Mercur. ialis. lib. 3. c. 20. variarum lectionum.*

Ratum eſt lapides gigni in colo, pulmonibus, &c. *Scholiographus ad lib. Gal. de locis affectis, in minima forma excuſum.*

Mulieri diris torminum, & dolorum alvi, & ani cruciatibus exercitatæ, Ioannes Magnus Medicus Regius doctiſſimus & experientiſſimus medicinam cum faceret, accerſivit me, ut indito in anum ſpeculo, ſpecularetur num quæ tanti, tamque pertinacis doloris cauſa ſubeſſet aſpectabilis. Cum nihil intuitus eſſet oculis, unde in cauſæ dolorificæ cognitionem duceretur, rationem ducem ſequutus, crebro clyſtere indito, & catharticis propinatis ita egit, ut tandem calculum ægra excerneret pilæ palmariæ craſſitie: quo excreto dolores omnes quievere. *Pareus lib. 24. cap. 19.*

Lapidem ad ovi gallinacei magnitudinem, illuſtris Comitis Marci Taurelli ſcribam, in Colico dolore excreviſſe, teſtatur *Marcellus Donatus lib. 4. cap. 30.*

Ante plus minus viginti annos, mulierem ex pago Gretzingeo, prope Durlacum, ubi nunc Marchionum Frater ſenior reſidet, purgavi, quæ 8. vel. 10. lapillos excrevit inſtar ſilicum: quantitate avellanarum majorum: habebant maculas nigricantes, majori ex parte flavi exiſtebant. Senſit autem dolores ſtomachi & ventris. Poſt factam illam excretionem melius habuit, corroborantibus & ſtomachicis medicamentis. Amicis pro miraculo oſtendit, & ad me aſportari curavit. *Ex obſervationibus Eſaiæ Meichſneri.*

Non improbaverim in calculo medicamenta fortiora, quæ laxando purgant, Vidi enim quandam mulierem, quæ quum ex ſumptione medicamenti pituitam purgantis, parte oneris fuiſſet lavata, excrevit tres calculos albos, adhuc molles, magnitudinis, amygdali, & in poſterum bene ſeſe habuit. *Gerbardus Bergenſis lib. de calculo & arthritide, pag. 118,*

Me docuit experientia, (quod aſſerit Aëtius) colicum dolorem cauſari à lapide in inteſtinis genito; à quo novi hominem adeo excruciatum, cum nullo remediorum genere leniretur dolor, ut propemodum expiraturus eſſet, niſi ſponte excretus lapis morbum ſolviſſet. *Salius, annotat. cap. 79. Altomar.*

In Mexico novæ Hiſpaniæ metropoli mulierem noſtris temporibus extitiſſe, narrant mihi viri integræ & incorruptæ fidei, quæ per intervalla lapides alvo dejiciebat. Cujus rei novitatem Medicus Hiſpanus valde admiratus, ad Hiſpanienſes Medicos quaſi miraculum, ſcripſit. *Fonſeca lib. 1. cap 5. de calculis.*

Domicella quædam Vanderana, longo tempore Dordraci ſtomachi & ventris dolore conflictata, poſt pilulas Maſtichinas, & Alephanginas exhibitas, tum alia pharmaca utilia per me adminiſtrata, lapillum rotundum, paulo majorem columbino ovo, rejecit, quem nos vidimus longo tempore durum permanentem: quamvis poſtea vetuſtate cineritii coloris ad lutum induratum accedere videretur. *Petr. Foreſt. ſcholio ad obſervat. 26. lib. 14.*

Vidi à Canonico quodam Uratiſlavienſi per alvum ejectos plurimos calculos, inſtar caſtanearum nucum: verum ſymptomata habebat alia quam colica & Iliaca, & multis deinceps annis vixit. *Crato in epiſt. ad Thom. Iordanum lib. 4. conſil. & epiſt. Cratonis, per Laur. Scholtzium publicat. pag. 381.*

Cyriacus Paſcionius, nuper quendam Colica inveterata laborantem, curavit: qui poſt acrium clyſte[…] uſum, lapides, ſilicum inſtar, duos. per alvum dej[…] quos etiamnum in Muſæolo ſuo retinet. *A D. P[…] Sphererio ex Italia acceptum.*

†Plura de calculis inteſtinorum vid. *apud Pan[…] lum pent. 5. obſ. 6. Zuvinger. Theatr. Vit. Hum. pag[…] Rhod. Cent. 2, obſ. 74* de lapidibus per anum ex[…] vid. *Bartholin. Cent. 4. hiſt. anatom 41. & 49.*

Observatio II.

Ad colicam tartaream & calculoſam, ſive inteſtinorum tartarum, remedium Telini olei ſingulare: tum de analogis experimentis.

FOEnigræci libræ quinque, calami lib. j. cyperi libræ duæ, olei libris ix. ſeptenis diebus macerantur, q[…]tidie ter moventur, poſtea premuntur & reponu[…]. Aliqui pro calamo cardamomum ſubſtituunt, & cy[…] loco xylobalſamum macerant. Alii oleo ante h[…] doribus ſpiſſato, fœnugræcum macerantes repri[…] Hoc Telinum abſceſſus emollit, & concoquit, o[…] bus vulvarum duritiis magnopere convenit, fœm[…] difficile parientibus ſubjicitur, ubi præ excretis h[…] ribus loci ſiccitatem contraxerunt, ſedis inflamma[…] nem lenit, teneſmo ſubditum prodeſt, ulcera cap[…] manantia, furfureſque expurgat; ambuſtis, & per[…] nibus addita cerâ proficit, vitia cutis in facie emen[…] pigmentis ad conciliandum faciei nitorem inſer[…] Eligere oportet recens, quod non vehementer fœn[…] græci odorem præ ſe ferat, & manus abſtergat, [...] ex dulci in amarum inclinato: tale enim optimum dicatur. *Dioſcorides lib. 1. cap. 58.* Quo (è ſemine fœnigræci) paratur oleum, viribus quam quiſqu[…] credat majoribus, ad inteſtinorum latentes ſcir[…]os diſſipandos. & ſtrumis perutile. *Lob. adverſ. p. 387* Deſperata ab omnibus valetudine ſenem, ſummo d[…] lore inteſtinorum, cum videremus carere febre, neq[…] tumorem extare quempiam i quotidianis dejecti[…] bus alvum exonerare: pondus in ipſis inteſtinis ſen[…] fatali quadam conjectura lapidem ſubeſſe rati, enem[…] ex Bdellio, & oleo noſtro Telino, croceo malagr[…] butyro, certo decocto infundi juſſimus. Tertio cl[…] mate magna vis lapidum educta eſt. *Scaliger ex[…] 108 ad ſubtil. Card.* Telini olei ad ſcriboniata, p[…] Dioſcoridem, Lobelium. Scaligerum, &c. uſum in[…] *in adverſariis Birckmannicis* reperi, qui *Iſak. Ho[…] dum* citat, *de tartaro lubricando*: in quo curando c[…] Raſcalone, cyclamino, tamo, bryonia, draconiio, aro[…] correctis, feliciter ſe uſum eſſe profitetur Birck[…] nus, & deſcriptionem communicavit. *Mocius.*

Observatio III.

Inteſtino tenuiore clauſo vita finitur.

STomacho longa & plura vitia, cum ex aliis m[…]bis, tum humoribus ſibi innatis accidere conſue verunt, Unde & nos mirum novimus quinquagenarium, qui ex præterita ægritudine, quam χολέραν Græci vocant, in qua ſimul & dejectio & vomitus accidun[t] inteſtinaque torquentur, & bilis atra ſupra infraq[…] erumpit, in perpetuum, & (ut experientia docuit) penitus inſanabilem inciderat vomitum: inde & ſtomachus paucis admodum horis cibum continebat, & al[…] u[…] præterea nihil reddebat, ſive levibus, ſive acribus medicamentis urgeretur. Aſſumebat enim cibos leviores & ad concoquendum faciles: quos ubi aliquot hora continuerat, quicquid ex his ſupererat, evomebat. Ale batur autem parte tenuiore, quam venæ à ventricul[o] attrahebant: ſicque miſeram quidem, ſed tamen lo[n]giu-

uſculam vitam duxit. Hujus vero nos morbi cauſam dagantes, putavimus eam in inteſtino renuiore figi: eoque adeò occalluiſſe, ut cùm incoctus cibus ad je- otus penetrare non poſſet, retrocederet, & vomi- tandem expelleretur: id quod mortuo eo, experi- comprobare volentes, corpus incidere tentavi- Sed neſcio qua ſuperſtitione negantibus cogna- compotes fieri nequivimus. *Benivenius cap. 32. abditis.*

OBSERVATIO IV.

Ex vento in inteſtinis viſcera diſtendente, mortuus quidam.

LUdovicum Nicolinum generoſi equitis Othonis filium vidimus, qui cùm ſolo vento, viſcera & ſtoma- impetente, adeo in monoculo affligeretur, ut pars parte premitur, exitu hinc inde negato, non um viſcera & pectus, ſed ſcapulæ etiam incredibili tenderentur dolore, & ſpiritus magna & miſerabilis et anguſtia, tertio denique die, nihil conferentibus is, è vita migravit. Inciſo autem ejus cadavere, & viſcera omnia vento plena conſpeximus, & in ſiniſtro rdis ventriculo obduratum callum invenimus, qui nucis magnitudinem æquaret. Quare ut illum, (hoc eſt, entum) mortis ipſius, ita hunc (ſcilicet callum) adver- hominis valetudinis cauſam fuiſſe arbitrati ſumus. *Idem cap. 81. abditorum.*

OBSERVATIO V.

In abſceſſibus inteſtinorum lapides viſi.

LApides qui ab abſceſſu redduntur, oſſibus ſimiles eſſe ſolent, colore fuſco. Tales ab abſceſſu inteſti- orum redditos vidimus mulieris Montisbani, quæ ſt varios dolores tabida erat; quanquam menſtrua numquam paſſa fuerat, cujus aliàs quoque meminimus *Rondeletius meth. curand. morbos lib. 3. cap. 44.*

OBSERVATIO VI.

Ex abſceſſu in ventre rupto, & pure ad inteſtinu confluente, eademque vitiante, aut ſphacelo corrumpente, ſubitanea mors.

SUperiori æſtate oſtendimus in puellæ diſſecto cadavere, quæ cùm optimè habita omnibus videretur, levem quandam febrem incidit, tertianæ intermit- ti haud diſſimilem, ſine dolore in ventre. Ad eam a mediam noctem vocati, quòd levi animi deliquio raſſet, cum rigore quodam, quem paroxyſmi ini- eſſe putabant, prædiximus abſceſſum in ventre , ex quo brevi interitura eſſet. Id cùm alteri Medicis abſurdum videretur, ac brevi illa obiiſſet, diſſecto corpore, magna puris quantitas, circa uterum inventa eſt, quæ ad ſuperiores uſque partes redundabat, m inteſtinorum colore ſubnigro. *Incotius comm. ad aph. 9 lib. 3. ſect. 2. Coac. Hipp. pag. 583.*

Ac nos quidem ter ſuperiore anno obſervavimus, in b e tertiana cum rigore non ita ordinato, exortam urationem in imo ventre, cujus nullum ſignum oratu dignum præceſſerat: unde ſubitò effuſo pure ſupra inteſtina, aut inteſtinis ipſis ad ſphacelis- um perductis, improviſa mors ſecuta eſt, cum rigo- , ſudore frigido, animi deliquio, dolore ventris, & atinne. *Idem com. ad aph. 76 lib. 5. ſect. 2. Coac. Hipp.* . 811.

OBSERVATIO VII.

...ums ſagapenum, ammoniacum, & id genus alia clyſteribus injecta, pernicioſa & lethalia.

LAchrymæ periculoſæ ob lentorem, quòd aliquando adhærent, & non poſſunt repelli, & occidunt, & ex morte nobilis viri Gubernatoris Monſpeſſuli D. udeti, id nobis fuit compertum. Nam Pharmaco- , cum Medici officio fungi vellet, inſciis Gilberto o, & Falcone, qui illum curabant, injecit Sagapenum, Ammoniacum, & alia diſſoluta, quibus immiſſis, ſubitò & repente mortuus eſt. *Rondelet. lib. de medicam. intern.*

STERCORA ALIENO loco excreta.

OBSERVATIO I.

Stercus quidam toto vitæ ſuæ tempore, ore reddere ſolitus alii ſimiliter pluribus annis.

NARRANT Romæ fuiſſe quendam temporibus noſtris, qui toto ferè vitæ ſuæ curriculo, fæces alvi per os expurgavit. *Mercurialis lib. 2. cap. 4. de excrementis.*

Conſtantiæ circa annum 1530. quidam Andreas nomine, ſi bene memini, officio mendicorum Conſul, ſic enim vocabant *Bettelburgermeiſter*, per viginti annos excrementa ſicca omnia evomuit, alvo nihil reddens: interim mediocriter ſanus, & ſuo officio fungens ad multam uſque ſenectam. Tandem cùm alvus cieri ſponte inciperet, paulo poſt obiit. *Hæc ex relatione Archigrammatei Conſtantienſis Vogelii annotavit Geſnerus. V. Cl. Caſp. VVolphius de ſuis Obſervationibus.*

Anno Domini 1579. Coloniæ puellam vidi viginti annorum, quæ fere tertio quoque die alvi excrementa per os ejicere ſolebat, idque jam tum ultra triennium continuaſſe dicebatur, & clyſteribus, & aliis medicamentis purgantibus fruſtra ſæpe adhibitis. Decumbebat autē perpetuò, quòd crura haberet omninò contracta, interim ſatis bene colorata, ingenioſa admodum, & fœcunda. *V. Cl. Ioan. Poſthius de obſerv. prop.*

† Galli, ſine ano & pene, qui quotidiè citra ſanitatis noxam, ſtercus evomebat, meminit *Panarol. pent. 2. obſerv. 5.*

OBSERVATIO II.

De vomitu ſtercoris, ejuſque remedio.

AD vomitum ſtercoris, quidam capiebat omni die juſc. malvæ, & convaluit, cùm alia remedia non juvarent. *Solenander ſect. 5. conſ. 15.*

OBSERVATIO III.

Cur ſedes Iliacis clauſa: hiſtoria item nova & rara de virgine, quæ per veſicam & alvum nihil prorſus excernens, ob modicum quoque alimentum crebrò excrementa per os rejiciebat.

EXpultrix facultas noxam ſentiens, contractione multa conatur ad noxii excretionem. Et primùm quidem obſervato ordine à natura inſtituto, orditur à ſuperiore parte contractionem, quò detrudat excrementum omne, ſive ſiccum fuerit, ſive humidum. Id ſemel & iterum fruſtra tentans, inverſo ordine ab infernis contractionem inchoat: idque tanta vi, ut anguſtet excrementorum exitus, & infuſa quævis, aut immiſſa, conſtrictione abſorbeat. Et quod evenire videmus, dum ex arbitrio quiſquam propter præſentem occupationem excrementa cohibet, ut incipiens ab infernis contractio multa vi ſurſum excrementa bilemq; ejaculetur, ita ut cephalalgia ſequatur, ſæpe colicus dolor, aut iſchuria, ex qua nonnulli periere. Et quod fortè non vidit antiquitas: Honeſta quædam virgo ex ea retentione, ante annos viginti, incidit in integram perpetuamque omnis excrementi, & humidi, & ſicci retentionem: & cùm vivat, ſed epilepticis convulſionibus crebrò correpta, in totum mingendi & dejiciendi munere privata eſt: ſed exiguum alimentum ſumens, per os crebrò rejicit. *Thom. à Veiga Comm. ad cap. 2. lib. 6. Gal. de loc. affect.*

Observatio IV.

Alvi faeces cuidam per umbilicum expurgata, qui prodigioſa cura convaluit.

CUm illud mecum repeto, quod filio Hieronymi Legnani in urbe noſtra contigit. non poſſum non admirari. Laborabat me præſente, abſceſſu inter pectinem & umbilicum, qui cùm eſſet maximus, ubi perveniſſet ad ulcus, ab omnibus egregiis Chirurgis deſperata ſalute, cùm puer eſſet annorum octo, & ut dicebant etiam fæcea per umbilicum exire cœpiſſent, quod tamen ego non vidi, & ad ſummam deductus tabem, in manus incidit cujuſdam Antonii ex oppido Gallarate, qui aqua putei cum quibuſdam verbis per os, & ſuper vulnus exhibita, curavit illum. Cumque ego poſt aliquot menſes inviſerem matrem ægrotantem, huoeque mortuum exiſtimarem, occurrit hic puer monſtro ſimilis, qui præ morbi magnitudine adeò curvus remanſit, ut pectus caputque ſolo æquidiſtent, formam nactus erecti gnomonis, vivitq; ſic miſer iſte puer, quamvis nobilis: nam pater tabellio eſt, & cauſidicus egregius. *Cardanus lib. 18. de ſubtilit.*

Observatio V.

Stercora per umbilicum excreta, poſt abſceſſum ad dyſenteriam conſecutum, qui inteſtina perforaverat.

DUm hæc conſcriberemus, ex patritia gente Veneta Condalmario cuidam puero, ſicuti vidimus, ex inteſtino ventris abſceſſu cum febre acutiſſima, inteſtina perforata ſunt, ut per umbilicum magnam excrementorum partem ſingulis diebus emitteret. Miramur ſebrem omnino deſiiſſe, & puerum ſano ſimilem per domum ambulare. *Alex. Bened. Pract. lib. 20. cap. 34.*

† Alvi excrementa per ulcus inter umbilicum & pubem ſponte prodeuntia per XIIX. hebdomadas commemorat *Smetius Miſcell. p. 566.*

Observatio VI.

Stercora nonnunquam perforatis inteſtinis, & excitatis fiſtulis, aut aliter multis annis emanaſſe, ſine vitæ periculo.

VIdi tempore meo hominem, à quo ſtercus per vulnus exibat, qui vixit ſic in iſta diſpoſitione mala longo tempore, faciendo facta ſua: & acquirebat unde vivebat, quamvis malè & difficulter. *Avenzoar lib. 1. tract. 14. cap. 2.*

Inteſtinis perforatis ſupervixiſſe homines, non vulgatum eſt. Habet *Avicenna fen. 6. tract. 1. lib. 3. cap. 1.* & jam dixerunt quidam, quòd perforata ſunt quædam inteſtina inferiora, deinde perforata ſunt Almirach, & venter, propter apoſtema accidens in eis in directo foraminis, & communicans illi putrefactioni & nocumento, & perforatus eſt etiam illic, & egrediebatur ſtercus ex illo, & vixit homo.

Hoc idem affirmat *Raſis 23. cont.*

Ex recentioribus *Chriſtophorus de Barziziis cap. de fluxu inteſtinali*, ita ſcribit: Vidi mulierem quandam nomine Antoniam, quæ fuit venenata in Prato Vallis, & ex veneno aſſumpto perforata illi fuerunt inteſtina, unde fæces inde exeuntes, tandem mirach corrupto & aperto, exitum ſibi paraverunt, & taliter affecta per plures annos vixit.

Jo. Matth. de Gradi cap. de fluxu ventris, idem confirmans inquit: Ego vidi in Papia unum doctum Medicum, Magiſtrum Santinum de Filbertis, qui habebat inteſtinum perforatum & mirach, cum emiſſione fæcum per ulcus: tamen vixit viginti annis pòſt.

Jo. Baptiſt. Theodoſius in compilatione comm. Nicoli in aphoriſmos, ſic ſcribit: Et ego habui quondam Marinum Mirandulanum, de anno 1520. qui ex caſu magno incurrit rupturam ſyphac ſupra inguina, & locus eſt apoſtematus, & cùm apoſtema veniſſet ad exituram, quidam Chirurgus, non credens ibi adeſſe rupturam mirach, ſagittella locum aperuit, & non multò pòſt cœpit fæx liquida exire: & curatum eſt apoſtema, & reſtavit ulcus à quo fæx & ventoſitas exit. in quo candela parva ferè ingreditur tota, ſine dolore, & ipſe de cætero eſt in bona diſpoſitione, & annus eſt jam tranſactus, nec ulcus potuit conſolidari. *Marcellus Donatus lib. 5. cap. 4. hiſt. med. mirab.*

Non præter inſtitutum ſit eum virum producere, c[...] ex accepto ventris vulnere præciſum inteſtinum te[...] prodit, è quo alvi excrementum, nondum ſol[...] cohærens, continenter emanat annos jam quindeci[...] ea via intercepta, quæ in anum ducebat. *Fernelius lib.* [...] *cap. 14. Pathol.*

Vidi aliquos in inteſtinis vulneratos, & non po[...] mus fuere, qui adhuc vivunt: ergo non ne[...] ferunt lethum; ſed ut plurimùm. Et ego cùm eſſe[...] patria mea, mulierem vidi laborantem herniâ, qu[...] ſecuit inteſtinum, & jam ex eo loco emittit fæcea, & [...] vit adhuc: ſi ſuatur ergo inteſtinorum vulnus, eſt a[...] trumque, ad mortem, & vitam. *Fallopius de vulneri[...] capitis cap. 12.*

Centurio quidam vulneratus in bello ex altero l[...] te circa illa, adhibita patellula excrementa ſuſ[...] quem diu ſuperſtitem vidi, ante 40. annos. Ita natur[...] varias excrementorum vias, & emunctoria molitur. *V. Cl. Eſaias Moechſnerus de obſerv. propr.*

Capitaneus quidam in ventre vulneratus. ſtercu[...] fiſtulam, quæ ſanato vulnere illic remanſerat, m[...] annis, incolumis alioquin & ſuperſtes, excrevit. Cu[...] cauſam inveſtigando, ex anatomicis obſervatio[...] certis argumentis colligo, inteſtinorum vulnera, [...] in locis, ubi carneæ muſculorum abdominis porti[...] exiſtunt, ventrem penetrent, agglutinatis tunc mu[...] utrimque & inteſtinorum & muſculoſæ carnis [...] rum in ambitu labiis, viam fieri poſſe. per quam [...] extra corpus educatur, & in abdominis cavum exci[...] prohibeatur: eaq; vulnera, licet conſolidari nequ[...] minimè tamen eſſe lethalia, quòd licet rarum ſit, [...] & in aliis partibus, ut veſica, accidere. ſuo loco d[...] eſt. *V. Cl. Felix Platerus de obſerv. propr.*

Observatio VII.

Alvi fæces cum urina, res planè prodigioſa, per penem expulſæ.

SEcto cadavere Petri de Schardes, re medica illu[...] præter lapides renum prodigioſos repertos etiam [...] recto inteſtino, à regione colli veſicæ, inventa eſt [...] noſitas putris, quæ ſua putrilagine veſicam ita lac[...] verat, ut inteſtinorum excrementa, ante obitum [...] cum urina redderet ad miraculum usque & forſan a[...] non viſum. *Ferrandus Senior libello de Nephrit.*

† Ani fæces per penem eductas annotarunt [...] *Borellus Cent. 3. obſ. 16. & Hildan. Cent. 1. obſ. 74.*

Observatio VIII.

Excrementa alvi puellis & mulieribus quibusdam ex naturalibus excerni ſolita.

PUellam vidimus, quæ clauſo ani meatu nata, octa[...] quoque die recrementa ex naturalibus dejicieb[...] Cumq; hoc implicita malo usque ad ſextum decim[...] annum vitam duxiſſet, vi tandem morbi, quod [...] Græci vocant (id autem fit cùm inteſtina circa umb[...] cum torquentur) miſerabili cruciatu dejecta, è med[...] ſublata eſt. *Benivenius cap. 86. de Abditis.*

Uxor nobilis viri Antonii Brindizes, cùm per [...] tuor annos, cum lotio & ſtercore ſanguinem emitte[...] ac parum de hac re ſollicita eſſet, quia nullum inde [...] lorem perſentiret, tandem corroſis inde inteſtinis [...] perforatis per vulvam ſtercora miſerè emittere c[...] quæ ſic nullo præſidio conferente, longam vitam [...] xit, & tandem obiit. *Luſitanus cent. 2. curat. 10.*

Vulvam ſive uterum, in quo fœtus concipitur ac ge-tur, corrumpi ac exulcerari quandoque contingit, ac de[illegible]ſe vicinas partes inficit: veſicam quidem, ut *cap.34. [illegible]mplorum noſtrorum* narratum eſt: nonnunquam vero & rectum inteſtinum. Atque tunc quidem excre-[illegible] per pudendum tandem excerni contingit. Quemadmodum mulieri cuidam accidit, quæ poſtea-[illegible] diuturno tempore purulenta fœtidaq́; manifeſtiſ[illegible] exulcerati uteri ſigna, per pudenda excrevillet, po-[illegible]ò & alvi excrementa per eundem locum demiſit. [illegible]*nam in annotat. ad cap.11. Benivenii.*

Hoc tempore in hac urbe repetitur puella Hebræi [illegible]eutonici dicti, quæ fæces per vulvam emittit. *Mercu-[illegible] lib.3.cap.9 de morb. puer.*

Mulier quædam gravida, & vicina partui, per 12. dies [illegible] excrevit per anum, tandem cùm aliquando ma-[illegible]u cuperet ejicere excrementa, effluxit magna [illegible] ſanguinis ex utero, & ſubſecuta ſunt excrementa [illegible]. Et ita per quinque ſeptimanas omnia excremen-[illegible]gellerat per uterum, cùm ego illam vidi. Tumor et-[illegible] in inguine ortus eſt ſubniger, labia etiam foraminis [illegible] ſunt denigrata aliquo modo, ut referebat obſtetrix, [illegible] qui omnes prædicere cinus cancrum. Acciderunt hæc [illegible]no 1556. menſe Auguſto.

Vidi quandam puellam formoſam Tubingæ, quæ [illegible]nper fæces ſuas dejiciebat per uterum. Quare Sena-[illegible]us illi interdixit, ne nuberet. Sed illa deſeruit Tubin-[illegible]m, & profecta iu villam, (Uſingen) quæ diſtat tantùm [illegible]dio milliari à Tubinga: nupſit cuidam ſutori, cui [illegible]a pulcherrimum filium peperit, quem vidi. *De [illegible]ſerv. Cl. V. Joannis Heſſi, per Cl. V. Joach. Camerar. ad me mi[illegible]u.*

Quandoque alvi excrementa per uterum prodiiſſe [illegible]imus. *Marſilius Cagnatus lib.1. cap.1. variar. obſerv.* [illegible] Fæces alvi per vulvas excretas commemorat quoque *Bartholin. Cent.2. obſ.63.*

Observatio IX.

Ex inguine evacuatum ſtercus.

ORtum ſupra inguina panum, ac ſuppuratum cùm Medicus incideret, ſtercus ſubſecutum in colo abſceſſus eſſe declaravit. *Galenus lib.1. cap.4. de loc. affect.*

† Conf. & *Rhod. Cent.2. obſ.91. Hild. Cent.1. obſ.74.*

Observatio X.

Per ulcus veſicæ, & recti inteſtini, fæces & urinas defluxiſſe.

VIſum eſt in multis (quod Hollerius quoque annotavit) ex diſciſſione veſicæ excepto calculo, aut a-[illegible]o modo ulcere contracto, læſo quoq́; inteſtino recto, fæces & urinas per ulcus defluere. *Jacot. com. ad aph.15. [illegible] ſect.3. Coac Hipp.*

Observatio XI.

Fæces egreſſa per partem pedis ſuperiorem.

S[illegible]ne Sueva, ex malo ob inopiam victus regimine, in[illegible]it in colicam, cumque à mulierculis edocta ap-[illegible]aret multa calida, factus eſt abſceſſus in inteſtinis; [illegible]pto, materia defluxit ad partem femoris ſupe-[illegible]m pedis dextri, per quatuor digitos à peritonæo [illegible], & ibi fecit ſaccum, quo aperto effluxit pauca ſa-[illegible] deinde per multos menſes quoties egerebat, fæces [illegible]nores per illum locum effluebant. Tandem priùs [illegible]cuato corpore leviter, à Chirurgo Jacobo Helvetio [illegible]bus primo decoctis, quæ ad vulnera conſolidanda [illegible]pmantur, per multos dies, & impoſito emplaſtro ad [illegible]capturam ſuper locum affectum; coacta eſt jacere in le-[illegible], partibus poſterioribus elevatis, & coaluit vulnus, [illegible]item ichor quidam adhuc exudaret. Quare deco-[illegible]m ligni illi propinavit, & ita ad perfectam ſanitatem fuit reſtituta. Quod ego teſtari poſſum, qui ſingula oculis meis aſpexi. *De obſerv. Joan. Heſſi, per Joab. Camerarium ad me miſſit.*

VARIA ET MONSTROSA PER alvum excreta.

Observatio I.

Globuli membrana obducti, ex ventre egeſti.

EA eſt multarum mulierculartum perſuaſio, ut exiſtiment, infantium morbis nullas medelas præſertim internas adhibendas eſſe: quòd fieri non poſſe cenſeant, ut tenella illa ætas remedia ulla perferat. Itaque earum calumnias pertimeſcens in primo praxeos meæ tempore, ab infantium medicationibus, quoad potui abſtinui, non tamen ſine domeſtica calamitate. Nam morbi quidam graves liberos omnes primi matrimonii, excepta unica filia, mihi ademerunt. Cùm verò in ſecundo matrimonio natus mihi eſſet filius, isque ultra tres menſes non fuiſſet progreſſus, incidit & hic in graviſſimos, eosque continuos dolores, quibus ita conficiebatur, ut ferè de ſalute eſſet deſperatum. Memor itaque priorum ærumnarum, non ampliùs ineptis quarundam mulierculartum opinionibus morem gerendum, ſed adhibitis neceſſariis remediis, fortunam experiendam cenſui. Itaque cùm tribus diebus continuis caſſiam cum betonicæ ſyrupo miſtam ei præbuiſſem, tandem excrevit globulos plurimos, intus putrida & ſaniola materia refertos, exteriùs verò membrana quadam obductos, ac ſic præter opinionem, Dei benignitate conatum noſtrum juvante, ſanitati reſtitutus eſt. Cæterùm cùm hoc experimento confidentior factus eſſem, non dubitavi quibuscunque oblatis infantium ac puerorum affectibus, qui medicationem admiſſuri viderentur, adhibere remedia convenientia, ſumque illud, Dei ſubſidio fretus, conſecutus, ut innumeris infantibus & pueris opem commodam adferrem. De qua experientia à nobis comparata, aliquando ad Reipublicæ uſum quædam fortaſſe publicè proponemus. Etſi enim multi docti viri de puerorum auxiliis & remediis ſcripſerint, tamen cùm plerique aliorum potiùs ſententiam, quàm propriam experientiam ſint ſecuti: multa reſtabunt in hoc genere à Medico experto magis expolienda, præſertim ea quæ ad commodum uſum purgantium, in infantibus & pueris adhibendorum, ſpectant. Etenim terebinthinam præbendam cenſent quidam, veluti familiare infantibus & pueris remedium in exolvenda alvo, ſed quàm prudenter id faciant, vel inde intelligi poteſt, quòd ea tanta evaporandi, & cerebrum vellicandi vi polleat, ut ne quidem in adultis, qui vel ad epilepticas acceſſiones, vel ad alios cerebri graves morbos propenſi ſint, ſatis tutò adhibeantur. Sed de his alias. *V. Cl. Jacob. OEthæus. lib. obſerv. propr.*

Observatio II.

Pili veri per alvum excreti.

DEchtius vidit puerum Morſæ filium Joannis Michelbach, per alvum pilos veros excernere. *Solenander ſect.5. conſil.15.*

Observatio III.

Maſſa, in inteſtinis, inſtar coni concreta, & per alvum expulſa.

E Puero quopiam in *Baumgarten*, qui ſemper decubuit, multisque uſus eſt medicamentis, laxativo adhibito, maſſam ſatis magnam in inteſtinis inſtar coni concretam eduxi, quam mihi parentes communicarunt, ut ad inſpiciendum ſecum portarunt: hic puer poſtea bene valuit. Laxativum porrò fuit tale: *℞. pulveris radic. Mechoacæ drachmam unam, Diaturb. cum rhabarb. ſcrupulum unum*: miſce, fiat pulvis. *De M. Ioan. Fabri obſervationibus ad me tranſmiſſis.*

Ob-

Observatio IV.

Omenti fruſtum, menſtruo à ſumptione ſpatio, alvo dejectum.

CÆcum inteſtinum in concoquendo, & alterando cibum longiori ſæpe mora, cæteris validius invenitur; ſicuti ſtomachus quàm gracilia valentior eſt: evenit interdum, ut cæco alimento repleto, cætera alimenta in colon præterlabantur & alvum. Vidimus quendam poſt quadrageſimum diem omenti fruſtum quod devoraverat, per inferna demiſiſſe: hîc enim latuerat, nam & vermes magna ex parte in eo ventre generantur. *Alexand. Bened. lib. 19. c. 5. de cur. morb.*

Observatio V.

Rotundus tophaceus globus, tunicula involutus, ſuberis ſubſtantia, è cæco inteſtino, poſt alvi adſtrictionem, & vehementes alvi dolores, dejectus.

MIrum eſt, quod nobili cuidam mulieri contigit, anno 1559. Nihil excludebatur ſtercoris: dolor ingens in ano, qui nullis remediis cedebat. De cauſa diſputabatur. Nihil è ſpeculo immiſſo apparuit in interiore recto inteſtino. Tandem ſumma vi, & eo dolore, qui in partu difficili excitatur, rotundum globum tophaceum à cæco inteſtino dejecit. Hernia laborabat. Erat is globus tunica involutus, ſuberis ſubſtantia. *Scholiographi ad cap. 56. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

Observatio VI.

Cachectica quadam, cum frequenti cardialgia & lipothymia, ſumptis alexipharmacis, graviſſimis ventriculi & inteſtinorum, maximè verò recti, torta doloribus, tandem plura oſſicula, & inſtar gallinaceorum calcarium per alvum egeſſit.

ANno 92. Tonſoris cujusdam uxorem, de ingentibus ventriculi doloribus compunctionibusque conquerentem, faciem nobis pallidam, ſublividam, turgidulamque, totum denique corporis habitum cachecticum præ ſe ferentem, cum frequenti ex cardialgia lipothymiâ, non ſine veneni alicujus accepti ſuſpicione, curare tentavimus. Primùm itaque ſyrupum de Cichor. cum Rhabarbaro, de Meliſſa compoſit. cum aqua Zedoar, ut aſſumeret, aliquoties ſuaſimus: quo bis facto, magnas ventriculi punctiones, inteſtinorum tenuium craſſiorumque tormina recti verò gravem moleſtumque teneſmum perpeſſa eſt: donec multa oſſicula, ſtimulosque calcarium gallorum gallinaceorum inſtar, per alvum egereret, non ſine animi deliquio, quib. tamen excretis ab omnibus ſymptomatibus liberata fuit, atque etiamnum incolumis ſupervivit

Quid quòd apud hæredes Joannis Woyſelii Medici Vratislav. ut nobiliſſimi, ita feliciſſimi, ſpinam pruni ſylveſtris vidimus, cum duobus uncis, dimidii verè digiti longam, quam vomitu à quadam Cerdonis uxore ejectam, paucis diebus poſt ipſam comitante vita, annotavit? Hæc an ſuapte natura in ventribus generata, an faſcino intruſa, dubitamus. *Clar. V. Chriſtoph. Rumbaum de Obſerv. per Cl. V. Laur. Scholtzium ad me miſſis.*

Observatio VII.

Fracta coſta ſpuria, ejusdem particula palmæ unius longitudine, ſummo cruciatu, ſeptimo die per alvum egeſta eſt.

ANno 77. Anus quædam Lipſiæ, in ædibus Simonis Simonii Philoſophi & Medici Clariſſimi, cùm funem laquearibus tecti transmitteret, ſubſultandoque arripere & detrahere conaretur, neſcio qua ſuccuſſatione, vel cubitum, vel coxam lateri dextro alliſit, doloremq; dextri hypochondrii non levem excitavit. Quarto die, ſtimulante aliqua acuta re, teneſmum paſſa, cruenta excrevit purulentaque. Quæ dum non remitterent, digito locum affectum ſæpe explorans, circa ſphinćterem oſſiculum acutum hærere affirmabat: tandem præ dolore, & cohibita alvo & inceſſu, die ſeptimo, [illegible]gente natura, duriuſcula alvi excrementa ſummo [cruc]iatu egeſſit, unaque particulam coſtæ ſpuriæ. palmæ unius longitudine, ſatis acutam protruſit: quam con[cu]ſione ab integra effractam, per abdominis cavitatem in inteſtinum rectum delapſam, eoq; perforato ejectam effectus oſtendit. Nam inteſtino brevi conſolidato, [l]oco coſtæ fractæ, à reliqua parte, ad levem quemvis [cor]poris motum, punctiones ſe ſentire conquereba[tur]. *Idem Rumbaum de Obſerv. propr. per V. Cl. Laur. Scholtzium ad me miſſis.*

Observatio VIII.

Aqua frigidæ, frequenti potione, atque oris collutione, [ex]ſtinguendæ ſitis cauſa, factum ut aqua circa pri[mas] hepatis & ventriculi venas coacervaretur, & per [in]gens alvi profluvium confertim fuerit excreta.

ADmirandum ſanè, quòd Dorotheæ Pojanæ, Vicentinæ, incolatu verò Mirandulenſi, ac[cidit]. Hæc per Septembris initia, cùm ad locum alvi e[jec]tioni deſtinatum acceſſiſſet ventrem exoneratura, tam aquæ claræ quantitatem excrevit, ut ſubjectum multæ capacitatis repleverit, ſtatimque animo de[fece]rit, à quo relevata, ac panis offa malvatico made[facta] refecta, nullam aliam inde noxam perſenſit; qui[n] veluti onere quodam levata, rectè ſe habuit: ad[m]... Joanne Baptiſta Suſio Medico, qui id mihi retulit, q[uo] pacto tantam aquæ congeriem unica excretione ex[cre]viſſet. Non enim id illi accidiſſe, quòd aqua int[er]... laboraret, dicendum, quemadmodum adnotavit [Hippocr]atis loco citato per hæc verba: *Nonnunquam ex inteſtino aqua multa dyſenteria modo profluit, idque pl[u]rimos ab hydropico morbo liberavit.* Quamobrem a[lia] à nobis cauſa eſt perquirenda. Sciendum itaque per totam præcedentem æſtatem, mulierem prædictam excruciatam, quotidie frigida aqua os abluiſſe, ſæpe pius ejusdem hauſtus deglutiens; ex quo factum ut univerſum venoſum genus, eam amplexatum fu[erit], præſertim verò moram traxerit in illis venis, quæ [he]pati & ventriculo propinquiores ſunt; ſcatente [ea]dem obſtructionibus illius corpore, & aqua ex ſui [na]tura difficillimè permeante, dicente *Gal. & Hipp. te[xt.] 40. lib. 3. de vict. ratione in acutis*, tardè meare omn[em] aquam per corpus, atque ægrè deſcendere, quanqua[m] alioquin optima ſit, & omni culpa vacet: quo fit ut [ne]que urinas movere nata ſit, neque ſputum educere [...] neque per totum corpus moliri tranſpirationes. E[a] itaque per vices aqua, cùm longiorem moram in v[enis] & hypochondriis traxiſſet, factum eſt, ex *Gal.* ſent[entia] *7. Meth.* ut aliqualem corruptelam nacta ſit, ſicque ſi[mul] qualitate & quantitate naturam onerans, ipſa ad pondus noxium abigendum inſurrexerit præſertim bi[li]o ejusdem qualitate irritata. *Marcellus Donatus hiſt. Med. Mirab. lib. 4. c. 20.*

Observatio IX.

Pus à læſis artubus in alvum confluere.

CLariſſimus & bellicoſiſſimus Comes Mansfeld[ia]nus, Auguſtæ Romanduorum Prorex, Burgundiani ordinis eques torquatus, inter auxiliares copias Gallorum Regi ad Moncontortium prælium aderat. [Il]lo conflictu, manuario tormento cominus tam grave vulnus ad ſiniſtri cubiti articulum accepit, ut [fra]ctis inſigniter oſſibus, multa quaſi à malleo ſupra incudem contrita & comminuta cernerentur. Hinc maligna pleraq; ſymptomata emerſere, dolorum nempe acerbi & immanes cruciatus, inflammatio, febris, brachii totius ad extremos usque digitos tumor œdematoſus & flatulentus, ac quædam ad gangrænam diſpoſitio. Huic & occurrerent Nicolaus Lambertus, & [Ri]chardus Hubertus, Regii Chirurgi, multas & pro[fun]das ſcarificationes inflixerant. Ego verò ad eum, ut viſerem & curarem, Regis juſſu cum veniſſem, ingentemque

temque fœtorem & putredinem animadverterem, ſuaſi ut lotiones ex Ægyptiaco viribus aucto, & in aceto ac aqua vitæ diſſoluto, inſtituerentur, aliaque quæ in gangræna requiruntur. Nam & diarrhœa ægro ſupervenerat, quæ purulentam & fœtidam ſaniem, à brachio & vulnere manantem reddebat. Quod quomodo fieret, abunde infra dicetur: permultis enim abſurdum id videbatur, quòd ne è brachio purulentus ille humor in alvum deflueret, neceſſe haberet in venas remeare, ſanguini miſceri, ſuoque perniciali & contagioſo per cor & hepar tranſitu, peſſima omnium ſymptomata, tandemque mortem inferre. Certè crebræ nobilem ægrum ſyncopæ invadebant, tetrorum vaporum, ab ulceribus ſuſcitatorum, ad partes nobiles translatione: quibus ut occurrerem, deglutire ipſum jubebam aquæ vitæ, in qua theriacæ parum diſſolveram, cochlear unum. Tumorem œdematoſum & flatulentum, brachium totum occupantem, reprimere conabar ſpleniis oxycrato imbutis; cui ſalis momentum & aquæ vitæ parum affuſum eſſet. Ejusmodi ſplenia duplicatis linteis, quàm arctiſſimè poſſem conſutis, continebam & ſtabiliebam. Talis compreſſio oſſa fracta ſua ſede continebat, ſaniem ab ulceribus exprimebat, affluentes in partem humores retrò in corporis centrum repellebat. Hanc compreſſionem ſiquando intermitterem, adeò augebatur tumor, ut non levis me metus haberet, ne partis nativus calor inde ſuffocaretur. Nec verò alia faſciandi erat commoditas, aut facultas, propter doloris acerbum cruciatum, quo habebatur æger, ſiquando vel leniter brachium commoveretur. Multi inſuper abſceſſus ad cubiti articulum, perque totum brachium paſſim eruperunt. Quorum materiebus ut exitum aperirem, novas moliri inciſiones coactus fui: quas ille, ut omnia, forti & intrepido animo tolerabat, detergendorum ulcerum, & putredinis corrigendæ, ab Ægyptiaco in vino, vel melle roſato diſſoluto, & ulceribus infuſo; ſpongioſo carnis luxuriantis caſtigandæ, à pulvere aluminis; deſiccationis poſt deterſionem completam, à linamentis, ſanitatis denique à potione vulneraria compendium illi comparavi. Verè hoc affirmare & profiteri poſſum, me pendente curatione, à brachio plus ſexaginta oſſium teſtulas exemiſſe, & eximere neceſſe habuiſſe, inter quas una viſebatur digiti longitudine: Dei tamen favore ſuperſtes & incolumis evaſit, cætera tamen ſanus, niſi quòd contrahendi aut explicandi brachii non illi eſt libertas. *Pareus lib.* 10. *cap.* 2.

Naturæ providentiam, in his quæ toto corpore inutilia ſunt, excernendis, ſequentibus hiſtoriis teſtatam eſſe volo. Dominus Sarteſtus Regi à ſecretis, vulnus in brachio dextro, glande manuario tormento eliſa, acceperat. vulneri illi multa & maligna accidentia ſupervenerunt, præſertim verò ingentes inflammationes, multa ſanie & pure fluentes. Contigit aliquando, ut præter rationem purulentus ille & ſanioſus in ipſa inflammatione fluxus ſiſteretur, cujus rei cauſam dum anxiè quæreremus, animadvertimus fæces, urinasque multa tum purulentia, tum ſanie perfuſas, hocque toto morbi decurſu, ex quo Dei beneficio convaluit, & valet adhuc: obſervavimus, quòd quādiu illi pure & ſanie brachium manabat, tamdiu puræ erant ſanioſis & purulentis ſordibus alvi & veſicæ excrementa; quandiu contrà ſicca erant brachii ulcera, tamdiu ſanioſæ purulentæque fæces & urinæ reddebantur.

Idem contigit nobili Domino à Cruce, cùm enſe vulnus lethale in brachio ſiniſtro accepiſſet. Id ſibi perſuadere non poterant Germanus Cabaltus, & Magiſter Raſſius Chirurgi expertiſſimi, aliique qui unà mecum ipſum curabant. Hoc argumento, quòd tantum ...iæ in corpore pus illud obire non poſſet: nec ſi poſſet, poſſe id citra totius ſanguinariæ maſſæ, dum per venas ferretur, infectionem & corruptionem: itaque probabilius eſſe; puris illam fæcibus & urinis permixti copiam, à jecoris aut alterius viſceris vitio, quàm à brachio vulnerato manare. Ego contrà id ſequentibus rationibus adſtruebam. Prima, ex his quæ in illo ægro manifeſtè apparerent: quandiu enim puræ, & à purulenta eluvie ſinceræ eſſent fæces & urinæ, tamdiu multo illi pure brachium manare: hoc contrà ſicco, multam purulentam ſaniem in fæcibus & urinis conſpici. Altera, quòd ut totum corpus noſtrum eſt tranſpirabile, ſic totum eſt confluxile. Tertia, exemplo à vaſis vitreis ducto, quo Gallorum vulgus vini ſcanſoria nominat: ei enim, quod aqua plenum eſt, ſi alterum vino refertum ſubjiciatur: cernere licet vinum ex inferiore vaſe ſurſum ad ſuperius, per mediam aquam ſe trajicere & ſcandere, aquamque pariter per medium vinum ſic deſcendere, ut ſeſe interim non permiſceant, ſed alterum ſyncerum alterius impermixti locum occupet. Hoc arte in rebus ſola natura conſtantibus ſi fit, ut oculorum fide conſequimur: in corporibus noſtris, in quibus propter nobilioris animæ præſentiam, omnia naturæ opera longè perfectiora ſunt, quid fieri? Quid eſt de quo fieri poſſe in pari caſu deſperes? Nonne enim ad inteſtina, renes, lienem, veſicam felleam, unà cum excrementis naturæ impulſu laudabilis ſanguis confluit, quem mox partes ipſæ ad ſui nutritionem ſecernant? Nonne recenter puerperis lac è mammis per uterum diffluit? At eò devolvi id nequit, niſi venarum & arteriarum mamillarium ductibus, quæ uteri valorum oſculis occurrunt in mediis muſculis rectis epigaſtrii. Nil igitur mirum, ſi ex Galeni ſententia, pus ſanguini impermixtum, à toto corpore per venas & arterias in renes & veſicam confluens, unà cum urinis repurgetur. Hæc & ſimilia à natura fiunt, non ullo conſilio aut ratione edocta, ſed tantùm ſecretricis & excretricis facultatis viribus ſubnixa. Et profectò diſſecto illicò cadavere animadvertimus id totum, viſceraque ejus omnia omni phlegmones, omni concepti puris labe vacare. *Idem lib.* 16. *cap.* 49.

Observatio X.

De nigris dejectionibus.

Quemadmodum ea, quæ leviora apparent, diſcriminis autem plena ſunt, Medicus negligere non debet: ſimiliter nec ea debet, quæ aſpectu & fama graviora videntur, cùm tamen periculo vacent, formidare: Cujusmodi creberrimè evenit ex dejectionibus nigris, quibus apparentibus, ægri, aſtantesque pariter à colore illo terrentur, & eò magis quòd communi omnium ſententia, ab *Hipp. lib.* 4. *Aphor.* 21. deſumpta, dejectiones nigræ, ſive febre præſente, ſive eadem abſente eveniant, ſemper peſſimæ ſint. Cujus oppoſitum cùm ratio & experientia me docuerit, in hac Medicos commonefieri velim, ne ſemper nigras dejectiones, cùm ſæpiſſimè omni periculo vacent, timeant. Ubi enim excretiones iſtæ in morbis acutis non contingant, materiaque educta non ſit bilis atra, ſed verè melancholicus humor, qui eſt ſanguinis fæx, quandocunq; eveniunt, omni carent diſcrimine, ad bonumque terminantur, exonerata demum per has à gravi materia natura ipſa. Cùm enim ſplen ex propria naturali facultate humorem iſtum, qui eſt ſanguinis limoſa & fæcalis pars, ad ſe attrahat, eumque pro ſui nutrimento conficiat, utaturque: ſi contingat vel ex intemperie imbecillum, vel à materia obſtructum ipſum lienem eſſe, plurimumque hujus limoſæ ſuperfluitatis in ſanguine abundet, tunc materia hæc accumulatur circa viſcera, in venisque illis communibus, & ſi abundantior colligitur, etiam in meſenterio, & circa pancreas, quæ totius corporis veluti altera ſentina ſunt, copioſè aggregatur; quæ tandem, cùm gravis admodum naturæ fuerit, vel in ea copia, ut illis vaſis ampliùs contineri nequeat, inſurgente virtute expultrice, natura

ejus

ejus excretionem tentæ: hincque dejectiones nigerrimæ; quibus aliquando & ſimul (ſicuti creberrimè fieri animadverti) connectuntur ejusdem ſuperfluitatis vomitus, ita ut ſpecies cholerae videatur, ſuprà enim & infra eandem nigram materiam, & per vomitum, & per ſedem excernunt patientes: quos aliquando vidi ex ſolo aſpectu hujus limoſæ & nigræ ſuperfluitatis in maximum incurriſſe timorem, indeque in ſyncopen incidiſſe, fereque exanimatos fuiſſe: qui tamen in meliorem ſpem, me commonefaciente, & certò affirmante nihil inde periculi imminere, ducti non tantùm laxatum à timore animum habuere, ſed etiam priſtinam ſalutem citò recuperavere. Ubi enim natura totam materiam ejecerit, licèt corpus, ex evacuatione quoquo pacto languidum reddatur, tamen patientea in meliorem ſtatum, quàm fuerint, redacti ſunt. Quo tempore nihil aliud Medico agendum erit, quam conſiderare ut cauſas hujus affectionis incumbat: nam terminata affectione, animadvertat Medicus, an hepatis vitio, vel alimentorum, hujus limoſæ & nigræ ſuperfluitatis copia in ſanguine cumuletur: & tuoc ſi vitio hepatis hoc factum fuerit, huic ſuccurrat; ſi autem alimentorum cauſâ, rectam & probam imperet victûs rationem, circumſpiciatque, cùm hæc materia non attrahatur à ſplene, cujus merito impurus remanet ſanguis, an hoc factum ſit ex ſplenis vel imbecillitate, vel obſtructione. Imbecillitatem tollat, intemperiem, quæ imbecillitatis eſt cauſa, removendo: obſtructionem autem, vias aperiendo, & materiam præſentem excludendo, conſumat. Quibus remediis hæc ſint peragenda, non referam, cùm à propriis fontibus hæc deſumenda ſint. Hoc unum tantùm dicam, quòd ſi cauſæ hujus affectûs, jam terminata & perfecta evacuatione non removeantur, ejusdem fiet recidiva, per intervallaque repetet, tandemque ægrotantes vel ad hydropem (ut in nonnullis contigiſſe vidi) deducet: vel aliquando id ſæviet hæc materia acredinem aſcita, ad naturamque atræ bilis converſa, ut unica evacuatione demum ægrotantea de medio tollat; ſicuti vidi factum in his, quibus me adverſante vina generoſa, aromata, radices, & olera acriora erant in continuo uſu. Quòd ſi hæc materia acredinem non acquiſierit, nec ad naturam atræ bilis vergat, in ſuoque naturali ſtatu permanens ad ventriculum repat, per eumque educi ſolita ſit, deducet patientes ad malas ventriculi affectiones, ſicuti præcipuè ad famem caninam, in quam ex tali materia, per ventriculum ſæpius evacuata, eoque decumbere ſolita, nobilem Medicum deductum, & ex ea conſumptum fuiſſe, novi. Hæc dicta ſint, ut Medici hujus affectûs præſervationem non negligant. Circa hujus curationem non ita laborabunt; quoniam tunc ſat erit omnia inteſtina clyſteribus lenientibus, ne in tranſitu ab illa materia offendantur; & vomitum (ſi aderit) facilitare cum lenioribus, abſtinendo ab oxymelite, & cæteris omnibus quæ acetum recipiunt, caventes ne ea quæ ventriculum roborant, præterquam in caſu urgentiæ, adminiſtrentur, omniumque adſtringentium rerum uſum, tam exteriùs quàm interiùs vitent, optimam opportunamque, pro ratione morbi, victûs rationem interim ægrotantibus præſcribant, certamque ſalutem, ſi errata nulla admiſeriot, polliceantur. *Petrus Salius de affect. particular. cap.15.*

Observatio XI.

Diuturno Aſthmate, & vini nauſea, cum dejectionibus nigris vexatus: tandem ſpontaneo ſanguinis fœtidiſſimi vomitu, vitam finit.

MErcator quidam Auguſtanus, ſumma ſpirandi difficultate laborans, incredibilem dolorem in potu vini, ſi vel unum ejus cochleare ſumeret, patiebatur. Multis fruſtra adhibitis remediis, nigricantibus per alvum excernebat. Dubitabatur de iſtarum dejectionum cauſa, quam alii in lienem, à melancholico ſucco ſe exonerantem: ego verò in venarum eroſionem, ac ſanguinis corruptelam referebam. Idque verum fuiſſe, ſanguinis corrupti ac fœtidiſſimi vomitus, non longè ante mortem ſponte ſubſecutus, demonſtravit. Unde apparet, apertis vel exeſis venis, ejusmodi dejectionibus prodeuntibus, Medicos non ſatis exercitatos, ſpecie melancholici humoris interdum decipi. Iſti Fernelium, nigras haſce diarrhœas clarè diſtinguentem, rectè conſuluerint. *Ampliſſ. Viri Thomæ Mermanni, Sereniſſ. Bavariæ Ducis Archiatri, liberalitate, cum aliis nonnullis communicatam.*

Observatio XII.

Ictérica dejectionibus & urinis nigris, paulò poſt ſemeſtre exhauſta, exſpiravit.

REligioſa quædam apud Divam Barbaram Delphis, annoa 56. nata, anno 1562. ictero morbo correpta, cui & fluxus ventris perpetuo aderat, inſtar ſaponis nigra dejiciebat, cui & urina veneta, nigra, paſſa, copioſè profluebat, corpore ſqualido & exiccato: poſt ſex ſeptimanas planè exhauſta decubuit, nihilque bibit, aut edulii ſumpſit, præter grana quædam mali citrii ſeu granatorum, illa in ore detinendo, & exiguum ſuccum ſugendo: ad quam Pater illius Conventûs me deduxit, non ſanandi, ſed miraculi cauſa, quòd tamdiu vixerat ſine potu ac cibo: quamvis altero die, quo ad illam me deduxarat pater, hæc obierit. *Foreſtus lib. 18. Schol. ad Obſ. 8.*

Observatio XIII.

Sanguis nigerrimus, picis inſtar ἄνω καὶ κάτω liberaliter profuſus, ægro vitam finiente.

QUidam evomuit libras ſeptem ſanguinis nigerrimi: & per ſeceſſum dejecit multis vicibus ſanguinem nigrum, ut pix liquefacta, ad libras decem. Altera nocte per os rurſus libras quinque, nonnihil tamen plus colore accedentis ad ſanguinem, tamen liveſcens erat, odorem præ ſe ferens ſubacidum, & per anum profudit libras ſex ſanguinis coagulati nigerrimi, nullum habentis odorem. Tertia die habebat nigras fæces malè olentes. Quarta die nigerrima egeſſit excrementa, non tamen referentia colorem piſeia. Illo die ordinatus clyſter ex juſculo pulli, vitellis ovorum, & ſaccharo. Aliis diebus præteritis nutritus æger vitellis ovorum, & pane loro, infuſo antè in vino odorato, contuſo; & factum etiam epithema cordiale, & unguentum cordiale. Juſſus quieſceret in lecto, & ab omnibus negotiis abſtineret. Qui poſtea advocatis aliis, id eſt, mutatis medicis, mortuus eſt. *Solenander operis conſil. ſect. 5. conſ. 15.*

Observatio XIV.

Sanguinis ater pici ſimilis, cum valetudinis commodo per alvum nonnunquam excluſus.

SAnguinem atrum & pici ſimilem, per intervalla à Reverendiſſ. & Nobiliſſ. Viro, Domino Wilhelmo Bœcklin, Præpoſito Magdeburgenſi &c per alvum excretum, non ſemel vidimus, idque ſine omni corporis moleſtia, aut periculo, at ſingulari valetudinis ſuę commodo. *Schenckius.*

Observatio XV.

Puri ſanguinis per anum profluvium largum.

QUædam paſſa per plures dies profluvium ſanguinis puri per anum, aliquando unc. viij. aliquando 10. beneficio naturæ convaluit. *Solenander ſect. 5. conſil. 15.*

Ob-

Observatio XVI.

Excretiones per ventrem mirabiles.

IN plerisque Lacertas tres aut quatuor à medicamento purgante dejectas, ſemel atque iterum vidi. Semel, & olivaria quædam corpora plura 66. numero, ex alvo pueri prodeuntia per dyſenteriam vidi. Semel conſimili morbo velut vitellos ovorum induratos: ſemel ut fœturas piſcium. *Gemma lib. cap. 6. Coſmocrit.*

† Huc refer, quæ de muliere, per inferius guttur mira dejiciente, narrat *Horſt. part. 2. l. 1. obſ. 13.* De excreto araneo caſus mirabilis extat apud *Dieter. de Acid. Swalbac. p. 66.* Serpentem per anum rejectum commemorat *Borell cent. 1. obſ. 23.* Membranam miræ longitudinis, *Tulp. l. 3. obſ c. 17.* adipemque quoque ex ini excretum quotidie annotavit *Idem d. l. c. 18* de quo confer etiam *B. Sylvatic, Cent. 2. Conſil. 87.* qui & purulentæ materiæ excretæ per alvum ibidem meminit. Add. *Rhod. Cent. 2. obſ. 49. & Cent. 3. obſ. 67.*

ALVUS PRODIGIOSE PIGRA, aut diu ſuppreſſa.

Observatio I.

Alvus nonnullis, vel natura, vel morbo, prodigiosè pigra & iners.

VOluntario ſæpe alvus nihil reddit, aut ſponte naturæ difficulter excernit, tum non ſine vitæ periculo ventus, ſtercus ipſum, aut humor interdum ſupprimitur, ſurſum verſus ad ſuperiora repente materia, quæ ſtomachum & caput offendit, regeſta: unde diutius quandoque venter ſubſiſtit. Exemplo cujuſdam fœminæ, cujus ex paralyſi corporis dimidia pars reſoluta fuerat, huic triginta diebus continuis venter nihil reddidit, qui ſupra modum intumuit.

Alterius vero, à conceptu ad quadrageſimum quintum uſque diem, alvus ſuppreſſa eſt, magno naturæ incommodo.

Alba Caucha ex patritia Venetorum gente, ad partum uſque alvo adſtricta fuit, ut vix ſeptenis diebus omnibus, paulum excrementi aridi caprino ſimilis, emitteret. Poſt partum quatriduo centies alvus exonerata eſt excrementitio fluxu. *Alex. Bened lib. 19. cap. 36. de curand. morb.*

Quendam novimus nonniſi duodecimo quoque die excrementa, fæceſque dejicere, & aliquando citra manifeſtum corporis functionumque detrimentum, dies totos quadraginta nihil prorſus ab alvo reddidiſſe: cauſa quidem neque à conſuetudine, neque à natura ſed ab obſtructione in vitiis petenda. Quinetiam tumor præter naturam in Inteſtino genitus, id in totum obſtruit, fæciſque prolapſum prohibet. *Fernelius lib. 6. cap. 10. Patholog.*

Nonnulli reperiuntur, qui per tres aut quatuor dies non excernunt. Cum eſſem juvenis, nonnunquam per ſpatium novem dierum, & nonnunquam per ſpatium duodecim non excrevi, cum tamen juxta conſuetudinem ederem. Non ægrotabam, imò eram maxime ſanus, quotidieque equitabam. Eram apud divam Virginem Lauretanam, cum ſemel excrevi: poſtea Romam verſus cum Illuſtriſſ. Duce noſtro, anno 1535. profectus ſum: duodecim dies in itinere conſumpti ſunt; cum Romæ fuimus, iterum excrevi: tamen ex vitæ muniis nullum habui vel in minimo deficiens, neque minimum moleſtiæ in ventre perſenſi. Alias Ferraria diſceſſi, & Venetias profectus ſum: in acceſſu, receſſu, & mora qua Venetiis immoratus ſum, novem dierum ſpatium interfuit; & à die quâ receſſi, ad eam qua Ferrariam redii, nihil penitus excrevi. Res mira videtur, cum quotidie ederem, & plene: mingebam vero ſupra modum, & ſudabam; ob hoc paucæ erant excrationes, & excrementa ipſa torrida erant, & talia in duritie, ut nihil penitus conſpurcare poſſent. *Braſſavolus cap. 6. Tract. de Medicinis purgantibus.*

Vidi quoſdam, qui ejus (alvi) deſiderio, in tertium, quartum, quintum diem, ventrem plerumque ferrent. *Brachelius Comm. ad Aphor. 20 lib. 2. Hipp.*

Noſter ægrotus melancholicus, licet à quartana continuâ reſtitutus, melancholia illi adhæſit. Poſtea à medicamentis abſtinens, tribus menſibus, & tribus diebus, ne tantillum per alvum excrevit; per veſicam tamen pauca, craſſa, eaque nigra minxit. Eo autem tempore poma quidem allata, & pruna cocta comedit, alium cibum ſicciorem abhorrebat: poſtremo autem vix bibebat, niſi cerviſiam conſuetam: metuebat ne famuli illum deciperent, cum prius clam, noſtro juſſu, medicamenta laxantia in cerevisia decocta forent.

Narrat Nicolus Florentinus ſe vidiſſe filiam M. Sacci de Scarperia ab ipſa die qua conceperat uſque ad 45. diem per alvum nihil excreviſſe, neque medicamentis lenientibus, neque violentis, neque clyſteribus, quamvis acutis, neque emplaſtris, unctionibuſve, neque ſolutivis, cum tamen multum comederit, biberit, & veluti ſana permanſerit: & tandem tempore debito peperit filiam.

Rhaſes quoque vidit mulierem quandam paralyticam cujus venter conſtipatus erat per menſem unum: quamvis venter ſanorum non conſtipetur per quinque dies, ſed emittitur de eis ſubſtantia ſicca.

Medicus ſenior Delphius, qui ad templum novum habitabat, ut mihi retulit ſanus, non niſi octavo quoque die, vel ſeptimo prius alvum deponebat; hic tamen ex levi apoplexia in paralyſim incidens, à qua mediocriter curatus, ſenex tamen poſtea ſubito obiit. Impoſſibile tamen eſt, (teſte Avic.) ventrem diu conſtipari, quin infletur & magnificetur. & non diu poſt interficit. Hic tamen nobilis ex longa fæcum retentione non habuit ventrem inflatum nec ſubito mortuus eſt: ſed poſt tres menſes, & tres dies, cum fæces reſtrictæ ſponte exonerabantur: tunc prius mortuus eſt.

Cùm hunc caſum Hughoni Nievenio Medico Haghano narrarem, referebat ſe ægrotum habuiſſe, qui per ſex menſes alvum non depoſuerat: ſed globulo plumbeo rotundo deglutito ſuo pondere dilabente, tandem alvum ſolutam eſſe, globulo una cum fæcibus exeunte, & ita ægrum præter opinionem convaluiſſe, quod ego vix crediderim. *Foreſtus Scholio ad obſerv. 34. lib. 2. de Febribus.*

Observatio II.

Melancholia correpta puella, tribus menſibus nihil alvo egeſſit.

INcredibilem, at verum, dignumque admiratione caſum referam. Ædilium ſcribæ puella, decem & ſex annos nata, dum ſacro intereſt, falſo Eccleſiam ſpectris plenam imaginatur. A matre domum reducta mira fabulatur, ad imperata præter morem difficilem ſe præbet, faſtidit cibum, ad medicorum tantum mentionem graviter tingitur. Per dies aliquot in lecto detinetur; indies omnia ſæviora. Ad hanc omnia generis fœminæ noſtræ concurrunt, pro more pharmacentriæ, mitè ratiocinantur: hæc alvum movere; altera, quos nondum paſſa, menſes. Barbitonſor venam ſecat; nihil proficiunt. Siſtitur alvus ultra menſem. Ægra ſubinde redditur inquietior. Tandem ad Medicos confugiunt. Fiunt quidem omnia rectè: induntur glandes, præſcribunt clyſmata, exhibent lenientia, ungunt; omnia fruſtra. Nullus egerandi conatus adeſt. Interim pro libitu alitur ſtrenuè, aliquando per biduum abſtinet. Medici Volvulum, aut ſubitam præfocationem prædicunt. Parentes accelerari filiæ mortem inevitabilem, precibus apud Deum contendunt. Alter ſic abit menſis: tandem me adeunt, ac ad ægram deducunt, quam blanda oratione ſolatus ſum. At illa ingemiſcens, an-

xia, mira geſtuum protervitate, & vultus torvitate me repellit. Quæro ab abſtantibus utrum lucida aliqua intervalla in hac diſcernant? negant, hiſce moribus ſemper præditam affirmant. Inſto laturamne ægram, ſi quid umbilico ſuperponatur, faſciaque contineatur? id etiam negant. Facio periculum, ne attactum quidem patitur. Et cum non ſufficiat Medicum tantum facere officium, niſi & æger opus adjuvet, parentibus (qui ſemper hauſtum purgantem vi infundendum flagitabant, quibus quominus morem gererem, cauſis prohibebar) perituram reliqui filiam. Exacto menſe tertio (jam miſeræ oblitus fueram) advolat mater, obſecrans, alterum acceſſum impetrat. Tum ad meam præſentiam ægra modeſte decumbit, ſalutanti verecundè reſpondet. Iubeo ventrem patere: is duriſſimus ita increverat, ut in alteram partem prolapſus, ſine miniſterio revolvi non potuerit. Iubeo omnes eſſe bono animo, & divinum ſperare auxilium. Fellis taurini, tantundem recentis inſulſi butyri, hellebori nigri extracti tantundem, & diacolocynthidis, diagridii, tantundemque croci, in unam redactis maſſam, igni ad mellis conſiſtentiam decoctis, Italicæ nucis teſtæ indo, umbilicoque impono; eamque ne cedat, faſciis munio ligoque. Binas diebus ſingulis, prioribus intus abſumptis, repletas admoveo. Primis diebus nihil præter murmura & fluctuationes ſentit: tertia die doloribus parturientibus uſitatis invaditur tantis, ut ni ſæpe prohibita, ſibi ipſi manus intuliſſet. Supervenit paulo poſt ingens egerendi deſiderium: at induratis in recto inteſtino fæcibus, excretio non ſucceſſit. Cum totam igitur domum, triſtiſſimis vocibus & lamentis repleſſet, quibus & ſaxa in ſui commiſerationem moviſſet, vituli mox abdomen recens cum oleo antiquo ad ignem calfacere impero, atque id calens ventri inducere; felle & butyro inunctis digitis anum ſollicitare atque ſic, à frigore tutatam, ſedi imponere jubeo. Paulo poſt ingenti murmure alvus ſolvi cœpit, copioſiſſimisq; excrementis ſeſe liberavit, quæ intus picem & carbones præ ſe ferebant. Poſtea dies aliquot continuando, unicam tantum teſtam applicui, alvumque patulam retinui. A quo tempore, imaginibus non amplius territa, lecto valedixit, nuncque vivit, & valet, reſtituta rectiſſime.

Simili plane ſymptomate, eâdem in urbe, hoſpitio ejuſdem ſexus, & ferè ætatis, Uratiſlavienſis Senatus Præfecti filia, affecta, quæ cum menſe altero non excreviſſet, ſibi adempta, ſimile remedium non experta, humanis exempta eſt. *De obſervat. C L. V. Ieſſenii à Ieſſen. per Clar. V. Laurentium Scholtzium mihi communicatis.*

Observatio III.

Virgo quadam nobilis annis amplius octo alvum, urinam menſes, & ſudores, cum periculoſiſſimis ſymptomatibus ſuppreſſa habens, vitam, tertio quoque die alvum clyſtere proluendo, ſuſtinuit.

NObilis virgo anno ætatis ſuæ duodecimo, febri tertiana ſpuria ad trimeſtre uſque laboravit: deinde ſatis bene habuit, niſi quod ſanguinis profuſione ex naribus per intervalla debilitaretur: unde capitis dolor, & turbatio ſubſecuta eſt, quæ timores & falſas imaginationes adferret: quaſi ei homines trium capitum, quæ ſibi invicem eſſent ſupraposita, apparerent. Sexto decimo menſtruis purgari cœpit, ſed hæc poſtea nunquam ſtato tempore neque copia, neque colore decenti, ſatis reſponderunt, ut quæ ſæpius in duos aut tres menſes uſque ſubſtiterunt, & pauca albida ac feroſa prodierunt. Non multo poſt magni mœrores ob parentum & amicorum mortem ſubſecuti, animum ægræ, alias natura hilarem, triſtem & melancholicum effecerunt; & graves dolores mediam capitis, & ſiniſtram præcordiorum regionem manè & veſperi invaſerunt, iique etiam in hyemem uſque durarunt: atque tunc ventris tormina, ſeu potius uterini affectùs ad quatuor ſeptimanas illam afflixerunt: iidemque poſtea, cum remiſiſſent, iterum per intervalla reverſi ſunt. Paulo poſt alvus aſtrictor reddita eſt, quæ tamen ex medicamentorum uſu rurſus reſpondere cœpit: non longo temporis proceſſu in totum ſuppreſſa eſt, nec ullis remediorum generibus, nec clyſteribus injectis, reſolvi potuit. Inde inſignis tumor totum corpus occupavit, ſic tamen ut inferior ſub umbilico regio in priore ſtatu laxa, & molliuſcula maneret. Eodem tempore riſus immodicus ægræ ſupervenit, cum homines aſſiſtentes inſpiceret, ſed hic, ſanguinis ex ſiniſtro brachio miſſione facta, remiſit. Hinc ſæpe viſa eſt quaſi demens facta, magnæ inſecutæ vigiliæ, timores & imagines illam ita perturbarunt, ut quid ageret ignoraret; cum interrogaretur, reſpondendo interrogatis, verba repeteret: poſt acceſſionem reſpirare, & tacitam vocem emittere inciperet; quietiorque facta potum poſtularet quo aſſumpto ad mentem rediret, & niſi quis ſtatim eam alloqueretur, diu affligeretur. Tuſſi vehementi poſthac infeſtata eſt, ita ut loqui non potuerit, quæ ſacchari candi, aniſi & fœniculi uſu diſcuſſa eſt. Inſecuto tempore ventriculus intumuit, & febris quotidiana per hyemem ſucceſſit, diùque ægram detinuit: in qua cum alvus adſtricta, copioſo lactis ſero, cum herbis quibuſdam incoctis aliquandiu ſollicitaretur, non ſolum non ſoluta eſt, ſed etiam urina impediri cœpit, ut febris acceſſio, quæ per initia ſimplex fuerat, poſtea duplex evaſerit: ſic ut tum mane, tum veſperi, maximo cum frigore, horis non minus duabus affligeret: deinde ingenti calore totum corpus, & præſertim caput infeſtaret. Interea dum febris ægram ita teneret, urina admodum tenuis, & claræ fontis aquæ modo perſpicua primum apparuit: deinde cum mucis quibuſdam, albuminis ovorum inſtar, lentis & viſcoſis excreta eſt: poſtremo in totum ſuppreſſa: & altera febris acceſſio etiam remiſit. Pauco tempore interpoſito, menſtrua quoque fluere ex toto deſierunt, & in hunc uſque diem ſubſiſtunt: ſicut etiam alvus & urina. Præter horum excrementorum obſtructiones, cerebrum quoque neque per nares neque per aures purgatur, & nullus ſudor per totum febris curriculum, ut neque extra illud unquam erupit: cum tamen alias ante morbum facile ſudaverit. Poſtea tam ingens ſanguinis profuſio ex naribus supervenit, quæ illam ad mortem uſque exanimaret. Maximum hinc faſtidium cibi ſubſecutum eſt, diuque perſeveravit: donec potu acidulæ Gœppingenſis aliquantulum minueretur, febriſque ſolveretur; quamquam adhuc ab omni carnis eſu abhorreat, adeo ut ſi vel paululum ex ea guſtet, ſanguinem vomere cum cibo ſæpius interdiu & noctu cogatur. Non multo poſt maximi dolores uteri, colicique adeo ægram continue excruciarunt, ut nullum ferè diem haberet integrum. Clyſteribus autem per intervalla injectis poſt dies aliquot conquieverunt. At cum ſpes ſanitatis data jam eſſet, continuus capitis dolor, magnæque & crebræ convulſiones quotidie invadebant: quæ mentem ægræ ſic debilitabant, ut ſæpius aliena loqueretur: & affatim ſicut antea ridere incipiebat. Proceſſu temporis, acceſſiones illarum & mitiores, & pauciores factæ ſunt ita ut duæ tantum quotidie ægram moleſtent: quæ nunc quoque ſic perſeverant: altera verò alteram, nunc quinque, nunc ſex horis interpoſitis ſequitur. Æſtate quidem interdiu, hyeme autem noctu, quamquam in autumno jam prima circiter quartam; & ſecunda ad decimam aut undecimam ante meridiem invadat: atque ſic ambæ pro anni temporis ratione mutantur. Porro in hiſce duabus acceſſionibus nulla corporis commotio, ſed quaſi altus ſomnus apparet: caput primum dolere incipit (quamvis id dolore nunquàm, præſertim in ſincipite, vacet) frigidamque au-

ram

tam ex ſiniſtro latere ad illud exhalantem percipit, quæ tranſeundo palatum linguamq; valde refrigerat, & banc nonnihil tumidam reddit, ut vix attolli, verbaque exprimere poſſit: deinde extrema frigeſcunt, facies interdum modicè rubeſcit: os & oculi clauduntur, palpebris paululum nictantibus: ſummi tum manuum, tum pedum digiti frigido humore madent: & per intervalla diſteoduntur rigidi: ſtatim autem remittunt: reliquæ corporis partes immotæ jacent, mens & ratio evaneſcit. Ubi jam morbi deceſſio futura eſt, corpus ad vomitum incitari ſolet, ſic ut inferiora ventris ad ſuperiora impellantur: nihil autem mentione dignum excernitur, niſi parum pituitæ, cum modico cruore albido aut nigricante mixtum. Extra acceſſionem ſæpe accidit, ut cum crura ipſius paululum attolluntur, vel extra lectum deorſum dependent, vel quovis alio modo moveotur, tremant admodum & trepident. Unde etiam ægra pedibus inſiſtere nequit, ſed cum illos paululum movere cœpit, magis capite dolet, & quaſi exanimatur. Tandem frictione leni, & fomentis calidis adhibitis paulatim ad ſe redit, & meliuſcule habet. Ita cogitur miſera noctes & dies in lecto decumbere, & ſingulis duobus diebus interpoſitis, alvum clyſteris uſu dejicere. Cum quo eſcrementa indurata & feroſi humores copioſe ducuntur. His esonerata liberius ſpirare, & quietius dormire poteſt; quamquam utraque præcordia non parum afficiantur: magis autem dextra, ſic ut etiam crus hujus lateris aliquanto brevius fit ſiniſtro. Quin etiam in femoribus à coxis uſque non parum doloris experitur: ſicut aliæ fœminæ, quæ renum & veſicæ affectibus laborant. Quid nunc in tot ſymptomatum concuſſu primum: quid ſecundo quid tertio agendum ſit, à probis maxime piiſque Medicis audire deſiderat, &c. Meminit hiſtoriæ hujus *idem author, dialogo 8. Comm. 2. de Vet. & non, Medicina*, his verbis.

Nobilis illa virgo, ad quam conſilii dandi gratia fui accerſitus, non ſolum alvum, ſed etiam urinam, menſes & ſudores, jam annis amplius octo ſuppreſſos habuit, neque hactenus quicquam natura potuit excernere. Res eſt omnium admiratione major qualem nunquam alicubi legiſſe, vel audiviſſe, vel conſpexiſſe fateor: omnes ſcil. naturæ excretiones tamdiu eſſe quaſi abolitas in homine, quæ alias cibum potumque ſumere, & captare ſomnum poteſt, niſi enim excrementa nuper citata ex corpore expellantur, calor nativus, qui vitæ fons eſt extingui ſtrangularique cogitur. Id verò illam in vita retinet, quod tertio quoque die clyſtere injecto alvus ſubducitur: cum qua videtur quidem aliquid etiam urinæ eſcerni, ſed non per meatum urinarium. Cur autem natura dejectionem non molitur, in cauſa eſt, quia nervi huic operi dicati, ex morbo vel comitiali vel uterino & ſimili, reſolutionem ſunt experti. Quamdiu ergo nervi hiſce vitiis laborant, actiones naturæ perfici nequeunt. *Hæc ille*. Cæterum hanc ipſam tandem ita convaluiſſe certum habemus, ut poſtmodum nobili cuidam nubens, inoffenſa valetudine ſuſceptis etiam in matrimonio liberis perfunctam fuiſſe conſtet. *Ex obſervationib. Ioannis Guintherii Andernaci. à Thobia Cnenlino mihi tranſmiſſis.*

Observatio IV.

Tumor ventris inſignis cum retentione fæcum ingenti ac illius curatio.

Virgo quædam hic præcipui nominis, ex aſſumptione medicamenti neſcio cujus, à ſua matre (ut genus hoc muliebre in arte medica, cum multorum ſæpe detrimento multum ſibi tribuit) præparati: incidit in tormina ventris. Mater exiſtimans eſſe dolores ex utero: nam menſes nonnihil tardius proceſſere, ex conſilio aliarum mulieteularum adhibet fomenta calida exterius, & per os dat menſes provocantia corpore exiſtente impuro. Inde profluunt menſes, & ſatis quidem copioſi ſed paulo poſt vires concidunt, corpus incaleſcit, vigiliæ illam affligunt, & appetitus dejicitur. Febris acceſſit, urina fuit turbida, excrementa alvi divulſa & biliosa, ſæpe egerebat, ſed parum. Unde alvus ſtatim fuit ſuppreſſa, nec glandibus quicquam effectum. Venter quoque evidenter cœpit intumeſcere. Uſurpati clyſteres ex emollientibus, ſed fruſtra. Manna exhibita, quam ſtatim evomuit, & venter magis adhuc intumuit. Perventum ad clyſteres validiores ſed ſine fructu rurſum prodibant. Sicuti quoque purgantia nihil præſtiterunt, ſed ventris tumor ita crevit, ut quoque difficultatem ſpirandi induceret. Medici extremo morbo extrema remedia eſſe adhibenda cenſentes, cum viderent periculum eſſe in mora, primum cataplaſmata ex emollientibus applicata, Deinde epomphalion ex ſcammonea & butyro: itemque fotus facti ex decocto Rapi & Verbaſci. Ventos conati ſunt per ſyringam extrahere, & rurſum injecti ſunt validi clyſteres, ſed parum hæc quoque profecerunt. Tandem aſſumpſit hoc medicamentum, ℞. *Succi rad. irid. recent. extracti, unciam unam, Mannæ Chriſti perl. drach. tres, ol. Caryoph. gut. iij. Miſce.* Quo ebibito poſt tres horas cœpit dejicere materiam albam, fœtidiſſimam, puri ſimilem, venterque rurſum minui paulatim viſus eſt. Hoc medicamentum ut validum, cautè uſurpandum, cum ſit erodens & ingratum. *De obſerv. D.D. Ioann. Heſſi, der. D.D. Ioachim. Camerarium mihi communicatis.*

Observatio V.

Alvi aſtrictio ad tres ſeptimanas ob comeſta numeroſa ceraſa: quæ poſt id tempus rurſus alvum ſubierunt.

Civis quidam Dreſdenſis, homo robuſtus & militaris, obſtructione alvi per dies aliquot laboravit, integraque ceraſa unà cum nucleis copioſe devoravit. Perſeverante autem obſtructione immerſit corpus aliquoties aquæ tepidæ. Data etiam illi ſunt tria Enemata, & quinque potiones purgantes, quæ medicamenta omnia in corpore detinuit, ac in magnum vitæ diſcrimen incurrit. Cum loco ſuppoſitorii adhibuiſſet candelam, deprehendit aliquid duri in inteſtinis, idque lapidem eſſe putavit. Tandem elapſis trilius ſeptimanis, exhibito pul. quodam purgante, ſoluta eſt alvus, & prodierunt primum excrementa dura, ſtercoris ovilli in globulos coacti inſtar, una cum cruore: deinde vero nuclei ceraſ. conglomerati rejecti ſunt, & æger ſanitati reſtitutus. *De clariſſimi V. Ioann. Franci Hildeſii obſervationibus.*

Observatio VI.

Mira alvi adſtrictio, qua recti inteſtini pars ſuperior adeo coaluit, ut neque oleum, aquas, aut flatus tranſmitteret, fæcibus in caco cum pleriſque aliis coacervatis, quæ poſt ſæviſſima ſymptomata, ægro lethalia fuere.

Nobiliſſimus eques Carolus Nuvolonus jam in ſenio conſtitutus alvi ſuppreſſionem incurrit anno 1559. 11. Febr. quam arcere tentarunt Medici medicamentis & clyſteriis, quæ nihil per inſerius educebant: exhibitum quoque oleum amygdalinum, ad unc. ſes pondus, quod tamen nec ipſum quicquam eduxit per inferius. Ultimo loco ceream candelam per anum indidere, cujus portio ad cubitalem longitudinem intromiſſa, nitida, nulliſque fæcibus deturpata, extracta fuit, nulla tamen proinde excretione ſubſecutâ. Aquæ Thermales quoque ex Aponario propinatæ, quæ & ipſæ intra corpus detentæ nihil profecerunt. Quare ab undecimo decubitus die extinctus, cum febris valida, & indeficiens ſupervenisset. Unde Medici morbi cauſam indagaturi, eum aſſentientibus pro-

Pinquis juſſu Principum diſſecare decreverunt. Quo facto inteſtinum tectum in parte ſuperiori ita per digiti tranſverſi longitudinem coïviſſe, ac coaluiſſe invenerunt, ut vix tenuioris funiculi craſſitudinem æquaret, utrimque in confinio inteſtini, partibus in tumorem quendam veluti glanduloſum elevatis: ex quo factum, quominus fæces in ſuperioribus inteſtinia genitæ per conſuetam familiaremque regionem naturæ detruderentur: quinimo nec Thermalis aqua coanguſtatam partem potuit pertranſire, ſed in monoculo congregata reperta. Inteſtina quidem non ſolum ex flatuum repletione, ſed etiam ex acrium humorum frigidæque ac vitreæ pituitæ redundantia, atque etiam ex intemperie ſola, dolere poſſe omnibus receptum eſt: quinimo & ulcera frequenter patiuntur, & apoſtemate corripiuntur, atque etiam ſuppurantur quemadmodum *Galenus Comm.8.lib.7.aphor.* docet *Marcellus Donatus hiſt. mirab. Medic. lib.4.cap* 10.

Observatio VII.

De difficultate apertionis alvi vehementer obſtructæ.

IN magnis obſtructionibus alui, apertionem difficilem eſſe, in multis ægris obſervavimus. Illud certe ſilentio minime prætereundum eſt, quod nobis aliquoties in praxi occurrit, ut cum alvus potionibus purgantibus probe vacuata videretur, & excrementa liquida egererentur, tamen excrementa alia & ſicca, eaque plurima in inteſtinis nihilominus ſubſiſtereut, & novam obſtructionem, repetitoſque dolores excitarent. De quo libet exempla quædam proponere. Fui aliquando, dum in aula Fuldana verſarer, ad quendam præfectum Marckenzellenſem ex colica laborantem vocatus, cui cum potionem purgantem dediſſem, ac ea purgatus multa liquida egeſſiſſet, tamen neque ventria gravitas, neque dolores ſunt remiſſi. Itaque clyſterem injicio, qui eduxit maximam copiam excrementorum exiccatorum & induratorum. Unde conjicere facilè potui, potionem eduxiſſe quædam liquida excrementa ſed molem induratorum excrementorum educere non potuiſſe.

Idem mihi accidit, dum olim Reverendiſſimo Abbati Fuldano Wilhelmo in ſimili affectione purgantia exhiberem, ut per clyſterea excrementa ſicciora denuo excludenda eſſent, quæ purgantibus per oa datis educi non potuiſſent. Utile verò eſt in ejuſmodi inteſtinorum affectione, primo alvum per clyſterem unum atque alterum lenire, ac poſtea purgantem potionem præbere, quæ ſi vel operari tardius videatur, vel pauca educit, denuo clyſter infundi poteſt ad obſtructionem expeditius ſolvendam.

Hoc modo nos ante annos duodecim Nobilem monialem in Cœnobio Schœnfeldenſi degentem, à maximo valetudinis periculo præſervavimus. Ea enim cum per tres menſea colicis doloribus conflictata eſſet, neque profuiſſent ipſi varii curationis modi, qui à celebri Medico Doctore Adamo Landavo, Medicinæ Profeſſore Ingolſtadienſi, olim collega meo in Schola Ingolſtadienſi inſtituti eſſent; tandem ipſe Eichſtadio ab Abbatiſſa ejus loci ad eam vocor, quod Doctor Adamus rerum domeſticarum cauſa in Thuringiam proficiſcens, ut ipſe in ejus abſentia potiſſimum vocarer, ſi neceſſitas quædam id requireret, ſuaſiſſet. Itaque eo veniens, cum cernerem rem non carere periculo, (morbus enim diuturnus vires valde attriverat, & decem dierum perſeverans obſtructio ventrem tumidum ac diſtentum effecerat, totum verò reliquum corpus & membra, extrema tabe quadam conſumpta erant, & paralyſis diminuta jamdum membrorum exteriorum motum quodammodum labefactarat) dixi ea me facturum, quæ diligentia mea & artis facultate conſequi mihi liceret, reliqua Dei providentiæ & benignitati committenda eſſe. Cæterum initio duos clyſteres, interjectis horarum quarundam intervallis, injeci, iis nihil effatu dignum eſt eductum, ſed materia in ventre detenta inferius deduci videbatur. Itaque ad potionem per os ſubſequenti mane dandam pervenimus. Cujus operatio, cùm tranſactis horis ſex nondum appareret, denuo clyſterem lenem infudimus. Quo ejecto, cùm jam dum differretur operatio, excrementis tamen ad inferiorem ventris ſedem declinantibus magis, denuo potionem dedi circiter horam tertiam pomeridianam, auxilio acutioris pharmaci; nam prior potio ex foliis ſenæ, Rhabarbaro, & manna tantum confecta erat. Poſt ſecundam hanc potionem ſumptam, cum vix una hora præteriiſſet, repente excrementa alvi educuntur, eaque tam copioſa, ut plurimarum librarum capax vas facile replerent. Interea, dum hæc fiunt, in viribus recreandis omnis opera cuiaque poſita fuit, & tum epithematis cordialibus pulſibus, & cordis regioni adhibitis, tum odoriferis naribus appoſitis, tum etiam vini aromatici, & aquæ cinamomi dilutæ cum caponum juſculis pauculo ori indito & hauſto, inſtauratio virium fuit procurata. Ac cum perturbatio ventris paululum ſedaretur, etiam juſcula caponum cum aromatibus condita exhibita fuerunt. Sequenti nocte ſatis bellè quievit, cum plures dies ante inſomnes egiſſet. Mane verò recuperatis viribus, omnia meliora reddita ſunt, & deinceps nulla alia re opus habuit, niſi ut ad reficientem victum, alvi laxationis conſervatio accederet. Id quod conſecuti ſumus potione ſeri caprini, in quo folia ſenæ, & Rhabarbarum macerata fuerunt, addito ſaccharo: mane calidè per aliquot dies ſumpta. His itaque non ſolum tum ægra hæc ſanitatem adepta eſt, ſed in priorem affectionem ab eo tempore nunquam recidit, ac jamdum ſana & firma permanet. Ac hæc præcipua cauſa fuit, ut cum deinceps Doctor Adamus Landavus, vir longiori vita imprimis dignus phthiſi conſumptus Ingolſtadii moreretur, ejus Cœnobii moniales ſuæ valetudinis curam mihi ultra committerent. *D.E.OEthæus lib. Obſervat propriarum.*

† Plura de pertinaci & quandoque lethali alui obſtructione vid. apud *River p.412. Rhod.c.2.obſ.82. Horſt. decad. pharm. Exerc.7. Panarol. pent. 1. obſ.1. Bartholin. Cent.5.hiſt.40. & Cent. 4. hiſt. 40. Salmuth. Cent. 6. obſ. 66. & 98.* Mira alvi obſtructio ex argento vivo, & decocto croci metallorum recenſetur à *Pravviz. de ſcorbut. fol.* 107. Duorum annorum cum dimidio adſtrictionem alui inveſtali commemorat. *B. Sylvatic. c.2. conſ.98.*

RARA ALVI DUCENDÆ exempla.

Observatio I.

Hiſtoria Prota Rhetoris dicentis, ſibi ventrem poſt eſum pomorum ac pyrorum auſterorum dejici.

CUm quoſdam audiviſſem, qui dicerent, ventrem ſibi ab eſu aſtringentium ſubduci, ſatius eſſe putavi, quæ de eo ratione atque experientia ſæpe cognoviſſem, hoc loco ſemel fuſius explicare. Cum Protas Rhetor quidã, civis noſter, narraret, ventrem ſibi poſt eſum pomorum ac pyrorum auſterorum dejici, re intellecta atque in ipſo per experientiam comprobata, audacius poſtea in aliis id ipſum ſum expertus. Rogavi enim hominem, ut mecum vel unum diem viveret, ut ſcirem, quo tempore, & quam multis veſceretur adſtringentibus. Ac primum hominem ſtatim ſum hortatus, ut more ſuo viveret, neve ulla in re conſuetam ſibi victus rationem immutaret. Ipſe autem, cum poſt balneum, paucula aqua præbibita, fœnugræcum, radiculam, & id genus alia (quæ ante alios cibos omnes ferè ſumere conſueverunt) ſimiliter & ipſe ſumpſiſ-

pſiſſet, vinumque dulce, quantitate mediocri adbibiſſet, comedit deinceps malvas cum oleo & garo, & pauco vini: & poſt illas piſcis quidpiam, ſuillæ, & avis: deinde cùm ſecundo bibiſſet, pauco tempore intermiſſo ſumpſit pyra auſtera: poſtea deambulatum progreſſi, non multum deambulavimus, cum venter illi majorem in modum eſt ſolutus. Quæ cùm eſſem conſpicatus, pactus ſum cum amico, ut poſtridie quæ ad ſuam victus rationem pertinerent, mihi committeret: qui cum mihi prompte eſſet aſſenſus, primo omnium, poſt balneum, pyra exhibui: deinde alia deinceps, ut conſueverat: quibus peractis, non modo non vehementer, ſed ne medioeriter quidem alvum dejecit. Mirabatur ſane (ut par eſt) rei eventum, cauſamque ejus à me ſciſcitabatur: cui ego hæc, quæ nunc ſcripſeram, expoſui. Nam cùm garum (inquam) una cum iis, quæ eum eo ſumpſeras, alvum ſuapte natura ſubducat, idque jam antè ſecerit, adſtringentia poſtremo loco ſumpta, iis potiſſimum, qui ſtomachum habent imbecillum, dejectionis ſunt cauſa, ventriculum roborantia, & ad expellendum deorſum, quæ in ſe continet, incitantia. Quod magis (Inquam) fatebere, ſi cras prima omnium adſtringentia ſumpſeris; ſecunda autem poſt illa, carnoſa: omnium poſtrema, quæ cum oleo & garo maoduntur. Minimè, inquit: repente enim vomerem, ſi malvas ultimas cum oleo & garo manderem. Optime, inquam, reſpondiſti. Illa enim ventriculum ſubvertunt, & potiſſimum os ipſius, quod jam omnes ſtomachum vocare conſueverunt: adſtringentia vero roborant, ac firmant. Quo fit, ut ſiquis alius ſuccus ventriculum ſubverterit, (quod ſolet bilis pallida efficere, in quibus copioſior eſt acervata) qui ſic eſt affectus, ſiquod adſtringentium guſtarit, ſuccum infeſtantem repente deorſum excernet. *Galenus lib. 2. de alimentis, cap. 22.*

Observatio II.

Ovorum eſu quibuſdam alvus ſubducta.

SCio illuſtri mulieri, quotieſcunque ova recentia ſorpſerit, continuo alvum ſolvi. *Marcellus Donatus libell. de Mechoaca.*

Sorbilia ova multis ventrem ſubducunt: Vidi excellentiſſ. Ioannem Monardum, qui ovo ſorbili ſumpto, quinquies & ſexies excernebat; multoſque alios audivi, qui ex ſorbilibus ovis, molliorem ventrem habuere. *Braſſavola lib. de medicam purg.*

Vidimus Dionoram noſtram, ovo indurato commanducato, decies alvum citatam exoneraſſe, quod aliis ventrem adſtringit. Unde hæc antipathia? *Alex. Benedictus lib. 19. cap. 33. de curant morb.*

Observatio III.

Pilulis compreſſis, & altera parte ſaliva madefactis: atq; ventriculo de foris applicatis, Abbatiſſa quadam ſufficienter purgari ſolita.

CUm eſſem Piſis, & profiteter in illo Gymnaſio, curabam moniales Cœnobii ſancti Pauli ad ortum: (dicitur ad ortum, ad differentiam alterius Cœnobii, quod ſitum eſt ad occaſum.) In eo igitur Cœnobio erat Abbatiſſa, cui ego cum adhiberem catapotia devoranda, ipſa non devorabat, ſed digitis ea comprimebat, formabatque veluti placentulas, & ex una parte madefactebat ſaliva, atque regioni ipſius ventriculi admovebat, & ſuperaddita faſcia ſtringebat, comprimebatque partem illam, & ſpatio quatuor aut quinque horarum, ita quaſi copioſe ſolvebatur ipſi alvus, ac ſi pilulas illas devoraſſet: & hoc duobus annis obſervavi in illa Reverenda Abbatiſſa, & videbatur mihi veluti miraculum. *Fallopius cap. 2. tract. de purgant.*

Observatio IV.

Solo purgantium medicamentorum odore, quidam plurimum purgabantur.

INter exempla vidimus quendam, ſummo manè Catharticum prunæ vapore tepefactum, ægrotanti uni ex domeſticis, non ſine magno tædio obtuliſſe: (nares enim vis medicamenti acrius invaſerat) unde ſtomacho nauſea correpto, corporiſque imus commotis humoribus, ſepties alvus ſoluta eſt: æger vero, qui medicamentum hauſerat ſecurus, ter exoneratus eſt. *Alex. Bened. in præfat. ad librum de peſte.*

Multos reperiri conſtat, qui vix ſemel odorato pharmaco, non ſecus purgantur, ac ſi bibiſſent: Quin & alios quibus medicamenti purgantis facta ſolum mentione, venter perturbatur. Quendam etiam novi, cui ex adſtringentibus ſimplicibus alvus mollior reddebatur; contra vero ex linientibus ſupprimebatur. *Bar. Maranta, Method. cognoſ. ſimpl. lib. 1. cap. 13.*

Scripſit Guainerius. (ſi non me fallit memoria, jamdiu enim non legi) Ducis Sabaudiæ Medicum quendam, cataporia ex pharmacopolio in manibus domum geſtaviſſe, & ab illis nihilo minus ſtrenue perpurgatum fuiſſe, quàm ſi deglutiviſſet. Quin teſtatum compertumque eſt etiam idiotis, nonnullos ad certorum medicamentorum (aut etiam ciborum, quos faſtidiunt) vel odorem, vel conſpectum, (apud ægros frequenter hoc fieri nemo neſcit) vel mentionem ſolam ita permoveri, ut nauſeent, atque etiam vomant interdum, aliquando etiam per inferiora purgentur: prout expultrix ventriculi vis ſurſum aut deorſum incitata eſt. Etenim non aliter, nec aliam ob cauſam iſta evenire certum eſt. Quoniam ab odore talium, dum ita commoventur ut exhorreant, facile tunc irritatur facultas expultrix, ut exſurgat, & quæ noxia in corpore ſunt, expellat. Quod ſi non ſemper id fit, in cauſa eſt quod non ſimiliter multi humores vitioſi in corpore collecti ſunt. Quippe ne hauſta quidem medicamenta eodem ſemper modo corpus movent. Quocirca non eſt mirum, hoc illi Medico ſemel accidiſſe: quantumvis putetur hujuſmodi medicamenta perſæpe antea ſine perturbatione ventris odoraviſſe.

Non poſſum hoc loco non commemorare, quod amicus meus ſummus, & collega chariſſimus, vir in omni doctrina præſtanti feliciſſimè verſatus, D. Sigiſmundus Melanchthon mihi narravit de honeſtiſſima fœmina, mihi non ignota, affinitate ipſi juncta. Hanc ita permoveri purgantium medicamentorum odore ſolo aſſeverat, ut ſi proxime pharmacopolium tranſeat, odoremque talium percipiat, pulchre purgetur, & quidem magis quam vellet: medicamenta in ſuis ædibus talia minime ferre poſſe ait. Sane non eſt mirum: odorem viroſum iſtum pharmacorum, eos qui ab his totâ natura abhorrent, ita percellere, ut toti concutiantur, & facultas expultrix excitata facile alvum turbet. *Eraſtus cap. 60. lib. De occult. pharm. poteſtat.*

Rondeletius in Gallia Epiſcopum quendam ſe noviſſe dicebat, qui cum purgantia medicamenta aſſumere nullo modo poſſet, eadem, ubi opus eſſet, in magnâ quantitate ſibi præparari curans, calida in lotam pelvim effuſa bacillo diu agitabat, & naribus interim ac ore aperto elevatum inde vaporem hauriebat, atque hac ratione per alvum purgabatur non minus, quam ſi purgans aliquod medicamentum ebibiſſet. *Cl. V. Ioan. Poſthius de obſerv. propriis.*

† Similes aliquot recenſet Hiſtorias *Smetius Miſcell. p. 133. & 163.* adde *Salmuth. Cent. 3. obſ. 14.* Antimonio viſo purgationem ſecutam memorat *Bartholin. Cent. 5. hiſtor. Anat. 64.* & maſſam pilularum in plantis pedum poſitam, idem præſtare, refert *Hafer. Hercul. Med. l. 3. c. 5. p. 176.*

Observatio V.

Alvus aſtricta, deambulatione nudis pedibus in pavimento, frigida prius aſperſo, ſoluta.

CUm Illuſtriſ. Dux Borſius Ferrarienſium habenas moderabatur, quandoque in alui duritiem incidit, ut excernere non valeret; illi medebatur Michael Savonarola, vir eo tempore inſignis. Dux apud illum conqueſtus eſt, quod per triduum non excreverat, cum pro conſuetudine comediſſet: juſſi Medicus impuni clyſma; renuit Dux, qui adhuc in lecto commorabatur: tunc Savonarola juſſit pueros pavimentum frigida aqua copioſiſſime aſpergere, & Ducem è lecto ſurgere, ac nudis pedibus ambulare; erat vero & pavimentum marmoreum: quinquaginta paſſus non perrexit Dux, quod per ventrem dolorem ac borborygmon ſentire cœpit, ſedem petiit, ut excerneret, & potentiſſime excrevit. Iuſſit Savonarola aqua calidâ, in qua calidæ herbæ odoratæ eſſent decoctæ, Illuſtriſſimi Ducis pedes ac crura ablui, & ad ægros inviſendos abiit. Ob hoc Dux juſſit Savonarolam centum aureis donari. *Braſſavolus cap. 16. tract. de Medicam. purgantibus.*

Hoc jamdudum novit ruſticorum experientia, qui nudis pedibus humi obambulant, ut ventrem pertinacem infirment. *Brachelius Comm. ad libr. 2. aphor. 20. Hippocratis.*

ALVUS CITA NIMIUM.

Observatio I.

Invita alvi excretionis exempla.

PUer annorum fere ſex, invitus per alvum excrementa dejicere incepit, reſoluto derepente circa ſedem muſculo.

Quinetiam ſeni quondam hujuſmodi evenit accidens.

Atque rurſus alius puer ætatis ferè annorum quatuordecim, excrementa invitus per alvum dejecit, infeſtante ſimul veſicam dolore, atque alteri urina quoque fuit ſuppreſſa.

Contra alius urinam invitus excrevit, atque alius non ſolum urinam, ſed alui quoque excrementa invitus dejecit. In iis omnibus ea quæ præceſſerunt ſcrutari oportet. Nam in totum aut refrigeratam, aut ictam ipſorum ſpinam, arbitrandum eſt. *Galenus de locis affectis, lib. 1. circa finem.*

DE MESENTERIO.

Observatio I.

Meſenterium, & pancreas, per ſæpe ſecum & ſeminarium eſſe latentium & diuturnorum morborum: in quo nonnunquam tumor durus, aliquando vera inflammatio & abſceſſus excitatur; unde pus, ſi per alvum ſyncerum reddatur, ex meſenterio derivari contingat.

TANTA plerunque ſupervacuorum eſt humorum colluvies, ut deſtinatis à natura receptaculis tota excipi haud poſſit. Ac cùm non parva ſuperfluentis portio in vicinas quoque ſedes illabitur, maximè quidem in pancreas & in meſenterium, quæ totius corporis veluti ſentina ſunt. Quibus ergo aſſiduâ ingluvie magnus fit utriuſque bilis & pituitæ proventus, eas tempeſtivè non expurgatas natura valens ac robuſta plerunque in pancreas & in meſenterium, ignobiles ſedes, deponit: idque fere è jecore & è liene per eos venæ portæ ramos, qui non in inteſtina, ſed in ipſum meſenterium & pancreas deſinunt, & obliterantur. His locis & glandulis tempore exaggerantur varii humores, qui primum laxum mollemque tumorem, deinde ſicceſcentes renitentem, durum ac vere ſcirrhoſum ingenerant. Durus uſque adeo interdum deprehenſus eſt, ut penitioribus ſub umbilico partibus, veſos, vel calculus concreviſſe putaretur. Itaque ſi ampla & vaſta mole venter totus præter naturam prominet, idque citra fluctuationem, citra alvi ſuppreſſionem diutinam, citra hydropis ſuſpicionem, unde & quaſi de... cauſa obtigerit, tactu itaquidem diſcernendum. Cum adipis copia venter prominet, quoniam cuti ſummæ ... inhæreſcit, manu totus comprehendi ſecernique poteſt à muſculis abdominis ac præterea reliquus corporis habitus obeſior exiſtit. Cum tumor inſertus eſt muſculis abdominis, primo is contactui occ... & cum premitur: plerunque etiam citra preſſum d... re afficit, quod pars ea ſenſu prædita ſit: inteſtina no... coarctat, neque alui dejectionem remoratur. Me... terii vero tumor, quoniam alte ſepultus eſt, non ... preſſu animadvertitur, nullo dolore affligit, quod ... ipſa doloris ſit expers. Quinetiam ſua is mole inte... na premens atque coarctans, ſæpe efficit ut alvus pigrior ſit, tardiuſque fæces deſcendant. Utrum præt... tumor univerſum meſenterium, an partem duntaxat, & quamnam occupet, molliſne ſit an durus, tactu enim internoſcendum. Cæterum quiſnam in meſenterio humor exuperet, jam non tactu, ſed iis ipſis not... quibus in jecore, aut in liene proditum eſt cogno... tur, ſed quæ tamen tum obſcuriores, tum leviores ex... ſtunt. Hæc autem obſcuritas multis cauſa fuit ignorantiæ, & cur harum partium affectus prætermiſſi ... rint, nec veterum ſcriptis celebrati. Ego tamen ... affirmo & profiteor, choleræ, melancholiæ, diarrh... dyſenteriæ, cac[he]xiæ, atrophiæ, languoris lentarum ... rantiumque febrium, latentium denique morb... cauſas me in his plerumque ſedibus animadve... ſe, quorum depulſione deploratis ſalus redder... Vera quoque inflammatio in meſenterium in... cum ab exeſis aut ruptis illius venis ſanguis ex... & in aliqua ſede præter naturam collectus putreſ... tandemque ſuppurans abſceſſum facit. Ea infl... matio ſine manifeſto dolore eſt, ſolumque grav... ſenſum habet, niſi forte vehementius prematur. Fe... admodum levis & lenta, ſine ſiti, ſine gravibus ſym... matis, nec omnino ægrum proſternens, nec quon... nas functiones interpellans. Principio ſanies quæd... rubra, facto deinde abſceſſu pus album defluit ab alv... & utrumque modo permiſtum alvi fæcibus, m... ſeorſum & ſincerum, ut cùm inflammatio in po... inteſtina devergit. Tum quippe pus per venam ... ximam in recti, aut coli inteſtini capacitatem in... ſincerumque magna interdum copia redditur, ... ſenſu doloris: quod aliquando celebres Medicos ... gnâ admiratione & controverſia torſit. Sed non ... de id, quam ab affecto meſenterio dimanare ... noſci poterat. Neque enim ab inflammatis inteſt... neque a ventriculo poteſt ſine vehementi dolore pr... dire. Ex jecoris vero aut ex lienis inflammatione fe... bris vehementior affligit, omniaque ſymptomata fiunt graviſſima: neque tam ſincera ſanies ſeorſum ob longiorem viæ tractum exit. Renes etiam affecti non illac, ſed per urinas repurgantur. Itaque unum meſenterium reliquum eſt abdominis capacitate, qu... ſub illis notis inflammatione tentetur. *Fernelius lib. ... cap. 7. Pathol.*

Novimus nos quandam, cui inflammatio in meſenterio nata fuit, & initio malè habet, ſed poſte... quam inflammatio ſuppuravit, & in abſceſſum conv... ſa eſt, meliùs habens, ſanari viſa eſt. Interim ſi... diebus per anum bis terve purulenta, admodum ... da, ſincera, nulliſque excrementis permixta red... tur.

tur. Et quidem nunc quartus agitur annus, à quo ſic ſe habet. *Dodonæus in Annot. ad cap. 33. Benivenius, de abditis.*

Observatio II.

Ex abſceſſu meſenterii mortui.

ILluſtriſſimus atque Reverendiſſimus F. R. Dominus, febri valida correptus cum vomitu, 14. transacta, in alvi cruentam excretionem devenit, ita ut ſanguinem nigerrimũ, corruptum, peſſimè olentem ad xv. librarum pondus excreverit, unde animi deliquio correptus, omnes eum proximè moriturum exiſtimavimus. Nihilominus cibis per intervalla optimis refectus, vires reſumpſit, ita ut etſi febri continua, licet non ita intenſa, & uniformi continuò vexaretur, nihilominus ſuæ ſalutis ſpem nobis præberet: ſed tamen cùm quotidie fæces conſperſas ſanguinolenta ſanioſaque materia excerneret, indiesque magis ac magis emaciaretur, Infinitis propemodum præſidiis adhibitis, nam ſeptem Medici illius curæ incumbebamus: 63. die à decubitus die (proh dolor) occubuit, cùm tamen poſtremis diebus ingens urinæ profluvium ſupervenisſet, ita ut quinque libras urinæ, & ampliùs quotidie per plures dies extramitteret. Cadaver diſſectum fuit, ut tanti mali cauſa innoteſceret, atque in meſenterio, ea in parte ſuperiori, quà inteſtino recto annectitur, ulcus ſordidum, ad ſpithamæ longitudinem, adinventum: unde ea in parte collectum abſceſſum conjecimus, illoque diſrupto, putridum ſanguinem ea in copia profluxiſſe non dubitavimus. Sed quod mirum eſt, nunquam antea per totum ægritudinis tractum, præterquam extremâ die, quæ illi venter intumuit, de illius partis dolore conqueſtus eſt.

Monialis etiam quædam, die 6. Januarii, anno 1558. febri ardenti correpta fuit, atque in 40. fluxus ſanguinis per alvum, coloris atri, ac copioſi, cum ventris indolentia, ac fœtore intolerabili ſupervenit, cum ſiti clamoſa, & virium imbecillitate, & linguæ ariditate, & triſti quadam ventriculi ſenſatione: & præter hæc ſymptomata, in ſingula alvi cruentoſa excretione animi deliquium incurrebat, tandem criſi, ſed mala per urinam adveniente, alvi fluxione cruentoſa ſuppreſſa, perſeverante tamen febre continuò affligente ſine typo, extincta æſtu monialis. Hanc nos eodem morbo peremptam procul dubio cenſemus, etſi diſſectione negata, præ oculis rem ponere nequiverimus. Ex iis duobus exemplis facilè erit in ejusdem affectionis dignotionem, per enarrata ſigna percurrendo, devenire, ſi quando alicui medicinam facienti conſimilis caſus occurrit. *Marcellus Donatus lib. 4. cap. 7. hiſt. med. mirab.*

Julianus quidam, juvenis alioquin optimus, alvi torminibus vexabatur: Inque dies magis magisque dolor vim capiebat: tantumq; aberat, ut hujuscemodi doloris abditæ cauſæ comprehendi poſſent, ut nunquam ullis præſidiis tolli, aut ſaltem levari hoc malum potuerit. Omnia enim viſcera ſana videbantur, jecur, lien, & inteſtina omnia nullam doloris notam oſtendebant. Sed cùm nihilominus magis magisque indies, quàm ut tolerari poſſet, urgente dolore ipſo, tandem è vita diſceſſit. Quare mortui corpore inciſo, ut ſcil. tanti mali cauſas dignoſceremus & ſanis omnibus, ut putabamus, inventis viſceribus jubeo inteſtina amoveri: quæ dum gladio diſcindit miniſter, in abſceſſum magnum incurrit Quo præciſo, materia multa nigrior fœtensque profluxit, encauſto futorio ſimilis. Ex quo manifeſtam ejus mortis cauſam deprehendimus. Atra enim bilis eò confluens, hujusmodi abſceſſum paulatim effecerat. *Benivenius cap. 33. de abditis.*

Plura vid. apud *Bartholin. hiſt. anat. 96. c. 4. Horſt. l. 4. [illegible] 3.* ubi abſceſſus meſenterii meminit, qui per cruentas & purulentas dejectiones ſolvebatur. Add. *Tulp. l. 3. c. 33. & l. 4. c. 37. Heſer. l. 3. Hercul. Medic. c. 2. p. 124.*

Observatio III.

Apoſtema in meſenterio inventum.

PAtritius quidam Noribergenſis, homo intemperantiſſimus, in affectionem hypochondriacæ non admodum ſua forma diſſimilem incidit: aderat & nauſea continua, creber vomitus, & cogitationes melancholicæ: ſymptomata levibus purgationibus & tempeſtiva ſanguinis miſſione aliquantò remiſſiora ſunt reddita, at nunquam malum fuit extirpatum. Aliquot diebus poſt ſenſit horrorem, & ſupervenit tumor & dolor dextro genui: Itidem circa pubem tumor pronatus, qui veſicæ orificium ita compreſſit, ut difficulter urinam reddiderit. Hic tumor interim augebatur, interim minuebatur, unde cauſa flatibus adſcripta eſt: quotidiano tamen incremento ita auctus eſt, ut ſeſe ad umbilicum & latus ſiniſtrum extenderit, & reſpirandi difficultatem excitarit. Fuit redditus cacochymicus & cachecticus, & poſtquam cruciatibus morboque totus contabuerat, ſeptimo à morbi principio menſe, obiit diem. Apertum fuit corpus, & in eo inventa collectio materici purulentæ ac fœtidæ, nimirum inter duas meſenterii tunicas. Collectio hæc occuparat majorem ventris inferioris partem, & hepar ſua putredine infecerat. Hinc non mirum, ſi facta mala ſanguificatione, tumoribus inflammationibusque crura infeſtata (ut hydropicis contingit) fuerint. Opinandum ſanè eſt, multos ſimilem materiam, tanquam graviſſimorum morborum fomitem, in hoc meſenterio coacervare, à qua ſi non per vomitum, vel per alvum liberentur, in tædioſos, longos, atque graviſſimos morbos incidunt, & ultimo miſeriis conſumpti occumbunt. *Coiter in libell. obſerv. Anatom. & Chirurg.*

Observatio IV.

Totum Meſenterium pure refertum, ac quaſi turgidum, cum graviſſimis ſymptomatibus ægram affligentibus.

HOneſta virgo cum Sereniſſima quadam Duciſſa peregrè profecta, in dolores colicis ſimiles, ac pro talibus habitos incidit: contra quos cùm nullum remedii genus valeret, miſella febre quotidie cum rigore inſigni repetente, doloribus jam dictis aſſociata, poſt paucos menſes maraſmo conſumpta eſt. Diſſecto ventre, ingens copia puris, quo tum Meſenterium refertum, ac quaſi turgidum erat, erupit. Hoc natura per renes vacuare fruſtra tentaverat, urinis valde purulentis profluentibus: cùm renes interim integri, omnique labe carentes conſpicerentur, quos nonnulli ulceratos ſuſpicabantur, idque non immeritò: cùm puris mictus diuturnus, teſte *Galeno 4. Aphor. 75.* renum aut veſicæ exulcerationem ſignificet. Verùm doloris circa regionem renum abſentia, ſuſpicioni huic non atteſtabatur. *De magnifici viri D. Thomæ Mermanni, Archiatri Bavarici, obſerv. lectiſſimis.*

Observatio V.

Abſceſſus in pancreate latens, perpetuas vigilias, lipothymiam, faciei frigidum ſudorem, & tandem mortem inferens: idque Medicorum errore, qui malum id ex ſtomachi ore, vel cardiaca paſſione natum putabant.

LUgduni dives mercator, ætate virili, & εὔσαρκος, cujus facultates naturales ſuo probè fungebantur officio, veluti ex cibi potionisq; mediocri appetentia, atque etiàm ex alvi, hepatis & venarum excrementis judicare tum licebat. Verùm de ſomno apud Medicos duntaxat ipſe conquerebatur. Cùm enim dormire conabatur, tum in lypothymiam, & totius faciei frigidum ſudorem incidebat. Propterea qui tum ipſi aderant Medici, ob ſtomachum, quem malè affectum eſſe opinabantur, hieram Galeni propinarunt, ſed fru-

mninò extrinſecus, ſolisque poſtica parte lumborum vertebris adhæreſcens, antica aotem peritonæo, ſcirrhoſo pariter ac penitus cartilaginoſo. Suberant infiniti in eodem meſenterio abſceſſus ſua quique cyſti incluſi, alii quidem oleoſo, alii melleo, alii ſebaceo, alii albugineo, alii aquoſo humore & liquore differti: erant quorum concluſa materia pulticulæ ſimilis eſſet: denique quot ferme abſceſſus erant, tot erant materierum contentarum ſpecies & ideæ. Octavus jam annus agebatur, ex quo tumor ille inceperat ſenſim, ac ſine ſenſu & dolore, ad tantam magnitudinem progredi, quod meſenterium ipſum doloris fere ſit expers. Ægræ interim ipſi perinde ferè ac ſanè licebat naturæ, animæ ac vitæ munera omnia obire, niſi quod duobus antequam moreretur menſibus, coacta fuit lecto ſe tradere, quod febris continua, quæ illi ad extremum uſque vitæ diem perpetua fuit, ſuperveniſſet: & quod præ tumoris pondere meſenterium ſuis velut radicibus & ſedibus divulſum fluctuaret, non ſine moleſto oneris & doloris ſenſu: nam (ut prædiximus) lumbaribus modo vertebris ac peritonæo adhærebat, nullatenus autem inteſtinis & aliis partibus, quibus velut connatum alligatur. Itaque ſua id mole & corpore veſicam premens & coarctans, difficilem mictionem faciebat: inteſtinis vero incumbens, ut alvus pigrior eſſet, in cauſa erat: adeo ut niſi devorato laxante aut purgante medicamento, fæces non deſcenderent: nam quod ad clyſteres ſpectat, ſubire illi in inteſtina, tumoris vias coarctantis magnitudine prohibebantur: intruſæ vero glandes nihil proficiebant. Reſpiratio, ob diaphragmatis à tumore compreſſionem, difficilis erat. Non deerant, qui molam ſubeſſe opinabantur: alii ab hydrope eum excitari tumorem. Certè malum id hydropis conſecutionem attulit, nec obſcura cauſa eſt, fruſtrata functione hepaticâ, per interceptam, tumoris occaſione, chyli anadoſin. Sed & proprio vitio hepar tenebatur, ſcirrho nempe & crebris abſceſſibus, per intimam extimamque ejus ſubſtantiam varie ſparſis. A putredinis labe lien haud immunis erat, denique in ventre inferiore nihil erat integrum. *Pareus lib. 23. cap. 36.*

Observatio IX.

Calculi in meſenterio nati.

DUrus uſque adeo interdum deprehenſus eſt tumor meſenterii, & ejus quod pancreas appellatur, ut penitioribus ſum umbilico partibus vel os, vel calculus concreviſſe putaretur. *Fernel. lib. 6. cap. 7. Path.*

Andreas à Lacuna, quoſdam, cum aliis noſtris anatomicis, lapides, intra meſenterium conſpexit. *Thom. à Veiga.*

Puero cujuſdam ſutoris in meſenterio inventi calculi. *Scholiographi ad c. 48. lib. 1. Hollerii, De morbis internis.*

Habemus domi lapides excíſos ex folliculo fellis, &c. meſenterio, &c. *Gemma.*

Rarum eſt lapides naſci in colo, pulmonibus, &c. Rarius fortaſſe, quod tamen ſæpe vidi, toto meſenterio. *Scholiographus ad lib. de loc. affect. Galeni.*

† Meſenterii verò partem oſſeam commemorat *Rhodius Cent. 2. obſ. 96* & lapidoſum meſenterium *Panarol. pent. 5. obſ. 19.* qui etiam *pent. 1. obſ. 44.* pancreatis lapidoſi meminit.

Observatio X.

Meſaraon gangrena vitiatum.

ANno 1560. menſe Iulii, Ioanna Sandræa, uxor Rondeletii, obiit intra paucos dies, ex hæmorrhoidum inflammatione, quam maritum celare voluit. Michael Heroardus, dum rogante Rondeletio affectam ſedem inveſtigat, extremam meſaræi partem à gangræna miſerè occupatam offendit. *Ioubertus in vita Rondeletii.*

DE IECORE.

ET PRIMUM,

VARIA CONFORMATIO ATQUE conſtitutio Iecoris.

Observatio I.

Iecur hominis ſecundum naturam conſtituti, contra Hippocr. Galen. & aliorum quorundam ſententiam, non ut brutorum, in lobos ſeu fibras dividi.

QUæ diſſectionum Profeſſores de jecoris forma, ac pennulis ſeu fibris, (quas λόβους Græci vocant) commentantur, è canum potius & ſimiarum ſectionibus, quam hominum, didicerunt. Humanum enim jecur in fibras, porcini, & multo adhuc minus canini jecoris modo, non diſcinditur. Nam unicum continuumque, præcipua ipſius ſubſtantia, corpus, hominis (quemadmodum ferè & bovis) jecur eſt: canis verò jecur in quinque, nonnunquam in ſex, aut quatuor tantum partes ſeu fibras, ſolarum venarum interventu invicem continuatas, diſiunctum occurrit. Porcis autem jecur in pauciores fibras, venis duntaxat hærentes, dirimitur: aut etiam in plures quatuor vel quinque, ſi ſectiones quoque impenſe altas, fibrarum vice numerare lubeat. Atque hinc natum eſt illud Medicorum commentum, quo ventriculum à jecore quinque fibris, manus apprehendentis modo, amplecti aſſerunt. Quin Græcorum nonnulli, neſcio à quibus, ut teſtantur, mathematicis Medicis nomina mutuantes, illis fibris privata (uti apud Theophilum illum, parum ſane anatomicum, videre eſt) imponunt nomina. Quatuor enim cum ſint, inquiunt, jecoris fibræ, prima focus dicitur: maxime namque id ſucci concoctionem facit, quemadmodum concoquendis cibariis focus. Secunda menſæ nomen ſortiiur, quod menſæ vices gerat: nam membrorum alimenta in ipſa apponuntur. Tertia culter nuncupatur, dividit enim ſegregatque inter ſe humores: aut ſi quid craſſius diſtribuendum ſit, id ſecat atque commutat. Quarta aurigæ nomine appellatur: nam naturales vires jam excoctos humores bene regunt, atque in melius recta ducunt. Hujuſmodi profecto eorum, qui humanam fabricam imaginationibus non ſectionibus, aut è brutorum potius quàm hominum corporibus diſcere conantur, nugæ figmentaque ſunt. Quantumvis interim haud ignorem, jecori *in libro de natura oſſium*, ab Hippocrate quinque fibras, aut ut interpres habet, extremitates dari, quod ſane non leviter mirarer, niſi vel perfunctoriè in anatome verſato, & authorum gratia ſuis oculis fidem non deroganti, plus ſatis conſtaret, quam multa in eo libro, ipſiſque præſentis argumenti conterminis libris occurrant, ab hominis fabrica, omnique prorſus veritate aliena, & indigna pariter, quæ ad Hippocratem referantur, quem nunquam in anatomicis lapſum fuiſſe, *Galen. lib. 1. de uſu partium* audacter, (at neſcio quam vere interim) atteſtatur. Nimio itaque erga authores affectu nonnihil remiſſo, omnes qui mihi unquam ſecanti aſtitere teſtor, me jecur in fibras aliquo pacto diviſum nunquam inſpexiſſe. Neque eſt cur quiſpiam, jecur duplici fibrâ conſtare aſtruat, propter ſciſſionem ſeu foramen potius, quo vena ex umbilico proficiſcens excipitur: aut ob ejus jecoris portiunculam ſub ortu venæ portæ extuberantem, id fibris aliquot conſtare affirmet: ſi modò unquam, vel per ſomnium, animalia quibus jecur in fibras, ut cani, diviſum eſt, contemplatus fuerit. Non autem hæc ſolùm levi negotio obſervabit, ſed & animadvertet etiam quotquot hactenus venæ cavæ exortum, & ad jecoris gibbum in duos truncos diſtributionem literis prodiderunt,

tunt, ridicule nugaciterque admodum deliraſſe. *Veſalius lib. 5. cap. 7. de corp. hum. fabrica.* Plura vide *in libell. authoris de Chyn. pag. 42. & 69. edit. Venetæ*: & *Renat. Henneri Apologiam adverſus depulſ. 26. Sylvii.*

Si hepatis figuram quæris, tantùm non exactè ſphærica eſt, & in homine integrum exiſtit, non in lobos diviſum, ut Galeno placuit, licet illiusmodi in quadrupedibus reperias. Cauſa verò, quamobrem in nobis integrum, in illis diviſum ſit hepar, ea eſt, quòd cùm recta figurâ à *Deo Opt. Max.* donati ſimus, cava ſui parte ventriculum immediatè tegit: nam à dextra in ſiniſtram tegens, univerſam anteriorem regionem occupavit, effecitque ne ventriculus algeret. *Columbus lib. 6. Anatom.*

Observatio II.

Jecur humanum præter naturam, monſtroſè, & rarenter admodum, aliquando in duos, tres, quatuor, nonnunquam etiam in quinque lobos ſeu fibras diſtingui: aliquando etiam ad radicem uſque, ut in ſuibus & canibus diviſi.

HEpar viſcerum naturâ primum, ſanguinis & venarum principium, lobis nunc nullis, nunc duobus aut tribus, nunc quatuor, etiam quinque *Hippocrati lib. de oſſibus*, præditum: nobis plurimùm quatuor, magnis duobus, totidem parvis. Horum ſinguli, præcipuè magni, conſtāt carne ſua ſanguinis effectrice, venæ portæ & cavæ ceu radicibus mutuò ſe oſculantibus, ſtomachis Cholidochis inter illas radices mediis, arteria partem ejus ſimam diſſlante, membrana totum viſcus ambiente, nervulum tum à coſtali, tum à ſtomachico recipiente, hypochondrio dextro ſuppoſitum eſt. *Sylvius lib. 3. cap. 6. Iſagog. Anatom.*

Idem in diſſectione Laromi deprehendit hepar magnum, pallens, quale eſt coctum, tenerum & fragile, lobis tantùm duobus, uno maximo dextro, minore ſiniſtro, id vincula habebat ad nothas coſtas, & ad umbilicum vinculum omnibus commune, ex vena umbilica.

Idem in puella, propter glandulas in toto corpore ſcirrhodes, per atrophiam mortua, animadvertit lobos hepatis tres: maximus erat ſub hypochondrio, in quo folliculus felis; alter anticus, inter has vena umbilica, cum ligamento peritonæi; tertius omnium minimus, intimus ad portæ venæ exortum. *Author in append. Iſagog. anatom.* in qua obſervationes variorum corporum diſſectorum ſcripſit.

In Illuſtriſſimo noſtro patrono, Carolo Sabaudiæ Duce IX. demortuo, præter alia, obſervatum, hepar habuiſſe quatuor penulas, &c. *Franciſc. Puteus lib. 5. Apolog. pro Galen. contra Veſal.*

A nobis inter Anatomes plurimas, annotatum eſt hepar, ut in ſuibus & canibus, diviſum in plures fibras uſque ad radicem. *Gemma lib. 1. cap. 6. Coſmocrit.*

Observatio III.

Hepar magnum & oblongum, ad dextri renis, qui deſiderabatur, locum pertingens.

ANno 68. hepar magnum, oblongum, & ad dextri renis locum (deficiente illo rene) exporrectum, Patavii Ital. vidi. *Cl. V. Cyriacus Lucius de obſerv. propr.*

† Confer quoque *Panarol. pent. 4. obſ. 25.* ubi monſtroſæ magnitudinis hepar annotatum invenies. Adde *Hildan. Cent. 2. obſ. 45. fol. 204.*

Observatio IV.

Viſum hepar, extremas fibras ſcirrhis prominentibus hirſutas habens.

JOannes Coletus Decanus apud Div. Paolum Londini, cùm ante paucos annos correptus eſſet ſudore peſtilenti, & ab eodem tertiò repetitus, utcunque tamen revixit, ſed ex morbi reliquiis contracta viſcerum tabes, qua periit. Medicus unus hydropem eſſe judicavit. Anatomia nihil indicavit novi: niſi quòd hepar repertum eſt, extremas fibras cirrhis prominentibus hirſutas habens. *Eraſmus epiſt. lib. 15. pag. 485. De D. Georgio Palma obſervationibus, per Cl. V. Joach. Camerarium ad me miſſis.*

Observatio V.

Hepar globoſum juſto minus cum diaphragmate ſurſum ad pectus retractum.

IN diſſecto aliquo hepar globoſum, juſto minus, & unà cum diaphragmate in pectus & mamillam dextram uſque aſcendens, oſtendi. Is autem magno etiam ſplene præditus fuerat. *Cl. V. Cyriacus Lucius de obſerv. propr.*

Observatio VI.

Iecur peritonæo adnatum.

JEcur quandoque mihi ſe obtulit inſpiciendum peritonæo adnexum. *Columbus lib. 15. anatom.*

Observatio VII.

Corpus ſine hepate & liene inventum.

ANno à Chriſto 1564. die verò 11. Septembris, hanc vitam reliquit Dominus Matthias Ortelius, Mercator oppidi Autverpienſis celebris: natione Germanus. Duodecima verò facta fuit ejus corporis ſectio, à Chirurgo ejus rei perito, me præſente Medico, ut conſtitutionem partium nutritioni ſervientium videremus, præcipuè Hepatis & Lienis: nam aliquot annis antea Hydrope laboraverat, qui morbus, affectus Hepatis, vel primariò, vel ſecundariò neceſſariò comitatur; Cumque ſub ſepto transverſo, ſeu diaphragmate, atque coſtis ſpuriis, Hepar & Lienem quæreremus, ne veſtigium quidem illarum partium invenimus: caſus profectò inauditus, & admirabilis! At ſubſtantia omnium inteſtinorum carnoſa prorſus erat, & multò ſolidior quam ipſa muſculorum caro, ut ſoliditate Cordis carni ferè reſponderet, & vena cava ex ipſis inteſtinis ſuam originem ſumebat, eo fere modo, quo vena porta in ipſis inteſtinis ſolet implantari. Hæc ſanè cauſa fuit, quòd toties inflammatione & abſceſſu inteſtinorum laboraret: facilius enim quodq; carnoſum, quàm quod membranoſum eſt, inflammatur, & ab abſceſſibus torquetur; nam carnoſæ partes plus, membranoſæ verò minus ſanguinis, & humoris participant.

LAMBERTUS TULUTANUS Medicus, civibus Antverpienſibus adjuratus, manu propria hanc hiſtoriam tenuit.

EGo Thomas Comaus, *Chirurgus & Tonſor Antverpienſis, atteſtor, me Dominum Matthiam Ortel, Auguſtanum, piæ memoriæ, poſt ejus obitum, in præſentia Domini Lamberti Tulutani Medici, me aſpſiſſe manu ſecuiſſe, & in ejus corpore inveniſſe, ac vidiſſe, quemadmodum præfati Medici teſtimonium aſſerit; in cujus rei fidem manu propria me ſubſcripſi.*

Thomas Comaus.

Hanc hiſtoriam primus nobis *Cl. V. Cyriacus Lucius Medicina in celebri Ingolſtadienſi Academia Profeſſor* prodidit, & apud hæredes Bernardi Mulleri, civis Auguſtani, (fuit enim Ortelius, qui Antverpiæ obiit, patriâ Auguſtanus) impetrandam ſignificavit, cujus occaſione literas ad D. Thobiam Cneulinum Auguſtanum Medicum dedi, qui eandem integram conſecutus, mihi liberaliſſimè, ut multa alia, communicavit. Eandem paulo poſt *Cl. V. Ioach. Camerarius* unà cum illuſtribus aliis exemplis ad me miſit. *Schenckius.*

† Hepar quidem maximum, nullum tamen lienem obſervavit quoque *Salmuth. Cent. 1. obſ. 21.* Nullo de hepate vide etiam *I. van Horn. de Duct. Chylif. D. 2.*

Ob-

Observatio VIII.

Hepar duplex.

SEmel hepar duplex vidi. *Gemma lib. 2. Art. Cyclognom.*

Observatio IX.

Hepar in ſiniſtris, & lien in dextris.

SEmel vidi hepar in ſiniſtris, lienem in dextris collocari. *Idem Cyclognom. lib. 2. pag. 75. & Coſmocrit. lib. 1. cap. 6.* Cur (inquit) ſtupeant homines, ſi (quemadmodum à nobis in annotationes plurimas annotatum eſt) in nonnullis occurrat ſitus partium perverſus planè, ut hepar in ſiniſtro hypochondrio, lien in dextro collocetur?

Referebat excellentiſſimus Aquapendens, ſeſe corpus cujuſdam molitoris Patavii ſecuiſſe, in quo inverſum à natura hepatis & lienis ſitum quodam quaſi miraculo obſervaſſet, lienem ſcilicer in dextro, hepar verò in ſiniſtro latere collocatum. *D. D. Petrus Sphererius de obſerv. propr.*

† Tale quid commemorat etiam *Panarol. pent. 5. obſerv. 7.*

MORBI ET SYMPTOMATA jecoris.

Observatio I.

Perículoſæ jecoris obſtructiones ex craſſa bile.

NOnounquam bilis flava in jecore præter naturam diutius coercita, ne tempeſtivè expurgata, mirè craſſeſcit, graveſque & admodum periculoſas jecoris obſtructiones inducit, ut quæ interdum etiam in cyſti lapideſcat. *Fernelius lib. 6. cap. 4. Patholog.*

Observatio II.

In meatibus jecoris, quibus ejuſdem obſtructiones excitantur, ſi caruncula aut verruca innaſcatur, deploratum malum eſt.

SI in viis (quibus obſtructio hepatis oboritur) innata intus caruncula fuerit, aut verruca, irremediabile malum eſt. *Alexand. Benedict. lib. 14. cap. 38. de curand. morb.*

Observatio III.

Febris, ac lateris dolor, ad hepatis obſtructionem conſecuta, & enemate ſublata.

ACceſſit puella ad Sylvium, quæ nocte anteacta raphanidas multas devoraverat, deinde quæ largo potu ſe ingurgitarat, ac repente poſt rigore, febre, doloreq; lateris vehementiſſimo correpta eſt, quæ omnia hepatis obſtructionem ſequebantur. Convaluit enemate ſolo, & medicamento convenienti. *Jacob. Dovyneeus Apologia lib. 3. cap. 2.*

Observatio IV.

Medicus quidam Siculus Pleuritide ſe affectum falsò credens, à Galeno jecoris vitio laborare convictus eſt.

QUùm primùm Romam veniſſem, magnificè admiratus eſt me Glauco Philoſophus, ob hujuſcemodi quandam dignotionem. Etenim per viam mihi occurrens, opportunè (inquit) adveniſti, jungensque dextram dextræ; proximi ſumus (inquit) laboranti, quem nuper vidi: itaque oro, ut unà mecum ad ipſum venias: eſt autem Siculus Medicus, quem non ita pridem mecum ambulantem vidiſti. Ego verò, quid, inquam, moleſtat ipſum? Tum ille & copioſe admodum, apertè id declarare aggreſſus eſt: neque enim adeò erat vafer, ut aliquid me celare poſſet. Quoniam heri (inquit) & Gorgias, & Apelas mihi nunciaverunt, notiones præſagiaque edidiſſe te, quæ ad divinationem potiùs, quàm ad medicinam pertinere videantur: cupio equidem periculum facere, non adeò ut tuam experiar doctrinam, quàm ut ſciam, num tanta ſit in arte medica tum cognoſcendi, tum præſagiendi facultas. Interim cùm hæc diceret, venimus ad laborantis oſtium, ut neque verbo ejus provocationi reſpondere, neque etiam ea, quæ ſæpenumero me dicere audiviſtis, effari poſſem: quòd ſcilicet multa interdum nobis feliciter facileque appareant, interdum verò omnia ſunt ambigua: atque idcirco & alteram & tertiam quoque conſiderationem expectamus. Itaque in primo ſtatim aditu obviam nobis venit quidam pelvim à cubiculo efferens, continentem tenuem cruoris ſaniem, carnium nuper mactatarum ablutioni haud abſimilem, evidentiſſimum affecti jecinoris indicium, quâ vixdum inſpectâ, unà cum Glaucone ad Medicum ingreſſus ſum. Apprehendi itaque manum in carpo, (id eſt brachiali) quò intelligerem utrùm inflammatio, an ſola imbecillitas eſſet in viſcere. Quia verò Medicus erat: nuper (inquit) à dejectione decubui; itaque perpende arterias ob id quod ſurrexeram crebriùs pulſare. Hæc quidem ille dixit: ego autem deprehendi inflammationis indicium. Proſpiciensque ad feneſtram, hyſſopum ex aqua mulſa decoctum in olla conſideravi. Proinde cogitavi Medicum ſe pleuriticum eſſe putare, dolore videlicet nothas coſtas infeſtante, qualis jecinoris quoque inflammationibus aliquando accidere conſuevit. Hunc itaque cùm ſentiret, eſſetque ſpiratio & parva & crebra, atque exiguâ tuſſi infeſtaretur, pleuriticum ſe eſſe exiſtimabat, quamobrem hyſſopum quoque ex aqua mulſa præparaverat. Intelligens itaque ego, quòd fortuna viam mihi præberet, quâ apud Glauconem clarum nomen adipiſci poſſem, manum ejus ad nothas in dextro laborantis latere coſtas detuli, indicatoque loco, dixi eum ibi dolere. Quod cùm ipſe fateretur, Glauco ex ſolo arteriarum pulſu exiſtimans me ſedem affectam inveniſſe, planè admirari me cœpit. Verùm ut vehementiùs ſtuperet, hæc quoque addidi: Quemadmodum in hoc loco dolere te confeſſus es, ita velim fatearis, etiam tuſſiendi cupiditate vexari te: etenim ex longis intervallis tuſſis exigua, arida, ex qua nihil expuis, moleſtare te ſolet: Atque ita me dicente, incepit forte fortuna hujuſmodi quadam tuſſis ſpecie tuſſire. Qua de re tanta admiratione Glauco commotus eſt, ut continere ſeſe non valens, magna voce exclamando in laudes meas prorumperet. Tum ego, Non putetis (inquam) ſola hæc ex arte poſſe præſagiri. Sunt enim alia quoque, quæ nunc dicere aggredior, quibus & laborans ipſe teſtimonium feret. Itaque rurſus incipiens dixi: Cum magnam trahis ſpirationem, dolor ea parte, quam notavi, vehementius te cruciat, ſentiſque in dextra præcordiorum parte gravitatem. His auditis, ne infirmus quidem ſeſe potuit continere, quò minùs præ vehementi admiratione, unà cum Glaucone exclamaret. Itaque ſentiens equidem arridentem mihi fortunam, de jugulo quoque, quod videlicet ad inferiora trahi videretur, aliquid efferre volebam: At quia magnas inflammationes, quemadmodum & ſcirrhum, id comitari ſolet, dicere non auſus ſum, veritus ne laudem, quam ante de me excitaveram, fauciarem. Cumque animum induxiſſem, tutò me aliquid eloqui poſſe, aſpiciens laborantem: haud ita multo poſt (inquam) jugulum ad infernas partes detrahi ſenties, niſi fortaſſe id jam antea tibi evenerit. Atque cum hoc quoque fateretur, converſis equidem oculis ad ægrotantem mirificè attonitum, Una (inquam) addenda eſt prædictis divinatio. Etenim dicam, quam de morbo ſuo laborans ipſe habuerit ſuſpicionem. Tum Glauco, ne de hac quidem divinatione deſperare ſe ajebat. Laborans autem incredibili hac pollicitatione in ſtuporem adductus, & acriter me intuens, quid eſſem dicturus, attenta mente expectabat. Igitur di-

cente

centeme, quòd infeſtantem morbum pleuritidem eſſe putâſſet, ille ingenti cum admiratione, hujus quoq; rei ſe teſtem exhibuit: id quod etiam affirmabat ex aſtantibus unus, qui paulo ante latus ejus ex oleo foverat. Atque ex eo tempore Glauco, cùm de me, tum de univerſa arte, quàm optimam conrepit opinionem, cùm antea nihil magni ab arte expectâſſet, utpote qui nunquam cum conſummatis in arte viris verſari conſueviſſet. *Gal. lib. 5. de loc. affect. cap. 7.*

† Huc refer, quæ de diſtinguenda pleuritide ab hepatis inſlammatione proponit *Nicol. Fontan. Exempl. 30. fol. 87.*

Observatio V.

Hepatitis endemia ſeu vernacula nova.

QUendam affectum, Medicis ſtudio ſingulari expendendum invenio, qui hepatis quædam imbecillitas, cum calida & humida ejus intemperie eſt. Hic ob hominum naturalem connatamve diſpoſitionem vivendi conſuetudinem, atque externas, quibus exponuntur, cauſas alias, frequentiùs nationis hujus, quàm aliarum provinciarum incolas, invadere ſolet; mihiquenon immeritò patrius hepatis affectus, ſive hepatitis patria dicendus videtur: quem ſuo in loco, Deo id concedente, deſcribere conſtitui. Hunc ligni cotonei viribus conferens, clarè ſatis & facilè deprehendo, quòd ad ejus tam præſervationem, quàm curationem, emolumenti plurimum inde manare poſſit. Perpendens etiam quòd idem hic morbus noſtrates perplures, & quidem multos, qui ſecuriùs vitam agunt, incautos ſæpe invadat, ac its id nondum advertentibus radicem agat, atque quòd Medicis, qui ad ipſius initium rariùs veniunt, & mira accidentium varietate in progreſſu apparente, fariè diſtrahuntur, nec remedia illi appropriata ab authoribus aſſignata, ſicut, nec ipſum morbum ſatis, ut neceſſitas præſens exigit, inter alias morborum ſpecies curandas, perſpicuè ac fusè deſcriptum reperiunt, perſæpe laboris plurimum pariat: Videns quinetiam, quòd lignum hoc dicto morbo arcendo competens, hìs in regionibus colligi, pretio tolerabili comparari, recens & minimè adulterinum haberi, ſecurè abſque ſingulari alicujus periculi metu, & abſque nauſea uſurpari poſſit, id quoque aliorum, ſi neceſſaria fuerit, admixtionem facilè admittat, aliiſque commiſceri, ut eorum uſui conjungi queat: Ac denique quod remedia multa alia, quæ etiam talem hepatis morbum reſpiciunt, in eo ſuperet, quòd conditionum requiſitarum perplures ſimul junctas obtineat; non tamen ſecundùm ſuam naturam multa, aut magna (ſi modò aliqua) incommoda vel ex accidente producat. Non ut opinor abſque ratione eam in ſententiam deſcendo, ut cotoneum hoc lignum hominibus continuò ſervandum dicam: atque inſuper ut peculiare domeſticum quoddam remedium, avertendo huic malo patrio idoneum, nobis ſingulari benignitate divinitus conceſſum, ideoque magna animi gratitudine acceptandum arbitrer, ac propterea ſtudio ſingulari frequentiùs uſurpandum, nec ullis quamvis laudatis hujuſmodi remediis facilè poſtmodum conſulam. *Cyriacus Lucius de Ligni Cotonei natura, viribus & uſu.*

Observatio VI.

Jecineris vitio laborans ſola ſanguinis miſſione ſanatur.

JEcinoris vitio afficiebatur Antonius Brunelleſcus, ex quo cùm vehemens dolor à latere dextro in jugulum humerumque transmitteretur, & bilem quoque evomentem ægrum ſingultus etiam penè ſtrangularet, ad hominem vocatus acceedo. Verùm cùm hujuſmodi vitii notæ eædem ferè ſint, quæ & lateris abſceſſum indicant, Medicus, cui primùm ægri cura demandata fuerat, medicamentis & cataplaſmatis ejus pectori medebatur. Sed cùm dolor & anguſtiæ magis magiſque hominem affligarent, jubeo ſanguinem ex vena, quæ ad jecur dirigitur, ſtatim duci: & quæ ille inſuper pecto[ri] adhibuerat medicamenta jecinori ipſi impono, done[c] æger ad ſanitatem revertitur, quod paucis diebus [fa]ctum eſt. Oportet igitur Medicum non ſolùm morbu[m] cognoſcere, ſed & locum etiam in quo ſit, diligen[ter] perſcrutari. *Benivonius cap. 75. de abditis.*

Observatio VII.

Hepaticæ puellæ, extenuatione & exſiccatione affecta curatio.

EXemplo nobis ſumamus puellam Lucenſem. [I]ea primùm intemperies erat calida, cujus ratione hepatica dicebatur. Erat extenuatio, quæ in tabe[m] tendere videbatur. Aderat & ſiccitas ſolidorum, [quæ] incrementum corporis tardabat. Cui tametſi [oc]curri non poſſet, attamen prohiberi ejus augmen[tum] opus erat unde minùs incrementum corporis imp[edi]retur. Erat enim in media adoleſcentia. Ne[c] itaque erat ut in complicato affectu, ad id quod cauſ[a e]rat, maximè ſpectaremus: nam ſine ejus ſanatione [ne]que alterum ſanari poterat. Id erat intemperies calida & ſicca; in cujus ſanatione, quoniam ex longitudine [af]fectus veriſimile erat acervata eſſe excrementa bilioſa, & id omnia teſtabantur: ideò cœpi primò vacua[tio]nem moliri medicamento, quod minimè excalfaceret: cujuſmodi fuit aqua Villica, quam ſepties propinavi [ea] ratione, quâ docui aquas propinari ſolere. A pur[ga]tione ad alterationem tranſivi, quam ſuccis herbarum efficere nixus ſum. Accepi cichorium & ſonchum: priorem quidem plantam egregiè laudat *Galenus 8. κατὰ τόπους*, tanquam viſceri gratiſſimam, non refriger[a]tione ſolùm, ſed & abſterſione, quam facit in venis il[]lius: & adſtrictione, quam requirit jecur infirmu[m]. Sonchus earundem facultatum eſt, plus tamen refri[ge]rat. Hæc ambo in ſuccum redacta, manè cum mo[]dico ſacchari exhibui; idque per dies decem, quan[do] jam remitti caliditatis ſigna omnia viſa ſunt. Inte[rim] tamen victus ratione ſum uſus, adhibendo omnia quæ refrigerant, ut ex herbis oxalidem, lactucam, portulacam, intybum. Ex fructibus verò pruna, ceraſa, melpepones. Evitavi ſalſa, dulcia, pinguia omnia. Interim & extrinſecùs adhibui cataplaſmata earundem virtutum ut quod ex farina hordei & ſuccis ſuprà dictis con[] vel etiam epithemata, quæ in uſu ad talem intemper[iem] eſſe ſolent: mox & ab his illitiones ex cerato ſantalino dicto, aut ex cerato ſimplici Galeni. Demum ad [exte]nuationem curandam acceſſi, & lactis potione ſum [u]ſus, ea ratione, quam ſupra docui. His adeo profecit, & non modicè carne repleretur, & colorem, ſupra quàm credi poteſt, mutaret ad melius. *Leonard. Iacchinus c. 5 ad 9. lib. Raſis.*

Observatio VIII.

De ſphacelo jecinoris.

NObilis quidam ac generoſus vir, nonnullarum rerum ſuarum, jacturam paſſus, gravi mœrore animi dolore correptus, in melancholiam incidit, aſſiduè triſtis, cogitabundus, ingemiſcens: parſimonia j[a]cturam ſuam reparare laborabat: metuebat lemures & ſpiritus quoſdam. Cùm autem in malum intenderetur, nec ſpes aliqua ſupereſſe videretur, ut ad mentis ſanitatem redire poſſet; commiſſus eſt monachis quibuſdam, apud quos multis annis vixit, perpetuo ſui ſimilis, cogitabundus, ſuſpiria ducens, ſolitudinis amans, à riſu ac jocis omnino alienus. Poſtquam autem hoc modo annis (plus minùs) 20. vixiſſet, tandem devirium ſuarum debilitate conqueri cœpit, & cibum ac potum averſari: quæ tamen ritra appetentiam admiſit, & admonitus aliquanto tempore ſumpſit. Nulla aderat [fe]bris ſitis nulla, univerſum corpus frigere videba[tur]

es proceſſu temporis œdematoſi facti ſunt. Urinæ tem rubie indæ erant, veluti ſi febris ardens, aut je inflammatio adfuiſſet, quæ quales reddeban permanebant, nec ab æte aut frigore perturba tur. Malo autem ingraveſcente, ad alium cibum endum, præter exiguam ſorbitionē, adduci haud t. Ita tandem deficiente natu ali facultate, mediā ammodo confectus, è vita migravit. Hujus he colore undiquaq; nigrius, quàm ſecundùm natu ; ſed tamen minùs nigricans, quàm pulmonis celo corrupti ſubſtantia: impreſſorum digito el alterius cujuſq; rei veſtigia facilè retinuit; nec facilè ſolutâ parenchymatis unitate, rimas con ebat. Manifeſtum hinc hepar hujus ſphacelo quo corruptum, & urinæ tubotem haud à culote jeci ſed ex debilitate penè abolitæ facultatis natura natum fuiſſe: urinam eadem de cauſa talem pet e, qualis fuit reddita: quod crudiſſimis pto ſt. *Dodonæus c.* 30 *obſ. Medicinal.*

Add *Salmuth. Cent.* 1. *Obſ.* 4.

OBSERVATIO IX.

Mira affectionis hepaticæ cujuſdam vis, quâ laborantes domeſticos mures obſervando proſequebatur.

IN Meloniis ſcriptum eſt, morbi jecinoris hoc eſſe indicium, quòd eo laborans, mures domeſticos ac t obſervet & conſectetur: id verò nunc fieri nuſ uam videmus. *Plutarchus Sympoſ. lib.* 8. *probl.* 9.

TUMORES IECORIS.

OBSERVATIO I.

De Apoſtematibus in jecinore inventis.

BOnoniæ in Xenodochio, quod *il hoſpitale della morte* vocatur, ſecui quendam diuturno morbo ndiq; abſumptum, cujus jecur ita putridum ac puru um fuit, ut integræ hepatis ſubſtantiæ vix quadrans erit. Lien ſolito major erat, forſan in jecinoris corruptelâ conſummationeq; (ut quidam Ana volunt) jecinoris vicem geſſit, & totum cor uod ex cutis colore, aliſq; humoris melancho conjicere licuit, melancholico ſanguine ali enutritum fuit.

Adjiciam hic hiſtoriam præcedenti non valde diſſi , notatu verò, apoſtematum jecinoris cogno orum gratiâ, valde utilem Anno 1570. civis qui Noribergenſis, natus annos 42. totus cholericus, tuſſi correptus, de moleſto quodam hypochon dextri dolore, edendi appetitus amiſſione, totius oris languore, æſtu affatim & plerunque faciem, umq; palmas, pedumq; poſt cibum plantas inva ac otis ariditate conqueri cœpit. Vi morbi cre te, viribus decreſcentibus, corpore extenuato, to anni ſpatio pòſt coactus fuit decumbere, ac Medi opem implorare. Uſus eſt multis ac diverſis edus, at nullo cum fructu: tandem & me ſimul cum accerſiri juſſit. Invenimus inter cætera febrim andam erraticam, atq; tumorem durum tenſivum in hepatis regione, ad medium ventris & umbili uſq; protenſum: febris minimè erat intenſa & pe ca, ſed hecticæ ſimilis, quæ incerto tempore ſub pet totum corpus diffundebat æſtum ſolito ma m qui interim priùs, interim tardius remiſit. Ma potus quàm cibi deſiderio moleſtabatur, ut ferè per hominibus, qui ſimilibus affectibus, vel etiam magnis obſtructionibus, aut ſcirrhis, quib⁹ ca da præter naturam intemperies accedit, uſu venire t. Tumor erat durus cum magnâ tenſione, & ve hementi punctione, doloreq; ulceroſo conjunctus; quamvis neutri lateri incumbere potuerit, tamen fa ciliùs dextro, atq; ſiniſtro, ad quod quid ponderoſi in corporis commotione petlabi ſenſit. Alvus erat dif ficilis, & cùm clyſteriis vel lenientibus pharmacis commovebatur, exibant fæces bilioſæ, & pituitoſæ corruptæq;. Urina fuit ſubflava, tenuis, cum pauco ſedimento, eoq; divulſo. Punctio, quâ æger omnium moleſtiſſimâ erat, nullis unctionibus, emplaſtris, cata plaſmatibusq; remitti quivit. Tandem barbitonſor quidam doloris mitigationem pollicitus eſt, & impo ſuit cataplaſma anodynum, emolliens & ſuppurans, unde tumor crevit, efferebaturq; magis ad umbilicum, & dilatabatur ita, ut quidam ſuſpicati ſint hunc mor bum in hydropem terminaturum. Aliquot diebus pòſt in ilbo dextro in conſpectum venit tuber, quod barbitonſor exiſtimavit ab apoſtemate inter muſcu los abdominis generato, prodiiſſe; quare apertionem ſuaſit. Ego cùm nec undationem, nec alia ſuppuratio nis ſigna manifeſta iſthic deprehendere potuerim, co natui barbitonſoris reſtiti. Æger morbi moleſtiæ ac diuturnitatis pertæſus, permiſit ſibi à barbitonſore la pidem cauſticum (ab inciſione enim abhorrebat) ap poni. Hic lapis cauſticus triduo, maximo ægri dolore ac cruciatu, abdominis muſculos ad peritonæum ferè uſq; porroſit, & antequam abdomen penetraret pus in folliculo collectum intus, folliculum rupit, atq; per abdominis cavitatem, inter peritonæum & inteſtina diſperſum eſt: tumor deſiit, durities evanuit: eodem die aliquot animi deliquiis correptus, animam dedit. Aperto corpore, invenimus vomicam ſimæ parti he patis, cujus non parum putrefecerat, comatam, eamq; ſatis magnam atq; apertam: reliqua fuere ſatis ſana. *Coiter. in libello obſ. Anat. Chirurg.*

† Confer: etiam *Piſo obſ.* 124. ubi maximi hepatis tumoris meminit: adde *River.* 2. *obſ.* 53. de rumore can croſo &c.

OBSERVATIO II.

Phlegmone hepatis lethalis.

NObilis Antonius Porcellus, ſanctæ ſedis Apoſto licæ Protonotarius, phlegmone hepatis diu vexa tus, tandem moritur, multis ac graviſſimis ſymptoma tis conflictatus. *Valleriola lib.* 3. *obſ.* 9.

OBSERVATIO III.

Abſceſſum in gibba hepatis obortus, ſectione apertus, immiſſa ulceri fiſtulâ: unde æger intra annum convaluit.

ABſceſſum jecoris in parte gibba, collectâ ſanie in ter membranam & carnem omnino alba, lævi, & æquali, ego ſanavi, imperatâ ſectione è regione illius partis, quo in loco tumor quidam inter coſtam & co ſtam eminebat. Sectionem adminiſtravit *Antonius Caſorius Patavinus*, qui quidvis aliud exiſtimans, im petum exilientis puris primus in ſeipſum ſuſcepit: ſa nies educta, octo dierum ſpatio libras XI. excellit. Per annum integrum fiſtula plumbea in loco aperto geſta ta, optimè convaluit, etiamnum vivit, Pigozzo nomen eſt Nautæ Patavini. *Cl. V. Hercules Saxonia, in ſuis ad me tranſmiſſis obſerv.*

Patavii quidam deplorato jecoris ulcere laboravit, homo robuſtus aliâs, & Nauticis laboribus addictus. Huic Medicus tum temporis Venetus, Clariſſimus H.S. præter reliquorum Medicorum conſilia, curavit abdominis partem in regione jecoris novaculâ aperi ri, ut plurimum puris per vulnus efflueret. Unde poſt modum benè curato vulnere, homo ſuperſtes manſit: & triennio pòſt ſaltavit ac laboravit, nihil ſentiens in commodi. *Hier. Capivaccius pract. lib.* 3. *c.* 23.

† Jecoris exulcerati & curati hiſtoria extat quoq; apud *Severin. de efficac. Med.* l. 67. add. *Barth. de reſpi rat. l.* 4. *c.* 23. *pag.* 260.

Observatio IV.

Tumor infra cartilaginem enſiformem ſubdurus, indolens, pugni magnitudine, viro nobili renatus: in quo, per ſectionem aperto, trecentæ veſicæ, aquâ pellucidâ refertæ, unà cum humore craſſo, ſebaceo, & pure, compertæ ſunt, ægro ad annum ferè ſuperſtite: cujus cadavere diſſecto, obſervatus abſceſſus in gibba hepatis, plenus veſicis & materiâ putridâ: alius item major in pulmonibus, uterq; putridâ materiâ fermè ſex librarum pondere repletus: tertius, magnitudine ovi anſerini, in ſimâ hepatis, qua parte inteſtino erat connatum: quartus, in exitu meatus fellei ad inteſtinum, magnitudine ovi columbini.

GEnere ac doctrinâ nobilis, & virtute præſtans vir, Dominus Joannes Chriſtophorus a Gich, ante quinquennium, ex maximâ refrigeratione crurum, totiusq; corporis, & vehementi ſubitaque animi conſternatione, tuſſi fuit correptus, & deſtillatione, quæ paulo infra cartilaginem enſiformem tumorem excitarunt: qui fuit ſubdurus, colore æqualis, & ſine dolore, ſenſimque, ægro vix percipiente, auctus eſt. Accedente verò ratione victus prava, cùm inſuper curis & ſtudiis continuis obrueretur, & neceſſarius remediorum uſus negligeretur, ſupervenit cachexia appetitus dejectio, vomitus creber, à vehementiſſima tuſſi originem ſumens. Tandem tumore illo inſigniter aucto, & cute abdominis, ob illius incrementum, nimiùm extenſa, æger curvatus, & in ſe quaſi retractus, cum ſumma moleſtia, & dolore ingredi coactus, & ſe oleis ſtomachicis ſatis calidis, ſæpius cum valentiore frictione inungere compulſus fuit. Sed tumore, tuſſi, appetitus proſtratione, virium omnium debilitate, indies magis magiſq; ingraveſcentibus, & ſupervenientibus inſuper faciei, & pedum tumoribus, ad Medicos & Chirurgos confugit, inter quos doctiſſimus Volckerus piæ memoriæ, tumorem iſtum judicavit eſſe abſceſſum, & ſectione opus fore: quod cùm æger concederet, & alii ejus ſententiæ ſubſcriberent, hamato cultello, ad pugni magnitudinem elatum, mollem, & acuminatum aperuit; quo facto, non ſine admiratione aſtantium, magno impetu eruperunt plurimæ veſicæ, partim diſruptæ, partim integræ, tenui & pellucidâ aquâ refertæ. Harum aliquot magnitudine erant ovi gallinacei, vel ovi columbarum; nonnullæ minores; quæ inter tuſſiendum ſatis longè protrudebantur. Cùm his veſicis ſimul emanabat humor quidam craſſus, viſco concretu, vel etiam ſevo non diſſimilis, præterea aquæ puriſq; non parum. Unde triplicem materiam ad hunc tumorem, quem abſceſſum ſteatomaticum eſſe judicarunt, concurriſſe exiſtimabant. Veſicarum, ſecundùm obſervationem Medicorum & aſtantium, fuiſſe ultra trecentas compertum eſt, quæ quaternis vel quinis vicibus exierunt, & vix capaci ſatis vaſe, quod quatuor libras continebat, excipi potuerunt. Deprehenſum eſt veſicas iſtas in abdomine (quod D. Volckerus ſæpius in Anatome corporum ſeſe animadvertiſſe perhibebat) primò fuiſſe generatas, deinde per violentiſſimam tuſſim in iſtum locum propulſas. Quia ab aliis muſculis eſt liber, & abdominis longi muſculi ſatis procul à ſeſe diſtant, & propterea facilè abſceſſus admittunt. Eſtq; veriſimile, à vehementiſſima iſta commotione, & tuſſi continua, veſicas fuiſſe liberatas, & ex colluvie pravorum humorum non exiguam eſſe generatam putredinem. Tertio die poſt apertionem, ita frequenter veſicæ exire ceſſaverunt, ac ſecutum eſt pus fœtidum, & viſcidus humor, non ita tamen copioſus ut antea: poſtea materia reddita eſt tenuior, livida & fœtida admodum. Exhibita medicamenta tum purgantia, tum abſtergentia, itemque per vices corroborantia, & exiccantia, cum exiguo tamen fructu. Æger enim inde non quidem debilior factus, ſed non etiam ſenſit magnam levationem. Manſit faſtidium c… præſertim carnium: Tuſſis tamen remiſit, venter … muit, reliquis membris atrophia laborantibus, ne… fuit febris lenta. Bonâ tamen victus ratione, & M… corum diligentia ferè annum ſupervixit, & tan… maraſmo obiit. Poſt obitum obſervatum prim… hepar ſolito grandius, & colore livido. In ſu… parte verſus diaphragma, abſceſſus ſeſe in eo o… plenus veſicis, & materiâ putridâ circumdatu… q… cartilaginoſa membrana, qui corrupit hepar, & … ſit uſq; ad cyſtim felleam. Similiter in pulmo… adhuc major abſceſſus inventus, fuitq; putrida … ria, contenta in utroque abſceſſu, fermè 6. li… pondere. Tertius abſceſſus magnitudine ovi an… infra hepar ad inteſtinum colon erat annexus, … membrana pariter denſa. Meatus iſte felleus in… ſtinum quoq; fuit interceptus, & in ejus exitu e… materia puris albi, in peculiari abſceſſu mag… ovi columbini. Cor ſatis naturaliter ſeſe habuit, … men exangue, in quo loco ſanguinis fibræ nigræ … dæ, ſunt repertæ. Ventriculus, lien, renes, inte… veſica, omnia adhuc fuere integra. Huic curationi … gna ex parte ipſemet interfui, Anno 1574 17. A… *Joachimus Camerarius de obſ. propriis.*

Observatio V.

Abſceſſus hepatis ſæpe per vomitum, alvum, aut … expurgari; aut in abdominis capacitatem exonerari.

CUm exiguus eſt hepatis abſceſſus, ſi vir… conſteot, pus nonnunquam vomitione p… pit, aut per alvum, aut per urinas profunditur. S… interdum fiſſâ vel exeſâ jecoris ſubſtantiâ id … in abdominis capacitatem; quò & hydropicorum … confluit. *Fernelius lib. 6. c. 4. Patholog.*

Observatio VI.

Latens hepatis abſceſſus, tumore in ventris parte mu… loſa ad ſternum regionem ſuborto, manifeſtè ſuppuratus.

QUa parte recti muſculi ad ſternum … puero cum abſceſſo in ventre tumor manife… digito cedens, obtigit. Vocati ferè omnes judi… abſceſſum in rectis muſculis: alii in ventre, qu… noato vehementer puero, & conſumptis muſculis … eilè emineret tumor. Pauciſſimi in hepate, quòd … buſdam hepar totum ventrem ad partes ſiniſtras … tendat. Aperto loco, exiit pus viroſum & graviter … tens corrupto peritonæo. Abſceſſus ſedes in parte … patis, quæ illuc perveniebat. Quod magis app… mortuo, & diſſecto puero. *Hollerius lib. proprio … vat. 30.*

Observatio VII.

Hepatis abſceſſus per tuſſim aut excreationem expurgatus.

MEmini me cum præceptoribus meis (inter quos etiam fuit Benedictus Victorius) Bonon… diſſe phlegmone hepatis laborantem, qui abſceſſu … pto, magnam vim puris cum ſanguine miſti, tuſſi … ciebat. Cùm de via, per quam ab hepate in pe… adſcenderet, quæreretur, alia inveniri non pot… quam vena cava: ab hac in dextrum cordis ſinum … fundi, & ex eo ad pulmones transferri dictabat ratio. *Eraſtus parte 4. Diſput. de putrid. Febr.*

Observatio VIII.

Ex vomica hepar putrefactum, ad ſuras putrilaginem tranſmittit.

MIrum fortè, quod nos bis terve obſervavimus, dolores ſuræ intolerabiles in febre, qui neq; fotu, neq; litu, neq; cataplaſmatis ceſſerunt. Mortuis ergo ægris, juſſimus crura & ſuras aperiri novacula, inventumq; pus album, pallidum, læve, æquale, ſpatiis inanibus diffuſum, & majore vena concluſum. Atque ut notaretur locus, unde pus ejuſmodi, aperto ventre vomicoſum hepar, & putre inventum eſt. Itaque veriſimile eſt loco ſanguinis, pus per majorem venam in crura & ſuras, quæ admodum venoſæ ſunt, transmiſſum. *Jacotius Comm. ad Coac. Hippoc. pag.* 349.

Hollerius ſcribit, adoleſcenti ſexdecim annorum crus dextrum vehementer doluiſſe, nulliſq; ceſſiſſe remediis. Acuta febris, urinæ fæculentæ, ſitis pauca, reliqua mediocria, niſi quod deliravit intervallis. Tribus ante mortem diebus obſcoratum lumen, & ſplendor oculorum, palpebræ lividæ: poſtea quoq; cœpit & ſiniſtrum crus dolere. Decimo quarto obiit. In mortuo abſceſſus cum pure albo in apice gibbæ hepatis, & muſculis obliquis. Diſſectione cruris anteriore parte facta, in mediis muſculis pus album & craſſum inventum, quod & in aliis viſum fuerat. In corde ſanguis veluti muccoſa pituita. Eidem abſceſſus purulentus ſub ala dextra, & impotentia brachii dextri. Et certè ſpontanei, longiq; dolores crurum & partium inferiorum, ut hoc obiter dicam, ulcera quoque, & color malus, viſcerum latens vitium oſtendunt. Hinc intelligitur pus intus ſuppreſſum, non ſolum locum in quo eſt, putredine corruptelaq; depravare, ſed etiam partium circumpoſitarum, & earum omnium, in quas ſeſe inſinuare poteſt, temperiem & naturam evertere. *Idem pag.* 826.

Vir quidam Lutetiæ, anno 1587. cùm hepatis abſceſſu diu laboraſſet, & puris magnam copiam rejeciſſet, tandem extinctus. Cujus corpore aperto, repertæ ſunt venæ uſq; ad tibiam pure refertæ, & ſiniſter teſticulus putridus. *CL. V. Caſp. Bauhinus de obſervat. propr.*

Observatio IX.

Hepatis corrupti, maleq; conſtituti exemplum.

NOs vidimus Viri hepar unà cum folliculo, reductæ jecinoris regioni ſubnexo, corruptum, calloſum, ἰδεῖν ὀχλῶδες, & ad generationem ſanguinis nauci: lienem verò magnitudine, flore, & colore cum hepate ſano certantem. *Hieron. Reuſn. lib. de ſcorbuto, Exercit.* 4. *pag.* 199.

Observatio X.

De jecore in totum putrefacto & fœtidiſſimo.

CLodiæ, in monaſterio divi Franciſci Ordinis minorum, qui *Zocolanti* nuncupantur, die 23. Octobris, hora ſecunda noctis, anni 1570, ego cum Clariſſ. viro, Domino Marco de Nigris, Collega meo ſemper colendo, necnon cum magiſtris Scipione Julio Doſcolis, Antonio Piccolo, & aliis multis, cadaver cujuſdam Cortigianæ Venetæ, & octo menſium gravidæ, à ſepultura, magiſtratus juſſu & authoritate, extraximus, hac potiſſimum ratione, ut verè ſciretur, num veneno, aut alio morbo extincta fuerit; ejus enim leno, fœtum jam à quatuor diebus in utero mortuum matrem enecaſſe, certò affirmabat. Quare extracto magnis laboribus cadavere, & opportunè commodeque locato, ipſum ut decet diſſecui, & uterum planè à corpore liberavi, & ſuper aliam menſam, in loco minus fœtente reportavi, ibidemq; diſſecui; quo diſſecto, fœtum mortuum omnibus ſuis involucris denudavi, & ſingula diligenter examinavi, nullam tamen in illo fœtu mortis cauſam reperi. Unde ad reliquum cadaveris rediens, naribus aceto fortiſſimo & angelicâ benè munitis propter incredibilem ejus fœtorem, reliqua viſcera contemplari volui, & primò inteſtina, deinde ventriculum, mox jecur, quod planè putridum & fœtidiſſimum offendi. ita ut nullus aſſiſtentium ibi manere potuerit, & ſic feſtinanter, & quaſi per tranſennam corde viſo, reliquiſq; naturalibus & vitalibus inſtrumentis, unicum jecur mortem attuliſſe, certò & bona conſcientia pronunciavimus, *CL. V. Georg. Garnerus de obſ. propriis.*

Observatio XI.

Hepatis ſubſtantia propè in totum abſumpta, cujus loco putrilago ac purulentia, tanquam marſupio concluſa, animadverſa.

VIr quidam Gallus natione, in capite graviter cum oſſis depreſſione luculentâ vulneratus, cum non ſine vitæ periculo evaſiſſet, poſt menſes aliquot in morbum incidit. Vocatus ad eum de affectus eſſentia ac ſymptomatis à Medico, qui curam ejus habebat ac tum fortè abeſſet, nihil intellexi: aſſiſtentes verò referebant, Medicum capitis vulneri dudum perſanato malum omne adſcribere. Ego hominem ictericum, cum lenta febre, delirio, & totius corporis atrophiâ conſpiciens, alibi morbi cauſam latere ſuſpicans, ac jecoris regionem manu tractans, duritiem cum dolore deprehendi, eamque ſedem malè affectam, cerebrum verò illæſum eſſe pronunciavi. Obiit verò ille eodem die. In diſſecto capite nullum prorſus vitium apparuit. Abdomine aperto, hepatis ſubſtantia ferè tota abſumpta: ipſiuſque loco putrilago, ac purulentia, tanquam in ſacco incluſa, eſt inventa. Urina hominis, pro ratione lethalis morbi, uſque adeò vitioſa non erat: quæ hiſtoria, quàm fallax ſit conjectura ex ſolis urinis facta, declarat. *CL. V. Thomæ Mermanni, Sereniſſ. Bavariæ Ducis Archiatri obſervationibus lectiſſimis.*

Observatio XII.

In jecore tumores, maximè ſteatomata viſa.

IN cadaverum diſſectionibus, ſæpe in jecinoris ſubſtantia vidi tumores, maximè verò ſteatomata *Trincavella lib.* 3. *c.* 27. *De comp. medic.*

Sæpe iecur animadvertimus tuberculis & abſceſſibus inſtar furunculorum obſideri, nullo hypochondrii dolore, nullo tumore, nullo decubitu difficili. *Fernelius lib.* 6. *c.* 4. *Patholog.*

Observatio XIII.

Lapides in abſceſſu hepatis notati.

LApides qui ab abſceſſo redduntur, oſſibus ſimiles eſſe ſolent colore fuſco. Tales ab abſceſſu hepatis, matria doctiſſimi cujuſdam Nemauſenſis, redditos vidimus. *Rondeletius c.* 44. *Meth. curand. morb.*

Observatio XIV.

De ſcirrho hepatis, ad quem gangræna in crure dextro, & tandem mors ſubſecuta.

MArtha ab Stricto, mulier probatiſſima, Matini cauſidici præſtantiſſimi uxor, ſcirrho hepatis graviſſimo malè affecta, in aquam intercutem tandem incidit: quâ diutiſſimè laborans, & in deterius ſemper lapſa; gangrænâ & ſphacelo in crure dextro obortis, eum ſæviſſimis ſymptomatis, febri acutâ, animi deliquio, mentis alienatione, clamoribus validis, & doloribus contorta, miſerè moritur. *Vallerіola lib.* 3. *obſervat.* 10.

Observatio XV.

De ſcirrho phlegmonode, cum hydrope ſequente ad ſcirrhum hepatis, cum moritura ægra putaretur, ſanata eſt tandem magnâ curâ.

DUlcis Gardiola uxor mea, ſcirrho hepatis phlegmonode cum ſummâ duritie & dolore affecta, in ingentem ventris tumorem incidit: hydropica prorſus reddita, cum ſummâ totius extenuatione, annum totum perſtat, ut moribunda putaretur, præſertim quòd hydropota eſſet, nec ſibi à potu admodum temperaret. Liberatur tamen integrè congruis præſidiis, nutu Dei. *Idem lib. 1. obſ. 2.*

† Hepatis ſcyrrhoſi cum vomitu, & nigris vomitibus meminit quoque *Horſt. part. 2. l. 4. obſ. 3.* Confer etiam *River. Cent. 1. obſ. 68. Zacut. de PP. Med. Hiſtor. l. 2. fol. 371.*

VERMES IN JECORE.

Observatio I.

Vermes in hepate.

NAſcuntur & vermes in hepate, atteſtante Albucaſi. *Hier. Montuus. cap. 19. Tom. 4. Anaſcen. Morb.*

Obſervavit Monſpeſſuli, anno 1572. filius meus Galenus Medicæ Doctor, in cadavere puellæ cujuſdam hydropicæ, quam ſecuit, duos ſpithamæ longitudinis vermes, quorum unus meatum veſiculæ bilis duodeno inſertum occupabat; alter in ipſummet hepar (ex defectu credo alimenti) progreſſus, gibbum iecoris obſidebat, capite ambientem viſcus illud membranam attingente. *Joan. Wierus de præſtig. Dæm. lib. 4. c. 16.*

Anno 1578. Octob. menſe, in Patavino Xenodochio à me obſervati fuere, aſtantibus plurimis ſtudioſis, tam Germanis, quàm Italis, inprimis verò Viro Excellentiſſimo D. Æmylio Campolongo, Profeſſore Patavino, obſervati inquam fuere, in puero qui denos non excedebat annos, vermes in hepate. Res ita ſe habet. Puer hic cum morbillis laboraret & ratione eorum vitâ functus eſſet dubium erat inter nos, morbilline partes tum interiores, viſcera putà, affeciſſent & oblæſiſſent. Clariſſimus Campolongus voluit ejus rei experientiam, & quidem αὐτοψίᾳ habere, atque eundem puerum aperiri juſſit, ut viſceranc aliquid paſſa eſſent, cognoſceret. Eo ergo aperto, habita primùm ratione hepatis, cùm in ſanguine hic morbus ſedem habere cenſeatur, invenimus vermes plurimos in ipſis venæ portæ ramis, & quidem in ipſis hepatis ramis, quorum alii quidem viventes adhuc, alii verò emortui; hi rubri, & pro ratione loci, in quo continebantur, oblongi erant, ſatis item magni, ſed molles ad tactum, gibboſi item quoad ſuperficiem, ratione corporis concavi in quo geniti fuerant. Quare inter Clariſſimos Medicos, præceptores meos, quos veneror, fuit diſceptatio non levis, quando nimirum, & quo in loco hi geniti fuerint vermes. Exiſtimavit enim ipſorum unus, vermes dictos genitos eſſe in inteſtinis, & ex his per venas meſaraicas in portam, & de hac in alias venas hepatis deductos fuiſſe. Alter verò putavit genitos quidem eſſe in hepate, non tamen, vivo puero exiſtente, ſed in hepate pueri mortui. Tertius autem determinavit genitos eſſe in hepate pueri viventis, atq; genitos eſſe ex ſanguine pituitæ permixto. Cujus ſanè opinionis, & ego ſum. *CL. V. Caſparus Bauhinus de obſervationibus propriis.*

VESICÆ IN IECORE.

Observatio I.

In jecore veſica aquâ plenæ, quæ ruptæ, aſcitem aliquando creant.

VIdimus ſæpe iecur, non in nobis tantum, ſed & in animalibus occiſis, plenum aquâ, quoniam in membranâ ipſum obvoluente continetur, plures efficiens veſicas. Hæ quoq; rumpuntur, & aquæ defluunt intra peritonæum, cui omentum eſt adjunctum. Hac ratione aqua inter cutem, quæ aſcites dicitur, generatur. *Chriſt. à Vega Comm. aphor. 55. lib. 7. aphor. Hipp.*

Observatio II.

Veſicula aquea in hepate, liene, bilis veſicula, & meſenterio.

VEſicas tenuiſſimas, pellucidas, aqua diſtentas, poma magnitudinem nonnunquam æquantes, hepatis ſubſtantiæ accreviſſe, in cachecticis ſæpe inveni. Sed & ſimiles ex hepate, & liene ſimiæ, quamplurimas circa ſectionem expreſſi, integraſq; manibus excepi, ſeroſo humore ſubrubro refertas, aliaſque citrinâ aquâ turgentes è bilis veſicula exemi. Quales quoque, ſed limpidiſſima aqua plenas, meſenteriis porcorum adnaſci, lanii aliquoties mihi oſtenderunt, idque ſæpius ſe obſervaſſe prædicarunt: quod & in hominibus & beſtiæ, longeq; pluribus obnoxius ſit, mihi dubium minimè exiſtit. *CL. V. Felix Platerus de obſerv. propriis.*

LAPIDES, SIVE TARTARUS iecoris.

Observatio I.

Varii generis formæq; calculi, vel in hepatis ſubſtantiâ, vel ejuſdem venis nati, & recentioribus obſervati, qui difficilimos & immedicabiles morbos, icteros, hydropem, cum graviſſimis ſymptomatibus, & mortem denique attulerunt.

MUlier quædam nobilis, dolore exorto circa jecinoris partes, cùm diu multumque angeretur, ac proptereà quamplurimos Medicos conſuluiſſet, effugere tamen illud malum nullo præſidio poterat. Quare opem noſtram unà cum aliis experiri placuit. Convenimus igitur plures Medici, & quænam eſſent hujus morbi abditæ cauſæ, hinc inde plurimo ſermone diſcuſſimus. Verùm ut contingere in rebus dubiis plerunq; ſolet, ſententia non convenimus. Cùm pars jecinoris abſceſſum, pars malum habitum judicaſſet: nos verò vitium in membrana contegente ineſſe credebamus. At illa, cùm invaleſcente morbo paucis pòſt diebus, ut nos etiam ex certis indiciis pari conſenſu prædixeramus, è vita migraſſet, mortuæ corpus incidendum curavimus. Et inventæ ſunt in jecinoris membranulæ parte decliviore congeſti lapilli, figurâ & colore diverſi. Alii enim rotundi, alii angulares, quadrati alii, prout poſitura & caſus effecerat, maculis etiam rubeis, cæruleis, albiſq; diſtincti. Hi ſuâ gravitate ex tunica ſacculum longitudine palmi, latitudine verò duorum digitorum effecerant. Hanc autem nos mortis cauſam arbitrati, diſputare de obſcuris vanum & inutile judicavimus. *Benivenius cap. 3. de Abditis.*

In veſica fellis ſubinde lapides reperiri contingit: verùm laxiorē reddi membranam jecinoris, atq; in ea calculos dependere, ex rariſſimis eſt. Jecur autem, vel unam ejus partem indurari, frequentius accidit. Memini ego nonnullorum, qui ab Ictero in Aſcitem delapſi

lapſi erant, jecinora vidiſſe adeò dura, & lapillis undequaq; plena, ut novaculâ præſcindi non potuerint. *Dodoneus in Annot. ad citatum Benivien. cap.*

Cuidam amico noſtro Pariſiis extincto, meminimus grandem, cum eviſceraretur, lapidem è jecinore excitum; quem ex phlegmatis aliquâ, & aliquâ melancholici humoris parte coagulatum fuiſſe lividus pallor indicabat. *Peucerus lib. de Præſtig. mediocr. pag.* 310.

Ut à Peucero, Philippi Melanchtonis genero (viro illuſtri doctrina, perito rerum & exemplorum, omnisque vetuſtatis, quocum mihi vetus & jucunda neceſſitudo intercedit) accipio, utq; item in *commentario ſuo De divinationum generibus* memorat, tres lapides reperti fuerunt in hepate Hieronymi Scribæ juvenis Norici, mirè ſtudioſi, docti atq; periti, quondam Valerii Cordi Comitis per Germaniam & Italiam, amicorumq; ipſius, quos coluit, intimi, qui Cordum florente ætate Romæ extinctum, Pariſiis 1547. non multo pòſt morte ſubſecutus fuit. Utriuſque, proch dolor! immaturus interitus deplorandus eſt, propter ſingularia ornamenta, quibus eminebant, ut qui patriæ univerſæ emolumento atq; gloriæ ſuperſtites futuri fuiſſent. Lapidum eorum unus præcipuæ magnitudinis, dimidiatum ferè columbæ ovum adæquavit, totus anguloſus, colore livido, ex phlegmate & humore melancholico conglutinatus. Ita verò hepatis carni adhæſerunt, ut panniculo jecur tegenti contigui eſſent, omnes modicè ſolidi. *Kentmannus libell. de Calculis.*

Admirabile eſt, quod referendum cenſuimus. Cùm Venetiis Auguſtini Ducis ex Barbadica gente diſſecaretur defuncti cadaver, ut eximerentur interanea, in hepate inventus eſt lapis prope cyſtin fellis, magnitudine grandioris olivæ, coloris ſerpentini in nigredinem tendentis. *Cælius Rhodiginus lib. 4. cap. 17. Ant. Lect.* Eandem hiſtoriam ex eodem (ut videtur) Cælio, explicatis nonnullis, *Cardanus* his herbis recenſet.

Apparent in quibuſdam hominibus res monſtrificæ, qualis in Auguſtino Barbadico, Patricio Veneto, qui cum diſſectus, quòd ex incerto morbo obiiſſet, inventus eſt lapis in jecore juxta fellis veſicam, grandior olivæ nucleo: & quod magis mirum eſt, viridis ad nigredinem declinans, qui color durioribus lapidibus ſolum ineſſe ſolet. *Cardanus lib. 8. cap. 44. De rer. Varietate.*

In jecore & aliorum olim, & poſtremò Senatoris, inventos lapides atros vidimus: qui in aquam injecti intumuere. In remigis hepate unum duriſſimum, carnei coloris diluti. *Scaliger Exercit. 108. num. 3.*

Lapidem amygdalæ nucis quantitate in Aureliæ Petruciæ jecinore, Pandulphi Tyranni conjugis Senis repertum ſcio, in quem interitus illius cauſam rejiciebant Medici. *Matthiolus ad Jac. Camenicenum.*

Anno 1559. Gabriel Falloppius, dum Patavii in publico Gymnaſio Anatomen adminiſtraret, in jecore ſuſpenſi quinq; lapides, parum inter ſe diſtantes, magnitudinem ciceris æquantes, reperit, & omnibus qui ibi aderant Scholaribus oſtendit. *Dominicus Leonus de arte Medendi lib. 5. c. 6.*

In hepate arenulas copioſas, & calculos tophoſque non ſolùm in hominibus, ſed & beſtiis reliquis, præſertim cornutis, atq; iis quæ ſale admodum delectantur, ſæpenumero naſci, & ſectio, & quotidiana docet experientia. Præter enim arenulas, nunc exactè rubras, nunc cineraes, nunc flavas, calculoſq; variè coloratos & effigiatos, tophum coralloidem ramoſum, album, cavum intrinſecùs, & ſanguine atro refertum, ex hepatis ſubſtantia ſecui. Quæ documento nobis ſunt, multis hepatis obſtructiones duritieſque, quas cachexia hydroſq; ſequuntur, non ſolùm ab humoribus, ſed & hujuſmodi corporibus, quorum practici tamen non meminerunt, frequenter quoq; proficiſci: quæ tamen in molem aliquam adaucta, cùm è corporibus viventibus nec extrudi ſponte, nec eximi ullâ arte poſſint, abſtruſa incognitaq; nobis manent, unà cum ægrotantibus ſepeliuntur, cauſaq; ſic ignoratur. *Cl. V. Felix Platerus de obſ. propriis.*

Nobilis à Remerſta ictericus & cachecticus, dolorem in regione hepatis ex compreſſione ſentiens, cùm copioſas arenulas adeò rubicundas & cruentas, ut ex contractu res tingerent, per urinas dejeciſſet, tumore aliiſq; malis liberatus evaſit, cauſamq; hujus mali hepatis arenulas fuiſſe comprobavit. *Idem de ſuis obſervationibus.*

Hepar viri ex hydrope mortui in Auſtriæ pago *Biſemberg* aperui, & illud arena copioſa refertum inveni. *Cl. V. Cyriacus Lucius de obſ. propriis.*

In Friderici Clegeri, prædivitis Mercatoris, diuturnis doloribus circa dextram mammam vexati, hepate, viginti quinq; lapides deprehenſi ſunt, quorum minimus æquabat fabam, pondus omnium ℥.ij. & ʒ.iij. forma ſaxum cornutum ruffum (vulgò *rohter ſeurſtein*) referebant, duritie verò Smiridem: obiit in vico Mediolanenſis Ducatus, Boſchi dicto, dum Genuam concedere, atq; inde in Hiſpaniam ſolvere conſtituiſſet. *Turneiſſerus.*

Cùm aliquando ſectionibus corporum Venetiis operam daremus, in quibuſdam cadaveribus, quæ in illis hoſpitalibus ſecuimus, reperiebamus interdum lapideas quaſdam durities, in jecinoris ſubſtantia concretas. *Trincavella c. 6. lib. 10. De ratione curand. partium. corp. affect.*

In hepate perinde ſibi viſos calculos, teſtantur *Scholiographi ad Hollerium, Fallopius, Gemma, Columbus, &c.*

† Lapidem magnitudine grandioris olivæ in hepate repertum, ſcribit *Zwing. Th. V. H. p. 352. & 491.* Calculum v. lob. jecoris annarum, ovi columbini magnitudine cum calculo bicorni in rene ſiniſtro, commemorat *Heer obſ. 1. p. B. 1.*

PORUS SANGUINEUS.

OBSERVATIO I.

Circa hepatis regionem latens porus ſanguinem per intervalla fundens, annotatus, cujus, ſanguine ſuâ ſponte reſiſtante, nullum poſt modum veſtigium appareret.

NOvi hominem robuſtum admodum, qui 36. agens annum, ſæpe mecum conqueſtus eſt de certo ſanguinis fluxu, quo ſingulo quoq; menſe graviter affligtaretur. Interroganti mihi qua parte corporis flueret, id ſe neſcire reſpondit. Admiratus hominis verbum: Derege, inquam, locum unde fluat. Depoſito pallio, ilia dextra oſtentat, ubi ſubjacet jecoris pars ima. Diligenter locum oculis luſtro, ſi foramen aut cicatrix in parte ſit: omnia æquabiliter poſita, lenem & mollem carnem, nullam aſperitudinem cicatriciſve nutam inſpicio. Ab homine decipi ſuſpicor. Quod ille advertens: Paucis, inquit, diebus hunc tibi ſcrupulum demam; inſtat enim tempus quo ſanguine fluere conſuevit. Reverſus perendie uno ſuperpoſito digito locum fluxus contegebat: quo amoto, non ſecus emanavit ſanguis, ac ſi ex inciſa vena proflueret. Nec prius fluor ille ceſſabat, quam ſanguinis libra emitteretur. Quo evacuato, nullus diſcernere poterat, unde evacuatio facta eſſet. Exiſtimabam venulam foraminibus cutis ſua cervice inhæreſcere, indeq; ſtato tempore ſanguinem evacuari. Curavit itaq; hominem ſola ſanguinis miſſione ex vena jecoris ſingulo quôque

menle: curioſoq; victu injuncto, protracta cura eſt ad ſextum uſq; menſem, & tandem convaluit. *Benivenius cap. 4. de Abditis.*

Novimus quendam, cui è regione hepatis vena per intervalla debiſcebat, quæ ſanguinem funderet. Reſtitante ſanguine, veſtigium non apparebat. *Hollerius inter rara, num. 3.*

VULNERA JECORIS.

OBSERVATIO I.

Non omnia hepatis vulnera lethalia eſſe, ſed abſciſſis etiam ejuſdem fibris quoſdam convaluiſſe.

EST quidam apud nos nobilis, qui poſt inflictum circa hepatis regionem vulnus, & portinne ex ejuſdem ſubſtantia abſciſſa & extracta, nunc adhuc ſuperſtes & incolumis evaſi. *Bertinus lib. 13. cap. 7. Medicina.*

Galenus refert quoſdam dicere, in lobis extremis jecoris, non ſolum vulnus profundum, ſed fibram etiam abſciſſam ſanatam fuiſſe: quamquam id Galenus veritati nequaquam conſentaneum eſſe putat. Celſus verò hepatis vulnera in portis tantum lethalia facit: tum ſubjicit, vix ad ſanitatem pervenire, quibus jecinoris craſſum vulneratum eſt. Cùm tamen Hipp. ſit ſententia, per abſceſſus & ulcera beparis, omnes ſervari, quibus jecur aduritur, ſi illæsâ ipſius ſubſtantia, pus intra tunicam tantùm contineatur: interire verò quibus in carnem uſq; jecoris corruptio penetrat: eadem ratione vulnerata quolibet modo hepatis ſubſtantia, affectus meritò lethalis cenſebitur, præſertim cum inde vaſcus inflammari & abſceſſu facto, exulcerari neceſſe ſit. Proinde rectè ſcriptum eſt hoc loco, ex vulneribus hepatis omnes interire, non tamen ſemper & neceſſariò, nec eodem genere mortis. *Jacotius Comm. 1. ad lib. 1. ſect. 3. aphor. 15. Coac. Hipp.*

OBSERVATIO II.

Citra vitæ noxam aliquando jecoris fibram, omenti & peritonæi partem, uterum denique totum reſectum.

MUlti abſceſſu in aliqua vitæ neceſſaria parte oborto, præter opinionem conſanuerunt, cùm & jecoris fibram, & omenti partem peritonæique, & totam vulvam, ſubinde ademptam fuiſſe, nec mortem inde ſubſecutam, memoriæ prodatur. *Ægineta lib. 6. cap. 88.*

OBSERVATIO III.

Hiſpanus, cui hepatis portiuncula per vulnus exudans perierat, miraculosè ſervatus.

HIſpano juveni, magna hepatis portiuncula per Ilei dextri vulnus exudans, certum ex dicto Hippocratis exitium portendebat, præter tamen ſpem omnem, poſt aliquot menſes, decoctis vulnerariis, ac manuali induſtria, ſalvus evaſit. *Gemma lib. 1. cap. 6. Coſmocrit.*

OBSERVATIO IV.

Hepar proprium à cane devoratum: (exemplum analogicè tantùm huc referendum.)

CAnis venaticus Nobilis à Rotberg ab apro inter venandum ſaucius factus, cum è vulnere hepar ipſius emineret, magnam ipſius portionem dum vulnus (ut ſolent) lamberet, devoravit, & nihilominus ſanus evaſit. *Platerus de obſ. propriis.*

OBSARVATIO V.

Perfoſſo hepate reſtitutus.

PForzæ olim peregrinus quidam Norimbergenſis, ut ſeſe venditavit, à quodam Laterano Principis perfoſſus per hepar: illæſis forſitan majoribus venis, etſi magna copia ſanguinis effluxerit, exanimatus quaſi, tamen ſanitatem illæſam recuperavit. Sectſibi... deprebenſum eſt hepar. Nos duo Aulici Medici, cum Chirurgo ad curam adhibiti ſumus. *Cl. V. Eſaias Meichſnerus de obſ. propriis.*

OBSERVATIO VI.

Globulo plumbeo circa hepatis regionem transfoſſus, convaluit vulgaribus remediis.

ETſi Medicus judicarit vulnus planè moriferum, non tamen continuo æger pro perdito & deſperato babendus ac deſerendus eſt, verum ex contrario ſalutaribus remediis ei ſuccurrendum: quippe cùm natura, præſertim arte adjuta, miracula interdum edat, quibus ex eventis Empirici ſibi laudem & gloriam captant, magna cum Medicinæ infamia & dedecore. Itaque freti illo naturæ bono, interdum eorum curationem ſuſcipiunt, qui propè jam ſepulti videbantur & à Medicis erant deplorati: unde ad Medicos dedecus, ad illos ſummus honos pervenit. Quemadmodum bienniо antè uſuveniſſe audio, Nobili cuidam Provinciali Vinſſio, qui cum in exercitu Regio contra Rupellam eſſet, & globulo plumbeo transfoſſus, à Medicis deſertus, exiſtimantibus jecinoris ſubſtantiam eo ictu læſam eſſe; tamen à nobilibus quibuſdam ipſius amicis curatus eſt, adhibitis medicamentis ſatis familiaribus. Quod egregium documentum eſſe poteſt ... rificorum naturæ effectuum, quæ perſæpè doctiſſimorum quorumcunq; Medicorum judicium fallit: quos tamen nunquam oportet ſalutaribus, & extremis remediis adverſus extremos & peſtiferos morbos deſtitutos eſſe, quemadmodum Corn. Celſus præcipit, ſatius eſſe remedium aliquod adhibere, quàm nullam omnino medendi rationem tentare: præſertim in morbis penitus deſperatis. *Quercetanus de vulner. Sclop. c. 2. circa finem.*

OBSERVATIO VII.

Vulnera & contuſiones hepatis lethales.

NOs ſuperioribus diebus duos in cura hab... quibus iecur vulneratum fuerat (ut poſt eorum mortem videre licuit:) hi quotidie bilem evomebant, & intenſiſſima febre ardebant, tuſſique continua afficiebantur. Alterum & nuper curavimus, qui g... bam iecoris partem contuſam ex equi calce habe... periit hic, & cum maxima ſiti, atque æſtu bilem continuò vomebat, nec ullo pacto excernere poterat. ... igitur verbo expediam, iecoris ulcera atque v... lethalia eſſe. *Braſſavolus Comm. ad Aph. 18. l... Hippoc.*

OBSERVATIO VIII.

Iecore diſciſſo vel exeſo, pus in abdominis regionem decumbens.

INterdum fiſſa vel exeſa iecoris ſubſtantia pus excidit in abdominis capacitatem, quò & hydropicorum aqua confluit. *Jacotius Comment. in Coac. Hipp. pag. 854.*

ULCERA JECORIS.

OBSERVATIO I.

De ulcere in gibba iecinoris parte.

MUlier quædam ex plebe, dolore gravi in dextro hypochondrio torquebatur: color ejus qualis ictero laborantis: corpus extenuabatur: tumor pedum

aut-

aut ventris ſucceſſit nullus: urina rubicunda jecinoris inflammationem præ ſe ferebat: nec deerat febris. Cùm autem nullis remediis dolor cederet, tandem vitæ finem fecit. In jecinoris hujus gibba ſive convexa parte magnum, amplum, & profundum ulcus in conſpectum venit, quod veriſimiliter inflammationi ſucceſſit. Fuere huic viſcera, atque ipſum jecur ſenſu prædita: contra planè quàm illi, cui citra dolorem viſcera computruerant. *Dodonæus cap. 28. obſervat. Medicin.*

Observatio II.

Ex vulnere hepatis quidam repentinâ morte concidit.

ILluſtriſſima Renata Ferrariæ Duciſſa, juſſit ut famulum quendam Gallum repentè mortuum aperiri facerem, ut quâ morte obierit, decerni poſſet. In jecoris gibbo ulcus inventum eſt, quod ad ſuppurationem pervenerat. *Braſſavolus Comm. ad Aph. 18. lib. 6. Hipp.*

JECORIS PORTIUNCULÆ alvo ejectæ.

Observatio I.

Hepatis particulæ, fruſtillatim, aliquando per alvum vel urinam redditæ.

VIdi ego in uno Scholari Alemanno, poſt ulcus hepatis, & eductionem multæ quantitatis carnoſitatis hepatis, de qua fecimus experientiam manifeſtam multoties; quòd concuſſione facta, de eadem ſubſtantia, in aqua calida cum virgula agitando, remanebat & tamen in proceſſu liberatus eſt, & bonificatus, vel curatus eſt ejus dolor, præter ſpem meam & ſocii alterius Medici. Tales curationes ſunt monſtra in natura, quæ aliquoties fiunt in hominibus, ut docet *Aver. 7. collig. & Joan. Matth. de Gradi, Comm. ad cap. 7. partis 1. lib. 9. Raſis ad Almanſorem*

Scribit *Nicolaus Serm. 5. cap. 6* Ego vidi in Andrea de Wechio de Mugello fruſta ad magnitudinem avellanæ circa centum numero carnoſa, in ſimilitudine carnis hepatis, & quoad viſum & quoad tactû in fluxu ventris egreſſa, & mortuus fuit ad tertiam diem à die ipſius fluxus. Cujus rei cauſam arbitratur Nicolaus fuiſſe ulcera corroſiva in hepate, in quibus aliquæ hepatis venæ eſſent corroſæ; tunc enim per orificium venarum corroſarum poteſt caro hepatis corroſa ingredi, & per modum dictum in ſeceſſu emitti. *Marcell. Donatus lib. 4 cap. 20. de hiſt. med. mirabil.*

Teſtari poſſum, viſas à nobis aliquando cum aliis Medicis quibuſdam fruſtillatim dejectas per alvum minutiores particulas quaſdam, quæ eſſe alius, quàm hepatis ipſius, non poterant. Papyro excepimus, inſpeximus, tractavimus, erant quales diximus. Tunc Galeno melius fidem adhibuimus, reliquas etiam poſſe. Quidni autem, cùm & molis totius colliquetur corpus, caroque in febribus, ex argumento dictis, colliquantibus? Tantò quidem magis hepatis parenchyma, corpuſque ac caro, & minùs dura, compactaque minùs. *Jul. Alexandrinus Annotat. ad cap. 6. lib. 8. Galeni, de comp. medic. ſecundùm loc.*

Quidam, ut narrat à Grado, ſanatus fuit à diſenteria, per quam portiuncula hepatis excreta apparuit in dejectionibus, quod non facilè crederet Gordonius. *Montanus cap. 20. Tom. 3. lib. 1. Anaſcev. morborum.*

Uſu vitriolatorum, cuidam hepar diſſolutum, fruſtulatim excretum putabatur. *Caſparus Hofman lib. 5. Epiſtolar. Cratonis, pag. 381.*

De Abſceſſu jecoris cum excretione carneæ ſubſtatiæ per inteſtina, duas habeo Obſervationes.

Primam, Virginis annorum 15. quæ inflammatione jecoris maximâ vexata, ante 14. hydrope leucophlegmatia tentata, ac febre vehementiſſima, pridie quàm obiret, (fuit autem [illegible]) ſanguinem & jecoris fruſtulum ejecit in ſequentem diem, in aqua calida à me ideò ſervatum, ut ego & auditores mecum accedentes videremus nunquid illud fruſtulum ſanguis grumoſus, an jecur eſſet. Eo diligenter inſpecto, nemine diſſentiente, jecoris ſubſtantiam ſuiſſe decretum eſt.

Hanc ipſam in Tiberio Adriano adoleſcente nobili Patavino, excretam ſimul cum ſanguine copioſiſſimo vidimus. Servatus tamen eſt [illegible] ex noſtris auditoribus id ſibi perſuadente, cùm nec calor, nec pulſus, nec ulla denique vitalis, vel animalis aut naturalis functio ſervaretur. *De Clar. [illegible] Herculis Saxoniæ præclaris Exemplis, & Curationibus [illegible].*

Ex jecore, an unquam oborto graviori ulcere, ejuſdem avulſæ portiones, via ſibi per meſenterica vaſa facta, nulla ullius læſione, ad inteſtina perreptare poſſint, ambigitur. Teſtor ego, unà me comitantis Saxoniam ſecutis, cuidam Hepatico (inflammatione exulcerata decumbenti) adfuiſſe, qui carneas portiunculas, cruentatis fæcibus mixtas alvo dejecit. Nec ſanguinis fuiſſe grumos, ex maſſa illa pertinaciter aquæ injecta ſibi cohærente, fibris quinque implicita, deprehendimus. Convaluit tamen æger, alvo Philon. beneficio coercita. Et quid exiguas carnis partes, diſtentis meſaraicis, non (ut fingitur) ſenſim vix obviis, ſed commodam ſui magnitudinem nactis, arceret tranſitu? Valere hic Columbi velim, adjectas oſtiolis meſariacarum introrſus verſas valvulas: novas item quorundam argutias, qui exiles dictis venis obvenias fabricant, qua in inteſtinorum cavum ſe derivant, tunicas. *CL. V. Jacobi VVingeri Obſervat.*

Etiam hepatis ipſum parenchyma poſſe fruſtillatim alvo reddi, vide *Mercurialis Epiſtolam lib. 2. Conſil. & Epiſt. Cratonis, & aliorum à Laurent. Scholtzio publicat. p. 261.* & *Scholas Hieronym. Renſneri ad cap. 19. VVillichii de urinis, pag. 195. & ſequentibus aliquot:* quo loco per urinas quoque excerni nonnunquam docet.

† Ita quoque *Hildanus Centur. 4 obſ. 2. & 97.* non omnia Epatis Vulnera lethalia eſſe, ſed abſciſſis etiam ejuſdem fibris quoſdam convaluiſſe ſcribit: Quod omnino de vulneribus ſuperficialibus intelligendum eſt. De *fibra* jecinoris vulnerata confer *Tulpium l. 2. obſ. 26.*

DE VENIS, ET SANGUINE.

Observatio I.

In eodem latere duæ venæ jugulares.

IN eodem latere duas internas jugulares venas deprehendi. *Columbus lib. 15 Anatom.*

Observatio II.

Duplex aut triplex vena azygi ſocia animadverſa.

SÆpe videre datum eſt nobis, duplicem, triplicem venam azygi ſociam à ſiniſtris. *Gemma lib. 2. Cyclognom. pag. 75.*

Observatio III.

Vena cava & Aorta ruptæ, & quæ inde orta ſint ſymptomata, hiſtoria nova.

LUgduni erat incola genere Provincius: is cùm in ætatis flore eſſet, & crapulæ, præſertim vini generoſioris ſummè addictus, in acerbiſſimos continuoſque lumborum dolores tandem incidit. Propterea eum ae-

ceſſivit Medicum, cujus operâ uti conſueverat. Cæterùm Medicus ex antecedente victus ratione ægrotantis plus ſatis depravatâ, atque etiam ex lotio, & aſſiduâ febriculâ, affectum eſſe calidum conjecit. Quo circa ad mitigationem doloris, qui vires confeſtim reſolvit, lenientes clyſteres primùm, deinde caſſiæ fiſtularis medullam, cui nonnihil electuarii dianiſu erat additum, flatuum diſſipandorum gratiâ; poſtea fotus & unctiones ſedi affectæ ac dolenti admovenda præſcripſit. Quibus tamen omnibus tum ſumptis, tum admotis nunquam ceſſit dolor. Quare prudens Medicus alios ſibi in conſilium adjungi, ægrotum admonuit. Ægrotus mortem metuens, ſuo paruit Medico, & Joannem Chanapæum, ac Jacobum Dalecampium, celebres & eximios Medicos, acceſſiri juſſit: qui veniunt & cum alio Medico, qui prius aderat, conſulunt ac deliberant. Tandem omnibus diligenter, accurateq; expenſis atque conſultis, magnam in renum ſubſtantiâ obſtructionem, cum intemperiè calida, omnes ipſi uno eodemque conſenſu concluſerunt. Etenim urinæ admodum flammeæ erant, cum quadam cõtinua febricula, ſicuti jam diximus, quæ circa veſperam, unà cum dolore, magis magiſque exacerbabatur. Quapropter ante injecto ejectoque enemate, venæ internæ ſectionem, primùm è cubito, deinde è ſaphænis utriuſque pedis, imperârunt. Poſtea corpus aliquando caſſiæ medullâ, interdum diaſebeſten ſine ſcamonio purgari præſcripſerunt. Tandem fotibus, balnæis, linimentis lenientibus, dolores demulcere conati ſunt. Sed ex his omnib⁹ quantumvis fideliter adminiſtratis, nihilo magis ægrotus à ſuis cruciatibus fuit levatus, quàm à ſuperioribus. Propterea in poſterum nullis Medicis ampliùs parere voluit, ſed vitæ ſuæ reliquum fortunæ commiſit, omni alimentorum genere, & perquam generoſo vino quotidie utens. Tandem diuturnis continuiſq; doloribus, ipſum magis magiſque excruciantibus confectus, ac totus emaciatus, è domo ſuâ in viam ingrediens præ nimiâ anxietate ac doloris acerbitate & contumacia, in teſtudinis limite cecidit, ubi derepente interiit. Poſt cadaver, à Simone Guidone celebri & experto Chirurgo, ſectum eſt: in quo illæſis renibus, duæ lumborũ vertebræ corroſæ ſunt repertæ, unà cum aortæ & venæ cavæ, quæ ſuperpoſitæ erant, rupturâ, unde magna ex utroque vaſe facta fuerat ſanguinis effuſio. Morbus (meo judicio) erat tabes ſpinea, de qua *Hipp. lib. de locis in homine*, hunc in modum ſcripſit: *Porrò* (inquit) *cùm retrò in ſpinam fluxio proceſſerit, hinc tabes fit ejuſmodi. Lumbos dolet æger, & anteriores capitis partes vacua videntur ipſi eſſe.* Et mox medelam ſic tradit: *Tabes ex fluxione retrorſum. Qui hac affectus eſt, ei caput eſt purgãdum debili medicamento, donec fluxus avertatur. Diætâ autem utere velut in ſuperiore tabe, in qua cibi non multi ſimul ingerendi ſunt, & obſonia non plura, quàm cibaria frumentacea; & vino inter edendum, utendum eſt aquoſo, ut ne calefaciat, & corpori debili exiſtenti caliditatem exhibeat, & ſimul ambo calefaciant in eodem tempore, & caliditate multum fluxum inducant. Medicamentum potandum præbe elaterium, (deorſum purgans) inferne alvum lacte infuſo elue. De cætero fomentis utere.* Hactenus *Hippocrates*, de ſpineæ tabis eſſentia, cauſis, & curatione. *Aubertus Exercit. 44. ad lib. Fernelii de Abditis.*

Observatio IV.

Vena porta diſrupta, & cava fiſſa, ventriculus ſanguine repletus, unde æger poſt diuturnos Nephriticos & ventriculi dolores, & aſſiduas nigras dejectiones oborta Syncope expiravit.

PRinceps quidam magni nominis, corpore obeſo, ætateque annorum (plus minus) 54. nephriticis ac ventriculi doloribus diu multumque conflictatus viribus jam debilitatis nigra dejiciebat per complures dies, ac tandem ſyncope obortâ intra dimidiæ horæ ſpatium expiravit. Secto corpore, ventriculus ſanguine concreto ſemiplenus, & in cavo jecoris manifeſta continui ſolutio, venæque portæ diſruptio eſt reperta. *De Magnifici viri D. Thomæ Mermanni Archiatri Bavarici Hiſt. ad me miſſis.*

Observatio V.

Vermiculi in ſanguine nati.

NAſcuntur in ſanguine hominis animantia exeſura corpus. *Plinius Hiſt. Nat. lib. 26. cap. 13.*

In venis naſci vermes, *libro de juvamento anhelitus* doceri, teſtatur *Montuus, Anaſcev. morb. tom. 4. cap. 1.*

† Confer Ignem lambentem Ezechielis à Caſtro Viri doctiſſimi.

Observatio VI.

Pili in ſanguine, & excrementis viſi.

NObilis Hiſpanus in omnibus excrementis, & ſanguine pilos emiſit, & me conſuluit, non paucis datis aureis coronatis. *Cardan. Com. ad Aph. 76. lib. 4. Hippoc.*

Observatio VII.

Calculi in venis & ſanguine.

LApides hiſce manibus extraxi, inventos in vena portæ, ut tu tuis oculis vidiſti Jacobe Bone, in Venerabili Ignatio generali Congregationis Jeſu. *Columbus lib. 15. Anat.* In inteſtino colo, & in venis hæmorrhoidalibus. *Idem.*

In ſanguine craſſam deprehendimus ſaburram. *Iul. Caſ. Scaliger. Exercit. 108. ad Subtil. Card.*

Si diffuſo ſanguine, grana quædam arenularum æmula offendantur, ajunt vel elephantiaſim, vel propenſionem ad hanc notari: quamquam obſervantibus rarò tale quiddam deprehenſum eſt. *Fernelius.*

Jectigatio venarum eſt ex oppilatione tartari in venis, & ſic ſæpè fit quòd venâ inciſâ non fluat: tunc dicunt noſtri, quod melancholicus ſanguis ſit, quod non eſt verum; ſed eſt tartarus, qui oppilat, ideo bis, aut ter vena eſt ſecanda, magis verſus principium obſtructionis, donec fluat, vel imponendum quod tartarum internum reſolvat. Nam ſi ſanguis ille lavetur, invenies lapillos, ideò non ſolùm vena eſt hæc, quæ per urinam tranſit, ſed ea ubique eſt. *Paracelſus.*

Observatio VIII.

Perennis dolor Iſchiadico ſimilis, ex lapillis in ſanguine genitis excitatus, & venæ ſectione ſublatus.

ANno 1572 Jacobus Heyliger, Parochus tum temporis in Bieſſen, vir pius & bonus, acerbiſſimis doloribus, annis fermè undecim continuis circa coxendicem dextram cruciatus; cùm innumerabilia remedia à Medicis & Empiricis, ad curationem tanti mali, Iſchiadem præſerentis, adminiſtrata, fruſtra contuliſſet: & ob perpetuos diuturnoſque dolores, qui implacabiles ardores & punctiones, nec non convulſificos motus nervoſarum muſculoſarumque partium invehebant ſubinde, hominem ad vitæ propè deſperationem, omni auxilio reliquo deſtitutum, adegiſſent. Accidit ut non ita multo pòſt, dolore circa coxendicem ſoluto, materiâ morbificâ, ad ejuſdem cruris genu decumbente, in eodem articulo, cruciatus prioribus vehementia & malignitate minimè cedentes, excitârit. Caſu itaque in Briſacenſem Chirurgum, magiſtrum Petrum incidens, ejuſdem conſilio externam malleoli venam aperuit. Ex qua, unà cum ferventiſſimo ſanguine, non ſine magna vi & pruritu maximo proſiliente, lapilli quoque figurâ & quantitate rapi ſeminis, quantumque teſta juglandis nucis capere potuit, unicâ hac venæ ſectione educti fuere. Unde tot annorum cruciatus ſubitò, & quaſi miraculo quodam propulſus, conquievit atq; evanuit. Qui vel hodie quoque vivit, Sereniſſimi Principis noſtri liberalitate, ob cæcitatem in

Xenodochium Cæſareum Briſacenſe receptus; quique hiſtoriæ huic, adeoque de ſeipſo, ampliſſimum teſtimonium ferre poteſt. *Schenkius.*

Observatio IX.

Mira ſanguinis efferveſcentia, qua quidam rubra papulæ toto corpore, maximè in brachiis & pedibus obortæ: per intervalla in certis locis errantes, intenſo ardore vexantes, tandem ligaturis & venæ ſectionibus, cum etiam ſanguinis contemperatione curatæ ſunt.

ACcerſitus quondam Brugas Argoviæ oppidum, ad nobilem dominam, obſervavi hunc mihi quidem tum admirabilem caſum. Matrona hæc laborabat doloribus & ardoribus extremarum partium, non quidem ſimul & ſemel omnium, ſed per intervalla modò hujus, modò illius. Si exempli gratiâ, brachio ſiniſtro doleret, cum rubore intenſo quaſi eryſipelatode, neque verò univerſam cutim colorabat, ſed inſtar petecchiatum, aut morbillorum, maculis hinc inde rubris cutis diſtinguebatur, & inficiebatur, cum intenſo, quodam ardore, non ſine doloris ſenſu. Perdurabat ſic in brachio iſto forte per quadrantem horæ, tum retrocedebat, & paulo poſt in dextro, ut priùs in ſiniſtro, efflorefcebat. Mox relicto dextro latere, poſt aliquot horas etiam crura invadebat, aut brachium paulo ante affectum. Matrona hæc erat temperamento bilioſo, hepate calido, corpore utcumque gracili. Quæ cùm inſpexiſſem ſemel atque iterum, quia caſus mihi erat priùs nunquam viſus, de modo ſuccurrendi cogitavi: itaque mihi id in mentē venit. Accerſivi Chirurgum, ut præſtò eſſet, ſi ejus opera requireretur. Expectavi itaque dum brachium dextrum prædicto modo inficeretur, cumque exiſtimâſſem omnem, aut ſaltem maximam partem hujus ſanguinis, aut peccantis in ſanguinea maſſa humoris, brachium hauſiſſe, mandavi, ut fieret ligatura fortis in ſuprema brachii parte prope axillam, tum aperiret baſilicam dextram Chirurgus, & ſanguinem ſatis copioſum emitteret. Quo facto ſolutâ ligaturâ paolatim color præter naturam cutis, & maculæ evanuerunt, nec dum reliquas partes, quas priùs ſolebat invadere, niſi leviſſime corripuit. Reliquias hujus ferventis ſanguinis & mobilis, ſyrupis incraſſantibus & refrigerantibus extirpavi per Dei gratiam. *Ex propria obſervatione, ante annos plus minus* 18. *CL. VVolphius.*

Observatio X.

Terrore militum Monialis ex omnibus meatibus ſanguinem fudit.

SOror quædam Religioſa, cùm incidiſſet in militum manus, & evaginatos gladios, ac machærulas vibratas mortem intentantes videret, adeò territa fuit & commota, ut ſanguis ab omnibus corporis partium meatibus manaret: ita ut in oculis hoſtium exanguis effecta, vitam finiret mortalem. *Florentinus Leudanus in Martyrologio.*

Oaservatio XI.

Quidam, cui per omnes corporis meatus ſanguis erumpebat, reſtitutus.

D. Rondeletius curavit quendam, cui per omnes corporis meatus, per oculos, aures, nares, penem, ſudorem, &c. ſanguinem emittebat, per anaſtomoſim puto: nullis topicis adhibitis, ſed ſolâ ſeri purgatione, idque cum uſu Braſſicæ marinæ. *CL. V. Caſparus VVolphius de obſerv. propr.*

Oaservatio XII.

Nonnullis in locis hemorrhagiam omnem, ex quacunque cauſa vel parte corporis obortam lethalem eſſe.

VIdi in quibuſdam regionibus Caſale quoddam, dictum Alkiria, viros, qui narraverunt mihi, quoniam cùm accidit in corporibus ipſorum aliquod vulnus magnum, indeſinenter ſanguis fluit ex vulnere, quouſque moriantur: & recitaverunt mihi ſuper hoc, quòd quibuſdam ex pueris ſuis, cùm fricarent manu gingivas, cœpit ſanguis fluere ex illis, donec mortui ſunt. Alius verò phlebotomatus a minutore, ſanguis nun ceſſavit ex eo manare, donec periit: & univerſaliter eorum mors in pluribus contingit in hunc modum. Hæc eſt res quam nunquam & nuſquam vidi, niſi in Caſali prædicto, nec reperi hoc accidens ab aliquo antiquorum memorantium; nec ſcio ejus cauſam: & quod mihi videtur, de curatione ejus eſt, quòd ille cui hoc accidit, celeriter cauterizet locum, donec ſanguis reſtringatur; at ego minimè probavi hoc, & eſt apud me monſtrum. *Alſaharavius lib. pract. tract.* 31. *ſect.* 2. *cap.* 15.

Observatio XIII.

Hiſtoria religioſa cujuſdam & nobilis mulieris, quæ aſſueta quotannis ſanguinis miſſioni, eam conſuetudinem ad octogeſimum annum uſque ſervavit.

NOvimus religioſam & nobilem mulierem, in quodam monaſterio, quæ adeò aſſueverat ſanguinis miſſioni, ut cogeretur quotannis in vere ſanguinem detrahere; alioquin non poterat ſana degere, atque eam conſuetudinem ad octuageſimum uſque annum ſervavit, & facilè pertulit: tales tamen rari admodum reperiuntur. *Triucavellus lib.* 2. *cap.* 10. *de rat. curand. hum. corp. affect.*

Observatio XIV.

Qui ex nimia plenitudine mori viderentur, ſola ſanguinis miſſione ſanantur.

PLurimùm in morbis judicandis tribuunt venarum pulſui: qui ſi imbecilli exiguique fuerint, mortem plerunque denuntiant; ſin contra magni & pleniores, ſalutis ſpem adferunt. Nos tamen Philippum quendam vidimus, hominem ſanè ebrioſum & corpulentum cujus pulſus, dum languens in lecto jaceret, ita parvus & exilis erat, ut cùm a Medico percipi vix poſſet, facilè crederes mortem inſtare, ni facies rubicundior, oculi, dentes, & venæ pleniores, judicio præſentis Medici obſtitiſſent. Quare tanti mali cauſam diligentius perquirens, judico, id ob nimiam ſaturitatem, ſanguiniſque abundantiam fieri, nullumque opportunius adhiberi poſſe auxilium, quàm ſanguinis ipſius celerrimam miſſionem. Sed obſtabant cognati atque amici, verentes ne hujuſcemodi præſidium hominem celerius occideret: inſtanti tamen mihi, ac certam, ſi id fieri permitteret, ſalutem pollicenti, tandem acquieverunt. Quare accerſito ſtatim miniſtro ſanguis mittitur. Nec mora, pulſus ſimul & vires tam celeriter redeunt, ut feſtinantior adfuerit ipſa ſanitas, quàm mors, quæ præ foribus excubare viſa eſt, adfutura crederetur. *Benivenius Auditor. cap.* 96.

Quantum periculi, ex nimia plenitudine, immineat, *Hipp. aph.* 3. *lib.* 1. oſtendit: *Habitus athletarũ, &c.* & *Galenus quoq; in ejuſdem aphor. Comm.* Cùm enim vaſa ſupra modum fuerint repleta, periculum eſt, ne diſrumpantur, vel calor naturalis ſuffocetur. Sicuti nonnullis accidit, ut Galenus ait, qui cùm ad immodicam veniſſent repletionem, ſubita morte interierunt. Quemadmodum & Philippo (de quo Benivenius) accidiſſet niſi tempeſtivè ſanguis detractus fuiſſet. Adfui & ego olim homini ebrioſo, qui cùm ad tantam plenitudinem veniſſet, ut quodammodo ſtrangulari videretur, etiam mutus factus fuit. Huic verò & ſanguis largiter detractus è communi dextri brachii vena, mox loquelam & ſanitatem reſtituit. *Dodonæus Scholio ad ſupra citatum cap.*

Oaser.

Observatio XV.

Sanguis putridus graveolens extractus mortem præſagit.

SAnguis qui per febres detrahitur, in praxi, quotidianâ experientiâ ſæpe animadvertitur, non ſolùm fœtidus & graveolens, ſed & putridus, adeò ut nec ſibi cohærere, nec concreſcere queat, omnibus ſcilicet ejus fibris conſumptis: qualem ſanguinem in Nacenburchin noſtro amico Dordraceno conſpeximus, acuta febre & continente decumbente, ex aqua haud ita brevi obiit. *Petrus Foreſtus, Schol. obſervat. 16. lib. 1. de Febribus.*

Observatio XVI.

Flatus venâ inciſâ erumpens.

AUdivimus non ſemel flatum erumpentem mox ab inciſa vena, quæ pauco ſanguine detracto admodum detumuit. *Joubertus Annot. ad Tract. de Phlebot. Guid. Cauliac. pag. 579.*

Observatio XVII.

Sanguis in quadam, poſt venæ ſectionem lacteus viſus eſt.

JOann. Baptiſt. Caballaria, Leonati Medicus, ad nos tranſmiſit Hiſtoriam, quam hoc loco ſubnectere operæpretium duximus, & talis eſt. Nonis Junii, anni hujus 1584. cùm Leonati moniceps quædam non ultimi ordinis, ſpontanea laſſitudine premeretur, alvi lenitione præmiſſa, jecorariam dextram ſecui; & mox collecti, ac concreti ſanguinis ſeroſitas univerſa (quæ illi copioſè ſupernatabat) in lac abiit; illa, inquam, verum lac colore ac conſiſtentia (ſublividum tamen, planè referebat. Sanguinis globus in ſummo floridus, in imo nigrior extitit, nulla pituitoſa concretione ſuperextenſa. Poſt triduum, experimenti gratia, ſiniſtram itidem internam aperiri juſſi. Ac ſanguis quidem & humor, lactis ſpecie omnino priori reſpondit. Nonnullos ad ſpectaculum admiſi. Miniſtro placuit intincto digito guttulam deguſtare: qui dulcedinis quippiam ineſſe teſtatus eſt. Fœmina hæc trigenaria, & bibacula eſt, viri appetens eſt, quem habet ignaviſſimum. Anno conjugii primo effecta eſt mater: ex illo eſt infœcunda. Et jam nonus agitur infœcunditatis annus. Statis temporibus per uterum purgatur, & quandoque albo madet profluvio. Cæterùm inculpatè degit. *Marcellus Donatus lib. 1. cap. 4. de Hiſt. med. mirabili.*

† Ita lac in ſanguine puellæ vidit Bartholinus, & in Degenfeldio Ratiſpona. Horſtius.

Observatio XVIII.

Sectâ Plethorici venâ, lac, quod pridie aſſumpſerat, unà cum ſanguine profuſum eſt.

ANno 91. Eliæ Geisleto, civi Uratislavienſi, dum plethoram ſecta vena minueremus, congelatumque in vaſculo ſanguinem inſpiceremus, eidem lactei humoris non parum innatare admirati ſumus, donec nobis, ſe priore die lac frigidum avidiùs aſſumpſiſſe, affirmaret: quod, dum ſanguinis naturæ proximè accedere ſciremus, in venas, etiam parum alteratum rapi, unaq́, cum ſanguine effluere poſſe, non dubitavimus.

Quid, quòd potiones vulnerarias quaſdam per vulnera recentia aliquando exudare, excellentiſſimi etiam Chirurgi affirmare non erubeſcent. *Chriſtoph. Rumbaum, de Obſervat. propr. per Cl. V. Laur. Scholtzium ad me miſſis.*

Observatio XIX.

Sanguis in omnibus totius corporis partibus concretus.

EX rara quadam & abdita morbi cauſa, vidimus quempiam, poſt diuturnum languorem, de vita exiiſſe, cui ſanguis univerſus in venis concreverat, adeò ut demum coralli modo fruticans illinc eximeretur. *Fernelius lib. 6. cap. 7. Phyſiolog.*

Observatio XX.

Vena latens & abdita circa venæ ſectionem, quo ſigno manifeſta fiat.

UT vena, in iis qui carnoſiores ſunt, ac latentes venas habent, & propterea non tam commodè & certò pertunditur, commodè ſemper dividi poſſit, in ſpergitur utiliter, ubi ſemel & primùm pertuſa eſt, ac ferè coaluit, abraſâ cruſtâ parum pulv. illius fuligin quam vulgò *Schesnroth*, nominant, ac infricatur. S remanet litura cærulea, eo in loco, in quo diviſa fu quæ nunquam evaneſcit. Eâ infrictione fit levis mo ſus, quo tamen nihil præterea incommodi concilia Hic modus in Livonia obſervatur à Chirurgis: atq dextrè vena, licèt profundè in carnoſa conſtitution lateat, etiamſi ante illud tempus difficulter & ægrè tun di potuiſſet, facilè ſecatur. *Solenander ſect. 5. conſ. 15.*

† Ut venarum ſedis orificia ad hirudinum impoſitionem melius emineant, monſtrat *Zacutus hiſt. M. P. l. 1. obſ. 6. fol. 9.*

De VESICA FELLEA.

Et Primum. DE CONFORMATIONE EJUS.

Observatio I.

Fel geminum.

FOlliculum geminum repertum fuiſſe commemorant, eumque magnæ fortunæ ſp oſtendere ajunt, quemadmodum eo tempore venit, quo Auguſtus apud Accium promontor devicit fuditque M. Antoninm. *Baſſ. Landus, lib. Hum. Hiſtor. ex Plinio, ut apparet.*

Observatio II.

Fellis duplex meatus.

DUplicem fellis meatum reperimus: unum ex fellis, alterum ex hepate prodeuntem, qui cœ tes unum tantùm meatum, ad jejunum faciebant. *adverſariis Dryandri Anatomici, communicavit Cl. Jacobus Moccius, Medicus.*

Observatio III.

Felle quidam carent, quibus vita longior.

QUædam animalia felle omnino carent, ut equ mulus, aſinus, cervus, dama, camelus, nō diſc tum, ſed venulis quibuſdam confuſum habent vitul etiam marinus caret, & inter piſces marinos delp nus. Sunt & quæ partim habeant, partim non ha beant, eodem in genere, ut mures; quod idem homi etiam accidit; aliqui enim fel in jecore habere vi tur, aliqui carent; itaque de toto genere amb tur. *Et paulo pòſt.* Fel igitur non alicujus gratiâ, purgamentum, & inutilem eſſe materiam co Quamobtem pulchrè à veteribus dicitur illis, q cauſam cur diutius vivatur, fellis vacationem ajunt, argumento ex ſolipedum cervorumque gene deducto; hæc enim & felle vacant, & diu vivunt, *Ariſtot. lib. 4. cap. 2. de Part. animal. & earum cauſis.*

Fel hominum paucis non eſt, quorum va tudo firmior & vita longior. *Plinius lib. 11. cap. 3 Nat. Hiſt.*

DISRUPTIO ET EXHAUSTIO Folliculi Fellis.

Observatio I.

Veſiculæ bilis diſruptio mortis cauſa.

Accidit aliquando ruptio veſicæ fellis, ut obſervatum eſt hoc ſæculo in nobili quodam, qui diuturno bilis vomitu vexatus eſt, cauſaque, nempe veſicæ fellis, poſt obitum, ſectione ſatis patuit. *Benivenius Med. lib. 12. cap. 14.*

Observatio II.

Fellis folliculus bile exhauſtus mortis cauſa.

Non pauci è vivis erepti ſunt, in quibus non alia interitus cauſa apparuit, quàm quòd folliculus bile uno eſſet exhauſtus. *Fernelius lib. 6. capit. 5. Pa-*

LAPIDES SIVE TARTARUS.

Observatio I.

orribiles ſive ſtupendi lapides, in veſica fellea coagulati, forma, colore, numero, & effectibus admirandi: vomitum, nauſeam, moleſtiam, ſtomachi & hypochondriorum torſiones, atrophiam, tabem, viſcerum obſtructiones & inflammationes, morbum regium immedicabilem, vigilias, laſſitudines, mœrores, melancholicas affectiones, ad iram propenſiones, urinæ difficultatem & ardorem, cutis lepram, febrem, nec non ubitaneam mortem, occulto & vulgò incognito morborum & ſymptomatum ejuſmodi ſeminario & fomento, inducentes.

Non ſecus atque in pulmonibus phlegma, ita quoque flava bilis, priùs hepatis calore aduſta, poſtea ... pidis formam in fellis folliculo concreſcit, unde ... exum experientiâ probavimus. Sed ex illis ipſis ... n bilis receptaculo inhærentibus, magnas obſtru... ones in vaſi ... multaq; violenta ſymptomata conſe... non minus compertum eſt: in quibus peritiſſimi ... edici ætate provectâ hærere atque impediri queant, ... ngentes nimirùm unde tam ancipites ægrotatio... & accidentia ita varia exiſtant. Atque uſu, atten... bus Medicis inter ſecandum corpora humana, ve... iſſe audivimus, non duos ſolùm aut tres, verum ali... ndo centenos quoque in eodem receptaculo tales ... ulos ut reperirent. Utinam ſæpe multumque in du... ... ſectum, ac periculoſis caſibus ſimiliter fieret, ... ab extinctorum cognatis precibus obtineretur, ... e corpora ut integrum eſſet: non dubito ejuſmo... ſæpe res oblatum iri, quæ uſu notatuq; utiles atque ... æ forent. Qui in fellis receptaculo fiunt lapilli, ... itudine lentes, piſa, fabas, avellanas, aut digito... ... rticulos, vel juglandes etiam adæquant: forma ... rum rotundi, parum anguloſi: ſique aut pentagoni, ... heptagoni, aut octagoni, aut plurium etiam angu... rum: quo enim plures ſimul reperiuntur, eò magis ... t anguloſi: omnes ut tophi læves colore ad flavum ... deſ te, qui cum ipſis augeſcentibus paulatim in ... eum mutatur; modicè ſolidi: fracti, intus ſubpuni... apparent, pleni angulis circulis ſe invicem am... bus, ita ut videre liceat cuivis ſaltem obiter adver... quomodo lenta & viſcoſa bilis à centro adusque ... erficiem ſenſim adhæreſcens accreverit, & hepatis ... te io eam ſoliditatem durata fuerit. *Kentmannus ... Calculis.*

Hiſtoriam lapidis in veſicula fellis Ducis Friderici ... niæ Electoris inventi, ex *Peucero* tranſcriptam, ... *talo, De Renum calculis*, inveſtigabis & requires. *...chen kius Filius.*

Eximii atque clariſſimi viri D. Badehorni Juriſconſulti, hodie Conſulis Lipſenſis frater (cui materno nomen, quo ego familiariſſimè uſus fui) ſummo ingenio adoleſcens, (formâ ac ſpecie liberali, animo læto atq; alacri, in omnibus rebus comis & perquam humanus, moribus quoque compoſitis & temperatis) in Italiam ſtudiorum causâ proficiſcitur, indeque domum reverſus, queri ſenſim de ſtomachi & hypochondrii dextri torſionibus, nec non de nauſeæ moleſtiâ cœpit. Erat enim ἄγρυπνος, & alvo ſemper aſtrictiore, quæ ſymptomata ſomno ipſum privabant, unde & membrorum corporis laſſitudinem, & mœrorem, & melancholicas affectiones, rabem quoque ſequi neceſſe fuit: quibus malis miſer tantiſper infeſtabatur, donec & dolore & mœſtitiâ leniter emarceſceret. Multifaria remedia plurimorum Doctorum conſilio adhibuit, verùm fruſtra, quòd ægritudinis rationem rectè videret nemo. Plures ex Medicis, quibus tum utebatur, & cognatis ſuis arbitrabantur ipſum in Italia φίλτρα hauſiſſe. Cùm igitur in vera invocatione filii Dei deceſſiſſet, magnitudine dolorum fractus, quod factum ſuit anno 1551. ætatis autem ſuæ 29. corpus defuncti permiſſu fratris ſectum, membris intus ſalvis atque integris, corde ſaltem modicè tabido fuit. Ubi verò fellis veſica aperta, intus 22. calculi, quaſi ſubluteì, magnitudine diſpares, reperti fuere, quorum minimi piſis minutis, maximi modicis fabis reſponderunt. Omnes quinque, ſeptem, octo, aut plurium etiam angulorum. *Idem author citato loco.*

Paris formæ, ſed numero plures calculi, è fellis veſica Chriſtiani Regis Daniæ vita defuncti, exciſi dicuntur. Is diem ſuum obiit anno ſalutis reſtauratæ, milleſimo, quingenteſimo, quinquageſimo nono. *Idem loco quo ſuprà.*

Raræ magnitudinis lapis in eadem cyſti memorandi principis Friderici tertii, cognomento Prudentis, (cujus paulo poſt ubi de veſicæ, quæ urinæ receptaculum eſt, lapillis ſermo, mentio fiet) perveſtigatus fuit, formâ quadrangula, articuli granditate, ſed colore aliorum diſſimilis, quaſi ad prataſinum accedente. *Idem ubi ſuprà.*

Hoc duplo majorem nobiliſſimus Anatomicus Gabriel Fallopius in poſtrema ſua anatome, quam paulò ante obitum, anno 1562. in celebri Academia Patavina abſolvit, è felle viri cujuſdam, inter cæteros, quorum centum & viginti tres numerati fuerunt, exemit, inſtar ſemiovi gallinacei, grandiuſculum, latiorem quàm rotundiorem, digitum unum craſſum, multiſque tuberculis aſperum, ut tophus levem, & luteum; reliqui modicas fabas, minimi atque plurimi, ipſa quantitate retulerunt. *Idem locis hactenus allegatis.*

Calculus in cyſti fellis plerumque concreſcit, niger, ſed tamen levis, & qui aquæ immerſus innatat, neque ut qui è renibus aut veſicis evellitur, ſubſidet in imo. Origo illi eſt à flava bile, quæ proprio receptaculo diutius coercita, nec tempeſtivè vacuata, nec novæ influxu renovata, mirum in modum obdureſcit. Id autem inprimis accidit, cùm uterque cyſtis ductus obſtruitur. Hujus quidem neque manifeſtæ ſunt notæ, neque gravia ſymptomata, quibus certò ac facilè detegi poſſit. At ſuſpectus iis eſſe debet, quibus gravis & diuturnus fuit icterus. Decrepitus quidam ſenex in iram mirè propenſus, poſt deceſſum ſine felle ac ſine cyſti inventus eſt, in cujus ſede calculus ingens concreverat. Quin etiam poſt diuturnum icterum, oborto alvi profluvio, hujus naturæ innumeros calculos inſtar piſi aut hordei in pleriſque exturbari deprehendimus. *Fernelius lib. 6 cap. 5. Patholog.*

Veſiculam fellis nonnunquam deprehendimus ſubnigris calculis, iiſque duris ac ſolidis confertam. *Idem lib. 1. cap. 7. Phyſiolog.*

Neoburgi ad Danubium Virgo religioſa continuis ſub hypochondrio dextro torminibus affligebatur: cùm Medici nec cauſam tam diuturni doloris reddere,

nec

nec opem ferre poſſent. Defunctæ corpus Illuſtriſſ. Princeps Orthenricus Comes Palatinus diſſecare juſſit: in quo cætera viſcera, præter hepar illæſa reperta fuere, de quo folliculus fellis pondere lapidis incluſi pendulus, in ſubſtratum inteſtinũ procubuerat: quod (mirum) inoffenſo fellis utero, motu atriverat. *Langius Epiſtola 57. Tom 2.*

Ego diverſis in locis calculos vidi, & in fellea veſica præcipuè, quæ poſt renes veſicamque urinariam frequentiſſimè calculis infeſtatur. Adferam hìc aliquot exempla, ex quibus & addiſcas ſymptomata hoc malum ſequentia. Bononiæ praxeos Medicinæ ordinarius Profeſſor quidam, nomine Beatus, habuit matrem ſexagenariam, quæ cùm diutiſſime Regio (ni fallor) morbo laboraſſet, tandem mortua eſt. In ejus veſica fellea multi reperti ſunt calculi, & in meatu à veſica bilis ad duodenum inteſtinum magnus, qui eum meatum undequaque obſtruxerat. Unde hac via obturata, natura bilem in ventriculum exoneravit: ventriculus perpetuâ acrimoniâ ſtimulatus, omnia per vomitum rejecit. Fuerunt Medici qui volebant πικροχόλον fuiſſe, at cùm non niſi in hoc tantùm morbo, vomitu infeſtata fuerit, exiſtimo proprium meatum minimè à veſica fellea in ventriculum immiſſum, ſed potiùs per inſcrutabiles vias (ut in his qui hepatis, veſicæque fellis magnâ laborant obſtructione, quotidie) in ventriculum bilem flavam profundi. *Coiter in libell. Obſerv. Anatom. & Chirurg.*

Aliàs ſecui Julii Cæſaris Bovii, Joannis Bovii Juris & Doctoris & Profeſſoris Bononiæ, Germanorum olim iſthic Mecœnatis, filii famulam, ſenio & morbis confectam. Inveni in fellea veſica duos inſignes lapides cœruleos, quorum alter quaſi ovi columbini magnitudinem adæquabat: laborarat diu Regio morbo, ac ultimo febri correpta occubuit. *Idem citato loco.*

Præterea in Palatinatu ſuperiori quandam novi fœminam, moleſtiſſima ac admodum diuturna icteritia, per calculi cum alvi excrementis excretionem liberatam. *Idem Coiter ubi ſuprà.*

Belloarmati Senenſis, ſummi Juriſconſulti, bilis veſicula præter modum pallebat, illaque decem & octo lapilli continebantur, per quàm leves ac trianguli imagine, æquis undique coſtis ac ſuperficiebus formati, colore virides, & quaſi nigreſcentes; at cùm exiccati eſſent, magis videbantur cineritii, mole cicera referentes. *Veſalius in Epiſtola de radice Chyna.*

Proſperum Marcellum Patritium Florentinum (qui multis annis regio morbo laboraverat, ac inſperata ſubitaque morte, ut Belloarmatus interierat) etiam diſſecui, cùm Florentia abiturus, ac in Franciſci Campani à Secretis Ducis Primarii comitatu, nobilis illius ædes præterequitans, à Dominis quibuſdam coactus ſum, cum aliquot Chirurgis, qui jam rem aggredi cœperant, mortis cauſam inquirere, quæ bilis in ventriculum injectio erat præcipua: Is enim ſola bile occurrit turgidus, unà cum jecoris ſcirrho, & illius contractione, ſeu in unum condenſatione, cùm lien interim mollior & grandior naturali eſſet, ſanguiniq; parando ſubſerviſſe videretur: bilis tamen veſicula duorum pugnorum magnitudinem facilè adæquante, & exiguis lapillis quodammodo plena, qui invicem connexis granis, ſeminibuſve milii, aut potiùs aſperæ ſuperficiei vulgaris officinatum tutiæ erant quàm ſimillimi. Ubicumque venas aperirem, nihil præter denſiſſimam bilem inveni. Imò & in arteriis occurrens liquor manus non minùs quàm bilis ipſa tingebat. *Idem loco prædicto.*

Deceſſit his diebus mulier nobilis, Diamantes nomine, dolore proſtrata calculi, ſed cùm nullum antea ex eo percepiſſet nocumentum, viſum eſt Medicis mortuæ cadaver incidere, & reperti ſunt lapides quamplurimi, non quidem ullus in veſi[illegible] tur, ſed præter unum, qui in tunica fellis c[illegible] magnitudine caſtaneæ aridæ continebatur, [illegible] nes in panniculo, quo contegitur hepar, un[illegible] veluti in folliculo dependuli, ſacculum eſt [illegible] Hanc autem nos mortis cauſam rati, ſapientis [illegible] filium eſſe duximus, nihil omnino de incerti[illegible] cultis morbis ſtatuere: *Benivenius cap. 49. de [illegible] ditis.*

In folliculo fellis natos quoque calculos & n[illegible] ſervavimus: Solent autem iſti ſubluteo colore [illegible] nauſea & cibi faſtidiu laborare: & diutinè ad[illegible] letudine frui. Colligi verò & in membra[illegible] noris annotatum fuit. *Dodonæus Annotat. ad [illegible] nii cap. 94. Abditor.*

Oriuntur lapides in animalibus, duobus m[illegible] tero quidem à frigore, ut in limace: &c. altero [illegible] ut in taurorum veſica fellea ſæpe, & in homin[illegible] aliquando: nam inventus eſt annis abhinc pau[illegible] lapis in fellea veſica hominis, eo ſcabiei gener[illegible] lepra vocatur, laborantis. *Cardanus lib. 7. Sub[illegible]*

In compoſitione accidunt vitia inſanabilia, [illegible] niam dum curantur mortem afferunt, velut lapis [illegible] ſica fellis, & in renibus durus & magnus, & ca[illegible] ſtructio, quæ potiſſimùm ex ulcere, in meatu vitæ [illegible] ceſſario, jam conſolidato oritur. *Idem lib. artis p[illegible] à ſe conſcripta.*

Vidi nobilem Bononienſem, de Bobiis, cujus ve[illegible] fellis adeò tumida erat, ut lapidi rotundo in ac[illegible] velut pyro pendenti, aſſimilaretur. *Cardanus de c[illegible] ſig. ac loc. Morb. part. 3. num. 100.*

Tecum diſputarem libenter de concretione la[illegible] copioſiſſimi atque maximi, quem ego ſæpe & ſ[illegible] cum in ipſa, (veſica fellea) tum in meatu ab[illegible] inteſtinum lato reperi, ſed locus hic minim[illegible] concedit. *Fallopius in Obſerv. ad Petr. Mannam*

Sub quarto genere dixi contineri lapides, [illegible] animantibus generantur: & hi ſunt in dupli[illegible] rentia: nam aliqui ſunt toto genere præter n[illegible] & dicuntur præter naturam reſpectu animal[illegible] natura fiant. Generantur autem lapides iſti [illegible] nibus, vel in hepate, vel in liene, vel in veſica [illegible] vel in articulis. Humor autem iſte habet o[illegible] cibariis terreſtribus, quæ cùm non poſſunt [illegible] & verti in ſanguinem, abeunt in humorem craſ[illegible] lentum, qui deinde aſſatus lapideſcit. Sed d[illegible] aliquis de lapide illo, qui generatur aliquando [illegible] ca fellea, videtur enim quod in veſicula illa non [illegible] gigni lapis, quoniam fel eſt amarum & incid[illegible] ctum eſt ad detergendum atque ad exhiben[illegible] trationem humoribus per totum corpus: ergo [illegible] dendo materiam illam viſcidam, non permi[illegible] deſcere. Dico, quòd ex bile illa per ſe non f[illegible] ſed utique per accidens, quia ſcilicet commi[illegible] cum humor lentus, qui aſſatus à caliditate bilis [illegible] ſcit, & ita bilis concurrit potiùs ut agens, quam [illegible] teria. Igitur materia lapidum illorum, qui [illegible] nere ſunt præter naturam, eſt humor viſcidus [illegible] ſus. Alii generantur lapides in animalibus, qui [illegible] ſecundùm naturam, & ſemper in ipſis fiunt. *Idem [illegible] 7. Tract. de foſſilibus.*

In Hieronymi Schreiberi Norici, Pariſiis exin[illegible] cyſti fellis, inſignis calculus, ut memorante Joan[illegible] tano audivi, repertus eſt. *Crato in Epiſtola ad [illegible] rum, Cordi operibus præfixa.*

Anno 1567. ſecui illuſtrem Joannem Cha[illegible] Dominum à Rupe Poſerii, & ſeptem calculos inve[illegible] quinque ſcilicet in veſica, craſſitie ovorum pa[illegible] rum, unum in fellis folliculo, & ſeptimum in ren[illegible] tro. Verùm non conqueſtus, niſi circa ſuos u[illegible] dies, ſuper ardore & difficultate urinæ. *Ferrandus [illegible] bell. de Nephritide.*

D[illegible]

Die 2. Junii, 1567. in cadavere Caroli Tiercelin, D... Rupe du Mayne, equitis magni ordinis Re... nec non capitanei 500 militum, repertus eſt in ve... ingens calculus circumdatus ingenti humiditate ..., purum pus repræſentante, plures lapilli in teni... unus niger in folliculo fellis, ovalis, ſubaſper & parvus. *Idem in eodem libello.*

In folliculo fellis, per inflammationes proximorum ſcerum ... aut obſtructiones diuturnas, lapides coa... iſſe deprehendimus: erant hi ferè anguloſi, externis ... gri, intus ſubflavi, fuſci, ac ſæpe coloris varii. Exe... ab uno hydropico ſecto, ſolius fellis calculos 32. ... orum minimus piſi communis magnitudine re... ... iebat, maximus nucis avellanæ. *Gemma lib. 1. cap. 6. Comoſcriti.*

In nobiliſſima muliere, quinquaginta tres repert... ... folliculo, vidimus in Arvernia, quos adhuc ... habemus. *Scholiographi ad cap. 48. lib. 1. Hollerius de ... internis.*

In illuſtriſſimi Principis Joann. Marchionis Bran... denburgici felle inventus eſt lapis oblongus, juglan... nucis magnitudine, viridis, ad obſcuriorem Mala... ... rem accidens. *Turneiſerus lib. de Urinis.*

Idem approbant *Gentilis, Nicolaus, Arculanus, A... Benedictus, Mentius, Columbus, Thom. à Veiga, ... bolsier. ad libell. Gal. de loc. affectis, & Dodoneus, &c.*

Nos quoque vidimus in corpore Pædagogi cujuſ... dam fel is folliculum undique repletum rotundis la... pillis, ad magnitudinem nucis avellanæ, atros, viri... ... centes ab una parte, nonnullos ex attritione parum ... preſſos, aliquos inſtar lupinorum, quamvis ab alte... ... parte rotunditatem ſervarent. *Foreſt. Scholio ad obſ. 16 ut. 14.*

In illuſtriſſ. Guil. Duce Clivenſium, &c. (cujus ego ... o... defunctum corpus aperui) in veſica fellea ... em inveni, nigrum, durum, aſperum, inæqualem, ... lum, caſtaneæ mediocris magnitudine, duabus ... partibus, utrinque quaſi digitis compreſſum, iis in ... tibus, ut cornu ſplendeſcentem. *Solenander in conſ. ... dicis, ſect. 5. conſ. 16.*

... veſica fellea lapidem, nucis moſchatæ figurâ & ... tudine, in nobili Conr. à Steinberch. anno 1582. ... die Michaelis exemi.

... nno 68. ſi rectè memini, extracti ſunt ad cen... ... lli compacti, ut grana in pomo granato inve... ... ſo ent, aut ut ſemina in ſpica grani Turcici, ex ve... ... llea, in Illuſtriſſ. Henrici Duc. Braunſuicenſis ... pore. *Solenand ſect. conſ. 15.*

... cujuſdam magni nominis viro, poſt obitum a per... ... tpore, hæc fuere obſervata. Scirrhi in dextrâ par... ... ca hepar tres, quamvis ipſius tota ſubſtantia ſo... ... o ... et durior. In maximo ſinu dexter ren jacuit, in ... duo lapides extitere, oblongus unus, alter rotun... ... s. In ſiniſtro re ois quoque oblongus repertus. Lien ... uavit hepar ſuo ambitu. Veſiculæ fellis 143. lapillos ... nuit, ex quibus duo fuere rotundi, reliqui ovali ... â, ſed minores, oonnulli adhuc multò minores. In ... oonum dextrâ parte magna putredo affluit. Præ... ... erea triplex hernia, omenti, inteſtini, & aquoſa, quæ ... put humanum æquabat: ſemper fuit valetudinarius. *... Obſervat. Cl. V. Joach. Camerarii.*

C... njunx cujuſdam illuſtriſſimi Viri, noſtris tempo... ... bus, cum ſtuderet variis remediis conſulere ſterilita... ... nihil effecit, ſed potiùs valetudinem gravius afflixit, ... tque in vomitum bilioſum, qui illi fuit permoleſtus, ... quaſi continuus, incidit. Tandem in magnis fri... ... goribus longinquum iter ſuſcipere coacta, pleuritide ... correpta obiit. Aperto corpore demortuo, reperta ... eſicula fellis intus extenſa, planè obſtructa, propter ... pides numero 10. ſatis grandes, referentes exactè fi... ... uram glandis fagineæ. Apparet bilem in ventricu... lum regurgitâſſe, ac iſtius vomitus cauſam fuiſſe. *Idem de ſuis obſervat.*

Cùm Patavii excellentiſſimus Hieronymus Fabricius ab Aquapendente, Anatomicus & Chirurgus clariſſimus, anno nonageſimo ſupra milleſimum quingenteſimum, duorum menſium exactiſſimam anatomen adminiſtraret, inter alia in Theatrum fœminæ Ictero nigro extinctæ cadaver delatum. Cujus jecur, uti & reliqua viſcera, nil conſideratu dignum offerebat, ſola cyſtis uſitato grandior, aſpectu tetrior, è cinere concretos continebat globulos, quibus & vena, quæ à cyſti ad jejunum proficiſcitur, infarcta, parvo & exiguo prorſus conſpecto liene. Qui in theatro frequentes tum aderant, medicæ artis Doctores, de præſenti caſu philoſophabantur. Dicebat tandem ſententiam argutiſſimus Anatomicus: Jecur, bene cunctante ſanguinis fæcem per vas venoſum portæ trahere, utrumque excrementum vicinum ſeceſſum amandâſſe qui cùm per ordinatas ecphyſes, exonerare ſeſe non poſſet, quod erat terreum, jecoris incubi calore unitum, ac in lapillos coctum: reliquum à veſicula non captum cum ſanguine ad venas, & corporis habitum latum, cutem fœdaſſe. *Cl. V. Joannes Jeſſenius à Jeſſen, de obſervat. propr. per Cl. V. Laurent. Scholtzium ad me miſſis.*

Hic Uratiſlaviæ faber quidam Ferrarius, qui per integrum ferè annum dolore aggravativo circa regionem hepatis, ac ictéritia tali, quæ totum corpus croceo colore infecerat, laboraverat, lapillum eâ formâ, & magnitudine, quâ in charta tibi depictum mitto, per anum excrevit, ſicque ſanitati reſtitutus eſt. Lapis iſte ſi humectetur, chartas & linteola flavo colore tingit, quod indicium eſt, ipſum ex bile aduſta genitum eſſe. Cumque formâ ipsâ veſicam fellis repræſentare videatur, inquiſitione dignum eſſet, per quaſnam vias lapillus iſte in inteſtina pervenerit. *De obſervationibus Cl. V. Laurent. Scholtzii, liberaliſſimè mihi communicatis.*

Brigida, Nicolai Hanullii, Reipub. Florentinæ Senatoris Clariſſ. Uxor, nullâ remediorum adjuta ope, ictéritiâ interiit. Huic diſſectæ, ut prædixerat, in veſica fellis inventi ſunt lapides cærulei, ſplendidi, plurimi anguloſi, quorum ſuperficies ita inter ſe cohærebant, & conglobabantur, ut unicus primùm lapis viſentibus judicatus fuerit. Veſicam fellis ita adeò opplebant, ac extenſam detinebant, ut bilis nec recipi in ea, nec permeare poſſet.

Similes, octodecim numero, nucis ponticæ magnitudine, in primariis fœminis Florentinis reperti, Conſtantiâ Acciaroliâ, & Eliſabethâ Capponiâ, neutram tamen arquatus morbus infecerat. *D. D. Nereti Nerotti Med. Florentini obſervatio, ex Italia cum aliis ejuſdem accepta.*

Monſpelii in ſectione cadaveris cujuſdam anus, vidi veſiculam fellis multis lapillis crocei coloris refertam. *De obſervat. Cl. V. Joan. Franc. Hildeſii Camenticeni ad me miſſis.*

In Generoſi Comitis Philippi ab Hanau, Dn. in Lichtenberg, Generoſi Dn. Comitis Joan. Reinhardi, Domini mei Clementiſſimi, felicis recordationis Dn. Avi folliculo fellis, ab Excellentiſſimo Domino Doctore Joanne Fridio, cui tunc temporis fato jam diſceſſo, corpus condiendum committebatur, magnus numerus lapillorum, colore citrino nigricante, inventus eſt, ultra mille, quem nobis cum nonnullis aliis conſpiciendum exhibuit. *Georgius Graſeccius opere ſuo anatomico.*

OBSERVATIO II.

Folliculus fellis totus in lapidis ſubſtantiam converſus.

GAlenus (quod meminerim) lapides in renibus & veſica tantùm, interdum verò etiam in inteſtinis generari credidit. Quòd autem in jecinore generentur, id aut neſcivit, aut ſi ſcivit, certè ſcriptis non prodidit. E Georgio Boemiæ Rege, adhuc hodie folliculus fellis poſt mortem exemptus extat, in quo loco, bilis, lapis durus continetur, hæmatiti lapidi colore ſimilis: res miranda profectò, & digna, de qua te audiamus, &c. *Jacob. Camericenus in Epiſtola ad Matthiolum.*

VARIA IN EODEM FOLLICULO.

OBSERVATIO I.

In fellis veſicula varia, in variis morborum & corporum conſtitutionibus, & prodigioſa animadverſa.

LOngum ſanè eſſet, ea quæ in quibuſdam tertiana, & quartana laborantibus, & dein ſuſpendio aut capite plexis, in furiis & mania obſeſſis, & melancholiâ morbo affectis, ex variis febrium (quæ continuæ fuerant, & rigorum, & ſudorum inordinatos circuitus faciebant) generibus extinctis, fœdo ictero, eoque vario vexatis, malo habitu diu preſſis, & dyſenteria cruciatis, ſubinde reperi, modò commemorare: ſive ſcilicet hîc inſignem bilis, nunc flavæ, nunc atramenti quo ſcribimus in modum atræ, ſive albicantis propemodum colorem; (qui ferè conterminas partes inficit) ſive fluidam, aut luti modo, aut unguenti cujuſdam, ex farinis & melle & terebinthina apparati, ritu conſiſtentis, ſubſtantiam; ſive varias calculorum effigies, ſive bilis veſiculæ molem, inſtar duorum pugnorum, ob contenta, tumidam; ſive omnis bilis defectum recenſerem: quæ omnia me de hujus veſiculæ naturâ adhuc magis quam antea habent ſolicitum. *Veſalius in Exam. obſervat. Fallopii.*

DE CHOLIDOCHO MEATU.

OBSERVATIO I.

Meatum, per quem bilis in duodenum exoneratur, divîdi in geminum canalem ante inſertionem.

BIs aut ter ad ſummum obſervavi, meatum quo exoneratur bilis, cùm prope duodenum eſt, divîdi in geminum canalem, & utrumque parvo interjecto ſpatio in idem inteſtinum inſeri, ſervata in utroque artificioſa illa inſertione. Nunquam autem vidi meatum aliquem ad ventriculum deferri, quamvis illud fieri poſſe minimè negarim, adverſus teſtimonium graviſſimum antiquorum, atque Divini Veſalii, qui hoc vidit, hominemque in quo viderit atteſtatus eſt. *Gabriel Fallopius in obſervationibus ad Manam.*

OBSERVATIO II.

De meatu Cholidocho obſervatio nova, contra Fallopii ſententiam.

MIſſis rationum momentis, experientiam noſtram proferamus. Dico à jecore ad veſiculam ferri ductum conſpicuum, pervium que canalem, non autem a jecore ad inteſtinum; à veſicula verò ad duodenum patet canaliculus alter, non à duodeno ad jecur: in utroque ductu valvulæ adſunt, bilis refluxum impedientes. Id facilè deprehendes ſi tubulum in hepatis ductum immittas, & infles, videbis enim ſtatim veſiculam inflari, non inteſtina: quia pervius eſt ab hepate ad veſiculam ductus. Quòd ſi in veſicula imponas tubulum, inflabitur inteſtini ductus, non je[coris]. Fertur ergo bilis ab hepate primum ad ve[ſi]culam, à quo mox in duodenum extruditur. Ita [co]ruit Fallopii dogma. Cæterùm ne quid ad perfect[am] horum ductuum hiſtoriam deſiderari poſſit, anim[ad]verſione dignum eſt, poſteriorem ductum, quo ve[ſi]cula ſeſe exonerat, interdum duplicem eſſe, id eſt, d[uas] eſſe illius propagines, quarum altera ad ventricul[i] fundum, altera ad duodenum fertur. Meminit [ho]rum ductuum *Galenus ſecundo, De temperamentis, & in arte parva*: & Veſalius ſemel ſe obſervaſſe affirmat. Interdum unicus ſimplexque eſt ille ductus, ſed malè natura conformatus; & quibuſdam in ventricu[li] fun[]dum, aliis infra duodenum inſeritur, illi bilem vo[]munt continuò: hi liquida &ললbilioſa dejiciunt perpe[]tuò, illi appellantur πικρόχολοι ἄνω, hi πικρόχολοι κάτω: utroſque vocat Galenus bilioſos ἕξει, habitu & con[]formatione. Hæc ut illuſtriora evadant, annotandum bilioſorum hominum, apud Hippocratem & Galenum, duo eſſe genera. Sunt quidam bilioſi τῇ φύσει, id eſt, natura: quidam ex eventu: Natura bilioſi vel tales ſunt κράσει, id eſt, temperamento, vel ἕξει, id eſt, habitu. Temperamento quidem, qui hepate ſunt calidiſſimo, hepar enim præcalidum bilem gignit copioſiſſimam: Habitu verò dicuntur bilioſi, id eſt, conformatione, quorum ita conformata eſt ve[ſ]icula, ut [in] ventriculum aut jejunum uſque excurrat canalis [ejus] felleus; eos appellat *Hippocrates, libro de victus ratione in acutis*, πικρόχολους ἄνω καὶ κάτω, bilioſos ſupra & infrà: illi bilem vomunt perpetuò, refluente ſurſum bile; hi bilioſa multa dejiciunt: ambo pituitoſi eſſe poſſunt temperamento. Exſtat elegans hiſtoria [apud] *Galenum, commentario ad ſectionem ſecundam [de] victus ratione in acutis*, de Paulo Rhetore & Eudemo Philoſopho: ille toto temperamento pituitoſus [cre]bris vomitionibus torquebatur, erat autem [] ctior al[v]us; huic bilioſæ dejectiones, vomitio nulla. Hi omnes τῇ φύσει, id eſt, natura bilioſi d[icun]tur. Sunt bilioſi quidam ex eventu, id eſt, aſcititio [tem]peramento, ut qui in labore, irarum æſtu fluct[uantes] corpus conficiunt, qui acribus veſcuntur, ſalſi[s] [] peratis, vino Hippocratico fragante generoſo [] talius ſeſe invitant. *Andreas Laurentius, lib. 6. quæſt. Anatomes ſuæ.*

OBSERVATIO III.

In meatu fellis, duodeno inſerto, calculorum formâ, [nu]mero, & ſymptomatibus ſtupendorum, & in principe viro inventorum hiſtoria.

ANno ſalutis CIϽ IϽ LXXXII. cùm Reveren[diſ]ſimus & Illuſtriſſimus Princeps Elector [] Archiepiſcopus Moguntinenſis, vigili comate, [in le]thargum tranſeunte, corriperetur: adeoque [f]atal[i qui]dam infelicitate, propriis viribus plus ſatis co[nfiſus,] me circa morbi vigorem primùm accerſiri curaret: accidit tandem ut mali violentiâ, non ſine ſumma [Im]perii jactura, vinceretur, & ex caduca hac vita decederet. Cujus corpus cùm mihi & D. D. Henrico Gar[] tio condiendum committeretur, naturalibus vi[ſcer]ibus primùm inſpectis, dum inteſtinis eximendis occupamur, neſcio quid durum occurrit: ſubſtit[imus] igitur paululum, deprehendimuſque meatum bilis duodeno inſertum, præpinguem admodum, latum & ventriculi inſtar inflatum: quem, rei novitate perculſi, colligatum præcidimus, eumque calculis undiquaque refertum invenimus. Ex quibus majores omnes colore, & forma exacta nucem moſchatam ita referebant, ut vel Apellis manum vincerent: minores plerique omnes plumbeum ſplendentemque colorem adeò repræſentabant, ut plumbeos globulos (vulgo nobis *Schrœdt* dictos,) devoratos, ingeſtoſq; diceres. Fracti non admodum renitebantur, veluti etiam attriti:

… intrinſecùs flavi, guſtu amari. Majorem … rattatis viſendæ causâ, Dominus Ludo… Backelius Sacellanus de Societate Jeſu, nobis aſſiſtens, confregit. Integrum alium ejuſdem …, ſed minorem, D.D. Camerario unà cum di… meatus parte dono miſi. Quod reliqui, id o… tibi jam ea conditione offero, uti, ſi tibi videatur, … pacificique Principis hujus noſtri, quem ob … virtutes ſuas, maximè ſi authoritatem & tran… … ejus ſpectemus, patriæ patrem juſto ſuo … appellare debemus, hiſtoriam hanc operi tuo, … ingenii tui judicio inſeras, adeoque poſteri… memoriæ conſecres. Perpetuò ille dum vive… incredibili ſiti torquebatur, adeò quidem, ut ſub… …gente uni ſcyphum, aquâ plenum, oris proluen… … que mitigandæ ergo, ad manus haberet: quan… … aliàs temperantiſſimus, frugali, & ad neceſſi… … tantùm comparato victu uteretur. *Ex obſerva… … Cl. V. Joan. Fred. Traſſelmanni.*

OBSERVATIO IV.

… veſiculæ meatus duodeno inſertus propaginem ventriculo tranſmittere viſus.

Nullam vel minimam bilis veſiculæ meatus portionem in ventriculum porrigi animadverti, … quam in uno Pontificis triremium remige. Hic …, ut aliis quibuſdam organis, & præcipuè circa … coſtas & muſculos, ab aliorum hominum fa… variabat: ita & meatum hunc in duas diſſectum … obtinuit, quarum minor graciliorve ven… fundo, quà primùm vena dextram inferioris … ſedis regionem ambiens, ventriculo committi… … inſerebatur. Vir iſte calidi quidem ſiccique tem… … menti fuiſſe videbatur. Ut autem reſciſcerem, … vomitu bilioſo, quem hujuſmodi hominibus … …entem Galenus eſſe teſtatur vexari conſueviſſet, … familiaribus diligentiſſimè quæſivi, ecquid ejuſ… … in ipſo obſervaſſent. Aſſerebant itaque, ſe … quam illum vomentem, aut in maximis etiam … cellis nauſeabundum vidiſſe; verùm, ut erat robu… … ſimus, ab omnibus eum prædicari affirmabant, … longiſſimo ſpiritu ſubinde cornu inflaret, om… … cōmilitones gravi voce & uno ſpiritu recen… … numeris longè ſuperaret. *Veſalius lib. 5. cap. 8. … corp. hum. fabricâ.*

D. Julius referebat, ſe in quodam cadavere, quod … Italis ſecabat, inveniſſe meatum fellis paulò ſupra … ventriculi orificium inſertum, deficiente illo …, qui ad duodenum ferri ſolet. *D. D. Petr. Sphere… … de obſervationibus Patavio ad me miſſis.*

DE ICTERO.

OBSERVATIO I.

Prodigioſus icterus.

I… una icterica ſemel quadruplicem coloris viciſſi… …dinem obſervavi: ſic tandem flaveſcente habitu corporis, ut uno temporis puncto & ungues, & la…, & crines, cum univerſo habitu, coloris extremè … atque aurei ſpectarentur: hæc autem illi ab ob… … menſibus contigerunt. *Cornelius Gemma, Co… … lib. 1. cap. 7.*

OBSERVATIO II.

… rodigioſa aurigine, & febre detentus quidam.

Quendam in cura habuimus, morbo regio & febre laborantem, cui jecorariam venam incidi …us; totus ſanguis erat luteus, excrementa lutea, & lutea ſputa, urinæ luteæ, hujus totus corpus bile plenum erat, & (ut arbitror) nihil boni habebat, tamen ab hac febre liber effectus eſt: & nunc cum ſuo regio morbo ſupervivit, & iiſdem urinis & excrementis, adeò ut ejus anima in bile vivat, vel potiùs in humore corrupto. At ne hujus viri nomen deſideres, eſt Sulpitius Tombeſius. *Braſſavolus Comment. ad Aph. 62. lib. 4. Hippocrat.*

OBSERVATIO III.

In pertinaci ictero, & difficili hepatis obſtructione, bilem aliquando per manifeſtos, ſæpè nobis ignotos meatus in ventriculum ferri: unde ciborum nauſea, crebræ vomitiones, atque oris amarities, cum aliis ſymptomatis excitantur.

Unum animadvertendum eſt, quod in ictericis quaſi omnibus, ut & in his qui hepatis graviore obſtructione laborant, veſica fellea fel in ventriculum, aliquando per manifeſtos ad viſum meatus, aliquando etiam per naturæ cognitas, nobis ignotas vias eructet: unde ciborum, carnium verò præcipuè ſequitur nauſea multoties oris amaritudo; variorum potuum & ciborum, quibus tamen ſtatim exſatiantur, appetentia. *Coiter in libell. obſervat. Anatom. & Chirurg.*

OBSERVATIO IV.

Diuturno ictero laborans, ſubitaneo bilis in ventriculum confluxu, mortuus: cadavere diſſecto, jecur magnum, durum & viride, lien mollis & magnus viſus.

Proſper Martellus, cùm multis annis regio morbo laboraſſet, & ſubitò ex bilis in ventriculum miro confluxu Florentiæ exploraſſet: jecur habuit magnum, & durum & viride, cum molli & ingentique liene. *Veſalius lib. 5. cap. 9. de corp. hum. fabric.*

OBSERVATIO V.

Tempore Hippocratis, nulli Auriginoſi πνευματώδεις erant.

Apud nos auriginoſi evadunt πνευματώδεις, quòd ejus affectus origo ſit ab imbecillitate ventriculi, quæ cruditates parit, à quibus obſtructio, & icterus, aut ab humore multo, craſſo, lento, qui procumbens è cerebro in ventriculum, tenues jecoris venas ſenſim obſtruit; aut ab alimentis multis & craſſis; aut balneis; aut motu violento mox à cibo. Tempeſtate Hippocratis, qui in calida regione medicinam faciebat, non erāt auriginoſi pneumatodees, quòd is icterus naſceretur à bile in jecore calidiore redundante, quæ quoquoverſum erumpens cum ſanguine, ſummam corporis cutem inficit. *Jacob. Dorynet. Apolog. lib. 3. cap. 1.*

OBSERVATIO VI.

Ante ſeptimum diem aurigine correpti, liberati quidam.

Ante ſeptimum diem (ſic enim legi debet) in febre morbum regium mortiferum eſſe ſignum, docuit Hippocrates. Nos ſcimus vixiſſe aliquos ab hac deſperatione. *Plinius lib. 26. cap. 14. Nat. Hiſtor.*

Quod dicit Hippoc. Icterus veniens ante ſeptimum diem in acutis febribus, malum, reprobatum eſt experientiâ in omnibus noſtris terris, & ſi eveniat in quintum diem, laudabile multum eſt, vivâ ratione, & maximè in temporibus calidis: & hæc eſt ſententia collegiorum Medicorum omnium Perſarum, & Indiæ majoris, & pro majori parte illorum de Vandaloſi, & poſſibile eſt, quòd illud quod dixit, in Græcia locum habet. *Averrhoes lib. 4. colliger, cap. 43.*

Habemus locum *lib. 1. Epid. Hipp* de Heraclide, qui tertiâ die factus auriginoſus liberatus eſt, idque beneficio conſequentis vacuationis, ut per hemorrhagias è naribus, ſudores, &c. *Holler. Com. ad ap. 62. ſect. 4. Hip.*

Plurimi apud *Hippocr. in Epid.* ante ſeptimum diem

Digitized by Google

auriginoſi facti ſervati ſunt, ſed nonniſi quibus aut ſanguis è naribus profluxiſſet, aut vomitus, vel dejectio, vel urina erupiſſet, idque juſtâ ac copioſâ vacuatione, & cum virium robore. Vide *aph. 7. lib. 4. Coac.* ubi fuſiſſime hoc axioma explicatur. Vide item *Amatum Luſitanum Curat. 49. centur. 3. Liebantium Scholio ad aph. 62. lib. 4. Hippocr.*

OBSERVATIO VII.

Ex ictero acutis ſuperveniente, præſagium fallax.

IN morbis acutis præſagium quàm ſit fallax, ex ictero ſuperveniente, hiſtoriæ multæ *in Epid.* demonſtrant. Quibus adduntur quædam noſtræ obſervationes. Inter cæteras, anno 1545. quidam ſexto factus ictericus, commotâ alvo, bilioſa dejecit, urinis nigris, & multo felle tinctis. Febris expers jam ambulabat, quaſi omnino liberatus, 14 recidiva, 17 obiit.

Aliis duobus idem accidit. Quidam admodum robuſtus ante 7. ictericus factus, ægerrimè & eum recidiva evaſit.

Anno 1549. menſibus Aprili, & Majo, (quo fere tempore Lutetiæ febres tertianæ exoriuntur) multis aureæ urinæ, & morbus regius primis diebus.

Cuidam nobili ita affecto, detractus ſanguis ret ad octo fere vaſcula, iteratis vicibus. Sanguis totus & ſpumâ & conſiſtentiâ flavus. Viſus eſt convaluiſſe 17. recidiva, alvi profluvium, bilis craſſa & meracior, ſingultus levis, 21. obiit. Laboraverat aliquando lue venerea.

Multos *in Epid.* ante ſeptimum ictericos factos evaſiſſe legimus. In *Coacis Hippocr.* ἢν δὲ μὴ σκληρὸν ὑποχόνδριον, ſalutarem eſſe, 7. 9. 11. 14. Si induretur, ambiguum, ἐνδοιαστόν. *Galenus de rat. vict. in morbis acutis,* in bilioſa febre, ante 7. ictero cum rigore vel horrore morbum ſolvi voluit. Si verò abſque rigore, ἔξω τῶν καιρῶν lethale. Ubi criticum icterum, ſine tumore, aut inflammatione hepatis, & excretionem conſequentem, horroris vel rigoris nomine intellexiſſe videtur. *Scholiograph. ad cap. 37. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

EXPERIENTIA.

OBSERVATIO I.

Ad viſcerum, hepatis præſertim obſtructiones, & ictericos, ſpiritus tartari, & chalybis elogium.

VIſcerum obſtructiones à viſcoſo pituitaceo & bolati infarctu, expedit ſpiritus tartari, chymice, id eſt, legitime paratus. Chalybis in hunc finem & uſum magna pariter dos eſt, quibus omnes reliquas viſcerũ difficultates, cumprimis hepatis, averruncare, ictericis verò primariam opem adferre licet. Ne autem in medico hiſtorico hoc paterno opere penitus chymicum pharmacopœum agam, differo in aliud inſtitutum & ex recepta Dogmaticorum ſententia, chalybis illud electuarium, non chymice reſoluti, ſed ex limatura conſtituti, ſubjiciam. *Schenckius filius.*

Quamvis multa ſint præſtantiſſima, quibus utor, pro cauſarum & corporum varietate, idonea, tamen præſtantiſſ. eſt in rem præſentẽ, Elect. ex chalybe, quo obſtructiones Hepatis & Ictericos ferè omnes ſanavi, iis præcedentibus, quæ artis uſus poſtulat: dixi icteros omnes, non jam incipientes modò, ſed longitudine morbi non mediocriter vexatos, dummodò à ſcirrho non habuerint originem. *Horatius Augenius lib. 7. epiſt. 3.* Idem *ſequente epiſtola* ita ſcribit. Antidotum ad hepatis obſtructionem præſtantiſſimum, de quo in alia epiſtola ſcripſi, eſt quod ab ipſo Caleſtrano, ſub nomine Electuarii de chalybe deſcribitur. Cujus facultas te nunquam decipiet: utebatur hoc ſæpiſſime Ludovicus Pater, & ego illius imitatione juvaſſe cõplures cognovi. Melius redditur, quando ex chalybeata tum vinum temperatur, tum alimenta incoquuntur, præſtanſque hoc in caſu vinum ex chalybe. Ammoni[...] lutam in ℥. ij. aut tribus aceti mulſi, ex decoct[...] nis ad 4. dies datam, ante cibum horis quoqu[...] raculum uſque ſubveniſſe ictericis deprehendi.

Compoſitio Electuarii è chalybe. Corollarii loco [...] ctuar. è chalybe mitto, quod in obſtructionibus [...] rum maximo uſui eſt, & præſertim in morbo virg[...] ab Hipp. vocato. Cõmunicavit autem mihi illud [...] cis Bavariæ Med. præſtantiſſ. & ſe multa centena co[...] criſeciſſe dicebat, & fere domi ſuæ, ne innoteſ[...] rare ſolere. Hæc autem eſt deſcriptio ex illius [...] ℞. Limaturæ ferri electi, ſeu chalybis ℥. viij. *M[...] ſuper porphyrite, ſubtiliſſ. cum aceto, deinde ſiccetur [...] ſolem, aut ignem, & ſic ſepties iteretur. ℞. Limat. ſic parata ℥ ij. cinam. Nucis conditæ ana ℥. iij. rhabarb. ℥. ij. ſpec. aromatic. roſ. ℥. vj. mellis opt. ſacch. albiſſ. lib. 1. ℥. j. Miſce cum lento igne, & f. elect.* Qui hoc [...] aſſumit, exercitio utatur. Doſis ſit inſtar caſtaneæ, ℥. vel I. Præcedat autem purgatio univerſalis. [...] uti ad dies 30. vel 40. *Laurent. Scholzius epiſt. ad Monavium. lib. 2. pag. 378. conſil. & epiſt. Cratonis [...] eundem Scholz. publicatarum.* Extant aliæ deſcri[...] nes paſſim in antidotariis, ſed hæc cæteris ſelectiſ[...] eſſe apparet. In viſcerum, lienis maximè, obſtructi[...] bus, vim maximam poſſidet. Etiam fœminis & [...] nibus decoloribus rectè datur. Feci ego in una [...] altera periculum *Idem epiſt. ſequẽti ad eundem ſ[...]*

Electuarium Diachalybis, ex *Barcinonen[...] dicorum Pharmacopœa* tranſcriptum, paulò rau[...] *Limatura chalybis prap. ℥ j. ſcobis eboris ℥. iij. cro[...] ij. rad. canavera ℥. j. rad. caſquæ, nucleorum ar[...] meniacorum, cicerum rub. ſingul. ℥. vi j. ſalis [...] ſacch. avellanarum toſtarum. amygd. ſingul. ℥ iij [...] deſp. lb. j. conficiatur ex artis præſcripto.* Canare[...] illa planta, quam *Mattheolus* Denariam nomi[...] Caſqua, eſt arbor granum tinctorium ferens.

DE LIENE.

CONFORMATIO ET *conſtitutio varia.*

OBSERVATIO I.

Lienes nonnunquam duo, aliquando etiam tres viſi.

INTER anatomes plurimas, à nobis annotat[...] gemini lienes. *Gemma lib. 1. cap. 6. Coſmocrit.* teſtatur *Ariſtot. lib. 4. cap. 4. de generat. animal.*

Patavii publicè cadaver ſecui, in quo triplicem [...] nem reperi, unum juſtum magnitudinis, alterum [...] dio minorem, tertium verò magnitudinis ovi [...] bini; atque unuſquiſque ſuas venas, & arterias [...] vos poſſidebat, ſedeſque omnium ſiniſtrum [...] chondrium, eadem omnium ſubſtantia, & ca[...] nica, & ad ſummum eadem erant omnia. *Fall. p[...] obſervat. anat. ad Petr. Mannam. Med.*

In cadavere, quod privatim nobis ſecabat D. J[...] duos obſervavimus lienes, qui ita ſe habebant [...] & ſuperior conſuetæ tum magnitudinis, tum f[...] erat; carebat autem illo meatu, alioqui ab ipſo ad [...] triculum ferri ſolito. Huic ſubjectus erat lien [...] formâ rotundâ, mali medici vel Arantii magnitu[...] ſubſtantiâ laxâ, & nigricante, ramum habebat prop[...] à vena porta ipſius ſubſtantiæ inſertum. *Petrus S[...] de obſerv. Patavio ad me miſſis.*

In monte Peſſulano miles quidam præſidiarius [...] ctu interficiebatur: is deinceps Rondeletio præſide [...] blicè fuit diſſectus, atque in eo lien duplex cũ ma[...] omniũ admiratione, inventus. *Jo. Poſthius de obſ. pr[...]*

OBSE[...]

OBSERVATIO II.

Liene destituta quædam.

A Perta mulier à nobis in Scholis Medicorum Lute... lapidem habens in utero, in cranio anteriore, ... ſine liene inventa ſit. *Hollerius, inter rara*, ... 5.

OBSERVATIO III.

Lien in dextris, & hepar in ſiniſtris.

S... vidi lienem in dextris, & hepar in ſiniſtris col-... *Gemma lib. 2. pag. 75. Cyclogn.* Et *Cosmocrit.* ... p. 6. Cur (inquit) ſtupeant homines, ſi (quemad-... à nobis inter anatomes plurimas annotatum ... onullis occurrat ſitus parùm perverſus pla-... in dextro, hepar in ſiniſtro hypochondrio ... or, &c.

OBSERVATIO IV.

Lien peritonæo annexus.

A ... um vidi peritonæo lienem. *Columbus lib. 15.* ... *atom.*

OBSERVATIO V.

... cujuſ... tam exiguus viſus, ut qui columbacei magnitudinem non excederet.

M Agnitudo lienis, quamvis rarò minor fiat, quam ſecundum naturam requiritur, unde ejus actio ... ffendatur, poteſt tamen aliquando accidere, ... præſertim ubi univerſum corpus contabeſcat: ... neque tunc ferè lienis parvitas attenditur ſive ... ita exiguus fuerit à natura lien effictus, quemad-... olim nos Barcinoniæ obſervavimus in Jaco-... Antonellio Pedemontano, admodum cachectico, ... repente ſyncope tapuiſſet, & nobis præ-... ejus cadaver diſſecaretur à Chirurgo ſatis pe-... ejuſmodi corporis internam conſtitutionem ... emur, obſervavimus ejus lienem columbacei ... tudinem non excedere, ſed adeo eſſe du-... ſpactum, ut ferè lapidis duritiem imitare-... juſmodi viſcus credidimus nos nimis exiguum, ... prima corporis conſtitutione à natura fuiſſe ef-... am, & ex materia admodum denſa atque inepta ad ... ſionem, ac procedente tempore à calore naturali ... materiam paulatim fuiſſe exiccatam, & quaſi ... am naturam converſam. *Vidus Vidius Junius* ... *p. 10. de curat. membr.*

OBSERVATIO VI.

... Generoſi cujuſdam viri exuccum, & pulpâ carentem, inanemq; deprehenſum.

D ... à Rapolſtein vulgò, aliàs Spoletanus ... ctus, in Alſatia agens, cùm per multos annos ... à dira vexatus eſſet, tandem ſupremum diem ... à morte, pro more magnatum, exentera-... fuiſſet corpus, conditur aque mumiatâ cu-...; lien inventus fuit planè exuccus, & omni pul-... ens, marſupii in modum inanis, ſiniſtris hypo-... affixus. *Cl. V. Jacobi Mocen Medici ob-*...

OBSERVATIO VII.

... magnus inſtar jecoris, cujus anteriori parti accreverat, obſervatus.

Q Ui Montiſſelis ſuſpenſus, ad Patavinas Scholas ... corporum penuria advectus fuit, adeò gran-... exhibuit lienem, ut modicè admodum jecoris ... cederet, & anteriori jecoris parti adnatus, ante-... uoque ventriculi ſede exporrigeretur. Lie-... ejus ſubſtantia ſanorum viſceris ſubſtantiæ peni-... ondebat. Adoleſcens hic erat candidiſſimâ ... cute, minimeque naturâ melancholicus, aut ... quin valetudinarius. *Veſalius lib. 5. cap. 9. de corp.* ... *fabric.*

Scimus nos Nobilem mulierem Eliſabetham, conjugem Magnif. Patritii Mantuani, noſtrique amiciſſimi Caroli Luzzariæ, lienem adeò ingentem habuiſſe, ut univerſum abdominis ſpatium occuparet: quo tamen non obſtante, plures filios peperit, rectè & exactè admodum formatos, non ſine omnium ingenti admiratione, qui adhuc vivunt. *Marcell. Donat. hiſt. mirab. lib. 6. cap. 3.*

OBSERVATIO VIII.

Lien 20. librarum, exteriùs cartilagine inductus.

L Ienes adeò grandes vidi, ut viginti librarum pondus unuſquiſque ex his longè excederet, quos cartilago exteriùs obvolvebat. *Columbus lib. 15. Anat.*

OBSERVATIO IX.

De liene viginti tres libras pendente, & jecore undecim.

D Ominicus Penſo, Patritius Clodienſis, triginta novem annos natus, natura inſignis, ſed qui multa erratatn victus ratione à primis unguiculis commiſerat, quorum occaſione jam abhinc duodecim annis, magno abdominis tumore, & crurum, pedumque inflatione, ſummâ cũ anhelitus difficultate laborare cœpit, adeò ut ab omnibus Medicis Venetis, & Clodienſi collega meo, pro vero hydropico, & perperam curatus fuerit. At ne tantillum quidem profuere tot tamque fortia medicamenta, ita ut viribus proſtratis, jugulato calore nativo, tandem Kalendis Januarii, anni vertentis 1578. ærumnoſo cruciatu vitam finierit ſuam. Cujus cadaver à me diſſecandum duo barbitonſores, Chirurgiam me permittente Clodiæ exercentes, magiſter nimirum illina, ac magiſter Scipio, ambo ex familia Boſcheletorum Clodienſium, affines Germani, in ædes meas, ſecundâ Januarii, dicti anni, valdè læti & ovantes, ſummo mane attulerunt. A prandio itaque, divino implorato auxilio, & ritè corpore locato, omnibuſque diligenter præparatis, & factâ, ut moris eſt, abdominis diſſectione, & apertione, omnia & ſingula diligentiſſimè magna cum patientia, Clariſſimo viro Domino Marco de Nigris, collegæ meo octogenario, ipſiſque barbitonſoribus operoſe demonſtravi, & inter notatu digniſſima, ablatis abdominis muſculis, diſſectoque peritonæo: ecce ſtatim procedit lien maximus, latiſſimus, ita ut totum impleret abdomen, ſuppreſſis & ventriculo, & inteſtinis, quo viſo, omnes ſumma correpti ſumus admiratione, cùm nihil aliud videretur quàm iſte lien, ſive ſplen tàm ſtupendus, quem manibus apprehendens, prout potui, ab omnibus partibus liberavi, & ſuper viciniorem menſam liberandum collocavi; & nobis data magna libra, ipſum ponderavi, qui bonafide 23. libras boni ponderis, libravit: moxque in modum crucis diviſi, cujus ſubſtantia ſanorum viſceria ſubſtantiæ omnino reſpondebat, nihil quoad colorem mutatus, niſi quòd ſanguis in eo contentus non ita ater fuerit, prout eſſe ſolet; ſed propter copioſiſſimum potum, quo nutriebatur, ſubalbidus erat, & valde denſus: παρέγχυμα ſimillimum habebat jecori; quod valde durum, obſtructum, & ſatis magnum reperi, nam librarum pendebat undecim libras. Ventriculus verò tam parvus erat, ut vix veſiculæ effigiem referret. Reliqua naturalia naturaliter erant conſtituta. Quibus viſis, cadaver ſepeliendum reportarunt. *Georg Garnerus de obſervat. propriis.*

VENA LIENIS.

OBSERVATIO I.

Vena, quæ à liene bilem atram ad ventriculum deſert, biſurcata deprehenſa.

N Uper in inciſo Jacobi cujuſdam furis inſignis cadavere, venam, quæ à liene ad ventriculum atram

deſertbilem, bifurcatam annotavimus. *Benvenius c. 89. de abditis.*

ADEPS LIENIS.

Observatio I.

Gibba lienis parti adeps, inſtar candidiſſimi & duriſſimi lapidis, adnatus.

IN cive Patavino, qui annis tribus carcere detentus, & tandem nigro arquaro in maximis mœroribus defunctus, publicæ ſectioni adhibitus fuit, lienem præter cætera nimiùs craſſum latumque, & exiguum omnino reperimus; & gibbæ ejus parti adipem adnatum, inſtar candidiſſimi duriſſimique lapidis concretum. Subſtantia viſceris huic erat arida, & impenſe dura. *Veſalius lib. 15. cap. 9. de corp. hum. fabric.*

LAPIDES SIVE TARTARUS.

Observatio I.

Lapides in liene viſi, triduanum ſiniſtri lateris dolorem menſtruum, ante plenilunium excitantes.

LApidem in liene nobilis & generoſæ fœminæ Chriſtianæ Vetin reperi, caſtaneæ magnitudine, ſubalbidum, alabaſtri mollitie. pōdere unciarum duarum ſemis & drachmæ unius, laminis, ovorum putaminibus invicem cruſtatim involutis, ſimilibus concretum. Erat hęc fœmina juvenis, formoſa. quæ ſubinde plenilunii tempore graviſſimè ex ſiniſtro latere ad triduum uſque affligebatur: quo exacto, dolor eò uſque remittebat, donec novum plenilunii punctum inſtaret. *Turneiſſerus in Exam. urinarum.*

Multis in articulis, jecore, liene, &c. nati calculi. *Scholiograph. ad cap. 48. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

Generantur lapides præter naturam, vel in renibus, vel in hepate, vel in liene. *Falloppius in obſervat. Anatom. ad Petr. Mannam. Med.*

VESICA.

Observatio I.

Veſica ſub liene aquâ plena inventa.

ANno Domini 1565. in ædibus excellentiſſimi ac eximii Medici Doctoris Cæſaris Odonis, in Schola Bononienſi practicæ ordinariæ profeſſoris primarii, (qui ut inſignis doctrinæ, artium, virtutumque excellentium Profeſſor, ſic & ſtudioſorum & omnium artificum Mecœnas, per inſignem ſuam erga me benevolentiam ac officiorum liberalitatem, mihi ſplendidā aulam ad anatomiæ adminiſtrationē conceſſit) multa ſecui corpora, & inter cætera ſuſpenſum, in quo ſub liene deprehendi veſicam duorum pugnorum magnitudine, aquâ pleniſſimam, & eam à vicinis partibus abſque læſione ſeparavi. Nullam unquam quivi invenire membranam à jecinore, ad lienem ſub ventriculo tendentem, quam *Gabriel Cuneus Mediolanenſis, in ſua apologia* vult in mania & melancholicis morbis afflictis, pravis ſuccis, qui poſt diuturnos morbos ac dolores, interim per vomitum, interim per ſedem expelluntur, repletam nonnunquam reperiri. *Coiter in libell. obſervat. Anatom. & Chirurg.*

MEMBRANA.

Observatio I.

Membrana à jecore ad lienem ſubtenſa recèns animadverſa, & quorum morborum fomentum.

DIcam quæ obſervavi, cujuſmodi multis hominibus in tota membrana colligantur, reponāturve, quam à jecore ad lienem metimur, quamque ventriculo ſubditam, colo hominis inteſtino, omni illo intervallo meſenterii vice eſſe dicimus, qu[...] ventriculum à dextro latere in ſiniſtrum [...] Sunt autem quæ hîc coacervantur, quę poſt [...] riaſque, modò intermittentes, modò conti[...] bres. per multas inteſtinorum difficultates & [...] excerni videmus, variorumque etiam v[...] quando ſcilicet in ventriculum feruntur, o[...] exiſtunt. *Gabriel Cuneus in Apolog. pro Veſalio [...] Franciſcum Puteum, pag. 102.*

SYMPTOMATA.

Observatio I.

Ingentes circa lienem dolores, ad imum ven[...] ctantes, ſuffuſione atræ bilis in univerſum [...] poris habitum ſublati.

MAtrona quædam nobilis 40. annorum [...] patiebatur ingentes dolores in imo ventre, [...] gione lienis, qui ad colicos accedebant. P[...] cùm fruſtrà auxilia adhibita eſſent, tandem effuſo humore in totum habitum corporis, ipſa à dol[...] liberata fuit, & adhibitis iis, quæ ictero nigro [...] niunt, tandem perſanata. *Cl. V. Camerarius de [...] tionibus Patavio acceptis, & ad me miſſis.*

Observatio II.

Sanguinis miri fluxus in lienoſis.

IN lienoſis quibuſdam obſervavimus re[...] ſanguinis fluxus, non ſolùm per inteſtina [...] vomitum, ſemelque unà per urinam pro[...] pioſo ſanguine; cujus non vulgaris eventus ve[...] cere hoc loco decrevimus.

Anno 1570. Nicolaus Gherardutius, vir cu[...] valde intumuerat, ſanguinis nigricantis & [...] libras amplius decem per ſeceſſum & vo[...] excrevit; unde lienis tumor longè minor, q[...] tea fuerat, redditus eſt: nihilominus, cùm [...] rautiſſimus eſſet, rurſus intumuit, & poſtmo[...] annum, à prima ſanguinis excretione, in alter[...] ſimilem incidit, ex qua in hydropem de[...] & obiit.

Patritio Cizzolio, in urbe noſtra idem fe[...] git: lienoſus vir hic erat, incidit in ſanguin[...] per anum & vomitum, detumuit lien [...] eſt; ſed tertio poſt anno rurſus eâdem [...] rejectione tentatus, vitam cum morte [...] tavit.

Conſimili morbo Reverendiſſimus Mar[...] lis Gonz. Epiſcopus Mantuanus, anno 15[...] ceſſit.

Monachus quidam Carmelitanus, cùm [...] more diu laboraſſet, repentè in ſanguinis [...] nem copioſi craſſi, & fæculenti, per vomi[...] miſſi, incidit, eâdem die & per alvum ej[...] ris ſanguinem extra miſit; & die ſequenti ſan[...] que per vias lotii exivit: cumque inter[...] n[...] loris ulla in parte conquereretur, animam u[...] guine fudit. *Marcell. Donat. Hiſtor. Med. Mir[...] 4. cap. 9.*

Observatio III.

Fluxus ex liene admirandi, quorum unus per umb[...] alter per occultum porum ſcroti animadverſus.

FLuxus ſanguinis in lienoſis admirandos, duos [...] tiſſimùm obſervavi: unum ex umbilico, [...] in Hieronymo Lydio Patavino; alterum c[...] nullo apparente foramine, in Bernardino Bo[...] Ambos mors jam ſuſtulit. *Cl. V. Herculis Saxon[...] ſervatio.*

Obser-

THUMORES LIENIS.

OBSERVATIO I.

Lien ſcirrhoſus, veluti coctus.

LAtomum [illegible] lapſum ex alto: aperto ventre [illegible] inventus, præter alia rara, repertus eſt lien, cineritio colore, cum ſcirrhis parvis duobus, lapidi ſimili[illegible] intus erat veluti coctus. *Sylvius in Append. Iſag. [illegible] de variorum corp. diſſect.*

OBSERVATIO II.

[illegible] albidus & exiguus in hydropico inventus.

C[illegible] ſacerdotis, Bononiæ in Xenodochio, aqua inter cutem mortui, lienem albidum, ſex exiguum [illegible], perinde ac Auguſtæ in muliere textrice. *Ve[illegible] l.5.c.9. de corp. hum. fabric.*

OBSERVATIO III.

[illegible] tumore quidam annis continuis quindecim, an[illegible] bis aut ter, per urinæ profluvium, atramento ſimile, liberatur.

N[illegible] religioſum virum, quocum quotidie fa[illegible] verſor, cui ter aut quater in anno, ma[illegible] Autumno ineuntibus intumeſcit lien: ac [illegible] tumor inſtar, dolore hypochondrii [illegible], ſoblividus toto fit corpore, ſenſimq; dete[illegible] tandem nigricantibus urinis atramen[illegible] erumpentibus, per quinque aut ſeptem [illegible] reſumit incolumitatem, tumore & gra[illegible] hypochondrii vaneſcentibus. Jam à xij. aut [illegible] annis repetito ejuſmodi per intervalla uri[illegible] profluvio detinetur, cùm antè turgidas, ſed mi[illegible] habuiſſet hæmorrhoidas. *Valeſius exercit. [illegible], de morb. intern.*

VULNERA LIENIS.

OBSERVATIO I.

[illegible] vulnera non ſemper lethalia eſſe, quin ipſum in[illegible] aliquando reſectum.

L[illegible] lienis habenda eſt ratio, qui ſi vulneretur, non ne[illegible]ario infert mortem. Quoniam præſtantia [illegible] & principalitas non eſt in liene, nec eſt prin[illegible] ullius facultatis: ſed ſi vulneretur lien circa va[illegible] & in profunditate, tunc neceſſariò infert [illegible] propter ſanguinis copiam; non poſſumus [illegible] ponere manum ad ſupprimendum. Scio ali[illegible] bujus ſententiæ, lienem integrum auferri [illegible] & ſub Imperatore Turcarum id fieri referunt. [illegible] non diſputo hoc, quoniam nunquam vidi. *[illegible] de vulner. c. 52.*

[illegible] in quibuſdam ſplenis parenchyma adeò ab[illegible] pertum eſſe, ut ſola cutis remanſerit, quod [illegible] renibus à calculo ulceratis obſervavi, qui ſo[illegible] ver antes, tanquam numi in crumena re[illegible] ant. Duorum, D. Viardus Chirurgus inſignia, [illegible] quibus, plurimis præſentibus, cùm in late[illegible] vulnerati fuiſſent, repererit ſplenes ſaucia[illegible] partim alteratos, partim verò exſiccatos, [illegible] ſe extirpaſſe refert. Simile etiam ex D. [illegible] perfecto Medico, Giant habitante, cognovi, le[illegible] Chirurgo ejus loci idem in viro ſaucio, quem [illegible] factum, & tamen innumerabilis arteriarum [illegible] tam neceſſaria ſit ipſi individuo actio ipſius, [illegible] endit. *Franciſc. Rouſſetus de part. Cæſ. ſect. 4.*

OBSERVATIO II.

Lienem curſoribus ne obſit, vel inuri, vel exſcindi ſæpe.

PEculiare curſus impedimentum aliquando in lie[illegible] quemobrem inuritur curſorum laborantibus. Et per vulnus etiam exempto vivere animalia tradunt, *Plin. lib. 11. c. 37. N. H.*

Genua hunc curſorem deſerunt, perii, ſeditionem facit Lien, occupat præcordia. *Plautus in Mercatore.*

Non pauci veteres cenſuerunt, hominem poſt Lienem extractum, adeurſum magis aptum eſſe, ut Aretæus, Haly abbas, & Plautus appi obare videntur. *Bertinus in Medicina ſua, lib. 18. c. 1.*

† Leonardus Fiorovanti Eques Panormi in Sicilia cujusdam lienoſæ mulieris ventrem diſſecuit, atq; lienem extraxit librarum 32.

Quomodo brutis ſine noxa lien eximatur, tradit *Bartholinus hiſt. centur. 4. pag. 344. ex Searburgio & Jolivio Anglis.*

Talmudici putant, quinquaginta viros, quos ſelegerat Adonia, 1. *Reg. 1. 5.* ſplene privatos fuiſſe.

OBSERVATIO III.

Quibuſdam integræ lienis particulæ excretæ.

SI abſceſſus ruptus fuerit, pus utiq; purum & concoctum nunquam excernitur; ſed ſubalbidum & cinereum, quandoq; fæculentum, lividum: quòd ſi & profundior abſceſſus fuerit, nigra etiam fertur humiditas, quando & aliqua fuci lienis, qui ſimul rubeſcit, particula exprimitur. Quibuſdam præterea & integræ lienis partes exierunt. *Aretæus lib. 3. c. 14. de cauſ. & ſing. acut. morb.*

CURATIO SIVE MEDICINA Lienis.

OBSERVATIO I.

A vitio lienis, capparis eſu, & potione aquæ, in qua candens ferrum extinctum, curatus.

LIenis vitio afficiuntur quamplurimi; horum ſiniſtra pars tumens ac durior prementi renititur. Quod ſi diu perſeverat (nam interdum perpetuum id malum eſt) tumeſcunt crura: & ſi ulcera præterea innaſcuntur, vix ſaneſcunt. Multos nos tali vitio affectos curavimus; inter quos unum, quem, cùm ſeptennio hoc morbo vexatus, fruſtra multa auxilia ac penè infinita præſidia expertus fuiſſet, ſolo tandem cappari, qui tali ægritudini aptiſſimus cibus eſt, ſolaq; vi aquæ, in qua faber ferrarius ſæpe candens ferrum extinguit, annua potione liberavimus: tanta ſcilicet in ejuſmodi aqua contra hoc vitium ineſt vis atq; virtus. Unde & compertum eſt, animalia quæ apud fabros educantur, per quàm exiguos habere lienes. *Benivenius c. 10 ſ. de abdit.*

OBSERVATIO II.

Splenis dolor medicamento parabili facilè ſublatus.

CUm adoleſcens adhuc peregrinarer, viroſq; in arte noſtra excellentes conſectarer, atq; aliquando dolore ſplenis vehementer affligerer, hoſpita conſilii hoc mihi dedit, ut loco affecto ſummitates frondium Ebuli calefactas imponerem: quo facto, dolor omnis ceſſavit protinus, ita ut multis annis pòſt non fuerit mihi moleſtus. *Georg. Melichius com. de med. comp. titulo, de unguent. & cerat.*

OBSERVATIO III.

Splenicorum curationes prodigioſæ.

QUorundam corpore partes naſcuntur ad aliqua mirabiles: ſicut Pyrrho Regi pollex in dextro pede, cujus tacta lienoſis medebatur. Hunc cremari cum reliquo corpore non potuiſſe tradunt conditumque loculo in templo. *Plin. lib. 7. c. 2.* Addit *Plutarch.* nec cuiquam hoc auxilii genus, quanquam pauperrimo, denegaſſe, &c.

Ex mirabilibus curationibus eſt, cùm ſplen durus non diviſâ cute dividitur, ſecuri è regione ejus ſuper linteum poſita: inde clauſa ferrea ſecuris ſex aut ſeptem ictibus percuitur, ſanantur autem ex hoc aliqui. *Cardanus in arte curandi parva, cujus ipſe author eſt.*

Evidentioris ſuperſtitionis eſt, cùm ſpleni ſcirrhoſo lintea in crucem imponunt: bis ſecurim, quam ligneo malleo percutiunt, ſcirrhuſq; ſolvitur ſuccedentibus diebus. *Idem c.44. lib.8. de varietate.*

Pecudis lien recens Magicis præceptis ſuper dolentem lienem extenditur, dicente eo qui medeatur, lieni ſe remedium facere. Poſt hæc jubent eum in pariete dormitorii ejus, tectove includi, & obſignari annulo, terque novies carmen dici. Caninus ſi viventi eximatur, & in cibo ſumatur, liberat eo vitio. Quidam recentem ſuperalligant, &c. *Plin. lib. 30. cap. 6. N. hiſt.*

Observatio IV.

Lienoſis ſalvatella tuſa proficit, ex inſomnio remedium Galeni.

TEſtatur Galenus, ſe evidenti patris inſomnio admonitum, ut Medicinæ operam daret, certum habens, ſi id faceret, in magnum virum ſe evaſurum: & lienoſum quendam ſomniaſſe, ſe liberatum iri à morbo, ſi ſalvatella vocata (quæ inter annularem, & minimum digitum ſita eſt) illi ſecaretur: ſecuit, & morbo levatus eſt. *Valleriola, comm. in lib. Gal. de conſtit, art. med. c.* 18.

Observatio V.

Ad lienis obſtructiones & ſcirrhos experimentum, unum atq; alterum.

URtica quæ in foliis maculam habet albicantem, quam Plinius (ut credimus) Lamium vocat, Bononienſes Milzadellam, Piſani herbam della Milza, propter effectus nuncupant. Cujus virtus mihi in affectibus (obſtructione & ſcirrho lienis) probata: hanc alias primum doctus ſum à monacho Hetruſco, qui ſingulis diebus hujus herbæ aliquot folia contrita, & ovo incocta exhibebat edenda, & permultos curabat. Ego poſtea ſolum ipſius pulverem, feliciter in vino albo, in eodem affectu exhibui. *Et alibi*: ſoleo manè exhibere incoctam ovo in formam placentulæ. *Solenander. Cujus hæc quoq; ſunt. ℞. ſucci cyclaminis, ſucci cardamines* (vocant creſſionem) *utriuſq; ℥ iij. ol. com. antiqui, Butyri veter. ol. de ſpica, ol. chamæmelini, ammoniaci diſſoluti in aceto, ana ℥ j.ſ. Miſce pro unguento*: quod expertus ſum efficaciſſimum. Item mihi placet ammoniacum diſſolutum aceto, addito amygdalarum amararum oleo, rutæq; ſucco. *Hactenus Solenander.*

Eſt & Archangelica, aliis urtica iners, alba, & mortua, quoniam foliis urticæ candidioribus, aut veriùs lactea macula in longum aſperſa, lienis longitudinem quadantenus referente, paſſim juxta ſemitas ac ſepes naſcens; ruralibus noſtris ideò herba *milza* vocata, vel quia eorum experimento, aut ſucco vel pulvere ingeſta, ſive ex aceto illita, ſpleni præſidio fuit. *Franc. Alexand in Apolline ſuo, pag.* 162.

Huc refer quæ de ſpiritu tartari, & Chalybe paulo antè diſſeruimus. Chalybis limaturam veteres & neoterici ad lienis affectus, præſertim ſcirrhos, commendant: Chymici qui rerum eſſentias & chyliſmata citra corpulentiam quærunt, ſpagyricè reſoluunt.

Oleum ſmaragdinum: id eſt ex filice albo paratum intus datur, & foris illinitur, his qui ſcirrhis viſcerum, lienis, cæterorumque detinentur; cum Arthanitæ eſſentia. Oleum ceræ foris illinitur ad ſcirrhos, cum oleo ſmaragdino, & gummatibus paratis.

DE CACHEXIA.

Observatio I.

Cachexiæ Criſis mirabilis.

FRidericus Heſſus, qui habitat in platea, quæ vul dicitur *lauffergaſſen*, incidit in febrem arde ex uſu importuno radicis Eſulæ, à qua per me fuit, poſtea incidit in fluxum hepaticum, & tan ſcirrhum levem, ex ſumma intemperantia. A q omnibus etiam mea ope liberatus eſt. Reman men ſemper quædam debilitas pedum, ita ut ali tulum intumeſcerent, ſi nimium ambularet. omnia fuerunt facta menſibus Martio, Aprili, M Julio deinde menſe cùm fuiſſet ruri, & ſe nimium ercuiſſet, rediit domum feſſus, & pedes viſi ſunt me ſcere magis ſolito, ſumpta cœna, contulit ſe ctum; ubi aliquandiu moratus, ſenſit inſignem nem ventris, quantam nunquam antea ſenſerat, dormivit tum, ſed cum poſt duas horas evigilaſſet, debatur ſibi quòd ſtimularetur ad alui excreti Et excrevit magnam aquæ copiam. Et ut ſumm dicam, in tantum excrevit ultra triginta menſuras teriæ humidæ: primis duobus diebus egeſſit c menta ſimillima ſero lactis, in magna quantitate ſtatim omnis tumor pedum abiit. Deinde unam alteram menſuram bilis verè pr[a]raceæ; poſtea tum materiæ nigræ & aduſtæ. Semper tamen bant vires, nam vir eſt ſatis robuſtus. Et ita à m liberatus eſt, totum tamen corpus per illas nimias cuationes videbatur aliquantulum attenuatum omnis illa ſimulata pinguedo, quæ nihil ali quàm cachexia, abiit. *De obſ. Joannis Heſſi per J Camerarium ad me miſſit.*

DE HYDROPE.

GENERA, SPECIES ET CAU

Observatio I.

Leucophlegmatia à cerebri fluxione orta, Hippo cratis *ſententia*, lib. de locis in homine.

CUm retrò ad vertebras, & in carnes de hydrops fit: id quod ex hoc cognoſcere Siccæ enim anteriores partes ſunt, caput cet & nares, & oculi: oculis amplius hebetudo dit, fiuntque cum virore pallidi, identidem & quum corpus: ac nihil expuit homo, etiamſi mu fluat. Fluxus enim per mediam carnem retrò bens, & ab anteriore averſus, anteriores partes reddit: poſteriorum verò carnem irrigat, & mag quæ eſt intus ad ventrem, quàm quæ foris eſt ſum, &c. *& poſt*: Intus verò foramina ampliora & intermedia tenuiora habent; fluxus autem, ut ab altioribus procedens, & tenuia impedimenta tra ſe habens, influit, & carnes humiditate implet. & humiditas à cibis in idem procedens corrum corrupta autem ipſa præ admixtione, & ſ ipſa ea quæ a capite defluit, corpus nutriunt. Carnes verò multo humore nutritæ, & morboſo augeſcentes hydrope plenæ fiunt.

OBSERVATIO II.

...em, præſertim Aſcitem & Tympanitem, à cauſa ...dæ profiſciſci, contra Medicorum receptam ſententiam.

...d magnam dedit anſam Medicis aberrandi in ...rationeHydropis, eſt id de quo ſæpe dixi, quod ...drops fit à cauſa calida, ſaltem aſcites & tym-...: omitto modò hypoſarcam, nam hoc apparet ...a Hippocratis: Ponit enim utramq; hydropem ...d morbos acutos: ergo ad cauſam calidam & ... Iſtud argumentum demonſtrat de univerſali ... Verùm reſpondebunt, quod de aliis non ita ...poſſunt fieri à cauſa frigida, ut ex fluxu ventris ...o, vel ex abundantia pituitæ, & humoris crudi: ...dicerent, quod jam confiteor, quòd morbus ſic ...: ergo non ſemper fiet à cauſa contraria, mor-...cet à caliditate: præterea, quia fit à frigiditate ...ſanari per ſe primò: ſed illa poteſt provenire à ...frigida, vel ſaltem non calida, ut labore nimio, ...ſuper terram, potu aquæ frigidæ, multitudi-..., & ſimilibus. Et dico ad hæc, quòd in hydro-...m: & quòd ſitis eſt indicium caloris vel ...: & Medicus debet credere evidentibus ſignis ..., quam rationibus perſuaſivis, vel à prioribus ...debet ...dere, quòd hydrops fit à caliditate, vel ...vel utroq;. Et ſi dicas, quòd eſt alia hydrops, ...tympanites, prorſus ſine ſiti: Reſpondebo, ... ita ſit, non litigabo: ſed hoc rariſſimè ac-...ndò, quoniam in curatione illius ſitis, dabo-...a, & vinum, ſicut quidam ſtolidi Medici ...o oportebat occurrere cum refrigeranti-...tantibus: igitur cura fiet tanquã de moc. ... calida. Quinimò cùm animadvertiſſem ...ximè hoc morbo corripi, ob vini meri, ...t, copiam, quod etiam teſtatur *Ariſtote-...l 5*) curam adhibui cum frigidis, & om-... epi curandos curavi. Et hoc argumen-... quis non omnino impius eſt, & natus ad pro-...amicos, & humanum genus, concludere de-...ciam non certatur de ambitione, ſed de homi-...ute; idq; præcipuè, quoniam neq; Græci reſe-...ua ægros ſanari, quinimo vix unum inter in-... evaſiſſe teſtantur, neq; experimentum docet, ... illâ ſua viâ ſanentur, nos autẽ frigidis ape-...ucis, & coctis cibis diu, ſanamus omnes. ...m redeam, veſtiarii etiam plures, ob vigi-...em in hunc morbum incidunt: & quot-...ulta carne, & vino utantur. Tertiò, quia ...òd in magnâ frigiditate jecoris, homo ... ad hydropẽ, ſed ad fluxum urinæ, ad in-...m, & malũ colorẽ, & morbos frigidos alios: ...ops non fit ſimpliciter à frigiditate jeco-...et in maximis effuſionibus ſanguinis, quæ ... per vulnera, nemo fit hydropicus, cùm ſit ...per ...rigeratio jecoris: ſed ſolùm in fluxu hæ-...m, vel menſium, ob corruptionem ſan-...rea imbecillitas caloris naturalis jam non ...per ſe primò ſola hydropis, ut demonſtratum ...potet, ut conjungatur ei alia cauſa, Sed cùm ...ex conceſſis fit aliquando intemperies calida ...naturam: ergo non poterit eſſe intemperies fri-...ua ab eodem principio, & diverſis inſtrumen-...quam poteſt provenire eadem actio, & idem ..., nam diverſitas inſtrumenti comparata ad idẽ ... cauſa propria diverſitatis effectuum. Propte-...imbecillitate renum contingit hydrops: ſed hæc ...to ſanguine non refrigerato, quia urina eſt ...da, quàm frigida, aut ſaltem non eſt frigida ...t apparet ex effectibus: nam reſolvit flatus, & ... & acuta: ergo cauſa hydropis eſt potiùs putre-do quædam, & caliditas, quàm intemperies frigida. Diſſecta etiam corpora hydropicorum, habent pinguedinem jecoris non plumbei coloris, ſed crocei potiùs, & flavi, & ferruginei, qui atteſtantur ſuper caliditatem potiùs, quàm frigiditatem. Et ſi frigiditas eſſet cauſa hujus, magis juvarentur à cibis calidis ſaltem levibus, quàm paucis, & incorruptis. Sed experimentũ, & authoritates docent oppoſitum: nam ab aromatibus omnes per ſe læduntur, quamvis aliqui provocatâ urinâ juventur, & à malis punicis, & lacte camelarum, quoniam refrigerant, & corruptioni maximè reſiſtunt: tametſi non provocent neq; urinas, neq; alvum, tamen omnes juvantur. Demum ſi vigeat ſola intemperies frigida, generabitur ſanguinis minus, & plus aquæ: nam ſi totus ſanguis fieret aquoſus, non nutriretur corpus: ſed ubi multiplicatur aquea pars, illam trahunt venæ, & pòſt renes, aut per ſudorem expellitur, & ideò ſumus in caſu de multitudine urinæ, de quo nunquam dictum eſt à Principe, nec viſum eſt, quòd converratur in hydropem: imò hydrops nunquam incipit ab urinæ multitudine, ſed à paucitate potius ſemper. Quare hydrops fiet vel à calida jecoris intemperie, vel ab impedimento in renibus, & nunquam à frigiditate. Ex quo patet, quòd evacuatio aquæ per alvum, & magis etiam per emplaſtra, eſt fucata, & ad oſtentationẽ, cum aqua minuatur, non cauſa hydropis. & cochlearum emplaſtrum minus malum; quod à *Paulo* laudatur, ſed non in loco proprio, verum in ſeptimo (*lib.3.cap.48.*) ſed ſolum in aſcite: Ergo mala omnia emplaſtra, ſi non reſolvant aquam, cum in cauſam addant: Pejora, quæ calida ſunt, & poteſtate, & actu: peſſima & omnino pernicioſa in Tympanite, quæ viſcera inflammant etiamſi frigida ſint: & frigida imponantur, & prohibeant flatus exitum, cum ventris ſubſtantiam cogant, & inſpiſſent. Neq; cibi calidi conveniunt, niſi quoniam qui tales ſunt, medicamenta potius ſunt, & tenuis ſubſtantiæ, & urinam prolicientia. Sed ſi modo educentia per alvum conveniunt, optimum eſt ſaccharum haſer, id eſt, manna, cum decocto mirabol citrin dicit *Raſis*, (*19 contin. c.2.fol.196 col.4*) At ego addidi emblicos, & ſyr. roſ. cũ rore collectarum. Hæc volui adjeciſſe opportuno loco, quia Medici omnes ſolent occidere noſtra ætate, cum tamen ab initio omnes fermè poſſint ſanari: Nam curant ipſos calidis & ſiccis: deinde, quod deterius eſt, perveniunt ad latyrim ſeu Mezereon Arabum, quæ merito vocatur herba faciens viduas, & nutriunt carne contusâ, ut verè ſint interfectores eorum, nam primũ auget cauſam morbi ſecundam, ſeu inſtrumentorum: ſecundum eſt venenum, & debilitat membra naturalia propriè, cũ cauſa hujus morbi prima ſemper ſit imbecillitas membrorum naturalium: adeo ut qui ſemel aut bis ſumpſerint catapotia illa, poſtmodum, etiam quod bene curentur, non poſſunt ſanari: tertium auget corruptionem, & eſt difficillimæ coctionis, & obſtruit. Ergo cura propria eſt potius in refrigerantibus jecur, & ipſum, ac renes confirmantibus, & urinam provocantibus: & indicium rectæ curationis eſt urinæ attenuatio, multitudo, & coloris bonitas, cum fame, & diminutione ſitis: Et notandum, quod raro aſcites fit abſque tympanite: quoniam ſi calor eſt validus, portio humoris tenuis, in flatum convertitur, ut *Averrhoes 3. collig.* (*cap.21.*) inquit: ut contrà ex tympanitis aere inſpiſſato colligitur aqua, ut *Aetius* (*lib.10.cap.20.*) Ideo rariſſimè ſimplex earum genus invenitur. *Cardan. comm. ad Prognoſt.1.lib.2. Hipp. Et in aph. pag.* 615.

De Hydrope ex cauſa calida, conſule *Alexand. Trallianum lib.9 c.3. Avicenn. Canon. lib.3. Fen.14. tract.4. c.13. Averrhoem Collig. lib.3. cap.21. Nicolaum ſerm.5. tract.5.c.25. Alexand. Benedictum, pract. lib.15. cap.33. Chriſtoph. à Vega, art. med. lib.3. ſect.8.c.11 Joan. Argenterium art, med. comment.2. pag.320. edit. Mont. Regal.*

Alii,

Alii, ut *Jacchinus, Thomas à Vega, Marcellus Donatus*, flectunt ab hac ſententiâ.

Observatio III.

De hydrope ex colliquatione.

HYdropem refrigerato jecore, ab ejuſq; intemperie frigida generari, omnes ſcribentes docuerunt, ejuſq; curationem, hoc ſuppoſito fundamento, tradiderunt. Solus *Alexand. Trallianus*, locum *Gal.* poſitum *lib. 3. de ſympt. cauſ. c. 2.* conſiderans, cenſet hydropem aliquando generari, ab intemperie calidâ. Dicebat enim *Gal.* colliquari quandoq; ſuccos in venis exiſtentes, qui, ſi non per renes ad veſicam transferantur, ſed ad ventrem, vel ad totum corpus transmittuntur, ſubitaneos hydropum ſtatûs inducunt. Si autem vi colliquationis tales hydropum ſtatûs introducuntur; ergo aliquando ab intemperie calida, cùm ab hac ſola colliquatio fiat, generabitur hydrops. Quare hinc duo habebimus: primò, quòd aliqua ſpecies hydropis, contra *Gal.* principia, ab intemperie calida cauſabitur: ſecundò, quòd aliquando hydrops, quoniam omnis intemperies per contraria tollenda eſt, per refrigerantia curari debeat. Hanc difficultatem nonnulli tetigerunt, ſed rem ipſam non explicarunt, nec hujus affectionis curationem tradere conati ſunt. Ego autem rem iſtam aggrediens, primò hanc veritatem ſuppono, quod aliquãdo colliquato ſanguine, & ſuccis qui in venis ſunt, non attrahentibus renibus, ſed à venis ad ventrem, vel ambitum univerſi corporis hac colliquatione tranſmiſsâ, ſerum hoc ſubitaneos hydropum ſtatus inducit, tumente ſtatim ex hoc, vel ventre inferiori ſolo, vel etiam reliquo totius corporis. Hue ſuppono pro vero, quoniam hoc vidi aliquando factum in febribus, quæ naturam ardentium ſervabant, in quibus unica, vel altera die factos ex colliquatione vidi hos ſubitaneos hydropum ſtatus, hincque intumuiſſe adeò ventrem, ac ſi aſcite per menſes plures ægrotantes laboraſſent. His addo, hydropis tres ſpecies eſſe, quæ ratione materiæ principaliter diſtinguuntur, nam vel materia pituitoſa & cruda, vel flatus, vel aqua, quæ omnia frigida ſunt, unde vel anaſarca, vel tympanites, vel aſcites fit, generatur; hæq; ſpecies & materiæ peccantes genitæ ſemper vitio hepatis immediatè ex intemperie frigida malè affecti, unde amplius perfectum ſanguinem gignere non poſſit, ſive hoc ſit per propriam paſſionem & primariam, ſive per conſenſum & ſecundariò, generantur, hæcq; non ſubitò, ſed ſenſim fiunt. His ſuppoſitis, dico caſum illum *Alexandri ex Galen.* deſumptum, non eſſe veram hydropis ſpeciem: primò, quia non magis generatur vitio hepatis, quàm ex mala totius corporis intemperie; febris enim in qua vidi contigiſſe caſum hunc, totius corporis eſt paſſio, illaq; intemperies calida, cujus violentia ſucci, qui continentur in venis, colliquantur, non tantùm eſt hepatis, ſed etiam omnium aliarum corporis partium. Secundò, quia in caſu iſto materia aquoſa, quæ vi colliquationis gignitur, potiùs eſt calida, quàm frigida: at in hydrope omnis materia, quæ hujus vitio gignitur, eſt frigida. Tertiò, quia verus hydrops ſenſim generatur, tumorq; in hoc vel ventris inferioris, vel totius corporis ſenſim adaugetur: at hic caſus generatur ſubitò, ita ut intra terminum morbi acuti patiẽtes admodum intumeſcant. Cui conſimilis eſt caſus *Hippoc.* poſitus *lib. 7. aphoriſm. 56.* ubi habetur: *Quibus hepar aqua plenum in omentum eruperit, iis venter aqua repletur, & moriuntur.* Quem affectum licet in eo ſit tumor ventris à materia aquoſa, ſicuti eſt in hydrope, tamen cùm ſubitò fiat, nec vitio intemperiei hepatis gignatur, *Hippoc.* hydropem non appellavit: & *Gal. in commento*, eum à vero hydrope, per ea verba: *Si quando igitur contingat, eas veſicas rumpi, effunditur aqua ad locum membranæ abdominis interioris, parti ſupra ventrem poſitæ reſpondentem, in quo etiam aqua hydropicorum cong[illegible]*, clarè diſtinguit; qui non à tumore ventris, & à materia contenta, ſed à modo generationis, & a cauſa, quia hic vitio refrigerati jecoris, & ſenſim generetur, ſemper appellavit. Quare ſicuti in caſu iſto Hippocratis, ita in eo Galeni, non erit verus hydrops: ad quod alludens *Gal.* in explicanda ea ſententia, viſus eſt his verbi[s] *ſubitaneos hydropum ſtatus inducunt*: quaſi dicere voluiſſet, inducunt tumores ventris inferioris, vel totius corporis, eo modo, quo in hydrope fiunt: addit *ſubitaneos*, ut clarè ab hydrope eos diſtingueret. Si enim verum hydropem intellexiſſet, non uſus fuiſſet hoc verbo, ſta[tû]: hydrupum, ſed ſubitaneos hydropes abſolu[te di]xiſſet. Quod non conſiderans Alexander, credidit Galen. admiſiſſe verum hydropem ex colliquatio[ne], hineq; contra propria principia, cenſuit fieri al[iquam] hydropis ſpeciem ab intemperie calida, quę poſ[t] refrigerantia curari debeat. Quod nullatenus a[sse]tendum eſt, cùm ex colliquatione vera hydropis [spe]cies non generetur; nec vi calidioris hepatis, cujus [me]rito, cùm refrigeratum fuerit, verus hydrops [...] generatur, gigni poſſit aqua. Ubi enim jecur ſupercalefactum eſt, bilis, non aqua, & ſi adhuc magis incal[e]ſcat, retorridi & aduſti, non aquoſi generantur h[umo]res. Quapropter concludo caſum hunc Galeni, non eſſe caſum hydropis, licèt ejus verba hoc innuere deantur; nec ex hoc loco haberi poſſe, cùm hic vi [calo]ris colliquefacientis fiat, aliquam ſpeciem hy[dropis] per refrigerantia curari poſſe. Quem Galeni lo[cum] ſicuti Alexander perfectè non intellexit, ita n[...] bes, qui hunc locum malè interpretatores, alt[...] dropis ſpeciem, vitio renum non attrahentiũ g[...] introducere conati ſunt, intellexerunt; cùm lo[...] Galenus, in caſu colliquationis ſuccorum tantùm [...] renes, ubi validi ſunt, attrahunt, & ad veſicam mittunt; ubi autem non ita valeant, ut hanc [...]tionem trahere poſſint, tranſmiſſa hæc ma[...] domen, vel ad cæteras corporis partes, ubi tumo[rem ge]nerat, qualem in hydrope fieri videmus. Exce[...] colliquationis caſu, nunquam admiſit Galen. v[...] num fieri talẽ tumorem, nec fieri poteſt, ut eo [...] renum vitio unquam generetur hydrops, niſi [je]cori conſenſerint, cujus ratione virtus ſangui[...] labefactata, humores crudi & aquoſi generentur. [...] de re concludatur, cùm vi colliquationis genita [...] ſa materia ad ventrem inferiorem tranſmittitur, [...] que tumorem parit, non ab hoc fieri hydrope[m...] nec fit hydrops, cùm ſimiliter intumeſcit abd[omen] erumpente in idem materia aquoſa, ex veſicis [...] in ea, quæ jecur ambit exteriùs, membrana. [...] tur hic tumor non ſit hydrops, non erit contr[a] principia, qui in omni hydrope calefaciendu[m...] cebat, ſi in hac dabitur indicatio refrigerandi. [...] enim caſu indicantur duo agenda eſſe: alterum, [...] tione cauſæ colliquefacientis, quæ eſt calor i[...] cus & pravus, refrigeremus; alterum, ut ratione [mate]riei jam genitæ, eam evacuemus. Quibus i[...] bus difficilimum erit ſatisfacere; quoniam cùm [...] mens eſt colliquatio, cujuſcemodi eſt in caſu i[...] gueſcit corpus, vireſque omnes exoluuntur, [...] labantibus, quàm ſit difficile ægrotantes morbis [...] gnis liberare, omnibus eſt notum. Cùm tamen da[tur] occaſio, ſtatim Medicus cauſæ omni conatu in[...] ut, ſi fieri poſſit, eam inhibeat. Hoc pluribus m[odis] exequi poteſt, ſcilicet victu refrigerante, catapl[aſmati]bus, epithematibus, iounctionibus refrigerantibus [...] conſimilibus rebus applicitis thoraci, & præcor[diis] ſed præ cæteris maximè prodeſſe poterit potus [aquæ] frigidæ, quorum omnium in ſequentibus ex [...] *Galeni*, verba faciemus. Quo autem ad evacuat[ionem] materiæ duplici viâ hanc tentabimus, ſcilicet vel

[illegible]ſibiliter diſcutiendo, vel ſenſibiliter; & hoc, per [illegible]eam excludendo, vel per viam lotii derivando, quo[d] eſt id quod dicebat *Galen. lib. 7. aphor. comment.* 56 [c]um h[æ]c habebat: *Sicut in illis per medicamenta* [illegible] *ates purgantia, & impoſitiones eorum, quæ vim* [illegible] *ciendi urinam, & in vapores ſolvendi humorem* [illegible]*, ſic & in his fieri curationem.* Quæ autem hæc debeant eſſe, ad propria capita recurratur, illincq; omnia, quæ opportuna in hoc caſu erunt, deſumantur. In quo hoc unum animadvertatur, quòd iſta ante cauſæ ab[illegible]ionem non adminiſtrentur, ne vires in totum re[illegible], febriſque ex prædicti generis remediis au[illegible] cauſâ autem remotâ, ubi febris in totum quie[illegible], tutò in uſum venire poſſunt. Si autem aliqua per[illegible] veret [fe]bris, ceſſante tamen colliquatione, & fe[illegible] ſimul cum his quæ materiam peccantem reſpi[ci]ant, attendendum erit. *Petr. Salius de affect. partic.* [illegible]*9.*

Observatio IV.

Hydro[p]i[s] [sp]ecies rara & admiranda, Græcis, aliisq; omnium ætatum Medicis, uno Aretæo excepto, incognita, at [r]ecentiorum quorundam obſervationibus jam demum [illegible] perveſtigata: quam veſiculæ plures aquâ [r]efertæ in corporibus genitæ, ſymptomata & tumorem [hy]dropicis ſimilem, inferentes, ſine aqua alia, aut flatibus, concitarunt: adeoq; mortem intu[le]runt.

Hy[dro]pici morbi ſpecies talis agnoſcitur: in eâ [veſicu]læ quædam puſillæ, crebræ, humoris ple[næ], [illegible] eo ubi Aſcites fieri ſolet, excitantur. Cæterum quo[d h]umore multo refertæ ſint, illud indicio eſt, ſi abdomine perforato parum admodum humoris ef[flu]es: ab interiori namq; parte veſica occluſit: at ſi [in]ſtrumentum impuleris, iterum ſuccus emana[bit]: [H]æc utiq; aquæ intercutem ſpecies haud levis eſt: [illegible] nim id genus veſiculæ eruperint, via haud faci[le] [illegible] eritur. Alii namq; affirmant hujuſmodi ampul[las p]er inteſtina [e]ruiſſe. Ego verò id nunquam vidi: [illegible]rcò neq; ſcribendo affirmo, nam ſi ex inteſtino co[illegible] ve ex ventre ferantur, qualis ſit ipſarum genera[tionis] modus, quid dicam nihil certi habeo: iter enim [illegible] iuum excretionem per ſedem lubricum ac pa[tens] eſt; at ipſius humoris in ilibus collecti, per inteſti[ni] rupturam egreſſio credi non poteſt: neq; enim [illegible], neq; citra perniciem inteſtini vulnus eſt. [illegible]*us lib. 4. cap. 1. de ſignis & cauſis diuturnorum* [illegible]*um.*

[An]no Domini 1567. quum fortè fortuna mulier [illegible] de hydrope (is enim morbus omnibus notis [illegible] tum fuit, expreſſis, ab Hippocrate) apud [illegible]m quendam quæreretur, ei hypercatharſin [illegible] curavit, correcti ſtibii certo granorum nume[ro]. [U]nde quum fructum mulier non tuliſſet, ad Nico[laum] Picardum, alterum Doctorem Pariſienſis Scho[læ], [illegible]is melioribus auſpiciis profecta, tandem octa[illegible]i è vivis diſceſſit, Lutetiæ in vico, cui antiqui[illegible] mortalitate nomen obtigit, ſecundùm Sequa[nam]. Hujus eviſcerato tantùm cadavere, nulla capaci[illegible] c eſt, nihil cavum in eo deprehenſum fuit, in quo [illegible]ca non penderet, ſecundùm Geometricam om[ne]m dimenſionem loco coæqualis, ac conformis ei, [qu]o ambitu ipſam contineret. Locos cavos dici[mus] non veſicam tantùm, renes & uterum, ſed & ven[tric]ulum inteſtinaque, cor, pericardium, & id genus [ali]qua, è quibus, prout tam intus, quàm foris nativum [illegible], ſolum contigiſſet; cyſtes pendulæ conſpiciebantur, [a]quâ citrinâ oppletæ, & ſine omni fœtore, etiam [po]ſt vigeſimum diem. Nullas partes ſupernas excipi[mus], etiam ad jugulum uſque; inferiores quoq; nullas, ne quidem proximum ſedi locum, quæ haſce ſuo cavo non caperent veſiculas. Hepar quoq; intelligi volumus tectum hiſce oppreſſumq; foris, adeoq; lienem totum. Si quaſq; vel minutulas in numerum quiſpiam retuliſſet, octingentas numerus ſuperaſſet facilè. Calathos piſcarios omnis is novit, qui Lutetiæ diverſatur ex conſuetudine. Ex his ne quidem duo, majores veſicas continuiſſent. Ad me bajulus quidam tot ſanè detulit rogatus. Quas multi, etiamq; è ſenatoribus aliquot plures, haud ſine admiratione magna inviſerunt, viderunt & expenderunt, addamus etiam, ſeduliſſimè. Harum porrò fabrica fuit hujuſmodi, ut binæ eas membranæ conficerent. Valde candicans interior, altera fuit tunicæ ventriculi ſimillima, tenuior aliquanto tamen, ſed ei quidem concolor. Diſſecabat autem hoc cadaver Chirurgus diligens & induſtrius Magiſter Joannes Giraldus, manu tam bellè (ait audacter ille) eruditus, quàm quivis recentioris ſectæ Operariorum (de iis verò ſolis dictum ſit, ſi qui ſint hujuſmodi qui nunc togis ſuccincti & diffluentes, imprudenter omnis, audebunt in poſterum Doctores Medicos ementiri. Atq; huic hiſtoriæ audeat (per nos licet) vir qui bonus eſt, & ſimplicis veritatis amicus, facilè fidem adhibere. Quâ quidem narratione poſteris maximè ſerviendum eſſe judicavimus, ne rei hujus immemor maneret conſequentium ſæculorum poſteritas. Adeoq; hæc more majorum, hoc eſt, ſine fuco fallaciaq; deſcripta eſſe credat firmiſſimè. *Cordæus Comm. 5. ad lib. priorem Hipp. de mulierib.*

Anno LXXXI. fœmina quædam plebeia, annorum circiter quadraginta, humiliorem domus partem inhabitans, æſtate & autumno priore ventre tumere cœpit, abſq; moleſtiâ, ut gravidam ſe crederet: nupſerat enim ante biennium aulico cuidam miniſtro, bono viro. Hyeme ingruente, dolores eam graviores invaſerunt, tenſivi, & lancinativi, noctu vehementius, increſcente ſimul ventre, abſq; reliqui corporis inflatione ullâ, imò demacratione potius. Tum impregnationis ſpe in hydropis metum mutatâ, perquiſivit & admiſit undiquaq; auxilia, ſed fruſtra: quin dolores unà cum ventre ſubinde magis aucti fuerunt, ut noctu neq; in lecto, neq; extrà quieſcere potuerit: ſed in ſummo gelu extra domum obambularit, ejulabunda, donec tandem dolorum magnitudine exanimata vitæ conceſſit. Maritus defunctæ ventrem aperiri curavit, ipſa viva expetente. Præſentibus itaq; Medicis & Chirurgis aulicis, unà cum reliqua incolarum & vicinorum turbâ, factâ ſectione ab umbilico, Xyphoidem verſus, ad cavitatem uſque: aqua nulla comperta, neque intra ventrem collecta animadverſa, ut nec flatus ullus: ſed inteſtina, unà cum reliquis viſceribus, anguſto ſpatio contenta apparebant. Ipſum verò abdomen à cute ad peritonæum, quaſi alba pinguedine duntaxat contextum videbatur, nulla muſculorum carneâ ſubſtantiâ interpoſitâ, ſed veſiculis crebris majoribus, minoribuſque, aquâ limpidâ refertis, invicem cohærentibus; idque grandius ac denſius multò erat ab umbilico infrà, pubem verſus; ut tota ventris perturbatio, viſu & contrectatione, verum hydropem referret. Cætera à naturali conſtitutione haud multum variabant. Omentum tamen perexiguum, vix inteſtina contegebat. Hepar albicans forinſecus, magnitudine, forma, & mollitie competenti, ventriculus cum liene pariter, & renes: ſic uterus & veſica nihil vitii præferebant. Peractâ omni inſpectione, venter conſutus, & humi cadaver conditum fuit. *CL. V. Joan. Aicholtzius in ſuis ad me, Anno M.D.XXCVI. tranſmiſſis obſervationibus.*

† Hydrops ſalvo epate extat quoque apud *Bartolin. obſerv. anat. p 9. & Fontanum exempl. 34.*

Obser-

Observatio V.

Hydropes particulares.

NOnnunquam & exiguâ in parte homo aquam intet cutem patitur: ut ſecundùm caput, in eo morbo, qui hydrocephalus nuncupatur; aut iu pulmone ſolo, aut jecinore, aut liene, aut in mulierum utero. Et cæteris hæc ſpecies ſanabilior. Nam ſi ejus oſtiolum à priori concluſione hiate cœperit: humorem quidem ſi habeat, effundit: ſi ſpiritum, efflat. Quòd ſi uterus anaſarca laboret, plurimùm tota mulier aquam intercutem patitur. *Aretæus lib. 4. c. 1.*

Univerſalis non ſolùm hic morbus exiſtit, ventriq; imu proprius: ſed & particularis, particulas duntaxat aliquando invadit. Nonnunquam enim Caput vel Pulmones, aliquaodo mulierum Uterum, ſæpe ſcrotum in pueris, diceote *Hipp. in lib. de Aere, loc. & Aquis*, Pueris hydtopes in teſticulis & oſcheo fiunt, quamdiu parui fuerint, deinde in ætatis progreſſu evaoeſcunt. *Marcell. Donat. hiſt. mirab. med. lib. 4. c. 21.*

Vidi, qui in ponte rivi alti eleemoſynam petebat, mendicum hydropicum, tantùm in brachio tumidum. Is adeò diſtentum habebat manum, ut facilè æquaret manicas ad terram uſq; demiſſas. Vidi etiam puellam hydropicam in gutture tantùm, ut tumor longiſſimè dependeret, quam curavi per inciſionem. Eſt ergo hydrops abſceſſus quidam, qui in qualibet parte corporis accidere poteſt, præcipuè tamen in abdomine. Quantò deterius habent, tantò plus habent de aqua: & ſi meliùs, plus de vento. *Montanus conſil. 263. edit. Baſil. 1538.*

Observatio VI.

Vix unquam aliàs animadverſa hydropis ſpecies, quæ hepate ſalvo, & aliis internis partibus, vitio teſticulorum muliebrium orta eſt.

DE hydrope, ejuſq; cauſis, multi multa ſcripſeront Medici. Pleriq; ad jecur affectum confugere ſolent. Quidam etiam aliorum viſcerum ratione progenitum, fidem ſecerunt. Nos, vero exemplo, etiam ex teſticulis uteri proveniſſe, ſequenti hiſtoria teſtamur.

Vixerat Ancilla quædam, proceræ ſatis ſtaturæ, per plures annus in thermis Carolinis, loco ſatis celebri, negotia herilia non incommoda peragens valetudine, donec menſes fluerent. His verò, ob errores in diæta commiſſos, ſuppreſſis, paulatim malè habuit, donec tandem ita intumeſceret venter, ut ratione molis malè audiret, atq; hoſpitale ingredi cogeretur. Benè autem ſibi conſcia, cùm pauca quædam pharmaca ſumpſiſſet, ac de vita deſperaſſet, ut mortuum corpus ſecaretur, pro innocentiæ teſtimonio petiit. Secto itaq; 15. Maii, Anno 1592. cadavere, in præſentia Cl. V. D D. Henrici Ludovici, Medici tum temporis Viennenſis excellentiſſimi, juvante etiam Cl. V. D. Mauritio Stormejero, Procerum Bohemiæ Chirurgo celeberrimo, atque emiſſa plurima aquæ copia, viſcera omnia reperimus ſalva; jecur optimè affectum, quantitate quinetiam maximum; lienem laudandum, eumque rotundum; præter pulmones, quos ob aquam, quæ diaphragma penetraverat, dimidia ex parte corruptos vidimus, itemq; omentum, uti ſolet, atq; teſtes. Hos enim ab otraq; parte non ſolùm tumidos ad magnitudinem capituli recens nati puelli, ſed etiam lividos, quaſi fungoſos, plenos veſicis aquoſis, quæ majori ex parte ruptæ fuerant, tantamq; aquæ copiam effuderant, inque fotamina atq; ulcera degeneraverant, ac planè putridos invenimus. Utero aliàs ejuſq; vaſis planè illæſis, atq; incorruptis. Ut inde facilè concluſum fuerit, ex ſeminis copioſi (cùm fuiſſet virago annoſa) detentione atq; corruptione, hoc malum prognatum: quodq; etiam mulieres frequenter teſtium morbis affi[...] leant, cùm non rarò de tumoribus, & moleſtiis [...] nis ſuper inguina conqueri ſoleant. De quibus, & [...] ut Medici docti cogitare latiùs poſſent, hac relatio[...] occaſionem præbere voluimus. *Cl. V. Joan. Ho[...] obſerv.*

Observatio VII.

De hydrope teſticulorum muliebrium, cum variis [...] graviſſimis ſymptomatibus: alia hiſtoria.

ANno 1588. Junii 23. circa meridiem, Domina [...] bina Schockin, uxor Clariſſimi Viri D. He[...] Vogelmanni, fato feliciter functa: poſteaquam [...] cim annis graviſſimis morbis fuiſſet conflictata, [...] quos fuit ante aliquot annos Hemicrania, quæ aliq[...] annis ſingulo die ſeptimo moleſtabat: convulſi[...] quinetiam, ut & febribus tertianis, aliiſq; morbis [...] pius divexata, perpetuò tamen de dextri lateris do[...] conquerens, & defluxionem exiſtimans. Ego ver[...] nem corruptum cenſebam, eo quòd urinas cruen[...] aliquando ſe habuiſſe referret: quinetiam pus p[...] anum, & per collum matricis nonnunquam excre[...] rat: ſic & in urinis pus interdum & arenas craſſio[...] conſpexi. A venere multis annis & abhorruit, & pr[...] pter dolorem abſtinuit. Et à triennio cœpit omni[...] ſupra dorſum decumbere, à biennio nec ſtare, nec [...] bulare poterat, dolores ingêtes perferês, tumorc[...] gni in latere dextro: fluor puris & ſanguinis copioſus per alvum: ajebat ſe rejicere arenas per alvum: à mul[...] tis menſibus condyloma magnum in ano, quod m[...] tos dolores pariebat, & enematum injectionem, q[...] bus tamen ſublevabatur, impediebat. Intumuit [...] ter non parum in dextro latere, aliquot ante mor[...] ſeptimanis: tibiæ quinetiam valde intumuerant [...] ſertim dextra: tumebat etiam labrum dextrum p[...] di. Pridie mortis difficultatem ſpirandi cum rau[...] perſenſit: hora una, aut altera antequam expira[...] mortem perſenſit, ut etiam pridie ſe ſuffocaturam [...] cebat: mens ſana remanſit, donec in Domino obdo[...] mivit. Sequenti die ab obitu, cum Chirurgo P[...] Borne, præſente marito, & D Superintendente, h[...] tione inſtitui ſectionem. Tumorem paracenteſi[...] do aperui, ex quo ſeroſi humoris menſuræ duæ au[...] Baſilienſes: hoc eſt, ad novem libras, effluxere: [...] humore, decuſſatim aperui abdomen: eo aperto, [...] peri tumorem adhuc inſignem in latere dextro, h[...] bam nonnihil dubius, qualis eſſet tumor, & q[...] parte: quem non aperui, donec omnes partes [...] ligenter inveſtigarim, incipiens ab inteſtino [...] cto. Attrectavi etiam inteſtina omnia, uſq; ad duo[...] num & ventriculum, & rurſum à ventriculo ad [...] ſtinum rectum manum deduxi: in inteſtinis, & [...] illa, nihil præter naturam animadverti, præter a[...] dicem (quæ cœci inteſtini loco) tumori adhær[...] ſine tamen ulla corruptione. Omentum non [...] in Meſenterio nullus ſcirrhus aut tumor: Ramus p[...] tæ hæmorrhoidalis ſatis magnus. Ligato inteſtino [...] cto, ſeparavi omnia inteſtina uſq; ad duodenum: de[...] de perveſtigavi Vaſa ſpermatica, utramq; arteriam [...] peri, & utramq; venam valde amplam. Perquiſivi t[...] ſticulos matricis, quorum dexter vix apparuit, quia e[...] eo ptodibat tumor ingens, ex quo eduxeram per [...] racenteſin copiam ſeri prædictam. Tumor ille c[...] ſtabat ex tunica craſſa, quæ externè adhærebat qu[...] buſdam locis parti dextræ peritonæi, intus rugoſa erat nullibi pervia: adhærebat ei verſus internam part[...] alter tumor inſignis, (quem poſtremo loco admi[...] ſtrationis aperui) internè etiam rugoſa tunica ſine [...] tu: circum circà multi parui tumores, ſive hydati[...] Vas eiaculatorium valde tenue. In latere ſiniſtro te[...] culus erat, magnitudinis ferè Cotonei, ſummè inæqua-

lis,

…tebat hydatidibus multis, magnis, & prola- …an capacitatem oſſis ſacri, relaxatiſque omni- …cis, videbatur comprimere & veſicam, & in- …rectum; fortaſſis ex eo erat dolor tantus, …uca pubem ſentiebat. Vas eiaculatorium ex- …im apparebat: circa matricem & inteſtinum re- …ullus alius tumor. His indagatis, catheterem …um veſicæ immiſi, & ſtylum per ureteres. Tan- …perto oſſe pubis, Veſicam aperui, in qua nihil & …exteriùs contra naturam reperi, præter tubo- …ca orificium veſicæ, & in ea paucas arenas tu- …ſiores. Tandem intromiſi digitum in collum …ad tactum nihil extranei ſenſi, eo aperto con- …ulas duas (non calloſas) ad anum vergentes, …excrementa tenuiora poſſent ad collum uteri …e. … eis aliquid purulentum apparebat. In …matricis, nihil præter naturam; matrix etiam …turalem proportionem habebat. In inteſtino …ullus tumor, dempto condylomate externo. …n cum ureteribus optimè habebant, ſine ul- …us, aut arenis, aut corruptione. Splen par- …s, non adhærens peritonæo: circa ejus vaſa …uti lapilli, vel potiùs veluti duæ cochleæ callo- …ventriculum nihil præter naturam. Hepar …um albicans, non ſcirrhoſum, nec putrefactum, …ns quibuſdam locis diaphragmati. Folliculus …cuus, totus repletus gypſea dura materia alba, …e: porus ab hepate ad duodenum ampliſſimus, …obſtructione. Abdomine ritè perveſtigato, …deinde ſterno, pulmones conſideravi, & tho- …m cujus utroq; latere multum ſeri. Pulmo ſi- …nus, in cujus latere parvum lapillum reperi, …id inflammationis habere videbatur. Pulmo …quibuſdam in locis adhærebat tunicæ ſuccin- …diaphragmati, non tamen multum tumebat, …mmationem patiebatur, nulla putrefactio, aut …edo. In cordis pericardio, non multum erat icho- …nec in ipſo corde quicquam extranei animadver- … Verebamur in apertione abdominis, fœtorem …iam putris, verùm nullum perſenſimus, nec pus …us. Hanc Hiſtoriam Joannes Bauhinus Illu- …Principis Würtembergici Medicus Ordinarius …meus Chariſſimus, mihi communicavit: verùm …ſæpiſſimè ægrotæ adſtiti, conſilioq; adfui. *Ca- …Bauhinus in Appendice ad Franciſc. Rouſſetum …in Cæſareo.*

Observatio VIII.

… poſt immodicum ſanguinis profluvium, & ru- ptam vomicam hepatis.

Q…dam mulier multis annis conqueſta fuit de tu- …ore & dolore ſub hypochondrio dextro, tan- …ejecit vomitu copioſiſſimum ſanguinem, & ma- …os ſanguinis affatim ad libras aliquot, pari- …per dejectionem alvi. Certa itaq; fuit con- …vomicam ingentem fuiſſe in hepate, quæ ſan- …guinem tranſmiſit ad inteſtina, qui ea copia …partim ſurſum ad ventriculum, partim de- …preſſus eſt, aſtrictoriâ expulſione villo- …ſunt in inteſtinis, tranſverſorum. Ordinatum …zema ex agrimonia, veronica, origano, abſin- …Rom. ſem. dauci, carui, aniſi, &c. bibit manè & …, & plurima dejecit aquoſa & phlematica. Item …omat. roſ. diacurcuma cum ſaccharo exhibitum. Verùm adhuc conqueſta eſt de dolore circa hy- …tium ſiniſtrum: ordinatum linimentum pro …ex ol. capparor. ammoniaco, ſem. nigellæ, & ce- …hæc mulier inopinatò & ſubita morte poſt pau- …nſes interiit, cùm compta & ornata eſſet, ut …erei foris. Conquerebatur autem de ſubito do- …ypochondrii dextri, protenſo dolore ad ſpinam dorſi, qui dolor cùm ſubitò aſcenderet ad ſtomachi regionem, extincta eſt ſubitò. *Ex obſervationibus Medici inſignis communicavit Wolphius.*

Observatio IX.

Crebrâ, diuturnâ, & copioſâ narium hæmorrhagiâ, hydropici facti: mortui.

DUobus ægris, frequenti & copioſa narium hæmorrhagiâ, annis aliquot antè infeſtatis, hydropem, niſi ſingulari & exquiſitâ cùm victus, tum medicamentorum ratione, & maturè caverint, ſucceſſurum prædixi. Quorum primus Reverendus Dominus Georgius Tennenbacenſis Abbas, vir alaeris, acri ingenio, & feſtivis moribus præditus, corpore tenuatiore, venis amplioribus ſanguine abundantibus, & victui pleniori, velut etiã equitationibus frequentioribus deditus, nec ſine latentis veneni ſuſpicione hæmorrhagiam illam incurrerat. Cui cùm primùm corpus ſanguine abundans plethora gravabatur, natura confeſtim eundem ſurſum ad caput regerens, id repletum vehementer gravans, acerbis doloribus percellebat. Qui nonniſi venarum, ob copiam preſſarum, reſeratione, & depletione cedebant. Quo factum, cùm indies tantam ſanguinis jacturam, & nativi caloris, ſpirituum, viriumq; diſpendium faceret, ſæpius nihil, vel lectiſſimis medicamentis ſanguinem ſiſtentibus proficeret, quin profluvium non priùs cohiberetur, quàm ſanguine euſq; exhauſto, donec nihil, præter aquoſa quædam & ſeroſa naribus redderentur; ægro nonnunquam palleſcente, frigidumq; circa faciem ſudante, atque, ex aſphyxia, proximam ſyncopen minitante. Hic, paulò antequam hepatis craſis in totum vitiaretur, cachecticam ex profeſſo conſtitutionem præferens, crudiſſimum ſimul & pituitoſiſſimum ſanguinem, natura nullo alio, quàm per nares, ex conſuetudine comparato emiſſario, omnem inde venoſi generis eluviem evacuare conſueverat. Quæ res lethalem ei & immedicabilem hypoſarcam accerſivit.

Alteri, Joanni Frey, Juris Doctori, natura bilioſo, & jam ad melancholicam conſtitutionem declinanti, non ob ſanguinis copiam, ſed ejuſdem tenuitatem, fervorem & acrimoniam, narium venas aperire ſolitam, per intervalla ſanguis, non minore, quàm ſuperiori, vitæ viriumq; periculo, profluere conſueverat; quem in eundem morbum, ſimilemq; eventum præcipitavit; niſi quòd huic, intempeſtivo præcalidorum medicamentorum, tum præparantium, tum evacuantium, eorumq; quæ deforis applicabantur, uſu, hepatis calida intemperies exaucta & irritata, primùm quidem tenuiorem, poſtmodum autem cogendo & incraſſando, denſatam bilem maligniorem effecerit. Unde mixtus hydrops ex bile craſſa, & flatibus ex liene quoq; accedentibus creatus, tympanites conſtitutus. Qui hominem in medio vitæ ſuæ curſu, multò, quàm aliàs fieri ſolet, hoc quoque, errore accedente, citiùs necavit. *Schenckius.*

Observatio X.

Ex pertinaci lienis ſcirrho, Hydrops lethalis.

EX confirmato lienis ſcirrho, non ſine ſummo amicorum dolore, Reverendiſſimum & Nobiliſſimum Virum, Dominum Georgium ab Amptingen, Cathedralis Eccleſiæ Baſilienſis Decanum digniſſimum, compatrem noſtrum chariſſimum, poſt infelicem thermarum uſum, Aſcite cum tympanite conjuncto, correptum vidimus. Hunc etſi multo labore & ſingulari artis noſtræ induſtriâ, ſervare contenderimus; fieri tamen, diſponente ſic Deo Opt. Max. non potuit, quin fatis eum permitteremus. Cui poſt multorum annorum cachexiam, atteſtantibus non ſolùm

vultûs & faciei depravato admodum colore, verùm etiam crurum, ex frequentiſſimis carhunculis, ulceribus perpetuis, ob malum corporis habitum nunquam ſaneſcentibus, lien in tantum tumorem, & tam pertinacem ſcirrhum abierat, ut Cl. Vir Joannes Bauhinus, Anatomes adeoq; omnium artis noſtræ operum peritiſſimus, qui paulò ante ejus obitum, unà cum alio collega quodam meo quoq; aſcitus fuerat, prodigiosè turgentem lienem, ſecundùm ſiniſtrum hypochondrium circumſcriptione propriâ promioentem, manifeſtè videndum & tangendum aſtantibus monſtraverit; affligente ſubinde febre maligna. Conſtat autem hydropem ſummum periculum ſignificare, ſi is morbus calidum ſiccumq; corpus, ac ſimile jecur prehendit; ſi durum jecinoris vel lienis ſecutus eſt tumorem; ſi tuſſis ſicca malè habeat; ſi denique crebra ſanguinis è naribus defluxio, quæ ægrum non levet, acceſſerit; ſi poſt ſeroſorum humorum evacuationem, ventris aliarumque partium tumores ſubſidentes, paulo pòſt etiam frequentius increſcant; ſi exereta aqua flava putredinem arguat: indubitato corrupti interni viſceris alicujus argumento. Quibus cùm ille malis omnibus, ſtatio atq; hydrops ſe protulit, obnoxius fuerit, medicationis & reconvaleſcentiæ ſpes omnis, unà quoque præciſa fuit. *Idem Schenckius.*

Observatio XI.

A crurum ſcirrhoſo tumore provocatus hydrops lethalis.

RAriſſimam hydropis ſpeciem, practicis Medicis vulgò indictam, mihiq; aliàs neq; lectione, neque aliter cognitam unquam, obſervaſſe me memini, Anno 1564. in nobiliſſimo adoleſcente, Hugone Lancelotto à Blumeneck, in Dachsvvangen. Qui cùm in Belgio annis aliquot in Aula Parmenſis Duciſſæ ageret, promiſcuè jam fæculentam cereviſiam, jam generoſa vina ingurgitaſſet, victuq; reliquo, huic nationi proprio, uſus fuiſſet: primùm quidem crurum, aliquot inde menſibus ſubſequentibus femorum etiam, & tandem ventris quoque tumore magno correptus eſt. Quem ille, pedum verò potiſſimùm, frigori acceptum ferebat. Siquidem zetarum ſeu hypocauſtorum in patria aſſuetus uſui, caminorum uſu, frigoris alias impatiens, nunquam ſatis incaluiſſe ſe, imo frigoris plurimum, quo tempore in eadem aula ageret, perpeſſum fuiſſe, profitebatur. Huic ego malo in conſilium adhibitus, primùm quidem adoleſcentem intuitus, facie enim liberali, vivida, vegeta, vivacique, genis rubore ſuffuſis, cæterum reliquo corpore conſummato hydropico quàm ſimillimum comperi. Quæ res me confeſtim in ſingularem admirationem adduxit: ſiquidem univerſi corporis ingens tumor conclamatum morbum præ ſe ferebat, vividus autem faciei color εὐσπλαγχνον adoleſcentem argueret, id quod me ambiguum & anxium reddebat: nihilo tamen minus ex Celſi conſilio, in magno morbo aliquid quàm nihil auxilii adferre, conſultius viſum eſt, primariis viſceribus ægri firmioribus, credidi, & ob id in ſententia mea me confirmantibus. Conſuetis igitur hydragogis, quibus aliàs feliciter ſæpè in anaſarca uſus fueram, curationem ſuſcepi: qua per vices id tandem præſtitum, ut non tam ſeroſis humoribus, quàm craſſa pituita, per alvum evacuatis, ventris tumor plurimum ſubſidens, ſpem optimam proſperioris ſucceſſus præberet: tamen poſt aliquot depletiones, ſubinde increſcens, reconvaleſcentiæ ſpem omnem ſuſpectam mihi fecit. Cæteroquin dubius atque anxius, adoleſcentis corpus denuò nudatum undique contrecto: ventrem quidem tumidum, tenſumque, & in nullum latus propendentem, deprehendo: ita ut non tam ex tumore qua[...] tu mixtum hydropem, quod alias in de[...] quoque annotaveram, compererim. Ad crur[...] niens, eadem dura admodum, impreſſumque d[...] aut admittentia, perexiguo ſenſu, rugoſa cute[...] aſpera, inæquali, & ſordido colore prædita, dep[...] di. Cumque tumidum ventrem, & femora, ali[...] purgationibus ſeroſorum humorum ſubſedi[...] madvertiſſem: crura verò ſemper in eadem c[...] duritie, & habitu conſiſtere, neq; unquam immin[...] derem: crurum illam duritiem & aſperitatem de[...] rhoſo tumore ſuſpectam habere cœpi. Quare [...] piadis & Leonidis conſilium, non tam curandi, [...] explorandi cauſa, proſequi in mentem mihi ven[...] ſuras itaq; circa internum talum, ea profunditate [...] in venæ ſectione utimur, infligi jubeo. Quas [...] farcite, ſeu leucophlegmatia, ſæpe proſperè u[...] ram: quod diu noctuque, ex iis vulnuſculis, ing[...] aquæ copiam, citra magnam virium læſionem [...] manare, ſtillatim, ægrumque, ſi nullum viſcus [...] num corruptum haberet, morti eripuiſſe viderim [...] rùm quod maximè mireris, in noſtro ægro ex [...] vulnuſculis nihil prorſus, vel ſeroſi, aut aquei h[...] ſanguiniſve, neque aliud quicquam profluxit. It[...] longe profundiores, oblongioreſq; fiſſuras, aliis [...] rum muſculoſis partibus, infligendas decerno [...] neque ex illis quicquam profluxit, niſi exiguum [...] dam, cruentæ laniei ſimile, cujuſmodi ulcera no[...] quam fundere ſolent: atque hæc exiguo ægri [...] adminiſtrata. Quibus velut certiſſimis indici[...] dropem hunc, ex ſcirrhoſo crurum tumore pr[...] atq; incurabilem, prognoſtico facto, ægrum d[...] non ſine dolore meo, coactus ſum. Præterea [...] poſt diuturnum morbum, & uſum medicamen[...] ægri facies ſenſim in pallorem tranſiret & h[...] naque viſcera quoque ex conſenſu contamina[...] ſtarentur. Miſero etiamnum ad bimeſtre in ea [...] perſeverante, donec ejuſdem Anni, decimo ſex[...] cembris animam Deo Creatori reddidit. N[...] multo pòſt, in lectionem Commentariorum [...] Rhodohami, ad Technen Galeni, fortè f[...] di: quibus huic ſimilem Hiſtoriam, ſua ætate, ille [...] ſteros tranſmiſit, quæ ſic habet.

Vidi virum, cujus ſenſus pedum omnino d[...] fuit, à coxis uſq; ad pedes, donec incideret ali[...] ſecaret eum ſpatha aliqua membra pedum ej[...] ſentiret illud: & motus ejus fuerunt reman[...] moratus eſt, donec factus eſt hydropicus, & [...] eſt. Judicavi ergo ſuper illum, quod evenit [...] parti nuchæ nocumentum non completum, & [...] ctus eſt ſenſus pedum ejus, & non deſtructus eſt [...] eorum. Et ſi nocumentum eſſet completum, d[...] retur etiam motus eorum. Et quia pervenit [...] nocumento vapor ad hepar ejus, & corrupt[...] xionem ejus, ſecuta eſt hydropiſis. Hæc ille [...] *Schenckius.*

Observatio XII.

Mictu ſanguinis diuturno, hydropicus f[...]

D. Chriſtophorus Furer, ex vectura per lo[...] Menſe Julio, incidit in mictum ſangui[...] ſum, quem cùm per multos menſes neglexiſſet [...] nuatum eſt corpus mirum in modum, ut vider[...] bidus. Tandem cœperunt diminui urinæ, & [...] ſcere corpus, ita ut fieret Aſciticus. Adhibita [...] multa & varia remedia, ſed fruſtra. Ultimò [...] urinæ ſuppreſſio ſecuta eſt, nec tamen unq[...] veſicæ intumuit. Exhibuimus quæ urinam [...] provocare, ſed levia, ut oleum aniſi, nucis mo[...] & ſimilia; ſed fruſtra, non tamen auſi ſumus [...]

[illegible] ra, ob virium caſum, & metum ne redi-[illegible] nguiois. Mortuus eſt igitur Menſe Fe-[illegible] cùm per octo dies nihil urinæ excreviſſet. [illegible] la aderat ſitis, & aluus copioſè fluebat. Judicavi-[illegible] morbum eſſe in renibus, quod etiam exitus [illegible] endit. Nam inciſo cadavere, hepar erat aliquo mo-[illegible] noſculum, ſed ſatis ſanum, niſi in parte quâ tan-[illegible] dextrum renem, erat ſemiputridum. Dexter [illegible] è amiſerat colorem, ut albam haberet carnem, [illegible] nihil continebat urinæ. Siniſter verò paulò [illegible] melior, continebat aliquantulum urinæ. Veſica [illegible] lam habebat urinam. Unde conjecimus to-[illegible] m morbum, ortum eſſe ex renibus debilitatis [illegible] ſanguinis fluxu, ut ſeroſa corporis excrementa [illegible] attrahere non potuerint. Invenimus etiam [illegible] diſſipium, & in globulos arctiſſimè con-[illegible]. Et hanc puto fuiſſe cauſam debilitatis con-[illegible] ſtomachi, de qua ſemper eſt conqueſtus, ſi-[illegible] *Galenus de uſu partium*. In ſolliculo fel-[illegible] imus bilem praſinam, craſſam, quæ quotidie [illegible] chum defluebat, & nauſeam procurabat, un-[illegible] evo [illegible] ebat viridia. *De Obſervat. Clariſſ. Vir. Joan.* [illegible] *per Clariſſimum Virum Joachim. Camerarium ad* [illegible] *ii.*

SYMPTOMATA.

OBSERVATIO I.

Hydropica admodum tumida, ſerpentem per anum excrevit.

I[illegible] uodam pago Franconiæ ſuperioris, Mulier quæ-[illegible] da[illegible] Ruſtica hydrope decubuit, cui tandem ita ven-[illegible] muit, ut ampliùs propter illius magnitudinem, [illegible] de[illegible] mbere, nec ſedere poſſet, ſed ſemper miſera [illegible] a ſtare propter difficultatem ſpirandi, coacta fue-[illegible] Tandem uno die ante obitum per anum ſerpens [illegible] n tentavit, qui tamen integer extrahi non po-[illegible] d caput & cauda remanſit in ventre; quod verò [illegible] n fuit longitudinem duorum cubitorum [illegible], & ſerpentis communis formam habuit. Mu-[illegible] ruſticorum negligentiam poſt mortem non [illegible] alioqui proculdubio multa notatu digna po-[illegible] ea obſervari. Hoc factum eſt anno Chriſti [illegible] ſe Martio. *Ex literis D. Sigiſmundi Schnit-*[illegible] *iſſ. Vir. Camerarium.*

[illegible] ydrops à vermiculis extat apud *Zacutum hiſt.* [illegible] *P.1* [illegible] *l.2.*

OBSERVATIO II.

[illegible] *pem aliquando ad empyema, phthiſin, & ſanguinis ſputum, conſequi.*

VIdi ipſe ex empyemate in Federico del Reame, Se-ren. D. Ducis noſtri oſtiario, hydropem ſubſecu-[illegible] m ita ut univerſum corpus mirum in tumorem ex-creverit quod ex ſputo ſanguinis, & ulcere pulmonis, [illegible] ert civi Mantuano, cui nomen Antonius Pallacina, [illegible] ve[illegible] iſſe recordor. *Marcell. Donat. Hiſt. Mirab. lib. 4. c.p.* [illegible]

OBSERVATIO III.

Epilepſiam nonnunquam Hydropi ſuccedere.

HY[illegible] opico ſymptomati ſupervenit Epilepſia, non minus quàm ipſi cauſæ hydropificæ: quoniam in [illegible] e ſtabulum eſt corruptionis, quæ facilè cere-[illegible] eſſendo, conſecutionem affert horrendæ il-[illegible] sep[illegible] epſiæ: idq; tum appulſu venenatæ cujuſdam [illegible] tum tranſlatione malignæ hydropis cacochy-[illegible] ſicut vidimus in Comitiſſa Gruceriana. Acta-[illegible] Epilepſia mox vertitur in Apoplexiam mortife-ram & inſanabilem. *Duretus Comm. ad Coac. Hipp. pag. 337.*

OBSERVATIO IV.

Aſcitici cujuſdam admirandum ſymptoma, qui cibum ſumpturus, aut dormiturus, difficillimam ſpirandi difficultatem cum ſuffocationis periculo patiebatur. Alius in femore ſæviſſimis doloribus torquebatur, adeò ut horrendis clamoribus urgeretur.

QUoniam Hydrops mira quædam ſecum plerum-que trahit ſymptomata ſive accidentia, præter uſitatiora illa paucula hæc, quæ peculiariter obſervare mihi contingit, cùm frequens hic ſit morbus ille, annotare libuit. Vir ferè ſexagenarius, ſatis alioqui corpulentus, tota ætate ſua largius ſemper, atq; avidius comedens in prandio & cœna, aliquot menſes antequam ipſi per aquæ acumulationem in manifeſtum tumorem attolleretur venter, hoc ſymptomate infeſtabatur, quòd quotieſcunque aſſidens menſæ, cibum ſumpturus, & jam mandere cibum aggrederetur, tanta corripiebatur anhelandi neceſſitate, ut præ ſpiritus denſitate, ſeu crebritate reſpirandi, ceu ſuffocationis periculum præ ſe ferret, ex eo cibum ſemimanſum ex ore rejicere ſubito de cogeretur: idem hoc ſymptoma incurrebat, quotieſcunq; ſe ad ſomnum componens, jam obdormiſcere inciperet; qua anhelandi crebritate & difficultate, è ſomno ſe rurſus corripere, ac ſtatim erigere cogebatur: neq; tamen ſemper, neque æquè graviter moleſtabatur; interdum enim vel nihil hujus patiebatur; interdum exiguũ quid. Ipſe verò affirmabat, ſe eo tempore percipere circa hypochondria palpitationem quandam, atq; omnino tale quid, ac ſi præcordiis aliquid vivi animalis ſubeſſet, cujus palpitatione hoc ſibi ſymptoma excitaretur. Hic vir tandem aſcite periit. Cujus hepar, cùm aperiretur illi abdomen, quod ad externam ejus faciem attinet, imò diſſectum, nihil ferè à ſani hepatis conſtitutione differre videbatur, neq; quicquam in eo vitii, ſicut nec in ullo alio viſcere oculis notari poterat. Quia verò conſtat ſine hepatis læſione hydropem eſſe non poſſe, ſive jam primò, ſive ſecundario & per conſenſum noxam contraxerit, ſequitur partis alicujus nativam temperiem, adeoq; hepatis virtutem ſanguinis procreatricem labefactatam eſſe, ac penitus deſtructam, etiamſi nihil vitii ſenſui ſeſe offerebat. Sicut ſæpe aroma quoddam integrum videtur, in quo tamen ſenſum odoratus & guſtus ſi conſulas, vis omnis exoleta eſt.

Frater hujus hydropici, duobus vel tribus annis pòſt, ejuſdem & ætatis, tum temporis, & corpulentiæ cum fratre adultiori mortuo, itidem aſciticus factus, idem prorſus patiebatur, anhelationem dictam quod attinet, quod frater de quo dixi; idque non tam inter comedendum, quàm per ſomnum, vel dum obdormiſcere conaretur. Atq; is ſedari ſibi ſtatim ſymptoma hoc affirmabat, quamprimũ crudi pomi fruſtulũ unũ, atq; alterum devoraret. Is verò, ſicut & frater alter, aſcite ſublatus eſt. Hujus verò rarioris, ut arbitror, adeq; miri ſymptomatis cauſam neſcio an aliò, quàm ad flatuum circa diaphragma concluſorum exagitationem, per calorem intrò ſe colligentem in paſtu & ſomno, referre debeam. Quæ exagitatio alteri ſedata eſt, pomi, utpote frigidiuſculi ſucci quòd ſit, comeſtione. Duobus his tale quid eo facilius accidere (credo) potuit, propter anguſtiora præcordia ex carnoſæ molis & pinguedinis copia, unde flatus in anguſtum acti, excitatamen, palpitationis hujuſmodi cauſa extiterunt.

Alius aſciticus tantos interdum cruciatus in altero femore percipiebat, ut iis invadentibus, alta voce exclamare cogeretur, ac ſi vel ſecaretur, vel ureretur, foris nullo prorſus tanti doloris indicio apparente.

Peculiare ac proprium hydropicis, multorum exemplo eſſe didici, quod vitæ cupidiſſimi ſint præ aliis ægris, etſi peſſimè affecti, & ſemper in bonâ ſpe conſtituti, fore ut convaleſcant, neque deſinant ſperare, etſi mors jam quaſi præ foribus ſit: id quod de ipſis ſcriptum reliquit *Aretæus Cappadox, lib.2. Chronicorum*, hunc in modum: *In hydropicis circa minima quaque ſolicitudo, vivendi cupiditas, tolerantia, non ex animi alacritate ac bona ſpe, ut in iis eſt qui proſpera fortuna utuntur, ſed ex ipſa morbi natura; neque cauſa dici poteſt, ſed mirari tantùm id licèt, quod mehercle magnum eſt; namq; in aliis haud omnino pernicioſis affectibus agrotantes abjecto ſunt animo, triſtes, mortis amatores. In his verò & bene ſperant, & vitæ cupidi ſunt.* Hæc *Aretæus*. De *Obſervationibus Clariſſ. Vir. Franciſci Tidicæi, per Clariſſim. Virum Laurentium Scholtzium communicatis.*

Obſervatio V.

Hydropis ſpecies rara, qua ægri nullo ciborum faſtidio, ut nec ſiti quoq; vehementi torquentur, qui aperientium, & Mechoacanæ uſu levantur.

Cum commune ſit omnibus hydropicis ingenti cibi faſtidio laborare, ita ut ad mentionem pene cibi, vel ad ejus ſaltem aſpectum toti exhorteſcant; non abs re videtur illud hic annotare. Degit hic etiamnum apud nos Thorunii civis quidam, qui jam annum integrum, & plus eo, imò verò ſeſquiannum, hydrope conflictatur aſcite, tumidum ſubinde gerens ventrem, pedes etiam habens ſatis turgidos; præ aquâ inibi accumulatâ: à quo ſymptomate jam aliquoties liberatur aperientium uſu, maximè verò uſu radicis, Mechioaca quæ dicitur, à quâ per intervalla uſurpata, omnem aquam per ſedem excernit ſine moleſtia. Is toto tempore quo laboravit hoc affectu, præter omnium hydropicorum morem, quibus cibi appetitus in univerſum penè ſolet eſſe proſtratus, ſitis verò urget inſatiabilis, appetitum habuit integrum, & habet ad hunc uſque diem, ita ut nunquam ferè hactenus abhorruerit ab ullo genere cibi, ne quidem à carnibus, ſed veſcitur iis & aſſis & elixis, quantum ſatis eſt: imò verò fames plerunq; illum urget in tantum, ut vix expectato prandio, jentaculo aliquo ſumpto, prandii tempus edendo antevertere cogatur. Atq; hoc in ſe beneficii expertus eſt etiam eo tempore, cùm maximè illi turgeret venter præ copia aquæ collectæ, cùm etiam totum reliquum corpus ad extremum contabuiſſet, facies verò apparebat macilenta ac decolor, ut non poſſet magis; etiam tum, inquam, cùm appetitu aſſumpſit cibos: ſitis quoq; non adeò ipſum unquam afflixit, neq; adhuc affligit, contra quàm aliàs ſolet hydropicos, unde & ſatis ſibi parcit bibendo. Hujus Viri caſus in mentem mihi vocat, & comprobat id quod *Aetius* ſcripſit, *tetrabib.3. ſerm.2.c.20. His qui ex frigido potu aquam intercutem incurrerunt, vehementes ciborum appetitiones fiunt, propter oris ipſius ventris frigiditatem.* Nam, quemadmodum audio, hic æger, de quo ago, hoc in more ſibi poſitum habuit, ut poſt longiorem deambulationem, vel aliud exercitium corporis, media æſtate, totus æſtuans; frigido potui nimiùm ſemper indulſerit. Eadem illa oris ventriculi frigiditas, de qua Aetius meminit, ea qua dixi ratione contracta, cauſa abſque dubio eſſe etiam poteſt, quòd minùs ſitiat, quàm ſolent vulgo hydropici. *Idem Tidicæus de ſuis tranſmiſſis Obſervationib. per Clariſſ. Vir. Laurentium Scholtzium.*

Obſervatio VI.

Tuſſis hydropi ſuccedens non ſemper mala.

Scribit *Oribaſius* tuſſim ſignum eſſe mortis in hydropicis. Ex *Aphor. 35. lib. 6. Aqua intercutem laborantibus tuſſis ſuperveniens, malum.* S[...] ctione eget: ſi videlicet fiat ab aucto mor[...] catione, quæ jam pulmonum arterias a[...] pet, unde tuſſis. Nam ſi aliunde, non ita m[...] *graph. ad c.39. lib.1. Hollerii de morb. intern.*

Recidivæ.

Obſervatio I.

Recidiva hydropicorum, poſt evacuationes inv[...] plerunq; lethales.

Cuidam mors, cùm multo alui profluvio ſubſediſſet, redeunte morbo. *Scholzogr[...] c.39 lib.1. Hollerii de morb. intern.*

Eduxi omnem aliquando ex ventre [...] pedi[...] lieris Aſcite laborantis, aquam, non ſemel tan[...] bis. At ægra nihilominus, cùm lienis obturatio[...] nullis remediis poſſet, aqua ſimili tertiò repl[...] *Eraſtus part.4. Diſp. adverſ. Paracelſ.*

Inſperato event[...] liberati hydropici.

Obſervatio I.

Aſſiduo labore, citra medicamentorum uſum, [...] cus quidam convaluit.

Piſcator quidam, cui nomen Mergone, ex[...] Canneti, diſtrictus Ducatus Mantuani, cum[...] hepatis non eſſet inſignis, tumore tamen in[...] ter intumeſceret, ex aſſiduo labore ſolutus [...] & detumefactus venter, perfecteq; ſanatus, nu[...] dicis adhibitis auxiliis. *Marcell. Donat. lib.4. [...] Hiſt. Mirab. Med.*

Obſervatio II.

Cauſa occulta & abdita quidam hydrope ſol[...]

Chriſtophorus Tertvvein, Patricius Ha[...] deſperato hydropi multo tempore obno[...] mi deliciis vitæ pertæſus, & ſerena quadam [...] tus, in vicinum hortum deduci à ſuis poſtula[...] cùm perveniſſet, feſſus admodum, ob languid[...] humi ſe apricanti ſoli obverſum proſtravit. L[...] dine proinde, & grato ſolis calore illectus [...] ſomno corripitur. Dormienti lacertus vir[...] tum ejus ſinum irrepit, & toto eo tempore q[...] pet tumentem nudatumq; ventrem oberra[...] tam expergefactus, corpus humo erigit, & [...] gere annititur, quidpiam in ſinu ſubſulta[...] vertens, lacertum conſpicatur, quem ve[...] amicum, & innoxium, ſalvum dimittit, qu[...] que beſtiolas ejuſmodi offendiſſe religioni [...] Huic ab eo tempore hydropicus tumor o[...] mira!) citra ulla alia remedia, intra paucos d[...] dit, & non ſine miraculi ſpecie diſparuit. Q[...] valeſcentiam inde ſuam omnem à lethali t[...] bo, animalculo huic, non ſine ſingulari fa[...] ma, atq; adeò indubitata perſuaſione acc[...] lit. Quamquam autem difficillimum ſanè [...] dere, eventum hunc lacerto attribuendo [...] confeſſo tamen eſt, veteres non tantùm [...] ectyloticam, cathæreticam, ſepticam, & al[...] narcoticam facultatem aſcribere, qua callo[...] verrucas omnis generis, & pilos exterere atq[...] queat: verum etiam, amuleti inſtar lacertum [...] vel cor ejuſdem, vaſculo ſeu lupino argenteo inc[...] ſum, & à collo ſuſpenſum, adverſus ſtrumas præ[...] auxiliari, lienis doloribus mederi quartanarum, t[...] tianarumque febrium typos arcere, quinetiam v[...]

pr[...]

…ohibere. Quibus facultatibus ſi lacertum donatum …pinos, fortaſſis non malè quiſpiam analogia qua… ſtrumis ad tumorem hydropicum collatâ, eun… hoc ipſo remedio modò diſpulſum conjecerit. … id latenti ἀντιπαθείᾳ quadam, ſive evidenti virium …facultatum potentia factum fuerit. E quidem bu…em certæ parti impoſitum, hydropicos juvare, …ter experientiam etiam exemplis conſtat. Qui…inus cathæretica aut ſeptica vi, atq; lacerta ipſa, … ſalamandræ propè ſuppar cenſetur, pollet. At ve…undùm longitudinem diviſus, & vel dorſo alli… vel incinerato pulvere hauſtus, per lotium ſero…orem propellit. Sed & bufonium lapidem …nores atq; inflationes quaſvis, crebro attritu, diſen…tæ expertum ſe multoties profitetus naturæ occul…rum ſcientiſſimus, & cumprimis elegans author …emnius. Secreto remedio nonnulli hydropicorum …uas colubri aquatici lapide, ventri applicato, ſenſim ab…umunt. Ebur ventri appoſitum, aquas elicere in…tercutaneas, ſuperioris ſeculi prodidere quidam. Ga…em, Jaſpidem, ſi ex collo ligatos circumferant ægri, … hydrope vindicare authores non incelebres affir…ant. Magni deniq; Hermolai illius, minimè Barbari, atteſtatione expertum: vituli marini pelle, aquam corpori ſuffuſam tolli. Atqui hæc non affirmare, ani… contendendi, ſed inquirendi ſtudio potiùs erudi…toribus proponere, viſum eſt. Neq; repugnaverim, …uis eventum hunc ad fortuitum caſum referat Nam …a ſubinde in rebus humanis præter conſilium eve…, veluti dum cœcus cornicem configit. Quin … hujuſmodi alii, ut ſanè fortunati & ſpontanei …ita vera artis opera cenſendi non fuerint. *Schen…ius.*

OBSERVATIO III.

…opici, humidorum uſu à Medicis interdicto ſibi temperantes, reſtituti: quorum quidam ab omni potu, reliquo vitæ ſuæ tempore abſtinuit.

VOluntate ſcimus ſitim victam: Equitemque Romanum Julium Viatorem è Vocontiorum …fœderatâ, in pupillaribus annis, aquæ ſubter cutem … morbo prohibitum humore à Medicis, naturam …ſſe conſuetudine, atq; in ſenecta caruiſſe potu. *Plin. … 18. N. H.*

Ruſtico, quem aqua inter cutem male habebat, … in noſtram expoſtulanti, ſanari illum, cùm jam …bus inveteraſſet, minimè poſſe reſpondi. Inſtanti … ut aliquod ſaltem conſilium ei præberemus …ns inquam: amice ſi curari deſideras, opus eſt … ultra bibas, quam ut vitam ſuſtineas. Diſceſſit: … peracto iterum interrogat, an ipſum nove… Nego me hominem noſſe: At ille, tua ope cura…uit, ad te revertor, ſcire cupiens an adhuc mihi … quid bibere: cùm hactenus per annum nihil … Admiratus interrogo quare, & cujus conſi… ait ille inquit, tuo: & rem omnem ab initio nar…uſſi igitur paulatim vino aſſueſceret: ſed mero …quam lymphato, & eo ipſo auſtero ac tenuiſſi…ſſit, & curioſâ potione uſus, ad priſtinumque … ſtatum, quam mecum familiaritatem primum …axit, eam adhuc in hanc uſq; diem officioſiſſimè …vat & colit. *Benivenius c.13. de Abditis.*

…dropis, hoc eſt, aquoſi humoris collectionis duæ …pecies: Hypoſarca & Aſcites: In Tympanite ſi… flatus colligitur. In Hypoſarca per naturalis … debilitatem & impotentiam pituitoſior, hoc …ior ac frigidior ſanguis gignitur, qui per venas … corpus diſtributus, ipſum tumidum reddit, & albido …uitæq; emortuo colore pallens apparere efficit. In …te vero intra peritonæum percipuè, humor colli…, venterq; diſtenditur. Hypoſarca ruſticum hunc laboraſſe, veriſimile eſt, & crudis frigidiſq; humoribus per potus abſtinentiam à natura concoctis, & in ſanguinem converſis, tum & vitam cum ſuſtinuiſſe, tum & ſanitatem recepiſſe. *Dodonæus in Annotation. ad locum citatum.*

OBSERVATIO IV.

Aqua inter cutem laborantes, liberaliore aquæ potu, liberati.

AQua inter cutem cum vehementius urgeretur puer, tantaq; intus contracta eſſet, ut aluum nullam in partem movere poſſet, omni auxilio Medicorum deſtitutus, temerariam ſibi libertatem vindicavit. Quare aqua quantum poterat epota, in ultimum ſeſe mortis diſcrimen malè ſanus præcipitavit. Verùm ſive id aquæ contractæ impulſu, ſive ope naturæ factum ſit, ſoluta eſt umbilici unitas, indeq; tanto impetu aqua profluere cœpit, ut ſupra ventrem cubitos tres aſcenderet. Quo ſanè vitam finiſſet, niſi circum aſſiſtentes, oppoſita manu, aquam fluere non permiſiſſent. Hinc Medico accerſito, & aqua paulatim educta, ac curioſo victu, & cæteris quæ ad rem facerent, injunctis, brevi tempore in priſtinam redactus eſt ſanitatem *Benivenius c.12. de Abditis.*

Puer hic potuit Aſcite laboraſſe, non tamen ex refrigeratione, ſed ex calida nimium & ſicca jecinoris intemperie, qua tam graviter quandoque jecur afficitur, ut probum ſanguinem non conficiat: velut in hydrope qui acutos morbos ſubſequitur, teſte *Galeno lib. 6. de locis affectis, c. 1.* Adverſus hujuſcemodi hydropem aquæ potio remedio eſſe potuit, jecinore videlicet refrigerato & humectato, ſi modò recèns natus fuerat: nam diuturni hydropes incurabiles habentur, diuturnitate mali jecinore corrupto ac vitiato. Succedit autem non rarò acutis morbis Aſcites, & frequenter etiam Ictero. Contingit autem non rarò in hoc Aſcite, diffuſis per univerſum humoribus, calorem ſubinde tantum excitari, ut quacumq; corporis parte ſcalpta, leviterq; cute vulnerata, mox calidus, niger, & quaſi aduſtus ſanguis effluat Cæterum hydropis per aquæ potionem curati, extat exemplum *lib. 2. Epiſt. Langii. Dodonæus in Annot. ad c. 13. Beniven.*

Uxor Barbitonſoris in Novo foro, Palatinorum in Noricis oppido, plus ſibi ipſi, quam marito aut Medicis morigera, fuit, cujus venter hydrope in immenſum turgebat: hæc aquam de fonte ſcaturientem magnopere ſitiebat Progreſſa itaque, marito inſcio, extra urbem ad fontem, in quo cum aquæ ſcaturigine ſimul arens ebulliebat, de qua, quantum manu cava apprehendere poterat, ter aut quater devoravit. Domum læta reverſa, rem omnem nobis recenſuit: & intra biduum per fluxum ventris plurimum excrevit. Apertis itaque ſuâ ſponte in ano mariſcis, unde confertim ſanguis niger effluebat, ab hydrope convaluit. *Langius Epiſtola 12. Tom. 2.*

OBSERVATIO V.

Ex vomitu in mari ab hydrope quidam curatus.

QUidam hydropicus inflato ventre, manibus, pedibuſque, & facie, à Medicis deſtitutus, & tanquam deſperatus, adiit littus marinum, & navicula per aliquot milliaria aſcendit in altum maris; & provocato vomitu, & poſt vomitum exercitio utens, ſanitati reſtitutus eſt. *Petr. Foreſt. lib. 19 Schol. ad Obſerv. 29. de Hepate & Liene.*

OBSERVATIO VI.

Adoleſcens Aſciticus, binis vomitionibus ſpontaneis magna aquæ vi profuſa, liberatus.

IN urbe noſtra Franciſcus de Savis juvenis, hydrope aſcite laborans, ſponte naturæ binis vomitibus exci-

tatis,ingentem aquæ copiam evomuit: quo facto,venter detumuit,& hydrope liberatus eſt. *Marcell. Donat. hiſt. mirab. lib. 4. c. 21.*

Observatio VII.

Ex præciſis unguibus effluens aqua, hydropicum liberavit.

Cuidam ad vivum reſectis unguibus pedum, exercitio,& frictionibus,paulatim humor illuc defluxit,convaluit. *Scholiographus ad c. 39. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

Observatio VIII.

Aqua intercutem eliſo utero pulſa.

Accidit interdum caſu & fortuna ſanari nonnullos,quos Medicina curare non poteſt. Mulierem ſcimus,quæ dum aqua intercutem adeò laboraret, ut nulla de ſalute ejus ſupereſſet ſpes : neſcio quo ſpiritu impulſa , de eminente quodam loco ad terram devolvitur, & utero ad lapidem eliſo,disjectoque,ita prorſus omnis effuſus eſt humor,ut quæ puerum octimenſem geſtare videbatur,enixam crederea. Sed nec multo pòſt aut tempore aut labore , idoneis ad hanc rem adhibitis præſidiis,penitus ſanata eſt mulier. *Beniven. Abdit. c. 109.*

Observatio IX.

Sudore ſpontaneo hydropicus exoneratus.

Cuidam per ſudores ſponte excitatos , & quaſi deſtillantem aquam,euratio. *Scholiographus ad c. 39. Hollerii de morbis internis.*

Observatio X.

Peregrinatione maritima quadam ab hydrope liberatus.

Ex obſervationibus noſtris hæc non videtur prætereunda. Joanni Blanche negotiatori Pariſienſi in Angliam profecto,hyeme , tumor cum miraculo quodam ſubſedit,evanuitq; morbus, nec rediit. An quod integro , aut non ita læſo viſcere, aqua,partim calore nativo excitato , partim aere marino reſoluta fuerit? *Hollerii Scholiograph. ad cap. 39. de morb. intern.*

Observatio XI.

Per pedes hydropicus exoneratus.

Tendit hydrops interdum ad ſalutem , ubi per alvum,ſeu urinam,cruda, aut aquoſa materia,quæ ventrem extendit, univerſa à natura detrudatur, ſive tranſmittatur ad pedes , & ex ipſis deſtillet ; quemadmodum dum ſectaremur Thomam Cornacchinium Medicum Clariſſimum , ac præceptorem noſtrum, olim Piſis obſervavimus, in Reverendiſſimo Archiepiſcopo Cæſarienſi, qui per hanc viam ab hydrope aſcite (quem pluribus menſibus toleraverat) fuit penitus liberatus. *Vidus Vidius lib. 10. c. 5. de Curat. membratim.*

Observatio XII.

Per veſiculas in digitis pedum obortas magna vis aquæ profuſa, ægrà recon valeſcente.

Meminimus Caſſandram Tronam , Principis filiam,in crurum monſtrifico tumore , cùm cauterium reſpuiſſet , excitatis ſponte naturæ in pedibus veſicis ſupra digitos, aqua miro modo fluente,ſanitati reſtitutam eſſe. *Alexand. Benedict. de Curand. morbis, lib. 15. c. 40.*

Non ſolum in pedibus,ſed & brachiis , manibus, & toto paſſim corpore obortis veſicis, ſolutus eſt hydrops ille,qui à me diſpulſus eſt Friburgi Briſgavorum in homine vinitore , ex præſcripto decocto Hitundinariæ,cum ebulo, cuſcuta , aſaro,aliiſque ; tamen is nondum confirmatus erat morbus, ſed [illegible] imò in primis principiis. *Joannes Georgius [illegible] F. Medicus.*

Observatio XIII.

Uſtione per errorem excitata veſica in crure, atq[illegible] dem copioſa aqua effluente, vindicatus ab Hydrope adoleſcens.

Helidæus,joveni cuidam Hydropico, [illegible] danellam,cui multum tribuebat; tandem [illegible] num , in quo Rhaponticum & Abſinthium [illegible] fuerant,exhibuit. Mulier lectum calefactura, [illegible] mento ferreo , cui carbones imponi ſolent, [illegible] tientis iſtius combuſſit. Unde veſica magna,aq[illegible] na erupit,qua parte inferiore aperta , & multum evacuante,æger convaluit. *D. D. Laurentius [illegible] zius,de ſuis nuper liberaliſſimè mihi communicatis [illegible] ſervationibus.*

Quidam , cui per incuriam læſum erat crus [illegible] quodam inſtrumento,convaluit. Veſica enim [illegible] effluxit deinde aqua. *Caſparus Hoffmannus lib. 3. [illegible] 30. per Laurentium Scholtzium publicat.*

Observatio XIV.

Hydropico marito mortem intentans venefica , [illegible] fruſtrata eundem à morbo liberat ſeroſa ma[illegible] per lotium excreta.

Domino Joanni Echtio, Medico Colon[illegible] natiſſimo, narravit D. Gilbertus Horſtius, [illegible] cus experientiſſimus , Romæ hydropicum diu [illegible] buiſſe,cujus uxor tandem ſumptuum pertæſa, [illegible] illum tollere decreverat: quare bufonis [illegible] pulverem ægroto propinat , unde ille copioſu[illegible] didit lotium : hinc denuò eundem pulverem ex[illegible] ut citiùs illi ærumnoſam ſumptuoſamque vitam præcipite commutaret morte , qui multò [illegible] exonerata per veſicam ſaburra aquea , convaluit [illegible] ter conjugis expectationem. Nam bufo e[illegible] ſus , & renibus impoſitus , hydropicorum meatum urinarium capellit. Eandem ipſe [illegible] aliàs ſenſit calamitatem ab iis, à quibus minimè [illegible] *Wierus de Præſtig. Dæmon. lib. 3. cap. 35. Edit. [illegible] Baſilienſ.*

Mulier quædam habens maritum hydropi[illegible] expenderat in eo ſanando omnia ferè ſua, nec p[illegible] quicquam , ut etiam mori ſtatuens quoti[illegible] inclamaret: uxor ejus ſperans eum moritu[illegible] pit bufonem,& redactum in pulu. propinabat e[illegible] no : quo facto ſtatim incepit profluere urina & aquam reddere , & ſic ſanitati præter ſpem re[illegible] fuit , & quem moriturum ex veneno ſperabat [illegible] luit. *Solenander Sect. 5. Conſ. 15.*

Observatio XV.

Caſu ad lapidem impingens , & ventrem v[illegible] rans, liberata mulier ſexennium aſcitica.

Quædam mulier quinqoaginta annos nata , [illegible] ravit aſcite ſex annis ; & ea caſu in lapidem vulneratus venter ejus , per quod vulnus ſubitò aquoſitas evacuata fuit. Incidit illa quidem in deliquium , ſed pòſt in Xenodochio Patavino, alimentis priſtinam recuperavit ſanitatem: quæ res [illegible] gna eſt admiratione. *Joan. Mich. Paſchalius Me[illegible] Curand. morb. lib. 1. cap 44. Ex Savonarola* ut a[illegible] paret.

Observatio XVI.

Abdomine malitioſè perfoſſo, convaluit hydropicus.

Memoria adhuc recolo , quòd , dum Aureliæ Scholis trivialibus eſſem, viderim craſſum qu[illegible] dam bajulum(nomine *vaſi tupeux*, id eſt, eas [illegible]

[illegible] pampi [illegible] pco deſperato dereli- [illegible] juxta S. Agnanii Faoum. nebulo qui- [illegible] cultri, abdomen perforaſſet, unde ſu- [illegible] nna aqua putrida, rivuli inſtar fuit effu- [illegible] curatus ſtatim, ut priùs, abſque tamen [illegible] petari cœpit. *Franciſc. Rouſſetus de Part.* [illegible] *cap. 3.*

[illegible] *Rhodius Cent. 3. obſ. 12.* hydropis, qui [illegible] poiu, & in conſulta abdominis perfora- [illegible] atus fuerat.

Observatio XVII.

[illegible] cauterio potentiali emendatus: æger verò reci- [illegible] incurrens, inter deſperatos jam habitus, rur- [illegible] ſibi lacte ebutyrato, cum pane ſecunda- rio intrito medetur.

V[illegible] quidam artem exercens fabrilem, Civis Tho- [illegible] cenſis, natione autem Saxo, poſtquam ſatis [illegible] tus eſſet de moleſtia in dextro hypochon- [illegible] percepta, tandem in id malum incidit, ut hepatis [illegible] ſuperque atteſtaretur tumor pedum atque [illegible] cauterio potentiali in pedibus via aper- [illegible] humori ſeroſo in corpore collecto; id [illegible] venit. Totus enim hac ratione à ſabur- [illegible] aquæ liberatus eſt, neque tamen propterea [illegible] us factus. Paulò pòſt enim idem ſymptoma redit, [illegible] rurſus [illegible] venter, quàm crura, aquæ copiâ di- [illegible] atis tumuerunt. Tentata prior ratio de- [illegible] aquam, ſed fruſtra; neque enim naturæ tum [illegible] cauterizata humorem illum excernere libe- [illegible] ſibi re apud omnes deſperatâ. æger multùm lan- [illegible] cumbebat, magno cibi faſtidio laborans, ſi- [illegible] ſumma ita affectus, ut adſtantibus in ſingulas [illegible] iraturus videretur. At quid fit? Dum æger [illegible] nis laborare putaretur, ecce illum inceſſit [illegible] lactis ebutyrati, cui infriata eſſet bona pars [illegible] ndarii, ut cui ipſe adſuetus erat: mox parare [illegible] iſtud ferculum: paratur, apponitur ejus pa- [illegible] capax. Is cum magno appetitu totum id [illegible] aliquot horas abſumit & alteram; poſte- [illegible] idem repetens medicamentum. Inde [illegible] commodi, ut copioſiſſimè dero- [illegible] geret, ſingulis diebus multam reddens uri- [illegible] que crebris admodum vicibus, abſque dubio [illegible] erum quod ut lacte erat: ex quo à tam miſe- [illegible] tomate liber evaſit, præter ſpem ferè om- [illegible] enim recuperatis viribus totus à morbo [illegible] valet in hunc uſque diem, operas ſuas fa- [illegible] ut decet. Erat autem, & eſt vir hic na- [illegible] oſi, ſed macilenti corporis, vaſa inſuper [illegible] & ſpatioſa, ut ſolent tales; quæ corporis [illegible] illi certè ad hunc eventum morbi ejus [illegible] fuit. At quid fit? Poſtquam ægroti hu- [illegible] emanavit in vulgus mox inde, ut fieri ſolet, [illegible] iſta Maxima; quòd nimirum lactis ebu- [illegible] ne ſecundario tres vel quatuor patinę be- [illegible] comeſtæ, præſens ſint remedium contra [illegible] Inde mox alius quidam: qui aſcite jam ali- [illegible] ore laboraverat, vir literatus, vitam agẽs [illegible] tariam, quàm ut corporis exercitio vaca- [illegible] uper carnoſo, & pingui, fabri iſtius exem- [illegible] cœpit, & dictam illam ex ebutyrato lacte [illegible] uſurpare, ſed eventu impari. Paulo enim [illegible] e diem ſuum obiit, nihil commodi ex la- [illegible] ns; neque enim de Maximæ iſtius limita- [illegible] rat, quòd ferculum illud medeatur Hy- [illegible] et omiſi in macilentis fabris, iiſdemque [illegible] Sicuti edulium ex piſo febrim pellebat, [illegible] ſed tantùm à Polono, de quo uſitata nar- [illegible] *Franciſcus Tidicæus de ſuis mihi commu- [illegible], per Clariſſimum virum D. D. Lauren- [illegible] ium.*

Observatio XVIII.

Aſcite laborantes, perforato umbilico, & foràs prodeunte aqua, integrè curati.

MUlier ad maris portum habitans, annos nata tri- ginta ſeptem, aſcite morbo laborabat. Cæte- rùm, elapſo nonnullo à morbo tempore, umbilicus huic ex morbo ſimilis membro virili factus eſt, & in eo puſtula quædam ingenita fuit, quam mulier ungue eùm ſcalperet, inde aquoſitas contenta profluebat: quod advertentes nos, emiſſarium à natura factũ ſcal- pello dilatavimus, ut humor ſive aqua illa contenta li- beraliùs emitteretur. Vivit autem & hodie mulier hęc, & rectè ſe exercet, & ad functiones obeundas optimè viriliterque ſe habet; à qua plus minus libræ viginti a- quæ hujus, intra menſes duos, effluxere, magnum ta- men ſplenem (ut ſciatis) mulier hæc patitur. *Amat. Luſitanus Cent. 5. Curat. 37.*

Anno 1578 Ericipyrgi, arce Illuſtriſſimi Principis Erici Brunſuicenſium & Luneborgenſium, &c. Ducis, coquum vidi qui annos duos aut tres ſumma anhelitus difficultate laboraret, adeò ut vix niſi erectâ cervice ſpirare poſſet: hic à conſueta vivendi ratione ne latum unguem recedens, tandem in ſummam cruditatem vẽ- triculi, cum hepatis & pulmonis obſtructione, incidit; ita ut iodies magis ac magis intumeſcente ventre, vix ægra, præ pondere, trahere poſſet membra. Accidit autem ut cùm nihil ſiniſtri ſuſpendatur, ac morte ſoli- to ſeſe in cubiculũ quietis ergò ſubduceret, & duas aut tres plus minùs horas, ſolito ſuaviùs dormiiſſet, ſenſerit abdomen lento quodam humore perfuſum: attonito- que ſimilis obſtupuit, unà cum iis qui illi in eodem cubiculo condormierant, qui novitate rei perculſi, me advocandum curant. Ego igitur cùm primùm eò ve- ni, ſublatis ſtragulis, affectum locum perquiro; atque indagine factâ, ſub umbilico comperio continui ſolu- tionem, cujus labra adhuc deſuſcebant. Et cùm ex pul- ſu viribus nihil deceſſiſſe animadverterem, verùm eaſ- dem ſolito utcunque firmiores, jubeo præſenti ſit ani- mo: ſperare enim me, ſi ex præſcripto noſtro velit vi- vere, morbi totius ſolutionem vomicæ iſtius eruptio- ne nos conſequuturos: non enim tantùm pus conten- tum expurgatum iri, verumetiam ſenſim aquam ipſam inter peritonæum & abdomen contentam. Purulen- tâ igitur priùs expurgatâ materiâ, atque turundâ ulce- ri, dum mundatum omnino eſſet, inditâ, pedetentim aquam intercutem eduximus, ac tandem patientem accuratâ victus ratione ad priſtinum ferè ſtatum redu- ximus; ita ut poſt biennium ex Italia cum Illuſtriſſimo Principe reverſus, eundem bene valentem compere- rim, niſi quòd ex obſtructione pulmonis aliquo ſuſpi- rioſus aliquantulum eſſet. *Balduinus Ronſſeus in Ap- pendice Epiſt. 2. ad D. Petreium Tyara.*

Antonius Crettinus Arelate, manuariis operis vi- ctum parans, hydrope aſcite correptus, ita ut præ vaſto ventris tumore moriturus in momenta ſingula puta- retur: cui cùm ob extremam paupertatem victui neceſ- ſaria deeſſent, nec quidquam porrigeret, niſi mendicatò haberet: perforato vi naturæ umbilico, & ſenſim egreſ- ſa per multos dies aqua, videntibus cunctis, neque ob rei miraculum acceſſito, ut ſiquid opis miſero homini adferre poſſem, incunctanter præſtarem: poſt pauca medicamenta, ſed efficacia, & è naturæ ſinu magis quàm officinarum arte deprompta, integrè curatur, ſupervixitque annos totos quatuor: tandem verò ino- piâ cogente, & rerum neceſſariarum defectu, quinto pòſt anno, tabe & ſqualore mortuus in Xenodochio eſt. *Valleriola lib. 4. Obſerv. 3.*

Anno Salutis 1561. cùm Reverendiſſimi Principis Abbatis Murbacenſis & Ludrenſis Medicum Phyſici ex conducto agerem, fortè tum in vicinia habitantem Dominum Gallum Klett, Præpoſitum Lutebacenſem virum pium conſultiſſimum ſimul & humaniſſimum,

deſperato hydrope laborantem inviſere contigit. Hunc ubi ſexagenario majorē, ſed corpore pro ætatis ratione firmiore, & viribus ſatis adhuc conſtantibus, abdomine verò ſuprà modum umbilico tenus tumeſcente, comperiſſem; de remediis in tam conclamato morbo, & ætate ſenili adferendis, dubitare & hærere cœpi. Quod dum æger animadverteret, confirmato me animo eſſe jubet; quin præſentem ſibi mortem imminere cùm certum habeat, ſe, ſiquidem ita Deo Opt. Max. viſum ſit, mori, quàm tam miſeram vitam agere, malle, conſtanter mihi affirmabat. Se ois itaque optimi precibus & miſericordiâ (qua Chriſtianos Medicos, etiam in dubiis morbis, ægros minimè deſerere decet) victus, curationis qualiſcunque tandem munus, de dubio eventu priùs liberrimè præfatus, ægerrimè in me recepi: ratus ex Celſi ſententia, ſatius eſſe anceps, quàm nullum omnino remedium uſurpare. Quare diætâ primùm indictâ, medicamenta morbo huic convenientia per menſem adminiſtrata ſunt. Quorum uſu etſi per intervalla magna vis aquæ exigeretur, unde æger plurimùm ſibi alleviari viſus eſt: nihil tamen, quod maxime mireris, tumor abdominis remittebat. Quin umbilicus indies magis magiſque prominens, ita diduci & attenuari cœpit, ut membranæ inſtar tenuis, ob tenſionem ſplendens translucere, & ſubinde rupturam minari videretur. Hanc ego tanquam periculoſam ſæpe notatam, dum clyſteribus revulſoriis, ex braſſica marina, Soldanella vulgò dicta, potiſſimùm apparatis, antevertere ſtudeo: ecce umbilicus partim ſua ſponte, partim clyſteris vi ſolutus, aquam flavam & acrem tranſmittere cœpit. Hapſo itaque ex Bombace umbilico pervio, ne confertim aqua efflueret, leniter illigato & inducto, & ne (quod aliàs fieri ſolet) locus ipſe eryſipelate facile tentaretur, roſaceo priùs imbuto, feroſo illo humore ſenſim defluente, ventris tumor omnis ſubſedit, atque umbilicus ſuâ ſponte coaluit. Confirmatis proinde roboratiſque internis viſceribus, quibus, ne recidivam incurreret æger, ſummâ animadverſione proſpiciendum erat, Vir optimus cōplures ab eo morbo annos ſingulari Dei gratiâ ſupervixit, ſic ut ſeptuagenario ſuperato, nullâ hydropis recidivâ, ex aliis poſtmodum cauſis ex hac vita deceſſerit: id quod ego plena fide teſtari poſſum. *Schenckius.*

Aquæ intercutem per umbilicum evacuatæ hiſtoriam aliam require ſuprà, *Obſerv. Qui aqua liberaliore potu ab hoc morbo liberi evaſerunt.*

Cæmentarius in Hoſpitali, Aſciticus, habebatur pro deſperato. Nam venter in tantam molem erat elevatus, ut omnes illum morti adjudicarent. Sed natura viam invenit, rupto umbilico, unde magna vis aquæ effluxit; tandem adhibitis corroborantibus hepar, ſanus evaſit, & adhuc vivit. *Clariſſ. Vir, Joachim. Camerarius, de D.D. Joannis Heſſi mihi communicatis Obſervationibus.*

Nicolaus Novocomenſis, Venetiis Medicus primarius, Joanni Antonio Saceo, Hieronymo Capovaccenſi, & Hieronymo Mercuriali, Cæſari Pendaſio, Medicis omnibus maximi nominis, mihique narravit, ſe manè quondam cum Chirurgo acceſſiſſe, ut puellam amici hydrope laborantem ſecaret, cùm nulla alia ſanationis ſpes ſubeſſet, ac noctu aquā copioſam ex umbilico ſponte naturæ prorupiſſe adinveniſſe, puellamque ſemianimem; quam ovo, malvatico excepto, refecit: rectaque adjunctâ victus ratione, puellam paucis diebus convaluiſſe. *Marcell. Donat. Hiſt. Mirab. lib. 4. cap. 21.*

Observatio XIX.

Aſcites, veſiculâ circa umbilicum enatâ, & aquâ profuſâ, ſolutus.

DEtruditur interdum ſeroſa materia à natura per umbilicum: quemadmodum ſuperioribus annis Florentiæ factum vidimus, in uxore Simonis Blondii,
cui poſt annum abaſcitis principio, quæ ipſam
infeſtavit, ſupervenit exigua veſicula circa umbi
paulatim ſeroſum humorem fundens, quæ non
evanuit, quàm univerſus ejuſmodi humor, qui
mus in ventre ſuberat, inde intra menſis unius
effluxit, & hac ratione priſtinam valetudinem tali
trona prorſus recuperavit. *Vidus Vidius Junior,*
cap. 5. de Curat. membratim.

Observatio XX.

In hydrope, ſua ſponte natura fecit orificium intra
neum & muſculos ventris, unde veſiculæ plur
ducentis, aquoſa, extracta.

QUidam exiſtimabatur hydropicus, tandem
fecit orificium in latere ſiniſtro ſub ſplene,
peritonæum & muſculos ventris: ex quo ex
veſiculas plures quàm ducentas, quæ refereb
gallinarum, ſed erant mollia, aquæ putridæ pleu
nander. ſect. 5. conſ. 15.

† Huc refer quæ de naturali fontanella in hy
diſſerit *Glandorp. Gazophylac. c. 7. p. 43.* Quid
nellæ aliàs hîc præſtent? conſule quoque *Zacut*
Med. Hiſtor. l. 2. obſ. 21. fol. 401 Hildan. Cent. 6.

CURATIO.

Observatio I.

Hydropis curatio abſoluta.

QUoniam hydropica affectio vix alibi fre
ri, magiſque populari impetu tyrannidem
exercet, quàm in hiſce Germaniæ inferioris pa
volui hoc loco Obſervationum quorundam m
profectò non inutilium, formas in hujus ord
ratione adjungere: quas eo proclivioris mentis
cuicunque benevolenti gratis expono, ne p
qualicunque modulo poſteritati deſuiſſe videar
demque animi candorem ab aliis deſidero.
terim ſuum non illibenter permittu judicium.
verò pro diverſa hydropis ſpecie poſtularetur
etiam medicatio, primùm dicemus de Aſcit
propter materiæ ventriculo & hepati prop
nuitatem, promptitudinem, & copiam, non
longam multamve concoctionem, ſed ſtatim a
humoris evacuationem feſtino. Et præter alia
hi in uſu eſt Gratiola herba: quam licet valde
& propterea nimiùs delicatam, in ſubſtantia
quentur alii ad drachmas duas, cum pulv
momi, & ſem. aniſi momento, ſaccharo, &
ſtu: ego tamen in vino decoquo manipulum
vum, ſeu unciam ſemiſſem, cum uvis paſſis,
emptis: & à forti expreſſione, admixta
& ſaccharo, horâ matutinâ propino. Vel
ne apparari poteſt. ℞. *Gratiolæ, unciam ſem*
nellæ, drachmam unam, ſem. aniſi, drachmas dua
enucleat. unciam ſemis: Bulliant cū vino ad rem
unciarum quinque. Liquor expreſſus exhibeatur
iſtud eſt pharmacum, quo ſeroſarum & aqu
perfluitatum libræ non pauciores octo quan
purgantur. Proximum potentiâ ac bonitate
cum ſuccedit, ſuccus radicum iridis ex loco
collectarum, mundatarum, contritarumque,
depuratus: qui cum ovi gallinacei vitello
commixtus, albumine priùs effuſo, ex teſta tep
beatur. Vel paretur ſequēs hauſtus. ℞. *Succi*
reſidentiā parū defecati, drachmas tres, vel unciā ſ
Syr. roſati ſolutivi, unciā unam, cinnamomi ele
pulum unum. Miſce. Electuarium item præſtans in
lenda aquæ ſaburra, cujus & Matthiolus meminit.
diebus canicularibus ſuccus ex cucumere aſinino
preſſus, Soli in vale exponatur donec ſiccescat, h
ſupernatante ſubinde effuſo. *Accipe ſucci hujus*
bdellii, an. drachmā unam, maſtiches, drachmā ſ
lis gemmæ, ſcrupulos duos: Incorporentur. Hinc f
ſtat pilula pro doſi cōficiatur, deglutiaturque.
item *pilul. aggregat. ſcrupuli duo, cum elaterii*

[illegible] *guttis pauculis ſiant pilulæ vij. ſi*- [illegible] Succus item radicis ſambuci, vel [illegible] ſus, hîc confert. Conficiuntur in [illegible] um ex hoc ſucco paſtilli. Decoqui- [illegible] x in vino. Semen ad hæc per diu- [illegible] es a baccarum ſucco nigro expurga- [illegible] in pulverem redactum, ad drachmæ [illegible] beus propinatur cum vino, cui cin- [illegible] um unum, & ſacchari quantum voles [illegible] etiam utriuſq; interior flaveſcens de- [illegible], hîc uſurpatur. Redigitur & ebuli cor- [illegible] erem, ejuſq; drachma una, cum aquæ lina- [illegible] uatuor propinatur: unde vel per urinam, [illegible] in, aqua cutim ſubiens potenter expelli- [illegible], a Clariſſimo Matthiolo deſcriptæ, utili- [illegible] ulgaris: cujus cortex interior decoquitur [illegible] o abſynthio rom. cuſcuta, veronica, rad. [illegible] apii & fœniculi, adjecto poſtea cinna- [illegible] ax item hîc vitis ſylveſtris radix. Quem [illegible] oſe præparatum delectat, hîc ejus tranſ- [illegible] lapidum granati vel hyacinthi, grana [illegible] infundat noctem unam in vini uncia, [illegible]: deinde. per linteum colato vino, [illegible] anellæ electæ pauxillum, atque bi- [illegible] ci vitrioli guttam in vini cyatho hy- [illegible] t, idque magni arcani loco habent. [illegible] tat, ſi vigilanti præparatione oleum [illegible] cit. Porrò hoc obſervandum, ſinē [illegible] s ad minimum, ſemel tentandam eſſe [illegible] repetitionem, ne venter mox denuò [illegible] æ affluxu exundet. Quando autem [illegible] entrem & hepar exonerari deſideramus, [illegible] umoris delinquentis abundantiam, aut [illegible] viſcerum virtutem, aut plurium ſympto- [illegible] matum: præſcribere tunc conſuevi apo- [illegible] e, in ejuſmodi prope formam. ℞. *Rad.* [illegible] *cllæ, helenii vel enulæ campanæ, ebuli,* [illegible], *vitis ſylveſtris, drachmas duas, me-* [illegible], *drachmas quinque, ſem. aniſi, unciā* [illegible] *culi, drachmas tres, gratiolæ, eupatorii veri,* *p. unum, veronicæ, ſcabioſæ, betonicæ, card. be-* [illegible], *florum geniſtæ, ſambuci, an. pugill.* [illegible] *cat. vel Corinthiac. inciſ. unciam unam* [illegible] *xandr expurg. drachmas ſex, ſoldanellæ,* [illegible] *trici in paſtillos redacti, drachmas quin-* [illegible] *antur in libris quinque vini albi maturi ex* *p*[illegible], ſi febris, vel cauſa calida abſit: alioqui [illegible] *s. ſumatur medietas, in vaſe diligenter* [illegible] *plici: a forti expreſſione in decocto bul-* [illegible] *arum ſufficiens ad potus conſervatio-* [illegible] *icum aut Levonicum deſpumatum,* [illegible] *o rhabarb. electi uncia ſemis, inde admi-* [illegible] *s ci nnamomi electi, drachmæ tres.* Hinc [illegible] lternis diebus, vel cum longiori interſti- [illegible] ationis modo, hauriantur tres vel quatuor [illegible] n eandem rem aliquot taleolæ radicis iridis [illegible] no albo nocte: poſtridie verò hujus [illegible] us bi[illegible]tur horâ matutinâ calidè, identidem [illegible] bus, non ſine magno ægroti commodo, [illegible] ujus radices ſaccharo aut melle con- [illegible] quoque exhibentur. Huc quoque fa- [illegible] conditum, ſi quotidie vel alternis diebus [illegible] hor voretur ſemiuncia. ℞. *Succi rad.* [illegible] *ii, canellæ, galangæ, an. drach. duas, ga-* [illegible] *an. drach. unam, Zedoariæ, ſcrup. duos,* [illegible] *unciam ſemis. In pulverem trita, miſce* [illegible] *umato ad electuarii formam.* E baccis [illegible] ci & ebuli, à ſemine expurgatis, & per [illegible] is ſuccus cum pauco melle deſpumato [illegible], coctione ſpiſſeſcit, hîc utilis. Stillatitia [illegible] que radicum aqua artificioſè extracta, ad [illegible] hauſta, commendatur. Prima ad hæc arbo-
rum harum germina, vel folia adhuc tenella leviter bullita in acetariis hîc cum ſuccellu aſſumuntur: quæ in eundem uſum etiam olerum more coquuntur. Proſunt & vina ex chamelæa & thymelæa facta. In hunc finem præterea infunduntur quandoque à plebeiis in vino taleolæ radicis bryoniæ, ex quo hauſtum manè aſſumunt: cui ſi cinnamomi & macetis parum miſceatur, minùs noxium erit. Apparantur item pro imbecillioribus olea, linimenta, emplaſtra & cataplaſmata, quæ admota ventrem ab aquæ ſaburra exonerant, quorum ſubſtantia eſt colocynthis interior, chamelæa (mezereon nuncupata) thymelæa, eſula, & reliquæ tithymali ſpecies, ricinus, peplus, gratiola, veratrum nigrum, ſuccus cucumeris erratici, radicum iridis, bryoniæ, vitis ſylveſtris, ſambuci, ebuli, ſcammonium, euphorbium, & aloe: quæ cum melle vel felle taurino, aut oleo liliorum, aut laurino, ſive rutaceo vel irino, aut alio liquore convenienti, ad quamcunque voles conſiſtentiam vel formam coquantur. Prodeſt hîc quoque oleum de mezereo Meſues, & unguentum ex arthanica recens. Sed pro materiæ applicatæ vehementiâ, ea vel diutius vel breviùs in ventre erit relinquenda, regione hepatis ſemper liberâ.

In Anaſarca uſurpamus fere eadem purgantia medicamenta: ſed in Tympanite talia exhibemus, quæ unà cum moderatiori humoris aquei evacuatione flatus diſſipant cujuſmodi inter reliqua eſt Electuarium Indum majus: cujus drachmæ ſex cum pulvere ſoldanellæ, & vino, vel aquâ rutacea, aut ex camomillæ floribus, vel alio liquore idoneo exhibentur non inutiliter. Si verò deprehendantur inteſtina affici lumbricorum roſione, quod aliquando uſu venit, maximè in Anaſarca, ſemen Abſynthii Santonici non temere additur. Poſtridie cujuſlibet evacuationis aſſumi jubeo theriacæ veteris, vel mithridatii drachmam unam, vel drachmam unam ſemis. Urtica inſuper hic non ſine prodeſſe conſtat. Verùm de iis quæ communiter nota ſunt, ut fere toto hoc opere, nihil dicam: raris ſolummodò obſervationibus contentus, efficax hîc cumprimis eſt oleum è juniperi baccis pure extractum, & cum vino ſumptum. Item lixivium è juniperi cineribus & vino apparatum: conficitur & ex ſarmentorum ac geniſtæ cineribus, atque cum ſaccharo, & canella frequenter per manicam transfunditur. Datur à pleriſque etiam petroleum cum vino: quod urinam, ſudorem & vomitum movet. Memini ad hæc, uti Romæ marito Aſcite diutius excruciato, pulverem bufonis uſti, ut veneno tolleretur, ſumptuum pertæſa uxor exhibuerit, unde copioſum hic lotiū reddidit, hinc ipſa denuò eundem propinat pulverem, ut citiùs ærumnoſam ſumptuoſamque vitam cum ſubita commutaret morte: qui ab uberiore aquâ confertim per veſicam exoneratus, præter conjugis expectationem convaluit. Sunt item, qui propinant decoctionis radicum diureticarum uncias quatuor, cui admixtæ fuerunt ſem. lini drachmæ tres, correctoriæ ſcilicet, & cantharides duæ ſimul decoctæ, ſed priùs ſimul colantur. Medicamenta quibus viſcera roborem, mihi præter electuaria nota, in uſu ſunt in Aſcite & Anaſarca: Conſerva radicum helenii, ac radices eædem conditæ. conſer abſinthii Rom. Zinziber Indicum conditum, radices pimpinellæ conditæ. Aut ejuſmodi præſcribo mixtionem, ut plures ſimul intentiones complectatur. ℞. *Conſer. radicum enulæ, unciam unam ſemis, abſinthii rom. unciam unam, ſpecierum diacinnamomi, drachmam unam ſemis, dialaccæ, drachmam unam, olei juniperini, ſcrupul. duos cum ſyr. de eupatorio, q. ſ. fiat conditū.* Aliquoties vini ſublimati uſum permitto, maximè in Hyposarca: cui canella inciſa, galanga, calamus odoratus, Zinziber, vel ſimile quiddam, imò & panis mica cum ſaccharo mixta, ſimul deglutiuntur. Si ex ſplenis con-

ms conſenſu hydrops oboriatur, proderit ſequens medicamentum. ℞. *Conſ. rad. enulæ. unciam unam, chamædryos drachmas ſex, ſpecierũ diacapparon drachmas duas; dianiſi, drach. unam ſemis dialaccæ, ſcrup. duos, ſyrup. de radicibus, q. ſ. miſce.* Ipſa lienis regio unguento è bryonia contra ſplenem, cui oleum rutaceum, & è cappatibus admixtum fuerit, linitur. Et ſi tenſa fuerit hæc pars, applicatur emplaſtrum diachylon cum gummis, commixtâ medietate emplaſtri è meliloto, affuſis pauculis olei ſpicæ guttis.

In Tympanite mihi commendatur electuarium è baccis lauri, quòd flatus plurimùm diſſipet. Vel fiat ejuſmodi compoſitio. ℞. *Electuar. è baccis lauri, unciam unam, conſer. rad. enulæ, unciam ſemis, ſpecierum dianiſi, drachmas duas, diagalãgæ, diacymini, an. drachmam unam, olei juniperini, drach. ſemis, Syrup. de eupatorio, q. ſ. miſceantur.* Vel olei ex ſem. aniſi aliquot guttæ, hauriantur cum vini momento. Vel electuarium apparetur tale. ℞. *Specierum dianiſi, diacymini, an. drach. unam ſemis, diagalangæ, drach. unam, ſacchari puri uncias quatuor, quod diſſolvatur cum aqua rutæ, & poſt juſtam coctionem affunde olei aniſi guttas ſex, & miſce diligenter: deinde fundatur in marmore, fiat electuarium in rotulis.* Proficit item ex fœniculi ſemine oleum; itẽ maceris oleum. Cõmendatur & nucum oleũ recens, cum generoſo vino vel ſumptum vel injectum. Inunctiones mutantur pro viſceris affecti conſtitutione. Ventriculus enim ſtudioſe illinitur oleo abſynthite & maſtichino, quibus pro ditioribus admiſceto, tertiam aut quartam partem olei maceris. Deinde huic feliciter applicantur ſacculi, ex abſinthio, menta, ſalvia, ruta, corticibus arantiorum malorum, ſem. fœniculi & cumini concinnati: qui priùs valde incaleſcunt, ſi lapidi ignito ollæ impoſito tria aut quatuor vini cochlearia infundantur: & mox ollâ hoc ſacculo tectâ, ne ullâ ex parte vapor expiret, tantum caloris hic concipit, ut ventriculo, aut univerſo etiam ventri impoſitus, ſuaviſſimum præbeat fotum. Suſpenduntur & ſcuta, quæ vocantur ſtomachalia, ſed vehementia ea eſſe oportet. Hepatis locus oleo abſinthite & nardino cum olei maceris pauxillo inungitur. In Tympanite verò totum ventrem primùm quàm diutiſſime, donec rubor excitetur linteis calidis, vel manibus carnoſis calentibuſque fricuiſſe, ut poris apertis, flatus tenuati exhalent, confert. Utiles autem ſunt ejuſmodi frictiones in quacunque hydrope, quòd aperiant, extenuent, diſcutiant & exiccent, deinde vel vino ſublimato, vel oleo laurino, vel rutaceo, cum calidiſſime, & perquàm diu inungi oportet: poſtremò ſacculi queunt applicari ratione paulo ante dictâ, ex ruta, abſinthio, ſem. cumini, aniſi, fœniculi, dauci, floribus camomil. meliloti, ſambuci, anethi, roriſmarini, ſtœchados, conſuti: Vel ſpongiæ amplæ, aut pannus lineus craſſus priùs in vinum aut lixivium immerſus & expreſſus; cui præcedentes herbæ ſemina, & flores fuerint incocta: hoc autem ante iounctionem faciendum. Poſtremò adhibeantur emplaſtra, velut è baccis lauri. Affigitur etiam aliquoties umbilico, ſine inciſione, cucurbitula magna, cum larga flamma.

Cæterùm tum etiamnum reliqua ſunt præcipua totios curationis capita, quæ ſi rite obſerventur, mire conducunt. Primum eſt, in toleranda ſiti conſtantia, quam ſtrictâ adeò lege impero, ut ægris non ultra libram unam cum dimidia vini, in quemlibet diem permittam. Minori moleſtiâ hic obedire queunt, ſi ex anguſtioris oris vitro bibant; humectata etenim ſæpius vini ſtillantis momento lingua, promptiùs fallitur ſitis, nec ejus copiâ gravatur ventriculus. Mandontur in hunc uſum & paſſulæ, diutiuſque in ore detinentur. Sic & glycyrrhiza exiſtit ἄδιψ☉, maximè recenter effoſſa: uti paſtilli quoque ex ejus ſucco concreti, ſi ore

retineantur, quouſque liqueſcant. Lapillis item
no aſſumptis, eandem ob rem lingua quandoque
ludit. Vinum autem ſit album, maturum &
Confert plurimùm quoque helenites, abſin
aromaticum. Alterum, & fere maximum erit
quem quomodocunque, quantum fieri poterit,
quere oportet. Theriaca poſtridie, purgatio
vino calido propinata, ut dixi huc facit. Qui
etiam hîc mirè commendatur ſuccus è rapo ro
in pila contuſo & expreſſo, conditus ſaccharo &
momo, ut aliud guſtanti quàm rapum referat:
ne ægru bene cooperto propinatur. Radix item
dinariæ pondere ſemilibræ, per noctem in vino
rata, & deinde uſque ad tertias decocta, mane
ſtomacho pota calide, aquam intercutem
pioſo mirifice expellit. Eodem modo vinum
ronica apparatum valet. De chymici cojuſda
veris ſudorifici potentia aliàs fortaſſe dicam.
ſecùs inſuper ſudoris profluvium multiplici
liot; idque pro ægrotorum diversâ conditione.
nuioris ſiquidem fortunæ hominibus conſulo, ut
ſæ incubans corpus univerſum in clibanum
pane extracto etiamnum tepentem, imm
uti caput extra præfurnium, pulvinari innixum
bere reſpiret, ne calidiori aere ſuffocationis
lum ſubſequatur. Ut is quoque citiùs promov
& tibiarum inflatio ſimul diſcutiatur, arenam in
te vel cacabo calefactam, ſive etiam cineres qu
nos eodem modo calentes, in ſacculum infundo,
colligato imponuntur crura tumida veſperi, a
militer mane. Silices item calentes, invol
linteis in lixivio quercino vel vino madefactis,
que axillæ ſinui & pedum plantis applicari, bra
thoracem remiſſis, tibiiſque ſibi mutuò
tibus, jubeo: atque eâ ratione è corpore di
tecto promptius ſeroſa recrementa eliciuntur,
tiùs eaturquentur. Alius horum expri
modus mire utilis & certior exiſtit, ſi cupa
priùs igne vaſi impoſito incaleſcat, tecta lo
panno denſo, vel operculo ob tumidum corpus
modo. In hac, ſuper ſedecula inſideat æger,
& collo ita munito, nequid vaporis exhalet.
ſequens decoctum in cacabo, vel vaſculo a
fervidum intra tibias collocetur, in quod
igniti ſilices immittentur, ut novus copioſiorq
nuò excitetur halitus, qui ſemper ventre
do, quàm fieri poteſt calidiſſime excipiatur
men primi ſemper fervoris violentiâ urat, cav
ſedulò. Quò autem conſtantiùs diutiuſque
doris effluvium toleraverit ægrotus, eò
letudini conſulet rectius. Poſtea hic linteo
coopertus, in contiguum lectum calentem
tur, ne præpediatur ſudoris fluxus. Interim
roboret, vel vires reficiat, ſive ſit conſerva,
giber Indicum conditum, vel confectio in
aqua cinnamomi, vel aromaticum vinum, exh
Decocti jam dicti materia eſto: radices & fo
buci atque ebuli, raphanus, abſinthium, pule
ta, abrotanum, marrubium, hedera, roriſma
jorana, origanum, ſalvia, calamenthum,
thymus, hyſſopus, centaurium minus, na
cics, baccæ juniperi, anethum, chamæmelum.
mixtus ſulphure potiſſimùm & ſale, in lixivio
aut in lixivio ſolo bulliant. Vel ſuffitus hic
tetur, ſolo acri lixivio ex ſarmentorum cineribus
quercinis parato. In Hypoſarca verò cum multa
litate etiam in ignitos lapides, maximè pyrites,
di acetom obſervavi, cujus vapor fervidus eodem
do in cupa excipitur. Ubi balneorum na
dorum fuerit copia, licèt quædam utilia ſunt, vel
ſum, nitroſum, atque etiam aluminoſum: ſulph
tamen præferendum. Juvabit etiam ſudoris

m ſi dictarum herbarum & radicum pars in …uoribus ferveat, additis ariſtolochia rotun…rt, juniperi, radice iridis: atque immer…o amp…iſſimis ſpongiis, vel pluribus ſimul & expreſſis; aut panno denſo duplicato finı…to extortoque, aliquoties calidiſſimè & diu…oveatur, integaturque totus venter, dempta …regione. Inde adhiberi queunt, partim liquo…lea ante dicta, partim etiam alia, item unguen…plaſtra & cataplaſmata: cujuſmodi ſunt, oleum …tium, irinum, è lateribus: ungnenta, Martia…rippæ, Aragonis: emplaſtrum ſemel dictum …uri. cataplaſmata ex farina fabacea, lupi…ſter…oribus caprinis, columbinis, vaccinis re…& calidis, caricis, baccis lauri, ariſtolochia ro…hide agria, pyrethro, cardamomo, radice …phure adornata. Vel ſi poſt inunctionem …fuerint ſacculi ex lino raro, tenui, trito, & …bis curſum enarrata compoſiti: deinde ſcripti d…cocti, vel lixivii, aut vini halitu (ut dixi) ir…que, non debent non eſſe admodum n…es inſuper tibiarum diſcutit pulmentum …ed… panis, cum muria aut lixivio coctum: ad…o poſtea …leo irino, ſive alio ſimili.

Port… quia extremi morbi extrema plerunque re…poſtulant. quæ hic quoque in actionibus Chi…ob ervaſſe me memini, colophonis vice ſub…ræter communem verò aquæ extractionem …aracenteſi vel pertuſione ad muſculum ob…cendentem, eam feliciter, quanquam rariſſi…per umbilicum vidi: natura hic detrahen…monſtrante, ob ſingularem & nobilem um…orem. Curæ autem cumprimis ſit, ut exiguo …ulum foramine is aperiatur, ne profluvium con…ſubſequatur copioſum nimis: quotidie enim …libras duas effluxiſſe ſatis eſt. Quare illud tenaci …o mox occludendum erit, ne ex præcipiti & …mori ſimul & ſpiritûs effuſione. effluat quo…. U… etiam remoratur, ſubſiſtit impeditur…tus liquor ſeroſus, ſiphune leniter altiuſque im…o facile …uet. Cæterùm toto hujus curationis tem…quanto poteris ſtudio, viſcerum robori conſu…, medicamentis, victu delecto, & conditurıs …is. E… enim niſi reſtaurentur, quæcunq; ſym…n ablatione operam laudes: rarus ſiquidem …curationum eſt ſucceſſus felix, etiamſi nulla …ueris, quod ea nec admittantur, nec tenten…n…o extremè deſperatum eſt. Suû hic me…elegans Hippocratis ſententia: *Ubi, in…cxeu quæ aquam purgant non levior fiat, inn…cruſtæ quam tenuiſſima, & quàm maximè in…quò aquam continere poſſis circum circa umbi…an umbilico, & emittere ſingulis diebus. Cùm …bus ſit periculoſiſſimus, in hùs periclitari opor…m …ceſſerit, ſanum facies: ſin minùs, quod et…at uriam erat, idipſum perpetitur.*

Felicem præterea curationem in aquæ cutem ſub…s educti… ne non ſemel vidi, maximè in hypoſar…t ſuper utroque pede tumido inſtar inciſæ venæ, …au… o altiùs, fiſſuræ ſcalpello vel lanceola inſlige…. Enimverò die noctuque ex iis vulnuſculis in…uæ copia, citra virium læſionem, indeſinenter …, quod parum ſimul ſpiritus pereat: verùm ex …o talis humoris ad exigua vulnuſcula decubitu, …que ſuboritur eryſipelas; quo tamen victo, …nnûquam eodem modo idem pedum tumor …. Proinde non immeritò omnibus prædictis …auxilium in Anaſarca, vel Hypoſarca, ſive …aut Leucophlegmatia Chirurgiam præſtare, …ſclepiades. Fiſſuras autem circa internum ta…i vult, in loco quatuor digitorũ ſpatio ſupra …e ramente, ea profunditate, qua in venę ſectione

quis utitur. Novi qui ex inflatis tibiis aquifolia cæſis, aqua cõtinuò emanante liberarentur. Leonides etiam aliàs corporis partes ſcalpello incîdi vult, ſi tardius ſupra talos extillet aqua: veluti ſcrotum tumefactum, pudenda, ſemora, vulnuſculis ſolùm lancinat, eaque ſale cõfricat: cujus ſubſidium hic poſtea oſtendit uſus. Scrotum in ejuſmodi caſu quandoque ſubtus ac vulnuſculis duobus factis pertunditur, filoque ſimul trajecto & relicto, ſtillat ſedulò hic humor. Refert Antonius Benivenius mulierem hydropicam ex alto loco in terram decidiſſe caſu, cùm nulla vitæ ſpes ſupereſſet, utero que ad lapidem eliſo & disjecto, omnem effluxiſſe aquam, & pauco poſt tempore idoneis præſidiis fuiſſe valetudini priſtinæ reſtitutam. Siccantem, calefacientem, & facilis concoctionis victum eſſe oportet. Allii uſus eſto frequens, maximè tenuioris fortunæ hominibus. *VVierus lib. obſervationum.*

Observatio II.

Curatorum Hydropicorum atteſtationes, & Hiſtoriæ memorabiles.

HOc regimine curavi quendam in ætate perfecta conſiſtentem, dando ei in potu ſemel 10 quatriduo de aqua cuculæ recentis rot. 1. cum drach. decem Zuccari elhaſar, & dando ei interim de pulv. croci, berberis, Laccæ & Ari, & emplaſtrando hepar cum glutinativis, & faciendo eum uti exercitio, & pauco potu vini. Quod niſi inveneris aquam cuculæ recentis, utendum eſt cuculæ ſucco ſumpto cum fumoterræ, & modico foliorum laureolæ, *Raſis 7. continent. cap. 2. pag. 158. facie averſa.*

Curavi quendam ſenem. in quo erat aqua, de qua nunquam cogitavi quòd aliquo modo convaleret, in quo non erat caliditas: & dando ei de laureola 10 potu ceſſavit inde per dies; deinde revertendo dedi ſibi de laureola ſecunda vice & convaluit; ſed loculus teſticulorum ejus ita repletus erat aquâ, ultra quàm exiſtimari poterat. *Idem lib. & cap. ſuprà dicto, pag. 159. facie averſa.*

Vidi hydropicum Aſciticum quadragenarium, curatum ſolùm cum hoc regimine. De manè comedebat ſolùm Alaudas, (alii Alacedas) quoties invenire poterat, quas exenteratas replebat petroſelinò minutim inciſo, & decoquebat eas elixando, vel aſſando, & comedebat eas ſine pane: & in fine comeſtionis accipiebat ſolùm uncias duas panis biſcocti. Et cùm non poterat habere alaudas, ſumebat alias aviculas, ſimiliter cum petroſelino: & bibebat in fine cibationis medium cyathum vini albi ſubtilis & potentis, & poſtea totâ die ſtabat ſine potu, colluendo os & gargariſando cum vino parum lymphato. Et de ſerò comedebat quartam partem unius panis communis à corticibus mundefacti, & infuſi in vino malvaſiæ, vel alio ſimili, & unicuique bolo panis ſuperaſpergebat abundanter de pulvere qui ſic fit ℞ *Cinamomi electi, unciam ſemis, Caryoph. Galanga, Macis, Aniſi, Amomi, lancellota, ana drach. ſemis.* Poſtea totâ nocte ſtabat ſine potu, donec de manè in aurora bibebat de ſyrupo, quem ex authoris libro petes. *Nic. Nicol. ſerm. 5. tract. 5. cap. 25.*

Curavi duas hydropicas à cauſa frigida cum tuſſi, quarum ventres magnificati erant, & crura, & coxæ: Exhibui autem eis in potu omni die in jejunio uncias quatuor aquæ praſſii, & drach. duas ejuſdem aquæ de ſerò ante cœnam per duas horas: & purgavi eas de quarto in quartum diem, vel per amplius tempus cum ſucco ireos, & ſanatæ ſunt perfectè in ſatis brevi tempore. *Idem loco quò ſuprà.*

Utantur Aſcitici ſyr. meo, quo curavi nepotem Abbatis Clarevallenſis. ℞. *Succi ſcariolæ, lib. ij. ſucci apii, ſucci petroſelini, an. lib. ij. Eſula in tali proportione, quòd in lib. j. ſyrupi decocti* (non dico crudi) *ſit uncia una eſulæ. Eſula in prædictis ſuccis bulliat. Addatis maſtiche ſem.*

apii

apii & fœniculi, coletur. Colatura addatur Zuccar. In fine decoctionis addatur Rhabarbarum. Detur in manè, in aqua decoct. ſem. fœniculi & maſtichis bis vel ter in hebdomada, ſecundùm vires patientis, quia aliquantulum laxat. *Platearius pract. cap. 3. de ægritud. hepatis.*

Ego Joan. Matth. ex Ferrariis de Gradi Mediolanẽſ. Cùm eſſem ad curam Illuſtriſſimi quõdam Ducis Mediolani Quarti, Franciſci Sfortiæ hydropici, & fuiſſet diſputatum inter Medicos tunc Ducales, de ſibi exhibendo Electuario Meſ. de Mezereon, &c. Laudavi ſtandum eſſe in medicinis latis communibus, ut ſunt trochiſci de Rhabarbaro, cum quibus dando drach. ij pro vice, bis in hebdomada, quaſi fuit tota cura in illo invictiſſimo & excellentiſſimo Principe. *Author. Comm. ad cap. 9. lib. 9. Raſis ad A. manſ.*

Plateatius narrat, quod quædam vetula coxit in olla ſuccum plantaginis ad medietatem, & dedit hydropico de cauſa calida ad bibendum quotidie, & ſic curatus fuit. *Guil. Varignana tract. 12. cap. 4. in Addit.*

Ego mirabilem in hoc caſu experientiam habui, & eſt ut tollatur bufo ſylveſtris, qui in nemoribus invenitur, & ſcindatur totus per ventrem, & ſuper renes ligetur; educit enim mirabiliter aquoſitatem per vias urinæ: & cùm volumus ampliùs ipſum educere, renovamus, & hoc multoties ſum expertus. *Idem Varignana, loco quo ſuprà.* Idem confirmat *VVierus, memorabili hiſtoria veneficæ, ab Echtio nobili Medico acceptâ, & paulò ante exhibitâ.*

Curavimus quendam Aſciticũ, qui vocabatur Azo de Guidis bonis, de civitate Parmæ, ſolùm cum trochiſco qui ſic fit, & continuo uſu diacurcumæ majoris. *℞. Turbith, drach. unam, Zinzibiris, Zuccari, an. ſcrup. duos, ſcammonea electa, grana hordei duo: terantur & incorporentur cum vino.* Hunc trochiſcum recipiebat ſemel in hebdomada in matutinis, & aſſellabat quater vel quinquies omni die. Ante prandium & cœnam ſumebat ad modum nucis de diacurcuma: & poſt illud bibebat aliquid optimi vini albi odoriferi. Et ſic cum emplaſtris dictis ſuperiùs, & diætâ bonâ, liberatus fuit per curam noſtram perfectè intra ſex menſes, & vixit in bona ſanitate longo tempore: & erat ejus ætas tempore infirmitatis plus annis lx. Erat in infirmitate ſua ſatis bonæ virtutis: & ejus appetitus ſatis bonus, & erat abſque febre, & abſque fluxu ventris; ſed ejus venter & teſticuli erant immenſæ inflationis, & ejus urina erat bene rubea, & ſemper bonæ quantitatis. Diæta ejus fuit talis, multum ſitiebat, & tunc abluebat os ſuum, & gargarizabat aceto mediæ fortitudinis, & aliquando miſcebat cum illo aceto de vino, aliquando non. *Guil. Placent. pract. cap. 120.*

Aſciticam Aquenſibus aquis balneari juſſi, hæc etiam manè pintam unã illius aquæ bibebat, & die aliâ in veſperis ſolum balneum intrabat; aliquando tres aquæ pintas manè bibebat, & per dies 40. hoc continuans, & ſe interdum balneando, liberata eſt. *Guainerius lib. de baln. Aquenſib. cap. 3.*

Dixit Albertus, quòd quidam hydropicus deſperatus curatus fuit ſolum cum vino de Malvaſia, ipſum continuò bibendo, & in ipſo carnes, & ſua cibaria decoquendo. *Nicolaus ſerm. 5. tract. 5. cap. 25.*

Medicamentum bene paratum ex cantharidibus, in maxima hydrope, tam Aſcite, quàm Anaſarca, ex Galeno, purgat per urinam valenter aquoſum humorem, ſed iis non utendum, niſi alia non contulerint. Valeſcus tamen de Taranta, vir doctiſſ. & magnæ experientiæ, hoc medicamento multos laborantes & Anaſarcâ & Aſcite reſtituit. Caſtigantur Cantharides abſciſſis capitibus & pedibus, non alis, (ut quidam malè docent, cõtra Hippocratem & Plinium, & veritatem.) *Accipe ergo unam cantharidem abſq; capite & pedibus, quatuor ſeminum frigidorum majorum mundatorum, an. unciam ſemis, ſacchari candi violati, uncias duas, gummi ceraſi, aut dragacanthi, drach. ſex. Miſce, & fiat ad modum pulveris.* Doſis eſt, uncia una ſummo manè, ſed defende veſicam admovendo ei lac caprinum, vel oleum roſatum tepidum. *Michael Joan. Paſchalius c. 44. lib. 1. methodi curandi.*

Cùm ex diuturna febre, & malo quoque regimine tam diætativo, quàm medicinali, in aquam intercutem deveniſſes, & hoc ex maximâ jecinoris imbecillitate, ita ut non tantùm venter inferior, ex multitudine materiæ aquoſæ, (cum qua & ventus plurimus erat) verùm etiam & univerſum corpus intumuerat: videlicet crura, brachia, caput, (facies ſcilicet) & pectorales partes: ita ut in tumore omnia membra elevata fuit, ex quo neque deambulare, neque pedibus conſiſtere, neque in lectulo jacere poteras, ſed ſedere tantùm, & ille ſitus non ſine maximo incommodo erat, quoniam nec dormire, nec ſpirare, nec comedere, aut alia facere ſine maxima anguſtia permittebantur, & ad illud ultimum Chriſtiani hominis remedium deveneras ut poſt aſſumptam Euchariſtiam, extremam etiam unctionem habere volueras. Unde etſi plures ſeniores Medici adeſſent, ego accerſitus videns omnes, tam Medicos, quàm affines, ſine ſpe aliqua ſalutis eſſe, juſſi imprimis ut cutis crurum & coxarum cum ſagittella ſcarificaretur, non ſolùm in tibiis & ſuris, verùm & in partibus coxarum, ſcarificatione tamen levi, & parvâ, ita ut cutis prior illa perforaretur ſola, ex quo factum fuit, ut tota illa materia aquoſa, quæ in ventre inferiore, & ambitu totius corporis erat, ſenſim egreſſa ſit, & hoc ſpatio diei naturalis; ſicque viſus es è manu mortis evaſiſſe, cum maxima omnium Medicorum illorum, & cæterorum adſtantium admiratione, & ſtupore, ita ut me hominem à mortuis ſuſcitâſſe dicerent, cùm paucis pòſt horis tu, qui nec loqui, nec comedere, vel aliquâ alia operatione naturali uti poteras, expeditè loqui cœpiſti, & cibum petiiſti: quo ingeſto, in lectulo te decumbens collocare voluiſti, & dormire cœpiſti; poſt ſomnum deambulare potuiſti. Quæ omnia certè ſunt digna ut literis mandentur, ut ſciant homines quantum ingenia medicinalia, in morbis etiam ſine ſpe, aliquando poſſint & valeant. *Nicol. Maſſa epiſt. 21. Tom. 1. ad Joan. Mariam Arquæ Policem*, ex qua Apotherapian quoque huc refer.

Scio Auguſtinum Tornatum, virum nobilem, aliquando curatum ab hydrope, ſolo potu decoctionis radicum geniſtæ, vel aqua deſtillata ex illa, ſumebatque eam ante cibum, cum cibo, & poſt cibum, & ſanatus eſt perfectè. Morbi enim valdi non curantur caſſia, aut rhabarbari exiguâ ſumptione, in quindecim diebus ſemel. Ut enim temerarii Medici eſt in morbis levibus, validioribus uti præſidiis, atque periculoſis; ita peritiſſimi eſt, quos aliâ viâ ſanare poſſe non ſperam, non audere: quod præceptum *Galeni* eſt, *decimo artis curativæ*, dum de tabificis loquitur: & dictum *Hipp. Extremis morbis extrema exquiſitè remedia optima ſunt*, intelligitur non ſolùm de morbis extrèmis in magnitudine, ſed in genere, cujuſmodi eſt hydrops. *Cardanus in conſilio pro difficultate ſpirandi, pag. 566.*

Vidi Venetiis Religioſum quendam ordinis Prædicatorũ, in Hoſpitali Sancti Joannis & Pauli, hydropicum ex aſcite & tympanite, qui fuit curatus. Adfuerunt mecum excellentiſſimi Medici plurimi, ſcilicet Papienſis, Eugubinus, Trincavalla, & alii: habebat is, ut dixi, aſcitem cum tympanite, & tabem cum febre hectica: oportebat tum exiccare tum humectare; quare eramus in maxima diſcordia. Ego volebam ut multùm biberet, ſed quæ aperirent, quia haberet plurimas obſtructiones. Præterea ut humectaretur, quia ad tabem pervenerat Ordinabam ego ſyrupũ acetoſum, cum omnibus quæ provocant urinam. Eugubinus nolebat quicquam eſſe bibendum, & narrabat de quodam hiſtoriam, qui per ſicca fuit curatus. Papienſis,

utſi.

ut litem dirimeret, concluſit, neque liberaliter, neque omnino nihil eſſe bibendum. Res extrahebatur, uſque ad noctem, & deducebant nobiles unumquemq; Medicum ad ſuam cymbam. Ibi tum Papienſis, quod antea diſſimulaverat, converſus ad magnificum quendam, dixit, ſi vultis curare hunc Dominum, profectò non aliud erit faciendum, quàm quod conſuluit Baptiſta Montanus. *Joan. Bapt. Montan. conſil. 263. Edit. Baſil. Anni* 1583.

Pilularum noſtrarum ſæpius experientiam habuimus, & citra noxam pluries ſingulis ſeptem vel decem diebus exhiberi poterunt; mirabiliter enim ſeroſos purgant humores, citra aliquod nocumentum notatu dignum. Conficiuntur autem hoc modo. ℞. Foliorum plantæ, quam cõmuniter ſeplaſiarii mezereon appellant, & propriè ejus quam nuncupat Dioſcorides chamelæam, unc. ij. vel iij. infundantur per viginti quatuor horas in ſufficiente quantitate aceti vini albi, in quo priùs mala cydonia fuerint decocta, demum in umbra exiccentur, & iterum priùs parato decocto ex pomis dulcibus & acetoſis, in eodem aceto vini albi prædicta folia infundantur ut ſuprà, ac exiccentur: contundantur, & eiſdem adjice hieræ picræ ſimplicis tantundem, & cum ſucco radicis iridis fiant paſtilli, & ſerventur: quorum doſis eſt drach. j. vel ſcrup. ij. pro qualibet vice. Interim verò drach. ſemis agarici trochiſcati, aut rhabarbari vigorati, & tantundem trochiſcorum ex myrobalanis chebulis adjicere poteris: eiſdem namque catapotiis (Deum teſtor) me nonnullos hac ſpecie aquæ inter cutem laborantes ſæpius, per intervalla eis adhibitis, perfectè curaſſe. Nec etiam parum conferunt pro curatione aliarum aquæ inter cutem ſpecierum, ubi eadem purgatione indigeant; quemadmodum hoc in anno 1557. obſervavimus, in Illuſtriſſimo Petro Antonio Sanſeverino Beſignani Principe, qui cùm aſcite ſimul atque anaſarca laboraret, adeò ut ferè à cunctis pro deplorato haberetur, ubi ter aut quater dicta catapotia per intervalla devoravit, liber evaſit. Teſtes ſunt nonnulli cùm Medici, tum magnates, qui ipſum aquâ inter cutem laborantem, ac demum ab ea ſolutum & liberatum inſpexerunt, quamquam non exiguam etiam huic opem tulerit ſudatorium Trituli hodie vocatum. *Donat. Anton. ab Altomari, de medend. hum. corp. malis, cap.* 91.

Frictiones utiliſſimæ ſont leucophlegmatiâ laborantibus, ſi fiant cum oleo irino & ſale, aut oleo laurino, aut anethino, cum pauco aceto & ſale, aut ſulphure tenuiſſimè trito: hæc frictio univerſo corpori adhibetur, & ventri, Simili frictione & validis exercitationibus uti præcepi ſub æſtivo Sole, in calida arena Adoleſcentem, quem ex magna leucophlegmatia ad ſanitatem reſtitui, quinque dierum ſpatio, probè jam purgato corpore. Is ſanè ſe ſoli æſtivo exponebat, tecto capite, quatuor horarum ſpatio, juxta meridiem, quas frictione & exercitatione inſumebat. Frictio autem cum oleo irino & ſale fiebat.

Fœminis crura ſcarificare præcepimus, cui nullum auxilium conferetur. Hydropicis talos ſcarificare *Gal.* ex Archigene præcipit *lib. 9. compoſ. med. per locos*: & *Celſus* item *lib. 3. cap.* 21. Hoc remedio malum corporis habitum ſæpius curavimus. *Chriſtoph. à Vega, art. med. lib. 3. ſect. 8 cap.* 13.

Aſciticos quoſdam paracenteſi, hoc eſt, punctura ventris in quinque partibus factâ, non penetrante, ſanatos vidi: eis partibus purgatâ aquâ *Idem cap.* 11.

Tympanitem vidimus à calida jecoris intemperie natum, quem refrigerantibus curavimus. jecori ſuperponentes ſuccum endiviæ & cichorii cum pauco aceto, & unguento roſato linientes. Superponimus aquam inſtillatitiam endiviæ cum aceto, & cichorium edendum damus, atque endiviam, *Idem cap.* 12.

Quidam Medicus doctus & ſenex curavit pilulis Mezerei Sacerdotem quemdam ſenem tympanite laborantem.

Syrupus ex decocto radicis cucumeris agreſtis, eſt efficax in curatione hydropis Aſcitæ. Et Eruditiſſimus Doctor meus Jacob. de Leon. Compluti Archiatriclinum illuſtris Comitis de Salinas, hydropicum confirmatum curavit. ℞. *Rad. cucumeris ſylveſt. unc quatuor, decoquatur in lib. ij. aqua ad dimidium, deinde accipe mellis lib. ij. aqua lib. 8. bulliant per ſe ad dimidii uſq; cõſumptionem, cui precolato adde libram unam decocti radicis cucumeris ſylveſtris percolati quoque, & fiat ſyrupus, addendo in fine pulveris dragaganthi unciam unam.* Doſis quolibet manè cochlearium unum.

Quæ per urinam clementer purgant, & corroborant jecur, ſunt diacurcuma, dialacca, & trochiſci de Rhabarbaro; hi enim obtinent principatum in hoc morbo Quibus curatus fuit Excellentiſſ. Dux Mediolanenſis Franciſcus. Doſis à drach. una ad drachmas duas. Propter illorum amaritudinem fiant Pilulæ cum aqua abſinthii. Iiſdem trochiſcis curavi ego Magnificam uxorem, Magnifici Franciſci Marci, quæ laboravit principio Aſcite cum febre fermè habitudinali: Cui dedi præter hos trochiſcos multis diebus lac Aſinæ, quæ paſceretur herbis diureticis: Lac enim non nocet hydropi, ut multis graviſſimis Medicis placet, præſertim ſi ab ea animante emulgeatur, quæ paſcatur herbis diureticis: ideoque à quibuſdam laudatur lac caprarum Arabicarum propter paſtum.

Cauteria multa ventri ſæpe admota non profunda purgant hanc materiam. Et his curavit quidam Agarenus duos Valentinos nobiles. Idem præſtant cauteria tibiis infixa, ut per ea materia vacuetur, quia illarum ulcera in hydrope difficulter curantur, niſi priùs hydrops tollatur *Joan. Michel. Paſchalius lib. 1. cap. 44. meth. curandi.*

Novi mulierem quæ curata eſt cauterio impreſſo pedi, egreſſâ per cutem aquâ. Sed propter appoſitionis diuturnitatem ipſa diuturno ulcere afflicta fuit. *Caſpar. Hoffmannus. lib. 2. conſil. 30. per Laurent Scholtzium public.*

Antonius Martinus Aſcite laborans, ingenti ventris tumore adeò gravis, ut progredi non poſſet, inſtitiſque ventrem præ gravitate attollere cogeretur, exãguis, attenuatus, ut planè moribundus in horas ſperaretur: uſu ligni ſancti, & braſſicæ marinæ, præter omnium ſpem integre ſanatur, vivitque nunc incolumis, ac probè valens. *Valleriola lib. 2. obſervat.* 5.

Fiunt linimenta & epithemata, quæ aquas mirum in modum pellunt, ex chamelæa, tymelęa, laureola, cucumer. agreſti, apio, aſaro, cicadis, canthacid. & aliis. Imponuntur autem umbilico, regioni veſicæ, renum, & perinæi, ut eorum vis ad meatus urinarios citiùs perveniat; quibus vacuatis, ſeroſus humor attrahitur, fugâ vacui, qui in venis erat reliquus. At iſtud à me præclarè expertum eſt in admirabili affectu cujuſdam, qui cùm ſe aliquando multâ ingurgitaſſet aquâ, ſic toto corpore intumuerat, ut non procul abeſſet à ſuffocationis periculo. Ipſe verò in ea opinione erat, ut crederet inutilem eſſe medicamentorum uſum, ſed tandem coactus eſt fateri eorum vires. Putavi enim linimentũ ex aliquot ſuccis, mihi miſſis ex Gallia Narbonenſi, quo admoto cœpit urinam reddere poſt ſex horas, & tantam copiam uno atque altero die reddidit, quam tam capere vix potuerunt ſex magnæ matulæ: ſic ℞. *Succi thymelae, chamelaa, cyclaminis, & braſſica marina, ana unc. duas, aſari, ſpica nardi, ſchœnant. ſeminis api, petroſel. ruta, agni, an. drach. unam, farina lupin & cicer. rub. an. unciam unam ſemis, in corp. ſimul. cum cera, fiat linimentum*: quo ungatur umblicus, regio veſicæ, & perinæi. *Rondeletius cap. 36. lib. 3. de curad. morb.*

Abſyothium Ponticum efficacem vim obtinet ad aquam inter cutem, ut mihi jam ſæpius experimento com-

to compertum eſt. Equidem quoſdam novi hydropicos, quaſi deploratos, qui ex loogo eſu comarum ejus, quæ ſaccharo aſſervatæ fuerant, ſanitati reſtituti ſunt. Parandi ratio hæc eſt: Sumito comarum recentium Abſynthii Pontici libram unam, ſacchari albiſſimi libras tres. Comas illas tundito in mortario lapideo; deinde iis optimè tuſis, ſaccharum in pulverem tritum adjicito: rurſus omnia ſimul tantiſper tundito, donee io unum corpus redigantur: mox ad uſum recondito. Ex abſynthio ita ſaccharato ſemiuncia quotidie aſſumitur, tribus horis ante cœnam. *Matthiolus comm. ad cap. 24. lib. 3. Dioſc.*

Lixivium ex vino albo, & juniperino cinere paratum quatuor aut quinque unciarum pondere potum, valeotiſſime urinam pellit, ita ut nonnullos viderim hydropicos hoc tantùm auxilio ſanatos. *Idem comm. ad cap. 87. lib. 1. Dioſc.*

Curavi & perſanavi aliquando pauperem Aſciticum, incredibili ventris pudendorum, ac pedum tumore deformatum, alterna ſucci iridis. & abſynthii exhibitione, pedum ſcarificatione, & ſudorem prolicientibos balneis: præter meam atque aliorum expectationem. De Tympanıte nihil admodum experientia confiſus dicere poſſum: ut qui duos duntaxat hac ſpecie hydropis affectos viderim: quorum alter (ſcilicet eruditione & virtute præſtantiſſ. Imperii comes à Reinſteio) percuratus eſt; alter Belga ſenex, diem ſuum obiit. Aſciticos plurimos Deus, ſervitio meo utens, ſanavit. Pauciores Anaſarcâ laborantes occurrerunt. *Eraſtus par. 4. diſput. adverſ. Paracelſum.*

Lathyridis ſeminibus, ab Aſcite Magnificum Julium Bojardum Scandiani Comitem, optimæ indolis juvenem liberavi. *Braſſavolus in examine Simplicium.*

Si recens erit hydrops, & juvenis adhuc ægrotus, & integris viſceribus; poterit iſthanc aquarum copiam in vapores, etiamque ſudores fontis Puccenſis & Spadcoſis potio diſſolvere & diſſipare. Cuidam juveni bene nato vidimus, hoc anno 1584. hanc tam fauſte & feliciter contigiſſe, ut perfectam ipſe curationem receperit, ut ex confirmato eo hydrope magis etiam in dies convaleſcat. Quod & communi omnium ſermone longe priùs ad nos quidem de aliis perferebatur; nunc verò ejuſce teſtes oculati ſumus. Hoc ipſum ſymptoma in paroxyſmo tertianæ febris, ex potu liberaliore & nimio eveniſſe, ipſi nuper inquam vidimus, & ſæpenumero aliàs poſt annos viginti antea obſervavimus. *Cordæus com. 5. ad lib. 1. Hipp. de muliebr.*

Gallum quendam nobilem Hydrope Anaſarcâ laborantem, Aquis Spadenſibus curatum vidi, quod poſtea ſæpius in aliis obſervavi. *Philippus Garingus, de Fontibus acidis pagi Spa, cap 7.*

Recitat *Avic. cap. de cura Aſcitis*, hiſtoriam mulieris cujuſdam, quam hydrops attrivit, & magnificata eſt ſuper eam; & ipſa mulier comedit quantitatem malorum granatorum tam maximam, quòd ejus relatio eſt incredibilis, & ſanata eſt. Ex hac hiſtoria, & ex *Avic. ibidem* affirmante, hydropem aliquando ex intemperie calida hepatis provenire, contendunt nonnulli falſum eſſe *Galen.* dictum, affirmantis 5. *de loc. affect.* in quavis hydrope frigidam hepatis intemperiem reperiri: Conciliamus nos, ad calidam intamperiem extraneam excedentem, conſequi calidæ naturalis temperiei deſtructionem: & per conſequens frigidam intemperiem. Mulieri autem, mala granata potiùs ex uſu fuiſſe, ſua adſtrictiooe partes uniendo, ſicque Jecinori robur conciliando, quàm illius caliditatem remittendo, exiſtimamus. Non ſolùm autem hydrops ad cauſas longâ verborum ſerie à Galeoo & Avic. enarratas conſequi ſolet, ſed & aliqoando, licèt rariùs, ad alias ægritudines. *Marcellus Donat. hiſt. mirab. lib. 4. cap. 21.*

Colonus quidam, dum in Gallia praxim exercerem, hydrope diu laborans, cùm nihil opis à Medicis aliis ſentiret, me coofilii causâ acceſſit; cui imperavi, cùm non febricitaret, ut continuò allium comederet: quo factum eſt ut multum aquoſitatis per urinam profuderit, atque ex inſperato remedio ſanus evaſit.

Sed & alia mulier hydropica, cui venter & crura in maximam molem excreverant, cùm pro deplorata haberetur, ex alterius vetulæ conſilio capiebat allii capita viridia, & contundebat, ſuccumque per pannum, cum jure vervecis, aut pulli, vel caponis (ſi aliud ad manum oooeſſet) colabat, & potabat: & brevi tum venter, tum crura detumuere, & prẹter opinionem curata eſt, non ſolùm illa, ſed alii plurimi. Hioc & hœdos, cuniculos, capreolos, lepores, elixos cum allii, porri & cæparom decocto, more ruſticorum, Gordonius in hydrope curando commendat. *Petr. Foreſtus lib. 19. obſerv. 27.*

Ruſtica quædam mulier, in ætate conſiſtente hydropica facta, per quatuordecim dies bibit decoctum radicum Aſari, una cum herba in vino paratum, manè & veſperi. Ac deinceps diu nihil aliud bibit, quàm aquam decoctam Cardui S. Mariæ, vulgò *Vehedeſtel.* Tandem venter & crura ad extremum intumoerunt, ut de illa omnes actum eſſe exiſtimarent. At tum ſubitò in tribus locis dextri lateris natura quæſivit exitum, & facta eſt copioſa effluxio ſanguinis plane ichoroſi: unde paulatim tumor decrevit. Et paulò poſt pedes quoque ſimiliter aperti ſunt, cum multo aquoſi humoris effluxu. Foramina denique relicta, foliis tuſſilagiois & juglandis rurſum conſolidavit. Et in poſteruoı ſæpe uſa eſt ſudorifero balneo, cum ſtramine piſorum parato. Et ſic Dei auxilio iotegre convaluit. *Cl. V. Joach. Camer. de ſuis mihi communicatis obſervationib.*

Civis quidam Argentoratenſis, omnibus fere in urbe notus, à multis annis podagrâ conflictatus, tandem hydrope aſcite periculoſiſſimo correptus: nec minis, oec precibus, oec difficilis morbi periculo indoci potuit, ut quicquam remediorum ad tanti mali propulſionem admitteret. Tandem verò conſilio D. D. Dydimi Obrechti & meo quoq; ſuaſu, qùia tum temporis utriuſque noſtrûm operâ otebatur, inductus, cùm reliqua omnia averſaretur, inunctionem ex ſambuci ſucco; & hujuſmodi Emplaſtrum admiſit: quod accipit *Lactis cataputiæ, drach. duas ſemis, interioris colocynthidis, ſucci tithymali, ana drach. duas, ſucci cucumeris aſinini ſcrup. unum, baccarum laureolæ noſtratis, cocci gnidii, ana ſcrup. quatuor, ſucci cyclaminis ſcrup. unum, terebinthinæ, unc. unam, ſcammonia pulveriſata, drach. unam, mellis, unc. ſemis, ceræ, unc. unam ſemis: tremiſtis ex arte fiat Emplaſtrum.* Quibus remediis cùm per aliquot ſeptimanas oſus fuiſſet, diligenter ſanè, intra paucos menſes ingens illa ventris moles detumuit, ſoliſque his remediis reſtitutus fuit, qui aliàs inter deſperatos, vel hoc quoque nomine habebatur, quòd validiſſimis epilepticis convulſionibus tortus eſſet; unde omnes qui tum aderamus, ſpem vitæ poſueramus. Superſtes etiam nunc, ſed podagricus; à vino, cujus olim appetentiſſimus fuerat, abſtinens: Hoc unico incommodo miſer, quòd ingeſtos cibos tantiſper continens, paulo pòſt vomitu rejiciat. *De obſerv. D. Melchioris Sebitzii liberaliſſimè ad communicationem, miſſis.*

Habeo ex Montano, hydropicum quendam facie, ventre, pedibus, atque adeò toto corpore intumuiſſe, atque in ſummo fuiſſe periculo, ita ut plerique de ipſius ſalute deſperarēt: is ſaro neſcio quo monitos cœpit uti rhabarbaro modicè primùm, ex quo ſubducebatur alvus, & ſeroſitas ſine moleſtia, & optimè habere cœpit: is augebat pondus quotidie, ita ut à drachmis ad uncias deveniret, atque eas devoraret, & tandem iotegras libras. Unde contigit, ut evacuarentur humores ooxii, corroborarentur membra, & non tantùm hydrope liberatus, atq; adeò omnibus pro miraculo habitus eſt, eſt, ſed membra quoque robuſtiora exinde facta, color

totius

i° corporis optimus, & functiones ſeu operationes rporis omnes rediere. Vixit ſanus & incolumis, ci- ullam infirmitatem, uſq; ad primum ſenium: mul- interim congeſſit pecunias, quas cùm vidiſſet ali- ando ſervus ſicarius, ipſius vitæ inſidiari cœpit, & m occidere decrevit, ut tutò pecunias ſurripere poſ- : ingreſſus ergò aliquando thalamum, in quo de- mbebat herus, acuto gladio, quem *piſtaleſum* vo- nt, ſub veſtibus celato, uno ictu caput amputare de- evit, quod & tentavit: ſed res parum feliciter ſucceſ- : inflixit quidem lethale vulnus, ſed prorſus rimere non potuit. Proſilit enim ex lecto, & amquam lethale vulnus accepiſſet, tanto tamen ro- re præditus erat, ut ſicarium contineret & damna- ,donec opem illi ferrent vicini, & parricidam cape- ent. Acceſſerunt tandem Chirurgi, qui cùm vide- t vulnus lethale, cœperunt deſperare de ipſius ſa- ute, relinquebant eum prognoſticis, putabant fore quarto die moreretur: cùm accederent circiter em quartum & vulnus aperirent, (quemadmodum talibus vulneribus lethalibus fieri ſolet à peritis Chirurgis, ut ante quartum non detegantur) reperie- ant id citra ullam inflammationem, purum & bonum. llud tamen quia lethale prorſus erat, putabant eum ſe- ptimo die (qui & criticus eſt, & vulneribus magnis pe- iculoſus, ſiquidem ad melius, vel deterius tranſmuta- io fit) eſſe moriturum. Supervixit tamen ſeptimum diem: indies magis ac magis convaluit; & ad extremum vulnus ex integro coaluit, magna omnium hominum admiratione, & præter exſpectationem vixit ad ulti- mum uſque ſenium. Tandem interrogatus, quonam pacto tantum corporis robur ſibi conciliaſſet, ut à le- thalibus ægritudinibus evaſerit? Reſpondit uſu Rha- barbari. *Adolphus Occo, lib. 2. conſil. & epiſtolar. per Laur. Scholzium publicat. pag. 269.*

Animadverſione digniſſimum judicavimus, quod nus in uxore Jacobi Lanii Gemmarii Waldkilchen- ſis, nomine Margaretha obſervavimus. Hæc per ſup- preſſionem menſtruorum, eorumque palindromen, dem hydrope, ſumma cum ſpiritus difficultate cor- repta, plus minus bimeſtre in ea miſeria conſumpſe- t. Ventum ad me, & remedium ad menſes ducendos petitur. Nam à vetulis perſuaſa, reconvaleſcentiæ pem omnem in menſtruâ purgatione ſitam eſſe crede- bat. Ego verò, cùm certum haberem, in diuturnis rbis menſium materiam conſumi, omnemque ope- ram iis tum temporis proliciendis ludi, adeoque mi- ſeras mulierculas, quod multi tamen non animadver- tunt, fruſtra tum medicamentis vexari: neglecto peri- loſiſſimo hydrope, difficillimo ſymptomati, reſpi- nonis prope interceptæ, aſthmati haud abſimili, ſuc- currendum cenſui: à quo niſi quamprimum levaretur, ægram de vitâ proxime periclitaturam. Cumque non minus perſpectum haberem, in officinis noſtris vix quicquam extare, quod ad tam periculoſum circa pe- ctus & pulmonem infarctum liberandum, præſenti au- xilio juvare poſſet, morbi violentia, nullam ad mate- riæ peccantis præparationem, tempus concedente: Vi- tri Antimonii hyacinthini, ab induſtrio Pharmaco- pœo præparati, granis quinque cum Zaccharo remi- ſtis, bolum ſumendum decerno. Cujus uſu muliercu- la (Deum immortalem!) materiam craſſam, nigram picis inſtar, tenacem, vomitu potiſſimum, necnon per alvum quoque, cum valida contentione rejecit. Qua propulſa, recollectis viribus, non ſine ſumma admi- ratione, quæ prius animam proxime agere viſa fuerat, mox liberius reſpirare incepit, conſiſtente non minus hydropico, tumore. Huic quoque profligando deco- ctum Vincetoxici ſumendum præſcribo, & tomentes ex hypoſarca partes, ex Marriatio, Agrippæ, Popul- neoque unguentis invicem temperatis, inungendas præcipio, Hepatiſque roborandi cauſa, Confectionem Diarthodon Abbatis in pulvere juſta doſi ſumendam impero. Quorum accurato uſu intra trium menſium ſpatium, probe ſibi reſtituta, ita convaluit, obſtru- ctionibus expeditis, tumore abacto, bonaque victus lege ſanguine regenerato, revocatiſque nativis viribus ſuâ ſponte menſes legitimum typum obſervantes reſ- ponderent. Ipſaque decem integris annis, inoffensâ poſtmodum valetudine, per præpotentis Dei gra- tiam, operam noſtram dirigentem, perfuncta ſit. *Schenckius.*

Ante annos viginti, quo hæc ſcribimus, Virginem Veſtalem, cui Walpurgæ nomen, ad Divæ Claræ Fa- num nondum vigeſimum annum excedentem, ex ar- dente febre, non tam à Medico negligentius curatam, quam ex febrilibus ardoribus potui intempeſtivius in- dulgentem, atque ob id in Anaſarcam ceſſantem, non ſine ſingulari Dei auxilio, opera noſtra liberavimus. Baſis curationis, præter alia, Catapotiis hydragogis, ab Anderpaeo traditis, potiſſimum conſtitit. Quibus puella, magna animi conſtantia, & ſedulitate, in ſingu- las ſeptimanas bis plerunque ſumptis, per vices ma- gnam aquæ per alvum copiam profudit. Accedentibus ſpontaneis ſudoribus, robuſta naturæ vi ſuſcitatis, ha- bitum corporis turgidum copioſiſſimis madoribus ex- inanientibus. Cæteroquin curatio ipſa uſquedum ægra plenè convaleſceret, vix ſemeſtri abſolvi potuit. Quæ vel hodie quoque vivit, & ab annis ſupra viginti cõtinuis nihil unquam præterea hydropicæ diſpoſitio- nis expetitur hactenus. *Idem Schenckius.* Hodie qui- dam affirmant ex aqua ſtillatitia herbæ Peti ab Inſula Florida delatę, hydropiſin mirificè curari. *Leo Suavius.* Mirifica eſt ſanè Nicotianæ herbæ ad hydropem per- curandum facultas; ut exempla liberatorum evidentia atteſtantur. *Schenckius, Filius.*

† Quidam ab Hydrope potu urinæ, ſanatus eſt, au- ctore *Hildan. Cent. 3. obſ. 51.* alius verò fontis aquæ po- tu ab hoc malo liberatus perhibetur à *Camerar. Syllog. Memorab. Cent. 7. part. 8.* Quid Tabaci uſus valeat in hydrope? vide apud *Barthol. Cent. 6. hiſt. 17.* & de The- riacæ uſu conſule *Hechſtett. Decad. 3. caſ. 1. fol. 179.*

Observatio III.

Duobus hydropicis uniuſmodi medicamentum propina- tum: contrarios eventus conſecutum eſt.

SOcrui M. Henrici Fiſchbachii, Logicæ in Archidu- cali Academia Profeſſoris hîc, anni ſexagenariæ, cui univerſum corpus ex hypoſarca in immenſam mo- lem extumuerat, enchylagma noſtrum ex cineribus vitis ſylveſtris, cum ſaccharo, & pauxillo cinnamomo, vinoque generoſo, per colum Hippocrateum vulgò dictum, tranſmiſſum, ter bibendum exhibuimus. Unde paucis diebus, per cutis poros aquoſus humor omnis extillavit, toti° corporis tumore ſubſidente. Sed quod vitiatum hepar in ſenili ætate, & fœmineo ſexu, nativo calore partim abſumpto, partim frigidâ intemperie oppreſſo, reſiſtere non ſufficeret, licèt tonoticis multis ſuffulta: medicamenta quoque pro more gentis no- ſtræ, ſeriùs poſtulata fuiſſent: intercutaneus etiam hu- mor ſubrufus jam effect°, certas putredinis notas præ- ferret: ægram paucis hebdomadibus è medio ſuſtulit.

Idem remedium ſuperioribus annis, Ruſtico cui- dam in Kilchzarten, vicino nobis vico, non minoris ætatis, eidem morbo obnoxio, ſed firmioribus viribus & visceribus prædito: cui ſcrotum præterea capitis humani inſtar intumuerat, ſumendum præſcripſi. Cu- jus uſu intra bimeſtre convaluit. Qui tertio demum anno poſt hæc, me, filiæ conſulendi causâ conveniens, hiſtoriam omnem, in hanc ſententiam mihi recenſuit. Unde illud appoſitè à *Galeno*, 10. *Methodi* pronuntia- tum legimus: Robuſtas vires omnia ferre, imbecilles etiam à minimis offendi. *Schenckius.*

MORTUI HYDROPICI.

OBSERVATIO I.

Cauterium tumori pedum in hydrope ſupra genu factum ægrum gangrana & morte afficit.

EGo vidi tumore pedum præſente & aſcendente, ſupra genu factum eſſe cauterium, indeque obortam Gangrænam & miſerum obiiſſe. *Capivaccius practica ſua lib. 3. pag. 684.*

OBSERVATIO II.

Tympanitæ mortui.

TYmpaniten cum Aſcite in pleriſque convenire, & in paucis differre, multi ſentiunt: Nam in utraque ſubeſſe aquoſum humorem & flatum: differre autem majoris minoriſque ratione. In Aſcite plus eſſe aquæ, minùs flatuum: in Tympanite è contra plures eſſe flatus; aquæ verò quantitatem minorem. Sunt autem & qui Tympanitem in Aſciten tranſire poſſe credant: flatu videlicet inſpiſſato, ac veluti nubilo reddito. Sed ſi Tympanites fuit, quem aliquando obſervavimus, multum ab Aſcite differens eſt: difficillimus quoque ac acutiſſimus morbus, citoque interimens.

Monachus quidam multo tempore, aliquot etiam annis, circa umbilicum torſiones cum ſonitu ac ſtrepitu admodum moleſtas ſenſerat, quæ nullis remediis ſuperari unquam potuerunt. Tandem ſubitò quodam tempore venter univerſus in tumorem prægrandem attollitur; Urina & alvus ſupprimuntur: enemata & Potiones nihil proficiunt: omnia fruſtrà, nullâ ſuccedente alvi expurgatione: ſic magnis doloribus confectus, vitam cum morte commutavit.

Simile accidit & coriario, cui quoque venter citò, tympani in modum diſtentus, ſonitum pulſatus dedit. Nec his ullis remediis reſtitui potuit: alvo quoque & urina ſuppreſſis. *Dodonæus obſerv. 38.*

De hoc morbo ſcripſit *Hippocrates aphor. 11. lib. 4. Quibus tormina, & circa umbilicum labores, & lumborum dolor, qui neque à medicamento, neque aliter ſolvitur, in aquam inter cutem ſiccam firmatur.* Hydrops autem ſiccus à poſterioribus Medicis, ut Galenus ait, Tympánias dicitur: quoniam ſummus venter percuſſus talem ſonitum edit, qualem tympana. Non temerè autem eſt, quod Hippocrates ſcribat, *ἱδρύεται*, hoc eſt, firmatur: volens indicare, morbum hunc nullis remediis curari poſſe. Quod nec mirum. Si etenim quæ præceſſerunt à nullo ſolvi potuerint medicamento: multò magis qui ſuccedit Tympanias incurabilis, ac nulli medicamento cedens exiſtet. *Idem Scholio ad cap. jam citatum.*

OBSERVATIO III.

Hydrops ad diutinos ventriculi dolores, nauſeam, & vomitiones conſecutus, lethalis.

TEmpus intra quod hydrops alterutrum exitum obtinet, plerunque ſatis diuturnum eſt, & ad multos dies producitur; niſi tamen ad graviſſimum aliquem morbum, qui propè vires diſſipaverit ſit conſequutus, unde priore morbo adhuc perſeverante, exitialis qui de novo ad ipſum acceſſit, interitum quam maximè acceleret: quod ſuperioribus annis Lugduni factum obſervavimus, in Auguſtino Bernardio Januenſi, viro integerrimo, qui cùm per multos menſes, graviſſimos ventriculi dolores per intervalla, cum nauſeis & vomitibus expertus fuiſſet, unde admodum gracilis, & imbecillus paulatim redditus fuerat, tandem in aſcitem, tympanitemq; hydropem incidit, (quod non ejus affinibus ac familiaribus eventurum forè, longè antea prædixeramus) unde adauctis doloribus, vigiliis, inappetentia, ac vomitu, ſeptimo die ab hydropis manifeſto initio deceſſit, cùm per duos dies ante obitum prorſus correpta, ac ſummopere fœtida evomere cœpiſſet, totumque ejus corpus unà cum anhelitu adeò fœteret, ut vix ab ejus amantiſſimis fratribus poſſet tam inſignis fœtor ſuſtineri. *Vidus Vidius Iunior. lib. 10. cap. 5. de curat. membratim.*

OBSERVATIO IV.

Poſt bene longam tabitudinem, ſubito hydropicus factus, moritur.

OB immoderatum uſum aquæ Tetucianæ, (licet nobis repugnantibus) ſæpius repetitum, Iulianus Vidius, Paternoſter, in Tabem prius ventriculi, dein totius corporis fuit compulſus, ac paulo poſt una ſimul quaſi repente factus hydropicus, diem ſuum obiit. *Idem lib. 9. cap. 2. de curat. membr.*

OBSERVATIO V.

Hydropici, aqua per umbilicum excreta, mortui.

APud Salmaticenſes, vigente Doctore Gondiſalvo, ac Doctore Apparra, Medicis Clariſſ. quidam hydrope aquoſo laborabat, cui alvus ſua ſponte perforata fuit: ad quem accerſiti prædicti Medici, in dubium verterunt, num optima eſſet pertuſio illa ſpontanea: (ſpontaneam dico, abſque exteriori auxilio factam) & an depoſita aqua illâ æger ſanus evaderet, demum aſſentientibus aliis, aliis vero contradicentibus concluſum fuit, ægrum illum intra paucos dies moriturum, ut poſtea experientia viſum fuit: quia venter malignitate materiæ occluſæ corroſus, indicabat viſcera omnia & corroſa, & putrefacta eſſe; nam de pertuſione ab artifice, vel caſu facta, longe aliud eſt, qua multos liberos & ſanos fieri, non ſolum nos, ſed alii multi viderunt. *Amat. Luſitanus in Scholio ad curat. 30. centur. 1.*

Anno Domini noſtri Servatoris 1551. In Theſſaliam, noſtræ Hollandiæ inſulam, non autem Græciæ, ſorte fortuna ad quendam ægrotum accitus ſum: Inter cæteras tunc urinas: quæ mihi ibidem offerebantur, ut moris eſt, quædam muliercula lotium ſuum ſecum adferens me quoque acceſſit. Erat autem urina alba, tenuis, diaphana, ac indigeſta, ſine hypoſtaſi: quæ cruditatem, malamque ventriculi concoctionem, tum hepatis obſtructionem optimè indicabat. Cum enim venter extumeſceret in maximam molem, & promineret, non difficile erat intuenti mulierem hydrope affectam eſſe cognoſcere. Unde percontatus ſum, diune hoc malo laboraſſet? Reſpondit, jamdudum in hydropem incidiſſe, quo etiam aliquot ante annos prius laboraverat atque tunc cuidam Medico circumforaneo, admodum perito (ut ajebat) lotium ſuum inſpiciendum tradiderat: qui referebat (poſtquam de tumore ventris audierat) arborem quandam in ventre excreſcere, quæ ventrem ita extendebat, ut nunc vix progredi poſſet, ita ut metus eſſet ne venter rumperetur, arbore ita excreſcente: interea jactabat ſe medicamentum in promptu habere, quo ipſam ab arbore liberaret, & priſtinæ ſanitati reſtitueret, atque dedit mulierculæ potionem, pro qua Empirico perſolvit quatuor florenos. Addebat inſuper ſycophanta, ſi nec illa potione abſumpta ac ebibitâ curaretur, nunquam eam à quovis Medico exercitato poſſe curari. Cum ex hoc poculo ventris tumor nihil ſeſe remitteret, poſt aliquot deinde menſes per ſe incepit umbilicus intumeſcere, ac foris propendere, qui tandem ſua ſponte diſruptus eſt, ob molem aquæ umbilicum extuberantem, & tandem diſrumpentem, quæ umbilico aperto, puriſſima fluxit ad quatuor pluresve congios. Mulier verò eorum tempore, non animadvertens occaſionem teſte Hippocrate, præcipitem eſſe, non adhibuit Medicum peritum, atque eâ de cauſâ umbilico per ſe occluſo & conſolidato, quod mirum fuit, poſt aliquot annos deinde incepit venter nō aliter quam antea intumeſcere, hydrope magis jam cōfirmato. Cæterum cum lotium tunc ſpectarem, conſulebam ut Alemariam veniret ut ſic periculum faceremus, nunquid eam denuò, optimis adhibitis remediis curare poſſemus. Sed forte ad rem attentior, quæ tamen pro unica potione Empirico ſuo prius dederat quatuor florenos,

tenos, hoc noſtro conſilio ſpreto longo tempore miſeram protraxit vitam, ac tandem, ut mihi poſtea relatum eſt, hydrope obiit.

Delfenſis alia mulier, ſimili caſu laborans, nautæ uxor, cui umbilicus diſruptus eſt, ſed aquâ per umbilicum paulatim effluente. Hæc mea induſtriâ, ac alterius Medici, ac duorum Chirurgorum, adhibitis quoque remediis ad hepatis correctionem facientibus curata fuit, quamquam non diu pôſt factâ recidivâ, & aquâ per umbilicum effluente, tandem & hæc obiit. *Foreſtus lib. 2. de incert. urin. judic.*

Memini perforatū eſſe quemdam Hebræum, qui ſpatio 24. horarum obiit: quia nocte ſequenti (in die enim facta eſt perforatio) effluxit copioſiſſima aqua, ita ut pavimentum conclavis aquoſitate illâ permadeſceret: quod factum eſt, qui noctu patiens decubuit ſuper latus perforatum: unde tota nocte egreſſa eſt aqua, & tandem ſequenti die ipſa anima. Quare ſi tumor eſt in liene, perforandum latus dextrum: tunc enim patientes minori moleſtiâ decumbunt in latus ſiniſtrum, quia non ita ſuſpenſum eſt viſcus eo decubitu, ideoque ſi tum etiam latus ſiniſtrum eſſet perforatum, facilè noctu aqua in maxima copia egrederetur: quod non fit, ſi latus dextrum eſt perforatum. Si jecoris ſit tumor, pars ſiniſtra perforanda, ob dictam rationē. Si hydrops ſit citra tumorem jecoris, vel lienis; oportet ægros interrogare, in quo latere meliùs & frequentiùs dormire ſoleant: nam ejus oppoſitum erit perforandum. *Capivaccius lib. 3. cap. 19. pract.*

Habemus à *Conciliatore, diff.* 199. nonnullos hydropicos, quibus per umbilicum vel per inguina, ſponte naturæ aquâ ſibi exitum patante, extrà fluxit, obiiſſe; ſicq; etiam multos, quibus per ſectionem vel exuſtionem abdomine perforato, aqua extracta fuit, cùm hepatis imbecillitas reparari nequiverit, etſi ſanatos ſe exiſtimarent, tandem tamen redeunte morbo non convaluiſſe.

Belliuæ mulieri Hebrææ hydropicæ, ſummâ jam macie detentæ, ex umbilico relaxato profluxit aqua ad pondus multarum librarum: experimento namque cōpertum eſt, hydropicorum aquam mirè gravem eſſe: hæc erat viridis, ac lutea; & quæ poſtremò emanavit, inſtar gelativæ coaluit. Sed cùm jam nutritioni inſervientia membra ſummam imbecillitatem contraxiſſent, iterum intumeſcente ventre, periit. *Marcell. Donat. hiſt. mirab. lib. 4. cap. 21.*

Novum, quod nobis in arte noſtra videre contigit, tale eſt, quod docemur, Medicos curationis ſcopos à natura nonnunquam, tanquam per manus, accepiſſe, interdum etiam à brutis animantibus. Nam ſi Plinio habenda fides eſt, Hippopotamus, in quadam medendi parte, magiſter exiſtit, phlebotomiæ uſum oſtendens, ibis, avis Ægyptia, clyſterum uſum docuit; vomitionem canibus nonnulli acceptam tulerunt: eam autem, quæ per paracenteſin fit, evacuationem, ſoli naturæ tribuendam, hoc meo exemplo demonſtrabo. Erat igitur hic homo, quinquagenario major, qui cùm ab incunabulis uſq; ἐξομφάλῳ laboraſſet, aut victus incuriâ, aut intemperantiâ, aut alio quovis modo; tandem incidit in aſcitem, quæ jamdudum corpus afflixerat: & quum miſer (ut erat re nec ſordidâ prorſus, nec lautâ) mallet inter ærumnas ac cruciatus conſeneſcere, quàm petiti Medici operâ uti, factum eſt, ut morbo juſta incrementa faciente, & magis ac magis intumeſcente utero, moleq; ſuâ gravi, nocte intempeſta nihil taleo-pinanti, pellicula circa prociduum illum umbilicum, quo à teneris (ut jam antea diximus) laboraverat, diſrumperetur, atq; illicò aquei humoris copia efflueret; quæ, ne quid ſuprà veritatem dicam, excedebat quatuor vulgatas illas Amſtelrodamenſibus ſitulas, quarū ſingulæ non multo minùs congii menſurâ recipiunt. Advocor igitur ſummo diluculo rem circūſpicio, ſingula perquiro, video adhuc ſatis conſtare vires: Jubeo igitur præparari, quod viribus conſervandis cōveniat; inſtituto victus rationem congruam; atq; in mandatis do, ut tantum humoris effluere ſinant, quantum vires ferre poſſint: effluxit autem, quantum conjicere licuit, ultra ſeſquicōgium. Quando igitur ad quatuordecim, aut eo amplius, dies, ex præſcripto noſtro faciunt, (jam enim manu me miſerant) ſuccedunt omnia ex voto: tādem nunciat mihi Chirurgus, qui ad curandam continui ſolutionem frequēs illi aderat, humorem, qui jam deſtillaret, eſſe loturæ carnium ſimilem, ac neſcio quid ſanguinis commixtum habere. Ibi ego veritus, ne omni ſanguificationis ſpe deſtitutus, ex Scylla in Charybdim delaberetur, atq; ex uno malo plura incurreret, juſſi omnibus modis fluxum cohibere, præparatis ad hoc quæ emplaſtica vi prædita eſſent, & quæ loco, quoad fieri poſſet, cicatricem obducerēt; nam alioqui, quātum ego quidem conjicere potui, periculum erat, ne aut viribus prorſus deſtitueretur æger, aut in atrophiam incideret. Re ex præſcripto peracta, omnia ex ſententia ceſſerunt; nam & ſeipſo vegetior, & coloratior, & fortior indies reddebatur homo, & concoquebat meliùs, & appetebat, & venter (uti par erat) detumuerat. Ille interim ad priſtinam victus rationem, tanquam canis ad vomitum, reverſus, mirum dictu, quàm ſubitò in eadē, & multò graviora mala, inciderit; nam & perpetuis cruciatibus diſtorquebatur, & ex ventris tumore adeò diſtendebatur corpus, ut vitam cū morte commutaret; vel hoc ipſo teſtificante natura, viam curationis, natura duce, frequenter demonſtrari, niſi nobis ipſi eandem præcludamus, atq; inſueta nonnunquam ratione humores expurgari. *Balduinus Ronſſeus epiſt. 2. ad D. Petreium Tyara.*

Referam quod obſervavi anno 1573. in Auguſtano cive, fabro lignario. Huic miſello & inopi, cùm (neſcio cujus juſſu) diſtento ſeroſi humoris copia ventre, acidulis uteretur, & ſolio inſidens, manifeſte juvari ſe diceret, eoque nomine totos dies propemodum immergeretur: accidit ut poſt octavum, aut decimum lotionis diem, circa meridiem, dum reliqui omnes prandent, rumperetur umbilicus, & quæ in ventre continebatur aqua omnis affatim effunderetur in aquam balnei, quę ſpumo ſa tota inde reddebatur, ut ſpeciem aquæ multo ſapone intus agitato, referret. Tandem clamoribus ipſius exciti famuli, extrahunt ex aqua ſemimortuum, lectulo imponunt cadaver potiùs ſeu ſceleton, quàm vivum hominem referentem. Is tum in decimū quartum uſq; diem ſupervixit. Unde conjectura ducor, ſi paulatim educta fuiſſet aqua, & ut ducet, futurum ut reſtitueretur in integrum. *Cl. V. Oſvvaldus Gabelchoverus, de obſerv. propriis.*

Observatio VI.

Medicorum errore, & Empiricorum inſcitiâ, hydropici quidam mortui.

POculum hydropico. Cantharides tres, abjectis ſingularum tum capite, tum pedibus, tum alis, in cyathis aquæ tribus terantur, atq; cùm bibens laboraverit, calida perfundatur, ungatur autem priùs, & jejunus bibat, & panes calidos ex oleo, vel pinguedine edat. *Hippocr. circa finem lib. de vict. ratione in morb. acutis.*

Quidam, dictionis hujus mentem haudquaquam intelligens, audax Medicus, prædictas partes à cantharidibus abjecit, deditque corpora hdyropico, cui dum à primo die abſceſſus in ſura comparuiſſet, poſt tres alios dies ſectus eſt, effuſaque copioſa aqua, curatus eſſe viſus eſt, quòd pars tumoris præter naturam plurima ſtatim ad moderationem redacta ſit: verumtamen non multis poſt diebus obiit. Quam ob cauſam Medico quidam crimen ingeſſit, perperam data eſſe cantharidum corpora inquiens: nempe propinanda ablatis corporibus, tum caput, tum pedes, tum alas, idque eſſe, quod in dictione enunciaretur: Quare non cunctatus audax ille Medicus, hydropico alteri ita propinavit, moxque facto ſimiliter in femore abſceſſu, ſe-

ctoque atq; effluxo ſimiliter humore, non multis pòſt diebus hominem mori contigit. Quanquam urinarum provocatorio medicamento ex cantharidibus confecto, quidam citra bibentium incommodum uſi ſint. *Galen. Comment. 121. ad lib. 4. de rat. vict. acut.*

Muliercula quædam Tympanite miſerè afflicta, curam ſuam Medico familiari commendaverat. Hic flatuum diſcuſſioni duntaxat attentus, ſine alterius medicamenti progreſſu electuarium aliquod admodum calidum adminiſtravit. Illo paulo pòſt ſentit rugitum ſolito multò majorem, torſioneſque moleſtiores, difficiliùs ſpirat, & ventris tumore priſtino remanente, novus accreſcit: qui à malo punico, ubi prior terminabatur, ſe elevans, totum pectus mirabiliter diſtendebat. Tumores verò à ſeſe mediante foſſula diſtinguebantur, ego illicò accerſitus, vaticinor mortem præ foribus eſſe, ac ob id temerarium eſſe de medicamentorum ulteriori exhibitione conſilium: nec fefellit opinio, tertio enim ab eo, quo vocatus eram, die obdormivit in Domino. Porrò recentis tumoris cauſam fuiſſe judico, calfacientem & extenuantem medicamenti vim, quæ nebuloſum flatum extenuando, arcto, quo priùs ſtringebatur, loco minimè contentum, ampliorem capeſſere coegit. Ea autem eſt caloris vis, ut craſſa tenuando efficiat liquida, hæcq; deinceps in vaporem convertat. Quippe craſſa anguſto loco contenta, ſi ignis ardore efferveſcant, ampliorem locũ capeſſere, cùm in multis aliis, tum vel maximè in lacte perſpicuum eſt, cujus quidem tanta quantitas, quæ mediũ lebetem necdum adimpleat, ignis fervore extenuata, uſq; adeò excreſcit intumeſcitque, ut lebetis parietibus non ampliùs contenta effundatur. Simile profectò quiddam in tympaoiticis accidit, dum multum calfacientibus medicamentis exagitantur. Quocirca moderatè calida, quæ viſcera roborando nativum calorem exuſcitant, tum intus, tum extrà adminiſtranda, conducunt. *Fienus lib. de flatib. cap. 23.*

Quædam è plebe muliercula Cydone cachecticum filium, temerario auſu, dempto pane, ſubjectaque tabula, in furnum conjecerat, invitum atque reclamantem, vicinis ad eam medelam opem ferentibus, nam in caput puerum intulerant: qui vapore, occluſo ſpiritu, protinus ſuffocatus eſt. Remedium conferre indicio matri fuit, quòd protinus conticuiſſet: ſtabat ante furnum læta, ſudoris deſiderio: paulo pòſt puerum percũctari cœpit, nunquid calor prodeſſe videretur? Cùm ille nihil reſponderet, ſuadentibus vicinis, ut puerum quieſcere pateretur, ad dicacitatem rediit. Paulo pòſt cùm puerum extraxiſſet, exanimatum vidit: furni remedium, ſuamq; & vicinarum temeritatem execrando, damnavit. *Alex. Bened. de curand. morb. lib. 15. c. 25.*

Circulator quidam, Villicum quendam Aſcite laborantem, ex ſola in arena calida, atq; clibano calido, poſt panis extractionem, ſæpiùs repetitâ impoſitione, ita exiccavit, ut omnes ignari, ſanitati reſtitutum exclamarẽt, atq; admirarẽtur. Circulator gloriæ tumidus, atque mercede onuſtus abiit: eumque cauſa interna, mali fomes adhuc remanſiſſet, miſer ruſticus ſtatim returgidus effectus, non multò pòſt animam expiravit. Ita enim ut plurimùm accidere conſuevit iis, qui ſine ullo diſcrimine ſeſe Empiticorum manibus committunt curandos. *Marcellus Donat. de hiſt. mirab. lib. 4. cap. 21.*

PARACENTESIS.

OBSERVATIO I.

De Paracenteſi in hydrope adminiſtranda, variæ eruditorum ſententiæ: tum quâ ratione hæc inſtituenda eſt.

DE Paracenteſi variæ veterum Medicorum fuere ſententiæ, quas in medium adducemus, & explicabimus. Qui paracenteſin improbant, pernicioſam illam eſſe tribus rationibus cõcludunt. Prima eſt, quòd aquam concluſam effundendo, unà etiam ſpiritu[illegible] adeoque facultatum naturalium, vitalium, & animali[illegible] diſſipationem & exolutionem faciat. Altera, quod hepar, ſubſtrato aquę, cui ante innatabat, velut fulcro [illegible]dulum, deinde pondere ſuo diaphragma, totumq; tho[ra]cem deprimat, & deorſum trahat, unde tuſſis ſicca & diſpnœa. Tertia, quòd peritonæi ſubſtantia, [illegible] nervoſa, haud citra periculum pungi, aut incidi, [illegible] puncta aut inciſa facilè agglutinari & uniri poſſit, ob ſpermaticam naturam & exanguem. His rationibus adductus Eraſiſtratus, paracenteſim ut exitioſam damnabat: inutilem verò & ipſam eſſe, ſequentibus rationibus ſuadebat: nempe quod aqua effuſa non unà [illegible] effundat & tollat hydropis cauſam, hepatis nempe [illegible] temperiem & duritiem, aliorumq; viſcerum, quæ [illegible] novis aquis ſuſcitatis promptus fit in hydropem [re]pſus. Deinde febris, ſitis, intemperieſq; viſceris calida & ſicca, quæ concluſæ aquæ contactu mitigabantur, ejuſdem effuſę abſentiâ exaggerantur. Quæ res Avicennam, Gordoniumque moviſſe videtur, ut hic nullos, ille admodum paucos à paracenteſi ſuperſtites fuiſſe diceret: ſed facilis omnium ejuſmodi rationum refutatio eſt. Quod enim ad primam attinet, *Galenus* diſſipatorum ſpirituum & exolutarum facultatum noxam [illegible] lam, in paracenteſim minùs diligenter & artificioſè celebratam confert, nempe qua confertim aqua effunditur. Profectò ſi illa ratio ponderis aliquid obtinet, procul à ſalutarium remediorum numero removenda videri debebit phlebotomia, ut qua ſanguis effundetur, cujus ſunt longè puriores & tenuiores ſpiritus, quàm qui per hydropicorum aquas diffuſi & permixti dicuntur. Quod verò ſecunda ratio minatur periculum, facilè vitabitur, ægro reſupinato, & in lecto decumbere juſſu: ſic enim minimè pendebit hepar. At quod ad tertiam rationem attinet, puerilis ille timor eſt de punctura peritonæi: nam quæ mala ad nervoſarum partium vulnera ſequuntur, ea ob partis ſenſum exquiſitum contingunt, qui in peritonæo à ſero [illegible] eluſo malè affecto & alterato, aut nullus, aut [illegible] ſupereſſe ſolet. Cæterùm ratio & experientia docent, multas partes nervoſas, etiam ipſas per ſe membranas, procul à carnea ſubſtantia ſemotas, vulnere violatas ſanationem admittere: multò certè magis peritonæum, ut quod muſculis abdominis ita arctè adhæret, [illegible] niſi magno conatu ipſum à carne divellere queant [di]ſſectores. Quæ vero ratio paracenteſeos inutilitatem arguere videtur, Celſi authoritate refellitur: *Non ignoro*, inquit, *paracenteſim Eraſiſtrato diſplicuiſſe, morbum enim hũc jecinoris putavit, adeoq; ita illum eſſe ſanandum, fruſtraq; aquam emitti, quæ vitiato illo ſubinde naſcatur. Sed primum nõ hujus visceris unius hoc vitiũ eſt* [illegible] *ut inde cœperit, tamen aqua, niſi emittitur quæ contra naturã ibi ſubſiſtit, & jecinori, & cæteris interioribus partibus nocet, dum ipſarum duritiem vel auget, vel* [illegible] *tuetur, cõvenitque corpus nihilominus eſſe curandũ.* [illegible] *que etſi nõ ſanet emiſſus humor, medicinæ tamen locum facit, quam intus incluſus impedit.* Tantum vero abeſt, ut ſeroſus ille, falſus, & corruptus humor, febrem, ſitimque lenire poſſit, ut contra augeat. Sed & [illegible] temperiem frigidam auget, dum calorem nativum copia obruit & extinguit. Avicennæ vero & Gordonio ſatisfaciet Cœlii Aureliani Medici nobiliſſimi, [illegible] methodici, authoritas: Qui (inquit) proferre audent omnes, quibus ventre ſecto aqua emiſſa eſt, mortuos, mentiuntur. Multos enim ipſi hoc remedii genere convaluiſſe vidimus: quod ſiqui perierunt, contigit id vel tardiùs, vel negligentiùs adminiſtratæ paracenteſeos culpâ. Hoc unum, quod controverſiarum errores omnes tollat, addam, parum prudenter de remedio ambigi, cùm eò neceſſitatis æger eſt redactus, ut eo ſolo ipſi ſuccurri poſſit. Nunc, quâ ratione inſti[illegible]

vantur.

er debeat, aperiendum. Si jecoris vitio hydrops urgeat, ſiniſtrâ in parte ſectio facienda eſt: ſi verò is; in dextera: nam ſi in latus ſectum decumberet r, vulneris ipſum dolor continenter affligeret, aq; in eum locum devoluta, qua ſectio eſt, contitur ſtillaret, unde facultatum exolutio. Ternum itorum infra umbilicum ſpatiu ſectio facienda eſt, dtus nempe rectorum muſculorum, non autem ad eam, quam vocant albam, neq; ad reliquorum epitrii muſculorum aponeuroſes, ut dolori & unionis facultati obviam eatur. Curandum igitur ut æger in trum latus jaceat, ſi in ſiniſtro latere inciſio fanda eſt: aut in ſiniſtrum, ſi in dextro. Huic Chirurs tum ſuâ, tum adſtantis miniſtri manu, cutem abdominis cum ſubjecto panniculo carnoſo carpet, & ſeorm abducet: ſeorſum abductam per tranſverſum ad bjectam uſq; carnem ſectione dividet: quo perfeo cutem diviſam ſurſum, ſtomachum verſus, quam axima poterit contentione compellet, ut cùm vulis carni ſubjectæ mox infligendum, conſolidandum, rit, cutis ſuo in illud relapſu ei operi inſerviat. Tum gò vulnere non ita magno carnem muſculoſam atq; eritonæum dividet, inviolatis omento atque inteſtiis. In vulnus tubulum peniculi forma, ſeu fiſtulam aueam aut argenteam incurvam, tubuli pennæ anſerinæ craſſitie, & ſemidigiti longitudine immitret. Quæ, ne n ventris excidat capacitatem, capite erit latiore; eoemq; duobus foraminulis pervio, per quæ trajecto unicuſſo ea arte ad medium corpus religabitur, ut dimoveri niſi Chirurgi arbitrio nequeat: in fiſtulam inſeretur ſpongia, quæ ſtillantem excipiat humorem: eadē detrahetur dum erit effundenda aqua: effundetur autem non confertim, ſed paulatim, metu diſſipationis ſpirituum & facultatum exolutionis, quod cuidam hydrope laboranti contigiſſe vidi. Hic cùm ob morbi & remediorum impatientiam ipſe ſibi ventrem adacto ſtylo pupugiſſet, atq; aquarum effuſione, tanquam humoris, adeoq; morbi levatione mirum in modum geſtiret; intra paucas horas interiit, cùm excurrentis aquæ impetus nulla arte ſiſti poſſet, quod non eſſet arte facta inciſio. Nec verò ſat erit, ea quam diximus arte, humori viam aperuiſſe, ſed & duplicatis pannis, ac ligatura forti externum fiſtulæ orificium obturandum & obſtruendum veniet, ne quicquam aquæ imprudentibus vel invitis nobis effluat. Notandum verò eſt, non antè ex ipſo vulnere extrahendam fiſtulam, quàm quantum volumus, & timoris ratio expoſcit, aquæ effluxerit: ſemel enim extracta non facilè poſtea reſtitui poteſt, ac citra vim doloremq; vulneris labris aptari, quod cutis & panniculus carnoſus, ſuo in carnis ſeu muſculorum vulnus relapſu ipſum operiant. Cæterùm interim dum effundetur aqua, cibando ægro, & ipſius viribus diligenter erit providendum; nam ſi languent illæ & debilitari videantur, ſiſtenda erit ad aliquot dies aquarum effuſio: qua tandem ex voto perfecta, ita conſolidandum erit vulnus, ut caveat Chirurgus ne in fiſtulam degeneret. Alii alia ratione aquæ eductum moliuntur. Nam inciſione facta vulneris labra acu filum ducente tranſadigunt. Multum autem carnoſæ ſubſtantiæ acu comprehendunt, ne contentionis in adducendis labris impetu dilaceretur, dilaniaturque, quod eſt comprehenſum. Hinc filum ipſum ſurſum deorſumq; per adactæ in tranſverſum acûs ambo extrema obvolvitur, quemadmodum in roſtro lapicino fieri ſolet, quò ſic arctiùs vulneris labra cohæreant, nec aquæ vel guttula invito Chirurgo elabi poſſit. *Paræus lib. 7. c. 12.*

Aqua hydropicorum diutius retenta contrahit malignitatem quandam, & putreſcit, & putrefacta corrumpit partes vicinas. Hinc fit, ut iia mortuis, reperias aquam lixivio ſimilem, omentum putre, viſcera veluti ſyderata & σαρκοειδῆ. Ob id rectè præcipit *Hippocr.* ubi agitur de uſtione & ſectione hydropicorum aut ſuppuratorum, animadvertendum eſſe, ut non confertim, ſed paulatim aquam vel pus vacuemus: hoc eſt, oportet primùm facere viam, aperta cute ſcalpello inciſorio, vel cauterio, præſertim potentiali, quod tutius eſt, & minorem infert dolorem: deinde habendum ſcalpellum aculeatum, ut fiat via anguſtior materiæ h. e. puri aut aquæ: quo peracto inducatur linamentum è lino crudo, quò ita paulatim educatur pus aut aqua. Sed hodie rectiùs fit, & tutiùs. Habemus enim cannulas quaſdam, quas immittimus. Hiſq; apertis (ut in cantharis illis ſtanneis fit) tantū educitur aquæ, quantum volumus. Oportet autem ſemel in die detrahere aquam, quantum vires ſuſtinere poterunt, & ita ſingulis diebus faciemus uſq; ad 12. diem. Exactis 12. diebus, die 13 ſi quid videbitur reliquum, totum ſimul poterit extrahi, aut certè, ſi viribus metuis, magna pars. Poſt 13. diem, ſi quid regenerabitur, eo modo oportebit extrahere paulatim. Sed interim uti ratione vitæ quæ ſiccet reliquum, & remediis quæ ſiccent, ſimulque erunt fovendæ vires ægri. Sed ſequiturne, peractis bis omnibus, quæ ex arte ſunt, ſervari debere ægrum? minimè verò, quia oportet ſecare aut urere, nondum confectis viribus ægri: item ſine febre: aut, ſi ex febre laboret, id faciendum eſt in intermiſſione, vel remiſſione. Deinde id fiat priuſquàm aqua aut pus putreſcant, & viſcera corrumpant. Præterea non eſt expectanda cachexia. Siquis igitur accerſatur ad ſuppuratos & hydropicos, oportet primùm ſcire an ſit urendum, an ſecandum, necne. Si hydropicus jam inciderit in cachexiam aut tabem, ſi vires ſint languidiores, ſi febris adeſt, conjuncta præſertim cachexia, vel infirmis viribus: ſi præterea humor jam eſt putrefactus, ut affecta ſint viſcera, nihil eſt tentandum, ſed totum Deo committendum. Fingamus iſta non adeſſe, tum ſecabimus uti diximus. Sed ante ſectionem & uſturam Hippocrates inſtituit multum lac, aut alimentum aliquod boni ſucci. Quæritur, an in aqua inter cutem ſeu leucophlegmatia propriè dicta ſit ſecandum, aut uſtulandum aliis locis quā in aſcite? In aqua inter cutem ſecare oportet, aut urere in parte interiore tibiæ, 4. digitis ſupra malleolos, ſecare oportet crura: aliquando in brachio ſupra manum, &c. In aſcite verò in ventre ferè ſub umbilico recta linea ducta aut etiam ilibus (qua præſertim parte minus eſt carnis) ferè inter umbilicum & coxam loco declivi. *Hollerius com. ad aphor. 27. lib 6. Hippoc.*

OBSERVATIO II.

Ad Paracenteſis in hydrope adminiſtrationem mortui quidam: vel quòd εὐσπλαγχνοι non fuerant, vel quòd aqua confertim emiſſa fuerat.

VIdi Chirurgum, qui vidit quendam Nobilem hydropicum: &, inquit, vultis quòd eum curem? cui patentes dixerunt, volumus: & ſtatim incidit ipſum ſub umbilico, & aqua citrina ſtatim incepit exire. & ipſe tanquam fatuus, unam lagenam ex ipſa aqua in prima vice extraxit, & evacuatus eſt venter: & illa ait parentibus, curatus eſt hydropicus & liberatus. In ſequenti verò nocte propter ſubitam evacuationem & multam, mortuus eſt, & ſic Chirurgus fuit in mortis periculo. *Arnaldus Pract. Breviarii, lib. 2. c. 30.*

Mulierem quandam vidimus, cùm adhuc eſſemus adoleſcentes, aquam inter cutem patientem, & quæ magnam aquæ copiam geſtabat. Huic ſuis blandis & vanis promiſſionibus circumforaneus quidam ardelio ſuaſerat, quòd ſanaretur, ſi inciſionem pati poſſet: hæc aqualiculi pondus ferre non potens, ſecari elegit; hicmet circumforaneus hoc onus incidendi ſuſcepit. Aderam ego, & nonnulli alii probi ſcholaſtici: hic inſolentiſſimus vir, nulla præparatione factâ, mulierem aperuit, & totam aquam eduxit, imò mihi admonenti, ne ſemel totam aquam auferret, reſpondebat, tu nihil

ſcis, adhuc tua labia ſapiunt lac, tu mox videbis ipſam ſanam. Quod per oppoſitum evenit, nam cùm primùm tota aqua exivit, ſtatim & anima ſimul cum aqua evolavit. At circumforaneus hic mulierem mortuam videns, ſumpto pallio clanculum auſugit. *Anton. Muſa Braſſavolus com. ad lib. 6. aph. 27. Hipp.*

Si æger fuerit juvenis & ſatis robuſtus, inciſione extrahatur hæc aquoſitas, non unâ eductione, ſed multis, & ſenſim, ad vires conſervandas: præcedente tamen mortis præſagio, ne nobis aſcribatur. Nam præſente Savonarola, & aliis doctiſſimis Medicis, Patavii, Joannes Ludovicus, U J.D. eximius, ſexagenarius, ſubita facta inciſione, in manibus Chirurgorum interiit. *Mich. Joan. Paſchalius lib. 1. cap. 44. meth. curand. morb.*

Si quis ab hydrope ſe ſperat ſervatum iri ac reſtitutum, εὔσπλαγχνον εἶναι, integris eſſe viſceribus oportet, 2. *prorrheticῶν*. Qui autem paulatim ſenſimq; fiet, fruſtra eum quiſquam, quia inconſultò, ſecabit, & præcipitem dabit in exitium: cùm ſiquidem intus ſit immedicabile vulnus, eroſio. Contigit id autem (luctuoſum ſane & miſerabile concivibus univerſis) anno 1583. Nicolao Magno Doctori, viro clariſſimo, & de republ. & multorum privata homini meritiſſimo. Cùm is enim hydrope jampridem teneretur poſterioris formæ, (καῦμα nempe dextri renis hepar inficiens & adurens, huic malo primordia dedit) & per diſtentionem abdominis ſummam diſcruciaretur miſerrimè, ſeſe perfodi ad umbilicum maluit & exoptavit, (namq; migrandum è vivis is præſentiebat) ne execrari & malè precari ferè cogeretur ipſe ſibi, per anguſtias ſcilicet & acerbitatem doloris ſæviſſimi. *Cordæus com. 3. ad lib. 1. Hipp de muliebr.*

Mulierem quandam Aſcite laborantem Herbipoli mea manu vivam aperui, quæ, educta paulatim magna aquæ copia, ſe plurimum ſentiebat relevatam. Sed quia morbus jam ad ſummum pervenerat, & vires erant planè proſtratæ, interjectis paucis diebus, vitam cum morte placidè commutavit. Eandem igitur mortuam, à cognatis & marito rogatus, cum diſſecarem: Epar inveni (ut in pluribus aliis qui eodem morbi genere perierant) omnino durum & colore ſubpallido, perinde ac ſi coctum fuiſſet. Ipſa verò hepatis ſubſtantia (quod admiratione dignum videtur) interius tota erat granuloſa, granis nimirum quantitate piſorum ubique apparentibus. *CL. V. Joan. Poſthius de ſuis mihi tranſmiſſis, & ad uſum publicum communicatis obſervationibus.*

Observatio III.

Paracenteſis in hydrope vicaria ſectio.

Vicem paracenteſis ſubiiſſe vidimus in Græcia felici experimento, novacula conciſa undequaq; cute, aptè reſudante humore. Si in ſcrotum aqua pariter deſcenderit, cutis compungitur, tutòq; aqua demitur. Si eas punctiones dolor ſubſequitur: oleum anethinum & chamæmelinum aptè inungitur. *Alex. Benedict. lib. 15. c. 40. de curan. morb.*

Obsarvatio IV.

Nova hydropicorum per umbilicum compunctio.

Quoniam in umbilici mentionem incidimus, novam, quæ per umbilicum tutò fieri poteſt, hydropicorum compunctionem hic attexere non erit ab inſtituto alienum. Veteres Medici omnem hydropicorum apertionem, παρακέντησιν appellarunt. De ea quatuor quæri ſolent. An fieri debeat, quando, ubi, & quomodo: Fieri tutò poſſe, & debere, graviſſimorum virorum authoritas & ratio perſuadent. Eam primus *Hippocrat. lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν, & 7. lib. 6. Epid. & in aphoriſmis* præſcripſit. *Galenus 14. Method.* Paulus, Albucaſis, & Medici ferè omnes eam commendant. Authoritati adſtipulatur ratio. Cùm enim medicamentis internis externiſq; ſtagnantes aquæ vacuari nequeant, cur non, ut in aliis tumoribus aqueis & pituitoſis, adminiſtrabitur ſectio, præſertim cùm compunctæ & vulneratæ partes omnes ignobiles ſint? Tempus apertionis aperuit eleganter *Hippocrates ſect. 7. lib. 6. Epidem.* ὑδρωπιῶντας θᾶσσον τάμνειν, φθίνοντας αὐτίκα καίειν, ideſt, hydropicos ſtatim ſecare oportet, empyicos ſtatim urere. Illud autem αὐτίκα id eſt, ſtatim, interpretor, aut cum *Hippocrate, lib. de internis affect.* initio morbi, ταῦτα δὲ (inquit) κατ' ἀρχὰς ποιεῖν τοῦ νοσήματος, ideſt, in principio morbi hæc ſunt adminiſtranda: aut cum Galeno, priuſquam corrupta ſint viſcera: fruſtra enim educuntur aquæ, quæ vitiatis jam & alienatis viſceribus enaſcuntur; unde non leviter errant, qui in deſperatis omnibus paracenteſim aggrediuntur. Tertium erat caput de loco apertionis. Paulus ex Æginâ Medicus, & quotquot ad hæc uſq; tempora fuerunt Medici, hydropicos paulò infra umbilicum ſecant, & ad latera, ob muſculorum aponeuroſes, idque ex oppoſita parte affecti viſceris. Ego ſectionem illam approbo quidem, ſed commodiùs per medium umbilicum fieri poſſe exiſtimo. Ad cujus rei illuſtrationem obſervationes raras, & rationes non invalidas, proferam.

Vidi Monſpelii hydropicam mulierem, cui nocte intempeſta, nihil tale opinanti, ſponte ſolutus eſt umbilicus, & maxima ſtatim effluxit aquarum copia. Accerſor ego ſummo diluculo cum Barth. Cabrolio, Chirurgo & Anatomico peritiſſimo: Vires penè exſolutas reperio, ob repentinam illam & immodicam vacuationem: jubeo ſtatim refici vires. Quibus collectis, perfectè per Dei gratiam convaluit, & nunc vivit valetq; ſuperſtes.

Narravit mihi Gratianopoli Ludovicus Villanovanus, Medicus doctiſſimus, ſe ruſticum vidiſſe, ea umbilici compunctione, perfectè ſanatum.

Secuit importunum hydropicum, meo juſſu, per umbilicum Balthaſ. Garielus, Monſpelienſis Chirurgus doctiſſimus & mihi amiciſſimus. Jam totus penè detumuerat venter, ut mortis periculo defunctus videretur. cùm decimo poſt ſectionem die, me inſcio, libram integram ceraſorum cœpit comedere: tunc ſupervenìente alui fluxu, labefactata naturali œconomia intra biduum extinctus eſt. Tutò igitur ſectionem eam adminiſtrari poſſe experientia teſtatur. Neque etiam id diſſuadet ratio: Nam quò natura vergit (inquit ſummus Dictator) eò ducere oportet: at ſæpe per umbilicum vacuationem eam molitur natura. Præterea fit citra multarum partium ſolutionem hæc umbilici compunctio: coëunt enim circa umbilicũ vaſa quatuor umbilicalia, quæ ſi dehiſcant, ut ſolent in hydropicis, aquarum eò confluentium vi & impetu, ſola cutis ſecanda erit. Dices, ibi muſculorum omnium aponeuroſes terminari, unde periculũ convulſionis. Deſinunt quidem in lineam albam muſculorum omnium extrema, ſed hæc circa umbilicum, (ut *in hiſtoria noſtra* docuimus) perforata ſunt, ut vaſis umbilicalibus aditus pateat. Quinetiam Aſcite laborantes ferè omnes exomphaloſi & tumore umbilici, quem aquarum concurſus parit, infeſtãtur: adeò ut ſi ſola cutis acuto compungatur ferro, ſtatim aquarũ fiat effuſio. Mitto quòd ita compuncti in alterutrum latus citra dolorem decumbere poſſunt. Modus autẽ apertionis is eſto. Tota umbilici circumferentia filo primùm trajicienda eſt, ut arctari poſſit foramen, ſi majori impetu erumperent aquæ, deinde acuto & pungente ferro ſecanda cutis qua parte vaſa dehiſcunt: mox ænea aut argentea fiſtula in vulnus immitti debet, per quam effluere poſſit aqua. Hanc non ἐξαπίνης κενοῦν, id eſt, confertim evacuare oportet, ſed καθ' ὀλίγον, ſenſim paulatimque. Extat hac de re ſolenne ſummi Dictatoris edictum, *aph. 27. ſect.*

27 *ſect.6. aphoriſm.* ὁκόσοι ἔμπυοι ἢ ὑδρωπικοὶ τέμνονται ἢ καίονται, ἐκρυέντος τοῦ πύου ἢ τοῦ ὕδατος ἀθρόου, πάντως ἀπόλλυνται. Quicunq; empyi, aut hydropici, uruntur aut ſecantur, ſi pus aut aqua univerſim effluat, moriuntur. Plurimum enim & repentè vacuare, periculoſum, *aphoriſm.51.ſect.2.& lib.* περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν. Hydropicos, inquit, per ferrum urito, & aquas ſenſim ac paulatim educito. *Andreas Laurent.lib.6.quæſt.9.oper. Anatom.*

Caſus animadverſus, annis ab hinc 14. in torneatore Geislingenſe, homine induſtrio, & qui ad eam tenuitatem ligneos ſcyphos deducebat, ut vix unciarum duarum pondus haberent octoni. Is torno aberrans, arteriam manus, quæ juxta carpum eſt, magno vulnere aperuit. Laboratum eſt pluribus diebus in ſiſtendo ſanguine; neque enim erant, qui primi conſulebantur, valde periti artifices. Verum cum ex tam copioſo ſpirituoſi ſanguinis profluvio vires valde proſternerentur, ſupervenit tandem ejus loci, tum temporis adhuc juvenis, (quo nomine etiam negligebatur) Chirurgus. Is duobus ſuper vulnus digitis ſubtus arteriam transmiſſa cum filo acu, constrictaq; arteria, fluxum cohibuit, ac interim vulnus conſolidavit. Verùm non multo pòſt intumeſcere miſer cœpit, & aſcitico ſimilis eſſe. Habitabat tum Geislingæ Gabriel Zullingius, qui Ulmenſis Noſodochii Medicum per plures annos egerat, & quieti ſe dederat. Is conſultus, purgante medicamento omnem propemodum ventris molem exhauſit. Verùm cum irritata medicamento natura purgandi finem non faceret, adeoq; non ſaburra tantum ventris, ſed & vires ægri vehementer exhaurirentur; & opem ille Medici denuò imploraret; ut pyrorum aridorum (pauperculus namq; erat) jus biberet conſului; unde profluvium quidem alui ceſſavit tumor autem, quantus antea unquam fuerat, rediit; ita ut umbilicus ad juglandis quantitatem, & amplius, emineret, veſicam referens hydatida. Hic cùm purgantibus parum proficere me viderem, naturam autem per umbilicum monſtrare eſſe viam, apertionem illius eminentiæ, quæ erat molliſſima, author fui. Ac quamvis Chirurgus illi negotio deſtinatus, præter conſilium meum, ad tres propemodum menſuras aquæ primâ die emiſiſſet, ſequenti iterum duas, ita ut vehementer tum dejicerentur vires, (quas tamen roborantibus utcunque reſtituere conatus ſum, ea de re certior factus) convaluit tamen Dei beneficio, & ſupervixit annis ad minus 10. vel 12. Singulis tamen ferè annis neceſſe fuit, apertione collectam materiam, quæ tamen vix decimam prioris ſaburræ partem æquabat, educere. *Clariſſ. Vir, Oſvvaldus Gabelchoverus de ſuis mihi, adeoque poſteritati communicatis obſervationibus.*

† Quoad *Paracenteſin* S. Sanctorius Paulo Craquero, Medico Polono aliquot cautelas dedit, & peculiare inſtrumentum communicavit, ne cum aqua nimis prolixè fluente anima ſimul abeat, *ſeqq.* I. Morbus (ait) ſit Aſcites neceſſe eſt, venter aquis turgens, ægri vires non nimium debiles, animus conformatus, aer aut ſua ſponte aut arte calidus. II. Umbilicus ſexies in die emollientibus foveatur calidè per triduum. III. Applicetur umbilico cucurbita cum magna flamma, ut extrahatur, & vaſa umbilicalia disjungantur. IV. Poſt, inſtrumentum ventri applicatur, quod ſpecillum oſſeum in ſe contineat. V. Prius vero Emplaſtrum defenſivum, foramine pro umbilico relicto, ventri applicetur. VI. umbilico leviter ingeratur inſtrumenti cuſpis, & ſpecillum extrahatur, & emittatur tantum aquæ, quantum vires patiuntur dejici. *Tulpius* magis dilucide hæc exponit *obſervat. pag.* 365. & æri inciſum inſtrumentum exhibet. Excogitatum enim penicillum ligneum foris convexum atque obtuſum, intus excavatum & operculo tectum, quo remoto liceat pro arbitrio Medici aquam ſubducere.

ANATOME.
HYDROPICORUM CADAVERUM.
OBSERVATIO I.
Hydropicorum corporum quorundam diſſectione, rara & admirabilia quædam animadverſa.

HIſce diebus ego & amici aliquot mei, ſecuimus cadaver hominis, qui diuturno morbo laboraverat. Is autem & hydropicus poſtremò effectus erat. Reſecto autẽ ventre, cùm tranſiiſſemus muſculos abdominis, invenimus aquam illam, citrinam vocatam, intra peritonæum & inteſtina, de quo ab aliquibus dubitatum tamen fuiſſe video. Mox inde reſpeximus ad hepar, tanquam in eo cauſam morbi manifeſtam viſuri, id reperimus grande, colore nigricante, & ferè tali, qualem in ſplene aliàs conſpeximus. Folliculus fellis pleniſſimus erat bile. Hepatis venæ in parte ejus cava, priuſquam in communem illum caudicem portæ deſinant, omnes obſtructæ erant lapillis eas diſtendentibus, foris nigris, intus flaventibus. Porrò & ille meatus, qui ex folliculo fellis in inteſtinum deſinebat, lapide ejuſmodi obſtructus erat. Huic cùm exemiſſemus, nihilo magis tamen bilis effluxit: coaluerat enim foramen illud deſuetudine bilem ad inteſtina mittendi. Hanc iſtius meatus obſtructionem ego cauſam fuiſſe video icteritiæ, qua hic homo ante hydropem longo tempore conflictatus fuerat, regurgitante ad totum ambitum venarum bile, quæ purgari per inteſtinum debuiſſet. Nam meatus ille, qui ex folliculo fellis in hepar eſt, liberrimus erat. Cæterùm hepar ipſum tota ſua convexa ſuperficie adnatum diaphragmati conſpiciebatur, interveniente membrana quadam craſſa & firmiſſima, nata fortaſſe ex calore aſſante in ejuſmodi quaſi cruſtam, externam ſuperficiem hepatis. Nam & idem æger perpetuò de inſigni calore dextri hypochondrii queri ſolitus erat. *Jacobus Camenicenus in Epiſt. ad Matthiolum.*

Hoſpiti leonis argentei, in vico D. Jacobi, hydropico, inventa ſunt inteſtina ſyderata, & omnino corrupta, quaſi ſugillata, humor plurimus cruentus, & lotura carnium ſaturatæ ſanguine ſimilis. *Scholiograph. ad c.39. li. 1. Hollerii, De morb. intern.*

Victor Schœffer, ſcriba Cameræ, & à ſecretis Reverendiſſimo & Illuſtriſſimo Danieli Archiepiſcopo Moguntino piè defuncto. Anno 82. febribus tertianis & continuis, atque eryſipelatibus ſæpe obnoxius, extremo quinquẽnio difficultate anhelitus, orthopnœa, diarrhœa, ac diuturna ſtranguria divexatus, tandẽ tumore ventris, in tantam molem excreſcente, correptus eſt, ut etiam umbilicum rumperet, ſalva tamen externa cuticula, nullo effluente humore. Ex aperto à me cadavere, aſſiſtente D. D. Henrico Garetio, extractæ fuerunt menſuræ noſtrates 18. aquæ pallidioris citrinæ, urinam repræſentantis. Hepar inventum album, durum: renes parvi, pallidi, nulla pinguedine muniti: veſica anguſta: pulmones ampli: cor magnum: lien parvus, & albus. Mirum fuit, tantam in brevis ſtaturæ homine aquæ latere potuiſſe copiam. Ego amicus & familiaris ei Medicus, tandem, cùm hydropis mentionem ſemper exhorreſceret, author ei fui, ut Medicos Norimbergenſes conſuleret. Periit interim ſuffocatus, capite in ſinu meo reclinato. *CL. V. Joan. Fridericus Traſelm annus de Obſerv. propriis.*

Herbipoli Mulierem hydropicam quadragenaria majorem, in Noſodochio Aulico aperui: quæ ab eo morbo planè liberata, per urbem, omnibus (qui eam antè hydropicam viderant) plurimum admirantibus, ſæpe obambulabat. Verùm ex prava victus ratione, poſt aliquot menſes denuò hydropica facta, ſummis à me precibus contendebat, ut ſeſe rurſus aperirem:

rem: ibi tum me renuente, & vitæ producendæ ſpem eſſe nullam affirmante, nihilominus ipſa in propoſito perſeverabat, fore ſperans, ut aqua iterum educta, ſi non diu vivere, citò tamen & magis placidè poſſet mori: quod ſanè etiam evenit. Nam poſt alteram ſectionem, ultra ſex, ut opinor, dies non vixit. Voti tamen ſui compos facta, placidè inſtar lucernæ deficiente oleo, eſt extincta In ea hepar quidem, ut in cæteris hydropicis, uterum verò planè putrefactum inveni. *CL. Jo. Poſthius de ſuis ad me miſſis. Obſervationibus.*

† Hydropicorum plures Anatomias vide apud *Bartholin. Centur. hiſt. anat. 2. & 1. & Horſtium. part. 2. lib. 9. pag. 435. & ſeqq.* de ſectione ſcroti in Icterico & Hydropico, ubi multa ſingularia proponuntur.

DE DIABETE.

Observatio I.

Diabete laborantium Hiſtoriæ variæ, raræ, & memorabiles.

AD renes pertinere is videtur affectus, quem alii hydropem matellæ, alii urinæ profluvium, alii diabeten, alii dipſacon appellant, qui certè quàm rariſſimè evenire ſolet. Equidem eum antehac bis duntaxat videre potui; ſupra modum videlicet ſitientibus infirmis, atq; ſubinde bibentibus: quapropter exuberanter quoq; reddunt id quod biberunt, eo à ſua qualitate non mutato: atq; hic renum veſicæque affectus, ſimilis eſt ventriculi inteſtinorumq; lævitati, *Galenus lib. 6. c. 3. de loc. affect.*

Ego non vidi Diabetem contingere in Occidente, neq; audivi ab aliquo meorum Doctorum antiquorum, quod eam viderit. Sed tamen ego vidi in Ægypto aliquos patientes hanc ægritudinem intra decem annos pluſquàm viginti: & fortè accidit ex potu aquæ Nili ſaporoſæ, quam frequenter bibunt. *Rabbi Moyſes Part. 8. Aph. ſuor.*

Rarus affectus, & bis tantùm à Galeno viſus, à nobis ſæpius. Anno 1558. Auguſti fine, in vico vetere Templi, Conſuli du Val, in febre continuâ non ita ardente ad ſenſum, lingua ſcabra, arida, nigra. Quotidie ſex pintas (quas vocant Lutetiæ) urinæ mingebat, non ita ſiticuloſus, conſtabat mente. Sub ſeptimum diem obiit.

Conſuli Quelain nephritico, in febre profluvium urinæ motum, in quo ſeroſa urina ad duas quartas emingebatur, ex quo evaſit.

Eodem morbo paulo antè ejus pater obierat.

Alter ab eodem profluvio obiit, in vico Sancti Joannis Bellovacenſis.

Quibuſdam diutius urinâ ſuppreſſa ſequitur urinæ proflovium, aut morbus aliquis acutus per criſin, qui malignitatem ſuam in renes deponit, ut ait Aretæus. In ardente febre rarò curatur, ſicut & in colliquatione. In aliis difficilè, niſi ſtatim initio deprehenſo morbo occurratur. Secatur vena in cubito, ſed moderatè. Refrigerantur renes & confirmantur. Alimenta craſſa, emplaſtica, minimè calida: unguenta circa renes, inunctio ſpinæ, opiatæ. *Scholiograph. ad c. 53. lib. 1. Hollerii, De morbis Internis.*

Joan. Baptiſt. Theodoſ. Epiſt. 48. ſcribit, ſe in toto vitæ ſuæ tempore veram Diabeticam affectionem vidiſſe tantum in duabus mulieribus.

Qui meracioris vini potu indulgebat Romanus, & crithami, id eſt, fœniculi aut petroſelini marini dicti, muria conditi, largiore victu uſus eſt in diabetem affectionem lapſus fuit. Nam quicquid bibebat ſimul, & quale aſſumebat, per urinam reddebat & intenſiſſimè, ſitiebat. Ad quem cùm convenitemus, & morbi cauſam perpendiſſemus, ea procatarctica abnegata, quæ antecedentem movet, ſalſuginoſum humorem & mordacem evacuari & obtundi curavimus. Evacuavimus autem eum ſyrupo roſaro ſolutivo, de cichorea cum rhabarbaro, myrobalanis citrinis, & pauco agarico: obtudimus verò ipſum ptiſana, ovis ſorbilibus, alica, carne hœdinâ, & vino paucifero. Sed ut retentrix renum facultas, quæ omnino imbecillis erat, reſtauraretur, ſingulis diebus in aurora potum ſequentem dabamus. ℞. *Syrup. myrtillorum, roſati de roſis ſiccis, ana unciam ſemis, trochiſcorũ de terra ſigillata, de ſpodio Arab. ana ſcrupulum unum, aquarum capitum roſarum, plantaginis, corrigiolæ, ana unciam unam: Miſce.* Quin & renum regioni exterius ceratum ex acacia, hypociſtide, maſtiche, thure, bolo armeno, ladano, & reſina confectum, applicuimus: & intra duodecim dies ſanitati fuit reſtitutus. *Luſitanus Cent. 2. Curat. 94.*

Diabetes, tranſitus urinæ continuus eſt, aut veriùs potionis non mutatæ, ut lienteria cibi: à renum intemperie calida cum ſiti inexpleta eveniens affectus: qui rarò evenit, ut eum Galenus bis tantùm vidiſſe teſtetur. Nos autem alterum novimus in hanc affectionem, ob largiorem farciminis piperati eſum, incurriſſe: qui quoq; facile fuit recuperatus, & ſanitati reſtitutus. Fit autem affectio hæc, ut dixi ex renum retentricis facultatis imbecillitate, attractricis autem tanto robore, ut totum corpus ob ingentem calorem exhauriat. Juſtè igitur renum paſſio, & affectus diabetes appellatur: quia ſic affecti renes ad ſe corporis totum humorem attrahunt: quem, ſua imbecilli redditâ retentrice facultate, retinere non valent, ſed tumultuatim in veſicam eum exonerant, & conſequenter foras tranſmittunt. Unde ab aliquibus paſſio hæc, (*Galeno teſte, c. ult. lib. de ſymptom. differ*) aqua intercutem ad matulam appellabatur: velut urinæ fluor, ſeu lævitas: aut, ob inexplebilem ſitim, dipſacos. *Idem in Scholiis.*

Ego tres vidi eo tempore, quo Venetiis verſatus ſum, qui hoc affectu cruciati ſunt: ſed ſatis erit, ſi duorum meminero.

Prior fuit mulier Nobilis, & Abbatiſſa cujuſdam monaſterii Muriani, quæ ex vehementibus animi perturbationibus afflicta, ob ingentes perſecutiones, quas paſſa erat, incidit in hunc morbum: affligebatur autem ſiti inextinguibili, neque etiam per potum levabatur: linguam enim ſtatim etiam à potu aridiſſimam habebat: æſtum ingentem in viſceribus percipiebat, continenter febre detinebatur, inquieta plurimum erat, & tandem, cùm jam, antea quàm Medico curandam ſe traderet, morbus plurimum invaluiſſet, & ipſa admodum eſſet emaciata, ex eo obiit, & procul omni dubio calidus affectus fuit.

Alter verò vir erat, & ille quidem Nobiliſſimus, frater Reverendiſſimi Cardinalis Piſani hic cùm febre laboraret, & ea ſatis maligna, atque ſitis, quæ neq; etiam multa erat, eſſet impatiens, bibere nolebat, niſi gelida ferè eſſet aqua, & reliqua, quibus in potu utebatur, quę quidem jubebat in puteis demiſſa urceis perpetuò ſervari: Unde ad eam imbecillitatem renes devenere, ut potus omnino immutatus redderetur, ſervãs eundem colorem, conſiſtentiam, ſaporemq; & odorem. Utebatur autem primum propter febrẽ juleb. roſaceo dilutu ex aqua; & urina quæ paulo pòſt à potu mingebatur, eadem omnino videbatur, quæ priùs erat in cyatho antequam biberetur, eundemque referebat colorem aſpicientibus, & odorem olfacientibus. Sed & quidam, qui illi miniſtrabant, guſtare voluere. qui affirmârunt, neque in ſapore ullam factam immutationem: neque hic vehementiſſimâ ſiti urgebatur, quamvis & ipſe ſitiret; neque oris tantâ ariditate ſicuti Abbatiſſa; neq; in præcordiis ullum æſtum percipiebat,

qui

qui tamen & ipſe ex eo morbo interiit, & procul dubio omnis iſtius morbi ratio, ex nimiâ inſtrumentorum urinæ refrigeratione ortuoi habuit. *Trincavella lib. 10. cap. 11. De ratione curand. partic. hum. corp. affectus.*

Nos ſex homines, Diabete correptos, hucuſq; tractavimus, & inter alios Octavianum Cataſtinium, Juris utriuſq; Doctorem, ac Canonicum Florentinum, qui cùm noſtra & peritiſſimi Jacobi Soldanii opera à febre peſtilenti fuiſſet liberatus, per quam multis, lividiſq; exanthematibus circa pectus ac dorſum abundaverat, & ingentem nigri, fœtentis, ac coagulati ſanguinis copiam dejecerat, dum is ex priori morbo convaleſceret, & ob recuperandas vires adhuc ſe domi contineret, in diabetem incidit violentiſſimum, qui ipſum quatuordecim dierum ſpatio penitus tabefecit atq; abripuit; quod adeò brevi tempore ſucceſſit, quia is & ſua natura erat ſatis gracilis, & à priori morbo fuerat maximè extenuatus. *Vidus Vidius Junior lib. 10. c. 26. de Curat. membratim.*

Honeſtus quidam civis urinæ detinebatur profluvio: ſubinde uno die amplius quàm urinam 40. librarum reddebat. Bibebat non minùs: ut qui propter aſſiduam urinæ profuſionem, aſſidua quoq; ſiti premeretur. Cùm autem huic nulla prodeſſent remedia, & vix ulla ſibi adhiberi pateretur, paucis diebus deficiens è vita commigravit.

Alius quidam mercator urinam quoq; admodum frequentem reddebat, ſed minùs, nec adeo copioſam, diuq; hoc malo laboraverat. Albida autem urina erat, non tranſparens & paulò quàm ſerum lactis, tenuior: in qua quidem grumi ſubinde permixti ferebantur. Superveniente uno tempore febri, urinæ acceſſit incontinentia: ſicut & dormienti proflueret. Poſteaquam autem ſanguinis miſſione & enematum uſu, paucisq; aliis remediis, febris ceſſaſſet, deſiit ignoranti in ſomno effluere; ſed tamen frequens, ut antea, & mediocriter multa: & qualis priùs talis & in febri, & poſtea perſtitit. Sitis verò & hunc premebat, propter urinæ copiam, ſed multo quàm alium minùs. Morbus autem pertinax nullis remediis cedebat: interim ut non vehemens ita neq; negotiis magno erat impedimento. Uſus fuerat aliquot annis æſtatis tempore aqua fontis Leodienſis: ſed nec ex hoc fructum retulit: citiùs ab eo malum auctum: nam aqua hæc diuretica, & urinas vehementer movet. *Dodonæus cap. 32. Obſerv. Med ... nal.*

Morbum hunc Diabetem fuiſſe apparet: præſertim civis, cujus vehementius fuit malum: nec tamen mercatoris affectus aliò referendus videtur. Comparat hunc Galenus lævitati inteſtinorum: quemadmodum enim per hanc cibus aſſumptus citò dejicitur; ita & in Diabete potus velociſſimè per vias urinarias deſcendit Proprius autem tenum eſt affectus. qui ex retentricis facultatis debilitate oritur, accedente attractricis robore; unde & ſitis neceſſario conſequitur. Potus autem qui aſſumitur, non talis omnino redditur, qualis aſſumptus eſt. Nam in jecinore mutationem nonnullam accipit, licèt exiguo hæreat tempore: in renibus verò non permutatur. Idcircò & crudæ apparent urinæ. *Idem in Scholiis ad cap. prædictum.*

Observatio II.

Cotoneorum eſu in diabetem incidentes.

CYdonia uretica ſunt, & ex eorum uſu Sereniſſimus Rex Neapolitanus Alphonſus incidit in Diabetem; vehementer enim nocent huic morbo calida uretica, & etiam animi, ac corporis labores, & coitus. *Joan. Mich. Paſchalius method. Curand. morbos, cap. 50.*

Observatio III.

Ex nimio diureticorum & lithontripticorum uſu, quidam diabete correptus.

MOnendi in ardore urinæ Tyronis in medica arte ſunt, ne conniventibus (quod ajunt) oculis cauſas hujus mali inſpiciant: decipiuntur enim paſſim, credentes ex veſicæ calculo oriri, unde medicinas comminuendis calculis accommodatas miſeris ægrotantibus miniſtrant, quod in eorum perniciem vertitur; augeretur enim per ea medicamenta, quæ calida facultate ſunt prædita, urinæ acrimonia; unde ulcus aut in renibus, aut in veſica generari neceſſum eſt, ideoq; jugi cruciatu torqueri, qui in tam impias carnificum manus inciderunt: Quemadmodum cuidam meo tempore contigit, qui initio remedia neceſſaria fugiens, pòſt empiricorum omnia remedia amplectens, in urinæ multitudinem lapſus eſt, & eos morbos, à quibus hunc deinde periti Medici levare minimè potuerunt. *Idem lib. 1. c. 48. method. curand. morb.*

Observatio IV.

Tepentis aquæ medicatæ libras 16. intra horæ ſpatium bibens, eandem, qualem hauſerat, confeſtim eminxit.

QUi largiſſimè bibunt, copioſam quoque profundunt urinam, ut is quem novimus quotidie horæ ſpatio tepentis aquæ medicatæ libras ſexdecim exorbere: etenim qualem ſumpſerat, talem protinus emejebat. *Fern. lib. 6. c. 13. Patholog.*

Observatio V.

Vix quadrantem bibens quidam, quotidie ſupra quatuor cantharos mejebat.

SIenæ in Italia quidam ſingulis diebus quatuor vel quinq; cantharos urinæ excernebat, quum vix quadrantem bibiſſet. *Guil. Adolph. Scribonius libell. de Urinæ Inſpect.*

Observatio VI.

Puellæ plus urinæ emittentes, quàm ponderarent.

COntingunt quandoque mirabiles morbi, & inter reliquos Anno ſalutis 1481. Puella octodecim annorum, mingebat ſingulis diebus urinæ libras circiter triginta ſex: aſſumebat autem ex potu ac cibo non plus ſeptem libris. Itaq; factum eſt, ut ſingulis diebus emitteret circiter libras viginti novem: cumque hoc ſexaginta diebus perſeveraverit, convenit, ut in his ſexaginta diebus emiſerit ultra cibi & potus ſubſtantiam, libras 1740. Hoc autem eſt longè majus pondere puellæ, etiamſi tota in urinam fuiſſet reſoluta. Nam puella non poterat excedere ad ſummum, pondus 250. librarum: cum neq; attingeret 150. Itaque quæſitum fuit à Joan. Marliano, unde hoc contingere poſſet? Reſpondit, aerem qui in arteriis ubiq; continetur, in ſubſtantiam aqueam converti, eaque ejecta, alium ſuccedentem ſimiliter converti in aquam, atq; ita multiplicari. Quod verò omnium maximum fuit, puella hæc poſt duos illos menſes exactos ſanata eſt à Franciſco Buſto Medico. Exiſtimandumq; eſt cùm illo tempore bonæ literæ adhuc laterent, & cum his Græci authores, curatam fuiſſe via, & juxta doctrinã *Raſis, in nono ad Almãſorem, & Avicennæ.* Hoc autem aliàs à patre audieram, ſed non ſatis fidebam; inveni poſtmodum totam hiſtoriam deſcriptam. Quidam etiam retulit mihi vidiſſe impreſſam, ſed nomẽ libri referre neſcivit. Et quamvis Marlianus materiã urinæ generandæ edocuerit, quod facillimum erat, quandoquidem nulla alia eſſe poſſet; nihilominus quod obſcurum fuit non declaravit, cauſam ſcilicet efficientem. Hæc fuit (ut veriſimilia referam) frigida & humida intemperies, cum lævitate ſuperficierum arteriarum, & membrorum, per quę urina

per-

permeat, ureterum ac veſicæ, propter quas cauſas vapores omnes, qui in aere bumido continehantur, in aqueam ſubſtantiam vertebantur; & ob id credendum eſt, tempus tunc fuiſſe humidum, nam & hoc io marmore templi anguſtioris Mediolani videmus. Et ita conſtitutione ceſſante, ſanata eſt potiùs quàm auxiliis, quamvis & illa nonnihil profuerint. *Cardanus lib.8. c.44. de Varietate.*

Meminit Hiſtoriæ hujus *Gattinaria, Comm. ad lib. 9. Almanſ. de cura involuntarii exitus urinæ.*

† De hac Obſervatione eleganter diſſerit *Digbæus* in Pul. Sympathet. & *Rolffinccius* in doctiſſimis diſquiſitionibos Anatomicis.

Ichores cum fluunt extra corpus, fit urinæ redundantia, ſi ſint incorropti, & convertitur aer in aquam ad incredibilem quaotitatem: ut io Helena Deſideria virgine patritia Bononieoſi, in qua ſumma urinæ in tribus menſibus exceſſit CCCCL. libras, deductis aliis excrementis: cibus & potus non attigit CCC. libras: pondus totius corporis non attigit LXXX. libras: & cum boc abſumebatur à febre, oec tamen extenuabatur, & ſanata eſt. Et ſi febris non obſtet, cura eſt exercitario. uvæ paſſæ pingues, & magaritæ, aliter difficilis. Ipſa verò multo diatrionpiperco liberata eſt. *Cardanus libello de Dentib. c.3.*

OBSERVATIO VII.

Obeſus quidam, crebra mictione ſubitò extenuatus.

OBeſum queodam & tumidulum vidi, ex multa mictione, diebus circiter octo mirum in modum extenuari & concidere. *Fernelius lib. 6. cap.13. Patholog.*

Nonounquam humorum & corporis moles, contabeſcens & liqueſcens, in urinas diffunditur, quod bibulo cuidam opimo corporis habitu, intra octo circiter dies accidiſſe, narrat Fernelius. Sed tam brevi temporis curriculo, ex ingenti corporis mole in magnam graciliiatem, citra ullam vim morbi eſſe collapſum, vix credi poteſt. Veriſimilius eſt, ex hydrope anaſarca fuiſſe eam molem, quæ tam repentè exhauſta eſt, idque maximè per urinas. *Joubertus ca.13. de Urinis.*

OBSERVATIO VIII.

Undecim Medici Mediolanenſes urinæ fluxu mortui.

MEdiolani vidi undecim Medicos, perpetuo curſu, urinæ morbo vitam finiſſe: quidam ardore, quidam fluxu, quidam retentione, quidam lapillo renum, inde coorto urinæ profluvio, ioterierunt: nam aſſidua equitatio per civitatem inæqualem, frequenſque aſcenſus & deſcenſus, hujus morbi cauſa erat. *Cardanus lib.1. c.20. De ſanit. tuenda.*

OBSERVATIO IX.

Urina per ſemeſtre cohibita, quæ ubi rurſus effluere viſa eſt, alvus per 4. menſes ſubſtitit: tandem utriſq; compreſſis, urina circa ventriculi regionem magna copia, odore & colore ſe prodens, exudavit: quibus aliæ non multum abſimiles adjiciuntur Hiſtoriæ.

DIabetica paſſio in memoriam revocavit longè omnium admirandam hiſtoriam, quam Patavii accidiſſe nobis teſtatus eſt, Excellentiſſ. Veoetiis Medicus Nicolaus Novocomenſis, qui curationi interfuit, unà cum Doctiſſ. tuoc Medico Domino Petro de Novale. Teſtem autem adducimus Excellentiſſ. D. Alexand. Panizzam Medicum, ejuſdem Domini Nicolai Generum. Narrabat itaq; Novocomenſis, indubiæ fidei Vir, quod ſuperioribus annis Patavii juveoiſ Monialis, habitu gracili, & tenoi victus ratione utens, in æde Divæ Agathæ ſacra, dum ad pulſandas campanas noctu pergeret, quibuſdam phantaſmatibus, quæ (ut ipſa paulò pòſt aſſeruit) intuita eſt, maximè exterrefacta, horrore correpta, paulatim in melancholica incidit ſymptomata; quorum profligationi dum ſtudet Medicus, ecce (mirabile dictu!) urina ſuppreſſa eſt, ita ut per menſes ſex nihil urinæ excreverit: ſed demum urinam emittere rurſus cœpit, ſuppreſſa omnifariam aluo per 4. ferè menſes: deinceps lotium cohibitum, nec non etiam aluus ſuppreſſa, in regione ventriculi reſudante bomore ad plurium librarum pondus, colore & odore urinam referente. Cujus urinæ fluxus multi, cauſam reddentes, niſi io Dæmonem referre voluerimus, medicè loquentes dicere poſſumus, ex multa eaq; citiſſima alimenti diſtributione, nihil ad inteſtina delatum fuiſſe, tenuiori parte diſtributioni inſerviente, novo potu & cibo ſuccedente ad renes, & inde ad veſicam detruſa, quod ex *Galeno* colligere poſſumus, *6. de loc. affect. c.3.* ita ſcribente: *Atq; aliis interdum affectus occurrit, Diabeti perquàm ſimilis, & quidem à multis cibis, qui nec crudi ſunt, neq; per alvum dejiciuntur, neq; plenitudinem efficiunt, neq; etiam probè alere poſſunt, ſed diſſipantur, diſcutiunturq; celeriter, cujus ut crebrior eſt quam Dipſacis eventus, ita faciliorem admittit curationem, quippe quod, prius quàm ad ſummum pervenerit, cognitum, haud ita difficulter curabitur: nam ubi quis duplum alimentorum conſuetorum aſſumpſerit, neq; alii corpus videatur, idq; citra alvi fluorem, hunc affectum non ſolùm privati, verùm etiam Medici parvi pendunt. Cùm verò triplum ingerit, idoneis auxiliis liberari poteſt, priuſquam ſcilicet ad quadruplum aut quintuplum perveniat.* Cùm itaq; Monialis hæc caſu, vel adhibitis præſidiis boc vitio liberata eſſet, io oppoſitum vitium incidit, vacans ab urinæ exeretione, fluente tamen aluo, conſumpta ſeroſa alimenti parte à præternaturali membrorum calore, ſiquidem febricbat, & in maraſmum, ut audivi, tandem incidit. Verùm refrigerato jam corpore, conſumpto ſiquidem calore naturali à præternaturali, cùm potiſſimùm liquidis cibariis, putà juſculis & contuſis aleretur, virtutes omnes nutritioni inſervientes labefactatæ ſunt, forteq; abolitus tranſitus ad renes & veſicam; unde exſiccato univerſo habitu, ſeroſitas omnis facilè à ventriculi cavitate extra reſudavit, hæcq; copioſa, & urinam præ ſe ferens, ob diu retentam & abolitam mictionem antè, ut diximus.

Quod confirmari poteſt ex alia Hiſtoria, cujus teſtem adducimus Abraham de ſummis de Portaleone, Medicum Hebræum: Gentila de Franchetis, formoſiſſima puella, Pleiadum ortu, Tertiana duplici interpolata primò, demum continua correpta fuit, quæ cùm diu contabuiſſet, hectica febris eam invaſit, nulliſq; remediis proficientibus, (mirabile dictu) remotis nondum ab ore poculis, hauſtæ liquidiores potiones à præcordiis, hebdomadarum duarum ſpatio, eadem copia, qua erant abſorptæ, abſq; alteratione ulla reſudabant, ita ut ex rubeo Lyæo, colore rubeo; ab albo juſculo, albo itidem tunc inficerentur ſubuculæ: ob quam calamitatem anxiam vitam ducendo tandem ex maraſmo periit. Ex quo videre poſſumus affectionem Diabeticæ non valde diſſimilem: nam præcordiis plus juſto exſiccatis, avidè potiones attrahentibus, eas tamen continere minimè poterant, nec minus alterare; ſed quales inditæ, tales per carnis poros extrà reſudabant, cùm exſiccatæ carnis magis laxi efficiantur: exſiccato namque humano corio, ſcribit *Luſit. Cent. Cur.* poros rarefactos admodum & patentes conſpici.

Meminit *Joan. Bapt. Theodoſius Epiſt.32.* frequentis mictionis admirandæ per hæc verba: Nicolaus Leva Lucenſis omni fermè hora ad mictionem cogebatur, & urinam ſubtilem, albam, & ſine ardore mingebat:

-bat: quòd ſi aliquando eam retinere conabatur, ſentiebat quoſdam flatus exerementoſos, fuliginoſoſque, à partibus veſicæ elevari, ex quo ventriculus inflari videbatur, & magis aſcendentes Diaphragma comprimebant, tuſſim excitabant, & ad Cerebrum aſcendentes motus quoſdam vertiginoſos cauſare videbantur, cum Catarrhi defluxu, & dejectione crebriore: & urina miſſa, omnia hæc ſymptomata ſtatim ceſſabant, quorum omnium cauſam ibidem ſtudioſus Lector legere poterit, *Marcell. Donat. lib. 4. cap. 27. Hiſt. Med. Mirab.*

† Diabetis ſingularem obſervationem notatu digniſſimam habet *Bartholinus Cent. 5. & Salmuth Cent. 2. obſerv. 52.* Talem, qualem *Colle* deſcribit Diabetem, expertus eſt Aulæ Darmſtadinæ Præfectus Dn. Linſmus, poſtquam ulcera crura ipſi exiccata ſunt, & hinc mortuus *Dreſdæ* ante novennium, Vir inſignis & benè meritus.

DE RENIBVS.

CONFORMATIO ET conſtitutio.

Observatio I.

Bubuli & Urſini renes, quales Ariſtoteles humanos eſſe malè decernit, etiam in quibuſdam humanis corporibus animadverſi.

QUOD ad renum ſuperficiem attinet, ea in hominibus longè ſecùs, quàm in Urſis ac Bobus, lævis eſt & lubrica: omniq; ex parte æquabilis, perinde ac gibba jecoris ſedes occurrit. Quod quum ita ſit, mirari ſatis Ariſtotelem non poſſum, qui de eis ſic ſcripſerit: Hominum renes bubulis ſimiles ſunt. quippe qui tanquam compoſiti ex renibus multis exiguis conſtent: neq; æquabiles ſunt, quomodo renes omnium quadrupedum habentur. Hoc autem adeò à veritate alienum eſt, ut nullum fermè defenſioni locum vir tantus reliquerit. Quamvis enim renes bubuli, ac multò etiam magis Urſini, ex pluribus quaſi glandulis, parvas caſtaneas aut cerasa imitantibus, conflati eſſe cernantur, & hæ partes, præcipuè in Urſis, adeò invicem & à ſubjecta membrana ſine vulnere ſeparentur, ut earum diviſiones non mediocris copia pinguedinis repleat, & in altiori duntaxat renis ſede jungi videantur: tamen in hominum reprehenſionem jure incidiſſe Ariſtotelem credendum eſt, quòd ejuſmodi renum ſpecies non niſi perquam rarò in humanis cadaveribus obſervetur. Ego enim poſt multas inſpectas diſſectiones in uno aut altero, ſi rectè memini, illam vidi: Piſauri nimirum in puella undecim annos nata, & Romæ in quodam viro, cujus renes magnitudine quoq; valde inſigni, alios longè ſuperabant. *Barthol. Euſtachius lib. de ren. ſtruct. c. 3.*

Illam, quam Ariſtoteles deſcribit, renum ſuperficiem, in duobus fœtibus cernere contigit, eamque ob cauſam ſuſpicati ſumus in puerulis potiùs, quàm in adultis eſſe inquirendam *Petr. Matth. Pinus, in Annot. ad jam citatum caput.*

† Uti id patet quam maximè in fœtu utero adhuc concluſo, teſte *Bartholino l. 1. c. 17. p. 103. Anat.*

Observatio II.

Renum alterum deficere nonnunquam.

CORde carens nullum unquam animal ortum eſt, quamquam liene carens, & duplicem habens lienem, & altero vacans rene, viſum eſt. *Ariſtot. lib. 4. c. 4. de generat. animal.*

Meminimus nos aliqoando vidiſſe in quodam cadavere (cui diſſecando Joannes Vaſſæus, eruditiſſimus Medicinæ Profeſſor apud nos præeſſet, ut partes corporis humani in ſcholis publicis de more interpretaretur) unum tantùm renem, in medio ſpinæ exactè ſitum, eumq; maximum, ut lienis ferè magnitudinem exerceret. Nimirum id in natura monſtrum quodam eſſe judicavimus, quemadmodum in pleriſq; aliis partibus ſæpe ludere ſolet. *Car. Stephanus lib. 2. c. 15. De diſſect. corp. hum.*

Nonnunquam unus tantùm ren mediæ ſpinæ innixus apparuit. *Andernacus lib. 1. Inſtit. Anat.*

Viſus eſt cui ſecundum naturam unicus eſſet, ſed qui, quod numero diminutum fuerat, mira magnitudinis mole exæquaret, compenſaretque: gemini autem cùm habentur minores eos eſſe optima ratio eſt. *Fern. lib. 1. c. 7. Phyſiolog.*

Naturam interdum in habentibus ventrem impensè prominulum, & vitiatum coſtarum ductum, unum & maximum renem moliri vidimus. *Veſalius lib. 5. cap. 10. De corp. hum. fabrica.*

Renem alterum deficere obſervavit Ariſtoteles; & ſe idem vidiſſe recentiores quidam ſcribunt: mihi ſemel hoc portentum videre licuit: ſed quænam eſſet conſtructionis ratio, & quomodo vaſa ab eo progrederentur, memoria excidit: illud rectè memini, quòd mediæ ſpinæ innixus hærebat, & magnitudinis mole numerum ſupplebat. Verùm cur unicum tantùm renem illis natura præcipuè tribuerit, qui & ventrem habent eminentiorem, & vitiatum coſtarum ductum, fateor me ignorare: hortorq; Anatomiæ ſtudioſos, ut diligenter obſervent, num verum ſit, an ſecus. *Euſtachius c. 10. libell. de Renum ſtructura.*

Vidi renem unum duntaxat, eumq; maximum. *Columbus lib. 15. Anat.*

Renem olim Rondeletius in corpore humano unum conſpexit, qui formâ lunari erat, ambo nimirum ſimul conjuncti. *Ex publica Anatome obſervavit V. C. L. Caſparus Wolphius.*

Renem & ego unum tantùm in ſectione filiæ 20. annos natæ vidi Monſpelii: præſide D. Laurentio Jouberto, 1583. *Idem D. Wolphius de Obſervationib. propriis.*

Diſſecta mulier à CL. Paulo Galeoto, unicum tantùm, eumq; prægrandem habebat renem in ſiniſtro latere. In eadem muliere venam azygon dictam, unà cum altera pari omnibus nobis videndam exhibuit. *Ex privata anatome ab eod. Galeoto adminiſtrata, Petrus Sphererius communicavit.*

Observatio III.

Diſſecti legum Doctoris cadavere, præter alia viſus ſiniſtro Rene caruiſſe.

SCribit ad me Matth. Stoicus, excellens Medic. de Hermanno Cruſerio communi amico noſtro, Legum Doctore. 1523. Decemb. placidiſſimè exſpirans, mortuus eſt. Cùm 16. ejuſdem menſis die, antea rectiſſimè valere viſus, ſubitò in ὑπλωσμὸν & λύσμον ventriculi incidiſſet; quæ ad extremum vitæ articulum nullis medicamentis curari, vel ſaltem mitigari potuerunt: erupit illi quarta die morbi, ſanguis ex naribus concretus: in urinâ ejuſdem grumi quidam obſervabantur, cùm toto triduo præcedenti ejuſdem ſuppreſſione laboraſſet. Senſit initio quoq; circa hepar vehementes dolores, perpetuò nigra dejecit. Cùm ſectum eſſet poſt obitum cadaver, nihil ferè aliud memorabile inventum eſt, & mirandum quàm quòd ſiniſtro rene careret, cum dexter magnitudine binos explere videretur. Hepar circa λοβοὺς extremos valde nigricans videbatur, itidem & ren dexter. Splen quoq;

parvus vehementer, eâ parte quâ alligatur, nigricabat. Inteſtina prorſus erant livida, propter contenta ſimilia illis, quæ per totum morbum dejecit. Ventriculus prorſus erat inanis. Cor flaccidiſſimum. In veſica lapillus fabæ magnitudine, vel penè forma & magnitudine lupini inventus. Uſus eſt antehac operâ Med. Gall. quaſe Palæologum nominat, & qui nobis in curatione Principis adjunctus eſt. *Solenaader in Conſ. Med. Sect. 5. Conſ. 15.*

Observatio IV.

Renes nonnunquam tres aut quatuor viſi.

SEmel vidi quadruplices renes. *Gemma lib. 2. pag. 75. Artis Cyclogn.*

A nobis inter anatomes plurimas annotatum eſt, inter alia, nunc velut quatuor renes. *Idem lib. 1. cap. 6. Coſmocrit.*

Prætermitti nequaquam poteſt, naturam ſcilicet in fingendis renibus augere quandoq; numerum, atque inſtitutum non retinere: ſiquidem tres ego renes ſemel vidi, quorum dexter ſecundum naturæ legem formatus erat: ſiniſter renem ſola ſubſtantia referebat: quippe qui eſſet figuræ triangulæ, cujuſque ſatis depreſſæ, admodum parvus, & urinario vaſe deſtitutus: tertius in ſiniſtro erat latere ſpinæ poſitus, cujuſque elatior pars quartæ lumborum vertebræ ſummitatem attingebat; humilior in principio oſſis ſacri terminabatur: videbatur figura penè quadrangula, altera tamen parte nimirum eminentiori, anguſtior: ab eo autem urinarius meatus in veſicam ferebatur. *Euſtachius c. 10. libell. De renum ſtructura.*

Observatio V.

Quatuor renes in una mole conjuncti.

QUatuor renes in una mole conjunctos obſervavimus, ſinibus tamen atq; vaſis inter ſe diviſos. *Botallus, De monſtroſo Rene, pag. 137.*

Observatio VI.

Nonnunquam utrumq; renem, vel alterum ſaltem, duas habere cavitates, & binos meatus urinarios, qui prope veſicam coeunt.

HOc nobis, haud ita pridem, magna admiratione dignum eſt viſum, in cadavere, ex iis quæ nobis privatim diſſecanda proponebantur: utrumq; renem non jam amplius ſervaſſe mandragoræ ſeminis figuram, ſed duas habuiſſe cavitates, veluti erenas quaſdam in ſui parte interiore, quæ ad cavam eſt venam: quarum utraque crena porum unum ureticum emitteret; quaſi verò duplicem renem in una & altera corporis parte judicare poſſes: ab utroque enim rene duo admodum conſpicui ureteres prodibant: neque ij quidem minores aut tenuiores, quàm qui ſoli in aliis corporibus conſpici ſolent, qui tamen circa os pubis, antequam veſicam ingrederentur, in unum coire conſpiciebantur. Ut mirum naturæ artificium (non enim jam appellare ludum licet) in cujuſq; corporis conſtitutione facilè admirari oporteat: quæ cùm nihil abs re faciat, tamen illud inprimis nobis tanquam arcanum relinquit contemplandum, cujus ratio ſibi tantùm eſſet competta. *Car. Stephanus lib. 2. c. 15. De diſſect. corp. human.*

Anno 1503. vidi monſtrum habens duos poros ureteres in ſiniſtro, & unum tantum in dextro, *Alex. Achillinus in Annot. Anat.*

Deprehendi in quodam ureteres quatuor. *Columbus lib. 15. Anat.*

Observatio VII.

Renes jecori affixi.

REnes ambos jecori affixos vidi, & manu abſtraxi mea, Auguſtæ Vindel. Anno 1593 in Hieronymo N. qui tum Viniſcribam agebat apud Elaiam Mayer, hoſpitem publicum ad inſigne Cervi deaurati. Hieronymus ille Anno 1590. circa feſtum Pentecoſtes in magno æſtu, valde ſitiens, exhauſerat in frigida quadam cella (ut ſæpius ipſe mihi retulit) uno ſpiritu prægrande poculum, vino albo frigidiore plenum. ab eo hauſtu ſenſit præcordia ſibi quaſi collabi: incipiens tuſſire tuſſicula inani, difficili, inſueta, quam nec libera, nec liberalis, imò nulla ferè ſequebatur exſputio: corpus ſenſim marceſcebat: de pectoris angore, & ſpiritus impeditione, ac cohibitione ſubinde conquerebatur. Cœpit conſulere Medicos, nunc hos nunc illos; quorum aliqui (ut erat illorum ordinaria intentio) poſt corporis evacuationem præſcribebant lenientia, dilatantia, & expectorantia: quidam [illegible] dentia, extenuantia, & detergentia; nonnulli aſtringentia, ad catarrhos ſiſtendos. Nihil autem proficientibus omnibus quæ adhibebantur, tandem (tranſactis interim duobus annis & aliquot menſibus) moritur æger: ad cujus corporis apertionem D. D. Laub, & ego, cum tribus Chirurgis, Andrea Walckmuller, Martino N. Joanne Stahelin vocabamur: inſpectis, thorace, pulmonibus, & corde, nihil monſtroſi, nihil ferè vitii deprehendimus: ſub diaphragmate verò, cum renes inveſtigaremus, invenimus eos (præſertim dextrum) jecori per membranulas peculiares, quibus veſtiebantur, quaſi adnatos, & ita affixos, ut vi quadam fuerint manu avellendi. Quæ res nobis omnibus rara & mira videbatur. Utrum verò ſurſum tracti renes, an deorſum prolapſum fuerit Diaphragma? diſputatum inter nos fuit. Equidem in ea eram, & ſum adhuc opinione: ob nimis relaxatum, & quodammodo reſolutum (ex frigido illo magno hauſtu prædicto) diaphragma, propendiſſe omnia quæ ab eo pendent viſcera; ut ſic jecur renibus quaſi incumberet, (à quo tamen vi caloris hos etiam nonnihil attrahi fortè potuiſſe non negaverim) & ſucceſſu temporis naturam (quæ nunquam otiatur) genuiſſe membranulas illas, quibus veſtiti renes jecori agglutinabantur. *Clariſſ. Viri Marini Holtzapfelii Reipubl. Aug. Phyſici jurati obſervatio.*

† Renum exemplum rarum & monſtroſum exhibet *Horaung. Ciſt. Med. Epiſt. 243.* peculiarem quoque renum conformationem annotavit *Rhod. Mantiſſ. anat. obſervat. 36.* Renum admiranda vid. quoque apud *Jonſton. Taumatogr. Claſſ. 10. c. 3.*

Morboſa Renum conſtitutio.

Observatio I.

Renes, pro varia morborum diſpoſitione, multifariam, tum colore, tum forma, & ſubſtantia, immutari.

IN cadaveribus illorum, qui vi morbi interierunt, pro varia ejus ſpecie, renum quoque color mihi varius occurrit; nempe qui ſecus atque ut aliis viſceribus eveniat, levi perſæpe de cauſa immutatur. Idcirco ruber frequentiſſimè, clarus, atque ſplendens apparet; interdum obſcurus & ſubniger, non rarò ſubalbidus. Subſtantia verò cernitur, modò laxa, fragilis & quaſi putris; modò denſa, dura & arida. Superficiem varicoſam, & innumeris tuberculis ſcatentem perſæpe vidi. *Euſtachius cap. 45. libell. de Renibus.*

Obſer-

Obſervatio II.

Ex violento partu, & copioſa ſanguinis excretione mortua muliere, inventi renes albi, fragiles, putres: quorum membrana flatibus in magnam tumorem extenſa viſa eſt.

IN Cæcilia, nobiliſſima Romana, Tiberii Alberini uxore, quæ propter violentum nec naturalem partum, poſt copioſum ſanguinem excretum, obierat, renes albi, fragiles ac puttes inventi ſunt, ſub quorum propria membrana, tantum flatus collectum erat, ut videretur à ſubjecta carne prorſus ſeparata, adeoque turgida & diſtenta, ut magni tumoris ſpeciem, primo intuitu referret, *Idem author, ubi ſuprà.*

Obſervatio III.

Imminuti, exiccati, obſcuri, & tuberculis pleni renes.

MAximè imminutos, exiccatos, obſcuros, & undiquaque tuberculis plenos renes conſpexi in Marco Vigerio, viro clariſſimo, Epiſcopo Senogalienſi, ex Ruveria familia illuſtriſſima orto, qui propter calculum retenta urina periit: quamvis, non ſine magna admiratione Medicorum, nullo fuiſſet, quamdiu ægrotaverat, dolore affectus. *Idem capite ſuperiùs annotato.*

† Ren minimus annotatus à *Rhodio, Mantiſſ. Anat. obſerv. 37.*

Obſervatio IV.

Sereniſſimi Erneſti Archiducis Auſtriæ, Proregis Belgii, &c. morbi & ſymptomata: quæq; ipſius cadavere diſſecto inventa fuerint rara.

ANno 1595. circa 15. Januarii, cùm Sereniſſ. Archidux domum reverteretur (erat autem vehementer frigida aeris conſtitutio) in arthritidem, ut ſæpe ſolebat, incidit, pedum videlicet, deinde brachiorum: quá cùm per aliquot dies detineretur, acceſſit capitis dolor, deſtillatio in pectus, mox ſebricula, cum nauſea, vomitu, cibi faſtidio, ac dolore ad ureteres, cum mictu laborioſo & ſtranguriosō. Viſum fuit Medicis, tum ratione dolorum, tum febris, tum nephritidis, cujus non obſcura ſigna aderant, non aliud commodius, præſentaneum remedium, nec citius, ac ſecurius eſſe venæ ſectione, quæ adhibita fuit, præmiſſo, uti ſolet, clyſtere. A qua venæ ſectione, leviùs viſus eſt habere, quamquam id ſine ratione Medicis viſum fuerit, cùm urinæ albæ, perſpicuæ, & tenuiſſimæ forent, ac omni ſui ratione calculus eſſe videretur. Itaq; cùm perſeverarent ureterum dolores, vomitus, ac meiendi difficultas, propinatum eſt à Medicis oxymel cum contemperante ſyrupo; quo hauſtò per aliquot dies, calculum excluſit album, rotundum, erviliæ in modum; à quo dolor abſuit, & meiendi difficultas, ſed non vomitus. Cùm verò ex eo Medici & alios lapillos eſſe ſuſpicarentur, Caſſiam dedere cum ſpeciebus bieræ, à qua bis terve, ſine ullo incommodo, multa pituita tenaci levatus eſt: ſed perſtitit vomitus cum nauſea, ac urinæ omnino limpidæ; nocte non bene dormire, non quieſcere poterat, anxius ac circum præcordia oppreſſus: fluxit præterea ſanguis ex naribus, non multus, albidus & ſeroſus. Ex quo Medici, qui periculoſum morbum conſpexerant, deſperare cœperunt. Conſilium tamen fuit, clyſteribus ac levibus vomitoriis ſurſum deorſumq; humorem peccantem ducere, revellere, retrahere: ſed omnia fruſtra tentata ſunt; creſcente anxietate, & acuta pulſus imbecillitate; ita ut interfectus videretur, poſtea myurus, mox capillaris, tandem ſine pulſu; quo cum per biduum Sereniſſ. Archidux vixiſſet, eſſe deſiit, 20. Februar. hora noctis media duodecima. Qui jam vita defuncto, cùm corpus diſſecaretur, in conſpectum venere, pulmo, cor, pleura, ac ſeptum tranſverſum vi retracta ac in anguſtum coacta hepatis mole, & ventriculi, ſeptum quaſi ſuperantia: pulmones nigricantes, ſine ulcere quidem, ſed digitis compreſſi tabum quoddam reddidere: cor integrum, ſed inæquali figurâ præditum. Hæc in ſuperiore ventre. Inferior talis erat. Meſenterium valde pingue. Hepar multò maximum in uno lobo liveſcebat: Renum verò uterque magnus, durus, colore livido. In dextro puſtulæ, phlyctænas eſſe diceres: ſiniſter, præter dicta, in alterâ cuſpide ulcus habebat cavum, nigrum, & cum ἰχωρωτικὸν eſſe videretur, non immeritò cancer eſſe videbatur. Aderant in cavitate fragmenta calculi, & majores arenulæ multæ, ut videretur aliquis calculus egreſſus in ureteres delituiſſe. Et veſica putrida, fœtens, livida, &c. Balſamum quo inunctum cadaver S. Ser. ℞ *myrrhæ, aloes, maſtic. thuris, an. ℔. ij. alum. ℔. x. gran. lamp. ℔. iiij. abſynth. calamenthi, cumini, ana ℔. ij. Redigantur in pul. ſubt. & cum aq. vitæ q. ſ. f. Balſamum.* Medici fuerunt Coriolanus Becarius Italus, Alvarus Nonius, Medicus Antuerpienſis, & alij. *A Clariſſ. Viro, D. Ioann. Iacobo Beurero Cæſ. Maj. Hiſtorico & interprete Græco, amico noſtro, ad publicationem liberaliſſ. communicata.*

Non dubito quin Sereniſſimi Archiducis morbi atque anatomes hiſtorica relatio hæcce, exacta adeoque plena fide, vel ab ipſis Medicis deſcripta, inde profecta ſit: tamen quia in Mercurio Galli-belgico paulò aliter tractata legitur, inibique vermis in renibus deprehenſi mentio incidit, ut eunque authentica non ſit, viſum eſt eandem ſubiicere.

Anno 1595. Erneſtus Archidux, Belgicarum Provinciarum Gubernator generalis, nocte inter 20. & 21. Februar. diem, anno ætatis 42. placidè in Chriſto Bruxellis obdormivit. Cùm mortuum ejus corpus, more Principibus uſitato, aperiretur, cor, pulmo & jecur, ſana & integra reperta ſunt: in lumbis tantùm calculus mediocris magnitudinis, & in renibus vermis oblongus & vivus inventus eſt, qui interiora Principis eum in modum corroſerat, ut brevi tempore marcuerit, corporeque toto extenuatus, ſupereſſe diutius non potuerit. *D. M. Ianſonius tom. 2. Mercurij Gallob.*

EMULGENTES VENÆ.

Obſervatio I.

Emulgentes venæ & arteriæ tres: vena Azygos ad ſecundam coſtam pertingens.

DIſſecui puerum, cui præciſa fuerat in totum larynx, & totus ferè œſophagus, excepta parva parte. Vixit per ſeptem dies ſine cibo. Quicquid ſumebat, effluebat per vulnus; per quod etiam reſpirabat. Is habuit venam emulgentem in ſiniſtro rene, diviſam in tres magnas partes, priuſquàm ingrederetur renem, arterias ejuſdem lateris emulgentes tres. Vena azygos manifeſtè uſq; ad ſecundam coſtam ramos mittebat. Lugduni, anno 1583. menſe Novembri. *D. D. Joann. Bauhinus de Obſerv. propriis.*

Obſervatio II.

Duæ, tres, quatuorve emulgentes venæ in eodem latere animadverſæ.

IN eodem latere duas, tres, quatuorque, & plures emulgentes deprehendi. *Columbus lib. 15. Anatom.*

Geminas inſignes emulgentes venas, & geminas arterias ad unumquemq; renem ferri vidi. *Fallopius lib. 4. c. 9. de viſceribus.*

Venam emulgentem utrinque duplicem aut triplicem ſæpe obſervavimus. *Andr. Laurentius c.19. Oper. Anatom.*

Observatio III.

Septem emulgentes venæ notatæ in calculoſo.

NOtandum nos multoties in celebrandis diſſectionibus, in calculoſo ſeptem comperiſſe emulgentes venas, totidemque arterias, quatuor à latere ſiniſtro, diverſis locis prodeuntes, quarum ultima ab Iliaca manabat, tres à dextro, diverſis pariter locis. *Pareus lib.2.c.25. Anatom.*

Observatio IV.

Arteriarum & venarum emulgentium, velut etiam Renum atque Ureterum monſtroſa conſtitutio.

VIdi anno 1541. in Studio noſtro Bononienſi, in anatomizato publicè, arteriam unam ex emulgentibus facere unum porum in parte dextra extra renem, qui in notabili diſtantia infra renem ingrediebatur porum ureterem à prædicto rene ortum, & ambo per unum canale tendebant ad veſicam, hæc tamen etiam arteria emulgens ingrediebatur renem in loco ſolito: & in iſto individuo renes erant continui ac ſi eſſet unus ren; & habebat duas arterias & duas venas emulgentes, & duos poros ureteres, cum uno ſolo panniculo involuente, qui occupabat loca ſolita renum, & etiam medium dorſi, quò d eſt in loco inter ſplenem & hepar parum infra. *Jacobus Carpus Iſagog. Anatom.*

RENUM IMBECILLITAS.

Observatio I.

Urina rubens propter renum imbecillitatem.

NEc rarum quoq; ſanguine permixto urinam reddi rubicundam ſed cùm magna parte vel craſſus, vel grumoſus ſit, facilis ejus dignotio. Sed adeò tenuem urinæ permiſceri, ut ſubſtantia ejus nullo modo permutata colorem tantummodò intendat, admodum rarum eſt. Sic autem juveni 28. plus minùs) annorum contigit. Reddiderat hic urinam aliquot menſibus perpetuò rubentem, conſiſtentia ſatis tenuem, & ferè perſimilē acutè febricitantium lotio. Conſuluerat ſeniores Medicos, qui remedia veluti ſupercalfacto jecinori adhibuerant. Tandem ad me, tùm etiamnum juvenem, venit: lotium inſpexi rubicundum quidem; cùm autem non appareret juvenis (qui præſens aderat) febricitare, percontatus num aliquando febricitaret? negabat, ſed ſe continuò quaſi frigere jam ab aliquot menſibus, reſpondit, corpuſq; ſuum extenuari, ſenſimq; macrius reddi, vireſq; infirmiores, & reſpirationem difficiliorem: & ea, quibus eouſque uſus eſſet, nihil profuiſſe. Quibus intellectis, placuit in alterum diem lotium relinqui, atque tunc ſedimentum ejus conſiderandum; quod quidem ſanguinis inſtar (ut quod non niſi ſanguis eſſet) rubebat, reliqua ac ſuperiore urinæ parte exiguum colorata, & pallidè lutea, nullam febris notam referente. Proinde nullum in jecinore calorem ſubeſſe collegi, ſed renes debiliores factos, venarumq; ora rariora ſanguinem tenuem dimittere. Idcircò mutata curandi ratione, iis uſus, quæ renes roborare, venaſq; adſtringere poterant, adhibita victus proba ratione, & ſimul lacte caprino: ac ſic urina rubere deſiit, & corpus nutriri, vireſq; reparari contigit: atq; ita juvenis ſanitati tandem reſtitutus eſt. *Dodonæus c.32. obſ. Medicinal.*

Hujuſcemodi ſanguinis profuſionem, quæ accidit propter oſcula venarum rariora facta, vel [illegible] ſanguinem attenuatum, *διαπήδησιν*, quaſi tranſco[illegible] vocant. Contingit verò & aliis modis ſangui[illegible] urina excerni. Quandoq; etenim calculo ali[illegible] juſculo per ureteres deſcendente, ſanguis unà c[illegible]tur, ſed qui nigricans & grumoſus redditur. Cal[illegible] verò etiam in veſica exiſtens, profuſi ſanguinis [illegible]doq; cauſa eſt, quando laborans equitatione, vel [illegible] vehementiùs ſeſe exercuerit. Menſtrua quoq; qu[illegible]doque cum urina permiſcentur. Jam repreſſus de[illegible]gi vis profluens ſanguis ad veſicam deſcenderat. Vul[illegible]neratis renibus urinæ initio ſanguinem, deinde [illegible] admixtum habent: veluti mulieri contigit, quæ pugione vulnus in lumbis acceperat: mox enim ſang[illegible]neam, deinde purulentam urinam reddidit, donec vulnus & ren curatus eſſet, quem vulneratum fuiſſe particula ejus è vulnere exempta oſtendit. Exulceratos renes comitatur & ſanguis cum urina, pus deinde ſequitur, niſi priùs renes curentur. Jam & à magnæ ætatis ſenibus, craſſa & ſanguine permixto in tubor[illegible] nigricans quandoq; urina redditur, quæ penè abol[illegible]tam renum facultatem oſtendit, & parum vitæ ſupereſſe præſagit. *Idem in Scholiis.*

RENUM INFLAMMATIO.

Observatio I.

Ex calculis in veſica conſiſtentibus renum inflammatio; cui abſceſſus & puris mictio ſuccedit.

COntingit non rarò, ut calculo in veſica conſiſtente, renes inflammatione corripiantur, ex magnitudine videlicet diuturnitate doloris per conſeſſum affecti. Inflammationi ſuccedit abſceſſus, hinc verò puris mictio. Subinde unum tantùm inflammari accidit, aliquando & alterius inflammatio ſuccèdit, ut nonnullis accidiſſe meminimus. *Dodonæus in Scholiis ad c.44. obſerv. ſuarum Medicinal.*

Observatio II.

Urina rubens in morbis frigidis, & ex cruditate natis.

RUbet urina non modò ſphacelo correpto jecinore, vel in morbis calidis, ut in febribus ardentibus ac tertianis, partiumq; internarum inflammationibus: ſed & non raro jecinore ac ventriculo per diuturnos & longos morbos cum refrigeratione deb[illegible]tatis. Tingitur quoque, & non raro urgentibus co[illegible] doloribus, quando videlicet crudi humores inteſtina occupant, & excrementorum exitum remorantur.

Honeſtus civis quinquagenarius, liberatus à quartana, quæ menſes quatuor aut quinq; eum detinuerat, in lienteriam incidit: alui excrementa liquida erant & cruda admodum: nullus febrilis calor teſtabat: extremæ partes crebrò frigebant: urinæ autem admodum rubentes, ut in febribus ardentiſſimis, ac viſcerum inflammationibus apparent. Verum nos harum nullam rationem habentes, ſed ad alia & cruditatem reſpicientes, conſulendum putavimus ventriculo, deinde & jecinori per præcedentem quartanam debilitatis: proinde victus rationem calfacientem & reſiccantem inſtituimus, vinumq; exhibuimus generoſiſſimum ac potens, quale Hiſpanum eſt. Medicamenta fuere Diagalanga, Diatrionpipereon, & ejus generis ſimilia. Quibus tantùm promovimus ac profecimus, ut concocta apparerent excrementa, & urinæ color remitteretur, ac ſimilis ſanorum redderetur. Quibus ſic ſe habentibus, cùm ſe ſanitati reſtitutum æger exiſtimaret,

...ctò cereviſiam bibit: mox autem urinæ color ...rum in rubore multum intenſus, manifeſtè oſten...ı, ex ventriculi cruditate ac refrigeratione urinam ...doq; tingi, ac valde rubicundam reddi. Deinceps uaq; à cereviſia abſtinuit; urinæ verò & mox iterum ſanorum ſimiles. Nec priùs cereviſia uſus eſt, quam integrè ſanitati reſtitutus foret.

Alteri, viro quidem generoſo, urina quoq; admo...um rubens, abſq; febri tamen, fuit, qui coli doloribus una cùm alui obſtructione torquebatur. Profuit ei ema anodynum, à quo mox levato dolore ſtatim ſi...ter urinæ color valde remiſſus, & ſanorum ſimilis redditus: cùm verò ab enemate ceſſaretur, recurrente dolore, iterum urina rubore tingebatur, donec ſæpius repetito enemate, coli dolor omnino conquieviſſet, ...uſq; ſponte ſua ſuccederet, tunc enim urinæ colores quales ſanorum, perſtiterunt. *Dodonæus c.31. obſervat. Medicinal.*

Hæc autem propterea referimus, quod plerique perſuaſum habeant, non aliunde, quàm à calore, urinas tingi poſſe: qui tali in colicis doloribus apparente, temere ad febris curationem confugiunt, neglecto coli dolore, quem etiam augent. Quòd ſi autem iſti legiſſent, quæ *Galenus* ſcribit *libro primo ad Glauconem*, non potuiſſent ignorare, urinas etiam à cruditate, & in frigidis morbis, rubicundas quandoque eſſe. Nam ubi de quotidiana febri agit, quæ crudorum humorum ſoboles eſt, ſic ſcribit: *In quotidianis aut albæ, aut tenues, vel craſſæ & turbulentæ; aut rubræ urinæ apparent.* Addit *in commentariis, Martinus Akakia*, rubras fieri, ubi per imbecillitatem jecoris aut venarum, ſerum aut rubra ſanies unà cum urina emittitur. *Idem in ſcholiis.*

RENUM DOLOR.

OBSERVATIO I.

Nonnulli, integris & ſalvis renibus, pertinaci eorundem dolore affecti.

IN multis diſſectis renes integri à nobis obſervati ſunt, qui tamen dum in vivis eſſent, de renum dolore pertinaci querebantur, vel ex venis, aut pulmonibus eò confluente acri ſanie, vel ſero renum vaſa diſtendente. *Jacotius Comm. ad aphoriſm. 47. lib. 6. ſect. 2. Coac. Hippocrat.*

OBSERVATIO II.

Conclamatus renum dolor, omnia medicamenta reſpuens, hæmorrhoidum uſu ſublevatus.

VIdimus quendam, qui intolerabili cruciatu renum affligebatur: is nulla phlebotomia, nulla purgatione, nullis remediis topicis potuit levari, niſi hæmorrhoide aperta. Quod enim materiæ reſtitabat in renibus, id urgebat. Simulatq; aperta eſt via, quievit morbus. Nec tamen ſequitur, quòd hæmorrhoides ſtatim movere oporteat, ſi quis ita affligetur: verum ſi intumuerint, audacius aperiemus. *Hollerius Comm. ad aphor. 21. lib. 6. Hipp.*

† Plura de Renum dolore vid. apud *B. Sylvatic. Cent. 3. conſil. 71. Zacut. de PP. Med. Hiſt. l. 2. hiſt. 127. Wolf. Gabelch. Cent. 2. fol. 96.*

RENUM PINGUEDO.

OBSERVATIO I.

Pinguedo, lapidis duritie renibus adnata.

PInguedinem adeò concretam ac duram aliquando inveni, ut lapidis duritiem ferè æquaret: qua pinguedine renes obſtrui & conſtringi, ac plurimum imminui, ſicut non ſemel vidi, ita planè ignoro, cum in Apoplecticorum cadaveribus conſtipari ad ſummum, & omni prorſus concavitate deſtituti reperiantur. Quòd ſi hoc uſu veniat, conſiderare expedit, cur non potiùs laxentur, quàm contrahantur, cùm in Apoplecticis cæteræ partes reſolutæ ſint, & renes ipſi quorundam judicio carneas fibras habeant. *Euſtachius lib. de Renibus, cap. 45.*

RENUM CARUNCULÆ.

OBSERVATIO I.

Carunculæ, in renibus ſecundùm naturam conſtitutis obſervata.

ANimadverſione & hoc dignum eſt, quòd renes à cava parte ſecundum longitudinem diſſecti, carunculas intus habent oblongas, & admodum elegantes, plures numero, quas proceſſus mamillares Guliel. Rondeletius p.m. Præceptor meus obſ. vocare ſolebat, affirmans ſuum hoc eſſe inventum. *V. Cl. Joan. Poſthius de obſerv. propr.*

OBSERVATIO II.

Exiguæ carunculæ è renibus per urinam expulſæ.

QUibus cum urina craſſa, carunculæ parvæ, ac veluti capilli exeunt, iis à renibus excernitur. *Hipp. lib. 4. aphor. 76.*

Exiguæ carunculæ ulceratorum omnino renum ſubſtantiæ exiſtunt. *Et paulo pòſt.* Quamquam ipſe nunquam ſpectavi talem renum affectionem, tamen veluti carunculæ mihi ſæpius in iis febribus viſæ ſunt, in quibus etiam oroboides hypoſtaſes appellatæ Græcis (id eſt, ervi ſpecie ſedimenta) ſpectantur in urina, ex craſſo ſanguine, in renibus, aut jecore aſſato & torrefacto. Perfectas autem & exactas carunculas nunquam in tenui urinâ exire vidi. *Galen. Comm. in prædictum aphoriſmum.*

Carunculas appellat Hippocrates, veras quidem carnes ſed exiguas: ac quod veræ carunculæ cum urina nuſquam aliunde decedere poſſint, quàm ex renibus, eſt certum. Affectio nobis ſemel viſa Nivellæ in quadam muliere, ætatis utcunque provectæ: traxit autem ſatis diu malum, verùm tandem immortua eſt. *Hierem. Thriver. Brachelius Comment. ad eundem Aphor.*

Exeunt nonnunquam carunculæ, veræ renum partes, licèt *in Aphoriſmis Galenus* id ſe vidiſſe neget. *Sexto* tamen *de locis affectis & initio primi* videtur agnoſcere, ubi jam ulceris acrimonia eroſit particulas renum: quomodo & in pulmonariis tabidis contingit particulas pulmonis expui, & dyſenteria partes inteſtini.

In Advocato Perrot vidimus minimas carunculas, ut non abs re *σαρκία μικρὰ* dici deberent, quas ſæpe emingebat; neque revera erat grumus. Has carunculas præcedit dolor pulſatilis, qui ad lumbos & nothas coſtas extenditur, & ſigna ulcerati renis. *Scholiograph. ad cap. 52. lib. 1. Hollerii de morbis internis.*

OBSERVATIO III.

Univerſa renis ſubſtantia in carunculas reſoluta, iiſdemque ad veſicam delatis, & ſubſiſtentibus, urinæ ſuppreſſio lethalis inducta.

UNiverſam renis dextri carnem, ex propriâ membranâ in veſicam ſeceſſiſſe, ipſamet ſectio, præſentibus quinquaginta, & pluribus ex noſtris auditoribus, facta oſtendit. Mihi autem (dum patiens in vivis eſſet) aſſerenti, in urina fruſtula quædam rubra craſſiora carneam eſſe renum ſubſtantiam, nulla fides data eſt, donec (ut dixi) ſectio ipſa veritatem oſtendit: inventa renis membrana alba & illæsâ, omni carne prorſus vacuâ, veſicâ verò ſanguine & carunculis referta, ex quibus urinæ ſuppreſſio facta vitam ſeni ſuſtulit. *CL. V. Herculis Saxoniæ obſervatio.*

RENUM TRICHIASIS.

OBSERVATIO I.

Trichiaſis renum, quâ cum urina capilli excernuntur.

QUibus cum urina craſſa exiguæ carunculæ, aut veluti pili exeunt, his à renibus excernitur. *Hipp. aphor. 76 lib. 4.*

Rei veritas ita ſe habet, quemadmodum nobis ſorte quadam ſæpius videre contigit: & alii etiam nonnulli Medici experientiſſimi, ſæpe ſe tales urinas vidiſſe dicunt; quam quidem affectionem Medici recentiores τριχίασιν vocant, quaſi pili mictionem dicas, quòd villis, ea quæ per urinam feruntur, ſimilia appareant. Sed nuper etiam quidam corpora ejuſmodi tam longa mejebat, ut incredibili longitudine viſerentur. Siquidem ex ipſis nonnulla dimidium æquabant cubitum. Is toto ferè anno prætergreſſo, frequentiſſimè fabam freſam, & caſeum tenerum ſiccum comederat. Et alii denique omnes, quibus talia meiere contigit, pachychymis & craſſis cibariis veſcebantur. Hic igitur craſſus humor in renibus ad aliquem uſque modum ſiccatus & torrefactus, pili ſimilem nanciſcitur concretionem. Quinetiam ipſa curandi ratio inveniendæ cauſæ viam demonſtrat. Nam qui ita ægrotarent, omnes medicamentorum tenuantium & incidentium uſu, ſimul cum reliqua victus ratione humectante perſanati ſunt. *Galen. in comm. ad prædictum aphoriſmum.*

Ea quæ pilis ſimilia ſunt, Hippocrates quoque cum urinis egredi vidit, quemadmodum ipſe *in aphoriſmis* ſcripſit: atque nos etiam vidimus aliquando, quæ palmæ longitudinem æquarent, interdum verò longiora, nonnunquam etiam admodum exigua, ut mirarer, quomodo in renum cavitate talia conſiſtere poſſent. Proinde probabilius mihi videbatur ipſorum procreationem in venis fieri, &c. *Idem lib. 6. De locis affectis.*

Quæ ſimilia ſunt capillis, in iis vaſis, quæ à renibus ad veſicam deſcendunt, generantur. Atque quanta eſt longitudo vaſorum internorum, tanta generatur humoris compactio & aſſatio, atque illa veluti capilli ſimiliter extenduntur. Proinde cùm ſæpius hæc ſpectaverim in aliquorum urinis, necquicquam aberravi à judicio & prævidentia, dicens illos malè habere ex renibus. Et illi veluti convicti confeſſi ſunt paſſionem: atque confidentes, curationem mihi crediderunt. *Actuarius lib. 1. cap. 21. De cauſis urinarum.*

Nos craſſiores vidimus quàm ſunt capilli, & qui ita affecti erant, ſanitati reſtituti ſunt, illa propinando quæ urinam provocant; quod indicio eſt non eſſe renum exulcerationem, quia renum exulceratio, ex his quæ urinam proritant, augetur. Ille autem, quem nos viſitavimus, per totam hyemem legumina comede-
tat, tamen neque dolorem ex his capi[...]
que aliud nocumentum perſentiebat: ſed qua[...]
hoc videns exterritus, ad me acceſſit, putans [...]
lumbricos; non erant multùm craſſiores cap[...]
erant albi, ut ex pituitoſa materia facti videt[...]
& nunc Reverendiſſimam virginem & Princi[...]
Elleonoram Eſtenſem (cujus nomen nun[...]
digna præfatione nominandum eſt) curamus [...]
urinis veluti capilli videntur, quandoq; ad ſp[...]
longitudinem extenſi: ſed in hujus virginis uri[...]
cho potiùs inhærent & ſcaphio, quàm ſint per[...]
ſubſtantiam ſparſi; ipſaq; indies aperientibus [...]
nibus ſumptis, & ex febre, & ex horum capillo[...]
neratione liberatur. *Braſſavolus Comm. ad ſ[...] ctum Aphoriſmum.*

Capillos primùm flavos, ad palmi majoris lon[...]
dinem, vidimus, & aliorum colorum, velut etiam [...]
nulas, lapillos, quandoque cum doloribus renum [...]
hementiſſimis, & ſuppreſſione urinæ. quandoq[...]
morbo vidimus, & aliorum colorum, veluti etiam [...]
nulas & lapillos. *Cardanus Comment. ad eundem [...] riſmum.*

Cùm ſit τριχίασις, id eſt, capillitium illud, [...]
agit Galenus *aph. 76. lib. 4.* id eſt, pituita, q[...]
gum diducta à colore exurente, capillos repr[...]
aliquando ad dimidium cubitum, ex uſu craſ[...]
menti genita, quæ cum urina craſſa excernitur[...]
dior enim fit, & reſiccatur non omnino quide[...]
in longitudinem produci poſſit. Aliquando a[...]
ut cætera animalia, quæ ex putredine ortum [...]
Archigenes fieri putavit à fluxione mucoſa, u[...]
foliacea, & veluti pili, aliquando implexi, breves [...]
gi, & materia quædam è venis ad renes, ubi cog[...]
Galenus ſcribit in quibus talia exeunt, ſemper u[...]
eſſe craſſam. Contrarium experientia docuit. [...]
dam annis pluſquam viginti tales urinas cum ca[...]
tio emiſit ruffas, mediocri conſiſtentia, non [...]
Temperamentum illi erat bilioſum, ſatis tamen [...]
dratum & carnoſum corpus. Multis idem c[...]
cum urina craſſa. *Scholiograph. ad c. 30. lib. [...]. Holl. de morb. intern.*

Filamenta albis capillis ſimilia à renibus red[...],
thor eſt Hippocrates. At ipſi animadvertimus ea [...]
pius ex iis vaſis ſpermaticis derivari, quæ paraſta[...]
dicuntur: in quibus teretem figuram ſortiuntur [...]
ſeminis materia, quæ vi morbi ſenſim defluens, a[...]
re craſſeſcit. Apparent autem in iis plurima, qui [...]
da exulcerataque gonorrhœâ correpti non ita p[...]
dem fuerunt, & iis mulieribus, quibus alb[...]
menſes profluunt, aut uterus fœda colluvie t[...]
Nonnunquam & urina, quæ prima fit à concubitu [...]
le quiddam refert, aut aliquantum filamento cr[...]
Jam verò ſanguis purus, aut in grumum concretus [...]
cens ulcus; pus verò, inveteratum ac ſordidu[...] 10
dit, idque aut in rene, aut in veſicæ cervice. Diſc[...]
tur autem, quod à cervice ingenti partis dolore [...]
net; à rene, nullo ferè ſenſu doloris: quodque a[...]
aut veſicæ cervice omnia vel ſemi ſunt ſive urina [...]
emictionis initio profluunt; è renibus verò, vel [...]
urina diligenter permiſta, vel ſub emictionis fine [...]
ſed quæ mox in quiete ſubſideant. *Fernel. li[...]. 3. cap. 16 Patholog.*

Viſa etiam ſunt in urina filamenta quædam al[...]
quædam craſſa, quædam tenuia; & quædam aliis l[...]
giora, quæ indicant nocturnam præceſſiſſe po[...]lu[...]
nem, aut adeſſe ſeminis profluvium. Fit quoq; ut [...]
guine concreto in grumos, quod ſanguini è ve[...]
aquam miſſo, is enim magna ſui parte tranſit in [...]
menta, quæ viſcidam quandam referunt pituitam. Ta[...]
lia quoque filamenta è ſanguinis concretione in ve[...]
ca fiunt, qua parte in aquam calidam, ſive urinam [...]

... [illegible] effunditur. Minguntur quoque per id ... [illegible] guinis grumi, qui interim, dum retinentur, perniciosa & lethalia efficiunt ſymptomata. *Chriſt. à Vega, cap. 4. Comment. de Urinis.*

Narratum mihi eſt Biterris, ruſticum quendam il[illegible] regionis hominem, craſſiora ejuſmodi filamenta ... ter 25, intra paucos dies minxiſſe, quorum non[illegible] palmi longitudinem æquabant, & vermes à ſpe[illegible]ibus judicabantur. *Joubertus cap. 20. de Urinis.*

Observatio II.

[illegible] matronam lanam, filamenta longa, nonnunquam velut ochrâ tincta, membranacea, pilos, atque hujus generis prodigioſa alia, multa cum lotio reddidit.

Quiddam ſe vidiſſe in nobili quadam Domina adhuc ſuperſtite indicavit Excellentiſſimus Medi[illegible] Joannes Evvichius, quæ cùm longo tempore re[illegible]culo afflicta fuiſſet, (nullâ enim quantumvis [illegible]orum Medicorum ope juvari potuit) poſt ali[illegible] annos primùm quidem aliquandiu lanam te[illegible]n, nonnunquam involutam, interdum fila longa, [illegible] duplicata, inſtar eorum quibus utuntur veſtiarii [illegible] fidem ſuperat, ſæpe cum nodo, ac ſi ad uſum [illegible]uendi aptata fuiſſent, per urinam excrevit. Deinde verò, quæ res etiam aliquantulum temporis dura[illegible], arctius compactam, velut ochrâ commixtam, non [illegible] lanam, quàm membranam laxoſam, quali inte[illegible] eſe illi vermiculi, qui ex Seribus Inſulis ad nos [illegible]untur, cum lotio reddidit. Poſtremo non raro præter aliqua pilos longitudine unius digiti, partim utrinque albos, in medio nigros: partim contrà prin[illegible] nigros, cætera albos: præterea acutos in una parte tanquam extremitate, obtuſiores in altera quaſi [illegible]nditate ac radice, (etſi radice carere oportuit) [illegible]uſculos, durabiles. Atque ejuſmodi materiæ tantum non miraculoſe ipſa ſecum plenam portavit arculam, & pluribus videndam exhibuit, ejuſque partem Evvichio donavit. *Joann. VVierus lib. 3. cap. 15. de præſtig. dæmonum.*

† Confer etiam *Rhod. Cent. 3. obſ. 44. Hildan. Cent. [illegible] ſ. 30. Horſt. Epiſt. ſect. 5. fol. 391. Tulp. l. 2. c. 52.*

RENUM VERMES.

Observatio I.

Vermes in renibus geniti, eorundem, ut & lumborum, dolores excitantes, aliquando ad febres conſequentes.

Vidi nobilem Peruſinum, nomine Guidarolum de Ballionibus, qui paſſus eſt quotidianam, cum do[illegible] renum, per octo menſes; & in convaleſcētia emiſit [illegible] urina vermes parvos & latos, & ceſſavit dolor. [illegible] *Comment. ad lib. 3. fen. 1. Tract. 2. cap. 3. Canon. Avicenna.*

[illegible]guos interdum vermes, in renibus genitos, vidi [illegible] urina profuſos *Fernelius Patholog. lib. 6 cap. 10.*

Memini me vidiſſe duos, quibus pituita putreſcens vermes vertebatur, quos emingebant. Beaucler [illegible]vocatus, poſt dolores renum, magnum vermem [illegible]nxit. *Scholiograph. ad lib. 1. cap. 50. Hollerii de morb. intern.*

In [illegible]uodam è renibus longi vermes, præcedente [illegible] dolore lumborum, per urinam rejecti ſunt: in [illegible] duobus parvi. *Idem cap. 54. lib. 1. Hollerii de morb. [illegible]*

Quod ad vermem ſeu lumbricum pertinet, qui in [illegible] redundat, vix certa de eo opinio haberi poteſt, [illegible]quam is in conſpectum prodeat, niſi ejus faciat [illegible] conjecturam aſſiduus diuturnuſque renum dolor cum eroſione & vellicatione, quem cùm Nephriticus quidam olim Lugduni diu fuiſſet perpeſſus, nihilque ei contuliſſent varia præſidia, ex doctiſſimi Jacobi Dalechampii conſilio adhibita, tandem poſt aliquot dies exiguum vermem cum urina excrevit, præditum capite acuto, corniculato, ventre & dorſo latiore, teſtulaque ſubdura induto, inſtar teſtudinis, nigrum ac rubentem duntaxat circa ventrem, quem idem Dalechampius exſiccatum nobis Lugduni oſtendit, tanquam rem admodum novam, & procul dubio prodigioſam. *Vidus Vidius Junior lib. 10. cap. 14. de Curat. membratim.*

In renibus Sereniſſimi Erneſti Auſtriaci, poſt alia vermem vivum oblongum, qui interiora Principis corroſerit, & mortis cauſa fuerit, deprehenſum prodidit *Janſonius Docomenſis, in Mercurio Gallo-belgico:* cujus verba integra ſuperiùs *titulo, De morboſa renum conſtitutione,* retulimus. Cæterùm Janſon Docomenſis in Sereniſſimi Principis hujus anatome non correſpōdet illi hiſtoriæ, quam ibidem ad plenum & exactè deſcriptam primo loco recenſuimus. *Schenckius filius.*

† Confer etiam *Jo. Alphonſ. de Fontech. Med. Chriſt. Spec. p. 417.*

ISCHURIA FALSA, VITIO RENUM eorumque Vaſorum.

Observatio I.

Emulgentium vaſorum & renum imbecillitate seroſa materia in ſanguine coacervata, atque adien ad veſicam fruſtrata, & ad ſuperna delata, ægrum ſuffocatione & angina ſuſtulit.

Venis Emulgentibus evenire poteſt, inter aliquos morbos, debilitas attractionis ſoliti ſanguinis aquoſi: ſicut etiam renibus; quare aut non attrahunt, aut debiliter, & inde evenit difficultas, vel totalis urinæ ablatio, etiam non exiſtente urina in veſica: in quo caſu errant rudes Medici, tentantes extrahere urinam cum ſyringa, vel alia operatione manus de veſica. Et iſte eſt caſus ſingularis, ut plurimùm inferens mortē: quem ego vidi plures, & inter alios cum multis aliis honoratis Medicis fui in cura Magnifici & Illuſtr. D. Domini Galearii, de nobili familia Palavicinorum, qui ab urinali aquoſitate in venis totius aggregata ſuffocatus eſt: & hæc aquoſitas induxit ei Anginam pro qua applicavimus ventoſas ſine ſcarificatione, divertendi causâ, & ventoſæ per poros cutis implebantur pura aquoſitate. *Jacob. Carpus in Iſagoge anatomica, cap. de magna vena chyli, & aorta.*

Observatio II.

Urina pluribus diebus ſuppreſſa, cùm aditus ad ureteres & veſicam interciperetur, per vaſa ad jecur regeſta, ſanguinique permiſta eundem refrigerans, cerebri & ſpirituum craſim labefactavit, unde lethalis torpor obortus.

Particulatim ſuppreſſa pluribus diebus urinâ, ſerum quod in ureteras, aut veſicam permeare non poteſt, per vaſa refluit ad ſuperiora, jecur opprimit, ſanguinem inficit, & refrigerat, tandemque tracto in conſortium mali cerebro, & ſpiritibus tum refrigeratis, tum interceptis, torporem lethalem invehit. Quomodo paucis abhinc diebus, ſenem Arelatenſem moriturum prædiximus, qui paulo pòſt ſomnolentus factus, & ut aſſidentibus videbatur, ſuaviter quieſcens, interiit. Torpor enim hujuſmodi tum in his, tum in phreniticis quibuſdam, ſomni ſpecie inoperitis imponit, quòd dolores, vigiliæ, inquietatio, ſimiliaque ſymptomata conquieſcere videantur. Somnus tamen non eſt,

 ſed

ſed ψυχρὰ, & inde νάρκωσις, in qua caloris nativi diſſipatio, quæ ſumma refrigeratio eſt, non ſolùm animi functiones tollit, ſed etiam ſtatim ab initio prohibet, ne ſpectra cerebri ad imaginationem moveantur, quia calore ea motio perficitur, *Jacotius comment. 1. ad lib. 7 ſect. 2. aph. 16. Coac. Hippoc.*

OBSERVATIO III.

Emulgentium venarum, renumq́, deperditâ actione, inducta Iſchuria, quâ urina non in veſicam delata, ſed ſurſum regeſta, nō tam per vomitum, paulo ante mortem, ejecta, quàm in univerſum corporis habitum propulſa fuit, Illuſtriſſimumq́, Severinum, Illuſtriſſimi Henrici Saxoniæ Ducis filium, duodecim annos natum, è medio ſuſtulit.

QUandoquidem Illuſtriſſimum Saxoniæ Principem Severinum, annum vix duodecimum egreſſum, (proh rerum humanarum inconſtantem viciſſitudinem!) vita defungi contigit, ne quiſquam fortè crudelis morbi ſpeciem, quæ Principem optimum nobis, in primo flore conſtitutum, è vivis ſuſtulit, deſideret; viſum eſt, primùm morbi originem, deinde ejuſdem progreſſus & ſymptomata, poſtremò interitus ſui rationem univerſam proponere. Conſtat autem eundē ſupra trimeſtre firma ſatis valetudine uſum, deque nullis offenſis conqueſtum, imò partium corporis plerarumque omnium munus, citra noxam, ad quartum uſque Octobris perfunctum fuiſſe. Quo die cùm inculpata ſanitate perfrueretur, atque ſummo manè è lecto ſe reciperet, & cibum circa ſeptimam moderato appetitu ſumeret, paulo pòſt, intra horam, inſcio Medico, balneum, quod in Regii caſtri horto conſtructū fuerat, ingreſſus eſt. De mora verò, cæteriſque quæ in balneo acciderint, equidem nihil mihi conſtat. Egreſſum verò Ducem, minùs bene habentem animadverſum, & ad prandium, quod undecima hora parabatur, viſus tùm primùm eſt cibum faſtidire, eundemq; perpaucum admiſiſſe. Ego circiter horam ſecundam pomeridianam vocatus, de ſingulis diligenter inquirens, debilem certe, at febricula nulla correptum Ducem deprehendi. Deniq; preſſius omnia perpendens, ſignorum ſyndrome tandem perſuaſus, Principem, affectu aliquo meatus urinarios occupante correptum, conjeci; argumento, quod frequentiore vomitu exerceretur, doloremque ureteris ſiniſtri hypochondrii perſentiſceret; arenulas præterea, quibus jam olim quoque obnoxius fuerat, excerneret; atque urinæ pauciores ſubinde prodirent: quæ haud exiguam mihi affectorum urinariorum meatuum conjecturam præbuerunt. Biduum poſt alvo ſua ſponte, nulloque medicamento provocata, reſpondente, ſubſequentes duas noctes ſuavi ſomno exegit. Porrò octavo menſis hujus die, conticiniâ nocte, ſubitus umbilicum ad dextram verſus pectinem plurimùm dolore cœpit, vomitiones etiam eundem denuò graviter urgebant, detento unà lotio, quod non niſi admunitus, idque mira paucitate, adeò quidem, ut vix ultra ſex octove guttulas, citra ullam naturalem exſtimulationem, redderet. ſicque graviſſimam, moleſtiſſimamque noctem abſolvit. Poſtridie vomitionibus nihildum remittentibus, de præcordiorum quoque dolore querebatur, quo lumbricum trium palmarum longitudine vomitu rejecit. Ea res magnam aſſiſtentibus nobis opinionem fecerat, univerſam mali hujus cauſam ad verminationem referendi. Quanquam autem eodem lumbrico expulſo, pluſculum alleviari ſibi videretur, perſtitere tamen nihilominus ſymptomata. Itaque omnis generis localibus anodynis, aliiſque, quibus dolor diſcuti, aut ſaltem leniri potuiſſet adhibitis, tonoticiſque, de vario confectionum, electuariorumque apparatu concinnatis, quorum uſu vel urinæ provocari, vel vermes necari, atque educi quiviſſent, exhibitis, non minus ea, atque cibos ſumptos ſtatim evomuit, urina nimirum ſurſum regeſta, alvoque indurata, lotio ſuperiora verſus regurgitante; ſiquidem ſex aut octo horis, priuſquam animam ageret, urinam meram, colore & odore cuivis aſtanti facilè agnitam, quo etiam tempore primum delirare cœpit, evomuit. Inter ſextam verò & ſeptimam ejuſdem diei, quæ decima menſis hujus, verò ſeptima fuerat, innocentiſſimus Princeps h nas naturæ leges ſolvens, animam Deo omnium conditori reddidit. Poſtridie Sereniſſimæ Regiæ majeſtatis Conſiliarii, & ſummus Curiæ Magiſter, aſcito alio quoque Medico, Chirurgiſque aliquot, corpuſ Ducis ſectionem inſtituunt, quò latentes morbi ejus cauſæ inveſtigarentur. Aperto itaque abdomine, aſtantes plerique de cohibito lotio eſſent ſolliciti gentes meatibus urinariis perveſtigatis, nihil, q eoſdem obſtrueret, compertum, adeò ut nec lap nec grumi, nec caruncul æ, neque phlegmone, ul aut conſimilium quicquam animadverteretur. Ad ſicam ubi perventum, eandem vacuam, con exſuccam, omniſque aquei humoris expertem o vavimus, ſicut Chirurgi cathetere ægerrimè inv potuerit, quanquam & vino illo, vel immiſſo in cam cathetere, vel etiam mulieris, quæ ſuctul ptolicere nitebatur, operâ, fruſtra omnia tentata fuiſſent. Cauſam igitur retenti lotii ſuperioi membris, ſeroſo humori excipiendo deſervien adſcribendam eſſe, vel hoc unico eodemque v mo argumento convincitur, quòd corporis cutis quaverſum diſſectio fieret, è veſtigio aqueum h rem, odore & colore exactiſſime urinam, velut in dropicis, repræſentantem, ex ſe remitteret. Gibbe nique hepatis pars, à nativo colore ad pallidum nans, aſſiſtentibus omnibus manifeſtè viſa eſt. Sed m hi univerſa Illuſtriſſimi Ducis corpuſculi conſtitu talis omnino apparuit, quæ abſolutam ſanitatem mitteret Etenim quo tempore etiam inculpata ſan te uti videbatur, perpetuò pallente facie omnibus notuit. Reliqua inteſtina omnia, utcunque dilig diſſecta, & examinata, nihil lumbricorum, aut pu ginis, quod eorundem fomitem argueret, viſa continere.

Proinde Generoſiſſimi hujus Principis nulla al quàm hactenus à nobis enumerata, mortis cauſa tuenda eſt: imbecillis nimirum & depravata tem venarum emulgentium atque renum, qua attra vis labefactata, legitimum munus, feroſum hum ex reliquo ſanguine in ſe recipiendi, corrupit; nam hæc vaſa, viſceraque nobis Medicis, cæteriſque a tibus, minora omnia, nativoque colore deſtituta c ſpecta ſunt. Unde factum, ut nihil aquei humoris ad veſicam tranſmitteretur, ejuſdemque pars ſurſum ad ventriculum regeſta vomitiones crearet, pars etiam habitum totius corporis diſpergeretur. Hæc ſun Doctiſſime Aurbachi, quæ Sereniſſimæ Regiæ m ſtatis, ſummique Curiæ magiſtri juſſu, de Illuſtriſſ Saxoniæ Ducis Severini lamentabili morbo & obitu, cum ſumma animi mei perturbatione, ad te perſcribere debui. Ex Oeniponte, 11. Octobris, Anno ſalutis M. D XXXVIII. *Georgii Tranſtetteri Medici Regii, Epiſtol. ad Aurbachium data.*

OBSERVATIO IV.

Aliæ illuſtres hiſtoriæ, quibus, nihil urina ad veſicam deferri oſtenditur.

DE quodam genere retentionis urinæ, in quo ur ne quidem in veſicam delabitur, ut quid obſer verim, explicem, facit ejus inſolentia & raritas. Etenim ab eo tempore, quo medicinam factitavi, quater ta tùm hoc genus affectus mihi occurrit.

Semel quidem in Ditione Fuldana, ubi ruſticus quidam vehementem in lumbis dolorem patiens, eo malo pe-

…perit, non ſine ſuſpicione phlegmones internæ re-…tam.

Secundò, vidi illud malum in familia Reverendi & …ius Viri Ambroſii Gompenbergii, olim Præpo- Eichſtadiam, & Baſilienſis: qui famulum habebat, … ex contuſione lumborum, in eorundem internam … nationem vehementem, febrem acutam exci- … em inciderat. Quo vita defuncto, cùm adhibitis C…irurgis venter aperiretur, ac inteſtina removeren- …, animadverti in internis muſculis abſceſſum, à re- num regione ad veſicæ fundum exporrectum, delite- … ex quo aperto magna puris copia exiliit.

…ertiò, oblatus mihi eſt puer, cujuſdam honeſtę Vi- … Eichſtadianæ Filius, annos duodecim natus, qui multis præſentibus doloribus, vel in veſicæ regione, … in lumbis, aut renum regione, uſque ad decimum quartum diem urinam retinuit. Cui, poſt multa tenta- … remedia, cùm tandem alvum purgantem potionem, … os datam, præbuiſſem, & umbilici regio ſevo Cer- …o illita fuiſſet, urina tandem excreta fuit, non ſolùm … tas arenoſas materias, ſed & viſcidas alias conti- …s. Ac hæc arenarum, tum etiam craſſæ & viſcidæ … æ excretio, per octo ferè dies duravit. A quo … ore deinceps bene valuit, & adhuc valet.

Quartò, eadem affectio etiam ocurrit in quodam … tadiano Senatore, viro alioquin robuſto & craſ- … ſed perpetuis comeſſationibus indulgenti, quod … pes eſſet. Is igitur cùm poſt diuturnam crapulam in … borum dolores incideret, & tum per alvum, tum … per veſicam ſanguinem effunderet, lenientibus … ſteribus ſine alvus abſterſa eſt, & conſtituta diæta … nveniens. Ceſſantibus itaque dictis ſymptomati- …us, & doloribus magna ex parte diminutis, cùm de- …o ad priorem diætam rediret, ac vina largiùs etiam b…beret, ſenſim dolores redierunt, & febres lentæ ſe- quutæ, non abſque pulſu febrili. Itaque cùm ad deci- … um diem uſque in hoc ſtatu valetudinis procederet, … que me de recrudeſcentibus doloribus illis certio- … face et, tandem admonitus à domeſticis ipſum ac- …ili: ac ut auxilia & remedia idonea admitteret, eum … nui. Differt tamen ea, donec omnia ad ſummum …gorem pervenirent. Ubi cum vena ſecta eſſet in cru- … & clyſteribus lenientibus, aliiſque neceſſariis præſi- …s agere porrò conſtituiſſem: is uſum illorum repu- …ans, clam me, quibuſdam diureticis potionibus, à … ubuſdam ſuppeditatis, uſus eſt. Interim urina planè … ibetur, quam cùm poſt longum retentionis tem- …us, cathetere veſicæ immiſſo, educere tentamus, ca- … imur nullam quidem urinam in veſicæ capacitate … tineri neque aliqua diſtentio circa veſicæ regio- … em advertebatur. Cùm verò neque tum obedientem … tis ad neceſſaria auxilia præſtaret, malum pejus … ditum eſt, & regurgitante ſero ad venas, hydropica … ſtentio circa pectus ſequuta eſt ac æger ſuffocatione … it. Ex quibus facilè cerni poteſt, obſtructionem in …enibus vehementem adfuiſſe, non ſolùm ex calculis o…am, quibus obnoxius erat, ſed internis etiam tumo- …bus, & ſanguinis affluxu auctam, quæ opem nullam admiſerit. *Clar. V. Jacobus OEthæus lib. Obſervat. pro- priarum.*

Prior Cœnobii Divæ Agnetis Mantuæ urinæ ſup- pre…ſſione tentatus eſt: annũ quinquageſimum agebat, corporis habitu pituitoſo præditus, nullaque præce- dente manifeſta cauſa, urina paulatim, ſenſim ac ſenſim … minui cœpit, ita ut ſemel duntaxat, diminuteq; ad- … dum in die mitteret, donec omnino cohibita eſt, nul- … tamen ſenſibili ſaltem nocumento in renum, urete- … vaſorum, vel veſicæ regione percepto: quo pa- …o per plures dies perſiſtens, corpus univerſum intu- … eſcere cœpit, atque in longè majorem conſueto mo- lem attolli per omnem dimenſionem, cute perlucidâ … parente, mollique, ita ut ſub ea urinam contineri facilè dijudicaret Medicus, qui ipſius curam ſuſcepe- rat, nec non & Excell. felicis recordationis, Præceptor meus, Franciſcus Ducalis Medicus, qui advocatus fuerat: aderat pariter levis continuaque febricula af- fligens ægrotantem, ſicque incaſſum præſidiis omni- bus tentatis, vitam cum morte commutavit, cujus ſymptomatis cauſam indagare operæpretium erit.

Cùm ex ventre in venas, atque in univerſum tan- dem corpus meare chymum eum, qui ex cibis eſt, in ſanguinem, hepatis virtute mutatum oporteat, craſ- ſiorque ac compactior naturâ ſanguis exiſtat, quàm ut facilè venas, quæ ſunt in hepate multæ, & anguſtæ, pertranſire poſſit, neceſſe fuit, ut illi comes eſſet, atque permiſceretur tenuis quæpiam & ſeroſa humiditas, quæ facilè per anguſta loca permeare poſſet; hunc ſane humorem Hipp. ὄχημα τῆς τροφῆς, id eſt, vehiculum nutri- menti appellavit. Tenuis hic humor unà cũ ſanguine aliquandiu immixtus, ad id quod diximus opus perfi- ciendum derelinquitur, quod ubi explevit munus, o- tioſus, alienumq; fit venis, à quibus ipſe venarum emul- gentium, renum, ureterum, & veſicæ beneficio expor- gatur, quod excrementum communi appellatione uri- na vocatur, nihilq; aliud eſt *Gal.* ſententiâ, *Com. 1. ad 3. lib. de morb. vulg. text. 6.* quàm ſerum humorum in ve- nis contentorum, vel ſanguinis colatura, ex *Actuario lib. 1. de differ. urin. c. 4.* Hæc à venis ad renes derivari, mediante propriâ renũ naturali facultate attractrice, nec alio modo id fieri poſſe, antiquorum quorundam confutans ſententias, *Gal. lib. 1. de natur. facult.* abunde docet. Quâ de re, ſi hæc à renibus tollatur, & deficiat, u- rinã ad ipſos minime derivari poſſe, nec per conſequẽs per veſicam excerni, non eſt ambigendum, ſicq; urinę ſuppreſſionem ſubſequi. Etſi enim lotii ſuppreſſio, *Gal.* teſte, *6. de loc. aff.* veſicæ ſymptoma proprium ſit: ſupprimi nihilominus urina poteſt, veſicâ ipſâ haud- quaquam affectâ, ſed renibus, vel ureteribus, vel urinę fiſtulâ, quemadmodum ipſe *Gal. primo ejuſdem* docet. Quâ de re, cùm ægrotus prædictꝰ nullo vitio circa ve- ſicam, ureteres, & canalem virgæ, ut conjectura aſſequi poterat, detineretur, renes male affectos fuiſſe videba- tur dicendum: hos autem, cùm tumore, obſtructione, aliove conſimili morbo, detineri nullo indicio depre- henderetur, conſequens erat, affectionis cauſam reji- cere in eorum facultatem attractricem, per initia qui- dem diminutam, procedente verò morbo penitus ab- olitam: ex quo, cùm ſanguis in venis contentus à ſero- ſo excremento expurgari nõ poſſit, id tandem per par- tem poſt partem per univerſum corporis ambitũ diſ- ſeminatũ fuiſſe. Quòd verò, perditâ renũ actione, uri- na in veſicam omnino non veniat, *Gal.* clariſſimè. *3. de ſympt. cauſ. c. 2.* docet, ubi inquit, ſymptoma id à vulgo Medicorum Iſchuriam vocari, licet Iſchuria propriè ſit veſicæ tantùm ſymptoma, permittendos tamen eſſe ita nominare, cùm propriam appellationem non ha- beant *Marcellus Donat. lib. 4 cap. 28. Med. hiſt. mirab.*

OBSERVATIO V.

De lotii ſuppreſſione, in qua non deſcendit urina in veſicam.

SUpprimitur duplici ratione lotium, aliàs plena, aliàs vacuâ exiſtente veſicâ. Cùm plena eſt, appella- tur hic affectus à Græcis proprio nomine Iſchuria; e- jus cauſas & curationem diffuſiſſimè omnes ſcribẽtes explicârunt. Cùm autem eſt vacua, ſuppreſſio quidem eſt dicenda, non tamen Iſchuria, cùm in hac veſica non ſit affecta: cujꝰ ſuppreſſionis tractationem omnes fere authores intactam reliquerunt, pauciſſimi autem vix attigerunt, quæ tamen affectio à Medico neququam negligenda, nec ignoranda eſt, cùm hinc plurima ma- la ſymptomata, & ſæpenumerò mors inevitabiliter ſuccedere conſueverit. Hanc ego explicaturus, & ejus cauſas primò exponam, & deinceps harum cauſarum

ſignis

ſignis enarratis, ad curationem deſcendam. Suppreſſio hæc vel pororum vitio ureterum, vel renum, vel venarum emulgentium cauſari poteſt. Ratione pororum ureterum hoc contingit, ipſis vel conniventibus, vel obſtructis: connivent propter aliquam collectionem in ipſis factam, ſicuti vel propter inflammationem, vel ſcirrhum, vel quempiam ſimilem tumorem. Obſtruuntur autem vel à calculo, vel à ſanguinis grumo, vel à craſſiori pure, vel à viſcida & craſſa pituita. Ratione renum hoc evenit, vel deperdita renum actione, cujus merito à venis emulgentibus attrahere non poſſunt, quod erit ratione intemperiei ipſorum renum validæ, quæ intemperies ſolet eſſe frigida; ab hac enim præcipuè omnes virtutes labefactantur, & deperduntur: Vel ipſis obſtructis. Obſtruuntur autem potiſſimùm à calculo in ventriculis eorum exiſtente, vel à copia arenularum mixtarum cum mucoſa & viſcida pituita. Ratione venarum emulgentium, hoc contingere utplurimùm cõſuevit, cùm obſtruũtur; obſtruuntur autem præcipuè à pituita craſſiori & viſcida, ac tenaci: credo etiam poſſe obſtrui à pure craſſo, quemadmodum & ab eodem ſæpe obſtruitur veſicæ collum, hoc tamen ita frequenter nõ apparet. Poſſumus etiam imaginari, ipſis conniventibus, ob aliquam collectionem hunc eundem affectum gigni poſſe: tamen cùm non ita experimento hoc compertum ſit, non ita hoc pro confeſſo affero, cujuſmodi certè affirmo hoc ſæpe contingere, obſtructionis eorum merito: hæc de cauſis. Signa hæc erunt. Si ſuppreſſio fiat conniventibus meatibus urinariis, ob inflammationem, vel aliquam aliam ſimilem phlegmonoſam diſpoſitionem, aderit dolor in partibus illis, qui dolor cauſatur quidẽ principaliter ab effectu ipſo, ſed exacerbatur etiam ab acrimonia urinæ eò permeantis: & ſi patiens lotium habuerit calidus, & acrius, dolores erunt, ex ejuſdem lotii acrimonia, locos inflammatos mordicante, ſæviores; aderit & febris ſimul, & cum his erit gravitas circa lumborum, & renum regionem, his lotio quod permeare ad partes non poteſt inferiores, repletis exiſtentibus: hicque affectus ſolet utplurimùm habere cauſas præcedentes; & citò generatur. Si autem hoc fuerit ratione ſcirrhi, præceſſit alter affectus in partibus illis, à quo potuit ſuccedere ſcirrhus ille: vel ſi ex materia eò collabente, & collectâ factus eſt, paulatim generatus erit, nec dolor, aut febris eum concomitabitur, ſuperveniet tamẽ & gravitas in renum regione, & circa lumbos, ob retentum, & gravans in illis locis lotium. Si autem hi meatus obſtructi fuerint, ſi à calculo, calculi aderunt propria ſigna, & dolor aderit ſæviſſimus, & hoc maximè, ubi calculi non leves, ſed aſperi exiſtent, unà cum gravitate prædictarum partium: nec in hoc ratione affectus ulla aderit febris, quæ tamen ratione exacerbationis dolorum, alteratis ſpiritibus ac humoribus ipſis, ſæpe in his caſibus ſuccedere ſolet. Si à ſanguinis grumo, lotium omnino præceſſit ſanguinolentum, hocque factum erit vel ratione caſus, vel longæ, ſeu validæ equitationis, ac agitationis, vel percuſſionis, vel vulneris: aut his non præexiſtentibus, ratione vel plenitudinis, vel acrimoniæ, vel tenuitatis, & ſuperfluæ caliditatis ſanguinis aperientia ſuperiora vaſa. Si à pure, præceſſit abſceſſus, vel in renibus, vel in hepate, vel in aliis partibus ſuperioribus: quo diſrupto, lotium purulentum apparuit, fluente autem craſſiori, facta eſt obſtructio. Si à pituita craſſa, & viſcida, non eſt dolor in parte læſa, non adeſt febris, apparent indicia abundantis pituitæ, & confeſtim facta eſt iſta ſuppreſſio, quam ſemper concomitatur gravitas in renibus & lumbis. Si verò fuerit hæc ſuppreſſio vitio renum, ubi earum actio fuerit deperdita, apparebunt ſigna intemperiei frigidæ ipſorum renum, quæ per plures dies (nam intemperies ſubitò introduci non poteſt) præceſſit, cujus ſigna erunt, urinæ albe-

rio præcedens, paucitas deſiderii Veneris, langui[...]
earum partium, læſio à refrigerantibus, & infrigid[...]
tium forſan præceſſit occaſio, ſicuti aquæ frigidæ [...]
tus, ejuſdem balneum, infrigidantia his partibus im[...]
peſtivè, & ſine ratione adhibita, & quæ hujus ſunt [...]
litatis, & ſimilia: & ab hac cauſa non affatim, [...]
bito ſupprimitur lotium; quoniam intemperies [...]
to introduci non poteſt, ſed paulatim aucta, eſt [...]
ſa ut paulatim etiam earum actio deperdatur [...]
merito ſit, ut lotium continue in quantitate imm[...]
tur, non valide attrahentibus à venis, & vaſis lo[...]
deferentibus, renibus ipſis. Cum autem ad ſu[...]
pervenerit, tunc omnino deperdita actione, n[...]
trahitur, & inde ſeroſa ſanguinis pars ſupra renes [...]
retinetur. Ubi autem fuerint obſtructi renes [...]
culo, ſigna calculi præceſſere; & in his eſt ſenſus [...]
vitatis, nullus tamen eſt dolor; dum enim lapi[...]
ventriculis renum continentur, nec inde exturba[...]
nullum inferunt, ut experientia compertum eſt, [...]
rem. Si autem ab arenosâ, & mucosâ materia [...]
mixta fiat hic affectus, earundem præceſſere ind[...]
aderit gravitas notabilis, & aliqui ſuccedent do[...]
converſâ aliquando in flatus portione materiei vi[...]
& mucoſæ, ſed dolores hi non erunt, nec grave[...]
vi, nec continui. Si fiat autem ſuppreſſio ratione [...]
rum emulgentium, ubi fuerit ab obſtructione [...]
tuita, obſtructio hæc confeſtim eſt facta, adſunt [...]
abundantis pituitæ, nullus eſt dolor, nec ulla adeſt [...]
vitas in renibus. Et hoc eſt ſignum peculiare & [...]
mum, quod retineatur ſanguinis ſeroſitas ſupra [...]
Ubi enim vel ratione renum, vel pororum uret[...]
fiat confeſtim hæc ſuppreſſio, ſemper circa renes [...]
lumbos & gravitas; cum autem vitio venarum e[...]
gentium hoc contigerit: nullus gravitatis ſenſus, ne[...]
nimus quidem apparet. Quod idem verificatur, ſi a[...]
re obſtruantur, cujus eadem aderunt ſigna, quæ [...]
gnis obſtructionis pororum ureterũ à pure fact[...]
ta ſunt. Si autem conniveant propter aliquem [...]
rem, quod experimento non ita liquet, aderunt, [...]
pta gravitate renum; eadem ſigna, quæ dicta ſunt in [...]
preſſione ex connivenția pororum ureterum ca[...]
His omnibus autem commune eſt, ut utraque vaſa, [...]
licet & dextra, & ſiniſtra pariter afficiantur. Ubi [...]
altera pars illæſa eſſet, nunquam lotium in totum [...]
neretur: altero fungente munere ſuo per quod ad [...]
ficam deſcendere urina poſſet. Ubi autem urina ad [...]
ficam non deſcendat, rationeque prædictarum ca[...]
rum retineatur, Medicus omni utatur diligentia, [...]
citusque admodum ſit in removenda causâ: hic en[...]
celeri indigent ægrotantes auxilio; quoniam ſi per pl[...]
res dies retineatur lotium, inevitabiliter pereunt [...]
hoc quoniam retenta illa ſeroſitate ad intra venas, [...]
commixta ſanguini, totalis humorum moles putreſcit, [...]
& febres continuas & pravas generat. Hunc autem [...]
terminum obſervavi, ut ſi ante ſeptimum mingant [...]
ſalventur: ſi ultra, licet deinde removeatur cauſa, [...]
lotium provocetur, tamen accenſa febre ut plurim[...]
poſtea eos periiſſe animadverti. Quare non negl[...]
hoc ſymptoma Medicus, licet nec ullo dolore, nec u[...]
moleſtia hinc aliquando affligantur patientes, ſed [...]
ſolicitus, & ſagax, omnique induſtria utens, cito & [...]
quamprimum vocatus fuerit, cauſis intendens, urinæ
retentionem hic deſcribenda methodo inhibeat. Si
fuerit ſuppreſſio ratione conniventiæ pororum uretе-
rum, ob aliquam phlegmonoſam diſpoſitionem, ſecuta
alvo per caſſiam, quæ præcipuè in uſum veniat in affe-
ctibus membrorum urinæ deſervientium, ſtatim ſe[...]
tur vena: ſanguinis quantitas ſit pro ratione habit[...]
& plenitudinis. Poſtea loci patientes inungantur [...]
refrigerantibus, & laxantibus, quale præcipue eſt vi[...]
laceum, & iiſdem ſæpius perfundantur. Epitheme[...]
etiam ex aquis refrigerantibus, addita portiuncula ace[...]

ti

ad penetrationem, & quibuſdam ſpeciebus eadem facultate donatis, quales ſunt illæ quæ parantur pro unguento ſantalino. Poſſunt formari emplaſtra ex herbis ejuſdem facultatis, ſicuti endivia, ſoncho, plantagine, [illegible]o, lactuca, ſempervivo, & hujuſcemodi, additis earundem ſuccis, & farinis conſimilibus, quæ impinguentur oleis prædictis. Et niſi ex his cedat inflammatio, laudo ut etiam ſecentur, his præmiſſis, venæ inferiores. Vitentur interim omnia diuretica, & præcipuè in morbi principio; quorum tamen poſtea erit uſus, lenita inflammatione; & ex diureticis aſſumantur ea quæ humiditate addita, & frigida exiſtentia poſſunt & demulcere, & provocare lotium, qualia erunt ſemina communia: ſæpiuſque infundantur clyſmata refrigerantia, & lenientia, vel ex ptiſana, vel ex lacte, vel ex decocto herbarum refrigerantium, quibus earundem ſucci, olea refrigerantia, & quæ hujuſce ſunt facultatis, commiſceantur. Miteſcente autem inflammatione, admiſceantur refrigerantibus aliqua leniter diſcutientia & laxantia, ſicuti inunctioni oleum camomelinum, & oleum de ſcorpionibus: epithematia quæ aliquæ leniter calefacientes, additis ſpeciebus diarrhodon, quæ minùs quàm prædictæ, refrigerare poſſunt, & ſpicâ, & [illegible]anthо, & ſimilibus: emplaſtro autem florex chamæmeli, farina ſeminum lini, & quæ hujuſce ſunt claſſis: in declinatione autem ſint purè diſcutientia. Revulſiones continuæ interim fiant ad corporis extremas partes, cum frictionibus, ligaturis, cucurbitulis ſcarificatis, & non ſcarificatis: quæ nunquam circa patentes locos applicentur, niſi in manifeſta inflammationis declinatione; quo tempore ſupra locum affectum appoſitæ, affectum ipſum diſcutiendo, multùm prodeſſe poterunt. Victus ſit ejus qualitatis, quâ in internis inflammationibus indigemus. Si autem conniveant ratione ſcirrhi, purgando corpus, emollientibus agendum erit, & curatione ſcirrhi tractandi ſunt; cujus tamen, ſi unquam fiat, ſanatio erit impoſſibilis, cùm urgentia excernendi lotii valde inſtet, induciaſque non ſit datura; ſcirrhi autem curatio ſit admodum longa, in qua tamen ad laxandum, non prætermittatur balneum olei dulcis. Si autem hi meatus à calculo fuerint obſtructi, hîc veniant in uſum omnia, quæ ad curationem calculi à ſcriptoribus referuntur, præcipuè autem laxantia adminiſtrentur, quale eſt olei dulcis balneum, vel ex decoctionibus herbarum idem præſtantium præparatum. Si autem hoc ſit vitio grumorum, firmetur ſanguis, & ea, quæ grumos diſſolvere apta ſunt, adminiſtrentur. Si verò hoc ſit factum à pure craſſiori, abſtergentia exhibeantur unà cum incidentibus, exteriùs autem laxantia adminiſtrentur. Si hoc fuerit factum à pituita viſcida, & craſſa, hîc aſſumantur ea, quæ dicam agenda eſſe in obſtructione venarum [em]ulgentium, ab eadem materia genita. At cùm cau[ſa ſit] hæc ſuppreſſio ex deperdita renum actione, hîc eorum frigida intemperies tollenda erit, quam difficillimum erit removere; quoniam ad hunc gradum perducta eſt, tanquam intemperies in habitu redacta. Hæc autem præcipuè clyſteribus, ex calefacientibus medicamentis paratis, erit removenda, ad quam eandem intentionem exhiberi poſſunt aromata, pulveres, ex his paratæ ſpecies compoſitę, confectiones aromaticæ, & etiam aliquando confectiones magnæ, quibus ſemper admiſceantur nonnulla, quæ hæc medicamenta ad vias loci deducere queant. Exteriùs autem adminiſtrentur epithemata, inunctiones, linimenta & emplaſtra calefacientia: & ubi res urgeat, etiam ad ſinapiſmata & dropaces aſcenderem; in his enim omnia tentanda ſunt, quoniam hic eſt caſus paralyſi conſimilis. Ubi autem vel à calculo, vel ab arenis ſint obſtructi renes, in hunc caſum & curatio calculi, & arenularum traducatur, quærendo ſimul harum partium laxationem, & exhibendo ea, quæ renes mundificare & abſtergere, & deobſtruere, & ad expulſionem protritare poſſunt: inter quæ pro tollenda horum renum obſtructione, non dimittantur plantaginis radices, nec ejus ſemina, quæ ad hoc efficaciora ſunt, ſicuti & aſparagus, & pæonia, & aliæ hujuſce qualitatis. Cùm vero ratione venarum emulgentium non deſcenderit lotium ad partes inferiores, nec ſeroſa ſanguinis pars ad renes attrahetur, ex earum impedimento & læſione; ſi fuerit ratione conniventiæ harum venarum, fiant ea, quæ dicta ſunt in connniventia pororum ureterum. Si verò fuerit ratione obſtructionis, ubi hoc contigerit à materia frigida, & craſſa obſtruente, ſtatim, nihil contraindicante, exhibeatur medicamentum, quod pituitam purgare queat: quo exhibito, & minoratâ materiâ, ſtatim accedat Medicus ad ea, quæ validè incidere poſſunt: quorum licèt plurima ſit ſylva, tamen non omnia hæc, cùm quibuſcunque ex antiquorum monumentis patere poſſint, recenſebo, ſed tantùm ea, quę mihi, & uſu, & experientiâ comprobata ſunt. Hæc autem erunt iſta. Jubeo ego aquas ſtillatitias, ut ſubtiliorum partium ſit medicamentum, per Balneum Mariæ factas parari, quæ quinquies, & ſexies ſuper eaſdem fæces deſtillentur, & ultima vice adeò violenter educantur, ut fæces, quantum fieri poterit, ſiccatæ remaneant: fæcum habeo uſum aliquando in pulvere, ſed aquam in potu exhibeo, cum feliciſſimo ſucceſſu. In hunc uſum aſſumo parietariã, ononidem, aſparagum, ſolatrum, alkekengi, adiantum, helenium, pulegium, rutam, & alia ſimilia; & ſi timeam hæc debilia eſſe, aſcendo ad aquam Raphani eodem modo paratam, à qua nunquam fruſtratus ſum ſpe concepta ſi citò & continuè adminiſtretur. In hujus defectu, neceſſitate urgente, veniant in uſum cantharides integræ ad granum unum, vel ad ſummum duo exhibitæ, unà cum ſcrupulo dimidio ſemin. ammeos, quod ſolet eſſe antidotus propria, & remedium potens ad defendendam veſicam à læſione cantharidum. Et quamvis ex hoc medicamento periclitemur de lædenda veſica, non tamen ab hoc remedio abſtinendum; cùm in caſu deſperato omnia temerè ſint agenda, & ea maximè, quæ cum ratione adminiſtranda veniunt, quales ſunt cantharides in caſu iſto, quæ, ut docebat *Gal. lib. 4 de ſimp med. facult. cap. 19.* commixtæ medicamentis urinam cientibus, ex veneno tranſeunt in antidoti naturam, ubi parce, & in minima quantitate exhibeantur.

Ad idem facere poſſet jus galli antiqui, cum diureticis, & calidioribus, valde tamen incidentibus medicamentis, præparatum; ſed præſtantiora ſunt prædictæ: quæ ſi etiam non proficiant, exhibeatur ſcrupulus olei ex calchanto per ſublimationem parati, ſummaque cum ratione confecti: ſeu aliquod generous Elixir, cum vino, vel jure, ad eandem quantitatem propinetur. Dũ hæc fiunt, optima habeatur victus ratio, quæ ſit attenuans, & incidens, abſtinendo à potu, quantum fieri poterit, ne ex multo potu, plures aggregentur ſeroſitates. Interim clyſteria ex calefacientibus medicamentis infundantur; & exteriùs, qualia in deperdita renum actione agenda enumeravi, adminiſtrentur. Si fiat autem obſtructio hæc à pure convenire poterunt, ea, quę ſuperiùs inter leviora, exhibenda per os enumeravi; quæ ſi non conferant, ad vehementiora aſcendat Medicus, laxando ſimul vias, tum per interiùs infundenda, tum per exteriùs applicanda; cavendo in hoc ſemper ab omnibus calidioribus & acrioribus medicamentis, quoniam hæc potiùs incraſſarent quàm attenuarent, & ſummam habendo loci affecti rationem. Victus autem pro unaquaque cauſarum differentia conſentiens & opportunus imperetur; quoniam, abſque recta victus ratione, medicamenta parum proficere poſſunt, *Salius de affect. part. cap. 14.*

OBSER.

Observatio VI.

Renum alter petrefactus.

VIennæ Fœmina quædam, cùm aliquandiu diros cruciatus perpeſſa eſſet ſecundùm ſiniſtra illa ſubter hypochondria, multis tum fruſtra adhibitis, quum expiraſſet, à ſectione deprehenſus fuit Ren iſtius regionis in lapideam ſubſtantiam degeneraſſe. Hoc exemplum ex ore Michaelis Textoris, Legum Doctoris apud Friburgenſes, excepit *Jacobus Moccius, Friburgenſium Medicus.*

Obſignatis meis literis, ſuccurrit mihi hiſtoria, quæ apud nos percrebuit de Electoriſſa Palatina Heydelbergæ ante aliquot annos defunctâ; cujus corpore diſſecto, inventus eſt Ren ſaltem velamine circumdatus, ferè in lapidem concretus, atque alia. *De obſervationibus propriis Viri Cl. Eſaiæ Meichſneri Medici.*

DE LITHIASI RENUM ſive tartaro.

CAUSA.

Observatio I.

Cauſa calculi verior & rarior, ex bolari & viſcoſo tartaro, per ſpiritum ſalis coagulato: tum obiter de Catholiciſmo Morborum.

REcentiores Medici diligentiores, qui ex veris principiis hypoſtaticis hypotheſes Artis medicæ, cum demonſtrationibus extendunt, atque illuſtrant, præſertim qui ad analogicum catholiciſmum *Morborum* reſpiciunt, curioſiores circa *Calculum* & *Tartarum*, malunt de illius cauſa καθ' ὅλα loqui ex veris principiis: certi ex hiſtoriis & obſervationibus, calculum facilè in tota humani corporis anatomia gigni poſſe, ob id ſtatuunt paralogiſmos committi, ſicubi ad hoſpitia potiùs particularia, agros ſive κοιλίας, & ventriculos reſpiciamus, quàm veram univerſalem catholicam cauſam, totâ in *Toto*, & in quslibet parte talem, eamq; ex veris hypoſtaticis principiis exſtructam cum vero, ex macrocoſmo per totam, conſtituerimus. Sic enim ad unam familiam non ſolùm hic morbus, ſed alii inſuper reduci poſſunt, ſi ad proprietates univerſales reſpiciamus; ſimileſque morbi diverſis & plurimis nominibus inſigniti, à multitudine ad unitatem revocari queunt, ob radices, & proprietatum ſimilitudines. Omnia enim morborum genera omnibus partibus accidere poſſunt, & nulla particula eſt, quin omnes ferè admittat: ut de calculo conſtat. Omnes enim particulæ inde debilitantur, depravantur, & auxilus ſuis appropriatis ſpecificis reſtituuntur. Proprium verò nomen habent, qui majoris ſunt momenti, & frequentiùs accidunt, ut Podagra, ſyncope. Ex hac hypotheſi & morborum generationes & tranſplantationes, per Metarrhyſin, Metaproſin, Metaſtaſin, facilè morbi quidam intelliguntur, quos nonnulli pro raris & inviſis habent. Quare morborum omnium modus eſt idem, ſecundùm Hippocratem: qui tantùm variant ob matrices & affectas ſedes vel locos. Sic enim de calculo, de vermibus: ſic de hydrope, qui eſt æquè thoracis, uteri, capitis, teſtium, abdominis, cordis: ita febres ventriculi, renum, hepatis, uteri. Idem Diarrhœa renum eſſe poteſt, vulgò *Harnruhr.*

Viam proinde hanc à capite ad pedes, paralogiſmis plenam cenſent illi: topica ab adjunctis ad ſubjecta. De calculi & tophaceæ gypſeæ concretionis causâ iidem differentes, materiam ſtatuunt viſcoſam & bolarem, in anatomia humani corporis, ubiubi per matrices veluti mineras, à chylificatione & ſingulis concoctionibus per vias venarum diſſeminatam: hanc ajunt per ſpiritum ſalis coagulari. Hinc παναρμονίαν morborum luxurioſiſſimam: veluti ex Lithogeneſis, ſecundùm matrices & locellos propagari, per innumera ſymptomata decernunt. Denique ſententiam ſuam exemplis magni mundi confirmant, præſertim quòd homo ſit microcoſmus & parvus mundus. Macrocoſmus enim eſt μεγάνθρωπος, ſive magnus homo. Sic de magno mundo ratiocinantes, cauſam generationis & concretionis lapidum univerſalem ex eodem inveſtigant; & de tot aquis tartareis craſſis lapidoſis, analogicè & eleganter loquuntur. Quare ex naturæ lumine, & veris principiis inventam cauſam, eandemque exemplis ampliſſimis, & vivis hiſtoriis ſtabilitam, univerſalem & γνήσιαν criticè, liberè, & philoſophicè in uſus hominum conferunt: huic demum certiora, ac veriora auxilia, pari cum morbo gradu decertantia, per chymicam ecchyloſin & ſpagyricam analyſin atque paraſceven, accommodant. Hanc eſſe Artis noſtræ omnium ſacerrimæ veram priſcam methodum decernunt. *Joannes Georgius Schenckius, Medicus, Filius.*

Observatio II.

Nova calculi renum cauſa.

EFficientem cauſam omnes quidem profitentur immoderatum eſſe renum calorem, qui humores perurens, ſiccans & obdurans, cogit in lapidem. Ac certè alia ſtatuenda cauſa efficacior, longeq; crebrior, inſita renum arenoſa, calculoſaque conſtitutio. Hanc quiſquis à parentibus contraxit, vix ulla ratione calculi tormenta effugiet: quandoquidem hoc vitium omnium eſt maximè hæreditarium, ut non paucis pariter cum renibus calculus procreetur. Adjuvantium porrò cauſarum præcipua eſt otium, ſomnuſque diuturnus decubitu ſupino. *Fernelius lib. 6. cap. 12. Pathol.*

Observatio III.

Calculo renum vexatus, vivus inciſus à Medicis, ut cauſas & naturam tantorum cruciatuum & partium rimarentur: ab iiſdem denuò reſtitutus & ſervatus.

QUod ſequitur ex *Monſtreleti Chronicis* omnem ſuperat admirationem. Immunis quidam ſagittarius, ex Medono, quatuor à Lutetia milliaribus, propter latrocinia damnatus erat rei capitalis. Interim à Medicis Regi nunciatum eſt, multos eâ tempeſtate calculoſis torminibus Lutetiæ divexari, & præ cæteris Boſci Dominum: è re & ſalute multorum futurum, ſi partes ipſas, in quibus tam dirum morbi genus concreſceret, oculis luſtrare & contemplari daretur. Longe id meliùs in vivo homine, quàm in mortui cadavere conſpici. Experiri id licere in ſagittarii immunis, morti addicti, & olim his malis diſcruciari ſoliti, corpore. Imperatum à Rege eſt. Itaque recluſo corpore, ſpirantes partes contemplati, & ex voto rimati ſunt Medici, hiſque diligenter, & exactè conſultis, ac ſuo loco reſtitutis: juſſu Regis conſutum corpus eſt, qua recluſum fuerat, & ſummo ſtudio adhibito curatum. Ita factum eſt, ut ſagittarius ille, intra paucos dies convaluerit: culpæque veniâ impetratâ, grandi inſuper pecuniâ donatus dimiſſus fuerit. *Pareus lib. 24. cap. 19.*

GENERA, SPECIES.

Observatio I.

De diverſis calculi generibus.

CAlculos diverſorum generum concreſcere intestinis & veſica poſſe, & veteres adnotarunt, & recentiorum aliqui obſervarunt. Præter verò communiora genera, duo obſervavi non ita frequenter incidentia:

dentia: alterum quod pumicem referebat, ac colore nigrum erat: alterum referebat & colore, & ſubſtantiâ calcem aquâ ſubactam, arenaque miſtam. Hoc egerebat aliquoties piſtoris Eichſtadiani cujuſdam filius; illud verò vicinus lintearius. *CL. V. Jacob. Oethaus lib. Obſerv. propriarum.*

S Y M P T O M A T A.

OBSERVATIO I.

Acris ex lapillo renum doloris ratio, qui partus dolores ſuperet.

DUbitare expedit primùm, quomodo acerrimus ex lapillo contingere ſoleat dolor renibus, cùm ipſi non excipiant ramos nervorum, niſi paucos & exiguor, utpote ex fine ſextæ & ſeptimæ conjugationis cerebri, & in membrana ambiente, non intus: velut & jecur; & pulmo, quæ membra obtuſo ſenſu prædita ſunt: præſertim cùm etiam de abſceſſu fateatur Galenus non ſolùm in illis, ſed etiam renibus eſſe exiguum ex inflamatione dolorem, ac fermè ſolùm gravitatem quandam, in lapillo tamen acerbiſſimi ſunt adeò, ut nobilis mulier de Raudis Hippolyta ſaſſa ſit, extremos eſſe, qui partus cruciatum ſuperarent. *Cardanus de de cauſ. ſig. ac loc. Morb. part. 3. pag.* 106.

OBSERVATIO II.

Ex calculi difficultatibus aliquando ægros ſyncopas, deliria, & vitæ diſcrimen incurrere.

CAlculus inter alia ſyncopas, & inprimis deliria concitat, ut noonunquam, inter mortem & vitam conſtituti, in ſummo diſcrimine verſentur; quod Antuerpiæ in Domina de Straden obſervavi. *Gerardus Bergenſis lib. de calculo & artitritide, pag.* 111.

OBSERVATIO III.

A calculo in cavitatibus renum genito urina ſine dolore cohibita.

COnſtat experientia, urinam ſupprimi à calculo, in ventriculo renum ſine dolore. Sed ubi incidit in ureteras, acerbiſſimus dolor excitatur. *Scholiographi ad cap. 47. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

OBSERVATIO IV.

Aliquibus renum alter ſuppuratione colliquatur, altero calculo obſeſſo.

PLeriſque ſuppurantur renes calculoſi, & colliquantur, ut tantùm maneat pellicula, ſicuti D. de Mancy, cui ren dexter colliquatus, ſiniſter calculum habebat, ureter & partes reliquæ ſiccatæ. *Scholiograph. ad cap. 47. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

Bonifacius Corneus, nobilis Peruſinus, diuturno renum dolore & calculo interiit. Erat ei ex renibus alter magnus, tumidus, putris, calculiſque ac materia viſcidâ & ſanioſâ refertus: alter verò, quamvis nihil hujuſmodi pateretur, adeò imminutus, ut magnitudine parvam caſtaneam vix æquaret: cujus rei, ut arbitror, cauſa erat, quia hic jamdiu ſuo munere penitus fruſtrabatur; quippe qui revulſioni obſiſtere nequiret, quam aſſuetus & copioſus fluxus excrementorum, ad alium male affectum renem aſſiduè procurabat. Imminui verò particulas quaſdam, ubi à ſua actione prorſus vacant, ut de aliis nunc taceam, uterus ipſe apertè declarat. *Euſtachius, cap. 45. libell. de Renibus.*

OBSERVATIO V.

Arenulas nonnunquam citra lithiaſin, præſertim in febribus, excerni: neque ſemper neceſſe eſſe renes calculoſos arenulas reddere.

CUr multi arenas mingunt, neque calculoſi ſunt? Cauſa in promptu eſt. Non enim coguntur, niſi viſcido aliquo & crudo humore, tanquam glutine. Opus eſt tempore. Ubi igitur obſtructio à craſſis & viſcidis humoribus, & acrior urina ac magis fæculenta, anguſtiores meatus: calore ſuperveniente à quacumque parte, ut hepate, corde, renibus, quod diu impactum fuit in meatu, induratur & lapideſcit, figuramque accipit à ſinu in quo eſt. Neque impedimento eſt, qood nonnulli reſpondent, ex calculo arenulas fieri, non contrà. Cur enim, qui generantur in veſica, in arenulas raro diſſolvuntur? Neque etiam ob id neceſſe eſt in calculo renum ſemper excerni arenulas cum urina. Nam in multis diſſectis probatum contrarium, qui calculoſi ſunt inventi, cùm neque arenas mejerent, neque laborarent urinæ difficultate, infoſſo calculo in ſubſtantia renum. Archigenes & Philagrius arenas reddi volunt, cum jam calculus è rene in veſicam deſcendit. *Scholiographi ad cap. 48. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

Annotatione hîc dignum videtur abſumptionem, quæ uſtione fit, non eo uſque duntaxat progredi, ut craſſamentum relinquat, quinetiam non raro in cineres prorſus, humoris magnam quandam portionem redigat. Atque id ſunt arenulæ, quæ à febricitantibus non paucis (maximè morbo jam defunctis) copioſè cum urina minguntur, nullâ vel præſente, vel præterita etiam nephritide: ſero à venis omnibus, aut certe majoribus (ubi exuſtio humorum viguit) ſabulum hoc rapiente. Quod minùs mirum videbitur iis, qui bilem totam intra veſiculam propriam in lapides, aliàs numero paucos, aliàs numeroſiſſimos, induratam aliquando viderint, apertis eorum corporibus, quos febris ardens, aut etiam diuturna rapuerat: Ego pluries iſtud obſervavi. *Joubertus in Procurat. à ſententia. Brun. Seidelius de Paradox. 3. Dec. 2. litera T.*

OBSERVATIO VI.

Nova & vera ſtuporis crurum, & vomitus in nephritico dolore, cauſa & ſententia.

NEphriticos duo hęc ſymptomata infeſtare ſolent, ſtupor in crure κατ' ἴξιν, è directo renis affecti, & vomitus. Stuporis cauſam referunt doctiſſimus *Langius in epiſtolis ſuis, & Jacotius commentariis in Coacas prænotiones*, ad venarum repletionem. Vaſa (inquiunt) inſignia, cavæ & aortæ: deſcendentium, ſpinæ ſubſtrata ſunt; ab his rami inſignes ad renes, & ad crura divaricantur, quorum repletione, quæ obſtructis renibus, ureteribus, venis emulgentibus contingit, nervi & muſculi coarctantur, unde ſtupor. Sed parum anatomica mihi videtur hæc ratio: neque enim à renum calculo ita implentur venæ, ut muſculos premant, cùm & tabidi quamplurimi, quorum venæ exhauſtæ ſunt, calculo renum laborent, & nihilominus ſtuporem in crure perſentiant. Adde quòd plethorici, quorum venæ apparent turgidulæ, ſtupore crurum & brachiorum non laborent. Alia igitur ſtuporis inquirenda eſt cauſa. Ego duplicem agnoſco: prima eſt compreſſio muſculi ψόας dicti, cui renes ambo incubant: at hunc muſculum cruri flectendo dicatum eſſe, & in cruris interiorem partem inſeri, norunt Anatomici omnes. Altera eſt compreſſio nervi, qui in cruris muſculos omnes expanditur: fit autem compreſſio à duritie & pondere calculi; nam incipiens lapillus ſtuporem non parit. Cur autem in Nephritide tanta ſit ventriculi ſubverſio & ἀνατροπὴ, ut omnem faſtidiant cibum, & injectum ſtatim eructent, cauſa eſt renum & ventriculi ſympathia. Sympathiæ hujus, quæ ſimplex eſt, cauſa, non ad viciniam referenda: diſtant enim aliquantulum à ventriculo renes: non ad generis ſimilitudinem, quia ventriculus membranoſus, renes carnoſi: non ad ſocietatem operis, in unum ſiquidem, idemque non conſpirant opus: Ergo ad communionem & continuitatem

Digitized by Google

vaſorum, ac membranarum. Nervuli à ſtomachico ad renem feruntur, & exterior tunica renes inveſtiens, quam faſciam vulgus vocat, à peritonæo ortum ducit, quod ventriculi fundo continuari norunt omnes. *Andreas Laurentius lib. 6. Anatomes, quæſt. 29.*

† Vomitus Nephriticis frequentes teſtatur quoq; *Ballon. Epid. pag. 245.*

Observatio VII.

Nephriticus pro colico tractatus à Medicis occiſus.

NOvi quandam matronam Antuerpienſem, quam plures Medici colico dolore laborare confirmabant. Ego autem primâ viſitatione (quia pes ſtupebat, & alia ſigna calculi erant) calculum eſſe judicavi, quod tamen alii multis argumentis falſum eſſe dicebant: atque ita ego ablegatus fui, ipſi verò in curatione permanſerunt, continueque calida & ſicca adminiſtrarunt, donec vitam cum morte permutaret. Diſſecto corpore, magnus lapis in rene fuit inventus atque ego meo honori reſtitutus. *Gerardus Bergenſis lib. de articulorum & renum morb. curat.*

† De calculo renum cum doloribus colicis caſus ſingularis proponitur ab *Horſt. Decad. Pharm. Exercit. 8.*

Observatio VIII.

Lapides in renibus naſcentes, & in ureteribus interdum aliquandiu ſubſiſtentes, numero, loco forma, & tempore, plane monſtroſi: qui inflammationes, abſceſſus, ulcera, vomicas, urinæ ſuppreſſiones, cruentas mictiones, habitus leucophlegmaticos, & tandem etiam renum in univerſum exe[illegible]em & conſumptionem, nec non vitæ diſcrimen præſentaneo malo inducunt.

SÆpe vidimus totâ renis carne ac ſubſtantiâ pereſâ, ambiente tanquam marſupio membranâ pus calculoſque multos obvolvi. Ulcus ab his cauſis ortum habuiſſe, argumento eſt quòd urina, antequam purulenta eſſet, ſæpe cruenta fuerit, præſertim ab exercitatione & labore, quodque febris nulla aut perobſcura fatiget. Siquando autem obſtructio ureteris capite pus cohibetur, id ſenſim, vel per emulgentem in majorea redundans venas. ſanguinem, habitumq; corporis inquinabit, (qua ex cauſa quaſi ex leucophlegmatia, calculoſos tumere ac palleſcere ſæpe animadverti) vel eâ ſede congeſtum, ilia lumboſque copiâ diſtendet, è quibus etiam apertâ cute diu multumque manat. Nonnunquam & illinc calculus ingens cum pure aliàs exceſſit, aliàs evulſus eſt. Hæc quum accidunt, tota jam penè renis ſubſtantia putredine conſumpta eſt, illincque pus redundans inter peritonæi membranas fluctuat. Hujus copiâ interdum vidimus totam ventris lumborumque regionem diſtendi, & pus hinc tum dejectione, tum vomitione reddi ſincerum. *Fernelius lib. 6. cap. 12. Patholog.*

Licèt nun modò uſitatum, ſed & quotidianum ſit, arenulas & calculos intra renes reperire, ibidem natos & adauctos, magnos & parvos, duros & leves, formâ diverſus, oblongos, acuminatos, latus anguloſos, rotundos, planos, coloribus albos, pullos, flavos, fulvos, ſpadiceos, & nigros, ut depingi nullo modo poſſint: tamen duos lapides ob ſingularem quandam granditatem & formam adjicere volui. Alter, & major quidem, (deinceps in deſcriptione lapidum veſicæ dicetur) è dextro rene laudatiſſimi & pientiſſimi Principis Friderici III Saxoniæ Electoris, aperto poſt obitum ejus cadavere, exciſus fuit. Alterum cujuſdam pauperis panniculari uxorem, viginti annos natam, Miſenæ excreviſſe conſtat, poſt innumera medicamenta, tanta difficultate, ut in diſcrimen vitæ veniret. Equidem ſimiles dolores, quos fateor, antea non vidi, nam ſex totos dies cruciatus enitendo perpeſſa fuit adeò ſævos, ut ei crus dextrum ſtupore penitus rigeſceret, & denigraretur, donec lapidem peperiſſet magnitudine, formâ, atque colore amygdalæ ita ſimilem, ut amygdalis permixtus ab iiſdem internoſci repentino aſpectu vix poſſit. *Kentmannus in libell. de Calculis.*

Vidimus lapides duos Duci Friderico Saxoniæ Electori poſt mortem exectos, quorum unus magnitudine duorum digiti articulorum in Rene dextro, colore ſubrutilo, circumcirca uno in loco circulari ambitu, medicamentorum λιθοθρυπτικῶν acredine attritus eroſuſque, quâ perfluxit urina: Alter porraceo colore, quantitate unius articuli, in veſicula fellis latuerat. *Peucerus de præſtig. Medicorum, pag. 310.*

Lapides non ſolùm in renum ſinu contineri, verùm etiam in ipſorum ſubſtantia reperiri, compertum habeo: hincque expelli poſſe non dubito, vaſe etiam, quod ſinum efficit, non rupto, nec diviſo. Nam, ut jam monui, variis ampliſque foraminibus eſt pervium, per quæ calculi à ſubſtantia renum in ipſorum cavum facilè expelli poſſunt. Hæc autem foramina, quamvis admodum pateant, tamen priores Anatomicos latuerunt; idcirco plurimis, nec vulgaris doctrinæ Medicis errandi occaſionem præbuerunt: qui alterutrum neceſſariò concedendum eſſe non ſemel mecum acriter contenderunt, nimirum calculum vel in renum ſubſtantia non gigni, vel ſinu membraneo eorum illæſo cum urinis excerni non poſſe. Neque verò prætermittendum eſt, ureterem ſtatim ab egreſſu è renibus latiorem redditum, inſtarque ventriculi ſeu peræ paſtoralis recurvatum, frequenter magnam lapillorum copiam congregare; quos poſtea natura ſagax ſenſim inde cum urinis expellit, quibus iter ob vaſis curvitatem interceptum non eſt, quamvis calculis ſit refertiſſimum. Hoc ſanè naturæ diligentiam ſummopere commendat: ſed magis illud, quòd lapides inſignis magnitudinis in renum ſinu contentos, quaſi coronarum orbes medios forat. Superioribus annis juvenis quidam altero rene doluit, cruciatuſque adeo auctus eſt, ut miſellus brevi vitam cum morte commutarit. Hunc calculo minimè laborare conſtanter affirmabant Medici, quia neque urina ſuppreſſa unquam fuerat, neque tenuis aut turbida ſeu ſabuloſa apparuerat. His omnibus (multi ſanè erant) ſolus ego repugnabam, arbitratus alterum renem officio ſuo probè fungi, alterum prorſus obſtructum nihil lotii excernere. Contentionem diremit ſectio, quæ aliter ſe habere, quàm nos opinaremur, patefecit: lapidem nimirum magnum & oblongum, cruciatus & interitus cauſam fuiſſe, qui cùm eſſet medius perforatus, quo minùs urina exiret, impedire non poterat Renum præterea lapides, ab iis qui in veſica generantur, ſolo colore à Medico diſtingui poſſe, ferè ab omnibus receptum eſt. Sed hoc plerunque fallere ex diſſectione intelligimus: quandoquidem renum lapides rubei vel crocei perpetuò non occurrunt, ſed non rarò albi & cinericei conſpiciuntur: cujus rei exempla multa afferre poſſem, ſed uno contentus, affirmo vidiſſe me in Epiſcopo Senogalienſi, lapidem album inſignis magnitudinis principium vaſis urinarii occupaſſe, reliquum verò cavitatis renum innumeris ferè lapillis ejuſdem coloris repletum eſſe. *Euſtachius cap. 45. de Renibus.*

Calottus, è nobili ſene mortuo lapidem, cuniculis actis, rene jam conſumpto, corallo necdum lævigato, tam ſoliditate quàm ramulis ſimilem omnibus, quos unquam vidi, veſicæ calculis compactiorem, exemit, quem ab eo, ſi in vivis eſt, adhuc adſervari arbitror. *Jordan. in Reſponſ. ad Paradox. Iouberti, 7. Decad. 2.*

Admirabile naturæ miraculum ſilentio minimè prætereundum, in cadavere Venerabilis Generalis Carmelitarum inventum nobis videre obtigit. Cujus

alter

alter ren lapidem inſignis magnitudinis continebat: qui ab amplo caudice principium ſumens, in octo ramos, juxta canaliculorum vaſis urinarii formam atque numerum diviſus, coralli truncum & ſurculos elegantiſſimè æmularetur, ac præterea renis caro valde contracta & imminuta ita firmiter huic lapidi undique adhærebat, ut depoſita propriâ figurâ, quaſi craſſa quædam cutis ei obduceretur. *Euſtachius in Annot. Pont, ad cap. 44. libri ſui de Renibus.*

Uxor Eckberti in *Rotenhauſi* nephritica à multis annis, ſemper abortiens, nunc prægnans facta, divexabatur ingenti hæmorrhoidum fluxu, aliquot menſibus, me abſente mortua poſt partum aperta, invenitur magnus lapis in renibus, varia habens brachia, quo à teneris annis divexata fuerat, uti & mater ejus, quæ mortua erat ſimili affectu. *Cl. V. Joannes Bauhinus de obſervat. propriis.*

Quo anno (1558.) hæc ſcriberemus, mortuus eſt quidam, cui in altero rene erat lapillus tot particulis conſtans, quot in rene venularum erant ramuli, quarum particularum lapilli, extremum veluti caput marmoris rotundi & candidi fruſtulum referebat, vel margaritæ majuſculæ figuram & ſplendorem, id ex pituita vitrea concretum fuiſſe exiſtimo. *Geſnerus lib. de Aquatil. pag. 219. de concha matre unionum.*

Anno 1566. ſecto cadavere mei generis (familiæ) Petri de Scharres, re medica illuſtris, excluſi è ſubſtantia utriuſque renis duos lapides, ab utroque unum, inſignis magnitudinis & craſſitiei, multis aliis ſeu cornibus aut radicibus in dicta renum ſubſtantia & ſtomachis ſeu ventriculis adhærentibus, cum multis lapillis piſorum magnitudinis repletis, ureteribus quamplurimis arenulis refertis. Et in recto inteſtino è regione colli veſicæ inventa eſt carnoſitas putris, quæ ſuâ putrilagine veſicam ita laceraverat, ut inteſtinorum excrementa ante obitum unà cum urina redderet, ad miraculum uſque, & forſitan antea non viſum. *Ferrand. Senior in libell. de Nephritide.*

Inter alia plura & admiranda, quæ ſuperioribus annis ex renum calculis perpeſſus ſum, unum inprimis animadverſione dignum judicavi, quod ad poſteritatis memoriam tranſmitteretur. Calculos nimirum formâ, longitudine & craſſitie piperis longi, aut corylorum jolis ſimiles, colore ſubrubentes, & cùm recenter excernuntur, nonnihil molles adhuc, verùm aere ſtatim velut corallia mari exempta indureſcentes, non tantùm in renibus naſci poſſe, ſed & (quod fidem propè omnem ſuperat) ex iiſdem per ureteres in veſicam uſque integros devolvi, & in penis canali primùm in partes aliquot inter validos enixus diffringi aliquando. Id quod mihi anno 1576. in profeſto D. Nicolai, cùm pridie validiſſimis lumborum cruciatibus exercerer, evenit. Ex quo enim in prandio Æginetæ lepidium, embammatis loco cum carnibus paulo liberiùs devoraſſem, calculus ille primùm è renibus emotus, & ad ureteris caput detruſus, unà quoq; ſincerum ſanguinem per veſicam urinæ loco ad quatuor uncias uſque exegit, certiſſimo reſiſtantis & ſubſiſtentis adhuc difficillimi calculi argumento. Poſtmodum doloribus immenſis & incredibilibus, diem integrum, uſquedum per ureteres ad veſicam promoveretur, tortus, tãdem collo veſicæ impactus, noctem totam & ſubſequentem diem ibi hærens, omnem excernendæ urinæ uſum mihi ademit, unde coacervatâ in veſica urinâ, tumeſcente vehementer pube, veſicâ mirum in modum diſtentâ, vel cùm inter intolerabiles dolores, dejectis jam ex ea carnificina viribus, vel ruptâ veſicâ moriendum mihi viderem: ardentiſſimis priùs ad Deum precibus fuſis, & potione ex Philonio cum vino & æthere juniperorum temperatis hauſtâ, ad bidorium in ea vitæ deſperatione conſtiti. Cumque ſummâ virium & ſpiritus contentione, ad urinam excernendam erecto & diſtento corpore, compreſſoque ventre, validiſſimo enixu calculi & urinæ excretionem urgerem; ecce ex inſperato calculum ex collo veſicæ in urethram propelli, & in eadem diffringi perſentio, unde mox indicibili violentia tres oblongi lapides ad duos paſſus proſilientes, cum magna urinæ copia, non ſine vitæ meæ per Dei gratiam mihi propagatæ ſpe, expulſi ſunt. Ex hoc difficili partu cùm me nonnihil recollegiſſem, mihi pernecinum propè fœtum, tres illos calculos excretos, afferri jubeo, quos ubi diligenter inſpexi, evidentiſſimas notas, qua parte, priuſquam divellerentur, cohæſiſſent, deprehendo, & fruſtula ita conjungo, ut plane piperis longi formam conjuncti referrent. Paulo pòſt urinæ pluſquam tres libræ denuò per veſicam excernuntur. Quæ indubie repleta priùs veſica per ureteres ſurſum ad renes regeſtæ latuerant. Depleta itaque & exonerata veſica, urina conſuetos meatus repetens rurſus in veſicam devoluta, ſecundarum loco, ne quid parienti mihi ſupereſſet, prodiit. *Schenckius.*

Vidimus Dominum Petrum Argentam ex renibus pluſquam quadraginta calculos emiſiſſe. *Braſſavolus Com. ad aphor. 79. lib. 4. Hipp.*

Domino Charon Abbati Sancti Petri, cùm antea de renibus non conquereretur, febricula, infirmitas, virium, inclinante ad exitum morbo venter utrinque inflatus, dolens obtigit. Urina duos ante mortem dies ſupprimitur. Diſſecto cadavere, ren ſiniſter totus abſumptus repertus eſt, vomica plenus, quæ cruentam ſaniem reddidit. Dexter verò ren calculo ureterem obſtruente obſeſſus. *Scholiograph. ad c. 39. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

Vidi lapillos in ureteribus. *Columb. lib. 15. Anat.*

Nobilis matrona multis annis graviſſimis renum doloribus, ſiniſtro præſertim in latere, ab initio divexabatur, & quatuordecies uterum geſtans, toties octavo vel nono ſemper menſe abortivit. Tandem unà cum ætate doloribus invaleſcentibus, de dextri præſertim lateris dolore, ita ut nec contactum, aut decubitum in illam partem ferre poſſet, conquerebatur, rejectis interim toto morbi tempore multis calculis, & puris & ſanguinis copia per urinas: accedente inſuper graviſſimo ſtomachi & gutturis ardore. Eam tandem mortuam cùm ſecarem, renẽ ſiniſtrum penitus conſumptum, & marſupii inſtar cujuſdam membranoſum, ſinubus amplis ſcirrhoſis tuberculis refertum, ureteremque illius admodum dilatatum inteſtini cujuſdam inſtar, deprehendimus. Dextrum verò renem tumidum in immenſum increviſſe, in quo, per medium diſſecto, calculus juſtæ magnitudinis excreverat, ſinum ſecundum omnino adimplens, illiuſque ductus ramis undique comitans, obturans, ureterum principium obſtruens, qui forma ſua cervinum caput cum cornubus & collo appoſite exprimebat, illiſque locis, ubi ſubſtantiæ renum minimè adnatus erat, incruſtatus ſplendebat ex contactu bilis flaveſcente. E quibus facile dolorum cauſam, & abortus utriuſque renis calculos, qui in ſiniſtro rene illius ſubſtantiam contriverat, atque confractus comminutuſque ſucceſſive per mictionem redditus fuerat; in dextro verò rene ſubſiſtebat, fuiſſe conjectari licebat. Sed & ardoris illius ventriculi cauſa, in bilis veſicula admodum bile referta, & ventriculo, & duodeno inteſtino, (quod & aliàs ſæpe vidimus) deprehenſa fuit. Hæreditarium autem malum hoc illi fuiſſe oſtendit, quòd à matre illius, iiſdem affectibus mortua, calculus ex utroque rene quoque exectus fuerit. *Cl. V. Felix Platerus de obſervat. propriis.*

Apriolus Concionator Mulhauſanus, calculos bis mille & plures mingendo paucorum annorum ſpatio reddidit: quos ſingulos ſeparatim in charta involutos, dierum numero adſcripto, mihi multiſque aliis oſten-

dit. Huic cùm plures calculi majores à renibus deſcendentes, in veſica ſubſiſtentes lithotomia extracti eſſent, poſtquam ſemel ſanatus rurſum idem pateretur, ſectione facta obdormivit. *Idem de obſerv. propriis.*

Anno Domini 1573. menſe Novembr. moriebatur Reverendiſſ. Epiſcopus Wurtzburgenſis, Fridericus nomine, ex Nobili & Antiqua Familia à Wurtzburgo oriundus, quem ego more ſolito eviſcerans, in ſiniſtro rene inveni calculum, pendentem drachmam unam & dimidiam. *CL. V. Joan. Poſthius de obſerv. propriis.*

† Calculi obſtruentis uretherem hiſtoriam quoque exhibet *Tulp. Obſ. lib. 2. cap. 45.* Add. *Grembſ. Arb. Ruinoſ. pag. 131.*

CURATIO NEPHRITICORUM.

OBSERVATIO I.

Ingenioſa Calculorum ex renibus per ureteres in veſicam deductio, cucurbitulis ſecundùm ureteris ductum admotis.

Cucurbitula renibus admota movet lapidem, & poſtea admota per uretares verſus veſicam, ducit ipſum ad eam. *Joan. Mich. Paſchalius de curand. morb. lib. 1. cap. 47.*

Ne poſteritatem, quod in Germania inferiore à quodam Hiſpano factitari nuper ipſi vidimus, inter medendum, prætereat. (quando ex uſu noſtris, & levamento ægrotis eſſe poteſt) auditote, ſi placet, quæ habere ſcripto mandata eſſe volumus, quamquam extra rem, fortaſſe de induſtria. Quod ſuo ſanè loco dixiſſemus lubentes, tempeſtive tamen nunc, quando eſt incertū quàm longa noſtrûm vita cujuſq; futura ſit. Latet permultos, an vis quædam trahendi venis ineſt & arteriis, & in aquæductibus, per quos penetrat urina ad veſicam. Tacitè enim Hippocrates etiam poſſit videri hic cenſuiſſe, aquam ſuo pondere eò viam parare per tubos. In iis ineſt tamen & pellendi vis omnibus, & trahendi in veſica, quamquam fortè exigua, ut continendi magna. Medico igitur illi Hiſpano valde frequens ex renum calculo, & gravis quidem dolor fuit. Quo quoties urgebatur, cucurbitulas admoveri ſecundum ureteris ductum imperabat ipſe ſibi, ducto primùm à parte doloris prima exordio, deinde iiſdem remotis, identidemque deorſum gradatim toties repoſitis, ut tandem longè diuturniore trahendi moram ferret ipſe ad imum ventrem, in quo veſica jacet, quàm ubivis. In ſemetipſo ex illis mirificos perſentiebat (ſi eſt adhibenda ei fides) fructus. Et in aliis periculum idem ipſe fecerat (ſi etiam credimus) frequentiſſimum. Etenim ſummà iſthac induſtrià conatuque calculum ex uretere præcipitem in cavum veſicæ exturbabat ſæpenumero. Votoque reſpondiſſe aliàs id ſanè nobis viſum etiam fuit. Cujus & periculum facere ſine periculo cuique licet. *Cordaeus Comment. 5. ad lib. 1. de Mulieb. Hippoc.*

OBSERVATIO II.

Renum calculo laborantium curationes admirandæ.

Donato Lanzæ, erat patruelis Simon Lanza, qui cùm jam duobus penè menſibus renum calculo laboraret, irritis auxiliis, juſſi, ut inunctâ manu cum oleo liliaceo, quis ſecundùm ureteres eam deduceret, appoſitis etiam cucurbitulis ſupra natem lateris doloris: intraque tres horas lapidem ſatis magnum, ut poſtmodum apparuit, detruſit in veſicam. Sequenti die, vino è radice graminis epoto, (quod etiam in antiſtite Phratrium canonicorum, & Hieron. Gorla mercatore pannorum profuit) lapidem ejecit, & liberatus eſt. Idem, anno ſequenti, frigidus totus cùm eſſet, & ſine pulſu, & aſſumptione catapotiorum, perperam à Medico magni tum nominis, ſed ſatis imperito, aſſumptorum, rurſus ad vitam reſtitutus eſt juribus pingguibusque, & calefactione extremitatum. *Car. ex… Curat. admirand. num. 14.*

OBSERVATIO III.

Ad calculum & ſuppreſſam urinam remedium rarum.

Quidam nobilis Lutetiæ lapidem habuit laxum, efformatum ad inſtar mortarii, per quem tranſcolata aqua & epota, mirum in modum juvabat calculoſos, & urinam ſuppreſſam. *Schelnograph. ... 48. lib. 1. Hollerius de morb. intern.*

OBSERVATIO IV.

Remedium novum & admirabile, quod calculum ... tum diſſolvit, excretumque denuò in duritiem convertit.

Cachos apud Indos magnæ eſt æſtimationis, ſignes ejus facultates. Nam urinas ciet, are & calculum in renibus pellit, quodque præſtantius illius uſu calculum in veſica comminui fuerunt mollis adhuc ſit, aliiſque medicamentis co... queat: ejuſque rei tam multa proferunt exempla ... admirationem mihi pariat: nam ea eſt mea opinio, ...ficæ calculum haudquaquam expelli poſſe, ſo... exemptuorent illius remedium eſſe; nullum au... dicamentum adeò efficax eſſe, ut eum confringere leat: ajunt tamen illius ſemen tritum ex aqua aliqua eam rem utili, ſumptum, calculum in lutum diſſolvere, quod excretum denuò concreſcat, & in lapideam duritiem convertatur.

Adoleſcentem vidi, cui hoc obtigiſſe ſcio. Is ... veſicæ calculo torqueretur, idque à lithotomis ... calculum deprehenderant, intellexiſſem, & ex ſy... ptomatis quæ patiebatur, agnoſcerem: hominem ... ris initio ad fontem, qui de petra cognominatur, ablegavi, ubi cùm duos menſes hæſiſſet, à calculo liber rediit, & omne lutum, quod paulatim ejecerat, denuò in lapidea fragmenta concretum ſecum in charta detulit. *Monardes cap. De Cochos, lib. 3. Simplicium medic. ex novo orbe delatorum.*

OBSERVATIO V.

Cibus rarus lapides frangens.

Quidam Medicus eruditus laudat non parum, ad lapides frangendos, cibum qui fit ex hepate, pulmone, renibus & teſticulis, cum priapo hirci, cum croco, cinnamomo, & melle, & imple poſtea inteſt... hirci hac mixtura. Doſis ſunt duæ aut tres buccellæ. Habet tantam vim hoc medicamentum ad lapides expellendos, ut non ſolùm à renibus & veſica, ſed ab annulo comedentis, fracti omnes excutiantur. Res eſt monſtroſa, ſi vera eſt. *Joan. Mich. Paſchalius meth. curand. morb. lib. 1. cap. 47.*

OBSERVATIO VI.

Hiſtoria memorabilis, aut confractorum, aut integrorum calculorum per medicamenta, tum ex renibus, tum veſica expulſorum.

Non inveni aliquid quod tam citò frangeret lapidem, ſicut hoc quod portavit Pater meus ex Oriente: & vocatur oleum alquiſcemi. Et confert et à mirabiliter paralyſi: ita quòd lanat eam eadem die. Et color hujus olei eſt viridis: & ſubtile eſt in ſubſtantiâ, & clarum ſicut aqua, aromatici odoris acuti & fortis. Et ego vidi plures homines, qui curati fuerunt à lapide, in xxiv. horis, ſcilicet quod illud oleum frangit lapidem in eis, in illo ſpatio. Et nunquam vidi talem medicinam tempore meo tam veloci operationis, & tam miraculoſæ, ſicut iſta eſt, & doſis iſtius olei

olei eſt quarta pars aurei unius. Etſi ſentit infirmus mordicationem in urinando, miſceatur cum eo bis tantum de oleo amygdalarum dulcium: & propinetur ad potandum. Quòd ſi non inveneris de iſto, dabis ei de dianiſo & adriano, tantum de uno quantum de reliquo ſimul: quoniam confert multùm. Et ſi haberes de optimo & puro Balſamo, & dabis ei ad bibendum, franges lapidem. Et jam recordor, cùm eſſem in carceribus Haly, quòd ipſe miſit mihi ſcriptorum unum ſuum, qui erat in conditione mortis à lapide, & percepi ei ut biberet tertiam partem unciæ de optimo balſamo: & ejecit lapidem cum ipſa urina ipſa die. Et de hoc ſui Medici mirati fuerunt valde; quærentes à me, ſi hoc haberem ab aliquo authore; quibus dixi, quod ſic. *Avenzoar libr. 2. tract. 2. cap. 7.*

Calculo in veſica concreto hæc infra ſcripta compoſitio utilis, quoniam ad comminuendum lapidem etiam vetuſtiorem mirificè efficax eſt. Et ego quoque ejus uſu magnum lapidem, minori quadraginta dierum ſpatio, confregi. Habet autem ea ſe in hunc modum. *Fructus balſami, ſeminis raphani, dauci, ſeminis oluſatri, corticum radicum opopanacis, corticum radicum capparis, amygdalarum amararum, baccarum lauri, ſeminum junci rotundi, cyperi, ſpica Indica, caſſia ligneæ, ſcolopendrii, ſeminis rutæ ſylveſtris, gentianæ, ariſtolochiæ rotundæ, aſari, cardamomi, ammoniaci, ſagapeni, bdellii, piperis, acori, omnium æquas portiones. Gummi, in balſami oleo ſufficienti diſſoluti, ſubagitentur: deinde reliqua ex his conficiantur, fingantur que globuli;* quorum ſingulis diebus drachma, ſeminum incidentium decocto ſoluta propinetur. *Rhaſis lib. 9. cap. ad Almanſorem.*

De virga aurea vidi experimentum in quodam, qui habuit lapidem in veſica, & comedit dictam herbam cum ovis omni manè per 9 dies, & fractus eſt lapis, & cùm doloret circa veſicam propter rupturam lapidis prædicti, unctiones feci fieri ex oleo laurino, & agrippa circa loca, & liberatus eſt. *Arnold. de Villanova in Additione ad cap. 32 lib. 2. breviarii practica, edit. Baſilienſ. ult.* † Conf. quoque *Piſo, Obſ.* 104.

Habui calculoſum, quem non potui ſanare per longum tempus, tandem feci colligi ſcarabæos multos, qui inveniuntur in ſtercoribus boum in æſtate, & cicadas quæ cantant in campis, & ablatis capitibus & alis de cicadis, poſui illas cum ſcarabæis in oleo communi in olla: tunc obturatâ ollâ poſui hanc in furno, in quo fuit ante panis, & dimiſi ibi per diem & noctem, & extractâ tunc ollâ, ad ignem calefeci modicum, & totum ſimul contrivi, & renes, & pectinem inunxi, & infra triduum ceſſavit dolor, & lapis comminutus & fractus exivit. Tunc dedi patienti continuè manè & ſerò, in magna quantitate fiſticadam & fiſticos, ſicut ſi eſſet panis, quia habent virtutem comminuendi lapidem. Nota tamen, quòd cicadæ loco cantharidarum, & ſcarabæi loco ſcorpionum poſſunt poni in omni loco. *Joan. Anglius Pract. cap. 21.*

Caſum hoc anno vidimus in hac præſenti civitate Rothomagenſi, in quodam viro ſexagenario; qui dolores intolerabiles circa partes inferiores per octo dies, & ultra ſuſtinuit, abſque egeſtione, & ſine aliqua urinæ emiſſione, recidivatione continuante. Omnibus autem remediis canonicè appoſitis, fine finali ad clyſtere ſatis forte aſcendimus, cū quo evacuavit tres magnos lapides per ſeceſſum, & tres per virgam, quos adhoc pro præſenti habemus, & in illa hora ſufficienter urinavit, & alleviatus fuit. *Thomas Forſterus cap. 8. lib. de Peſte & Teneſmo.*

Petrolei unciæ quatuor, lapidis lyncis uncia una ſeminis, bulliant ſimul, & de colatura fiat collyrium: lapidem confirmatum frangit injectum, poſt fotum pudendi ex decocto malvæ. *Hier. Montuus Anaſceves morbor. lib. 4. cap.*

Etſi Meſpilorum fructus adſtringat, ſeminum tamen pulvis lapillos vehementer ex renibus ejicit, urinam cit, & veſicæ lapidem minuit. Cujus rei nuperrimè experimentum ſumpſi in Domino Petro de Argenta, qui plures quàm ſexaginta è renibus lapides minxit, ſolo hujus pulveris auxilio. In Domino autem Andrea Rodo, viro ſolertiſſimo, adeò lapides renum comminuerat, ut in pulverem redacti ſine dolore exirent. *Anton. Muſa Braſſavolus, in Examine ſimplicium.*

Quæ jam genitum lapidem frangunt, hæc ſunt: balſami veri ſuccus inter cætera, Parietariæ ignis, ſanguis etiam hircinus cum myrrha. Aliud valde bonum, radices graminis in vino albo potenti infuſæ, debent autem priùs tundi. Aliud à me expertum, quo confregimus lapidem magnum, nec avellanâ minorem, in Bernardo Gemmario Primùm miſimus ſanguinem ſemel è cubito, inde è talo, aderat enim febris, & plenitudo: inde cum Hiera & Caſſia nigra eum purgavimus, ſæpius etiam adhibitis enematibus. A ſecunda die exhibui hoc medicamentum in aurora, vel paulò ſeriùs, repetentes in ſingulos dies. ℞. *Succum duorum limoniorum ter colatorum, oxymellis ſcillitici, unciam unam, vinaciolæ uncias duas, vel tres, radicum cardui fullonum, aut vulgaris, in clibano ſiccatarum, & in pollinem redactarum, drachmas duas. Miſce,* & calidum propina. Multa quoque alia à nobis commemorantur remedia in *libro de Experimentis*, necnon & in noſtro *Promptuario*, quæ genitum in renibus lapidem frangunt quæ non experti ſumus. Qui verò in veſica genitus eſt, ac exiſtit, quamprimum medicamentis non cedit, evellere oportet: nam indies augetur, & veſica magis læditur, & infirmior redditur, & vires imbecilliores. Propterea læves deteriores, quod & tardius innoteſcant, & cogniti ad extremam uſque magnitudinem devenire ſoleant antequam extrahantur, cum parum moleſti ſint: at alioquin aſperi longe deteriores, & non detracti, & cum detrahuntur. Modum verò detrahendi in *libro de Experimentis*, ad unguem edocuimus, ubi etiam deſcribimus præſtans medicamen, quali uſus eſt, Mich. Angelus Florentinus ſummus pictor, ac ſculptor, ex quo ſanatus eſt, reſoluto lapide ovalis magnitudinis in arenam. Multa auxilia ſunt in uſu, epota, appoſita, atque impoſita, velut urtica, ſaxifragia, caprifolii oleum (ut dicitur) mirabile, lauri, cyperi, radices Raphani ſativi, limonii ſuccus, vitri & ſcorpionum cinis, apri urina, vermes contriti. Troglodytes, id eſt, cavernas ingrediens, aut forſan avis peculiaris ei regioni, atque multa alia hujuſmodi, de quibus in *Promptuario, capite proprio Cardanus, de Sanitate tuenda, lib. 4. cap. 31.*

Contigit ſacerdoti ex ordine B. Auguſtini, quos vocant Canonicos; erat autem, ut dicunt, Prior, id eſt, Præfectus illi congregationi: & Hieronymo Gorlæ mercatori pannorum, hi enim cum aliquandiu renum dolore diſcruciati eſſent, ſacerdoti vinum gramineum, mercatori Alexandri medicamentum, è ſanguine hircino ac myrrha dedi: amboboſque ſtatim quievit dolor, ita ut ſurgerent. Verumtamen moleſtiam quandam patiebantur, ut nec ſani eſſent, nec ægri dici poſſent, nam, quid ſentirent, neſcire ſe affirmabant. Tertio poſt die Sacerdos lapillum oſſi dactyli ſimilem, ſed breviorem, ejecit, ſanuſque in poſterum manſit: mercator autem nonniſi poſt dies quindecim, ejecit autem forma & magnitudine dimidiæ fabæ. Auguſto tum ſtatuario, cum per Medici incuriam manſiſſet in veſica in tantum auctus eſt, ut eo morbo cum maximis cruciatibus, ut hi ſolent, obierit. *Idem Comm ad Aphoriſmum 79. lib. 4. Hipp.*

Hircinum ſanguinem frangere in renibus atque in veſica lapidem, tam verum eſt, quam meridie lucere. Quamplurimos enim ejus vi comminuimus: ſed & leporino fit hoc idem. *Jul. Cæſ. Scaliger, Exercitat. CCCXLIV. num. 8.*

Ex Bovillis oppidanus, noſtris adjutus medicamentis, eminxit vitreum, fanè ex illa nobili Praxagoræ pituitâ. Dum mingeretur, albuminis mollitie, emiſſum vitri duritiâ, ac ſplendore. *Idem Exercitat. cv111. num. 3.*

Raphani in ſalis cumulos & ſalinas projecti, vel conſepulti, in a quam ſalſugineam maſſam totam deliqueſcere ac reſolvi cogunt. Ex quo multi adverſus calculum & tophos arenaceos in corpore, raphanorũ expreſſa, cum vino albo, & pulvere terebinthinæ ex aduſtione, vel reſiccatione ad ſolem, ſalubriter & ſucceſſu admodum felici exhibent. Res probata & nullo auro æquiparanda. *Ant. Mizaldus.* Corticis raphani acerrimi ℥. vj. in vini albi tenuis ℥. viij. horis 12. madeant: colatura duabus doſibus ſumitur. *Hollerius.*

Quod ego cùm à forma, tum ab effectu, ſaxifragum majus appello, mihi miſſum eſt Verona à Franciſco Calzolario Pharmacopœa, & rei herbariæ ſtudioſiſſimo. Id in monte, quem Baldam vocant, naſci, & ex vivo, ac duriſſimo lapide prodire ſcribit. Miris laudibus hanc plantam mihi commendavit Calzolarius ad calculos reuum educendos, & ut reipſa id mihi quoque conſtaret, miſit is ad me numeroſos calculos, quorum plures fabæ magnitudinem ſuperabant, qui hujuſce plantæ potu ejecti ſunt, ex uno tantùm cive Veronenſi, Hieronymo de Tortis nomine, quos adhuc apud me ad ſpectaculum ſervo. Cæterùm id magis me in admirationem ducit, quod aliquot inter hos ſpectentur, qui è veſica potiùs, quàm è renibus, expulſi videantur. Herba ipſa jam apud me copioſa eſt. *Matthiolus Comment. ad lib. 4. Dioſcoridis, cap. 15.*

Menthaſtri tres aut duo contriti caules recentes in vino albo, & mox hauſti, ad calculum renum conterendum, infringendum, & deturbandum, magnum momentum habent.

Vidi ſenem, qui dum prima luce menthæ illius caules tres, cum foliis in vino contritis hauſiſſet, & in prandio juſculum eadem menthâ conditum veſperi, (quod omnibus tanquam miraculo fuit) lapillum unum albicantem, nucleo dactyli magnitudine ſimilem, & alios duos rubeos, abſimiles nucleo ceraſi, excreyit. Idem accidit, diluendo vinum decoctione eringii.

Sabaudiæ Princeps ſingulis quadraturis Lunæ, ad præcautionem calculi, & curationem ſimul, uncias tres ſequentis potionis, cum ſyrupo capill. ſumit radic. eringii in taleolas conciſæ unc. j. macera per 4. horas in lib. duabus aquæ fluvialis, coquatur lento igne ad tertiæ partis conſumptionem. His omnibus non cedit hydromel factum cum ſucco limonum, & juſcula comparata ex limonibus in taleolas conciſis. Iſta enim non ſolùm calculum reuum minuunt, & deturbant, ſed & veſicæ ita atterunt, ut tandem facilè tollatur, ſive conſcenderit equum æger, ſive currum, modò ſit ille recens in veſica concretus, & vinum diluerit decoctione graminis; quod ipſa experientiâ in ſene comprobatum eſt, dum iſta quorundam medicorum theoremata videret, diuretieis ſcilicet abſtinendum, quibus eſt lapillus in veſica, illis etiam abſtinendum, quæ detergent, minuunt, & excernunt, ut noſtrò hydromelite, & juſculis, eâ ductus authoritate,

Gutta cavat lapidem, non vi, ſed ſæpè cadendo,
Et alia vulgaris parœmia,
Lapillus natalis canitiem non ducit.
Jacobus Donynetus Apolog. lib. 1. cap. 7.

Tacitus prætermittere non poſſum, quod obſervavi Romæ in filio cujuſdam Veneti, qui Typographus erat Pontificins. Calculum in veſica patiebatur, & ab omnibus deploratus, de ſectione cogitabatur, & jam pater cum Nurſino artifice convenerat: quando Reverendus quidam Vir propoſito medicamento quodam inſperato, adoleſcentem ſanavit: fuit illud ex aquæ vitæ uncia ſemis, ex jure cicerum [illegible] cis quinque, ex millepedibus pondo drach. ſe[illegible] multos uſus fuit dies. Teſtis hujus rei eſt Ju[illegible] Ancinas Foſſanenſis Medicus clariſſimus, & ob[illegible] gias animi ſuis dotes, maximamque in artis ope[illegible] doctrinam, & uſum, omnibus chariſſimus: aliàs poſtea feci remedii periculum, atque veriſſimum eſſe obſervavi. *Horat. Augenius lib. 4. Epiſt. 2.*

Julius Cinus Medicus tradit teſtimonio ſeplaſiariorum, qui jurejurando affirmârunt, lactis A[illegible] uſu, libras viginti quinque calculorum perfractas [illegible] veſica cum urina prorupiſſe. *Idem lib. 2. Epiſt. 1. cap. 2. Et lib. 9. Epiſt. 1.*

Remedium ſpecificum, & experientia ſæpius comprobatum ad calculum renum, quod paratur hoc modo. Menſe Martio lapilli quidam in bovis ven[illegible] inveniuntur, qui aſſumantur cum vino albo, calc[illegible] ſolvunt. Menſe etiam Majo in veſica fellis tauri [illegible] lus reperitur, qui ſi vino imponatur, colorem [illegible] ceum, mutato paululum ſapore, contrahit. De ho[illegible] no quotidie recenti affuſo ſingulis diebus ægr[illegible] bant, donec lapis vino impoſitus omnino co[illegible] ptus ſit. Hac ratione calculum comminui, & [illegible] conſumi, experientiâ multis conſtat. *Joſephus Q[illegible] tanus, de ſpagyrica medicament. præparat. cap. 6.*

Sanguinem vulpinum calidum è vena ſecta [illegible] calculum frangere audio. *Sylvius.*

Remedium nephriticum: Accipe vulpem [illegible] & macta, confeſtimque præbeto ſanguinem laboranti bibendum fervidum, & colem ejus, ac puden[illegible] ſanguine illo inunge. *Nicol. Myreps. Antid. 159.*

Item *Antid. 59.* quæ inſcribitur *Antidotus* [illegible] *calculoſos.* Accipe (inquit) vulpem vivam, eamqu[illegible] ctato, atque de recenti ejus ſanguine, quantum [illegible] dium exigui poculi capere poteſt, bibendum præ[illegible] efficiet autem ut æger eâdem horâ per urinam [illegible] dem ejiciat.

Vulpinus ſanguis aridus tritus cum ſaccharo ex vi[illegible] no bibitur contra calculum. *Obſcurus.*

Ajunt balneum eſſe in terra Laboris dicta in Neapolitana regione, quod mirabiliter calculos fran[illegible] per ingreſſum. *Fonſeca lib. 2. cap. 8. de calculis.*

℞. Sanguinem de vivis vulpibus in ollam vitreatam; vinum æquo pondere adjicito: lento igne ad prim[illegible] decoquito ad formam pultis. De qua bene perco[illegible] exhibeto ægro novem continuis diebus, uncias quinque manè calefactas, in lecto, abſtineat ab omni cibo horis ſex. Vidit egregius Medicus, hac ſumpta medicina, multos rejicere quinque uncias calculi c[illegible] tio. *Joan. Jacob. VVecherus part. 2. lib. 2. Syntax. Medicina. pag. 598.*

Non defuere, qui negaverint lapides renum & veſicæ poſſe ullâ ratione diſſolvi; ſed his contraria eſt an[illegible] quorum authoritas, nec non experientia. Verum equidem eſt, veſicæ calculos magnâ cum difficultate ſolvi poſſe: at renales, utpote molliores, majoreſque, atque calidiori loco contenti, facilè & à natura, & medicamentorum ope diſſolvuntur. Adſcribemus ig[illegible] inprimis remedia, ab iis ſumpta quæ devorantur, Medicorum experientia comprobata; quorum quædam à propria ſubſtantia, nonnulla verò partium tenuitate lapides atterunt, abraduntque impactos Sunt autem hæc medicamenta non ſemel, aut bis, ſed pluries aſſumenda: ſic enim præſtabunt, quod promittunt. Interim autem dum exhibentur, renes & veſica fovenda ſunt, balneis, fomentis, unctionibus, quò facilior negotio operentur, necnon ex liquore aliquo tenuium partium, quale eſt vinum album vinoſum, propinanda ſunt. Hoc enim vinum (ait Hippocrates) ad ve[illegible] magis penetrat, quàm alterum, & cum uri[illegible] moveat, maximè in iis morbis proderit. Siquis verò experiri velit, remedium lapidem frangens, il

lo[illegible]

…mum infundat, in quo diſſolutum fuerit me…amentum. Si enim diſſoluantur, ſperandum eſt, id …in corpore eventurum. *Fonſeca lib.2.cap.8.de*

† Colliquatu Renis calculi meminit etiam *Rhodius* …32.

…aquam fieri poſſe (inquit Cardanus) quæ …veſicæ, per catheterem immiſſa, illicò con… Nam cùm duo ſint neceſſaria, & quòd lapidem …, & quòd veſicæ ſit innoxia: primum præſtabit …materia: nam extremos vapores è ſcorpio…, vel Macedonici petroſelini, vel recolito, …us cancrorum excipiemus. Sic enim aqua …, quæ etiam porphyritem comminuat. Porrò in…m præſtat, ſi materia ex qua aqua excipitur, …redinis expers fuerit. Non igitur è ſalis ge… alumine, vel chalcantho, aut vini fæce, ſed ex …rum, quæ nuper retulimus aquam excipere …ii. Opus autem ſemper eſt diligenti experien…rmanda ſubtili ratione, ut ea quæ adeò ſub…xplotavimus, ſecurè per experientiam confir… in uſum hominum poſſimus deducere. Equidem …cus columbinum, ac parietariam, hoc vel illud …e in aquam deductum, lapides veſicæ duriſſi…ngere poſſe. Quodnam autem illud ſit, quod …rum ſit, & abſq; noxa, experientia declarari … Nam & hircinus ſanguis, & leporis pellis, & …ukūn probantur ratione. Sed tamen nihil …rlitan ſeorſum, ſed his aliqua ſimul juncta, …a menſura. Metallicum certè ſit tale oporret, …talli naturam mutatum. Audivi quondam … à quodam Januenſe, ſed denuò amiſſam …ius, qui eam notam nemini facere voluit. Hoc … eſt ſanè inveniri poſſe, atq; hanc eſſe illius ar…q; *Cardanus*. Juvaret fortaſſis ad hanc ar… ſocolla quoq; arte facta nimirum, & acrimo…reis, qualis etiam ab aurifabris laudatur: quam…n ad boracem faciendum aqua pluviali deſtilla…dam utuntur, & lacte deſtillato, aliqui etiam …, medullis, &c. Ego nuper audivi, Empiricum …am calculos veſicæ in quibuſdam enraſſe cum …, mixta aqua ardente, ad ſpiſſitudinem ferè mel…mixto etiam trito tartaro, aut calculo ab homi…, aut fæce urinæ è matula. Jubebat per qua… dies hoc medicamento uti, ita ut ſemper …eius vino bibendo, etiam in prandio & cœna …ur. Memini legere de liquoribus quibuſ…ibus lapis aut ſilex poſitus reſolvatur. Chy…eſoluenda metalla aceto deſtillato utuntur, …deſtillata. Diſſoluuntur aceto forti, præſertim …, vel ſucco limonum, margaritæ, teſtæ ovo…ides renum, veſicæ, corallium utrumque, ea… ſiccata promptè friantur. *Sylvius, citante …circa principium theſauri evonymi.*

…ccurrunt & alia remedia antinephritica non …b autoribus celebrata: Sic aſellorum uſum …dat, & exemplo confirmat *Camerar. Syllog. …bil. Cent. 4. part. 29* & *part. 33.* oculos cancro…culo appropriatos eſſe ſcribit. Teſtæ ovi uſus …o docetur à *Barthol. C 4. hiſt. 23.* Calculum be…butyri excluſum memorat *Piſo obſ. 109.* Plura … *Hornung. Ciſt. Med. Epiſt. 38. Borell. Cent. 3. …Cent. 4. obſ. 73.* De uſu Terebinth. in calculo …ntan. exempl. 42 fol. 11.* De decocto grano…peri, & de vero diureticorum uſu in calculo…ildan. Cent. 6. obſ. 51.* Confer quoq; *Lang. lib.* …8. ubi de medicamentis lapidem atterentibus

…mine, quo D. Ahrahamus in retentione urinæ …uti ſolet, ad me ſcripſit ipſe his verbis: Sub…maullio in ſuppreſſione urinæ ultra ſeptimum diem, ad miraculum uſq; exeruit ſuas vires in conjuge Joachimi Panvvirz: & eſt ſecretum Divi Maximiliani. Excrevit calculos ultra mille, & quingentos, & aliquot menſuras urinæ. ℞. ſem. violar. purpur. unciam ſemis, cum aquæ veronicæ ſufficienti quantitate, fiat emulſo. *Paulus Cloſius lib. 3. epiſt. & conſilior. per Laurent. Scholtzium publicatorum, 436.*

† De lapide nephritico obſervationes & raras legere eſt apud *Camerar. Syllog. Memorab. Cent. 8. part. 35.*

Observatio VII.

De cura calculi obſervationes.

IN calculi cura, magna opus eſſe cautione, exempla plurima monent. Nam fortia diuretica ſæpe non tantùm dolorem magis augent, violenter moto calculo, & non promoto, ſed ſanguinis etiam mictum excitant, meatus urinarios excoriant, interdum etiam calculos anguſtis meatibus impingunt, magno ægri periculo. Quinetiam convulſiones & epilepſias excitant, violenter calculo impulſo & non expulſo, ut à me obſervatum eſt. Itaq; nos etiam eos, qui grandes calculos in veſica habuerunt, ſolis lenientibus & mollientibus clyſteribus à doloribus liberavimus, ut per multos annos, abſque evidenti moleſtia acceſſionum calculi dolorum, degerent. Nec hoc mirum alicui videri debet, cùm mollientes & abſtergentes clyſteres mucoſos humores, qui calculis conjuncti ferè ſunt, abſtergant, & ſenſim educant, & meatûs urinarios ab obſtructione liberent. Arenulas etiam unà educant, ac urinæ apertas vias præbeant. Eandem efficacitatem clyſterum ejuſmodi in me ipſo expertus ſum. Cùm enim ante annos aliquot dolorem in dextris iliis vehementem incurriſſem, ſolis clyſteribus mollientibus, ter uno die ſumptis, eum diſcuſſi, ſolutis arenulis, & materia viſcoſâ craſſâ conjunctâ etiam abſterſâ, ac eum urina per dies aliquot continuos eductâ. Ac tantum iis lenibus auxiliis, in mundificandis urinariis meatibus, effectum tum eſt, ut ab eo tempore nunquam in talem dolorem inciderim. *Cl. V. Jacob. OEthaus lib. obſ. propriarum.*

† Plura qui deſiderat, de cauſis, ſignis, & curatione Lithiaſeos, adeat Charleton; qui libr. peculiar, de ſpiritu Gorgonic. vi ſua ſaxipara exuto, inſcripto, de hiſce omnibus fusè & doctè agit &c.

Observatio VIII.

Renum calculos, viſos aliquando, à natura, in lumbis exulceratione aut apoſtemate excitato, propulſos: vel inciſione exemptos.

MIrabile eſt mulieris exemplum, quam diu moleſtum vexarat onus ſpondylorum, ac renum. Ea cùm ſcabendo, pruritu titillante, cutem lancinâſſet lapilli exciderunt numero decem & octo, magnitudine quanta in teſſeris viſitur, colore planè gypſeo. *Cœlius lib. 3. c. 12. A. L.*

Albertus refert vidiſſe mulierem, quæ cùm diu conflictata eſſet dolore renum gravi, diſſecto loco, decem octo lapides emiſit, magnitudine (teſſeræ) aleæ. *Cardanus lib. 8. c. 44. de Variet.*

Nonnunquam (circa ilia lumboſq;) calculus ingens cum pure aliàs exceſſit, aliàs evulſus eſt. *Fernelius Patholog. lib. 6 c. 12.*

Narrat Dalechampius, viſum ſibi hominem, qui per lumborum abſceſſum, qui in fiſtulam degeneraverat, multos è renibus calculos excerneret, nihiloque mi-

mùs in eqoo & curru vehi facilè ferret. *Pareus lib. 24. cap. 18.*

Cl. Vir, & Medicus doctiſſimus, Eraſm. Reinholdus, Archiater Salfeldenſis, in Thuringia, ſtudiorum meorum olim in Italia ſocius amantiſſimus, aliquando mihi expoſuit, quendam roboſtum colonum nephriticum, incidiſſe in cruciatus propter impactum calculum in uretere ingentes, quos cùm taodem ſuperaſſet, ne calculus exiret, vel illi ampliùs eſſet moleſtus, uſitatis laboribus rurſum operam dans, in lumbis, ubi dolor antea extitit, indies majorem pruritum ſenſit, cumque locum iſtum contiouò fricaret, tandem facto abſceſſu, aliquid puris unà cum calculo ſubitò inde prorupit: fuitq; ulcus ſua ſponte poſtea conſolidatum. Variæ de caſu planè inaudito ioter nos fuere diſputationes, quod niſi planè velimus hoc accidiſſe, ὑπὲρ τὴν φύσιν, ac miraculoſum fuiſſe, veriſimile eſt lapidem ureterem perforaſſe, ad expulſionem, atq; eo rurſum conſolidato, ut hoc genus hominom facilè curatur, per cutim exulceratione factâ ejectum eſſe.

Memini alium præſtantiſſimum Medicum affirmaſſe, ſe aliqoando fuiſſe apud Nobilem quendam virum, ejuſmodi doloribus miſerè excruciatum, qoi non ſolum ſectionem, ſed mortem inſuper expetens, tandem Chirorgo perſuaſit, ut lapidem, ob magnitudinem ureteri impactum excinderet, quod ille ſatis audacter, attamen feliciter aggreſſus eſt, lapidem enim non ſolum exemit, ſed & locum ſine omni noxa conſolidavit. *De obſervat. Cl. V. Joachim. Camerarii.*

Puella nata parentibus calculoſis, cum omoimodâ urinæ ſuppreſſione laboraret, tumor in lumbis obortus eſt Chirurgus ergò cum exiſtimaret abſceſſum futurum, per duos menſes, irrito tamen conatu, medicamenta tam maturantia, quàm alia adhibuit: tandem verò duritiem eo loci perſentiens, locum affectum incidit, duoſq; calculos extraxit. Puella poſtmodum non ſecus quàm prius meiere potuit, ſanitatiq; fuit reſtitota. Hiſtoriam hanc Clariſſimus Medicus, Dominus Guilielmos Capellus, præceptor meus dum Lutetiæ eſſem, mihi communicavit. Unde liquet veram eſſe Hipp. ſententiam, quæ habetur *lib. de morb. intern.* calculos nimirum à lateribus extrahi poſſe. *V. Cl. D. Caſparus Bauhinus, De obſerv. propriis.*

CALCULI RENUM CHIRURGIA.

Observatio I.

Lithotomiam renum veterũ, artem arduam, & ſæpe neceſſariam, ob difficultatem, imperitiam, & mollitiem, à noſtris neglectam, atq; amiſſam, non tam formidandam impoſſibilemq; eſſe, quam vulgò creditur: rationibus & exemplis illuſtribus comprobatur.

QUatuor morbi à renibus fiunt. A primo hæc patitur: Dolor acutus incidit in renem, & in lumbos, & in teſtem ſecundùm renem ſitum. Et frequenter mingit, & adſtringit paulatim ac ſupprimitur urina, & cùm urina procedit arena. Et ubi per urinæ meatum exit arena, dolorem fortem in meatu exhibet. Quum autem ipſam per urinam ejecerit, dolor remittit. Poſtea verò rurſus in iiſdem doloribus jacet. Quum autem mingit, etiam colem præ dolore fricat. Vulgus autem Medicorum, quod non intelligit morbum, ubi videt arenam, putat veſicam è calculo laborare. At non veſica, ſed ren lapide laborat. Hic morbus fit à pituita, quum ren ſuſceptam in ſeipſum pituitam, non rurſus dimiſerit, ſed in ipſo in tophum concalluerit, & fiunt ex ea tenues lapilli, vel ut arena. Huic quom ſic habuerit, cum ſcammoniæ ſucco aut ipſa radice, fomento prius adhibito, totum corpus purgato. Poſterâ verò die duobus congiis ſucci ciceris albi ſubpurgato, quem ſale injecto bibendum dabis. Poſt hæc potibus, & cibis, & balneis curato: & eadem quæ in urinæ ſtil[…]dio exhibeotur pharmaca dato. Quum autem dolor preſſerit, multâ calidâ lavato, & tepefactoria, quâ parte maximè dolet, adhibeto. Quum autem intumuerit, & elevatus fuerit, ſub id tempus juxta renem ſecato & extracto pure, arenam per urinam cientia ſanato. Si enim ſectus fuerit, fugæ ſpes eſt: ſin minùs morbus homini commoritur. Secundus renum morbus. [Do]lores fortiter premunt, velut in priore: fit autem morbus à labore; quum ruptæ fuerint venulæ ad renem tendentes, & poſtea ren ſanguine repletus fuerit. […] ubi hæc patitur, cum urina ſanguinem mingit i[n pr]incipio morbi, deinde progreſſu temporis pus. […] quietem corpore haboerit, celerrimè ſanus erit, […] enim quid laborarit, dolores multò magis o[…]bunt. Quum itaque ſuppuratus fuerit ren, […]nam intumeſcit. Hunc, ubi ſic habuerit, circa […] intumeſcit. Hunc, ubi ſic habuerit, circa tumen[tem] partem ſecato, profunda maximè ſectione juxta [re]nem. Et ſiquidem ſucceſſerit ſectio, è veſtigio ſanum facies; ſi verò aberraveris, periculum eſt ne ulcu[…] namentis curandum fiat. Si autem concreve[rit …]cus, venter intrinſecus à rene ſuppuratur: & ſi qu[…] pus intus rumpatur, & ad inteſtinum rectum […] dat, fugæ ſpes eſt: ſi verò contigerit alterum […] periculum eſt ne pereat. Curetur autem pharma[…] & iiſdem omnibus, quibus & prior, & diætam ea[…] habeat. Hic morbus gravis eſt, & multi ex ipſo ad tabem renalem devenerunt. *Hippocrates lib. de intern. affectionibus.*

Scias quòd quando lapis generatur, ubicunq[ue …]neretur, extractio ejus cum ferro eſt timor ma[…] perveniens ad vehementiam. Veruntamen illu[…] fit in renibus, quidam antiqoorum ſapientum p[…]perunt extrahere cum ferro, ex perforatione incid[…]te retrò ſuper latus duorum iliorum, in loco renum. Ego autem video, quòd hæc audacia difficilis, vehemens, ſublimis, ſuper mortem, propter illam rem, […] adminiſtrationem hujus curationis. *Serapio pract. tract. 4. c. 22.*

Sunt quidam, qui laborant extrahere calculum […]num per inciſionem ilii, & per dorſum, ſed eſt […] timor in eo, & operatio ejus, qui rationem non hab[…] *Avicenna Canonum lib. 3. Fen. 18, tract. 2. c. 18.*

Quoniam oportet penetrare per muſculos, per d[or]ſum, per oſſa magna, per nervos, & arterias, & venas magnas, in quo caſu accidit ſyncope, & mors, & […]ra eſt potiùs impoſſibilis, quàm fieri poſſe put[…] *Joan. Bacchanellus de conſenſ. Medicor. in curand. m[…] lib. 3. de renum & veſicæ calculo.*

Quot amiſſa ſont circa artem curandi, quæ n[…] erant tempore Hippocratis? Hæc fuit præclara […]a doctrina Galeni, quæ non ſolùm bene inventis q[…]quam non addidit, ſed multa ac maximè neceſſaria […]venta ab Hipp. prætermiſit, quemadmodum diſſectionem in empyemate, exuſtionem in jecoris tumor[ib]us, perforationem cranii in aqua cerebri, extractione[m] lapidis renum per ſectionem, extractionem aquæ intercutis, (quam licèt exerceant hodie, non tamen ea eſt, quæ Hippocratis tempore habebatur, cùm omnes pereant, olim multi ſervareotur) ſectionem ſupra oculum in ſuffuſione: multaque alia pulcherrima, ac maximè neceſſaria. At noſtri temporis viri ex eodem in idem ſe revoluentes, gloriantur de prudeotia & ſapientia, qua miſeros ægros, qui ſe ſuæ fidei committunt, perimunt, adeò turpiter, ut vix è pluribus unus aut alter, excarnificatus etiam evadat. *Hier. Cardan. de propriis circa finem.*

Huc etiam referri poteſt hiſtoria ipſius nobilis ſagittarii Modunenſis calculoſi, quæ à Monſtreleto de[…] ſcripta.

ſcripta, cui cùm jam morti adjudicatus eſſet, concedente tamen Magiſtratu, ob inſtantem petitionem Medicorum Lutetianorum, venter apertus fuit, quò lapis perquireretur, & locus lapidis obſervaretur, repoſitis deinde inteſtinis, vulnus conſutum fuit, ipſe verò ſanitatem priſtinam adeptus eſt: ſententia etiam, quâ morti erat adjudicatus, remiſſa, propter dolores, invitè tum ab ipſo perpeſſos. Dominus *Pareus* (qui tanquam monſtrum quoddam *lib.24. c.16.* hiſtoriam hanc citat) duo in Chirurgia apprimè notatu digna, quæ tamen facilè ab ipſo præſtari potuiſſet, non exponit. Primum eſt, calculuſne in ipſo rene, aut in veſica ab ipſis quæſitus fuerit. Alterum, quo in loco externa ſectio hæc cœpta fuerit, an videlicet in lumbis, aut alia in parte ipſius epigaſtrii, verſus ilia. Quoad primum, veriſimilius eſt in rene potius, quàm in veſicâ quæſitum fuiſſe: idq; non ſolum idcircò, quòd mentio doloris nephritici, & lateris, (qui non ratione calculi in veſicâ contenti, ſed calculi renalis accidunt) ab ipſo perpeſſi: verum etiam quòd hæc perquiſitio ideò fuit inſtituta, ut rei alicujus novæ notatu dignæ, antea non viſæ, fieret experientia: ut eſt inveſtigatio calculi in renibus hominis viventis, & ejuſdem non confectæ ſectionis curatio. Veſicæ enim calculum à doctis viris non fuiſſe quæſitum, facilè credi poteſt, ut qui de loco & curatione talis calculi non ambigerent, [illegible] cùm jampridem ſectio Celſiana & Guidonia fuerit uſitata, in quâ in viventibus perinæum incidere, & in mortuorum calculoſorum veſicis calculos reperire conſuetum ſit. Quoad alterum, conjectari licet ſectionem hanc externam, non per lumbos, ſed per alium factam eſſe locum, cùm multa ſint quæ ſectionem per lumbos impedire poſſint. Primum quidem loci craſſities, ubi cum magno periculo plurimi muſculi tam interiores, quàm exteriores, juxta ipſorum principium inciderentur. Dein etiam non ſolùm vertebræ ſpinæ, & ipſarum apophyſes proximè adjacentes, ſed etiam vena cava & arteria aorta, cum manifeſtis ipſarum ramis, meſenterio item & pancreate, tali ſectioni impedimento eſſe potuere. Quare ut ad latera ipſius abdominis ſectio hæc facta ſit, oportet, eo nimirum loci, quem Græci κενεῶνα, Latini ilia vocant. Inter lumbos & locum eum, ubi Cæſarea fit ſectio, aliquo illo loco, quàm is ſit per quem in Epigaſtrio, ut ſupra poſuimus, calculus veſicæ extrahi debet. Quod inde ſatis colligere licet, cùm dictum ſit, inteſtina fuiſſe repoſita, & vulnus conſutum, quod in lumbis in ſectione renis affecti fieri non potuiſſet. Sed ut de ſectione renis agamus, etſi demus, nunquam hanc ſectionem attentandam eſſe; attamen probabiliter de ea rationibus mediais, & analogicè diſputare licet, poſſe eam malo urgente, abſque tamen mortis neceſſitate, perfici. Verùm (præter objectiones; quæ circa hæmorrhagiam renis inciſi fieri poſſent, & circa periculoſam puris, quod in abdomen illabi poſſet, retentionem, jam ſolutas) alia inſtantia uti licet, propter periculum quod immineret duabus partibus hac ſectione læſis, iliis puta lectis, & rene vulnerato. Quaod ilia, ex prædictis rationibus liquet, eorum ſectionem non eſſe neceſſariò lethalem. Præter allatas rationes analogicas, hac argumentari licet, quòd aliquando in parte æquè periculoſa, imò periculoſiore, quàm ſint ilia, ſæpius fiat (& quidem beneficio naturæ) amplum ſatis vulnus pro lapidis exitu, non ſolùm calculi veſicæ, (quod in perinæo fit) aut calculi in uretere contenti, (quod per hypogaſtrium juxta inguina fit) ſed etiam renalis (quod ſæpe per lumbos fit) quæ tamen omnia abſq; morte patientis contingunt. Quæ ſingula oſtendunt, idem quoq; circa ilia (loco ad calculi renalis extractionem commodiore) majori ſecuritate fieri poſſe. Res enim hæc dubio non caret, non ſolùm ob id, quòd plures hac de re ſcripſerint, & inter cæteros D. Dalechampius; ſed id etiam plurimorum Medicorum & Chirurgorum fide dignorum teſtimoniis patet, viſos eſſe in nephriticis per lumbos (loco valde incommodo) magnos calculos è renibus rejectos, per apoſtema iis in locis periculoſiſſimis genitum, quod aliquando à Chirurgis apertum, aliquando beneficio naturæ eo loci ruptum. Qua in re neceſſum fuit, ut unà cum rene plurimæ partes tam externæ, quàm internæ corporis graviter fuerint oblæſæ, quæ æquè, imò multò magis periculo ſubjectæ ſunt, quàm ipſa ilia, imò quàm ipſum epigaſtrium incidere, non ſolùm in extrahendo fœtu ſectione Cæſareâ, ſed etiam ſectione calculi veſicæ eo modo quo proponimus, in hypogaſtrio ſcilicet. Sed & in aliis periculoſis epigaſtrii partibus, non minùs periculoſa ſuperveniunt ſymptomata, quæ tamen lethalia non ſunt.

Tale id eſt, quod accidit Anno 1557. in pago Han cognominato, in Algia Normandiæ, ubi quidam Carolus Trahacdi nomine, à longo tempore nephriticus, cujus dolores, cùm relicto loco conſueto anteriora petiiſſent, regionem nimirum ureterum, tanquam dolore Colico laborans, frequentibus clyſmatibus tractatus, quorum aliquot ob mali vehementiam evomuit, tandem inter inguina & ilia tumor inſignis obſervatus, quem Jacobus Dux Chirurgus exercitatiſſimus aperuit, unde lapidem fabæ magnitudine unà cum pure urinæ permixto extraxit. Ex ſitu, anteriora verſus vergente, facile fuit colligere, non ex rene, ut qui in poſteriore parte eſt, calculum produiſſe: quare oportet (ſiquidem urina per locum ſectum ſemper deſtillarit) fuiſſe ex uretere circa eum locum, ubi veſicæ jungitur; non enim veriſimile fuiſſe calculum veſicæ, partim cùm alio in loco ſedem habeat, (in medio nimirum hypogaſtrii) partim quòd urina, quæ per alterum ureterem in veſicam deferebatur, per membrum virile, pro voluntate ægri reddebatur: nihilominùs tamen per locum etiam inciſum ſemper urina mingebatur; quare ad eam excipiendam Chirurgus (ut artis eſt) ſpongiam ipſi præparavit. Excepto perpetuo urinæ ſtillicidio, aliàs bene valens, adhuc per annos quatuor vixit, tandem verò angina periit.

Simile etiam à D. Bellangerio Medico Regio Lutetiæ in hoſpita ad caniſtrum juxta templum S. Pauli, ſum, quæ & calculum ſimilem & per ſimile apoſtema, pari in loco ortum, rejecit: paribus quinetiam ſymptomatibus relictis, ita ut urinam per annos viginti, & plures, per vulnus reddiderit.

Quoad renem, (alteram partem, quæ abſq; magno periculo ſecari non poſſe cenſetur) videtur, ſalvo tamen meliori judicio, vulnus non neceſſariò eſſe lethale: ſive ſpectemus actionem & uſum proprium, (modò alter ren ſanus & integer ſit, ſuoq; ſatisfaciat officio) ſive ſpectemus ipſius ſubſtantiam, cùm per ſe ſatis ſit oblæſus, imò ſæpius maxima ex parte putridus, & per conſequens ex parte, vel ex toto inutilis: ita ut à bono, exercitatiſſimoq; Anatomico, qui ſolerti ſit manu, & in ſimilibus caſibus exercitatus, poſſit facilè, & cum honore hæc ſectio adminiſtrari; ſed in corpore robuſto, & cum judicio ſolum, diſſecans eum locum ubi calculum perſentit, cavendo quoad fieri poteſt, ne inſertionem venæ emulgentis vel ureteris exitum lædat: poſtmodum verò conſolidationem naturæ committens; quòd enim natura præſtari id poſſit, præter rationem non eſt.

Illuſtr. Duciſſa Ferrarienſ. felicis memoriæ, cum doloribus nephriticis per certa intervalla eſſet obnoxia, graviſſimo item ſanguinis & arenarum purulentarum mictu, exercitii loco deambulationibus utebatur: à quo exercitio cum abſtinuiſſet, & corpus quieti dediſſet, curationem malo contrariam quærens, & ſic aliquando levibus quibuſdam mediis contra calculum uſa eſſet, tandem hæ excretiones deſiere. Quare cum alio morbo

morbo interiiſſet, corpuſq; ipſius fuiſſet apertum, in rene ipſius parvus calculus repertus fuit, circa quem cicatrix pulchra, ſana & munda, dimidii digiti longitudine erat, quod fidem faciebat, cùm tam excretiones, quæ per urinas fiebant, ceſſaſſent, quàm quòd conſueti dolores nephritici remiſiſſent calculum hunc multò majorem fuiſſe, qui etiam ulcus cauſaſſet, ex quo priùs ſanguis, dein & pus manarit, quod ei cicatrice erat conſolidatum: quod etiam hepati, pulmonibus, aliiſq; partibus principibus accidit.

Sed cur quæſo, ſimplex inciſio corporis renalia tutò fieri non poſſet, diligenti ad calculum extrahendum adhibito artificio; quandoquidem ipſo valde ſaucio, purulento, & ferè ex toto putrido exiſtente, beneficio tamen naturæ, hos calculos per majorem continui ſolutionem, quàm ſimplex hæc ſit inciſio, ejici videmus: & quidem tanta eum interioris ſubſtantiæ ſuæ deperditione, ut ſæpe ſola ipſius membrana integra remaneat, quæ magnum, aut plures mediocres calculos, inſtar pecuniæ in crumena ſonum edentis continet? Quandoquidem ergo, ex rene adeò affecto, aliquando calculus per lumbos exitum quærat; (uti ſuperiùs dictum) quemadmodum etiam in aliquibus, is qui in uretere continetur per latus hypogaſtrii & veſicæ, ſimiliter calculus per perinæum: quare non commodior aliqua via quæritur, malo huic adeò deſperato ſuccurrendi? per hæc & ſimilia loca diverſa, fit in aliquibus calculorum expulſio, ſed longè ſæpius veſicæ calculus per perinæum expellitur, propter locum magis declivem, quò omne corpus grave natura ſua tendit. Ex hæc meo quidem judicio, potior eſt cauſa, quàm ſit ulla alia, quæ primos lithotomos, & ad ipſorum exemplum, eorum ſequaces adegit, ut calculum in veſica contentum per perinæum potiùs, quàm per hypogaſtrium extraherent: hac ratione ſe motum naturæ imitari, quod ipſi naturaleſt, ſibi imaginantes: quamvis (verum modò ſi dicere velimus) hic naturæ motus ſymptomaticus potiùs ſit, & via huic malo non conveniens, quàm quod per legitimam veſicæ excretionem fiat, quæ naturaliter per perinæum nil evacuat. Verùm incredibilia hæc cenſeri non debent ab eo, qui non vidit, nec legit unquam, per lumbos apoſtemate affectos, calculum renalem egredi poſſe, quemadmodum is qui in uretere conſiſtit, per imam partem iliorum, uti dictum. Siquidem ren, licèt calculoſus non ſit, ſed ſolùm ulceratus, & ipſi detur vis per ureterem naturaliter ſe evacuandi, materiam tamen purulentam in eo contentam ſæpius per lumbos excernit. Id quod, poſt diuturnos dolores nephriticos & urinas purulentas, ſæpius uſuvenire ſolet, quæ etiam iis in locis fiſtulas incurabiles, ſed tamen tolerabiles, imò ad evitandum majus malum exoptatas cauſant; quod duobus in ægris inter cæteros, quàm diligentiſſimè animadverti.

Caſtellione enim ad Lœnum, mulieri cuidam corpulentæ, poſt diuturnos dolores nephriticos, circa exteriorem regionem renum, abſceſſus magnus ortus, qui à Magiſtro Gerardo Chirurgo Regis Henrici, me præſente, cauterio actuali fuit apertus, unde pus ſolum abſque calculo effluxit: ipſam verò fiſtulam cannula argenteâ concavâ, & candelâ quinque aut ſex digitos longâ, per annos 26. & plures, apertam reſervavit: hac ratione ab urinarum purulentarum excretione, & renum dolore liberata: quæ duo ſymptomata, quando emiſſarium hoc occludi volebat, ſtatim recurrebant.

Similis morbus, cùm in abſceſſum eſſet verſus, meoque conſilio apertus, ſimulq; diu apertus reſervatus, juvenem quendam Paillet nomine, viginti aut viginti unius annorum, Guignovillæ Belſiæ, à talibus nephriticis doloribus, & urinis antè valde purulentis liberavit, ita ut poſtmodum bene valuerit, uſquedum uxorem ducturus eſſet, tum ſubitanea morte periit, cùm tempore meſſis ex curru mergitibus onuſto delapſus eſſet.

Quare ut tandem huic propoſito finem imponamus, unum propter rationes allatas explicandum ſupereſt, quòd nimirum in nobili illo ſagittario, calculus non per lumbos, ſed per ilia aperta, & quidem in ipſo rene affecto, non autem in veſica fuerit perquiſitus: quod nihilominùs tamen pro tuenda ſententia noſtra facit, ſive pro comprobatione opinionis noſtræ de extractione calculi veſicæ per ilia, ad modum Franconis: ſive ad ſectionis noſtræ Cæſareæ confirmationem. Verùm quod ad exempli hujus imitationem attinet, nolo quis ſibi perſuadeat, velle me ex rationibus allatis ſtatuere, vel conſulere, ut à quopiam temerariè talis ſectio renis uſurpetur, niſi priùs ſimili ſectione aliquoties fuerit uſus. Quemadmodum enim una hirundo Ver non facit, nec una ſola ſerena dies æſtatem pollicetur; ſic unica experientia non potis eſt has difficultates reſolvere. Præterea Lithotomus talem ſectionem nunquam tentarit, quin priùs convenienti inſtrumento, quo in loco calculus lateat, tentarit, licèt plura & quidem univoca, quæ id atteſtentur, ſigna habeat, quod tamen in rene fieri non poteſt, licèt in veſica hoc fiat. Et demus, de calculo renali certò nobis conſtare, attamen calculi hujus extractio, majori ex parte aut ſuperflua, aut ſuſpecta, aut ſaltem rarò neceſſaria eſt. Superfluam dico, ſi nimirum alter ren ſit ſanus, adeò ſuo ſatisfaciens officio, ut quaſi utriuſq; munere fungatur, quod ſæpius accidiſſe manifeſtum, dum nimirum unus illorum diu fuit putridus (cui rei teſtimonio eſſe poteſt puris cum urina copioſa excretio) nihilo ſecius tamen alter attraxit, tranſcolavit & ſufficienter urinam evacuavit. Suſpectam dico, ſi nimirum ambo renes pariter ſint affecti; tum enim ſi alter eorum ſecaretur, parum fructus inde perciperetur, niſi pari pacto & alter incideretur, quod tamen præſentaneam mortem oſtenderet. Parum neceſſariam dico, nam ob alterum ſolum renem ulcere, aut alio morbo affectum, nihilominus tamen vivere licet, ſi alter ſanus ſit, vitioq; careat. Verum quod hic quidem eſt, ſi ambo ſimul omnimoda obſtructione laborent, calculis adeò magnis, ut in ureteres devolui, aut ex ureteribus veſicam ingredi non poſſint (quod ex veſicæ vacuitate tum patet) tamen hoc remedium, cum alia deſint, non abſq; ratione proponi poteſt, ita ut renum alteruter ſecetur: cujus gratia etiam ſectionem noſtram Cæſaream ſi alio modo partus promoveri non poſſit, proponimus. Quod non adeò difficulter ab ægrotis, tantis tum ob calculum doloribus diſcruciatis, impetrari poteſt, cum ipſimet, vel cum periculo, hanc ſectionem expetant.

In hujus tractationis, in qua prolixior fui quàm animus fuit, fine, negligentiæ mihi accuſandi venere ii, qui cum Lutetiæ adeo feliciter rem tam periculoſam, tanta etiam cum utilitate conjunctam, tentaſſent, id literis non conſignarint, imò tabulis æneis inſculpſerint, poſteritati eas conſecrantes, & ut rem admiratione, imò ſæpius imitatione dignam, eas in ipſorum ſcholis erigentes. Res ſanè hæc tabulas illas meruiſſet, quæ in Germania eſſe dicuntur, magna quædam Paracelſi miracula atteſtantes: qui tamen majorem partem ſuarum receptarum, & ſecretorum ſecum abſtulit, ex ſuis ignibus, ſectatoribus ſuis parum aliud, quàm frigidos cineres, relinquens. *Rouſſetus de Part. Cæſ. ſect. 3. c. 7.*

† De calculo Renum, ejuſdemque ſectione videquoq;, quæ proponit *Horſt. Epiſt. ſect.* 8. *p.* 418. conjunge Renum lithotomiam, quam exhibet *Panarol. pent. 5. obſ. 42.*

RENUM

RENUM TUMORES.

OBSERVATIO I.

Renum calculis obnoxius falſò creditus, intempeſtivis medicamentis uſu, renum ſuppuratione corripitur, unde in dyſuriam, & Iſchuriam incidit, ex qua mortuus. Diſſecto corpore, renum alter purulentus totus, alba membrana tectus; in veſica fellis lapilli conſpecti.

NObilis Heinricus à Selbolt, Vicedominus Moguntinus, vir proceræ & ventricoſæ conſtitutionis, ultimus familiæ ſuæ: avidus conſequendæ prolis maſculæ, ob propagationem ſtirpis, Judæi vetuli, et familiaris, ad hoc medica ope juvandum uſus. Is cùm frequenter dyſuriâ, renumq; doloribus torqueretur, pro calculoſo ab eodem & mulierculis habitus fuit: calidiſſimis itaq; remediis, ut compertum, utens, tandem in graviſſimam dyſuriam & urinæ odioſam ſuppreſſionem incidit. Proinde multis adhibitis fruſtra, diem clauſit extremum. Sectus, me tamen diem ſutè ad aulam advocato, à Raſcalonio, inventus fuit renum ſiniſter albus, omnino involutus membrana quadam albâ, intus ſemiputridus, materiam purulentam continens, veſica urinaris exigua. In veſica fellis lapis durus, flavus, avellanæ magnitudine. Hic anguſtabatur, ſitiebat, febriebat. Quæ Raſcalonius retulit à reverſione, à quo ſi veram hiſtoriam ſcire deſideras, expetes. Vix poterat Icterum & Hydropem effugere. *Cl.V. Joann. Fridericus Traffelmannus de obſervat. propriis.*

OBSERVATIO II.

Ex renum abſceſſu, nonnunquam per certa intervalla pus per urinam expurgari.

MUlti renum abſceſſus reperiuntur, in quibus pus ſolum, certis intervallis, cum urina excernitur: ut in duabus mulieribus: altera uxore Senatoris Conſulis Claudii Fabri: altera uxore Vincentii Fabri negotiatoris. In aliis quoque, qui inde tabidi mortui ſunt. Sanguinolentum aliquando. Utrumq; exactè urinæ permixtum, aut reſidens, ſed poſt longum tempus, urina etiam inde craſſiore reddita, è renibus eſt, præſertim ſi dolor fixus in lumbis præceſſerit, aut calculus rejectus fuerit, aut ex ureteribus ulceratis tranſitu calculi, vel in illorum cavitate, orta poſt ulcus caruncula. Sed copioſius è renibus, quàm ureteribus. *Scholiograph. ad cap. 50. lib. 1. Hollerii de Morb. intern.*

OBSERVATIO III.

Ren totus conſumptus, & in pus reſolutus, quod renis tunica concludebatur.

APeruimus corpus cujuſdam, qui novem circiter menſes laborabat affectu renis ſiniſtri, extenuatus omnino; renem invenimus totum conſumptum & plenum pure, magna quantitate, ita ut levi attractu diſruptæ fuerint omnes tunicæ. *V. Cl. Joan. Bauhinus de obſerv. propriis.*

† Add *Cabrol. obſ. 28. River. obſerv. comm. pag. 416. Ballon. Epid. pag 197.*

OBSERVATIO IV.

Apoſtemata renum, cum prodigioſa veſicæ conſtitutione.

QUemadmodum hepar, ita & renes apoſtematibus diuturnis infeſtari videmus, cujus rei exemplum adferam. Nobilis quidam Bononienſis, nomine Camillus *Della volta*, ſexagenarius, cùm multis annis nephritico dolore, ardore urinæ, & meiendi difficultate, quæ omnia à renum calculo prodire exiſtimarunt, lancinatus fuiſſet, tandem occubuit. Secto cadavere, inveni renis dextri ſubſtantiam totam in pus craſſum & fœtidum converſam, idque membrana concluſum. Similiter & in aliis permultis tum calculoſis, tum nephritico dolori ſubjectis, ulcera renum magna deprehendi: dextrum verò renem, ob jecinoris incumbentis forſan caliditatem, magis atq; ſiniſtrum exulcerationi obnoxium vidi. Hujus Camilli veſica, ob inſignem inflammationem atque exulcerationem ita fuit contracta, anguſtata & tumida, ut vix digitum admiſerit; capacitas inveniebatur craſſo pure plena. *Coiter in libell. Obſerv. Anatom. & Chirurg.*

OBSERVATIO V.

Apoſtemate & ulcere renis dextri curatus.

JOannes Baſtonius Patritius Arelatenſis, & generis nobilitate & moribus inſignis, cùm & nephritidi obnoxius, ſæpe in gravem renum dolorem incurreret: & arthriticis doloribus ſæpe afflictus, tum & cruditatibus plurimis, & ventriculi flatuoſis doloribus malè torqueretur: tandem glutinoſis & multis in rene dextro impactis humoribus, in eoq; retentis, & à calore immodico quaſi efferveſcentibus, in phlegmonem ejus partis incidit, gravi comitante febre, doloribus gravativis & extenſivis. Fit inde abſceſſus atq; ulcus: pus multum poſt eruptionem apoſtematis mingitur multos dies. Sanatur magnâ adhibitâ curâ, ſed multo tempore, nec ſine ſummâ difficultate. *Valleriola lib. 6. obſervat. 1.*

† Cunf. quoq; de Renum exulceratione *Horſt. Epiſt. l. 2. fol. 515. Et Hildan. Cent. 6. obſervat. 44.* ubi meminit ulceris Renis cum ingenti inter peritonæum ac muſculos abſceſſu, exterius rupto. Adde *Heer. obſervat. 1.*

OBSERVATIO VI.

E directo renis apoſtema ſuppuratum, inciſum, & curatum.

OCcurrit mihi caſus memoratu dignus. Fui vocatus pro paupercula muliere, quæ jamdiu in directo unius renis gravi dolore torquebatur. Accedens ad eam, quæ jam multo tempore manebat in lecto, feci illam ſuper ejus ventrem jacere: tetigi locum dolentem, & comprimens cum extremitatibus digitorum ambarum manuum, reperi tumorem magnum: & diligentiùs intuens, ſenſi manifeſtam inundationem in profundo, & dolebat graviùs, quando ſuper oppoſitum latus jacebat. Dixi eſſe apoſtema frigidum ſuppuratum. Feci vocari Chirurgum doctorem & doctum, qui in ſtudio Taurinenſi publicè legebat, cui dixi, ut cum raſorio ſtricto in ſummitate illam exituram aperiret. Qui reſpondit, oportere applicare maturantia, donec in cupum elevaretur. Cui dixi, ipſa longè citiùs morietur, quàm in cupum hoc apoſtema poſſit elevari, quia amplam habet in interioribus capacitatem ut dilatetur. Tandem fecit inciſionem, ſicut dixeram profundans raſorium, incidendo totum mirach. Tandem inciſo panniculo reperta eſt magna quantitas materiæ, quam paulatim exire permittens, curâ diligenti adhibitâ, gratiâ Dei ſanitati eſt reſtituta, cum magnâ Chirurgi admiratione.

Ego, dum eſſem juvenis, vidi nonnullos ex conſimili caſu mori, in manibus Excellentiorum Medicorum totius patriæ, qui apertionem ipſorum apoſtematum facere non audebant: unde patientes tabe conſumpti peribant. *Bayrus Practica lib. vigeſimo, c. 4.*

RENUM

RENUM VULNERA.

OBSERVATIO I.

Ren ſiniſter vulneratus & curatus.

VIdi renem ſiniſtrum pugione vulneratum ſanari: quia parenchyma, ſcilicet ſanguis ille craſſus concrevit in carnem. *Fallopius lib. de Vulneribus capitis, cap. 12.*

OBSERVATIO II.

Renum portiones per abſceſſus & vulnera ablatæ.

VIdi quibus renum portiones ſatis effatu dignæ, tum per abſceſſus, tum per vulnera ſint ablatæ. *Gemma lib. 1. c. 6. Coſmocrit.*

Vulneratis renibus, urinæ initio ſanguinem, deinde pus admixtum habent; veluti mulieri contigit, quæ pugione vulnus in lumbis acceperat: ma enim ſanguineam, deinde purulentam urinam reddidit, donec vulnus, & ren curatus eſſet: quem vulneratum fuiſſe, particula ejus è vulnere exempta oſtendit. *Dodonæus in Scholiis ad cap. 32. obſervat. ſuarum Medicinal.*

DE VRETERIBVS.

OBSERVATIO I.

Duo Ureteres.

VIDI puellam diſſecari, quæ habuit duos ureteres in dextro latere, orientes ex longi renis parte ſuperiore & inferiore, Lugduni 1563. Menſe Novembri. *V. CL. Joan. Bauhinus de obſervat. propriis.*

† Ureteres vero quatuor annotavit *Panarol. pent. 1. obſerv. 4.*

OBSERVATIO II.

Ureteres & emulgentes craſſa pituita obſtructi: unde aquoſitatis renum attractio intercepta.

EXperimento novi conſimili morbo affectos plures, qui morbi cauſam arbitrabantur humores extitiſſe craſſos, in veſicæ oſculo congeſtos, per lapidis tamen eductionem convaluiſſe. Alium præterea, quem Medici curare intendentes, indiciis ſuffulti variis, & diverſa opinantes, variaque utentes medela, ipſius tandem præmortui membra ſecantes urinaria, ureteres craſſa invenere repletos pituita: quod & alteri contigit, ob emulgentes, reneſque, ipſam non attrahentes aquoſitatem: de quibus *Galenus* diſſeruit *comment. de natural. facult.* Duos præterea alios comperi in urinario meatu haud varia perpeſſos ſymptomata, privari tamen officio, unum lapide coanguſtari, alterum verò urinæ acrimonia. *Fumanellus c. 4. tract. de urina difficultate.*

OBSERVATIO III.

Frequenti calculorum ex renibus excretione, ureterem in tantum ampliari, ut majorem digitum recipere, aut peræ inſtar ſabulum & calculos coacervare poſſit.

IIs, qui jam pridem nephriticis doloribus erant aſſueti, uſque adeò dilatatum ureterem aliquando comperimus, ut in eum major digitus immitti poſſet. Per hunc mediocres calculi excidebant, qui olim, non niſi ſummo cruciatu, procidiſſent. Qui verò aut nondum, aut certè rarò & leviter, nephritico dolore tentati ſunt, minimo calculo diſtorquentur. *Fernelius lib. 6. c. 12. Patholog.*

Non prætermittendum eſt, ureterem ſtatim ab egreſſu è renibus latiorem redditum, inſtarq; ventriculi, ſeu peræ paſtoralis recurvatum, frequenter magnam lapillorum copiam congregare: quos poſtea natura ſagax ſenſim inde cum urinis expellit, quibus iter ob vaſis curvitatem interceptum non eſt, quamvis ſit calculis refertiſſimum. Hoc ſanè naturæ diligentiam ſummopere commendat. *Euſtachius c. 45. libell. de Renibus.*

† Meminit quoq; portentoſæ, ad lapidis exitum, ureterum dilatationis, *Panarol. pent. 4. obſ. 32.*

DE VESICA VRINARIA.

CONFORMATIO ET CONſtitutio varia.

OBSERVATIO I.

Duæ veſicæ urinariæ, cum aliis animadverſione digniſſimis.

VIRGO quædam 35. annorum, integro biennio ante mortem laboravit copioſiſſimâ narium hæmorrhagia, quæ non niſi venæ ſectione ſiſti potuit: paulo pòſt incidit in cachexiam, & hydropis initium, tumeſcentibus pedibus & ventre inferiore, remanente cachexiâ. Menſes fuere inordinati, aliquando non fluebant penitus, aliquando nimis erant copioſi, perduravit tamen hæmorrhagia, quæ alternis diebus increſcebat. Decimaquarta vel quinta die ante interitum corripiebatur tuſſi moleſtiſſimâ & ſiccâ; nonnunquam quid fœtidi expuebat: ſenſit punctiones & dolores in regione hepatis, evomebat bilem corruptam, praſinam, ac cum ea vermem oblongum, alioſq; ſimul vermiculos. Ego, ad eam vocatus, deprehendi febrem malignam, quam comitabantur ſubſequentia ſymptomata, delirium, vigiliæ, inquietudo, ſitis inextinguibilis, vomitus materiei corruptæ, dextræ partis faciei reſolutio levis, hypochondrii ſiniſtri ac lateris pectoris ſiniſtri maximus dolor, ac æſtus; nulli lateri incumbere potuit, color faciei flavus ac ſubniger: urinæ erant ſubnigræ; ea dextrâ nare frequenter per intervalla aliquot ſanguinis guttulæ promanabant. Hæc virgo poſt multos perpeſſos cruciatus morte occubuit. Mortuam ſecui, atque primò occurrit vena umbilicalis (quæ in omnibus adultis munus ligamenti obtinet) ſanguinis copiâ turgida, atque extenſa; in quibuſdam locis, ubi hæc vena contorquebatur, inſtar varicum tuberoſa. Hepar juſtam habuit magnitudinem, ſed erat album, tuberoſum, inæquale, durum, & exangue, ut vix ſanguinis guttula ex diſſecto hepate exierit, ex gibbo nihil, ex ſimâ parte parum. Thoracis capacitas dextra erat aqua ſubnigra & putridâ plena, continebatque ejuſdem aquæ cantharum & dimidium. Pulmonis dextra pars in eâ cavitate collocata, cum pleura corrupta, ac nigra fuit. Ventriculus mirum in modum copiâ tum fæcum, tum flatuum inflatus, ac tumidus reperiebatur. Inveni & duas veſicas urinarias: alteram naturalem & in ſua ſede collocatam, alteram ex matricis colli dextro latere prognatam, naturali veſicâ duplo quaſi majorem, lotio pleniſſimam, & duabus tunicis ut naturalis veſica, præditam. Hic nullus meatus aquam vel immittens, vel emittens conſpiciebatur. Uteri corpus erat ſcirrhoſum, calloſumque, reliquæ partes ſatis integræ apparuere. Caput non aperui. Equidē ad fructum aliquem ex hoc caſu depromen-

dum,

dum, enarrata ſymptomata (ut plerunque in ſimilibus ſectionibus facio) diligenter examinavi, quænam obſervanda forent, ad certum numerum redegi, eorumque rationes atque cauſas pro viribus expendi. Hæc juniorum ac rudiorum causâ, hic exempli loco enarrare placuit. Numero eſſe ſex, in ſuperiori hiſtoria diſcuſſione digna judico: & primo, poſtquam hepar ſanguinis officina, & primarium ſanguificandi inſtrumentum in hac virgine tam exangue extiterit, tantis obſtructionibus laborarit, tot ac tantis ſcirrhis tuberibuſque refertum fuit, & ex conſequenti ad ſanguinis generationem ineptum redditum erat, quomodo contigerit, quod hæc virgo tanta hæmorrhagia tam longo tempore laborarit, atque ea quantitate venæ poſt mortem repletæ inventæ ſint. Secundo, quomodo ſanguis in tanta hepatis obſtructione, duritieque, potuerit ad cavam venam, & urina ad renes veſicamque pervenire. Tertiò, quomodo generata hæc veſica non naturalis, ac per quas vias urina ingreſſa ſit in veſicam adnatam. Quarto, cur fiat, quod obſtructo hepate, ſanguis per dextram narem, & non per aliam corporis partem, expurgans ſit. Quinto, quomodo ex quibus vis aqua in pectore colligatur. Sexto, unde febris malignitas, & pulmonis corruptio enatæ ſint. Primum quæſitum, ob ſcriptorum diverſas de hac re ſententias, ſolutu non admodum facile eſt, imo quoquo modo diſputabile relinqui poteſt. Etenim cum Anatomici, & diligentes rerum ſcrutatores (ut de corrupto & putrefacto hepate dictum eſt) animadverterint, totam hepatis ſubſtantiam adeo à naturali conſtitutione recedere, ut vix credi poſſit, per vim αἱματώσεως hepatis, ſanguinem in animalis corpore generari poſſe, & tamen in totius corporis venis multum laudati ſanguinis deprehendant, alii lieni, alii aliis partibus, alii venarum generi ſanguificandi munus aſcribunt. Lienem hepatis vicem gerere; tanquam quid naturæ legem excedens, multorum aures offendit. Plauſibilis, & rationi magis conſentanea eſt Galeni ſententia, 4. *de uſu part. cap.* 17. & multis aliis in locis, ubi docet, ut inteſtinis χυλώσεως è ventriculo, arteriis pulſandi vim à corde, ſic & venarum generi ab hepate, αἱματώσεως facultatem impertiri, horum partibus ſuis fontibus viciniotibus majorem, remotioribus minorem vim communicari. Ex hoc præſenti caſu non ſolum Galeni ſententiam ſtabiliri, verùm etiam Veſalii, aliorumque refutationem elici poſſe, eximius quidam Philoſophus ac Medicus mei ſtudioſiſſimus, in reſponſione ſua ad meas literas, quas hujus virginis amicorum rogatu de hoc caſu, atque hic quæſitis ad eum ſcripſi, docte ac eleganter ſequentibus verbis demonſtrat, Certe hic tecum vix habeo quod reſpondeam, niſi cum *Galeno in 4. de uſu. part.* dicam, venæ portæ ramos modicam quandam generandi ſanguinis facultatem habere, non ſecus quam inteſtinis ſuperioribus ineſt quædam ciborum concoctrix facultas. Et licet hic peritiſſimus Anatomicus D. Veſalius, & alii plures cum eo docti viri Galeno reclamēt, propterea quod unumquodque membrum generet naturæ ſuæ ſimilem humorem. & quod neceſſe ſit ut alteratum in nutritione, in alterantis particulæ colorem ac ſubſtantiam abeat, ſicuti commune ἀξίωμα eſt omnium Medicorum. At in propoſito noſtro caſu, in quo hepar in tantum à naturali ſua conſtitutione receſſit, ut prorſus exangue: calluſum, obſtructum, durum, & inæquale inventum ſit, quæſo annon cum Galeno ſentire cogimur, venam portæ in noſtrâ virgine rudem quandam facultatem generandi ſanguinis habere debuiſſe? Hactenus Doctiſſ. ille Doctor: Nos vero, cum minime prolixas diſputationes huc afferre cōſtituerimus, hac reſolutione acquieſcemus, atque hoc quæſitum aliis magis excutiendum relinquemus. De ligamento umbilicali in venam converſo, neſcio quid ſcribam; forſan natura ejus uſum hac de cauſa commutavit, ut venis portæ in ſanguinis elaboratione ac generatione adjumenti parum adferret: non enim puto hanc venam umbilicalem, ut quidam Anatomici, qui eadem in hac vena obſervarunt, annotant, jecinoris vicem gerere. Secundum problema nos docet, in gubernandis ac conſervandis noſtris corporibus, inſignem admirandamque ſagacitatem, benignitatem, ac prudentiam naturæ, quæ conſuetis purgationum meatibus obſtructis, alios nobis minimè perſerutabiles parare novit, ut ex illis, qui thoracis, hepatis meſenterii, aliorumque viſcerum ſuppurationibus per veſicam liberantur, apparet. In præſenti tamen caſu opinor, hepar minime ad tam exquiſitam obſtructionem, ut ſanguinem tenuem tranſmittere nequierit, perveniſſe: immo frequentes αἱμοῤῥαγίαι narium (ut in omnibus quaſi qui hepatis magna laborant obſtructione; præcipuè qui ex hac in hydropem incidunt, contingit) demonſtrat, per hepar tenuem ac crudum tantum ſanguinem, ad ſolidarum partium nutritionem inutilem (parum enim vel nihil nutriuntur) tranſudare; etenim ſanguinis tenuitas, atque acrimonia à ſero & bili exquiſita, hanc haud dubie narium hæmorrhagiam excitat. Unde fruſtra Medici multi, hepatis obſtructione atque debilitate relicta, per incraſſationem ſanguinis hæmorrhagiam auferre conantur. Ad tertium reſpondere licet, naturam non ſolum in rerum procreatione, (ut ex rerùm diverſa conſtitutione ac formatione, præcipuè vero in corporibus monſtroſis apparet) verum etiam in morborum depulſione, frequenter ludere ac luxuriari: Hujus rei exempla conſpiciuntur in herniis aquoſis, & in hiſtoriis ante enarratis; nulla enim animalis corporis pars eſt, quæ non tam aliarum partium, quam ſua proprià inſcrutabili modo, colligat recrementa, unde varias congeſtiones, varioſque affectus in corpore humano procreari cernimus. Quid itaque mirum, in hac virgine, utero male affecto, & menſibus male atque inordinate expurgatis, inter membranas, quæ in ventre inferiori multæ reperiuntur, aquam hanc tenuem lucidamque collectam, atque membranis expanſis, ut in aliis locis factum eſt, hanc veſicam ſibi formaſſe. In quarto agitur de obſtructi hepatis pathognomonico, & quaſi indubitato ſigno, nimirum dextræ naris hæmorrhagia, cujus cauſam nulli alii rei, quam rectitudini & ſocietati, quam dextræ nares cum hepate [illegible] habent, aſcribere quimus. At in controverſiam venit, an hic ſanguis tanquam ſuperfluus & malus, à jecinore ad nares expurgandi gratia propellatur; an ob tenuitatem acrimoniamque ſponte per tunicas venarum tenuiſſimas, anaſtomoſi facta, primo tranſſudet: ſecundò, an poris venarum à diuturna tranſſudatione dilatatis, copioſius emanet; & ultimo, num perroſa vena tam abundanter effluat. In hac noſtra virgine cum hepar invenerit vias ad uterum tendentes, per quas ſeſe expurgare ſolet admodum obſtructas, mali ſanguinis ſuperfluum ad nares protruſiſſe opinandum eſt. In viris vero, & aliis mulieribus recte repurgatis, ſanguinis acrimoniam tenuitatemque hanc hæmorrhagiam excitare puto. In hydropicis enim; quibus artus extenuati omnino erant, non tantum ex naribus, verum etiam ex ventriculo per vomitum vidi ſanguinem eiici. Quintum quæſitum ſolutu non admodum facile eſt, ſunt enim diverſi morbi quos pectoris hydrops comitatur, utpote catarrhi, peripneumoniæ, pleuritides, tabes, & hydropes; quapropter hujus aquæ collectionis in pectore, non una ſemper eſt cauſa, ſed multæ variæque eſſe videntur: ut ex ſequentibus intelliges. Anno ſalutis 1563. Autumno, cum per totam fere Italiam tuſſes, peripneumoniæ, & malignæ pleuritides epidemialium morborum inſtar graſſabantur, atque multos occidebât, inveni in omnibus quos ſecui, quaſi totos pulmones ſanguine media ex parte putrido repletos, tur-

gidos, atque mirum in modum induratos: id ſpatii, quod pulmones non replebant, aqua loturæ ſanguinis non diſſimili plenum fuit. Capita etiam magna aquæ limpidæ copia referta erant. Alio tempore deprehendi in phthiſicorum thoracis capacitate dextra, quæ majori ex parte his malis obnoxia eſt, pulmonem vel corruptum, vel aſſumptum, eumque in ea capacitate aquâ plena natantem. Haud dubie in his enarratis caſibus partim humiditas ex cerebro defluxa thoracem replet, partim per ſubſtantiam vaſaque pulmonum tenuior in pulmonibus collecta, tranſſudat, atque hanc hydropis ſpeciem excitat. Ad hujus ſententiæ confirmationem, & cauſarum meliorem explicationem; *Fernelii in lib. ſymptom 5.* verba huc adferam: inquit hoc modo. *Suppurationi affine interdum malum eſt, in quo magna thoracis capacitas ſeroſo, eoq; tenui humore ſcatet, qui aut è cerebro per aſperam arteriam & pulmones, tenuitate ſua affatim irruens, aut è reliquo corpore, aut etiam ex abdominis capacitate (quod ſæpe in hydropicis animadverſum eſt) cæcis ductibus redundans, eò penetravit. Tum ſuppurationis ſigna atque ſymptomata inſunt, niſi quod neque febris affligit, neque ſuppurationis efficientes cauſæ præceſſerunt. Ea proinde affectio, non ſuppuratio, ſed ſuppurationi finitima eſt* Hæc de quinto ſufficiunt. Sextum & ultimum, nullam difficultatem habere videtur: ſatis enim notum eſt, malos humores ad putredinem aptos facile putreſcere, ſi viſceri alicui calido impacti, atque infarcti, eventatione deſtituantur: porro acrimoniam putredinemque acquirere, qua continentia, atque proxima quæque corrodunt putrefaciuntque, quæ multo magis faciliuſque contingunt: ſi hi humores ab initio acres fuerint. Ideirco nemo, de hujus pulmonis corruptelæ, & malignæ febris, quæ ex corruptorum humorũ malignis vaporibus procreata eſt, cauſis, ambigere poterit. *Coiter. in. libell. obſer. Anat. & Chirurg.*

Observatio II.

Extremum colli veſicæ in mulieribus plurimum variare.

IN meis Obſervationibus, propter argumenti affinitatem, Medicos obiter volui admonitos, extremitatem colli veſicæ exteriorem non eodem in cunctis fœminis loco apparere. Enim vero pluribus ea ſupra cervicis uteri anguſtias exteriores, ſub nympha conſpicitur: paucis introrſum in ſuperiori parte pudendi latet: quare hujus dilatatione opus eſt, ſi quid in eam immittendum quacunque occaſione fuerit. Ejus vero meatum collumque integrum uſq; in veſicam? eatenus organo dilatante commodè extendi poſſe, ut magnum digitum non difficulter intrò admittat, meminiſſe operæpretium eſt: ſi fortaſſis huc calculum impingere, vel alius neceſſitatis occaſione, requirere tantam dilatationem contingat. *VVierus lib. obſer. pag. 95.*

† Veſicæ expers corpus commemorat *Rhodius Mantiſſ. anatom. obſ. 52.*

VESICÆ RESOLUTIO.

Obſervatio I.

Veſicæ reſolutio ſubitanea, ex intenſo oſſis ſacri & coccygis dolore, cum ſtranguria tuſſiculoſa, & recti inteſtini reſolutione conjuncta.

SUbitanea reſolutione veſicæ, cuidam cùm ſubitus dolor motus eſſet in oſſe ſacro & coccyge, urinæ ſuppreſſio ſequuta eſt, quam tamen reddebat tuſſiens, & ſeſe comprimens: manu admota pubi. Senſus amiſſus recti inteſtini, ut neque clyſterem injectum ſentiret, neque cum redderetur. Admotis fomentis & emplaſtris oſſi ſacro contra paralyſin; rediit ſenſus, & convaluit. *Scholiograph. ad. cap. 47. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

DE DYSURIA.

Obſervatio I.

Dyſuria.

ANNO 1561. Sebaldus Tucher, ſexagenarius, homo obeſus, multos annos vehementi dyſuria laboravit. Variæ fuerunt Medicorum ſententiæ de cauſa morbi, quam alii in veſica, alii in renibus collocabant. Sed exitus tandem oſtendit illos omnes eſſe deceptos: cum enim Apoplexia mortuus eſſet. Secto corpore nihil invenimus vitii, nec in veſica, nec in renibus: ſed hepar diuriuſculum. Ita ut manifeſte conſtaret, illam urinæ difficultatem tantum ortam eſſe, ex nimia acredine, humorum defluentium ad veſicam: urinæ ejus erant ſatis tinctæ & puræ.

Paulus Beham, dum etiam laboraret hoc morbo, tandem periit. Urinæ ejus erant albæ & impuræ, Secto corpore, invenimus lapidem in veſica pendentem uncias duas & ſemis, & magnam renum putredinem, præſertim ſiniſtri: Fuit admodum veneteus. *De obſervat Ioannis Heſſi, per. C L. V. Camerarium ad me miſſis.*

Obſervatio II.

Dyſuria, emiſſo humore albumineo, curata.

IN curandis ſenibus dyſuria aut ſtranguria laborantibus, videndum ut in illis excrementa fuliginoſa ac ſeroſa perſpirent. Videndum quoque num catarrhus aliquis à cerebro per ſpinam in veſicam decumbat: hic enim divertendus eſſet. Vidi quendam, qui cum dyſuria laboraret, tandem excreto per urinam humore albumineo, dyſuria liberatus eſt. Hic erat declinantis ætatis: quanto ergo magis fieri poſſit dyſuria in ſenibus ab illo humore? *Hollerius comment. ad aph. 31. lib. 3. Hippocr.*

Obſervatio III.

Urinæ urigo ex defluxione purulenta à paraſtatis.

DOctor Stephanus, & ego conſultationem habuimus pro Graſero Diacono D. Brandtmileri, laborante ardore urinæ, huic tota die fluit materia purulenta, à paraſtatis procul dubio: occaſionem tamen manifeſtam reſcire non pòtuimus. Homo ſatis vorax, ut ajunt, multis pituitoſis humoribus redundare videtur. *Ex Diariis Ioannis Bauhini, nobis communicatis.*

† Aliam dyſuriæ cauſam recenſet Salmuth. Cent. 3. obſ. 65. de Dyſuria cum pondere veſicam per intervalla gravante, doloribus urethræ in colis apicem, & egerendi per alvum atque veſicam conatu reciproco, ſabulo exeunte, vid. *Io. Dan. Horſt. Epiſt. 10.*

DE STRANGURIA.

Obſervatio I.

Stillicidium urinæ ex uſu vini Rhenani.

VIR ſenex, 82. annorum, cum juvenis eſſet, ac in vigente florenteque ætate, necnon poſt, vini potatione delectabatur, ſed haud alterius quam Rhenani: cujus ſubinde multas amphoras bibere poterat citra ebrietatem, aut cerebri ullam offenſam. Hic poſt ſexageſimum ætatis annum temperantius vixit: præteritis vero 80. vitæ annis etiam quam antea parcius multò: & raro admodum vino Rhenano uſus: tandem vero nec bibere citra offenſam potuit. Signaſ-

do

do etenim Rhenanũ eum bibere contingebat, etiam in exigua quantitate, nec copioſe, mox illi urinæ ſtillicidium valde moleſtum fuit. Ab aliis vinis ut Gallico, Hiſpanico, aut rubro, non offendebatur. Repertum fuit remedium, ſed quod non niſi præſenti malo ſuccurreret. Quotieſcunque enim ad Rhenani vini potum reverterebatur, mox iterum urinæ ſtillicidium accedebat. Profuit tandem ex ovorum teſtis in cinerem redactis, & vino Rhenano permixtis, lixivium: quo vel ſemel abſumpto, deinceps vino Rhenano ad extremum vitæ uſque diem, innoxie uti potuit. Supervixit autem, poſtquam liberatus à ſtillicidio urinæ eſſet, annos duos aut tres. *Dodonæus cap.48. obſervat. Medicinal.*

Albidum fuit Rhenanum, quo ſenex iſte in Juventute ac conſiſtente ætate delectatus fuit, & à quo in ſenectute extrema offendebatur. Admodum autem tenuium partium illud vinum eſt, citiſſime ad veſicam deſcendit, & facile crudos viſcidoſque humores ſecum ducit: quales in viis urinariis hærentes ſtillicidii urinæ cauſæ eſſe potuerunt, quibus deinde per lixivium inciſis & expurgatis liberior factus eſt urinæ deſcenſus. *Idem in Scholiis.*

† Stranguriam ex cantharidibus inductam annotavit *Bartholin. Cent.5. hiſt.21. Conf. Timæus l.7. cas.21. p. 325 ſeq.*

DE ISCHVRIA.

Observatio I.

Iſchuria propter calculum.

ISCHVRIA, id eſt, urinæ ſuppreſſio, accidit, viis per quas deſcendit, obſtructis aut impeditis: Rarius tamen ureteres aut renes omnino obſtrui contingit. Quodſi aliquando accidat, lumbos gravitas tenet, partibus circa veſicam liberis. Mulier quædam diuturno lumborum dolore detinebatur, aderant manifeſta calculi in renibus hærentis ſigna. Nullum hæc remedii genus prætermiſerat, quod calculi comminutionem polliceretur. Uſa quoque conſilio cujuſdam, qui ligni Guajaci cum omnis generis fortiſſimis diureticis decoctum ei exhibuit. A quo in urinæ ſuppreſſionem incidit, abſoluto ac firmato in renibus calculo. In ſingulis hujus renibus ſinguli reperti ſunt calculi, totidem radios habentes, quot in renum ſubſtantia meatus. *Dodonæus cap.46. obſervat. Medicinal.*

Quam periculoſus autem ſit intempeſtivus, & nimis frequens diureticorum uſus, vel hoc uno exemplo ſatis manifeſtum eſt. *Galenus lib.1. de ſimpl. medic. facult.* hoc quoque ſatis innuit, ubi fortia diuretica iis comparat quæ lac coagulant. Veluti enim hæc ſeroſam lactis partem ſeparant, reliquum indurant: ſic quod in ſanguine tenue, ac ſeroſum, per urinas fortia diuretica expellunt, craſſius inſpiſſant, ac ut in lapidem aut calculos convertatur, efficiunt. *Idem in Scholiis.*

Memini me tres, in variis temporibus, Venetiis vidiſſe, viros ſanè non obſcuros, ſed nobiles duos Venetos, tertium peregrinum, qui cum obiiſſent ex ſuppreſſo lotio, quod nullis unquam remediis potuit evocari poſt obitum ſecti fuere, & reperti ſunt duo prægrandes lapides in renibus, qui impulſi fuerant, verſus originem ureterum, & erant duri admodum colore mixto ex nigro & viridi præceſſerant autem renales dolores. Alium etiam vidi, qui diu ægrotaverat in quodam Hoſpitali, in cujus cadavere, cum illud ſecaremus, inveni prægrandem lapidem triangularẽ, ſimilem fructui quem tribulum appellant: qui à natura impulſus fuerat verſus ureteres, illoſque perforaverat, imo dilaceraverat. *Trincavella lib.10. cap.9. de rat. curand. part. corp. human. affectus.*

Erat puerulus unius anni, qui per plures dies non minxerat, nec conatum ſeu voluntatem mingendi habuit: ſed ejulando ſe intorquebat contrahendo crura, & extendendo. Cibum faſtidivit, aliquando etiam revomuit. Emollita fuit alvus ſuperne, & inferne impoſitus cereus & ſyringa, factæ item inſeſſiones in aqua dulci, exhibitis ſimul pulveribus & juſculis diureticis pro eâ ætate. Fuit ſic prolecta urina per unum diẽ & noctem; mox iterum ſuppreſſa, cum majori, quam antea corporis imbecillitate, ut inſeſſiones patentes admittere noluerint, deliquiorum metu quæ oboriri cœperunt. Adhibitis interea fomentationibus, & unctionibus, puer defecit. Parentes ut cauſam retentionis hujus ſcirent, atque in cæteris liberis cavere noſſent, aperiri voluerunt: quod factum patre præſente, & mulieribus obſtetricantibus atque curantibus. Primum inſpecta veſica inanis prorſus omni re, ut ne guttula ineſſet: perquiſiti ureteres, dexter paulò ab exgreſſu deſtendebatur admodum, ut rumpendus quaſi eſſet, à duobus calculis gypſeis & duris, perſtridente in exciſione novacula. Ren idem, uti & alter, mutata naturali phaſeolorum figura, in rotundum vergebant tuberoſi, ſicut vitulorum renes ſunt, apertus plures exhibuit calculos minores prioribus, imo tota ejus ſubſtantia interna conſperſa erat lapillis milii inſtar gypſeis. Ureter ſiniſter pariter obſtructus fuit à ſimili calculo in ipſo egreſſu, interni item ſinus omnes referti fuerant majoribus & minoribus gypſeis calculis, non ſabuloſis, nec rubeis, ut magna eorum copia exempta, & à parentibus adſervata fuerit. Nihil quidem hic miraculi, nec monſtri eſt, præterquam quod calculi majores quam pro ætate fuerint, & gypſei candidi, cum his locis rubentes, friabiles, plerunque gignantur: quod forte ex continuo pultium farinaceorum uſu, noſtratibus conſueto, fieri quis dixerit, at id in aliis ſimiliter fieri deberet. Cæterum curationis talis retentionis mihi major occurrit ſcrupulus. In Prophylactica procul dubio abſtinendum ab omnibus ſuccum viſcoſum generantibus: & iis univerſus infantium victus conſtat. In Therapeutica concretæ hujuſcemodi materiæ tenaces & duræ, attenuantibus & incidentibus etiam validioribus egent, ea vero niſi alentia ſint, ætatis talis non admittit. Sit ergo unicuique viro perito conſilium liberum, quid tali in caſu agendum ſuſcipiat: mihi res gravis ac ſatis dubia videtur, atque inter infelices talis infans connumerandus. *C.V. Ioannes Acholtzius de obſervat. propriis.*

Abbas quidam, non procul Bononia, bis laboravit urinæ retentione omni modo, & curatus eſt prima vice: poſtea vero iterum in eandem incidit, nec curari potuit. In veſica nulla penitus urina fuit reperta, obſtructis ureteribus. Poſt mortem de more ſectus deprehenſum eſt in ſiniſtro rene fuiſſe lapidem magnitudine ovi gallinæ, & majorem, cujus altera ejus extremitas magnitudine digiti auricularis ureterem ingreſſa in totum prohibuit, ex rene urinæ deſcenſum. Cæterùm in tota ſubſtantia renis cellulæ erant impletæ lapidibus parvis majuſculiſque, velut Gemmariorum thecis concluſi. Dexter quoque ren ſimiliter ſcatebat lapillis. *Ex Obſervationibus cujuſdam Itali, Cl.V. Caſparo VVolphio communicante.*

Bellocatus Medicus practicus Patavii excellens, nobis eum ſequentibus, referebat, quendam urinam reddere non potuiſſe: Medici præſentes, nullo tumore circa veſicam apparente, conjecerũt ureterum obſtructionem tranſitum urinæ impedire, unde cantharidum aliquid ei exhibuerunt, quo ſumpto minxit, & liberatus eſt. *Ex propria annotatione Patavii, Cl. Caſpari VVolphii.*

† Totalem urinæ ſuppreſſionem ex calculo anno-

tavit quoque *Hornung. Ciſt. Med. Epiſt. 226. add. Zacut. de PP. Med. hiſt. 152. l. 2. fol. 436.*

Observatio II.

Vreterum altero reſiccato, altero calculo obſeſſo, ita ut nihil urina ad veſicam tranſmitteretur, ægri duo mortui.

INter cæteras morbi ſpecies, canalium anguſtia, quæ dum ad utrumque vas pertinet, tanta ſit, ut omnimodam inducat urinæ ſuppreſſionem: quam potiſſimùm excitaverit vel grandior calculus, vel ſumma ſiccitas, vel quævis alia pertinax, unà ſimul in utroque ſuborta affectio, fere exitialis eſt; namque ubi ſerum, quod à renibus ad uretera vaſa defertur, transfundi non poſſit in ipſam veſicam, & inde extra corpus detrudi, regurgitat in venas, atque arterias, corrumpit ſanguinis œconomiam, febres putres excitat, vires diſſolvit, nativum calorem ſuffocat, ac propemodum malorum omnium valde deteſtabilium occaſionem præbet: quemadmodum ſuperioribus annis Florentiæ accidit Raffaello Turiſiano, mercatori ditiſſimo, qui cum alâs pluribus menſibus anteactis nephritico dolore laboraſſet, indeque eveniſſet, (ut poſtmodum patuit) quod alterum ex ejus vaſibus ureteribus fuiſſet penitus obſtructum, ſocio interim bene valente, atque incolumi. accidit tandem poſt multos ab eo in victus ratione commiſſos errores, ignaro ejus mali, quod illi imminebat, ut alterum quoque vas ureter à grandiori calculo in illud ex ſuperjecto rene compulſo, poſt novum dolorem nephriticum penitus fuerit obſtructum, atque adeo excretio urinæ ſuppreſſa, ut ne guttulam quidem ejus detrudere potuerit, eo quod nulla penitus in veſicam alioquin bene valentem, deſtillaret. Quod pariter poſtmodum Lugduni obſervavimus in Joanne Jacobo à Verina, Senatore Pariſienſi, viro doctiſſimo atque integerrimo: quibus duobus tam claris ægrotantibus, quamvis varia præſidiorum genera fuerint ex arte adhibita, Turriſianus tamen inſtante duodecima ſuæ ægritudinis die, Jacobus autem jam accedente nona, cùm interim nullam urinam reddere potuiſſent, febre aſſiduâ correpti, aliiſque graviſſimis ſymptomatibus detenti, periere. Quorum cadaveribus diſſectis, in utriuſque dextro latere antiquata anguſtia, ac quaſi canalis ureteris exiccatio apparuit; in ſiniſtro autem utriuſque eorum uretere calculus repertus eſt admodum inſignis, nuclei pinei figuram ſervans; qui licet extra ſuperjectum renem potuerit compelli à facultate expultrice in ſubjectum, ac ſibi continuum vas ureter, alioquin in parte ſuperiori aliquanto patentius, reſtitit tamen in medio itineris, ubi cavitas ſuapte natura eſt magis anguſta, & propterea non potuit ad veſicam transfundi; licet utrique dum vixit, validiſſima ac plurima præſidia fuerint adhibita. *Vidus Vidius Junior, lib. 10. cap. 17. de curat. membratim.*

Observatio III.

Iſchuria octo dierum, cum raris ſymptomatibus, quæ ſedecim librarum urinæ excretione diſpulſa eſt.

URina Monſpeſſuli cuidam retenta fuit per octo dies, ita ut palpebræ, aures, manus; omnes corporis partes humidæ eſſent, tandem poſt varia medicamenta, clyſteres, potus diureticos, emplaſtra, balnea, &c. ſedecim libras urinæ excrevit. *Ex ſchedis Geſneri, Cl. V. VVolphio communicante.*

Observatio IV.

Vrinæ ſuppreſſione ſedecim diebus laborans, tandem aquoſa ventris ſolutione, & lapillo cum mucore per urinam excluſo, liberatus eſt.

GAbrieli Coquo, Cauponi, cui à porco nomen inditum eſt, ſedecim dies urina ſuppreſſa eſt, menſe Auguſto, Anno ſalutis 1584, in Noſocomio. D. MARIÆ NOVÆ. Tamdiu neminem vidi, nec accepi ſuperſtitem, non emittentem lotium. Venter huic poſt nonum diem aquoſa dejiciebat. Urinam reddidit cum mucore & lapillo ciceris magnitudine, & convaluit. *Nerets Neretu Med. Florentini obſervat. ex Italia, una cum aliis ejuſdem accepta.*

† Meminit *Rhodius* urinæ plurimis diebus retentæ, & quidem quod mirum, ſine ullo dolore *vid. Cent. 3. obſ. 29.* Simile exemplum habet *Horſt. l. 4. ob. 41. fol. 286.*

Observatio V.

Vrina voluntatis arbitrio diutius cohibita, Iſchuriam periculoſiſſimam invexit.

NUper inveni cuidam equo vecto, & dominam tergo habenti, eaque occaſione, urinam, in ſumma mejendi neceſſitate, reddere non audenti, ita preſſa eſt, ut ab itinere domum in urbem relatus ip[...] nullo conatu reddere potuerit: interim quia ing[...] dolorum cruciatus, per totum hypogaſtrium & p[...]næum ipſum exercebant, cum torminibus & l[...] univerſali, adeo ut fermè animo linqueretur, [...] ego, cùm immiſſo fiſtuloſo cathetere, & compreſſo hypogaſtrio, urinæ profluvium procuraſſem, ejuſque ex tempore libras duas reddidiſſet, docui à calculo non contigiſſe, quod tamen adſtantes putabant, illam urinæ ſuppreſſionem. Nam ab eo tempore nulla in illo juvene apparuerunt calculi ſigna, nec illa rediit urinæ ſuppreſſio. *Pareus Operum ſuorum liber. 16. cap. 48.*

Observatio VI.

Iſchuria medicamentis haud cedens; perforata cathet[...] caruncula, ſublata.

QUod ſi nullo ſecuro auxilio iſchuria ſedatur, ſit autem propria, id eſt, non facta ſuppreſſio ſupra veſicam, oriri quæſtio ſolet, an catheter potius per vim ſit immittendus an ſectio, in loco ubi lapis extrahi ſolet, adminiſtranda, an eſcharoticum medicamentum ſuperponendum, inde locus perforand[...] ſemper enim in deploratis caſibus quamlibet rati[o]nem quamvis non tutam, modo in ea ſpes aliqua [...] tentandam eſſe, quam certæ morti ægrum deſ[...] præſtat. Itaque ex cathetere per vim immiſſo dol[...]res ulcera, phlegmonæque excitari ſolent: eſch[aro]ticum medicamentum ſerius agit quam occaſio po[ſtu]let: ſectio incerta eſt: ob id plurimum refert, q[...] præſtans ſit lithurgitus, quam mundum ſit co[rpus] quam ſanguine plenum, in omnibus ratio exceſſus habenda eſt. Nos tamen vidimus perforatam ca[...]tere carnem, in Franciſco Lanzaverta patricio, optimè ceſſiſſe, tametſi ſanguinis & ſaniei multum profluxerit. Sed ſi callus ſit, ſectio expeditior, in imperit[...] tificibus tutius eſt eſcharoticum. *Cardanus Comm[ent.] ad aphor 43. lib. 7. Hipp.*

† Add. *Anat. Cent. 5. cur. 8. River. Cent. 1. obſ. 81.*

Observatio VII.

Cujuſdam, in perinæo percuſſi, unde ſuppreſſa urina [...] demque curationis, hiſtoria.

PErcuſſus valde quidam in ea parte, quæ femen [...]pellatur, (Græci perinæon dicunt) inflammati[o]ne ſuborta in vulnere, urinam reddere non potuit, veſica ipſa utpote plena, manifeſte ſecundum circum[...]ſcriptionem intenta videbatur. Huic ne irritaretur [in]flammatio, æneam fiſtulam adhibere noluimus [...] aqua calida affuſa, oleum perungere ſatius eſſe putavimus; quumque tribus horis ſic eum tractaſſemus tumore non parum relaxato, ac dolore (ut ipſemet fatebatur) non ita graviter infeſtante, juſſimus ut urinam reddere tentaret: interim quum nos veſicæ tumorem, ad inferiores partes impellendo, ſeolum p[...]meremus juvenis urinam reddidit. Atque in his, q[ui] ſic afficiuntur, cauſa ſuppreſſæ urinæ facile depre-

hen-

[illegible] quamvis in aliis quibuſdam non adeo ma- [illegible] ſcatur. In quibus artificioſa conjectu- [illegible]bus vocata, nobis perquam utilis eſt, ut- [illegible] ter exactam noritam, & omni fariam igno- [illegible] edia quodammodo putatur. *Galen. lib. 6. de* [illegible].

OBSERVATIO VIII.

[illegible] retentio propter fæces in recto inteſtino hærentes.

R[illegible]etur quoque urina duris fæcibus in inteſtino [illegible]iſtentibus, comprimitur enim ab his veſicæ [illegible], qua compreſſa urina retinetur. Atque idcir- [illegible]m exoneratur alvus, urina tum demum proce- [illegible]m rectum inteſtinum liberum eſt. Nobilis [illegible] annos compleverat, cum triduo urinæ illi via [illegible]uderetur, nullo lotio ſuccedente; huic balneum, [illegible] enema profuit. Emollitis ſiquidem & expurga- [illegible] excrementis, mox urina ſucceſſit. Atque ita [illegible]oris liberatus, cui urinæ ſuppreſſio totum tri- [illegible]erat moleſtiſſima. *Dodonæi cap. 47. obſervat.* [illegible]*al.*

[Q]uando urina ſupprimitur, & reddi nequit, ſæpe [e]xpedit diuretica medicamenta propinare. Nam [illegible] humores ad veſicam perveniunt, hoc am- [illegible]ditur, & minus exonerare ſeſe poteſt. La- [illegible] patentiores veſicæ meatus reddi præſtat: [illegible]omentis, & inſeſſibus, imo balneis efficitur. [illegible] vero & fæces in inteſtino recto hæreant, has [illegible]e educi enemate refert: quod non ſolum fæ- [illegible] ſed & fomenti loco eſſe poteſt. Incumbit [illegible]lli ſuperior pars recto inteſtino: proinde & [illegible]bus gravato, urinæ via præcluditur. Si vero [illegible]uræ fuerint, ut enema immitti nequeat, [illegible] balneo [illegible]endum; deinde nonnihil emol- [illegible]bus, enema adhibendum, veluti huic ſe- [illegible] jus fæces adeo duræ in recto inteſtino [illegible], ut [c]analiculus clyſteris immitti, priuſquam balneo [illegible], nequiverit. *Idem in ſcholiis ad prædi-* [illegible]*um cap.*

Idem even[iſſ]e comperimus D. D. Andreæ Moll, I. [illegible] in archiducali Gymnaſio Friburg. Pro- [illegible]ri [illegible]m ante annos circiter quatuordecim, non ita [illegible] poſt contractas nuptias, novus maritus in diſ- [illegible] & pene [le]thalem morbum incidiſſet: atque in- [illegible], urinæ retentionem ex alvi induratis ſtercori- [illegible]. Cui clyſterem, ut ſi quod aliud reme- [illegible]e profuturum, conſulueram. Verum, cum [illegible]m Medicus, ſynergos tum meus, Paracel- [illegible]po[illegible]is: magis faveus, id aſpernaretur, [illegible], urinam impeditam, parum eo, aut nihil pro- [illegible] poſſe: res ipſa, non ſine periculo, in alterum uſ- [illegible] protracta eſt. Tandem cùm extrema im- [illegible], in meam itum eſt ſententiam. Clyſmate [illegible]vo emollita, urina unà cum induratis fæcibus [illegible]us plurimum admirantibus, educta fuit. *expe-* [illegible]*nckius.*

OBSERVATIO IX.

[illegible]us urina viginti diebus ſuppreſſa: quibus [illegible]nil erit in abdominis capacitatem decubuit.

V[illegible] quibus per viginti dies urina ſuppreſſa fue- [illegible]us aquæ nihil quicquam deprehenſum [illegible]num refluxiſſe. Redundat enim [illegible]rtes ſuperiores, quæ per ſympathiam cum [illegible]untur. *[illegible]otias comment. in Coac. Hippo-* [illegible]t.

OBSERVATIO X.

[illegible] ſuppreſſæ, nunc præter voluntatem excretæ, hiſtoriæ variæ.

A[illegible]t interdum propter obtuſum veſicæ ſenſum [illegible] [r]ed[di]tur urina citra expultricis facultatis læſionem, ſi proprii veſicæ nervi afficiantur, nervis muſculi, cervicem ejus ſtringentis, munere ſuo fungentibus, ipſorum ſcilicet facultate ſervata. Nam ſi reſolvantur, proprium iudicium, quod muſculus hic reſolutus ſit, eſt urinæ præter voluntatem excretio. At hujuſmodi eveniente affectu, cùm meatus ipſius fuerit obſtructus, utraque diſpoſitio cognitu difficilis erit. Proinde, ut exquiſite dignoſcantur, non ſolum ij ſed reliqui quoque omnes veſicæ affectus, perquam neceſſarium eſt præſcire evidendes cauſas extrinſecus evenientes, quas proprie proeatarcticas (id eſt, initiatrices) Medici vocant. Sed multo etiam accuratiori inveſtigatione eos, qui præceſſerunt in animantis corpore, affectus inquirere oportet. Igitur cuidam cùm cecidiſſet, ſpina ſinuata eſt; quapropter urinam reddere non potuit. Nam & id aliquando fieri ſolet, quemadmodum ab Hippocrate dictum eſt: verùm non illico ſuppreſſa fuit urina; ſed perendie, ob afflictarum vertebrarum ad interna luxationem inflammata veſica. Itaque dolebat in ea parte, vel nemine tangente, ſed multo magis ſi quis manu eum tangeret. Atque hunc curavimus inflammationi remedia adhibentes.

Rurſus alter luxatis ad externas partes vertebris urinam invitus profudit, multo infeſtante veſicam dolore: in hoc conjecimus ejus muſculi nervum, qui veſicam claudit, fuiſſe affectum: proinde ſpinalem medullam curare voluimus.

Atque in alio ſimiliter affecto ſuppreſſa fuit urina, torpente, ob affectos nervos, veſicæ ſenſu. Cum itaque inter dormiendum non ſentiret homo veſicam impleri, ipſa extenſa nihil excernere potuit: Etenim accidit interdum, ut hoc modo urina ſupprimatur. Quemadmodum etiam ſanis quibuſdam aut urgentibus negotiis, vel in concionibus, vel ſenatu, vel foro, vel convivio; tum enim retenta longo tempore urina extenditur veſica, atque urina ſupprimitur, contractrice facultate læſa, propter immoderatam tenſionem.

Quidam etiam cum cecidiſſet, manente ſpina illæſa, inprimis quidem magnam ſanguinis copiam cum urina emiſit, poſtea vero omnino ſuppreſſa eſt urina: cujus rei cauſam eſſe conjecimus, quod concreti ſanguinis grumus intus ſe oppnſuit: quocirca demiſſa per colem fiſtula paulum urinæ reddidit, extracta deinde fiſtula, apparuit in ipſius ore grumi indicium.

Præterea, cum alios quoſdam diuturni dolores una cum abſceſſuum notis infeſtaſſent, finitis abſceſſibus, tenue pus cum urina profluere viſum eſt; deinde ſubſequens urinæ retentio conjecturæ occaſionem dedit, quod à craſſo pure meatus obſtrueretur. Atque in pueris etiam, quos lapis in veſica cruciabat, vidimus ſæpenumero urinam retineri. Eos itaque, reſupino figurato corpore concuſſimus, ut ita à meatu lapis dimoveretur. *Galenus lib. 6. cap. 4. de loc. affect.*

OBSERVATIO XI.

Urinæ ſuppreſſionis curatio, hiſtoria mira.

FUit tempore meo. Cardinalis quidam, qui jam per quatriduum urinæ difficultatem paſſus erat, turgidus, &, ut dicitur, deſperatus, nullis aliis proficientibus medicinis: Is, de conſilio Medici, per potum vini Alkekengi liberatus eſt, & ſoluta eſt urina in quantitate, ut impleretur quaſi concha una: ex quo ſolo experimento, medicus ille cum parva ſcientia, & pauper, factus eſt magnus, & dives, ita mult[illegible] Deus gratiam magnam, & affert utilitates: & è contra. Et totum eſt, quia judicia Dei abyſſus multa. *[V]illanovanus libell. de vino.*

OBSERVATIO XII.

Ad remotam puerorum urinam remedium.

SOleo ego accipere cucurbitam, in qua diu conſervatum fuerit oleum, & eam curo poni in aqua fervente, ac deinceps virgam pueri jubeo coojici in os cucurbitulæ, & hujuſmodi remedium efficaciſſimum eſſe expertus ſum ad provocandam urinam puerorum. *Mercurialis de Morb. Pueror. lib. 2. cap. 20.*

OBSERVATIO XIII.

Ad iſchuriam experimenta.

VRinam retentam provocans à frigiditate & ventoſitate, & ingurgitatione. Quod eſt ol. pretioſiſſimum, ita quod nunquam in juventute illud manifeſtare volui, niſi cuidam amico meo, fratri Neapolitano. Nunc autem ſeneſcens illud ad utilitatem generis humani provulgabo, quod ſic fit. *℞. acori, cyperi, tamariſci, ſcolop. ſem agni caſt. an. ℥. iij. Cort. cappar. ℥. ij ſ. rutæ ℥. ij. baccar. lauri. ℥. j. ſ. ol ſeſam. ℔. ij. aceti alb. fortiſſ. ℥. iiij. ſ.* Contundantur contundenda, & ſimul miſc. & bulliant in calciola ænea, uſque ad aceti conſumptionem. Signum eſt autem ejus conſumptionis, quod ſi cum oleo ignem aſperſeris, non ſtridet, quod ſignum eſt decoctionis. Tunc auferatur ab igne, & decoletur & exprimatur ſerveturque in phiala bene obturata, ne evaporet. Et cum eo uti volueris, facias ſic ℞. De eo, q. vis, cumque calido unge pectinem, & partes circumjacentes priapum, prius tamen bene calfactas & fricatas cum panno calido, & ſtatim, mirabile dictu, minget. *Marianus Sanctus Barolitanus.*

Herba à te miſſa ἡ ἄθικτος χυδαικῶς λεγομένη, miram habet vim in cienda urina, aqua deſtill. præſertim: quæ ſi copioſius hauriatur, vel diabeten inducit. Folia quinque in poculum vini nuper impoſuit mulier στραγγουριῶσα, & vino epoto melius habuit. Cani cùm dediſſem juſculum, in quo manipulus ejus decoctus erat, per ſeſqui horam poſtea copioſiſſimam urinam reddidit, pluribus vero horis poſt etiam alvus his copioſe mota eſt. *Geſner. lib. epiſtol. epiſt. ad Zuing. p.* 109. Vocatur autem hæc herba Impatiens & noli me tangere.

† Decoctum abrotani cum Sale Nitri tanquam ſpecificum in Iſchuria commendat *Camerar. Syllog. memorab. Cent. 8. part. 74.*

DE VRINÆ INCONTINENTIA.

OBSERVATIO I.

Mulier, quæ ex lapſu urinam continere non poterat, curata.

VENIT ad me mulier quædam, quæ urinam continere non poterat; cumque aliquod à nobis præſidium, plurimis jam defatigatis Medicis, expoſceret, interrogo an aliquam hujus mali cauſam teneat. Negante illa, iterum quæro, conciderit ne, ex quo forte ani ſedes eliſa fuerit: cumque & ipſa fateretur, olim ſe de ſicu prolapſam, ultimam ſpinæ vertebram eliſiſſe, nullo tamen inde ſenſibili percepto nocumento: & nos non fugeret, oriri ex ea ipſa vertebra nervum, qui conſtringendi veſicam vim habet, hujus ſtatim ægritudinis cauſam deprehendimus. Attrito enim ex ejus lapſu nervo ipſo, conſequens fuit, ut relaxata veſica, urinam continere non poſſet: quod & ſæpe alias ex eadem cauſa accidiſſe cognovimus. Hoc igitur nos malo idoneis eliſo præſidiis, mulierem ipſam per Dei gratiam, priſtinæ ſanitati reddidimus. *Benevenius cap. 93. de abditis.*

OBSERVATIO II.

Vrinæ incontinentia ab exciſo veſicæ calculo.

VIdi mulierem ferè 50. annorum, [illegible] tinere non poterat, ideo ſicut con[illegible] veſicam p[illegible] poros ureteres dele[illegible] ur [illegible] collum ejus exterius emittebatur. E[illegible] indoctus Chirurgus abſtraxera[illegible] du[illegible] ſica, incidendo in collo veſicæ: in qu[illegible] dur lacerium dictum, collum veſicæ [illegible] & erant illi lapides ad albedinem trahentes [illegible] titas unius erat ſicut ovum col[illegible] binu[illegible] autem ſicut ovum carduelis. *Valeſius lib.* [illegible] *practic.*

Obſervavimus Interdum vitio muſculi ſ[illegible] urinæ incontinentiam: & id quando muſcu[illegible] verſus aut receſſus, aut dilaceratus eſt; q[illegible] o[illegible] do in iis fit, quibus lapis veſicæ extrahitur [illegible] grandis eſt, vel operator imprudens. F[illegible] in perinæo, inter teſtes & anum. Nam cerv[illegible] inciditur. Et ſi, qui incidit, magnam fec[illegible] nem, ut univerſus reſcindatur muſculus: ve[illegible] do inciſio quidem non fuerit juſto major [illegible] tem lapis inſignis magnitudinis, dum via b[illegible] re evellitur & extrahitur, propter vulnus d[illegible] quo deinde fit, ut, quamvis vulnus curetur & [illegible] ſolidationem ducatur, ſemper tamen ill[illegible] ho[illegible] modum patiantur, ut continere urinam nequ[illegible] effluat ipſis nolentibus. *Trincavella lib. 10. cap.* [illegible] *Etica.*

OBSERVATIO III.

Alvi excrementa & urina quibusdam [illegible] *vitis fluebant.*

PIſcator quidam, cum in fluvio piſces v[illegible] circa ſedem & veſicam infrigidatus fuiſ[illegible] invito effluerent, & alvi excrementa, & urina [illegible] lida remedia affectis muſculis adhibita, cel[illegible] evaſit.

Item alius iiſdem moleſtatos accidentibus [illegible] men manifeſta cauſa, læſis circa os ſacrum [illegible] tempore per multa præſidia vix ſanatus eſt. [illegible] *4. cap. 5. de loc. affectis.*

† Conf. quoque de urinæ inconti[illegible] *PP. Med. Hiſt. l. 2. hiſt. 142. fol. 427.* Ex[illegible] profluvium commemorat *Hildan. Oper. p*[illegible] partom y. mictionem involuntariam an[illegible] *part. 2. l. 1. obſ. 38. Plater. l. 3. fol. 755.*

DE SANGVINIS MICTU.

OBSERVATIO I.

Sanguinis mictus periodicus.

NONNULLI ſunt, qui per [illegible] cuitus ſanguinem mejunt [illegible] affectus hæmorrhoidum profl[illegible] lis eſt. Similis eſt quoque corpo[illegible] ſtitutio nam valde pallel[illegible] ignavi ſunt, cibum faſtidiunt, crudita[illegible] lab[illegible] cum excretus eſt ſanguis, languidi fiunt, n[illegible] ſolvuntur, caput vero levius & agilius r[illegible] ſi per circuitum nihil ſanguinis efflu[illegible] lore vexantur, oculorum acies heb[illegible], te[illegible] verſantur, vertiginem patiuntur. I[illegible] comitialem morbum incidunt, tumid[illegible] perfuſi, aquam intercutem pati[illegible] us [illegible] morbo atræ bilis aut nervorum re[illegible] Nam ex conſueti profluvii ſanguinis [illegible] modi mala provenuint. *Aretæus lib.* [illegible] *rum morborum.*

OBSERVATIO II.

De urinæ profluvio & ſanguinis mictu.

E[illegible] urinæ profluvio primùm meipſum, & filiam Pal[illegible] adoleſcentem, & quotquot in manus vene[illegible] curavi, cùm in aliorum manibus omnes perierint. [illegible] medici illi exiſtimarentur. Cum [illegible] dam curam aliquibus illorum uno fermè die [illegible] m, qui jam penè per menſem curatus, non ſolùm [illegible] feceerat, ſed penè interierat, admirabantur: [illegible] n res non eſſet admiratione digna. Abſti[illegible] urgantibus medicamentis, illi dabant: abſti[illegible] a pinguibus, illi ad eorum uſum hortabantur: [illegible] uvas paſſas, admittebant: lentes non admitte[illegible] inviti: calidis utebar: illi frigidis: renibus a[illegible] tia imponebam, illi vetebantur ne concluſa vi[illegible] undaret in viſcera principaliora. Plumam de[illegible] m hujus non meminerant: ſæpe pedes lava[illegible] & hoc negligebant. Vinum dabam album: id [illegible] convenire dicunt: prohibebam à cibo exerci[illegible] omnum injungebam. Hæc duo ſolùm cum [illegible] uere communia præcepta. Cæterùm, poſt hæc in[illegible] ad hujusmodi affectum auxilium præſtantiſſi[illegible] dis *librum de Secretis* retuli. Liberavi & [illegible] de Cajo, in domo Jo. Antonii Majoragii, la[illegible] m ex caſu ab equo ſanguinis mictu: hoc non [illegible] miranda recenſeo, cùm morbus etiam ab alio [illegible] ſan potuiſſet, quamvis magnus, ſed ob auxili[illegible] tem: ſucco enim radicis ejus, quam ravanellum [illegible] ſolum paucis admodum diebus curavi. *Cardan. curat. admirand. num. 27.*

OBSERVATIO III.

[illegible] guinis mictus ab hepate demanans venæ ſectio-ne ſublatus.

F[illegible] *3. Patholog. cap. 13.* ſcribit in errore ver[illegible] urinam cruentam, ſive vineam, quæ re[illegible] oturam repræſentat, jecoris imbecillita[illegible] x enim intelligi poſſe, ſanguinem all[illegible] ur præterlabi, citra renum affectionem [illegible] pace tanti viri dictum ſit) multa ſunt, [illegible] opinioni obſtant. Nam videmus ſæpiſſi[illegible] plethoricos, neque ulli manifeſto morbo [illegible] ubus nec attagen famoſa, nec conchylia, [illegible] t falerna, per *Αἱματούρησιν* emingere uri[illegible] am, qui ſola phlebotomia, & applicatis [illegible] tioni hepatis, (circa quam, ſe quoque [illegible] andam, & diſtenſionem, ad claviculam uſ[illegible] icunt) curantur. Quis renes hic accuſa[illegible] præſertim nulla mingendi difficultas adſit. [illegible] *rius in ſcholiis ad cap. 22. Jodoc. VVillichius de* [illegible] es.

OBSERVATIO IV.

[illegible] is mictus frequenti equitatione aut renum ex Ve-nere imbecillitate contractus.

V[illegible] adoleſcentes duos, qui propter immode[illegible] enetem ſanguinem porum mejebant. In [illegible] e eſt fuiſſe vaſorum ſpermaticorum imbe[illegible] Sunt & nonnulli, qui, ſi durius equitent, [illegible] erceant immoderatiùs, excalfactis renibus [illegible] mejant. *Hollerius Comm. ad aphoriſm. 78.*

[illegible] nis mictu Paulum Schnepffium J. C. & [illegible] Marchionum Hochburgenſium, ex iis [illegible] huic malo obnoxium, Deo adjuvante, li[illegible] nam cum occupatiſſimus eſſet, frequen[illegible] cauſam equitationibus uteretur, do[illegible] lam, ſterilem, atque ſalaciſſimam u[illegible] t, in difficillimum illud renum vitium [illegible] n, niſi efficaciſſimis remediis, liberari [illegible] curationis fuit Millefolium albis flori[illegible] n, & trochiſci Gordonii, ſingulari præro-gativa huic malo dicati. Idem paulo poſt thermarum Cellenſium uſu renum atoniam correxit, eodemque relaxatos, ob aluminoſam balnearum [illegible] im, firmavit. *Schenckius.*

† Ad levem corporis motionem ſanguinis mictum ſecutum annotavit *Horſt. l. 4. obſ. 43. fol. 288.*

OBSERVATIO V.

Sanguinis aterrimi mictu ſubitaneo, quidam arquato morbo liberatus eſt.

SCimus nos Donatum Arrigonum, Urbis noſtræ Mercatorem, dum ad nundinas, quæ in Emporio Bahaoo, quotannis quater celebrantur, proficiſceretur, derepente morbo regio correptum fuiſſe: dumque Mantuam reverteretur, in diverſorio cum ſocio in lectulo cubans ac dormiens, ſponte ex virga maximi ſanguinis nigri copia emanavit, ita ut eum ſocius ſemimortuum, illius ſanguine madens, exſurgere fecerit, Mantuamque, non ſine labore & periculo reduxerit, ab arquatu tamen eo ſanguinis fluxu liberatum. *Marcellus Donatus lib. 4 cap. 29. hiſt. mirab. med.*

OBSERVATIO VI.

Sanguinis mictus alliis eſu contractus.

QUidam juvenis, comedendo allia plura, minxit ſanguinem cum ardore vehementi valde; poſtea apparuerunt in eo accidentia apoſtematis renum, ſcilicet rupti, puta ſanies: unde conjeci quòd humor acutus excoria vit ipſa loca, & aperuit venam. *Matth. de Graad comment. ad cap. 18. part. 2. lib. 9. Raſis ad Almenſorem.*

OBSERVATIO VII.

Sanguinis mictus ex caſu contractus, & expeditè percuratus.

VIdimus Methonæ hominem, lapſu ſcalarum ad dimidium matulæ ſanguinem minxiſſe, qui aſſumptâ protinus rubrica Lemnia miro convaluiſſet remedio: ſine enim urina cruorem emiſerat, qui fortè ex colis propinqua parte eruptione contigerat. *Benedictus lib. 22. cap. 26. Pract.*

OBSERVATIO VIII.

Ex vomitu urina cruenta.

QUædam nobilis mulier, alioqui valetudinaria, & ob ventriculum debilem ſæpe cruditatibus obnoxia, aliquando poſt vomitum vehementiorem ſubitò incidit in urinæ cruentæ copioſam excretionem, ſine omni dolore renum vel vicinarum partium, quæ puſtea fuit curata. *De obſerv. V. Cl. Joach. Camerarii.*

OBSERVATIO IX.

Sanguinis mictus, cum profluvio ſanguineo, ſine inteſtinorum exulceratione in quodam viſus.

SAnguinis mictus unà cum fluxu ſanguineo inteſtinorum non dyſenterico, ex magna plethora profectus, in cive Eichſtadiano à me notatus eſt. *V. Cl. Jacob. OEtheus lib. obſerv. propr.*

OBSERVATIO X.

Variæ ſanguinis mictus hiſtoria.

ESt quidam mictus ſanguinis criticus, & intervallis quibusdam motus, qualis fuit in Moniali muliere, cujus meminit Muſa, quæ ſingulis menſibus ſuppreſſis menſtruis, multum ſanguinem emingebat.

Archembault Advocatus, per alvum & urinam, intervallis ſanguinem reddebat, ætate virili.

Quibusdam, inclinante Vere, multus emingitur. Id ab Archigene ſcriptum reperio: quibusdam per circuitus, ut in hæmorrhoidibus, ſanguinem multum collectum, renibus emingi, unde ſublevenfur, idque accidere juvenibus, qui majori licentia Veneri indulgent.

Mileſius quidam apud *Aurel. 5. χρονιῶν* ſanguinem emiƈtum affirmabat eſſe ex infirmitate ſeminalium vaſorum. Ab Aureliano reprehenditur: ſed cùm experientia doceat, è renibus per vaſa ſpermatica defluere, & ab his, & à renibus exire certum eſt.

Vidimus, qui à coitu multum ſanguinem effunderent, quique non facilè reprimeretur, laxatis nimiùm vaſis, & imbecillioribus redditis, profuſo omni ſemine. *Scholiograph. ad cap. 52. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

Observatio XI.

Gonorrhœa aliquando obnoxius, uſu thermarum Badenſium in ſanguinis miƈtum incidit: unde grumos ſanguineos, forma acicularum, excrevit.

SExagenarius quidam ex Urania Helvetiæ, cùm in thermis Badenſibus noſtris lavaret, cœpit Hæmuriâ laborare, qui priùs aliquando affeƈtu illô ſimili gonorrhœæ (qui terebinthina ſumpta curabatur) laborarat. Emittebat grumos ſanguinis oblongos, acicularum majuſcularum, vel ligulatum præpilationibus, longitudine & craſſitie ſimiles; Dolor in ima pube, & circa virgam erat: unde conjiciebam in collo veſicæ morbum eſſe per anaſtomoſin, vel anabroſin venarum; & propter loci anguſtiam grumos oblonga hac forma excerni. Conſului ſpongias madidas aceto calido imæ pubi & genitalibus apponi ex Alexand. Benediƈt. Cucurbitulas imo dorſo velut natibus, inſidenti in decoƈtione adſtringentium; & ſi non prodeſſent, etiam aperiri venam illam in ſuperficie dorſi, quam tonſores earum thermarum ſecare in uſu habent. Trochiſcos fieri ex Karabe, terra Lemnia, thure, gummi arabico, unà cum trochiſcis alkekengi. &c. utatur his cum aqua hordei. Utatur decoƈto burſæ paſtoris interdum, &c *V. Cl. Caſpari VVolphii Obſerv.*

Observatio XII.

Grumi ſanguinis in urina, ſubſequente ſanie cruenta, hepatis exulcerati argumentum.

GRumos ſæpius nos obſervavimus, in quibus exulcerati hepatis notæ erant, in lotio infeƈto poſtea cruenta ſanie: quos grumos à ſanguine fieri facilè conjeƈtabam. Nam ſanguis, cùm extra propria vaſa emittitur, concreſcit, & grumi fiunt ſeu thrombi, qui nihil aliud ſunt quàm concretus ſanguis. Effuodi autem ſanguinem tunc ratiocinabar vel aperto, vel rupto, vel exeſo aliquo vaſe, vel ob reſudationem ſanguinis, quæ à vaſis fit, edoƈtus à *Gal lib. 4. de locis affectis*, vaſe, inquam, hîc non ad urinam deſtinato, ſed excreto inde ſanguine ac expulſo ad urinæ vias. Qui poſtea cum urina mixtus, & in ea ſubſidens, quoniam gravis res eſt & craſſa opacam etiam urinam deinceps reddebat. *Joannes à Bellofortis comment. ad Gal. aſcriptum lib. de Urinis 116. facie averſa.*

Observatio XIII.

A ſanguinis miƈtu urina difficultas: qua Chirurgi errore, cathetere veſica collum exulcerante, inflammationem & febrem continuam provocavit: unde æger, non ſine periculo, ſervatus eſt.

VIr quidam, ætatis conſiſtentis, ſanguinis miƈtu laboravit, is primò ulcera in tibiis habuit, ſed iis ſanatis ſcabie prehenſus, quam injeƈtione quadam curavit quidem, ſed materiam illam acrem, quum illi præcluſus eſſet exitus per cutim, in venas regurgitare fecit, & ſanguinis miƈtum peperit, cum ſummo fœtore ac grumis: à quibus cùm difficultas mejendi orta eſſet, Chirurgus ex mala immiſſione catheteris (ut ſunt rei anatomicæ imperiti ferè omnes) ipſum veſicæ collum inſuper exulceravit, unde & inflammatio ejus partis ſubſequuta eſt, & febris continua, ut etiam de vita periclitaretur, ſed intra paucos dies ſanitati eſt reſtitutus. *De Cl. V. Caſpari VVolphii obſerv.*

DE CALCULIS VESIC[...]

Observatio I.

Calculi veſicæ cauſa, & ſententia nova.

DE cauſa Calculi & Tartari IN G[...] *bolari & viſcoſa, per ſalis ſpiritum* [...] *lata*: vide de *Lithiaſi Renum. Sc*[...] *Filius.*

Veſicæ calculi cauſam plerique tradunt, craſſum eſſe crudumque ſuccum, qui p[...] cum urina in veſicæ capacitatem influat, in qua [...] fæx ſubſideat, qui loci calore exarefaƈtus [...] deſcat. At verò quid limum illum (niſi fort[...] dum anguſta, aut obſtruƈta ſit veſicæ cervix [...] poſſit illic remorari, non video, cùm & ſanguinis [...] mus, & pus, & mucoſa lentaque pituita, aliaque craſſiora, facilè illinc profluant cum urina. H[...] mentis adduƈtus, aliam cœpi cauſam inveſtigare, tandem comperi, omnem calculum in veſica [...] ſum, rudimentum quoddam è renibus traxiſſe, è q[...] per nephriticum dolorem excidens, ſi grand[...] eſt in veſica aliquandiu hæret, ac plerumq ie p[...] illicque allatatum ſordium adhæſu coagmentatu[...] verus confirmatusque lapis fiat. Ita quidem n[...] haƈtenus offendi in veſica calculum habere [...] phriticis doloribus divexatus antè non fuiſſet. quoſcunque exemptos veſicæ calculos obtrivi [...] autem experiundi gratia permultos) in eorum [...] quaſi nucleum reperi, verum rudimentum è ren[...] exturbatum, diverſi, quàm reliquum integum[...] ac involucrum, & coloris & ſubſtantiæ. *Fernelius [...] cap. 13. Patholog.*

Fernelii ſententiæ *Rondeletius*, *Jul. Alexan*[...] *Ant. Valetius, & alii nonnulli* contradicunt.

De materia, cauſa efficiente, & generationis lapidis in veſica & renibus, non eadem omnium [...] tentia. Alii ajunt multam materiam craſſam ac terr[...] primùm cogi in unum in veſica, cujus pars infima creſcit, tandemque, ſi non ejiciatur, calore [...] parte tenui conſumpta in lapillum coaleſcere. [...] volvitur ab urina & ſemper ſibi adjungit atq[...] getur. Cauſam autem efficientem eſſe tum c[...] cum frigus, unde in ſenibus & pueris generantur [...] juvenibus. Alii ex Hipp. materiam faciunt aduſtam à fervore & ardore. Quorum enim [...] da eſt, ac ſana, & veſica aut veſicæ os non ardet eiſè urinam effluere, & in veſica nihil congregari [...] rum verò alvus ardens & fervida fuerit, in his etiam [...] ceſſe eſt veſicam idem perpeti. Cùm enim mag[...] pro natura, fuerit calefacta, ſtomachus ejus i[...]flam[...]tur. Ubi verò hæc perpetitur, urinam non dem[...] ſed in ſeipſa concoquit & adurit: & quod qui[...] tenuiſſimum in ipſa eſt, excernitur: quod p[...] tranſit ac emingitur. Indicio eſſe urinam [...] ſimam excerni inſtar ſeri. Braſſavolus terti[...] affert ex eodem *Hippocr. 4. de morbis*. Hen[...] renis, ſedimento, velut glutine, copulante. [...] buſdam non placet, quia natura, ut ſtatim are[...] ſerit, protinus ejicit. Et cùm renum calculus [...] ſit, adeò veſicam vexat, ut diu non p[...]ſſit re[...] re nec augeri. Contrà nonnulli nullum in [...] dem generari ajunt, quin in renibus accepe[...] pium & rudimentum. Indicio eſſe neph[...] qui in omnibus præcedunt, & in omnibus [...] dium quaſi nucleum reperiri ver[...] rudime[...] nibus exturbatum Philot. contra, ſæpius [...] ca[...]

pte

pter capacitatem calculos generari. Reſpondent capacitatem juſtum argumentum non eſſe, & experientia doceri contrarium. Tantam controverſiam neque noſtrum eſt conciliare, neque brevibus ſcholiis id poteſt præſtari. Si tamen licet ex iis, quæ apparent, quicquam efficere, cùm lapides renum & veſicæ neque eodem colore, neque eadem figurâ, neque eadem ſubſtantia, nec in eodem ſexu aut ætate ſimiliter concreſcere ſenſus doceat, omnibus eandem cauſam aut generationis mo... m tribuere, aut locum, non minùs abſurdum videtur, quàm ſi in metallis & lapidibus terrenis idem fieret. Veſicæ enim calculi ferè majores, rarò alio colore, quàm ..., aut cinereo, in pueris frequentiùs ob edacitatem, ut ait Galenus, unde crudi humores generantur, qui calore concreſcunt. Sed fuſam craſſitiem, exceptam ob robur nativi caloris & virtutis naturalis in veſicam re... excernunt. Adde, ſi vis, mollia & humida corpora ... & fluxilia, quod plurimùm facit ad excretio... m materiæ craſſæ. Quæ, quia in ſenibus & adultis non adſunt, in illis frequentius generantur in renibus. In mulieribus rariùs, propter menſtrua & laxitatem mollitiemque viarum. Acervantur lactis, caſei, vinorum craſſiorum uſu, ut Ferrariæ: aquarum limoſarum, ut Lutetiæ: alimentorum craſſi ſucci, ubicunque ſit. Urinæ quandoque arenoſæ ex veſica, aliquando contrà. Ex ...s omnibus in veſica, & ab arenulis & à materia terrea atque aduſta, ſed multò frequentiùs ex crudo ſucco, limoſo ac viſcido, quo etiam coguntur arenolæ, calculos oriri conſentaneum eſt, aliquandoque arenulas ex renibus in veſicam labi, ſed etiam ex ipſius urinæ fæce reſoluto humore poſſe fieri, à calore ſtomachi ipſius, ut ait Hipp. quales in matulæ fundo apparent. Craſſities materiæ intelligitur ex corticibus veluti cæparum, quibus lapides veſicæ integuntur, & ex compacta ſubſtantia & duritie. A viſcido humore frigus; à ſuperveniente calore induratio, coctio, & quaſi aſſatio, ut in lateribus ex luto: unde neque calore liquantur, neque ...igore. In renibus verò ferè tinguntur rubro; ut rubrum intelligas & flavum & ruffum juſta ratione, quod ... in arenis videre licet. Nam à ſanguine, calore loci, ... partis colore tingi ſolent. Minùs duri, aſperi, & ma...s friabiles, quàm in veſica. Ergo magis ex arenulis ...eſcunt. *Scholiograph. ad cap. 48. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

OBSERVATIO II.

...pides in veſica nati inſigniores, qui vel numero, vel magnitudine, vel ſubſtantia, vel denique formas & formidandis accidentibus ægros miſerè excruciarunt & plerunque necarunt.

NOn ſecus, atque de renum lapillis dictum eſt, in veſica, quæ urinam excipit, lapilli concreſcunt, ...c minùs varii forma, quantitate atque colore: niſi ...od veſicæ calculi apud quosdam præcipuæ cujuſdam ...agnitudinis & duritiei eſſe ſolent, vel tantæ, ut nec ...edicamentis atteri, expellique, nec inſtrumentorum ...ſufrangi eximique jam cæſis (inciſis veſicis) queant: ...neceſſe ſit, qui ſic infeſtantur, (quod ipſe perturbato ...o non ſemel expertus ſui) mole dolorum ſupera... ...oppreſſoſque inter infandos cruciatus miſerè op...ere. Equidem, quæ mea eſt opinio, nullam acerbio...m homini mortem accidere poſſe puto, ea ipſa, quam ...culi inferunt tormenta, ubi quis membris omnibus ...vis viribusque integris violento impetu adigitur, ut ...imam indignè exhalet: Id quod Friderico III. Saxo...iæ Electori primo pietate, ſtudio pacis, multiſque vir...ibus memorando evenit. Ab hujus Principis occa... qui incidit in annum 1525. diem Maji quintum, cùm ...jus corpus ſectum, exemptis inteſtinis, aromatis ad ſe...ulcrum inter Principes more uſitato condiretur, qui... Joannes Trautemannus, quo Principe Chirurgo ...as uſus, veſicam incidens, in ejus orificio lapidem offendit grandem, cuſpide in cervicem, quâ urinæ meatus patet, porrecta, latiore parte in veſica hærente. Eum lapidem ab hæredibus Trautemanni, quorum ſuperſtites ſunt quatuor, viri boni, precariò accepi, data fide de reſtituendo. Sed & idem Chirurgus fellis receptaculo alium calculum exemit, ut vir clariſſimus Dominus Peucerus mihi ſignificavit, quem manibus ſuis ſeſe contractaſſe ajebat, praſino colore, forma quadrangulum, magnitudinis unius articuli. Inde & renes ſecti fuere, atque è dextri lacuna alius quidam lapillus evulſus fuit, duorum articulorum magnitudine, ſubrutilo colore circumcirca uno in loco circulati ambitu medicamentorum λιθονθρυπτικῶν acredine attritus, effuſusque, quâ urina profluxit. *Kentmannus libell. de Calculis.*

Multos è veſica lapides exemimus cæparum more lamellis incruſtatos, inferiore ſubinde coloris diverſi. Duo præter hosce genera: Utrunque apud me eſt. Ex Bovillis oppidanus noſtris adjutus medicamentis eminxit vitreum, ſanè ex illa nobili Praxagoræ pituita. Dum mingeretur albuminis mollitie, emiſſum vitri duritie ac ſplendore. Senatoris filius ejecit pultis modo multos ac maximos; qui aeris contactu poſtea in gypſeam tum ſpeciem tum firmitatem concrevere. Hic quoque nunc rectè valet. *Scaliger Exercit. 108. num. 3. ad ſubtil. Cardani.*

Vidimus lapides ex veſica ejectos, magnitudine ovi gallinacei, quos paulatim viſcoſa materia obducta veluti in cruſtas, varii interdum coloris, igneus calor induravit. atque ita creſcere ſenſim traduntur. Margaritæ enim in conchis fieri eo modo cernuntur, gemmariis varios veluti in cæpis cortices torno detegentibus. Ob eam cauſam corpora phlegmatica & melancholica, puerilia vel ſenectute confecta, calculorum cruciatus ſentiunt. *Alex. Bened lib. 22. cap. 35. de med. morb.*

Defunctis nihil humoris in veſicam tranſmittitur. At vivis non ſolum humor, ſed etiam ſicca quædam concrementa deſcendunt, ex quibus calculi conficiantur. Jam nonnullis talia in veſica conſtiterunt, quæ nihilo differre à conchyliis viderentur. *Ariſt. de animal. lib. 3. cap. 15.*

Eadem ratione, qua pueri periclitantur, calculus in veſica gignitur, qui dyſuria aut ſtranguria laborant, quòd ſcilicet debiliter mingant. Quod Ferdinando à Mena, præceptori meo, qui etiam ante me fuit Philippi II. Medicus cubicularius, poſtquam & ipſe Compluti primariam Cathedram multos annos feliciſſimè rexerat, contigit. Cui poſt mortem exciſo, ſolidiſſimus lapis, plus quam ſeptem uncias pendens, extractus è veſica eſt. Hic multos ante annos, renum calculo laboraverat, ut ſit veriſimile inde detruſum eſſe lapidem, qui veſicæ hærens, ſtranguriam fecerit, ac per eam ſeipſum in tantum auxerit incrementum: quod & in ſenibus omnibus cenſeri debet, qui cùm antea laboraverint morbo renum, nunc laborant veſica. *Franciſcus Valleſius Comment. ad ſect. 3. lib. 6. Epidem. Hipp.*

Juſſimus nos excellentiſſimum Albertum Savonarolam D. Hieronymi Savonarolæ fratrem poſt obitum aperiri, (Ita enim placuit Illuſtriſſimo Alphonſo Duci Ferrariæ) hic doctiſſimus vir Albertus in veſica decem lapides habebat magnitudine ovi columbæ, immò & majores, qui eandem præcisè formam ſervant, ac ſi arte facti fuiſſent: omnium pondus eſt ſex unciæ & ſemis: quisque lapis ſemunciæ pondus excedit. Nos ſervamus hos lapides auro colligatos, tanquam perpetuum monumentum, & illius viri, & ipſorum lapidum, qui eadem præcisè forma in tantam multitudinem excreverint, ut unus ſolus lapis effectus non ſit. Hi decem lapides excellentiſſimi Alberti Savonarolæ ſi in terram projiciantur, veluti trigonalis pila reſiliunt. *Braſſav. comm. ad aph. 79. lib. 4.*

In menſe Junii Illuſtris Dominus *de Montpipeau* co-

gno-

gnominis *de Rochechouart*, eques magni ordinis Regis, poſt obitum ſectus, tres lapides fuerunt reperti in veſica, magnitudinis nucis integræ cum ſuis velaminibus, plani, albi, inſigni duritie, ut ſilices fluviatiles potiùs dicerentur, quàm veſicales, aut ab humano corpore excretos fuiſſe. *Ferrandus in libell. de Calculis.*

Idem, in cadavere Domini de Montigne, Chirurgus cognomine Lucas apud Pictavos, extraxit è veſicæ ſtomacho ſeu ventre lapidem ingentis magnitudinis & ponderoſitatis, ut vix credibile ſit talem lapidem potuiſſe in dicto ventriculo contineri, &c. pendebant uncias tredecim. *Idem loco citato.*

Juriſperitus quidam, ſupra quinquaginta annos natus, diu moleſtiſſimo urinæ ſtillicidio, accedentibus plurimis calculi in veſica latentis indiciis, laboraverat, cùm ad ſe ſectionis peritum vocat. Hic facto experimento, nullum in veſica calculum eſſe judicavit. Profectus igitur ad fontem qui in agro Leodienſi eſt, illinc reverſus, non meliùs, ſed pejùs habuit: urina albida, fœtida ac purulenta facta. In veſica hujus duodecim reperti ſunt calculi, quorum qui major nucis myriſticæ nucleum æquabat: ac ren ſiniſter purulentus, ac ferè conſumptus, exiguo admodum parenchymatis reliquo *Dodonæus cap. 44. Med. Obſerv.*

Anno Domini 1570. Duciſſa Ferrarienſis Lutetiæ Montem-argivum accivit Joannem Collo, qui calculum è veſica piſtori dulciario extraheret. Calculus ille, etſi pugni craſſitiem haberet, novemque uncias penderet, feliciſſimè tamē ægro evulſus fuit, Franciſco Rouſſeto, & Joſepho Javello Duciſſæ Medicis experientiſſimis & doctiſſimis præſentibus. Non multum tamen temporis poſt piſtor ille interiit ex urinæ ſuppreſſione, per obſtructionem ab exiguis duobus aliis calculis, qui è renibus in veſicam deſcenſum, in media ureterum via ſubſtiterant. *Pareus lib. 24. cap. 19.*

Anno Domini 1566. Laurentius Collo filius, cuidam, Martium commoranti, mentulæ tractor ex eo cognominato; quòd ab ætatis ſuæ anno decimo, calculo jam obnoxius, pudendum aſſiduè ſcalperet, calculos tres è veſica extraxit, ſingulos ovi gallinacei craſſitie, omnes colore albos, & ſimul duodecim uncias pendentes, Regi Carolo tum ad Sancti Mauri à foſſis fanum degenti, cùm oblati eſſent, unum malleolo confregit, in eoque medio alius inventus eſt, colore caſtaneæ, cæteraque nuci mali perſici ſimilis. Tres illi calculi mihi à Chirurgis illis fratribus dono dati ſunt. *Idem eodem loco.*

Lapidem unum ex veſica hominis extractum, qualis & quantus ferè appareт, (caſtaneæ magnitudinem pictora refert) aſperum, racemi quadam ſpecie. Alterum itidem è veſica, minorem levem. *Geſnerus lib. Foſſilium, p. 146 facie averſa*, pictum quoque expreſſit.

In Hieronymo Verio Piſtorienſi Medico egregio, & in Piſano Gymnaſio Theorices Medicæ artis Profeſſore, collegaque noſtro, cùm non ſine magno illius Academiæ detrimento diem ſuum hoc anno ex calculo obiiſſet, plusquàm quinquaginta, avellanarum magnitudine in illius veſica ſunt reperti. Res certè mira, & quæ à calumnia Medicos non parum defendit, ſiquando in hujusmodi monſtra incidentes, oleum (ut ajunt) & operam perdant. Erant autem omnes illi calculi coloris ſubflavi, bilis meræ ſoboles. *Fonſeca lib. 1. cap. 4. de Calculis.*

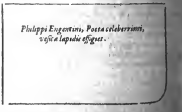
In veſica plerumque unus duntaxat lapis gigni ſolet, eo quòd craſſa, quæ aſſiduè ſuppeditatur materia, facilè circa eum, qui jam genitus eſt, ac redundat, concreſcit, & ipſum potiùs augeat, quàm novum proferat; quamvis etiam in hac interdum plures lapides redundent, qui plerumque aliquod in renibus rudimentum obtinuere: unde ſuperioribus annis Lugduni duodecim extractos vidimus calculos ex veſica cujusdam militis Helvetii, nuper vita functi, qui omnes ovi columbacei magnitudinem æquabant, quibus à nobis comminutis, comperimus in cujusque eorum medio inclusum exiguum calculum ſubflavum, orobi granum referentem; quos credidimus olim ex ipſis renibus eſſe delapſos in veſicam, & in ea poſtmodum, ob viſcidæ materiæ circa ipſos concretionem, ad ejusmodi magnitudinem, quam diximus, ſingulos excreviſſe. *Vidus Vidius Junior lib. 10. cap. 20. de Curat. membratim.*

Apud Joannis Volckameri uxorem vidi lapidem exciſum ex veſica cujuſdam Leonhardi Volckameri anno 1479. die 9. Februarii, qui habebat pondus unciarum octo, qui paulo poſt mortuus eſt.

Anno 1561. Menſe Auguſto, Froſchelius Lithotomus Auguſtanus execuit è veſica cujusdam Pannificis ſexagenarii, habitantis extra portam ab Hoſpitali denominatam, duos lapides, quorum alter pendit uncias quatuor cum ſemiſſe & drachmas tres. Alter uncias duas cum ſemiſſe & drachmam unam, & evaſit. Sed vulnus non potuit conſolidari, ita ut ſemper urina ſtillaret per vulnus.

Idem mihi retulit Patrem ſuum detraxiſſe lapidem ex veſica cujusdam Æditui ex villa Langeneiſſen, non procul ab Auguſta, pendentem uncias quatuordecim; illum tamen tertio à ſectione die mortuum eſſe. *De Obſerv. D. Joannis Heſſi per Cl. V. D. D. Joach. Camerarium liberaliſſ. mihi communicatis.*

Philippus Engelbrechtus Engentinus, Poeta ſui temporis celeberrimus: veſicæ calculo obnoxius, Argentorati, anno 1528. ſectioni ſe commiſit, qua inſtituta, inventus in veſica lapis ſtupendæ formæ, glaber, politus, durus atque gravis, pendens ſupra quatuor uncias. Qui, ut ex ſubjecto Sapidi carmine apparet, vel quòd veſicæ agnatus hæſerit, vel ob magnitudinem, aut enormem ejusdem formam, cùm poſt ſectionem detrahi haud potuiſſet, tertio Septembris die, vitæ finem ei attulit, cujus deformationem ad vivum expreſſam ſubjecimus.

Philippi Engentini, Poetæ celeberrimi, veſicæ lapidis effigies.

Longitudo.

Latitudo.

Craſſities.

EPITAPHIUM

PHILIPPI ENGELBRECHTI ENGENTINI:

Joanne Sapido Authore.

Phœbi delicias, patriæ ſpem, rebus & aptum
Omnibus, hæc Vatem terra Philippon habet.
Quem lotii, mala, Parca Virum, veſica peremit,
Dum renuit lapidem reddere ſecta trucem.
Hic quoque ſi veterum memores ſint jure nepotes,
Æternum claro nomine notus erit.

IN EJUSDEM MORTEM

Sebaſt. Auſtrius.

Scripſit ubi propriis manibus ſua carmina Vates,
Iratum metuens itque, reditque IOVEM.
Quem mare, nec tellus, ignis, nec peſtifer Aer
Suſtulit, at talis, quem tibi pingo, lapis.

Hæc ex tabula, quæ memoriæ ergo, & Anathematis inſtar, ingredientibus ad oppoſitum latus dextræ parti Chori,

Chori, Templi quod D. Virgini Mariæ in Kilchinſen ſacrum eſt, affixa, vel hodie quoque cernitur, bona fide tranſtulimus. Quò Lectorem, diffidentem nobis, ablegamus. *Schenckius.*

Nicolaus Tabernton, Medicus Burgundus excellens, cùm præterito anno, ex magnis cruciatibus, morboque incurabili, ex hac vita deceſſiſſet; atque à Medicis ejus oppidi (quod Wiſu vocant) diſſectus eſſet: in veſica ejus lapis inſtar ovi anſerini magni fuit inventus. Nec non in veſicula fellis lapides quinquaginta tres ad magnitudinem fabarum, cum maxima omnium admiratione. Quod ipſum hiſce diebus Burgundus quidam, fide dignus, ejuſdemque loci civis honeſtus, mihi pro certo retulit. *Joan. Jacob. VVeckerus de ſuis ad me miſſis obſerv.*

Anno 1584. 22. Junii: è Veſica Nobilis & Reverendi viri Domini Philippi à Freiberg, Decani & Proëpiſcopi Conſtantienſis: Chriſtophorus Groſs Lithotomus Campidonenſis lapidem ſectione detraxit, pendentem uncias duas cum ſemiſſe. Hinc ſolùm ob ea curatione incommodo relicto, quòd perpetuam inde urinæ incontinentiam incurrerit: quæ lapidis magnitudini aſcribenda. Cujus iconem ad vivum etiam coloribus expreſſam unà cum hiſtoria, idem Dominus Decanus, non tam ad urinæ incontinentiam, quàm ad inſequutam etiam quartanam febrem, es petendi conſilii ad eosdem affectus cauſa, ad me miſit. Forma & magnitudo lapidis eſt ovi gallinacei; color quàm ochræ intenſior paulò: punctis crebrioribus, ſubluteolis, undique velut verruculis notatus. Quem Lithotomus ab anno undevigeſimo aut vigeſimo cœpiſſe, & ad eam magnitudinem usque excreviſſe, argumentis neſcio quibus perſuaſus, ſtatuit. *Schenckius.*

† Numeroſos veſicæ calculos annotarunt quoque *Rhod. Cent. 3. obſ. 24. Hildan. oper. pag. 706. & 712. & 725.* Confer etiam *Th. Bartholin. Cent. 5. hiſt. 57. & Cent. 1. hiſt. anat. 71.* Ingentes quoque veſicæ lapides deſcribit *Borell. Cent. 2. obſ. 21. & 62.* Calculum majorem, quàm ut potuerit ægro ſuperſtite extrahi, cum alio minore inter veſicæ membranas deliteſcente, obſervavit *Cattier. Obſerv. 3.*

Observatio III.

Lapides veſica nonnunquam, novo exemplo, cutaneo involucro concludi, qui ob id cathetere explorari minimè poſſunt.

Quidam de Dominis Cardinalibus, qui erat multùm calculoſus in renibus, & pluries in anno habebat paroxyſmum, dum fuit poſt mortem eviſceratus, ut moris eſt: habebat quatuordecim lapillos in veſica, qui omnes erant rubicundi in centro: & omnes venerant de renibus: quorum quidam erant in forma propria, quidam fecerant unam tunicam, (cruſtam ſeu laminam) quidam duas; Et qui vidit teſtimonium perhibuit. *Tornamira Comment. ad cap. 75. 9. Raſis ad Almans.*

Mercatori cuidam omnia calculi veſicæ ſigna aderant. Cathetere probari non potuit. Mortuo, duo magni calculi inventi ſunt, ſinguli unciarum duarum ſemis, membrana incluſi utrique ſua. *Schologr aph. ad cap. 49. lib. 1. Holl. de morb. intern.*

Inflammatio & gangræna laniatæ veſicæ ſæpe conſequens, mortem infert inevitabilem. Par ægrum manet fortuna, ſi oblongus calculus tranſverſim ferramento evellatur: vel ſi membrana incluſus ſit, quod genus calculi vix cathetere probari poteſt. *Pareus lib. 16 cap. 39.*

Vidi quendam à quo duarum unciarum lapis fuit extractus, cyſti obductus, quod admodum infrequenter contingit. *Horatius Augenius lib. 4. Epiſt. 2.*

Certus ſum, lapidem circum ſeſe interdum veſicam contrahere, ac propterea abſcondi, ſicque tentantium manus fallere. *Mercurialis Conſ. 36.*

Cùm anno 82. Lutetiâ reverſus, per menſem Octobrem Oeniponti verſarer. Nobilis & clariſſ. Vir D. D. Fridericus Alſtetter, Sereniſſ. Arch. Auſtr. Ferdinandi à Conſiliis & Regimine, Vir antiquæ virtutis ac fidei, &c. fautor & patronus meus ſingularis, mihi retulit de Lithotomia in Domino ſocero ſuo, Nobili & Magnifico olim viro, Dn. Rocho Caſtnero, ejuſdem Sereniſſimi Archiducis noſtri Conſiliario intimo, tum vivo, tum extincto tentata atque adminiſtrata. Is, cùm per dies vitæ ſuæ ſolo aquæ potu uteretur, plurimisque laboribus ac peregrinationibus occuparetur, dolorem gravem ac permoleſtum, in abdominis inferiori ſede, poſterioribus aliquot annis ſuſtinuit. Quo ſubinde magis exaſperato: in conſilium adhibuit tum Medicos, tum Chirurgos. Et licet multùm provecta jam premeretur ætate, tamen (ingentibus cruciatibus impulſus) ſectionis periculum ſubire voluit. Anno igitur 1580. ætatis verò ſuæ 75. cùm Nobiliſſ. & Clariſſ. Vir, D. D. Joan. Villebrochius Illuſtriſſ. Serenit. Archiater, &c. ſuam de præſentia lapidis in veſica ſuſpicionem, conſtanti aſſeveratione firmaret: licèt duo Chirurgi & Lithotomi celebres id negarent (ut qui immiſſo cathetere, nullum tinnitu, vel attactu calculum ſe deprehendere profiterentur) ſectus tamen eſt. At ne tum quidem lapis ullus manu Chirurgi deprehenſus, aut exemptus eſt. Octavo poſt ſectionem die Vir ille Magnificus moritur: cùm priùs petiiſſet, ut poſt obitum ſuum, tum veſica, tum circumjacentia membra, pro inveniendà tanti doloris cauſa, penitiùs introſpicerentur. Exempta itaque veſica lapides continuit triginta duos, omnes in propriis tunicis incluſos, & invicem ita contiguos, ut haud ſecus quàm apes in ſuis cavernulis favum, ſic iſti calculi in ſuis quique alveolis, totam veſicæ capacitatem replerent, exiguo tantùm meatu, urinæ retentioni (quæ perbrevis eſſe ſolebat) emiſſionique relicto. Admirantibus hanc naturæ machinationem, tum Medico, tum multò magis Chirurgis, veſica ſic integra cum lapidib. & eorum alveolis allata eſt aſpectui Sereniſſ. Ducis. Hos ipſos triginta duos lapides, & præterea unum in veſica fellis, eodem tempore, in prædicti viri cadavere inventum, mihi ſuperiore Anno 84. Italia redeunti, & Schwatziæ divertenti, Nobiliſſ. & Eximius Vir, Dominus Wolffgangus Caſtnerus in Singendsluil, Domini Rochi prætati filius, Swacenſis & Freundspergenſis Præfectus coràm exhibuit contemplandos. Priores illi 32. erant ſubſtantia duriſſimi ſolidiſſimique, figurâ partim oblonga & ovali, partim rotunda, colore albo, magnitudine, & pondere inæquales; ex iis enim ſedecim rotundiores, nucem moſchatam ſuaquique mole referebant: reliqui paulò minores erant, minimus fabæ magnitudinem adæquavit, aut ſuperavit, maximus ſemiunciam (ſi bene recordor) ponderabat. Unicus verò ille in veſica fellis inventus, minus durus, minuſque ſolidus erat in ſubſtantia, colore ſublividus, magnitudine parvam referens caſtaneam. *Hanc Hiſtoriam nobis Doctiſſ. Philoſophus & Medicus, Clariſſ. Vir. Martinus Holtzapffel, pro ſuo cùm in nos, tum erga rem Medicam ſtudio, liberaliſſimè communicavit.*

Nobiliſſimus Annibal Conſtantius, levis armaturæ equitum tum Illuſtriſſimi Ducis Præfectus, cum ipſum lapidem in veſica habere omnium ſignorum conſenſu Medici arbitrarentur, ut certior efficeretur, catheterem tentari voluit. Quare accerſiti peritiores Chirurgi, impoſita ſyringa argentea, ſe nullum lapidem perſentire, conſtanter unanimi conſenſu affirmarunt. Verum nullis ei præſidiis conferentibus, à Fallopio tunc Excellentiſſimo Medicinam Patavii faciente, ut curaretur, Patavium ſe contulit. Qui omnia lapidem atteſtantia ſigna conſpicatus, lapidem in veſica adeſſe teſtatus eſt; at cathetere impoſito, ſe calculum perſentire non poſſe pluries miratus. Quare negotio infecto

Man-

Mantuam reverſus, poſt multos, longoſque cruciatûs, è vivis deceſſit. Diſſecto cadavere, lapis inſignis magnitudinis in veſica adinventus, undique tamen humore multo ac craſſo circumveſtitus, inſtar anguillæ pellis involucro circumambiente, quem color imbecillior, (erat enim ſeptuagenarius) quominùs lapideſceret, effecerat, ſicut anteactis annis, calore vegetiore exiſtente, ejuſdem ſobolis humor, ſenſim ac ſenſim in lapidem degenerans, concreverat. Quominùs itaque ex ſyringæ contactu lapidis ictus perciperetur à Chirurgorum tactu, integumentum illud fuit in cauſa. Quod nunquam ab alio authore obſervatum legere contigit, ſive antiquos Græcos, Latinos & Arabes, ſive recentiores ſpectes, uno excepto Jacobo Hollerico. *Marcell. Donat. lib. 4. cap. 30. Hiſt. Mirab. Med.*

Calculos in veſica, membrana aliquando peculiari involui, nonnunquam etiam veſicæ adnaſci, multis ſed parum firmis argumentis *Rouſſetus, Libello de ſuo partu Cæſareo* inficiatur. Nam quòd primùm tunicatos, aut agnatos calculos moleſtiam aut dolorem nullum inferre, ac ob id quoque fruſtra ſic affectos ſectionem expetere affirmat, vaniſſimum illud quidem fuerit, ſi abſolutè & indefinitè aſtruat, quum illi ipſi calculi cæteris non minùs, proque magnitudinis ratione, pondere, tenſioneque, ægros gravent & vexent. Atqui tunica propria veſtiuntur, non perinde veſicam atterere atq; exulcerare poſſunt: proinde multo tempore minus moleſtos eſſe certum eſt. Præterquam quòd renum veſicæque calculi, qui liberi undique ſunt, à nonnullis quoque diu, ſine inſigni, imò perexigua moleſtia ſæpe perferantur. Jam illud quoque in confeſſo eſt, ſive nudos, ſive tunicis involutos, ſi cervici veſicæ adnaſcantur, non minùs quàm alios vulgares, ſtranguria & urigine laborantes torquere. Qua vel ſola ratione ad ſectionem confugere opus haberent. Venio ad alterum hujus viri argumentum, quo prætendit, ſi ex ovo etiamnum calculo cutaneus cucullus increverit, qui idem augeri potuerit: ſi adulto, unde creſcendi initium duxerit? Ego verò curioſo illi viciſſim oppoſuero, num ovo minore adhuc, an verò ad juſtam magnitudinem jam perducto, cutaneum involucrum, quod tandem in cruſtam abit, induatur? & unde creſcendo antequam in teſtam indureſcat, principium ſumpſerit? Aliam verò cutis, quæ ovis, aliam quæ calculis inducitur rationem eſſe, objicies fortè non ſine dioriſmo. Ovis enim naturaliter cutis, ex qua teſta producitur, innaſcitur, eaque ad ovorum conſtitutionem ſemper, ſi rectè habeat, requiritur. Contrà verò calculorum multò maxima pars ejuſmodi cutaneo involucro caret, nec niſi rariſſimè in eis obſervatur, adeoque ad calculi conſtitutionem non facere creditur. At falleris mi Rouſſete, falleris, id quod ipſemet teſtaberis, ſi ad calculi, maximè verò veſicæ, generationem reſpexeris; eamq; quam de ovis ad calculos analogiam produxi, minimè rejicies. Proinde in his locum habet ratio & experientia, Fernelii doctiſſimi Viri ſententia, qua ſuſtinet, veſicæ calculos πρoϋπάρχον habere in renibus, quod quoſcunque perfregerit plurimos, nucleos intus rubeos deprehenderit, qui ad veſicam delati, corticatim increſcant. Quem tamen in eo deceptum eſſe apparet, quòd catholicum omninò id theorema fecerit, licèt utplurimùm duntaxat eventus reſpondeat. Quare ſi ex corticibus nucleus in veſica incrementum capeſſit, dioriſmo Philoſophico & Medico inveſtigandum, qua ratione fiat, ut in veſica tenax materia non ſemper in durum corticem, ſed eadem in cutaneam membranaceamque ſolùm ſubſtantiam convertatur. Accidit verò potiſſimùm id, imbecilliore, remiſſioreque calore, quominùs lapideſcat. Quemadmodum enim gallinas aliquando ova, cutanea ſolùm membrana, non item dura teſta concluſa, parere conſtat: ita ſanè lamellas, deficiente videlicet opifice calore, pituitoſas, veſicæ lapidibus inductas, in membraneum tegumentum tantùm commutatas, non incruſtas, obſervamus. Unde noſtra de ovo ad eoſdem analogia facilè perſtare, ſed in veſicæ lapidibus ſolùm, poterit. At ne ſine teſte quid affirmem, Albertum audi: Inveniuntur (inquit) ova, quæ non habent teſtam exteriorem, ſed membranam tantùm, quæ teſtæ ſubjici ſolet, quod fit, quoniam talia ova humida ſunt & aquoſa, & non habent calorem ſatis validum, præſertim ſi cibo humido, ſperma gignente, alantur gallinæ. Hucuſque Albertus. *Schenckius.*

Observatio IV.

Calculos aliquando veſica adnaſci, & adhærere.

Si veſicæ inhæſerit calculus, ex contriſtationibus p… teſiet: ſed neque dolorum, neque gravitatis exper… ſunt, licet urinam expeditè reddant: ſin minùs, & urinæ difficultas accedet. *Aretæus lib. 4. cap. 4.*

Nonnunquam ſummæ veſicæ adhæreſcens cal… & quaſi ex illa propendens, vix ullum ex calculi… manifeſtè exhibet: & viſi ſunt qui, nullo dolore, … illum geſtaverint. *Fernelius lib. 6. cap. 13. Patholog.*

Aliquando liber eſt, interdum hæret veſicæ, nec … vi extrahitur. * Nam ut matula excrementa hæte… contrahit, ita veſica imbecillior. Deinde imbecill… veſicæ, & anguſtiis viarum impeditur excluſio. … mors: quia febris & inflammatio ſequuntur. *Schol… ad cap. 49. lib. 1. Holler. de morb. inter.*

Si adhæret lapis cervici veſicæ affixus, inutilis eſt, (per reſupinationem ut excutiatur) medendi ratio: … annis præteritis in Reverendiſſimo Berardo Bonjoanni Epiſcopo Camertium obſervavimus. Extirpantur faciliùs, qui non inhærent cervici: inhærentes fixique vix avelluntur conatu maximo, quo muſculos dilaceratur, convellitur, inflammatur. Atque idcircò mi… non eſt, ſi major pars horum moritur. *Horatius Augenius Epiſt. 1. lib. 4.*

Quòd ſi lapis ex veſica propendeat, erit (urina) alba, craſſa, turbida, mucoſa: materia enim craſſa vacuatu… & in lapidem non abit. *Alemannus Comment. ad lib. Hippocr. de Aere, Aquis, Loc. 123.*

Dico quod tales lapides connexi (cum veſica) tardiùs augentur, quia major pars materiæ craſſæ effluit per urinam, hæc fuit ſententia illius. *Cardanus Comm. proprio ad eundem Hipp. locum, de Alemanni interpretatione differens, pag. 115.*

Mortem infert inevitabilem, ſi membranæ incluſus, (calculus) quæ veſicæ adjuncta ſit. Aut … ipſe calculus in veſicæ ſubſtantiam defixus ſit: aut … rique caſu aliquo, Chirurgus calculum revulſurus, … ſum veſicæ corpus ferramentis laniaverit. *Pareus lib. … cap. 36.*

Facilè extrahitur lapis, ſi veſicæ membranæ non adhæret impactus: periculum verò imminet non parvu… ſi agglutinatus hæret: nam dum trahitur, lacerati… timor eſt; unde mors ſequi ſolet. *Fonſeca lib. 2. cap. 15. de calculis.*

Ego in ſectione per induſtrium & exercitatum … ficem, nullum video majus periculum, quàm ne vulnere facto lapis à veſica avelli nequeat. Atque hoc illud caput eſt, cujus ſæpe ac diligenter admoneri artificem velim, antequàm manum admoveret. Summa eſt me nihil prorſus dubitare, quin calculo veſicæ laborcs. Puto autem eum veluti adnatum eſſe dextro ejus lateri. Comminui medicamentis poſſe vix mihi perſuadeo. Utendum tamen eis cenſeo quæ ſeparare poſſint, corpore priùs toto diligenter vacuato, & pituita ab inteſtinis & ventriculo ſubinde abſterſa: quæ res inprimis calculi incrementum prohibet, atque curationem nō parum adjuvat. Demum ad ſectionem veniendum, ſi nihil obſtet, atq; periti artificis detur poteſtas. Præmonendum autem reor, adhærere calculum veſicæ tunicæ,

ſicut

… ut paulo ante dicebam, ne forte ſectio fruſtra fiat, *…raſt.cenſ.26 pag.245.*

† Confer quoque *Tulp.obſ.lib.3.c.7.*

OBSERVATIO V.

Calculus infantium recens natorum.

UXor cujuſdam Nobilis in hac vicinia puerum peperit, qui cùm dies noctesque, elapſo puerperii tempore ploraret, & ejularet, animadvertimus eum …æ ſuppreſſione laborare. Adhibitis igitur meatus …latantibus, & urinam promoventibus medicamen… unà cum lotio infans multas arenulas excrevit, …as in faſciis, quoties urinam reddidit, deprehendimus. Unde apparet infantes etiam in utero materno …culo affici. *De Obſervat. V.C.L. Franc. Hildeſii Cam…ſi Medici.*

C…is quidam hujus oppidi, natione Sileſius, ſæpe … mmemoravit, ſe cum puer eſſet retentione uri… …pter calculum penis meatui impactum graviter …raſſe, qui cum nulla arte expelli poſſet, Chirurgum …m in ſuperiore parte novacula aperuiſſe, calculum …uiſſe, & vulnus conſolidaſſe. Si pars inferior inci…tur, propter urinæ tranſitum conſolidari vix poſſet. *…tem Franc. Hildeſii Exemplum.*

OBSERVATIO VI.

Mulieres calculo veſicæ laborantes.

VI… …as mulieres viduas habere lapides. Nam ponendo digitum in orificio vulvæ, ſentiebant la… infra medium digitum, in parte inferiori. Una … …it ſciſſa infra collum matricis, & lapis ma… …s fuit expulſus: fuit curata. *Tornamira Com. ad c. 9. ad. Almanſ.*

Si lapis fuerit in veſica mulieris, facili negotio ex…ah… poterit · etiamſi ſit inſignis magnitudinis: quia … & amplum habens urinæ meatum, Trahitur … …em … …muſſo ferreo inſtrumento per ſyringam. Quo ingenio extractus eſt nuper calculus in muliere, hoc in …ſ…itali jacente, ovi columbacei magnitudinis. *Fonſeca lib. 2. cap. 1… de calculis.*

† Confer quoque *Hildan. Cent. 5. obſ. 51. fol. 315.*

OBSERVATIO VII.

…alculorum e veſicis mulierum evulſiones ingenioſa: tum quibus ſua ſponte propcexciderint.

C…lum non in viris tantum, ſed etiam in fœminis concreſcere, certum eſt. Monialis quædam … …lecimo jam die urinam non reddebat: propterea … …ipſius urinæ iter calculo obſtrueretur, quò etiam …a multa confluxerat. Quare, cum neque ænea fi… …ne… …ue medicamentis aliis vinci hoc malum poſ… …ol…um alioquin, ſed tamen opportunum conſi… captens, uncum calculo injicio, ne ſcilicet con…ſus iterum in veſicam revolueretur. Tum ferramen… priore parte retuſo, calculum ipſum percutio, do… …æp…us ictus in fruſta comminueretur; & tunc o… …â potui diligentia, ne quid intus omnino læde… uncum ipſum pariter ferramentum reduco: ex … l urina, atque calculis emiſſis, ſtatim ſanata eſt. *Benev. cap. 80. de Abditis.*

V…icæ calculus non viros tantùm excruciat, ſed & … quandoque graviſſimas moleſtias adfert, …nuoque cum urinæ ſtillicidio dolores. Sed è vi… pore non niſi ſectione eximitur: Mulieribus ve… qua…doque ſua mole ac pondere, veſicæ cervice ex… …a, in uteri meatum deſcendit, è tenui membrana d…pen…lens. Sic contigiſſe cuidam ſeni, & ſupra 75. an… …atæ Matronæ, in nonnullorum adhuc memoria …llat. Diutinè hæc ex calculo veſicæ laboraverat, & maximos perpeſſa dolores, multas noctes inſomnes …an egerat. Cum autem nullum horum finem ſpera…t, tandem an…ipitem curationem ſubire, & ſectionis periculo ſeſe exponere maluit, quam diutius tantis doloribus ſupereſſe. Nec generi ſui Medici Doctiſſimi, neque aliorum Medicorum, tantum potuerunt in contrarium admonitiones, aut rationes ut à ſententia dimoveretur. Inventus eſt itaque temerarius & audax Lithotomus, qui tantæ ætatis mulieri, diutinis tam nocturnis, quā diuturnis doloribus exhauſtæ ac fere confectæ, ſectionem ſe aggreſſurum reciperet, & feliciter perfecturum polliceretur. Favet temerario homini fortuna. Dum tentat aggredi curationem, magnum ac inſignem calculum, jam extra veſicam delapſum, offendit, in tenui membrana pudendo inhærentem. Secat membranam, calculus excidit. Atque ita circa omne periculum à calculo Matrona hæc liberatur. Et qui alias ſponte (ut videbatur) caſurus erat calculus, ope, atque auxilio ſectoris priùs cadit. Supervixit hæc pluribus deinde annis: ſed urinam continere non potuit, Hoc unicum ex prioribus doloribus reliquum tantummodo fuit. *Dodonæus cap. 45. Obſervat. Medicinal.*

Nos lapidem, quem in collo veſicæ continebat fœmina quædam religioſa, qui etiam urinam omnino cohibebat, cum vehementi dolore: admoto ſpeculo matricis patefecimus, & volſella eduximus: erat ſane magnitudinis fere nucis regalis. Sed vidi lapidem, quem obſtetrix à collo veſicæ, fœminę cujuſdam uterogerentis, jam prope partum, manibus eduxit, magnitudinis parvi ovi gallinæ. *Chriſt. à Vega. lib. 3. ſect. 9. cap. 6. de Art. medendi.*

OBSERVATIO VIII.

Nova exſecandi muliebris calculi ratio.

ALiter Laurentius Collo, Chirurgus Regius; aliter ejus ambo filii, quibus haud ſcio an unquam Lithotomi extiterint præſtantiores, muliebres calculos extrahunt: non enim in anum aut vulvam digitos immittunt, ſed ductores in urinæ meatum demiſiſſe contenti, mox ſupra, inciſionem rectam moliuntur, ad perpendiculum oſculi cervicis veſicæ, & non ad latus, ut in maſculis fieri ſolet. Inde forcipes, facie externa cavos, blande eadem via inferunt, ipſis ductoribus tantum dilatantes laniando, quantum opus erit extrahendo è veſica calculo. Reliqua curatio eadem eſt quæ in maſculis: hoc tantum addendum, quod ſi laniatus occaſione ulcus in uteri cervice ſubnaſcatur, licebit ſpeculo matricis immiſſo ipſius cervicem dilatare, ut idonea remedia facilius applicentur. *Pareus lib. 16. cap 47.*

† De Extractione calculi poſt partum, conſul. *Bourgeois lib. obſtetr. obſ. 3. p. 158.*

OBSERVATIO IX.

Setarum velut capillamenta cum calculis in veſica nata.

IN veſica præter calculos, ſetarum veluti quædam capillamenta, non ſine diro cruciatu innaſcuntur ex muſcoſa equidem materia. *Alex. Benedictus lib. 2. cap. 22. Anatom.*

OBSERVATIO X.

Acus in calculis è veſica extractis depacta.

VIrgo illa, quæ acum crinalem devoraverat, ovi magnitudine gallinacei lapide in veſica genito, humoris mucidi circa acum ſenſim accretione, ad ultimam fere tabem redacta, pateſacta cervice, magno impetu, lapidis ingens pondus in ſellam demiſit. *Alex. Benedictus lib. 22. cap. 36. de medend. morb.*

Anno Domini 1566. Laurentii Collo duo liberi, calculorum extrahendorum artifices experientiſſimi, calculum extraxerunt, nucis juglandis craſſitie, in quo medio acus ei plane, qua ſutores ſuere ſolent, ſimilis, depacta viſebatur. Calculoſo nomen erat Petrus Co-

quinus, via Galandea ad plateam Malbertinam, puto illum adhuc ſuperſtitem vivere. Carolo IX. Regi propter rei monſtrificæ novitatem calculus ille, me præſente, oblatus eſt, quem mihi à Chirurgis illis dono datum diligenter in ſecretioribus capſulis aſſervo. *Pareus lib. 24. cap. 19.*

† Claviculæ in calculo veſicæ repertæ meminit *Io. Matth. Heſſ. Caſ. 1. obſ. Med. p. 128. I. R. Camerar. mem. Cent. 7. part. 10.*

OBSERVATIO XI.

Mucum calculoſorum, non à renibus, ſed veſica defluere, contra Fernelii obſervationem.

MUcus in veſica cumulatus è calculi mole fovetur, ut inquit Fernelius, qui tamen parum ſibi conveniens, paulo poſt ſcribit, talem mucum è renibus profluere, & circum calculum concreſcere, vitio veſicæ & imbecillitate: eo argumento, (ait) quòd talis etiamnum plerumque maneat ac perſiſtat, exempto calculo. Sit penes authorem ſuum fides. Ego enim in non paucis, obſervavi, circa 24. annos medicinam faciens, & de hoc affectu (mihi hæreditario futuro niſi ſtudioſe præcaverim) apprime ſollicitus, præſente calculo, frequenter mucum rejici, qui mox à Lithotomia profluere deſinat. Quod minime accideret, ſi is à partibus veſica ſuperioribus manaret. *Ioubertus cap. 21. de Vrinis.*

CVRATIO CALCVLI, SIVE tartari in veſica

OBSERVATIO I.

Vrinam calculoſorum ad minus quatriduum adſervandam, antequam Medicus judicium de ea ferat.

ILlud obſervandum eſſe moneo calculoſis, ut ſuam ipſorum urinam, quam per noctem, aut jejuni exiſtentes fecerunt, per quatuor, aut ſeptem dies adſervent, ut de poſt prædictum tempus, conſiderent id quod ſubſidet in prædictâ urina. Nam in hoc temporis ſpatio, totum id quod terreum eſt, in urina ſeparari ſolet, unde quantitas, & materiei qualitas dignoſcitur: necnon & morbi tempus, num augeatur affectio, aut declinet. Quam rem plurés cum ego in mea ipſius urina obſervaſſem, ob ſuſpicionem, quam de veſicæ calculo habeo, invenio poſt aliquot dies arenulas rubras ſubſidere in fundo, cùm prius urina pura emiſſa eſſet; argumentum certum, harum arenularum materiam in venis habere originem: conſpicio & mucum quendam album quaſi lacteum quiddam eſſet. Vrina tamen naturalis mihi eſt, tum ſubſtantia, tum colore, tum etiam contentis: & ſtranguria laboro jam per decem annos; arenulaſque per intervalla, & rubeas & albas facio: nullus tamen dolor unquam me infeſtavit, nec vero colligere oportet lapidem adeſſe, ſi urina ſtatim poſt mictum concreſcat. Refert enim Cardanus Leonem quendam Monachum, octuageſimum annum agentem, ſæpe tantum pituitæ concretæ in matula illi oſtendiſſe, ut ovum anſeris magnitudine ſuperaret, qui tamen lapidem nunquam genuit. Atque ipſe de ſeipſo hæc. Mihi (inquit jam ab annis hinc triginta ſuffæ prodeunt arenæ, & nunc etiam albæ, & quotidie copioſæ, atque omnino citra ullam calculi ſuſpicionem, tam renum, quam veſicæ. Quinetiam quod longe majus eſt, jam toto decennio exacto tantum albæ arenæ adhæret matulæ parietibus, adeoque concretæ, ut intra quindecim dies, ſi non abluatur, tota lapideſcat. Quare dubitat, cur in veſica non concreſcat? Ratio (ait) quia urina, ut ſal, in matula concreſcit, in veſica vero nequaquam ob calorem, qui urinam diſſolvens, impedit, quominus concreſcat; extra veſicam refrigetatur, corrumpitur, & diſſoluitur, quare concreſcit. *Fonſeca lib. 1. cap. 14. de Calculis.*

OBSERVATIO II.

De calculo veſica & ulcere curato: relapſu ta[...] ros cruciatus, cum æger ſe in manus empirici cu[...] juſdam nebulonis dediſſet, miſ[...] mortem obiit.

JOannes Vitus, cauſatum Patronus, ulc[...] graviſſimo affectus, & calculo in veſica, un[...] ſæviſſimis ſymptomatis, cum in vitæ diſcrimen perductus, moriturusque ſperaretur: liberatur p[...] ſpem nutu DEI, multis adhibitis auxiliis; poſtea men relapſus, miſere vitam ducit, calculo in veſica [...] xam inſerente; *Valleriola lib. 3. Obſervat. 5.*

OBSERVATIO III.

Balneorum & thermarum viribus à C[...] liberati.

ALbertus à Sale, miles Ferrarienſis, cum cal[...] luſ eſſet, & pluribus in horis à calculo [...] meo conſilio balneum olei temperatum ingre[...] viis mollificatis, & calore naturali confortato, à dolore & calculo evaſit.

Ambroſius miles Pilaurinus, cùm lapidem g[...] in mediâ virgâ magno cum dolore teneret: me[...] lente virga ſic in balneo olei detenta, & via mo[...] tà ſpatio horarum quatuor, exivit; nam de m[...] virgæ apud Medicos ſuos ſpe deſtitutos mentio[...] *Savonarola lib. 1. cap. 4. de Baln. Oleagin.*

Calculoſus quidam de aqua illa copioſe bibens, are[...] nulatum copiam emiſit.

Alius, defectu lapidis mingere non valens, ad[...] tium uſque cœlum lamentabiles voces mittebat, [...] aqua copiam bibens, die eadem lapidem ad[...] fruſta emiſit. *Guainerius de balneis Aquen. ſibus.*

Quod ex potu aquarum mineralium ſanantur [...] culoſi, locupletiſſimus teſtis eſt Speronus Sp[...] Nobilis Patavinus, qui ex potu aquarum Aponen[...] ex toto liber remanſit à calculoſa affectione. *Lud[...] cus Paſinus de aquis Aponenſibus.*

Hoc bene conteſtor: quidam cum mingere vellet
Evomuit lapides virga coacta duos.
Alcadinus de balneo S. Georgii.

In balneis Ferinæ calculos præ cæteris ejicien[...] ſæpe vidimus tum in aliis, tum in muliere quadam [...] vectæ ætatis, quæ lapidem ovi columbini inſtar [...] dens aquæ, ad extremam uſque veſicæ cervicem e[...] nebat, cui ille adeò impactus erat, ut ſine auxilio [...] rurgi exire non poſſet. *Andernacus Comm. de B[...] Dialogo 1. pag. 83.*

In Ferinis thermis, nec non Zellenſibus, grandes [...] num lapides elicitos experti ſumus. Renum quo[...] calculos certa compoſita aqua perfregimus. *Eſaias Meichſnerus de Obſervat. propriis.*

OBSERVATIO IV.

Calculus in veſica ſponte ruptus.

VIro annos nato (plus minus) xxx. ſi quan[...] center coctam, aut nondum planè defæca[...] beret cerevisiam; aut etiam paulo acidiorem: vel vinum muſtum, urinæ ſtillicidium mox mo[...] erat. Calculi in veſicâ nulla alia ſigna aderant. [...] dam tempore, cum liberalius bibiſſet, & q[...]idem [...] nanum vinum, magno cum dolore, ſanguinem [...] re cœpit, atque ſimul exigua quædam calculi f[...] ta excernere: quæ acutiſſimos angulos habent[...] ticulis illis minutis, à ſilicibus, dum frangun[...] rumpuntur, diſſilientibus, erant ſimilia. In[...] præ doloris magnitudine penis ac totum [...] Tertio autem die, in dextro inguine, prope pe[...] gangræna nata apparuit: quâ ſcalpello apertâ, co[...] ſum fœtidiſſimumque pus effluxit. Sequuta deinde [...] vulnus urina, & calculi intra veſicam diſrupti ac [...] cti acuta fragmenta multa: quæ & aliquot poſt die[...]

bus

bus per hunc locum excreta fuere, catbetere interim aliquando in penem immiſſo, ne quid in eo hæteret, poſtea moleſtias allaturum. Nullis fragmentis amplius prodeuntibus, aut cum urina exeuntibus, procuratum eſt, ut quam citiſſime vulnus coaleſceret. Hoc conſolidato, humor quidam craſſus, lentus, viſcoſus, albicans, matulis adhæreſcens, urinæ permiſcebatur: qualis ſæpenumero calculo in veſica exiſtente cum urina excernitur. Cum autem nullis remediis hic ſuppimi, aut reſiccari ſe pateretur ad fontem in agro Leodienſi male habens profectus eſt. Illic vero ubi dies quadraginta vixiſſet, abſque tamen ullo fructu à Medicis præſentibus admonitus, aliis quadraginta manſit. Reverſus ſanitatem ſuam homini concredidit indocto, qui ex vino Cretico, additis radicibus, herbis ac ſeminibus, omnibus fortibus diureticis, ſtillatitium ei liquorem præbebat, quo omnia ſymptomata plurimum exacerbata fuere. Andreas Veſalius id temporis Bruxellæ erant, hujus hortatu ac conſilio ſectionem admiſit. Calculi exempti ſunt quinque, quorum duo veſicæ adhærentes, difficulter admodum & cum labore avulſi ſunt. Tres reliqui unius fuere in veſica confracti partes: ut his ſimul junctis mox manifeſtum [illegible]. Hujus fragmenta fuerant, quæ primo tempore moleſtiam fecere, & difficilium ſymptomatum cauſæ extitere.

Erant autem calculi iſti quadrangulares, ſuperficiebus planis contra plane quam veſicæ calculi eſſe ſolent, qui vel rotundam, vel ovalem figuram, plurima parte referunt. Cauſa, cur intra veſicam calculus ruptus ac fractus fuerit, incognita: niſi fortaſſe unius cum altero colliſio fuerit. Naturæ opera admirari poſſumus cauſas cognoſcere ſæpe non contingit. *Dodonæus ca.43. Obſervat. Medicinal.*

† Meminit quoque calculi trium unciarum ſponte excreti Tulp. obſ.l,5.c.7.

OBSERVATIO V.

Calculus vi ſua decidit.

NIcolaus Rusticus calculo vexabatur, figura, ut poſtea conſpeximus, longiore. Hic, cùm ab ima parte acutior & aſperior eſſet, veſicam ipſam incidit: tum & teſticulorum tunica perfracta, poſt multos ac pene intolerabiles dolores, tandem in conſpectum venit: quo haud magna poſtmodum difficultate eductò, cùm multi hominem moriturum, & quidem recte, judicarent (neque enim veſica, tùm inciſa fuerit, præſertim inferiore parte, cohæret) ille tamen præter omnium opinionem convaluit: hoc ſolum ex tanto malo homini incommodo relicto, quod inde ſemper, quoad vixit, urinam reddidit. *Benivenius cap.78. de Abditis.*

Rarum eſt, & miraculo plenum naturæ opus, quæ nonnunquam viam ſibi molitur, per quam calculum excludat. Id mihi alias, dum Burdegalæ agerem videre datum eſt, unà cum Emanuele Phavorino Medico & Philoſopho eminentiſſimo, Præceptore meo mihi multis nominibus ſemper obſervando, colendo & memorando. Erat in ſuburbiis Divi Severini lignarius faber, qui calculo vexabatur, figura, ut poſtea ex conſpectu conſtitit, longiore. Hic cùm ab imâ parte acutior & aſperior eſſet, veſicam perrupit: tum & teſticulorum tunica perfracta, poſt multos ac pene intolerabiles dolores, tandem in conſpectum venit: quo facile deducto, cum multi hominem moriturum judicarent, ille tamen præter opinionem convaluit: hoc ſolùm ex tanto malo homini incommodo relicto, quod inde ſemper urinam reddit. *Anton. Valtrius Exercit.ad cap 49.lib,1.de morb. intern. Hollerii.*

Quid contrario cuidam noſtrati paucos ante dies acciderit, facere non poſſum, quin paucis tibi narrem. Is ob calculum veſicæ ter ſectus fuit, extractis calculis ſingulis ſectionibus. In poſtrema verò ſectione lithotomum calculus in collo veſicæ ſubterfugit, quem poſt ſectionem ibi adhuc manifeſte percepit, nec tamen abſterritus ſectionum cruciatibus, cuidam aperuit. Ille calculus annis circiter 12. geſtatus, & ſubinde auctus, tandem ipſe ſibi viam paravit, & rupto collo veſicæ, & cute paulo infra ſectionis locum ſponte excidit, nulla vi externa accedente; ingentes vero cruciatus ſuſtinuit, adeo ut decrevi ſſet, remiſſo æſtu caniculariùm, ſe quarto ſectioni ſubmittere. Nec mirum ſanè, cùm calculus fuerit prægrandis, & niſi vidiſſem calculum, & vulnus, & ex ipſomet patiente audiviſſem, nunquam, potuiſſem ad credendum adduci, tantum lapidem in illo meatu, & quidem ſine urinæ interceptione tamdiu contineri potuiſſe. Erat is medium meum digitum longus, minimum craſſus; & quam latiſſimus (non enim parem omnibus ſuis partibus latitudinem æquabat Figura erat ex latiore in anguſtiorem paulatim abeunte: pede hæc unciam circiter unam. Poſt excretum lapidem moderatè habet: vulnus Chirurgus noſtras obligat. Hunc caſum, mihi antehac inauditum, ad te ſcribere volui, ut una mecum miranda opera naturæ, vel potius authoris naturæ mireris. *Ex literis D. Ioann. Funccii ad Clariſſimum Virum Adolphum Occonem datis, atque ab eodem mihi tranſmiſſis.*

CHIRURGIA INGENIOSA.

OBSERVATIO I.

Lithotomia veſicæ, ex ſententia veterum Græcorum, Latinorum, Arabum, Latinobarbarorum, quæ vulgo Celſica, Guidonica, & minor apparatus, appellatur.

SEquitur Lithotomia, quæ, quatenus ad Chirurgum pertinet, calculi è veſica, facta juxta perinæum ſectione, extractio eſt: ad quam feſtinare, cum præceps ſit, nullo modo convenit; ob id enim veteres, neque omni tempore, neque in omni ætate, neque in omni vitio, id eſperiendum eſſe cenſuerunt, quod tamen hodie non obſervatur, ſed ſolo Vere, ut notavit Celſus, in eoque corpore, quod jam novem annos, nondum quatuordecim exceſſiſſet: quod ſcirent ea ætate in veſica calculos frequentius naſci, & ſi tantum mali ſubeſſet, ut neque medicamentis vinci poſſet, neque jam trahi poſſe videretur, quominus interpoſito ſpatio aliquo interimeret. Non quod non interdum etiam temeraria medicina proficeret, ſed quod ſæpius utique in hoc falleret, in quo plura & genera, & tempora periculi eſſent. Ob id enim Hipp calculoſos ſecare nolens, expertis in hac Chirurgia operariis cedebat. Si igitur, cùm aliis ſignis, tum etiam demiſſo cathetere, ſive alio ſpecillo, in viris quidem incurvo, in mulieribus verò recto, lapidem in veſica ſubeſſe, fuerit nobis exploratum: ultimaque expetiti ſtatutum fuerit; diebus aliquot ante purgandum corpus, ſi cacochymum ſit, & victu interim præparandum eſt, ſumptis ſalubribus cibis, & minime viſcidis. Pridie verò fæces clyſtere erunt educendæ, & æger modico cibo alendus, aut in jejunio continendus, ut veteres voluerunt: & tum loco calido curatio adhibenda: quæ duobus modis fieri poteſt: uno quidem modo, minori, ut vocat; apparatu; alio verò majori (ita enim Chirurgi nunc loquuntur.) Minor apparatus, veteribus familiaris, nunc etiam à recentioribus pleriſque non ſolum in pueris, qui fere ſolum ab antiquis ſecabantur, ſed etiam in viris uſurpatus; hoc modo fit. Æger, ſive puer ſit, ſive puero major, in cujus veſica calculus includitur, & cujus corpus aliquot diebus ante, modicis, ſalubribus, & minime glutinoſis cibis, necnon aquæ potu præparatum eſt, ſoluta pridie clyſtere, vel bolo caſſiæ alvo, deambulabit, aut à loco ſuperiore leviter deſiliet, quo magis calculus ad veſicæ cervi-

çem deſcendat. Quo an inciderit, digitis in anum demiſſis, cogooſcetur. Ubi ejus rei fides eſt, tum loco calido adhibenda eſt curatio ad hunc modum. Si vel adoleſcens, vel adoleſcente major ægrotat, in ſedili, aut ſuper menſam ſtabilem ſupinatus debec fere ſemirectus collocari, manibus ſubter diducta femora porrectis, quo in angultum veſica compellatur. Si verò puer laborat, homo prævalens & peritus, in ſedili alto conſidit: ſupinumque puerum & averſum, ſuper genua ſua coxis ejus collocatis, comprehendit, ductiſque ejus cruribus, ipſum quoque jubet manibus ad ſuos poplites datis eos quàm maxime poſſit, attrahere, ſimulque ipſe ſic eos continet, ſuper pueri humeros ſuo pectore incumbens. Præter hæc, etiam à lateribus duo valentes miniſtri objiciuntur, qui ægrum continebunt; eumque levare non ſinent. Chirurgus deinde, unguibus circumciſis, ſiniſtræ manus indicem oleo unctum leviter prius, deinde etiam & medium, ſi id commode fieri poſſit, in ægri anum demittit, dextræque digitos, ſuper imum abdomen leviter, ne veſicam lædat imponit: non quidem feſtinanter, ſed ita, ut quam maxime id tutò fiat, primumque ſupremis digitis, circa cervicem veſicæ calculum quærit: ibi enim repertus, minore negotio extrahitur. Si, aut ibi non fuit, aut receſſit retro, digiti ad ultimam veſicam dantur paulatimque dextra quoque manus ejus ultra tranſlata ſubſequitur.

Atque ubi repertus eſt calculus, qui neceſſe eſt in manus incidat eò curioſius deducitur, quo minor leviorque eſt, ne effugiat, id eſt ne ſæpius agitanda veſica ſit. Ergo, ultra calculum, dextra ſemper manus ejus opponitur, ſiniſtræ digiti deorſum eum compellunt, donec ad cervicem pervenitur, in quam calculus compellendus eſt, quam commodiſſime fieri poterit:

Tum Chirurgus alteri miniſtrorum ad ſiniſtrum ægri latus ſtanti, dextram manum ſuper ejus abdomen leviter imponere jubebit: alteri autem, ejuſdem teſticulos, & penem ſurſum attollere: ipſe vero aſſumpto dextra ſcalpello ad calculos apto: nam ſiniſtræ digitis, quos in ægri anum demiſit, calculum in veſicæ cervice continet: inter anum & teſticulos, non quidem per medium colem, ſed in ſiniſteriorem ejus partem, ſuper lapidem quæ in veſicæ collo eſt, & ſecandæ parti ſupponitur, ſecabit, cutim quidem latiori plaga, intus autem non amplius, quam ut calculus per eam facile poſſit expelli. Nam qui parum patefaciunt, cum majore periculo eodem revolvuntur, quia calculus, iter, cum vi premitur, facit, niſi accipit. Idque pernicioſius eſt, ſi figuraque quoque calculi, vel aſperitas, aliquid eo contulit. Ex quo, & ſanguinis profuſio, & diſtentio nervorum fieri poteſt. Quæ ſi quis evaſit, multo tamen patentiorem plagam habiturus eſt, inquit Celſus: rupta cervice veſicæ, quam habuiſſet inciſa. Cum vero facto vulnere in conſpectum calculus venit, ſi exigus eſt, digitis ab altera parte propelli, ab altera protrahi poteſt: major, vel forcipe, huic rei accommodâ, eximendus eſt, vel injiciendus à ſuperiore ei parte uncus eſt, ejus rei causâ factus. Is eſt ad extremum tenuis, in ſemicirculi ſpeciem; retuſæ latitudinis; ab exteriori parte lævis, qua corpori jungitur, ab interiori aſper, qua calculum attingit. Iſque longior potius eſſe debet, ut majorem attrahendi vim habeat. Ubi uncus injectus eſt, in utrumque latus inclinandus eſt, ut appareat calculus & teneatur, cavendo, ne cùm adduci uncus cœperit, calculus intus effugiat, hic in oram vulneris incidat, eamque convulneret. Ubi ſatis teneri calculum patet, eodem pene momento triplex motus adhibendus eſt, in utrumque latus, deinde extra, ſic tamen, ut leviter id fiat. Quo facto, attollendus uncus extremus eſt, ut intus magis maneat, faciliuſque calculum producat. Quod ſi aliquando à ſuperiori parte calculus parum commode comprehendatur, à latere erit apprehendendus. Calculo jam ablato, medicamenta ſanguinis profuſioni reſiſtentia, mundato vulneri (in quod aliquando cauliculum immittunt, quo ſanguis concretus, è veſica vacuetur) adhibent, qualia ſunt, quæ ex manna thuris, aloë, ſymphyto, maſtiche, roſarum pulvere, cum ovi albumine vel vitello excepta conſtant, & lanam, aut linamenta tenelæ madentia imponunt, decenterque vinciunt, & deinde convenientibus remediis adverſus ſupervenientia ſymptomata pugnant. Hoc ſimplici modo veteres calculo laborantes ſecare ſolebant. In qua curatione Celſus, non una, ſed duplici ſectione utebatur, prima quidem, cutem juxta anum plaga lunata uſque ad cervicem veſicæ, cornibus ad coxas paulum ſpectantibus ſecabat; deinde ea parte qua ſtrictior ima plaga erat, atlamnum ſub cute, alteram tranſverſam plagam faciebat, qua cervia veſicæ aperiebatur, donec urinæ iter patuiſſet, ſic ut plaga paulo major, quam calculus eſſet, deinde calculum, quemadmodum dictum eſt, extrahebat.

Meges autem Sidonius, quando calculus vel aſper, vel ſpinoſus erat, quod demiſſis in anum digitis experiebatur, non ſcalpello ſecabat, quoniam is infirmior erat, poteratque in aliquà prominentia incidere, inciſoque ſuper illam, corpore, qua cavum ſubeſt, non ſecare, ſed relinquere, quod iterum incidi neceſſe fuiſſet) ſed ferramentum fecit tectum, in ſumma parte labroſum in ima ſemicirculatum acutumque. Id receptum inter duos digitos, indicem ac medium, ſuper pollice impoſito ſic deprimebat, ut ſimul cum carne, ſi quid promineret ex calculo, incideret. Quo cum ſequebatur ut ſemel quantum ſatis eſſet aperiret. Quocunque autem modo cervix veſicę ea parte ſecta eſt, leviter extrahi, quod aſperum eſt, debet, nulla propter feſtinationem vi admota. *Steph. Gourmelenus art. Chirurg. lib. 2.*

Observatio II.

Lithotomiæ veſicæ ratio alia recentior, Ioannis de Romanis, quæ ab ejuſdem diſcipulo Mariano, (qui eam primus in literas referens, ad poſteritatem tranſmiſit) Mariana, & Major apparatus nominatur.

ALius calculoſos ſecandi modus, magnus apparatus nunc â Chirurgis appellatur, quod magno variorum inſtrumentorum apparatu adminiſtretur. Hunc Ioann. de Romanis Cremonenſis Medicus, qui circa annum Domini 1520. Romæ floruit, primùm excogitavit, ſæpeque feliciter uſurpàvit. Hujus diſcipulus, Marianus Sanctus Barolitanus, tam novam hanc ſecandi rationem, quam inſtrumenta ad eam adminiſtrandam neceſſaria, illo adhuc vivente, ſingulari libello artificiosè deſcripſit, cujus ratio ejuſmodi eſt.

Æger, eodem quidem modo quo ſupra ſcriptum eſt, præparatur: deinde ſuper menſam ſtabilem, diductis, & complicatis ejus genibus, ferè ſupinus ita collocabitur, ut ejuſdem calcanea penè nates attingant, manuſque poplitibus extrinſecus ſubjiciantur: tum vero habenâ duplici, â cervice dependente, crura, tibiæ, & pedes firmiter vinciantur, ſicque laqueo conſtrictus à valentibus miniſtris utrinque comprehenſus immobilis continebitur. Ita enim fiet, ut in anguſtum compulſa veſica facilius calculus capi poſſit. Tum catheter, à ſummo leviter incurvus & exteriore curvaturæ parte, in longum, paulo latiore rima fiſſus, oleo unctus in veſicam demittitur. Dein, alter miniſtrorum, qui ægri dextrum genu tenet, dextra manu ſcrotum paululum in dextram partem ita attollit, ut Chirurgus, ſine ullo impedimento, inter anum & teſticulos, non quidem per medium περίνεον, ſiniſtrorium, qua parte catheteris fiſſura convertitur, ſcalpellum ad calculos aptum adigere poſſit, ejuſque aciem in catheteris (qui in collo veſicæ eſt) rimam tutò demittere. Facta jam ſectione, cujus interna longitudo tranſverſi digi-

digiti menſuram non multùm excedet, quæque duobus fere tranſverſis digitis ab ano diſtabit: ferramenta duo exigua, longa, teretia in extremo leviter incurva, quorum alterum, in extremitate obtuſum & læve eſt; alterum, leviter cavatum, & bifurcatum, per vulnus in chatheteris rimam primum immittuntur: dein, retracto cathetere, in ipſam etiam veſicam demittuntur, ut ipſorum ductu & auxilio (unde & ductores vulgo appellantur,) forcipes & alia ferramenta, eo poſtea introducantur. Tum Chirurgus, inter hæc duo, quæ firmiter ſiniſtra tenet, forcipam quam à ſua figura anatis roſtrum appellant, altera manu in veſicam etiam violenter immittit, qua, ſi calculus exiguus eſt, nulla facta laceratione, facile extrahetur. Quod ſi fuerit major calculus, quam ut ſic per vulnus extrahi poſſit, plaga amplianda erit, non quidem ſcalpello, ſed demiſſo in eo alio ferramento, quod aperitur, dum comprimitur, vulgo dilatatorium vocant. Dein rurſus forceps, vel recta, vel incurva in veſicam demittitur, qua calculus comprehenditur: cùmque ſatis firmiter calculum ipſum teneri patet, eodem pene momento triplex motus adhibendus eſt, in utrumque latus, & extra, ſic tamen, ut leviter id fiat, & paulatim, quoniam feſtinanter in hac re, ut in pleriſque agendum non eſt, ſed ita, ut quam maxima id tuto fiat. Si dilatata (ut ſupra dictum eſt) plaga, difficulter adhuc lapis extrahitur, Chirurgus (unguibus prius circumciſis) ſiniſtræ manus unctos digitos, indicem & medium, leviter prius unum, deinde alterum, in ægri anum demittet, quibus calculum ad veſicæ cervicem retro compellet, dum ipſum dextra manu apprehenſum forcipe attrahit. Sunt qui utrinque alia ferramenta, quæ alæ, & à nonnullis latera dicuntur, à forcipis lateribus ita adaptant, ut ipſis, veluti alia forcipe, lapidem etiam comprehendant. Sic enim calculum forcipe & alis ſimul comprehenſum, tutius & facilius educunt. Si quando autem calculus major non videtur, niſi rupta cervicæ viſicæ, extrahi poſſe, findendus eſt. Finditur autem forcipe per medium dentata, tutius quam unco, & cuneolo Ammonii, lithotomi cognominati, hujus rei, ut ait Celſus, repertoris. Extracto calculo, videndum, ne alius calculus, aut aliqua extracti calculi fragmenta intus, remaneant: quæ poſtmodum curationis difficultatem augeant: ob id & ſpecillum in veſicam per plagam demittere oportet; & aliud ferramentum oblongum altero extremo teres, læve, leviter incurvum: altero autem, ad cochlearis ſimilitudinem excavatum, quo & arenulas, & lapillos, & concretum ſanguinem ea ipſa veſica detrahunt. Tandem plaga, ſi latior videtur ſuitur, relicto in vulnere una, vel altera die tubulo, quo concretus ſanguis, ſi quis in veſica hæſerit, vacuetur: admoto etiam medicamento & vulneri, & vicinis partibus ex unſtiche, ſanguine draconis, bolo armeniæ, polline, ovorum albuminibus, oleo roſ. pilis leporis, & ſimilibus parato. Deinde, linteo ſciſſo atque zona, plaga deligatur, & tandem ut reliqua vulnera curatur. Et quoniam varia ſupervenire poſſunt ſymptomata, quæ difficiliorem efficiant curationem, ideo eorum ratio perpetuo habenda erit, & admotis convenientibus remediis tempeſtive occurrendum.

In fœminis quoque ratio extrahendi calculi, ſimilis pene eſt. In hoc tamen differt, quod fiſſus cathetar, qui in veſicam per meatum urinæ demittitur, & ſuper quem veſicæ cervis ſecatur, in fœminis non incurvus, ut in viris, ſed potius rectus eſt.

Ad hæc, ſi quando, propter calculi extractionis difficultatem, digiti ſubjiciendi ſint, quibus lapis ad veſicæ cervicem retro compellatur, mulieri per naturalia ſubjici debent: virgini tamen, nunquam per naturalia, ſed per anum ut mari, ſubdentur.

Calculus etiam, in urinæ fiſtulam prolapſus, ſi ibi ita inhæreſcit, ut neque auriculario ſpecillo, neque alio ferramento velli poſſit, hoc modo trahitur. Cutis extrema quamplurimùm attrahenda eſt, & condita glande, lino vincienda, deinde, catetere, recta plaga coles incidendus & calculus eximendus eſt. Sunt qui etiam colem ipſum verſus veſicam, alio lino vinciunt, & tum facta ſuper lapidem (ut dictum eſt) ſectione, colem, ut calculus exiliat, inflectunt: tum admoto medicamento, quod cruentis plagis convenit, ſolutiſque vinculis, cutis remittenda eſt, ut integra ejus pars inciſum colem contegat, & urina naturaliter profluat. Prodeſt etiam, ad vulneris conglutinationem cercolus terebinthina reſinâ illitus, & in urinæ fiſtulam demiſſus. *Idem citato loco.*

Observatio III.

Lithotomiæ tertia ſpecies, admodum recens inventa, qua contra veterum ſententiam, non per perinæum, ſed per hypogaſtrium, & membranoſam veſicæ partem ſectio inſtituitur, & ab authore Franconiana dicitur.

SI Cæſaream ſectionem, quæ in Epigaſtrio fit, tanta ipſius aut facilitas aut utilitas, nobis eam commendare debet: certa longa magis difficilia & inevitabilia ſymptomata, quæ ex ſectione calculi ſupervenire ſolent, nos à ſectione veſicæ, quæ in perinæo fit, absterrere debent. Aut certe, ut quid melius in humanum genus conferamus, nobis hæc res ſtimulum addere debet, ut modum aliquem meliorem & commodiorem ad extractionem calculi, inveniamus, qualis erit, ſi non in perinæo amplius, ſed in Epigaſtrio ſecto (ut in ſectione Cæſarea) fiat. Quod tum facile à quolibet vero Chirurgo præſtari poterit, cum prius ipſi ab Hippocrate, & quidem in *Iuramento*, foret interdictum, cum more antiquitus recepto, tantoque, uti oſtenſum, periculo, in perinæo ſolum ſectio fieret. Hac ratione innumeris modis melius, doctiſſimorum ſimul & exercitatiſſimorum Chirurgorum opera ægrotis ſuccurretur, quod hactenus, à paucis ſolum circumforaneis imprudentiſſimis, temerariis, & ignatis factitatum fuit, qui (excipe bonos & doctos) monopolio inhumano crudeliter & corpus & crumenam, tam divitum, quam pauperum hactenus tractarunt, & adhuc exercent, dum ipſorum opera uti oportet, quocunque ab ipſis expetito præmio, numerataque prius pecunia. Quod eorum negligentia fit, qui melius, quam ab his indoctis fiat, hoc præſtare poſſent & deberent de aliis non loquor. Verum nova hæc ſectionis permutatio, quam propono, non abſque plurimis rationibus; fieret ſed & ad exemplum noſtrorum anteceſſorum neotericorum, cum antiquorum ſectio, quæ Celſiſtica nominari poteſt, jam permutata ſit in Marianam. Celſus enim non antea nonum annum, neque poſt decimum quartum, ſectionem admittit: Mariana vero ſectio, beneficio novorum inſtrumentorum omnes ætates admittit. Sunt tamen aliqui qui certis rationibus freti, hanc Celſi ſententiam adeo anguſtis terminis incluſam, hoc pacto interpretentur: impoſſibile eſſe, ut in adeò tenella ætate in anum infantis ipſius Lithotomi duo digiti abſque noxa indi poſſint ad calculum ad perinæum adducendum. Poſt annum verò decimum quartum, cum jam calculoſi magni & pingues redditi ſint, digiti ipſius Lithotomi ad calculum pertingere non poſſunt, ut eum adducant, dirigant, & firmiter in perinæo retineant, ad ſectionem ſupra calculum faciendam. Quæ Celſio operatio vulgariter Guidonica vocatur, quoniam inſtrumentis à Guidone propoſitis perficitur, cui aliæ etiam ætates, cum ſint ſuſpectæ, ad annum etiam decimum quartum ſectionem concedit, ſecutus auctoritatem Brunonis, cui (quemadmodum hujus artis circumforaneis, in totum fidit, quemadmodum, & Hippoc. ſuo tempore fecit. Attamen fieri non poteſt, ut tempore

Digitized by Google

Guidonis, more Celſi, non in omnibus ætatibus ſectionem uſurparent: cùm non ſolum patrum memoria, ſed etiam noſtro ævo, infinitis in locis, tam in ſenibus, quam juvenibus uſurpetur, idque non minori ſucceſſu in villis, & pagis, quam in magnis urbibus, Mariana ſectio adminiſtratur. Hinc factum, ut aliquando ejus ſententiæ fuerim, primo characteres numerorum duarum ætatum à Celſo expreſſarum, in exemplaribus ex primo autographo tranſcriptis, fuiſſe mutatos: cujus æque facilis fuit typographis lapſus, ac facile ab ipſis lectoribus perpeſſum. Dum enim Medici & Chirurgi docti locum hunc Celſi legerent, ſicco pede tranſierunt, tanquam ſectionem hanc non curantes, cùm ipſorum non eſſet ex conceſſione, aut potius defenſione Hippocratis hanc tractare. Sed quod majus eſt, is qui viginti, triginta, aut quadraginta aſſecutus eſt annos, minus pinguis eſt, quam is qui quatuordecim ſolum eſt annorum, & per conſequens facilius calculus in perinæo per anum retineri poteſt. Verum ſive res ita ſe habeat, ſive contra, certum tamen eſt, quod quocunque modo ſectio adhibeatur, quemadmodum infantes valde juvenes propter teneram ætatem & mollitiem, abſque magno periculo, ſectionem hanc veſicæ perferre non poſſunt: ſic etiam nec ij, qui ſenio jam ſunt confecti propter, virium imbecillitatem ſuſtinere queunt. Et hæ ſunt meo judicio duæ rationes, quæ Celſum movere, ut tempus ſectioni commodum limitaret. Hoc poſito ſcribendum erat, ab anno nono aut decimo, uſque ad annum quinquageſimum, aut ſexageſimum: idem judicium eſſe debet de Mariana, & aliis, quæ inveniri poſſunt, ſectionibus. Quam enim facilis & communis ſit error, in ſubſtitutione numerorum, ex varietate doſium, quæ obſervantur, tam in celeberrimis veterum Antidotis. quam in ipſa theriaca adeo celebri & uſitata, colligere licet. Verum utcunque res ſe habeat ex his ſatis manifeſtum fit, quantum periculi ſit in hac operatione, idque omnino, vel ſaltem ex parte, propter partem quæ inciditur. Hinc factum, ut minoris periculi gratia, & quo major poſſet ſectio fieri, faciliuſque multo iis, qui in prædicta ætate ſunt conſtituti, ſuccurratur, ſectio Mariana fuerit inventa; quæ tamen non minus periculoſa, quam Celſi, imo ſæpius periculoſior, idque ob difficultatem inveniendi lapides in veſica jam ſecta, lacerata & dilatata. Quod ſecandi modus omnium maxime ad Celſi aut Guidonis ſectionem accedere cenſetur, in qua etiam metus non eſt, veſicam cum calculo arripiendi, quod in altera metuendum.

Cum jampridem, ſumma cum diligentia perpendiſſem, id quod hoc loco proponitur, antequam ea de re quidquam vel audiviſſem, vel legiſſem: denuo mihi viſum fuit, fore conſultum, ſi res apprime utilis, adeoque nunc, quam fuerit unquam, magis neceſſaria, proponatur. Præſertim vero cum hujus operationis feliciter peractæ exempla occurrant, ubi prius varia & diverſa remedia fruſtra adhibita forent. Verùm modus hic extrahendi calculum primo uſurpatus fuit, ſalute jam ægri deſperata, partim temeritate quadam, partim vero artificio, à Francone, qui inter Chirurgos præſtantiſſimos noſtri temporis habetur, idque in puerulo, parentis precibus (qui id ſummè efflagitabant, ut ipſemet ſcribit) victus: ne tamen quis poſthac ſectione utatur (quod valde miror) prohibet, Metuens fortè, ne collegas offendere, neve temerarius poſtmodum cenſeretur, ſi fortè ſecto puero, in ſectione hac adeo nova & inuſitata, ob hanc vel aliam aliquam cauſam, malum aliquod accidiſſet.

Non me latet, quin primo intuitu valde mirum videatur concedi, veſicam abſque vitæ periculo in parte membranoſa incidi poſſe, quod tamen neceſſario fieri debere videtur, ſi modo hoc quod proponimus verum eſſet, & in hypogaſtrio accidiſſe authoritatibus comprobamus. Hæc enim recepta eſt opinio ad tuendam ſententiam *Hippocratis*, qui 7. *aph.* 18 (ſine ulla diſtinctione ſtatuit (quod & omnes ipſius interpretes, ipſi aſſentari volentes, faciunt) veſicæ læſionem & incurabilem & lethalem eſſe. Quod tamen intellexiſſe debuiſſet, cum non ignoraverit ſuo etiam tempore, in extractione calculi, ipſam fuiſſe ſectam quam ſectionem in *Iuramento ſuo* concedit, non tamen manum operi adhibet, Fit ergo in parte membranoſa, licet non ſit vere & ſimpliciter membrana, dum in corpore ſita eſt, nec etiam verè talis eſt; ut eſſe apparet, quando à longo tempore fuit exſiccata, extenſa & inflata, ſed potius ad aliquam carnis ſpeciem referri poteſt, cujus carnis *Galenus* diverſas facit ſpecies. Nam ut in *comment. 6. in ſextum Epidemiorum* refert: Hippocrat. carnem appellat, non ſolum eam, quæ muſculorum eſt, ſed etiam inteſtinorum & veſicæ. Quem etiam ipſe ſecutus eſt *ſeptimo de Anatomica adminiſtratione*, dum inquit: *Carnis non eadem ubique forma: quæ enim muſculorum eſt magis ruber, & mollior eſt, quam ſit ipſius ventriculi, veſica, uteri, & omnium inteſtinorum caro.*

Detur veſicam ipſam valde membranoſam eſſe, imo membranam, & vere ſpermaticam; ejuſmodi tamen eſt & peritonæum & perioſtium, cornea ipſius oculi tunica, & meninges cerebri, quæ tamen rurſus conſolidantur: imo & ipſum cerebrum conſolidatur, quod tamen tempore Hippocrat. non fuerat obſervatum, niſi poſterioribus temporibus factum.

Verum veſicam facile in parte membranoſa conſolidari exempla multorum vulnerum abdomini inflictorum curatorum, per quæ urina pura permanabat, atteſtantur, Et quare hoc veſicæ non uſu veniret, quod tamen in ipſis inteſtinis tam tenuibus quam craſſis obſervatur, imo in ipſomet ventriculo? quod ſæpe atteſtatur non ſolum Chylus, ſed etiam cibus recens abſumptus ſubito è vulnere inconcoctus prodiens, & tamen hi non moriuntur. Hippocrates tamen, omnia hæc ipſius veſicæ vulnera. Quare Hippocratis ſententiam tueri ſi velimus, neceſſario Galeni dicto, ἐπὶ τὸ πλεῖστον, nobis utendum eſt.

Ea, quæ hactenus dicta fuere, præterquam quod Franconis exemplo comprobentur, aliter adhuc confirmantur, exemplo nimirum ipſius *Cuenr dè Chesne* hoſpitis Aurelianenſis, ad inſigne floris Lilii, qui cùm 4. Id. Februar. an 1560. pugione vulneratus fuiſſet, & jam per dies novendecim urinam per vulnus ſolum reddidiſſet (ſignum manifeſtum partis ſuperioris & membranoſæ ipſius veſicæ læſæ) & à Florentino Philippo catheter per penem veſicæ indutus, & in eo per paucos dies detentus fuiſſet, ſubito perfecte curatus fuit: cujus rei teſtes eſſe poſſunt D D Raſſius, & Ambr. Pareus: quæ curationes adeo ſunt frequentes, ùt de eo dubitare non oporteat. *Rouſſetus de part. Caſ. ſect. 3. cap. 6. 7. 8. & 9.*

Veſicæ ſectionem, non eſſe lethalem, author ſtatuit, hoc iis qui in verba Hippoc. jurarunt, abſonum & abſurdum videbitur: verum & id exemplis à me obſervatis comprobati poſſet. *Caſp. Bauhinus in præfatione ſua ad Hyſterotomotokiam Rouſſeti.* Plura exempla veſicæ citra vitæ periculum ſectæ, require infra *hoc lib. obſervationum, Obſervat. unica, tit. de vulnerib. veſicæ.*

† Veſicam, non modo ſtabulante calculo, ſed etiam in urinæ ſuppreſſione aut difficultate graviori, ſuperatis levioribus auxiliis, ſecari tutò poſſe, obſervatione confirmat *Riolan. Enchirid. Anatom. p.* 611. Conſule autem de Lithotomia conſultationem Spigelii quæ extat cum *Beverovic. lib. de calcul.* Varios quoque Lithotomiæ veſicæ modos proponit *Horſtius. p. 2. l. 4. in append. Zacchias c. 58 fo. 286.* De calculo per exciſionem ex glande extracto Vid. *Nic. Fontan. diſc. 5. fol. 88. Tulp. obſ. l. 3. c. 7.*

Observatio IV.

Ov calculum caſus puer, cùm vulnus glutinari haud potuiſſet, margines ejuſdem calculo occalluerunt, urina ſcilicet ſemper inde excreta: Unde factum, ut Chirurgi alterius induſtria, labiis cruſtaceis vulneris recruentatis, rectisque calculis, idem ritè poſtmodum coaluerit, atque urina per legitimum meatum profluxerit, ægro in totum reſtituto.

QUemadmodum exemplis oſtendi lapides in hominum σπλάγχνοις (interaneis, ſeu visceribus generari, ita externis quoq; membris corporis humani ſauciatis exulceratisve calculos innaſci compertum habeo: cujus experientiæ exemplum ſubjicio. Cervvici, quod oppidum eſt ditionis Ducum Anhaltinorum, magna laude pietatis illuſtrium, puer quidam lithiaſi affectos, tredecim annorum, ab ignato quodam atque imperito Lithotomo cæſus fuit, cui poſtea, incuria atque negligentia artificis, meatus in veſicę inciſura remanſit, qua urina ſine intermiſſione ſtillavit, deſerto canali quem natura deſtinavit. Hoc cùm ad longum tempus duraret, circa eum meatum glutinoſus quidam coacervatur humor, qui paulatim in lapidiacinetei duritiem coaleſcit, & novas, imò majores veſicæ diſtenſiones, & cruciatus acerbiores, ratione obſtructi foraminis, qua urina ante percolabatur, affert, quàm ex priore calculo perceperat. Nec removeri hoc malum aliter potuit, quàm nova veſicæ inciſione. Jam enim calculus magnitudinem contraxerat. Quod cùm factum per peritum quendam & exercitatum artificem, & lapis denuò exemptus eſſet, plaga rectè coaluit, puer ipſe alacer, & ad quævis expeditus, nulla ampliùs moleſtia, nulla difficultate premitur aut infeſtatur. *Kentmannus cap. 11. libello de calc. in corp. hum.*

Observatio V.

Quosdam bis aut ter ſectiones calculoſæ ſe feliciter committere.

FUit qui per annorum intervalla ter ſectus fuit, mortuus eſt tamen tertia ſectione, evaſurus etiam tunc, niſi veſica ulcerata, & imbecillia jam admodum extitiſſet. *Fonſec. lib. 2. cap. 12. de calc.*

Observatio VI.

Calculi in urethra per annum ſubſiſtentes.

M. Bernhart, miniſter Montbelgardenſis, ab anno habuit aliquot calculos, in medio urethræ hærentes, mobiles magnitudinis nucleorum ceraſorum: unum ejecit oblongum; alter, qui ſubſiſtit, directam urinæ ejaculationem impedit: cathetere lapidum aſperitatem ſenſit. Mirabilis affectus, antè non viſus. Dolor nullus inſignis. *D. D. Jo. Bauhinus de obſerv. propr.*

Observatio VII.

Lapidis in virga meatu hærentis extractio, cautè, & ſine magna violentia, perficienda.

DIfficiliùs in viris quàm mulieribus, ſi parvus fuerit, attrahi poteſt. Nulla tamen vis eſt facienda, quia veſica membrum eſt ſenſibile, atque pudendum. Quæ ubi multùm agitantur, nervorum diſtentiones, & mortales excitant inflammationes, Ut contigit Vetio, qui cùm lapidem in virgæ meatu haberet impactum, magna vi & labore extrahendum curavit, hinc laceratum membrum concepit inflammationem, ac ſiderationem: unde mortuus eſt. Tentanda enim hujusmodi operatio eſt, ubi lapis parvus admodum eſt, quique facilè permeet. Quòd ſi nec per hoc ingenium calculus extrahi poſſit, ad ſectionem veniendum. *Fonſeca lib. 2. cap. 10. de Calculis.*

Observatio VIII.

Lapidis in virga hærentis Chirurgia ratio.

NOvi, inquit Philagrius, quendam, in quo quidem aliàs lapis fuit progreſſus, non penitiùs autem quàm in ſummo pudendo, fortiter obturatus, & parum abfuit quin homo periret, propter urinæ ſuppreſſionem, & maximum dolorem. Anguſtâ igitur volſella ipſum lapidem extrahere non potuimus, quare ſenſim & quietè agitavimus perquàm tenui auriculario ſpecillo, quum verò neque hoc modo eum extrahere poſſemus, ſecare ſtatuimus, vulnuſculo supernè juxta glandis magnitudinem incuſſo Infernè enim ſecare non expedit, quandoquidem ferè ſemper in fiſtulam proficit, ac poſtea per ipſam fiſſuram urina excernitur. Porrò, ubi per urinam prodierit lapis, lac aſininum melle modico mixtum præbeatur, & reliqua etiam diæta commodior, veluti ad ulcera fieri conſuevit, conſtituatur, ob vexationem videlicet in locis ex lapide factam. Inde verò præſervare hominem oportet, ne rurſus renes lapide infeſtentur. *Aetius tetrabib. 3, ſerm. 3. cap. 5.*

Calculus in urinæ fiſtulam prolapſus, ſi ibi ita inhæreſcit, ut neque auriculario ſpecillo, neque alio ferramento velli poſſit, hoc modo trahitur, Cutis extrema quamprimùm attrahenda eſt, & condita glande, lino, vincienda: deinde, à latere, recta plaga coles incidendus, & calculus eximendus eſt: ſunt qui etiam colem ipſum verſus veſicam alio lino vinciunt, & tum facta ſuper lapidem (ut dictum eſt) ſectione, colem, ut calculus exiliat, inflectunt: tum admoto medicamento, quod cruentis plagis convenit, ſolutisque vinculis, cutis remittenda eſt, ut integra ejus pars inciſum colem contegat, & urina naturaliter profluat. Prodeſt etiam, ad vulneris conglutinationem, cereolus terebinthina reſina illitus, & in urinæ fiſtulam demiſſus. *Steph. Gourmelenus, Chirurgus lib. 2. pag. 149.*

Observatio IX.

Calculus è veſica expreſſus in cervicem illius.

PUero Danielis Pereri mercatoris, annorum ſeptem, calculo veſicæ laboranti, Lithotomus Italus, ſine ſectione lapidem eximere volens, digitum ſiniſtræ manus medium, butyro inunctum in podicem immiſit (quæ ratio calculum inveniendi omnium eſt optima & tutiſſima) ac dextra manu ventrem inferiorem in regione pectinis premens, digitoque podici intruſo calculum propellens, vi illum ex veſica in cervicem illius impulit: ubi cum ob magnitudinem ſubſiſteret, ac tactu ſupra podicem deprehenderetur, illic ſectione facta ſupra lapidem, cochleari ferreo mox exemit, qui ſi minor fuiſſet, per meatum penis facile exprimi vel exugi potuiſſet. *C. L. V. Felix Platerus de obſervat. propriis.*

Observatio X.

Tonſor, lapidem Cathetere inquiſiturus, urinarium meatum perrupit, cujus error ægro exitium attulit.

CUm in meatu urinario cuidam tuberculum enaſceretur, Tonſor quidam ineptiſſimus (ut fere fit) qui pro Chirurgo ſeſe venditabat cathetere adacto, meatum urinarium perrupit, exiſtimans lapidem in veſica eſſe: quo factum eſt, ut ſoborto fluxu ſanguinis, inflammatione & febre ſuperveniente, ex incuria ejusdem tonſoris mortuus ſit æger. Hujus autem urinam, cùm in primoribus labris mora illi eſſet, (nam tum demum vulgares Medicum conſulunt) ad me miſerunt. Erat autem urina tenuis, clara, hypoſtaſi admodum exigua, (nam tunc deſierat dudum ſanguinis fluxus) ſubaurei coloris, parum tendentis ad croceum: ita ut talem inflammationem, neque febrem acutam ex ea quis percipere poſſet, licet aliquo modo tincta eſſet. Cùm autem ex famulo, qui urinam adferebat, audiviſſem, teſtes ægrotantis ſupra fidem inflatos, quod ex urina nemo unquam intellexiſſet, eum adii, offendique pudenda mirum in modum tumeſcentia, & teſtes, ut majora antea non viderim: & tandem ſupprimebatur urina, ut ne gutta effluere poſſet. Aderat & tunc Tonſor ille eximius,

mius, qui ægtum calculo laborare dicebat, jam que illi certum erat ferro lapidem, ſeu calculum quem vocant, in moribundo eruere, niſi diſſoaſiſſem. Exhibuerat & illi medicamenta, valde acria & calida, ad lapidem cooterendum, quæ & febrem & inflammationem auxerunt, deinde ęgrum viribus eahauſtum, dolore confecerunt; adeò ut antequam vix de remediis cogitaremus, hic ſtatim vita functus ſit. Eo verò mortuo, explorarunt propinqui an lapide labotaſſet: & incilione peracta oec in veſica, nec in ureteribus, nec in renibus lapillum iovenete, ita ut tunc prius prognoſtico meo, ſcilicet quòd calculo noo laboraret, fidem habuerit. *Foreſtus lib. 3. de incert. urin. judicio.*

OBSERVATIO XI.

Lithotomorum circumforaneorum fraus, lapides veſica ſubeſſe mentientium.

SUccurrit mihi in mentem hiſtoria de muliere, quæ, cùm pateretur uriginem in mejendo, advocato circumforaneo Spoletino, dixit, lapidem adeſſe: Illa, verbis ejus non credens, voluit me adeſſe, cùm iterum tangeretur: illo tangente, audiebatur lapidis cum ferro ſtrepitus: ſed cùm ego vellem tangere, dixit lapidem ſubterfugiſſe: taodem, cùm non inveniretur, abiit: ego autem intelligens fraudem illius, brevi tamen curavi. *Cardanus comment. ad lib. Hippocrat. de aere, aquis, & locis, text. 28. lib. 2.*

VERMES VESICÆ.

OBSERVATIO I.

Vermes in veſica geniti, longitudinis ſex digitorum, craſſitie ellychnii, urinæ difficultatem per intervalla inferentes, & cum urina ſæpius vivi quoque, emicti, hiſtoria & exemplo novo.

CUM à quadam ægrotante accerſitus fuiſſem, quæ interdum maximam urinæ difficultatem patiebatur, & dolorem dum mingeret vehementem, nullo alio morbo aut ſymptomate affecta, illicò exiſtimavi ab aliqua trium cauſarum, urinæ meatum ſtipante provenire; aut ſcilicet ab aliquo tumore corpus ipſius meatûs attollente, ut inflammatione, ſcirrho, abſceſſu: aut cum callus, aot caruncula ei innaſcitur: aut à re quapiam obſtruitur, ſeu lapide, ſeu craſſo lentove humore, & ſimilibus; aut cùm in partibus ſupernis aliquod ſimile eſt impedimentum. Sed cùm de omnibus illam non ſolum præſentibus, ſed præteritis ſymptomatis interrogaſſem, oihil ſanè aliud invenire potui, quod difficultatis hujus urinæ cauſa eſſet, niſi vita deſes, ac cibi multi craſſi, & lenti, quibus continuè fere illa utebatur. Quare, ut affectûs hujus cauſa certiùs mihi innoteſceret, urinam ſervari mandavi, quam cùm reverſus inſpexiſſem, animadverti in matulæ fundo rem quandam ſubſidere, ad ſimilitudinem ellychnii cujusdam, ſex digitoa protenſi; unde cùm, videndi ſtudioſus, quidnam verè illud eſſet, aliam mihi matellam afferri peterem, fœmina tandem præ oimio rubore affecta, confeſſa eſt, jam pluribus diebus ſæpenumerò unà cum urina vermes nonnullos ante dictæ longitudinis, ac craſſitudinis eosque vivos & rubentes, minxiſſe, quales interdum in excrementis cernuntur: & is, dixit, quem nunc in imo vaſis vides, e a illis unus eſt. Quod cùm accuratiùs conſideraſſem, certè cognovi, quæ illa mihi oarravit, veriſſima eſſe. Quare magna ſanè admiratione detentus fui, ac cauſam horum vermium generationis inveſtigans, tandem exiſtimavi, eos non aliunde provenire nec generari poſſe, quàm à pituitoſo humore in veſica exiſtente, licet poſtea diligentiùs perpendenti, videbatur veſicam locum eſſe ad generationem vermium ineptum, cùm ea ſit humoris ſalſi rèceptaculum, ea quo oec generari, nec outriri illi probabiliter poſſe videbantur, etſi quandoq; in ea & pituitæ humorem reperiri noo ignorem. Tandem omnibus à me ſtudioſè conſideratis, in hanc opinionem perveni, hos à lento potiſſimum ac viſcoſo humore generari, calore quidem nativo ac vitali illum informante: quemadmodum etiam videmos multa procreari à ſole animalia, cùm nimirum materia apta eſt ad illius vim ſuſcipiendam: niſi enim hæc ambo primùm conveniant, ut horuoi generatio fiat, haudquaquam fieri poteſt: quare neque in quocunque loco, neque in quocunque homine ejusmodi generantur animantia, cùm altera præcipoè harum cauſarum deeſt, aut ea imbecillis eſt: qui poſtea vermes hoc modo geniti, & aucti, & ab illo humore ampliùs outriti nequeuntes, foràs illos natura expelleote, egrediuntur. Cùm amplius eo pabulo commodè ali oon poſſint, & tanquam extra propriam ſedem collocati ſint. *Aloyſius Mundella dialogo 4. pag. 43.*

OBSERVATIO II.

Vermis in veſica natus, dolorem & cruentam mictionem excitans, per penem excluditur, ægrumq; liberat.

ADmirandum eſt in veſica naſci vermem: quod tamen cuidam viro accidit, cui, in veſica exiſtens multis modis moleſtus fuit; quandoqoe etiam ſanguinis mictu provocato: donec tandem, per penis meatum ſponte egreſſus, finem doloribus imponeret. *Dodonæus in Annotat. ad cap. 77. Benivenii de Abditis.*

OBSERVATIO III.

Illuſtre exemplum aliud vermis poſt urinæ difficultatem inter dormiendum cum ſanguine rejecti: unà cum vermis viva deſcriptione.

ERat in Haga Comitum, capularis ſenex 17. Calend. Octob anno à redempto mundo 1564. annos natus (ni fallor) octoginta quatuor: Is ſedentariæ vitæ & otio aſſuetus, craſſioribus delectabatur cerevisiis, atque iisdem nonnunquam patrio more ſemet ad ſatietatem usque reficiebat; verùm ut delicatulus, ſi quando adverſi quid obveniret, afficiebatur illicò, quo factum eſt, ut quotiescunque apud ſuos de ſiniſtra quereretur valetudine, affines parvi penderent, exiſtimantes leviuſculum, aut nullius momenti eſſe quod offenderet. Accidit autem ut ſolito graviùs ex urinæ difficultate laboraret, continuisq; circa pubem diſcruciaretur doloribus, adeò ut quum diutius protraheretur malum, neq; quicquam remitteret, propter ætatem omnes de ſalute deſperaſſent, niſi ea inſperato ſanitatis affulſiſſet ſpes; ſub veſperum in profundiſſimum ac ſuaviſſimum incidens ſomnum, totam edormivit noctem, atq; inter dormiendum inſcius per urinarium meatum maximam ſanguinis copiam, unà cum verme rejecit: quo expulſo ab omni dolore ac ſtranguriâ, (quam lotii ſubſtillum vocat Cato) liber evaſit. Erat autem vermis hic erucæ in modum biceps: qui ſiquando contraheretur, longitudine pollicem aut hirudinem æquabat, ità ut niſi biceps fuiſſet, nonnulli ſanguiſugam eſſe exiſtimaſſent: cæterùm quoties ſeſe explicabat, pedem, & quatuor uncias comprehendebat, (lubet enim hic Pliniano more pedem in duodecim uncias dividere) præterea maculoſus prorſus erat, punctis quibusdam ſtriatus, ventre fulvi coloris, candicante interſtincto lineas: ſupervixit autem ab eo, quo projectus eſt, die, ad longum usque tempus; ſiquidem nos eundem ſeptimo demum menſe viventem conſpeximus, ſolâ nutritum aquâ, quam amphisbænæ in morem, tepidam, nec frigore rigidam (offendebatur enim frigore plurimùm) alternatim utroque ſugebat ore. Cæterùm vermis hic, quamvis in veſicæ cavitate continebatur, continuâ ſuctione punctiones, & dolores circa collum ejusdem concitabat, & urinæ præcludebat iter. *Balduinus Ronſeus in epiſtolis*: quo loco plura leges.

OBSERVATIO IV.

Poſt diuturnum ſiniſtri hypochondrii dolorem, & ſanguinis mictum, quidam vermem calami ſcriptorii craſſitie & digiti longitudine, vivum cum lotio excrevit, unde ſanguinis mictus cohibitus, & dolor conquievit, qui paulo poſt hydrope correptus interiit.

Hiſtoriam hanc ſi lectu dignam judicabis, de veritate non erit quòd dubites; nam curationi ipſe præfui. Ante quadriennium, civis quidam conſularis, quinquagenarius, in vicino nobis oppido Rotemburgo, diu de doloribus hypochondrii ſiniſtri conqueſtus eſt, tandem aliquoties ſanguinem merum, & quidem copioſum minxit: mox, cum lotio non cruento, ejecit vermem vivum adhuc, digiti minimi ferè magnitudine, pennæ ſcriptoriæ craſſitie in medio, capite & cauda in faſtigium acuminatis, colore fuſco: quo excreto, & dolor hypochondrii, & mictus ſanguinis deſiit: ſequenti menſe hydrope correptus eſt, è quo, tandem mortuus eſt, poſt menſes duos. *Ex Obſerv. Cl. V. Joan. Viſteri.*

OBSERVATIO V.

Vermes per urinam rejecti.

Cl. V. D. D. Thomas Mermannus, Sereniſſ. Ducis Bavariæ, &c Archiater peritiſſimus, aliquando per literas mihi ſignificavit, mulierem quandam vehementi dyſuria laborantem, tandem per urinam excreviſſe vermem longitudine ſpithamæ; quo facto, ſatis commodè poſtea valuiſſe, adhibitis medicamentis evacuantibus, & vias urinarias abſtergentibus.

Meminit me quoque, in nobili virgine, cui menſes ſuppreſſi fuere, cacochymica, & inordinatè vivente, fermè per integrum annum, quibusdam intervallis interpoſitis per urinam vermiculos, minores cimicibus, fuiſſe ſatis multos ejectos.

Idem in quodam viro obſervavi, qui phthiſi mortuus eſt. *Obſerv. Cl. V. Joach. Camer.*

Vermes in veſica generari non poſſe, aliquis ratione contendet, quòd ſi qui generantur, ad eorum formationem quietem requirunt, ſimulque neceſſe eſt materiam putreſcere: ac in veſica materia diu quieſcere non poteſt, quum tam frequenter urina ſit recipienda intus, & reddenda contracta veſica; vel etiam urinæ acrimoniam eorum generationem impedire poteſt. Atſi ſenſus mihi contrarium non oſtendiſſet, in horum ſententiam etiam deſcendiſſem. Vermes in urina primò mihi, juveni exiſtenti, oſtendit D. Gilbertus Gryphius, qui me ad hoc ſtudium compulit: movebantur autem immota urinâ.

Anno 1556. menſe Auguſto, Monſpeſſuli juvenis quidam reddidit vermes cum urina.

Anno 1557. vidi literas ad D. Franciſcum Fontanonum ſcriptas, ubi etiam de quodam ægro commemorabatur, quòd multos vermes per urinam excreviſſet. *Ex manuſcripto Rondeletii de urinis, communicabat Cl. Caſp. Wolph.*

† Plura vermium cum urina excretorum exempla vid. apud *Joh. Matth. Heſſ Caſ. 3. Obſ. Med. p. 130. Salmuth. Cent. 1. obſ. 49 Holl. de morb. intern. l. 1. c. 50 p. 536.*

VESICÆ TUMORES præter naturam.

OBSERVATIO I.

Senex quidam ex caſu pubem ad truncum allidens, concreto ſanguine in veſica ſuppurato; abſceſſus in inguine ſuſcitatus, qui capitali Chirurgi errore moritur.

Sexagenarius quidam Sulcenſis, ſuperioris Alſatiæ oppiduli civis dives, in profeſto Paſchatis poſt peractum ſacrum publicum, à templo domum reverſus, ante prandium ex ædibus ſuis, in adjectum hortum deambulandi cauſa progreditur. Quò cùm veniſſet, pedes fortè ad lapidem offendit, unde ſenili & ceſpitante gradu pronus ad terram provolutus, ſucciſæ arboris trunco, palmi altitudine terra extantis, & femoris craſſitie, eam imi ventris regionem, quæ pectine & veſica deſcribitur, validè alliſit. Senſim autem & ægerrimè ſe, cùm ſolus eſſet, in pedes erigens ſenex, ædes repetit, Chirurgum oppiduli ad prandium vocat, caſum ſuum ei recenſet, additque non admodum ſe ex pube, quam trunco alliſerat, dolore. Stolidus Chirurgus & imperitus, de nullo vaſe rupto, aut profuſo ſanguine ſollicitus, præterita revulſoria venæ ſectione, & medicamentis grumos ſanguinis diſſolventibus, rerum omnium probè ſecurus, animam dudum in opiparo prandio occupatum habens, ſenem benè ſperare jubet, & ſicubi res expoſcat, promptam & certam ei operam ſuam pollicetur. Convivantur itaque inter ſe liberaliùs uterque. Ea nocte cùm ſenex urinam reddere vellet, nonnihil doloris inter mejendum perſentit: manè experrectus cruentam urinam animadvertit. Quando autem ne tum quidem impendio doleret, contemptim & neglectim habuit. Poſtridie urina in totum compreſſa dolores acerbos ei movet, & ſimul febricula cum rigoribus ſenem fatigat. Accerſitur denuò Chirurgus; affectus de novo explicatur. Ille nulla mora officioſiſſimè fotum ex diureticis, dolorem mitigantibus, & emollientibus medicamentis congeſtum concinnat, ægrum in clauſa ſella collocat, cui fotum in cacabo ſubjicit, ſimulque ſeriò ei indicit, ut quotidie, ubi refrixerit, calfaciendo ter repetat, graviterq; ſudet, fore, ut projecta urina, ſi diis placet, quamplurimùm liberetur. Hæc curandi ratio ad omnius diei & noctis ſpatium continuatur. Interea graves lancinationes & punctiones in veſica excitantur, pubes intumeſcit, febris increſcit, vigiliæ, delitia, & animi defectiones per intervalla invadunt; & cùm ſellæ fotum paulò ante ob collapſas vires perferre ampliùs non poſſet, in lectum deductus ſimilibus cataplaſmatibus pubi & ſcroto tumore jam indurato impoſitis, ſtrenuè pugnatur. Tandem ubi omnia in pejus abire videt, ipſe quoque Gebwilerio, ex Aula clementiſſimi & pientiſſimi Principis mei, Murbacenſis & Ludrenſis Antiſtitis accerſor: hominem jam vehementer ex febre æſtuantem, pulſu concitato & veloci præditum, & periculoſiſſimis ſymptomatibus concertantem invenio: caſum & curationis peractæ modum accipio: cataplaſma detraho: pubem in ſiniſtro inguine Joachimici nummi magnitudine lividam ex inflammatione animadverto. Proinde ſanguinem in veſica concretum, & veſicam ipſam notata parte inſeſſu illo & cataplaſmatibus in pus converſam eſſe; & abſceſſum paulo poſt erupturum animadverto: ægrum proinde certò moriturum prædico: præfataque venia, ad Aulam me recipio; quem altera à diſceſſu meo die, magna prius puris eluvie, ex abſceſſu ſua ſponte erumpente, ſublatum audio. Hunc, cum ars citra omnem dubitationem ſervare potuiſſet, impuriſſimi & indoctiſſimi nebulonis Chirurgi capitalis inſcitia, & temeritas è medio ſuſtulit. *Schenckius.*

OBSERVATIO II.

Abſceſſus & gangræna veſicæ.

Viro nobili, in pueritia ſecto, aderant ſigna omnia calculi, niſi quod cathetere non inveniebatur. Mortuo à male curata cicatrice abſceſſus & gangræna in veſicâ, & vicinia inventa eſt *Scholiographi ad cap. 47. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

CARO, EXCRESCENTIA, ET TUBERculum in collo veſicæ.

OBSERVATIO I.

Caro in collo veſicæ nata & inventa, calculum mentiens.

Sæpe

Google

SÆpe decipimur ſpecie calculi, ut in nobiliſſimo viro, poſt urinæ cruciatum in octavum menſem, ambigentibus Medicis & Chirurgis de calculo, adhibitis fruſtra remediis, tandem apertio facta, ut ſolent Lithotomi, liberatus omnino dolore, non invento calculo, ſed carne in collo veſicæ, quæ paulatim conſumpta eſt convenientibus remediis. *Scholiographi ad cap. 50. lib. 1. Holl. de morb. intern.*

OBSERVATIO II.

Tuberculum in meatu urinario natum, & percuratum.

NUper Illuſtrem Guroonum Eſtenſem curavimus, cui ob tuberculum in meatu urinario, urina ſuppreſſa erat, & adeò veſica extendebatur, ut dolores intenſiſſimos pateretur: tumore, vi ſyringæ, erupto, illicò craſſavit dolor, & tuberculum ad cicatricem pervenit. *Braſſavolus comment. ad aph. 82. lib. 4. Hipp.*

OBSERVATIO III.

Hiſtoria quorundam Empiricorum, qui utuntur candelis cereis ad aperiendum pudendi meatum, & per eas medicamentum quoddam intromittunt, quo carnis excreſcentias abſumunt.

REperitur quidam Empiricus, natione Gallus, Venetiis, qui candelis cereis, & meatum aperit ſine multa moleſtia, vel noxa, atque per eas candelas intromittit quoddam medicamentum, confectum ad formam mollis cujusdam unguenti, quo conſumit excreſcentes has carnes, & in multis res illi feliciter ſucceſſit. *Victor Trincavella, de ratione curandi particulares hum. corp. affectus lib. 19 cap. 9.*

Si ſuppreſſio urinæ à callo genito in viis urinariis oriatur, curatur per reciſionem calli per medicamenta temperatè corrodentia impoſita callo, ſeu carni additæ, candela cerea, vel tenui ligno petroſelini: hæc tamen à prudente Chirurgo ſint experta, eligendaque, ne ulcus fiat in viis urinariis. Quidam Luſitanus Romæ noſtris temporibus multos curavit, laborantes hac urinæ difficultate: & inter alios Valentiæ curati ſunt perfectè, nobilis Gaſpar Aguilat, & filius magnifici Ximen Peres de Pertuſa. *Joan. Mich. Paſchalius lib. 1 cap. 46.*

VULNERA VESICÆ.

OBSERVATIO I.

Veſicæ ſectionem non eſſe lethalem, hiſtoriis quinque comprobatur.

CUM Medicinæ parens *Hippocrates, lib aph. 6. & 18*, dixerit: *Veſicæ diſciſſionem lethalem eſſe*, factum ut non ſolùm apud doctos, qui ſententias Hippocrateas pro oraculis (& rectè quidem, modò dextrè intelligantur) habent: ſed etiam apud idiotas pro confeſſo fuerit habitum, veſicæ, inteſtinorum, ventriculi, &c vulnera eſſe lethalia. Verùm cùm exemplis comprobari poſſit, veſicam diſſectam coaleſcere poſſe, ſanè ut Præceptorem tueamur, non abſurdum fuerit, ſi cum interprete Galeno, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον id fieri, Præceptorem voluiſſe, dixerimus. Non enim hoc loco de collo veſicæ, quod carnoſum, & quotidie ſanari, cùm lapis fuerit extractus, videmus; ſed de fundo ipſius loquimur, quod propter ſubſtantiam ſuam nerveam, tenuem & exanguem coaleſcere non poſſe volunt. Verùm veſicæ ſubſtantiam non totam nerveam, ſed partim carnoſam, partim nervoſam eſſe dicimus. Licet enim tunica interior tenuis quidem, nervea, & candidiſſima, omnique ſtaminum fibrarumve genere intertexta ſit: altera tamen, quæ exterior, carnoſa eſt: non autem ſimilis carni muſculorum (non enim eadem ubique carnis forma: quæ enim muſculorum eſt, magis rubet, & mollior eſt, quàm ſit ipſius ventriculi, veſicæ, uteri, & omnium inteſtinorum caro, ut *Galenus 7. de admin. anat. & comment. 6. in ſextum Epidem.* ex ſententia Hippocratis loquitur) ſed qualis eſt ventriculi & inteſtinorum ſubalbida, ratione cujus vulnus coaleſcere poſſe dicimus. Et licet *Fallopius tract. de vuln. abdominis cap. 20.* teſtetur ſe veſicam, quæ pilula plumbea erat perforata, ſanatam vidiſſe: tamen hiſtoriis id comprobemus, quod propoſitum noſtrum eſt.

Anno 1558. cùm Hiſpaniarum Rex Philippus Regi Galliæ bellum intuliſſet, duo nobiles ex Marchia, qui ejus militiæ ſocii erant, & ſtipendia ſub Rege Philippo merebantur, cùm jam in itinere cum aliis compluribus eſſent, fortè fortuna coorta inter ipſos diſſenſione congrediuntur. In quo certamine is, cui à *Kalckreut* nomen eſt, alterum Conradum à *Bernheim* infeſtiſſimè adoriens, bombardæ ictu petit. Verùm globus crumenæ lamina ex chalybe obductæ, in qua jactus pulveris & pilarum gerebat, caſu illiſus, à latere ejus reſiliit, & palmi infra umbilicum ſpatio intra corpus penetrans, veſicam homini trajicit, in eadem ſubſiſtens, impetu ejus expilmo aſſlictu fracto. Hoc accepto ictu, equo decidit, & à ſatellitibus ſublevatus, Lipſiam ad Chirurgos exanimis reducitur: qui dum vulnus ei obligant, animadvertunt veſicam ſphærula ſauciatam eſſe. Ibi deſperantes, obligato valedicunt, omni curationis ſtudio abjecto: nemo enim tantum ſibi ſumere voluit, ut plagam veſicæ inflictam ſanaret, quam ex *Hippocratis aphor. lib. 6. aph. 18.* inſanabilem & mortiferam didicerant: cui tamen *Galenus in comment ſupra eundem* adverſatur. Sic igitur derelictus, omnique cura deſtitutus ſaucius, accitis miniſtris ſuis, domum ſe reportari expetit, aut vivum, aut mortuum. Quod cùm facerent ſatellites, & jam Torgam Lipſia advexiſſent, æger cupidus vitæ, Chirurgum oppidi peritiſſimum Leonhardum Wolcum, & me quoque precibus acceſſit. Ac primùm rem omnem ut accidiſſet, prolixè nobis recenſet: deinde gemebundus opem noſtram implorans, obſecrare cœpit, ut deſertum ab omnibus noſtra benevolentia complecteremur, & curandum ſuſciperemus. Chirurgus itaque laxatis ligamentis, & cognito vulneris periculo, mox vitam ſimul atq; curationem denegat deſperato. Tandem mea interceſſione motus, cùm pollicerer meam quoque operam, ac fidem conjuncturum, ſuſcipit & religat ſummo ſtudio. Ibi tum hebdomadas undecim urina non canalem perfluxit ordinarium, ſed per plagam manavit: per eam autem omnis ſubſtantia cutis carniſque, quæ uſtulata ab ictu erat; eique materies quædam glutinoſa ex acredine lotii, ſanieque circumcirca adhæreſcens, in lapidis ſoliditatem obduruerat; ita tamen ut urinæ meatus de die in diem exiguus pateret, qua ſtillaret, donec elapſis quinque ab ictu ſeptimanis, ſubſtantia ei uſtulata, putredine ſenſim laxata, unà cum calculo accreto, à Chirurgo, inſtrumento extracta fuit, & urina jam immediatè vulnus permanavit. Porrò ſubſtantia ſoluta & exempta, ambuſtæ & lentæ admodum cuti perſimilis erat, duarum ſtipularum craſſitie, digiti transverſi latitudine, lapidoſam eam materiam ambiens, qua urina exitum habuerat; quæ quidem tophos, qui in thermis congelantur, ferè ſuperabat firmitate, colore cinereo, tactu aſpera, ut è groſſis arenulis conglutinata. Sic igitur ampliato meatu, & purgata veſica, liberataque à reliquis ſordibus, calculis, viſcoſitate, ſanie, & aliis, quæ de globo bombardico, lotii acrimonia conſumpto ſupererant, & orificium veſicæ obſtruxerant, vulnus ſanari ritè (Deo auxiliante) cœpit: idque tam brevi tempore penitùs adeò coaluit, ut nec ambulanti, nec equitanti, nec curru vecto, impedi-

mento

[illegible] omnimoleſtiæve eſſet. Poſt hæc uxorem duxit nobi- [illegible] in hunc usque diem valetudine eſt commoda & [illegible].

Hiſtoriam hanc habet *Joan. Kentmannus, libello de Calc[illegible] corpore humano repertis, cap.* 11. quam Conradus Geſnerus (cui hiſtoriam hanc annis ſex poſt curationem communicavit) edidit.

In Gallia Narbonenſi cùm eſſem, circa annum 1555 [illegible] dit, dum ſpectacula ederentur, atque inter reliqua Taurus cum [illegible]one certaret, et cùm Tauro fugienti Helvetius Tigurinus Regis Navarræi ſatelles ſe opponeret, ab eo cornibus petitus, altero in pectine circa regionem veſicæ intruſo, penitus transverſim perfoderetur, atque urina in lumborum regione emanaret: qui tamen Chirurgi Monſpeſſulenſis opera ſanatus ſine o[illegible] incommodo diu poſtea ſupervixit. Quo exemplo [illegible] edocti, ea veſicæ vulnera, quæ in carnoſa illius parte accidunt, vel alia quoque, ubi carni illi contigua [illegible] qua accreſcente occludi, & callo obduci poſſunt, eadem ratione ſanari poſſe nonnunquam ſtatuimus. *Hiſtoria hæc à Cl. V. D. Felice Platero Archiatro, mihi com[illegible]ata fuit.*

Anno [1]581. Septembri menſe, nautæ Griphswaldenſi [in] Pomerania, cui Joanni Jacobo nomen erat, culter in [illegible]m abdominis latus, quatuor transverſis digitis ſupra pudenda defixus fuit, ita ut toto triduo urina non per ure[thra]m ſed per vulnus effluxerit, qui tamen hoc [illegible] probè fuit percuratus. Primò ergo Enhæma ap[illegible]; dein vulnus nullis tamen turundis propter veſicam [illegible]tum inditis, ſed linimento conſolidante impo[illegible] obligatum fuit; tum emplaſtrum conveniens ex [illegible]us & magnete confectum, ſuperimpoſitum. [illegible]s verò quotidie bis hauſtus decoctionis Fa[illegible] quæ apprimè his vulneribus utilis propinatus. A [illegible] abſtinere, pauco potu contentum eſſe, & in [illegible]pinum ſe continere oportuit. Hac cura uſus, [illegible] poſt urina rurſus per urethram effluxit, & ſuc[illegible] per[illegible]curatus, ita ut nec ſtillicidium urinæ a[illegible] ſymptoma moleſtum ſuperveniret. *A Felice V[illegible], nunc noſtrate Chirurgo.*

Petrus Haſe, poſteaquam carunculis in medio pene conſtitutis laboraſſet, tandem in ſcirrhum abiere: Va[ri]a, trito tamen conatu attentata fuere, ut partes indu[ratæ] conſumerentur. Tandē adeò ſcirrhus excrevit, ut [illegible]modo urinæ ſuppreſſio fuerit ſubſecuta, quæ per [ali]quot dies perſtitit, donec tumor cum inflammatione [in] inferiori inguinis parte obortus. Eo ad ſuppurationem accedente, aperiendum curavi. Apoſtemate a[per]to puris parum effluxit, & ſtatim urina ſubſecuta, [illegible] n[illegible]eps voluntariè per ulcus, & non amplius per [pen]em reddebatur. Hic ultra anni ſpatium vixit, de [illegible] urinæ retentione conquerens, ſed tandem alio ſu[perve]niente morbo interiit. *Ex Epiſtola Joannis Bau[hini] [illegible]ſt. Principis Friderici Comitis VVirtembergici, & Montisbelgardenſis, &c. Archiatri, Fratris clariſſ. ad me 5. [Ja]nuarii 1587. data.*

[Pis]catori Baſilienſi, Gyſi nominato, ſarcite laboranti [illegible] e dextro, cùm ſubitò urina penitus ſuppreſſa eſſet, [illegible] remediis, vel immiſſo quoque cathetere pro[illegible]retur, adeoque ventris diſtentione, conatuque [illegible] aſſiduo angeretur, & ad extremum usque pe[ri]culum perveniſſet, conſilio noſtro ad ſectionem ſar[co]; quam aliqua ratione cauſam hujus ſuppreſſionis eſſe [c]ertis conjecturis ſtatueramus, & quæ alioquin, [illegible] mole nimia in immenſum exereviſſet, auferenda [er]at, deventum fuit. Ibi cùm ſectio in inguine (ut moris eſt) prim[illegible]heret, Lithotomusque in ſeparanda carnoſitate, quæ eo usque protenſa erat, laboraret, caſu veſicam illius quoque nimia diſtentione ampliatam, pro[fun]dumque vulneravit, atque urina maximo impetu in altum proſiliit, ibitoque æger omni moleſtia liberatus eſt. Poſtea verò reſtē illum lateris exeſto, ſarcitem ſucceſſivè menſis ferè ſpatio amputavit: urina interim continuò, unà cum frequenti arenularum copia per vulnus emanante, nec per penem niſi guttatim extillante. Tandem vulnere ſanato, fiſtula in inguinis regione remanſit, per quam immiſſo cathetere brevi, quem continuò geſtat, urinam jam toto biennio incolumis alioquin, reddit, neque per penem ampliùs emingit. Huic ſectioni Clariſſimus vir Felix Platerus, ut & ego inter cæteros interfuere. *Caſparus Bauhinus in Append. ad Rouſſetum de partu Cæſareo.*

VESICÆ VLCERA.

Observatio I.

Veſica ulcere cum febre lenta vexatus: foliaceis urinæ ſedimentis ceſſantibus, accedente inflammatione, intra triduum moritur.

NON rarò obſervavimus; præſertim in quodam Idiota Bertrando de Greus: qui lenta febre detentus ob veſicæ ulcus, poſtquam nulla ampliùs profudit ſedimenta fuliacea, quæ duodecim ferè annis, ut dicebat, multa excreverat, tandem ab inflammatione ſuborta, tertio die miſerè periit. Tantæque rei triſte miniſterium ex diſſectæ illius veſicæ inſpectione, ſubire nobis poſtea licuit. *Joannes à Belleforts comment. ad lib. Galeni de urinis pag. 83. facie averſa.*

MONSTROSA ET VARIA cum urina emicta.

Observatio I.

Calculoſo cuidam vermiculi duo oxycephali, corniculati, & teſtulis intecti, cum urina, & ſabuloſa materia emiſſi.

QUIDAM literas ad Hiſpanum ſcriptas oſtendit, quibus conſilium petebatur pro calculoſo, cui ejectis calculis aliquot & arenulis, prodierant duo vermiculi acuto capite, corniculato, ventre & dorſo teſtula inductis, inſtar teſtudinis, nigri, niſi quòd rubebant ventre. In quo videtur generatio quædam eſſe à putredine pituitæ, calore multo totius venoſi generis eam pituitam ita conformante. *Scholiographi ad cap. 50 lib. 1. Holl. de morb. intern.*

Observatio II.

Plures vermiculi albi, breves, tenuiſſimi, per lotium excreti.

IN nobis admirandum fuit, mictus vermiculorum plurium alborum, brevium, tenuiſſimorum, qui nec pediculi dimidium æquabant, diuque vivebant. *Card. com. ad aph. 76. lib. 4. Hipp.*

† Confer *Bartholin. Cent. 1. hiſt. 89.* ubi de urina verminoſa: add *Rhodius Cent. 3. obſ. 55. & 36. Tulp. c. 49.*

Observatio III.

Capillares vermiculi per lotium excluſi.

CApillares vermiculos aliquando mihi in urina oſtendit Illuſtriſſimus Medicus, Præceptor olim meus Gilbertus Griffius, qui facilè parum advertentes latuiſſent. *Rondeletius hiſt. Aquatil. de cancro fluviatili.*

Observatio IV.

Cucurbitini vermes emiſſi.

IPſe vidi cucurbitinos mictos & vivos in lotio. *Montanus lib. 4. cap. 19. Anaſc. morborum.*

Ob-

Observatio V.

Draco alatus cum urina expulſus.

ARgenterius Medicus doctiſſimus aſſeruit, ſe vidiſſe cum urina rejectum Draconem cum alis. *Rendeletius lib. de dignoſcendis morb.*

Observatio VI.

Picæ propè ſimile animalculum per urinam emiſſum.

COmes Carolus de Mansfeld, æſtate ſuperiore gravi & continua febre vexatus, in baſilica Guiſiana, illuviem acrevit per urinarium ductum: animalis effigies (quoniam author deſcriptionem non adjecit) picæ avi haud abſimilis eſt. *Pareus lib.19.cap.3.*

Observatio VII.

Pediculi dictum emiſſi.

UXor cujusdam ſutoris in urbe Serveſtenſi quotidie unà cum urina aliquot pediculos minxit, quod malum cùm aliquandiu duraſſet, corpore benè purgato, & aliis medicamentis adhibitis, receſſit. *Cl.V.D.Jo.Franc. Hildeſii Camenicenſ. exemplum.*

Observatio VIII.

Vermis millepedi ſimilis per urinam excretus.

NArravit mihi Ludovicus Duretus, vir doctrinæ & fidei pleniſſimus, excretum ſibi per urethram cum urina, poſt longum & difficilem morbum, animal vivum, colore rubrum, cætera millepedi ſimile. *Idem loco dicto.*

Observatio IX.

In lotiis eorum, qui lue venerea infecti ſunt, multoties innatare animalcula formicis ſimilia, & polymorpha.

VErmiculos caudatos, atque inſolita forma beſtiolas vomitu ejectas novimus, præſertim in his, qui morbis contagioſis infecti erant. In quorum lotiis multoties innatare conſpeai minuta animalia formicis aſſinia, aut iis præſertim quæ æſtivis menſibus in aqua cœleſti volutari conſpiciuntur, quorum nemo non morbo Neapolitano, lueque venerea fœdè erat contaminatus. *Lemnius lib.2.cap.40.de occult.nat.mirac.* Et ex eodem fortè *Vierus lib.3.cap.15.de praſtig.demon.*

Observatio X.

Scorpio emiſſus, ægrum à difficultate urinæ levavit.

EX urinæ difficultate quum diu quidam laboraret, factum eſt aliquando, ut vivum ſcorpionem mictione redderet, à quo ſecluſo, meliuſcule habere cœpit. *Jacobi Moccii ex Comitiſſa à Solms Acroama.*

Observatio XI.

Quædam veluti conchyliacea in veſica nata.

ALiquibus quędam in veſica concreſcunt, quæ nihil à conchyliis ſpecie differunt. *Alexand. Benedict. lib.2.cap.22. Anatom. Ex Ariſtotelis hiſtor.animal.lib 3. cap.15.*

Observatio XII.

Ab urina detentione membranula emiſſa, nervea, multiformes, cum ſanie, ſine fœtore & febre.

COnſpeximus quandoque inopinabile quoddam ſpectaculum: Res enim ita ſe habet. Miles conqueſtus de urinæ detentione, ebibita mineralium aqua, membranulas minxit quamplures, nerveas, ſubductu difficiles, ut quasdam cerneres teretes, præruptas ovorum inſtar, & ſphæricæ figuræ: quasdam planas depreſſasque exeuntes cum ſanie, absque tamen fœtore & absque febre: quas nec internas extitiſſe veſicæ fibras credere fas eſt, cùm non saniei profluvium, nec membranarum figura hôc atteſtari valeant: ſed tubercula quamplurima in veſicæ ambitu lapidum more: Aſſerit namque *Galenus, commentario de bile atra*, particularum in corporis profundo latentium affectus [illegible] iis oriri, qui cutem infeſtant. Non tamen defuere primariis, qui ex ſplene hæc decidiſſe arbitrarentur [illegible] quo dolor priùs conſtiterat, adeò ut adhoc ſub judicis tot pens jaceat. Arduum tamen eſt arbitrari veſiculas has per venas tam arctas permeaſſe, renes, ureteras que in veſicam, absque ullo in ipſis percepto dolore, [illegible] tamen & absque penis anguſtia per ipſum exeun[illegible] occaſione. Adde quòd nulla eſt ui ſplene vacuitas. *Fomavellus cap.4.tract.de morb.in viis urinæ.*

Observatio XIII.

Balnearum ſcrinarum uſu, quidam materiam adeò viſcoſam & longam per veſicæ canalem excluſit, ut inteſtinum eſſe putaretur.

COncionator quidam, pituitæ quandam m[illegible] adeò viſcoſam & longam, ut inteſtinum quoddam videretur, per veſicæ canalem reddidit, antea [illegible] loribus excruciatus. *Andernacus dialog. 1. de baln. & aquis medicat.*

Observatio XIV.

Incredibilis quantitas pituitæ lentæ, corruptæ, per [illegible] menſes purgante medicamento, cum urina lactea expulſa.

PRæſens Longueil pituitam lentam, corruptam [illegible] credibili quantitate multis menſibus eminxit, & dejecit, quotiesſumpſit medicamentum, cum urina [illegible] ſeroſa, ſimili ſero lactis. Opportunus erat arthri[illegible] & calido. Sed utroque affectu liberatus, vigiliis, frequenti mictu dolorifico torquebatur. Malum modò [illegible] ſius, modò acerbius per frigora & humidum cœlum. Modò ſtillicidium, mictus exiguus, & frequens; modò urina largior. Remittebatur dolor, tum acerb[illegible] re[illegible] bat. Penis & crura condolebant. Urina modo mordax, modò contrà. Eadem omnino apparuerunt in pr[illegible] curatore ad parvum pontem. Utrique ætas annorum circiter 52. hepar calidius, ſitis multa. Sed Præſes naribus nihil expurgabat, alter contrà. *Scholiograph. ad cap. 50. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

Observatio XV.

Fœminæ curatio, quæ mingebat urinam turbidam, cum craſſo ſedimento, & ramentis lividis.

MUlier quædam quadragenaria, laborabat noctu dieque doloribus veſicæ, & urinam mingebat [illegible] bidam, in qua reſidebat craſſum ſedimentum, cum ramentis lividi coloris. Suaſum erat ei, ut abſtineret a [illegible] nibus & vino, & uteretur paſſulis, pineis, amygd. & [illegible] rec. & biberet decoct. graminis, polyp. an. unc. ij [illegible] malvæ, M. j. Liquir. unc. ß. mellis, lib. ß aquæ bo[illegible] Bull. in ea aqua, agarici pulverati, & petiæ illigati, [illegible] j. troch. alkek. & bibat calidè. Et hanc potionem [illegible] pſit de tertio in tertium, in principio. Continoa[illegible] duos dies, ſed quia venter primo die incepit q[illegible] ter fluere, & in ſecundo quinquies, ceſſavit à potione per duos dies, ſed interea ſervabat concinnam diætam. *Solenander ſect.5.conſ.15.*

Observatio XVI.

Pituitam cum urina, anſeris ovi magnitudine excernens, calculi tamen expers viſus.

NOn ſolùm in nobis, ſed in multis aliis animadvertimus. Leo Monachus B. Auguſtini, qui an[illegible] excedit LXXX. ſæpe mihi oſtendit tantum pituitæ lentæ, in matula ſimul concretæ, ut ovum anſeris magnitudine ſuperaret: & tamen lapidem nunquam genuit. *Cardanus comm. ad aph. 79. lib. 4.*

Observatio XVII.

Piſcium veſiculis ſimilia corpuſcula per urinam excreta.

EXcellentiſſimus Dominus Raphael Copinus, & D. Auguſtinus Valla, ipſeque Sereniſſ. Ducis noſtri

juſſu Rever, Joſeph. de Clericis, Divæ Barbaræ Templi presbyteri, ac cantoris curam ſuſcepimus: hic jam per plures annos per intervalla magnis doloribus renalibus, ſpecie & loco ſimilibus præcedentibus corpuſcula quædam per urinam emittit, piſcium veſiculis colore, figuraque perſimilia, craſſiſſima ſubſtantia, eaque pellucida conſtantia, modo majora, modò minora, modo, unica, modo plura, & modo pauciora. Parietes ſeu tunicæ, ſi diſſecentur, craſſæ ſunt, atque ſi adſerventur, paulatim majori ex parte diſſolvuntur, derelicta duntaxar craſſiori parte, quæ exſiccatur, ac dureſcit. Hæc generari in renum cavitatibus arbitrati ſumus, ab humore craſſo urinæ permixto, ſenſim & ſenſim cavitatum parietibus hærente; cumque calor non adſit exurens, quo lapideſcant, incraſſantur duntaxat, moxque ab expultrice facultate naturæ cum negotium faciunt, extruduntur, *Marcellus Donatus lib. 4. cap. 29. med. hiſt. mirab.*

OBSERVATIO XVIII.

Quidam multa liquidis margaritis ſimilia, pellucida, alia craſſiora cocto ovi albumini ſimilia eminxit.

QUidam eminxit multa quidem ſimilia liquidis margaritis, admodum pellucida? alia craſſiora, mediocriter cocto ovi albumini ſimilia *Hollerius inter a, num. 2.*

OBSERVATIO XIX.

Globuli Cryſtalliformes, aut gelatinæ ſimiles, cum magno dolore emiſſi.

VIdi intolerabili cruciatu aliquot diebus affectum, qui pituitæ partes, veluti cryſtalli, aut concocti ſucci quem gelatinam vocant globulos colore aqueo, pellucidos eminxit. *Schlegraph. ad cap. 50. lib. 1. Hollerii de morb intern.*

OBSERVATIO XX

In affectu diabeti proximo, fruſtula apii radicum juſculis incocta, per urinam excreta.

VIſa mihi aliquando, duobuſque Medicis aliis, in Nobiliſſimi viri curatione, affectu diabeti ſimillimo laborante, rejecta cum urina apii radicum fruſtula numuli quadrantis magnitudine nonnulla, quas ille radices, nobis inſciis, incoquendas juſculis curaverat. Atque cùm primum innatare eas urinæ videremus, nec fieri id poſſe arbitraremur, juſſimus præſentibus nobis eodem in cubiculo, deterſa bene matulâ, ut urina exciperetur: idemque quod antea ſpectavimus, diſcurſantes per urinæ ſubſtantiam radicum particulas, ea qua diximus magnitudine: mirati hoc, interdictoque earum inpoſterum, uſu ne videlicet ad urinæ profluvium hoc etiam accederet: non aliud eſſe cauſæ indicavimus poſſe, quam idipſum, quod hic dicitur, viventis hominu longè patentiores atque ampliores quâm defuncti meatus, per quos exitus illis patuiſſet, per anguſtiſſimas in demortuorum corporibus, adeoque viſum fugientes, jecoris renumque vias ad ureteres & veſicam tranſeuntibus: locique hujus admoniti Galeni dictum experimento atque exemplo hoc confirmatum vidimus, cique fidem adhibemus jam majorem de hoc. *Iul. Aleſand. annot. ad cap. 14. libell. de ſubſt. facult. natur.*

† Immo vero ferri quoque fruſtum per lotium redditum commemorat *Bartholin. Cent. 6. hiſt. anat. 99* & digna admiratione eſt hiſtoria de quodam puero, qui acum deglutitam, & intra corpus quinque annos detentam, tandem per urinam cum vermibus excrevit quo de vid. *Claud. Reſponſ. Med. 40 fol. 125.*

OBSERVATIO XXI.

Culmus hordeaceus cum urina expulſus.

QUidam, cùm diu laboraſſet urinæ difficultate, tandem culmum hordeaceum geniculatum excrevit. *Plutarch. lib. 8. Sympoſ. problem 9.*

OBSERVATIO XXII.

Fungi fruſtillum per veſicam emiſſum.

QUidam, qui inter magnos Medicos habitus eſt, fungi fruſtum per veſicam emiſſum ſe vidiſſe prædicabat. *Alex. Benedict. lib. 5. cap. 13. anat.*

Vidi in magiſtro Guctio de Scarperia, Medicinæ Doctore, ex comeſtione fungorum, ſtomachum ſuum vehementer læſum. Et in urina ejus egredi particulas fungorum notabili ſatis quantitate: ſicuti in imperfecta maſticatione degluttiuntur. Et color earum erat color ipſorum fungorum: & color aquoſitatis urinæ ejus erat color lividus, & vidit hoc magiſter Franciſcus de Aliorentis, de Burgo omnium ſanctorum de Florentia qui medicatus eſt eum. *Nic Florent. ſerm. 4. tract. 4. cap. 29.*

† Mirum quoque, quod refert *Hildan. Cent. 5. obſ. 51.* Semina ſcil; anili, & carbones urina rejectos eſſe.

OBSERVATIO XXIII.

Pili, longitudine dimidii palmi, craſſitie parvi digiti puerorum, cum corpuſculis rannuncularum effigie, ſanguine turgidis, emiſſi.

VIdi in Petro Chellini emitti pilos longitudinis quaſi medii palmi, groſſitudinis parvi digiti infantis, & ultra, declinantes ad rubedinem. Et cum eis aliquando emittebantur aliæ materiæ ignotæ, quæ aliquando habebant formas ſanguiſugarum, & aliquando ranarum cùm in principio generantur in aquis, ſolidiores valde pilis: in quibus, cum aperuiſſem quaſdam earum, continebatur ſanguis; quas tamen cùm emittebat, dolores in pectine quaſi intolerabiles ſentiebat, qui tandem perduxerunt eum ad mortem. *Nic. Florent. ſerm. 5. tract. 10. cap. 21.*

OBSERVATIO XXIV.

Nova & inaudita trichiaſis, non in renibus, ſed veſica oborta, ex qua mulier per intervalla integros pilorum faſciculos, cum diris cruciatibus, quibus tandem immortua eſt, excrevit.

DOmi meæ inter reliqua κειμήλια mea, aſſervo faſciculum verorum pilorum, ſubflavorum, tenerrimorum, digiti longitudine, quibus hincinde accrevit calculoſa materia, qualis matulis urinariis alias adhæreſcere ſolet, colore & odore propemodum ſulphuris in veſica cujuſdam mulieris Argentinæ in noſocomio menſibus aliquot decumbentis natos, & cum urina excretos. Quos ab ejuſdem noſocomii Medico induſtrio, Thobia Cleulino, conſilium ad rarum hunc affectum a me petente, tranſmiſſos accepi. Ex quo enim illa anno 1573. in Xenodochium recepta fuit, primis duobus menſibus tanta urinæ reddendæ difficultate, cum tam intenſiſſimis & implacabilibus doloribus conjuncta, urgeri cœpit, ut non niſi præſentiſſimis remediis adjuta, diu duratura ſuffecturaque haud videretur. Itaque fabarum aqua cum aliis exhibita, urina quidem propulſa, ſed una quoque pilorum faſciculus collo veſicæ jam infarctus, & bona ſui parte propendens â Medico ſorficula præſectus eſt. Faſciculum hunc pilorum celeberrimis ejus Reipub. Medicis oſtendit, rem ut accidit recenſet, & cum illis communicat. Qui in commune conſultantes, rarum & inauditum affectum admirantur, quibuſdam ad renum τριχίασιν referentibus; alii veros pilos eſſe animadvertentes, ad incantationem potius, & magicas præſtigias retulerunt. Profertur interea morbus ad plures menſes, quibus miſera mulier nihildum remiſſis cruciatibus, licet non admodum tabeſcente corpore, per intervalla plures hujuſmodi glomos, jam vi quadam è collo veſicæ extractos jam ſua ſponte cedentes, excludit ſæpe. Tentantur multa & varia remedia, quibus levari quidem ſibi aliquando viſa: ſed quæ affectum tollerent omnino comperta nulla. Acceſſit tandem ventris quoque tumor, ſed qui inſeſſuum & inunctionum uſu ſubſideret. Non ità multo poſt tenui linteolo membranu-

læ quiddam ſimile cum pilis excernitur. Porrò morbi vi & diuturnirate fractis jam viribus, cum uullis amplius medicamentis locus eſſet, toto corpore conſumitur, invaleſcenteque putrilagine, præcedente paulo antè urinæ incontinentia, colli veſicæ ardore intollerabili excitato, tandem extinguitur. E cujus corpore, etiam aliquot hebdomatibus antequam moreretur, tam teter & viroſus odor exhalavit, ut ab ejus morte nemo cadaveria ſectionem citra valetudinis diſpendium aggredi auſus fuerit. Creditumque veſicam vicinaſque partes utplurimum computruiſſe. Pilos ego igni admotos, verorum modo flagrantes, & nidorem ex ſe remittentes, multis aliis videntibus, conſpexi. Cujus rei αὐτοπτικῶς teſtis ipſe eſſe poſſum, & petentibus vel hodie periculo facto oſtendere queo. Quare nullus dubitaverit, quin veri pili ſint, & plurimum à Galenicorum & Sholarum renum trichiaſi, affectus hic diſtet. *Schenckius,*

† Huc refert, quæ de pilorum mictu referunt *Hildan. Cent. 5. obſ. 30. Horſt. Epiſt. ſ 5 f. 391. Talp. l. 2. c. 52.*

Observatio XXV.

Vrina vitrea emiſſa.

NObilis Hungarus ex proſapia Monachi in Tranſſylvania interfecti, civis Caſſovienſis 50. annorum, temperaturæ calidæ & humidæ, ex articulorum dolotibus in urinæ viſcidę vitreæ mictionem, cum magno dolore incidit. Cui ab Auſtriacis diurerica magnâ copiâ exhibita, nihil contulere. Ad magnum ergo aliquod remedium, & aquas ſulphureas, & nitroſas, confugimus, ut ſunt Aponi & Porrettæ. Verùm quia effectus ſecutus ſit neſcio. *C. L. V. Ioann. Culmannus de obſervat. in Italia. annotatis.*

Observatio XXVI.

Vrinam quidam craſſam, & glutinis inſtar lentam, citra valetudinis noxam, mingere ſolitus ſemper.

NObilem novimus, ſuperioribus annis vita functum, Udalricum Georgii, Joannitarum Ordinis in Germania Principis Fratrem, ex præclara Hohenheimiorum, qui Bombaſt cognominantur, familia natum qui citra valetudinis ſuæ offenſam, ſubinde, imo potiore vitæ ſuæ tempore, urinam craſſam, turbidam, & uſque adeò lentam mejere ſolitus eſt, ut glutinis ſeu taurocollæ liquatæ inſtar, aut ſyrupi ad juſtam conſiſtentiam uſque percocti, vel denique vini ſutigivi (penduli vulgo dicti) modo, ad ulnæ longitudinem diduci & extendi ſe ſuſtinuerit, idque nulla ægri ex calculo cauſatione. Quam ipſe met nobilis mihi viſendam & examinandam obtulit. *Schenckius.*

Observatio XXVII.

Sanus quidam, urinam multam cum ſedimento lactis coagulati inſtar, dimidii urinalis quantitate ſine incommodo excernere ſolitus.

VIdi in caſtro Itri, Comitatus Sundorum, juvenem trigenarium, qui omni die mingebat urinam multam in qua reſidebat ſicut lac coagulatum, album, ad quantitatem medii urinalis, præter ſubſtantiam urinæ quæ ſupereminebat illi: qui inde nullum percipiebat nocumentum, ſed ſanus degebat. *Nicol. Florent. ſerm. 5. tract. 10. cap. 21.*

Observatio XXVIII.

In renis exulceratione, urina lactea ac craſſa animadverſa.

POlonus quidam exulceratione renum laborans; in Noſocomio S. Spiritus, ſubinde urinam lactia inſtar albam ac craſſam reddidit, quam ſæpius ego contemplatus ſum, *A. Petr. Sphererio animadverſum.*

† Conf. *Ben. Sylvatic Cent. 3. conſilium. 54. p. 392.*

Observatio XXIX.

Vrina nigra in ſanis quibuſdam viſa.

IN ſana diſpoſitione nigram mingi urinam, impoſſibile omnino Chriſtophorus à Vega reputat: quod non accreſcat unquam in ſanorum venis niger humor eâ copia, ut urinas tingere poſſit. Id non facile admitto: quantumvis enim is ſecundum naturam, parcior aliis humoribus habetur in venis; tamen in ſicco & frigido temperamento exuperare humorem nigrum certum eſt, cum ab ipſo temperamentum ſiccum & frigidum appellationem ſortiatur.

Sic nos in Carmelita quodam Monacho, Hiſpano natione, & quo frigidiorem ac ſicciorem invenerim neminem, ſpatio ſex annorum, quo incolumis apud nos vixit, nigram urinam profudit, & talem mejere ſolitum toto ſuo ævo, interrogatus, certo reſpondebat. Et quid non vices gerens hæmorrhoidum ſanguis melancholicus, cum urina profuſus ipſam nigram reddat; ita ut in ſana cujuſdam Tardanelli Itali diſpoſitione; talis urina toto vitæ ſuæ curriculo, ut dicebat, micta ſit? Et convenit manifeſte ratione humoris retrimentum perpetuo repurgari, quo temperies corporis, quam talis humor conſtituit ac fovet, ſalubris permaneat. *Ioan. Beſſfertis comm. ad lib. Galeno attributum de urinis, pag. 72.*

Vidi ego aliquando equitis cujuſdam lotium nigrum, qui tamen nondum ægrotus decumberet, nedum extremum diem obiret. *Et Paulo poſt.*

Fuit & puer quidam Scholaſticus, qui nullo morbo correptus urinam minxit tam nigram, ut qui viderent, atramentum eſſe putarent, *Gul. Adolph. Scribonius, libell. de urinarum inſpect.*

Observatio XXX.

Vrina nigra in morbis nonnullis non ſolum non lethales, verum etiam ſalubriter, velut criticè excreta.

NOn temere recipienda eſt Galeni, de urinæ nigro liquore condemnatio, ſed quaſi ipſe non viderit ſervatum, Viderunt poſteriores & multi celebres, quare in univerſum tantopere damnanda non eſt, ne ſi in acutis morbis addas, ne ſi jungas etiam pravorum ſignorum ſocietatem. Nam præter Rhaſium, Avicennam, Actuarium, etiam in *Epidemiis* vidit nonnullos ſervatos Hippocrates. Poteſt ergo incolumis apparere, ſumpto nigro edulio, aut potione diuretica, nigrum humorem per veſicam expurgante, de quo eſt pulchra apud Actuarium hiſtoria: Item critica eſt expulſio in quartana, ſplene, retentis aut menſibus aut hæmorrhoidibus, quin & dicente Avicenna, ſanat nonnunquam prolixas febres, quas vocant nocturnas aut diurnas. Præterea affectis vel renibus, vel veſica lapidis concretione nigreſcit urina, demum præſagit nonnunquam febrem hæmorrhagia narium, aut ſudore terminandam. Cùm ergo ſit nonnunquam plane exitialis, ubi ab extremo naſcitur, aut frigore, aut calore; nonnunquam innoxia: diſterminant utrumque indicium, Rhaſius & Avicenna: ſi multa eſt, & tenuis, ſequiturque ad aquoſam, & antecedit levitatem, bona: circa dictas occaſiones valde mala eſt. Nigra itaque in ſuppreſſione menſium, familiare indicium eſt non perpetuum. *Thomas à Veiga, comment. ad lib. 6. Gal. de loc. affect. pag. 342.*

Venit coram me mulier quædam, vrinans urinam nigram: ſicut muri, & conquerebatur de dolore lumborum & cum incipiebat urinare talem urinam, ceſſabat dolor; & poſt incidit in febrem nocturnam, cum rigore, & erat complexionis melancholicæ, & curavi ipſam cum rebus provocantibus urinam, & liberata eſt. *Rhaſis. lib. 18. cap. 4. exemplo 24.*

Filius Angeli Anconitani; natus annos quinque, obeſulus, cum bene recteque, parentibus videbatur,

tur, gubernatus eſſet, circa præcipuè ſex res non naturales, in capite & collo multam ſcabiem cruſtoſam, ulceroſamve paſſus eſt, ex qua ichores & ſanies multis diebus fluebãt. Cæterum, elapſo menſe, puer hic lotium multum nigrum, ad tres dies, non ſine acrimonia, & virgæ dulore, mejebat, abſq; tamen febre. Porrò rectè gubernato puero, & abſtemio facto, mannæ uncias duas jure pulli incocti lactuca, exceptas bibit, quas illico vomuit. Sed poſtea ex caſſia Ægyptiaca atramentum manibus ſuis exemptum comedit, quo alvus optimè reſpondit, & melius habuit: ad ſequentes vero octo dies, ſingulis auroris, ſingulas gabatas plenas juſculo pulli incocti malva, & paucis foliis ſenæ, bibebat, & tandem ſanus eſt factus: nec enim ad capitis ſcabiem quicquam admovendum permiſi, ex ſe enim poſtea ſanata eſt. Cæterum lotium nigrum, quod puer hic emiſit, criſis & terminus ferè hujus morbi fuit. *Amat. Luſit. centur. 5. curat 54.*

Etſi urinæ nigræ lethales Hippocrati judicentur, præſertim in acutis, ſalutares tamen quando que habentur, ut in lienis inflammationibus, & magnis obſtructionibus, ſæpe decretorio per urinas facto, eſt experiri: Ut à me in Antonio Ruffo, Joannis Ruffi Pharmacopœi filio adoleſcente viſum, qui quum lienis apoſtemate laboraret, planeque moribundus haberetur, decretorio, ſub vigeſimum diem facto admiranda urinarum nigrarum, atramenti inſtar, copia excreta eſt, ad libras xij. & eo amplius; quod & iterum in quartana pluries à me obſervatum fuit. *Vallerıola comment. ad lib. Gal. de conſtitut. artis med. pag. 355.*

Novi ego religioſum virum, quo cum quotidie familiariter verſor, cui ter aut quater in anno, maximè Vere & Autumno ineuntibus, intumeſcit lien; ac dum prominulus tumor inſtar, dolore hypochondrii infeſtatur, ſublividus toto fit corpore, ſenſimque deteriùs habet. Sed tandem nigricantibus urinis atramento ſimillimis erumpentibus, per 5. aut 7. dies, priſtinam reſumit incolumitatem, tumore & pravitate hypochondrii vaneſcentibus. Jam à 11. aut 15. annis repetito iſtiuſmodi per intervalla urinarum profluvio detinetur, cum antè turgidas, ſed minus apertas habuiſſet hæmorrhoidas. *Anton. Valetius exercit. ad cap. 40. de morb. intern. Hollerii.*

† Conf. *Rhod. Cent. 3. obſ.* 21.

Obſervavimus ipſi lienoſos quamplurimos, urinarum nigrarum liberali profuſione ſanatos. Erant autem urinæ nigræ, non liquore, non *γενέσει*, id eſt, generatione; quia tales in Prognoſt. Prorrhet. Aphoriſm. perpetuo ſunt lethales: (aut enim maximum incendium torrefaciens denotant, aut nativi caloris extinctionem & *νέκρωσιν*, id eſt, morticinium) ſed nigræ erant permixtione humoris atri, quem lien expurgabat & deponebat in renes. *Andreas. Laurentius. Anat. lib. 6. quæſt. 27.*

Dedi laboranti icteritiâ nigra lapidem Bezoar, & minxiſſe vidi tam nigra, quam atramentum eſt, meliuſque ſe habuiſſe. *Crato Epiſt. lib. 2. pag. 92. à Laurent. Scholtzio publicatarum.*

Observatio XXXI.

Vrinas pro varietate aſſumptorum, multifariam tingi.

Acceſſi ad quendam curatione indigentem, ſecutuſque me eſt ſervus meus, ea pharmaca deferens, quæ collatura exiſtimaveram ægroto. Atque inibi manu capiens pharmacum (erat enim trochiſcus amarus) miſcui cum eo tantum oxymellis, quantum ſatis eſſe putavi, atque infudi de fervente aqua, ut liquidius & facilius ad bibendum eſſet pharmacum, idque ægroto præbui. Ille verò calicem labris admovens, poſtquam ſenſit medicamenti inſuavitatem, atque adeo amarus ipſe factus, & cætera ſuperbus & moroſus, quique ad medicamenta capienda non facile Medico obſequeretur: volui etiam ipſe ludere; atque redarguere abominationem medicinæ, quæ ingenita ei erat ab animæ mollitie. Itaque ubi dixiſſem moleſti nihil tolerare debere virum quemquam, niſi ad utilitatem comparandam, dedi ſervo pharmacum ad bibendum dixique id non mediocriter collaturum eſſe corpori. Servus acceptum calicem, manuque labris appoſitum, evacuatum oſtendit, ubi ſane quam libenter ebibiſſet medicamentum: quo facto, illinc diſceſſimus. Ipſe profectus ſum quo decreveram: ſervum vero miſi ad amicum quendam ob rem aliquam neceſſariam, juſſique ut celerrime reverteretur. Erat iter eo (ut arbitror) triginta ſtadiorum. Obedientem reperi, atque celeriter reverſum. Sed ubi ad mejendum coactus eſſet, ei viſum eſt nigrum mejere: mihique retulit idipſum malum, atque cauſam neſciens, magnopere contriſtatus eſt. Iuſſi itaque in poſtera die in matula oſtenderet urinam. Sic itaque egit, etiam eventum diſcere expectans, verebaturque ne forte, ignoratâ cauſa, repente moreretur. Ego quoque inſpectâ urinâ nigra, primo miratus ſum, oblitus pharmaci quod nuper dederam, neque quartanam in eo adfuiſſe conſiderans, neque melancholiam: ſolummodo videbam temperaturam ejus vergentem ad quendam purum humorem nigrum: ſed hanc ſolam non credidi fuiſſe cauſam facti, nullâ altera reddita causâ. Poſtquam vero recordatus fui medicinam, quam exhibuerâm, intellexi rem, atque riſi: juſſique puerum confidere, ita ut ei nihil mali expectandum eſſet. Urina autem plurimum tincta erat nigrore: quoniam (ut puto) non ſæpius uſus fuerat eâ medicina. Poſtera vero die apparuit urina veneta: & die quæ hanc ſequuta eſt, mutata eſt ita urina, ut ad eam quæ ſecundùm naturam eſt, conceſſiſſe ſpectaretur. Fortaſſe à principio non fuiſſet urina tincta tam facile ab ebibito pharmaco: niſi etiam labor maximopere adjuviſſet, quod ita facilè medicamentum diſtributum fuiſſet, & ingentem materiam atque abundantem attraxiſſet. Horum ergo uniuſcujuſque meminiſſe oportet, atque accidentia conſiderare, ſive à pharmacis oriantur, præſertim quæ humores ejuſmodi commovent, ſive à cibis & potibus ſimili colore affectis. Verumtamen hæc ipſa, in corporibus ſanis contingentia, aut parum aut nihil mali ſignificant. In ægrotantibus vero longo tempore, maximè ab humoribus melancholicis, ſalutaria & ægritudines ſoluentia exiſtunt. Sed in iis, qui febribus acutis laborant, ſemper prava ſunt. atque fere mortis nuncia. *Actuarius lib. 1. cap. 20. de judiciis urinarum.*

Multa ſunt, quæ vel manu retenta, urinæ colorem alterare queant; utpote Cantharides, quæ ſanguinolentam reddunt urinam. Item Callais, Indiæ lapis, qui ſi diutius aliquando attingatur, craſſam turbidamque & cruentam reddit urinam. Similiter rubea tinctorum manu geſtata, rubeam & tenuem gignit, præterea quia alimenta aſſumpta, id quod ante etiam à nobis oſtenſum fuit, ſimili modo lotium tingunt. *Adolphus Scribonius de inſpectione urinarum, pag. 51.*

† Odoris violarum in urina rationem vid. apud Borell. Cent. 2. obſ. 33.

VRINA ALIENIS LOCIS excreta.

Observatio I.

Paulo infra glandem urinam emiſſa.

Pauli Bonini filium novimus, qui glande colis clauſâ natus paulò infra eam itinere patefacto, urinam reddebat. *Beniv. cap. 7. De Abditis.*

Contrahitur etiam ex matris utero circa naturalia vitium, ut obſtructio meatus ex quo fluere urina ſolet. Vidimus enim & nos puerum quendam, qui, cum adeo meatus ipſe clauſus obſtructuſque eſſet, ut mejere inde non poſſet ex anguſto admodum foramine, quod paulum infra glandem urina ipſa vi ſua effecerat, emingebat, ſed non abſque ingenti ejulatu, & genitalis membri tumore. *Idem cap. 90. de Abditis.*

Apud Haganoënſis, ex Patritiis familiam celebrem agnovimus, ex qua maſculi plerique omnes pronati, urinam ex foramine ſeu meatu proprio, ſubtus penis glandem, ſic à natura, non vitio aliquo conſtituto, quà parte vinculum, canis, ſeu frænum dictum exiſtit, urinam ſemper excernunt, nullo valetudinis aut ſterilitatis incommodo. *Schenckius.*

Observatio II.

Vrina & ſemen per foramen ſub glande reddita, cum ſterilitatis nota.

NObilem Francum novi, qui urinam & ſemen emiſit per foramen infra penem, ubi præputium adnatum eſt naturali foramine concreto. Habuit uxorem, ſed ex ea non concepit. *Clar. Vir Eſaias Meichſnerus de obſerv. propriis.*

Observatio III.

Puellus bimulus urinam emingens retro verſus interiora, glande & præputio intortis.

BImulus puellus in vicinia noſtra, urinam cogitur reddere retro verſus interiora glande præputioque nonnihil intortis deflexiſque. Mater ejus rei nullam aliam cauſam poteſt adferre, niſi forte quum gravida eſſet, & in publicis balneis Laconicis, ex virorum obtuitu per imaginationem id fœtui communicarit, impreſſeritve. Ego alligatum frænum, quod canem vocant in cauſa eſſe judicavi. *Moccius, in Obſervationibus propriis inter nos tanobis communicatis.*

† Huc refer, quæ de puero per foramen accidentarium mingente, recenſet Salmuth Cent. 1. obſ. 60.

Observatio IV.

Vrina, nullo glandis foraminis veſtigio apparente, per foramen circa radicem virgæ ſupra teſticulos excreta.

INfans natus annos duos, ab ortu ſuo glans illi perforata non fuit, nec veſtigium aliquod in ea, ubi foramen eſſe debuerat, apparebat ad radicem tamen ejus prope teſticulos foramen erat, per quod lotium non guttatim fluebat, ſed directè emanabat, eſſeque ex hermaphroditorum genere, ut facile quis diceret, naturam & maſculum & fœminam producere in lucem tentaſſe. *Amat. Luſitanus, Cent. 1. Curat. 23.*

Observatio V.

Vrina ex umbilico ſoluta.

CUidam annum agenti trigeſimum, obſtructa veſicæ cervice: urina affatim, tanquam emictione, ex umbilico in multos menſes profluxit, idque citra tumorem, citra ullam aquæ in abdomine collectionem & citra valetudinis offenſam. Cum hinc multi admiratione tenerentur auditem verò recens in lucem edito male vinctum umbilicum, nunquam coaluiſſe, exhincque ſemper nonnihil ſtillaſſe, cenſui nondum inaruiſſe urachum, & nunc illi, perinde atq; dum utero generetur, urinam è veſica in umbilicum refluere. *Fern. lib. 6. cap. 15. Patholog.*

Puella quædam, cum ſuppreſſa per multos dies fuiſſet urina, tandem per umbilicum urinam profudit. Narravit id ſæpius in ſcholis noſtris, Bartholomæus Cabrolus Chirurgus experttiſſimus, mihi amiciſſimus, & Academiæ noſtræ diſſector Ordinarius, *Andreas Laurentius lib. 2. quæſt. 28. Anatomes.*

† Add. *Hildan. 2. p. 750.*

Observatio VI.

Vrina infra pectinem paululum ſupra vulvam profluere ſolita.

PUella ex loco qui eſt infra pectinem, paululum ſupra vulvam, urinam reddebat, nullis interim apparentibus ſignis atque indiciis, unde ipſa natural iter profluere debuerit. Hanc autem nos cum parentum rogatu curare tentaverimus, & nullum huic malo idoneum inveniretur præſidium, ita ut erat, incurata ad ultimum vitæ ſuæ terminum permanſit. *Benriven. cap. 9. de Abditis.*

Observatio VII.

Vrina per ſiniſtræ natis ulcus tranſſudans.

IN iis, quæ interea dum hic ſum, praxi obſervavi unum eſt, quod ad te perſcribendum duxi, non diſſimile illi, quod *Benivenius* militi accidiſſe, *octavo capite* refert. Senex quidam hic eſt, vinitor ſeptuagenarius, qui ſuperiori proxima hyeme primum magna cum difficultate reddidit urinam: deinde, interpoſitis aliquot diebus, tumorem in ſiniſtra nate, non procul ab inteſtini recti exitu, ſenſit erigi: qui ope Chirurgi ad ſuppurationem deductus eſt, ita tamen ut deinde in ulcus malignum degeneraverit, ex quo ſubinde putridæ carnis nonnihil exciſum eſt. Cœpit id interea humore aqueo manare, quem indies copioſiorem per intervalla (urgentè nempe urina, â ſuo naturali & conſueto exitu rejecta) emiſit: atque ita paulatim urina non aliunde, quam illac reddi conſuevit. Venit ad me conjunx ejus, pro averſione mali conſilium petitum. Nihil autem prius de morbo referre volebat, quam ego divinaſſem. Cum viderem ergo urinam quam ſecum attulerat, & mariti eſſe didiceram, limoſam, & arenulas ad fundum demittentem: dico mihi videri veſicam mariti laborare, quæroque num urinam reddere queat. Tum illa non conſueto more reddere dicens, incipit paulatim ea quæ poſtea vidi narrare inſuperque ea quæ anteceſſerunt. Hoc totum inquam, ex urina colligere neque ego potui, neque alius quiſquam poſſet. Rogo, quando quidem de paupertate querebatur, ut etiam ſine pretii ſolutione poſt meridiem me illum accedere permitteret: cùm annuiſſet conſtituto tempore de omnibus ipſum maritum corám percontatus ſum, & ea quæ ſcripſi, audivi. Præterea etiam urinam (quæ tum forte urgebat) reddentem conſpexi: quæ affatim quidem, ſed propter exulcerationem illius novi meatus, & quia acris videbatur, non ſine magno reddebatur cruciatu. Eo modo ſe jam inde â feſto Paſcharis reddidiſſe confirmabat. Exterius erat locus ulceratus, vicinis partibus paulò profundior, nec introrſum patebat ullum ſenſui foramen, niſi cum effluebat urina. Tonſor, impoſitis emplaſtris, obſtruere meatum conabatur: nec laborabat, ut naturalis ille canalis aperiretur, imo ne quidem intrudere artificiosè norat ſpecillum. Suaſi ut locum relinquerent apertum: nec quicquam tentarent, donec advenisset Lithotomus Rotenburgenſis. Interea poſſe ſenem iis uti rebus, quæ urinæ obtundant acrimoniam, quæ illi enumeravi. Audeo in hanc uſque diem miſerè cruciari hominem. Referendam tibi hiſtoriam putavi, quia diligenter tales notare ſoles, multasque ſimiles abs te conſcriptas ante meum diſceſſum mihi recitaſti. *D. Iac. Suterus ſuis ad me literis 7. Id. Novembr. Anno 1583. Herbadatis.*

Observatio VIII.

Per femur mingens miles.

VEſicæ vulnera, maxime in parte nervoſa, lethalia ſunt, dummodo adſint aliæ conditiones: ego enim vidi militem vulneratum ſclopeto, qui mingebat ex femore, & veſica erat perforata in parte illa, in qua ligatur ipſa veſica â lateribus. Quare ſi ſirin ea parte

parte vulnus, poteſt ſanari: quoniam per ligamentum illud concreſcit caro & ſuccedit ſanitas. *Fallop. de Vulneribus in genere, cap. 4.*

Observatio IX.

Vrina circa coxam evacuata.

NOvimus miranda naturæ opera: nam & purulentum quid etiam oſſi ſubſidens, extrinſecus trudit, & hominem certis indiciis moriturum ſæpius liberat. Unde & militem vidimus, cui illatum vulnus in coxam veſicæ cervicem inciderit: ac ſubinde incuria Medici adeo conglutinatum occalluit, ut penitus iter urinæ obſtruxerit: ſed ea nihilo ſecius, carne paulatim eroſâ, coxâ alterâ extrinſecus erupit. Indeque, quoad vir ille vixit, rite profluens reddita eſt. *Benив. cap. 7. de Abditis.*

Observatio X.

Vrina per perinæum ex ulcere delata.

NObili cuidam Veronenſi, viro probati ingenii, urina ſua acredine perinæon perforavit, & ad mortem cum perduxit. *Ant. Fumanellus, operum ſuorum, pag. 535. edit. Tigurina.*

Memini me quandoque videri in perinæo, non ex calculo, ſed ab ulcere cervicis veſicæ natum foramen: ulcere enim veſicæ cervix ſi aliquando afficitur, non rarò eò uſque hoc ipſum progreditur, ut tandem exeſâ cute perinæi, foras erumpat. Atque tunc quidem per foramen aſſiduè urina profluit, ulcere curationem non admittente. Quod in pluribus obſervatum. *Dodonæus Annotat. ad cap. 78. Benivenii de Abditis.*

Viſus & veſicæ abſceſſus per perinæum erumpere, è quo urina reddebatur. *Fernelius lib. 6. cap. 13. Patholog.*

Observatio XI.

Apoſtematis in perinæo, & fiſtulæ Hiſtoria, & curatio perfecta.

NOn raro, Georgi conſobrine utriuſq; ſexus hominibus, ab hepate & cerebro, per vertebras dorſi, alioſque ad emunctoria internos meatus, perinde ac in altera Gonorrhœæ vulgaris ſpecie, pituitæ marceſcentis ad penem aut veſicam defluxio, in perinæo ſubſiſtere ſolet & in apoſtema coaleſcere. Hoc niſi tempeſtive cataplaſmatis maturatum fuerit; & facta ſuppuratione ſaniei exitus pateat, tunc illius acredo in podice, ani muſculum ſphinctera, aut veſicæ collum exedit, ut tandem ex illius fiſtula, circa penis radicem lotium non ſine ardore excernatur, & per ani ſyringam interna penetrantem, ſtercoris liquor emanet. Cauſa morbi antecedens interna ſui ablationem indicans phlegmatis ſalſi, aut putreſcentis purgationem exigit, & ſobriam victus rationem, quæ eſculentis ſale nimio conditis, aut eu maceratis careat, nec ſint penitus inſulſa, aut ſalis expertia, vinum album calore ſolis bene coctum & defæcatum bibat: à cerevisia ratione lupuli qui dyſuriam aut urinæ ſtillicidium irritare ſolet, abſtineat. Et eo quoque nomine ſibi temperet ab omnibus medicamentis exquiſita virtute diuretica præditis, quæ lotii ſordes ad locum affectum plus ſatis præcipitant, de quorum numero ſunt raphanus uterque, ſeſeli, lapis Iudaicus, cyperus & cardamomum, & id genus diureticorum calidorum. Sed ad ſolidationem ulceris præcipue in veſicæ collo, impenſè proderunt ea, quæ lotii acrimoniam obtundunt, de quorum cenſu eſt radix glycyrrhizæ, gummi draganthi, & ceraſorum, ſuccinum, ac ſemina melonum, cucurbitæ, papaveris, nec pinearum nuclei obſunt. Hujus abſceſſus ſymptoma eſt, ante maturationem in loco affecto nervoſo, dolor pungitivus, & poſt factam ſuppurationem, in oſculo ulceris, aut fiſtulæ, ardor urinæ inextinguibilis. Accerſitus igitur Ratisbonam, ut Epiſcopi hujus generis apoſtema in perinæo curarem, cum lotium bene coctum viderem, primo corpus & interna præcordiorum viſcera ſubſcripto, leni pharmaco, affectus loco accommodato purgavi, quod conſtat *medulla caſſiæ catharticæ, ſtillatitii malvarum liquoris vapore per cribrum expreſſa, pondo unciæ ſemis, diaphœniconis ſcrupulis quinq; rhabarbari ſcrupulo ſemis, cinnamomi interioris granis quinq;* Mixta collocentur ſupra ſacrificii ex adore placentulas, & aſpergantur momento ſeminis anisi cōfecti, ut flatus caſsiæ diſpendatur, & id totum tempore antelucano, aut poſtquam dies illuxerit edat: tandem elapſis quinque horis prandeat juſculum piſorum, aut duos ovorum ſorbilium vitellos. Cæterum cùm circa generationem ſaniei, ut Hippocrates ait, febris & dolor incrudeſcere ſoleat, qui cucurbitæ inſtar, humores ad locum affectum allicit, ut dolor mitigaretur, emplaſtrum, quod partim humores affluxos reſolveret, partim maturaret tale applicui, quod ex duobus aliis coadunatum nempe ex *diachylonis cum gummis, unciis duabus ſemis diachylonis mollis, uncia una, croci ſcrupulo uno.* Diachylonis ex gummis aceto diſſolutis, ac mucilaginibus compoſitio paſſim in chirurgorum antidotariis habetur; quo ignis tepore diſſoluto, aliud diachylon molle & poſtremo crocus in lebete additur, & in unam maſſam conflantur. Molle verò diachylon conſtat ex *ſevi cervi uncia una, medullæ oſſium cervi uncia una ſemis, reſinæ abietis unciis duabus, drachmis ſeptem, butyri recentis uncia ſemis, olei liliorum uncia ſemis, terebinthinæ drachmis ſex, ceræ albæ uncia una ſemis.* His una induſtria Seplaſiarii lento ignis calore in ſartagine liquefactis, frigore coaleſcant. Si ad maturationem efficaciora deſideras, talia ex ſeminum lentore & gummis quoque additis, in noſtro & Montagnanæ antidotario abunde deſcripta invenies. Sed incredibile dictu quam cito diachylon, ſic cum altero coadunatum, apoſtema ad ſuppurationem deduxerit & maturaverit, id quod non erat obſcurum ex cholera & pituitâ conflati apoſtematis indicium. Atqui cùm durities, abſceſſus, dolor pulſatilis miteſceret, ac collecta ſanie in apicem protuberaret apoſtema, ſuppuratione maturum conjiciebam. Proinde quandoquidem anus ac membra genitalia, ob humorum affluxum ſunt putredini obnoxia, ne ſanies ſua acredine finitima perinæo membra, anum, & veſicæ cervicem depaſceret, aut ultra per ſinus veluti cuniculos ſerperet, apertionem apoſtematis in loco decliviori κατ' ἴξιν maturavimus: & ne ſaniei exitus obſtrueretur, utque id quod præter naturam in loco affecto coarctaretur, (quod primaria, ac communis eſt omnium præter naturam tumorum indicatio) efflueret in vulnus licinium ex μότοις, id eſt, filamentis contortum, ac ex ovi albuminis, & vitelli, oleique roſarum mixtura delibutum inſervimus, ne labra vulneris conglutinarentur, & aliquatenus ad ichoris effluvium paterent, quam othoniis exceptam ad doloris ex inciſione mitigationem vulneri applicuimus, & emplaſtrum noſtrum ex diachylone, aut ex farinis & ſeminum viſcedine ſuppurativum apoſtemati obduximus, cujus & naturalis membri caloris fotu altero die ſanies alba, æqualis & denſa, fœtoris expers, id eſt, ad unguem cocta, ubertim emanavit, omniſque dolor evanuit: quo ſublata, ſolus ex omnibus ſymptomatis urinæ ardor reliquus erat, quem ex phlegmatis ſalſedine putridi, partim à cerebro, partim ab hepate, per renes ac lumbos in veſicam defluxu oriri, ex totius corporis ac præcipuè dorſi pruritu conjecimus. Verum cum in lotio ſquammulæ furfuribus ſimiles natarent, veſicam quoque ſcabie ex lotii acredine laborare, unde urinæ ſtillicidium quoque non tarò patientem infeſtabat, non temerè ſuſpicabar. Quare piſcium ſalſamentorumque eſum, & vini potum patienti interdiximus, & ut abſtemius ſubſcripto decocto ſitim levaret ediximus, quod ex *hordei integri ma-*

rupulis duobus ſemis, glycyrrhizæ abraſa drachma una, ſeminum aniſi drachmis duabus ſemis, dactylis inciſis Num. quinq; ſebeſten pelliculis inciſa, Num. quindecim, in olla vitreata cum menſuris aquæ fontis ſeu libris duodecim, donec hordeum intumeſceret, decoqueretur. Nec id lotii acredinem obtundere poſſe, niſi terq; quaterq; quovis triduo, *reſinæ terebinthinæ ex Cypro allatæ, ſcrupulos quinq; aqua malvarum lotæ, ac ex adore placentulis involutos,* manè cùm illuxerit dies, deglutiret: horis quinq; poſt nullo eſculento veſceretur, tertia tamen ab aſſumpto medicamento hora, cyathum decocti cicerum modice ſalſum abſorberet, quo quinquies alvum exoneravit. Succedenti triduo edixi, ut patiens veſperi iturus cubitum, ac mane experrectus, ſeſquicochlear ſyruporum, de capillis Veneris ad uncias tres ſemis, de glycyrrhiza ad unciam unam ſemis, unà mixtus deglutiret. Quod ſiquam ob cauſam noctes duceret inſomnes, pro ſyrupo de glycyrrhiza, tantundem illius de papaveris cremore ſubſtituere poſſet. Quarto die ad terebinthinæ uſus redit: cujus ſalutaris operationis ſucceſſu effectum, ut ægrotus non amplius ardorem juxta penis glandem, ſed titillationem verius perciperet. Verum cùm illius uſus omni ætati ſenili ſit (ut Galenus refert) innoxius, abſorptis triduo, ut antea, ſyrupis, qui non modò urinæ acrimoniam obtunderent, corpus quoque lubricum & fluidum efficerent, ſed humores quoque ad excretionem præpararent, virium robore illæſo: quarto die tantundem terebinthinæ, ex adore ſacrificulorum placentulis vino madidis, involutæ deglutivit; cujus operatione, humorum ad perinæum & veſicam alluvies per ſeceſſum expurgata ea apoſtemate ulcus ſolo ex lithargyo diachylone ſua ſponte fere conſolidatum, & omnis urinæ ardor ſublatus fuerit. Sed ſi ægri vires non ſubſiſterent, ac tam crebras alvi dejectiones ferre non poſſent, eas ſeptem dierum intervallo prorogare poteria. Conſolidato felici artis ſucceſſu apoſtematis ulcere, en fama quovis præpeti avium volatu velocior, cum paſſim alibi, tum Ambergæ in Palatinatus Metropoli increbuit, me quibuſvis etiam Chironis ulceribus mederi poſſe, tum à cive Ordinis ſenatorii Ambergam accerſitus, qui ex ſuppurato in perinæo abſceſſu nimis ſerò aperto, donec purulenta ichoris colluvies, quæ ſuâ acredine veſicæ collum arroſerat, & in ſinuoſos apoſtematis anfractus ſeſe illatebraverat, ſua ſponte erumperet: unde tandem ulcus cavernoſum in fiſtulam occalluit, per quam lotium acre, conſolidationem impedens deſtillabat; non rarò quoque impetu erumpens ulceris labra diſtendebat. Methodum igitur curæ à ſalubræ victus ratione, cauſis fiſtulæ & ulceris conſolidationem remorantibus contraria auſpicabar: & corpus univerſum à noxiis humoribus, ad expulſionem, reſeratis obſtructis meatibus, præparatis, quos cum oxymelle & ſyrupo ex rhabarbaro de cichoria, in aqua malvarum capillorum Veneris, & cuſcutæ diſſolutis, digeſſi quatriduum, ac tandem quinto die ſubſcripto pharmaco expurgavi. ℞. *Caſſiæ unciam ſemis, electuarii de dactylis drachmam unam ſemis, Confect. Hamech. ſcrupulos duos. Diſſolvantur in decocti florum & fructuum clarificati, unciis quatuor ſemis, cum modico ſacchari roſarum,* ne plus æquo ſit amarulentum. Peractâ partim ſeroſi & acris humoris excretione, ut lotii acrimonia mireſceret, & id medicatis viribus imbueretur, de ſubſcriptis paſtillis quovis die binos, alterum manè alterum ad primam facem noctis edendos exhibui, qui conficiuntur ex *pineis ſtillatitio roſarum liquore præparatis, pondo drachmarum duarum, ſeminum melonum ſcrupulis quatuor, gummi tragacanthi, Arabici, ſingulorum ſcrupulo uno, gummi ceraſorum, radicum glycyrrhizæ ſingulorum drachma ſemis, cinnamomi, drachma una, penidiarum uncia, ſacchari in aqua roſarum & malvæ, ſingulorum quantum ſufficit, unciis quatuor ſemis diſſolutis, fiat confectio ad formam rhombi quadrati, pondo drachmæ unius & ſemis,* quæ veſicæ & meatuum urinæ aſperitatem lenit & curat. Dum hia veſceretur, quu quarto die, quia ſymptoma nullum obſtiut, hauſtum decocti ligni Guajaci unciarum quinque ſudorifer decumbenti in lecto, ſtragulis bene cooperto calid dedi, ad proliciendum ſudorem, quò acre ſanguinis rum expurgaretur. Aut ſiquis decoctum ligni ex l faſtidit, is oxymellis ſcillitici unciam unam ſc ſoluat, in aquæ fumiterræ & ægrimoniæ, ſi uncia una ſemis, tempore antelucano in aqua ferv ti calefactum ebibat in lecto; & eo ſudorem aff eliciet. His igitur quæ ſanguinem reddunt impu ſalſedineque acrem, & eo nomine ad conſolid ulcera infœcundum ſublatis, reliquum erat ut medicamentis topicis, cauſticis, aut ſectione, fi callum, quo ulcera aut fiſtulæ partium aggl impeditur, quamprimum extirparem. Proinde ſ los radicis veratri nigri fiſtulæ inſerui, qui tertio d fiſtulæ callum exterererent. Poſt triduum extracta elle bori radice, cum interna fiſtulæ pellicula attr contumaa noo obſequeretur, Pauli Æginetæ ac nelii Celſi, ex præcepto Megetis, conſilio fretus æruginis drachmis duodecim armoniaci tribus acri exceptis, oblonga penicilla finximus, quæ M ei ſpecilla, ac turundas, & vulgus Chirurgorum tas quoque appellat, quæ citra ſuppurationem ca arrodebant. Ut ſuppuratione colliqueſceret, ex terebinthina, ac piſcium glutino, addito, ea hydrargyri pulvere præcipitato, pro modulo fiſtulæ turundas formabam, quibus infixis fiſtulæ concavitati; & applic to ne elaberentur, tenaci diachylonis emplaſtro, la ſuppuratione in viginti quatuor horis callus liq ſcebat, & cum ſanie fruſtillatim profluait. Verum oſculum fiſtulæ, antea exactam mundificationem niveret, fruſtula ſpongiæ oblonga & madida, fi gatura coarctata, filo depoſito, cavitati fiſtula m iui, & ſinus ulceris non altiores quam ſubtercu forcipe incidi, ut ſaniei effluvium ubique & pateret liberum, ne intra ſinuoſos ulceris cuni deliteſcens, inteſtinum rectum, & nervos teſtium maſteras arroderet. His peractis, quæ ulceris ca noſi, & ſinus callo obducti indicationes exi reliquum erat ut à ſordibus purulentis abſterg Proinde ſubſcriptum unguentum othoniis. id eſt namentis diſcerptis exceptom; mane & in c quoque, abſterſâ diligenter ſanie, indidi, quod S ſiarius ex his conficiebat; *Mellis roſati, unciâ una binthinæ, drachmis quinque, radicis ariſtolochiæ rot ſcrupulo uno, ireos, myrrhæ rubræ, ſingulorum drac ſemis, æruginis ſcrupulo uno, granis quinque ſevi h drachmis tribus.* His in mortario, calido piſtillo ctè coadunatis, Unguentum conficiebat: quod fuiſſet, unguentum Apoſtolorum ejus loco ſub ſem. Verum cum ſub ſordium lentore caro viſcidaque ſuccreviſſet, quam unguentum prædi abolere non potuit, & ulcus verius ichore quam coctam aderet; pulvere ex hydrargyrio cum aq rifabrorum chryſulca per alembicum præcipita tum ulcus conſperſi, & emplaſtro diachylone cooperui. Poſt quadraginta horas emplaſtro ſu ulcus à ſordibus, & carne molli ac ſpuria, pulveris roſione doloris experte conſumptâ, purum re ac ſoblata hydrargirii pulvere ulceris virulentia, bonæ carnis grandine rubrà pullularet, nil ſarcoti cis, quæ cavitatem ulceris explerent, ſed emplaſtris pulloticis cicatricem obducentibus, opus fore arb bat. Eam ob rem Pharmacopœum ſubſcriptum plaſtrum, quod ad omnes curationes ulceris cavi ſordidi ſcopas colliniat, conficere juſſi, ea deco nis induſtria ne digitos adhæſu coinquinaret, Langii epuloticum nominare conſuevi, *Accipe*

bin-

herbinæ, ceruſa, Lithargyrii, lapidis calaminaris præparati, olei maſtichini ſingulorum unciam unam, picis colophoniæ, ceræ ſingulorum drachmam ſemis: Decoquantur lento ignis calore ad viſcedinis lentorē: dein inſpergantur maſtiches, olibani, ſingulorum ſcrupuli quatuor, corallorum albvorum drachma una ſemis, thuris drachma una, camphoræ ſcrupuli duo ſemis: cum piſtillo calido exactè coadunentur, & fiat emplaſtrum tam ſarcoticum, quàm epuloticum, quo ulcus conſolidatum fuit. Hæc Georgi Conſobrine, te, quem nunc poſt diſceſſum Caroli Quinti, Cæſaris, ea Belgio in Hiſpanias, apud Philippum Hiſpaniarum Regem in Belgio, eadem ſtipe Medicum facere intelligo, celare nolui. *Langius lib. 3. Epiſt. 5.*

Observatio XII.

Urina per vulnus circa ſedem inflictum excreta.

Mitylenis juvenis quidam, juxta ſedem ſatis profundè vulneratus, tribus primis diebus neque cibum neque potum ingeſſit, quarto verò die, adhibitis priùs remediis, cibum ſumpſit, ac bibit. Deinde, occidente Sole, iterum curatione adhibita, urinæ circiter cotylas quatuor per vulnus excrevit, cùm antea, ab eo tempore, quo vulneratus erat, nihil omnino minxiſſet. Et tum ſanè à pondere, quo priùs circa pubem gravabatur, ſe perfectè liberatum dixit. Manifeſtum igitur hinc erat, veſicam fuiſſe vulneratam. *Galenus lib. 1. de locis affectis.*

Observatio XIII.

Urina per alvum dejecta.

PRaxagoras refert, quendam ſe vidiſſe, cui urina per ſedem excernebatur per duodecim annos. *Rufus de veſicæ renumque morbis.*

Quis non miretur, ſi audierit, quod & nos vidimus, puerum ſcilicet duodecimum annum agentem, cùm urinam ſeptimo jam die non redderet, propterea quòd concretum quid ex pituita & ſanguine, urinæ ipſius canaliculos obſtruxerat, eam tandem ex ano evacuaſſe? Præſertim ſi noverit, & veſicam ipſam, cervicemque ejus minimè foraminulentam, aut fungoſam exiſtere; & inteſtinum quod penetrari debuit, ſolitæ ac concretæ eſſe naturæ, ut decet tunicas omnes quæ nervoſæ ſunt. Oportuit enim aut inciſam veſicam, inteſtinumque, quod citra mortem fieri nequit; aut naturam, cui impoſſibile nihil eſt, hujuſcemodi aperuiſſe vias, ut inde urinam redderet, puerumque ſervaret. *Benivenius cap. 7. de Abditis.*

Viſus eſt veſicæ ſphincteris muſculi abſceſſus in anum penetrare, illacque urina omnis defluere. *Fernelius lib. 6. cap. 13. Patholog.*

Aliquando naturali vitio meatûs clauduntur, ut in virgine quadam animadverſum, cui urina per ſedem reddebatur. *Scholiographus ad lib. 1. Galeni de locis affectis, Lugduni in minima forma excuſum.*

Vidimus puerum, qui totam urinam reddebat per alvum. *Cardanus Comm. ad lib. Hipp. de Aliment. lect. 42. text. 3.*

† Vid. quoque *Rhod. Cent. 2. obſ. 90.*

Observatio XIV.

Urina ſuppreſſa, viſa aliquando exudare per anum, perinæum, ſcrotum, penem, & inguina.

ALiquando planè urina ſupprimitur, unde veſicæ tanta diſtentio, ut inde nata inflammatio, urinaque retro in corpus refluа, ægrum ad exitium præcipitarint. Viſa vero eſt nonnunquam urina ſic expreſſa, multis locis præter naturam quaquaverſum diffluere, & exudare per anum, perinæum, ſcrotum, penem, inguina. *Paræus operum ſuorum lib. 18. cap. 22. De lue Venerea.*

† De urina per perinæum monſtroſe reddita vid. *Panarol. pent. 5. obſ. 18. Ballon. Epid. p. 217.* Ex inguine profluente, *Bartholin. Cent. 1. Obſ. 49.* ex Scroto, *Idem Cent. 4. hiſt. anat 98. Bened. Sylvatic. Cent. 3. conſil. 43. fol. 376.*

Observatio XV.

Naturæ aggravatæ admiranda excretiones.

QUanta prudentia Deus naturæ facultates in corpore humano diſpoſuerit, vel inde intelligi poteſt, quod ea non ſolum neceſſaria appetat, & concoquat, corporique aſſimilet, ſed & aliena & noxia expellat. Ac hujus quidem expulſionis tanta eſt neceſſitas, ut niſi naturæ vis eam ſæpe moliretur, facile noxiorum pravitati ſuccumberet. Neque verò dicam in hoc loco de expulſionibus, qua pravos humores è corpore ea ejicit, unde & alvi fluores, & catharri, & ſudationes non rarò proficiſcuntur; ſed de ſanguinis etiam, qui alioquin naturæ theſaurus cenſetur, dejectione. Etenim tam tenax eſt naturæ illa moderatrix facultas juſtitiæ, ut ſuperflua etiam violenter à ſe rejiciat, & debita ſanguinis portione facilè ſit contenta. Quò magis culpanda eſt hominum immoderata ingluvies, quæ neque modum, neque finem novit in ingerendis etiam non neceſſariis. Itaque cogitur natura ſua virtute à periculo oppreſſionis ſeipſam aſſerere. Quod quidem fit multis modis: nam vel per hæmorrhoides, vel per alvi fluxum ſanguineum, eumque dyſentericum, aut non dyſentericum, vel per ſanguinis mictum, vel per narium hęmorrhagiam, vel per vomitum ſanguineum, vel per ſputum cruentum, vel per aurium fluxum cruentum, vel per ſanguinolentas gingivas, vel per menſes, ea redundantiam ſanguinis deponit atque excernit. De hæmorrhoidum fluxu paſſim extant exempla, ſicut & de dyſenterico, & menſtruali in fœminis. Qui vero dyſentericus minimè eſt, hic vel hepaticus eſt, vel aliunde ex venis inteſtinorum apertis ſine dolore ſanguinem effundit: ac ejuſmodi quidem violentia frequenter ſe oſtendit, ut & ſuperius per os vomitu, & inferius per alvum ſanguis copioſiſſimus excernatur, alias quidem ſincerus & rubens, alias vero ater, & pici ſimilis, idque ſine vitæ periculo. Quamvis enim deliquia animi in hoc caſu incidere ſoleant, ut obſervavi in Nobili quodam à Neineck, olim Canonico Eichſtadiano, & in alio quodam Nobili aulico Neoburgenſi, tamen ſenſim viribus inſtauratis ſanitas eſt recuperata. Sanguinis verò mictus, unà cum fluxu ſanguineo inteſtinorum non dyſenterico, ex magna plethorâ profectus, in cive Eichſtadiano à me notatus eſt. Hæmorrhagia narium cuidam Canonico Nobili Eichſtadiano, juveni quidem adhuc, ſed largiore utenti diætâ, & abhorrenti à venæſectionibus, tam familiaris eſt, ut ſingulis ſeptimanis recurrat, & jam quaſi ordinaria, ac naturæ conſueta eſſe videatur. Eadem ſingulis menſibus recurrit in quadam honeſta Matrona, quæ jam per viginti annos menſibus carens, hoc genere vacuationis purgatur, non tamen abſque magna moleſtia, & ſæpe ſuffocationis periculo non levi, quòd ſanguinolenta materia, vel in naribus concreta, vel ad tracheam arteriam deorſum lata, omnem ferè ſpirandi facultatem tollat. Per ſputum cruentum, idque copioſum, præſertim fœminas vidi ſine noxa vacuari, ac earum quædam loco menſtruæ purgationis ita vacuabantur, menſtruis temporibus. Quinetiam retulit mihi vir dignus fide, ſe vidiſſe virum quendam, qui cum ante hæmorrhoidalem fluxum habuiſſet, iſque deinde obſtructus fuiſſet, tandem eundem per ſanguinis ſputum ſingulis menſibus à retentione hæmorrhoidalis fluxus ſe aſſerviſſe. Ex quibus apparet, naturam copia ſanguinis aggravatam, moliri ſuæ levationis vias ſæpe inſuetiſſimas. *Vir Clariſſ. Iacobus Oethæus lib. Obſervat. propriarum.*

* * *

DE OMENTO.

Observatio I.

Omentum peritonæo & abdominis muſculis connexum.

CONSPICATUS ſum omentum peritonæo, nec non abdominis muſculis adnexum. *Columbus lib. 15. Anatom.*

† Omentum durum & ferè lapidoſum ſterilitatem inducens in muliere vide apud *Panarol. pent. 3. obſ. 10.*

Observatio II.

Omentum in laterali morbo, cuidam in teſtis, ſeminaliumque vaſorum tunicam delapſum, & ad quinque librarum pondus adauctum, mortem attulit.

NOn ſemel ſanè omentum in teſtis, ſeminaliumque ipſius vaſorum tunicam (cui peritonæum originem præbet) devolutum, ac miris modis extra mediocrem alias omenti conſtitutionem, adauctum deprehendi. Nam cùm tota omenti pars alioquin inteſtinis incumbens, in mediocriter pingui homine, vix libræ aut ſeſquilibræ pondus excederet: vidi tamen omentum, ita præter naturam in ea teſtis tunica auctum, ut quatuor aut quinque librarum pondus penderet, & ventriculum ex ſua ſede ita deorſum diſtraheret, ut ventriculi deficiente munere, variiſque obortis ſingultibus, id pondus mortis occaſionem fuiſſe, inter ſecandum collegerim: cum in morbo quodam laterali, qui alioquin bene expurgatus fuerat, ſcrotum ex more ab ægro, aſtantibusque ſubligari neglectum fuiſſet. *Veſalius lib. 5. cap. 4. de corp. hum. fabrica.*

Observatio III.

In ſcroto omenti libra viſa.

IN ſcroto omenti libram, & ampliùs conſpicatus ſum *Columb. lib. 15. Anat.*

Observatio IV.

Omenti ſelibra extra umbilicum.

PRæterea omenti ſelibram extra umbilicum. *Id. in dicto loco.*

Observatio V.

In rupturis inguinis ſæpe omentum excidere.

QUidam ex noſtris civibus, vir integer, & bonus, cùm rupturam inguinalem antea paſſus eſſet, ac inteſtina in rupturam excidentia aliquoties facilè reducta fuiſſent, fortè ſenſit aliquid denuò in eandem rupturam excidere. Dum verò illud reducere fruſtra conatur, à me, & Lithotomo Wiſſenburgenſi, viro experto, animadvertitur, nullum inteſtinum, ſed omenti quandam partem exteriùs excidiſſe. Signa ejus rei erant, quod neque dolores colicos haberet, neque motiones, neque febrem, neque alvi obſtructionem. Itaque deprehenſo omenti egreſſu, à fomentis & emplaſtris deſtitimus; & juſſimus eum ligaturam loco affecto adhibere, impoſito emplaſtro adſtringente: ac ita factum eſt, ut nihil incommodi ex ea re deinceps ſentiret. *D. D. Jacobus OEthæus lib. Obſerv. propr.*

Observatio VI.

Omento ex vulnere procidente, & abſciſſo, gladiator convaluit: tum quis ejuſdem uſus.

QUod omentum calefaciendi gratia factum ſit, evidenter diſcas licet in illis, qui vulnus in abdomine acceperunt, in quibus per vulnus excidit omentum, deinde lividum factum, cogit Medicos partem læſam adimere. Omnes enim hi frigidiorem ſentiunt ventriculum, minusque concoquunt, ac pluribus operimentis extrinſecùs egent, & maximè quando inſigni fuerit magnitudine quod abſciſſum eſt; quemadmodum certè & nos aliquando ferè totum ipſum abſcidimus cuidam gladiatori ita vulnerato; homo autem ſanatus quidem confeſtim eſt, ſed tamen adeò facilè & patiebatur, & lædebatur à frigiditate externa, ut non ſuſtineret nudum habere ventrem, ſed lanis aſſiduè eſſet obvolutus. Gracilior autem fuerat à principio hic gladiator, cùm aliis partibus, tum ventre, ob idque celeriter (opinor) refrigerabatur. *Galen. de uſu partium lib. 4. cap. 9.*

† Confer quoque *Amat. Cent. 3. cur.* 60. ubi meminit etiam omenti per vulnus egredientis.

Observatio VII.

Omento ex ſaltu rupto, & tumore ad ſtomachi regionem cum dolore oborto, æger ſectione, & conſuto omento ſanatus.

NObilis Schlet ex ſaltu equi, & illiſu ephippii omentum rupit, & tumorem ſupra ſtomachum ſenſit, & pejùs babuit & concoxit. Facta inciſione M. Conradus Lithotomus, qui & tibi, ut opinor, notus fuit, reſidens in Schœnbach olim, conſuit omentum: ſanato vulnere nobilis meliùs in poſterum habuit. Tantum emolumenti accidit ventriculo ex omento. *Clariſſ. Vir Eſaias Meichſnerus de Obſerv. propr.*

DE PERITONÆO.

Observatio I.

De urina intra peritonæum collecta.

ASCITICIS aquoſos humores in cavitate ea contineri, quæ inter peritonæum & inteſtina, in confeſſo eſt: colligi verò & illic urinam poſſe præciſis ureteribus; *Gal. lib. 1. de nat. facult.* prolixe docet: accidit verò & idem veſica læſa, ac exulcerata. Monialis quædam virgo quinquaginta quinque aut ſex annorum, multo tempore circa inguina & pubem doluit: nullis interim ex utero prodeuntibus excrementis. Supervenit tandem ventris tumor, quo indies majore facto neque ullis cedente remediis, mors tandem ſubſecuta eſt. Toto autem quo laboravit tempore, faciei perpetuo elegantis & vividi, ut in ſanitate, perſtitit coloris: ſiniſtri tantummodo cruris ſupra talos dolor moleſtus erat, cum tamen nihil illic mali appareret. Hujus venter non aquoſo humore alio, ſed urina plenus extitit, quæ ex læſâ & perversâ veſica in hunc influxerat. Uterus ſiquidem omnino exulceratus fuit; ac ita quidem, ut ne figuram quidem ſuam retinuerit. veſica quoque, qua parte ipſum contingebat, ſimiliter & aliquot foraminibus hians: per quæ urina in ventris cavitatem delata fuerat. Reliqua viſcera, hepar, ac lien, omni labe ac vitio carebant atque idcirco color faciei, ut diximus, haud fuit permutatus. Quod autem ex utero excrementa nulla deſcenderint, hymen obſtitit, qui natura virginibus concreſcit: nam hoc integro, nihil ex utero deſcendere, aut deferri poſſe, vel hinc apparere poteſt. *Dodonæus cap. 34. Obſervationum Medicinalium.*

Observatio II.

De alvi excrementis intra peritonæum collectis.

URinam, veſica perforatâ, in ventris cavitatem profluere *ſuperiore capite* oſtenſum eſt: ſed & alvi excrementa, vulneratis inteſtinis, eò quoque deferri poſſunt. Uxor fuit Medici formoſa, & vivido colore prædita, carnoſa quoque, & ſatis pinguis. Hæc poſteaquam nupſiſſet, concepit, ac dein peperit, ſed fœ-

ſum nec plene geſtatum, nec vitalem. Poſt partum venter non modo non ſubſedit; ſed & paulo poſt auctior factus eſt, ampliuſque quam prius intumuit. Suſpicio nata eſt, collectos eſſe in ventre aquoſos humores, tametſi faciei color non mutatus, ſanitatem viſcerum præ ſe ferret: nec pedes (quod ſæpe hydropicis accidit) tumerent: & urinæ ſanorum ſimilem. Exhibita quandoque initio hydragoga medicamenta, verùm ab his nulla aquoſi humoris ſucceſſit purgatio, ſed torſiones admodum moleſtæ: ut non temerè ab uſu medicamentorum omnium abhorruerit, & Medici abſtinuerint. Ceſſatum itaque eſt ab omnibus purgantibus medicamentis.

In hac autem tanta miſeria annos (plus minùs) duos vixit: ventre interea in tantam molem & altitudinem diſtento, ut vix genitales ſuas partes manu propria contingere quiverit. Admirabantur Medici, quotquot eam ſubinde viſebant, ventris tantum tumorem, facie optimè colorata, & nullis morbi notis in urina apparentibus. Acceſſit ſucceſſu temporis reſpirandi difficultas, quæ indies increſcens, ac moleſtior facta, nec ullis cedens eclegmatis tandem vitæ impoſuit finem. Diſſecto ventre non aquoſus humor, ſed ſordes nigræ, quales in cloacis, effluxerunt craſſæ, fœtidæ, quibus fruſtillatim omentum permixtum, quod ſolum à tantis ſordibus computruerat. Sordium autem tanta fuit quantitas, ut quatuor ornas, vel amplius implere potuiſſent, quarum ſingulæ quadraginta libras menſurales continent. Diſtenſio autem ventris tam quoque magna, ut peritonæum, cùm ampliùs diſtendi non potuerit, aliquot locis à ſuperioribus partibus ad inferiores usque fiſſum fuerit, & jecur cum liene ac ventriculo, relicta propria ſede, cedente ſepto transverſo, intra pectoris ſpatium aſcenderit: pulmone cum corde ſurſum collum verſus in anguſtias coacto. Quæ viſcera integra, nec ulla parte vitiata fuere. Non libuit in tantis ſordibus inteſtina eximere & diligentiùs perquirere: ſed dubium non eſt, ſordes iſtas non aliunde, quàm ex inteſtinis ulceratis ac læſis profluxiſſe; nec enim alia via, aut modo, in hunc locum pervenire potuerunt. *Idem cap. 35. Obſervationum Medicinalium.*

DE VMBILICO.

Observatio I.

Umbilicus penis inſtar prominens curatus.

Commone omnibus, umbilicum ad decorem prominere. Monſtroſum ſi promineat, ultra quam decens ſit. Joannes Binus, filium habuit octimeſtrem, cujus umbilicus digitis quatuor excreverat ad penis ſimilitudinem: Coles enim teſticulorum tunica junctus videbatur: à quo etiam ſpiritus erumpebat interdum. Hunc cùm plures Medici inviſiſſent, & ex his alii inteſtinum eò erupiſſe judicarent, alii omentum, alii humorem, nos carnem in loco increviſſe dicebamus. Cui ſententiæ cùm pater inhæſiſſet, puerum curare cœpi. Sed, quòd authoritate eorum movebar, qui propter ſpiritum, quem inde erumpere interdum diximus, inteſtinum illud eſſe dicebant, reſecandane mihi eſſet caro illa, & id ipſum ferrone, an igne potiùs faciendum, plurimùm addubitabam. Verùm certa tandem ratione ſubnixus, vincire carnem decerno; ſingulisque diebus arctiùs deligans, non priùs deſiſto, quàm ex ipſa præmortua penitus exciderit, ac puer ſubinde integram valetudinem recuperaverit. *Benev. cap. 6. de Abditis.*

† Annotavit etiam monſtroſam umbilici prominentiam *Joh. Scultet. obſ. p. 51.*

Observatio II.

Hernia Omphalocele immenſa.

In oppidulo Than mulierem inſpexi, cui ex hernia Omphalocele, univerſa penè inteſtinorum mole à peritonæi cavitate procidente, tumor immenſus, ac veluti novus venter à vero ventre, flaccido & depreſſo, & in hunc tanquam ſaccum illi appenſum inanito, propendebat, quem & faſcia circumducta, ut onus hoc ſublevaret, collo ſuſpenſum geſtabat. *Cl. V. Felix Platerus de Obſerv. propriis.*

Observatio III.

Omphalocele ex laborioſo partu orta, & neglecta, illuſtris fœmina præter alia periculoſa ſymptomata, crebras vomitiones & tabem incurrit, quibus tandem extincta eſt.

Perilluſtris mulier Victoria Gonzaga Martinenga, cùm diſrupto peritonæo ſupra umbilicum in violento partu enixa, & per multos annos nulla deligatione, aliove præſidio adhibito, rupturam tuliſſet, indies ita dilatata fuit, ut inde inteſtina præſertim gracilia laberentur, ita ut ciborum in ventriculo confectorum diſtributio per illa minimè fieri poſſet: ſed natura gravata, ſingulo tertio & quarto, vel quinto die, prout magis vel minùs cibum ingerebat, per vomitum eſculenta & poculenta ſemicocta, plurima pituita permixta rejiceret: noctu tamen cùm cubaret, ut plurimùm ex ſitu adjuta inteſtina retro cedebant: obeſo erat corpore, ſed cùm per 6. menſes hujusmodi vomitionib. vexaretur, quotidie magis ac magis emaciabatur corpus, tandem ſubortis doloribus, & materia plurima, flatibusque tumentibus inteſtinis per rupturam elapſis, ſubortа inflammatione, diſruptaque tunica inteſtinali, necnon & ventris cute, prolabente pure biduo, vitam cum morte commutavit, ſui univerſali deſiderio toti civitati derelicto. *Marcell. Donat. Hiſt. Mirab. lib. 4. cap. 3.*

Observatio IV.

De umbilici relaxati tumore puerili.

Nonnunquam recens natis pueris, ovi magnitudine umbilicus intumeſcit, quòd perperam ſectus aut vinctus fuerit, vel quòd humores ſeroſi eò confluxerint, vel quod ejulatu ex torminum puerilium doloribus, ea pars ſe ampliùs æquo dilataverit; nonnunquam ab utero eum tumorem cum abſceſſu conjunctum ſecum efferunt. Sed abſceſſum illum nequaquam tentabit aperire Chirurgus. Facta enim apertione inteſtina prodeunt, & effunduntur; quemadmodum in multis, maximè verò in puerulo Domini de Martingues obſervavi. Ejusmodi enim abſceſſum cùm Petrus à Rupe Chirurgus aperuiſſet, effundentibus mox ſe per plagam inteſtinis, mortuo Nobili puerulo, parum abfuit quin ſatellitum domeſticorum manibus ſtrangularetur. Itaque cum Joannes Gromontius ſculptor nuper me rogaret, ut tale quid tentarem in filio ſuo, negavi me facturum, quòd ex præſenti illo infortunio fatis ad mortem ipſi eſſet; certè triduo poſt rupit ſe abſceſſus, & proruentibus inteſtinis mortuus eſt. *Pareus lib. 23. cap. 66.*

Observatio V.

Tumor umbilici curatus.

Soli tumores etiam in umbilico generantur, & plerunque nimis dilatati cernuntur, ut in Illuſtriſſima Anna Eſtenſe in hac ætate, quæ tamen brevi ſanitati reſtituta eſt. *Braſſav. Comm. ad aph. 22. lib. 3. Hipp.*

† Confer etiam *Fonſec. Tom. 2. conſil. 48. fol. 137. Hildan. Obſ. Tom. 1. fol. 537.*

Observatio VI.

Ex vena umbilici inteſtina prolapſa.

Mulierem vidimus ſexagenariam, cujus inteſtina ex vena umbilici ſubitò prolapſa ſunt, nullo præſidio

ſidio conferente, tertia die vitam finiſſe. *Benev. cap. 5. de Abditis.*

Observatio VII.

Circa umbilici regionem apertum apoſtema curatur.

APoſtema magnum in exitutam converſum, quod habebat magnifica Domina de la Chau, lateraliter ab umbilico in ventrem profundum aperire feci, dum eſſem Cameraci exul propter prælia. Apertum fuit totum mirach, ſicut in alia muliere, & reperta eſt magna copia ſaniei: & quamvis ipſa domina eſſet ſenio confecta, diligenti tamen cura Chirurgi, & gratia Dei curata eſt. *Pet. Bayrus Pract. lib. 20. cap. 4.*

Observatio VIII.

Ulcus in umbilico ex putrefactis inteſtinis natum.

ANno 1564. menſe Martio, uxor D. Sigiſmundi Holdſchuchers, cachectica, & mirum in modum ab uſu remediorum abhorrens, cœpit per aliquot ſeptimanas conqueri de dolore in umbilico, qui ſenſim crevit, ut tandem eſſet acerrimus, cum adſtrictione alvi. Mulieres exiſtimarunt eſſe ſuffocationem uteri, & varia applicaverunt. Vocatus Wolffius idem credens, fomentum pro utero præſcripſit, & cucurbitam umbilico impoſuit aliquoties; tandem etiam ventrem clyſtere lenitivo aperiens, ex lacte caprino, quod tamen nihil aut parum eſt operatum. Sequenti die cùm videretur augeri dolor umbilici, apparuit tumor circa umbilicum, ita ut umbilicus videretur egredi, & manifeſta ſigna ſuppurationis. Cumque vocaretur Chirurgus, qui contrectabat locum, & emplaſtrum maturativum volebat imponere, ſponte ſua ruptum eſt apoſtema, & egreſſæ ſunt tres libræ puris mixti cum ſtercoribus, cum maximo fœtore, & ita miſera mortua eſt. Secto corpore, tenuia inteſtina inventa fuerunt à putredine corroſa. *De Obſerv. Cl. V. Joan Heſſi per Cl. V. D. Joach. Camerarium ad me miſſis.*

† Confer quoque *Horſt. part. 2. lib. 4. obſ. 28. & 19. Cent. 1. obſ. 51.*

Observatio IX.

Lapides in umbilico.

TOphus in umbilico generari, & hujuſmodi affectionem paromphalon appellari, teſtatur *lib. Definitionum author.*

Lapidoſam materiam gypſeam ſub umbilico extractam, *Carpus in Comm. ad Anatomen Mundini*, atteſtatur ſe comperiſſe, citante *Marcello Donato Hiſt. Mirab. Med. lib. 4. cap. 30.*

Vidi lapides in Ureteribus, in Veſica, &c. atque in Umbilico. *Columb. lib. 15. Anat.*

† Umbilici calculum annotavit quoque *Rhod. Cent. 2. obſ. 99.*

Observatio X.

Vulnus cuidam inter umbilicum, & os ventriculi inflictum mortem attulit.

ARchitectus Pauli III. Summi Pontificis: Vir qui ob raras ejus dotes ab omnibus in pretio habebatur: cùm apud Anconam ageret, enſe perfoſſus fuit, inter umbilicum & os ventriculi tranſverſaliter, hoc eſt, ab uno latere ad aliud, adeò ut ab utroque latere vulneris oſcula magna apparerent: ad quem, cùm Chirurgi acceſſerunt, intus inteſtina reduxere, quæ illæſa eſſe dicebant: quia nullum inde ſtercus exierat: ac ſic cutis vulnera conſuerunt, ab utraq; parte orificiũ dimittentes: in ſingulo quorum linamentum immittebant. Sequenti verò die obiit, cujus cadaver diſſecare fecimus, & ſtomachi infimam partem inciſam conſpeximus. *Luſitanus Cent. 1. Curat. 67.*

† Vulnera circa umbilicum lethalia eſſe, confirmat exemplo, *Barthol. Cent. 5. hiſtor. 59.*

Observatio XI.

Umbilici vis ad vitam.

APud Ægyptios hodie graſſatores & rebelles pro ſupplicio vivos exui corio: eos ita demum diu magno cum cruciatu vivere, ſi carnifex umbilicum ferro non attingat. *Scaliger Exerc. 246. ad ſubtil. Cardan.* Et *Cardan. lib. 12. de Subtilit. circa finem.*

Infans quamdiu geſtatur utero, per venam umbilicalem ad ſe trahit alimentum. Nato puero vena illa (ne penitus ſit inutilis,) ſenſim indureſcit in ligamentum, cujus beneficio hepar umbilico alligatur. Ligamento autem abſciſſo hepar ſurſum retrahitur, & diaphragma adeò comprimit, ut homo neque inſpirare, neque expirare poſſit, imò ſuffocetur illicò. *G. Fabricius in Chirurgia.*

DE ABDOMINE, ET VICINIS EJUS PARTIBUS.

Observatio I.

Abſceſſuum muſculorum epigaſtrii profundorum, Hiſtoria.

STeſtanus, quum Medicorum judicium ſubiiſſet, neſcio quo pacto eorum non pauci abſceſſum in ipſius hepate conſiſtere crediderint. Sed poſtea quum longo temporis ſpatio nihil ſe in melius proficere ſentiret, me quoque vocavit. Igitur ſimulatque domum, ubi jacebat, fuiſſem ingreſſus, aſpiciens eum: hoc, inquam, ſcias velim, nullum tibi eſſe in viſcere vitium: ſed quid aliud te moleſtet, nudatis præcordiis declarare conabor. Inveni ergo in profundis muſculis abſceſſum, contracto jam pure, in medio ſpatio eorum muſculorum, qui per tranſverſum incedunt, atque illorum qui oblique ab infernis ſurſum tendunt, qui medii ſunt inter eos qui tranſverſi peritonæo incumbunt, & eos qui ſub externa cute obliqui deorſum feruntur. *Galen. lib. 5. de loc. affect. cap. 7.*

Dominus Ambroſius Pareus, & alii, (ut & ego) viderunt abſceſſum ſimili in loco, miræ magnitudinis, & ſummi periculi, ex ſententia præſtantiſſimorum, tam Medicorum quam Chirurgorum Galliæ, qui eò erant vocati. Fuerunt autem D. D. Hollerius, Gorræus, Duretus, Budæus, Aurelianus, Antonius, Franciſcus Stampenſis, Flexelius, Medici: Chirurgi verò Nemuſanus, Pareus, Gerardus le Brue, Tramot, præſentes: in conſilium etiam adhibiti fuere, licet abſentes D. D. Mocellus, Fernelius, Rapius ſenior, & alii. Abſceſſus hic ortum ducebat juxta principium muſculi recti, & quidem lateris dextri, ſupra umbilicum digitis tribus, loco fundi ventriculi vicino, & juxta hepatis regionem, quem locum profundum, & ob materiam craſſam ibi contentam, valdè diſtentum, præter alia ſigna ſatis oſtendebat dolor, qui eo loci augebatur, dum venter extenderetur, & pectus dilataretur, quando muſculus oblæſus ad actiones has peragendas extendebatur. Malum hoc inſtar alicujus inflammationis œdematoſæ, poſt multos diverſos & chronicos ſibi invicem ſuccedentes morbos ortum eſt; qui tandem morbi poſtquam naturatam copioſos humores heterogeneos ſymptomaticè in locum non naturalem repoſuiſſet, deliere. Et hæc in illuſtri Ludoica Humierea, Anrracis Domina ad Malherbam ſylvam, viſa fuere. Abſceſſu hoc aperto (cùm tandem ad maturitatem tantam, quæ vix ſperabatur, perveniſſet) incredibilia, & tanta puris copia ſummo cum impetu prodiit, ut uſque ad pedes lecti proflueret, & quidem ultra ſeſquimenſis ſpatium copioſiſſimè effluxit, per vulnus amplum, cauterio actuali inflictum,

ſtum, quod ſemidigiti craſſum, duorum verò latum erat, & ultra tres digitos in altum deſcendebat, antequam ad locum, in quo tanta puris collectio, fœtoris intolerabilis, continebatur, perveniretur, ita ut ſolum peritonæum vulnerandum reſtaret: ut hac ratione materia, quæ longo tempore copioſe inter ipſum peritonæum, & pene omnes abdominis muſculos profuſa erat, facilè in abdominis capacitatem inter inteſtina defluxiſſet, quod ex profunditate aperti abſceſſûs, turundis, ſpecillis, & cannulis, quæ indebantur, facilè cognoſci potuerit. Malum certè hoc deterius multò erat (quoad muſculos epigaſtrii) quàm hæc noſtra ſectio, à quo tamen, laus Deo, intra paucos dies fuit liberata, & ſanitati reſtituta. *Rouſſetus de part. Caſ. ſect. 3. c. 2.*

Observatio II.

De inflammatione muſculorum abdominis.

INflammatio muſculorum abdominis, ex iis eſt quæ rariſſimè contingunt: idcircò & Medicum judicio falli facilè contingit. Scriba quidam, cùm ruri haud procul Antverpia eſſet, dextri lateris cum febri dolore correptus, ſed juxtà, ac paulò infra nothas coſtas. Medicum accerſivit, qui venæſectione imperata, eclegmata linimentaque præſcripſit, qualia pleuritide laborantibus adhiberi ſolent. (Pleuritim morbum eſſe exiſtimabat.) Ab his verò cùm malè æger haberet, febriſq; intenderetur, domum vehi poſtulavit: ad quem deinde vocatus, hominem offendi febricitantem quidem, ſed debilem & viribus parum valentem, dextrum hypochondrium nonnihil dolentem, ventre verò vehementer diſtento, ac velut hydropici alicujus tumente. Exhibui mox purgans medicamentum, ſed in exigua quantitate, quod cùm feliciter ceſſiſſet, poſtridie idem, ſed in majore quantitate propinavi, quo expurgatis multis vitioſis humoribus, ſiniſtra ventris pars tota ſubſederit: dextræ verò tumor permanſit. Et cùm non modò tumida pars relicta eſſet, ſed & durior, ac digitis reniitens, cataplaſma admovi: quo tumore intra paucos dies emollito, nuſquam verò apparente loco, per quem pus erupturum ſperari poterat, ſectionem adhibuimus, adhibitâ diligentia, ne peritonæos membrana vulneraretur: qua circa anteriorem ventris partem facta, mox copioſum effluxit pus: quo deinde expurgato, vulnereque ſolidato, æger ſanitati reſtitutus eſt: adhibita interim bona victus ratione, & paucis remediis. *Dodonæus cap. 29. Obſerv. Med.*

Muſculorum autem hanc abdominis, ac ejus, qui ex dextro oritur hypochondrio, fuiſſe inflammationem, ipſa curatio oſtendit. Unde etenim pus, niſi ab hujus inflammatione? Non eſt ſiquidem veriſimile, jecinoris fuiſſe inflammationem, & ab hac pus intra peritonæum & abdominis muſculos abſceſſiſſe. Cùm autem iſte muſculus ex ſexta, ſeptima, & octava, coſtis, originem ducat, haud mirum, ſi lege conſortii dolor ad coſtas initio pervenerit, & lateralis inflammationis ſpeciem exhibuerit: præſertim in profundo latitans, & nullam ſui notam fuit oſtendens. *Idem in Scholiis.*

Observatio III.

Pro quodam, cui in ſphæriſterio, nimio & inordinato corporis conatu, fibræ muſculorum rectorum epigaſtrii fractæ erant.

REcipe roſarum rubr. pugillos duos, coquantur in vino auſtero, & foveatur pars, facta priùs molli frictione: poſt fotum ſiccetur linteo parum calido: dein applicetur ceratum ſequens bis in die, veſperi & manè, donec curetur, & ſit alvus libera. ℞. *ceræ novæ uncias tres, olei amygdal. dulc. chamamelini. ana unciam ſemis, farinæ lupinorum, ſeminis cumini, ana drachmas duas: fiat Ceratum,* extendatur ſuper alutam, tegatur lineo tenui, & parti admoveatur: quibus ſi nihil juvetur, adhibe quod ſequitur. ℞. *flor. chamomillæ, meliloti, ana pugillos tres, folior. parietariæ, malvæ, ana manipulos duos: concidantur herbæ, & cum furfuris pugillis tribus, fiant ſacculi duo pro parte.* Hæc admota ſunt ſub umbilico, ubi fibræ ruptæ erant, & curatus eſt. Erat autem Brunſuicenſis. Cura fuit Sylvii Pariſiis. *De Cl. V. Caſpe V Volphis Obſerv. pract.*

Observatio IV.

Hernia abdominis ſanata.

MErchtori Ciſero, cui taurus, impetu in eum facto cornibus abdomen in latere umbilici perfoderat, poſt convaleſcentiam exiguus tumor, rupto ſcilicet illic peritonæo, remanſit: quem cùm negligeret, tandem ſenſim è peritonæi cavitate emergentibus inteſtinis, tumor in immenſum excrevit, ipſeque & febre acuta, & ſtercoris evomitione adeò periculosè & extremè laborare cœpit, & de illius ſalute penè deſperantes, ad ſectionem, reponendaque inteſtina, tanquam extremum remedium confugeremus. Qua in cute illius loci tentata, licet difficulter foramen peritonæi rupti digito inveſtigaretur, eo tamen invento, ſenſimque intruſis inteſtinis, mox ſanitati reſtitus: tumorem nunc vinculis coërcet. *Cl. V. Felix Platerus de Obſerv. propr.*

Observatio V.

Abdomen pure repletum, illiuſque viſcera infecta.

ALter quoque diuturno morbo è medio ſublatus, cujus venter in immenſum excreverat, cùm aperiretur, pure cadaveroſi odoris in altum proſiliente, aliquot pelves æneas, quibus Chirurgi utuntur, implevit, quod & non minori copia impetuque è thorace diſſecto promanavit: in quo pulmones unius lateris, ut in aliis phthiſicis ferè ſemper accidere explicatum fuit, penitus abſumpti & in pus converſi, non ſolùm thoracem, ſed & univerſum abdomen repleverunt. Quod ex thorace eò profluxiſſe, illud maximè, quòd nulla viſcerum corruptio in ventre inferiore deprehendebatur, ſed lobi hepatis, inteſtina, muſculique epigaſtrii, cum meſenterio, & omento, duntaxat denigrata nonnihil, infectaque cernerentur, ſufficienter comprobat. *Idem Platerus de ſuis Obſerv.*

Observatio VI.

Abſceſſus in ventre obortus, paulatim exeſis membranis è peritonæo in abdominis cavitatem penetrans, putrefactis inteſtinis, diarrhœa vitæ finem facit.

IN mentem venit, quod per frequentes Anatomes in Xenodochio ſum aſſecutus: naſci interdum abſceſſus nobis reconditos, quorum materies diutiſſimè velut incluſa membranulis teneretur; quos ipſa humorum copia, vel edax malignitas ſibi efformat inter diploides pleuræ, peritonæi, aut cujuſcunque meningis alterius: ut evidenti exemplo patuit in diſſecto cadavere Domini de Schœnhove: cui ex percuſſione, dum juvenis eſſet, equinæ calcis in ventrem, locus factus eſt imbecillior: ſenecturis tempore fluxio nata, in diuturni abſceſſûs ſpeciem tranſiit, ac ſuppurata demum eroſis membranulis, è peritonæi abdominis cavitatem decidit: unde paulatim putrefactis inteſtinis, ac diarrhœa ſuperveniente, deceſſit. *Gemma in caſu mirabili de puella Lovanienſi.*

† De abdominis abſceſſu confer etiam *River. Cent. 1. obſ. 92. Zuvinger. Theatr. vit. hum. pag. 352.*

Observatio VII.

De tumore inſigni & circumſcripto hypochondrii dextri, cum dolore, ventris tumore, & ſpirandi difficultate, in nobili muliere ſanato.

LEoduna Nobilis mulier, ingenti hypochondrii dextri dolore, cum tumore inſigni & circumſcripto affecta, cum magna ſpirandi difficultate, & ventris tumore, diu ægrotans, tandem integrè ſanatur. Medicis quibuſdam

buſdam ſubeſſe in hepate apoſtema aſſerentibus, cùm nullum tamen eſſet. Hæc multis auxiliis curatur ſanguinis miſſione, purgatione, foribus, unctionibus, & aliis. *Valleriola lib. 4. Obſerv. 5.*

Observatio VIII.

De vulnere in ventre accepto ſub ſiniſtro hypochondrio adusq; renum ſubſtantiam & inteſtinorum penetrante, ex quo magnis & lethalibus ſubſecutis ſymptomatis, mors undecimo ſecuta eſt.

ANtonius Boche Patricius Arelarenſis, filius Domini à Vers, adoleſcens decem & octo annorum, vulnere in ventre accepto ſub ſiniſtro hypochondrio penetrante usque ad renum ſubſtantiam, rene ſiniſtro, inteſtiniſque tum tenuibus, tum craſſis vulneratis, magnis ſubſecutis torminibus, ſingultu, animi defectionibus, tandem undecimo die moritur. *Idem lib. 2. Obſerv. 8.*

Observatio IX.

De vulnere in ventre accepto, ad inteſtina usque penetrante, ex quo quinta die mors inſecuta eſt.

JAcobus ab Aqueria Patritius Arelarenſis, ſecundùm ventrem vulneratus, vulnere ad inteſtina penetrante, quinto die moritur. *Idem eodem lib. Obſerv. 9.*

† De vulnere abdominis cum abſciſſione portionis hepatis notatu digna recenſet *Hildan. Cent. 2. obſ.* 34. & *obſ.* 38.

Observatio X.

Globulus, è pubis regione ſupra aqualiculum, totum ventrem transfodiendo, juxta ſpinam, nullo læſo viſcere, trajectus.

SI vulnus aut thoracem, aut abdomen ſolum, illæſis utique viſceribus, oſtenderit, (quod in Senenſi obſidione contigiſſe vidimus Herculi Novolarenſi, cui globulus è pubis regione ſupra aqualiculum, totum ventrem transfodiendo, juxta ſpinam, nullo læſo viſcere, exierat) ſingulis diebus noſtri olei aliquid guttatim injicies, moxque ſi vulnus ſit in ventre cannulatum cuneolum; ſi in pectore, tortile linamentum quopiam concoquente medicamento, quale id eſt, quod ex terebinthina & vitello ovi conficitur, illitum impones, atque ſedem totam roſaceo perfundes, ac denique linteum eodem medicamento incruſtatum ſuperdabis. Cumque apparuerit coctio, auriculario ſpecillo ſedem abſtergente quapiam lotione lavabis, hujusce generis ea eſt, quæ recipit *mellis roſati uncias tres, myrrhæ, fœnugraci, farinæ lupinorum, ſingulorum unciam dimidiam, vini albi dulcis lib. unam, aquæ hordei libras duas: omnibus mixtis, ad tertias que conſumptis.* Vel alia, quæ habet *roſarum rubrarum, hordei, thuris, myrrhæ, aloes, Zuccari*, omnibus in aquæ vinique æqualibus portionibus ad tertias ebullitis. *Joan. Franc. Rota de Sclopet. vulneribus cap. 23.*

Observatio XI.

Tumor flatulentus circa pubem ſua ſponte enatus, qui diſcutientibus adhibitis diſparuit.

NOs in Mapheo quodam Traguolo pannorum textore ſene, tumorem indolentem ad tactum, ſupra penem in pube ſponte enatum vidimus, panis craſſitiem æquantem, nullo alio modo patientem afficientem, quàm quòd per initia ægrè urinam reddebat, quæ progrediente morbo, & augeſcente tumore quoque ſuppreſſa eſt: ſed diſcutientibus medicamentis ventoſo tumore reſoluto, urinam liberè excrevit, & ſanitati momentaneo auxilio ſtatim redditus, qui proximæ animam emiſſurus crederetur. *Marcellus Donat. Hiſt. Mirab. lib. 1. cap. 6.*

Observatio XII.

Calculus in Inguine.

LApides generantur in inguinibus, ut vidi Veronæ, unà cum eximio Medico M. Benedict. de Leonibus. *Arculanus Comment. ad cap. de Calculo lib. 9. Raſis.*

Observatio XIII.

Abſceſſus non procul ab inguine, è quo veſiculæ aquoſæ prodierunt.

QUædam mulier cùm graviter diu laboraſſet, quidem abſceſſus prorupit, non procul ab inguine in crure in anteriori parte: ex quo prodierunt multæ veſiculæ aqua plenæ. *Solenander ſect. 5. conſ. 15.*

PLERISQVE INTERNIS corporis partibus vitiati.

Observatio I.

De omnium internorum viſcerum, citra doloris ſenſum, corruptione.

VLcere ventriculi viſus fuit quidam cereviſiæ coctor laborare, non tamen exterioris, ſed interioris partis: huic non modò ventriculus malè affectus erat, ſed omnia interiora viſcera corrupta ac fœtidiſſima. Multo tempore hic pallidus admodum fuerat, & mali in facie coloris: circa digitorum articulos tumores habebat: delectabatur cereviſia forti & medicata, quæ ſcilicet præter fruges, & alia quædam admittebat, quæ ebrietatem faciunt: inter quæ & chamælæagni fructus ſunt. Contigit autem huic anno quodam, Martio menſe, ut ventriculo pure ac crudis quoque humoribus repleto, cibum potumque non ſolum averſaretur, ſed conatus ne transmittere quidem potuerit. Profuit ſerapium acetoſum, cujus uno aut altero cochleari aſſumpto mox pituitam crudam, copioſo pure permixtam vomuit: quod cùm aliquoties denuo faceret, & vomitus tandem non ampliùs ſuccederet, ad ſanitatem ſe rediiſſe ſibi perſuadens, alia ac plura remedia admittere recuſavit. Supervenit paulò poſt digiti unius ſiniſtri pedis ſphacelus: qui cum arte ac diligentia experti Chirurgi conſtitiſſet, mox dextrum pedem gangræna occupavit, & velociter progrediens, brevi ſupra talos pervenit. Hoc tempore cùm de vitæ periculo admoneretur, reſpondit ſe nulla corporis parte dolere, neque unquam antea doluiſſe, ita absque dolore pauciſſimis poſt diebus, ſub initium menſis Junii, è vita migravit, tertio videlicet menſe, ex quo pus vomuiſſet. Hujus omnia viſcera, quæ aperto corpore in conſpectum venere, corruptiſſima fuere, multo ponè conſiſtente pure: quorum tantus fœtor, adeoque gravis ac moleſtus, ut diutius hærere non fuerit poſſibile; multo minùs ſingulas partes luſtrare: & tam fœtidum corpus neceſſum fuerit mox ſepulturæ committere, alioqui univerſæ familiæ gravem moleſtiam allaturum. Videtur hic interna viſcera ſenſu deſtituta habuiſſe: contra planè quàm nonnulli alii, quibus ſenſu prædita ſunt. *Dodonæus Obſerv. 27.*

Observatio II.

Puella ſex annorum poſt diſſectionem multifariam morboſa deprehenſa, ſic ut ferè nulla corporis particula ſalva perſtiterit.

PUella annorum circiter ſex, lapicidæ noſtrâtis, 4. Aprilis, Anno 86. præſentibus aliquot ſtudioſis, ſecta fuit. Cùm enim toto ferè vitæ tempore morbis fuiſſet obnoxia, præſertim verò tumoribus œdematoſis, circa articulos manuum, quibus apertis, oſſa corrupta inveni, nulla tamen ferè materia aderat: dein palpitatione

cordis

... aſthmate divexata, tandem atrophia periit. At abdomine aperto, omenti pinguedo abſumpta erat, inteſtinum cœcum non lumbrici inſtar, ſed craſſum, ex meris glandulis rubentibus compoſitum, duorum ſcilicet digitorum latum, in quo nihil niſi muci aliquid. Meſenterii glandulæ ſcirrhoſæ. Hepar à naturali magnitudine recedebat, ut quod plus juſto magnum eſſet. Ren ſiniſter dextro multo major, & durior. Ventriculus chylo vacuus, ſed flatibus diſtentus. In thorace vero pulmones à convenienti colore recedebant. Pericardium diſtentum aqua referttum. Cordis auricula dextra prætumida, cui inerat materia quædam alba membranoſa, craſſa, oblonga: in ipſo autem dextro cordis ventriculo, materia pinguedini ſimilis. Hinc forte aniculæ dicunt, dum palpitatione quis laborat, *Er hat ein hertzwurm. C. L. V. Caſparus Bauhinus. de Obſervationibus propriis.*

Observatio III.

Diuturno morbo contabeſcens diſſectus, ſolo Corde ſalvo repertus, reliquis omnibus putrefactis.

IN hoc oppido noſtro, civis quidam Georgius Gebhardus, variis morbis & longo cruciatu detentus, per 13. annos, vix ægra trahens membra, vehementer contabeſcente univerſo corpore, quum fruſtra hinc inde conſultis Medicis quævis adhiberentur, tandem vitam morte commutavit. Cujus diſſecto corpore ſolum cor illæſum reperi. Cæteræ partes erant ... & putrefactæ. Ventriculus, mirum dictu, inanis prorſus erat, omni chylo deſtitutus, nec ullam aliam humoroſam in ſe continens materiam, & conſequenter occluſus quaſi, ac parvus. In veſicula fellis & meatu ejus choleram ad inteſtina deducente, obtulit ſeſe maſſa quæpiam nigra, ſpecie vitreorum lapillorum, qui pileis, & eorum faſciis ſeu redimiculis, ornatus gratia, annecti ſolent, adeo quidem ut ... is reciproco gradu, propter obſtructionem, ſpinam dorſi pertorando, ad pedes defluxerit, ubi concitavit ampullas aut veſicas ovi columbacei magnitudine, vel etiam majores, tantum ardorem ac dolorem moventes, ut mirum ſit, quod non ſingulis horis æger in ſyncopen inciderit; quibus apertis, nil niſi cholera ... hori commixta exivit. Meſenterium à tinctura iſtius choleræ undiquaque putridum erat. In renibus deprehendi materiam calculoſam ſatis multam; præcipuè autem in ſiniſtro, ubi apparuit lapis haud exiguus, ita ureteri acuta ſua cuſpide inſertus, ut omnis urinæ ad veſicam tranſitus ſit interceptus. Pedes illius magis, quam in leproſo, ſqualidi erant. *Clariſſ. Vir. M. Ioan. Fabri Obſervatio.*

Observatio IV.

Diſſecto Nobilis Domicellæ cadavere, pleraque corrupta & malè conſtituta deprehenſa.

NObilis Matrona Maria Salome, ex præclara Nobilium de *Gemmingen* familia oriunda, nupta ætatis anno decimo ſeptimo, Nob. Viro *Reich à Reichenſtein*, cùm ſorte fortuna ſordes abluendi ergo balneum eſſet ingreſſa, neſcio quid in cupa apprehendere annitens, ſiniſtra mamilla læſa eſt, verum quia parum, aut nihil inde doloris ſenſit, tanquam levius vulnus contempſit & neglexit. Subſequentibus inde diebus, loco affecto tumor quidam, indolens ferè, ſuccrevit, qui tamen citra negotium Chirurgi induſtria ſublatus eſt. Enatæ ſucceſſu temporis complures puſtulæ ſunt, quæ in ulcera tandem terminarunt. Sollicita interea Nob. Matrona de cancri ſucceſſione, Clariſſ. Medicorum, potiſſimum verò Auguſtæ Vind. conſilia audiit: verum neſcio quo fato ſe Medico cuidam Paracelſitico, ſed parum feliciter curandam ab eo tempore concredidit, qui Paracelſi indubie deleteriis pharmacis potionatam necavit. Vocatus itaque ad conditur am & ſectionem defunctæ Matronæ, à Nob. Joann. Georgio à *Landſperg* ſectionem ab enſiformi ad os uſq; pubis molitus ſum; hic ſeſe primum aqua intra peritonæum copioſè collecta obtulit, cujus flaveſcentis Chirurgi aſſiſtentis pelvim bis complere licuiſſet. Stomachus & inteſtina portentoſè inflata, & aqua turgida erant. Iecur durum, lapideum, & integre labefactatum. Lienis veſtigia nulla, præterquam putrida & fœtentia. Pulmones, dextri præſertim lateris, putridi ac nigricantes. Cor exiguum admodum, cujuſmodi antea videre nunquam contigit, in ſe contractum & corrugatum: huic Pericardium ita agnatum videbatur, ut unguibus avellere opus habuerim. In diſſecto utero materiam albam, lapideſactam, adeoque duriſſimam, ut vix cultro diſcindere licuerit, invenimus. Mammas crucis inmodum diviſi, quarum caro dura admodum nigreſcens, ſed non omnis putrida conſpiciebatur. Atque hæc ſunt quæ diſſecto cadavere Nob: Matronæ, obſervare contigit. *De obſerv. Georgii Garneri, Medici, ad me miſſis.*

† Plerosque diu ſuperſtites manere, præſente partium putredine, ſcribit *Ballon. Epid. fol. 57.*

OBSERVATIONUM MEDICARUM, LIBER QVARTUS,

Qui agit

DE GENITALIBUS PARTIBUS UTRIUSQVE SEXUS.

PRÆFATIO.

AD Dei Opt. Max. imaginem creatus Homo, *divino*-*rum atque caducorum particeps: Anima immortali, tanquam hoſpite: Corpore vero caduco atque mortali, velut hoſpitio conſtitutus eſt. Proinde cùm materiæ occaſione hominem immortalem producere haut licuiſſet, ad ſobolis certè procreationem, generisque humani propagationem, ſummus rerum Opifex, admirandum illud generationis atque educationis ſobolis opus, marem fœminam, pro ſua immenſa ſapientia copulari voluit. Atq utroque ſexu, genitales partes de quarto loco, ob ſpeciei conſervationem Principes, eâ ſoler effinxit atque conſtituit: ut ad ſeminis ſuſceptionem, & concepti fœtûs perfectionem, partumque felicem, nulla excogitari aptior poſſet. At cùm poſt triſtem primorum parentum lapſ divinum hoc generationis opus fœdè adeò contaminari & prophanari indies, proh dolor! m magisque contingat: vix ut verecundè quis de partibus generationi ſervientibus, miſereq morbis afflictis, loqui poſſit. Nos proinde, pro Operis noſtri inſtituti ratione, præter eos, plerique alii ſuperiorum ætatum Medici, morbos, de vulgo cognitos, has partes affligente notârunt: vel eam ob cauſam, raros, novos, alios, & rationem ſæpe omnem exce de recenti obſervatione exhibemus. Idque eò magis, qui exeèrabilioribus, adeoque nobis CHRISTUM profeſſi ſumus, indigniſſimis, deteſtabilioribusque, vagarum, horren que libidinum generibus, inquinati: auguſta illa generationis organa, per quæ æternitas quædam humano generi quaſi per ſucceſſionem parta eſt, conſpurcantes; longè in eo belluinam biem ſuperantes, in impuriſſimum, omnisque ſentinæ, & cœni, atque corruptionis putreſ nisque ſtabulum quoddam, inexpiabili ſcelere convertimus, inſatiabili quidem inſania, at gâ ſæpe, nonnunquam citâ, certâque noſtra pernicie. Unde fit, ut per penem & ut (honos auribus eſto) quando per anum, aliasque alienas partes mingere, & nonnunquam hæc ipſa membra, vel tota, vel per partes reſecare, mutilareque, cum extrema miſeria c gat. Hinc illa nova morborum, maximè verò Gallici, ſoboles: carunculæ in meatu u rio: ſtranguriæ, atque gonorrhææ fœdiſſimæ, aliique innumerabiles, condigni ejusmodi num fructus. Quæ nobis pleraque omnia, hoc libro, velut in ſpeculo quodam, DEO d propouere viſum eſt: ut tandem in nos ipſos deſcendentes, homines nos, non beſtias eſſe, co noſcamus: auguſtumque illud hominis domicilium, opificiumque, piè & reverenter, ad Corporis animæ ſalutem, habere & tractare diſcamus.*

DE

DE PARTIBVS GENITALIBUS utriusque ſexus,

IN GENERE.

Observatio I.

Monſtrum bicorpor pubetenus, cætera ſimplex: Genitalia Genitalibus inſerta habens.

INfans natus in Britannia, cujus genitalia genitalibus inſerta erant, crura commixta ut in duo redirent: cætera duorum: caput brachia, venter atque ex adverſo poſiti, &c. *Cardanus lib. 14. cap. 77. de Varietate. De hoc plura alia, infra lib. 5.*

Observatio II.

Genitalibus utriuſq; ſexus carens, natus quidam.

VIdi qui natus eſt, & non habebat neque vulvam, neque priapum, neque teſticulos: & erat in forma ſua, & in ſuis moribus ſecundum aſſimilationem caſtrati, & erant ei foramen minimum, ex quo mingebat tantum. *Haly Rhodoham Comment. ad lib. 3. Galeni art. medicinalis, text. 77.*

Observatio III.

Hermaphroditi, qui olim Androgyni.

QUibus gemina habere genitalia accidit, alterum maris alterum fœminæ, iis ſemper alterum ratum, alterum irritum redditur, cùm per alimentum ſubinde deliteſcat; quoniam præter naturam eſt: agnatum enim eſt modo abſceſſus, nam & abſceſſus abſumunt aliquid nutrimenti, quamvis poſt geniti ſint, & præter naturam. *Ariſtoteles lib. 4. cap. 4. de gener. animal.*

Gignuntur & utriuſque ſexus, quos Hermaphroditos vocamus, olim Androgynos vocatos, & in prodigiis habitos, nunc vero in deliciis. *Plinius lib. 7. cap 3. nat. hiſt.*

Supra Naſamonas, confineſque illis Machlyas, Androgynos eſſe utriuſque naturæ, inter ſe vicibus coëuntes. Calliphanes tradit. Ariſtoteles adjicit dextram mammam iis virilem, lævam muliebrem eſſe. *Idem lib. 7. cap 2.*

Mulierum paucis prodigioſa aſſimilatio, ſicut hermaphroditis utriuſque ſexus: quod etiam quadrupedum generi accidiſſe, Neronis principatu primum arbitror. Oſtentabat certe hermaphroditas ſubjunctas carpento ſuo equas, in Treverico Galliæ agro repertas: ceu plane viſenda res eſſet, principem terrarum inſidere portentis. *Idem lib. 11. cap. 49.*

De Equo & Cane hermaphroditis, vide *Cardanum lib. 30. cap. 33. de Varietate.* De cervis androgynis *Langius epiſt. 70. tom. 1.* Hermaphroditos ſeu Androginos vocant etiam διφυῆς, & Ἀνδροθήλυας, & Ἀρσενοθήλυας In maribus id fit tribus modis, cum in perinæo ſive interfœmineo muliebre pudendum exiguum videtur; cum itidem in ſcroto, ſed nullo excrementi profluvio; cum ibidem exeunte lotio. In fœminis unico, cum penis ſupra genitalis faſtigium, in clitorio & ima pube prominet. Addunt quidam in maribus, cum ſupra colis radicem muliebris natura extat: in fœminis, cum penis ad inguina vel in perinæo profertur, *Rhodig. cap. 10. lib. 15. & 12. 19.* Androgynos vocavit, & Pollux concubinos. *Dalechampius annot. ad cap. 3. lib. 7. Plinii N. H. litera d.*

M. Meſſalâ, C. Livio Coſſ. In Umbria ſeminas duodecim ferme annorum natus; aruſpicumque juſſu necatus. *Iul. Obſequens lib. prodigiorum.*

L. Metello, Q. Fabio Maximo Coſſ Lunæ Androgynus, natus, prærepto aruſpicum in mare deportatus. *Idem.*

P. Africano, C. Fulvio Coſſ. In Agro Ferentino Androgynus natus, & in flumen deportatus, *Idem.*

Cn. Domitio, Fannio Coſſ. In ſoro Veſſano Androgynus natus in mare delatus eſt. *Idem.*

L. Aurelio, & L. Cæcilio Coſſ. In agro Romano Androgynus annorum octo inventus, & in mare deportatus. *Idem.*

● L. Cæcilio, L. Aurelio Coſſ. Saturniæ Androgynus annorum decem inventus, & mari demerſus. *Idem.*

Q Metello, Tullio Didio Coſſ. Romæ Androgynus in mare deportatus, *Idem.*

Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Coſſ. Androgynus inventus, & in mare deportatus erat. *Idem.*

Sinveſſæ natus infans ambiguo inter marem ac fœminam ſexu. *Lycoſth. lib. prodig. & oſtent. pag. 125.*

In Sabinis incertus infans natus, maſculus an fœmina eſſet: Alter ſexdecim annorum, jam item abiguo ſexu inventus. *Idem pag. 136.*

Vidi virum, qui habebat veretrum & teſticulos, & vulvam mulieris ſimul. *Haly Rhodoham comm. ad lib. 3. Techn. Gal. text. 38.*

Inter tot admirabilia & rara, quæ in humani corporis fabrica diverſis temporibus obſervavi, nihil admirabilius, nihil rarius cenſeo, quam quod de neutra naturâ diligenter inveſtigavi. Propoſito enim mihi androgyno, ſeu hermaphrodito, ſubjecto inquam eodem mare & fœmina. Superioribus etenim annis fœminam mihi videre contigit, quæ præter vulvam, membro quoque virili prædita erat, quod tamen non erat admodum craſſum. Quamobrem in ejus anatome generationis vaſa accuratè admodum perveſtigavi: vaſa ſeminaria teſteſque conſiderans, nunquid ulla inter hæc communio, & conſenſus adeſſet: tandem hoc comperi, vaſa quidem præparantia ab aliarum fœminarum præparantibus vaſis non differre: ſed deferentia differre; nam bipartita erant, & ex binis quaterna natura genuerat, ex quibus duo, quæ etiam majora erant, ad matricis concavum deſtinabantur, reliqua duo ad penis radicem, qui glandularum paraſtatum expers erat. Hoc tam admirabile viſu & ſpeculatu erat, quam quod maximè: quo pacto natura prudens ſagaxque locum ſatis tutum ſelegerat, per quod vaſa hæc ad penem deferri poſſent: & quemadmodum meatum, qui in ipſo eſt pene, perforarent: qui meatus in aliis tum ſemini, tum lotio communis exiſtit; hic verò urinæ nihil quicquam opis afferebat: nam inſtar aliarum mulierum urina exibat. Uterus autem, necnon uteri cervix à cæterarum fœminarum matrice, colloque nihil diſtabat: ſed in teſtibus diſcrimen erat: nam teſtes in hac craſſiores erant; quam in reliquis mulieribus: ſed quoad ſitum ipſorum nullum diſcrimen deprehendi. Peni ſcrotum contiguum non erat, imo vero ſcroto prorſus carebat, & duobus muſculis præditus erat hujus fœminæ penis, non quatuor, ut in maribus perfectis. Præterea penis hujus hermaphroditi tenui pelle integebatur, nullum aderat præputium, ſed duo ſpongioſa corpora, per quæ duæ arteriæ ferebantur ab illis ortæ, quæ ad veſicam tendebant. Atque hæc ſint ſatis de hermaphrodito, quem mortuum diſſecui.

Duos deinde Hermaphroditos viventes conſideravi in quibus alter mas, fœmina altera erat (dicuntur autem à ſuperabundanti vel mares vel fœminæ, ut vel plantandis hominibus, vel homini ſuſpiciendo ſunt aptiores, vel aptiores creduntur.) Fœmina erat Æthiopica mulier earum, quas Cingaras appellant Longobardi. Hæc neque agere, neque pati commode poterat, nam uterque ſexus interfectus illi contigerat, ſuo

magno malo? penis namque minimi digiti longitudinem craſſitiemque non excedebat: vulvæ autem foramen adeò anguſtum erat, ot minimi digiti apicem vix intromitteret... Optabat miſera, ut hunc illi penem evellerem, quippe qui ſibi impedimento eſſe diceret, dum cum viro coire exoptabat. Optabat etiam, ut vulvæ foramen illi amplificarem, ut viro ferendo idonea eſſet. Ego vero, qui horum vaſorum diſcrimen intueri ſæpius cupiebam, verbis detinui. Non enim ſum auſus aggredi illius cupiditati ſatisfacere quoniam id abſque vitæ diſcrimine fieri non poſſe exiſtimabam.

Hermaphroditus vir, quem vivum ſumma diligentia inſpexi, boc modo habebat. Penis aderat cum ſcroto, teſtibuſque, ſub quibus in perinæo ſeu tauro, quo loco (inter anum ſcilicet & teſtes) fit ſectio pro extrahendo veſicæ lapide: foramen quidem perſtabat in vulvæ morem, ſed non penetrabat. Atque hi ſunt, quos vidi, Hermaphroditi. *Columbus lib. 15. Anatom.*

Vidi corpus puellæ annorum circiter octodecim, omnibus, veſtitu nimirum, capillis, & habitu univerſo, puellam præferentis, cum puellis cubantis, & perpetuo, ut ancilla, elocatæ. Quæ peſte mortua, cum ecthymatibus multis, & magnis atque lividis, inter alia, reperta eſt habere duos teſticulos amplos membrum virile amplum; pubeſcebat pubes pilis nigricantibus: exiſtimabatur puella, quia per parvum foramen ſub cole, qua parte adhærebat, pubi, mingebat. Aperto corpore, nulla matrix viſa eſt, ſimilis aliis maſculis. Videbatur etiam rem cum puellis habuiſſe præputium enim facillime detegebatur, nulla ſordities circa balanum, mammæ nullæ; diſſecto cole, nervi duo ampli poroſi, urinarius ductus nullus. Hujus affectus meminit *Paulus Ægineta* inter hermaphrodiros *lib. 6. cap. 69.* & ſimilis fere affectus hypoſpadiæorum *lib. 6. cap. 54. C L. V. Io. Bauhinus de obſerv. propriis.*

Contingit generari quoſdam & aliquouſque adoleſcere, de quibus inſpicienti non conſtet, cujuſnam ſexus ſint. Imperitiores illos utriuſque ſexus eſſe autumant, ſed longe falluntur. Fit enim caſu aliquo ut ex terroribus ſubitis etiam circa hæc membra ſemen aliquid vitii contrahat. Exempli gratia. Cintigit nobis talem offerri infantem, de quo non ſatis conſtaret, cujuſnam ſexus eſſet. Prominebant quidem teſticuli, membrum præterea nullum. Infra teſticulos ruptura erat, unde urina efflueret Sed quia propter virgæ prominentis defectum, (nec enim tota aberat ſed intrò converſa ad modò dictam rupturam deflectebat) banc natura urinæ viam dediſſet, non pro fœmella, nec androgyoo, ſed pro maſculo hunc haberi, & baptizari, placuit. Fatebatur autem mater ſe ex viſo quodam adeo territam, ut hinc infanti hoc contractum eſſe conjiceret. *Iac. Rueff. lib. 5. cap. 3 de conceptu & generat. hominis.*

Agendum hic de hermaphroditis, ſeu Androginis, quoniam â ſeminalis materiæ ubertate monſtroſi hi fœtus cauſam ſuæ generationis & conformationis obtinent. Ita vocantur, qui utroque gignuntur ſexu: matre ſcilicet tantum ſeminalis materiæ, quantum vir effundente. Hinc enim fit, ut dum formatrix facultas, quæ ſimile ſemper ſibi aliquid fingere conatur, in utramque materiam partibus ferme viribus incumbit, faciat ut in eodem corpore uterque viſatur ſexus. Quanquam ſunt qui hemaphroditorum quatuor conſtituunt differentias. Prima eſt hermaphroditus mas: qui ſcilicet virilem ſexum perfectum & potentem habet; in perinæo autem exciſam tantum in vulvæ formam rimam, minimè tamen perviam, ut à qua nihil neque urinarii, neque ſeminalis humoris prodeat. Secunda eſt hermaphroditus fœmina: quæ ſcilicet præter vulvam naturaliter conſtitutam: ſeminali nempe & menſtruo fluxu manantem, ſupra ad os pectinis membri virilis carneam & cutaceam quandam ſimilitudinem habet, arrectionis & profuſionis ſeminis impotentem, ſcroto & teſtibus carentem. Tertia eſt eorum bermaphroditorum, qui etſi utriuſque ſexus expreſſam babeant imaginem, ſæpius adverſo ſibi fitu reſpondentem, inefficacem tamen ad generationem & ſeminis profuſionem experiuntur, ītcrutra ad miſtionem tantum conferente. Quarta eorum, qui utroque ſexu valent, mariſque & fœminæ munera poterter obeunt, quod utriuſque genitalia omnibus numeris ad generationèm neceſſariis completa & perfecta; imo mammam dextram mari, ſiniſtram fœminæ ſimilem habent. Hos Leges ſexum quo uti, & in quo manere ac vivere velint, eligere jubent, capitali pœna addità, ſi ab electo ſemel ſexu diſceſſiſſe deprehendantur; quidam enim utroque abuſi creduntur, & pr... cum viris & fœminis voluptuati. Signa ſunt, q... viriliſne an fœminei ſexus potentes ſint and... an vero utriuſque impotentes dignoſcere Medici ... lent. Apparent hæc in genitalibus præſertim, & facie. Nam ſi vulva ſic ad amuſſim omnibus ſuis dimenſionibus exacta, & pervia ſit, ut virile membrum admittere poſſit; ſi menſes illac profluant; ſi promiſſi ... & tenues, ac molles capilli; ſi denique ad illam ... tius corporis effœminati mollitiem, animi quo... fracti & timidi parem conditionem additam ... fœminei ſexus potentiores: & plane fœminæ judicatur. At ſi pilis obſitum perinæum & anum habent, quæ ferè loca mulieribus glabra ſunt; ſi penem convenienti magnitudine compoſitum habent; ſi vali... & alacriter arrigentem; ſi ſemine manantem, virilis ſexus potentiores, & plane viri pronunciantur. Si par ſit utriuſque genitalis in figura, mole, & efficacia conformatio, utriuſque ſexus potens, hermaphroditus cenſetur. Quamquam Ariſtotelis ſententia, hi quibus gemina habere genitalia accidit, alterum ... alterum fœminæ, iis ſemper alterum ratum alterum ... ritum redditur, cum per alimentum ſubinde ... quoniam præter naturam eſt: agnatum enim eſt ... abſceſſus. Nam & abſceſſus abſumunt aliquid ... trimenti, quamvis poſt geniti ſint, & præter natu... *Pareus. lib. 24. cap 4.*

Anno 1519. Tiguri Hermaphroditus vel Androgynos natus eſt, ſupra umbilicum egregie formatus, ſed circa umbilicum rubeam carnis maſſam habens: ... qua membrum muliebre; & infra, boc loco convenienti, virile quoque. *Rueff. lib. 5. cap. 3. de concept. & generat. hominis*

Anno Domini 1486. ad Heidelbergam in agri ... tini pago Rorbachio, gemelli duo nati ſunt, dorſibus cohærentes, & hermaphroditi ambo. *Lycoſtenes, lib. prodigiorum, Anno Domini 1486.*

Androgyni ſive Hermaphroditi, quibus ex Mercurio ac Venere nomen eſt inditum, opinione Aſtrologorum ortus cauſam debent aſtris, illis præſertim ſigna bicorpora occupantibus. Porro aliud ſentit Avicenna dum ſcribit in hanc ſententiam, poſt menſium profluvium ex Venere, die primo ad quintum generatur maſculus, deinde ad octavum fœmella, ac ad duodecimum quoque maſculus: verùm iſtis ratio nece... tia ſuffragatur. Nam fœtus maſculus vel fœmel... ex dominante naſcitur ſemine maſculo vel fœmine... dierum nullo diſcrimine, ac eodem die ac moment... quocunque, maſculi & fœmella naſcuntur. Si naſcerentur Hermaphroditi poſt duodecimum fluoris menſium diem, copioſior eorum reperiretur numerus, Quare ortus eorum æquipollentibus marium ac fœminarum ſeminibus adſcribendi ſunt. *Boſcius The... 53. 54. 55. 56. 57. Concordia Medicorum & Phyſ. de hum. conceptu.*

† Confer etiam de Androgynis & Hermaphroditis *Bartholin. Cent, 2. hiſtor. Anat. 57. VVolf. lect. memorabil.*

bol. Tom.I.p.715.957. Harvei.de Generat. Animal. Exerc. 5.p.1–. Hermaphroditi ſine cute meminit *Bartholin. 3 hiſt. 5.* ubi & de hermaphrodito pariente.

Observatio IV.

Verus Hermaphroditus, qui ancillas comprimere, & in his generare: idemque filios & filias ex ſe parere ſolebat.

Ipſe novi hermaphroditum, qui ſequioris ſexus ſeu muliebris putabatur, viroque nupſerat; cui filios aliquot & filias peperit: nihilominus ancillulas comprimere, & in his generare ſolebat. *Mont. de med. theoreſi, lib 1. cap. 6.*

Observatio V.

Ancilla Androgyna filiam herilem gravidam fecit.

Memorabile hoc: An. 1461. in Scotiæ urbe quadam, Androgynam ancillam herilem filiam in odem lecto cubantem feciſſe gravidam: accuſatam facti apud Iudices, & vivam ſub terram defoſſam periiſſe. *VVeinrichius, comm. de monſtris, pag. 7 facie averſa.*

Observatio VI.

Naturalis ſexus humani mutatio: qua, mulieres in viros: rarius vero viros in mulieres converſos eſſe, viſum eſt.

Antiochiæ, quæ eſt ad Mæandrum ſita, homo mixto ſexu, quem Androgynum appellant, fuit præſidente Athenis Antipatro, Romæ, M. Vinicio, & T. Statilio Tauro, cui Corbilii cognomentum fuit, Coſſ. Etenim virgo quædam parentibus nata illuſtribus, cùm annorum eſſet tredecim, multis, procis petita ob pulchritudinem. Poſtquam de parentum ſententia deſponſata eſt, nuptiarum die appetente domo progreſſura, ſubito dolore vehementiſſimo correpta, exclamavit. Domeſtici eam reductam in ædes ita curaverunt, ùt quæ doloribus ventris, & converſionibus inteſtinorum laboraret. Verum dolore per triduum côtinuum permanente, cum omnes, ejus Urbis Medici nullam affectus cauſam invenirent: quarta die ſub auròram, intendentibus ſe acrius doloribus puellaque magno cum ejulatu exclamante, ſubito, virilia prodierunt, ac è virgine vir eſt factus. Qui aliquanto poſt Romam fuit ad Claudium Cæſarem adductus atque hic prodigii iſtius cauſa in Capitolio Iovi Averrunco aram poſuit.

Alius fuit Androgynus Mævaniæ, quæ eſt urbs Italiæ, in diverſorio Agrippinæ Auguſtæ præſide Athenis Dionyſodoro, Romæ D. Iunio Syllano Torquato, & Q. Afterio Antonino Coſſ. Nam virgo quædam Smyrnæ nata, Philotis nomine, cum matura viro nuptum tradita eſſet à parentibus, maſculino enato membro in virum abiit.

Eodemque tempore Epidauri alius fuit Androgynus, natus inopibus parentibus cui nomen prius erat Sympherusa, in virum autem mutatus, Sympheron cœpit vocari, vitamque colendis hortis trivit.

Quin & Laodiceæ, quæ eſt in Syria, mulier Æteta nomine etiamnum cum marito degens, è fœmina vir extitit, cui nomen Ætetus præſide Athenis Marino: Romæ Conſulatum gerentibus, L. Lamia & Æliano Vetere. Hunc ipſe quoque *Phlegon Trallianus, Adriani Libertus, lib. de mirab. & Longævis*, ſe vidiſſe ſcribit.

Ex fœminis mutari in mares, non eſt fabuloſum. Invenimus in Annalibus, P. Licinio Craſſo, C. Caſſio Longino Coſſ. Caſſini puerum factum ex virgine ſub parentibus, juſſuque aruſpicum deportatum in inſulam deſertam. *Plin. lib. 7. cap. 4. nat. hiſt.*

Licinius Mutianus prodidit, viſum à ſe Argis Areſcontem, cui nomen Areſcuſæ fuiſſe, nupſiſſe etiam, mox barbam & virilitatem proveniſſe, uxoremque duxiſſe. *Idem loco citato.*

Ejuſdem ſortis & Smyrnæ puerum à ſe viſum. *Idem Plinius.*

Ipſe in Africa vidi mutatum in marem nuptiarum die, L. Coſſitium civem Tiſdritanum. *Idem ſæpius annotato loco.*

Q. Fabio Maximo, & M. Claudio Marcello Coſſ. vir ex muliere Spoleti factus. *Livius lib. 4. ſecundi bell. Punici.*

Tempore Imperatoris Conſtantini, manifeſtum eſt, Puellam in parte Campaniæ, in maſculum fuiſſe mutatam, & Romam ductam. *D. Auguſtinus de Conjugiis veteris ac novæ legis.*

In quodam noſtri temporis nato, teſticuli infra pellem contenti erant ſuperius, ita quo prominentiæ eorum, repræſentabant duo labia vulvæ, & fiſſura videbatur eſſe, in medio clauſa per pellem, ut habilitaretur ad coitum Inciſione facta proſilierunt teſticuli & virga, & poſtea duxit uxorem, ex qua plures genuit filios. *Albertus lib. 18. de animal. tract. 2. cap. 3.*

Anno ſalutis 1478. regnante Ludovico XI. apod Arvernos quidam, cum hermaphrodita eſſet, gravidus eſt effectus, aſſervatuſque ſumma diligentia donec parturivit. *Rupertus Gaguinus lib. 10. Annalium Gallicarum*: citante *Marcello Donato, hiſtor. med. mirab. lib. 6. cap. 2.*

Romæ, Alexandri temporibus, virgo quædam nuptiarum die, ſubito erupto genitali viri marito apparuit. *Raph. Volaterranus, lib. 24. commentar. Urbanorum.*

Cajetana mulier cula viro piſcatori nupta, eum quo annos multos rem veneream miſcuerat, ut Antonius Panhormita piſcatoris amicus nobis adoleſcentibus referre ſolitus eſt, poſt quartumdecimum annum è muliere in virum tranſiit, exorto repente in muliebris naturæ loco, virili pene. Quo facto, quod conditionis perpuderet ſuæ, ut qui à viris pariter mulieribuſque rideretur, è civili vitâ ad vitæ genus religioſum tranſiit, vixitque in monaſterio, in quo ipſi eum novimus, vitæ ſuæ reliquum, ſepultuſque eſt Romæ in templo Mariæ ad Minervam. *Ion. Pontanus lib. 20. de reb. cœleſtibus.*

Alterius quoque fœminæ meminit, Æmyliæ nomine, quæ Antonio Speniæ civi Ebulano matrimonio juncta, poſt duodecimum matrimonii annum maſculinum ſexum induta fuit, ac uxorem duxit, ortaque cum primo marito lite, de reſtituenda dote. Maſius Aquoſa juſſu Regis Ferdinandi reſtitutioni proſpexit, ſoluta controverſia.

Idem Autor teſtatur (quod fidem omnem ſuperat) aliam mulierem, cum prius filium peperiſſet. virilem ſexum adeptam fuiſſe: quod etiam teſtimonio Antonii Colotii Umbri confirmat *Marcellus Donatus hiſt. mirab. lib. 6. cap. 2. Alanus Copus dialog. 1. cap. 8. ex Gaudentii Merulæ lib. 1. memorab. cap. 3.* Accidit hoc circiter annum Chriſti 1496 ut apparet ex continuatione temporum, *addita ad Chronicon Euſebii.*

Vide proxime præcedens Lemma, cum quo convenit.

Ut autem huic naturæ miraculo firmior detur fides quid ætate noſtra contigerit Neapoli, regnante Ferdinando primo, audi. Ludovicus Gnarna Salernitanus civis quinque habuit filias, quarum natu majoribus duabus, alteri Franciſcæ, alteri Carolæ nomen erat: quibus poſteaquam ad quintum decimum pervenerunt annum in marium morem virilia eruperunt membra, mutatoque habitu pro maribus habiti ſunt, Franciſc. & Carolus nuncupati. *Fulgoſ lib. 1. cap. 6.*

In oppido Eſguenca novem leucis à Conimbrica, nobili apud Luſitanos civitate, puella quædam genere nobilis erat, cui nomen (ſi recte teneo) Maria Paccheca erat, quæ cum ad ætatem perveniſſet, in qua mulieres menſtrua primum emittere ſolent, vice menſium

ſium priapum uſque ad id tempus intus latitantem extra ejecit. Et ſic ex fœmina factus eſt maſculus, & virili toga indutus, ac ſacra aqua reſperſus, Manuel fuit vocatus. Qui ad Indos perveniens, & dives & clarus factus poſtea ad ſuos rediit: & uxorem duxit, ſed an liberos genuit non ſatis compertum habeo. Conſcii tamen ſumus, imberbem hunc ſemper manſiſſe. *Luſitanus cent. 2. curat. 39.*

Nonnunquam ex fœmina virum à natura factum, non ſolum ex authorum fide multis ante ſæculis ſcribentium, ſed etiam noſtra hac tempeſtate auditu certo percepimus. Patrum quidem noſtrorum memoria, in Hiſpaniæ parte quadam id contigiſſe, certo certius, deſueto quidem, ſed non inaudito tamen prorſus exemplo, habetur, neque non vel cum rationis alicujus perſuaſione poſſibili. Quandoquidem imperfecto aliquando operi, quod fœmina eſt, ſed neceſſarium ad propagationem tamen, ut quamvis id primitus non intendiſſet, perfectionem quandoque addat natura deinde, aut caloris novi alicujus acceſſione, aut ſpiritibus ſupervenientibus novis, calorificiſque magis, non fieri prorſus non poſſit. Quod, cui notæ probe fuerint genitales ſexus utriuſque partes omnes, non perinde miraturus ſit, ſi propulſis tantum foras, quæ prius intus latebant in fœmina membris, ac veluti everſis, vir fiat, *Alexandrinus lib. 22. cap. 14. ſalubrium.*

Antonius Loqneneus Indictionum ad ſancti Quintini apud Veromanduos fanum Regius quæſtor, nuper affirmavit mihi, vidiſſe ſe virum Rhemis in hoſpitio, cui Cygnus pro inſigni eſt, anno Domini 1560. qui pro fœmina ad annum uſque ætatis decimumquartum habitus fuerat. Tum enim contigiſſe, ut cum ludibundus cum ancilla, cui eodem in lecto accubabat, laſciviret, virilia ipſi huc uſque implicita ſe explicarent & erumperent. Quod cùm parentes reſciviſſent; interveniente eccleſiaſtica poteſtate, ipſum nomine mutato Joannem pro Joanna nominarunt, & virili habitu induerunt. *Pareus lib. 24. cap. 5.*

Superioribus annis cum eſſem in Caroli IX. Regis comitatu; in Vitriaco Francico oſtenſus eſt mihi vir Germanus Garnierus, quibuſdam Germanus Maria dictus, quod olim fœmina Maria vocaretur, ſtatura mediocri, quadrato corporis habitu, barbâ denſâ & ruſa. Is ad quintum uſque & decimum ætatis annum pro virgine habitus fuerat, quod virilitatis in ejus corpore nulla veſtigia apparerent, & quod fœmineo veſtitu indutus, inter fœminas muliebria obeundo aſſidue verſaretur. Decimo quinto igitur ætatis anno, dum in agro porcos ſuæ curæ demandatos, & in meſſem irruentes acrius perſequeretur, foſſam obviam magno impetu tranſilivit: quo factum eſt, ut ruptis velut involucris & vinculis abdita virilia derepente & haud ſine dolore emergerent. In caſam regreſſus, apud matrem ejulans conqueſtus eſt, ſibi ab alvo inteſtina proſilire. Quo ſpectaculo attonita mater, Medicis Chirurgiſque, in conſilium adhibitis, audit eum in virum evaſiſſe. Itaque re tota ad Cardinalem Lenuncurium Epiſcopum delata, convocata concione, viri nomen habitumque recipit. *Idem loco annotato*, Eiuſdem hiſtoriæ meminit *Georg. Bertinus, Medicina ſua lib 4. cap. 10.*

Ex fœminis mutari in mares, non eſt fabuloſum. Nam virgo quædam, ut teſtatur Voluterranus, nuptiarum die, ſubito erupto genitali vir marito apparuit. Idem contigiſſe in altera Virgine, à Sereniſſima Regina Eleonora Caroli V. Imperatoris germana, auditione accepi: ſed in his, ſexus potius detectus, quam mutatus fuit. *Montanus lib. 1. cap. 6. Theor.*

Anno 1574, dum hæc ſcribimus, in urbe Spoleti, in Umbria poſita, vulgo *Spoletto* vocant: Puella octodecim annorum, filia cujuſdam vocati Totaccia, & Soror Joannis Franciſci d'Ang[illegible]o, de Norcia [illegible] evaſit, prodeunte membro virili, quemad[illegible] pluribus illius loci affirmatum fuit. *Marcellus D[illegible] hiſt. mirab. lib 6. cap. 2.*

Meo tempore in Galliis, prope oppidum C[illegible] ad Sequanam, puella in cœtu mulierum ad q[illegible] decim annos habita & educata, ac pudendo m[illegible] nata. Quæ tandem, erumpente illi circa pubertatis annos membro virili, in cœtu virorum, mutato [illegible] ac habitu, adſcripta fuit. Referente nobis Medico ad Plateam Mauberti, Anatomen privatim doc[illegible] præſente D D. Georgio Cellario, & Caſparo [illegible] phio Tigurino, Medicis amicis & commilitonibus [illegible] ſtris. *V. C L. Ioan. Cuelmannus, de obſerv. propri[illegible]*

Empedocles Agrigentinus Pythagoricæ Pl[illegible] phiæ aſſecla inquit: *Et puer ipſe fui, nec non quandoq[illegible] puella.* De Empedocle hæc *Philoſtrat. lib. 1.*

Auſonius Beneventi puerum quempiam rep[illegible] virginem factum, bis verbis refert:

Nec ſatis antiquum, quod Campano in Beneven[illegible]
Unus Ephœborum virgo repente fuit.

Cauſas & modum hujuſmodi mutationum [illegible] re apud *Galeottum Narnienſem, cap. 18. De doct[illegible] promiſcua: Cardanum lib. 8. cap. 43. de varietate [illegible] rum lib. 4. cap: 24. de praſtig. dæm. edit. 6 Gemmam [illegible] cap. 7. Coſmocrit. Marcell. Donatum, hiſt. mirab. lib cap. 2* Vide præterea *Anatomen Conſtantii Varolii.*

† Docte etiam de ſexu fœmineo in virilem verſ[illegible] diſſerit *Simbald. Gyneanthr. pag. 134. 137. Roderic Caſtr. de nat. mul. pag. 60. ſeqq. Zvving. Theatr. Vit Hum. pag. 282. Rhod. Cent. 3. Obſ. 41. VVolf. Lect. Memorabil. Tom. 1. p. 874. 944.*

Observatio VII.

Mulieres quædam, ob maritorum deſuetudinem & menſium defectum, mutata voce, barbata facta, in virilem habitum tranſiere, non ſine valetudinis & vitæ periculo.

PHaëthuſa Pythei conjunx in Abderis, olim, d[illegible] juvenis eſſet, fœcunda fuit. Cum verò mar[illegible]tus in exilium fugiſſet, menſes illi multo defecerunt t[illegible] pore. Quo facto, dolores & rubores deinceps in [illegible] culis acciderunt. His autem factis, corpus virile & universum hirſutum & piloſum redditum eſt, barb[illegible] que emiſit, & vox ipſa aſpera effecta eſt. Cùm a[illegible] omnia quæcumque ad menſes provitandos neceſſ[illegible]a eſſent, tentaremus, non profluxerunt, ſed cum hau[illegible] multo tempore poſt vixiſſet, mortua eſt. *Hipp. pa[illegible] lib. 6. Epidem. aph. 45.*

Idem hoc Namyſiæ Gorgippi uxori in Thaſo [illegible] tigit. Medicis enim omnibus, quibuſcum & ego ve[illegible] tus ſum, unica eſſe ſpes videbatur, ut effœm[illegible]nare quò menſes naturaliter promanarent. Verum [illegible] multa tentaſſemus, huic non profluxerunt, ſed pau[illegible] poſt mortua eſt. *Idem aph. proximè ſequenti.*

Id exemplum afferre liquido poſſumus quod cu[illegible] Græcia eſſemus, viduæ cuidam, quæ prius ſæp[illegible] ceperat, ex abſtinentia purgationibus menſtruis [illegible] tis virilem mutatus eſt. *Alex. Benedictus lib. 26. cap. Curand. morb.*

Observatio VIII.

Scytharum, morbus effœminatus.

H*Erodotus in Clio* author eſt Scythas prælio f[illegible] Medis universâ Aſia potitos, jamque ut, in Æ[illegible] ptum contenderent, Syriam & Palæſtinam ingreſ[illegible] à Pſammeticho rege precibus & muneribus fuiſſe pe[illegible] ſuſſos, ut ea regione intacta relicta in loca ſua reverterentur: cumque in Aſcalonem Palæſtinæ urbem pe[illegible] veniſſent, multos ipſorum vetuſtiſſimum Uraniæ V[illegible] ne[illegible]

[illegible] ſpeculatos eſſe; ob quod facinus [illegible] templi ſpoliatoribus, eorumque poſteris [illegible] rhum fœmineum immiſiſſe, quo quicum- [illegible], à reliquis Scythis [illegible] ſive [illegible] [illegible] vocabantur. Cæterùm quinam fuerit [illegible] cùm Herodotus non docuerit, Hippocra- [illegible] morbum, & originem veram, ejusque no- [illegible] explanat, in medium adducemus, cùm [illegible] hiſtoriæ major claritas addatur, tum ma- [illegible] per Herodotum Hippocratis verba & ſenten- [illegible] intelligamus. Sic ergo *in lib. de aere, aquis* [illegible] ribit: Plurimi Scytharum eunuchi, fiunt, & [illegible] officia obeunt, inſtarque fœminarum om- [illegible] unt & loquuntur, vocanturque hi Effœminati. [illegible] onis quidem incolæ cauſam ad Deum referunt, [illegible] que hos ipſos homines, & adorant, ſibiipſis ti- [illegible] ne quid tale accidat. Mihi verò hi affectûs [illegible] idem eſſe videntur, ſicut & reliqui omnes: [illegible] um aliquem alio eſſe diviniorem aut huma- [illegible] ſed divinos omnes: verùm unusquisque eo- [illegible] ſuam propriam habet naturam, neque aliquis ei- [illegible] tam accidit. Quare quomodo hic affectus con- [illegible] ut mihi videtur, narrabo. Ab equitatione [illegible] eos corripiunt articulorum dolores, ni- [illegible] propendentibus ſemper ex equis eorum cruri- [illegible] inde claudi fiunt, contrahunturque coxcodi- [illegible] m invaluerit morbus. Medicantur autem ſibi [illegible] hoc modo. A principio morbi utramque venam [illegible] aures incidunt: quo facto, ſanguine multo pro- [illegible] manante, ſomnus eos corripit præ imbecillitate, ſicque [illegible] dormiſcunt: quorum quidem aliqui depulſo ſomno [illegible] exurgunt, aliqui verò minimè. Atque mihi ſanè [illegible] dentur ea medicatione ſeipſos perdere. Sunt enim [illegible] poſt aures, quas ſi quis ſecet, ſteriles fiunt ii qui- bus ſecantur. Quare id etiam ipſis ex earum inciſio- [illegible] accidere certum eſt. Quando igitur poſtea uxores ad [illegible], impotentesque ſe factos vident cum illis coi- [illegible] quidem nihil moleſtius cogitantes, quie- [illegible]: cum autem bis, aut ter, aut ampliùs fruſtrà opus tentarunt, [illegible] quicquam proficiunt, mox putant ſe [illegible] eum offendi[illegible] quem culpam rejiciunt, induunt- que veſte muliebri, palam ſe eviratos eſſe confitentes, [illegible] mulierumque contubernia transeunt, earum opera [illegible] ctantes. Hoc itaque malo ditiſſimi Scytharum af- [illegible] untur, minimè verò infimi, immò qui maximè & ge- [illegible] potentia prævalent, ex nulla alia quàm conti- [illegible] equitationis cauſa, hoc perpetiuntur: pauperes [illegible] nus, cum non multùm equitent. Atqui opor- [illegible] quidem, ſi is morbus aliis divinior eſt, ut non no- [illegible] is neque ditiſſimis Scytharum ferè ſolis acci- [illegible], ſed eſſet omnibus æqualiter peculiaris, immò [illegible] invaderet pauperes, circa cultum deorum negli- [illegible] tiores: ſi gaudent Dii enim in hominum admi- [illegible] one conſtitui, & pro hoc beneficia hominibus re- [illegible] unt. Divites enim ſæpius Diis ſacra faciunt, vi- [illegible] mas offerunt, ſtatuas erigunt coluntque, cùm pecu- [illegible] abundent: pauperes autem minùs id faciunt, cùm [illegible] beant: quin etiam aliquando Deos deteſtantur, [illegible] pes non ſuppeditent: ut veriſimilius eſſet, pau- [illegible] es ac parum abundantes hoc malo propter crimina [illegible] ,quàm divites & qui opibus abundant. Ve- [illegible] (ſicut & priùs dixi) divinus quidem hic affectus [illegible] ſimiliter atque alii omnes, ſinguli autem ſecun- [illegible] naturam ſunt. Atque ejusmodi morbus ex ea, [illegible] occaſione Scythis contingit. Hacte- [illegible] Hippocrates: à quo facilè unusquisque compre- [illegible] dere poteſt, Scytharum morbum ab Herodoto no- [illegible], eundem eſſe quem ipſe refert: & quando [illegible] ceos [illegible] vocat, vel [illegible], ut apud Herodo- [illegible] rigi debet, vel utramque dictionem idem ſi- [illegible] care putandum, nimirum eviratos ſeu effœmina- [illegible] ſicuti [illegible] que Scytharum vates, utpote caſtratos, appellatos eſſe *in Melpomene* meminit *Mercurialis lib. 3. cap. 7. Variarum Lectionum.*

DE PARTIBVS GENITALIbus, in ſpecie.

DE

MUSCULORUM GENITALIBUS.

Et primùm,

DE PENE ET PRÆPUTIO.

Observatio I.

Pene gemino viſus quidam.

VIDIMUS Bononiæ in publicis diſſectionibus cadaver viri qui duplicem habuit penem *Cl. V. Joannes Jacobus VVeckerus in ſuis mihi communicatis Obſerv.*

†|Penis gemini in quodam hiſtoria extat quoque apud *Bartholin. Cent. 4. hiſt. Anat. 22.* ubi & de Infante ſine mentula. Confer *Sinibald. Geneanthr. p. 577. & 188.* ubi de geminata vulva, &c.

Observatio II.

Sine mentula natus infans, ſed cum ſcroto & teſticulis.

ANte paucos dies miſellus infans natus apud nos eſt, cui membrana circa umbilicum reſoluta herniam præferebat: carebat membro virili: cujus loco foramen, quo urinam profundebat, conſpiciebatur: ſcrotum cum ambobus teſticulis, ut in aliis conformatum viſebatur. Parentes Chirurgi opera utuntur: at vix ſupervicturum opinor. *Cl. V. Tobias Cneulinus de ſuis mihi transmiſſis Obſerv.*

Observatio III.

Glans imperforata, & quænam ejusdem perforandi rationes.

PUeris quibusdam genitalis poſtremum, & meatus qua excrementum veſicæ tranſit non eodem tetenderunt, ſed infrà meatus ille transegit: quamobrem demiſſis clunibus mingunt, qui teſtibus paulò in ſuperiorem partem retractis, videntur à longè ſimul & maris habere genitale, & fœminæ. *Ariſtoteles lib. 4. cap. 4. de gen. animal.*

C. Claudio, M. Perpenna Coſſ. Puer ex ancilla natus, ſine foramine naturæ qua humor emittitur. *Jul. Obſequens.*

Pauli Bonini filium novimus, qui glande colis clauſa natus, paulò infra eam itinere patefacto urinam reddebat. *Benivenius cap. 7. de Abditis.*

Ad clauſarum partium tractationem pertinet glandis maſculæ occluſus anterior meatus, quem in nobili adoleſcente Wueſtphalo conſpexi: qui lotium redditurus, acu longa & craſſiuſcula meatum aperiebat, coaleſcentem rurſus paulatim exoneratâ urinâ. Huic affectui ſecurè medeberis, altiori inciſione ab ora loci naturalis & conſueti, usque ad apertum virgæ canalem: inde turundulam rotundam, cavam, tenuem, ex plumbo vel argento concinnatam inſeres, priùs tamen oleo roſaceo illitam: poſtea linimento cicatricem inducente, uti diapompholyge cum pauſillo roſacei diſſoluto, vel ſimili. Inturundæ autem uſu perdurabis, donec cuticula munitam eſſe urinæ viam ſenſeris. Ea verò interim quandoque movebitur, ne cin ſanatione com[illegible]catur impedimentum. Si pellicula durior poſtea videbitur,

oleo amygdalarum dulcium, vel butyro, inſulſo tepido introrſum illinatur aliquoties. *VVierus libro Obſervationum.*

Infans natus annos duos, ab ortu ſuo glans illi perforata non fuit, nec veſtigium aliquod in ea ubi foramen eſſe debuerat apparebat: ad radicem tamen ejus prope teſticulos, foramen erat, per quod lotium non guttatim fluebat, ſed dù cctè emanabat, ut facilè quis diceret, naturam & maſculum & fœminam producere in lucem tentaſſe, eſſeque ex Hermaphroditorum genere. An verò glans huic perforari debeat, in dubium traximus: nam & Antonius Muſa Braſſavola, & Franciſcus Chirurgus, nullatenus contendebant: nos verò cum Joanne Baptiſta Canano, Anatomico inſigni, oppoſitum contendebamus: quia ſi glans non perforaretur, non poſſet liberis operam dare. Sed quonam modo perforari debeat aut quo inſtrumento? Cananus ſic machinatus eſt: nam cannulam argenteam fabrefieri curavit, admodum ſubtilem, intra quam acus argentea continebatur, quæ cannula per foramen prope teſticulos (ut dixi) exiſtens, verſus glandem immitti deberet, quoad illa penetrare poſſet: quum verò ultrà ire non poſſet, glandis reſiduum cum acu intra cannulam contenta perforandum erat: tunc verò ſolena ibi, quoad ex toto meatus urinarius fabrefactus maneret, dimittenda erat. Sed quum controverſia juſtam ignorantiæ ſuſpicionem oſtendat, atque auditores incredulos reddat; factum eſt, ut parentes pueri nolint filium in vitæ diſcrimen trahere: & ſic ab opere deſtitimus. *Amat. Luſitan. Cent. 1. Curat. Medic. 23.*

Curandi ratio in hoc ſolùm poſita eſt, ut quia impedita eſt facultas expultrix à ſuo munere, ex toto hujusmodi impedimentum auferatur; quod quidem non medicamentis fieri poteſt, ſed ſolùm operatione Chirurgica, quæ nequaquam timenda eſt, propterea quòd ſit citra periculum: cùm magna pars orbis circumcidat puellos teneros. Sed dicet aliquis: cur ergo Galenus, *lib. 9. ſecundùm loca cap. 6.* propoſuit remedia ad eos qui non ſunt perforati? Si enim ſolo opere Chirurgico hoc fieri poteſt, cur hæc proponit? Dico perforationem, ad quam proponit medicamenta Galen. non eſſe hanc naturalem, de qua agimus, ſed eſſe adſcititiam, & phimoſin, quæ ſicuti facta eſt caſu, & morbo; ita medicamentis tolli poteſt. Ut autem modicum hujus curationis tradamus, primùm de meatu primariò clauſo loquemur, qui in viris dupliciter contingere poteſt: vel quia præputium coaluerit, vel quia glandis foramen ſit occluſum. Ubi morbus ſit propter præputium, ante cætera purgandum eſt corpus blandiſſimè, & præ cæteris, dicit Celſus, abſtinendum ab ambulatione: & hoc ſit perpetuum; ne videamur Medici circumforanei, ut ſemper ante quamcunque operationem Chirurgicam corpus purgetur, & ſi opus eſt, ſanguis mittatur: nam ad evitandam inflamationem nihil magis neceſſarium eſt, quàm purgatio, vel ſanguinis miſſio. Ubi autem purgatum eſt corpus, primò tentanda eſt facilior curatio, ut ſcilicet præputium ferro perforetur. Circa quam perforationem debent duo notari. Primum, ut ferrum ſit rotundum: ſecundum, ut ſit ignitum, quia ferrum rotundum facit vulnus rotundum: atqui vulnera rotunda, ut dixit *Caſſius medicus, & Alexander 1. Problem.* difficillimè coaleſcunt, quod aptatur in hoc caſu. Præterea ubi ferro ignito fit vulnus, duo bona fiunt. Primò fluxio ſanguinis inhibetur: Secundò vulnus dum ſanatur duriorem callum contrahit, ut non facilè iterum coaleſcat, & hæc albo lapillo ſunt notanda, quia non ſunt vulgaria. Ubi ſic facta fuerit perforatio, habenda eſt cannula plumbea, quæ in foramine tamdiu eſt detinenda, donec ſanatum ſit vulnus, & callum contraxerit. Sed ſi hæc ars non juvat, ut mihi Romæ non profuit in nobili juvene, quid agendum eſt? nihil aliud, niſi ut incidatur præputium ferro ignito, ut fit in verpis, & in circumciſis. Ubi autem error eſt in ipſa glande, ſi... ter glans ipſa perforanda ferro ignito, atque detin... eſt ibi cannula vel argentea, vel plumbea, quæ ex... tur ubi mingendum eſt, & iterum reponatur ubi nu... ſit mictio. Atque hæc eſt ratio, quæ ab Albucaſi Chirur go data fuit. Cæterùm *Celſus lib. 7. cap. 25.* præter h... rationem demonſtravit & aliam ſed potius convenie... tem phimoſi, quàm imperforationi. *Mercurialis li... cap. 9. de morb. puer or.*

Oʙsᴇʀᴠᴀᴛɪᴏ IV.

In glande virilis cujusdam, duo meatus diſtincti animadverſi, quorum unus urinæ, alter ſeminis excretioni ſerviebat.

Hic Patavii Adoleſcens Juris Studioſus, ac è No... Symionum apud Forojulienſes familiâ natus... familiaris eſt, qui in glandis apice duos obtinet mea... unum ſemini, alterum urinę paratum. *Veſalius lib. 5. cap. 14. de corp. hum. fabrica.*

† Simile exemplum recenſet *Sinibald. Geneanthr. lib. 3. tr. 1. cap. 17.*

Oʙsᴇʀᴠᴀᴛɪᴏ V.

Breviore pene quidam: & alius ob cancrum inciſo, genuit.

Quendam, cui penis rigidus infra tres digitos erat: & alium, cui ex cancro inciſus, erat breviſſimus, genuiſſe ſcribit Savonarola, ob valentem uteri attractionem, & reliqui penis jaculationem. *Sylvius in Com. de menſib. mulierum.*

Oʙsᴇʀᴠᴀᴛɪᴏ VI.

Contorti & ad procreationem inutilis virilis Colis, ad fœcunditatem correctio.

Vidimus, qui membro ita obtorto non poterat gignere: quòd ſemen ſemper reſtitaret in cervice uteri. Huic paratus eſt canaliculus plumbeus, vel argenteus, accommodatus craſſitudine ipſius penis. In quem immiſſo pene, circumpoſitæ & alligatæ ſunt ciſtellæ, ita ut tandem figuram membri rectam ac naturalem recuperaverit, & genuerit. *Hollerius Comm. ad aph. 63. lib. 5. Hipp.*

† Add. *Tulp. l. 3. Obſ. c. 39.*

Oʙsᴇʀᴠᴀᴛɪᴏ VII.

De nova pudendi diſtortione.

Veneri nimiùm addictis, rarum affectionis genus, antiquis ignotum, quod ſpeciei propagandæ adverſatur, interdum accidit: etenim genitale diſtentum, ac ſpiritu turgens, triſti cum doloris ſenſu diſtorquetur, quo fit ut ſemen in uterum rectà ejaculari nequeat. De hoc morbi genere neminem reperio qui ita pertractârit, ut veram affectûs cauſam noviſſe videatur: appellant tamen nodum penis; nam etſi demiſſo & flaccido genitali nihil percipiatur incommodi, particulam tamen pertractanti parvulus quidam tumor, fabæ vel glandulæ ſpeciem referens, percipitur. Huic affectui pleroſque vidi, cauſæ ignaros, emollientia adhibui... quòd arbitrarentur, ſe duriuſculam illam ſubſtanti... quaſi humore affluxo imbutam, diſcutere poſſe... tantum abfuit, ut id præſtarent, quod etiam quotidie in deterius lapſi fuerint: nam arietini cornu in modum, in illud latus quo tuberculum eſt, mentula reflectitur. Sed age cauſam patefaciamus: primum tamen in memoriam revocare oportet, genitale viri nihil aliud eſſe, quam duo ligamenta à pubis oſſe exorta, rotunda, atque intus arundinis in modum cava; fungoſâ tamen, & rara ſubſtantia prædita, quæ ſpiritu influente turgent. Qui verò Veneri nimius indolgent, frequenterque, & diu, ut mulierculis placeant, diſtento ſunt genitali, in hoc malum incidunt; etenim ſpiritus ill... cluſus, in aliquam alterius ligamenti concavi partem impetum faciens, ejus particulam ita impellit, ut eam

rela-

…ret, ac protuberare faciat; quo fit ut quantum la…mi affectæ particulæ adjicitur, tantum longitudini …hatur. Quod verò protuberat mentulæ, id ex …pria naturali ligamentali, non autem ob novi humo… fluxum accidit, ut morbus in figura, non in magni…ne censendus sit. Satis igitur ex jam dictis constare …tur, quòd emollientia adhibentea à ratione rece…, & affectum quotidie augeant, cùm laxatum com…, & roborari postulet. Conveniunt igitur, quæ …denti umbilico, atque herniis descripta sunt; fo…terea ex vino austero, nigro, in quo gallæ, absin…, myrtilli, balaustia, semin. sumachi, & ejus gene… efferbuerint. Commonefaciendi sunt interim …t à venereis abstineant, vel parcè utantur, usque… affecta particula confirmetur. Sed hæc ad novi …bus cognitionem, & curationem dicta sint satis, si …ad hunc usum probata medicamenta adjecero. ℞. *… nucum pini, aquæ nucum cupressi, omphacii, aquæ …l. an. uncias tres. Misce*: & ex his tepidia lintea ma…nt, genitaleque obvolvatur. Aliud ℞. *Cort. my…anorum citrinor. cort. myrobalanorum chebulor. …unciam semis, nucum cupressi, Num. quindecim, nu…pini Num. quatuor, rosar. rub. pugillum unum, ab…i Pontici, m. j. gallarum, granorum myrti, sem. su…, ana unciam unam. Contundantur, incidantur, …renturque omnia in vino nigro austero, & aqua nu…pini, ac destillentur per balneum*: Egredietur enim …magnæ virtutis ad constringendum. Hac deco…ne tepida madentia lintea adhibere: prædicto e…ffectui curando aptissima est, admirabilique ad …vendum ab infectione venerea, facultate pollet, …s infusa lintea, inter glandem, & præputium conti… & eadem aqua interdum mentulam laverit: est e… quasi antidotus quâ prohibetur ne ob infectæ mu… congressum, quod longo usu compertum est, ve…sa morbi malitia concipiatur. *Arantius de tumor, …r. nat. cap. 50.*

Observatio VIII.

De Phimo seu Phimosi præputii, cum carnea ἐκφύσει.

…Uorum annorum puerulus præputium habebat à nativitate prægrande, & carnea mole seu tubere …dum: id quia incrementum sumebat indies magis …e magis, anxia & solicita deliberatione diu agita… fuerat, quo pacto hoc malum tolli posset. Erat …jam turgidum instar tuberis, sive rad. cyclamini, …star ficûs: Quin & ῥαφὴ quoque turgebat. Indo… quidem malum erat, sed incommodum, præsertim … progressu: nam prætetquam quòd glans detegi …posset, verendum erat, ne in nimiam molem ex…ens, fascia circumferendum esset. Accitus itaque …rgus Hebræus, itemque alius circumcisor, qui ad… sibi filio suo, solerti cura, abscidit præputium il…on sine solicitudine: nam glans penis admodum … & pusilla erat, neque retrorsum deduci poterat, …adnata erat ad præputium ea parte quâ ῥαφὴ præ…, quod prioribus aliquot diebus antè explorave… Chirurgi, cùm emolliendi gratia applicarent circa …emplastrum ex contusis herbis camomill. melilot. …, &c. Apparatis itaque singulis, & ligatis fascia …bus pueri, tenente famulâ, distentis cruribus, …rgus manibus compressit præputium, quia puta… glandem subtus esse, alter gladiolo abscidit phimo… ea dissectione facta unguibus prælongis (quos …s Hebræi circumcisores) avulsit glandem à præ…, quod puerulo valde dolorificum erat. Et quia …i paululum de præputio adhærebat, illud forficulâ …debatur. Facta itaque avulsione, & reductione …tii, mittebant glandem per tria quatuorve lin… oleo balsamino intincta, in quibus singulis exi… erat foramen, ut vix transmitti glans posset, ut di…stingueret glandem à præputio, ne ampliùs coalesceret ad præputium, & supernè adhuc applicabatur aliud linteolum non perforatum eodem oleo intinctum. Porrò glans erat admodum exigua, pro ætate ejus pueruli, ne credas nutritionem ejus partis, in ecphysin illam phimoseos transmissam & transsumptam esse. Hoc continuabant ad dies quatuor vel quinque, ligatis tamen pueri pedibus primis tribus diebus, ne linteola illa decuterentur. Ad pubem verò, & circa pubem, applicabant defensivum repercussorium, ob metum inflammationis. Hæc sanè curandi ratio expeditior multò, & certior mihi videtur esse, quàm illa quæ traditur ab *Ægineta lib. 6. cap. 51.* Hæc ex manuscripto insignis cujusdam Medici, cujus nomen ignotum communicabat *V. Cl. Casparus VVolphius.*

† Confer de paraphymosi Infantium *Hildan. Cent. 5. obs. 58. fol. 433.* add. *Severin. de Effic. Med. pag.* 104.

Observatio IX.

Ingeniosa curatio eorum, quibus glans præputio nudari non potest, & propemodum occallescit, gravis sterilitatis noxa.

AFfectus, quibus glans præputio angustiore non detegitur, extrema, namque præputii anterior pars, vel secundùm naturam, vel ex accidenti exiguo adeò foramine prædita est, ut non solùm glandem detegi prohibeat, verùm & urinæ interdum excretionem, seminisque ejaculationem remoretur: & ex consequenti steriles, atque infœcundos viros efficiat, ubi præsertim præputium, glandis foramine angustius fuerit. Idem & in mentulæ accidit fræno, si inferiori glandis parti juxta foramen arctè connectatur: eo enim adhuc integro, in primisque congressibus minimè divulso, non solùm fit, ut in venere exercenda molestiam adferat, sed quod majus habet momentum, speciei propagandæ maximè adversetur; nã præter id quòd erecto genitali ejus distorquetur extremitas, ut rectà semen ejaculari nequeat, angustius etiam ex ejus attractione fit foramen, per quod semen in uterum affatim ejaculari debet. Duo isti affectûs, quamvis ad propositum negotium spectare minimè videantur, cùm tamen ad speciei propagationem pertineant, paucis eorum curationem perstringere placuit; contigit enim mihi aliquando, ut angustiore præputio, ac pudendi pano secto, ex improlificis fœcundos effectos viderim. Opportuno igitur anni tempore, victûs probâ ratione, & purgatione præmissis, linea recta per superiorem mediamque præputii sedem attamento ita notanda est, ut vasa grandiora vitemus: curvo deinde, & quod proportione respondeat instrumento, inter præputium & glandem insinuato, perforata cutis secundùm rectam lineam, uno ictu sectio absolvenda est, animadversione habitâ, ut interna & externa cutis sibi mutuò ita respondeant, ut par sit utriusque sectio, neque minor quàm ex usu sit, etenim diminutam plerunque fuisse eventus docet. Sectione adhibita, siccis linamentis probè compressis sanguinis fluxus compescatur: deinde ovi albo, & rosacea per lintea curetur: nam adeò conducit, ut cicatricem etiam obducat; animadversione habitâ, ne sicca filamenta plagæ adhærentia auferantur, donec per se decidant, vel rosaceæ perfusione mollia reddantur, nam sanguis copiosè manare solet. Itaque per triduum post sectionem, quiescant, & per noctem assistat, qui madentia lintea admoveat, eo quod per somnum distento genitali cruor effundatur. *Jul. Cæs. Arantius de Tum. præter nat. cap. 54.*

Aliquando ita callosum sit præputium, ut non ampliùs possit detegi glans, in eo casu nostri Chirurgi, & bene, secant præputium, & videtur colis, veluti præsectis naribus, & omnes hucusque illud fecerunt, præterea dum intumescit glans, dolet: idcircò vos ego docebo à me inventam novam rationem curandi. Omnes

ego

ego ſano plumbo: verbi gratia, habebo præputium ita anguſtum, ut non poſſit ingredi ſpecillum in eo caſu accipio fiſtulam, parvam ex plumbo, & ita impono foramine, & volo ut æger per illam mingat, interim ego oleo amygdalarum dulcium inungo, vel pinguedine gallinæ, vel pomata: ſecunda die ego impono param majorem fiſtulam: tertia adhuc majorem: & hoc modo procedo deinceps, ita ut ſpatio octo dierum poſſit detegi glans: & ſic emollitus remanet callus, & præputium dilatatum. Ego non ſolùm in cariebus Gallicis utor, ſed etiam quando eſt hoc à natura factum. *Fallopius de morbo Gallico cap.84.*

Observatio X.

Præputii reſectionis ratio nova.

Aſſyrii panis patem ſtrangulatus effectum ſæpe inducunt, cùm grandiuſculis adoleſcentibus, aut viris præputia demetere volunt ne ſentiant: tum in balneo ſupinis venas, quæ circa guttur ſunt, comprehendunt, quibus & ſenſus & motus protinus ſtupet, illi cultello pudenda, corporis partes veluti apoplecticas amputant. *Alexand. Bened. lib.1. cap.34. de curand. morb.*

† Confer quoque *Severin. de Effic. Med. pag.126.*

Observatio XI.

Virulento ſcorti cujuſdam congreſſu, omnibus illicò puſtula in glande excitabatur, qua penis, cum vitæ periculo, paucis horis arrodebatur, niſi vel ſectione, vel uſtione, etſi dubio ſæpe eventu, ſuccurreretur.

Inter Bononiæ proſtibula erat quædam inſigni forma, cum qua ſiqui rem habuiſſent, livente puſtula ſtatim glans illorum corripiebatur, quâ paucis horis pudendum totum ita arrodebatur, ut amputatione tantùm veretri, & uſtione, ex multis pauci curarentur. Sic Zachæus Cæſarino Cardinali à Secretis, cauda plus quàm media mulctatus, à Jacobo Peruſino Chirurgo Pontificio feliciſſimè evaſit. Romanis Medicis mulieris inſpiciundæ negotium datum. Cumque ii nihil in formoſiſſimo corpore labis deprehendiſſent, nativa quadam intemperie id accidere argumentati, quòd ſimile quid de puella napello nutrita Arabum commentariis traditum referrent. *Andreæ Petri Peruſini, Jacobi diſcipuli, hypomnema.*

Observatio XII.

Puer quidam medium colem lino arctè conſtringens, eundem uſque ad urethram diſcidit: unde per calloſa vulnera perpetua urinæ excretio conſecuta.

Medium ſibi colem lino, & quidem arctè deligaverat puer, inſciis parentibus, eoque tamdiu vinctus fuit, donec plagæ altitudo ad iter urinæ aſcenderet duobus locis: quibus, & quòd urina ipſa inde mitteretur, & quòd utrinque ora occalluerint, coire ulcus atque conglutinari nullis unquam remediis potuit. *Benriven. cap.68. de Abditis.*

Observatio XIII.

Ob caſtitatis Zelum, Zelotypiam, & inſanum Amorem, ſibimetipſis quidam vel colem, vel teſticulos amputantes, ſervati ſunt.

Monachum vidimus atque curavimus, qui ob zelum caſtitatis, ſed indiſcretum tamen, ac minimè ſecundum Dei rationabile obſequium, colem ſibi, & quidem pubetenus prorſus abſciderat: ex quo cùm ſanguis copioſus effluerent, ac propterea medicamenta omnia vinceret & exuperaret, arduum ſanè ac laborioſum fuit ejuſmodi profluvium ſiſtere atque inhibere. Oportuit enim ſingulas venas, quæ ſanguinem fundebant apprehendere, atque ita deligare, ut ora præcluſa coirent. Quo facto, reliquum curæ genus haud admodum difficile fuit, donec vulnus ritè curatum, penitus ſaneſceret. *Benив. cap.68. de Abditis.*

Piſtor quidam (ut mihi retulerunt [illegible] de adulterio uxorem ſuam haberet, [illegible] probam, nec eam in ſtupro depreh[illegible] ſibi amputavit, ratus, [illegible] uterum ex ſe, ut qui ob adempta genitalia generand[illegible] eſſet, ſed ex altero concepiſſe, [illegible] hac dementia major eſſe poteſt. *Acakia C[illegible] parvam Galeni.*

Vidimus plures Maniacos, Melancholi[illegible] nos, qui ſibimetipſis tam teſticulos, quàm [illegible] ſecuerunt. Quod à me Aureliæ obſervatum e[illegible] ſcopi Nannetani Architriclino, qui ex rabie [illegible] profundum puteum præcipitem ſe dedera[illegible] omnia ea quæ amoris morbum cauſabant, [illegible] tanta cum hæmorrhagia, ut facilè eſt [illegible] ea perſeverarit, donec exinde extrahi p[illegible] mortuus non eſt. *Rouſſetus de Partu Cæſ[illegible] ſect.4.*

† Plura de membri virilis abſciſſione vide [illegible] *dan. Cent.3. obſ.87. Zwing. Theatr. Vit. Hum.* [illegible] *l.4. p.358.*

Observatio XIV.

Eunuchiſmus Turcarum.

Non intrabit Eunuchus, attritis vel amputatis teſticulis, & abſciſſo veretro Eccleſiam Do[illegible] *Deut. cap.32.*

Eunuchos poſſe etiam, non velle ſolùm, ut [illegible] rentius, jam compertum eſt magno malo pub[illegible] pud Turcas. Qui non ſolos, ut olim, teſtes, ſed [illegible] quoque abſcindunt. *Scaliger Exerc.104. num.8. ad[illegible] tilit. Cardani.*

In Turcia, Eunuchis, quos Imperatoris cub[illegible] eſſe volunt, non ſolùm, ut olim fiebat, teſticul[illegible] runtur, vel exſcinduntur: ſed cum teſticulis tam [illegible] brum, quàm ſcrotum adimuntur. *Rouſſet. de Par[illegible] reo ſect.6. cap.6. hiſt.2.*

Solent nunc Turcæ tota virilia præcidere, & ev[illegible] multi, quoniam copioſo opio in profundum [illegible] ducuntur. *Cardanus Comment. in Hipp. lib. de [illegible] quis & locis, ſect.62. text.19.*

Quod Gallo cuidam nobili, ex Narbonenſi p[illegible] cia oriundo accidit, mirum eſt, eo quòd & n[illegible] deploratione dignum videatur. Is ex itinere [illegible] Turcis, & in Thraciam abductus, Dynaſtæ c[illegible] nabatur, &. (ut opinor) Bellerbeco, qui cis Boſp[illegible] Thraciam per Macedoniam præfectus milit[illegible] tur. Ab hoc ille non aſperè cœpit tractari more [illegible] ro, ſed perhumaniter, eò quòd gynæceo deſti[illegible] ſet, ob formam, ac ætatem. Itáque tandem die [illegible] cibi ac potionis tum varietate, tum copia fuit [illegible] ut in ſomnum triduanum incideret. Qu[illegible] ſin[illegible] experrectus mingere vellet, eaectos ſibi teſte[illegible] vertit, tum demum attonitus cognovit, quam [illegible] müſſet, & cur tam lautè ſemper ac effluenter [illegible] tur, atque ex quo cibi genere tam alto corrept[illegible] ſomno. Rediit tandem ad ſuos, & hanc attulit [illegible] cur nuptiis facilè carere poſſet. *VVierus.*

Poſſunt quidem homines mandragora & [illegible] potionibus ſoporari, ita ut mortui eſſe videant[illegible] horum alii ita ſoporantur, ut nunquam evi[illegible] le[illegible] epotis eis, ad triduum, quatriduumve indeſinent[illegible] miunt: prout iis faciunt Turcæ, quos caſtrat[illegible] Vaſconi cuidam ex inferiori Occitania captiv[illegible] poſt fuit redemptus, accidit. *Bodin.*

Observatio XV.

Res mira per penem pedere; exemplo quorundam, qui [illegible] ſturi per penem non minus atque anum, clodes [illegible] tris crepitus emittere ſoliti ſunt.

Abſceſſum ani viſum eſt interdum in v[illegible] penetrare, ac tum micturo crepitus è pudendo [illegible] pernide

[illegible] podice, deinde puris, atque etiam fæ[illegible]tum urinæ prorumpebat. *Fernelius* [illegible] *ap.* [illegible]

[illegible] c. Quidam cum laboraſſet [illegible]cere fi[illegible]que admodum call[illegible]ſo, ita ut non cede[illegible] [illegible]en[illegible]ius, cujus var[illegible] [illegible]uctus cæcos [illegible]t ulcere penis ſanioſo ſimul teneba[illegible] [illegible]ene c[illegible]pitum velut ventris cum fœ[illegible]. Cauſam hujus rei alii afferebant, [illegible]teria, ob imbecillitatem collecta, [illegible]m, qui ex compreſſu vicinarum par[illegible] [illegible]is abdominis muſculorum, & veſicæ [illegible] hunc ſtrepitum excitaret. Fœtorem [illegible] venire ajebat Mercurialis, quod affe[illegible] ſæpe communicarentur veſicæ: ſi[illegible] [illegible]arari & fœtidi per Clyſterem injiceretur [illegible]euntem poſtea ſæpe de bis indicia præbe[illegible]co ore & fœtore. Sed an valeat, tua prudentia [illegible] poterit. *De Cl. V. Ioachimi Camerarii Obſ.* [illegible] *r[illegible], & mihi communicatis.*

[illegible] Spehr, [illegible]manuenſis olim noſter, qui hoc tem[illegible] [illegible]erendiſſ. & Illuſtriſſ. Principis Electoris Ar[illegible]pi Moguntini liberalitate, Patavii Medicinæ [illegible]erain navat, mihi ſancte aſſirmavit, obſer[illegible]a Principis ſui Tubicinem, cui ob viru[illegible]ue venerea ſtranguriam intempeſtive ſup[illegible] exulceratio ſuborta & euſque progreſſa eſt, [illegible] circumſitis partibus, tandem etiam anum [illegible]etit; quo factum, ut ſpectante & aſſiſten[illegible] crepitus per penem non ſemel excreverit [illegible]o vel in hodiernum uſque diem obno[illegible]e [illegible]perimentis factis, etiam per luſum [illegible]s hujuſmodi ſpectaculum edere ſuleat.

OBSERVATIO XVI.

[illegible] minus admiratione, quam commiſeratione di[illegible] [illegible]oria, [illegible]ibus oſtenditur, nonnullos vel natu[illegible]re, vel morbi occaſione per mentulam ſtercora excluſiſſe.

[illegible]m Scaphuſiani filiolus clauſo ano [illegible]ebus aliquot paucis, quibus ſuper[illegible]a cu[illegible] urina ſtercus per penem excernebat. [illegible] ver[illegible] ſecto, deprehenſum fuit rectum in[illegible] [illegible]ad nates ferri, ſed veſicæ implantatum; [illegible], cur eum urina alvi fæces excerneret. [illegible] integram *lib. 3. ſect. 1. Obſervat. inter* [illegible]*onati ſunt*, requires *à Cl. V. Coſma* [illegible]*tr*[illegible] *aphuſiano mihi liberaliſſ. commu*[illegible]*benc*[illegible]*ius.*

[illegible]m [illegible]er[illegible]inet, quod anno Domini 1583 men[illegible]e[illegible]nti[illegible]ii. Erat in Bercau pago, à civitate [illegible]iſſito, mulier, quæ prolem maſculini [illegible] fectam & omnibus modis abſolutam [illegible] tamen imperforatum habebat, atque [illegible], ut non ſimplex pellicula, aut caro [illegible]a vider[illegible]ur, quo factum, ut excrementa [illegible]cat im, hoc eſt, per penem, aut ſola per [illegible]lo no excernerentur, totoſque dies un[illegible]ntiſper dum infans animam exhala[illegible]. Neque hic veriſimile fuit, manuali [illegible]omotum iri, quando via inſolita, & [illegible]eſe excrementis exonerarit natura. [illegible]*us Epiſt. 14. Miſcellan.*

[illegible]e Petri de Schattes in recto inteſtino [illegible] veſicæ, inventa eſt carnoſitas putris, quæ [illegible]e veſicam ita laceraverat, ut inteſtinorum [illegible] ante obitum, una cum urina redderet, ad [illegible]lo [illegible]an antea non viſum. *Ferrandus* [illegible]*brat.*

[illegible]er penem eductas annotavit etiam *Be*[illegible] [illegible] puer vulvam *Rhodius Cent. 2. obſ.* [illegible]*. 2. hiſt* [illegible]*63.*

OBSERVATIO XVII.

Calamum cum ſpica quidam per propria virgæ meatum adegit, qui ſeſquiannum poſt ex apoſtemate in ſiniſtro crure oborto & ſuppurato, prodiit.

QUædam res digna nobis viſa eſt, quam ſilentio minime prætereamus: namque ad divinam ſapientiam & miſericordiam laudandam, argumentum & materiam ſuppeditare etiam, ut alia omnia, poteſt, qui tantam naturæ vim, tantam rebus efficaciam eſſe vult. Res Guatadupæ me præſente accidit, anno a Chriſto nato 1516. ea hujuſmodi eſt. Homini cuidam, ea cœnobii famulis, cui paſcendarum caprarum cura erat, dum in agro eſſet, ſtulta quædam libido inceſſit, calamum ſpicæ cum ſpicâ ipsâ per propriæ virgæ meatum intrudendi: ſpica autem arida jam, graniſque omnibus decuſſa erat. Narrabat autem ille, nihil ſe doloris percepiſſe, dum intruderet. Ubi vero educere vellet, non potuiſſe, quòd ſpicæ ariſtis in carnem fixis vehementi dolore teneretur. Tandem ſe ſatius eſſe duxiſſe, totam penitus protrudere, quam eam partem quæ intruſa erat, extrahere, atque intra paucos dies ad veſicam uſque ſibi eſſe tranſmiſſam. Cum autem per totum annum & dimidium, mali nihil ſenſiſſet, in urinam converſam à ſe mictamfuiſſe putaverat. Poſt hoc vero tempus in ſiniſtro crure apoſtemate laborare cœpit, cujus curandi cauſa ad ejus monaſterii hoſpitium, quod pauperibus curandis dedicatum eſt, venit: quo in loco dum curaretur, dumque tumor jam maturus apertusque à nobis eſſet, accidit ut quadam die manè, cùm ulcus abſterſiſſemus, parvam paleam in ipſo ulcere fortè videremus. Eam verò ratus ego cum filis pridie mixtam carni inhæſiſſe, forpiculis tollendam curabam: & demum calamus cum ſpica facillimè trahentem ſecuta ſunt. Attoniti autem rei miraculo nos omnes Medici, atque alii qui adſtabant, quid illud rei eſſet divinare non poteramus, donec ſenex ille noſtro rumore excitatus, caput attollens, & ſpicam mihi in forpiculis hærentem videns, ait: Egomet mihi abhinc anno & dimidio per virgæ meatum intruſi. Atque ita rem omnem, quomodo facta fuerat, & dies quibus penitus à ſe protruſa fuerat, narravit. Quo in loco ſumma nobis admiratio, ſumma divinæ providentiæ laudandæ occaſio orta eſt. Namque ita Deus homini conſuluit, ut veſicæ pellis paulatim rumperetur, atque ex rupta ſpicam ad proximam carnem expelleret, deinde rurſus veſicę pellis coiret, atque caro tumeſcens matureſceret, & maturo tumore, atque curato ſpica prodiret. Et tandem ſenex ille intra pauciſſimos dies liberaretur, nam penitus ſanatus eſt. *Arcæus lib. 2. cap. 4. de curand. vuln.*

OBSERVATIO XVIII.

Capitis cum pene indiſſibilis propè conſenſus, variis & ferè incredibilibus hiſtoriis atq; ſymptomatibus confirmatus.

NOn levis conſenſus inter caput & penem (ut experientia docet) invenitur. Superioribus namque annis, noſtrâ etiamnum ætate, quodam magni nominis Chirurgo, rem quandam, quæ veluti filum album, in penis ulcere dextrum verſus hærere videbatur, volſella rapiente, ſtatim caput & collum ægri in dextram partem, qua filum erat, reclinatum eſt, atque ita octo vel novem menſes permanſit.

At hæc Chirurgus alter, ægri cujuſdam præputium Gallicis ulceſculis inquinatum, unguento ex hydrargyro ſemel tantùm, & id ſolùm veſpere inungens, manè faciem illius totam, caputque totum, reliquis partibus integris, excepto pene, inflatum reperit.

Præterea lanio cuidam urinæ ſuppreſſionem patienti, argentea fiſtula in virgam violenter immiſſa tum ſanguine prodeunte, ſtatim cervix ingenti cum dolore

contra-

convulſa, [illegible] tempo [illegible] [illegible]giter com[illegible] deprena.

At [illegible] hod[illegible] [illegible] apu[illegible] officinam [illegible] [illegible] tur, ut [illegible] obnoxius, [illegible]do [illegible] ſuppr[illegible]tur, [illegible] vehe[illegible] [illegible] dolor affic[illegible] quando autem illa ſubinde ſo[illegible], ſtatim ab eo vindicatur.

[illegible]c [illegible] Illuſtriſſimo E[illegible]andro ex nobiliſſima C[illegible]nitum fami[illegible] nu[illegible] accidit: per hyemem enim ſca[illegible] qu[illegible]am l[illegible]borab[illegible]; circa præputium ingenti pru[illegible] a[illegible]ciebatur [illegible]de id ſæpe apud ignem ambabus man[illegible]us vehementer fricabat: ſed cum hujus immoderatæ f[illegible]ionis cauſa id ſolum, neque ſane totum, ſed ſumma ejus pars & non alia, in gangrænam, deinde in [illegible] haec [illegible]tra breve ſpatium incidiſſet, ſtatim ſurdus effectus eſt, faucibus velut aculeos ſenſit, devorare non potuit.

Huc pertinet, quòd caput ex coitu maximè omnium imbecil[illegible]um redditur: quòd item & capaciſſimum, & veluti cucurbita medica, (ut etiam inquit Hipp.) univerſo corpori ſuperſtat, ita ut quæ infra ſunt, facilè ad ſe tra[illegible]at. *Alexand. Trajan. Petron. lib. 2. cap. 17. de morbo Gallico.*

DE TESTICULIS, VASIS Spermaticis variis, & Scroto.

MONSTROSA CONSTITUTIO testiculorum.

Observatio I.

Teſticuli & mammæ prodigioſæ magnitudinis.

TESTICULOS, & mammas, aliis utroſque aliis alterum duntaxat immodicè increviſſe compertum habemus. *Galenus cap 9. lib. de diff. morb.*

[illegible] Magnitudinem teſticulorum præter[illegible]ralem annotavit quoque *River. obſ. comm. pap. 342.*

Observatio II.

Sine teſticulis nati, qui natura eunuchi ſunt: vel unico ſolùm.

E[illegible], qui ab ortu: βάκηλοι, qui aliquando viri fuerunt, iidemque fortè Spadones. [illegible] Item [illegible] & [illegible]. *Lucianus in Eunucho.*

Sunt Eunuchi, qui de matris utero ſic nati ſunt: Et ſunt Eunuchi, qui facti ſunt ab hominibus: Et ſunt Eunuchi, qui ſeipſos caſtraverunt propter regnum cœlorum. *D. Matth. cap. 19.*

Arrianus JC. ſcribit *ff. de re milit ari.* Syllam & Cottam uno tantum fuiſſe teſticulo inſignes. Autor item *Ul[illegible] de ædilitio edicto*, ſanum videri, qui unum [illegible]lum habeat, quoniam poſſet generare. *Cælius [illegible] lib. 4. cap. 7. A. L.*

[illegible]rotheus Præſul. Antiochenus, vir eruditiſſimus, [illegible] & Hebraicè doctus, Eunuchus ab ipſa geneſi [illegible] [illegible]pere Aurelianum Principem delecta[illegible] [illegible] teſ[illegible]tur *Euſebius.*

[illegible]t [illegible]uchi qui de utero matris ita nati ſunt, & [illegible] qui ab hominibus eunuchizati ſunt, & [illegible], qui [illegible]e caſtraverunt propter regnum cœ[illegible] *[illegible] contra Jovin.*

[illegible]cuntur Eunuchi q[illegible] nati ſunt ſine teſticulis vel [illegible] ante pubertatem teſticul[illegible] ſunt exſecti, & ali[illegible] totus coles. *Hollerius ad aphoriſm. 28. lib. 6.*

S[illegible]

[illegible]

& [illegible]

caſ; q[illegible]

ran[illegible]

Q[illegible] mi[illegible] b[illegible] & duces Sy[illegible] & C[illegible] naturæ. Locus eſt *lib.* [illegible] *re milit ari.* A[illegible]ius a[illegible] le[illegible] rint exigui, fabarum in[illegible] bam & aſpectum no[illegible] prorſus vacuo, ſed aſpe[illegible] *Arrius Menander lib. de re milit.* [illegible] *Geſnero*, & communicante D.[illegible]

Vidi qui natus eſt uno cum te[illegible] *comm. ad lib. 3. tech. Gal. text.* [illegible]

Vidi canem, qui uno cum ta[illegible]ùm [illegible] ita & ſine oculis. *Trincavella de ra[illegible] lares humani corporis morbos lib* [illegible] *ap*[illegible]

† Infantulum μονόρχιν natum [illegible] Miſcell. p. 572. Add. *Borell. Cent. 2. obſ*[illegible]

Observatio III.

Aliquando etiam tres teſtes viſos in qui[illegible] familiis nonnullis proprium, & [illegible] *gumentum exiſtit: quin etiam* [illegible] *teſticulum ementiens animadver*[illegible]

AGathocles Siciliæ Tyrannus, [illegible]ctus eſt, ſive quòd avi Triorch[illegible] vocant Latini, ſimilis eſſe rapinis; [illegible]ve[illegible]dine. Nam ingreſſus pubertati [illegible] ris tranſtulit ad fœminas. Trad[illegible] functus fato: uxorem querulam [illegible] ſubinde ingeſſiſſe: τι δ' οὐκ ἐγὼ[illegible] Quid non ego tibi, quid to non pr[illegible] *Rhod. lib. 24. cap 4. A. L.*

Bergomi familia Coleonum [illegible] mæo Coleono & fortitudine & f[illegible] riſſimo inſignis, cujus equeſtre [illegible] atea D. D. Joannis & Pauli vid[illegible]re [illegible] habere fertur, ut multi ex ea fa[illegible]m teſticulos. Cui rei atteſtatur, vel [illegible]a ſionem dedit gentilitium fami[illegible]iæ [illegible] gros continens teſticulos. Hinc [illegible] tatiſſimum, *Coglioni da Bergam*[illegible] le[illegible] audita, non autem ut vulgus autu[illegible] do & obſcœno [illegible] *em loco citat*[illegible]

Franciſco Philelpho tres [illegible] ſcio. *Idem lib. 17. cap. 12. A. L.*

Illi quos τριόρχεις vocant, eſſ[illegible] mitæ, quod verum eſſe ſcimus [illegible] *tuus cap. 37. com 4. Anaſ. ev. mor*[illegible]

Tertium teſticulum omnib[illegible] perare novimus. *Fernel lib. 1. cap.* [illegible]

Obſervavimus in Anatome [illegible] ſticulos. *Vir Clariſſ. Iacobus* [illegible] *Dryander.*

Δίδυμοι (dicuntur) quo[illegible] plurimùm ſoleant eſſe te[illegible] dam, ſicut inter accipitres g[illegible] *Iod. VVilichius lib. 1. cap.* [illegible] *9. A*[illegible]

Videre nobis contigit in [illegible]uero [illegible]tium teſticulum. Nec deſu[illegible] dam familiis peculiare eſſe, ut [illegible] culum. *Scholographi ad cap. 62.* [illegible] *Hollerii.*

Teſtium in vir[illegible] ſitus nulli non [illegible] binarios ipſorum numerus [illegible] mini appellantur: quamvis [illegible] interdum tres ſimul reperis [illegible] nulli exiſtimant, tertium [illegible]

…r naturam, in ſcroto reconditum enumerantes. …*us lib.5.cap.13.de corp. hum. fabrica.* …onſ. quoque *Zvvinger. Th.v.h.p.296.*

AFFECTUS.

Observatio I.

…latens in peritonæo, ex quo, altero teſtium intenſo dolore intumeſcente, mors conſecuta eſt.

…dimus aliquando Adoleſcentem, cui teſtis cum …ehementi dolore intumuerat. Is nullis auxiliis … tandem obiit. Inventum eſt ulcus exiguum …peritonæum, è quo perennis ſaniei defluxio in te…otis cauſa fuit & mortis. *Iacotius Comm. ad Hipp. pag. 826.*

Observatio II.

…ſtitatis votum inviolatum, cuidam teſtes cum vaſis ſpermaticis mire contabuerunt.

Nos olim in Agro Barchinonenſi obſervavimus in cadavere Religioſiſſimi Monachi, à pleuritide & …lenti febre abrepti, cujus teſtes in adoleſcentiâ …ſe adhuc vivens, tanquam in aud tum quippiam …retulit) licet moderatam magnitudinem à natu…uiſſent adepti, nihilominus proceſſu temporis ob …m caſtitatis inviolabiliter ab eo per multos annos …rvatum, fere penitus contabuere, vaſaque ſper…tica ejuſdem Monachi, una cum ſemine ejus redun… adeo aruere, ut cum ejus cadaver ſecaretur, ex…orum nervorum, ſeu duriorum ligamentorum …imaginem præ ſe ferrent. *Vidus Vidius Iunior, de …, memb. lib. 11. cap. 2.*

Observatio III.

…tus puerorum, quo teſticulus unus magnus ſpectatur & durus, inſtar ovi gallinæ: vulgo der Kesl.

…pueris aliquoties vidi teſticulum unum magnum, …um, inſtar ovi Gallinæ, quod malum à vul…tur *der Kesl.* Non eſt hernia carnoſa, ſed alia …à Medicis non deſcripta. Mulierculæ contra …malum variis utuntur remediis, quæ, cum magnâ …e ſint ſuperſtitioſa, ſilentio involutam. *Cl. V. … Franc. Hildeſii Cameniceni Obſervatio nobis com…icata.*

Observatio IV.

Siniſtri cremaſteris muſculi reſolutio.

…Rnatiſſ. Vir, annorum circiter 34, aut 35. qui an… hac ex febribus diverſis curatus eſt, rara affe… jam quadriennium, hac nimirum torquetur; ſci… ſentiebat ante hoc tempus ſiniſtrum teſticu… retractum, quem tum magno niſu & labore …m frictionibus exercuit, ut excluſum dimitte… …e ea in parte graves dolores excitati ſunt: tan… diebus circiter duodecim, viſus eſt priſtino loco …tus, ſecundum naturam habere. Suadente tum …am ut terebinthino oleo iſtum perungeret. Ita… …iduum integrum cùm illud faceret, tantus calor …e in ea parte fuit excitatus, ut ab incepta illitio… …iſtere cogeretur. Ab eo tempore ſiniſtrum illum …culum, dextro longiorem magiſque propenden… …percepit, multoque etiam debiliorem, ita ut in vit… …rectione & coitu nihil ab eo natura juvetur, quan… …plane flacceſcit, quaſi paralyſi ſit affectus. *Solenan… …pere conſ. ſect. 4. conſ. 18.*

Observatio V.

…eroſus quidam Baro, cum magnis itineribus per di…ſitos equos ad comitia contenderet, teſticulorum al…terum in ephippio contorquens ita preſſit, ut curſum …ad infimos abdominis muſculos in inguen adigeret, un…de nulla arte reduci potuit, qui tandem febre & dolo…ru ſævitia extinctus eſt.

Vidi anno 1562. cum Illuſtriſſ. meum Principem Francofurtum ad comitia ſecutus eſſem, nobiliſſimum quendam ex Comitibus Oetingenſibus Virum, qui iſto potiſſimum affectu interiit. Is cùm magnis itineribus per diſpoſitos equos Auguſtam contenderet, in via; ut fit ex duriore ſucceſſu equi, cum illideretur in ephippii anteriorem partem, teſticulum alterum contorquens ita preſſit, ut ſiniſtrum inter infimas abdominis muſculorum extremitates in inguen intruderet, quo poſtea reduci nullo modo poſſet: tumore ibidem & dolore excitato, affluente aliunde humore, graviter aliquot ſeptimanas generoſus vir ita afflictus eſt. Delatus inde Francofurtum, huic malo Medicum quæſivit: inventus qui ſectione, ut in inguinis hernia βουβωνοκήλη administratur, ſanationem promitteret. Verum augeſcente febre, priuſquam Chirurgus manum admoveret, extinctus eſt. Cum cadaver ſecaretur, inventus eſt teſticulus ſub peritonæum inter abdominis extremos muſculos, ita inhæreſcens, ut quaſi connatus iſtis videretur; neque (ut ego aperti abdominis obſervavi conſtitutionem) potuiſſet integra valetudine ſectione inde auferri. *Idem ſect. 4. conſ. 18.*

Observatio VI.

De carcinomate ſiniſtri teſticuli, ob emollientium & reſolventium medicamentorum uſum exulcerato, ac in cancrum immedicabilem converſo.

Nobiliſſimus & magnificus vir N. annos 28. natus, conſtitutione gracilis, temperamento bilioſus ſtatim à duodecimo ætatis ſuæ anno, & frequenti Veneris conſuetudine utebatur, & inordinato aſſiduæ equitationis exercitio corpus exagitabat: quæ duo tum meatuum relaxatione, tum debilitationis interventu, diſpoſuere membra genitalia ad ſuſcipiendos defluxionum impetus, à partium ſuperiorum concitatione: veluti etiam capitis, quod acuminati verticis reſpectu continuæ deſtillationi adeo erat obnoxium, ut præter ingruentes quaſdam arthritidis minitationes, vereretur, ne materiæ ad pulmones delapſus, aliquando tandem induceret inſanabilem tabidæ luis contagionem. Huic vero apparatui materiam ſuppeditat prava victus obſervatio, quæ maxime propter patrium (hoc eſt Germanicum) compotationem morem ſanguineæ moli communicavit ſummam humorum corruptionem & adaſſationem, quam forſitan auxerunt reliquiæ labis Neapolitanæ male curatæ, cujus inſignibus alias quoque ornabatur, ad laſcivæ juventutis imitationem. Ex eo occaſionum confluxu incurrit progreſſu temporis, intercedente tamen hernia varicola, in ſiniſtri ſcroti tumorem, quem primum quidem vulgaris Chirurgi ſtudio, cataplaſmatibus diſcuſſum iri ſperabat, at indies malo ingraveſcente, me citari juſſit; qui prævio loci affecti intuitu, illico meam de Sarcoceles præſentia ſententiam, adſtante Chirurgo pronunciavi; & hanc eò uſque progreſſam, ut nulla rerum applicatione reſolvi aut diſcuti poſſet; atq; operam luſuros, quotquot in eum finem aliquid tentarent. Hoc tamen ſuaſi, ut contentus ad ſeptimanas aliquot, ſola incrementi ejus mali prohibitione, per applicationem illorum, quæ leviter refrigerando exiccarent, aquæ plantaginis incocta, & victus legis ſtudioſâ obſervatione: ut nimirum à vehementiori equitatione, inſoleſcentium ſuccuſſantiumque equorum uſu, continua Veneris exercitatione, & poculorum certamine deſiſteret: Si tamen interea temporis tumorem increſcere animadverteretur, poſſe tuta illius tumidi teſtis ablatione malum prorſus tolli, maximè ſi in victus, & reliquarum neceſſariarum rerum obſervationo comitaretur, obedientia. Ille neglecto conſilio, in rerum non naturalium delicto, & naturalium tranſgreſſione perſiſtens, ferocemque equeſtris concuſſio-

nis tumultuationem commodæ ſeſſioni curuli præponens, in conſueta vitæ libertate perſeverabat. Pertæſus tamen valetudinariæ conditionis, tradit ſeſe in poteſtatem Chirurgi, cujus mira in ſimilis caſus profligatione felicitas prædicabatur; qui præſtita operæ pollicitatione, applicuit cataplaſma ſibi πολύχρηστον, ex multa emollientium, & reſolventium farragine congeſtum: quo haud obſcure oſtentavit ignorationem ſuam, circa & medicamentorum uſum, & ægritudinis eſſentiam. Hinc variorum hominum conſilia ſecutus æger, topica experitur multiplicia, partim emollientia, partim diſcutientia & reſolventia, pulmenta, cataplaſmata, unguenta, linimenta, cerata. Hac ratione eo promotum eſt poſt paucorum menſium curriculum, ut ſupra teſtem leve tuberculum rubore aliquo tinctum apparere cœperit, quod Chirurgo pertundebatur: immiſſoque ſpecillo, ad ſcrotum uſque, ididemudem aperiebatur: nihilque effluxit, ac tentæ immiſſæ extractæque nullum latentis in eo tumore humoris indicium commonſtrabant. Quare in iis quæ mollirent, putrefacerent, ac pus generarent, perſeveratum eſt, donec proſerperet, ſeque oſtentaret latens cancer, rerum dictarum applicatione permotus, irritatuſque qui deinde eo loco putredini uſqueadeo obnoxio, furore tanto brevi efferbuit, ut ater, teterrimo cum fœtore. & frequenti ſanguinis fluxu, tumoris multam partem depaſceretur, exederetque miſerabilem in modum. Sic tandem cruciatus incredibilis continuatione, & fœtida putredinis exhalatione victus animam cum magna ſui ipſius abnegatione libenter Deo reddidit; commendavitque in Ianuario, anni ſexageſimi quinti ſupra ſeſquimilleſimum. Ante mortem, cum ex Illuſtriſſimi Principis noſtri miniſterio ad meam familiam reverſus, ab ægroto vocarer; mox cum multo luctu exclamabat? Utinam tuo obſecutus fuiſſem conſilio. Nec alio hujus narrationis inſtitutum quis torqueat, quam ut in ſimilis vitii ambiguitate, provide magis conſilii ratio perpendatur. Nam ab emollientibus cancrum mire exaſperari, diligenter præmonuit Galenus *lib. 5. ſimplic.* quod ratio etiam dictat, cum putredinis parens & auctrix ſit mollificatio. *VVierus lib. obſervat.*

† De teſte ſiderato conf. *Severin de Efficac. med. p.* 283. *pag.* item 118. ubi ſemicorruptis teſtibus digna notatu recenſet.

OBSERVATIO VII.

Lapilli in teſticulis geniti.

TOphi & in teſticulo, & in membrana erythroide occalleſcunt, renixu multo, duritie, & inæqualitate à carnoſo ramice, & aquoſo diſcreti *Paulus Ægineta lib. 6. cap. 63.*

Monſpelii in cadaveris cujuſdam diſſectiones, teſticuli lapillis pleni inventi ſunt. *Geſnerus lib. de Foſſilib. cap. 11.*

Lapillos in pulmonibus ſtudioſi cujuſdam rotundos, albos, tophaceos, uti & in teſtibus ſectione deprehendi. *Cl. V. Felix Platerus in obſervat. ſuis.*

Inter varia quæ de calculorum generatione ſcribuntur etiam notandum videtur: quod, cùm Anatomiam facerem, in ſiniſtro teſticulo lapillum albicantem, & nonnihil gemmæ modo nitentem, lenticulæ fere figura, ſed majorem, eſſe generatum, invenerim. Quod cum clariſſ. D. D. Philipp. Mentzelius, collega meus obſervandus tunc etiam præſens, vidiſſet: Lapidem illum orchiten eſſe appellandum ſcire dixit. Ubi & illud notandum, quod hoc in eodem corpore contigerit in quo ſplen adeo magnus fuit viſus, idque in ſplenis latere ſiniſtro. *V. Cl. Cyriacus Lucius in obſerv. ſuis.*

Anno Domini M. D. L X I X. in dextro teſticulo decollati cujuſdam hominis, lapillum ſubalbidum lentis magnitudine inveni; quem ob rei raritatem, in hunc uſque diem aſſervo. *D. D. Ioan. Knoblochius.*

OBSERVATIO VIII.

Monſtroſæ Venarum & Arteriarum ſeminalium co[illegible] mationes, quatum nonnullæ vel θηλυγονίας, vel indomitæ veneris cauſæ videntur.

BInas in eodem latere ſeminarias venas animadverti. *Columbus lib. 15. Anat.*

Sæpe videre datum eſt nobis tres, & quatuor arterias ſeminales. *Corn. Gemma, Art. Cyclognom. libro pag. 75.*

Infima trium emulgentium ad confinium cavæ, unde fuerat explantata, proferebat de ſe venam σπερματικὴν, (quod alias tantum, & perpetuo quidem, [illegible]niſtris uſu venire ſolet) cujus caput ſupra in m[illegible] infundibili dilatabatur, partibus inferioribus ſeſe [illegible] canalem arctiorem coanguſtantibus, quæ ſeminis materia præfundi affluentius, ac ceu prodigi potuit. Non enim aliunde, quam hinc peti poſſe cauſæ videntur, non ſolum uberioris in iſto homine ſeminis pro[illegible]entus, & aviditatis exercendi Venerem prope inexhauſtæ, quæque vix ſatiari poſſet, ſuper quâ paulo ante ſupplicium queſtus fuerat, ingenue pernegans ullo unquam præter hunc in vita ſeſe morbo divexatum [illegible]ſe: ſed & θηλυγονίας perpetuæ, cui ſolum hab[illegible] tura eſſet. Nunquam enim marem procreavit, neque in conjugio, neque in adultero atque ſtupri [illegible] creberrime ſe polluerat, ob aſſiduos ſtimulos impetuſque Veneris, quos inhibere omnino ipſe [illegible]. Eſt autem hoc ſatis notum jam atque teſtatum, [illegible], quibus in corpore provincia aliquo deferendi materiam data eſt, tanto promptius & liberalius ſibi co[illegible]creditos humores diſtribuere, quanto ſunt decliviores. Rurſum quo σύστασις ſeminis liquidior eſt, magiſque fluxa, hoc effœminatius ferè id eſſe, quippe quod negligentius elaboretur, & caloris, qui ejus quaſi anima eſt, minus poſſideat. Denique quanto ſemen de copioſioris ſeri admiſtione acrius redditur, tanto ad Venerisuſum incitare ac laceſſere vehementius. Hinc [illegible]mirum neque modum Veneris ſibi facere, neque marem procreare potuit. Iam vero etiam σπερματικὰς arterias è caudice aortæ vidiſſes emergere, non ſim[illegible]ter aliis: ſed prægrandem ramum ac ſingularem recta [illegible] quouſque inde progredi; poſtea infra exortum [illegible]cis latitudine, in alios duos dirimi, directos in involucra teſtium, ad vitalem iis ſpiritum afferendum. In corporibus animantium nuſquam perinde ludit divina potentia & ſapientia ut in renibus, & ſtoma[illegible]is [illegible]rum emulgentibus. *Salomon Albertus in ſtructura Vaſorum Renis dextri mirifica.*

In anatome Baſileæ, Anno, 1571. à D. D. F[illegible]tero adminiſtrata, deprehendimus ſeminalem [illegible] ſuper emulgentem venam in latere ſiniſtro: à [illegible]li vena infra renem aſcendebat vena ad tunicam [illegible] adipoſam. In renibus utriſque invenimus pus, ſine [illegible]nifeſtis ulceribus, In thorace, pulmones adhære[illegible] coſtis, at incorrupti. Circa thymum inveni lap[illegible]es obvolutos ſanguine nigro, ut in pulmone quoque: venæ azygæ ramus pertingebat ad ſecundam coſtam. [illegible]x *obſerv. Io. Bauhini tranſmiſſis.*

OBSERVATIO IX.

Vaſis ſemen in penem deferentis cavitas exemplo demonſtrata.

VAſis hujus in penem inſertio conſpectum quodammodo fugit, & coitus, aut alias excretionis ſeminis tantum tempore aperitur, quod quidam Patavii diſſectus, facile edocuit: qui ante ſuſpendium involuntario ſeminis fluxu laborans, hos meatus omnes [illegible]pertos, laxoſque habuit, eos potiſſimum, qui ſe ex teſtibus in deferentis ſemen vaſis revolutiones gyroſve pertingunt; & quibus dextrum & ſiniſtrum deferentia ſemen vaſa, & in veſicæ cervicem terminantur. *Veſalius lib. 5. cap. 13. de corp. hum. fabrica.*

Observatio X.

Glandoſum corpus collo veſicæ adnatum, gonorrhœa laborantis, ſemine non minus quam teſtes refertum viſum.

IN involuntario ſeminis fluxu laborante, quem Patavii diſſecuimus, corpus glandoſum cum divideretur, non minus quam teſtes ipſos ſemine oppletum conſpeximus; & ſi verum fatendum eſt, inter diſſecandum nulla penitus corporis parte tanta ſeminis vis unquam atque in hoc glandoſo corpore adinvenitur; quamvis id à teſtium ſubſtantia, mollitie, æquabilitate, multum variet. *Idem Veſalius, libro & cap. ſuprà ipſo.*

Observatio XI.

Glandoſo corpore, quod collo veſicæ adhæret, nimium reſiccato urinæ difficultas inducta: atque curata.

NUper quidam difficulter urinam mittebat, iis exarefactis adenibus, quæ paraſtatæ vocantur variciſormes ſeu adeniformes, & ſunt partes additæ inter teſtes & ſeminaria vaſa, quales in faucibus reperiuntur; nec niſi ingenti urinæ pondere exonerabatur veſica: ſicque perfundi eas partes unctionibus, atque univerſum corpus inſtaurare juſſi, & ita libero urinæ meatu ſanitati reſtitutus fuit. Suſpicienda mehercle hiſtoria tarius contingens, cujus meminit *Iul. Pollux*, referente *Alexandro Beneд. lib. 24. cap. 3. de curand. morb.*

Observatio XII.

Lapides in glandoſo corpore, quod collo veſicæ adhæret, animadverſi.

NOs in D. Friderico Triviolo, diſpoſitorum equorum Mantuæ Magiſtro, in glanduloſo corpore illo, quod veſicæ collo adnaſcitur, & in quod deferentia vaſa, poſtquam coiere, inſeruntur: ſeminis elaborationi, præter alios, inſerviente, quem admodum probat *Veſalius* adverſus *Galenum lib. 5. cap. 15.* obſervavimus lapidem infixum. Non poterat hic vir ſemen, niſi paucum admodum, aquoſumque valde, in coitu excernere diſſectuſque pro lapidis veſicæ extractione ab empirico occubuit.

Et in Joanne Maria Facino Medico Mantuano, in eodem corpore glandoſo, ut mihi retulit Cornelius Manilius Chirurgus, in diſſectione lapillum puſillum invenit. Quare text. *Raſis. 10. cap. 2* eum ait. *Et non vidimus lapidem in glandulis*, exiſtimo mendoſum eſſe & potius legendum, *Nos vidimus lapidem in glandulis*: ita ut impreſſoris vitio litera S. fuerit converſa in L. & N. *Marcell. Donat. Hiſtor. Med. Mirab. lib. 4. cap. 30.*

Observatio XIII.

In ſcroto lapis viſus, qui ex ejuſdem exulceratione procedit.

MOnſpelii ſcrotum quidam prætumidum habebat: quum verò Medici dubii eſſent, tandem ex putredine ruptum apertumque fuit: unde lapis excidit in quinque partes diffractus Saporta, aliiſque velut rarum & ſingulare quidpiam admirantibus. Nec fortè unquam alias in oſcheo lapides viſi. Id quod ego à Præceptoribus Monſpelii annotavi., *Iacobus Moccius, amicus noſter.*

Meminit quoque Calculi in ipſo ſcroto geniti *Hildan. Cent. 6 obſ. 57* & calculi ex ſcroto ſuppurati *Bartholin. hiſt. anat 49. Cen. 4* De Calculo urethræ vid. *Tulp. ob. l. 4 c.* 4. de lapide in pene *Borell. Cent. 4. obſ. 84.* Conf. etiam *Panarol. pent. 5, obſ. 29. Io. Scultet. obſ p. 113.*

* * *

Observatio XIV.

Lapilli ex collo veſicæ, & ſcroto, per ſectionem exempti circiter. 178.

ANno Chriſti 1581. Menſe Februario, in Noſocomio publico, quidam juvenis, annorum 28. ante aliquot annos in calculo veſicæ fuerat ſectus, ac lapis ſatis magnus, integerque exemptus. Lithotomus autem minus peritus, aut diligens, tantum reſpexit ad externum vulnus. quod alioqui facile conſolidatur, neglectò altero ad collum veſicæ; quare hoc tandem in fiſtulam degeneravit. Ex ſordibus itaque & ſanie circa collum veſicæ & in ipſo ſcroto purulenta, & ſabuloſa materia paulatim fuit collecta, quæ tandem in lapillos plurimos cōcrevit, ac ſcrotum intumuit, ut pro hernioſo illum omnes haberent. Perpeſſus verò eſt longo tempore ingentes cruciatus, & ardorem urinæ vehementiſſimum. At natura tandem exitum quærens, fiſtula ſuppurata fuit aperta, & lapides paulatim protruſi ad 23. circiter. At cum tumor & dolor non decreſcerent, ſed inſuper grandior lapis, (qui, ut poſtea apparuit, formam & magnitudinem lupini omnino repræſentabat) ἰσχυρὸν periculoſiſſimam inferret, lubens ſe rurſum ſectioni ſubjecit. Quæ fuit adminiſtrata à Lithotomo Reipublicæ noſtræ exercitatiſſimo, Balthaſaro Gros, atque exempti lapilli 155: quorum duo grandiores lupinos referebant magnitudine & figura. Cæteri vero omnes quadrangulares, ſed multo minores fuere. Fiſtula deinde mundata, & topicis convenientibus magna diligentia adhibitis, ſpatio unius menſis miſellus iſte valetudinem ſatis tolerabilem Divina benignitate eſt rurſum conſecutus. Huic Curationi poſteaquam videret me Lithotomus meus amicus, cum ſumma admiratione intereſſe, in rei, alioqui vix credendæ, teſtimonium lapillos iſtos mihi donavit, quos adhuc inter tantoranonnulla aſſervo, & aliis Doctiſſimis Medicis oſtendere ſoleo. *De obſerv. Cl. V. Ioachimi Camerarii.*

DE COITV.

Observatio I.

Effrani coitu ſanguis purus emictus.

AB Archigene ſcriptum reperio, quibuſdam per circuitus, ut in hæmorrhoidibus, ſanguinem multum collectum renibus emingi, unde ſubleventur; idque accidere juvenibus, qui majori licentia Veneri indulgent. Mileſius quidam, apud *Aurelianum 5. χρονιῶν*, ſanguineum emictum affirmabat eſſe ex infirmitate ſeminalium vaſorum. Ab Aureliano reprehenditur. Sed cùm experientia doceat, è renibus per vaſa ſpermatica defluere, & ab his & à renibus exire certum eſt, Vidimus qui à coitu multum ſanguinem effunderent, quique non facilè reprimeretur, laxatis omnium vaſis, & imbecillioribus redditis, profuſo omni ſemine. *Scholiogr. ad c. 52. l. 1. Hollerii de morb. int.*

Nos ipſi vidimus adoleſcentes duos, qui propter immoderatam Venerem ſanguinem purum mejebant. In his veriſimile eſt fuiſſe vaſorum ſpermaticorum imbecillitatem. *Hollerius Comm. ad aph. 78 lib. 4. Hipp.*

Meminit Theophraſtus radicis cujuſdam, ab Indo allatæ, qua non edentibus ſolùm, ſed etiam tangentibus genitalia, coitus vel ſeptuageſies provocabatur. Verùm emiſſionem ſeminis guttatim tantùm proceſſiſſe, demumque in ſanguinem deveniſſe. *Vide Lemma Aphrod. iſtiuſtica prodigioſa.*

Quod attinet ad Patavinum illum) qui pedellus erat univerſitatis) hæmorrhagia per penem laborantem retulit eam mihi hiſtoriam, Nob. Dn. Volcardus Mulſteter à Mauren, Tyrulenſis, Anno 81. cùm unà degeremus Lutetiæ: fuiſſe nimirum uxoratum, qui (ut Medico confeſſus erat) intemperantius uxori gratificari voluerit, & in hæmorrhagiam copioſam per penem inciderit, adeo ut in tribus diebus ultra menſuram noſtratem ſanguinis puri, floridi, & non grumoſi emiſerit, eundem curatum eſſe refrigerantium & conſolidantium internorum & externorum medicamentorum uſu, præmiſſa venæ ſectione. *V.Cl. Martinus Holtzapfelius, de obſerv. ſuis.*

Observatio II.

Coitus deſiderio flagrantes nonnulli, ſeminis loco crepitus per alvum elidere ſoliti

ADoleſcens quidam nos acceſſit, & ſe vehementer coitum appetere confeſſus eſt. verum ubi commiſceretur, ſemen emittere non poſſe, ſed flatus plurimos ſibi per ſedem erumpere. In hoc itaque conjecturam feci, vaſorum ſeminariorum ſiccitatem adeſſe: quod ipſum etiam adepta ſanitas demonſtravit. Nam poſtquam humida & boni ſucci diæta eſſet uſus, ſemen emiſit. *Aetius Tetrabib. 3. ſerm. 3. ſerm. cap* 25.

Iuvenis Dalmata, forma eleganti præditus, mœſtus & triſtis ad me venit, ſe malle mori inquiens, quam ſimile vitium pati; hic namque, cum coibat cum muliere, nullum emittebat ſemen ſed potius ventris crepitus pedebat: qua de re, ut eum à tanto dedecore, & vitio liberem, me rogat. Ego vero hujus vitii cauſam inquirens, multam pituitam craſſam, in inferiore inteſtino hærentem, conjeci. Cujus præſentiâ, vaſa ſeminaria frigida & coarctata erant: unde ſemen genitale deficiebat; pituita verò, motu & caliditate diſſoluta, in flatus vertebatur: quam primo depellere ſtatui; id quod aſſecutus ſum propoſito primo victu calido, qui ex cibaris optimis & multi ſucci conſtabat, veluti potu vini vermiculi & odori; dein vero præparato per oxymelitis aſſiduum potum corpore & recte purgato, ac injectis inſuſis pituitam quoque hanc minuentibus, imum ventrem & inguina, ac inter anum & pudendum hoc unguento illini faciebam, quod habet: *Piperis albi, & nigri, ac longi, an. drach. unam ſemis, ſeminis erucæ, ſeminis urticæ, nigellæ, an. drach. ſemis, pyrethri ſcrup. unum, ol. lilini, in quo injecta ſunt crura herbarum, aut prima animalia tria vel quatuor, & per aliquot dies inſolata, uncia dua, de caſtoreo uncia ſemis cera q. ſ. Miſce. fac unguentum*: & eo, ut dixi partes inungantur, præcipue in aurora, & ea nocte in qua non coibat: Nam hora coitus vino calido ſe lavabat, Sed in aurora etiã, & hora coitus unciam mediam, ad drachmas ſex, hujus electuarii deglutiebat & ſuper parum vini maluatici pitiſſabat, habet autem ſic: ℞. *Diaſatyrionis uncias duas, diagalanga drach. duas, ſpecierum diambra, diamoſchi, an. ſcrup. duos, ramenti pudendi cervini aridi, drachmam ſemis, nucum pinearum, piſtaciorum, amygdalarum dulcium mundatarum, an. unciam ſemis, carnis ſcinci, drach. duas ſeminis erucæ, urticæ, naſturtii, an. ſcrup. unum, pectinſculi capi cocti, uncias tres. Terenda terantur, & cum melle optimo fac Electuarium liquidum ſecundum artis ordinem.* Iis enim hic intra menſem voti compos fuit factus, & artis laudum maximus evaſit buccinator *Amat. Luſitan, Cent. 6. curat. 95.*

Observatio III.

Coeuntibus nonnullis etiam ventris crepitus elidi: vel alvi excrementa, magna fœditate profluere.

SUnt qui in coitu ventris crepitum emittant, ut Arceſilaus. Nonnullis vero horror fit. Quibuſdam autem, ſicut Demagoræ, ubi cum mulieribus congreſſi fuerint, venter inflatur, *Hippoc. Aphor. 20. partic. 3. lib. 6. Epidem.*

Senibus cum plurimum in venere excremẽta fluunt reſoluto nimirum ani muſculo, ex naturali imbecillitate, vel frigida pituita reſolvente: vis enim illa omnis ad genitalia in venere transmittitur, ſubducto à ſede ſpiritu. Id eveniſſe cuidam Andreæ Tragurienſi iantum novimus; ex vehementi enim voluptate id accidere ſcribunt authores. *Alexand. Bened. lib 24. cap. 36. de curand. morb.*

Ani muſculi juvant paraſtatas in emiſſione ſpermatis id coito: cujus ſignum eſt, quod ſunt aliqui coëuntes ſimul & egerentes. *Carpus in Iſagoge Anatomica, de recto inteſtino.*

Cacando cuidam ſemen emittebat Paduæ homo quadraginta annorum. *Acroama Iacobi Moccii Medici, V.Cl.*

† Meminit cujuſdam, qui nihil ſeminis in Coitu ed multos crepitus emittebat, *Amat. Luſit. Cent. 6. & Sinibald. Geneanthr. lib. 10. Tr. 2. pag. 1037. Zacut. de PP Med. Hiſt. l. 3. Hiſt. 18. fol. 515.*

Observatio IV.

Beſtiolam exiguam, piloſam, polypodem, cum multo ſemine ejectam.

EPhebus Athenis ſerpentem puſillum, piloſum & plurimis pedibus ſtatim ambulantem, multo cum ſemine ejecit. *Plutarchus lib. 8. Sympoſ. problem. 9.*

Observatio V.

In Coitu ſemine deſtituti, ob Gonorrhœam in ſomno.

ADoleſcens domeſticus miniſter, confeſſus eſt, ſe, quando cum muliere rem haberet, ſemen effundere non poſſe: quum vero dormiret, plurimum ei ſemen prodire. Viſum itaque mihi eſt, vaſa ejus ſeminaria, propter multam una cum frigiditate humiditatem, calfieri non poſſe, propterea quod caliditas in coeundo ad corporis ſuperficiem diffunderetur. In ſomnis vero amplius calefieret, propterea quod ſomni interna calefaciunt, & refrigerant exteriora. Quare huic ipſum inferna partes exercere juſſi, atque id maxime per equitationem. Caſtoreum etiam bibendum præbui, & diætam omnem calidam & ſiccam conſtitui. *Aetius Tetrabib. 3. Serm. 3. cap. ultimo.*

Dum ipſe medicinam facerem, Excellentiſſ. Medicus, doctiſſimuſque Philoſophus, felicis recordationis, Franciſcus Valerius, qui peſte anno 157[illegible] urbem noſtram vaſtante, dum magis alienæ quam ſuæ [illegible] curam gereret, extinctus eſt: me conſuluit, ut ſententiam meam ipſi aperire vellem, in caſu illuſtri Juvenis, qui in venereo congreſſu cum muliere ſemen emittere nequibat: quamvis in ſomno, atque manibus exfricata mentula, vel nullo negotio excerneret. Quod pariter & alteri M. viro noſtræ accidiſſe teſtari poſſumus, licet eorum nomina cum adhuc vivant, ſilenda eſſe decere arbitremur; *Marcell. Don. hiſt. Med. mirab. lib. 4. cap. 18.*

Observatio VI.

De iis, qui ſemen non excernunt.

AUdivi ab Helideo, ſe quendam noviſſe qui propter teſtium duritiem, ſemen nunquam excrevisset, & tales ſteriles eſſe. Similis caſus etiam mihi oblatus eſt. quum anno 57. in montibus Sebennensibus Galliæ; non procol Monſpeſſulo medicinam facerem Huic tendebatur quidem membrum, & actu venereo utebatur quidem, ſed non abſolvebat tamen, quia ne tantillum quidem ſeminis ejaculabatur. Præſcri-

…ſeram tum ei quæ ſemen generarent, & vias ape…r, verum utrùm profuerint, quum non ad me re…et poſtea, ignoro. Helideus dixerat tum quoque, …nnullos ſteriles naſci propter conſtellationem. Sa… & Martis in quinta, idque in quodam ab eo fuiſſe …ervatum. *Ex annotatis Bononia, & propria pra… D.Caſp.VVolph.*

Observatio VII.

…udam coeundo, præpropere nimis ſemen profundunt, cum ſterilitatis noxa.

MUltos novi, qui procreare liberos minime cum uxoribus ſuis poterant, hac præſertim ratione, quia non poterant tantiſper in effundendo ſemine morari donec & mulier moveretur, & reſolveretur ut coitus utriuſque ſeminis fieret. *Trincavella lib.11.cap.17.de rat.curand.part.hum.corp.affect.*

Observatio VIII.

Caſtratos coiviſſe, & ſemen excluſiſſe.

EXectum virum etiam coiiſſe, ſcribit *Albertus*, ac genitalem profudiſſe urinam, ſicut tantum *Ariſtoteles*. Et *Varro*. Admirandum, inquit accepi, exemptis teſticulis, ſi ſtatim vaccas admiſeris, concipere. Confirmat *Columella*, ratione non omiſſa: necnon *Palladius* ſed ſanguinis fluore vitulum interire opinatur, etiamſi generet certiſſime. *Cœlius lib. 4.cap.4.A.L.*

Si à nativitate, vel paulo poſt, execti ſint teſtes, maneant tamen virga & ſcrotum, Venere uti poterit, ſed non generare. Ut apud Martialem.

Cur tantum eunuchos habeat tua Gellia, quæris
Pannice? vult futui Gellia, non parere.

Cardanus comment.ad Aphoriſ.27.Hippoc.

Ariſtoteles ait eſſe animalia quædam, quæ generent abſque teſticulis. Et apud *Vitruvium* fit mentio tauri, qui exectis teſticulis ſtatim coiit & generavit Et ſpadones generant, modo relicta ſit pars ſuperior teſticuli. Eunuchi emittunt ſemen, ſed non generant. *Hollerius Comment.ad Aphor.63.lib.5.Hippoc.*

Observatio IX.

In venere mortui.

COrnelius Gallus Prætorius, & Titus Ætherius eques Romanus, inter uſum (quidam addunt, puerlis) Veneris aſſumpti ſunt. *Val.lib.9.cap.12.Plin. …7 cap.53.*

Beltrandus Ferrerius in Hiſpania Barcellone in Venere expiravit. *Pontanus lib.de Obedientia, cap.10.*

Diximus ex *Ariſtotelis Quæſtionibus*, Venere hominem plurimum inter cætera animalia diſſolui: quod …urimum genituræ ſpiritalis uno initu diffundat, at…ue ita ſalaciores laxari, brevioriſque vitæ fieri, paſſe… natura, quibus vita breviſſima eſt. Ex nimia (ut …nſtat) Veneris voluptate quidam interiere. Exem… cujuſdam Viturii, Senatoru Ordinis, qui admodum …enex, in Venere obiit. *Alexand. Benedict. de curand. morb. lib.24.cap.22.*

…iacherus Geneva Salucianus inter Salucianos cla… …mo, ætate jam ingraveſcente, per poſticum puel… adinittere conſueverat, prætextu utenſilium cu…o um, veſtiumque curandarum. Quodam die cùm …cl a diutius, quam conſueverat, recipere ſe ad uxo…em ac liberos tardaret, ſeriorque hora uxorem ac liberos in ſuſpicionem adduceret, nequid marito adverſi contigiſſet, quia ſtrepitum nullum in muſæo, evolve…dorum librorum, (ut ei mos erat) exaudiebant: poſteaquam vocando, pulſandoque non profecerunt, effracto loci oſtio, cum lumen intuliſſent, invenerunt in puellæ complexu eum illius ventri, eo modo, quo Venus exercetur, incumbere, atque utrumque exanimem, ſine ullo violentæ mortis ſigno, eſſe. *Fulg. lib.9.cap.12.*

Novimus mulierem, ſcortum inſigne, Lucretiam vocatam, quæ in coitu aliquando animo linquebatur. *Marcel. Donat. Hiſt.med.mirab.lib.4.cap.17.* Quo loco cauſas hujus eventus, uti in pleriſque aliis, efficaces & eruditas deducit.

† Plura exempla in venere mortuorum vid. apud *Zvvinger. Theatr.Vit. Human. pag.531. & 533.* Nimiò Veneris uſu tantum non exanimati, reſtituuntur apud *Heer.Obſ.18.* Ex nimia venere fatuus legitur apud *Salmuth.c.1 obſ.61.* Damna immoderatæ veneris recenſet *Bartholin.Cent.6.hiſt.94.*

Observatio X.

Exemplum ignotum cujuſdam, qui plagis ferventior corriebatur in concubitum.

HOmioum naturam extra reliquorum m…um admirantibus, ſuccurrit exemplum raro alias auditi eventus. Siquidem non multis abhinc annis vixiſſe quendam in Veneteis, non gallinaceæ ſalacitatis, verum ingenii ſtupendi maximè, quodque vix impetret fidem ex adjuratiſſimis compertum eſt: qui quo pluribus aſfectus fuiſſet plagis, eo impetuoſius, ardentiuſque in concubitum ferebatur præceps. Fuit omnino mira res: neſcires, utrum affectaret avidius verbera, an coitum, niſi quod illorum menſu libidinis voluptas conſtabat. Proinde extentis ſe precibus diſflagellari expoſcebat, pridie quam id pateretur, flagello aceti aſperitate obdurato; quod ſi converberator lentius agere foret viſus, velut extimulante rabie convitiis inceſſabat: nec factum ſibi ſatis arbitrabatur, ni inter cædendum ſanguis ſeſe oſtendiſſet. Unus (opinor) mortalium inventus, qui eodem impetu in ſupplicium ferretur, ac delitias: quippe inter tormenta ſenſuum titillationes ac æſtuantem pruritum, vel expleret, vel incenderet. Quodque nec mirum minus eſt non latebat hominem flagitii inuſitata ſpecies, ſeque in eo execrabatur, ac ſibi ipſi erat infeſtus. Cæterum conſuetudine depravata amplios prævalente, utebatur vitio, & improbabat. Irroboraras vero ea, radiceſque egerat altius, quod ita foret aſſuetus puer, communicata ſtupri fœditate, inter equales plagarum colluctatione. Documento inde præſigni, quantum moribus inoleſcendis, educationis poſſit ratio. *Cœlius lib.11.cap.15. Antiq. Lect.*

IMPOTENTIA VEnerea.

Observatio I.

Impotentia Venereorum cum hernia.

JUvenis quidam 25. annorum conquerebatur ſe ab anno & dimidio Venere uti non poſſe: dubitabat an faſcino eluderetur. Forſan ſæpius fluit ſemen, ſed caudam erigere non poteſt. Pallidus eſt: urinæ ejus ſatis crudæ: aitque ſe difficilius interdum reſpirare. Laborabat præterea hernia inteſtinorum unius lateris, facileque reponit inteſtina, nec deciduo nt niſi magno labore. Fuit Badenæ, ſed non profuerat. Sperma ſuum admodum humidum. *De obſervat.Ioan.Bauhini.*

Observatio II.

Virilitas adempta & reſtituta.

CUm nobilis quidam adoleſcens, in pudendis pediculorum quodam genere, quod ea loca maxime vexat atque infeſtat; conflictaretur; à Chirurgo quodam petiit, ut ſibi unguentum aliquod ad depellendos illos ſubminiſtraret. Chirurgus exhibet illi quoddam

ex argento vivo confectum, quod ille dum aliquoties illeviſſet, ſenſit membrum virile plane frigidum, ac torpidum, & ad Venerem plane ineptum. Quo damno vehementer perculſus, cum mihi noxam hanc aperuiſſet, dixi bono animo eſſet, fore ut naturalem vim genitalium brevi reciperet. Itaque ut una illa animalcula depellerem, & illum torporem genitalium corrigerem, dedi ipſi oleum ſpicæ ſubinde illinendum. Quo cum uſus eſſet, & illos pediculos fugavit, & genitalem vim brevi tempore recepit. Caveant vero Chirurgi, ne unguento illo mercuriali, magno ægrorum incommodo, abutantur. *V. Cl. Iacob. Oethæus lib. obſervat. propriarum.*

Observatio III.

Juv[illegible]s veneficio mutone ſpoliatus, quomodo reſtitutus fuerit.

NOnnulli reperti ſunt ex veneficio mutone privati, ut ex multis hiſtoriis patet. Quarum unam duntaxat hoc loco referre liceat. Iuvenis obſcuro loco natus, diu quadam juvencula potitus, nolens deſerere, reperit ſe genitalibus privatum. Cum vero triſtis cellarium vinum empturus adiviſſet, ſupervenienti cuidam mulieri cauſam triſtitiæ aperit, & effectum ipſi inquirenti monſtravit, quamque maleficam in hoc negotio ſuſpectam haberet, dixit. Cui mulier: Vel blandiſſimis verbis ac pollicitationibus, vel minis & vi opus eſt, ut eam ad priſtinum ſtatum reſtituendum cogas & impellas. Qui monitis parens, obſervato tempore in noctis crepuſculo, opportuno loco eam comprehendens, ubi preces eam flectere non potuiſſent, injecto collo panniculo lineo, & clamare mulierem prohibitam pene ad mortem compreſſit, donec eâ ſanitatem promittente, laxavit. Quæ tactu manus inter femora præſtigium omne abſtulit. Quærunt modò Doctores, an Dæmon verè, ac reipſa pudendum virile poſſit auferre. Et quamvis nonnullis argumentis id eſſe poſſe, probabile videatur; nihilominus, in eam probabiliorem ſententiam veniunt, id potius fieri præſtigioſa ac illuſoria dæmonum arte, quam multis modis exercere poteſt, ut apud ipſos legere eſt. *Baptiſta Codronchius. lib. 3. cap. 6. de morbis veneficis, ac veneficiis.*

Observatio IV.

Virilitas carmine adempta.

SI virilitas carmine, (quod ſæpe fieri ſolet) aut veneficiorum injuria intercepta fuerit: ſine ulla corporis injuria, aut membrorum vitio, primitivave cauſa evenire haud dubitamus. *Alexand. Benedict. lib. 24. cap. 14 de medend. morb.*

Extinguitur virilitas ex ſenio, ex morbo, ex cauſis omnibus, quæ inſitum [illegible]tum roburque diſſolvunt, ex incantamentorum (neque enim fabula eſt) maleficiis, & medicamentis, quæ genitale ſemen aut proprietate, aut qualitate manifeſta pertinunt. *Fernelius lib. 9. cap. 13. Patholog.*

Quod incantamentis quidam vinciri putentur, ut concubitus omnino impotentes, quaſi evirati, reddantur: hoc naturali occaſione variis de cauſis uſu venire poteſt, vitiatis, impeditisve, vel natura, vel ex accidente congreſſus organis, quæ etiam propinato pharmaco labefactari queunt. Unde legem de frigidis, & maleficiatis, & ad libidinis uſum ineptis, tulerunt Theologi. (*Decretal. Greg. 9. tit. 15.*) Propterea non ſemper erit incantationi imputandum illud vitium, nec ſtatim ſuſpicione aggravandus inſons. A Dæmone tamen ut quidem genituræ inſtrumenta poſſe concubitui inidonea reddi fateor; ita quoque ſpurciſſimæ anus maligna voluntate, & inſulsâ imprecatione & effici, conſtanter nego: quamquam illa, iniqua à Dæmone perſuaſione inducta, ſecus aliquando credat. Eodem authore, alias cum [illegible] fœmina c[illegible] ſæpe eidem homini permitti, relictis ejus o[illegible] liberis, poteſt: alias cum alterâ viciſſim præpediri venereæ actionis inſtrumentis inhiberi, ubi nullo alterius adminiculo illi opus eſt. Sic in Italia viro[illegible] quoque impotentes reddere arbitrantur, nobiliſſima ac eadem putidiſſima ſcorta, ſi anterius ſubligaculi [illegible]gamen furtivè alicui ſubtractum col[illegible]gent: eo etiam reddito, ab ea impotentia ſe rurſus eundem liberare autumant. Idem de lupi virga in alicujus nomine ligata vel ſoluta creditur. Siquis item malevolus, cubiculi in quo ſponſus cum ſua ſponſa decumbit, oſtium ſolum pulſet, inclametque, infigens januæ cultrum cuſpide, atque in ligno relicta, is qui adornat maleficium, diſcedat tacitus, ſponſum ea nocte nihil p[illegible]e in re venerea fertur. At nugæ ſunt. Quidam narrat quendam conterraneum ſuum, virum nobilem, jura[illegible]e ligatum ſe fuiſſe, ne cum mulieribùs congrederetur ac reſtitutum dexteritate quadam, quâ hic alteri[illegible] perſuaſionem confirmabat, adducens ei librum Cleopatræ, quem de fœminarum informanda ſpecioſitate fecerat: legenſque locum, ubi eo modo ligati corpus totum inungi jubet corvino felle, mixto cum ſeſamelæo, & ita juvari. Hoc audito confiſus ille libri verbis, id fecit, citoque augmentato libidinis æſtu reſtitutus eſt. Quemadmodum impia credulitate quis læditur, ſic & levari eadem, credibile eſt, uſuque obſervatur. *VVierus. lib. 3. cap. 18. de præſtigiis.*

† De impotentia ex incantamento inducta vid. etiam *Bartholin. Cent. 3. hiſt. anat. 71.*]

Observatio V.

Ad Faſcinum ex amore inductum, ſingulari experimentum unum atque alterum.

℞. UNionum, Hyperici, cujuſque drachmam · conſice in pulverem, & cum ſtalactico Me[illegible]ſſæ [illegible]quore, probe invicem remiſta, potui præbe. Magnetem præterea à collo ſuſpende amuleti inſtar, ut nudam cutem contingat. Remedium ſingulare & rarum.

Ad eundem affectum, Diahæmaton. Bibat [illegible] maris cruorem, exceptum intra alam ſiniſtram: paulo ſcilicet minus, quam vulgaris uſus dimidium ſ[illegible]phum.

Sic tamen cum pleriſque aliis cenſeo ad hyper[illegible]ſicum ejuſmodi malum ENTIS V[illegible]NENI MA[illegible] vix certi aliquid ex phyſicis auxiliis ſtatui poſſe: q[illegible]doquidem diverſiſſimis inſtitutis ad hoc negotium Lamiæ cum mille artifice ſuo utantur. Quemadm[illegible]um proinde cum alibi, tum vero maxime hoc loc[illegible] VINUM illud in MORBIS, ſuſpiciendum [illegible]ſt SPIRITUALEM medicinam, VERUM ej[illegible]em AMULETUM, & PERIAPTON cognoſcen[illegible] unde CENTRUM vitæ (cui magicus character p[illegible]mariò inſidiatur) ammetur atque perpetuet. *S[illegible] ckius filius.*

Amentiæ, vel veneficii morbo, aut alite[illegible] E[illegible]bæ Paridis acino ſemen colligitur, cui non mod[illegible] n[illegible]a deleteria vis ineſt, ſed etiam quod ad venefici[illegible]ſtantiſſimum eſt medicamentum. Novi enim e[illegible]dam, (inquit ille, qui Pandectas auctas edid[illegible]uorum aliqui morborum diuturnitate, alii vero [illegible]e[illegible]cio, ſemiſtulti facti erant; hoc tamen Paridis her[illegible] ſemine ad vigeſimum uſque diem in pulv. h[illegible]uſt[illegible] pondere, priſtinæ ſanitati omnino reſtitutos e[illegible] quod ego fateri poſſum. *Matthiolus.*

Si quis ad mulierem non poterit affectari ob[illegible] Herbæ priamis ei radicem, id eſt, teſticulum dex[illegible]u[illegible] qui major eſt, teres, cum piperis albi granis 4[illegible] babeat ſemunciam cum herba ſupraſcripta, & mel[illegible] iiij. & in vino optimo medicamentum ſolves. & [illegible] do ſcrupulorum 9. per triduum ſumes. Ad mulierem affectaberis continuo. *Lobelius, pag. 87.*

† Im-

[illegible] tiæ nia culæ magicis artibus reſtitutæ ex- [illegible] omt *I V. lſ. lect. memorab. T 1. p. 861. & T. 2.* [illegible] dum reſtituendi per annulum conjugalem [illegible], vld. apud. *Eund. T. 1. p. 278.* De Ligaturis nu- [illegible] nſ. *Borell. C. 4. obſ. 65.*

OBSERVATIO VI.

Impotentia laborans deſperata curatus.

HIſpanus nobilis, qui ſerviebat Duci Albano, quo tempore Carolus Quintus cogitabat bellum con- [illegible] Germanos, anno 1545 Lutetiam venit, fruſtra pe- [illegible] ris auxiliis in Italia, Hiſpania, Germania. Remediis [illegible] entibus curatus eſt. Ad Venerem ineptus erat, [illegible] flaccido eſſet pene, quique erigi non poſſet. In [illegible] rem cùm ad me veniſſet, vocatis è ſenioribus & [illegible] ioribus Medicis Pariſieoſibus ad conſilium, vi- [illegible] primis malum ab ulcere eſſe, & læſis nervis ar- [illegible] arteriis, quæ impletæ flatu penem erigunt, partes [illegible] di, ut ſpirituoſum ſanguinem non exciperent. [illegible] ndum fuit ulcus, inſtituenda omnia quæ calidos [illegible] us gignerent & partes genitales corroborarent. At- [illegible] e habitâ primùm ratione corporis totius per medi- [illegible] enta. levem phlebotomiam & decoctum guajaci, [illegible] poſitio ſingularis & divina, erigendo peni, & ex- [illegible] ndæ Veneri inſtituta, quâ cum, remediis aliis ſtu- [illegible] ntatis, convaluit. ℞. *Vitell. ovorum, unciam unam* [illegible] *mis, butyr. recent. pudend. tauri, cicer. galang. ſatyrion.* [illegible] *doariæ, zinziberis conditi, ment. teſticulor. galli,* [illegible] *iculi. vulpis, ana unciam unam, cerebellor. columb. &* p[illegible] *er. bene coctorum, & aſſorum, ana libram unam, me-* [illegible] *dull. avellanæ Indicæ, pineolorum mundatorum, fiſticor.* [illegible] *ujubar. amygdal. dulc. mundat. ſemin. malvæ, ſem. mer-* *curialis, avellan. excorticatarum, dactylorum, ana un-* [illegible] *am unam, ſemin. dauc. caryophyl. piperis trium gene-* [illegible] *um, linguæ avis, ſem. cepæ, porri, & ſcariol. cinnam. a-* [illegible] *na unciam unam*: Coquantur ſimul omnia in lacte ovi- oo :] poſtea fortiter teratur. Omnia conficiantur cum melle roſaceo & ſaccharo albiſſimo: coquantur [illegible] nto igne, benemiſceantur. Poterunt atomata poſt coctionem aliorum inſpergi, quomodo fit in confect- is, & conditis. ℞. *Diaſatyrionis ex 2. deſcriptione Me-* [illegible] *as uncias duas, utriuſq; diamargariti, aromat. roſ. ana* [illegible] *up. unum, cinnam. ſcrup. ſemis, pudend. cervi, ſcrup. u-* [illegible] *num, cum melle anthoſato & radi. . una zinziberis viridis,* miſce omnia. Detur mane & hora ſomni, ad modum [illegible] joris avellanæ, cum cibo albo. Item ℞. *Ol. de ſpica,* [illegible] *r. & maſtichini, ana unciam unam, adipis cuniculi,* [illegible] *anatis, an. unciam ſemis, adip paſſerculorum farctorum* [illegible] *ſatyrion. & modico zedoariæ, adip. columb. ana* [illegible] *ex, ſem eruc. raphan. cœpa pulverat. zedoariæ, ana* [illegible] *mis, croci gran. ſex. Fiat linimentum pro lumbis,* [illegible] *lme, & perineo.* His ſanatus remediis, abiit. *Hollerius* [illegible] *bell. proprio, obſerv. 22.*

OBSERVATIO VII.

Ab impotentia venerea, quidam commoda vi- *ctus ratione, inſtituta liberatus.*

NOs ſequenti victu quendam validum fecimus. [illegible] æcepimus ei, ut ſex integris diebus ab uxore ex- [illegible] iem ſecederet, deinde nocte poſtrema accedens, [illegible] c ueſtre trium horarum perageret, & cum uxore [illegible] et caponem aſſum, & carnis vervecis elixæ partem [illegible] ica; vinum autem nigrum biberet, ad finem ve- [illegible] n mulſum: Hoc autem peracto, ut ſe ad ſom- [illegible] e perent, atque uxor marito lumbis hæreret, ad [illegible] n uſq; noctem, & interpellaret ea hora ſomnum, [illegible] us media hora tranſacta, aut paulò plus ad ſom- [illegible] rediret, manè verò cum uxore congrederetur. Qui [illegible] retulit, omnibus his peractis, valuiſſe ſatis non [illegible] n ea, ſed pluribus aliis noctibus, quibus id reme- [illegible] cni avit. Quamobrem placuit idem in aliis expe- [illegible] q ue etiam voti compotes evaſerunt. *Chriſt. à Vega* *lib.* [illegible] *10 cap. 5. de arte medendi.*

OBSERVATIO VIII.

Aphrodiſiaſtica prodigioſa, pleraque nova & rara.

AD rem veneream mirum in modum herba pollebat, quam Indus attulerat. Non enim ſolùm edentibus, ſed etiam tangentibus tantùm genitalibus, vim dixere vehementem adeò fieri, ut quoties vellent, coire valerent. Et quidem qui uſi fuerunt, duodecies egiſſe dixerunt. Indum autem ipſum, qui vel magno atque robuſto corpore erat, ſeptuagelies aliquando coiviſſe fatentem licuit audire: verùm emiſſionem ſeminis guttatim fuiſſe, demumque in ſanguinem deveniſſe. Mulieris verò vehementer etiam citari libidinem, cum eo medicamine uſæ fuerint, dicebatur. Hæc igitur vis, ſi verè narratur, mirificè omnes excedit naturas. *Theophraſtus lib. 9. cap. 20. de hiſt. plantar.*

Eſt in Atlantis jugis Occidentalibus, quæ pars Surnag ab incolis nuncupatur, radix quædam, cujus eſu ad Venerem augendam, continuandamque mirificè corroborentur. Quin ajunt, ſuper eam ſiquis urinam reddiderit, illicò turgere libidinibus. Virgines, quæ præſunt paſcuis, ſi ſuper ea ſedeant aut urinam faciant, eis perinde rumpi naturæ membranam, atque ſi à viro fuerint vitiatæ.

In ea Indiæ provincia, quæ ſub terra laboratoris eſt, verſus Iſthmum Dariem, arbor eſt Pyri facie, & magnitudine, perpetuo folio, viridiſſima, nitidiſſimaque ſuperficie. Fructus quoque Pyri ſpecie, ſed calore viridi, etiam cùm maturus eſt. Medulla totus concolor, dulcis, pinguis, butyri ſapore. Quæ adeò validos efficit ad coitum, ut propiùs ſit miraculo ejus efficacia, Agnacatl illi nomen eſt. *Scaliger Exercit. 175. ad ſubtilit. Cardani.*

Colocaſiæ (culcas appellatæ Ægyptiis) radicem tum crudam, tum coctam, libentiſſimè Veneri indulgentes mandunt, tum quia putant ſemen multum gignere, tum libidinem prævalidè movere. *Proſper Alpinus de plantis Ægypti cap. 33.*

Alexandriæ Urtica prima, quam Ægyptii vocant angiari, provenit copioſiſſimè, & proinde ejus ſemina multos uſus ibi quoque habent, maximumque ad venerem excitandam, præſertim in frigidis corporibus, ſi cum vino dulci bibantur. Nonnulli, ad idem ex ſeminibus iis, radiceque buzeidam, ac melle componunt electuarium, cujus ſemunciam quotidie ſumunt. *Proſper Alpinus de plant. Ægypt. cap. 42.*

Indi Bangue ſemen & folia edunt, ut fiant in Venerem procliviores. *Garçias ab horto lib. 2. cap. 22.*

Si verò hilares eſſe volunt, & præſertim in Venerem procliviores, ambaro & moſcho, compoſitioni cuidam ſuæ additis, ſaccharo excipiunt. *Chriſt. à Coſta,* qui compoſitionem quoque exhibet.

Hoc Bangue plurimam affinitatem habere videtur, cum Turcorum Conſtantinopoli degentium Maſslach, quo ad varios effectûs utuntur: nonnulli etiam veſcuntur excitandæ Veneris gratia. *Cluſius in notis ad eundem à Coſta locum.*

Nuper ex Alexandria ſemen allatum eſt, ſimile ſemini goſſipii, ſed lanugine nulla obvolvente: quo ad Venerem impellendam uti tradunt: Bamiam Alexandrinam vocant. *And. Cæſalpinus lib. 15. cap. 4. de plantis.*

Satyrii erythronii radix, Venerem, ut produnt, ſi omnino manu teneatur, ſtimulat, eoque magis ſi bibatur in vino. Satyrii trifolii radice utendum, dum concumbendi incumbit neceſſitas: ſiquidem ea proniores ad Venerem fieri affirmant. Teſticuli illius, quem Græci cynoſorchin vocant, radicem mollem ajunt in Theſſalica mulieres in lacte caprino bibere, ad ſtimulandos coitûs: aridam verò, ad inhibendos, & alterum alterius potu reſolvi. *Dioſc. lib. 3. cap. 126. 127. 124.*

Eruca concitatrix eſt Veneris, genituramque parit:

hanc maritis in Venerem pigris ;excolendam tradimus vel hoc nomine, quod Venerem dormientem & ſepultam excitet & inflammet, teſte ipſo *Columella. Bruyerinus lib.8.cap.22.de re cibaria.* Maronem Hiſpanicam erucam ad hunc uſum mirifice commendant *Pena & Lobelius in Adverſariis.*

Fungus Cervinus in ciborum uſum hactenus non venit, nec eo veſcuntur Bohemi, ſed eo iis in medicamentis utuntur, quæ Venerem movent. Siquidem ad hoc plurimum illum valere putant, & præſertim qui humani genitalis ſpeciem refert. In quem uſum ſuum pulverem ex dulci vino propinant, drachmę vel ſeſquidrachmæ pondere. *Matthiolus, Epiſt. ultima lib.3.*

Apud Indos magnus Cubebarum in vino maceratarum uſus eſt ad excitandam Venerem, tum etiam in loco excalfaciendum ventriculum. *Garcias lib.1.cap.23. Aromat.hiſt.*

Cariophylli quatuor drachmarum pondere, ex bubulo caprillo ve lacte hauſti, Venerem excitant, *Matthiol. Comment. ad. cap.153.lib.2 Dioſc.*

Tamo (vulgo ſigillo Mariæ) vim præſtantiſſimam ineſſe ad conciliandam Venerem, ſi ſub cineribus ferventibus decocta devoretur: imo hanc cætera ſuperare auxilia, quæ libidinis flammas accendunt, ſcripſit Martinus Guidotinus Tridentinus Myropola. *Idem Comment. ad cap.177.lib.2.Dioſc.*

Ova cyprinorum frixa ſola, & ſic comeſta, Venerem mirum in modum, etiam in decrepitis excitant, & ad generationem faciunt, propter naturam animalis: plurimum enim generat, *Cardanus de ſanit. tuenda, lib.3.cap.68.*

Polypos ajunt, ſi concoquantur probe, eos valenter alere, & Venerem vehementer ciere. Acetabola atque extremitates cirrorum, ſale Venetias ex Illyrico & Dalmatia inveterata adferuntur, â ſenibus expetuntur ad parandam ſobolem. Eſt polypus qui moſchum odore repræſentat, quem magis ajunt Venerem prioritate, quam alios, ὄζαινα Græcis dicitur; *Bruyerinus de re Cib. lib.21.cap.14. Ex Diocle, Aetio, Ægeneta, Iovio & Rondeletio.*

Ad venerem ciendam Oribaſii apud. *Aetium.* Stellionem uſtum quam tenuiſſimè conterito, deinde oleum affundito, atque ex eo magnum dextri pedis digitum inungito, & coito, ubi vero â coitu ceſſare velis, digitum ipſum abluito.

Mirum de ſtellionis cinere, ſi verum eſt? linamento involutum in ſiniſtra manu venerem ſtimulare: ſi transferatur in dextram, inhibere. *Plinius.*

Oleum formicarum volantium plurimum facit ad coitum incitandum. Sic autem fit: Formicæ alatæ cum oleo in vaſe vitreo, ſedulò, occluſo, inſolantur dies quadraginta. *Melichius in Antidotario.*

Gallinaceum pinguem verno tempore; demptâ cute & interaneis, ſale factum in umbra ſuſpendito, donec areſiat: mox illum exoſſato, atque una cum ſale conterito. In vitrea hamula ad uſus ſervato, obolis duobus ſi bibitur, mire venerem concitare dicitur. *Alexand. Bened.*

Cervinum penem, ex beſtia ubi libidine efferatur capta detractum probe exiccato, & in pulviſculum deterito. Cujus drachmas duas cum drachma piperis nigri remiſtas, ex vino malvatico mane continuis aliquot diebus hauriendas præbeto iis, qui pigritante & propemodum emortua venere laborant, quos miraculo quodam reſtitues *Encelius, Matthiol. & alii.*

Quum nobilis quædam mulier gallos exemptis teſticulis eunuchos redderet: teſticulos, ut optimi ſucci nutrimentum, pro marito in edulium adjecto melle & aromatibus, redigit: quo cum maritus in cœna veſceretur, ita in priapiſmum devenit: ut poſt longum cum uxore concubitum, ipſa jam laſſa viribus, nec amplius laborem ferre valens, â cubiculo utriq; communi fugam fecerit. At maritus furibundus, [illegible] te adhuc materia, quum uxorem perſequeretur, ne ipſam aſſequi valeret, quum altero cubiculo occluderetur, ad ancillas tres vel quatuor domeſticas ſe d[illegible]exit, quibus omnibus apprime ſatisfecit. In aurora vero Medico accerſito, (nam etiamnum humor tirillabat) res in jocum trahitur, & ſemine viticis cum campl[illegible]a ebibito, ac ex populneo linimento ſupra renes facto, â furore illo, & Veneris irritamentis liber factus eſt. *Amatus Luſitan ſcholio ad cent.2.curat.81.*

† Inſatiabilis in quodam Fydicine ſalacitas, mult[illegible] fruſtra adhibitis, tandem nitro in aqua nymphææ ſoluto, curata â *B. Timeo l.3.obſ.p.197.& 198.*

Sepiis, nucibus, & allio paratis, quidam veſcuntur, ut ſalaciores in venerem prorumpant. *Matthiol. comment. ad. lib.2.cap.27.Dioſc.*

Scincorum partes circa renes, tanquam naturalibus erigendis efficaces bibuntur. *Trallianus 99.* Ajunt carnea quæ renes amplectuntur, (Marcellus vertit laterum carnes, & Plinius quoque latera ſcinci nominat, alii lumbos, ſed videtur quidquid circa renes eſt undiquaque, accipi poſſe, cùm alioqnin totum corpus ſimpliciter, præter caput & pedes, in remediis detur) id ſibi virium vendicaſſe, ut ſi drachmæ pondere bibantur, cum vino, venerem accendant. *Geſnerus lib.2.hiſt. Animal. de Scinco.*

Genus quoddam reſinæ, â Perſa mercatore *captura viva* cognominatum, ob id Dominus Orator quantumvia magno emendum putavit, quod illius nullam adhuc apud quenquam, niſi ſub alio fortaſſis nomine mentionem factam intelligeret. Venerem inprimis ſtimulare, contraria virtute ab Arabibus attributa Caphuræ idem mercator referebat. *Guil. Quacelbenus Epiſt.1.lib.3. ad Matthiolum.*

Indi noſtros Luſitanos docuerunt, chryſocollam, boracem officinis dictam, ciceris magnitudine in ovo ſorbili ebibitam, hominem in priapiſmum trahere, & tentiginem ciere. *Amat. Luſitan cent.2.curat.18.*

Ad ignaviam genitalium expertus ſum, boracem Officinis vocatum ciceris magnitudine in ovo ſorbili manè crebrò acceptum, erectionem & coëundi poteſtatem facere. *Mercurial. conſ.48 edit. Baſil.*

Aqua ex Ononide mirè prædicatur, ut aliquot ex locis annotavi, ad impotentiam reſtituendam, & ſemen augendum: melius ſi Eringium cœruleo flore addatur. *Moccius, ad D. Schenckium ſeniorem.*

DE GONORRHOEA.

Observatio I.

Siſymbrio comeſto quidam gonorrhœam provocabat.

Novi ego quendam non ignobilem, [illegible] cum ſiſymbrio liberaliter veſceretur, [illegible]c[illegible] nituram per ſomnos effunderet. *Bruy[illegible]nus lib.8.cap.43.de re cibaria.*

Observatio II.

Nonnullos mentulam non modò non arrigere, ſed eadem flaccida quoque aliquando genitura di[illegible]nere.

Dicam quod vidi, juvenem quendam 24. annorum ætatis, ſanguineum complexione, cum phlegmatis participatione, qui devenit ad impotentiam [illegible] m erectionis virgæ, & mecum conqueſtus, dicebat ſe ſentire quandoque nocumentum aliud, & adhibito remedio ad cor, convaluit. *Savonarola tract.6.cap.20.rub.1*

Congenerem hiſtoriam tradit. *Matth. de Gradu, conſ.3.* de quodam qui cùm valebat coire, non erigebatur illi membrum, ſed ſemen emittebat, cujus eventus

... cop... *Marcell. Donat. hiſt. med. mirab. lib. 4. cap. 18.* proponit.

Observatio III.

Gonorrhœæ ſpecies rara & admiranda.

Sed & gonorrhœæ quædam ſpecies eſt, cùm occaſione minimâ ſemen emittitur, ut in eo qui ſola clyſteris perſuaſione ſemen ejaculari conſuevit. Sed & quendam vidi, qui longâ gonorrhœæ conſuetudine, per inſomnia atq; etiam cogitatione ſolâ purum ſanguinem, non minori voluptate quàm ſemen effunderet. Malum quidem eſt gonorrhœa mulieribus periude atque viris commune. Eſt autem in hac ſemen crudum, aquoſum, liquidum ac tenue, nec prorſus album. Effluvii cauſa eſt ſpermaticarum partium infirmitas, quâ vel non concoqui, vel non retineri ſemen poteſt, tantiſper dum concoquatur, atque craſſeſcat. Quamobrem frequens eſſe ſolet, qui impuberes, necdum matura ætate Veneri petulantiùs ſeſe addixerunt: nam imbecillæ partes evadunt, in quas longâ conſuetudine humores abundantius confluunt. Cùm per inſomnia libidinis, aut in attenta rei venereæ cogitatione ſemen affatim procidit, ut non in vera gonorrhœa crudum id & aquoſum, ac ſine ſenſu, ſed magna utique voluptate eait, ſed in mulieribus cum pârtium obſcœnarum odaxiſmo quodam, pruritu atque titillatione. Effluentis bujus cauſa ſeminis vel exuperantia, vel calor & acrimonia naturam ptoritans, vel ingens ſpermaticarum partium tobur hoc argumento, quòd voluptate jucunda id ſemper emanat. *Fernelius lib. 6. cap. 13. Patholog.*

Observatio IV.

Gonorrhœa nova virulenta ex lue venerea.

INvaſit hoc ſeculo in humanum genus ex lue venerea quoddam vitium gonorrhœæ ſimillimum, quod idcircò & fœdam virulentamque gonorrhœam appellamus. Principio virus album aut ſubcitrinum è vaſis ſpermaticis ſine ſenſu excidit vigilanti pariter atque dormienti. Ejus cauſa eſt ſpermaticorum vaſorum, atque teſtium imbecillitas, non illa quidem ſimplex, ſed ex venenata lue contracta: hæc enim efficit, ut quicquid in his colligitur, in tetrum fœdumque virus faceſſat: quod dein contagione alium quemvis contaminat. Tempore virus hoc putret, & acrimoniam adſciſcit, ductum penis in tranſitu eaedit & exulcerat. Factum verò jam ulcus eſſe oſtendit dolor exortus, qui & in tentigine quaſi funem peni ſubtendit, & in emictione tanquam in dyſuria actiùs ſtimulat, ut idcircò multi in calculi veſicæ ſuſpicionem venerint. Sed hæc propriis affectuum ſignis haud difficile ſit internoſcere. Tam altè interdum excavatur ulcus, ut foràs emergat in penis ſummam cutem. Hoc virulento fluore præter rationem ſuppreſſo, intus plerunque colligitur abſceſſus, aliàs quidem circa teſticulum in epididymide, aliàs in perinæo, qui rupta apertave cute materiam fundit. *Fernelius lib. 6. cap. 13. Patholog.*

Multùm intereſt inter veram gonorrhœam, id eſt, ſeminis profluvium, & alteram impropriè dictam gonorrhœam, quæ ex concubitu cum lue venerea infectis contrahitur. Diverſæ ſunt cauſæ: differentia ſymptomata: curandi ratio diſſimilis. Sed de ea, quæ propriè dicitur, nihil hic adſerendum: de alterâ verò quædam ſcribenda: Quæ eſt pûrulenti, corrupti, ac fœtidi humoris per penem defluxus, quem interni meatus exulceratio concomitatur. Carunculæ etiam quædam circa ulcerum labia quandoque ſuboriuntur, quæ liberum urinæ tranſitum ſubinde remorantur. Malum ſi diutius conſtiterit, ulteriùs ſerpit, veſicam, ureteras, & tandem etiam renes inficit. Generoſus vir ex familia Franciſci & Henrici Franciæ Regum, cùm decem & octo annis hujuſcemodi profluvio laboraſſet, increſcente indies malo, atque unà ſymptomatum ſævitia, nec ullum ex medicamentorum præſcriptorum uſu fructum conſequeretur, ad fontem proficiſcitur, haud procul Leodio, qui creditur eſſe quem *Plinius Nat. Hiſt. lib. 31. cap. 11.* in Tongris eſſe ſcribit. Hoc ubi aliquot diebus uſus eſſet, dolores valdè remiſſi ſunt, ita ut ſuaviùs illic quàm alibi multis annis vixerit. Fontis ſiquidem hujus ea propria ac ſingularis eſt facultas, ut veſicæ renumque dolores ſopiat ac leniat: morbos tamen harum partium raró perſanet: ventriculum debilem idem roborat: ciborum languentem appetentiam excitat, hydropicis, præſertim leucophlegmatia laborantibus, ſubinde ſanitatem revocat. Poſſemus nonnullos adferre graviſſimis ea veſicæ, aut renum doloribus miſere afflictos, qui interea dum hunc biberent, â doloribus liberi viſi fuerint: non tamen idcirco ſanitati reſtituti. Prætermiſſa ſiquidem hujus potione, recurrentibus etiam acerbius quandoque doloribus, pejus habuerunt. Veluti huic generoſo contigit viro: qui interea, dum aquam fontis biberet, melius habere videbatur, ſed illinc reverſus, mox omnino pejus. Ita ut Mechliniæ ſubſiſtere eum ſymptomatum vehementia coegerit: ubi ingraveſcentibus omnibus doloribus, viribuſque deficientibus vitam cum morte commutavit. Diſſecto ac aperto hujus corpore, repertus eſt ren uterque major quam ſecundum naturam, durus, concreti ac indurati puris colorem ac ſimilitudinem referens: ureteres ambo internus exulcerati: veſica plane rigida nec extendi, nec contrahi potuit. Hujus una membrana ab altera divulſa, copioſo intermedio pure. In exteriore tubercula quædam livida apparebant: interior multis foraminibus pertuſa. Colis ſive penis meatus in totum exulceratus, & ſanguine concreto plenus. Candelis frequenter uſus fuerat ea candidâ cera, quæ ſæpius impoſitæ, & exemptæ irritatis ulceribus, profuſi ſanguinis cauſa fuere. Talis igitur generoſi hujus viri conſtitutio fuit, quem tot annis, tantis doloribus ſuperfuiſſe potuiſſe, non citra admirationem fuit. *Dodonæus cap. 41. obſ. Medicinal.*

Eſt & alia gonorrhœa, quæ ex lue venerea contrahitur: ſiquis commercium habuerit cum mulieribus immundis & ſordidis: cujus mentionem faciunt Guilielmus Salicetus, qui claruit anno 1270. & poſt ipſum Bernardus Gordonius: quem anno 1418 ſecutus eſt Valeſcus Tarantanus. In hac lue eſt corrupti ac fœtidi humoris defluxus: quem interioris meatus in pene exulceratio comitatur. Unde & pudendagræ nomen accipit. Quandoque etiam circa ulcerum labia carunculæ ſoboriuntur, quæ liberum urinæ tranſitum impediunt ac remorantur. Si longius ſerpat malum veſicam ureteres, & ipſos renes inficit: ut renes concreti ac indurati, puris colorem referant; ureteres exulcerentur, & veſica rigida nec extendi, nec contrahi poſſit. Si itaque in urina apparuerit ſemen cum fœtore: gonorrhœæ ex lue venerea contractæ, & in poſterum, niſi ſibi ipſi mox proſpexerit æger, morbi Gallici evidens eſt teſtimonium. *Hieron. Reuſnerus in ſcholiis. ad cap. 30. Iod. VVilichius, de urinarum probationibus, ex Dodonæo*, ut apparet.

† De Gonorrhœæ virulentæ ſede, vid. *Bartholin. Cent. 2. hiſt. anat. 36.* de Gonorrhœa virulenta ac phrenitide philonio curata, vid. *Nicol. Fontan. Exempl. 10. fol. 21.*

Observatio V.

Ad Gonorrhœam virulentam remedium.

GOnorrhœam virulentam multi curarunt uſu caulium fabarum in cinerem redactarum. Caules deuruntur, cinis in aquâ fluviali 24. horas maceratur, colatur per inclinationem. Doſis eſt ad uncias quatuor per ſe, ſingulis diebus nova maceratio facienda eſt: uſus erit trium dierum tantum *Iacob. Dovynetus Apolog. lib. 1. cap. 7.*

† De Oneirogonia ſeu pollutione Nocturna, aliiſq; ſym-

[ſym]ptomatibus vid. *Ben. Sylvat. Cent. 4. Conſil. 2 p. 469. add. Zacut. de Med. PP. Hiſtor. 19. l. 3 fol. 518. & hiſt. 24. fol. 530.*

PRIAPISMUS.

Observatio I.

Ex priapiſmo veretrum ſenex quidam cornu inſtar intenſum aliquot menſibus ſuſtinuit, nihil proficientibus medicamentis.

EJus memor eſt *in libro ſignorum, Demetrius Attaleus*, dicens, quòd hoc in quodam viderit ſene, atque in ſeipſum manu operante (maſtuprante,) nec quicquam tamen potuiſſe peragere: tenſionem autem fuiſſe veretri nimiam, cum parvo dolore, ut cornu putaretur. & ita perſeveraſſe multis menſibus, nulli quoque adjutorio medicinali ceſſiſſe, ſed tardo atque longo tempore requieviſſe. *Cœl. Aurelianus lib. 3. cap. 18. acut. morb.*

Observatio II.

Quidam penem unà cum ſcroto tam rigida & ſurſum tenſa habebat, ut mingendo, tabula qua ſe tueretur, ne faciem urina conſpergeret, opus haberet.

POmponius Lætus, in compendio hiſtor. Rom.* tradit, Heraclitum Imperatorem, novo cladis genere peremptum: teſtium nempe folliculo ſurſum verſo, ſimul cum virili membro, & ſemper tenſo, adeò ut quoties mejeret, niſi tabula umbilico admota prohibente, vultum lotio ſparſiſſet. Hoc tamen morbi genus priapiſmum fuiſſe ſuſpicamur. *Marcell. Don. Hiſt. med. mirab. lib. 6. cap. 4.*

Observatio III.

Ex priapiſmo mortuus, biduo rigido pene viſus.

HOc mali genus inſolens admodum eſt, quo tamen narrant jugulatum quendam, biduo ab exceſſu è vita intentum rigidumque exhibuiſſe penem. *Fernel. lib. 6. cap. 13. Patholog.*

Observatio IV.

Rigidus cuidam penis ob Veneris deſuetudinem.

FUit mihi amicus quidam, cui præter eam quam anteà habuerat conſuetudinem, omninò à concubitu abſtinenti, adeò rigidus tumidusque factus eſt penis; ut mihi accidens ipſum declarare cogeretur. Miror, inquit, quòd hic (athletam indicans) ob continentiam rugoſus collapſusque penis evaſerit: mihi verò ex quo continentiam ſervare ſtudui, evenerit contrarium. Tunc quidem illi conſului, ut collectum jam genitale ſemen excerneret: poſtea verò, & à narrationibus, & ſpectaculis, & meditationibus libidinem ſuſcitare potentibus, ſummopere caveret. At cantores & athletæ, qui jam inde ab initio nullam vitæ partem venereis illecebris contaminaverunt, nullam admittentes hujusmodi vel cogitationem vel imaginationem, iis pudenda exilia, & rugoſa, veluti ſenibus, fieri conſueverunt. Nam præter ea quæ accidere ſolent iis, qui protinus à prima juventute immodicæ libidini ſeſe permiſerunt, id etiam evenit, ut horum locorum vaſa ampliùs patentia majorem ad ſe ſanguinis copiam alliciant: & coeundi cupiditas increſcat, eâ videlicet ratione quam in cæteris quoque facultatibus videre eſt, & quæ à Platone etiam notata eſt, cùm inquit: *Ignavia quidem exolvit, propriis autem officii exercitatio robur augere ſolet.* Sic mammæ quoque in iis, quæ non-dum impregnatæ fuerunt, contractæ permanent, in aliis verò à partu infantulos lactantibus, vaſtiſſimæ redduntur, atque ita magnæ permanent lac emittentes, donec puer fuerit ablactatus: tunc enim haud ita multo pòſt à lactis generatione quieſcunt. *Galen. lib. 6. de locis affect. circa finem.*

† Priapus induſio glacie quaſi adſtrictus legitur apud *Salmuth. Cent. 3. obſ. 69.*

Observatio V.

Cadaverum in caſtris inguina magna & intenta viſa, altera à pugna commiſſa die.

MIrum eſt, quod in caſtris vidimus ad Tarum in Parmenſi agro, in pugna adverſus Gallos. Nuda erant cadavera paſſim, per ripas fluminis jacentia, quorum inguina ſupra modum magnitudinis intenta erant; ſolis (ut puto) vapore, ac heſterno imbre, quo corpora perfuſa fuerant. *Alexand. Bened. lib. 24. cap. 19. de morb. curand.*

DE HERNIIS.

Observatio I.

Tuſſi, ſciſſa tunica inteſtinorum, puer in Herniam incidit.

TUſſi valida urgebatur puer ſextum annum agens, dumq; vehementiùs tuſſiret, ſciſſa eſt tunica, quæ deducere ab inferioribus partibus inteſtina debet, & in ſcrotum, Græci ὄσχεον vocant, inteſtina devoluta, Herniam fecerunt, quâ & in hunc usque diem laborat. Tanta enim fuit ſciſſura, ut nec coire hactenus ullis potuerit medicamentis, nec etiam in futurum, niſi ſola uſtione coibit. *Beniv. cap. 64. Abditorum.*

Si peritonæi vel unitas ſolvatur, aut laxiora fiant ejus foramina, per quæ vaſa ad teſtes deferuntur, cùm vel inteſtina, vel omentum extra locum decidit, affectusque fit, quæ Græcis κήλη Latinis Ramex dicitur: qui quandoque circa inguina conſiſtit, & Bubonocele appellatur: aliàs in ſcroto, quò ſi inteſtina deſcenderint, ἐντεροκήλη: ſi verò omentum, ἐπιπλοκήλη nominatur. Curatio autem horum non niſi per ſectionem perficitur quod artis hujus peritis relinquendum. *Dodonæus Annotat. ad idem caput.*

Observatio II.

Herniosus quidam, cui inteſtina ad ſcrotum delapſa graviſſima ſymptomata excitarunt, reſtitutus: qui neglectu faſciæ ex recidiva mortuus eſt: cujus inteſtina deprehenſa ſunt cum epiploo livida, & adeo in ſcroto complicata, ut minimè explicari, & reponi potuerint.

ECce fortè in mentem nunc venit, cùm olim juvenis in Delphinatu Galliæ primò medicinam facerem, accerſitum me ad ſenem quendam hernioſum, nobiliſſimæ familiæ, cui inteſtina in ſcrotum prolapſa erant, & qui variis, iisque gravibus, ob id, moleſtabatur ſymptomatibus: apud quem Chirurgum reperi, illa in ſuum redigere locum annitentem, applicatione fotuum & unctionum, ex rebus magna ex parte conſtringentibus apparatarum. Ego animadvertens eorum uſu impediri potiùs, quàm promoveri curationem, confeſtim ex mollientibus & relaxantibus, quæ mecum aſportaram, curavi concinnanda remedia, quorum uſu intra paucas horas ſuo loco fuerunt reſtituta inteſtina, & dolores, quibus acriter infeſtabatur, ſublati: quæ curatio non parum famæ & nominis, eo loci, tunc mihi πρωτοπειρίᾳ, peperit. Poſt aliquod autem temporis ſpatium, quia faſciæ uſum averſabatur, relapſa cum eſſent, denuo ad illum ſum vocatus ac eadem quæ antea per aliquot dies uſurpans remedia, nihil profeci, nec ullo modo inteſtina potuerunt reſti-

[illegible] me præſente bonus ſenex exſpiravit. [illegible] ua ratione id potuerit accidere, quòd uſu [illegible] remediorum moibus, quemadmodum [illegible] ceſſerit, petii ex uxore defuncti, ut liceret, [illegible] cadavere, ejus contumaciæ inveſtigare cau- [illegible] Illa non refragante, ego & Chirurgus, tum et- [illegible] præſens opus anatomicum mox aggredimur, & re- [illegible] rimus inteſtina, unà cum epiploo, Zirbo vulgo dicto, admodum livente, in ſcrotum decubuiſſe, & eo inteſti- [illegible] adeo intricata, ut ob id impoſſibilis omnino fuerit [illegible] u ii reductio. Et ſic *αὐτοψίᾳ* in veram ejus contuma- [illegible] pervenimus notitiam. *V. Cl. Joan. Coſmas Holtza-* *ius de obſerv. propr.*

Observatio III.

Enterocelem conſtante ætate citra ſectionem curata.

In hoc morbo nihil deſperandum eſſe, poſſeque et- [illegible] curationem conſtantis ætatis hominibus, ut qua- [illegible] nariis, qui tres corporis dimenſiones impleve- [illegible] t, [illegible] iciter procedere; ſequens teſtatur hiſtoria. Erat [illegible] am in ſancti Andreæ parœcia, Joannes Moretus [illegible] c, cui ex officio incumbebat epiſtolam, quoties [illegible] celebritas poſcebat, alta voce decantare. Cùm [illegible] enterocele laboraret, acceſſit ad me opem efflagitavit [illegible] avi enim ſe dolore premi, tum præſertim cùm [illegible] am contentiùs declamaret. Enteroceles ani- [illegible] verſa magnitudine, ſuaſi ut alium in ſuum locum [illegible] ret. Itaque impetrata à Curione Domino Cle- [illegible] acultatis Theologicæ Decano, cauſaria miſſione, [illegible] hi commiſit. Hominem ex arte tractavi, atque [illegible] unquam ſine ſubligaculo eſſet imperavi: paruit [illegible] conſiliis. Cum quinquennio vel ſexennio pòſt [illegible] um ipſum habuiſſem, rogavi quî haberet; perbellè [illegible] p ndit; imminutem enim ſe penitus ab eo, quo ante vexabatur, morbo eſſe. Quod ego mihi ante perſua- [illegible] on potui, quàm diligenti genitalium ipſius ob- [illegible] tione, rei veritatem, ut ipſe narraverat, oculis fi- [illegible] bus ſum aſſecutus. Sed cùm ſemeſtri ſpatio pòſt ex pleuritide interiiſſet, Corionis domum in qua commo- [illegible] atur adii. cadaveris copiam mihi ſieri impetravi, ut ego animadverterem, ecquid rei natura in via illa, quâ inteſtina devolvebantur, eſſet commolita. Teſtem Deum appello, me circum foramen proceſſus petito- næi ſubſtantiam comperiſſe adipoſam, ovi minoris [illegible] nitudine, eo loci ſic tenaciter adhærentem, ut vix [illegible] m ſine vicinarum partium divulſione inde diſtra- [illegible] e potuerim. Atque hoc illi ad ſanitatem compen- [illegible] ſex [illegible] terat. admiratione verò & obſervatione di- [illegible] ium eſt, quòd natura vel paulum arte adjuta [illegible] s ſanat, qui cenſentur immedicabiles. *Pareus lib.* [illegible] *cap. 5.*

Observatio IV.

Herniariæ uſu quidam, maximè verò pueri, ab enterocele percurati.

P[illegible] bata multis herbula eſt, (Herniaria dicta, ab aliis [illegible] a Hollerii, *Duretus*) in ſabuloſis naſcens, ramu- [illegible] to in terram ſpargit, foliis minimis & rotundu- [illegible] s [illegible] llicatis ex viridi flaveſcentibus, per ramulos [illegible], adſtringente guſtu, ex qua ſuccus expreſſus, ſub- [illegible] e affuſo vino albo, certiſſimum, & aliquoties proba- [illegible] m remedium contra deſcenſum inteſtini. Nam no- [illegible] tebus ita percurat, ut poſteà non redeat malum: [illegible] nventu autumno. *Hollerius cap. 62. lib. 1. de morb.* *int.* Addit *Duretus*, puerorum pulticulæ ex pane al- bi[illegible], in tenuiſſimum pulverem redacto, & lacte con- [illegible] tur quibus mellis nonnihil addi poterit, ut alvus [illegible] uber ius. Hæc ille.

P[illegible] minus, ſunt qui ab effectu ipſam her- nio[illegible] vocent, quòd ad enterocelas præſtantiſſimum reme[illegible] ſit, in potionibus ſumpta. Audio à viris fide dignis, cum hac tantùm herbula à Gabriele Fallopio Mutinenſe, plures inteſtinorum ramice laborantes eſſe ſanatos. *Matthiolus cap. 4. Comm. ad 4. lib. Dioſc.*

Mirabilis eſt Hollerianæ herbæ, (herniariam proptèrea appellant) ad hunc affectum profligandum efficacia. Ejus aquæ ſtillatitiæ arte Chymica extractæ, unico hauſtu, cùm tentata alia remedia non reſponderent, paucis abhinc diebus curatus adoleſcens in Gymnaſio Haricuriano, cui citatior ſaltus inſignem herniam conciliarat. Admotum autem emplaſtrum hujusmodi. ℞. *Emplaſt. contra rupt. & de gratia Dei ana unciam unam Sang. drac. pulv. rad. oſmund. regalis, olibani pulverat. an. drach. duas, cum modico ol. myrtill. molliantur in igne, & fiat emplaſt. ſuper alutam. Valetius Exerc. 62. ad cap. 62. Hollerii de morb. intern.* Plura de herniaria; & ejus virtute contra rupturam, vide apud *Chalmeteum & Piſonem, capitibus de Hernia.*

† An Hernioſis conveniat radix Aaronis? vid. *Nic. Fontan. Quæſt. 12. p. 65.* Herba Hollerii herniis dicata commemoratur ab *Camerar. Syllog. Memorab. Cent. 3. part. 48.*

Observatio V.

Rupturarum, unius Indicæ herbæ, & ligaturæ uſu, curatio.

PAululum cujusdam plantæ mihi miſſum fuit, cujus formam, quòd ob ſiccitatem omnino confracta & comminuta eſſet, obſervare non potui. Hanc ſcribunt miram habere facultatem, in rupturis cùm puerorum, tam adultorum, & rem ita ſe habere aſſerunt. Ea utitur Indus quidam recenti, contuſa & rupturæ impoſita, adhibito deinde miro quodam ligaturæ genere, quoniam etiam ſine braccis non minùs firmiter ligati incedunt, quam ſi braccati eſſent, ut mihi retulit quidam, qui ſimili morbo liberatus erat, ejus plantæ & ligaturæ uſu. Talem ligaturam (ſi adeò firma ſit, ut ille referebat) ſolam ſufficere poſſe exiſtimo, nulla herba, aliave re, impoſita: quoniam hic quendam Cordubenſem conſpexi, qui omnes hernioſos ſola ligatura curabat, nullis adhibitis braccis, quod veriſſimum eſt, & hic adhuc vivunt, qui ab eo curati fuere. *Nic. Monardes lib. 3. ſimpl. Medicam. ex novo orbe delatorum.*

Observatio VI.

Novum genus curationis ad enterocelas, ab authore primùm proditum.

ESt & alius ſanandi ſine ferramento modus, etſi manum omnium deſiderare videatur. unicâ enim punctione conſtat. Corpus quidem ſanguine priùs vel dejectione levandum, vel abſtinentia, ſi opus eſt. In hac curatione triduo aquam bibere, vel pridie à cibo abſtinere neceſſe eſt. Interea acus firmior paranda, in qua filum ex ſerico crudo validiſſimo inſerendum eſt pedalis longitudinis, ac teſſella eburnea vel cornea ſub hac figura paranda eſt [ ] pollicis latitudine, cataplaſmata item, reliquaque necessaria. Ipſo manè ægrum ſupinum collocant, ſubductis inteſtinis, locus priùs aptè radendus eſt. Et tum extento ſcroto, ut cutis inguinis intenta ſit, æger ſpiritum leviter contineat ſine clamore. Medicus manu ſiniſtra ſubmiſſo inteſtino tunicam arctè contineat, ne id deorſum devolvatur: dextra manu vena ſeminaria ad teſticulum perquirenda eſt, præter hanc univerſa tunica apprehendi cum cute debet, atque juxta venam acus dimittenda eſt audacter oleo tincta, filumque deducendum extracta acu, miniſter filum comprehendat, & teſſela intra filum poſita firmo nodo, includenda eſt, ita ut cutim plano contingat, alterutra ſcroti parte illæſa, & geminis teſtibus modò excluſis: tum ſemel aut bis teſſella intra filum poſita ſingulis diebus torquenda eſt; tum paulatim filum arctiùs undique ſummam cutim & tunicam adſtringendo erodit, foramenque verſus teſticulum non

ſine

ſine pure dilatat, atque unà pariter laxatum vulnus ſuperdato medicamine ſolidefcit, ita ut paulatim plaga operiatur,& ſimul ora utrinque cohæreant. Nam filum circumquaque arctiùs datum decimo die, vel quinto decimo, cum latimum partem quam comprehendit, penitus abſcindit, tum cicatrix coalenda eſt, e callo firmanda, & major cuſtodia adhibenda eſt, ne pars icenter violata laxetur & inteſtinum ruat. Hac ratione venarum profluvium non timemus, neque ullam inflammationem. Sed ſtatim vinum à punctione cum roſacco pro cataplaſmate infundimus. Mox lenticulam cum melle, vel vino mixto, in quo malicorium incoctum ſit. Deinde ſedata inflammatione triticeam farinam, pineâ reſinâ adjectâ, imponimus; pus paulatim abſtergimus, & cerato impoſito ad cicatricem vulnus deducimus. Et in hac curatione victua is neceſſarius eſt, qui in alio vulnerum genere præcipitur. Tota igitur pars illa, quæ comprehenditur, præciditur, ac pariter perſanatur; ſuborto enim callo (ut volumus) foramine peritonæi obſtructo, deſcendenti vel inteſtino, vel omento exitus præcluditur. Vidimus plures eo modo ſanatos à quodam Hiſpano, qui modicum pretio curationis lenitatem, ut unica punctione ſanarentur, atque firmitudinem pariter promittebat, & plures mortalium in ſeſe circumagebat. Alii Medici magna plagâ novaculâ aperiunt, nec id ſine ſummo vitæ periculo fieri poteſt: nam dolores ingentes movent, ac inflammationes, non ſine venarum profluvio. *Alex. Benedictus lib. 24. cap. 36. de curand. morb.*

Observatio VII.

Herniarum curatio chirurgica nova, per varios puncti aurei dicti modos.

Si omnibus modis ſanationem Hernia non admiſerit, propter laxati aut rupti peritonæi ingentem continui ſolutionem, atque æger aſſidentium amicorum conſenſu paratus ſit, ſanitatis ſpe, aleam omnem ſubire, tentabitur curatio puncto, quod vocant Aureum: ad quam rem, ſolerti & ſtrenuâ manu Chirurgus advocabitur. Faciet is inciſionem ſupra oa pubia, in quam ſpecillum immittet cannulæ ſimile, illudque ſub peritonæi proceſſu ſecundum ipſius longitudinem impellet, atque ſurrigendo, à vicinis fibroſis & nervolis corporibus, quibus adhærcſcit, divellet; mox & vaſa ſpermatica cum cremaſtere teſticuli muſculo abſtrahet, quibus perfectis ipſum proceſſum ſeorſum abducet, ejusque quantum laxius eſt, exiguis & laxis forcipibus, foraminibus in medio perviis, comprehendet, atque acu quinque vel ſex fila ducente transadiget quàm proximè vaſa ſpermatica, & cremaſterem muſculum. Sed & iterum ducenda erit acus, in ejus quod ex proceſſu reſtat medium, unà comprehenſis vulneris labris: tum arcto nodo filum conſtringendum, & à ſectione tantùm ejus relinquendum, quantum ſatis ſit, ut extrorſum è vulnere pendeat. Id filum putredine ſenſim diſſolvetur ex ſeſe: nec verò ante abſtrahendum, quàm natura in ligaturæ locum carnem regeneraverit & repoſuerit, aliàs fruſtra omnia conſumptus fuerit labor. Denique vulnus detergetur, carne implebitur, & cicatrice obducetur, cujus calloſa durities, delapſuro iterum inteſtino vel omento obſtabit.

Viſi ſunt alii Chirurgi, qui aliâ arte punctum ejusmodi aureum perficerent. Cutem ſupra os pubis inciduut, qua parte delapſus fieri ſolet, ad peritonæi usque proceſſum, ſubque ipſum recectum, tenuem virgulam auream ſemel atque iterum ducunt, ipſamque ductam tantùm conſtringunt, quantum proceſſus ejusmodi laxitati corrigendæ ſufficiat liberis interim ab adſtrictione vaſis ſpermaticis. Hinc extrema virgulæ capita, bis & tertiò exiguis forcipibus, ſibi mutuò intorquent & implicant. quod ſupereſt ejus reſecant: quod à ſectione reliquum extat, id intortum obvolvunt, ne ſuperinductam carnem acumine ſuo pungat. mox reli... rea virgula vulnus ad inſtar ...erum ſimp... rant: ægrum in lecto cruribus altioribus, & ... preſſiore, per quindecim & viginti dies contine... arte multi ſanati ſunt: alii in morbum relap... gulæ malè complicatæ occaſione.

Eſt & alia puncti aurei ratio, quam ego exp... rem & tutiorem judico, vel hoc nomine, quòd ... heterogeneum in parte poſt ſanationem relinquit. ... go virgulæ aureæ loco plumbeam inducunt, ... tantùm circumactu proceſſum peritonæi comple... tur, hinc quantum opus eſt conſtringitur, non ... laxiùs, ne lapſuro corpori viam relinquat; neque ... ctius, ne intercluſo ſpiritibus & nutritioni i... gangræna invadat: reliqua ejus extrema ext... prominere & pendere ſinuntur: cùm temporis ... callum contraxiſſe peritonæi illa contractura ... tum inducta evolvitur, & molliter ſubducitur ... reliqua inde vulneris curatio arte perficitur. ...*areus lib. 7. cap. 16.*

Quidam modum cum filo aureo, omni...m pulcherrimum atque tutiſſimum eſſe affirmant. Eo ſi... m teſticulus non perit, nec ullatenus impeditur. Na... filum ex auro tracto transmiſſum & intortum, conſt... ingit tantùm erythroidem, non vaſa ſpermatica. I... que filum id ſtringitur variè pro ætatis ratione. Siquidem in adultis, quia non augebuntur partes, id filum ...is ſtringitur quàm pueris, quos ſperamus creſcituros. Satis eſt canalem reddere ſic anguſtum, ut non transmittat inteſtinum, vaſa in eo ſint libera. Modus eſt, ſecatur cutis in pube, acus curva ſub erythr...de transmittitur cum filo auri. Id filum ſupra erythr...idem breve contorquetur ſorfice, ita ut non pungat ſuis extremis. Vol... nus carnis ſuitur, & ſic conſolidatur. Filum id nunquam decidit, nec putret. *Joubertus Annot. ad tract. de Gutta Guid. Cauliaci.*

† Herniarum curationem paucularum ſeptimanarum ſpatio perficiendam proponit *Hafer. Hercul. Med. l. 3. c. 5. pag. 177.*

Observatio VIII.

Securior, ſed longior curandæ herniæ modus.

Modus eſt, quem docet Nicolus, quo circulatores utuntur in hernia inteſtinali, aut teſticul...u... & trahunt teſticulum ſupra, & cum vaſis ſemi...e trahunt ſupra inguen, quæ operatio periculoſi...ima ac violentiſſima: cùm tamen Rhaſis 24. *continent* doceat curare herniam inteſtinalem ſine exe... teſticuli & vaſorum ſeminis, ſolùm compreſſi... int...nis, duro pulvinari cum vinculis ferreis in modum ...ni; adurere ſuper inguen locum, per quem deſ... ſolebant inteſtina, atque conſolidare; ita ut ... per quadraginta dies ſupinus maneat, nec mo...e... nec inteſtina deſcendere permittantur: & uſtio ... cum candenti ferro, & uſque ad oa pubis, ut docet ... Nicolus. Et eſt longior cura, ſed longè ſecurior ... melior. Et poteſt, ut dicit, fieri in timidis cu...e dicamento adurente: ſed non eſt adeò tutum ob... tudinem. Unde patet, quòd Medici noſtræ ætat... hil ſciunt rerum nobiliorum. *Cardan. comm. ad p... lib. 6. Hipp.*

Observatio IX.

Alia inteſtini, omentique reſtituendi fac...or & tutior curatio.

Aliam operationis hujus perficiendæ ra...e... Theodoricus, & Guido adinvenere. ... omentumque delapſa, ſic collocato ... ut ... cruribus capite ſit depreſſiore in ſuam ab... dem regerunt: inde laxiorem producti ... pe... i portionem, unaque ſpermatica vaſa, & c... muſculum ad iſchium adducunt: tum ...

pe...

Ph... ſeos ejus partem, convenienti pro ætate & morbo, Pyrotico inurunt, recta ad oſſis perpendiculum, qua devolvebatur inteſtinum, appreſſo. Hac obducta mature eſcharam, ſcalpello ad vivum uſque divellunt; hinc alterum, quod ad os uſque pervadat pyroticum eodem loco apprimunt: tum eſcharæ ex apophyſi commemorata concretæ lapſum procurant. Relictum inde ulcus ad cicatricem perducunt, quæ mox contracto denſiore callo ſic inteſtinis omentoque viam obſtruat; ut omnem ipſis ad ſcrotum aditum, deſcenſumque intercludat. Hæc reſtituendi inteſtini omentique via, quamvis tutior & facilior ſit, nequaquam tamen ſibi tentandam ...tabit Chirurgus, ſi ipſa ſic apophyſi peritonæi velut ...lutinata adhæreſcant, ut divelli inde & in ſuum lo... compelli nequeant: (ab inuſtis enim ſic & vi... inteſtinis graviorum malorum fieret acceſſio) ſi rupta, aut amplius dilatata apophyſi, vægrandem tumorem coercita peritonæo corpora prolapſu ſuo fa... ſi teſtis adhuc pendulus ea in media velut Bubo... ...a, enteroceles ſpecie, reſtitutus, nondum in ſcro... deſcenderit: ſi ægri nondum ea ſint ætate, qua ſe, ſit ...peratio, vel immotos præbere, vel excremen... arbitrium retinere poſſint. *Pareus lib. 7. c. 16.*

Observatio X.

Monſtroſa magnitudinis, ſine periculo, hernia.

NOtandum, quod per peritonæi magnas ruptiones inteſtina ad capitis humani craſſitiem in ſcrotum delabi poſſunt, ſine magno dolore & vitæ periculo, ... per loci & rupturæ amplitudinem fæces, ut faci... ...re, ſic facile regredi poſſint. *Idem lib. 7. cap. 14.*

Observatio XI.

Herniæ triplicis ingens pondus ad libras 60. deveniens: poſt cujus ſectionem mors ſecuta.

IN quodam magni nominis viro vitam ſedentariam ...gente, temperie humida prædito, & diu in viduita... ...itam tranſigente, hernia tum aquoſa, tum carnoſa, ac inteſtinalis, (de qua ultima tamen ſemper fuit du...ium, cum nullos dolores ſentiret vehementes) excre...erat in tantam magnitudinem, ut ultra 60. libras penderet: & ipſe amplius hoc pondus propemodum ferre ...on poſſet, propter difficultatem ſpirandi, cum omnia ...gna vi deorſum traherentur, ſemperque lecto affixus ...cumbere coactus fuit. Tandem cum nulli amplius ...edio locus relictus eſſet, & mors illi brevi, ex ipſius ...oque prædicatione, immineret: de conſilio Medico... & Chirurgorum, prius tamen prognoſtico indica...to: cum omnibus copia aquæ adeſſe videretur, ſectio ...dhibita, in loco inferiore, ubi undans aqua per...batur. Qua adhibita, ſine magno dolore effluxit ...mpetu illius, ad libram 1. ſed foramine obſtructo ...edici noluerunt plus excerni Sequentibus die...tribus, plus illius evacuatum eſt: & æger non malè ...uit. Verum quarto die ſupervenit febris, cum ...elate, quod alioqui illi fuit ſæpiſſime moleſtum, ...m in pede altero, qui ob ſcirrhum œdemato... ...ſitatæ quoque fuit magnitudinis, ac paulatim ...e decreverunt, ut cum magno multorum dolore & ...mento, paucos poſt dies placidiſſime in Chriſto ...it. Apertum ſcrotum, quod ex ſectione alio... ...detumuerat, & ſpem aliquam convaleſcentiæ ...rat, reperta inteſtina putreſcentia, quæ procul ...o mortem accelerarunt. *De obſerv. CL. V. Ioach. ...merar.*

Herniam ex aquoſa, carnoſâ, & varicoſa confla... in militiæ duce Ramſay, commemorat, *Io. Dan. ...rſt. obſ. Anat. 6.*

Observatio XII.

Her...ia opinionem nonnunquam teſticulus in inguine latens facit, tum qua huic animadverſio debeatur.

OBſervavi aliquoties pueros quoſdam, teſtes retractos habere in interiori parte pubis, quæ ad coxendicis articulum vergit, ac ſiqui minus periti ſunt, Herniam ei parti ſubeſſe opinantur, ſed Herniam non eſſe, ex eo cognoſcitur, quod locus ille non doleat: deinde, quod ab ea parte ſcroti deſit teſtis. *CL. V. Iacob. Oethæus lib. obſerv. propriarum.*

Fit non raro, ut naturæ ignaviâ etiam in adultis, nondum in ſcrotum propulſi ſint teſticuli, ſed diu ſegniter in inguinibus lateant, tumorem excitantes cum dolore, quæ res Chirurgo minime malo enteroceles opinionem facit: Itaque dum repellentibus & ſubligaculis tumorem illum compellere nititur, doloris incrementum facit, & deſcenſum teſticuli in ſcrotum remoratur. Id ego non ita pridem in puero, quem Chirurgus imperitus diu tanquam herniosum fruſtra & miſere curaverat, animadverti: nam cum unicum in ſcroto ſubeſſe teſtem animadvertiſſem, ac nunquam caſtratum puerum reſciviſſem, procul dehinc ab ipſo emplaſtra & ſubligacula removeri juſſi, parentibuſque edixi, ut ipſum curſare & ſaltare permitterent, quo otiosè ceſſans promoveretur in ſcrotum teſticulus, quæ res eventum, ut prædixeram, ſenſim & ſine dolore habuit. Affectionis ejuſmodi ratio ut intelligatur, ſciendum eſt, marem à fœmina caloris tantum efficacia differre. Efficacis autem caloris eſt foras propellere, ut frigoris intro cohibere. Hinc fit ut teſtes maribus foras ex ſcroto pendeant, fœminis âutem in imo ventre concluſi lateant. Contigit igitur, ut in maribus quibuſdam natura frigidioribus teſtes aliquandiu occluſi contineantur, donec juvenili tandem ardore deorſum in ſcrotum propellantur. *Pareus lib. 7. cap. 16.*

Observatio XIII.

Enteroceles ſpecies quadam ſua ſponte conſaneſcens.

HYdrops proprie fit, cum inter membranam peritonæum appellatam, & inteſtina plurimus aquoſus humor coacervatur. Huc tamen hydropis nomen extenditur, ad aquam quæ intra tunicam erythroidem, vel exterius inter ipſam, & adjacentes tunicas comprehenditur. Colligitur autem cùm colliſis aut fractis vaſis in puerperio, ſanguis ſubinde alimenti ratione defluens, in aquoſam ſeroſamque ſubſtantiam mutatur: quæ tandem diſcutitur, ob ætatem ad ſicciorem & robuſtiorem naturam tranſmutatam, Id quod experti ſumus in Adriano noſtro: quem cum enterocele laborare non ſine triſtitia putaremus, ætatis progreſſu, multis non ita ſperantibus, liberatum vidimus, *Adrianus Allemannus Comment. ad. lib. Hipp. de Aere aquis, &c. pag. 72.*

Observatio XIV.

Caſtratores eſſome, vel mortis, aut ſterilitatis perpetuæ authores.

ETſi ea curandarum herniarum via, quæ aureo puncto fit, dolore ac periculo non vacet, tutior tamen eſt quam illa, quæ fit per caſtrationem, quæ ægros remedii crudelitate enectos, manifeſto mortis periculo exponit. Caſtratores enim dum timent, ne curatione abſoluta ſuperſtes ſit relaxatio, violento tractu peritonæi proceſſum, à partibus quibus adhæret, divellunt, unaque nervum à ſexta conjugatione qui ad teſtem pergit; eandem vim vaſis ſpermaticis inferunt: quibus ex rebus dolor excitatur ingens, convulſio, hæmorrhagia, inflammatio, putredo, ac denique mors, ut ego in multis obſervavi, quos paucis poſt diebus, quam execti fuerant, mortuos diſſecui. Hæc pericula, & damna, etſi nonnulli evadant, qui tamen generandi facultate per omnem dehinc vitam privantur, cujus gratia teſtes natura largita eſt, tanquam partes humanæ ſpeciei conſervandæ inprimis neceſſarias. Quo nomine Galenus ipſos præferre cordi non eſt

veritus, quod cor vitæ principium ſit; at teſtes melioris vitæ: longè autem nobilius eſt bene vivere, quam ſimpliciter & abſolute vivere: Itaque caſtrati in fœmineam naturam degenerant, nam glabreſcunt, vox enervatur, animus deficit, timidi evadunt, cumque inhabiles ſint ad omnes ferè humanas actiones, non poteſt ipſis vita non eſſe miſera. Quare nunquam exectiuni teſtium ſubſcribam, niſi forte ſarcocele, aut gangræna ipſos invaſerit. *Pareus lib. 7. cap. 16.*

Observatio XV.

A ramice curatus interiit.

RAmice vexabatur Michelotius noſter: cumque cuidam, qui hanc artem profiteretur, ſeſe curandum tradidiſſet, duplici ſtatim ille faſciæ inguen devinxit, non repulſo in ſuperiores partes inteſtino. Dumque membrum ipſum ita ut erat, arctius obligatum in octavum uſque diem detinuiſſet, eſſetque interim ingens exorta inflammatio, quæ hominem eâ parte, qua faſcia deligabatur, miſerabiliter cruciaret, repente omnis amotus eſt dolor, & ipſe delirare cœpit. Quare cum ad ægrum ſero quidem, ſed tamen vocatus, accederem, primo arteriam tango, cumque pulſum vix elevari perciperem, & faciem inſpectans, eam nimio pallore ſuffuſam, atque ipſos etiam oculos cavos effectos animadverterem, jubeo ut ſacerdotem accerſant: tum faſciâ illa ſoluta, locum undique nigreſcentem cerno, cumque ſpecillum ulceri imponerem, omnia circumjacentia inteſtina jam putruiſſe cognoſco. Et qui paucis dein horis è vita diſcedens, utile nobis documentum ſua morte reliquit. *Benivenius cap. 73, de Abditis.*

Non omnes qui à ramice aut veſicæ calculo per ſectionem curantur, in vita ſervantur. Plerique etenim eorum moriuntur: quibus videlicet per diuturnitatem mali ac dolorum, vires debilitatæ ſunt, aut aliquod ex internis viſceribus corruptum. Quod calculo in veſicâ conſiſtente facile fit. Tandem enim renes inflammantur; ac deinde ſuppurantur: & tunc quidem artifex culpandus non eſt. Sed ſi ſiniſtra adhibeatur curatio, culpa in artificem cadit: veluti in hunc, qui inteſtino non ſurſum repulſo, curationem ramicis temere aggreſſus fuit. *Dodonæus in Annotat. ad cap. prædictum.*

Observatio XVI.

Ileo, epigenomeno herniæ ſymptomati, ut Chirurgica ratione ſuccurrendum.

SÆpe contingit, ut inteſtina reſtitui non poſſint, quod peritonæi proceſſus non ſatis pateant; nam delapſæ una cum inteſtino ſenſim in ſcrotum fæces, ibi partim indurantur, partim flatuum acceſſione per reſolutionem auctæ, tantum tumorem excitant, ut remeare per id cavum nequeant, per quod paulo ante ſubiverunt. Quo fit ut à putredine concluſæ eluviei, ſuccedat inflammatio, ut nova ſubinde doloris acceſſio: tandemque fæcum, egreſſu deorſum per anum prohibitarum, ſurſum per os regreſſus & vomitus. Affectionem hanc vulgo Miſerere mei nominant. Huic ut occurratur ſymptomati, tentanda potius extrema remedia ſunt quam ut ſinamus ægrum tam turpi & fœdo genere mortis è vita emigrare. Occurremus autem Chirurgia, hoc qui ſequitur modo. Ægrum ſupinum in menſa vel ſcamno religabimus, mox in ſuperiore ſcroti parte inciſionem faciemus, intacta inteſtinorum ſubſtantia, habenda deinde cannula argentea craſſitie pennæ anſerinæ, una ſui parte rotunda & gibba, altera autem cava. Illam in inciſionis locum indemus, & peritonæi una cum ſcroto inciſi, productioni, quam longa producitur, adactam ſubjiciemus, ut ſecundum eam cavitatem, peritonæi proceſſum, inſertæ cannulæ beneficio, a contentis inteſtinis divulſum, recto ductu illæſis inteſtinis, novacula dividere poſſimus. Inciſione mediocri facta, ſenſim di[illegible] alvum [illegible]tur inteſtina: hincque ſutura, tantum in [illegible] comprehendetur, quantum ſatis eſſe videb[illegible] ipſum anguſtius redditum, nihil del[illegible] ducta in ſcrotum elabatur. Quod ſi indu[illegible] mora, vel inflammationis ardore fæcum [illegible] copia ut inciſio illa non ſit ſufficiens, compelle[illegible] ſuum locum inteſtinis, longi[illegible]o, impul[illegible] ſurſum ventrem verſus cannula, facienda eſt adeo u[illegible] regreſſui inteſtinorum in alvum ſatis eſſe poſſ[illegible] Gaſtroraphia ut decet celebrabitur, ut ſutura angu[illegible]re reddito peritonæi proceſſu, lapſuris inteſtin[illegible] v[illegible]mento via intercludatur, de cætero vulnus ut arti[illegible] curabitur. Sed priuſquam te ad id opus accin[illegible] pendendum diligenter, num ægro adſint, & valea[illegible] res, nec niſi prognoſi inſtituta, & amicis ægri enu[illegible]ta, tentandum quicquam. *Pareus lib. 7. cap. 15.*

Peritonæi magna illa ſectio, ab antiquis uſ[illegible] nuper revocata, in præſens vero ob Chirurgorum [illegible]rantiam rara, (quod multis exitio eſt) nimirum [illegible] Hernia inteſtinali inteſtinum aliquod quaſi ca[illegible] continetur, ita ut jam Volvulo laborent, & [illegible] ximi ſint, niſi enim ſubita dilatatione rupti peri[illegible]centur. Qua ſectione, non ita pridem Valees pate[illegible]lius, & Martinus Montargiſſienſis Botlivet di[illegible] memoriæ uſi ſunt. Qua ratione etiam apud [illegible] ſes, quidam ex amicis D. Gaudin, felici memori[illegible] (ſua præſentia, ut mihi atteſtatus eſt) per Mau[illegible] celebrem Chirurgum ſectus fuit, poſtquam unan[illegible] conſenſu, aliis auxiliis deficientibus, hoc inte[illegible] eſſet concluſum. Tali enim neceſſitate fit, ut decocti induſtrii, & prudentes cjuſmodi difficilia & gravia auxilia inveniant, benedictione divina in tanto charitatis opere adjuti. *Rouſſetus de Partu Cæſ. ſect. 3. cap. 3.*

Observatio XVII.

Omenti, in teſtis ſeminaliumque vaſorum tunicam, [illegible] cubitum, mollium ramicum, quos vulgus carn[illegible] vocat, authorem eſſe.

EGo non ſemel ſane omentum, in eam teſtis [illegible]nalumque ipſius vaſorum tunicam (qu[illegible] per[illegible] natum originem præbet) devolutum, ac in [illegible] mediocrem omenti aliàs conſtitutionem adauctam prehendi. Nam cùm tota omenti pars alioquin [illegible]nis incumbens, in mediocriter pingui homine, [illegible]bræ aut ſeſquilibræ pondus excederet: vidi tame[illegible]mentum ita præter naturam in ea teſtis tunica au[illegible] ut quatuor aut quinque librarum pondus pendere ventriculum ex ſua ſede ita deorſum diſtraheret, [illegible]triculi deficiente munere, variiſque obortis [illegible]bus, id pondus mortis occaſionem fuiſſe i[illegible]dum collegerim: cùm in morbo quodam late[illegible] alioqoin benè expurgatus fuerat, ſcrotum ex[illegible]o ægro adſtantibusque ſubligari neglectum fui[illegible] etiam quò exactiùs ramicum herniarumve, un[illegible]mus, rationem perquiro, eò etiam magis omn[illegible] molles ramices, quos carnoſos vulgus appel[illegible] meritò à varicoſis affectibus diſtinguit, ex om[illegible]lapſu, incrementoque progigni, mihi per[illegible]uadeo. *lib. 5. cap. 4. de corp. hum. fabr.*

HYDROCELE

Observatio I.

De Hydrocele.

HYDROCELE aliàs univerſum ſcr[illegible] modò unam ejus partem, ſiniſtr[illegible] licet, aut dextram, occupat. Impletur [illegible]tum ſcrotum, hydrope, vel etiam cach[illegible]xia laborantibus. Quæ vero unam [illegible]

…em afficit, aliam occaſionem habet, nec hy… …comitatur, ſed omnino aliter affectos. Non …tur quoque humor in ſcroto, ſed in membrana …oide teſtem continente. Supervenit quandoque …aliqua externa & manifeſta, ut à caſu, aut per… …ne: crebrò vero etiam ex latente & non manife… …a. Quæ autem ab externa cauſa acceſſit, aut … aut ſiniſtrum teſtem indifferenter affligit, & …ore ſanguis ſæpenumero concretus ac corruptus …ur. A latente vero ac non manifeſta cauſa ori… …ducens, nunquam alium quam ſiniſtrum teſtem …paſſe diligenter nobis inquirentibus obſervatum. …humor influit tenuis, & utinæ conſiſtentia ſi… …erythroidem diſtendens membranam: qui ſub… …m copioſus in hanc fertur, ut tumor quando… …humani capitis magnitudinem perveniat. Te… …autem ſubſtantia ab acrimonia humoris, ſucceſſu …oris non tamen mox, corrumpitur. Veteres, in… …os apud *Aetium* Leonidas, Hydrocelen tumorem …um & citra dolorem, tradunt, & talem quidem …me contingit reperiri: ſecus tamen in Anglo …m evenit. Inciderat hic in graviſſimum ſiniſtri …u cum tenſione dolorem: qui nullis cataplaſmatis, …ntis, emplaſtris, multo minus inunctionibus pla… …at leniri potuit. Unicum videbatur remedium …, & teſtis ablatio. Antuerpiæ illo tempore mul… …erant celebres & magni nominis Medici: plerique …orum curationem tentarunt. Cum autem ſeſe nihil …oficere experirentur, in eandem nobiſcum ſenten… …i devenere, in ſola ſectione unicam & ſolam ſpem …nentes: interim tamen nemine de hydrocele opi… …nem habente, ſed omnino alium circa teſtem affe… …m c…nſiſtere ſuſpicante. Sectus igitur tandem eſt …ager & ſiniſter teſtis ademptus. In ipſa autem ſectio… …demum cognitum, hydrocelen fuiſſe affectum, co… …sâ i… ſecantis faciem aqua exiliente. Teſtis integer, …a… …quaquam corruptus exutit, (nuper enim natus erat do… …uem cum etiamnum calentem Chirurgus medium di…deret, ex ipſius centro ſemen erupit, quod annotatione dignum. Curatus ac ſanatus à vulnere, …ulo poſt de lumborum dolore, ac gravitate con… querebatur: apparebant in lotio areolæ quædam, de …atente aliquo in renibus calculo ſuſpicio erat. In pu… be deinde circa cicatricem dolor cum tumore ſucceſſit: acc…deotibus vero & aliis ſymptomatis, mors tandem …cuta eſt. Scarificato autem circa pubem ac cicatri… …loco, aquoſus effluxit humor, & quidem copio… …Ren vero ſiniſter durus admodum erat, ac juſta quantitate major, & ſubſtantia interiore haud paren… …ymatis colorem referens, ſed candidior, concreto …durato puri (quod ſubinde in affectibus varias …accipit) ſimilis. Hinc apparet, & abunde ma… …eſtum eſt, quamobrem hydrocele ſive aquoſus ra… …, haud ab externa, ſed à latente cauſa procedens, … in ſiniſtram membranam incidat, atque hujus teſtem affligat. Nam hujus partis ſeminalis vena non …ava, veluti dextra oritur, ſed ab emulgente ſiniſtri …rocedit ac originem ſumit. Rene vero hoc ma… …cto, nec officio ſuo probe fungente, urinæ pars, …emulgens hæc ad ſe pertraxit, cum ad veſicam …ma…e affectum renem non poteſt deſcendere, per …alem in erythroidem delabitur, hydrocelen eo …ingenerans. Sublato autem teſte una cum ſua …ana, non amplius illic decumbere humor po… Quod ſi aliquis eò poſtea deſcendat, hunc in pube …ere neceſſe eſt: veluti Anglo contigit, cui paulò an… …mortem humor qui defluxerat, hoc loco ſubſtiterat, …oremque cum dolore ut diximus excitaverat. *Do…æus, cap. 39. obſervat. Medicinal.*

Observatio II.

Scroti in hydrocele periculoſa ſectio.

IN generoſo quodam viro, quam omnis periculi plena ſit ſcroti & erythroidis membranæ in hydrocele per ſcalpellum apertio, teſte non ſublato compertum eſt. Ab aliquot annis ſiniſtra parte hydrocele huic moleſta fuerat: fruſtra cataplaſmatis, ac aliis remediis crebro uſus, tandem temerarii Chirurgi conſilio acquieſcens, aperiri ſibi ſcalpello tumorem permiſit. Effluxit cito omnis humor, tumor quoque ſubſedit: ſed cum teſtis ipſe omnino eſſet corruptus, vicinas partes facile infecit. Subſecuta mox ſcroti univerſi, ac etiam penis cum tumore & ingenti dolore gangræna. Delirium cum vehementi febre propter doloris magnitudinem ſupervenit: ac non ita multo poſt mors ſucceſſit. Ren hujus ſiniſter corruptus fuit, & ſeminalis in erythroidem deſcendens, valde ampla & multum patens. *Idem cap. 40. Obſervat. Medicinal.*

Observatio III.

Hernia aquoſa aperta, nobilis quidam præter ſpem ſervatus.

ANno 1555. Menſe Martio, in ſuburbio ſancti Germani, nobili cuidam cultello aperta hernia aquoſa unde in gangrænam, dolorem intolerabilem, febrim & delirium incidit; unde mors ab omnibus exſpectabatur Excluſâ multâ aquâ per urethram, conciſa magna parte gangrænæ, convaluit præter expectationem. *Scholiograph. ad cap. 62. lib. 1. Holleri de morb. intern.*

† Hydrocelen inſtar capitis, breviter curatam refert *Borell. Cent. 1. obſ. 4.* de Hydroceles uſtione conſul. *Sererin. de Efficac. Medic. p. 281.* Cauterio curatam hydrocelen commemorat *Rhod. Cent. 3. obſ. 38.*

DE MULIEBRIUM GENITALIUM PARTIBUS.

Et primùm,

DE EXTERNIS.

IN GENERE.

Observatio I.

Ex inguinibus, & aliis vulvæ mulierum, & virginum quarundam, monſtroſa carnea excreſcentia, ſtrumarum inſtar ponderis librarum 18. 25. 34. ad genua & crura uſque à tenuiore baſi propendentes, enatæ: uberum vaccinorum ſubſtantia, glandulis & pinguedine referta; quarum nonnullæ ſine vitæ periculo per Chirurgiam liberatæ: aliæ verò mortuæ.

MULIER in hoſpitali Piſaurenſi, nata annos quadraginta quinque, carnoſam quandam excreſcentiam ab inguinibus naſcentem, pondere fere viginti quinque librarum patiebatur, quæ non minus illi inter crura pendebat, ac ramex inteſtinalis, quem viris ſæpe evenire contingit, & ſacci inſtar inter crura pendet. Hæc cum à me viſa eſſet, paucis interjectis diebus diem ſuum obiit; quam illico, convocatis undique Medicis & Chirurgis, diſſecuimus, & prominentem carnoſitatem dictam per medium ſcidimus, in qua nec inteſtina aſſervabantur, & nonnulli putabant nec intus uterus continebatur, ut alii credebant, ſed nec in ea aquoſitas aliqua erat; ſed tota ipſa pendula caro erat, alba, pituitoſa, uberis carnem præ ſe ferens nam vulvæ os in parte hujus pendulæ alta continebatur Cæterum hac deformi carnoſitate inciſâ, & rectè viſa, ad membrorum naturalium contemplationem

nos divertimus; nam hujus jecur ita magnum & craſſum videbatur, ut ſex æquaret libras, nulla in eo diviſione conſpecta. Proinde deſinat Sylvius iu Veſalium maledicta profundere; doctus namque eſt Sylvius Pariſienſis, & cujus doctrinæ ego multum tribuo: at cum veritas ipſa ante omnia ſit præferenda, jubente, ſic Platone, vel meliori authore, ea de causâ Veſalio potiùs quam Sylvio adhærendum putavi. Sed & lien in hoc corpore, craſſitie, lentore, & magnitudine: non recte valere indicabat; unde membra hæc naturalia cùm infecta eſſent, & male haberent, vice ſanguinis pituitoſum excrementum gignebant, quod ad locum declivem illum tranſmiſſum, deformem hanc carnoſitatem genuit: intra annum autem pendula hæc caro, admirandam magnitudinem accepit. Cæterum hujus mulieris uterus, ita intra inteſtinum rectum & veſicam contractus locabatur, ut altera veſica ab imperitis, & parum in anatomia exercitatis crederetur. Solet autem hujuſcemodi uterus in nonnullis mulieribus non raro conſpici, præcipue ſterilibus, & quæ nunquam pepererunt, ſed iis quoque mamillæ parvæ & contractæ ſunt, ut ex illis uteri parvitas & exiguitas etiam arguatur. *Luſitanus Curat.* 88. *Cent.* 5.

In Xenodochio noſtro, ruſticæ Virgini adempta fuit carnea moles, in interiore parte, ubera vaccina, quoad ſubſtantiam, referens, glandulis & pinguedine referta, quæ enata fuit ex cute pudendi, ita ut vulvæ os ad latus fuerit retractum dextrum. Baſis hujus molis vix quatuor vel quinque tranſverſos digitos æquavit prope pudendum, ſed inde ſenſim initium ſumens, inter crura lata admodum circumferentia propendit. Hæc pependit libras civiles 18. Poſtquam ſectione fuit ablata & curata, bene valuit. *Doctiſſimi Viri Georgii Palmæ Medici Obſervatio, per C L.V. Ioach. Camerarium liberaliſſimè cum aliis communicata.*

Virgini viginti annorum, in noſtro Prochodochio, cum ex ſuppreſſis menſibus venter intumeſceret, hydropis ſuſpicio fuit oborta, & ad hunc depellendum variis incaſſum uſa; tandem cum per quadriennium indies ventris moles augeretur, ita ut vix ferendo oneri pareſſet, nihilominus faciei color vividus, & labia rubicunda apparebant. Poſt paracenteſin adminiſtratam unde parum quiddam aquæ effluxit, ex longo cruciatu piè deceſſit. Ventre aperto, jecur optime conſtitutum ſeſe obtulit, reperta vero rotunda carnea moles ejuſdem, cum præſcripta, ſubſtantiæ, ex uteri externa ſuperficie, duobus craſſis proceſſibus enata, pendens libras civiles 34. *Idem.*

† Monſtroſam pudendi muliebris conformationem annotavit quoque *Bartholin. Cent.* 5. *hiſtor. anatom.* 9.

Observatio II.

Criſta in pudendo muliebri, Chirurgia & medicinis ſublata.

Mulier quædam habens criſtas in vulva, ut coire non poſſet, abſtinentia cibi potuſque, præmiſſis etiam debitis purgationibus, forcipe & inſtrumento caput gruis dicto, aquis quibuſdam fortibus, & Ung. Ægyptiaco tuto ſanata eſt, *Solenander ſect.* 5. *Conſil.* 15.

Observatio III.

Caro ſpongioſa in pudendo muliebri.

IN pudendo muliebri ſæpe caro ſpongioſa naſcitur, quæ à mulierculis vocatur *die ſchwamme.* In hoc affectu imperiti Chirurgi utuntur Unguento Ægyptiaco, Oleo Vitrioli, Mercurio præcipitato, & aliis, quibus ſæpe malum malo addunt, & mulieres in vitæ diſcrimen præcipitant. Curatur accommode hoc modo. Locus affectus his terve in die lavatur decoctione Raparum torridarum, (*wælck ruben ſuppe*) Poſtea illinatur tali Unguento. ℞. *Fungorum parvorum in fimo rido provenientium, adde ſebi Capr. q. ſ.* miſce ſuper prunas, poſtea fortiter exprime & ſerva ad uſum. Vel ℞. *Bliti rubri, fungorum prædict. an.* ℳ. j. *ſebi Capr. unc.* iſ. miſce ſuper prunas, poſtea fortiter exprime: & adde *Farina lupulorum unc. ſ. vel q. ſ.* f. Unguentum. *A. C. L. à Franco Hildeſio obſervatum.*

Observatio IV.

Caro ex naturalibus prolapſa.

RAriùs, ſed aliquando tamen morbus quoque ipſe novus eſt, quem non incidere, manifeſte alſum [illegible]. Cùm ætate noſtra quædam ex naturalibus partibus carne prolapſâ, & arente, intra paucas horas expiraverit: ſic ut nobiliſſimi Medici, neque genus mali, neque remedium invenerint. Quos ego nihil ideo tentaſſe judico, quia nemo in ſplendida perſona periclitari [illegible] jectura ſua voluerit: ne occidiſſe, niſi ſervaſſet, v[illegible]tur. *Celſus in præfat. operis de re medica.*

Observatio V.

Vena, digiti indicis longitudine & craſſitie, ex vulva propendens, hæmorrhoidum inſtar, enata.

VIdi mulierem, quæ eſt uſque hodie in vita, & nata erat intra vulvam ſuam hæmorrhois, long[itudi]nem digiti indicis, & ejus groſſitudinem habens, [qu]one prohibuit virum poſſe coire cum ea: & rogavit me incidere eam, & curare ipſam: & non fuit mihi conveniens facere illud, quoniam ipſa habebat p[illegible]tum in mundo, & cenſum multum, & vir ej[u]s eſt unus Rex hodie. *Haly Rodoham. comment. ad lib.* 3. *Galeni Artis Medicinalis, Text.* 177.

Mercurialis hiſtoriam hanc interpretatur, de mentula muliebri, de qua *ſubſequente proximo Lemmate.*

Observatio VI.

Mentula muliebris, Hippocrati Κίων, id eſt, columella, aliis Clitoris, quibuſdam Nympha dicta: recens ex veterum ſcriptis, & neotericorum obſervatione inventa & deſcripta.

AVicenna 3. *lib. fen.* 21. *circa finem,* meminit cujuſdam partis in pudendo muliebri ſitæ: quam virgam vel albathara vocat. Hanc *Albucaſis lib.* 2. *cap.* 7 tentiginem appellat: quæ ſolet aliquando ad tantum incrementum pervenire, ut mulieres hanc habentes coëant cum aliis, veluti ſi viri eſſent. Partem hanc Græci κλειτορίδα vocarunt, unde verbum κλειτορ[ίζειν] obſcœnum deductum eſt. Anatomici vero noſtri penitus neglexerunt, neque verbum quidem ullum de ip[ſa] faciunt. Particula hæc eadem virili peni reſpondet, & ex duplici nervo conſtat, intus ſpongioſo, atque atriore craſſiorique, ſanguine referto, ut in viris. Oritur bifurcato principio ab oſſe utroque pubis; atque in utroque principio dicto muſculum ſatis manifeſtum parvum tamen pro magnitudine partis habet, vaſa per dorſum currentia adſunt, quemadmodum in virili membro deſinitque in quoddam extremum, quod ceu glans videtur contenta quadam pelle veluti præputio, quæ pellis jungit pudendi exterioris gemina illa corpora, quæ à Græcis, præcipue à Sorano, πτερυγώματα vocantur. Totum hoc pudendum, quia parvum eſt, & latet in pinguiori pubis parte, ideo Anatomicos etiam latuit, atque ita latuit, ut ego primus fuerim, qui [su]perioribus annis idem patefecerim, & ſiqui alii de hac re locuti ſunt, aut ſcripſerunt, ſcias quod ipſam a me aut à meis auditoribus accepere, neque tamen ob id rem ipſam bene norunt. Extremam glandem illius penis ſtatim reperies in parte ſuperiori ipſius pudendi exterioris, ubi junguntur, vel unde incipiunt dicta πτερυγώματα. *Fallopius in Obſer. Anatom. ad Petr. Mannam.*

In elatiore muliebris pudendi ſede, quæ anteriori pubis oſſium regioni innititur, inter pudendi lab[ia],

al-

[illegible] arum fere in modum prominulas, [illegible] culares carunculas, quæ non omni- [illegible] regionis mulieribus æque ſunt ma- [illegible] uti etiam eidem quoque mulieri am- [illegible] ſemper modo eminent. Quibus verò ca- [illegible], ad ſuaviorem indubie affrictum, ac veluti [illegible] nem, & illecebram procreatæ, & in Septen- [illegible] bus mulieribus & pudicis, longe quam in cæ- [illegible] iores & magis demiſſæ, donentur nomi- [illegible] inter quæ κλιτόρις etiam occurrit) & qui apud [illegible] jam nupturis virginibus (uti etiam omni- [illegible] el as adhoc hodie apud Abdaritas, ſeu vocati [illegible] Presbyteri Ioannis geotem, perinde ac maſcu- [illegible] ium, religionis ergò) præſcindi ſoleant: [illegible] de veſtium attritu, veluti in tentiginem [illegible] inſurgantque, & interdum viro in Ve- [illegible] leſtius obſiſtant, magna ex parte ſuo loco à [illegible] eſcriptum. Iam ſi varios hermaphroditos [illegible] ego in meis anatomicis ſcriptis, quod illa ad [illegible] os & monſtra non pertinent, prætermiſi) perin- [illegible] ue ego vidiſſes, aut tum Patavii fuiſſes, cum [illegible] jam pretio ſeſe aliquando ſpectandum denu- [illegible] Pavanellus Chirurgus per parvi cujuſdam in [illegible] um loco conſiſtentis penis, parvorumque illi [illegible] entium teſticulorum reſectionem ſuccurreret, [illegible] lane ab ipſo mulier, divulſo una utcunique craſ- [illegible] ene, reddebatur; fortaſſis (inquam) propter [illegible] m naturæ luſum in quapiam muliere abs te ob- [illegible] um, alios omnes inſcitiæ, modo præter rationem [illegible] rgueres, novamque & interim inutilem prorſus [illegible], ac veluti membrum aliquod, integris alioquin [illegible] us haud adſcriberes. Exiſtimo namque ſa- [illegible] pendentem, & in tentiginem aliquando ſeſe e- [illegible] entem, in hermaphroditis (qui alioquin muliebria [illegible] perfectiora, & qui apud Æginetam aperte [illegible] untur) non ſemel mihi viſum penem, & illum [illegible] æ albatharam, Græcorum nimis excedentem, [illegible] in morborum claſſe habitam nympham, mulieri [illegible] cuipiam ita provenille, ut penis ille extra cutem non eſ- [illegible] t exortus, rudimentaque tantum quædam puſillæ [illegible] entulæ haberet. Quæ cum fortè fortuna tibi inter [illegible] pdum occurret, illa hujus tuæ obſervationis cau- [illegible] m dedit. Nihil namque certius eſt quam in omni- [illegible] u ieribus, in ſuperiori pudendi ſede, in qua à me [illegible] ptæ, & adhuc in naturæ metis comprehendendæ [illegible] neni carunculæ, penem; vel minimum haud reperi- [illegible] a pubis oſſibus pronatus, & muſculis aliquot [illegible] ſub cute, dictave pudendi ſede latitet, tentigi- [illegible] ue experiatur, & illum innaturalem, quem fere [illegible] ucan qui alias de morbis hic loquitur) ipſi aſ- [illegible] nas, uſum præſtet. *Veſalius in Exam. Obſervat. Ana- [illegible] llopii,*

[illegible] ga muliebris, à piæ memoriæ præceptore meo [illegible] pio ex antiquorum Arabum ſcriptis eruta, viro- [illegible] ſimilis, ſed multo minor, & magis occultata, à [illegible] io & Ruffo κλιτόρις, ac Arab. albathar, ab Albuca- [illegible] go dicitur: habet ſuam glandem & præputium [illegible] ortione reſpondens: lingua Samior νύμφη. [illegible] *b. Externarum hum. corp partium.*

P[illegible] cellus parvus, Clitoris dictus, ſeu Tentigo, ela- [illegible] ede in medio ubi carunculæ conveniunt in pin- [illegible] e pubis parte occultatus: leviter tantum promi- [illegible] l ſic peni parvo, qualem cuniculi habent, (licet [illegible] valde excreſcat) admodum ſimilis, tum exor- [illegible] s oſſe, tum corpore, quod duplex quoque, ner- [illegible] goſum, ſanguine plenum, ut penis habet, [illegible] ue & venas illi adhærentes: forma etiam, [illegible] glandem quoq; delinat, pellicula, ſeu præpu- [illegible]. Pruritum in his lucis eximium efficit, [illegible] alas, quibus pellicula utrinque jungitur, [illegible] eant, ſuſtentat. *Platerus de Corp. hum ſtructu- [illegible] pag. 169.*

Intra pterygomata, ſeu alas vulvæ, conſpeximus (monſtratore Domino Aquenſi) excelſiorem illam particulam, ferè acuminatam, in apice vulvæ circumvolutam ſupra lotii foramen, ſedem libidinis, quam dixit Anatomicus in quibuſdam adeo excreſcere, ut eadem particula inſtar virorum coeant mulieres. Vidit ille aliquando excreviſſe ad minoris digiti magnitudinem & ſecundum hanc mulieres fieri hermaphroditas: eadem particula ſuum habet præputium inſtar membri virilis, *C L. V. Martinus Holtzapfel. de Obſerv. Patavinis.*

Ante annos viginti tres, aut circiter, quo tempore Reipub. Haganoenſis Medicum agerem, cùm honeſtam quandam & pudicam matronam Patritiæ gentis, cujus nomine & familiæ, ob eam, quæ in Medico fidem & ſilentium requiritur, parco, ulcuſculis ſerpentibus, dyſiatis, cum forma, tum natura, aphthis malignioribus haud abſimilibus, ejus ſinum muliebrem infeſtantibus, percurarem & dioptra, ſpeculo matricis vulgo dicto, tum ad explorandum affectum, tum remedia adminiſtranda neceſſum haberem. talem ſive nympham, ſive Cletoriden primum mihi, ex ejuſdem pubis oſſis regione pronatam, & per pudendi rimam, minoris digiti mei dimidii longitudine, & ejuſdem circa baſim craſſitie, ſed apicem verſus tenuatiore videre contigit. Nupſerat hæc quinto marito, nondum triceſimum quintum annum egreſſa, tribus quidem ſenibus & vetulis, uni verò juveni, qui ex diuturno morbo ex venere, ut credebatur, contracto, contabuit, quinto tum temporis adhuc ſuperſtite. Quæ diligentius, & ſeriùs percunctanti mihi, fidemque meam, ne proderetur, interponenti, liberrimè confeſſa eſt: carunculam hanc etiam flaccidam & corrugatam, citra libidinis imaginationem ullam, eâ quâ dixi quantitate extra pudendum prominere ſubinde. Atqui in congreſſu cum marito, aut aliis venereis conceptibus, imo vero ſolo veſtium contactu, mentulæ inſtar ſæpe inflari, turgere, atque erigi, & ad Venerem irritare. Fuiſſe autem ei à primis pueritiæ annis familiare, digitis hanc carunculam ſubinde verſare, ex quo cum ſuavem in ea ætate titillationem perſenſiſſet, ex conſuetudine poſt modum factum fuiſſe, ut vel dormiens quoque manuum alteram ad pubem compoſitam contineret. Atque hujus occaſione nympham, ex frequenti nimirum tractatione, ad turpem hanc formam excreviſſe arbitrabatur. Veſalius prominulas ſub labiis utrinque conſtitutas carunculas, veras veteribus celebratas nymphas & cletoridas eſſe decernit, quibus etiam tentiginis incrementum & affectum, tum etiam eorundem præſectionem attribuit. Fallopii de muliebri mentula recens, ex veterum exacta lectione, & corporum reſectione inventum rejicit, & ad hermaphroditos monſtroſaque corpora refert. Ego etſi inter tantos arbitrari difficillimum putem, nihilo tamen minus in Fallopii potius, Quam Veſalii ſententiam authoritate & rationibus innixus inclino. Columbus Fallopii mentulam plane recepiſſe viſus eſt, utcunque alias Veſalii maximus præcò. Platerus verò dum cuniculi mentulæ eandem confert, breviterque ſimul & exacte deſcribit, eidem de ſectionibus innotuiſſe apparet. Accedit conformatio, quæ mentulam muliebrem ex tot prope partibus, quot virilem conſtare docet: id quod de carunculis ſub labiis nemo puto tentabit. Præterea nemo facile duas nymphas, & cletoridas in uno pudendo muliebri, vel deſcriptas à quoquam aut reſectionibus animadverſas oſtendet. Manifeſte interim Græcis & Arabibus, nymphotomiam, ubi caruncula hæc ex incremento vitium fecerit, de unica ſaltem, non de duabus præſcribentibus. Quod ſi non in omnibus mulieribus (ſiquidem Venere potiſſimum exercitatas ad notionem hujus requirimus) ſecundum naturam conſtitutis, mentula illa in conſpectum veniat; memine-

ſint illi velim id verius)ob exiguitatem evenire,quominus cernatur, maxime ſi ex cadaveribus, ubi tam exilis hujuſmodi particula ut plurimum concidit, inſpectio petatur. In vivis vero, cum omnia calore, ſpiritu & ſanguine turgent, etiam extra monſtroſam conſtitutionem inventu faciliorem hanc muliebrem virgam judicaverim: quæ cauſa eſt, cur meam quoque obſervationem ſubjicere placuerit. Cuticularium caruncularum ſub alis litarum, veluti Hebræorum, aliarumque gentium ex lege & religione præciſio, veræ mentulæ nihil derogabit. Cuivis interea ſuum cum experiundi, tam judicandi judicium ſalvum permitto. *Schenckius.*

De Nympha, ejuſdemque uſu, vide *Varolium lib. 4. cap. 4. Anatomes.*

Observatio VII.

Sedes oblectationis in congreſſu venereo.

A Matricis lateribus (mirum audies) bini proceſſus conſtituuntur, qui duo oblonga ligamenta videntur eſſe, nervea cavaque, ligamenti etiam munere fungi creduntur: at ad ſummum os pubis minime perveniunt, ut Veſalius exiſtimavit, ſed per ea foramina tranſeunt, quæ in nervoſis tenuitatibus muſculorum obliquorum deſcendentium, aſcendentium, & tranſverſorum ſita ſunt. quemadmodum in viris, per quæ vaſis ſeminariis aditus patet: etenim fœminis hi tendines perforati cernuntur. quamvis Veſalius id inficietur. Proceſſus igitur hi ab utero exorti, prope id foramen, quod os matricis vocatur, extra abdomen exeunt, ſupra pubem aſcendunt: definunt autem in particulam quandam excelſam, in vulvæ apice circumvolutam, ſupra id foramen, unde lotium exit: Et hæc, Lector candidiſſime, illa, illa præcipue ſedes eſt delectationis mulierum, dum venerem exercent, quam non modò ſi men[...]la contricabis, ſed vel minimo digito attrectabis, ocyus aura ſemen hac atque illac præ voluptate, vel illis invitis profluet. Hanc eandem uteri partem, dum venerem appetunt mulieres, & tanquam œſtro percitæ virum appetunt, ad libidinem concitatæ: ſi attinges, duriuſculam & oblongam redditam eſſe comperies. adeo ut neſcio quam virilis mentulæ ſpeciem præ ſe ferat. Hos igitur proceſſus, atque eorundem uſum, cum nemo hactenus animadverterit, ſi nomina rebus à me inventis imponere licet, amor Veneris, vel dulcedo appelletur. Non dici poſſet quantopere admirer tot præclaros Anatomicos, qui tam pulchram rem, tanta arte effectam, tantæ utilitatis gratia, ne olfecerint quidem. Vos autem, qui in has meas lucubrationes Anatomicas legendas incideritis, ſcitote abſq; proceſſibus, quos ego vobis paulò antea fideliter deſcripſi, neque mulierem aliquam in veneris amplexibus delectationem percepturam fuiſſe, neque ullos fœtus concepturam: non enim abſque mutua maris & fœminæ voluptate concipi poſſe crediderim. *Columbus Anatom. lib. 11. cap. 15.*

Cumque deſiderat, & affectat (coitum,) permiſceatur ei, fricando de ea, quod eſt inter labia deſuper, ille enim locus eſt locus delectationis ejus. *Avicenna lib. 3. Can. fen. 21. Tract. 1 cap.* 10. Fallitur igitur Columbus, qui ſibi, velut novum inventum, tot parangelus notionem hujus attribuit.

Observatio VIII.

Carnea excreſcentia juglandis magnitudine ex elatiore vulvæ parte enata: feliciter excèſa

Viduæ ex ſuperiori vulvæ parte carnis excreſcentia, cute tecta, adæquans magnitudinem nucis juglandis, pediculo adnata, ſectione fuit ablata: quæ adhuc bona valetudine fruitur. *De V. CL. Georgii Palm[...]erii, per liter. Camerarium ad me miſſis.*

Observatio IX

Cletoris ſeu mentula mulie[...] deformitatem excrevit, ut collum an[...]inum, [...] ſitie & longitudine æquaret.

IN matronâ quadam Cletoris in ſummitate [...]di, brevi tempore adeo excrevit, & in carnoſitatem ſpongioſam, cute intectam, veniſque obſitam, degeneravit: ut collum anſerinum, & craſſitie, & longitudine adæquet, quod circa radicem in pudendo at[...]tum, ideoque amplіatum, dependet. Hoc auferre [...] dentes, cum filo in materia erodente imbuto circum daremus tanta ſuborta eſt inflammatio, ut ab inc[...] deſiſtendum fuerit, ipſaque dolore premota, jam [...]tis annis manualem operationem detrectet, [...] *L. V[...] lix Platerus de obſervat. propr.*

† Clitoris oſſeus narratur à *Bartholin.* [...] *nat.* 69. de mira clitoridis productione in m[...] cena, vid. *Panarol. pent. 4. obſ. 6. Rhod. Ce[...]* De Tentigene, penis muliebris cum vulnere [...] coo[...] *Plazzon. l. 2. de part. gen. c. 13, p. 157.*

Observatio X

Mentula muliebris, ubi ad deformem magnitudinem [...] creverit: velut & Cercoſis, ex veterum præ[...] pro præſ[...]tio.

NYmpha ſubſtantia quædam eſt muſculoſa, aut pelliculoſa, ſupra alarum pudendi commiſſuram ſita, quo loco urinarius eſt meatus. Hæc in quibus[...]bus mulieribus ad tantam magnitudinem augetur, ut deformitatem ac pudorem inducat. Quin & veſtimentorum contactu aſſiduo arrigitur, & ad Venerem ac coitum proritat. Quapropter Ægyptiis viſum eſt ut antequam extuberet, amputetur, tunc præ[...] nubiles virgines ſunt elocandæ. Amputandi v[...] dum hunc tradunt. Virgini in ſella locatæ te[...] deat adoleſcens robuſtus, qui brachia ſua pop[...] virginis ſubjiciat, cruraque ejus ac totum co[...]gat. Et tum Chirurgus ante ipſam ſtans, forci[...]pliori nympham corripiat, & per ſiniſtram m[...] diſtendat: per dextram verò prope forcipis dentes [...] ſecet. Menſuram autem reſectionis eandem [...] columellæ ſectione ſervare oportet, ut ne fun[...] pſam reſecemus, ſed ſupervacua tantum pars [...]tur. Proinde prope dentes forcipis nympham [...]dam eſſe diximus: quoniam cum pelliculoſa ſit, p[...]mum extenditur, & niſi quis diligenter obſervet, [...] ultra quam oportet amputationem faciet, atq[...] caruncolæ dectemeitum (rhœada Græci vocant [...] ſequitur. Peracta Chirurgia, ſpongia ex vino a[...]geote, aut aqua frigida expreſſa vulnus detergeat [...] manna thuris inſpergatur, & linamentum poſca [...] factum indatur, & ſpongia ex poſca expreſſa ſup[...]getur. Poſt ſeptimam vero, cadmiam minutiſſim[...] tam per ſe: aut cum roſarum floribus inſperge[...] cum ex lapide phrygio paratum. & ad pudendorum [...]ſutas deſcriptum: aut cinerem oſſium palmularum [...]ſperge. *Aetius Tetrabib. 4 ſerm. 4. cap. 103.*

In quibuſdam mulieribus carnoſa quædam ſu[...]tia ab uteri oſculo oritur, & muliebre puden[...]plet. Aliquando etiam extra progreditur inſtar [...] unde etiam nomen habet. Mulier itaque, u[...] nymphæ amputatione dictum eſt, locetur, & p[...]nens caruncula forcipe extendatur, & tota ex b[...]cetur: poſt Chirurgiam curatio velut in nymp[...] agatur. *Idem cap. proxime ſequenti.*

Observatio XI.

De Hymene animadverſiones recentiorum.

A Tergo colli veſicæ inſertionis, paul[...] ve[...] carnea occu[...]it membrana, quæ hym[...] & e[...]gion appellata, v[...]mnibus eſt p[...]ularis. In cæteris namque muli[...] coitu, a[...]uin[...]tulan[...]

...m atu ... divulſa, laceratave aboletur, neque inter ...n, aliasve liquidò ſeſe offert: cùm interim vel ...iſſectionem in puellulis, diductis nimirum illa... eri ide ac ſi emicturæ eſſent, cruribus, perſæpe ... Perinde enim ut ſeptum transverſum in ho... reponitur, aut potiùs, ut vaſis alicujus fundus ... ìm ipſi innexus commiſſusve eſt: ita quoque ...rana hæc transverſim in cervice uteri, eâ quâ di... ſede conſiſtit, & cervicis ſubſtantiæ eum in mo... continuatur, ac ſi ex ipſa non aliter enaſceretur, ... cuticulares carunculæ ex illa prodeunt. Car... hæc membrana, tota ſede quâ è cervicis uteri late... enaſcitur, modicè craſſior eſt, quàm reliqua ipſius ...plitudine: quæ alioquin inſigniter tenuis, & non ...uam carnea quæpiam membrana mollis exiſtit, ...ſectione inſtar rimæ cujusdam pervia; adeò ut ...ectionis occaſione, hymen ſanguinis menſtrui ...tionem in virginibus neutiquam impediat, & al...us crudique humoris fluxum quoque promptè ...mittat: quem etiam admodum puellam nonnun... accidere. Ariſtoteles rectè prodidit. Quòd ve... A...bes alicubi quinque venulas in cervicis uteri ...um pertinere, ac dextrarum venularum ora, ſini...ris venularum oris committi, ex hisque Cento...orum interpretibus vocatum, adeoque hymenem efformari ſcripſerint, conjecturâ magis quàm ſe...re ectione factum mihi perſuadeo: eùm ſcilicet ...ranæ hujus noſtræ Arabes haudquaquam memi... ſed commiſſas invicem ſuis oſculis quasdam in ...ervice reperiri venulas, ex ſanguinis fluxu ima...uerint, qui ſanè in prima coitione, quam Te...us acerrimam dixit, copioſiſſimè profluit, modò ... puella integrum aliàs, & priùs quavis tandem non vitiatum hymenem habeat. Quanquam ...nulæ venulæ ab Arabibus traditæ ſuis finibus ...eant, connatæ ve ſint: nihilominus tamen ratio...us aſſequi eſt promptiſſimum, qui membrana hæc, ...petu rupta vel lacerata, & dein continuo affrictu di... a excalefactaque ſanguinem promanare ſinat: non ...ter quàm in coitu ruptum præputii vinculum, quod ...us æquo excedens, glandis apicem deorſum præter ...dum intorquet. *Veſalius lib. 5 cap. 15. de corp. hum. fa...a.*

... oſtii matricis affectus, meam de hymene ſenten... paucis annectere placuit, adverſus multorum et...mium Medicorum conceptam ſemel opinio... quaſi eo non omnes muniantur virgines. Di...n autem à me aſſeritur, eo nimirum univerſum ...rum genus ab initio dotatum eſſe, nulla excepta: ... hunc virginitatis exiſtere cuſtodem, clauſtrum, ...unimentum. Eum Arabes novere, ut *Avicenna ...n. 21. tract. 1. cap. 1. item Almanſor.* Habuiſſe ...jus notitiam Cornelium Celſum, inde colligo, ...e calculi fœminarum exectione, virgini digitos ... vult, tanquam maſculo, (hoc eſt, per anum, ob ...s videlicet interpoſitum, & pudendi oſtium ...us mulieri verò per naturalia. Ex neoteri... cadmiſere Alexander Benedictus, & cum eo a...mer pauci. *Andreas Veſalius*, qui principem ...um in diſſectionis exercitio obtinet, etſi in... mis ſuis. *De humani corporis fabrica commenta*...menis leviter ex Arabum ſententia in priori edi... meminiſſet ſolùm, quòd nullas aut raras admo...cum ...let virgines: tamen poſtea *in libello de radi...na uſu*, hunc ex frequentiori obſervatione dili...ter deſcribit, his verbis: In uteri cervice puellis, ...oſt ingreſſum colli veſicæ, in ſuperiorem mulie...nus partem, ſeptum quoddam occurrit transver... carnea cuticularique conſtans ſubſtantia: Illi ...imili, qua nympham efformari cernimus. Se...pru... ... cervicis uteri lateribus ſua craſſitudine eſt adauctum, paulò in cunnexu quàm reliqua amplitudine craſſius; quamvis interim membranæ craſſitiem hoſt multùm ſuperet. In medio ſepti foramen occurrit, longa ſectione pudendi modo diſſectum, adeò ut menſtruas purgationes in virginibus non retineat: neque opus ſit confingere venas aliquas hoc ſepto ſeu hymenæo inferiores, è quibus menſtruus ſanguis virginibus promanet: aut quæ ab illis diſtingui debeant, quæ mulierum menſes alioquin dimittunt, diſcrimine inter prægnantes & utero gerentes ſubaudito. In ſecunda autem editione ſuorum Anatomicorum librorum copioſiùs de hymene diſſerit. Nec minùs exactè in ſuis *Obſervationibus Anatomicis* hanc virginitatis zonam depingit celeberrimus in hoc artificio, *Gabriel Fallopius*, ad hunc modum: Aliud etiam notandum in hoc ſinu mulierem eſt, quòd Anatomici aliquot reperiuntur, illos deridentes, qui hymena ibi collocant. Verùm meâ ſententia non ſunt ita deridendi: quoniam reverà tu videre poteris in virginibus membranam quandam nerveam, non autem carneam, quæ immediatè poſt *οὐρήθραν* (ita enim Græci vocant canalem, per quem mingunt fœminæ, vel rectiùs collum ipſius veſicæ) adeſt, & claudit ſinum per transverſum. Attamen non eſt integra hæc membrana ſed in medio perforata, ut minimus digitus manûs, ſuo apice in adultis facilè ingredi poſſit: hocque virginale clauſtrum eſt, ac per foramen ipſius facillimè egrediuntur menſes. Hoc noluit Soranus eſſe membraneum: ſed potiùs eſſe ipſius ſinûs muliebris anguſtias, factas ea quibusdam rugis collectis, quæ à vaſis ex utero illuc prodeuntibus contrahuntur: cumque hæ dictæ rugæ extenduntur in ſtupratis virginibus, atque dum vaſa dicta diſrumpuntur, dolorem pariunt, & ſanguinem (veluti ſi mactata eſſet victima) effundunt. Pace tamen ego tanti viri dixerim, quòd mihi potius videtur membrana non admodum craſſa, atque in medio annuli modo perforata, quæ poſtea lacerata in ſtupro, ac præter modum diſtenta, dolorem incutit, & tandem (veluti in viris fit, dum laceratur glandis frænum) evaneſcit. Hactenus ille. Hiſce Carpi & quorundam Anatomicorum ſententia ſtabilitur. Clauſtrum id cognovit & author carminis vulgò triti:

Eſt magnum crimen, perrumpere virginis hymen.

Exiſtit autem in aliis membrana hæc tenuior fragiliorque: in plerisque tam ſolida, craſſa, & firma, ut ſectione opus ſit. Ea tamen interdum à mariti validi inſultu frequenti, etiam poſt menſes aliquot pertunditur: qui ſi quandoque ſegnior, aut impotentior fuerit, Chirurgi adminiculo erit juvandus. Dum verò ea tenacior ſeduli initûs violentia impetitur, fatigaturque, intumeſcit plerunque usque adeò cum annexis particulis, ut penem amplius non admittit, præcludatque viro acceſſum omnem, niſi inciſa. Hæc exemplis mihi notiſſimis facilè demonſtravero. Hymena præterea novit divinus ille legislator Moſes, promulgato ex Dei voluntate ejusmodi edicto, *Deuteron.* 22. ubi indiciorum virginalium meminit: *Si duxerit vir uxorem, & acceſſerit que ad eam, & odiſſe eam cœperit, quæſieritque divortii occaſiones, nomen peſſimum ei objiciens, & dixerit: Uxorem hanc duxi, & ingreſſus ad eam, non inveni virginem, vel virginitatis ſigna; tollent eam Pater & Mater ejus, & proferent ſigna virginitatis puellæ ad ſeniores civitatis, qui ſunt in porta, dicetque Pater: Filiam meam dedi huic uxorem, quam quia odit, imponit ei nomen peſſimum, ut dicat: non inveni tuam filiam virginem: & ecce hæc ſunt ſigna virginitatis filiæ meæ. Expandent veſtimentum coram ſenioribus civitatis, apprehendentque ſenes urbis illius virum, &c. Quòd ſi verum eſt verbum illud, & ſigna virginitatis in puella non fuerint inventa, ducent puellam ad oſtium domus patris ſui, obruentque eam cives illius civitatis lapidibus, ut moriatur.* Hucusque Moſes. Ex hymene ejusque uſu intellecto, non difficulter hic locus explicabitur. Enimverò in ma-

trimonium traditis virginibus, in primo congreſſu ex hujus membranæ violenter ruptæ venulis profluit ſanguis: cujus lituris, uti virginitatis ac virginalium notarum argumentis teſtibusque tincta, quibus hæ teguntur vel incumbunt linteamina, coram magiſtratu, ſuſpiciolis conjugesque violatæ antea pudoris zonæ falſo inſimulantibus maritis expandi, palamque oſtendi jubet Moſes. Ex hiſtoria item memorabili, à me conſcripta *lib. 2. de præſtigiis dæmonum*, è Suida, in explicatione nominis Jeſu, de perpetua virginitate Divæ Virginis, hoc caſtitatis munimento quascunque verè puellas eſſe donatas, evidentiſſimum eſt. Quemadmodum & ex *Cypriani epiſt.* 11. ubi agit de virginibus Deo dicatis, quæ cùm viris congreſſæ fuerint, ſcribit ſexum fœmineum eſſe infirmum: hinc ſubjungit. *Inſpiciantur virgines ab obſtetricibus diligenter: & ſi virgines inventæ fuerint, accepta communicatione, ad Eccleſiam admittantur, &c. Si autem de iis aliqua corruptæ fuerint inventa, agant pœnitentiam plenam.* Africanis & Barbaris hoc quoque virginalium ornamentum, tam innotuit, ut in nuptiarum ſolennibus certis de cauſis ſolenne habeatur. Cæterùm, Nigrorum viri huic fragili ſæpimento minùs fiſi, validioribus certioribusque præſidiis filiarum virginalia muniunt. Hi enim (authore *Petro Bembo lib. 6. hiſtoriæ Venetæ*, ubi de Luſitanorum navigatione loquitur) & boni homines, & ſtrenui bellatores filiabus ſuis, ubi primùm natæ ſunt, pudenda conſuunt, ſic tamen ut urinæ meatus non impediatur. Illæ autem ubi adoleverint, ſic conſutæ nuptum dantur: ſed primùm ea ſponſo relinquitur incumbitque cura, ut ferro conglutinata cervicis uteri labra ſecet, dividatque. Tanto eſt in honore apud homines illos barbariſſimos, in conjuge ducenda, virginitatis certitudo. Illis ſi innotuiſſet illud linamentum Paracelſi, quod oris hiatui illitum, momento id (ſi diis placet) contrahere conglutinareq; poſſe, (quemadmodum ex ejus aſſeclis quidam non indoctus, nuper, lingua nimis petulanti, ne dicam mendaci, effutire jactareque ſuo more eſt auſus, ita à ſuis doctus magiſtris) acu, filo, & dolorificis puncturis in conſuendo hoc meatu, opus fuiſſet minimè. *VVier. lib. obſerv.*

In tua de hymene obſervatione prorſus meæ inſiſtis hiſtoriæ, præterquam quòd illum nervea, non verò (uti ego trado) carneâ membranâ extructum adnotas. Verùm perinde profectò atque præputii, & linguæ ligamentum, non nerveum, ſed veluti carneum eſſe aſſero: hacque quaſi diſtinctione, ab oſſium ligamentis, id differre innuo; ſic pariter mollem carneamque hymenis ſubſtantiam expendens, illum carneam eſſe membranam diffinio, quæ à peritonæi, verarumque aliàs membranarum, albâ & duriori ſubſtantia non leviter variat. At miror, ſi modo hunc (cui carnei ligamenti nomen aptiùs, quàm membranæ indicemus) aliquando videris, te non obſervaſſe, me illum nonnihil altiùs penitiusve in totius uteri collo, quàm veſicæ cervicis in illud pertinens foramen conſiſtere, parum rectè, uti & te modò, deſcripſiſſe. Non enim tam profunde in cunno pudendove latitat: egoque in ipſius hiſtoria luſus ſum anfractu quodam, & veluti cœco foramine, in pudendo illic ut plurimùm apparente ubi inferiori pubis oſſium commiſſuræ ſedi id eſt proximum. Anfractus namque ille, ad opportunam frictionem, hic unà cum conterminis ipſi ſcribendis anteriori palati ſedi correſpondentibus extructus, mihi, cum hymenem primùm expenderem, pro dicto colli veſicæ orificio, altiùs nonnihil recondito, cernebatur. Præterea hymen pudendi inferiorem poſterioremve, quæ anum ſpectat, ſedem, & hujus ſedis laterum imam tantum regionem occupat, adeò ut in ſui medio illum eſſe perforatum haud verè aſſeramus. Atq; ita, ut menſtruis purgationibus, unde nam illæ tandem defluant, non obſtat, ſic quoque urinæ egreſſum neutiquam impedit: nihilque ſanè eſt aliud quàm ſi præputii [illegible] nem vinculum plus juſto conſcendere fingeremus. [illegible] de etiam haud mirum eſt, ſi multæ matres & [illegible] juſſu obſtetrices, hymenem tanquam late[illegible] dendi tenue ſubmembraneumque, & præter [illegible] u umque fere aliquem occurrens ligamentum [illegible] admodum puellis aciculâ quapiam, aut numm[illegible] eus divellunt, quàm præputii & linguæ excede[illegible] mentum ab illis frequenter dirumpi novimus. [illegible] linguæ præputiique vinculi non idem ſemper [illegible] dus, ita quoque hymen non æquè perpetuò [illegible] meatumque colli uteri eadem formul[illegible] occlude[illegible] aut virginitatem pariter commendans, reperi[illegible]. *V. ſal.* [illegible] *Exam. Obſerv. Anat. Fallopii.*

Nunc de membrana hymene quid obſervaverim [illegible] cam tibi: licet vulgus hominum putet, nullam eſſe [illegible] ginem, quæ hymena non habeat. Ter duntaxat i[illegible] inveni, bis in duabus parvulis puellis, ſeme[illegible] majore, quam cùm diſſecarem, intereat E[illegible] mus Anton. Fracauzanus Vicentinus & Paulus C[illegible] Patavinus, & unà cum his Joannes Cajus Angl[illegible]. E[illegible] hymen membrana quædam ſub nymphis an[illegible] cem uteri, unico foramine prædita ſuper[illegible] parte ut menſes effluere poſſent. Atq; hæc eſt [illegible]la eadem me[illegible] brana, quæ ingreſſum penis, quamvis membro [illegible] minis prohibet. *Columb. lib. 15. Anat.*

Quibusdam virginibus in cervicis uteri [illegible] cio membrana reperitur, Hymen vere [illegible] dicta quæ, quia viri congreſſum arcet, ſteri[illegible] tati[illegible] mulieri affert. Hanc plerique non vulgares modo [illegible] & docti Medici, virginibus omnibus, tanquam virginitatis clauſtrum ineſſe credunt. Sed illa[illegible] ego [illegible]um in pl[illegible] que virgunculis omnis ferè ætati[illegible], a trimat[illegible] ad duodecimum ferè annum, quarum mihi ex Noſocomio P[illegible] ſienſi plena copia erat, ſtudioſè exquirerem, dum rem anatomicam commentarer, non potui reperire. Ip[illegible] ſemel tantùm licuit mihi obſervare in virgine ſe[illegible]te decim annos nata, quam cùm mater viro deſpo[illegible] & ſciretque nihilominus ipſi in pudendis ſubeſſe al[illegible] quod, quominùs mater, & fœcunda eſſe poſſet i[illegible] ret, rogavit me ut ipſam viſerem. Reperi igitur m[illegible] branam quandam nervoſam, tenuiſſimam, ſ[illegible] n[illegible] phis, proximè id foramen, per quod mul[illegible]ibus [illegible]na effluit, pro foribus (ut ſic loquar) orificii cer[illegible] medio ſed exiguo foramine membranula illa p[illegible] rat, qua menſes diſfluere poſſent. Contempl[illegible]tus e[illegible]o membranulæ illius tenuitatem, ipſam a[illegible] is reſcidi quidque ad reliquam curationem facto[illegible] pus matrem admonui, certè nupſit illa pa[illegible] & prolem peperit. *Pareus lib. 23. cap. 42.*

Oſtendit Aquapendens Anatomicus, ubi Hym[illegible]n nympha obnaſcatur, & non eſſe nugas de hymene: [illegible] id revera membranulam venoſam, quæ in q[illegible]m (non omnibus) reperiatur virginibus. Ob hanc [illegible] dam eſſe non perforatas: ob eandem Terent[illegible] coitio acerrima eſt; per hymenis foramen virgine me[illegible] jere, & menſes emittere. *V. Cl. Martinus Ho*[illegible] *de Obſerv. Patavinus.*

Anno 1556. cùm ſupra modum ſtudioſus eſſem & curioſus rei anatomicæ inſpector, cùm non nu[illegible] a Germanis, noctu è ſepulchro ſubtraximus pu[illegible], eo die ſepultam annorum circiter 18. Et cùm ad ma[illegible] Anatomen acceſſimus, inveni ego, cu[illegible] al[illegible] nominare poſſem, oſtendique Germanis tenu[illegible] membranam, fortem tamen, & renitentem no[illegible] ad inſtrumenti craſſioris impulſionem, quæ præ[illegible]ta erat orificio uteri. Hæc in medio ſui, rel[illegible]quo e[illegible]m corpore adhærebat undequaque parietibus [illegible] dia phragma coſtis & dorſo) foramen habebat parvum oblongum, ut felium pupillam planè, aut vi[illegible]eræ os referre dixiſſes, per quod nimirum & urinam [illegible] menſes effluere dabatur. Habebat, qua parte [illegible] erat membrana,

[illegible] exiguas ſparſas. *V. Cl. Caſparum VVolphium* [illegible] *propr.*

[illegible] hymen membrana occupat imam tan[illegible], qua anum ſpectat ſedem, adeò ut non [illegible] ibus obſter, cùm ſuperiori loco ac ſi per[illegible] pateat. Uteri oſtii amplitudinem, ante con[illegible] ilem, nonnihil occludit, & ſimul pudendi [illegible] enti linguæ & præputii inſtar, colligit. *Pla[illegible] 60. de corp. hum. ſtructura & uſu.*

[illegible] embrana ſub nymphis annuli modo perforata, [illegible]. Lat. hymen & virginale clauſtrum dicta [illegible] hanc Ægyptii ante coitum virginibus excindere [illegible] *Caterus t. ib. Anatom. pag. 10.*

[illegible] hymene plura *Varolius Anat. lib. 4. cap. 4.* [illegible] *Horſtius ſectione 4. l. 1. epiſt. med. pag. 379.*

Observatio XII.

Atretis ſeu Imperforatis, quorum genitalia vel natura, vel aliter concreta ſunt, tum quomodo hæc ipſa Chirurgia aperiantur.

FOEminis nonnullis os uteri compreſſum concorporatumque ab ineunte ætate ad tempus usq; men[illegible] m perſeveravit; mox urgentibus menſtruis, do[illegible] ie [illegible] feſtante, aliis ſponte diſruptum eſt, aliis diſ[illegible] Medicis, nonnullæ interierunt, cùm aut per [illegible] rumperetur, aut diſrumpi non poſſet. *Ariſt. lib.* [illegible] *4. de gen. anim.*

Quasdam concreto genitali gigni, infauſto omine, [illegible] elia Gracchorum mater indicio eſt. *Plin. lib. 7.* [illegible] *ap.*

[illegible] unt nonnullæ fœminæ, quibus à principio ſui ortûs [illegible] oræ modo quodam coaluere. Aliàs propter [illegible] p am morbi vim ita evenit. Qui morbus in non[illegible] anè [illegible] edicabilis eſt, in aliis non item. Deprehen[illegible] es [illegible] oc incommodum ex his notis facilè. Neq; [illegible] n aut recipere matrix, aut projicere eorum poteſt [illegible] am, quæ opus habet. Quod ſi & recipit, & emit[illegible] t, ar[illegible] umen [illegible] o erit, ipſam eo vitio carere. *Ariſt. lib. 10.* [illegible] *text 35.*

Nobis [illegible] ta quædam mulier eſt, ex inceſto nata con[illegible] cubitu: quæ aditu careat ad coitum accommodato. [illegible] am perpuſi [illegible] perque anguſto foramine ad urinæ vix [illegible] m [illegible] ervium habet inguen. Occludi autem ait Phi[illegible] us, aut naturæ principiis everſis, aut eventu [illegible]. Occluſionem illam declaravit per verbum [illegible] *raq*: quoniam cohæreant natura. Verùm non eſt [illegible] lena vox cohærere, ſed coaleſcere. *Scaliger ad eund.*

[illegible] novi puellam quindecim annorum, aſpectu pul[illegible], cujus foramen vulvæ erat in quantitate unius par[illegible] denarii. *Nic. Flor. ſerm. 7. tract. 3. cap. 35.*

Morbo matricis labia coaleſcere vix puto poſſe. *Scaco ſupra citato.*

[illegible] l. refert ſe vidiſſe mulierem, quæ poſt partum [illegible] ſter [illegible] ices adhibuiſſent medicamenta valdè ad[illegible] tia, ita clauſa reddita fuit, ut non potuerit coi[illegible] erc[illegible] re. *Mercur. lib. 4. de morb. mulieb. cap. 14.*

[illegible] erem vidimus, cui morbus, quem vulgò Galli[illegible] ant, totam vulvam eroſerat, & incuria Me[illegible] cq[illegible] id eroſum fuerat, oris invicem junctis ob[illegible] uit. Indeque ſola urina, & ea ex parvo quidem fora[illegible] e[illegible] ebatur. Huic nos (propterea quòd callus ipſe [illegible] r eſſet, quàm ut citra mortis diſcrimen incidi poſſe [illegible] inaremus) conſuluimus, ut incurata potiùs vive[illegible] àm tanto periculo ſe exponere vellet. *Benivenius cap. 31. Abdit.*

[illegible] aturalia fœminarum interdum claudi certum eſt. [illegible] tem aut protinus in utero matris fit, aut ulceratio[illegible] ne [illegible] arum partium: dum ſcilicet ex incuria Medici ſa[illegible] ne cendo [illegible] oris inter ſeſe conglutinatis junguntur. In[illegible] it in manus noſtras puella quædam jam matura viro, jam plenis nubilis annis, cui naturalia ipſa claudebantur. Quæ cùm ego hujuſcemodi malum curaturus inſpicio, video membranulam quandam, quæ ipſius vulvæ ori opponeretur. Quare duabus lineis inter ſeſe transverſis eam incido: ſtatimque tanta, ac tam ingenti impetu nigrior materia profluxit, ut grande lumen, quod tunc miniſter admoverat, extinxerit. Menſes enim præteriti intus tenebantur, qui & dolores ſingulis menſibus excitarent. Inciſa itaque membranula ipſa, quicquid ex ea intus ſuperfuit, hamo apprehendo amputoque. Tum reliquum, curæ ex aliorum ulcerum more proſequutus, haud multis poſt diebus puellam ipſam ſanam, ac conjugio aptam relinquo. *Beniven. cap. 28. de Abditis.*

Quæ à me in pudendi clauſicuratione aliquoties diligenti animadverſione obſervata ſunt, paucis explicatæ ſtatui: ne & hoc arcanum, mortalium utilitati ſubtraxiſſe, mihiq; peculiariter reſervaſſe, ſepeliſſeque videar. Hic primùm ſupino ferè decubitu, ſoli vel aeri lucido exponatur virgo, in menſa ſublimitatem erecta, collocataq;, retractis diductisq; cruribus: inde, in qua cervicia uteri parte connatum ſit impedimentum, & quale id exiſtat, ſolerti ſtudio perquirendum. Quibusdam etenim obſepta eſt pars anterior ſublimiorq;: aliis media: nonnullis os uteri profundius: fitq; id vel membranâ nervoſa & craſſa, dura, vel innata carne pauca vel multa. Differentia vel oculi inſpectione ex membranæ candore, & carnis rubore; quemadmodum & ıdicis digiti extremitate, & renitentiæ modo dijudicatur, potiſſimum partibus his ſpeculo incurvo ad trianguli formam adornato, artificioſè dilatatis; quandoq; etiam anhelitu fortiter retento. Ut autem in operis inſtituti executione minùs impediaris, tibiis ita ad coxas reflexis diſtenſisq; manûs inverſas utrinq; per poſteriorem partem introrſum alligabis: hoc modo ſectionem citra ullius etiam adminiculum perficere poteris. Apud cordatiores tamen neq, usq; adeò puſillanimes, citra ligaturæ uſum retentis genubus à confirmationis animi miniſtris, id operis felici ſucceſſu per divini favoris gratiam abſolvi. Sed novaculâ opus eſt acutâ, & circumquaque linteolo obligata, debita cuſpidis parte liberâ, ne altius quàm poſtulet neceſſitas, penetret: maximè ſi profundiùs ſecandum ſit. Ea uſus ſum quandoq; ancipiti, ſed cum majori cautione: plerunq; ſuperiori ejus latere obtuſo, præter majorem ſecuritatem, ne veſicæ collum lædere tur. Minori etenim periculo aberratur deorſum ad inteſtini recti craſſitiem, quàm ad colli veſicæ renuiorem conſiſtentiam: utrobiq; tamen noxam facilè provida animadverſione declinabit is, qui in hoc negotio fuerit exercitatus. Lancetam quoq; vulgarem hic minimè admitto, potiſſimùm in duris nervoſæ craſſitiei (quales ferè ſunt omnes) membranis quarum ſectione ob duritiem reiterata, mihi aures ex ſono nonnihil crepitante radi meminerim. Harum tamen inciſio, quàm carnis innatæ, facilior eſt, maximè ſi ex ſublimius affigantur: & promptior multò, ſi in iis ſanguinis menſtrui quandoq; introrsū erūpentis easq; diſtendentis, colluvies decumbat. Siquidem in hoc affectu nunquam medici opera prius requiritur, quàm cùm vel hujus ſanguinis extra vasas reſidentis effluxio ab hoc ſepimento impeditur: vel ubi in congreſſu meatus viro fuerit præcluſus. Utriusq; caſus fœminas à me fideliter curatas, etiamnum ſuperſtites eſſe arbitror. In operis hujus adminiſtratione novaculam imprimes, ſecabisque figura ad naturalis hiatûs dimenſionem, ductâ à veſicæ collo deorſum, juſto utrinque interſtitio relicto, quod leviùs ſecuriusque in operiende membrana, & potiſſimùm humoris affluxu tenſa efficeris. In adnatæ verò carnis inciſione, repetenda aliquoties ſectio, ob ſanguinis profuſionem: quem immiſſa ſpongiola, priùs in aquam tepidam intincta expreſſaque elues. Curandum autem ſummopere, ut non oblique collimes, ſed rectitudinem in dividendis hujus carnei iſthmi angu-

anguſtiis ſerves, maximè ſi altius ſecandum [illegible]. Abea minùs aberrabis, ſi tridens ſpeculum illud in curvum altius immiſeris: quod etiam commodiùs inſeret decumbens virgo vel matrona, verſatili per ſpiras axiculo ſupra ventrem ſorſum innixo quod eidem quoque, ſi volet, vertere ad juſtam expanſionem licebit: ſic veſicæ cervicem reprimet dens ſpeculi ſuperior, ut à lectione tutior ea maneat, dum dentes reliqui latera diſtendent, inter diſtortos hos tu opus proſequeris. Si verò ſuſpecta tibi fuerit carnis innatæ profunditas, per vulnus aliqu[illegible] tenus ſectum, violenter intrudito rectà ſpecillum tenue, quod nodulum in extremitate rotundum habet: eoque totam carnem perrumpere, donec penetraveris, ſi poſſis: nam ob ſpecilli rotundam extremitatem, ubi ad ſinum perveneris, vel in matricis oſculum impegeris violenta perruptione, non delinques: quod ſpecilli haſtati impreſſione non tam ſecurè feceris. Carnis torius profunditatem hoc modo ſemel pertuſam, ſpecilli immiſſi ſubſidio deinde facilius ſecare poteris. Ego tamen anguſtum foramen ſpecillo obtuſo factum, aliis ſimilibus inſtrumentis craſſioribus perſecutus, eatenus perrupi, donec forcipem antrorſum oblongam validamque per eandem hanc fiſſuram transmittere valerem: inde manubriolum utrinque rotundum manibus violentis ſimul ſurſum ac deorſum uno tractu diſtrahebam, donec dilaceraretur innata caro univerſa. Inciſio etenim & laceratio artificioſa hic ſuum habent locum. Proinde & digiti indicis extremitatem in diſtractionem quandoque adhibemus, maximè ubi ob loci aperiendi anguſtiam vel profunditatem, errorem inter ſecandum veremur. Sectio item obliquè vel transversè, vel ad crucis formam duabus lineis inter ſeſe transverſis adminiſtrari poterit. Membranas & connatam carnem ſi quis volſella apprehendere reſecareque volet, id quoque tutò fecerit, quamquam utriusque curationem etiam ſine multa earum exciſione abſolverim, pótiſſimùm ſi poſt inciſionem fiſſura indicis, vel ferrei inſtrumenti adminiculo aliquoties dilatetur. Poſtea enim usque adeò contrahuntur corrugantur membranoſæ vel carneæ partes relictæ, ut nec concubitum, nec partum remorentur. In conjugatis verò ſi membrana fuerit inciſa, nec ſecuta inſignis hæmorrhagia ex uteri venis menſtruis, quæ alioqui in claudentem membranam quandoque decumbens, ſectioni anſam ſubminiſtrare aſſolet: Venus (moderata, lenitaque nec violenta aut vehemens poſt triduum concedetur. Indiſſecta autem carne profunda cervicis uteri, nocte octava poſt inciſionem, ejusmodi actionem permiſiſſe me ſucceſſu læto hora matutina, ſilentio ſepeliendum non putavi. Cæterùm antequam hoc opus in findenda carne aggrediaris, pulvere ſanguinis profluvium inhibente ex bolo armeno, ſanguine draconis, & ovi albumine. vel id genus aliis reſtringentibus te inſtructum eſſe oportet: licet iis unquam uſus fuerim, nec levem compeſcuerim fluxionem, quamquam altero etiam die adhuc ſanguinis ſatis profluerent, eo quòd conſtarent vires: decubitum tamen & quietem, donec is prorſus conſiſteret, imperabam. In ſanguinis etenim defluvio habenda virium ſingularis ratio, ne vel labefactetur cordis robur: vel ſyncope, aut ſpaſmus, aut aliud ſymptoma gravius conſequatur. Ex membranæ verò exanguis protuſione nihil de ſanguinis fluxu timendum, quem connatæ carnis venæ vel ſtillant vel fundunt. Ab inciſione ſi quæ fuerit obvia ſanguinis ex uteri venis antea expulſi, velut menſtrui vel cujusvis alterius humoris colluvies, ea ſtatim prius aqua hordei tepida ſyringe injecta, deinde cum hydromelite identidem ſæpius eluenda. Quicquid autem injicitur, infunditur vel inſeritur, tepiduos eſſe oportet. Interim inſpicienda eſt aliquoties fiſſura, ſive ſpeculo, ſive forcipe dilatanda, vel gentianæ radi[illegible] immiſſione: vel certiùs ſpongiæ, quæ etiam liq[illegible] combiratur, extracta fu[illegible] ſa, unde rurſus da longa cru[illegible] ceſſitate excidetur, illinen[illegible] cante, reprimente, & cica[illegible] ment[illegible], p[illegible]o vulneris conſti[illegible] ſtudium omne converti oportet [illegible] carnis, [illegible] membranæ inciſione, conglu[illegible]tionem [illegible] que valueris modis impedias. [illegible] promptè coaleſcit, atque hu[illegible] om[illegible]no [illegible] tura. Quapropter ubi cutem obdu[illegible] [illegible] dies pauculos, tubulus argenteus vel plumbeus, ca[illegible], lævis, oblongus, com forami[illegible]e u[illegible]ico m[illegible]jore [illegible] ſum, cum multis verò minoribus in ci[illegible]cumf[illegible] ſaniei effluxio impediatur, ab auri[illegible]bro [illegible] feretur, maximè ubi profundius fuerit vul[illegible] autem pars poſterior nonnihil inclinabit [illegible] extremitate, utrinque duobus locis pertundenda [illegible] de fila duo fortia dependebunt, ut cùm in ſe[illegible] mam tubulus fuerit intruſus, anteriotis pud[illegible] ſtus & oſſe ſacro intercludatur, ret[illegible]neaturque, nec lie[illegible]is inceſſum aut deambulationem impe[illegible]iat: [illegible] do voles, aut poſtulet neceſſitas, filis ex[illegible] hic confeſtim retrahi queat. Tubul[illegible]rum [illegible] eſto diverſa, pro fiſſuræ modo & altitudine. Nu[illegible] maritique congreſſum innoxium expe[illegible] tioni hujus repetitione moderat[illegible], eid[illegible] [illegible]erat. Porrò quoscumque cordatos hic p[illegible] os [illegible], non quemvis ad hujus curationi[illegible] adm[illegible]ſtrati[illegible]nem temerè admittendum eſſe: ſed qua[illegible]mqu[illegible] ig[illegible] priùs inquirendum, quoad fieri [illegible]teſt, hu[illegible]us [illegible] nis peritum, vel Medicum, vel C[illegible]iru[illegible]um, vel ob[illegible] tricem: ut quæ ex ſiniſtræ curationis [illegible]ore conſequ[illegible]tur, pernicioſa ſymptomata, providentiæ ſub[illegible] clinentur. Hoc cervicis uteri vitium *Albucaſ*[illegible] Arabes Chirurgus minimè pœniten[illegible] *l*[illegible]. *ca*[illegible] Alraticam nuncupat: Clauſura apud *Avic. lib*[illegible] *tract. 4. cap. 1. lib. 7. cap. 28.* redditur. Mal[illegible] fectæ, Græcis dicuntur ἀτρητοι, id eſt, imper[illegible] *VVier. lib. obſerv.* ¶ Ἀτρητ[illegible] quædam mulier [illegible] lia (hæc neſciens) nupſit: dein re cognita ſcal[illegible] cus decuſſatim eſt ſectus & apertus: ex quo pla[illegible] Exibat autem à ſectione multa ſanies livida, quæ [illegible] tea in femora decobuerat, & varices quaſi & [illegible] genuerat. Quædam ἀτρητοι, menſibus tamen [illegible]gantur, ſed modicè. *V. Cl. Caſp. Vl*[illegible]*phi obſerv.* [illegible] nem ab Atretis diſtinguit *Baldu*[illegible]. *Rouſſetus miſ*[illegible] *rum ſuorum epiſt.* 49.

† Plura vid. apud *Severin. de Efficac. Medic. p.*1[illegible] coalitu oſculi vulvæ. Spontaneam clauſ[illegible] tationem annotavit *Bartholin. Cent. 5. hiſtor. an.* 43. † Confer quoque de pudendi concretione [illegible] *Theatr. Vit. Hum. pag.* 354.

Observatio VIII.

Membrana ſinus muliebri obtenſa, ut veterum co[illegible] ſilio conſumenda.

CUm mulier geniturum ſuſ[illegible]pere non po[illegible] ceſſe eſt membranam ſuperexereviſſe io[illegible] uterorum. Oportet igitur æruginem æris, & [illegible] & ſerpentis adipem ſimul miſcer[illegible]: deinde pl[illegible] hoc lanam imbuere, & in byſſinum linteum [illegible] re, linteo melle ſublito, & facere ſubditiuum [illegible] tudine maximæ olivæ, & apponere ad pudend[illegible] totam noctem. Supina autem jaceat, & in die a[illegible] rat, & calida aquâ lavetur quàm plurima ex m[illegible] de cocto. Apponat autem & poſtea ſingulis no[illegible]us & deinde cum viro coeat. Alia curatio Marrubi[illegible] rum manûs plenæ menſuram in vas Atticum [illegible] to & aquæ potabilis heminas Atticas quatuor a[illegible] un[illegible] & ubi per novem dies præmaceravit, per alios novem dies jejuna, lota, duos cyathos de hoc bibat,

albi admixta. Cùm autem tertiam diem transegerit, fomentum adhibeatur, cicutæ ſo- em miſſis, per novem dies, pòſt fomentum Atque ſic rurſus de hoc bibat. Cùm verò per fomentum adhibuerit, marrubium ipſum tri- die apponat per triduum: & mercurialem tritam ille Attico bis in die: præmaceretur autem in vini ngio Hippomarathri & fœniculi radix, & tædæ uiſſimæ ramuli, & rubiæ quarta pars, & fœniculi & verbenacæ radices multæ. Præmacerenturq; non minus quàm novem: & poſtea loto capite eo, heminam per diem de meri cremore bibat: ſtea reclinata ſeipſum concaleſaciat. Atque hinc tum alternis diebus, id quod ex felle paratur, per ad dies ſex apponat. Cùm autem jam virum acce- t, probè purgata, hyoſcyami folia ac radices in efaciat. & ex his quàm calidiſſimis pertri- ad noctem fomentum adhibeat, & lota virum ac- Poſt hoc verò fomentum, etiam cervi pudendum uffito: & de hoc in vinum album dilutum deta- per t duum bibendum, & cùm partus dolor inſti- um dato. Nam hoc partum accelerat, &c. *lib. de Steril. lib. num.* 15.

sdam membrana quædam naſcitur & obten- ificio uteri. Ejus meminit *Hippoc. lib. de Steril. lib.* umenda eſt & liquanda. *Holler. Comm. ad aph. 62. lib. Hippoc.*

Observatio IX.

Ali aot puellarum hiſtoriæ memorabiles, quarum pudo- r nus membrana validior obnata, menſes reſtis antes coacervabat: harum nonnullæ Chirurgia percuratæ ſunt aliquæ verò mortuæ.

QUæ rara memoratuque digna in pleriſque puellis ſe ſunt obſervata, ob argumenti communio- nem obiter adhuc ſubjungere viſum eſt: ut etiam a- i paſſis vitium, ſiquando poſtulet neceſſitas, priùs ſuccurri queat. Primò circiter octodecim natæ, in civitate Gravienſi, chara mihi patria, va- da mentibus ul in uteri oſtio ſanguinis ſaburrâ di- ſtendebatur, tumebatque cum ingenti dolore: quàm cum ex litura à vivo colore aliena, uno in loco putrere judicarem, vellicans leviter, apetire fruſtra nitebar: eâ tamen poſtea perrupta ſponte, copioſus profundeba- tur nguis, unde paulatim convaluit.

Ad alteram puellam extremè Graneburgi decum- bentem: matronæ vicinæ cum obſtetrice accurrentes, eam geſtare uterum uno ore fœtûs patrem quoque de- minantes, occlamabant, (illa licet interpoſito etiam mento contradicente, ac ſe virum nunquam admi- e liberius affirmante) usque adeò huic uterus, potiſ- mum in dextro ventris inferioris latere protuberabat. A hanc quoque vocatus, re apud mulieres & obſtetri- deſperatâ, ejus ſcilicet partûs doloribus intolera- io tertiam ſeptimanam nocte dieque perdu- rantibus, cum aliqua urinæ ſuppreſſione, vigiliis conti- nuis & appetitûs dejectione, partem affectam ſecun- d arri legem, & poſtulantem neceſſitatem tracto: tam validè obfirmatum membrana illud pudendi os o pe , ut ne ſubtiliſſimi etiam ſpecilli cuſpidem us- a , præterquam in oris veſicæ extremitatem huic exam, admiſerit. (quemadmodum in ſuperiore ue contigit) tametſi diligenti indagine circum- ue tentaretur. Re autem penitius introſpecta, iculataque cùm puellam hanc annum agentem vi- ge um primum forma venuſta, florida, vividaque, c itutionis prorſus ſanguineæ, antea expurgationes menſtruas nunquam ſenſiſſe, præter leve paucarum ſtillar m indicium, quatuor ante annis matre defuncta, intelligerem: earum partium venarum orificia magis hic inte ſum inſeria, confertim in ea ætate, tempera- mento, victu otio (ſartricula enim erat) & anni verno tempore, effervescentem profudiſſe ſanguinem, apud me conjectura collegi. Itaque anhelitum puellæ ſo- piuæ comprimere jubeo, retractis diductisque cruri- bus, quò magis tenax pellicula remitteretur: atque ve- ſtigio impreſſo in ejus medio à perinæo verſus veſi- cæ collum, & juſto utrinque relicto interſtitio, Chi- rurgum ob caſus illi inauditi raritatem tremebundum, ut raſortum mei ominis naufragio impuneret, ad- hortor: ac reiterata ob nervoſam craſſitiem bis ſectio- ne, ſupra octo ſanguinis atri libras paulatim profluxiſ- ſe, teſtabuntur plures matronæ. In eo decubitu eam ad tertiam permanere diem propter hæmorrhagiam ju- beo, licet ſe mox ab inciſione maximopere levatam ſentiret: de nulla debilitate ob largiſſimam ſanguinis tanto tempore extra venas in iis partibus retenti efflu- xionem, conqueſta. Elotis inde hujus elovici reliquis, aqua hordei cum melle roſaceo ſyringe injecta, poſt tertium diem ſuæ reſtituebatur libertati, valetudinem pedetentim conſecuta, inculpatam, ut viceſimo ſecun- do die poſt inciſionem legitimè cœperint fluere men- ſes, ſuum deinde ſervantes naturæ tenorem. *VVierus lib. 2. cap. 38. de præſtigiis Dæmonum.*

Similem caſum recenſet *Ant. Beniv. cap. 28. de Abdi- tis.* Vide ſupra paulò antè *obſerv.* 10 *cip. de atritu ſeu im- perforatis*, &c.

Alias duas jam nuptui collocatas, ab obſtetrice pe- ritâ ſectas etiam novi.

Proxima ad hæc hyeme, quum puellæ octo circiter menſes natæ urina impeditiùs flueret, viſuque mem- branula promineret, ûteri orificio filiolam carere ſu- ſpicata mater indocta, eam mihi offert inſpiciendam: ego aciculæ capitello membrana hac circumſcripta, & veſicæ colli extremitate oſtenſa, matrem rectiùs inſti- tui: & quid ad eliciendum liberiùs lotium faceret, edo- cui. Huc facit *Ariſtotelis* ſententia, qui (*lib. 4. cap. 4. de gener. animal.*) inter conceptionis impedimenta, & monſtroſarum naturarum procreationem, morbum illum connumerat, hac verborum ſerie: Jam fœminis nonnullis os uteri compreſſum concorporatûq; ab in- eunte ætate ad tempus usque menſtruorum perſevera- vit: mox urgentibus menſtruis, doloreque inſtante; aliis ſponte diſruptum eſt, aliis diſſectum à Medicis: nonnullæ interierunt, quum aut per vim diſrumpere- tur, aut diſrumpi non poſſet. *VVierus lib. 2. cap. 38 edit. 1566. in 8.*

Virgo Marpurgi annorum 25. urinam Dryandro vi- ſendam detulit, Dryander nullum defectum in urina videns, ſuſpicabatur eam eſſe impregnatam: facies e- nim pallebat, & venter tumeſcebat. Quærit igitur quando menſes habuerit? reſpondit nunquam. Hinc Dryander ſuſpicans, non benè agi cum virgine, ejus muliebria inſpiciens, nihil reperit præter integram cu- tim, in cujus medio erat foramen calami amplitudine, unde urinam emittere ſolebat. Dryander virginis pa- rentibus conſuluit, ut per ſectionem ei ſuccurrerent, ſed ipſis negligentibus, altero anno filia obiit.

Similis caſus quoque contigit in Haſſia. Mulier quædam nulla habuit muliebria, excepto anguſto cala- mi inſtar foramine, nupſit autem viro, cui annos octo convixit: Vir videns uxorem non aptam rei venereæ, cum ea divortium facit. Res delata eſt ad Principem Landtgravium Haſſiæ, qui conſilio Meges & Dryandri, mulieris foramen muliebre ad juſtam magnitudinem ſcindi mandavit. Fœminæ vir interim moritur, ipſa au- tem curata alteri nupſit viro, ex quo peperit puerum, quem Landtgravia ex fonte ſacro ſuſtulit. *Ex adverſa- riis Cl. Dryandri, communicavit Meccius.*

† Vid. quoque de virgine imperforata *Borell. Cent. 1. obſ. 78. Cabrol. obſ. 7.* add. quæ de conſolidatione par- tium Genitalium p. ti recenſet *Horſt. Epiſt. ſect. 19. fol. 508.*

Ob-

Observatio X.

Colli matricis phyma, ejusque curatio.

IN hoc affectuum colli matricis catalogo, recenſebitur quoque phyma, ſive tuberculum quoddam oblongum in iis anguſtiis enatum: quo cum nobilis & generoſa Domina usque adeò afficeretur, ut ejus impedimento difficilior redderetur marito initus; malo hoc clàm detecto, conſilium ob conjugis moleſtiam cum pudore rogat. Ego auferendum cenſui, ut ad ejus inſpectionem non admiſſus, ſciſcitatus verò num digitis id comprehendi poſſet? illa annuit: Ut itaque fili ſericei duplicati, ceraque firmati vinculo ad radicem id conſtringeret, indiesque arctius contraheret, donec tandem filo protſus conſtricto abſciſſum decideret ſuaſi. Hæc dicto audiens, conſiliumque felici ſucceſſu ſecuta, indicavit poſtea, ſe phyma illud eo modo ablatum ſecuiſſe: & lacteum quiddam emanaſſe. Poteſt vinculum hoc ſericeum etiam efficacius reddi, ſi requirat neceſſitas, ut nimirum antea horas aliquot in aquâ ſublimata vel forti, ter aut quater maceretur & exiccetur. *VVier. lib. obſerv.*

Observatio XI.

Os feminis eroſum, & circa matricis os quatuor lutea tubercula pilæ inſtar viſa.

URgebatur Rogerii Corbinelli filia in ilibus dextris dolore ferè perpetuo. Quare multis diverſo tempore vocatis Medicis, cùm unusquisque pro ingenio ſuo (diverſi enim diverſa ſentiebant) puellam curaſſent, & præſidia nihil omnino profeciſſent, è medio tandem ſublata eſt. Quare conſilium fuit incidere corpus mortuæ, & inventum eſt os feminis eroſum, maximamque oſſis partem in pulverem redactam: necnon & circa matricis os quatuor quaſi lutea tubercula inſtar pilæ, quorum tria aqua opplebantur, quartum paululum præ cæteris elevabatur, undique tentatum, & ſuperficie inæquale atque durius, utpote quod ex carne atraque bile genitum eſſet. Non igitur admodum mirandum eſt, ſi in ejusmodi morbis, quorum cauſæ incertæ abditæque ſunt, diverſi Medici diverſa ſentiant & loquantur. *Beniven. cap. 79. de Abditis.*

Observatio XII.

Uteri pruritus curatio.

MUlieribus præſertim annoſis pruritus ſæpe in uteri cervice oboritur, qui eas cruciatu & ſcalpendi neceſſitate adeò fatigat, ut ſomnum adimat. Paucis abhinc diebus conſuluit me mulier quædam hoc mali genere adeò divexata, ut prurientem genitalium uredinem aſperſa, & aſperiùs affricta parti ſavilla reſtinguere neceſſe haberet. Me conſultore Ægyptiacum, in aqua marina aut lixivio diſſolutum, ſibi exprimi & injici curavit, eodemque medicamento imbutos peſſos ex ſtupis cannabinis in uterum demitti, & ſanata eſt. *Pareus lib. 23. cap. 64.*

† Vid. *Nic. Fontan. Exempl. 47. fol. 130.*

Observatio XIII.

Phlegmones eryſipelatodis uteri curatio, & de eo, quod poſt fervoris mitigationem accidit in corporis totius ſuperficie.

ANte annos aliquot curanda mihi fuit mulier, quæ de pruritu, ardore atque dolore circa uterum, vehementer conquerebatur. Hujus atque aliorum quæ patiebatur ſymptomatum cauſam, ego conjeci in phlegmonem eryſipelatodem ex bilioſo, ferventi & acri ſanguine, cujus evidentiſſima ſigna apparebant: erat autem, quantum conjicere potui, cùm ego vocarer, morbi incrementum. Sanguinis miſſio repetita omnium medicamentorum uſum anteceſſit. Poſtea adhibita ſunt refrigerantia & repellentia non tam intrò aſſumpta, quam foris admota, & injecta. Defluxio fervidi humoris conſtitit, ac repulſa non pauca quantitas ſanguinis eo unde fluxerat, in magnas ſcili[illegible], ut mihi perſuaſeram, venas. Interea uſa eſt ten[illegible] vi[illegible] in cibo & potu. Potus erat aqua hordei, & prunorum Damaſcenorum, vel aliorum noſtratium ſcilicet electorum. Appetitus tamen erat dejectus, ut libens abſtinuerit. Quibus ſic adminiſtratis ſupervenit, ut univerſa corporis ſuperficies dolore moleſtiſſimo infeſtaretur, ulceroſam laſſitudinem dixiſſes. Affirmabat mu[illegible], ſe non aliter dolore affligi, quàm ſi per univerſam corporis ſuperficiem ſcarificaretur, aculeolula deinde[illegible] aceto acerrimo perfunderentur. Induſii etiam mo[illegible]ſſimi tactum vix ferebat. Hujus ſymptomatis cauſam dum conor inveſtigare, nullam aliam invenire potui, præterquam ſanguinem fervidum, vi medicamentorum repulſum à loco affecto; tandem à carnoſis p[illegible]tibus nutrimento indigentibus, propter tenuem admodum victum, attractum, & in ambitum delatum, h[illegible] doloris quaſi mordicantis cauſam extitiſſe. Cui [illegible] dolorifico tollendo, neque enim unctiones, neque [illegible]ctiones, nec alia admiſit, tam erat ſenſibilis to[illegible], juſſi intrepidè ſudatorium parare ex aquæ dulcis [illegible]re, nullis herbis injectis, ſuaviterque ſudorem elici: poſtea molli linteolo leviter detergi. Quo facto, mirum dictu, in corporis ſuperficie cœpit efflorescere qu[illegible] ſimile puſtulis exiguis, quæ numeroſæ per totum corpus conſpiciebantur, quę tamen continuò, poſt balneum & ſudoris deterſionem evaneſcebant. A balneo paulo deteriùs habuiſſe viſa eſt, ob vires, ut putabam, dejectas: intra biduum verò cibo paulò pleniore refecta, & potis pleniore utens, prorſus convaluit. Interea dum ſingula hæc adminiſtrantur, totius morbi decurſu, ad ſomnum conciliandum, dolorisque ſedationem, & nonnihil etiam bilis fervorem contemperandum, exhibui ſo[illegible] decies hoc opiatum, quod aliàs in promptu habebam, pro aliis caſibus paratum. *℞. ſpec. aromat. roſ. & diagalange, ana drach. unam, opii diligentiſſ. contuſi, & in [illegible]no malvatico diſſoluti, ſcrup. unum ſemis, karabes pulv. ſubtiliſſ. drach. unam, croci, ſcrup. ſemis, cum eodem vin[illegible] maſſa.* Exhibui globulos piſi magnitudine præmolles, quos avidè devorabat. Hanc hiſtoriam ante annos aliquot geſtam, rurſus in memoriam revocavi, quam potui meminiſſe diligentiſſimè, ut tibi gratificarer. *Cl. Caſp. VVolph. de obſerv. propr.*

Observatio XIV.

Gangræna in uteri oſtio graviſſima curatio.

GAngrænam in uteri oſtio graviſſimam, fœtidiſſimamque, in nobili matrona juvene annorum [illegible]ginti quinque, ſuperiori anno curavi. Æſtuante [illegible]nicula tuberculum quoddam in eo ſinu, fortè ex vehementiori inſultu mariti exortum, imperitus re[illegible] Chirurgus inidoneo cataplaſmate, & neſcio qui[illegible] aliis admotis vincere conatus eſt: unde intra dies n[illegible] multos tanta ſævitia efferbuit, ut è veſtigio pars ea u[illegible]verſa putreſceret, nigricaret, & intermoreretur: pe[illegible]que hæc celeritate incredibili tanum verſus ſæviret [illegible] ſic ſimul partes anteriores cum poſticis lethali [illegible] perderet. Accedebat calor, febris, extrema virium [illegible]litas, ſumma cordis anguſtia, & reliqua ſympto[illegible] malignorum congeries: quæ profectò ex putidiſſimæ cloacæ halitu vix ferendo augeri oportuit. Horrenda erat cladis hujus facies. Accitus ego in extrema re[illegible] deſperatione, haud mora, uberrimum ſolani & plantaginis ſuccum primùm ſyringe in utrumque meatum ter vel quater interdiu injicio, deinde horis [illegible]lis intermediis lini hapſum iis ſuccis admixto aceto imbutum applicui: qui exſuccus, eodem rurſus permaduit[illegible] quore: ac ejusmodi repetita aliquoties applicatione, perſeveratum eſt, donec reſtingueretur fervor, & deſine[illegible]t putrefactio. Aſſumebat interim quoque potione [illegible]gulis

g... ex decocto acetoſæ, ſcabioſæ, pimpi-
orumDamaſcenorum, ſummitatum borra-
glosſæ, florum calendulæ, cum aquâ, ſaccharo
... to, ad ... y. upi acidi longi formam apparatâ. Victus
paucus, ſed refrigerans & acidus, putredinis occa-
... præſcindens. Tertio die reverſus, incendij ſu-
... tamque putredinis remiſiſſe comperi. Qua-
nem nigram mortuamque exiguo forcipe attra-
... circumquaque à vivo firmè, ſine doloris ſenſu ſe-
reſecarique jubeo. Inde reliquum ad vivum us-
Æ ... ptiaco unguento abſumebatur: eodémque
o ... cicatricis inductionem, uti in aliis ulceribus,
d ebamur. Atqui inter curandum erant aliquo-
... mata, ex hordei & aliorum alvum mollientium
infundenda. Nec quæ cordi & viſceribus reli-
bu conciliarent, negligebantur, cujusmodi
... rum, florũ borraginis, buglosſæ, calthę, con-
... ue genus reliqua, atque eâ ratione convaluit
VVierus lib. obſervat.

DE MULIEBRIBUS PARTIBUS GENITALIBUS INTERNIS.

Et primùm, DE UTERO.

CONFORMATIO NATURALIS & monſtroſa.

OBSERVATIO I.

Uteri ſubſtantia cujuſmodi verè ſit, de recentiorum obſervatione.

MUlieris uteri, vel matricis propria ſubſtan-
... quamvis in non prægnante alba, & membra-
nea vi ... tur: in utero tamen habentibus plu-
... membranæ à naturâ differre conſpicitur, cui
... m in toto corpore ſubſtantiam reperire minimè
... ; eſt enim fungoſa, ſpongiæque maximè ſimilis;
... men ſimplex, ſed in multos cortices, fungorum
... ndam modo, qui in arboribus naſcuntur, facilè
... ilis, & foraminibus, ſpongiarum, vel pumicis
more pervia, improprium tamen extrinſecùs obvol-
... m tunicam, peritonæi ſobolem excipio. Hujus-
autem ſubſtantiam a ſapientiſſimâ naturâ utero
... fuiſſe arbitror, ut ſanguinis, & ſpirituum co-
... ro fœtûs vita, & nutritione, facilè contineret:
... æque utero fungoſæ carni, roris in modum ſug-
... t, ac ſubminiſtraret. Tantúmque abeſt, ut te-
... ſubſtantiâ præditus ſit, ut etiam multò craſſior
... umorem imbibitum conſpiciatur. Qui enim
omni... numeris abſolutum fœtum intus habet ute-
rus, (... us tamen, & minus pro mulieris ætate, & tem-
...) duorum penè digitorum craſſitiem æquat, &
... è circa elatiorem fundi ipſius partem, in quam
... vaſa coëunt, uterinúmque jecur adnaſcitur, ac
... et. quod ad ſubſtantiam ejus attinet, ſic habet.
Arantius libello de humano fœtu, cap. 1.

S... ſtantia Uteri nervea, denſa, & compacta eſt: quæ
en eo tempore, quo mulier ad conceptionem ha-
... ta ſit, calore inſito adaucta, carnea venoſa,
... que admodum evadit, & non ſecus ac in canibus
... novem ferè dierum ſpatio conceptum appe-
..., uterum & pudendum quoque intumeſcere
... us, excreſcit, totóque tempore quo mulier ute-
rum geſtat adaugetur, & poſt partum rurſum ad pri-
ſtinam nervoſitatem ſoliditatémque redit. Quæ ta-
men, ... l naturâ, vel ætate, adeò prævaleant, uterúſ-
que ſic induratus ſit, ut eam quam diximus mollitiem & carnoſitatem adipiſci nequeat, ſterilitati huic, in quâ mulier ſana alioquin, vel multorum annorum interpoſitu ſpatio, vel nullo etiam tempore concipit & parit, præcipuam occaſionem præbere, obſervatio hæc pulcherrima oſtendit. *Platerus de corp. hum. ſtruct. pag.* 1.

OBSERVATIO II.

Uteri humani cavitatem internam minimè in cellulas ſeptem, uti hactenus plerique credidere, diſtingui.

HUmanus uterus, ut virorum ſcrotum, levem & perquam modicè extuberantem futuram, ſeu tenuiſſimę lineæ inſtar prominens tuberculum habet, ſecundùm univerſæ ſuperficiei longitudinem, & anteriùs & poſteriùs exporrectum, quaſi quoddam ſiniſtrę à dextrâ ſuperficiei interſtitium cenſendum eſſet. Superficies hęc fundi uteri ſinus eſt, ſemen genitale ſuſcipiens, fœtumque continens, quem Mundinus, & alij quidam Juriſconſulti, hujus ſomnia ſequutes, non unum enumerant, ſed ſeptenario numero cum complectentes; ſeptem matricis cellulas recenſent, tres quidem in dextra uteri ſede, maſculis ſuſcipiendis aptas, tres verò in ſiniſtrâ fœminis dicatas: ſeptimam autem in uteri medio ſtatuunt, illam ni fallor, hermaphroditis conſecrantes, ut copioſiùs *lib.* 3 *paradox. cap.* 9. demonſtravimus. Unica itaque duntaxat in uteri fundo cavitas eſt, latior quidem & altior, quàm profundior. Unica, quòd unicum fœtum complecti debeat, attamen latior quàm ſpiſſior eſt, quòd interdum & gemellos concipiat. Non enim geminus cernitur, & inteſtini inſtar oblongus, qualis cani & ſui, ac illis denique animantibus obtigit, quæ plures ſimul fœtus ſemper propemodum enituntur. Hæc ſanè cavitas, ſive ſinus in humillimâ ſede juxta fundi foramen, pro illius foraminis amplitudine, anguſtior eſt, deinde ſecundùm uteri formâ ſurſum dilatatus, in elatiori ſuâ ſede velut in duos ceſſat angulos, ad elatioris uteri partis latera conſcendentes. Media enim ſedes clarioris ſinûs partis non tam altè atque latera ipſius conſcendit, uteri ſubſtantia deorſum hic, quaſi ſeptum aliquod in ſuam amplitudinem ſpectante. Hic ſinus, in non prægnantibus plurimùm viſcido quodam & ſubalbo muco illitus, & lævis, ac extuberantiore lineâ interſtinctus. In angulis illis, aut in ſuperioribus ipſius apicibus, rugoſiorem, ac omnino illi cavitati ſimilis, in quam deferentia ſemen vaſa in viris inſeruntur. Hæc quidem internæ fundi ſuperficiei, ſinúſve uteri eſt deſcriptio. *Veſal. lib.* 4. *de Hum. corp fabric. cap.* 3.

OBSERVATIO III.

Uterum humanum ſecundam naturam conſtitutum minimè ut brutorum, in vaccina, caprina aliave cornua excreſcere, ſed quaſi obtuſo angulo deſignari.

AD uteri formam ipſius cornua ſpectant, quæ Herophilus in mulieribus opportuniſſimè jam enaſcentibus boum cornibus aſſimilavit. Quemadmodũ enim vitulorũ capita utrinque quâ pronaſcentur cornua extuberant; ita etiam ſuperior uteri pars, utrobique veluti in duos obtuſos deſinit angulos, qui reverà veteribus Anatomicis hominum cadavera ſecantibus cornuum vice habebantur, vaſorúmque ſemen muliebre deferentium inſertionem excipiunt. Hæc itaque muliebris uteri cornua, à caprinis, & vaccinis, & ovillis, quæ arietum cornibus undecunque ſimillima extitunt, plurimum diſtant. Id quod de canum & ſuum utero rectiùs dicitur, qui uterum ſtatim à fundi ipſius orificio in duas partes, ita diremptum gerunt, ac ſi indicem à medio maximè diduceres, illóſque digitos

uteri

uteri partes eſſe fingeres, quæ in non prægnantibus rectâ quodammodò ducuntur, & in apicem mucronémve ſenſim non ſecus deſinunt, quàm ſi recta, non obliqua eſſent cornua: in utero autem gerentibus arietis cornuum modo & hæc quoque inflectuntur; Et de his quidem animantibus, ex quorundam veterum ſententiâ rectè à *Galeno, in libello de uteri ſectione*, prolatum eſt, in cornibus complecti fœtûs. *Idem de human. corp. fabric. lib. 4. cap. 3.*

Uterus partes binas prominentes, inſtar vituli cornuum nuper erumpentium profert, quæ fortè illa ſunt ab antiquis dicta matricis cornua: veram enim cornuum vervecis ſpeciem in vaccæ, capræ, canis, ovis, ſuis, & id genus animalium utero videbis; nam in his mirè incurvantur, & concava ſunt, & in his fœtûs gignuntur. At mulieris uterus longè ab his diſtat, ut tu quoque, niſi conferre pigeat, facilè experiri poteris. *Columbus de re anat. lib. 11. cap. 16.*

Observatio IV.

Uterum humanum aliquando, ſed rariſſimè & monſtroſè, bicornem, ut brutorum animalium, obſervari.

PUella propter glandulas in toto corpore ſcirrhodes per atrophiam mortua. Uterus in eâ velut bicornis ut in multiparis apparuit, verùm id effecit ejus brevitas, & teſtium, vaſorum ſpermaticorum diſtantia longior. Nam ubi peperit mulier, quantum uteri fundum ſupernè fertur, tantùm deſcendere videntur teſtes, cornua, & vaſa: ita ut propè in medium incidant uterum, cùm puellis abſint hæc longiſſimè ab utero, ut fingere poſſis, uterum eſſe mulieri, ut polytocis animalibus, bicornem. *Sylvius in Appendice Iſag. Anat. Varior. corp. diſſect.*

Observatio V.

Uterus bipartitus.

ANne mulieres eæ, quæ ſuperfœtare ſolent, aut plures fœtûs quàm duos generant, bipartitum uterum habeant, quemadmodum canes, lepores, & ſimilia animalia, quæ multos generant fœtûs: mihi dubium movit Fratris mei chariſſ. Joan. Bauhini obſervatio, qui circa annum 1565. dum ordinatus eſſet Lugdunenſium Medicus, & Chirurgis Anatomen demonſtraret, in quadam puellâ uterum bipartitum, qualem canes habent, adnotavit: quod ut rem valde raram, doctiſſimis Medicis Lugdunenſibus, ac multis aliis demonſtravit. Eâ ergo de re Anatomici, ſi mulierum corpora talia occurrant, cogitabunt: cujus nomine hoc proponere libuit. *Cl. V. Caſparus Bauhinus*

Observatio VI.

Fœminei ſexûs, geminâ fœmineâ naturâ nati.

C. Lælio. L. Domitio Coſſ. Puella biceps, quadripes, quadrimana, geminâ fœmineâ natura, mortua nata, *Jul. Obſequens.*

C. Claudio M. Perpenna Coſſ. Mulier duplici naturâ inventa. *Idem.*

Observatio VII.

Mulieris cujuſdam vulva monſtroſa conformatio, quâ Uterus deſiderabatur.

FOemina erat, cujus vulva ab aliarum fœminarum vulvis nihil peculiare & diverſum habebat: & matricis colli portio prominebat, vel matricis collo ſimile: matrix autem nulla aderat in abdomine, neque vaſa ſeminaria, neque teſtes, & quoties cum viro coibat (coibat autem ſæpe) mirandum in modum conquerebatur. *Columbus Anatom. lib. 15.*

† De Utero deficiente in mulieribus vid *Glandorp. in ſpec. Chirurg. p. 165. Lang l. 2 Epiſt. 39. Zacut. de 66. Med. Hiſt. l. 2. fol. 196. & l 3. fol 465.*

Observatio VIII.

De utero ob partus difficultatem rupto: Itémque de fœtuum demortuorum, ac difficilis partûs cauſa.

ANno 1594. 8. Decembris, Haganoæ Alſatiæ, mulier 40. annorum, molitoris uxor, cùm jam ſepties fœtûs aliuquin integrè efformatos, ſed mortuos peperiſſet: ultimo partu, octavo ſcilicet, ipſa quoque unà cùm fœtu, non tamen edito ſuccubuit, poſtridie nimirũ quàm fœtus in alvo materna extinctus animadverteretur. Inſtantibus autem partûs doloribus, iiſque vehementiſſimis, (validè quippe puer movebatur) atque ſæpius toto triduo recurrentibus, quibus prægnans miſerè ſed fruſtra excruciabatur: dolorum tandem ſævitiâ, potiſſimùm tamen ultimâ nocte illis exaſperatis, viriúmque reſolutione proſtrata interiit. Multa quidem à mulieribus aſtantibus commiſeratione quadam adductis, tentata fuêre, aſt ſine ullo parturientis levamine. Hujus igitur demortuæ abdomen cùm aperiendum eſſet, advocatur Cl. D. D. Heliſæus Röslin, phyſicus Hagenoenſis, & ego, qui tum temporis in patriâ agebam. Itaque leviter vix impreſsâ novaculâ, muſculos Epigaſtrij, cum peritonæo dividere voluimus, quò uteri ſitum priùs cum fœtu contemplaremur: at vix inquam immiſsâ acie, & abdomine parum diſſecto, durſum pueri vulneratur. Nos nil tale ſuſpicantes, primò uterum tactum fuiſſe credidimus. Ideóque cautiùs ſectionem abdominis inſtituendam putamus; quâ peractâ, integer ſtatim fœtus, omnibus numeris abſolutus (licèt jam inflatus, & cuticulâ abſcedente, ob incipientem putredinem) occurrit: atque immediatè peritonæum ſupernè contingens, infernè inteſtino recto incumbens; liber in ventris inferioris capacitate, nullo neque velamine aut membranâ, neque utero cinctus: ſitu alioquin ad faciliorem partum accommodato, capite deorſum, facie ad poſteriora reclinatâ, corporis trunco in longitudinem extenſo: omnibus reliquis partibus, tam earum quæ ab utero, quàm quæ ad uterum, ut & quæ in utero (unâ ruptione exceptâ) nihil præternaturale oſtendentibus: nullibi apparente neque contuſione, neque vulneratione, ulcere, aut apoſtemate, conſpiciendus offertur. Ubi etſi nos ob rei novitatem admiraremur, non tam fœtûs ſitum & figuram rectam, licèt extra uterum, in abdominis capacitate factam, quàm fœtum ipſum integrum, & juſtæ magnitudinis, ac conformationis, citra uterum atque extra matricem viſui objectum: tamen lacero, rupto, ſeu potiùs abrupto utero conſpecto, mirari aliquâ ex parte deſivimus, cauſas verò hujus ruptionis indagandi, haud ſine majore admiratione, anſam datam animadvertimus. Porrò alligatus adhuc fœtus erat vaſis umbilicalibus, ſuis ſecundinis: quæ ſurſum ad ſiniſtram, lienem verſus, ad inteſtina & lumbos retractæ, & tanquam per convulſionem & abbreviationem vinculorum, firmiter connexæ iſtis partibus cernebantur, ut eaſdem inde abſtrahere difficile fuerit. De uteri verò ſubſtantia, quæ quidem tenuior ſolito apparebat, quantum equidem conſpici potuit; illud ſecundinis, ac potiſſimùm placentæ, ſeu chorio, aut uterino jecori (velut id *Arantius* appellat) tanquam concretum, rurſúsque in minorem magnitudinem (ut aliàs poſt naturalem partum contingere ſolet) contractum fuerat; atque adeò ſecundinas nequaquam amplitudine excedere videbatur uterus, ut propterea eundem, quia conciderat, ratione potiùs, quàm ſenſibus agnoſcere, neceſſe habuerimus. Cæterùm juxta cervicem uteri ad os pectinis, intrinſecus ſub veſicâ, membranæ portio, uſitati cultri craſſitiem non excedens,

[illegible] ſitudinem dimidiæ palmæ propendebat, [illegible] brupti particula fuit: reliquum autem, unà [illegible] proprio uteri orificio, ipſiſque ſecundinis, omne [illegible] (ut [illegible] ctum eſt) ſurſum raptum, alieno loco [illegible] ebatur. Unde penitus à cervice ſeu ſinu muliebri, [illegible] búsq; vicinis partibus quibus adnaſci ſolet, avul[illegible] tque e parte [illegible] itum fuiſſe uterum paruit. [illegible] ud maxime ſuſpiciendum, & quærendum [illegible] ujus vi uterus abruptus fuerit? cùm neque [illegible] in fœtum imbellem & debilem, organis ad [illegible] ementiam nondum præditum, (qui ſolùm [illegible] ere & motu loc [illegible] li. cum levi calcitratione exitum [illegible] eque in parientem referre liceat: mulier enim [illegible] nfert ad partum, quàm ut muſculos abdo[illegible] mprimendo, actionē uteri juvet. Opus nam[illegible] n, quod à ſeipſis parturientes præſtant, non [illegible] muſculorum abdominis, ut *Galenus 3. fa[illegible] ral.* aſſerit. nullâ enim vi aliâ ad partum exci[illegible] es uterum poſſunt: Multo minùs in ute[illegible] a etſi partus propriè eſt opus uteri parientis [illegible]: tamen is conſtrictione, atque fibrarum [illegible] one, non dilatatione operatur, ut hîc minùs [illegible] etus ſit. An verò vi alicui externæ, maximè [illegible] morrhagias & dolores extenuato utero [illegible] vicinior partui eſt, eò tenuior evadere ſolet, [illegible] *lib. de diſſectione uteri*) idque obſtetricis [illegible] ac eptum ferendum ſit, aliis affirmandum re[illegible] on minùs tamen ſitus pueri, alioquin opti[illegible] rationem augere videtur, an ſcilicet manu [illegible] s perfracto jam utero, an verò integro adhuc [illegible] tus figuratus puer fuerit; ſive enim ante ru[illegible] ſtatuatur ſitus factus, ſive pòſt, ruptionis diſ[illegible] ſtenditur. Neque etiam tutum fuerit affirma[illegible] quia inflatus & ſatis tumidus reperiebatur, [illegible] m utriusque incipiente putredine, ob in [illegible] & magnitudinem auctam, utero dudum at[illegible] abr [illegible] iſſe, velut à muſto ebulliente dolij fun[illegible] d fiſſuram potiùs intuliſſet, quàm abruptio[illegible] V [illegible] m tot fœtuum in partu interemptorum [illegible] p [illegible] hendimus oſſis pectinis malam confor[illegible] nis ſcilicet depreſſi, quod in gibbum ſu[illegible] int [illegible] rne autem in arcum excavatum eſſe opor[illegible] Cum alias depreſſio iſta frequentiſſima, (juxta [illegible] *arem obſervationem*) & quidem incura[illegible] s [illegible] tatis cauſa exiſtere ſoleat; ob quam [illegible] n [illegible] agnitudinem adepti, ſine principum [illegible] ione, hanc lucem aſpicere neque[illegible] Ha [illegible] quidem loc [illegible] um anguſtia, an concurrenti[illegible] is ſuperiùs attactis, aliquid etiam ad ruptio[illegible] k [illegible] t, ego ut neque infirmare, nec tamen ex [illegible] iquam hujus affectûs principaliorem cau[illegible] o [illegible] cere queo: qui potiùs hoc unà cum Gale[illegible] *de uſu part. 7 dum de naturali partu* ſcribit, mi[illegible] c, intelligere autem non poſſe) inter natu[illegible] randa repono.

[illegible] men confirmatur, aliquando neceſſitas par[illegible], quem doctè deſcribit *F. Ruſſetus libello à [illegible] e Bauhino edito,* niſi timiditas mulierculæ [illegible] pus abhorreret.

[illegible] i huic interfuêre præcipuæ fœminæ, & [illegible] es ſeptem, atque etiam alij.

[illegible] hiſtoriam vir clariſſimus *Leonardus Doldius,* [illegible] *Medicus* conſcripſit: transmittente ad nos [illegible] *Camerario.*

[illegible] r etiam Salmuth. Cent. 1. obſ. 16 ubi uteri in [illegible] pti exemplum quoque invenies.

Observatio IX.

[illegible] teri mulieris, ex puerperio mortuæ, conſtitutio.

O[illegible] uteri ita extenſum & lacerum erat, ut vix appareret. Uterus magnitudine capitis erat adhuc, & craſſitie pollicari. Intus ſanguinis reliquiæ, & ora vaſorum craſſo & nigro ſanguine adhuc ſudantia. Vincula uteri cum oſſibus ilium, ſacro & lumborum, & inteſtino recto firmiſſima, parte anteriori nulla, præterquàm cum veſica admodum exigua. *Sylvius in Append. Iſagog. Anat. De Variorum corporum ſectione.*

Observatio X.

Uterus ſpiſſus à partu.

UTerum ſpiſſum & craſſum à partu per octiduum manere, atque inde ad priſtinam rurſum redire formam, in quinque mulieribus, quas mox poſt partum ſupplicio affectas, vel in partu mortuas diſſecui, obſervavi. *CL. V. Felix Platerus de ſuis liberaliſſ. mihi communicatis obſervationibus.*

† Huc refer, quæ de Oris matricis poſt difficilem partum coalitione annotavit *Hildan. Cent. 6 obſ 67.*

De orificio ſinus pudoris in muliere poſt difficilem partum penitus occluſo, vid. *Bauhin. de Hermaphr. l. 1. c. 38. fol. 386.*

Observatio XI.

Calli in utero nati ſterilitatem inducentes.

MUlier Clara nomine, & genere, cordis dolore interdum vexabatur. Cujus mortuæ corpore inciſo, & fruſtulum nigrioris carnis in ſiniſtro cordis ventriculo ſupra arteriam, quod meſpili formam haberet; & vulva à medio infra, verſus imam ejus partem junctis oris occaluiſſe reperta eſt. Quare ut tuberculum illud mortis, ita hoc ſterilitatis cauſam fuiſſe cognovimus. *Benivenius Abditorum cap. 35.*

Sterilitatis Catharinæ Sandræ uxoris ſororis Rondeletij cauſam fuiſſe ſuſpicati ſumus, carneum tuberculum piſi magnitudine, quod in uteri collo interiore deprehenſum eſt. Id enim fuiſſe potuit obſtaculum ſemini in fundum penetraturo. *Joubertus in vita Rondeletij.*

Observatio XII.

Uteri humani ſubſtantia, in ſcirrhum magnitudine capitis humani indurata, molæ opinionem imperitis exhibens.

PRopriæ uteri ſubſtantiæ ſcirrhus à mola diſtinguendus eſt: extiterunt enim mulieres, quarum cadaveribus diſſectis, viſus eſt uterus ſcirrhoſo tumore, caput humanum æquante, obſeſſus, in quibus curandis omnem Medici luſerant operam, quòd non in uteri corpore ſubeſſe vitium, ſed in uteri capacitate concluſam latere molam perſuaſum haberent. *Pareus lib. 23 cap. 36.*

Observatio XIII.

Uterum aliquando fungoſum, mollem ſpongiformem: ipſiúſque cervicem totam oſſeam viſam.

CUr non ſtupeant homines, ſi quemadmodum à nobis inter anatomes annotatum eſt, uterum in fœminis inſtar ſpongiæ raræ & mollis, aliquando & purè oſſeam cervicem videant. *Gemma lib. 1. cap. 6. Coſmocrit.*

****

DE MULIERUM VASIS SPERMATICIS ET TESTICULIS.

Obervatio I.

Vermes in vaſis ſpermaticis.

MIhi conſentaneum videtur, gigni in utero, & eò magis, quòd memini me alias docuiſſe, ut dicit

veritus, quod cor vitæ principium ſit; at teſtes melioris vitæ: longè autem nobilius eſt bene vivere, quam ſimpliciter & abſolute vivere: Itaque caſtrati in fœmineam naturam degenerant, nam glabreſcunt, vox evirescit, animus deficit, timidi evadunt, cumque inhabiles ſint ad omnes fere humanas actiones, non poteſt ipſis vita non eſſe miſera. Quare nunquam exectioni teſtium ſubſcribam, niſi forte ſarcocele, aut gangræna ipſos invaſerit. *Parœus lib.7 cap.16.*

Observatio XV.

A ramice curatus interiit.

RAmice vexabatur Michelotius noſter: cumque cuidam, qui hanc artem profiteretur, ſeſe curandum tradidiſſet, duplici ſtatim ille faſcie inguen devinxit, non repulſo in ſuperiores partes inteſtino. Dumque membrum ipſum ita ut erat, arctius obligatum in octavum uſque diem detinuiſſet, eſſetque interim ingens exorta inflammatio, quæ hominem eâ parte, qua faſcia deligabatur, miſerabiliter cruciaret, repente omnis amotus eſt dolor, & ipſe delirare cœpit. Quare cum ad ægrum ſero quidem, ſed tamen vocatus, accederem, primum arteriam tangu, cumque pulſum vix elevari perciperem, & faciem inſpectans, eam nimio pallore ſuffuſam, atque ipſos etiam oculos cavos effectos animadverterem, jubeo ut ſacerdotem accerſant: tum faſciâ illa ſoluta, locum undique nigreſcentem cerno, cumque ſpecillum ulceri imponerem, omnia circumiacentia inteſtina jam putruiſſe cognoſco. Ex quo paucis dein horis è vita diſcedens, utile nobis documentum ſua morte reliquit. *Benivenius cap. 73, de Abditis.*

Non omnes qui à ramice aut veſicæ calculo per ſectionem curantur, in vita ſervantur. Plerique etenim eorum moriuntur: quibus videlicet per diuturnitatem mali ac dolorum, vires debilitatæ ſunt, aut aliquod ex internis viſceribus corruptum. Quod calculo in veſicâ conſiſtente facile fit. Tandem enim renes inflammantur; ac deinde ſuppurantur: & tunc quidem artifex culpandus non eſt. Sed ſi ſiniſtra adhibeatur curatio, culpa in artificem cadit. veluti in hunc, qui inteſtino non ſurſum repulſo, curationem ramicis temere aggreſſus fuit. *Dodonæus in Annotat. ad cap. prædictum.*

Observatio XVI.

Ileo, epigenomeno herniæ ſymptomati, uti Chirurgica ratione ſuccurrendum.

SÆpe contingit, ut inteſtina reſtitui non poſſint, quod peritonæi proceſſus non ſatis pateant; nam delapſæ una cum inteſtino ſenſim in ſcrotum. fæces, ibi partim indurantur, partim flatuum acceſſione per reſolutionem auctæ, tantum tumorem excitant, ut remeare per id cavum nequeant, per quod paulo ante ſubiuerunt. Quo fit ut à putredine concluſæ eluviei, ſuccedat inflammatio, ut nova ſubinde doloris acceſſio: tandemque fæcum, egreſſu deorſum per anum prohibitarum, ſurſum per os regreſſus & vomitus. Affectionem hanc vulgo Miſerereimei nominant. Huic ut occurratur ſymptomati, tentanda potius extrema remedia ſunt quam ut ſinamus ægrum tam turpi & fœdo genere mortis è vita emigrare. Occurremus autem Chirurgia, hue qui ſequitur modo. Ægrum ſupinum in menſa vel ſcamno religabimus, mox in ſuperiore ſcroti parte inciſionem faciemus, intacta inteſtinorum ſubſtantia, habenda deinde cannula argentea craſſitie pennæ anſerinæ, una ſui parte rotunda & gibba, altera autem cava. Illam in inciſionis locum indemus, & peritonæi una cum ſcroto inciſi, productioni, quam longa producitur, adactam ſubjiciemus, ut ſecundum eam cavitatem, peritonæi proceſſum, inſertæ cannulæ beneficio, à contentis inteſtinis divulſum, recto ductu illæſis inteſtinis, novacula dividere poſſimus. Inciſione mediocri facta, ſenſim digitis in alvum compellentur inteſtina: hincque ſutura, tantum inciſi perit[...] comprehendetur, quantum ſatis eſſe videbitur, ut per ipſum anguſtius redditum, nihil dehinc cicatrice ob ducta in ſcrotum elabatur. Quod ſi indurat[...] mota, vel inflammationis ard[...]re fæcum tanta ſubſit copia ut inciſio illa non ſit ſufficiens, compellendis in ſuum locum inteſtinis, longi[...]r i[...]ſio, impul[...] ſurſum ventrem verſus cannula, facienda eſt adeo ut libero regreſſui inteſtinorum in alvum ſatis eſſe poſſ[...]tum Gaſtroraphia ut decet celebrabitur, ut ſutura angu[...]re reddito peritonæi proceſſu, lapſuris inteſtinis vel omento via intercludatur, de cætero vulnus ut arti e[...] curabitur. Sed priuſquam te ad id opus accing[...], pendendum diligenter, num ægro adſint, & valeat[...]res, nec niſi prognoſi inſtituta, & amicis ægri en[...]nciata, tentandum quicquam. *Parœus lib.7.cap.15.*

Peritonæi magna illa ſectio, ab antiquis uſu[...] nuper revocata, in præſens vero ob Chirurgorum [...]rantiam rara, (quod multis exitio eſt) nimirum d[...] Hernia inteſtinali inteſtinum aliquod qua[...] ca[...] continetur, ita ut jam Volvulo laborent, & morti [...]ximi ſint, niſi eum ſubita dilatatione rupti perit[...]centur. Qua ſectione, non ita pridem Valees pater & [...]lius, & Martinus Montargiſſienſis Botlivet dictu[...] piæ memoriæ uſi ſunt. Qua ratione etiam apud Blæſenſes, quidam ex amicis D. Gaudin, feli[...] memoriæ, [...] in ſua præ[ſ]entia, ut mihi atteſtatus eſt [...]er Mau[...] cel[...]brem Chirurgum ſectus fuit, poſtquam unani[...] conſenſu, aliis auxiliis deficientibus, hoc inter ipſos eſſet concluſum. Tali enim neceſſitate ſit, ut decocti induſtrii, & prudentes ejuſmodi difficilia & gravia auxilia inveniant, benedictione divina in tanto charitatis opere adjuti. *Rouſſetus de Partu Cæſ. ſect.3. cap.3.*

Observatio XVII.

Omenti, in teſtis ſeminaliumque vaſorum tunicam, [...]cubitum, mollium ramicum, quos vulgus carnoſos vocat, authorem eſſe.

EGo non ſemel ſane omentum, in eam teſtis ſem[...]naliumque ipſius vaſorum tunicam (cui peri[...]næum originem præbet) devolutum, ac in[...]s [...] mediocrem omenti aliàs conſtitutionem adauctam [...]prehendi. Nam cùm tota omenti pars alioqui[...] [...]nis incumbens, in mediocriter pingui homine, v[...]bræ aut ſeſquilibræ pondus excederet: vidi tame[...]mentum ita præter naturam in ea teſtis tunica au[...] ut quatuor aut quinque librarum pondus penderet & ventriculum ex ſua ſede ita deorſum diſtraheret, [...]e[...]triculi deficiente munere, variiſque obortis ſi[...]bus, id pondus mortis occaſionem fuiſſe inter ſe[...]dum collegerim: cùm in morbo quodam latera[...] alioquin benè expurgatus fuerat, ſcrotum ex mor[...] ægro adſtantibusque ſubligari neglectum fuiſſe. Q[...] etiam quò exactiùs ramicum herniarumve, uti[...]mus, rationem perquiro, eò etiam magis omnes molles ramices, quos carnoſos vulgus appellitat [...] meritò à varicoſis affectibus diſtinguit, ex omen[...] [...]lapſu, incrementoque progigni, mihi perſuade[...] *lib.5.cap.4. de corp. hum. fabr.*

HYDROCELE

Observatio I.

De Hydrocele.

HYdrocele aliàs univerſum ſc[...] modò unam ejus partem, ſiniſtram [...]e licet, aut dextram, occupat. Impletu[...] tum ſcrotum, hydrope, vel etiam ca[...]hexia laborantibus. Quæ verò unam [...]

tuna

…em afficit, aliam occaſionem habet, nec hy… …s comitatur, ſed omnino aliter affectos. Non …tur quoque humor in ſcroto, ſed in membrana …roide teſtem continente. Supervenit quandoque … aliqua externa & manifeſta, ut à caſu, aut per… …e: crebrò vero etiam ex latente & non manife… …a. Quæ autem ab externa cauſa acceſſit, aut …m aut ſiniſtrum teſtem indifferenter affligit, & …e ſanguis ſæpenumero concretus ac corruptus …etur. A latente vero ac non manifeſta cauſa ori… …i ducens, nunquam alium quam ſiniſtrum teſtem …paſſe diligenter nobis inquirentibus obſervatum. In hac humor influit tenuis, & urinæ conſiſtentia ſi…lis, erythroidem diſtendens membranam: qui ſub…etiam copioſus in hanc fertur, ut tumor quando…ue ad humani capitis magnitudinem perveniat. Te… autem ſubſtantia ab acrimonia humoris, ſucceſſu temporis non tamen mox, corrumpitur. Veteres, in…uos apud *Aetium* Leonidas, Hydrocelen tumorem …e laxum & citra dolorem, tradunt, & talem quidem …piſſime contingit reperiri: ſecus tamen in Anglo …m evenit. Inciderat hic in graviſſimum ſiniſtri … cum tenſione dolorem: qui nullis cataplaſmatis, …omentis, emplaſtris, multo minus inunctionibus pla…ri aut leniri potuit. Unicum videbatur remedium ſe…o, & teſtis ablatio. Antuerpiæ illo tempore mul… …ant celebres & magni nominis Medici: plerique …borum curationem tentarunt. Cum autem ſeſe nihil proficere experirentur, in eandem nobiſcum ſenten… …am devenere, in ſola ſectione unicam & ſolam ſpem reponentes: interim tamen nemine de hydrocele opi…nem habente, ſed omnino alium circa teſtem affe… …nſiſtere ſuſpicante. Sectus igitur tandem eſt æger & ſiniſter teſtis ademptus. In ipſâ autem ſectio…e demum cognitum, hydrocelen fuiſſe affectum, co… …cantis faciem aqua exiliente. Teſtis integer, & haud quaquam corruptus extitit, (nuper enim natus …at dolo… …uem cum etiamnum calentem Chirurgus medium divideret, ex ipſius centro ſemen erupit, quod annotatione dignum. Curatus ac ſanatus à vulnere, paulo poſt de lumborum dolore, ac gravitate conquerebatur: apparebant in lotio arenulæ quædam, de …tente aliquo in renibus calculo ſuſpicio erat. In pube deinde circa cicatricem dolor cum tumore ſucceſſit: accedentibus vero & aliis ſymptomatis, mors tandem ſubſecuta eſt. Scarificato autem circa pubem ac cicatri…em loco, aquoſus effluxit humor, & quidem copio… … Ren vero ſiniſter durus admodum erat, ac juſta quantitate major, & ſubſtantia interiore haud parenchymatis colorem referens, ſed candidior, concreto … indurato puri (quod ſubinde in affectibus varias …mas accipit) ſimilis. Hinc apparet, & abunde ma…eſtum eſt, quamobrem hydrocele ſive aquoſus ra… …, haud ab externa, ſed à latente cauſa procedens, …nni in ſiniſtram membranam incidat, atque hujus teſtem affligat. Nam hujus partis ſeminalis vena non … cava, veluti dextra oritur, ſed ab emulgente ſiniſtri … procedit ac originem ſumit. Rene vero hoc ma…cto, nec officio ſuo probe fungente, urinæ pars, …m emulgens hæc ad ſe pertraxit, cum ad veſicam … male affectum renem non poteſt deſcendere, per …nalem in erythroidem delabitur, hydrocelen eo …do ingenerans. Sublato autem teſte una cum ſua …ana, non amplius illic decumbere humor po… … Quod ſi aliquis eò poſtea deſcendat, hunc in pube hærere neceſſe eſt: veluti Anglo contigit, cui paulò ante mortem humor qui defluxerat, hoc loco ſubſtiterat, …moremque cum dolore ut diximus excitaverat. *Do…næus, cap. 39. obſervat. Medicinal.*

Observatio II.

Scroti in hydrocele periculoſa ſectio.

IN generoſo quodam viro, quam omnis periculi plena ſit ſcroti & erythroidis membranæ in hydrocele per ſcalpellum apertio, teſte non ſublato comperium eſt. Ab aliquot annis ſiniſtra parte hydrocele huic moleſta fuerat: fruſtra cataplaſmatis, ac aliis remediis crebro uſus, tandem temerarii Chirurgi conſilio acquieſcens, aperiri ſibi ſcalpello tumorem permiſit. Effluxit cito omnis humor, tumor quoque ſubſedit: ſed cum teſtis ipſe omnino eſſet corruptus, vicinas partes facile infecit. Subſecuta mox ſcroti univerſi, ac etiam penis cum tumore & ingenti dolore gangræna. Delirium cum vehementi febre propter doloris magnitudinem ſupervenit: ac non ita multo poſt mors ſucceſſit. Ren hujus ſiniſter corruptus fuit, & ſeminalis in erythroidem deſcendens, valde ampla & multum pàtens. *Idem cap. 40. Obſervat. Medicinal.*

Observatio III.

Hernia aquoſa aperta, nobilis quidam præter ſpem ſervatus.

ANno 1555. Menſe Martio, in ſuburbio ſancti Germani, nobili cuidam cultello aperta hernia aquoſa unde in gangrænam, dolorem intolerabilem, febrim & delirium incidit; unde mors ab omnibus exſpectabatur. Excluſâ multâ aquâ per urethram, conciſa magna parte gangrænæ, convaluit præter expectationem. *Scoliograph. ad cap. 62. lib. 2. Hollerus de morb. intern.*

† Hydrocelen inſtar capitis, breviter curatam refert *Borell. Cent. 2. obſ. 4.* de Hydroceles uſtione conſul. *Severin. de Efficac. Medic. p. 281.* Cauterio curatam hydrocelen commemorat *Rhod. Cent. 3. obſ. 38.*

DE MVLIEBRIVM GENItalium partibus.

Et primùm,

DE EXTERNIS.

IN GENERE.

Observatio I.

Ex inguinibus, & alis vulvæ mulierum, & virginum quarundam, monſtroſæ carneæ excreſcentiæ, ſtrumarum inſtar ponderis librarum 18. 25. 34. ad genua & crura uſque à tenuiore baſi propendentes, enatæ: uberum vaccinorum ſubſtantia, glandulis & pinguedine referta; quarum nonnullæ ſine vitæ periculo per Chirurgiam liberatæ: aliæ vero mortuæ.

MULIER in hoſpitali Piſaurenſi, nata annos quadraginta quinque, carnoſam quandam excreſcentiam ab inguinibus naſcentem, pondere fere viginti quinque librarum patiebatur, quæ non minus illi inter crura pendebat, ac ramex inteſtinalis, quem viris ſæpe evenire contingit, & ſacci inſtar inter crura pendet. Hæc cum à me viſa eſſet, paucis interjectis diebus diem ſuum obiit; quam illico, convocatis undique Medicis & Chirurgis, diſſecuimus, & prominentem carnoſitatem dictam per medium ſcidimus, in qua nec inteſtina aſſervabantur, & nonnulli putabant nec intus uterus continebatur, ut alii credebant, ſed nec in ea aquoſitas aliqua erat; ſed tota ipſa pendula caro erat, alba, pituitoſa, uberis carnem præ ſe ferens nam vulvæ os in parte hujus pendulæ alta continebatur. Cæterum hac deformi carnoſitate inciſâ, & rectè viſa, ad membrorum naturalium contemplationem

nos divertimus; nam hujus jecur ita magnum & craſſum videbatur, ut ſex æquaret libras, nulla in eo diviſione conſpecta. Proinde delinat Sylvius in Veſalium maledicta profundere; doctus namque eſt Sylvius Pariſienſis, & cujus doctrinæ ego multum tribuo: at cum veritas ipſa ante omnia ſit præferenda, jubente, ſic Platone, vel meliori authore, ea de causâ Veſalio potiùs quam Sylvio adhærendum putarim. Sed & lien in hoc corpore, craſſitie, lentore, & magnitudine: non recte valere indicabat; unde membra hæc naturalia cùm infecta eſſent, & male haberent, vice ſanguinis pituitoſum excrementum gignebant, quod ad locum declivem illum tranſmiſſum, deformem hanc carnoſitatem genuit: intra annum autem pendula hæc caro, admirandam magnitudinem accepit. Cæterum hujus mulieris uterus, ita intra inteſtinum rectum & veſicam contractus locabatur, ut altera veſica ab imperitis, & parum in anatomia exercitatis crederetur. Solet autem hujuſcemodi uterus in nonnullis mulieribus non raro conſpici, præcipue ſterilibus, & quæ nunquam pepererunt, ſed iis quoque mamillæ parvæ & contractæ ſunt, ut ex illis uteri parvitas & exiguitas etiam arguatur. *Luſitanus Curat.* 88. *Cent.* 5.

In Xenodochio noſtro, ruſticæ Virgini adempta fuit carnea moles, in interiore parte, ubera vaccina, quoad ſubſtantiam, referens, glandulis & pinguedine referta, quæ enata fuit ex cute pudendi, ita ut vulvæ os ad latus fuerit retractum dextrum. Baſis hujus molis vix quatuor vel quinque tranſverſos digitos æquavit prope pudendum, ſed inde ſenſim initium ſumens, inter crura lata admodum circumferentia propendit. Hæc pependit libras civiles 18. Poſtquam ſectione fuit ablata & curata, bene valuit. *Doctiſſimi Viri Georgii Palmæ Medici Obſervatio, per C L.V. Ioach. Camerarium liberaliſſimè cum aliis communicata.*

Virgini viginti annorum, in noſtro Prochodochio, cum ex ſuppreſſis menſibus venter intumeſceret, hydropis ſuſpicio fuit oborta, & ad hunc depellendum variis incaſſum uſa; tandem cum per quadriennium indies ventris moles augeretur, ita ut vix ferendo oneri par eſſet nihilominus faciei color vividus, & labia rubicunda apparebant. Poſt paracenteſin adminiſtratam unde parum quiddam aquæ effluxit, ex longo cruciatu piè deceſſit. Ventre aperto, jecur optime conſtitutum ſeſe obtulit, reperta vero rotunda carnea molea ejuſdem, cum præſcripta, ſubſtantiæ, ex uteri externa ſuperficie, duobus craſſis proceſſibus enata, pendens libras civiles 34. *Idem.*

† Monſtroſam pudendi muliebris conformationem annotavit quoque *Bartholin. Cent.* 5. *hiſtor. anatom.* 9.

OBSERVATIO II.

Criſta in pudendo muliebri, Chirurgia & medicinis ſublata.

MUlier quædam habens criſtas in vulva, ut coire non poſſet, abſtinentia cibi potuſque, præmiſſis etiam debitis purgationibus, forcipe & inſtrumento caput gruis dicto, aquis quibuſdam fortibus, & Ung. Ægyptiaco tuto ſanata eſt, *Solenander ſect.* 5. *Conſil.* 15.

OBSERVATIO III.

Caro ſpongioſa in pudendo muliebri,

IN pudendo muliebri ſæpe caro ſpongioſa naſcitur, quæ à mulierculis vocatur *die ſchvvamme.* In hoc affectu imperiti Chirurgi utuntur Unguento Ægyptiaco, Oleo Vitrioli, Mercurio præcipitato, & aliis, quibus ſæpe malum malo addunt, & mulieres in vitæ diſcrimen præcipitant. Curatur accommode hoc modo. Locus affectus bis terve in die lavatur decoctione Raparum torridarum, (*vvalsk ruben ſuppe*) Poſtea illinatur tali Unguento. ℞. *Fungorum parvorum in* [illegible] *rudo provenientium, adde ſebi Capr. q. ſ.* miſce ſuper prunas, poſtea fortiter exprime & ſerva ad uſum. Vel [illegible] *Bleti rubri, fungorum prædict. an.* ℥ j. *ſebi Capr. unc.* miſce ſuper prunas, poſtea fortiter exprime: & adde *Farina lupulorum unc. ſ. vel q. ſ. f.* Unguentum. *A. C. L.* [illegible] *Franco Hildeſio obſervatum.*

OBSERVATIO IV.

Caro ex naturalibus prolapſa.

RAriùs, ſed aliquando tamen morbus quoque [illegible] novus eſt, quem non incidere, manifeſte falſum eſt. Cùm ætate noſtra quædam ex naturalibus partibus carne prolapsâ, & arente, intra paucas horas expiraverit: ſic ut nobiliſſimi Medici, neque genus mali, neque remedium invenerint. Quos ego nihil ideo tentaſſe judico, quia nemo in ſplendida perſona periclitari conjectura ſua voluerit: ne occidiſſe, niſi ſervaſſet, videretur. *Celſus. in præfat. operis de re medica.*

OBSERVATIO V.

Vena, digiti indicis longitudine & craſſitie, ex vulva propendens, hæmorrhoidum inſtar, enata.

VIdi mulierem, quæ eſt uſque hodie in vita: & nata erat intra vulvam ſuam hæmorrhois, lon[illegible]nem digiti indicis, & ejus groſſitudinem habens, [illegible]one prohibuit virum poſſe coire cum ea: & rogavit me incidere eam, & curare ipſam: & non fuit mihi conveniens facere illud, quoniam ipſa habebat principatum in mundo, & cenſum multum, & vir ejus eſt unus Rex hodie. *Haly Rodoham. comment. ad lib.* 3. *Galeni Artis Medicinalis, Text.* 177.

Mercurialis hiſtoriam hanc interpretatur, de mentula muliebri, de qua *ſubſequente proximo Lemmate.*

OBSERVATIO VI.

Mentula muliebris, Hippocrati κίων, *id eſt, columella, aliis Clitoris, quibuſdam Nympha dicta: recens ex veterum ſcriptis, & neotericorum obſervatione inventa, & deſcripta.*

AVicenna 3. *lib. fen.* 21. *circa finem*, meminit cujuſdam partis in pudendo muliebri ſitæ: quam virgam vel albathara vocat. Hanc *Albucaſis lib.* 2. *cap.* [illegible] tentiginem appellat: quæ ſolet aliquando ad tantum incrementum pervenire, ut mulieres hanc habentes coëant cum aliis, veluti ſi viri eſſent. Partem hanc [illegible] ei κλειτορίδα vocarunt, unde verbum κλειτορίζειν obſcœnum deductum eſt. Anatomici vero noſtri penitus neglexerunt, neque verbum quidem ullum de ipſa faciunt. Particula hæc eadem virili peni reſpondet, & ex duplici nervo conſtat, imus ſpongioſo, atque atriori craſſiorique, ſanguine referto, ut in viris. Oritur bifurcato principio ab oſſe utroque pubis; atque in u[illegible]oque principio dicto muſculum ſatis manifeſtum, parvum tamen pro magnitudine partis habet, vaſa per dorſum currentia adſunt, quemadmodum in virili membro deſinitque in quoddam extremum, quod ceu glans videtur contenta quadam pelle veluti præputio, q[illegible] pellis jungit pudendi exterioris gemina illa c[illegible]pu[illegible] quæ à Græcis, præcipue à Sorano, πτερυγώματα v[illegible]tur. Totum hoc pudendum, quia parvum eſt, [illegible]tat in pinguiori pubis parte, ideo Anatomicos eti[illegible]latuit, atque ita latuit, ut ego primus fuerim, [illegible]riotibus annis idem patefecerim, & ſiqui a[illegible] da[illegible]re locuti ſunt, aut ſcripſerunt, ſcias quod ipſam au[illegible] à me aut à meis auditoribus accepere, neque tamen ob id rem ipſam bene norunt. Extremam glandem iſtius penis ſtatim reperies in parte ſuperiori ipſius pudendi exterioris ubi junguntur, vel unde incipiunt di[illegible]a πτερυγώματα. *Fallopius in Obſer. Anatom. ad Petr. Mannam.*

In elatiore muliebris pudendi ſede, quæ ante[illegible]rà pubis oſſium regioni innititur, inter puden[illegible] l[illegible]ra,

ali-

…rum fere in modum prominulas, … cuticulares carunculas, quæ non omni… regionis mulieribus æque ſunt ma… æ; ut etiam eidem quoque mulieri am… ſemper modo eminent. Quibus verò ca… hæ, ad ſuaviorem indubie affrictum, ac veluti … onem, & illecebram procreatæ, & in Septen… bus mulieribus & pudicis, longe quam in cæ… bu… iores & magis demiſſæ, donentur nomi… nibus (inter quæ κλειτόρις etiam occurrit) & qui apud … ptios jam nupturis virginibus (uti etiam omni… puellis adhuc hodie apud Abdaritas, ſeu vocati … is Presbyteri Ioannis gentem, perinde ac maſcu… præputium, religionis ergò) præſcindi ſoleant: qui ſubinde veſtium attritu, veluti in tentiginem … inſurgantque, & interdum viru in Ve… moleſtius obſiſtant, magna ex parte ſuo loco à … deſcriptum. Iam ſi varios hermaphroditos … ego in meis anatomicis ſcriptis, quod illa ad … & monſtra non pertinent, prætermiſi) perin… atque ego vidiſſes, aut tum Patavii fuiſſes, cum … qui jam pretio ſeſe aliquando ſpectandum deno…, Pavanellus Chirurgus per parvi cujuſdam in … um loco conſiſtentis penis, partiorumque illi … entium teſticulorum reſectionem ſuccurreret, … plane ab ipſo mulier, divulſo una utcunque craſ… mene, reddebatur; fortaſſis (inquam) propter … dam naturæ luſum in quapiam muliere abs te ob… alios omnes inſcitiæ, modo præter rationem … gueres, novamque & interim inutilem prorſus par…, ac veluti membrum aliquod, integris alioquin … eribus haud adſcriberes. Exiſtimo namque la… p… pendentem, & in tentiginem aliquando ſeſe e… entem, in hermaphroditis (qui alioquin muliebria … buerunt perfectiora, & qui apud Æginetam aperte … cantur) non ſemel mihi viſum penem, & illum … cnnæ albatharam, Græcorum nimis excedentem, … morborum claſſe habitam nympham, mulieri … piam tapro veniſſe, ut penis ille extra cutem non eſ… exortus, rudimentaque tantum quædam puſillæ … ntulæ haberet. Quæ cum fortè fortuna tibi inter … andum occurrit, illa hujus tuæ obſervationis cau… m dedit. Nihil namque certius eſt quam in omni… mulieribus, in ſuperiori pudendi ſede, in qua à me … ptæ, & adhuc in naturæ metis comprehendendæ … teor carunculæ, penem; vel minimum haud reperi… qui à pubis oſſibus pronatus, & muſculis aliquot … tus ſub cute, dictave pudendi ſede lätitet, tentigi… ue experiatur, & illum innaturalem, quem fere … ucan… qui alias de morbis hic loquitur) ipſi af… nas, uſum præſtet. *Veſalius in Exam. Obſervat. Ana… allopii,*

V…ga muliebris, à piæ memoriæ præceptore meo … to ex antiquorum Arabum ſcriptis erota, viro… ſimilis, ſed multo minor, & magis occultata, à … io & Ruffo κλειτόρις, ac Arab. albathar, ab Albuca… tent go dicitur: habet ſuam glandem & præputium … pr… portione reſpondens: lingua Samiot νύμφη. … *lib. Externarum hum. corp partium.*

P… us parvus, Clitoris dictus, ſeu Tentigo, ela… ſede in medio ubi carunculæ conveniunt in pin… ubis parte occultatus, leviter tantum promi… ic peni parvo, qualem cuniculi habent, (licet … alde exereſcat) admodum ſimilis, tum exor… is oſſe tum corpore, quod duplex quoque, ner…, ſpongioſum, ſanguine plenum, ut penis habet, … que & venas illi adhærentes: forma etiam, … glandem quoq; deſinat, pellicula, ſeu præpu… n. Pruritum in his locis eximium efficit, … eſ… unculas, quibus pellicula utrinque jungitur, … ullentat. *Platerus de Corp. hum ſtructu… pag. 69.*

Intra pterygomata, ſeu alas vulvæ, conſpeximus (monſtratore Domino Aquenſi) excelſiorem illaot particulam, ferè acuminatam, in apice vulvæ circumvolutam ſupra lotii foramen, ſedem libidinis, quam dixit Anatomicus in quibuſdam adeo excreſcere, ut eadem particula inſtar virorum coeant mulieres. Vidit ille aliquando excreviſſe ad minoris digiti magnitudinem & ſecundum hanc mulieres fieri hermaphroditas: eadem particula ſuum habet præputium inſtar membri virilis, *C L. V. Martinus Holtzapfel. de Obſerv. Patavinis.*

Ante annos viginti tres, aut circiter, quo tempore Reipub. Haganoenſis Medicum agerem, cùm honeſtam quandam & pudicam matronam Patritiæ gentis, cujus nomine & familiæ, ob eam, quæ in Medico fidem & ſilentium requiritur, parco, ulcuſculis ſerpentibus, dyſiatis, cum forma, tum natura, aphthis malignioribus haud abſimilibus, ejus ſinum muliebrem infeſtantibus, percurarem & dioptra, ſpeculo matricis vulgo dicto, tum ad explorandum affectum, tum remedia adminiſtranda neceſſum haberem: talem ſive nympham, ſine Cletoriden primum mihi, ex ejuſdem pubis oſſis regione pronatam, & per pudendi rimam, minoris digiti mei dimidii longitudine, & ejuſdem circa baſim craſſitie, ſed apicem verſus tenuatiore videre contigit. Nupſerat hæc quinto marito, nondum tricesimum quintum annum egreſſa, tribus quidem ſenibus & vetulis, uni verò juveni, qui ex diuturno morbo ex venere, ut credebatur, contracto, contabuit, quinto tum temporis adhuc ſuperſtite Quæ diligentius, & ſeriùs percunctanti mihi, fidemque meam, ne proderetur, interponenti, liberrimè confeſſa eſt i carunculam hanc etiam flaccidam & corrugatum, citra libidinis imaginationem ullam, eâ quâ dixi quantitate extra pudendum prominere ſubinde. Atqui in congreſſu cum marito, aut aliis venereis conceptibus, imo vero ſolo veſtium contactu, mentulæ inſtar ſæpe inflari, turgere, atque erigi, & ad Venerem irritare. Fuiſſe autem ei à primis pueritiæ annis familiare, digitis hanc carunculam ſubinde verſare, ex quo cum ſuavem in ea ætate titillationem perſenſiſſet, ex conſuetudine poſt modum factum fuiſſe, ut vel dormiens quoque manuum alteram ad pubem compoſitam contineret. Atque hujus occaſione nympham, ex frequenti nimium tractatione, ad turpem hanc formam excreviſſe arbitrabatur. Veſalius prominulas ſub labiis utrinque conſtitutas carunculas, veras veteribus celebratas nymphas & cletoridas eſſe decernit, quibus etiam tentiginis incrementum & affectum, tum etiam eorundem præſectionem attribuit. Fallopius de muliebri mentula recens, ex veterum exacta lectione, & corporum reſectione inventum rejicit, & ad hermaphroditos monſtroſaque corpora refert. Ego etſi inter tantos arbitrari difficillimum putem, nihilo tamen minus in Fallopii potius, Quam Veſalii ſententiam authoritate & rationibus innixus inclino. Coiterus Fallopii mentulam plane recepiſſe viſus eſt, utcunque alias Veſalii maximus præcò. Platerus verò dum cuniculi mentulæ eandem confert, breviterque ſimul & exactè deſcribit, eidem de ſectionibus innotuiſſe apparet. Accedit conformatio, quæ mentulam muliebrem ex tot prope partibus, quot virilem conſtare docet: id quod de carunculis ſub labiis nemo puto tentabit. Præterea nemo facile duas nymphas, & cletoridas in uno pudendo muliebri, vel deſcriptas à quoquam aut reſectionibus animadverſas oſtendet. Manifeſte interim Græcis & Arabibus, nymphotomiam, ubi caruncula hæc ex incremento vitium fecerit, de unica ſaltem, non de duabus præſcribentibus. Quod ſi non in omnibus mulieribus (ſiquidem Venere potiſſimum exercitatas ad notionem hujus requirimus) ſecundum naturam conſtitutis, mentula illa in conſpectum veniat; memine-

ſint illi velim id verius ob exiguitatem evenire, quominus cernatur, maxime ſi ex cadaveribus, ubi tam exdis hujuſmodi particula ut plurimum conciderit, inſpectio petatur. In vivis vero, cum omnia cal[illegible]re, ſpiritu & ſanguine turgent, etiam extra monſtroſam conſtitutionem, inventu faciliorem hanc muliebrem virgam judicaverim: quæ cauſa eſt, cur meam quoque obſervationem ſubjicere placuerit. Cuticularium caruncularum ſub alis ſitarum, veluti Hebræorum, aliarumque gentium ex lege & religione præciſio, veræ mentulæ nihil derogabit. Cuivis interea ſuum cum experiundi tam judicandi judicium ſalvum permitto. *Schenckius.*

De Nympha, ejuſdemque uſu, vide *Varolium lib. 4. cap. 4. Anatomes.*

Observatio VII.

Sedes oblectationis in congreſſu venereo.

A Matricis latetibus (mirum audies) bini proceſſus conſtituuntur, qui duo oblonga ligamenta videntur eſſe, nervea cavaque, ligamenti etiam munere fungi creduntur: at ad ſummum os pubis minime perveniunt, ut Veſalius exiſtimavit, ſed per ea foramina tranſeunt, quæ in nervoſis tenuitatibus muſculorum obliquorum deſcendentium, aſcendentium, & tranſverſorum ſita ſunt. quemadmodum in viris, per quæ vaſis ſeminariis aditus patet: etenim fœminis hi tendines perforati cernuntur. quamvis Veſalius id inficietur. Proceſſus igitur hi ab utero exorti, propè id foramen, quod os matricis vocatur, extra abdomen exeunt, ſupra pubem aſcendunt: deſinunt autem in particulam quandam excelſam, in vulvæ apice circumvolutam, ſupra id foramen, unde lotium exit: Et hæc, Lector candidiſſime, illa, illa præcipue ſedes eſt delectationis mulierum, dum venerem exercent, quam non modò ſi ment[illegible]la contricabis, ſed vel minimo digito attrectabis, ocyus aura ſemen hac atque illac præ voluptate, vel illis invitis profluet. Hanc eandem uteri partem, dum venerem appetunt mulieres, & tanquam œſtro percitæ virum appetunt, ad libidinem concitatæ: ſi attinges, diutiuſculam & oblongam redditam eſſe comperies: adeo ut neſcio quam virilis mentulæ ſpeciem præ ſe ferat. Hos igitur proceſſus, atque eorundem uſum, cum nemo hactenus animadverterit, ſi nomina rebus à me inventis imponere licet, amor Veneris, vel dulcedo appelletur. Non dici poſſet quantopere admirer tot præclaros Anatomicos, qui tam pulchram rem, tanta arte effectam, tantæ utilitatis gratia, ne olfecerint quidem. Vos autem, qui in has meas lucubrationes Anatomicas legendas incideritis, ſcitote abſq; proceſſibus, quos ego vobis paulò antea fideliter deſcripſi, neque mulierem aliquam in veneris amplexibus delectationem percepturam fuiſſe, neque ullos fœtus concepturam: non enim abſque mutua maris & fœminæ voluptate concipi poſſe crediderim. *Columbus Anatom. lib. 11. cap. 15.*

Cumque deſiderat, & affectat (coitum,) permiſceatur ei, fricando de ea, quod eſt inter labia deſuper, ille enim locus eſt locus delectationis ejus. *Avicenna lib. 3. Can. fen. 21. Tract. 1. cap.* 10. Fallitur igitur Columbus, qui ſibi, velut novum inventum, tot parangeliis notionem hujus attribuit.

Observatio VIII.

[illegible]rnea excreſcentia juglandis magnitudine ex elatiore vulvæ parte enata: feliciter exſecta

V Idua ex ſuperiori vulvæ parte carnis excreſcentia, cute tecta, adæquans magnitudinem nucis juglandis, pediculo adnata, ſectione fuit ablata: quæ adhuc bona valetudine fruitur. *De V. CL. Georgii Palm[illegible] [illegible]rv. per Ioach. Camerarium ad me mi[illegible]*

Observatio IX.

Cletoris ſeu mentula muliebris, [illegible] ad [illegible] deformitatem excrevi[illegible], ut c[illegible]llum an[illegible]inum, ſitie & longitudine æquar[illegible].

IN matronâ quadam Cletoris in ſummitate pudendi, brevi tempore adeo excrevit, & in carnoſitatem ſpongioſam, cute intectam, venisque oblitam, degeneravit: ut collum anſerinum, & craſſitie, & longitudine adæquet, quod circa radicem in pudendo attentum, indeque ampliatum, dependet. Hoc auferre [illegible] dentes, cum filo in materia erodente imbuto c[illegible] daremus tanta ſuborta eſt inflammatio, ut ab ince[illegible] diſiſtendum fuerit, ipſaque dolore prem[illegible] jam [illegible] tis annis manualem operationem detrectet, [illegible] *L. V[illegible] lix Platerus de obſervat. propr.*

† Clitoris oſſeus narratur à *Bartholin. [illegible] nat. 69.* de mira clitoridis productione in m[illegible] cena, vid. *Panarol. pent. 4. obſ. 6. Rhod. Cent[illegible]* De Tentigene penis muliebris eum vulnere [illegible] conſ. *Plazzon l. 2. de part. gen. c. 13. p. 157.*

Observatio X

Mentula muliebris, ubi ad deformem mag[illegible]tudinem e[illegible] creverit: velut & Cercoſis, ex veterum p[illegible] pto præſectio.

NYmpha ſubſtantia quædam eſt muſculoſa, aut pelliculoſa, ſupra alarum pudendi commiſſuram ſita, quo loco urinarius eſt meatus. Hæc in aliq[illegible] bus mulieribus ad tantam magnitudinem aug[illegible]tur [illegible] ut deformitatem ac pudorem inducat. Q[illegible]n & a veſtimentorum contactu aſſiduo arrigitur, & ad Venerem ac coitum protitat. Quapropter Ægyptiis viſum eſt, ut antequam extuberet, amputetur, tunc præci[illegible]ue c[illegible] nubiles virgines ſunt elocandæ. Amputandi ve[illegible] dum hunc tradunt. Virgini in ſella locatæ ret[illegible] deat adoleſcens robuſtus, qui brachia ſua pop[illegible] virginis ſubjiciat, cruraque ejus ac totum corp[illegible] gat. Et tum Chirurgus ante ipſam ſtans, forcipe [illegible] pliori nympham corripiat, & per ſiniſtram m[illegible] diſtendat: per dextram verò prope forcipis dent[illegible] ſecet. Menſuram autem reſectionis eandem q[illegible] columellæ ſectione ſervare oportet, ut ne fun[illegible] pſam reſecemus, ſed ſupervacua tantum pars am[illegible] tur. Proinde prope dentes forcipis nympham [illegible] dam eſſe diximus: quoniam cum pelliculoſa ſit, p[illegible] mum extenditur, & niſi quis diligenter obſervet, [illegible] ultra quam oportet amputationem faciet, atq[illegible] caruncolæ decrementum (rhœada Græci vocan[illegible]) ſequitur. Peracta Chirurgia, ſpongia ex vino a[illegible] gente, aut aqua frigida expreſſa vulnus detergeatur [illegible] manna thuris inſpergatur, & linamentum poſca [illegible] factum imdatur, & ſpongia ex poſca expreſſa ſup[illegible] getur. Poſt ſeptimam vero, cadmiam minutiſ[illegible] tam per ſe: aut cum roſarum floribus inſperge: au[illegible] cum ex lapide phrygio paratum, & ad pudendorum [illegible] ſuras deſcriptum: aut cinerem oſſium palmularum [illegible] ſperge. *Aetius Tetrabib. 4 ſerm. 4. cap. 103.*

In quibuſdam mulieribus carnoſa quædam [illegible] b[illegible]n tia ab uteri oſculo oritur, & muliebre pude[illegible] plet. Aliquando etiam extra progreditur inſtar [illegible] unde etiam nomen habet. Mulier itaque, vel [illegible]n nymphæ amputatione dictum eſt, locetur, & p[illegible] nens caruncula forcipe extendatur, & tota ex ba[illegible] cetur: poſt Chirurgiam curatio velut in nymph[illegible] agatur. *Idem cap. proxime ſequenti.*

Observatio XI.

De Hymene animadverſiones re[illegible]nti[illegible]rum.

A Tergo colli veſicæ inſertionis, paulove ut[illegible] carnea occurrit membrana, quæ [illegible] e[illegible] & e[illegible]gion appellata, vir[illegible]nibus eſt p[illegible]l[illegible]ris. In [illegible]teris namque muli[illegible] [illegible] [illegible]tulan

piam

[illegible] m att[illegible] divulſa, lacerataveabolertur, neque inter [illegible] um, aliasve liquidò ſeſe offert: cùm interim vel [illegible] diſſectionem in puellulis, diductis nimirum illa- [illegible] peri[illegible] le ac ſi emicturæ eſſent, cruribus, perſæpe [illegible]. Perinde enim ut ſeptum transverſum in ho- [illegible] reponitor, aut potiùs, ut vaſis alicujus fundus [illegible] usverſim ipſi innexus commiſſusve eſt: ita quoque [m]embrana hæc transverſim in cervice uteri, eâ quâ di- [illegible] ſede conſiſtit, & cervicis ſubſtantiæ eum in mo- [illegible] continuatur, ac ſi ex ipſa non aliter enaſceretur, [illegible] an cuticulares carunculæ ex illa prodeunt. Car- [illegible] hæc membrana, tota ſede quâ è cervicis uteri late- [illegible] enaſcitur, modicè craſſior eſt, quàm reliqua ipſius [am]plitudine: quæ alioqnin inſigniter tenuis, & non [illegible] quam carnea quæpiam membrana mollis exiſtit, [illegible] â ſectione inſtar rimæ cujusdam pervia; adeò ut [illegible] ectionis occaſione, hymen ſanguinis menſtrui [illegible] tionem in virginibus neutiquam impediat, & al- [illegible] ius crudique humoris fluxum quoque promptè [illegible] mittat: quem etiam admodum puellam nonnun- [illegible] n accidere, Ariſtoteles rectè prodidit. Quòd ve- [illegible] A[illegible] bes alicubi quinque venulas in cervicis uteri [illegible] m pertinere, ac dextrarum venularum ora, ſini- [illegible] ris venularum oris committi, ex hisque Cento- [illegible] forum interpretibus vocatum, adeoque hyme- [illegible] e[illegible] rmari ſcripſeriot, conjecturâ magis quàm ſe- [illegible] re[illegible] ione factum mihi perſuadeo: cùm ſcilicet [illegible] tanæ hujus noſtræ Arabes haudquaquam memi- [illegible] t, ſed commiſſas invicem ſuis oſculis quasdam in [illegible] cervice reperiri venulas, ex ſanguinis fluxu ima- [illegible] uerint, qui ſanè in prima coitione, quam Te- [illegible] us acerrimam dixit, copioſiſſimè profluit, modò [illegible] puella integrum aliàs, & priùs quavis tandem [illegible] non vitiatum hymenem habeat. Quanquam [illegible] nullæ venulæ ab Arabibus traditæ ſuis finibus conniveant, coonatæve ſint: nihilominus tamen ratio- [illegible] us aſſequi eſt promptiſſimum, qui membrana hæc, [illegible] petu rup[illegible]a vel lacerata, & dein continuo affrictu di- [illegible] alſa excalefactaque ſanguinem promanare ſinat: non [illegible] ter quam in coitu ruptum præputii vinculum, quod [illegible] as æquo excedens, glandis apicem deorſum præter [illegible] dum intorquet. *Veſalius lib. 5 cap. 15. de corp. hum. fa-* [illegible] *a.*

Ob oſtii matricis affectus, meam de hymene ſenten- [illegible] paucis annectere placuit, adverſus multorum et- [illegible] nium Medicorum conceptam ſemel opinio- [illegible] quaſi eo non omnes muniantur virgines. Di- [illegible] autem à me aſſeritur, eo nimirum univerſum [illegible] arum genus ab initio dotatum eſſe, nulla excepta: [illegible] hunc virginitatis exiſtere cuſtodem, clauſtrum, [illegible] mentum. Eum Arabes novere, ut *Avicenna* [illegible] *n. 21. tract. 1. cap. 1. item Almanſor.* Habuiſſe [illegible] ejus notitiam Cornelium Celſum, unde colligo, [illegible] calculi fœminarum exectione, virgini digitos [illegible] ult, tanquam maſculo, (hoc eſt, per anum, ob [illegible] s videlicet interpoſitum, & pudendi oſtium [illegible] ius) mulieri verò per naturalia. Ex neoteri- [illegible] cadmiſere Alexander Benedictus, & cum eo a- [illegible] ero pauci. *Andreas Veſalius*, qui principem [illegible] ocum in diſſectionis exercitio obtinet, etſi in [illegible] mis ſuis. *De humani corporis fabrica commentar-* [illegible] menis leviter ex Arabum ſententia in priori edi- [illegible] meminiſſet ſolum, quòd nullas aut raras admo- [illegible] ecu[illegible] er virgines: tamen poſtea *in libello de radi-* *[illegible] ynenſi*, hunc ex frequentiori obſervatione dili- [illegible] r deſcribit, his verbis: In uteri cervice puellis, [illegible] poſt ingreſſum colli veſicæ, In ſuperiorem mulie- [illegible] us partem, ſeptum quoddam occurrit transver- [illegible], carnea cuticularique conſtans ſubſtantia: Illi p[illegible] ſimili, quo nympham efformari cernimus. Se- ptu[illegible] hoc cer[illegible]icis uteri lateribus ſua craſſitudine eſt aduatum [illegible] ulo in connexu quàm reliqua amplitudine craſſius; quamvis interim membranæ craſſitiem non multùm ſuperet. In medio ſepti foramen occurrit, longa ſectione pudendi modo diſſectum, adeò ut menſtruas purgationes in virginibus non retineat: neque opus ſit confingere venas aliquas hoc ſepto ſeu hymenæo inſeriores, è quibus menſtruus ſanguis virginibus promanet: aut quæ ab illis diſtingui debeant, quæ mulierum menſes alioquin dimittunt, diſcrimine inter prægnantes & utero gerentes ſubaudito. In ſecunda autem editione ſuorum Anatomicorum librorum copioſiùs de hymene diſſerit. Nec minùs exactè in ſuis *Obſervationibus Anatomicis* hanc virginitatis zonam depingit celeberrimus in hoc artificio, *Gabriel Fallopius*, ad hunc modum: Aliud etiam notandum in hoc ſinu mulierum eſt, quòd Anatomici aliquot reperiuntur, illos deridentes, qui hymena ibi collocant. Verùm meâ ſententia non ſunt ita deridendi: quoniam reverâ tu videre poteris in virginibus membranam quandam nerveam, non autem carneam, quæ immediatè poſt *οὐρήθραν* (ita enim Græci vocant canalem, per quem mingunt fœminæ, vel rectiùs collum ipſius veſicæ) adeſt, & claudit ſinum per transverſum. Attamen non eſt integra hæc membrana ſed in medio perforata, ut minimus digitus manûs, ſuo apice in adultis facilè ingredi poſſit: hocque virginale clauſtrum eſt, ac per foramen ipſius facillimè egrediuntur menſes. Hoc noluit Soranus eſſe membraneum: ſed potiùs eſſe ipſius ſinûs muliebris anguſtias, factas ex quibusdam rugis collectis, quæ à vaſis ex utero illuc prodeuntibus contrahuntur: cumque hæ dictæ rugæ extenduntur in ſtupratis virginibus, atque dum vaſa dicta diſrumpuntur, dolorem pariunt, & ſanguinem (veluti ſi mactata eſſet victima) effundunt. Pace tamen ego tanti viri dixerim, quòd mihi potius videtur membrana non admodum craſſa, atque in medio annuli modo perforata, quæ poſtea lacerata in ſtupro, ac præter modum diſtenta, dolorem incutit, & tandem (veluti in viris fit, dum laceratur glandis frænum) evaneſcit. Hactenus ille. Hiſce Carpi & quorundam Anatomicorum ſententia ſtabilitur. Clauſtrum id cognovit & author carminis vulgò triti:

Eſt magnum crimen, perrumpere virginis hymen.

Exiſtit autem in aliis membrana hæc tenuior fragiliorque: in plerisque tam ſolida, craſſa, & firma, ut ſectione opus ſit. Ea tamen interdum à mariti validi inſultu frequenti, etiam poſt menſes aliquot pertunditur: qui ſi quandoque ſegnior, aut impotentior fuerit, Chirurgi adminiculo erit juvandus. Dum verò ea tenacior ſeduli initûs violentia impetitur, fatigaturque, intumeſcit plerunque usque adeò cum annexis particulis, ut penem amplius non admittit, præcludatque viro acceſſum omnem, niſi inciſa. Hæc exemplis mihi notiſſimis facilè demonſtravero. Hymena præterea novit divinus ille legislator Moſes, promulgato ex Dei voluntate ejusmodi edicto, *Deuteron.* 22. ubi indiciorum virginalium meminit: *Si duxerit vir uxorem, acceſſeritque ad eam, & odiſſe eam cœperit, quæſieritque diverſas occaſiones, nomen peſſimum ei objiciens, & dixerit: Uxorem hanc duxi, & ingreſſus ad eam, non inveni virginem, vel virginitatis ſigna: tollent eam Pater & Mater ejus, & proferent ſigna virginitatis puellæ ad ſeniores civitatis, qui ſunt in porta, dicetque Pater: Filiam meam dedi huic uxorem, quam quia odit, imponit ei nomen peſſimum, ut dicat: non inveni filiam tuam virginem: & ecce hæc ſunt ſigna virginitatis filiæ meæ. Expandent veſtimentum coram ſenioribus civitatis, apprehendentque ſenes urbis illius virum, &c. Quòd ſi verum eſt verbum illud, & ſigna virginitatis in puella non fuerint inventa, ducent puellam ad oſtium domus patris ſui, obruentque eam cives illius civitatis lapidibus, ut moriatur.* Hucusque Moſes. Ex hymene ejusque uſu intellecto, non difficulter hic locus explicabitur. Enimverò in ma-

... nul s exiguas ſparſas. *V. Cl. Caſparus VVolphius ... propr.*

... ibus hymen membrana occupat imam tan- ... oſtii, qua anum ſpectat ſedem, adeò ut non ... ombus obſtet, cùm ſuperiori loco ac ſi per- ... pateat. Uteri oſtii amplitudinem, ante con- ... ilem, nonnihil occludit, & ſimul pudendi ... cuti linguæ & præputii inſtar, colligit. *Pla-... 16 .. de corp. hum. ſtructura & uſu.*

... ana ſub nymphis annuli modo perforata, ... Lat. hymen & virginale clauſtrum dicta ... hanc Ægyptii ante coitum virginibus excindere ... t. *Coiterus tab. Anatom. pag. 10.*

De hymene plura *Varolius Anat. lib. 4. cap. 4.* ... *Horſtius ſectione 4. l. 1. epiſt. med. pag. 379.*

Observatio XII.

Atretis ſeu Imperforatis, quorum genitalia vel natura, vel aliter concreta ſunt, tum quomodo hæc ipſa Chirurgia aperiantur.

FŒminis nonnullis os uteri compreſſum concorporatumque ab ineunte ætate ad tempus usq; men- ... on perſeveravit; mox urgentibus menſtruis, do- ... ue inſtante, aliis ſponte diſruptum eſt, aliis diſ- ... m à Medicis, nonnullæ interierunt, cùm aut per ... rumperetur, aut diſrumpi non poſſet. *Ariſt. lib. ... ap. 4. de gen. anim.*

Quasdam concreto genitali gigni, infauſto omine, C ... elia Gracchorum mater indicio eſt. *Plin. lib. 7. ... p. 16.*

Sunt nonnullæ fœminæ, quibus à principio ſui ortûs mar ... s oræ modo quodam coaluere. Aliàs propter ... ſpiam morbi vim ita evenit. Qui morbus in nonnu ... ſanè medicabilis eſt, in aliis non item. Deprehen- ... autem hoc incommodum ex his notis facilè. Neq; en ... aut recipere matrix, aut projicere eorum poteſt ... iam, quæ opus habet. Quod ſi & recipit, & emit- ... argumento erit, ipſam eo vitio carere. *Ariſt. lib. 10. Anim. ... Te ... 35.*

N ... is ... ta quædam mulier eſt, ex inceſto nata con- ... bitu: quæ aditu careat ad coitum accommodato. ... m perpuſillo perque anguſto foramine ad urinæ vix ... um pervium habet inguen. Occludi autem ait Phi- ... ius, aut naturæ principiis everſis, aut eventu ... i. Occluſionem illam declaravit per verbum ... : quoniam cohæreant natura. Verùm non eſt ... lena vox cohærere, ſed coaleſcere. *Scaliger ad eund. ...*

Cognovi puellam quindecim annorum, aſpectu pulchram, cujus foramen volvæ erat in quantitate unius ... denarii. *Nic. Flor. ſerm. 7. tract. 3. cap. 35.*

Morbo matricis labia coaleſcere vix puto poſſe. *Scaliger loco ſupra citato.*

... l. refert ſe vidiſſe mulierem, quæ poſt partum ... ſtetrices adhibuiſſent medicamenta valdè ad- ... entia, ita clauſa reddita fuit, ut non potuerit coi- ... e. *Mercur. lib. 4. de morb. mulieb. cap. 14.*

... lierem vidimus, cui morbus, quem vulgò Galli- ... llant, totam vulvam eroſerat, & incuria Me- ... d eroſum fuerat, oris invicem junctis ob- ... it. Indeque ſola urina, & ea ex parvo quidem fora- ... e reddebatur. Huic nos (propterea quòd callus ipſe ... or eſſet, quàm ut citra mortis diſcrimen incidi poſſe ... ſtimaremus) conſuluimus, ut incurata potiùs vive- ... e, quàm tanto periculo ſe exponere vellet. *Benivenius ... ap. ... Abdit.*

Naturalia fœminarum interdum claudi certum eſt. Id autem aut protinus in utero matris fit, aut ulceratione illarum partium: dum ſcilicet ex incuria Medici ſaneſcendo, oris inter ſeſe conglutinatis junguntur. Incidit in manus noſtras puella quædam jam matura viro, jam plenis nubilis annis, cui naturalia ipſa clauderentur. Quæ cùm ego hujuscemodi malum curaturus inſpicio, video membranulam quandam, quæ ipſius vulvæ ori opponeretur. Quare duabus lineis inter ſeſe tranſverſis eam incido: ſtatimque tanta, ac tam ingenti impetu nigrior materia profluxit, ut grande lumen, quod tunc miniſter admoverat, extinxerit. Menſes enim præteriti intus tenebantur, qui & dolores ſingulis menſibus excitarent. Inciſa itaque membranula ipſa, quicquid ex ea intus ſuperfuit, hamo apprehendo amputoque. Tum reliquum, curæ ex aliorum ulcerum more proſequutus, haud multis poſt diebus puellam ipſam ſanam, ac conjugio aptam relinquo. *Beniven. cap. 28. de Abditis.*

Quæ à me in pudendi clauſi curatione aliquoties diligenti animadverſione obſervata ſunt, paucis explicare ſtatui: ne & hoc arcanum, mortalium utilitati ſubtraxiſſe, mihiq; peculiariter reſervaſſe, ſepeliſſeque videar. Hic primùm ſupino ferè decubitu, ſoli vel aeri lucido exponatur virgo, in menſæ ſublimitatem erecta, collocataq;, retractis diductisq; cruribus: inde, in qua cervicis uteri parte connatum ſit impedimentum, & quale id exiſtat, ſolerti ſtudio perquirendum. Quibusdam etenim obſepta eſt pars anterior ſublimiorq;: aliis media: nonnullis os uteri profundius: fitq; id vel membranâ nervoſa & craſſa, dura, vel innata carne pauca vel multa. Differentia vel oculi inſpectione ex membranæ candore, & carnis rubore; quemadmodum & indicis digiti extremitate, & renitentiæ modo dijudicatur, potiſſimum partibus his ſpeculo incurvo ad trianguli formam adornato, artificioſè dilatatis; quandoq; etiam anhelitu fortiter retento. Ut autem in operis inſtituti executione minus impediaris, tibiis ita ad coxas reflexis diſtenſisq; manûs inverſas utrinq; per poſteriorem partem introrſum alligabis: hoc modo ſectionem citra ullius etiam adminiculum perficere poteris. Apud cordatiores tamen neq; usq; adeò puſillanimes, citra ligaturæ uſum retentis genubus à confirmatioris animi matronis, id operis felici ſucceſſu per divini favoris gratiam abſolvi. Sed novaculâ opus eſt acutâ, & circumquaque linteolo obligata, debita cuſpidis parte liberâ, ne altius quàm poſtulet neceſſitas, penetres: maximè ſi profundiùs ſecandum ſit. Ea uſus ſum quandoq; ancipiti, ſed cum majori cautione: plerunq; ſuperiori ejus latere obtuſo, præter majorem ſecuritatem, ne veſicæ collum læderetur. Minori etenim periculo aberratur deorſum ad inteſtini recti craſſitiem, quàm ad colli veſicæ tenuiorem conſiſtentiam: utrobiq; tamen noxam facilè provida animadverſione declinabit is, qui in hoc negotio fuerit exercitatus. Lancetam quoq; vulgarem hic minimè admitto, potiſſimùm in duris nervoſæ craſſitiei (quales ferè ſunt omnes) membranis quarum ſectione ob duritiem reiterata, mihi autem ex ſono nonnihil crepitante radi meminerim. Harum tamen inciſio, quàm carnis innatæ, facilior eſt, maximè ſi ex ſublimiùs affigantur: & promptior multò, ſi in iis ſanguinis menſtrui quandoq; introrſū erūpentis easq; diſtendentis, colluvies decumbat. Siquidem in hoc affectu nunquam medici opera prius requiritur, quàm cùm vel hujus ſanguinis extra venas reſidentis effluxio ab hoc ſepimento impeditur: vel ubi in congreſſu meatus viro fuerit præcloſus. Utriusq; caſus fœminas à me fideliter curatas, etiamnum ſuperſtites eſſe arbitror. In operis hujus adminiſtratione novaculam imprimes, ſecabisque figura ad naturalis hiatûs dimenſionem, ductâ jà veſicæ collo deorſum, juſto utrinque interſtitio relicto, quod leviùs, ſecuriusque in operiente membrana, & potiſſimùm humoris affluxu tenſa effeceris. In adnatæ verò carnis inciſione, repetenda aliquoties ſectio, ob ſanguinis profuſionem: quem immiſſa ſpongiola, priùs in aquam tepidam intincta expreſſaque clues. Curandum autem ſummopere, ut non obliquè collimes, ſed rectitudinem in dividendis hujus carnei iſthmi angu-

anguſtiis ſerves, maximè ſi altius ſecandum ſit. Ab ea minùs aberrabis, ſi tridens ſpeculum illud incurvum altiùs immiſeris: quod etiam commodius inſeret decumbens virgo vel matrona, verſatili per ſpiras axiculo ſupra ventrem ſurſum innixo: quod eidem quoque, ſi volet, vertere ad juſtam expanſionem licebit: ſic veſicæ cervicem reprimet dens ſpeculi ſuperior, ut a ſectione tutior ea maneat, dum dentes reliqui latera diſtendent, inter diſtortos hos tu opus proſequeris. Si verò ſuſpecta tibi fuerit carnis innatæ profunditas, per vulnus aliquatenus ſectum, violenter intrudito rectâ ſpecillum tenue, quod nodulum in extremitate rotundum habet: eoque totam carnem perrumpere, donec penetraveris, ſi poſſis: nam ob ſpecilli rotundam extremitatem, ubi ad ſinum perveneris, vel in matricis oſculum impegeris violenta perruptione, non delinques: quod ſpecilli haſtati impreſſione non tam ſecurè feceris. Carnis totius profunditatem hoc modo ſemel pertuſam, ſpecilli immiſſi ſubſidio deinde facilius ſecare poteris. Ego tamen anguſtum foramen ſpecillo obtuſo factum, aliis ſimilibus inſtrumentis craſſioribus perſecutus, eatenus perrupi, donec forcipem antrorſum oblungam validamque per eandem hanc fiſſuram transmittere valerem: inde manubriolum utrinque rotundum manibus violentis ſimul ſurſum ac deorſum uno tractu diſtrahebam, donec dilaceraretur innata caro univerſa. Inciſio etenim & laceratio artificioſa hic ſuum habent locum. Proinde & digiti indicis extremitatem in diſtractionem quandoque adhibemus, maximè ubi ob loci aperiendi anguſtiam vel profunditatem, errorem inter ſecandum veremur. Sectio item obliquè vel transversè, vel ad crucis formam duabus lineis inter ſeſe transverſis adminiſtrari poterit. Membranas & connatam carnem ſi quis volſella apprehendere reſecareque volet, id quoque tutò fecerit, quamquam utriusque curationem etiam ſine multa earum exciſione abſolverim, potiſſimùm ſi poſt inciſionem fiſſura indicis, vel ferrei inſtrumenti adminiculo aliquoties dilatetur. Poſtea enim usque adeò contrahuntur corrugantur membranoſæ vel carneæ partes relictæ, ut nec concubitum, nec partum remorentur. In conjugatis verò ſi membrana fuerit inciſa, nec ſecuta inſignis hæmorrhagia ex uteri venis menſtruis, quæ alioqui in claudentem membranam quandoque decumbens, ſectioni anſam ſubminiſtrare aſſolet: Venus (moderata, lentaque nec violenta aut vehemens poſt triduum concedetur. In diſſecta autem carne profunda cervicis uteri, nocte octava poſt inciſionem, ejusmodi actionem permiſiſſe me ſucceſſu læto hora matutina, ſilentio ſepeliendum non putavi. Cæterùm antequam hoc opus in findenda carne aggrediaris, pulvere ſanguinis profluvium inhibente ex bolo armeno, ſanguine draconis, & ovi albumine, vel id genus aliis reſtringentibus te inſtructum eſſe oportet: licet iis nunquam uſus fuerim, nec levem compeſcuerim fluxionem, quamquam altero etiam die adhuc ſanguinis ſatis proflueret, eo quòd conſtarent vires: decubitum tamen & quietem, donec is prorſus conſiſteret, imperabam. In ſanguinis etenim defluvio habenda virium ſingularis ratio, ne vel labefactetur cordis robur: vel ſyncope, aut ſpaſmus, aut aliud ſymptoma gravius conſequatur. Ex membranæ verò exanguis protuſione nihil de ſanguinis fluxu timendum, quem connatæ carnis venæ vel ſtillant vel fundunt. Ab inciſione ſi quæ fuerit obvia ſanguinis ex uteri venis antea expulſi, velut menſtrui vel cujusvis alterius humoris colluvies, ea ſtatim priùs aqua hordei tepida ſyringe injecta, deinde cum hydromelite identidem ſæpius eluenda. Quicquid autem injicitur, infunditur vel inſeritur, tepidum eſſe oportet. Interim inſpicienda eſt aliquoties fiſſura, ſive ſpeculo, ſive forcipe dilatanda, vel gentianæ radicis immiſſione: vel cerosis ſpongiæ, quæ ceram liqu[illegible] comburatur, extracta fuerit, [illegible] ſa, unde tirunda [illegible] a craſſa [illegible] ceſſitate excidetur, illinenda aut [illegible] ſterge[illegible] caote, reprimente, & cicatricem indu[illegible] mento, pro vulneris conſtitutione. [illegible] ſtudium omne converti oportet, ut à car[illegible] membranæ inciſione, conglutinati [illegible] que valueris modis impedi[illegible]: tam hæc p[illegible] promptè coaleſcit, atque huc o[illegible]nino p[illegible] tura. Quapropter ubi cutem ob[illegible] voles, [illegible] pauculos, tubulus argenteus vel plumbeus, ca[illegible] lævis, oblongus, cum foramine un[illegible] ma[illegible]ore [illegible] ſum, cum multis verò minoribus in circumferen[illegible] ſaniei effluxio impediatur, ab auri[illegible] co[illegible] feretur, maximè ubi profundius fuerit [illegible] . [illegible] autem pars poſterior nonnihil inclinabit cu[illegible] extremitate, utrinque duobus locis pertundenda [illegible] de fila duo fortia dependebunt, ut cùm in [illegible] mam tubulus fuerit intruſus, anterioris pudendi [illegible] ſtiis & oſſe ſacro intercludatur, retinea[illegible] que, nec lie[illegible] is inceſſum aut deambulationem impedi[illegible] & [illegible] ando voles, aut poſtulet neceſſitas, filis extra p[illegible] is hic confeſtim retrahi queat. Tu[illegible] tum [illegible] ma eſto diverſa, pro fiſſuræ modo & altitudi[illegible] N[illegible] ta maritique congreſſum innoxium experta, [illegible] tiori hujus repetitione moderat[illegible] eide[illegible] Porrò quoscumque cordatos hic præ[illegible] os vo[illegible], non quemvis ad hujus curationi[illegible] ad[illegible] rati[illegible] nem temerè admittendum eſſe: ſed quacumqu[illegible] prius inquirendum, quoad fieri [illegible], hujus ſectionis peritum, vel Medicum, vel [illegible] rgum, vel [illegible] tricem: ut quæ ex ſiniſtræ curationis errore conſequ[illegible] tur, pernicioſa ſymptomata, providentiæ [illegible] declinentur. Hoc cervicis uteri v[illegible] um *Albuc*[illegible] Arabes Chirurgus minimè pœnitendus *lib.* 7. [illegible] Altaticam nuncupat: Clauſura apud *Avic. li.* 3. [illegible] *tract.* 4. *cap.* 1. *lib.* 7. *cap.* 28. redditur. Malo[illegible] c[illegible] fectæ, Græcis dicuntur ἀτρηται, id eſt, imperf[illegible] *VVier. lib. obſerv.* ¶ Ατρητα quædam mulier in [illegible] lia (hæc neſciens) nupſit: dein re cognita ſ[illegible] alp[illegible] cus decuſſatim eſt ſectus & apertus: ex quo [illegible] Exibat autem à ſectione multa ſanies livida [illegible] tea in ſemora decubuerat, & varices quaſi & l[illegible] genuêrat. Quædam ἄτρητοι, menſibus tamen [illegible] gantur, ſed modicè. *V. Cl. Caſp. V[illegible] olphus obſerv.* [illegible] nem ab Atretis diſtinguit *Balduin. Rouſſeus miſ*[illegible] *rum ſuorum epiſt.* 49.

† Plura vid. apud *Severin. de Efficac. Medic. p.* [illegible] coalitu oſculi vulvæ. Spontaneam clauſæ vul[illegible]æ rationem annotavit *Bartholin. Cent.* 5. *hiſtor. an* 43.] Confer quoque de pudendi concretione [illegible] *Theatr. Vit. Hum. pag.* 354.

Observatio VIII.

Membrana ſinui muliebri obtenſa, ut veterum conſilio conſumenda.

CUm mulier genituram ſuſcipere non poter[illegible] ceſſe eſt membranam ſuperexcreviſſe in o[illegible] uterorum. Oportet igitur æruginem æris, & [illegible] & ſerpentis adipem ſimul miſcere [illegible] deinde p[illegible] hoc lanam imbuere, & in byſſinum linteum in[illegible] re, linteo melle ſublito, & facere ſubditi[illegible] tudine maximæ olivæ, & apponere ad pud[illegible] totam noctem. Supina autem jaceat, & in die a[illegible] rat, & calida aquâ lavetur quàm plurima ex m[illegible] d[illegible] cocto. Apponat autem & poſtea ſingulis no[illegible] deinde cum viro coeat. Alia curatio Marrubi[illegible] rum manûs plenæ menſuram in vas Atticum injici[illegible] & aquæ potabilis heminas Atticas quatuor a[illegible] & ubi per novem dies præmace[illegible] a[illegible] t, per alios [illegible] dies jejuna, lota, duos [illegible] athos de hoc b[illegible] bat [illegible] p[illegible]

[illegible] paſſi albi admixta. Cùm autem tertiam diem [illegible]cando transegerit, fomentum adhibeatur, cicutæ ſo[illegible] in ignem miſſis, per novem dies, pòſt fomentum [illegible]etur. Atque ſic rurſus de hoc bibat. Cùm verò per [illegible]uum ſomentum adhibuerit, marrubium ipſum tri[illegible] in die apponat per triduum: & mercurialem tritam [illegible]lle Attico bis in die: præmaceretur autem in vini congio Hippomarathri & fœniculi radix, & tædæ [illegible]ſſimæ ramuli, & rubiæ quarta pars, & fœniculi [illegible], & verbenacæ radices multæ. Præmacerenturq; [illegible]s non minus quàm novem: & poſtea luto capite [illegible] balneo, heminam per diem de meri cremore bibat: [illegible]ea reclinata ſeipſum concalefaciat. Atque hinc [illegible]tum alternis diebus, id quod ex ſelle paratur, per [illegible] ad die[illegible] ſex apponat. Cùm autem jam vitum acce[illegible]ult, probè purgata, hyoſcyami folia ac radices in [illegible]rvefaciat, & ex his quàm calidiſſimis pertri[illegible] duodecim ſomentum adhibeat, & lota virum ac[illegible] Poſt hoc verò fomentum, etiam cervi pudendum [illegible] ſuffito: & de hoc in vinum album dilutum deta[illegible] per triduum bibendum, & cùm partus dolor inſti[illegible] bibendum dato. Nam hoc partum accelerat, &c. [illegible]pocr. lib. de Steril. lib. num. 15.

[illegible]busdam membrana quædam naſcitur & obten[illegible]tificio uteri. Ejus meminit *Hippoc. lib. de Steril. lib.* [illegible] ſumenda eſt & liquanda. *Holler. Comm. ad aph. 62. Hippoc.*

Observatio IX.

Ali[illegible] not puellarum hiſtoriæ memorabiles, quarum pude[illegible]nus membrana validior obnata, menſes reſtiantes coacervabat: harum nonnullæ Chirurgia percuratæ ſunt: aliquæ vero mortua.

Q[illegible] ara memoratuque digna in plerisque puellis [illegible] me ſunt obſervata, ob argumenti communio[illegible] hic obiter adhuc ſubjungere viſum eſt: ut etiam a[illegible] paſſis vitium, ſiquando poſtulet neceſſitas, [illegible]ùs ſuccurri queat. Priori circiter octodecim [illegible] natæ, in civitate Gravienſi, chara mihi patria, va[illegible] membranula in uteri oſtio ſanguinis ſaburrâ di[illegible] debatur, tumebatque cum ingenti dolore: quàm [illegible]m ex liturâ à vivo colore aliena, uno in loco putrere [illegible]carem, vellicans leviter, aperire fruſtra nitebar: eâ [illegible]men poſtea perrupta ſponte, copioſus profundebatur ſanguis, unde paulatim convaluit.

Ad alteram puellam extremè Graneburgi decumbentem: matronæ vicinæ cum obſtetrice accurrentes, eam geſtare uterum uno ore fœtûs patrem quoque de[illegible]m[illegible]nantes, occlamabant, (illa licet interpoſito etiam [illegible]uramento contradicente, ac ſe virum nunquam admi[illegible]e liberius affirmante) usque adeò huic uterus, potiſ[illegible]mum in dextro ventris inferioris latere protuberabat. Ad hanc quoque vocatus, te apud mulieres & obſtetri[illegible] deſperatâ, ejus ſcilicet partûs doloribus intolera[illegible]us in tertiam ſeptimanam nocte dieque perdu[illegible]bus, cum aliqua urinæ ſuppreſſione, vigiliis conti[illegible]nuis, [illegible] appetitûs dejectione, partem affectam ſecun[illegible] artis legem, & poſtulantem neceſſitatem tracto: [illegible] validè obfirmatum membrana illud pudendi os [illegible]omperi, ut ne ſubtiliſſimi etiam ſpecilli cuſpidem us[illegible]am, præterquam in oris veſicæ extremitatem huic [illegible]nexam, admiſerit. (quemadmodum in ſuperiore [illegible]que contigit) tametſi diligenti indagine circum[illegible]e tentaretur. Re autem penitius introſpecta, [illegible]iculataque cùm puellam hanc annum agentem vi[illegible]mum primum forma venuſta, florida, vividaque, [illegible]tiuſiomsprorſus ſanguineæ, antea expurgationes menſtrues nunquam ſenſiſſe, præter leve paucarum [illegible] indicium, quatuor ante annis matre defuncta, [illegible]intelligerem: earum partium venarum orificia magis [illegible] introrſum inſerta, confertim in ea ætate, tempera[illegible]mento, [illegible] otio (ſartricula enim erat) & anni verno tempore, effervescentem profudiſſe ſanguinem, apud me conjectura collegi. Itaque anhelitum puellæ ſupinæ comprimere jubeo, retractis diductisque cruribus, quò magis tenax pellicula remitteretur: atque veſtigio impreſſo in ejus medio à perinæo verſus veſicæ collum, & juſto utrinque relicto interſtitio, Chirurgum ob caſus illi inauditi raritatem tremebundum, ut raſorium mei nominis naufragio imprimeret, adhortor: ac reiterata ob nervoſam craſſitiem bis ſectione, ſupra octo ſanguinis atri libras paulatim profluxiſſe, teſtabuntur plures matronæ. In eo decubitu eam ad tertiam permanere diem propter hæmorrhagiam jubeo, licet ſe mox ab inciſione maximopere levatam ſentiret: de nulla debilitate ob largiſſimam ſanguinis tanto tempore extra venas in iis partibus retenti effluxionem, conqueſta. Elotis inde hujus eluviei reliquiis, aqua hordei cum melle roſaceo ſyringe injecta, poſt tertium diem ſuæ reſtituebatur libertati, valetudinem pedetentim conſecuta, inculpatam, ut viceſimo ſecundo die poſt inciſionem legitimè cœperint fluere menſes, ſuum deinde ſervantes naturæ tenorem. *VVierus lib. 2. cap. 38. de præſtigiis Dæmonum.*

Similem caſum recenſet *Ant. Beniv. cap. 28. de Abditis.* Vide ſupra paulò antè *obſerv.* incip. *de atretu ſeu imperforatis.* &c.

Alias duas jam nuptui collocatas, ab obſtetrice peritâ ſectas etiam novi.

Proxima ad hæc hyeme, quum puellæ octo circiter menſes natæ urina impeditiùs flueret, viſuque membranula promineret, ûteri orificio filiolam carere ſuſpicata mater indocta, eam mihi offert inſpiciendam: ego aciculæ capitello membrana hac circumſcripta, & veſicæ colli extremitate oſtenſa, matrem rectiùs inſtitui: & quid ad eliciendum liberiùs lotium faceret, edocui. Huc facit *Ariſtotelis* ſententia, qui (*lib. 4. cap. 4. de gener. animal.*) inter conceptionis impedimenta, & monſtroſarum naturarum procreationem, morbum illum connumerat, hac verborum ſerie: Jam fœminis nonnullis os uteri compreſſum concorporatúq; ab ineunte ætate ad tempus usque menſtruorum perſeveravit: mox urgentibus menſtruis, doloreque inſtante; aliis ſponte diſruptum eſt, aliis diſſectum à Medicis: nonnullæ interierunt, quum aut per vim diſrumperetur, aut diſrumpi non poſſet. *VVierus lib. 2. cap. 38. edit. 1566. in 8.*

Virgo Marpurgi annorum 25. urinam Dryandro viſendam detulit, Dryander nullum defectum in urina videns, ſuſpicabatur eam eſſe impregnatam: facies enim pallebat, & venter tumeſcebat. Quærit igitur quando menſes habuerit? reſpondit nunquam. Hinc Dryander ſuſpicans, non benè agi cum virgine, ejus muliebria inſpiciens, nihil reperit præter integram cutim, in cujus medio erat foramen calami amplitudine, unde urinam emittere ſolebat. Dryander virginis parentibus conſuluit, ut per ſectionem ei ſuccurrerent, ſed ipſis negligentibus, altero anno filia obiit.

Similis caſus quoque contigit in Haſſia. Mulier quædam nulla habuit muliebria, excepto anguſto calami inſtar foramine, nupſit autem viro, cui annos octo convixit: Vir videns uxorem non aptam rei venereæ, cum ea divortium facit. Res delata eſt ad Principem Landtgravium Haſſiæ, qui conſilio Meges & Dryandri, mulieris foramen muliebre ad juſtam magnitudinem ſcindi mandavit. Fœminæ vir interim moritur, ipſa autem curata alteri nupſit viro, ex quo peperit puerum, quem Landtgravia ex fonte ſacro ſuſtulit. *Ex adverſariis Cl. Dryandri, communicavit Moccius.*

† Vid. quoque de virgine imperforata *Borell. Cent. 1. obſ. 78. Cabrol. obſ. 7.* add. quæ de conſolidatione partium Genitalium p.n. recenſet *Horſt. Epiſt. ſect. 19. fol. 508.*

Observatio X.

Colli matricis phyma, ejusque curatio.

IN hoc affectuum colli matricis catalogo, recenſebitur quoque phyma, ſive tuberculum quoddam oblongum in iis anguſtiis enatum: quo cum nobilis & generoſa Domina usque adeò afficeretur, ut ejus impedimento difficilior redderetur marito initus; malo hoc clàm detecto, conſilium ob conjugis moleſtiam cum pudore rogat. Ego auferendum cenſui, ut ad ejus inſpectionem non admiſſus, ſciſcitatus verò num digitis id comprehendi poſſet? illa annuit: Ut itaque fili ſericei duplicati, ceraque firmati vinculo ad radicem id conſtringeret, indiesque arctius contraheret, donec tandem filo prorſus conſtricto abſciſſum decideret ſuaſi. Hæc dicto audiens, conſiliumque felici ſucceſſu ſecuta, indicavit poſtea, ſe phyma illud eo modo ablatum ſecuiſſe: & lacteum quiddam emanaſſe. Poteſt vinculum hoc ſericeum etiam efficacius reddi, ſi requirat neceſſitas, ut nimirum antea horas aliquot in aquâ ſublimata vel ſorti, ter aut quater maceretur & exiccetur. *VVier. lib. obſerv.*

Observatio XI.

Os feminis eroſum, & circa matricis os quatuor lutea tubercula pilæ inſtar viſa.

URgebatur Rogerii Corbinelli filia in ilibus dextris dolore ferè perpetuo. Quare multis diverſo tempore vocatis Medicis, cùm unusquisque pro ingenio ſuo (diverſi enim diverſa ſentiebant) puellam curaſſent, & præſidia nihil omnino profeciſſent, è medio tandem ſublata eſt. Quare conſilium fuit incidere corpus mortuæ, & inventum eſt os feminis eroſum, maximamque oſſis partem in pulverem redactam: necnon & circa matricis os quatuor quaſi lutea tubercula inſtar pilæ, quorum tria aqua opplebantur, quartum paululum præ cæteris elevabatur, undique tentatum, & ſuperficie inæquale atque durius, utpote quod ex carne atraque bile genitum eſſet. Non igitur admodum mirandum eſt, ſi in ejusmodi morbis, quorum cauſæ incertæ abditæque ſunt, diverſi Medici diverſa ſentiant & loquantur. *Benivien. cap. 79. de Abditis.*

Observatio XII.

Uteri pruritus curatio.

MUlieribus præſertim annoſis pruritus ſæpe in uteri cervice oboritur, qui eas cruciatu & ſcalpendi neceſſitate adeò fatigat, ut ſomnum adimat. Paucis abhinc diebus conſuluit me mulier quædam hoc mali genere adeò divexata, ut prurientem genitalium ardinem aſperſa, & aſperiùs affricta parti favilla reſtinguere neceſſe haberet. Me conſultore Ægyptiacum, in aqua marina aut lixivio diſſolutum, ſibi exprimi & injici curavit, eodemque medicamento imbutos peſſos ex ſtupis cannabinis in uterum demitti, & ſanata eſt. *Pareus lib. 23. cap. 64.*

† Vid. *Nic. Fontan. Exempl. 47. fol. 130.*

Observatio XIII.

Phlegmones eryſipelatodis uteri curatio, & de eo, quod poſt fervoris mitigationem accidit in corporis totius ſuperficie.

ANte annos aliquot curanda mihi fuit mulier, quæ de pruritu, ardore atque dolore circa uterum, vehementer conquerebatur. Hujus atque aliorum quæ patiebatur ſymptomatum cauſam, ego conjeci in phlegmonem eryſipelatodem ex bilioſo, ferventi & acri ſanguine, cujus evidentiſſima ſigna apparebant: erat autem, quantum conjicere potui, cùm ego vocarer, morbi incrementum. Sanguinis miſſio repetita omnium medicamentorum uſum anteceſſit. Poſtea adhibita ſunt refrigerantia & repellentia non tam intrò aſſumpta, quam foris admota, & injecta. Defluxio fervidi humoris conſtitit, ac repulſa non pauca quantitas ſanguinis eò unde fluxerat, in magnas ſcilicet ut mihi perſuaſeram, venas. Interea uſa eſt tenui victu in cibo & potu. Potus erat aqua hordei, & prunorum Damaſcenorum, vel aliorum noſtr[illegible]tium ſ[illegible]cc[illegible] electorum. Appetitus tamen erat dejectus, ut libens abſtinuerit. Quibus ſic adminiſtratis ſupervenit, ut univerſa corporis ſuperficies dolore moleſtiſſimo infeſtaretur, ulceroſam laſſitudinem dixiſſes. Affirmabat mulier, ſe non aliter dolore affligi, quàm ſi per univerſam corporis ſuperficiem ſcarificaretur, aculcuſcula deincep[illegible] aceto acerrimo perfunderentur. Induſii etiam mol[illegible]mi tactum vix ferebat. Hujus ſymptomatis cauſam dum conor inveſtigare, nullam aliam invenire potui, præterquam ſanguinem fervidum, vi medicamentorum repulſum à loco affecto; tandem à carnoſis partibus nutrimento indigentibus, propter tenuem ad[illegible]dum victum, attractum, & in ambitum delatum, b[illegible] doloris quaſi mordicantis cauſam extitiſſe. Cui f[illegible] dolorifico tollendo, neque enim unctiones, neque [illegible]ctiones, nec alia admiſit, tam erat ſenſibilis tota cutis, juſſi intrepidè ſudatorium parare ex aquæ dulcis va[illegible]re, nullis herbis injectis, ſuaviterque ſudorem elici [illegible] ſtea molli linteolo leviter detergi. Quo facto, mirum dictu, in corporis ſuperficie cœpit efflorescere quid ſimile puſtulis exiguis, quæ numeroſæ per totum corpus conſpiciebantur, quę tamen continuò, poſt balneum & ſudoris deterſionem evaneſcebant. A balneo paulo deteriùs habuiſſe viſa eſt, ob vires, utputabam, dejectas: intra biduum verò cibo paulò pleniore refecta, & potu pleniore utens, prorſus convaluit. Interea dum ſingula hæc adminiſtrantur, totius morbi decurſu, ad ſomnum conciliandum, dolorisque ſedationem, & nonnihil etiam bilis fervorem contemperandum, exhibui f[illegible]è decies hoc opiatum, quod aliàs in promptu habebam pro aliis caſibus paratum. *℞. ſpec. aromat. roſ. & diamargarit. ana drach. unam, opii diligentiſſ. contuſi, & in vino malvatico diſſoluti, ſcrup. unum ſemis, karabes pulv. ſubtiliſſ. drach. unam, croci, ſcrup. ſemis, cum eodem vino fiat maſſa.* Exhibui globulos piſi magnitudine præmolles, quos avidè devorabat. Hanc hiſtoriam ante annos aliquot geſtam, rurſus in memoriam revocavi, quàm potui meminiſſe diligentiſſimè, ut tibi gratificarer. *Cl. V. Caſp. VVolph. de obſerv. propr.*

Observatio XIV.

Gangrena in uteri oſtio graviſſimæ curatio.

GAngrænam in uteri oſtio graviſſimam, fœtidiſſimamque, in nobili matrona juvene annorum viginti quinque, ſuperiori anno curavi. Æſtuante canicula tuberculum quoddam in eo ſinu, fortè ex vehementiori inſultu mariti exortum, imperitus rerum Chirurgus inidoneo cataplaſmate, & neſcio qui[illegible] aliis admotis vincere conatus eſt: unde intra dies nonmultos tanta ſævitia efferbuit, ut è veſtigio pars ea univerſa putreſceret, nigricaret, & intermoreretur: peſtisque hæc celeritate incredibili anum verſus ſæviret, & ſic ſimul partes anteriores cum poſticis leth[illegible] cl[illegible]e perderet. Accedebat calor, febris, extrema virium de[illegible]litas, ſumma cordis anguſtia, & reliqua ſympto[illegible] malignorum congeries: quæ profectò ea putidi[illegible]æ cloacæ halitu vix ferendo augeri oportuit. Horrenda erat cladis hujus facies. Accitus ego in extrema rei deſperatione, haud mora, uberrimum ſolani & plantaginis ſuccum primùm ſyringe in utrumque [illegible]eatum ter vel quater interdiu injicio, deinde horis illis intermediis lini hapſum iis ſuccis admixto aceto imbutum applicui: qui exſuccus, eodem rurſus permaduit liquore: ac ejusmodi repetita aliquoties applicatione [illegible]r[illegible]ſeveratum eſt, donec reſtingueretur fervor, & deſineret putrefactio. Aſſumebat interim quoque potione[illegible]

guis

... ex decocto acetoſæ, ſcabioſæ, pimpi- ... prunorum Damaſcenorum, ſummitatum borra- ... ,bugloſſæ, ſlorum calendulæ, cum aquâ, ſaccharo ac... to, ad ſy. upi acidi longi formam apparatâ. Victus paucus, ſed refr... erans & acidus, putredinis occa- ... m præſcindens. Tertio die reverſus, incendij fu- ... vit, amque putredinis remiſiſſe comperi. Qua- ... rnem nigram mortuámque exiguo forcipe attra- ... ircumquaque ... vivo firmè, ſine doloris ſenſu ſe- ... reſecarique jubeo. Inde reliquum ad vivum us- Æ... uaco unguento abſumebatur: eodémque ... cicatricis inductionem, uti in aliis ulceribus, gred ebamur. Atqui inter curandum erant aliquo- ... nemata, ex hor ... & aliorum alvum mollientium ... infundenda. Nec quæ cordi & viſceribus reli- ... bi... conciliarent, negligebantur, cujusmodi ... ... arum, florũ borraginis, bugloſſæ, calthę, con- ... id... ue genus reliqua, atque ea ratione convaluit ... *VViernus lib. obſervat.*

DE MULIEBRIBUS PARTIBUS GENITALIBUS INTERNIS.

Et primùm, DE UTERO.

CONFORMATIO NATURALIS *& monſtroſa.*

OBSERVATIO I.

Uteri ſubſtantia cujusmodi verè ſit, de recentiorum obſervatione.

MULIEBRIS uteri, vel matricis propria ſubſtan- ... quamvis in non prægnante alba, & membra- ... a videatur: in utero tamen habentibus plu- ... membranaceâ naturâ differre conſpicitur, cui ... lem in toto corpore ſubſtantiam reperire minimè ... eat; eſt enim fungoſa, ſpongiæque maximè ſimilis; non tamen ſimplex, ſed in multos cortices, fungorum ... ndam modo, qui in arboribus naſcuntur, facilè ... bilis, & foraminibus, ſpongiarum, vel pumicis ... e pervia, impropriam tamen extrinſecùs obvol- ventem tunicam, peritonæi ſobolem excipio. Hujus- mo... autem ſubſtantiam à ſapientiſſimâ naturâ utero ... n fuiſſe arbitror, ut ſanguinis, & ſpirituum co- pia ... pro fœtûs vita, & nutritione, facilè conniveret; atque utero fungoſæ carni... roris in modum ſug- ... ac ſubminiſtraret. Tantúmque abeſt, ut te- ... ſubſtantiâ præditus ſit, ut etiam multò craſſior ... umorem imbibitum conſpiciatur. Qui enim ... bus numeris abſolutum fœtum intus habet ute- rus, (plus tamen, & minus pro mulieris ætate, & tem- ... r) duorum penè digitorum craſſitiem æquat, & ... pue circa elatiorem fundi ipſius partem, in quam ... vaſa coeunt, uterinúmque jecur adnaſcitur, ac ... et: quod ad ſubſtantiam ejus attinet, ſic habet. *A... antius libello de humano fœtu, cap. 1.*

... ſtantia Uteri nervea, denſa, & compacta eſt: quæ ... n eo tempore, quo mulier ad conceptionem ha- ... ta fit, calore inſito adaucta, carnea venoſa, ... que admodum evadit, & non ſecus ac in canibus ... ovem ferè dierum ſpatio conceptum appe- tentib..., uterum & pudendum quoque intumeſcere videmus, excreſcit, totóque tempore quo mulier ute- rum geſtat adaugetur, & poſt partum rurſum ad pri- ſtinam nervoſitatem ſoliditatémque redit. Quæ ta- men, ſi vel naturâ, vel ætate, adeò prævaleant, uterúſque ſic induratus ſit, ut eam quam diximus mollitiem & carnoſitatem adipiſci nequeat, ſterilitati huic, in quâ mulier ſana alioquin, vel multorum annorum in- terpoſito ſpatio, vel nullo etiam tempore concipit & parit, præcipuam occaſionem præbere, obſervatio hæc pulcherrima oſtendit. *Platerus de corp. hum. ſtruct. pag. 1.*

OBSERVATIO II.

Uteri humani cavitatem internam minimè in cellulas ſeptem, uti hactenus plerique credi- tum diſtingui.

HUmanus uterus, ut virorum ſcrotum, levem & perquam modicè extuberantem ſuturam, ſeu te- nuiſſimę lineæ inſtar prominens tuberculum habet, ſe- cundùm univerſæ ſuperficiei longitudinem, & ante- riùs & poſteriùs exporrectum, quaſi quoddam ſiniſtrę à dextrâ ſuperficiei interſtitium cenſendum eſſet. Su- perficies hęc fundi uteri ſinus eſt, ſemen genitale ſuſci- piens, fœtúmque continens, quem Mundinus, & alij quidam Juriſconſulti, hujus ſomnia ſequentes, non unum enumerant, ſed ſeptenario numero eum com- plectentes; ſeptem matricis cellulas recenſent, tres quidem in dextra uteri ſede, maſculis ſuſcipiendis aptas, tres verò in ſiniſtrâ fœminis dicatas: ſeptimam autem in uteri medio ſtatuunt, illam ni fallor, herma- phroditis conſecrantes, ut copioſius *lib. 3 paradox, cap. 9.* demonſtravimus. Unica itaque duntaxat in uteri fundo cavitas eſt, latior quidem & altior, quàm pro- fundior. Unica, quòd unicum fœtum complecti de- beat, attamen latior quàm ſpiſſior eſt, quòd interdum & gemellos concipiat. Non enim geminus cernitur, & inteſtini inſtar oblongus, qualis cani & ſui, ac illis de- nique animantibus obtigit, quæ plures ſimul fœtus ſemper propemodum enituntur. Hæc ſanè cavitas, ſive ſinus in humillimâ ſede juxta fundi foramen, pro illius foraminis amplitudine, anguſtior eſt, deinde ſecundùm uteri formâ ſurſum dilatatus, in elatiori ſuâ ſede velut in duos ceſſat angulos, ad elatiotis uteri par- tis latera conſcendentes. Media enim ſedes elatioris ſinûs partis non tam altè atque latera ipſius conſcen- dit, uteri ſubſtantiâ deorſum hic, quaſi ſeptum aliquod in ſuam amplitudinem ſpectante. Hic ſinus, in non prægnantibus plurimùm, viſcido quodam & ſubalbo muco illitus, & lævis, ac extuberantiore lineâ inter- ſtinctus. In angulis illis, aut in ſuperioribus ipſius api- cipus, rugoſiorem, ac omnino illi cavitati ſimilis, in quam deferentia ſemen vaſa in viris inſeruntur. Hæc quidem internæ fundi ſuperficiei, ſinûsve uteri eſt de- ſcriptio. *Veſal. lib. 4. de Hum. corp fabric. cap. 5.*

OBSERVATIO III.

Uterum humanum ſecundùm naturam conſtitutum mini- me ut brutorum, ut vaccina, caprina aliave cornua excreſcere, ſed quaſi obtuſo angulo deſignari.

AD uteri formam ipſius cornua ſpectant, quæ He- rophilus in mulieribus opportuniſſimè jam ena- ſcentibus boum cornibus aſſimilavit. Quemadmodũ enim vitulorũ capita utrinque quà pronaſcentur cor- nua extuberant: ita etiam ſuperior uteri pars, utrobi- que veluti in duos obtuſos deſinit angulos, qui reverà veteribus Anatomicis hominum cadavera ſecantibus cornuum vice habebantur, vaſorúmque ſemen mulie- bre deferentium inſertionem excipiunt. Hæc itaque muliebris uteri cornua, à caprinis, & vaccinis, & ovil- lis, quæ arietum cornibus undecunque ſimillima ex- iſtunt, plurimùm diſtant. Id quod de canum & ſuum utero rectiùs dicitur, qui uterum ſtatim à fundi ipſius orificio in duas partes ita diremptum gerunt, ac ſi in- dicem à medio maximè diduceres, illóſque digitos

 uteri

uteri partes eſſe fingeres, quæ in non prægnantibus rectâ quodammodò ducuntur, & in apicem mucronémve ſenſim non ſecus deſinunt, quàm ſi rectâ, non obliqua eſſent cornua: in utero autem gerentibus arietis cornuum modo & hæc quoque inflectuntur; Et de his quidem animantibus, ex quorundam veterum ſententiâ rectè à *Galeno in libello de uteri ſectione* prolatum eſt, in cornibus complecti fœtus. *Idem de human. corp. fabric. lib. 4. cap. 3.*

Uterus partes binas prominentes, inſtar viruli cornuum nuper erumpentium profert, quæ fortè illa ſunt ab antiquis dicta matricis cornua: veram enim cornuum vervecis ſpeciem in vaccæ, capræ, canis, ovis, ſuis, & id genus animalium utero videbis; nam in his mirè incurvantur, & concava ſunt. & in his fœtûs gignuntur. At mulieris uterus longè ab his diſtat, ut tu quoque, niſi conferre pigeat, facilè experiri poteris. *Columbus de re anat. lib. 11. cap. 16.*

Observatio IV.

Uterum humanum aliquando, ſed rariſſimè & monſtroſè, bicornem, ut brutorum animalium, obſervari.

Puella propter glandulas in toto corpore ſcirrhodes per atrophiam mortua. Uterus in eâ velut bicornis ut in multiparis apparuit, verùm id effecit ejus brevitas, & teſtium, vaſorum ſpermaticorum diſtantia longior. Nam ubi peperit mulier, quantum uteri fundum ſuperne fertur, tantùm deſcendere videntur teſtes, cornua, & vaſa: ita ut propè in medium incidant uterum, cùm puellis abſint hæc longiſſimè ab utero, ut fingere poſſis, uterum eſſe mulieri, ut polytocis animalibus, bicornem. *Sylvius in Appendice Iſag. Anat. Variar. corp. diſſect.*

Observatio V.

Uterus bipartitus.

Anne mulieres eæ, quæ ſuperfœtare ſolent, aut plures fœtûs quàm duos generant, bipartitum uterum habeant, quemadmodum canes, lepores, & ſimilia animalia, quæ multos generant fœtûs: mihi dubium movit Fratris mei chariſſ. Joan. Bauhini obſervatio, qui circa annum 1565. dum ordinatus eſſet Lugdunenſium Medicus, & Chirurgis Anatomen demonſtraret, in quadam puellâ uterum bipartitum, qualem canes habent, adnotavit: quod ut rem valderaram, doctiſſimis Medicis Lugdunenſibus, ac multis aliis demonſtravit. Eâ ergo de re Anatomici, ſi mulierum corpora talia occurrant, cogitabunt: cujus nomine hoc proponere libuit. *Cl. V. Caſparus Bauhinus*

Observatio VI.

Fœminei ſexûs, geminâ fœmineâ naturâ nati.

C. Lælio. L. Domitio Coſſ. Puella biceps, quadripes, quadrimana, geminâ fœmineâ natura, mortua nata, *Jul. Obſequens.*

C. Claudio M. Perpenna Coſſ. Mulier duplici naturâ inventa. *Idem.*

Observatio VII.

Mulieris cujuſdam vulva monſtroſa conformatio, quâ Uterus deſiderabatur.

Fœmina erat, cujus vulva ab aliarum fœminarum vulvis nihil peculiare & diverſum habebat: & matricis colli portio prominebat, vel matricis collo ſimile: matrix autem nulla aderat in abdomine, neque vaſa ſeminaria, neque teſtes, & quoties cum viro coibat (coibat autem ſæpe) mirandum in modum conquerebatur. *Columbus Anatom. lib. 15.*

† De Utero deficiente in mulieribus vid. *Glandorp. in ſpec. Chirurg. p. 165. Lang l. 2. Epiſt. 39. Zacut. de 66. Med. Hiſt. l. 2. fol. 196. & l. 3. fol. 465.*

Observatio VIII.

De utero ob partus difficultatem rupto: Itémque de fœtuum demortuorum, ac difficilis partûs cauſa.

Anno 1594. 8. Decembris, Haganoæ Alſatiæ, mulier 40. annorum, molitoris uxor, cùm jam ſepties fœtus alioquin integrè efformatos, ſed mortuos pepeeriſſet: ultimo partu, octavo ſcilicet, ipſa quoque unà cùm fœtu, non tamen edito ſuccubuit, poſtridie nimirū quàm fœtus in alvo maternâ extinctus animadverteretur. Inſtantibus autem partûs doloribus, uſque vehementiſſimis, (validè quippe puer movebatur) atque ſæpius toto triduo recurrentibus, quibus prægnans miserè ſed fruſtra excruciabatur: dolorum tandem ſævitiâ, potiſſimùm tamen ultimâ noctè illis exaſperatis, viriúmque reſolutione proſtrata interiit. Multa quidem à mulieribus aſtantibus commiſeratione quadam adductis, tentata fuêre, aſt ſine ullo parturientis levamine. Hujus igitur demortuæ abdomen cùm aperiendum eſſet, advocatur Cl. D. D. Heliſæus Röſlin, phyſicus Hagenoenſis, & ego, qui tum temporis in patriâ agebam. Itaque leviter vix impreſſâ novaculâ, muſculos Epigaſtrij, cum peritonæo dividere voluimus, quò uteri ſitum priùs cum fœtu contemplaremur: at vix inquam immiſſâ acie, & abdomine parum diſſecto, dorſum pueri vulneratur. Nos nil tale ſuſpicantes. primò uterum tactum fuiſſe credidimus. Ideóque cautiùs ſectionem abdominis inſtituendam putamus; quâ peractâ, integer ſtatim fœtus, omnibus numeris abſolutus (licèt jam inflatus, & cuticulâ abſcedente, ob incipientem putredinem) occurrit: atque immediatè peritonæum ſuperne contingens, inferne inteſtino recto incumbens; liber In ventris inferioris capacitate, nullo neque velamine aut membranâ, neque utero cinctus: ſitu alioquin ad faciliorem partum accommodato, capite deorſum, facie ad poſteriora reclinatâ, corporis trunco in longitudinem extenſo: omnibus reliquis partibus, tam earum quæ ab utero, quàm quæ ad uterum, ut & quæ in utero (unâ ruptione exceptâ) nihil præternaturale oſtendentibus: nullibi apparente neque contuſione, neque vulneratione, ulcere, aut apoſtemate, conſpiciendus offertur. Ubi etſi nos ob rei novitatem admiraremur, non tam fœtûs ſitum & figuram rectam, licèt extra uterum, in abdominis capacitate ſactam, quàm fœtum ipſum integrum, & juſtæ magnitudinis, ac conformationis, citra uterum atque extra matricem viſui objectum: tamen lacero, rupto ſeu potiùs abrupto utero conſpecto, mirari aliquâ ex parte deſivimus, cauſas verò hujus ruptionis indagandi, haud ſine majore admiratione, animum datam animadvertimus. Porrò alligatus adhuc fœtus erat vaſis umbilicalibus, ſuis ſecundinis: quæ ſurſur ad ſiniſtram, lienem verſus, ad inteſtina & lumbos retractæ, & tanquam per convulſionem & abbreviationem vinculorum, firmiter connexæ iſtis partibus cernebantur, ut easdem inde abſtrahere difficile fuerit. De uteri verò ſubſtantia, quæ quidem tenuior ſolito apparebat, quantum equidem conſpici potuit, illud ſecundinis, ac potiſſimùm placentæ, ſeu chorio, aut uterino jecori (velut id *Arantius* appellat) tanquam concretum, rurſúſque in minorem magnitudinem (ut aliàs poſt naturalem partum contingere ſolet) contractum fuerat; atque adeò ſecundinas nequaquam amplitudine excedere videbatur uterus, ut propterea eundem, quia conciderat, ratione potiùs, quàm ſenſibus agnoſcere, neceſſe habuerimus. Cæterùm juxta cervicem uteri ad os pectinis, intrinſecus ſub veſicâ, membranæ portio, uſitati cultri craſſitiem non

excedens,

... latitudinem dimidiæ palmæ propendebat, ... rupti particula fuit: reliquum aut m, unà ... operio ut ri orificio, ipſiſque ſecundinis, omne ... (ut dictum eſt) ſurſum raptum, alieno loco d... ebatur. Unde penitus à cervice ſeu ſinu muliebri, ... usq; vicinis partibus quibus adnaſci ſolet, avul- ... que ex parte dilaceratum fuiſſe uterum paruit. ... s illud maximè ſuſpiciendum, & quærendum ... cujus vi uterus abruptus fuerit? cùm neque ... fœtum imbellem & debilem, organis ad ... vehementiam nondum præditum, (qui ſolùm ... re & motu locali cum levi calcitratione exitum ...) neque in parientem referre liceat: mulier enim ... confert ad partum, quam ut muſculos abdo- ... comprimendo, actionē uteri juvet. Opus nam- ... n, quod à ſeipſis parturientes præſtant, non ..., ſed muſculorum abdominis, ut *Galenus 3. fa- ... ral* aſſerit. nullâ enim vi aliâ ad partum exci- ... eres uterum poſſunt: Multo minùs in ute- ... quia etſi partus propriè eſt opus uteri parientis ... s: tamen is conſtrictione, atque fibrarum ... one, non dilatatione operatur, ut hîc minùs ... us ſit. An verò vi alicui externæ, maximè ... amorrhagias & dolores extenuato utero ... vicinior partui eſt, eò tenuior evadere ſolet, (... *aleno lib. de diſſectione uteri*) idque obſtetricis ... ac ... tum ferendum ſit, ſlius affirmandum re- ... o. Non minùs tamen ſitus pueri, alioquin opti- ... rationem augere videtur, an ſcilicet manu ... s perfracto jam utero, an verò integro adhuc ... figuratus puer fuerit; ſive enim ante ru- ... ſtatuatur ſitus factus, ſive pòſt, ruptionis diſ- ... ſtenditur. Neque etiam tutum fuerit affirma- ... m quia inflatus & ſatis tumidus reperiebatur, ... em utriusque incipiente putredine, ob ... & magnitudinem auctam, utero dudum at- ... abru... iſſe, velut à muſto ebulliente dolij fun- ... id f... uram potiùs intuliſſet, quàm abruptio- ... m tot fœminis in partu interemptorum ... d... prehendimus oſſis pectinis malam confor- ... is ſcilicet depreſſi, quod in gibbum ſu- ... ine autem in arcum excavatum eſſe opor- ... t. Cùm alias depreſſio iſta frequentiſſima, (juxta ... *... ularem obſervationem*) & quidem incura- ... tatis cauſa exiſtere ſoleat; ob quam ... am magnitudinem adepti, ſine principum ... atione, hanc lucem aſpicere neque- ... Hæc quidem lo... rum anguſtia, an concurrenti- ... is ſuperiùs attactis, aliquid etiam ad ruptio- ... lerit, ego ut neque inſinuare, nec tamen ex ... aliquam hujus affectûs principaliorem cau- ... cere queo: qui potiùs hoc unà cum Gale- ... *... parte 7 dum de naturali partu* ſcribit, mi- ... p...le, intelligere autem non poſſe) inter natu- ... anda repono.

... men confirmatur, aliquando neceſſitas par- ... , quem doctè deſcribit *F R... ſſetus libello à ... e Bauhino edito*, niſi timiditas muliercula- ... pus abhorreret.

... hunc interfuêre præcipuæ fœminæ, & ... ſeptem, atque etiam alij.

... hiſtoriam vir clariſſimus *Leonardus Doldius*, ... *Medicus* conſcripſit: transmittente ad nos ... *Camerario*.

... etiam Salmuth. Cent. 1. obſ. 16 ubi uteri in ... rupti exemplum quoque invenies.

Observatio IX.

Uteri mulieris, ex puerperio mortuæ, conſtitutio.

Os uteri ita extenſum & lacerum erat, ut vix appareret. Uterus magnitudine capitis erat adhuc, & craſſitie pollicari Intus ſanguinis reliquiæ, & ora vaſorum craſſo & nigro ſanguine adhuc ſudantia Vincula uteri cum oſſibus ilium, ſacro & lumborum, & inteſtino recto firmiſſima, parte anteriori nulla, præterquàm cum veſica admodum exigua. *Sylvius in Append. Iſagog. Anat. De Variorum corporum ſectione.*

Observatio X.

Uterus ſpiſſus a partu.

Uterum ſpiſſum & craſſum à partu per octiduum manere, atque inde ad priſtinam rurſum redire formam, in quinque mulieribus, quas mox poſt partum ſupplicio affectas, vel in partu mortuas diſſecui, obſervavi. *CL. V. Felix Platerus de ſuis liberaliſſ. mihi communicatis obſervationibus.*

† Huc refer, quæ de Oris matricis poſt difficilem partum coalitione annotavit *Hildan. Cent. 6 obſ 67.*

De orificii ſinus pudoris in muliere poſt difficilem partum penitus occluſi, vid. *Bauhin. de Hermaphr. l. 1. c. 38. fol. 386.*

Observatio XI.

Calli in utero nati ſterilitatem inducentes.

Mulier Clara nomine, & genere, cordis dolore interdum vexabatur. Cujus mortuæ corpore inciſo, & fruſtulum nigrioris carnis in ſiniſtro cordis ventriculo ſupra arteriam, quod meſpili formam haberet; & vulva à medio infra, verſus imam ejus partem junctis oris occaluiſſe reperta eſt. Quare ut tuberculum illud mortis, ita hoc ſterilitatis cauſam fuiſſe cognovimus. *Benivenius Abditorum cap. 35.*

Sterilitatis Catharinæ Sandræ uxoris ſororis Rondeletij cauſam fuiſſe ſuſpicati ſumus, carneum tuberculum piſi magnitudine, quod in utericollo interiore deprehenſum eſt. Id enim fuiſſe potuit obſtaculum ſemini in fundum penetraturo. *Joubertus in vita Rondeletij.*

Observatio XII.

Uteri humani ſubſtantia, in ſcirrhum magnitudine capitis humani indurata, molæ opinionem imperitis exhibens.

Propriæ uteri ſubſtantiæ ſcirrhus à mola diſtinguendus eſt: extiterunt enim mulieres, quarum cadaveribus diſſectis, viſus eſt uterus ſcirrhoſo tumore, caput humanum æquante, obſeſſus, in quibus curandis omnem Medici luſerant operam, quòd non in uteri corpore ſubeſſe vitium, ſed in uteri capacitate concluſam latere molam perſuaſum haberent. *Pareus lib. 23 cap. 36.*

Observatio XIII.

Uterum aliquando fungoſum, mollem ſpongiformem: ipſiúsque cervicem totam oſſeam viſam.

Cur non ſtupeant homines, ſi quemadmodum à nobis inter anatomes annotatum eſt, uterum in fœminis inſtar ſpongiæ raræ & mollis, aliquando & purè oſſeam cervicem videant. *Gemma lib. 1. cap. 6. Coſmocrit.*

****

DE MULIERUM VASIS SPERMATICIS ET TESTICULIS.

Obervatio I.

Vermes in vaſis ſpermaticis.

Mihi conſentaneum videtur, gigni in utero, & eò magis, quòd memini me aliàs docuiſſe, ut dicit

 Ariſtot.

Ariſtot. Albertus, & alij, vermes fieri in cerebro & vaſis ſpermaticis, ut non ſit adeò durum, quòd etiam hanc in utero. [illegible]

ODSERVATIO II.

In dextro mulieris cujusdam, repentinâ morte ſublatæ teſticulo, tumor magnus pilis, ſevo & pure viſ; arêlus animadverſus.

LUgduni, Anno 1578. Aprilis 13. quum ſubitò mortua eſſet mulier quædam ſola, & ſuſpicio eſſet de vi aliquâ illatâ, ego imperante magiſtratu, adjuncto alio Medico & Chirurgo, corpore externè & internè priùs diligenter inſpecto, nullam cauſam ſubitaneæ mortis invenire potuimus, præter eam quam magiſtratui retulimus, nempe tumorem magnum teſticuli dextri, ob copiam pilorum & materiei ſimilis ſevo cum pure, unde matricis præfocationem violentiſſimam & lethalem excitatam fuiſſe veriſimile eſt. *De obſervat. CL. V. Ioan Bauhini.*

DE CONCEPTIONE.

OBSERVATIO I.

Mulieres quaſdam menſium profluvio deſtitutas, non tam inculpatâ ſanitate uſas, quàm concepiſſe & peperiſſe ſæpe.

VOLUIT Ariſtoteles mulieres quaſdam eſſe, quæ concipiant, etiamſi non fluant menſes, quibus non plus ſanguinis eſt, quàm aliis reſtat à purgatione Sed haud ſcio, an id ex principiis Galeni admitti queat. Conſtat tamen multas concepiſſe, antequàm paſſæ eſſent menſtrua. *Scholiograph. ad cap. 58. lib. 2. Hollerij de curand. morb.*

Recitavit Gentilis ſe vidiſſe mulierem, quæ nunquam habuit menſtrua, & peperit multos filios *Nicolus ſerm 6. tract 3. cap. 4*

Verus ille Medicinæ interpres, magiſter meus *Jacobus de Forlivio . ſuper primâ primi*, mulierem carentem menſtruis, poſſe concipere monſtravit apertè. Et adoleſcentulam prægnantem, quæ nunquam menſtruaverat, mea in curâ habui. Aliam quoque quæ partûs plures edidit: nec menſtrua niſi tempore partûs videbat unquam. *Guainerius tractat de ægritudinibus matricis. cap. 2.*

Nos cognovimus, & nunc cognoſcimus ruſticas quaſdam, in quibus menſes nunquam profluere. tamen ſaniſſimæ ſunt, & robuſtiſſimæ: quod ob motum continuum, & ingentem laborem factum eſſe arbitror. Et quod in his mirum videtur, progignunt. *Braſſavolus, comment. ad aphor. 36. lib. 5. aphor. Hippoc.*

Naturalis conformationis vitio, mulierem vidi, cui nunquam vel menſes, vel aliud quicquam fluxit ab utero, ac nihilominus bene habita, prorſúsque incolumis annos vixit circiter ſexaginta *Fernelius lib. 6. cap. 16. Patholog.*

Mulier quædam Montisbani, nunquam menſtrua paſſa fuit, & tamen peperit duodecies, & liberorum adhuc noſtro tempore multi ſuperſtites ſunt. *Rondeletius cap. 24. meth. curand. morb.*

Pro miraculo & inaudito adſero, cujus ego teſtis ſum oculatus, infantes ſcilicet cujuſdam mulieris quæ neque in partu neque ſana, viſa eſt unquam fluxiones illas communes, & purgationes (quæ menſtrua dicuntur) pati, Achoribus ſeu ſaphatis ſæpiſſimè corripi. *Petrus Toletus in Appendice ad cap. 1. Pauls Bagellardi, de morbis puerorum.*

Unam novi, quæ robuſtiſſima erat mulier Illyrica, & habitu, [illegible] corp[illegible] ſimillima viro [illegible] pedito, colore [illegible] bobſcuro, quæ nunquam [illegible] per [illegible] ſe [illegible], cùm tamen [illegible] tem usque co[illegible] vi[illegible], in [illegible] aut in tempo[illegible] [illegible] *3 de [illegible] partic. human. corp*

Venit ad me, & Conr[a]dum Bau[h]inum [illegible] Chirurgum, ante annos plus minus [illegible] ruſticana ex Hercynia ſylvâ noſtrâ oriunda [illegible] robuſto ac ſubacto laboribus corpore, de (quâ tû laborabat) conſult[u]ra. Quæ nob[is] [illegible] nere percunctantibus, ſanctiſſimè juravit [illegible] etiam fide dignis teſtibus, ſe ternos qu[i]d[illegible] græ ſanitatis fœtûs ediſſet cùm per omn[illegible] menſtruis purgationibus caruiſſet. Pare[illegible] ejusmodi corpora menſes habere. rarum [illegible] eorum omnino expertes, at fœcundas eſſe, [illegible] riſſimum, ac annotatu digniſſimum mihi [illegible] *CL. V Ioan. Culmannus Illuſtr. VVirtemb. Pr[illegible] ſuis ad me literis, die 8. Iul. Anno 85. dati[s]*

Accepi Tholoſanam quandam fœminam [illegible] tionis ſanguineæ, vegetique omnino habitû [illegible] que ſexûs fœtûs enixam eſſe feliciter [illegible] ad o[illegible] usque numero, citráque aliquod tum ſ[illegible] prolium incommodum, vitiúmque ali[q]u[illegible] bus filium unum ſibi adoptavit Marchianelli[illegible] cenſis, patria quædam Domicella. Quare mu[lier] [illegible] cipere & parere poteſt, citra menſiû[m] [illegible] intellige externam & manifeſtam [illegible] non omnimodâ horum apparitione vel alluvione [illegible] ſaltem internâ, ad locellos muliebre, & [illegible] *popular. errorum lib. 2. cap 2.* quo loco diſputationem hanc ad plenum requires

Scimus nos in Urbe noſtrâ mulierem fuiſſe fo[illegible] & audacem, manu promptam & iracundam, pe[illegible] linguâ, ad contumelias mox pronam, [q]uæ [illegible] mo virago erat appellata [illegible] hæc nunquam [illegible] purgationes habuit & tamen bis utero geſt[illegible] peperit primò maſculum, ſecundò [illegible] optimè conformatos, & plurimâ carne præd[illegible] partu excrementi menſtrui vix tantillum ex[illegible] puerperio nihil penitus effluxit.

Atque nos, dum hæc ſcrib[im]us, tra[illegible] rem ruſticam, quæ cùm utero ger[illegible] re[illegible] mo[illegible] quo detineri arbitrabatur, eò quòd jam per [illegible] menſes minimè conſuetas menſtruas purga[illegible] ſa, haud fieri poſſe cenſebat, ſe concepiſſe ac [illegible] habere, tamen nono menſe optimè confor[illegible] tum edidit, ventríſque tumore, morbo, gra[illegible] premebatur, liberata fuit.

Quod & alteri Nobiliſſimæ mulieri, conti[illegible] tò [vid]imus: quæ non fluentibus menſibus co[illegible] quarto imprægnationis menſe paſſa eſt [illegible] *Marcell. Donat. hiſtor. mirab med lib 4. cap* [illegible] cauſas horum require.

Non deſunt quidam veteres & recentiores [illegible] quos cenſetur Aetius, qui conte[n]dant mu[illegible] que menſium profluvio concipere [no]n po[illegible] quotidiano experimur, mulieres lactantes, [illegible] aliquo menſium profluvio concipere, non [illegible] ſine eodem menſium ſtatorum fluxu [illegible] his tantùm humoris collecti, quantum his [illegible] gantur, reſtare ſolet. Sanguis qui effun[illegible] conceptum non efficit, ſed per accidens: qu[illegible] dem teſtimonio *Hippocr. at. lib. de nat. pueri* [illegible] atque venæ ſanguine vacuæ fuerint, mu[illegible] concipiunt. Non enim a ratione alie[n]um [illegible] lieres quaſdam ſenas & corpulentas, [illegible] ſtruum poſtea effluxurum, in totius [illegible] tum convertere, potiſſimum [illegible] vi[illegible] multùm ſe exerceant. *Bertinus* Med. [illegible] lib 4.

Mulierem abſque menſ[illegible] co[n]ce[illegible]

[illegible] am vocatus pl[illegible] e laborantem, quæ [illegible] ger[illegible] bat, cum tamen per integrum [illegible] q, me[illegible] bus & lacte fuiſ- [illegible] *Saxonia, in ſuis ad me Litteris libera-* [illegible] *ervationibus.*

[illegible] nam, ſed plure[illegible] è, lobe & ſæce vul- [illegible] , vegetas, quas ſine menſtruis [illegible] nunquam bene feliciterque pé- [illegible] obſervavimus. Rectiſſimè & com- [illegible] ,ac domeſticis officiis probè [illegible] *Joannes Georgius Schenkius, Filius, Hage-* [illegible]

[illegible] ptu ſine menſium fluxu ordinario. vid. [illegible] *hiſt. anat.* 37. *Cent.* 1 Meminit quoque [illegible] m cum partu ſine purgamentis, *Rhodius* [illegible] 4.

Observatio II.

[illegible] quædam matrona tanto coitus deſiderio, eo inter- [illegible] o nec uterum geſtabat, nec lactabat, tentabatur: [illegible] iſſimis tremoribus, aliiſque ſymptomatibus, [illegible] aliquot inſaniam incurreret, quæ poſt conceptum [illegible].

Q[illegible] am Nobilis mulier, ætatis mediocris, bonæ [illegible] ionis, ſanguinea, alba, carnoſa, & facie ru- [illegible] corporis cum proprio marito per longa [illegible] tiſſimè vixit. Quæ nunc per aliquot an- [illegible] atis temporibus in mentis permixtionem [illegible] quaſi furioſa fuit, cùm non eſt prægnans: [illegible] is cum contingit, totum corpus ejus tre- [illegible] ies membrorum quaſi ſingulæ tremendo [illegible] immobiliter detineantur: & durat hoc [illegible] r aliquos dies. Sic cùm incipit hæc diſpoſi- [illegible] in ventre ejus ſonitus manifeſtus, ita ut vir [illegible] cà jacens, audiat ſonum dictum in ventre [illegible] upra modum, & præter ſolitum fuit cu- [illegible] Et cùm vir in totum huic immoderato [illegible] facere non ſtudeat, ſive non poſſit, tunc [illegible] ns: & tunc incipit inſanire. Sed poſt- [illegible] ncepit, ſemper libera eſt ab omnibus [illegible] us, uſque ad finem partûs: & pòſt niſi in- [illegible] pus, aut duos, ſolet in priſtinam fu- [illegible] *Matthæus de Grado, conſil.* 80. quo loco [illegible] & curationem require.

Observatio III.

[illegible] & no[illegible] a ad conceptum remedia, de Hiſtoriâ & Experimento cognita.

U[illegible] infantis, qui ſponte cadit, quoquo mo- [illegible] ſumptus, ſi ignoraverit mulier, ad con- [illegible] verò in brachialibus geſtaverit, conce- [illegible] re[illegible] tur. *Alexand. Benedict. lib.* 30. *de cu-* [illegible]

[illegible] is juvant ſecundæ areſactæ & contritæ, ſi [illegible] Umbilico quoque puerperii eo modo ſum- [illegible] tatem facere promittunt, *Idem lib.* 30. *ejuſ-* [illegible].

[illegible] qui Cervinum penem conciſum in po- [illegible] umbilicum areſactum novo experi- [illegible] C[illegible] rvinum penem aridum in farinam reda- [illegible] ondere, à coitu fœminis dandum cen- [illegible] *lib.* 30. & 25 *cap.* 18.

[illegible] *meo curo, (ſi quid medicamina poſſunt)*
[illegible] *ut [illegible] ullum fœmina geſtet onus.*

[illegible] *Proſopopœia Animal. de Equa.* Expertiſſimè [illegible] tur. *Oliverius in Annot. ad eundem.*

[illegible] porinum poſt menſtruas purgationes, [illegible] cum butyro, præſtat mulieribus ut [illegible] *Dioſc lib.* 2 *cap.* 68.

[illegible] cervinum ſingulari dote ad conceptu [illegible] at *Baverius conſil.* 50. quo loco præparandi ra-

tionem, & Electuarij ex eodem compoſitionem com- pertiſſimam exhibet.

Mulieres foliorum Negundo decocto, omni tempo- re univerſum corpus lavant, tantaque iis vis eſt perſuaſio apud illas. Negundo folia, flores & fructû utilia eſſe ad juvandum conceptum, ut eum qui contrarium per- ſuadere conetur, lapidibus obruituræ ſint. *Chriſtophorus à Coſta in hiſtor aromat Indiæ Orient.*

Majoranæ tenuioris, delicatioris, odoratioris, gen- tilis, & minutæ vocatæ, oleum ſt[illegible] atitium, coagulo le- porino remiſtum, & moſchi tantillo: arcanum conce- ptui fœlicitando nulli reſerandum. *Pena & Lobelius de Majorana.*

Agrippa inquit. Salviam herbam ſacram leænæ præ- gnantes vorant: nam viralem conceptum continet. Quare ſi ſucci ejus heminam unam cum modico ſale mulier bibat, quartâ à puerperij purgamentis die, & viro condormiat, infallibiliter concipiet. Ajunt enim, quum in Copto Ægypti peſtis graſſaretur, eos qui ſu- perfuerunt in eâ regione, coëgiſſe mulieres & uxores ſuas, ad hujus ſucci potentè adeò uſum, & ad plurimâ ſobolem perveniſſe, *Aetius tetrabib* 1. *ſerm.* 1. *de Salvia.*

Ammi legitimi ſemen, quod ex Alexandria affer- tur, mirificè præſtat ad mulierum ſterilitatem; nam comperium eſt, hujus tantùm ſeminis auxilio plu- res prolificas effectas, ſiquidem ſi propinetur manè, drachmæ pondere ex vino, in tenuem pulverem con- tritum. alternis diebus, tribus horis ante cibum, futu- ram pollicetur prolem: ſed oportet maritum cum uxore rem habere iis tantùm diebus, in quibus illa ſe- men non ebiberit, quod tamen diutius ſumi non de- bet, quàm quatuor aut quinque diebus; eſt enim ad ſterilitatem præſtantiſſimum auxilium; & pluries ex- pertum. *Matthiolus lib* 3. *cap* 16.

Balſaminæ fructûs exempto ſemine macerantur oleo amygdalino dulci, antè è ſemine lini expreſſo, ad- ditâ ad unamquamque olei libram, liquidæ vernicis unciâ, in balneo calentis aquæ, aut equino calente fi- mo, fitque inde oleum: quo ſteriles mulieres fœcun- das fieri ſcribunt recentiorum quidam, ſi à balneo me- dicamentis utero conferentibus parato, eo uteri oſcu- lum ſibi perunxerint, ac demum ſuis ſe junxerint vi- ris. *Idem lib* 4. *cap.* 177.

Alchymillæ aridæ pulvis datur ex vino, aut jure, cochlearis menſurâ, quindecim aut viginti diebus, mu- lieribus, quibus adempta ſit concipiendi facultas, à ni- miâ uteri humiditate, quæ injectum ſemen contineri prohibet. *Idem lib.* 4. *cap.* 125.

Sterilitati à frigidis humoribus ortæ, hac compoſi- tione mederi ſoleo, quæ recipit *Ambari partes duas, ra- ſuræ eboris tenuiſſimè tritæ, unam. pulveris ligni aloes par- tem dimidiam, cum algalia momento, fiant catapotia,* quo- rum tria pendentia drachmam, ſingulis triduis dabun- tur; & emplaſtrum umbilico; peſſus uteri collo impo- netur, purgatis tamen priùs, uti decet. *Nicol. Monardis de Simpl. medicam Occident India, lib.* 1.

Noſtri eum peſſum imponunt, ſeptimo die à pur- gatione menſtruâ, atque colluto naturalium ore, com- ponuntur gentiana, crocum, myrti folia, aloe tritâ, & ex oleo ſeſamino coacta, imponuntur poſt quatuor horas, conceptum promittunt certiſſimum, *Alex. Be- ned. lib.* 25. *cap.* 18. *de curand. morb.*

Peſſus ad ſterilitatem alius. *Croci ſcrup. unum, moſchi, ſuccini odorati, Xyloaloës, ana grana tria, ſeminis fraxini in modum linguæ aviculæ, grana ſex, coaguli leporini, quantum ſatis ſit ad peſſum conficiendum*; is naturalibus inditur ante coitum. *Idem lib.* 30.

Inſidentibus ſuffitu prodeſt: *Ladani Cretici, unciâ ſemis, Galliæ moſch. drach. duas, moſchi ſuccini odorati, ſive ambra, ana grana tria, Xyloaloës, Opopanacis, ana drach. una,* Idem *lib eodem.*

Rachel venuſta, ſed ſterilis Jacobi uxor, quamvis

[illegible] Deo [illegible] conceperat, [illegible] concipere potuit, [illegible] ore Ly[illegible] accepta deguſta[illegible] rum [illegible] res pleræque Bononienſium uxores [illegible] pertæ, & illorum ex vino decoctum ac paſſ[illegible] decantata, mulie[illegible] um medicina, Tryphera magna [illegible] teſtatur. *Langius Medico de republ.* [illegible] *10.*

† Huc [illegible], quæ de [illegible] van[illegible] a [illegible] ptione proponit *Brendel Conſil.* [illegible] *2. fol* 361.

Obſ[illegible]rvati[illegible] IV.

Ad mar[illegible] vel fœmell[illegible] conceptionem facientia.

CRatæog[illegible] , ſi mulier bibat (traditum eſt à qu[illegible]) jejuno ore, ter die poſt menſes purgatos tribus obolis in duobus cyathis aquæ, ante conceptum quadraginta diebus, & vir conſimili modo totidem diebus ante coitum hauriat, virilis ſexûs partum futurum. *Dioſc lib. 3. cap. 122.*

Mercurialem marem facere, ut mares gignantur, conſtat; ut fœminæ verò, mercurialem fœminam, ſi à purgatione bibantur, & trita folia genitalibus admoveantur. *Idem lib. 4. cap. 183.*

Teſticulus ſecundus, qui alio nomine Serapias vocatur, eandem proditur vim habere *Idem lib. 3. cap* 125.

Si Leporum vulvæ in cibis ſumantur, mares concipi putant; hoc & teſticulis eorum & coagulo perfici, Atque ſi vituli carnem cum Ariſtolochia inaſſatam, circa conceptum manderint, mares parituros promittunt. *Bonaciolus Ennead. mulieb. cap. 2.*

Ad impregnationem, ſecundùm Liliaſorem ℞. teſticulum dextrum porci, ſi vis habere maſculum; vel ſiniſtrum, ſi vis habere fœminam: deſiccetur in umbra, & poſtea pulverizetur. Deinde ℞. *Limat. eboris, ſem. ſeſeleos. matricis leporis, aut coaguli ejus, aut utriuſque, ana partem unam, & f. pulv.* & utatur iſto pulv. manè & ſerò, cum brodio cicerum; aut carnium, aut cum vino montano, &c *Galeatius de S. Sophia ſuper* 9. *Raſis: editus per* D. *Krantz.*

Observatio V.

Quaſdam ſolas puellas peperiſſe.

PAduæ mulier meras puellas peperit [illegible] poſt mortem viſum dextrum vas ſpermaticum, quaſi ſiniſtrum, ab emulgente vel rene oriri. *Moccius Medicus.* Adde *Salomonem Albertum.*

Observatio VI.

Mancos quidam non niſi mancos, & alius ſolùm monſtroſos generabat.

AFfirmat *Niphus*, ſe audiviſſe de viro, qui non niſi mancos generaret: alium non niſi monſtra. *Eckius ad t. 5 lib. 2. phyſicor. Ariſt.* Vide *Marcellum Donatum.*

ÆTAS CONCIPIENDI, & generandi.

Obſervatio I.

Vetulas admodum concepiſſe & peperiſſe.

COrnelia inter mulieres è Scipionum gente Voluſium Saturnium poſt ſexageſimum ſecundum annum genuit, authore *Plinio nat. hiſtor. lib 7 cap. 14.*

Valeſcus à Taranta Medicus haud ignobilis, vidiſſe ſe puerperam mulierē, quæ 67. ſuæ ætatis peperiſſet anno, (cùm alios an. ſexageſimo, & ſexageſimo primo peperiſſet) teſtatur *Vallerıola lib. 1. cap. 18. loc. commun.* Valeſci verba hæc ſunt, *lib. 6. cap. 12. Philoniy dicti, Operis ſui* Vidi mulierem bonæ habitudinis, quæ poſt ſexageſimum annum habens menſtrua, concepit, & peperit [illegible], & [illegible]ontinenter habuit duos filios Et erat in ſexag[illegible]ſimo ſeptimo anno, quando habuit ultimum filium. E[illegible] forti[illegible].

A b[illegible] cuj[illegible] raba[illegible] que[illegible] fe[illegible]

Septuag[illegible] ex rapida & co[illegible] rhedā, [illegible] eam ſuccuteret non ita pri[illegible]em [illegible] ortum contigiſſe. *Cardanus commen*[illegible] *morbis mulieb.*

Observat[illegible]o II.

Mulier ſexagenaria ex ſeptuagenario ſene [illegible] *mo quinto menſe puellam peperit, oculis* [illegible] *privatam, quinque menſibus vita* [illegible]

VIdi ego in nobiliſſim[illegible] hac [illegible] eſſem juvenis, nobiliſſimam matron[illegible] ferè annos natam, cum ejus clariſſ[illegible] qui & ipſe ſenex ferè ſeptuaginta anno[illegible] clariſſimæ mulieri ipſe medelam præſtaba[illegible] rámq; eam aquâ intercutem, ſeu hy[illegible] rare. Jacebat quidem in lectulo tumido ventre, cum dejectione appetitûs, [illegible] & [illegible] accidentibus: cúmque ita in ſecundo [illegible] ex conſanguineis ejus, nec ego [illegible] cepiſſe. Tandem quintodecimo men[illegible] rit, orbatam oculis, & truncam [illegible] quinque menſibus: & quoniam [illegible] ſitum fuit de tempore, quo ſimul in a[illegible] & [illegible] fuerant eámq; quindecim menſe[illegible] Q[illegible] niores Medici, & ego, illam per [illegible] geſtaſſe in utero diximus. Quia virtu[illegible] in [illegible] ibus, cùm ſint ipſi frigidi, imbec[illegible] exiſtit. [illegible] uterus ex ſenio refrigeratus, non pot[illegible] tempore conceptum perficere, & p[illegible]ctum [illegible] pletum edere, imò nec materiæ membrorum [illegible] titatem ſubminiſtrare. Quippe cùm (ut dixi [illegible] rat oculis, & manibus trunca. *Maſſa epiſt.* 2 [illegible] *tom.*

Observa[illegible]io III.

Anus rejuveneſcens.

DIgnum eſt, quòd illa quæ in Medici[illegible] dunt, in voluminibus ſcribantur. R[illegible] mulier in aliis miles, quòd in quodam mon[illegible] loco qui dicitur Monuerns, fuit quæda[illegible] per multum tempus propter ſenectut[illegible] d[illegible] menſtrua & tempeſtivi venerunt in vertic[illegible] omnes ferè excidere molares: uberum verò pa[illegible] nullum apparebat veſtigium, & rugæ [illegible] diſſimæ apparebant. Factum eſt itaque, ut qu[illegible] capillis & pilis oriebatur & creſcebat [illegible] pullularet, & exibant dentes & molares [illegible] in infantibus fieri; ſic etiam oriebantur [illegible] ut in juvenculis abundanter fluebant Mam[illegible] velut in virginibus elevatæ fuerunt, mon[illegible] evanuerunt, & facies pulchra in tantum, q[illegible] neſta & religioſa monialis Prioriſſa ver[illegible] und[illegible] vixit per multum tempus in religioſâ v[illegible] quaſi myſterium rarò contingens. *Valeſcus de* [illegible] *lib 6. cap. 12. de cur. and. morb.*

Ob[illegible]ervatio [illegible]V.

Quoſdam viros poſt octogeſimum ſextum, nonnul[illegible] *mo completo, & ad centeſimum uſq; liberos procr*[illegible]

ABrahamus jam octogenarius e[illegible] A[illegible] gyptij generis, filium genuit [illegible] machitarum genus, qui deni[illegible] A[illegible] Euſebio placet, ad poſtremum Sara[illegible] tus annis, ex Sara [illegible]onagena[illegible] erat ſterilis, Iſacum ſuſtulit. [illegible]

[illegible] genarius, tam vividâ ſene- [illegible] ut [illegible] ſercrum, [illegible] um genuit, [illegible] Quæ de cauſa alorum ejus [illegible] cognominati, hi Sa- [illegible] Ut [illegible] *Plin.* [illegible] *cap.* 14.

[illegible] Maſiniſſa Rex, Populi [illegible] narius, ſine ephippiis e- [illegible] udo [illegible] pedibúſque ter [illegible] Ro- [illegible] gumentum eſt, cum multi [illegible] tur, & morerentur, quod nunquam [illegible] habuit & puerum quadrimum no- [illegible] quit. *Diod lib. 22. Val. lib. 4 cap. 14.* fi- [illegible] matum, Suidas verò Stembam. *Sol-* [illegible] *b. 7. cap. 14.*

[illegible] quòd a ſeptuaginta annis ſuprà, [illegible] maſculum generare: ſed experimentum [illegible], & manifeſtat, quòd non ſic eſt: quia [illegible] ns octuagenarios, & ſuprà maſculos ge- [illegible] ſint pauci, etiam centum, & ſuprà, [illegible] raverunt. Et laus ſit, & gloria ipſi, qui [illegible] poſuit. *Avenzoar, Theizir lib. 2. tract. 3.* [illegible] dem repetit *Mateh. de Grads, r. mment. ad Raſis ad Almanſ.*

[illegible] Pavie nis habuit filium è ſe genera- [illegible] mo anno. *Savonarola tract. 6. c. 21. rub, 21.*

[illegible] ate noſtrâ quidam Germanus nonagena- [illegible] uſcepit ex caſtiſſimâ conjuge, quem vidi- [illegible] *Bene* [illegible] *ct. de curandis morbis. lib. 25. cap. 11.*

[illegible] us Palcaſtrus Medicus & Philoſophus [illegible] ui ſuper L. annos docuit in ſenectute qua- [illegible] tempore orbatus, ſeptuagenarius, ad [illegible] bi prolem, uxorem ſecundam duxit, ex [illegible] nati ſunt: quorum primogenitum An- [illegible] rox infulis utriuſque juris cenſuræ vidit [illegible] ejus præceptoribus decorari. Hierony- [illegible] plemet philoſophicâ laureâ, eum ſummo [illegible] is præ ſenectute manibus exornavit: & [illegible] tia lacrymis tenerrimè exoſculatus eſt. [illegible] non diu ſupervixit, annos natus nona- [illegible] *Bern. Scard. lib. 2 claſſe 9 hiſt pat.*

[illegible] bulti validíque ſenes, quibus ado- [illegible] r, atque moderatè tranſacta eſt, [illegible] annum fœcundi ſunt, & in per- [illegible] viriliter ſubſiſtunt, quorum multa [illegible] anti, Gothi, & Sveci ſuppeditant. Sic e- [illegible] nus Nauclerum quendam fide di- [illegible] Sto [illegible] negotiaretur, imperante Gu- [illegible] R. gis Sveciæ Erici, qui nunc [illegible] ur, [illegible] tu Regis interfuiſſe nuptiis viri [illegible] nnorum centum, qui in matrimonium aſci- [illegible] ſponſam, ex qua complures il- [illegible] ibe [illegible] s indubitatâ fide memorabat: erat (Cit [illegible] in câ regione plurimi,) adeò crudâ ſenectâ, ut vix impleviſſe annum quinqua- [illegible] videretur. Apud Tongros quoque, & in [illegible] Brabantica, ubi aëris clementia, & gens [illegible] & frugalis, inauditum non eſt, ſed prope- [illegible] are, octoginta annorum viros, virgines [illegible] annoſas. in conjugij ſocietatem aſciſ- [illegible] e ex iis proles excitare. *Lemnius lib. 4. cap. 24.* [illegible] *nat. mirac. caut. auctoris.*

Obſervatio V.

[illegible] enio & fœminâ a ſenibus monſtroſi ac ſtolidi nati.

V [illegible] in [illegible] xonia, e patre ſene admodum, natum [illegible] & toto corpore ſatis monſtroſo, [illegible] fatuum, cum pater eſſet io Theologia [illegible] & [illegible] quebatur pauca, & abſurda atque in- [illegible] ta nullus & riſu, ut non multùm à brutis [illegible] ajebant iſſe ab excrementis ſenectutis

[illegible] nitum; principiis autem generationis conceptûs re- ſpondent. *M. V Vecnrichius com. de monſtris, cap. 14. pag. 131 facie averſa.*

Aliud non abſimile exemplum require infrà. *titulo, de fœtu tempore diuturno*, præſertim triennio, utero geſtato. *Schenckius Filius.*

Obſervatio VI.

Pueros ſeptem, novem, aut decem annorum progeneràſſe: Et puellas octo aut novem annorum utero geſtâſſe, & peperiſſe.

CRaterus Antigoni regis frater, noviſſe ſe ſcribit quendam hominem, qui ſpatio ſeptennii & puer fuerit, & adoleſcens, & vir ſenex, & uxorem duxerit, & progenerata prole mortuus. *Phlegon. de mirabilibus.*

Audivi, (inquit D. Hieronymus) Domino teſte, non mentior: Quædam mulieřcula, quum infantem nutriret expoſitum, & ſtillaret cibos, ac nutricis fungeretur officio, cubaretque cum eâ parvulus, qui uſq; ad decimum annum jam pervenerat, accidit ut plus, quam pudicitia pateretur, ſe mero ingurgitaverit, accenſaque libidine, obſcœnis motibus, infantem ad libidinem duxit. Prima ebrietas alterius noctis, & cæterarum deinceps conſuetudinem fecit, nec dum menſes duo erant evoluti. Et ecce fœminæ intumuit uterus. Mira itaque iſta ſunt, & quæ vix fidem impetrent, ni à Sanctiſſimo tradita viro, puderet non credere. *Cælius A. L. lib. 14. cap. 8.* Nonnulli ad D. Gregorium referunt.

Forolivienſis ſuper primam partem, de membris generationis, ſcripſit, authoritate fide digni puellam octavum agentem annum fuiſſe impregnatam.

Abbas ſuper Decret. Gloſſa in ſumma 20. q. dicit authoritate *Alberti ſuper 4. ſent.* quòd puella novem annorum conceperit, & pepererit in 10. anno.

Hoſtienſis Iuriſperitus, in ſumma de pœnitentijs & remiſſionib. refert, Salomonem propagâſſe filium in 11. an. *Martell. Donat. hiſt. med. mirab lib. 4 cap. 14.*

Puellam novem annorum peperiſſe Tornaci, vidit *Jacobus a Partibus*, ut ipſe teſtis eſt *comm. in Avicennam, fen. 20 tract. 1 cap. 12.*

Marſilius Patavus vidit puellam Papiæ annorum novem impregnatam, ſed hæc raro. *Savonarola tract. 6. cap. 21. rubrica 6.*

Puellam novem annorum utero geſtâſſe viſam, ſcribit *Savonarola*: Et ſe viſam aliam Joannes Capella ſenior Medicus Franciſci Regis, undiquaque doctiſſimus, mihi coràm affirmavit. *Sylvius comment. de menſ. mulier.*

A Joanne Fochſio puellam novem annorum peperiſſe: & puerum novem annorum nutricem imprægnâſſe, jampridem ſcriptum eſt. *Lamb. Danæus lib. 2. cap. 14. Ethices.*

Scriptum prodidit Jobertus, Lectoræ in Vaſconia fœminam anno ætatis nono peperiſſe, quæ adhuc ſuperſtes vivat, nomine, Joanna de Perie, nupta Vvidio Beche mulctarum Regis Navarræ municipij collectori. Quod argumentum eſt evidentiſſimum, exiſtere fœminas nonnullas viripotentiores anno ætatis nono, quàm aliæ permultæ anno decimoquinto, propter vulvæ & cervicis ejus capacitatem ampliorem: ſed & pleriſque caſu aliquo amplior fit via illa, nempe intruſo validiùs ob aliquem pruritum proprio digito, vel immiſſo nodolo, ut peſſo magnitudinis membri virilis ciendis menſibus comparato. *Pareus operum ſuorum, tractatu de renunciationib.*

† Meminit etiam *Bartholin. Cent. 5 hiſt. anat. 17.* Virginis decem annorum nuptæ, & duodecimo anno juvenem generantis. Confer quoque *Sinibald. Geneanthr. p 291.* ubi puellæ nono ætatis anno concipientis exemplum habet: add. *VVolf. Tom. 1. Lect. mem. pag 620.*

SUPERFOETATIO.

Observatio I.

Superfœtationis exempla & rationes.

QUum ſuper cet[illegible]rit mulier, ſi primum puerum in medio uteri habuerit, ſuperfœtatio elabitur, primo ac veteri expulſa: ſi verò in altero cornu ſuperfœtationem habuerit, poſterius ipſum inſuper parit non vitalem, nimirum vitalitate, ubi uterus laxatus & humectus fuerit, exſolutâ. Si verò non ſtatim ſecedat ſuperfœtatio, dolores exhibet, & fluxum fœtidum, ac febrem: & facies intumeſcit, tibiæque ac pedes: & ſi pertar, cibum averſatur donec exciderit. *Hippoc. lib. de ſuperfœtatione*

Quæ ex animalibus magnitudine prædita ſunt, ut homo, ſi alter coitus proximè ab altero acceſſit, enutriri, quod ſuperfœtatum eſt, poteſt. Jam enim id eveniſſe viſum eſt, cujus rei causâ id quod diximus eſt; eodem enim coitu plus ſeminis mittitur, quod partitum multiplice reconceptum poteſt, ſi alterum poſt alterum accidit. Sed ſi jam aucto conceptu coitus adhibeatur, ſuperfœtari quidem poteſt, ſed rarò, quoniam uterus magna ex parte ad partum uſque ſe comprimat. Si tamen aliquando accidit ut ſuperfœtetur, (jam enim id eveniſſe conſtat,) perfici non poteſt: ſed conceptûs abiguntur ſimiles iis, quos abortûs vocamus, ut enim in uniparo genere omne excrementum abſumitur in id quod præceſſerit, ob corporis magnitudinem, ſic in iis fieri ſolet. Sed in illis ſtatim, in his cùm jam fœtus accreverit, tunc enim ſimilem uniparis conditionem recipiunt. Pari ratione ſola animalium mulier, & & equa gravida coitum patiuntur; homo enim ſuâ naturâ præfœcundum animal eſt. *Ariſtoteles lib. 4. de Gen. animal. cap. 5.*

In muliere rarò evenit ut ſuperfœtet, ſed factum tamen aliquando eſt. Qui itaque longo pòſt tempore ſint concepti nihilo perfici poſſunt: ſed præmaturiùs dolorem, quo ipſi, & primus fœtus intereat, movent. Jam inc[illegible]it, ut facta corruptione duodecim ſuperfœtata puerperi[illegible] gerentur. At verò ſi proximè à primo conceptu ſecundus ſit factus, abſolvi ediqùe poteſt, quod ſuperfœtârit, ut quaſi gemini naſci videantur: quomodo Herculem & Iphiclem procreatos eſſe fabulantur. Nam id etiam conſtitit in adulterâ quadam, quæ alterum ſuo marito, alterum adultero ſimilem peperit. Jam & cùm geminos quædam ferret, tertium ſuperfœtavit: & cùm tempus pariendi juſtum jam eſſet primos vitales peperit, ſecundum quinto menſe edidit, qui ſtatim mortuus eſt. Altera cum primum ſeptimo peperiſſet, qui mortuus eſt: mox duos juſto menſium numero edidit, qui vixerunt. Quædam etiam ſub abortu conceperunt, atque alterum abegerunt, alterum continuerunt, pertulerúntque ad partum. Plurimis, ſi concubuerint, infans mucore oppletus exit, eſculentorum etiam, quæ mater comederit, ſæpe gerulus venit in lucem: & ſi ſale immodicè uſa eſt, ipſe ſine unguibus naſcitur. *Ariſt. de animalib. lib 7. cap. 4.*

E[illegible]tat in monumentis Medicorum, & quibus talia conſectari curæ fuit, uno abortu XII. puerperia egeſta; ſed ubi paululum temporis inter duos conceptûs interceſſit, ut[illegible]que perfertur. Ut in Hercule, Et Iphiclo Fratre ejus apparuit: & in ea, quæ gemino partu, alterum ma[illegible]to ſimilem, alterum adultero genuit. Item in Procon[illegible]ia ancilla, quæ ejusdem diei coitu, alt[illegible]m domino ſimilem, alterum Procuratori ejus: Etiam aliâ, quæ unum juſto partu, quinque menſium alterum [illegible] R[illegible] edito [illegible] eſt. *P[illegible] lib. 7 cap. 11 N. H.*

No[illegible] uxorem Zach[illegible]riæ de [illegible] maſ[illegible]m [illegible] e ad tre[illegible] ſeculu[illegible], & [illegible] vi[illegible] rius [illegible]oren[illegible] in Burgo S. Lau[illegible] *tra[illegible]. 1 cap. 22.*

Hæc [illegible] hiſtori[illegible] admira[illegible] *de gener. animal. 5 & 7 de hiſt. animal.* quod [illegible] alter [illegible] coitus proxim[illegible] a[illegible] triro quod ſuperfœtatum eſt ut [illegible] ſi jam aucto conceptu coitus adhibea[illegible] quidem poteſt, perfici tamen con[illegible] p[illegible] poſſunt. *Marcell. Donat. hiſt. mir. ab. med. lib.* [illegible]

Accidit quod quædam mulier peperit [illegible] pulchrum, qui aſſimilabatur vi[illegible]o ſu[illegible] & [illegible] dies, peperit unum turpem, qui a[illegible] ſuo turpi: & hoc non fuiſſet, niſi matrix [illegible] fuiſſet aperta & dilatata: Appetunt igitur a[illegible] res poſt coitum. *Gordonius in lilio, particula* [illegible]

Superfœtatio res eſt rara, vi[illegible] tamen [illegible] noſtris temporibus. *Cardanus comment. ad* [illegible] *5. Hippoc.*

Monſtroſos naſci, tametſi rarum ſit [illegible] ſuperfœtatio eſt, & adeò quidem rara, ut [illegible] impoſſibilis habeatur, cujus tamen mani[illegible] neſti civis vxore exemplum apparu[illegible] P[illegible] lium plenè geſtatum Anno M. D LXX. D[illegible] m[illegible] 7 hora 10. veſpertina, ſuccedentibus omn[illegible] uæ a[illegible] felicem partum requiri ſolent. Poſt[illegible] vero, [illegible] octavus. eâdem horâ præter expectationem [illegible] eis, ac lui ipſius, peperit eadem [illegible] alterum [illegible] nondum quadrimeſtrem, vt po[illegible] cul[illegible] que nares, neque os paterent, que[illegible] po[illegible] ceptum fuiſſe, ſatis manifeſtum. *D[illegible] in a[illegible] cap. 111. Benivenij.*

Superfœtatio non ſolùm in primo [illegible] quarto, & quinto contingit. Ut enim mu[illegible] exempla, Uxor cujuſdam Doctoris, qui [illegible] Regiæ Cancellariæ præſidebat C[illegible] quatuor menſes ab obitu viri filium peper[illegible] nono menſe alterum. Neque enim cauſa ſu[illegible] nis conſiſtit in eo, quòd orificium vteri [illegible] liquantulum (vt ſimul etiam vuluit *Valleſius* [illegible] *comment. 11.*) quæ ſemper evenit orifici[illegible] ne ſpecilli cuſpidem admittat. [illegible] ne, quæ tunc contingit, quia dilat[illegible] catione & calore orificium vteri, & [illegible] poteſt vteri cavitatem ſubire. *Petr. Paul. P*[illegible] *cap 55. Ioan. Mich. Paſchaly lib. 1. de curand*[illegible]

Si duos pluréſve fœtus vtero geſtet [illegible] ſuis ſingulos ſecundis involutos, ea fit quæ [illegible] tio dici ſolet. At qui iiſdem ſecundis in[illegible] eodémq; concubitu, ex multo & copi[illegible]ſo [illegible] cepti creduntur, nullo nec concipiendi [illegible] n[illegible] dierû interjecto numero. Ut enim cum [illegible] ventriculus bene & ſecundum naturam h[illegible] cum cibos contrahitur, vt ipſos q[illegible] geminis velut manibus vndique compr[illegible] vt neque in hanc neque in illam parte[illegible] queant, quò concoquere, & in h[illegible] lun[illegible] ve[illegible] poſſit: ſic vterus circum duo ſe[illegible]na, ſi [illegible] ipſius capacitatem effuſa fuerint ad c[illegible] p[illegible] gitur, & ita cugitur ut ſuis vndique [illegible] cta, ipſa in vnum conſimdat, neque co[illegible] tionem in hoc, aliam in illud vteri latu[illegible] deerrare permittat, adeò vt vno co[illegible] u[illegible] ſemine plures ed[illegible] tûs neque [illegible] dis diſcreti. Adde quòd nullæ [illegible] rum vtero cellæ, quales in b[illegible] rum [illegible]

[illegible] ob id plures uno conceptu & partu fœ[illegible] [illegible] quâ sui [illegible] uterus exceptis [illegible] bus ad conceptionem non & pro[illegible] admoverit, aerem ipsâ conti[illegible] naturâ vaci[illegible], necesse fue[illegible] [illegible] illa alterari & corrumpi. E[illegible] [illegible] secundis distectorum id est, inim[illegible] generatio est ejusmodi. Mulier si ex [illegible] concubitu conceperit, sed ipsi ali[illegible] [illegible] conceptu diebus uteri orificium exactè [illegible] imò etiam dehiscat nonnihil, si tum il[illegible] [illegible] coierit, & ita coëat ut ab utroque [illegible] in uterum fiat effusio, nova sequetur [illegible] superfœtatio. Est enim superfœtatio [illegible] secunda quædam conceptio, cùm [illegible] jam mulier, iterum viri concubitu usa, [illegible] sententia. Cur verò post primam con[illegible] uterus qui connivebat, reseretur & dehi[illegible] ex causa profertur. Sunt enim qui putent, [illegible] conceptionem certis temporum inter[illegible] ut excrementitiis quibusdam materie[illegible] [illegible]pso congeri solent, exitus pateat: itaque [illegible] tum in viri amplexûs venerit, concipe[illegible] uterum, vel ex sese & naturâ suâ seminis [illegible] vel jucundâ quæ à viro fit titil[illegible] [illegible] fervidâ libidine efferatum & incitatum, [illegible] cere ad seminis virilis exceptionem. Sic [illegible] admodum rarò ventriculi orificium à pastu [illegible] reseratur, oblatis cibis novis: quanquam [illegible], sed delicatioribus, & velut cupediis, nec [illegible] nimiibus, sed edacioribus. De h[illegible] [illegible] certis temporum intervallis pluries pot[illegible] multiplex nata soboles, cujus ut concipien[illegible] [illegible] tempus sit varium. Nam, ut scribit Pli[illegible] [illegible] temporis inter duos conceptûs in[illegible] [illegible]terque perfertur, ut in Hercule & Iphiclo [illegible] apparuit: & in eâ quæ gemino partu, alterû[illegible] [illegible]em, alterum adultero genuit. Item in Pro[illegible] [illegible], quæ ejusdem diei coitu, alterum do[illegible] [illegible], alterum Procuratori ejus, & in aliâ quæ [illegible] quinque mensium alterum edidit. [illegible] quæ septem mensium edito puerperio, [illegible] ibus geminos enixa est. Superfœtatio[illegible] [illegible] argumentum est, quòd quot sunt in utero [illegible] [illegible] gemini sint ejusdem sexûs, tot erunt [illegible] modum mihi sæpe videre contigit: [illegible] est quòd si eodem conciperentur [illegible]rticulo, una etiam esset quâ involverentur.

Cæterum numerosior quàm duorum fœ[illegible] [illegible] soboles, monstrosa ex [illegible] videri pos[illegible] [illegible] tantum mammæ sint à naturâ mulieri tri[illegible] [illegible]vanqvam numerosæ sobolis exempla referre [illegible] *[illegible] operum suorum lib. 23. cap. 32.*

[illegible] post primum aut secundum tertiúmve [illegible] mensem, fieri superfœtatio, ut pleri[illegible] [illegible]ptis, & exemplis illustrârunt? Poterit, meo [illegible], sed rarò. Uterus enim præ fervida libidi[illegible] [illegible] demmò aperiri potest, ut semen excipiat: [illegible] propterea prior conceptus jam conforma[illegible] [illegible] excludetur, si sana sit mulier, & fœtus [illegible] quia exitum nondum sibi parat. Hoc in [illegible] aliquando sumus experti. Vidi Nobilem [illegible] mulierem, gemellos gestantem, quæ puel[illegible] [illegible] primo noni mensis die mortuum, & se[illegible] [illegible]um partum die alterum vitalem enixa [illegible] ergo aperiri interius osculum, fœtu non [illegible] extat ad hujus sententiæ confirmationem [illegible] *Aphor. 38. lib. 5. Mulieri gemellos geren[illegible] [illegible]tra gracil[illegible] mamma, alterutrum abortit: si [illegible] marem; si sinistra, fœminam.* [illegible] fœtus in utero, etiamsi multùm hia[illegible] [illegible], Et [illegible] tertio, aut quarto mense secun-dus fiat conceptus, non propterea p[illegible] num excidere necessarium est. Rarò autem vitales sunt secundi conceptûs, præsertim si post multos dies fiant: quia prior fœtus jam grandior, sanguinem totum exhaurit, unde fit, ut novus hic, suo genio defraudatus, intereat, & ante tempus excernatur. *Andreas Laurentius Anat. lib. 8 quæst. 22.*

Qvod ad naturales superfœtationes, hoc verum esse, qvòd duo infantes, dierum aliquot interjecto numero, unus post alterum conceptus sit, sufficienter ostendunt, quod jampridem Pithuveris semel observavi, in muliere quadam, quæ tribus septimanis post priorem partum, (è cujus puerperio jam erat egressa) secundum infantem enixa est. Hanc rem, Historia Dominæ de Malorthye, quæ omnibus nota est, comprobat, quæ ita se habet.

Domina Maria è Novo castro, cùm ex Barone Cremalhensi novem liberos suscepisset, secundo contracto matrimonio cum D. de Malorthye, ex quo gravida reddita, tres filios unà utero gestavit: hinc factum est (cùm parvæ sit staturæ, sed tamen fertilis) ut adeò fuerit gravata, quòd circiter quintum mensem ex filijs unum tantùm sit enixa. Quare cùm existimaret D. Theobaldus, (ut & ipsa) celebris Medicus ad Castrum Theodorici in Campania, alios duos filios, nihil aliud quàm lochia retenta esse, aut molas, irritósve conceptûs: ipsi post octavum ab abortû diem, forte medicamentum, ad hæc expurganda aptum exhibuit: quod sanè abortum secundum duorum aliorum filiorum causavit: qui adeò integri & vivaces fuêre, ut ipsemet Medicus, quem consilij sui pœnitebat, testaretur, nisi medicamentum purgans vim ipsis intulisset, licèt priùs abortum fuisset passa, quòd tamen absque dubio ad rectam pervenissent maturitatem. Ab illo tempore sæpius gravida facta, & ferè semper gemellos tulit, modò puellos, modò puellas. Verùm dum semel utero gestaret, à cujusdam canis vehementi impulsu adeò læsa fuit, ut statim malè habens non dubitârit, quin apud eam fœtus esset mortuus: quare quindecim dierum spatio post, duos infantes peperit, quorum alter mortuus erat: quem diu antè mortuum fuisse manifestè erat colligere: alter verò vivebat: sed adeò debilis, propter malum à fratre gemello communicatum, ut triduo integro sugere non potuerit: diligenti tamen curâ factum, ut indies meliùs se haberet, qui nunc annorum est octodecim, & Regis Galliarum assecla. Quas Historias, ex epistolâ quadam, quam habeo, à D. de Malorthye, ad Dominam Bellovocam Nangiensem scriptâ, desumpsi, in quâ omnia in specie deducit, quámque manù propriâ subsignavit, postquam à D. Scuréo docto & exercitato Medico Melodunensi, diu precibus sollicitatus fuisset: eum enim rogaram, ut hoc officij amico, idque in bonum publicum, præstaret. Infantium hoc modo nascentium postremum natu, Romani (ut monet Plinius) Vopiscum cognominem fecerunt: quam vocem ex Græco ortam interpretor, quasi [illegible], infans pòst natus. *Francisc. Rousset. Sect. 6 cap. 7. de Partu Cæsareo.*

Summus Medicinæ dictator, 5 *Aphoris 51. Quæ utero gerunt, iis os uteri comprimi*, dixit: & *Galenus in Com. Si os uteri claudatur, conceptionis indicium statuit.* Hinc factum, ut pro confesso fuerit habitum, os uteri in prægnantibus non reserari, cùm 14 *de Usu part. 3. Galenus* dicat, à conceptu usque ad tempus ipsius partûs, ita occlusum esse os uteri, ut ne quidem apex alicujus acûs indi possit. Verùm rationibus, quæ in hanc rem adduci possent, in præsent relictis, dicimus os uteri etiam in prægnantibus reserari: Id ex eo liquet, quòd mulieres etiam gravidæ sperma rejiciant: probatur quin etiam exemplis superfœtationis & molarum, quæ

quæ poſt fœtus conceptionem generantur. Nec huic rei adverſatur Anatome; facilè enim id fieri poſſe, ea nobis oſtendit: ſecundinæ enim dictæ tunica, uni tantùm uteri parti adhæret, ut rectè nobis Valverda in ſuâ proponit Anatome. Sed ſuperfœtationum aliquot exempla proponamus, quæ rationes contrarium ſentientium ſatis infringent.

Ante annos circiter triginta, Joannis Pflieges, Ruſtici uxor, in Rixheim, Suntgaviæ pago, duobus Baſileâ milliaribus, gemellos utero geſtavit, quorum primus juſtum poſt partum annum unum supervixit: alter verò ſex ſeptimanis poſt fratrem, ſuaviſſimam hanc primùm aſpexit lucem, qui non ita pridem adhuc (octo habens liberos) in vivis fuit.

Chriſtiana Schlechtin, Michaëlis Vogel, Prætoris pagi Bollickheimenſis (duobus cum dimidio Baſileâ milliaribus) Uxor, priori marito, cum quo decem habuerat liberos, defuncto; alterum cum prædicto Prætore matrimonium contraxit, & circa quinquageſimum circiter ætatis annum gravida facta eſt, (poſtquam in matrimonio annis fuiſſet triginta.) Geſtationis tempore completo Anno 1575. Aprili Menſe, & quidem die Dominicâ, circa diem S. Georgio ſacrum, doloribus partûs corripitur, atque puellam feliciter, quæ poſtmodom Maria nominata, enititur, quæ dies ſolùm quindecim ſupervixit. Finito puerperio, cùm ad conſueta properaret munia, ſeptimanis quinque, & totidem diebus poſt primum partum, dum in vineis eſſet, nihil minùs quàm de altero partu cogitans, novis doloribus partûs corripitur: quare domum reverſa, filium, qui patri factus eſt cognominis, enixa eſt, qui in hodiernum diem adhuc vivit. Poſt hunc partum ampliùs utero non geſtavit: verùm ut parentes, ſic & filius, in hodiernum adhuc diem vivit.

Anno Chriſti 1584. poſteaquam vir Nobilis, D. Philippus Ludovicus ab Hirshorn (cujus ſedes fuit in Palatinatu, tribus ab Heydelberga milliaribus: in oppidulo, quod ejuſdem Nobilis viri nomen ſibi vendicat) rebus humanis exemptus eſſet, neque ullũ poſt ſe hæredem reliquiſſet: viduâ interim ipſius uterum ferente: ſtatim ipſius defuncti agnati, & feudorum ſucceſſores (ut qui vehementer dubitarent, ferrétne maſculum gravida vidua, an potiùs fœmellam) non ſolùm omne jus ſucceſſionis feudorum, in omnem eventum, à feudorum dominis obtinuerant: verùm etiam quia libenter plenam & fundamentalem notitiam omnium feudorum & redituum habuiſſent: ideò ſtatim à morte prædicti Nobilis, ſuperſtitem ipſius viduam adhuc immaturam defuncti mariti mortem lugentem, ſua in domo operuerunt: eíque claves ad cryptas & cellas, è lumbis, non ſine vi & vehementiâ detraxerunt. Quæ res adeò miſeram & triſtem viduam affecit, ut conjectis in verticem ſuum manibus, vociterari, & ejulare magis cœperit: ut quæ graviter moleſtéque hujuſmodi ſævitiam & agendi modum ferret. Quinetiam paucis interjectis diebus, tandem peperit, & quidem egregium puellum, ſed mortuũ, & calvaria carentem. Cæterùm cùm agnati, & hæredes defuncti Nobilis ea de re certiores facti eſſent, perſuaſerunt ſibi ſuam ipſorum ſpem jam expletam, & ipſos ſui compotes voti factos fuiſſe. Quare jus ſuum in utendâ fruendâq; hæreditate feudorũ perſecuti ſunt. Sed Deus Opt. Max. velut è ſaxo alium partum maſculum, & paternorum bonorum hæredem viduæ illi mœſtæ & deſolatæ ſuſcitavit, atque donavit. Etſi enim non ita pridem puellum enixa eſſet, tamen ſubtumida à partu remanſit: nihil aliud ſuſpicata, quàm vel tumorem præter naturam, vel aliquem morbum in ſuo reſidere corpore. Id quod etiam aliquibus Medicis (quorum conſilium ſeparatum requiſitum & auditum eſt) viſum. Cauſam enim morbi quidvis aliud exiſtimârunt, quàm quod ipſam gravidam adhuc eſſe ſuſpicarentur. Quare conſilium ei dederunt, ut [illegible] ad Rhenum (*Bey Erfal am Rhein*) ſeſe co[illegible] quas illa Thermas, ſecuta eâ in re Medicorum conſilium, ut vidua mœſta & orba, unicâ anc[illegible] proſecta eſt. Verum enimverò ut tandem me[illegible] lio 1584. eò ſorte venit, ob Thermas: accid[illegible] veniret Electorum Saxoniæ Auguſtus (qui p[illegible] in fata conceſſit) cum conjuge: nec non alios, al[illegible] Principes: qui ita loca præoccupârant, ut ipſ[illegible] diverſorio locum manendi non inveniret: [illegible] cùm nemini notum eſſet, quæ qualiſve Matro[illegible] ret, quæ unicâ tantùm ancillâ comitata veniſſet [illegible] tandem ejus loci Præfecto, quænam eſſet, ſign[illegible] & ſuum ei caſum, qui non ita pridem acciderat memorans: ægrè ab ipſo hoſpitium ad ſequentem [no]ctem obtinuit. At verò eâ ipsâ nocte, cùm jam [illegible] ma ageretur hebdomada, à priori & pro[illegible] Deus Optim. Max. ipſam mœſtam atque ad[illegible] apud peregrinos pulcherrimâ prole maſcula, eâq[illegible] vâ, ditavit. Id quod ſtatim fando pervenit ad au[illegible] Illuſtriſſ. Principum. Et quidem ei Elector Mo[illegible] lautum ac nobile puerperium inſtituit. El[ect]or [ve]rò Auguſtus, eidem mille Thaleros dono dedit. Qu[illegible] etiam omne ejus hæreditariæ ſucceſſionis & feu[illegible] rum ab aliis repetitum, & huic ipſius filiolo, hæ[illegible] videlicet legitimo, reſtitutum eſt, qui adhuc in præſens in vivis eſt.

Anna Cancerina, Chriſt. Schollera, ſutoris [illegible] tis uxor, cùm jam annis aliquot h[illegible] matr[illegible] nio, aliquoties gravida facta, feliciter enixa [e]ſt: dem[illegible] cùm rurſus utero geſtaret, accedente debit[o] part[illegible] tempore, poſteaquam toto triduo levibus dolorib[us] partûs fuiſſet divexata, Anno 1587. Januarij 25 hora ſexta matutina, caſu Embryonem e corpore elabi [illegible] ſit, qui digiti unius longitudinem æquabat [illegible] eâdem die veſperi ad horam ſextam maximis co[illegible] bus partûs divexata, alterum juſto partu fœtum [illegible] fectum & viventem excluſit. Ambo autem, u[illegible] vit obſtetrix, unâ continebantur ſecundina. *C[illegible] Bauh. in Appendice ad Partum Caſar. eum Rou[illegible]*

Civis quædam in Oppidulo Hol[illegible], Ape[illegible] quinque dierum interſtitio, gem[el]los, Anno [illegible] menſe Februario peperit. *D. M. Janſonius lib. M[illegible] Gallobelgici pag. 81.*

Ruſtica quædam mulier in vicino pago S[illegible] peperit filiam. Deinde elapſis octo diebus, c[illegible] viſſima ventris tormina ſentiret, & viciſſ[illegible] oppido obſtetricem accerſeret, denuò peperit [illegible] *De clariſſ. Vir. Ioan. Frantz Hildeſij Medici Camen[illegible] ni, Exemplis mihi per Clariſſimum Laurent. Schol[illegible] transmiſſis.*

Observatio II.

Superfœtatio Epidemica aliquando animadverſa.

NOs vidimus ſuperfœtationem quandoque [illegible] Epidemicam *Braſſavolus Comment. ad Aphor. lib 5.* Quod verum eſſe ratio ſuadet. Cùm e[illegible] res quaſi præter naturam, indiget ut foveatur [illegible] au[illegible] communibus & potentibus: quare ab his pro[illegible] plures conſimiles effectûs, illud idem demonſt[illegible] eò legitur apud Livium, cùm unum apparebat [illegible] ſtrum, ſemper plura fuiſſe: & hæc cauſa eſt. *Car[illegible] Comm. ad prædictum Aphoriſmum.*

Observatio III.

Superfœtatio monſtroſa.

IN Cypro Inſula, tempeſtate noſtra, fœminam [illegible] mioos peperiſſe accepimus. Alterum octav[illegible] alterum decimo nono, macie confectum, utr[illegible] tatum, qui capitis partem, quam ſinciput v[illegible] conſumpſerat. Is ſtatim editus, om[illegible] ium a[illegible] tra[illegible] per umbilicum irrepſiſſe dicitur. [illegible]em, tan[illegible] monſtrificũ animal, vivum ſe[illegible] ri j[illegible] runt. *Ale[illegible] Benedict. de Curand. morb. lib. 2. cap. 2.*

In viciniâ noſtra in oppido Binnikhen publicum extat *Epitaphium* viri Adam Strotzmanni & uxoris Barbaræ Schotznerin, qui conjuges 53. liberos progenuerunt, ita ut 18. vicibus unum 5. vicibus binos. 4. vicibus ternos ſimul enixa fuerit. Cum aliquando menſe ſexto tres peperiſſet, nono die poſtea unicũ, & deinde undecim ſeptimanis poſt, adhuc unum partu reddidit, ſextum rurſus poſt decem ſeptimanas. Tandem 7. ſimul in utero habuit fœtus, quorum tres ſeptimanâ vigeſimâ: abſoluto puerperio, adhuc duos, & rurſus poſt 24. dies ultimum, cujus magnitudo ultra ulnam cum tribus digitis tranſverſis ſe extendit. Integram hiſtoriam neſcio â quo rhythmis Germanicis deſcriptum addere volui.

Jo: Chriſtof. Eiſenmänger.

Ein Städtlein Binnickheim genandt
Legt in dem Wirtenberger Landt
Am Zabar gäw fruchtbar durchauß
Welchs iſt ein Adlich Gan Erbhauß
Und deß Ertz-Stiffts Mentz Eigenthumb.
Gut Wein wächſt darbey umb und umb.
In dieſem Städtlein offenbahr
Als man fünffzehen hundert Jahr
Gezehlet hat und drey darneben
Da waren noch in dieſem Leben
Diß fromme Eheleut wohl gethan
Adam Strotzmann genandt der Mann
Barbara Schnotzerin das Weib.
Die trug von ihrem Mann in ihrem Leib
Fünfftzig drey Kinder nach und nach
Gantz wunderbarlich das geſchach.
Zu 35. mahl ſag ich eben
Hat ſie die Kind and' Welt gegeben
Achtzehen mahl alweg ein Kind
Zu fünff mahl allweg zwey ich find
Zu vier mahl allweg drey zu ſagen.
Auff ein mahl hat ſie 7. getragen.
Da ſie 5. Monat gangen war
Derſelben ſie die drey gebahr.
Als ſie darnach im Kindbett lag
Eben biß an den neunten Tag.
Hat ſie geborn noch eins darzu
Ferner ich warlich melden thu
Nach dieſem als eilff Wochen war
Sie abermahl deren eins gebahr
Das ſechſt trug ſie noch zehen Wochen
Da iſt es auch herfür gebrochen.
Zum Letzten ich mit Warheit ſchreib
Ward wieder ſchwanger dieſes Weib.
Trug ſieben Kinder auff einmahl
Damit erfüllt ſie ihre Zahl.
In zwantzig Wochen unverlohren
Hat ſie derſelben drey gebohren.
Deren als ſie außm Kindbett gieng
Man wieder eins von ihr empfing
Nach vierthalb Wochen noch ein paar
Das Letzt da es vorhanden war
Macht es der Mutter angſt und bang
Einer Eln und drey zwerch Finger lang.
Deſſelbig war der Kopff ſo groß/
Welches die gut Fraw ſehr verdroß/
Daß kein Mann den erſpannen kunt /
Drey Tag ſie in Kinds-Nöthen ſtund
Kein Menſchen ſie mehr ſah noch kand
Biß ſie Gott ſolcher Noth entband
Diß war das drey und fünfftzigſt eben /
Und war wie ich bericht darneben
Dreyſſig und acht der Knäbelein
Darzu fünffzehen Töchterlein.
Die waren all gleich gantz und recht
Fertig männlich und weiblich Geſchlecht
Zur H. Tauff ſeind kommen all.
Biß an neunzehen die der Fall
Deß ſchnellen Todes hat übereilt.
Bald ſie warn an die Welt gezielt
Doch iſt ihr keins en aller Summen
Uber neun Jahr ſeines Alters kommen.
Solch Eheleut lebten im Eheſtand
Beyſammen ohn zertrenter Hand
Gar nahend in die 50 Jahr
Gering ihr zeitlich Nahrung war.
Das Weib ihrn Abſcheid auß der Welt
Genommen hat als man gezelt
1503. Jahr
Der Mann da noch im Leben war.
Beſchloß doch bald hernach ſein Leben
Gott woll ihn frölich Urſtend geben.
Diß iſt furwahr kein lehr Gedicht.
Sondern ein gewiß warhafftig Geſchicht
Wie ſolchs vor hundert Jahren friſt.
In der Pfarr-Kirch gemahlet iſt.
Deßgleichen von Eltern auffgeſchrieben
Auch auff dem Rathhauß gemahlt verblieben.
Darumb man Urkhunt geben kan
Ob jemand wolte zweifeln dran.
Immaſſen Käyſer Ferdinand
Vorzeiten auch ward zugeſand.
Ein ſchrifftlich Urkhund auff bigehren
Deßgleich in Bohem etlich Herren
Dern ein Theil hieltens für ein Geſpött
Und thäten drüber groß Gewett
Schickten ein Botten in der Eil
Allhier gen Binnickhen viel Meil.
Dem ward ertheilt ein Urkhund bald
Daß ſichs in Warheit alſo halt.
Gott iſt als man auch ſonſt ſicht zwar
In ſeinen Wercken wunderbahr /
Vermuthlich iſt daß geweſen ſey
Superfætatio darbey/

Rhythmos hos à Verſificatore quodam antiquo modo, ſimplici ſtylo & tenui vena verſificatos, latinè reddidit Clariſſ. *Sepam* ſeq. carmine

WUrtenbergiaci *Ducis in regione perampla,*
Urbs jacet, hanc Biniken *Suevica lingua vocat.*
Ad Zabergoici *tractus confinia vergens,*
Clara Ganerborum *nobilitate Virum.*
Quam ditione tenet Romani maximus orbis
Præſul, ſi nomen Cæſareum excipias.
Nempe Moguntinus *ſacer Archiepiſcopus illam*
Poſſidet, ut propriam: Quæ facilis petere eſt;
Annua nam ſatura complent hic horrea meſſes,
Terra unci ſemper vomeris eſt patiens.
Vite ferax multâ, Cerealia munera promens,
Annua cultori mellea muſta ſuo.
Hic locus eſt, è quo factum memorabile pandam,
Quale nec Antipodes, nec novus orbis, habent.
Currebant mille & quingènti*, cum* tribus*, anni,*
Quando erat in vivis par ſociale ſequens.
Adamus Strotzmann, *fato cui contigit uxor*
Barbara Schnozerü *filia chara Patris.*
Quorum conjugium multiplice prole beavit
Præter naturam, Conditor Omnipotens.
Quinquaginta *& tres geſtavit corpore natos,*
Quos mater ſoetos edidit alma Viro.
Has quinquagenis Lucina experta dolores
Et quinis (referens obſtupeo) vicibus.
Octodecimo vicibus producta eſt ſingula proles,
Et per quinque vices quinque dedit geminos.
Eſt enixa quater ternos, (mirabile dictu)
Sex ſimul & gravida ſarcina matris erant.
Menſibus exactis quinque hac, quos venter alebat,
Tres tulit in medium, tres uterus tenuit,
Nonáque lux ſummos ſpargebat lumine montes,
Orta dies, horum ſurculus unus adeſt.

Poſt

Poſt octo hebdomadas peracta à ventre micabat
Quintus, ac externa ſexus opaca colit.
Qui decimâ hebdomadâ in dias quoque prodit auras,
(Gignere vult mulier) concipit ergo iterum.
Augebat felix numerum ſeptemplice partu,
Viginti hebdomadis tres peperiſſe juvat.
Inde puerperio cùm vix egreſſa fuiſſet,
Obſtetrix alium porrigit ex utero.
Poſt tres & mediam hebdomadem par illa rumpit
Matris, ut in gremio lactat abunde ſua.
Vltima de ſeptem multorum cauſa dolorum
Progenies matri verè onuſa fuit:
Vlnam & transverſos digitos tres longa fuiſſe
Creditur, ut ſpithamâ nemo caput caperet.
In partu ſtetit illa dies tres, anxia prolis
Ventura in lucem: Quod fit? Iova videt.
Audito gemitu, rediêre in priſtina vires,
Atque vigor membris undique gratus adeſt.
Ærumnas gravidæ manus omnipotentis abegit,
Vt vivet ut mœſtis mater optima ſuis.
Cùm neque mens poſſet neque pes defungier ullo
Officio, mulier redditur ecca ſibi.
Tertia namque ipſi & jam quinquageſima proles
Naſcitur; En Venerem! En delicias Veneris!
Octo & triginta ſub luminis edidit auras
Natas fœta parens. Hic amor, hoc ſtudium!
Auxilio illa Dee non caſſa in vota vocata
Fœmina parturiens, parturiebat ovans.
Incorrupta decem peperit cum quinque puellis
Famiæ decoris, gloria multa viro.
Sexus uterque ſuis conſtabat corpore membris
Integer, ut mancum nil reperire ſiet.
Deme novem atque decem quos mors properata peremit,
Baptiſmi reliquos abluit unda ſacri.
Nanum nulla tamen proles ſuperaret at annum,
Spem ſenis, licuit cernere conjugibus.
Quinquaginta hoc par ſtolum ferè duxit ad annos
Viſum. queis tenuis victus, amictus erat.
Intima tam ſubitò complens viſcera partu,
Vel quoque majori, quis potuiſſe putet?
Morte ferâ prIor VXor abeſt, terrenaqVe CœſIt,
ConIVnCtè VIXIt ConnVbIo ſtabILI.
Haud mora, non longo poſt tempore, fata maritus
Clauſit, & in terra molliter oſſa cubant.
Donec ſumma dies pereunti illuxerit orbi,
Atque pios manes ſidera ad alta vocet.
Hiſtoria hæc vera eſt, ſed ne reputetur anilis
Fabula, in æde ſacra picta tabella jubet.
Exhibet ipſa tibi documentum Curia clarum,
Quod pinxit pictor Parrhaſiâ arte potens.
Miſſum eſt Ferdinando monumentum tale legendum
Inſcriptis, quod non fictitium eſſe putes.
Praga potens etiam didicit memorabile factum,
Sermo ubi de facto, ſparſio multa fuit.
Nuncius ergò ruens, per tot mille oppida, in urbem,
Mandato procerum, verè ea facta refert.
Res miranda ſatis, nova, rara & mira relatu!
In facto Deus eſt mirus & omnipotens.
Hæc mulier fatâ ſe ſuper plerumq; videtur
Natura Myſtis: Haud ſecus ac lepores.

DE GRAVIDIS.

OBSERVATIO I.

Gravidarum imaginationis in corpora & humores vis ſtupenda.

PRODITUM ab Heliodoro legimus, Perſinnam Æthiopiæ Reginam ex Hydaſpe marito pariter Æthiope, filiam ſuſcepiſſe albo colore [illegible], quòd cùm in viri amplexibus, ex quibus gravida [illegible] eſſet, fixis oculis intentóque animo, in oppo[illegible] pulchræ Andromedæ imaginem ſe convertiſſet. *Lavans lib. 24 cap. 7.*

Narrant Hippocratem hac cauſarum explic[illegible] principem quandam mulierem, quæ alba ex [illegible] pariter albo, prolem Æthiopis inſtar nigram [illegible] ſuſceperat, quòd concumbens, oculis ob[illegible] Æthiopis imaginem fortiter & aſſiduè animo [illegible] prehendiſſet adulterij ſuſpicione explicuiſſe. *iisdem locis prædictis.*

Veterum libris celebratur, quendam, qui opibus florebat, in corporis maximâ deformitate, cùm ve[illegible] procreare prolem formoſam, depinxiſſe in tabella elegantem puſionem, & quoties cum uxore congrederetur, juſſiſſe, ut illam aſpiceret, & eam ſibi proponeret exemplar. In quam cùm oculos ſuos defigeret, & in [illegible] bellam animum intenderet, non patris, ſed puſionis depicti, qui naſcebatur infans, lineamenta retulit. Natura enim ex viſu puſionis imaginem hauſit citra individuorum corporum adminiculum. *Galenus cap. 11. libell. De theriaca ad Piſonem.*

Teſtatur Damaſcenus viſam ſibi puellam urſi inſtar villoſam, quæ non aliunde eam deformitatem contraxiſſet, quàm ex eo, quòd mater in ipſo excepti & concepti ſeminis articulo, in Divi Joannis camelinâ ut ſolet, pelle tecti imaginem ex lecti oppoſitis fulcris pendentem, acriùs intuita eſſet. *Pareus lib. 24. cap 7.*

Non ſolùm in conceptu, ſed etiam cùm proles jam formata in utero geſtatur vim ſuam imaginatio exercet, quum concupiti, ſi eo priventur, gravidæ mulieres maculam genitivis notis corpori infantis imprimant, tantum valet deſiderium, & fortior imaginatio. Hoc modo Laodice Antiochi uxor prægnans per quietem annulum ab Apolline anchorâ inſignitum accepiſſe ſibi viſa, Seleucum multis poſtea clarè geſtis celebrem, cum iiſdem in femore inſigniis eſt enixa: ac deinceps filij, nepotéſque ejus, anchoram in femore, velut notam generis, habuêre. *Sebaſt. Varti Phyſ lib. 9. cap. 5.*

In Martini IV. Papæ Pontificatu, ex Illuſtri quadam fœminâ natus eſt puer villoſus, & in ſpeciem [illegible] unguiculis armatus: quo monſtroſo partu permotus Pontifex, omnes urſorum imagines, quæ fortè in ejus domo fuerunt, juſſit deleri, manifeſto argumento, receptæ ab eâ imaginationis in conceptu. *Lycoſthenes lib. Prodig. & Oſtent. Anno Domini, 1282.*

Imaginationis tanta vis eſt, támque efficax, ut quæ ſub ipſo conceptûs momento, animo mentique obverſantur, in fœtum elaborentur. Cùm enim is ſexus laſcivus ſit, & ludibundus, atque oculos in obvia quæque continenter defigat, fit ut naturalis facultas, quæ operi formando perficiendóque inſiſtit, eò cogitationes mentíſque conceptûs dirigat, atque aſcititiam formam infanti inducat, à parentum naturâ ac conditione prorſus alienam. Sic obſervatum eſt noſtrâ & avorum memoriâ, cùm Imperator Carolus ejus nominis V. ex Hiſpaniis in Belgicam inſtru[illegible]ſimâ claſſe eſſet delatus, ac numeroſâ clientelâ, am[illegible]que procerum ac ſtipatorum apparatu has oras [illegible]pleviſſet, mulieres quæ paſſim geſtabant uterum, [illegible] crebro Hiſpanorum contuitu, exactis novem me[illegible]bus, decurſóque Anni dodrante, infantes edidiſſe, [illegible]perciliis capilliſque nigris ac criſpis, tum colo[illegible] nationi undique aſſimili, non quidem triobolar[illegible]s ac meritorias, quas genti fervidæ ac ſalaci ſe ſubjeciſſe credi par eſt: ſed ſpectatæ probitatis atque incorruptæ pudicitiæ Matronas, hujuſmodi affectûs in ſe lu[illegible] que concepiſſe. Simili ratione cùm Belgis imperaret Maximilianus Cæſar, ex Pannoniis, hoc eſt, Auſtriacâ

gente

parte oriundus, fœminæ ob Germanorum conſuetudinem ac conſpectum, flavis rutiliſq; crinibus infantes ediderunt, ac Germanis prorſus affines. *Lemnius lib.* 1. *c.* 7. *de Complexione.*

Anno Domini 1517 in Boſci Regis Parœcia, in Bierſa ſylva, viâ ad fontem Bellæ aquæ, natum eſt menſtrû facie ranali, viſum Joanni Bellangerio, Marchionariæ Regiæ Chirurgo, coram Harmoij oppidi Juſtitiæ cuſtodibus, inprimis Joanne Bribono ejus loci Procuratore Regio. Pater vocabatur Amadæus Parvus, Mater Magdalena Sarbucata. Hæc febre divexata, muliercula cujuſdam conſilio ranam vivam manûs palmæ affixerat, tamdiu detinendam, quoad immoreretur parti, eo habitu in viri amplexûs venerat de nocte, & conceperat: eam Bellangerius, perſpicaci ingenio vir, mõſtroſæ deformitatis fœtûs cauſam eſſe arbitrabatur. *Pareus lib.* 24 *c.* 7.

[illegible] ſunt Philoſophorum libri, viſa per conceptum [illegible] in partu vim habere. Unde conjugibus præcipitur, ut elegantes habeant circa lectum genialem imagines. Urbs eſt in Brabantis Buſcumducis, in quâ, ut [illegible] alijs ejuſdem terræ, ſtato anni die, quo ferunt maximum urbis templum dedicatum, publicè ſupplicatur, ludiq; varijs Divis exhibentur. Sunt qui tunc perſonas Divorum induant, ſunt qui dæmonum. Ex his unum cùm viſâ puellâ exarſiſſet, domum ſaltitãdo ſe recepiſſe ajunt, & correptam, ut erat perſonatus, uxorem ſuam in lectum conjicit, ſe ex eâ dæmonium velle gignere dicens: concubuit, concepit mulier, & infans quem peperit, ſimulac primùm editus eſt, ſaltitare cœpit, formâ quali dæmones pinguntur. Hæc Margarita Auguſta Maximiliani filia, Caroli amita narravit, Joanni Lamuzæ, homini prudentiâ incredibili, qui tum erat hîc legatus à Ferdinando Rege: nunc eſt hujus Cæſaris Præfectus in Aragoniâ, vir qui non modò Præfecti nomen & perſonam, ſed Regis quoque poſſet ſuſtinere. *Vives ad c.* 25 *lib.* 12. *Auguſtini, De Civitate Dei.*

Mulier prægrandi utero tumens, cùm partûs tempora non procul ab Epiphaniæ feſto, ſeu trium Regũ, vulgari calculo conjeciſſet, alijs alludentibus, ac ſi Reges tres utero ferret, quod felix fauſtumq; ſit illa reſpõdit. Neq; fefellit eventus rei: nam Regum profeſto enixa eſt proles maſculas tres, quarum una colore bituminis Regem Æthiopem præ ſe ferebat, etſi eadem non ſupervixerit diu. Hæc quia conſpecta Lovanii, patris ac aliorum plurium teſtimonio confirmata, protulimus. *Gemma lib.* 1. *c* 6. *Coſmoc.*

Meminit *Hildanus* Gravidæ, quæ cum in cruce pendentis latronis crura attentè inſpiceret puellũ cruribus deformem peperit, vid *Cent.* 6. *obſ.* 56. Plura Gravidarũ [illegible] nionis exempla vid. apud *Eund. Hildan. Cent.* 6. *obſ.* [illegible] 76. *Adde Theatr. ſympath. Digby pag.* 111. *& ſeqq.*

Observatio II.

Subitanei & improviſi terroris gravidis incuſſi, effectûs prodigioſi.

In Moguntio noſtris temporibus accidiſſe refert Sebaſtianus Munſterus, ut duæ mulieres, quarum altera prægnans eſſet, invicem colloquerentur: currens alia [illegible] it, quæ loquentium capita invicem colliſit. Quæ gravida erat, dum pareret, ſigna timoris in infantibus expreſſit: ſiquidem duas puellas peperit à ſumma fronte uſq; ad naſum junctas faciebus, ut nonniſi obliquè [illegible] ectare poſſent. Supervixit hoc monſtrum tamen [illegible] ad an. decimum. Alterâ mortuâ, atq; ab alia vivente excisa, quæ ſupererat & ipſa mortua eſt: ſeu timore, ſeu pudore, ſeu animi moleſtiâ, quã miſera, dum altera [illegible] aret, cõtabeſcens ſuſceperat, extincta ſit, incertũ eſt. Certius illud eſt, quod à multis quæſitũ eſt, ſæpius prægnantiũ affectûs fœtûs, qui in utero ſunt, poſſe vitiare: unde tot maculæ infantibus vini, ſuillæ cutis, punicorum malorum, ac talium. Nam cùm mater harum puellarũ, concuſſa timore imaginem colliſi capitis retineret, capita puellarum in unũ coierunt. Neq; enim id concuſſione ſolâ factum crediderim, quanquam non parũ ad hoc contulerit: quoniam ſæpius mulieres majore impetu collidunt ventrem, quàm tunc cùm caput illa colliſit, nec tamen gemini unà coeunt. Nam ſi modò concuſſio cauſa hujus fuit, non jam capitis, ſed dum caput alliditur, dorſi, vel ventris. *Cardanus lib.* 12. *De ſubtilitate, Munſterus, Gemma, Ronſſeus, & alij.*

Sanè duobus annis poſtquam hæc commentatus eſſem, D. Barandus Medicus noſtrâs longè doctiſ. abortum mihi conſpiciendũ exhibuit. Exciderat autem, ut ille mihi affirmabat, ante dies plus minùs viginti, abruptis ex ictu, tenuibus quibus involvebatur membranis, hac causâ. Mulier gravida, proba alioqui & integræ pudicitiæ, ſola domi oſtiis apertis ante focum in humili ſella ſedens, oſtio averſa, attentiùs acum tractabat: quo tempore ſupervenit tacitè (ut fit,) vel maritus, vel familiaris alius, & domeſticus, qui ſellam imprudenti, nec opinanti mulieri per jocum ſubtraxit: quo factum ut mulier ſellâ avulsâ, non ſine metu & natibus ſolum ferierit, & tandem abortu fœtum qualem dixi, ejecerit. Ex hoc diſcere licet, periculoſum eſſe admodum gravidas duriùs tractare aut cum ipſis petulantiùs, aut ineptiùs vel rixari, vel jocari. *Lalamantius Scholiograph.* 9. *ad Hipp de hominis ætate.*

Lugdunenſi mulieri, cùm partus non procul abeſſet, hoſtili vultu, & ſupra modum terribili, maritus imminens, cùm præ iracundia ſtrinxiſſet gladium, velut in cranium impacturus, hoc effecit, ut quanquam fugâ ſalutem mulier reperiſſet, infanti tamen eâdem calvariæ parte, cui acies minitabatur, magnum continuitatis divortium appareret, ſtatim ab enixu ſic effluente ſanguine, ut nullo conatu vel arte tempeſtivè reprimi poſſet, atque infans protinus expiraret; quo ſanè exemplo nihil unquam miſerabilius viſum eſt, cùm jam grãdior fœtus vix ullam impreſſionem à ſpiritu tam potentem potuiſſe recipere putaretur, *Gemma lib.* 1. *c.* 6. *Coſmocrit.*

Anno, quo opus hoc Paternum per tertiationem retractamus, Hagenoënſi R. P. medicinam facientes, vocati ſumus à Conſule Urbis, officio defungente, ad ſectionem octiduanæ circiter puellæ, pro ſuſpectæ cauſæ inſpectione & inveſtigatione. Deprehendimus vel primo intuitu, umbilicotenus vulnus manifeſtum, patulũ, veluti pugione confoſſum, à prima conformatione, atq; ab utero matris congenitũ; per quod urina tranſſudabat, cibus & excrementa tranſmittebantur & effluebant, dum pluſculos dies ſupervivens ageret in vivis. Explorato autem reliquo corpuſculo, ano præterea imperforato ſpectabatur, recto inteſtino plus ſatis curto & perbrevi, ita ut ad legitimum ani terminum neutiquam exporrigeretur; veſicâ pariter deſideratâ. Cauſam inquirentes inaudivimus, maritum uxorem prægnantem circa initia geſtationis, inter cæteros impetûs, etiam gladio minaci ſtricto inſecutum; cujus ictum fœmina hauſtâ firmiter imagine apprehendens, embryoni eum quoq; deinceps ictum, veluti manu ſicarij & ferro formatum, affinxit. Sed & quum ſe mariti ſubtrahere perſecutioni contenderet, latebras meticuloſa quærens, angulo tum abdita, atq; in ſemet contracta latitavit: unde ex occaſione decubitûs, contractiq; & regeſti corporis, hic quoq; fœtui error, & turpe vitium dubio procul accidit. *Joannes G. Schenckius, Medicus, Filius.*

Imagines hauſtæ à prægnantibus, animo altiúsque mente firmiùs repoſtæ atque impreſſæ, præſertim de repentino caſu & pavore objectæ, illiſu ſpirituum animalium per nervos fœtui affinguntur, ad prototypum

by Google

objectæ rei. Conſanguineum novimus, cujus mater prægnans gallinaccos in aviario curatura, de repentino muris majoris proſilientis occurſu perterrefacta, alterâ manu ad unam natium velut exclamantis geſtu, alliſâ, fœtui eo ipſo loco muris icôna impreſſit. *Idem.*

Iſenaci formoſa & pudica Matrona murem majorem enixa eſt, quod eò accidit. quia ex vicinis aliquis muri majori nolam ſuſpenderet, ad cujus ſonitum reliqui fugarentur, is mulieri gravidæ occurrens, quæ ignara rei, ſubito accurſu & aſpectu muris ita territa eſt, ut fœtus in utero degeneraret, in formam beſtiolæ. *Ex M. VVeinrichij Commentarior. de Monſtris, c. 17. p. 160. facie averſâ, depromptum.*

Haud ita pridem citra initium Anni 1575. quidam non obſcuri nominis, Regi Hiſpaniarũ apud Geldros militans, qui è familia Nobili honeſtam duxiſſet conjugem, (quam & duriùs tractabat) intelligerétq; tandem ipſam uterum ferre, indignanter velut ſiniſtrè precatus, ait illi: Tu infernalem geſtas dæmonem, quem gladio confodiam. Non longè pòſt filiolum genuit, dimidiâ corporis inferioris parte bene formatâ: verùm ſuperior pars lituris rubris & nigris fœda apparuit, oculis in fronte locatis, ore rotundo, nigro, tetro, ut Satyrus; auribus longis velut canis venatorius; in vertice duo cornua nonnihil intorta, quæ manibus contrectata reddebantur ſanguinea. *VVierus de præſtig. dæmonum, lib. 4. c. 18. edit. 1577.*

Plinius naturalis ſua Hiſtoria libro ſeptimo, hauſta, inquit, imago ſub ipſo conceptu ſimilitudinum reputatio eſt; cogitatio enim utriuſq; parentis animo ſubito tranſvolans, effingere ſimilitudinem exiſtimatur: hinc alios avis ſimiles, alios patribus naſci videmus; nonnunquam etiam ex albis parentibus partũ ipſum in Æthiopem degenerare. Hujus autem evidentius argumentũ eſt, ſi mulieri, quæ nuper utero concepit, vel ceraſum, vel fragum, vel vinum, in ſinum aut faciem effuderis, animóq; id graviter ferens apprehendat, ibidem notam infantem referre. Cujus certè certiſſimum, idque evidentiſſimum exemplum nobis dedit mulier quædam, dum hæc Goudæ recuderemos: hæc etenim fortè fortuna, cùm greges Indicorum gallinaceorum conſpicata eſſet, ac inter hos gallum quendam præ cæteris ſpectatæ formæ, caudam criſtáſq; erigentem, variáſq; Protei in modum induentem formas, animo conſternata, monſtroſum eúmq; admodum laborioſum partum edidit. Infantis enim facies tota dehoneſtabatur enormi quadam, eáq; carniformi excreſcentiâ; nam labrum inferius varicolori quadam cuticulâ circumtegebatur, quæ ſanè, ut omnes varióſq; Indicorum gallinaceorum colores expreſſit: ita etiam ejuſdem dependentea malas quàm appoſitiſſimè delineavit. *Bald. Ronſſeus c. 10. De primord. hominis.*

Nuper nebulo quidam oppidatim ſpectandum obtulit infantem, inuſitatæ magnitudinis capite, reliquis membris non correſpondentibus ullâ proportione. Quod vitium ubi ex morbo contrahitur, non arte aſcitum, ut hoc erat, hydrocephalon Medici vocant, ob caput ſcilicet aqueo humore turgidum. Hujus cùm picturam modò ſpectâſſet gravida quædam, tam inſolito ſpectaculo attonita exacto geſtationis tempore, nõ ſine vitæ diſcrimine infantem edidit fungoſo, ſtupendæq; magnitudinis capite, cui hoc etiam acceſſit mali, quod inter nutricis amplexûs magis magiſq; extumeſceret, atq; ad molem inſignem protuberaret. Quod mihi conqueſta eſt mulier, oblato puero, cujus cùm caput hinc inde prementibus digitis leniter contrectarẽ, pulvini more ſubſidebat modò cutis, modò aſſurgebat. Hujuſmodi autem ſpectacula non prægnantibus modò ſunt evitanda, ſed omnibus etiam quibus horum conſpectus & imaginatio nocturnam quietem poſſit vel intercipere, vel turbare, quod ferè uſu venire ſolet pueris ægrotis, ſeniculis, melancholicis; quibus tamen monſtrificus rerũ aſpectus minùs incommodat, quàm mulierculis, quæ oblatis hujuſmodi ſimulachris ſimile quiddam in utero effingunt ac moliuntur. Cum enim omnes vires, ac naturales facultates totæ ſint in formando fingendóque fœtu, fit ut muliere aliquo malo perculsâ, omnes humores ac ſpiritùs ad ima ferantur atq; in uteri ſeceſſum confluant. Quibus cùm accedit inhærens penitúſq; menti infixa, conſpectæ rei imaginatio, vis ipſa quæ formationi inſiſtit. eam formam ſpeciem, quam animo concipit, effigiat, ipſiq; fœtui inducit. Neq; enim temerè eſt quod dicitur: *Imaginatio facit caſum.* Simili ratione ſi ſorex, ælurus, muſtela, aut tale quiddam inopinatò corpori inſilit, aut fraga, corna, ceraſa, baccæ, uvæq; acinus ulli parti incide[...] confeſtim notam imprimi contingit, illique [...] hujuſce rei imprimi veſtigia: niſi fortè mulier [...] momento, quo hæc corpori ingruunt, ſubitò abſt[...] membro, poſticæ aut remotiori parti corporis manum admoveat: Quo facto confeſtim avertitur malum, a[...] contactæ parti nota infigitur, totá imaginatione ac fa[...]cultate naturali eò conversâ. *Lemnius lib. 1. c. 4. De occult. nat. mirac.*

OBSERVATIO III.

Pica gravidarum exempla admiranda; quibus abſurdus prægnantium appetitus exprimitur: quo ſi fruſtrantur, eas vel periclitari contingit, vel notas maculáſve rerum deſideratarum fœtibus imprimunt.

Mulieres prægnantes multarum rerum deſideriis tenentur: ſæpe carbones appetunt, aut cineres. Vidi, quæ morſum cervicis juvenis cujuſdam, & correpta magnis doloribus aborſum feciſſet; ni momordiſſet, exanimato ferè juvene, tam avidè infixis dentibus. De his tam abſurdis appetentiis ciborum Medici quidem plurima, ſed & apud Philoſophos nonnulla, velut *Ariſtot. in lib. de animal.* idq; fieri dicunt ex humore in ſtomacho vitioſo: qui ſi viris quoque contingat, non diſſimile expetent. *Lud. Vives Comment ad c. 25. lib. 27. Auguſtini De Civitate Dei.*

Illud quamvis videtur memorabile, magis tamen commiſeratione quàm admiratione dignum cenſeo. Mulier quædam uterum ferens, deſiderio humeri piſtoris denudati, & panem ad furnum deferentis, ir[...]ta, mœſta, omnem cibum, præter carnem de piſto[...] humero, faſtidiebat. Maritus charæ miſertus uxoris certam pecuniam pro ſingulis de humero piſt[...] morſibus, cum eo paciſcebatur. Duos itaque dentiu[...] mulieris inſultûs fertur ſuſtinuiſſe: tertium verò, d[...]ris pertæſus, ferre noluit. Mirum quid accidit. Mul[...] tergeminos eſt enixa, duos vivos, tertium verò mortuum. Ita quoq; naturæ vires ac deſideratâ crebrò reficiuntur. *Langius Epiſt. 22. Tom. 2.*

Elapſis non plus duodecim annis, mulier in pago non longè ab Andernaco Epiſcop: Colonienſis oppido in littore Rheni malaciâ laborans, carne mariti veſci deſiderabat: quem ei percharum occidit, & dimid[...] carne conjugis dilecti ſaturata, reliquum ſale mac[...]vit: ut ipſamet poſtea cùm malaciæ furor deferbuiſſet, & eam facti jam pœniteret, ingenuè, maritum quærentibus amicis, confeſſa fuiſſe fertur. *Idem loco citato.*

Lembergi in amœno Schleſiæ & regali oppido, quo ego natus ſum, quendam lotis & nudis pedibus greſſum balneo, inq; plantis de more crepidas dele[...]tem, mulier gravida ſubſecuta, pedum deſiderio cap[...] procidit à tergo in genua: ac ambabus manibus [...] altero apprehenſo, de calce illius mordicus dentibus fruſtum evulſit, nihil illius clamorem expaveſcens, [...]o Deorum hominúmque fidem, & ſubſidium implorabat. *Idem ubi ſupra.*

Illud

[illegible] pellice obticere [illegible] integros lini aut ſtuppæ ma- [illegible] bus glis, non [illegible] lis, ſed mus Alpinus, [illegible] vulgo *Murmelthier*) aut mus ob- [illegible] devorabat. Cùm fortè e ſtomacho [illegible] anus ejus urinam ad me perferret, [illegible] de ejus picâ conſtarent, conſultus ab [illegible] indicaret, reſpondi: juvenculam [illegible] de colo decerpere ore, quam fuſo [illegible] deduceret. Cùm hoc anus garrula [illegible] lotij obſervatione, de me civibus prædi- [illegible] me omnes admirati ſunt *Idem author*,

[illegible] Chriſti 1553 Mulier quædam gravida [illegible] um pica laboraret, proprium virum [illegible] devorare ſibi in animum omnino [illegible] e igitur appetente, ecce acutum cultrum [illegible] jugulum adigir, ſtringitque infando [illegible] necato & adhuc calente, brachium ſini- [illegible] ue latus, trachéam arteriam tenus, denti- [illegible] corrodit abſumítque, reliquam ſuper- [illegible] eris partem, interaneis cum truncato [illegible] ſale conditam reponit aſſervátque, ad [illegible] epulum. Interea tempus partitudinis in- [illegible] que Junone Lucinâ propitiâ, ex ordine tres [illegible] Hoc ut læto nuncio dum obſtetricantes mu- [illegible] pro more feſtinant (nihil ecce quicquam [illegible] ante maritum afficere: à liberorum ma- [illegible] vocantur, quæ proprium [illegible] triúmque de- [illegible] la, gem ebundáque, iis factum recitabat: [illegible] o inſuper puerperij tempore, ultrò de [illegible] um ſumi apud Magiſtratum poſtulabat. [illegible] perpetuos carceres damnata eſt. Hiſtoria [illegible] a Norimbergæ & Francofurti ſeorſim ex- [illegible] tat. *Sebaſtianus Franck, in Chronicis.* Ea- [illegible] ngij paulo antè enarrata. *Schenckius Filius.*

[illegible] nea camaros fluviatiles, cùm in utero habe- [illegible] comedit. *Trincavella lib. 7. cap. 5 de rat. cu- [illegible] hum. corp. affectûs.*

[illegible] uxori meæ ſoror erat nomine Genc- [illegible] qu[illegible] Petri Machęropœi Heydelber- [illegible] anno (ſi rectè memini) 1562. gravida, non [illegible] to pariendi tempore, ibat obſonatum ad ma- [illegible] cu[illegible] que emporis jam plus ſatis, ut ipſi vide- [illegible] lanium, dum carnes pro eâ penderentur, [illegible] ndo transmit[illegible] et, moræ tandem impatiens, [illegible] od am arr pit, ac pendi jubet: id ei ex [illegible] pro ſua ferocia, magno conatu denuò ra- [illegible] dens alij aſtanti fœminæ vendit: eam rem [illegible] erens animo, intra ſe ita excæſtuat, ut è na- [illegible] m emitteret, quem dum à ſupero labro [illegible] mul, quem maſculum in utero gerebat, ab- [illegible] us labrum, velut eventus poſtmodum, [illegible] multis dierum interjectis hebdomadibus [illegible] Vixit turpi hac notà ſignatus puer integrum [illegible] uo elapſo, peſte correptus, interiit. *D. Iaco- [illegible] us, de Obſervat.*

[illegible] us nos aliquas mulieres gravidas, crudas [illegible] evorâſſe: & nuper iſtis diebus Delphis, [illegible] illam crudam unà cum lana, aliam comedis- [illegible] mus. alteram verò Alcmariæ picem nava- [illegible] le ribus excepiſſe, atque deglutiiſſe. Hæc [illegible] mulie es, ſed & pueros, & viros nonnun- [illegible] tat, *Foreſtus lib. 18. Scholio ad Obſervat. 7.*

[illegible] Petri Sasbon filia prægnans, in maxima co- [illegible] m vorabat. Eſt enim hoc ſymptoma & puel- [illegible] tibus familiare aliquando. *Foreſt. lib. 18.* [illegible]

[illegible] am ſt in [illegible] ginantibus permagnam vim eſſe, ut [illegible] ue olore [illegible] ujus rei, quam imaginatæ fue- [illegible] p[illegible] ti corporis, quam tunc manu digitiſque tangunt, inducat, nempe igneum ex ignis, fuſcum ex nigrorum ceraſorum, rubicantem ex fragorum rubeorum forti imaginatione. Et quod magis eſt, non rarò ſubſtantiam ſimilem, ut memini carnea fraga & carnea ceraſa in genis, hac naturali virtute imaginatrice producta me vidiſſe. *Horſtius lib. de Dente Aureo pueri Sileſij, pag. 48. & 49.*

Civis Hagenoenſis, opificio pellificis, uxor prægnans, porcinam appetebat: quare ad macellum ſe contulit, ibique carnes elegit. Intervenit lanij cognata, cui has carnes lanio tradit Mulier commota, macello abiens, fortè naſum perfricat. Unde factum, ut infantulus ſuis proboſcidem naſi loco retulerit: carnis etiam porcinæ fruſtum ore continuerit. *Schenckius Filius.*

Gravidis admiranda quædam accidere notum eſt. Inprimis verò obſervatione dignum illud occurrit quòd illa quæ aliis fœminis exitioſa ſunt, gravidis non ſolùm conferant, verùm etiam ſi expetita non in promptu ſint, ſui deſiderio noxam inſignem adferant. Ejus rei exemplum ſingulare in Diœceſi Fuldana oblatum mihi eſt. Erat ruſtica quædam in pago quodam *Schwveeden* appellato, qui duobus milliaribus à Fuldano oppido diſtat. Hæc gravida exiſtens, cùm fortè obſervaſſet piſcatorem quendam in fluvio pago illi vicino piſcari, rogat ut quos piſces ille cepiſſet, venderet. Renuit ille. Inſtat gravida, ſed fruſtrà. Itaque cùm ſubtriſtior domum regreſſa eſſet, cœpit ſuam infelicitatem, quòd re tantopere expetitâ privaretur, deflere. Interea ſentit in ſeipſa excitari magnam aquæ cupiditatem, quam dum explere cupit, nullum bibendi finem ſibi viſa eſt facere. Nam uno die ad lib. triginta aquæ hauſit, quæ tamen ut hauſta eſt, ita per urinam rurſum excreta eſt. Hanc bibendi aviditatem uſque ad partûs tempus retinuit. In puerperio verò ad librarum viginti menſuram bibendo progreſſa eſt. Tandem verò tranſactis à puerperio menſibus ſex, cùm jamdum ad minùs libras quatuordecim ſingulis diebus hauriret, ad me venit, quid ſibi accideri narrans, ac conſilium expetens. Ut verò magis ei fides haberetur, adduxit unà ſecum notas quaſdam fœminas, quæ ipſæ quoq; ſe rem ita habere conſtanter affirmârunt. *Cl. V. Jac. Oethæus lib. Obſerv. propr.*

† De notis quibuſdam, quæ infantium corporibus imprimuntur, matribus picâ laborantibus, vid. *Digby de Immortal. Anim. Rat. l. 2 cap. 38. p. 329.* add. *Ejuſd. Orat. de pulv. ſympath. p. 111. ſeq.* Miram gravidæ picam recenſet *Salmuth. Cent. 1. obſ. 41.* de picâ plumbum appetente, vid. *Tulp. l. 4. c. 23.*

Observatio IV.

Gravidarum malacia aliquando noxia.

Vidi Uxorem Nicolai Domini Franciſci de Barbarino, quæ in quadam ſua prægnitie comedit circiter libras XX. piperis, & tamen non abortivit, ſed poſt partum remanſit ei fluxus menſtruorum cholericorum ſubtilium, quo ad menſes ulcerata eſt ejus matrix, & mortua eſt. *Nicol. Florent. Serm. 5. Tract. 4. cap. 36.*

Nos ſuperioribus diebus mulierem útero gerentem curavimus, quæ ob cittam, id eſt, malaciam, quam patiebatur, frequenter glaciem comederat, ex quo in intenſiſſimam tuſſim incidit, & ventriculi dolorem, primámque coctionem ægerrimè conficiebat: quæ quidem in ſanitatem reſtituta fuit, ſed tardiuſculè; huncque ordinem ſervavit, primò à tuſſi liberata eſt, deinde à ventriculi dolore, denique à virtu-

tis concoctricis imbecillitate: hoc autem fuit [illegible] fere ex menſium a partu *Vaſſavolus Com. ad aphor. 2.4. lib. 5. Hipp.*

Ruſtica quæ [illegible] am utero gerens cum marito e [illegible] urbe regreſſa dumum eſt, marito [illegible] aſtente: huc rev[illegible]us deprehendit, quem ab ea devoratum pro piſce: [illegible] utero tum puerpera, ſed cùm poſtea narr[illegible]illet [illegible], ſtat[illegible] expir[illegible]t. *Vicentrichius de monſtris, pag. 161.* Conſ. quoque *[illegible]lmuth. Cent 3. obſ. 6.*

Observatio V.

Gravidis malaciam nonnunquam poſt partum aliquandiu extendi, & durare.

MEmini ego in muliere quadam hoc malum in graviditate ortum, à partu etiam ultra annum duràſſe, nec ſcio quouſque. Pallida erat, phlegmatica, macra, menſes ferè detinebantur, fluore albo infeſtabatur. Infans brevi interiit. *Geſnerus Hiſtor. Anim. lib. 3. de Pica. G.*

Observatio VI.

Gravida quædam, aſſiduè ſedendo & nendo, mirâ alvi aſtrictione correpta eſt, ex qua tandem in ſæviſſimos Colicos dolores incidit, qui eidem fœtum, immaturum quidem, ſed vivum extorſerunt. A partu ingenti ventris tumore adeo non ſubſidente, ut magis exauctus fuiſſe videretur: quæ paulo poſt vitam finijt. Aperto ejuſdem corpore Colum inteſtinum ſuâ ſede pulſum & gangrænoſum, unâ cum vicinis muſculis abdominis denigratum, & ad cantbari amplitudinem fæcibus infarctum, deprehenſum fuit, reliquis inteſtinis undique flatibus admodum prodigiosè diſtentis.

FOEmina quædam uterum ferens, per omne geſtationis tempus, neq; minùs ultimo menſe, totas dies indeſinenter à ſummo manè in multam noctem acu nebat, perpetuò ſedens, in ſeſe quaſi contracta & incurvata, prono capite (ut ſolent) acui intenta: hinc in ventris tantam conſtipationem incidit, ita ut totis decem, quindecim, viginti etiam diebus, ne ſemel quidem alvum deiiceret: id quod illa parvi faciens neglexit, pergens quouſque poterat, tum ſedendo, tum nendo: [illegible] nec præ incredibili ventris tumore & dolore, (quorum utrumque ex alvi fæcibus retentis contractum erat) ſedere ulteriùs, ac nere non poſſet. At quid fit? Decumbit miſera, tormina ventris, ejuſdémque tumor indéque orta anxietas creſcunt indies, ac in tantum augentur, ut res in extremo periculo videretur eſſe omnibus, quotquot illam adibant. Suppoſitoriis, & clyſteribus, ad alvum ciendam, vel dolorem leniendum, proficiebatur ne tantillum quidem: clyſter enim qualiſcunque vel quamuſcunq; injiceretur, in recto nonnihil tantum hærebat (ut res tandem patuit) inteſtino, paulo pòſt regreſſus, nihil prorſus fæcum ſecum educebat. Partûs inſuper labor, durantibus his ventris torminibus illam occupat, accerſitâque obſtetrice fœtus, etſi immaturior, vivus tamen editur ſic rectè. At etiamſi fœtus egreſſus eſſet, ne tantillum quidem detumuit venter, ſed idem, ne dicam major, & tumor, atque renitentia, & dolor permanebant, ut res aſpectu etiam terribilis eſſet aſtantibus, exiſtimantibus fore, ut jamjam præ nimiâ tenſione rumperetur venter. Quid multa? Diem ægra ſuum obit, ipſamet rogans, ut ſibi mortuæ aperiretur atque inſpiceretur venter: factum. Ibi verò colon inteſtinum, ſecto peritonæo, & ſublato omento, primum omnium è ſede ſuâ emotum ſeſe oculis offerebat totum gangrænoſum: color ex cæruleo nigricans; qui color etiam per abdominis muſculos & [illegible] m[illegible] nimiâ extenſione extenuata quidẽ illa, tranſparebat. Ea verò inteſtinum illud apparebat magnitudine, [illegible] canthari, [illegible] te n r[illegible] flatibus [illegible] l[illegible]n, e[illegible] p[illegible] g[illegible] ot bus [illegible] ro ſt[illegible]ris [illegible] ſi[illegible] ſeu pro[illegible] ſique contra [illegible] long[illegible] co ſuo d[illegible]ceſſerat uſque ad [illegible] re[illegible] namque juxta ductum rectorum muſcul[illegible] minis, ſitum conſpiciebatur, à ventriculo [illegible] dio deſcendens. Hinc abſq; dubio ipſius [illegible] quâ parte recto inteſtino continuatur, c[illegible] cta, tota via fæcibus & flatibus exituris c[illegible] rò intraturis in univerſum præcluſa eſt. [illegible] perforato colo ſordidiſſimarum fæcum [illegible] bat, ac ſi jumentum aliquod mactaſſes. A[illegible] nifeſtum eſt, quid gravidis conferat multa v[illegible] taria, neglectâque alvi dejectio, maximè [illegible] mum uſque geſtationis menſem producta. [illegible] *ſimus Franciſcus Tidicans, de ſuis mihi per [illegible] Scholtzium communicatis Obſervationibus.*

Observatio VII.

De morbis acutis mulierum utero gerentium.

EVenit aliquando, ut mulieres, d[illegible] runt, vel ſunt in puerperio, diverſis c[illegible] morbis: qui ſi vel neglecti, vel mal[illegible] in perniciem ducunt. Quare hos [illegible] tûs conſiderantes, primò agem[illegible]s d[illegible] morbi[illegible] acu[illegible] mulierum prægnantium: ſecun[illegible] de his, qu[illegible] in pu[illegible]perio ſupervenire ſolent; quid enim in his agen[illegible] ſit, & quomodo Medici hos curare d[illegible]beant, no[illegible] quet, nec qui ita artem hanc communiter faciun[illegible] cum iſtum explicâſſe videntur. Primam autem aggrediens dico, quòd tria habemus præcipu[illegible] dia, quibus potiſſimùm in morb[illegible] utimur acu[illegible] cet rectam victus rationem, ſe[illegible]ionem venæ, [illegible] macum: quæ omnia conſideranda ſunt an conv[illegible] & ſi conveniant, quomodo in utero gerentib[illegible] niſtranda ſint. Quoad victum, nulli dubium, [illegible] morbis acutis victu tenui, imò aliquando [illegible] uti debeant ægrotantes, qui tamen in ute[illegible] bus non ita tutus eſt. Unde *Galenus comm. ad 30. h 5.* exponens ſententiam Hippocrat. dicenti[illegible] *herem utero gerentem capi ab aliquo morbo acut[illegible] iſſe*, dicebat ex morbis acutis utero geren[illegible] imminere periculum, alterum ex magnitudine quæ fœtum occidere poteſt; alterum ex ten[illegible] qui morbis debetur acutis, cujus ratione [illegible] defectu fœtum deſtruimus: quod alimentum, [illegible] hanc ſervemus) non verebimur craſſius exhib[illegible] bres continuas victu intempeſti[illegible]o augent[illegible]s, [illegible] occidemus. Quare hinc (quoniam & fœtu[illegible] trem ſimul, ut res proſperè ſuccedat, ſervar[illegible] duo habemus; unum, quòd ratione fœt[illegible]s [illegible] victu, cibi aliquid adjicere; alterum autem, qu[illegible] ne acutiei morbi detrahere debeamus, Q[illegible] bus indicationibus contrariis exiſtentibus, & neglectis mortem minantibus, hinc M[illegible] nuem, nec plenum, ſed Mediocrem [illegible]pere[illegible] ex quo nec fœtus decidere, ne[illegible] [illegible]rbus [illegible] poterit: nam ratione fœtus fa[illegible] [illegible] tio victûs, quæ nec morbo put[illegible]t eſſe [illegible] nutenere & fœtûs, & matris vires tantùm, n[illegible] n a[illegible] eas gravare poſſit. Unde in morbis acu[illegible] te[illegible] tium, poterit Medicus aſcendere ad jura [illegible] pullorum, in quibus ferecula paren[illegible] vel [illegible] ſolvatur: aliquando ad lutea ovorum [illegible] bilia, abſtinendo tamen ſemp[illegible]r à vi[illegible] & omnibus his, quæ multùm nutrire, & inde m[illegible]

poſſunt Hæc de genere victûs: quo sutem ad ... quantitas ſit major, vel minor pro ratione ... inoris magnitudinis fœtus. Unde major ... ultimis menſibus; quoniam tunc fœtus uberiori indiget alimento: in medio autem ... moderatus: in principio verò geſtationis ... moti quantitatis, vel parum immutatus ab ... uteretur, ſi mulier non concepiſſet. Hæc de ... auxilio.

... cundum auxilium erat ſectio venæ, quæ ex ſenten- ... pocratis, lib. 4 reg. acut Text. 19 in omnibus acu- ... is florente ætate, & conſtantibus viribus ad- ... nda eſt; quod idem comprobans Galenus in il- ... mas 11. Hanc ſectionem venæ docet *Hippocra-* ... *Aphor* 31. in utero gerentibus abortum cauſa- ... cavendam eſſe, dum dicebat: *Mulier utero ge-* ... *ante miſſo ex vena abortit, & magis, ſi fœtus ſit* ... re dubitandum venit, an hoc ſecundo auxi- ... entibus utero gerentibus, dum acuto morbo ... r, uti conveniat; quoniam ſi non ſecetur ve- ... us ſævior redditus patientem necabit: ſi au- ... tur, incurret mulier abortum, qui eſt caſus le- ... cuto morbo. Hæc difficultas ita explicanda M... er ute o gerẽs, miſſo ſanguine è vena, abor- c... acto ſanguine ſubtrahitur alimentũ fœtui, ... tui hoc non ſubtrahatur ex ſectione venæ, ... m abortum ex hoc incurrere debet: hoc fiet, ſi ... us eſt minor, ſicuti eſt in primis menſibus, tũc ... angvis; cùm enim his temporibus fœtus plu- ... n indigeat ſangvine, pro ſui nutrimento, ſi ſe- ... na, non erit periculum quòd fœtui alimentum ... ur, & eò magis, ſi mulier patiens fuerit ple- ... Unde à primo menſe uſque ad quintum, tutò ... o adminiſtrari poterit. Circa autem ultimos magis rem circumſpiciat Medicus; quoniam ... s major hiſce diebus factus ſit, copioſiori que digeat alimento, non ita tutũ erit ſecare venam. ... mulier ſangvine abundet, & copioſa admodũ ... næ ſectio; tutò mitti poteſt ſangvis; quoniã ... edabi... morbus, nec tantum alimenti fœtui ſub- ... tur, ut hinc mulier abortum incurrat. Si autem ... tur al ter ſenſiſſe *Hippocrates, loco citato lib. 5. Apho-* ... 1. clarè docens, ſangvine miſſo mulierem utero ... m abortum pati: Animadvertatur, quòd longè ... s venam ſecamus, ac faciebant antiqui: Illi e- ... bras, nos ad uncias ſangvinem mittimus. Non ... um quàm ad Cotylam conſveverant ut pluri- ... e prima vice venam, cujus dimidiam quan- poſtea in ſequenti repetebant. Cotyla autem, ... à *Galen. in lib. de ponder. & menſur.* habet vi- ... decem, mellis autem tredecim: cùm verò ſan- ... minùs, vino autem magis ponderet, Cotyla ſangvinis ferè uncias duodecim. Nos au- ... tam quantitatem, etiam in robuſtis viris, ne ... n mulieribus, non aſcendimus, niſi rarò, & ... tudo ingens exiſtat, & urgentiſſimus ſit ca- ... d uncias tantùm ſangvinem mittimus; quam ... tem in utero gerentibus ſervantes, nunquam ... onſtantibus abortum cauſabimus. Imò ad ... das mulieres ab abortu, quæ in hunc incur- ... multitudinem & copiam (quæ in multis ge- & abundare, & per plures dies, dum non con- ... opioſè menſtruis temporibus expurgari ſo- ... vinis fœtum ſuffocantis, & occidentis, nullum remedium excogitari poteſt ſectione venæ; ... or ego me plurimas ab abortu, in quem fre- ... inciderant, ex ſola ſangvinis miſſione, primis ... s factâ, præſervaſſe. Non ita tamen cenſen- ... d ſangvinis miſſione, vel moderatâ, vel par- ... o gerentibus adminiſtranda, ut unquam non ... m in uſum, ſi copioſè fiat; interdum enim iſ ... menſe copioſa ſangvinis miſſio facta, non ſpernendum attulit juvamentum. Et ego aliquando hanc venæ ſectionem copioſe factam in ultimo menſe, inſtante partûs tempore, dum utero gerentes ardenti conflictarentur febre, plurimoque abundarent ſangvine, tentavi, & hinc remiſſionem febris, ac partûs accelerationem ſperans, utrumque ex ſangvinis miſſione conſequutus, ſummâ cum utilitate adminiſtravi, fœtumque & matrem unà periclitantem ex hoc ſolo remedio ſalvavi. Quod remedium in aliquibus prætermiſſum, & à Medicis verba ſolùm Hippocrat. & non ipſam rem ponderantibus neglectum fuit in cauſa, ut conceptus ſæpe unà cum matre, à plenitudine, & fervore ſangvinis ſuffocatus, miſerabiliter periens. Quare commendo in ſimili caſu copioſam ſangvinis miſſionem; in cæteris autem moderatam, & ad uncias factam, quam ad præſervationem ab abortu, ubi à plenitudine immineat, ſummopere probo. Nec iſta contra Hippocratis Galeníque ſententiam erunt, quia ſalutem ægrotantium non vanas opiniones ſectati ſunt. Et hæc de ſecundo auxilio.

Tertium auxilium erat pharmacum, quod an conveniat, & quando conveniat in utero gerentibus, clariſſimè docet *Hippocrates lib. 4. Aphor 1. & Galenus ibid.* quo loco habetur, in his mulieribus nunquam convenire pharmacum, niſi materia turgente, nec turgente materiâ ſemper admittendum eſſe, ſed ſolùm à quarto menſe uſque ad ſeptimum. Hunc Aphoriſmum audivi nonnullos Medicos ad indicationem ſectionis venæ tranſtuliſſe. Sed longè alia eſt ratio ſectionis venæ, & alia pharmaci; ſectio enim venæ ſuſpecta eſt, quia per eam alimentum fœtui ſubtrahitur: at pharmacum non ratione ſubtractionis alimoniæ, ſed quia in utero gerentibus maximam facit commotionem, unde diſruptio ligamentorum, & abortus impendet, periculi plenum eſt. Quod perpendens Hippocrates, abſtinebat à pharmaco primis & ultimis menſibus; in medio autem tempore, nonniſi turgente materiâ concedebat. Hoc idem ponderans Galenus, duo dicebat: Alterum, quòd cùm primis & ultimis menſibus facilè ex validis motibus, in illis ex ligamentorum mollitie, in his autem præ gravitate fœtûs, diſrumpantur ligamenta, ideò nec primis, nec ultimis menſibus unquam pharmacum admittendum eſſe; in medio autem tempore, quo firmiorem habent conceptûs coalitum, unde tunc mulier poteſt fortiores ſuſtinere motûs ſine fœtûs offenſione, nonnunquam adminiſtrandum fore. Alterum erat, quòd in intermedio hoc tempore, non indiſcriminatim conveniat pharmacum, ſed ſolùm quando materia turget: Ratio eſt, quoniam in materiâ turgente exhibito pharmaco, nec magna fit in corpore commotio; quia humores turgentes ſponte facilè hinc inde defluunt naturáque motum adjuvante facillimè levi pharmaco educuntur, cujus merito dicebat Galenus. Cùm natura ad hos expellendos humores incitatur, non vehementi pharmaco, ſed aliquo manum porrigente, & hinc humorum motum ad alvum deducente ſolùm indigere: cujus ratione ſatis liquet, minorem ex materiæ turgentis, quàm fixæ purgatione in corpore commotionem fieri; & ideò nec hinc utero gerentibus diſcrimen abortûs in intermedio tempore, præcipuè cùm in his menſibus fœtûs externis cauſis, tum quia coalitum firmiorem habent, tum quia gravitate non ponderant, non ita facilè cedunt, imminere poteſt; & ideò ſummâ cum ratione ab Hippocrat. ſtatutum eſt, à quarto menſe uſque ad ſeptimum, ſi materia turgeat, has medicandas eſſe. Quam *Hippoc.* ſententiam *Galenus libr 1. Epidem. Sect. 3. Comment. 29.* amplificat etiam uſque ad tertium menſem, hæc verba habens: *Iam illud quoque meminiſſe par eſt, fœtum trimeſtrem, & quadrimeſtrem præter cæteros injuriis reſiſtere.* His igitur omnibus prædictis menſibus poterit Medicus, materiâ turgente,

pharmacum adminiſtrare. At quæ erunt pharmaca hæc? Non profectò electiva illa, & vehementiora medicamenta; tum quoniam hæc maximam in corpore commotionem faciunt, tum etiam quoniam in materia turgente iſta non conveniunt, quæ materia turgens manum porrigente pharmaco, & ideò leni tantùm indiget, quale erit ſyrupus roſatus ſolutivus, Manna, Caſſia fiſtula, Rhabarbarum, & hujuſcemodi lenia, & benedicta pharmaca, quibus urgente neceſſitate parum quid vel diaphænic. vel electuarij de ſucco roſarum addere poterit Medicus, nunquam tamen iſta tranſcendens. At his eiſdem medicamentis auſi ſunt nonoulli uti, etiam in utero gerentibus, non turgente, ſed firmatâ materiâ, confiſi benignitate eorundem medicamentorum; ac opinantes ideò pharmaca in firmatâ materiâ Hipp. & Galeno ſuſpecta fuiſſe; quoniam ætas illa tali genere medicamentorum caruerit. Sed animadvertant hi ex Galeno, quòd talia medicamenta ſunt ea, quæ adminiſtranda ipſe docet turgente tantùm, & non firmatâ materiâ; quam firmatam nullo pacto movere pharmaco præcipit. Unde cùm vehementiora pharmaca nullo conveniant tempore geſtationis uteri, & lenia tantùm conveniant turgente materiâ: nec etiam iſta unquam convenient, ubi materia non turgeat, ſed firmata ſit. Hæc enim medicamenta, quæ turgente materiâ, quoniam commotionem & agitationem eadem turgente in corpore non faciunt, conceduntur, ſi firmata fuerit materia, cùm ad motum, naturam adjuvantem & incitatam non habeant, materiáque de ſe ſit ſegnis, ut ex immobilitate apparet, magnam erunt apta inducere commotionem, valdéque agitare poterunt utero gerentes, & fœtûs: cujus validi, & importuni motûs ratione, diſrumpi facilè ligamenta, & abortus ſubſequi poterit. Quare ſemper in tali caſu hæc eadem medicamenta valde ſuſpecta erunt, & ideò nunquam in uſum recipienda ſunt, niſi materia turgeat. Quòd ſi interdum proficuè, nullóque ſubſequente incommodo, hæc à quibuſdam Medicis adminiſtrata fuerint, út in nonnullis contigiſſe vidi, hoc robori mulierum, & fœtûs firmitudini, quorum ratione vidi etiam tolerata medicamenta abortiva in aliis, quæ ſponte abortum procurabant, non rationi, quæ in hoc nuſquam eſt, adſcribant, regulámque ex his, quæ præter rationem & artem fiunt, non condant. At dices, quid igitur excluſo pharmaco agendum erit? Alia habemus ingenia, quibus poſſumus ſuperare morbos, ſicuti victûs rectam rationem, præparantia humores, concoquentia, clyſteria lenia, ea quæ poſſunt materias ad vias ductum deducere, & alia ſimilia, quæ tentanda ſunt relicto pharmaco, & hoc præcipuè in febribus ipſis; cujus pharmaci ne meminit quidem *Galenus in lib. Method.*, in quibus perfectiſſimam omnium febrium curationem, & curandi methodum docuit, innuens non ſummam curationis febrium in ſolo conſiſtere pharmaco. Sed contra hanc ſententiam videtur eſſe *Galeni* locus, *Comm. ad Aphor. 55 lib 5.* ubi reddens rationem, quare utero gerentes febre detentæ vel abortiunt, vel cum periculo pariunt, inquit, quòd hæ mulieres aliquando corripiuntur febribus adeò vehementibus, ut ex neceſſitate abortiant; aliquando autem corripiuntur quidem febribus non vehementibus, ſed mediocribus, in quibus cùm à Medicis non ſufficienter purgentur, utpote qui valida medicamenta exhibere mulieri gravidæ non poſſint, aliquid ſupereſt reliquiarum humorum vitioſorum in corpore, ex quibus poſtea frequenter fiunt recidivæ, & diu laborant, unde tandem vel abortiunt, vel difficulter pariunt. Ex quibus verbis patere videtur, Galenum concedere purgantia medicamenta in utero gerentibus, etiam in quibus materia non turgeat: Ubi enim febres ſunt mediocres, non turget materia, cùm turgere, (ut ubique habet Hippocrates) ſit proprium acuti morbi, in quo non mediocres, ſed vehementes fiunt febres: & ſi valde purgantia medicamenta non concedit, innuit tamen lenia exhiberi poſſe, dum habet hæc verba: *Sed cùm non purgentur ſufficienter aliquid ſupereſt reliquiarum in corpore vitioſorum humorum*: quibus paulo pòſt ſubdit: *Non potentibus Medicis mulieri gravidæ aliquod validum auxilium adhibere*: & ideò purgationem, licèt non à valido pharmaco factam, concedit. Quare ad mentem Galeni, lenientia, & benedicta pharmaca convenire videbuntur. At res longè aliter ſe habet: quoniam Galenus clariſſimè pharmacum excludit per ea verba, dum habet, *mulieri gravidæ nullum validum auxilium adhiberi poſſe*; validum enim auxilium eſt pharmacia, ut ubique ipſemet docuit. Cùm autem inquit, quòd mulieres utero gerentes, in febribus mediocribus non ſufficienter purgantur, confirmat in his excludendum eſſe pharmacum: non purgantur enim ſufficienter, quoniam in iis illa tantùm purgatio adhiberi poteſt, quam docuit *lib. 2. Method. cap. 9.* in febribus putridis adminiſtrandam eſſe: Ubi monuit, expellenda eſſe ea quæ putruerunt, per urinas, & alvum, & ſudorem, & quandoque per vomitum, ſi materia ſuâ ſponte eò impetum capiat; ad quam intentionem ptiſanam proponit, & aquam mulſam, & oxymeli, & apomeli, & decoctum radicis apii: quòd ſi venter ſponte nihil reddat, aquam mulſam cum oleo injiciendam per clyſterem jubet. Talem purgationem, quæ imminuere materiam poteſt, in utero gerentibus adminiſtrare poſſumus: at eam, quæ eradicare materiam peccantem poteſt, ut quæ pharmaco electivo tentatur, non utique debemus, cùm in his valida præſidia adhibere nequeamus; & ideò jure dicebat Galenus, quòd cùm hæ ſufficienter non expurgentur, quoniam integro pharmaco expurgari non poſſunt, ſupereſt in his aliquid vitioſorum humorum, cujus merito febres vel protrahuntur, vel recidivæ fiunt. Quâ de re concludatur, pharmacum in utero gerente nunquam, niſi turgente materiâ, adminiſtrandum eſſe.

Qui priſcam hanc Medicorum antiquorum ſententiam non animadverterunt, vel neglexerunt, non tantùm ad expurgandas mulieres utero gerentes, ſed etiam ad provocandum abortum pharmacum exhibere auſi ſunt. Hi conſpicientes mulierem gravidam, pleuritide, peripneumoniâ, anginâ, febre ardenti, & ſimili alio acuto detineri morbo, ajunt caſum eſſe ferè impoſſibilem curatu, quoniam ratione geſtationis uteri mulier debita & opportuna his morbis non poteſt ferre remedia, unde neceſſarium eſt, ut vel mater, vel fœtus pereat. Judicant autem, ut ſalvent matrem, fœtum excludendum, & abortum procurandum eſſe, ut mater à ſtatu hoc naturali liberata, tutiùs poſſit omne remedii genus admittere; & ideò ad hanc intentionem nonnulli auſi ſunt exhibere pharmacum ſolvens, & alia abortiva medicamenta, dicentes, ſatius eſſe fœtum interfici, ut ſalvetur mater, quam eundem unà cum matre periclitantem, ex prætermiſſo pharmaco conſervare velle, quod poſtea in utriuſque perniciem ceſſurum eſſe affirmat. Hæc ſententia nequaquam admittenda eſt, utpote quæ nec monumentis antiquorum, nec rationi conſona ſit. *Hippocrates in jurejurando* ſuo promittit, ſe nulli fœminæ, quò partum abigat, perdátve, medicamentum unquam daturûm eſſe, monétque *in libro de natura muliebri*, ubi mulier conceperit & prægnans ſit, ſi eryſipelas in utero fiat, cùm tamen eam perituram cenſeat, non utendum eſſe his cibis, ac potibus, à quibus fœtus corrumpatur. *Galenus* nunquam docuit abortum procurandum eſſe, fœtuſque ita ſemper curam habuit, perinde ac viventis hominis, & in morbis acutis mulierum prægnantium monuit lethale eſſe abor-

tum

...ri. Unde *lib.5. Aphor. comment 30.* explicans ...ſententiam dicentis: *Mulierem utero gerentem ab aliquo morbo acuto lethale eſſe*, hujus rationem aſſignabat, imminentem abortum, qui ex duobus pendere poteſt: primò, ex magnitudine febris fœtum occidentis; ſecundò, ob tenuem victum in morbis acutis neceſſarium, qui obſervatus, ex alimenti defectu, conceptum deſtruit. Quare cùm lethale ſit mulieri ...gnanti, capi morbo acuto; ex parte fœtûs, quia e... imminet abortus, hinc clarè liqueat in morbis gra...bus nunquam abortum procurandum eſſe. Cùm e... hic caſus, per ſe ſemper ſit diſcrimine plenus, ſi in ... graviori contingat, cùm malum malo addatur, ...tremum vitæ periculum deducetur. Quare ...uam nec pharmacum, nec abortivum medica...m, ad hanc intentionem exhibeatur, ſed ſemper ...bat Medicus conſervationi fœtûs, quantum in ...teſtate erit, omnis rectè circumſpiciens & men...s, fœtusque & matris ſimul ſummam habens ra..., ne partu interfecto unà & matrem interficiat, ...ſ...ctum eſſe ab his Medicis apparet. Quòd ſi ...tum nonnunquam viſum ſit, ut ſuperius dixi, ...on rationi, ſed robori mulierum, per quod erra... Medicorum tolerare potuerunt, adſcribant. Et hæc ... horum trium auxiliorum in mulieribus, dum u...g rentes morbo acuto laborant, adminiſtrandorum. *Salius cap. 22. de affect. Partic.*

Observatio VIII.

Gravida, acutis morbis correpta, ſervata.

MUlierem gravidam, morbo quopiam acuto corripi, pernicioſum *Hippoc. Aphor. 30. ſect. 5.* teſtatur. ... intelligimus lethale, non quòd ſit neceſſe, ...ierem correptam morbo acuto, interire: ſed quia ma...na ex parte. *Hipp lib. de morb. mul. circa initia* com...norat morbos acutos, quibus mulieres gravidæ magnâ ex parte intereunt, cujuſmodi ſunt pleuritis, ...pneumonia, eryſipelas uteri, angina, febris ardens, ...enitis, epilepſia, apoplexia, convulſio, tetanus, &c. ...que maximè, ſi hi morbi ſint magni, & vehementes. ...ultæ tamen ex his morbis evaſerunt, ut quædam ...er laborans febre ardenti, cujus meminit *Hippoc. ...1. Epid.* Præterea multas videmus hodie ex noſtris ...leſcere: fortaſſe quia fortiores ſunt, quàm tem...re Hippocratis; vel quia noſtris auxiliis juvantur, ut ...lebotomiâ, quæ Hippocratis temporibus reproba...tur. Itaque ſententia hæc non eſt univerſalis, quia magna pars noſtratium evadunt: & contrà moriuntur ...æ, præſertim ſi vehemens fuerit morbus. Quod ... hic dicit in genere, particulatim explicat *lib. 1 de ...b. Mulierum circa initia. Hollerius Comment. ad Aphor. 30 lib. 5. Hippocratis.*

Nos profectò plurimas vidimus, multas quoque vi...e amici, vel pleuriti, vel pulmoniâ, vel angina, aliòve ...piam acuto morbo correptas, non modò abor... perpeſſas non eſſe, ſed evidentiſſimam utilitatem ...ſecta ſenſiſſe, non ſolùm in mediis menſibus, ...ibus Hippocrates fieri ſuadet, verum etiam in pri... & ultimis.

... mulieri Alcmarianæ cui nomen Remula erat, ...orum 24. cùm ſanguinea & robuſta eſſet, An. 1549. ... Octobri, cùm ſæviſſimâ pleuritide laboraret in ...o menſe partûs, hoc eſt, in principio noni men... ſanguinem ad uncias quatuor ex baſilica vena ejuſ... lateris, detrahi ei juſſimus, & convaluit. *Foreſt. ...o ad Obſervat. 27 lib. 2. de feb.* quo plures conſimi...ſtorias recenſet.

De variis ſymptomatibus in prægnante *vid. Horſt. part. 2. l. 1 ob. 10. Roder. a Caſtro de morb. mul. p. 269.*

Observatio IX.

Mulieres prægnantes, nonnunquam Diarrhœas innoxiè uſque ad tempus partûs ferre.

HOc admonitum volo, ut ubi videris fluorem ad ſiſtendum inobedientem futurum, ne multùm urgeas. Ferunt enim nonnunquam prægnantes, ejuſmodi Diarrhœas, uſque ad partum citra noxam: ut contigit in uxore fratris mei, quæ prægnans, per quatuor menſes ſanguinolentas dejectiones, etiam cum raſurâ inteſtinorum, paſſa eſt, nec ullo medicamento ſiſti poterant tandem excluſo fœtu ſano & incolumi, ſponte ſuâ intermiſerunt. *Joan. Neſius conſil. 32 lib. 2. per Laurentium Scholtzium publicat.*

Observatio X.

De utero gerente muliere Dyſenteriâ laborante.

PRægnans mulier, quum geſtationis nonum menſem ingrederetur, dyſenteriâ lethali corripi cœpit, quæ nullis præſidiis domabatur. At quum pareret, illicò dyſenteria reſtricta eſt, & illa paulatim ſanitatem conſecuta fuit. Alteram novimus prægnantem ſex menſium, quæ quum dyſenteriam patiebatur, abortivit, & ſana facta eſt. *Amat. Luſitanus Centur. 2. Curat. 41.*

Observatio XI.

Gravida, febri continua, cum tertiana intermittente & periculoſiſſimis ſymptomatis correpta, liberatur.

IPſe nuper excubui triginta ferè noctibus, cum aliis duobus Medicis, ut morbi ſævitiam contunderem, quo conflictabatur M. Comitiſſ. à Tor quæ utero gerebat cum his ſymptomatibus, diarrhœâ bilioſâ, cum torminibus, & periculo dyſenteriæ, dolore capitis, difficultate ſpirandi, cordis palpitatione, animi frequenti exolutione, uteri præfocatione, anorexiâ. Quæ omnia caſûs erant febris continuæ, cui tertiana intermittens complicabatur, à quibus ſanata eſt auxilio Dei Opt. Max. *Montuus in Epiſt. dedicat. ad Ludovicum Burgenſem, Theoreſi Medicæ Authoris præfixâ.*

Observatio XII.

Mulier in ſeptimo geſtationis menſe gravi pleuritide correpta, ſine ſanguinis miſſione, ſudore & ſputo copioſo manante, ſub vigeſimum diem integrè curata fuit, fœtu ſalvo!

FIlia Trophimi Icardi viro nupta, uterum geſtans, in ſeptimo geſtationis menſe, in pleuritidem gravem incidit, cum oregmone, id eſt, ſtertente ſpiritu in aſpera arteria inter reſpirandum percepto: difficilimáque ſpiratione comitante, cum febre acutiſſima, delirio, atque vigiliis. Sibi ſangvinem mitti non paſſa eſt, ob imprægnationem, & matris, ac aſſidentium repugnantiam. Tandem in ſeptimo, naturæ vi ac ductu ſcreare cœpit, remediis tamen adjuta multis, eclogmatis, potionibus expectorantibus, fotibus, ſyrupis, ungvinibus. Remitti febris undecimo die incipit, procedit ſputum coloratum, coctum, ſine magna difficultate emiſſum. Vigeſimo integrè decrevit, & liberata eſt, ſudore copioſo manante. Filiam poſtea peperit vitalem & incolumem ſuo tempore, nempe nono exacto menſe. Ut videre ſit, Deum Opt. Max. quos vult ſuâ miſericordiâ ſervare, eos præter ſpem omnem & hominum opinionem ſervari, artis etiam curativæ neglectis canonibus: & ſervari interdum eos de quibus Medicus deſperaret, quod eſt à noſtris proditum. *Valleriola lib. 6. Obſervat. 6.*

Observatio XIII.

De pleuritide ſiniſtri lateris gravi, in muliere prægnante, ſine ullis propè medicamentis, ſed ſolo naturæ ductu, infra quartam diem ſanata.

MArgareta, uxor Boni fide Brunetti Pharmacopoei Arelatenſis, juvencula, optimo corporis habitu prædita, utero gravis, in octavo geſtationis menſe conſtituta, pleuritide acuta in ſiniſtro latere, cum febre gravi, tuſſi moleſta, & ſpirandi difficultate corripitur. Uno die miraculo curata, non miſſo ſanguine, non cucurbitulis adhibitis ullâve purgatione, duobus tantùm illi præſcriptis clyſteribus emollientibus, ſputo eodem die cruento plurimo, & cum facilitate emanente; ſudore interim copioſo ſub noctem inſecuto, poſtridie ſana evaſit, abſq; dolore, abſque febri, (quæ tamen vehementiſſima in ea erat) & abſque ullis ſymptomatis à morbo relictis, integrè curata remanſit: tantũ natura in bene habito corpore, & florenti ætate poteſt! Obſervatum Arelate, An. 1561. ſub finem menſis Aprilis. *Idem lib. 4. Obſerv. 1.*

Observatio XIV.

De ploratâ Angina in prægnante curata.

NOvimus mulierem, quæ annum trigeſimum ſextum agebat, in ſexto menſe prægnantem: ad quam Anno 1562 in pago cui Sylva nomen erat, propè Delphos, decumbentem ex graviſſima angina, in qua muſculi gutturis interiores & exteriores inflammati erãt, adeò ut penè ſuffocaretur, acciti fuimus, cùm jam ſecundus dies ageretur, quo fauces præcluderentur, ob inſignem tumorem, qui in parte colli dextrâ durus hærebat, ſuperiùs etiam fauces occupans, & intus tum guttur, tum fauces ſimul comprehendens, cum febre continua, & capitis inſigni dolore. Vix ſpiritum trahens, gulámque præoccludens, ut neque potum neque cibum, quantumvis molliſſimum deglutire poſſet. Cùm nocte præcedente alvum per ſe dejeciſſet, & vena ſecta eſſet, quatuor unciis ſangvinis emiſſis, ne animi deliquium ſequeretur in prægnante: deinde gargariſmis aptis, prout tempus morbi ſuadebat, adhibitis; & inunctionibus in collo peractis, tum emplaſtris commodè impoſitis, & cataplaſmate convenienti collo admoto, & venis etiam ſub lingua ſectis, tertio die tumor, qui intus latebat, parum detumuit, ut deglutire potum potuerit. Rurſus cataplaſmate diſcutiente & parum emolliente, etiam adjuncto nido hirundinis, poſt meridiem ſpectavimus tumorem magis ad exteriora vergere: & cùm iterum admoto emplaſtro conveniente, (cùm melius transglutire poſſet) Mannæ unciam unam ſemis, cum aquæ ſcabioſæ unciis duabus, in nocte ſumpſiſſet, tum per alvum depoſuit: & quarto die poſt alvi ſubductionem meliùs alimenta liquidiora ſumere poterat. Et cùm aliquo modo tuſſiret, Syrup. Viol. & liquiritiæ, adjecto zach. pend. lambebat; etiam cataplaſmate adhibito, per reſolutionem curata fuit ut ſeptimo; febre quoque eam relinquente, cum ab aſtantibus pro deplorata habita fuiſſet. *Foreſt lib. 15. Obſerv. 22.*

Observatio XV.

Gravida hydropica.

HIppocrates *2. de morbis* ſcribit, quòd ſi mulier in utero habeat, & fiat hydrops, corrumpitur fœtus. Unde etiam in hydropico utero poſſe fieri conceptũ, quotidiana etiam experientiâ probatur: mulierem videlicet non ſolùm conceptum & hydropem ſimul habere in utero, ſed etiam cum hydrope partum ad maturitatem perducere. Nam *Hippocrat. lib. de Aere, Aquis, & locis* dicit, apud Scythas mulieres ſæpe decipi, quòd exiſtimant ſe in utero ha[illegible] ſunt. Ideò anno el[illegible], V[illegible] res, quas M[illegible]ci putarunt ſol[illegible] menſtruæ ſunt un[illegible] cum aq[illegible] *Mercurialis, de Morb. Mulierum. lib. 1 cap. 2.*

[illegible] Aulici cujuſdam uxore[illegible] perit, præſente Cl. V. D. Joann. Eraſmo [illegible] Compatre & Collegâ tum meo Chariſſimo. [illegible] annos quindecim in conjugio ſ[illegible] vi[illegible] tria luſtra enixa eſt infantem mortu[illegible]m, nino, colore livido perfuſum, & quantum [illegible] aſſequi potuimus, vix quadrimeſtr[illegible]m, quẽ [illegible] bio tempore morbi ſui conceperat. Pauc[illegible] bus, ipſa quoq; diem ſuum obiit. De hac h[illegible] ſequens Epigramma meum, ad eund[illegible]m [illegible] conſcriptum.

Paucos ante dies ſtupefacti inſpeximus ambo
Quam longo afflixit tempore dirus hydrops.
Vidiſti tumidum cui me pertundere ventrem,
E cujus tantum abdomine fluxit aqua:
Illa eadem, Floriſſere, hac nocte puerpera [illegible]a eſt
Quæ ſterilis vixit hactenus in thalamo.
An non miraclis res annumeranda videtur,
Cui ſit poſteritas vix habitura fidem?
Quod priùs incolumi natura negaverat, illud
Oppreſſa morbo poſt tria luſtra dedit.

De Cl. V. *Joannis Peſthij Obſervationibus liber[illegible] communicatis.*

Mulier Alcmariana, quæ in P[illegible]a C[illegible]nia [illegible] ex hydrope decumbebat: hæc ipſa g[illegible] drope laborans, poſtquã peperiſſ[illegible], qu[illegible] [illegible]inde bus a partu mortua eſt, ventre aquæ di[illegible]tent[illegible] pe nente. Hinc ſuborta opinio eorum, qui [illegible]s ne[illegible] ignari ſunt, qui dicerent arborem in c[illegible] permanſiſſe, quæ multo antè increverat: alii [illegible] obſtetrix, ſecundum partum adhuc in corpore [illegible] conſtanter pronunciabant: aliæ ve[illegible] molæ [illegible] eſſe ſuſpicabantur: aderat etiam Empiricus, qui [illegible] las hepati adhærere ſomniabat, ex quibus aqua [illegible] trem deſtillaverat. Ego verò cùm [illegible] nerem ne[illegible] cundum partum eſſe, neq; molam, ſed ventrem [illegible] tum eſſe hydrope: & cum precibus quibuſdam [illegible] matronæ, vir eò perductus eſt, ut in uxore mortu[illegible] ret inciſio: quam cùm admiſiſſet, effluxit e[illegible] aquæ copia, ut octo congios Hollandicos, pl[illegible] cadaveri ſuppoſitũ reciperet. Erant autem i[illegible] cera, præſertim inteſtina, ferè omnia præter [illegible] renes, corrupta & livida, neque alius fœtus in[illegible] ventus eſt, neq; mola reperta: peritonæum ve[illegible] diſruptum erat, ex aquæ mole, ut arbitror. [illegible] planè conſumptum, ut ejus partes putridæ & [illegible] cernerentur: hepar verò in ſcirrhum erat mu[illegible] lienem quaſi lapidoſum conſpeximus. Sed arb[illegible] (ut ſycophantæ deliraverant) nullam inv[illegible] mus. *Foreſtus lib. 2. de incerto urinarum judicio.*

Anna Jacobi Ribes, ruſtici in vico, ſiv[illegible] o[illegible] *Hohenſteg* appellati, ventris inferioris tumore [illegible] ac penè incredibili, totis ac integris [illegible]re ſ[illegible] ſine ullo tamen domeſticorũ officiorũ, ac rei ſ[illegible] ſuæ impedimento laborans: tandem eo ipſo a[illegible] obiit mente capta, puerulũ pere[illegible]grantem ac pe[illegible] omnibuſq; corporis partibus e[illegible], ac v[illegible] peperit, permanẽte nihilominus i[illegible] [illegible] more. Magna fuit inter Medicos [illegible]orũ op[illegible] bat, diſſenſio, aliis molã, aliis hydropẽ, al[illegible] quidpiã à natura prorſus aliẽnũ, ut [illegible] tibus. Eo ipſo autẽ an. quo obi[illegible], dieb[illegible] quatuordecim ante obitũ, menti priſtinæ reſt[illegible]tu[illegible] interiit, relicto poſt ſe puerulo, q[illegible] p[illegible] admodũ diximus, peperit. Non [illegible]nt [illegible] cero paſtore [illegible]ius loci datum [illegible] mater prægnans ignoraverit, utrum [illegible]

[illegible] aret. Aperto à meipſo ex [illegible] nbitum, ipſius ventre, tan[illegible] ac fœtidæ, in ipſa capa[illegible], ut integras duas omas no[illegible] adæquare, ſi non ſuperare, po[illegible] tatis itaque ſummo cum ſtudio ac [illegible] corporis vi ceribus, nihil aliud obſerva[illegible] un hepatis gibbam partem, livido planè & [illegible] odam colore infectam. Lienis viſcus, per me[illegible] m, grum[illegible] ac putrefacti ſanguinis inſtar ſolidiore ipſius ſubſtantiâ quaſi colliquefa[illegible] enim ipſum leviter & molliter quidem cultro ad[illegible] us diffluxit, ac ſi ſolummodò con[illegible] tuſ[illegible], & niſi membranula ipſum cir[illegible] xſa ac integra permanſiſſet, proculdu[illegible] per ipſum defluxiſſet. Agatha, hujus ægræ [illegible] imi tumore ventris quodâ tempore quo[illegible], ſùm æſtate coraſis ad nauſeam uſq; ve[illegible] m ſubitò copiam aquarum per alvum de[illegible] â di tota illa ingens ventris moles, inter[illegible]. Priſtinæ itaque valetudini reſtituta iſta, ſi rectè memini, Annam poſtmodum pe[illegible] *r. CL. V. Melchioris Sebitzij mihi communi-*

[illegible] vicini noſtri Joannis Demleri veſtiarii [illegible] idam ſimul, & hydropicam vidimus. Quæ [illegible] tantum ad juſtum tempus pertulit, ve[illegible] m [illegible] uoq; vitalem enixa eſt: magnâ vi cum fœtu, & puerperii purgamentis, inter e[illegible] ofuſa: ventre æquè diſtento permanente. [illegible] ſtris vita exceſſit, quem mater paulo pòſt [illegible] *Schenckius.*

[illegible] vidâ, quæ pro hydropicâ habita fuit, & [illegible] onem fœtûs & molæ ſexto die obiit, in quâ [illegible] amentis factus fuerat cancroſus, vid. [illegible] *4 obſtetr. c. 5.*

Observatio XVI.

Embryo hydropicus.

E[illegible] uli quatuor vel quinque menſium [illegible], cujus totius corporis cutis & capitis [illegible], piloſa, aqua ſubter cutem tumebat. Cùm interi[illegible] narem [illegible] achum non umbilicum pertinere, [illegible] adere ſed in cavam venam ſub renibus de[illegible] univerſam ſeroſo ſanguine refertam eſſe [illegible] *L. V. Felix Platerus ex ſuis ad me tranſmiſ-ſationibus.*

Observatio XVII.

[illegible] nonnullis inſignis narium hæmorrhagia innoxia.

S[illegible] la multæ experientiæ Medicus, olim ob[illegible] vit Neptem Domini Proſdocimi de Comiti[illegible] antem, a qua exiverunt in duodecim diebus [illegible] odecim ſanguinis per nares, fœtusq; ſanus [illegible] erq; a morbo evaſit, vixítque puer. *Hor. Au-guſt. 1. cap. 6.*

[illegible] Fernelius, extitiſſe acutè ſebricitantem gra[illegible] e ſeptimo tanta copia è naribus ſangvinis [illegible], ut pelvim impleret, æquarétq; libras pau[illegible] quatuor, ſuperſtite matre, ſervatóque fœtu in [illegible] pariendi tempus, vegeto ac vivido, *Iodocus [illegible] 1. de curandis febribus contin.*

Observatio XVIII.

[illegible] da ſangvinis vomitum ad ſeptem menſes perpeſſa, peperit feliciter.

O[illegible] dam mulier paſſa ſangvinis vomitum, quæ 7. [illegible] ſes fuit gravida, & tamen peperit filium ele[illegible] *Solenander ſect. [illegible] conſ. 15.*

Observatio XIX.

De prægnantis Baroniſſa N. N. infirmitate, ex immodico fluxu menſium, eoque continuo ad quinque ſeptimanas, curatâ a Iacobo Horſtio.

CUm vocationem ad Medicum Provincialem ordinarium Archiducâtus Auſtriæ ſuperioris, vix ingreſſus eſſem, Baroniſſa heroica & illuſtris, quam honoris causâ nominare nolo, ex Ungaria ſuperiori & Sepuſio, cum marito Barone iter ſat longinquum currit per Alpes & montes facit: menſium profluvium ſatis magnum continuò ſentit, ventrem quoque ſubinde tumeſcentem, & imbecillitatem tantam, ut lecto decumberet. Etſi antea menſibus ceſſantibus ſeſe gravidam pûtaret: tamen fluentibus menſibus ultra quinq; ſeptimanas, ab hac ſententia diſcedit, & Viennæ duobus Medicis doctiſſ. ſanè & expertiſſ. ac inſuper etiam tertio Italo Lyncio evocato nititur, qui vel uteri hydropem, vel univerſalem totius corporis ſtatuût, omnémque diligentiam adhibent in curanda ea. Sed & ventris tumore creſcente, & imbecillitate auctâ; ſeſe deportari jubens in arcem ſuam, diſtantem duobus milliaribus à Cremſa, meâ utitur operâ & conſilio. Ego re diligentiùs conſideratâ, præſertim cùm nihil niſi venter & mamillæ tumeſcerent, ac manè magis quàm aliàs vomeret, prægnantem eſſe conſtanter moneo; nec mihi tantùm profluvium menſium obſtare, in eâ quæ erat & ſangvinea, & plethorica, videbatur, qui (id quod res erat) ex motu nimio apertas venas menſium, in uteri cervicem tendentes eſſe ſtatuebam: infirmitatem autem meritò accidere majorem, quia ſangvinis nimium excretum, & hepar viréſq; naturales debilitatæ adeò eſſent, ut appetitu omni deſtitueretur, & præ inopiâ caloris nativi, pituitam, quam ſæpius vomebat, collegiſſet. Conſilium meum addo, ut veluti prægnantes curetur, & præſervaretur, ne hydropica prægnans ſimul fieret. Uſa eſt meis medicamentis. Triduum adhibui intus corroborantia: Morſulos nulli prægnanti noxios, qui cor, & ventriculum, & hepar corroborarent, præſertim cùm nimio defluxu eſſet refrigerata nimis: ℞. *Marg. præp. corall. præp. alb. an. ſcrup. ß. zinzib. drach. j. ß. cinnam. drach ij caryoph. macis, nucis moſch. an ſcrup. ij. cardamomi utriuſque an ſcrup. j. ſacch. lib. j. cum aq. roſ. & cinnam. diſſoluti: & fiant morſuli, aromatibus groſſis manentibus.* Exteriùs cum malvatico, & pane, & pulvere, qui ℞. *Mentha drach ij caryophyl. ſcrup. iiij. nucis moſch. drach. j. roſ. rub. drach j. ß. Miſce, & f. pulvis,* Emplaſtrum ventriculo adhibui. Quartâ die leniter purgavi hac potione. ℞. *rad. liquirit. cichorei, an. drach. j. polypod. drach. iij. ß. aniſi, drach. j. ß. melonum excort. drach. j. herb. agrimoniæ, M. j. acetoſa, endivia, an. M. ß. flor. borrag. roſ. rub. an p. ij fol. ſenna ſelect. drach. vj. maſtich. in petia ligata, drach. j. paſſul. majorum enucl. unc. j.* Coquantur in ſ. q. aquæ, & vini, poſt colentur unciæ vij. & In colatura infundantur *rhabarbari electi, ſcrup. ij. cinnamomi, ſcrup. ß. agarici trochiſc. in petia ligati, drach. j* manè colentur ſine expreſſione unc. iij. & adde *manna unc. ß. ſyr. de ſucco granator. unc. j.* Miſce, & f. potio. Purgatio bene ſucceſſit, ſine torminibus venter quinquies ſolvitur. Quintâ die ad uſum morſulorum, & emplaſtri redit, & ſic deinceps. Redeo domum. Revocor poſt 7. dies iterum, dicit in præſentiâ mariti, melluſculè habeo, iterum cum appetitu edo, ambulo firmiùs, & mihi ambulationem de conclavi in alterum oſtendit, ſed addit, tumor ventris creſcit. Non hic eſt hydropis, ſed gerentis utero. Concludo ipſi poſtea nihil niſi morſulis utendum, quas à me quater repetiit, & quinque menſibus pòſt circiter peperit filiam ſanam ipſa ſana. *De CL. V. Jac. Horſtij exemplis raris, per CL. Laurent. Scholtzium ad me dedit.*

Obſer-

Observatio XX.

Menſes fluere nonnullis gravidis aliquandiu, vel etiam toto uteri geſtationis tempore, idque citra offenſam matris & fœtus.

PLurimis nutricibus etiam ordin[illegible]tas purg[illegible]nes fluxiſſe vidimus, & multis utero g[illegible]rentibus: ambabus tamen multi ſangvinis & natur[illegible], & ex vi[illegible]u pleniore [illegible] Qui[illegible], quòd mihi viſæ quæ a[illegible] juſtum [illegible]mpus fœtum non ferebant, niſi præter has purgationes, venâ quoq; cubiti ſe[illegible], ſangvinem minuerent, à cujus copia an[illegible] linqui & ſuffocari ſe pronunciarent? Abſurdum igitur mihi eſt, à conceptu, menſtrua effluere; (uam etiam poſt conceptum aliquandiu prodeunt, quamquam parcè, nec ſemper) ſed morbidum id eſt, quamobrem paucis & rarò accidit. *Sylvius Comm. de menſib. mulier.*

Quidam dicunt, quòd experientiâ videmus, mulieres vel uſque ad quinque, & ſex menſes purgari (gravidas, & non oſtenduntur pueri (hoc eſt, fœtûs in utero. Ad hæc dicimus, quòd purgantur quidem, ſi contingat ipſas humoribus plenas eſſe, & non offenduntur, quoniam parum purgantur. *Braſſavolus Comm. ad aphor. 60. lib. 5. aphor. Hipp.*

Nonnullis gravidis etiam toto geſtationis tempore fluunt menſes, ex venis ſcilicet, quæ in collo uteri ſunt. Ab interioribus enim quæ deſinunt in uteri capacitate[illegible], ſecun[illegible] inæpendent, ut nihil per eas reiiciatur, vel auctore Galeno. *Ioubert. Comm. ad c. 3. lib. 2. Gal de nat. facult.*

Complures novi quibus utero gerentibus ſingulis menſibus menſes profluebant, quod ob magnam ſangvinis copiam in illis mulieribus evenire certum eſt. *Columbus lib. 12. Anatom.*

Prægnantibus aliquibus ſingulis menſibus prodire purgationes, ſed paucas, animadvertere licet: ſed eaſdē paucas, quia ex ſolo collo uteri *Cardanus de cauſ. ſig. ac loc. morb.*

Ego ſane multas in hanc uſq; diem cognovi, fœtûs validos enitentes, quæ ſingulis menſibus ex vtero purgamenta emittebant. *Horat. Augen. lib. 5 ep. 1. c. 10.*

Quædam gravida patiebatur profluvium menſtruorum in majori quantitate, quàm aliis temporibus; & ſanitatem non obnubilavit.

Similem novi, & curæ interfui prope Grevenbruigum, quæ jam vicina partui, patiebatur graviſſimum profluvium menſtruum, ut magna concreti nigríque ſangvinis fruſta excernerentur, & tandem convaluit. *Sokenander ſe[illegible]. 5. conſ. 15.*

Observatio XXI.

Menſtrua purgatio in gravidis quibus modis fiat.

NOn ignoramus veram purgationem menſtruam in gravidis fieri poſſe, ſed diverſo modo, eoq; duplici. Uno, primo m[illegible]nſe per uteri capacitatem, quia adhuc os illius non ita conſtrictum eſt, cùm etiam fiat ſuperfœtatio. Altero, per alterum ramum ſpermaticæ juxta hederiſo[illegible]mem, quæ ad latera uteri deſcendit, & hypogaſtricæ occurrit.

Sed unicuiq; liberum ſit vocare, ut libuerit: curationem tamen eandem non h[illegible]bere perſpicuū eſt. Curatur enim fluxus hujuſmodi eâdē ratione, quâ hæmorrho[illegible]des, præſertim quod attinet venæ ſectionem Nam retentis menſtruis vena cruris ſecatur, hæmorrhoidibus ſuppreſſis interdum vena cubiti: quod hîc quoque obſervandum eſt. Proinde hi affectus [illegible]iſtinctione opus habent. [illegible] quoq; d[illegible]ſtingvenda, tum quòd edito fœtu tantùm prodeant, [illegible]m quòd comprehendant q[illegible] qu[illegible] poſt fœtum & ſecūdas exit a puerperio. *Schokograph. ad c. 58. lib. 1. de morb. intern. Hollery.*

Locus [illegible] quē [illegible]ngvis me[illegible] eſt ad ipſum [illegible]n pe[illegible] eniunt[illegible] ex vaſis, quæ ſunt juxta os ſac[illegible] i[illegible]ſ[illegible]tur in[illegible]um, per qua[illegible] tatem paten[illegible]a (cotyledonas Græci [illegible] la appel[illegible]t, quibu[illegible] venæ & arteriæ [illegible] adhære[illegible]un[illegible] ſangvis excerni ſole[illegible] lieribus quæ non conceperunt. Quædam [illegible] lum uteri, & pudendum diſſemi[illegible]antur, per [illegible] pore concept[illegible]s ſolet fieri in ali[illegible]bus [illegible] ſtrua evacuatio. Non ab interioribus, quæ [illegible] vitate uteri, quia ab his ſecundæ pendent, [illegible] poſſunt in uteri ſinum immittere, ut auctor [illegible] *lib. 5. aphor com* 60. Ex his intelligemus, an q[illegible] *in ſuo Scholio* ſcribit, vera ſint: duo enim per[illegible] natur. Primū eſt, in gravidis fluere aliquando menſtruum non per collum uteri, ſed per c[illegible] tem: in primo tamen menſe, in quo os u[illegible] eſt conſtrictum, ut oſtendit ſuperfœtatio, [illegible] pore fieri ſolet. Secundum eſt, evacu[illegible] nis factam per venas, quæ ſunt in collo uteri [illegible] menſtruā, ſed hemorrhoidalē, quia ſangvis [illegible] eſt, & venæ ſunt juxta anum, & habent ori[illegible] tatem patentia. Ex curatione hoc ipſu[illegible] hæc evacuatio per uteri collum facta ſup[illegible] ratur ſangvine miſſo non ex pede, ut in ſupp[illegible] ſibus: ſed ex brachio, eâ ratione, qu[illegible] bus ſuppreſſis facere ſolemus. Hæc [illegible] mè & craſsè decipitur Primò, qu[illegible] in cavitatem uteri patentia, tempore [illegible] reot orificiis vaſorū, quæ per cho[illegible]on [illegible] non poterit, ut rectè docuit G[illegible]enus, ſa[illegible] pe[illegible] in cavitatem uteri excerni. Neq; [illegible] p[illegible] tatione probat, quia hæc non ſolu[illegible] primo [illegible] ſed & in quarto, & quinto contin[illegible] Ut [illegible] taceam exempla, Uxor cujuſdam Doctoris, q[illegible] lentiæ Regiæ cancellariæ præſidebat, G[illegible] poſt quatuor menſes ab obitu vi[illegible], ſtatim p[illegible] deinde nono menſe alterum Neque [illegible] in cau[illegible] fœtationis conſiſtit in eo, quòd o[illegible] uteri [illegible] tum aliquantulum, (ut ſimul etiam vo[illegible]t *Vale dem. comm. 11.*) quę ſemper evenit orifi[illegible]io[illegible] ne ſpecilli cuſpidem admittat: ſed [illegible] uteri [illegible] quæ tunc contingit, quia dilatatur in co[illegible] & calore orificium uteri, & ita ſemen attr[illegible] uteri cavitatem ſubire. Altera Jacotii ſente[illegible] ſtam habet redargutionem, quia ſi ſangvis [illegible] teri evacuatus, ſemper ex vena cava flu[illegible] non per venas in ani cavitatem patentes, quo[illegible] hæmorrhoidalis? Præſertim cùm nō ſit ſangvis (ut ipſe ſentit) ſed optimus, venas quantitat[illegible] Ratio ex curatione deſumpta nil conc[illegible] primatur illa evacuatio, quæ in gravidis per co[illegible] ri contingit, ſi lædit, non movemus eam, ſec[illegible] pedis, ne multo ſangvine evacuato qu[illegible] impetum, fœtus moriatur, ſed ex brachio [illegible] ut[illegible] imus redundantiam. *Pet. Paul Pereda Scholio ad 1. de curand. morb. Michaelis Ioan. Paſchalij*

Observatio XXII.

Gravidis plethoricis, ad præcavendum abo[illegible]m, [illegible] ſangvine ſuffocatur, venæ ſ[illegible]tionem profu[illegible], imo ſæpe neceſſariam e[illegible]e.

REcordor, quòd dum Anxi[illegible] [illegible]nnium [illegible] ceni civitatis antiquiſſimæ, medic[illegible]ni[illegible] Nobilem quandam mulierem ſin[illegible]l[illegible]s a[illegible]is in tertio menſe ſuiſſe perpeſſ[illegible]n: A[illegible] am [illegible] quæ parum ſupergreſſa quartum, [illegible]o[illegible] ſingulis annis emitteb[illegible]. Dum pro me[illegible] m[illegible] ſtigare cauſas conor: inveni [illegible]la[illegible] ade[illegible] quam plenitudinem ſangvi[illegible]s [illegible] in quam ſanè opinionem veni, q[illegible]o[illegible]e cau[illegible]

ſum facientibus, nulla quidem aderat, multitudine den... , cujus manifeſtum apparebat indicium ex pletho... bus habitu, & victûs ratione euſarcâ. Itaq; con... primis menſibus copiam ſangvinis, venâ lectâ in ...bbero, diminuere, atq; etiam iterationem adhibere. Reclamabat Anximanus Medicus: hûc ego parvi pendens, ſtatutâ deliberatione, accedo ad auxiliũ. Mirum eſt dictu, quantâ fueris felicitate excogitatũ, nam quæ ante noſtrũ adventũ quater abortivit, nunquam poſtea id perpeſſa eſt periculum, & adhuc vivit cum ſobo... numeroſa. Hoc igitur auxilium præſente neceſſitate non eſt prætermittendum. *Hor. Aug. lib. 5. ep. 1. 6. 7.*

Quemadmodum ſangvinis inopia poteſt fœtum ci... ra controverſiam perdere, ſic arbitror copiam repente irruentem ſuffocare. Neque multùm eſt infrequens caſus, ut aliquis fortaſſe putaret, quando poſſum teſta... me, in hanc uſq; ætatem, obſervâſſe quatuor hoc pe...ulum ſubiiſſe. *Idem citato loco.*

Anno ſuperiori, Illuſtriſſimæ Principi Ebulenſi Dominæ Annæ à Mendoza, octavo geſtationis menſe, bis ...nem miſi, & anno præſenti, octavo quoq; geſta...onis menſe, ad decem unciarum quantitatem, cum ...agno ejus, & fœtûs commodo, ſanguinem detraxi. ...n tamen vult Hippoc. eſſe exercendam ſangvinis ...ionem in utero gerentibus, niſi magno urgente ..., præſertim ubi fœtus eſt major. *Chriſtoph. à Vega com. ad lib. 5. aph. 31.*

Illuſtriſſ. Principi, Dn. Catharinę Clevenſi, Duci Guiſianæ prægnanti, vena celeber. Med. conſilio ſæpius ſecta eſt, ne nimiâ ſangvinis ubertate fœtus quem utero ge...ret, obrueretur, ipſaq; ab imminenti abortu vindicaretur. *Nic. Frambes. Veromanduus in medic. Canon. lib. 1 pag. 37. facie aversâ.*

Diligenter conſiderandum eſt, plurimas inveniri mulieres, in quibus ſangvis tantùm ſuperabundat, ut tempore etiam quo gravidæ ſunt, menſea ab eis prodeant, abſq; aliquo embrionis (fœtûs) nocumento: imò ... aliquas, quæ ea nimiâ ſangvinis abundantiâ fœtũ ...ocabant, & eis phlebotomatis ſervatus eſt fœtus. ... ego olim duas curavi mulieres prægnantes, in altera ...rum ſuffocati fuerant quatuor filii in octavo men... in alterâ verò duo in ſexto, quibus, dum interim ...avidæ eſſent, juſſi ſecari venam baſilicam dextri bra... in 5. menſe, & copioſè ſangvinem educi: & in am...bus ſervatus eſt fœtus, non ſolum ſemel, ſed etiam ...es, cùm gravidæ factæ fuerunt, & inciſâ itidem in ... venâ. *Hieron. Accorombon. Engubius, circa finem part. tract. de nat. & uſu Lactis.*

Phlebotomia parva in prægnante non eſt cauſa ab...us: quinimò, ut ſæpe experientiâ novi, in pluribus ...em phlebotomiam feliciſſimè ſuccedere reperi, ut in ...gnâ ſangvinis repletione, ex qua contingit aliquan... mulieres aborſum incurrere, potiſſimùm in princi..., in quo non indiget embryo multâ ſangvinis quã...tate: in quo caſu utiliter, imò neceſſariò convenit ...botomia, ad probibendum aborſum: Ut in Illuſtri Comitiſſa Argentina, Uxore Illuſtris Comitis Guido...is de Ragonibus apparuit: cui in principio impræ...nationis, opus fuit, ad minuendum ſangvinem, & pro...hibendum aborſum, mittere ſangvinem. Quod etiam manifeſtè apparuit in quampluribus mulieribus tem...raturâ ſanguineis, in quibus contingit in primis mẽ...us menſes fluere, fœtu ſervato. *Ant. Maria Betta comment. ad 4. Fen. 1. Can Avic. cap. 20.*

Plura hac de re vid. apud *Horſt. part. 2 l. 1. Obſ. 47.* Exemplum quoq; Gravidæ ab abortu per venæſectionem præſervatæ habet *Grembſ. arb. rum. p. 234.* add. *Beer obſ 14 H. a.* Sic quoq; *Panarol. pent 2. obſ. 23.* Utero ge...entes primis menſibus, ne copia ſangvinis fœtum ...ruat, dummodo ſint ſangvineæ, phlebotomiâ ab ...rtu præſervandas eſſe monet. vid. & *Zacut. de P. P. Med. Hiſt. l. 1. obſ. 30. & l. 1. obſ. 25. fol. 59. ſeqq.*

Observatio XXIII.

Gravidis nonnullis, vel per errorem, vel certo conſilio, etiam fortiſſima non tantùm cathartica, ſed & menſes ducentia, ſudorifica, idq; genus alia medicamenta exhibita & adminiſtrata, nullo vel fœtûs vel matris incommodo, imo aliquando magnâ cum utilitate.

VOlo dicere in hoc loco, quod mihi ſucceſſit cùm eſſem in carceribus de Haly. Uxor mea erat prægnans, & hoc ignorabã, & ipſa infirmata fuit tali paſſione, quòd neceſſe fuit mihi dare ei medicinã laxativam, quę fuit talis, quòd nullus poſſet ęſtimare, quòd aliqua prægnans, etiam ex aſſumptione modicæ quantitatis, fœtus in ea poſſet remanere: & poſtea declarata fuit imprægnatio ejus, & me pœnituit valdè de errore quẽ feceram: quare miſericordiam quæſivi ab Altiſſimo Creatore de eodem, & peperit filium maſculum, quem hodie mecum habeo. *Avenzoar. Theizir. l. 2. tract. 3. c. 1.*

Sartoris cujuſdam uxor, in urbe Serveſtenſi (nam pro tempore Serveſtæ commorabar) ſerpigines in ſiniſtra manu diu habuit, quæ linimentis & ungventis adhibitis nonnunquam receſſerunt, ſed paulo pòſt rurſus eruperunt. Tandem, neſcio quo ungvento curatæ ſunt. Sed ex illo tempore fluxu albo laboravit, cujus malignitate & acrimoniâ loci muliebres fuerunt exulcerati, & cum ingenti dolore, vires labefactante, & ſomnũ adimente, una pudendi ala (referente Chirurgo) non modò corrupta, ſed ferè penitus abſumpta eſt, neque dolor ille ullis medicamentis à Chirurgo adhibitis potuit placari. Multis igitur precibus à marito, ut auxiliũ ferrem, rogatus, dico quod res eſt, aut matri unà cum fœtu pereundum, (uterum namq; geſſit, & fuit leatus poſt conceptionem menſis) aut fœtum, ut mater ſervetur, negligendum eſſe. Me tamen ſummâ diligentiâ operam daturum, ut, ſi fieri poſſit, mater ita curetur, ne fœtus in utero detrimento afficiatur. Imprimis igitur præſcribo medicamenta leniter purgantia, quæ cùm nihil prodeſſent, & malum indies augeretur, exhibeo inter alia etiam confectionem hamech, corpusque, neceſſitate ſic poſtulante, probè purgo, quibus medicamentis ſine aliquo incommodo uſa eſt. Tandem decoctum Sarſæ parillæ, additis rad. garyophyllatæ, glycyrrhizæ, & paſſulis, propino, pro viribus ſudare jubeo, ſingulis ſeptimanis corpus convenientibus medicamentis purgo, & petias in potione ſudoriferâ loco affecto applicare mando. Et cùm ulcera illa putrida cõſolidari nollent, coactus ſum etiam adhibere fumũ è cinnabrio, thure, & aliis. Atq; ita tandẽ miſera illa muliercula, Deo medicamentis benedicente, ſanitati reſtituta, poſt duos menſes puerum bene carnoſum enixa eſt, nec ullum incommodum à medicamentis vehementioribus ſenſit.

Novi etiam mulierem nobilem, quę nuper ſecundo poſt conceptionem menſe, hauſit medicamentum fortiter purgans, è quo triginta habuit ſedes, ut etiam viribus proſtratis in animi deliquium incideret, & tamen fœtus non eſt expulſus.

Alia etiam nobilis Matrona, tertio poſt conceptionem menſe, per quatriduum potiones fortiter purgantes, ſine noxa ebibit. Hæc autem nõ ideò recito, quòd author eſſe velim, ut mulieribus prægnantibus medicamenta fortiter purgantia dentur; ſed tantùm volo, ſi neceſſitas ſumma poſtulet, potiùs cum periculo miſeris prægnantibus prudentor ſuccurrendum, quàm eas unà cum fœtu negligendas eſſe, Deúmq; ſemper & matris & fœtûs curam agere non dubitandum.

Fuit Virgo in hoc oppido, quæ de graviſſimis doloribus ventris à menſiũ obſtructione provenientibus, conquerebatur: cui initio lenia quædam medicamenta (neſcio quid ſuſpicans) propinavi. Confirmatus autem ab obſtetrice (quæ eam nudam conſpexerat & contrectaxerat, ac ventrem ejus nonnunquam in magnũ tumorem attolli, paulo pòſt iterũ tumorem evaneſcere,

mihi

mihi perſuadebat) præſcripſi ei medicamenta aperientia, flatûs diſcutientia, & etiam fortiter purgantia, atque inter alia etiam pilulas de Sagapeno. Sed cùm ſemper quereretur medicamenta eſſe imbecilliora, & fortiora expeteret: dolum ſubeſſe non dubitavi. Interea fama ſparſa eſt eam eſſe gravidam, & paulo pòſt peperit Lepuſculum, nam parens ejus infantis, qui ſe ſubduxerat, vocabatur Lepus. *Cl. Joan. Franciſ Hudeſius Medicus Camenicenus, de ſuis nuper communicatu obſervationibus.*

Honeſtam Matronam novimus, nondum quadraginta annos excedentem, quæ quinto marito nupta, ſterilis permanſerat: reſpondentibus nihilominus menſibus. At illis ipſis tandem tertiùm deſideratis, cùm ventrem ob muliebrem purgationem detentam diſtendi putaret, nihil de conceptu ſollicita, utpote cõclamatæ ſterilitatis perſuaſa, imminentes inde morbos præventura, validum omnino, nam clementioribus nihil profecerat, ad exigendos menſes, à Medico depoſcit, & impetrat medicamentum. Qui trochiſcos de myrrha, in catapotia conformatos, cum ſerapio de artemiſia ſumenda decerunt. Quorum uſu adeò non fuit commota, ſeu perturbata mulier, aut offenſa, ut de cætero, unà cum fœtu rectè valens, partum ad juſtum tempus uſque pertulerit: & tandem filium, qui vel hodie in vivis eſt, feliciter pepererit. *Schenckius.*

DE PARTU.

Et primùm,

DE TEMPORE PRÆCOCE abortivo.

ABORTUS.

Observatio I.

Abortuum aliquot deſcriptiones.

Quomodo genituram ſex dierum viderim, narrabo. Mulier nobis familiaris fidicinam habebat elegantem, virorum conſuetudine utentem, quam tamen ventre concipere non conveniebat: uti ne minori in pretio haberetur. Audierat autem pſaltria illa mulieres narrantes, ſi mulier conceptura ſit, geniturain nõ egredi, ſed intus manere. Quibus auditis & intellectis, hoc deinceps obſervavit: & quum quandoque ſentiret genituram non exeuntem, dominæ expoſuit, & ſermo ſtatim ad me pervenit. Ego verò quum id audiviſſem, juſſi ut in terram deſiliret. Quod cùm ſepties feciſſet, genitura in terram profluxit, cum ſonitu. Illa videns, mirari cœpit. Nunc qualis fuerit, ego referam. Velut ſi quis ovo crudo externam teſtam circumcirca adimat, & per internam pelliculam incluſus humor tranſpareat, talis erat genitura illa, ut uno verbo dicam: rubra quinetiam & rotunda. In membrana verò fibræ quædam albæ ac craſſæ apparebant, cruore craſſo & rubro obvolutæ: eidémque membranæ foris cruenta inerant veſtigia: juxta medium verò tenue quid eminebat, quod mihi umbilicus eſſe, eóque primùm tum expiráſſe videbatur: quin & membrana, genituram complectens, tota ex illo tendebatur. Talem ſanè ego geniturám ſex dierum exiſtentem vidi. *Hippoc. lib de natura Pueri.*

Primùm cùm genitura in uteros pervenerit, ſeptem diebus habet quæcunque corpus habere debet, quomodo id ſciam. Atqui multa talia ego vidi hac occaſione. Meretrices publicæ, quæ ſæpius hujus rei periculum fecerunt, ubi cum viris rem habuerint, ſciunt, quando in ventre conceperint, & mox conceptum intra ſe perimunt. Poſteaquam autem peremptus eſt, elabitur veluti caro. Hanc ſi in aquam conjectam accuratiùs inſpexeris, omnia membra habere comperies: & oculorum regiones, & aures, & brachia, & manuum digiti, & crura, & pedes, & pedum digiti, & pudendum, & reliquum totum corpus conſpicuum erit. *Hippoc. lib. de ætate.*

Pudendum non ita citò formari, teſtatur Galenus his verbis: Neque enim, inquit, ſtatim ut ſemen in uterum conjectum eſt, neque diutiſſimè pòſt (quod ex Anatomicis didiceris) alterutrum adhuc pudendum formatur. Ignorabiſque ſitne mas an fœmina, quod conceptum eſt, poſtea verò tandem deprehenditur, fitque conſpicuum, &c. ut meritò dubites pluriumne, quàm ſeptem dierum, eſſent ij abortûs, quos Hippocratea hoc loco à meretricibus publicis enectos, tum deinde ejectos foras, ſeptimo ſe die vidiſſe teſtatur. Nam, quod ad me attinet, adduci non poſſum ut credam tam brevi tempore, intra dies dico ſeptem, genituram etiam in frigidam conjectam, expreſſa, quàm voles leviter & obſcurè, ea oculis ſubjicere, quæ Hippocrat. hoc loco eam ipſam habere ſcribit. *Lalamantius Schol. ad lib. Hippoc. de hominis ætate, pag 52.*

Idem ſentit *Marſil. Cognatus*: de quo paulo pòſt.

Effluxiones vocantur, quæ intra ſeptimum diem corruptiones incidunt Abortiones autem, quæ intra quadrageſimum. Et quidem plurimi fœtûs intra eos numero dies depravantur. Mas qui quadrageſimo die exierit, ſi in quodvis aliud mittatur, diffunditur atque aboletur: ſed ſi in aquam frigidam, cogitur, conſiſtitq; veluti in membranulâ, quâ ruptâ, fœtûs ipſe apparet magnitudine formicæ majuſculæ, & membra jam inde diſcreta, tum cætera omnia, tum genitalia conſtant: & oculi quemadmodum in cæteris animantibus prægrandes. Sed fœmina, quæ intra tertium menſem eruperit, indiſtincta eſt. quæ autem quartum adepta eſt menſem, finditur & reliquam diſtinctionis effigiem brevi tempore accipit. Cùm itaque fœtus in utero formatur, fœmina tardiùs quàm mas perfectionem quarumcunque partium recipit, & ſæpius in decimum menſem, quàm mas protrahitur. Sed cùm in lucem prodierit, fœmina ocyùs, quàm mas accreſcit, & ætate floret, & ſenectute maceratur, & magis quæ pluries pariunt. *Ariſtot lib. 7. cap. 3. de natura animal.*

Sæpe obſervavimus die quadrageſimo ejectum fœtum, ſemidigiti aut (ut ait Ariſtoteles) formicæ majuſculæ magnitudine, verè ac prorſus conformatum, & cujus partes omnes, excepto jecore, albæ ac ſpermaticæ cernebantur. Caput par erat avellanæ, & majus quàm pro reliqui corporis ratione; oculi, ut cancris exerti: naſus, auriculæ, brachia, manûs, crura, pedes, hiſque ſecreti digiti: penis conſpicuus, ſub quo ſcrotum milij magnitudine, ſuperiora autem inferioribus majora, nullo oſſium robore, ſed flexibilia quocunq; ducerentur. Omnia cõtecta cute tenuiſſimâ & pellucidâ, per quam interiora cernebantur, alba quidem omnia, fibroſa, & ſeminis æmula, nullo carnis aut ſanguinis rubore perfuſa, unû tamen jecur rubrû inerat, amplum, & recens concreto ſanguini perſimile: in quod ex ſecundis per umbilicum venæ ferebantur ſangvine confertæ, fœtum poſthac nutrituræ. *Fernelius lib. 7. c. 10. Phyſiolog.*

Vivimus priùs vitam plantæ, deinde brutorum vitâ in utero matris: hoc peracto cerebrum generatur, ut nervi ab eo profecti ſenſum primò, deinde motum ad univerſum fœtum deferre poſſint. Interim enim alia fiunt membra, quæ delineata primò, deinde aucta, & robuſtiora reddita moventur Sileant hîc obſecro Ariſtotelici, unà cum Principe Peripateticorum Ariſtotele,

tele, qui (in hoc mirè deceptus) cor primò gigni voluit, & ſi Deo placet, ſangvinis fontem eſſe, & ſenſuum omnium: qui niſi obſtinatè Ariſtotelem tueri volent, quieſcent veritate jubente, deſinéntq; tam falſa proferre, & mordicus tueri, fatebuntúrq; non cor, ſed jecur primò fingi. Cerebrum item corde nobilius eſſe, non ſanè negare poterunt, quippe quod ex ipſo ſemine fiat, non ab utero, ut de corde audiſtis. Non equidem negaverim in iis animalibus, quę in ovis naſcuntur, primum quod oritur, eſſe cor ipſum. At in homine jecur priùs, quàm cor generatur: quemadmodum mihi non ſemel, ſed ſæpius intueri & animadvertere contigit. Inter oſſa, ſi quæras quid primò generetur, vertebras reſpondebo Spinam ſcilicet, ut Ariſtoteles eleganter ſcripſit, & verè. Hanc veritatem corona illuſtrium virorum, & perexcellentium magnâ cum voluptate vidit in Romano theatro, cùm Hieronymus Pontanus ſummus Philoſophus embryonem menſtruum mihi publicè diſſecandum tradidiſſet, ob communem Romanæ Academiæ utilitatem: reliquorum autem membrorum quòd primò fiat, quòd poſteriùs, nondum mihi licuit obſervare: cùm abortuum non ea ſit copia, quæ in tanta re neceſſaria eſſet. *Realdus Columbus pag 456.*

Conſpectus eſt mihi ſuperioribus annis, Brugis civitate Flandrorum, abortus gemellorum trimeſtris, ſexûs maſculini, qui negata rê quapiam, cui gravida avidè inhiabat, excuſſus eſt. Erat autẽ digitali, aut paulo plus longitudine, pariq; craſſitudine, membris omnibus exactè elaboratis, nec ulla ſui parte mutilis, adeò ut ſe oculorum orbes nigricante pupillæ puncto inſigniti, nares, aures, digiti diſcreti, umbilicus, mentula, femora, ſuræ, tibiæ, tali, & quibus forma pedis diſtinguitur, digitorum articuli, perſpicuè ſpectanda exhiberent. Cùm autem infantium uterq; palpitaret, atq; indubitata certaq; vitæ argumenta præberet, ad ſacrum baptiſma concurſum eſt, quo peracto, nullum ampliùs vitæ indicium præferebant. *Lemnius lib. 4. cap. 23. occult. nat. mirac. edit locuplet*

D. Berandus Medicus noſtrâs longè doctiſſ. abortum mihi conſpiciendũ exhibuit. Erat ille pollicis humani tantùm magnitudine, ſed diſcreta in eo ita membra erant, ut caput, oculos, nares, aures, brachia: manus, digitos, colem demq; ipſum, ſine aqua facile cernere eſſet: quadraginta dierum fœtum eſſe judicabam, ſed pro certo junior eſſet, an ſenior, nec tum affirmare audebam, nec jam affirmare audeo. *Lalamantius Scholio ad libell. Hippoc. de hominis ætate.*

De hoc abortu plura require ſuprà, ſub Lemmate, *Subitanei, & improviſi terroris, &c.*

Hippocrates, de naturâ pueri inquit: maſculi 30. diebus, fœmellæ 42. diebus primam coagmentationem & coarticulationem accipiunt, & ut plurimùm hoc tempore, aut paulò breviori, aut paulò longiore. Fernelio die 27. partes omnes diſpoſitæ & cõformatæ quodammodo apparent, ſed perfectè in maribus die 30. in fœminis 36. Ita ſeſe obſervâſſe dicit die 40. ejectum fœtum, ſemidigiti, aut (ut Ariſtot. inquit) formicæ majuſculæ magnitudine, verè ac prorſus conformatum, & cujus partes omnes albæ ac ſpermaticæ cernebantur.

Talem & ego Bononiæ in ædibus Doctoris Arantii vidi: porrò Fernelio, caput par erat avellanæ, & majus quam pro reliqui corporis ratione: oculi ut cancris exerti: naſus, auriculæ, brachia, manus, crura, pedéſque, ſecreti digiti: penis conſpicuus, ſub quo ſcrotum milii magnitudine, ſuperiora inferioribus majora, nullo oſſium robore, ſed flexibilia, quocunq; ducerentur. Hip. inquit, poſtquam articulatus fuerit puer, ſpeciebus membrorum augeſcentibus, tunc oſſa duriora fiunt, & cavantur, atque hæc à ſpiritu fiunt.

Porrò equidem in meis ædibus Bononiæ, demonſtravi abortum, qui digiti longitudinem habebat, hominiſq; integri figurã undequaq; exprimebat. Deprehendi conſpicuè admodum oſſa bregmatis, oſſa ſincipitis, & occipitis, pro temporis ratione admodum mollia. Oſſa bregmatis valdè à ſe mutuò dehiſcebant. Omnes artûs erant ſuis figuris expreſſi, ſic & penis, ſcrotum, manuum pedúmq; digiti. In abortu recentiori, vidi primò ſpinæ dorſi obſcurum veſtigium, à qua coſtarum parvæ delineationes prodibãt, artûs verò tanquam informes fibræ à trunco dependere viſi ſunt: caput pro ratione corporis, valde magnum, eràtq; ſublongâ figurâ, ſimiæ capiti non diſſimile. *Coiterus libello de fœtûs hum. & infant. oſſibus.*

In grandioribus, capitis, artuum, ſcapularum, iliorũ, & ſacri oſſa, in mediâ ſecundùm longitudinem regione, & non ab extremitatibus, generationis, ſive ortûs principium ducunt: inde verò utrinque, verſus principiorum extremitatúmq; fines, creſcendo prolongantur, dilatantúrque, donec ad juſtam magnitudinem lõgitudinemque pervenerint. Quædam oſſa non ab uno tantùm loco, ſed à diverſis partibus inchoantur, ita ut ante eorum perfectionem in plurima diviſa appareant: hujus generis eſt os occipitis, ſincipitis, os ilii, os ſacrũ, vertebræ omnes: in primis prima & ſecunda colli vertebra. Nonnulla oſſa, ut pedia, calcis, tali, carpi, & ſterni, primò ligamentoſa, deinde cartilaginoſa informiaque ac nulla figurâ diſcreta exiſtunt. Proceſſûs in principio nulli, nullæ appendices, fœtu creſcente fiunt cartilaginoſæ hæ extremitates oſſium, magiſq; efformantur, deinde certo tempore poſt procreationem in oſſa convertuntur. Commutatio ſive converſio hæc proceſſuum appendicúmq; non incipit ab oſſe, cui connectuntur, ſed à centro, ubi primò oſſeam & ſpongioſam acquirunt ſubſtantiam. Hæc ſubſtantia creſcendo augetur, incrementúmq; ſumit ab interiori parte ad exteriorem, ſive à centro ad circumferentiam: unde cõtingit, quòd ob cartilaginem, quâ undiquaq; tectæ involuta ſunt, difficulter cernantur: eodem modo etiã negotiũ in oſſibus carpi & pedum ſeſe habet. Notandum, quòd omnes appendices, per ſynchondroſin oſſibus in adultis conglutinatæ, primò cartilagines fuerunt *Idem loco citato.*

Olim occurrit nobis, ut fœminæ abortum videremus, quæ jam octo vel decem dies ſe concepiſſe opinabatur, in quo nulla erat membrorum ſpecies, neque carnis. ſed erat ſolliculus ex albâ membrana, in quo liquor albus inerat. inſtar liquoris albi, quem ovum cõtinet: in cujus medio carneum quid ex tenui filo quodam pendebat, quod nobis videbatur eſſe fœtus informe rudimentũ ex umbilico pendens. Quæ res cùm ad memoriam ea nobis reduceret, quæ *libro de natura pueri* ab Hippocrate ſcribuntur, veriſimilẽ magis hãc narrationem eſſe perſuaſit, quàm illam, quæ libro *de carnibus* habetur. Huc accedit, quòd *libro de octimeſtri partu* traditũ eſt; poſt dies quadraginta membrorũ diſcretionem fieri, in maribus quidem valde conſpicuã; in fœminis verò carnẽ apparere, exortûs ac proceſſus ſolum habentem: ut omnino videatur, non poſſe in genitura ſeptem dierũ carnis ſpeciem comparere, cum illâ membrorum delineatione, quæ *libro de carnibus* explicatur. *Marſilius Cognat. variar. obſ. lib. 4. c. 13.* Idem ſentit *Lalamantius*, cujus ſententiam *circa initium hujus Lemmatis* invenies.

Diſſecui puerũ ſex ferè menſiũ: in quo omnes partes videbantur diſcretæ: teſticuli hærebant circa os ſacrum; nondum deſcenderant in ſcrotum: vaſa ſpermatica omnia manifeſtè apparebant: uretheres magni: urachus manifeſtus: veſica in longitudinem protenſa: renes ex pluribus partibus conſtantes magni: inteſtino plena excremento nigro: inteſtinum cæcum longum, proportione. *V. Cl. Ioan. Bauhinus de variis obſervat. ſuarum opere.*

† Anatomen fœtûs abortivi, vi menſium, cujus motum mater mox poſt ſextam hebdomadem percepit, ſed à quarto geſtationis menſe non amplius, vid apud *Smet. Miſcell. p* 571. De abortu quinti menſis poſt fluxum triduanum uteri cruentum, vid. *Jo. Dan. Horſt. Obſ Anatom.* 5.

PARTUS VITALIS PRÆCOX, & ſerotinus.

MENSE QUINTO.

OBSERVATIO I.

Quinto menſe nati vitales.

NOvi Pincernam Chriſtianiſſimi Regis Henrici, qui menſe quinto natus erat: qui etiamnum vivit in ætate conſiſtentiæ. Fœtus ut fortior fuerit, & mater debilior, celeriùs perficitur. *Montuus Anaſc. Morborum lib.* 4. *c.* 41.

Uxor M. Petri Sormani, venditoris Malvatici (ut ſic creticú vinú appellare liceat) in via vexillorú Mediolani, oſtendit mihi filiam nomine Claram, quam diebus CLXVIII. poſt abortum maſculi fœtûs quadrimeſtris Venetiis peperit: & in puerperio lac apparuit. Ipſa autem Puella, exilis, pallida & macilenta eſt: anno agens XVIII. *Cardanus contradict.* 8. *tract* 3 *lib.* 1.

Euſragia virgo Deo dicata in æde B Rodogondæ; cùm mater ejus abortiviſſet puerum V. nonas Julii: profecta verò ad conjugem X. calendas Auguſti, ipſam Euſragiam peperit VII. Idûs Ianuarii ſequentis anni: quare CLXX. die nata eſt, morbo perpetuo natalium jacturam atteſtante, nequis ad ſuperfœtationem refugiat: quanquam nec hęc minùs intempeſtivo partu miraculum afferat. *Idem loco citato.*

Comitiſſa etiam de Trivultiis juvenculam retulit eſſe in domo Comitis Sancti Secundi, capite admodum parvo inſanámq; natam (ut palàm fertur) quinto menſe. *Idem loco ſupra citato.*

Haud abſurdum videri debet, ſi quinquemeſtris partus vitalis editus ſit apud Valentinos, ferventem ſanè plagam: ſicut & apud Madriti incolas nonnullos obſervatum ſentio, ex publicâ matre, honeſtiſſimámque vivendi rationem nactâ, natum eſſe quinquemeſtrē. *Ferdinand. Mena com. ad c.* 4. *de ſeptimeſt. part. Hip.*

Adeò minus certi quicquam eſt in his rebus, quàm veteres putârunt, ut noſtro ſæculo nata ſit puella, haud dubiè quinquemeſtris, quæ adhuc vivit, plus quã duodecim jam annos nata, cujus gracilitas ac tenuitas major, quàm mulieribus eſſe conſuevit, indicat certam eſſe de ejus ortu fidem, præterquam quòd multis domeſticis, neq, inevidentibus argumentis conſtitit. *Valleſius de Philoſophia ſacra, c.* 18.

† Partûs hiſtorias de quinto menſe, vid. quoq; apud *Jo. Alph de Fontech. Med. Chr. ſpec. p* 540.

MENSE SEXTO.

OBSERVATIO I.

Sexto menſe nati vitales.

PUer ſexto menſe natus bene vixit. *Avicenna lib.* 9. *de nat animal cap ultimo.*

Mater Auguſtini Abduæ, patritii inclyti, narravit vidiſſe puerum natum 6. menſe Thoſmæ Suighi, qui ſupervixit, cùm primis diebus lac non ſugeret, ſed immitteretur infundibulo: & tamen pervenit ad ætatem perfectam, cùm nec digiti manuum, nec palpebræ eſſent ſeparatæ, dum natus eſt: hîc puellus nepos erat mulieris famoſæ de viâ latâ, medicam artem exercentis. *Cardanus contr adict* 8. *tract.* 3. *cap.* 1.

Claudius Giardinus ſcripſit librum *de partu dierum* 171. *exeuſ. Ancona apud Aſtulphum de Grandis* 1573. *in* 4.

MENSE SEPTIMO.

OBSERVATIO I.

Septimo menſe nati vitales.

PUer ſeptimo menſe natus pro ratione natus eſt, & vivit: habétq; rationem ac numerum ad hebdomadas verè & exactè reſpondentem. Menſe autem octavo natus nullus unquam vixit. Novem verò menſium & decem dierum partus fit, & vivit, & habet ad hebdomadas numerum exactũ. *Hipp. lib de carnibus ad finem.*

Cæterùm inexpertus quiſpiam mirari queat, quòd ſeptimeſtris puer naſcatur. Ego quidem igitur hoc ipſum vidi, & quidem frequenter. Siquis autem deprehendere vult, facile eſt obſtetrices adire, quæ pariētibus adſunt, & ex his percunctari. *Idem loco citato.*

Tempus uteri ferendi enorme, unum hoc animal ſortitum eſt. Cæteris enim unum eſt tempus, hominis verò plura ſunt, quippe qui & ſeptimo menſe, & decimo naſcatur, &c. *Ariſtot. de Gen anim lib.* 4. *c.* 4.

Sanè *Galenus* etiam *in Hipp. libellum de ſeptimeſtri partu*, teſtatur ſe deprehendiſſe, pleraſq; mulieres fœtum quidem vitalem edidiſſe, medio inter centeſimum nonageſimum diem, & inter ducenteſimum termino: celeriùs aut tardiùs, paucas. Ante centeſimum & octogeſimum ſecundum diem, & quindecim horas: vel poſt quartum ſupra ducenteſimum nullas: ut ſeptimeſtris fœtûs editionis in lucem primus terminus eſſe dimidii anni tempus reperiatur. Inter centeſimum & nonageſimum, & inter ducenteſimum quartum diem dicit, id eſt, inter decimum diem ſeptimi menſis tricenarii & viceſimum quartum ejuſdem; quo ſcilicet tempore ſeptimeſtres vitales edi ſolent, ut eodem etiam loco teſtatur *Galenus*, ſe unam ſolùm noviſſe mulierem, quæ centeſimo octogeſimo quarto die exacto atq; expleto partum (vitalem) edidit. *Lalamantius Scholio* 26. *ad libell. de hominis ætate Hippoc.*

Ante ſeptimum menſem haud unquam vitalis eſt. Septimo nonnulli pridie, poſterórve plenilunii die, aut interlunio concepti naſcuntur. Veſtilia C. Herdicii, ac poſtea Pomponii atque Orſiti Clariſſimorum civium conjux, ex his quatuor partûs enixa, Sempronium ſeptimo menſe genuit: Suillium Rufum undecimo: Corbulonem ſeptimo; utrumque Conſulem, &c. *Plin nat. hiſt. lib.* 7 *cap.* 5.

De ſeptimeſtribus *Alex. Aphrodiſæus* agit, eo problemate quo quærit cur ſeptimeſtres ſimulatque editi ſunt emittant non vocem, nonimeſtres verò emittant. Et alio item quo quærit, cur ſeptimeſtres vivant, octimeſtres nequaquam.

Ariſtoteles, Hippocratéſque putant, ſi vulva menſibus expleatur ſeptem, tum deniq; erumpere infantes, vitaléſque naſci. *Plutarchus de Placit. Philoſophor.*

Cæcilium *Gellius lib.* 3. *c* 16. ex Menandro his verbis citat:

Inſoléine mulier decimo menſe parere?
Pol nono quoque ſeptimo, atque octavo.

Galliæ locis ſeptimeſtres ætate jam provectâ, quantũ & ex illis ipſis, & illorum etiam matribus accipiebam, memini vidiſſe: taléſq; frequenter naſci, & vivere, cùm ex obſtetricibus, tum ab aliis, quas ſæpe interrogavi, matronis, ſæpe audivi.

Habeo verò Heduæ etiamnum ſuperſtites ſeptimeſtres gemellos nepotes, Joannem, & Lazarum Lalamantios, annum agentes hodie decimum octavum Joannem quidem ſanum, ſed puſillum: Lazarum verò poſt primum ferè ætatis menſem toto corpore ita convulſum,

[illegible], ut neque unquam loqui, neque loco ſeſe movere de ſe, in huncusque diem potuerit. *Lalamantius [illegible] proximè citato.*

Quod me in admirationem traxit, duo fratres He[illegible] fuere, Hamiſii nomine, ſeptimeſtres, & eodē partu editi: qui ita inter ſe ſimiles erant, ut ipſe familia[illegible] etiam illis uſus, alterū ab altero nunquam diſcer[illegible] potuerim. *Amat. Luſit. Scholio ad Curat 15. cent. 5.*

Non ſolùm ratione, ſed & experimento diſcere [illegible]imus, ut quos ſeptimo mēſe natos noverimus, eos [illegible] infirmiores eſſe, & inconſtantis valetudinis [illegible]us. Quod teſtatiſſimâ ipſe fide confirmare o[illegible]us poſſum, qui in educando ſeptimeſtri filio meo nullus non ſim perpeſſus labores, omnéſque [illegible] moleſtias eas, quæ percipi ab indulgentiſſimo & [illegible]lii amantiſſimo poſſunt: adeò & puſillo cor[illegible] exilibus membris, & virtute infirmâ prodüt, ut [illegible] Opt. Max. ſingulari beneficio atq; ope potiùs, quā [illegible]ſervatus & altus videri poſſit. In quo tamen [illegible] valuit, & matris in alendo proprio fœtu plena [illegible] charitas, diligentia atq; induſtria, & lactis ma[illegible]probitas, & ſedula educandi cura, ut puerum (etſi [illegible] naturâ) perduxerimus tamen, præter omniū [illegible]ramq; ſpem, in firmiorem ætatem, ut jam annum [illegible] quartum, vegetior fieri & habitior Dei munere incipiat. *Vallcriola lib. 3 enarrat. 7.*

Cum (uxor) utero gravis, ſeptimeſtrémque geſtans [illegible], in nonum menſem pro cætero ſuo more ven[illegible] ſe geſtaturam arbitraretur, (etſi ſemel antea vitalē partum ſeptimo menſe edidiſſet) opinione ſuâ falsâ, i[illegible] ac renum doloribus derepentè correpta, aquo[illegible] fluentibus ichoribus adapertóq; uteri oſtio, partu[illegible] cœpit, moxque ſcitum formâ puellum peperit, qui [illegible]duo pòſt, deſtillatione in fauces pectúſque irruente, [illegible]itus vitam intercludente, Deo ſic diſponente, ſublatus eſt. *Idem loco citato.*

Qu[illegible] ad ſeptimum menſem attinet, novi complures apud [illegible]elgas maritimos, etiam gemellos, qui ad extre[illegible] devexámq; ætatem, crudo ac viridi corpore, men[illegible]q; vege[illegible] devenerunt. Quocirca futilis eſt, nullúſq; [illegible]enti illorum perſuaſio, qui ſeptimi menſis partū [illegible]olutum, minúſq; vitalem ſtatuunt, & non niſi ex[illegible] novem menſibus infantem omnibus membrorū [illegible]s conſummatum in lucem producendum. Sic [illegible]mper eſt apud nos non levis ſanè velitatio, ſed [illegible] & cruentum certamen, funeſtáq; ac luctuoſa di[illegible], ob expugnatam pudicitiam cujuſdam virgun[illegible]o ambiguæ quidem famæ aut nominis, ſed ce[illegible]c[illegible]lis aut vacillantis, quæque mentis judicio [illegible]eret: quarum pleræq; omnium citiſſimè la[illegible]t minúſque fortiter aut animosè, vel minis, vel [illegible]landimentis abſiſtunt, aut obluctantur: ſe[illegible]lm ferocula quædam puellæ & clamoſæ, quæ ſe [illegible]bus & dentibus ulciſcuntur, ac ſtrepitu inſidiato[illegible]te[illegible]ritatis abigunt. Acriùs autem magíſq; acerbè [illegible] tragœdiâ incruduit diſceptatio: quòd pater, qui ex ca[illegible]olem ſuſtuliſſe, vel concubitum extorſiſſe fereba[illegible]ur (nam id adverſarii ſui criminari, tantâ acerbita[illegible]lum ad cruciatûs expoſcerent, & tormentis ex[illegible]o[illegible]andam rei veritatem contenderent) conſtanter [illegible]ctum pernegaret, atq; nec uteri veſtibula, primósq; ad[illegible]s ingreſſum, aut perfregiſſe hymcha, integritatis [illegible]nen, nec prorſus intimos uteri receſsûs penetrāſ[illegible]r ſacra (qui judiciis præeſſe, ac ſacra tractare ſit ſo[illegible]bus [illegible]c[illegible]erare ſe paratum, confidenter pronunciavit: [illegible]nec [illegible]o[illegible]em ſibi adduci paſſus eſt, inter alia eo quoque innixus a[illegible]gumento, in ſui innocētiam, quòd infans vix ſeptimo menſe, eóq; inchoato potiùs, quàm expleto, in [illegible] productus ſit: membris omnibus exactè elabo[illegible]præter ungvium appendices, quas obſervamus in [illegible]n etiam menſis partu nonnunquam deeſſe ac deſi[illegible]derari, præſertim ubi gravidæ immoderatiùs ſalſamentis utuntur, aut la[illegible]guriunt, ut eſt [illegible]us in app[illegible]tendis ſalſis & acidis maximè proclivis. Itaq; non [illegible]mi menſis partum evincere contendit, ſed noni eóque ſupputato menſium decurſu, atq; obſervatâ temporis [illegible]tatione, alium inquirendum patrem, qui paulo antè cū illa congreſſum inierit, ejúſque conſuetudine ſit uſus. Quum verò ex ſententiâ Judicum, infans conſpiciendus explorandúſq; Medicis exhiberetur, accitâ obſtetrice, atq; honeſtis aliquot matronis, quarum una patritia undeviginti liberorum parens erat, & cui non ſemel ſeptimeſtris partus editus, nec prorſus expletum ſeptimi menſis curriculum. Pronunciatum eſt ab iis, non excuſſa facti causâ, nec ullâ habita ratione patris, húncne an quem alium deputent, ſeptimi menſis partū eſſe, qui ſeptem & viginti ſeptimanis in utero ſit geſtatus. Qui ſi in nonum menſem proferri potuiſſet, futurus erat infans magis ſolidis firmiſque membris, atque ipſa compages & ſtructura corporis magis compacta ac coagmentata, minúſq. diſſoluta; erat enim os pectoris, quod velut ſcutum ac munimentum cordi incumbit, Belgæ *Borſtplate* vocant, deniq; enſiformis cartilago, quæ ſtomacho imminet, eminentior, quàm natura fert, nec in planum redacta, ſed incurva ac turbinato mucrone, ut conſpici ſolet pullorum gallinaceorum thorax, qui ineunte vere, ac præſertim menſe Martio, excluduntur. Ungues quoque huic infanti, qui ſexûs fœminei erat, in manibus deerant: atque extremi digitorum articuli, in quibus ex cutis muſculosâ, vel cartilaginosâ materiâ ungues lævore perpoliti indureſcunt, vix tenues quaſdam notas, & exigua veſtigia exhibebant, non corneâ duritie, ſed molliſſimæ membranæ tenuitate. In pedum verò articulis nulla ſe proferebant unguium indicia, quòd illæ partes non tanto calore imbutæ eſſent, quanto manûs, atque à corde caloris fonte remotiores: quum manuum articuli per brachia pectori annexa, beneficio caloris qui à corde diffunditur omnia conſpectiora in digitis exhiberent. Itaque Medici obſervatis multis naturalibus cauſis, ſolidiſque rationibus fulti, nullius partis vel favore, vel injuriâ, ita ut patiantur reo, ſi actori viſum ſit, conſtare ſuam innocentiam, vitæque & morum integritatem, pronunciaverunt adſtantibus Judicibus, quibus ea res demandata erat, ab iis qui apud Belgas in Aula Bruxellana Regis Hiſpaniarum vices obeunt, non noni, ſed ſeptimi menſis partum ſtatuendum, producto geſtationis tempore per ſeptem & viginti hebdomadas, qui partus etiam ſeptimeſtris cenſeri debet, tametſi non prorſus expletus ſit, atque una aut altera ſeptimana deſideretur, atque aliquot adhuc dies ad complementum reſtent. *Lemnius lib 4. cap. 22. de occult nat. mirac. edit. locupletata.*

† Huc refer quæ de ſeptimeſtris partûs notis recenſet *Borell. Cent. 1. obſ. 71.* Partûs ſeptimeſtris gemini, cujus puella hydropica, puer vero ſanus fuit, meminit. *Bourgeois libr. obſtetr. Obſ. 6. p. 163.*

MENSE OCTAVO.

OBSERVATIO I.

Octavo menſe nati vitales.

MEnſe octavo natus nullus unquam vixit. *Hippoc. lib. de carnib. ad finem.*

Translatitium in Ægypto eſt & octavo gigni: Jam quidem & in Italia tales partûs eſſe vitales, contra priſcorum opiniones. Veſtilia C. Herditij, ac poſtea Pomponij atque Orfiti clariſſimorum civium conjunx, ex his quatuor partûs enixa. Sempronium ſeptimo menſe genuit, Suillium Rufum undecimo, Corbulonem ſeptimo, utrumque conſulem: poſtea Cæſo-

 niam,

niam, Caji Principis conjugem, octavo. *Plin. nat. hiſt. lib. 7. cap. 5.*

M. Varro menſe nonnunquam octavo editum eſſe partum, *in lib. 14. rerum divinarum* ſcriptum reliquit. *Gellius lib. 3. c. 16. N. A.*

In Cypro inſula tempeſtate noſtra fœminam gemmellos peperiſſe accepimus: alterum octavo menſe, alterum decimo nono, &c. *Alex. Bened. de cur. and. morb. li. 25. c. 23.*

Quidam Nobilis habens duos filios, eos habet ambos octimeſtres: & ambo in infantia uſq; ad extremum vitæ pervenere. *Cardan. lib. 1. tract. 3. contradict. 8.*

Infans octavo à conceptione menſe natus Florentiæ, menſe Martio, nocte aſcendete Saturno retrogrado, ſemis ivus ejuſmodi diligentiâ à nobis, imò à Deo, quaſi vitæ redditus potiùs, quàm ſervatus eſt, triennium q; validus fermè implevit. *Marſil. Ficinus in exhortatione, ad lib. 3. de vita cœlitus comparanda.*

Liquet quòd multi poſſunt ſupervivere, qui non ægrotant, ſi eo tempore naſcantur. Nam duo filii Cardinalis Sfondrati, & ipſe Cardinalis Sfondrati omnes nati ſunt octavo menſe, & ſupervixere. Et in Ægypto nati octavo menſe generaliter vivunt: quia aer & aqua, & cœlum, & corpora & alimenta ſunt vivaciſſima. *Cardanus Comm. ad lib. Hipp. de ſept. partu.*

Quod alicubi fit, non tantùm poſſibile eſt, ſed etiam naturale. Atqui Naxius partus pro octimeſtri, proverbio celebratur, quod in Naxo Inſula octavo menſe feliciſſimè procedat. Idémque Ariſtoteles in Ægypto, Avicenna in Hiſpania accidere affirmant. Nec deſunt hiſtoriæ quæ apud Græcos & Romanos octimeſtrem partum eſſe vitalem ſuadeant. Cùm ergo ſtultum ſit ratione pugnare contra ſenſum & experientiam, pro antiquitatis reverentiâ quid reſpondendum? Neq; enim conſentaneum eſt, tot tantóſq; viros temerè in Hippocratis opinionem conceſſiſſe. Reſpondendum: Quod aliquando & alicubi fit, non eſſe naturale, ſed quod fit ſemper, aut ut plurimùm. Vix enim quicquã dari poteſt in natura tam certum & conſtans, quod contrario aliquo exemplo refelli non poſſit: quia naturæ opera, materiæ, motûs, loci & temporis circumſtantiis ſunt obnoxia: quorum causâ innumerabiles mutationes accipiunt. *Kioſanus c. 12. ad lib. Fernelij de hominis procreatione.*

Quemadmodum in genere tritici, eſt quoddam ſemen, quod tribus menſibus generatur, unde & trimeſtre vocant, alii ſetanium appellant; quoddam verò quod mẽſibus novem: ita & in genere humani ſeminis quoddam eſt, quod ſeptem menſibus parit, quoddam quod novem. Partus qui editur octavo menſe, eſſe quidem non poteſt ex eo ſemine, quod ſeptem menſibus gignit: quare ex eo erit, quod novem menſibus ſolet maturum producere: Igitur quum ante nonum menſem editus ſit, indicat immaturum eſſe, & vi aliquâ ejectũ; talis autem potiùs abortus & præcox, moriturus enatus eſt: cujus ſignum eſt, quod certis regionibus, ut in Ægypto octimeſtres partũs etiã vivere ferunt, quod bonitate regionis defectui immaturitatis ſatisfiat. Cur autem duo tantum ſint ſeminis genera, & alterum ſeptem, alterum novem menſibus partum edat, eandem habet quæſtionem, cur & in genere tritici duo ſimiliter ſeminis genera ſint. Cauſa in univerſum eſt analogia talis agentis ad talem materiam: nam quis quærat, cur tanta flamma tantum roboris abſumat in hora una? *Fracaſtorius.*

† Partus octimeſtris quoque fuerat filius primogenitus Henrici VII. Regis Angliæ.
Verulam. hiſtor. p. 12.

**
*

MENSE DECIMO ET VNDECIMO.

OBSERVATIO I.

Decimo & undecimo menſe nati vitales.

DEcimo undecimoq; in lucem venie[illegible] teſtimoniis, & ſpe[illegible]tatiſſima experien[illegible] batur.

Nam & *Hippocrates libro de Octimeſtri partu* [illegible] ſtres undecimeſtr[illegible] q; nati, conceptis verb[illegible] Cæterùm (inquit) [illegible]cimeſtres & undecimeſtres ex ſeptem quadragenariis eodem modo fiunt, dimidio anno ſeptimeſtres. Et rurſus ad finem [illegible] his igitur omnibus neceſſarium eſt pleraſque circa plenilunium, & ultrà in ventre concipe[illegible] centi & octoginta dies, ſæpe undecimũ menſem [illegible] hẽdere videatur: tot enim dies ſeptem qua[illegible] conſtituunt. Nam cùm ultra plenilunium mulier [illegible]cipit, neceſſe eſt eum conceptum undecimum attingere ac apprehendere, quo ad ultimum [illegible] perveniat.

Et Ariſtoteles pleraſque decimo parere, no[illegible] undecimum tangere menſem teſtatur.

Et ex Latinis Comicis in præcipuis habitus P[illegible] *tus, in Ciſtellaria.*

Tum illa quam compreſſerat,
Decimo poſt menſe exactè hîc peperit filiam.

Plinius quoq; idipſum affirmat [illegible]m C. H[illegible]ditii, ac poſtea Pomponii atq; O[illegible]orum virorum conjugem, ex iis quatuor partus enixam, Sempronium ſeptimo menſe genuiſſe, Sui[illegible] Rufum [illegible] decimo, Corbulonem ſeptimo, utrumq; conſulem, poſtea Cæſoniam, Caji Principis conjugem, octavo. Conſtat itaq; uſq; ad undecim[illegible] enſis initia ven[illegible] geſtari poſſe. Quæ ego ad propoſitæ rei exp[illegible]cat[illegible] ſatisfacere poſſe ſum arbitratus: ſi ul tantum addi[illegible] aliam etiam quàm hactenus tradita [illegible], va[illegible] hominum partûs cauſam aſſignari poſſe: nemp[illegible] genitalis [illegible] naturam aliam atq; aliam. Nam ut [illegible] ſemin[illegible] quod jacitur, eſt aliquod quod trimatu proveniat (und[illegible] meſtre triticum rei Ruſticæ ſcriptores vocant) quod in annuum fructũ maturitatémq; ſua n[illegible] ſic eſſe inter hominum ſemina aliud quod [illegible] quod temporiùs proveniat: unde a[illegible]iquos ſe[illegible] ſe, alios octavo, pleróſq; nono atq; deci[illegible] ectnas, quod Plinius in Veſtiliâ Herditi, Po[illegible] poſtremò Orfiti conjuge ſpectâſſe videtur [illegible] tam multis viris fœtũ alium undecimo menſe teſtetur. Nec dubito quin pro ratione tem[illegible] hominis, ætatis, victûs, educationis, cœli, a[illegible] re[illegible] ipſaq; mulierum ſemen excipientium, locellorum [illegible] varietate, alio atque alio tempore tum fœt[illegible] o formari, tum geſtari, tũ in lucem edi contingat, [illegible] luculentiſſimè Divinus *Hippocrates in Epidem.* [illegible]a expreſſit: *Labores in circuitibus, quicquid in* [illegible] *movetur, in triplicitate perficitur: & quicquid in nor*[illegible]*ta movetur, in triplicitate perficitur.* Quam [illegible] lenus, & poſt eum Fuchſius doctiſſimè explic[illegible] *Vallerıola lib. 3 Enarrat.*

Aulus Gellius luculentiſſimus ſcriptor, de Varr[illegible] ſententiâ ſcribit, undecimo menſe, aliquando nat[illegible] minem poſſe, idque a *Varrone lib. 14. rerum divina[rum]* proditum eſſe. *Idem Lector. Comm. lib. 1. c. 18.*

Ego de partu humano, præterquam quæ [illegible] libris legi, hoc quoque veniſſe uſu Romæ [illegible] Fœminam bonis atq; honeſtis n[illegible] [illegible] pudicitiâ, in undecimo menſe poſt mari[illegible] periſſe: factúmq; eſſe negotium prop[illegible] poris, quaſi mortuo marito p[illegible] nian Decemvi[illegible] in de[illegible] menſ[illegible] [illegible]em, non in undecimo ſcripſiſſent ſed D[illegible]

[illegible] cognitâ, decreviſſe, in undecimo quoque [illegible] partum edi poſſe: idq; ipſum ejus rei decretum nos legimus. In eo Decreto id Adrianus ſtatuere ſe dicit requiſitis veterum philoſophorum & Medicorum ſent[ent]iis. Ex quibus omnibus conſtat, undecimo mē[ſe] [ju]ſtum partum naſci poſſe *Gell. li. 3. c. 16. N. A.*

Conciliator Petrus Aponus affirmat ſe fuiſſe undecimeſtrem. *Cardan lib. 1. tract 3 contradict* 8.

Anna conſangvinea Stephani Pyrrhi uxor, qvum ex[acte] conceptionis tempus obſervaret, poſt decem mē[ſes &] undecim tres exactos dies puerum optimè peper[it. U]tero enim geſſit decem menſibus, & undecim [d]iebus. Unde *Plinium* verum dixiſſe *lib. 7. Naturalis Hiſtoria. c. 5.* deprehendi, ubi præter Lucii Papyrii Prætoris opinionem, affirmantis homini nullum eſſe pariendi ſtatutum tempus, inquit: Homo uſq; ad initia [undeci]mi gignitur menſis: veluti in caſu noſtro con[tigit. Un]decimo verò menſe, Salomon Hebræorum ſapiē[ns a]b hora conceptionis in lucem prodivit, ut i[pſe] teſtatur *lib. de Sapientia c. 7.* Primogenitus quo[que] [Fi]l[ius] Herculis Ferrariæ Illuſtriſſimi Ducis deci[mo menſe natus] eſt, ut omnes ibidem nôrunt, & Braſſavola ſcri[bit. E]ius terminum *Hippocrates* tantùm *lib. de Natura* [...] *pe finem* ſignare videtur: ſed de iis & eorū can[ſis re]dum Fuchſium Germanum legere eſt, qui [...]ntiâ præ cæteris meliùs & accuratiùs *libro* [...] *Epidemiorum*, eâ de re diſſeruit. *Amatus Luſitanus* [...] *27. cent. 1.*

[...]eus Præſes Curiæ Rothomagenſis in acta publica [...] ſcribi mandavit, mulierem cùm eniti conaretur [...] menſe, nec potuiſſet, decimo & octavo menſe [...]iſſe fœtum vitalem, obſtetricum ac Medicorum [c]onquiſitâ, *Bodinus Theatro nat. lib. 3. pag. 391.*

MENSE TERTIODECIMO.

Observatio I.

Decimo tertio menſe natus vitalis.

PAter meus decimotertio menſe ſe natum prædicabat *Cardanus lib. 1. tract 3. contradict.* 8.

Maſſurius author eſt, Lucium Papyrium Prætorem [ſecun]do hærede lege agente, bonorum poſſeſſionem [[illegible]] eum dediſſe, cum mater menſibus XIII. partum [[illegible]]etur tuliſſe: quoniam nullum certum tempus pa[riendi ſtatutum v]ideretur. *Plin. nat. hiſtor. lib. 7. c. 5.*

MENSE QVARTO QVINTOQVE decimo.

Observatio I.

Decimoquarto & decimoquinto nati vitales.

P[u]eri naſcuntur nono, & decimo & undecimo mē[ſe, q]uidam etiam decimoquarto. *Ariſt. hiſt. animal.* [...] *cap 5.*

[...]clis quidam mihi retulit mulierem poſt decimum [qua]rtum menſem peperiſſe, cui dentes ſubnaſci cœpe[rint, &] bene vixerit. *Avicenna lib. 9. de animalib.*

[Ac]cepimus quandam quatuordecim menſibus partū [...], quibus animandi movendiq; ſpatia imbecillitas [...]dam diſtulerit. *Alexand. Bened. cap. 23. lib. 25. curand.* [...]6.

[M]ulier ſexagenaria ex ſeptuagenario ſene concepit, [de]cimoquinto menſe puellam peperit: oculis & manibus privatam, quinq; menſibus vitalē. Vide *obſervationem hujus libri pag. 616.* Vetulas admodū concepiſſe.

† De muliere, quæ per ſedecim menſes uterum geſtavit vid. *Spigel. de Format. Fœt. c. 7.*

TEMPORE DIVTVRNO. utero geſtati.

MENSIBUS VIGINTI TRIBUS.

Observatio I.

Viginti tribus menſibus in utero geſtatus.

REnatus Thioneau M. D. edidit miraculoſam hiſtoriam fœtûs in utero viginti tres menſes geſtati, apud Turonenſes, ut teſtatur *Paſchalis Gallus*, amicus noſter, *in Bibliotheca ſua medica.*

BIENNIO.

Observatio I.

Biennium in utero geſtatus infans, ſtatim atq; in lucem editus fuit, & loqui, & incedere potuit.

EX Duce Baruch Vandale Uxor concepit, & biennio prægnans fuit, & parturivit infantem gradientem & loquentem. *Albert. Krantzius.*

Fœmina biennio uterum ferens, marèm loquentem enixa eſt. *Aventinus lib 5. annal. Bojorum.*

† Meminit quoq; Infantis per bienniūm in utero geſtati, qui ibi & loquebatur, & ingrediebatur, *Joh. Wolff. Lect. Memorabil. Tom. 1. p. 659. & 987.*

TRIENNIO.

Observatio I.

Triennium utero geſtatus, monſtroſus, & ridiculus in lucem natus.

EX Magnorum familia aliquot hinc annis vixit hic quidam Vir nobiliſſimus prudentiæ non contemnendæ. Is jam ſexagenarius, ex nobili a Gutenberg matrona quadragenaria filium ſuſcepit, quem (ut fide viri digniſſimi teſtati ſunt) per triennium utero geſtârat: antea cùm ex bis ſecundis nuptiis puellam, tum ex prioribus plures, & ſanos enixa liberos. Eſt verò hic ſtaturę admodum exiguæ, craſſus, digitis brevioribus: fari ad intelligentiam neſcit, niſi quibus quid velit, ex quotidiana converſatione conſtet. An. jam agit 24. Calvus eſt ob ſinapiſmos in pueritia tineæ ergo uſurpatos, relictâ capillorū q. coronâ monachali Cæcus etiam: corpore alioquin ſuis mēbris integro Pſalmos canit plurimos, numeros tamen blæſo ore potiùs ſonando, quàm verba exprimendo, idq; nonniſi de concentore ſuo famulo certus, ipſemet præcentorem agens. Si fortè fortunâ canis ipſi aſſederit, continuò cantilenas Germanicas pſallere incipit. Ut cibos edendo non advertit: ita vinum haud gravatim exhaurit, aquam, ſi fortè ſubſtituatur, reſpuens. Verùm cætera quid attinet? Hoc mirum eſt & inauditum; cujus gratiâ hoc potiſſimùm recitavi, fœtum tres annos utero geſtari Avicenna equidem 14. menſium partum ſe vidiſſe narrat. *CL. V. Sigiſmundus Schnitzerus ſuis ad me literis 16. Aprilis Anni 1596. Bambergâ datis.*

QVADRIENNIO.

Observatio I.

Alius infans, bene habitâ matre, quadriennium in utero geſtatus.

NUnquam aut viſum aut ſcriptum eſt, quantum ipſe recordor, mulierem ullam fœtum vivum quatuor annis ventre geſtâſſe, quemadmodum hæc à te mihi propoſita mulier. Quam ſcribunt anno XV. unicum marem, mox primo conjuge orbatam, cum ſecundo atq; tertio XVI. annis ſterilem manſiſſe, donec tandem quarto nupta, concœpit fœtū. Quem ipſa omnino affirmat, ſe jam quarto anno exacto vivum geſtare, non modò abſq; ullâ inſigni moleſtiâ, verū etiam cum ſummo valetudinis lucro, nempe quæ priùs innumeris penè malis tentaretur, nunc verò à cunctis libera ſit. *Mercurialis conſ. 85. edit. Baſil. ad Illuſtr. & Generoſum D. Chriſtoph. à V Volkenſtein.*

† Plura partûs ſerotini exempla vid. apud *Zuvingerũ Theatr. vit. Hum. p. 270. & ſeqq.*

PARTVS FOECVNDVS.

Observatio I.

Fœcunditatis illuſtria exempla.

PRiamus ex Hecuba conjuge habuit XIX. liberos: ex aliis pellicibus 31 Hinc *Maro.*

Quinquaginta illi thalami, ſpes magna nepotum.

Artaxerxes Xerxis filius, Perſarum Rex, habuit ex pellicibus CX. liberos, ex juſto matromonio III.

Scyllurum Cherſoneſi dominum, ac Scylluri liberos in captivis habuit Mithridates Eupator. Eos quinquaginta fuiſſe *Poſidonius* ſcribit, cùm Apollonides octoginta affirmet. *Strabo lib. 5.*

Arabum rex Herotimus, ob fœcundam ſobolem memorabilis. Trogus Pompejus author eſt, ſexcentus ſibi ex numeroſo pellicatu filios fuiſſe, per quos variè bella adminiſtrabantur. Hujuſmodi præſidio fretus Herotimus, Syriæ fuit & Ægypto infeſtus, Syllanis temporibus. *Sabellicus lib. En. 6.*

Maſiniſſa rex Numidiæ, XLIV. filios habuit, authore Eutropio.

Atila Hunnorum Rex, LX. liberis inſignis.

Sylvius Rex Scytharum, genuit LXXX. filios. *Plutarch. in lib. de Garrulitate.*

Conſtat noſtrâ ætate, cuidam Regi Moluchiarum fuiſſe de filiis, fœminis tamen computatis, ſed veriſimile eſt maſculos ipſos fuiſſe, longè plures LXXX. *Cardanus comment. ad lib. Hypp. de aere, aquis, & locis, lectione 91. ſuper text. 15.*

Lycaon Pelaſgi F. Arcadiæ Rex, antequam in Lupū verteretur, ex Atlantis filia legitima uxore, & nonnullis aliis, ſupra quinquaginta liberos ſuſcepit. *Natalis Comes lib. 9. c. 9. Mythologiæ.*

Theſpis Athenienſis Erichthei Regis filius, è pluribus fœminis filias L. genuit; cum quibus vocatis ad epulas Hercules ſingulatim unâ nocte concubuit: ſuſcepitque totidem liberos mares, qui Theſpiadi dicti ſunt. *Diod. lib. 5. & Suidas.*

Hercules inter LXII. liberos unicam tantùm filiam habuit. *Antigonus in mirab. nar. ex Ariſt.*

Carolus Magnus Imperat. ex multis conjugibus & concubinis multos etiam liberos habuit: nimirum ex Hildegarda Sveva Carolum, Pipinum, Lotharium, & Ludovicum: filias autem Ruthrudem, Bertam, Giſſam, Hildengardam, Adelheydam, Bellixandam, Immam, [illegible]. Tum ex concubinis, Gerſuindâ, Adeltru-

dem, Reginam, Drogonem, & [illegible]
Theodoricum; [illegible] Himmeltrude Pipinum [illegible]
ditioſum; Rothilde, Adelroden, R[illegible]
Tres filias ex Faſtrada Franca ſuſcepit. The[illegible]
Hiltrudim, & Rothaidem. Et ita vi[illegible] tres
nuit. *Hedio in Chron. German. & Bruſchius in [illegible] monaſteriis.*

Habebat Babo illuſtris Comes de Ror, & Ba[illegible]
Abenſperg ex legitimo thoro trigi[illegible]
duas filias ſuperſtites, ſicut in faſtis monaſt[illegible]
temburg annotatum eſt: Cùm itaq; pri[illegible]
tus eſſet, quanam ratione numeroſæ ſe bo[illegible]
ret, atq. omnes in eo ſtatu, quem ipſe a maj[illegible]
ſtrem acceperat, conſervare poſſet, nulla via en[illegible]
dior viſa, quàm ut eos S. Henrico Cæſari [illegible]
ret. Ad id etiam commoda ei oblata occaſio. C[illegible]
enim ut Cæſar Ratiſbonæ ſuorum procerum c[illegible]
tum habiturus, & ſeſe poſtea cum illis in venatione
lectaturus, cùm omnes admonuiſſet, ne qui[illegible]
aut nobilium plures comites adjungeret [illegible]
tantùm ſervo comitatus compareret, quo [illegible]
tes capere, atq; annona ſufficere poſſet. Itaq; [illegible]
lios ſuos juvenes egregiè ornatos, ſplendidè i[illegible]
& unicuiq; ſervum adjungit, atq; hac ratione ſex
ſex equis magnâ ſolennitate urbem ingreditur. [illegible]
viſâ tantâ comitū multitudine miratur, at[illegible] B[illegible]
ad ſe vocatum interrogat, qui auſus fue[illegible]
ſuum ſeriò propoſitū, violare, aut quid pacis ho[illegible]
pore, eo equitum numero præpararet [illegible] Bab[illegible]
verentiâ Cæſari exhibitâ, inquit: Sereniſſime C[illegible]
ctenus tuis mandatis diligenter obedivi, porro [illegible]
tus Dei auxilio. Nunc etiam ad conventum hunc
tantùm famulo, comitatus compareo Henricu[illegible]
ſtus infert: Qui igitur alii ſunt? Inquit Babo [illegible] ſunt
legitimi filii, tui famuli quorum ſinguli, uno ſerv[illegible]
mitati, præſtò adſunt, ut tuæ Majeſtatis voluntate
ditâ, diligenter pareant. Eos, ut ingen[illegible]m decet
lem, hactenus maximâ curâ educavi: nunc verò co[illegible]
Celſitudini offero, dono & commendo. Tum I[illegible]
rator ſubridens, ſingulos appellat, atq; dextrâ &
lo excipit, cólq; ordine ſuos filios vocat, atq; ſe[illegible]
aula permanere jubet. Hos quoque omnes & [illegible]
Cæſar paulatim prædiis, ſtipendiis, caſtellis, & vi[illegible]
cupletavit. *Aventinus lib. 5.*

Rudolphus Habſporgenſis Imp. ex Anna [illegible]
de Hohemburg in Svevia, ſuſcepit ſeptem [illegible]
démque filias. Ex quibus poſtea innumeri [illegible]
Reges, & Imperatores prodiere. *Cuſpinianus.*

Albertus I. Rodolphi Imp F. primus Auſt[illegible]
& cæſo Adolpho Imperatore, ex Elizabeta [illegible] Me[illegible]
Comitis Tyrolenſis viginti & unum liberos ſu[illegible]
quibus uti proſpiceret, ad regionem amplia[illegible]
Helvetia præſertim animum adjecit. Horum und[illegible]
juſtam aſſequuti ſunt ætatem: cæteri in pueriti[illegible]
Stumpfius & Cuſpinianus.

Barrabas Vice-Comes in Italia 39 liberos [illegible]

Conradus Moſcoviæ Dux, XXC. [illegible]beros [illegible]
quibus quatuor tantùm legitimi fuerunt.

Πολλὰς χαλκιδικὴ τέτοκεν ἡμῖν γυνή, id eſt; *T[illegible] Chalcidica peperit nobis uxor.* De [illegible]cadi [illegible]ebatur
ros quamplurimos peperiſſet. Tradunt h[illegible]
piam fuiſſe nomine Comben, cui [illegible]gnom[illegible]
Chalcidi quòd prima arma ærea confece[illegible]
conjuncta centum liberos enixa dicitur. [illegible]cu[illegible]
tum eſt *in Euboicis annalibus*, & atteſtatur A[illegible]
minius. *Eraſmus.*

Victoria mater Æneæ Sylvii, qu[illegible] poſtea ad[illegible]
catum evectus, Pii II. nomen obtinuit, fœcund[illegible]
ximiæ fœmina duodeviginti, & ex h[illegible] mellos
puerperiis edidit. *Joannes Antonius Campanus Pii.*

Mulier quædam quæ habitabat in C[illegible]

...cannarum, viginti quinq; filios enixa eſt, atque ea fœcunditas mira fuit. *Cardanus lib. 8. c. 44. de varietate.*

...ca Teylingia matrona prudentiſſima, valde ...ca, ex marito ſuo Auguſto Teylingio viginti prole... ſecepit, vetula ſeptuagenaria, mater uxoris meę. ...tro. 34 lib 11.

...onia Mutinenſis, quadrageſimum ætatis ſuæ an... prætergreſſa, quadraginta tres filios habuit. ...*Bugatus lib. 4. ſuarum hiſt.*

PARTUS NUMEROSUS.

OBSERVATIO I.

Mulieres quæ uno partu numeroſam ſobolem enixa ſunt.

M... lex perficiendi tempus, pariendique diver... homini datum eſt Et cùm alia ſingulos pari... ...ures, genus humanum in ancipiti eſt. Nam ...rimùm, & locis pluribus agitur, mulieres ſin... ingulæ pariunt. Sed ſæpe & locis pleriſq; gemi... ...am, ut in terra quoq; Ægypto fieri certum eſt. ...tiam tres, & quatuor, & locis nonnullis valde ...od dictum jam eſt, ſed quinq; cùm plurimum ...t. Jam enim hoc eveniſſe pluribus coſpectū ...ædam viginti partubus quatuor edidit: quinos ... partubus enixa eſt, majorq; eorum pars ...& adoleſcere potuit. Et cùm in cæteris anima... ...mi nati, etiamſi mas & fœmina ſint, nihilomi... ...antur, ſerventùrque, quàm ſi mares ambo, ...æ ſunt in genere certè humano pauci gemini ...ur, ... alter mas ſit, alter fœmina. *Ariſt. lib. 7. de ...mal. c. 4.*

... incidit, ut facta corruptione duodecim ſuper... ...puerperia egererentur. *Idem loco citato.*

... quædam uno partu quinque pueros enixa ... *Ariſtotele. Gellius lib. 10. c. 2.*

... em non ultra quinque uno partu edere tradit ... memoriæque fuiſſe proditum *Antigonus in* ...at, Alexandriæ mulierem quandam qua... ...us X... fœtus ediſſe, quorum major pars ... d'auque, in alia urbe, mulier quinque in... ...peperit, tres maſculos, duas fœminas, quos ... juſſit Trajanus Imp. Eadémq; mu... ...acto enixa anno, tres infantes peperit. ...*merab. & longævis.*

... naſci certum eſt, Horatiorum Curati... exemplo ſuprà, inter oſtenta ducitur, præter... ...n Æg pto, ubi fœtifer potu Nilus. Annis pro... premis Divi Auguſti, Fauſta quædam è plebe ...os mares, totidem fœminas enixa, famem quę ...it, portendit haud dubiè. Reperitur & in ...neſo quinos quater enixa, majoremq; partem ... jus vixiſſe partu. Ex in Ægypto ſeptenos uno ...ul gigni, author eſt Trogus. *Plinius lib. 7. c. 3.*

...quædam Auguſti Imp. in agro Laurente, uno ...quinq; enixa ... filios. Eam Auguſtus in via Lau... honorificè ſepeliri curavit cum ipſis pueris, & ...inſcriptione. *Gellius lib. 10. Noct. Att.*

...neſia è duplici adulterio ediſſe ...umque patri ſuo ſimilem. *Solinus lib. Polyhiſt.*

...m Alexandriam, ſcribit *Cajus lib 1. fideicom. ...in l. 7 Virum, D. de rebus dubijs, & Capitolo... ...antonino*, quinq; liberos uno enixam partu. *Ca... 4. c. 2... A. L.*

...tur i Jure Civili Græca quædam quinionem ... Semel unaium mater, unici fœtus pa... rens multiplex, unici uteri puerpera numeroſa; quæ tot ſtipata corporibus, penè dixerim populo, ſextum ipſa corpus fuit. *Tertull. de anima, titulo de ſubſtantia Animæ, & an corporalis.*

Lampridius ſcribit Fauſtinam Pij F. M. Philoſophi uxorem, uno partu enixam geminos, Commodum ſcilicet, & Antoninum qui quadrimus elatus eſt, quem parem aſtrorum curſu Commodo Mathematici promittebant. Cùm Fauſtina eſſet prægnans, viſa eſt in ſomnis ſerpentes parere, ſed ex his unum ferociorem. *Caſſin.*

Mulier quædam abortivit XXXIII. (*Petrus Aponenſis legit LXXVIII.*) formatos, ut à fide dignis accepi. *Avicenna lib. 9. de animalibus.*

Quandoq; formantur in matrice multi fœtûs, etiam quatuor, & quinque, & ſex, & ſeptem, & plures decem. Compertum habeo quandam mulierem abortiendo emiſiſſe ſeptem, & aliam quindecim, omnes formatos. Adeò mirabilia ſunt opificis rerum opera, cujus ſapientiæ & potentiæ non eſt finis, hic ergo totum oportet ut ſit in ſcientia obſtetricis ut cùm uſus venerit, perita ſciat quid agendum ſit. *Albucaſis Chirurg. lib. 2. c. 76.*

Lamiſſit Longobardorum Regis Mater, ſeptem uno partu edens filios, eos in piſcinam quandam projecit. Quos cùm Agelmundus primus Longobardorū Rex, poſt Ibor & Agion, iter faciens haſta revolveret, Lamiſſus haſtam ejus firmiter tenuit. Ab eo igitur nutritus poſtmodum, & regni hæres factus eſt. *Sigebert. in Chronico.*

Anno 396. Algemundi primi Longobardorum Regis temporibus, meretrix quædam unico partu ſeptem puerulos enixa eſt, & in piſcinam projecit necandos: quos Algemundus Rex dum fortè fortunâ inveniſſet, unum ex illis haſtâ extractum ſervavit, nutricíq; omni ſtudio alendum tradidit: qui cùm adoleviſſet, ob ingenii magnitudinem poſt Algemundi mortem ſucceſſor factus eſt. Author *Paulus Diaconus*: Ex quo *Textor, & Lycoſthenes.*

Sub Zenone Imperat. Mulier quædam ſeptem liberos uno enixa eſt partu, quos in piſcinam crudeliter abjecit *Sigebertus*, matrem eam fuiſſe indicat Algemundi Regis Longobardorum. *Paulus Diaconus verò lib. de geſtis Longobardorum l. 6.* to, meretricem.

Eo anno, quo Henricus II. Rom. Imp. mortuus eſt, Altaichii inferioris Bojariæ Monaſterio, Mulier quædam quinque filios ſimul eſt enixa *Aventinus lib 5. Annalium Bojorum.*

Comitiſſa quædam Querfurtenſis uno partu fertur ediſſe novem infantulos, quos omnes ad unum uſq; voluit interimere: ſed patre fortè fortunâ adveniente conſervati ſunt. *Botruſſus lib. 4 cap. 4. Anhaltinenſium Principum.*

Prodigioſa ſunt, nec ſine cunctatione proferenda, quæ Magnus Albertus cenſuit prodenda, ut præterea quæ ſcribit *Julianus Jureconſultus*, atque idem *Paulus in Digeſtis.* Si pars hæreditatis petatur, ubi & ſuperfœtationem admittere videtur: Scribit, inquam, Albertus mulierem quandam in Germania conſiguratis conformatiſq; jam in utero duorum & viginti infantium corpuſculis abortum feciſſe: aliam verò etiam ſeptuaginta, imò, ut ampliùs creſcat admiratio, aliam etiamnum ejeciſſe in pelvim embryunculorum auricularis digiti magnitudine corpuſcula centum & quinquaginta. Cujus rei facta fides eſt tuniculis, quibus obvolvebantur, è ſciſſis Addit quoq; pluribus enim aſtitiſſe dilatationis & conſtrictionis motum, & ſigna alia vitæ complura, oculis tamen imperfectioribus; manuum verò & pedum digitos fuiſſe veluti capillares *Cælius l. 4 c. 25. A. L.*

Iſenbertus Comes de Altorf uxorem habuit Irmentrudim. Hæc cùm pauperculam fœminam eodem partu tres liberos mares enixam vidiſſet, & tanquam impudicam reprehendiſſet, quòd ex eodem viro tres ſimul filios ſuſcipere impoſſibile videretur: ipſa poſt an...

num (Deo ſic ejus ſuperbum judicium confutante) ab ente viro XII. mares enixa eſt. Perterrita eo caſu, quòd jam de ſuâ quoq; pudicitiâ dubitari poſſe arbitraretur, obſtetrici undecim in proximo torrente Schercio mergendos committit, unicum illa ſervat. Pa[illegible]et obſtetrix. Obvius fit illi Comes. & quid velatum geſtet interrogat. Illa Vuelſos (ſic enim linguâ ſuâ catulos vocabant) deformes ſubmerſurâ ſeſe aſſerit. Mox ille: At permitte, inquit, ut videam, ſi forte aliqui qui venationi nobis inſervire poſſint. Repugnat illa. Tandem coacta infantes undecim oſtendit, & negotium Comiti, ita ut geſtum erat, narrat. Imperat ergo Comes, ut factum apud uxorem ſuam diſſimulet, & filios educari præcipit. Exacto jam ſexennio, cùm omnes viverent, in arcem adduci jubet, atq; illic coram omnibus amicis imprudentiâ uxoris detectâ, veniam illi dedit & filios porrò duodecim æquali jure ſuos eſſe voluit, ſtatuitq; ut non Comites de Altorf, ſed ex vetulæ obſtetricis ominosâ voce, quæ vitam illis XI dederat, Vuelſi vocarentur. & gratitudinis ergò, pro divinitus ſervata tam numeroſa prole, in ipſo Altorfenſi oppidulo cœnobium monialium conſtruxit. Hanc iſtius monaſtici loci originem eſſe, ex multorum ſenum, qui eadem ſeſe à ſuis parentibus & majoribus audiviſſe narrabant, teſtimonio ſcribit *Bruſchius de monaſterio Vinearum.*

Heliouora Salviata Bartholomæi Friſcobaldi Florentini civis uxor, duos & quinquaginta liberos enixa eſt, nunquam pauciores tribus uno partu. *Iacobus Capellus in Fragmentis.*

Matthias Golancevius Epiſcopus Uladiſlavienſis in Polonia fuit ſub Uladislao Locticio Rege. Ejus matrē ferunt duodecim filios uno partu ediſiſſe: verùm ex iis unum illum vixiſſe, reliquis mox, ut nati erant, mortuis. *Cromerus lib* 12.

An 1270 in Cracovienſi regione honeſta quædam matrona Margarita, Virboslai Comitis uxor, triginta ſex pueros vivos uno partu edidit, viceſimâ die menſis Januarii. *Idem lib.* 9.

Margarita Florentii Comitis Hollandiæ filia, mulierculam ſtipem petentem, gemellos in ulnis geſtātem, acerbè increpavit, neq; eam uno partu duos producere potuiſſe, niſi duorum quoque virorum uſa eſſet commercio affirmavit. Mendica precibus à Deo contendit, uti in ſignum pudicitiæ ſuæ Comitiſſa gravida tot pareret infantes, quot eſſent in anno dies. Preces fuere exauditæ, exacto geſtationis tempore Anno M CC. LXXVI ætatis ſuæ 42. ipſo die Paraſceves peperit Margarita CCCLXIV. Infantes, partim mares, partim fœmellas. Eos ſimul in pelvi baptizatos, maribus Joannis, fœmellis Eliſabethæ nomine impoſito, & cum matre paulo pôſt mortuâ ſepultos fama eſt, Epitaphio adjecto. Cujus hiſtoriæ *Ludovicus Vives, Eraſmus Roderodamus, & Ludovicus Guicciardinus in Topographia Flandriæ* meminere An. Chriſti 1313 Margarita Comitiſſa Holſteinii, imperante Henrico VII. uno partu tot edidit infantulos, quot anni ſunt dies, trecentos ſexaginta quatuor, omnes maturæ ætatis, & humanæ formæ: omnes etiam vivi baptizati ſunt. *Annales Brunſuicenſium, Albertus Crantzius in Vandalia, Erneſtus Botruſſus lib* 4. *c* 4 *Hiſtoria Principum Anhaltinenſium. Fulgoſ. lib.* 1. *c.* 6. An 1322. (ut *Maffeus* meminit) quo leproſi per Italiā fontes infecerunt, Margarita Comes Hollandiæ, eas pro adulteris fœminis arbitrata, quæ gemellos pareret, imprecatione cujuſdam pauperculæ, quam fortè eandē ob cauſam acerbiùs increpâſſet, uno peperit partu 365. omnes vitales, pollicis magnitudine, quos ſacro fonte candidatos continuò mors excepit. *Gemma lib* 1. *c* 6. *Coſmoc.* Oſtenti loco haberi poteſt, quod accidit Anno à Virginis partu 1310. cùm Henricus Luxemburgenſis in Germania imperaret. Quo tempore Margarita Hollandiæ Comes trecentos & ſexaginta filios vivos uno partu edidit: qui omnes baptiſmi charactêre illuſtrati fuerunt. Au[illegible] *morab.* Mar[illegible] numerum [illegible] unius partus [illegible] *rus Comm. Tabula ad lib. Hippoc. de* [illegible] Chronica, & ſepulchrum unà cum [illegible] landia, teſtantur Margaretæ, Illuſtris [illegible] tis Hollandiæ filiæ puerperium trecentorum [illegible] ta quatuor puerorum vivorum, & ab Epiſcopo [illegible] done baptizatorum. *Joan Boſius, theſ.* 109 *(* [illegible] *Medicorum & Phyſicorum de humano conceptu,* &

In Hollandia, non procul Lugduno Batavo[illegible]m, [illegible]gus eſt Lauſdun: in quo memorabilis Hollandiæ [illegible]mitiſſæ Hiſtoria ex marmore deſcripta ſpecta[illegible] ſic habet.

In fronte Epitaphii ſcriptum eſt majuſculis literis.

EN TIBI MONSTROSUM NIMIS ET [illegible] MORABILE FACTUM,

QUALE NEC A MUNDI CONDI[illegible] TIONE DATUM.

M*Argareta Hermanni, Comitis Hennebergiæ uxor, Quarti Florentii Comitis Hollandiæ & Selandiæ filia, Gulielmi Regis Romanorum, ac poſtea Cæſaris ſeu Gubernatoris Imperii, atq; Aliſbera Comitis Hannoniæ ſoror; cujus patruus Epiſcopus Trajectenſis, avunculi autem filius Dux Brabantiæ, & Comes Turingiæ &c. Hæc autem Illuſtriſſima Comitiſſa annos XL. circiter nata, ipſo die Paraſceves, nonam circiter horam, Anno Milleſimo Duceteſimo LXXVI. trecentos & LXV. enixa eſt liberos, qui prius a Guidone ſuffraganeo Trajectenſi, omnes in duabus ex are pelvibus baptizati ſunt, quorum maſculi quotquot erant Ioannes, puellæ autem omnes, Eliſabethæ vocata ſunt: qui ſimul omnes cum matre, uno eodémq; die fatis conceſſerunt, atq; in hoc Lauſdunenſi Templo ſepulti jacent. Quod q[illegible] accidit ob pauperculam quandam fœminam, quæ ex uno partu gemellos in ulnis geſtabat pueros, quam rem admirata Comitiſſa dicebat, id per unum virum fieri non poſſe, ipſamque contumelioſe rejecit. Unde hæc paupercula animo [illegible] turbata ac perculſa, mox tantum prolium numerum ac multitudinem ex uno partu imprecabatur, quot vel [illegible] totius anni dies numerentur. Quod quidem præter naturæ c[illegible] ſum obſtupenda quadam ratione ita eſt factum, ſicut i[illegible] tabulis in perpetuam hujus rei memoriam, ex vetuſtis [illegible]m manuſcriptis, quam typis excuſis Chronicis, breviter p[illegible] & enarratum eſt. Deus ille ter Maximus, hac de re [illegible] ciendus, honorandus, ac laudibus extollendus in ſemp[illegible]na ſæcula. Amen.*

In calce tabulæ ſequitur:

HÆC LEGE, MOX ANIMO LECTOR STUPEFACTUS ABIBIS.

AAq; hæc eſt illa memorabilis & miraculoſ[illegible] H[illegible]landiæ Comitiſſæ hiſtoria, *ex Archetypo marmoreo Lauſdunenſi* velut ex viva radice ad plenū deſcripta [illegible] ctor candidus cum hac ipſa pugnantes aucto[illegible] Chronica ſcripſêre, ſententias circa annum [illegible] prolium, nomen Matris & Epiſcopi, conciliab[illegible] *Schenckius, Med. Fil.*

Machtildis Comitiſſa ab Hennemberg filia [illegible] tii IV. Batavini Comitis, ſoror Gulielmi Regis R[illegible] ſub Friderico II. Imperatore mille quingentos [illegible] ordecim pueros ſimul genuit [illegible] qui in malluvi[illegible] thone Trajectenſi Epiſcopo avunculo ejus [illegible] aquâ luſtrati ſunt; & poſt mortui. *Aventinus lib* [illegible] *A[illegible]nalium. Cuſpinianus* CCCL pueros habet.

In Sileſiæ annalibus ſcriptum [illegible] peperiſſe mulie[illegible]

[illegible] *Weinrichius de Monſtris.pag.*219. *facie* [illegible]

[illegible] Præſes Curiæ Rothomagenſis in acta p[illegible] mandavit,non modò tergeminos, ſed [illegible] nos fœtus, imò etiam plures, ſed [illegible]s. *Bodinus Theatri naturæ,lib.*3.

[illegible]em quandam Germanam, Dorotheam no[illegible] uno partu viginti filios edidiſſe me[illegible], altero quidem novem, undecim [illegible] Quæ,dum hanc prolem geſtaret utero,ob in[illegible]dus [illegible] cum faſciâ collu & humeris [illegible]â, tumidam alvum, & adusque genua prola[illegible],ſublevare,ut Joannes Franciſcus Mirandula[illegible]nceps *in Commentarijs ſuis in hymnum ſecundum* [illegible]ſt;qui octo infantes ſimul Ægyptias fœminas [illegible]peperiſſe, & earum unam quatuor partubus tri[illegible] filios protuliſſe, ex antiquorum monumentis [illegible] Atque in agro Mutinenſi Antoniam quandam, [illegible]ginta filios edidiſſe, dum ipſa annum ageret quadrageſimum,ac ſæpe uno partu ternos atque qua[illegible]os, ex hiſtoriâ ejusdem Epiſcopi Novocomenſis [illegible]. *Lycoſthenes libro prodigiorum Anno Domini* 1499.

Ruſtica in pago *Keſſvvil*, prope Acronium lacum, Ao.Dom.1535. quatuor pueros mares uno partu in[illegible] edidit,non diu tamen ſuperſtites. *Stumpfius.* Kesvvilæ in Turgavia mulier uno partu quatuor filios [illegible]ſt, qui in Chriſtianorum numerum à ſacerdo[illegible] ſolenni more recepti ſunt. *Lycoſthenes lib. de Prodig.* [illegible]*tent.*

[illegible]annis Giſſingeri Tigurini uxor, circa Annum [illegible]53. [illegible]ùm gemellos edidiſſet,anno nondum elapſo, [illegible]que ſimul peperit,tres filios,& duas filias. *Idem* [illegible] *Prodigijs*

In Br[illegible]hbanto villa, alia mulier enixa eſt 4. maſcu[illegible] partu. *Idem opere citato.*

[illegible]nos uno partu edi poſſe Herophilus ſcribit. [illegible] no partu tres fœmellas mulierem peperiſſe [illegible] Triniacum oppidum in Veronenſi agro, quæ feli[illegible] vixere. *Alexand. benedict.lib.*25.*cap.*20. *de Curand. morb.*

Paulus I.C,cenſuit *libro quinto*,dum de Judiciis agit, [illegible]m tres naſci poſſe qui ſuperſint, quod nos aliquando vidimus. *Cardanus de Varietate lib.* 8. *cap.*40.

[illegible]nciliator noſter dixit, in villa ſua de Abano ſex [illegible]ryones ab una muliere emiſſos, quorum quilibet [illegible] habebat: res quippe ſtupenda multùm. *Savo*[illegible]*a Tract.*6.*cap.*21. *rubr.*25.

[illegible]ica Agrigentina mulier, ætate meâ Bernardo [illegible]rdo Agrigentino nupta, tantæ fuit fœcundita[illegible] [illegible]icies circiter enixa, tres ſupra ſeptuaginta edi[illegible]os.

[illegible] *infra.* Anno ſal. 1430. Meſſanæ mulier quæ [illegible]annos viginti quatuor nata, novem infantes uno partu edidit: quæ poſtquam peperit unà cum [illegible] extincta eſt. *Thomas Fazelus de rebus Siculis, lib.*6. [illegible] *decadis.*

[illegible]ceſt Bononiæ quidam Julius Scatinarius adhue & [illegible]cundus Bononiæ Civis; qui venit in lu[illegible]cum [illegible] alijs fœtibus,& ipſe fuit ſeptimus & ma[illegible]us erat fotos D. Floriani de Dulphis mihi affinis. [illegible]go Carpus vidi unam mulierem parere quinque [illegible] uno partu.

[illegible]ixit mihi ſi le digniſſ. Dominus Alexander de [illegible] golo Epiſcopus Ventimillienſis,& juravit [illegible]pect[illegible] ſuum fide Epiſcopali; quòd una mulier [illegible]æ de egregia familia de Buccanigris, peperit ſex[illegible] fœtus humanos magnitudine palmi, qui omnes [illegible]ant motum, & ultra iſtos ſexdecim fœtûs, qui [illegible]b[illegible]nt formam humanam, peperit etiam unum ani[illegible]ns formam equinam, & etiam habebat mo[illegible] & omnes 17. tam habentes formam humanam, quàm illud animal, quod [illegible] formam equinam erant involuti in una ſecundina, hoc tamen eſt monſtroſum. *Carpus in Anatome.*

Auguſtinus tamen Juſtinianus Neb[illegible] Epiſcopus, *in Annalium Januenſium lib.*5. aliter hanc Hiſtoriam memorat. Ait namque Anno 1485. Bartholomæam Uxorem Joannis Antonij Buccænigræ, unico partu decem & ſeptem edidiſſe filios, informes quidem, motum tamen habentes, dactyli oſſis formam præ ſe ferentes.

In Italia unam ſeptem, & aliam tres, (quod aſſidue accidit) quam etiam num nos ipſi novimus, abegiſſe certum eſt. *Bonaciolus cap.*6 *Enneadis muliebris.*

Beauforti in Valle Audium agro, juvencula mulier, filia Macei Cannerij, unum fœtum juſto partu cùm ediſſet, decimo pòſt die alterum enixa eſt, qui, niſi vi avulſus ab utero edi non potuit: matríque lethifer extitit. *Pareus lib.*24.*cap.*3.

Ob fœtuum numerum partûs difficultas nonnunquam oboritur, viſi etenim ſunt quinque & ſeptem. Retulit mihi quoque vir fide dignus, ſe vidiſſe Valentiæ fœminam, quæ uno partu peperit duodecim. *Chriſtoph. à Vega. Artis medend.lib.*5 *ſect.*10. *cap.*23.

Illud annotandum eſt, quamvis unica adſit in utero cavitas, tamen plures fœtûs in eo concipi poſſe. ſi apta adſit tot conceptibus materia, quæ conceptûs materia, ſemen inquam eſt: dum verò fœtûs delineantur, niſi ſuis ſingulis membranis diſtinguantur, ſimul cohærent, monſtráque hominum ſeſe attingentium fiunt. *Columb.lib.*12. *de re Anat.*

Aliquæ adeò fœcundæ ſunt, ut non modò geminos uno conceptu generent, ſed & tergeminos, & plures etiam. Equidem enim aliquas novi genuiſſe tres; unam verò Bononiæ, quæ uxor erat ferrarij fabri, quæque primum geminos; altero partu tres; tertio verò quatuor peperit: ex quatuor nullus vitalis fuit; è tribus unus. *Trinovella lib.*11. *cap.*17. *De Rat. Curand. Part. Hum. Corp. Affectus.*

Sub Maximiliano I. Imperatore quædam tres puellas uno partu enixa eſt, quæ omnes ad juſtos pervenêre annos. *Iacob Rueff. lib* 5.*cap.*4.*de Concept. & Generat. hominis.*

Bonaventuræ Suelli, Nobilis Senenſis mancipium, uno partu ſeptenos edidit fœtûs, quorum quatuor baptiſmo donati fuerunt. *Dalechampius cap.* 3. *citans Pareo, lib.* 24.*cap.*3.

Noſtrâ ætate inter Saram & Mœnum in parœcia Sigillorum ad Cambellayum, familia eſt domûs nobilis, dicta Maldemera. Domini Maldemeræ uxor, primo quo nupſit anno, gemellos peperit. Secundo ternos, Tertio quaternos. Quarto quinos. Quinto ſenos fœtûs, ex eóque partu mortua eſt. Ex ſenis his unus adhuc ſuperſtes vivit, Maldemeræ Dominus. *Pareus lib.*24. *cap.*3.

Vivit adhuc hoc anno, qui eſt 1579 Mulier Saluſtra nomine, obeſa, & ſtaturæ humilis, quæ novem uno partu enixa eſt. quod non ſemel, ſed bis ei eveniſſe, certiſſimè ſcio. *Pet. Paul Pereda Schol. ad cap.*19. *Mich. Io. Paſchalij lib.*1 *de Cur. Morb.*

Tres fœtûs in utero generari poſſe mirarer, niſi hoc anno in noſtra Lutetia paſſim eveniſſe conſpexiſſemus. *Carol. Stephanus de diſſect. part. corp. hum. lib.* 3. *cap.* 5.

Annis ſuperioribus Brandimarti cujusdam è plebe uxor, 26 annum agens, 8. menſe gravi utero cùm premeretur, quatuor filios vivos peperit, duos maſculos, & duas fœminas omni ex parte formatos, qui tamen baptiſmate recepto non multo pòſt ab uteri egreſſu obiêre, matre ſuperſtite. Quæ res totius urbis noſtræ populum ad illos inviſendos, magno omnium confluxu attraxit. Ita ut Sereniſſima Duciſſa Leonora. Domina noſtra, pauperculæ domum adire non fuerit dedignata, ac puerperam filiósque inviſere, multáque eleemo-

eleemoſynâ donare. *Marcell Donat. Hiſt. Med. Mirab. lib. 4. cap 24.*

Novi quandam Bononienſem, quæ adhuc vivit, tres fœtûs peperiſſe *Dominic. Leonus lib. 6. cap. 15. ſect. 3. Ars. Medend.*

Homines ſæpe geminos pariunt tres nonnunquam &ego tres vidi viros ſimul uno partu natos, legiturque de Horatiis, ac Curiatiis, qui invicem pugnaverunt. *Cardanus in libro de Vno pag* 249.

† Confer quoq; de partu numeroſo *Jonſton. Taumatogr. Claſs. 10. c. 5. Rhod. Cent 3. p. 56 Sinibald. Geneantbr. p. 858. & ſeqq.*

PARTUS FACILIS

OBSERVATIO I.

Stupenda mulierum quarundam exempla, quæ ſtatim atq; pepererunt, nullâ puerperij ratione habitâ, ad conſueta opera revertuntur.

PEculiare eſt Liguſtorũ genti, quòd mulieres opus facientes pariunt, lotóque infante ad farculum mox, feſſionémque redeunt, ac alia obeunt munia, puerperis minimè uſitata. *Ariſtoteles lib. de Mirab. Auſcult.*

In Liguria & Illyrico mulieres tam patientes laborum ſunt, ut poſt puerperium minimè decumbant: prægnantéſque inter opus enixos pueros domum referre tradant, quos non peperiſſe, ſed inveniſſe credas. *Alex. lib. 2. cap. 25.*

Idem de Thracibus, Scythis, Cantabris, & Celtiberis legimus: apud quos puerperæ, adeò dolore non moventur, ut viris, loco illarum decumbentibus, miniſtrent & famulentur. *idem.*

Tempore quodam, cùm vir quidam Maſſilienſis mercede conduxiſſet viros & mulieres, qui agrum ſuũ foderent, cœpit una ex conductis fœminis ſentire dolores partûs: relicto ergo opere abiit pauliſper extra agrum: emiſſóque fœtu, rediit ad laborem, ne mercedi quid decerperetur: & cùm Dominus agri videret, quòd penſum difficulter ſolveret laboris, neſciens quid ei accidiſſet, interrogavit quid illi eſſet; cognitâ cauſâ numeravit illi pretium, juſſitque abire. Illa autem ſumpto puero, lavit ipſum aquâ fontis, & involutum panniculis, incolumem domum portavit Poſidonius. Eadem *Calim lib. 18. cap 12.* qui teſtem Varronẽ adducit.

Alemanus exemplum adducit ex Poſidonio, de muliere, quæ cùm peperiſſet à labore infantem in agro, ſtatim reverſa eſt ad fodiendum. Atque hoc ad uſum referri debet. Quod non ſolùm, tum in Hiſpanâ ruſtica: ſed in Nobili juvencula, in Italia, regione Patavinâ contigit, dum furtivum concubitum, quæ pro Virgine habebatur, tegere conata eſt *Cardanus lectione 99 text. 7 ad lib. Hipp. de Aere, Aquis, & Locis.*

Gravidis Braſilianis, haud ita multus in partu dolor. A puerperio facto confeſtim exurgit puerpera, ac domeſtica obit impigrè miniſteria. Ejus loco (quod vix credat quiſquam) in aliquot dies, velut æger, decumbit maritus: Hic officij causa ab amicis & propinquis inviſitur; huic ſorbitiunculæ dantur ad refovendas vires; huic de gentis more, bellaria & delicata munuſcula deferuntur. *Maffeus Hiſt. Indica lib. 2.*

† Partus ex accidenti facilior redditus recenſetur à *Salmuth. Cent. 1. obſ. 85.* Arcanum ad facilitandum partum vid. apud *Borell. Cent. 3. obſ. 52*

PARTUS DIFFICILIS.

OBSERVATIO I.

Partûs difficultas, ob vaſa umbilicalia fœtus collo involuta.

UXor [illegible] rca undecimam cœpit ſentire partûs dolores: circa tertiam peperit cum ſat [illegible] â difficultate: Puer ferè ſuffocatus eſt ob vaſa [illegible] duabus vel tribus circumvolutionibus ambientibus [illegible] llum, ſic ut natus clamare non poſſet. Secundinam [illegible] gram, non corruptam, eo modo, quo in R[illegible] deſcribitur. *Cl. Joan. Bauh. in locupletiſſimo O[illegible] num ſuarum Diario, candidiſſimè mihi communicat[illegible]*

Inteſtinum Umbilicale fertur circa ſuperior[illegible] pueri frontem: ideò dum caput deorſum inclinat, plerumque inteſtinum extrà remanet, eo motu, quo [illegible] caput ſibi ipſis detegere ſolent. Quod ſi aliquan[illegible] deſcenſu capitis, ad poſteriora minimè feratu[illegible] faciem ad jugulum uſque deſcendit, & cir[illegible] co[illegible] obvolvitur, eodemque pacto cinct[illegible] pueri qu[illegible] tur, ſtolidis mulieribus vanæ prædictionis occaſionem præbent. *Varolius Anatom. lib. 4. cap. 5.*

OBSERVATIO II.

Triduum fœtûs caput extra naturalia in partu propendit: tandem vi extractus eſt, ſalvâ matre, & infante vivâ.

TRiduo mater mea laboravit in partu, capite prominente: cùm ipſa jam diuturnos ferre dolores non poſſet, per vim tandem extractus, ut meo ſupplicio matrem liberarem à morte. *Cardanus lib. 3. de Utilitate ex adverſis capienda, Titulo de Paupertate.*

OBSERVATIO III.

Gravidæ cuidam fœtûs manus per umbilicum exerta eſt, & quindecim dies ad partum ſic ſtetit, ſalvâ matre, vivo & vitali fœtu.

LUtetiæ cuidam mulieri gravidæ fœtûs exerta manus eſt per umbilicum, & quindecim dies ad partum ſic ſtetit, ſalváque matre evaſit vivus, & vital[illegible] *Hollerius inter rara, num. 8.*

Doctiſſimus *Hollerius* præceptor meus, ſub fin[illegible] *primi libri de morbis internis*, refert Mulierem quan[illegible] Lutetiæ, cùm utero geſtaret, fœtum diebus quindecim, antequam in lucem ederetur, brachium p[illegible] bilicum matris extenſum habuiſſe, & tamen nih[illegible] nus ipſam cum fœtu ſuperſtitem remanſiſſe. Quo[illegible] do autem enixa ſit, aut per quam viam, & an p[illegible] odum utero rurſus geſtârit, ſpeciatim nõ exponit, [illegible] tamen & inveſtigatione & cognitione dignum era[illegible] quod facilè ab ipſo fieri poterat, cùm præ foribus exemplum haberet, magnâ hujus rei utilitate, tam [illegible] theoriam, quàm praxim, perpenſâ. Sed qu[illegible] cunque ſe res habeat, hoc abſque magno uter[illegible] fieri non potuit, licèt fœtus dein in locum natû[illegible] rurſus redierit. Verùm ex alterâ parte res ſu[illegible] miratione digna eſt, infantem tamdiu ſuperſtitem [illegible] pacto vivere potuiſſe, non ſolùm utero, ſe[illegible] tun[illegible] ipſum involventibus ruptis, ipſius uteri fundo brac[illegible] perforato, aliâ enim ratione fieri non poterat. *Rou[illegible] ſus de partu Caſ. ſect. 4. Hiſt. 5.*

OBSERVATIO IV.

Partûs difficultas ob Omphalocelen in qua fœtus int[illegible] tendum ſurſum in umbilicum manifeſtè etiam ad [illegible] regeſtus: non niſi ſingulari induſtriâ ad felicem partum dirigi potuit.

AUguſtani Tinctoris uxor, ante ali[illegible] ann[illegible] Omphalocelen ex partu contraxit, & cum abhinc annis 8 denuò utero gereret, duodecim l[illegible] matre facta, ſatiſque commodè haberet niſi qu[illegible] fciâ ad ruptionem idoneâ uteretur. At ve[illegible] pa[illegible] tempore inſtante, cùm pleraque felicem partum p[illegible] ferentur, aquis pro more profluentibus, ecce fœ[illegible] ſubitò ſurſum ad Omphalocelen abripitur, inib[illegible] hærens, turgente & expanſ[illegible] in tantum Umbilico, ut ad tactum fœtûs membra exactè dignoſci poſſen[illegible]

fine

ſine matris & fœtûs vitæ periculo. Factum autem tandem, ut peritiſſ. fœminæ manu in uterum immiſſâ, fœtus ſingulari dexteritate ab Umbilico ad locellos revocatus, ægra filiolum legitimo partu vel hodie ſuperſtitem enixa ſit feliciter. *D. Tob. Coeulenus, de Obſervat. prop.*

Observatio V.

A deſperato partu mulier cum fœtu liberatur.

VOcatus ego ad mulierem civem Taurinenſem dictam Caſtilinam, omnibus civibus notam, imò notiſſimam, quæ cùm eſſet in partu, jam loquelam amiſerat, & operationem intellectûs, veluti mortua reſupina jacebat, oculis apertis, ſine ſenſu & motu. Tetigi & inveni pulſum magnum, plenum, & fortem. Habebat penes ſe Chirurgum, qui expectabat, ut arte embryonem extraheret. Juſſi eam ſedere in decoctione pulegij regalis decenter calidâ, & dari per os, dum in eâ ſederet drachm. unam dictamni cum vino cocto. Dixi Chirurgo, ut in ejus aurem diceret, *ſu. ca. madur.* & ſtatim peperit filium ſanum. Et ipſa, Deo favente, ſana facta eſt. Sunt autem modò plusquam triginta anni, & adhuc vivunt mater, & filius † qui eſt bonus mercator. *Bayrus Pract. lib. 15. cap. 9.*

Observatio VI.

De fœtu mortuo in partu, & ſemihorula ſpatio poſt reviviſcente.

UXor mea prior, filia Adolphi Gruben: I. V. D. olim Syndici Vratislavienſis, Conſiliarij Cæſaris Ferdinandi, quæ feliciter & facilè aliàs pariebat, cùm octavam prolem paritura eſſet, Cremſæ, quòd obſtetrix in ipſo partu aliò ad Senatoris uxorem avocabatur, nec redibat, ab opere feriari aliquot horas cœpit, & convocatis alijs duabus obſtetricibus, vix agônes parturiendi redibant, multóq; difficiliùs pariebat mortuam filiolam, ad quam viſendam me mulieres per aream ad Muſæum remotius accedentes vocant. Ego ſalvam puerperam cum gaudio, miſeram infantem filiolam mortuam hinc & inde lividam triſtis intueor, & me colligens dico: Malvaticum quod habetis, calfacite, & ſeorſim tum hoc, tum aquam calidam adferte, addam aliquid quo fortè vita & calor nativus refocilletur: atque ad Muſæum remotius, & ad ſcrinium in eo quàm citiſſimè propero, inde affero mecum pulverem cordialem, qui & *ſp. cord temperat diamarg. frigidi, an. ſcrup. j. diamoſch. dulc. diambra, an. ſcrup. j. diacinnam. drach. ſ. Electuarium, Arom. roſ. an ſcrup. ſ. miſce, & f. pul* Reverſus ad infantem mortuum, (ſemihorula ſanè à partu elapſa tùc dicitur) jubeo illum in lavacrum, partim aquâ, partim ex malvatico mixtum immitti, lavari ſenſim, & pulverem in cochleari malvat. pleno diſſolutum, jubeo in os ſumere obſtetricem, & vehementi, ac propiori afflatu in faciem infantis mortui inſpuere. Factum, & ſtatim clamat, reviviſcit, & hodie vivit, annos 9. nata, dicta Anna Maria. *De CL. V. Iacobi Horſtij. Obſervationum lib. quo Clariſſ. Laurentij Scholtzij operâ ad me tranſmiſſus eſt.*

Observatio VII.

Circa difficilem partum exanimato propè infantulo, quâ ratione refocillandus & is revocandus.

IN difficili partu caſus obſerv. dignus. Sæpe infans veluti mortuus enaſcitur, qui priuſquam deligatur umbilicus, compreſſo intus ſangvine, tanquam recepto alimento vitæ reſtituitur, qui aliàs mortuus fuiſſet, teſte *Alex. Bened. lib. 26 c. 55.* D. Gisb Horſtius, excellens Medicus Romæ retulit, ſe adfuiſſe cùm fœtus eſſet in manibus obſtetricis, ſecundina verò adhuc hæreret in utero matris, hancq; in graviſſimû deliquium animi incidiſſe, Ita etiam ut nunc expiràſſe videretur, & ſtatim fœtû etiã quaſi commortuû. Cùm illicò obſtetrix inclamaret, vinû, vinû: allatû vinû Græcû, paululum igni admovit, & ligno aperto ore puerperę cyathû infudit in os, ita puerpera ſtatim ad ſe rediit, & quaſi revixit, & eodem momento cœpit fœtus pulchrè ſe movere, ita ut uterque ſuperſtes maneret, & res bene ſuccederet. Propterea in omni animi deliquio, non aceto, aut aquâ Lavendulæ, ut fit, ſed vino optimo aromatico utendû. Quod & Senior D. Sittardus Noveſienſis cùm viveret, judicabat faciendum, niſi ſit deliquium animi cum vomitu, tunc enim cum vino, acetum ex pane toſto naribus admovere non eſt inutile. Hæc D. Giſbertus. *Toſtander in Conſil. opere Sect. 5. Conſ 19.*

† Plures partûs difficilis hiſtorias vid. apud Hildan. Oper. p. 964. Rul. Cent. 3. cur. 42. & Cent. 10. cur. 71. de morte ex partu vid. Zvvinger. Th. vit. Hum. p. 401. Immo & demortuas matres infantes peperiſſe, exemplis confirmant Barthol. hiſt. anat. 99. Cent. 2. Hildan. C. 3. obſ. p 512 Rolfinck. Diſſ. Anat. l. 6. c. 33. p. 1195. Salmuth Cent. 2. obſ 36.

Observatio VIII.

Aëtitis lapidis, in continendo & propellendo fœtu, vis, veterum & recentiorum experimento confirmata.

IAcobus Sylvius in Gallia in uſu quotidiano Aëtitis lapidis vim probatam ait, ut ſuprà quidem illigatus, fœtum contineat; ad ſemina verò, attrahat. Aëtites lapis in aquilę nido repertus, reſonantibus intus minutis lapillis, fœminis lubricis concipiendi vim confert, alligatus pectori, aut ſiniſtro brachio, quod à corde versus digitû annularem minimo proximû arteria decurrit. Quibus partibus ſi toto geſtationis tempore gemma incumbat, fœtum fulcit, nec ullus eſt abortus, aut excutiendi fœtûs formido, aut trepidatio. E diverſo parturientis ſemori admotus, expeditum facilémque partum procurat, nullâ propemodum enitendi difficultate, aut anguſtia, quæ res mihi experimento probata eſt. Cùm enim Heroina quædam, toto geſtandi uteri decurſu hoc à collo geſtamine commodâ valetudine uſa eſſet, partúque inſtante, gemmam adimere, atq; à pectore amovere neglexiſſet: ſenſit illicò pariendi difficultatem, infantémq; tardiùs deſilire; ita detractâ de collo Aëtite gemmâ, eáq; admotâ ſemori internâ parte non procul à pube, levem placidúmq; partum conſeqvuta eſt. Itaq; matronis ſalutarem ejus gemmæ uſum indicavi, & quando vel pectori, vel ſeminibus applicare convenit. Quâ autem vi iſta perficiat, ſi fortè requiris, diſcendíq; es avidus, ego attrahendi facultate tale quicquam prę́ſtare cenſeo, eâdem quâ magnes ferrum, Gagates & ſuccinum feſtucas, ac paleas alliciunt. Quod nemini abſurdû videri debet, qvû uterus exquiſitâ ſentiẽdi vi polleat, atq; rebus odoriferis afficiatur, &c. *Lemnius, lib. 4. c. 12. de Occult. Nat. Mirac. Idem ex eodem authore aliquoties repetit Mizaldus.*

Lapis Aetites vel Aquilinus habet à Lucinâ, id eſt, Venere atq; Luna, ut admotus vulvæ, partum mox & facillimè citet. Quod Rhaſis, confirmante Serapione, frequenter ſe dicit expertum. Forſan & à Phœbo, qui transfixit Pythonem. *Marſilius Ficinus.*

Lapidem aquilæ geſtare brachio ligatum (ad vitandum abortum) convenit. Experimento tamen novi, valere lapidem (Aetitem) cunei modo inſertum illici, ubi collo appenſus geſtaretur. *Chriſtoph. a Vega, li. 3 ſect. 20. c. 21. Art. Medendi.*

Nec ſolû iis, quæ à facultate elementari facilitãdi partûs vim habẽt, uſus ſû; ſed & iis quæ à tota ſubſtantia operari dicûtur. Lapidẽ namq; Aetitẽ ſiniſtræ coxæ alligari juſſi, & poſt paululû moræ prodiit maximâ cû anguſtiâ mẽbrana monſtroſa illa, quâ de nûc agimus. Sed mox illâ ejectâ, lapidẽ amoveri juſſi: ſi nãq; diutius perſtaret, vi potẽte ſuâ matricẽ attraheret: ut in Poſoni Joberti civis Valẽt. & Valent. Allobrogû. Urbani prętoris uxore

Digitized by Google

uxore perſpexi:cui difficili partu laboranti, cùm mulierculæ lapidem actitem magnum cruri adligâſſent, & edito partu, per imprudentiam & oblivionem lapidem à crure non amoviſſent, poſt paucas horas prodeunte matrice, mortem miſeræ laboranti attulit *Valleriola lib. 1. Obſervat.* 10.

Actitem, uō ob elementarem craſin partum facilitare, probo equidem: minùs illud, quòd à tota ſubſtantia, quam alii occultam proprietatem indigitant Quæ enim eſt illa indigna Philoſopho cœca facultas? Quare ſiquid hîc confert Actites, ut confert maximè, id omne atq; totum non elementis paſſivis, ſed principiis hypoſtaticis activis internis debetur Nec eſt ulla conſtãs vel facultas vel proprietas, virtus & dynamis, quæ non in principiis activis deprehendatur. Principia verò, ætherea ſunt: Elementa, ſublunaria. Faceſſant hinc, qui in elementis, atomis, ſpiritibus harmonicis, occultâ ac cœca proprietate, ſimilibúſq; præclaras rerum ab indito per λόγον ſpermaticum, virtutes & facultates, inveſtigant. Cæterùm quod hic locus non patitur, alibi ſingulari operâ luculentiùs illuſtrabimus. *Ioan. G. Schenkius, Filius.*

Eandem vim huic lapidi veteres claſſici autores, *Dioſcorides, Plinius, Galenus, Ælianus, Aetius, Conſtantinus, Rhaſes, & pleriſque alij attribuunt.*

OBSERVATIO IX.

Ad partus difficultatem, remedia aliquot rara, nova, aut vulgò incognita.

℞. *Cinnamomi optimi, trochiſc. de myrrha, croci optimi, ana drachmam mediam, omnia optimè & ſubtiliter triturentur: & generoſo vino excepta bibenda propinentur.* Hoc enim epoto, & repetito medicamento, duas peperit puellas omnino luteas: ob quē colorem aſſiſtētes mulieres admirabantur. Cæterùm nos colorem hunc à croco ebibito contractum eſſe docuimus, itaq; lavatæ puellæ albæ ſunt effectæ. *Amat. Luſit. Cent 5. Curat. 34.*

Ariſtolochia, cum myrrha & pipere pota ſecundas & fœtûs pellit: addo crocum, quod raptim uterum petit, adeò ut cùm quædam excludere fœtum non poſſet, dato croco, prodierit fœtus croco tinctus. *Heurnius lib. 2. Meth. ad prax. pag.* 184.

Croci extractum ritè præparatum, in minima copia datum per os, difficilem partum promovet, corroborãdo imprimis vires gravidæ & fœtûs *Camerar. in Horto.*

Cinnamomi aquâ ad parturientes utuntur obſtetrices ac mulierculæ, ſummo cum ſucceſſu: in accelerando juvandóq; partu præſentiſſimum eſt remedium. *Geſner.*

Olei Cinnamomi guttæ duæ per ſe ori inditæ in animi parturientis deliquiis, præſentiſſimum ſunt remediū, ſicut etiam in accelerando partu, &c. *Andernacus.*

Ad difficultatem pariendi ſuccino mulieres vix quicquam fatentur eſſe præſtantius; *Gœbelius*

℞. *Succini albi ſcrup. duos, vel drach. unam, ſumatur ex uncia una atq; altera aquæ Liliorum alborum,* cujus beneficio puerperii purgamenta & fœtum exigi obſervatum eſt. Sunt qui hoc remedium *ad Venerandum Gablerum ſeniorem, doctrinâ & experientiâ* CL. *Medicum,* referant.

Pulvis experientiâ confirmatus, ad partûs difficultatem & ſecundas proliciendas. ℞. *Dictamni albi, ſuccini, ana drach. unam ſemis. commiſtis fiat pulvis,* cujus dimidium ex vino calido uſûs tempore ſumatur. *Ex amici communicatione.*

Succinum parturientibus drachmæ ſemis pondere ex vino albo potui datur, ad fœtum maturandum, partum quoque accelerandum utile, quod ſæpe experientiâ didicimus. *Andernacus.*

Fœtum evocat oleum ſuccini, partúmq; facilem reddit, ſi gutta ejus ex aqua Verbenæ parturienti propinetur. *Idem.*

Oleum ſuccini umbilico inunctum, partum & ſecundinam promovet. *Manuſcriptus.*

De *oleo carabino tum umbilico indito, tum è vino ebibito, & partum difficilem ſtatim felicitante,* inſpicienda eſt *Empiricarum Rulandi Curationum,* 71.

Ut mulier pariat facilè & ſine dolore expertum. ℞. Gallitrichi q. ſ. eſt, contundatur bene, & exprimatur ſuccus: de quo accipito poculum dimidium, & cum vino mulieri parturienti ad bibendum dato: Mox herbam expreſſam calidam ſupra umbilicum ligato. *Alexius Pedemont.*

Pulvis ad facilitandum partum, ejúſq; dolores, Arcanum è ſemine Lavendulæ Rondeletii præſtãtiſſimum, minimè fallax. ℞. *Sem. Lavendulæ drachmam ſemis, ſeminis plantaginis, & endiviæ, an. ſcrup. duos, piperis ſcrup. unum, fiat pul.* capiat cum aquis ſequentibus. ℞. *Aquarũ Caprifolij, & Endiviæ, an. uncias tres.*

Alius efficacior pulvis. Ourachus cum duobus vaſis conjunctis abluitur vino albo, in fictili novo uritur in clibano: denuò aquâ Endiviæ & vino abluitur, ſervatur uſui ℞. *Cineris urachi, drach. duas, Cinnamomi drach. ſemis, piperis longi, & galangæ, an. drach. unam, ſeminis plantag. & Endiviæ an. drach unam ſemis, ſeminis Lavendulæ ſcrup. quatuor, fiat pulvis,* capiat cum aquis prædictis, & vino albo, ſi febris deſit.

Fortiſſimus ad ſecundinas, & fœtûs mortuos. ℞. *Conf. Alkermes, & pul. præſcripti an. ſcrup. duos, Boracis, Trochiſ. e myrrha ſcrup. unum ſemis, Caſtorei ſcrup. unum.* cum aqua Buglοſſi, Artemiſiæ, & vino albo ſumatur. *Lobelius in Adverſ. ſtirpium.*

Ad Lobelii de Ouracho locum adſcribam Acroama meum: Oleo chymicâ arte elicito quendam ſemel iterúmque partum difficilem extempore promoviſſe. *Schenckius, Filius.*

Certò mihi ſuperiore anno confirmavit Nobilis Matrona Joanna, relicta Nobilis viri Georgii à Neuneck, vidua, ex familia Bubenhoferorum orta: ſe multis in partu difficili, fœtu jam ad exitum rectê converſo, exhibuiſſe cũ aquis ſtillatitiis Lilii convallii, & Lilii albi, partibus æqualibus acceptis, pilos albos muſtelæ ſylveſtris, magnitudine (non densè convolutos) extremi articuli medii digiti, (ſic enim deſcribebat doſin) ſtatimque excluſum fœtum: & quod mirum ſit, pilos ſemper inſtar fungi. prodeuntis fœtûs capiti adhæſiſſe. Hoc ſe maximum ſecretum habere. Feciſſem & ipſe interea temporis experimentum, niſi pili defuiſſent. *Vir Clariſſimus Iacobus Suterus.*

Velim ut notetis unum de Borace Officinarum, & eſt, quòd vidi aliquando quendam Medicum Hetruſcum, qui exhibebat unum ſcrupulũ pulveris ipſius in decocto alicujus rei calefacientis, ut matricariæ, vel Sabinæ, vel alterius: exhibebat (inquam) mulieribus illis quæ non poterant parere, & Medicus ille mira faciebat hoc medicamento, ita ut brevi temporis ſpatio fœtus egrederetur, vel vivus, vel mortuus. Et ille Medicus tenebat admodum ſecretum tale remedium. Tamen neſcio quomodo poſtea detectum fuerit. Itaq; propono & ego vobis medicamentum præſtantiſſimum ad dejiciendum fœtum. *Fallopius.*

Idem remedium commendatur & nonnullis additis & detractis celebratur, *Ottono, Victorio, Montano, VVurſungio, Conradino, & alys,* quos conſulere poteris.

† Arcanum ad partum facilem reddendum, & tollenda parturientium tormina exhibet. *Borell. Cent. 2. obſerv. 25.*

Observatio X.

Ancillæ puellæ Stymargi hiſtoria & curatio, cui à putrperio ſecunda retenta fuit.

QVi viribus humorum copiâ gravatis tremunt, his vacuationes remedio ſunt: quemadmodum & Hippocrates alibi docet his verbis: Stymargi ancillæ, cui neq; ſangvis fluxerat, poſtquam filiam peperiſſet: os autem vulvæ averſum erat, ac dolor in coxam & crus pertingebat: ex talo ſangvis detractus profuit, etſi tremores totum corpus occuparent Sed ad cauſam veniendum, & cauſæ occaſionem. Mulieris meminit, quòd à partu celebri illâ ſecundarum puerperii purgatione vacuata non eſſet: deinde tremor oborirerur. Hanc, inquit, ſanavi ſangvine ex talo detracto, etſi tremores totum corpus occuparent. *Galenus lib. de Tremor. palp. convulſ & rig. c. 5.*

Observatio XI.

Ad ſecundinas à partu hærentes, de hiſtoria & experimento ſelecta & nova aliquot remedia.

PRæcipua Dictamno vis eſt, ut etiam tranſverſos (non modò emortuos) partûs & ſecundas ejiciat; & ne in prægnantium quidem cubiculum inferendum, quippe quod abortum cieat. Bibitur ex aqua foliorum obulus. Nec potu tantùm, ſed & illitu & ſuffitu valet: Quo præcipuè, dum hæc ederemus, cujuſdam mulieris ſecundam tribus diebus poſt abortum moratam, tandem, divino annuente numine, pepulimus. *Bonatsolus, Enneadis muliebris, cap.* 8.

Ventriculus Quappæ piſcis (qui vulgò dicitur *ein trauſch, oder Ruſolck*) cum ſuis appendicibus miras habet vires. Inveteratus enim ut fit in Saxonia à matronis, trahit mirificè ſecundas hærentes, aut relictas in partu, in potu datus: & magni momenti eſt ad omnia vitia matricis. *Encelius lib. 3. c. 52. de Metallicis.*

Equi caſtrati teſticulorum fruſtillatim conciſorum, & in furno ſiccatorum pollen, ad ſecundas pellendas è jure bibendus datur, quantum tribus digitis capitur, idque, ſi opus ſit, bis aut ter repetitur. Præſentiſſimum eſt remedium, & plurimis jam deploratis profuit. Accepi hoc anno primùm è Rhætia Alpina noſtra: ubi ruſticus quidam pluſquàm in quinquaginta puerperis feliciter ſemper uſus eſt. Communicavit mihi illic miniſter Eccleſiæ, Vir doctus & Philiatros, qui & ipſe experimentum in uxore Conſulis Curiæ jam deploratâ vidit. Et ego his diebus Uxori D. Wolphii Medici apud nos dedi, quæ ſtatim, ut ſemel accepit, ſecundas ejecta eſt. An in ipſo etiam fœtu promovendo idem poſſit, nondum expertus ſum. Hoc tanquam myſteriũ habendum. *Geſner in Epiſt. ad Gaſſerum, pag.* 27.

Remedium illud ad ſecundas pellendas, ἐξ ὄρχεων ἐκτομίων, jam aliquoties nobis mirè ſucceſſit. *Idem Geſnerus. epiſt. ad Bauhinum.*

Mitto patris mei ſingulariſſimũ illud ſecretum ad ſecundas pellendas, quo liberare ſolebat omnes, certiſſimo & admirabili eventu. Ne verò deſideres quicquam à me, quod non cõſequaris, ſcias pulverem hunc eſſe teſticulorum equi exiccatorum in furno, ubi priùs fuerint in minutiſſimas partes redacti. Dato quantum tribus digitis capi poteſt, ſic ille præcipiebat: meo judicio eſt drachma una. *Hor. Augen. l. 7. ep. 4. ad Iuliũ Pichinum.*

Ut mulier fœtum, ſive vivus is ſit, ſive mortuus, enitatur, ſuccini albi, & fimi accipitris albi, ana drach. ſemis, ex vino hauriendam præbe, & indubiè prodibit. *Nicol. de Metri.*

Si retineantur ſecundæ, fimi accipitris ſcrup. unum propina, Aut drach. ejuſdem j. (in peſſi forma) ſuppone. *Sym. Campegius.* Fimus ejus cum vino dulci potus, partûs accelerat. *Kranides.*

Observatio XII.

De mortuo fœtu medicamentorum vi ex utero pulſo, hiſtoria.

ANno Domini 1590. menſe Januario: Tigurini hoſpitis publici uxor parturiebat, fœtus autem in utero jam mortuus erat. Altero die ad eam vocatus, muteſcentem reperi, ut verbulum eloqui non poſſet, manu tamen ſignificabat (intelligebat enim quæ dicebantur) præcordia valde affici, quaſi præfocaretur, quamquam reſpiratio ſatis bona eſſet, & pulſus quoque. Cibi nihil admittebat; juſculum ſi in os ſumpſiſſet, mox rejiciebat. Morituram omnes arbitrabantur. Leviora quædam remedia eo die adhibui, verùm ſine ſucceſſu Reſpuebat alioqui medicamenta per os ſumpta. Ob periculi tamen magnitudinem longioriſque vitæ cupiditatem, aliquid ſe admiſſuram nutu ſignificavit. Dedi itaq; caſtorei drachmam ex aqua Meliſſæ, ſi hoc fortè mortuum fœtum extruderet. Sumpſit, retinuit, ſed nihil inde ſequutum. Tertio tamen die loquendi facultas rediit. cibum accepit, continuit. Rogavi, an vellet aliquantiſper in balneo ex herbis parato ſedere, (cùm medicamenta ægrè aſſumeret, balneum autem mulieribus his ſit longè gratiſſimum) feſtinandum enim eſſe, curandúmq; ut fœtus aliquâ ratione educatur, alioqui vitę periculum eſſe præſentiſſimum. Matronæ quidem aſſiſtentes libenter diſſuaſiſſent. Sed quia morituram omnino ſibi perſuaſerant, non ſunt reluctatæ: ægrota verò ipſa illicò reſpondit, ſe libenter facturam. Paravi itaq; mox balneũ ex radicibus & herbis, quæ ad expellendos mortuos fœtûs, menſes, & ſecundas faciunt, alia quidem aſſumpta, alia appoſita, alia in diſceſſionibus, alia aliter: his verò uſus ſum. *Radicũ Ariſtolochiæ rotundæ, Cyclamini, Hellebori albi, ana unciã unã. Artemiſia, Pulegy, Calaminthæ, Althea, Sabinæ Chamameli, Malua, ana manipulum unum.* Trita omnia, & mixta in ſacculum conjeci, & in aquæ ſ. q. decoxi. Ingreſſa eſt in balneum ſtatim moderatè calidum, manſit brevi temporis ſpatio, diutius non poterat, ob virium imbecillitatem, & ſedendi impotentiam, quia verenda antè & retrò tumebant. Ubi egreſſa eſt, meliuſculè ſe habere confeſſa eſt. Non multo pôſt ingreſſa eſt ſecũdò, & multò adhuc meliùs habuit, & à præcordiorum affectu liberata eſt. Venter erat durus, rotundus, abſq; dolore. Ad veſperam ad illam reverſus, & de his omnibus certior factus, ægrotam ſum adhortatus, ut tertiò ingrederetur, & dũ in balneo ſederet, ſumeret aliquid, quod daturus eſſem, parum quid, & non ingratum, me enim ſpei multum concepiſſe. Obtemperavit, dedíque in balneo ſedenti pulveris foliorum Dictamni Cretici obolum ex aqua fontis ſcrupuli ſcilicet dimidiũ, quod remedium ad mortuos tranſverſóſq; fœtûs expellendos, *Plin. lib. 26. c. ult.* efficax eſſe ſcribit. Quibus peractis ſperavit illa rem ex voto ſucceſſuram, omnia enim ad imum ventrem vergere videbantur. Eâ nocte ſatis commodè habuit. ſed non dormivit. Ante diluculum mortuum fœtum feliciter expulit, ut ſi naturaliter vivũ peperiſſet, cum ſecũdis, & copioſo fluxu. Mirati ſumus omnes vehementer, cùm nemo illam victuram ſperâſſet. Hæc quia rarò contingunt, & diligentem curationem poſtulant, annotare hîc libuit, ut in ſimilibus caſibus iiſdem remediis Medici uti poſſent, qui pręſertim nihil unquam tale ſunt experti. Sunt quidem alia plurima quæ fœtûs mortuos expellunt, ut *in noſtro de morbis muliebrib. libro* habetur, ſed hæc & cõmodè, & felici cũ eventu adminiſtrata fuere. Dictamnum facilè ſumitur, ægrè verò Ariſtolochia, Gẽtiana, & ſimilia, quæ vel nimis amara, vel fœtentia, vel nimis acria, vel ſtomacho inimica ſunt, & aliquo modo nocere poſſunt Caſtoreum quidem ſumpſit, ſed ſemimortua, & infuſum potiùs quàm hauſtum. *Thaddæus Dunus lib. Miſcellaneorum, cap. vigeſimoprimo.*

Observatio XIII.

Ad fœtum demortuum utero ejiciendum experimenta.

PRæcipua Dictamno vis eſt, ut etiam tranſverſos (noo modò emortuos) partûs, & ſecundas ejiciat, & ne in prægnaoóû quidem cubiculum inferendum, quippe quod abortum cieat. Bibitur ex aquâ foliorum obulus. Nec potu tantùm, ſed & illitu, & ſuffitu valet: quo præcipuè dum hæc ederemus, cujuſdam mulieris ſecundam tribus diebus poſt abortum moratam, tandem divino annuente numine expulimus. *Bonaciolus.* Ejus ſuffitus fœtum mortuum extrahit. *Camerarij Hortus pag.* 55.

Fœtum demortuum potenter ejiciens. ℞. *Corticum caſiæ ligneæ. cinnamomi, utriuſque unciam unam, ſœnigræci, cardamomi, capillorum Veneris, pulegij, rutæ, ſing. drach. duas, boracu ex minera, drach ſemis.* Attutior eſt arte confectus, ex puerorum urina. *Fumanellus*, cui alias diſplicet.

Vulgare eſt ad fœtum mortuum excutiendû. Chryſocollæ ʒ. ß. cinnamomi, croci, cujuſq; ſcrúpulus, omnia pulverata ex vino dulci aut aquâ artemiſiæ exhibe: Etenim partum acceletat quoque. *VVirſungus.* Adde *Aldroandum, & alios.*

† Optimum remedium ad partum, ſive fœtus vivus ſit, ſive mortous, proponit *Panarol. pent.* 3. *obſ.* 21.

Observatio XIV.

Sterilis quadam mulier, medicamentis fœcunda & gravida facta, tribus tumoribus in ventre ſubortis, tandem partûs difficultate unà cum fœtu moritur, à cujus morte poſt exauditum crepitum fœtus denatus in lucem exivit. Alia, laborioſo partu mortua, perinde fœtum mortuum unà cum utero & inteſtinis excuſſit.

MUlier quædam nobilis in ſterili conjogio vivens, & prolem magnopere expetens, adhibitis balneis, & variis medicamentis, ſibi à mulieribus arte medicâ abutentibus, prçſcriptis; tandem facta eſt gravida, ſed eodem tempore tres tumores, unus ſub umbilico, alii duo io utroq; hypocbondrio ejus deprehenſi ſunt. Poſt partum tumores oon modò evanuerunt, ſed & incrementum ſumpſerunt. Cúmq; graviſſimos ſæpe dolores excitarent, uſa eſt Medicorum conſiliis, & dolores quidem aliquaodo mitigati, ſed tumores non ſublati ſunt. Tandem cùm ſecundò utero gereret, & difficili partu diu laboraret, viribus proſtratis, & doloribus victa, una cum infante è vita exceſſit, circa horam quintam veſpertinam. Remota igitur è lecto, & io aliud cõclave translata, adhibitis cuſtodibus jacuit per noctẽ, uſque ad horam tertiam matutinam. Tunc audito magno crepitu infans mortuus, duos dentes anteriores in ore babens, ex utero matris mortuæ prodiit.

Simili fato alia quædam nobilis fœmioa difficili partu per biduum laborans, unà cum fœtu periit, & poſt aliquot boras infans, unà cum utero, & inteſtinis erupit. Huic mulieri, cùm adhuc eſſet virgo, ferè quotidie plurimum ſangviois è naribus effluxit; ob id etiam ſemper fuit pallida. Cúmque aliquando nares comprimeret, prope tempora, ooo procul à dextro oculo, ſangvis per porum, tanquam per ſotamen acu factum penetravit. *A Clariſſ. V. Ioan. Franco Hildeſio Cameniteno obſervata exempla.*

* * *

DE FOETIBUS IN UTERO PUTREFACTIS, MATRIBUS

ſæpe pernicioſis: Aliquando verò ſalvis: Iiſdémque aut per tumores ventris excretis aut colliquatione cum oſſiculis per alvum aut vulvam expulſis: vel recentibus adhuc, alterutro ſervato, per Chirurgiam aut manuum ſolertiam liberatis: vel denique utroque per novam Hyſterotomotokian eductis ſervatiſque: historiæ ſtupendæ, & admirationem omnem (præter eam quæ inde ad humanum Genus redundat utilitatem ſummam) vincentes: Antiquitatem etiam, in hoc argumento, longè poſt ſe relinquentes, illuſtrantéſque nonnunquam.

Observatio I.

Hiſtoria mulieris, quæ cùm partum retineret, ipſamet capite gruis dicto inſtrumento extraxit.

MUlier quædam retinuit partum intra corpus, & à putrefactis membris vexata, medicamentis non poterant oſſa extrahi: Tandem ipſamet inſtrumento, capite gruis dicto, extraxit, & lotionibus ex vino inditis roſis convaluit, *Solenander ſect.* 5. *conſ.* 15.

Observatio II.

Hiſtoria mulierum, quæ ſeipſis ignorantibus utero geſtârunt, in quibus fœtus mortuus & putredus cauſa fuit, ut & uterus in corpore putreſceret, ita ut temporis progreſſu interierint.

LUdovica Pouppard, Nicolai Sevin Campi vaſtati dicti Aurelianenſis uxor, cùm propter febrẽ quartanam, quâ detinebatur, Menſtra ſuppreſſa eſſe (quod plerunq; uſuvenire ſolet) exiſtimaret: tamen conceperat. Verùm cùm ſe gravidam non ſuſpicaretur, uſa medicamentis, venæ ſectione, remediiſq; topicis, quibus tam in febri qnartana, qoàm in hepatis & ſplenis duritie, (quæ hujus morbi ſunt ſymptomata) Medici uti conſvevere. Duricies autem hæc, licèt eſſet propter fœtum in utero contentum, (quòd non agnoſcebatur) tamen ſcirrhus cenſebatur, aut alia colluvies, quæ ex putata ſymptomatica Mẽſtruorum ſuppreſſione eſſet orta. Tandem fœtu mortuo, mollioribúſque ipſius partibus putrefactis, nec ullis ipſius partûs ſignis conſpicuis, oſſa tractu temporis denudata fuere, & uteri posteriora verſus circa regionem recti inteſtini perforârunt, ita ut ſenſim per alvum, unà cum excrementis oſſa fuerint excreta, & inter cætera, os tibiæ integrum fuit rejectum. Cùm ita diu cum morbo fuiſſet conflictata, interiit: cujus corpus 8. Idus Februar. Aoni 1565 per Florentium Philippum & Michaelem Pichardum apertum fuit: à quibus oil niſi oſſa putrida, & præcipuè capitis oſſa fuere inventa, idq; magnâ cum admiratione, quomodo in hoc cœno uteri putrefacti ſubſiſtere potuerint. Videtur ſanè molierem, quoad hunc affectum, gaſtrotomiâ curari potuiſſe, ſi tempeſtivè malum cognitum fuiſſet, hócque auxilium foret uſitatum, & cum judicio adhibitum.

Catharina de Fiefs, domina de Onci prope Millyum, cùm ſecundas contraxiſſet noptias, eodem tempore & in morbum incidit, & gravida reddita: non ta-

men

men ſe Utero geſtare ſuſpicans: Quare nō ſecus, quàm in prædicta Aureliæ factum erat, ita & ipſa Lutetiæ infinitis remediis, & quidem Diætâ ſudorificâ (auxilium adverſus morbum quærens) uſa eſt: etſi non deeſſent ex Obſtetricibus Reginæ aliquæ, quæ gravidam ipſam pronunciarent, eo quòd ſymptomata ea, quæ utero gerentibus accidere ſolent, in ipſa obſervarent, idque à tempore ſuppreſſorum menſtruorū, donec etiam Lac in mammis obſervaretur, & uſq; ad nonum menſem; quo tempore omnia illa ſymptomata deſiere, unà cum motu ipſius: dein dolores partûs irriti tum ſupervenere, & ſtatim pòſt omnia ſigna fœtûs emortui obſervare licuit, attamen horum omnium ſignorum ratio non habebatur. Quare cùm Lutetiâ domū rediiſſet, adhuc fœtum mortuum Utero geſtavit, idq; quindecim menſium ſpatio à die ipſius interitûs ſupputatione factâ, præter anteactos novem menſes, quibus in utero materno vixerat. Sic partes molliores putrefactæ per inferiora ejiciebantur, quæ (non abſq; ratione aliquâ) per Dominum Ponerum Medicum Melodunenſium doctiſſimum, pro ſanie ex Uteri ulcere promanante habebatur: quemadmodum oſſa, quæ remanſerant, ſcirrhum lienis eſſe cenſebat. Tandem extincta cùm eſſet, 3. Non. Octobr. Anni 1570. à Luca Campano, & Jacobo Da zier Tonſoribus Millyenſibus, præſentibus Dominis de Vertau, & ls Gainiere, plurimíſq; aliis aperta fuit. Quare copioſa adhuc ſanies in abdomine reperta, abſq; utero; & fœtûs oſſa aliqua jam putrida, aliqua verò integra erant: & inter hæc oſſa unum ex oſſibus claviculæ jam lividum, Peritonæum, & abdominis Muſculos jam perforarat, ita ut ſola cutis integra remanſerit, qui in latere ſiniſtro forinſecùs conſpiciebatur, quod jampridem pro ſplenis ſcirrho habebatur. *Franciſc. Rouſſet. de partu Cæſ ſect. 4. c. 2.*

Sartoris Baſilienſis uxor, Catharina Frechin, annorū circiter triginta, quæ quater priùs pepererat, quintò gravida facta, cùm jam pariendi tempus inſtaret, atque in ipſo labore fœtûs quandam convolutionem, levéſque aliquot pariendi conatûs ſentiret, tandem iis omnibus ceſſantibus, rurſum ad ſe rediit, ita ut licèt plerunque ſe in lecto, & hypocauſto, ob imbecillitatem quandam contineret, nullis tamen agitaretur doloribus, idq; menſium decem ſpatio. Quo tempore intermedio, cùm an gravida eſſet, ex eo quòd ſupra uteri geſtationis tempus tamdiu ſuperſtes maneret mulier, nec graviora pateretur accidentia, in quæſtionem veniret, & de molâ, aliòve aliquo tumore inter Obſtetrices conſultaretur: tandem conſilio meo habito (licèt eam vivam non viderim) de fœtu mortuo pronunciavi, exhibitíſq; medicamentis fœtum propellentibus, menſes primùm promovi: quibus fluentibus, adeò levata fuit, ut tribus inde ſeptimanis cibum ſine faſtidio ſumeret, ambularet, & in publicum quoq; ſine moleſtia prodiret. Poſtmodum denuò rogatus, peſſaria ſubjeci, unde mox chorda umbilicalis propendere cœpit: quæ tamen cùm putris eſſet, tandem amiſſa fuit. Verùm cùm nullus ſequeretur abortus, nullúſque eſſet omnino fœtum excludendi conatus, ut is promoveretur, mulier quædam ventrem illi variis modis aliquoties compreſſit, deorſúmque impulit. Quo facto, fluor uterinus, in quo putris, alba, fœtidiſſimáque materia ex utero profluebat, ſubortus eſt; quo octo ſeptimanarum ſpatio perſeverante, accedente interim febre, corpus adeò contabuit, ut nihil præter duriſſimum tumorem, è tranſverſo umbilici, in ventre ampliùs emineret, ac demum viginti ſeptimanarum ſpatio ſupra decimum menſem, quo uterum geſtârat, tempore exacto, expiraret. Rogatus ut corpus aperirem, primo ventris intuitu, veſicas geminas lividas in latere umbilici, ubi tumor durus, inæqualis adhuc tranſverſim eminebat, deprehendi: quibus levi negotio, cùm tenuiſſimæ eſſent, diſruptis, ſtatim vertebræ ipſius fœtûs, unà cum ſcapulis & coſtis obviæ erant. Tranſverſim enim collocatus, & ſupinus, dorſo inflexo, uti in orbem convolutus jacebat, & verſus exteriora prominebat. Qui exemptus uſq; adeò putris erat, ut præter cutem & oſſa, quæ tamen levi negotio diſſolvebantur, & quod fœmella erat, nihil aliàs liceret, vel fœtor immenſus ſineret cognoſcere. Hoc ſaltem manifeſtum erat, tranſverſum illius ſitum, atque eximiam magnitudinem, quam longitudo illius, & capitis amplitudo, prolixis admodum capillis jam ornata, declarabant, impedimento fuiſſe, quò minùs in partu prodire potuerit: Sicque retentum viginti ſeptimanarum ſpatio, computruiſſe, & ſimul vicinas partes undique infeciſſe. Cùm univerſus uterus unà cum involucris & omenti portione aliqua, muſculíſque epigaſtrii illius loci deſiderarentur, totáque illa regio pure, & fœtore & nigredine infecta eſſet, & ad extimam uſque cutem, ubi veſicæ apparuerant liveſcentes, corrupta. Quo in loco, ſi ſectio ante extremam illam viſcerum corruptionem facta fuiſſet, fœtus eximi, matre fortaſſis ſuperſtite manente, potuiſſet.

Hiſtoriam hanc communicavit *Cl. Felix Platerus*; ſed & egomet oſſa cranii capillis ornatā, poſt aliquot dies adhuc ſummè fœtentia, licèt diligenter abluta forent, vidi. *Caſparus Bauhinus in appendice ad Part. Cæſar. Rouſſeti.*

Observatio III.

Mulieres, quarum aliqua puerpera fuere, aliqua verò non, quæ apoſtematibus uteri laborantes, aperta fuere cauterio actuali abdomini impreſſo, quæ tamen non modò non mortuæ, verumetiam nec facultate concipiendi privatæ fuere.

JOAN. ALBOSIUS, ROUSSETO S.

NOn minùs admiratione dignus eſt, quàm tuus in Cæſarea ſectio, caſus ille, qui juxta ædes meas accidit: Mulier utero gerens, cùm aut propter grandiorē ætatem, aut aliam ob cauſam parere aliter non potuiſſet, niſi fruſtatim partibus ipſius fœtûs excluſis: utraque latera ipſius infimi ventris valde tumida habuit, propter vim ferreis inſtrumentis illatam, præſentibus etiam omnibus ſignis, apoſtema oſtendentibus, quod etiam cum ductibus naturæ communionem habebat. Quare cùm ipſius infimi ventris pars affecta, cauterio, & quidem amplo facto vulnere, aperta fuiſſet, magna puris quantitas effluxit; ſed non minor puris quantitas, quæ ejuſdem & ſubſtantiæ & coloris fuit, per uterum profluxit. Verùm pati noluit, ut ſpeculo matrici indito, quantus eſſet ipſius ſinus, experiret: nihilominus tamē ſatis conſpicuum erat, & apoſtema & vulnus cauterio inflictum ad uterum uſq; vergere; quod ex ſymptomatibus, quæ ſucceſſivè accidebant, & etiam excrementis ſimilibus, colligi potuit: dein etiā ex eo, quòd pari pacto, eodémq; tempore utraq; pars affecta fuerit percurata. Quare cùm ita ſe res habeat, uti vidi, mirum non eſt, quod in tuâ gaſtrotomiâ tradis, cùm longè difficilius ſit, tale ulcus, quàm ſimplex ejuſdem partis vulnus curari. Vale.

Cùm cuidam Nicolaæ Simonis Piſtoris Senonenſis uxori infans mortuus, inſtrumentis ferreis violenter foret extractus, abſque lochiorum fluxu, & ſecundinæ extractione: tum intra dies quinque ex utraque parte infimi Ventris, magnus tumor obortus, cum Apoſtematis ſignis evidentiſſimis. Quare cauterio actuali, uni ex lateribus profundiſſimè impreſſo, ex Apoſtemate aperto, Chirurgus copioſum ſangvinem grumoſum, putridum & fœtidum manu extraxit: ita tamen ut alterius lateris tumor non conſideret, nec

etiam ſecundinam educere poſſet: quare & alterum latus ipſum aperire oportuit, unde ſecundinam extraxit. Hoc tamen non ſine extremis doloribus, in tam ancipiti & deſperato caſu, evenit, ſemianimis enim remanſit, triennio ſe lecto continuit: biennio verò pòſt, fulcris innixa, obambulabat: poſtmodum ſcipioni ſolùm innitebatur; & ſic tandem ſucceſſivè ſanitatem priſtinam adepta eſt, ita ut ab eo poſtmodum tempore plures habuerit infantes, inter quos unus Sebaſtianus nomine, qui adhuc & in vivis eſt, & in hac urbe habitat. Vale.

Nicolaus Villanovanus, Rouſſeto ſalutem. Mirum in modum, &c. Sed ut ad rem veniam, fateor me tanto, ex quo vixi tempore, nunquam vidiſſe mulierem, quæ per latus enixa ſit, & ſuperſtes remanſerit, ut ad me ſcribis. Memoriâ quidem recolo, cùm Dominæ de Piles moniali, infimus venter mirum in modum intumuiſſet, juſſu meo Mauricium Valdreaci Chirurgum, abdomen cauterio actuali ad uteri fundum adacto, aperuiſſe; unde tam per vulnus, quàm partes inferiores, ultra ſeptem libras puris, quod ſemper ſimile fuit, emanavit: & ut de loco affecto certiores eſſemus, ſpecillo partem inferiorem dilatavimus, ita ut facilè magnitudinem ipſius ulceris uterini conſpexerimus, quod ſex menſium ſpatio percuravimus: ab illo tempore filiam enixa eſt, quæ adhuc ſuperſtes eſt. Anno 1532 hoc accidit.

Simile accidiſſe uxori Pharmacopœi de Briſſet nomine, Montelimarti habitantis, & etiam curatam fuiſſe atteſtor: cui contra duorum Medicorum conſilium, qui eam tractabant, conſentiente tamen marito, ſimili cauterio uſque ad interiorem uteri partem adacto, hypogaſtrium aperiri curavi: unde pus uſque ad ſpondæ pedes exiliit, & eodem tempore admiranda ſaniei copia infernè profluxit. Hæc trimeſtri ſpatio curata, ſtatim pòſt concepit: nam exinde tres filios, unámque filiam enixa eſt: accidit anno 1558. *Franciſcus Rouſſet. ſect. 4. cap. 3. de Partu Cæſar.*

OBSERVATIO IV.

Hiſtoria Gravidarum, quibus vel ob partûs difficultatem, vel caſum aliquem fœtûs mortui & putridi, aliquandiu geſtati, etiam putreſcente utero, circa umbilicum, abdomen, imum ventrem & inguina, tumores, aut veſicas extitêrunt: ex quibus, vel ſponte, vel arte ſuppuratis apertiſque, putridi fœtus cum oſſibus exempti: conſolidatiſque ulceribus, matres, abſque ſterilitatis noxâ convaluere.

VIdi mulierem fœtum mortuum utero etiamnum gerentem, nihilominus denuò impregnatam: eandémq; fœtum ex ſecundo conceptu genitum mortuum: huic multo tempore pòſt apoſtema in umbilico obortum & inflatum, ſuppuratum eſt. Vocatus itaque ad curationem, diu ejuſdem medicationi inſtiti, neque tamen ad conſolidationem ulcus deduci potuit. Itaque emplaſtra vehementer attrahentia adhibui, quorum beneficio paucis pòſt diebus oſſicula prodierunt. Admiratione igitur ductus, cùm ventrem oſſibus carere ſcirem, rem diligentiùs & multifariàm expendi, deprehendíq; oſſicula illa, nonniſi ex fœtuum mortuorum cadaverulis provenisse. Causâ itaque morbi certò cognitâ, medendíq; ratione inventâ, oſſicula plurima per intervalla ex apoſtemate eduxi: muliere indies meliùs habente, quæ poſtmodum diu adhuc ſupervixit: ulcus verò ſubinde nonnihil putrilaginis ex ſeſe remiſit. *Albucaſis lib. 2 c. 76. Chirurgia.*

Mirum naturæ exemplum referam, cuidam Venetæ Matronæ, quæ cùm partum legitimum excluſiſſet, alter incluſus intra uterum manſit mortuus, qui in magnis puerperæ difficultatibus tabefactus, fluore quodam profluxit ex naturalibus oris: demum ortis in ventre tribus fiſtulis, ex unâ, quæ omnium maxima erat, integra infantis calvaria extracta eſt, cunctis mirantibus, deinde ſingulis diebus reliqua oſſa dempta ſunt: unde mirabili naturæ operâ ſanitati reſtituta eſt, *Alex. Benedictus lib 25. c. 23. De curand. morb.*

Non abſimilis tuæ Viennenſis illius hiſtoriæ, ante annos plus minùs viginti ſex, apud nos quoq; contigit, in Comitatu Feldkirchenſi, qui immediatè Sereniſſimo noſtro D. Regi attinet. Nam muliercula quædam, cui à mariti familia *Pflegerin* cognomen erat, quæq; in pago Gettzig, ſub arce montis fortis tum habitabat, verè impregnata ad decimum uſq; menſem, ſatis incolumis pro ſua conditione ſibi viſa eſt. Ac inſtante tandem partûs tempore, juſti dolores, necnon humorum excretiones conſvetæ, præſentibus & agnatis & obſtetrice, nullâ abortûs ſuſpicione junctâ, per aliquot horas illam debito exagitârunt modo. Cùm autem incaſſum diutius laborare videretur, aſtantes vicinæ ad fortiùs enitendum ſubinde illam adhortatæ ſunt: imò pro ſuâ ruditate, tam inceſſanter ægram ad cogendum accelerandúmque partum impulerunt, ac miſeram mulierculam ad ejuſmodi animi deliquia, támq; crebras syncopas ſuâ iſtâ importunitate adegerunt, ut non ſolùm fœtus inſciis illis ſuffocatus ſit, ſed & mater etiam evidenter de vitâ periclitaretur: idq; defectu Medicorũ omnium, in tertium, aut fortè plures uſq; dies factitatum eſt, donec commiſerantibus cunctis, ægra illa ſoli Naturæ & Divinæ clementiæ, tanquam omnino deſperata, relinqueretur: ac veluti omni momento moribunda, offulis, ac gallinarum juſculis per intervalla refocillata ſolùm ſit. Et ſic miſera illa per reliquum puerperii ſpatium utcunque curata, paulatim dolores remittere, menſtruorum tamen fluxum perſeverare ſenſit: & quæ eſt omnipotentis ineffabilis bonitas, nullius Medicinæ beneficio pòſt aliquot ſeptimanas, indies magis ac magis, habere melius cœpit: donec & muliebre profluvium ceſſârit, & dolores magnâ ex parte evanuerint quoque: adeò ut illa domeſticis negotiis iterum qualicunque valetudine præeſſe lategerit; ac decreſcente inſuper nonnihil uteri mole, cuncta ſibi proſperâ ad integrum ferè annum repromiſerit Quo tamen non plenè evoluto, tumor quidam particularis in ſiniſtra inferioris ventris parte, paulò ſupra inguina apparere de novo cœpit: qui dum quotidie augeri, & demum etiam dolorem apoſtematoſum cum cutis livore ſuperinducere pergeret: ibi mulier illa de fœtu nihil ampliùs ſollicita, Chirurgi auxilium invocavit primùm. Is fuit Magiſter Nicolaus Clœſi, civis Feldkirchenſis, ſuæ artis peritiſſimus: qui ſæpiſſimè quoque ſtrenuiſſimi quondam militis Marci Pſittaci ab Emſs caſtra, tam in Ungariam, quàm in Italiam, non infeliciter ſequutus eſt. Is, inquam, vigentibus tum accidentibus, quæ generationem puris concomitari ſolent, tum ingenti neceſſitate abſceſſum illum jam ad humani capitis magnitudinem excreſcentem, omnino detumefactâ alvo, decuſſatim novaculâ, ut in fungorum apertione uſus obtinet, diſcidit: quo facto, tanta fœtidiſſimæ virulentiæ copia effluxiſſe fertur, ut præſentium nullus, nedum ægrota mulier, aut ipſemet Chirurgus facilè ſufferre potuerit. Nihilominus tamen ulcus illud ſordidiſſimum, præfatus Chirurgus mundificare & abſtergere pro more non deſtiit: quouſque intra pauculos dies ſemiputrida quoque ac corroſa oſſicula, unà cum pure exire cœperunt. Quæ cùm is, remittentibus indies cùm dolore, tùm fœtore, undenam in ventrem, concavitatem nimirum exoſſem, perveniſſent, ſtupidus miraretur: en tandem erumpentibus integris tibiarum oſſibus, poſterioribúſque calvariæ fragmentis, manifeſtè deprehendit, ea ipſa reliquias eſſe fœtûs illius,

quem

Digitized by Google

quem mulier ea ante annum peperiſſe debebat. Unde vehementiore admiratione captus, decoctiones, loturas, & ungventa, quâ potuit ſolertiâ, pro ulceris profundiſſimi mundificatione exſiccationéq; ſemper adhibuit, donec illud, fœminâ nihil ultrâ conquerente, per ſeſe ad conſolidationem properare animadvertit. Ibi cicatrizationi, quam vocant, invigilans, mulierem eam omnino perſanavit. Quæ poſthac plures ſuperſtes fuit annos, ac redeuntibus in ordinem naturalem menſtruis purgationibus, nî fallor, feliciter poſtea quoque vivum adhuc enixa puerum eſt. Hæc, Matthia doctiſſime, non relatione tantùm aliorum recito, ſed prænominatam mulierculam vivam & valentem unà cum particulis officulorum prioris illius infantis ſui, coràm vidi, & allocutus ſum. Factáque ſuper prædicto negotio ſufficienti inquiſitione, non modò quæ jam ab aliis fide dignis hominibus perceperam, credere didici: verumetiam veriſſima eſſe, oculari demonſtratione aſſerere poſſum. Nec dubito, quin tota ea regio, ſi opus ſit, teſtimonium abundè narrationi huic perhibitura ſit. *Achilles P. Gaſſarus, ad D. Matthiam Cornacem.*

In ſuburbiis Sullianis ad Ligerim, Margarita Prevoſt, Petri Doreti molitoris uxor, cùm manifeſtò gravida eſſet, & tameo tempore partûs eniti non potuiſſet, quomodocunque à mulieribus ipſi ſuccurreretur, ſenſim in graviſſimum incidit morbum, ut tandem venter adeò extenderetur, propter ſœtum & ipſius tunicas putreſcentes, ita ut præter totius Abdominis tumorem, octavo, nonóve menſe circa regionem umbilici, peculiaris tumor valde elatus, obortus ſit: ſimilis abſceſſui molli rubro, ut jam ad apertionem maturus videretur. Quare abſceſſus hic anno 1550. die nativitatis Chriſti, ab Ithierio Gallometo, ejus loci Chirurgo cauterio actuali apertus fuit. qui puris incredibilem quantitatem. ſcutellis exemit: alterâ verò die, cùm vulneris rationem eſſet habiturus, qualésnam eſſent pili, qui circa vulnus conſpiciebantur, inquirere voluit; quare fœtûs caput jam putreſcens eſſe reperit: quod tum per vulnus dilatatum extraxit, cum reliquâ cadaveris parte, quod filia fuit agnita, attamen brevi temporis ſpatio convaluit. Hæc poſt mortem Doreti mariti, rurſus alteri nupſit, & circiter annos adhuc viginti ſeptem corpore ſano ſupervixit, quæ modò nuper, nimirum anno Chriſti 1577. diarrhœâ periit. Verùm ipſa, ut nec priùs, ita nec poſtmodum utero geſtavit. Cujus rei teſtes plures fide digni eo loci habentur, & præſertim Gratiana Theobalda, prędicti Gallometi Chirurgi uxor. Verùm ſi quis ſit, qui Chirurgi ſibi incogniti teſtimonium contemnat, (licèt eo loci celebris fuerit) acquieſcendum tamen ipſi erit, ei, quod ſuccinctè ſuo more, doctiſſimus *Hollerius* præceptor meus, *ſub finem lib. 1. de morbis internis*, ſcriptum reliquit. Refert mulierem quandam Lutetiæ cùm utero geſtaret, ſœtum diebus quindecim antequam in lucem ederetur, brachium per umbilicum matris extensû habuiſſe, & tamen nihilominùs ipſam unà cum fœtu ſuperſtitem remanſiſſe. Quomodo autem enixa ſit, aut per quam viam, & an poſtmodum rurſus utero geſtârit, ſpeciatim non exponit, quod tamen & inveſtigatione & conſignatione dignum erat: id quod facilè ab ipſo fieri poterat, cùm præ foribus exemplum haberet: magnâ hujus rei utilitate, tam quoad theoriam, quàm praxin perpensâ. Sed quomodocunque ſe res habeat, hoc abſque magno uteri ulcere fieri non potuit: licèt ſœtus dein in locum naturalem rurſus redierit. Verùm ex altera parte res ſummâ admiratione digna eſt, infantem tamdiu ſuperſtitem, hoc pacto vivere potuiſſe, non ſolùm utero, ſed & tunicis ipſum involventibus ruptis, ipſius uteri fundo brachio perforato: aliâ enim ratione fieri non poterat.

Referam adhuc hiſtoriam ſimilem, abſque contradictione veram, ex relatione Illuſtriſſimæ & heroicæ Principiſſæ, quæ ex Illuſtri Bourbonia ſtirpe eſt, Guyſiana uſufructuaria, (quæ licèt ætate ſit grandæva, ſano tamen corpore & animo eſt, quod admiratione dignum & heroicis hujus ſeculi perſonis exempli loco eſſe debet) quam ex doctiſſimo ipſius Medico D. Bunoto cognovi, qui ad urbem, id quod ex ipſa ſpeciatim cognoverat, & quod etiam nuper denuò ab illa narratum, & affirmatum ipſi fuit, ad me tranſcripſit. Hiſtoria ſic habet.

Cùm ſua Celſitudo ante matrimonium, annorum jam eſſet viginti, & apud matrem adhuc educaretur, Pheræ urbe Picardiæ, & in templo eſſet, vidit matri ſuæ adduci juvencam ægrotam pallidam, proſtratis viribus, tumentem, tantíſque doloribus divexatam, ita ut nec quis morbus eſſet noſceretur, nec ſpes ulla ſalutis ſupereſſet. Quare Princeps miſericordiâ mota, eam Obſtetricibus inſpiciendam tradidit, quæ rem, uti ſe habebat, patefecere: ægrotam nimirum, quæ virgo cenſebatur, fœtum adultum, & à longo tempore mortuum & putridum utero geſtare, ita ut oſſa utero perforato, ad latus umbilici conſpicerentur: ex quo loco ipſa Princeps oſſa aliquot extrahi, & copioſiſſimum pus fœtidiſſimum emanare vidit: quo tamen affectu, brevi temporis ſpatio percurata fuit: quam etiam diu prædicta Domina ſanâ obſervavit: ſed quid tandem ei acciderit, ignorat: nec etiam an fuerit poſtmodum maritata, aut denuò gravida facta, aut contrà. Cùm enim paulo pòſt Illuſtriſſimo Principi felicis memoriæ nupſiſſet, ſedem mutavit, nec quid poſtmodum ipſi acciderit, perquiſivit. *Rouſſetus de part. Cæſ. ſect. 4. cap. 4. hiſt 6.*

De vulnere uteri, ne id nobis effluat, literis (ſi placet) & poſteritati quam primùm tradatur, quod accepimus quidem ab alio, ſed fide ſummâ (quam tamen alioqui ſuperare videatur) condigno, Pariſienſi Doctore. Albertus Faber ex Rueſlio nepos perdoctus & coæqualis noſter, quum maximis Reipublicæ temporibus & valde iniquis, lares patrios deſeruiſſet, cum multis ejusdem ſuæ ſortis. anno 1569. externos ſecutus exercitûs, Sacrumcæſarem tandem aliquando appulit, qui totam hanc morbi calamitatem ſuis (ut dicitur) oculis vidit. Eo namque cùm venimus, jam perfecta morbi curatio fuit. Simplex veráque morbi narratio erat hujusmodi.

Mulier quædam ruſtica fœtum octimeſtrem gerens, dum ad forum urbis Sacricæſaris mandâſſet ſe viæ, è ferocienti equo excuſſa, in ſaxum prægrande, hoc eſt, ejus angulum, ad umbilici regionem impegit. Ea integrum a caſu diem obmutuit, ſenſu motúque privata. Perendie prehendit acuta febris eam, & comitata quidem ſævioribus ſymptomatibus. Namque animo liquit, vomuit, deliravit. Repurgatur interim Medicorum præſcripto aliquoties, ac iteratò ſanguis detrahitur. Imperata ſunt denique, quæ ſumpta admotáque æſtum febrilem infringerent, & ſanguinis intus latentis vim retunderent pernicioſam. Trigeſimo poſtea die, remiſſioribus ſymptomatis quibusque, ſecundùm umbilicum quidam tumor, magnitudinis ut minimùm manûs concluſæ, ſeſe prodidit. Eóque rupto, fœda ſanies, virulentáque, unà cum tabo primùm exit, quam purulentæ particulæ carnis ſequebantur, poſtremóque ſœtûs ipſius oſſa fruſtillatim effluxerunt. Decimo tandem abhinc menſe, ulcere concluſo, perductóque ad cicatricem, mulier convaluit. Attamen deinceps non potuit concipere, nec utero ferre: nec illi, ut priùs tam largâ manu menſes profluxâre. Cui aliæ perplures aliquot hiſtoriæ conſentiunt, quas partim accidiſſe ipſi vidimus, tanquam oculati teſtes modò loquuti: partim etiam aliis dignis

fide omnibus accepimus. *Maur. Cordaus Comment. 1. ad lib 1. Hippoc. de morb. mul text. 11.*

Concubina cujuſdam in *Zupfingen* Helvetiæ pago, Bremgartenſis ditionis Barbara Fhurera nominata, tertiò gravida, cùm partui vicina eſſet, per octiduum pariendi conatûs cum maximis uteri cruciatibus perſenſit, neque tamen peperit, ſed exacto illo tempore ceſſantibus conatibus, quũ diu poſtea ægra permaneret, tandem in ventre illius, paulò ſupra umbilicum veſica quædam nucis juglandis magnitudine erupit, quæ cùm illi maximos dolores per triduum cauſaret, tandem ipsâ admodum rogante, à muliere quadam ſubulâ pertuſa & diſrupta fuit. Quâ adapertâ, admodumque propter ventris tumorem dilatatâ, mox faſciculus fœtum continens apparuit, qui poſtquam à Chirurgo Joanne Burgiſio Bremgartenſi, deliberatione primùm diligenti cũ Obſtetricibus habitâ, approbantibus ſingulis, parte aliquâ diſſectus eſſet, fœtûs cubitus prominens, in conſpectum ſe dedit, quem cùm forfice ad id paratâ arripuiſſet, integrum fœtum, ſed ſemiputridum artificiosè per foramen illud extraxit, nihil tunc gravius paſsâ matre, niſi quòd animo, dum fœtus extraheretur, parumper deficeret. Dein alio adhibito Chirurgo Brugenſi, candelâ cereâ accensâ & foramini nonnihil inditâ, poſtea etiam manibus in abdominis cavitatem immiſſis, anne quid reſtaret, diligenter explorârunt: & cùm nihil ſupereſſe deprehendiſſent, vulnus emplaſtris ligaturiſque curando, trium ſeptimanarum ſpatio integrè conſolidârunt. Muliérq. à partu rectè & decenter, uti aliàs fieri ſolet, purgata, ab An. 1582. quo hæc facta ſunt, ad an. 1584. diem 24. Auguſti, quo extincta primùm eſt, adhuc vixit, miſerè tamen afflicta, quòd ventrem faſciis involutum & ſuſpenſum, ab eo tempore, quo hæc paſſa fuit, geſtare deinceps coacta fuerit.

Hiſtoriam hanc à Clariſſimo Viro D. Felice Platero Archiatro, Collegâ meo honorando, accepi. *Caſpar. Bauhinus in append. ad Rouſſet.*

Michaelis Bacella, annorum 28 ex pago de Corſio, quinq; ſtadiis à Lacu Lemanno, & parum à meis Vineis diſtante, an. 1593. in feſto S. Stephani, poſtquam extremis & irritis conatibus partûs miſerè diſcruciata eſſet, fœtu jam mortuo, mulieris cujuſdam Catholicæ ſuaſu, mittit ſequenti Dominicâ ad proximam Friburgenſiũ Eccleſiam. Eo ipſo momento, quo Salutatio Angelica à presbytero canitur, brachium dextrũ erupit, quod obſtetrix ineptè trahens abrumpit, reliquum triũ menſium ſpatio putreſcit, deinde ſub umbilico, parte ſiniſtrâ, eminet abſceſſus, quo aperto ipſamet ſibi paulatim oſſa extrahit, & ruſtico quodam ungvento ex reſina, cera, oleo, conſolidarum ſucco, &c. ulcus curat, ut modò exiguæ fiſtulæ formam obtineat. Redit ad priſtina negotia, & Vineas colit, eſt enim conjunx vinitoris noſtrorum Franciſcanorum. Habet alios liberos ſatis robuſtos, mox ad vites expurgandas idoneos. *Clariſſ. Viri, Archiatri & Senatoris Friburgi Helvet. Petri Quenzij Obſervatio.*

Observatio V.

Hiſtoria Gravidarum, quibus ob partûs difficultatem fœtus mortuus aliquandiu geſtatus, tandem ſubito profluvio excitato, marcidus vel vulvam, & anum, vel utraque ſimul cum oſſiculis excretus fuit: ſalvis matribus, & fœcunditate integrâ.

Adiit me conſulturus civis, ex oppido Eberbach, in littore Neccaris fluvii ſito, cui nomen Andreas Seidlen. Hujus uxor fœtum viventem aliquot menſes in utero geſtaverat, & cùm jam tempus enixûs appeteret, ubera ejus, priùs turgida, lactis aquoſi rore madebant, ac decreſcebant, nec puer in utero ſubſiliit, quæ ſigna fœtum mortuum teſtabantur. Tandem fœtus in matrice computruit. Cujus de cruribus & cerebello oſſa denigrata, & carie obſita, incredibile dictu, ſed verum, cùm mulier ob inteſtini exulcerationem alvi profluvio laboraret, tandem anno decimo, non per vulvæ oſtiolum, ſed per anum excrevit. Non ſunt enim hæc viſcera tam longè diſſita, cùm illius cervix inteſtino recto incumbat. Et quamvis Aretæus Cappadox, vetus ille Medicus, pereruditus morborum acutorum ſcriptor, dicat: *Humoris in ilys hydropicorum collecti, per inteſtinorum rupturam egreſſio, credi non poteſt; multo minùs fœtûs: neque enim innoxiam neque citra perniciem inteſtini ulcus exiſtit.* Mulier tamen illa vel hodie adhuc eſt ſuperſtes. *Langius Epiſt. 39. Tom. 2.*

Magnæ in hoc genere felicitatis exemplum eſt, quod Romæ contigit, Anno Domini 1572. & à præcipuis aliquot & nobilioribus urbis Medicis viſum eſt, cùm & ego adhuc inter tyrones intereſſem.

Plebeja diu quædam ægrotaverat fœmina, febre perpetuâ ac debili, duróque imi ventris tumore. Febrem hecticam vocabant: unde ille eſſet tumor non facilè inveniebatur, quando eam utero gerere, nihil ampliùs ſuadebat. Deſperata res dicebatur, tamen ſic inſperanti ſalus advenit, poſtquam viâ, quâ venter deiicitur, fœtûs humani carnes in fruſta diviſæ, & oſſa ſeparata, (quæ tumoris illius materia fuit) ſponte naturæ exiverunt. Sepulcrum diu fuerat uterus fœtui, priuſquàm naſceretur, defuncto, nec poterat cadaver reiici, quâ naturaliter debebat, unde aliam vel cum periculo viam natura aggreſſa eſt. Coaluit recto uterus inteſtino, ulcus commune ac pervium ſponte factum, aditum ad inteſtinum carnibus putridis, atque oſſibus præbuit, quæ per averſa corporis egreſſa ſunt. Utero igitur hunc in modum purgato, mulier priſtinæ valetudini reſtituta, diu vixit, & adhuc fortaſſe vivit. Alioqui quotquot novimus ulceribus hujuſmodi intra corpus exortis, vel alvi excrementa per uterum, aut per iter urinæ reddidiſſe: vel coalito veſicæ utero, pus & cruorem ab utero exulcerato venientem, per urinæ iter emiſiſſe, morbi ejus violentiâ perierunt. *Marſil. Cognatus Variar. Obſervat. lib 4. cap. 9.*

Paula, uxor Dominici Naſonis, qui in vico pontis Merlani hoſpitium exercet, cùm fœtum quinq; menſium mortuum diutius in utero geſtâſſet, profluente quotidie ex utero colluvie quadam ſanioſâ, non ſine febre, indiéſque corpore marceſcente, extenuatiſſimo habitu jam effecta, per ſeceſſum excernere cœpit oſſicula quædam, quæ in exitu dolorem inferentia ab ipſa deprehenſa, ac ſtercore emundata, Hippolyto Geniforto adſervata oſtendit: qui ea intuitus, puelluli oſſicula eſſe deprehendit: quod mihi aliíſque Medicis compluribus relatum, haud verum ipſe cenſui, donec mulier ipſa interrogata præſens diligentiſſimè id jurejurando affirmâſſet, in medium allatis oſſiculis pluribus, quæ roſeis floribus permixta, ad ſtercoris fœtorem, quem præ ſe ferebant adhuc, tollendum, adſervabat. Nec deſtitit ab hujuſmodi excretione per menſes & annos, donec permulta oſſicula hujus generis extramiſit. Res ſanè mira, quomodo ſcilicet natura utero perforato, nec non & inteſtino recto perforato, oſſicula hujuſmodi ſenſim & ſenſim extramiſerit, quod tamen ipſam nonnunquam perpetrare, vel nullo negotio ex hiſtoriis exiſtimare poſſumus: cujus teſtes locupletiſſimos adducere poſſumus, inter cæteros plures urbis noſtræ, Hippolytum Geniforum Chirurgum, & Excellentiſſ. Joſephum Arancum Medicum. *Marcellus Donatus Hiſtor. Mirab. Med. lib. 4. cap. 22.*

Nos mulierem novimus, quæ totum annum fœtum utero geſtârat citra vitæ diſcrimen. Id autem quoniam

rarum

rarum eſt, & ſupra communem hominum fidem, tibi ſignificandum cenſui. Erat hic mulier Maria nomine, filia Guilielmi de Urie, annos nata plus minùs quadraginta duos, cui cùm ſoliti hactenus fluere menſes interciperentur prorſus, neq; ſpes ulla propter ætatem, reſiduæ fœcunditatis eſſet, (deſierat enim jam dudum parere) ſenſit tamen ventrem ſuſtolli, atq; imprægnationem (ut erat) ſuſpicata, parturitionis momenta expendebat. Embryo interim imbecillior (ut verbis utar Hippocratis) jam non calcitrabat, ſed vix movebatur, ita ut miſera, quæ jam aliquando felicem ſperabat parturiginem, de conceptu addubitare inciperet, ac neſcio quid aliud in utero enorme eſſe, animo conciperet. Interim dum illa inter ſpem & metum animi anceps hæret, imminet parturiginis tempus, & labores ingraveſcentes parturitionem præſagiunt: ferens illa omnia, ut ferebat occaſio, animo præſenti, jubet extempore acerſiri obſtetricem, atq; ut quàm ocyſſimè advolet, in mandatis dat, ac ne fortè in pavimentum procidat fœtus, uterum ut poteſt leviſſimè comprimit. Superveniēs tandem obſtetrix, ſingula ordine perquirit, locos attrectat, uteri os omnino clauſum comperit, parturientem bono eſſe animo jubet: non eſſe veram hanc parturitionem, cæterùm aliud quid, quod dolores parturigini non abſimiles procreet. Confirmat igitur ſeſe miſera, quidvis etiam perpeti parata. Verùm cùm nihil prorſus promoveretur, accerſor tandem & ego, unà cùm D. Balthazaro Bleyempyrgio Medico Trajectino, qui tunc temporis caſu Goudiæ erat. Ubi ſingula attentè diſcutimus: tum obſtetricem quid actum, & quo nunc ſit loco negotiū, inquirimus: deinde utrùm certa aliqua ſigna habeat, moláne ſit quod urget: an in utero emortuus fœtus. Illa nihil minùs quàm fœtum in utero eſſe aſſerit; ſed nec veram parturiginem, quum nec madeant loci, nec fœtida colluvies (ſicuti in mortuis partubus accidere ſolet) effluat: ſibi tum propter pigritiam motûs, tum ob alias cauſas, contentam potius in utero molam videri. Nos igitur his intellectis, quoniam nec parturiens motum aliquem perſentiſceret embryonis, nec aliud ſignum eſſet vividi fœtûs; in rem patientis eſſe judicabamus, reſtauratis viribus partum promovere, atq; quæ fœtum mortuum deiiciunt, propinare: caventes interim à valentioribus, quod perſpectum nobis eſſet, quæ mortuum partum educunt, eadem etiam molas propellere. Sed fruſtra omnia; nihil enim promovimus: id tantùm effecimus, ut miſera ſolito paulò robuſtior, ferendis doloribus aliquomodo par eſſet, neque ampliùs Medici operâ opus eſſe ſuſpicaretur. Præſcriptâ igitur ratione victûs conveniente, manumittor. Sed ecce revoluto jam anno, illa unà cum lotio, primùm digitorum articulos excrevit: ac ſenſim alia, majora oſſa, tibiam, radium, coſtas, & id genus alia per poſticum eum excrementis emiſit: tandémque ſecundo à parturitione anno, maximos antè perpeſſa labores, calvariam totam cum cubito, coſtis, & aliis aliquot oſſibus, ejecit: cùm interim illa totum illud biennium ſanioſo profluvio conſumeretur, & putridiſſimis vaporibus diſcruciaretur, adeò ut & præſentes, ſi diutius adeſſent, odor offenderet. Liberata tamen à cadavere, convaluit, atque ab omni accidente libera evaſit. Veriſimile tamen eſt, matricem ſanioſo illo & putrido humore attritam & conſumptā fuiſſe, præſertim quando per poſticum etiam oſſa rejecta ſint.

Fuit præter hanc alia in hac civitate, quæ, quum totum annum fœtum in utero geſtâſſet, conſumptâ tandem carne, oſſeam illam compagem excreverit. *Balduinus Ronſeus Miſcellan. Epiſt.* 1. Conf. *Hildan. Oper. pag.* 907. *ſequent.*

Observatio VI.

Matthiæ Cornacis Philoſophi & Medici, Romanorum Regis Phyſici, hiſtoria geſtationis fœtûs mortui per annos plus quatuor; qui tandem operâ & conſilio Medicorum ex utero ita per alvum, Deo adjuvante, exſectus eſt, & membratim exemptus, ut mater viva permanens integræ reſtitueretur ſanitati: atque poſt biennium denuò conciperet, ut ſecunda teſtatur Hiſtoria.

ANno Domini 1545. quædam concivis Viennenſis, nomine Margaretha, filia Wolfgangi Karlinger civis Viennenſis: uxor verò Georgii Woltzer hoſpitis eò tempore ad ædes Rubri cancri appellatas Viennæ: poſtquam antea etiam enixa eſſet aliquot liberos, concepit anno ætatis ſuæ 25. omnia deniq; habuit ſigna felicis imprægnationis: fœtum inſuper temporis progreſſu ſenſit, ante feſtum D. Bartholomæi, eodem anno valentem, & ſtrenuè ſeſe moventem, uſque ad feſtum D. Lucæ ſacrum. Quo ſanè illi tempore ſupervenerunt partûs dolores, adeò vehementes, ut antea experta jam ſæpius ipſa, jamjam ſe crederet enixuram. Statim igitur advocari juſſit matrem, & unam ex ſuis ſororibus: acciri etiam Obſtetricem confeſtim præcepit. Quæ cùm adveniſſet, ſtatim re animadverſâ, juſſit omnia ad manûs eſſe parturienti neceſſaria, hæc verba adiiciens: Statim, Deo volente, puellum natum habebimus: & quemadmodum poſtea eventus comprobavit, vera vates extitit. Interea prægnans in ſedem parturientium conſedit: & cùm inſtanter admodum à circumſtantibus mulieribus admoneretur, urgeretur etiam ab obſtetrice, omnibus niſibus elaboravit ad pariendum, in quibus heu! nimiùm vehementibus conatibus, fragor quidam increpuit ſatis ſonorus: quique non temerè argueret, magnam vim vel fœtui, vel matri illatam fuiſſe, vel certè conquaſſatum infantis caput in partes diſceſſiſſe. Ab eo fragore, vivacitas fœtûs deprehendi ampliùs nullis argumentis potuit. Gravida inde majorem in modum cœpit ægrotare: ac propterea in lectulum ſuum reducta & repoſita eſt. Interim lac accurrens, quod parturientibus uſuvenit, uberrim ubera replevit, adeò ut ſtillatim etiam à papillis gliſcentibus coloſtra deflueret, ſpectantibus multis, & iis honeſtis ac prudentibus mulieribus, quæ dies noctéſque aſſiſtentes præſtolabantur felicem partum. Dum verò res ita protraheretur, ſempérque major difficultas, minor verò ſpes eluceſceret, deliberatum eſt ab omnibus quæ tum præſtò erant, & itum in eam ſententiam, ut plures obſtetrices accerſerentur in rem præſentem, aliquod fortè ſalubrius allaturæ conſilium. Sed ex harum etiam adventu nil miſeræ adminiculi acceſſit: neq; quicquam ab his in medium dici potuit, vel conſuli ſalutare, præterquam quòd una ex iis judicatum habebat, (& fortaſſe non malè) rem nimis feſtinatam fuiſſe, os ſacrum nondum ſatis hiâſſe. Nihil itaque etiam tum effectum datum eſt, geſtánſque uterum mulier, tandem per multas ſeptimanas graviſſimè decubuit, ventris tumore, duritie, fluxu qui ſupervenerat, doloribus nihil remittentibus. Quæ omnia, continuæ denique corporis graves afflictiones, ac animi perculſiones, ad ſummam deſperationem miſeram videbantur compellere: effeceruntque, ut ad tentanda omnia omnium conſilia animū adverteret, ad uſurpandas omnium medelas, doctorū & indoctorum, Chriſtianorum & Judæorum. Quæ tamen nequicquam adhibita, auxiliū nihil, plurimum mœroris & deſperationis (cùm res difficilis ad impoſſibilitatem videretur vergere) attulêre. Hiſce periculorum & ærumnarum acervis circumventa, atroci inſuper ventris, ac inevitabili onere ſummè implicita mulier quadriennium, uſq; ad annum Domini 1549. ſemiviva perduravit. Sed quod prætereundum

hoc loco non eſt, præter has enumeratas à nobis diffiçiles calamitates, miſella inſuper afflicta eſt defluxu continuè putrilaginoſo, qui per locũ muliebrem procumpens, totum hoc quadriennе tempus duravit, ita tamen ut aliquando parciùs aliquando copioſiùs profluens, diſpari ratione mulierem affligeret, ceſſaret tamen nunquã. Cruciatibus igitur hiſce, ac gravedinibus diu perſtantibus, tandem natura (quæ ſemper individuum conſervare contendit) acore & copiâ putridi humoris non evicta, ſed compulſa, (utpote cui inferna humoris ſubductio non ſufficeret) ad umbilicum, matricem ipſam, totum deniq; abdomen, multis alioquin partibus munitum, perfodit. Foramen igitur factum eſt primò, anno Domini 1548. in loco prædicto, ex quo multum ſanioſi fœtidique mucoris profluxit. Succeſſu deindè temporis, poſt aliquot menſes, adhibitis externis emplaſtrorum adminiculis, apertio coaluit, poſteaquam (ut videbatur) colluvies humorum nocivorum abundè excreta eſſet, vel aliquamiſper pro neceſſitate evacuationis diminuta. Sed quod efflictim obſervandum eſt, paulo pòſt anno Domini 1549. menſe Junio, cùm ſcilicet multa putrida ſuperfluitas, omni conatu mox per naturam expellenda, iterum collecta eſſet, natura denuò eodem conſilio & viâ, proximo in loco, non ita procul à priore apertione diſtante, per ventrem iterum perrupit, & affatim eduxit neceſſariò evacuandam purulentiam. In hoc foraminulo exhibebatur omnium conſpectui & tactui, os quoddã, quod eventus poſtea (ceſectâ alvo & matrice) comprobavit, infantis fibulam ſiniſtri brachii fuiſſe Duravit iterum hæc apertio, eodem ſtatu & effluxu, cum magna fœminæ in utero habentis virium proſtratione, ad menſes aliquot. Cùm autem periculi magnitudo, dolorum fœtoriſq; intolerantia indies magis ingraveſcecent, videreturq; omnia ad interitum ſpectare: ipſáque miſerrima præ cruciatibus immenſis, ac animi crebris deliquiis jamjam crederet ſibi exitium imminere, denuò iniit conſilium aſciſcendi Medicos: ſi fortaſſe ex ſingulari Dei miſericordiâ, felix horula ſalubris conſilii eluceſceret: ſi denique fortè fortuna, Deo ita diſponente, in hora contingeret, quod non contigiſſet in annis.

Vocati igitur ſunt Chirurgi tres: aulæ Regiæ Chirurgus, Sixtus Wirt: Paulus Dirlevvang, urbis Viennẽſis ordinarius Chirurgus: & Petrus Winckler: qui cùm advenissent, rem omnem intuiti, atrox periculum præ oculis eſſe animadverterunt: ſimúlq; moderatè omnes unanimes reſponderunt, majus eſſe negotium hoc, quàm ut ipſi quippiam certi in hoc caſu ſtatuere vel debeant, vel poſſint: accerſendos eſſe Medicinæ aliquot Doctores, quorum conſilia meritò accedere debeant: & ſi quid in re tam arduâ faciendum ſupereſſet, ſibi conſultum videri, ut id ex eorum maturâ deliberatione proficiſcatur.

Acciti igitur ſunt Doctores duo, Joannes Enzianer, & Matthias Cornax: alter vir ſenex, & reverà miles (ut dicitur) emeritus: hic publicus Medicinæ in Viennenſi Gymnaſio ordinarius Profeſſor. Qui cùm veniſſent aliquoties, poſt crebram inſpectionem ægræ, virium explorationem, circumſtantiarum diligentem inquiſitionem, nihil aliud videbant ſupereſſe conſilii, quam ut juxta ſententiam Hippocratis, extremis morbis extrema adhiberentur remedia, quantumvis periculoſa.

Decretum itaq; ab iis eſt, de alvo aperienda: à Chirurgis etiam in eandem itum ſententiam. Quod cùm certò conſtitutum eſſet, fœminæ, ejúſq; marito & propinquis, Medicorum conſultum indicatum eſt, à quibus omnibus aſſeoſum. Statuta tandem dies eſt, decima menſis Novembris, anni 1549. hora duodecima pomeridiana. Chriſti igitur Domini auſpiciis, cùm tẽpus ſtatutũ adveniſſet, rebus citè auxiliaribus deniq; paratis, & diſpoſitis præſidiis, ſi quid fortè gravius cõtingeret, præſentibus Doctoribus nominatis, & Chirurgis, ſectio cum ſumma diligentia peracta eſt.

Linea autem ſectionis ex meâ deſignatione ducta eſt, ab apertione eâ inchoata (quæ paulò ſupra umbilicum à natura, ut diximus, facta erat in latere dextro) rectà deorſum per tractum muſculi recti, abdomini incumbentis longitudine plus minùs octo unciarum hoc eſt, ſemipedis antiqui, & duorum pollicum. Quâ factâ inciſione, propter neceſſitatem & intolerabilem fœtorem, ſubitò contentum in utero à Chirurgis undiq, liberatum eſt, & exemptus fruſtulatim fœtus maſculus, emortuus & ſemiputridus. Secutus eſt hanc extractionem fœtor incredibilis: adeò enim putredo invaluerat, ut bona pars membrorum pueri conſumpta appareret: caput verò totum confractum, & oſſa cranii diſperſa extraherentur: cerebri verò videretur nihil, nimirum quòd totum putredine diuturnâ conſumptum eſſet.

Abſolutâ hac ſectione, ex ſumma Dei Opt Max. miſericordiâ feliciter mulier, debitâ ratione, infractis laceris & rugoſis uteri cavitatibus, ligata & curata eſt; illiq; de rebus neceſſariis quàm optimè proſpectum à Medicis & Chirurgis. In omni autem iſtâ adminiſtratione, miſella, quæ reſecabatur, nullum eſt paſſa animi deliquium, ſed forti & ſedato animo omnia pertulit: adeò ut Deus & Natura ipſa, in conſervandâ hac inopi & ignobili fœminâ, contendiſſe videantur.

Succeſſu deinde temporis, cùm omnia ex ſingulari Dei nutu feliciter procederent, ſine ulla futura, rugis (detumeſcente ventre ob exinanitum uterum) coëuntibus: poſtliminiò venter ab onere putrido liberatus peroptimè coaluit, & fœmina præter omnem exſpectationem curata eſt, & uterus ipſe unà cum abdomine, & ejus partibus, planè conſolidatus: quinetiam ita matrice probè reſtitutâ, menſes bono ordine & modo redi-ere, ut ſpem aliquam conceperimus, membro quantumvis ſenſibili & ſpermatico ita perſanato, mulierem denuò concepturam, & fortaſſe fœtûs edituram. Quod tamen poſtremum, ut valdè ex multis rationibus eſt ambiguum, ita incertum Divinæ Omnipotentiæ relinquimus determinandum *Cornax.*

† Hiſtoriam infantis, qui per quinq; geſtatus annos, ſemiputridus eximebatur, ſalvâ matre, recenſet *Jo. VVolf. Lect. Memor.* T. 2. p. 601.

Observatio VII.

Quòd eadem fœmina denuò conceperit, & geſtaverit fœtum vivum, perfectum, maſculum, ad legitimum pariendi tempus, quodque ex poſthabitâ ſectione mater una cum puello interierit.

POſteaquam ſupernè à nobis deſcripta Margaretha, ex ſanctiſſimi opificis Dei voluntate convaluiſſet; convixiſſet denique ſana marito anno plus minùs integrum, ſatis frugaliter, denuò concepit, & geſtavit puerum bene valentem, & ritè ſuccreſcentem, uſq; ad ſecundum diem menſis Junii, Anno Domini 1551. quod erat legitimum tempus pariendi. Ea dies cùm manè illuxiſſet, & bellè ſe haberent omnia, infans robuſtus ſtrenuè palpitavit, & laboravit ad egreſſum uteri: mater mœſta omnibus nervis ad expellendum fœtum incubuit, præſentibus multis mulieribus, ſed incaſſum omnes conatûs ceſſere. Quapropter vocatus eſt Paulus Dirlevvang, Chirurgus Viennenſis, qui antea illam ſecavorat, ut in medium conſuleret: ille verò præ oculis cernens grave diſcrimen, conſuluit me etiam eſſe vocandum. Adveniens itaque & ego, cùm perluſtráſſem ventrem enitentis, vidiſſemq; fœtum validum, matrem autem omnibus viribus, quæ ad certamen enitendi requirebantur, deſtitutam: cicatricem præterea veterem quaſi per rimam longam hiſcere, omninóque impoſſibile

Digitized by Google

bile eſſe, ut conatûs fœminæ tam lacero utero, inciſis per longum muſculis & abdomine, tanti eſſe poſſent, qui in utero contentum, quantumvis viribus præſtans, & ſeſe adjutans, per os ſacrum poſſent expellere. ſuaſi eveſtigio, ventrem ferro, ut priùs, reſecandum eſſe. Firmavit meam opinionem & hoc, quòd rimula ſectionis priſtinæ laxata, pellucens madebat, & per ſe diſceſſionem parietum cicatricis minitabatur. Hiſce perurgentibus rationibus, nos uterque compulſi, & commemoratione prioris felicis eventûs animati, ſectionem iterum inſtituendam cenſuimus: acquieſcebat conſiliis noſtris, alioquin moritura puerpera. Verumenimverò mater ejus, & reliquæ aliquot præſentes fœminæ, aſſentiri nullo pacto voluerunt. Interim ego ordinatis quibuſdam præſidiis confortantibus, conſolatus afflictam diſceſſi: & paulo pòſt reverſus, acriter inſtiti iterum peragendæ cæſuræ. Sed perperam tum obtinuit matris affectus, quæ cùm cæteris fœminis in eâ perſeverabat ſententia, ut Deo omnia committerentur, rejectâ periculoſâ ſectione: quæ tum etiam ſatis tempeſtivè adhiberi poſſet, cum extremum anhelitum mater ſpiraret. Expectatum igitur uſque ad horam decimam noctis, eo tempore infelix, cùm fruſtra diu & ſtrenuè luctata eſſet, viribus omnibus exhauſtis, cruciatibus oppreſſa animam exhalavit. Quod cùm factum eſſet, ſubitò Chirurgus prædictus vocatus eſt, & citiſſimè ventrem aperuit: ſtatimque infantem perfectum, maſculum, omnibus numeris abſolutum, exemit. Ibi videre erat (ſupervenerant enim & ego) certamen adnitentium puello vitam quæ paulo antè abierat revocare, & ſufflando omnia tentare ſpiracula, ſed perperam & fruſtra omnia tentabant. In promptu cauſa eſt eruditis & Anatomiæ peritis: ſiquidem in confeſſo eſt, vitam & motum cordis in infante à duabus arteriis vitalibus matris, per umbilicum fœtui, ceu per inſitionem inſertis dependere, quæ vaſa natura fabricavit pro cordis refrigeratione. Quare cùm arteriarum motus in matre ceſſat, eundem etiam motum eveſtigiò in infante ceſſare neceſſum eſt: ſiquidem fieri minimè poteſt, ut puer ante præciſionem umbilici, in ipſo denique utero involutus tunicis, ſpiritum per os attrahat. Præterea eſto, quòd continuatio umbilici fœtûs à matrice ſit libera, ruptis cotyledonibus partûs tempore: tamen nihilominus umbilicus ſecundinæ adhæret, neceſſariò ab obſtetrice præcidendus: vel etiamſi à ſecundina, in utero exiſtente puello, umbilicus ſolutus eſſet, tamen reſpirare per os non poſſet infans, peniculis involutus; uteri præterea parietibus incluſus; mucoribus denique & aquoſitatibus circumfuſus; quæ certè res ſæpe ſolutos infantes, hærentes tamen diutius in anguſtis faucibus oſſis ſacri, enecat ſuffocando. Cùm ex prædictis itaque neceſſarium ſit, vitâ & motu puerperarum ceſſante, ceſſare etiam infantis in utero contenti vitam & motum: impoſſibile eſt, tam immediatè exſcindi infantem poſſe, in eo ictu temporis, quo anima ex matre migrat: quæ ſi ſemel evolaverit, certè revocari humanis præſidiis nullo modo poteſt. Si autem fortè fortuna exemptio infantis contigerit in agône puerperæ, aut in animi deliquiis, præſentibus adhuc ſpiritibus vitalibus, tum cenſemus omnino ſupervivere infantem poſſe: quemadmodum ſine dubio de Julio Cæſare contigit. *Idem Cornax.*

OBSERVATIO VIII.

Memorabilis hiſtoria de Muliere, quæ jam annis tredecim utero geſtavit ſceletum fœtus mortui, quod tactu tum ab ipſa matre, tum ab omnibus illi præſentibus percipitur.

Alia item huic non multùm abſimilis.

CAtharina quædam, uxor Michaëlis de Menne, viri ruralis & pauperis, annis duodecim utero geſtavit fœtum mortuum, vel potiùs ſceletum fœtûs emortui: res penitus monſtroſa, ac miraculo digna dici poteſt. Ita tamen ſe res habet, ſic ut ipſo tactu unicuique fuerit manifeſtiſſima. Mulieris enim ventrem inferiorem propriis manibus attrectavi, non bis terve, ſed pluries. Idem quoque mecum egere cùm viri, tum mulieres illuſtriſſimæ, non ſine omnium admiratione maximâ: quos omnes honoris gratiâ prætterimus. At vel unius Viri hac in re teſtimonium oculare ſufficere poterit, puta excellentiſſimi D. Henrici Cornelii Mathiſii, qui quondam Carolo ejus nominis Quinto Auguſto Medicus fuit domeſticus. Hic, inquam, cùm ſtantem & ſupinè decumbentem dictam mulierem crebriùs attrectâſſet, omniáque oſſa fœtûs mortui ipſo tactu optimè deprehendiſſet, præ ſtupore nimio, cùm admiratione ſummâ dicebat: Deo & Naturæ nihil impoſſibile. Anno igitur Domini 1549. eadem Catharina, poſteaquam antea enixa eſſet duos liberos, concepit menſe Martio, omnia ſigna habens felicis imprægnationis: fœtum inſuper temporis progreſſu à quarto menſe conceptûs ſenſit valentem, & ſtrenuè ſeſe moventem, uſque ad feſtum Divo Andreæ ſacrum, eodem anno: quo ſanè illi ſupervenêre dolores partûs adeò vehementes, ut jamjam crederet ſe enixuram. Uterus quoque mirum in modum prominebat, uberáque lacte copioſiſſimo turgebant: idque magis inſtante jam partu, quàm multis diebus antea. At cùm ad parturiendū nulla ampliùs mora expectaretur, accidit ut vetula quædam malefica & præſtigiatrix, ventrem huic utero gerenti attigerit, in aures ſuſurrârit, & in faciem ſufflârit, aliaque peregerit: quæ quoniam parum ad rem noſtram facere exiſtimo, pluribus non perſequor: illius tamē meminiſſe placuit; nam in vetulam mulier culpam omnem rejicere videtur, quòd illi res tam infeliciter ſucceſſerit. Ut autem parturientium dolores cùm in ventre inferiore, tum in lumbis ſenſit, ſtatim acciri obſtetricem, & mulieres vicinas jubet, quæ dies noctéſq; aliquot partum præſtolabantur: nullum tamen partûs brevi futuri ſignum obſervat obſtetrix præter illos dolores, qui toto biduo increbeſcebant. Quare diſcedit, reverſura, ſi res ita poſtularet. Quid multis? Dolores nihil interim remittuntur, ſed diebus totis quadraginta & die & nocte illam ſæviſſimè affligere non deſinunt, ut totum id temporis miſella iſta inſomnis egerit. Ab utero quippiam interea effluxiſſe, nunquam animadverſum fuit.

Fœtus vehementiſſimè ſemper movebatur ac calcitrabat, ita ut manifeſtè illius motus ab adſtantibus obſervari poſſet: toto iſto dolorum tempore, ſudoribus quoque copioſiſſimis madebat. Lac præterea è mamillis uberiùs fluebat: quod quia acrius, tum plus juſto bilioſum erat, omnes ferè partes vicinæ, quas defluens attigit, exulcerabantur. Quadrageſimo demum ſecundo & quarto dolorum die fœtus tam validè ampliùs moveri deſtitit. Dictu profectò mirum, quòd tanto tempore ſubſiſtere potuerit incolumis. Tandem conatu vehementiſſimo ita fœtus movebatur, ut inde transverſum in utero revolutum, mater narraret. Dolores ab illo impetu fœtûs multò mitiores evaſêre, & paulo pòſt planè receſſerunt. Poſt verò dies quatuor vel ſex, cruenta quædam ac nigra per alvum dejicere cœpit, illis ſimilia (ut illa inquit) excrementis, quæ pueruli jam in lucem editi primùm excernere ſolent: cujuſmodi excrementa egerebat diebus ſingulis ad ſex libras. Cúmque antea nullus in utero colliſionis oſſium ſenſus voluntarius perciperetur: hîc tandem putans miſella ſe ab omnibus ærumnis liberam, unicuique tangenti uterum ſeſe prodere cœpit: ut etiam illam non lateat oſſium fœtûs mortui ſitus, quippe cùm digito monſtret, hîc caput, illic coſtas: hîc humeros, il-

lic

ſic femora contineri. Quod ego, & alii complures, me monitore, deprehenderunt. Cadaver iſtud, ſeu Sceletus in utero matris jacet tranſverſim, capite & cruribus introrſum, dorſo verò extrorſum prominente. Sub ilio dextro caput reconditur: quod cùm profundiùs, quàm matris ſpinam dorſi reſpiciat, non ſine ratione tactûs noſtri judicium refugit: ibi tamen oſſis humeri caput ſuperius contineri manifeſtò conſtat. Sub ilio ſiniſtro ſunt crura & pedes: ſed introrſum reflexi, ut attingi minimè poſſint. Conjecturâ tamen artificiali & anatomicâ ita eſſe, judicare non eſt difficile: tum ex ſitu reliquo corporis, tum quia ibi os femoris apertiſſimè deprehendatur. In medio ventre dorſum evidentiſſimè cognoſcitur, vertebræque omnes facillimè diſtinguuntur: coſtæ quoque majori ex parte, tam ſuperiores quàm inferiores dinumerantur: turget venter maternus tumore oblongo, qui in pudendum deſinit: elevat totam iſtam molem ſurſum, eandémque pro animi arbitrio deprimit, non ſine adſiſtentium ſumma admiratione. Oſſa verò ſic ſatis induruiſſe ſentiuntur, ita ut validiori compreſſioni difficulter cedere videantur. Venter maternus interea dum attrectatur, nullo dolore angitur, niſi id plus quàm par eſt, fiat diutius. Valet ſic ſatis illa mulier, omniaque ſua munia tam domi, quàm in agris unà cum marito ſuo optimè peragit, hilaris eſt, prudens materfamilias, & utcumque faceta, annum nunc temporis agens quadrageſimum quintum. Corpore gracili, nec habitu illaudabili. Menſes, cùm annis quatuor eſſent detenti, potiunculis nonnullis illos promoventibus uſa, rurſum manare cœperant in hunc uſque diem. At menſibus ſingulis, cùm eorum terminus inſtat, venter inferior intumeſcit, illámque dolores invadunt vehementiſſimi, haud aliter quàm ſi nunc nunc eſſet enixura: nec antea ceſſant, nî menſes omnino eruperint. Quod ſi mulierem aliquo morbo laborare contingat, iiſdem planè doloribus ad integrum morbi terminum corripitur. Aliud præterea notatu dignum refert, quintum nunc eſſe annum, ex quo natura quodammodo iſtius sceleti expulſionem tentârit. Uteri enim oſculum hiâſſe, & inde aliquot oſſicula fuiſſe egreſſa: quâ de causâ eveſtigiò accerſitur obſtetrix: at cùm ſatis imperita, vel potiùs rei novitate perculſa, nullum remedium ferre ſe poſſe indicaret, omni ope humanâ hanc multis modis longè infeliciſſimam deſtituens, receſſit. Ipſa verò interim nihilominus intrepido fortíque animo, oſſicula illa ut in proprium locum retrocederent, propriis manibus allaboravit, ſic ut in priſtinum redierint. Ab iſto verò, uti nec antea hujuſmodi quid ſiniſtri illi accidit. Mirum denique, quantopere ruſtica illa flagitet, ſummiſque precibus contendat, ut abdomen ei manu medica aperiatur, sceletúmque ab utero eximatur. Sic enim ſeipſam ſanitati priſtinæ reſtitui poſſe, confidit optimè. At quo minùs id tentatum hactenus ſit, adhuc ſub judice lis eſt. *Ægidius de Hertboge Epiſtol. ad Matthæum Cornacem.*

Similis & æquè lugubris caſus, mulieri cujuſdam Chirurgi Monſpelienſis, Auſme vocati, accidit, qui celeberrimis Medicis ampliſſimi Collegii Monſpelienſis, (uti credibile eſt) pergratus erat quæ (uti Dominus *Rondeletius ſua Methodo curandi, cap.* 65. meminit) cùm in utero geſtaret puerum putrefactum, illius aliquot partes fruſtulatim rejiciebat, ſolùm majoribus oſſibus in Utero relictis, ita ut longo tempore pòſt ipſi fuerit moriendum. Quamvis cauſæ, cur huic moriendum fuerit, debuiſſent fuiſſe notiſſimæ, propter ipſiùs fœtûs manifeſta fruſtra, quæ rejecta erant, & ipſum reliquum, quod ibi tanquam in luto hærebat: rectè tamen à marito factum, qui majoris certitudinis causâ ipſius corpus aperiri voluerit. Verùm utilius multò fuiſſet, affectu jam ſatis cognito, ut per orificium Uteri fuiſſent oſſa extracta, ſi modò fieri potuiſſet: aut ſi hoc non licuiſſet, certè ſectione hac noſtra Cæſareâ liberanda fuiſſet, ſi (cum viribus valentibus) hoc remedium tum temporis fuiſſet uſurpatum, quod in talibus caſibus uſurpari debet, modò nil vel impediat, vel aliud non habeatur remedium. *Franciſcus Rouſſetus de partu Cæſareo, ſect. 4. cap. 2.*

Fieri poteſt ut in utero (fœtus) putreſcat, ut vidimus puerum putrefactum, & fruſtillatim rejectum, relictis magnis oſſibus in utero per longum tempus, quæ pòſt in utero matris mortuæ reperta ſunt. Uxor fuit Chirurgi Monſpelienſis, vocati Auſme, qui poſt mortem, ut cauſam alicujus affectûs interni cognoſceret, paſſus eſt illam diſſecari. *Rondeletius Method. Curand. Morb. cap* 65.

Observatio IX.

Gravida partus propinqua, poſt caſum fœtum vitalem amplius non ſentiens, ab eo tempore bis concepit, & feliciter enixa eſt, reſtagnante nihilominus adhuc ſemper priore fœtu cum ventris tumore, citra ullas ejuſdem putrefactionis, aut excrementi notas.

IN oppido *Sindelfingen*, trium circiter horarum itinere hinc diſſito, mirabile quid animadverti. Vivit ibi fœmina 30. annorum, vel minor, vel non multò major: ea cùm partui propinqua, 6. nimirum vel 7. ſeptimanis ante expectatam partûs horam, fallente glacie, ſupina dorſum muro illiſiſſet, nihil ampliùs ſenſit vitale in fœtu, quem geſtabat utero, neque tunc, neque deinceps. Ventris moles eadem, niſi quòd aliquamdiu poſt lapſum increvit, ac deinceps iterum decrevit, ſed non ex toto. Sed neque mortuum edidit fœtum: nec menſes, vel qualia in puerperio expurgari ſolent, ex eo tempore vidit. Interim tamen (nam Anno 1590. lapſa eſt) bis vel ter concepit, toties vitales edidit fœtûs: poſt partum tamen adhuc ſemper diſtentio ventris manet; ita ut in ea ſit omnino ſententiâ, habere ſe adhuc in utero fœtum illum mortuum. Quod quamvis contrarium ex toto ſit, fœtum in utero mortuum non putreſcere: fœtu in utero hærente mortuo, alterum concipi, ac tandem in utero foveri, donec juſto tempore in lucem edi poſſit: quia tamen poſt lapſum illum, aduſque primi infantis à lapſu partum, nihil ex utero neque humoris, neque ſolidæ ſubſtantiæ, vel oſſeæ, vel carneæ excluſum ſit, fit propemodum ut credam, non computruiſſe quidem, ſed in ſcirrhoſam quaſi abiiſſe ſubſtantiam infantem illum, & quaſi contabuiſſe. Verùm lubens aliorum de hoc caſu judicium audiam, tuum præſertim, Vir Clariſſime. *Hæc Oſwaldus Gabelchoverus de Obſervationibus ſuis.*

Observatio X.

Hiſtoria vituli unà cum alterius ſceleto excluſi, analogicè huc referenda.

VAcca partûs difficultate impedita, cùm fœtum conceptum parere minimè poſſet, nihil gravius paſſa, poſt tempus aliquod rurſum concepit, & exacto tempore, vitulum vivum, & ſceleton prioris vituli edidit. Mirum ſanè potuiſſe ejuſmodi corruptionem vaccam perferre, & rurſum, oſſibus prioris vituli retentis concipere nihilominus. Hæc oſſa vidi apud Generoſam Dominam de *Rappoltzſtein*, in cujus oppido hæc acciderunt. Hanc Hiſtoriam à Clariſſimo Viro D. D. Felice Platero mihi communicatam, ſubjicere placuit, *Bauhinus in Append. ad Rouſſetum.*

Observatio XI.

Mulier Sceleton mortui fœtûs utero ferens denuò concipit; accedentibus verò magnis doloribus, & periculo vitæ, Sceleton per ſectionem eximitur, uterus expurgatur, & conſolidatur, relicto altero conceptu: qui poſtmodum vivus & validus in lucem prodiit, ac tantum non offenſâ fertilitate, ut etiam quater ab ea ratione pepererit.

ANno Domini 1540. menſe Martio, in Caſtro Pomponii ſeu Pomponiſchi, vulgò dicti, ditionis Dominorum de Gonzaga, non longè à Pado flumine ſito, erat mulier cui nomen Ludovica, vocabatur tamen communiter, eo quòd vaſti eſſet corporis, *La Cavalla*, Hæc cùm antea utero demortuum fœtum geſtâſſet, jamq; per volvam corporis molliores partes putrefactæ profluxiſſent, intrò oſſiculis corpuſculi derelictis, cùm rectè tamen valeret, iterum concepit, ac cùm malè admodum ſe haberet, jamq; in vitę diſcrimen manifeſtiſſimû traheretur, fortè advenit Chirurgus quidam, ex iis qui per villas percurrentes peregrinantur, cui nomen Chriſtophorus Bainus, qui mulieris caſu audito, réq; peroptimè ab adſtantibus explicatâ: ſe mulierem ſanitati reſtituere tentaturum, dummodò illam ac mortuam manibus ipſius ſubjicerent, numóſq; decem aureos, ſi ſanaret, perſolverent. Pactum recipiunt cognati pauperes, opem ferentibus, & ſpondentibus divitioribus illius loci quibuſdam. Homo literarum imperitus, audax tamen, deligatâ muliere opus aggreditur: diſſectíſq; per longum longitudinalibus abdominis muſculis, peritonęo, utero demum ipſo: ſceleton mortui pueri extrahit, ablutóq; utero vino calente aromatibus quibuſdâ permixto, ſuturâ vulneris labia conglutinat, candentiq. ferro partem inconſutam inurit. Miranda dictu, ſanata mulier, ſtato tempore alterum fœtum peperit, non ſolùm vivum, ſed nullâ ex parte labefactatum, & poſtmodum non ſemel, ſed quater cōcepit, utero geſſit, & feliciter enixa eſt. Rem mirabilem narro, cujus tamen teſtes affero. D. Joannem Baptiſtâ Zorzonum, Alexandrum Begher, D. Federicum de Fellinis. & D. Leonellum Zorzonum, & Antonium Majochum ſeu Mazzuchinum, alióſq; complures qui interfuere omni operationi. *Marcel. Don Hiſt. Med. Mirab. lib 4. cap. 22.*

Observatio XII.

Extrahendi fœtûs mortui, ferramentis Chirurgicis, vivâ adhuc matre, recentiorum modi varij.

MAturo partu intus emortuo periclitabatur uxor Piſtoris mei: quare evocatum me rogat, ut deficienti illi quoquo modo opem feram. Ego verò reputans hujuſmodi curationē inter difficillimas adnumerari, & ſummam prudentiam ac moderationem deſiderare, (præſertim & quòd fœtus tranſverſùs jaceret, ut ne manu quidem intra vulvam injectâ, dirigi in caput, aut pedes poſſet, & quòd imus venter jam frigeſceret) de ſalute ejus dubitare cœpi. Verùm hortante me conjuge, ac cęteris adſiſtentibus, ut nullum intentatum relinquerem auxilium, uncum vertebris dorſi infantis injiciens, paulatim extrahere nitor. Sed obſtabat oris vulvæ compreſſio, & cervix infantis toto corpore replicata augebat extractionis difficultatem. Quare calido oleo naturalia foveo, ſicq; paulatim hiāte vulvâ fœtum educo: mulierémq; ferè mortuam molli cubili recreo, & opportunis, demum præſidiis curatam priſtinæ ſanitati reſtituo: *Benivenius c. 29 de Abdit.*

De infelici ac miſerando mortui partûs extrahendi modo ac ratione dicturus, à deploratione humanę calamitatis congruè incepiſſe videbor. Miſeret profectò atque etiam pudet, æſtimantem (ut cum Plinio, dicam) quam frivola ſit animalium ſuperbiſſimi origo, cùm plerunq; abortûs cauſa fiat odor è lucernarū extinctu: & qui viribus fidit ſuis, qui fortunæ munera amplexatur, & ſe quidem non alumnum tantùm ejus, ſed partū exiſtimat, tanti tamen perire poteſt. Is demum profectò vitam ęquâ lance penſitabit, qui ſemper fragilitatis humanæ memor fuerit. Nam quæ fragilitas, quæ miſeria major, quàm à viva matre enectum infantem, vi illatâ ex intimis viſceribus fruſtullatim extraxiſſe? Sed hæc eſt muliebris naturæ conditio, ut in dolore pariat, & in partu de via ſæpe periclitetur: quod iis maximè evenit, quibus eſt ferramentis Chirurgicâ manu educendus fœtus: rem ſanè atrocem & ſpectatu gravem. Sed ad id tamen ſæpe vel inviti cogimur, ut ſervetur mater, vi partum educere: quod in ægrè parturientibus, vel ob fœtûs magnitudinem, vel ob virium matris infirmitatem ſæpe eſt experiri, Quo ſanè miſerando affectu pleræq; Arelatenſes mulieres laborare ſolent, ut præ partûs difficultate mortuo intus fœtu, extrahi eum oporteat. Quædam namq; prægnantes ſunt (ait Hippocrates) quæ non ritè pariunt, ſed intus fœtum perdunt: quem vel conciſum, vel integrum, ſi fieri poſſit, educere oportet. Eductionis porrò modum tum ipſemet Hippocrates, tùm Paulus Ægineta, tum & Avicenna doctiſſimè tradiderunt. Sed antequam ad tantum opus progrediamur, ſpectandum id primùm eſt, ſuperſtéſne mulier futura ſit, an minùs, ut Paulus ſcitiſſimè annotavit: & ſiquidem ſervari mulier poteſt, tunc manum admoliri oportet; ſin contrà, attingi non debet. Quæ ſervari non poteſt, his ſignis deprehenditur: diu in partu iu multúmq; laboravit, defectâ virtute eſt, pulſu parvo, langvido, inordinato; inexpugnabili dormiendi neceſſitate conſopitur; dejecta & reſoluta decumbit; vix excitari poteſt: & ſi excitetur clamoribus, vix reſpondet, ruſúſq; ſoporatur. His ſignis morituræ deprehenduntur, à quibus manum abſtinere oportet, nec eas attingere. Quæ verò ſervari queunt, horum quæ diximus nihil patiuntur, ſed conſtantes & forti animo degunt, bono pulſu præditæ, vivaces & robore plenæ: his admovenda ſalutaris manus eſt in hunc modum. Reſupinam in lecto mulierem collocare oportet declivi poſitu, cruribus valde elatis atque diſiunctis, quæ mulieręs fortiter utrinq; contineant, aut mulieris pectus vinculis lineis mollibus lectulo firmare oportet, ut ne corpus, attrahentis Chirurgi manum ſequens, vim tractionis diſſoluat. Hippocrates linteo caput tegere, ne videns mulier quæ fiunt, néve ferramenta & uncinos ſpectans terreatur, jubet: ſed præſtat inſtitâ oculos claudere, quàm caput & os integere, ne in reſpirando vim patiatur. Tum verò Chirurgus denudatis & liberis brachiis, manibúſq; multo oleo illitis atq; perūctis, molliter vulvæ alas diducat, & in uteri oſtium leni motu & blando ſenſim manûs inferat, pertentans ac diſquirens pueri ſitum ac formam, atq; ubinam uncū quo fœtus extrahetur, defigi conveniat. Nam non omnes loci idonei ſunt, in quibus infixi uncini detrahere fœtum poſſint: præcipui habentur ſi in caput infans prolabatur, occiput, oculi, ſed minùs id tutum eſt: claviculæ, & ſub coſtis regiones tutiores ſunt, nempe quæ Græci hypochondria vocant: quemadmodum ſi in pedes deſcendat, ad oſſa ſuper pubem infigere uncinum oportet, vel in coſtis nothis, hoc eſt, intercoſtalibus muſculis: benéq; firmato uncino ſenſim trahere, non confertim oportet, ne diſrumpatur, quod uncino arreptum eſt. Noſtri verò Chirurgi Arelatenſes, qui in extrahendis fœtibus expertiſſimi ſunt, & longo uſu periti, manibus in pudendum mulieris injectis puerum circumvolvunt, & in oſtium uſq; pudendi demittunt, ambabus manibus: niſi vehementer in alto impactus ſit infans: quod ſi ſit, tum uncinis detrahunt. Si ſecundùm dorſum aut latera conſiſtat fœtus, ambabus manibus dirigunt, quoad in caput fœtū convertant: quod magnâ

Digitized by Google

magnâ certè dexteritate faciunt: quo perfecto, uncinis ad claviculas affixis, vi totâ enixi fœtum integrum extrahunt.

Sic hoſpitæ diverſorii divi Sebaſtiani extractus fuit infans, quem mater ſanguicula & benè habita, tum ob locellorum anguſtiam, tum ob fœtûs magnitudinem, & capitis molem eniti non potuit: integérque hac ratione à Iohanne Chapaſio Chirurgo bene docto evulſus fuit, ſalvâ & incolumi matre.

Sic honoratæ mulieri, & prudentiſſimæ Ioanoæ Camaretæ, Franciſci Rodolphi conjugi, edoctus pariter fuit.

Sic perinde Claudiæ Alberti textoris uxori.

Item hoſpitæ diverſorii trium columborum Et Delphinæ paupérculæ mulieri. Tum vero & multis aliis, quibus in tanto diſcrimine poſitis ſublevandis non ſolum interfui, ſed & ſalutaris præfui. Quoniam verò ab eo opere valde dejectæ viribus, & proſtratæ mulieres remanere ſolent, ſolemne mihi eſt, ut potionibus & juſculis optimis, vinóque odorato & potenti, vires reficere tentem, tum verò & locos fovere & roborare fotibus congruis, & onguentis, jubeóque diutiſſimè in lecto conſiſtere, ne motu partes affectæ oblædantur, & doloribus ægræ torqueantur. Quin & in totum à frigore cavere eas omni ſtudio iubeo, quo nihil nocentius in eo caſu mulieri puerperæ, à qua eiectus ſit infans, accidere poteſt. Itaque poſt eductum infantem, mox calidis pannis lineis fovere locos ſoleo: & ſi hæmorrhagia ſubſequatur (ut fere ſemper ſubſequi ſolet) decocto roſarum, abſinthii, foliorum myrti, & artemiſiæ (quæ mirificè locis muliebribus confert) incoctis in vino omnibus, fovere locos ſoleo, additis in decocto caryophyllis: & onguine Comitiſſæ vocato locos illinire. Potionem ex pulvere diamargariti frigidi, & diambræ (qui pulvis matricis affectibus magno uſui eſt) ex aqua buglоſſi, & vino albo tenui devorandam propino. Quòd ſi ulcuſcula aut rhagadiæ ex vi illatâ oriantur, ex vino decoctionis equiſeti & centinodiæ, cum pauco melle roſato ablui jubeo, mox unguento ex pompholyge illiniri. Mulieri textoris ſtillicidium urinæ poſt eductum infantem accidit, ob reſolutum veſicæ colli muſculum: quam tamen ego longo temporis tractu feliciter perſanavi, demiſſâ in oleum calens muliere, in quo folia lauri, betonicæ, ſalviæ, libanotidis, origani, pulegii, cum floribus chamæmeli, roſiſmarini, & ſtœchados præbullierant: móxque ab inſeſſu ex oleo lumbricorum, liliaceo & vulpino, in quo catelli pingves ad diſſolutionem oſſium à carnibus deferbuerât & expreſſione facta indebã ſtyracis calamitidis, beojoini, opopanacis, olibani, macis, nucis myriſticæ, ſingulorũ drachmam, additâ aquâ vitę ter deſtillatâ, & anſeris adipe atq; cerâ, miricum paravi unguentum: à quo, cùm totos menſes duos uſa eſſet, integrè levata eſt, & denuò pluries concepit, & feliciter geſtavit atq; peperit, quos conceperat: & in præſens vegeta & incolumis degit, ad laudem Dei glorioſi & excelſi. *Valleriola lib. 5. Obſ. 2.* Vide præterea *Pareum lib* x 3. c. 26.

† *Rolfink. diſſ. Anat. l. 1. s. 13. Nic. Fontan. Exempl.* 44 *Hildan. Cent. 2. Obſ. 51. & Cent. 6. obſ. 63. Horſt. part. 2. obſ. 23. & 35.*

Observatio XIII.

Fœtus mortui, vivâ matre, ſolâ manuum ſolertiâ & induſtriâ, ſine inſtrumentis Chirurgicis, eductio.

SI aliquando contingat fœtum emortuum in utero eſſe, vivente adhuc matre, docebimus quâ deinceps ratione ſit etiam eximendus, utero minimè vitiato, & ſemen poſtea admittere poſſit: quod non ſemel aut iterũ, ſed multoties nos expertos putes. Quo pacto autem adminiſtraverimus, audies. Re jam propè deſperata, & omni obſtetricum ope prorſus vanâ atque inani convocati, primùm interrogavimus ab iis qui laboranti præfuerant, ſigna omnia quæ fœtum emortuum indicarent: nempe immaturum eſſet pariendi tempus, an non: nunquid violentum accidiſſet matri circa uterum, an verò id factum fuiſſet aliâ quavis causâ externâ aut internâ, interimente fœtum. Ubi neutrum horum accidiſſe cognovimus, non etiam primum partum, non ætatem imbecillem, non uteri è præcedenti fœtu dilacerationem: tum quidem petimus, utrùm excrementa aquoſa omnino defluxerint, & quàm pridem, cruenta etiam apparuerint, néc ne: deinde frequenté ſne præceſſerint, an interpolatæ dolorum acceſſiones: an jam præterierint omnino: & quanto antea tempore: an etiam cum extremis doloribus aqua proſilierit. Ea omnia poſtquàm cognovimus, tum ad alia ſigna divertimus, quæ nobis magis peculiaria eſſent: quorum omnium certiſſimum eſt, (ne hîc omnia temerè enumeremus) fœdus & corruptus vapor, aſſidentium nares præter ſolitum, & plus æquo vehementer afficiens: ipſam etiam matrem plurimùm torquens & ex ructu foràs exiliens. Itaq; jam his ſignis diligentiſſimè excuſſis: ubi compertiſſimum nobis fuit fœtum non ampliùs vivere: tũ cogitamus de poſitione optimâ mulieris: Eaq; ita deliganda & conſtringenda, ut inter operandum nihil periculi ſubiret, nobis quoque nihil obſtare poſſet, quominùs fœtum diligenter extraheremus. Adducimus ſedentem matrem ferè uſque ad imam lecti ſpondam: tibias ejus aliquantulum incurvamus, crura diducimus: faſciam latam, eamq; longam ac validam, minimè durã, è medio comprehendentes, ſub planta media pedis parturientis componimus: deinde efficimus, ut alia faſciæ pars in dextrum tibiæ latus, alia in ſiniſtrum per pedion ex oppoſito inclinet, atque ita tandem vincula ſub poplite devolvimus: illic crucem rurſum aliam efficimus, cujus extremitates adhuc ſibi invicem ſupervectæ per cruris medium, rurſus tertiam crucem efficerent: tum ipſa extrema ſimul ad cervicem per pectus ita deducimus, ut leviter crus & tibiam inflexam continerent: à cervice ad aliam corporis partem extrema prædicti vinculi pede deflectentes, atq; ad crus alterius lateris exporrigentes: in eo ligamenta ducimus ex oppoſito in crucem, veluti in altero crure factum fuerat; deinde ad poplitem iterum aliam crucem imponimus; & rurſum tertiam circa pedion: quomodo in alio latere jam feceramus: quodq; extremum vinculi ad internam tibiam ſpectabat, id ſub planta ſic inflectimus, ut ad extremũ ejuſdem tibiæ latus devolutum, cum alio extremo conſtringeretur, ne vel inter operandum diſſolvi poſſet, vel ipſam mulierem in motibus incompoſitis aliquo pacto offenderet. Id ubi factum fuit, reclinamus mulierem ſupinam: ſtatuimus adjutores duos, qui crura diducta & firma continerent: præter alios tamen, qui corpus mulieris reclinatum ita cohiberent, ne præ dolore vehementiùs ſubſultaret. Miniſtros autem hujuſmodi delegimus, ex iis quos facilè agnoſcebamus, infracto & audaci eſſe animo, quiq; ab opere haud ita citò ceſſarent, non etiam lachrymis, aut vocum pietate, aut rei ipſius crudelitate præter æquum moverentur. Linteo calido, in multos ſinûs conduplicato, utramq; crurum mulieris regionem operimus, ne ſpectantibus dolor aut pietas concitaretur ex opere: ſub eo etiam linteo, manûs uſq; ad mediam ferè ulnam occulimus, ne res ea ſe planè impia, aſtantium affectûs plus æquo concitaret, animóſq; percuteret. Siniſtram manum per pudendũ intrò demittimus, digitis ſibi invicem incumbantibus, & ad internam manum arctiſſime compreſſis. Sentimus per collum uteri fœtum in caput devolutũ: vix autem exilire potuiſſe, propter anguſtiam, quæ eſſet in collo matricis infimo, juxta pudenda: tum alteram manum ſecundùm palmam ſiniſtræ concavam ſenſim intrò demittimus: cúmque jam ſe invicem conſtringe-

rent

ſent manûs, fœtuíq; proximæ eſſent: tum utramque in pugnū claudimus, quò robuſtior fieret totius brachij vis in diducendâ parte, & præmuniendâ fœtui vitâ. Pugnis factis, totis viribus ad diductionem nitimur, mediis digitorum utriuſq; manûs articulis ſibi invicē concurrentibus inter diducendum: ut noſtra brachia in ejuſmodi motu plus viderentur forâs operari, quàm intus manûs. Ubi ſentimus juſtam viam præparatam, tum nos dextram manum leviter extrahimus, ſiniſtrâ partē fœtûs, quæ magis ſeſe offerebat (ſiquidem juſta nobis viſa fuit) comprehendentes: erat autem caput. Nam ſi ex pedibus alterū ſenſiſſemus, nunquam is corripiendus erat, ut à pede totum corpus extraheretur: ſi manū, intrò etiam erat propellenda, donec caput ſeſe offerret: nunquam enim tuta eſſet fœtûs extractio à primis manibus aut pedibus: ſi duplicatus ſeſe obtuliſſet fœtus, hoc eſt, ventre, vel natibus, vel humeris ad exitum præparatis: commodius fuiſſet leviter partem prominentē intrò repuliſſe, fœtúmq; ad caput, quãtum fieri potuiſſet, devolviſſe, quàm ita contraxiſſe. nunquam enim ſine maxima parturientis noxa fieri id poteſt, quamquā aliquando fiat. Sed ad rem. Caput ſubtus corripimus, manu ſemper infrà reſidente, nunquam autem ſupra: leviter id extrahimus, donec altera manus adjutrix priori data eſſet. Sed & ſiniſtram, quæ intus erat, uſque ad umbilicum fœtûs, iterum ſurſum duximus: cum enim inculpatum inprimis obſervare neceſſum fuit, propter ſecundinam: quam intus reliquiſſe lethale foret. Ipſum itaq; inter duos digitos, aut continuimus, aut molliter iis circumvolvimus. Eóque pacto puer extinctus unà cum ſuo chorio, nullo negotio tandem extractus eſt. Jam ſi viſus nobis fuiſſet fœtus major aut tumidior, quàm qui maximâ difficultate foras exiret, neque viventem matrem poſſe permittere: cùm præcipua diligentia ſit in umbilico adhibenda, tum umbilicum excepiſſe, ac devinxiſſe tutius fuiſſet, filúmque extra uterum depuliſſe, ne ſecundina intrò concluderetur: deinde verò per ventrem & pectus incidendus erat fœtus, viſcera ejus eximenda, quò gracilior fieret: poſtea autem uncino partes ad extractionem faciliores excipiendæ, atque ita altero genu noſtro ad lecti ſpondam inclinato, diligenter extrahendus, quando id ſola manus præſtare non potuiſſet. Fœtu quovis depulſo, nunquam umbilicus eſt relinquendus, donec integra ſecūdina ſubſequatur. Talis eſt extrahendi fœtûs demortui ratio, ſiquando matrem vivā & integrū uterum ſervare cupias. *Carolus Stephanus, lib. 3. cap. 2. de diſſect. part. corp. hum.*

Anno 1587. Octobr. 26. cùm eſſem in Illuſtriſſimi Principis mei arce Horburg, quæ juxta Colmariam eſt, vocatus fui à cœna, poſt horam ſeptimam, ad junioris mei Principis Ludovici, priùs nutricem, Barbaram nomine, quæ doloribus partûs divexabatur. Hæc enim cùm partui foret proxima, ſupputationúmq; dies præteriiſſent, 23. hujus menſis per ſcalas ſupra dorſum delapſa, ut ferè in lipothymiam inciderit: die 25. ante prandium, partûs dolores perſentire cœpit: 26. verò auctis doloribus, & ruptis involucris, aquæ effuſæ, quo tempore vixiſſe adhuc fœtum, mulieres adſtantes aſſerebant, quod ex motu apparente collegerint. Dum verò adſui, licèt à ſeptimâ uſque ad duodecimam noctis adſtiterim, nullum motum ſentire potui: dolores tamen & conatûs crebros, non fortes, ſed irritos pertulit. Sacculos ex lino in aqua coctos applicari juſſi, & continuò pubi admoveri, idque ac partes emolliendas, & tumorem impediendum: ipſa verò aliquando ſellæ inſidebat, interdum ſtabat. Obſtetrices bonum fœtûs ſitū aſſerebant, caput & capillos ſe ſentire, ſæpius à me interrogatæ, aſſerebant. Ego tandem videns illam fruſtra eniti & torqueri, jubeo in lectum recumbere, diſcedo, rediturus cùm vocarent. Vocor poſt quartã, dolores non aderant magni: de dolore tãtum lumborum conquerebatur, ex dolore delirabat. Obſtetrici injungo, ut humectatam manum in decocto, lini & inunctam butyro, pudendo inſerat, & ſcrutetur, quo in ſtatu ſit fœtus, & an aliquid mutatum: reſpondet, eſſe in eodē, quo præcedente fuerat die, ſtatu. Ego tandem præparatâ manu, ut obſtetrix, eam admovi, comperio tumorem ferè extra collum uteri, qui tangendo reſtitit, digitos molliter ſupra tumorem ducendo, nullos ſentio pilos. Hinc malum conjicio ſitum fœtûs, intrudo manum, ut perquiram: comperio partem immobilem in tumore: dubius hæreo, quæ ſit pars: paulo penitius perquirens, rumpitur ex improviſo tunica amnios, & profluit aliquid liquoris: ad tactum apparet manus, & vaſa umbilicalia: Indico obſtetricibus eas deceptas eo tumore, & ut iterum admoveant manum: ſed nihil trahant educantve, mihi aliâ ratione procedendum. Quare jubeo ipſam ſupra marginem lecti ſedere, & dein per tranſverſum in dorſum recumbere: pedes ſupra ſcamnum lecto admotum, firmaret, qui per duos tenerentur: ſupra corpus relinquo culcitram, ſuperinduco linteum, ut nullæ partes apparerent, nec etiam quæ ego manibus, vel obſtetrix ageremus, quò honeſtiùs omnia tractarentur. His ita peractis, profundè in uterum protruſâ manu ad mediam ferè ulnam, perquiſivi pedes alternatim, modò dextrâ, modò ſiniſtrâ manu intens: ſatis commodè pedem unum reperio, paulatim attraho, alterum perquiro, non poſſum invenire, tandem faſciâ ligo pedem in ipſo collo uteri: jubeo obſtetricem paulatim trahere, dum iterum intrudam manū, & perquiram alterum pedem, ducens manum ſecundùm erus fœtûs. Pervenio ad podicem fœtus, intruſo digito in podicem, traho paulatim, iterum perquiro pedem, ſed fruſtra: tandem, paulo fortiùs podicē dextrâ manu traho, & ſiniſtrâ ligamentum pedi annexum: res nonnihil ſuccedit, poſtea invenio pedem, quo reperto, victoriam cano, attraho paulatim, eo educto, utrumque pedem obſtetrici trado: jubeo ut lentè trahat, ego manu dextrâ uterum dilato, & ſurſum rugas repello: tandem ſequitur abdomen cum dorſo, hæret deinde circa humeros, alterum brachium perquiro, & educo: jubeo obſtetricem continuò modeſtè trahere, manu impedio ne uterus ad collum pueri claudatur, (quod fieret, niſi manus impediret) manum in os pueri intrudo, & paulatim caput attraho. Extracto toto fœtu, ſubitò ne claudatur uterus, (quod in momento fit, magno cum periculo) intromiſsâ manu ad medium ferè cubitum, paulatim ſecundinam perquiro, ac ſine vi (ne invertatur uterus, ut eveniſſe operâ malarum Obſtetricum vidi) eam leviter integram educo, ſangvinem etiam grumolum, manu ductâ per totam uteri capacitatem, extraho: ſubitò retraho manum, & ut comprimat crura jubeo, paulatim ſupra lectum retrahendam curo. Pudendis & abdomini cum ſacculis appono panem coctum in vino & aqua: à ſomno impedio & à vini potu, ac quietem injungo: paulo pòſt aliquid juſculi curo exhibendum: interdico ne nimiùm calefaciant hypocauſtum. Operatio hæc feliciter fuit peracta intra horæ ſemis ſpatium: Deo Optim. Max. ſit laus. Hactenus Hiſtoria, quam mihi Joan. Bauhinus, frater chariſſimus communicavit. *Caſpar Bauhinus*

OBSERVATIO XIV.

Extrahendi fœtûs vivi ratio, matre mortuâ.

SI fœtum nondum emortuum ex pulſu & ſubſultationibus conjicies, matre adhuc in extremis laborante: debes (antequàm ea ultimum ſpiritum emiſerit) virgulâ in triangulum inflexâ & à ſuperiori dentium ordine ad inferiorem collocatâ, apertum moriētis os continere, ne præcludatur fœtui ſpiritus, atque is ſuffocetur. Æquum etiam fuerit, obſtetricem nūquam ab oſtio vulvæ manum amoviſſe, & incurva ac diducta mulieris femora, quanta poterit diligentia contine-

re, donec extremo ſpiritu exhalato, Chirurgica manu fœtus exectus fuerit. Vivum autem eripies, ſi ſtatim emiſſo ultimo ſpiritu, ore etiam demortuæ mulieris aperto, & vulvæ oſtio aut pudendo minimè præcluſo, confeſtim ad lateris partem, ita in tranſverſum ſectionem aggrediare. Sic nos aliquando feliciſſimè adminiſtravimus, haud ſine adſtantium omnium applauſu. Quo pacto autem deinceps in extractione vivi fœtûs perſecuti ſimus, mox audies: Lineam cultro raſorio leviter duximus per ſiniſtrum mulieris hypochondrium, circa uteri extuberationem: haud ita profundè tamen, ſed tantùm uſq; ad peritonæum: cavendum enim erat, ne quid inteſtinorum aut attactum, aut vitiatum eſſet, ſi fortè unà peritonæũ inciſum fuiſſet. Rurſus ita admovemus novaculam, ut ſummâ tantùm cuſpide peritonæum incidatur, ad digitos ſiniſtræ manûs intromittendos. Eo facto digitos per rimam peritonæi intrò demiſimus, iiſq; incurvatis peritonæũ ſurſum aliquantulum ereximus: alterâ deinde manu (nempe dextrâ) novaculam admovimus in eam peritonæi portionem, quæ digitis intermediis continebatur, leviterq; conſecuimus id à peritonæo elatum, quod inter digitos comprehenſum fuerat, ſecundùm vulneris longitudinem. Jam tum liberè totam manum intrò devolvimus uſque ad matricem, inteſtina paulatim ſurſum attollentes, nequando delaberentur, eâdémq; manu vulneris labrum ſuperius diducentes, quò faciliùs veniret in conſpectũ uteri tumor. Hîc non ſegnes fuimus, ſed ſiniſtra manu intus relictâ, & vulneris labrum apertum continente, dextram ad conſectionem aptavimus, ad unius tantùm digiti ſpiſſitudinem imprimentes novaculam in tumorem uteri, cúmq; pro vulneris longitudine, quantâ fieri potuit diligentiâ, conſecantes: haud tamen ita temerè, ut primâ ſectione matrix ad integrum conſecta videretur: incerta eſt enim & varia matricum ſpiſſitudo, quemadmodum Galenus optimè cenſuit. Itaque ſenſim iterum atq; iterũ demiſſâ novacula, leviſſimè tandem diſſecuimus uterum, quouſque ad ſecundinam ventum eſſet: eam verò facilè cognovimus ex venarum confuſa multitudine, ſangvinem veluti expreſſum eructante; quod agnoſcendi chorii indicium tibi ſit omnium certiſſimum. Tum demum novaculam relinquimus: jam ab obſtetrice certiores facti, defluxiſſe aquoſa excrementa, quibus innatare ſoleret fœtus, muliere nondum extinctâ. Alioqui niſi id & ſignis & verbis compertum nobis fideliter fuiſſet, tum excrementa defluxiſſe, tum matrem jam pridem è dolore laboráſſe, nondum quidem novaculam reliquiſſemus, ſed etiam ſecundinam penetrare tutius fuiſſet, & ſummâ novaculæ cuſpide ipſam incidere, ad excrementorum effuſionem: retenta enim hujuſmodi excrementa, integram adhuc ſecundinam eſſe indicant, quod præcipuè fieri ſolet, immaturo adhuc partu. Itaq; poſt factum in ſecundina foramen novaculæ cuſpide, tum utriuſque manûs digiti intromittendi ſunt ad eam lacerandam. Nos autem & ſignis ipſis, & verbis agnoſcentes effluxiſſe excrementa, & ſecundinam diſruptam, tum quidem dextram manum ſecundùm uteri altitudinem in profundum ſenſim demerſimus, ut extenſis digitis, integrum fœtum comprehenderemus: ſiniſtrâ matricis conſectæ labia ſurſum attollendo, ne fortè impediretur ab inteſtinis, atque in ſe ſe concideret. Ubi fœtum ſub manu ſenſimus, tum ita leviter ipſum convertimus, ut ejus ſpina toti palmæ noſtræ incumberet, atq; extenſæ manui & brachiali inſideret: nam plurimùm cavendum eſſe duximus, ne vel à thorace, vel à ventre, aut pede, aut brachio, aut etiam capite comprehenderemus: id enim ſine periculo vix fieri potuiſſe credidimus. Sed quando caput intrà devolutum ſenſimus, tum manu ſecundùm ſpinam protensâ, curavimus extremos digitos ad humeros paululum incurvare, quò facilior fieret apprehenſio. At ſi ſurſum caput reperiſſemus, tum quidem extremi digiti ſub natibus & oſſe ſacro confirmandi fuiſſent. Itaque manum paulatim ſurſum attulimus, ita ut totum brachium in mulieris ventrem extremum leviter incumberet, cúmque modicè comprimeret: Eum quando conſpeximus, ſiniſtram manum dextræ adiutricem dedimus: & alterâ fœtum oſtendente atque erigente, alterâ ſenſim extrahente, fecimus ut in ventrem mulieris ſupinus fœtus depelleretur. Voluimus autem confeſtim experiri, viveret néc-ne, cùm propter imbecillitatem, ac laborem nullum artuum promoveret, neque ſpiritum. Id verò facilè cognovimus, primis digitis fœtûs umbilicum prominentem juxta ventrem molliſſimè attrectantes, & modicè per aliquod ſpatium comprimentes, ſenſimus pulſantem arteriam in umbilico, etſi circa parietalium oſſium fines, in eo quem vocant fonticulum, nihil attolli aut moveri videretur: nec digito ori admoto lingua calorem aliquem præ ſe ferret. Cùm primùm percepimus arteriæ pulſum, in umbilico, confeſtim filo cerato quod nobis erat in promptu, primùm ſtrictè ligavimus ad trium digitorum latitudinem ab ipſo ventre, deinde iterum atque iterum aliis locis etiam conſtrinximus, extremos nodos ſemper ſtrictiores efficientes. Scies quid poſtea acciderit, vix conſummata hora integra, cœpit puer oculos aperire, os diducere, de fonticulo pullare, artûs etiam leviter extendere: denique vocem ejulatum emittere. Idem autem perſæpe accidiſſe comperimus, in partu difficili *Carol. Stephan. lib. 3. cap. 1. De diſſect part. corp. human.*

† Digna quoque notatu quæſtio eſt, quam movet *Hildan. Oper. pag* 960. num ſcilicet Chirurgo ſalvâ conſcientiâ fœtum educere viventem, è matre, ut hanc ſervet, liceat?

OBSERVATIO XV.

Exempla exectorum ex utero matrum mortuarum, qui Veteribus Cæſares & Cæſones dicebantur.

P. Scipio Africanus prior, defunctâ parente, exciſus utero in diem venit. Ideóque etiam primus apud Romanos Cæſaris nomine ſalutatus eſt. Simili modo natus eſt Manlius, qui Carthaginem cum exercitu intravit. *Solinus in Polyhiſt & Silius Italicus lib.* 13. *Plin. lib. 7. cap* 9 Fortè hic eſt M. Manlius Torquatus, qui cum L. Martio Cenſorino conſul fuit.

Gebbardus, Othonis Comitis de Bregentz F. ex matris utero exectus, Conſtantienſis Epiſcopus factus eſt, anno 1001, & monaſterium Petershuſium, item templum Circiacenſe (in emporio nobili Helvetiæ Zurzach dicto) extruxit *Bruſchius.*

Anno 959. Burcardus Comes de Lintzgovv, Bucborn, & Montefort, liberalitate in pauperes præſtans, poſt Cralonis obitum Abbas Sangallenſis deſignatus eſt, confirmatione ab Othone Magno, per baculum & ferulam acceptâ. Dictus vulgò Ingenitus, eo quòd ex mortuæ matris alvo exectus eſſet. *Idem.*

Vidi anno præterito Villicam quandam, ſuſarcam & optimi habitûs, nono menſe laborantem gravi morbo ventriculi ſcilicet exulceratione: quæ diebus viginti ſine cibo potúque permanſit, nam quicquid devorabat ſtatim vomitu ejiciebat: affectúſque ſævitiâ tandem mortua, diſſecto utero puerum extraximus vivum, qui Fortunatus ad fontem ſancti Baptiſmatis vocatus, me conſultore, fuit, adhúcque vitali fruitur aurâ. *Horatius Augenius lib 5 epiſt 2. cap* 11.

Cotyledonum ſpecies, nõ niſi in gravidis, recenter diſſectis uteris oſtenduntur: ut mihi ipſi jam lexiõ fœtum vitalẽ execanti, coràm contigit his meis oculis intueri. *Cornelius Gemma Cyclognomica lib* 2. *cap.* 6. *pag.* 74.

† Plura Cæſarei partûs exempla vid. apud *Th. Bartholin. Cent.* 2. *hiſtor.* 8. *Hildan. Oper. Fol* 893. *Marchett. Anatom. p.* 55. *Roſinc. in Diſſert. anatom. c.* 13. *p.* 183. *Nyman. de Vit. Fœt. in Utero. p.* 34.

OBSER-

Observatio XVI.

Si duos fœtûs gerat mater, quorum alter vivus, alter ſit demortuus, uterque autem ad exitum feſtinet, quid agendum.

INterdum geminos geſtat mater in utero, quorum alter extinctus eſt, (atque is ſemper emergit prior) alter vivus ſubitò conſequitur. Hujuſmodi quiddam ſubit hîc tibi paucis recenſere, quod fortaſſe mirum videbitur, ut inde ſcias quo pacto te gerere oporteat in gemini fœtûs extractiooe. Nam factum aliquando fuit, nobis præſentibus, ut ipſa mater cum obſtetrice de fœtu vivo, quem ſe perſentire ajebat, vehementer diſceptaret: obſtetrix autem contrà plurimum inſtaret ſignis exterioribus fœtum demortuum indicantibus. Tandem autem accidit, fœtu jam extracto (qui etiam in utero mortuus judicabatur) & eo pacto quo jam ſuperiùs dictum eſt, cum ſecundina foràs exempto, ut alter fœtus ſubitò ſuâ ſponte vivus proſiliret cum altera ſecundina, etſi nihil prius à nobis ſimile per ſigna exteriora perſentiretur. Itaque utraque eorum verax facta eſt: mater enim cùm vivum fœtum ſe ſentire aſſereret, non putabat duos in utero geſſiſſe: obſtetrix autem dum contenderet mortuum eſſe fœtum, minimè exiſtimabat alterum conſequi debere. Vide quæſo, quam variè interdum res accidant. Atque hoc ſit tibi maximum argumentum, non eſſe (ut quibuſdam placuit) ferro tractandos fœtûs in extractione: nihil enim manibus certius, nihil ſecutius, ac levius. Redeo ad ſuperiorem ſermonem. Solo atque integro fœtu mortuo liberè foràs extracto, petitum eſt à nobis, num ſignis aliquibus comperire poſſemus, quænam fuiſſet interimendi fœtûs cauſa: an id matris vitio, an aliquo impetu externo accidiſſe judicaremus. Ibi nos ſecundinam etiam integram curreptam, manibus extendimus, ut eam undecunque circumſpiceremus luci expoſitam. Viſum eſt nobis in parte chorii dextrâ lividum ac concuſſum quiddam, quale accidere ſolet ex inflicto ictu: ut venulæ ejus partis omnino corruptæ & confractæ apparerent: tumórque circa lividam partem promineret. Tum rem omnem ob oculos circumſtantiû proponimus: id aſſerentes, fœtum ex inflicto ictu circa uterum matris fuiſſe extinctum, etſi nihil tale per corpus fœtûs appareret: imò cõſpiceretur probè enutritus, nullóque alimento indiguiſſe. Gracilem autem fœtum aliquando extraximus ut qui nutrimenti penuria laboraverat in utero: hujus ſecundina putrida omnino & corrupta viſa eſt: foris confracta, fœtidiſſimúmque odorem referens: valetudinarius poſtea fuit fœtus. Quaſdam ſecundinas vidimus aridas, & ſuâ humiditatê ac ſangvine deſtitutas, alias multis partibus confractas: ſed id fœtus efficere potuit. *Carolus Stephanus lib. 3. c. 2. De diſſect. part. corp. human.* Adde *Dom. Carn. Hiſt. adm. rar. 7 fol. 24.*

Observatio XVII.

Muliercula, ob partûs difficultatem, uteri os exulceratum, neglectumque adeo coaluit, ut exiguo foramine pervium relinqueretur. Eadem rurſus gravida, ob locorum anguſtiam, fœtus denuo ſuffocatus, & per Chirurgiam fruſtulatim extractus eſt, in collo uteri ulcere excitato, & recto inteſtino communicato, unde miſera faces per ulcus dejecit: quæ tandem, inteſtino conſolidato, convaluit, atque de cætero excrementa per anum reddidit.

NObilis quædam mulier, cùm ante aliquot annos uterum geſtâſſet, ob difficultatem maximam partûs, vi ille fuit extractus; unde ex violentâ concuſſione & commotione, os uteri fuit exulceratum. Cùm verò nollet admittere Chirurgos, ulcus ſatis negligenter fuit curatum, ut non ſolùm hoc coaluerit, ſed os fermè uteri univerſum vix minimo foramine relicto. Facta tamen tandem rurſum gravida, cúmque tempus pariendi adeſſet, conſuluit Helidæus ut linimenta, & peſſi adhiberentur ad dilatationem, quibus in aliis quoque uti ſolebat: ſed nihil inde utilitatis percepit. Fœtus autem vi propulſus ex utero, propter anguſtiam loci ibidem fuit ſuffocatus. Juſſit Helidæus ut ſectio fieret, & fruſtatim fœtus mortuus extraheretur, quod factum fuit. Neſcio aûtem quo pacto, vel ex contuſione in violentâ fœtûs extractione, vel ex putredine, ulcus in collo uteri rurſum fuerit exortum, idq; recto inteſtino quoq; communicatum, ut illius aliquot fruſta extraherentur, ac fæces por ulcus exirent. Infuſa aqua hordei, in qua roſæ & ſemina melonum decocta eſſent, cui ungventum Ægyptiacum fuit admiſtum. Et poſt iſtam hæc decoctio. ℞. *Roſar. myrtillorum, balauſtiorum, malicorij, ana. Decoquantur in aqua, & infundantur peſſi ungvento digeſtivo illiti.* His tandem remediis inteſtinum conſolidatum fuit, & exerementa per anum rurſum exiere: unde Chirurgi ſatis validè ſiccantia admovebant, ſicuti eſt ungventum de Calce, & Diapompholygos. *De obſervat. C. L V. Joach. Camerarij.*

Observatio XVIII.

Cæſareum partum, quo inciſâ matris alvo, fœtus, ſalvâ utriuſque vitâ, educitur, non omnino novum, ſed vetus inventum eſſe.

ERrant, inqnit Joachimus Fortius, qui putant, Julium fuiſſe Cæſarem nuncupatum, à cæſo matris utero dum naſceretur. Nam quo tempore ſubjugaret Gallias, matrem nomine Aureliam amiſit: quæ ſupervivere nequiviſſet, ſi cæſo ejus utero natns ille fuiſſet. At in his audiendus non eſt Joachimus: nam plures mulieres vixiſſe annos multos conſtat, imò verò concepiſſe ac peperiſſe, cæſo illarum utero: quemadmodum hiſtoriis aliquot alibi etiam oſtendimus. *Mizaldus Memorabil. Cent 1 Aph. 100.*

Observatio XIX.

Hiſtoria nova, ſtupenda, atque incredibiles propè, & à Julij Cæſaris tempore, ad noſtram uſque ætatem inaudita, quibus oſtenduntur fœtûs ex utero materno, abdomine & utero per latus inciſo, citra utriuſque vitæ periculum, adeóque ſine conceptionis & fœcunditatis jacturâ fuiſſe eductos, qui aliàs in lucem produci haud potuiſſent.

NOn ita pridem ex quibuſdam ſenibus fide dignis prope Millyum Vaſtineti, cognovi verum eſſe, (de quo etiam apud ipſos dubium non eſt) cujuſdam Gothardi, habitantis Meſnili, quæ Millyi parochia eſt, conjugem, ante aliquot annos, ſexies, cùm alio modo patere non poſſet, ſectione ejuſmodi, fœtûs ſemper viventes eſſe enixam. Poſtquam verò Nicolaus Guillet tooſor Millyenſis, qui ſectoris munus obierat, mortuus eſſet, cùm ſeptimò gravida, nec aliâ ratione fœtum excludere poſſet, nec eſſet qui hujuſmodi ſectione conſuetâ ipſi ſubvenire nôſſet, ipſam mori oportuiſſe. Quod ſanè argumento eſt, magnam phimoſin vel naturalem anguſtiam fuiſſe, quæ quidem recipiendo ſemini, non autem fœtui excludendo ſufficeret.

Certò cognovi ex Ambroſ. Nigro Chirurgo Pithvveræ expertiſſimo, & Ægidio Bruno, ipſos unà mulieri pauperculæ juxta Merinvillam Belſiæ, tres Infantes vivos è latere extraxiſſe, quam cum inviſere eſſet animus, ut locum vulneratum inſpicerem, relatum fuit ipſam paulo antè peſte, quæ tum vehementer ſæviebat, periiſſe.

Eſt mihi ad manûs D. Alboſij Medici Senonenſis perdocta epiſtola, in qua fusè, ſummo tamen cum ordine exponitur, quâ ratione Joannes Maræſius (id eſt, Paludanus) Chirurgus apud Chatræs Biturigum, Ludovici Maræſij Archiepiſcopi Senonenſis Salazaris, Chirurgi ordinatii filius, è propriæ conjugis latere inciſo, filium Simonem Maræſium nomioe ex-

traxerit, qui poſtmodum etiam Chirurgus, & Reginæ matris cubicularius factus. Nihilo ſeciùs tamen mater hujus, naturali modo poſtmodum filiam Renatam nomine eſt enixa, quæ dein præfecto ſalinario nupſit. Hic Simon (qui ſine matre cognominabatur) ex Roſa Callardet uxore, binas filias ſuſcepit, alteram Claudiam, quæ poſtea Franciſco Arius Yxilodunienſi fuit deſponſata: alteram verò Franciſcam, Olivario Gannier nuptam. Hæc abundè ſatis atteſtari poterunt, ea quæ de paterna nativitate dicta fuere, cùm hæc partim ex vulgi famâ, maximè verò ex frequenti parentis relatu, cognoſcere potuerint.

Dominus Pelion, celebris Medicus Andegavenſis, cùm pridem Laurentio Collot Chirurgo Cyſtotomo Lutetiano ſimilem caſum, qui in Andium Ducatu contigerat, narrâſſet, idem tamen nuper epiſtolâ ad ipſum datâ, (quam mihi tradidit) confirmavit. Opus autem hoc peractum eſſe à quodam Maturino Debonnaire Chirurgo ſolùm monet, nec ſigillatim reliqua pertractat.

Ante exortum bellum civile, D. Dionyſius Armenautius Medicus Genabi, & ego unà, vidimus in Xenodochio Caſtellionenſi, mulierem febri continuâ laborantem, quæ in inguine ſiniſtro rupturam habebat, cum cicatrice, & ſactæ ſuturæ conſpicuis punctis, quæ poſt apertionem ipſius Abdominis remanſerat. Teſtabatur ipſa cum marito, ante aliquot annos, filium, qui tum ſeptennis erat (quem nobis oſtendit) cum aliter excludi nõ potuiſſet, extractum eſſe. Quòd inciſio per ſenem tonſorem ejus pagi in Burgundia, in talibus (ut ipſi narrabant) exercitatum, peracta fuit: cujus nomen conſignaram, quò cùm ex ipſomet, tam per literas, quàm per amicos, ejus rei veritatẽ indagarem: tum etiam ut ex eodem operationem ipſi familiarem addiſcerem. Sed eorum temporum injuria fecit, ut & loci, & perſonæ conſignationem amitterem; & hac ratione contigit, ut id quod expetebam, non cognoverim. Verùm ab inciſione factâ, licèt adhuc ambo juvenes eſſent, utero non geſtârat. Et hoc proculdubio ab Armenautio, ipſius familiares ſæpius narrari audivere, quod quidem cùm ipſe, uti & alij quàm plures, cùm initio ut crederet adduci non poſſet, pro indubitato poſtmodum habuit, ita ut animum induxiſſet, ſi fortè neceſſitas id requireret, ſectione hac uti.

Cùm quatriduum extremis & irritis conatibus partûs divexata eſſet Bernhardina Arnolda, Stephani Maſſicault è Nangevillo pago uxor, qui inter Stampas Puiſſethum & Pithvveras ſitus eſt, atque in extremis conſtituta, implorato meo per maritum auxilio, cùm de ſectione conſilium audiviſſet, vel reclamante marito, animo confirmato hanc in ſe experiri avidè cupiit, ídque ita ſubitò poſt intellectum conſilium meum, ut nollet Ambroſij Nigri adventum expectare, quem tanquam in hac arte exercitatum, miſſurum me eram pollicitus, cùm ob graviſſimũ morbum, quo tum detinebar, mihi adeſſe non liceret. Sed operâ Joannis Lucæ juvenis tonſoris uſa, qui tum ut etiamnum Bunonij, in parvo pago vicino habitabat, qui dextrè inciſionem hanc, ſibi licèt novam, anno 1556. die ipſius Paſchatis in multorum præſentiâ peregit, cujus rei aliqui, inprimis verò ipſe, teſtimonium perhibere poſſunt. Inciſio (exemplum enim præcepti loco habeatur) à dextrâ abdominis parte, tranſverſo digito infra umbilicum, & ultra quatuor digitos, ad latus ipſius incipiebat, inde rectà ad pudenda uſque progrediebatur, abſque tamen rectorum abdominis muſculorum læſione; tribus enim digitis ſupernè à recto muſculo diſtabat, infernè verò paulo minùs. Muſculorum, uti & Peritonæi factâ inciſione, abſque tamen magna hæmorrhagia uterus conſpectui ſe obtulit, quem etiam ſeparatim incidit, facto ſatis magno vulnere, quò fœtui viventi, uti & ſecundinæ, facilis per vulnus pateret exitus. Poſtmodum labia vulneris non gaſtroraphiâ, ſed communi vulnerum ſuturâ quinque punctis conſuit, non quidem uterum ſed muſculos & peritonæum, uti ipſemet obſervavi, dum ejus ſolùm rei & gratiâ, cùm convaluiſſem, ipſam inviſiſſem. Sed & poſthac ſæpius in ipſa id commodè obſervavi, dum Herniam percurare conarer, quam deinceps ſemper habuit, vel ob ſuturam minùs rectè adhibitam, vel quòd minùs diu quàm par erat, in puerperio remanſiſſet, quadraginta enim ſolùm diebus lecto ſe continuerat. Seſquianno autem pòſt priori marito defuncto, cùm Petro Chamclau nupſiſſet, qui etiamnum ſuperſtes, rurſus concepit, & feliciter naturali modo, filiam enixa, quæ etiam ſecundas nuptias contraxit, & Nangevillæ habitat, quo loci, plures adhuc hodierna die, fide dignos hujus rei teſtes eſt reperire.

Nicolaa Beranger, Simonis de la Garde conjunx, quæ Altii Briæ prope Fontembellaqueum, loco duobus milliaribus ab urbe Nemorſo diſtante, habitabat, cùm menſes decem, & quidem jampridem fœtũ mortuum utero geſtaret, orificio uteri ſe non recludente, tandem Vincentium Valleau Chirurgum Nemorſenſem veteri mihi familiaritate junctum, ad ſe vocavit: qui cùm aliud auxilium, quo ipſi ſuccurrere poſſet, non videret, circa Januarii finem, anni 1542. inciſione lateris, non quidem uti prior dextri, ſed ſiniſtri illius, loco tamen paulò altiore quàm ipſius Nangevillanæ erat: diſſecto priùs abdomine, dein ipſo utero, ex quo fœtum mortuum, inflatum & fœtentem unà cum ſecundinâ putridâ extraxit. Hoc facto (cùm de ſalute apud ipſum exigua eſſet ſpes) cutem unà cum portione exigua muſculorum, relicto tamen utero, quinque punctis conſuit, quod adhuc conſpicuum, cùm ſola ipſius cutis cicatrix, ſuper ipſa inteſtina conſpiciatur: hanc enim ut viderem inciſionem cum Pavie Chirurgo Nemorſenſi (prædicti Valleau famulo) eò abieram, quare locum cicatrice obductum & vidi, & manibus, abſque tamen dolore, tractavi: ſed eam ſubligaculo uti oportuit. & licèt magna foret hernia, nihilo tamen minùs victum, uti licebat, manibus laborando quærebat. Quare ſtudioſè hoc obſervandum erit, quo omnes intelligant, perfectam gaſtroraphiam eò loci non neceſſariò requiri, ne dum laboramus ex arte perfectam futuram (quamvis non neceſſariam) efficere, totum opus perdamus. Menſe ſeſquialtero lecto ſe continuit, dein biennio pòſt filiolam commodè enixa, & alterum poſtmodum biennio, filium, cui nomen erat Petro de la Garde, peperit, qui nunc faber ferrarius eſt. Ipſa verò adhuc ſupervivit in pago Ury dicto, obſtetricis munere fungens.

Agneta Boyer Joannis Campain ruſtici uxor, quæ Villerelli prope Neoburgum Belſiæ commorabatur, poſtquàm integro quatriduo miſerè, & quidem fruſtra diſcruciata eſſet, tandem ut & prædictis, latus dextrum à Philippo Migneam tonſore Neoburgi habitante, ſectione apertum fuit, quod anno 1544. contigit: dein prout licuit, Muſculi unà cum cute fuere conſuti. Vulnus quidem hoc in abdomine brevi temporis ſpatio fuit conſolidatum; ſed partes genitales attritæ, Chirurgum ab omnimodâ prorſus vulneris curatione ultra menſium ſeptem ſpatium impediere. Filiam tum habuit, quæ ultra menſes ſeptem ſana ſupervixit: octavo dein menſe, dum eodem in pago apud nutricem eſſet, in morbum, qui ipſi fuit exitio, incidit. Paulo pòſt denuò gravida facta: fœtum geſtabat, ad rupturam (quæ uti & aliis inciſis, abſque tamen dolore remanſerat) declinantem: verùm quemadmodum nec priùs, ita neque tum parere potuit, ob aliquas cauſas & obſtacula (uti conjectari licet) ſuperiùs enarrata. Quare ultrò ſectionem, quâ priùs uſa erat, expetiit, quod tamen precibus qualibuſcunque à duobus junioribus Chirurgis, hanc ob cauſam Neobur-

go evocatis (qui poſt Philippum peſte extinctum eò loci habitabant) impetrare non potuit. Quo factum, ut propter horum puſillanimitatem) cùm tamen neque virium proſtratio, aliúdve difficilius ſymptoma ab inciſione faciendâ, ipſos impediret) mater unà cum prole miſerè perierit.

Pari pacto Antonia Andrea, Ludovici Garnier Operarii uxor, Anno 1576. Julii 22: per Adamum Alberium Pithvverenſem Chirurgum Obenignii habitantem, Ambedoæ prope Briſſonii fanum diœceſis Genabienſis, fuit inciſa: quod ab ipſomet Chirurgo fuſiſſimè unà cum felici ſucceſſu, mihi fuit expoſitum, propterea quòd ſæpius cum ipſo, hujus ſectionis gratiâ contuliſſem. Cui (cùm ipſius mihi perſpecta eſſet in operando dexteritas, atque felicitas) ſuaſor eram, ut ſectione hac, ſi alia deeſſent auxilia, abſque metu uteretur, licèt forent Medici, & alii qui contradicerent, modò id fiat cum judicio & explicatâ rei difficultate, in primis verò divino auxilio implorato. Non enim hæc res inducias dat, nec etiam conſilium longè petitum expectare licet, quod fieri ſolet in pagis, locisque campeſtribus: præſertim cùm ipſorum nullus nec velit, nec audeat, huic conſilio aſſentiri, eo quòd horum aliqui huic rei fidem non adhibeant: alii verò calumniam metuentes, ne ſi fortè etiam ob aliam cauſam, ſiniſtri quid contingeret, authores mali haberentur. Poſtmodum rurſus gravida reddita, naturali modo fœtum enixa eſt, ſed paulo pòſt ob ſummam annonæ caritatem, alibi victum ut quæreret, maritum ſequi coacta.

Hiſtoria habetur alia, quæ non ita pridem contigit: Anno nimirum 1578. Kalend. Februarij Joanna Michel, Argent. oriunda, Georgii Renaldi, habitantis in ſuburbio Obenignano, uxor, cùm jam ultra menſem decimum gravida, diu fœtum mortuum utero geſtâſſet, nihilo tamen ſeciùs munia obibat domeſtica, donec lecto ſe continere fuit coacta: quæ cùm diu ab obſtetricibus fruſtra eſſet miſerè tractata, tandem Adamum Alberium, & Gulielmum Collas, inſignes Chirurgos ad ſe vocavit. Hi poſtquam infanti brachium diu ex utero materno propendens, jam emortuum & lividum abſcidiſſent, nec tamen reliquum corpus extrahere poſſent, latus dextrum incidêre, vulnere orbiculari & anguſto ſatis (quò matri parcerent) facto. Hinc factum, ut dum in fœtu extrahendo laborarent, magnos dolores matri intulerint. Uterus enim ob vulnus anguſtius, fœtum cùm dimittere non poſſet, eundem comitabatur, ac ſi unà extrahendus eſſet. Verùm dolores hi, poſt fœtum unà cum ſecundina exemptum, ſedati fuêre. Et ſic paulò poſt fluxum lochiorum, (quæ non ſecus fluxere, ac ſi naturali modo fuiſſet enixa) convaluit: & ſeptimanis quinque elapſis, rurſus menſtruas purgationes habuit, ſtatimque pòſt concepit, in fine nimirum menſis Maij, anxia jam (rei anteactæ recentem colens memoriam) quid ſe tempore partûs futurum eſſet. Verùm finito geſtationis tempore, convenienti modo fœtum excluſit, & licèt infans unam ſolùm tibiam exereret, (quod ſanè periculo non care:) tamen cùm ab obſtetrice eſſet denuò indita, feliciter omnia ſucceſſere. Ab eo tempore cùm rurſus gravida facta, non tamen ſecus quàm antea feliccm à Deo ſucceſſum expectabat: quare nunc ſecundò feliciter peperit muniiſq; domeſticis ut priùs, ita etiamnum commodè præeſt. *Franciſcus Rouſſetus de part. Cæſar. ſect. 2. cap. 5. & 6.*

Cùm circa annum ſalutis 1500. Eliſabetha Alespachin Jacobi Nufer ὀρχοτόμου, in pago *Sigershauſen*, (præfecturæ Gottliebanæ in Turgavia, parochiæ Altiſtvvilanæ) uxor, primò utero geſtaret, & jam doloribus partûs per aliquot dies divexaretur, ad ſe Obſtetrices tredecim, & aliquot lithotomos vocavit, à quibus, fruſtra tamen, opem ſperabat, cùm nec fœtus excludi, nec etiam dolores mitigari poſſent. Quare jam deſperatâ ſalute, maritus uxori conſilium ſuum communicat: quòd ſi conſentiret, velle ſe, in quo ſperaret, annuente Domino felicem ſucceſſum, in ipſa ſuam experiri induſtriam. Annuente ergo ipſâ ad Archipræſidem Fravvenfeldenſem abiit, rem uti ſe habebat, expoſuit, conatum aperuit, licentiámque ſibi dari rogavit. Re intellectâ, Archipræſes primùm quidem difficiliorem ſe exhibuit: dein verò fiduciæ mariti confidens, annuit. Quare licentiâ impetratâ, domum rediit: Obſtetrices alloquitur, & hortatur, ut quæ cordatiores ſint, ſibi & uxori in Hypocauſto aſſiſtant: timidiores verò ex conclavi recedant: moliturum enim ſe aliquid, quo, benedicente Domino, ſalutem uxoris ſperaret. Obſtetrices ergo, conſilio magnâ cum admiratione intellecto, ex ipſis undecim è conclavi receſſere: duæ cordatiores cum Lithotomo, mulieri parturienti adſtitere. Quare Maritus implorato primùm divino auxilio, & januâ diligenter clauſâ, Uxorem menſæ imponit, abdomini vulnus (non ſecùs quàm porcu) infligit. Verùm primo ictu ita feliciter abdomen aperuit, ut ſubitò infans abſque ullâ læſione extractus fuerit. Cùm jam undecim Obſtetrices, quæ præ foribus ſtabant, infantis vagitum audirent, intrare (ſed fruſtra) expetebant: non enim intromiſſæ fuere, antequam fœtus mundatus, vulnúſque veterinario more conſutum foret, quod poſtmodum abſque alio ſuperveniente ſymptomate, feliciter coaluit. Eadem enim poſt hanc ὑστεροτομίαν, ſecundò gemellos enixa eſt: quorum unus Joannes Nufer nomine, pagi Sigershauſen Præfectus, annum jam agens ſexageſimum, anno octuageſimo tertio adhuc in vivis fuit. Poſt hos gemellos, quatuor alios liberos enixa eſt. Exectus verò infans, primùm anno ſalutis ſeptuageſimo ſeptimo, diem ſuum clauſit. Hujus etiam mulieris liberi atque nepotes adhuc vivunt ſuperſtites. *Caſp. Bauhinus in appendice ad partum Cæſareum Rouſſeti.*

Vivum valentémque educi fœtum poſſe, tum omnibus quidem integris ipſius rebus, tum etiam matris: utero nimirum ad latus umbilici alterutrum diſſecto prudenter. Cujus argumenti diſceptationem, quando rationibus multis & operibus, etiámque eventus noviſſimè confirmavit Doctor Franciſcus Rouſſetus, vir vitæ & artis clarus integritate, & utilitatis publicæ amantiſſimus: rati deſiſtendum nobis ab hoc incepto, cenſuimus indies rem noſtram hoc eſt, Hippocratéam, eodem pacto uniuſcujuſque Doctorum operâ ſcriptóque amplificari oportere. Sed inter alia duo ſunt, quæ haud poſſumus ſatis demirari. Inprimis etenim Buneum Tonſorem iſthunc juvenem & exercitatum diſſectorem aliquando rogabamus, anno nempe ſalutis 1572. quum ad medicinam faciendam vocati veniſſemus in Vinetum (quæ villa eſt ſui quondam poſſeſſore domino clariſſima, Regis Cancellario digniſſimo, bono viro, piiſſimóque Hoſpitali) quanam id arte præſtaret, induſtriáque. An cutim primùm dividere ſolitus eſſet: deinde an hos vel illos potiùs epigaſtrij muſculos, poſtremóq; peritonæum, ipſúmque tandem uterum: an quæque hæc ſeparatim ſcilicet, an verò ſimul univerſa. Quæ nobis percontantibus, nec ſine ſtudio & admiratione, totus ipſe obſtupuit, obmutuítque: Cúmque urgeretur magis, faſſus eſt ingenuè noſtras interrogatiunculas ænigmatum plenas ſibi videri. Se ſecurum tunc ab omni metu, ventrem fœtûs granditate diſtentum quàm maximè, non ſecus ſcalpro ſolitum dividere, quàm abſceſſuum aliud omne genus. Partea diſſectas non re, nec verbo potuit unquam rogatus diſcernere, & ne ullam quidem appellare. Alterum nos non diſſimiliter conjecit in admirationem, quòd poſtquàm vir ejus mulierculæ (utrumque enim perplacuit convenire) ex-

ceſſiſſet è vivis, cui nomen fuit Stephanus Maſſicault, & alteri ſe Petro Chanclou mulier junxiſſet, non deſierit concipere, nec utero geſtare, neque etiam legitimo tempore perfectum parere. Ergo quod tantopere viſum inſolens fuit ſummo artis dictatori, in uſum tandem trahetur, & conſuetudinem: longè melioribus muliercularũ rebus, ut & permagno poſteritatis commodo, hoc eſt, in ſecuriorem parentum valetudinem, & auctiorem generis humani propagationem. *Mauritius Cordæus Comment. 1. ad 1. lib. Hippocratis, de Morbis muliebr. text* 11.

Quamvis hiſtoria hæc paulo antè à Rouſſeto proponatur, cùm tamen quædam ſcitu non indigna apud Cordæum habeantur, addere eam placuit.

CASPARO BAUHINO D. MEDICO,
Ioan. Alboſius Medicus Gallus.
S.

GRatiſſimæ mihi fuerunt tuæ literæ, (Doctor eruditiſſime) tum quod in iſtâ ſolitudine, (niſi ſpectatiſſimus tuus frater Joannes Bauhinus, hiſce tenebris illuxiſſet) mihi unà cum patria noſtram artem abdicâſſe viderer: tum quòd iſto veluti claſſico, me adhuc noſtro fulmine tempeſtatis Gallicæ attonitum, ad duellum & ſcribendi viciſſitudinem provocares. Quid verò mihi dulcius, quàm veteris ſtudii memoriam repetere, mellitiſſimóque tuo colloquio noſtræ miſerrimæ ſortis ἀχεάδας temperare, tædia demulcere, & temporis injurias fallere? Agebam igitur animam, ſomno curíſque ſepultus, niſi tua Muſa, quæ tot tantóſq; tibi libros parturit, ab iſto veterno excitâſſet. Quòd autem aliorum ſtudia cum tuis conjungis, facis id quidem non indecorè. Sed ſi noſtrum Lithopædion, quantulumcunque ſit, in eam familiam adſcribi deſideras, propter ſpectaculi novitatem, rogo ut nos admoneas primo quoque nuncio, ut, &c. Sed jam accipe (Doctor lectiſſime) quid excuſo jam illo opuſculo in noſtra vicinia acciderit, cujus hîc etiam habemus teſtes locupletiſſimos. Agitur jam trienniũ, à quo Joannes Iacotius, Chirurgus paganus, & ex media plebe, in ora Altiſiodorenſi ad pagum D. Mauricio dicatum, vulgari nomine Tirovaille degens, me obviũ, & ad alia noſtra munia properantem invitavit, ut parum à rectâ viâ deflectens, in proximum vicum (dictum Marry) diverterem, ut miſerrimæ mulierculæ conſulerem, cui nuper fœtum diſſecto abdomine exenterâſſet. Ego verò plebeij Chirurgunculi (ut hi ſæpe in artis operibus experimenta quærunt, quovis diſpendio) temeritate perterritus, in rem præſentem venio, accerſitis nobiſcum nobili viro Domino de Vaulx Præfecto Altiſiodorenſi (Ballivum vocant) ejúſq; illuſtri uxore, noſtri amantiſſimis, cùm paupercula propè ad eorum Caſtellum habitaret. Fœtum tunc deprehendimus in cunis, alacriter ſe gerentem, ſed vagientem, famíſque impatientiſſimum, cùm matercula ined iâ exhauſta, dolore, febre, vigilíiſq; cõfecta, penéque exanimis, nihil de partu cogitaret. Abdomen interea matris detegere voluimus, in cujus parte dextrâ vulnus conſpeximus, oblongum quidem, ſed cujus labia adhuc ſubcruenta, nullâ aliâ γαςϱοῤῥαφίᾳ coaleſcerent, quàm decem acicularum nexu, quæ punctim cuti poſt ſectionem infixæ, adhuc hærerent. Tum verò & matri, & fœtui ita proſpectum, ut uterque ſit etiam hodie ſuperſtes, Numinis benignitate potiùs, quàm Chirurgi conſilio & prudentiâ.

Paulò pòſt id tempus, noſter Rouſſetus à me admonitus, nos convenit, ut acceptis à nobis literis Chirurgum ſalutaret, cùm multa in idem opus haberet ex auditu, alia verò pauca. At verò

Segniùs irritant animos demiſſa per aurem,
Quàm quæ ſunt oculis ſubjecta fidelibus.—

Sic Jacotius (aberat autem à nobis tantùm diei unius itinere) Rouſſetum in proximam illam domunculam deducit, ubi vidit fœtum jam grandiorem matre ſoſpite, quorum uterque in hunc diem vivit, &

—veſcitur aurâ
Ætherea, nec adhuc crudelibus occubat umbris.

Porrò in commendationem hujuſce fortunati eventûs potiùs, quàm prudentia conſilii, ipſe Rouſſetus Chirurgum ſecum abducit, cujus operâ, ad ſectionem quorundam ἐμϐρύων feliciter uſus eſt, ſed anno ſuperiore ex morbo interiit. Sic Rouſſetus deſiderium explevit, teſtíſq; fuit oculatus eorum, quæ antea jam ſcripſerat. Quòd ſi hujus hiſtoriæ præcipua capita opuſculo tuo inſerere placuerit, facies id quidem pro tuâ prudentiâ, acceptis & datis à nobis in eam fidem mutis vadibus, quos hîc habemus fortunarum comites. Mitto quoque Hexaſtichon, quod exaravimus in Authoris commendationem, quod ſi probaveris, adjungi curabis, &c. Datum Montisbel. 20. Decemb. 1585.

CASPARO BAUHINO IATRO-PHISICO
Fran. Saguyerius Medicus Gallus.
S.

TUas accepi literas, ſuaviſſimas, & mihi gratiſſimas duplici nomine. Primùm quòd per eas certior redditus de tuâ bonâ valetudine: deinde quòd ſcripto confirmâſti tuam erga me benevolentiam, utcunque priùs vivâ voce declaratam, propter quam multùm tibi debeo, nunquam, Deo juvante, animum mutaturus. Cæterùm quantum ad rem, de quâ ad me ſcribis, attinet, dicam paucis. &c. Exiſtimabam me reperturum inter alias hiſtorias Medicinales, quas apud me habeo, eam quam tibi pollicitus ſum, περὶ ὑϛεροτομοτοκίας, ſed falſus ſum: relicta eſt inter alia adverſaria, quæ domi meæ in Gallia omiſſa ſunt. Quamprimùm autem ſeſe offeret occaſio, dabo operam, ut ad me integra deferatur, & tandem ad te. Memini quidem appellationis pagi, & Chirurgi, in quo, & per quem advenit ille partus Cæſareus: memini & anni & menſis, quo id accidit, ſed nomen patris & matris memoriâ excidit. Pagus eſt in Ducatu Burgundiæ, & vocatur Marſilii, non longè à Caſtro dicto, Mons D. Joannis. Chirurgus erat patriâ Beluenſis, ſed domicilio Arnetenſis: Arnetum verò urbs eſt diſtans ab Heduis decem milliaribus Italicis, nomen illius Antonius Robinus, ſuâ arte maximè dignus. Annus agebatur poſt milleſimum quingenteſimum octuageſimus ſecundus, Aprili menſe. Mulier per biduum fuerat graviter excruciata, cùm tamen juvenis eſſet, & ruſtica forti animo, inciſionem, quæ feliciter ſucceſſit, paſſa eſt: fœtus non diu ab extractione vixit: mater manſit ſuperſtes. Non ampliùs poſſum ad te de hoc negotio ſcribere: ſi aliquando licuerit, parentum nomina mittam. Verſionem tuam, & menti Authoris, & rei geſtæ explicationi maximè convenire, ſi quid valeo judicio, autumo, & tueor, atque propter eam multum tibi debere profiteor linguæ Gallicæ ignaros, quòd ſit libri Rouſſeti argumentum, cognitione omnibus digniſſimum, ſed præcipuè Medicis & Chirurgis. Plura cùm non ſuppetant, quæ ad te ſcribam, finem faciam huic Epiſtolæ. Deum Opt. Max. humiliter & ex animo rogans, ut te diu arti Medicæ propagandæ & enucleandæ ſervet incolumem. Vale Vir Clariſſ. & tuum Saguyerium, qui te colit, diligit, & obſervat, amare perge. Monsbeligardi, Nonis Novembr. Anno Domini 1586. *Ex Appendice Caſpar. Bauhini ad part. Cæſareum Rouſſeti.*

* *
*

OBSERVATIO AD CHIRURGOS.

Brevis exhortatio de ſectione Cæſareâ, quomodo, quáve ratione adminiſtranda ſit; eiusdem

FRANCISCI ROVSSETI.

CRedo ego promiſſis me ſtetiſſe, dum abundè ſatis teſtatum feci, ſectionem hanc tutò fieri poſſe, ita ut non ſit metuendum objici poſſe, temerariè hanc ſectionem adhibitam fuiſſe, alterius vitâ in periculum conjectâ, quò alterum à morte vindicaremus: licèt ſecus ambo in ſummo nimis periculo verſarentur, cùm ipſorum ſalus in anguſto eſſet poſita. Quare hîc ſummam manum imponam, tibi (amice Chirurge) & ſectionis hujus adminiſtrationem, & etiam præceptorum methodicam conſcriptionem committens, ubi datâ occaſione rem ſeliciter peregeris, cùm utrumque tantò magis tui ſit officij, quantò magis induſtrius es, & ſcientiam majorem es adeptus: quantam ſcientiam, plures eorum, qui hanc ſectionem, ut potuerunt, adminiſtrârunt, non habuere, quibus tamen ſeliciter ſucceſſit: quare ei, à quo ſolo omnis felicitas procedit, ſit laus. Sed tamen ut adhuc tibi gratificer, ſimque auxilio iis, qui non adeò in arte ſunt exercitati, donec (hæc ubi ſæpius exercueris) ipſis meliorem inſtructionem proponas, quemadmodum tractatio hæc meretur: quædam univerſalia quaſi in genere deliberativo, nec tamen curioſiùs proponam, ut facit nimis phantaſticus Pictor, qui dum manum à tabula removere non poteſt, exiſtimans magis affabrè ſe picturum id quod ſatis commodè erat delineatum, nil facit aliud, quàm totum opus confundere & devaſtare.

Primò tibi conſiderandum erit, aliquáne ſit ſpes alio faciliori modo fœtum nanciſcendi. Dein, ſítne mulier robuſta, & an ſigna lethalia adſint: præcipuè autem, annon nimiùm ab Obſtetricibus, aut ob ſummos & violentos in partu conatûs læſa fuerit aut quorundam Tonſorum carnificina crudeliter dilacerata, quod frequentiùs ab ipſis, quàm à matronis fieri ſolet. Si enim eam tum mori contingeret, cauſa mortis ſectioni tuæ, non autem ipſorum erratis adſcriberetur. Sic, poſtquam (invocato tamen priùs numine Divino) aliquis, qui tibi ad id commodus viſus fuerit, juſſu tuo, mulieri animum addiderit, & ut primò Deo bene confidat, dein etiam de tuo auxilio rectè ſperet, admonuerit: conveniet te inſtrumenta hæc pauca habere, ad hoc opus peragendum neceſſaria: ita tamen ut hæc inſtrumenta ab ipſa non conſpiciantur. Novaculam nimirum acutam, novaculam rotundæ aut globoſæ cuſpidis: acum cuſpide triangulari filo inſtructam: ſpongiam mollem: pannum lineum mollem, veterem, complicatum, conſutum, & jam imbutum decocto calido, de quo in ſequenti agetur, vel alio ſimili decocto, quo dein bene expreſſo, meliùs quàm ſpongiâ uteris, tam ad ſanguinem imbibendum & exſiccandum, quàm ad labia ipſius vulneris fotu adſtringente, & calore ſuavi ac blando fovenda.

Præterea etiam linteamina ſint in promptu: quæ ipſi mulieri ſubſternantur, & circumponantur, quò ſanguis qui promanabit, tegatur, cujus etiam parva quantitas magnam profuſionem oſtentat, & tam mulieri patienti, quam aſtantibus terrorem incutit. Adſint etiam faſcię, lineamenta, ſplenia, ſtupæ bene pexæ, pulvilli, uſitatis medicamentis adſtringentibus imbuti: quæ omnia in primo poſt ſectionem apparatu, ſeparatim habere oportet, aut eadem, ſi tibi ita videatur, conjunges. Poſtmodum ubi te monitore, urinam, ſi fieri poterit, reddiderit, (quò veſica vacua deorſum concidat, & minùs impediat, quamvis ea locum ſectionis non attingat) ſituanda eſt, ſi vires valeant, ſupra lecti extimam partem in dorſum inverſa & inflexa, ita ut tibiæ aliquantum propendeant, ſed firmiter conjunctæ ſerventur: ipſa verò blandè à familiaribus robuſtis & animoſis ſuſtineatur. Aut ſi vires ſint proſtratæ ſemidecumbens continenda (hic enim ſitus à Syncope præſervat, quod in ſectione venæ, eorum, qui lipothymiis obnoxii ſunt, obſervare ſolemùs) ita tamen ut verſus pedes aliquantum propendeat, tibiæ verò æqualiter ſint extenſæ.

Tum unum aut alterum, quod voles, latus eliges, hoc enim in idem recidit, ut ex ſuprà citatis hiſtoriis colligere licuit. Attamen ſi hepatis aut ſplenis aliqua durities adſit, conſultius videtur fore, ſi oppoſitum latus incidatur, idque variis de cauſis, de quibus alibi acturi ſumus.

Si verò Hernia ſit, in latere eo, quod incidere eſt animus, & quòd cenſeatur inteſtinum ibi, nimirum inter peritonæum & uterum non hærere (difficulter enim ibi eſſe poteſt, quia uterus in muliere valde gravidâ priùs quàm inteſtinum ſe offert) tum ibi ſectio fieri poterit, eò enim citiùs quàm in oppoſitum latus, uterus decumbit. Hac ratione fiet, ut poſtmodum ægrota, non ex utroque latere ſit Herniosa. Et licèt inteſtinum ſe ibi offerret (quod tamen fieri non poteſt) nil idcircò mali eſſet, modò in altum novacula non adigatur, ne ipſum lædatur. Olim enim in curatione Herniæ, magna ſupra rupturam inciſio, abſque tamen noxâ fiebat, ut Celſus & Ægineta teſtantur.

Hoc facto, optimo atramento locum incidendum notabis, lineâ oblongâ & rectâ per abdominis longitudinem ductâ, cujus exſiccatio expectanda, ne rurſus deleatur, quo recto tramite abdomen ſecetur. Fiet autem ſectio inter umbilicum & ilia, tribus vel quatuor digitis ab inguine pectinem verſus, & id ſecùndùm recti muſculi longitudinem, cavendo tamen nę vel caput, vel cauda ipſius muſculi lædatur. Notandum autem hoc loco, quòd ſi ſectio paulò altiori in loco potiùs, quàm nimis infernè fiat, eam meliorem & tutiorem, ratione hæmorrhagiæ fore: minus etiam moleſtam, ſi Hernia remaneat: adhæc minùs etiam doloris cauſabit. Sed & eodem atramento, in quatuor aut quinque æqualiter diſtantibus locis, quatuor aut quinque parvas lineas transverſales decuſſatas, ſuper lineam primam per abdominis longitudinem ductam notare oportebit, & ut exſiccetur, curandum: ſupra quas puncta futuræ ſuturæ ſibi invicem rectè reſpondentia locanda, quò recta fiat Gaſtroraphia.

His peractis, ſectio ipſius cutis, ſupra lineam dextrè adhibenda, ad pinguedinem uſque, ſed cautè, novaculam adigendo: cujus vulneris longitudo erit dimidij circiter pedis, plus minúſve, prout mulier magno parvóve corpore fuerit: poſtea eodem prioris ſectionis tramite, prudenter & quidem ſecundùm longitudinem, muſculi ipſius Epigaſtrij incidendi, & etiam peritonæum. Sed cautè, inquam, peritonæum ſecandum erit: ſub eo enim ipſius uteri corpus tum prætumidum ſe offert, ipſis inteſtinis, quæ abſcondita ſubjacent, incumbens. Tum implorato divino auxilio, uterus incidendus erit, ita tamen ut alta non fiat ſectio, ne fœtus, ſi adhuc fruatur vitâ, lædatur: ſi enim mortuus ſit, tum citiùs omnia peragi poſſunt, cavendo ſolùm ne nimiùm mater lædatur. Incipienda erit ſectio in ſummo ipſius uteri, & deorſum inter latus & anteriorem partem ducenda, quò iis locis, ubi ſunt Epididymi, vaſa ſpermatica, & teſticuli muliebres caveatur.

Quod ut tutiùs fiat, conſultum erit, tum ad manûs habere novaculam alteram dorſo craſſiore; acie acutiſſimâ: ita tamen ut ipſius acuminis principium globulo plumbeo aut buxeo muniatur (ad inſtar cultri

ejus, quo utuntur ij, qui omaſa præparant, & inteſtina repurgant) ne acumine infans, dum ſe in utero movet, alióve pacto, lædatur.

Poſt fœtûs & ſecundinæ extractionem linteamine tenui, molli, blando, & veteri, octies vel decies breviusculè complicato, & ſequenti decocto imbuto (quo loco ſpongiæ uti licebit) diligenter & blandè is, qui aderit ſanguis, abſtergendus eſt: ita tamen ut blando calore foveatur; quò duabus ſatisfaciamus indicationibus, & quidem contrariis, idque eodem tempore, habitâ ratione brevitatis temporis, quo id fieri debet. Decoctio ſit talis.

℞. *herbarum Artemiſiæ, Abſinthij, Agrimoniæ, Betonicæ, Althææ, florum Malvæ arboreſcentis*, (quam Roſam transmarinam aliqui vocant) ſi reperiatur, *foliorum aut florum Granatorum, Roſarum ſylveſtrium odoratarum, Roſarum rubr. exſiccatarum, ana M. j. radic. Ariſtolochiæ longæ, & rotundæ,* Cyperi, *Schœnanthi, ana circiter unciam ſemis. Fiat omnium decoctio uſque ad tertiæ partis conſumptionem, in vini craſſi rubri & auſteri,* ℔. *vj.* (ſunt duæ pintæ Pariſienſis) *dein coletur: colaturæ addatur Aqua fabrorum bomina*, id eſt, quartarij duo (eſt dimidia choopina Pariſienſis) *& rurſus una bulliant.* In hoc decocto temperati caloris, linteamen complicatum, eo modo, ut dictum fuit, intingatur, & exprimatur: hoc eâdem operâ & ſaniem abſterget, & partem læſam fovebit, ſanguinis fluxum ſiſtet, partem defatigatam corroborabit, & lochia, quæ fluere debent, promovebit Sed hoc loco ſtudioſè dictum illud, Feſtina lentè, obſervandum.

Hæc ubi ratione uteri peregeris, & eum blandè in locum convenientem, abſque tamen ſuturâ, repoſueris, (Uteri enim in ſeipſum contractio, quàm ſutura melior eſt) tum ſtatim Gaſtroraphia adhibenda (id autem feſtinanter fieri non debet) vulneri ipſius abdominis, ne frigore interiora afficiantur, obſervantes, & aptè vulneris labra committenda ſecundùm lineas decuſſatas, ut jam dictum fuit. Quæ quidem res & ſecundi alicujus operam requirit, qui inteſtina quæ tum juxta vulnus, quod conſuitur, occurrunt, intrò trudat, ne ipſa vel ſeu lædantur, aut inter puncta ſuturæ occludantur, dum locum eum, quem prius Uterus jam retractus obtinuerat, occupant.

Nec etiam nimis cunctanter res agenda, uti prædictum, vel incurioſa gaſtroraphia adminiſtranda, vel aliquid cum ægrotæ periculo experiundo, ne totum opus corrumpatur: ſiquidem experientiâ compertum, quod in iis, quæ inciſæ omnium optimè convaluere, nil aliud quam cutis, & quidem paucis punctis conſuta fuit, nec tamen propter herniam, quamvis valde magna foret, aliquid moleſtiæ pertulerunt. Nam (ut eſt in proverbio Gallico) melius eſt infantem mucoſum relinquere, quàm naſum omnino avellere.

Poſt ſuturam Abdominis, reliqua, quæ in aliis etiam recentibus vulneribus fieri ſolent, erunt adminiſtranda, uſque ad cicatricis generationem: frigus tamen ſummè cavendum: fiet autem id per unguenta, cataplaſmata, emplaſtra, fotûs, pulvillos, ſtupas bene pexas, pro ratione temporis, & indicationibus convenientibus.

Ratione autem Uteri, duo potiſſimùm convenient: peſſaria nimirum, & injectiones in Uterum. Peſſaria erunt effigiata in formam penicilli, pollicis craſſitie, aut paulò minora, & ſatis longa, quouſqve in concavitatem uteri abſqve offenſa indi poſſint. Parabitur autem peſſarium ex linteo, aut ex candela cerea perforata, in modum peniculi fiſtulati (quas Tentas canuleas vocant) linteo, aut bombace obducto, butyro recenti, pingvedine gallinæ, oleo roſato, vitello ovi inuncto: quod ſæpius extrahendum, & rurſus intrudendũ erit. Proderit tale peſſarium, tum ratione longitudinis, tum etiam ratione perforationis, quò ſaniei pateat tranſitus: dein etiam ut collum & os uteri muniat, ne ſaniei acrimoniâ afficiantur: Hippocratis conſilium imitantes, ſi modò communem interpretationem ſequi velimus: *Si uterus inter coxas jacens ſuppuretur, neceſſarium eſt emmotum fieri.* Quod ſi ſæpius id extrahamus, non impediet quominùs puri, humori pituitoſo, aut grumis ipſius ſangvinis detur exitus, ſed potiùs ea ſecum ducet.

In eundem uſum Clyſteres vterini convenient, qui ipſum fovebunt, abluent, abſtergent, roborabunt, & conſolidabunt: qui parabuntur ex decocto Artemiſiæ, agrimoniæ, abſinthij, althææ, plantaginis, roſarum rubrarum; floribus aut foliis malvæ arboreſcentis, nepetæ: radicum ariſtolochiæ, ſalſæ parillæ, cyperi, ſchœnanthi, quæ omnia decoquentur in aqua chalybeata, addendo parum vini, craſſi auſteri, & optimi hydromelis aliquid. Horum nihil, aut parum, in ſuprà citatis hiſtoriis obſervatum fuit, quæ nihilominùs tamen rectè & citò curatæ fuêre. Quare ſi prædicta omnia reperire non liceat, non tamen ob abſentiam (ut eſt in vulgari proverbio) unius Monachi, Abbatis electio intermittenda.

Victûs ratio ſit ex cibis euchymis, & ſit, quoad vires concedent, tenuis. Mulieres enim modò enixas, & tali pacto exercitatas corroborare convenit: at in vulneribus & apoſtematibus interioribus, exquiſita victûs ratio requiritur: quare medium ſervare oportet.

Quòd ſi alvus non reſpondeat, clyſteribus ex ſaccharo rubro, diapruno ſimplici, butyro recenti, oleo roſato, cum jure gallinæ pingvis, abſque herbis & ſale paratis, uti oportet. Reliqua pro judicio Chirurgi & prudentis Medici, qui fortè aderit, fient.

Verùm quemadmodum Varro doctiſſimus, ex numero primariorum Romanorum, de Philoſophia ſcribens, de ea non peculiariter tanquam dogma aliquod propoſiturus ſcripſit, ſed ſolùm ut juventuti, ejus guſtum aliquem proponeret. Sic etiam, candide Lector, me feciſſe cogitabis, non quòd præcepta neceſſaria tradiderim, ſed ſolùm ut te ejus monerem, cujus partim ex inſpecto opere, partim verò ex dato aliis conſilio, quibus bene ſucceſſit, obſervationem habeo: tibi id, quod hactenus obſervavi, digito oſtendens, quò hæc tanquam ex tua officina profecta agnoſcens, & etiam ſeriò poſtmodum ei incumbens, id & intuearis, & proſequaris, ne prædâ, quam tuo labore eris aſſequutus, priveris. Ad quod præſtandum tibi Dominus ſucceſſum largiatur, quò feliciter ad humani generis utilitatem, ipſiúſque gloriam hæc præſtare & perficere poſſis Cui, ut & Spiritui ſancto, ſit honor & gratia, per JESUM CHRISTUM Filium ſuum, Dominum noſtrum, in ſecula, Amen. *Rouſſetus de partu Cæſareo.*

OBSERVATIO XX.

Res planè ſtupenda, quâ in muliere triginta ſeptem annorum viſus eſt uterus totus lapideus, ponderis ſeptem librarum, hepar unico lobo & tunicâ cartilagineâ conſtans; lien rotundus: veſica lapidea: peritonæum duriſſimum: & quod admirationem omnem ſuperat, vivens mulercula nullis manifeſtis morbis obnoxia.

SCripſit nuper ad me Medicus celebris, Claudius à Sancto Mauritio, Academiæ Dolanæ Profeſſor, de Utero lapideo, cujus obſervationem, ut quam tibi maximè gratam fore judicavi, tranſcribere libuit.

Admirandum, die 25. Januarii, hoc præſenti anno, nobis accidit, in ſectione cujuſdam mulieris 37. annorum, cujus Uterum lapideum invenimus, ponderis ſeptem librarum; hepar uno lobo, tunicâ cartilagino-

ginoſâ: lienem ſphæricum, veſicam lapideam, peritonæum duriſſimum, quod vix cultro dividi poterat. Quę omnia nos in admirationem traxerunt, quâ viâ ſpiritus deferrentur per univerſum corpus, & quomodo hæc tamdiu vixerit, ſine ullâ manifeſtâ ægritudine, quod animadverti, dum eſſet in vivis. Uterum curavi dividi, in cujus apertione ſperabam fœtum lapideum invenire, (quoniam nupta erat viro mediæ ætatis) ut aliàs contigit cuidam Medico Senonenſi, circa Burgundiam, non longè à Lutetia, qui adhuc hodie curioſe reſervat, iiſque oſtendit, qui naturæ ſtupenda mirantur; mulieris, inquam, ſcœtum lapideum, figurâ quâ utero geritur, qui ſpatio tredecim annorum in utero remanſerat. Verùm ſpe fraudatus, totum uterum lapideum inveni, quod dignum tuis auribus eſſe judicavi, ut nihil dignius inpræſentiarum haberem. *Petrus Quentzius Clariſſ. Friburgi Helvet. Archiater & Senator, ſuis ad me literis, 11. Kalend. April. Anno* 1595. *datis.*

Observatio XXI.

Lithopædii hiſtoria admirationem omnem ſuperans, quâ fœtus exacte conformatus, & viginti octo annis in utero geſtatus, in marmoream duritiem converſus: atque à matris obitu per ſectionem exemptus, vel hodie quoque nullius putredinis aut teredinis notam prabens conſpicitur.

MUlier Senonenſis, nomine Columba Chatry, quę Ludovico Carita homuncioni (quadrato tamen & bene habito) ex vulgari plebe, & ſartori veſtiario nupſerat, ab annis quadraginta octo, fractâ ætate & valetudine, hîc occubuit, decimoſexto menſis Maij, annum ætatis agens ſexageſimum octavum.

Hæc, ante annos viginti octo, quæ nunquam antea uterum geſtârat, licèt jampridem nupſiſſet, (nihil de ſanitate priùs admodum cunqueſta) certiſſima habuit inchoati hominis indicia. Nam qui ſtatis periodis erumpere ſolebant menſes, illi ſtatim ſubſtiterunt. Picâ primis menſibus laboravit, tempeſtivum Embryonis motum, & frequentem perſenſit, tumore lumborum & abdominis paulatim ſuccreſcente, mammiſque lacte turgentibus. Tandem autem decurſo penè veræ geſtationis curriculo, labores puerperii graves, & abdominis dolores experiri incepit, urinâ ad aliquot dies ſuppreſsâ, (Medicis tunc varia & dubia de illa κυοφορίᾳ ſentientibus) quæ poſtea currenti veluti alveo, & magna vi erupit, profuſo illo ichore, non tam ex veſicæ meatu, ut credibile eſt, ſcaturiente, quàm ex mulieris loculis, Amnio tunicâ diſruptâ, cùm unà cum iſtis ſeroſis recrementis (quas mulierculæ aquas vocant) aliquis concreti ſangvinis thrombus emerſerit. Inde autem & mammæ concidere viſæ ſunt, motus infantis aut ignavus, aut nullus, labores mulieris tolerabiliores. Quibus omnibus attonitæ fuerunt obſtetrices, quæ antea certiſſimum puerperium expectâſſent.

A ludibrio autem iſtius fœturæ, totum triennium lectulo illa decubuit, ad extremá vitæ calcem de valetudine conqueſta, de tumore, de duritie, de torminibus alvi, (quam obviis quibuſque & Chirurgis, & Medicis tractandam exhibebat) de inutili & gravi illo pondere, quod pro vario geſtantis motu, modò in hanc, modò in illam partem procumbebat. Denique de langvente & depravatâ appetentiâ, quam ſubinde acetariis, & abſorpto omphacio ſollicitabat, alioqui perpetuò ἀσιτ☉. Illámque ferunt vicinæ, inter ſuos ſales ſæpe dictaſſe (ut erat genio ſatis lepido) ſe fœtum utero gerere, qui tandem parenti foret exitio & interneciori, quamquâ cùm ſeriò loqueretur, maleficium acceptum potiùs accuſaret.

Poſtquam autem fato eſſet functa, ejus vir officioſus in uxoris manes, (quam tamdiu & tantopere excruciatam viderat) accerſivit unum atque alterum ex noſtris Chirurgis, ambos valentes arte & artis uſu, quibus (licèt de ſcirrhoſo tantùm tumore cogitarent) diſſecto mulieris abdomine, & rejecto infrà peritonæo, uterus ſe offert, aſpectu quidem rugoſus & verſicolor, ut criſta illa pendula, quæ Gallis Indicis ex ſummo capite prolabitur, vel potiùs, ut operimentum illud cutaneum, quod illorum collum ambit. Tactu autem durus, teſtaceus & craſſus inſtar τῶν ὀστρακοδέρμων. Tum novaculam in portentoſam illam molem & gypſeam injiciunt, quâ ad aciem cultelli renitente, ſcalptum altiùs adigunt. Eorum autem alter inflicto caſu in cranium vulnere, & in aliquot coſtas, tandem humerum dextrum impetit, à quo erumpens oſſis caput, certiſſimam fecit fidem oſſium illic latitantium. Ex quo ſcalpellum aliò transferunt, & magnâ vi, ſenſim tamen & rectà uterum ſecant, diductiſque dutiſſimis vulneris labris, infantem in orbem implicitum, & ex tranſverſo in utero poſitum introſpiciunt, in penitiſſimo ſinu, & altiſſimis latebris ſtabulantem, in ſuámque veluti Cyſtin, quam Allantoidem tunicam fuiſſe puto, calloſiſſimam reconditum.

Quo ſpectaculo inexpectato obſtupefacti, Medicos convocant, quos in re inauditâ conſulant, adhibeantque in teſtimonium & judicium rei hujus, quæ penè fidem omnem ſuperet. Interea multis ad novum prodigium accurrentibus, & opus Chirurgorum interturbantibus, venit ipſis in mentem, totam iſtam molem ex illo veluti antro & manibus, & uncis Chirurgicis, quà valerent, vi abſtrahere, ut arborem ex ſuo caudice, domúmque comportare, ut privatim & apud ſe accuratiùs corpuſculi anatomen ſectarentur, & cum peritis de portento novo & inaudito, conſilia conferrent.

In præcipiti autem, & violentâ illâ laniena, non licuit opus feſtinantibus, introſpicere, quod ſubſtratum eſſet inſantulo Chorion, quæ uteri acetabula, qualia umbilici vaſa, quis eſſet Allantoidis cum utero & cum fœtu nexus, cùm uterus ipſe, præcipuè ad coxam dextram, ad nates, & ad partem ſpinæ dorſi, cum cute infantuli omnino coaluiſſet.

Situs infantis erat penè ſphæricus, facie ad thoracem affixa, ſublatis ad nares genibus, unde poſtea eæ patulæ, retuſæ, & reſimæ conſpectæ ſunt. Oſſa capitis tenuia quidem, ſed firma & inſtar cornu nitentia, cute capitis multis in locis piloſâ, caput in ſiniſtrum brachium ita procumbebat, ut à protuberante humero auris, & os occipitis impellerentur, quod incavatum eâ parte introceſſiſſe conſpiceretur. Cubitus ad ſummum humerum reflectebatur, porrectâ ſolâ manu, quæ in pugnam adeò firmiter contracta, & ſummi digiti ita palmæ hærebant, ut licèt apparerent ſeriatim inter ſe diſtincti, reipſa tamen in unum idemque verè lapideum corpus concreviſſent. Dextrum autem brachium ad umbilicum manum extendebat, quæ ad carpum inadvertenter abſtracta fuit, & in alvo matris relicta. Femur, genu, tibia ſiniſtra, dextris incumbebant: quibus tamen erant implicita, ut talus ſiniſter pedíſque planta, in dextrum pedion implantarentur, quibus excavatum cederet, & penè indiſſolubili nexu colligarentur. Utrumque crus in ventrem & pectus reflectebatur, certiſſimamq; fœminei ſexûs rimulam tegebat: tibia utraque ad nates inturquebatur, pedibus & pedum digitis ita inter ſe compactis & lapidefactis, ut facto ex oculis & tactu judicio, totum iſtud opus dixiſſes eſſe alicujus Phidiæ, qui vel ex ebore, vel ex marmore maturæ ætatis Embryi abſolutiſſimam Iconem expreſſiſſet, maximè cùm in eâ duritie corpuſculi moles non concidiſſet, imò cum cute nitidâ integram ſuam & ςυμμετρίαν & πολυσαρκίαν retinuiſſet.

Partes autem internæ, viſcera nempe omnia, Cor, & Cerebrum, habebant naturaliter, eo dempto, quòd ultra

ultra modum induruerant, minùs tamen quàm externæ: ita ut hodie quoque eaertum iſtud corpuſculum, neque putredinem minetur, neque teredinem. Ex quo poſtea dentem eaemit inopinanter quidã obvius, qui prodigium contrectabat, ut dentis ſedem in ipſo alveario adhuc conſpicere liceat. *Joannes Alboſius.*

Jam de iſtius indurationis naturalibus cauſis aliquid diſſeramus. Hujus autem prodigioſi abortûs, niſi ſenſus nobis faceret fidem, fruſtra quæreremus rationum momenta. Sed cùm viſus & tactus certiſſimi inter ſenſûs externos judices, rem ipſam bis mille hominum oculis ſpectandam exhibeant, manibuſque tractandam, (ut hodie quoque idem inter nos & ſpectare & palpare ſubinde licet) tria videntur ſupereſſe, liberalioribus ingeniis diſcutienda.

Unum: quî factum ſit, ut corpuſculum iſtud, quod conſtitutâ & naturali puerperij periodo, & inter tam graves cruciatûs extinctum fuiſſe conſtat, tamdiu in iſtis latibulis aſſervatum, non computruerit, aliorum abortuum more, quos vel derepentè Matricîdas eſſe videmus, vel paulatim & ex longis intervallia excuſſos fuiſſe, de gravibus authoribua accepimus: vel ſactâ ſibi per ventrem inferiorem viâ, membratim eacuſſos: cùm hîc tres putredinis cauſæ videantur concurriſſe: nempe corpuſculi temperies calida & humida, qualis eſt puerorum. Loci natura, cùm uterua intertextus ſit multis venis & arteriis, & viſceribus (in quibus reſidet naturalis caloris fons) proaimua ille, ſit in mulieribus veluti ſentina, in quam totum corpus ſuorum excrementorum ſarcinam deponat; cùm denique ſit pudendia proximus, quæ Galenus ἐντεδονώδη pronunciat. Tertiò, impedita perſpiratio, cùm in prægnantibus uteri os arctiſſimè ad eacuſſionem fœtûs coarctetur. Sic enim (ut fert illud inſigne Philoſophorum & Medicorum axioma) calida & humida, calido & udo loco concluſa, & aëre non perflata, citiſſimè ſitum contrahunt, & putredinem.

Deinde, naturali in viventibus deperdito calore, extraneum ſuccedere neceſſe eſt, cujus eſt urere, putreſacere, corrumpere, & tandem in cinerea reſolvere, præcipuè ſi ſubjectum nactua ſit calidum & humidum, quale eſt puerorum corpus, quod cùm multo humore ſcateat, verè, ut loquitur Ariſtoteles, ἄφθαρτον dici poteſt.

Alterum quæſtionis caput, poſitùm eſt in inveſtiganda illa intemperie, ſive ſimplici, ſive compoſita, quæ tantam duritiem peperit; & ab iiſdem fontibua emanat præcedentis dubitationis ſolutio, cùm ea durities ſola, vel quæ eam attulit cauſa (nihil enim eximiè ſiccum putreſcit) corpuſculum iſtud à putredine vindicaverit.

Omne autem durum, inquit *Galen. 5 ſimpl. cap. 3* fit vel plenitudine & renitentia, vel concretione, vel ſiccitate, hiſque vel ſolis, vel inter ſe complicatis. Induruitne verò iſte fœtus repletione, cùm nihil in fœtu, neque in ejus involucris turgeret largiori humore, vel naturali, vel excrementitio: imò eſſent illa omnia exſiccata, & areſacta? Concretionem accuſabimus, quam etiam congelationem appellat Galenus, quâ metalla plurima in fodinarum penetralibus; ſaaa, in lapidicinia; Meteora in mediâ aëris regione videmus congelari, & concreſcere? Sed externa eaempla hujus congelationis quærimus, cùm domeſticum ſuppetat, & nobis ſit præ foribus?

Eſt enim in noſtra vicinia, prope oppiduli Veronæi mœnia, fons perennis ſcaturiginis, aſpectu jucundiſſimus, lymphâ limpidiſſimâ, colore quidem & odore ἄχροος. ſed ſapore non ita commendabili, incolia tamen non ingrato. Erumpit autem ea altiſſimis ſubterraneis cuniculis, labróque, vel potiùs cratere excipitur, ita affabrè in orbem circumducto, ut neſcias illúmne περιφέρειαν natura dederit, an verò ars Euclidis exquiſitiſſimum iſtum circulum elaboraverit. Sic autem ad labri margines exundat aqua, ut ſtatim & breviſſimo ductu decurrat in rotam, quæ molam frumentariam circumagit, indéque cum glareâ, quam currente alveo ſecum abradit, guttatim in ſubſtratum lutum & proximam uſneam decidit, quæ omnia ſuâ frigiditate ita ſubigit, fermentat & cogit, ut tandem in lapides induret, leves quidem illos, & foraminulentos, & veluti pumiceos, quorúmque unam aliquando partem videas jam petreſactam: alteram verò adhuc agnoſcas muſco herbaceo virentem & cœnoſam, quæ tantùm lapideſcere incipiat. Coguntur verò illi lapides tanto aggere, ut niſi ea intervallis molitor eos ferreo malleolo conterat & ſubtrahat, impedimento ſint ipſi moletrinæ, quominùs liberè circumvolvatur. Iſta obiter dicta ſint de λιθιάσει, quæ ex aquæ iſtius frigiditate, & fortaſſe nativo ſolo procreari videtur.

Similis autem, aut potentioris congelationis quis poteſt eſſe locus in internis receſſibua noſtri corporis, qui multi ſangvinia, & venoſi, & arterioſi affluau, vicinorum viſcerum benigno tepore, & eâ functione ad quam has partes natura finxit, (cùm in ipſas, ut agrum fœcundum noſtræ generationis, prolifica ſemina committat) minùs algere debeant? Sic *Hippocrates* frigidos, ſiccoa, denſóſque uteroa, ut effœtos pronunciat. Quod verò *Galenus de Anatomiâ vivorum*, adipem, frigiditate ſpermaticarum partium, & à cordia calore magis diſtantium concreſcere ſcribit: certè ut ex imbecillo frigore uliginoſa materia facilè concreſcit, ita quoque leviſſimo calore illa liquatur: hîc verò de lapidoſa duritie agitur. Reſtat igitur, argumento ab enumeratione partium petito, corpuſculum occaluiſſe ſiccitate; ad quam non parum feciſſe videbuntur dolores aſſidui, quos geſtans ſuſtinuit. Item vigiliæ & inedia, quibus diu multúmque vexata eſt, quæ omnia ad cauſas exſiccantes referunt Medici. Adjicere licet illum uteri κατακλυσμὸν, quo pro puerperio multus ichor è mulieris loculis effluxit, ſicque & uterus, & fœtus, ejúſque involucra ea aruerint, abſorptâ omnis putredinis materiâ, quam in humido, & naturali, & excrementitio poſitam eſſe autumant Phyſici. Soláne verò ſiccitas tantam duritiem peperit, cùm qualitas ſit patiens, & ad agendum ignava: Cauſæ autem ad ſuoa effectûs analogæ eſſent debent, & viribus pares? Ea quo fit, ut ſit veriſimile, ſiccitatem ſolam non potuiſſe eò uſque indurare, ſed alterutri qualitatum περιεκτικωτέρων, frigiditati nempe, aut caliditati conjunctam. Frigiditatine? ut ſiccitati congelatio acceſſerit, mixtis hia duabus inter ſe indurationis cauſis? Si enim quæ putrent, ſeipſis fiunt calidiora & humidiora, conſequi videtur (ut contrariorum contraria ſunt conſequentia) ea quæ non putrent, cùm putreſcere nata ſint, id habere à frigido & ſicco. Præterea promptiùs quæque alterant. r à ſimilibus ſuæ intemperaturæ cauſis. At hîc cutis naturâ frigida & ſicca potiſſimùm ſaxeam eam duritiem induit, (ut in ovo teſta ex molli tunica occaleſcit) ea quo fit, ut ſit veriſimilius illam duritiem à frigido & ſicco fuiſſe eacitatam. At neque loci, in quo concrevit, temperies, neque ulla humana ratio id patitur, ut dictum eſt cùm de concretione ageretur. Jam videamus, an caliditate ſiccitati conjunctâ iſtud corpuſculum induruerit, cùm à tot tantiſque laboribus, tandem veluti febre hecticâ colliquata fuerit illa, & contabuerit? Cùm præterea calidis & ſiccis medicamentis, tum intrò ſumptis tum foris admotis, aſſidua illa tormina ſe dare, flatûs diſcutere, & moleſtiſſimum illud uteri onus, & quod ſubinde exitium minari videbatur, deturbare conabatur imperitiſſimum mulierculárum vulgua? A conjunctis hiſce cauſis, & ſalis glebæ, & alumina, & chryſocolla, & chalcanti genera indurantur, quæ poſtea humore liquantur, cùm antè calido & ſicco obduruerint.

Tertium hujuſce diſputationis caput poſitum eſt in harum intemperaturarum, ſive ſimplicium, ſive compoſitarum differentiâ: nempe, ſintne illæ externæ tantùm & adventitiæ, an vero aliquod ab ipſo corpuſculo ἐνδιάθετον, innatum & latens acceperint initium. Nam licèt ea, quæ de cauſis propoſita ſunt, habeant quandam ſpeciem adumbratæ veritatis, multùm tamen abſunt ab ordinatis naturæ legibus. Quid enim illas cauſas accuſamus, cùm omnes ſint externæ, & huic corpuſculo adventitiæ, quæ ſine internarum aptitudine nihil videntur poſſe agere? Non enim omnis cauſa, quæ corpori advenit, inquit *Avicennas, Doct. 2. Fen 1.* in ipſum operatur, ſed ad id requiritur & agentis fortitudo & diſpoſitio patientis.

Hic igitur præter communem conſuetudinem (cùm natura corpus hominis molle, & tenerum finxerit, ut quod ad functiones animæ magis aptum eſſet, quàm ſi induruiſſet) latuiſſe dicemus aliqua hujusce indurationis ſeminaria, (ut orta reſpondeant ſuis principiis) & inſitam vim quandam peculiarem & abditam, quæ ab externis illis cauſis excitata, tandem in lucem emerſerit, ut ſingulorum quæ fiunt, interna quædam effectrix cauſa exiſtit. Phyſici enim rerum omnium formas, exceptâ illa principe, quæ divinioris eſt originis, ex materia educi putant. Item & Spagyrici, qui eas profitentur eſſe αὐτοφυεῖς, neque extrinſecùs accedere, ſed deliteſcere in ipſis ſeminibus, quæ (ut ſua arcana tegunt quibusdam verborum involucris) ſuis matricibus conſentanea eſſe oportet.

Quòd ſi demptâ illâ ratiocinatrice, formæ quę dant eſſe rei (ut Logici dicunt) educantur à primarum qualitatum temperamento, illa etiam erunt ab eadem ſcaturigine, quæ neceſſariò primam illam temperaturam ſequitur; inter quæ non ſolùm odores, ſapores, & colores reponunt Medici, ſed etiam mollitiem & duritiem. Proinde præter externas caloris, frigoris, & ſiccitatis cauſas, & adventitias, (quamvis variè ſentiant & Philoſophi, & Chymiſtæ, de lapidum & foſſilium, efficientibus & materialibus cauſis) alij ſuccum, alij lixivium, alij ſal, alij aquam congelativam, non ſolùm ut materiam indurationis, ſed etiam ut quodammodo effectricem, & in ipſis indurantibus inſitam, fixámque deliteſcere proferunt. Sic Corallium, cui proprium eſt veluti quarto modo (ut Scholæ loquuntur) aeri expoſitum lapideſcere, ideóque λιθόδενδρον Græcis appellari, (cùm mollis fuerit liquidis priùs herba ſub undis:) non quidem ſolùm ab ambiente frigore induratur, ſed quòd abſconditam habeat in ſe ſuæ duritiei energiam, quæ à circumſtante aëre affecta, illam produxerit. Præterea matre ab illis cauſis colliquatâ, nihil fœtui deceſſit de pleno corporis habitu, quem alioqui abſumi & concidere neceſſe fuiſſet, ſi easdem cauſas fœtus ſuſtinuiſſet, humore tum fluente, tum implantato, vi caloris extranei abſumpto.

Molas quidem in ſuis finibus ſæpe concreſcere, & in geſtantibus conſeneſcere, imò iis commori certum eſt, ut multa ſcirrhoſa, tophacea, & lapidea in nobis generantur, aluntur, & augentur, cùm excrementitia ſint corpora, imperfecta, & ſolâ vivant animâ vegetabili, ut etiam in externis rebus ligna lapideſcere videmus, eorúmque cortices: item & plantas nonnullas. Sed quæ perfecta ſunt animalia, cùm primordia ſuæ generationis habeant potentiſſima, eorum extincto innato calore, humiditatem putreſcere oportet, (ut interitus proxima eſt via ad putredinem) concurrentibus præcipuè aliis putrilaginis cauſis, ut dictum eſt antea.

Quod autem recenſent nonnulli ex aliorum fide, & hominis pedem, & caput, imò & totum corpus, viſa fuiſſe indurata, id multum abeſt ab eo, de quo hîc agitur, cùm de induratione fœtûs in ſpirantis utero disſeratur; illa verò aſſervata eſſe dicant, conditurâ & concretione cadaverum in ſale quodam terræ (ut inquiunt) vegetativo, quo omnia ferunt dealbari, indureſcere, & coaleſcere.

Iſtam pugnantium argumentorum litem, quæ vires eundo magis ac magis acquireret, dirimat æquus arbiter. Ego verò novorũ Academicorum more deſinam in ἐποχῇ, ſuſpensámque ſententiam, ut canant Cygni (ſicut eſt in proverbio) tacentibus graculis, excitentúrque docta ingenia, ad ſcrutanda ſummi opificis naturæq; miracula, & ad eruendas eorum cauſas, ex Philoſophorum theſauris, in eo præcipuè ſpectaculo, in quo à primo ortu, neque in ſimilarium partium temperie, neque in inſtrumentalium figurâ, numero, ſitu, aut connexione natura peccaverit. Ideóque nihil hîc ſit monſtrificum, cùm nullam habeat iſtud corpus deformitatem notabilem, toti ſuæ ſpeciei extraneam, quam à prima origine ſortitum ſit. *Plinio* autem *lib. 7. cap. 18. Nat. hiſt.* ſi mirum fuit, quosdam concretis oſſibus extitiſſe, & ſine medullis: quod portentum iſtud fuerit, fœtum extractum, imputrem, imò in ſuo veluti ergaſtulo lapideſactum, tot menſibus, & annis à matrice circumgeſtatum fuiſſe? *Idem Alboſius.*

De partu anatomico ejus mulieris, quæ in Senonũ urbe vixit annos octo & ſexaginta, & cui extinctę, eruta eſt puella juſtæ molis, quæ in uteri ſinu octavum & vigeſimum annũ impleverat, Gallicè ſcripſi. Eundem partum, qui Latinè & copioſè loqueretur, ad exteros relegare decreveram, cui Phyſicas, ſed è re natas exercitationes meas adjungere operæpretium videbatur. Inter moras Alboſius Heduus, qui excudendam ſpectaculi effigiem curaverat, ejus hiſtoriam Latinè exprimit: De quâ ſcribenda jam pridem amicorum, & maximè exterorum, ad quos ut nominis, ita eruditionis ſuæ ſama pervenit, literis frequentibus urgebatur. Hic oratione gravi & veridicâ, flagitantium votis reſpondet, ut mollis in obſequium, faciliſque rogantibus eſſet. Hiſtoriæ, de induratione fœtûs in utero, Phyſica & problematica inquiſitio acceſſit. Utraque mihi tantopere placuit, ut in eâ vertendâ Gallicè meam operam requirere viſa ſit: nec ejus auctorem pleniùs commendabo, ne, quia vivit, & ejusdem Urbis ſumus incolæ, in fœdam adulationem me demitti, in multorum opinionem irrepat. Et quia in dubiâ & ancipiti re ſic animus conſiſtit, neminem mirari oportet, ſi in apertum campum deſcendam, & utrâque linguâ mearum exercitationum breviter ac ſummatim Epilogum adjiciam. Ergo rem ipſam aggredior.

Uterus, μήτρα Græcis, quem Deus ad concipiendũ fœtum deſtinavit, craſſus & impactus carneum quid refert: cæterùm nervoſus & membranoſus eſt, ut geſtationis decurſu in amplitudinem poſſet extendi: ac ſemen, quod hominis abſtractum Zeno appellare non dubitavit, in uteri ſinum effunditur, ídque unicum propagationis perpetuæ ſubſidium comprehenſione firmâ concipitur. Ex quo primùm omnium involucra genituræ procreantur, mox reliqua membris & articulis diſtincta, ſemine genitali opifice, nec non ſpiritu ſanguinéque menſtruo adminiſtris inſtruuntur, usque dum opus eſſet abſolutum. Cùm igitur fœtus hic Senonenſis, à conceptionis die, ad prima ſuæ ſpeciei lineamenta, novem menſium proceſſu, juſtam in utero materno corporis organici molem adſciviſſet, matri quæ huic grandiori alendo ſupereſſe non poterat, initium partûs induxit. Fit enim, cùm diſruptis, calcitratu & motu valido, pueri membranis, ipſe à vinculis exolutus foràs prodit, & ita profectus eſt, ut per os nutriri poſſit.

Divulſis porrò involucris, ichores prodeunt multi, & membranoſum quid cruore tinctum, referente marito: túmque graves & iniqui dolores, qui confertorum ſpirituum vi accidunt, matrem excruciant. Fruſtra hæc fiunt omnia: hæret infans utero, quem neque proprij motûs, neque matris impetus, poſſunt excludere:

dere: tandem alimenti penuriâ, ob quam ſibi moliebatur viam & exitum, breviſſimam vitam cum morte commutavit. Ex ſignificatione hujus novi partûs, quæ in lucem edita menſe Majo ſuperinri, potuit intelligi, quòd ſcriberem bunc fœtum ante induıationem vixiſſe, ac ſervatum fuiſſe inſtar molæ. Non deerunt, qui ex eo loco capient opiniouem me fœtui animalis vitam abnegare. Imò ratum habeo, intelligentem animâ membris affabrè concinnatis ſuæ ſpeciei conſentaneam affulſiſſe. Atqui hoc unum cogitabam, ut indicarem tam fœtûs quàm molas poſſe utero ad plures annos affigi: uam molæ vitium, & materiæ abſurditatem ſequuntur, qvarum onus ægrè natura ſuſtinet: fœtûs verò, ſunt opus benignioris naturæ, ad quos concipiendos vterus comparatur. Adde quòd irriti conceptûs ad putredinem, ſi vitæ expertes iuanimatis, & animati vitalibus conſerantur, quàm fœtûs ſunt procliviores: ſiquidem illi humidâ & lubricâ conſtant materiâ, quæ facilè putreſcit: fœtuum verò compacta, utplurimùm, duta, & ſicca eſt ſubſtantia (ut qui ex nervis, veuis, membranis, vinculis, & oſſibus conſiſtunt) cujus ratio putrediui reluctatur. Pars enim ſicca ægriùs putredinem admittit. Poterat tamen hic fœtus Senonenſis ad putredinem progredi. Cur ergo ab extinctione caloris, illam effugit, & occaluit? Refrigeratur uterùs præter naturæ ſuæ modum, fracti caloris imbecillitate per irritos labores partûs, per eruptiones aqvarum, per effuſa quædam cruenta, per concepti frigidi externam injuriam. Frigus enim dehiſcente utero & diductis cruribus, in expectatione puerperij, admittitur. Ex victoriâ frigoris, humores, qvi venis mediiſque ſpatiis uterinæ molis, & conceptæ puellæ pertinaciùs impacti erant, coocretione coguntur: perinde ac gelatis accidit: ſic euim affecti κατεψυγμένοι appellantur, qui eam formam retinent in quâ deprehenduntur. Fit autem id malum ab humore frigidiore & congelante. Etenim frigore humida concreſcunt, quod Galen. ex ſpontinâ ſcirrhotum generatione patefecit. Coëunt autem uſq; adeò humores, & in concretionē deducuntur, ut cum utero fœtus ſcirrhoſam plane calloſámque duritiem contrahat. Nam & ex frigore duritiem fieri docuit Gal. Humores autem, qui demiſſi ſunt in concretionem, craſſi erant & glutiuoſi: alioqui nunquam fœtus, uterúſque in calloſam duritiem eſſent progreſſi. Erant & frigidi: nam ſcirrhus ut Galeno placuit, omníſque tumor ſcirrhoſus ex bumore craſſo, viſcido ac frigido naſcitur, qui in parte frigida, ſive ſit melancholicus, ſivo pituitoſus, ſive ex utriſque mixtus, facilè concreſcit. Frigus enim humores congelat, ut diximus, & maxime frigidos. Itaquu boc in agendo potiſſimum, ſimulatque ſœtum cum utero excepit, in utroque efficiens indurationis cauſa extitit, quæ quidem corpusculo, & uterinæ moli, ex materiæ & humoris ratione, inpendebat.

His igitur ad abſolutam duritiem pergentibus, ſenſim humor per halitum reſolutus eſt: non enim craſſa refrigerata, concretáque reſtitit. & in callum uteri periude ac infantuli moles coaluit, ante ſeroſi recremeuti vaporationem. Nulla verò humiditas, poſt hanc coitionem per venas, quæ ſolæ ſœtui alimentũ conferebant, in media uteri ſpatia illapſa eſt; ac proinde ſacto ſeri & cruoris effluvio, quod ad puerperii tempus natura depoſuit, in loco frigido, ſicco & ſaxeo, proles madere deſiit: imo duri occurſu induruit. Nam & humor qui circa articulos colligitur, ex oſſium natura, teſtante Hippocrate, duritiem induit. Dicet aliquis ex Phyſicorum & Medicorum ſententiâ, frigore concreta, calore liquari: cui ſatisfactum fuerit, ſi reſpondeam, alias indurationis cauſas à frigore indiſſolubilem uteri & genituræ concretionem reddidiſſe, idque ſcirrhoſi tumoris modo, qui ſiccitate & frigore concretus, nunquam evelliri poteſt. Igitur nihil aderat per ariditatem loci, quod ſœtum faceret obnoxium putredini: exhauſta erat omnis humiditas innata, nulli advenientiæ per uteri craſſitiem & duritiem aditus patebat ad induratum fœtũ, quò ſeipſo redderetur humidior. Nam quæ putrent, ait Hippocrates, ſeipſis humidiora fiunt. Porrò confirmatâ indies duritie, proles illa perinde ac ſcirrhus, utero ſcirrhoſo affixa, potuit integrâ forma, in mortis maternæ tempus conſervari, citra inſignem earum partium colliquationem, quæ naturâ ſuâ laxiores abſumi poteraut, niſi coucretio à frigore irrepſiſſet. Quod factum fuiſſe adeò mirum videri nō debet, quum neque oſſa indurata, neque calli, poríve, qui generantur in nobis, procedente die minuantur. Hæc mea eſt compendiaria argumenti propoſiti diſceptatio, candide Lector, ſi quid rectius illâ uoveris, imperti: ſi non, hac utere mecum. *Simon Provancherius.*

† Plura hac de re legi poſſunt in *Marcello Donato* Gregorij Horſtij, *Bartholino*, & Expoſitione *fœtus Muſſipontani.* prolixiora, quàm quæ hic inſeri poſſent.

DE MOLIS IN GENERE.

CAVSA ET MODVS.

OBSERVATIO I.

Effluviorum ſeu effluxionum molarumque tam vitalium, quàm non vitalium cauſa & modi.

EFFLUXIONES ab utero vitioſæ, ſolius propè materiæ vitium, abſurditatémque conſequi ſolent. Sunt harum genera duo, nam pleræque licèt informes, attamen animantur: aliæ vitam non concipiunt. Inter non vitales prima ſpecies eſt concreti ſanguinis velut in carneam maſſam: in quâ tamen nervoii ductûs, ac venarum arteriarumque lineamenta appareant: ſæpe verò & ampullæ tenues, quarum aliæ candidæ, & piſcium oculis nou abſimiles, aliæ vitellos ovorum aptiſſimè præ ſe ferunt, ut ſæpiſſimè à nobis eſt obſervatum. Hoc genus non ita abſimile parenchymati fœtûs, quod in involventium membranarum vaſis affigitur, ad elaborationem ſanguinis meliorem, priusquam per umbilicum in corpus infantis diſtribuatur, Fallopius placentam vocat, pulmonis ſubſtantiæ figuræque proximam, ut nobis videre hactenus licuit. Eſt alius modus, ubi craſſum duntaxat atque membraneum corpus excernitur, inſtar veſicæ denſioris: quod ferè ex amplo ventriculo in anguſtum verticem ſurgit, non malè roſtro ſuillo, vel animalis alterius comparandum: hoc enim ſolo agglutinatur cotyledonibus uteri, vivens duntaxat uti fungus, aut planta terrarum viſceri radiciùs adhæreſcens. Eadem ſpecies non ſemper uniformis exiſtit: ſed ſæpe & polypi more in ramos ac roſtra compluria, vel brachia prurogatur: ſæpe interiore ſinu (ſi adaperias) ſolam invenies concreti ſanguinis maſſam: ſæpe & textum nervoſum, implicitum inſtar labyrinthi: ſæpe res maximè peregrinas, cujusmodi in abſceſſibus ſolent. Nam tales infinitæ ſpecies, etiam pro imaginationis varietate à matribus inducuntur, præſertim accedente ſeminis quantitate, & rerum conſenſibus externarum. Tertium genus effluxionis non vitalis, ad molæ appellationem non immeritò relegamus, quando formationis exactius quoddam eſt rudimentum, in carnis confuſæ ſpeciem, nunc penitus nudam, nunc involucro denſiuſculo circumtectam: Tale etenim ferè ob maſculi ſeminis penuriam concipi ſolet, ſi vicem iſtius fœmineum ſemen aggreditur: poſtquam non ineptè & maſculum ſemen, atque fœmineum, ſcribat Hipp.

ab

ab utriſque ſecerni, & ſecundùm exuperantiam facultatis agentis atque paſſibilis, mares aut fœminas naſci, nulla tantopere in quantitate ſeminis poſitâ ratione. Molæ interdum ſunt carneæ magis, interdum nerveæ. Figura quoque cunctis non eſt eadem, ſed omnes utero pertinaciùs hærent: ſæpe & annis pluribus, non ſine geſtantium ſummo diſcrimine, tumore, morſu, & atrophiâ. *Gemma lib. 1. cap. 6. Coſmocrit.* Et paulo pòſt.

Jam verò ſi vitalium effluxionum ſpecies animo perluſtrâris, totidem prorſus invenies, quibus cum vita motus, ſed incompoſitus, aſpiratur, propter præſtantiam ſpiritûs in rudi mole demerſi. Tales ſæpe cum fœtubus edi ſolent? tales mirandam eroſionis acerbitatem embryoni ac matribus ferunt. Excluſæ in lucem inflantur variè, diſcurrunt, injectîſque per obſtetricem molibus ſuffocantur. *Idem.*

Veterum diſcrepantes ſententias de Molarum Generibus, Differentiis, Cauſis, & generationis modis, inter alios *Iacchinus, Hollerius, Trincavella, Mercurialis, L. Mercatus, Marcellus Donat. Thaddæus Dunus,* & *Andreas Laurentius* explicat.

DE MOLIS IN SPECIE.

Observatio I.

Mola vera, quæ vulgò carnea appellantur.

De eo quod mola vocatur, videndum: Accidit hoc vitium mulieribus nonnullis gravidis, quanquam rarò: pariunt enim quod molam vocant. Jam accidit enim mulieri cuidam, ut cùm concubuiſſet, & ſe concepiſſe putâſſet, primùm ventris moles augeretur, & reliqua ex ratione venirent. Sed cùm tempus pariendi jam eſſet, nec pareret, neque moles minueretur, ſed annos tres aut quatuor ita perſeveraret, quoad dyſenteriæ, id eſt, difficultati inteſtinorum implicata, eóque modo periclitata, demum peperit carnem quam molam vocant. Quin & tota vita edurat hoc vitium, ut & conſeneſcat, & commoriatur. Quæ autem prodierit, adeò obdureſcit, ut vix ferro transadigi poſſit. cauſam hujus dixi in problematibus. *Ariſtot. de generat. animal. lib. 4. cap. 7.*

Quidam tradunt in quibuſdam mulieribus carunculas ad juglandis nucis magnitudinem per pudendum excretas eſſe, aliquando ſingulis menſibus, aliquando bimeſtres aut trimeſtres. *Aëtius tetrabibl. 4. ſerm. 3. cap. 8.*

Vidi in facto bis in una muliere nobili, quæ viſa eſt prægnans verè, & in decimo menſe cum gravibus accidentibus partûs, imò graviſſimis intenſivè & extenſivè: quæ eduxit fruſtum carnis magnum, durum, habens duo additamenta ſeparata in parte tenuiori: Poſtea in aliâ parte erant rotunda & groſſa, ad longitudinem duorum digitorum: & ultrò movebatur, non habens alias diſtinctiones. *Et paulo poſt*

Vidi bis vel ter in facto fruſtum aliqualiter figuratum, quod movebatur: & ita vixit per horas: cum tamen crediddiſſet mulier ſe eſſe prægnantem verè: quo emiſſo ceſſavit prægnatio, cum accidentibus ejus. *I. Matth. de Gradi Comm. ad cap. de Mola, lib. 9. ad Almans.*

Sicut generatur mola in matrice, ita etiam generantur aliæ res præter naturam. Ut teſtor me vidiſſe in quadam muliere Papienſi, quæ ſe prægnantem eſſe putabat. Poſt 12. menſes, emiſit fruſtum unum carnis ſatis magnum, & multa alia parva: & ſimul cum illis peperit animal ad ſimilitudinem tenconis piſcis, &c. (de quo circa finem hujus argumenti plura) *Gatinaria Comment. ad caput de mola, ad lib. 9 Rhaſis ad Almanſorē.*

Vidimus Cydone mulierem, quæ octavum antè partum geſtaverat, & cùm in ſequenti ſe etiam concepiſſe putâſſet, & jam decimum menſem attingeret, unâ nocte, ſanguis, congij menſurâ effluxit. Vidimus mulierem, quando eo trepido profluvio omnes territi fuerant. Cujus labra animadvertimus tumentia, ac oculorū genas, faciem cæterò palleſcentem, brachia præter conſuetudinem macilenta videbantur: ventrem deinde detumuiſſe: & in eo pondus moleſtum ſentire ajebat, in utero molam eſſe omnino adjudicavimus. Obſtetrix clauſam eſſe naturam nunciavit, conjectis invicem tribus peſſis, ex galbano, bdellio, opopanace compoſitis: jam naturalia ora patefacta ſunt, miro naturæ opere: molam ſubinde extraxit obſtetrix, in tria fruſta diſcerptam, quæ ſubinde conſuta, molam integram rotundā conſtituere. Superſtitione quadam, ad avertendam talem molam, infumari camino juſſere. Ea informis erat, cute humanâ obducta, intus materia ſine oſſibus, ſine corde, ſine jecore ac inteſtinis: ſed confuſa quædam caro erat mollis, venis conſperſa pluribus, cucumeris magni rotundi modo, ea duritiem nullam adhuc contrahere potuerant. *Alexand. Benedict. de curand. morb. lib. 25 cap. 34.*

Peperit mulier geminos maſculum & fœminam, alterum vivum, alterum verò emortuum: inde mulier hæc malè habere cœpit, & continuò febriebat, & ingentem ſanguinis fluorem patiebatur, adeò ut de eo conſtringendo, Medici valde ſolliciti eſſent. Cæterùm, quò magis conſtringentia darent, admoverentve, eò magis hæc mulier in ſanguinis rivulos deveniebat, ut ad obitum propè jam devenerit, & domeſtici de funere jam curarent. Porrò cùm in hoc infortunio & agône eſſet, ecce molam quandam, carneum ſcilicet fruſtulum prædurum emiſit, & illicò libera & ſana facta fuit. Conatur autem natura tantum malum in utero contentum, hoc eſt, molam expellere, unde non ceſſat expultrix facultas ſanguinem tranſmittere, quoad ſcopum deſideratum attingat: ſed in aliis mulieribus abortientibus, & quæ pepererunt, eveniſſe, non rarò obſervatum habeo. *Luſitan. cent. 7 curat. 54. curat. Medicin.*

† Confer, quæ de mola ſingulari, proponit *Th. Bartholin. hiſt. anat. 48. Cent. 4.* & de molá viduæ *Rhod. Cent. 3. obſ. 53.* de molâ vivente *Salmuth. Cent. 3 obſ. 98.*

Observatio II.

Mola fœtibus ſæpe cum certo interitu alligata: matribus quoque periculoſiſſima.

Vidimus nobilē Venetam Dionoram Georgiam, ſe primo menſe, quo partum geſtaverat, polypum peperiſſe monſtrificum: quē nos diſſecuimus: in medio maſculinus fœtus integer, palmi magnitudine repertus eſt, quem monſtrum illud in ſeſe genitum, inter eas anguſtias accreſcere non patiebatur. Annexus tamen erat umbilicus polypo. *Alexand. Benedict. lib. 25. cap. 29. de curand. morb.*

Dukis Gardiola uxor mea prægnantem ſe eſſe exiſtimans, molam gerit in utero menſes totos duodecim: ſubinde ea in geſtatione gravida fit; cùmque jam fœtus quadrimeſtris eſſet, ingentibus doloribus, febri graviſſimâ, ſymptomatiſque lethalibus correpta, animi deliquio, virium defectu atque pulſuum, delirio, vigiliis, inediâ, parturire cœpit tandem maximis conatibus: pari diſcrimine vitæ. Opportunis adhibitis auxiliis molam unà cum fœtu, ſimul illi alligato, ejicit, & priſtinæ incolumitati præter meam & omnium opinionem, Dei voluntate & miſericordiâ, reſtituitur. Sed antequam obſervationi huic colophônem addam, quid è vulva ejectum ſit, miſerabili hoc partu, dicendum videtur.

Prodiit caro informis, craſſa, dura, ſemiputris, & multis partibus lacera & divulſa: cui quatuor vinculis fortibus infans maſculus alligatus erat, quadrime-

ſtris ille quidem, aut eo ampliùs, ſuis omnibus membris conſtans atque integer. Perinde autem molæ fœtus alligari videbatur, atque fructus arboribus. Pediculo namque medio contineri arboribus fructus experientiæ fide conſtat: fœtus autem in utero per vaſa chorij, ſeu ſecundinæ membranæ (quæ quidem vaſa ex arteriis & venis uteri exiſtunt) alligantur: ut eſt *Galeni lib. de fœtuum formatione* ſententia. Ad uteros namque fœtuũ connexſis eandem habẽt proportionem, quam fructûs ad plantas: ut enim illi copulis quibuſdam continentur, ſic & fœtûs quoque ipſi: ut *Galenus lib. de fœtuum formatione, lib. 1. de ſemine cap. 7. & lib. 4. aphor. com. 1.* affirmavit. Sed cur infans hic, qui unà cum mola prodiit, utero alligatus non eſſet, ſed molę, in promptu cauſa eſt: quòd in ſuperfœtatione, cùm conceptus in utero infans eſt, molâ jam uteri ſinum occupante, non patuit fœtûs radicationi locus. Itaque ſubſtrata fœtui mola (cum carnea eſſet & ſanguinis plena, & in uteri ſinum immerſa) fœtui ipſi inſtar uteri, in quo radices ageret fœtus, fuit. Quæ res abortui anſam præbuit maximam, quod non pro naturæ lege ſuo in nativo ſolo (nempe utero) ſed in alieno (molæ, inquam, carneæ) ſubſediſſet fœtus.

Similem qvendam affectum in Maria Trophimi Caroli, Arelatenſis civis, amici & compatris mei, uxore vidi: qvæ octavo geſtationis menſe puerum probè jam dearticulatum, & ſuis omnibus partibus conſtantem, molæ quinqve vinculis alligatum ejecit, magno cum vitæ diſcrimine. Utramque autem Dei ope, & meâ qualicumqve operâ ſervatam fuiſſe. Et adhuc Dei clementiâ ſuperſtites eſſe, & plures poſtea fœtûs geſtâſſe, & feliciter peperiſſe, teſtari plenâ fide poſſum. *Vallertola lib 1. obſerv. 1.*

Vidimus mulierem, cui carnea moles exivit cum fœtu, veluti ſuperfœtatione quadam. *Schołographs Holl. de morb. intern. ad cap. de Mola.*

Huic perſimilem (hiſtoriam) & nos ſemel vidimus, in Sigismundi currûs ductoris uxore, anno 1574. menſe Septembri, qvæ cùm fœtum maſculum nullâ affectum injuria peperiſſet, adhuc prætumido ventre exiſtente, ita vt obſtetrix de altero retento fœtu dubitaret, decimo ſeptimo die à partu, carneam molam pueri decem annorum caput ſuperantem magnitudine, excrevit, cui pediculus inerat, quo fœtus legitimi ſecundis annexum cenſuimus, & poſt varios labores, rectè auxiliis adminiſtratis, convaluit. *Marcell. Don. hiſt. med. mirab. lib. 4. c. 25.*

† Conf. etiam de mola ſubſeq. partu, aut comitante fœtum *Lotich. obſ. l. 5 fol. 464. Hildan. Cent. 1. obſ. 54 fol. 221. Ballon. Epid. fol. 56.*

Observatio III.

Mulier gravida maſſam molámve informem, anſatam utrinq; palpitantem, cum monſtro Sanguiſuga dicto, & fœtu maſculino miſerè à fera excarnificato non ſine vitæ diſcrimine parit.

MUlieres Belgicæ, potiſſimùm quæ oras maritimas accolunt, cùm tumultuoſæ ſint, atque inquietæ in peragendo concubitu, alienas inſuetáſque formas ſubinde embryoni inducunt, nec ſolùm molam, hoc eſt, rudem, informem, atq; inelaboratam maſſam, quæ ferri aciem reſpuat, proferunt, ſed quiddam deformi ſpecie, quod palpitet, ac vitale exiſtat, formámque inchoati operis obtineat, qualem artifices rudiori penicillo adumbrare ſolent. Nautæ ſiquidem, quibus ferè ſunt addictæ, ubi ex longa, diutináque peregrinatione ovantes in portum ſunt delati, pleniſque velis ſubeunt, nulla habita menſtrui decurſûs ratione, nec obſervato interlunio, Lunæq; coitu, ipſas ineunt, quo tempore, ob menſium defluxum, congreſſus noxius eſſe ſolet ac pernicioſus; nequit enim ſemen coaleſcere, nec debitè cum muliebri ſanguine uniri. Quo fit ut genitura vel effluat, vel ſi omnino cohærere contingat, non poſſit naturam confuſam maléque cohærentem materiam elaborare. Nec ſolùm virorũ incontinentia culpanda eſt, verùm & mulierum, quibus ci m jampridẽ nõ ſit rei venereæ facta copia, ultrò ſe nonnunqvam viris ſubjiciunt, atqve avidè ſemen rapiunt, ut famelici cibum, ut Cerberus offam. Eóq; fit ut uteri facultas aut prorſus à ſpe generandi excidat, proliſqve ſucceſſu fruſtretur, aut ſi qvid efficerę tenet, operiqve manum admoliatur, monſtroſam qvandam formam ab hominis ſpecie prorſus alienam embryoni inducat. Nonnunqvam poſt trimeſtre ſpatium fœda illa colluvies effluit, ac fruſtulatim, confertimque erumpit indigeſta congeries, quaſi navem ſentinâ exhaurire contingat. Huic affinis eſt effluxus quidam, multis torminibus preſſuriſque mulieribus infeſtus: noſtrates, quòd quartâ ſilentique lunâ, cujus vi menſes defluunt, conceptûs inchoari cœperit, Lunarem partum, aut populari voce *Monn kind* indigitant. Perficitur autem ſpurius hic conceptus nonnunquam citra virilem operam, ex imaginaria venere, in iis quæ admodum pruriunt, impenſéque ſunt ſalaces ac laſcivæ, ſic ut ex crebro virorum intuitu, contactúque muliebre ſemen cum ſanguine menſtruo conglobari contingat ac coaleſcere, ipſámqve facultatem uteri, atqve inſitum calorem rudimentum aliqvod animantis meditari.

Superioribus annis me uſa eſt Medico mulier qvædam inſularis, qvæ cùm ex nautici generis homine concepiſſet, in tantam támqve inuſitatam molem illi cœpit intumeſcere uterus, ut non videretur ſuffectura geſtando oneri: decurſo exactóqve novem menſium ſpatio, qvod anni dodrantem conficit, accitâ obſtetrice, primùm magno conatu ac molimine maſſam qvandam informem enixa eſt, qvàm ſuperfœtatã poſt legitimũ conceptum judico, cui vtrinqve anſæ duæ connexæ erant, in brachiorum longitudinem ac modum exporrectæ: palpitabat autem, illiqve vitale qviddam ineſſe viſum eſt, vt ſpongiæ & vrticæ marinæ, qvas noſtri *Elſchouvve* vocant, qvarum innumeræ æſtate in Oceano fluitant, exemptæqve mari diffluunt, ac diutiùs manibus contrectatæ liqveſcunt, inducto pruritu ac mordaci uredine, unde nomen id obtinuerunt. Poſtmodum monſtrũ delapſum eſt ex utero, adunco roſtro, longo teretiq; collo, oculis vibrantibus, caudâ acuminatâ, eximia pedum agilitate. Id poſt primum lucis intuitum, conclave ſtridoribus implet, atqve ultrò citróque diſcurrens, latebras perſequitur: tandem mulieres pulvinis impetunt, ac ſuffocando perimunt. Hoc monſtri genus, quoniam hirundinis more, ſugillando ſugendóque fœtui infeſtum eſt, ac ſanguinem adimit, ſanguiſugam nominant, vulgò *Suygers*. Poſtremò mulier hæc plus ſatis delaſſata, non ſine ſummo vitæ diſcrimine prolem maſculam edidit à monſtro ita excarnificatam, ut à ſacrâ lotione quàm minimùm vitæ ſupereſſet, mulier verò ægrè refocillata, quas moleſtias ac torturas perpeſſa ſit, optima fide mihi enarravit: illique præſcripſi ſaluberrimam vitæ rationem, tum quæ reſtaurandis firmandíſque viribus ſunt accommoda. Erat enim prorſus elumbis atqve enervata. Hæc & pleraqve alia documento cuiqve eſſe debent, ut in congreſſu mutuo omnia decenter, debitóqve ordine peragantur, ne qvid incommodi aut detrimenti naturæ contingat inferri. *Lemnius lib. 1. cap. 8. de occult. nat. miracul.*

Observatio IV.

Mola quomodo intelligatur eſſe caro informis, tum varia molarum ſpecies, & ex his una omnium monſtroſiſſima, quã tres molæ, formâ mentularum virilium excretæ.

QUum ex Galeno declaratur, molam eſſe carnem informem, quæ in utero geſtatur, non intelligatur eam omni formâ carere, ſed humanâ tantùm. Quoniam

niam ipſius molæ variæ & incertæ ſunt formæ & differentiæ: Ego enim vidi alias molas obductas & intertextas multis fibroſiſſimis ligamentis, quæ duræ quidem erant, ſed adeo viſcidæ & tenaces, ut nec gladio cederent. Alias vidi molliores, his ligamentis carentes, quæ tamen erant fibroſiſſimæ: & hæ omnes aliquando orbicularem, aliquando angularem, aliquando oblongam, aliquando rhomboidem & diverſam habebant figuram. Alias inſpexi, quæ præter velamenta exteriora, nullis fibris intertextæ erant, hæque verè parenchyma dici potuiſſent, nec ullam propriam receperant figuram. Alias vidi, quæ quadam rudi ſimilitudine, nonnulla animalia bruta, ad quorum conformitatẽ formatæ videbantur, repræſentabant, quæ tamen tantùm vegetativâ animâ donatæ erant. Alias autem ad ſimilitudinem alicujus humani membri delineatas animadverti. Præcipuè autem novi honeſtam & nobilem mulierem, cùm doloribus inſtantibus, partus naturalis expectaretur, tres molas ad ſimilitudinem pudendi virilis formatas peperiſſe, quarum una erat notabilis magnitudinis, naturalem quantitatem colis humani excedentis: reliquæ duæ erant minores, hæque nullis ad invicem communicabant ligamentis. Unde poterat, cùm habet Galen. molam eſſe carnem informem, non de omni, ſed tantùm humanâ intellexiſſe formâ. *Salius in Annot. ad cap. 112. Pract. Altomari.*

Observatio V.

Virgines etiam molas geſtare.

MOlæ nomen ab informi carnis facie. Itaque Latini etiam molem ab eadem origine: quoniam Græci μύλην. Obſervanda autem duo ſunt: non ſolùm è coitu provenire, ſed etiam virginibus cõtigiſſe, quod non affirmat Ariſtot. ſed doctorum authoritate confirmabimus. Alterũ eſt, quaſdam molam parere, quam conceperint, quaſdam nunquam. *Afranius poëta in fabula*, quam *virginem* inſcripſit, molam molucrũ: (quod vitium etiam virginibus evenire ſolitum ſit,) *Feſtus Pompeius* author eſt *in lib.* 11. Quoniam Græci quoque μυλακρὸν nominent. *Iul. Caſ. Scaliger, Comment. ad text.* 43. *lib.* 10. *Ariſtot. de hiſt. animal.*

Quod nonnullis famelicis, qui nidore culinæ ſaturantur, atq; alimentorum penuria odoribus reficiuntur: Id evenit puellæ nubili, cui dum amaſio frui negatum eſt, illum taciro fovet gremio, illum animo mentéque etiam abſentem concipit, ita ut ex crebra imaginatione maſſam quandam informem concipiat, conglobatis collectiſque in iis partibus humoribus, qui conceptui inſerviunt, quæ informis concretio imaginaria Venere perficitur, nullo concubitu, viríque opera. *Lemnius lib. 4. cap. 19. de Occultis Nat. Mirac.*

Observatio VI.

Mulier annorum 56. & ſæpe ſine viri concubitu, molas plures cum ſanguinis excretione dolorifica parere ſolita; quæ aeri expoſitæ in aquam reſolvebantur.

NObilis urbis noſtræ mulier, indubiæ honeſtatis Matrona, quinquageſimum ſextum annum nata, carnoſo corporis habitu donata, ac plurimo ſanguine redundante, cùm jam per aliquot annos menſtruæ purgationes defeciſſent: annis 1573 & 74. molas plures carnoſas edidit, fluentibus veluti in naturali partu menſibus copioſè, & maximis cum cruciatibus, interpoſito nonnunquam duorum, aliquando triũ, vel unius menſis ſpatio. Diligenter percontata, ſe nullum ſeminis profluvium in ſomnis, nec ullam oblectationem perpeſſam affirmavit. Fluebant tamen interim, præſertim cùm ſe plus juſto exercebat, menſes albi. Erant autem carneæ molæ, nonnullæ ad pugni craſſitudinem, aliæ minores, duriſſimæ nonnullæ, aliæ verò minùs duræ, atque utplurimum, poſtquam erant excretæ, ſub aere diutius detentæ, permanentes, in aqueã ſolvebantur ſubſtantiam liquefactæ. Mirum ſanè videtur, mulierem hanc molas adeò frequenter generâſſe, abſque viri concubitu: cùm id fieri poſſe Gal. neget, atteſtantibus Hipp. & Ariſt. *Marcell. Donat. Hiſt. med. mirab. lib 4 cap. 25.* quem conſulere poteris.

Observatio VII.

Molæ plures & difformes uno partu excluſæ.

ALbertus Magn. 18. de Animal hiſt. 16. narrat, ſe vidiſſe duas Molas excretas uno partu. *Mercurialis lib. 1. cap. 3. de Morb. Mulieb.*

Vidi uxorem Jacobini Dini de pecoris, quæ emiſit novem fruſta unâ die, ſeparata & diſtincta, quorum unumquodque erat figuræ enormis, nec figura unius erat ſimilis figuræ alterius, & ponderebat unumquodque ab unciis tribus uſque ad octo. *Nicol. Serm. 6. tract. 3. cap. 20.*

† Plurium molarum, cum linguæ paralyſi, meminit *Ben. Sylvatic. Cent. 4. Conſ. 51. p. 339.*

Observatio VIII.

Molas nonnunquam uſque ad quartum, quintum, decimum quintum, decimum ſeptimum, & vigeſimum annum à mulierculis geſtari, aliquando etiam toto vitæ ſuæ tempore circumferri.

MOla quandoque extenditur ad annos quinque, ut vidi in Domina Fantina de Montebellone. *Savonarola tract. 6. cap. 21. rubr 27.*

Mola, de quâ ſcribimus, carnea quædam & informis moles fuit: talem multo tempore, & aliquot etiam annis (plus minùs quindecim) in utero olim geſtavit honeſta quædam vidua: exiſtimabat uterũ prolapſum, quod in uteri oſtio propendere aliquid ſentiret. Profluebant ſtatis temporibus menſes: & ſubinde copioſiores quàm par erat. Tandem quodam tempore ſupervenientibus nonnullis partûs doloribus, rudem excrevit & informem carneam molem, pedem ferè longam, latam ſemipedem, tres quatuórve digitos altam. *Dodonæus cap. 49. Obſervat. Medic.*

Molam, quæ Græcis μύλη dicitur, induratum eſſe uteri tumorem, qui modò in ipſius oſtiolo, modò in ipſo toto conſiſtat, Aëtij & Pauli eſt ſententia. Sed *Galenus 14. Methodi*, Molam informem eſſe carnem, ait, & inutilem in utero geſtatum conceptum; qualis illa viduæ carnea moles, quam aliquot annis in utero geſtaverat. Et talis quidem propriè μύλη ac Mola dicitur *Idem in Scholiis.*

Vidimus molam molis annorum quindecim. Erat autem rotunda pedes tres cum dodrante. Eam geſtabat mulier abdomine utriformi, quale eſt hydropicorum. Eâ mortua & diſſectâ, prodiit mola vivens & incorrupta cujus conceptæ & geſtatæ in utero per quindecim annos, hoc argumento adducor, quòd mulier eſſet vitæ integræ, & notæ cumprimis pudicitiæ Exegerat autem quindecim annos vidua. Nam ſine coitu coagmentatio non eſt molæ, quicquid ingerunt ſophiſtæ linguarum & naturæ ignari. Hoc fuit judicium Præceptorum Hipp. Ariſt. & Galeni: quorum authoritas una me frangeret, niſi eorum ratio plus valeret, ad comparandam docilitatem & fidem. Sic enim de mola cenſuerunt, quòd mola eſt rudis ind geſtáque moles, quam eruditas edit ſeminis atque corruptio, unde eſt impedita corporis partiúmque diſcretio, & accretio. Nam ea moles in quam aſſurgit, quæque illi vulgò peperit nomen molæ, accretio quædam eſt phyſica, ſed informis. Vivit enim & creſcit more tuberum, quæ ὕδνα Græci vocant: non autem ſtirpium ſuis partibus convenienter cujuſque naturæ diſcretis abſolutarum. *Duretus comm. ad Coacas, pag. 478.*

Molas totos ſeptemdecim annos utero circumtulit uxor Guilielmi Rogerij vaſorum ſtanneorum figuli, in S. Victoris vico: quam quinquagenariam & mor-

tuam cùm diſſecuiſſem, uteri corpus comperi ferè ſolutum, tantùm cervice ſuâ vinctum, & præterea proximo omento ſubhærentē, unico teſticulo dextro præditum, eóque latiore & laxiore. Cornua nequaquam niſi fortè parte illâ conſpicua erant: vaſa ſolâ cervice admittebat, eáque manifeſta & tumentia: caput humanum amplum totus æquabat. Hunc à reliquo cadavere revulſum, in ædes meas deruli, ut per otium, quid concluſum totos jam ſeptemdecim annos contineret, oculis, manibus & mente conſequerer, advocatis primariis in arte Medicis, Maſſilæo, Alexio, Vigorco, & Sanctoponte, Feureo, Broëto, Violaneo, Grealmo, Ravinio, Marcſcorio, Miloto, Altino, Riolano, Luſſono: Chirurgis verò Bruno, Coniterello, Guillemeau. Talibus igitur & tot viris præſentibus, uterum diſſecui, reperíque toto corpore ſuo, propriáque tunicâ (alterâ quæ ipſi à peritonæo adeſt integra & ſana) ſcirrhoſum, durúmque adeò, ut in ipſum ferri validis viribus adacti acumen vix ſubire poſſet: trium digitorum ſpiſſitudinem ejus corpus habebat. In media capacitate carnea moles inventa eſt, manûs ambas in pugnum contractas craſſitie æquans, mammæ vaccinæ ſimilis, uteri parietibus nonniſi certis locis adhærens, denſâ valde, & inæquali grumoſáque ſubſtantia, corporibus multis, qualia in atheromatibus reperiri ſolent, cartilaginibus præterea, & tanquam oſſibus conſperſa. Una omnium ſententia fuit, ejuſmodi molem initio molam fuiſſe, quæ temporis ſucceſſu in ſcirrhoſum corpus unà cum uteri propria ſubſtantia degeneráſſet. In media inſuper uteri cervice tumorem notavimus, craſſitie & rotunditate meleagridis ovo ſimilem, ſubſtantia durum, cartilaginoſum, & oſſeum, totam cervicem occupantem: præſertim verò uteri interius orificium, quod Gallorum vulgus Coronamentum nominat, adeò ut hac nihil in uterū ingredi, aut egredi poſſet. Pendebat omnis illa moles libras novem & uncias duas: quam ego, quod monſtri aliquid habere videatur, propterrei novitatem & raritatem, in conclavi meo & armamentario reponendam & aſſervandam duxi. *Pareus lib.23. cap.34.*

Vidi uxorem Franciſci Gabrielis paſſam molam pluſquam viginti annis: quandoque enim protenditur ſic uſque ad finem vitæ, & non recipit curationem: & quandoque deponit fruſtum carnis, cui eſt forma quædam, cujus ſpecies non comprehenditur, quia non ſunt dearticulatæ figuræ ejus. *Nicolus ſerm.6. tract.3. cap.20.*

Quin & tota vita edurat hoc vitium, ut & ſeneſcat, & commoriatur. *Ariſt.lib.4.cap.7.de Generat.Animal.*

Vidimus Genuenſem mulierem ad vitæ uſque exitum geſtare. *Alexand.Benedict.lib.25.cap.34.de Curand.morbis.*

Observatio IX.

Molas mulieres quaſdam, ad quartum vel quintum annum uſque ſine magna moleſtia, aut vitæ periculo circumtuliſſe.

PAriunt id quod molam vocant. Olim hoc evenit mulieri cuidam: quæ in concubitu cùm viſa eſſet facta gravida, propterea quòd tunc uterus intumuerat: tum cætera ſigna ſunt ſecuta. Elapſo autem juſto tempore pariundi, neque ipſa peperit, neque venter detumuit: ſed tertium quartúmve ſuperavit annum, donec non ſine periculo correpta eſt cruento alvi profluvio, quod Græci δυσεντερίαν vocant. Atque ita grandem carnis molem peperit, quam molam appellant. Nonnullæ namque exoneratæ ſunt: ſed exacta ætate illius morbi, atque earum vita idem finis fuit. *Ariſt.lib.10.Text.43. de Hiſt.animal.*

Nonnullas vidi per plurea annos molam geſtâſſe, quæ nihil ex ea paſſæ ſunt, præter moleſtiam & incommoditatem ex tumore ingenti cauſatam, nec ex ea perierunt, nec ullo morbo earum ratione laboraverunt: cùm tamen & quintum annum eas ſupervixiſſe noverim. *Salius cap. 112. Annot.ad lib.Altomari.*

Observatio X.

Molas nonnunquam fœtibus morbos ingenerare.

MAgna & miranda ſunt noſtræ naturæ arcana: mulier quædam quæ habitat in Orientali porta, uxor artificis cannarum, viginti quinque filios enixa eſt: atque ea fœcunditas primum mira fuit. Ex his duos intra decem menſes, ambos mutos ſurdóſque, qui ambo ſupervixerunt, vivúntque. Primum, cum tribus molis, ſecundum cum duabus, non ſolùm mortuis, ſed putrefactis. Dum eos in utero gereret, non quemadmodum in aliis ſe babuit, ſed in imo ventre pondus quaſi plumbi ſentiebat: Veriſimile eſt, adnatas molas, ſuâ frigiditate (ſunt enim quaſi ſanguis congelatus) cerebrum læſiſſe: inde auditum & vim loquendi hebetatam, maximè cùm computruerint: læſo autem cerebro fœtum deſcendiſſe aliquantulum, tum ea ratione, tum molarum pondere gravatam fuiſſe admodum. *Cardanus de Varietate lib. 8. cap.44.*

Observatio XI.

Mola, cùm excludi non poſſet, putrefacta; eadem contagione uterum affecit, & mulierem perdidit.

MEmini diſſectum à me mulieris cadaver, ex eo mortuæ, quòd ipſi mola ovo anſerino magnitudine æqualis, quam natura expellere vanis conatibus tentaverat, ſubſtitiſſet & computruiſſet, atque in putredinis contagium totum uterum pertraxiſſet. *Pareus operum ſuorum lib.23. cap.34.*

Observatio XII.

Mola utero adnata, & membrana putrida viſa in fœmina, quæ poſt laborioſum partum cum variis ſymptomatis, febre extincta mortua eſt.

MUlieri poſt quindecim annos à connubio parere contigit Laboravit multum à partu. Secundæ ſubſtiterunt: evulſæ fruſtillatim. Obſtetrix aſſerebat ſupereſſe aliquid. Febris nata. Hinc nigra lingua, dentium intervalla ſcabritie nigricantia, facies νεκρώδης. Septimo die mortua. Sectâ, inventa caro oblonga adnata utero, & membranarum pars, quæ computruerat. *Holler. lib. Obſervationum propr. num.* 10.

Observatio XIII.

Symptomata mulieris cujuſdam, molam geſtantis, & parientis.

LA Beringne uxor de Jedian Beuchet, quum exiſtimaret ſe à quatuor ferè menſibus gravidam, omnia ſigna prægnantis mulieris præferebat, vomitu crebro primis menſibus divexata fuerat, appetitúque proſtrato: Tertio & quarto eodem reſtituto, trigeſimo Octobris cœperunt ei effluere quædam pallida, antea conquerebatur de dolore lumborum. Dubium erat, an eſſent ſuppreſſa menſtrua, vel molláne, an fœtus. Quietem injunxi, nec ulla remedia exhibere volui, venter non tumebat. Die primâ Novembr. circa meridiem ſanguis concretus, admodum ruber & copioſus rejectus. Tandem, quū videremus eundem copioſiùs effluere, ac laudabilem eſſe ſanguinem, habitâ ſolâ ratione virium, incepimus exhibere, quæ ſupprimerent ſanguinem, quæ deliquio animi vehementi correpta, tandem circa veſperam molam rejecit. *CL.V. Ioannes Baubinus de Obſervat. propr.*

MOLÆ

MOLÆ CURATIO.

Observatio I.

De mola, quæ noviet in uxore Thobiæ Knott, civis Svvidnicenſis in Seleſia, generabatur, & expellebatur quarto menſe, præſervata unico remedio.

UXor Thobiæ Knott, quæ hodie adhuc vidua vivit honeſta, ſed valde pauper, cùm molam, ſæpius atque novem vicibus gigneret, & ſubinde quarto menſe ejiceret, poſt nonam molam exeretam ad meum conſilium conſugit, qui tunc vocatus à nobilibus provincialem Medicum ibi agebam: ſed conqueritur, non poſſe magnos ſumptûs facere in pharmacopolio. Quid multa? juſſi ut ſeſe diligenter cuſtodiret domi unum adhuc menſem, ne matricem aliàs debilem in purgatione poſt molam læderer. Illa obtemperat, & reverſa poſt 4. ſeptimanas urinam ſecum adfert, quæ oon adeò humoralis erat coloris boni, ſed ſemicocta: Ego cùm paucis egenti mederi, & deberem, & perquàm vellem: conditum alterans, corroboránſque matricem tantùm illi preſcribo, quod ℞. *Conſer. roſar. antiq. unc. ij. meliſſæ acetoſellæ, unc. j. anthos, diacydonij, an unc. ſ. marg. præparat. corall præparat. an. gr. iij. cinam. ſcrup. j macis, ſcrup. ſ ſpec. diarrhod ſcrup. j. cum Rob. de ribes q. ſ. fiat conditum.* Hoc uſa eſt 7. diebus cum hac cautela, ne coiret cum viro: pòſt quovis triduo, etiamſi rem cum conjuge haberet, nunquam iterum malè laboravit, ſed feliciter concepit, atque peperit ſalubres infantes, ad quorum primum in baptiſmo invitatus ſui. Non eſt dubium ſanguinem in mola præſervanda, hoc rectè alterari, & matricem corrigi; ſed tamen quia non in omnibus ſufficit, minimâ ex parte meum medicamentum egiſſe, maximâ ex parte ipſum Deum immediatè ſub auxilio adfuiſſe fateor. Multas alias mulierculas præſervavi à mola, ſed unamquamque pro ſua complexione & digeſtivis & purgantibus, ſæpe etiam venæ ſectione, & corroborantibus matricem, intus quidem ſemper cum hoc condito, paucis mutatis, exteriùs etiam emplaſtro. Prægnantes molam etiam geſtâſſe ſcio, & Francofordiæ ad Oderam uxorem Profeſſoris duas molas uſque ad partum, atque tunc ſimul enixas eſſe. In Saxonia tres molas ſubinde ſeptem diebus pòſt nobilis Matrona enixa eſt triduo valde tormentis & excretione afflicta, poſtea ſine torminibus quieſcens: ſeptimâ ſemper die nova tormina, & tridui ſpatio nova mola rediit: quæ à me curata jam utero gerit, & cui jamjam nono menſe partus inſtat. Pro certo etiam mihi narratur à Nobiliſſ. Matrona, quòd ſoror ejus molam quarto menſe excreverit, nihilominus ſimul prægnans manſerit, fœtum ſalvum retinuerit, & feliciter pepererit tempore conſueto quinque menſibus pòſt. *De Cl. V. Iacobi Horſtij Obſervat. libro, per Doctiſſ. V. Laurentium Scholtzium ad me miſſo.*

Observatio II.

Mola ut dejicienda, tum quæ ejus Chirurgica ratio.

PRæſcribenda, ingerenda, admovendáque omnia ſunt, quæ menſes cient, & ſecundas, fœtúmque mortuum excludunt: cujusmodi ſunt trochiſci de myrrha, hermodactyli, & ſimilia, foris ſemper antè locis rebus relaxantibus & remollientibus. His remediis quemadmodum & phlebotomiâ, diætâ tenui, & balneis, tum, & tam diu utendum eſt, cùm, & quamdiu Medico adſtanti videbitur. At ſi ab utero divelli & velut eradicari molam contigerit, neque hanc divulſam natura expellere poſſit, mulierem eo ſitu locabit Chirurgus, quo collocandam eſſe diximus in infantis ab utero extractione. Tum diductis mulieris obſcœnis partibus, immiſſóque extractorio organo, cui à ſimilitudine, pedis griphij nomen impoſitum eſt, & cùm in uteri capacitatem pervenerit, reſerato ac dilatato, molam comprehendat. Neque aliter, ſi præſertim craſſior ſit, propter rotunditatem comprehendi poteſt: anſam enim quâ prehendatur non habet. Itaque cùm ſolâ id tentatur manu, lubricitate ſuâ elabitur, & per uteri capacitatem globi inſtar diffluit. Faciliùs verò griphij pedis unguibus comprehendetur, ſi alvus mulieris hinc inde comprimatur, & tandem in anguſtum locum, ubi diffugium non ſit, compellatur; ſic enim demum comprehenſa facilè extraheretur. Extractâ molâ, mulieri eadem, quæ & puerperę, adhibenda eſt cura. *Pareus Operum ſuorum lib. 23. cap. 35.*

† Huc refer, quæ de prohibendâ molæ generatione proponit *B. Sylvatic. Cent. 5. Conſ. pag.* 540.

MOLÆ FALSÆ. SANGUINEA.

Observatio I.

Mola ſanguinea.

VIdimus retentis duntaxat menſibus, ad quintum decimum uterum geſtâſſe mulierem: quæ medicatis locis concipere ſperaverat, uno & continuato profluvio exonerata eſt, unde molam ſangvineam vocant. *Alex. Benedict. lib. 25. cap. 34. de Morb. Curand.*

Philoſophus detentis (inquit) uxoris amici cujusdam menſibus, arbitrabar primùm ipſam concepiſſe. Poſtea aucto ampliùs tumore, hydropem ſuſpectum habui, quia totũ corpus ac pedes tumeſcere videbam. At ubi tandem id affectionis eſſe deprehendi, quod alij laterem, alij molam vocant, rutam & anethum in vino veteri fulvo odorato coxi, & abjectis herbis, vinum calidum bibendum dedi, & fermè aquæ loco exhibui: ſtatímque mulier, excretâ ſangvinis copiâ, ſalutem adepta eſt. *Aetius Tetrabib. 4. Serm. 5. cap.* 80.

PULMENTARIA.

Observatio I.

Pulmentaria Mola.

VIdi Molam ab humore phlegmatico, groſſo, ad ſimilitudinem pultis factæ per ſuperfluam milij decoctionem in aqua: quæ tantùm excrevit, ut poſt mortem patientis factâ anatomiâ, eſſet majoris quantitatis & ponderis, quàm reſiduum corporis ipſius. *Ioan. Arculanus Com. ad cap. de Mola, lib. 9. ad Almanſ.*

FLATULENTA.

Observatio I.

Empneumatoſis, ſeu Inflatio uteri, quam vulgò flatuoſam vel ventoſam molam vocant.

EGo tempore pueritię meæ, dum addiſcerem artes liberales Ulyſſipone, vidi quòd quædã Judæa credidit ſe prægnantẽ, cui fuerunt præparata omnia, quæ ſunt neceſſaria, & dum obſtetrices matricem tractarent, tanta ventoſitas ſine ullo alio liquore exivit à matrice, quòd fuit mirum; & hoc per totam civitatem Ulyſſipone, & per totum ſtudium fuit evulgatum. *Valeſcus de Taranta lib. 6. cap. 15. Philonij.*

Ab hujus generis molâ ſe deceptum fuiſſe in propriâ uxore fatetur *Ioan. Matthæus de Grado, in Comm. ſuis ad caput de mola.* Namque dum crederet uxorem in utero habere, poſt decimum quartum menſem omnia imprægnationis ſigna & ventris tumor delituere ex uſu pil. alephanginarum.

Sunt quæ gravidas ſe exiſtimantes, nono demum aut decimo menſe, nihil niſi ſonoros flatûs excernunt: ex quo, ſubſidente inde utero, bombum crepitúmque pepeniſſe per jocum dicuntur. *Pareus operum ſuorum lib. 25. cap. 34.*

Nobis obſervatum hujuſcemodi inflationem efficaci remedio curatam, prodeuntibus per pudendum muliebre flatibus, veluti per anum excerni ſolent. *Dodonæus cap. 49. Obſerv. Medicinal.*

Hoc anno 1575. viderunt multi Medici in urbe noſtra, non ſine magnâ omnium admiratione, Annam de Fortis, mulierem Hebræam ex caſtro Briſcello, quæ jam transacto 55. menſe, in utero habere videbatur, nam venter maximè intumuerat, ut jam noni menſis imprægnationis tumorem æquaret: dúmque venter à nobis comprimeretur, manus retrò pellebatur violentiâ quadam, atq; per univerſum abdomen motûs quidam palpationis conſpiciebantur, ac veluti ſaltus per intervalla involuntarius, ſatísque validus: ita ut ab imo ventre usque ad os ventriculi, motûs hi excitarentur; quod ipſi à laborioſo partu ſuperveniſſe ajebant: menſes tamen prodibant ſtatis temporibus. Nos, omnibus ritè conſideratis, in eam venimus ſententiam, quòd os uteri ex callo, vel carne ſupercreſcente poſt partûs labores penitus connixiſſet, eo pacto quo caruncula in virgæ meatu poſt abraſionem excreſcere ſolet: unde multi flatûs craſſi in utero collecti, exitum minimè invenientes, motûs illos effecerāt. Nec obſtabat, quòd menſes ſtatis temporibus fluerent, ex venis enim colli matricis prodire poſſe, alibi docuimus. *Marcell. Donat. Hiſt. Mirab. Med. lib. 4. cap. 25.*

A ſene quodam ruſtico audivi, uxorem ipſius, cùm toto biennio, vel circiter, uterum tanquam prægnans geſtâſſet: tandem miro quodam ſonitu, vel potiùs tonitru in ventre & pudendis facto, magnam flatuum copiam peperiſſe. *Thaddæus Dunus lib. Miſcellaneorum, cap. 8.*

Signa nonnunquam peritiores Medicos fallunt, utpote uterus quum intumeſcit incluſo flatu, aut alia excrementorum colluvies (molas dicunt) ſe colligit ac condit intra matricem, indicia afferre ſolent qualia edunt nixurientes, quod Joanni Matthæo noſtræ palæſtræ (ut ſunt nunc ſæcula) Anteſignano, in ſuâ conjuge accidit, & *Campanus de Accella* non invenuſto carmine luſit

Venter cùm tumuiſſet Accella
Septem menſibus & novem diebus,
Cœpiſſétque lien parum dolere;
Acciri jubet illico obſtetricem,
Quæri faſciolas, & apparari,
Sperato puerum editura partu,
Mox inter medias manûs miniſtræ
Laxo poplite, cruribus levatis
Lucinam ingeminans, quater pepedit.

Jaſon libell. de Parente & partu, cap. 2.

AQVEA: SIVE HYDROPS *uterinus.*

Observatio I.

Hydrops uteri, qui vulgò Mola aquea dicitur.

UXor ablutoris pannorum, pro curis filij Seyt, filij Abdalla, habebat ſigna hydropiſis, & impoſſibile erat, ſcire cauſas ejus eventus: quia mulier non videbatur, & præcepi quòd aliquo tempore uteretur diatrion pipereon, & aliquo diacucurmá: & quodam die abluebat pannos extrà clam viro ſuo, & cùm inclinaret ſe ſupra vas plenum aquâ ad abluendum, defecit pes ſuus, & cecidit, & emiſit per vulvam quantitatem viginti rotulorum aquæ croceæ. & alleviata eſt, & ultimo convaluit. Et poſt longum tempus incepit inflari, & ego quæſivi de omnibus circumſtantiis ejus, & inveni, quod morbus ejus erat in matrice, & ipſa opinabatur quòd eſſet prægnans, & non fuit. Et tu debes ponere intentionem tuam ad ſciendum, quòd in matrice accidunt morbi ſimiles hydropiſi. *Rhaſis in Continent. 15. cap. 4.*

Novi quandam Dominam Generoſam, quæ ſe prægnantem eſſe credidit. Et ita Medici viſitantes eam, exiſtimabant & judicabant quòd ipſa erat prægnans. Et dum venit pariendi tempus, & jam proviſum erat de bonâ obſtetrice, & compatribus, & commatribus, multa aqua prodiit à matrice ipſius, per vulvam defluens, & illicò venter penitus detumuit. Sic & ipſa, & Medici fuerunt illuſi. *Iacob. de part. Comm. ad lib. 3. Fen. 21. Tract. 3 cap. 25.*

Vulva cum matrice interdum taliter diſponitur, & ſic aperitur, quòd ab ea ſubitò provocatur & exit aqua quamplurima. Vidi quandam, quæ aquam tribus annis geſſerat in matrice ſuâ, quam ſubitò ejecit, & hinc alleviata, ſe ſanam eſſe credidit, ſed debilis effecta, poſt tres dies obiit. *Idem loco quo ſuprà.*

Aquæ in utero collectionem vidimus in viduâ quadam, quæ defuncto marito, cùm ſe gravidam relictam exiſtimaret, 9. menſibus adimpletis, ſupervenientibus partûs doloribus, nonniſi aquoſos humores enixa eſt, à quibus liberata, lacte ubera repleta haud aliter, quàm ſi fœtum peperiſſet. *Dodonæus lib. Obſervat. Medicinal. cap. 49.*

Vidimus nos uxorem cujuſdam ſericorum pannorum textoris, Felicitam appellatam, quæ cùm utero ſe gerere exiſtimaret, intumeſcente quotidie ventre, prægreſſo ſtatuto tempore partûs, malo corporis habitu, febriculáque lenta correpta extincta eſt. Cúmque ægritudinis tempore diſpar ſententia inter Medicos prolata eſſet, quòd nullus ipſorum animadverterat, diſſecto ventre uterum aquâ plenum reperere. *Marcell. Donat. hiſt. med. mirab. lib. 4. cap. 25.*

Vidi in Virgine jam adultâ, ventris inſignem tumorem, hydropi Aſciti ſimillimum, in quo aquæ copia auditu & tactu percipiebatur, ut quæ in eam partem, in quam ſe vertebat, cum ſonitu collaberetur. Res deinde oſtendit in utero ſine noxa hepatis acervatam fuiſſe. Color, habitus corporis, operationum omnium integritas, venæ laudabili ſanguine diſtentæ, ſatis probabant, jecur minimè affectum eſſe. *Eraſtus Part. 4. Diſput. adverſus Paracelſ.*

Sæpe accidere, ut ſigna morborum ita ambigua ſint, ut difficile ſit finitimos morbos ſecernere, ex hac hiſtoria cernitur. Cùm Eichſtadiana quædam fœmina, leproſa, tumorem in ventre haberet, qui prægnationem oſtendere videretur, ac accederet facies minimè decolorata, ac motus interior ventris talis, qualis in vera imprægnatione adeſſe ſolet, Embryone in utero ſeſe primò movente, judicatum fuit gravidam eſſe hanc. Itaque à remediis abſtinuimus. Tandem verò, cùm tempus partûs præteriret, neque venter detumeſceret, adhibita quidem ſunt remedia, ſed fructu exiguo. Itaque tandem, aliis ſymptomatibus accedentibus, ea fœmina diem ſuum obiit. Quam concedente magiſtratu à Chirurgis ſecari juſſi. Animadverti verò hepar, & vicina membra integra. Sed uterus aqua plenus vehementer intumuit: quo diſſecto, aqua citrina & putrida copioſè effluxit, multorum admiratione, qui de Uteri hydrope nihil ſe audiviſſe dicerent. *V. CL. Iacobus OEtheus lib. Obſerv. propr.*

Signa aquæ intercutis in uteris ponuntur *primo de morbis mulierum*: venter ſæpius intumeſcit, & mammæ molles ſunt, & lac malum. Et putat ſe in ventre habere, & os uteri ad tactum gracile & humidum. Et rigor ac febris corripit, & menſes parvi, pauci & ante tempus deficiunt, & in proceſſu temporis dolor angetur ad imum ventrem, lumbos, & ilia. Ita dignovi ſolus, iter

ter duodecim Medicos, uxorem Comitis Annibalis Vicecomitis, laborare uteri hydrope, cùm ipſa, tum pleriquc ex Medicis crederent eſſe prægnantem. *Cardanus part. 3 n. 113. de cauſ. ſign. ac loc morb.*

† Confer quoque *Hildan. Cent. 2. obſ. 53. p. 220. B. Sylvatic. cent. 4. conſ. 32. Horſt. l. 2. Epiſt. ſect. 7. fol. 479. Tulp. l. obſ. 3. cap. 32. Sinibald. Geneanthr. pag. 522. Piſo obſ. 125.*

Observatio II.

Ex hydrope uterino per lunares purgationes, magna vis aquæ expurgata ſubinde.

MUlier quædam hydrope uteri correpta, quoties apparebat menſtrua purgatio, omnem aquarum colluviem ex utero per cervicem profundebat, pelvéſque ſex aut octo implebat aquâ citrinâ ferventiſſimâ, dum venter totus ſubſideret. Mox dein menſes inſequebantur ex naturæ præſcripto. Collectâ proximo menſe par colluvies, ſtato dein tempore profluebat. Hæc tandem perſanata uterum geſtavit, peperítq; bene vitalem fœtum. *Fernel. lib. 6. c. 15. Patholog.*

Observatio III.

Diſſecto mulieris cujuſdam utero, aqua menſuræ Auguſtanæ ſupra ſexaginta inventa: & glandula dextri teſtis toroſa facta.

AUguſtæ in muliere textrice, in cujus utero ſeroſæ aquæ ſupra ſexaginta Auguſtanas menſuras, quæ ſingulæ tres pendent libras, poſt mortem, unà cum multis Medicis reperi, nullibi interim circum inteſtina præſente aquâ, aut laxo in manibus aut pedibus tumore, aut etiam viſcerum aut alterius cujuſdam organi ſeſe alioquin offerente vitio: præterquàm quòd magnus ille uterus, cujus fundi os miris modis occalluerat, totâ anteriori ſuá ſede peritonæo erat connatus; & dextri teſtis glandulæ miris modis non ſecùs excreverant, quàm ſi novem decémve anſerum, aut ſtruthiocamelorum potiùs ova uni ineſſent membranæ, ſingula humore ovorum albo non abſimili, aut paulò craſſiore oppleta. *Veſalius lib. 5. c. 9. De corp. hum. fabr.*

Observatio IV.

Hiſtoria diſſectionis, ejuſdem mulieris, ex uteri hydrope mortua, integra & abſoluta.

HElena Lobin, mulier annorum quinquaginta, Anno M.D.L. temperamento, quantum nobis ex certis ſignis & indiciis judicare licuit, calido & ſicco mediocriter, ſanitatis tempore nec concepit unquam, nec utero geſtavit. Fluxu tamen menſium conſvetis ſuis temporibus non deſtituebatur; ſingulis etenim menſibus profluebant uſque ad annum ætatis quadrageſimum nonum; nec niſi uno anno, priùſquàm moreretur, huic deficiebant. Incurrit primùm tumorem ventris hydropi Aſciti, vel Tympaniti, vel ex utríſque compoſito ſimilem, ex quo per medicamenta diuretica, & alia remedia, inter initia ſublevata erat. ut prorſus ſubſideret tumor. Deinde rurſus in hydropem uteri incidit, quemadmodum id ex ſectione liquidò apparuit. Cùm etenim incideretur, reliqua membra intra peritonæum contenta erant illæſa, uterus ſolus in tantam molem excreviſſe, & dilatatus eſſe videbatur, ut omnem illam aquam, quæ in aliis hydericis inter inteſtina & peritonæum continetur, cavitate ſuâ includeret, & quod magis erat admirandum, uterúsq; qui aliàs liber eſſe ſolet circa fundum, ut tempore conceptionis extendi, & in omnes dimenſiones ampliari poſſet, ita peritonæo coaluit, ut divelli non poſſet, niſi magnâ difficultate, ſegregatæ tamen ſunt invicem, & tota illa moles ſeu capacitas uteri, à reliquis membranis & peritonæo ſeparata, è corpore hoc exempta eſt. Cujus toto ambitu, & membranâ exteriore, magis tamen in ſiniſtrâ parte, veſiculæ erant majores quædam, aliæ minores, humore viſcido pituitoſo & albicante plenæ, qui vitrum liquefactum præ ſe ferebat. In membranâ utero deſerviente non procul ab uteri collo erat glandoſa quædam ſubſtantia inſignis duritiei, velut lapis, & magnitudinis ovi anſerini, hanc primò intuitu uterum arbitrabamur. Poſtea ſingula diligentiùs contemplantibus, adnatum aliquid nobis videbatur. Reliqua membra interna ſatis bene ſe habebant, nullum inteſtinum erat læſum, ventriculus bonus, hepar parum vitiatum erat, ſplen durus, & quaſi arenulis refertus, ſubniger. Teſtis ſiniſter extenuatus erat ſuprá modum, & quaſi maraſmo conſumptus, dexter ſolito major. Veſica erat amplitudinis, qualis in cæteris corporibus eſſe ſolet. Uterus tamen adeò in immenſum excreverat, ut totum abdomen æquaret, & univerſo peritonæo ſubſtratus eſſe videretur. Pulmones erant integri, in dextra parte aliquantulum vitiati: in eâdem thoracis cavitate aqua erat copioſa; quæ potuit cauſa eſſe ſuffocationis; nam licèt quatuor annis integris hanc corporis molem ſuſtineret, & interea corporis functiones mediocriter obiret, brevi tamen ſpatio temporis exceſſit è vivis, & per ſuffocationem aquoſæ materiæ non paulatinam reſolutionem virium. mortuam puto. Hæc poſtquam incideretur, effluxerunt aquæ circiter libræ ſeptuaginta aut plures, aqua primò effluens pallida erat ſeu citrina, tenuis, poſtea ſenſim craſſeſcere cœpit, ad extremum veluti amurca profluxit materia craſſa, terreſtris, ſubnigra, fœtida. Iſta aqua omnis in uteri cavitate continebatur, non in aliis membris, ſed in ſinu ipſius tantùm, neque etiam reliquorum membrorum vitio ortum putamus hunc affectum, veluti ratione jecoris aut lienis malè affecti, ſed in ipſo utero originem traxiſſe arbitramur. Unde hydrops uteri dicitur, qui omnibus Medicis Claſſicis notus quoque fuit, ut Hippocrat. Galen. & recentioribus quoque, veluti Aëtio, cujus indicia & curationem enumerat *lib. 16. cap. 81.* Sed quanam potiſſimum de cauſâ tanta moles aquæ in utero fuerit collecta, judicatu difficile eſt valde. An quia intemperie quadam uterus laboraverit? an frigidâ nimiùm, ut alimentum ſibi delegatum non conficeret, ſed illud crudum & aquoſum relinqueret? vel ſupra modum humidâ, ratione cujus tanta humiditas colligi potuerit, & indies magis ac magis augeri. Intemperiem uteri vel frigidam, vel humidam ſupra modum fuiſſe, id vel inprimis arguit, quòd neque concepit unquam, nec peperit. Nam, ſi Hippoc. credimus, mulieres quæ frigidos & denſos habent uteros, non concipiunt: quæ etiam præhumidos habent, haud concipiunt: extingvitur enim in ijs genitura. Nec non quæ ſiccos admodum, & immodicè calidos habent, inopiâ enim alimenti genitale ſemen corrumpitur: Quæ verò in utriſque oppoſitionibus mediocriter temperatum habent uterum, hæ fœcundæ ſunt. Frigidam in hac fœminâ intemperiem non tam putaverim, quàm humidam fuiſſe; neque enim menſtruæ purgationes profluxiſſent, vel non copioſè: vel enim nullo modo, vel omnino pauca fiunt hiſce mulieribus purgationes. Calidam verò & ſiccam uteri intemperiem in cauſa hujus morbi non fuiſſe, arguit tantæ materiæ humidæ collectio, & totius corporis temperies, ad ſiccum magis vergens. Reliquum igitur eſt, uteri intemperiem humidam ſolam in cauſa hujus morbi eſſe potuiſſe, vel à primordio nativitatis congenitam, vel aliunde acquiſitam. Niſi fortè per vaſa ad uterum derivata, venas nimirum & arterias, humor ille ſeroſus fuerit in uteri cavitatem tranſmiſſus, atque indies magis exauctus, donec ad tantam pervenerit molem. Prior tamen ratio probabilior videtur, quæ ad uteri humiditatem,

vel connatam , vel ſupervenientem ſpectare videtur. Sed qualiſcumque tandem cauſa fuerit; quod ad curationem ipſam attinet, non videretur mihi magis conveniens in hoc affectu remedium , quàm punctiones ἢ περικεντήσεις ὀνομαζόμεναι, μᾶλλον χρωστεῖν ἐν ἔθει τοῖς ἰατροῖς ἐστιν. per quas ſectiones vel puncturas aqua tutò emittatur; cavendo tamen, ne aqua omnis in univerſum effluat. Quicumq; enim, Hippocratis teſtimonio, Empij, ſuppurativè, aut hydropici, uruntur vel ſecantur, ſi pus vel aqua conſertim effluxerit, omnino moriuntur. Hæc ego *Adolph Occo R. P. Auguſtanæ Medicus* obſervavi, qui etiam diſſectioni interfui, à Veſalio Med Imp. Caroli V. adminiſtratæ.

Observatio V.

Hiſtoria hydropis uterini cum Mola vera.

FOEmina quædam ante quatuor annos, à partu fœtûs vivi retinuit ventris tumorem ita magnum , ut putaretur alium adhuc fœtum utero continere: qui tumor, cùm & Lochia malè prodirent , quotidie ita increvit, ut venter in magnam diſtenderetur molem. Ipſa nihilominus vixit ſine magnis querelis , & exacto uno vel altero anno, rurſus concepit ac peperit. Ab ultimo partu , biennio ante mortem , venter paulatim in tantam amplitudinem excrevit, ut tres ulnas Bavaricas in ambitu excederet. Variæ de morbo hoc Medicorum fuerunt opiniones. Mortuâ tandem hac miſella, quò conſtaret de affectu certiùs , præſentibus Clariſſimis viris D. D. Joh. Heinrico Müntzingero, Hieronymo Fabro , & Adamo Fabro, ſectio ventris à Chirurgo inſtituta, fuit explorata: ubi ſtatim ſub muſculis abdominis occurrit uterus , in tantam molem extenſus, ut totum inferiorem ventrem ſolus occuparet, & omnia expleret abdominis ſpatia, inteſtinis ad muſculos abdominis , verſus ſiniſtram corporis regionem protruſis, ibique adnatis vel agglutinatis, omentum enim, ut & reliquæ peritonæi membranæ computruerant, & reliqua omnia viſcera, renes, hepar, ſplen, ventriculus , & inteſtina ipſa planè emacerata, gracilia, & in anguſtum redacta locum apparuerunt.

Diſſecto utero deinceps integro ſecundùm ſuam ſubſtantiam, neque ullâ affecto putredine, ſatiſq; craſſo pro tantâ diſtentione , incredibilis aquæ copia effluxit purpureæ, & quaſi cruentatæ, ultra cadum ſeu urnam Monacenſem æſtimatæ. Cavitas enim uteri tantæ capacitatis fuit judicata, ut puer 10. annorum facilè in eâ potuerit delitеſcere. Quominùs verò ab utero exitum habere talis aqua potuerit , arctè ibi concluſa, in cauſa fuit mirabilis quidam tumor in interna parte orificij uteri , quâ ſe in cervicem recludit, in orbem adnatus, glanduloſus , & rotundus; ſed per zonas diſtinctus, ſimilis planè fructui qui malum aureum ſeu Tumatla Indorum appellatur , qui occluſit ita arctè os uteri, ne quà pateret aquæ effluxus Apertus novaculâ ille tumor, evomuit materiam albam, tenacem, & glutinis inſtar concretam, ex ſperuiate fortè eo loci attracto, coagulatóque genitus.

Hydrops igitur hic fuit uterinus , à mola aquoſa uteri paulatim factus: arbitror enim à principio , cùm à partu diſtento eſſet utero , molam fuiſſe inibi aquoſam propriâ membranâ concluſam, quæ cauſa fuit, cur rurſus concipere & uterum geſtare potuerit , reliquâ uteri ſubſtantiâ illæſâ , & ab aquæ conſortio immuni exiſtente: progreſſu verò temporis eroſa & putrefacta videtur, rupta propriâ molę membranâ, ac nimis refrigeratâ reliquâ uteri ſubſtantiâ degeneravit affectus in verum uteri hydropem . Ex quo etiam tamdiu, & ferè citra inſignem virium jacturam , aut querelas vivere potuit; quòd putrida hæc aquæ colluvies loco denſo, qualis eſt uterus, & membro conſervationi individui non ita neceſſario, coërcita fuerit ; unde paucâ evaporatio cordi , & reliquis viſceribus moleſta potuit eſſe. *Hiſtoriam hanc hydropis uterini fœminæ mortuæ 10. Febr. Anno 86. communicavit nobis Hier. Faber Sereniſſ. Bavariæ Ducis Med. Clariſſ.*

Observatio VI.

Mole flatuoſa & aquea complicata animadverſa.

VIdimus mulierem Molam geſtare ventoſam ac aquoſam ad quintum decimum menſem, cùm omnia ex ratione conceptûs veri veniſſent, præterquàm quòd in ventre punctiones crebras ſubmordentes patiebatur Nobilis Matrona Franciſca Clara, ſoluto demum exiguo aquæ, cætera per ſe ſubſidere. *Alexand. Benedictus, lib. 25 c. 32. de Curand Morb.*

Flatum plurimum ab utero excuſſum vidi. multo humore deinde ſecuto , in quem uſum galbanum liquatum in oleo laurino , & ſuſino , cum cumini pulvere, aut illitum aut infuſum valuit , & medicamentum dianiſum , aut diacuminum , aut pliris archonticum cum vino ſumptum. *Chriſt. à Vega Art. med. lib. 3. ſect. 10. cap. 12.*

Hoc ante duos annos accidit nobili & honeſtiſſimæ mulieri concivi noſtræ, in quâ, bene alioqui habente, ſed jâ 20. annos ſterili, ejuſmodi collectiu ſeri, ventre ſenſim plurimùm intumeſcente , totos novem menſes fovit inopinati conceptûs falſam opinionem : ob cumulatam (videlicet) in locis muliebribus aquam. Enixa enim tandem eſt nihil , præter ſerum copioſum, cum multo flatu. *Ioubertus c 13. De Vrinis.*

Quæ ventoſæ & aquoſæ molæ cognominantur, à Græcis & veteribus Medicis pro molis non agnoſcuntur. Flatuum in utero collectionem , ἐμπνευμάτωσιν τῆς μήτρας , inflationem uteri: & poſteriores ventoſitatem matricis nominant. De aquoſi humoris in utero collectione meminit *Hipp. in lib. de natura muliebri.* tum & Aetius, qui uteri hydropem appellat. Hippocrates aquæ in uteris collectionem gravidis ſupervenire affirmare videtur ; Aetius verò tum humoris copiam in uterũ confluere, quando menſes ſuppreſſi , & imprægnatio impedita. Utrumq; nobis obſervare contigit: meminit enim nonnullis unà cum fœtu copioſum aquoſum humorẽ ex utero proceſſiſſe, fœtu debili non vitali: Sed vidua altera, quæ exiſtimabat gravidam ſe relictam , ſolùm aquoſum in utero geſtavit humorem. *Dodonæus in Scholijs ad c 49. Obſerv. ſuarum medicinal.*

Observatio VII.

Vteri hydropis ſpecies rara, veteribus (excepto Aetio) incognita: quâ in utero veſicæ fellis ſimilia corpuſcula, aquâ referta, comperta ſunt.

QUum menſes longo tempore fuerint ſuppreſſi , & imprægnatio impedita, ſæpe humoris copia in uterum confluit, & aliquando corpuſcula quædam veſicæ fellis ſimilia in ipſo generantur , in quibus humor colligitur. Sequitur affectionem hanc tumor circa imum ventrem amplus laxus , flatuoſus , & murmura velut in inteſtinis, in ambulando gravitas , & ſpirandi difficultas, alvi recrementa graveolentia ſunt, & menſes ac conceptûs impediuntur , & quæ prodeunt nullo ordine ſervato deferuntur. Ubi verò violenter excernuntur , ruptis aliquando parvis illis corpuſculis, quæ veſicis ſimilia diximus , viſcoſa quædam ac aquoſa erumpunt. In quibus itaque humorem in utero collectum ex propriis ſignis cognoveris, decubitu quieto, mox vomitu, ac validis elotionibus utendum eſt . Proinde corticis radicis tithymali myrtei ſicci, drach. ij per ſe, vel cum radicis panaceæ obolo propinabis. Et in uterum infundes , quæ mucoſos humores attrahunt, qualia ſunt, grani Cnidij grana decem , cum oleo irino, & modico melle. Aut veratri nigri drachm. duas, cum irino, aut cyprino , aut narciſſino oleo, cum modico

dico

dico melle per uteri ſuſorium clyſterem infundito. Verùm ante has elotiones, cardamomum cum ſale, aceto mulſo, thymo, pulegio, calamintha, aut ſimili quopiam bibendum dabimus: deinde humorum copiâ per alvum excreta, prædictæ elotiones infundantur. Aut peſſi ejuſdem facultatis ſubdantur. Et poſtea ſinus pudendi aquâ marinâ proluatur, primùm ſolâ, deinde addito aceto, & aliquo ex prædictis in ipſa cocto. Elotione peractâ, ac locis probè deterſis, pudendo ac femoribus oleum cyprinum illinatur. *Aetius Tetrabib. 4. Serm. 4. c 79.*

Ad aquæ receptacula, eas videlicet veſicas, quæ in utero generantur, ſomentis utemur ex aromatis, quæ menſes eliciunt, & peſſis ſangvinem trahentibus. Mitiſſimum verò omniū ad ejuſmodi pelliculas, & aquâ refertas veſiculas, eſt mercurialis maſculæ, imò verò fœminę, ſi quis ſuſpicioni locus eſt, ſemen, cum modicâ myrrhâ, ſale ac melle, exceptum lanâ, & pluribus diebus ſubditum. *Cordæus Comm. 5. lib. 1. Hipp. de morb. mulıebr.*

Observatio VIII.

Eadem uterini hydropis ſpecies à noſtra ætatis Medicis exactiùs obſervata, & accuratiùs, etſi nonnihil evariant, deſcripta: cum membranaceis glebis, bullis, veſicis, aquâ aut ſanie refertis.

EX humorum defluxu, & ſeminis in uterum delapſu, veſicæ intra uterum generātur, quæ viſcido humore, aut aquâ implentur: atq; exiſtimant fœminæ eſſe conceptum, nam venter intumeſcit, & menſes retinentur. Accedit dolor mammarū, vigiliæ, & inſomnia terribilia, quandoq; etiam febricula, corporis gravitas, & ſpirandi difficultas. Omnia ſanè hæc ſymptomata patiebatur Leonora Sanctaren, quam viginti ſex integris menſibus laboràſſe. atq; conſtantiſſimè contendebat ſe in utero goſtare fœtum vivum, quem moveri dicebat. At verò remediis adhibitis, ſexto mēſe excrevit ab utero varia & admiratione digna, quæ in pelvi magnâ ſuſcepit Obſtetrix, ſupra ſeptuaginta veſicas membranoſas ac membranis hærentes, aquâ pallidâ plenas, caſtaneæ quantitatis: ſeptem verò fruſta membranis involuta coloris carnis lienis: quorum quædam medietatem lienis humani æquabant, quædam paulò minora. Aqua verò multa erupit, & tota moles libras Romanas duodecim appendebat. *Chriſt. a Vega, lib. 3. ſect. 10. cap. 13. Art. Med.*

Loyſona, Roveroini civis Arelatenſis filia, viro nupta, florenti ætate, & optimo corporis habitu prædita, cùm uterum geſtare ſe exiſtimaret, ſuppreſſis menſibus, nauſeâ, vomitu, anorexiâ, & cæteris accidentibus, quæ prægnantibus evenire ſolent, affecta, poſt ſex aut octo geſtationis menſes magnis obortis doloribus, ingentem peperit membranaceum globum, totū aquoſis bullis, inſtar ovorum piſcium refertū. Erant autem bullæ rotundæ, tumidæ, pellucidæ, dilutâ ſanie plenæ, fœtidæ, atq; per omnem membranam, quâ integebantur, diſſeminatę, tantâ quidem copiâ atque numero, ut comprehendi poſſe nullo pacto viderentur. Diſſectis ſtylo bullis, aquoſa & diluta ſanies fœtens emanabat, ad citrinum colorem inclinans. Membrana quidē tenuis, ſed robuſta tamen ac firma erat, tota in ſe conglobata, & innumeris bullis referta atque protuberans. Mulier verò gravibus cum ſymptomatis fruſtum id membranoſum ejecit, nempe vomitu, nauſeâ, crebris animi defectionibus, febre, delirio, convulſiviſque quibuſdam motibus, & uteri ſtrangulatu. Tandem verò congruis remediis adhibitis, plenè Dei beneficio, convaluit.

Idémque rurſus à me viſum in filia Conſtantiæ obſtetricis, uxore Georgij pannorū tonſoris, quæ & ipſa parem membranam bullis innumeris confertiſſimam, poſt ſex geſtationis menſes (& ipſa quoq; decepta) ejecit: magnis etiam ac gravibus ſymptomatis conflictata, ſed & eadem quoque à me nutu Dei curata. Univerſa mulierum Arelatenſium turba, & virorum quoque ad tale ſpectaculum viſendum catervatim confluebant, ut rem eventu raram, & planè admirabilem ſpectarent. *Valleriola lib 1 Obſerv. 10.*

Compertum eſt gravidationem aliquando degeneràſſe in membranaceam ſubſtantiam, globoſámq; totam aquoſis bullis, rotundis, tumidis, pellucidis, & innumeris plenam; aliquando cum ſanie fœtidâ & dilutâ quam ſanè figuram jam comperimus in uxore bibliopôlæ cujuſdam: & ſe vidiſſe teſtantur ex neotericis plures. *Mercatus de mulier. affect. lib. 3. cap 8.*

Uxor barbitonſoris cujuſdam noſtrâtis, ſtatim poſt congreſſum viri, conceperat, ſed tribus aut quatuor pòſt menſibus puerperia paſſa eſt. Nam unà cum purgationibus, quas copioſas inſtar puerperæ habuit, parturiit membranulam interiori tunicæ ventriculi haud abſimilem, humore aqueo refertam: per octiduum poſt partum ſemper decubuit. Ab eo tempore, quo conceperat, menſes illi ſiſtebantur: neque tamen venter accreſcebat: crus dextrum intumeſcebat. Mulam eſſe quis dixiſſet. Hoc illi quinquies accidit. *Geſneri Obſervatio per D. Caſparum Wolphium communicata.*

Comitis Monfortij uxor, cùm multis annis non cōciperet, conſilio meo uſa, poſt varia remedia tētata, cùm peſſaria ſupponeret, membranoſum corpus craſſum, amplum, fiſtuloſum, multis appendicibus donatum, per uterum ejecit, ab eóq; tempore mox concepit, peperítque. *Cl. Felix Platerus de Obſerv. proprijs.*

Scultheri Badenſis conjunx, ſterilis mulier, peſſariis quoque, me jubente, immiſſis, ſimile corpus membraneum, ſed in medio orbiculare, & in ambitu in radios craſſiores aliquot, ſtellæ alicujus inſtar, diviſum, quorum ſinguli in multos ramos diſſeminabantur, Stellam arboreſcentem maritimam, qualem Rondeletius depingit, egóque ſæpe Monſpeſſuli vidi, adamuſſim referens, ex utero ſine omni dolore uno impetu dejecit. *Idem D. Platerus.*

† Hydropem in cornubus uteri notavit eleganter *Tulpius* l. 4 c. 44. p. 369. utero interim planè vacuo, à ſuppreſſis menſibus ortam; qualem, non abſimilem huic, nuper Francofurti paſſa eſt vidua *Bergenrodia.*

Observatio IX.

In ſubſtantia uteri mulieris cujuſdam per ſectionem deprehenſa monſtroſa plurima: velut humorum colluvies, carnoſa excreſcentia, membranarum, tendinum, oſſiculorum gummatum, lupiarúmque concretiones, quorum pondus librarum quadraginta.

MUlierem ante aliquot annos, unà cum aliis Medicis & vidi, & ægrotam tractavi, quæ poſt mortem in præſentiâ teſtium fide dignorum aperta fuit: in cujus uteri carnosâ ſubſtantiâ (non in cavitate, neque ſuperficie gibboſitatéve externâ) collectionem adeò admirabilem, tam humorum, quàm carnoſarum excreſcentiarum, membranarum, tendinum, oſſiculorum, item inſtar gummatum, lupias, aliáque corpora diverſæ ſubſtantiæ, coloris, odoris, aliarúmque qualitatum habebat, ut pondus omnium eſſet librarum mercatoriarum quadraginta. Et tamen ab annis tribus, & longiore etiam tempore, quo temporis ſpatio materia eò loci erat contenta, nullum dolorem, qui alicujus eſſet momenti, perſenſerat: ac licèt tantæ ſordes, tantáque moles in utero continerentur, tamen toto illo tempore, tam naturales & vitales, quàm animales functiones perfectas & integras habuit.

Franciſc. Rouſſet. de Part. Cæſar. ſect. 5. cap. 4.

Observatio X.

Mulier poſt abortum, & legitimum fœtum per intervalla editos, tertiò aliquid roſtro & criſta galli ſimile enixa eſt.

SUperioribus diebus mulier ad ſcalas S. Cyriaci habitans uterum ferebat, & quinto menſe puellam abortivit: poſt ſecundas non dejecit, non dolebat, non febricitabat, nec anxia erat, ſed venter ut primò tumebat, unde alterum fœtum intus latitare dixi, utcunque tamen aſſiſtentes mulieres de evocandis ſecundis maximè ſollicitabantur. Ei trochiſcos ex myrrha cum croco in vino propinando, ac noñulla ex ſabina, rubea tinctorum, pulegio, origano, calamentho, & ſimilibus confecta medicamenta: ſequenti tamen nocte alteram peperit puellam: poſt quam & ſecundæ prodiere, ſed tunc ægriùs tulit. Tandem ſequenti die fruſtum quoddam carnis, galli eriſtæ cum roſtro gallinaceo ſimilitudinem babens, ejecit, & immunis evaſit, *Luſitanus Curat. 27. Centur. 1.*

Observatio XI.

Poſt felicem fœtûs partum, quadam unà cum ſecundina os quadratum excluſit.

SUperioribus annis in ditione Fürſtembergenſi, mulier quædam vitalem abſolutúmq; fœtũ maſculum enixa eſt. Et unà in ſecundina os quadratũ, utrinque eminens & ruberolum, palmaris longitudinis & latitudinis, unciali ferè craſſitie, excluſum fuit, quod cum oſſibus ſceleti nullis comparari potuit; aliis magicâ arte fortè id accidiſſe credentibus. Nihil tamen damni, vel vitij ea res vel matri, vel proli attulit. *Ex Comitiſſa de Solms, CL. V. Iacobus Moccius amicus.*

MOLÆ,

EXTRA MATRICEM.

Observatio I.

Mola extra matricem gemina: quarum una inſtar fruſti carnis utero adnata; altera humani capitis magnitudine ad vaſa ſeminaria ſiniſtri lateris deprehenſa.

DD. Marquardus recitabat caſum de quadam cive Viennenſi, uxore N. N. quæ habuit molam extra matricem: erat illa albiſſima & mundiſſima circa vaſa ſeminaria: vivebátque cum viro annos XVI. quam Medicus, (ut mulier petebat ante mortem) diſſecuit, quò aliis mulieribus ſimili morbo laborantibus rectiùs conſuleretur. Invenit autem duas molas extra matricem: unam in quantitate fruſti carnis ſupra matricem, & ipſi fortiſſimè adhærentem: alteram in latere ſiniſtro, circa vaſa ſeminaria, in quantitate capitis. Nupſit bona puella ſeni, & quum venerea eſſet, caſtè & honeſtè vixit, quum interim vir ſenex debitum præſtare nõ poſſet. Caveant igitur puellæ venereæ à ſenibus, & nubant ſimilibus. *Ioannes Marquardus Practica Theorica & Empyrica cap. 5. de Mola.*

Observatio II.

Utriculus ſubſtantiâ ſebaceâ, craſſitie cultri, aquam colore & conſiſtentiâ lixivio perſimilem continens, inter colon, ex uteri fundo externo mulieris cuidam pronatus, eidem per ſexennium ventris tumorem gravidæ inſtar excitavit, a quo tandem ſuffocata perijt.

FOEmina Pragæ erat, Anno 1581. nupta virgo ante ſexennium miniſtro aulico, benè æſtimato, quæ integrum ſexennium ventrem tumidum geſſit inſtar prægnantis, abſque aliâ moleſtiâ, & impedimento, in ſuis functionibus animalibus & naturalibus, eundo, & laborando, dormiendo, & edendo: non menſtruabat unquam, licèt commodè marito convixerit. Corpore bene habituata, & muſculoſa, ſanguinea, facie rubicundâ, hilari plerunque animo, ſtaturâ humiliori, ætate minor XXX. annorum. Ventris moles aliàs non premebat niſi ſcalas, vel colles altiores conſcendendo. Perinde illi erat cerviſiam ſeu vinum bibere, à neutro magis offendebatur. Conſuluerat ſæpe Medicos præclaros quoſque, ſumptis medicinis ipſorum ſuaſu, quæ etiam eduxerunt cum modo, ventre nihilominus, imò magis etiam intumeſcente. Sic æſtatem illam Pragæ peregit. Autumno Viennam redijt cum marito, ubi paucis ſaltem hebdomadibus ſupervixit, atque obijt præſocata brevi temporis ſpatio, mole incluſâ itineris concuſſione diſtentâ plus ſatis, & premente diaphragma, uti reor. Poſtero die ſecta fuit, marito ex viventis deſiderio jubente, adſiſtentibus cognatis & cohabitantibus. Aperto ventre à ſummo ad imum uſque, aqua nulla profluxit, nec flatus animadverſus: ſed inteſtina à colo infrà tecta & preſſa erant, utriculo quodam præternaturali ventris capacitatem explente. Is exortum ab uteri fundo extimo ſumpſerat, peritonæo firmiter adhærens, ut digitis avellendus fuerit: conſtabat tunicâ veluti lardeâ, aut ſebaceâ, cultri craſſitie: apertus effudit aquam lixivii colore & conſiſtentiâ copioſam, nec quicquam aliud. Principium duxit à baſi uteri, ac ſurſum tendit, peritonæo contiguus & adnatus ſuperficie exteriore, interiore inteſtinis incubuit, nulli cohærens. Uterus ipſe exiguus erat & arctus, quaſi puellæ 10. aut 12. annorum, quo nec ſperma, nec menſtruum unquam conceptum fuerit. Orificium proprium arctiſſimum & durum. Cervix rectè habuit. Hepar cum reliquis viſceribus & inteſtinis optimè conformata erant, formâ & colore debito. Sic & reliqua externa membra decenter conſtructa fuerunt, abſque ullâ labe. Hic hydrops Aſcites quidem eſt, ſed utero potiùs quàm ventri attribuendus, eò quòd utriculus, ſeu ſaccus ille aquam continens, ab utero pronatus erat: diverſus ab illo, quo aquam in ipſo utero collectam ſcribit Auguſtanus ille. *V. CL. Iohan. Aicholtzius de Obſerv. propr.*

Observatio III.

Mulierculâ multis annis turgido ventre, cum tabe, abſumptâ, & inciſâ, inventa in abdomine aqua amphora, cum tumore inſigni propriâ tunicâ concluſo, & varijs appendicibus, partim pinguedine, partim glutino albo, & materiâ cruentâ fœtidâ, refertis.

COnjunx Pellionis, per multos annos, extremè turgidum geſtans ventrem, cum conſumptione totius corporis, fato cedens, fuit ſecta: In abdomine ultra amphoram menſuræ noſtrâtis aquam continens; quâ exemptâ, inventus eſt tumor inſignis & latus, cute validâ circumdatus, & eminentiis plurimis præditus. Hæ ſectæ & apertæ, pinguedinis ſubſtantiam ementiebantur: dextra pars referta erat humore inſtar glutinis albi; ſiniſtra verò cruore lento, ſubnigro, fœtido. Hepar viſum exiguum, benè quoad colorem, diſpoſitum alioqui, ſicuti & Pulmones, Cor, & Lien. Verùm ſanguinis laudabilis ne gutta quidem conſpecta. *De Georgij Palma doctiſſ. V. Obſervat. per V. CL. Ioachimum Camerarium ad me miſſit.*

MOLÆ

MOLÆ VITALES.

Observatio I.

Mola ut plurimùm vitales, quas Cœlius Aurelianus, & Marcellus, Pecus: Barbari feram Bellnam, Aquilam, Accipitrem, Bubonem: Recentiores, Muſculos, Talpas, Ranas Bufones, Echinos lepuſculos, feles, aſtachos, tenchas, polypos, erucas, ſangviſugas, lacertas, & ſerpentes nominarunt: Quas mulieres vel cum fœtu, vel ſine fœtu peperère. Harum nonnullæ levi ſaltem contractionis & explicationis ſenſu prædita: aliqua vere ſerpere, repere, diſcurrere, & volare quoque animadverſa ſunt.

INtelligendum quòd vermes, reptilia, arpia, & frater Lombardorum poſſunt generari in matrice, quia in inteſtinis generantur ex ſuperfluitate multùm immunda, rariſſimè autem in matrice. Sed aliquod enorme, quod poteſt appellari mola, ſeu arpia, bene poteſt generari ex ſemine mulieris corrupto, & ex carentiâ ſpermatis viri, & ex calore innaturali, naturali tamen corpori generato: & frequentiùs, ut dicitur, generatur in mulieribus Lombardiæ, aut quia magis laborant, quia magis ſunt ſubjectæ, aut propter corruptionem nutrimenti, ſicut in Apulia, qua dicitur communiter, quòd Italicæ peſſimè vivunt, ſicut ex fructibus & herbis, ſed bene induuntur, &c. *Gordonius Part. 8. cap. 18. Lily.*

Notandum, quòd ea, quæ valent ad menſtrua provocanda, educunt & ſecundinam, & fœtum mortuum, & bufonem, fratrem Salernitorum. Notandum eſſet, quòd mulieres Salernitanæ in principio conceptionis, & maximè quando debet fœtus vivificari, prædictum animal nituntur occidere. bibentes ſuccum apij & porrorum, *Platearius de Ægritudin. Matricis cap. 1.*

Propter virilis ſeminis debilitatem, aut menſtrui rebellitatem, ſeu utriuſque impotentiam, in humanâ ſpecie monſtroſa generantur ſæpe Facit enim natura de poſſibilibus ſemper quod melius eſt. Nonne etiam vi conſtellationis ac diſpoſitionis materiæ cum fœtu, ſimul fruſtum carnis, ſeu aliud quoddam in Apulia generari ab incolis narratum mihi fuit, ut bufo, vel conſimile aliud? Nam tunc virile ſemen in puriorem menſtrui partem agens, in eâ formam humanam inducit, & ſui in ſuperfluum materiæ corruptæ actionem continuans, perfectiori quâ poteſt formâ eam informat. Et hoc modo ex materia illâ ad recipiendam humanam formam indiſpoſitâ, cum fœtu bufo, aut conſimile venenoſum quoddam animal generatur: cujus venenoſitate fœtus ipſe in matrice inficitur ſæpe, ac moritur. Frequentiùs tamen cum fœtu ipſo naſcitur ſimul, in cujus exitu ipſum mordet interdum: ex quo venenoſo morſu infelix fœtus moritur ſtatim. *Guainerius, de Ægritud. Matricis cap. 32.*

Adverte quoddam verum, mulieribus noſtris impoſſibile apparens: ſed certè ita eſt, & quandoque in noſtrâ evenit civitate, & mater noſtra vidit: à qua habui, & fuit domina fide digna. Mulieribus meridionalibus & auſtrialis regionis, & mulieribus multi & pravi ſangvinis, ex malitia regiminis, accidit quandoque, ut ultra conceptum verum pariant quoddam fruſtum carneum, ſecum portans formam animalis, vivens: quod dominæ feram appellant, & cauſa hujus non fuit virtus ſpermatis primi ipſius viri: quia ex eo jam conceptus eſt fœtus, ſed error ſecundi in ſecundo coitu emiſſi, cujus error procedit ab influentiâ conſtellationis, ſeu virtutis cœleſtis, ut 18. *Animal, Ariſtot.* Unde in quibuſdam partibus Apuliæ, ut vidit & pater noſter, communiter mulieres ſic prægnantes pariunt cum fœtu feram: quaſi bubonem, accipitrem, aquilam, lacertam, & hujuſmodi: & aſſerunt illæ mulieres, quòd quando cum illo fœtu oritur beſtia ſeu fera Nobilis, ut accipiter & hujuſmodi: quòd tunc fœtus ille ex Nobili Viro conceptus fuit. Quòd ſi fera fuerit ruſtica, ut bubo, lacerta, & bujuſcemodi, ex ruſtico & vili homine factus eſt, & hæc fera quandoq; fœtum perimit. Et dicitur, quòd tanta eſt proprietas, quòd ſi cadens in terram horâ partûs, mordeat eum, ſtatim moritur fœtus. Hæc ſunt vera, licèt non appareant, quoniam talia hæc videre non ſumus conſveti: & ſicut in inteſtinis & alii vermes generantur, ita poſſunt & in matrice animalia generari, maximè exiſtente ibi materiâ aptâ. *Savonarola Tract. 6. Rubr. 27.*

Phyſicorum quidam attrahunt ſermonem, quòd in quibuſdam regionibus meridionalibus, in quibuſdam mulieribus malo utentibus regimine, accidit ſuperimprægnatio mendoſa & monſtroſa: generatur enim in eis animal vivens, quod frequentiùs eſt ſecundùm formam avis, magis bubonis, vel arpiæ; & procedit vita ejus virtute alicujus conſtellationis facientis hoc, ſimul cum errore virtutis informativæ ſpermatis viri, poſt veram imprægnationem in matrice recepti Et dicunt, quòd eſt tantæ malitiæ, quòd in matrice aliquando in tantû comprimit embryonem, quòd eſt cauſa mortis ejus, & aborsûs: & quandoque in partu exit ſimul cum embryone, & mordet eum, unde moritur, & vocant incolæ regionum illarum hoc feram. Et ego audivi à fide dignis, quòd Piſis hoc pluries contigit. *Nicolaus, Serm. 6. Tract. 3. cap. 20.*

Contingit in meridionalibus & auſtralibus regionibus, in mulieribus multi & pravi ſangvinis, ex malitiâ nutrimenti, ſupra conceptum verum, quoddam fruſtû carnis à prædicta materia generari, portans & habens ſpeciem animalis, ſcilicet bubonis, vel harpyiæ vivens: quod mulieres feram appellant; quæ quandoq; cum eo in partu emittitur, & ut aſſerunt, tantæ proprietatis exiſtit, & malitiæ, ut ſi cadens in terram horâ partûs mordeat embryonem, ſtatim moriatur fœtûs. Cujus animalis forma & vita, non exiſtit à virtute ſpermatis viri primi, ſed errore ipſius, cùm jam animal & hominem informaverit: ſed ſecundi in coitu ſecundo emiſſi: cujus error procedit ab influentiâ conſtellationis, ſeu virtutis cœleſtis: ut *Ariſtotel. 18. de animalibus* dixit: & quandoque accidit, quòd illa caliditas illam materiam non condenſat in ſangvinem, præ multitudine ſui, ſed illam naturâ cooperante digerendo diſſolvat, aut convertat in aquoſitatem vel ventum, Quod emiſſum cùm egredietur, erit ſicut aquoſitas ſangvinis mixta, vel ventus, ut dixit Averr. *Franc. Pedemont. Summa 4. Particul. 4. Sect. 1. Addit. Meſué.*

Audivi mirabilia, ſed non vidi, de animali generato in matrice cum alis, quod cùm exivit matricem, volavit. *Matth. de Gradi, Part. 2. c. 29. ad Almanſ.*

Interdum in thromboſitate carnoſa introducitur forma enormis animalis: quod Laici appellant arpa, quia habet arpas & roſtrum acutum ſicut mus. Et dicitur in Italia frater Lombardorum: quia in eorum terra multum generantur, cauſſa multiplici: quia illæ mulieres abundant in ſpermate proprio, & comedunt fructûs & herbas coctas in patella. Tales mulieres incurrentes hoc, habent motûs inanimatos, dolorem ventris propter punctionem illius animalis. *Tornamira Comm. ad cap. 89. lib 9. Almanſ.*

Sicut generatur mola in matrice, ita etiam generantur aliæ res præter naturam. Ut teſtor me vidiſſe in quadam muliere Papienſe, quæ ſe prægnantem eſſe putabat. Poſt 12. menſes emiſit fruſtum unum carnis ſatis magnum, & multa alia parva; & ſimul cum illis pepetit animal ad ſimilitudinem tenconis (tincæ piſcis, & erat coloris viridis obſcuri ſupra tergum, infrà erat rubei coloris, & habebat corium ita durum, quod vix cum gladio ſcindi poterat, habebat enim motum, & plicabat ſe ſicut ericius, (erinaceus.)

ectus.) *Gattinaria Comment. ad caput de Mola matricis Almanſoris.*

Vitium Apuliam infeſtat, ac oram maritimam Italiæ circa Piſanum agrum: plures enim molas ſimul parere viſuntur. Nam quibuſdam in locis ſuperfœtant bubonis ſimilitudine, & animal dirum pariter cum partu humano edunt: interdũ harpyiæ formâ. Vivere ſubinde eas dicunt, ac per cubiculum volitare: quę ſæpe in utero partum necavere, aut roſtro infeſto, aut compreſſu. Eam vim aſtro attribuunt incolæ philoſophantes: prætetea ferè illa belua vocitatur. *Alexand. Benedict. lib. 25 cap. 36 de Curand. Morb.*

Quaſdam, regionibus nonnullis meridionalibus, animal vivens (quod feram cognominant, frequentiſſimum in Hiſpania vitium) genuiſſe mulieres, compertum habetur. Quòd ſi, dum editur, terram parietéſve caſu aliquo inauſpicatum animal id tetigerit, puerperæ mortem, veridico auſpicio auſpicari, extra omnem fortunæ aleam autumant. Quocirca priuſquam enitatur, loci illius, in quo prægnans parturire debet, parietes ornamentis protegunt, tapetia, & id genus reliqua pedibus ſubſternunt. *Bonaciolus c. 6. lib. 1 Muliebrium.*

Mulieres pro pueris edunt beluam non unius formæ, quod frequens eſt Neapoli Italiæ, & in Flandria Belgica; in quarum mulierum locis gignuntur beluæ multiformes, ſæpe ſolæ, aliàs cum infante, interdum puero à belua vel ſemeſo, vel exucto. Craſſiſſimo videlicet, maximéque putri humore, ejuſmodi mulieres abundant, ex alimentis braſſicarum & cerviſiarum potu: nec ſecus ejuſmodi procreantur in illis beluæ, quàm lumbrici in ventriculo pueri ex crudis fructibus: pravitas enim receptaculi adfert vim facultati ſpecificæ ſeminis, & cogit vel non producere rem ſuæ ſpeciei, vel aliquid aliud cum eâ, *Ludovic. Vives lib. 1. de Anima.*

Scribunt nonnulli, Mulieres in regionibus meridionalibus, interdum animalia ſuperconcipere monſtroſa, bubonis, vel harpyiæ formam imitantia, tantæ pravitatis, ut in utero verum embryonem interimant, quæ poſtea in abortu cum embryone mortuo emittuntur. *Dominicus Leo, Art. Med. ad lib. 6 cap. 12.*

Mulieres aliquando unà cum fœtu humano pecus etiam concipiunt: ſic enim Cœlius Aurelianus, & Platearius nominant, & interdum ranas, ſeu buſones, & lacertos, aut ſimilia eis animalia; cujus quidem monſtroſæ conceptionis cauſam aliis inquirendam relinquo. Idem in Helvetia eveniſſe mulieribus quibuſdam audio, ſed ratiùs. *Geſn. Hiſt. Animal. lib. 2. de ranis.*

Inter viva animalia è corpore rejecta, molam referunt, at falsò, informis maſſa ſangvinis veluti adnatum; & falſum quod dicunt, ambulare & volare. Quòd ſi vivum aliquod rejiciatur, ut aliquibus in locis ſolent facere mulieres, quæ cùm bibiſſent aquam, in quâ erat ſemen Echini, Echinos pepererunt. Quare rogare oportet, quam figuram referant illa animalia. Audivi mulierem aliquid lepori ſimile reddidiſſe, ſed raròea accidunt: ob id non poſſumus judicare de illis niſi aſpectu. *Rondeletius de dignoſc. morb. lib. cap. 17.*

In villa quadam Thuringiaca ad Unſtrum è muliere buſo natus eſt caudatus. *Lycoſthenes lib. Prodigiorum Anno* 1553.

Dum hanc Hiſtoriam ſcriberem, mulier buſonem ad Laodunum dicebatur peperiſſe: quod mirata obſtetrix, & quæ ipſi aderant, rem pro teſtimonio dixerunt, fuitque buſo aliis diſſimilis, quem viderunt multi, delatus in præfecti ædes *Bodinus.*

Igneus præſes Curiæ Rhotomagenſis in acta publica conſcribi mandavit, pleraſque monſtra diverſiſſima, ranas, ſerpentes, enixas fuiſſe. *Idem Theatri Nat. lib. 3 pag. 392.*

Mercatoris quoq; qui ex Anglia venit, uxor abortivit, & ſecundo die poſt abortum ſimile quoque animal peperit, ut multis aliis eveniſſe vidimus, præcipuè Anconitanis: Debet verò animal hoc inter molæ genera adnumerari: de cujus conceptûs cauſa *Hippocratem* legito *lib. 1. de Morb. Muliebr. Amat. Luſit. Cur. 27. Cent. 1.*

Vidimus mulierem, quæ cùm novem menſium ſpatio uterum geſtâſſet, omnibus, quæ in legitimo partu evenire ſolent, mirificè reſpondentibus, tandem nihil aliud, præter animalia, cum multis purgationibus cruentis & corruptis, ranis haud abſimilia, in lucem edidit. *Scholiograph. ad cap. 61. lib. 1. Holler. de Morb. intern.*

Colonię contigit, ſartoris veſtium uxorem, magnam aſtacorum copiam enixam fuiſſe, loco fœtûs humani, quũ interea illa omnino eâ ſpe duceretur, ſe aliud nihil parituram, quàm hominis ſpeciem. Eámq; in rem, ejus maritus, cùm partitudinis tempus inſtaret, mulieribus & obſtetricantibus præſcripſit, ut Comitem à Solms, Canonicum Cathedralis Eccleſiæ Colonienſis, (quod Comes illo familiariter uteretur) adirent rogarentque, ut ex ſacro fonte levare dignaretur prolem jamjam edendam in lucem. *Ex Comitiſſa à Solms, D. Moccius Amicus.*

Narrat *Joubertus lib. errorum popularium* duas mulieres Italas, ſingulas monſtroſum partum excluſiſſe: Quę veſtium interpolatori nupſerat, adeò exiguum edidit, ut murem craſſiorem, caudâ carentem, referret. At quę Nobilis erat, majorem, felis craſſitie; ambo inſuper colore atros: ut primùm utero prodierunt, in altum ſecundum parietem, ungvium velut nixu erupiſſe, & tenaciùs adhæſiſſe. *Parëus lib. 19. cap. 3.*

Expertus ſum autem non modò hanc fœminam, ſed & aliam apud nos, quæ prægnans erat habita, novem ſemel edidiſſe mures vivos, quæ tamen plures deinde ſupervixit annos. Referebat ſe tempore menſium cum veteri putrido caſeo, quo veſcebatur, id virus in utero collegiſſe. Quod rationi difficulter conſentaneum eſſe videtur, imò ex ſeminis corruptela factum, non abs ratione dici poſſet *Ex literis Clariſſimi Viri Joannis Rubinbergeri, πολιάτρου Egræ in Nariſcis, ad Ioachimum Camerarium Noremb. Med. Anno 1596. 13. Decembris datis: tranſmittente Camerario doctiſſimo.*

Aliud tibi rarum in artis uſum ſignificare volui. Sub mea Curatione medica nunc etiam habeo fœminam, in ſuperiori Palatinatu, ex uteri abſceſſu frigido laborantem. Incidit in id morbi genus, dum utero gerebat novem menſes, & dum partus inſtabat, enixa eſt non humanum fœtum, ſed Mures quinque vivos, ex utero gravidæ inter manûs obſtetricis exilientes, in hypocauſto hinc inde, murium more, currentes. Ex iis quatuor ſunt interfecti à domeſticis, quintum felis, qui in angulo latitabat, apprehenſum devoravit, qui illicò in rabiem agitatus, in lectum puerperæ venit, nec ceſſavit eam infeſtare, donec interfectus fuerit. Hæc à natura aliena, non ut planè nova, aut tibi forſitan minùs nota, ſcribo: ſed ut conſtet, morbos occultos ex abditiore cauſa, & naturæ obſcurâ vi procedere. Poſtquam verò uterus de ſeipſo nihil concipiat, imò cùm ſuo unumquodque tempore gignat, quæri poteſt per quem congreſſum uterus mulieris ex murium ſemine prægnans fiat Sed portentoſa hæc ſunt, cùm rerum naturâ pugnantia. *Idem.*

Filia Joannis Gualterutii, recens nupta, cùm omnium opinione prægnans diceretur, loco fœtûs quatuor animalia ranis ſimillima peperit, & optimè valuit: ſed poſtea circa pectinem dolorem ſentiebat, quem paucis adhibitis remediis curavimus, & pulcherrimè vivit.

Similiter mulier Dionyſij Pinti, cùm puerum optimè peperit, inter ſecundas animal ranæ ſimillimum ejecit, & puer pancraticè habet.

Jam

Jam Majo Anni 1562 mulier juvenis N. Coloniæ prope ædem D. Antonio ſacram, puellum ad ſextum menſem lactans, enixa eſt animal fibroſum ad erucæ magnæ longitudinem, dum reptando ſeſe extenderet ductarétque, unguiculiſque prominentibus, dorſo glabro, ventre albicante, capite corneo nigróq;, oculis gagatæ lapidi ſimilibus, ore hiulco lampertæ modo aërem inſpirante. Sub initium cervicis tres viſebantur aculei, aut veriùs unci utrinqve aſperi, quibus, quæcunque vellet, amplectebatur, ſeséque attollebat. Prodit verò abſque humore, aut humidi alicujus mictura ex locis muliebribus, ante ſeptimam matutinam, dum fortè calceum prona indueret Vixit autem hoc animal in tertium diem, lacte nutritum. Mortuum à Chirurgo inciditur, præſente D Bernardo Cronenburgio Medico excellentiſſimo, qui ad hujus miraculi inſpectionem vocârat D Joannem Echtium & Hubertum Fabrum Medicos, mihique poſtea ob casûs raritatem com̃unicavit. *VVierus lib. 4. cap. 16 De Praſtig. dæmon.*

Nonnullas ſerpentes, talpas, aves, mures enixas fuiſſe inter Hiſtorias relatum, & à compluribus viſum habetur, quas haudqvaqvam tempore fœtui humano conſtituto, hujuſmodi monſtra utero geſtâſſe eſt neceſſe. *Mercurialis Conſil. 85 edit Baſil.*

Gignuntur ſæpe in muliebri utero monſtra & animalia. ſerpentes quippe, aut talpæ, quæ quia exanguia ſunt, parúmque habent caloris, ſolâ tranſpiratione contenta in uteri latebris per multos annos deliteſcunt, nec ſponte unquam foràs prodirent, niſi aut uteri vi, aut arte Medicâ pellerentur. *Andreas Laur. lib. 2. hiſt. Anatom. quæſt. 38.*

Inteſtinorum lumbricos, & omnis generis vermes, Aqua Spadana necat & expellit, neqve tantùm inteſtinorum vermes deturbat, ſed & aliâ quavis corporis parte deliteſcentes, uti paucis abhinc annis in honeſtiſſima quadam Matrona obſervavi. Res dictu mira, Mulier erat annorum, quantum conjicere potui, plus minùs quadraginta ſex: inciderat ea ob diuturnam menſium ſuppreſſionem, in hydropem aſciten, à qvo ut liberaretur, octo jam annis, peritiſſimorum Medicorum diligenti curâ uſa fuerat. Sed cùm optimis quibuſque remediis nihil proficeretur, me ſuaſore Aquas inviſit Spadanas, quarum potu per aliqvot ſeptimanas continuato, cœperunt fluere menſes; & tandem aqva ſatis copioſè; ac tertiò Vermis quidã, ſemicubiti longitudine, quadrupes, caudâ oblongâ, figurâ ferè lacertæ, cineritij coloris extra aquam, in aqua verò ſubrubeus; Poſtremò octo aut novem ſimilis figuræ, & coloris vermiculi, ſed exigui prodierunt. In ſumma tantam illa ſaburram ſeroſorum excrementorum, ex diuturnâ illâ menſium ſuppreſſione natorum, copiam excrevit ut illicò venter, qui antea in maximam molem ſublatus fuerat, detumeſceret: ægtáque ſtatim meliùs habere cœpit, & in præſentiâ ſatis commodè habet. *Philippus Geringus Libello de Fontibus acidis, cap. 7.*

Provocat illa igitur muliebria menſtrua pridem
Suppreſſa, & nimiùm ſiſtit, ubi illa fluunt.
Ventriculáſque necat vermes pellitque per alvi
Lubrica, dejectis quà via nota cibis.
Quin & paulatim putridis de menſibus ortas
Serpentes, uteri projicit illa ſinu.
Monſtra lacertarum fœdam referentia formam,
Longa (nefas) unum non minùs atra, pedem.

Dominicus Lampſonius in Carmine ad fontes Spadanos conſcripto.

Mulierem ſerpentem enixam Romæ teſtis eſt. *Appianus Alexandrinus de bellis civilibus, lib. 1.*

Inter initia Marſici belli, Ancilla ſerpentem peperit. *Plin lib 7. cap. 3*

L. Scipione C. Norbano Coſſ. In Hetruria Cluſij, materfamiliæ, vivum ſerpentem peperit: qui juſſu aruſpicum in profluentem dejectus, averſâ aquâ natavit. *Iul. Obſequens.*

Anno mundi 209. Mulier Viperam pro infante enixa eſt. *Lycoſth. lib. de Prodigiis & Oſtentis.*

Anno 1491. Januæ Margarita Laurentii Valiſtari uxor, ſerpentem peperit, alas habentem, loco quo manûs eſſe conſueverunt. *Aug. Juſtin. Epiſc. lib 5. Annalium Ianuenſium.*

Cracoviæ, menſe Septembri, mulier quædam in platea, quæ à S. Spiritu nomen habet, infantem exanimem peperit, cujus dorſo ſerpens vivus inhærebat arrodens ac depaſcens cadaver. *Lycoſthenes libro Prodigiorum & Oſtentorum, Anno Domini 1494 pag. 503.*

Factum eſt ſingulare experimentum ad eductionem vermis vel ſerpentis à muliere: nam mulier quædam habens ſerpentem in matrice: poſitâ muliere ipſa ad radios ſolis, cum vaſe pleno lacte, ſtante ipſâ muliere dilatatis cruribus ſupra vas, in quo radiabat ſol, & exivit ſerpens. *Matth. de Gradi, Comm. ad cap. 43. lib. 9. Rhaſis ad Almanſ.*

† De molâ ſcarabeos & mures referente, rejectâ, vid *Salmuth. Cent. 1. obſ. 65.* Glis à puerpera editus recenſetur à *Bartholin Cent. 1. hiſt anatom. 10.*

Mulier cujuſdam bajuli, dicta Anna Tromperin, in Xenodochio noſtro inter pupillos educata, cùm jam annorum eſſet circiter triginta, enixa eſt puerulũ cum duobus ſerpentibus, Anno 1576 circa feſtum S. Joannis. Sed paucis de geſtatione fœtûs, de partu atque educatione, & etiã de ſerpentibus unâ enixis: & priùs de ſerpentibus tanquam primò in corpore natis. Narravit mihi, fide datâ, ſe Anno 1575. circa feſtum Joannis, cùm eſſet meſſis, & ſummè caleret, bibiſſe ex ſcaturigine fontis in ſylvulâ *Bruderholtz* dictâ, qui locus quartâ parte milliaris Baſileâ diſtat, ubi ſuſpicatur bibiſſe ſe ſperma ſerpentum: parvo enim tempore poſt potum aquæ, cœpit venter augeri: tribus dein menſibus pòſt gravida reddita, unà cum fœtu aucti etiam ſerpentes: tantam verò in molem abdomen excrevit, ut faſciâ uti cogeretur ad geſtationẽ ventris. Dum jejuna eſſet, ſentiebat morsûs & punctiones circa regionem ventriculi: cibo verò ſumpto meliùs habebat omnia etiam commodè obibat; verùm ſolo lactis deſiderio tenebatur, & etiam utebatur. Cùm verò jam tempus adeſſet partûs, tribus diebus ante partum à cibo planè abhorruit, itâ ut nec lac, nec minimum alterius alimenti aſſumeret. Monuit tum ipſa, ut quamprimùm foret fœtus excluſus, ſupponeretur orca lacte repleta, de ſerpentibus, vel de vermibus enim apud ipſam eſſe ſuſpicionem: idque partim propter morsûs, partim propter mirabilem motum, quem toto anno perſenſerat. Quare feliciter puerulum enixa, cum quo copioſiſſimi ichores, quos aquas vocant, effluxere: dein, cùm ad ſecundinæ excluſionem ſe præpararet, orcâ tum cum lacte ſuppoſitâ, prodiit ſerpens: unde mulieres parturienti aſtantes, perterritæ, arrepto puero ſeceſſere: Quare & ipſa puerpera timore perculſa, elevato capite, non ſolùm ſerpentem vidit, ſed & alterum prodeuntem non ſolùm perſenſit, ſed etiam obſervavit. Puer parvulus erat, ita emaciatus ut vix oſſibus hæreret: vivax tamen: foramen habebat in cervice tantæ magnitudinis, ut facilè nux indi potuiſſet; quod ſanè factum puto tribus iis diebus, quibus mater lacte abſtinuerat, aliàs corpore toto abſque noxa. Hic annum unum & ſeptimanas duodecim ſupervixit, tandem verò Anno 77. cùm apud nos peſtis ſæviret, câ lue correptus obiit. Serpentes verò erant longitudine ulnæ, qui craſſitie penè infantis brachium æquabant, maculis variegati: qui ita vivi ab obſtetrice fuere in cœmeterio S. Eliſabethæ ſepulti. Iam ad matrem redeo, illa dimidio Anno à partu corpore incurvato inceſſit; ſe enim erigens dolores immenſos, & in abdomine, & in dorſo perferebat. Poſtmodum tamen ventrem ſemper habuit ſatis magnum,

ac ſi utero geſtaret: ſed & ab illo tempore quatuor habuit liberos. Ventriculo tamen hactenus imbecilli cum dolore uteri. Seſquiannus eſt, ex quo alio ſymptomate fuit correpta: cùm enim per ſeptimanas 26. menſtrua eſſent ſuppreſſa, venter indies augeretur, ſe tamen gravidam non eſſe certò ſciret: conſultis duobus, ut ipſamet mihi narravit, gravidam eſſe pronunciârunt: Ipſa ergo cum à tanto tempore viro caruiſſet, & hoc à veritate alienum eſſe nôſſet, proprium conſilium ſecuta, ſtufam ingreſſa eſt, cucurbitulas ſedecim affigi curat & pedibus, & fœminibus, aliiſque partibus corporis: ſequenti die binas incidi venas, & copiosè detrahi ſangvinem curat: tertiâ poſtmodum diu menſtrua copiosè cœpere fluere, ſicque ventris tumor concidit. Verùm dum hæc narraret, ſatis magnum habebat adhuc ventrem, qui aliquando augetur, aliquando concidit. Quam hiſtoriam Anno 85.14. Augoſti rurſus mihi in præſentia matronæ nobilis à *VVeſthauſen* recenſuit. Sed & teſtes eſſe poſſunt mulieres, quæ patienti adfuere, inprimis verò obſtetrix. *Caſparus Bauhinus in appendice ad part. Cæſareum Rouſſeti.*

Observatio II.

Mulieres quaſdam Elephantos, Leones, Canes, Catos, & porcellos peperiſſe.

ARgon, alio nomine Meles, tranſtulit Regni ſedem Sardeis, & partu prodigioſo Leonem è pellice ſuſcepit. Quem cùm è Telmiſſenſis oraculi reſponſo arci circumtuliſſet, inexpugnabilem eam uſque ad Cyri tempora feciſſe creditus eſt. *Reinerus Reineccius tom. 3. hiſtor. de Lydor. origine & imperio, paginâ* 81.

In Argoia Helvetiæ provinciâ, nobilis quædam matrona Leonem crudeliſſimum animal peperit, quod quidem Joannes Stumpſius in Helvetiorum Chronicis, Anno, qui à nativitate Chriſti 1278, eſſe factum ſcribit, licèt alij hiſtorici in aliud tempus rejiciant. *Lycoſthenes prodig. lib. Anno* 1278.

In agro Conſtantienſi, mulier humano capite Leonem peperit, Rudolphus Imperator Comes Habſpurgenſis per ſuos milites arces Clanx & Wilberg in Abbacella Tubertal, atque caſtrum Yberg in Turtal, contra abbatem Wilhelmum Sangallenſem occupat. *Idem in opere eodem. Anno Domini* 1290.

Alcippe elephantum, qvanqvam id inter oſtenta eſt, enixa legitur. *Plin. nat. hiſt. lib. 7. cap. 3.*

Mulier qvædam Brixiæ canem, alia Papiæ catum pepere, & hoc ipſo anno & menſe in Brixianâ civitate, 15. Auguſti die, horâ vigeſima ſecundâ, magnus terræ motus in ipſa urbe fuit, & adeò grandis, ut cives ædiũ & mœniorum ruinam extimuerint. *Lycoſth. lib prodigior. & oſtent. Anno* 1471.

Annu Domini 1571. Antverpiæ uxor cujuſdam, qui chalcographo operam locabat, commorantis apud Joannem Mollinum ſculptorem, ad inſigne pedis aurei, vico Cameriſtrato, die D. Thomæ ſacrâ, horâ decimâ matutinâ, monſtrum peperit canis prorſum effigie, niſi quod cervice eſſet breviore, capite verò avis, ſed implumi. Vitæ exors fuit id monſtrum, quod mater ante tempus peperiſſet. In ipſo partûs articulo ipſâ magnum clamorem dante, ædium caminus procidit, nemine læſo, ne quatuor quidem infantulorum ullo, qvi ad focum ſedebant. *Paræus operum ſuorum lib. 24. cap.* 12.

Auguſtæ Vindelicorum, mulier tria monſtra peperit: primò caput humanum, membranis involutum: ſecundò, bipedem ſerpentem, cui Lucij caput, corpus Ranæ & penes, cauda Lacertæ: tertiò porcum, omnibus partibus integrum. *Lycoſthenes lib. prodig. Anno Domini* 1531.

* * *

DE PUERPERIS

Observatio I.

De morbis acutis puerperarum.

A PARTU ſolent accidere puerperis plura incommoda, eis tantùm peculiaria, ſicuti ſecondæ retentio, dolores ad imum ventrem, & circa uterum, menſium diminuta, vel ſuppreſſa, vel ſuperflua expurgatio, vel eorundem depravatio, ex lactis generatione febres validæ, & quæ hujuſce ſunt claſſis, de qvibus hîc non agam, cum ab omnibus in propriis eorum capitibus exqviſitè pertractata ſint. His autem aliquando ſupervenire ſolent acuti morbi, & apprehenduntur, vel à pleuritide, vel à peripneumoniâ, vel ab angina, vel à phrenitide, vel à febre ardenti, vel ab aliqvo ſimili, & gravi morbo: Quare perſcrutandum erit. cùm hoc non ita liqveat, quomodo in his, ſicuti & in ſuperioribus, Medicus gerere ſe debeat, & quoad victum, & quoad venæ ſectionem, & quoad pharmacũ. Quod ad victûs rationem, ſciendum eſt, communem eſſe ferè omnium mulierum errorem, exiſtimantium; à partu ſtatim optimis alimentis reficiendas, & nutriendas eſſe puerperas. unde ad jura caponum, ad eorundem carnes, ad aromata, ad vina vinoſa ſtatim deveniendum opinantur; in qua occaſione, niſi prudens aſſiſtat mulier, vel diligens advocetur Medicus, qui juxta *Hippocr. & Galeni* ſententiam *lib 2. Reg. acut.* 13. aſſerentium, ab evacuatione ad pleniorem victum non properandum eſſe, hæc errata animadvertant, ſubſequi conſuevere graviſſimi morbi. Caveant igitur puerperæ à tali genere victûs, & utantur ferculis tantùm in jure primis diebus, abſtinentes à carnibus & vino, & aromatibus, & cæteris, qvæ febrem vel inducere, vel augere apta ſint, ad quæ omnia devenient ſubſequenti tempore, pro ratione & virium, & ſtatûs mulieris. Si autem hoc tempore contingat puerperam apprehendi acuto morbo, victus tenuis imperetur, & hoc maximè, ſi hoc primis diebus evenerit, quo tempore faciliùs, quàm in proceſſu puerperij ſolent mulieres tenuem victum tolerare. Tunc igitur exhibeatur ptiſana, quæ ſi optimè parata & cocta fuerit, nullos poterit edere flatûs, & hæc diluatur jure pulli tenuioris, quod idem pro potu commendo exhibendum eſſe: vinum enim omnino excludendum eſt; & potus aqvæ etiam optimè alteratæ in pluribus mulieribus ſolet ventriculi, vel uteri dolores, ob flatûs inde genitos, inducere, conſuevitqve puerperis mirum in modum adverſari. Si tamen habeamus patientem boni habitûs, robuſti ventriculi, & qvæ uterinis affectibus moleſtari non conſueverit, in hoc poterimus aquæ potum cũ cinnamomo, vel aliquo lemini odorato alteratæ, admittere, ut interdum ego feci, qui puerperas tales cum potu hujuſce aqvæ in acutis paſſionibus, uſqve ad ſeptimam & nonam diem ſæpè detinui. Lutea ovorum, & cætera, quæ pleniorem reddere victum ſolent, non admittantur, niſi vires, quæ ſemper in qvocunqve caſu manu tenendæ ſunt, hoc idem indicent, à quibus ſemper indicatio cibi reguletur, qvi & qvoad qvalitatem, & qvoad qvantitatem ſemper ſit talis, ut nunqvam hinc morbus ingraveſcat. Quoad ſectionẽ venæ conſiderandum eſt, an morbus acutus, vel in principio puerperij, vel in medio tempore, vel in ultimis diebus partûs puerperam apprehenderit. Si enim hoc à principio factum ſit, licèt in morbis acutis, florente ætate, & conſtantibus viribus, ſemper ſit ſecanda vena; tamen cùm à partu ſtatim, & per primos illos dies copiosè naturaliter expurgentur mulieres, nulla alia tentanda ſangvinis evacuatio, qvàm quæ à natura rectè & naturaliter operante dirigitur: quæ

quæ tamen ſi ſupprimatur, vel imminuatur, tum ad tollendum morbum & affectum præter naturam, tum ad provocandam naturalem evacuationem ſecentur venæ inferiores, & copioſè mittatur ſanguis; quoniam copioſa etiam eſſe debet ex præſcripto naturæ menſium tunc temporis purgatio. Si medio tempore acutus ſuperveniat morbus, duo conſideranda erunt: primum, an morbus pendeat vel à materiâ in particulari loco conculcatâ, vel à materiâ ſparsâ: ſecundum, an mulier convenienti exporgetur menſurâ, vel non. Si à ſparsâ generetur morbus materiâ, ut fit in febribus, muliérque nō perfectè expurgata ſit, ſtatim ad ſectionem venarum inferiorum deſcendere debemus; quoniam hinc materiæ minorationem, & naturalis expurgationis provocationem habebimus. Si autem mulier ſufficienter expurgetur, morbúſque invaleſcat, nec evacuatio naturalis morbo ſatisfaciat, venas inferiores ſecabis, ramúmque detrahes, quoad ex conjunctis ambabus perficiatur, quod poſtulat morbus, ut docuit *Galen lib 9. meth. cap. 5.* Si tamen admodum intenſa febris, incendiúmque magnum aderit, id fiat quod nunc in morbo à materiâ in loco particulari conculcatâ, & putreſcente faciu, agendum eſſe declaro. Ubi particularis aderit acutus morbus, vtputà pleuritis, vel angina, vel ſimilis alius affectus, ſi gravis is ſit, valdéque inſtet, & indicet de ſectione venæ, ſive expurgetur ſufficienter, ſive non, ſtatim deveniendū eſt ad ſectionem venarum ſuperiorum, è directo loci affecti exiſtentium, & ei proximorum; quoniam ita à loco affecto evacuantes, morbum facilius tollemus, quàm ſi inferiores ſecemus, quæ nec proximæ ſunt loco affecto, nec ab eo evacuare poſſunt; imò has ſecantes, virtutem ex evacuatione labefactabimus, & materiam in loco peculiari conculcatam non minuemus. Hoc patet exemplo anginæ, quâ inſtante ſecanda eſt ſtatim humeralis vena, ut à loco affecto educatur, & revellatur materia: ſi autem inferiores ſecueris, vel totum ferè ſanguinem educes, ad revellēdam & evacuandam materiam ſuffocantem, vel ex eâ ſectione adeò tarda ſuccedet utilitas, ut priùs mulier ex anginâ eâ extincta fuerit, quàm perſentiat revulſam fuiſſe materiam à loco affecto. Hoc autem cum hac cōditione exequatur, quòd antequam miniſter ad ſecandam accedat venam, fiant frictiones ad coxas, & crura; quibus factis fiant ligaturæ doloroſæ in medio coxarum, ita quòd detineatur quoad vena ſecta fuerit: à miſſo ſanguine paulo poſt ſolvantur, & tunc cucurbitulæ iiſdem ad coxas in parte interiori applicentur, vel ſaltem frictiones illæ repetantur; hinc habebimus materiei peccantis minorationem, loci affecti alleviationem, & purgationum naturalium conſervationem. Hoc idem cenſeo faciendum eſſe in febribus ardentibus, & vehementioribus, quoniam licèt materia ſit ſparſa, tamen incendium tantùm eſt circa cor & viſcera, ut ex eorum longinquæ venæ ſectione non ita mitigari & extingui flamma poſſit, ſicuti ex proxima, & majori, qualis eſt baſilica. Quem curandi modum, non ſolùm prædictis rationibus perſuaſus, ſervandum eſſe cenſeo, ſed etiam affirmo, me hoc felici experientia confirmâſſe: quod idem non ſolùm in puerperis, ſed etiam in cæteris mulieribus morbo acuto detentis, dum menſtruâ purgatione naturaliter evacuantur, ſervavi; hoc unum tantùm animadvertens, ut dum in principio copioſè purgantur, rem naturæ dimittam: poſt principium autem ſtatim ſupradictis conditionibus obſervatis, ad ſuperiorum venarum ſectionem devenio, indéque utilitatem ægrotantium ſalutari eventu conſequor. Si autem in ultimis diebus puerperæ morbo acuto laboraverint, iiſdem conditionibus habitis & obſervatis, idem agatur, quod docui agendum eſſe in medio tempore, hoc animadvertens, quòd ſemper, quò magis diſtamus à die partûs, eò tutiùs poſſumus ad venarum ſuperiorum ſectionem aſcendere: quò autem magis illi appropinquamus, etiam in medio tempore, hoc idem majori cum præmeditatione agendum erit; niſíque inſtet morbus, urgeátque ejus acuties, ſique naturalis expurgatio copioſa fuerit, ab eis abſtinere poterimus; ſi autem non copioſè expurgentur, venas inferiores ad ſupplementum debitæ quantitatis ſecabimus: ſi tamen oppoſitum contigerit, ſervatur id, quod urgente & inſtante acuto morbo agendum eſſe declaravi, venæque ſuperiores in talibus caſibus, nullâ cum hæſitatione tutò & cum ratione ſecentur.

De pharmaco hæc pauca notanda ſunt. Dum expurgabitur mulier, purgationéſque naturales fuerint: nullo pacto admittatur pharmacum; per hoc enim natura à proprio diverteretur opere. Si tamen purgationes non naturales fuerint, fluxióque albida, vel alterius non naturalis coloris prodierit, coctâ exiſtente materiâ, ultimo puerperij tempore, tutò adminiſtrari poterit, quod nunquam in primis diebus à partu exhibendum cenſeo: quoniam ex naturæ præſcripto moles ſanguinea, quæ à conceptu detenta & nō purgata fuit, educenda eſt, quod ſolâ ſanguinis evacuatione, non pharmaco, peragendum venit. Ubi autem non expurgetur mulier, remediáque ad hoc opportuna incaſſum tentata ſint, materiáque morbi ſit cocta, tranſactis primis diebus à partu, leviori pharmaco educi poterit, vehementiora enim in his caſibus vereri oportet, ſoláque aſſumenda ſunt ea, quæ inter benedicta recenſentur: quæ eadem tutiùs, & abſque ullo diſcrimine in ultimis diebus, cùm non expurgabitur mulier, adminiſtrari poterunt. Hæc de tribus his auxiliis, vel in utero gerentibus, vel in puerperio exiſtentibus, dum acuto morbo detinentur, adminiſtrandis ſufficiant. *Salius de affectibus particularibus cap. 25.*

Observatio II.

Febris lactis puerperarum.

FEbrem lactis mulierculæ vocant eam febrem, quæ utplurimùm difficilem partum ſubſequi ſolet, & eam humorum agitationem, & commotionem, quæ fieri aſſolet, cùm natura humores aliunde ad ubera tranſponit, ut ibi genito lacte excluſum infantem nutriat atque ſuſtentet, eámque febrem obſervârunt, utplurimùm ad nonum diem extendi. *Solenander conſil. 16.*

Observatio III.

Puerpera miraculosè lacte abundans.

OBſtetricis in hac Rep. noſtra filiam vidimus puerperam, ita plenam lactis tumentibus mammis, ut paucis diebus collectum ſit, quod aquario vaſe ligneo capaciſſimo vix excipi potuit. Flos pinguiſſimus detractus, ex quo butyrum factum, & caſei, miro caſu & ſpectaculo: nec cibo ullo aliquandiu uſam, aut auſam etiam attingere. *M. VVeinrich. de monſtris commentario, cap. 21. pag. 104. aversâ facie.*

Observatio IV.

Uterum à partu mulieris cujusdā, admiſſo per errorem flatu, adeo refrigeratum, ut in magnum tumorem abierit: qui idoneis medicamentis diſparuit.

QUod ſi recens enixæ uterus refrigeretur, aut in eum aliquis flatus appellat & intromittatur, hujus vi ſæpenumero diſtenditur, etiam tantopere, ut in majorem longè molem ipſe tunc aſſurgat, quàm poſtremis etiam graviditatis diebus. Quod conſobrinæ cuidam ante annos viginti vidimus contigiſſe. Quum hæc enim horis tantummodò duabus à partu rixas

apud ſe audiret, quas verbo & clamore non poſſet componere, confeſtim ſurrexit è lecto, & aliquantiſper ad cœnaculi gradûs conſiſtens & clamitans; quiddam frigoris in ſinum pudoris ſubire perſenſit, & exhorruit. Hinc uterus quidem cœpit tumere, & ita diſtendi quidem, ut quæque obſtetricum & matronarum affirmarent, ventrem ſuperiore multò grandiorem evaſiſſe. Illi medicinam fecerunt Joannes Gorræus, & Nicolaus Magnus, Viri docti & percelebres, fotu hyſterico, & admota pelle recens mactatæ ovis, unáque vino meraciori. Quâ in re Hipp. conſilium ſunt ſecuti. *Cordani comment. 3. ad lib 1. de morb. muliebr. Hipp.*

Observatio V.

Puerpera intempeſtivius egreſſa puerperium, contractis doloribus magnis, ſuffitu adhibito, eliſo interiùs velut pyrij pulvere crepitu, percurata.

MUlier quædam puerpera ſe intempeſtiviùs ante tempus debitum ventis committens, & aëri, incidit in intolerabiles dolôres, neque potuit reſtitui: tandem ſupervenit obſtetrix vetula bene exercita; juſſit ſibi adferri nuces tres myriſticas groſsè contuſas, tum ſupponebat fictilem teſtam cum carbonibus ignitis ægræ mulieri, & ſtatim inſperſo nucum myriſticarum pulvere, juſſit mulierem ut teſtam fictilem ſuppoſitam ita aptaret, ut inſperſi pulveris ſuffitum, aut nidorem pudendis exciperet, per canalem quendam, quod poſſet fieri per embotum dictum in verſum, ut canalis ad genitales partes contingeret. Per ſuperiora eodem temporis momento eundem ſuffitum recepit, qui ubi penetrâſſet, mulier ſtatim exclamat, neceſſariò mihi reddenda alvus: quâ voce vix editâ, auditus eſt ſibilus & ſtrepitus, qualis editur cùm pulvis tormentarius alicui pyxidi anguſtæ incluſus accenditur; qui ſpiritus ubi eliſus proruperat, in ipſo protinus momento mulier ſanitati reſtituta eſt. Iſta experientia monitus, in ſimili caſu aliquoties poſtea idem remedij genus admodum utile, & proficuum inveni ſæpenumero. *Solenander ſect. 5. conſ. 15.*

Observatio VI.

Puerpera atque primipara mulier juvencula, ob frigus imprudenter admiſſum, altero à partu die in gravem pleuritidem incidit ut præ ſpirandi difficultate præfocari ſibi videretur. Miſſo ſanguine contra ſuorum omnium vota, a nobis tamen Medicis perſuaſa, aliiſque opportunis auxilijs adhibitis, nutu Dei præpotentis curatur, magnâ omnium admiratione.

HEléna Seneqveria, Jacobi Gondardi Pharmacopœi Arelatenſis uxor honeſtiſſima, ętate florens, primipara, dum poſt filiæ partum ſibi parum cavet, frigore imprudenter admiſſo, altero à partu die pleuritide acutiſſimâ corripitur, cum intenſiſſima febre, tuſſi validâ, & ſpirandi difficultate tantâ; vt præfocari ſibi videretur, neqve enim niſi ſummâ cum anguſtia ſpiritum trahere poterat, lateris dolore premente adeò, vt in præfocationis periculum ægram induxerit: Miſſo ſangvine contra ſuorum omnium vota, (quòd enim puerpera eſſet, & adhuc à partu fatigata, & ſat ſangvinis per purgationes muliebres exiiſſet, horrendam ducebant à Medicis de mittendo ſangvine mentionem fieri) aliiſque opportunis auxiliis adhibitis, integrè, & magnâ omnium admiratione curatur, quum moritura in horas ob ſpiritûs interclusionem ſperaretur *Valleriola lib. 5. obſerv. 10.*

Observatio VII.

Puerpera pleuritica alia liberatur.

ANtonia de Hanlt, uxor lectiſſima civis prudentiſ & optimi Nicolai à Marguenat, horâ matutinâ ſextâ, à partu difficili, ſtatim pleuritide correpta, acceſſit me, quam ubi deprehendi pleuritide graviter conflictari, etiamſi purgatione convenienti rerêns puerperis conſuetâ vacuaretur, advocatione factâ Medicorum, eorum conſilio ſangvis detractus eſt è baſilica lateris dolentis, interim ne iſtâ puerperiorum purgatio tardaretur, admotis ſacculis muliebribus ex artheniſia, nepita & flore chamæmeli, illam fovimus. Horâ ſecunda cibata eſt: Horâ quintâ cùm pleuritidis ſymptomata vehementiùs ingraveſcerent, horâ ſextâ venæ ſectio repetita eſt, horâ octavâ cibata eſt: Sub decimam noctis recrudeſcunt acriùs omnia, accerſitus horâ primâ, ſanguis rurſus mittitur, ad vaſculum unum tantùm, vt priùs, hora tertia cibatur, quo quievit: hora ſeptima, Deo duce, ex pleuritide planè convaluit, & eo morbo evaſit. *Donynetus in apolog. de Podagra.*

Observatio VIII.

Mulier gravida poſt partum mortua, utero, hepate, atq; pulmonibus vitiatis à ſectione deprehenſis.

MUlier honeſta, mollis, & rara, annorum 30 febre, deſtillatione veteri in pulmones laborabat, fœtum geſtans octimeſtrem. Imperatæ ſunt aliquot purgationes. Phlebotomia iterata. Ratio vitæ ex expreſſis carnium ſuccis, jure crur. ariet. colatis. deſtillatis. Contra exulceratum guttur ſic pugnatum eſt. ℞. *Hord. mund. bene medulloſi, unc. iij. decoquantur in aqua lib iij Colatura trajiciatur per manicam Hippocratis, cum ſacch. cand. vel roſacei quarta parte & modico cinnamomo.* Extrahatur ſuccus ex amygdal. dulcib. velut lac, ſine igne, & affuſa aqua illa hordei modica, deinde edulcetur cum ſaccharo cando, roſaceo. Teneat alternatim ore ſaccharum candum roſaceum. In difficultate anhelitûs cucurbitula alternatim ſcapulæ affixa. In difficultate partûs decoctum veteris galli cum modico caſſiæ ligneæ, & croci, & tantillo vini odoriferi. Unctio pubis, & ſub umbilico, cum ol. lilior. mucag. ſem. alth. ana uncia j. ſemis, medullæ cervi uncia j Appenſus Jaſpis, Aetites, radix ariſtolochiæ, cyclam. & ſimilia, coxæ. Vel admota trita radix cyclamini. & ſimilium, pudendi orificio. ℞. *Rad gram. & petroſ. ana unciam ſemis. arthemiſ. nepit. ana pug. ſ. ſeminis aniſ. & fœnicul. ana drach. ſemis, f. decoctio ad uncias iij. Transfundatur colatura per manicam Hipp. cum cinnam. elect. ſc. uno, caſſ. ligneæ ſcrup. duob. ſacch. unc. ui. a.* detur in labore partûs. Item ℞. *Arthemiſ. nepith. ana. p. ij. ſ. decoct. in una aquæ parte & tribus vini pro fotu.* Obſtetrix intingat digitos in oleo nardino, vel coſtino. & molliter contingat ſinum pudoris. Si vomitus moveatur, juvetur oxymelite; & aliis præſidiis. Peperit die 7 levata febris, & omnia imperata, quæ inſtaurant: conſumptum à crure vervecino, capo, & thorace vitulino, dum omnia prope ad tres lances conſumpta ſint: colatitia, expreſſa, vinum album tenue. Amygdalata ad leniendum, hord. decoctum, ut prius, & lac expreſſum ex amygdalis. Contra tormina decoctum ſeminis fœnugr. bene loti in aqva calida, colatum per manicam Hippoc. cum ſacchar. & modic. cinnam. Syrup. capill. ven. cum ſucco amygdal. Inunctio ex oleis, & litûs, ut priùs. Sacculi è milio. Prohibitus ſomnus in horam unam, aut duas, propter multas vacuationes. Stomachus illitus maſtichino. Contra animi deliquia mica panis intincta vino. Mortua eſt decima hora à partu. Apertæ uterus grumis plenus inventus eſt, totus venter flatibus tumens, ren dexter purulentus, hepar quantitate peccans, lobo uno nothis coſtis hærens, colore totum vitiatum, aridum ac veluti frixum, aliis partibus quaſi putredine mucoſum. Similiter & pulmones, in quorum ſummo ad arteriam vomica pure plena erupit. *Holler. lib. obſerv. ſuarum. num. 8.*

Observatio IX.

De muliere, quæ, cùm pariebat, inſana & melancholica fiebat.

CArcinatoris uxor venuſta, qui ad forum agit, quum optimè ſemper valeat, poſt partum illicò melancholia morbo afficitur, & per menſem inſana permanet. Sed poſtea paucis adhibitis præſidiis ad conſuetam ſanitatem revertitur. Cujus affectionis cauſa, humor melancholicus commotus parturitionis tempore, eſſe videtur *Amat. Luſit. cent 2. curat. 52.*

Observatio X.

Ab inflammatione mamillæ puerpera melancholiâ correpta, reſtituta.

PUerpera quædam inflammatione mamillæ laborans, neſcio qvid inſtinctu aliorum adhibuit, & poſtea in melancholiã incidit, ut fingeret ſe eſſe mortuam. Nihilominus aliquando cibum ſumpſit, & infantem etiam uberibus admovit Admonita autem ut hoc vel illud faceret, ſemper reſpondit, ſe libenter facturam, modò non eſſet mortua. Sed paucis medicamentis adhibitis ad ſanam mentem rediit. *Doctiſſ. Vir. Ioan Francus Hildeſius ſuis mihi per C L. V. Laurent. Sibolt. ſuum communicatis obſervationibus.*

Observatio XI.

A partu muliercula nonnunquam Melancholiâ, & tandem confirmatâ Maniâ correpta eſt.

UXor D. Hieronymi Schnitteri, quarto anno à celebratis nuptiis, peperit filiam, & quarto die à partu cœpit conqueri de vigiliis & melancholicis inſomniis: paulo pòſt facta eſt Maniaca, ita ut vinculis eo portuerit cohiberi, ſed tamen poſtea curata eſt. Sequenti anno geſſit uterum, nec quicquam poſt partum ſenſit, ſicut & tertio anno, quo etiã feliciter peperit. Quarto deniq; anno cùm rurſus pareret, à primo partu denuò incidit in eadem ſymptomata, & facta eſt planè Maniaca. *CL. Medici Ioannis Heſſi Norici Obſervat. per CL V. Ioach. Camerarium, unà cum ſuis ad me tranſmiſſa.*

Observatio XII.

Puerperas nonnunquam phreniticas fieri: & ſi neglectim habeantur, ſibi ipſis vim inferre.

NOvi mulierem pulcherrimam Delfenſem, prolificam, qvæ in unoqvoqve puerperio phrenitide, & poſtea furore afficeretur, adeò in inſaniam adacta, ut nuda aliquando per 24. horas continuò in lecto ſtaret; & cùm neglectim haberetur, ſola è lecto ſurrexit, & per tabulam felis inſtar in ciſtam ſuperiorem aſcendit; & cùm ibi ſeſe abſcondiſſet, & aſtantes cubiculum intrantes, eam non invenientes, mœrore afficerentur, tandem exclamavit mulier ſeſe in ciſtam abſcondiſſe, ita ut nonniſi magno periculo eum ſcala deſcendere potuerit, quò miraculi inſtar aſcenderat. Sed huic aliquando vulnus ex caſu inflictum erat ſupra capitis verticem: unde cerebro debilitato, puerpera ſemper delirabat. *Foreſtus Scholio obſerv. 7. lib. 10.*

In Haga Comitis, Matrona quædam puerpera phrenitica, cùm ab obſtetrice, tum aliis minùs cuſtodiretur, & ſola eſſet, è lecto ſurrexit, & per feneſtram ſaltans, miſerè obiit. Quibus exemplis docemur, ut phrenitici nunquam abſque diligenti cuſtodiâ manere debeant. *Idem obſerv. 1. ejuſdem libri.*

Observatio XIII.

Puerpera quædam, ex ſiniſtro inguine efflictim dolens, à puerperio dolore indies aucto: locus affectus poſt maturantium uſum ferro apertus, eductâ puris laudabilis copiâ ægra convaluit.

UXor cujuſdam civis puerpera non procul ab inguine ſiniſtro ſenſit dolores, ſed abſque tumore & rubore loci affecti. Elapſo puerperii tempore magis magíſque de doloribus eo in loco conqueſta eſt. Cúmque tactu facilè dolor exaſperaretur, deliteſcere ibi materiam ſuſpicatus ſum, quæ ſi per interiores partes ſibi viam quæreret, id non ſine vitæ periculo fore, prædixi. Adhibitis igitur maturantibus, locum poſtea ubi major erat dolor, ferro aperire juſſi, quod à Chirurgo factum eſt, ſed primò nihil niſi aliquot ſangvinis guttæ effluxerunt, itaqve turundam indidit, atqve emplaſtrum impoſuit. Veſperi autem emplaſtro remoto, & turundâ extractâ, magna bene cocti puris copia erupit; cúmque per dies aliqvot ex eo loco exiiſſet, tandem ulcus conſolidavimus.

Eâdem ratione alia qvædam mulier, in vicina urbe, hujuſmodi affectione laborans curata eſt.

Sed Medicus quidam excellens, eodem in loco durum tumorem cum obſcuro dolore ſentiens, ſibique perſuadens, pituitam inteſtinis tenaciter adhærentem, hujus mali cauſam eſſe, idcóqve à prædictâ curâ abhorrens, extinctus eſt. Nam pus ex ulcere interno corroſis inteſtinis per ſedem exiit, & accedente etiam febrili calore, morbus iſte virum optimum è vita ſuſtulit. *De CL. V. Joan. Franci Hildeſij Medici Camenicem obſerv. lectiſſimis.*

DE MENSTRUA PURGATIONE.

PRÆCOX.

Observatio I.

Puella recèns nata menſtruis obnoxia, mamillis pendulis, & pilis alarum atque pubis ornata.

MEis temporibus præſentata fuit puella, quæ nata fuit dependentibus uberibus, & cum pilis inguinis, & aſcellarum: & fatebatur mater ejus etiam, quòd patiebatur reſolutionem menſtruorum: quod abſque dubio accidit propter fortitudinem caloris formantis & maturantis. *Albert. Magnus comment. ad lib. 2. Phyſicor. Ariſt.*

† De Octidua puellulâ menſtruatâ vid. *Burgeod lib. Obſtetr. obſ. 17.*

Observatio II.

Quinquennis puella menſtruis affecta, idque ſine valetudinis incommodo.

PUellam novi Venetiis annum quintum agentem, ſingulis menſibus, modicè tamen, expurgatam. *C L. V. Hercules Saxonia ſuis ad me Patavio liberaliſſimè miſſis obſervationibus.*

Ulricus Negelin, qui victor eſt, & civis Friburgi Briſgoici, filiolam ſuſcepit ex Maria uxore, Annam

nomine, quæ ſtatim atque quintum ætatis annum exegit, menſtruo fluxu laborare cœpit, quo jam inde ab eo tempore ſemper ſtatis diebus laboravit. Agit autem nunc ætatis undecimum annum. *Doctiſſ. Vir, Luc. Suterus de obſerv. propr.* Vid. quoque *Tulp. 1. obſ 3. c. 36.*

Observatio III.

Fluori muliebri & menſibus rubris obnoxia puella octo annorum.

FLuor muliebris non tantùm ætate maturas, verùm etiam virgines, quas pallor decolorat, invadit, quo & puellam octavo ætatis anno obſeſſam vidi, ac diu poſtea graviterque afflictam. *Fernelius lib. 6. cap. 16. Patholog.*

Puellæ cuidam octavo anno menſes rubri ſupervenerunt, cùm ceſsâſſet ſanguis è naribus fluere, quod ei antea ſæpius contigerat. *D. Caſp. Wolph. ex CL. V. Geſneri ſchedis.*

† Meminit quoque novennis puellæ menſtruatæ *Bartholin. Cent. 3 obſ 91.*

SEROTINA.

Observatio I.

Admodum ſenibus menſtrua purgatio fluens.

NObilis fœmina Bumgardica ex Desbec novit mulierem 103. annorum honeſtam, quæ cùm eſſet annorum 101. recepit menſes ordine fluentes magnâ commoditate naturæ & valetudinis: Retinuit iſtum ordinarium fluxum 101. 102. & 103. ſed hoc anno profluxibus eiſdem tentata occubuit. *Soleuander ſect. 5. conſ. 15.*

Mareſcalkia Pfettenburg ex Kotleris nata, nobilis fœmina, cùm ageret annum 70. & ampliùs, recepit ſuos menſes ordine, bene valens, & retinuit annos 4. Quarto tamen anno videbantur ab ordine diſcedere, & inordinatiùs prodire, atque ita adhuc valet hoc an. 84. quid ſecuturum ſit videndum. Obiit autem anno 90. *Idem ſect. 5. conſ. 15.*

† Menſtrua ultra annos 50. fluentia annotavit *Th. Barthol. Cent. 3. hiſt. 90.* Vid. quoque de menſtruâ purgatione copioſiſſimâ cum conferentiâ in vetulâ 56. annor. tertiâ quâque hebdomadâ *Panarol. pent. 3. obſ 3.* Meminit etiam duarum fœminarum octuageſimo anno menſes rejicientium *Bourgeois l. obſt. obſ. 18.*

Observatio II.

Per quas venas menſtrua purgentur.

PEr eas venas quæ à cavæ diviſione exoriuntur, quæque in uteri cervicem ad ipſius latera inſeruntur, menſtrua expurgantur: quemadmodum ſæpenumero vidi hiſce oculis, in aliquibus mulieribus, quæ violentâ morte periere, dum adhuc illis menſes fluerent: neque in his modò, ſed etiam in aliis quibuſdam quibus inſtabant, & mox fluxuri erant: idque præſertim Piſis accidit, dum mulierem ejuſmodi in publico theatro ſecarem: aderat diſcipulorum ac Doctorum multus numerus; Mulieri, cujus anatomen profitebar, Sanctæ nomen erat, quæ cùm ante menſem geminos peperiſſet, eóſque miſeros vix in lucem proditos luce privâſſet, ac ſuffocâſſet, eam juſti judices ſuffocandam juſſerunt: nam ut inquit Poeta ille,

—Non eſt lex juſtior ulla,
Quàm necis artifices arte perire ſuâ.

In hac igitur muliere Sanctâ nomine, reverà autem dæmoniaca potiùs & veneficâ, hujuſmodi venæ, quæ in aliis non admodum magnæ eſſe ſolent, inſignes erant & nigerrimæ, & propterea ſatis perſpicuæ. Quamobrem licuit ſpectatoribus, per Sanctæ cadaver in animum inducere, per quas venas fluunt menſtrua, eas non tranſire per uterum. Sed ſi quis ita obſtinatè oppoſitum ſentit, ut neque ſi oculis cernat quod dixi, illi ſuaderi veritas poſſit, ego nihil moror, ipſe viderit. *Columbus anatom. lib. 6.*

Ex ramo iliaco venæ cavæ duæ ſunt propagines, quarum una Sylvio epigaſtrica dicta, ſurſum aſcendens per muſculos rectos, ac mammariæ occurrit Paulo ſuprà altera propago cervici vulvæ & ori inſeritur, ſicuti & ſedi hæmorrhois; unde fit conſenſus uteri cū mammis ob viciniam, ſurſum ac deorſum fluente ſanguine ex utero in mammas, & contrà. Ab hac propagine poſteriore interdum fluit craſſior ſanguis, nō aliter quàm per hæmorrhoidas. Ajunt virgines & gravidas hac via aliquando purgari. Quod certè in gravidis magis neceſſarium videtur poſt aliquod tempus, ob arctam illam colli uteri adſtrictionem, quaſi nodulis quibuſdam accuratè & artificioſè à natura inſtructam, ut ne vi quidem ſpecillum immitti poſſit, & ob acetabula, è quibus ſangvis deſtinatur alendo fœtui. In virginibus non tanta aſtrictio. Quæ igitur fluxio fit ex iis venis, eam ad menſtruam purgationem vulgò referunt, cùm tamen & partis, & vaſorum, & ſanguinis fluentis naturâ diligenter perſpectâ, hæmorrhoidum potius ſpecies quædam appellari debere videatur. Non enim niſi ſolo ſitu differunt, niſi dicas in gravidis veram eſſe purgationem menſtruam, regurgitante illuc ſanguine, quì in capacitatem uteri per venas è ſeminarus vaſis expurgari debebat Sed cùm hoc non ſit omnino ſecundùm naturam, & ex iis quæ rarò contingunt, id etiam cæteris, quæ uterum non gerunt, haudquaquam conveniat, nec ita certis & menſtruis intervallis fiat, minùs id videtur conſentaneum rationi. *Scholiographus ad cap. 58. lib. 1. de morb. intern.*

Observatio III.

Lactantibus nonnullis menſes ſine valetudinis incommodo fluere, & quænam hujus ratio.

PLurimis nutricibus etiam ordinatas purgationes fluxiſſe vidimus, & multis utero gerentibus: ambabus tamen multi ſanguinis, & naturâ, & ex victu pleniore. *Sylvius de menſib. mulier.*

Sub rectis muſculis abdominis, in internâ ſuperficie, Aquenſis anatomicus, Anno 83. monſtrabat propagationem duarum venarū ſatis inſignium, quarum una ſurſum, altera deorſum vergebat: illius quæ ſurſum, ortum monſtrabat, ex trunco venæ magnæ: alterius verò (deorſum vergentis) ex ipſo pectore, quam ad uteri regionem cum aſcendente jungi oſtendebat, háſque duas illas venas eſſe dicebat, quarum beneficio maximus ſit conſenſus venis uteri cum venis mamillarum, adeò ut minimè ſit mirandum, menſes fluere etiam lacte in mammis exiſtente. Nam cùm hæc inferior vena ortum habeat à magnæ trunco, à quo multæ venæ & deorſum ad uterum, & ſurſum ad mamillas tendant, beneficio hujus concurſûs fieri poſſe, ut ſanguis alterius partis regurgitare ad alteram partem queat. Hinc fieri ut mulier, quæ non ſit gravida, ſæpe ſe gravidam exiſtimet, errore oborto ex eo, quòd ſanguis qui ſingulis menſibus effluere debebat, aut qui aliàs copioſior ad mammas fluat, per iſtam venam ſurſum regurgitet, & in lac mutetur in mamillis, dum non totus in nutritionem earum abſumitur. *CL. V. Martinus Holtzapfelius de obſerv. ſuis Patavij annotatis.*

SUPPRESSIO.

Observatio I.

Menſtrua purgatio rarò admodum per plures annos legitimè fluens: tandem hypercatharſi ſupervenienſe mulierem è medio ſuſtulit.

BUmgardica novit fœminam 76. annorum, quę ſtatis temporibus gaudebat ad paucos annos menſi-

bus ordinariis, cum tandem copioſiore fluxu periclitata, & exercitata vitam finiret. *Solenander ſect. 5. curat. ſive conſ 15.*

† Perpetuæ menſium ſuppreſſionis exemplum habet *Rhodius Cent. 3. obſ. 47.*

Observatio II.

Mulieres quaſdam triennium, quinquennium & ſeptennium nonnunquam menſtruis carere ſolitas, tandem concepiſſe.

MUlieres nonnullæ triennium, quinquennium, ſeptenniúmque menſtruis carent, deinde concipiunt: antè verò quàm concipiant, (ſi non ſæpe) ſaltem ſemel in menſtruis ſunt, ut obeſæ cuidam Romanæ accidit. *Alex. Petronius Trajanus lib. 1. cap 9. de morb Gall.*

Observatio III.

Quinquennium menſtruis deſtituta, unde ſterilitatem ſibi traxerat mulier, reſtituta.

EGo lignum Indicum coxi, & adjunxi dictamnum. Inde mulieri, quæ jam per annos quinque nihil purgabatur, & ſterilis erat, & purgationem evocavi, & partum. Aliis portionem Porretanæ aquæ: omnia methodo inventa remedia, experientiâ comprobata. *Iacchinus comm. ad c. 66. lib. 9. Raſis.*

Observatio IV.

Frigidiſſimâ ex nive hauſtâ, mulieres quadam menſium ſuppreſſione correpta: quibus venæ ſectione ſuccurſum.

QUum noſtrâ hac tempeſtate mulieres quædam Romanæ frigidiſſimam ex nive potarent, ob idque aut nullo pacto purgarentur, aut diminutè, eas tamen Medici ſectione venæ adeò incolumes ſervaverunt, ut nec ſangvinem ſpuerent, nec pleuritide, peripneumoniâ, aut anginâ unquam corripetentur. *Galen. lib. de vena ſect. adverſus Eraſiſtratum.*

Observatio V.

Hiſtoria muliercula haudignobilis, cui menſtrua ſuppreſſa, & vena ſectione reſtituta fuerunt.

EGO cuidam muliérculæ, jam octo menſes purgationis menſtruæ ſuppreſſione laboranti, extenuatiſſima cùm eſſet, haud exiguo detracto ſangvine, breviſſimo tempore proprium habitum reſtitui, ſicut & alias non paucas eodem modo ad ſanitatem reduxi. Sed quod illi mulieri accidit (neque enim erat ignobilis) fuit valde celebre, ipſi quidem reſciſsâ venâ, & Medicis ex eo remedio futuram utilitatem firmiter polliceri verentibus: quinetiam nonnulli mihi adverſari audebant, non ſolùm propter mulieris maciem, ſed etiam propter inappetentiam, ex venæ ſectione ſecuturam eſſe noxam affirmantes: Profectò hæc melius eſt longiori ſermone perſequi, quàm utrius Prodici Hippocrates mentionem fecerit, diligenter invenire conari. Verùm recentiores Medici ad magis ſophiſticam doctrinæ ſpeciem deflexerunt, ægrotis evonientia diligenter obſervare, & ipſorum affectûs, cauſáſque, ex quibus curationis inventio acquiritur, indagare negligentes, quæ & ipſa per experientiam dijudicatur. In muliere ſanè, quam memoravi, primo die ſangvinis ſeſquilibram detraxi; rurſum poſtero die libram unam; tertio verò multo plus ſelibra, erant enim unciæ octo. *Idem comment. 3. ad lib. 6. Hippoc. de morb. vulgarib.*

† Meminit etiam menſtræ ſuppreſſionis, in extenuatiſſimâ, ſangvinis miſſione curatæ, *Zacutus de PP. Med. Hiſt. lib. 3. hiſt 1. fol. 440.*

Observatio VI.

Ob menſium ſuppreſſionem malè curatam à Medico, mulier paralyſim incurrit.

MEdicus quidam Venetus, mulieri cuidam, quæ ex ſuppreſſis menſibus laborabat, non evacuatâ priùs pituitâ venas obſtruente, apozema quoddam dedit, quo aſſumpto paulo pòſt illa in paralyſim incidit. *CL. V. Laurent. Scholtzius de obſerv ſuis liberaliſſimè mecum communicatis.*

† Huc itaque refer, quæ de cognoſcendâ & curandâ menſium obſtructione, doctè proponit *Horſt. part. 2. lib. 1. obſerv. 7.*

Observatio VII.

Urina, defectu menſium laborantium, quales.

URinæ menſium ſuppreſſione laborantium nigricantes ſunt, cum rubrâ quadam ſanie, perinde ac ſi aquæ, ex quâ nuper mactatæ carnes ablutæ fuerunt, fuliginem quis miſcuiſſet: quemadmodum in Illuſtriſſima Domina Maria Sanſeverina, Comitiſſa Nolæ, ſæpius talem urinam inſpexi: quibuſdam etiam urina aut difficulter redditur, aut omnino ſupprimitur. *Altomarus c. 107. de medendis hum. corp. malis.*

Observatio VIII.

Muliercula, devoratis magnâ copiâ prunis, menſium ſuppreſſionem, & ventris tumorem gravida inſtar incurrit: qua tandem exacto anno purgantis medicamenti vi incredibili oſſiculorum prunorum per alvum dejectione liberata eſt: tumore ſubſidente, & menſibus legitimum ſuum typum denuò ſervantibus.

ACceſſit me ante ſeſquiannum mulier quæpiam, ſuo comitata marito, è pago *Bervvaldt*, cujus venter adeò intumuerat, ac ſi geſtaret ſobolem, aut aliquam molam diutius retentam: fluxum etiam menſtruorum per anni ſpatium non viderat. Ego conſideratis omnibus accidentibus, illam prægnantem eſſe non reperi, neque molam geſtare utero: verùm potiùs craſſum, & compactum ſangvinem menſtruum eſſe in cauſa putavi. Adhibui ergo digeſtivum, & pilulas purgantes tam inteſtina, quàm uterum. Hinc illa beneficio alvi tantam copiam nucleorum de prunis domeſticis, quæ ante annum unà cum nucleis comederat, egeſſit, ut omnibus, qui audiverunt hoc, impoſſibile viſum fuerit, quod tamdiu vivere potuiſſet. Semotis itaque nucleis, fluxus menſtruorum rediit, ac uteri tumor remiſit, tandémque bene valuit, cùm antea ſemper cum morbo conflictaretur. *De obſervat. CL. V. M. Ioan. Fabri mihi communicatis.*

Observatio IX.

De ſtillicidio menſtrui, veteribus, præter unum Aëtium incognito: noſtris verò non infrequenti.

MEminit Aetius cujuſdam affectûs, quem menſium ſtillicidium appellat, nomine à ſymptomate deſumpto. Nam ſicuti urinæ ſtillicidium, quem affectum ſtranguriam Græci vocant, appellamus, quando urina non confertim, ſed guttatim, & cum dolore & labore emittitur, cùm plerunque ex acri humore ſtimulante expultricem facultatem ortum habeat: ita etiam aliquando in mulieribus contingit, ut menſes perperam hac eadem ratione vacuentur; nempe quia non liberè & expeditè effluant, ſed paulatim. & quaſi guttatim, cum multâ mulieris moleſtiâ; quia longiori tempore eam occupat hæc purgatio, & cum multo (ut idem ait Aetius) dolore: Nam (ait ille) ſymptomata, quæ utero accidunt, illis ferè ex proportione reſpon-

 dent,

dent, quæ veſicam ſolent moleſtare: ut enim aliquando omnino ſupprimitur urina, aliquãdo guttatim excernitur, & aliquando cũ multo dolore, & difficultate; ita & menſes interdum omninò intercipiuntur, interdum paulatim, nonnunquam difficilis, & cũ dolore fit eorum excretio. Hujus tamen rei, quod meminerim, non legi ab aliquo antiquo Medico factam mentionem, præterquam ab Aëtio: neque tamen abſque ratione ab eo factam exiſtimo. nam ita fieri, ſicut ipſe dixit, obſervando percipere poſſumus. Refert autem ipſe cauſas quoque, cur fiat menſtrui ſtillicidium, quæ tamen poſſunt in tria illa communia capita referri: nempe in facultatis, in ſangvinis, in inſtrumentorum rationem: in facultatis quidem rationem, quia illa in expellendo ſit facta imbecillior, ut nequeat niſi paulatim materiam menſtruam movere: in ſangvinem, quia ille craſſior ſit factus; & hoc, quia aut nimis pituitoſus ſit, aut quia fæculentus: item etiam quia copioſior, ut ſuâ multitudine ita exitum impediat obſtruendo, ut non poſſit niſi paulatim exire. Mihi verò unam rationem prætermiſiſſe videtur Aëtius: ea verò eſt acrimonia: Nam ſicut ſimilia ſunt ſymptomata, ita videtur, quòd aliqua ſaltem ex parte ſit rationi conſonum, ut ſimiles cauſas habeant: & ſicut acrimonia in urinis cauſa eſt, ut ſtillatim urina excernatur, nempe cùm ex ſtimulo nequeat natura tantiſper differre excretionem, donec multa colligatur urina; ita etiam ex acrimoniâ menſtrui ſangvinis fieri poteſt, ut paulatim, ſicut ad uterum defertur, ita ab eo expellatur. Non eſt autem cur de cauſis, vel ſignis differentiarum iſtius affectûs multa loquamur, cùm ſatis poſſint hæc ex illis, quæ hactenus fuere expoſita, facilè percepi: quædam tamen de ratione ſymptomatum, quæ mulieres in illis ſolent opprimere, dicemus. Ait ergo idem Aëtius, quòd dolores vehementes ſolent excitari: varia autem cauſa eſt doloris pro variâ etiam ratione affectûs. Nam quando ratione acrimoniæ fit hoc ſtillicidium, in promptu eſt ratio, cur doleant: acrimonia enim doloris cauſa eſt. In aliis verò differentiis cauſa doloris eſt diſtentio venarum, & partium uteri, ob repletionem à multa materia, quæ ad uterum ab univerſo corpore detruſa inde non poteſt expelli: cui & id accedit, quòd ex loci caliditate poſſunt multi excitari flatûs, præſertim ſi ſangvis fuerit pituitoſus, aut melancholicus, à quibus magis diſtenſus uterus majoribus doloribus fit obnoxius. At verò cùm in hoc ſtillicidio uteri plerumque menſium, ſi non omnino, magnâ ſaltem ex parte ſit ſuppreſſio: ideò & reliqua ſymptomata, quæ illis ſolent accidere, quibus aut menſes ſupprimuntur, aut ſaltem modicè fluunt, in hoc quoque affectu ſolent mulieres interdum cruciare. Sed & ſicut ſimilis eſt ratio, quâ hic affectus fit: ita etiam ſimilis curandi ratio, nam ab eiſdem omnino cauſis fit, à quibus & ſuppreſſio menſtruorum, & eodem etiam modo ſubinde eſt inſtituenda curatio: quare neque iterum ea repetemus. *Trincavella de rat. curand. partic. hum. corp. affect. lib. 11 cap. 7.*

Observatio X.

Morbus virgineus: Febris alba vulgò dicta.

Conquereris mihi, ut tuo fido Achati, filiam tuam Amiam primogenitam & jam nubilem, à multis procis, virtutum integritate, ac ſtemmatis claritate, opúmque facultatibus avito. tuorum majorum generi non imparibus, in conjugem deſiderari, quos tu, ob filiæ imbecillitatem, abdicare cogaris. Nec id adeò tibi eſſe moleſtum, quàm quòd hactenus nullus Medicorum internam morbi cauſam & eſſentiam explicare, ſimúlque curam præſcribere potuerit. Nam unus eſſe cardialgiam ait, alius cordis palmum, hic verò dyſpnœam, ille matricis ſuffocationem: nec defuiſſe, qui ex vitio hepatis eſſe ventriculi faſtidium ſuſpicarentur. quorum diſcors de filiæ tuæ morbo judicium effeciſſe ais, ut totus animi pendeas, nec quid facto opus ſit diſcernere poſſis. Ob id à me de morbo filiæ judicium, ac de nuptiis conſilium fidele, pro veteri amicitiâ efflagitas; ſimúlque quibus morbi ſymptomatis affligatur, rectè primùm declaras: cujus nempe faciei indoles, cùm anno præterito roſeo genarum labrorúmque rubore floruiſſet, ea modò velut exangvis palleſcere triſte: cor ad quemvis corporis motum contremiſcere. arteriáſque temporum ſenſibiliter pulſare: & in choreis aſcensuve ſcalarum dyſpnœa corripi: ſtomachum cibum, ac præcipuè carnem faſtidire: & crura præcipuè juxta talos, ad noctem œdematicè tumeſcere. Ex his ſanè accidentibus, & ſignis morbi pathognomonicis, quæ morbi cauſam & ſubſtantiam produnt, ejúſque curam deſignant, miror vel ſic Medicos morbi cauſas & naturam non agnoviſſe. Quod verò nomen illius non dixerint, id cùm ad morbi curam nihil conferat, nihil quoque refert. Multæ ſunt in morborum catalogo ægritudines, nomine, & non curâ carentes. Nec hic morbus propriam habet nomenclaturam, quàm cùm ſit virginibus peculiaris, virgineus quoque indigitari poterit: quem Brabantinorum matronæ febrem albam, ob faciei pallorem, & amatoriam appellare ſolent: cùm palleat omnis amans, & color hic ſit aptus amanti, quamvis febris admodum rarò coincidat. Sed hic morbus virgines frequenter infeſtat, cùm viro jam maturæ, ex ephebis exceſſerint. Nam id temporis, naturâ duce, ſangvis menſtruus ad matricis loculos & venas ab hepate defluit: qui cum ob illarum anguſta oſcula, quæ nondum patuerunt, viſcoſis quoque & crudis humoribus obſtructa, & denique ob ſangvinis groſſitiem ea rumpere non poſſit: tum rurſum per venæ cavæ majoriſque arteriæ propagines, ad cor, hepar, diaphragma, & præcordiorum venas regurgitat: capiti quoque bona pars impertitur, & circa viſcera accidentia gravia parit, dyſpnœam, tremulum cordis palmum, hepatis inflationem, ſtomachi faſtidium, cardialgiam: nec rarò cum amentiâ epilepſiam & delirium. Quod *Hippocrates in libello de Virginum morbis*, his teſtatur verbis: *Virgines*, inquit, *quibus nuptiarum tempus advenit, maturaque jam viro ſunt, ſpectrorum imaginariis terroribus affliguntur, præſertim cùm menſes deſcendunt, nam ante hoc non admodum male afficiuntur. Poſtea verò ſangvis in matricis locellos, tanquam effluxurus deſtillat & deſcendit: Cum autem oſcula exitûs obſtructa fuerint, ſangviſque ob cibaria & corporis incrementum auctus, illic collectus ſubſiſtat plurimus, nec ubi effluat, exitûs venarum pateant, præ copiâ cor, ſeptum tranſverſum, præcordiáque petit: quibus repletis, cor ſibi non conſtat, & torpet, ex torpore verò deſipit & delirat.* Nil certè mirum, cùm hepar à fœculento menſium ſangvine non expurgetur, & eo præcordiorũ venæ infarctæ fuerint, hypochondriorũ viſcera intumeſcere, & his diaphragma (ut in hydrope) coarctari, quod difficilẽ parit anhelitũ, teſte *Galen. in fine tertii de Dyſpnœa libri*, ubi univerſaliter inquit: *Si interaneus tumor, aut dolor circa hypochondria conſtiterit, tum parva & crebra fit ſpiratio.* Deinde cùm cor, ſtomachus, & hepar, utriuſq; venæ chylis, & arteriæ ramis, velut communi vinculo connectãtur, his ſanè ſangvine groſſo, flatuoſóque ſpiritu & vapore refertis & obſtructis, ut hos cor extrudat, & deoppilet, ne ſuffocetur, frequenti arteriarum & ſyſtoles motu eluctatur, & palmo contremiſcit: quo defatigato, quid obſtat ἀσφυξίας, καὶ πνευμάτων ἀπολήψεις, καὶ ἀπνοίας, id eſt, pulsûs & ſpirituum ac anhelitûs interceptiones coincidere, quibus æger obmuteſcat. & ut deploratus jaceat? Unde mehercule *Galen. de Acutorum* vi-

diaſcite ait: δύναται δὲ καὶ πλῆθος τι καὶ πάχος αἵματος, οὐ μόνον τὰς ἀρτηρίας πνευματῶσαι ποτὲ, καὶ διέξοδον εἴργειν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς ἰδίως ὀνομαζομένας φλέβας, id eſt, Poteſt autem & multitudo, & denſitas ſangvinis, non modò arterias inflare, & exitum obſtruere. ſed & ipſas propriè nominatas venas. Poſtremò an filia tua hac affecta ægritudine, nubere debeat, & quæ ſit hujus curatio, en fidum ex Hippocratis divite medicinarum penu conſilium communicabo, qui *in libello de Morbis virginum*, ait: *Hujus morbi liberatio eſt vena ſectio. ſi nihil obſtiterit Ego verò*, inquit, *præcipio, virgines hoc modo affli-ctas, ut quàprimùm viris cohabiteant. & copulētur: ſi cōceperint cōvaleſcent: ſi verò in pubertate hoc morbo nō corripiē-tur, tum paulo poſt eas invadet, niſi vero nupſerint. At verò ex maritatis ſteriles magis id patiuntur.* Hoc ſaluberrimo divini Hippocratis conſilio, ſi medicamenta menſes provocantia, & obſtructionum aperitiva, ſangvinis croſſi ſubtiliativa adjunxeris, nihil his præſentius reperire & excogitare poteris: quibus ego in hujus virginei morbi curâ nunquam fallus, aut ſpe fui fruſtratus. Quare bono ſis animo, filiam tuam elocato: nuptiis quoque ego libens interero. Vale. *Langius Epiſt. 21. lib. 1.*

MENSES TUM SUPPRESSI, TUM loco alieno fluentes.

OBSERVATIO I.

Menſes reſtitantes ex oculis & auribus evacuati.

NOs religioſam vidimus, & nunc curamus, quæ menſes non habet, cùm in eâ ætate ſit, in quâ habere deberet: at ſingulis menſibus ſangvinis copia ex oculis & auribus exit. *Braſſavolus comm. ad aph. 25. lib. 4. Hippoc.*

Providæ ac ſeſe exonerantis naturæ exemplum, in virgine quadam, me obſervare memini. Carnoſa hæc erat, calidóque temperamento prædita, ſangvinéque redundans. Cùm autem ætas adeſſet ad menſtruas purgationes idonea, utpote 16. annorum, neque menſes ſuccederent, natura per oculos ſuperfluentem ſangvinem expellere conata fuit, ſangvineis guttis lachrymarum inſtar frequenter ex oculis profluentibus: benè fecit huic è venâ talo proximâ detractio, quam menſtrua purgatio, non ita dudum pòſt ſubſecuta eſt. *Dodonæus cap. 15 obſerv. medicinal.*

Menſibus non procedentibus corpora fœminarum morboſa fiunt, loquit *Hippocrat. lib. de Genitura*: quod quidem intelligendum venit, niſi aliunde ſangvis erumpat. Nam ut idem *Hippocrates aph 33. ſect. 5. Menſtruis deficientibus, ſangvis ex naribus fluens, bonum.* Huic autem virgini non ex naribus, ſed ex vicinis oculis profluxit. *Idem in Scholijs.*

Cognovimus cui unoquoque menſe, ſangvis, licèt modicus, per majorem oculi ſiniſtri angulum, fluebat. *Lud. Mercatus lib. 2. cap. 7. de mulier. affect.*

In vicino oppido, quod Melanchthoni noſtrô Chalcis Saxonica nuncupatum eſt, puellæ cuipiam onbili menſibus cunctantibus, lacrymæ cruentæ extillârunt. *Salomon. Albert. in oratione de Sudore cruento.*

OBSERVATIO II.

Menſes remorati, per nares & os expulſi.

UXor hominis Germani, qui ad tabernam habitat, utero gerebat: ſeptimo menſe magno capitis dolore cruciabatur, pro quo levando cucurbitulas ſcapulis cum ſcarificatione affigi fecimus. Sed veſperi puerum peperit, & febris ardens illam invaſit. Nihil purgabatur, multùm ſitiebat, anxiè agebat, res in dubio erat. Sequenti verò die cùm ſaphæna pedis vena ſecta eſſet, & ſangvis exiret, interpoſitis paucis horis per os & nares ſangvis menſtruus illi copioſiſſimè effluxit. Poſt cujus fluorem capitis dolor remitti cœpit, & ſymptomata omnia minui. Sequenti verò die cucurbitulis fœminibus admotis, & ſyr. de byzantiis ſine aceto ebibito, ac aliis retractionibus adhibitis, ſangvis diverti ac retrahi cœpit, ac ſic rectam viam ſequutus fuit. Cùm verò menſes fluerent, ſe ſanam dixit, & baſilicè perſeveravit. *Luſit cent. 2. curat. 17.*

Quandam curavimus, & ſanitati reſtituimus, cui ſingulis menſibus ſangvis ex ore prodibat. Plures verò novimus, & nunc cognoſcimus, quibus ſingulis menſibus ſangvis per nares ſcaturit. *Braſſavolus comment. ad aphor. 25. lib. 4 Hippoc Item ad aphor. 32 lib 5. Hippoc.*

Plerìſque menſtrualis materia in utero ſuppreſſa vomitu excluditur, urinis, hæmorrhoidibus: aliis in varices abit. Uxori meæ dum virgo eſſet, derivabatur, & purgabatur per nares menſtrualis materia. *Pareus lib. 23 cap. 52.*

Quædam patiebatur fluxum menſtruorum per nares omni menſe in magnâ quantitate, per menſes 13. quæ inciſâ venâ ſaphænâ, & adhibitâ purgatione curata eſt. *Solenand. ſect. 5. conſ 15.*

Hæmorrhagia narium ſingulis menſibus recurrit in quadam honeſtâ Matronâ, quæ jam per viginti annos, menſibus carens, hoc genere vacuationis purgatur, non tamen abſque magnâ moleſtiâ, & ſæpe ſuffocationis periculo non levi, quòd ſangvinolenta materia, vel in naribus concreta, vel ad trachéam arteriam deorſum lata, omnem ferè ſpirandi facultatem tollat. *V CL. Jacobus OEthæus lib obſerv propr.*

Repentinus ſangvinis exitus, ex ore plerumque fœminis, quibus menſtrua non reſpondent, evenire ſolet: idque ſingulis menſibus evenit, iiſdémq; menſtruæ purgationis circuitibus apparet: necnon iiſdem ſtatis ceſſationis diebus ſupprimitur, ac niſi mulieri laboranti ſuccurratur, per multos circuitûs ſangvinis emiſſio reverteretur. *Aretæus lib 2. cap. 2.*

Cùm tuæ hiſtoriæ, de clauſo alvo, & rejectis per alias vias recrementis, mihi hiſtoriam cujuſdam puellæ Stutgardianæ in memoriam reduxerint, (cui ex obſtructis uteri vaſis menſtruæ purgationes ſtatis temporibus, per os regurgitâſſent,) ejus te ſimul admonendum duxi ut & illius etiam Stutgardianæ, cui eædem purgationes, per inſuetas alioquin naturæ vias, ac vix credendas, ſuccederent. *CL. V. Ioan. Cubmanuus de obſerv prop.*

† Mirum eſt, quod de Vetula ſeptuagenariâ refert *Panarol pent. 1. obſ. 6.* eam ſcilicet per os ab adoleſcentiâ menſes rejeciſſe.

OBSERVATIO III.

Menſes, à dentis evulſione, per vulnuſculum ſeu praſ:piolum, expulſi.

NOs, quod ſuprà communem hominum fidem eſt, Furnis municipio Flandriæ mulierem novimus, cui fortè fortunâ, cùm eliſus eſſet dens molaris, ſoliti alioqui menſes ſupprimerentur, naturâ noxium illum fæculentúmque ſangvinem propellente ſingulis menſibus, ex eliſi dentis vulnuſculo, ita ut hinc ſangvineus quidam gurges, purgationi proportione correſpondens, effluxerit. *Bald. Rouſſæus lib. de hominis primord. & hiſtericis affect.*

† Commemorat *Rhodius* quoque Cent. 3. obſ. 51. exemplum, ubi menſes è dentis alveo ſtillavêre.

Observatio IV.

Menſes per ſputum excreati.

EX Inſula Chio aucilla, ut tradit Eraſiſtratus, cui diu fluxus menſium ſubſtiterat, ſtatis menſium periodis, ſangvinem abundè expuebat Quod & Nurenbergæ, virgini de ſtemmate patritio, accidit. *Langeus Epiſt. 10. tom. 2.*

Per ſputum cruentum, Idque copioſum, præſertim fœminas, vidi ſine noxâ vacuari, acearum quædam, loco menſtruæ purgationis, ita vacuabantur, menſtruis temporibus. *CL. V. Oethaus lib. obſerv. propr.*

Observatio V.

Menſes vomitione projecti.

QUibuſdam mulieribus accidit emiſſio menſtrui cum vomitu per os ſuum. *Rabbi Moyſes, Partic. 24. Aphoriſ ſuorum.*

Urgebatur mulier acerbiſſimo capitis dolore, propterea quòd menſtrua non provenirent: verùm his demum vomitione propulſis, illicò ſublatus eſt dolor. Sed cùm id iterum iterumque ac ſæpius factitâſſet, abhorrens tandem mulier ab hujuſmodi vitio, auxilium noſtrum expoſcit: qui ſolâ ſangvinis miſſione, ex venula, quæ ſub talo eſt, & menſtrua ipſa ex naturali loco ritè profluere coëgimus, & quod ſequens eſt, mulierem ipſam priſtinæ ſanitati reſtituimus. *Benevenius cap. 41. de Abditis.*

Mulieri ſangvinem vomenti, erumpentibus menſtruis, ſolutio. Unde mulier Florentina, cùm intolerabili capitis dolore, ex retentione menſium, affligeretur, his vomitu ejectis, convaluit: & ne morbus iterum incrudeſceret, ſaphænæ ſectione ſibi cavit. Hujus eventûs hæc eſt certa ratio: per quas venas & meatûs hepar chylum ſugit & attrahit, per eas ſponte, aut virtute pharmaci, humores ad ventriculum quoque regurgitant. Quando verò ſangvis in matricis lucellos effluxurus deſcendit, & venarum oſcula obſtructa fuerint, tum ſangvis ibi collectus, per venas matricis ad hepar, cor, & venæ chylis ramos regurgitat, & in ventriculum per venas, quæ ejus orificium & fundum ambiunt, deſtillat, & vomitu expurgatur Ob id *Hippocrates in prænotionibus* ait: *Qui ſangvinem ſpuunt, dextrum dolentes hypochondrium de hepate ſpuunt & ſterilibus ad conceptionem prodeſt.* Atque *in Aphoriſmis*: *Quicunque, ait, ſangvinem evomunt ſine febre, ſalutare: cum febre verò, malum; curare vero eos refrigerantibus & ſtypticis oportet. Ioan. Langius Epiſt 40. lib. 1.*

Venæ uteri, cum venis meſenterii ἀναστομώσει manifeſtâ committuntur, per quas in inteſtina tranſponitur ſangvis menſtruus, & ex his in ventriculum. Et hos eſſe ductûs, per quos, magnos & patentes latis, ſangvis ab utero in inteſtina & ventriculum refunditur, teſtatur copia ſangvinis, quæ à mulieribus, in tali affectu, vomitu redditur. Longior ſanè & minùs evidens eſt illorum via: qui volunt, venas matricis humorem in hepar, cor, & venæ cavæ ramos mittere, & inde in ventriculum, per venas, quæ ejus orificium ac fundum ambiunt, ac hinc deinde vomitu expurgari. Quâ in ſententiâ vir quidam ſummus fuit. *Hieron. Reuſnerus ad c. 31. Jod. Willichij de Urinis.*

Illa Religioſa, de qua ſuperiùs mentionem feceram, ſingulis menſibus imminente purgationum tempore, ſangvinem evomit. Nunc ſemel menſes provocati ſunt, tamen ſangvinem evomuit, ſed in minori copia, quia etiam menſtruorum copia parva fuit; etenim ſangvinis pars ad uterum deſcendit, & pars ad ventriculum. *Bruſſavolus Com ad aphor. 31. lib. 5.*

Cùm Patavii Medicinæ operam darem, audivi ex hoſpitis mei uxore, quòd in juventute ſuâ quandoque menſium ſuppreſſione laborare ſolita fuiſſet: & hanc ſemper præceſſiſſe ſitim ingentem, & præcordiorum (ut ipſa vocabat. circa cor) gravitatem, ac quandam quaſi ſuffocationem. Accidit autem, cùm aliquando febricitaret, ſitiretque vehementer præter ſolitum, quumq; Medico referret, quòd ſitis ſemper menſium fluxum præcedere ſoleret, atq; etiam tum menſium tẽpus inſtaret: Medicus interdixit omnem uſu vini, tum aquæ uſum; vini quidem propter febrem, aquæ verò propter matricem, credens, eam hæc dicere ut potum concederet. Accidit itaq; cùm præter naturæ conſvetudinem abſtineret à potu, creſceretque dolor circa præcordia & anguſtia, ut in nocte cœperit bis aut ter ſangvinem vomere. Unde in inſtanti Medicus vocatus, ſtatim juſſit, interea dũ ſe indueret, fieri ex quocumq; obvio brodio clyſterem; deinde etiã ex ſaphæna ſangvinis evacuationem, idq; nulla interpoſita morâ. Interea dum vena ſecatur, ſenſit manifeſtè gravitatem præcordiorum remittere, ac quaſi deorſum trahi & reſtituta eſt. Quinetiam, antequam ſecta vena eſſet, levamen aliquod ſenſit ex frictione factâ à ventriculo inferiùs. Id Patavii obſervavi & adnotavi. *CL. V. Caſp. Wolphius.*

Hiſtoriam & curationem vomitûs ſangvinis menſtrui, vide *in Martini Rulandi Curat Empiric. cent. 3. curat. 4.*

† Vomitu rejectos menſes commemorat quoq; *Bartholin. Cent. 5 hiſt. 32. Hildan. Cent. 3. obſ. 12. Horſt. part. 2. lib. 1. obſ 33 Ruland Cent 9. curat. 78. 83.*

Observatio VI.

In impeditis menſibus, non naturaliter aliquando lunares purgationes mulierum per colli uteri venas profluere.

SAngvinem, per cervicis uteri venas, quibuſvis tandem mulieribus, emanare interdum poſſe, collectu promptiſſimum eſt, vel ex ſangvinis è naribus, & ano, & faucibus, & ventriculi etiam ſubinde defluxu: quódque uterum quibuſdam mulieribus & virginibus, annis aliquot mirâ fuſcæ, craſſæq; aquæ copiâ turgidum fuiſſe, jam ſectione non ſemel deprehendimus: quibus alioquin menſtruus ſangvis ſæpius, etſi non ordinatis omnino vicibus, certiſq; intervallis, ejuſdémq; perpetuò quantitatis profluxit, non aliunde ſanè, quam ex venis uteri cervicem implicantibus. *Veſalius lib. 3. c. 15 de corp. hum. fabricâ.*

Observatio VII.

Menſes per ſangvinis periodicam emictionem expurgati.

REligioſam virginem curavi, quæ ſingulis menſibus ſangvinis mictum habebat, & illi menſes defecerant: expurgabatur autem per urinam, quia ſolum, dum mingebat, exibat ſangvis, aliter verò non exibat: quæ & nunc vivit, & integrâ ſanitate fruitur. *Bruſſavola Comment ad aphor. 75 lib. 4. Hipp.* Hanc Hiſtoriam ex eodem auctore, *Scholiograph. ad cap. 52. lib. 1. Holl. de morb. intern.* repetunt,

Observatio VIII.

Menſtruum ſangvinem nonnullis ex hæmorrhoidibus profluere.

REligioſam quandam curavi, quæ ſingulis menſibus per nares evacuabatur, ſed id ægrè ferebat, cùm tamen minùs moleſtaretur, quàm alia quædam cui ex hæmorrhoidibus ſangvis menſtruus fluebat. *Braſſavolus Com ad aphor. 33. lib. 5. Hipp.*

Observatio. IX.

Menſes detentos, aliquando per ſedem excludi.

SI non converſum fuerit os uterorum ad pudendum, circa lateris mollitudinem ſuppuratur, & hac parte tranſitus fit menſibus: ſed eadem periculoſa ſunt, quæ priùs ſunt relata. Sed & ad vomitum convertitur, & quibuſdam in ſedem, velut in virginum morbis à me dictum eſt, & ſigna, & dolores eoſdem oſtendit, quos

iſthæc

iſthic retulimus. Ad hanc viam minùs faciunt menſes mulieribus, quàm virginibus, *Hipp. lib. 1. de morb. mulieb.*

Ubi menſes defecere, non ſolam per narea vacuationem, bonam eſſe dixit *Hippoc. aph. 33. lib. 5.* ſed eam ſimpliciter commendavit, non quòd ea ſola ſit, addito. Quòd ſi quiſpiam vacuationem eam, quæ per ſedem fit, ita affectis mulieribus utilem eſſe dixerit, id minimè pugnat cum aphoriſmo. Siquidem Hippoc. aliquando uno quopiam, velut exempli gratiâ, propoſito, de aliis ſimilibus omnibus pronunciare videtur. *Galen. com. 5. ad aph. 33. Hippoc.*

Quæ è ventriculo ad hepar venæ chylum evehunt, eædem ſæpe mutatis velis ſangvinem reducunt eódem, quanquam id ſymptomaticè faciant, & præter naturæ legem. Quæ iſthæc brevior longè expeditiórq; eſt via ad ſedem, quàm per hæmorrhoidas: quò ſangvis (quãquam hæ non valde alto intervallo diſtent ab hypogaſtricâ, pudendáq;) remeare nequit, niſi ante relatus per hepar ad truncum venæ portæ regreſſus, inde tandem exportetur foràs per ſedem. Quod non uſq; adeò dictum videatur convenienter. Evacuationis δι' ἕδρας meminit quoque *Galenus* in ſuppreſſione menſtruorum, *lib. 5. aphor.* Quanquam eveniat etiam nonnunquam, ut abſceſſu rupto ex ſuppreſſione illorum, divertat ſangvis periodicè ad eam partem, ſicuti viſum fuit nobis non ita pridem. Hinc verò miſella interiit. *Cordaus comm. 1. ad lib. 1. de mulieb. Hippoc.*

Observatio X.

Sangvis menſtruus per mammas emiſſus.

Mulier nobilis, cùm puerum lactaret, & ut fieri ſolet, menſes longo tempore ſuppreſſos haberet, ecce per mammas ſangvis illi effluere cœpit copioſiſſimus, à quo præter fluxionis tædium, nullum capitis dolorem aut noxam percipiebat. Factâ tandem ex ſaphæna pedis venâ ſangvinis copioſâ extractione, ex mammis ſangvis illicò retractus fuit, & mulier ab hac fœda affectione liberata, quæ Medicorum judicio in inſaniam ventura eſſet, juxta *Hipp.* dictum *lib. 5. aphor.* 40. quod habet: *Quibuſcunque mulieribus ad mammas ſangvis colligitur, furorem ſignificat.* Tametſi verò Galen. hoc nunquam vidiſſe teſtatur, nos tamen cum Hippocrate, ſangvinem per mamillarum papillas effluere in duabus nobilibus, alterâ Luſitanâ, alterâ verò Italâ, hucuſq; obſervatum habemus, quarum neutra in inſaniam aut furorem devenit, ſed potiùs ſangvine ex ſaphænâ miſſo, illicò ſanitati reſtitutæ fuerunt: Cæterùm Antonius Muſa Braſſavolus refert à ſe mulierem viſam, cui ſangvis per ubera fluebat, quia gemellos nutriebat: qui cùm vehementer eaugerent, ſangvinem in lac converti non ſinebant. Et ita huic contingebat, ut iis qui nimio utuntur coitu, quibus ſangvis exit, qui in ſemen converti non potuit, ut citato habetur aphoriſmo. *Luſit cent. 2. curat. 21.*

Uxori Petri Fabri Caſtrodunenſis, menſium materia ſe per mammas ſingulis menſibus tantâ copiâ exonerat, ut ei ebibendæ & exhauriendæ vix tria aut quatuor mantilia ſufficiant. *Pareus lib. 23. cap. 52.*

Quid quæſo majorem faciat fidem communionis, inter uterum & mammas per vaſa, quàm qui periodicè cuidam lectiſſimæ mulieri aliquando ſangvis è mamma excurrebat, quum ipſa deſiiſſet aliquanto priùs pro more (credimus) menſtrualis eſſe, per loca ſcilicet ad id deſtinata, & conferentia? Quod autem hîc volumus, eſt hujuſmodi, & jam nunc referentis ea ipſa verba Doctoris Fabri, qui ex Ruellio nepos dictus à nobis fuit, & veritatis eſſe amantiſſimus; nec fraudem ſanè faciemus ullam poſteritati. Viſa eſt (ait) & altera mulier 1569. (plures enim deſcriptas ab eo hiſtorias eadem demiſſa ad nos continebat ſchedula) Caſtelloduni ad ſuperiorem partem inhabitãs, cui menſtrua per mammæ ſiniſtræ papillam menſibus ſingulis tantâ copiâ profluebant, ut quatuor aut quinque lintea, quæ vocat vulgus mantilia, imbubinaret inquinarétve ſordidiſſimè. *Cordaus com. 6. lib. 1. de mulieb. morb. Hipp.*

Audivi mulieres quaſdam, ſuppreſſis menſtruis, ſangvinem ſtatis periodis, certiſque circuitibus per mammarum papillas profudiſſe. *Andreas Laurentius anat. lib. 1. queſt. 10.*

† Confer etiam *Joh. Alph. Fontech. Med. Chr ſpecul. pag.* 242.

Observatio XI.

Menſes menſtruo tempore cuidam per umbilicum, unà cum vermibus evacuari ſolitt.

In quodam Comitatino, plures vermes ex umbilico egreſſi ſunt, & vixit in urbe Tridentina, quo tempore ibi Concilium celebrabatur. Aderat mulier quædam, quæ præterquam quòd ſingulo menſe illi menſes ex umbilico erumpebant, unde quoque vivi lumbrici erumpebant. *Nicolus ſerm. 2. cap.* 8.

Observatio XII.

Menſes aliquando per minimum manûs digitum: & per annularem ſiniſtra manûs profundi.

Quod magnam infert admirationem, id ſanè eſt, quod nos jam ter vidimus: videlicet, per minimum manûs digitum, & per annularem ſiniſtræ manûs, ſingulis menſibus ſangvinem profundi, non copioſum, in religioſa quadam fœminâ, cui natura menſtruam purgationem denegaverat. *Lud. Mercatus lib. 1. cap. 7. de mulier. affect.*

Observatio XIII.

Menſes ex maligno pedis ulcere evacuati, abſciſſo eodem, legitimum curſum conſecuti ſunt.

Puella cacoethes experta eſt ulcus, præterito anno, in pede ſiniſtro, per quod ſtatis temporibus menſes effluxere: Is quaſi emortuus meo ſuaſu abſciſſus eſt, me præſente, ſuper genua, tandem convaluit, & menſes rectè eruperunt, poſt amputationem. *CL. V. Eſaias Menbſuerus de obſervat. propr.*

Observatio XIV.

Sangvis menſtruus per vulnus effluere viſus.

Vidi cuidam vulneratæ ſangvinem menſtruum, non per conſveta loca, ſed per vulneris ſinum effluxiſſe. *Theophraſt. Paracelſ. part. 1. tract. 1. c. 11. Chirurg. magna.*

HYPERCATHARSIS.

Observatio I.

Menſium hæmorrhagia, nihil proficientibus aliis medicamentis, ſolâ venæ ſectione cohibita.

Multas vidimus, quæ detracto ſangvine multo è vena convaluerunt, cùm nullis aliis remediis reprimi poſſet fluxus ſangvinis. *Holl. comment. ad aph. 50. lib. 5.*

Observatio II.

Septem menſium fluore curata quædam remedio ſingulari.

Suffitus ranarum combuſtarum egregiè retinet hunc defluxum ſangvinis, ut ego expertus ſum in Excellentiſſima Domina mea, duce Cardonæ & Sugurbi, an 1544. hoc fluore affectâ, ſeptem fermè menſibus, quæ divino favore ad priſtinam reſtituta eſt valetudinem. Suffitû ungulæ mulæ ſiſtere mirificè hunc ſangvinem expertus ſum: quamvis ab eo fiat per menſem

ſem ſterilis fœmina, ut quibuſdam placet. Hoc medicamentum multas nobiles Catalanas laborantes hoc affectu ſatis antiquo curavit: ℞. *Corticum duorum ovorum recentium aduſtorum, thuris, maſtichis, ana unciam ſemis, margaritarum electarum, corallij rubri præparati, karabe, ana drach duas, lapidis hæmatitæ, & ſmaragdi præparati, ana ſcrup. ſemis. farinæ hordei ſine furfure, ℥ ij. albumina quatuor ovorum.* &, ſi opus fuerit, *adde parum aquæ chalibeatæ, & fiant duo panes ſeu placentæ, & coquantur in furno, ut poſſint in pulverem redigi.* Doſis hujus pulveris eſt à drachma ſemis uſque ad drachmam unam, cum jure pedum arietinorum ſummo manè. *Ioan. Mich. Paſchalius de morb curand. c. 55.*

Observatio III.

Admiranda, & vix à quoquam animadverſa, menſium & hæmorrhoidum continuata reciprocatio, mulieris cujuſdam: à quibus malis remedio non minus raro, quam certo vindicata eſt.

ERat hîc (Torgæ) uxor Capitanei Electoris Brandenburgici, quæ per quadrantem anni quotidie infeſtabatur fluxu ſangvinis, qui omnino non potuit ullis remediis ſiſti. Fluxus autem ejuſmodi erant. A novilunio ad plenilunium habuit quotidie fluxum menſtruorum: à plenilunio ad novilunium quotidie copioſè fluebant hæmorrhoides. Quos fluxûs cùm ad me venit, unico remedio compeſcui: poſt purgationem convenientem etiam juſſi, ut membro imponeretur ſpongia aceto roſ. impleta. *Ex literis Clariſſimi Medici D. Kentmanni ad Geſnerum Varronem Tigurinum datis, communicavit doctiſſimus VVolphius.* Cæterùm occultum nobile remedium, cujus hîc mentio fit, conſtat *medullâ ſaxorum Torgenſium, vel Rochlicenſium* (cujus loco bolus arm. verus poteſt ſubſtitui) *ſeſquidrachmæ pondere, florum animæ binis ſcrupulis, & carneoli gemmæ ſcrupulo. Deteruntur in pulviſculum.* Hæc ex Archivis noſtris. *Schenckius Filius.*

Observatio IV.

Spontanea Saphenæ hæmorrhagia appreſſo ſilice cohibita.

ANte ædes Cl. V. Jac. Jokiſci Præceptoris mei, mulieri cuidam Saphæna in ſiniſtro pede ſuâ ſponte rumpebatur, plurimúmq; ſangvinis profundebat. Hæmorrhagia iſthæc ſubitò eruto recens è terra ſilice, & admoto vulneri compreſſa eſt. *A. D. Valentino Hinnero.*

Observatio V.

Menſtruorum profluvio mortua.

SAngvis omni ſtudio refrigerandus & incraſſandus eſt, uti quiete animi, & corporis. Scimus enim Vicecomitem ipſam Caſtriboni periiſſe menſtruorum immodico fluore, cujus cauſa fuit magnus motus: confecit enim iter trium leucarum, ut vocant, ad viſendam imaginem virginis Mariæ de Serratica. Et aliis etiam omnibus internis, & externis ſtypticis, & refrigerantibus eſt incraſſandus, &c. *Ioan. Mich. Paſchalius cap. 55. de curand. morb.*

Observatio VI.

Iuſta Menſtruorum menſura.

JUſtam & naturalem eſſe menſuram menſtruorum, duas heminas Atticas, aut circiter, non olei, ut putavit Fuchſius, ſed vini, aut aquæ, ut redeant ad tres ſemiſextarios Pariſienſes: naturâ interim, ætate, & ſimilibus perpenſis *Hollerius comment. ad aphor. 57. lib 5. Hippoc.*

Juſta menſtruorum menſura eſt duarum heminarũ Atticarum, hoc eſt, à cheopina uſque ad tres ſemiſextariolos Pariſienſes. Siquid excedat, ſiquid deficiat, vitioſum eſt. *Idem com. ad aph. 36. lib. 5. Hipp.*

Observatio VII.

Mulieri cuidam intra triduum viginti quinque libræ ſangvinis per uterum excreta, ſalvâ vitâ.

MUlierem vidi evaſiſſe, poſteaquam ab eâ egreſſæ XXV. libræ ſangvinis per matricem in tribus diebus. *Joan. Arculanus comment. ad c. 43 lib. 9. Rhaſis ad Almanſorem.*

FLUOR MULIEBRIS.

Observatio I.

Fluor uterinus ut à Gonorrhæa virulenta internoſcatur.

SUNT mulieres, quæ cùm gonorrhœâ virulentâ laborent, honeſto nomine colpam prætexentes, fluore muliebri ſeu uterino ſe laborare mentiuntur: quòd in utroque affectu ingens profundatur eluvies. Sed ex purulentiâ facilè aſtute id malum diſtingvet Chirurgus, ac niſi ſalivatione, ſudoribúſq; citatis, ſanari id non poſſe ſibi perſuadebit. *Parêus li. 23. c 60.*

Observatio II.

A deſperato uteri profluvio, mulier Medici operâ liberata: eundem quadringentis aureis donavit.

HOrum ego teſtem te habeo, mi Poſthume, quo tempore primùm Romam venimus, quæ, puto univerſa intellexiſti ab iis, qui à nobis ſanitati reſtituti fuerunt: inter quæ & hoc fuit reverà admirabile factũ a ob quod non ſolùm mira loquentem, ſicuti priùs me plures Medici, ſed mira facientem appellârunt. Boethi uxor cùm in muliebrem fluxum, quem vocant, incidiſſet, celebres Medicos vetita, inter quos & ego tum ab omnibus habebar, obſtetricibus conivens, optimis ſanè omnium, quæcunq; in urbe forent, primum utebatur. Vir ejus, ut ipſam nihil inde levari vidit, præcipuos quoſq; Medicos convocat, & eos, quid opus ſit factu, conſiderare jubet: poſtquàm in eam ſententiam ab omnibus itum eſt, ut ea remedia adhiberentur, quæ ab Hipp. & aliis poſt Hippoc. optimis quibuſq; deſcripta fuiſſent, voluit Boethus, ſemper intereſſem mulieribus, quoties aliquid ægrotanti miniſtrarent uxori, probarémq; ſingulas medicamentorum materias, quarum intentio ſummatim erat, non uterum modò, ſed univerſum corpus etiam ſiccare: ungventa inſuper admoverem, quę muliebres locos ſupprimerent, morem Boëtho gerebam. Sed, ita faciendo, cùm deterior reddi morbus indies videretur, jure mecum & reliqui dubitare cœperunt: & quamvis omnes requireremus ad alium ſanandi modum tranſire, melius tamen quicquã aut ratione inventũ, aut experientiâ repertũ nõ occurrebat, quàm id, quod optimi quiq. Medici paulo antè conſenſerant. Interea verò tumor in ventre, qualis in prægnantibus ſuboriri conſvevit, apparuit, quãobrẽ ex miniſtrantibus mulieribus nonnullæ reverà prægnantem eſſe ægrotantem credidêre: non tamen Medicorũ aliquis id verum eſſe arbitratus eſt; nam muliebris fluxûs indicia, quæ ſingulis diebus excernebantur, earum opinioni refragabantur. Cùm igitur ægrota mulier ab ancilla, quam fidam habebat, & alia ſibi fieri permitteret, quæ in prægnantibus fieri ſolent, & ſingulis diebus lavaretur, contigit ut in primâ Thermarum cellâ vehementiſſimis doloribus correpta, quales parietibus advenire ſolent, humoris aquei oſq; adeò multum excerneret, ut animo defectã è thermis ipſam extulerit. Io-clamantibus ergo & vociferantibus ancillis, verùm neque pedes, neq; manûs, neq; os ventriculi, quod uſitato nomine ſtomachus appellatur, fricantibus, ipſe, qui

caſu

tatu ante fores balnei conſtiteram, audito clamore, intrò me proripui: conſpiciénſq; frigentem, manu nardino onguento admotâ, ſtomachum laborantis, exeo confricui, ancillâſque juſſi non fruſtra clamare, ſed unam pedes calefacere, aliam manûs fovere, reliquas odorandũ aliquid naribus ſupponere: tunc itaq; celeriter ipſâ recuperavimus. Subſidente verò ob inanitionem ventre, ſummopere lætata eſt obſtetrix, non tam quia (ut opinabatur) prægnans non fuiſſet, quàm ut ſubmiſſo ventre, Medicis, qui ſibi nõ crediderant, apertè contradiceret: eo quòd verè intumuiſſe ventrẽ perſpexiſſet. Dubitantibus itaqve ſingulis, quid factu opus eſſet, (nam ad priorem intentionem mulierem ſanare ſatis fidebant, nec ad aliud curationis genus tranſire audebant) noctu mihi de eâ re cogitanti, tale quiddam novum occurrit. Nam quando, ut dixi, mulier animo defecit, nihilque adjumenti ancillis afferentibus, ſed tantummodo clamantibus, ipſe arrepto nardi unguento præcordia confricui, recordatus ſum me tantã mollitudinem illic reperiſſe, ut cùm animadvertiſſem poſtea me violentiùs à principio præcordia fricâſſe, timens ne carnem lividam redderem, à violentâ confrictione deſtiterim: partes enim omnes circa præcordia, ſi quis exactè comparare velit, lacti quod coagulatur, nondũ tamen in caſeum obduruit, ſimiles fuerant. Prorſus itaq; mihi viſum eſt, inſiſtendũ nimiæ humiditati exiccandæ morbi, qui aquoſus eſſet: excogitandúmq; talem ſanandi modum, quo non ſolùm humiditatem liquaremus, verùm etiam ita calfaceremus, ut æſtatis præſertim tempore ægrotantis corpus non liqueſceret, quod frigidæ & humidæ temperaturæ ſupra modum erat: hujus tamen contrarium tunc faciebamus, cùm ipſam in harenâ maris calidâ decumbere præciperemus. In aliud quoq; erroris genus, qui pleriſq; in morbis occurrit, num nos etiam incidere collegi: labuntur enim ſæpe Medici, dum id quidem quod redundat, evacuant: ne autem illi ſimile aliud gignatur, nõ prohibent. Atq; ideò mecum decrevi, ut univerſa victûs ratio ad duo inclinaret, potûs paucitatem, & totius corporis frictionem, quam non ex pice & reſinâ ſubſequeretur inunctio, ſed ex melle ſolo, multum quidem cocto, tantum verò refrigerato, ut hac in re fontanæ aquæ ſimilis æſtivo tempore foret. At quemadmodũ per cutem humorem redundantem evocare melius eſſe cognovi, ſic medicaminibus urinam cientibus eundem per veſicã educere deliberavi, dandámq; operam cenſui, ut per alvum etiam detraheretur. His animo præſumptis, ſeptẽ fermè diebus qui ſubitam illam evacuationem ſubſecuti fuerant, Boethum, qui nos & ſeparatim ſingulos, & ſimul omnes, aliquem ſanandi modum proſpicere hortabatur, ſeorſum ab amicis & domeſticis in aliam cellam abductum, ita ſum allocutus: Me, quem probè noſti uſq; in hodiernum diem, ne in una quidem re ad Medicinam ſpectante deliquiſſe, tecum ipſe conſidera, ut totos hos decem dies circa uxorem tuam operam, quã velim, præſtare ſinas, ac ſi meliùs interim ſe habere videbitur, totidem rurſus diebus aliquid denuò circa eandem agere jubebis: ſin nihil tibi profeciſſe viſus fuero, tum denique ab eâ prorſus & ipſo recedam. Hoc mihi cùm promptè Boethus conceſſiſſet, medicamento aqueum humorem per alvum educente primò uſus ſum: pòſt aquam, in quâ aſarum & apium ferbuerant, bibendam exhibui. Cùm itaque duobus primis diebus his remediis adhibitis, uterus minùs fluere cœpiſſet; tertio die rurſus haud multum medicaminis illius exhibui, quod per alvum trahebat ea, quæ in uterum repebant, cùm non ſolùm per urinam, ſed per alvum etiam humorem derivare vellem. Ab eo die poſtea quotidie & melle ipſam perunxi, & corpus confricui, molliſſimo primùm, tum aſperrimo ſindone: montanarum inſuper avium carnes, & piſces ſaxatiles comedendos obtuli. Cùm igitur diebus quindecim hiſce remediis uſus eſſem, nullum prorſus morbi veſtigium apparuit: quod cùm animadvertiſſet Boethus, quia plus etiam quàm promiſeram me præſtitiſſe vidit, ut prorſus uxorem ſuam liberarem, poſtulavit: præceptáq; exhiberẽ, rogavit, quibus in poſterum ampliùs eo morbo non ægrotaret. Cùm itaq; menſe tranſacto, & bene colorata mulier adeò foret, ut ad naturalem habitum nihil penitus deſiderari poſſet, nec ampliùs fluxûs indicium aliquod ſupereſſet, quadringentos aureos ad me Boëthus miſit, & nobilium Medicorũ invidiam auxit: nam me apud eos laudibus ſummis extollebat, affectabátq; ſicut & Severus, mentionem de me facere apud Imperatorem Marcum Aurelium Antonium, qui Romæ tunc erat, nam Lucius jam ad Parthicum bellum, à Vologeſo illatum, urbe exierat. *Galenus de Præcognit. ad Poſthumum, cap. 8.*

****

VTERI SUFFOCATIO.

CAVSA.

Observatio I.

Cauſa hyſtericæ acceßionis vapor eſt ex utero, non tam per venas & arterias, quàm per ductûs cæcos & latentes ſublatus, veneficus & malignus: neque à menſtruo, vel ſemine tantùm, ſed & aliis venenatis & corruptis cauſis ſuſcitatur.

VARII ſunt ordines, variæqve hyſtericarum acceſſionum formæ, quæ circuitu ut epilepſia repetunt, aliis quidem crebriùs, aliis rariùs, dum diſcuſſa ſit earum cauſa. Sub acceſſionis finem humor quidam ex muliebribus locis excurrit, inteſtina obmurmurant, deinde oculi attolluntur, malæ rubeſcunt, intellectus, ſenſus ac motus reſtituitur, & corpus firmari incipit. Sæpe tamen deprehenſum eſt frigus tum temporis è capite per cervicem in ſcapulam & brachium illabi, quod ſtuporem, difficiléinque motum redderet, exhiberétque ſpeciem quandam paralyſis, ſed qvæ non multo pòſt diſcuteretur. Cauſa qvidem acceſſionis hyſtericæ eſt vapor ex utero, non ſolùm per venas, aut arterias, ſed & per ſpiracula cœca & latentia ſublatus, atqve is certè venenatus, támqve malignus ac pernicioſus, ut partium qvas attigerit, facultates offendat, earúmque functiones intercipiat. Si vaporis naturam ſpectemus, plurimorum venenorum conditione frigidus & melancholicus eſt. Hujus focus eſt uterus, in qvo vel menſtruus ſangvis, vel concluſum ſemen, vel alius qvivis humor in hanc venenatam malignitatem corrumpitur. Ut igitur ſæpe animadverſum eſt, comitialem morbum ab utero vel in prægnante ſuſcitari, in quo venenatus humor tetrũ vaporẽ in cerebrũ expiraret, ipſúmq; morbũ cũ partu finiri: ita & de hyſtericis ſymptomatibus credendum. Hæc autem vix putem duntaxat, vel à menſtruo, vel à ſemine ſuſcitari, cùm & eas quæ bene purgantur, & uterum geſtant, & viri conſvetudine fruuntur, plerumque fatigent: cúmq; ſupra quingentas eodem cœnobio degere videamus, quæ diu conſvetũ veneris uſum intermiſerunt, nullo hyſterico ſymptomate. Quivis autẽ humor in utero hoc modo corruptus, ejus generis vaporem ex loci naturâ venenatum expirat; & unde vita, illinc & ſumma veneni pernicies exoritur. Hinc fit, ut tametſi viris diu hæmorrhoides ſuppreſſæ ſint, aut veneris uſus ſit intermiſſus, nulla tamen hyſtericis ſimilia ſymptomata contingant. Hęc quoties gravia incidunt, noſcuntur quidem facilè, levia difficilè, quòd melancholicis, aut cardiacis non admodum ſint diſſimilia. Debent autem omnium affectarum partium obſervatione, omniúmque ſignorum conſenſione diſcerni. *Fern. lib. 6. c. 16. Patholog.*

†Confer etiam, quæ de cognoſcenda & curandâ uteri ſuffocatione proponit *Horſt. Decad. pharmacent. Exercit. 2. & Highmor. pecul libell. Salmuth. Cent. 2. obſ. 47.* ubi de materiâ ex quâ uteri præſocatio.

Observatio II.

Ex retento ſemine, utere ſuffocatio, & convulſio oborta.

QUoddam accidens apparuit in muliete, ex longo jam tempore viduâ: quæ præter cætera mala, nervorum quoq; diſtentione vexabatur: ac dicente obſtetrice, uterū eſſe retractū, remediis ad hujuſmodi affectûa conſvetis uti decrevit: quibus adhibitis, partim ob ipſorū calorem, partim etiam quòd inter curandū manibus tractarentur partes muliebres, obortâ titillatione, cū labore & voluptate, veluti per coitum uſuvenire ſolet, excrevit craſſum plurimúmq; ſemen, atque ita à moleſtiâ ſuâ liberata eſt mulier. Proinde manifeſtâ cōjecturâ aſſecutus ſum, vitiato ſemini majorem quàm menſtruis eſſe vim ad noxam univerſo corpori inferēdam. Itaq; licèt hæc quidem aliquando profluant è viduis, ſuppreſſum nihilominus ſemen moleſtiam noxámq; ipſis inferre poteſt. *Galen. lib. 6. de locis affectis.*

In muliere, quæ uteralibus morbis vexabatur, in vulvam priùs, deinde ex eâ foràs & copioſiſſimum & craſſiſſimū ſemen effluere viſum eſt: quod, quia diu vidua permanſerat, tam multum, atq; hujuſmodi collectum fuiſſe manifeſtum eſt. Sed tunc ipſam lumborum, manuū & pedū diſtentiones quædam invaſerant, ut convulſa eſſe videretur, quo tempore excretum eſt ſemen: dicebátq; ſe voluptate etiam ſimili affectam, qualis in coitu contingere conſvevit; atq; hoc ſemen quidem & craſſum, & copioſum propterea fuit, quòd multo jam tempore non fuerat evacuatū. *Gal. lib. 2. c. 1. de ſemine.*

Vidi aliquando in urbe Papia ubi arti operam dabā, viduam, quę tamen juvenis ampliùs non erat, tam diris vexatam convulſionibus, ut immondo ſpiritu correpta videretur, epilepticis alioquin ſimillima facta.

Alia Marrona Ruſtica, cùm à retento ſemine miris modis divexaretur adiit me, & ea narravit, quæ pudor ſcribere non ſinit. Quieſcere non poſſunt, nec edere, nec dormire, animus mirum in modum illis perturbatur, & tandem ad ſuffocationem deveniunt, aut vitam morte commutant. *Thaddæus Dunus lib. Miſcell. de re Med cap. 9.*

† Suffocationem uteri ex retento ſemine in viduâ annotavit quoque *Foreſt. lib 2. obſ. 25. & 29 fol. 663. & 671.* Sed à ſemine virili oriundam, *Hornung. Ciſt. Med. Epiſt. 274 p. 487.*

Observatio III.

Uteri ſuffocatio ex hæmorrhagiâ ſaphena, per imprudentiam & fortuito commiſſâ.

QUem ipſi accepimus oculis animóq; ſenſum, hūc ſi apud vos tantò audaciùs exponimus, quantò propiùs & veriùs ad ſententiā accedit veteris magiſtri Hipp. In vetere vico templi domicilium habebat magnus, qui fuit Regis aliquando prætor. Cui tum in œconomiâ ſubſerviebat vir ſanè bonus, Thomas *Duchemin dictus* & ejus uxor. Hæc verò quum aliquando veſperi exuiſſet ſeſe ineundi gratia ſomni, illi (ut ajunt) fortè fortunâ exciderat è vaginula cultellus acutior in ſuccinctum, aut potiùs implicitum illius amiculum. Nocte exactâ nudum cultellum unà cum veſtimentis nihil cogitans mulier recepit die ſequenti. Deinde etiam manè egreditur, ac ſeſe in emporium confert pro more ſuo. Unde quum redit, & ad patentes ſores accedens, diffidéntiq; ne maturiùs illæ ſibi præcludantur, dum vetat id, & eminùs clamitat, ecce in foveolam imprudens impingit pavimenti, & haud auſpicatò quidem delabitur in manûs ſuas. Atq; eo quoq; caſu in ſapheiam ipſius cultelli acies adacta eſt, qui extremia oris veſtimenti defluentis circum pedem clàm continebatur. E cujus vulnere per hæmorrhagiam tanta conſequuta eſt inanitio vaſorum, & vacuitas, maximè verò uteri, ut in diſcrimine ſummo vitæ ab uteri ſuffocatione verſari, imò & penè animam agere omnibus videretur. Veruntamen illi expedita per nos curatio opportunè fuit, atq; perfecta: pleniore cibo nimirum, quiete, ſomno, atq; iiſce quę ſuo loco uterum quidem continerent: grati præterea odoris rerum ſuffitu, fotu, enemate hyſterico, cucurbitis ad crura interna admotis, & ventrem imum. Quid verò hæc ad rem, niſi quòd uterus affectus levior, quia inanis, conſcendit ad hopar, qui per oppreſſionem periculum creabat tunc quoque ſuffocationis. *Cordæus Comment. 2. ad lib. 1. de Morb. Muliebr. Hippocrat.*

Observatio IV.

Ex Zelotypiâ ſuffocatio ab utero, velut ab alijs animi paſſionibus.

PRovenit quoq; animi affectu: idque ego ſæpe vidi, cùm aliqua mulier ex zelotypiâ viri iraſceretur, & animus valde afficeretur, tunc ſequuta illa ſuffocatio. Et ego novi quaſdam mulieres quæ ita iraſcebantur & afficiebantur zelotypiâ, ut ſtatim caderent in hunc morbum, & perpeſſæ ſint ſæviſſima accidentia. *Ioan. Baptiſt. Montanus in Conſil. de Suffoc. ab Uter.*

Observatio V.

Muliebrium teſtium ſinûs, & in illis contentus humor obſervatus, qui in ſanis craſſiuſculum lactis ſerum exprimit: in ægrotis verò croceus, fœtidus venenoſuſq; evadit: ex quo virgines nubiles, amantes, pallentes, menſtruis purgationibus deſtituta, & attenuato corporis habitu prædita, lethales plerumq; uteri ſuffocationes incurrunt.

HAbent mulierum teſtes intus, præter vaſa, ſinûs quoſdā tenui aqueóq; humore plenos, qui priùs non læſo teſte, ſed vi compreſſo, ac inflatæ veſicæ modo crepante, in miram altitudinem inter diſſecandum, non ſecus quàm ex ſcaturigine quadam exilire ſolet. Ut verò is humor velut craſſiuſculum lactis ſerum in ſanis mulieribus albus eſt; ita quoq; illum mirè luteum, croceúmque, & paulò craſſiorem deprehendi, in duabus non vulgariter nobilibus puellis, quæ ante mortem uteri ſtrangulatu vexabantur, quibúſq; alterius teſtis ſinuū unus duntaxat, inſtar majuſculæ pilæ protuberabat, croceo humore illo infarctus, & conterminas ſedes non ſecus tingens, quàm in hominibus colon inteſtinū, quà ſub jecore fertur, à bilis veſicula luteū reddi cernimus. Utq; hujus humoris liquoriſve rarus occurrit color, ita quoq; graviſſimè olebat, venenoſúmq; quid & tetrū præ ſe ferebat: illorū cerebri ſymptomatū indubiè author, quæ in uteri ſtrangulatu indies oboriuntur. Una virgo annos nondum nata quatuordecim, ex pulmonum, ut videbatur, inflāmatione, & frequenti in eo morbo uteri ſtrangulatu periit, qui non ita pridē moleſtus eſſe cœperat. Altera años jam attingēa duos de viginti, poſteaquam uno aut altero anno inſigniter pallucrat, illiſq; ſymptomatibus ſubinde oppreſſa fuerat, quibus puellas modò ferè teneri conſtat, quæ perditè amantes, menſtruas purgationes diu ſuppreſſas habent: aut quibus albus ille & crudus humor longo intervallo profluit, ſuffocatione ita interiit, ut eū porrecti veneni parentibus incideret ſuſpicio, ea mihi Medicíſq; aliquot ad expetitam ſectionē obtigerit: in quâ præter ingentem pulmonū albedinem mollitiémq;, ac totius corporia exangvem habitum, nihil vitioſum, vel circa uterū ipſum, deprehendi, præter luteum illud miris modis olens alterius teſtis tuberculū. *Veſal. li. 5. c. 15. de corp. hu fabrica.* Poſterioris puellæ, multis aliis morboſis cauſationibus deſuoctæ, meminit idem author, *in Epiſtola de radice China, pag. 73 edit. Veneta.*

Symptomata.

Observatio I.

Uteri ſuffocationis ſymptomata varia & rara, ex ſympathiâ partium, cum quibus conſentit, nata.

QUia uterus maximum cum corde per arterias habet conſenſum, cum cerebro verò per ſpinæ mem-

Digitized by Google

membranas & nervos,horũ membrorum actiones variè læduntur, admirandáq; ſubſequuntur ſymptomata, præſertim ſublato tetro vapore ſurſum ex cauſa cõjuncta ipſius affectûs. Cùm acceſſio imminet, torpor mentis,pigritia, crurũ imbecillitas, pallor quidam faciei. Hinc ſopor gravis,mentis deſipientia,ſenſuũ interceptio,*ἀφωνία*,crurum contractio. & ſimilia. Quibuſdam riſus.aliis lachrymæ, aliis utrumque, ut D. *de Rochepot*: quæ cùm varicoſa eſſet, eo affectu corripiebatur, cum delirio,riſu,lachrymis,contractione oculorum. Aliis riſus,deinde perturbatio mentis:hinc lachrymæ,à quibus etiam monitæ non ceſſant. Sed nihil admirabilius, quàm quod duabus filiabus Præſidis Rhotomagenſis contingère ſolebat in motu ſurſum uteri,quo intervallis laborabant. Riſu enim longo ad horam, & horas duas iminente paroxyſmo capiebantur, quem neq; metu injecto,neque hortatu,neq. aliis anibus poterant compeſcere. Parentibus interrogatæ & objurgatæ reſpondebant,ſe non poſſe continere riſum.Aliis priùs lachrymæ,deinde riſus movetur in eodem affectu Sunt quæ magnam dueunt reſpirationẽ, in quibus neceſſe eſt nullam fieri compreſſionem ſtomachi & cordis, ſed materiam aliò ferri Inclinante acceſſione humiditas quædã è locis muliebribus prodit, ventris ſtrepitus.laxatio uteri. Circuitu quodam redit morbus,hyeme præſertim & autumno. Cauſæ ſunt refrigeratio uteri, ſpermatis corruptela,humor quidam craſſus, & veluti ſeminelis in utero corruptus, grumus, menſes ſuppreſſi, lævigatus & nimiùm vacuatus uterus. Sic enim ad loca humida ſeſe convertit,& è capite,ac reliquo corpore, im̃odico labore ſiccatus trahit.Id quoq; gravidis fieri poteſt, inopia alimenti ſiciore facto utero, & concalfacto labore Eodem modo è defluxione pituitæ à capite in præcordia,& impeditâ reſpiratione, utero ad humiditatem concurrente. In remediis hæ omnes cauſæ diſtinguendæ. Alij ajunt vacuato utero, ut per immodicam menſium fluxionẽ, aëre uterũ repleri,& ita inflari connivente collo. Gratis etiam odoribus ad nares quibuſdam aſcendit. *Scholiograph.ad cap. 59.lib.1. Hollerij de morb.intern.* Vid. quoque *B.Sylvatic.Cent.4.Conſ.*12.*River.Cent* 2.*obſ.*11.

Observatio II.

Ex ſuffocatione uterinâ voces horrendæ in paroxyſmis.

IN ſuffocationibus uterinis qvàm multa obveniunt, quæ ſæpe inexercitato Medico ſuſpicionem numinis præbuerunt? quando à venenato ſpiritu inflatæ arteriæ, diductæqve in amplitudinem,ſecundùm longitudinem contrahuntur, unde neceſſe ſit aliquando mulierem ſtrangulari: unde & voces mirandas ex imis viſceribus exaudiri,nunc velut ranarum coaxatûs, nũc ſerpentium ſibilos, crocitûs corvorum,gallorum cucurritûs,latratûs canum,&c. quæ tamen pro viarum & erumpentis ſpiritûs proportione caſus effingit. *Corn Gemma lib. 1.cap 7. Coſmocrit.*

CURATIO.

Observatio I.

Ad uteri ſuffocationem remedia rara, exemplis nobilibus demonſtrata.

ADfertur è nova Hiſpania lapis, quẽ uteri morbis apprimè utilem eſſe ferunt Niger eſt, admodum politus,ponderoſus, majore ex parte teres & rotundus. Mirum porrò eſt,quod de hoc lapide prædicant: nam mihi affirmavit nobilis quædam & magnæ authoritatis Matrona,quæ eo uſa eſt, & in umbilico geſtavit adeò firmiter inhærentem, quaſi iſthìc agglutinatus fuiſſet, ex quo præſens & certiſſimum ſenſit commodum: idem aliæ aſſerunt, quæ ſimili modo iſto lapide ſunt uſæ.Cum uteri ſuffocationem imminentem præſentiunt, adhibito lapide, ſubitò levantur: & ſi eum perpetuò geſtent, nunquam ſimili morbo corripiuntur. Exempla hujuſmodi faciunt ut his rebus fidem adhibeam. *Monardes lib.3 de Simpl. Medicament.*

Contra matricis ſuffocationem ungvem Alcis præſentaneum eſſe remedium,& ab aliis audiviſſe,& periculo facto me cognoviſſe fateor. Nam accerſitus ut medicam manum adhiberem cuidam mulieri ſuffocatione oppreſſæ, datâ hujus unguis raſurâ cum radice zedoariæ, aliiſque auxiliis ex arte adhibitis, optatum finem cum honore ſum conſecutus. Cùm præterea intelligerem, eandem ſæpenumero eo ipſo morbo tentari, ut partem hujus unguis collo appenſam jugiter portaret. injunxi, quod cùm ſedulo feciſſet, quamdiu ego interfui, tribus nempe menſibus,eâ ſemper moleſtia caruit: unde mihi multoties gratias egit. *Apollonius Menabenus cap.* 10. *De Alce.*

Nicolaus Florentinus narrat, ſe pluribus experimentis probâſſe, ovum antiquum in nido conſervatum,ſi conquaſſetur, & ſupra parvum linteum apponatur utero, miro quodam modo reſtituero uterum. *Mercurialis de morb.mulieb,lib.4 cap* 21.

Inter cætera,quod omnium maximè ſolet mulieres præſocatas quaſi momento revocare, eſt evaporatio facta ad nares, ex pulvere verrucarum, quæ tibiis equorum adnaſcuntur,quę ſi in calente furno exſiccentur,& in pulverem redigantur,& naribus ſuffumigium fiat,tanquam præſentaneo remedio, & magna adſtantium admiratione, ſolent mulieres quaſi à mortuis revocari. *Albert. Bottonus de Morb. Muliebr.cap.*47.

Bryonia mulieres vulvæ ſtrangulationibus obnoxias mirum in modum juvat,adeò ut eas à ſtrangulatu liberet &ſanet. Equidem novi mulierem quotidie ferè per annos hoc morbo vexatam, quæ tandem à quodam vulgari herbario edocta, ut vinum album biberet, in quo vitis albæ radicis uncia efferbuiſſet, dormitum itura ſemel in hebdomadâ: cùm hac medicina per annum uſa fuiſſet, optimè ex illo morbo convaluit. *Matthiolus Comment.ad lib.4 cap.*176.Dioſcor.

In uteri ſtrangulatu, habeas ſingulare remedium: *Julos* ſive catulos *juglandis*,in pulverem exiccatos contunde:datur ad *ſcrupul.duos*,cum *guttulis duabus olei ſuccini.* In eo affectu nihil unqvam novi præſtantius. *Thomas Monfetus in Epiſt. ad Petrum Monavium, exhibitâ lib.*3. *Conſiliorum & Epiſtolarum Medicinalium Cratonis,& aliorum,per Laur.Scholtzium,pag.*354.

Quod nuper in uxore meâ experti ſumus,præfocatione matricis graviter laborante; quæ vis in caſtoreo eſt,ut epotum repentè cruciatûs omnes tollat, jactationes reprimat, matricem in ſedem ſuam retrahat, ibíque ſiſtat.morbum denique omnem, eum acerbis periculoſiſque ſymptomatibus propellat? *Andreas Dudith.in Epiſt.ad Venceslaum Raphanum, eodem opere & libro,pag.*303.

Excellentiſſ.D.Crato,Præceptor olim meus, omni laude & memoriâ perpetuâ digniſſimus, inter alia ſua euporiſta commendabat in ſuffocationibus uteri & ſimilibus affectibus ungventum ex Sclarea, eum butyro coctum, cui adjicitur aliquid gummi iſtius exotici, Takamahacæ, quod etiam tum umbilico imponendum. *Camerarius in horto.*

Angelica odorata, quæ ſponte creſcit in Norvegia, Pomeraniâ,& alibi, præſtans medicamentum eſt contra ſuffocationem matricis cum zedoaria in vino calido exhibita. *Camerarius in horto.*

Radicis petaſitidis vulgaris pulvis cum Zedoaria & Angelica, præſtans eſt remedium in ſuffocatione matricis.

Peucedani radix in ore detenta, efficax eſt in ſuffocatione matricis. *Camerarius in horto.*

Ad ſtrangulatum uteri: ℞. *aſſæ fœtidæ ſcrupulum*,fiant pilulæ tres, vel plures, inaurentur: deglutiat eas cùm malo tentari incipit. *Heurnius lib.* 2. *Meth. ad Praxim, pag.*588.

Spiritus ſive Chyliſma Caphuræ, nobili experimento medetur ſuffocationi ab utero. Caphurâ integrâ accensâ, & ex ſtalactico meliſſophylli liquore

pluries extincta, utebatur Parens meus magno cum fructu. *Schenckius, Filius.*

Unguentum Moſchatum noſtrum. *Cruetta gran. tria, Ambari, Moſchi, ſingulorũ granum unicum. Excipiantur oleo ſuccini, quantum ad lævigandum ſufficit.* Hujus ciceris inſtar umbilico inſerendum, quod calore reſolutum vagam revocabit matricem. *Idem Schenkius.*

† Plura vid. apud *Borell. Cent. 2. Obſ. 66 & Bartholin. Cent. 6. Hiſtor anatom* 50. In quadam uteri ſuffocatione camphoræ uſum noxam attuliſſe; aliam verò hyſtericam mulierem bezoart lapide refocillatam, commemorat *Thonner. lib. 3. obſ 3 & 4 & ſeqq.*

Observatio II.

Ab utero ſuffocatæ, pro mortuis habitæ: & ſæpe quoque elatæ, atque tumulatæ, reviviſcentes.

FOEminarum ſexus videtur maximè opportunus converſioni vulvæ: quæ ſi corrigatur, ſpiritus reſtituitur. Huc pertinet Nobile illud apud Græcos volumen Heraclidis, ſeptem diebus fœminæ exanimis ad vitam revocatæ. *Plinius Nat. Hiſt. lib. 7. cap* 25.

Sic *Rabbi Moſes, ex libro Galeni, quem Patriarcha tranſtulit*, mulieri accidiſſe ex matricis ſuffocatione ſcribit: nam ſex continuis diebus eam ſine ſenſu & motu, arteriis etiam indutatis tumulandam jacuiſſe fatetur, & denuò revaluiſſe. *Georg. Pictorius Serm. Convivalium. lib.* 1. *pag.* 26.

Fœminæ aliquando in Vulvæ cruciatu elatæ in ſepulchris ad vitam rediere: quæ pro alterius mortuæ ſepultura detectæ, locum mutavere, atque ita miſerrimè mortuæ inventæ ſunt: ſeptuaginta propterea & duas horas, antequàm humentur, decrevere. *Alexand. Benedict. Pract. lib.* 10. *cap.* 10.

Nonne monſtri ſimile eſt, exotiſſe mulieres, quæ hyſterica ſuffocatione corruptæ: triduum totum ſine motu, ſine reſpiratione, pulſúque, quod equidem appareret, jacuerint, pro mortuis per errorem elatæ, *Paréus lib.* 24 *cap.* 19.

Dum in Galliis Praxim exercerem, io manibus habui mulierem ex Uteri ſuffocatione pro mortuâ habitam ex ſemine retento, in qua 24. horis integris vita adeò latebat, ut eam aſtantes mortuam putarent. Quamvis illa ipſa, Dei omnipotentis auxilio, per me ſanitati reſtituta fuerit, magno cum meo honore, tempore juventuos, primo anno cùm praxim ibidem exercerem. *Foreſtus Scholio ad Obſervat.* 79. *lib.* 10.

Sæpe contingit præſocatam mulierem vitali omni functione ita fruſtrari, ut à mortua nullo modo diſtingui poſſe videatur, præſertim cùm, ob refrigerationis intenſionem, calor imbecillis adeò reddi ſoleat, ut pulſatio, reſpiratio, ſenſus ac motus omnis ablatus ſæpe conſpiciatur, magnóque errore illam tanquam mortuam presbyteris aliquando committimus. Ideò ut procul ab omni mendacio ſentenoam noſtram proferre valeamus, cum Galen. inprimis tenuẽ lanæ floccum, vel plumam naribus præfocatæ admovendam curabimus, quæ ſi pulſum aliquem patietur, non leve vitæ argumentum nobis erit. Ad cujus ſimilitudinem, vitrum quoque aquâ plenum, ſuper ventriculi regionem alij imponunt, diligentérque intuentur, ſi aqua illa quovis modo moveatur, tunc veſtigium aliquod vitæ in eâdem ſupereſſe ſignificabitur.

Et mihi ſemel in hac urbe occurrit Nobilis Matrona, quæ hoc ſymptomate correpta, adſtantiũ omnium conſenſu mortua judicabatur. Cujus rei ut certior ego quoq; fierem, ſpeculum perpolitum accepi, oríque & naribus ejus appoſui, quòd cùm aliquo modo infectũ & obſcuratũ obſervâſſem, ſpe aliquâ de illius vita conceptâ, adſtantibus omnibus ſtatim ſignificavi, in mortuâ muliere aliqua adhuc me experiri velle: cúmque multa & varia fieri juſſiſſem, tandem ſummâ omniũ admiratione, ſenſim reviviſcere cœpit, ut ad conſuetas functiones tandem reverſa etiam fuerit. Quòd cùm præter omnium opinionẽ eveniſſet, mulierem à mortuis revocatam fuiſſe, magno gaudio, & mei applauſu clamabant omnes. Et de inſperato, felici tamen eventu, mutuò amplectebantur, & toto corde mecũ ſimul congratulabantur. Ubi autẽ perfrigeratio uſque adeò intenſa facta fuerit, intermúſq; calor ita exiguus redditus, ut externa omnis reſpiratio ſublata ſit, jam propoſita experimenta ad verum judicium deferendum nihil nobis ampliùs conferent: ſed tenuis lanæ floccus, pluma, & vitrum aquâ plenum immota manebunt, ſpeculíque nitor integer ſervabitur. Non propterea tamen mulier iſta neceſſariò vitâ deſtituta erit, quia etiamſi omnis pulmonũ motio, quâ reſpiratio fit, auferatur, adhuc tamẽ interna caloris tranſpiratio ſervari poteſt, quæ non pectoris, aut pulmonũ motu editur, ſed cordis potiùs, internarúmque arteriarum latenti quâdam motione efficitur, cujus ſolius gratiâ vita ſervari & ſupereſſe poteſt. Quemadmodũ pleraq; alia teſtari poſſunt, quæ tota hyeme frigida & imota in cavernis permanent, ut omnibus citra ullam controverſiã mortua eſſe videantur, quia tamen interna illa tranſpiratio cordis & arteriarum, occultiori motu facta, adhuc permanet, hinc fit ut æſtate ſuperveniente, internóq; calore ad exteriora denuò revocato, veluti à mortuis reſurgant. Quod ſanè illis evenire minimè poſſet, ſi cum externâ illâ reſpiratione, interna quoq; caloris tranſpiratio ſublata eſſet, cùm à privatione ad habitum regreſſum fieri poſſe negent Philoſophi omnes. Tanta igitur eſt tranſpirationis caloris neceſſitas ad vitam, tantáque horum duorum unio extat, ut quemadmodũ vita ſine tranſpiratione, ita nec tranſpiratio ſine vitâ eſſe poſſit. Cæterùm quia interna hæc caloris tranſpiratio, nullo ſenſu, ulloq; ſigno à nobis diſtingui poteſt, ac proinde ſimul etiam ignorare oportet, an præſocata mulier vitali omni calore deſtituta ſit, quid nobis agendũ erit, ne in hoc ſymptomate mortis æmulo errorẽ comittamus, magnáq; noſtrâ infamiâ tanquam mortuã ſepeliendã comittamus? Conſultius fore ego exiſtimo, ut nobis deficiẽtib' certis ſignis, vitâ à morte diſtingventibus, familiaribus ſaltem mandemus, imperemúſq;, ne pro conſuetudine hujuſcemodi mulieres ſepeliri permittant, ſed propriæ domui longiori tempore illas detineant, per duos ioquam autres dies, qvo tempore, ſi nullum vitæ veſtigium apparuerit, ſed fœtorem potiùs emiſerint, mortis certiſſimum argumentum omnibus eſſe poterit. *Albertinus Bottonus lib. de Morb. Muliebr. cap* 44.

† Confer quoque *Camerar. Cent.* 7. *obſ.* 46 *Dan. Becker. Cultr. Pruſſ. pag.* 98. *Salmuth. Cent.* 2. *obſ* 86. ubi plura exempla hyſtericarum invenies, quæ pro mortuis habitæ, in vitam revocatæ fuerant.

Observatio III.

Quæ ex uteri ſtrangulatu mortua credebatur, à Medico ad Anatomen adhibita, inexpiabili & famoſo errore occiſa eſt.

ANatomicæ commentaoonis jacentis, & propè neglectæ parens ac reſtaurator, in Hiſpaniâ ad nobilem mulierem, quæ ex hyſterico ſtrangulatu mortua credebatur, diſſecandam vocatus, ecce ad ſecundam adactæ oovaculæ impreſſiooem derepentè ad ſe illa redire, & artuum corporíſque, quod pro cadavere habebatur, motu ac clamore, vitæ adhuc ſuperſtitis ſigna præbere cœpit. Quæ res ut circũſtantes amicos in tantam admiraoonem horroremque rapuit, ſic primæ & melioris notæ Medicum illum, infamem, odioſum & deteſtabilem roddidit, ut parum abfuerit, quin ungvibus omnium è veſtigio diſcerperetur & laniaretur: oihilqve prius ſibi eſſe duxerit, ſi ſalvus eſſe vellet, quàm provinciâ quàm citiſſimè excedere, ſéque fugâ invidiæ ſubtrahere. Sed ne ſic quidem inteſtinum tortorem ac carnificem, quo judice nemo innocens abſolvitur, malè nempe rei geſtæ conſcientiam, fugere potuit. Itaque non ita multo pòſt mœſtitia confectus, magno rei & publicæ, & Medicæ detrimento interiit. *Parens lib.* 23. *cap.* 46.

UTERI PROCIDENTIA.

Obſervatio I.

Stupenda mulieris cujuſdam uteri procidentia: cui ille humani capitis magnitudine annis aliquot ſalvâ vita foràs propendit.

PAulus negat, totam vulvam poſſe procidere. At noſtris temporibus in unâ & alterâ, totam procidere extra ſinũ, vidimus, ex cornibus tantùm, & quibuſdam adhuc ligamentis ſuſpenſam, cujus rei etiam hodie teſtimonium adferre poſſumus. *Andernacus Comment. ad cap. 72. lib. 3. Paul. Æginetæ.*

Memini mulieri cuidam, uterum prolapſum totum foràs, ad humani capitis magnitudinem perpendiſſe, ac ſic hanc aliquot annis miſerè vixiſſe. *Dodonæus Annot. ad cap. 51. Benivenij de Abditis.*

† Uterum verò prolapſum ſinui mulicbri àdnatum commemorat *Salmuth. Cent. 1 obſ. 77.*

Obſervatio II.

Uteri puellæ procidentis, mira ſymptomata.

SI fundus procidat, ſublatis cruribus facilè redit: ſi vincula, declinet in latus unde dilabũtur. Puellę cuidam (quod à nobis annotatũ eſt) tremor ſiniſtrâ parte in facie & thorace, non inferioribus partibus. Decumbenti in ſiniſtram movebatur: quieſcebat revolutæ in dextrâ. Manè & veſpere movebatur. Ardebat ſimiliter & frigebat. Suppreſſi menſes añis ferè tribus, facies ſaturato robore, teneſmus, dolor ſtomachi, lien inflatus. *Scholiograph. ad cap. 57. lib. 5. Hollerij de Morb. Intern.*

Obſervatio III.

Iſchias credita: cùm eſſet uteri prolapſus, qui curatus eſt.

MUlier non bene purgata poſt partum: & cum alij exiſtimarent Iſchiade laborare, Medicus juſſit obſtetricem explorare, num uterus ad coxam eſſet delapſus, quod accidiſſe deprehenſum eſt. Opus itaque fuit Chirurgia. Rectè collocatæ in ſella cava vel lecto, ſuffumigia rerum fœtidarum inferiùs, & naribus odorata adhibita: poſtea digitis ol. Amygdal. dulc. vel amar. inunctis, uterum obſtetrix revulſit à coxa, & rectè direxit: jacuit aliquantiſper in latere ſano, *Lucillus Philalthæus, Tom. 5. Curat fol. 133.*

Obſervatio IV.

Uteri ex varijs cauſſis procidentis Hiſtoria.

DUrlaci duas mulieres curavi, quibus magnâ parte uterus procidit, quem reſtitui. Caluvæ ſymmyſtæ uxorem, cui procidit, forſan propter conatum in pariendo fortiorem, adhibitis remediis, gratiâ Dei curavi.

Non abſimiliter & ſanata, & reſtituta eſt quædam in pago *VVettemſchvvan*, quæ clandeſtinè ſurripuit ſchedulam vel receptam, contra morem, ex pharmacopolio, ut in conſimili caſu apud alias uteretur.

Paucis abhinc annis maniaca ex Xenodochio, mihi curanda oblata eſt, quæ continuâ ſuceuſſione, & pulſationibus ineſſabilibus, pedes & ventrem refrigeravit, carceri incluſa, adeò ut matrix facta ſit procidua. Eam annuente divino numine liberavi ex his malis. Cùm omnia rectè ſe habere viderentur, peſte correpta eſt, & tamen evaſit. Ita mirabilia ſunt opera Domini, qui ſolus languorem & dolorem conſiderat. *Clariſſ. Vir. Eſaias Meichſnerus de Obſerv. propr.*

Obſervatſo V.

Procidentia uteri curata.

MEmini curatam à me juvenem mulierem, cui ovi gallinacei magnitudine extra vulvam uterus propendebat; tantúmque curatione profeciſſe, ut poſtea pluries conceperit, pepererit, nec denuò uterus relapſus ſit. *Pareus lib. 23, cap. 40.*

Obſervatio VI.

Puella, uteri procidentiâ laborans, mortua.

ILluſtri & generoſæ virgini, duodecim annorũ, uterum nigricatum & putrefactũ excidiſſe novimus, & periit. Erat autẽ naturâ debilis conſtitutionis ex utero materno. *Cl. V. Eſaias Meichſnerus de Obſervat. propr.*

Obſervatio VII.

Hiſtoria mulieris, quæ cùm uteri procidentiâ laborans concepiſſet, ex abortu mox interiit.

OMnes Uteri affectûs poſſunt ſterilitatem afferre, ſicuti procidentia uteri, quamvis viderim mulierem, cui uterus plurimùm prociderat, gerentem in utero, quæ ex abortu mox obiit. *Trincavella lib. 11. cap. 17. de med. hum. corp. affect.*

Obſervatio VIII.

A Diarrhœa, in partu uterus cum ſecundina prolapſus, unde mortua mulier.

FIlia hominis coqui, prægnans, ante partum mortem optabat, & eventuram prædicebat. Pridie, ajunt, ingenti laboráſſe diarrhœâ, noctu facilè peperit: inter pariendum uterus cum ſecundinâ prodiit, qui reſtitutus eſt, quamvis ignorarent uterum eſſe. Manè vocatus; quum omnibus viribus deſtitueretur, & vix pulſus ſentiretur, uterus extrà propendebat, turgens admodum, quem cùm attingerem, effluebat liqvor ſangvineus, & ſeruſus, ita ut exiſtimarem, quum nihil tale vidiſſem, eſſe molam aliqvam, qvæ utero firmiter adhæreret: mecum idem ſentiebant obſtetrix, & Chirurgus. Ergo ob rei novitatem nihil tentare volui, curans vocari Joannem de Argent. Eram ejus opinionis, futurum ut præcideretur: id tamen noluerunt, abſente illo Chirurgo, tentare. Præſcripſi Cataplaſma remolliens & ſuppurans, cujus præparationem non expetebant, ſtatim enim moriebatur. Defunctâ illa, rumore aperto, animadvertimus nihil aliud eſſe, quàm uterum everſum. Mirabar non à me agnitum, licèt id primò ſuſpicarer. Verùm id effecit, ignorantia obſtetricum, deinde quòd dicerent nullam vim fuiſſe in pariendo, & fluxu comprimendo, quum arteriis & venis alligaretur. *Clariſſ. Vir. Ioan. Bauhinus de Obſervat. propr.*

Obſervatio IX.

De uteri procidentiam ſimulante.

NOn ita pridem proſtituti pudoris mendica, Lutetianis pauperum curatoribus ſe obtulit, rogans ut in album pauperum ſtipendioſorum referretur, ſibi enim ex laborioſo & difficili partu uterum procidiſſe, itaque non potis eſſe aliquid operæ facere, unde victum compararet. Tum illi, eam de more à Chirurgis ei muneri deſtinatis probari, & examinari juſſerunt. Hi re tota ejus luſtrata & cognita, fraudem ſubeſſe renunciarunt. Veſicam namque bubulam inſpirato flatu ſemiplenam, & turpi ſangvine oblitam cervicis extremo, ad quod ſpongiolam attexuerat, in uteri ſui cervicem intruſerat, mox enim uteri ſolita & humida eluvie differta, & turgente ſpongiola, bubulam veſicam propendentem ſtabiliri ſic, ut ſine prolapſionis metu facilis mendicæ inceſſus eſſet, nec niſi ſumma vi revelli poſſet. Ob hæc vafragmenta in carcerem conjecta eſt, & loris antè à carnifice operta, in exilium relegata eſt. Haud huic abſimilis eſt eorum techna, qui ſcitè appoſito inguini ventre ovillo hernioſos ſe ſimulant. *Pareus lib. 24 cap. 18.*

CURATIO.

PESSARIA.

Obſervatio I.

Ad uteri procidentiam remedium rarum, certum, & à veteribus non ſatis cognitum, at recentiorum uſu comprobatiſſimum.

PRimò notare oportet, uterum modò magis, modò minùs prolabi, tam propter cauſas externas & violentas, quàm internas; & id vel ratione humorum, aut ſine humoribus: quæ uteri ligamenta labefactant & reſolvunt, aut ipſius orificium & cervicem dilatant. Hoc enim nõ ſolùm ex ſolo aliquo tumore, aut ipſius ſolidi corporis plenitudine, quod potiùs uterum in

corpore retineret, quàm quod propelleret, accidere ſolet. Quod inde manifeſtum ſit, cùm minùs prolabatur & relaxetur, menſtruis inſtantibus, (quo tamen tempore ſucculentus, plenus, & gravis eſt) aut tempore geſtationis, quàm fiat poſt fluxũ menſtruorum, aut poſt puerperiũ: propterea quòd menſtruum, antequam profluat, tumidum reddit, aut infans, quia antequam in lucem edatur, uterum implet: hæc, ne procidat per orificium proprium, & cervicem tum nimis anguſtam, quàm ut uterus adeò dilatatus prolabi poſſit, impediunt, ita ut tum temporis mulier quaſi curata videatur. Verùm cùm non diu in corpore uterus per ſe remaneat, Medicus arte auxilium fert, ut *Hippoc. lib. de Morb. mul.* docet. Sed & experientia nova oſtendit, præ cæteris remediis, conferre certi alicujus Peſſarij inſertionem, quod fortè caſu inventum, aut potiùs (meo quidem judicio) ab induſtrio Medico, qui id quod natura tempore geſtationis facit, aut inſtantibus menſtruis imitaturus erat: & hoc quò impediatur, ne hæc domus, uterus nimirum (ut ſic loquat) per proprium oſtium egrediatur. Peſſarium verò hoc, non ſimile eſt iis, quæ ſolùm in cervicem uteri inſeruntur, propter varios & diverſos uteri morbos, quos aliquibus peculiari nomine Lemniſcos vocare placuit: ſed & commodum & idoneum eſt, ad indendum & retinendum in propriâ ipſius uteri concavitate. Peſſi, aut peſſarij, aut Emmoti nomen, aliunde mutuantes, ipſi tribuimus, (& aliis nominibus deficientibus) cùm de eo in ſpecie ab antiquis nil fuerit traditum. Qui voluerit, Symphonem (Gallis *ſoupompe* dictum) nominare poterit, ad ſimilitudinem inſtrumentorum hydraulicorum, quæ à Gallis *pompes* nominantur, cum quibus in uſu ſimilitudinem aliquam habent. Illa enim uterum in corpore retinent, quemadmodum hic ipſam aquam in hydraulo.

Quod à veteribus de hoc peſſario nihil unquam perfectè traditum fuerit, mirum non eſt, cùm infinita ſint levia & commoda auxilia, quæ à mulieribus experientiâ quotidianâ inveniuntur: quæ non minùs ingenioſæ ſunt in morborum propriorum auxiliis adinveniendis, quàm naturâ verecundantur viris morbos ſuos exponere, qui inter ipſas ſecreti habentur, ita ut plerique ex ipſarum Medicis ignorent. Credo ego, apud ipſas hoc Peſſarium loco ſecreti habitum fuiſſe: verùm hoc tempore Chirurgorum aliqui hac de re, ſed diverſimodè libros conſcribunt, & lectiones habent: nimirum quoad materiam, ex quâ hæc Peſſaria facta ſunt, quoad figuram, & quoad uſum. Aliqui enim ex ſolâ cerâ, alij ex argento, aut auro excavato, alij ex ſubere cerâ tecto conficiunt. Præterea aliqui figurâ rotundâ, alij ovali, alij triangulari, aut quadrangulari, inæqualibus tamen lateribus, aut in angulos obtuſos formant: alij formâ cordis depreſſi: alij ex rotunditate oblongâ & obtusâ figurant: alij denique rotunda in latitudinem, quæ in medio aliquando, aliquando verò non perforata ſint, parant. Sic etiam multi indentes, funiculum ad alterum extremum alligant, quò commodiùs quando voluerint, extrahere poſſint: alij abſque funiculo indunt, ita tamen ut ſine magnâ moleſtiâ, quando viſum fuerit, extrahere poſſint, non ſecùs quàm ſi funiculus alligatus eſſet. Sunt verò alij, qui nunquam eximunt, quale hoc eſt peſſarium, de quo ſermo eſt, quod quando in interiori uteri capacitate eſt, tamen nihilominus mulieres viris concumbere poſſunt, etiam maritis, ſi modò ipſæ velint, ignorantibus: ſiquidem non ſolùm locus laxus & amplus eſt, in quo continetur, ſed etiam figura æqualis & polita eſt. Nec impedit etiam quominùs mulier concipiat, eundem conceptum retineat, utero gerat, & pariat. Quòd ſanè admirandum auxilium, tutúmque eſt, quo tanto malo præcipitationis uteri occurri poteſt, ita ut ſæpius malum omnimodè curet, poſtquam aliquo temporis ſpatio in corpore geſtavere, ita ut eo opus poſtmodum non habeant. Imò etiam, ſi mulieres priùs propter uteri præcipitationem concipere non potuere, ut concipiant auxilio eſt. Si enim Epiploon os uteri comprimẽs, ut 5. *Aphoriſm. 46. Hippocrates* habet, conceptum impedit, quantò magis tantus uteri prolapſus id impediet? qui in ſeipſum relaxatur, quaſi ſeipſum oppreſſurus, niſi hoc modo in his occurreretur: quemadmodum in aliis ſit, corpus emaciando, quod ſæpius diætâ convenienti à nobis præſtatur. *Franciſcus Rouſſetus Sect. 6. cap. 3. & 4. de Partu Cæſareo.*

Peſſariorum duo ſunt genera: alia enim in cervicem ſolùm uteri indunnt, & quibuſdam Lemniſci dicuntur: alia in propriam uteri cavitatem intruduntur. Horum materia diverſa eſt: aliqui enim ex ſolâ cerâ: alij ex ſubere cerâ tecto: alij ex ferro albo cerâ obducto: alij ex argento, aut auro excavato conficiunt. Horum etiam figura diverſa exiſtit: alij enim ovali, alij rotundâ, alij ex rotunditate oblonga & obtusâ, alij inæqualibus lateribus aut in angulos obtuſos, alij formâ cordis depreſſi efformant: ſic aliqui perforatos, aliqui non item, effingunt. Verùm diverſimodè etiam induntur: alij enim ad alterum extremum funiculum alligant, quo cùm lubet, extrahere poſſint: alij abſque funiculo intrudunt: ita tamen, ut cùm volunt eximere poſſint: alij denique nunquam eximunt, ut ſunt illa, quæ ad uteri capacitatem intruduntur. Et licèt Authores de his, dum de uteri agunt procidentiâ, quædam proponant, attamen placet Peſſaria, vel Circulos, quibus peſſariorum loco in uteri procidentia noſtrates utuntur, proponere.

† Huc refer, quæ de ratione reſtituendi prolapſi uteri vel inteſtini, proponit *Camerar. ſyllog. memorabil. Cent. 15. part. 92. & Roderic. à Caſtro lib. 2. de M. M. c. 16.*

PESSARIORUM FORMÆ.

NOſtrates filum ſumunt ſubtiliſſimum, quod delicatè obvolvunt, globum ovali figura, ovo tamen paulò minorem, efformant, quem cera virginea obtegunt, ac in uteri collum indunt. Solet autem globus hic, dum menſtruis laborant, elabi.

Alter modus.

ALiæ verò hoc pacto conficiunt: Accipiunt nucem juglandem excavatam, quam cera virginea affabrè obducunt, forma & magnitudine ferè ovi gallinacei, & in internam uteri concavitatem Obſtetricis operâ ingeri patiuntur. Quod ut faciliùs fiat, fluxu menſtruorum ferè deſinente, fotibus ac inſeſſibus malacticis ad oris uteri relaxationẽ utuntur: dein Peſſarium indunt: tum locum aſtringentibus & corroborantibus fovent, & decubitum ſupinum atque tranquillum præcipiunt. Tale Peſſarium apud Nobiles Germaniæ matronas, ſi uteri procidentiâ laborent, in uſu eſſe conſuevit.

CIRCULI UTERINI.

PEſſariorum loco in uteri procidentia, circulis aliquæ uti ſolent matronæ: quare Circulorum formam à ſocru mea p.m. (quæ in arte medicâ fuit verſatiſſima) mihi communicatam, quibus in multis uſa eſt matronis, proponam.

Accipe radicem Vitis ſylveſtris, & ex ea circulos rotundos, modò majores, modò minores, pro cervicis uteri magnitudine, parvitatéve conficito: dein accipe Ceræ virgineæ, q.ſ. cui adde Reſinæ albæ, aut Terebinthinæ parum, liquefiant ſimul: tum Circulos prædictos huic ceræ reſinæ mixtæ toties immergito, uſque dum craſſitiem debitam acquirant.

Circulus talis in uteri collum inditur, qui ſi minor

ſit,

ſit,quàm oporteat,excidit;ſin verò juſtam habeat magnitudinem,ſine ullâ noxâ remanet, nec facilè elabitur: & melius eſt ut non eximatur, ſed ut uſquedum ſponte excidat, relinquatur: quod ſi verò excidat,necdum curata ſit mulier,alius indendus erit.

Circulus alter.

JOannes Bauhinus,Illuſtriſſ.Principis Wirtembergici, &c. Archiater,frater meus clariſſ.ad procidentiam uteri, Circulum ex filo argenteo rotundo cum furca trifida ex eâdẽ materiâ paratâ, confici curat. Hic ſine vi in collum uteri intruditur, qui interdum facilè, niſi educatur,hæret;ſin verò à pondere uteri propellatur,faſciâ retinendus erit. *Caſparus Bauhinus in Appendice ad Part.Cæſar.Rouſſeti.*

Peſſulus factus pro ratione ætatis immergendus eſt vino,in quo adſtringentia coxerint,& ita inſinuandus à pudendo, priùs repoſito utero. *Holl.de morb. intern. lib 1.cap.57.*

Ut repoſitus ſuo loco contineatur. Hinc ſemiſphæram figura ovali,cerâ obductam, filóq; appenſam,in muliebrem ſinum (ſi uſquequaq; ſit prolapſus uterus) immittere,& ſubligaculis retinere docuerit. *Duretus in adverſarys ad cap. citat.*

Inprimis reſupinanda ægra eſt,ſic clunibus femoribuſq; ſublatis,& cruribus reductis,quaſi ipſi fœtus,aut ſecundæ extrahendæ eſſent, tum uteri cervix, & quicquid ab utero prominet & propendet, illinendum oleo liliaco,butyro recenti,adipe gallinæ, & ſimilibus. inde ſenſim blandè digitorum impulſu in ſuam ſedem compellendum,ægrâ interim ſpiritum quaſi reſorbente,& inſpiratu aëris operi ſavente, quódq; excidit velut revocante. Uterus poſtquam reſtitutus fuerit,quicquid ungvine delibutum eſt, abſtergendum molli linteo venit, ne per id lubricum iterum dilabatur uterus: genitalia verò decocto adſtringente ſovenda, parato ex cortice granatorum, nucibus cupreſſi,gallarum,alumine rochæ,caudâ equinâ,ſumachio. berber. in aquâ fabrorum incoctis. Ex iiſdem materialibus fiet pulvis,quo eadem loca conſpergentur: intrudetur in uteri cervicem peſſus debitæ craſſitiei, longitudinis autem octo,vel novem digitorum, pro corporis ægri proportione.His peractis,continebit ſe in lecto quieta ægra octo vel decem dies, clunibus ſublatis,& cruribus decuſſatis; admotis interim cucurbitulis ſuo ſtatu& loco reſtitutus uterus continebitur: ac ſi quam ab aere frigido noxam contraxerit, decocto calefaciente & flatus diſcutiente ſovebitur ſic. ℞. *Fol alth.ſalvia,lavend.roriſm.artemiſ.flor.chamæmel. melilot. an.manip.ſi. ſeminu aniſi,fœnugræc.an.unciam unam. Coquantur omnia complete in aqua & vino, & fiat decoctio ad uſum.* Injiciantur clyſteres, quò fæcibus vacuis inteſtinis,in alvi amplitudine uterus faciliùs admitti & contineri poſſit. Hoc eodem conſilio veſica diligenter exoneretur,aliàs periculum eſt, ne inter utrumque jacens uterus,illorum repletorum ſurſum, deórſumq; compreſſione, foràs exprimatur, & tanquam denuò explodatur. Vomitus quoq; ſingulare putatur eſſe remedium ad prolapſum uterum revocandum: præterea enim pituitam expurgat, quæ uteri ligamenta madefaciebat & relaxabat. Ut enim uterus in coitu ptimâ conceptione deorſum ſemini obvius promovetur; ſic ventriculus ſuâ planè ſponte, ſine arbitrio noſtro ſurrigitur ſurſum,cùm rei alienæ injuriâ laceſſitus, magno impetu hanc vomitione repellit: at cum eo ſic promoto, unà peritonæos tunica,uterus, ipſiq; connexa omnia corpora, conſequutione quadam ſurſum promoventur. *Pareus Operum ſuorum lib.23.c 41.*

Non dubito quin legeris Franciſcum Rouſſetum de Partu Cæſareo, & multa quidem incredibilia videantur. De Peſſario tamen,ſeu cereo globo, quem *cap.* 3.4 5. deſcribit,bonâ fide teſtari poſſum,me mulierculam vidiſſe, quæ octo vel decem annis cereum globum ſine ullo incommodo in utero geſſit. Aliam verò, quæ nullo impedimento conceptionis, ſimiliter unum geſtabat. *Cl. V. Petrus Quentzius ſuis ad me literis, 17. Junij, Anno 1587. datis.*

Observatio II.

Quâ oſtenditur, etiamſi mulieres peſſarium tale in utero corpore ferant, nihilominus tamen ipſas & concipere, & utero ad præfinitum a natura tempus geſtare.

CUm jampridem mihi recitatum foret Puiſſayæ mulierem quandam eſſe, quæ geſtando hoc Peſſarium,plures habuerit liberos: & poſtmodum etiam ab Obſtetrice Picardâ,Preignon nomine, (quæ à magnatibus propter inſignem ejus in arte & experientiam,& dexteritatem, ſummè expetebatur)eadem mihi eſſent narrata,nunquam tamen, ut nec etiam alii, fidem adhibere volui. Interim tamen non deſii pluribus in locis ita diligenter hoc porquirere, donec tandem quod volui cognoverim, præſertim cùm nuper etiam hujus medicamenti effectum viderim,quod priùs mihi non minùs viſum incredibile,quàm olim fuit,etiam doctiſſimis, ſub zonâ torridâ habitatio. quæ tamen non ita pridem, opera quorundam Nautarum, nobis expoſita & patefacta fuit, ídque contra celeberrimorum, qui unquam fuere,tam Mathematicorum,quàm Coſmographorum ſcripta doctiſſima,quæ indubitanter pro veris habeantur. Quare ut etiam peſſarium hoc cognoſcerem, elapſis diebus Vernolii prope Senlicetum,& in vicinia,Anno 1579. omnibus modis laboravi,ita ut & viderim, & allocutus fuerim,& familiariter etiam cum pluribus mulierculis contulerim, quæ tali peſſario uſæ fuere,&adhuc utuntur,quarum pleræque nomen celari volunt:verùm eæ, de quibus in ſequentibus erit ſermo, hoc tanquam omnibus vicinis notum non tegunt. Aliquæ etiam ipſarum ſunt,quarum ne quidem mariti ipſas peſſario uti ſciunt: propterea harum etiam nomen ſubticere oportet.

Clementia *Herauldie*, dicta Finet,Gervaſij *du Mont* Opificis uxor, (quæ jam olim Giſortio Normandiæ Vernolium conceſſit)Johañis Herauldie,Finet dicti, olim Giſortii Tonſoris filia,cùm valde juvenea nupta fuiſſet, ante decimum tertium ætatis annum prolem habuit,quæ res fortè in cauſa fuit, cur uteri procidentia laborârit. Ex *Galeni* enim ſententia, *lib.de Natural. facult.* ſæpius ob fortem conatum in partu uterus prolabitur. Quare cùm ab ipſa uterus,etſi ſurſus corpori inderetur,contineri non poſſet, Pater ipſius,qui Chirurgus erat, peſſarium tale illi præparavit, qualia ipſa nunc parat,&aliis mulieribus,quæ eo opus habent,exhibet: cujus nomine ſæpius tam à vicinis, quàm ab iis quæ in locis remotis habitant,conſulitur. Hæc dum peſſarium tale ferret,tertiò concepit,utero geſtavit,& peperit: quamprimum enim eſſet enixa,rurſus utero indebat,eo ſolùm abſterſo, & butyro oblinito,nec alio novo utebatur. Ita ut jam ab annis quadraginta & ultrà, uno eodémq; peſſario ſolùm uſa ſit, abſque ulla ipſius peſſarii corruptione, aut ipſius ſuberis putrefactione. Dein etiam ejus loci, viciniæque Obſtetrices (præſertim verò *la Minenſe* nomine) conſtanter mihi affirmarunt, ipſas jampridem plurimis mulieribus in partu adfuiſſe.quibus prædicta Clementia peſſaria dederat:inter cęteras autem mihi nominabant mulierem *la Nurette* dictam, quæ filium ante annos novem erat enixa,qui mihi oſtenſus fuit: cui,cùm ante excluſum fœtum, peſſarium procidiſſet, ipſa quarto à partu die, cùm uterus prolapſus foret,denuò indidit,quod poſtmodum ſemper ad mortem uſque abſq; moleſtia,in utero reſervavit. Prætereà tale etiam Peſſariũ ab eâdem

Vernoli Genevefæ *Salmtin* nomine, adhibitum fuit, cui in primo matrimonio ob difficilem partum uterus prociderat. Quod cùm per annos quatuor geſtâſſet, interim licèt gravida facta, peſſarium tamen hoc toto geſtationis tempore etiam tulit, quod tribus ante partum ſeptimanis ſponte prolapſum, (quod ſanè propter eam quæ ſequitur, de recluſione oris uteri in gravidis, diſputationem, notatu dignisſimum eſt) ita tamen ut idcircò ante præfinitum à natura tempus, enixa non fuerit. Infans trium nunc annorum eſt, nec hactenus ipſius mater peſſario opus habuit, cùm ab uteri prolapſu rectè fuerit curata: ita ut ab eo tempore rurſus filios gemellos adhuc viventes pepererit, quòd ſanè multis de cauſis (quas brevitatis habitâ ratione omitto) memorabile eſt.

Cùm ſcripſerim peſſarium hoc in interiorem uteri cavitatem inſerendum eſſe, doctorum aliqui ſunt, qui contrarium ſentiunt, ſentientes peſſarium in collum uteri ſolùm inſeri, nec poſſe ulterius quàm ad os uteri immitti. Verùm ipſorum objectionibus (quæ potiùs ab authoritatibus, vel præjudicio aliquo, quam ex rationibus ſolidis dependent) reſpondendum, quibus ſolutis clarè oſtendemus, non ſolùm poſſibile, ſed etiam neceſſarium eſſe, ut ad peſſarium hoc indendum, os uteri recludatur: quod duabus rationibus abſolvere poſſumus. Primò quidem Problemate, jampridem à quibuſdam ſtudioſis doctiſſimis, primùm quidem in fine cujuſdam Anatomes, dein etiam Monſpeſſuli in diſputatione (ut vocant) Quodlibetariâ, propoſito. Quod quidem tametſi rationibus haud everti poſſit, (remoto omni præjudicio) ne tamen aliquorum lectorum aures delicatas offendamus, in aliam diſputationem problema hoc rejiciam, quod in Scholis, potiſſimùm verò Anatomicis commodiùs exponi poterit, ſubjecti ac terminorum, quibus uti oportet, ratione habitâ. Quare ad alteram rationem, quæ magis ſeria eſt, deſcendam, quæ talis eſt.

Si totus uterus in modū ſacci inverſus, (ut cōtra Græcos ex Arabibus probavimus) ex interiore corporis parte, extrorsū prolabi poteſt, imò ſæpius ultra mediū femorum, & mole duos pugnos excedente: tum oportet neceſſariò, ut hoc magnum, craſſum & oblongum uteri corpus, per ipſius os tranſierit, & rurſus etiam abſq; magnâ difficultate pertranſeat, quando is in naturalem locum reponitur, & id antequam peſſarium, de quo agimus, indatur: quod tamen quàm ſit ipſius uteri corpus, longè minus eſt. Quare ergo non ſubitò, & tum etiam quando recenter os uteri dilatatum eſt, facilè peſſarium hoc inderetur? quod cùm ſemel inditum eſt, in utero ita ſe diſponit, ut nec ipſum, nec etiam uterus excidat, ſi modò peſſarium, ut convenit, ſit paratum.

Quare ampliùs non miror, ſi mulieres iis peſſariis utentes, quæ multi Chirurgi rem non intelligentes, ſuo more parata & effigiata adhibent, & in collum uteri, non autem in capacitatem indunt, parum, aut nihil omnino fructûs perſentiant: ſed è cōtra ſæpius plus quàm priùs moleſtiæ perferant, tam quoad dolorem, quàm impedimenta in actionibus muniiſq; domeſticis. Adde etiam, quòd potiùs uteri prolapſum cauſent, quàm quòd retineant, cùm uteri collum, per quod delabi debet, dilatatum retineant. *Rouſſet. de Partu Cæſareo, ſect. 6. cap. 5 & 6.*

Observatio III.

Peſſuli ex ſubere ob uteri procidentiam ſubditi, atque intus remanentis Hiſtoria.

QUaſdam ipſi novimus, in quibus quum & ſubere peſſulum confectum, ut adverſus uteri deſcenſum obniterentur, ſibi ſubjeciſſent, qui hinc nulla arte evelli poſſet, quia nec apprehendi, circumpreſſus remanſit in locis. Quanquam ne obſtaculo quidem hoc fuiſſe quibuſdam mulierculis conceptioni, ſcripto proditum ſuſpicioſè legerimus apud Franciſcū Rouſſetum, ut literis politum hominem, ſic morum & vitæ integritate commendatum. *Cordæus Comment. 7. ad. lib. 1. de Morb. Mulieb. Hippoc.*

Observatio IV.

Peſſus 14. annis geſtatus, excitatis vehementiſſimis doloribus, cùm educi non poſſet: quibus demum remedijs fuerit exemptus.

AD uteri prolapſum, peſſarium, globi inſtar, ex latere coctili & incerato confectum, Anna Grimin Phorzenſis, juvencula viginti annorum, annis 14. in utero geſtavit: ægra ab uteri quidem prolapſu tuta verùm cùm nullâ id arte eximi poſſet, & ſævisſimis doloribus torqueretur, gravi paupertate preſſa, morbum Gallicum ſimulans, in Xenodochium Generoſ. Dominor. Fuggarorum, cui ego præſum, recipitur: in quo cùm pro more aliquandiu ligni diætam, ſudando exiguo cum fructu, ſuſtineret, eandem autem ægerrimè ſedere animadverterem, ſciſcitatus ſum, num ex pudendis malè haberet: quæ confeſtim morbi ſui Hiſtoriam omnem liberè prodidit. Itaque ſinu muliebri explorato, eundem inſigni putrilagine fœdatum comperi. Cui inſeſſum emollientem, abſtergentem, ac dolores ſedantem decerno, ex meliloto, malua, biſmalua, chamæmælo, parietaria, mercuriali, & cæteris concinnatum: cujus quotidiano propè uſu pars affecta, ſublatâ putrilagine, probè mundata, & expurgata reſtituitur. At verò, quod ad ſubſiſtens peſſarium attinet, obſtetricem peritam & exercitatam acceſſo, quæ manum muliebri ſinui immittens, ſingulari digitorum ſolertiâ, ex utero, inceratum lapidem, diuturni mali omnis authorem, educit: quem raritatis causâ multis oſtendi. Verùm ab eductione inſeſſum ad dies 14. repetendum imperavi: unde citra unguentum Mercuriale, aliáque ejus generis remedia probè convaluit, quo vel hodie quoq; vivit. *Doctiſſimi Viri Tobiæ Cnenlini Obſervatio.*

VTERI ECTOMIA.

Observatio I.

Uteri vel ex procidentiâ, vel gangrænâ, aut aliter vitiati, totius, aut per partes, ſine vitæ periculo exſecti, hiſtoria admiranda.

MULTI abſceſſu in aliquâ vitæ neceſſariâ parte oborto, præter opinionem conſanuerunt, cùm & jecoris fibram, & omenti partem, peritonæique, & totam vulvam ſubinde ademptam fuiſſe, nec mortem inde ſubſecutā, memoriæ prodatur. *Ægineta lib. 6 c. 88.*

Si proceſſu temporis id quod prolapſum eſt, putredinem fuerit expertum, idipſum auferetur, nullius metu periculi. Etenim vulvâ universá ſublatá, ubi computruerat, mulierem ſupervixiſſe commemorant.

Si pars prolapſa temporis progreſſu per negligentiam computruerit, & ex aſſiduâ urinæ irrigatione, & adhærentibus ſordibus exulcerata fuerit, auferatur citra ullius periculi formidinem. Narrant enim, totum uterum putrefactum aliquando ablatum eſſe, & mulierem nihilominus ſupervixiſſe. *Aetius Tetrab. 4. Serm. 4 cap 76.*

Recordatus ſum quòd vidi mulierem, cui matrix exiverat extra vulvam, & videbatur quaſi eſſet Sardella

lus parvus:& remanſit ſic tempore longo : ſed finem ipſius ignoravi.

Recordati fuerunt quidam Medici, quòd aliquando putreſiunt ligamenta matricis omnia,& exit matrix omnino,& permanet mulier abſq; matrice, & vivit ſine diminutione aliquarum ſuarum operationum. Et dixit mihi quidam amicus meus, de quo & ejus veritate multùm confido, quòd viderit mulierem, cui omnino matrix exiverat, & remanſit viva, faciendo omnea ſuas operationes naturales integrè & perfectè:& ſic eſſe debet abſque dubio, cùm non ſit membrum principale, nec aliquibus membris aliquas præſtet utilitates: nec præſtat aliquod juvamentum in conſervando vitam, nec inventum ſuit ad illud. *AvenZoar.lib.2.tract.5 cap.4.*

Vidi unam Papiæ, de quâ dicebatur, quòd ab ea exierat tota matrix, ſecũdùm partes putrefactas in diverſis temporibus: & ſupervixit per aliquot annos pòſt.& erat ex nobili genere. *Matth. de Gradib.Comm.ad cap. de Exitu & diſpoſitionibus matricis, lib. 9. Rhaſis ad Almanſorem.*

Vidi mulierem Andreæ Salſitiæ, cujus matrix corrupta tota emiſſa eſt, & vixit poſtea multis annis, exercens negotia ſamiliana. *Nicolaus Florentinus Serm.6. Tract 3.cap.26.*

Vidi mulierem habentem matricem inter coxas pendentem & putrefactam, cui abſciſſa fuit. Et adhuc illa per plures annos vixit: præterea tempore peſtis Papiæ mortua eſt. *Marcus Gattinaria Comm. ad caput de exitu Matricis, lib.9 Raſis ad Almanſ.*

Poteſt uterus pati omne genus morbi: ſæpe procidit, & totus poteſt extrahi à corpore, durante valetudine. Unam matricem corruptam ego vidi extrahi integrè in terrà Carpi à Genitore meo, quæ ſanata elt, & diu vixit. Ego etiam Bononiæ extraxi unam aliam integrè, quæ erat gangrænata, Anno 1507. menſe Majo, quæ ſupervixit ſana. Unam aliam, ſcilicet matricis receptaculum præcipitatum extra ventrem, & corruptum, me præſente, nepos meus ex ſtatre Damianus, extraxit integrè,& in cœtu Doctorum, & multorum Scholaſticorum, Anno 1520. die 5. Octob Iſta ultima nomine Gentilis, erat uxor Chriſtophori Brianti Mediolanenſis, habitantis Bononiæ, quæ horâ iſtâ 1523. 10. Junij eſt ſana,& exercet negotia ſamiliaria,& relatu ipſius,& ſui mariti, in coitu emittit ſemen, & habet menſtrua temporibus debitis, res notatu digna. *Carpus in Iſagoge Anatomiæ.*

Vidi matricem mulieri Bononienſi, cùm molâ truſatili, hordeum, & id genus frumenta degluberet, elapſam, & cucurbitæ inſtar inflatam, Carpom Chirurgum, me cooperante, novaculâ abſcindere : quam tamen toto biennio Bononiæ crebrò mihi obviam, & ſuperſtitem vidi, donec Bononiâ emigrarem. *Langius Epiſt Tom 2.Epiſt 39.*

Ingenioſus noſtri ſeculi Medicus Ugolinus Piſanus, me licèt juniorem, advocandum cenſuit : ut unà cum illo mulierem quandam curaremua, quæ vulvæ pernicioſo ulcere vexabatur. Hujus nos malùiam, omni ſtudio & diligentiâ tollere, ſed fruſtra conati ſumus: nam correpta interim vulva, & fruſtulis comminuta deſcendens, non priùs fluere deſtitit, quàm tota putreſcens decideret: & ſic mulierem ingenti malo liberavit, quæ licèt vulvâ carens, ſana tamen ſupervixit annos decem. *Benvenuus de Abditis, cap. 11.*

Quantum uteri corpus putre judicaris, exſcindendum eſt audenter, cùm ſupervixerit mulier, cui propè totus putris exciſus fuerat. *Sylvius de Menſibus mulierum cap. de uteri præcipitatione.*

Compluti mulierem uteri procidentiâ laborantem vidimus, cujus uterus extrà computruit: Chirurgus tamen totum abſcidit ad collum uſque, & non paucis deinde annis vixit. Avicennas totum uterum abſciſſum refert, & jecoris partem, & vixiſſe. Et *Galenus lib. de Uſu partium* refert, ſe abſcidiſſe totum ferè omentum : ſed hoc non adeò grave eſt. *Chriſt. à Vega, Comm. ad Aphor. 18. lib. 6. Hippoc.*

† Confer quoq; *Zacut. de PP. Med. Hiſt. l. 3. hiſt. 7. fol. 465.* ubi prolapſus, & abſciſſionis uteri meminit.

Nos cuidam fœminæ ætatis annorum triginta quatuor, uterum putrefactum abſcindere præcepimus, decem ab hinc annis, quæ adhuc vivit. *Idem lib. 3. ſect. 10. cap. 10. Art. Med.*

Mulieri cuidam ferè trigenariè ſanæ, menſtruali,& bene ſamatæ, conceptionis ſigna paulò poſt ſecundas nuptias, quas Anno 1571 contraxit, cùm ex priore matrimonio prolem nullam concepiſſet, apparuerunt. Progreſſu temporis obortus eſt ad partes imas, & pudenda ponderis ſenſus, dolore & urinæ retentione adeò moleſtus, ut Chriſtophoro Mombeo Chirurgo vicino ſuo, in ſuburbiis S. Germani commoranti, patefacere ſe, infortuniúmq; ſuum, coacta fuerit. Is viſo tumore in peritonæo, fotu & cataplaſmatibus anodynia & remollientibus, dolorem ſedavit: ſed mox ad pudendi labrum interius vomica, velut ab abſceſſu rupto apparuit, ſanie ſubrubrà, citrinâ, & pallidâ, multo tempore manans. Interim haud evaneſcebat ponderis ille ſenſus, quin potiùs augebatur indies, ita ut ab Anno 1573. ne ſe quidem in lecto, in hoc illúdve latus convertere poſſet, niſi admotâ manu hypogaſtrio ad oneris levamen: ſed & tum quidam veluti glubus, toto corpore & pondere ſuo ſibi provolvi videbatur, in quodcunque latus decũberet; nec ſtans, nec ſedens alvi excrementa reddere valebat, niſi pondere illo ſurſum manibus ad diaphragma ſublato. Inceſſura, vix crura promovere poterat, quaſi ſibi ſemper ex interfœmineo aliquid penderet, quod progreſſum remoraretur. Ex intervallis vomica illa recludebatur, ſanie ſolitâ manans : ſed tum capitis, membrorúmque omnium dolor, animi deliquia, ſaſtidia, vomitûs, ſuffocationes, miſeram urgebant, adeò ut ab empiricâ muliere perſuaſa, facilè adducta fuerit, ut antimonium hauriret : cujus tanta fuit & tam effera vis, ut poſt multas cum multis torminibus vomitiones, & aquoſas per alvum dejectiones, viſus ſit ſibi anus procidere. Sed admonita à familiari quadam ſuâ, cui ſe videndam crediderat, haud ab ano id procidere, ſed à vulva, Anno Domini 1575. Chirurgos vocavit, me, Jacobum Guillemeau, & Antonium de Vieux, qui ſibi auxilio afflictæ ſanitati eſſemus. Expensâ re totâ, & diligenter animadversâ, communi conſilio cenſuimus, id quod prociderat, extirpandum eſſe: quòd atro colore, fœtore, & aliis ejuſmodi ſignis, putridæ ac corruptæ rei argumenta maniſeſta præberet. Ergo per duos dies ſenſim, fruſtatim, & ſine dolore corpus extraximus, quod advocatis Medicis, Alexio, Gaudino, Feurćo, Violanco & nobis uteri corpus eſſe viſum eſt. Cujus rei fidem ſecere, unus ex teſticulis, qui integer extractus eſt, craſſiórq; item membrana reliqua ex molâ quæ ſuppurata, rupto abſceſſu, ſenſim diffluxerat. Revulſo omni ejuſmodi corpore, meliùs ægra habere cœpit : & tamen ante extirpationem novem totos dies urina ſuppreſſa fuerat. Dehinc omnia ſibi, naturæ ſuæ, & ſtato curſui reddita ſunt, totúmque trimeſtre ſana, & egregiè incolumis mulier ſupervixit, donec ſubortâ repentè pleuritide, interiit. Diſſecta à me, & ſedulò ſingula exquirenti, nuſquam comparuit uterus, ſed ejus loco calloſum quoddam corpus, quod natura, quæ nunquam in nobis otiatur, jacturam ejus partis quaſi reparatura, vel lacunam potiùs alvi repletura, ſubſtituerat. *Paréus lib. de hominis gener. cap. 41.*

Exactis pluribus annis, accerſitus Chirurgus ad mulierem quandam in pago *GrætZingen*, non procul à *Calvu* cui cùm ex toto matrix procidua facta eſſet, nec Chirurgus, nec adſtantes mulierculæ, quæ alioquin ſun-

fungebantur Obſtetricum munere, quid eſſet, ſciebant: ego uterum eſſe dicebam, qui inſtar inverſi pilei decidiſſet, etiam refrigeratus aliquot diebus nigreſcere inceperat. Itaque ne fluxus ſangvinis incideret, Chirurgo author fui, ut utrinq; ligaturas inſtitueret, & poſterâ die (erat enim infelix aſtrorum aſpectus) abſcinderet: id quod ob moleſtum onus mulier ipſamet ſeriò expetebat. Reſectâ procidua parte mulier meliùs habere cœpit, & relicta portio momento ſe retraxit, nulla notabili hæmorrhagia ſuccedente. Quæ poſtmodum peſte quoq; correpta, multis annis ſuperſtes remanſit. Tandem vir ſeceſſit in alium pagum *Colmbach*, ad ſorinas thermas ſitum: ſaltuarium enim egit, &c. Bellocatus Præceptor meus Italus, Paduæ ſublatum uterum duabus abſque diſpendio affirmavit. *Eſaias Meichſnerus de Obſerv. propr.*

Etſi hujuſmodi uterini affectûs in corpore adhuc latitantes, & etiam remedia horrenda, quibus uſæ, admiratione ſint digna, propter eventûs adeò felices: alii tamen adhuc longè difficiliores caſûs ſunt, ratione tamen quorum mulieribus neceſſariò moriendum non eſt, licèt poſtmodum ſteriles permaneant, cujuſmodi eſt omnimoda ipſius uteri ablatio, poſtquam adeò prolapſus, ut extirpandus ſit: quod nihilominus tamen abſque graviori morbo accidit.

Sunt tamen Medici aliqui, & Chirurgi etiam doctiſſimi, qui omnimodam uteri procidentiam, non concedunt, Æginetæ & Aetii auctoritatibus moti, qui videntur non concedere, niſi difficulter admodum fieri, ut uterus adeò loco prolabi poſſit, & tamen auxilia, remediorúmq; formulas ab antiquis traditas, pro ipſius uteri in locum naturalem reductione proponunt, ita ut tandem fateantur (quod ex relatione habent) aliquibus mulieribus, quæ tamen ſuperſtites remanſere, uterum penitus exemptum fuiſſe. Verùm *Hippocratis* auctoritas, quæ *lib. de Morb. mul.* habetur, ut & experientia manifeſta, ipſis contraria eſſe videtur. Scribit enim Hippocrates, uterum ſæpius è corpore, & quidem ſæpius uſq; ad femora prolabi; imò ex ſententiâ Aetij, magnitudine ovi Struthionis: quod ſanè ſolum uteri collum eſſe non poteſt, abſq; quo uteri corpus totum non ſit prolapſum. Præterea oculis obſervari poteſt, ipſius interiorem partem exteriùs inverſam, & ſuperiorem, quæ interna etiam erat, prolapſam, exteriorem partem conſtituere. Verùm tria ſunt, quæ præter authoritatem *Avicennæ*, quæ habetur *lib.* 3 *Fen.* 21. *Tractat.* 4. *cap.* 5. hoc atteſtantur. Primò quidem, ipſius ſangvinis menſtrui ſenſibilis effluxus, leviſque tranſſudatio, ex totâ ipſius uteri ſuperficie promanans, qui dum fluere debent menſtrua, ampliùs non procidit: quod ſanè certum argumentum eſt, ex ipſius uteri corpore & capacitate promanare, & nō ſolùm ex uteri collo, uti multi contra Galeni ſententiam ſomniârunt. Verùm præter propoſitum non eſt, ſed notatu digniſſimum, quòd ſi ſolum ipſius collum procidat, corpus verò ipſum nondum ſit prolapſum, tum conſpici in ipſius fundo (qui tum parum major, quàm fortè ſit ovum gallinæ) foramen ſoleat, quod os ipſius uteri eſt, ad ipſum collum attractum, & ab ipſius uteri corpore depreſſum, per quod foramen in mulieribus juvencis hoc malo divexatis, ſangvinem menſtruum promanare obſervatum fuit: & tamen facilè prolapſus talis in priſtinum ſitum reduci poteſt. Sed ſi per foramen hoc pluribus de cauſis relaxatum, ipſum corpus tantâ mole procidat, quòd quotidie accidere ſolet, tunc foramen id ampliùs non conſpicitur, ſed totum aſſimilari poteſt magno vini cantharo, qui in ſuperiore parte ovalem figuram habet, ſed infernè minorem: infernè verò alia eſt rotunditas ſuperiore longè major; abſq; tamen foramine: in medio autem manifeſta conſpicitur coarctatio, binas has partes aliquo pacto ſeparans, quod nihil aliud eſt, quàm os uteri dilatatum. Et tunc obſervatum fuit, ex totâ illa parte inferiore, in juvencis (tanquam per reſudationem) ſangvinem menſtruum debito tempore profluxiſſe. Hic eſt intermedius anguſtior locus, cui ligatura injici debet, quando animus eſt uterum prolapſum, & gangrænâ affectum auferre: rariùs enim ſuperior pars putredine tentatur. Hac ratione minor illa & ſuperior rotunditas rurſus reponi poterit, ſi inferiore parte ablatâ, illa hujus pondere ampliùs non prematur, uti ante prolapſum fiebat, nec etiam deorſum poſt omnimodam procidentiam trahatur. Si verò ſupra manifeſtam illam coarctationem, (uti aliquando factum) ligatura fiat, id cum dolore ſummo, & etiam cum periculo conjunctum erit. Deinde exiguus, aut nullus dolor, quem maſſa illa carnea prolapſa (uteri fundum puta) tum perſentit, etiamſi duriter tractetur, dum reducere eſt animus, prædicta atteſtatur. Eſt enim, ut verum dicamus, os ipſius uteri unà cum ligamentis à quibus dependet, quæ exquiſito ſenſu prædita ſunt, non autem ipſius uteri corpus, de quo hîc agimus, & quod in partu Cæſareo incidimus, quemadmodum alibi probamus. Tum remedia quæ uſurpantur, & inter cætera inſertio peſſarii in fundum uſque uteri, ex ſubere cerâ obducto, aut aliâ materiâ parato, de quo, ne à propoſito recedamus, in ſequentibus agemus, id etiam comprobant. Verùm, ut ad rem accedamus, breviter binas Hiſtorias à me obſervatas, referam.

Cùm Lunelli Vaſtineti, cuidam mulieri è corpore uterus auferretur, præſens adſtiti, qui conſilio defunctorum D.D. Saporæ, hoſpitis & Mecœnatis mei, & Rondeletii, Præſidis mei, ab Anatomico publico Bartholomæo nomine, qui poſtmodum phthiſicus interiit, exſectus fuit, idq; poſteaquam Monſpeſſuli omnia remedia, ſed irrito conatu attentata eſſent.

Ab eo tempore, conſilio meo nobili matronæ Vaſtineti, (cujus nomen ſubticere placet) Ambroſius Niger, & Compagnonus à Turre, Chirurgi Pithvverenſes, uterum exſecuere, quod malum alias incurabile erat: jam enim gangrænam minabatur, & ſolùm adhuc cuti parum adhærebat, cujus pars inferior propendens, magnitudinis duorum pugnorum, jam planè lívida erat.

Domini Villanovani (cujus ſuprà facta fuit mentio) etiam conſilio antequam ipſi familiaris eſſem, Petrus Mauritius Valdreacenſis, uterum uxori Petri Coſtei pannicidæ excidit, cui ſtatim poſt abſolutum difficillimi partûs puerperium, exciderat, nec reponi poterat, cùm adeo in partu læſus foret. Quem cùm ligaſſet, abſcidit, & cauteriū adhibuit, idq; inſcio marito, qui tum abſens erat, cum quo poſtmodum nihilominus concubuit, abſque tamen voluptate: quod denuò epiſtolâ ad me datâ, Anno 1533. atteſtatus eſt. *Franciſc. Rouſſet. De Partu Cæſareo, Sect. 4. cap. 5.*

Uxor Cantoris Jauravienſis (Sileſiæ urbs eſt) gracili admodum corpore, naturę bilioſę, nonnihil ad melancholiam declinans, in partu ab obſtetrice quadam inclementiùs, quàm par eſt, tractata, cum gravi & acuto uteri dolore, vinculorum eundem ſuſtinentium, vel ruptorum, vel luxatorum ſaltem cauſâ, ſtructuræ vitium paſſa eſt: ideóq; poſt partum aliquoties uteri ſubſtantiam, in pudendi ſinum, non extra tamen eundem, ſibi prolabi ſenſit, eóq; plus, quò oneri alicui ſublevando eniteretur. Hoc malo per annos aliquot durante, neq; in pejus, nec melius vergente, bis prægnans facta, difficiliùs quàm ante peperit. Et paulo pòſt domum ſcopis mundans, menſâ quadam onuſtâ ſublatâ, uteri corpus magnâ cum moleſtiâ extra ſinum ipſi prolapſum eſt: quod tamen fomentis decentibus calefaciendo, molliter loco ſuo ipſa reſtituit: licèt poſtea levi momento rurſus exciderit. Hinc menſes primùm inordinatè fluere, uterus malè affici, nonnunquam ſuffocari, caput ſcotomiam pati cœpit, Subſequente aſſiduo fluxu albæ

&a-

& acris materiæ, iuémque ſangvinis, interdum corrupti, & in grumoa collecti. Et cùm parum obtemperaret in mali principio Medicis, in pejus omnia ruere, atq; ex fœdi odoris materiæ effluxu, doloréq; loci ejuſdem continui, ulceris maligni, vel apoſtematis ſuſpicio oriri, quod & eventus teſtatus eſt. Nam poſtquam uterus ſæpius hoc modo excideret, ut urinæ vias aliquando omnino præcluderet, ægrotantíque graviſſima ſymptomata inveheret: quamvis manu prudentioris Obſtetricis aliquoties ſuo loco reſtitueretur: attamen perforatus tandem, atq; inverſus eſſe, ante pubis orificium dependens, & copiâ urinæ impletus, deprehenſus eſt. Idcircò meo conſilio leviter compreſſus, urinam exceptam per foramen, proculdubio ex corroſione factum, revomuit, adeò ut inverti rurſus, & ſublevari meliùs, inq; ſinum pudendi rurſus inſeri potuerit: quamvis priſtino ſuo loco reſtitui, ob dolorem nequiret. Spatio igitur unius menſis malo hoc ter quatérve recurrente, dictóque modo urinâ expreſſâ, univerſus deniq; uteri interior venter, totus corruptus & lacer excidit, intolerabili ferè fœtore dependens, quem nullo prorſus ſenſu præditum, utpote partem emortuuam, & gangrænoſam, Obſtetricem excindere, unde& uſquequaq; juſſi. Locum verò affectum vapore odoratarum herbarum & ſeminum decoctorum foveri, à quo etiamſi meliuſculè habere cœperit, urinámque liberiùs emiſerit, quid tamen poſtea factum ſit, diſcedens non reſcivi.

Hiſtoriam hanc D. Chriſtophorus Rumbaum Medicus Jauravienſis, mihi (cùm apud nos ſumum in arte titulum aſſumeret) communicavit. *Caſpar. Bauhinus in appendice ad partum Cæſareum Franciſci Rouſſeti.*

Magius aliquando Bononiæ pro lectione probaturus, non omnia vulnera membrorum principalium eſſe lethalia, hiſtoriam retulit de Muliercula quadam juvene, quæ cùm parere deberet, nec poſſet, obſtetrices fœtum evulſuræ, matricem ſimul totam extraxere, & evertentes eam, ex duobus foraminibus unum effecere. Hâc, cùm reſtitui non poſſet, Chirurgi totam exciderunt. Hæc poſtmodum à Magio ita curata fuit, ut loco vulvæ exiguum tantum foramen retinuerit. *CL. V. Laurent. Scholtzius de ſuis ad me tranſmiſſis obſervationibus.*

Romæ juvenculæ primo & difficili partu, genitale & inteſtinum rectum, peritonæo (quod tamen in ſexu hoc ſolidius ſemper ſenſi) rupto, jungebantur, nec longè pòſt ruptis cornibus & ligamentis, ſcroto inverſo ſimillima matrix excidit. Hanc Medici, abſq. vitæ diſpêdio, cùm ſpeciei tantû causâ in fœminis uterus factus ſit, *Paulo* etiam (qui totam ſępe matricẽ reſectam, nec mortem ſuperveniſſe teſtatur) confirmante, candente forpice præciderunt. Quod tamen in aliâ (Bernardino Paterno contradicente) Patavii non auſum eſt. Priorem ſæpe pòſt ipſe adij, quæ nil, præter ventris tormina, (liberiùs inteſtina ſubeunte frigore) conqueſta eſt. *De obſervat. CL. V. Ioan. Ieſſenij à Ieſſen, per D. Laurent. Scholtzium ad me miſſis.*

Novi nobilem quandam matronam, cui uterus putri ulcere fuit corruptus, & conſilio Medici ante annos 8. ablatus, quæ adhuc bene vivit & valet. *De CL. V. Ioan. Franc. Hildeſij obſervat.*

Observatio II.

Uterum ex deſperatâ procidentiâ, ſive qualicunque occaſione corruptum, non ſolùm ſectione & uſtione, verùm etiam ligaturis præſcindi & tolli poſſe.

Non ſolùm ſectione & uſtione omnimoda uteri procidentia, poſtquam ampliùs reponi non poteſt, curatur: ſed etiam ligaturis, cujus rei hoc anno praxin vidimus, quod ſequens oſtendit hiſtoria.

Philiberta Louylou Joannis Baugin vinitoris uxor, Neoburgi inter Pithveram & Puiſſellum habitantis, cùm menſium octodecim ſpatio, ſangvineo uteri fluxu, cóque copioſo laboràſſet, adjuncto verſus collum uteri pondere: ſubitò ſuis in ædibus perſenſit (res ſanè mira) uterum uſque ad interiorem ſeminorum partem prolabi, tantâ magnitudine, ut cùm eum reponere non poſſet, triduo aut quatriduo pòſt, Bonaventuræ à Turre, & Blaſij Berte Chirurgorum Pithvverenſium, (quibuſcum hac de re ſæpius contuli) opem implorârit, qui cùm ſoli ſectionem adhibere non auderent, ligaturâ (meum adventum exſpectantes) contenti fuere, quod anno 1580 6. Kalend. Martij factum. Ligaturam valde ſtrictam, cùm eum reponere non licuiſſet, adhibuere, eámq; non circa partem anguſtiorem, quæ eſt inter cervicem & fundum uteri prolapſi, quo loci omniũ tutiſſimè ſectio fieri poteſt: ſed ligatura factâ in cervice uteri, quæ valde eminebat, ita ut ligatura uretræ aut cervici veſicæ proxima foret. Priorem hanc ligaturam per dies octo non mutavere, ſed his finitis, cùm eò unà cum ipſis veniſſem, ut uterum ſecaremus, ureremus, & auferremus, videns ligaturam in altiori, quàm par eſſet, loco, ita ut tura ſectio fieri non poſſet, uſtio verò nulla, ratione etiam habitâ virium proſtratarum ipſius ægræ, conſului ut nova & arctior, quàm prior fuiſſet, eodem in loco fieret ligatura: illa enim cùm magnam partem cervicis uteri ſecuiſſet, laxior erat reddita. Quo facto, non abſq; dolore, altera hæc & fortior ligatura, magis adhuc partem incidit, & hæc ſectio fuit in anteriori parte, eo loci ubi nodus ipſius ligaturæ erat, uſq; ad medium canalem, per quem uterus inverſus prolapſus erat. Unde magna copia puris effluxit: ex fundo nimirum uteri, qui jam niger & gangrænoſus, ad femora propendebat, promanans. Poſtmodum cùm alternis diebus, nova & indies arctior ligatura fieret, uti inter nos concluſum erat, tandem poſt decimam ligaturam 13. Kalend. Aprilis, uterus ſponte excidit: ipſa verò jam convaluit, munia domeſtica rectiùs quàm ante hac obiens. *Rouſſetus ſect. 4. c. 5. de partu Cæſareo.*

Observatio III.

Mulieribus nonnullis uterum corruptum citra ullam ſectionem, uſtionem, aut ligaturas, ſed ſuâ ſponte, & in totum è corpore prolabi, & ſeparari.

Hiſtoriæ jam adductæ de exciſione prolapſi & putrefacti uteri, in mulieribus quæ ſuperſtites manſere, abſurdæ videri non debent: ſiquidem uterus cùm rurſus in corpus retrudi non poteſt, ſponte & à corpore ſe ſeparet, & etiam excidat, (niſi arte Chirurgicâ ſuccurreretur) abſque tamen vitæ periculo, imò etiam abſque morbo, ut ex ſequentibus hiſtoriis colligere erit.

Cùm Dominæ Blanchafortiæ ſeniori, p. m. à longo tempore, ſed ſenſim uterus adeò eſſet prolapſus, ut tãdem nec rurſus indere, nec etiam ampliùs ferre poſſet, ut qui jam putreſcere inciperet, Montargiſſium ad me ventura erat, ut ibi eam curarem, aut Lutetiam comitarer: verùm dum in itinere eſſet, uterus ſponte excidit: nihilominus tamen iter abſolvit, nec etiam aliis uſa remediis, quàm lotione ex vino & roſis, à Felles Chirurgô adhibitâ, qui (ut narrat) eo loci, ubi uterus eſſe ſolebat, nil niſi ſpatium vacuum obſervavit. Anno 1571. æſtatis tempore hoc accidit, à quo tempore, pro ratione ætatis grandævæ, ſatis ſana ſupervixit. Tandem ex caſu ſcalæ, ſubitâ morte periit: nec tamen ejus corpus apertum fuit, ut locus, unde uterus prolapſus erat, inſpiceretur, ut in alterâ, de qua ſequens hiſtoria aget, factum fuit.

Cùm ob plures difficiliores partûs, Petrina Boucher, Domini Franciſci Quarrei advocati Montargiſſienſis,

ſienſis, jam provectæ ætatis ancilla, uteri prolapſu longo tempore laboráſſet, qui ſenſim adeò auctus, ut ampliùs in naturalem locũ reponi non poſſet, tandem gāgrænâ affectus, putruit: & ſponte anno 1574. dum vitam eſſet reddirura, excidit, nec tamen propterea lecto ſe continuit, cujus rei fide digni teſtes ſunt D. Contugonius Medicus, & Joannes Bellovacus Chirurgus Montargiſſienſis Utero elapſo, toto adhuc triennio optimè valens, ſupervixit, niſi quòd (ut ipſa narrabat) ab illo tempore cogebatur diligentiùs quàm priùs, partes inferiores à frigore externo cuſtodire, aut certè doloribus colicis divexari. Tandem (me abſente) cùm febri continuâ interiiſſet, & jam ſepulta eſſet, poſt reditum unicè me rogante, factum ut Magiſtratûs permiſſu rurſus exhumata fuerit, & per Felles Chirurgũ, an. 1577. 10. Kalend. Decemb. in præſentia D. Contugonii Medici, Obſtetricis, & aliorum aperta fuit. Nec aliud inter veſicam & inteſtinum rectum, eo loci ubi uterus à natura poſitus fuerat, quàm locus vacuus obſervatus, per quod foramen facilè, & abſq; obſtaculo, magnæ novaculæ manubrium indi, & eximi poterat: & per hoc revera frigus externum ingrediebatur, & dolorem colicum cauſabat, reliquis vicinis partibus cicatrice obductis: nam ab elapſo & ablato utero, neque ſanies, neq; purulenta aliqua materia emanaverat. *Idem Rouſſetus ejuſdem operis ſect. 4. c. 5.*

CASTRATIO.

Observatio I.

Caſtratarum mulierum, cùm veterum, tum recentiorum atteſtationes, & hiſtoria celebres.

X*Anthus lib. 2. Lydiorum* ait, Lydorum Regem Andramytin fœminas primùm caſtraviſſe, & eunuchorum loco illis uſum fuiſſe. *Athen. lib. 12 Deipnoſoph.*

Caſtratas illas fœminas fuiſſe putant muliebribus infibulatis, ut equarum, quas concipere & parere nolunt, ferreis circulis ordine trajectis, quibus naturalia clauduntur. *Dalechampius annot ad eund. locum.*

Fuit non incelebris rerum conditor Xanthus, patriâ Lydus, qui & voluminibus quatuor Lydiaca fertur cōplexus. In eorum ſecundo (id quod haud relatu indignum opinatus ſum) Gygen omnium primum ſcribit, dũ Lydis imperaret, *γυναῖκας εὐνουχίσαι*, id eſt, mulieres eunuchas feciſſe, *ὅπως αὐταῖς χρῷτο ἀεὶ νεαζούσαις*, id eſt, ut illis perpetuò juveniliter florentibus uti valeret. *Cœlius lib. 19. c. 29. L. A.* At *lib. 20. c. 14.* id tribuit Regi Andramyti.

Gyges apud Suidam & Heſychium, ejus ſceleris à Xantho accuſatur, quòd mulieres caſtrârit, ut ſemper eis juvenculis uteretur. *Reiner. Reineccius tom 3. hiſt. de Lydorum origine, & imperio, pag. 82.*

Caſtrari fœminas, homines ſcil. etiamſi nuſquam gentium receptum fuiſſe reperiam: caſtratas tamen fuiſſe indomitæ libidinis quaſdam, autores habeo certos. *Jul. Alexandr. lib. 22. c. 14. ſalubrium. Idem in annot. ad Gal. pag* 122.

Quidam Joan. ab Eſſen, ab Illuſtr. Clivenſi Duce numeratâ certâ pecuniâ, caſtrandi jumenta & pecora in Marchiæ comitatu poteſtatem pro ſe ſolo impetrárat. Hic ubi quendam familiariùs conjunctiúſque ſuâ frui filiâ animadverteret, irâ incitatus eam manu injectâ è veſtigio in cubiculum abripit, violenterq; uterũ eidem, quemadmodũ pecori ſolet, exſecat, conceptionique porrò inidoneam ſanat. Hujus facinoris ergò centenorum aliquot thalerorũ mulctâ à Principe punitur, nec quidem immeritò. *Wierus lib. 4 c. 20 de præſtig. dæm edit. 6.*

Mulieres poſſunt caſtrari, ſed tamen majori longè periculo: ſi tamen adſit ars, uſúſque, propè nullo Sunt tamen qui credant longo uſu viticis, mares; & periclymeni, fœminas eunuchas fieri. *Cardanus in Dialogo, Tetim inſcripto.*

UTERI TUMORES, ET VULNERA.

Observatio I.

Uteri abſceſſûs multifariàm expurgati.

SCIENDUM abſceſſum uteri quandoque rumpi, & purgari per vulvę ipſius os, quandoq; per veſicam, ac ſæpe etiam in rectum inteſtinum abire. *Oribaſius ſynopſ. lib. 4. c 41.*

†Confer etiam *Zuvinger. Theatr. vit. hum. p. 356.* Tumoris cancroſi uteri cervicis exemplum notavit *B. Sylvatic. Cent. 4. Conſil* 66 *&* 67. Commemorat etiam Tumorem uteri gangrænoſum *Bartholin. Cent. 2 hiſt. anat.* 28 Vid. quoq; *Hafer. Hercul. Med. l. 7. c 2. p. 280.*

Observatio II.

Abſceſſuum uteri circa inguina ſuppuratorum & curatorum hiſtoria.

NOs Judæam quandam in eo affectu uſſimus Cydone, Nanæ Judæi uxorem: ſupra enim inguen, plurimùm intumuit, imo ventre; nam diu locorum vitio laboraverat. Miro modo tumor ille dimotâ vulvâ interdum laceſſebat, interdum in mucronem conſpicuus cernebatur. Jam jam me, & Chirurgum ſæpe deluſit, ferramentum & medicamina apparantem: ad maturitatem emplaſtris perduximus: mox manum deniq; non effugit, & ſanata eſt, ac exinde concepit.

Altera pariter Judæa ex eodem vitio ſanata eſt, quam ſecari ex improviſo juſſimus, tantâ odoris graviſſimi fœditate, ut Medicos & neceſſarios omnes domo propelleret: is tumor immobilis erat, annexo peritonæo. Sicuti & Permarenæ nobili filiæ. Ex eo vitio pulſus ſupra modum exagitatur, ac anhelitus difficilis redditur. *Bened. lib. 27. c 5. de curand. morb.*

Observatió III.

Uteri portiones per abſceſſus & vulnera ablata.

VIdi quibus uteri portiones ſatis effatu dignæ, tum per abſceſsûs, tum per vulnera ſint ablatę: & tamen vivunt, unámq; in rebus deſperatiſſimis divinæ bonitatis & fortitudinis gloriam profitentur. *Cornel. Gemma lib. 1. c. 6. Coſmocrit.*

UTERI VITIA ALIA PROMISCUE.

Observatio I.

Uteri antiqui dolores curati.

EX uteri antiquis doloribus curavi uxorem Pharmacopolæ trium Regum: quæ poſtmodum erga me tanti beneficii memor ſemper grata fuit. Vivit adhuc, cùm jam à curatione anni circiter viginti quinque præterierint. Summa curæ fuit purgato corpore cum his catapotiis. ℞. *Cort. caſſia nigræ, cinnamomi, corticum citri, betonica, rad. pitynſa, zedoaria, galanga, & tryphera magna appellata.* Inungebam locum aſſiduè ex oleo de lino, liliaceóque, atq; ita convaluit. *Cardanus curat. ſuarum admirand. num. 25.*

TAR-

TARTARUS.

OBSERVATIO I.

Lapides in utero nati.

FAmula Dyſeridis in Lariſſa, cùm juvencula eſſet, ubi venere uteretur, ſortiter circumcirca dolebat: aliàs autem ſine dolore erat. Concepit autem nunquam. Et cùm ſexaginta eſſet annorum, dolebar à meridie, veluti ex partu vehementer laboraret. Hæc cùm aotemeridiem porrum ediſſet multum, poſtquam dolor ipſam corripuit vehementiſſimus, & priores omnes excedens, exurgens, aſperum quiddam in ore uteri deprehendit: Poſtea cùm ipſa in animi deliquium incideret, alia mulier immiſsâ manu, expreſſit lapidem aſperum magnitudine verticilli fuſi. Et ſana tunc ſtatim & poſtea erat. *Hipp.lib.5 de morb.popularib.*

Mihi quidem hoc non contingit videre, certior tamen factus ſum, non multis ante annis, idem duabus mulieribus accidiſſe. Altera erat virgo monachalis: Altera (ut accepi) vidua, quæ, quia venere non utebantur, habebant antea ſolùm dolorem gravaotem, ut ex lapide in renibus. Excreverunt verò poſtea, haud dubiè ex utero, ſi vera narrata ſunt, ut ſamula Dyſeridis. *Valleſius com. ad eundem Hipp. locum.*

Calculi aliquando tophacei io ipſo utero generantur, quos ſi extrahere volueris, alvum priùs per clyſteresn ſtercoris eductorium evacuato. Deinde fœnigræci ac malvæ decocto, roſaceo ammixto, uterum eluito: & muliere ſupinâ diſparatis cruribus locatâ, duos longiores ſiniſtræ manûs digitos in ani ſoramen immittito, dextrâ verò ſuperiorem ventrem comprimito, calculúmque extrorſum cogito ac propellito, ſimul per digitos in anum miſſos deducens ac extrahens. At verò topbaceam ſubſtantiam extrà in uteri collo, aut oſculo agnatam, muliere ritè locatâ, & locis per dioptram dilatatis, ſcalpello reſecare oportet, & florido medicamento ſicco inſperſo curare. *Aetius Tetrabib.4. ſerm 4. cap.98.*

Habemus domi lapides exciſos ſolliculo ſellis, ſtomacho, &c, utero, &c. *Gemma Cyclognom. lib.2. cap.6, pag.76.*

Andreas Lacuna cum aliis noſtratibus anatomicis intra calvariam & meſenterium & uterum conſpexerunt. *Thom. à Vega comment. ad cap.5. lib.1. de locis affect. Galeni.*

Obſervavimus concretos in capite, in utero mulieris, cui diſſecandæ in ſcholis Medicorum publicè præſuimus. *Scholograph. ad cap.48. Holler. de morb. intern.*

Rarum eſt lapides gigni in colo, pulmonibus, veſica ſellis: rarius fortaſſe, quod tamen nos vidimus, in utero interiore, & toto meſenterio. *Scholographus ad lib. Gal. de loc. affect.*

Aperta mulier à nobis in ſcholis Medicorum Lutetiæ, lapidem habens in utero, in cranio anteriore, & quæ ſine liene inventa eſt. *Hollerius inter rara, num.5. poſt obſervat. propr.*

Marſil de Sancta Sophia. in ſuis ad Avicen. comment. ſe lapidem vidiſſe genitum in matrice, & ab illa extractum teſtis eſt, citante *Marcell. Donato hiſt. mirab. med. lib 4. cap.30.*

Generantur etiam lapides in matrice, ut Marſilius dixit ſe vidiſſe. *Nicolus ſerm 5. tract 9 cap.12.*

In locis mulierum aliquando viſos (lapides) narrant, *Alexand Benedict. lib.22. cap.34. de curandis morbis.*

Generatur in veſica ſellis certè, atque io ventriculo: rariùs in utero, ob pronum ſitum. *Cardanus.*

E matricis acetabulis duos calculos exciſos meminit. *VVierus lib.3. cap.15. de preſtigiis.*

Ultra molam, & alios conceptûs non naturales in utero factos, vidi etiam lapides genitos; præcipuè autē novi Monialem non clauſtratam, in primo ſenio conſtitutam, dum per plures menſes uterinis fuiſſet cruciata doloribus, qui nullo unquam medicamento leniri potuerunt, tandem ejeciſſe ſponte, nullóq; adminiculante, per pudendum, lapidem ſcabroſum, magnitudine & formâ ovi anatini; quo ejecto ceſsârunt dolores: attamen ſuperveniente ex utero fluxione putridâ, & corrupta, demum coo ſumpta & emaciata, miſerè vitâ functa eſt. *Salius ad cap.513 pract. Altomari.*

Callæ, Sueſſionenſi villâ, tribus hebdomadibus laborans mulier partu, perſuaſa à vicinis voto ſe obſtrinxit, quòd nudis pedibus ad S. Mariam itura eſſet, liberata fœtu, & ſtatim doloribus levata eſt. Primò autem peperit tres lapides, unum magnitudine ovi anſerini, alterum gallinacei, tertium nucis. Hos ſecutus eſt infans, qui baptiſmate tinctus, paucos vixit dies. *Chronicon Antonini, circa annum* 1070.

Extinctâ Hyppolitâ Gatâ Corregienſe, doloribus uterinis diu vexatâ cum febre, lapis incredibilis magnitudinis, gypſeæ conſiſtentiæ, multo nigerrimo mucori innatans diſſecto utero extractus fuit. Cujus rei nos multos habemus teſtes, *Marcell. Donat. hiſt. med. mirab. lib.4. cap.30.*

Inter multa alia rara, quę in diſſectione & conditurâ corporis Nobilis matronæ, Dominæ Mariæ Salomæ, Nobilis Viri Michaëlis Reich à Reichenſtein conjugis: ex præclarâ Nobilium de Gemmingen familiâ oriundæ, deprehendimus, Fundum ipſius uteri diſſecantes, invenimus ibidem collectam materiam duriſſimam, albam, & lapidefactam, ita ut vix cultro diſcindere potuerim. *D. Georgius Garnerus lib obſervat. ſuarum liberaliſſimè mihi, adeóque poſteritati candidiſſ. communicato, cujus hiſt. integram ſuo loco diſpoſitam Lector deprehendet.*

† Plura de lapidibus in utero natis vid. apud *Bartholin. Cent.4. hiſt. anat.64.* Meminit molæ, cui lapis erat annexus, *Fontan. Exempl 5. p.22.*

VERMES.

OBSERVATIO I.

Vermes in utero nati.

IN pudendo mulieris, aut inteſtino recto aſcarides naſcuntur. *Hippoc. lib.1. de morb. mulieb.*

Si vulvæ brachia doluerint, ſcias hanc lumbricos rotundos habere, qui frequenter in ipſa vulva per inteſtina decurrunt: harum ergo prurit natura, & venter & corpus, humor circa naturam, ut putent ſe rheumaticas factas, ſudor ſpiſſus eſt, & venter earum importunus. Iris Illyricæ radices tere, & rubi radices tuſæ, & cribellatæ, cum mali granati ſucco commixtæ, & ex eo maceratum peſſarium ſuppone, antea verò ex ipſo ſucco fomentabis. Aliud. De ſucco hederæ ſomentetur, poſtquam urinam ſecerit *Ex Priſc. & Cleop. 1. & 2. Harmonia Gynaciorum, cap.25.*

Intelligendum, quòd vermes poſſunt generari in matrice, ſed rariſſimè. *Gordonius.*

Interdum generantur aſcarides in matrice, ex melancholiâ phlegmaticâ, putrida, mucilaginoſa, vel acetoſa. Moleſtant, & habent ibi pruritum intolerabilem. Vidi unam, quæ non poterat durare. Dedi ſibi unam injectionem in matricem, ad modum clyſteris, ubi poſui de hiera picra diſſoluta in decoctione abſinthij: fecit de vermibus parvulis in quantitate magna, quaſi media ſcutella, & fuit liberata *Joan. de Tornamira.*

Magis mihi conſentaneum eſt, gigni in utero, & eò magis, quòd memini me aliàs docuiſſe, ut dicit Ariſt. Albert. & alij, vermes fieri in cerebro & vaſis ſpermaticis, ut non ſit adeò durum, quòd etiam fiant in utero. *Mercurialis de mulieb. morb. lib 4. cap.12.*

Nos qui plurimum fidei in noſtra arte experimentis rationi accommodis tribuere ſolemus, per uteri collum Matronam quandam multitudinem aſcaridum

magnam expuliſſe vidimus: quæ poſtea dolore, quo vehementer cruciabatur, liberata eſt. *Garcias Lopius varia res medica lect. cap. 13.*

Observatio II.

Animalculum penitus monſtroſum ex locellis Iuvenculæ, lactantis puerum erepſit, citra incommodum.

ANno 62. die 5. Maij vidit D. Echtius cum D. Fabro, & M. Coſma Chirurgo, animalculum erucæ magnitudine, maximè quando reptando ſe exereret, unguiculis prominentibus. Fibroſum erat, dorſo glabro, ventre albicante, capite corneo nigróque, oculis gagatis lapidis ſimilitudine, ac ſpecie, ore hiulco lampertæ modo, aerem inſpirante; ſub initium cervicis tres erant aculei, ſicut unci utrimque aſperi, quibus apprehendebat, quæcunque vellet. Id animalculum abſque ullo liquore, manè ex locellis fœminæ juvenis, puellum lactantis ad ſextum menſem erepſerat, dum fortè ſeſe inclinaret (nam hora ſeptima matutina erat) ut calceum indueret. Vixit autem lacte nutritum ad 3. dies. Mortuum per longum inſcidimus novaculâ juxta dorſum, à capite orſi. Effluxit cruor colericus venenoſus viridíſque, præſertim circa caput. Mulier nihil incommodi ſenſit. *Solenander. sect. 5 conſ. 15.*

Observatio III.

Inteſtina ex utero prolapſa.

VIdimus mulierem, de cujus vulvâ pariter diſruptâ inteſtina omnia profluxerant, paucis diebus occubuiſſe.

Inſuper & aliam novimus, cujus inteſtina, perfractâ eorum tunicâ à ſumma umbilici cute, tanquam in ſacculo, dependebant in vulvam. Hæc autem miſeram quidem, ſed tamen longiorem vitam ducens, unà cum hoc malo conſenuit. *Benvenius cap. 5. de abdit.*

Observatio IV.

Puella neſcio quo genio ducta, caſtaneam intra vulvam recondens: cùm repetere non poſſet, vetula conſilio, ſternutamento excuſſit.

QUædam puella in os vulvæ ejus impoſuerat parvam caſtaneam: & cùm manibus extrahi non poſſet, vetula quædam cum pipere fecit eam ſternutare: & ſubitò egreſſa fuit. *Savonarola tract. 6. cap. 5. rub. 11.*

OBSER-

OBSERVATIONUM MEDICARUM, LIBER QUINTUS,

Qui agit

DE PARTIBUS EXTERNIS.

PRÆFATIO

VNIVERSUM Humanum corpus cùm in quinq; regiones diſtinxerimus, & de prioribus quatuor, velut principibus partibus, pro dignitate pertractaſſe videamur: reliquum nunc eſt, ut Quinto hoc noſtro Libro, corporis Artus, Extrema, quæque κῶλα appellant, brachia quippe & crura, quæ velut rami trunco corporis adnaſcuntur, expendamus. Has autem partes, ut ignobiliores quidem, ita uſu & neceſſitate non multùm inferiores, at principibus velut miniſtros ſervientes, minimè præterire decuit: quòd in illis quoque cùm natura ipſa, tum veri earundem partium morbi admirabili ſæpe cum varietate, raritate, atque novitate ſeſe æquè atque in cæteris prodant. Diſtinguuntur verò Artus in manum, & pedem majorem. Manus major ab Hippocrate in tres partes, in brachium, cubitum, & ſummam manum, ſecernitur. Summa manus in brachiale, poſtbrachiale, atque digitos. Pes major in femur, tibiam, & pedem minorem. Pes minor in tarſum, metatarſum ſive pedion, & digitos pedum. Eſt etiam ubi inter extrema de Tergo, Spina, & Cute totius corporis, quædam inſeruimus, quòd commodiore loco vix tradi poſſe cenſeremus. Hunc itaque Artuum ordinem hoc libro retinebimus, à manu χειρματίαν hanc noſtram inchoantes.

DE PARTIBUS EXTERNIS.

Et primùm,

BRACHIUM.

MONSTROSA CONFORMATIO.

OBSERVATIO I.

Brachiis tribus vel pluribus, ut & pedibus aliqui nati.

T. Graccho, & M. Juventio Coſſ. pueri quadrupedes & quadrimanes nati. *Jul. Obſequens.*

P. Craſſo, & Q. Scævolâ Coſſ. puer tribus manibus totidémque pedibus natus. *Idem.*

M. Marcello, P. Sulpitio Coſſ. Theani (alii Theatri) Sidicini puer, cum quatuor manibus & totidem pedibus natus. *Idem.*

Venafri puer natus tribus manibus, totidémque pedibus. *Iac. Rueff. lib. 5. de concept. & generatione hominis, ex Romana,* ut apparet, *Hiſt.*

Prope Eſſelingam Neccari, monſtrum natum eſt, infans videlicet unico capite: quatuor aures, quatuor brachia, & totidem pedes habens. *Lycoſth. lib. prodig. Anno* 1528.

Infans natus eſt crura brachiáque quaterna habens, vixítque quoad ex ſacro baptiſmi fonte levatus eſt. *Idem eodem opere, Anno Domini* 1389.

Refert Jovianus Pontanus, Anno Domini 1529. die 9. Jannarij, viſum in Germania infantem maſculum, quaternis brachiis, & totidem cruribus. *Pareus operum ſuorum lib. 24. cap. 2.*

Quo die Veneti & Genuenſes fœdus inierunt, natum eſt in Italia monſtrum, quaternis brachiis & pedibus, unico verò capite præditum. Id ſacrâ baptiſmatis aquâ luſtratum, aliquandiu pòſt vixit. Jacobus Rueffus Chirurgus Helvetius ſibi ſimile viſum narrat, ſed quod maris & fœminæ inſuper genitalia haberet. *Idem eodem libro, cap. 4.*

OBSERVATIO II.

Brachio unico nati.

C. Valerio M. Herennio Coſſ. ancilla puerum unimanum peperit. *Iul. Obſequens.*

P. Africano, Lælio Coſſ. Amiterni puer tribus pedibus, unâ manu natus. *Idem.*

Observatio III.

Sine brachiis, & ex his nonnulli ſine pedibus viſi.

T. Gracho, M. Juventio Coſſ. Priverni puella ſine manu nata. *Idem*

In Piceno infans abſque manibus & pedibus natus. *Lycoſth. prodig. & oſtent. pag.* 141. ex Romana hiſtoria nimirum.

Ex diminutione vidi virum, qui uſque hodie vivus eſt, & non fuerunt ei neque manûs, neque pedes. *Hali Rodoham comment. ad libr. 3. Tech. Galeni, Textu* 177.

Anno 1591. 6. Febr. Strauſsbergæ fœmellæ nata, quæ digitis tum manuum, tum pedum in univerſum carebat, & ad 9. Julij ejus anni diem vivebat. *Incertus auctor.*

† Confer etiam de monſtroſâ utriuſque brachii abſentiâ *Lotich. Obſ. lib. fol* 498.

Observatio IV.

Sine brachiis nati, qui vel ore, aut mento, vel pedibus, incredibili induſtriâ, quævis ſubtiliſſima opera, manuum vice, efficere potuerunt.

NOn eſt ab Dione prætermiſſum, inter munera Auguſto miſſa ab Indis, fuiſſe tigres Romæ tunc viſas primò: & adoleſcentulum ſine humeris, qui tamē pedibus manuum functionem obiret: namque arcum intendebat, ſagittas etiam excutiens. Quin & tubas, inquit, inflabat, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως, γράφω γὰρ τὰ λεγόμενα. *Cal. antiq. lect. lib. 4. c.* 12.

Vidimus mulierem ſine brachiis enatam, pedes prò manibus, ad nendi ſuendíque artem habuiſſe. *Alexand. Bened. lib. 1. c. 2 anatomes.*

Eandem nos quoque vidimus in caſtro Amandino Allifero, anno Chriſti 1540. nentem, ſuentem, pedibus (manuum vice) cyathum vini apprehendentem, & bellantium more pedibus arreptis baculis, tympanum belli ceu manu pulſantem. *Rocheus de morb. curand. cap.* 32.

Sine brachiis enatum vidi Hiſpanum, certè monſtra, quæ in natura rerum eſſent, omnia excedentem: pedibus enim citus admodum erat, ut cum illis neret, ſeu acu expeditiùs pingeret, quàm vel citiſſima mulier ambabus manibus, & arma bellica tam affabrè tractaret, ut nemo miles agilitatem ipſius aſſequeretur, arcúque tam eſſet rectus, ut à ſcopo nunquam aberraret, & ſecuri quemvis unico ictu infringeret, etiam craſſiuſculum truncum. *Georg. Pictorius ſerm. convivial. lib.* 4.

Natus eſt infans, qui brachiis in univerſum careret, reliquâ corporis formâ rectiſſimè habens. Pedes hujus, cùm ad vigeſimum annum ætatis perveniſſet, manuum officio fungi vidimus, arripiendo, ſecando, ori inſerendo, necnon etiam aleâ & chartis ludendo. Quod & alter quidam ore & mento præſtare potuit.

Ejuſdem agilitatis etiam mulier Francofordiæ ad Mœnum, anno Chriſti 1556. viſa eſt, quæ manibus omnino carens, arrepto pede calamo, literas non tantùm elegantiſſimè pingere, ſed tractare colum, nere, numerare pecuniam, ac ſubtiliſſima quæq; pedum digitis conficere potuit. *Lycoſthenes lib. de prodig. & oſtent. Anno Domini* 1528.

Vidiſſe quendam memini me, qui cùm brachiis omnino careret, dextro pede haſtam vibrabat, collimabátque, ſuebat veſtem, edebat, ſcribebat, in acum filū im̄ittebat. Nec tanti miraculi defuturos teſtes ſpero, cùm res publicè ageretur. *Cardan. lib. 17. de ſubtilit.*

Mutili hominis hiſtoriam jucundam ſimul, atq; admirabilē narras, qui brachiis careret: dextro pede haſtam vibraſſe, veſtem ſuere ſolitum, ſcribere, edere, bibere, in acum filum immittere: cujus rei teſtem te habiturum ſperare ſcribis. Næ tu divinus vir es. Ecce me ſodes habeto. In Allobrogum provincia eum ſpectavimus. Arbitror ampliùs quinquaginta millia hominū ſupereſſe, quibus ille miraculo fuit. Plus quoque quod de eo dicam habeo. Clavum caligarium in aſſerem malleo penitus adigebat, cerdonum more, quem dicto celeriùs converſi mallei auriculis extrahebat. Antonius ei nomen fuit: Neapoli ſe ortum prædicabat. *Jul. Caſ. Scaliger. exercit.* 334. *ad ſubtilit. Card.*

Paucis abhinc annis, viſus eſt Lutetiæ vir quadragenarius, quadrato corpore, qui, etſi brachiis careret, omnia tamen quæ manibus perfici ſolent munia, haud infeliciter obibat. Humeri enim trunco & capite, collóq; vibrato, ſecurim in palum oppoſitum, tam certo & valido ictu, quàm manu quivis alius vir ejaculabatur: aurigæ flagellum tanta vi diſtringebat, ut aëre validiùs percuſſio, ſonaret. Cæterùm pedibus edebat, bibebat. Tandem Latro & ſicarius deprehenſus, ex cruce ſtrangulatus rotæ affixus eſt.

Viſa etiam non ita pridem mulier Lutetiæ eſt, ſine brachiis, quæ nihilominus ſecabat, & pleraq; alia, quaſi manûs adeſſent, perficiebat. *Parëus operum ſuorum lib. 24. de monſtris, cap.* 6.

Sive eundem, ſive alium à Parëi deſcriptione; at ejuſdem certè ætatis, atq; corporis conſtitutionis, Haganoæ, quo tempore ejus Reipubl. Medicum Phyſicū agebamus, videre nobis contigit. Qui præter alia à Parëo recitata, me & aliis multis ſpectantibus, frondis fagineæ ramum brachii craſſitie, æque tum impoſitum, quo æſtatis tempore conclavia ſuo virore exornare in hoſpitiis ſolent, gladii Helvetici capulo, mento humerorum uni appreſſo, comprehenſoq;, unico impulſu evaginato, & ſtringente, ictu etiam uno diſſecavit: miniſtro gladium, vaginâ adhuc donec ab eodem educebatur, concluſum, continente. At quod de bipenni affirmat Parëus, eam ille noſter, ſimili modo quo gladiū, apprehenſam, ad deſignatum & expetitum parieti tabulato ligneo locum & punctum, exactè impegit. Natione Helvetium eſſe prædicabant. *Schenckius.*

Anno quo hæc ſcribimus, 1586. Halæ Svevorum, vir quidam nomine Thomas Schvveigker, annum ætatis ſuæ quadrageſimum primum agens, ſupereſt, ſine brachiis natus. Qui, quæ alii manibus ingenioſiſſima opera, eadem ille pedibus incredibili propè ſolertiâ perficit. Cujus icônem ad vivum ectypum, in argento, taleri numi magnitudine, fuſam, digitóque pedis calamum ſcriptorium ſuſtinentem, exprimentemque, Joannes Beringer, ſummi apud nos templi Architectus, viſendam mihi exhibuit: Et præterea ejuſdem ſcripturam oſtendit, pedibus tam eleganter delineatam, emblematibúſq; variis circa margines ornatam, ut vel peritiſſimos, qui in nobilioribus Civitatibus ſcribendi munus publicum, atq; unà quoq; Arithmeticam practicam, tum per numeros, tum per calculos, profitentur, provocare, im̄ò longè ſuperare queat. Idem quoq; admirabili induſtriâ, eadem quæ Arcularii dedolādo, ſculpēdo, ſcindendo, forando, ſerrādo, ingenioſiſſima efficere ſolent opera, velut colūnulas, periſtylia, ejúſq; generis alia, pedib⁹ felici imitatione præſtat, adeò quidem, ut in eo jure quiſpiam brachia & manûs deſiderare, velut ſupervacanea, debeat minimè. *Idem Schenckius.*

Mira eſt providentia & ſolicitudo naturæ, quam Creator omnium rerum, ei tanquam optimæ matri attribuit. Ea enim animalibus membris diſtortis, vel mutilatis, aut debilitatis, vel etiam omnino deficientibus, plerumque aliis membris, præter ſuum officium, ad quod deſtinata ſunt, tale robur & dexteritatem ex diuturna conſvetudine ſuppeditat, ut dicere aliquis poſſit, non in diſtinctione membrorum, ſed in conti-

nuo

nuo uſu perfectionem conſiſtere. Hae de re ſæpius cogitavi, cùm eſſemus Comburgi, apud verè nobilem & præſtantiſſ. Virum Dn. Eraſmum Neyenſtetterum. Is enim cùm nulla benignitatis erga nos prætermiſiſſet officia, juſſit accerſi, ex vicinis Salinis Svevicis Thomam Schvveickerũ, natum 31 annos, & quidem honeſtis parentibus. Quem licèt mater ſua abſq; brachiis enixa fuiſſet in lucem, omnia tamen munia manuũ, pedũ ſubſidio ita exequebatur, ut quod in uno deſideraret, altero ſibi compenſatũ eſſe, affirmare non erubeſceret. Nam cùm in editiore loco, qui ęquaret altitudinem tabulæ, in quâ eſculenta appoſita erant, conſediſſet, apprehenſo pedibus cultro, ſcindebat panem & alios cibos; pedes ea poſtea, necnon & potum, veluti manûs ori porrigebant. Peracto prandio pedibus pingebat, nobis omnibus videntibus, tam elegantes Latinas literas, ac Germanicas, ut exempla earũ, quaſi rem inſolitã nobiſcum ſumeremus. Poſtulantibus etiam nobis, cultello parabat calamos ad ſcribendum aptiſſimos, quos poſtea nobis donabat. Cùm etiam ita occupatus, diligenter inſpexi formam pedum, quorũ digiti erant oblongi, & ad res tenendas apti, ut procul aſpicientibus, manûs (pallio enim ſuo verecundè admodũ crura tegebat) viderentur. Hoc ſpectaculum nobis ſanè jucũdum, & ante non viſum. Juſſus etiam fuerat paulo antè Cæſ. Majeſtati, Divo Maxim. II. cùm Halam urbem, ad comitia Spirenſia tranſiret, & Electoribus Palatinatûs, atq; Saxoniæ, Ludovico & Auguſto ſe exhibere, quorũ Majeſtas & Celſitudo, hanc mirandam naturæ compẽſationem, non abſq; munificentiâ, & cum admiratione ſpectavit. Hoc ipſum illuſtravit elegantiſſimo hoc Epigrammate *D. Jo. Poſthius, Med. & Poeta eximius.*

Mira fides, pedibus dexerè facit omnia Thomas,
Cui natura parens brachia nulla dedit.
Namque bibit pedibus, pedibus ſua fercula ſumit,
Volvit & his libros, præparat his calamos.
Quin & litterulas pede tam bene pingere novit,
Artificis ſuperet grammata ducta manu.
Maximus hoc Cæſar ſtupuit quondam Æmilianus,
Donàque ſcribenti largus honeſta dedit.
Omnia namque poteſt vigilans induſtria, quòdque
Natura ipſa negat, perficit ingenium.

Hæc ex Eicône in ære excuſa, & Phil. Camerarii J. U. D & Reip. Norimb. Conſiliarii ad eandem Cenſurã & Judicio. *Joan. G. Schenckius, Medicus, Filius.*

Deprehendimus alicubi Versûx elegantes, in eundem hominem ſcriptos, quos ſubjicere viſum fuit.

Thomas Schvveickerus, *miſerandæ ſortis homullus,*
Quem ditem pietas ingeniúmque facit.
Has ſine bracholis vitales luminis auras
Adſpexit, Suevi ſub vada lenta Nicri,
Ne Natura tamen litem pateretur acerbam:
Robur ei tribuit fortibus in pedibus.
Quod dextris alÿ tractant, peragúntque ſiniſtris:
Ille miniſterio perficit omne pedum.
Nam bibit & ſcribit pedibus, comedítque facítque
Singula. Mireris ſi videas hominem.
Optimus eſt calamus crenâ ſcriptoris uncâ,
Quem mira adſtanti præparat arte tibi.
Hunc ſtupuit Cæſar Maximilianus, eique
Scribenti quondam largiter æra dedit.
Mirati Comites, admiratique Barones,
Mirandi nobis propoſuere modum.
Membro alÿ accedit, ſi quid deceſſerit uni:
Hac hoc exemplo eſt Maxima nacta fidem.
Quid non continuus Naturam perficit uſus!
Vidi hominem: Bene ſit (quippe meretur) ei!

At verò homini pedes admirabili artificio conſtructi, manibus adeò ſimiles exiſtunt, ut comperti ſint nonnulli brachiis & manibus ablatis, qui pedibus, loco manuum, in nendo, atq; ſcribendo uterentur: vidimus namq; hic Baſileæ quendam, ante annos circiter octodecim, qui non ſolùm pedibus eleganter ſcribebat, ſed & pennas adaptabat. *Caſp. Bauhinus cap. 3. part. altera, de ſimilar.*

AFFECTUS ET SYMPTOMATA.

OBSERVATIO I.

Gangræna brachÿ percurata, poſt eryſipelas phlegmonodes ſuppuratum, inciſumque oborta.

AD Gangrænæ curationem, à me in Rolmanno Bilandio, viro certè præter inſignem ejus nobilitatẽ optimo, peractam, tranſire, non videbitur abſonum. Huic propemodum ſeptuagenario, corpulento, cacochymicóque, à tertianæ febris afflictione, ſubitò, quaſi per criſim exoritur eryſipelas phlegmonodes, in ſiniſtro brachio, quod ab axilla ad carpum uſque, cum dolore, rubore, & dolore, plurimùm intumuit, ſuppuratúmq; brevi, & à Chirurgo ſectum, copiam ſaniei reddidit largam. Ubi deinde citra intermiſſionem, die noctúque, nihil coctæ ſaniei, ſed liquor ſeorſum proflueret, cataplaſma ex farina hordeacea cum fabacea momento, in aqua decocta, vitellis ovorum, & olei roſacei quantitate debitâ admixtis, applicui, unde mox aquei crudiq; humoris profluvio remittente, pus coctũ promanavit. Quâ re animadverſâ, Chirurgus, quocum mihi antea, ob crudi illius ſucci effluxum, ab eodem laudatũ, controverſia fuit, materia magis exiccante, dũ abeſſem, conſilii mei ſucceſſum ſe ſperabat victurum, linteiſq; madefactis in vino, cui incoctum fuerat cuminum, veſtit brachium univerſum. Eo tantùm promovit, ut brevi omnia vulnera, quæ ſupra viginti erant, in uno illo brachio, abſq; ullius ſaniei guttulâ, liveſcerent, & brachium deinde totum nigricare occiperet.

Revocatus excandui, conſpectâ gangrænâ: Itaque haud mora, altioribus vulnuſculis brachium ſcarifico, foveóq; ſpongiis utrimq; ſibi correſpondentibus, ex lixivio decoctionis farinę lupinorum: deinde cataplaſma ex farina hordeacea, fabacea, lupinorum, & oxymelite apparatum, admoveo. Atq; horum uſu continuo, ſangvis & ſpiritus revocantur, pus redit coctũ, naturalis reviviſcit color, ulceribúſq; melle roſaceo (cui plerumque admiſcebatur vel pulvis præcipitatus, vel Ungventum Ægyptiacum) abſterſis, curatur æger, & ad ſolita revertitur munia. *Wierus obſ. rarar. lib. 1. pag. 103.*

OBSERVATIO II.

Nervus, Chirurgi errore venæ loco in brachÿs punctus, Carolum IX. Gallorum Regem febricitantem, in grave diſcrimen adduxit, qui tandem opportunis adhibitis auxilÿs convaluit.

CArolo IX. Gallorum Regi febricitanti, ſangvinis detractio, de Domini Capellani & Caſtellani Medicorũ Regiorũ ſententiâ pręſcripta eſt: ad quam celebrandam, vocatus eſt Chirurgus, ejus operis gloriâ famatiſſimus: ſed is, cùm forte fortuna nervum pro vena pupugiſſet, exclamavit Rex, dolorem ſe eo loci ingentem percipere. Tum ego edixi, ut extemplò vincula ſolverentur, aliàs brevi in altum tumorem actum iri brachium: ſed cùm id ſegniùs fieret, ecce tumor invaſit brachium, cum contractione tantâ, ut flectendi aut exporrigendi non eſſet libertas; dolor verò ſævus, non punctam modò particulam, ſed & totum membrum habebat. Ego verò pro tempore & re natâ, ſtatim vulneri emplaſtrum ex baſilicone, quod ipſius agglutinationem remoraretur, impoſui: hincq; toti brachio, diplomata oxycrato imbuta, inſuper inductâ faſciâ expulſivâ, quæ à carpo initio ducto, in ſummum humeri articulum deſinens, ſangvinem, ſpi-

ritúſque, fluxionis & inflammationis metu repelleret. His factis ſeceſſimus, proviſuri quid facto eſſet opus, tum ad dolorem ſedandum, tum ad reliqua ſymptomata avertenda, quæ nervis punctis ſupervenire ſolēt. Rogatus ſententiam, dixi, meo judicio nihil melius fieri poſſe, quàm ſi illicò Oleum de Terebinthina calēs, cum aquá vitæ in vulnus affunderetur. Toti verò brachio emplaſtrum diachalciteos, in aceto & oleo roſaceo diſſolutum, induceretur, obvoluta inſuper faſciâ, cujus jā meminimus, expulſivâ Oleo enim & aquæ vitæ vim ineſſe, in vulneris fundum penetrandi, ſeroſiq; humoris ac virulenti, qui ex nervi puncti ſubſtantiâ exudabat, exhauriendi & reſiccandi: doloris præterea ſedandi, calore illo qui ipſis actu ineſt. Emplaſtro verò diachalciteos, facultatem adeſſe, ejus qui jam in brachium influxiſſet humoris reſolvendi, & novi advenæ aditum & influxum prohibendi. Faſciam ejuſmodi eſſe, quæ roborandis moderatâ conſtrictione muſculis, exprimendiſq; & repellendis in partes ſupernas, qui jā influxerant humoribus; his verò qui influxuri erant, aditu & ingreſſu arcendis, ſufficeret. Probato à Medicis verbo & opere, conſilio, dolor mitior factus eſt. Reſtabat in parte humor, cui reſolvendo & deſiccando adhibitum eſt ſequens remedium.

℞ *far. hord. & orobi, ana unc. ij flor. chamamela & meliloti, an pug. ij. butyri recentis ſine ſale, unc. j ſ lixivij barbitonſoris q. ſ.* fiat cataplaſma ad formam pultis. His remediis generoſiſſimus Rex tandem poſt trimeſtre ſpatium ſanatus eſt, ſic ut vitiatæ actionis in parte læſa veſtigia nulla ſupereſſent. At ſi quando doloris tanta fuerit contumacia, ut ne ſic quidem miteſcat, imò etiam convulſionis impendentis metus adſit, ſatius erit ſeu nervū, ſeu tendinem, ſeu membranam penitus reſcindere, quàm lethiferæ convulſionis periculo ægrum exponere: ſic quidem parti actio propria deperit, at toti corpori vita conſervatur: ita enim & communi conſilio ſtatueramus, ſi qui Regem affligebat dolor, præſcriptis remediis non cederet, vel oleum fervens affundere, vel nervum ipſum in totum reſcindere. Nomarchæ enim Cortinæ, in ſanctæ Crucis vico commorantis, recens adhuc & triſtis memoria verſabatur ante oculos, quæ ex malè ſecta vena, in brachii gangrænā ſphacelúmq; incidit, unde tandem è vita exceſſit, quod ſupraſcriptis illi proviſum non eſſet. Abſtinendum tamē à validioribus illis remediis, quando punctus nervus nudus extiterit: hinc enim doloris incrementū, & graviorum ſymptomarum acceſſio fieret. Quare, ut antè admonui, mitiora erunt admovenda, quæ humorem ſeroſum deſiccare poſſint, citra morſum, quorum hîc refricare memoriam, propoſitis exemplis, non pigebit.

℞. *Terebinth. Venet. in aq. roſar. lota, unc. ij bols armeni, ſubtiliter pulveriZati, drach. ij. incorporentur ſimul.* In hoc etiam caſu excellit balſamum noſtrum, & quod ſequitur Vigonii.

℞. *Ol. roſarum omphacini, unc j. ſ. ol. de terebinth drach. iij. ſuc. plantag. unc. ſ. ſem. hypericonis, aliquantulum contriti, manip. ſ. tuthia præparata, drach. iij, calcis decies lota cum aqua plantag. drach. ij. antimonij drach. j. ſevi hircini & vitulini, an drach. v vermium terreſtrium cum vino lotorum, unc. j. ſ. Bulliant omnia ſimul, dempta tuthia, in cyatho decoctionis hordei, ad conſumptionem aqua & vini, colentur. rurſumq; igni admoveātur, addendo tuthiam, & fiat linimentum, cum cera alba, & drach. ſ. croci.* Hoc linimentum dolorem demulcet, nudatiſq; nervis carnem inducit. Hæc punctorum nervorum curatio, cum delectu & judicio, partium ſervatâ proportione, ad tendines, membranáſque compunctas transferri poteſt. Generale verò & commune omnibus erit, ut nervoſa omnia corpora, quacunq; ratione affligantur, confoleris litu ex oleis calidis, cujuſmodi eſt laurinum, liliaceum, de vermibus, de ſalviâ, alióve ſimili remedio, admoto ipſorum originibus, & aditibus inſignioribus, ut originī ſpinalis medullæ, alis & ingvinibus. Nec verò prætereundum hoc loco arbitror, eſſe affectum qui in craſſum illum calcis tendinem, de quo antè diximus, cadere ſolet. Is enim levi ſæpe occaſione ut leviculo ſaltu, inceri & vacillantis pedis ingreſſu, aſcenſu in equū, vel fruſtrato, vel rapidiore, dilaniatur, & dilaceratur, ſine injuriæ vel ſolutionis continui ullo, in ſupertextâ cute, indicio. Cùm is caſus contigit, ſtrepitus tanquam verberati flagello aëris exauditur ſupra calcem, quâ parte dilaceratus eſt tendo, depreſſa cavitas tactu percipitur, dolor in parte ingens divexat, incedendi facultas adimitur. Sanatur id malum longâ in lecto morâ & quiete, repellentibus per morbi initia admotis parti affectæ, metu graviorum ſymptomatum. Hinc emplaſtro nigro, vel diachalciteos, vel alio ſimili, prout poſcet neceſſitas: nec tamen hinc certam ſalutem, vel ſanitatem perfectam, nobis, vel ægris polliceri debemus. Contrà ab initio morbi prædicendum, nunquam futurum, quin mali reliquiæ ſuperſint, nempe depreſſio partis affectæ, & actionis inceſſúſque depravatio: non enim tendinis illius rupti, vel laxati, propter craſſitiem & contumaciam, extrema facile ſibi adjungi, aut adjuncta uniri poſſunt. *Pareus operum ſuorum lib. 9. cap. 38.*

Observatio III.

Mali aurantij particulâ in ſocium procurrentem jactâ, os humeri unius & brachii ſiniſtri perfractum.

Vincentius Morellus illuſtris Poëtæ, nobiliſque patricii, D. Dionyſii de Pietis, auriga, cum aliis conſervis luſitans, arreptâ è menſe dimidii mali aurantii parte, in ſocium antecurrentem projecit majus ſibi malum quam alteri parans; eo namque in brachio valido motu os humeri dextri ita perfractum fuit, ut rupti oſſis capita invicem disjuncta manifeſtè tactu deprehenderentur. At auditu mirum, vix oſſe illo ferruminato, cùm priores operationes nondum obire poſſet, nocte media lectulo cubans expergefactus, brachium alterum demiſit, ut matulam ſuſciperet, quā in motione os brachii ſiniſtrum circa mediam ipſius partem diſruptum fuit, quod pariter ope medicâ occaluit. Laboraverat Vir hic antea per plures annos lue Gallica ſæviſſima, atque caput, crura, brachiáque tophacei tumores occuparant, qui tandē ex illinitione ex unguento cum Hydragyro delituiſſe videbantur. Quamobrem brachii oſſa carie exeſa, & vitiata, adeò facili admirandæque fractioni occaſionem præbuiſſe eſt cenſendum: ſicuti enim carni ſolutæ continuitates accidunt, vulnus, & ulcus; ita & oſſis fractura, quæ vulneri reſpondet, ac caries, quæ ulceri, accidere poſſe teſtis eſt Gal. lib. de morb. cauſ. cap. ult. *Marcellus Donatus lib. 4. cap 5. Med. hiſt. Mirab.*

Observatio IV.

Quidam nucleum amygdalinum pavimento illidere volens: & alius malleo quippiam leviter confringere attentans, brachia fregerunt.

A Capivaccio commemoratum aliquando, quod quidam nucleum amygdalinum pavimento illidere volens, fregerit brachium.

Quemadmodum & alius quidam, tundens aliquid non graviter malleo, itidem brachium fregit. *CL. V. Camerarius de obſervationibus Patavio acceptis, & ad me miſſis.*

Observatio V.

Hiſtoria aciculæ, de abſceſſu brachij poſt annorum aliquot dolorem exempta.

Narrabo cujus non ipſe ſolùm, ſed etiam multi ſpectatores unà fuimus. Laboravit juvenis brachii

chii dolore annos aliquot, qui ſecundùm longum ſentiebatur, & tumorem excitaverat, factúſq; eſt tandem abſceſſus, quo ſcalpello diviſo, acicula ærugine, obducta forficulis inde educta eſt. Eam ex iis qui aderant nonnulli, à puero unà cũ cibis devoratam fuiſſe credebant, tandémq; illuc penetrâſſe, quod fieri non potuiſſe arbitror. Ego in eâ re aliud conjicere non potui, quã puerũ, dũ petulantiùs laſciviret, vel procaciùs colluderet, brachio in aciculam impegiſſe, idque ſine dolore, quemadmodũ in ira, vel magnâ animi cõtentione, mẽte aliò ſpectante, dolor ſtatim non ſentitur, tũ quia æruginem acicula contraxiſſet, vi ſiccandi præditã: progreſſu tamen temporis dolor excitatus eſt, factúſq; abſceſſus. *Rondeletius Hiſt. Aquatil. c. de Cancro fluviatili.*

Observatio VI.

Struma inſignis magnitudinis ac molis, Vetulæ è dextro brachio enata, & Chirurgi operâ, exiguâ hæmorrhagiâ, feliciter reſecta, quæ glandulis tunicis concluſis referta fuit.

VEtulæ cuidam tumore quodam duriuſculo, carnoſo tamen, qui veluti inſignis quædam moles ſive ſaccus, è brachio dextro dependebat, ſine ullo inſigni ſangvinis profluvio, per Chirurgum domûs Morbi Gallici, apud Argentinenſes, quẽ noſtri *Blatherſeberer* appellant, abſciſſo, nihil aliud in ea ipſa mole inventum fuit, niſi innumeræ, eæq; ſatis inſignis magnitudine glãdulæ, omnes ac ſingulæ propriis membranis obvolutæ. Vivit hodiernâ quoque die, ſalvis & illæſis planè ipſius partis actionibus. Quòd autem multi graves & memorabiles morbi, in jam dicto Noſodochio, ab ipſo Chirurgo, qui hoc ipſo tempore ægris præeſt, felici ac penè incredibili ſucceſſu curentur, experitur illud ipſum, ſummâ cum admiratione, ordinarius Reipub. Argentoratenſis Medicus, vocatus Matthæus Soltzer. *Melchior Sebizius, ſuis ad me datis obſervationib.*

Observatio VII.

Brachium ab humero diductum.

COhærere interdum membra exulcerata, vel protinus in utero, aut etiam actione conſueverũt. Nos autem puellam vidimus, & curavimus, cujus totũ brachium, ferventiſſimæ aquæ effuſione, humero cohæſerat. Cúmq; nemo ex prudentioribus Medicis inveniretur, qui puellam curare auderet, (periculum enim erat, ne dum membra ipſa ſcalpello diſcernerentur, nervus incideretur, & ſangvis immodicus proflueret) ego ſolus, ut eram juvenis, hanc curam aggreſſus, paulatim cicatricem ipſam ſcalpello reſcindo, ſangvinẽ ſupprimens, donec ad cubiti juncturam, ubi nervus eſt, devenio; tum ſeparatim utrumque molliore emplaſtro circumdo: & quoniam extendere brachium non poterat, jubeo ut graviore pondere ſumpto, manu id perferat, donec paulatim extendatur. Quod eùm ipſa diuturnioris temporis ſpatio obſervâſſet, ad priſtinum tandem ſtatum reverſum eſt brachium ipſum, ſolâ gratiâ & munere illius, qui eſt benedictus in ſecula. *Benvenuus cap. 82.*

Observatio VIII.

Brachia & pedes, puellæ cuidam, vi morbi, à reliquo corporis trunco, qui ſalvus perſtitit, exciderunt.

VIdi puellam quæ non diu laboravit, cui brachia & pedes de corpore deciderunt, perinde atq; ſi ferro amputâſſes: truncus permanſit illæſus, & citò conſolidatus eſt. Præterii ipſam ſæpe, eleemoſynam in viis emendicantem. *CL. V. Eſaias Meichſnerus de ſuis mibi communicatis obſervationib.*

Observatio IX.

Eryſipelas phlegmonodes dextri brachii exulceratum, cum copioſiſſimo ſaniei effluxu.

VIr quidam nobilis, annum agens 42. ſangvineus, & obeſus admodum, lautè victitans potationibus indulgens, & ad iracundiam pronus, ſæpius Eryſipelate corripiebatur. Idq; aliquando dextrum brachium univerſum corripuit phlegmonodes, cum maximo dolore. Is edoctus fuit, à neſcio quibus ſuperſtitioſis hominibus, ut conſecratos ramuſculos ſalicum, quibus loco palmarum in die S. Paraſceves ſolent uti, prunis impoſitos accenderet, & ſupra ipſos brachium quàm calidiſſimè foveret. Quo facto, tanta calore & dolore brachium fuit affectum, ut non exiguum eſſet periculũ de gangrænâ paulo pòſt superventurâ. Sed adhibitis remediis convenientibus, tandem brachium fuit exulceratum, & ſpatio trium dierum, ad duas vel tres libras puris boni cocti effluxit, unde ſtatim meliùs ſeſe habuit. *De obſerv. CL. V. Ioach. Camerarii.*

Observatio X.

Hiſtoria adulterini brachii.

ANno Domini 1525. cùm eſſem Andegavi, ſtabat pro templi foribus vafer mendicus, qui proprio brachio poſt terga revincto & abdito, in ejus locum ex ſuſpendioſi cadavere reſectum, thoraci adjunctum, furculâ fulciente populo oſtentabat, quaſi igne ſacro correptum, quò prætereuntes in ſui commiſerationẽ magis incitaret. Latuitq; fraus, omnibus certatim ſtipem erogantibus, donec tandem haud fideliter adnexum, ſolutis omnibus vinculis, in terram procidit, ſpectantibus & obſervantibus multis. Comprehenſus, & in carcerem conjectus, magiſtratûs ſententiâ, alligato ex cervice, & in pectus propendente adulterino brachio, virgis publicè cæſus eſt, & in exilium ejectus. *Pareus operum ſuorum lib 24. c. 18. De monſtris.*

HVMERVS.

AFFECTVS.

Observatio I.

Humeri dolor acerbiſſimus.

IOAN. *Fernel. c. de Arthrit.* ſcribit Humeri arthritis dolore quidem inſignis, non tamen (ut neque Iſchias) tumore, rubore vel calore manifeſta. Hoſce dolores ego ipſe iter faciens, & corpus frigore ſæviente non ſatis muniens, bis expertus ſum, & in aliis quoq; vidi. Eſt dolor atrox, brachii motum impediens, illúdq; tanquam vinculo corpori alligans. Uſus autem ſum tali Cataplaſmate quod profuit. *℞. Boli vulg. Cretæ albæ, ana unc. j. ſ. ol. roſ. unc. j. aceti roſ. drach. vj. floris lactis q. ſ. miſce ſuper prunas vivas: adde croci pul. drach. j.* applicetur calidè cum ſtupa cannabina bis térve in die. Aliquando addidi pulv. rad. conſolidæ maj. & oleum chamomillæ. Animadvertendum autem dolore ceſſante brachium aliquando tabeſcere, id quod mihi quoq; accidit. ideóq; fomenta, & Emplaſtra cõvenientia adhibenda ſunt. In primis verò membrum pelle leporinâ, aut vulpinâ probè muniendum, & tegẽdum eſt. *De obſerv. CL. Medici Ioan. Franci Hildeſij.*

† De dolore ſiniſtri humeri & homoplatæ ex ebullitione bilis vid. *Horſt. part. 2. lib. 3 obſ. 9.* de abſceſſu

vero latente & ſuppurato ſub homoplatâ, *Severin. congeſt. fol.* 24. Meminit quoq; doloris humeri acutiſſimi cum ſcapulæ dearticulatione *Pareus lib.* 17. *c.* 10.

Observatio II.

Napta humeri, pondo ſeptem librarum, feliciter excecta.

PLerumque accidit ſuperfluitas quædam in quibuſdam hominibus, quæ vulgò dicitur Napta. Eſt apoſtema magnum, carnoſum, & molle, ut plurimùm ſicut fungus: & non eſt cum eâ dolor, neque calor, neque pulſatio, & fortaſſe ex ea eſt, quæ magnificatur adeò, ut ſuperet omnes alias ſuperfluitates corporis: Et jam vidi quendam ſcriptorem, qui habebat naptam in humero ſuo, & cùm vidiſſem eum habere pulvinar in humero. Deinde detecto loco vidi ægritudinem, & conſideratâ ægritudine, fuit conſilium meum, ut non tangeretur, ſed remaneret cum domino ſuo: Timui enim propter magnitudinē ejus, & moris mei ſemper eſt, conſilium in inciſionibus nūquam dare, ubi poteſt aliquod periculum in inciſionibus evenire. Vir autem contempto conſilio meo, acceſſit ad quendam Chirurgū mihi notum, & incidit eum, & peroptimè liberavit: Extraxit enim naptam ſeptem libras & ampliùs ponderantem. Verùm ſcias, quòd eſt ex rarò contingentibus. Et modus curationis ejus eſt, ut incidatur, & excorietur ex omni parte cum facilitate, & extrahatur; deinde locus cauterizetur peroptimè, propter ſangvinis fluxum, qui multotiens apud inciſionem accidere conſvevit: interdum etiam niſi fiat cauterizatio, morbus redit, Si verò napta ſit nimis groſſę radicis, ejus inciſio verenda eſt. Verùm incîde circa medietatem ejus, & cauteriza reſiduum. Et quando radix ejus eſt valde ſubtilis, & pendet ſicut teſticulus, tunc non oportet excoriare ipſam, ſed incîdas eam circa radicem, & cauteriza, vel liga eam cum filo ſerico, vel ſimili, ſtringendo, quamdiu penitus abſcindatur. Et cave ne incîdas naptam, quæ eſt fuſci coloris & pauci ſensûs, quoniam eſt apoſtema cancroſum. *Theodoricus Chirurg. lib.* 3 *cap.* 31.

Observatio III.

Naptâ, ſeu ulcere ſamoſo calloſóque humeri inciſo: pure conſertum evacuato: æger Chirurgorum imperitia occiſus.

QUendam pauperculum vidimus, qui ampliſſimum præter naturam tumorem ſupra humeros geſtabat: erat autem ulcus cavum, & omnia ulceris labra & latera lapidea effecta erant, nempe tartari fruſta videbantur, quæ eximerentur. Chirurgi naptam vocabant, qui illam extrahere tentârunt: Sextarium verò noſtratem magnitudine æquabat. Hic paupereulus nullo alio incommodo afficiebatur, quàm labore gerendi id pōdus. At Chirurgi illi cùm ſanitatem ſpopondiſſent, & ſemel univerſum pus extraxiſſent, illicò is paupercula morbo & animâ orbatus eſt. Interim hi Chirurgi jubebant nonnihil in hujus pauperculi os imponi, ut reficeretur, at ille obierat. Si tunc eo officio functus eſſem, quo nunc fungor, nunquam hi tam publici atque domeſtici carnifices impunes evaſiſſent. *Braſſavola Comment. ad Aph* 27. *lib* 6. *Hippoc.*

Observatio IV.

Vulnus ſinuoſum ab humero ad nates uſque extenſum, fruſtra tentatis aliis medicamentis, braſſica folio conſolidatum.

SCio in longum protenſum ſinuoſum vulnus, ab humero ad nates propemodum uſque ipſas, quâ in parte apertum, extrema eâ ora plurimū ſemper emittebant ſanioſæ materiæ cujuſdam: non profundum tamen, neq; ultra carnoſam membranam valde adactum, cùm remediis aliis conſolidari non poſſet, ex foliorū braſſicæ, vino nigro, atq; auſtero incoctorum applicatione, reſiccatum, coaluiſſe intra paucos dies. Factúmque id eſt ex conſilio præſtantiſſimi Medici, Maffæi Fracazini. *Alexandrinus, Annotat. ad cap. de Braſſica, lib.* 7. *de ſimpl. Medic. Facult. Galeni.*

Observatio V.

Humeri luxationem crebrò & facilè incurrebat quidam.

VIdi adoleſcentem, juncturæ humeri cujus lubricabat ſemper, propter humorem unctuoſum, qui aggregatus erat in pyxide ejus: & converſabatur in occupatione ſuâ. Cùm ergo accidebat ei diſlocatio, tenebat brachium ſuum, & præcipiebat, quòd reducerent eum in locum ſuum, deinde redibat ad occupationem ſuam *Haly Rodoham Comm ad text.* 68. *l.* 3. *Tech. Gal.*

Observatio VI.

Ex vulnere cum fractura oſſis ad cubitum, diæta carnium cum vini abſtinentiâ imperata: unde æger narium hæmorrhagiam & magnam corporis imbecillitatem incurrit, a quâ non niſi diætâ primâ reſumpta, liberari potuit.

VIdi Peruſiæ juvenem quendam nobilem, nomine Cæſarem Andrianæ, cum vulnere, & fractura oſſis ſupra cubitum, cui ſic ægrotanti peritus Chirurgus abſtinere à vino, & à carnibus (ut decet) injunxerat, obſervantiq; ei hanc diætam, ſupervenit poſt quartam diem fluxus ſangvinis, colore & ſubſtantiâ laudabilis, cum magnâ virtutis proſtratione. Qua urgente causâ vocatus ego ad ipſum curandum, cœpi inprimis rem hanc admirari, judicavíque fluxum illum omnino eſſe cohibendum: tum quia (ut dixi) ſangvis laudabilis erat, tum vel maximè, quoniam virtus continuò deficiebat. Mihi autem talia cogitanti dixit ingenio ſuo infirmus: Magiſter rogo ut me audias paſſus fui ego aliàs vulnus in capite, & cùm Medicorum præceptis à carnibus & à vino, ſicuti & nunc, abſtinerem, incurri identidem puri ſangvinis fluxum, à quo nullo quovis ingenio ſanari potui, niſi priùs reſtitutis mihi carnibus & vino: Super quo parumper cogitans, dixi, & ego carnibus & vino nunc te reſtituo: cœpitq; infirmus ipſâ eâdem die carnes comedere, vinúmq; potare, & in fine ſequētis diei (vera loquor) fluxus ſuppreſſus eſt. Hæc veriſſima, & conſideratione digna placuit recenſere, ut cognoſcant qui legent, quantum virtutis inſtauratio, cum rebus etiam ægritudini repugnantibus, admirabiles ſæpius produxerit effectûs. *Hieronymus Accoramb. Eugub. libell. de lacte.*

CUBITUS.

MONSTROSA CONFORMATIO.

Observatio I.

Cubito, manu, digitis & cruribus monſtroſus puer.

ANno Domini 1573. vidi Lutetiæ ad D. Andreæ ædem, puerum novem annos natum, è Parpavillæ pago, ſex à Guiſio oppido milliaribus,

nibus, Petro Renardo, & Matre Margarethâ genitum. Huic tantùm duo digiti in dextrâ manu erant; brachiũ haud invenuſtè à ſummo humero ad cubitum uſq; deformatum erat: at inde ad extremos digitos duos valde deforme viſebatur: cruribus carebat, quamquam à nate dextra, pedis imperfecta velut figura, quatuor tanquam digitis diſtincta, proferre ſe videbatur, à ſiniſtræ verò natis medio duo digiti proſiliebant, quorum unus genitali virili haud erat abſimilis. *Pareus operum ſuorum, lib. 24. c. 6.* qui & icónem ejus exhibet.

AFFECTUS.

Observatio I.

Ancyle in dextro cubito curata.

PRincipi Lotharingo, magno priori ordinis Rhodiorum Equeſtris, ançyle in dextro cubito ſequentibus remediis curata. Poſt habitam totius corporis rationem, victûs, & domicilii, hæc ordine ſunt inſtituta. Frictio partis è molli manu: ex quo vapor è decocto molliente: immerſio in idem decoctũ partis ægræ: ſiccatio loci: inunctio ex axungia humana bene purgata, colata, lota in aqu. mistura. Ceratum ex cera molli, pingui, mollita ad ignem, manibus intinctis butyro, deinde liquata cũ butyr. recent. & axung. humanę ſuprà dictæ æquâ quantitate. Ab unctione ſuperdatum molle goſſypium.

Decoctum inſtitutum guaiaci ex ungvinoſa, odora, & media parte ligni, initio: Intervallis acetum album, aquâ vitæ decocto vaporationis intermiſta. Ex quo ceratum œſypi deſcriptione Philagrii Capiti tonſo goſſypium conſperſum pulvere caryophillorum. Errhina, maſticatoria. Salvia io ſartagioe concalfacta, & conſperſa aquâ fœniculi, vel ſalviæ, frictio capitis, & ſpinæ. Immerſio totius brachii in aoimal recèns mactatum. Exercitium molle partis. Effectum fotu & axung. ut octo diebus diſſoluto tumore, liberatis nervis omnino, ſanus evaſerit, liberis omnibus motionibus totius membri. *Hollerius Obſervat. XV. Lib. proprio.*

Observatio II.

Ex leviſſimo cubiti vulnere quidam extinctus.

TRadunt Marcum Antonium de Luna Bononienſem, ex leviſſimo vulnere cubiti periiſſe. *Horatius Eugenius lib. 9. Epiſt. 2.*

† De periculoſo cubiti vulnere vid. *Joh. Scultet. Obſ. 125.* & de dislocatione humeri *Hildan. Oper. pag.* 975.

CARPUS.

AFFECTUS.

Observatio I.

Supra carpum nodus, vel natta, ad Lunæ tempora lotione ſolius aquæ frigidæ ſublata.

QUÆDAM Mulier Romana habebat nodum vel nattam ſupra carpum, & vix ullis remediis ſanari poterat. Quidam conſuluit, ut balnearet nodum aq. frigidâ, tempore conjunctionis Lunæ, ſcil. in illo puncto quando Luna Soli jungitur. Ita fecit, & in viginti quatuor diebus delituit nodus. Scitur autem punctus, ex vaſe in quo lixivium tenetur. *Solenander opere Sect. 5. Conſ. 15.*

MANUS.

MONSTROSA CONFORMATIO.

Observatio I.

Sine manibus nati.

NATOS infantes vidimus, defectu membrorum, mutilos, manibus inquam carentes. *Rueff lib. 5. de* Comm. *& generation. hominis.*

In Piceno abſque manibus & pedibus natos Romana tradit hiſtoria. *Peucerus teratoſcop. pag. 442. fac. averſâ.*

† Mulieris ſine manu ſiniſtrâ meminit quoque *Anton. Deuſing. de Fœt. Muſſipont. ſect. 2. §. 31.* Pedes manûs vicarios vid. apud *Barthol. Cent. 3. hiſt. 26.*

Observatio II.

Inverſis manibus, pedibus nati.

NAti ſunt quidam retroverſis manibus & in obliquum tranſverſis pedibus. *Rueffius, ut ſuprà.*

Infantis, qui à primâ in utero conformatione, ſitûs materni vitio, pedibus manibúſq; diſtentis evaſit, icônem exhibet *Pareus, operum ſuorum lib. 2. c. 9.* vid. etiam *Theatr. Sympath. p. 240.*

Observatio III.

Puellæ cujuſdam ſiniſtra manus, enormis forma viſa.

VIdimus nos puellæ cujuſdam, annum decimum tertium agentis, manum ſiniſtram, non quidem naturâ, ſeu primâ ex utero conformatione talem, ſed poſt octavum ætatis ſuæ annum, à poſtbrachiali ad digitos & ungves uſque, ſenſim in tantum auctam, tumidam, ſordidi luridiq; coloris, ſubalbidis etiam maculis reſperſam, adeóque fœdam evaſiſſe, ut primo cujuſvis aſpectu, grandis alicujus bufonis imaginem referret: nullo prorſus dolore, aut manus uſûs offenſa: ad tactum mollem, velut ſubſtratâ cuti ſpongiâ, articulis digitorum ob laxam elevatámq; cutem minimè conſpicuis. Quæ in eâdem ſemper magnitudine & enormi figurâ conſiſtens, ad Lunæ aut aeris mutationes nec increſcebat, nec imminuebatur. Mater puellæ, neſcio unde perſvaſa, ſubſequentibus annis, unà cum menſium profluvio malum ſuâ ſponte ceſſurum ſperabat. Ego anno 1555. 26. Septemb. quo hæc annotavi, acceptâ à Clariſſ. & celeberrimis Viris, D. D. Leon. Fuchſio, Jacobo Schegkio, & Mich. Ruckero, Præceptoribus meis perpetuâ reverentiâ colendis, Laureâ medicâ, Tubingâ diſceſſi, nec quis effectus ſubſecutus ſit, ſcire hactenus potui. Puella erat aliàs liberalis formæ, facie vividâ, & floridâ, Joan. Dœtzingeri Chirurgi filia, apud quem aliquandiu unà cum aliquot nobilibus, victum mihi tum paraveram. *Schenckius.*

Observatio IV.

Manus mulieris cujuſdam alterâ duplo major.

MAnum fœminæ duplo alterâ majorem vidimus. *Scaliger Exercitat. 199. numero 2. ad Subtilis. Cardani.*

Observatio V.

Puella cujuſdam manus à nativitate trunca & tuberoſa.

PUellam vidi, non ignobilem, trunca ac tuberoſâ manu, quam cùm contrectãdam mihi exhibuiſſent parentes, deprehendi digitorum contactu articulos, qui naturæ munere erupturi erant, intus convolutos, atque in ſe retortos, ita ut nullam digitorum effigiem exhiberent, ſiquidem omnes membri hujus partes, tum oſſiculorum ſeries & connexus, quibus manus complicari vel expandi ſolet, intrò delituiſſe comperta ſunt, *Stompen*, noſtri vocant Ita errorem hunc, ac naturæ vitium inde contractum pronunciavi, quod ea vis ac facultas, quæ formationi fœtûs inſiſtit, omnibúſq; ſuis partibus conſummare hominem nititur, aliquo impedimento prohibita ſit, quominùs articulos potuerit perficere, atq; in ſpecioſam decentémq; manûs formam perducere: cùm enim mater ſplenis duritiei eſſet obnoxia, ac fœmellæ in id latus, nempe ſiniſtrum, declinent, ex affectu ejus viſceris, cui partes illæ tanquam ſcopulo ac cautibus illiſæ incubuerunt, informem atq; indecoram ſpeciem ſunt conſecutæ. *Lemnius lib. 4. c. 7. De occult. Nat. Mirac.*

Observatio IV.

Monſtrum manibus pedibúſque anſerinis, & capite enormi natum.

IN Germania prope Lauffenburgum oppidum, in finibus Helvetiorum ad Rhenum fluvium ſitum, natus eſt infans manibus ac pedibus anſerinis, horrendo capite. *Lycoſth. Prodig. & Oſtent. lib. Anno Domini* 1274.

Observatio VII.

Monſtroſa manûs hamata, ex imaginatione matris in fœtum, deſcriptio.

VIdimus Adoleſcentem Annor. 20. cujus manus ſiniſtra naturâ diſſecta & fiſſa apparuit: pars una pollicem duobus articulis expreſſit, exteriore, in qua ungvis hærebat, in hamum prorſus recurvatum. Tertium os, cui duo pollicis articuli innitebantur, unico uſque ad ulnam oſſe conſtabat. Altera manûs pars, tribus digitis, cum metacarpii oſſibus tribus conſtitit, ad eam partem, quâ metacarpium brachio jungebatur, prorſus reflexum obliquum, & internam partem ſpectavit; ſic ut pollicis hamus rectà extenſus, obverſam reliquam trium digitorum manum, miſerabili ſpectaculo intrò vergente, conſpiceretur. Erat autem omnibus tam pollicis, quam reliquæ manûs obſcurus & arbitrarius motus. Natus hic Puer in pago dicto *anſer fravv im holtz*, ad montem Freyberg ditionis Delſpurgenſis ſito. Retulit ille, jam à multis annis parentibus orbus, ſe famâ incolarum accepiſſe, matrem gravidam, tum cittæ ſeu picæ obnoxiam, ſummo appetitu aſtacorum fluviatilium noſtrorum arſiſſe, atque inde fœtui diviſa manu, atque hamatis digitis, formam hanc enormem impreſſiſſe. Pars ea conjuncta ab ulna uſque ad diviſurã pollicis, & metacarpii lata, conjuncta, corpus aſtaci referebat: pollex verò prælongus, chelæ partem unam; reliquum metacarpium cum tribus digitis chelæ partem alteram exprimebat. Pars quoq; manûs tribus digitis ſubiode deorſum dependebat, pollice ſemper erecto & rigido, minimo etiam digito ſingulariter hamato. Et quod mirum, quatuor tantùm digitis conſpicua manus erat, quinto deſiderato, cujus ne veſtigium quidem ſeſe viſibus obtulit. *Ioannes Georgius Schenckius Filius Medicus*, ex ſententia patris recenſuit.

Similem hiſtoriam de Chela cancri, digitorum loco, *ex Wolphio* tranſcriptam, paulo infrà titulo, *de Digitis manuum* leges. *Idem Schenckius.*

† Explicatæ manûs exemplum commemorat *Bartholin. Cent. 3. hiſtor. anat* 54 qui etiam meminit manûs ignem perferentis *Cent. 6. hiſt. anat.* 51.

AFFECTUS.

Observatio I.

Præciſa manus intra annum renata.

ANno Domini 937. Leone VI. Romanæ Eccleſiæ Pontifice ſedente, hominis cujuſdam ſiniſtra manus ferro amputata, poſt annum penè ad integrum ei dormienti reſtituta eſt, cui pro ſigno miraculi quaſi ſangvinea linea loco conjunctionis notabatur. *Con. Lycoſt. lib. de prodig. & oſtent. An Domini* 937.

Observatio II.

Ex deſpicabili vola manûs vulnere mortuus quidam.

AB exiguo & planè deſpicabili vulnere, in vola ſiniſtræ manûs accepto, quod vix ſubditam cuti carnem contingeret, Ludovicum Vives Senatorii ordinis hominem, eâ in curiâ, quæ apud Monſpeſſulum eſt, quam vulgò generalium vocant, intra ſeptimum diem convulſione derepentè ortâ concidiſſe vidimus. *Valleriola lib. 3. Enarrat.* 8.

Observatio III.

Brachialis oſſa de facili cariei obnoxia eſſe: exemplo memorabili.

BRachialis oſſa cariei maximè opportuna ſunt: & e-roſis è putrente materia eorum vinculis, plerumq; fiunt inutilia, excernendáque veniunt. Id nos primùm docuit apertiſſimè effectus planè admirandus, teſtante magiſtro Tannequino Guilhaumeto, Nemauſenſi Chirurgo prudentiſſimo & peritiſſimo. Adoleſcens annos circiter quindecim natus, Dorilhac nuncupatus, Domini Vallebriſii filius, cecidit in manum ſiniſtram. Tumor inde excitatus, per octo vel novem menſes repellentibus & reſolventibus, nec non malacticis fruſtra curatus eſt. Ille tandem cauterium adhibuit metacarpii dorſo, inter minimum digitum & annularem. Mox cum pure ipſo erupit unum os carpi, ſuâ ſede motum: & deinceps reliqua omnia tum carpi, tum metacarpii oſſa per vulnus rejecta ſunt ſponte, ligamentis ſuis planè ſoluta, & carioſa. Ulcus poſtremò ſanatum, cùm nihil jam præter naturam corruptúmve haberet. *Ioubert. in annotat. ad tractat. de Apoſtem. Guid. de Cauliaco*

* *
*

M A N U S.

MONSTROSA CONFORMATIO.

OBSERVATIO I.

Monſtroſæ digitorum manûs conformationes, & numerus, & defectus.

IN Geth bellum accidit, in quo fuit homo longiſſimus, ſenos habens digitos, id eſt, ſimul viginti quatuor, qui & ipſe de Rapha fuerat ſtirpe generatus, *Paralipomenôn lib.* 1.c.20.

In numero partium ſimplicium, ex quibus ſingula inſtrumenta conſtituuntur, duplices inveniũtur morborum differentiæ: aut enim deeſt, aut abundat pars aliqua. Atq; in harum utraq; rurſus aliæ deprehenduntur differentiæ. Nam earum quæ abundant, aliæ iis quę naturali ſunt habitu adnumerantur: ut ſi cuipiam ſextus expullulat digitus, aut in oculo *πτερύγιον*, id eſt, ungvis, aut in naribus corpulentum tuberculum, aut in alio quopiam meatu id genus aliud. Sed horum aliqua inter morbos reputantur, ut *πτερύγιον*: nam cùm plurimùm increverit, & pupillam obſcuraverit, viſum impedit. Aliæ verò cauſæ morborum ſunt, ut tubercula, quæ meatûs obſtruunt. Inprimis enim obſtructionem offendit. *Gal. lib. de diff morb. c.*8.

Si quippiam oriatur in corpore, quod numerum à natura inſtitutum excedat, id quoque ad morbum, qui in numero partium conſiſtit, referri debet. Quòd ſi id quod ſupercrevit naturali ſit ſpecie, cauſam ejus exiſtima fuiſſe materiæ utilis multitudinem. Si verò à naturali ſpecie evariet, materiæ quoque qualitatem præter naturam fuiſſe, neceſſe eſt. Atqui vires utrobiq; validas eſſe oportebat: alioqui neq; cõformati potuiſſet quod utile, neque extrudi quod erat vitioſum. Igitur natura conformat quidem in fœtu, quum vel ſextum digitũ, vel quippiam aliud hujuſmodi molitur. In his autẽ qui jam in lucem editi ſunt, ac perfecti videntur, cùm ſupercreſcentem carnem in ulceratâ parte producit, aut pterygion, id eſt, ungvem, in oculis. Deponit verò id quod redundat, in ganglio, meliceride, ſteatomate, atheromate, & reliquis hujuſmodi omnibus. *Idem lib. de cauſ morb. 2. c.* 8.

Digiti quibuſdam in manibus ſeni. M. Curiatii ex patritia gente filias duas, ob id ſedigitas appellatas accepimus, & Volcatium ſedigitum illuſtrem in poëticâ. *Plin nat. hiſt. lib* 11.*c.*43. Ex eodem repetit *Pet. Crinitus lib. 3. de poetis, c.*65.

Vidi digitum additum multoties *Haly Rodoham com. ad lib. 3. Tech. Galeni, num.* 177.

Sunt in manibus pedibúſq; *παραφύσεις*, id eſt, agnationes, ubi ſupervenieẽs adnaſcitur digitus ratione materiæ exuperantis. De qua re ſic Plinius: membra animalibus agnata inutilia ſunt, ſicut ſemper ſextus in homine digitus. Quod ex illo forſan Ariſtotelico videatur ſumptum. *libro de generatione, 4.* Quibus autem habere gemina contingit genitalia, alterum maris, alterũ fœminæ, iis ſemper alterum ratum, alterum irritũ redditur. Ipſe vidi Bononiæ quendam de plebe inopem, ſenis in manu utraq; digitis; imò in pedibus quoq; ſuperfluens digitus inter auricularẽ annularémq; interſitus agnoſcebatur. magnitudine ad reliquorum reſponſum, mobilis præterea, & ad omnem uſum, ut aſſolet, accommodus. Manûs inſigni erant latitudine: nihil pręterea quod deceret minùs. Hoc eo adnotâſſe libentiùs volui, ut ſciremus, decretorium non eſſe, agnata membra inutilia haberi, & irrita. Alioqui apud Paulum Æginetam legimus, ex digitis qui *παραφυόμενοι* dicuntur, alios eſſe carnoſos omnino, alios oſſa habere, & ungves quandoq;. Horum autem alii ex articulis prodeunt, à ſcythale alii. Sed hi prorſum *ἀκίνητοι*, hoc eſt, immobiles ſunt: cæteris mobilibus quandoque. *Calius Antiquar. lection.* 17.*c.*12.

Nati quidam abundantibus membrorum partibus, alter quidem ſingulis pedibus manibúſque, digitos habens duodecim *Jacob. Rueff. de concept. & generation. hom. lib.* 5.

Puer monſtroſus annorum circiter quindecim, Arelate viſus anno 1561, menſe Julio, cui in utroq; pede ſeptem inerant digiti (pollex namque, pede in utroque duplex erat) & in utraque manu digiti ſex. In ſiniſtra verò manu annularis & medius conjuncti abſque ullo interſtitio erant. Pedes verò admodum latos, perinde atq; manûs, puer habebat. *Vallerıola lib. 4. obſ.* 2.

Senos nonnulli digitos habent, quod etiam vidi aliàs, copioſâ nimiùm abundante materiâ. *Andr. Corvi Mirandulanus, in compendio Chiromantiæ.*

Idem de ſenis digitis affirmat H. Wolphius, exemplo paulo pòſt ſequente, De chela cancrina. *Schenckius filius.*

In oppido quodam Franc. Orientalis, Kittingâ dicto, honeſtam matronam vidi, quæ ſenos habebat in manibus & pedibus digitos, totidémq; habentem digitos, filiolum pepererat. *CL. V. Ioan. Poſthius, ſuis ad me datis obſervat.*

† Puellas quoque quæ binos in unâ manu pollices habuerunt, commemorat *Digby de Immortal. Anim. Rat. l.*1 *c* 24.*pag.*209. idem in fabro ferrario notavit *Panarol pent* 3.*obſer.*48. meminit quoque ſe digitæ virginis *Salmuth. Cent.* 2.*obſ* 31.

Nonnulli quaternos tantùm digitos habent in manu, qualem ego novi quempiam. Quod ex naturæ defectu poteſt evenire, & cœleſtium corporum opificio. *Andr. Corvi Mirandulanus in Compendio Chiromantiæ, Barthol. Coclitus physiognomia addito.*

In pago Dirlſtorff, ſexto die Decembris, qui D. Nicolao Epiſcopo ſacratus eſt, natus eſt puellus, corpore quidem bene compacto, cui tamen brachia pedéſque ob naturę defectũ nõ conveniebant. Dextra enim manus cùm omnino deeſſet, eo loco, quo pollex eſſe ſolet, carnoſus tumor, inſtar verticuli, aut nucis parvæ eminebat. Siniſtræ autem manûs pars dimidia, in tres tantùm digitos ſed planè conjunctos, ut quoq; pedes in totidem digitos deſinebant. Educatus autem, non tantùm cibum potúmq; monſtroſis manibus capere, ſed numerare pecuniam, ſubducere rationes, eaſdémque elegantiſſimis literarum characteribus rationum libro aſſignare potuit, quemadmodum alia omnia, quę aliàs manuum auxilio ab hominibus fieri ſolent. Vivit adhuc domini ſui liberalitate adjutus, anno 1557. quo hæc ſcribimus, jam natus 60. annos, vividus adhuc, ac obeſo corpore ſenex. *Con. Lycoſth. lib. de prodigiis & oſtentis, Anno Domini* 1497.

M. Joan. Helcher *φιλίατρος* heri retulit, hîc ſtudioſum eſſe, qui indicem digitum manûs ſiniſtræ circumferat in tres acies quidem diſtinctum, & ungve præpilatum: cæterùm unciali mole altero compari digito minorem. *Iacobi Moccii Medici Acroama.*

OBSERVATIO. II.

Chela cancri digitorum loco obſervata.

UT ſi quis propterea in dubium vocet, An manûs humanæ ac pedes quinis digitis conſteut: quòd unus atq; alter ſedigitus reperiatur: aut qui loco digitorum chelam cancri habeat. Quale Melhuſæ Tyringicæ vidi nobilem virum Joannem Ebelebium. *H. Wolphius, in 1. Tuſcul ſententiâ* 19.

Simile de Manu hamatâ, chelis atq; aſtaci corpore viſibili, nos ſuprà inter exempla Manûs retulimus. *Schenckius filius.*

Digitized by Google

OBSERVATIO III.

Monſtrum aliud, ungvibus manuum atque pedum aquilinis, capite ſimia, barbatum.

SUb annum Domini 1593. Martio menſe Florentiæ monſtrum natum eſt, viſu horrendũ, capite ſimiæ, barbam habens promiſſam, tam manuum, quàm pedũ ungvibus aquilinis. Statim verò cùm in lucem prodiiſſet, expiravit. *M. Janſonius Doccom. Friſius, in tomo 3. Mercurij Gallobelgici, lib. 3. pag. 235.*

AFFECTUS.

OBSERVATIO I.

Puncturâ acûs inter ungvem, & pollicis carnem, quidam extinctus.

PEtrum quendam ſutorem, ex punctura acus inter ungvem & carnem pollicis dextræ manûs inflictâ, obiiſſe Ludovicus pater teſtatus eſt. *Horat. Augenius lib. 9. Epiſt. 2.*

OBSERVATIO II.

Paronychiâ pollicis ſæviſſimâ inciſâ, quadam convaluit.

FUi vocatus pro quadam muliere Taurini, quæ jam duodecim noctes cum clamoribus duxerat inſomnes, occaſione panaritii in pollice manûs prope ungvẽ lateraliter, nullo tumore nullâque digiti inflatione exiſtente. Quidã Chirurgus curã hujus paſſionis penitus ignorans, bis fecerat quaſdam ſuperficiales inciſiones, in quibus caro excreverat. Rogavit me inſtantiſſimè, ut ejus curam ſuſciperem. Craſtino die feci inciſionem cum raſorio lateraliter ab ungve uſq; ad os, à ſummitate digiti ad juncturam excluſivè: deinde applicavi albũ ovi cũ vitello ſimul agitatis, intus & extra vuln⁹. Statim cùm receſſi, cœpit dormire, & dormivit totâ die uſque ad noctẽ, abſq; ullâ comeſtione: ceſſavit omnis dolor, neq; unquam poſtea doluit. Eâ causâ, brevi temporis ſpatio, Deo favente, fuit ſanitati reſtituta, abſq; digiti deformitate. Vera igitur curatio hujus ægritudinis eſt, facere inciſionem ſecundùm modum dictum, profundando uſque ad os incluſivè: quia ſtatim ceſſat omnis dolor, neque eſt aliud remedium, quin os & junctura perdatur. *Bayrus pract. lib. 20. c. 9.*

† De paronychiâ Græcorum conſul. *Ruland Cent. 1. cur. 92. Cent. 3. cur. 87. Cent. 4. cur. 4. & Cent. 8. 16. & Cent. 10. cur. 33.* Plura paronychiæ exempla vid. apud *Glandorp. de paron. Obſ. 1. uſque ad Obſ. 10.* Cur autem paronychiâ laborantibus tumultus & ſtrepitus noceat, explicat *Camerar. Syllog. Memorabil. Cent. 6. part 32.*

OBSERVATIO III.

Pollicis tendo præciſus, ut arte ad uſum reſtauratus.

NErvo tendinéve penitus reſectis, actio illa cujus in parte authores erant, unà planè abolerur: itaq; flecti intendíve membrum inhabile eſt, niſi ipſi opis aliquid arte Chirurgicâ allatum fuerit. Id ego præſtiti nobili cuidam è familia Annæ Monmorantii Galliæ equitum magiſtri, cui in prælio ad Druidas commiſſo, vulnus tantum gladio militari ad dextræ manus externâ parte articulum inflictum erat, ut tendinibus, qui pollicem erigunt, planè reſectis, etiam conſolidatâ & perſanatâ plagâ, pollex intro inflexus, & in manûs volam demiſſus maneret, nec extendi & ſurrigi poſſet, niſi fortè vi revulſus ab alterâ manu, ſed tum etiam ſtatim revolvebatur. Itaq; nec enſem ipſe, nec pugionem, nec haſtam capere aut tractare poterat, armis omnino inutilis, ſine quibus vitam nullam putabat. Cùm igitur de amputando inutili illo & comprehenſioni officiente pollice me conſuleret, negavi facturum: aliam enim rationem comprehenſam me animo habere, quâ pollici afflicto ſuccurrerem. Itaq; thecam ex ferro albo ipſi deformandam curavi, in quam pollicem ipſum inderet: duobus loris ad armillas duas ſupra manûs articulum ſic artificiosè theca illa vincta & colligata erat, ut intentus erectúſq; pollex maneret, ideóq; militarium armorum genus omne capere & tractare ille poſſet. *Pareus operum ſuorum lib. 22. c. 10. de deficientium ſupplemento.*

OBSERVATIO IV.

In apoſtemate medij digiti manûs, vermiculus albus ac piloſus natus & extractus, intenſiſſimum ejuſdem dolorem ſolvit.

REcordor, me dum Medicinam facerem, inviſiſſe Franciſci Burſati Juriſconſulti ſervum, cui nomen erat Federicus: hic cùm laboraret apoſtemate in capite medii manûs digiti, aſſociante dolore intenſiſſimo, tandem pure confecto, aperto apoſtemate, ex ſeipſo exivit vermiculus albus & piloſus, dempto capite, quod nigerrimum erat, magnitudine perſimilis illis, qui in caſeo reperiri ſolent, quo excreto, omnis dolor penitus ademptus. Unde non immeritò legimus apud Erotim, *de paſſionibus mul.* auxilia ad vermea manuum & pedum, *cap. 54. & 61. Marcell. Donat. Hiſt. Mirabil. lib. 4. cap. 26.*

OBSERVATIO V.

Vulnere minimi digiti quidam mortuus.

OBſervavimus Patavii ex vulnere minimi digiti Joannem Baptiſtam Argentinum deceſſiſſe. *Horat. Augenius lib. 9. Epiſt. 2.*

CERVIX.

AGNATA CERVICI.

OBSERVATIO I.

Tuber rotundum capitis humani ferè magnitudine cervici cujuſdam agnatum, imaginem bicipitis hominis præbuit.

BUBULCUM Haganoæ annos ſupra triginta natum novimus, parte capitis poſticâ ad cervicis vertebras tubere rotundo inſignitum magnitudine capitis, reliquæ cuti concolore, depili, poroſo, ſubſtantiâ ſupra flaccidam paulò duriore, atque, ut ad compreſſum conjicere licebat, exoſſei, doloris quidem experte, cæterùm ſensûs haud obſcuri: ut qui cùm armẽta ad paſcua educeret, & reduceret, hyemis in tempore, id adverſus frigus, vel alias quoq; aeris & cœli injurias, non minùs quàm caput ipſum, duplicatâ vittâ albâ, ad collum religatâ, contectum muniebat. Huic ſi oculi, aures, naſus, os & capillitium acceſſiſſent, hominem bicipitem affabrè retuliſſet. Congenitum, an verò ex caſu vel ictu earum vertebrarum, aut ſuâ ſponte ei provenerit, incertum habeo. Ego ſtrumis congenerem tumorem facerem, ſi ille ſubinde in majorem amplitudinem excreviſſet: Sed quia in eadem magnitudine ſubſtitit, ampliandum cenſeo. *Schenckius.*

Observatio II.

Lupia ponderis octo librarum, capitis magnitudine, è cervice enata & exſecta.

ALiquando in tantam molem creſcunt lupiæ, ut remediis deſcriptis ſanationem recipere nequeant: quare manu & ferro radicitus ſunt revellendæ, modò vicinis partibus non hæreant arctiùs, modò majoribus venis & arteriis nimiùm vicinæ non ſint, ſatius enim erit in tali caſu eas eſſe ſinere. Amputandarum verò & revellendarum ipſarum hæc ars fuerit: Parva inciſio ad cyſtim uſqve facienda eſt, qva ſpecillum demittatur dimidium digitum craſſum, in medio cavum, in extremo rotundum, quantum res exiget longum: Id inter cutem, cyſtimque ſæpius circumducere ad lupiæ uſque radicem oportet, quò ſic ſecundùm ipſius longitudinem cutis dividatur, iterum aliam inde inciſionem per tranſverſum ſic facere oportet, ut decuſſatim ſe interſecent; mox à cyſti cutem diſtrahere ab angulis lupiæ radicem verſus convenit, idque digitis tenui linteo involutis, vel etiam novacula, ſi ſit opus. Notandum verò in lupiis, quædam ſemper ſubeſſe vaſa, quæ initio parva, mox progreſſu temporis aucta ſunt, ad lupiæ incrementum, cujus ſunt velut radices, quare inter ſecandum, ſi quæ ſuboriatur hæmorrhagia, ea ſiſtetur, vinctis ad ſua capita & radices vaſis, vel ſtricta ligatura, ad radices lupiæ fiet cum funiculo torto vel filo pluries duplicato, cujus extrema & veluti capita extrorſum pendeant, quouſque nodus ſua ſponte decidat. Nec verò ſufficiet totum hunc tumorem amputaſſe, ſed & cutis portionem, qua moles ipſius tegebatur, reſcindere oportebit, ejúſque tantum relinquere, quantum tegendæ parti ſat erit; hinc acu filum ducente inciſionis labra in unum adducentur: interim verò ad perfectam uſque deterſionem linamenta in ulceris fundum demittentur, & reliquum curationis ad obductam uſque cicatricem complebitur. Hac Chirurgus Collo & ego methodo uſi, præſente Domino Violanio Doctore Medico, lupiam amputavimus, Martiali Colardo Prætori Borbonenſi: Pendebat illi ex cervice, capitis humani magnitudine, ponderis octo librarũ: ex quo ſic ipſi oneroſa & moleſta erat, ut eam ex mantili tanquam pera revinctam, humeris geſtare cogeretur. Certè ſi hujus generis tumores, baſim habeant tenuem, & latum faſtigium, ligandi ſunt, & à radice amputandi. Omnino verò difficilis, & aleæ periculoſæ plena eſt lupiarum, quæ in jugulo juxta jugulares venas, quæ in axillis, quæ in ingvinibus, & quæ ſub poplite exurgunt, extirpatio, propter funeſtam eorum, quæ inde emergere poſſunt, accidentium vim. Conjicere tantùm poſſumus, non certò prædicere, qualis in ipſis contineatur materia. Scire tantùm licet qualis ſit, ubi exciſione facta, oculis patet. *Paréus operum ſuorum lib. 6. cap. 20. de tum. contra nat.*

† Cervicis percuſſio pugno facta quid incommodi attulerit? vid. apud *Smet. Miſcell. pag.* 577.

Observatio III.

Struma pediculis referta.

STruma in collo, ad ovi magnitudinem caſu enſe (altercantibus militibus, cùm vir ille qui ſtrumam habebat intercederet) vulnerata, patre meo Jordano Foreſto, viro nobili ſpectante; qui & caſum mihi narravit, pediculis referta erat, iiſque viventibus. Homo autem cùm longo tempore ſtrumam in collo habuiſſet, neque Chirurgus aliquis hujus curam aggredi auderet, caſu ſic vulneratus operâ deinde Chirurgi indigens, & neceſſitate compulſus, fortuitò à ſtruma curatus eſt, & evaſit. *Petrus Foreſtus.*

SCAPULÆ.

Observatio I.

In tumore ſiniſtræ ſcapulæ, internæ partis, lapis quadratus inventus.

ANno 1567. 2. Junij, Illuſtriſſimus vir Carolus Tirecelin, Dominus à Rupe Cenomanoa, majoris ordinis Regij eques; cùm diem extremum obiiſſet: corpore ejus diſſecto, in ſcapula ſiniſtra tumorem inſignem habere repertus eſt partibus internis: qui novaculâ apertus, lapidem quadratum duriſſimúmque continebat, qui à ſangvine coagulato ex lanceæ ictu genitus fuit. Chirurgus qui ſecuit dictum virum, vocatur vulgò *le Nanre*, apud Pictavos Chirurgiam faciens. Dictus Dominus erat annorum 86. natus. *Ferrandus Senior lib. de Nephritide, pag.* 8.

Observatio II.

De fracturâ Omoplatæ, quâ docetur, naturam ſuâ ſponte viam ſibi moliri, peregrina corpora, & materias, etiam ex conſanatis jam vulneribus propellendi.

SI ſcapulæ non cohærent fragmenta, aut ſubtenſas carnes pungant, incidi contrà caro debet, ut noſtro corvino eximantur, & inde avellantur. At quantumvis nutent, ſi tamen perioſtio & ligamentis adhuc cohæreant, modò ne pungendo muſculis moleſta ſint, eximenda non ſunt: nam non ſemel animadverti ea aliquandiu pòſt vicinis oſſibus coaleſcere. At ſi penitus ſecreta, ne perioſtio quidem adhæreant, neceſſariò avellenda ſunt, aliàs non naturæ vi propellentur: quia communi cum toto vita ampliùs non fruuntur. Quòd verò vivum eſt, ait *Hippocrates*, mortuum procul à ſe mandare ſolet. Cujus rei patuit veritas in Marchione de Villars. Huic in conflictu ad Druidas ſclopeto manuario in ſcapulâ vulnerato, fracti oſſis quædam ſchidiæ, cum depreſſæ loricæ, & intruſæ glandis plumbeæ fruſtis, evulſæ ſunt, ac non multo tempore pòſt vulnus ad cicatricem perductum, planè & perfectè coaluit. At pluſquam ſeptennio pòſt ex labore in armis, & loricæ gravitate, ad pugnam Moncontoriam, obortâ ſecundum cicatricem fluxione, & inflammatione, vulnus recruduit, adeò ut ruptâ & reſeratâ cicatrice, multæ oſſium teſtulæ & reliquiæ, ac reſides glandis portiones ſponte naturæ prodierint. At ſi fractura in omoplatæ cervice, aut humeri dearticulatione contigerit, vix inde datur convaleſcere, quemadmodum in Anton. Borbonio Navarrorum Rege: Franciſco Lotharingo Duce Guiſio: Comite Rhingravio Philiberto, aliíſque permultis bellis hiſce civilibus ipſi vidimus. Nam circum hanc dearticulationem multa extant vaſa inſignia, nempe venæ & arteriæ axillares, nervi ex cervicis vertebris orti, qui inde in omnes brachij muſculos diſſeminantur. Sed & ſuborta illic inflammatio atque putredo, cordi, aliíſque principibus partibus, viciniæ jure, facilè communicantur, unde graviſſimorum ſymptomatum, ac mortis ſæpe conſequutio infertur. *Paréus operum ſuorum lib. 14. cap. 9.*

DE DORSO ET SPINA.

AFFECTUS PRÆTER *naturam dorſi, & ſpinæ.*

DOLOR DORSI.

Observatio I.

De dorſi dolore hiſtoria.

MULIER quædam vehementiſſimo dolore infimæ ſpinæ dorſi afflicta, neque tamen ibi vel rubor, vel tumor, aut calor in eâ parte apparebat, nec etiam excrementa alvi impediebat, ſed tamen contractionem quandam, & ſtuporem dextri cruris ſentiebat. Juſſi ut decoqueret uncias quatuor baccarum lauri in vini unâ menſurâ, quæ eſt ℥. xxxij & unâ menſura aquæ, ad mediæ partis conſumpt. De hoc juſſi ut manè biberet ℥. iiij, & ſudaret: veſperi tantundem duabus horis ante cœnam, atque continuaret hoc diebus 4 continuis, dum integrum abſumpſiſſet decoctum. Vix duos aut tres hauſtûs ſumpſerat, cùm dolor remiſit, qui antea ipſam per 12. vel 14. dies tantopere excruciaverat, ut totas noctes duceret inſomnes. Legeram hoc remedium in quodam lib. Germanico, decoctum baccarum lauri valere ad dolores prodagricos, contractionem membrorum, & impotentiam ad motum. *Medicus quidam ad Geſnerum*, communicante *Cl. VVolphio.*

† De dolore ab oſſe Xyphoide inter ambas ſcapulas in dorſum pertingente, incurvando retrorſum, & in latera vertendo, vid. *Smet. Miſcell pag* 549.

ULCUS DORSI.

Observatio I.

Sinuoſum ulcus dorſi.

IN nobili Borchtoldo Huglin, immenſos dorſi cruciatûs longo tempore paſſo, abſceſſus in ſpinæ medio obortus eſt, qui in ſinuoſum ulcus, univerſam ſpinæ longitudinem excavans degeneravit, è quo utrinque in cervicis regione, tum juxta os ſacrum foraminibus aperto, ſuprà infráque pus maximâ copiâ profluebat. Quo affectu, aliiſqve multis, diu afflictus, expiravit. *Cl. V. Felix Platerus de obſervat. propriis.*

RUPTURA SPINÆ VERTEBRÆ.

Observatio I.

Vertebra thoracis ſpina abrupta.

IN lanione quodam ſimiliter dorſi doloribus graviſſimis diutiſſimè afflicto, tandem abſceſſus in mediâ dorſi regione prodiit, quo rupto pus aqueû adeò copioſè, ut totum ſæpe lectum commadefaceret, ipſéque ad extremum marcorem perveniret, mulos ſeptimanis effluxit. Ac demum proceſſus ſpinæ thoracis vertebræ poſterior abruptus, illic quoque prodiit: quo ablato, præter omnem ſpem iterum convaluit. Cujus affectûs diuturni non aliam cauſam, quàm oſſiculum hoc confractum, diúque latens & abſtruſum, antequam cognoſceretur, fuiſſe, ipſummet prodiens declarabat; tum verò id quoque, quòd poſt luctam cum ſuis coæqualibus, in quâ aliquoties in terram dejectus dolorem primùm ſenſerit, manifeſtum certúmque faciebat. *Idem de ſuis obſervationibus.*

TRICHIASIS SPINÆ.

Observatio I.

Trichiaſis ſpinæ lethalis morbus.

TRichiaſis dicitur rima circa ſpinam, in longum producta, ſed adeò exilis, ut viſum fugiat: quæ non rarò mortem affert. *Calepinus.*

ABSCESSUS.

Observatio I.

Abſceſſu in dorſo aperto quinquaginta ova, tenuiſſimâ membranulâ inducta, intus aquâ limpidiſſima referta, inventa fuerunt.

BOnoniæ Fabro cuidam lignario maximus in dorſo tumor, ita ut gibboſus videretur, exortus fuit. Cúmque maturationis ſigna apparerent, Magius novacula abſceſſum iſtum aperuit. Quo aperto quinquaginta ova, tenuiſſimâ membranula obducta, intus aquâ limpidiſſima plena, inventa fuerunt. *V. Cl. Laurent. Scholtzius de obſervat. propriis mihi communicatis.*

Observatio II.

Abſceſſus in gibbo apertus, & pediculis refertus.

CUm Cornelius Heydius collega noſter, Medicus Delfenſis, in Burgundia, praxim exerceret, ſe puellam gibboſam præ manibus habuiſſe teſtatus eſt; quæ cùm in gibbo maximum pruritum ſentiret: abſceſſum ibidem eſſe Medicus judicavit: ideò adhibito emplaſtro de mucilaginibus, ut ad maturitatem veniret: tandem & accito Chirurgo, incidere mandavit, & gibbo aperto, exivit materia aquoſa, & abſceſſus repertus eſt pediculis refertus. Lavabat autem decoctione vini centaurij minoris, lupinorum amarorum; dein ulcere mundificato, & abſterſo, ad conſolidationem perduxit. *Foreſtus.*

LUXATIO, EXCRESCENTIA, *vertebrarum duarum abſentia, &c.*

Observatio I.

Puella ſemeſtris nata, cujus mater dum utero geſtaretur è ſcalis prociderat, unde filiola luxata dorſi ſpina, & enata ad lumbos ovi magnitudine excreſcentiâ, paulò poſt ex convulſionibus mortua eſt: corpuſculo diſſecto, deſiderata duæ vertebræ, & ſpinalis medulla denudata conſpecta.

PUella præfecti cujuſdam in Marchionatu, cùm ſeptimanarum eſſet circiter 17. ante bienniû aperta fuit. Mater dum utero geſtaret, de ſcalis delapſa, ſuper dorſum, dein terrore perculſa, ex conſpectis cujuſdam graviſſimis ulceribus, puellam hanc convenienti tempore enixa eſt, cui ſpina dorſi perfectè luxata erat. Supra vertebras lumborum excreſcentia magnitudine ovi membranoſa, mollis, diverſi coloris, cui ſecundinam applicarunt, cataplaſmata appoſuerunt, tandem meum conſilium triduo ante mortem expetiere. Cùm viderem excreſcentiam hanc veſicæ inſtar humore repletam, & metuerem ne fortè ex acriori humore oſſa læderentur, ut aperiretur ſuaſeram. Ipſis reſiſtentibus, juſſi applicare ol. chamæmel. & roſatum ad doloris & caloris mitigationem, quod cùm ea nocte ter applicatum fuiſſet, rupta veſica, materia ſeroſa, purulenta, fœtida, effluxit, & veſica concidit. Altera die abſtergentibus & anodynis uti juſſi. Tertia die convulſionibus

vulſionibus correpta interiit. Aperto ergo loco affecto, meatum nullum, qui ad abdomen penetraret, reperi, licèt eſſent qui exiſtimarent urinæ portionem ex veſica eò deferri: verùm ipſam ſpinalem medullam denudatam reperi, ita ut duæ vertebræ lumborum deſiderarentur, integris exiſtentibus reliquis. Oſſane hæc ab ipſa materiâ fœtidâ acri fuerint putrefacta, dubium apud me eſt, cùm nulla oſſium fruſtula fuerint à me reperta, nec in reliquâ vertebrarum parte læſionem obſervare potuerim. Facilè ego patiar mihi perſuaderi, naturale hoc fuiſſe vitium, idque ex caſu matris. *Cl.V. Caſparus Bauhinus de obſervat. propriis.*

† Luxatâ vertebra cervicis ſecundâ pluribus diebus æger vixit, obſervatore *Panarol. pent. 2. Obſ 26.*

ERYSIPELAS,

OBSERVATIO I.

Eryſipelatis ſpecies rara & periculoſa, circa dorſum tractum rubrum proferens, tum de ejuſdem prognoſtico, & curatione.

Filiolus meus Theodoſius, mortuus 10. Decembr. (poſt longiorem infirmitatem) ſubitò ſpecie quadam eryſipelatis, quam mulieres *Fluck* vocant: quia ruber quidam tractus in dorſo ejus poſtea apparuit. Is morbus quamprimùm foramen aliquod corporis occupat, hominem necat. Ideò croco foramen circumlinitur, ne ulteriùs rubor ſerpat. *Mart. Cruſius Annot. ad epiſt. 22. lib. 7. Turcograeciæ.*

OBSERVATIO II.

Ignis ſacri ſpecies rara, Zôſter appellata, medium hominem cinguli inſtar ambiens: ex qua, intempeſtivè conſolidato ulcere, mortuus Princeps quidam: alius verò tempeſtivis remediis adhibitis liberatus.

Eryſipelatis ſpecies, aliis longè pernicioſior, Galeno & aliis Arabum Medicis, vel non viſa, vel non cognita, de qua *Plinius* ille Polyhiſtor, *lib. 26.* Ignis, inquit, ſacri plura ſunt genera, inter quæ medium hominem ambiens, qui Zôſter appellatur, & enecat, ſi cinxerit, & certè merito à cingulo ζώσηρ appellatur: quoniam ob nimiam febrem, continuam effervеſcentis choleræ copiam, inflammatione à lumbis, umbilico, & teſticulorum oſcheo uſque ad genua hominem cingit, ſepit & circumdat. Hoc illuſtris Princeps & Marchio Brandenburgenſis Georgius, in Onelsbachio correptus, ex ulcere cruris intempeſtivè à Chirurgo quodam conſolidato, quod idem Chirurgus, nequid ad ulcus afflueret, faſciis arctiſſimè ſtrinxerat, interiit. Deinde poſt biennium eodem eryſipelatis Zoſtere, illuſtris Princeps & Comes Palatinus Otthenricus, Dux utriuſque Bavariæ, à lumbis ad genua uſque circumdatus, ac febre continuâ ad delirium uſque æſtuabat: quem ego Heidelbergæ, inciſâ utriuſque pedis ſaphænâ, adhibitis quoque quæ febrem reſtinguerent, Deo auſpice, à morte vindicavi. Sic *Scribonius cap. 106.* Hiera, inquit, Paccij, ac ſacrum ignem, quem Zonam vocant, bene facit, ex aqua mulſa, detracto priùs ſanguine. *Langius epiſt. 32.*

PHLEGMONE.

OBSERVATIO I.

De eximia phlegmonarum curatione, prope ſpinam dorſi.

Nobilis Gabriel à Varaderia, Patricius Arelatenſis, vir non minùs avitâ nobilitate, quàm virtutum & morum candore inſignis, pagi divi Andeoli Dominus, optimi temperamenti, boni habitûs, ſucculento corpore, plurimis ac gravibus actionibus aſſuetus, laboribúſqve exercitus: cùm per ver præcedens æſtatémque ſubſequentem plurimùm ſe exercuiſſet, variis obitis in diverſa loca profectionibus: effectum eſt, ut ab nimio motu agitatis humoribus, (ſiquidem movent excrementa, autore Galeno, Sol, venus, balneum, motus) & in cutem proruentibus, in phlegmonen magnam, ſecundùm dorſi ſpinam inciderit. Quâ ægrè ſuppuratâ, necdum perſanatâ, quum ſe viæ præproperè nimis credidiſſet, & ſe corporis laboribus exagitâſſet, ad Divi Ægidij pagum profectus: febre continenti atqne gravi æſtuoſáque ibi corripitur, cum jugi bilioſorum humorum vomitu, tantâ copiâ, ut vix credi poſſit. Æſtus, labor, inquietudo corporis confractio, animi deliquia hominem valde premebant; mox iterum gravis in dorſi muſculis dolor, tumor ingens, rubor ac tenſio cum renixu apparent, phlegmones alterius initiantis primordia Miſſo ſangvine, perpurgatóque corpore, adhibitis congruis ad phlegmonen auxiliis, in ſuppurationem tendit. Interea per conſenſum ad inguina, humoris portione in dextrum inguen decumbente, bubo apparet cum ingenti dolore. Diſcutitur porrò bubo congruis remediis. Suppuratâ tandem alterâ phlegmone poſt multos dies, atque diſſectâ, ingens intus cavitas apparet (ſiquidem magnum locum influens ſangvis compleverat,) puris mira copia, quod cùm liberè effluere non poſſet, ſinu deorſum conſiſtente, ad puris effluxum ſectione iterum opus fuit, ita jubente Galeno. Cavitas adhuc magna ſuberat, & ingens puris undiqve manantis copia. Ad curam plures accerſiti tum Medici, tum Chirurgi: quos inter cùm Chirurgorum alter iterum ſecandum ulcus pronunciâſſet, in ſuas partes Chirurgum alterum doctrinâ conſpicuum traxit, qui & ipſe in eam inclinavit ſententiam, ſine ſectione cavitatis totius curari ægrûm minimè poſſe: qvin & labia ulceris exterenda, quæ paululum intumuerant, candenti ferro opus eſſe, intrepidè ac conſtanter affirmabat. Nobis contrà ſentientibus, cuncta priùs tentanda, & pro Galeni doctrinâ, naturæ familiaria ſemper, anteqvam ad extrema illa præſidia veniatur: nec niſi ſummâ urgente neceſſitate, cùm reliqua non proſint, ad ſectionem properandum, præſertim tantam, quantam fieri in hoc ægro oportebat, quam ſine magno diſcrimine atque ægri periculo oboriri non poſſe ſciebamus, quod magnæ diſciſſiones mortem utplurimùm adferre ſoleant, ita aſſerente Galeno: ad ſectionem præſertim reluctante ægro; cujus animum conſulendum eſſe, ubi de ſectione aut uſtione agendum eſt, Galenus docuit. Itaque adverſus Chirurgi ſententiam, nos deterſoriis utentes per ſiphones rectos, mox cavitatem implentibus & ſarcoticis, ac tandem epuloticis hominem citra ſectionem integrè, Dei nutu, curavimus. Id ut intelligatur, nihil quicquam abſolutè & aſſeveranter in re medica atque medicis conſultationibus proferendum, ne objici id poſſit, Bonum quandoque dormitare Homerum. *Franciſcus Valleriola lib. 5. Obſervat. 1.*

DORSO VICINISQUE LOCIS Adnata.

OBSERVATIO I.

Cornua dorſo & juncturis nonnunquam adnaſci.

Audivi dici à Patre meo, quòd cuidam viro vidit naſci in dorſo ſuo os ad ſimilitudinem unius cornu, quod erat minoris duritiei oſſis naturalis. Et ipſe Pater meus purgavit humores groſſos in ipſo, & poſtea poſuit medicinas exiccativas ſuper os, ita quòd cecidit dictũ os ſicut cadunt cornua cervi in vere. Et mi-

hi etiam fuit ortum os unum ſuper dorſum, magnum mihi inferens dolorem: & purgavi me ab humoribus groſſis, & poſui ſuper ipſum reſolutiva, ita quòd reſolutum fuit pro majori parte, & illud modicum quod remanſit, non impedivit me in aliquo in operationibus naturalibus exercendis. Ergo ubicunque inveneris ſimile, facias ſicut dixi. Et cùm purgas iſtos, noli ipſos purgare ſolum cum virtutibus medicinarum, ſed cum ipſis medicinis propriis. Et de melioribus mineris ad purgandum hos, eſt lapis Lazuli, ſed in magnete eſt abſque dubio magnum juvamentum in hoc: ſed ego ipſum non ſum operatus, quia ſufficit mihi lapis Lazuli, & ego commendo opera ejus. *Avenzoar lib. 2. cap. 5.*

Cornua hominibus agnaſci, ægritudo eſt, nō monſtrum, de quâ Principi Aboali, atque maximo viro Abumero narrantibus, equidem propter eorū authoritatem adducebar, ut crederem, donec unum vidimus in dorſo remigis cujuſdam, qui in Ligurum triremi diu fuerat. *Scaliger exercit. 199. num. 5. ad Cardan. Subtilit.*

Vidimus in Creta, vulnerato genu ſagitta, cornu nigrum rupicapræ capiti ſimillimum prodiiſſe, materiámque, quæ in oſſis ſubſtantiam converti debuiſſet, in corneam naturam aeris afflatu facilè converſam, concinnéque gummi modo indureſcentem. *Benedictus anat. lib 1. cap. 14.*

Sunt additiones ſpiſſæ vel denſæ, curvæ naſcentes ſuper juncturas in extremitatibus, propter vehementiam operationis. Et cura eorum eſt inciſio, ut removeatur ex iis illud quod non dolet; deinde adminiſtrentur ſuper reſiduum medicinæ vehementer acutæ ex medicinis verrucarum, donec cadat: deinde conſequatur butyrum coctum. *Avicenn. Canon. lib. 4. Fen. 7. tract. 3. cap. 14.*

De cornibus quorundam capitibus agnatis, vide *lib. 1 hujus operis.*

Interdum ceu cornu in integris oſſibus, non in fracturis naſcitur, quod quidem cornu excreſcit extra carnem & cutim: ut vidi Patavij in femore cujusdam Nobilis, ex cujus crure excrevit quaſi paxillus longus. *Fallopius de partibus ſimilaribus, c. 7 lect. a Cotero publicatarum.*

† Oſſis in dorſo adnati meminit *Zacut. de PP. Med. Hiſtor. lib. 2. hiſt. 4 fol. 169.*

Observatio II.

A recèns nato puello, tumor farciminis inſtar dorſo adnatus viſus: quo primùm aperto, & tandem in totum reciſo, mortuus ille.

NUper puellus natus eſt, elegans & vividus, niſi quòd in dorſo paulò ſupra podicem, tumorem farciminis inſtar adnatum habebat. Quo, Chirurgi operâ, aperto: præter ſaniem, & puris modicum nihil effluxit. Eodem verò Medicorū quorundam conſilio in totum præciſo, puer quarto inde die extinctus eſt. *D. Thobias Cnoblochus de obſervat. propriis.*

Observatio III.

Caro ex dextro latere enata propendens.

EXcreverat in dexteriore latere ejus caro, propendebátque adeò, ut ægrè faſcia ſubſtringeretur. *Suetonius Tranquillus de Sergio Galba, num. 21.*

Observatio IV.

In globum quorundam corpora incurvata & contracta.

JUvenculam, & maritum vidimus, quibus inſtar globi caput ad genua attractum fuit, *ſeynd zuſammen gewachſen in die runde wie ein Kugel*: obierunt. *V. Cl. Eſaias Meichſnerus de obſervat. propriis.*

Observatio V.

De Gibbo.

CUm vertebræ exteriùs luxantur, non ex acuto morbo, fit Gibbus; ſi ad interiora, lordoſis: ſpecies alia fit etiam in utramque partem, quam vocant obſtipū. Primam propriè vocant incurvationē etiam; fit & quandoque utrinque, quod tamen difficile eſt. Vidi nuper in puella nobili, annorum circiter decem, obliquitatem in latus, ſeu genus id quod vocant obſtipum: erat autem ſpina dorſi obliqua, ſicut anguis, referens literæ S. imaginem. Hoc volui adjeciſſe, quòd intellectum præſentis loci facit. Proponit ergo tria Galenus: primùm noxa quæ accidit ſpinæ, vel eſt per ſe, vel non per ſe, ſed conſequentiâ quadam. Noxam per ſe vocat abſceſſum, ſeu inflammationem, ſeu intemperiem: in hac ſi contingat fieri reſolutionem, ſeu ex una parte, ſeu ex ambabus, neceſſe eſt omnia membra, quæ ſunt infra illam partem ſpinæ, quæ reſoluta eſt, reſolvi, ſeu ex una parte tantùm, ſeu ex ambabus. Si verò noxa ſit ex conſequentiâ tantùm, velut in gibboſitate, in qua ſpina dorſi non patitur, aut parum, ſed nervus, qui factâ luxatione obliquâ, ſeu ad unam partem, opprimitur ab eâ parte, in quam ſpina deflectitur, quoniam vertebræ magis conſtringuntur; ex oppoſitâ autem nervi nimis diſtenduntur: Ideò in hoc caſu cum ſpina dorſi, ſeu medulla, non ſit affecta prorſus, ſed nervi tantùm ab eâ orientes, ob id reſolutio non fit, niſi in membris, quæ recipiunt nervos è regione partis medullæ læſæ. Sicut in exemplo priore, in quo ob luxationem vertebrarum colli, tantùm manûs reſolvebantur, & non inferiora membra. Hoc etiam fit minùs, inquit, ſi luxatio fiat ſeorſim, aut ſi fiat intùs, vel extrà: & in lumborum vertebris minùs quàm thoracis, & thoracis quàm colli: quia in cervice vertebræ inter ſe connexæ, æqualiter conferunt foramini, unde nervus prodit; ſed in thorace magis confert foramen inferioris vertebræ, & longè minus in lumbis. Qui ergo noxam patiuntur per ſe in medullâ ſpinali, his omnes partes inferiùs reſolvuntur, & quantò noxa fuerit major, & adventus repentinus: Qui verò noxam patiuntur in nervo tantùm ut in gibboſitate; & obliquam, id eſt, in latus, hi patiuntur reſolutionem ſolùm in parte, quæ eſt è regione ubi nervi læſi ſunt, ſi vel læſio magna ſit, vel repentina, ut in angina, in qua vertebræ luxantur ad latus. Si verò luxatio vertebrarū fiat ſenſim, vel etiam repentè, ſed intus, aut extrà, non in latus, his nulla contingit reſolutio. Ob hoc ergo, qui fiunt gibbi per caſum aut jactum, ſi fiant obſtipi, reſolvuntur: ſin autem incurvi aut repandi, non reſolvuntur, quia tametſi repentè fiat, non eſt obliqua luxatio: Qui verò ſenſim fiunt gibbi, etſi obliqua ſit luxatio, non reſolvuntur, quia non repentè facta eſt: Qui verò ſenſim facti ſunt incurvi, aut repandi, nullam patiuntur reſolutionem, tum quia ſenſim vertebræ luxatæ ſunt, & interim ſpinalis medulla, quæ mollis eſt, potuit extendi, & ita nihil paſſa eſt; tum quia luxatio recta eſt, in qua nervi neque comprimuntur, neque juſto plus extenduntur. Ex quo concluditur, quòd in luxatione rectâ, gravi & repentina, poterit contingere etiam reſolutio, quia licèt in Angina non fieret, contingit hoc, quoniam ex tribus conditionibus quæ faciunt ad reſolutionem, ſcilicet quòd ſit repentina, magna, obliqua, non aderat niſi prima: ſi verò adſit & ſecunda, ut in vehementibus ictibus aut caſibus, tunc reſolventur membra inferiora, aut ſaltem quæ ſunt è regione. Vertebræ autem luxantur quatuor modis, aut caſu, aut ictu, aut crudis tuberibus, aut materiâ ſenſim influente: quamvis hæc non ut in propoſito Galenus omiſerit, cujus hoc eſt præſtantiſſimum ſanè inventum. *Cardanus part. 3. num. 56. de cauſ. ſig. ac loc. morb.*

HYPOCHONDRIA, AFFECTUS PRÆTER NATURAM.

DURITIES.

Observatio I.

Durities Hypochondriorum.

PUELLÆ cuidam annorum 7. hypochondrium dextrum atque ſiniſtrum uſque ad inguina, adeò fuit durum & renitens, ac ſi aſſeres ſub cute haberet. Antea febri laboraverat, & corpus non fuerat purgatum. Hunc affectum mulierculæ noſtrâtes vocant *den ſiebekuchen*, *Langius lib.* 1. *Epiſt.* 39. vocat *den fiberkuchen*. Purgato corpore adhibui balnea, fomentationes, unguenta, & emplaſtra mollientia & diſcutientia, longo tempore, ſed ſine magnâ utilitate. Tandem elapſis ſex menſibus, hypochondria facta ſunt paulatim molliora, & demum ad integram ſanitatem rediit.

Eodem morbo nobilis cujuſdam filius, 4. annotû, laboravit, cui etiam utrumque hypochondrium valde durum fuit, & materia in hypochondriis tanquam orbis ligneus delituit, & digitis undiquaque comprehendi potuit. Ventrem valde tumidum, pedes & brachia macilenta habuit. Affectio hæc diu duravit, & nullis medicamentis cedere voluit. Tandem muliercula quædam balneum præparavit, ex ſabinâ ſilveſtri, quæ ſelago Plinij eſſe creditur, vincâ pervincâ, ſummitate pinaſtri, pyrolâ fruticante, & fungis ligneis in arboribus provenientibus, aquâ coctis: in quo balneo cùm puer ſingulis diebus, horam dimidiam, vel etiam integram laviſſet, idque novem diebus continuâſſet, materia reſoluta per ſedem exiit. Hujus morbi nemo Medicorum (quod equidem ſciam) mentionem fecit, excepto *Fernelio*, qui *cap. de Lienis morbis* ſcribit: *Lienis ſcirrhus aliàs ſolam illius ſubſtantiam occupat, aliàs quoque in partes vicinas diffunditur, ut omnem plerumque ventris ſiniſtram regionem impleat, &c.* De curatione nihil ſcribitur. Quàm difficulter autem morbus iſte curetur, ego bis expertus ſum. *De Cl. V. Ioan. Franc. Hildeſij Camentcene obſervat. rarâ per Laur. Scholtzium tranſmiſſis.*

CALCULUS ET OEDEMA.

Observatio I.

Lapis triangularis, ſilicis duritie, ex multis aliis piſiformibus coaleſcens, in œdemate ſcirrhoſo ſub hypochondrio natus, extractus.

RUſtico cuidam Pratenſi, ex nimio labore œdema in ſiniſtro hypochondrio juxta coſtas nothas eſt obortum, quod cùm à Chirurgis minùs rectè tractaretur, in ſcirrhum abiit, cúmque nullum inde dolorem perciperet ulteriorem, medicinam adhibere ſuperſtitit. Anno verò uno vix exacto, materia illa ſcirrhoſa adaugeri ſimul, & dolere cœpit, quam Chirurgi emplaſtris accommodatis emollientes, ad aliqualem ſuppurationem deduxerunt: inde ferro locum aperientes, lapidem triangularem quovis ſilice duriorem, ex multis granulis quaſi piſis conflatum, extrahunt, atque ſic ruſticus ille curatus fuit. *Ex Italia, à Petr. Spehrerio ſine expreſſo nomine communicatum.*

DE ILIIS ET INGUINIBUS, AFFECTUS PRÆTER NAT.

VERMES.

Observatio I.

Vermes in apoſtemate inguinis viſi.

VIDI in puella tumorem magnum inter ilium & inguina, quem incidendo Chirurgus quidam, me præſente, reperit plenum vermibus.

Quidam miles Mutinenſis, in Hoſpitali Carmelitano habebat multos tumores intrinſecos, & extrinſecos, quos vidimus poſt ejus mortem, (nam ex illis mortuus eſt) qui tumores erant pleni vermibus parvis, qui videbantur pediculi. *Fallop. c. 4. de tumorib. præter naturam.* Vid. *Tulp. l. 3. c.* 12.

ULCUS.

Observatio I.

Carcinodes, ut credebatur, ulcus mulieri cuidam, circa inguina, cum horribili putrilagine, & fœtore, crurisque tumore œdematoſo, ſubortum: cùm rectè curatum crederetur, metaſtaſi quadam, paulo poſt in inguine recrudeſcens, ægram ſubito ſuſtulit.

PIa, & honeſto loco nata matrona quædam, affectu in ingvine ſuſcitato, & ad vicinas partes ad pudenda uſque pertingente, cum inſigni fœtore, ac putredine, totiúſq; dextri cruris œdematoſo tumore, vitiúmque maximâ imbecillitate, laborabat. Quorum potiſſimùm, ut & aliorũ difficilium ſymptomatũ causâ, ego quoque à Luca Arabe ad curationem aſcitus fueram. Collatis itaque ſententiis communi operâ, ad difficillimi hujus mali curationem, ſingulari induſtriâ incumbentes; hoc tandem effecimus, ut corruptione & putredine omni ſublatâ, caruncuLiſque illis innumeris, per pyrotica, cathæretica, & ferro domatis, œdematoſóque crure percurato, omnia ſalva eſſe, ægrámque priſtinæ ſanitati reſtitutam, omnes ferè arbitraremur. Verùm haud ita multo pòſt tempore, idem malum, ſymptomatáque ſimilia ſuſcitans, in altero inguine recruduit, ac miſeram ægram citò abſumpſit. *Melchior Sebitzius, ſuis ad me datis obſervationibus.*

† De ulcere in inguine putrido ſanato vid. *Thonner. l. 4. Obſ. 4. pag.* 220.

CALCULUS.

Observatio I.

In apoſtematibus inguinis, & ilij, calculi ovi & caſtaneæ magnitudine nati.

EGò meo tempore vidi, unà cum Magiſtro Benedicto egregio Doctore, Veronæ, apoſtema in inguine cujuſdam mulieris, in quo erant lapides tres ad quantitatem caſtaneæ, formæ tendentis ad rotundum, & duritie Gypſi, quod apoſtema, me præſente, ſecuit. *Arculanus in comment. ad cap. 69. Avicenna, de febre ſextana, ſeptana & ſimilibus.*

Vidi in muliere quadam patiente apoſtemata in ilio, lapidem ex apoſtemate rejectum: nam exhibui ei Terebinthinam, & tum temporis ruptus eſt abſceſſus, & cum pure rejecit lapidem magnum, ut ovum; & Medici credebant mulierem illam laborare colicis doloribus. *Fallopius cap. 4. de tumoribus præter naturam.*

STRUMÆ ET ABSCESSUS.

Observatio I.

Virginis Religioſæ ingens ſtruma ad coxendicem enata.

CArneam excreſcentiam ingentem coxæ alligatam in Monacha D. Joannis, Mantuæ obſervavimus. *Marcell. Donat. Hiſt. mirab. lib. 5. cap. 3.*

Observatio II.

Strumarum, ſteatomatum, atheromatum, aliorúmque ex pituita abſceſſuum, Hiſt. & cura prophylactica.

IN abſceſſuum, de crudo, aut partim putreſcentis pituitæ lentore, catalogo, quorum materia folliculis, aut propriæ membranæ involucro coarctatur & coaleſcit, cenſentur ſtrumæ, ſteatomata; atheromata, & meliceridès, quæ à materia, quâ eorum infarciuntur folliculi, Græca ſortita ſunt nomina. Nam quorũ materia ſteati, id eſt, ſevo vel adipi ſimilis, ſteatomata; ab ἀθήρα, id eſt, pulte, atheromata dicuntur: à viſcido mellis liquore, melicerídes appellantur, ex horum miſcellâ ſtrumæ, inter aſperam arteriam in collo & cervice uſque ad pectus pendulæ, ac ſupra adenas paſſim, venarum in corpore fulcra, coaleſcunt. In collo Græcis βρογχοκήλην, gutturis hernia, & botia, ac ſcrophulæ, à ſcrophis, id eſt, porcis quibus hic morbus eſt peculiaris: ob id Græci vel à porcis quoque, χοιράδας, aut à ſcopulis, in æquore inſtar capitum porcorum natantiũ prominentibus, appellarunt; hus quippe χοιράδες Græci dicunt æquoris ſcopulos eminentes. Hæc digerentibus illita, in ſcirrhum, aut cancrum tandem mutantur: hæc quoque maturationi ſunt adeò contumacia, ut ante ſuppurationem computreſcant, in quibus ſangvis concretus in carbones aduritur, villi verò & nervi carnis tabefactæ in rhombos conglomerantur, capillis in glomum complicatis ac ſetis porcorum aſſimilantur, pituita ſiccata lapideſcit, ac ramentis oſſium, & fictilium teſtis ſimillima videtur. Hæc delirum vulgus Philoſophiæ imperitum in apoſtemate, præſtigiis, dæmonum, aut veneficiis alũs accidere credit. Hæc autem in diuturna ex alteratione putrefactione enaſci experimur, ut lignum quercinum ſub terra defoſſum, mutatum in cotem lapideam hiſce manibus erui. Galenus quoque hæc & plura alia oſtenris ſimillima, in abſceſſibus ex atra bile & pituita ſubnaſci, his verbis teſtatur: Humores inquit, ubi in abſceſſibus perduraverint, plures habent alterationes. Nam & lapidibus, & arenis, & teſtis, & lignis, atque carbonibus, & limo, & ſorditiei, feci, & ſtipulæ, & amurcæ, & multis aliis, in abſceſſibus ſimilia inveniuntur corpora. Hæc de affluxu pituitæ apoſtemata, diverſa corporis obſident loca. Oriuntur, ait *Aetius lib. 6.* non in collo & cervice tantùm ſtrumæ, ſed etiam in alis & inguinibus ac lateribus; mammis quoque mulierum adnatas ſe vidiſſe Meges Chirurgus auctor eſt. At Julius quidem Pollux Grammaticus (nihil enim refert cum bonis auctoribus verſuram facere) in meſenterio ſcrophulas quoque enaſci prodidit. *Tumores quoque*, inquit, *intra carnem & adipem, vel omentum ſubſiſtunt maxime circa bubones, axillas, & maxillas, & meſenterium, circa quæ chœrades & ſcrophulæ conſiſtunt.* Verùm nec in his tantùm locis, ſed pleriſque aliis hæc ſubnaſci, noſtrâ quoque ætate compertum eſt. Florentiis juvenculæ ſtruma pondo ſexaginta librarum in coxendice accrevit, cujus moles cùm progreſſum moraretur, muliérque integrum quinquennium in lecto decumbere coacta, mortem tam inerti vitâ & decubitu potiorem teſtaretur, Deûm hominúmque opem, conſilium & ſubſidium imploraret, Medici verò curam detrectarent, ex horum collegio junior natu miſertus juvenculæ ejulantis, arctiſſimâ ex ſetis equorum ſimplicis laquei ligaturâ, ferro, & cauteriis, ſtrumam radicitus, mulierculâ ſuperſtite, felici ſucceſſu avulſit.

Nec minoris ponderis ſtrumæ moles Ambergæ, ſuperioris Palatinatûs metropoli, Michaeli Aurifabro in genu accreverat. At is mori (quod & accidit) quàm ferro curari maluit. Scripſit quoq; ad me Georgius Wirt Medicus conſobrinus meus generoſo ipſius patienti, illuſtri Principum ſtirpe nato, ex inguinibus ſtrumam, aut ſi mavis ſteatoma, ponderis plus minùs quadraginta libratum ſuccreviſſe, & cùm corpus plethoricum pituitoſo redundet ſanguine, veretur ne pro incremento Lunæ indies adaugeatur. Proinde enixè petit conſilium, ut doceam, quâ methodo illius, & aliarum in collo, vel alibi chœradum incrementum impediri poſſit: Chirurgorum enim operam illuſtriſſimum penitus averſari & deſpuere; malle enim, ut aurifaber, ipſum mori, quàm ligaturis, ſectione & cauteriis curari. Verùm quandoquidem conſilium, operámque meam illuſtriſſimo Principi ipſius denegare non potuerim, nec debuerim, rem ab ovo, hoc eſt, à cauſa procatarctica & interna id generis, ex pituita eruda, aut marcida, abſceſſuum auſpicatus ſum. Ex cauſarum enim cognitione, & Indicationibus, partim morbi cognitio, remediorúmque Indicatio, quibus curandi morbos methodus conſtat, habetur, quæ per contraria cauſæ morbi eradicationem indicant. Concors enim Philoſophorum ac Medicorum axioma eſt, ablata cauſâ, illius quoque effectûs peſſum ire aut evaneſcere. Atqui clarè conſtat, hos abſceſsûs eſſe pituitæ affluxûs ſoboles, quæ cùm ad colli, cervicis, & emunctoriorũ adenas defluxerit, intra membranas in ſtrumæ abſceſsûs cõcreſcit. Hos defluxûs Hydrargyri virulentia proritare ſolet, cujus genuina virtus eſt, pituitam ab extremis & corporis ambitu arcere, & ad colli glandulas, gingivas, faucium adenas, vel paristhmia regerere; quo malo plurimùm infeſtantur, qui alpes metallis fœcundas accolunt, aut iſtic metallorum venas ſcrutantur, aut aquas ex montibus metallorum ſcaturientes bibunt. Quippe cùm Hydrargyrium unà cum ſulphure ſit omnium metallorum parens & origo, par eſt ut derivatum reſipiat naturam originis: nec id indigenis modò, ſed etiam advenis accidere certum eſt, ſi has terras incoluerint, & has per metalla ex montibus & fontibus aquarum ſcaturigines potaverint. Proinde Equicolos bellicoſos de natione Medullorum equites, Tauriſcos & Noricos, & qui ultra Salizburgum, Oenoſpontem, Curiam Rhætiæ oppidum, atque Stiriam & Carinthiam, Alpium verſus loca incolunt metallis divitia, colla ut taurorum palearis, bronchocelis turgere uſque ad pectus pendulis nil mirum. Compertum enim ajunt, ſi quis virgulta, aut ſcipiones rectos & enodes in harum aquarum fontes, aut ſcaturigines defixerit, his intortis, velut in oleis arboribus, tubera adnaſci.

Altera illorum cauſa eſt, vitæ luxus & crapula, in qua vitam plerique mortalium, Sybaritarum more traducunt, qui Sardanapali exemplo malunt vivere ut edant quàm edere ut vivant. His de grege Epicuri porcis, porcus Trojanus vix pro ferculo uno ſufficeret, quâ laginâ corpus Nicomachi Smyrnæi ad tantam molem increvit, ut loco dimoveri non poſſet: quâ victûs ratione pituita in corpore coacervata, in ſtrumas & ſteatomata coaleſcit, & χοιράδας, quibus ſues maximè ob voracitatem ſunt obnoxij. Quare non illepidè illis animam pro ſale datam, ne putreſcerent, Chryſippus exiſtimat: ob id grandine quoque in collo, & ſub lingua, non rarò in tota humida corporis mole oborta infeſtantur. Sed ſobria & frugi attenuante victûs ratione opus, quâ crebrò genium defraudet

patiens.

Google

patiens. Proinde opus eſt, ut abſtineat ab omnibus eſculentis, quorum eſu ſucci craſſi & viſcidi generantur, de quorum cenſu ſunt, lac, caſeus, quadrupedis pes, caro ſuilla, & piſces in ſtagnis limoſis altiles, ſquammis quoq; ut Angvillæ carentes: ſaxatilibus verò inter maris ſcopulos capitis liberè veſci poterit. Evitet quoque omnia ex caſeo, alicâ, chondro, placentarum genera, ex lactis coloſtris quoq; parata, quæ veteres lagana, & rhyemata, ac communi nomine Itria appellârunt. Præterea omne ex tritico ſine fermento piſtorum opus, ut panes azymos, ac pleraq; alia arte culinariâ parata fercula ut palticulam ex decorticatis: & freſis leguminibus decoctam, quam Græci antiqui Etnos dixerunt, & Lecython ex molitorum farinâ in aliquo pingvi jure elixatam. Ob id quoq; abſtineat à muſto, & omni vino rubro, bibat vina Rhenenſia, quæ in littore Rheni creverunt, quæ gutturoſis pituitâque crudâ laborantibus non parum conferent, ſi illis libanotis, hyſſopus, ſatureia, vel thymus macerata, dum ebulliunt aut fervent, fuerint, Melicratum quoq; in quo thymus, & gingiberis radices incocta fuerint, egregiè illis prodeſt. Inter medicata verò pocula, ſunt his ſaluberrimæ aquæ minerales quædam, præſertim quæ vini fæculam reſipiũt, quæ (ut Arnoldus tradit) non internos modò hoſce ſtrumoſos & pituitoſos abſceſsûs, ſed externos quoq; diſcutiunt. Nec hæc frugi victûs ratio ſola ſufficit, ſed opus eſt medicamentis, quæ partim hæc ex pituita abſceſſuum fomenta, & crudas coctionis reliquias digerant, partim alvum ducant. Opus igitur erit, ut quavis hebdomadarum triade, manè tempore antelucano, & iturus cubitum oxymellis ſcillitici & de radicibus compoſiti, unà mixtorum, triduo integrum cochlear abſorbeat, quo humores lenti ad excretionem præparentur. Tandem tertiâ à cœna horâ, ſeptem de drachma una pilulas deglutiat, quæ affluxum pituitæ per alvum divertant & excernant. Ad hos ex phlegmate concretos abſceſsûs in halitum reſolvendos & digerendos, inquit *Galen. lib. 14. Methodi*, medicamenta ex aromatibus compoſita maximè proſunt; quorum laudatiſſima ſunt antidotus ex viperis compoſita, quã Theriacam vocant, tum quæ Athanaſia & Ambroſia dicuntur. atqui hæc magni conſtant. Vilius um, inquit Galenus, optimum eſt noſtrum, quod calaminthe eſt coadunatum, cujus compoſitionem docet *Galenus lib. 4. de ſanitate tuendâ*. Hæc ſanè tumores intra carnem & adipem, vel omentum quoque conſiſtentes, maximè circa bubones, & axillas, & maxillas, & colli adenas, & meſenterium, χοιράδας, id eſt, ſcrophulas diſſipant meatúſque aperiunt, & expeditos ſervant. Pilulæ autem, quarum ſupra meminimus, conſtant ex *aloës roſatæ ſcrupulis quinque, agarici trochiſcati ſcrupulis duobus, turbith albi gummoſi drachma ſemis, ſchœnanthi, radicum aſari, ſingulorum granis quinque, zingiberis ſcrupulo ſemis, cinnamomi ſcrupulo uno, Rhabarbari drachma ſemis, Trochiſcorum albandal granis quindecim. Cum oxymelle fiat maſſa, doſis à ſcrupulis duobus ad drachmam unam.* De medicamentis topicis, Oleum ſubſcriptum, cæteris eſt longè præſentius, cujus recta compoſitio arte Chymicâ eſt illa, quam Euonymus ignoravit. ℞. *Olei Philoſophorum ſeu laterini libram ſemis, thuris, maſtiches, gummi Arabici, terebinthinæ, ſingulorum drachmas tres.* Piſtata ſimul per alembicum deſtillentur, tandem deſtillationi addatur, ſalis ex cinere cerri, q. ſ. & iterum deſtilla, quod deſtillaverit in vitro ſerva. De cerro arbore glandiferâ, præter Plinium, vide *Ruellium de ſtirp. c. 66.* at quomodo ex cinere cerri fiat ſal, nôrunt Chymiſtæ. Hujus olei unctio diſſipat & digerit ſtrumas & ſcrophulas, quas Barbari naptas & glandes appellant. *Ioannes Langius Epiſtol. 4. lib. 3.*

Observatio III.

Ganglium, capitis magnitudine, ingvini dextro adnatum: cum tuberculo.

NObilis Picto, cui paulatim ganglium excreverat in ingvine dextro, tam magnum, quàm pueri caput, cum adnato craſſiore tuberculo, in conſilium adhibuit Medicos, Fernelium, Sylvium, Hollerium: Chirurgos, Tyberium, Rivierium, Ambroſium Pareum. Medicis cum Ambroſio periculum declarantibus, ſi excinderetur (nam hoc unũ erat remedium:) alii contra ſenſerunt ſine periculo incidi poſſe. Vicit conſilium plurium, quia metuerent hæmorrhagiam, gangrænam ab inciſione, claudicationẽ. Poſt aliquot dies revocatus æger cum Chirurgis de incidendo agentibus, altero voluit die rem longâ diſputatione agitari. Tandem convocatum, ægro impellente, & profitente ſe mori malle, quàm diutius malum perferre, quia & armis ineptus eſſet, & conjugio atq; coitui, oportere in circulum molem incidi, circulo longius ab ingvine & ſcroto circumſcripto, deinde ad membranam tumorem paulatim exſecari, paulatim quoq; pellem ſeparari quæ eſſet verſus radicem: venas & arterias ut detegebantur, contra hæmorrhagiam ligari. Quod poſt aliquot dies, Fernelio & Hollerio præſentibus, à Theodorico Thyerrio & Rivierio, tribus aliis Chirurgis aſſiſtentibus, effectum fuit. Evulſa moles cum tunica, glandulosa, albicans, intus ſine ſangvine & carne, multis conſtans glandulis, à ſua pellicula ſeu pediculo facilè ſeparabilis, glandulã pingvem repræſentabat. Jam ſaneſcente vulnere, febricula, oris amaror, faſtidia incurabilia, virulenta ſanies, fœtida, dolor in altero ingvine, pube, ventre. At tandem ſolutâ alvo, liberatur amarore, & aeri commiſſus, ut ad ſuos rediret, perbellè habuit. *Hollerius obſ. 23. lib. proprio.*

Observatio IV.

Struma pondo ſexaginta librarum coxæ innatâ.

MUlierem Olivam nomine ſtruma coxæ innatâ multos años miſerabiliter vexabat. Ad eam enim jam magnitudinem excreverat, ut occupãte eâ coxam ipſam ac crus, ambulare non poſſet. Quo factũ, ut jam quinquennio miſera in lecto jaceret. Nec ex Medicis ullus inveniebatur, qui aut ferro, aut alio quovis medicamento tollere tam ingens malum auderet. Quare omni ſpe deſtituta, me cùm junior adhuc eſſem, ad ſe depoſcit.

Lachrymis urget & precibus, ut quamlibet miſerabile, aliquod tamen ei præſidium afferam: mori ſe malle, quam in tanta miſeria & calamitate vitam ducere. Moverunt me, fateor, infelicis mulieris lachrymæ, ac propterea rem ſanè arduam, & quã nullus qui ſaperet attentâſſet, aggreſſus, ſtrumã ipſam eâ potiſſimũ parte, quâ coxa pendebat, vinculo deligo. Et quoniã reſecanda craſſitudo palmo plenior erat, ſingulis quibuſq; diebus vinculum ipſum arctiùs necto, donec pars media reſecaretur. Tum candenti ferro quod ſupereſt ſcindo, ſangvinem ſupprimo, & mulierem ferme mortuam reſumens, molli cubiculo recreo: ac curioſâ deinde victûs obſervatione, idoneiſque medicamentis ritè procedens, divino tandem auxilio, eam in priſtinam ſanitatem reduco. Tanta autem fuit præciſæ carnis moles, ut pondus ſexaginta librarum excederet. *Benivenius cap. 14.*

* * *

DE PEDE INTEGRO.

MONSTROSA CONFORMATIO.

OBSERVATIO I.

Tripedes & quadrupedes homines nati quidam.

P. Africano & Lælio Coſſ. Amiterni puer tribus pedibus, unâ manu natus. *Jul. Obſequens, de prodig.*

P. Appio Claudio, P. Metello Coſſ. Amiterni puer tribus pedibus natus. *Idem eodem libro.*

P. Africano, C. Fulvio Coſſ. Puella quadrupes nata. *Idem.*

Conſtantinopoli puer natus quadrupes. *Lycoſth. lib. Prodig. Anno Domini* 593.

Puer quadrupes natus, Mauritii Romanorum Regis tempore. *Lycoſth lib prodig. An Dom.* 601.

Plura hujuſmodi exempla require ſuprà, *obſervatione: Qui brachijs tribus vel quatuor nati ſunt.*

OBSERVATIO II.

Sine pedibus nati.

NAtos infantes vidimus, defectu membrorum mutilos, pedibus carentes. *Rueff. lib 6 de concept. & generat. hominis.*

In villa Nebritz, non procul ab oppido Wurtzenſi ſito ad Moldam, natus eſt infans ſine pedibus. *Lycoſth. de prodig & oſtent. An. Dom.* 1537.

In Piceno abſq; manibus & pedibus natos Romana tradit hiſtoria. *Peucer. Teratoſcopia p 442 facie averſâ.*

OBSERVATIO III.

Monſtrum supernâ parte hominis effigie ad umbilicum uſque, infernâ Sirenum caudam, pedum loco referens.

OCtavo die Febr An. Domin. 1541. in Caſtro Divi Amandi Alliſerii in ſolo Borbonico, ex juvencula quadam mihi notiſſimâ natum eſt mõſtrum, hominis effigiem à capite ad umbilicum uſq, referens, ab umbilico infrà crurũ pedúmq; ac digitorũ pedis loco, ſubſtituta erat cauda ſirenum modo, pyramidali figurâ, in latum tamen pedis magnitudine deſinebat. Tinctum fuit, hoc monſtrum Chriſtianorum lavacro, horámq; à partu duntaxat vixit. *Nic. Rochens de morb mul. curand. cap.* 9.

OBSERVATIO IV.

Monſtrum pedibus caprinis.

MIchaëlis Parpinacei Imperio, natum monſtrum, quod pedes habuit caprinos, in mediâ fronte oculum unum. *Peucerus lib. 4. Chronici Carionis.*

OBSERVATIO V.

Monſtrum ſine pedibus natum, quorum loco cuſpidem & circa femora prominentias habuit.

VVidenſbachi, quod diſtat milliare unum à Schleuſinga, monſtrum natum ex muliere, imagine infantis, abſq; pedibus, quorum loco habuit cuſpidem demiſſam, à femoribus etiam cuſpides prominentes habuit, *Author Iohan Fincelius de miraculis.*

OBSERVATIO VI.

Inverſis pedibus nati.

IN Saxonia infans Wittebergæ natus inverſis pedibus. *Lycoſth. prodig. Anno* 1525.

AFFECTUS PEDUM.

OBSERVATIO I.

De pedis tumore, quem Arabes Elephantiam appellant.

ADoleſcens quidam circà XX. annos natus, in ſiniſtri pedis tumorem cum dolore incidit: quo craſſiore facto, ſura extenuabatur, Medici, ac Chirurgi de affectûs genere parum convenerant. Ita XVIII menſibus lecto affixus decubuerat, cùm ad nos curationis causâ adduceretur. Remedia huic adhibita talia, qualia Avicenna ac Rhaſis Elephantiæ ab ipſis dictæ adhiberi ſvadent, atque ita intra paucos menſes ſanitate pedis reſtitutâ, quocunque libuit, ambulare ac ire potuit. *Dodonæus lib. obſerv. cap.* 52.

Affectum hũc Arabes, eorúmq; ſectatores Elephantiam nominant. Differens verò à Græcorum Elephantiaſi multùm eſt. Nam Græcorum Elephantiaſis, cutis fœditas ac vitium eſt, cum nonnullo figuræ vitio, nimia craſſities Cauſa non aliquis quatuor humorum, ſed ex optimo ſangvine in idoneam ad corpus nutriendum ſubſtantiam humor jam converſus, nondum tamen agglutinatus: quo ad pedem copioſiùs affluente, craſſior ac veluti tumidus redditur, ſuperioribus partibus magnâ ex parte extenuatis, alimento nempe deſtitutis, Guido de Cauliaco, Chirurgus ſuâ ætate celebris, cùm & hunc affectum non ex aliquo 4. humorum gigni animadvertiſſet, additionem carnis eſſe exiſtimavit: *Elephantia* inquit, *eſt additio carnis in pedibus ultra menſuram*: addit verò *& tibijs*; quod quidem contingere poſſe quis negaverit, copioſo admodum affluente alimento? Sed nobis partes ſuperiores extenuari obſervatũ. Atq; hic quidem affectus ſi ea ætate superveniat, quando auctricis facultatis potentia deſinit, curationẽ recipere poteſt, ſi idonea adhibeatur: ad minus, ut non augeatur craſſities & tumor intendatur, arte effici poteſt: veluti in adoleſcente, de quo ſcripſimus. In juvenili corpore, vigente adhuc facultate auctrice, ſi copioſior hujuſcemodi alimentarius humor ad pedes deferatur, non craſſiores, aut tumidos reddit, ſed ſubinde quantitatem juxta omnem dimẽſionem, forma haudquaquam vitiatâ auget.

Puella nondum nata an. XV. pedes majores habuit, quàm procera ulla mulier, interim optimè formatos, cruribus admodum extenuatis, adeò ut mole pedum gravata, moleſtum ei fuerit progredi In provectâ ætate, hujuſcemodi humor ad nutritionem deſtinatus, copioſior, quàm par eſt, accedens, articulares & podagricos excitat dolores. Si verò & diutius influat, ordinem ac ſitum oſſium ſubinde perturbat, compagibus ac unitate partium diſſolutis. veluti annoſæ cuidam fœminæ accidiſſe recordamur.

Hæc aliquaoto tempore dolore pedis laboraverat: cũ verò humores probi aſſiduè affluere non deſinerẽt, nec in pedis alimentum converti poſſent, tandem cum iis unitate articuliſq; diſſolutis, oſſiũ tarſi ordo ac poſitus ita perturbatus eſt, ut forma figuráq; pedis vix ulla reliqua fuerit Effluxit autem humor non ſanioſus, non purulentus, non fœtidus, ſed glutini & albido ovi ferè ſimilis, lentus ac viſcidus, ad pedis videlicet alimoniam deſtinatus. Crus verò hujus ſupra pedem omnino extenuatum relictum eſt, veluti de quo ſcripſimus. adoleſcentis. Atq; vel ex hoc exemplo ſatis conſtat, non u-

num ex quatuor humoribus eſſe elephantiæ hujus cauſam, ſed humorem probum ad alimentum partis deſtinatum. *Idem in ſcholio ad idem cap.*

Elephantia Græcorum, propriè lepra dicitur. Arabum verò Elephantia ab hac diverſa, inſignem unius vel alterius pedis tumorem, atque craſſitiem exprimit: cujuſmodi ſemel iterúmq; Friburgi videre contigit, in Piſtore ſuburbano, & præterea chelys Muſico. Ob id, juxta Dodonæi ſententiam, elephantini pedes analogicè dicti: *Elephant ſchenckel, Oelſchenckel oder armb* Id obiter adſcribere viſum. *Schenckius filius.*

Observatio II.

De Elephantia Avicennæ,

QUum ex conducto ſumus Medici apud Cœnobiũ Divi Auguſtini, ad nos binatim monachi concurrerũt Sed unus Auguſtinus nomine, facie tumida, corpore procero, præpoſtero gradu pluſquam teſtudineo ad me pervenit. Qui cùm affectiones ſuas inveteratas, ac diutúrnas enarrare cœpiſſet, pedes ferè elephanticos, hoc eſt, ad genu uſq; tumentes, ut ſaccos quis diceret plenos. nobis indicat. Super quos cruſtæ eminebant quædam rubigine affectæ, quas interpolatis diebus, ex decocto emolliente, madefactas deponebat. Nam aliter præ pruritu, & ingenti vellicatione perdurare nequibat. Quos cùm intuerer, & univerſum ejus corpus exactè perpenderem, hunc Elephantiam apud Avicennam & Arabes deſcriptam pati deprehendi. Sic enim *Avicenna Fen.* 20 *lib.* 3. *ſui Canonis, tract.* 1. elephantiam ſuã deſcribit: Elephantia eſt additio in pedibus, ſecundùm modum, qui accidit in venis varicũ; quare incraſſat pedem cum æqualitate ſua, & plerumque fit propter melancholicum humorem, & aliquando ob phlegma craſsũ. *Raſis* præterea *lib.* 9. *de morbis curandis, ad Regem Almanſorem*, c. 93. non aliter Elephantiam deſcribit, quàm crurũ cum varicibus intumeſcentiam, cũ totius corporis habitu calore atro perfuſo. Qui affectus interea dũ recens eſt, debitis applicitis remediis reſtitui utcumq; poterit, vel ſaltem, quò non invaleſceat, aut augeatur, intercipi. Cùm verò penitus radices infixas habuerit, tunc curationem nunquam malũ hoc admittit. Is enim Monachus, de quo ſermo agitur, malum hoc inveteratum, cũ totius corporis quadam præternaturali obeſitate ac prurigine patiebatur: qui ſudore reſolutus, à conſortio fratrũ receſſit, & ad parẽtes ſuos migravit, non ſine tamen cœnobii commodo. Dives namq; erat, & opulẽtus, omnia ſua bona illis relinquens. Proximũ hic erit citare Petrũ Simonem Anconitanum, qui præter varices, quos in utroq; patitur crure, œdematoſos tumores in ipſis pedibus habet. Quos pedũ tumores cũ varicibus, Arabes proculdubio Elephantiam appellant. At is cũ optime per pharmaca purgatus eſſet, & ad opus manuale conſcendere decreveramus, curationem renuit, & incuratus manſit; veluti Cajo Mario ex altero tantùm crure curato evenit, ut citat *Plin. lib.* 11. c. 45. & ante eum *Cicero libro Tuſculanarum quæſtion. Amat. Luſitanus Cent.* 2. *curat.* 34.

Observatio III.

Magnâ ſuræ oſſis parte reſecatâ, puella convaluit.

HIeronymi Corbinelli filia, octavum agens annũ, elephantico morbo affecta eſt, ita ut ſuræ os vitiari cœperit. Sum̃a enim cutis maculas, crebróſq; tumores habebat, & rubor paulatim in atrũ elevari ac cõverti cœperat, adeò ut facilè judicares, vitiũ in oſſe cõſurgere: præſertim quod & ingenti dolore afficeretur, & nullũ in carne puris ſignum appareret. Quare ſoluto ventre & ſangvine cucurbitulis miſſo, detegere os decernimus: quo detecto; quicquid putrens ac carioſum inerat, abſcidimus, ſicq; magnâ oſſis parte reſecatâ, puella (quod multis impoſſibile videbatur) tandem ritè convaluit. *Benivenius c.* 25 *de Abdit.*

† Notatu quoq; dignum eſt, quod de pede ſponte à corpore ſejugato com̃emorant *Tulp. Obſ. lib.* 4. c. 50. & *Bartholin. Cent.* 1. *hiſt. anat.* 69.

Observatio IV.

Claudus ex loco eminentiori cadens liberum recipit greſſum.

NIcolaus Architectus, cùm de eminenti turri præceps ruiſſet, tantum abfuit ut ex tam ingenti caſu incommodum aliquod reportârit, ut cùm antea altero claudicaret pede, rectè deinceps ambulaverit. Quin & puerum vidimus, qui peſtilenti morbo correptus curatúſque, idem malũ effugerit. Nam cùm priùs utroq; pede claudicaret, ut niſi duobus fulcitus baculis omnino incedere non poſſet, curatus, liberè, id eſt, ſine aliquo adminiculo incedebat. *Idem c.* 55. *Abditorum.*

Observatio V.

Utroq; pede claudus, ſuſtentaculis ligneis rependo, quaſi corpus de loco ad locum promovit,

BAſileæ Rauracorum, Magiſtrâtus noſtri liberalitate victum habuit vir jam grandævus, qui cùm utroque pede claudus eſſet, atq; erecto corpore inambulare nequiret, ſuſtentaculis ligneis adjutus. rependo ab uno loco in alium totum corpus traxit. *Lycoſth. lib. Prodig. Anno Domini.* 1533.

DE FEMORE.

AFFECTUS PRÆTER NATURAM, omnis generis.

CALCULUS.

Observatio I.

Ex tumore in femore, poſt puerperium oborto, extractus lapis ovi gallinacei magnitudine.

UXori Franciſci Fantini, poſt puerperium excrevit tumor in fĕmore ſatis notabilis, qui cùm quotidie major evaderet, poſt varia appoſita medicamenta topica diſſectus eſt tumor, extractúſq; lapis albus, magnitudine ovo gallinaceo proximus, cujus rei teſtem adducimus excellentiſs. Franciſcum Valerium Mantuanum qui curæ non ſolùm interfuit, ſed præfuit. *Marcell. Donat. Hiſt. Mirab lib.* 4. c. 30.

† Glandulam gallinæ ovo non minorem è coxâ extractam commemorat *Severin. de Efficac. Med. pag.* 130.

Observatio II.

De femoris fractura, articulo ſeu oſſis capiti ſuperiori propinqua.

COntingit nonnunquam ad coxæ articulũ in oſſe femoris cervice fractura, qualem ego in honeſta matrona animadverti. Ad eam igitur vocatus, cùm ſtatim animadvertiſſem crus ægrum ſano eſſe brevius, cũ trochanteris externi prominentiâ ſupra iſchion, quam primo aſpectu ab oſſis femoris capite eſſe rebar, luxationem

tionem, ac non fracturam ſubeſſe facilè mihi perſuaſi: tũ itaq; extendi os, ejúſque, ut mihi videbatur, caput in ſuam cavitatem compuli. Augebat iſtam de luxatione perſuaſionem, utriuſq; cruris in magnitudine, ad factã à me extenſionem, ſubſecuta paritas. Itaq; reliqua feci quæ in luxationibus fieri ſolent. Poſtridie ſecundò inviſi, graviter dolẽtem comperi, crus partis affectæ brevius, pedem intrò contortum animadverti. Tum deligationes omnes reſolvi, atq; prominentiam qualẽ antea conſpexi. Conatus itaq; caput oſſis rurſum, ut primò feceram, compellere. Sed id dũ conor, ipſiuſ ſtrepitũ ſubaudio, ſimúlq; cavitatem ſeu depreſſionẽ nullã in junctura ſubeſſe conſidero, ex quibus fractum eſſe os, non luxatum, certò mihi perſuadeo: Neq; verò ejuſmodi tantùm fracturæ ſpecies opinionem facit luxationis, ſed & epiphyſeos, ſeu capitis hujus oſſis è ſua ſede divulſio: quæ res minùs cautis Chirurgis aliquando impoſuit, non epiphyſeos è ſũmo oſſe femoris divulſionem & ſeparationem, ſed luxationem ſubeſſe reputantibus. Tum igitur, ut ad inſtitutam narrationem redeam, os complanatis ejus fragmentis reſtitui, ferulas appoſitis plagulis circumpoſui, faſcia duobus capitibus præditâ ſupra juncturam, & circũ corpus decuſſando obvolutâ, deligationẽ feci, arculâ pedẽ, ne quid integumentorum ipſum premeret, munivi. Funem ex laqueari in medium cubile propendentem multis modis ad comprehenſionis & ſubnixûs opportunitatem intortum appendi, quod ſemper in femoris, cruriſque fracturis, & luxationibus eſt faciendum, ut habeant ægri aliquod adminiculũ, ad quod manûs adniti poſſint, quoties aſſurgere, & ſe aliquantulum è cubili erigere volunt, ſed ad alvum exonerandam, ſeu ut lumbis, natibus, coccygi, aliiſq; partibus longo decubitu compreſſis & laſſatis, perſpirationem, & quaſi flabellationem præbeant, cujus defectu, dolore & calore præter naturam corripiuntur: unde ulcera, quę ſæpe tanto ardoris & doloris cruciatu ægrum divexant, ut ſubortâ febre, vigiliis, & inquietudine conficiantur. Hæc excitandi è lecto corporis opportunitas, tantò magis hîc neceſſaria eſt, quantò fractura juncturæ propior eſt: illic enim quàm in medio femore periculoſior eſt, adeóq; curatu & ſanatu difficilior eſt, quia para eſt exangvis, & propter nervorum, tendinum, atq; ligamentorum multitudinem multis malignis ſymptomatibus obnoxia. Cæterùm in hac fracturæ ſpecie diligenter Chirurgo cavendum eſt, & ſæpius intuendum, ne os reſtitutũ mox excidat: quod hic facile fit, levi aliqua corporis commotione, & ſimili occaſione, quia os femoris unicum eſt. Itaq; quoties deligationes reſolventur, & fractura curabitur, intuendùm acutè in oſſis figuram, & partis ægræ, factâ cũ ſana collatione, magnitudinem: nam reſtituta & compoſita fracti oſſis fragmenta denuò excidere vix poſſunt, quin aliud ſuper aliud effetatur. Sed & antequam callus fiat, ſic extendenda, & ſuo ſtatui reddenda pars eſt, ut ne in vitam reliquam ęger claudicare cogatur. Proditũ enim ab Avicẽna legimus, vix cuiquã tam feliciter ſuccedere fracti femoris curationem, ut clauditatem effugiat: Itaq; ęgro id etiam curandum eſt, ut ſe, corpúſve ſuũ quàm minimùm commoveat. Veterũ permulti conſolidationis hujus oſſis tempus quinquaginta dierum numero definiverunt: Sed iſtius, ut antè diximus, rei nullus certus terminus eſſe poteſt. Cæterũ quantocunq; tempore os hoc firmavit callus, non tamen ipſi inniti, vel ingredi æger ſtatim à conſolidatione poterit: quia parti etiam diu pòſt ſuperſtes remanet imbecillitas: ut interim cogantur ægri fulcimentis ſubalaribus ad incedendum uti. *Pareus operum ſuorum libr. 14. capit. 21. de Fracturis.*

* * *

Observatio III.

Ex vulnere femoris claudicans, eâdem parte denuò vulneratus reſtitutus eſt.

PEtrus Meſſias, part. 3. var. lect. c. 15. ſe quendã vidiſſe teſtatur, qui cùm in ſemore vulnus ſuſcepiſſet, ſanatus claudicabat: at poſtmodum aliâ in rixâ, eâdem in parte ſauciatus & ſanatus, rectus in poſterum inceſſit. *Idem eodem lib. cap. 5.*

Observatio IV.

Hiſtoria femoris luxati & malè reſtituti, unde perpetua claudicatio inducta: quam jam a multis annis occaleſcentem corrigere volens Chirurgus, ægrum inſanâ temeritate necavit.

VIdi ſenem 70. annor. cujus ancha fracta fuit: & reſtaurata ſecundùm tortuoſitatem reſtauratione firmâ. Poſtquam ergo vidi eum: præcepi ei ut embrocaret cum aqua calida: & poneret ſuper ipſam quod leniret eam: ut alleviaretur groſſities, & durities quæ erat in loco fracturæ. Fecit ergo illud: & ambulavit ſuper pedes ſuos ambulatione debili, ſecundùm claudicationem. Et iſte quidem ſenex fuit multi cenſûs: quare non placuit ſibi ambulatio ejus. Vocavit ergo unũ reſtauratorem: & interrogavit eum, ſi eſſet ei evaſio à claudicatione. Æſtimavit ergo ille reſtaurator, quòd rectificaret eum, poſtquam frangeretur ancha ejus denuò: deinde reſtauret eam: & convenit cum eo ſuper L. aureos. Poſtea ſenex miſit ad me, ut faceret ſcire me illud quod fuerat inter ipſum & reſtauratorem. Dixi ergo ei: Tu es vir multi cenſûs: & non remanet ex vita tua, in quo expendas cenſum tuum: & non eſt tibi neceſſariũ, ut fias curſor, & ambules vita longinquâ: ſis ergo contentus in claudicatione tuâ: & non decipiat te ſermo hujus reſtauratoris: & receſſi ab eo. Et venit poſt me reſtaurator, & ſtrinxit in ancha ejus funes conſtrictorio forti: & ſtrinxit eum, & contuſa fuit ejus coxa, fuit ergo illud cauſa mortis ſuæ feſtinæ, antequam compleretur pars operis reſtauratoris. *Haly Rodoham, Comm. ad text. 133. lib 3. Tech. Galen.*

Observatio V.

Femori & tibiæ proceſſûs palmi longitudine æquati.

IN femore proceſſûs quoſdam ad palmi longitudinem, acutóſque: itidem in tibiâ, ſed non tam proceros, vidi. *Columbus lib. 15. Anatom.*

Observatio VI.

Ex intempeſtivo refrigerantium & aſtringentium in Eryſipelate uſu, ſcirrhus in femore obortus, & curatus.

CEreilii puerum curavi, qui ob eryſipelas nimis aſtrictũ & refrigeratum, ſcyrrhoſum tumorem toto femore habebat. Videbantur autem tenuium partium remedia ad curationem ejus requiri, ideóq; oleo femur fovebam, puello in labrum collocato, quod olei Sabini plenum erat, cujus præ cunctis tenuiſſimas eſſe partes ſcio. Balneis verò uti nõ permittebam, niſi plurium dierum intervallo, idq; curandi gratiâ totius corporis. Poſt prædictam olei irrigationem, ex medullis & adipum genere, ut dictum eſt, applicabam remedia, mixtis quandoq; Scythico bdellio, & Ægyptiâ maſtiche, & Ammoniacâ lachryma, nempe pingvi, & non veſtutâ, itidémq; galbano. Ita ex his apparato pharmaco, & Ammoniaco pingviſſimo, aceto valde acri diſſoluto, totum undiq; femur inunxi. Deinde rurſum poſt aliquot dies pingviſſimũ opopanacem aceto ſolutum acerrimo adjeci. Erat autem recens: aliàs enim non manet pingvis, ut neq; bdellium, neq; Ammoniacum, neque

galbanum. Ad hæc ſupet altero erure ſalire puerum jubebam, ut ad ipſum major alimenti pars ferretur. Poſtea verò cùm durus ille tumor jam repreſſus erat, metueos ne quæ ſupereſſent reliquiæ, diverſâ tatione ſum uſus, inuncto femore pharmacis è pice compoſitis. Cæterùm evidenter illito aceto ſcirrhus minuebatur: uſu verò laxantium mollior, non minor, fiebat: ſed moderatus ipſorum & alternus uſus puerum curavit. Quòd ſi quis alterutro tantùm pharmacorum genere eum ſuſcepiſſet, ſcirrhum ſanè nunquam ſolviſſet. *Galenus lib. 2. artis curativæ ad Glauconem.*

Observatio VII.

Femur tibiâ & molâ connata, eadémque in ingentem tumorem producta.

Vidi femur eum tibia moláq; uniri: femur ac tibiam in incredibilem tumorem excreviſſe. *Columbus lib. 15. Anatom.*

DE GENUBUS.

STRVMA.

Observatio I.

Struma ingentis ponderis in genu oborta.

STRUMA ingentis ponderis, Ambergæ, ſuperioris Palatinatûs metropoli, circa genu Michaëlis aurifabri (qui cum auro argenteam ſupellectilē obduceret, non ſemel hydrargyri vapore fuerat læſus) concreverat: ſed is mortem potiùs, quàm cum cauteriis & ſectione curam ferre maluit. *Langius Tom. 1. Epiſt. 43.*

CALCVLVS.

Observatio I.

Calculus in abſceſſu aquoſo in genu inventus.

ANno Domini 1558. Joanni Bourlierio, ſutori veſtium in ſancti Honorati vico, aquoſum in genu abſceſſum aperui, in quo calculum reperi album, durum, & læ vem, amygdalæ craſſitiei, quo extracto convaluit. Nulla certè corporis pars eſt, in qua calculi non facilè concreſcant. *Pareus lib. 24, cap. 19. de Monſtris & Prodigijs.*

Observatio II.

Duo poplitem flectentes tendones ex vulnere reſciſſi citra claudicationis noxam, convaleſcente ægro.

STephanus Teſſierus, Chirurgus Aurelianenſis, narravit mihi non ita pridem, curâſſe ſe Catolum Verigvellum apparitorem Aurelianenſem, ex vulnere in poplite accepto, quo duo tendines poplitem flectētes penitus reſciſſi erant. Curationis verò hanc rationem iniviſſe, juſſiſſe ſcilicet ægrum, ut crus flecteret, tum reſciſſorum tendinum extrema extremis oppoſitis aſſuiſſe, inde membrum eo ſitu collocâſſe, & eâ arte tractâſſe, ut vulnus tandem ad cicatricem perduxerit, ægro nullatenus claudicante. Facinus profectò memorabile, & tyroni Chirurgo cautè imitandum. *Idem jam citato loco.*

Observatio III.

Acus mulieris cujuſdam genu inſciè & per imprudentiam inſixa, graviſſima ſymptomata intulit.

MUlier juvenis, cùm multū ſe domi exercuiſſet pro domeſticis obeundis muneribus; ecce die ſequēti, cùm ex cubili ſurgeret, ita acriter & ſævè circa genu doluit, ut ſe emortuā altâ voce clamaret. Ad quā accitus Medicus, locum dolentem advertit, tangit & conſiderat, ſed nihil notatu dignum invenit. præduriuſculi tamen neſcio quid particulam præ ſe ferre ajebat. Quâ de re, contra dolorem anodynis remediis ſuprapoſitis, invadit, & ſangvinem ex jecoraria brachii, malè affectū locum reſpicientis, abundè extraxit, tandem poſt triduum hujus agônis & infortunii, non ſine ipſius ægrotantis & omnium aſſiſtentium ingenti admiratione, acûs cujuſdam intus latitantis ſupremus apex apparere cœpit, quam tunc Chirurgus integrā extraxit: meritò namq; hujus rei omnes admirabātur aſſiſtentes, ut quę acum totam inſigi non perſenſerat ægrotans, fortè ſomno profundiore detenta, demum extractâ acu, quæ directè & profundè ſæviebat, Medicus convulſionem timens, de loco aperiendo dilatandóve contendebat. Cæterùm hæc etſi renuit, remediis tamen adjuta ſanata eſt, præcipuè hoc uno, conſtante euphorbio, reſinâ, & pice. Sed quis precor, latitantem acum eo in loco diceret, præſertim cùm puella eam præfigi, profundiori ſomno oppreſſa, non perſenſerat. Haud dubiè morborum cauſæ ſæpe abditæ & difficiles ſunt, & habentur. *Luſitanus curat. 58. centur. 7.*

Observatio IV.

Utraq; mola, ſeu patella genuum perfracta, ut ad uſum reſtituta.

SEcretarius Marchionis Badenſis binis, ſed alternis caſibus molam vel patellam utriuſq; pedis genu perfregit, ac ſi cultro per medium diſſecâſſes: meo conſilio cervinis coriis ligatus promptè incedere potuit. Ita fortunæ etiam fortiſſima oſſa non reſiſtunt. *V. CL. Eſaias Meuhſnerus de obſerv. propr.*

CRURA.

EORUNDEMQUE AFFECTUS.

VLCERA CRVRVM.

Observatio I.

Antiquatum ulcus cruris cum aliis ſymptomatis.

CUm in urbe eſſet Branda Scotius, frater Octaviani illius amici noſtri, & ipſe mihi familiaris, deduxit me in viam Sozze nominatā: ubi ingreſſus ad mulierem natam circiter annos 30. quæ jam 13: (ut ipſe referebat) annis ſuper cathedra ſedebat, quoniam ulcus in crure ſiniſtro patiebatur, quod etiam tabefactū erat, atq; debile adeò, ut nullo modo ſuſtinere poſſet. Erátq; in eâ tabes alia quædam totius corporis, & dolores per circuitûs eam vexabant, vocabatur Martha Motta, quæ etiam nunc vivit: cū jam exacti ſint anni pluſquam 20, habitátque extra portam Orientalem, nunc marito conjuncta. Eā curare aggreſſus, biennii ſpatio ſanavi: atq; in poſterū ambulavit, núncq; crus elongatum eſt, non tamē adeò ut non claudicet aliquantulum, peperítq; filium, quâvis parum ſupervixerit. Dices, quomodo laborabat quadruplici morbo: correptione, & retentione menſium, febre inordinatâ, quâ etiam corpus ſiccabatur, contractione nervorum, & ulcere. Menſes prolicere tā

inveterato affectu non potui: ſangvinem fumariâ & lupo ſalictario, in aquâ lactis, victúq; humidiore meliorem effeci: ulcus ob id ſponte ſanatum eſt: nervum extendi inunctione pingvedinis aſini, & fotu vinaceorũ. Senſim curavi reparare, quod longo temporis curſũ corruptum fuit, aut vitiatum, aut tabefactum. *Cardanus Curat. admirand.* 2.

Observatio II.

Admirandum verrucoſum in crure ulcus.

MIrandum ſanè ulcus verrucoſum in Carolo Selatio, urbis noſtræ cive, obſervavimus. Hic cùm per multos annos ulcus in crure paſſus fuiſſet, quod multoties ſanatum, rurſus reverſum eſt: demum cùm ad gangrænam deveniſſet, à Chirurgo ritè tractatum, firmatáq; fluxione, dum carnis generationi, ut impleretur ulcus, ſtuderet, verrucę plures in carne ſupercreſcere interiore cœperunt, adeóq; multiplicatæ ſunt, ut univerſum ulcus ita oppleverint, ut cicatricem obductam putarent ignari. Harum extirpationi dum ſtudet Chirurgus, nullo (quãvis validiſſima applicata fuerint) cauſtico medicamento id aſſequi potuit: unde ignitis ferramentis ferè centies inuſto ulcere vix eas evellere potuerit. Inuſtâ parte, eſcharâ ablatâ, digeſto ulcere, oſſe optimè abraſo, non ſolùm in labiis ulceris, ſed & ab oſſe, caro verrucis undiq; ſcatens pullulare cœpit: multoties corpus expurgatum, guaiaci decoctum ac ſarſæ parillæ exhibitum, ratio victûs exactiſſima præſcripta, nec tamen unquam aſſequi potuit, ut ab ulcere adimerentur verrucæ, donec ſuperveniente febre validâ, poſt annum & dimidium elapſum, vitam cum morte commutavit. *Marc. Donat. Hiſt. Mirab. lib. 3. c. 5.*

ERYSIPELAS CRURUM.

Observatio I.

Eryſipelate in dextro crure laborantis, hiſtoria: quâ errores Medicorum in curando detecti, & vera medendi ratio tradita.

OStendam exemplo, quod nuper mihi contigit, quantũ aberrent quidam, dum in hujuſmodi curationis genere verſantur, & quod maximè mirum eſt, quomodo ſub optimâ medendi ſpecie ægri periclitentur. Laborabat Vincentius Balzanus, vir haud plebeiæ ſortis, eryſipelate in crure dextro, cũ dolore & febre, à diuturno morbo convaleſcens, curatus more iſto vulgari, quem appellant honeſtiore nomine practicam, veriore empiricam: Jubeo è talo ſiniſtro ſangvinem mitti. Tonſor aliis Medicis aſſvetus, qui non curant quâ ex parte, nedũ quâ ex vena ſangvis mittatur, poſtquam bis pertuſâ venâ pedis, ſangvinem educere non potuit, jecorariã dextri brachiĩ ſecuit. Adveniens ergo veſperi, leviter damnavi factum, ne terrerẽ ægrum adhuc febre non levi laborantem, ſed ad L. Nunium Faventinum juvenẽ Medicum converſus dixi, uno errore multa damna attuliſſe: non eduxit peccantis materiæ quicquam, non avertit à jecore, ſed ad illud attraxit: & bonum fudit, atq; inculpatum ſangvinem. Curavi ergo ut non leviter crus ſiniſtrum totum deorſum trahẽdo fricaretur: emplaſtrum acopum & frigefaciens tepidum parti patiẽti adhibui: carnes, vinum ováq; inhibui. Exactis duobus diebus, cùm res ſatis ex voto cederent, (nam inæqualitas pulsûs, quæ ſecunda à ſectione venę die apparuerat, ceſſavit) dolor eſt imminutus, crus ipſum cum ſurâ intumuit ſatis, ſed molle & rubrum abſq; vehementi calore. Dixi, hîc vides Nuni, & quàm perniciosè peccent Medici, & quàm facilè ſit perdere hominem per ignorantiam: & quomodo nihil tam probetur à populo in arte, quàm quod peſſimè fit. Tum ille arrexit aures, dixitque quomodo? Quoniã (dixi ego) ſi quis medicamentum validum nunc exhibeat, videatur ſanâſſe ægrum, & tamen perimet, aut in maximum ſaltẽ diſcrimen adducet: namque eo exhibito ſtrenuum aliquid facere videbitur, & maximè cùm purgaverit egregiè, & materiam revocârit à loco, unde dolor & rubor ceſſabit: materia enim in venis dum fuerit, dolorem nõ excitat, cùm venæ ſensûs ſint expertes: ceſſante dolore, totum quicquid eſt ephemeræ ceſſabit, febriſq; ob id alleviata adeò videbitur, ut vix quiſquam febrire illum percipiat. Añon ergo ſibi ipſi, & aſtantibus, longè melius ſe habere ex hoc pharmaco videbitur? Tum Nonius: imò planè ſanatus, multis qvi non intelligunt. Sed unde diſcrimen illud vitæ tam magnum? Cui ego: imò non diſcrimen, ſed jactura certa: namq; materia, quę eryſipelas facit, cùm non ampliùs crus patiatur, ſi non educta eſt pharmaco, in corpore adhuc erit: ſecus fieri non poteſt, inqvit ille. At eductam eſſe vel minimum qvidem ejus, oſtendam planè eſſe impoſſibile: Primùm, tam multa eſt, ut pluribus indigeret evacuationibus; & tã procul, ut quaſi totum corpus permeare cogeretur, & maximè in tã brevi tempore: pòſt adeò cruda, & minimè naturæ ægrotantis ſubjecta: Demum fac ut nihil horum adſit, quomodo ex gibbâ jecoris tã craſſa cùm ſit, permeabit in cavam, ubi venæ tam anguſtæ ſunt, ut dubium ſit an penetrent & invicem conveniant: adeò ut cùm hæc omnia in hoc ægro adſint, dubium non ſit, ne guttam quidem evacuari. Sed unde tanta tamen, inquit ille, materia in purgationibus ejuſmodi prodit, & unde alleviatio illa adeò manifeſta? dixit Nunius. Evacuantur materiæ crudæ, quæ in meſaræo undiq; ſunt, & colliqvantur ſana, ut inqvit Hipp. At alleviatio illa eryſipelatis in crure, fit, totâ materiâ per conſeqventiã attractionis revocatâ ex venis magnis ad parvas, ita ut relicto mẽbro jam læſo, & nondum traducta ad jecur, quod tempus qvatuor vix dies implere poteſt, ubi adſit febris: ubi latuerit per multos. Per totum igitur id tempus quaſi quieſcit morbus, & æger melius ſe habere videtur. Relinqvuntur tamen urinæ crudæ, ſitis, vigilia, & appetitus non integer, quædam moleſtia, & pulſus, ſi quis cum rectè tangere nôrit, inæqualis. Deinde ſuperveniente febre Medici cauſantur ægrum edidiſſe pomum, aut iratum fuiſſe, aut ſurrexiſſe nimis tempeſtivè. Video, inquit Nonius, ſtatum ægri, ſed quomodo tanto ſit in diſcrimine non intelligo, cui ego: Oſtendam: revocatâ eâ materiâ ad jecur, ibi excipitur multa, cruda, facta maligna exitu illo ad cutim; nec potens permeare venulas illas capillares jecoris, & retenta ibi, totum corrumpit ſangvinem, coctionem & nutritionem impedit, inflamat jecur, febrem accendit, perſæpe etiam phlegmonem in ipſo jecore excitat: aut reſoluta parte tenuiore ſcirrhum in eo facit, aut etiam putrefacit illius ſubſtantiam. Hi ſunt fines illius glorioſæ alleviationis ex quibus pleriq; intereunt: aliqui quorum materia tenuior & paucior, venæ latiores, ætas florida, plurimum conflictati, tandem evadunt, exhauſti omnibus bonis, animæ, corporis, & fortunæ. Atq; hic modus nõ mortis unius, ſed infinitorum, cùm omnes qui phlegmone in aliqua parte viſcerum laborant, qui totidem ferinè ſunt, quot qui febrem habent continuam, acutam; aut ſi diuturna ſit, cũ tumore duro, aut molli, eidem periculo atq; alia ſubjiciantur. *Cardanus Conſil. ad Illuſtriſſ. Alciatum Cardin. excuſum, cum comm. authoris ad Hipp. de aëre, aquis, & locis.*

FISTULA CRURUM.

Observatio I.

Cruris fiſtula cum oſſis corruptione curata.

DIcam hoc loco inſigne exemplum, quod volo tibi propoſitum eſſe, ut in curandis fiſtulis reſpicias ad illud. Fuit vir juvenis, ætatis circiter triginta annorum, cui accidit dolor in crure, à cauſa quæ incepit & mota eſt intra corpus, donec pervenerũt materiæ ad crus, & apoſte-

apoſtematum eſt apoſtemate magno, & non fuit ei cauſa extrinſeca. Extenſum eſt ergo cum eo tempus cum errore Medicorum, donec apertum eſt apoſtema, & effluxerunt ex eo materiæ multæ, & dilata eſt curatio ejus donec fiſtulatum eſt crus, & facta ſunt in eo orificia multa, quæ omnia emittebant pus, & humiditatem corporis. Curavit ergo ipſum multitudo Medicorum, & nullus potuit. Tandem & ego vocatus ſum: vidi igitur crus ejus, & materias quæ effluebant ex illis orificiis copiâ magnâ, & corpus jam tabuerat, & color ejus citrinus erat. Intromiſi ergo tentam in unũ illorum orificiorũ, & pervenit tenta ad os alterius orificij; deinde perſcrutatus ſum orificia omnia, & inveni ea convenire ad ſe invicem ex omnibus partibus cruris. Probavi ergo, & ſecui unum illorum orificiorum, donec dextri partem oſſis, & inveni ipſum corruptum, quod jam corroſum erat, & denigratum, & putruerat, & perforatum erat, penetravitque putredo uſque ad medullam. Servavi ergo quod detectum erat ex oſſe corrupto, & ego putavi quòd non eſſet in oſſe, niſi illa corruptio quam abſcidi & abraſi, & credebam me eradicâſſe omnem corruptionem, deinde depoſui reſtaurationem vulneris cum medicinis conſolidativis, & eſt conſolidatum vulnus.

Poſtea iteravi, & detexi os ſecundò ſuper detectionem primam, & inveni corruptionem continuam cum oſſe, & ſerravi, quod apparuit mihi etiam ex illa corruptione: deinde conatus ſum reſtaurationem ejus, & nõ eſt reſtauratum. Detexi ergo ipſum iterum, & non ceſſavi incidere os particulatim, & moliri reſtaurationem ejus, & non eſt reſtauratum, donec incidi ex oſſe circiter palmum unum, & extraxi illud cum medullâ ſuâ, deinde reſtauravi ipſum medicinis, & conſolidatum eſt celeriter, & ſanatum. Et non fuit neceſſaria hæc iteratio curationis, & ſectionis, niſi propter debilitatem & diſpoſitionem infirmi, & infirmiores vires ejus; nam videbam eſſe periculum, ne moreretur, antequam curaretur vulnus, quoniã accidebat ei in omnibus horis, ex ſuperfluitate evacuationis, ſyncope mala. Sanatus eſt ergo ſanatione integrâ, & nata eſt in loco oſſis caro dura, & bona facta eſt diſpoſitio ejus in corpore hominis, & rediit virtus ejus, & converſatus eſt in diſpoſitionibus ſuis, & non fecit ei contrarietatem in ambulatione, neque nocumentum omnino. *Albucaſis Chirurg. lib. 2. cap. 86.*

† Confer, quæ de ulcere cruris fiſtuloſo refert *Maſſar. part. 2. Epiſt. 28. fol.* 172.

VOMICA CRURUM,

TUMORES.

Observatio I.

Vomicâ in tibia obortâ, mortua mulier.

MUlieri cuidam natæ annos 28. tibia poſterior vehementer intumuit, ut inde dolor gravis, præcipuè noctu, excitaretur, & tendines crurum extenſi nimiùm membrum incurvarent. Initium morbi quatuor antè annis. In uteri geſtatione puerperio minuebatur. Manſit tamen reliquum quid, & tertio conceptu plurimùm intumuit. Minuebatur reſolventibus malacticis: ſuppurantibus non conceſſit, ingraveſcit malum: parit. Apertus tumor cauterio frigido. Nihil exiit præterquàm cruenta ſanies. Caro emortua, inania quędam loca, nullus ea parte ſenſus. Cataplaſma è farina hordeacea & oxymelite, quæque putredinem arcent, admota. Expuit ſangvinem: commota alvus multa dejecit mala: biduo priuſquam moreretur, pulſus vehemens fuit & frequens, neq; tamen reſpondebat febrilis calor. Decimo die poſtquã aperta vomica eſt, exſpiravit. Præſagio jam antè facto liberati calumniâ Medici & Chirurgi. *Hollerius Obſervat. 9. libri proprij.*

Observatio I.

Morum caſtaneæ magnitudine cuidam in talo tibiæ enatum.

ANno abhinc tertio, grandioris caſtaneæ magnitudine morum vidimus in talo exteriori dextræ tibiæ natum, excellentiſſimi Juriſconſulti, non minùs quàm integerrimi juſtiſſimique Regij Conſiliarij, Joannis Andreæ à Cutris: quod quidem rotundum erat, anguſtum verò circa cutim: ut pediculus quidam cuti affixus appareret, ficúſque potiùs, quàm mori figuram repræſentaret. Quod demum imperiti cujuſdam empirici medicamentis irritatum, inciſione juxta cutim à docto Chirurgo, noſtróque jam conſilio admonito, facta, ad ſanitatem facillimè reductum eſt. *Ingraſſias de tumoribus præter nat. pag* 264.

CALCULUS.

Observatio I.

Calculus in ſteatomate cruris, ovi magnitudine repertus.

IN Electoris Saxoniæ Principatu, nobilis quidam, patria Marchita, nomine Joachimus Kobel, præfecturæ Schwveinicenſis præſes, militiæ peritus, cui in ſiniſtro crure ſteatoma enatum, ultra annum duravit, gallinacei ovi magnitudine: quod cùm ei nihil impedimenti inter ambulandum afferret, nec doleret etiam, incidi noluit, ſed ita reliquit. Sed cùm aliquando in equeſtri certamine ex incuria id graviter offendiſſet, ut immodicè intumeſceret, & inflammaretur, dolores acciderunt acerbiſſimi, donec tandem concepta ſanie apertus tumor fuit, in quo lapis avellanæ magnitudine apparuit, anguloſus, rotundus tamen, & ſpadiceus: quo exempto unà cum pellicula, qua continebatur humor ſaniéſque, tumor ſubſedit, & vulnus perfectè concrevit. *Kentmannus libello de Calculis.*

VULNERA.

Observatio I.

Ex vulnere cruris mortuus.

VIdi in Cremonia quendam, qui vocabatur *Gabriel de Perolo*, qui vulneratus fuit in crure, ſuper focile minus, & perforavit ſagitta uſque ad ſuperficiem oſſis, & non læſit os: & fuit ſagitta arcûs ut dicebatur, & cum omnibus inſtrumentis Medicus non potuit defendere, quin ſuperveniret rigor & febris: & mortuus fuit infra menſem ſuæ infirmitatis. *Gulielmus Placentinus Pract. cap.* 5.

FRACTURA.

Observatio I.

Fibulâ perfractâ, & ex crure in totum ſubtractâ, æger ita convaluit, ut poſtmodùm ſine ſcipione incedere valuerit.

JUveni cuidam ex caſu fibula perfracta eſt, quæ ex toto è pede ſublata eſt. Is ſanatus nihilominus abſque baculo vel ſuſtentaculo ingreditur, in Xenodochio Calvuæ nuper à pſora à me curatus eſt. C L. V. *Eſaias Meichſnerus de obſervat. propr.*

Observatio II.

Dormiens & ex ſella procidens, utraſque tibias perfregit.

PHarmacopœus quidam dormiens in ſella, ex ea decidens ſibi ambas ex ſuo onere in totum & circa medium perfregit tibias: ita ſibi quiſque onus eſt, vel aliquando lupus. *Idem de ſuis obſervat.*

† Confer etiam, quæ de graviſſimâ pedis fracturâ recenſet *Hildan. Cent.2 obſ.67.fol.247.* Adde *Zvvinger Theatr Vit.Hum.Volum.2.lib.4.pag.358.*

SCABIES CRURUM.

Observatio I.

Maligna vel inveterata ſcabies in cruribus curatio.

REgina Guthin 23. annos nata, cùm Baſileæ, ante annos circiter viginti, gravi ulceroſáque ſcabie per multos menſes in tibiis & pedibus cruciaretur, cum tumore rubro, nec ullo remedio à Chirurgis (quibus jam leproſa videbatur) ſanari potuiſſet, à me divina gratia unico & ſolo oleo ex malis aureis (quæ Itali *pomi d'amor* appellant) per elixationem parato, quatuor ſeptimanis integrè ſanitati reſtituta fuit. *D. Ioannes Iacobus VVeckerus de obſervat. propriis.*

PROMISCUI AFFECTUS ALII.

Observatio I.

Affectus cruris difficilis, expeditâ curatione promptè curatus, ſalvis partibus.

QUidam patiebatur dolores atrociſſimos cruris, quod eò pervenerat, ut denigraretur cutis, ita ut jam ſphacelo affici inciperet, & Medici de ſectione ejus ſolliciti eſſent. Tandem ſupervenit ſacerdos, & totum crus, & maximè locum ex affectu nigricantem humectavit, elixir ſeu aq. Vitæ Juliani, & ſuperaſperſit pul. myrrhæ, & aloes, ana: & linteum madefactum in dicto elixir imponebat pulveribus, ſuperinductâ latâ faſciâ. Deſiit dolor, & in loco qui niger factus erat, excitatum eſt ulcus, ex quo ulcere exempta ſunt plura fruſta oſſium: & his medicamentis fuit conſolidatum: licèt toto curationis tempore vinum meracum & ſincerum biberet. *Solenander ſect.5. Conſil.15.*

Observatio II.

Difficultas motûs cruris, ex ſuppuratione ortâ in alterâ nate.

VIdimus quendam, cui magnâ obortâ ſuppuratione in alterâ nate, juxta cruris initium, nervi ejuſdem cruris per inciſionem nudati ſunt, ſed eâ parte ſanatâ, toti membro movendi difficultas accidit. Itaque conjiciens durum quidpiam à priori inflammatione in nervo derelictum, quod hujuſmodi diſpoſitionem induceret, affecto loco idoneum medicamen adhibendo hominem perfectè ſanavi. Quod autem de partibus faciei dictum eſt, id de reliquis quoque omnibus eſt intelligendum. Quippe unicâ duntaxat pereunte actione, ſolum muſculum, qui ipſam efficere ſolet, aut nervum ipſius affectum eſſe putandum eſt. At ubi plures actiones vitiatæ ſunt, non eodem in loco, accidit interdum omnes ejus muſculos à communi aliqua cauſa lædi. Fieri etiam poteſt, ut nervus aliquis, qui muſculis ipſis communis eſt, afficiatur. *Galenus lib.5. de loc. affect.*

Observatio III.

Maligna febris materia ad crus delata, ſiderationem ejuſdem intulit.

ACcidit nonnunquam materiam aliquam venenoſam ad membrum aliquod deferri, quod tu quoque Anno M.D.LII. cum multis aliis Medicinæ candidatis obſervaſti, in juvene illo, quem apud Divum Petroniũ vererem inviſimus, qui febre malâ & venenoſâ correptus, tandem materia illa ad dextrum crus delata, crus univerſum ſuâ malitia interfecit, & ad ſiderationem deduxit, nullo (quod admiratione dignum) apparente vel tumore, vel rubore, nullóq; dolore percepto: ſed ſolùm quædam frigiditas ab ægro percipiebatur, quæ tandem digitorum pellem reddidit lividam, in eáque quaſdam excitavit veſicas, & in ſumma totum crus interfecit, ex quo nos deinde crus ipſum univerſum excidere (ut vidiſti) coacti fuimus. *Maggius de Vulnt. Sclop. curat.*

Observatio IV.

De villico qui poſtridie phlebotomiæ onus geſtavit, & paulò poſt maculæ rubicundæ cum livore in cruribus eruperunt.

ANte annos aliquos acceſſit me quidam ruſticus, qui jam aliquandiu haud ita bellè valebat, nec tamen de aliquo manifeſto morbo conquerebatur, is ſine Medici alicujus conſilio ex venis utriuſque manûs, quæ ad minimum digitum ſunt, uti apud nos ruſtici ſolent ſanguinem miſit. Sequente ſtatim poſt ſanguinis miſſionem die onus humeris ſublatum ſatis ponderoſum aliquot paſsûs geſtavit, ídque ſine ulla evidenti noxa. Sequentibus verò diebus ſymptoma non tam moleſtum, quàm inopinatum & indecorum ſupervenit: fœdus nempe extremarum corporis partium color. Apparebant à lumbis per femora & tibias ad pedis calcaneum uſque creberrimæ maculæ rubicundæ, cum livore tali, qualis apparere ſolet poſt ſanguinem miſſum, quum refrigeratus eſt, & quaſi demortuus, magnæ & parvæ: nempe, cùm pedibus innitteretur, ac erectus ſtaret, ſubitò undiquaque ſeſe oſtendebant, erumpebant, multiplicabantur, & intendebatur eorum color magis magiſque ad ruborem, cum quadam quaſi nigredine. Quando verò lecto ſcamnóve decumberet, præſertim ſi crura paulò reliquo corpore altiora teneret, vel omnes ejuſmodi maculæ evaneſcebant prorſus, vel perpaucæ perdurabant. Ita ut prædictarum rubicundarum cum livore macularum materiam fluere & refluere manifeſtè animadverteres. *CL. Caſp. VVolphius de obſervat propr.*

Observatio V.

Venæ in cruribus & abdomine prægrandes & diſtentæ viſæ.

VEnas in abdomine & cruribus varicoſas maximæ molis vidi. *Columbus de re Anat. lib. 15.*

Observatio VI.

In utroque crure, velut à ſubjectis ſpinis punctiones ſentiens mulier quadam.

REtulit mihi aliquando Joannes Malnoeus Andegavenſis Chirurgus longè doctiſſimus, viſam à ſe mulierem, quæ in utroque crure dolorificam valde punctionem ſentiret, velut à ſubjectis cuti ſpinis vel acubus, ſi vel minimùm tangeretur. Nullus tamen inerat tumor, nulla caloris nativi mutatio. An Spina maximè propriè affectus is dicendus fuit, ut ego judicavi? *Joubertus Annotat. in Tractat. de Anat. Guid. de Cauliaco, 4444.*

DE PEDE IPSO.

Antehac de Pede integro ex ordine hiſtorica praxeos noſtra in genere diximus: nunc deſcenſivè ad ipſum pedem, digitos & plantas progredimur.

MONSTROSA CONFORMATIO.

Observatio I.

Sine pedibus nati.

REpete ex titulis, *De pede integro.*

AFFE-

AFFECTUS PEDIS.

Observatio I.

Ex tumore dextri pedis ſteatoma trium librarum cum floccis, pilis, atque ungulis caninis extractum.

ANno 1534. Thobiæ Sutori, Mollaco, in inferiori Holſatiâ habitanti, tumor magnus abſque ulla externa cauſa in dextri pedis muſculis, ſummo cum dolore ſubnatus eſt: qui nullis medicamentis, quamvis laudatis, ceſſit. Hic cùm omnes vias ſanitatis ſibi interceptas videret, ad apertionem confugit, ſperans ſeſe eo modo doloris magnitudinem ſuperare poſſe. Aperto itaque tumore coràm me, & amicis præſentibus, extracta eſt à Chirurgo materia quædam, pinguedinis inſtar, ponderis trium librarum, in cujus medio flocci, cum capillis, atque ungulis caninis repertæ ſunt. *De D. Valentini Hennei Obſervationibus propriys.*

Observatio II.

Diſtorti pedis Hiſtoria.

NOvit univerſa Civitas noſtra, præteritis annis Aromatarium ad inſigne trium clavorum, omnes filios generâſſe contortis pedibus ad partes internas crurium, ita ut pedum digiti invicem opponerentur. *Marcellus Donat. Hiſt. Mirab. lib. 4. cap. 20.*

Hagnoënſi Reipub. medicinam cùm facerem, à Generoſo Domino Henrico Barone in Fleckenſtein, Provinciæ Haganoënſis, ad Palatinatum tum temporis ſpectantis, Præſide, Beinheimium uſque, oppidulum ad Rhenum ſitum, familiæ huic propriû, vocatus ſum. Quò cùm veniſſem, & in arcem receptus, atq; ad Gynæcéum deductus fuiſſem à Reingrafiâ Cominſſa, Domini Baronis fratriâ, virgo filia, ejuſdem Baronis ex fratre neptis, annorum circiter viginti, ſubpallida, tenella admodum, imbecilliſque corporis conſtitutionis, adducitur. Expromitur. Conſilium de corrigendo diſtorto pede ſiniſtro, introrſum nonnihil ſpectante, & ob luxationem, in minore ætate, vitiosè curatam, unde claudicatio illa profecta, per Kirlochenſes vicinos & celebres ejus tractûs Evembolos Chirurgos reſtituendo. Addebatur certam claudicationis hujus emendationem eoſdem pollicitos fuiſſe, ſi modò periti Medici ad tollendam, ſi quæ ſubeſſet, cacochymiam, pharmaciâ potionaretur: ſic enim feliciorem futuram reſtaurationem. Quo audito, & pede diligentiùs inſpecto, contrectatóque, deprehendi calcis talíque oſſa uſque adeò diſtorta, & per callos obfirmata jam jam induruiſſe, ut nonniſi ſummo cum periculo divelli denuò, & reſtitui poſſe certum haberem. Collatis proinde Virginis nobiliſſimæ imbecillis viribus cum calloſorum articulorum avellendorum reſtituendorúmque carnificinâ, puellam omnino de vita periclitaturam, intrepidè & liberè pronunciavi. Argumento, quòd Chirurgos illos, quantumvis ex vulgi opinione celebres, indoctos tamen, rectâ methodo vel recèns luxata reſtituendi deſtitutos, perſpectiſſimũ haberem: tantum aberat, ut eoſdem calloſa jam facta, non ſine ingenti dolore, ſummáque virium proſtratione, difficiliúmq; ſymptomatum acceſſione, refringere atque reſtituere poſſe confiderem. Etenim quàm violentâ & execrabili torturâ, nullis prorſus convenientibus inſtrumentis, & machinis, aut arte inſtructos, callos de novo perfringere, articulos membranáſque diſtendere, nervos, venas, arterias, muſculorúmque fibras, & aponeuroſes dilaniare, & abrumpere oporteat, non niſi artis periti facilè dijudicare poſſunt. Unde concitato humorum affluvio, atque inde etiam dolorũ vi ſuſcitatis inflammationibus, febres, deliria, paralyſes, convulſiones, & nonnunquam mortẽ ipſam conſequi neceſſe eſt. Sed & nonnullos inter carnificum & tortorum hujuſmodi manûs exſpirâſſe in exemplis eſt. At fideli iſthoc & ſano conſilio meo nihil commotus Baro, vir aliàs prudentiæ & ſapientiæ ſingularis, ſed ampulloſâ temerariáque Evembulorum ſuorum perſuaſione inductus, quòd claudicatione emendatâ, ſplendidiore fortunâ virginẽ elocari poſſe ſperaret, in ſententiâ ſemel conceptâ perſtitit: licèt Fratria Comitiſſa meo conſilio promptiſſimè acquieſceret. Juſſus itaq;, purgatoriũ medicamentum afferri curavi, quo feliciter reſpondente, dimiſſionem impetravi. Octiduum à diſceſſu meo, miſera puella, dolendo fato, non ſine ſerâ ſuorum pœnitentiâ, alterâ à Chirurgorum torturâ die, dolorum vi exanimata, extinguitur: eventu prognoſticum meum confirmante. *Schenckius.*

† Pedis diſtorti meminit *Hildan. Cent. 6. obſ.* 89. ubi ſimul, quâ ratione ex arte in formam naturalem ſit reducendus, adjungit.

Observatio III.

Pede offenſo mortuus.

C. Aufidius egreſſus cùm in ſenatum iret, offenſo pede in Comitio, obiit. *Plin. N. H. lib. 7. cap. 53.*

Observatio IV.

Ex levi calcanei vulnere extinctus.

AVenione Marcum Sobiratium, ſpectatæ virtutis, ac ſummæ ſpei juvenem, ex calcanei vulnere leviore, quàm ut quid mali ex eo ſperaretur, mortuum decimo ſeptimo die accepimus: quo tempore, ex eo loco digreſſus, in aula agerem. *Valleriola, lib. 3. Enarrat. 8.*

PLANTÆ ET DIGITI PEDUM *MONSTROSA CONFORMATIO.*

Observatio I.

Monſtrum inter cætera unguibus pedum & manuum aquilinis.

HIſtoria monſtri Florentini, nati unguibus manuum pedúmque aquilinis, capite ſimiæ, & barbati, ſuprà exhibita circa exempla digitorum manuum, huc perinde referenda. *Schenckius Filius.*

AFFECTUS.

Observatio I.

Plantæ pedis calor intolerabilis ſolâ ſcarificatione & faciliore perſpiratâ levatus.

CUidam planta pedis adeò incaluerat, ut ſibi deuri pars videretur. Calor is nullis remediis poterat placari (quia opinor, ob cutis denſitatem nihil exhalare poſſet,) ſed ſcarificatu & tranſpiratione faciliore tandem evaſit. *Hollerius comment. ad aph. 39. lib. 4. Hipp.*

Observatio II.

Sphacelus intra triduum à digito pedis ad præcordia progreſſus.

SPhacelum procedere vidimus ſpatio horarum trium ab uno pollice pedis, uſque ad ventrem & præcordia laborantis. *Gemma Coſmocrit. cap. 8.*

Observatio III.

Sphacelus ſine cauſa manifeſta repentè ægrum, ſine febre & gravioribus ſymptomatibus, è medio ſuſtulit.

EXtremum pedem aliquando repentè ſphacelatum vidimus, ſine cauſa externa, ſine tumore, aut rubore conſpicuo. Oborto primùm dolore immaniſſimo, mox ſenſum in eo, ac motum periiſſe, partem totam livore contabuiſſe, exulcerationem fœdam inſecutam, quæ acerrima cauſticáque medicamenta ſine ſenſu admitteret. Non multo pòſt arteriam brachij dextri, deinde etiam ſiniſtri pulſare deſiiſſe: ita ſenſim univerſo corpore obſeſſo, miſerum extingui, ſine febre, ſine ſymptomatis admodum gravibus. *Ioan. Fernel. cap. 15. lib. 2. de Abditis rerum cauſis.*

Observatio IV.

Gangrænam mortem adferre, ſi à digito pedis inceperit.

QUi ulcere nigro, quod γάγγραιναν Græci appellant, afficiuntur, ſi id à digito pedis inceperit, & patiens fuerit ſenex, vel ex his quorum corpus mali habitûs ſit, celeriùs moriuntur. Novimus nos Cambinum, Carolum, & Thomam, cives Florentinos, necnon & alios quamplurimos hujuſcemodi affectos vitio paucis diebus vitam finiiſſe. Incipit enim caro ipſa in ulcere paulatim increſcere, & livens fieri: quin & arida interim atque ſicca, & cutis circumjacens nigris impletur puſtulis: tum & quæ proxima eſt, amiſſo ſenſu livet pallétque: nec priùs ſerpere id malum deſinit, donec oſſa etiam inficiat. Quòd ſi quicquam aridum eſt, & proximum quoque locum, vel uſque ad ſanum prorſus excideris, revertitur tamen & ſerpit. Verùm cùm aliæ partes corporis hoc malo afficiuntur, plerumque ſanantur. In illiuſmodi autem membris & calor eſt debilis, & nervi inſunt plurimi, qui cùm inficiuntur, facilè etiam circumjacentia loca inurunt: unde & proxima his ſtatim livent, donec totum membrum miſerabiliter occupent atque inficiant. *Dodonæus cap. 71. Abditorum.*

† In duobus, cùm callum pedis amputari curaſſent, gangrænam, & inſequentem obſervavit mortem *Heer obſ.* 12. ubi ex gangrænâ digiti & pedis mortem annotavit.

Observatio V.

Gemurſa novus morbus.

CEleriter in Italia teſtinctus eſt ille, quem gemurſam appellavere priſci, inter digitos pedum naſcentem, etiam nomine oblitet ato. *Plin. Nat. hiſt. lib. 26. cap. 1.*

Observatio VI.

Pedis digitus major unico oſſe conſtans.

HAbeo penes me majorem pedis digitum ex uno oſſe conſlatum; fuit enim ſenis, in quo ob ſedentariam vitam, & motûs privationem, ligamenta articulorum digiti oſſea ſunt reddita. *Cotter. Obſervat. Anatom. & Chirurg. pag. 109.*

Observatio VII.

Ad perniones remedium rarum.

NOn eſt prętereundum illud experimentum, quod narrat *Clarus Olaus in lib. 2. rerum Septentrionaliũ*. ubi ſcribit, populos eos, qui frequentiſſimè ob frigus aeris hoc malum experiuntur, ſeſe non alio remedio ſanare, quàm pulvere pellis leporinæ; nam & hoc experimentum rationem habet, quia, ut notum eſt, pili leporini maximè valent ad unienda vulnera. *Mercurialis de Morb. puerorum lib. 1. cap. 13.*

DE ARTHRITIDE, SIVE GUTTA PODAGRICA.

CAUSÆ ET SPECIES.

Observatio I.

Podagram nonnunquam populariter graſſari: & contra Divini Hippocratis ſententiam etiam pueros, eunuchos, virgines, & mulieres eá corripi, velut animalia nonnulla.

PYthermus, ut inquit Hegeſander, memoriæ tradidit, ævo ſuo moros annis viginti fructum non edidiſſe, & popularem morbum Podagram ita fuiſſe graſſatam, ut non ſolùm viros, ſed etiam pueros, virgines, eunuchos, mulieres is morbus corripuerit: quin & eam ægritudinem adeò vehementer ſæviiſſe in greges, ut ovium partes duas ille morbus afflixerit. *Athenæus Deipnoſoph. lib. 2.*

An id evenerit, quia mororum fructûs podagram arcere queant, in controverſiam venire poteſt. Ego ſanè apud Hipp. ac Gal. legi, mora, quæ ſatis maturuerint, ventrem ſubducere, ſtomachúmque ſqualidum ac æſtuoſum conſolari, præſertim ſi frigida, nec cum cæteris cibis, ſed paulo antè ſumantur, móxque per pavimentum deambuletur. Unde *Horat.* Poeta non immeritò cecinit,

> ——— *ille ſalubres*
> *Æſtates peraget, qui nigris prandia moris*
> *Finiet, ante gravem quæ legerit arbore ſolem.*

Ea verò privatâ ullâ facultate podagricis auxiliari, quominùs infeſtentur illi, apud neminem adhuc obſervavi. Fieri tamen potuiſſe crederem, ut mora frequenter Pythermi ætate ab omnibus ferè eſitata, ſtomachis recreatis, alvíſque liquatis, eorum humorum proventum interciperent, qui in articulos decumbentes podagram gignere conſueverunt: eò magis quòd Gal. ſcribit, alvos aſtrictas habentes podagris eſſe obnoxios. Sed conſideranti mihi capras, quæ mororum fructûs non attingunt, ab eâ lue non fuiſſe immunes; potiùs aeris inclementiam, quæ moris inimica extitit, etiam pedum morbos produxiſſe exiſtimo; quando variis aeris conſtitutionibus varias ægritudines pervagatas fuiſſe, non raro à majoribus noſtris obſervatum fuit. Cùm enim morus, ut docet Theophraſtus, idcircò ſit prudentiſſima vocata, quòd noviſſima omnium germinet: ea ſi quando pruinâ lædatur, quemadmodum lædi proditum eſt, *Pſalm.* 77. & apud *Plinium lib.* 16. *cap.* 26. jam cœli intemperiem maximam eſſe conſtat, quam etiam ad pedes deducere defluxiones, non eſt à ratione alienum. *Mercurialis Variar. Lect. lib. 1. cap. 24.*

Eunuchos podagrâ nõ tentari, Hippocratis quidem temporibus verum erat, nunc verò propter nimium tum otium, tum vitæ intemperantiam non ita habetur verum. Res autem tota ita habet. Qui podagrâ eſt laboraturus, neceſſe eſt pedes habeat imbecilliores, ſicuti cerebrũ infirmius, qui epilepticus eſt futurus: neutrum tamen his affectionibus omnino corripi eſt neceſſarium, ſi nihil peccaverit in vitâ. Quòd autem partis imbecillitas ſatis eſſe nequeat ad morbi generationem, ex eo tempore potes apertè diſcere, quod acceſſiones intercedit. Eo enim toto intermedio tempore, omnino nihil interpellantur à morbo, quamvis ipſis ſemper adſit naturalis imbecillitas. Quod in podagricis etiam eſt manifeſtum, in quibus humore quopiam ſupervacaneo in pedes defluente, affectũ hunc generari conſtat. Si ergo hic humor nunquam affluat, neque unquam talis futurus eſt morbus. Non affluet autem, ſi corpus ſemper excrementis vacet, ſi moderato

exercitio

exercitio utatur, probéque cibum concoquat. Unde deſidia ipſos, & luxuria, & heluatio lædit: lædunt etiam multa & potentia vina potata, maximéque ſi quis ante præſumptum cibum ipſis utatur; hæc enim, ut coitus etiam, facilè nervoſum replent genus. Hippocratis certè quidem temporibus pauci omnino laborabant podagrâ, propter vitæ temperantiam & moderationē ſummam: noſtrâ verò ætate in tantum auctis deliciis, & luxu, & voluptatibus, ut nihil ſuprà addi poſſe videatur, infinita eſt podagrâ laborantium multitudo: nonnullis nunquam ſe exercitantibus, ſed malè coquentibus, ſéque inebriantibus, nullo præſumpto cibo fortia vina potantibus, & venere immoderatâ utentibus: aliis verò, etſi non in omnibus, in uno tamen, aut altero ex iis quæ retulimus, delinquentibus. Et verò ſæpe, cùm magnum peccatum eſt, in uno eorum quæ diximus, deliquiſſe ſatis eſſe poteſt. Ob has igitur cauſas Eunuchi etiam podagrę doloribus cruciantur, etiamſi quàm maximè ſibi à Venere temperent. Tanta enim eorum eſt deſidia, tam inexplebilis edacitas, tanta crapula, ut etiam ſine coitu podagrâ corripi poſſint. Hæc eadem de particulari morbo dicta eſſe putandum. Arthritici ſiquidem ferè omnes priùs fiunt podagrici. Accedit ad has cauſas. quamobrem plerique nunc podagrâ infeſtantur, quòd parentes & avos multi podagricos habuere, in quibus ſcilicet ſemen erat vitiatum: atque adeò poſteris majorem conciliavit partium imbecillitatem. *Gal. Comment. in aph. 28. ſect. 6 Hipp.*

Mulieres cùm virorum licentiam æquarint, corporum quoque virilium vitia æquârunt: neque enim minùs pervigilant, non minùs potant, & oleo ac mero viros provocant: atque invitis ingeſta viſceribus per os reddunt; vinúmque omne vomitu remetiuntur: æquè nivem rodunt, ſolatium ſtomachi æſtuantis. Libidine verò neque maribus quidem cedunt pati natæ. Quid ergo mirandum eſt, maximum Medicorum ac naturæ peritiſſimum in mendacio prehendi, cùm tot fœminæ podagricæ ſint? Beneficium ſexûs ſuis vitiis perdiderunt: & quia fœminam exuerunt, damnatæ ſunt morbis virilibus. *Seneca lib. 5. Epiſtol. 95.*

Vidimus nuper Venetiis Evnuchum quadraginta ferè annos natum, Turcam, ſine barba, effœminatum, timidum, & qui articulorum dolores patiebatur. Hic ob vinum paſſum copioſiſſimè epotum hæc diſcrimina inciderat, & ſimul ebrietatem: nempe in ſua patria vinum non bibunt, ita Mahumeto inſtituente, ſed in alienâ patriâ, clandeſtinè tamen, ingurgitant. Agitatio illa magna, quæ in coitu fit, debilitat nervos & articulos, quod Eunuchis ob hanc cauſam contingere non poteſt, quibus etſi virile membrum quandoque erigatur, & ſpiritum quendam, atque aquoſam materiam emittant, tamen non eſt ſanguis, nec agitatio fit in principalibus membris, deficientibus teſticulis, qui ſunt tanquam ſolles omnia membra commoventes: imò & Eunuchi rariſſimè in coitum excitantur, tamen excitari poſſunt. Illuſtriſſimus Dux noſter tubicinem habet ſpadonem, qui mira de coitu profitetur. Nos parum credimus ex his quæ vir ille dicit. *Braſſavolus comment. ad aph. 28. lib. 6. Hipp.*

Nos vidimus magnificum Alphonſum Taſſonum, 15. annorum ætate podagrâ laborantem: quâ etiam laborare cœpit Illuſtris Claudius Rangonus: an verò priùs venerem exercuerint, ignoramus. Taſſonus negavit ſe illam exercuiſſe, à nobis quandoque interrogatus. *Idem comm. ad aph. 31. lib. 6. Hipp.*

Novimus Eunuchum podagricum, eúmque vehementer. *Scholiographi ad cap. 63. lib. 1. Hollerii de morb. intern.*

Vidimus natos tantùm decem annos laboraſſe. Tempore Hipp. pueri non conflictabantur podagrâ ante uſum veneris. Nunc verò conflictantur, fortaſſe quia contraxerunt morbum à parentibus, vel quia cœlum hoc Gallicum diverſum eſt à Coo. *Holler. comm. ad aph. 30. lib. 6. Hipp.*

Vidi quod Hipp. & Gal. non viderunt, nobilem videlicet puerum ſeptem, aut octo annos natum, Valleſium, laborantem non tantùm podagrâ, ſed arthritide, vere & autumno, cui non fuit hæreditarius morbus articularis, & ſatis ille bilioſus erat. *Paſchalius Method. curand. lib. 1. cap. 16.*

Observatio II.

Nova, de arthritidis cauſa, ejuſdémque loco affecto, & generationis modo ſententia.

PRoxima continénſque omnis arthritidis, ac doloris cauſa eſt non ſimplex ulla intemperies, ſed humor præter naturam infixus & adhærens, qui ſæpe tumore manifeſto ſe prodit. Atque tametſi nōnunquam (ut iis qui primùm incipiunt illâ tentari) citra inſignem tumorem dolor affligit, tenuis tamen ac paucus aliquis humor ſubeſt. Hic autem qui continens eſt doloris cauſa, nunquam, aut admodum rarò (præter multorum id opinionem aſſevero) in id cavum ac ſpatium penetrat, quod inter oſſium extrema intervenit, ſed in vincula duntaxat, atque in eas membranas, quæ extrinſecùs oſſium extrema nectunt, ac etiam in tendones eò directos: hoc ſanè argumento, quòd in nodoſa tophaceáve podagra atque chiragra, humor in calculum jam concretus, apertâ ruptâve cute plerunque eruitur è digitorum articulis, vinculo integro ac illæſo. Neque porrò humor hic, continens arthritidis cauſa, tam varius atque traditur exiſtit: nec enim ſangvineus, nec bilioſus, nec melancholicus unqvam eſt, ſed omnino vel pituitoſus, vel ſeroſus: perperámque arthritidis differentiæ ex humoris genere ſtatui ſolent: ut alia calida, alia frigida ſit, ſed omnis frigida eſt, ex frigido humore genita. Quòd ſi rubor, aut calor interdum, maximéque in chiragra vel podagra cernitur, is non ex morbi eſſentiâ, ſed ex vehementiâ fit doloris, qui ruborem, calorémque nonnunquam & febrem accerſit: quæ potiſſimùm iis eveniunt, qui conſtitutionem corporis obtinent impensè calidam atque plethoricam, & qui levi occaſione febre jactantur. Hic igitur frigidus humor ac tenuis, articulorum vincula, membranas, aut tendones implens, & diſtendens, aut feriens, dolorem infert: dolor verò ſi corpus præparatum jam eſt, ruborem, calorem, atque febrem: quæ diſtendentis aut ferientis humoris ſunt ſymptomata. Talis eſt ratione, artiſque uſu comprobata ſententia de arthritidis continente cauſa. Antecedentem porrò cauſam rectè omnes ſtatuunt humorem eſſe, qui aliunde in imbecillos articulos aut influit, aut influxurus eſt: unde autem & per quas vias influat, nemo ad unguem videtur inveſtigâſſe. Ex hac ignoratione hactenus dolor articolaris pro immedicabili derelictus eſt, nuncupatúrque Medicorum opprobrium. Errant profectò quicunque ex intimis illum partibus in articulos irrumpere putant. Quomodo enim à viſceribus, intimiſque ſedibus poſſit humor ſincerus aliquiſpiam per venas ferri? aut qui ſangvini permiſtus nuper erat, illinc per ora venarum in articulos purus excidere? aut ſi etiam cum humore ſangvis emanat, cur in articulo collectus phlegmonen non excitet? Sed neque humor crudus, qui per alios ductùs quàm per venas fertur in articulos, arthritim facit. Nam eruditas in cachexia è viſceribus in pedes incumbens, dum tumeſcant, podagram nō efficit. Alia igitur quàm ex intimis partibus eſt arthritidis origo. Hæc autem caput eſt, è quo ſanè pituitoſus humor, iſque tenuis profluit in articulos. Non quidem cerebrum, aut interiores ejus ventriculi, in quibus pituitōſum excrementū cumulari coacervaríque ſolet, (hoc

enim vel foràs per nares , vel per palatum in aſperam arteriam, atque pulmones, aut in ventriculum interioréſque ſedes illabitur) ſed partes capitis externæ & extra calvam poſitæ origo ſunt arthritidis: è quibus ſupervacaneus humor per ſumma corporis ſub cute deorſum decurrit. Venæ enim multæ ab externis jugularibus deductæ, eò excrementa ſua tenuia atque ſeroſa deponunt: cúmque capitis craſſa denſáque ſit cutis, è qua capilli ſuccreſcunt, non quemadmodum è reliqua corporis cute illinc facilè humor expiratur. Tempore igitur cumulatur copioſior, in iis maximè quibus gignendi ejus evidentes cauſæ conveniunt. *Fernel. lib. 6. cap. 18. pathologia.*

Observatio III.

Ejuſdem authoris ſententia aſſertio ratione & experimento ſtabilita.

PRimùm quidem frigidæ arthritidis cauſam proponis eſſe tenacem craſsámque pituitam: id quidem ſimpliciter & abſolutè pronuntiatum falſi inſimulo, initio ſiquidem tenuis eſt & aquoſa, qualis interdum vi frigoris defluit è naribus: neque craſſa tam promptè excideret & illaberetur in articulos & corporis partes externas, ſed hæreret in via. At certè hæc tempore, vi caloris craſſeſcit in articulis, atque tum (ut ex Galeno producitur) nonniſi longiori tempore reſolvi poteſt. Tandem verò ſi ſinatur, plerumque in tophum dureſcit immedicabilem, de quo Poëta *ſolvere nodoſam neſcit, &c.* Morborum igitur tempora diſtingue, ſi concordes vis eſſe ſcripturas. De hujus pituitæ differentiis ſcripſi ex optimorum Medicorum ſententiâ *lib. 5. Naturalis partis Medicinæ*, Improbans deinde cerebrum mali fontem eſſe, quæris cur non omnis externa cauſa, cerebri deſtillationem proritans, arthritidem facit. Quærendum etiam fuerat, cur non omnis cerebri deſtillatio tuſſim excitet. Scis, vir optime, nō unum omnis deſtillationis curſum eſſe, varia quoque eſt humoris proclivitas: Et aliæ partes aliis imbecilliores, aut laxiores exiſtunt: ita alias humorem in hanc illámve partem influere. Contendis inſuper, nullum eſſe meatum pedibus cum cerebro communem, per quem eò poſſit humor incidere: utque rem tuam conficias evidenter, colligis neque per ſpinalem medullam, nec per nervos illapſum fieri. Quod equidem fateor, nec quemquã adeò eſſe rudem credam, qui ejuſmodi vias excogitet. Ais tu tamen cerebrum poſſe venis communicare ſuum excrementum: cùm ſis ipſe Anatomes peritiſſimus, vellem mihi viam indicares, quâ è cerebri ventriculis (quos *Galen. lib. de uſu partium.* excipiendorum humorum excrementitiorum gratiâ factos commemorat) excrementum ipſum remeet in venas. In cerebri ſubſtantiam nullæ venæ ſparguntur, neque aliæ intus ſunt, quàm quæ per meninges utrinque in verticem efferuntur: poſsítne excrementum ex intimis illis ventriculis in illas ſurſum remigrare? Quòd ſi id aliquando in ſtomachum procumbit, obſtruitque jecur, nihil ad rem noſtram. Ego deſtillationi, quæ fit in articulos, non his exiſtimem ductibus aut meatibus opus eſſe, ſed aliàs è cerebri ventriculis, aliàs è partibus externis etiam per cervicem & ſcapulas deorſum illabi, quæ partes conſequuta ſubcutaneas & laxas, tenuis cùm ſit, plerumque ſine ſenſu doloris ſenſim præterlabitur, dum ſolidiore & compactiore articulo ſiſtatur & inhæreſcat, cujus ligamenta, tendones & membranas non ſine dolore diſtendit. Hanc mihi perſuaſi frigidæ arthritidis cauſam, quam malè perceptam plerique ut immedicabilem reliquerunt. At neque in his, neque in aliis quibuſcunque artis operibus, me unquam ab inveſtigando deterrebit veterum auctoritas, licèt nullum hactenus vel minimum ſcriptorem neglexerim: ex meis tamen inventis plus me quàm ex illis profeciſſe experior. Ad te jam redeo, cum ſvadere niteris excrementa hæc pituitoſa è venis excidere, multa certè (tu me liberè loqui jubes) committis. Nunquam enim vidiſti ejuſmodi pituitam medicamento è venis detrahi, ſed quæcunque purgantibus dejicitur, tota aut à cerebro, aut à ventriculo, aut ab inteſtinis eſt. Ea ipſa dolorem colicum infert: Nec quæ vel in colico, vel in febribus vomitione redditur, à venis in ventrem confluit, ſed in hiſce ſedibus concreverat. Allucinaris etiam cùm dicis, vidiſſe te multam pituitam craſſam, ei quæ in ventriculo generatur non diſſimilem, è ſecta vena cum ſanguine fluxiſſe. Quod enim in pelviculis interdum albicans innatare cernitur, non excrementitia hæc pituita eſt, ſed quia fibrarum vi concreſcit, ſanguis appellatur, atque pituitoſus, & qualis in leucophlegmatia redundat. Ego certè inter vulgi errores hunc cenſeo graviſſimum, quòd & in febribus omnibus, & in aliis quibuſcunque morbis, humoris vitia nonniſi in venis conſtituat, neque aliam his poſſe in nobis ſedem inveniri putet, & cùm de humoribus diſſeritur, nihil de ſupervacuis, ſed de his duntaxat intelligat, qui ſangvini permiſcentur in venis. De his autem aliquando plura. Reliqva omnia quæcunqve profers ex Galeno contendunt in cacochymia ex venarum oſculis, multa vel in cutim, vel in alias partes corporis extimas imbecilles erumpere, quæ ſcabiem, pruritum, tubercula, inflammationes, interdum etiam calidas arthritides excitant, quorum certè nihil inficior. *Fernel. conſ. 12.*

Observatio IV.

De Ægritudine qua dicitur Nakir, ſeu de flatu furioſo in ambitu corporis.

ÆGritudo hæc nominatur in terra noſtra *Nakir*; & eſt dolor qui accidit in quibuſdam membris, deinde permutatur de membro ad membrum. Hujus morbi exemplum vidi ego tale. Vocatus ſum ad mulierem quandam infirmam in quadam villa, & detexit brachium ſuum, & vidi inflationem parvam in vena brachij, & poſt horam unam, vidi illam inflationem procedere cum ſocili ſicut ſerpit vermis, aſcendendo ad humerũ celeriùs quàm credi poteſt; & movebatur ſicut argentum vivum, quum currit de loco ad locum. Receſſit ergo dolor ex loco qui primùm doluerat, & fixus eſt in humero. Deinde, ut narravit mihi, revolvebatur in toto corpore, quemadmodum & ego ipſe facilè deprehendere potui. Miratus ſum ergo velocitatem diſcurſionis ejus de membro ad membrum, & ego quidem antea nunquam videram hanc ægritudinem, quæ eſſet, qualis hæc in hac muliere. Multos quidem vidi, qui ſenſerunt dolorem permutari de membro ad membrum, ſed non hoc modo, aut hac celeritate. Nec ego aliam cauſam conjicere poſſum, quàm quòd mulier fuit ſole & laboribus exhauſta, ſicuti ſunt quæ ex villis, ſicci corporis, detectarum venarum. Hinc ergo apparet ſenſui illa ventoſitas permutata, & eſt neceſſe ut non appareat ſecundùm hunc modum in illis, qui ſunt delitioſi, & corporibus humidis, occultarum venarum. Cùm ergo moliris curationem ejus, & ſentie patiens illum dolorem, tunc ſi eſt apparet oculis, ſicut diximus: tunc ſtringe ſuper ipſum, & ſub ipſo velociter, & ſeca ſuper ipſum, donec egrediatur ventoſitas coarctata, & cauteriza locum. Si autem non vides locum affectum & dolentem, tunc cura ipſum cum excuſſione corporis, & quopiam remedio quod expellit ventoſitates, & extenuat eas: Commodè autem fit pilulis fœtidis, & pilulis de ſerapino, & ſimilibus. *Albucaſis lib. 2 cap. 93.*

Enarrationem hujus morbi require à *Marcello Donato lib. 1. cap. 6. hiſt. mirab. med. VVierus in libello ſuo Germanico, de morbis incognitis, ad dolorem quem vulgò in*

VVeſtpha-

Weſtphalia & vicinis locis, den Varen. hoc eſt, varum retu-lit, ſed curatione plurimùm differre affirmat: Ego etiam cauſis ab eodem diſtare puto, id quod conferenti facilè conſtabit.

Observatio V.

Arthritidis ſpecies quædam univerſalis, Menapijs, aliiſque Rheni ac Moſæ accolis familiaris, tum quæ ejuſdem curandi ratio.

JOannes Meſues Polypodium inter ea refert, quòd corpora maximè exiccare ac extenuare queat; fortaſſis ad arthritidis quoddam genus reſpexit, quo non una corporis pars, ſed complures ferè afficiuntur: ad quod à Menapiis, aliiſq; Rheni ac Moſæ accolis plurimum commendatur. Tument in hoc morbi genere manûs, pedes, utriuſq; genu cubitorúmq; articuli; adeſt impotentia præ doloris magnitudine movendi: ſubinde ſuperiores minùs, graviùs verò inferiores partes afficiuntur: facilè quoq; ex una in aliam partem humores fluentes decumbunt. Huic malo Menapij Polypodii decoctum, ut diximus, adhibent, quo ſuperfluos humores abſumi & reſiccari poſſe ſperant; non quidem mox, ſed temporis morâ: nam cõtinuis aliquot diebus decocti hujus uſum præcipiunt ac inſtituunt. Citiùs autem hoc morbi articularis genus, aut venæ ſectione, vel purgationibus, vel utriſque, deinde ſudore tollitur: nec difficilis ejus curatio, ſi tempeſtivè univerſalia hæc remedia adhibeantur: neque enim in ipſis articulis humores impacti hærent, ſed circa ipſos non tam conſiſtunt, quàm confluunt. Idcircò corpus citiſſimè vacuandum; deinde quod reliquum, procuratis ſudoribus digerendum diſcutiendúmque eſt. *Dodonæus Hiſt. ſtirp. Pempt. 3. lib. 5. cap. 3.*

Observatio VI.

Materiam arthritidis occultæ malignitatis participem ſæpè eſſe, atq; horrendos terrificóſque paroxyſmos excitare.

PErſuaſum multis, incognitam eſſe hujus mali eſſentiam, virus enim quoddam occultum & inexplicabile, tantæ malignitatis & contumaciæ authorem eſſe. Quod videtur agnoviſſe Avicenna, cùm ſcribit, arthritidis ſpeciem quandam eſſe, cujus materia adeò acuta & maligna ſit, ut aliquando animi irati impetu exacerbetur, & ſubitâ morte homini necando ſufficiat. Itaq; Gal. Ipſe ſcribit, Theriacen podagricis arthriticiſque omnibus ex uſu eſſe, non aliâ credo ratione, quàm quod deſiccet, conſumat, & obtundat hujus materiæ virulẽtiam. Idem cenſet Gordonius, hoc addito, quòd ante theriacæ uſum corpus præparari & perpurgari oporteat. Materia igitur arthritidis tenuis eſt humor & virulentus, non tamen contagioſus, qualitate peccans potiùs quàm copiâ, extremos dolores ciens, ideóque humores, unà cum caliginoſis & flatuoſis ſpiritibus, ad influxum paratos, in affectas partes incitans. Itaq; ut aſpidum & veſparum morſus, dolores auctos cum calore, ſubito tumore, & ampullis excitat, ob humorum ſcilicet fervorem, quem venenum intulit, non ob ſimplicem continui ſolutionem, cùm quotidie ſutores ſartoréſq; cernamus, acu cutẽ carnémq; transfixos, nullis ejuſmodi malignis ſymptomatibus ſubſequentibus. Sic virus arthriticum dolorum cruciatûs intolerabiles invehit, non copiâ, quia pleriſq; arthriticis hi contingunt, nullo in articulis apparente fluxionis ſigno, ſed ſolâ qualitate maligna & inexplicabili, quâ niſi medicamentorum oppoſitorum, aut naturæ, aut utriuſq; beneficio retuſâ, dolores illi non ceſſant. Inexplicabili illi & virulentæ materiæ arthriticæ malignitati multũ lucis afferet, ſequentiũ hiſtoriarũ commemoratio. Dum felicis memoriæ Rex Car. IX. Burdigalæ eſſet, Capellano & Caſtellano, Medicis Regiis, Taſtæo Urbis Burdigalẽſis Medico, Nicolao Lãberto, & mihi Chirurgis, oblata eſt nobilis quædã mulier, nata annos quadraginta, ex tumore vix ciceris magnitudinẽ æquante, ſub iſchio ſiniſtri, parte externâ, de articulatione, perdolẽter multos jam annos ægra. Me præſente dolorificus eam paroxyſmus invaſit, derepẽte inclamare, & vociferari cœpit, corpus huc illuc temerè & violenter, motibus & inſultibus ſupra muliebrẽ, imò humanam omnino naturam, jactare. Caput enim inter crura condebat, pedes ſcapulis imponebat, mulierem à dæmone habitam diriſſes. Duravit illi is paroxyſmus horæ ferè quadrantẽ: toto illo tempore diligenter obſervavi, num ampliùs ſolito pars dolens intumeſceret, num nova ſuboriretur inflammatio: ſed nihil novum, quod quidem tactu aut viſu diſcerni poſſet, ſupervenicbat: tantùm, cùm pars illa tangebatur, mulier inclamabat altiùs. Exacto paroxyſmo, calor ingens illam habebat, totum corpus ſudore diffluebat, cum tanta laſſitudine, & membrorum omnium confractione, ut ne vel minimũ quidem digitũ dimovere poſſet. Epileptici inſultûs ſuſpicio nulla eſſe poterat; nam mulier interim ſenſuũ omniũ miniſteriis integrè utebatur, loquebatur, ratiocinabatur, neque convellebatur. Nec verò illa ſumptibus ullis aut diligentiæ pepercerat, quò à Medicis & Chirurgis famatiſſimis morbo remedia nanciſceretur: ſagas etiam mulieres, ſortilegos, & incantatores conſuluerat, adeò nihil intentatum reliquerat; ſed mali magnitudine omnis ars ſuperata fuerat. Hæc ego omnia cùm in conſilio retuliſſem, communi omnium conſenſu in eam ſententiam itum eſt, ut dolenti loco ſeu tumori affigeretur cauterium potentiale. Id ego ipſe affixi. Poſt eſcharæ lapſum defluxit valde atra & virulenta ſanies, quæ doloris omnis & ejuſmodi morbi impoſterum ceſſationem mulieri attulit. Ex quo intelligere licet, tanti mali cauſam extitiſſe, venenatum quoddam virus, qualitate inexplicabili nocens potiùs, quàm quantitate quo vi cauterii dilapſo & debellato, omnis prorſus dolor conquievit.

Super ſimili prorſus malo, ſed brachium dextrum occupante, conſuluit Capellanum, Caſtellanum, & me, Aureliæ uxor Ciſiarii Reginæ, ſupplex doloris levamen implorans: nam per paroxyſmos doloris acerbitate ſic affligebatur, ut præ impatientiâ ſui immemor è feneſtris præcipitem ſe dare conaretur: cujus rei metu cuſtodes additos habebat. Simile monſtrum ſimili remedio debellandum cenſuimus, nec nos noſtra decepit opinio: nam adhibito potentiali cauterio, par omnino hujus, qui & illius fuit ſucceſſus. Ergo non à ſola articulorum imbecillitate, doloris arthritici acerbitas cauſam habet: ſic enim continuus & ſemper ſibi ſimilis eſſet dolor: non à ſimplicis humoris intemperie, nihil enim in reliquis quotquot ſunt tumoribus ſimile contingit: ſed à venenata, maligna, occulta & inexplicabili materiæ qualitate: quò magis id mali genus ſolertem Medicum, & ſtrenuum Chirurgum deſiderat. *Paræus operum ſuorum lib. 17. c. 2. De Arthritide.*

Observatio VII.

Podagricorum membra exeſa.

IN arthriticis, podagricis maximè, membra intrinſecùs diuturnitate adeò perforari, ductibus ſinibuſque oblongis, anguſtis, atque ſi tineis vel xylocampis exeſa eſſent, ſectio oſtendit: præſertim carnoſis in locis muſculorũ, quorũ ſpatia nervi citra omnem connexũ pervadunt, per quæ & defluxiones nervi ductũ comitatæ feruntur, à quibus & continuâ deſtillatione humoris ampliata, velut attrita, vel levi ex cauſa humores commo-

tos ſuſcipiunt. Unde præcipuè accidit eos, qui diuturnâ podagrâ laborarunt, facilè in hunc affectum incidere, malumq; eſſe propter organi hoc vitium imedicabile: Impediri tamen ad tempus, ſi corpus non admodum exagitetur, atq; adſtringentiũ uſu, quibus mẽbra laxata nonnihil coarctantur. *C.L.V. Felix Platerus de obſerv. propriis.*

Observatio VIII.

Arthritidem ex plethora ſæpe generari, & non ex catarrho capitis.

ANimadverti ſæpe quoſdam dolores & tumores calidos, repente omnes articulos extremorũ membrorũ invaſiſſe, tantâ quidam vehementiâ, ut ægri neq; brachia, neq; pedes movere poſſent. Quibus ſymptomatibus febris ſatis intenſa cum vigiliis etiam acceſſit. Hos verò tumores non ex deſtillatione capitis ortos eſſe, ut quidam etiam magni Medici cenſent, ſed à plethorâ in venis magnis collectâ proficiſci, oſtendit curatio. Etenim venæ ſectionibus repetitis, & topicis moderatè refrigerantibus, ac diętâ refrigerante & tenui eos ſultulimus. *C.L.V. Iacob Oethaeus lib. Obſ propriarũ.*

† Add. *Foreſt. l. 29. obſerv. 6 fol. 792.*

Observatio IX.

Cauſa & remedia ad dolores articulorum, ab intemperie ſolitaria ſine materia.

FIunt etiam in articulis dolores ab intemperie ſine materiâ, qui etſi rari ſunt, quia tamen mihi experiri contigit, quibus adversũ remediis uſus ſim, viſum eſt aperire. Mihi aliquando majore animi contentione in ſtudio occupato, ideóq; externas, quæ in corpus ingruere poterant, injurias non ſentienti, ventriculus per bibliothecæ anguſta rimarum clanculùm ſubiens, coxam ſiniſtram perculit: tandem ſtudendo laſſus, cùm primùm ſurrexi progreſſurus, ſtare in pedes nõ potui, tãta erat doloris ſine ullo tumore aut humore, qui quidem cerni poſſet, acerbitas. Itaq; coactus ſum lecto me tradere, revocatóq; in memoriam, quòd frigus nervis planè inimicum, mihi dolorem illum creâſſet. depellere id tentavi frequenti linteorum calidiſſimorũ appoſitione: quæ etſi contactu ſuo ſanas partes, dolenti & perculſo loco vicinas, veſiculis inde ſurgẽtibus amburerent, vix tamen illic, ubi defixa erat doloris acerbitas, ſui ſenſum faciebant, tanta erat & tam firmiter fixa intẽperies. Impoſui & marſupia avenâ & milio frixo plena, vinóq; rubro calente imbuta: veſicas itẽ bubulas calefacientium herbarũ decocto ſemiplenas. Deniq; & catinum ligneum, cinere calenti penè plenum, ſalviâ, roremarino, & rutâ leviter cõtuſis obtectũ, involutúmq; linteo, quod aquâ vitæ conſperſum, vaporem remittebat, qui dolorem leniebat: impoſitus etiam panis ater, recens à furno extractus, & aquâ roſarum aſperſus valde profuit. Atq; quò leniùs inimicum illud frigus expugnarem, pedum plantis lagenas teſtaceas aquâ fervente plenas admovi, ut inde etiam cerebrum per nervorum rectitudinem & cõtinuitatem incaleſceret. Horum remediorum vi, tandem contumaci illâ intẽperie, cùm per viginti quatuor horas me detinuiſſet, præclarè ſum defunctus. Aliquando ab excrementitiâ quadam materiâ, ſed tenui adeò & ſubtili, ut oculorum ſenſum fugiat, excitatur doloris arthritici alia ſpecies. Fuligo quædam eſt, accenſarum candelarũ fuogis, ſeu atræ illi uligini, quæ cohibito ad objectũ aliquod corpus lampadum ardentium fumo, cogitur & concreſcit, ſimilis: quæ virulenti ſeri admixtione infecta, quoquoverſum pervadit, nunc in illis articulis extremos dolores ciens, niſi illi exitum affectanti aperiatur via corniculis, cucurbitulis, veſicatoriis, cauteriis, aut aliâ ſimili arte. *Parens operum ſuorum lib. 17. c. 18.*

Observatio X.

Cyprinorum eſu quidam quoties vellet, podagram ſibi provocabat.

NOveram podagroſum, cui Cyprinorum eſu pinguiorum parata erat podagra ſemper, ut in manu illi eſſet accerſere cùm vellet, eo pacto. *Alexandrinus lib. 15. c. 6. ſalubr.*

Metastasis.

Observatio I.

Podagra in varios morbos, & horum in hanc metaſtaſis.

ILlud inprimis cognoſcendum eſt, podagram nonnunquam, quartanâ febre ſuccedente, artuum dolores finire, Avicennâ authore, quod tamen mirandum videtur: quum alibi podagram perrarò ab humore nigro fieri voluerit, qui quartanæ propius exiſtimatur. De dyſenteriâ verò quid attinet dicere? quando ex eâ haud ritè curatâ, artuum pedúmque dolores inprimis ſubſecutos fuiſſe, nõ ſemel ipſi vidimus; Hippocratéſq; *in prorrhetico* memoriæ prodidit? Siquidem *podagricos dolores dyſenterijs optimè curari, ſi ſucceſſerint: ſed & alias eliquationes valde prodeſſe, quæ ad inferos locos repunt:* ſcriptum reliquit: quem imitatus Avicennas: *Et quandoque,* inquit, *ſolvitur natura ex eo. & juvatur per illud.* Cæterùm contrà etiam fieri conſtat: etenim ſi quæ in difficultatibus inteſtinorum fiunt eliquationes, non ritè purgentur, eas ad articulos naturam transferre rationi conſentaneum eſt. Eſt etiam ut ex coli potiſſimùm dolore ſuborto, articularis morbus & podagra curentur: quemadmodum ex eodem perperam curato artuum plerumq; dolores ſuboriuntur: veluti ea teſtantur, quę *ſexto de morbis vulgaribus libro* ſcripſit *Hippocrates. Cui* enim, inquit, *in dextra parte inteſtinum colum dolebat, & artuũ dolore capiebatur, erat quietior: poſtquam autem hoc curatus fuit, plus doluit.* Nam quũ materia ab articulis ad inteſtina, colúmq; pręcipuè permeat, colliq; propterea dolor progignitur, artuum dolores ceſſant: quæ ſi ad articulos ab inteſtinis transferatur, dolorem in iiſdem parit, inteſtináq; liberat: eâdem ferè ratione, quâ & diuturni morbi in articulos abſcedere conſvevere: veluti idem author *ſexto ejuſdẽ nominis libro* memoriæ prodidit: *Quibus*, dicens, *juxta aures judicationis tempore exorta non ſuppurârint, his evacuatis reverſio fit, pro reverſionum ratione: reverſione verò factâ rurſus tolluntur, & permanent; in his ſpes eſt in articulos abſcedere.* Quamobrẽ non ineptè *contemplandum*, inquit, *quis morbi aliis ſuccedant: veluti cùm jecinoris affectum podagra ſuccedẽs curat.* Cæterùm etſi morbis jam commemoratis ſupervenientibus, artuum pedúmq; dolores finiantur, iidem tamen quibuſdam in hydropiſin plerumq; conceſſere, multis in depravatam ſpirationem, ἆσθμα Græci, anhelitum Latini dicunt. Hæc verò ſucceſſio inevitabilis atq; immedicabilis exiſtit, Aretæo auctore. Avicennas autem præter hæc, illud infortunii podagricis contingere voluit, ut ſcrotum, in quo teſtes continentur, impensè longum fieret: eâ (ni fallor) ratione, quòd cùm humores deorſum ferantur in podagricis (ad pedes enim confluunt) eorum pars quæpiam ad ſcrotum etiam ue defluat, veluti & ad reliquas omnes artuum compages priùs confluere, quàm ad pedes, veriſimile exiſtit. *Hieron. Gabucinus Comm. de Podagra, fol. 13. & ſequentibus, parte averſâ.*

Sæpe vidimus dolores in ventriculo concitatos deliiſſe in dolores articulares: ſicut accidit cuidam qui me his diebus conſuluit: Is poſt ſatis diuturnum morbum cum febre, dolebat frequentiſſimè ſecundùm ventri-

culum,

culum, hab: bat antem dejectiones mucoſas mixtas cũ cruore. Sed doloribus ventriculi recedentibus, articuli dolore correpti ſunt, translatâ nempe materiâ ad articulos. Interdũ verò ab inteſtinis: quãdoq; enim dolores colicos in dolores articulorum terminâſſe vidi: Ita etiam renales in podagricos & articulares permutatos fuiſſe; imò ſæpiſſimè articulares dolores ſolent doloribus renalibus ſuccedere, ita ut in proverbium, & frequens etiam apud vulgares noſtros verſum ſit, utpote qui noſtra lingva materna dicere ſolent: *Dogha di fianco*, hoc eſt, dolentibus renibus, *Gotta à campo*, hoc eſt, articulares dolores ſtatim in promptu ſunt. Sed & mulieres facilè (ut *Hippoc.* quoque monet, *ſexto Aphoriſ.*) capiuntur ab articularibus doloribus, ſuppreſſis aut puerperiis, aut mẽſtruis purgationibus. In vitis autem frequenter, intercepto fluore ſangvinis ſoliti per mariſcas purgari. Imò (ut tandem omnia uno capite comprehendamus) omnem interceptionem alicujus conſuetæ vacuationis ſequi ſolent id genus dolores, & hæc omnia coſentiunt cum Hippoc. Galeníque decretis. *Victor Trincavellius de rat. curand particular. hum. corp. affect. lib. 12. cap.* 1.

Memini, dum Venetiis medicinam facerem, mulierem quandam, quæ erat in ætate adoleſcentiæ, temperaturæ calidæ & humidæ, & multi ſangvinis, & puerum pepererat, nec per ſua puerperia fuerat, niſi parcè, purgata, à vehementiſſimis doloribus ſecundum omoes articulos, præter eos qui ad collum & maxillas pertinẽt, fuiſſe correptam, cũ tumore & rubore circa articulos, ut dimovere ſe alioquin nequiret. Illi autem, quàm citiùs potui, ſangvinem copioſum ex vena prope talos cruris dextri mitti volui: quo miſſo, illa eâdem die libera evâſit ſecundùm partem dextram à doloribus, ita tamen ut nullum, aut valde exiguum auxilium in parte ſiniſtra perceperit: nam non minùs cruciabatur ſecundùm articulos ſiniſtri lateris, & eos ferè univerſos: ſed poſt ea, interpoſita die, volui alterius cruris venam ſecari: unde effluente iterum ſatis copioſo ſangvine, itidẽ illa eadem die illius etiam lateris dolores omnino deleti: Quo viſo ſtatim animadverti, primùm, quantá vim habeat rectitudo in vacuationibus, quámq; rationi cõſonum ſit præceptum, à *Galeno* nobis 10. *de comp. med. ſecundum locos* datum, nempe coxendicis dolorem, cùm à ſangvine ortum & occaſionem habet, vel à materia ſangvini mixta, facillimè ſectâ venâ in poplite, vel prope malleolos, eâdem ferè die curari poſſe. Nec minùs etiam alias vidi, quæ ex ſuppreſſis menſibus, his doloribus factæ ſunt obnoxiæ, & non multo pòſt per miſſionem ſangvinis citatis menſtruis, ex incommodo exemptæ ſuot. Nam etſi temporibus Hippocratis, hac ſola de causâ podagris ſolitæ ſint tentari mulieres: noſtris tamen aliquæ illis laborant, quamvis menſes fluant: quod Galen. in malam victûs rationem refert. Cùm in cauſa eſt ſuppreſſio hujus purgationis, cur non magis id attribuendum aut utero, aut corpori univerſo? per has enim purgationes tum uterus proximè, tũ demum univerſum corpus excrementitiũ ſangvinem excernit, qui ſuapte natura multus in eo ſexu ſolet generari. Addamus & illud, quod ferè in idem tendit, quòd ſcilicet ex ſangvine ſolito à mariſcis fluere, oriuntur ejuſmodi dolores: quod nullus unquam negavit. *Idem eodem libro, & capite.*

PROGNOSIS.

OBSERVATIO I.

Quando in Arthritide & chiragrâ metuenda mors.

AUthor Levinus Lemnius, in arthritide & chiragrâ non eſſe quod mortem quiſquam pertimeſcat, niſi circa ſiniſtrum pectoris ſinum, cui cordis turbinatus mucro ſubeſt, humorum colluvies decũbat: digitúſq; anoularis ſiniſtræ manûs nodoſus efficiatur, ac valde intumeſcat. *Mizaldus memorabil. centur.* 1. *aphor.* 50.

LIBERATI PODAGRICI SPONTE, fortuitò, Medicinis.

OBSERVATIO I.

Podagrâ ſuâ ſponte agrum deſerens.

SUpereſt apud nos J C. Illuſtriſſimi Principis Conſiliarius, qui cùm antè vehementer affligeretur podagrâ: decumbeote ad pulmones humore, & tuſſim cũ rejectione copioſa excitante, planè à podagra immunis eſt per plures anoos. CL. *V. Oſvvaldus Gabelkhofer. de obſervationibus propriys.*

OBSERVATIO II.

Divites podagrici, luxu, delitiys, atque otio affluentes: pauperes facti parco tenuiq; victu inſtituto, & laboribus corpus exercentes, a podagra vindicati ſunt.

LEgimus quoſdam morbo articnlari & podagrę humoribus laborantes, præſcriptione bonorum ad ſimplicem menſam & pauperes cibos redactos, convaluiſſe. Caruerunt enim ſollicitudine diſpenſandæ domûs, & epularum largitate, quæ & corpus frangunt, & animam. *D. Hieronym. adverſ. Iovin.*

Ex Senatu Romano Plotinum Philoſophum Platonicum ſedulò audiebat Rogatianus. Qui uſq; adeò ab hac vita animum ſegregavit, ut & bonorum ſuorum curam neglexerit, & ſervus omnes expulerit, reſpueritq; dignitates. Jam verò Prætor proditurus lictoribus jam adſtantibus, neq; prodiit, neq; ullã habuit publici muneris rationẽ, neq; lares proprios habitabat, ſed quoſdam amicorum familiariúmq, conveniens, apud eoſdẽ cœnabat & dormiebat, cibúmque indies unicum aſſumebat. Quâ quidem negligentiâ vitæ, extremáq; incuriâ factum eſt. ut qvum acriter podagris antea vexaretur, oeq; progredi poſſet, niſi vectus ſellâ, robur tandẽ inde reſumpſerit. Idem qvum manûs antè extendere nõ valeret, tamen adeò convaluerit, ut expeditiùs uteretur, quàm qui artificia manibus quotidie tractant. Hunc ergo Plotinus inprimis complectebatur, miríſq; laudibus extollebat, proponebátque tanquam inſigne philoſophaturis exemplum. *Prophyrius in vita Plotini.*

Singulariſſimum hac ætate præſidium, neminem fallens. nunc primùm ſeſe evexit, nunc exorta atq; excogitata podagricos ſanandi ratio, etiam cum ipſis articulorũ calloſis contractionibus, cœlitus, altiſve de mentibus delapſa. Quandoquidẽ, ne vos in re manifeſta lõgiùs immorer: Magnificus Franciſcus Pechius, nuper ex catarrho à nobis ſanitati reſtitutus, hujus medelæ exemplum, hujus ſalutis diviniq; auxilii à cœlo delapſi certitudinem præſtabit. Hic cùm mulam cõſcendiſſet, Illuſtriſſimi Ducis noſtri comiſſa expediens, quinquagenarius podagricus, diuturnis hujuſce morbi cruciatibus oppreſſus, clam à Marchiune quodã in ergaſtulum conjectus, uxore, unico libero, omnibúſq; aliis vitâ defunctũ arbitrantibus: anno jam tranſacto vigeſimo hoc à Deiparæ partu, An. 1556 à Gallis in eam arcem irruentibus incolumis adhuc inventus eſt, miróq; Vercellenſium ſpectaculo, tanquam Lazarus è monumento, divino equidem munere ſervatus, nulla articulari læſione, enſe accioctus, nollo innixus baculo, per urbem incedit: omnémq; ex tenui victu, à carceris cuſtodibus indicto, podagræ noxã effugit: uxore, filióq; mor-

Digitized by Google

mortois,ædes,prædia, omnéq; divenditum opimum certè patrimoniũ,jure ipſo revocare incepit,In cibo igiuir medicamentum. *Franciſcus Alexander Vercellenſis in Apollinis radio primo,in deſcriptione elect. diacor ally.*

Civem Landſbergeoſem Lucam Keslin nominatum, ætate noſtrâ comperimus, qui prædives ſummo luxu, delitiis,& otio affluens, podagram ſibi accerſiverat : à qua paululum liber, ſubinde eques, animi gratia, peregrè proficiſcens : duobus ſervis, qui herum equum aſcendenrem, deſcendentémq; ſublevarent:aut euntem humeris ſuis fulcirent,ſtipatus: tandem ad extremam egeſtatem redactus eſt. Unde vini,aliorúmq; carentiâ, victúque acciſo,& pro pauperis conditione frugali inſtituto,podagra, mutato hoſpitio,hominem deſeruit. Qui etiamnum quinquagenarius, mercea corbe doſſuariâ hinc inde altiſſimos montes ſcandendo diſcurrendóque,divenditúmq; comportans : podagrâ,tenui iſthac fortunâ,in totum profligarâ,victum ſibi quæritabat. *Ioan. Schenckius ex Wirſungy praxi med. de Podagra.*

Observatio III.

Prophylactica adverſus podagram diæta.

QUinetiam ex podagra & Franciſcum Tagainum ſacerdotem,amicum meum,quamdiu vixit,(vixit autem ſenex)& meipſum,&alios omnes quotquot parere conſiliis meis voluerunt, in perpetuum nullo negotio ſervavi incolumes. Ea autem fuit ratio,ut manè ſolùm olus aliquod,aut mel cum pane ederent,exercerentur jejuni, & alvum mollem haberent : ſummóque ſtudio vitarent,ne abſque ſame, aut cum cruditate,aut nauſeabundi cibum ſumerent , uterentúrq; vino albo, Medicamentum noſtrum ad præſervandum , recipit cuperoſam,ſemen balſaminæ, aſphaltum Judaicum,& xyloaloen,aut cinnamomum. *Cardanus de curat. admirand. num. 19.*

† Confer,quæ de præcautione ac præſervatione Podagræ annotarunt *Salmuth. Cent 3. obſ. 46. Panarol. pent. 3. obſ 5. Horſt. part. 2. lib 3. obſ. 1. & 5.*

Observatio IV.

Vini abſtinentiâ à podagra quidam tuti.

ADnotatum eſt,eos qui inter initia podagræ doloriſq; articulorum vini potum ſubtrahunt, & ad aquam confugiunt,magnificum ſentire præſidium , ac penè divinum : feréq; compertum eſt potatores aquæ rarò, aut nunquam podagricos aut chiragricos effici, Hodie tamen pleroſq;omnes videmus aquæ liquorem adulterare,aut ſaccharo , aut cinnamomo,aut pane,videlicet ſic utiliorem arbitrantes. Audio ſobrios homines viniq; parciſſimi,atque aquę potatores,callidiores auſterioréſq, à nonnullis exiſtimari: quoniam ita ſenſiſſe videatur Cæſar de Bruto & Caſſio,qui poſtea ipſum trucidârunt. *Ioan. Bruyer. de re Cibar. lib. 16. c. 13.*

Novi Medicum ſenem Venetiis,qui cùm non parum infeſtaretur à podagris,& ad ſenium uſque ſaltem primum,ac per quinquennium ipſe ſibi vinum interdixiſſet,liber tandem ab hujuſmodi moleſtiâ ita evaſit , ut ampliùs ad ultimum uſq;ſenium,imò ad mortem horũ dolorum expers fuerit. *Trincavellius de rat. curand. partic. hum. corp. morb. lib. 12. c. 2.* Idem teſtatur *in conſ. 97, lib. 3. edit Baſilienſ.*

† Hoc modo curatam podagram commemorat etiam *Camerar. ſyllog. Memorabil. Cent. 8. part. 54* An cibi delicati hoc malum gignant,vid, *Io. Colle. fol.* 258.

Observatio V.

Continentiâ venereorum a podagra ſibi caventes quidam

ARthriticos uxoratos vidi, qui pro parte majoris temporis,in lecto,guttâ deprehenſi,permanebãt: & mortuâ uxore rariſſimè eam incurrebant : capti verò,facilè à paroxyſmo liberabantur. *Guainerius de ægritud. junctur ar. c. 27.*

Observatio VI.

Lac aſininum arthriticis ſalutare.

ASininum lac bibendo , qui liberati ſint podagrâ chiragráve inter exempla ſunt. Serum etiam aſinini lactis efficaciſſimè heminis per intervalla ſingulis diebus quinis , articularibus morbis bibitur. *Plin. libr. 28. cap. 9.*

Aſinini ſtercoris ſuccum aſinino lacti ac dulci vino admiſce, & illine ad podagram. *Author euporiſtôn lib. 3. c. 248.* Ex aſininis oſſibus mirabiliter efficax medicamentum, *Guainerius* c. 18. parare docet.

A purgatione vere novo celebrata , accedendum immediatè ad uſum lactis aſinini cum multo ſaccharo roſarum toto menſe Majo, quemadmodum *Celſus lib. 4. c. 21.* conſulit. *Quidam*, inquit, *cùm aſinino lacte epoto ſe aluiſſent, in perpetuum hoc malum evaſerunt.* Petrum *Deſcreux* ſenem Pharmacopœum , omni hujus artis dote præditum , mihi conjunctiſſimum,vidimus poſt uſum lactis aſinini,in multos menſes convaluiſſe , nec aliâ de causâ morbum illi rediiſſe, niſi quòd ad ægros viſendos,&loca ſalebroſa,& domorum aſcensûs,abire pedibus perpetuò cogeretur. Eam vitæ ſecuritatem & perpetuam conſecurus eſt Claudius *Panon*, civis Tricaſſinus , eo uſu lactis, juſculo braſſicæ, & pane hordeaceo, Veteribus creditum eſt, inquit *Hollerius comm. in 64. aphor lib. 5.* Arthriticis lac aſininum ſalubre , & *comment Hollery in lib. 4. de rat. vict. in morb. acut.* Sanguinis, inquit , vitium lac aſininum expurgat,ac vires inſtaurat, dum partes ſolidas, humido primigenio deſtitutas,ex toto reſtituat: Illi vis fuit inſita alvũ ſubducere,(nobis verò non movet, quòd humores ſint craſſiores,& regio frigidior)rugas tollere, vividum colorem reſtituere. *Duryneus Apolog lib. 4. c. 2.*

Observatio VII.

Seri caprini uſus ad podagram , recentiorum certâ experientiâ comprobatus.

SErum caprinum efficaciæ tantæ quidam eſſe confidenter affirmant , ut hominem omnino liberum à podagrâ & articulari morbo præſervet,nec qui eo utatur,ſangvinis miſſione , aliiſve remediis opus habeat, ſiquidem in ſex rebus non naturalibus rectè ſe gerat : hócq; certa multorum experientia conſtare aſſerunt : ſequenti autem ratione exhibendum conſulũt. Lactis caprini optimi recentíſque, quantum placuerit,accipito,coagulo cogito,ſerum diligenter tranſcolato: colatum olla excipito,ad lentum ignem coquito,inter coquendum curioſiſſimè, quoad haud ampliùs ſpumet, deſpumato : Deinceps ita decoctum,ſolum per ſe,ad tertiæ partis remanentiam coquito:denuò colato,ídq; toties facito, quoad nihil lacteæ ſpumæ reddat. In tali ſero optimè purgato , infundito foliorum borraginis, pugil. unũ:quòd ſi in arthritico abũdans pituita(quod ſæpius evenire ſolet)fuerit , addito etiam rutæ,betonicæ,ſalviæ, ana pugillum medium:ſin atra bilis abundaverit , (hîc admonendum lectorem puto, artuum dolores,Rhaze Medico teſte, ab ipſo nigro humore quã rariſſimè provenire,ut propterea exiſtiment nonnulli, Galenum in catalogo humorum articularem morbum facientium atram bilem non adſcripſiſſe, utpote à qua dolores articulorum non niſi inſolenter & rarò fieri poſſe intelligeret, vetante ſcilicet ejus craſſitie,&terrena ſubſtantia, ne intimè,&in penitiores oſſium, membranarum,& compaginum partes adigatur)apponito ſennæ,epithymi aliquantulum:deniq;pro humoris abũ-

dantia

dantis ratione ſimplicia infundito. Cùm autem dolor infeſtaverit, fero dicto modo præparato, unam vel alteram drachmam agarici electi, & in petiâ ligati infundito, unáq; leviter ad ignem bullire finito: Cola tunc, decem aut duodecim, plus minùs, prout ægri vires, alvi lubricitas aſtrictióve poſtulaverint, mellis roſati, vel oxymelitis ſimplicis, aut potiùs ſcilliticii uncias duas admiſceto, ægróq; manè jejuno ſtomacho, quàm calidiſſimè ferre poterit, propinato, ipſéq; aſſumpto medicamẽto, quatuor horis à cibo & potu abſtineat: nec aberraverit, ſi paulum ſuperdormierit, maximè cùm agaricus in præparatione additus fuerit. Singulis autem mẽſibus ſepties aut octies hujuſmodi ſerum abſq; agarico paratum, alternis ſcilicet diebus, prout alvus adſtricta fuerit, bibat: alvo namq; humidiore exiſtẽte abſtineat. Sed ad datur agaricus inchoante vere & autumno: Item æſtate & hyeme, & cùm dolor ægrum infeſtârit, vel paroxyſmum futurum verentur: tunc enim invadens malũ avertimus, commodiſſiméq; ægrum præſervamus. Hic eſt ſaluberrimi remedii à maximis viris cõprobatus uſus, quo & tu, optime Lector, tutiſſimè uti poteris. *Hæc ex Doctiſſimi D. P. imperatoris Ferdinandi Medici D. Stephani Lauræi literis ad me ſcriptis: necnon ex curatione 29. cent. 5. Amati Luſitani.*

Observatio VIII.

Ad podagram duo remedia magnis elogiis celebrata.

DUo mihi cõmunicata fuere magnis elogiis celebrata. Alterum à Medico Italo (nomen indicatum nõ fuit) qui pulverem Jovis nominabat, profectum, atq; à D. Conrado Geſnero ad me miſſum eſt: Alterum D. Chriſtophorus Wirſungus Auguſtanus dedit. Pulvis Jovis talis eſt ℞. *Ariſtoloch. rotundæ veræ* (non Piſtolochiæ vocatæ) *Gentianæ, Rhei Pontici. Mei, ana unc. j. ſemiſ. petroſelini Macedonici, unc. ſemiſ. Comarum Chamædryos, Centaurei minoris, Hyperici, ana drach. x. Fiat ex omnibus ſubtiliſſimus pulvis.* Primo mẽſe datur ex eo quotidie drachma una ex aqua tepida: poſtea drachma dimidia tantùm per integrum annum. Semel atq; iterum ſingulis menſibus purgandi ſunt. Vinum bibendum eſt generoſum decocto Maſtiches dilutum. Admiſcendus interdum eſt agarici pulvis, præſertim in pituitoſis ad alvum magis citandam. Alter hoc modo paratur. ℞. *Ariſtoloch. rotunda vera, Gentianæ Rhapontici* (id eſt, Centaurei majoris) *comar. Chamædryos, Chamæpityos, ana partes æquales.* Per anni quadrantem ſumenda eſt drachma j. (in pituitoſis per anni dimidium continuetur hæc doſis) per reliquum anni tempus ſemidrachma ſolummodò bibenda. Ego his non ſum uſus, ſed non paucos feliciſſimè uſos fuiſſe mihi retulerunt, qui communicârunt. Blandè purgantia meis ægris præſcripſi: quod Hippocratem quoque viderem maximè his confidere. Sic enim *lib. 2. Prædict.* ſcribit. *De Podagricis hæc dico. Quicunque aut ſenes ſunt, aut circa articulos callos tophaceos concretos habent, aut ærumnosè vivunt, aut ſiccam alvum habent, hi omnes ſani fieri non poſſunt humanâ arte, quantum ego cognovi. Sanant quidem hos optime Dyſenteriæ, ſi ſucceſſerint: Sed & aliæ eliquationes valde proſunt, quæ ad inferiores locos repunt. Qui verò juvenis eſt, & circa articulos nondum callos tophaceos concretos habet, & accuratè vivit, & amans eſt laboris, & alvum bonam habet ad obediendum pro ſtudiorum ratione: hic ſanè medicum nactus intelligentiam habentem ſanus fieri poterit.* Ex hac Hippocratis ſententiâ liquet, quantam in hoc morbo tollendo purgationes vim habeant. Videtur autem parum intereſſe, ſive arte moveantur purgationes, ſive ſponte oriantur. *Eraſtus part. 4 Diſputat. Paracelſ.*

De pulvere Jovis, plura apud *Eraſtum in conſiliis: Solenandrum, in Conſiliis: Wirſungum in praxeos opere, de podagra.*

Huic antidoto ſimilem reperies in *Aëtio, Tralliano, Raſi, Nicolo, Actuario, & Montagnana. Schenckius Filius.*

† Mira podagræ remedia invenies quoq; apud *Camerar. ſyllog. Memorab. Cent 4. part. 5. & ſeq.* collecta. Itẽ *Cent. 8. part. 53. & Cent. 12. part. 7. & ſeqq.* Podagræ levamen exhibet quoq; *Borell. Cent. 3. Obſ. 28. Add. Horning. Ciſt. Med. Epiſt. 73. p. 201. & Epiſt. 78. p. 211. Bourgeois l. obſtetr. 4. c. 24.*

Observatio IX.

Rarum unum atque alterum Experimentum topicum.

ADdam, quod inveni permultis bene feciſſe. Adnaſcitur ad quercûs radices, non ad truncum, ut plurimùm autumno, Fungus quidam rubens, tener, & pro ratione radicis arboris magnus ſatis, eodem ferè modo, quo hypociſthis ſub ciſtho frutice pullulare ſolet: quapropter ego *hypodryn* nominare ſoleo. Illum in tenues particulas ſectum, cum trito ſale in ollam teſtaceam indo, ità inſpergens ſalem tritum, ut particularum ſtrata quælibet ſalem intermedium recipiant: ſic permixtum conditum fungum, in penu ſubterraneo ſepono. Muriam quæ tandem invenitur in olla, liquefactam colligo, eáq; aſſervatâ affectos articulos illino. Quem ego primùm iſto uti vidi, is in doloribus utebatur, & profuit multis. Verùm quia ſiccat vehementer, & diſcutit, laxatámq; ab affluxo humore partem mirificè roborat & confirmat, principio utilior, priuſquàm dolor invaluerit, ejus uſus eſſe poſſit: aut jam declinante paroxyſmo, ad materiam abſumendam, partique robur & firmitudinem addendam, potiſſimùm ſi tum aliquoties interponatur fotus, & lotio partium ex decocto verbaſci, abſinthii, chamæmeli, herbæ paralyſeos, ſalviæ, chamæpityos, artemiſ. roriſmarin, meliloti, roſarum, & id genus aliarum, vel quarundam ex his, quæ incidere, abſtergere, diſcutere, ſiccare mediocriter, & roborare valent. *Solenander opere conſ. ſect. 4. conſ. 24.* Idem repetit *conſ. 25.* De uva quercina, plura *lib. 3. de dyſenteria.*

Phalli fungum (cum vidimus virilis membri icõne apud Clariſſimum Moccium, Medicum) in hunc uſum commendat doctiſſimus *Iunius*, *libello privatim de hoc fungo conſcripto*: eum inquit inventum, ne diutius lateret incognita remedii præſens utilitas, nam permagna eſſe traditur in ferventi atque intolerabili artuum cruciatu *Schenckius Filius.*

Oleum ceræ præparavit Crato, quod miracula in morbis exhibuit, conſopiendis doloribus. Sicut *Caſpar Bumus* eſt expertus. In Podagra & Arthritide ſummum exiſtit remedium. Temperatiſſimum id oleum eſt, quamobrem in vulneribus atque ulceribus mirabiles effectûs habet. *Ex manuſcripto tranſcripſit Schenckius Filius.* Ad eoſdem affectûs experientiſſimus *Andernacus, Geſnerus* item commendant.

Welſerii, mercatores Auguſtani auguſtiſſimè, fragrantiſſimum oleum ex Mace paratum, ex India advehunt: quod podagram (mirabile dictu!) pedi oblitum ſanat *Foeſius, pharmacopœa lib. 1. pag. 149.*

Oleum axungiæ humanæ, *Duretus* comprobat.

Ex ſemine Tabaci herbæ oleum exprimitur, ſcilicet ex libra ternæ unciæ proveniunt: quo diros podagræ cruciatûs levavimus. *Porta in Magia natur. recogniſſimâ, lib. 8 cap 11.*

† Quid de Opiatis in podagrâ judicandum ſit, vid. *Zacut. de PP. Med. Hiſt lib 3. hiſt. 45. fol 589* de ſudoriferorum verò uſu in hoc mali genere, conſul. *Horſt. part. 2. lib. 3 Obſ 4.* Guajaci decoctum adverſus podagram, alioſque à fluxione affectus, nihil prodeſſe, ſcribit *Smetius Miſcell. pag. 539.*

Observatio X.

Annuis purgationibus & vena ſectionibus accedente competente victûs ratione, quidam multis annis a podagra immunes.

VAcuabis podagricos & articulorum dolore conflictatos veris initio, dato nimirum aut medicamento

mento purgante, aut miſſo ſangvine. Equidem complures, qui tribus aut quatuor annis per intervalla pedum doloribus moleſtati ſunt, ego ſanavi, aut redondante humore veris initio purgato, aut ſangvine detracto. Manifeſtum autem eſt, quòd tales in univerſa victûs ratione moderati ſunt: Proinde incontinentes, ebrioſóſque, ac gulæ deditos, neque purgatione neque ſangvinis miſſione magnopere juvabis; nam per victûs intemperantiam crudorum humorum multitudinem celeriter coacervant. Verùm ut hos cures, ne ſtudere quidem oportet. Ubi autem obediunt, ſummopere eoa juvabis, ſi veris initio primùm quidem vacuans, deinceps ad exercitia, victúſque rationem ſalubrem perducas. *Galenus libello de curandi ratione per ſang. miſ. cap. 7. circa finem.*

Vir nobilis, Caſtelnau oomine, Aquitanus, articulari veaabatur morbo ſingulis annis, poſthabitâ purgatione. Vidiſſes (mirum hercle!) quonam modo vel ipſe primariam prehendentis affectionis genituram confeſtim internoſceret, méq; accerſens vindicabatur articulari morbo, ſtatim vacuatinoe flavæ bilis ſucci confectâ. Talis enim purgatio bifariam proficit, tum quia vacuantur excrementa, tum quia materia acrior excernitur. Purgabam igitur ipſum non vere tantùm, ſed otiam autumno: & ſicuti diai, ſi ea contemptione aliquando purgatiooem prętermiſiſſet, ſtatim affectionis accidenoa ſentiebat. *Symphor. Campegius Annot. ad hiſtor. 9. lib. 3. Galeni.*

† Vid. *Zacut. de PP. Med. hiſt. l. 3. hiſt. 48. fol. 592.*

Oaservatio XI.

Ad podagram electuarium admirabile, dolores juncturarum ſubitò & ſine moleſtiâ ſolvens.

ELectuarium mirabile ad auſerendum dolores juncturarum, ſubitò, ſine moleſtiâ ignitum calorem extingvens, & contemperans membra patientis in tantum, ut à ſella redeat ad locum proprium ſine alterius auxilio, *Galen. 2. ad Glauconem, c. de Podagra calida*, appellat pulverem catharticum, inventum à peritis Medicis, & dat de eo pondus duorum denariorum cum mulſa, aut cum vino albo. Ego verò in bunc qui ſequitur modum, compoſui, & appellavi caryocoſtinum, ex caryophyllis & coſto ejus compoſitionem ingredientibus: eſt enim mirabile ad præmiſſa, ſicut in meipſo expertus ſum. Correptus ſui à doloribus juncturarum, octo aut decem vicibus, qui omnes meas juncturas in parviſſimo tempore citiſſimè & furiosè occupabant; accepi itaque de eo unciam ſ. in aurora, involveodo in nebula madefacta in vino albo: illinc ad duas horas incepit operari fortiter abſq; ullâ moleſtiâ. Eram adeò impoteos, quòd ſolam lingvam movere poteram, & quando ibam ad ſellam, oportebat me habere quatuor homines, qui me ponerent ſuper eam, & maximâ cum difficultate Poſtquam ſolutus eſt venter quatuor ſedibus, in quintâ ſenſi me à doloribus multùm alleviatum, & cum auxilio Dei abſq; alterius adminiculo ivi ad ſellam, & ab eâdem redii: eodem die ambulavi liberè per muſæum meum: in ſequenti verò die liber evaſi; & illud inet eapertus fui duabus aliis vicibus.

Tandem eogitavi longè præſtantius eſſe, uti regimine pręſervativo, quàm expectare ut dolores me ſurriperent. Nam ſtatim cùm ſenticbam me habere ſigna repletionis, capiebam de dicto electuario, ut ſuprà, & hoe ter aut quater in anno, ita ut ſint modò pluſquam viginti ſex anni, quibus nullo modo à dictis doloribus fui moleſtatus, & adhuc nunc eundem modom obſervo. Quod non ſolùm in me ipſo, ſed in innumeris hominibus probavi experimento. Quapropter eos flocci pendendos eſſe puto, qui dicunt librum illum ad Glauconem, non eſſe Galeni, quia non reperitur in ejus codicibus Græcis antiquis: ipſi enim profitentur ſcire, & penitus ignorant; ergo ignorantiâ compoſitâ laborant. Verùm horum igoorantia non debet Electuarij perfectiooem impedire, cujus bæc eſt deſcriptio. ℞. *Hermodactylorum alborum, à cortice ſuperiori mundatorum, diagridij, ana drach. ij, coſti, cymini, zingiberis, caryophyllorum, an. drachm. j. Trita & cribellata conficiantur, cum ſyrupo facto ex melle & vino albo invicem coctis, donec formã ſyrupi bene cocti recipiant, & fiat Electuariũ in formam optata* Doſis ejus drach. ij vel iij. vel iiij. ſecundùm patientis tolerantiam, in aurorâ, involvendo in hoſtia vel nebula vino albo madefacta, aut diſſolvenda in vino albo Pontico non multùm potenti. *Bayrus practic. lib. 18. cap. 1.*

Caryocoſtinum id electuarium indigitatur: cujos prætcrea quoque non ſemel meminens eſt Solenander in opere conſiliorum, cujus ſententia plurimùm huc farit *Jonbertus* item deſcripſit, *annotat. ad Guidonis Chirurgiam, de gutta, pag. 664 Schenckius filius.*

Observatio XII.

Podagricus quidam materiâ ad ſtomachum converſâ, præter omnium ſpem convaluit.

CUidam podagrico malum ad ſtomachum converſum eſt: unde dolor tendens & gravis. Imperatum eſt primùm hoc oaymel, & quæ ſequuntur remedia: à quibus præter ſpem multorum integrè curatus eſt.

℞. *Oxymelitis ſimp. Galen lib. ß. In fine decoctionis ejus infunde fol. menthæ ſiccor. pug. ſ. Deinde trayciatur per manicam Hippoc. cum cinnamom. drach. ſ. galangæ, & calam. aromat. ana ſcrup. j.* Utanir primùm frigido, deinde tepido ad vomitum.

℞. *Aloes ſuccotr. optim. ſcrup. ij, rhei elect. drach. ſ. maſtich. roſ. cinnam. galang. ana grana viij. Incorporentur omnia cum ſyrup. de mentha*: dentur ea cochleari.

Purgato corpore cucurbitula ſuper umbilicum applicetur, quæ priùs immerſa ſit in vino decoctionis rutæ, menthæ, abſinthij.

℞. *Mellis anthoſati, mellis roſ. ana unc. ij. aquæ vitæ unc. j Bulliant in balneo Mariæ, vel cineribus calidis, ad conſumptionem aquæ. Deinde inſperge cinnamomi, calami aromatici, galangæ, maſtiches, ana ſcrupul. j. Miſce.* Utatur ante paſtum uoo cochleari.

Manè utatur Zingibere viridi, & nuce moſchata viridi, conditis. Aviculis, alaudâ, perdicibus, &c. confixis caryophyllis. Fiant fomenta ea oleis de ruta, ſpica, mentha, abſinthio. Vel.

℞. *Horum oleorum, unc. j ſ. mithridatij, unc. ſ. miſce*, & affrica ventriculi orificium.

Utatur vino albo, veteri, pane albo bene cocto, & aniſo condito. Item. ℞ *Pul. menthæ ſicca. drach. ij. pul. abſinthij drach. j caryophyl. ligni aloes, xylobalſami, ana ſcrup. j. cinnamomi, macis, ana ſcrup. ſ. fiat pulvis.* Utatur manè cum ovo ſorbili, aut in coolumpto.

Mollis frictio circumducta in ventrem, etiam in articul deinde longe à cibo, ut facta jam coctione.

℞. *Oleorum de ſpica, & mentha, ana unc. j. olei rutæ, unc ſ. ol. de caſtoreo drach. ij. mithridat. drach. j. zibetti gr. viij. miſce pro litu ſtomachi.*

Fiet ſotus hepatis cum oleo de abſinthio & chamæmelino, ut hyeme. Vel ℞. *Ceræ albæ novæ, unc. ſ. ol. roſar. chamæmel. & abſinthij, ana unc. ſ. fiat cerotum molle: malaxetur cum vino leviter aſtringente.* Eatendatur in linteo molli, & tepidum apponatur.

℞. *Fol rutæ. ment. abſinth. roſ. ana pug. j. cumini conquaſſati, carui, dauci, aniſi, ana drachm. j galangæ, piperis longi, ana drachmam ſ. Conquaſſata omnia diſtemperentur in aqua vitæ, unc. iiij. Deinde cum unc. iiij. olei de ſpica leviter coquantur in balneo Mariæ ad aquæ conſumptionem. Expreſſum oleum ſervetur. Cui adde Zibetti gran. vj. mithridatij unc. ſ.*

℞. *Olei de ſpica, abſinth. & ment. ana unc. ſ. caryophyl. mac. cinnamom, cardam. roſar. corall. galliæ moſchatæ, ana*

ſcrup,

Google

ſcrup. 1. tum cer. maſtich. aloës, ana drach. ſ. fiat linimentum. Loco roſar. & corallorum, addes galangæ, granor. paradiſi, ana ſcrup. ſ. ubi non ita magnus eſt calor. *Hollerius obſervat. 12. lib proprij.*

Observatio XIII.

Ab Arthritide liberatorum, hiſtoriæ aliquot raræ & admiranda.

EX arthritide & articulorum morbis, primum Joan. Antonium Scazoſum: Joan. Baptiſtam Mareſchalcum à ſenatus libellis: & filiam Jo. Angeli Linati, tum alios innumeros liberavi. Sed juvat horum trium inſigniorum curam narrare. Laborabat ergo Jo. Antonius Scazoſus biennio Arthritide, nil proficientibus Medicis: quem ego exhibitione decocti ex ligno cum betonica, & catapotiis ex hermodactylis, curavi. At Joan Baptiſta Mareſchalcus quatuor jam menſibus (erátque menſis ille, quo curare aggreſſus ſum illum, Decembris) conflictabatur; præterea duabus febribus: unâ intermittente, alterâ continuâ: & quod omnium deterrimum fuit, cibum omnem averſabatur: & fermè immobilis cùm eſſet, meritò à Medico ſuo vel pro inſanabili habebatur: vel expectandum ver ad curam contendebar, ob idque diſſidebamus: Ego enim non exiſtimavi hoc faciendum, quandoquidem affectæ particulæ indies fiant imbecilliores, neque enim in humano corpore quicquam quieſcit: ſed ſi nõ in melius proficiat, neceſſe ut in deterius prolabatur. Itaque colocynthidem in melle coxi puro: mel autem odoratis miſtum, velut offam devorandam dedi: decoctúmque interim ligni ex aquâ propinans, ante finem hyemis perfectè ſanavi, ut nunquam poſtea in eũ morbum reciderit: & adhuc vivit. Filia autem Angeli Linati, jam biennio experta non ſolùm omnes Medicos, ſed etiam circulatores, ſumpſerat vinum, aquam, unctiones & ſuffumigia ex cinnabari factitio, nec ſanari potuerat. Dolebant ei crura, ac tremore vexabatur ita, ut totas noctes vigil perſæpe duceret, abſque ſpe, ut par erat, tot fruſtra tentatis potentiſſimis auxiliis. Itaque exhibito vino eum optimo cortice, curandam interim particulam ipſam ſuſcepi: excogitato præſidio quod & cauſæ morbi & morbo adverſaretur, ipſúmque confirmaret membrum. Lachrymæ ligni, magnam quantitatem excipi juſſi: quacum thure, ligno aloës, ſemine balſaminæ, ſtyrace odorato, cortice citrij miſtis, & ſæpe cruribus eo ſuffumigio calefactis, (aderat & lapis gagates copioſus) ſanata eſt perfectè convaluítque. Liberavi etiam Petrum Antonium Beſutium, juxta ædem ſacram Bretam, non procul à porta Beatrice laborantem arthritide, iiſdem penè auxilijs quibus etiam Scazoſum, cùm hic à Medico ſuo, omnibus in deterius labentibus, deſtitutus eſſet. *Cardanus, Curat. admirand. num. 16.*

† Miram quoque podagræ curationem commemorat *Hildanus Oper. pag. 993.*

Observatio XIV.

Oſſium humanorum ad Podagram, ex Galeni ſententiâ, & recentiorum approbatione, compertiſſimus uſus.

NOn parum conferunt oſſa combuſta in pollinem redacta, & aſſumpta, & præſertim humana, quibus *Galenus lib. ſimplic. medicam.* 11. vim admodum digerentem, exiccantémque tribuit. *Novi* (inquit ille) *noſtratum quoſdam oſſa potui exhibuiſſe, haud ſcientibus quænam ebibiſſent, ne videlicet averſarentur, ac multorum tum epilepſiam tum arthritidem curâſſe.* Hæc Galenus, cujus authoritate & ſententiâ freti, non paucis arthriticis oſſium humanorum cinerem, cum conſervis florum roſmarini & bethonicæ feliciſſimo ſucceſſu exhibuimus. *Aubertus Exercit. 50. in abdit. Fernelij.*

Si haberemus oleum ex oſſibus humanis, & oleum ceræ, anteferrem hoc omnibus aliis medicamentis, *Crato, in opere conſiliorum.* Alij etiam oſſibus humanis (per deſcenſum Chemicum deſtillatis) ad id utuntur: aliqui etiam pulvere oſſium humanorum: ſed hæc non proſunt ad membra roboranda. Quod autem uſus oſſium exiccet, atque ita podagricos juvet, negari non poteſt. *Idem.*

Arcanum in Podagra, ex *VVelſero.* ℞. *Oſſium humanorum in fictili combuſtorum, calcinatorúmque in pulv. ſubtiliſſ. lib. ſ. turbith, hermodact. ſingulorum unc. ij. vel ij. ſ. ſacchari lib. j. miſce.* Ex hoc ℨ j. detur ex aqua ivæ arth. per dies tres vel plures. *Manuſcriptum.*

Observatio XV.

Vinaceorum vires, & uſus admirandus ad Iſchiadem, Podagram, articulorum tumores, omniſque generis arthriticos dolores, memorabilibus hiſtorijs comprobatus.

TEmpus eſt vinaceorum utilitates, quas ratione inveni, experientia cõprobare, à me ipſo inchoans, qui cùm gravi quodam dolore diu laborarem muſculorum circa iſchium, ac lumborum, qui dolor inſuper ab eodem articulo non rarò ſumebat initium, quandoque etiam in crurum muſculis, modò uno modò alio ſentiebatur: interim circa poplitem, præſertim in muſculo ſub ejus inflexu ſubſtrato, aut in tendonibus juxta rotulam, interdum autem tibiæ muſculi afficiebantur, nonnunquam partes juxta talum; inter cæteras autem partes ſæpius dolore cruciabar ejus nervi magni, qui quatuor habens principia, ab oſſis ſacri vertebris ad plantam uſque pedis diſtribuitur. Quamobrem nonnullis adhibitis remediis, venæ inquam ſectionibus, purgationibus, fotibus, cataplaſmatis, unguentis, emplaſtris, perfuſionibus, denique balneis tum naturalibus, tum arte paratis, cùm ab iiſdem parum aut nihil utilitatis percepiſſem, ad vinaceorum uſum me contuli, à quibus omnino, Deo favente, fui liberatus. Et uxor mea coxendicum dolore diu vexata, à frigidis, craſſis, lentiſque ſuccis, nec valde à cæteria medicamentis adjuta, ex eorundem vinaceorum uſu curata fuit.

Excellens Troilus Spes, podagrâ, coxendicúmque dolore ex iiſdem frigidis craſsiſque ſuccis orto, magnopere ac diu offenſus, ex eorum uſu non parvam percepit utilitatem: quamvis ob vinaceorũ inopiam, paucis quibuſdam diebus iiſdem uſus fuerit.

Illuſtriſſima quoque Catherina Sanſeverina, nuper eodem coxendicũ dolore affecta, ob jam dictos frigidos craſſóſque humores, necnon & crurum ac tibiarum, ob eandẽ cauſam, magnam cùm contraxiſſet imbecillitatem, ex jam dictis vinaceis, maximũ commodum, ingentémque utilitatem adepta eſt, & ferè omnino curata: quamvis paucis etiam quibuſdam diebus iiſdem uſa fuerit, ob eorum etiam inopiam: erant etenim eo tempore omnes ferè vindemiæ abſolutæ.

Magnificus item artium & Medicinæ Doctor, Fulvius de Bernardis, à dextræ tibiæ ſiniſtríque cruris diuturno dolore, ex vinaceorum uſu prorſus liber evaſit, quamvis valde extenuatas eaſdem etiã partes habuiſſet.

Percepi inſuper excellenti Hieronymo Albertino, Philippi Regis intimo Conſiliario digniſſimo, vinaceorum uſum mirum in modum contuliſſe, quum podagrâ, maximáque pedum imbecillitate laboraret; etſi neque ipſe (ut intellexi) neſcio quâ de causâ, diutius, neque ut nos infrà docebimus, iiſdem fortè uſus fuerit; licèt cùm me interrogâſſet, non aliter ut iis uteretur, præceperim.

Illud tamen ſilentio non prætermittam, quod nuper, dum hæc conſcriberẽ, retulit excellens Marius Galeota, vir alioqui prudentiſſimus, omniúmque bonarum artium peritiſſimus, nec minus veritatis amantiſſimus, ita

ita ut propterea non parva ei adhibenda ſit fides, retulit inquam, quòd cùm ejus filia, nomine Maria, nunc in venerabili monaſterio Sancti Franciſci Monialis, tribus quatuórve annis magno ac duro amborum genuum tumore laboráſſet, ut ambulationis motus ferè fuerit ablatus, ex dictorum vinaceorum uſu adeò perfectè curata fuit, ut exinde nullum ampliùs neque dolorem, neque laborem in iis partibus ſenſerit. Inſuper in quadam ejus ſubditâ contrarios vinaceorum effectûs ſe obſervâſſe teſtatus eſt; hæc quum diuturno tempore cùm crura, tum tibias maximè extenuatas haberet, motu omnino privatas, cum pauco admodum ſenſu, viginti ad ſummum diebus vinaceis inſidens, ambulare cœpit, carnéque impleri cœperunt dictæ partes eo anno: ſequenti autem, cùm iterum iis uſa fuiſſet, ſanitatem omnino adepta eſt, inſtauratis, quæ extenuatæ erant, partibus, articulis ac nervis omnibus roboratis, adeò ut motum ac ſenſum omnino recuperarit. Ad hæc quendam inſpexit, genuum tumore, tibiarúmque extenuatione ſimul laborantem, qui ex eorundem vinaceorum uſu omnino liber evaſit: & in ſeipſo expertus eſt, quòd cùm à præcedenti podagrico dolore pes reliquus eſſet admodum imbecillis, tumoréque affectus, ita ut cùm moveretur non parum doleret, ex uſu vinaceorum tumor & dolor penitus ceſsârunt: tantúmque robur inde adeptus eſt, ut non modò citra dolorem ambulet, ſed robuſtior etiam altero pede evaſerit.

Quin etiam cognovi à Cæſare Scamnapeco Medico & Philoſopho peritiſſimo, magnam attuliſſe utilitatem vinaceorum uſum Andreæ Carlitio, laboranti œdemate magno ac diuturno in utraque tibiâ, ubi ne minimam quidem ex nonnullis aliis medicamentis adhibitis utilitatem ſibi comparâſſet. Non ab re itaque, Vir peritiſſime, pro medendis omnibus præter naturam affectibus, quibus laborare percepi jam dictum Illuſtriſſimum ac Excellentiſſimum Proregem noſtrum, vinaceorum uſum commendavi, ut iterúmque commendo, tanquam ſaluberrimum, valde bonum, citráque omne periculum medicamentū, dummodò iiſdem, ut decet, utatur. Ad quem etſi nullus mihi datus ſit aditus, ut eidem meâ operâ inſervirem, nihilominus tanquam divinum quendam hominem exiſtimo ac colo, ex his, quæ indies prudentiſſimis ſuis operationibus intelligo, ac experientiâ obſervo: adeò enim verâ opinione, ac prudentiâ ad rectum dux eſt, rectéque præeſt, ac ſapienter & juſtè omnia gubernat, ut cuncti per publicam amicitiam, juſtitiámque ſerventur. Quamobrem nedum ſanitatem, ſed vitæ etiam perennitatem ſummopere ipſi deſidero, ac exopto. Rectè denique vinaceis utetur, ſi priùs quæ à me de iiſdem narrata ſunt, obſerventur ac inter cætera quòd ex dulcibus uvis fuerint expreſſa, non parū prælo preſſa, ubi priùs cum eorum muſto efferbuerint, recentiáque fuerint: ea etenim vinacea ſunt, quæ eidem domino magis conducere videntur, ut ex his quæ prius diſſeruimus facilè liquet, & quò dulciores fuerint uvæ, ex quibus ſecreta fuerint, eò etiam utiliora erunt, perpenſis ejuſdem excellentiſſimi Domini morbis omnibus, eorúmque cauſis, ac totius corporis temperamento, & reliquis Modum verò uſùs eorum omnibus communem recenſebimus: ſub quo, & qui proprius & particularis hujus Illuſtriſſimi ac Excellentiſſimi Domini exiſtit, proculdubio continebitur. Capienda ſunt vinacea modò dicta; aut reliqua quæ ſuprà probavimus ſimiliter recentia, præloque preſſa, quæ priùs cum eorū muſto, & non aquâ, efferbuerint, humíque, aut conclavis pavimento acervandi. Nam multa eſſe debent, eáque manibus adeò premenda ac læviganda ſunt, ut quoad fieri liceat partes omnes invicem cohæreant, deinde craſſis laneíſque tegumentis, quæ ea omnia circumambiant, contegenda ſunt, ne ex ambiente aëre refrigerentur, ſervetúrque eorum caliditas, foribus ac feneſtris omnino clauſis; potiſſimùm ubi ex aliqua cauſa aër ambiens frigidior fuerit. Atque ubi iiſdem uti velis, univerſo priùs corpore vacuato, ventréque à cibis aliíſque ſuperfluitatibus immuni, ac dejectis alvi priùs excrementis, exutus veſtibus, ſcrobe quamprimùm longitudine, latitudine, & profunditate manibus commodè paratâ, in ea ſe inſerat æger, protinúſque iiſdem vinaceis, quæ pro ſcrobe facienda ſublata ſunt, contegi debet, iis moderatè manibus compreſſis ac lævigatis, & deinde laneo etiam tegumento velentur. Ubi verò mediæ ac ſuperiores corporis partes minimè affectæ ſint, ſatis erit iiſdem vinaceis inſidere, ac crura, tibias, ſimúlque pedes affectos in ea inferre, reliquo corpore conſuetis pannis contecto. At ſi admodū delitioſus fuerit æger, mollíſque carnis, ne in partibus circa ſedem labor aliquis, dolor, aut exulceratio ex vinaceis inferatur, lineum linteum, duplicatum, triplicatum, aut etiam quadruplicatum ſubſternes, ſuper quod inſideat. Si verò dorſo aut ſcapulis ſolis laboret, eædem partes vinaceis immergendæ ſunt, crura autem & pedes haudquaquam. Verùm ubi univerſum corpus fuerit affectum, fovea in vinaceis effodienda erit pro univerſo corpore congrua, majorque copia vinaceorum eſſe debet, ut iis contegi undequaque univerſum corpus valeat, atque ita in iis veluti in lecto jacere, pulvinari duntaxat ſub capite impoſito, laneo etiam tegumento ſuperpoſito; id quod ſemper ſervari debet. Brachiis autem & manibus ſi quiſpiam afficiatur, eaſdem partes vinaceis obruat, hoc modo ſi quiſpiam vinaceis utatur utiliores erunt. At ubi admodum delitioſi ſint ægrotantes, ut pueri, vel mulieres, aut reliqui molles carnes habentes, priuſquam vinaceis immergantur, linteo lineo molli ac veteri involvantur, deſuperque vinacea projiciantur, manibuſque premantur ac læevigentur; & deinde laneo, ut diximus, tegumento contegantur. Nec minùs quàm per mediæ horæ ſpatium in iis quiſpiam immorari debet: melius tamen erit ſi horâ unâ permanſerit. Nam cùm mediocris, ſeu moderatus ſit vinaceorum calor, exiguo tempore ſi in eis permanſerint, quibuſdam parum proficiunt, longiori autem multùm. Eſt tamen eorum uſus omnibus ſemper utilis, ut dictum eſt, ubi probè iis utare. Sunt demum à vinaceis ægrotantes detegendi, cùm congruo tempore in iis commorati ſint, & in eodem conclavi cubili parato leviterque excalfacto, ab iiſdem exurgentes jacere debent, ſaltem per horam, pannis mediocriter contecti, deinde calido linteo lineo detergantur, & conſuetis veſtibus induantur. At eùm primùm ex vinaceis exurgunt, iterum iidem acervari debent, manibúſque premi & lævigari, & pannis contegi, ut priùs; atque id quoque ſequenti die & reliquis ſervandum erit: quamvis ubi robuſta fuerint corpora, non tantùm manè ante cibum, verùm etiam veſperi iiſdem uti poterunt, majorémque utilitatem afferent, quemadmodū & ipſe uſus fui. Illud tamen animadvertas oportet, quòd ſingulis tribus, aut ad ſummū quatuor diebus, eadem vinacea renovanda ſunt: etenim verendum eſt ne poſthac putreſcere cœperint, eorúmq; mediocris caliditas deperdatur, & altera immoderata ſuperveniat, quæ ambientis eſt, quā ratione nocumentum magis, quàm juvamentum corporibus præſtent. *Donatus Anton. ab Altomari, lib. de Vinaceis.*

Observatio XVI.

Pedes Podagricus tritici acervo immergens, liberatus.

PLinius lib 22. cap 25. Sex. Pomponius prætorij viri pater, Hiſpaniæ citerioris princeps, cùm horreis ſuis ventilandis præſideret, correptus dolore podagræ, merſit in triticum ſeſe ſuper genua: levatúſque

ſiccatis

ſiccatis pedibus mirabilem in modum, hoc poſtea remedio uſus eſt. Vis tanta eſt, ut cados plenos ſiccet. De vi tritici humores attrahendi, lege *Galen. lib. 1. de nat facult.* Farina frumenti ex aceto cocta, dolorem podagræ ſtatim ſedat impoſita, ſed lenius medicamen erit adjecto melle non multo. *Marcell. empir.* Tritici farinam cum oleo ad ungventi formam decoquebat Raſis, pro molliendis tophis: ſummoperéque laudat. *Guainerius.*

De Tritico, *Q. Serenus.*

Triticeaque acido manentes amne farina.

Intellige, ſuperimpoſitæ dolores cruciatúſque podagricos cohibent. Item:

Non audita mihi ſit fas, ſed lecta referre,
Hoc quidam captus morbo per tempora meſſit,
Vicino plantas frumenti preſſit acervo,
Evaſitque gravem caſu medicante dolorem.

Anton. Sneeberger. parabil. lib. ad. articulorum dolores.

Observatio XVII.

Arthritici quidam nive aut aquâ nivali, vel aliâ frigidâ adjuti ſunt.

DUos arthriticos novimus, quorum alter, ubi invadit dolor, pedem ſenſim immergit aquæ nivali; alter pedem ſtatim demittit in aquam frigidiſſimam, atque ita uterque ſtupore dolorem levat. Sed ille (qui eſt ſatis carnoſo corpore) ſtuporem & frigus ab aquâ relictum corrigit petrelæo, quod calidum, ac deinde involvit partem lanâ ſordidâ. Poſterior verò adhibet ſolium chamæmelinũ, & macilento eſt corpore: Quamobrem ſiquando in podagrâ, & arthritide, his refrigerantibus uti in animo fuerit, oportebit poſtea reſolvere partes calefacientibus, ut corrigatur ſtupor is & frigiditas. *Holler, Com. ad aph. 25. lib. 5 Hipp. 13.*

Novi podagricos, qui ſæviente malo dolentem pedem frigidiſſimâ perfundunt. Alij hybernas reponunt nives eidem remedio. Sed ubi frigore obtorpuit, petrelæo fovent, & paroxyſmis liberantur. *Geſn. ex Hollerio.* Hujuſmodi verò remediis cautè utendum eſt: nam materiam craſſiorem, minúſque ut diſcutiatur aptam reddunt, timendúmque ne ad interiores nobilioreſque partes repellatur.

Cuidam podagrico (verba ſunt *Guain*) cholerico macilento, debili, à dolore admodum moleſtato, Judæus quidam nullâ præmiſsâ evacuatione, petias madefactas in aqua frigida membro ſuperpoſuit, unde dolor auctus eſt: quod advertens Judæus, embrocationibus & ungventis ſucceſſivè opiatis uſus eſt, unde fuit materia adeò incenſa, ut circa caniculam fuerit tota tibia concremata: cui volens Judæus ſuccurrere, ſuccum ſempervivi, oleum roſaceum, & acetum cum pulvere boli Armeni, ſangvinis draconis, modico camphoræ miſcuit: dehinc petias infuſas ſuper partem membri combuſti poſuit: & in tantum fuit adauctus ignis, ut brevi uſque ad genu tota tibia concremata fuerit.

Alium quoque vidi hominem, repletum valde in cibo & potu, cui ſuper podagrico pede repercuſſivis frigidis appoſitis, in die una naturali tibia tota adeò tumefacta eſt, ut elephanticum judicâſſes, & infra diem tertium ad Plutonem permeavit. Hæc adſcribere placuit, quò plures temerarios homines, ne tam imprudenter remedia ubique adhibeant, admonerem. Nivem aſſumptam in potu articulares morbos, & nervorum dolores generare, ex Gal. & Sim. Sethi conſtat. *Sneeberger. libell. facile parabil adverſus articulor. dolores.*

Observatio XVIII.

Balneo ex juniperino ligno convaluere quidam articulorum morbo obnoxij.

JUniperi è ligno paratur balneum admirabilis facultatis ad podagricos hoc modo. Sumito ligni juniperi concisi, libras duodecim, coquito in aqua, in cortina magna, quouſque tertia tantùm pars ſuperſit. Deinde decoctum unà cum ligno in labrum projicito. In hoc ubi deſcenderit æger, ſedeat umbilicotenus, & membra langvida foveat. Atqui hunc præpurgatum eſſe oportet: Hoc enim balneo nonnullos podagricos in Bohemiâ vidimus in lectulo jacentes, perpetuóque dolore vexatos, qui adeò revaluerunt, ut expeditiores facti ad negotia redierint, quoquolibet ambulantes. *Matthiolus lib. 1. cap. 87.*

† De frigido in podagrâ balneo, conſul. *Zacut. de PP. Med. Hiſt. lib. 3. hiſtor. 44. fol. 589.*

Observatio XIX.

Podagræ remedium ex vulgo petitum, laudatiſſimum.

AB annis aliquot generoſa atque inclyta Domina mea, Anna Beverienſis, articulari morbo laboravit, ac ſæpius gravibus tormentis cruciabatur, nunc à manu, nunc à pede, nunc ab aliis quoque artubus impos, ut in thoro nonnunquam pluſculos dies affixa decumberet. Huic non pauci ad avertendum morbum, arte atque eruditione inſignes viri, multas præſidiorum centurias conſcripſerunt: aliiſque inediam imperantibus; aliis emplaſtra & cataplaſmata infundentibus, pervicax malum nullius induſtriæ ceſſit. Quin ad ſatietatem ubi afflixiſſet, ſuâ magis ſponte quàm abactum diſparebat. Tandem è plebe muliercula cùm ſupplex illuſtrem heroinam adiret, atque offendiſſet ſubnervatam podagrâ. Heu, inquit, Generoſiſſima Domina, & meus maritus huic cruciatui plurimùm obnoxius eſſe conſuevit. Sed habeo præſens paratúmque remedium, quo protinus diſcutitur. Et quodnam? rogat pientiſſima Domina. Subjecit, quamprimùm ingruit, ſi pes tentatur, aut coxendix, continuò pedem demergo in aquam marinam ſuffervidam, cui melanthion & artemiſia incoquuntur, & ſino demerſum ad dimidiatam horam. Si manus affligitur, aut humerus, ipſam manum in ſimilem aquam mitto, & unico plerumque fotu reſtringuitur dolor. Qui tametſi perſiſtat, redeo ad thalaſſicum labrum. Si nec altero, nec tertio intinctu abſcedit: Artemiſiam elixo in Anglicana cerevíſia, aut hac craſſiore, quam oblæſo articulo calentem circumpono, & à pauciſſimis horis perſanatur, nec me unquam fefellit periculum. Quid dicam? Siquidem viſum eſt leviculum & ab ingenti diſcrimine alienum, itidem tentavit Illuſtris Domina, & propitium ſalutaréque comperit, & ſi quando recurrit dolor, adminiculum hoc non poſthabet. *Iaſon. lib. 2. de ſanitate tuenda.*

Artemiſiæ radix præmanſa & comeſta, intolerabiles podagræ dolores cum omni celeritate coërcet. Eadem herba, cum oleo ſubacta, & impoſita, nervorum dolorem & tumorem mitigat. *N. Alex.* Præſens remedium ad coxæ dolorem ſic fit: Artemiſiam aridam tundes, cribrabis, & ex vino dabis bibere jejuno, continuò emendabitur vitiũ. *Marcellus Empiricus c. 25.* Fomentationem ex decocto artemiſiæ herbæ podagricis commendat *Cælius Aurelianus chroniôn lib. 5. c. 2.* Experimentum Regii cujuſdam Chirurgi adverſus chiragras & podagras: Accipe manipulum unum artemiſiæ, defervefacito in oleo dulci olivarum, donec decreſcat ad tertias: eo dolentem locum inunge, ſenties brevi tempore dolorem ſedari. *Mizaldus memorab.*

Observatio XX.

Hiſt. Podagrici fotu ſalis levati.

GAlenus parteis affectas io arthriticis & podagricis fricabat coutrito in pauco oleo ſale multo; idque per intermiſſiones: haudquaquam in acceſſionibus, ut ſupervacuum omne ſiccaret, atque diſcuteret: tum ut partibus infirmia bonum compararet habitum, ac robur.

Alexander verò quendam ſe Romæ noviſſe virum longè clariſſimum ſcribit, qui ſotu ex ſale ſemper uteretur; atque hinc dolor valde mitigaretur: quòd autem hoc multam utilitatem præſtet, nemo non novit; neque enim unquam artuum læſionem ullam neque tophum excitâſſe compertum eſt. *Gabucinus lib. de podagrâ, pag.* 40.

Observatio XXI.

Acetum quomodo Arthriticis conveniat.

ACetum podagricis calido ſotu cum ſulphure auxiliatur: *Dioſcor.* Acetum inflammationes articulorum à bilioſo humore factas extinguit: At ſi ſuper arthriticorum frigido (ut non parum ſæpe gypſeam naturam meditatur) humore ponatur, compinget adhuc materiam magis, & porum faciet ὀυ τῦ πῶν. Nervos præterea lædet: articulos è ſedibus ſuis convellet. *Scaliger exercit. 132. de ſubtil. ad Card.*

Non eſt prætereundum in aceto exemplum ingens: Siquidem M. Agrippa, autore *Plinio*, ſupremis ſuis annis conflictatus gravi morbo pedum, cùm dolorem eum perpeti oequiret, unius Medicorum portentoſâ ſcientia (igoorante Divo Auguſto, tanti putavit uſu pedum ſenſúque omoi carere, dummodò & illo dolore careret) demerſis in acetum calidum cruribus in acerrimo impetu morbi, evaſit. *Sneebergerus libel. facill. parabil. ad morb. articular.*

Observatio XXII.

Intempeſtivo anodynorum adſtringentium atque repellentium uſu, quidam arthritici aſthmatici facti, ſtrangulati perierunt: aut febribus, tremore totius corporis, ſenſuúmque ſtupore affecti ſunt.

NUllus error gravior poteſt committi, quàm ille ſit, qvem nonnunquam commiſiſſe aliqnos divites & magooa viros vidimus, qvi, cùm eſſent dolorum & moleſtiarum impatientes, uſi conſilio qvarundam mulierenlarum, aliorúmqve vulgarium, rebus adſtringeotibus & repellentibus voluerunt crura, & manûs roborare, paraŕeque quominùs conſuetam fluxionem ſuis periodis admittere poſſint: unde ab his partibus ad magis præcipuas vitioſis his humoribus divertentibus, alter aſthmaticus factus eſt, & tandem ſtrangulatus mortem obiit: alter verò (erant autem ambo Veneti patritij, & nobiliſſimi; circa principium primi ſenij, bonâ temperaturâ, & robuſto corpore) in graviſſimam & vehementiſſimam febrem incidit, cum tremore totius corporis, & omnium ſenſuum ſtupore quodam: ſe is maximo laborê, & multis evacuationibus tum ſangvinis, tum aliorum excrementorum, tam ſpontaneis, quám à Medicis inſtitutis, tandem evaſit. *Triscavellius de Rat. Curandi partic. hum. corp. affect. lib. 12. cap. 2.*

Observatio XXIII.

Curatio mira podagræ per fotûs, ſudationes, & ſcarificationes.

QUidam podagram ſic curabat: leviter cibatos, oè deficerent, in balneum ducebat, exerto capite. Fotus erat ſerum exactiſſimè purgatum, in quo abrotanum, abſinthium, chamæmelum, pulegium, roſæ, roſmarinus, fœni ſemen, ruta, ſampſuchus, fœnugræcum, incocta erant: Sudabant ad lipothymiam uſque. Cucurbitulas io cubitis juxta carpos & talos prope locum affectum affigebat, ſangvinémque qooad uſque poterat educens, inde Diachyloo cum reſinæ modico ſuperponebat, articulos autem affectos oleo cum ſale perunxit. Allio decocto perpetuò ante cibum utuntur. Galetus tutius cenſet, vitandam cruditatem, ebrietatem, & otium (6. *aphoriſmorum commentar.* 28.) *Cardanus Art. parva à ſe conſcripta pag.* 11).

Observatio XXIV.

Arthritici hirudinum uſu reſtituti.

HIrudines non prætereo, quæ podici affixæ humores in univerſos articuloa à toto corpore irruentes adeò mirè revellunt, ut ipſos dolores illicò, & tanquam incitamento demulceant, ac compeſcant. Quod utique Lugduni experti ſumus in excellenti quodam Muſico, cui nomen Roſotos erat: qui quidem præ doloris ſævitiâ, & cootinuis vigiliis (erat enim tunc temperamento calido & ſicco, atque bilioſus) in ardentem ſebrem cum delirio inciderat, vigente cane, quo tempore purgationes eſſe difficiles, ait *Hippoc. in aphoriſmis*. Adeò enim inde remedium eſt, ut nulli alteri comparandum ſit: Nam evacuant à toto corpore abſque ullâ moleſtiâ & virium jacturâ. *Aubertus exercitat. 50. Progymn. in lib. Fernelij de Abditis.*

Godefridus à Cenami, Venetus, Vir illuſtris, juſtâ veráque amicitia mihi juoctus, dixit ſe vidiſſe arthriticum ab ea ſecurum multos annos vixiſſe, admotâ hirudine parti dolenti: eadem ſuadent Matth. de Gradi, & Savonarola. *Donynetus Apolog. lib. 4. cap. 3.*

Observatio XXV.

Eſcharotica Arthriticis pernicioſa.

QUicunque ab iſto morbo in multos annos evaſerunt, ounquam fuit illis in animo ad morbi præcautionem eſcharotica ferre, quod inde exiſtimarent crura fore imbecilliora, fluxioni magis obnoxia, & ad iter minùs idonea: quandoquidem nullâ re triſtî pars afflicta exagitanda ſit. Adde, quòd animadvertant, eſcharotica io multis, tanquam fucum arthritidi adhibita fuiſſe, ut in Domino Dauquoy, Domino à Heuville: & pio cive Tricaſſino Joanne le Tartier; quidum uterque podagrâ graviter & diu conflictaretur, utriq; ſuræ admoto eſcharotico, (quod in hoc affectu muitis palmarium videtur) dolorem perpetuum crurum ſuſtinuerunt, contabuerunt crura; & vitam cum morte commutarunt. Taceo ampliſſimum & ornatiſſimum Comitem Briennenſem, Virum pietate inſignem, & Principem egregiú ex familia à Luxemburgâ cui ex Medici domeſtici conſilio, (qui ſibi planè Suffenus eſt) eſcharotica fuco fuere, quod per ea unà cum putri & corruptâ ſanie, humoris alimentarij, & vitalis ſpiritûs major pars ſenſim erumperet, quibus partes illæ deſtitutæ, primigenius illarum humor (ſpiritûs caloris totiúſque vitæ pabulum) lentè & pedetentim abſumptus eſt, robur illarum imminutum, ita ut tandem contabuerint: eo modo lenta morâ ſuperioribus illis viris venit. Quomodo cita iis advenit, qui ſuppurantur, & aquam intercutem patiuntur, ſi urantur aut ſecentur, quòd pus illis, aut aquæ ἀθρόως effluant, inquit *Hippoc. aphor. 27. lib* 6. quòd, ut ait *Galen. in eund. com.* multi ſpiritûs unà cum pure & aquâ exeant & excernantur. Quomodo Clariſſimo viro, equiti torquato haud ita dudum contigit, qui cùm hepatis intemperie inſigniter calidâ laboraret, ſcateréntque viſcera multâ humorum, præſertim bilioſorum, colluvie, eáque diſtenderetur, natura eâ gravata, noctu præcipuè, (eo enim tempore ſpiritûs & humores iotrò recurrunt) multa per alvum liquida, bilioſa, & graveolentia dejiciebat; reliqua verò ſubinde in inguina, atque in totum crus & pedem partis dextræ, cum febre, æſtu vehementi, rubore, & tumore totius partis deponebat; cui

aderat

aderat cruris exulceratio, in qua cruſtulæ inſtar furfuris eminebant, & epinyctides, & pedum cruciatûs podagrâ ementientes. Quibus omnibus ut occurreretur, & præſertim hydropi, quo videbatur maximè periclitari, eſſétq; vitæ longioris ſpes in anguſto poſita, Medicorum conſilio decretū eſt, ἐκπλωτικὰ ſub genubus adhibenda eſſe, quòd ea (inquit *Arnoldus de Villanova*) magni ſint momenti ad totum corpus impuris humoribus ſordeſcens eluendum, quemadmodum docet *Hollerius lib. 3. de mat. Chirurgica.* Ab eâ incommodâ fluxione vir clariſſimus emerſit ea parte; ſed dum per hæc ἐκπλωτικὰ valetudinē tueri contendit, rubur crurum lentè diſſolvitur, & macie ſenſim concidunt, ita ut jam munere conſueto fungi non poſſint: unde fit ut hodie conſilium ſit de cicatrice obducendâ, & illam per epuloticâ defluxionem, victu tenui (cui inſit facultas morbo adverſa) & medicamentis ſubinde repetitis compenſate, ne inutilis materia corpori ſuperſit, quæ importunam iſtam fluxionem accerſat; Quemadmodum docet Arculanus, qui nō conſulit ante 40. dies cicatricem coire. Ecſiloticis uti (vulgò ruptoriis dictis, ſeu cauteriis) novū non eſt, ſed nullum penè morbum eſſe, in quo non liceat uti, novum eſt. Siquidem antiqui hoc auxilij genus judicârunt eſſe durorū corporum, qui callum contraxerant, nec facilè cicatricem traherent, quòd excreſcentem carnem reprimerent, fluida & diuturna ulcera juvarent, adhiberentúrque crudis ulceribus. In contrariis verò podagricis, hemicranicis, cephalalgicis, vetuſtis vitiis & contumacibus veteres ἐλκωτικὰ, vulgò phœnigmos, experiebantur, quòd ea arte viſcera repurgarentur, atq; omnino corpus ſordibus & excrementis liberaretur; quomodo eſcharotica peculiariter cancris, carbunculis, & hæmorrhagiis, atque etiam in ſolutis ulceribus, quæque nimio humore fluunt, in putrilaginoſis, depaſcentibus, & quæ ex intemperie partis ad cicatricē nō veniunt. Poſtea verò recentiorum quorundam Medicorū turba, non ſatis probabili Arabum dogmate, judicavit nihil horum perpetuum eſſe, ſed alias potiores obſervationes in iſtis pyroticis adhibendas eſſe, ad quas Medici conſilium dirigi debeat: de quibus vide *Arculanum, com. in lib. 9. Raſis, ad Almanſ. cap. de doloribus juncturarum, & coxendico dolore*: in quorum obſervationibus, cùm inter ſe non conſentiant, nullum interponam judicium, ſed illud lecturibus permittam: tantùm probatorum artificum authoritatem adducam, quorum teſtimonio fidem non tribuere nefas, cùm in hujus morbi cognitione & curatione multa diu cogitârint, & ſurſum deorſúmque volutârint, ut Guidonis à Cauliaco, Philonij, Joannis à Vigo: qui quidem feliciter ἐλκωτικὰ in coxendico dolore expertus eſt, eâ ductus ratione, quòd iſta vitam parti reſtituerent, & vincerent vitia, quæ nullis aliis auxiliis purgantur: *etiam quæ non ſanant pharmaca, ſanat ferrum, quæ non ſanat ferrum ſanat ignis.* Atque commune hoc conſilium eſt in omnibus, quæ nullâ aliâ ratione poſſunt ſaneſcere, ut vel vaſtentur igne, vel ferro peramputentur. Eandem medendi viam pari ſucceſſu, quem de Vigo, in coxendico dolore ſequutus eſt Joannes Chavangius Chirurgus doctiſſimus. Aſſentiamur igitur probatis iſtis artificibus, qui genus hoc pyroticorum pulchrè calluerant, nec in hujus morbi curatione ſcurriliter inſerunt. *Douynetus Apolog. lib. 4. cap. 2.*

Observatio XXVI.

Phœnigmo Podagrico loco adhibito ſeroſâque & tenui materiâ eductâ æger convaluit.

VIr mihi conjunctiſſimus jurejurando affirmavit, dum Rothomagi ageret, vidiſſe ſe arthriticum dolore levatum, doctum fortaſſe ex diſciplina *Arculani, comment. in lib. 9. Raſis ad Almanſorem*, admoto phœnigmo ex ſecundo cortice viburni minutim conciſo: paulò infra partem affectam eo phœnigmo veſica excitata eſt, detenſam veſicam illevit ol. roſaceo, eóque modo ex arthritide convaluit. *Idem eodem lib. cap. 3.*

Inepta & ridicula eſt differentiarum arthritidis, cum humorum ſpecie collatio, quod etiam ſenſu ipſo comprobatur, cui fidem detrahere nefas eſt. Amicus mihi conjunctiſſimus jurejurando affirmavit, vidiſſe ſe in podagrâ, tenuem & ſeroſam materiam profluxiſſe admodum, phœnigmo paulò infra locum affectum, cum ſolo cortice ſecundo viburni minutim ſculpto. *Idem cap. 4.*

Observatio XXVII.

Per Cauteria, ſeu fontanellas vulgò dictas, Podagrici aliquam multi reſtituti.

PErcuravit plurimos hiſce annis elapſis, Vir optimus & Chirurgus feliciſſimus, D. Andreas Peruſinus Romanus. Impreſſit autem ægris cauteria ſub genubus & humeris quatuor: catapotia leviter purgantia dedit, ex brevibus intervallis per anni ſpatium utendæ quibus addere ſolet pulverem cottidie per aliquod tempus uſurpandum. *Eraſtus part. 4. diſputat. Paracelſ.*

Observatio XXVIII.

Periapton, ſeu Phyſicum ad podagram remedium.

UT agnoſcas valetudinem tuam mihi ſummoperè curæ eſſe, addam hoc naturale remedium. (lubet ſic nominare, quæ Græci φυσικὰ περίαπτα vocant) cujus ego experimentū vidi hiſce meis oculis. Cùm anno 1555. Neapoli Medicinam facerem, uſus ſum familiariter Epiſcopo Stabienſi Joanne Fonſeca, Hiſpano Theologo: is graviter laborabat arthritide; quapropter cùm ubique auxilium imploraret, remediáque undique conquireret, intelligit monachum quendam, ex iis qui ſub Pauſilypo monte ante portam habitant, ex gravi arthritide curatum eſſe, remedio quodam ex iſtis quæ alligantur: Accerſit monachum ad ſe, ut intelligeret curatúſne eſſet, & quo remedio. Monachus venit, ſexagenarius, narrat ſe quotannis arthritide corripi ſolitum, inque plures menſes detineri morbo tam gravi, ut etiam poſt paroxyſmum pedes ſuum officium non facerent, niſi innitatur baculo: addit ſe variâ & multiplici curatione uſum nihil profeciſſe: tandem incidiſſe in Siculum quendam, qui pro experimento certiſſimo, quod ſubſcribemus, docuerat: quo poſtquam uſus eſſet, cœpiſſe paulatim meliùs habere, atque jam multis menſibus liberum eſſe à paroxyſmo: genua, quæ humore mirum in modum turgida fuerant, deſediſſe, cæteróſque pedum articulos egregiè detumuiſſe, adeò ut jam membra agiliora ſine ſcipione levarentur. Remedium hoc eſt: Accipiatur teſtudo maſculina (cognoſcitur inter cætera ex caudæ diſcrimine, & levi ſub inferiore teſta inciſura,) ubi Luna maximè fuerit lumine diminuta, priuſquàm cum Sole conjungatur: amputentur vivæ crura omnia, ea conſuta in ſacculos, ex pelle bœdina, anguſtos, alligentur membris patientibus, ita ut dextrum crus teſtudinis dextro cruri ægrotantis reſpondeat, ſiniſtrum ſiniſtro: item anterius crus dextrū brachio dextro applicetur, ſiniſtrum ſiniſtro. Quo loco alligari debeat, non expreſſum fuit à Medico. Monachus ſupra genua ſuſpenderat, & in brachiis ſupra cubitos. Hoc remedium cùm fuit à Monacho expoſitum Fonſecæ, tum temporis non adfui: poſtea cùm Epiſcopus hæc mihi retuliſſet, voluit ut ipſum Monachū convenirem, & omnia diligenter conſiderata intelligerem, ſi quid aliud deſideraretur in remedij ſuſpenſione. Convenio ipſe Monachum, colloquor, nihil intelligo præter jam à me ſcripta: contrecto juncturas, invenio detumuiſſe: &

quæ ipſe ante aliquot menſes ſuſpenderat ſupra genu, tumore diſſoluto, jam deciderant in pedes, & parum aberat quin exciderent: cùm rogarem quid cauſæ eſſet, quare non paulatim ſtringeret alligata pro ratione tumoris decreſcentis: reſpondit: ſe expectare, ut omnino tumore reſoluto exciderent. Addidit, ex his, cùm primùm alligantur, aliquid putreſcentis odoris expirari, ſed ſtatim illud difflari; exiccatis cruribus ſanguinolentis; nihil præterea incommodi eſſe retulit. Is idem Monachus longo itinere per varias ambages me pedes è cœnobio eduxit, ut oſtenderet quàm rectè ſe haberet. Poſtquam rem ſe ita habere intelleximus, optavimus idem remedium Epiſcopo Stabienſi, quod poſtquam alligâſſem, cœpit paulatim habere meliùs i quo tempore virum reliqui, neque intelligere poſteà potui, an penitus convaluerit. Horum omnium, & multi alij docti viri teſtes eſſe poſſunt, & præcipuè excellentiſſimus noſtro ſeculo Medicus Joannes Argenterius fidem facere debet, qui cùm hæc agerentur, præſens fuit. De differentia teſtudinis nihil addidit Monachus: tamen ſi quid inde auxilij ſperandum ſit, arbitror in podagrâ frigidâ applicandas terreſtres, in calidâ aquaticas: nam illud diſcrimen obſervare ſoleo, ab aliis primùm edoctus, in unguento quodam, quod ex teſtudinibus ad arthritidem compono; quo aliàs feliciter ſum uſus. Nolim hoc aut ſimile remedium parvi fieri, quòd ab uſu comuni, aut à ratione alienum videatur: nam multa ſunt in rerum natura, quæ experientia talia comprobat, licèt ratio nihil inveniat, quo illa dijudicet. Excellentiſſimi ante nos Medici illis uſi ſunt, & diviniſſimus Galenus utitur ſubinde, quemadmodum paſſim videre eſt, & *Alexander Trallianus* fidē facit (*lib. 7. cap. 13.*) *Solenand. ſect. 1. conſil. medicinal.* 201

Observatio XXIX.

De nodoſa podagra curata in nobili Sileſiaco.

LEonardus à Schindell in Sufterhauſen, Vir nobilis in Sileſia, & primarius Ducatûs Svvidnicenſis Joravienſis, naturâ calidus & ſiccus, ſed jam etiam Podagrâ & morbis Arthriticis in hac regione, ubi tunc rariores erant, aliis multis anteceſſit, ſæpe ad conſilium meum confugit, & ſat felicem curativam experitur. Denique meam operam urget, in tollendo nodō circa genu, magnitudine ovi gallinarum, qui jam ſeptem annos duraverat. Etſi verò non ignorabam illud *Naſonis*:

Tollere nodoſam neſcit Medicina Podagram:

Tamen poſt ſufficientem evacuationem. & totius corporis curativam aliquoties factam, ad nodum illum curandum acceſſi, & menti noſtræ prælucebant hæ indicationes. Primò: Nodus qui ſuperabundat & actionem articuli, imprimíſque genu lædit, indicat tollendum eſſe. Secundò: Eſſentia nodi jam durioris facti partim ex materiâ phlegmaticâ, viſcosâ, lentâ; partim ex melancholico humore, indicat eſſe & alterandum, & diſcutiendum. Tertiò: Materia pituitoſa, & lenta, indicat parum diſcutientibus nihil juvari. Quartò: Materia eadem indicat, diſcutientibus fortiter ſubtiles partes diſſipari, alias verò magis incraſſari, induréſcere, & incurabiles reddi. Quintò: Collatio igitur indicationum indicat partim emolliendos eſſe nodos; partim fortiter diſcutientibus eſſe diſſipandos. Materiam auxiliorum conſuluimus hanc. *Διαιτητικὴν*, ut attenuanti victûs ratione aliquandiu diligenter uteretur. Deinde etiā *φαρμακευτικὴν* hāc, ut poſt veram curationē totius corporis, localia duo alternatim adhiberet: triduum fomentationes ex hiſce herbis, factas hoc modo. ℞. *Herb. beton. hyperic. origan. an. M. ij. puleg. meliſſ. an. M. ſ. malvæ M. iij. biſmalvæ M. iij. fl. camomill. M. ſ. ſtœchad. Arab. unc. ſ. Coq. in ſ. q. aq. & vini ad medietatem uſque*: poſtea ſpongiâ quotidie ter applicabatur; vel etiam aliquando calido linteo puro. Quartâ die unguentum, quo inunxit iſtum nodum quotidie bis, manè & veſperi, quod ℞. *ol. lil. unc. ij. ol. gran. juniperi* [illegible] *mamels. ſpica nardi, anà unc. j. ruta, pinguedinis* [illegible] *j. pul. bacc. lauri, reps. an. drach. j. ceræ q. ſ. fiat unguentum.* Quintâ & ſextâ die iterum repetita fuit fomentatio; ſeptimâ die inunctio. Denique ſequentibus diebus uſque ad 14. diem alternatim fomentatio, & inunctio facta fuit, in fine inunctio ſingulis diebus bis; atque nodus planè ceſſit atque evanuit. *De Cl. V. Iacobi* [illegible] *ſtij obſerv. libro per Laur. Scholzium ad me miſſ.*

Observatio XXX.

Arthritis hæreditaria in Sebaſtiano à Dommendorff ita curata, ut nunquam poſtea rediret, etiamſi ſuperſtes annos 20. adhuc viveret.

SEbaſtianus à Dommendorff Patricius in Sileſia Svvidnicenſis, natus 30. annos, laborabat Arthritide, & antea, & tunc ſimul etiam podagrâ & chiragrâ cujus Patrem Iſchiaticum & Matrem arthriticam, ſed hoc morbo enectam, ſæpius curavi. Hic ad conſilium meum confugiebat, in curando paroxyſmo, qui quotannis bis terve redibat, ſed triginta & unum annos natus urget talem præſervativam, ut ab Arthritide prorſus liberari poſſet. Inſtitui eam, ſed cum prædictione, quòd nihil certæ ſalutis promittere queam. Continuò curationem ad menſem uſque tertium, nec unquam redit, licèt adhuc ſuperſtes 20. annos viveret. Is naturâ erat calidus & ſiccus, ad iracundiam valde proclivis, ſed genere vitæ partim luxurioſo, partim etiam nimis quieto utebatur. Inſuper procedente ætate acceſſerat aſcitica natura, nimirum inæqualis complexionis frigidioris inteſtinorum, & cerebri calidioris, calidioris autem hepatis & renum. Cauſæ internæ hujus Arthritidis erant pituita & bilis. Cauſæ externæ antedictæ ad quas iracundia comes Podagræ accedebat. Signa erant, dolor articulorum in digitis pedum, atque manuum, etiam in tarſo, genu & cubito, tantò ſemper vehementior, quantò minus tumor aderat: tertiâ vel quartâ die plerumque articuli intumeſcebant, rubor apparebat, dolor tandem parumper leniebatur, modò cum, modò ſine febri rabiem ſuam in corpus exercebat. Prognoſtica: Sæpe illi dixi, non eſſe mirum, ipſum affligi Podagrâ, cùm ambo parentes ſimul laborent hoc morbo. Victus ſemper robuſta erat; nec ullam ampliùs indicationem de ſe præbebat. Curativa, ſeu potiùs præſervativa mea nitebatur his indicationibus. Primò: Pituita & Bilis indicant eſſe evacuandum, & alterandum. Secundò: Bilis maximè peccans in ipſo, pituita minùs, indicat magis bilem purgandam, minùs pituitam. Tertiò: Bilis ſatis furioſa, quæ modò in hunc, modò in alium articulum quavis ferè hora movebatur, ideóque quaſi turgens indicabat præſertim purgandum eſſe. Quartò: Bilis alteranda indicat eſſe digeſtivis refrigerandum & humectandum. Quintò: Materia fluxilis & valde mobilis indicat fluxionem quodammodo inhibendam eſſe. Sextò: Cacochymia maximâ ex parte bilioſa indicat dies aliquot cibis boni ſucci, vel ſimul refrigerantibus & humectantibus eſſe nutriendum, & per epicraſin hanc Arthritidem curandam. Septimò: Natura partium in hac Arthritide affectarum indicat earum habendam eſſe rationem. Octavò: Natura partium mandantium, inprimíſque Cerebri & Hepatis, indicat membra principalia & evacuanda & corroboranda. Nonò: Natura partium recipientium, ſeu articulorum indicat ſubinde quibuſdam aſtringentibus & appropriatis firmandam. Materia auxiliorum juxta has indicationes exhibita fuit. Primò: Purgans bilem maximè, & pituitam aliqua ex parte, in forma boli, qui ℞. *Electuari. unc. ſ. Indi, Diacathol. an drach.* [illegible] *ſ. cum ſacchar. quantum ſufficit, f. Bolus.* Secundâ & tertiâ die digeſtivam potionem corroborantem ca-

ſidè bibere juſſi, manè & veſperi, quæ ℞. *Syrup. de beton. unc. ſ. de ſucc. acetoſæ unc. j. aq fragar. acetoſ. hyperico-nis, an. unc. j. miſce, & f. potio pro una vice.* Quartâ die iterum purgabatur potione ſequenti. ℞. *Rad. caryoph. tracb. j. cichorij, borrag. an. drachm. j. ſ. polypod. unc. ſ. ſem. carth. drachm. ij. aniſi, drachm. j. ſeminum 4. frig. maj. an. drachm. ſ. Herb. beton. veronicæ, acetoſæ, an m. j. fol ſenæ, unc. j. ſ. flor. ſtæch. Arab. drachm ij borrag. roſar. rubr an. p. j. paſſul. minor. extort. unc. j. Coq. in ſ. q. aq. ad tertias, poſt coleatur unc. xiij. & infund. in colatura, rhabar. ſcrupul. iiij. agarici trochiſc. in petia ligati, ſcrupul. ij ſpicæ Ind. gr. iiij. macis, ſcrupul. ſ. ſtent in infuſ. per noctem: manè coletur, ℞. Colaturæ hujus, unc. iiij. ſyrup. de beton. roſ. ſolut an. unc ſ. Miſc. f. potio.* Reliquum ſervetur uſui Quintâ die & ſextâ manè, quantitate Caſtaneæ comedit conditum, quod ℞. *Conſ. roſ. antiq. unc. j. ſ. acetoſella unc. j. borrag. beton. anu unc. ſ. ſpec. moſch. drachm. j. ſpecier. diamoſch. dulc, diarrh. abb. an. ſcrupul. ſ. cum ſyrup. de cort. citri, quantum ſufficit, f. Conditum*: Sed & hoc Condito juſſus eſt uti bis térve interdiu; quantum capit cuſpis cultelli; ut jejunaret poſt ſemihoram. Septimâ die lambebat de ſyrupis: qui ℞. *Syrup. de betonica, de ſucco acetoſ. de ſucco granat. an. unc. j. ſ. aquæ veronica, unc. j. miſc. & detur.* De quo bis manè & ante noctem ſumebat. Octavâ die iterum potione purgante antè dictâ uſus eſt. Nonâ die pilulis utebatur, ut radicitus articuli à peccaotibus humoribus expurgarentur, quæ ℞. *Pil. alephangmarum cochiarum, trochiscar. an. ſcrupul. j. de hermodactylis ſcrupul ſ. cum ſyrup. de ſucco acetoſa. quantum ſufficit, f. pil.* 15. Decimâ & ſequentibus diebus condito antè dicto utebatur, manè & horâ pòſt, vel rotulis diarrh. abb. vel conſ. roſarum. Poſtremò licèt exteriùs Arthriticis non multa ſint applicanda, tamen corroborandorum articulorum gratiâ, & cauſa repercuſſionis, refrigerantibus Epithematibus uſi ſumus per intervalla. ℞ *Aqua plantag. millefolij, fol quercuum, an. unc. iij. roſar. unc ij. aceti, unc j. miſce, & f. Epithema.* Deniq; poſt ſufficientem purgationem aquis antedictis miſcui aquam lavendulæ, pulegij, & camomillæ, aliquando minori quantitate; aliquando majori: Tandem quatuordecim dies feriatus eſt à medicamentis, ac poſtea iterum ad uſum horum omnium redij; eodem modo, niſi quòd in fine integrum menſem corroboranti condito & rotulis uſus eſt, quæ ℞. *Marg præparat. ſcrupul. ſ. cornu cervi uſti ſcrupul. j. ſmaragdi præparat gràn. v. ol. nucis moſchatæ per expreſ. drach. j. ſacchar. claref. lib. ſ. aquæ lavendulæ unc. iiij. coq. ad conſumptionem aquæ, & fiat confectio in rotulis* Hic nunquam toto tempore vitæ ſuæ, cùm viginti annos adhuc ſuperviveret, podagram habuit, quod ipſe in eo, qui hæreditariam ab utriſque parentibus habuiſſet, mirabar. *De Clariſſimi Viri Iacobi Horſtij Obſervat. per D. Laurentium Scholtzium ad me miſſis.*

† *Hujus* ex fratre nepos *Gregorius Horſtius*, Medicus notiſſimus in magno uſu & pretio ſemper habuit *Pilulas Antipodagricas* Clariſſimi Collegæ *Döryngij*, à quo eaſdem mutuatus Auguſtanus Medicus Celeberrimus *Hochſtetterius*. Talis exſtat deſcriptio Oper. Med. Horſtij part. 2. l. 8. p. 403. ℞. *Pulv. hub. Chamæpith. Chamædr. herb. ana ʒ ij. centaur. min. rad. ariſt rotund. Rhapont. ver. Gentianæ, ſem. hyperici, Gran. hum. prap una. ʒ. j. ß. rad. cichor. ſantali rubri anu ʒ. j. Incorp. tum ſucc. Chamæpit. & terebinth. ad f. pilul. per 30. dies ſing. ſemeſt. ʒ. ß. pondere ſumend.* De *Arthritide* vaga ſcorbatica Idem *Horſtius* ſingularia tradit ſeqq. ut & *Mollenbrocius* in doctiſſimo hac de re edito diſcurſu.

CALCVLVS ET TARTARVS.

OBSERVATIO I.

Calculi ſive lapides in podagricorum juncturis & extremitatibus nati.

Vidimus verum gypſum juncturas exire, quod in tanta copia abundabat, ut quidam experiri voluerit, an gypſi officio fungeretur: nam omnes gypſi qualitates, quæ ſenſui præſentantur, habebat. Collegimus ferè hujus gypſi unciam, & in pulverem redegimus, poſtea additâ aquâ ſubegimus, & lapidem delinientes, parietique applicantes, lapidem tenaciſſimè ſuſtinebat, ut etiam verum gypſum in hac proprietate excederet. *Braſſavolus Comment. ad Aphor. 79. lib. 4. Aph. Hippoc.*

Rochlij, quod Miſſenæ oppidum eſt, civis quidam habitavit honeſtus & pius, qui ibidem ſeptuagenarius vitam finivit, magnis doloribus confectus, nomen illi Joannes, Cognomen Oberdorffero fuit. Totos enim annos viginti dolore artuum miſerè cruciatus fuit, réque impari, unà cum ætate nimirùm morbóque augeſcente: nec continuò, ſed per intervalla redeunte. Morbus, ut ſolet, pedes primùm, inde manûs brachiáque, tandem humeros quoque & ſpinam dorſi occupavit, donec progreſſu temporis omnes corporis artûs invaſit, quos ſiquando unâ vice furenter perrepſerat omnes, quod ætate provectâ ſæpe eveniebat, in digitorum pedum manuûmque extremitates devolutus deſinebat; ubi dolor conquieſcebat paululum. Tum enim puſtulæ iis locis ſurgebant, primùm glaucæ, deinde maturato pure flavæ: quæ ruptæ aut acu ictæ magis etiam dolebant, antè afflicto; quàm ubi impunctæ relinquebantur. Sic igitur ſtantibus tuberculis, materiâ intus ardore exiccatâ, uſtulatáque novâ cutis ſuccreſcebat: quâ præciſâ vomicæ iſtæ, dolore jam intus ſedato, lapillos in ſe continebant duriuſculos, colore cinereo nigriores: grano piperis paucos majores, minores plurimos. *Ioannes Kentmannus libell. de calculis.*

Trebinæ in Marchia alius etiam domicilium habet Joannes Schuneman, ætate quidem gravis, ſed corpore adhuc firmo & obeſo, qui arthritide ſimiliter valdè infeſtatur anniverſariâ. Quoties verò cruciatus omnes corporis articulos permearunt, in utriuſque pedis pollice vomicæ enaſcuntur, juglandibus non minores, ſed doloris ardentiſſimi; quo mitigato, conflacceſcũt rurſum, ſanie intus areſcente. Ubi igitur puſtulatum doloribus jam levatum ſe ſenſit, incidi eas patitur: tum calculi eruuntur ſubrubri, piſorum aut fabarum etiam magnitudinem habentes, & tuberoſi, quibus ſemel liberatus, novos timet ardores, donec tandem interimant, quod ſæpe ex animo optat & expetit. *Idem.*

In morbo articulari pleriſq; à pituita cruda, reſiccata, craſſo terreſtríque humore indiſſolubiliter impacto, reſolutis partibus tenuioribus, tophos, Græci πώρους, velut calcem, in juncturis enaſci videmus, quam etiam exemptam materiam paulatim excipit alia. *Wierus cap. 15 de præſtig. dæmonum.*

Duo lapides albi ſatis craſſi & ampli, à junctura brachij, Domini de Rhovet, illóque vivente, novaculâ fuerunt excluſi. His diebus unus eſt tractus à manûs dextræ pollice, devotiſſimæ monialis Chairacæ in Cœnobio, Sanctæ Cruci dicato, degentis. *Ferrandus Senior lib. de Nephritide.*

Tophacea quædam eſt horum ſubſtantia, nec minore tamen interdum conſiſtentiâ, quàm renum ipſorum calculi ſint, quales magnitudine inſigni vidimus de pedis pollice extractos Hungaro primati viro, candicantes. *Iul. Alexandr. Annot. ad lib. 14. Therapeut. Meth. cap. 13.*

Mulier quædam Lucernæ Helvetiorum, è nodoſo pollice pedis ſiniſtri, pugni magnitudinem excedente, calculos tophaceos, è quibus minimus piſo major erat, pluſquam viginti, ſuppuratione illic factâ cum maximo dolore ſucceſſivè reddidit. *Cl. V. Felix Platerus de Obſerv. propr.*

† De calculis talibus tophaceis videatur *Horſtius* loc. citat. *Swalbaci* ad acidulas vidi *egenum*, cui quotidie ferè tales ex articulis prodiere; maximè poſt *acidularum*

larum & balnei fontis ebullientis uſum. Hunc ex charitate Chriſtiana & miſericordia, Eminentiſſimus modernus Elector Moguntinus, ſereniſſimus Princeps *Johannes Philippus*, Principum S. R. Imperii Primas & florentiſſimus, ut valetudinem nempe melius curare poſſet, in nominatiſſimum Noſocomium Herbipolenſe tunc recepit.

Observatio II.

Grandines, emplaſtri vi, ex ulceribus podagricorum educta.

PОdagricus in Herenberg oppido ulcera expertus in pede vel ſuris, fortè fortuna præſens, cùm Chirurgus auferret emplaſtrum, exemi ex vulnere grandines quaſi, vel juxta Theophraſtum Tartarum gypſeum. Tanta eſt naturæ ſagacitas in ſequeſtrandis moleſtiis naturæ. Nec alioquin tophos ſenſit in membris, etſi incurvatus nonnihil incidit, temperamenti præſertim capitis pituitoſi. *Clariſſimus Vir Eſaias Meichſnerus in Obſervationibus propriis.*

Observatio III.

Curatio tophorum natorum in juncturis eorum qui morbo articulari excruciantur.

CUm mihi olim caſeus allatus eſſet bubulus, quem ex odore acrem eſſe conjiciebam, abjeci & jam à famulis abſumptum putabam: Cæterùm illi talia ſervare ſoliti, longo pòſt tempore ex promptuario proferentes, quidnam de illo fieri juberem, rogabant. Cùm igitur edendo non eſſet, propter acrimoniam, ludicrum nobis problema extitit, proponentibus cui rei quis illum utiliter poſſet accommodare. Interea cùm ad me arthriticus quiſpiam in curru convectus eſſet, tophos quos Græci πώρους nuncupant, in articulis habens, ſubijt mihi ex ure ſuillo ſalſo decocto caſeum eo decocto macerare, ac probè in mortario ſubigendo unitum, tophis imponere. Et ſanè Arthriticus ab hoc medicamine magnificè adjutus eſt. Nam ruptâ ſua ſponte cute, abſq; inciſione videlicet, effluxere quotidie citra dolorem tophorum particulæ. Ubi autem totus qui apud me erat caſeus fuiſſet abſumptus, talem ſibi alium comparans arthriticus, in poſterum ſervavit, & poſtea rurſum uſus eſt inveterato, atq; ubi tunc quoque idem percepit commodum, ſæpius deinceps uti perſeverabat, & quoſdam amicorum ſimiliter affectorum docuit. Atque id quidem nos excogitavimus, cæterùm comprobavit atque confirmavit experientia. *Gal. lib. 10 de ſimpl. Medicam. Facult. c. de Caſeo.*

Ex podagricorum juncturis, muriâ, & caſeo vetuſto, & pyritæ uſti ſcobe ruptâ cute, plurimos extraximus (calculos) candore ſteatis, duritia junctos *Scal. Exerc. 108. Num. 3 ſubtilit. Cardani.*

Observatio IV.

De Iſchiade & Arthritide à ſiccitate.

QVemadmodum in libro de paſſionibus, ſeu de affectionibus internis, *Hippocrat.* coxendicum dolorem generari à bile affirmavit, ibidem pariter eundem dolorem à ſiccitate articuli procreari teſtatus eſt: Cujus cauſæ nec Galenus, nec alius poſt eum author uſquam meminit, dum Iſchiadia vel cognitionem, vel curationem tractarent. Per ſiccitatem autem non intelligas intemperiem ſiccam partium ſolidarum articulum ipſum conſtituentium, videlicet oſſium, ligamentorum, & tendinum, ſed conſumptionem ejus glutinoſæ humiditatis, quâ naturaliter nutritur, & ad faciliorem motum ſubjungitur articulus ipſe. Talem humorem continuè natura articulis ſubminiſtrat, ne exiccati ad motum inepti reddantur: cùm autem contigerit humiditatem hanc aliqua ex cauſa, quæcumque ea extiterit, exſiccari, tunc articuli motus impeditur, difficultáſque in motu, ac dolor unà ſuccedit, hujuſmodi affectum, ſi in coxæ articulo fiat, vocat *libro citato Hippocrates* Iſchiadem, coxendicúmve dolorem, perinde ac vocet eos qui à fluente generantur materiâ: Quem eundem affectum ego non in ſolo coxæ, ſed in quocunque alio articulo gigni poſſe animadverti, hincque fieri alteram arthritidis differentiam notavi, ſi per arthritidem omnem articulorum dolorem, ac impeditum motum intellexerimus, conſumptâ enim eâ humiditate, quæ ex naturæ præſcripto articulos ſubjungit, & humectat, coguntur ac in unum compinguntur articuli: Unde ad motum inepti ac impotentes redacti, dolore, ex quocumque leviſſimo motu, cruciantur. Tales articulorum dolores in conſtitutionibus ſicciorihus, *Hippocr. lib. 3 Aphor. 16.* fieri monebat; quoniam ut docebat *Galenus in ejuſdem Aphoriſmi comment.* immodicæ aëris ſiccitates articulorum humiditatem conſumentes, ad motum difficiles ac impotentes reddunt, dolorémque hinc nonnunquam invehunt.

An autem tales affectûs verè ſub nomine arthritidis comprehendantur, viſus eſt negâſſe *ibidem Galenus*, cùm tamen rem indeterminatam reliquerit; qui cum de nominibus parum ſolicitus fuerit, ideò hanc partem, quæ circa nomen arthritidis, & non circa ejus eſſentiam verſatur, neglexit.

Si autem nos per Arthritidem, morbum in articulis à materia fluente factum intellexerimus, tales dolores, ac articulorum impedimenta, ſub nomine arthritidis non erunt recenſendi. Si verò omnem articulorum impeditum motum ac dolorem, per Arthritidem audiamus, hi proculdubio arthritidis nomine vocandi erunt. Quam ſententiam *Hippocr. lib. citato, de affect. internis*, clarè admiſit, pariter coxendicum dolorem hunc, ac eum, qui à materiâ articulos occupante cauſatur, appellans. Qui dolor à ſolâ humiditatis naturalis articulorum conſumptione, non à ſicca partium ſolidarum, ut jam dictum eſt, ipſum articulum conſtituentium intemperie pendet; quoniam quandocunque illa naturalis humiditas abundaverit, præſtoque ſit, non adeò inſigniter exiccari poterunt partes articuli ſolidiores, ut hinc impeditus motus aut dolor ſuccedere queat: deficiente tamen hac humiditate, ac ſupra modum exiccatâ, nonnunquam etiam communicatur hæc exiccatio partibus ipſis ſolidis; & hoc potiſſimùm, cùm à cauſâ externâ, & valida ortum ea habuerit, hincque ſupra modum exiccatis circa articulum tendonibus & partibus nervoſis in hac affectione, conſueverunt aliquando, ut notavit Hipp. ſuccedere convulſiones, quas aliquando ſequuntur & febres, quæ ratione doloris & cruciatûs accenduntur. Hæc de nomine & eſſentiâ hujus affectûs: nunc cauſas recenſeo.

Quæcumque humiditatem articulorum naturalem reſiccare & conſumere apta ſunt, ea omnia talem coxendicum dolorem talémve Arthritidem cauſare poterunt. Unde & diuturnum ac vehemens exercitium ſub ſole factum, ut habet *Hippocr. lib. de affectionibus internis*, & ſiccitates aëris immodicæ, ut habetur *lib. 3. Aphor.* 16. poſſunt eſſe eorundem cauſæ, pariter & victus exiccans hoc idem cauſare poterit; quoniam hinc conſumptis humiditatibus internis, etiam illæ, quæ ad articulos naturaliter defluere ſolent, multoties conſumuntur, cujus ratione, ut recitat *Hippocrates*, qui in Æno leguminibus (quoniam talis victus eſt exiccans) veſcebantur, infirma habebant crura, & qui Orobos (quoniam hi leguminibus ſunt ſicciores,) comedebant, genuum dolores patiebantur. Quod idem & longæ ac diuturnæ ægritudines, quæ corpus exiccare aptæ ſint, agere poterunt: unde videmus aliquando convaleſcentes, qui ex hujuſmodi morbis liberati fuere, malè incedere, ad omnémque motum ineptos eſſe: qui ſi etiam coguntur deambulare, non levem articulorum perſentiunt dolorem, qui, deficiente ipſorum articulorum naturali humore, ſuccedere conſuevit.

Harum

Harum omnium cauſarum ſigna de ſe patent, nam omnes hæ cauſæ ſunt præcedentes, quæ vel ex ægrotantis relatione, vel ex ſola Medici inſpectione nullo negotio comprehendi poſſunt. An autem ſicuti ab externis, ita ab internis cauſis poſſit talis affectio procreari, ſi quis quereret, dixerim, hoc pro poſſibili admittendũ eſſe, cùm hujus humiditatis, pariter ac cujuſcumq; alterius partis, nihil ſit quod exiccationem impoſſibilem reddat: hoc tamen non ita experimento comprobatũ eſt; quare pro hujus affectionis cognitione ſufficiant ea, quæ de exterioribus cauſis expoſuimus: de quibus hoc advertatur, quòd ex omnibus moleſtior ea eſt affectio, quæ à vehementi & diuturna exercitatione ſub ſole factâ occaſionem habuit, in hac enim dolores ſunt multò quàm in cæteris ſæviores, ac magis æſtuoſi, unà cum caloris ſenſu exiſtunt, ſæpiúſque his ſuperveniunt febres, aliquando & convulſiones. Quare quoad Prognoſticum, hæc erit cæteris difficilior, & periculoſior: reliquæ autem non ita ſævæ ſunt, & minori cum diſcrimine affligunt ægrotantes, ac minori cum labore ab his iidem liberantur.

Quę omnes affectiones quomodo pręſentes cognoſcendæ ſint, ſuperfluum eſſet enarrare: cùm ex ſolâ articulorum reſiccatione & compactione, omni tumore abſente, ac ex ſola inſpectione prudenti Medico patere poſſint. Qui Medicus has curaturus affectiones, iſtas indicationes habebit, ſcilicet, ut amota omni cauſa externâ, & præcedente, tentet naturalis articulorũ humiditatis regenerationem, eurundémq; humectationem quærat. Hæc conſequetur, ſi eam vivendi rationem ægrotantibus præſcribat, quæ actu & potentia corpus humectare queat, cujus merito regeneratis humiditatibus naturalibus, adſit eorũ copia apta ad ſubungendos articulos ipſos. Talis victûs ratio perficitur, tum per ea quæ interiùs ſumuntur, tum per ea quæ exteriùs adminiſtrantur. Interiùs convenient cibaria humectãtia, quæ ſint boni chymi, quæq; nec difficulter conficiantur, nec ſuperfluitatibus admodum ſcateant: talia eſunt ova recentia, ac ſorbilia, jura ex carnibus laudabilibus parata, qualis eſt pullorum domeſticorũ, hœdorũ, lactentium vitulorum, fercula in his parata, carnes eorundem animaliũ elixatæ, ptiſana ſola ex frumentaceis lactis potus, caſeus recẽs, & quæ hujuſce ſunt claſſis, & ubi patientem ventriculi robuſtioris curandum habuerimus, extremitates animalium, optimè elixatas, vel potiùs eliquatas, nonnunquam exhibere poterimus.

Potus ſit vinum tenue, album, aquoſum, & ad dulcedinem declive, vel ſaltem admodum maturitate ſaturatum. Exteriùs maximè proficit balneum aquæ dulcis: in quo ſi coquantur radices althææ & maluarum, earundémque ſemina, capita caſtratorum, extremitates animalium, & quæ hujus ſunt ordinis & facultatis, mirũ in modum prodeſſe poterit: poſt quod adminiſtratum balneum, quamvis æger impotens admodum exiſtat, tamen modicè deambulet, hócq; ſingulis agat diebus, ita enim motus facilitabitur, & materia ad propria articulorum loca promptiùs attrahetur. Dum hæc peragontur, caveant ægrotantes, ne frigus aliquod patiantur, hoc enim articulus valde lædere poterit, & materiã intercipiendo, & eoſdem in unum cogendo, & rigidos eos reddendo: quare omnibus exterioribus vel calidis, vel ſaltem tepidis utantur. Ubi que a balneo abſtinuerint, fomenta ex iiſdem rebus parata in uſu habeant: in quorum adminiſtratione hoc animadvertant aſtantes, ut antequam caro deſumeſcat, vel hominem è balneo educant, vel fomenta removeant: aliàs in his adminiſtrandis ex ſuccedente humoris attracti reſolutione, reſtauratio deperditæ humiditatis non eſſet ſperanda. Poſſunt ad idem parari emplaſtra, quę articulis appoſitâ eos humectare poſſint, quæ formentur ex axungia, ſuilla recenti, butyro recenti, oleo amygdalarum dulcium, medulla vitulina & cervina, mucilaginibus lini, althææ, fœnugręci, addita cera nova (hæc enim antiquâ eſt humidior) ad pondus omnium prædictorum pluſquam dimidium. Si autem in præſenti affectu ſit periculum convulſionis, ob introductam ingentem articulorum exiccationem, ultra balneum & fomenta, inungantur loca patientia & eis communicantia aliquo oleo actu quidem calido, ſed quod nullo pacto reſolutionem notabilem cauſare valeat; tale erit oleum dulciſſimum, narciſſinum, maſtichinum, chamæmelinum, lumbricatum, amygdalinum, & ſimilia: hæc enim olea poterũt magis tueri articulos à frigore externo; & tendines, ac circumſtantes articulorum partes laxando, poterunt patientes à dolore, & inde à convulſionibus præſervare: quæ ſi inſtent, abſtineant ægrotantes ab omni genere vini, & bibant mulſam dilutam, caveántque ab omni evacuatione, quoniam hæ omnes poſſunt corpus ipſum magis exiccare. An autem, dũ hæc peraguntur, vel purgandi ſint medicamẽto electivo patientes, ut docet *Hippocrates*, vel ſi hoc non conferat, clyſteria acria, qualia ipſe imperat, imponenda veniant, propter ſenis authoritatem quis ambigere poſſet. Attamen ego ejus ſum ſententiæ, ut in tantâ articulorum exiccatiõne, omne evacuationis genus noxium ac ſuſpectũ ſit, dictãte hoc ratione, videlicet evacuationes omnes, & præcipuè validas, non tantùm pravas & non naturales, ſed etiam naturales humiditates diſperdere: Quapropter caveant in hujuſmodi affectionibus Medici, ab omni valido medicamento ſolvente, ne humiditates ad articulos attrahendas diſſipent: niſi forſan ratione exiccantis cibi, quali habitantes in Æno uſi erant, hæc affectio inducta fuerit: in his enim potuit aggregari ex malo victu, copia pravorum & terreſtrium humorum, qui exturbandi, & ante articulorũ laxationem excludendi erunt. Hoc tamen cautè agatur, ſemper hac habitâ ratione, ne in horum humorum deturbatione articuli ulteriùs exiccentur, ad quam intentionem poterunt ſatis præter pharmacum facere clyſteria acria, eos ad vias communes derivando, ac eoſdem ab articulis revellendo; quo peracto facile erit homines renutrire, & humiditates naturales regenerare, ac articulos ipſos prædictis medicamentis, ac præ narratâ victûs ratione laxare. Quę omnia dum fiunt, omnes cauſæ, quæ talem articulorum ſiccitatem introducere, vel eandem conſervare poſſunt, amoveantur. Unde fugiãt hi omnem vehementem motum, ęſtivum cœlum, aëris ſiccitatem, Veneris uſum, animi accidẽtia moleſta, exſiccantem victum, externum frigus, & cæterà omnia, quæ harum partium humiditates diſſipare ac reſiccare queant: & quantum fieri poterit, cauſas prædictas per opportuna præſidia reſcindant, iiſdémque per convenientia auxilia reſiſtant *Salus de affect. partic. c. 17.*

ISCHIAS.

CAVSA.

Observatio I.

De Iſchiade à materia biliosâ.

ARTHRITIM fieri à quacumq; materiâ, quæ tranſmiſſa vel ab univerſo corpore, vel à determinato membro, per proprias vias in cavitatibus articulorum, & in circumſtantibus partibus recipiatur, dogma eſt Galeni antiquum, ab omnibúſque acceptatum. Contra hanc ſententiam inſurrexerunt moderni, diſcrepantes de materiâ, de membro mittente, de viis, & de loco in quo hæc materia recipiatur. Materiam unicam eſſe, hancque pituito-

tuitoſam, ſubtilem, & ſeroſam, affirmant: quòd ſi in arthritide quandoque ſit rubor & calor, dicunt hoc fieri ratione doloris attrahentis: ſicuti & aſſerunt febrem huic aliquando connecti non ex ſe, ſed quia hæc affectio contingat in temperaturâ impensè calidâ, & in corpore plethorico, quódve ex levi occaſione in febrem incidat. Membrum mittens dicunt eſſe ſolum caput, in quo extra caluam ſub cute talis aggregatur materia, quæ ſenſim tranſmiſſa ad partes inferiores, modò ad hos, modo ad illos dilabitur articulos; negántq; à viſceribus & internis partibus hanc tranſmitti; quoniam ſincerus humor per venas non poteſt ferri, nec ſangvini permixtus poteſt ſincerus in articulos excidere, ad quos ſi etiam cum ſangvine emanaret, phlegmonen, non arthritidem excitaret.

Quapropter viam, per quam hæc materia in articulos deſcendit, dicunt eſſe ſub cute tantùm, ubi laxæ, & amplæ ſunt viæ, non autem per venas permeare, in mediiſque earum viarum regionibus dicunt eam non ſubſiſtere, quoniam, cùm ſit ſubtilis, penetrat uſque ad loca denſa & compacta, quibus hæreat, & ideò in articulis tantùm firmatur: loca autem in quibus hæc materia retinetur, dicunt non cavitates articulorum eſſe, ſed in ligamenta, in perioſtia & tendones recipi: hoc argumento, quòd in tophaceâ podagrâ, aperta ruptáve cute, plerumque è digitorum articulis eruitur humor in tophum converſus, vinculo integro & illæſo, addito hoc, quòd in Iſchiade, cùm ligamenta vel nullius vel obtuſi ſint ſenſûs, ſi in coxendicis pyxide, in ejúſque cavitate materia reciperetur, nec tam vehementem, nec tam latè vagantem dolorem inveheret. Sententia hæc ſicuti Galeno, ita & veritati contradicit, nec digna eſt ut à Medicis recipiatur.

Quòd non unica ſit materia, quæ arthritidem generat, apparet clarè ex diverſitate coloris, tumoris, doloris, ſymptomatum, & modo curandi. Color enim aliàs eſt rubicundus, aliàs flavus, aliàs albus: tumor aliquando eſt notabilis magnitudinis, quandoque etiam vix apparet: dolor, quandoque eſt moleſtus quidem, ſed non multùm, quandoque autem eſt acerrimus, hicque nonnunquam citò ſolvitur, ille longiùs protrahitur: ſymptomata autem multoties ſequuntur mala, ut caliditas ingens, & fervor in loco affecto; aliquando autem eorundem vel nulla eſt caliditas, vel frigiditas ineſt moleſta, illíque ab aëre calidiori hi à frigidiori læduntur: modus curandi nonnunquam admodum variat, quoniam in his calida juvant, in illis frigida; illíque à frigidis, iſti à calidis exacerbantur: præterea quidam ex ſangvinis, quidam ex pituitæ, alii ex bilis, nonnulli ex atræ bilis evacuatione ſedantur, quæ omnia indicant arthritidis cauſam modò calidam, modò frigidam, ac diverſam eſſe materiam.

Nec reſponſum eorum ad hoc facit, cùm dicunt hanc diverſitatem cauſari, tum ratione doloris attrahentis, tum ratione ſubjecti recipientis: quoniam ſi ex colore, dolore, ſymptomatibus, & modo curandi diverſo, diverſam materiã peccare, non deberemus conjicere ac judicare, tota deſtrueretur Medicina, omnéſque tumores pariter à pituitâ conſtituere poſſemus; quoniam ruborem, calorem, ſymptomatáque cætera ratione doloris attrahentis fieri, non autem ratione materiæ peccantis, eſſet affirmandum.

Quòd membrum mittens aliquando ſit cerebrum, non negatur: quòd autem ſemper ab eo in quacumque arthritide materia defluat, falſum eſt: aliquando enim à toto, aliquando à determinato membro hæc tranſmittitur, nec ſemper præcedunt hunc morbum capitis affectiones, nec ſemper in omnibus materiæ ſenſibilis deſcenſus à ſupernis partibus, ad inferiora perſentitur, imò ſæpiſſimè nullo præexiſtente capitis, alteriuſve ſuperioris partis affectu, ſubita fit arthritis, quod ſæpiſſimè animadvertent, qui hanc artem conſummabunt, videbúntque modò hepar, modò lienem, modò ventriculum, modò uterum, modò aliam internam partem, modò totum corpus, non autem ſemper caput eſſe in cauſa hujus affectionis.

Nec eſt quòd mirentur iſti, quando per venas à partibus intimis, à viſceribuſque ipſis in articulos humor aliquando feratur, quoniam virtus expultrix, ubi vigeat, à partibus interioribus ad exteriores materiam naturæ gravem detrudere ſolet, ac poteſt: & hæc propria vaſa, per quæ univerſo corpori materiæ ingeſtæ communicantur, ſunt venæ, & arteriæ; à quibus quomodo poſſint ſangvini commixta per eorum ora in articulos pura excidere, non aliam quærant viam, quàm eam, quàm ipſi proponunt in ſuâ causâ, dicens, venas ab externis jugularibus deductas extra caluam ſub cute, ſua excrementa tenuia & ſeroſa deponere: quod idem cùm cæteræ venæ terminantes ad articulos poſſint vi facultatis expultricis agere, non erit dubitandum, quomodo extra venas traduci poſſit ſincerus humor, qui cùm his affirmantibus poſſit eſſe frigidus, nihil refragatur, quin etiam poſſit eſſe calidus, qui ratione ſuæ tenuitatis faciliùs frigido in articulos deponi poterit. Nec eſt, quòd ſi unus humor extra venas tranſmittatur, cùm eo ſangvis ei commixtus tranſmitti etiam neceſſariò debeat; quoniam hoc fit vi facultatis naturalis, quæ noxium & ſupervacaneum tantùm excludit humorem: aliàs in quacumque expulſione, omne humoris genus promiſcuè & unà commixtũ educeretur, & nunquam daretur tumor purus vel à ſangvine, vel à bile vel ab alio humore. Animadvertatur tamen, quòd cùm concedimus ſincerum humorem extra venas in articulos decidere, non credatur ita ſincerus ſemper eſſe, ut nullius mixtionem unquam admittat: ſed dicitur ſincerus à prædominio; quoniam vel nihil, vel parum quid ei commixtum eſt. Unde bili aliquando ſangvis commiſceri poteſt, & hinc cauſare arthritidem. Nec tamen tunc veram poteſt cauſare inflammationem; quoniam intra cavitates, non in ſubſtantiâ membrorum, materia recipitur. Cujus oppoſitum cùm contingat in cachexiâ, decumbentibus per venas in pedes humoribus crudis, eſt in cauſa quòd tumeant quidem pedes, ſed non hinc arthritim patiantur, & præcipuè cùm in his non ſit articulorum imbecillitas, quæ neceſſariò ad arthritidem procreandam requiritur. Quare certò affirmetur, humores à viſceribus intimiſque partibus ad articulos per venas tranſmiſſos, aliquando arthritim procreare: quam tamen quandoque etiam à capite delabi, & per exteriora tranſmitti aſſentimus, & atteſtamur. Cùm autem materiam recipi in ligamenta, in perioſtia, & in tendones, docere nituntur, quid ad Galeni rationem, quam conſultò tacuerunt, reſpondere poſſunt, cùm inquit, argumento eſſe materiam in ſubſtantiâ membrorum non recipi, nec hinc veram inflammationem cauſari; quoniam viſus eſt nunquam podagricus pati convulſionem, quæ frequenter ſolet in nervorum ac tendonum inflammationibus advenire? Hæc Galeni ratio eſt demonſtrativa, nec eam impugnare poſſunt, quæ in contrarium adducuntur, videlicet, quòd ſi in Iſchiade materia eſſet in pyxide & cavitate articuli coxendicis contenta, cùm ligamenta obtuſi ſint ſensûs, non poſſet dolorem nec vehementem nec latè diffuſum cauſare; quoniam hæc ſententia Galeno non adverſatur, qui docuit materiam non tantùm in cavitatibus articulorum, ſed etiam in cavitatibus circumſtantium membrorum uſque ad cutim recipi: quia verò articulationes hac materiâ implentur, ideò circumſtantia ligamenta, id eſt, nervi & tendones extenduntur: cujus extenſionis meritò neceſſariò dolent; quare docet fieri dolorem, non ratione materiæ intra ca-

vitatem

vitatem articuli exiſtentis, ſed merito extenſionis nervorum & tendonum circumſtantiam. Unde in Iſchiade verè quidem dolor non cauſabitur à materiâ contentâ in pyxide: quoniam in eâ nulla pars ſenſitiva locata eſt, ſed ab eâ materiâ quæ circumſtantia loca occupans, nervos & tendones offendit. Quòd autem intra cavitatem articuli coxendicis, in Iſchiade recipiatur materia, (quod negare hi audent) ſola *Hippocrat.* authoritas eos monere debebat, dicentis: *Quibuſcumque à coxendicum dolore moleſtatis excidit coxa, & rurſus incidit, iis mucores ſuperveniunt.* Qui mucores cùm laxiora reddant articulationis ligamenta, facilè articulus ex cavitate excidit: qood fieri non poſſet, niſi in cavitate illâ mucores continerentur, quod idem ex *ſequenti Aphoriſm.* dicente: *Quibuſcumque à coxendicum dolore moleſtatis diuturno excidit coxa, iis crus tabeſcit, & claudicant, ſi non urantur:* elici poteſt: quoniam excidere non poteſt ex coxendico dolore coxa, niſi ratione materiæ intra cavitatem articuli exiſtentis, eundémque ultrà quàm deceat madefacientis, cujus merito aduſtionem adminiſtrandam eſſe docet Pro confeſſo igitur habeatur, in Iſchiade continori ad intra pyxidem coxendicis materiam, ſed non ab ea cauſa dolorem moveri, qui ſolùm ab illa, quæ circumſtantes partes occupat, nervóſque ac tendones extendit, generatur; hincque fieri, quòd dolor ſit vehemens, & cùm ad inferiores partes hi nervi deſcendant, quòd dolor hic latè & longè diffundatur: quâ de re dolor Iſchiadicus nullo modo argumento erit, quòd materia in arthritide nnn recipiatur in cavitates articulorum, & circumſtantium membrorum, uſque ad cutim; cujus ratione apparere io tophaceâ podagrâ ſtatim apertâ cute poteſt humor in tophum converſus, & evelli vinculo integro & illæſo, quoniam non tantùm in cavitate internâ articuli, ſed etiam in circumſtantium partium cavitatibus uſque ad cutim recepta materia & in tophum converſa poteſt immediatè ſub cute contineri, & apparere: quod non excludit materiam in cavitatibus articulorum recipi, nec demonſtrat eandem in ſubſtantiam penetrare. Hæc adnotâſſe volui de arthritide, ne ſententia hæc, quam in perniciem laborantium, ſi admitteretur, invectam eſſe dubito, indiſcriminatim, & ſine examine recipiatur: Quare arthritim à quocumque humore in cavitatibus articulorum & in circumſtantibus partibus uſque ad cutim recepto, verè generari, ad mentem Galeni conſtituo. Ab hac univerſali poſitione analogiâ ſumpta, in eam deveni ſententiam, quam etiam *in libro de internis affectionibus*, in quo habetur: *Coxendicum dolorem quandoque à bile generari*, recipit *Hippocrat* ut Iſchiadicũ affectũ non ſolùm ab humore frigido & à ſanguine, quemadmodum in propriis libris declarat Galenus, ejus curationem ex profeſſo tradens, cæteríque omnes ſcribentes ſimul, ſed etiam quandoque à bile fieri cenſeam: quod cùm me non tantùm ratio, & *Hippocrat.* authoritas, ſed etiam experientia docuerit, (vidi enim aliquando Iſchiadas factas à bile acerrimâ) arbitratus ſum hujus curationem ab authoribus neglectam fuiſſe, non quin ab hac fieri poſſet, ſed tanquam ejus affectûs, qui rariſſimè eveniat, cùm utplurimùm à pituitoſo & crudo humore procreari conſueverit. Licèt autem rarò hic eveniat affectus, non debet tamen Medicus ejus curationem negligere; quoniam, ut dixi, quæ rarò eveniunt, ſi rectè pertractentur, præſtantem Medicum oſtendere poſſunt. Quâ de re Medicus, Iſchiadicum curaturus dolorem, optimè animadvertat hæc. quæ poſſunt eum manuducere in cognitionem peccantis materiei, ſicuti qualitatem doloris, tempus exacerbationum, prægreſſam diætam, exercitia, habitum corporis, temperamentum, ætatem, regionem, anni tempus, applicationem remediorum, excrementorum vel abundantiam vel retentionem, morbos patienti aſſuetos, & omnia alia quæ hujuſce ſunt ordinis; quæ omnia poſſunt ſpeciem materiæ peccantis atteſtari. Verùm quoniam nos tantùm loquuturi ſumus de Iſchiade à materia calidiori, & bilioſa; ideò hujus tantùm ſigna ponemus, qoibus poſitis ad curationem deſcendemus, In tali Iſchiade dolor erit acerrimus, & ſimilis pungitivo, exacerbationes erunt ſæviores alternis diebus, victus ad calidum & ſiccum vergens præceſſit, exercitia fuere valida, habitûs utplurimùm erit gracilis, temperaturæ erit bilioſæ, ætas juvenilis ad hoc plurimùm faciet, ſicuti & regio calida, tempus anni æſtivum, dolor à calefacientibus exacerbatur, quod maximè me manuduxit in cognitionem hujus affectûs: in tali patiente ſolent abundare bilioſi humores, vel iidem, qui excerni conſueverant, retenti ſunt, ſolitúſque eſt pati morbos à bile; quæ in hoc morbo magis qualitate quàm quantitate lædit, facilè iraſcitur, excandeſcentiámque animi facilè incurrit. His ductus Medicus in cognitionem materię bilioſæ, audacter curam aggrediatur, quoniam morbus hic non ita difficulter, ſi rectè curetur, ſolvitur, ut ille à pituita. Quare ſtatim dimiſſis purè repellentibus, qoæ in coxendicũ dolore non conveniunt; (quoniam, cùm pars affecta in profundo ſita ſit, ſanguis & humores ex vicinis & ambientibus vaſis ac muſculis ad illam à repellentibus medicamentis compellerentur,) debet tentare ut materiam à loco affecto educat, cauſámque fluxionis inhibeat, & ſi dolores exacerbentur, lenientibus agat. Unde primò ad totius corporis evacuationem deſcendat. Quare lenitâ alvo Caſſia, vel Thamarindis, vel alio ſimili pharmaco, ubi cootraindicantia non æquipolleant, ſtante totius hepatis, cujus ratione generatur bilis, intemperie calidâ, ſecetur vena. Vena autem ſit interna, ſervatâ rectitudine loci patientis, ubi ſit plenitudo: quòd ſi hæc non adſit, ſecetur vel poplitis, vel tali vena. Poſtea materia his, quæ bilem reſpiciant, & temperare poſſunt, concoquatur: hæc concocta evacuanda erit pharmaco, quod bilem ducat, in quem uſum plurima venire poſſunt. Tamen cùm materia è longinquis partibus evocanda ſit, ea aſſumantur, quæ in ſubſtantia ſolida formantur; cujuſcemodi ſunt pilulæ aureæ: quæ, quoniam plurimum recipiunt ſcammonei, in hoc caſu prodeſſe valent; repetatúrque hæc evacuatio, quoniam unicâ vice affectus tolli non poterit, qui tamen ex repetitâ evacuatione maximè ſedabitur: mirum enim eſt, quantum in talibus affectibus conferant bilis evacuatiooes, ex quibus maximè leniri ſolet dolor: qui ſi aliquando exacerbetur, inungatur locus affectus, perfundatúrque oleo roſaceo, cui admixtum ſit dimidium olei chamæmelini Poſſunt etiam formari emplaſtra ex lactuca, ſolatro, endivia, farina hordei cocta in poſca, quibus olea prædicta ad impinguandum admiſceantur. Infundantur etiam clyſteria, quæ ſimul lenire & refrigerare poſſunt, cujuſcemodi ſunt formata ex decoctiooe radicum althææ, ſeminum lini, foliorum malvarum, violarum, hordei, quibus addatur oleum violatum, ſaccharum rubeum, lutea ovorum, & caſſia pro clyſteribus parata. Aliquando loco prædictæ decoctionis, aſſumatur lac recens: & ſi indicium ſit bilem acriorem eſſe, poſſunt etiam admiſceri ſucci endiviæ, lactucæ, portulacæ, & ſimilium herbarum. In quo caſu etiam maximè probarem balneum, & aerem balnei, tum ad temperamentum, tum ad diſcuſſionem. Quòd ſi dolor vehemens admodum eſſet, hincque valde angerentur & cruciarentur patientes, ſi prædictis non leniatur, applicentur tum exteriùs, tum interiùs aliqua leniter ſtupefacientia, quæ in hoc caſu ſtaote & materia, & intemperie calidiori, poterunt maximè, nullam inferendo noxam, conferre. His peractis, & iis adminiſtratis, quibus ſuperetur morbus, ſiquid reſidui remanſerit, vel

inun-

inunctionibus, vel fomentis, vel emplaſtris leviter diſcutientibus agatur, ſemper in hoc caſu cavendo ab omnibus acrioribus & calidioribus medicamentis, à quibus aliquando vidi adeò exacerbatos hos ægrotantes, ut miſeri hinc claudicantes, & ad motûs impotentiam redacti, maximis cruciarentur doloribus; quæ omnia deinceps lenientibus, contemperantibus, & refrigerantibus adminiſtratis remediis, lenita fuere: ad quam intentionem faciunt etiam plurimùm frictiones, in parte oppoſita adhibitæ, ſicuti & cætera derivationum & revulſionum genera. Interim patientes victu utantur refrigerante & contemperante. Unde ptiſana maximè probanda eſt, lactuca ſimiliter, & omnia cichoracea, cæteráque olera refrigerantia, quæ non tantùm veniant in uſum pro cibo, ſed etiam ut cum his alterentur jura, & carnes aſſumendæ, quæ ſint elixatæ, non toſtæ, ſintque ex pullis domeſticis, ex hœdis, ex vitulis, & ſimilibus animantibus, non autem ex ſilveſtribus, & quæ durioris ſunt ſubſtantiæ. Caveant omnia aromata, radices, herbas acriores: fugiant mel, & omnia quæ ex eo parantur. Vinum in totum interdicatur, uſque ad perfectam morbi declinationem. Motus ſit lenis: ſomni ſint longi: & degant in locis temperatis, omnem aeris exceſſum vitantes: iramque & omnem animi excandeſcentiam fugiant; alvum lubricam, ſi non ſponte, arte ſaltem habeant: Sique hi præſervari ab hoc eodem morbo deſiderant, inhibeatur bilis generatio, quæ refrigeratio jecore tolletur. Unde ad hoc balnea naturalia, refrigerantia, cujuſcemodi ſunt S. Marini Lucenſis, & ſimilia, imperanda ſunt. Quòd ſi hæc non admittant, ſerum caprinum, vel lac, præcipuè aſininum, in emaciatis & gracilibus corporibus optimè conferre poterit, multáque alia conſimilia tentanda erunt, quorum plurima eſt ſilva in locis, in quibus de intemperie calidiori hepatis tractatur. *Salius de affect. partic. cap. 16.*

LOCUS AFFECTUS.

Observatio I.

Iſchiadis locus affectus verus.

ISchias omnium vehementiſſima, ſedem habet non in eo articulo, quo femoris caput in coxendicem inſeritur, ſed altiùs ad ſummam natem, quà nervi à lumbis & ab oſſe ſacro emergentes feruntur in crura. Dolor atrox non in ſolâ eſt coxendice, ſed in femur quoque, & in ſuram, & in extremũ pedem exporrigitur, quocumque nimirum ab affectâ coxendice deductus nervus pertingit. Raró tumor ineſt conſpicuus, rariùs calor aut rubor, quòd ejus loci ſeſſa cutis venis conſperſa minimè ſit. *Fernel. lib. 6. cap. 18. Patholog.*

SPECIES.

Observatio I.

Phthiſis Iſchiadica ſeu tabes coxaria Hippocratis, cujuſmodi.

ISchiadica Phthiſis ejusmodi eſt: cùm humor contumax, vix tamen excluſus venis, in articulum magnum & laxum decubuit, ubi qui calidiore loco concoqui non potuit, ægerrimè concoquetur. Eſt enim ejuſmodi articulus, quia oſſe multo & nervo conſtat, naturâ frigidus. Atque hic depoſitus humor nervos laceſſit, unde dolor gravis venas, quà alimentum cruri diſpenſatur, opprimit; multò magis ſi illic concaleſcens humor putreat atque corrumpatur, & inde partes in inflammationem quandam trahat. Primùm igitur adverſum crus intabeſcet, & reliquum corpus dolore & vigil is emarceſcet, quam φθίσιν ἰσχιαδικὴν appellat, quia inde marcoris initiũ eſt; quomodo νωτιὰς φθίσις familiaris, ut inquit, recens ſponſis, & immodicâ venere utentibus, & φθίσιν quandam νεφρῖτιδα dicit, libro περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν. Phthiſin autem dico pleniùs, non ab ulcere pulmonis, non à deſtillatione in pulmones, & inde affectis pulmonibus, ſed omnem inſignem extenuationem & marcorem. *Iacotius Comm. ad Coac. Hippoc. pag. 228.*

SYMPTOMATA.

Observatio I.

Mulier à partu Iſchiadica facta, unde ejuſdem articuli luxationem, atque inde perpetuam claudicationem incurrit.

QUædam Matrona à partu coxendicis doloribus cùm diu laboraret, vertebra tandem ex acetabulo excidit, perpetuóque claudicavit. Id cùm evenit, candenti ferro opus eſt, ubi junctura committitur, inde enim materia evocatur, alij circa genu exulcerant; ulcera aperta pilulâ cereâ impoſitâ continenda ſunt, donec vitium deſinat. Prægnantes cùm plurimùm id malum diminuit, perſeque ſunt; aliquibus perdurat, qui ferè poſt longos morbos, vi peſtiferâ huc ſeſe inclinante, ſolent accidere. *Idem de Curand. Morb. lib. 18. cap. 10.* Add. *Ballon. Epid. p. 272.*

LIBERATI ISCHIADICI, fortuito eventu, & Medicina.

Observatio I.

Iſchiadici morbi fortuita, rationalis tamen curatio.

PRæfectum quidam multis fruſtra tum intrinſecùs, tum extrinſecùs uſus eſt remediis, in dolore coxendicis: tandem ipſe, nullius juſſu, accepit fila cannabina cineribus macerata, (mulieres vocant *Riſtgarn*) ea elixabat in aceto fortiſſimo, & loco dolenti fervida applicabat, prout tolerare poterat: quibus remotis cutem plurimis veſicis abundantem animadvertebat, ex quibus tandem magna aquæ citrinæ copia promanavit, unde ipſe non tantùm à doloribus liber evaſit, ſed multis jam annis, his nunquam ampliùs vexatur. *Ex literis Med. cujuſdam ad Geſ. communicavit V Volphius doctiſſimus.*

Observatio II.

Vulnere circa malleolum inflicto, & arteriâ diſſectâ, coxæ dolor levatus.

MIhi quidem hoc ætate adhuc juveni accidit. At miniſter Dei, Pergami, diuturno lateris dolore liberatus eſt, per arteriæ in ſummâ manu ſectionem, ex inſomnij quoque monitu illud aggreſſus. Porrò alteri, cui ex malleoli vulnere diſſecta arteria fuerat, ſanguinis effluxus haud ceſſavit, donec ego vocatus totam præcidi, ac medicamento ex aloë & mannâ, & ovorum albo pilis leporinis excepto, uſus ſum: vulnuſque citra aneuryſma curatum eſt, oſculo arteriæ carne obducto. Homo autem ille, annis jam quatuor ex intervallis parvis coxæ dolore vexatus, deinceps perfectè ſanus erat. *Galenus de Curand. rat. per venæ ſect. cap. ultimo, circa finem.*

Observatio III.

Dolor coxæ fluxu hæmorrhoidum curatus.

QUidam apud nos mercator laboravit Iſchiade, cúmque bis eſſet evacuatus, ſatis validis medicamentis,

Digitized by Google

mentis, dolor tamen ſemper auctus eſt. Cumq; ſecundo à purgatione die dolor eſſet vehementiſſimus, cum intenſo calore, & quodam teneſmo, tandem excrevit magnam ſanguinis copiam, cum impetu quodam ex hæmorrhoidibus erumpentem, & ſtatim dolor ceſſavit. *De Obſerv. Cl. V. Joach. Camerarii.*

† De Iſchiadis dolore, & fatali unguenti de Mercurio violentia vid. *C. Calder. Trib. Med. lib. 3. pag. 286.*

OBSERVATIO. IV.

Octodecim annis Iſchiade afflictus, cauterio eandem extirpavit.

SApientiſſimus quidam Medicus multos ſui temporé laborantes coxendico dolore curavit, & unum affectum eo per annos decem & octo, cauſtico facto ex capitello vivæ calcis, & aluminis; cujus cruſta butyro vel axungiâ porci non ſalitâ eſt amovenda: deinde locus apertus à docto Chirurgo eſt conſervandus, falſa carne, vel ligno buxi per ſex menſes, ut poſſit materia per ulcus evacuari. *Joannes Mich. Paſchalius de Curand. Morb. lib. 1. c. 61.*

† Iſchiadici doloris in ſutâ fonticulo curati, meminit *Joh. Sculter. obſ. pag. 64.*

OBSERVATIO V.

Quotidianis vomitionibus ab Iſchiade quidam vindicatus.

NOs Joannem Spinellum, civem Venetum, à quotidianis vomitionibus ſanavimus. *Alexand. Benedictus, De Curand. Morb. lib. 18. c. 10.*

OBSERVATIO VI.

Claudicans ex Iſchiade ſine luxatione, curatus.

CLaudicans ex Iſchiade veteri, ſine luxatione, ſed relaxatis & mollitis articulis, ſequentibus auxiliis liberatus. ℞. *Agar. rh. elect. an. ſcrupul. ſ. pulver. hieræ diacolocynth. drachm. ſ. cum ſyrup. de ſtœchad.* formentur pilul. Poterit addi aliquid pilulæ de hermodactyl. Utatur his pilul. per intervalla, aut etiam ſyrup. *Obſervatione 5.* præſcripto ℞. *Salviæ, majoran. calamenth. ebul. iuæ arthrit. rutæ, roſmar. beton. an manip. ſ. radic. acor. unc. j. fol. laur. pug. ij. ſ. decoct. an aq. & vini quantitate ſufficienti.* Impleator vaſculum hoc decocto, bene clauſum plantæ pedum admoveatur, dum calor ad cruris ſuperioris articulos perveniat. Eodem decocto pars foveatur. Materia cum oleo laurino ſubacta articulo apponatur. ℞. *Euphorb. caſtorei, ſtyrac. calamit. ana drachm. ij. liqueſcant in vaſe duplici, cum olei chamæm. & laurin. ana unc. iij.* cum eo oleo calido hat fotus. Vel ℞. *Olei ſupradicti unc. iij. ceræ unc. ſ. terebinthinæ, unc. j.* Miſce pro unguento. Poſt verò, ubi materia fuerit reſoluta, utatur balneis naturalibus, vel factitiis è ſulphure, ſale, & alumine, cum dupla aqua. Emplaſtrum etiam valet ex ebulo in vino cocto. Potus hydromel, & ratio vitæ conveniens. *Heller. Obſerv. 7. libro proprio.*

OBSERVATIO VII.

Ex Iſchiade decocto ligni, cum dropace Pauli, liberati.

EX Iſciæ morbo, quem inexpugnabilem eſſe putant, multos liberavi; imò præter Ælium quotquot in manûs meas venerunt, atque inter cæteros, uxorem Hannibalis Crucei, à Senatus libellis, amici noſtri, viri præterea eruditi, jacentem cum doloribus intolerandis, & ea parte qua coxendix afficiebatur, etiam immobilem jam per quatuor Menſes: tum mihi tempus anni æſtivum favit. A quam igitur ligni, multo admiſto agarico, & multa radice pityuſæ, cum gingibere, cinnamomo, cardamomo majore, pyrethro, tantaliſq; citrinis, ſalvia, & rorismarino exhibens: cum moderata, non exquiſitiſſima victus ratione, quam ferre non potuiſſet ob morbi longitudinem. Demum, cùm ex his coxendix non levaretur, dropace Pauli impoſito perfecte eam paucis in diebus liberavi. *Cardanus Curat. admirand. num. 17.*

OBSERVATIO VIII.

Iſchiadis curatio probatis & familiaribus remediis atq; hiſtoriis oſtenſa.

DEcoctio hyperici cum vino pota, miré ſuccurrit Iſchiadicis. *Jacobus Douynet. Apologia lib. 4. cap. 5.*

Pollicetur *Fernelius*, lepidium tritum cum radice Enulæ, horæ quadrante impoſitum coxæ, præſenti remedio eſſe. Idem pollicetur *Actuar. Paul. Ægineta.* Fernelius de Iberide, vulgo naſturtio agreſti, inlidente 4. horis emplaſtri modo coxæ, cum ſuillo adipe ſalſo compoſiti. Item, calamintha inducta coxæ, ex ea materiam evocat; ſi dolor non levetur, & inveteratit, imponatur ſemen naſturtii ſativi coctum cum polenta & aceto, trahit enim humorem ex alto in ſumma cutis. Idem præſtat & ſinapi ſemen tritum cum ficubus. Fimus columbinus cum ſemine naſturtii tritus, & mixtus cum farina hordeacea, & aceto, inveteratos coxendicis dolores, & podagræ extirpat.

Arculanus, Matth. de Gradi, & Arnaldus, & Philonium ea medendi via felicitet uſi ſunt, cùm nullis remediis ceſſit dolor. Idem expertus eſt. *Joannes Chavangius* Chirurgus inſignis, & vir expertæ induſtriæ. Cataplaſmate ex *fermento acris lib. ſ. cantharid. unc. j. ficum n pinguium palp. unc. ſ.* concinnato. *Matth. de Grado* parat aliud ex ſinapi, fimo columbino trito ex decoctione ficuum, cum ſemine naſturtii, & aceti parum: Addit *Fernelius* farinam hordei. Iſtud autem rubificat, & veſicis excitatis tollitur: detergentur veſicæ linteo imbuto decoctione ficuum, deterſis imponitur braſſica tepida, ut inde materia foras evocetur: & ut, quod eſt coxæ impactum, digeratur; incidatur, extenuetur, & ex alto corpore in ſumma transferatur, & diſcutiatur.

Nullum nec melius, nec præſentius emplaſtrum expertum & perſpectum multorum curationibus excogitari poteſt, quàm illud *Galeni lib. 1. κατὰ γένη* deſcriptum ab Avicenna, quod etiam Tagaultius lectiſſimus Medicus, doctiſſimuſq; Philoſophus, & arte dicendi inſtructiſſimus, in hunc uſum miris modis commendat, cujus deſcriptio talis: ℞. *Seminis ſinapi, urticæ, ſalpharis, ſpuma maris, ariſtolochiæ rot. & bdellii, ana unc. ij. ammoniaci, ol. antiqui, & ceræ, ana unc. ij.* fiat emplaſtrum.

Vidi Equitem torquatum, coxendico dolore correptum, relevatum impoſita coxæ placenta ex fermento ſecaligineo, cui mixta erant folia cicutæ minutim conciſſa compoſita, cocta in foco candente, ſub cineribus calidis, linteis involuta.

Alium vidi ex eodem affectu convaluiſſe ex ſucco cœpæ, qua tota fuit illita; deinde pipere minutim conſcisſo reſperſa; ſuperpoſita ſpongia decoctione cumini imbuta, facta ex vino albo. Præſtabilia quæque videor perſecutus, minutioribus quibuſdam duntaxat neglectis, quæ nullo ſtudio in mentem cujuſquam venire poſſunt, ut fotus ſalicis, ex *Dioſcoride*, Hiera Hermetis, è *Mattheo Gradi*: Cataplaſma ex ebulo, farinâ hordei, & melle communi, ex *Sylvio*. Atq; etiam aliud ex eodem, ex radice althææ coctâ in lacte, adjectâ farina hordei. *Idem loco quo ſuprà.*

Ibicis ſtercus, cùm ad Iſchiadicos & Arthriticos admirabile ſit auxilium, non duxi prætermittendum, quod de eo ſcribit *Marcellus Empiricus*. Ille itaq; ſic habet. Incredibile & unicum remedium Iſchiadicis & Arthriticis h. e. quo ipſe Antonius Medicus ſanatus eſt, & multos ita jacentes, ut movere ſe ſine cruciatu nequirent, intra quinq; dies ſtare ambulare autem in-

Non tra

tra quinq; dies ſtare ambulare autem intra ſeptem dies fecit. Conficitur ſic: Fimum Ibicum lunâ ſeptimadecima colliges quanquam & alia luna vetere collectum ſimili efficaciâ proſit, dummodò medicamen ſeptima decima luna componatur. Ex eo ergo fimo quantum unius manus pugno pleno poteris comprehendere, dummodò impar ſit numerus pilularum, in mortarium mittes, atq; adjicies piperis grana xxv. diligentiſſimè trita: tunc addes mellis optimi heminam, & vini veterrimi optimi ſextarios duos, & contritis priùs pilulis univerſa miſcebis, & repones in vaſculo vitreo, ut cùm fuerit opus, habeas medicamentum ad ſubveniendum. Sed ut major ſit medicaminis efficacia, luna ſeptima decima illud facere debebis: & cùm daturus fueris, à die Jovis incipe, & per dies ſeptem continuos dato, ita ut qui remediandus eſt, ſtans in ſcabello contra Orientem bibat. Quæ potio, ſi ita ut ſcriptum eſt, data & obſervata fuerit, etiamſi omnibus articulis & coxa, infirmus, contractuſq; fuerit, & immobilis ac deſperatus jacuerit, neceſſe eſt ut ſeptima die ambulet. Hæc ille recipit, etſi non dixerit, quantum hujuſce medicamenti quotidie ſumere affectos oporteat: intelligendum tamen cenſeo, ut in ſeptem æquales partes dividi debeat, & una quotidie ſumi. *Matthiolus.*

Aiuga ſive Chamæpitys tota, unà cum floribus & radicibus in pulverem trita, ſi diebus quadraginta ſumatur, & reſinæ terebinthinæ ſine laricea quaternis drahmis, Iſchiadicos ſanat. *Idem.*

Artemiſiæ aridorum foliorum farina, trium drachmarum pondere ex vino pota, medicamentum eſt optimum ad coxendicum dolorem.

Oleum flammulæ commendant quidam Iſchiadicis, articulorum iliumq; doloribus, urinæ anguſtiis, & renum calculis, in quibus morbis aut calidum illud inungunt, aut clyſteribus infundunt. Id autem præparant hoc modo: Flammulæ folia tenuiſſimè conciſa in roſaceum imponunt, quod vitreum vas exceperit, ac inde per æſtatem inſolant, obturato vaſe. Idem datur etiam in cibis hiſce morbis, trium drachmarum pondere *Idem.*

Compertum eſt multorum experimentis, etiam Iſchiadicos dolores, cùm nullis aliis remediis ceſſiſſent, litum ex aqua limacum mucoſa, per ſeptem aut octo dies uſurpatum ſedaſſe: cujus rei fidem mihi fecit Nobilis Dominus à Longomello, vir rei & fidei plenus. cùm ipſe totos ſex menſes Iſchiade fuiſſet divexatus. Hac arte ejuſmodi paratur aqua. Cape limaces rubros 50. aut 60 pone in olla cuprea, & ſale communi conſperge, illicque contine per diem integrum, mox per cilicium exprime: in expreſſa calatura lintea demerge. imbutaq; illo liquore, dolenti loco impone ſæpius renovanda. Cæterùm ſi magna ſubeſt inflammatio, incoquendi erunt limaces in aceto & piſtillo tuſa, atq; cum pauca farina hordei, aut fabarum concorporata.

Observatio IX.

Repellentia coxendicum dolori minimè convenire, præclaro exemplo docetur.

COxendicum dolore preſſis, repellentibus non eſt locus, inquit Galenus, ne humor ille malignus coxæ compagi altiùs infixus, ſpiraculis cutis contractis cohibeatur, comprimatur, retrudatur, impingatur, corrumpatur, & ea contagione imbuti articuli laxentur, vicinæ partes rodantur, exulcerentur, ſævi cruciatus excitentur, procidat ſua compage coxa, redundans illo mucoſo humore, contabeſcat totum crus, & ſic ægrotus miſerè mortem inveniat: quomodo in quadam muliere vidimus, quæ diuturno affectu graviter conflictata, naturæ tandem vitam reddidit *Jacobus Donyneus Apolog. lib. 4. cap. 5.*

DE CVTE.

CUTIS VITIA NATIVA, ET accidentaria.

Observatio I.

Sine cute natus.

LUDOVICUS Ungariæ & Bohemiæ Rex, ſine extrema cute, quam ἐπιδερμίδα vocant, editus eſt. Arteq; & inunctionibus ea producta, vel adoleſcens eauos aliquot alebat capillos. Unde aliqui, non diu duraturum regnum, prætendi ſunt arbitrati. *Sambucus in appendice Bonfinii.*

† Confer etiam *Camerar. Syllog. memorab. Cent.* 10 *part.* 35.

Observatio II.

Pallio carneo amictus natus quidam.

BRemopyrgi Marchiæ urbe infans natus eſt, ita in corpore circumflua & laxa carnis mole, ut indutus ſago militari Germanico crederetur. *Jobus Fincelius de miraculis.*

Observatio III.

Quoſdam viſos, qui cutem inſtar animalium quorundam, vel circa pectus, vel alias corporis partes, movere potuerunt.

AUdio homines fuiſſe, qui in thoracis regione, & alibi etiam in corpore, cutem movere valuerint, quibus proculdubio membrana hæc ſimilis equorum, aſinorumq; carnoſis membranis, contigit. *Veſalius de hum. corp. fabr. lib. 2. c. 5.*

Observatio IV.

Carnoſam propriè dictam corporis cutis membranam, poſt cuticulam & cutem veram, tertiam, malè nonnullos cum muſculis abdominis confundere.

NOn perperam vocem (carnoſa) adjectam arbitror, quum inter reliquas corporis membranas hæc ſola propemodum carnoſa appareat, verèq; talis cenſenda ſit. Quod Arabes paulò exactiùs perpendentes, primi omnium, quod ſciam, hanc membranam carnoſam appellaviſſe videntur. Atq; id ſanè penitus noſtræ hujus ætatis Medicorum præcipiis injugandum fuerat, qui panniculum carnoſum, à Barbaris quibuſdam non malè mehercule eo nomine appellatum, octo abdominis muſculos eſſe contendunt & contra Galeni ſententiam, ac rei veritatem, cuti membranam in univerſo corpore, & in ipſo demum abdomine (de quo duntaxat ſapere videntur) ſubtendi inficiantur. Alii, etſi per univerſum corpus à me hanc membranā demonſtrari conſpexerint, adeò ineptiunt, ut hanc non fateantur eam eſſe, cujus Galenus tum alibi ſæpius, tum *in tertio de adminiſtrandis ſectionibus* meminit, eo quòd ego adipem inter cutem & hanc membranam oſtendam, ſæpe trium etiam digitorum craſſitudine: quodque hominis membrana tantum à cute ſemper abſcedat, quanta adipis eſt craſſities. Debebant profectò ejuſmodi naturæ & veritatis hoſtes perpendere, Galenum de ſuis ſimiis, non autem hominibus locutum, quibus nullus adeps inter membranam & cutem intervenit: ipſaq; membrana non fibris duntaxat cuti continuatur, ſed prorſus undiq; citra alterius corporis interventum ipſi contigua eſt. Unde etiam non adeò arduum eſt, in homine cutem ſolam illæſa membrana dividere, ac in ſimiis, canibus, & illis animalibus, ex quibus Galenus anatomen deſcripſit.

Huic

Huic membranæ, eâ parte, quâ muſculorum proprias reſpicit membranas, lentor ille mucoſus, quem cuti Ariſtot. tribuit, obducitur, ob hoc fortaſſis, ne ipſa ſubjectorum muſculorum motum præpediat. Membranis enim omnibus, quæ corpus, quod ſitum locumque aliquando mutat, continent, ambiuntve, mucoſo quodam lentoq; humore, quà corpus id reſpiciunt, oblini, commune habetur. Sunt itaq; tria, univerſum hominis corpus perpetuò cingentia: cuticula nimirum, cutis, & membrana hæc carnoſa. *Veſal. de Hum. corp. fabr. lib. 2. c. 5.*

Observatio V.

Rubedo dextri lateris aliquoties animadverſa in Moniali quadam.

IN Monaſterio quodam Nigræ ſilvæ, Monialis erat annorum circiter 25. quæ mihi Medico conquerebatur, quòd, quotieſcunq; balneum ingrederetur, aut levi aliquo exercitio corporis uteretur, toties inſignis quædam rubedo in dextro latere à fronte uſq; ad pedes ſuborirerur: ſiniſtro naturalem omnino colorem ſervante. Quâ ſanè relatione admodum ſum obſtupefactus, & à jecinore hunc affectum provenire ſum ratus. Venæ ſectionem imperavi, & rhabarbari uſum cum aqua endiviæ: item epithemata ex camphora & foliis roſarum, &c. *Medici cujuſdam ad Geſnerum*, cujus manus mihi, qui hæc tibi communico, Clariſſime Vir, prorſus ignota, alioquin appoſuiſſem, ut ſuâ quoque laude, qua dignus erat, non careret. *Clariſſimus Vir Caſparus Wolphius.*

LICHEN ET FVRFVRES.

Observatio I.

Lichen univerſum corpus Pumilionis Nani occupans.

NICOLAUS Pumilio apud Sereniſſ. piiſſimamq; Reginam Poloniæ, Catharinam, ad quam olim à Cæſ. Maximiliano feliciſſ. recordationis, Domino meo Clementiſſimo miſſus fueram, integro quinquennio Lichene per univerſum corpus ita affectus fuerat, ut ne quidem minimus ſupetſuerit locus, in quem acies acus defigi potuiſſet. Et cùm adhibitis multis remediis, per illud quinquennium curari non potuiſſet à me 6. ſeptimanarum ſpatio per Dei gratiam feliciſſimè priſtinæ valetudini reſtitutus eſt. Pro quâ curatione piiſſima Regina ſæpius ad me datis literis, & commemorabat gratâ mente operam, & pro ea amplas gratias agebat. *Thaddæus ab Haycir, in actione Med. adverſus Pheb. Franchelium Belgam incolam Budvvicenſem, &c. fol. 4.*

Observatio II.

De univerſali furfuracea corporis affectione.

LUdovicus Volia, Nobilis Mantuanus, jam inde ab incunabulis fœdâ potius, quàm moleſtâ corporis affectione detinebatur: univerſa namq; ferè corporis cutis, ſquammoſo, ſeu potiùs furfuraceo quodam tegumento aſpero ad lividitatem inclinante circumveſtitur; idq; magis hyberno, quàm æſtivo tempore, quo minùs, præſertim cum ſudores eliciuntur, illiſq; madet corpus, derumpatur. Quinimò multis in corporis partibus exactè mundatur, & inde cadentibus ſquammulis quibuſdam veluti furfuraceis, ſubjecta cutis detecta naturali colore prædita intuentibus ſeſe offert. Minùs verò circumveſtiuntur hujuſmodi cutanea fœditate prominentes partes, puta nates, cubiti, & aliæ ejus generis; at manus & facies nihil, vel ſaltem parum, raroque admodum tali tegmine obduci conſpiciuntur. Huic infinita propemodum præſidia à Medicis præſcripta fuere; quibus tamen nunquam perfectè curari potuit, etſi pluries eadem, diverſaq; auxilia, ex Medicorum conſilio in uſum traxerit. Nullum tamen remedii genus proficuum magis expertus fuit, balneo tum aquæ potabilis, in qua detergentia decocta fuerunt, tum etiam Thermalium Calderienſium, quibus non ſolùm corpus immerſit, ſed & eas corpore prius repurgato, ebibit. His præſidiis etſi mirificè juvaretur, magnaq; ex parte mundaretur, nihilominus rurſus, præſertim hyeme adventante, eadem turpi cutis affectione conſpurcabatur. Et cùm jam ad perfectam adoleſcentiam perveneri, in eadem ferè ſtatu permanet, quamvis complures Excellentiſſimos Medicos conſuluerit: in cujus curatione & nos ſedulam operam impendimus. Lienoſus hic juvenis eſt, coloreque fuſco præditus, ex patre lienoſo, melancholicoq; temperamenti oriundus, qui nec luis Gallicæ, dum eum genuit, ſuſpicione vacavit. *Marcellus Donatus lib. 1. c. 3. Hiſtor. Med. Mirabilis.*

PHTHIRIASIS.

Observatio I.

De Phthiriaſis vulgaris cauſis, variæ eruditorum ſententiæ.

VARIÆ ſunt authorum ſententiæ circa hujus morbi generationem, & cauſas. *Ariſtoteles 5. de Hiſt. animal. c. 31.* fuit ejus ſententiæ, quòd pediculi gignantur ex carne corrupta: quo in loco tria dicit Ariſtot. Unum eſt, quòd illis, quibus innaſci debent pediculi, prius fiunt quædam puſtulæ in cute, quas ſi quis expungat, ſubapparent pediculi. Aliud quod dicit, eſt, hujuſmodi morbum fieri in illis, qui pre humido ſunt corpore, aut etiam poſt aliquos morbos. Tertium eſt, aves, piſces, & quadrupedia omnia laborare hoc morbi genere, excepto aſino. Sed hæc Ariſtotelis ſententia mihi videtur non omnino ſana eſſe, duabus rationibus: prima eſt, quia in cute capitis naſcuntur pediculi, ubi minima eſt carnis portio: quod ſi fierent ex carne corrupta, ſanè in pueris, quorum capita abundant his animalibus, prorſus deſtituerentur carne, quia tota conſumeretur: Altera ratio eſt, quia pediculi maximè abundant in ſecunda, & tertia hecticæ ſpecie: verumtamen in hoc morbo ita carnes ſunt conſumptæ, ut nullus remaneat locus pediculorum generationi. Itaq; remanet nullo modo fieri poſſe, ut pediculi gignantur ex carne corrupta, quemadmodum dicit Ariſt. *Theophraſtus lib. 2. de cauſis plantarum, c. 2.* habuit diverſam ab Ariſtot. ſententiam, ubi ſcribit, pediculos fieri ex ſanguine corrupto, & putrefacto. Sed neq; hæc mihi vera videtur, duabus rationibus: prima eſt, quia in febribus iis, in quibus ſanguis putreſcit, nullus apparet pediculorum proventus, quod ſignum eſt, non eſſe materiam pediculorum ſanguinem corruptum. Altera ratio eſt, quia, cum orta principiis ſuis atteſtentur, ſi fierent ex ſanguine, aliqui ſaltem apparerent coloris rubei & ſanguinei; ſed nulli videntur, imò color ipſorum eſt prorſus alienus à colore ſanguinis. Unde patere poteſt, non generari à ſanguine corrupto. Supereſt igitur, ut ſola veritas ſit, quam *Galen. 2. de comp. medicam. cap. 7. & Avicen. lib. 4. fen. 7. tract. 5. c. 26* & etiam alibi habuerunt, videlicet, quòd pediculi gignantur ex excrementis calidis tertiæ & ultimæ coctionis putrefactis, non acribus, non pravis: quorum ſententia, ut exactè intelligatur, ſciendum eſt,

 quòd

quòd ubi ſanguis in ſubſtantiam membrorum convertitur, multa excrementorum genera producuntur quorum alia diſſolvuntur per inſenſibilem tranſpirationem, alia per ſudorem, alia convertuntur in ſordem, alia verò retinentur in ipſa cute: Quæ retinentur in cute, ſi in ſummo ejus retinentur, faciunt furfurationem; ſi in profundo; aut ſunt prava, & acria. & faciunt ophiaſin; aut non ſunt acria. neq; prava, & faciunt pediculos. Itaq; pediculi gignuntur ex excrementis iſtis calidis ultimæ coctionis, non acribus, nec pravis, ſed dulcibus: atque hæc eſt cauſſa materialis pediculorum. *Mercurialis lib.1.c.7.de morbis cutan.*

Observatio II.

Phthiriaſis rara & horrenda ſpecies, qua pediculi universum corpus infeſtant.

A*Ntigonus ἐν συναγωγῇ ἱστοριῶν παραδόξων* tradit, in hominis corpore exiſtere veluti puſtulas exiguas, quas ſi quis perforet, exire pediculos, & facilè hominem curari. Sin verò integræ relinquantur iſtæ puſtulæ, in gravem quempiam morbum pedicularem incidere, quo Alcmeonem Phyſicum, & Pherecydem Syrum interiiſſe ſcribit. *De Obſervat. D.D. Joach. Camerarii.*

Venetus, vir bonus, Anconæ, pediculis per univerſum corpus ſcatens, ita ab ipſis lancinabatur, fœdabaturq;, ut parum abfuit, quin ex hoc decederet morbo: contra quem morbum, utpote à putridis & corruptis humoribus originem trahentem, primo ejus cauſam venæ ſectione, tum medicamentis purgatoriis depoſuimus: non ſolùm ſemel, ſed bis & ter, ac poſtea topicis remediis applicatis, brevi ab hac fœdâ lue liber factus fuit. Habent autem topica medicamenta ſic. ℞. *Lupinorum amarorum, pugillos tres, ſeminis ſtaphiſagriæ*, officinis ſatis familiaris, *pugillos duos, in aceto acerrimo fiat decoctio ſufficiens*: quo aceto univerſum corpus à capite ad pedes uſque lavetur, ac poſtea linimento ſequenti, corpore bene terſo & exſiccato, illinatur. ℞. *Seminis ſtaphidis*, i. e. ſtaphiſagriæ, pedicularis dictæ herbæ, *partes duas, ſandarachæ Græcorum, partem unam, nitri hodierni fini & purgati, partem mediam, in aceto accerrimo, cum oleo raphanino omnia accuratiſſimè piſta, miſceantur, & ex iis fiat inunctio*, quibus brevi aſſecuti ſumus ſcopum, nec ampliùs in eandem fœdationem æger devenit. Cæterùm dixit *Paulus 3. lib. ſuæ Medicinæ, c.3. in fine.* Ego pediculariam ex aceto oleoq; tritam inunxi, ac ſemper quod volui ſum aſſecutus. Miſſa facio, quæ *Aetius, ſerm.6. ſui operis Medici* dixit, *c.67.* & ea quæ *Gulielmus de Saliceto c. 48. lib.1.* ſcripta reliquit: velut quæ *Galenus*, cæterorum ſcaturiens fons, dixit *lib.1. de compoſitione Med. ſec. loc. Luſitanus Centur.3. Curat.58.*

† Εὐπόριστα ad pediculos eradicandos vid. apud *Camerar. Sylloḡ. Memorabil. Cent.13. part.90.*

Dicitur morbus hic Græcis φθειρίασις, ἀπὸ τῶν φθειρῶν, id eſt, à pediculis, quem authores capiti, & mento, ac oculorum ciliis familiarem deſcribunt. Nemo tamen ex practicas ſcribentibus, morbum hunc univerſum corpus prehendentem, ac fœdantem, deſcribit, aut curat. Cæterùm ex hac fœda lue multi mortui ſunt, ut Sylla. Pherecydes, Ennius, & ut nonnullis placet Plato quoq; iis adjungendus venit. Novimus autem nos Olyſſippone, hominem quendam non ignobilem ex hoc morbo miſerrimè obiiſſe: ita enim per univerſum ejus corpus pediculi ſcatebant, abundabantve, ut duo ejus ſervi Æthiopes nihil aliud curæ haberent, quàm ex ejus corpore pediculorum cophinos plenos ad mare, quod prædictam civitatem præterlabitur, portare. Erat autem homini huic cognomentum, ſi rectè teneo, *Tabora*. Porrò apud Hyberniam & Islandiam, ſcimus nos homines ſenuferos ſubuculis croco infectis veſtiri, ut pediculos fugent, quas per ſex menſes, & amplius geſtare ſolent. *Idem in ſcholiis ad curat. eandem.*

† Confer & *Zvvinger. Theatr. Vit. Hum. fol. 5[illegible].* ubi exempla pediculari morbo emortuorum plura inveniuntur.

Observatio III.

Phthiriaſis ſpecies alia fera dicta: nec ſatis veteribus explicata.

ALiud eſt genus pediculi ἄγριον. i. ferum ab Ariſt. vocatum *5. Hiſt. Animal.31.* durius priore, qu[illegible] que à corpore detrahitur difficiliùs, noſtri ([illegible] *Morpions & Pattas* (Germani *filtzleuſſ*) vocant: Gordonius peſſolatas, hærentes cuti firmiſſimè, vel cuticulam ſuo morſu penetrantes, aridiorem ſortiuntur materiam, qualis eſt ſemiaſſata, unde minùs turgidi, ſed preſſiores videntur. *Joubertus.*

† Huc refer, quæ de pediculis pubis annotat *Tulp. Obſ. lib 3. c.40.*

Petala fit de materia mediocri, & ſunt petalæ pediculi lati in pectine, & ſub aſſellis. & in palpebris, (aliquando etiam in barba) generati, ibi fortiter adhærentes, & pruritum facientes. *Valeſcus de Taranta.*

Ad plactos pediculos, qui reperiuntur in genitalibus & ſub aſſellis, ſummopere valet, &c. *Joann de Vigo.*

Arabicè (*Motes immores*) id eſt, pediculi exponitur *in Synonimis contentis Raſis.* Sunt verò & quædam ſpecies pediculorum, qui dicuntur Arabicè (*Alcarad*) à noſtris vulgò *Piattole* dicuntur, in Sicil. *chatilli.* Abenzoar vocat platulas. Nec aliam intelligi opinor, quam hanc ſpeciem apud Arabes *adguardam*, & interdum ſine articulo *guardam* & *gardam* atque etiam *al faed*, quam in inguine & axillis præcipuè oriri, antiquior Arabicorum nominum Avicennæ interpres ait. *Joan. Ingraſſias.*

STRONES, PEDICULI, DRACUNCULI, paſſio bovina, vermiculi intercutanei, recinus.

Observatio I.

De Syronibus Græcis Medicis incognitis.

SYrones (inquit Abinzoar) ſunt pedicelli, Arabibus *Aſſoalat* dicti, qui ſubter cutem, & ad manus, & crura ſerpunt, puſtulas quoq; aqua plenas, ſub cute ubi deliteſcunt, excitant, qua diſſecta, prorepunt animalcula tam parua, ut viſu quantumvis perſpicaci ægrè deprehendi poſſint. De quibus *Ariſt.* videtur *in li. de natura animalium* ita dixiſſe: pediculi ex carne gignuntur, quibus affuturis, emergunt puſtulæ quædam ſine pure exiguæ, quas ſi pungas, pediculi exeunt valde exiles. *Langius.*

Ad noſtra tempora quoddam ſupplicii genus indomita fœditate provenit in manibus exilis quidam pedicellus, lende minor, ſub cute ſerpit, non admodum frequens. *Gabucinus.*

Syrones ſub cute geniti, quos antiquitas non recenſuit, vermes ſunt, non minùs Dracontiis ipſis, & *Thom. à Veiga.*

Pediculorum ſpecies alia eſt, ſub cuticula oboriens, ibique affixa permanens aut parum deambulans, præcipuè in manibus ac pedibus infantium, non permittens illos quieſcere. Dicuntur Arabicè *aſſoar*, apud Abenzoarem, à noſtris vulgò *pedicelli*, dicunt aliq[illegible] *pedoſcelli.* Mirum hercle dictu, quod ut perhe[illegible] Abenzoar deſcripſit, cùm excoriatur cutis, ubi ſcili[illegible] minimus ille jonthus varulusve cujuſdam ſadami[illegible]

instar

inſtar apparet, exeunt animalia viva, tam parvuncula, quòd vix poſſint videri. *Ingraſſias.*

Pedicellum Piceni, Scirum Taurini, Bugantem Vaſcones vocant. Nempe admirabile eſt. Et nulla forma expreſſa, præterquam Globi, vix oculis capitur magnitudo. Tam puſillum eſt, ut non atomis conſtare, ſed ipſum eſſe una ex Epicuri atomis videatur. Ita ſub cute habitat, ut actis cuniculis urat. Extractus acu, ſuper ungue poſitus, ita demum ſeſe movet, ſi ſolis calore adjuvetur. Altero ungue preſſus haud ſine ſono crepat, aqueumq; virus reddit. *Scaliger.*

Sunt Cyrones dicti omnium minimi, ſemper ſub epidermide latentes, ſub qua ſerpunt illam erodendo, & moleſtiſſimum excitando pruritum. Ex ſicciore (quàm *Morpions*) adhuc materia ſunt, quæ lentoris inopia, velut in atomos diſcinditur. Cyrones peculiariter vulgus acicula extrahit (Germani vocant *Seuren graben*) ſed cùm non ſimul tollatur cauſa eorum fomes, perſeverat affectio. Itaq; præſtat unguento vel fotu eos extinguere, quo ſimul tollatur pruritus ille infeſtiſſimus. Maximè ἀντιπόρισον cyrones occidens eſt acetum ſalſum, &c. *Joubert.*

In manibus (ac pedibus) quidam exilis pediculus, lende minor, ſub cute ſerpit, non admodum frequens. *Benedictus.*

Observatio II.

Ad pedicellos infantium, zu den lebendigen Seuren, remedium.

QUandoq; infantibus pedicelli ſuccreſcunt in pedibus: quibus percurandis ova recenter edita, in duritiem (ut ſolet fieri) coques; albumen ex hiſce in latiores particulas diſcindito, vitellos diſterito, deinceps vitellos cum raſura telæ raræ loco affecto admoveto, albumina verò ſuperimponito, invicemq; colligato. Diebus aliquot à deligatura, pedicelli omnes albumina verſus ſurſum conſcendent. *Wirſungius in opere praxeos: primis capitibus.*

Observatio III.

Pediculi in dorſo ſub cute inventi, poſt veſiculas excitatas & inciſas.

PIctor inſignis Bocklandius mirabilem caſum narrabat de alio pictore juvene, qui per totum dorſum enormem pruritum ſentiret, illi tandem conſultum eſt à Medico, ut veſtibus depoſitis denudato dorſo ad ignem ſederet: quod eùm ita feciſſet, veſiculæ à calore ignis excitatæ ſuere; quibus apertis atque inciſis, in iis pediculi innumeri reperti ſunt, ſed abſterſis ulcuſculis cum illis remediis, quæ detergunt & amarorem habent, ab hoc ſymptomate juvenis brevi ſanatus evaſit. *Foreſtus Scholio obſerv. 15. lib. 8.*

Observatio IV.

Pulicelli inſtar animalculum, Indis frequens, pedes & manus ut plurimum corrumpens.

INdia Occidentalis mittit è pulicum genere Niguam, peſtem quandam atrocem. Minus eſt multò pulice hoc animal, quod hærens homini adeò lancinat, dum nec videri poteſt, nec prehendi, ut pedes quibuſdam, aliis etiam manus excidant. Inventum auxilium, ſi locus oleo perungatur, novaculaq; radatur. *Cardan. lib. 9. de ſubtilit.*

Niguæ narratio tua mutila eſt, non inutiliter, ſi philologiam ſpectes, addemus ea, quæ abs te omiſſa ſunt. Pulicellus eſt roſtro acutiſſimo. Pedes potiſſimùm invadit, rarò partes alias, non ingredientium tantùm, ſed cubantium quoque. Ideò in ſublimi cubant Indi. Frequentiſſimè partem eam, quæ ſubeſt unguibus, lancinat. Quartâ die creſcere tumor incipit: tum ad eam turget magnitudinem, ut piſum ſuperet. Tumor fœtus eſt lendibus candidis; quibus extractis calidos imponunt cineres. *Jul. Caeſ. Scaliger, Exercitat. 94. n. 8. ad ſubtilitat. Cardani 23.*

Peſtiferis inſectis maximè infeſtantur, inter alia Niguæ, magnitudine pulicis, citra ullum ſenſum inter carnem & ungues præſertim pedum ſeſe immergunt, aluntur q; in pulvere: ſæpenumerò accidit, ut nullus ex iis dolor ſentiatur, donec in magnitudinem cicerum aut lentium excreverint: ac tum cùm ingenti lendium copia fruticante, acu aut ſpinâ ægrè evelluntur: atque id mali cineribus calidis ſanatur. Porrò Numidiæ mancipia, quæ Hiſpani in familiis habent, quod non habeât, unde calceis pedes muniant, ea peſtis pervicaciſſimè infeſtat: tantaq; copiâ pedes eorum appetit, ut nulla cura aut arte præterquam igne vel ferro arceri queant. Itaq; multi ex eo digitis pedum, vel pedibus integris mutilati ſuperfuere, &c. Poſt pauca. de ſeipſo ſcribit, quòd niguis iſtis laboravit, & cum aliis Hiſpanis crebra ablutione ex aqua ſaluti propriæ conſuluerit. *Turnenſ. in hiſt. ſtirp.*

Observatio V.

Pediculi alati, muſcarum forma, intercutanei.

HIſtoriam ab Agatarchide relatam, quoniam Medicus adjuturam ac delectaturam ſpero, eam Latino ſermone expoſitam his ſubjungam. A prædictis (Maris rubri incolis) non multùm differunt, locuſtarum eſores, gens quidem ſtaturæ aliis brevioris, aſpectu macilens, ac ſupra modum nigra. Sub æquinoctium vernum, quando apud nos Aphrici & Zephyri ſpirant, ex loco quodam incognito, ineffabilis magnarum locuſtarum multitudo unà cum illis ventis ad ipſos provehitur, quæ ab avibus volandi facultate parum, at corpore longè differunt. Ex hoc animalium genere toto tempore nutriuntur, iis ſalitis atque alio modo paratis veſcentes; venantur autem ipſas, fumo ex aëre in terram dejicientes. Atq; hi agilitate quidem & pedum velocitate pollere dicuntur. Sed cùm valde ſiccum nutrimentum capiant, ultra quadrageſimum annum minimè vitam producunt, imò vitâ miſeriorem ſanè mortem obeunt. Siquidem appropinquante ſenectute, eorum corporibus alata quædam pediculorum genera innaſcuntur, figura quidem caninis muſcis ſimilium, ſed alioquin minorum. Incipiunt à pectore ac ventre, brevique univerſam faciei cutem depaſcuntur. Atq; horum alii primùm ſcabioſorum inſtar afficiuntur, deinde ſeipſos graviter dilacerant, tandemq; morbo conſiſtente, necnon cum beſtiolarum exortu tenuibus effuſis humoribus, intolerabiles cruciatus ſubire miſeri coguntur: ſicq; vel ob ſuccos, vel ob alimentum, vel ob aeris pravitatem intereunt. *Hier. Mercurialis.*

Observatio VI.

De Dracunculis Æthiopiæ & Indiæ propriis: Græcis, veluti Galeno, nomine tenus cognitis.

ΔΡακόντιον, dracunculus, ut ſcribit *introductionis ſeu Medici author*, malum eſt cutis varici ſimile, magnumq; dolorem, dum paululum prominens movetur, concitans. *Aetius* autem ex Leonida dracunculum lumbrico ſimilem eſſe dicit, interdum magnum, aliàs parvum reperiri, & frequentiùs quidem in cruribus, aliquando verò & in brachiorum muſculis oriri & conſiſtere; naſci autem in Æthiopia atq; India, maximè pueris, lumbricis latis non abſimilem, moverique ſub cute ſine moleſtia, verum temporis progreſſu circa dracunculi extremitatem ſuppurationem fieri, cuteq; apertâ, dracunculum caput exerere, quem ſiquis tentet attrahere, dolorem ingentem moveri, præſertim ſi eum abrumpi contigerit: quod enim intus relinquitur, acerbiſſimos dolores excitare: proinde ut ne intrò animal recurrat, valido filo brachium conſtringi oportere, idq; quotidie agendum eſſe, ut dracunculus

 pau-

paulatim progrediens integer excludatur. Verùm Soranus ut refert ex eo *Paulus Ægineta*, non exiſtimat animal eſſe, ſed nervoſam quandam ſubſtantiam, quæ opinionem motûs ſolùm præbeat, ſed quid revera ſit, nemo Medicorum explicare poteſt, qui Europam incolunt: poſſe tamen animal eſſe ratio nobis dictat, cùm non modò in ventriculo, atq; inteſtinis creari, verùm etiam ex cute erumpere tum pediculos, tum majora quoq; animalia compertiſſimum habeamus ex hiſtoriis. *Jo. Gorræus*. Circa rubrum mare, morbo correpti, (ut Agatarchides narrat) cùm aliis inauditis accidentibus ſunt vexati, tum dracunculis exiguis, qui nati ſunt exertis capitibus, ſuras & brachia perederent, & tacti rurſum carnem ſubirent, ac per muſculoſa ſerpentes inflammationum vim intolerabilem excitarent, idq; morbi genus priùs aut poſteriùs nullis aliis obtigiſſe, nemo comperit, ut & multa alia. *Plutarchus, probl. 9. lib. 8 ſympoſ.*

Dracunculi Galeno nomine tenus noti, poſterioribus innotuerunt, Paulo dracontium dicitur & dracunculus. Arabibus vena, à ſimilitudine, medena, ab urbe Medena, in qua id genus morbi frequens viſitur. Eſt enim in Ægypto frequens, & Indiâ. Naſcitur ſub cute, non quod Galen. conjectat intra venam) vermis ſatis longus, (Albucaſis decem, & non rarò viginti palmarum longitudinem excedere expertus eſt) ſubruberq; qui motu ſuo cutem erodens, & inflammans, dolorem excitat; neq; ſanatur, niſi integer exim[illegible]; abruptus enim acerrimos dolores excitat: qui verò negant eſſe animatum, ſed humoris vi ſerpere, negligentiùs rem expendere. Eſt enim vermis non ſecus quàm ſyrones noſtri, non minùs Dracontiis antiquitati ignoti. *Thomas à Veiga Comment. ad lib. 6. Galen. de loc. affect. pag. 298. edit. Plantiniana.*

Æthiops maris præfecti ſervus juvenis octodecim annorum, cùm primum ex Memphi Ægypti celebri civitate, Theſſalonicen advectus eſſet, illicò de cruris dolore conqueſtus eſt: in eo juxta talum primò ulcus excitatū eſt, in quo venæ caput conſpiciebatur. Quod advertentes Turcæ morbum cognoverunt, periculoſumq; eſſe in Ægypto, & Indiâ, ac reliquis regionibus, quibus innaſcitur, ſignificarunt, quem Arabes, præcipuè *Avicenna* venam medenam *Fen. 3. lib. 4.* appellari tradit, veluti Abinzoar, & cæteri hujus doctrinæ homines, quibus morbus hic ſatis cognitus & familiaris erat. Pro cujus curatione accerſitus Medicus Parahyas Arabiæ doctus, ita orſus eſt, primò debitâ victûs ratione propoſitâ, partem extremam venæ, aut verius nervoſæ cujusdam ſubſtantiæ, ſubtili ligno alligavit, quā paulatim ligno trahebat rotabatve, adeò ut ad ejus ultimam partem, hoc eſt, ad trium cubitorum longitudinem poſt multos dies perveneuit, unde Æthiops à doloribus & anguſtiis, morbove ipſo, liberatus eſt, nullo ſuperpoſito cataplaſmate concoquendi vim habente, aut calidâ ſuperfuſione aliquâ, quæ ea Sorano & Leonide *Paulus, ultimis verbis libri quarti ſua medicinæ auxiliari tradit. Amatus Luſitanus.*

Vena, an nervus, vel lumbricus morbus hic ſit, in dubium vertunt authores. Ego verò oculatus teſtis, multis auritis verior, teſtor morbum hunc tanquam lumbricum conſpici album, ſubtilem, lineæ contortæ modo, qui ſe foràs prodit. & pars extra miſſa; cum creſcit, eam nervum exiccatum quivis dicer; quæ, ſi abrumpi contingat, intenſos excitat dolores. & non leves animi anguſtias concitat, &c. *Idem Luſitanus.*

De Dracunculis Æthiopiæ & Indiæ propriis, *Galenus lib. 6. c. 3. de loc. affect.* Præterea *in Introductorio & Definitionum libro. Aetius tetrabib. 4. ſerm. 2. cap. 85. Ægineta lib. 4. c. 5. & Julius Pollux lib. 4. Plutarchus lib. 8. Sympoſ. c. 9. Rhaſis* interpreti, *lib. 12. c. 2. Continentis*, dicitur vena civilis. Meminit ejuſdem affectûs idem author *in Almanſor. ca. 24. tract. 7. Abinz[illegible] c. 20. tract. 7. lib. 2.* vena medina, & *Halabuachalatadi [illegible] Alzaharavio, practica cap. 2. tract. 18.* vena ex[illegible] *Halyabbati, c. 67. lib. 9. Practicæ*, vena ſanioſa. *Avicennæ, c. 12. tract. 2. Fen. 3. lib. 4. Canon.* vena Medeni. *Alcaſi, lib. 2. c. 91.* Vena cruris. Ex recentioribus *Manardus, & Langius in Epiſt. Agricola, Fuchſius, & Thomas à Veiga, commentariis ſuis ad dictum locum Galeni, de loc. aff. Mercurialis in lect. variis, & Epiſt. à Scholtzio publicatis, Robertus Conſtantinus in lexico, Wierus in libello Germanico de morbis incogn.* Et poſt hos omnes *Pareus lib. 7. cap. 21. Chirurgiæ*: qui recitatis plerisq; Græcorum, & (ut ipſe putat) damnatis Veterum ſententiis, Dracontion nil aliud eſſe, quam tumorem & abſceſſum, à fervore ſanguinis in genere venoſo genitum, nimis temerè affirmat: cum malum Indiæ & Æthiopiæ proprium ſit, & [illegible], quam ipſe m[illegible] requirit, in ſeipſo deſiderare debebat, niſi Indiam & Æthiopiam in Galliam transferre velit: cùm ex profeſſo Græci & Arabes hunc morbum ferventiſſimis illis regionibus velut proprium attribuant. Q[illegible] ad Varices referunt, quos non minùs errare qu[illegible] priores, certū eſt, quamvis affine malum, nec ſui multum evarians: diverſum tamen. Falluntur præterea, qui ad Germaniæ noſtræ infantium, ſive vermiculos ſeu pilos infantes infeſtantes, & ad maciem deducentes, aut Gallorum pilarem affectionem, ſeu crinones referre contendunt, muſcam cum Elephanto conferentes: manifeſtè utriuſq; vitii exactâ[illegible] plurimum diſtante; & quod primarium eſt, cur[illegible]tione minimè reſpondente. *Schenckius.*

Obſervatio VII.

Vermis intercutaneus, aliis à Dracunculo & ſuperbus Alzaharavii, & Avenzoaris interpretibus, paſſio bovina à ſimilitudine dictus.

GEnerantur vermes in quibuſdam corporibus & locis, & appellatur hæc paſſio bovina, eo quòd bobus accidit frequenter. Et ſunt vermes naſcentes in corpore humano inter cutim & carnem, & e[illegible]tenduntur, & ambulant ſub cute, donec perforent in aliquo loco cutem & exeant, & eſt poſſibile eos quandoq; perforare & exire per oculos, &c. *Alzaharavius.* Generatur aliquando inter cutem & carnem vermis, & nominatur hæc paſſio ægritudo bovis, e[illegible] quia pro majori parte bobus accidit: quòd ſi neglexerit Medicus occidere ipſum, poteſt inde magnum conſequi nocumentum. *Avenzoar.* Eadem propè *Albucaſis* habet.

Obſervatio VIII.

Vermiculi, ſeu, ut alii volunt, Pili infantium & puerorum muſculoſas brachiorum ſurarum, atque ter[illegible] partes infeſtantes, veteribus incogniti.

EXiſtunt in puerulis ſubtercutanea quædam animantia viva, lubricorum formam præ ſe ferentia, draconcia vulgari appellatione nuncupata, quæ in muſculoſis corporis partibus, putà brachiis, cruribus, ſuris plerumq; conſiſtunt. Interdum etiam in lateribus ſub cute coeunt, quandoq; totum tergum, aut ſaltem ipſum interſcapulii occupant. Hoc quidquid eſt animalculi, nî conſentaneis remediis extirpetur, vel noxiam ſuppurationem inducit, vel infantulos prorſum tabefacit. Ejuſmodi vermiculos in potis infantium ac puellorum latitantes, hac extroguemus curâ. Si non prominuli ultrò fuerint, hoc eſt, adhibito calido fotu, edulcatoque (qualemelicraton eſt) condimento, forinſecus illito, capitella ſua non exertarunt, violentioribus medelis ad progrediendum foràs quatiendi ſunt.

ſunt. Accipienda nimirum radix viticellæ, ſive vitis albæ quantum manu preſſa capi poteſt: Bulliat in lixivio è quernis cineribus cõcinnato. Quo circumfuſum hiſce tineolis infantile corpuſculum perfundatur & lavetur. Quo facto, progreſſa dracontiorum ora novacula præſecentur. Quibus ſic obtruncatis, infans denuo, prædicto diachilmate, puta copia balneandus, & abluendus erit, denudataq; vel diſſecta pellicula commageno perlinenda. *Georg. Kufnerus, cap. 12. appendicis ad lib. Leonelli Faventini de morb. puerorum.*

Vermiculorum intercutaneorũ genus eſt, quod infantibus ſemeſtribus, nonnunquam etiam pueris intra bimatum, aut circiter conſiſtentibus, utplurimum infeſtum eſſe ſolet. Naſcitur id potiſſimùm in muſculoſis brachiorum, crurum, & tergi partibus. Provenit ex e[…] ementitio humore, ætati huic familiari, intra corporis poros contento. Hic, propter cohibitam tranſpirationem & diſcuſſionem, in putredinem tranſiens, vitam concipit, & pro pororum ſuceptaculis, & proportione, in vermiculos convertitur, formis his, qui put[r]eſcentibus caſeis innaſcuntur, niſi quod minores m[ul]tò ſint, haud abſimiles. Nunquam toti è poris pr[o]repunt, ſed capitula tantùm nigris punctis inſignita protrudunt. Quin, intolerabilem ardorem, ſimul & pruritum excitando, moleſtiſſimi ſunt, vigilias, & inquietudinem inferentes: ubi coacervantur & accreſcunt, viva carne, pediculorum inſtar, abſtinentes alimentarium humorem, qui tenellis corpuſculis alendo eſſe debebat, abſumentes, depopulantur. Ex quo in præſentaneam maciem & tabem puelli tranſeunt. Quod dum mulierculæ advertunt, ad hypocauſta & ſudatoria eoſdem deducunt, muſculoſas affectaſque partes blandè primùm inducta manu perfricant, poſt etiam melle, perungunt. Hac arte ubi prolecti fuerint plurimùm, cum Chirurgo imperant, ut novacula exertorum capitula abradat & demetat atque hæc vulgi non tam recepta, quàm compendioſa, vermiculos hujuſmodi necandi ratio. Germani noſtri *Miteſſer*, *die zehrende VVurm*, ex eo nominant, quod infantium, quos vexant, alimentum abripiant & abſumant. Nurimbergæ vocantur *die durre maden*, quaſi dicas, maciem inducentes vermiculos. *Schenckius.*

Eſt infantulis affectus, per quem pueri continuò plorant ac ejulant, citra cauſam evidentem: cui tandem accedit Epilepſia, quæ magna ex parte in mortem terminatur: vulgò autem vocatur pilaris affectio, ob id quod per exortum & evulſionem pilorum, quidam [l]evantur, ad hunc ſanè modum. Infricantur cum cervice ſcapulæ manu ſicca, aut illita mulctra, id eſt, lacte mulctro adhuc calente: mox confricatæ partes hiſpidæ redduntur, & apertè barbeſcunt. Deinde per coſtium laridi, quod pilis infricatur, aut per volſellam pili omnes ad unum evelluntur, & perinde ſanantur, ſicuti ego accepi de cujuſdam nobilis Matronæ narratione, quæ aliquot infantes mortuos hoc malo, nonnulloſque ſervatos relata curatione, ſe vidiſſe anno 1544. faſſa eſt.

Proximum videtur, quod de ſuibus proditum eſt, nam & ægrotantes cognoſcuntur, inquit Didymus, evulſis è cervice pilis. Hiſce quoque evulſis curantur ſi earum tonſillæ infeſtantur. Itaque præfata paſſio, quantum opinor, eſt præambulo Epilepſiæ, quæ neque protopathiâ cerebri, neque ſympathiâ ventriculi, ſed poſterioris alicujus ſecundùm dorſum partis, à qua excrementum veluti fuliginoſum (quod pilorum materia exiſtit) per nervoſa corpora ad cerebrum uſque aſcendit niſi revellatur frictionibus, & per cutis poros jam à frictione ſicca rarefactos exiens, in pilos vertatur. Unde non obſcurum eſt, quòd frictiones ſine pinguedine poros obſtruente magis juvarent. *Montuus de infant. feb. & malis.*

Abſceſſus genus rarum in memoriam revoco: id Cridones (credo à crinibus) noſtrates Galli nominant: pueros præſertim divexat, ac quaſi ſpinularum aculeis compungeretur dorſum, huc illuc ſe jactant, quietis impatientes: ab exiguis quidem, qui vix aciculæ longitudinem æquent, ſed craſſis & ſpiſſis pilis oritur id malum. Curatur fotu aquæ plus quàm tepentis, quem mox ſequatur litus ex melle & farina frumentacea: ſic enim pili illi ſubcutanei alliciuntur & evocantur foràs prolectique tenuibus volſellis avelluntur. Suſpicor id mali genus veteribus Medicis fuiſſe ignotum. *Pareus lib. 7. cap. 21. Chirurgiæ.*

Hoc unum experiri libuit, mulierculis Polonis valde uſitatum: quod mihi profectò miraculi loco eſt, idque eò magis, quod nullam ejus rei cauſam inveſtigando reperire poſſum. Injiciebatur in labrum aquæ calidæ, in quo pueri lavabant, panis in micas friati manipulus, cineris item parum; elotis pueris, aquâ percolatâ, panis ille in maſſam compingebatur, hæc maſſa in diverſas partes manibus diſtracta, magnam ſubtiliſſimorum pilorum vim oculis offerebat primo die; ſubſequentibus autem diebus pauciores pili; poſtquam convaluerunt prorſus, nulli apparuerunt. Hos illæ caninos, aliæ vermium pilos vocant, & morbi cauſam ad hos referunt.

Præterea humeros & brachiola inunximus farinâ aceto permixtâ. Vix peracta unctione, & ablutâ ſtatim eminebant ex cute diverſis locis tubercula quædam puſilla, ut papavera, coloris cineritii, (quæ ab illis vermium capitula eſſe dicuntur) ea ſtatim cultello abradebantur, niſi id ocyus fieret, recondebantur iterum, & intra cutem ſe recipiebant; hi quoque, ſive vermiculi, ſive alio quovis nomine vocantur, primò multi ſeſe proferebant, poſtea pauciores, poſtrema unctione prorſus nulli: fœminæ ſummis horum vermiculorum capitellis nigricantia aliqua quaſi puncta ineſſe aſſeverabant; quæ tamen ego, etſi penè cum ipſo lynce certare poſſim, nunquam videre potui. Viſa mihi eſt tota res illa propè eadem ſpecie, aut certè non diſſimilis, ſordibus illis, quæ poris impactæ in angulis præſertim narium exterioribus digitis exprimi ſolent: duritie ſunt paulò ſolidiore. Cùm in veſtris Medicis quærerent, altum ubique ſilentium reperi. In uno *Bacchanello* (Leonello) aut neſcio quo, *de puerorum morbis*, inveni Dracunculos vocari, à neſcio quibus Arabibus. Nam liber hæc ſcribentis non eſt ad manum, & quærere piget, cùm hæc properâter ad te ſcribam. Rogo te inquire cauſam harum rerum, & ſententiam mihi tuam perſcribe. Oblitus eram hoc quoque adſcribere, me eadem illa omnia tentâſſe in reliquis meis liberis ſanis, nec tamen vel pili ulli in panis maſſa, nec Dracunculi in cute; ac ne in his quidem duobus ægrotis, poſtquam convaluerunt, conſpici à quoquam potuerunt. *Andreas Dudith. ab Horecoviza lib. 3. conſil. & epiſt. Cratonis, à Laurent. Scholtzio publicatar. pag. 287. & ſequentibus aliquot.*

Cùm infantes citra ἀνορεξίαν, in tantam incidunt ἀτροφίαν, ut omni deperdita carne vix oſſibus hæreant, obſtructionem vaſorum adeſſe certum eſt. Weſtphalis & Dithmarſis Daniæ proximis, videtur hic ἐνδήμιος affectus qui ipſum Varum nominant. Noſtri *den Miteſſer, Riebkuchen, den lauffenden und zehrenden VVurm*, ab actione naturali læſa, ducta ſymptomatis appellatione. Vetulæ hîc edentulæ, ſacroſanctæ religionis prætextu, varios adhibent exorciſmos, varias nænias, varias cum cingulo ægri geſticulationes.

Præterea inunctum farinâ triticeâ ex melle ſubactâ, calori hypocauſti, vel Laconici exponunt, ut magnâ caterva vermiculi, forma ἀσκαρίδων viventium, è poris prorepant, qui novacula abraduntur. Verùm cùm hic modus operandi non tantùm pleroſque fruſtretur, ſed partim pyra, partim cachinnis dignus ſit, præſtat, ut vacuato prius leniter corpore detur pulvis lumbrico-

rum terreſtrium cũ oxyſaccharo, aut theriaca in lacte, aut juſculo pulli: vel ſuccus raporum cum ſaccharo candi: vel ſpec. elect. diarrhod. cum rhabarbaro: hinc collocetur in balneum aquæ dulcis ex cineribus corylorum, & lacte caprillo paratum: & demum à balneo fricentur membra & artus oleo amygdalarum: aut unguento ex ſampſucho, ſolano & butyro. *Hieronym. Reuſnerus in diſputat. medica habitâ Baſilea, Anno* 1582.

† Huc refer, quæ de Vareno morbo in medium profert *Clutius de Hemereb. c. 4. Smetius Miſcell. pag. pag. 224. VVier. de Varen. lib. 2. Obſ. 1. p. 946.*

Observatio IX.

Ricini in hominibus animadverſi.

HOmini ricinus innaſcitur, è ſordibus, in barba, alis, inguine. Eſtque id quod canibus Cynoraiſtes. Crotonem Græci communi cum Arabicæ Kervæ ſeminis nomine, Galli Platam vocant: cùm tamen turgidus & globoſus ſit. Admirandâ naturâ hoc animal, cùm cibi habeat aditum, excrementi exitum non habet. Idcirco Italia id animal Cæcam vocat, quod alterius quàm oculorum loci cæcitas declararetur. Cæterùm Cicam primùm dictam reor: quia Cicy, Croton ſit. *Scaliger.*

Observatio X.

Dolor omnium membrorum externorum.

PAſtor in pago quodam vicino, dolore omnium membrorum externorum mire excruciatus, per dies aliquot graviter decubuit, qui tandem radices Ranunculi rotundi conquaſſatas, & cortice nucl jugl. exceptas, brachiorum & pedum muſculis impoſuit; quo phœnigmo puſtulæ magnæ fuerunt excitatæ, quibus apertis copioſe effluxit materia quędam ſeri lactis ſpeciem habens, & ita à doloribus liberatus eſt. *CL. V. Joan. Franc. Hildeſii obſervat.*

Observatio XI.

De tetro corporis partium fœtore emendando.

NOs experti ſumus argenti, vel ferri purgamenta, ſive molybdænam ex aceto ferveſactam, & percolatam, decocto illiro protinus valere ad alarum vitia, & gravem odorem totius corporis. *Alex. Benedictus.*

Ad hircoſum odorem aq. flor. tiliæ: vide *Theſ. Evonymi tom. 2. pag. 31.*

Qui pedes odore graves habent, ſi ſquammam ferri calceis imponant, fœtorem illum ingratum exuent. *Georg. Fabricius, ex quo Mizaldus.*

Ad fœtorem pedum ℞. *Aluminis* ℥ j. Bulliat in ſ. q. aquæ, in qua uſque ad talos immittantur pedes, mane atque veſperi, & diu multumque fricentur laventurque. *Rulandus.*

Observatio XII.

Piloſi toto corpore.

HIſpanum quendam vidi pilis refertiſſimum omni corporis parte, præterquam in facie, & manuũ parte. Vidi etiam Veſtalem adeò piloſam. Sunt qui ſcribant neque in planta pedis, neque in manus vola pilos oriri poſſe. *Columbus de re Anatom. lib. 13. cap. 2.*

Exigit locus hic hiſtoriam de Hiſpano puero, quem ex India advectum, alii ex parentibus Indicis in Hiſpania natum putant. Is candidis pilis totus tectus fuit. Idcircò *Barbet* à Gallis dictus. Quo nomine villoſum vocant canem, quem Flandri *VVatterhund. Scaliger Exercit. 114. num. 2.*

Res Galliarum Henricus, Lutetiæ Pariſiorum, literis humanioribus inſtituendum curavit hominem, cane non minus villoſum. *Boſcius diſputat. de concordia medicor. & phyſicor. theſ. 41.*

Anno 1549. ſimiarum aſpectu, & urſinis obſitos villis toto dorſo partus ſe vidiſſe (*in Teratoſcopia*) Peucerus teſtatur, & præterea qui exertas, ac ceu depẽdentes tenerent linguas, inſtar vitulorum recens jugulatorum. *Lycoſthenes, lib. prodig. anno ut ſuprà.*

† Infans barbatus &c. ac ſi 30. annorum fuiſſet; & alius, inſtar urſi villoſus, recenſetur à *Joan. VVolf. Lect. mem. Tom. 2. p. 540. & p. 562. & 928.* Meminit quoque formoſæ mulieris, ſed valde in vultu lanuginoſæ, *Panarol. part 5 obſ. 5.*

DE BICORPORIBUS GEMELLIS, MULTIFARIAM Connatis: & aliis toto corpore monſtroſis.

Observatio I.

Gemelli unico capite conjuncti.

ANNO Domini 1569. Turonenſis quædam mulier Gemellos peperit, unico capite conjunctos, & ſe mutuò complectentes. Horum ad me ſceleton miſit Renatus Ciretus totâ Turonenſi regione famatiſſimus. *Ambroſ. Pareus operum ſuorum lib. 24. cap. 2.*

Lovanii ſeptimo Idus Aprilis Anno 47. gemelli nati diſtinctis corporibus, uni adhærentibus capiti. *Peucerus Teratoſcopiæ pag. 440. facie aversâ.*

Quendam, qui circumferebatur Avenione, vidiſſe me memini, à cervice infrà bicorporeum totum. *Valleriola locor. com. lib. 1. cap. 18.*

Observatio II.

Gemellæ virgines adverſis frontibus cohærentes.

UNum, cujus *in Coſmographia ſua* meminit *Munſterus*, quod præ cæteris admiratione dignum ſit, hic adſcripſiſſe juvabit. Colloquebantur, ut ſcribit, non procul à Wormacia (in villa Birſtat, quæ ſita eſt inter Wormaciam & Beusheim, ut teſtatur *Lycoſth. lib. prodig. & oſtent.*) anno ſalutis humanæ 1495. duæ mulieres, quarum cùm una uterum geſtaret, tertia quædam ex inſperato ſuperveniens colloquentium capita concuſſit: gravida animo conſternata, in concepto jam fœtu manifeſtum concuſſionis hujus reliquit ſignum: ſiquidem cùm jam parturiginis tempus adeſſet, enixa eſt didymos: erant duæ puellæ corporibus integræ, ſed in vertice frontetenus connexæ inſeparabiliter, & ſe mutuò inſpicientes, cogebantur ſimul incedere, ſimul dormire & ſurgere, & cùm una procederet, altera retrocedebat, naſi utriuſque ſeſe ferè contingebant, oculi verò in directum, ſed in latera tantùm torqueri poterant, quia paululum ſupra oculos frontes cohærebant. Extenſa eſt vita illarum ad decimum annum, & cùm tunc una moreretur, illaque à ſuperſtite reſecaretur, viva ab accepto vulnere, aut potiùs ex vulneris fœtore & cerebri putrefactione, ſororem paulo poſt per mortem eſt ſubſecuta. Hactenus *Munſterus*: quæ niſi is ſeſe ſuis oculis vidiſſe affirmaret, quoniam ſupra hominum fidem ſunt, non crederemus. *Bald. Renſſeus lib. de hominis primordiis*, &c. *cap. 10. Cardanus lib. 12. de ſubtilit. Corn. Gemma lib. 1. Coſmocrit. cap. 6. Lycoſthenes lib. de prodigiis & oſtentis. Pareus lib. 24. cap. 2.*

Observatio III.

Gemellæ virgines, inferiore maxilla & pectoribus connatæ.

SExtâ Octobris 1573. Geminorum ſe complectentium prodigioſa ſpecies nata, ambobus quidem fœminei ſexus, 4 brachiis, pedibus quatuor. Erant connatæ pectoribus atque inferiore maxilla, ut prorſus os unicum videretur. Vixit ad ſpatium dimidiæ horæ

horæ. Diſſecto cadavere cor cuique ſuum, ſuâ ſede diſcretum, ſecus quàm aliàs, apud nos viſum fuit. *Gemma Coſmocrit. lib. 2. pag. 170.*

Observatio IV.

Gemini pectoribus connati.

Bercheldiæ, in ditione Principis Illuſtriſſ. Palatini Electoris, in villa non procul Heydelbergæ 14. Kalend. Januarii, nati ſunt gemini pectoribus ſibi affixis, unico umbilici dependentis vinculo conſtricto. *Lycoſth. lib. prodig. Anno Domini* 1494.

Anno 1641. die 19. Februarii Friburgi Miſorum editi gemelli, juncti totius anterioris thoracis cohæſu. *Pencerus Teratoſcopia pag 442. b.*

In Ducatu Wirtembergenſi nati ſunt gemini, coalitu pectoris, ad umbilicum uſque connexi. *Idem eodem opere.*

Nati ſunt gemini pectoribus ſibi affixis, & mutuò obverſis faciebus, uno umbilici conſtricto vinculo. *Rueff. de concept. & generat. hominis lib. 5. cap. 3.*

Heydelbergæ nati ſunt gemelli, Anno 44. utrique complicatis ſeſe mutuò amplexi ſunt manibus. *Pencerus in Teratoſcopia, pag. 441. b.*

Nos Romæ vidimus Alexandri temporibus infantes geminos ſimul conjunctos, adverſis inter ſe vultibus ac manibus in eodem corpore; qui tamen parum vixerunt. *Volaterranus lib. 24. de Genialib.*

Observatio X.

Hiſtoria aliquot memorabiles Gemellorum connatorum: quorum alter acephalus, collum circa imum pectus, aut ventrem alterius inſertum habens, propendere viſus eſt.

Janus Vitalis Panormitanus deſcripſit carmine vatidico Monſtrum ſexus maſculini, cui è pectore inter mammas corpus aliud humanum abſolutum, capite ſolùm inapparente, pronatum ſpectabatur. Id monſtrum, annos XIV natum Romam illatum retulit. Conſtat libellus paucis paginis, inſcriptus *Teratoriczon*: Romæ publicatus 1514. cum icone monſtri. *Schenckius Filius.*

Geminos naſci nullus dubitat, ſed ita naſci, ut indiſtincti ſint, monſtroſum.

Mulier quædam Alexandra nomine, ex Mediolanenſi agro Florentiam veniens, geminos mares quæſtui ſpectandos dabat: quorum alter integer toto corpore, diſtinctiſque membris erat: alter verò ita ſcapulia alterius jungebatur ventriculo, ut illo totum caput injeciſſe videretur: cætero verò corpore ab eo ſejunctus, non ſecus illo de mamilla matris lac exugente movebatur, ac ſi ipſe pariter ſugeret. *Beniven. cap. ult. Abditor.*

Vidimus aliquando, ex Gallia in Italiam advectum hominis in natura monſtrum, quod per urbes ad ſpectaculum, quæſtus cauſa à pleriſque circumferebatur: Id puer nondum plenæ pubertatis erat, cui ab anteriore parte inter imum pectus & umbilicum ejuſdem ſexus paulo minùs quàm integer alius pendebat homo: alterius illius & integri, ex quo pendebat, tertia ferè pars. Caput illi tantùm & ſuperiores humerorum partes deerant: quæ veluti inſitione quadam in integro illo latentes, tam aptè quo diximus loco coaluerant, ut ſine labore vitæque tædio, duo ſimul paulò minùs quàm tota corpora, in uno homine viverent. Brachia incepta illi tantùm videbatur: reliquum undique integrum corpus erat, quod ad alterius ſenſus, neceſſitateſque omnes etiam moveretur. *Marcellus Virgil. comment. ad lib. 4. cap. 142. Dioſcoridis.*

Hoc ego etiam vidi in pandocheo quodam, in oppido Caſtavarienſi Pictonum, quum tertium decimum ætatis annum ageret, Anno à Chriſto nato, autpaſſo 1516. *Nicolaus Rochens de morb. mulier. curandis, cap. 32.*

Supervixiſſe ex monſtris ſolum cum conſtat, qui puelli medietatem ac umbilico inferiùs inſertam habuit, adeò, ut penè puelli etiam mingeret. Circumvagabatur hoc monſtrum, juvenis vigeſimum quintum annum præferebat, puelli pars inſerta qualis agentis decimum annum, ſeu crura, ſeu pedes inſpiceres.

Hoc anno alium è Germania, priori ſimillimum vidimus, ætas annorum circiter viginti quinque, ſexus juvenis incertus: pendulus infans maſculus, nam è pene minxit, brachia, & manus, & crura contracta, ſed crura ſolùm pro fœtus magnitudine, reliqua quæ diximus exiliora, anus nullus, nec interſtitium, ſed urnæ in modum conjuncti clunes. Senſu carere oportuit, nam capite animal perfectum ſi deſtituatur, & motu & ſenſu carere neceſſe eſt. Sed ſi anima mulieris (propior enim fœminæ facies videbatur) animatus fuiſſet, animal perfectum plus quàm quatuor notis moveri potuiſſet. At hoc, & ab Ariſtotele & à nobis alibi fieri non poſſe, demonſtratum eſt: nihil tamen prohibet moveri ſeorſum partes, ut digitos. *Cardanus lib. 12 de ſubtilitate.*

Monſtrum mihi oblatum eſt Patavii diſſecandum, erat infans ſemeſtris mas, ut alii mares ſunt, cui alius imperfectus infantulus anteriore parte incumbebat, cruribus, brachiis, dorſo, abdominis parte pene, medioque collo. Videbatur autem caput hujus imperfecti puelli in thoracem perfectioris intruſum. Hoc monſtrum vixit aliquandiu. Quamobrem inter ſtudioſos viros lis orta eſt & quæſtio, utrùm cor unicum illi adeſſet, vel duplex: idem de jecore, cerebroque quæſitum eſt, & de aliis internis membris. Marcus Antonius Janua, illuſtris philoſophus, unicam in illo ſubjecto animam eſſe opinabatur. Nam ſiquis imperfectam illam appendicem, & pondus inutile attigiſſet, ille, quem integrum membrorum omnium diximus, ſtatim perſentiſcere animadvertebatur. Non deerant tamen quibus oppoſitum videretur. Hoc itaque monſtrum, ubi diem ſuum obiit, ego, rei novitate allectus, libenter ſecui: quæ autem obſervavi, hæc ferè ſunt. In imperfecto quem dixi, nonnulla inteſtina aderant, ex quorum unius portione tum veſica, tum anus conſtruebantur, nullum ibi aderat jecur, neque cor, neque cerebrum, ſed ren permagnus, quem ego penè hepatis munere fungi ſum opinatus, nam ab extremo jecore perfecti infantis, craſſa vena, duraque inſtar arteriæ deducebatur ad renum illum inſignem; atque inde venæ aliæ complures paſſim diſtribuebantur: At ab arteria dextra axillari perfecti puelli, arteria ortum ducebat, quæ poſtmodum per univerſam partem monſtri imperfectioris deducebatur. Item à nervis dextri brachii exibant, qui per reliquum corpus imperfecti homunculi diſſeminabantur. *Columbus de re Anatom. lib. 15.*

Cùm hæc ſcribo, Anconam venit puer Illyricus ſex natus annos, boni ſanè habitus, exactè & perfectè omnia ſua membra habens, monſtrum tamen præ ſe ferens, quia ab ejus umbilico, thoracem verſus alterum pueri corpuſculum deducebatur, abſque tamen capite, ſed duo habebat brachia, duo crura, ſed utraque immobilia, ano carebat, ſed ſcroto abſque didymis, id eſt gemellis teſticulis dictis ornabatur, non ſecus ac pelle oblonga quadam, glandis vice, per quam urina ferè ſemper deſtillabat. Sed puer quum mingebat, & per hanc quoque viam urinam repentè mittebat. Erat autem puer hic ita omnibus admirationi, ut eo parentes per univerſam Italiam magnam corraſerint pecuniam; fuit autem hoc monſtrum Anconæ, Anno M. D. LII *Amatus Luſitanus curat. 57. cent. 3.*

Illud quod nuper ex nundinis Francofordianis (unde velut ex Africa ſemper aliquid novi ad nos perfertur)

tur) accepi, objicere non poſſum. Anno Chriſti paræ virginis partu, 1556. ad quartum à celebri urbe Argentina lapidem, mulier inops in pago quodam enixa eſt maſculum, cui per epigaſtrium infra ξιφοειδῆ orificii ventriculi cartilaginem, manu transversâ, prominebat moles infanti non diſſimilis, cujus caput cum cervice ad ſcapulas uſque intra pectus cognati maſculi latere videbatur: ſi modò ullum habuit: brachia verò utrinque cum manibus eminebant forâs: ſiniſtra manus quatuor, dextra tribus digitis conſtabat, nates utraſque habuit leniter extuberantes, divaricatis uſq; ad lut cognati crura pedibus, quorum inverſa planta dextra tabeſcebat, hiſpidam ſub axillis in pube lanuginem, & penem virilem, unde ſerum ſanguinis eminxit, ut embryo intra ἀλλαντοειδῆ, καὶ ἄμνιον tunicas ſuum effundit lotium, & perinde ac fœtus in utero, nihil excrementi per anum egerit, ſic quoque nihil excrevit, hos autem ſeminis copiâ ita agnatos coaluiſſe, in confeſſo eſt, qui nundinis elapſis octo nummis videndi proſtabant. *Langius epiſt. 9. tom. 2.*

Anno 1529 in quodam Hercyniæ ſilvæ ſuperioris pago infans natus eſt, & in juſtæ ſtaturæ virum excrevit, universâ corporis figurâ mas recte habens, niſi quod ubera haberet, & ex ipſius pectore alterius corpus propenderet, ſine capite & humeris, brachiorum informem figuram prodentes, manibus plus ad pedum, quàm manuum formam accedentibus. *Jacob. Rueff. lib. 5. cap. 3. de Concept. & Generat. hom.*

Colmariæ, Imperialis Alſatiæ oppidi, ad illum fluvium ſiti, natus eſt infans virilis ſexus, ex cujus pectore aliud integri hominis ejuſdem ſexus corpus, omnibus abſolutum partibus, ad genua uſque propendebat, ſolo capite in alio corpore infixo. *Lycoſth. lib. prodigior. 1514.*

Ex Sabaudia in Helvetiam venit quidam juſtæ ætatis, integrâ formâ, membris bene compactis omnibus, ex cujus tamen ventriculo præterea aliud hominis corpus ita propendebat, ut caput tantùm atque brachia ſola deeſſent. Circumtulit vir bonus hanc molem, magno hominum undiquaque confluentium ſpectaculo, & admiratione, per regiones diverſas, ex corpore miraculoſo quæſtum faciens. *Idem anno 1519. ætatis operis.*

In Hercyniæ ſilvæ quodam pago, non procul à Kniebis, infans monſtroſus natus eſt, virilis ſexus, in cujus corpuſculo circa pectus, aliud præterea corpus membris omnibus abſolutum propendebat ad genua uſque: ſolo capite in alio corpore recto. Pervenit monſtrum hominis ad virilem uſque ætatem, hinc inde miraculi loco, ac Argentinæ adhuc in nundinis, circa Joannis Baptiſtæ feſtum, 1555. ac ſequenti, quo hæc ſcribimus, apud nos Baſileæ in nundinis D. Martino ſacratis conſpectum eſt. *Idem.*

Anno Domini 1530. viſus eſt vir Lutetiæ, ex cujus alvo alter velut conſitus homo pendebat, membris omnibus, capite excepto, abſolutus. Vir ille quadragenarius erat, inſertumque illum, & velut prodeuntem ex ſeſe hominem tanta omnium admiratione ulnis ſuis geſtabat, ut certatim ad ſpectaculum accurrerent. *Pareus operum ſuorum lib. 24. cap. 2.*

Vidi in hac urbe, ante annos circiter viginti, virum, non magnæ ſtaturæ, qui corpus humanum aliud à ſuo, integrum à cervice, quà thoraci illius adnatum erat, geſtabat. Hoc à thorace in terram uſque propendebat, omnibus aliàs partibus præter caput, quod, ac ſi corpori intruſum eſſet, non apparebat, abſolutum, unguibus inſuper, piliſque ſub axillis ac pube ornatum. Hoc, quotieſcumque vir ille mingebat, ſimiliter urinam profundebat, podice aliàs clauſo, & nullibi apparente. *Cl. V. Felix Platerus de obſerv. propriis.*

Observatio VI.

Gemellis pectore & ventre connexi.

Octavo Idus Februarii, hora quinta, eodemque minuto, Scaphuſiæ Helvetiorum nati ſunt infantes duo, uterque fœminei ſexus, capitibus duobus, brachiis quatuor, totidemque pedibus disjunctis, uno verò corpore à collo ad umbilicum uſque, umbilici ſubtus vinculo propendente. *Lycoſth. lib. Prodig. Anno Domini 1543.* Vide quæ annotavimus, de Geminis lateribus coonatis ex *Rueffio*, dubium num eandem vel aliam hiſtoriam inaudiat, annus & locus reſpondent, ſed coalitu partium differunt.

Anno Domini 1572. in Ponte Sæo, ad Andes oppidulo, prodierunt in lucem, decimo die Julii, gemellæ fœminæ, cætera membris omnibus perfectæ, niſi quod alterius manus ſiniſtra quatuor tantùm digitis diſtincta erat. Cohærebant autem anterioribus partibus, nempe à mento ad umbilicum uſque, qui ipſis unicus, ut & cor unum erat: hepar verò in lobos quatuor diviſum. Vixere ſemihoram, & regenerationis lavacro inſignitæ fuere. *Pareus lib. 24. cap. 2.*

Vidit parens hic Lovanii gemellos ita commiſſos, ut capite diſtincti, brachiis manibuſque quatuor, ventre & ſterno pectoribus copularentur. Inventum illo præſente per anatomen cor commune, cerebrum ſuum cuique ſecretum. Neque vulgaris quæſtio, an pro uno homine, an pro duobus, foret genus hoc monſtri Philoſophis appellandum? Orta eſt contentio varia, aliis ſedem τῆς ἐντελεχείας in corde, aliis in cerebro collocantibus. Mihi quidem (ſalvo ſemper meliore judicio) formæ humanæ dignitas ex rationis domicilio potiùs æſtimanda cenſetur, quamquam in corde ſit fons caloris vitalis, ac facultatum animalium, & naturalium præcipuus nodus; hoc enim ad vitam & totam animalis compoſitionem, potiùs quàm ad differentiam ſpectat. Adde his, quòd & formatrix vis, quæ primùm cuncta delineat, atque diſcernit, in cerebro habere primam ſedem certiſſimè demonſtretur, ſi [illegible] noſtræ conceptionis monogrammata, ſeu embry[illegible] primùm formati rudimenta per ſectionem anatom[illegible] cam accuratiſſimè contempleris: ſemper enim part[illegible] culis cæteris grandius caput invenimus, quin & perpetua proportione minora ſingula membra, quanto longiùs à capitis regione diſtiterint, donec plenæ formationis typum ſint conſecuta. Idem in tamis aliiſque animantibus facile eſt animadvertere. *Gemma Coſmocrit. lib. 1. cap. 6.*

Partus monſtroſus, nuper Treiſæ editus, ita [illegible] formatus, & editus à parentibus probis, inferioris [illegible] tenuioris fortunæ, quique victum ex diario la[illegible] quæritant: pedibus primùm, præter naturalem & conſuetum pariendi modum, in lucem prodiit; vita caruit, quamquam paulò ante tempus pariendi vitalem ſenſerit puerpera, partus is gemelli fuerant, ſeu duo infantes, uterque fœminei ſexus, qui antico corpore, pectore nimirùm, & ventre, coaluerant, & conglutinati erant; bina capita habuerunt, ternis er[illegible] auriculis, & quarta auris erat tantùm quædam particula inferiùs de aure pendula: quaternis pedibus, quaternis item brachiis, mutuos amplexus habue[illegible] Cùm autem cogitatio mentem meam ſubiret, an etiam interiorum partium non naturalis quædam formatio aut coalitio foret, conſenſu parentum & [illegible] chi diſſecui cum Chirurgo, præſente Parocho [illegible] cono: Offendimus autem interiùs unum ventriculum unum hepar, idque ſatis amplum & laruſculum quemadmodum etiam habuerũt foris unum magn[illegible] umbilicum & ductum, quo hauſerunt materum [illegible] mentarem ſanguinem: Inteſtina erant uniuſmodi, [illegible] ita diviſa aut diſterminata, ut quilibet infans ſua haber-

heret. Nihilominus duos ſplenes, in utroque ventriculi latere unum, habuerunt; quemadmodum etiam duas veſiculas fellis, utrinque jecinori ſubnexas. Habuit præterea quilibet infans binos ſuos renes, ſuam veſicam, ſuamq; matricem, & partes genitales, ſingula juſto ſuo loco ſita. In medio ventre, pectore nimirum, habuerunt unum cor amplum & latum, quod non circumplicabatur à pulmone, ut aliàs ſolet, ſed membrana, mediaſtinum dicta, quæ medium pulmonem dorſo & pectori alligat, erat gemina, quæ tanquam duo parietes, & latera aliquatenus à ſe diſtantia, intermedium cor cum pericardio continebat. Utrinque deinde in reliqua cavitate pectoris, erat exigua portio pulmonis, ſuis ligamentis alligata, ut non unum, ſed duos pulmones cognoverimus. Capita non fuerunt aperta aut diſſecta, fuit enim cuique infanti ſuum peculiare caput, nec aliquid ſingulare & præter naturam, in his fore arbitrabamur conſpiciendū. Quare poſt diuturnam inſpectionem fuerunt tum terræ mandati: aliquot etiam maculæ viſæ ſunt, præſertim in brachiis & poſteriore parte corporum: alterius etiam caput nonnihil grandius fuit altero. *De obſervationibus à Cl. a V. Joach. Camerario miſſis.*

Observatio VII.

Gemini ventribus cohærentes.

HEydelbergæ ad Neccharum flumen, die Pentecoſtes, duo conjuncti & maſculi, duobus corporibus ventre conglutinatis, duobus capitibus, quatuor manibus & pedibus, nati ſunt, quorum mater Catharina. Pater verò Caſparus *Beſsler* faber. Baptizati ſunt ambo, quorum unus Joannes, alter verò Hieronymus nuncupatus eſt, vixerunt diem unum cum dimidio. Defunctis verò à Medicis membra interiora per ſecationem viſa, cor tantùm unum inventum eſt. *Lycoſth. prodig. Anno Domini* 1554.

Herbeslebii in Thuringiæ pago, 20. Martii, gemellæ natæ ſunt, ventre concreto, ac faſciâ carneâ in unum quaſi colligatæ, medio corpore ſe mutuis amplexibus retinentes. *Idem eodem opere, Anno Domini* 1553.

In fine Julii, Anno 1538. mulier quædam peperit geminos fœminei ſexus, ſolo ventre, unico umbilico tantùm inſignito, connatos. *Viſſennac. lib. 2. Theoricæ, pag.* 88.

Observatio VIII.

Gemelli umbilico connati.

COnſtantiæ ad lacum Acronium, duo infantes, maſculus ac fœmella, duobus capitibus, quatuor brachiis, totidemque pedibus, membris omnibus abſolutis, ſed circa umbilicum conjunctis corporibus nati ſunt. *Lycoſth. lib. prodig. Anno Domini* 1093.

In pago vallis ſuperioris Arni, nomine Tertanio, monſtrum eſt natum, habens duos pueros uno umbilico ad invicem junctos, cui ab uno latere & genitalia erant membra, & bina quoque pendebant invalida crura, ab altero verò latere crus ſolùm exibat imperfectum, vixitque diem unum. *Idem prodig. lib. Anno Dom.* 1316.

In pago Groſſovv, agri Tigurini apud Helvetios, mulier honeſta peperit maſculos duos, duobus capitibus, uno quidem corpore, umbilici vinculo conjunctos, quatuor manibus, totidemque pedibus. *Idem lib. prodig. Anno Domini* 1503.

Anno 1590. 4 Maji, circa meridiem, in pago *Hermoltzheim*, ditionis Epiſcopatus Argentoratenſis: Margareta Theobaldi Helden civis, uxor enixa eſt fœtum bicipitem, quadrimanum, quadrupedem, duobus membris muliebribus, omnibus reliquis partibus, uno excepto umbilico. quo nimirum colligati erant gemelli, diſtinctum. *VVilhelmus Mees, Amicus.*

Observatio IX.

Gemini lateribus connati.

IN Oppido *Seckingen* (patriâ Joannis Jacobi Beureri in Academia Freiburg. Profeſſoris, amici noſtri ſingularis) tribus milliaribus ſupra Baſileam ad Rheni ripam ſito, gemini nati ſunt, conjunctis lateribus, qui tamen propter matris graviter parturientis dolores non diu vixerunt. *Lycoſth. lib. prodig. Anno Domini* 1534.

In *Acken* oppido Saxoniæ ad Albim, infantes femoribus laterotenus connati viſi ſunt, qua crura ſubnectuntur coxæ, eo ſitu ut dexter ſiniſtrâ manu humero dextro alterius incumberet, ſiniſter dextram thoraci alterius tranſverſim prætenderet. *Peucerus Teratoſcopia, pag.* 441.

Scaphuſiæ Helvetiorum, anno 1543. infantes duo nati ſunt, conjuncto altero latere, capitibus duobus, brachiis quatuor, totidemque pedibus, umbilico uno, fœminei ſexus uterque. Ex his alter mortuus in lucem prodiit, alter verò vivus prodiens, continuò expiravit. His per omnia ſimiles alii quoque, anno 1552. in *Einſidler* nati ſunt. *Rueff. de concept. & generat. hominis lib. 5. cap. 3.*

Observatio X.

Gemelli dorſo conjuncti.

IN Palatinatu non procul ab Heydelberga, in pago quodam Rorbachio, gemini utriuſque ſexus, obverſis tergoribus annexi, nati ſunt. *Lycoſth. prodig. lib. Anno Dom.* 1486.

Nati ſunt quidam tergoribus annexis, ſingillatim umbilici vinculis propendentibus, diſtinctis membris, nullo deficiente aut ſuperante. *Rueff. de concept. & generat. hominis lib. 5. cap 3.*

Anno Domini 1475. Veronę in Italia natę produntur duæ virgunculæ, ſibi dorſo ab humeris ad nates uſque arctiſſimè cohærentes. Monſtri novitas pauperes parentes impulit, ut id per omnia Italiæ oppida, ad corrogandam ex accurrente ad ſpectaculum undique multitudine pecuniam, circumferrent. *Pareus lib. 24. cap. 2. hiſtoriæ anatom.*

Ejuſdem ut (apparet) hiſtoriæ meminit *Lycoſth. prodigiorum lib.* his verbis: In Veronenſi (inquit) agro infans fœmina orta eſt, binis genitalibus, duplici ventre, quaternis brachiis. Id monſtrum parentes, multùm diuque per Italiæ urbes, quæſtus cauſa circumtulere. *Vide Annum Domini allegatum.*

Simile Romæ, Anno 1493. viſum annotavit *Gemma, Coſmocrit. lib. 1. cap. 6.* ex *Lycoſthene*, cujus hęc ſunt: Romæ gemini nati, ſimulque uno corpore juncti, adverſis inter ſe manibus ac facie, qui pauxillos vixerunt dies. *Vide ejuſdem prodig. lib. anno citato.*

In Romana hiſtoria, anno Urbis 660. geminas puellas dorſorum concretione continuas, natas legimus, C. Lælio, & L. Domitio Coſſ. *Peucerus in Teratoſcopia. pag. 441. b.* fortè ii ſunt, qui à Rueffio adducuntur proximè.

Vulſinius gemelli nati tergis ſibi affixi, capitibus duobus, brachiis quatuor, totidemque pedibus, uterque ſexus fœminei. *Rueff. de concept. & generat. hominis lib. 5 cap. 3.*

Observatio XI.

Bicorpora tergoribus connata: quorum anticum hominis, poſticum canis formâ.

CIrca finem imperii Lotharii Cæſaris, qui fuit Saxoniæ Dux, quædam mulier edidit partum monſtroſum, ſpecie videlicet hominis ac canis, integerrimè corporibus conjunctis, dorſo connexis, ac dorſi ſpinâ ſolidiſſimè conglutinatis. *Lycoſth. lib. prodig. Anno Domini* 854.

In Alba-

In Albania ignobilis muliercula, monſtrum biſgemini corporis eſt enixa, averſis vultibus & corporibus ſibi cohærens: antè quidem effigies hominis, integræ corporiſque membrorum diſtincta; retrò verò facica canis, ſimiliter corporis & membrorum proprietate integra. *Idem Anno Domini 1126.*

OBSERVATIO XII.

Monſtra bicipitia & gemina ſuperna corporis parte: inferna ſimplicia.

ANte annos aliquot, noſtrâ certe memoriâ, in Oriente duplex homo natus eſt ſuperioribus membris, inferioribus ſimplex: nam duo erant capita, duo pectora, quatuor manus, venter autem unus, & pedes duo, ſicut uni homini: tamdiu vixit, ut multos ad eum interdum fama contraheret. *D. Auguſtinus de civit. Dei, lib. 16. cap. 8.*

Auguſtinus in Enchiridio, cap. 87. facit mentionem bimembris cujuſdam, nati rum in Oriente, ſed deſcripti ab Hieron. apud quem eſt: Lyddæ natum hominem duorum capitum, quatuor manuum, uno ventre, duobus pedibus. *Martinus VVeinrichius comment. de monſtris, cap 24.*

Conſtat monſtrum in Ægypto nimirum vixiſſe ad quartum uſque annum, quod umbilicotenus ex duobus conſtabat, infrà autem unus erat puer. *Cardanus comm. ad Hippoc. de ſept. partu.*

Anno Henrici III. Imperat. 5 in confinio Normanniæ, & Britanniæ, portentum viſum eſt in una vel potiùs duabus mulieribus. Duo erant capita, & 4. brachia, cætera gemina uſque ad umbilicum, inferiùs ſingula omnia. Comedebat, ridebat, loquebatur una, flebat, eſuriebat; altera tacebat: ore gemino manducabat, ſed uno meatu per ventrem ejiciebat. Unâ defunctâ, ſupervixit altera, penè triennio mortuam portans, donec & pondere molis, & nidore cadaveris defecit. *Vincent. lib. 26. cap. 38. Speculi hiſtorici, ex Guillermo.* Sed hæc *Matth. Palmerius* retulit ad annum Chriſt. 1061.

In infante nato in Britannia, cujus genitalia genitalibus inſerta erant, crura commixta, ut in duo redirent, cætera duorum, caput, brachia, venter, atque ex adverſo poſita, mortem Regis, mutationemque regni, & ſototis ſucceſſionem oſtenderunt. *Cardanus lib. 14. cap. 77. de varietate.*

In Anglia natus eſt puer geminus; à clune ad ſuperiores partes ita diviſus, ut duo haberet capita, duo corpora integra ad renes, cum ſuis brachiis, qui baptizatus triduo ſupervixit. *Lycoſthenes lib. prodig. Anno Domini 1112.*

Aliquando fit bicorporeum ſuperiùs vel inferiùs: ſicut accidit de eo qui fuit natus cum duobus capitibus: & poſtea continuata erant duo corpora in collo & in dorſo utriuſque: & inferius videbatur unum corpus. *Albertus, comment. ad lib. 2. Phyſicorum Ariſtot.*

In agro Florentino natus puer bicorpori effigie: geminis capitibus: quaternis manibus, circa genitales partes cõnexus, ſic quod non amplius quàm in geminos pedes defineret: viderunt illic omnes. Ad nos autem, qui tunc in Gallia degebamus, per amicos cives imago picta tranſmiſſa eſt. Ingenſque ſolius ad picturæ ſpectaculum concurſus hominum fuit. Septimum ætatis annum agens, genitorem meum vidi tabellam ejuſmodi in manibus tenentem. Sciſcitatus quid eſſet? Rem omnem eo monſtrante didici: & aure convulſa meminiſſe juſſus: enarraturus filiis, ut ipſe dicebat, meis. Ego autem & nepotibus renarro. Et hic quidem partus diebus (ut perhibent) paucis vixit. *Franc. Petrarcha lib. 4. tract. 6. cap. 21. de rebus memorandis.*

Hac Petrus Paulusq; uno ſub corpore bini
Fabrica naturæ mira jacemus humo.
Cuiq; ſuum fuit, & manuum: fuit oris opuſque
Veſicæ: aſt unum ventris opuſque fuit.
Junxere extrema partes nos corporis ambos,
Quas neuter ſimul & dicat uterque ſuas.
Neutra ex parte pedes, capita ex utraque fuerunt
Bina: ſedè medio corpore planta fuit.
Bina fuit medio qua corpore planta deorſum
Pendebat: ſurſum quinta erat una manus.
Non verò nobis unus ſomnuſque cibuſque
Nec riſus nobis: fletus & unus erat.
Somno membra dabat qui, videbat & alter;
Surgebatque unus, ſtans quoque alter erat.
In Florentina natos nos fluminis Arni.
Valle, dedit patriæ, nos pia cura patris:
Inde alti: & ſacro pariter de fonte lavati,
Viximus ambo decem bis totidemque dies.
Quid nunc Neptunum: tunc Janumque bifrontem
Miraris? ſtygii terna quid ora canis?
Et quid Gerionis tria corpora? ſcilicet unum
Nos corpus: binas nos animaſque lege.

Idem de eodem Monſtro *Tract. 7. cap 2. ejuſdem operis.* Effigies monſtri hujus nati in comitatu Florentinorum, ſculpta eſt in hoſpitali ad ſcalas, *Lycoſthenes ad annum Domini 1310.* retulit.

In oppido Germaniæ *Rotvuil*, ad Hercyniam ſylvam ſito, infans duobus capitibus, quatuor manibus, duobus pedibus natus eſt. *Idem lib. prodigior. anno Domini 1494.*

Ante annos aliquot (nimirum anno 1489. ut annotavit *Corn. Gemma*) in ditione Werdemberga monſtrum fœminei ſexus natum eſt, capitibus duobus, brachiis quatuor, pectore & ventre uno, pedibus duobus. *Euchar. Rhodion. lib. de partu hominis cap. 3. & Jac. Rueff. lib. 5. cap de concept. & generat. hominis.*

Anno Chriſti 1543. alterâ à D. Catharinæ die, mulier quædam in pago *Remach* prope Baſileam, monſtroſum partum enixa eſt: ſuperna ſcilicet corporis parte geminos, at ventribus & pectoribus ad collum uſque concretos, ſed diſtinctis capitibus duobus, ſeſe invicem continentibus: & quatuor brachiis mutuò ſe complectentibus; genitali unico, eodemque maſculo, ano item unico: reliquo inferioris corporis trunco ſimplici, in duos ſolùm pedes deſinente. Ex his alter mortuus, alter vivus in lucem prodiit, qui tamen horam unicam non ſupervixit. Similis partus alius anno Chriſti 1063. in Ungaria viſus eſt, cæterùm fœminei ſexus. *Munſterus Coſmographia lib. 3. Edit. 1564. p. 50.*

Monſtrum novi generis in Scotia natum eſt, inferiore quidem corporis parte ſpecie maris, nec quicquam à communi hominum forma diſcrepans: umbilicum verò, ſupra, trunco corporis ac reliquis omnibus membris geminis, & ad uſum, atque ſpeciem diſcretis. Id Rex diligenter & edocandum, & erudiendum curavit, ac maximè in muſicis, qua in re mirabiliter profecit, quin & varias linguas edidicit, & variis voluntatibus duo corpora ſecũ diſcordia diſſentiebãt, ac interim litigabant, cùm aliud alii placeret, interim veluti in commune conſultabant. Illud etiam in eo memorabile fuit, quòd cùm infernè crura lumbive offenderentur, utrumque corpus communiter dolorem ſentiret; cùm verò ſupernè pungeretur, aut alioqui læderetur ad alterum corpus tantùm doloris ſenſus perveniret. Quod diſcrimen in morte quoque fuit magis perſpicuum: nam cùm alterum corpus complures ante alterum dies extinctum fuiſſet, quod ſuperſtes fuit, dimidio ſui computreſcente, paulatim contabuit. Vixit id monſtrum annos viginti octo, ac deceſſit, adminiſtrante rem Scoticam Joanne prorege. Hæc de re ſcribimus eò cõfidentiùs, quòd adhuc ſuperſint homines honeſti complures, qui hæc viderint. *Georg. Buchananus Scotica hiſtor. lib. 13. communicante CL. V. D. Ioach. Camerario.*

OBSER.

Observatio XIII.

Monſtra ſuperno corporis trunco ſimplicia ſeu unicorpora: at inferna parte duplicia ſeu bicorpora.

Contigit in Italia, non longè ante iſta tempora viſum eſt monſtrum in ſpecie humana, ſexu muliebri figuratum, continuum uſque ad pectoris cavitatem, & ab inde duplex extitit perfectè: quod fuit optimè cantativum, & huic ſimile dicit ſe vidiſſe *Haly in techne, de cauſis. Petrus Aponenſ. Comment ad problem. 62. partic. 10. Ariſt.*

Aliquando fit bicorporeum ſuperius, vel inferius, ſicut accidit de eo qui fuit natus cum duobus capitibus, & poſtea continuata erant duo corpora in collo, & in dorſo utriuſque, & inferiùs videbatur unum corpus. Aliquando autem viſus eſt natus è contra, qui quatuor habuit crura: & unicum & continuum corpus apparuit in ſuperiori parte, quod abſque dubio contigit ex diviſione ſpermatis in matrice. *Albertus comment. ad cap. 2. lib. 2. Ariſtotelis.*

Bernæ in Italia puella nata eſt, uno capite, duobus poſterioribus corporis partibus, totidemq; membris. *Lycoſth. de prodig. Anno Domini* 1472.

Observatio XIV.

Bicipitia monſtra, quæ unà vel manibus, aut pedibus, vel utriſque ſimul monſtroſe conformata fuerunt.

C. Lælio L. Domitio Coſſ. Puella biceps, quadripes, quadrimana, gemina, fœmineâ naturâ, mortua nata. *Jul. Obſequens.*

In agro Tigurino natus eſt infans ei planè ſimilis qui in Helvetiis etiam in pago Groſſovv, ante ſexennium natus eſt, uno ſcil. corpore, duobus capitibus, tribus manibus, totidemque pedibus, *Lycoſthenes lib, prodig. Anno Dom.* 1536.

Vigeſima ſeptima die Decemb. qui Divo Stephano ſacratus eſt, in pago *Freyvverck*, non procul ab Adorffio Voitlandiæ oppido, biceps infans, quatuor manibus, ac pedibus totidem, abſque ſecreto ſexum prodente (cujus tamen loco umbilicum habebat) à fabri cujuſdam ferrarii uxore natus eſt. *Idem Anno Domini* 1555.

Non procul à Lipſia, biceps infans, quatuor manibus, totidemque pedibus, uno autem corpore tantum, natus eſt. *Idem, Anno Domini* 1556.

Observatio XV.

Bicorpora multifariam inter ſe confuſa.

Anno 1552. in Anglia non procul ab Oxonia, informis quidam partus natus eſt, capitibus duobus, brachiis quatuor, manibus totidem, ventre uno, membro muliebri, ſede una. Ex una parte pedes tranſverſi duo erant. Ex altera unus tantùm, rectè exporrectus, formâ duorum pedum, digitos habens decem. Horum alter diebus quindecim, alter verò uno ſupervixit. Lachrymarunt hoc tempore rarò. Alter ex his lætus admodum, alter verò ſomniculoſus & triſtis extitit: viginti digitos tranſverſos erat longitudo & latitudo ipſorum. *Jac. Rueff. de concept. & generatione hominis lib. 5. cap. 3. Lycoſthenes addit.* 3. Auguſti, inter decimam ac undecimam noctis horam, Mildeltoſtoni in Anglia natum.

Genevæ apud Allobroges monſtrum ex Galla quadam muliere, Genevæ tunc habitante, natum eſt: quod materiæ redundantis indicium fuit. Id monſtrum binas habuit acies, hoc eſt bifrons erat, qualem Janum pinxit Antiquitas. Quod utrinque pendet inflatum, inteſtina ſunt ex dorſo prodeuntia. Quod autem ex ventris inferiore parte pendet, id jecur ex fœminæ vulva prolapſum. Monſtrum hoc utrumque habet ſexum, ad dextram mas eſt, ad lævam fœmina. Crura quæ jacere ſeparatim vides, ſic diſcerpta evulſaque ex ipſa matre, dum eniteretur, fuerunt. Ad vivum expreſſit Caſpar Maſerius pictor, qui tum ibidem cum multis aliis aderat. *Lycoſth. lib. prodig. Anno Dom.* 1555. qui adjecit, quem conſulere potes.

Observatio XVI.

Toto quidam corpore, aut pleriſque ſui partibus monſtroſi viſi.

In Thracia, paulò ante Mauritii Romanorum Regis obitum, mulier portentum genuit mõſtroſum prorſus, naturæque ipſius piaculum. Oculis namque, palpebris, & ſuperciliis caruit, neque reliquâ corporis conſtitutione formam & effigiem juſtam habuit: quippe cui neque manus, neque brachia eſſent, & cui ad coxendices cauda piſcis illis innata dependeret. Quod portentum ubi Mauritius Imp. vidit, interfici id juſſit, gladiumque ſtatim exoſculatus eſt. Mater autem, quæ monſtrum ipſum protulerat, quandoquidem ſuâ culpâ ad inopinatum miraculum nihil contuliſſet, crimine abſoluta eſt. *Lycoſth. prodig. lib. Anno Dom.* 601.

In Saxonia menſe Februario, infans natus eſt horrendo aſpectu, corpore quidem integro & bene compacto, ſed contuſis, laceratis, atque laxatis membris omnibus excepto capite oblongo, ac quaſi turcico pileo inſignito. *Idem lib prodig. Anno Dom.* 1545.

In Ploa Voitlandiæ oppido infans natus eſt monſtroſus: in eo enim neque dorſum neque venter apparuit, præterquàm quòd inteſtina circa pectus ex aperto corpore longè dependerent, pedes verſus caput inclinavit, umbilicum in Mola ſiniſtræ tibiæ habuit: capite fuit acuminato ad ſimilitudinem cidaris aut tiaræ. *Idem lib. prodig. Anno Domini* 1547.

Margareta Heckelin civis Paſſavienſis, anno Domini 1590. fœtum enixa eſt monſtroſum & horrendũ: capite felis, oculis in fronte triginta, pedibus ſex, brachiis quatuor, digitorum manus loco ungulis vitulinis pedibus omnibus digitatis, & unguibus recurvis, præpilatis, forma prorſus cacodæmonis, cauda vitulina, corpore ſcabro & carnoſo, voce qualis capræ, id eſt vanelli vulgò dicti avis. Tetrum hoc animal, ſimul atque in lucem prodiit, conclave velociſſimo curſu perervavit: id mulieres, advocatis in ſubſidium vicinis, captum interfecerunt. Viſumque fœdum & abominabilem monſtrum iſtud, aliquot centum hominibus.

Ravennæ natum eſt monſtrum, quod cornu in capite, alas habebat, brachia nulla, pedem unum, ut avis rapax, oculum in genu, ſexum utrumque, in medio pectore Ypſilon & crucis effigiem. Aliqui interpretati ſunt, cornua ſuperbiam; alas levitatem, & mentis inconſtantiam; carentiam brachiorum, defectum bonorum operum; pedem rapacem rapinam, uſuram & omnimodam avaritiam; oculum in genu, ſolùm ad res terrenas mentis defectionem; utrumque ſexum, ſodomiam; Et propter hæc vitia Italiam ſic bellicis contritionibus quati, Regem autem Franciæ non ſua virtute id facere, ſed ſolùm eſſe Dei flagellum. Ypſilon verò, & X. ſigna eſſe ſalutis, nam Y figura eſt virtutis. Ideò ſi ad virtutem recurrant, & ad Chriſti crucem ab his preſſuris & tribulationibus reſpirationem, & pacem conquaſſationibus deſiderabiliorem ſint habituri. Hæc legimus *apud Joannem Multivallem, ac Caſparum Hedionem, in hiſtorica ſynopſi, poſt Sabellicum, ad noſtra uſq; tempora.* Verùm & aliam ejuſdem monſtri effigiem, ſed paulò diverſam, ac priori non in omnibus reſpondentem, cum interpretatione carmine expreſſa, vidimus. *Lycoſth. de prodigiis & oſtentis, Anno* 1512.

Cracoviæ natus eſt infans ex honeſtis & nobilibus parentibus, teter admodum & horribilis aſpectu, flammeis & radiantibus oculis, ore naribuſque bovinis,

cornu figura exortis & prominentibus, dorſo pilis caninis hiſpido, ſimiarum faciebus in pectore extantibus, quà mammarum locus, oculis felium ſubtus umbilicum hypogaſtrio adfixis, tetris ac ominacibus canũ capitibus ad utruoque cubitum & pedis utriuſque patellam antrorſum ſpectantibus στεγανόπους & στεγανόχειρ, figura pedum cygni, cauda ſurſum reflexa, & recurva, longitudine ulnæ dimidiæ: editus in lucem quatuor horas vixiſſe, & tandem his emiſſis vocibus: Vigilate, Dominus Deus veſter adveniat, expirаſſe dicitur. Hoc monſtrum deſcribit *Caſparus Peucerus de Teratoſcop. & Munſterus noſter in Coſmographicis*: elegantiſſimè autem carmine *Caſparus Bruſchius. Idem de prodigiis Anno* 1543.

In Marchiæ villa *Dammenvvalde* prope Witſtock, coloni cujuſdam coojunx monſtrum, quod deſcribit Fincelius, edidit. Infans toto corpore fuit ſpadiceo colore, capite cornuto, oculis craſſis, prominentibus, abſque naſo, patulo ore, quod longitudine ſpithamæ diſtentum fuit, in cujus medio lingua candida eminuit, & quadrata, colli expers. Caput enim ſcapulis accrevit, corpus totum inflatum, & rugoſum, brachia in lumbis hæſerunt, pedes longè tenuiſſimi. Ab umbilico autem ſpecies laxi inteſtini longe dependit ad pedes. *Idem in prodigiis anni* 1551.

Anno 1594. 18. Martii Wiuſemii, in Ducatu Luneburgenſi monſtrum procreatum eſt. In cujus capite nulla cutis apparuit: ſed caro tantùm cruda & mollis, nec ullum in eo cerebrum. Aurem habuit unam, imperfectam, non patentem, ſed ſolidam & undique clauſam: unum etiam oculum, aſpectu horribilem, erat enim ſpecies quædam oculi, ſed antrum potiùs, ſeu caverna ſine ulla pupilla, ſed carbonis inſtar intra, nullam habens colorum diſtinctionem, quæ nunquam movebatur, ſed perpetuò ſtetit immobilis. Naſo quoque puer hic caruit, ſed loco naſi parva caruncula è facie prominebat, ſub qua foramen erat latè patens, per quod omnis capitis concavitas rimari & perſpici potuit. Os ejus erat rotundum, è quo lingua propendebat, perpetuò enim patebat, nec ullis circumſeptum erat labiis, quibus clauderetur: utrinque duo extabant, dentes acuti & oblongi: quibuſdam in locis os erat diductum & corrugatum, quaſi alis barbæ veſtitum: alibi verrucis & carunculis quibuſdam erat aſperſum. In humeris, uti & dorſo, pinnulæ quædam carnoſæ alarum inſtar pendebant. In manuum altera tres tantùm erant digiti, ſolidi, nullis articulis diſtincti, ſed conjuncti. Denique & in uno crure nullum inventum eſt genu, poples nullus, ſed unum erat, & continuum membrum. Sexus erat fœminei, vixit dimidium diem & noctem integram, ſæpe lugubri voce ejulans. *D. M. Janſonius tom. 2. Mercurii Gallobelgici, lib. 8. pag.* 196. & 197.

† Plura vide apud *Bartholin. Cent. 2. hiſt. 44. Hildan. Cent. 3. Obſ. 56. Borell. Cent. obſ. 83. Horſt. part. 2. l. 1. obſ. 34. Riolan. lib. pecul. Zvvinger. Theatr. Vit. hum. p. 278. VVeinrich. lib. propr.*

Observatio XVII.

Puer natus ventre prominente acu rotundo, ut vulgò thoraces conficiuntur.

JO. Pontanus Paſtor Regiomontanus in ſcripto quodam ſuo, de monſtro circa collum collari carneo inſignito, prognato, meminit alterius monſtri, Danielis Cortini Regiomontani filii, qui hoc anno 28. Martii natus, ventrem habuit prominentem, admodum ſemicirculi rotundum, inferiori tamen parte acutiorem, quomodo nunc thoraces, aliæque veſtes viriles conficiuntur. *D. M. Janſonius Doccom. Friſius tom. 2. lib. 7. Mercurii Gallob. pag.* 55.

DE TUMORIBUS PRÆTER NATURAM.

Observatio I.

Boa cujuſmodi morbus.

BOA appellatur morbus papularum: cùm rubent corpora: Sambuci ramo verberatur. Opinor (inquit quidam) morbum eſſe hactenus incognitum, qui vulgò *rubello* dicitur. Crurum quoque tumor, viæ labore collectus, boa appellatur. Feſtus. Bova ſive Boa morbi genus eſt, cùm corpora papularum multitudine rubent, ad ſimilitudinem eorum, qui Boâ ſerpente icti obturgeſcunt. Ignoravit hæc Feſtus Pompejus, qui boam ſcripſit eſſe crurum tumorem viæ labore collectum. Perottus: qui papularum, quibus corpus exaſperatur & rubet, genera duo deſcribit: & à Græcis hydracia nominari ſcribit, ab hydro, (ut quidam exiſtimant) cujus ictus hujuſmodi papulas excitet cum tumore. Ebuli folia cõtrita, & veteri vino impoſita, Boam ſanant, id eſt, rubenteis papulas. *Geſnerus hiſt. animal. lib. 4. pag. 514 & ſequent.*

Observatio II.

De abſceſſu ſpirituoſo dicto varosvenure ſolito.

ABſceſſum patiebatur adoleſcens Raguſæus, ſub ala, & illum quidem prægnagnum, qui temporis ſucceſſu, mollis & lividus, magnâ cum pulſatione ita evaſit, ut intra eum pus contineri Medici & Chirurgi pro certo haberent: itaque de eo aperiendo, nulla inter eos diſcordiâ habitâ, opus aggreſſi ſunt, ſed quali ſucceſſu, audite: vix enim abſceſſus phlebotomo apertus fuit, ex quo ſanguis impetuosè quodam cum ſpiritus ſtrepitu proſilut, cum quo ægrotus ipſe poſito capite exſpiravit, non ſine tamen ingenti aſſiſtentium Medicorum opprobrio & dedecore. *Luſitanus cent. 6. curat* 82.

Inflammatio ut à ſanguine è venis affluxo fieri ſolet, ita abſceſſus hic ex arteriæ ſpirituoſo ſanguine, extrà collecto, evenire ſolet, qui quidem abſceſſus periculoſus admodum eſt, ut in quo ſpiritus, qui ipſo Galeno dicente (anima ipſa, vel animæ immediatum inſtrumentum ſunt, continentur; quo aperto, vel ex ſe diſrupto, ægrotans periclitatur & deficit: memini me aliàs Romæ ſimilem vidiſſe morbum, à quo, qui illum patiebatur, ut & hic, brevi, obiit. *Idem in Scholio ad eandem curat.*

Observatio III.

Meliceris pro carbunculo judicata.

ULcere ſubalbido, furunculo ſimili, quod Græci, eo quòd favi ſpeciem habeat, μελικηρὶν vocant, vir quidam nomine Paulus laborabat. Id autem cùm febrem & inflammationem ingentem excitaſſet, Medicum quidem, ſed qui per imperitiam ulceris ipſius naturam minimè calleret, acceſſit. Eo autem judicante ulcus ipſum peſtilens eſſe (venit enim cum dolore vehementi, habenſque foramina per quæ fertur humor glutinoſus, vix matureſcit) ſimul omnes cum conſulente Medico aufugiunt, uni tantùm viro ægri curam commendantes. Quo factum, ut deſperatis penè rebus ad me mitteret, rogaretque aliquod pereunti illi auxilium ferrem. Sciſcitor itaque nuncium, ulceris naturam, an increſcat ægritudo, vel deficiat virtus, aut fortè eo loco peſtilentes ſint febres. Refertur ulcus non nigrum, non luceos, non pallidùm eſſe, febrem lentam & penè levatam, ſana omnia in regione illa. Accedo igitur ad hominem: cumque hilari vultu reſediſſem, faciem primò oculoſque ſano ſimiles intueor.

Tum

Tum arteriam tangens, pleniorem quoque reperio. Quare ſanitatem pollicitus, ulcus detego, & omni ſublato timore, familiam revocans, curam aggredior: quæ licet difficilis admodum fuerit, ad integram tamen ſanitatem æger ille per Dei gratiam reverſus eſt. *Benivenius cap. 67. abditorum.*

Observatio IV.

Acrochordones, & verrucas aliquando ſua ſponte citra medicamentorum uſum evaneſcere: at contagio minimè vacare.

Filiam habeo quæ quintum annum exegit, Margaretam nomine, cui plures acrochordones & aliæ verrucæ accidere, & per faciem & manus innatæ ſunt: ſed ſponte ſua, nulla ope medica adhibita, ſanatæ ſunt & alii mei filii, qui eodem linteo faciem abſtergebant, ex contagio infecti ſunt, tamen nullâ cura omnes evaſerunt. *Braſſavola comment. ad aphoriſm. 26. lib. 3. Hipp.*

Observatio V.

Aneuryſmatis exempla illuſtria.

Quod à me paucis abhinc annis animadverſum eſt, in ſacrificio quodam S. Andreæ ab Arcubus, magiſtro Joanne Mailleto, apud primarium Præſidem Chriſtophorum de Thou commorante. Illi igitur, ad humeri dearticulationem cùm aneuryſma ſubeſſet nucis juglandis magnitudine, edixi, ne id ſibi aperiri curaret, aliàs vitam in manifeſto futuram diſcrimine: tutius ipſi futurum, ſi conduplicatis linteis in ſolani & aizoi ſucco maceratis, caſeo recenti & ſeroſo admixto, ſi unguento de bolo, emplaſtro contra rupturam, aliiſque refrigerantibus & aſtringentibus, mali impetum retunderet ſi laminam plumbeam imponeret, caligiſque uteretur brevioribus, ut ad eam continendam eſſet illi thorax, ex quo caligas ſubnectebat faſciæ loco, interim vitaret omnia quæ ſanguinem attenuant & incendunt, præſertim verò à vocis omni contentione ſibi temperaret. Hæc diætâ etſi per annum eſſet uſus, efficere tamen nequivit, quin tumor creſceret. Quo animadverſo, tonſorem adiit, qui ratus tumorem illum eſſe ex genere vulgarium apoſtematum, pyroticum eſcharoticum, quo apertionem moliretur, ſub veſperum appoſuit: exactâ nocte, ſub auroram tanta ſanguinis, rupto tumore, prorumpebat copia, ut attonitus omnium opem imploraret, atque me vocari juberet, qui ipſi hæmorrhagiam tantam ſiſterem, pœnitere quod monitis minùs obſequens fuiſſet. Vocor igitur, ſed cùm vixdum ædium limina attigiſſem, jam animam cum ſanguine reddiderat. Quare tyronem Chirurgum diligenter monitum velim, ne temerè aneuryſmata, niſi fortè exigua, & in parte ignobili, nec inſignibus vaſis prædita, aperiat; hanc potiùs curationem aggrediatur. Cutis ſuperincidatur dum patefiat arteria, patefacta ipſa ſcalpello undique à circumſtantibus particulis diducatur, ipſi retuſa & incurva acus introrſum filum trahens ſubjiciatur, ligetur, hinc abſcindatur intorti fili lapſus ex ſeſe expectetur, dum natura abſciſſæ arteriæ oras regenerata carne obducat: dehinc reliquum curationis ſimplicium vulnerum modo abſolvatur. Quæ in partibus internis contingunt aneuriſmata, ſunt incurabilia, qualia frequenter accidunt his, qui litus & ſudores ad curationem luis venereæ multoties pertulerunt, quod ſanguis attenuatus, & nimiùm inde incaleſcens, adeoque incandeſcens, nec jam arteriæ conceptaculis contineri potis, ipſam in eam diſtendat amplitudinem, ut manum in pugnum complicatam capere poſſit. Quod ego animadverti in cadavere Veſtiarii cujuſdam, qui in aneuryſmate arteriæ venoſæ repentè, dum pilâ palmariâ luderet, rupto vaſe, corruit. Diſſecto cadavere, magnam ſanguinis copiam in thoracis capacitatem effuſam inveni; arteriæ verò corpus, in eam quam dixi amplitudinem dilatatum, internamque ipſius tunicam oſſeam: quo ego nomine ejus paulo pòſt cum magna admiratione copiam in Scholis Medicorum feci, dum cadaver publicè diſſecarem: Ille dum viveret, micantium impetu arteriarum omnium pulſum, ingentemque toto corpore calorem ſe percipere dicebat: cujus rei occaſione ſæpe animo linquebatur. Dominus Sylvius, Regius tum Medicinæ Profeſſor, interdixit illi vino, aquam coctam pro potu, & pro cibo lac preſſum, caſeoſque recentes eſſe, atque cataplaſmatis formâ imponi dolenti & tumenti loco voluit: veſperi ptiſanâ ex farina hordei & ſemine papaveris utebatur: clyſtere verò ex refrigerantibus & emollientibus, aut caſſiâ ſolâ per intervalla purgabatur, quibus remediis multò melius ſibi eſſe dicebat. Cauſa oſſeæ ejuſmodi arteriarum per aneuryſmata conſtitutionis eſt, quòd ſanguis calidus & fervens primò tunicarum arteriæ facit dilatationem, inde ruptionem. Quod cùm contigerit, mutuatur tum ex corporibus vicinis materiam idoneam, qua ſolutam ſui unitatem reſtauret. Hæc materia dum ſeorſim reſiccatur & induratur, in cartilagineam, vel etiam oſſeam ſubſtantiam degenerat, earundem plane cauſarum materialium & efficientium vi, quâ in renibus & veſica calculi generantur; ſanguinis enim portio magis terreſtris deſiccatur & denſatur, vi caloris contra naturam in parte aneuryſmate obſeſſa exiſtentis, quo fit ut ad arteriæ dilatatæ & ruptæ ſubſtantiam addita in oſſeæ conſiſtentiæ corpus abeat. In quo naturæ, Dei miniſtræ, elucet ſingularis providentia, ut quæ novo velut aggere comparato, & oppoſito, furentis ſanguinis, ſpirituum vitalium copia turgentis, impetus retardare velit: niſi quis malit ejus duritiei cauſam referre, ad cõtinuam medicamentorum refrigerantium & aſtringentium, quibus denſandi & indurandi vis ineſt, appoſitionem: ut non omnino obſcure licet colligere ex Galeni ſcriptis. Cæterùm ne fallaris ſignis ſuprà commemoratis: nam nonnunquam in inſignibus aneuryſmatis nec pulſum ullum percipere licet, nec digitorum appreſſione ſanguinem in arteriam compellere, vel quia ſanguinis ejuſmodi effuſi major ſubeſt copia, quàm ut priſtinis arteriæ conceptaculis coerceri poſſit, vel quia in thrombos coit & concreſcit, ex quo mox putreſcit, ventilationis à corde beneficio deſtitutus: unde dolor ingens, gangræna & partis necroſis, animantis denique ipſius interitus. *Pareus lib. 6. cap. 28.*

Ante annos plus minùs 40. habui cum collegis D. Achille Graſſero Lindavienſe, & quodam noſtrate, in cura quendam Patricium, magni nominis virum, Leonh. Velſerum. Is ex ſaltu & concuſſione equi ferocientis incidit in vehementiſſimum dolorem dorſi, qui nulla erat medicabilis arte, plurimis & diverſis cujuſque generis tentatis. Tandem ex Belgio, ni fallor, huc vocatus Andr. Veſalius, cui in anatomicis adminiſtrationibus ſuo tempore par non erat, nedum ſuperior: is ut deprehendit tumorem aliquem haud ita magnum in dorſo, circa vertebras aut ſpinam pulſantem, ſtatim dicebat eſſe ἀνεύρυσμα ex dilatatione aortæ arteriæ: nam ut in varicibus videmus contineri ſanguinem in media vena, ita in hoc affectu in media aorta arteria, idque ex ſaltu ſeu concuſſione equi contigiſſe: & incurabilem fore: idem aſſerebat ſe ejuſmodi affectus vidiſſe in gutture, in pectore, in poplite, in brachiis, & ſemper inferre extremos dolores, & tandem ſiderationem, nec curati niſi abſciſsâ parte affectâ. In ejuſmodi aneuryſmate ſe quandoque repeRiſſe humorem concretum inſtar glaciei, aut humoris cryſtalli; interdum veluti ſanguinem concretum, aut molam; in vivis corporibus verum ſanguinem de-

 prehen-

prehendiſſe, in defunctis nigrum & ſideratum, & cum graviſſimis doloribus ægros mori: ſponte interdum fieri ejuſmodi vaſorum dilatationem, interdum ex cauſa antecedente, qualis fuit in hoc noſtro ægro: qui ſupra biennium hoc graviſſimo morbo conflictatus, omnique auxilio medico deſtitutus, tandem in manus Empirici cujuſdam incidit, qui ſalutem pollicitus, exhibuit catapotia neſcio qualia, ex quibus in ſanguinis ſputum incidit, & miſer ille in ſinu conjugis tandem extinctus, 25. Junii, Anni 1557. Diſſecto corpore, reperimus id quod Veſalius prædixerat, in ipſa aortæ arteriæ cavitate tumorem prægrandem, durum, carnoſum, ex ſanguine arteriali concretum, qui foràs etiam protuberans, in dorſo dolorem & pulſationes inferebat: ejuſmodi nimirum, qualis in arteriarum pulſu deprehendi ſolent. Ita de hoc affectu incurabili edocti ſumus à Veſalio, priuſquam bonus ille vir moreretur.

Etiamnum apud nos eſt civis, qui ex læſione arteriæ in brachio dextro ex venæ ſectione, incurrit ἀνεύρυσμα, magnitudine ovi gallinacei aut anſerini, quod tamen conſolidatâ arteriâ nullam moleſtiam præbet, ita ut omnes actiones voluntarias obire poſſit citra noxam. *Clariſſ. Viri, Adolphi Occonis Obſervatio.*

† Aneuryſmatis admirandi meminit *Pavarol. pent. 2. obſ. 11.* de variis aneuriſmatibus confer quoque *Bartholin. Cent. 4. hiſt. 41.* qui etiam *hiſtor. 9. Cent. 2.* exhibet aneuriſmatis anatomen. Quomodo autem ſit curandum, conſule *Hafer. Hercul. Med. l. 1. c. 3. p. 19. Horning. ciſta Med. Epiſt. 26.* premendo ſanatum aneuriſma refert *Tulp. l. 4. c. 16.*

Observatio VI.

Monſtroſa in abſceſſibus viſa.

ABſceſſus, ἀπόστημα Græcè dicitur. Hujus duplex genus eſt. Unum, cum phlegmone in pus verſa, pus ipſum tanquam in ſinu aliquo eſt collectum. Alterum, cùm nullâ præcedente phlegmone, humor aliquis ſtatim ab initio, iſque aliàs ſpecie alius, cæterùm omnino acris, in parte aliqua colligitur, porrò excoriat hic circumpoſita corpura; ſpatium videlicet ſibi moliens vel inter duas tunicas, vel ſub certis membranis. Excoriat autem omnino ipsâ copiâ diſtendens: interim verò acrimoniam quandam à putredine tempore contrahens. Sanè inveniuntur in hujuſmodi abſceſſibus, cùm ſcalpello ſunt diviſi, proprietates quædam non paucæ, nec humorum modò, ſed etiam ſolidorum quorundam corporum. Siquidem unguium, pilorum, oſſium, teſtarum, lapidum, & porri fragmentorum, ſimilia, inventa in his corpora quædam ſunt. Ac humorum ipſorum alius veluti lutum, vel cœnum, vel olei quidam limus, vel vini fæx, alius verò graviter olens, ut omnes averſentur. Verùm hæc rariùs incidunt. Frequentiſſima verò hujus morbi ſunt tria genera, quorum ſingula propriam appellationem Græcè ſunt ſortita. Ea ſunt ἀθερώματα, στεατώματα, μελικηρίδες, à ſimilitudine contentarum in tumoribus ſubſtantiarum dicta. Eſt enim aliud eorum veluti ſevum, aliud veluti mel, aliud pulticulæ quam ἀθέραν vocant ſimile. *Galen. lib. Meth. 14. cap. 12.*

Quocunque modo fiat abſceſſus, id ſpatium, quod abſcendentes partes inter jacet, humoribus illum efficientibus impletur. Qui, ſi diutius aliquando maneant, in varias formas mutantur. Etenim lapidibus, arenis, teſtis, lignis, carbonibus, luto, ſtrigmento, amurcæ, fæci, multiſque id genus aliis ſimilia ſæpe in abſceſſibus contenta deprehenduntur. *Galenus lib. 2. ad Glauconem cap. 7.* Plura vide apud *Celſum lib. 7. cap. 6.* Nos accerſiti, cùm eſſemus præſentes, dum nobili cuidam matronæ Venetæ, reſcinderetur abſceſſus, vidimus Chirurgum extraxiſſe duram quandam materiam ex eo abſceſſu, quam diſcernere non poteramus, num lapis potiùs eſſet, vel os. *Trincavellus de ratione cur. Hum. corp. affect. lib. 10. cap. 5.*

Præter Atheromata, Steatomata & Meliceridas multa ſunt alia tumorum genera, ut Nata, Glandula, Nodus, Botiū, Lupia, quæ ut materia, [illegible] nia ab humore pituitoſo, craſſo, lento, & viſcido ſpecie cum atheromate, ſteatomate, & meliceride c[illegible] veniunt. Quin & his apertis, plerumque certas omnis generis & à communi tumorum materia longè ſita corpora, ut lapides, cretam, arenam, carbones, cochleas, ſpicas fœnuum, cornu, pilos, carnes tum duras, tum ſpongioſas, cartilagines, oſſa, integra etiam animalcula, tum viva, tum mortua. Quarum rerum generatio (per humorum corruptionem & alterationem) nos non admodum tenebit attonitos, ſi conſideremus, quòd quemadmodum ex totius magni mundi ſeminibus & elementis omnibus, natura ho[illegible] microcoſmum concinnavit, ut illius magni mu[illegible] ſet viva velut imago: ſic in illo omnes omnium [illegible] tuum & actionum ſpecies elucere vult, num[illegible] nobis otioſa, quamdiu materia generation[illegible] deeſt. *Paræus operum ſuorum lib. 6. cap. 19. de tumoribus contra naturam.*

Quid memorem prodigioſa corpora, quæ in præter naturam abſceſſibus reperiuntur, calculos dico, cretam, arenam, carbonem, limacum cochleas, ſpicas, fœnum, cornua, pilos & pleraſque animalium vivorum mortuorumque ſpecies? nihil enim eſt in earum generatione (per corruptionem factâ, quam multa [illegible] præcedit alteratio) quod attonitos animos noſtr[illegible] & ſuſpenſos tenere debeat: ſi præſertim conſideremus, fœcundam & patentem omnium naturam, univerſæ materiæ, ex qua major mundus contextus eſt, var[illegible] portiones, & particulas, in microcoſmum ho[illegible] indidiſſe, quò ampliùs ad magni illius imaginem [illegible] vum exemplar factus eſſe videretur. Itaque in e[illegible] placere, ut omnes actiones motuſque, quos ob[illegible] edere in majoris illius mundi ſcena ſolet, eoſde[illegible] hoc parvo effingat, nunquam in nobis otioſa, m[illegible] ne materia deſit. *Idem eodem opere, lib. 19. cap. 3. de infantum variolis.*

† Confer etiam *B. Cabrol. obſ. 27* ubi me[illegible] ſceſſum cum excretione pilorum, unguium, cl[illegible] caſtaneorum, & animalculorum minorum & [illegible] admirandorum abſceſſuum exempla vide apud *Borell. Cent. 2. obſ. 80. Horning. Ciſt. Med. Epiſt. 254. p. 454.*

Observatio VII.

Septicum ad diſſecandam cutem carnemq; ſine dolore admirabile, quo abſceſſus perforari, & membra brevi tempore ferè ſine dolore cauterio affici queant.

PUblicæ utilitatis gratiâ, quædam, quæ tibi non ingrata futura arbitror, & quæ te mihi ſemper accepta laturum certò ſcio, addam, neque me ab hoc propoſito nonnullorum ingratitudo (quæ in noſt[illegible] urbe maxima eſt) removebit, qui ut hæc noſtra d[illegible] experimenta, indigniſſimi ſunt; vincat tamen p[illegible] utilitas, & quod fortaſſe aliquis, tanquam arcan[illegible] à Diis commiſſum reticeret (quamvis vera eſſe arcana exiſtimem, morborum eſſentiam cognoſcere, [illegible] ipſo tempore medicinam facere) in omnium bon[illegible] gratiam, quibus majora & meliora debentur, in publicum prodeat. Septicum hoc medicamentum, ſi in aquam verſum fuerit, atque illi quintam partem humanæ pinguedinis, ut penetret, addideris & partem etiam exiguam opii, ſupra modum tibi gratum erit: iſto enim commodiſſimè cutem carnemque perforare poteris, ſi hoc pacto eo uſus fueris: Primùm, perforandus locus optimè abſtergatur, deinde baculo buxeo vel oleagino (quod depreſſi ſpecilli formam habeat) in hoc medicamento madefacto, vel cuſpide ſpeculi argentei in hujuſmodi medicamento etiam madefacta, locus in quo debet fieri inciſio, ſecundum inciſionis magnitudinem, quæ fieri debet, perfricetur, dum

per-

perfricabis, colorem proprium perfricatam illam partem mutare videbis, idque advertes magis, ſi pauliſper perfricationem intermiſeris. Tunc autem alteratam partem illam lanceolâ ſcindere tuto poteris, levi tamen inciſione, quod ſine aliquo dolore fiet. quia pars illa jam alimento deſtituta & emortua non ſentiet. deinde eodem ſpecillo vel ligneo, vel argenteo, ut magis commodum fuerit, in eodem medicamento iterum madefacto, refricabis; & rurſus partem illam, quæ poſt primam inciſionem proprium etiam colorem mutaverit, ſecabis: hoc pacto perges quoad profundam etiam ſectionem, ut opus erit, feceris. Poſſem quoque medicamenta alia ſeptica recenſere, quale illud eſſet, quod ex chalcantho, nitro, alumine, & ſimilibus paratur, per artem chymicam, ſed cùm maxime penetrent, violentiſſimeque operentur, & ptoptetea maximos inferant dolores, illa ſoleo ut plurimùm reſpuere, quocirca ea ſilentio iovolvam. Hoc autem noſtro medicamento abſceſſus perforare quamplures poteris, & membra brevi tempore, & ferè ſine dolore, cauterio afficere. *Maggius de Vulner. ſclop. curand.*

Observatio VIII.

Carbunculus quo tempore Italiæ novus morbus.

L. Paulo, Q. Martio Cenſoribus, primùm in Italiam Carbunculum veniſſe, Annalibus conſcriptum eſt, peculiare Narbonenſis provinciæ malum: quo duo Conſulares obiere condentibus hæc nobis eodem anno, Julius Rufus, & Q. Lecanius Baſſus, ille Medicorum inſcitiâ ſectus, hic verò pollice lævæ manus evulſo acu ab ſemetipſo, tam parvo vulnere, ut vix cerni poſſet. Naſcitur in occultiſſimis corporum partibus, & plerumque ſub lingua, duritiâ rubens, varicis modo, ſed nigricans capite, aliàs livida, corpus intendens, neque intumeſcens. ſine dolore, ſine pruritu, ſine alio quàm ſomni indicio, quo gravatos in triduo aufert, aliquando & horrorem afferens, circaque puſtulas parvas, rariùs febrem, ſtomachum fauceſque cùm invaſit, ocyſſimè exanimans. *Plinius Nat. Hiſt. lib. 26. cap. 1.* Quomodo cum veterum Anthrace conveniat, *Ingraſſiam de tumoribus præter nat. pag. 213.* conſule.

Observatio IX.

Puer ſphacelo correptus, mutilatis membris omnibus periit.

PUer erat annos natus ſex, cùm articulos digitorum & manuum & pedum ſphacelus occuparet, qui ſenſim ſerpens ſupra genua, ad utrumque cubitum pervenit. Ubi autem hæ emortuæ partes decidiſſent, ſummam ſive extremam narium partem, & aurium alulas, ac lobos ſive fibras invaſit: morte paulo pòſt ſubſequente. Sic tandem miſer puer mutilatis ac amiſſis membris periit. *Dodonæus Obſervat. 53.*

† Adde *Tulp. l. 3 c. 46.*

Observatio X.

Gangrenæ à frigore excitatæ Hiſtoria mira.

LUtetiæ Brito quidam ſervus à ſtabulo, cùm à cœna probè potus ſupra lectum ſe conjeciſſet, per proximam feneſtram, quam patentem reliquerat, frigus ſubiens ſic alterum ejus crus occupavit, ut mox à ſomno excitatus, nec tibiis ingredi, nec pedibus ſe ſuſtentare poſſet. Cùm igitur crus ſtupefactum tantùm putaretur, juſſus eſt igni adſtare, ſed cùm illud propiùs admoviſſet, plantam pedis ſibi ſine ullo doloris ſenſu digiti craſſitudine inuſſit, jam enim pluſquam dimidiam cruris partem necroſis occupaverat. Itaque in Noſocomium deportatus cùm eſſet, conatus ejus loci Chirurgus eſt, cruris emortui amputatione reliquum corpus à morte imminente vindicare. Sed fruſtrà: gliſcente enim in ſupernas partes necroſi, intra triduum mortuus eſt, cum laborioſis ructibus & ſingultibus, deliriis, frigido ſudore, & crebra ſyncope. Profectò totâ illâ hyeme frigoris tanta extitit inclementia, ut pleriſque in Noſocomio, narium alas ſeu pinnas necroſis ſine ullâ putredine occuparit. Itaque cùm ex tam multis quatuor delegiſſem, quibus nares amputatem, duo quidem incolumes evaſere: reliqui ſerpente malo interiere. *Pareus operum ſuorum libr. 11. cap. 12.*

Observatio XI.

Gangræna, ſeu corruptio partium extremarum, amputatione earundem curata.

NOn poſſum hoc loco ſilentio præterire caſum inſignem, qui accidit cuidam viro noſtrâ memoriâ. Accidit illi in pede nigredo cum aduſtione, quæ aſſimulatur combuſtioni ignis, & corruptio illa imprimis accidit in digito ejus, donec occupavit pedem totum. Poſtquam ergo vidit corruptionem longiùs quotidie ſerpere in membro, cum dolore & aduſtione, judicans celeriter malo creſcenti reſiſtendum, nullo adhibito Medico, ipſe incidit pedem apud juncturam, & ſanatus eſt. Et longiore pòſt tempore, accidit ei illa eadem corruptio in digito manus ſuæ. Venit ergo ad me, & conatus ſum avertere & expurgare illam ſuperfluitatem medicinis, mundificando corpus ejus at ſuperfluitas malitioſa tenaxque nullis catharticis potuit revelli, ſed cœpit invadere digitum alium, donec pervenit corruptio in manum. Vocavit ergo me ad incidendum manum ejus, & nolui illud, ſperans adhuc me efficacioribus medicamentis humores illos malos revulſurum ex corpore hominis. Timui enim ne poſſet perferre ſectionem manus, erat enim admodum imbecillis, ob humores quibus peſſime abundabat miſer. Poſtquam ergo me non potuit inducere, ut abſcinderem illi manus corruptas partes, reverſus eſt domum, & pervenit ad me de eo, quod properavit, & incidit manum totam ſuam, & ſanatus eſt. Hoc exemplum nullam aliam ob cauſam dico, niſi ut diſcamus hinc, quid ſit audendum in his corruptionibus ſerpentibus. Plurimùm enim arbitror prudenti Medico prodeſſe, ſi quamplurima notet exempla, quæ ſequatur. *Albucaſis lib. 2. cap. 87.*

Observatio XII.

Gangrenæ & ſphaceli curandorum leges, illuſtri hiſtoriâ demonſtrata.

PLacet nunc gangrænæ & ſphaceli curandorum leges propoſito exemplo confirmare Dum ego Taurini agerem Chirurgus Polemarchi Monteiani, miles quidam gregarius, vulnus ad carpum ſeu manus articulum, glande plumbea ſclopo exploſa, accepit: unde fractis inſigniter oſſibus & tendinibus, nervoſiſque corporibus crudeliter laceratis, gangrænæ, ac tandem ſphaceli, ad cubiti uſque articulum, conſecutio facta eſt; ſed & mediam thoracis partem inflammatio invaſit, & ad gangrænam quædam velut diſpoſitio: quo factum eſt, ut ructibus, ſingultibus, vigiliis, jactationibus, & crebra ſyncope, laborioſe & periculoſe admodum exerceretur; quæ cauſa fuit, cur multi illum Chirurgi relinquerent, tanquam deploratum. Ita factum eſt, at amicorum ejus precibus coactus, miſerum illum & omni humano præſidio orbum curandum ſuſciperem. Cognito igitur ſuis ſignis ſphacelo, brachium ad cubiti articulum primo quoque tempore amputo, ſuperinductâ priùs deligaturâ, amputo inquam, non ſerrâ, ſed ſolâ novacula: exciſis quæ oſſa, id eſt, humerum brachiumque continebant, ligamentis, quod in arti-

culo cubiti ſphacelus conſiſteret: etſi gangræna ad humerum aſcenderet. Nec verò nova cuiquam hæc in articulo ſectio videri debet: illum enim Hippocrat. valdè commendat, atque ſanatu facilem prædicat, nihilque ex ea timendum præter ſyncopen, propter dolorem, qui inciſione tendinum & ligamentorum communium excitatur. Cæterùm inciſione ejuſmodi à me peractâ, prohibere non potuit ſuperinducta ligatura, quin multus ſanguis inde manaret, propter inſignia quæ illac perreptant vaſa. Sino igitur ſanguinem liberiùs fluere, quò partem deonerarem, atque inflammationis ac gangrænæ periculis, metuque in poſterum expedirem: mox ignito ferro fluorem cohibui, neque dum enim aliam viam noveram. Inde ſolutâ blandè deligaturâ, humeri partem gangrænâ obſeſſam, multis & profundis inciſionibus diſſeco, vitatâ & intactâ internâ parte, propter inſignium vaſorum & nervorum, qui illac feruntur, multitudinem. Mox inciſionum quibuſdam pyroticum admovi, tum ut ſanguinem ſiſterem, tum ut virulentam ſaniem in parte reſtitantem exhaurirem. Inde immiſſis, appoſitiſque remediis alibi deſcriptis, ſerpentem putredinem debellavi: ad thoracis coercendam inflammationem omni medicamentorum refrænantium genere ſum uſos: epithemata etiam regioni cordis adhibui, & cardiaca ægro potanda; devorandaque exhibui, nec ante deſtiti ab illorum uſu, quàm illi ructus, ſingultuſque, atque lipothymiæ evaneſcerent. His ego dum attentiùs intendo, aliud ægrum mali genus occupat, convulſio nempe, non ullâ meâ, aut ejus culpâ: ſed loci in quo jacebat vitio, in granario enim decumbebat, rimis undique dehiſcente, & ventorum omnium afflatui pervio, media verò tum & pruinis, & gelu, omnique frigore horrida ſæviebat hyems, nec has cœli, locique injurias ignis, aut eorum aliud quæ ad vitam tuendam neceſſaria ſunt, minuebat: jam artuum contractio, dentium conſtrictio, & oris, facieique partium omnium tortura miſerum exercebant, cùm ego ejus miſertus, in proximum ſtabulum multo fumo fumans deportari curavi, importatoque in duas pyrothecas igne, deſcriptis alibi ad convulſionem linimentis, quamprimùm cervices, totamque homini dorſi ſpinam oblino, vitatis partibus thoracis: mox ipſum calido linteo involutum, in fimum pariter calentem, & recenti ſtramine ante conſtratum ad cervices uſque defodio. Illic cùm triduum manſiſſet, oborto tandem levi alvi profluvio, & copioſo ſudore, os ſenſim denteſque ante conſtrictos & rigentes diducere cœpit. Hinc rei meliùs gerendæ opportunitatem nactus, inſtrumento in dentes inſerto, os illi ampliùs diduco. Illum oris hiatum, ſubducto dehinc dilatatorio, inſertis hinc & hinc ſalicis bacillis, ſervo integrum, ut liceret mihi ipſum paulò liberaliùs cibis paratu facilibus, nempe lacte bubulo, & ovis ſorbilibus cibare, tantiſper, dum mandendi libertas, devicta cõvulſione rediret. His igitur artibus convulſionis illo caſu mox liberatus, tum demum brachii curam repeto, ferro eâdenque extremum os denuò inuro, ut ſaniei affluxum perpetuum exhaurirem. Notatu verò haud omnino indignum eſt, quod ejuſmodi cauteriorum actualium appreſſione, mira ſe voluptate perfundi dicebat: titillante quodam pruritu per totam oſſis illius longitudinem graſſante, ob caloris ab admoto cauſtico blandam diffuſionem; quod idem ego in multis aliis, præſertim in Noſocomio Lutetiano decumbentibus ſimili in caſu animadverti. Secutus eſt hanc inuſtionem, multarum & inſignium oſſis ſquamarum & teſtarum prolapſus, ad id etiam facientе aeris liberiore quàm par erat appulſu. Quin etiam ubi fotui locus datus eſt, roſarum rubrarum, abſinthii, ſalviæ, foliorum lauri, florum, chamæmeli, meliloti, anethi decocto, ſic parti ſolatium paravi, ut interim ſaniem virulentam, carnes oſſaque pertinaciùs imbuentem, unâ eâdemque operâ exhaurirem. Denique factum eſt, ut Dei opera, & illa quam dixi arte, & ſollicita cura tandem convaluerit. Ex quo monitum velim Chirurgiæ tyronem, ut nunquam quemquam ſic deploratum habeat, ut ipſum penitus pro derelicto habere velit, hominem cum prognoſticis dimiſiſſe contentus. Nam ut appoſite à veterum Doctorum quodam ſcriptum eſt, ut in natura, ſic etiam in morbis monſtra cõtingunt. *Paræus operum ſuorum lib. 11 cap. 25.*

Observatio XIII.

Gangrena & necroſis ad febrem inveteratam conſ[illegible] citra dolorem, livorem, aut tumorem.

VIdimus evenire mortificationem, putrefa[illegible]nemque membri, in extremitatibus ægrotantium quorundam, qui diutius febre laboraverunt antiqua, & ſatis acuta, tantum quod eorum corpora adeò arefacta & macrefacta remanſerunt, quod extremitates tibiarum interdum, tempore præſertim hyemali, ad tantam infrigidationem, congelationem ſeu ſtupefactionem, defectu caloris naturalis, redactæ ſunt, ut membrum ipſum propria caliditate naturali privatum eſſe videretur: & tamen licet membrum quoad tactum videretur frigidiſſimum, patiens nihilominus mu[illegible] conquerebatur de magno dolore, & loci incendio, ac ſi in ipſo ignis naturalis adfuiſſet: hoc quidem temporibus noſtris vidimus evenire, nullo præcedente dolore, nullaque tumefactione, & nulla inſuper lividitate ac nigredine loci (ut ſolet in gangræna evenire) in quadam Nobili muliere in civitate Genuenſi, Salvagiæ de Grimaldis nuncupata: quæ poſt longam infirmitatem in lapſum prædictæ corruptionis incidit: & ſic manifeſtus eſt unicuique morbus. *Joannes de V[illegible] Chirurg. major. lib. 2. cap. 6.*

Observatio XIV.

Carnes cuidam ab oſſibus diſcedentes.

CRateri Medici ſervus novo quodam morbo [illegible]ptus fuit, ita ut carnes ejus ab oſſibus abſcederent. *Porphyrius lib. de Abſtinent. & anim.*

Observatio XV.

In juncturarum amputatione, ut os contegatur, diligenter obſervandum.

UT tranſverſim diſſectum os contegatur in [illegible] brotum inciſione, miniſtris jubere ſoleo, ut amputandum membrum contineant, & ad ſe quantũ poſſunt membri illius cutem carnemque trahant, ut diſſecta pars, in cutis & carnis muſculorum relaxatione faciliùs tegatur; atq; ita quandoque ſtatim os illud contegitur, ut nullo modo conſpiciatur, ex quo faciliùs curatio abſolvitur. Hoc tamen commodè careremus, ſi extra carnem os promineret, quod Chirurgia eſſet deinde removendum, & ſi naturæ permitteretur, non niſi poſt longum tempus abſcederet. In juncturarum amputatione, ut os contegatur, diligentiùs ſoleo obſervare, jubeoq; miniſtris, ut quantum in ipſis eſt, pellem quæ ſupra juncturam eſt, ad ſe trahant: facta deinde arctiſſima ligatura, membrum in ipſo articulo excido, vaſa præterea ſanguinẽ effundentia inuro: poſt hæc ut miniſtri, quam contraxerant manibus pellem carnemque remittant, impero, quæ quandoque bonam juncturæ partem, nonnunquam totam juncturam ſponte contegit, non ſecus ac ſi dedita opera manu attraheretur conjungereturque, & nullis vel paucis ſaltem, ut ſanguinis fluxus compeſcatur, membrum eget cauteriis, quippe à pelle illa vaſa conteguntur, & fluens ſiſtitur ſanguis, ſed tamen ut meliùs pellis committatur, digitis nonnihil eam attrahe, deinde eo modo quo

pellem

pelles ſuuntur, illam conſues, dando operam ut omnino junctura contegatur; emplaſticis poſtea medicinis vulnus, ut dictum eſt, communies. Neq; hunc modum amputandorum membrorum, à me relatum & obſervatum, Venetorum lictores ignoraverunt, qui facinoroſo alicui homini manum exciſuri, pellem eo (quem diximus) modo ad ſuperiora contrahunt, & poſt manus amputationem illicò contractam pellem laxant, & diligenter circa juncturam conſuunt, vulnerique ventrem gallinæ morientis adhibent, nec ullum deinde fit ſanguinis profluvium. Nec hoc à Galeni ſententia abhorret, qui 5. *Method.* ſcribit, ſanguinis fluxum ſiſti ex propriæ cutis ſuperpoſitione. Quapropter tutò hoc modo membra ſecabis, qui ſi tibi ſatisfecerit, illum te docuiſſe me non pœnitebit, daboq; operam, diis volentibus, ut propediem & majora, & utiliora intelligas. *Maggius, de Vul. Sclop. Curat.*

OBSERVATIO XVI.

De nova remediorum forma, ad compeſcenda ſanguinis poſt amputatum membrum profluvia, diſcrepantes ſententiæ.

FAteor equidem me olim aliâ viâ ſanguinis ab amputatione membrorum fluores compeſcuiſſe, quã quæ alibi tradita eſt. Cujus equidem rei pudet me, & piget: ſed quid facerem? ſic à magiſtris, quos mihi imitandos propoſueram, ſemper factitari animadverteram: qui nempe tùm demum ſe præclarè inſtructos ad hæmorrhagiam ſiſtendam arbitrabantur, cum ignitorum ferramentorum & medicamentorum cauſticorum varia ſupellectile circumfuſi, nunc hæc, nunc alia pro arbitrio amputatæ parti apprimerent. Quod profectò facinus nõ ſine ſummo horrore dici aut cogitari, nedum fieri poteſt. Id enim remedii genus non poterat non ſummũ doloris cruciatum ægris inferre: cũ ejuſmodi vulnera recentia, & vivam ſanamq; carnem comprehendentia, exquiſitiſſimo ſenſu prædita ſint. Nec verò nervoſis corporibus causticum quidquam apprimi poteſt, quin ſtatim ignis ſæva illa impreſſio viſceribus communicetur: unde pernicioſorum ſymptomatum, ac mortis ſæpius conſecutio. Et certè ex ita uſtis vix unquam tertia pars convaleſcebat, & id admodum ægrè, quòd ambuſta vulnera difficillimè ad cicatricem deducantur: illâ enim uſtulatione ſævi dolores excitantur, unde febris, convulſio, & ſæpe his alia pejora accidentia. Adde quòd eſcharâ lapsâ, nova ſæpius hæmorrhagia ſuperveniebat, cui coercendæ aliis pyroticis & ignitis ferramentis opus. Neq; enim aliam viam noverant boni illi viri, ex quorum repetitione magna fiebat carnoſæ & nervoſæ ſubſtantiæ conſumptio & deperditio. Cujus occaſione oſſa denudabantur, unde plurimis cicatricis inducendæ ſpes adempta eſt, coactis in vitæ miſeræ reliquum tempus, ulcus eo loco quo membrum exciſum fuerat, circumferre: quæ res opportunitatem illis adimebat, cruris aut brachii arte parati in exciſi locum aptandi. Itaq; Chirurgos omnes obnixè rogatos velim, ut vetere illa, & crudelitatis crimine obſita medendi via relicta, hanc novam amplectantur, quam me edoctum Dei numine arbitror: non enim illam à magiſtris, non à quoquam alio didici, aut uſurpatam unquam animadverti. Tantùm apud Galenum legi, ad ſanguinis fluxum ſiſtendum nihil eſſe præſentius, quam vaſa ipſa, quorum ductibus fit fluxio, verſus radices ſuas, hepar nempe & cor religare. Hoc Galeni præceptum de vinciendis & ſuendis venis & arteriis, in vulneribus recentibus, ad ea quæ membrorum amputatione fiunt cùm traduci poſſe putarem, tentavi in pleriſque, ſic tamen ut per initia & prima experimenta cauteria & ignita ferramenta parata ſemper haberem, ut ſi mihi minùs quid feliciter novo illo opere ſucceſſiſſet, ſubſidium mihi ex vetere doctrina compararem: donec tandem magiſtra & felici propè infinitorum experientia confirmatus, ignitis ferramentis, omnibuſque cauteriis quod ad hoc opus intereſſet, vale ſempiternum dixi. Idem ego Chirurgis omnibus cenſeo faciendum: non enim ut in negotiis civilibus, ſic in his rebus, quæ arte geruntur, præſcriptio, jus, authoritatem, aut locum contra rationem habere poteſt: ne quis obtrudat, ſic ſemper à majoribus fuiſſe factitatum. *Pareus operum ſuorum lib. 11. cap. 24.*

Nimiùm arrogantet inconſultus & temerarius quidam, vaſorum uſtionem, poſt emortui membri reſectionem, à veteribus omnibus plurimùm commendatam, & veteres omnes Medicos, ſine ratione, ſine experientia & judicio docere cupiens, nec animadvertit, majora multò pericula ex ipſa nova vaſorum deligatione (quam acu, partem ſanam profundè transfigendo, adminiſtrari vult) imminerer, quàm ex ipsâ uſtione: Nam ſi acu nervoſam aliquam partem, vel nervum ipſum pupugerit, dum ita novo & inuſitato modo venam abſurdè conatur conſtringere, nova inflammatio neceſſariò conſequentur, à qua convulſio, & à convulſione cita mors. Quorum ſymptomatum metu, Galenus non antè tranſverſa vulnera ſuere audebat (quod tamen minùs erat periculoſum) quàm muſculorum ἀπονευρώσεις denudaſſet. Adde quòd forcipes, quibus poſt ſectionem iterum carnem dilacerat, cùm retracta verſus originem vaſa ſe poſſe extrahere ſomniat, non minorem afferent dolorem, quàm ignita ferramenta admota. Quòd ſi quis novum hunc laniatum expertus, incolumis evaſerit, is Deo Opt. Max. (cujus beneficentia, crudelitate iſta & carnificina liberatus eſt) maximas gratias & habere, & ſemper agere debet. *Gourmelenus Chirurg. Art. lib. 2. pag. 124.*

OBSERVATIO XVII.

Nova alia extremarum partium amputandarum ratio, citra ſerræ uſum.

PRæſtantius eſſe cenſerem altero modo hæc ſecare, videlicet cultro. Cæterùm major cura eſt adhibenda in magnis membris amputandis, quàm ſi digitus tantùm ſit: nam hic facilè demitur: collocatur aut ſuper banco filtro, vel exiguo pulvillo ex goſſippio ſubmiſſo, mox illi acies gladii, vel ſcalpelli plani ac lati, optimè acuminati, quaſi ad perpendiculum aptatur, & inſtar cunei ligneo malleo adigitur, ut unico ictu opus peragat. Pro magnis verò membris alius modus eſt excogitatus: nempe cultri duo lati, quorum unus intra duas columnas ligneas cippo infixus eſt, aciem ſurſum producens, alter verò intra eaſdem columnas ſuperiore loco ponitur, qui ad amuſſim deſcendat, ut aciem acie fricet. Hic autem, quo minus labatur, ſulco in utraque columna facto recipitur, ut quaſi fiſtuca ſurſum deorſumque ferri liberè poſſit non ultrò citroque: & quò ſuo ſolo deſcenſu ac pondere totum membrum detruncet, cippo vel plumbo onerandus eſt, quantum ſatis eſſe videbitur; vel ipſe quoque cædendus eſt ingenti & gravi malleo ligneo, ut unica illiſione opus abſolvatur: Sed melius eſt, ſi inſtar fiſtucæ cadat. Modus autem hic, eo qui ſerra efficitur multò tutior eſt, facilior & celerior, imò etiam fermè citra dolorem; adeò ut Regius Chirurgus, magiſter Jac. cognomine Regius, vir in arte ſua cum doctrina, tum experientia exercitatiſſimus, fateatur ſua opera nonnullos vivere, ſimili inſtrumento crure mutilatos, qui putabant, ex ellychnio ignis ſcintillam ſuper pedem incidiſſe, cum detruncatum membrum eſt: quod non evenit, niſi actionis ejuſdem inſtrumenti celeritate, quæ quantum commodum ferat, ſolummodò prudens

artifex novit, & qui in talem calamitatem incidit. Nam præter id, quòd dolor exiguus & momentaneus eſt, ex arbitrio etiam artificis illicò arteria & vena occluduntur: quod non pauci eſt momenti. Imò quidam ex iis, qui à cæſis membris intereunt, plures ob effuſum ſanguinem occidunt, quam ob aliam cauſam. Nam interea dum ſerra oſſa ſecantur (præter id quòd & plerumque multas nervoſas partes à novacula relictas hæc miſerè lacerat) perpetuò ſanguinem & ſpiritus fundunt ſectæ venæ & arteriæ: quare non poſſum non vehementer hoc loco ſerram vituperare, & ex adverſo cultros laudare ac commendare. Sed qui vel animi prudentia, vel ſtupore, vel artis imperitia non facilè ad inſueta tranſeunt, ſtatim opponunt oſſium confractionem, vel carnoſæ partis contuſionem, vel operis crudelitatem. Aſt hæc nulla prorſus eſt, ſi cum ea quæ ſerram conſequitur, conferatur: contuſio nulla fit, ſi cultris acies, prout licet, fuerit adducta: nullius etiam momenti eſt oſſis confractio, cùm facilè fragmenta hoc loco arte deducantur, vel à natura rejiciantur. Cùm igitur negotium ipſum obeundum eſt, candentia cauteria habenda ſunt præſtò: apponenda ad axillam, vel inguen repellentia, aures obturandæ, oculi avertendi: & membrum prout dictum, eſt ligandum, poſtea ſic inter utramque eſt collocandum, ut (ſi intra cubitum vel genu ſectio fiat) ambo oſſa æqualiter inferiori aciei inſiſtant, non autem unum alteri ſuperſiſtat, (non idem obſervandum eſt, ſi ſupra genu vel cubitum ſecare expediat, quod unicum tantùm os ſit) deinde repente à ſano ſegregandum, mox ad cauteria deveniendum eſt, quibus arteriæ & venæ cohibentur: incepto opere ab arteria: nam ſanguinis aliquid effluere utile eſt; deinde protinus tenuis cruſta inducenda, perinde atq; alibi juſſum eſt: inde vincula ſolvenda & totum ulcus cum adjacentibus partibus obtegendum medicamento, confecto ex roſaceo, & bolo armeno, quod tepidum applicetur: uſurpetur hoc biduum. Diebus ſequentibus, quò cruſta decidat, infra ſcripto medicamento uteris: Butyri non omnino recentis, nec vetuſti, unc. vj. laventur per horam in ſucco porri, ſuccum bis terve renovando, cum quo cruſta implaſtretur. Quòd ſi porrum non adſit, butyrum ſolum, vel ſuilla axungia non admodum antiqua ſatisfacient. Et cùm cruſtam jam ſeparationi vicinam eſſe noveris, butyro ſimplici, vel axungiæ recenti mellis tantundem immiſce, & utere. Illa deciſa, medicamentum, quod mediocriter exſiccet cum abſterſione, conducet: cui ſuccedant cutem generantia, quæ ſcilicet potentem exſiccandi ſine morſu vim habeant. Sed virtus hic poſtponenda non eſt, eo quòd facilè labaſcat, cùm propter dolorem, tum propter evacuationem multam ſanguinis, ſpirituumque, præcipuè ſi per ſerram opus fiat. Quare per horulam ab opere præter rationem non erit, infuſum panem in vino paucifero dare. Nec aggredienda res eſt ſtomacho vacuo: ſtatim enim moleſta ſyncope prehendi ſolent: nec eo repleto, ne cibus propter agitationem corrumpatur, vel in venas meſaraicas omnino incoctus trahatur. *Leonard. Botall. de vuln. Sclop. c. 23.*

Observatio XVIII.

Extremarum partium, frigore propè enectarum, curatio mira.

QUod audivi à quibuſdam Nobiliſſimis Polonis, qui inquiunt, & eſt res notatu digna, in regione ſua, quæ gelidiſſima eſt, ſæpe fieri ut aures, nares, manus, pedes præſumpto frigore ita rigeant, & torpeant, ut ſi vel tangantur manibus calidis, approximentur igni, ſtatim decidant; atque unum eſſe in eo caſu ſummum auxilium, ſi priuſquam ſeſe calori exponant, partes torpefactæ in aquam gelidiſſimam mittantur, cujus eventus breviter ratio eſt proponenda. Nam definitum eſt ab *Ariſtotele, quarto Meteor.* corpora, quæ congelantur frigido & ſicco, vel ſummè congelari, vel minus: ſi ſummè congelata ſint, a nulla re, niſi à vehementiſſimo igne, & rarò etiam poſſunt diſſolui, cujuſmodi eſt cryſtallus montanus, & adamas; quæ cùm ſint ſummè congelata à frigido, nullo pacto diſſolui poſſunt. Sed ſi nō fuerint ſummè congelata, diſſolvuntur tum à calido humido actu, tum etiam ab humido & frigido. Exemplum eſt de glacie, quæ & à calida aqua, & à frigida diſſoluitur. Sed differentia eſt, quia calida aqua citò diſſoluit, atq; etiam conſumit; frigida diſſoluit tantummodò, non autem conſumit. Quamobrem cùm partes externæ à gelu torpeſcunt, & congelantur, ſi à calore ſtatim diſſoluantur, ſimul etiam ab eo calore conſumuntur, ut conſumptæ ſtatim decidant, veluti emortuæ; ſed ſi tractentur aquâ frigidâ, fit quidem pedetentim illa diſſolutio, abſq; tamen ullâ conſumptione. *Mercurialis de morb. puerorum lib. 2. c. 5.*

DE VULNERIBUS.

VULNERUM OBSERVATIONES memorabiles.

Observatio I.

Decumbens in extremis, inſuper inimico ſuperveniente, qui eum porrò enecare ſtatuerat, illato vulnere recipit vitam.

QUIDAM inimicum habens, cùm extremè laboraret, ut jam mori videretur; venit inimicus, quærit ex famulo, ubi ſit Dominus. Famulus reſpondet: Decumbit in extremis, & vix hodie ſupervivet. Et ille intra ſe, (ut mores ſunt Italici) morietur de manibus meis. Et ingreſſus cubiculum eum vulneravit graviſſimè, & abiit. Ex eo ſanguinis fluxu, poſtquam deligata eſſent vulnera, convaluit. Ita ſalutem attulit, qui mortem inimici quærebat. *R. Solenander ſect. 5. conſ. 15.*

Observatio II.

Ulcus ex vulnere illato curatum.

PLutarchus, *lib. de utilitate capienda ex inimicis;* narrat Theſſalum quendam nomine Proteum, inveteratum, & ad remedia contumax ulcus parte quadam corporis circumtuliſſe, nec ſervari antè potuiſſe, quàm hoſtili in certamine vulnere illic fortè accepto, redintegrata cura, ad unum corpus reductum vulnus fuerit.

Observatio III.

Vulneratis ſanguinis profuſionem quandoque prodeſſe.

VIdimus vulneratos poſt ſanguinis copioſum profluvium, ſine contractionis metu, paucis diebus liberatos. In caſtris quendam Chirurgum vidimus, nobilem juvenem in humero vulneratum, curantem, cui linteola protinus vulneri admoverant amici contra ſanguinis profluvium, linteola ſtatim evomuiſſe, neſcio quid in vulnere digito perquirentem, dum amicos profuſione largâ ſanguinis conquerentes fruſtratur, ſanguinem pro ægri viribus citra animæ defectum fluere permiſit, haud ignarus, quo ægrotantem tutum à ſpaſmo reddidit, & octavo circiter die per cubiculum ambulantem vidimus. *Alexand. Benedict. de curand. morb. lib. 1. c. 47.*

Observatio IV.

Vulnera in brachiis, dorſo, alibique accepta perſanata: deinceps inter tormenta, quibus homo ob facinora adhibitus eſt, ſimul omnia rupta.

CUm hoc anno 1596. delectus militum in quadam urbe Luſatiæ ſuperioris haberetur, ortâ inter quoſdam lite, res ad arma devenit, & unus ex iis graviſſima vulnera in brachiis, dorſo, & aliis corporis partibus accepit, quæ deinde Chirurgi arte & diligentiâ fuerunt conſolidata. Sed interea ſparſus eſt rumor, eum eſſe hominem facinoroſum, quovis ſupplicio dignum. Ideoq; juſſu Magiſtratus in vincula conjectus, & ſufficientibus probationibus accedentibus, à carnifice acerrimis quæſtionibus interrogatus eſt. Inter tormenta autem, omnia illa vulnera priùs conſolidata, denuò diſrupta & divulſa ſunt, non aliter ac ſi primùm eſſent inflicta. Deniq; propter ſua ſcelera capitali ſupplicio affectus eſt. *V. Cl. Jo. Franci Hildeſii Med. Camencenſis obſervatio.*

Observatio V.

Vermes in vulneribus, ulceribus, & abſceſſibus nati.

ALiquando in vulneribus pauperum hominum, vel puerorum, vel aliorum animalium malè curatis, tales (aſcarides) generantur. *Va eſc. de Tararta.*

Fiunt etiam vermiculi in ulceribus ſordidis. *Rondeletius.*

Vidit in puella tumorem magnum inter ilia & inguen, quem incidendo Chirurgus quidam, me præſente reperit plenum vermibus.

Quidam miles Mutinenſis in Hoſpitali Carmelitano, habebat multos tumores intrinſecos, & extrinſecos; quos vidimus poſt mortem. (nam ex illis mortuus eſt) qui tumores erant pleni vermibus parvis, videbantur pediculi. *Fallopius cap. 4. de tumoribus præter naturam.*

† Huc etiam refer, quæ de Ulceribus vermiculoſis refert *Foreſt. Chirurg. obſ. 10. lib. 7. Scholz. Conſil. 320. fol. 903.*

Observatio VI.

Mira vulnerum obſervationes atq; curationes, dum in eo conflictu, qui ad Divi Ægidii pagum, die viceſima ſeptima Septembris habitus eſt, ſub annum reſtitutæ ſalutis 1562. vulnerati, cæſiq; multi eſſent: & qui eorum gravibus acceptis vulneribus curati ſint, dum victi ſeſe in Arelatem urbem reciperent, ſummaque charitate à civibus eſſent accepti.

DE vulnerum admirabilium ratione tractaturus, non aliunde auſpicatius principium ſumpturus ſum, quam ſi Dei in his potentiam admirer, & cum Pſalmographo Rege atq; Propheta dicam: *Mirabilia opera tua Domine, & anima mea cognoſcet nimis: ipſe eſt qui ſanat omnes infirmitates noſtras, qui redemit de interitu vitam noſtram, coronans nos in miſericordia & miſerationibus: cujus miſerationes ſuper omnia opera ejus.* Hujus unius potentiæ & miſerationi referamus acceptum, quòd ii de quibus dicturus ſum, ab hoſtibus lethalibus plagis vulnerati, propeq; ad internecionem cæſi incolumes evaſerint. Ne id nobis adſcribamus, ne gloriemur lethalia nos vulnera noſtro Marte curaſſe; quaſi ad id vires noſtræ ſuffecerint; & non potiùs gratia Dei, quâ freti atque adjuti, tantum opis in tam miſero & luctuoſo caſu miſeris mortalibus tulerimus. Incipiamus ergo ea narrare, quæ legentibus admirationem paritura ſint: in quibus recenſendis fidem obſtringo meam, nihil me quicquam obſervationi huic inſerturum, quod non ipſe oculata fide viderim. Abſit enim à me, ut veritati mendacio imponere velim. Res, ut à me viſæ ſunt, plenâ fide ſinceraq; explicabo, & ubi res popoſcerit, teſtes Chirurgos, qui unà mecum in curandis ægris non inſtrenuam operam navarunt, adferam: etſi res ea, quæ omnium oculis expoſita fuit, teſtibus minimè egere videatur, ipſa ſibi fidem abundè per ſe faciente.

In eo itaque miſerando conflictu, cùm ordines ducerent Hiſpani aliquot Duces ſtrenui, cum ſuis turmis atque manipulis, & pro inſita Hiſpanis militari virtute adverſus hoſtes fortiter ſtarent, malè mulctati ſunt, & graviſſimis vulneribus affecti: ſiquidem cum pauci inter multos, aut potiùs ſoli hoſtium impetum ſuſtinerent, fuſis fugatiſque reliquis exercitus militibus ac ducibus, nec terga hoſti dare vellent, obſtinato animo pauci adverſus multos, rari inter denſos militum cuneos ſtare auſi ſunt. Sed (proh dolor!) bona eorum pars cecidit, & qui ſervati ſunt, ſervati quidem non fuiſſent, ni ſe mortuos proſtratoſque eſſinxiſſent. Quos inter duo Hiſpani duces, haud minus moribus quàm militari virtute conſpicui fuere. Alteri Alonſo nomen erat, alteri Manrico, ex interiori Hiſpania ambo, quam vulgus Caſtiliam vocat. Strabo, Ptolomæus & Plinius Tarraconenſis Hiſpaniæ partem dicunt. Alonſo duci fortiſſimo ſeptem in capite gladio militari (*coutelas* vulgò vocant) inflicta vulnera fuere, galea criſtatâ in terram dejecta, ipſoque etiam proſtrato: quorum quidem vulnerum quatuor cum inſigni cranii fractura ad duram uſque meningem deſcendente erant, reliqua ſine fractura ad calvariam uſque: idem in brachiis uſto vulnera exceperat, quatuor in utroque: è quibus duo circa cubiti articulum & metacarpium conſiſtebant: tertius in cruribus ſex vulneribus erat confoſſus: ut in ſummâ uno ſupra viginti vulneribus dilacerum corpus eſſet, quæ ipſe ſingula dinumeravi, loca ſedeſque affectas contemplando, & vulnerum magnitudinem numerumque ſpectando. Ut planè dum ad eum curandum publico decreto veniſſem, unà cum aliis vulneratis tractandis, quorum numerus ad ducentum ſexaginta aſcendebat, in ſtuporem verſus, nec quà curationem inciperem, nec qua deſinerem, ſatis mihi compos eſſem: tam multa, tam gravia inerant in enecto ferè homine vulnera. Nam cum à ſanguinis incredibili profuſione, quæ à tot vulneribus emanarat, & à frigore perpeſſo, & coacto ſanguine, viribuſque penè extinctis, deficere æger in momẽta ſingula videretur: priuſquàm capitis vulneribus manum admoveremus, reficiendæ nobis ægri jam moribundi vires fuere: quòd omnium indicationum prima & potiſſima ſit, quæ à viribus ſumitur, ita tradente Galeno. Itaque juſculis è capi contuſis carnibus paratis, tum vino aromatite intrita panis in eo infuſa, ac vitellis ovorum ex vino exceptis, ſaccharo & cinnamomo reſperſis, parato ex his ferculo, vires defectas reparare ſtudeo. Quâ victus ratione (quum exanimis eſſet, & vivens potiùs cadaver quàm homo) mirè intra biduum refotus, recreatuſque fuit. Nec verò interea dum hæc obimus, vulnerum obliviſcimur: ſiquidem calente vino ex totis deterſis vulneribus, ſuere illa ſtuduimus quæ ſutura indigebant, & topicis admotis unguinibus, faſciis vulnera molliter & abſque dolore, quoad fieri potuit, tractavimus. Capitis porrò vulnera quum ſorationem terebellis expoſcerent, nec eam vires dejectæ ſuſtinere poſſent; in tertium diem diſtulimus id muneris aggredi: tumque terebellis, ſcalpris & volſellis, malleoque diffracta & intruſa oſſa ſuſtulimus, ne duram meningem comprimerent. Sed curâ à vulneribus iis, quæ in cubito & metacarpio conſiſtebant, ob vehementiſſimos dolores, & convulſivos motus, quibus torquebatur, peſſimè haberet, iis maximopere inſiſtendum omni curâ duximus. Unde enim à quoquam grave periculum imminet, ab eo exordienda

dienda

dienda curatio eſt, ut bellè Galenus docet. Quod & nos fecimus, dolorem quidem cataplaſmate ex farinis ſedantes, & oleo multo calente tum ſimplici, tum chamæmelino, & lumbricorum vocato, cervicem univerſam ad caudam uſq; illinentes, mollibus ſuperinjectis pinguibus lanis, ne convulſio procederet; quæ infeſtare jam ægrum incipiebat, & quæ auctore Hippocrate atq; Galeno, vulneribus ſuperveniens, lethalis plerumq; eſſe ſolet. Interea verò mollibus clyſmatibus ventrem purgabamus, quòd ſolventia medicamenta dejectæ vires non ſufferrent; etſi in hujuſmodi vulneribus neceſſariam eſſe purgationem eam quæ medicamentis fit; Hippocrates & Galenus dixerint. Adauctis tamen ſenſim viribus; catholiconem cum rhacomate & ſyrupo roſaceo dare auſi ſumus, feliciterq; ſucceſſit. Tanta autem cura in hoc curando uſi ſumus, ut propè ægro aſſideremus. Vulnera capitis omnia ex roſaceo melle, & Conciliatoris unguento, quod ad tergenda capitis vulnera mirabile eſſe ſolet, ut & capitali pulvere, & emplaſtro demum ex betonica utentes, Dei gratia adjuti, perſanavimus, tum verò reliqua quæ in cruribus & brachiis conſtabant, ſua cuiq; auxilia admoventes, magna omnium admiratione ac plauſu, Deo gratias reddentibus cunctis. Atq; hæc Alonſi graviter vulnerati curatio fuit.

Collega illius porrò Manricus, & dux quoque ipſe fortiſſimus, ſæviſſimè vulneratus ſecundùm thoracem, coſtas, faciem, brachia, caput, proximus morti erat, biduumque conſtitit ſine voce ac ſenſibus, planeque ἄσφυγμος, id eſt, ſine pulſibus, ut vermiculans & interſectus vix in eo appareret pulſus, cui & ipſi cùm facto de morte prognoſtico, manum vix admovere vellemus, quod deplorati à Medicis non ſint contingendi (auctore Hippocrate,) juſſi tamen, manum tanquam deplorato admovimus: vires primùm refoventes, quæ penitus conciſæ erant, præ nimia ſanguinis profuſione & frigore. Nam fugiens acceptis vulneribus ſeſe præcipitem in Rhodanum dedit, in quo horas plus minùs tres aut quatuor latitavit, nunc caput exerens, nunc condens, quoad à ſuis ſub noctem adjutus, fluvium ferè totum natatione meavit. Quis hæc credat? attamen veritate ipſa veriora hæc ſunt. Nam uno impulſu plus minùs centum vulnerati ſeſe in Rhodanum projicientes, natatione virili ſalutem ſibi quæſierunt: quorum tamen multi viribus deficientes, medio in alveo ſubmerſi perierunt. Multi tamen evaſerunt, quos nudos Arelatenſes cives charitate plauſibili ac piâ in alterâ Rhodani ripâ urbi proximâ ſemineceſtos exceperunt, quibus potuere præſidiis eos foventes: quos inter hic ſtrenuus dux, tribunus militum erat. Hunc itaq; curandum ſuſcipientes, hunc ſervavimus ordinem. Primùm omnium panniculis lineis mollibus & ſtragulis congelatum ferè hominem tepida caliditate fovimus, motum dantes, & enectam virtutem inſtaurantes juſculis & contuſis ex cinnamomo paratis, odoribus item bonis ſpiritus diſſolutos foventes, ex aqua florum citri, roſacea, vino odorato, & caryophyllis invicem mixtis, tempora, pulſus brachiorum, nareſque madefacientes, linteisque hoc liquore imbutis ſæpe ad nares admotis, ſpiritus penè extinctos refecimus ac recreavimus. Ubi ſeſe erigere vires viſæ ſunt, tractanda vulnera ſumpſimus, cùm prius etiam in primo aditu eadem quo poteramus modo procurabamus, neceſſariis ad vulnera datis auxiliis, quo tempore ſcilicet æger ſine voce ac pulſibus moriturus ſperabatur. Reſumptis porrò viribus, quæ punctim inflicta erant vulnera, turundis longioribus intrò datis, & roſaceo melle cum terebinthina ea aqua vitæ lota illitis deterſimus, quo præſidio mirabiliter ſe juvari æger dicebat. Erat enim ſecundùm pectus vulnere punctim facto, & intra cavum pectoris diſciſſo peritonæo, graviter ſauciatus: tum & ſecundùm latus dextrum inter ſextam & ſeptimam coſtas vulnus acceperat ſecundum dorſum cum graviſſimis ſymptomatis ad hæc vulnera inſequentibus: nempe graviſſima ſpirandi difficultate, tuſſi moleſtiſſima, cordis palpitatione, & animi deliquiis: quibus omnibus curam ad ſe trahentibus, pro cujuſque ratione proſpeximus. Spirandi namque difficultati hydromelite ex hyſſopi, fœniculi, praſſii, & capillarium herbarum decocto confecto, adjectis uvis paſſis pinguibus, caricis glycyrrhiza myxis, xyli ſemine, & malvæ, cum melle electo, proſpeximus: quo ſæpe in die laborantem uti jubebamus, lambendo, idque calidè. Nam frigida pectori inimica, tuſſes commoventia, & dolorem inferentia, eſſe ſolent, pro Hippocratis ſententia. Linctibus quoque & unctionibus ad pectus, ſputum promovere, & tuſſim ſedare conabamur. Conſtabant linctus ex pulvere glycyrrhizæ, hyſſopo montana, caricis pinguibus ex hydromelite coctis, pulvere diatragacanthi & diaireos, pulmone vulpis ex arte parato, ſaccharo cando, penidiis, & ſyrupo capillorum vener. atque hyſſopi. Ad pectus inunctionem admovimus ea oleo violaceo, liliorum, butyro recenti, pinguedine gallinæ, croco, & radice iridis Florentinæ, omnibus cera alba exceptis. Quin & eclegmatis vice oleum amygdalinum è dulcibus amygdalis exceptum, & ſaccharo cando vocato admixtum ſumere ſæpe jubebamus. Sed quod in hoc viro admirandum fuit, id jam dicere pergam. Is quum ſecundum thoracem, tum & ſecundum dorſum inter coſtas duobus vulneribus punctim factis, idque ab haſta mucronata (vulgò *Hallebarde* vocant) graviter vulneratus eſſet, nec ulla, aut exigua puris copia foràs prodiret, poſt viceſimum diem ingens puris colluvies è ventre per anum prodiit, fluxu ventris oborto: cùm nulla tamen à pectore in inteſtina via communis ſubſit, quâ eaterni contentum in thorace pus & emitti poſſit. Sed conſpirabile & confluabile eſt univerſum corpus, ut rectè Hippocrat. dixit, & ipſa ſibi natura vias facit ac præſtruit, quibus nedum per alvum, ſed & per oſſa quandoque ſaniem pellat: ut minimè mirandum ſit in hoc ægro per ventrem è thorace pus copioſum emanaſſe. Quod & prius in Joanne à Lugd. Montis-majoris ſecus Arelaten monacho annotaveram, qui graviſſimo vulnere in pectore accepto, acuto ſpathæ mucrone in cavum pectoris penetrante, quum præ puris intùs contenti copiâ in præfocationis periculum eſſet adductus, erumpente tandem die decimo quarto, tum per vulnus, tum per ventrem ingenti puris copia, ab impendenti diſcrimine levatus eſt, & poſt diutinum tempus utcumque ſanatus, ulcere in fiſtulam deſinente: vivitque adhuc decimoſexto poſt acceptum vulnus anno, ſed malè habitus & tabi proximus: ſed vivit tamen: & munia, quæ ſanus obire ſolebat, obit. Ut ergo ad ægrum noſtrum redeamus, quum multa puris copia alvo effluxiſſet, pauca per accepta vulnera, allevatum ſe ſenſit, paulatimque probe deterſis vulneribus, quæ nos ſæpe lotionibus ſyphone recto immiſſis ea decocto myrrhæ, ariſtolochiæ rotundæ, abſinthii, & acrimoniæ vino exceptis interdum prius ad deterſionem hydromelite injecto, nonnunquam verò vino & melle, adjecta aqua vitæ (quæ in hujuſmodi eluendis & detergendis exiccandiſque vulneribus admirabilis eſt) vulnera eluere, detergere tandemque exiccare moliebamur, tantumque hac curandi ratione, Dei miſericordia, profecimus, ut ſanata ſint prorſus vulnera thoracis & coſtarum. Reliqua verò, quæ in facie erant, ſutura ſicca labia jungentes, & glutinatoria poſt deterſoria adhibentes facile curavimus; ſicut & quæ in capite, quæ ſine fractura erant, & quæ in brachiis, etſi magna forent, perſanata omnia ſunt nutu Dei, qui quos vult ſervat.

Mira

Mira ſunt hæc profectò, at mirabiliora quæ nunc proximè enarrabo.

Eodem in conflictu miles quidam è peditibus fortis ac generoſus, dum fortiter pugnat, ictum excipit ab æneo tormento (vulgò *Arquebuſe* vocato:) ingreditur globulus plumbeus ſecundùm tempus ſiniſtrum, paulo altiùs egreditur ex altero latere è regione oppoſito, diffracto utrinq; cranio, & dilacerato: ſanatur tamen is miraculo. Nam poſt acceptum vulnus Nemauſum conceſſit, & ibi curatus fuit. Qui ad me poſtea veniens, ut à me conſilium poſceret, cùm nondum plenè curatus eſſet, omnia ut acciderant bonâ fide recenſuit, vidiq; hominem ita ut prænarravi affectum, & illi in curatione adjutor ac propitius fui. Hic cœcus & ſurdaſter remanſit: vivitq; nunc ſanus & incolumis, niſi quòd iis duobus ſenſibus viſu & auditu privatus eſt. Sentiendum verò nec cerebri membranas nec cerebrum ipſum læſum fuiſſe: ſed globulum rupto cranio ſuperficie tenus, in alterum oppoſitum latus impetu eſſe deductum. Mira profectò ſunt hæc, & quæ ferè captum ſuperent humanum: & niſi à me viſa pertractataq; fuiſſent, vix eſſem fidem daturus. Quòd autem cœcus & ſurdus remanſerit, id factum putarim, quòd ab ictu & contuſione pars aliqua ſanguinis à commotione cerebri in opticos & auditorios nervos inciderit, obſtructionem paricos, unde & cæcitas & ſurditas obortæ ſint.

Maſſilienſis miles quidam robuſtus bellator, ac ſui ordinis Vexillifer, eodem in conflictu ictum excipit ab æneo tormento, globulo per medium thoracis immiſſo, & per dorſum è regione prodeunte: atq; hic itidem miraculo ſanatus. Curam illius ego & Claudius Laydetus Chirurgus ſumpſimus. Quumq; globulus intrà conſtitiſſet, tumoremq; in dorſo interet, hunc dextrè Claudius Chirurgus præfatus ſectione facta evulſit. & laqueis impoſitis ad detertionem (vulgò *ſetones* vocant) cæteriſq; ex arte peractis, integrè ſanatus fuit, nutu Dei, qui ſolus mirabilia facit. Hic, quod maximè mirandum, nulla aut exigua ſpirandi difficoltate, nec ſymptomatis verendis ullis affectus, curatus fuit, ſed longiuſculo tempore, vivitque adhoc incolumis, & ſuarum rerum ſatagens.

Miles alius è Borbonii pago ſecus Arelaten, gladio militari (quem vulgò *cottelas* vocant) ſecundùm cervicem vulneratus, dum ipſum fugientem equites eodem in conflictu perſequerentur, vulnus mirabile accepit. Nam ab aure in aurem ſecundùm cervicem, inter primam & ſecundam vertebram, diſſecta cervix fuit, ita ut collum in anteriora prolapſum ſuſtentaculo indigeret. Hic ferè mortuus in xenodochium Arelatenſe cum reliquis ſauciis perductus eſt, & noſtræ curæ proceribus & decurionibus commiſſus. Hunc nos quum tam grandi vulnere affectum vidimus, planè in conſternationem animi quaſi quandam deducti ſumus: vulnus tractamus. quid bone Deus? ad vertebram uſq; ferè vulnus attingebat jugulares, venæ diſſectæ, latitodo vulneris vaſta, ut ab aure in aurem vulnus protenderetur: profunditas verò tanta, ut integra manus paſſa intra vulnus conderetur. Hunc eſſi vix evaſurum prædixiſſemus, quòd auctore Galeno, magnæ diſciſſiones mortem inferant. nihilo ſecius tamen tentandam curationem duximus: nam robuſtiſſimus erat juvenis, florenti ætate, & virium plenus. Itaq; vulnus non alia ratione ſui poterat ob diſtantiſſima labia, quàm ut ſuturâ ſicca, quam vocant labia conjungerentur: quod & nos fecimus, pannis laneis coccineis glutino adſtringente illitis. & ubi glutinum maruiſſet, filiis ſericeis duplicatis, invicem hinc inde commiſſis, labia ut potuimus conjunximus, introq; ſplenits datis, unguine deterſorio primùm illitis, nempe Conciliatoris vocato, mox etiam lotionibus ex œnomelite, decoctionis agrimonii & radicis iridis, paucaque myrrhâ, & vitæ aquâ: quæ profectò in omnibus ulceribus detergendis & glutinandis, mirabili experimento valet, ut à me millies expertum. Ubi verò abundè mundificatum ulcus eſſet, glutinantibus utentes, & lotione ex vino acerbo decoctionis foliorum hederæ, equiſeti, & plantaginis, ulcus ad coalitionem deduximus. In quo mirum id fuit, quod cùm diſtantiſſima ulceris labia eſſent, & magna intus facta diſciſſio ut nunquam coaleſcere poſſe dixiſſes: tanta tamen eſt naturæ vis, atq; potentia, in conjungendis quæ diſſident, ut nativo quodam amore caro carni (etiam tum cùm vacuitas intermedia magna ſubeſt, ac cavitas) agglutinata fuerit, ſenſim genitâ in vulnere materiâ ex affluente ſanguine, unde fit ut regenerari caro poſſit, modò adducta ſint quæ diſſident Chirurgicâ manu, quod per ſuturam fieri ſolet. Hic tandem nutu Dei curatus fuit, vivitq; nunc ſuperſtes quarto pòſt anno, quam vulnus tam grande accepit. Adoleſcens tamen quidam pari vulnere poſt undecimum mortuus eſt.

Claudius Allobrox eodem in prælio ad caput vulneratus, cùm è lapicida militiæ ſe adſcripſiſſet, ingens accepit militari gladio vulnus, abſciſſo & diffracto univerſim cranio ſecundùm ſuturas petroſas, nempe ab altero latere in alterum latus diſcuſſo utrinq; cranio uſq; ad ſuturam lambdoiden. Sed & hic (mira res!) nunquam febrivit, nec ullum ſymptomatum paſſus eſt, quæ parti ſic vulnerati ſolent. Oſſa diffracta, terebellis, uncinis & ſcalpro ſuſtulimus: mox roſaceo melle & Conciliatoris unguine, ac pulvere capitali, & emplaſtro betonicæ intra duos menſes hominem integræ ſanitati reſtituimus. Hunc Claudius Laydetus Chirurgus tractavit.

Alter è Nicea urbe primipilus ac ſtrenuus miles, eodem in conflictu in domeſticâ cruris parte vulneratus bellico tormento, (*faulconeau* vulgo vocant) cum ingenti focilis majoris fractura, globulo ingreſſum ſupra genu faciente, & in ſylveſtrem partem perlato, atq; inde evulſo, magnâ cura ſervatus, longoq; temporis ſpatio curatus à nobis fuit, Dei gratia.

Ferdinandus Far peditum ductor, Arelatenſis civis mihi perfamiliaris, ad foſſam Marianam dum fortem militem agit, in conſpectum hoſtium poſitus, vulnus accepit ab æneo tormento in tarſo pedis, pede in utrumq; latus transfixo, & foras globulo prodeunte. Is graviſſimè & periculoſiſſimè laboravit, ingentibus doloribus ob partis naturam obortis, cùm pars illa tota oſſea nervoſaq; ſit, ac tendinum plena: unde nimirum acerbiſſimi dolores oborti ſunt, & oſſa molra diffracta, quæ auferre neceſſarium fuit. Quin & carioſa nonnulla ob pus retentum fuere. Tumor magnus & phlegmonoſus in toto pede ſuberat, vigiliæ immenſæ ob perpetuos dolores, & convulſivi motûs plurimi. Hunc nos poſt univerſalia diligenti & ſolerti curà tractavimus, pro eo quo illum proſequebar amore. Nam fotibus ex betonica, malva, ſampſucho, ſalvia, libanotide, adjectis anthemidis, meliloti, & roſmarini atq; ſtœchados floribus, cum furfure, omnibus in vino decoctis, (aqua namq; locis nervoſis plurimùm nocet) interdum vero ex oleo calente locum fovebamus, à quo mirificè juvabatur: emplaſtro poſtea ſuperdato ex farinis orobi, lentium, fabarum, & ſeminis lini ex oxymelite exceptis, quod in cataplaſmatis morem admovebamus. Intus verò laqueo immiſſo. & deterſoriis unguentis illito, ulcus purgabamus; tum & lotionibus ex aquâ vitæ, in quâ flores & cacumina libanotidis immaduiſſent. multiſq; aliis ad nervoſa vulnera accommodatis, uſi fuimus: tandem verò ægrè poſt ſex menſes curatus, magna ſane difficultate fuit. Claudus manſit, ut nonniſi ſcipioni innixus progredi valeat, ita pes totus imbecillus relictus eſt, ob tendones dilaceratos, & tarſi oſſa diffracta.

Vivit

Vivit tamen alioquin vegetus & ſanus, & rebus ſuis intentus.

Jacobus famulus Domini à Meianes Patritii Arelatenſis, in eo conflictu, qui ad Ciſterium oppidum habitus eſt, vulnus accepit ab æneo tormento in brachio dextro, inter cubitum & humerum, malaq; à Chirurgis qui in exercitu aderant, aut certè ob rerum indigentiam negligenter tractatus, Arelaten venit, toto jam brachio in ſphacelum converſo, cum fœtore mirabili, nigredine, mollitie, frigiditateq; ſummâ, ipſoq; ægro crebra animi deliquia patiente. Unde concilio unà mecum Chirurgorum coacto, concluſimus nullam eſſe aliam curationis viam, quàm ſi ſphacelatum membrum ſecaretur. Nam cùm nonniſi unica ſubeſt ſalutis via, etſi ea periculoſa ſit & dubia, oportet, Thucydidis conſilium ſequentes, (ut Galen ait) adverſos periculis ire, & id incunctanter obire: quod & nos fecimus: novacula primùm ſupra carnem demortuam brachium ſecantes, mox ſerra ferrea os detruncantes, cauteriiſque ſanguinis fluorem compeſcentes, hominem ſanitati poſt menſem, Dei gratia adjuti, reſtituimus.

Quæ in eodem conflictu Ciſtertienſi acciderint memoratu & obſervatione digna, Deſiderius Teſteius Chirurgus, homo doctus, & fidei exploratæ, qui præſens ſemper in exercitu erat, ut vulneratis mederetur in caſtra deductus, mihi perquam familiaris & amicus, hæc ex vero retulit, à ſe nedum viſa, ſed manu ſua tractata atq; percurata, nempe quæ mox à me ſubſcribentur. Nobilis quidam, (cui vulgò nomen *Le Cadet du monſtier*) circa ſternum parte ſiniſtra thoracis inter ſextam & quintam ex veris coſtis, vulnus excipit æneo tormento, globulo in thoracis medium adacto, & per dorſum egrediente, duobus digitis prope ſpinalem medullam, multis circulis ferreis complicato globo ex thorace ferreo circulis ferreis intertexto (quod vulgò *Cotte de maille* vocant) quorum circulorum circiter duodecim cum globulo prodiere, multique alii in muſculis intercoſtalibus & dorſi conſiſtere, multiq; etiam intus in thorace condiri unà cum pure egrediebantur: intra annum curatus, ſed ægrè ſpirans remanſit.

Miles quidam loci à Senas eodem in conflictu ab æneo tormento magno (cui vulgò nomen *Mouſquet*) vulneratus, cujus globulus pila palmaria luſoria parva major erat: vulnus in brachium ſiniſtrum incidit, cum oſſium confractione, dilaceratione tunica muſculorum, ut vix digito uno contineretur in ſe brachium, quin univerſum decideret. Vocati Chirurgi in ea ſententia fuere, ut abſcindendum omnino brachium ducerent. Curatur tamen à Deſiderio intra menſem citra ſectionem, ſervatis magna ex parte brachii motibus.

Miles alius quidam, qui ſub Caſtelleto duce ſtipendia merebat, æneo tormento vulneratur, globulo per medium os injecto, egrediente verò prope coronariam ſuturam parte ſiniſtra circa oſſa petroſa & tempus ſiniſtrum, diffracta ſuperiore mandibula. Curatur tamen is ſumma difficultate, degitq; nunc ſanus, ut ajunt.

Bajulus quidam Arelatenſis, factus miles, ictum mucronato gladio prælongo (vulgò *Eſtoc* vocant) accipit, tribus ſub umbilico digitis parte ſiniſtra: adigitur enſis magno impetu in thoracem medium, egreſſo mucrone in dorſum inter tertiam & quartam coſtas prope ſpinalem medullam. Curatur tamen præter omnium opinionem, ab eodem Deſiderio, & Joanne Angleſio Chirurgis: vivitq; nunc ſanus & incolumis, Dei bonitate adjutus. Hæc inter cætera admiranda, vel quæ conſpeximus ipſi atq; curavimus, vel quæ ab Chirurgis probatæ fidei accepimus, digna relatu duximus: ut nemo quicquam in rebus arduis deſperet, uti in levibus non nimis confidat, cùm interdum mori eum cernamus, quem Medicus evaſurum certus ferè erat, & evadere eum non rarò de quo Medicus deſperarat, (quæ docta Celſi ſententia eſt) exiſtimetq; Medicus mirabilia etiam in arte contingere atq; monſtroſa, uti in naturæ operibus, tantamq; eſſe artis vim, ut difficillimis etiam proſpiciat, ad laudem Dei optimi. *Vallertola obſerv. 10. lib. 4.*

Observatio VII.

Curandorum Sclopetorum vulnerum ratio, memorabilibus hiſtoriis oſtenſa.

Curandorum Sclopo inflictorum vulnerum leges, placet in tyronum gratiam appoſitis exemplis illuſtrare. Clariſſimus & bellicoſiſſimus Comes Manſfeldan. Auguſtæ Romanduorum Prorex, Burgundiani ordinis eques torquatus, inter auxillares copias Gallorum Regi ad Moncontorcium prælium aderat. Ibi in conflictu manuario tormento cominùs tam grande vulnus ad ſiniſtri cubiti articulum accepit, ut fractis inſigniter oſſibus, multa quaſi à malleo ſupra incudem contrita & comminuta cernerentur. Hinc maligna pleraq; ſymptomata emerſere, dolorum nempe acerbi & immanes cruciatus, inflammatio, febris, brachii totius ad extremos uſq; digitos tumor œdematoſus & flatulentus, ac quædam ad gangrænam diſpoſitio. Huic ut occurrerent Nicol. Lambertus, Richardus Hubertus Regii Chirurgi, multas & profundas ſcarificationes inflixerant. Ego verò ad eum, qui inviſerem & curarem, Regis juſſu cùm veniſſem, ingentemque fœtorem & putredinem animadverterem, ſuaſi ut lotiones ex Ægyptiaco viribus aucto, & in aceto ac aquâ vitæ diſſoluto, inſtituerentur, aliaq; fierent, quæ capite de gangrænâ fuſiùs explicãtur. Nam & diarrhœa ægro ſupervenerat, quâ purulentam & fœtidam ſaniem, à brachio & vulnere manantem reddebat. Quod quomodo fieret, abundè alibi dicetur: permultis enim abſurdum id videbatur, quod ut è brachio purulentus ille humor in alvum deflueret, neceſſe haberet in venas remeare, ſanguini miſceri, ſuoq; perniciali & contagioſo per cor & hepar tranſitu, peſſima omniũ ſymptomata, tandemq; mortem inferre. Certè crebræ nobilem ægrum ſyncopæ invadebant, tetrorum vaporum ab ulceribus ſuſcitatorum ad partes nobiles tranſlatione: quibus ut occurrerem, deglutire ipſum jubebam, aquæ vitæ in qua theriacæ parum diſſolueram, cochlear unũ. Tumorem œdematoſum & flatulentum, brachium totum occupantem, reprimere conabar ſpleniis oxycrato imbutis, cui ſalis momentum & aquæ vitæ parum affuſum eſſet. Ejuſmodi ſplenia duplatis linteis, quàm arctiſſimè poſſem conſutis, continebam & ſtabiliebam. Talis compreſſio oſſa fracta ſuâ ſede continebat, ſaniem ab ulceribus exprimebat, affluentes in partê humores retrò in corporis centrum compellebat. Hanc compreſſionem ſiquando intermitterem, adeò augebatur tumor, ut non levis me metus haberet, ne partis nativus calor inde ſuffocarẽtur. Nec verò alia faſciandi erat commoditas aut facultas, propter doloris acerbum cruciatum, quo habebatur æger, ſiquando vel leviter brachium commoveretur. Multi inſuper abſceſſus ad cubiti articulum, perq; totum brachium paſſim eruperunt. Quorum materiebus ut exitum aperirem, novas moliri inciſiones coactus fui: quas ille, ut omnia, forti & intrepido animo tolerabat. Detergendorum ulcerum, & putredinis corrigendæ, ab Ægyptiaco in vino vel melle roſato diſſoluto, & ulceribus infuſo; ſpongioſæ carnis luxuriantis caſtigandæ, à pulvere aluminis; deſiccationis poſt deterſionem completam, à linimentis; ſanitatis deniq;, à potione vulneraria compendium illi comparavi. Verè hoc affirmare & profiteri poſſum me pendente curatione, illi à brachio pluſquàm ſexaginta oſſium teſtulas exemiſſe;

& exi-

& eximere neceſſe habuiſſe, inter quas una viſebatur digiti loogitudine: Dei tamen favore ſuperſtes & incolumis evaſit, cætera ſanus, niſi qoòd contrahendi aut explicandi brachii non illi libertas eſt.

Non ita multo pôſt juſſu Regis inviſi haud longè à Monte, urbe Haononiæ, Carolum Philippum de Croy, Haureti dominom, Arſcotii Ducis fratrem. Is à ſeptem menſibus lecto afflictus jacebat, ex Sclopi vulnere trium digitorum interſtitio ſupra genu accepto. Eum hæc tum ſymptomata habebant: dolnres iotolerabiles, febria continua, ſudores frigidi, vigeliæ, coccygis excoriatiooes, ob diuturnum in illam partem decubitum, dejecta ciborum appetentia, cum multa ſiti. Cadebat ſæpe epileptico ſimilis, cum nauſeâ & continuo tremore, ut ne manum qoidem ori citra alterius auxilium admovere poſſet: crebrâ à vaporum tranalatione ad partes nobiles lipothymiâ prehendebatur. Nam os femoris fractum erat in longum & tranſverſum, cum multis teſtulis oſſium, quarum noonullæ jam exciderant, divulſæ à vivente oſſe, aliæ tenacius adhuc hærebant. Erat inſuper ei ulcus ad bohones, quod in medium femur deſioebat, ſed & alia ipſi juxta genu erant ulcera ſinuoſa. Muſculi omnes femoris, crurisq; inſigniter tumebant, humore pituitoſo, frigido & flatuiſo, adeò ut earum partium calor nativus propè omnis extinctus videretur. Quibus omnibus expenſis, vix unquam ſperabam ipſum convaliturum, adeò ut me incepti mei pœniteret. Tandem tamen fretus virium & florentis io eo ætatis fiducia, cœpi mihi aliquid melius polliceri. Itaq; cum bonâ ejus veniâ ante omnia duas inciſiones molior, ut exitum materiebus patefacerem, quæ oſſi circumpoſitæ muſculorum ſubſtantiam irrigabant. Succeſſit res feliciter, & multa humoris copia educta eſt; hinc ſyphunculo expreſſum in illas exciſiones à me eſt Ægyptiacum multum, in vino & pauco aquæ vitæ diſſolutum, quò ſic putredinem comprimerem & emendarem, carnem ſpongioſam, laxam & mollem corrigerem, tumorem œdematoſum & flatulentum reſoluerem, dolorem ſedarem, & calorem nativum ſub humoris excrementitii mole ferè oppreſſum, ſicut vix alimenti quidquam aſſimilare, & partibus adjungere poſſet, excitarem & roborarem. Hinc partem affectam fovi ſalviâ, roremarino, thymo, lavendula, floribus chamæmeli, meliloti, roſis rubris, in vino albo, & lixivio ligni quercini incoctis, ſalis & aceti quod ſufficere videbatur addito. Ejuſmodi ſotui viſ erat humorem morbificum attenuandi & exhauriendi. Diu verò & multum hi admovebantur ſotus, quò ſic plus humoris diſſiparetur, ſiccando, & cutis ſpiracula reſeraodo, quàm in partem advocaretur. In eundem bonc finem frictiones illi ex linteis calidis inſtituimus, mixtas ſeu rotuodas, i.e. quæ ſupernè deorſum, infernè ſurſum, atq; io omnem partem, quæque fierent diutius: nam brevis frictio plus in partem attrahit humoris, quàm reſolvere queat: interpoſitis diebus illi circum crus, femor, & pedis veſtigium lateres ab igne candeotes admoveri juſſi. Extinguebantur verò & irrigabantur illi acetu & vino albo cum tantula portione aquæ vitæ. Suſcitati inde vaporis vi, multi aquoſi humores ſudoribus diffluebant, tumor minuebatur, oativus ſenſim calor reſtituebatur: inde ſplenia circumponebantur, imbuta lixivio ex cioere querno, in qoo incoxiſſent ſalvia, roſmarinus, laveudula, ſal aqua vitæ, caryophilli. Faſciæ verò tam artificioſè & ſuaviter ipſi advoluebantur, ut earum conſtrictionem ſine dolore & facilè ferre poſſet: tam facili ſucceſſu, ut ſi vel diem unum intermitterentur, tumor ingenti mole attolleretur. Diplomata verò lintea craſſiora ulcerum ſinubus imis admovebantur, quò ſic faciliùs compreſſa ſanies foràs exprimeretur. Cæterùm hoc ſedulò curavi ſemper, ut ulcerum orificia hiarent, immiſſis peniculis fiſtulatis: nonnunquam ad tumoris reſolutionem ſequens cataplaſma apponebatur, ℞. *Far. hord. fab. & orob. ana unc. vj. mel. comm. & tereb. ana unc. ij. flor. cham. melil. & roſarum rubr. ana unc. ſ. pulver. rad. ireos, flor. cyper. maſtich. ana drach. iij. oxymelitis ſimplicis, quantum ſufficit: fiat cataplaſma ad formam pultis ſatis liquidæ* Appoſita etiam fuere emplaſtra de Vigo ſine mercurio, quibus mirificè ſedatus eſt dolor, & reſedit tumor: non tamen antè apponebantur, quàm partes incaluiſſent fotu, frictionibus, & evaporationibus, alias à facultate in actum nunquam id emplaſtrum potuiſſet emergere, propter inſignem partium affectarum intemperiem frigidam: nec verò pulveres catagmatici, eliminandis, eximendiſq; colliſis oſſibus idonei, omiſſi fuere. Uſus eſt per dies quindecim potione vuloeraria: jam verò, præter particulares affectarum partium frictiones, alias generales inſtituebam, ad univerſum corpus multùm emaciatum: his enim attrahebatur unà cum ſpiritu ad partes ſanguis, fuligo acris & ſubcutanea reſoluebatur. Deoiq; febre doloribuſq; ſedatis, reſtituta appetentia, cibis boni ſucci abundè pro virium ratione aſſumptis, brevi habilior factus, omnino tandem ſingulari Dei beneficio, ſibi & ſanitati eſt reſtitutus, niſi quòd plena flectendi genu libertas non eſt reſtituta. *Pareus operum ſuorum lib. 10. c. 12. de vulneribus Sclop.*

† De vulnere mediaſtini ſclopetofacto vid. *Marchett. Anatom. p.* 67. De vulnere ſclopeti in homero cum gangrænâ vid. *Jo. Scultet. obſ. pag.* 114. cum fracturâ pedis, *Id. pag.* 127. in Inguine & pene, *Id. obſervat. p.* 106.

Observatio VIII.

Tela & plumbeas glandes interdum diu in corpore delitescere, etiam perſanato vulnere.

INterdum tela infixa integra intus, cicatrice obducto vulnere, citra noxam aliquandiu delituerunt. Deinde longiore temporis ſpatio, partem eam abſceſſu occupante, ac diſrupto, exiiſſe: quo facto, vulnera mox ad ſanitatem perducta ſunt, ea illis curatione adhibita, quæ aliis debetur vulneribus. *Tagaultius Chirurg. lib. 2. cap.* 4.

Mulierem vidimus, cui vulnus ſagitta juxta ventrem illatum coaluit, & telum in corpore detentum delituit, quæ nihilominus inde inculpata ſanitate, actionibuſq; naturæ illæſis perfuncta eſt. *Albucaſis lib. 2. c. 64. Chirurg.*

Quidam ſagittam gerens in corpore, intra ſtomachum penetrantem, & ſic lougo tempore nullum dolorem patiebatur, niſi cùm ſtomachus, implebatur. *Gilbertus Anglicus in compendio pag.* 233.

In qualibet ferè corporis parte, plumbea pila ita ſine læſione, ac diutiſſimè detinetur, perinde ac ſi corporis portiuncula ſit, ab eadem natura fabricata. Quod ego ipſe oculis ſæpius vidi, cum quandoq; per viginti jam annos ita retentam extraxerim. *Alphonſ. Ferr. lib. 3. c. 5. de vuln. ſclop.*

Hærent infixæ ſeptem, nonnunquam octo, pluribuſve annis, in parte corporis plumbeæ glandes, ſic ut nec inde vulneris agglutinatio retardetur, nec ullum aliquod ſymptoma ſuperveniat, ut à me pluries obſervatum eſt: quouſq; tandem naturæ excernentis robore, & propria gravitate deorſum pulſæ, in parte aliqua inferna ſuo ſe tumore prodant, Chirurgi manu eximendæ. Ajunt enim plumbo occultam quandam eſſe cum humani corporis, carnoſâ præſertim mole, ſympathiam, & familiaritatem: ideò in corpore nec putreſcere, nec putrefacere. Itaq; inſignem ejus, in antiquis ulceribus cicatrice obducendis, eſſe vim. Aliam verò rationem eſſe glandium lapideatum, ferreatum,

aut alterius metalli; non poſſe enim diutius perſtare illas in corporibus citra pernitiem; rubiginem enim ferrum contrahere, unde vicinorum corporum ſequatur eroſio, & aliorum ſymptomatum conſecutio: quanquam ne diutius quidem in nervoſis, vel nobilibus partibus cunctari poſſit plumbea glans, citra perniciem. *Pareus lib.10.c.10.*

† Enſis portionem inſignem in vulnere diu latentem, deniq; extractam vid. apud *River. obſervat. commun. pag.424.*

Observatio IX.

Tela & glandes ſæpe, ubi multo tempore in corpore delituerunt, tandem per abſceſſus in variis corporis partibus obortos eximi, aut per alvum excerni.

QUidam juxta inguen ſagittâ percuſſus, quem nos vidimus, maximè præter omnem opinionem ſervatus eſt. Neq; enim cuſpis exempta eſt, erat enim valde in profundo, neq; ſanguinis eruptio ulla memorabilis fiebat, neq; inflammatio, neq; claudicavit. Cæterùm cuſpidem invenimus nos, ipſamq; exemimus, cùm ſex jam eſſent anni, ex quo ſauciatus erat. Suſpicio autem erat hæc, inter medios nervos cuſpidem occultatam fuiſſe, nullamq; venam aut arteriam diſſectam eſſe. *Hipp. lib.5. morb. pop.*

Multis infixa tela integra intus inſederunt, quæ vulneribus cicatrice obductis, deinde longiore temporis ſpatio, partem eam abſceſſu occupante & diſrupto, exiliere. *Ægineta lib.6.c.88.*

Jam quidem viſum fuit de quodam, cujus dorſum ingreſſa fuit ſagitta, quæ poſt ſeptem annos exivit cum ſtercore. *Alzaharavius Theoricæ tractat.16.cap. unico.*

Homo quidam in inteſtino ſagittam habens, cum egeſtione eduxit, & tunc evaſit. *Gilbertus Anglicus lib. 5. Compend.*

Supra fidem eſt, quod ipſi, cùm in Creta eſſemus, vidimus. Ruſticus in quodam ſeditioſo tumultu, ſagitta circa dorſum impactâ vulneratus fuit: evulſâ ſagittâ ferrum intus in thorace relictum eſt: vulnus fruſtra perquiſito ferro Medicus perſanavit, quod poſt biennium per inferna expulit: id miraculi gratia, barbatæ figuræ 2. digitorum latitudinis oſtentabat. Secundum enim diaphragma priùs mucrone penetravit, ubi pars carnoſior eſt; deinde ſecundùm inteſtina delapſum juxta alvum ſenſim prodicem ſecuit, viamque ſibi ad exitum fecit ſemiexeſum, de qua re magna Medicorum concertatio fuit. *Alexand. Benedict. lib.3. cap.9. anatom.*

Juvenis Tharaſconenſis quidam, Eleonoræ Labianæ honoratiſſimæ fœminæ filius, cui Lodoico nomen, dum æneum tormentum manuarium (vulgò *Piſtolet* vocant) globulo plumbeo farctum, & pulvere tormentario plenum, malè cautus adornat, claviculaſque ejectorias concinnat, imprudenter ad pectus converſo telo, diſſultantibus claviculis, ictum excipit mirificum, globulo in viſcera adacto, atq; ignivomo impetu intruſo tribus ſub ventriculo digitis. Paucis pòſt diebus emiſſo per anū globulo, nulla noxa in inteſtinis relictâ, aut ullo viſcerum, perfectè agglutinato vulnere, miraculo potiùs quàm naturæ ductu, ſanatur. *Valleriola lib.4. obſ.9.*

Ad ſancti Angeli oppidum, Franciſcus Miles ex turma Capitanei Murcti, vulnus in ventre accepit, manuario tormento inflictum, inter umbilicum & ilia. Haud equidem glans extracta eſt, quia ſedulò veſtigantibus Chirurgis reperiri & occurrere non potuit. Quâ de causâ gravibus & torminoſis doloribus conflictatus eſt: donec nono demum poſt vulnus die glandem per anum excrevit. Itaq; intra tres dehinc hebdomadas planè convaluit. Curabat illum Simon Crineus Chirurgus turmarum Gallicarum, *Pareus operum ſuorum lib.24.c.19.*

Debetis ſcire, quòd niſi facillima ſit extractio, (telorum & glandium) non extrahatis, ſi poteſt vivere homo, non extracta materia. Si homo haberet mille globos in corpore, nunquam debetis tentare extractionem; infiniti ſunt, qui ſagittas & globos plumbeos habent. Gal. proponit quatuor hominum genera, qui habebant ſagittas in corpore, & non laborabant: & ego habeo exempla nobiliſſima Principum habentium glandes plumbeas, & nihil patientium. Ego poſt quintum annum extraxi glandem plumbeam receptam in inguine: & etiam extraxi juxta genu: cum ergo videmus poſſe ſanari volnera, ſanemus: ſi eſt pericu[lum] extrahendi, non extrahamus. Ex cavitate thoracis [ex]traxi laminam ferream hac æſtate cuidam nobili, [quam] habuerat per novem annos. Ego habui caſum in [mu]liere meretricula, cui fuit percuſſa facies phiala ſter[co]re plena: intra oculum fruſtum vitri habuit, non aderant ſymptomata mala: ego curavi ſolidationem, [et] curata eſt: nihil aliud ſymptoma patitur, & credo quod ſit ſextus annus, niſi quòd clauſo altero oculo, & re[ti]nente altero percuſſo vitro aperto, res majores videntur quàm ſunt, & nihil aliud. *Fallopius lib. de vulner. cap.22.*

† Vulneris à telo inflicti, altiuſq; cerebro infi[xi hiſto]riam proponit 8. *Cabrol. obſ.29.* Confer etiam *Z[vinger.] Theatr. Vit. Human. p.374.* ubi de vulnere à ſagitta circa dorſum.

Observatio X.

Lamina ferrea annis 14. intra claviculam impacta latens; tandem excitato tumore, eoq; ſuppurato extrahitur, ægro ſuperſtite.

VIllicus quidam in vicinia, natus annos circiter 5[.] febre ardente cum aliis graviſſimis ſymptomatis correptus, præ dolore ex animi impotentia ſibi i[n] mortem conſciſcere volens, fruſtulum cultelli f[...] fortè fortuna in terram projectum, aliis abſentibus [in]venit, illudq; ſibimetipſi intra claviculam dextram [in] pectus ita valdè impegit, ut poſtea domeſtici, vel C[hi]rurgi non potuerint eximere. Paulo pòſt con[...]al[...], & vulnus fuit conſolidatum, ipſeq; ad ſolita munia r[e]verſus eſt, de nulla re niſi ſicca tuſſi, ac levi interdu[m] dolore circa locum affectum conquerens. Poſt 14 [an]nos è regione iſtius loci ad ſcapulam ſenſit dolor[em] pungitivum: qui indies factus eſt vehementior, don[ec] in ea parte tumor manifeſtus appareret, qui tandem [in] abſceſſum fuit mutatus. Conjiciens itaq; eſſe ali[quid] de ferro, quod exitum quæreret, ivit ad impe[...] quendam balneatorem, in alterum pagum à ſuo [di]ſtantem dimidio miliari. Qui magna vi ferrum e[tra]xit, cum copioſo ſanguine effuſo. Villicus nihilo [mi]nus ad noctem domum ire cupiens, in itinere an[imo] linquens, coactus fuit ſub dio decumbere, & tam[...] expectare, donec domum veheretur. Hoc facto [vul]nus rurſum conſolidatum eſt, & ipſe adhuc viv[it, et] tuſſi ſubinde infeſtatur. Ferrum in meis manibus habui, & ruſticum ipſum ſæpe ob hanc cauſam ſum all[o]cutus. *Cl. V. Joach. Camerar. in ſuis ad me literis.*

Observatio XI.

Loricarum circuli in corpore per vulnera conſolidata deliteſcentes, Ferinis thermis educti.

LOricarum annuli, apertis conſolidatis membri[s] in thermis Ferinis, ſublati ſunt. Inſignes tumore[s] pluribus, præſertim monacho, qui nullis unguentis, vel emplaſtris, emolliri, vel aperiri poterat, in Ferinis aperti, magna illuvie evacuata, ſanitati ſunt. *Clar[...] Eſaias Meichſnerus de obſ. propriis.*

Observatio XII.

In educendis è ſclopetorum vulneribus globulis, æger eodem quo ictus eſt ſitu conſtituendus.

HUjus operis primum hoc caput eſt, ut eodem ſitu collocetur æger, quo erat dum vulnus accepit, aliàs enim muſculorum alia converſo contentis corpuſculis viam exitumq; vel intercludit, vel anguſtiorem facit. Sunt verò, ſi fieri poteſt, corpuſcula illa digito exploranda, quòd ſic certior & exactior ſit ſenſus.

Quanquam ſi altiùs glans impulſa ſubiverit, tunc ſpecillo obrotundo & obtuſo veſtiganda venit, ne dolore infeſtator, quanquam & hanc ſæpe induſtriam fugiat glans, nec ſpecillo competiri poſſit. Ut contingit Polemarcho Briſſacio, cui in Patpinienſi obſidione ad dextram omoplatam glande vulnerato, putabatur illa ab his qui aderant Chirurgis, in corporis capacitatem ſubiviſſe. At ego eodem in corporis ſtatu ægro eſſe juſſo, quo erat dum vulnus accepit, digitis vicinas vulneris partes, & alias de quibus ſuſpicabar blandè comprimendo, tandem glandis latibulum comperi, partis tumore, duritie, dolore, & lividitate in carne. Id autem erat in parte infernâ omoplatæ, ad ſeptimam, aut octavam dorſi vertebram. Eo igitur loco factâ inciſione, educta glans, facilem & brevem mihi curationem, nobili viro & generoſo ægro ſanationem paravit. Notanda igitur hæc ars, & digiti potiùs quàm ſpecilli credendum judicio. *Pareus operum ſuorum lib. 10. c. 3. de vulnerib. Sclop.*

Observatio XIII.

Ad omnis generis ſpicula, & glandes plumbeas quavis corporis parte infixa extrahenda.

VUlpis linguam, quidam mihi retulit ſpicula extrahere, ſi imponatur; aridam etiam, ſi priùs maceretur, (nimirum ex vino calido, impoſitam) idem facere, idq; tam potenter, ut ſi mucro linguæ impoſitæ, infrà aut ſupra ſpiculi foramen in cute ponatur, id vel per integram carnem ad ſe trahat. *Geſnerus.*

Specificum attrahens: Lingua Vulpis, ſuo tempore evulſa, & ut decet præparata, & exiccata, glandem etiam ex interioribus partibus ſine dolore attrahit, ſi priùs vino rubro decoction. Ariſtoloch. & Serpentar. madefiat, & parti affectæ apponatur. *Quercetanus.* Admirabile atq; obſervatu dignum, celandumq; remedium, ferro, corporis quacunq; parte latenti, exigendo idoneum: Vulpis linguam, Martio menſe recens conquiſitam exiccato, & reponito, quam uſus tempore, Vino tantiſper, donec molleſcat, macerato, locoq; apponito, & eductum conſpicies. *Ex Manuſcripto, Schenckius Filius.*

Eandem facultatem, *Manuſcriptus codex meus* tribuit pelli & adipi Leporinæ, eodem menſe conquiſitis; his ait impoſitis ſpinas, aliaque membris impacta extrahi. Si oculus afficiatur, occipiti à tergo eſſe imponenda: ſin manus, retrò, id eſt, in averſa ejuſdem membri, quod læſum eſt, parte, ſemper eſſe admovenda. *Idem.*

℞. Ammoniaci, bdellii, diſſolutorum in aceto roſ. ana ℥. ij. galb. ℥. ſ. mumiæ, thuris, maſtiches, ana ʒ. iij. Caph. ʒ. ij. Corall. utriuſq; & magnetis præparati, aſpalati, Carabes, an. ℥. ſ. rad. ariſtol. ſerpent. & arundinis, an. ʒ. ij. ſ. Ceræ, picis navalis, an. ℥. iij. alabaſt. ʒ. iij. Ol. Terebinth. & Ovor. an. q. ſ. ut fiat Ceratiinſtar. Hoc medicamentum rectè præparatum, tum venenum ducit, tum glandem ferri, oſſium, lignorum, & veſtium fragmenta ad ſe pertrahit. *Quercetanus.*

Observatio XIV.

Vulneratis aliquot partibus æger reſtitutus eſt.

CUravi quendam hominem de Papia, de prædela, qui vocabatur Joannes, qui cum quodam cultello percuſſit ſe in ventre, & ex vulnere inteſtina erant vulnerata ſecundùm longum, & ſecundùm latum: fuit eadem horâ Octobonus de Papia vocatus ad eum, videns ipſe inteſtina infirmi vulnerata, extra corpus, dixit mortuus eſt: volens ipſe magiſter reducere inteſtina ad interiora, non potuit, quia inflata erant, & vulnus ventris ſtrictum: & ſic venit dictus magiſter cum amicis infirmi ad me, in palatio Comitis in quo etam, rogans ut amore ſui irem ſecum, causâ videndi infirmũ: & ſic feci, & cùm vidi infirmum ſic ſtantem cum inteſtinis vulneratis, multùm timui: ſed ſtatim feci apportare vinum calidum, quia tempus exportationis ſuper alia non erat, & cum iſto caleſeci & ablui inteſtina, & horâ ablutionis cum vino, exibat à diverſis vulneribus ſtatim ſtercus inteſtinorum. Poſt ablutionem conduxi partes inteſtinorum cum ſutura facta ad modum piliparioruin: & ſuper ſuturam conducentem partes vulnerum inteſtinorum; poſui pulverem ſecundum bonam quantitatem, & ſtatim adhæſit; & poſt ſuturam volui inteſtina reducere, & non potui. Tum accepi raſorium, & dilatavi vulnus ſecundùm debitam quantitatem, & modum, & ſtatim reduxi ea ad interiora. Poſt hoc conduxi partes ſiphac & pellis exterioris unicâ ſuturâ ſimul, & continuavi curam cum magiſtro Octobono: & curatus fuit: & habuit infirmus poſt curationem uxorem & filios, & vixit longò tempore. *Gulielm. Placentinus Chirurg. lib. 2. c. 15.*

Observatio XV.

Communem cauſam, quæ ab aere peſtilentia infecto ſumitur, ſæpe impedire vulnerum & ulcerum curationem.

FAlſiſſimum eſt, & ab Hippocratis doctrinâ alieniſſimum aſſerere, anni tempeſtatibus à naturæ lege aberrantibus, & aeris, non quidem ſimplicis & elementaris, ſed variâ vaporum putridorum & peſtilentium, vel è terra ſuſcitatorum, vel cœlitus demiſſorum admixtione inquinati & corrupti, vulnera alio atque alio tempore haud maligniora & remediis contumaciora non effici: nam aer vel incaleſcens, vel frigore torpeſcens, inſpiratione, & tranſpiratione in corpus aſſumptus, ſimilem ſuis qualitatibus conditionem nobis ingenerat. Cur non igitur putredinoſis inſepultorum poſt dira prælia, & navalium exercituum naufragia, vaporibus inquinatus, corpora vulneraque ſimili qualitate inficiet?

Anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo, qui annus bellorum civilium prima tumultibus toti Galliæ fuit funeſtus, cum Peoæ, quod caſtrum eſt Toro flumini impoſitum, multa interfectorum hominum cadavera in puteum centum ulnas altum projecta fuiſſent, tam fœtidus hinc adeò venenatus vapor, poſt duos menſes ſuſcitatus eſt, ut multa inde hominum millia paſſim per totam Agenenſium provinciam tanquam peſte interierint, veneni ſui perniciali lue latè per viginti undique in ambitu miliaria diffuſa. Quod mirum cuiquam videri non debet, cum præſertim ventorum afflatu, putridæ exhalationes in varias & diſtantiſſimas regiones impelli & jactari, ſparſis tanquam peſtis ſeminibus poſſint: unde ſpirituum, humorumque, & vulnerum lethalis corruptio contingat: haud vulnerum malignitati propriæ, aut perverſæ curationi, ſed aeris vitio attribuenda. Itaque *Jacobus Dalechampius, in Gallica ſua chirurgia*, inter ea quæ ulcerum ſanationem impediunt, non omiſit illã, quæ ab aere peſtilentiæ ſeminibus inquinato advenit, cauſam communem. Didicerat nempe à magiſtro

Hippocrate, mutationes temporum potiſſimum parere morbos, & legerat apud Guidonem, hanc maximè cauſam exiſtere, cur vulnera capitis Lutetiæ, crurum verò Aveoione curatu & ſanatu eſſent contumaciora. Denique ipſis etiam eſt tonſoribus notum, per aeris conſtitutiones calidas & humidas, vulnera facilè in gangrænam faceſſere. Itaq; Auſtrali tempeſtate per aerem regnante, ne ipſi quidem lanii carnes niſi in diem mactant. Adnotavi antea, quæ vulnerum fuiſſet in Rhotomagenſi obſidione ab aeris vitio malignitas, quæ nemini, ne regio quidem ſanguine ortis principibus, quibus omnia compendia abundè ſuppetebant, parceret. Quæ me cauſa impulit, ut tandem experientia factos peritior, ſuppurantium loco Ægyptiacum unguentum, & ſimilis facultatis medicamenta vulneribus tota illa tempeſtate admoverem: quò graſſanti paſſim putredini & gangrænæ occurrerent. Sed ſi aſtrorum varius motus, influxu ſuo peſtem dimittere in aerem poteſt; cur non & vulnera corporaq; vulnerata, ſuis, & aeris mutationibus obnoxia, qualitatum ſuarum vitio inficere, & tanquam immiſſo veneno corrumpere poterit? Magiſtra experientia didicimus jamdudum, dolores omnes, ſed vulnerum præſertim, pluvioſo & udo cœlo ingraveſcere, maximè quòd in Auſtrali illa conſtitutione, craſſis & nebuloſis vaporibus gravis aer, humores intus in corpore exagitet: qui mox facilè in partes affectas decumbant, & dolorum exacerbationem faciant. At, inquit adverſarius, in Druidarum & Dionyſiaco conflictu, media etiam hyeme, infinita Sclopo vulneratorum militum millia interiere, non alio profectò quàm perverſæ curationis, quæ ſuppurantibus aut acribus medicamentis inſtituitur, vitio. At ejuſmodi hæc verba, niſi hominis eſſe nequeunt ignorantis frigus vulneribus ulceribuſq; eſſe inimiciſſimum, quòd Hippoc. ſententia, ſit mordax, cutem obduret, livorem, i.e. gangrænam obducat. Si ille mecum in Metenſi obſidione fuiſſet, oculorum fide intellexiſſet, multis militibus crura computruiſſe, moxq; gangrænâ correpta concidiſſe, ſolà frigoris ſævitia: Si mihi non credit, faciat periculum. Cellam, catalepticorum & frigore enectorum inhumandis corporibus inter Alpes Cottias ſeu montem. Cenefium dicatam adeat, intelliget ſentietq; quàm vera loquar. *Parœus operum ſuorum lib.10.c.13. de vulnerib. Sclop.*

† Mirum, quod refert *Borellus Cent.1. obſerv.93.* de vulneribus quibuſdam, quæ ob amaliæ præſentiam non ſuere curata &c.

Observatio XVI.

Acetum non ſiſtere, ſed ciere fluxiones, vulneribus inditum.

ACetum, cùm tenue ſit & mordax, non eſt dubium quin dolorem ſit illaturum, fluxionem & inflammationem. In quam ſententiam, memini aliquando Mauro cuidam equiti, ex familia Comitis Roſſiani, cui Angelus eques lancea brachium trajecerat, ea arte medicinam factam: fluentem enim ſanguinem dum ſiſtere cuperem, adſtringens medicamentum, cui acetum admixtum erat, alterius melioris remedii penuriâ, in vulnus indidi. At ille paulo pòſt ad me rediit, quærens, ac ejulans, ſibi totum brachium tanquam ab igne ardere. Itaq; eum denuò curare coactus, aliud medicamentum in vulnus injeci, adſtringens remedium vulneri ſuperpoſui, non infudi. *Idem eodem loco.*

Observatio XVII.

Prodigioſa vulnerum curatio, per Hoplochriſmatis uſum.

ILluſtris quidam in thermis Ferinis (odioſum eſſet referre nomina, & quæ fidei concredita ſunt, evulgare fas non eſt) faſſus eſt mihi, ſe vulnus poſſe ſanare, inuncto ſaltem gladio, quo illatum eſt. Statim tamen ſibi offeratur enſis oportet. Quæ ſympathias ratio hæc? *Cl.V. Eſaias Meschiſnerus de obſ prop.*

Fama eſt eſſe unguentum, quo ſi telum aut enſ[illegible] cum quibus vulnus illatum eſt, illinatur, non ſecus [illegible] vari ægrum, quàm ſi ipſi vulneri ſalutare impon[illegible] medicamentum: & ut fidem faciant rei, deſcripti[illegible] nem etiam addunt. Conſtat autem thure, croco, m[illegible] rha, bdellio, muſco, humanâ pinguedine, aut ſal[illegible] oſſe, ſarcocolla, aloe, centaurio, ſeu ejus ſucco, la[illegible] mâ abietis, ſeu laricis, gummi elemi, ſtyrace, pæon[illegible] radice, panacis ſucco, pice liquida, iride Illyrica, v[illegible] bena, betonica, cocco, braſſica rubra ozimo, ulm[illegible] liis, lachrima ſycomori, ſorde balnei, vino, melle[illegible] nec telum aut enſem deterſiſſe oportet. Sunt [illegible] cant quatuordecim tantùm conſtare medicame[illegible] Itaque hæc ad ſigna potiùs quàm curationem pe[illegible] nent, cùm etiam abſentem afficere liceat. *Cardanus [illegible] 2. de venenis, c.6.*

Unguentum armarium, Græcis ὁπλόχρισμα di[illegible] olim à Paracelſo Maximiliano Cæſari datum, & ab [illegible] dem expertum, maximè carum ab eo habitum quandiu vixit, cujus aulæ nobilis mihi communicavit. [illegible] allitum fuerit ferrum quod ſauciavit, aut lign[illegible] ejuſdem ſanguine madefactum, ſanabitur æger, etiam longè aberit. ℞. *Uſneæ, ſive muſci concreti in c[illegible] aria acri derelicta, uncias binas, adipis humani [illegible] mumiæ, ſanguinis humani, ſemunciam, olei lini[illegible] therebinthinæ, boli armeni, unciam. Omnia ſim[illegible] mor[illegible] terantur: in urna oblonga & anguſta ſerventur.* Immerge ferrum in unguentum, & ita relinquatur: æger [illegible] nè ſui ipſius urinâ eluat vulnus, nulloq; addito del[illegible] tur, & ſine dolore aliquo perſanabitur. *Porta Magia nat. recognitiſſima lib.8.c.12.*

Magnetiſmus hic agit virtute ſpirituali magnetica attractrice, intermedio aere. Ob ſympathiam [illegible] relativam reciprocam, quam habet balſamum & [illegible] Medicinæ, cum balſamo hypoſtatico vivi hom[illegible] vinculo innectitor. Præterea conſtellatio, quæ [illegible] exprimitur, quòd ad Lunæ curſum conficiatur, [illegible] operatur: unde Conſtellatum dicitur [illegible] Multa in genere videntur impoſſibilia, & ad nu[illegible] diſcurſum poſſibilia minimè: quæ tamen fie[illegible] uſus tandem oſtendit. Plura apud *F. Baſilium [illegible] num Monachum, libello de rebus phyſicis & hyperphyſicis.*

† Huc refer pulverem ſympathicum, quo de [illegible] *baus Orat. peculi. Nicol. Papinius, Eric. M[illegible]* reſq; alii, quos in *Theatr. Sympath.* in ſcenam p[illegible] ctos invenies; ubi ſimul de Unguento armario [illegible] mitis ſympathiis lectu jucunda proponuntur &c.

Observatio XVIII.

Rarum & novum compertiſſimi uſus remedium, [illegible] 24. horarum vulnera etiam nervoſarum partium conglutinans.

NOn poſſum ſilentio involuere medicam[illegible] quoddam præſtantiſſimum ad partium nervo[illegible] rum vulnera: cujus deſcriptionem ab Hiſpano [illegible] dam ſacerdote, fide digniſſimo, accepi: qui r[illegible] Hiſpania non licere hoc medicamentum componer[illegible] quòd homines medicamenti viribus confiſi, faci[illegible] gladiarentur, inq; arenam deſcenderent. Eſt aut[illegible] hoc: ℞. *Ol. vetuſtiſſimi, unc.iij. terebinthina pura [illegible] viij. frumenti integri, unc.j. ſ[illegible] hyperici, unc.ij. rad. c[illegible] benedicti, rad. valeriana, ana unc.j. thuris pulv[illegible] unc.ij.* Radices & herbæ craſſo modo contundu[illegible] in olla ponuntur, & tantum vini albi ſuperfunditu[illegible] omnia in vino mergantur: & per biduum facta infuſione, oleum & frumentum adjiciuntur, & coquuntur omnia ad vini conſumptionem: mox facta [illegible] expreſſione additur terebinthina, & thus: & iterum po-

rum

rum ſinuntur bullire: ſervanturq; in vaſe vitreo. Sanat vulnera, ut ajunt, ſpatio 24. horarum. Modus utendi talis eſt: Abluto priùs vulnere vino albo frigido, ſtatim inungitur totum vulnus oleo prædicto calente: quòd ſi hoc fieri commodè nequeat, per ſiphonem intra vulnus, tanquam per clyſterem immittitur, & confeſtim labia vulneris ad mutuum contactum adducuntur, deligatura, aut ſutura, aut glutino; deinde partes circumſtantes prædicto oleo ſimiliter inunguntur. Supra verò vulneris labia jam reducta linteum imponitur prædicto oleo madens; & ſupra hoc aliud vino nigro expreſſum: mox alia lintea ſicca: deinde faſcia ſuperligatur. *Hieron. Fabricius ab Aquapend. lib. 2. c. 7. De Vulner.*

DE FRACTURIS ET Oſſibus.

Observatio I.

Incurvatio & fractura oſſis portentoſa.

NOBILIS quidam Pomeranus annos quadraginta quatuor natus, circa ſolſtitium hybernum, ſuperioris anni 1593. graviſſimis in humero dextro, nullo vel tumore vel qualitate præter naturam affecto, doloribus, nocturno potiſſimùm tempore, torquebatur. Quorum leniendorum causâ, primùm Tonſoris cujuſdam operâ uſus eſt, qui neglecta morbi causâ, parti affectæ multis ſeptimanis medicamenta calida, attrahentia & exulcerantia applicuit. Sed magis ſubinde auctis doloribus, & ſuccedente inſuper femoris dextri dolore, relicto tonſore à me conſilium petiit. Urinæ tamen erant aquoſæ & crudæ, appetitus mediocris, mens integra, vires tantæ, ut interdiu cùm dolores remitterent, in area domus obambulare poſſet. Etſi verò ipſi convenientia quædam pro concoctione, evacuatione, revulſione, & diſcuſſione redundantium humorum, remedia, tam intra, quàm extra corpus adhibebam; tamen parum aut nihil iis profeci. Cùmq; poſt me, aliorum quoq; Medicorum auxilium fruſtra expertus eſſet, omnem deinceps recuperandæ priſtinæ valetudinis ſpem abjecit. Porrò Dominicâ *Exaudi*, anni hujus 1594. matutino tempore è lecto in ſellam ſublatus, maximo tremore & concuſſione totius corporis oppreſſus, eoq; ſimul ac lectum repeteret, iterum relevatus eſt. Eadem die circa veſperam doloribus femoris ingraveſcentibus contenta voce exclamare cœpit: *Haldt, haldt, haldt.* Uxor igitur ipſius ad eum lecto decumbentem accurrens, femur affectum utraq; manu comprehendit, idq; media parte ultrorſum verſus ſiniſtrum pedem ſubito inflecti atq; incurvari ſenſit, ſicut genu dextri pedis inguen ſiniſtrum reſpiceret. Viſa tamen eſt ægro arbor in pedem decidere, ejuſq; caſu femur, in quo ſe manifeſtum fragorem percepiſſe ajebat. Cùmq; & uxor, & cæteri amici in eadem cum ægro opinione eſſent, ac femur planè confractum eſſe arbitrarentur, ſequenti die Chirurgum pro ejus curatione accerſiverunt, qui locum affectum diligentiſſimè inſpiciens, atq; contrectans, præter inflexionem, quæ poſtmodum indies magis magiſque aucta eſt, nullum vel fracturæ, vel tumoris præter naturam indicium in eo deprehendere potuit. Hanc femoris inflectionem octo diebus anteceſſerunt, ac totidem etiam conſecutæ ſunt urinæ cruentæ, quæ tamen poſtea ad naturalem ſtatum redierunt: ratio quoq; circa illud tempus utplurimum turbata fuit, vires proſtratæ, dejectio appetitus.

Factâ inflexione æger cruciatûs in femore ſenſit intolerabiles, ut ſe loco dimoveri non pateretur, ſed quinq; ſeptimanis continuis in lecto immotus jaceret, donec tandem ipsâ ſolſtitii æſtivi die, vitam cum morte commutaret. Mortuo ægro, femur incurvatum nullo negotio extendi, atq; in priſtinum ſtatum reduci potuit, ac tum demum fractura media ipſius regione ſe conſpiciendam exhibuit, commiſſura partium fracti oſſis adeò æquali, ac ſi ſerra eſſet præciſum. Similis fractura mortuo jam ægro in medio quoq; oſſis humeri dextri deprehenſa eſt, cujus tamen nullum, ipſo adhuc vivente, veſtigium animadvertebatur, & ſemihora ante obitum amici adſtantes utrumque brachium citra omnem difficultatem ab ægro elevari atq; extendi viderant. *D. Jacobus Seidelius de ſuis per Cl. D. Laur. Scholtzium communicatis exemplis.*

† Quomodo v. oſſium fracturæ per magicas & ſympathicas curas reſtituendæ ſint, vid. apud *Borell. Cent. 3. obſ. 46.*

Observatio II.

Oſſa fracta, contra veterum ſententiam, novo remedio, citra inflammationem & prava ſymptomata, aliquando intra quinque dies ferruminata.

FAcit Morochthi lapidis aſtringens facultas, quæ cruentas rejectiones ſiſtit, & corporis ſpiracula obſtruit, ut alterius quoq; lapidis hic mentionem faciam, admirabilis ſanè facultatis ad oſſium fracturas. Siquidem tametſi perfracta oſſa à Chirurgis ante quadrageſimum diem ſanari ſoleant, compertum tamen eſt, à compluribus in Germania, ea proculdubio, ſanari triduo, aut quatriduo, hujuſce lapidis potu, ſeſquidrachmæ pondere, ex rubro meraco, cùm manè, tum veſperi hauſto. Sed interim os fractum reſtaurare, æquare, & aſſerculis circumquaq; munire operæ pretium eſt: & affectum locum illinire unguento ex radicibus Geranii cœruleum florem gerentis, & lactentis ſuis axungia, ſiccatis priùs radicibus, & in pulverem tritis, & deinde ex axungia præſcripta in mortarium exceptis. Extenditur enim ſuper linteolo cera odorata imbuto, & fracto loco adalligatur. Eſt itaq; lapis is longus, perinde ac humanus digitus, teres, craſſitudine ferè annularis, & ſæpe tenuiore, albicans, friabilis, tophacea intus ſubſtantia. Hunc primò ad me miſit excellens ac doctus Medicus Georgius Wirt, qui olim in Aula Cæſaris Caroli V. honorificè medicinam fecit. Naſcitur in eo Rheni tractu, quem Germani *Bergſtraſſ* vocant, circa *Darmſtadt* oppidum, duobus à Rheno miliaribus; & reperitur in arena. Tale eſt enim illius loci ſolum. Sunt qui hos lapides è plantæ cujusdam, bechio ſimilis, radicibus, ibi naſcentis, gigni exiſtiment. Sed an hoc verum ſit, mihi certò non conſtat. Germani hunc lapidem ab effectu appellant *Beinbruch. Matthiolus Comm. lib. 5. c. 109.*

Utendum erit potionibus vulnerariis, ad hanc rem aptiſſimis: quarum opera vidi fracturas ſanari, poſteaquam oſſa in ſuam ſedem reſtituta fuerant. Idq; potiſſimùm in Germaniâ obſervari vidi: ac memini me Reyſtadii non procul à Rheno didiciſſe, loci ejus incolas uti lapide quodam, qui in illa vicinia naſcitur, & ab effectis *Beinbruch* appellatur. Unam enim illius drachmam in vino rubro exhibent, in quo priùs vinca pervinca madefacta fuerit per noctem, idq; manè per dies quatuor aut quinq;, atq; hac ratione dolores eximunt, graviaq; ſymptomata, fracturasq; intra quatuor aut quinque dies ſanant, magna cum omnium admiratione: cujus rei oculatus ipſe ſum teſtis, ejuſque rei *Matthiolus in Commentariis ſuis* mentionem facit. Eodemq; lapide uti præterea ſolent in formam cataplaſmatis redacto, cum Geranio contuſo, & oleo olivarũ vel roſato, tam felici ſucceſſu, ut ſine ullo dolore ac inflammatione partis, oſſa coagmentẽtur; quod incredi-

bile videri poſſet, niſi præter me innumerabiles alii oculati & idonei teſtes extarent. Quamobrem conjecturam facio, genus illud medicamenti ad Sclopetaria vulnera fracturis oſſium complicata, eſſe accommodatiſſimum. Magna enim jam operis pars affecta eſt, cùm oſſa confracta tam facilè & tam brevi tempore ſanentur, ſine ullo ſymptomate quodam: præſertim cùm id non prohibeat nos vulnus tanquam contuſum, & quemadmodum decet tractare: quinetiam viam nobis compendiariam ad brevem curationem patefacit, & ad ſauciatum ſublevandum accommodatiſſimam. *Joſephus Quercetanus de Curand. Vuln. Sclop. pag.* 132.

Enoſteos lapis diviſus oſſium effigiem repræſentat, *Agricola*: qui hunc lapidem Germanicè interpretatur *Knochenſtein*. Idem *lib.* 5. *de nat. foſſiliũ*: Cotibus aquariis grandibus tantùm (inquit) tympani figura datur, & ex ſaxo molari duro fiunt. Ex his autem ipſis, quæ ex inferiori Germania afferuntur, variæ nigro & candido colore, quædam fractæ oſſis ſpeciem repræſentant: quaſi idcircò ἐνοστέους Græci appellarent. Eſt in animali porus oſſis duritia, (inquit Scaliger) à natura in quaſi defuncti oſſis locum ſuffecta ſuccenturiatave, Callum Latini appellant. Sic & in terra oſſa lapidea, aut lapides oſſeos eadem meditata eſt, ut legimus apud Plinium.

Quatuor lapides, quos Oſteolithos dixeris, ab amicis miſſos accepi.

Ex his primus in Palatinatu locis arenoſis copioſè naſcitur ex ſabulo oſſium ſpecie, στελεχοειδῶς, hoc eſt, truncorum quadam formâ cum rudimentis ramorũ, unde & Στελεχῖται dici poſſunt, vel Osteitai à ſimilitudine oſſium, vel Ammoſtei, compoſitâ ab arenâ & oſſe dictione: vel Oſteocolli, à facultate qua oſſa fracta intra corpus ſumpti, & foris emplaſtris additi, mirificè ferruminant: & ab eodem Huloſtei: unde & Germanicè, *Beinvvell* & *walſtein* appellant. Poſſunt autem etiam *Sandſtein* & *Steinbein* nominari: Sed nomen *Sandſtein* ſaxo arenario potiùs tribuitur. *Bruchſtein* aliqui nominant, ſicut & ſtillatitios lapides, de quibus ſuprà dictum eſt, quòd ad oſſa fracta valeant, *Zu den beinbruchen*. Noſtri ſaxa quæ ex Latomiis eruuntur, & quaſi refringuntur, & excidentur, *Bruchſtein* appellant. *De horum lapidum natura & uſu, Commentarium doctiſſimum* Thomas Eraſtus *rei medicæ Profeſſor Heydelbergæ, vir in omni philoſophiâ ſummus, in meam gratiam conſcripſit: quem huic noſtra lucubrationi quia non licet inſerere, ut cupiebam, propter feſtinationem typographi, primâ quâq; occaſione aliàs edendum, ut dignus eſt, curabo.*

Secundus & tertius, figura à primo differunt: tertius quidem eâ ſolâ: quartus verò ſubſtantiâ quoque: quæ non arenoſa, vel terrena, & friabilis ei eſt, ſed tenacior & oſſi ſimilior. Odor aut ſapor potius idem qui cornui Monocerotis falsò dicto, quod diu ſub terra marcuit, gratus & ſubaſtringens. Eum miſit Joann. Kentmannus, & alteri lapidi incluſum fuiſſe ſignificavit, Enoſtei nomine.

Quartus à Clariſſimo Medico Joanne Dryandro, felicis memoriæ, privatim Stelechitæ nomine ad me miſſus eſt. Differt autem à præcedentibus, quòd eis durior eſt, magiſq; lapideus ſit, (imò ſolidus lapis, cùm illi leves, molles friabiles, albiq; ſint, primus & ſecundus etiam cavi: ut non modò foris, ſed intus quoq; pumicem præ ſe ferant) & coloris fuſci, figura modicè inflexa coſtarum inſtar. Ego hunc unum tantùm duos pollices longum vidi: conjicio autem hunc tantùm eſſe, qui in ſaxis, è quibus Cotes aquariæ fiunt, inveniri ab Agricola ſcribitur: ea enim colore & ſubſtantia refert.

Quod ad facultatem attinet, non dubito quin ad multos affectus egregiè faciant, albi præſertim illi ac probè maturi, ſi Medici cum ratione experiri vellent. Sed nimia plerorumq; inertia & ignavia eſt, multorum etiam ſtoliditas, qui vetera ſolùm retinenda ajunt, nova experimenta non facienda, tanquam periculoſa; imò ne vetera quidem, ſi à Galeno, aut illis quos ſequuntur Medicis non tradita, paucis, vel plebi & ruſticis fortè tantùm in uſu ſunt, facilè admittunt. Ergo Ammoſteorum vim ad oſſa conſolidanda, & Chirurgis vulgaribus, & agreſtibus quoq; illiteratis hominibus, à majoribus traditam perq; aliquot ſecula confirmatam, naturâ ipsâ indicante & propemodum loquente, illam, ex ea quam habent formâ, non vulgarem e[illegible], multorum & fide dignorum hominum tum indo[illegible]rum, tum etiam doctorum quorundam experim[illegible] credo: & Medicos adhortor, ut pharmacopolas [illegible]beant hos lapides ſemper in promptu habere: qui [illegible] cul dubio ad alia etiam multa utiles erunt, quæ [illegible] ſiccari, ſiſti, adſtringi ſine ulla acrimonia opus fue[illegible]. Lavari etiam, ut ab arena craſſiore ſeparentur, & in paſtillos formari poterunt, Lemniæ terræ inſtar: cui non impares fortè vires in præſervandis etiam à peſtilentia corporibus habuerint: ij præſertim qui in hoc genere odoratiores ſunt, qualis videtur qui in di[illegible]one Comitum à Solms, non procul ab urbe Jena effoditur monte arenoſo, femoris quandoq; figurâ & magnitudine, quandoq; aliorum oſſium, *Beinbruch* appellan[illegible] & utuntur ad fracta crura conſolidanda, intra cor[illegible] per aliquot dies exhibito, & ad dentium nitorem [illegible]ciliandum: ut Laurentius Hiel, Doctiſſimus Med[illegible]næ in Jenenſi Academia Profeſſor ad me ſcripſit, [illegible] mul miſit lapidem: qui mihi mali cotonei ferè o[illegible] repræſentare viſus eſt: Linguæ leviſſimè adhæret [illegible]ſtula ejus, minimùm enim glutinoſi, idq; prope exſiccatum habet, cavernulis etiam modice ſpungi[illegible]ſ eſt, ideoq; levior. Ejuſdem plane facultatis & [illegible]æ, Lac Lunæ etiam dictum à noſtris videtur: & ip[illegible] interdum ſatis boni odoris, figuram neſcio.

Nuper verò lapides quoſdam oſſibus uſtis perſimiles, ſed ſolidos & parvis foraminibus in ſuperficie plenos, Petrus Coldebergus. Pharmacopœus Antuerpiæ ad me miſit: in ſarcinis nucum muſchatarum re[illegible]tos: unum rectum ferè, alterum curvum, in me[illegible] prominente ceu articulo inſignem, qui intus quoque ſpongioſam oſſium quorundam compagem præfert: hos Oſteitas fœtidos appellarim, attriti [illegible] uſti, lotii veteris inſtar aut oſſis uſti fœtent, ut o[illegible] fuiſſe in lapides mutata ſuſpiceris.

Ab Ammoſteis illis, qui in Palatini Electo[illegible]ne non procul Spira ad Rhenum, urbe Epi[illegible] [illegible]diuntur, & aliis qui [illegible] procul Jena Saxoniæ, non fert Darmſtetenſis lapis, quem à nobili viro Jo.[illegible] Reiffeſtenio accepi: & ſimiliter ad oſſa fracta in [illegible]ribus aut brachiis commendatur, ſi drachma [illegible] ſeſqui, detur quotidie per triduum, applicatis in[illegible] etiam emplaſtris, quibus miſcetur: quanquam & [illegible] his proficere ajunt, modò oſſa ab initio ritè fuerint reſtituta. *Geſnerus lib. Foſſilium & lapidum pag.* 151 *& [illegible]quentibus aliquot.*

OBSERVATIO III.

Conferva vis mira ad oſſa fracta ferruminanda, memorabili & veteri exemplo illuſtrata.

PEculiaris eſt Alpinis maxime fluminibus Conferva appellata à conferruminando, ſpongia aquarum dulcium verius, quàm muſcus aut herba, villoſæ denſitatis atque fiſtuloſæ. Curatum eâ ſcio, omnibus [illegible]re oſſibus confractis prolapſum ex arbore altâ put[illegible]rem, circumdatâ univerſo corpori, aquam ſuam [illegible]ſpergentibus, quoties inareſceret, raroq; nec niſi d[illegible]eientem herbam mutationis causâ reſoluentibus, [illegible] valuiſſe vix credibili celeritate. *Plinius Nat. Hiſt. li.* 27. *cap.* 8.

Observatio IV.

Puella à primo ortu tam laxa habens vincula, ut articuli in omnes partes verſari poſſent.

PUellam cernimus, noſtra vicinia, articulorum vinculia adeo laxia, ut quocumque velis artus invertas, quod illi ab ortu vitium eſt. *Fernel. lib. 2. cap. 9. de Abdit. rer. cauſ.*

Cuidam mulieri Lutetiæ totum corpus molle, flexile, & ſine ſolidis oſſibus fuit. *Hollerius lib. Obſervat. proprio, numero 7.*

Observatio V.

De prægnante, quæ peperit infantem ſine oſſe coagulato, à cubito uſq; ad humerum, qui infans egregiè curatus fuit.

ALeida de Renes, matrona nobilis, uxor Joannis de Oeſtrum, viri nobilitate clari, & quondam urbis ac Arcis Wordenæ præfecti, anno 1587. Delphis habitans in ædibus Adriani Joannis ichthyopolæ in platea Flandrica dicta. Quæ quidem prægnans manè, ancillis ſuis abſentibus, audiens ploratum infantium, ſubito è lecto ſurgens, per ſcalas admodum præcipites inferiùs deſcendēs, inopinatò cecidit in latus dextrum & dextrum cubitum, verſus humerum: & circumvoluta, etiam in caput prolapſa eſt, non ſine contuſione ejuſdem cum vulnere. At paulo pòſt reſtituta ſanitati, 8. menſes cum dimidio in Haga Comitis tunc agens, in domo Præpoſituræ, ann. 1588. 15. Julii die peperit puellum, cum brachio dextro à cubito uſque ad humerum non tantùm reſoluto, ſed omnino eſſe non coagulato, ut brachium inſtar lori in omnem partem flexile flaccidumque concideret, ita ut in brachio à cubito uſque ad humerum os abeſſe videretur. Ad infantem ego accitus, unà cum M. Joanne Quatrellario, & Jacobo Timanno Capitone dicto, Chirurgis: communi conſilio adhibuimus medicamentum defenſivum & conglutinans, (ut in oſſium fracturis communiter fieri ſolet) ex bolo armeno, farina volatili: pulvere myrtillorum, oleo roſaceo, & albumine ovi concinnatum, mox ſuperimpoſitis ferulis, primo ligneis (quas infans ferre non poterat) deinde chartaceis, ex charta paulo duriore & craſſiore (quas nos magis laudavimus:) inſuper inductis debitè faſciis à cubito uſque in humerum, ut ita os paulatim coagulari poſſet. Quibus remediis præter omnium hominum opinionem hic infans (cui *Bruyninc de Oeſtrum* nomen erat) miraculosè intra tres ſeptimanas ſanitati reſtitutus eſt, non ſolùm oſſe coagulato, & paulatim indurato, tum brachio etiam valido exiſtente; verùm etiam bellè puellus nutritus ſiquis alius, inter multos infantes & robuſtiſſimus & pulcherrimus evaſit: adeò ut ad libitum etiam, quò velit, brachium moveat in omnem partem, non ſine admiratione eorum qui puerum viderunt & noverunt. *Foreſtus lib. 17. Obſerv. 15.*

Observatio VI.

Oſſa quorundam morbis mollia, & ceræ inſtar flexibilia evaſiſſe.

QUod Ruellius non ita pridem literis memoriæque mandavit, id ipſi vidimus in milite quodam, oſſa crurum, brachiorum & femorum ex morbo, tam mollia & flexibilia evaſiſſe, ut ceræ modo facilè ſequerentur quocumque torquerea: quæ tandem balnearum naturalium uſu, (ejuſmodi erant aluminoſæ) in priſtinum vigorem roburque reſtituta ſunt. *Fernel. lib. 2. cap. 9. de Abdit. rer. cauſ.*

† Huc refer, quæ de Oſſibus mollibus recenſet *Bartholin. Cent. 6. hiſt. anat. 40.* Oſſium imaginariam mollitiem commemorat *Tulp. Obſ. lib. 1. c. 18.* De mira oſſium fragilitate vide *N. Fontan. reſp. fol. Hild. Cent. 6. obſ. 66. & Cent. 5. obſ. 89.*

Observatio VII.

Articulorum, ligamentorum, atq; oſſium prope omnium luxatio & corruptio in puero viſa.

IN pueris guloſis freqventiſſimè, ſi conſtitutio præcedens aeris fuerit humida valde, membra aliqua putreſcunt: quod vidi in filio mei vicini, in quo factæ fuerunt omnium articulorum pedis & manus eluxationes, atque ob ligamentorum putredinem, oſſa juncturarum putrefacta apparuerunt extrà. *Rondeletius lib. de dignot. morb.*

Observatio VIII.

Oſſa quibuſdam concreta, & medullis deſtituta.

COncretis quoſdam oſſibus, ac ſine medullis vivere accepimus: ſignum eorum eſſe, nec ſitim ſentire, nec ſudorem emittere. *Plin. lib. 7. cap. 18. N. H.*

Lygdamus 33. Olympiade; primus ex Olympico certamine Pancratii coronam reportavit, ejus oſſa medullam non habentia deprehenſa ſunt, &c.

Observatio IX.

Os coxendicis, ut & alia quoque oſſa ſuppurationem quandoque ſuſtinere.

ANtonii Jaceti filium novimus, qui cùm ingenti coxarum dolore vexatus, in maximam primùm debilitatem, tum in mortem, nihil juvantibus Medicis, nihilque conferentibus præſidiis, deveniſſet, inciſo corpore, inventus eſt peſtifer humor, in coxa, quo magna pars oſſis eroſa, etiam in cinerem verſa videbatur. *Benivenius cap. 79. Abditorum.*

Quandoque in ſuppurationem tranſit, (coxendix) quem tranſitum in Calceolario Viennæ vidimus, & curavimus. *Montanus cap. 54. Tom. 4. Anaſc. morb.*

Fateor pleroſque Medicorum ignorare oſſa, quantumvis ſolida, quaſi phlegmone & apoſtemate quoque corripi poſſe. Quicquid enim nutritur, creſcit, augmentatur, aut influxus recipit, id quoque putreſcere, & apoſtemate aliquando turgere fatemur. Proinde Avicenna, & Galenus ſuo periculo edoctus, apoſtemate quoque diſtendi aſſeruot. Et Hippocrates os ſacrum empyemate quoque computreſcere novit, cujus putredine, & incredibili doloris tyrannide, duos ſpectatæ probitatis viros, N. Wurmhauſer in Neoburgo, & alterum Joannem Caſtnerum, eſflictim & diu maceratos, tandem contabeſcere, & mori hiſce oculis vidi. *Langius Epiſt. 42. Tom. 1.*

Nuper, dum mulierem quandam morbo Gallico interemptam reſecaremus, cauſam morbi perquirendo, oſſa ſub membranis ſuis integra tumentia, & ad medullam uſque ſuppurata invenimus, eâ duntaxat ratione, quoniam & ipſa nutriuntur, & abſceſſibus ob id afficiuntur. *Alex. Benedictus lib. 1. cap. 6. Anatom.*

Observatio X.

Univerſi corporis Sceleton unico oſſe continuo conſtans.

EXcellens Medicus Joannes Bertonlus ab Auricula mihi amiciſſimus, Sceleton mihi dedit, quem ego domi ad ſtudioſorum utilitatem diligenter adſervo, in quo oſſa omnia, id eſt, omnes totius corporis articuli à capite ad extremos uſque pedis digitos uniti conſpiciuntur: huic quatuor dentes deſunt, bini ſuprà, totidem infrà, ex illorum regione, quâ viâ cibus & potus intromittebatur. Romæ in Xenodochio divi Jacobi incurabilium diu vitam traxit. Vivens autem, quem ſenem vidit & inviſit ſæpe Joannes Auricula, nihil aliud movebat, quàm oculos, linguam, penem, abdomen, thoracem: nam cartilagines quidem coſtis articulatæ erant, ſed nondum coaluerant: reliquæ corporis partes omnia motus expertes relinquebantur. *Columbus Anat. lib. 15.*

OBSERVATIONUM MEDICARUM, LIBER SEXTUS,

Qui agit

DE FEBRIBVS, MORBIS EPIDEMICIS, Peſtilentibus & Contagioſis,

PRÆFATIO.

QVINQVE ſuperioribus Libris, quæ circa humani corporis partes propè ſingulas nova, varia, & admiranda, cùm à Veteribus tum præcipuè à Recentioribus accidere animadverſa ſunt, abſolvimus: reliquum nunc eſt ut ad ea digrediamur, quæ non uni ſolùm parti, verùm pleriſque ſimul infeſta ſunt. Quo in cenſu Febres, morbi Peſtilentes, Peſtis ipſa, adeoque Contagioſi, tum denique Venenati quoque conſiſtunt. Quamquam autem non ignoremus, Univerſales morbos Particularibus, idque lege methodi, haud poſtponi debuiſſe: viſum tamen eſt hoc loco, vulgi ordinem potius, quàm methodum in hoc argumento ſequi, ne plus ſatis ſapere, maximeq́; qui hiſtoricum filum tractamus, videamur. Proinde Librum hunc à Febribus exorſi, ſingula eo ordine quo paulo antè recenſuimus, proſequi conſilium eſt. Venenoſos verò morbos, & Venena, ad ſeptimum & ultimum, ne liber in immenſum excreſceret, rejecimus. Ex quibus omnibus manifeſtum evadet, in Univerſalibus morbis non minùs quàm in Particularibus nova; vulgò incognita, raraque & monſtroſa plurima, ad artis perfectionem & abſolutionem cognitu cumprimis neceſſaria, & utilia evenire poſſe: & veriſſimum illud eſſe, quod quidam ait: monſtra in morbis animadverti, quæ ſæpe miraculi ſpeciem præferant, adeoque ſemel concepta confirmataque Medicorum decreta haud parum eludere, vel in totum quoque evertere poſſint.

DE FEBRIBVS, MORBIS Epidemicis, Peſtilentibus & Contagioſis.

ET PRIMUM. DE FEBRIBUS EPHEMERIS.

OBSERVATIO I.

Ex horrore flammæ in febrim incidens.

IN Appiani Baſilica, cùm adhucadmodum juvenis unà cum Peregrino Allio Græcis operam darem, ſub præceptore Francifco Caſtilionenſi, religioſo viro, ubi ſemel è cubili ſummo diluculo conſurgens, ædem ipſam ingrederer, vixque limen tranſiliſſem, ecce video flammas ab imo pavimento iterum atque iterum ſurſum ferri; horreſco, & pavens ac tremens curſim, ut poteram, cubile ipſum repeto. Ille verò Peregrinus condiſcipulus meus, qui adhuc in lectulo requieſcebat, cùm anhelantem & veluti lymphatum inſpiceret, rogat quidnam mali mihi contigerit: vix ego trahebam ſpiritum, rem tamen ut potui explico. Admiratus & ipſe, timere cœpit. Sed cùm interim Præceptor noſter è cubili ſurrexiſſet, hominem convenimus, rem exponimus, cauſam quærimus. Ille verò, ut erat vir doctus, & in Philoſophia ſatis eruditus, vapores, inquit, ex cadaveribus mortuorum, qui calidiſſimum hunc aerem nacti, (id enim accidit ipſo menſe Julii) facile inflammantur: quod & nos ſæpe vidimus, ac propterea nihil vobis pertimeſcendum eſt. Hoc etſi ego authoritate viri ſuaſus, verum judico, ex præcedente nihilominùs timore, ex quo ſpiritus ipſi catervatim verſus cor regredientes inflammati ſunt, in eam quam Græci ἐφήμερον vocant febrem incidi. *Beniven. lib. Addit. cap. 62.*

CURA-

CURATIO.

OBSERVATIO I.

Diariæ ex meatuum conſtipatione curatio, & hiſtoria illuſtris, contra Diatritarios.

Dictum aliàs eſt, in iis corporibus meatuum conſtipationem febrem excitare, in quibus quod tranſpirat, halituoſum non eſt, (ἀτμῶδες Græci dicunt) cujuſmodi viſitur in iis qui boni ſunt ſucci: ſed mordax & acre, fumo fuliginive non abſimile. His igitur corporibus ſaluberrima eſt ex aqua dulci & temperata lavatio, tum frictio quæ calefaciat, & exercitationes mediocres, & victus qui dulces efficiat ſuccos. Adverſiſſima verò ſunt lavatio frigida, & aluminoſa, & lavationis abſtinentia, & exercitatio acuta, & frictio vel planè nulla, vel dura, & victus mali ſucci, & vigiliæ, & ira, & triſtitia, & cura, uſtioque in ſole, & fatigatio. Verùm de reliquis pòſt dicam. De ſtipatione verò meatuum, unde digreſſus ſermo eſt, liquidò ſcire licet, ſolam eam, ſi reliqua omnia deſint, accendere febrem poſſe. Si itaque ejuſmodi naturas à convenientibus ſibi lavationibus prohibeas, protinus febricitant. Vidiſti autem profectò, quo tempore Romæ nobiſcum egiſti, aliquos ira laborare. In quibus qui mirificam diatriton tráſmittere eos in cibi inedia cenſent, ſi difficillimas febres faciunt: quando protinus in primæ acceſſionis inclinatione in balneum eos ducere oportebat, ibique ſinere crebrò, ſi vellent, nedum ſemel, aut bis lavare. Ego namque reliquis omnibus omiſſis, eum tibi in memoriam revocabo, qui in aquis aluminoſis (quæ Albula vocant) laverat: ac ex eo cute denſatâ pòſt cœperat febricitare. Quippe ſatisfaciet is pro claritate ſermonis noſtri, veluti exemplum. Sanè hominem inviſebant Medici quidam non incelebres, alter Eraſiſtratius, alter Methodicus. Viſum autem eſt ambobus, hominem à cibo continere. Quod tamen nos, cùm poſt illos digreſſos ſupervenimus non permiſimus, ſed ſtatim in balneum perductum, & repenti oleo largiſſimè perfuſum, tum blandiſſimè perfrictum, quamplurimum temporis in calidi ſolii aquâ verſari juſſimus. Mox egreſſo, ac frigida ex conſuetudine uſo, tum ſindone coöperto, conſidere paululum ad vires recreandas præcepimus. Poſtea denuò in balneum perducto, ac rurſus ſimiliter oleo uncto, tum perfricto, ac in calida morari juſſo, dein rurſus educto, ac frigidâ merſo deterſoque, exhibuimus cibum protinus quidem, ut egreſſus eſt, atque aquam bibit ptiſanæ cremorem; dein parvo intervallo lactucam: ac poſt hanc ex ſimplici albo jure piſcium aliquid eorum qui molli ſunt carne: cujuſmodi ſunt ſaxatiles omnes, & aſelli, quos vocant. Porrò non alienum ſit, quò nihil narrationi deſit, omnia recenſere. Tempus anni erat, quo hæc agebantur, paululum poſt caniculares, quos vocant dies. Homo ipſe circiter quinque & triginta annorum, colore nigello, & habitu corporis gracili, atque hirto: tum qui tangentibus, etiam cùm valeret, manifeſtè calorem exhiberet mordentem. Urinas quoque habebat abunde flavas, ac ſi pluſculum cibo abſtineret, etiam mordentes. Alvus aſſidue ſicca erat: tum, quæ excernebat, exigua, acriaque & ſicca. Mores animi ad iram & cogitationem propenſi. Ipſe pauci omnino ſomni, & qui perpetuò de vigiliis quereretur. Hic quodam loco, quò negotiorum gratiâ conceſſerat, Albulis (quæ haud longè aberant) eſt uſus, ſeptima (ut ajebat) diei horâ, ac ter quaterque ſe lavit, ſalubriter ſibi conſuluiſſe ratus. Hinc quoque, ubi rurſus in agrum ſe recepiſſet, ac cibum ſumpſiſſet, & paululum indormiſſet, venit ad urbem ſero veſpere: ubi deſtitutus idoneo balneo, nocte febricitavit. Cùm autem tertiâ ferè diei horâ contemplari eum Medici eſſent, juſſerunt non eum modò diem, verùm etiam poſterum totum per inediam tranſigere, quò tertiæ die noctem obſervarent. Atque his dictis abierunt. Nos tum lavaro, tum ut prædictũ eſt, cibato, miniſtris præcepimus, ſi Medici veſperi venirent, quieſcere hominem dicerent: eoſque ſtatim remitterent, ac poſtridie manè redire juberent. Ut verò abierunt, rurſus hominem ſimili modo lavatum, iis ipſis quæ egimus, dormire probè fecimus. Accedentes autem manè poſtridie Medici, cenſuerunt etiam eo die cibo illi abſtinendum, etiamſi quam maxime ſine febre prorſus eſſet. Illi verò promittente ſe facturum quod juberent, ſcis quantus illis digreſſis riſus ſit excitatus: quem nos paulo pòſt ſupervenientes deprehendimus. Non fugit verò nec quomodo cum laborante ipſo ſit actum. Nam quoniam (inquam) cùm valeres, bis lavare ſolebas, ac Medici cibum tibi omnino circumcidunt, nec illis jure in totum obſequendum eſſe, & aliquid eorum quibus per ſanitatem es uſus, immutandum arbitror. Eo verò putante me ſibi ſuadere, ut lavare quidem, ſed non bis; tum paratum ſe affirmante quicquid juſſerim exequi: (inquam) neque inediam tolerabis, neque lavabis bis. Siquidem & laboraſſe mihi videris jam triduo, & calfactus vehementius à ſole fuiſſe. Propter igitur laborem (inquam) & uſtionem, unam te adjicere lavationem ad duas oportet, ac ter mihi audientem lavari: quoniam id mihi facturum te pollicitus es. Ille ſubridens, dura (inquit) imperas. Cæterùm, quoniam ſtare pactis eſt juſtum, faciam quæ jubes. Quæ vero Medici poſt hæc egere, noſti plane quanto erant digna riſu. Bis jam lavatus fuerat, pranſuſque dormiebat, cùm circa occaſum ſolis miniſtrorum quiſpiam adeſſe Medicos nuntiat. Hic vero febricitare ſe ſimulat: ac veſte circumdatus involutuſque, quo minùs bibiſſe vinum ab ipſis deprehenderetur, amico cuidam mandat, Medicis, ſi quid percontentur, pro ſe reſpondeat. Erant autem de more, ubi involutum curiosè hominem etiam cum capite viderent, primum illud ſolenne ipſi rogaturi, quotâ horâ acceſſio invaſiſſet. Cùm autem amicus reſpondiſſet, ferme ne unam quidem integram, ex quo cœpiſſet, interceſſiſſe horam: cum horrorene, an frigore cœpiſſet, rogant. Eo, cum horrore reſpondente, tangunt, hominem jam corpore propter riſum, & operimentum madentem. Itaque ubi hominem laudaſſent, quod ſibi obtemperaſſet, nec quicquam ante tertiæ diei acceſſionem deliquiſſet: ob id ipſum (inquiũt) nunc re deſerit horror, eſtque ſudoris indicium, ac multa humiditas circa cutem: quæ haudquaquam eveniſſent, niſi inediam toleraſſes, & triduum tranſmiſiſſes. Juſſis igitur propinquis, ſi quæ guttulæ illi manarent, diligenter detergerent, ne frigore afficeretur: tum manè ſe redituros præfati diſcedunt, ne tum quidem poſt ſudores juſſo homine nutriri. Viſæ namque ſunt illis noctes eo tempore breves, utiliuſque eſſe poſtridie manè nutrire. Digreſſis igitur ipſis, perfuſus ſudore juvenis, ita ut involutus veſtibus fuerat, in balneum cucurrit, ac tertio lavit: & ſimiliter eſt cibatus. Poſtridie, priuſquam adventarent Medici, egreſſus domo dedità operà eſt, ne ſe deprehenderent. Itaque cùm paulo poſt venirent, & egreſſum intelligerent, mirati inter ſe ſunt, quid tandem hominem egredi ſubegiſſet, jam bidui paſſum inediam. Ergo ſi hoc uno male ab ejuſmodi Medicis ægri afficerentur, quod pluribus diebus in cubilibus detinerentur, cùm liceret ſine intempeſtiva hac ìnediâ multo citiùs ad conſueta vitæ munia redire, eſſet profectò vel id pergrave. Verùm longe gravius eſt quod accidit. Cùm enim memoratæ naturæ, ubi ſub tali victu reguntur, graviſſimis occupentur febribus, qui hunc injungunt Medici, nihil mihi à carnificibus differre videntur.

Non

Non enim, veluti qui humidi, ac boni ſucci ſunt, ubi in febri diaria tranſmittere mirificam diatriton, cogūtur, unum id tantùm patiuntur incommodum; quod fruſtra cruciantur: ſic etiam naturæ jam comprehenſæ: imò, ex longiore inedia, acerrimis acutiſſimiſque corripiuntur febribus, à quibus promptus eſt in hecticas tranſitus: atque ab his rurſus in torridum maraſmum: aut, ſi os ventriculi facile injuriis patet, in eum qui ſyncopen, id eſt, animi defectum infert. Audiſti enim ſubinde, nonnullis talium Medicorum dicentem me, licere ipſis evidenter intelligere quantum mali committant, dum ejuſmodi naturas in inedia cuſtodiunt, ſi velint, dum ſani omnino ſunt, biduum eos inediam jubere tolerare. Cernent enim illicò febricitantes, idque ob nullum profectò aliud quàm famem. Siquidem, cui nec luberat primò quicquam in corpore quo gravaretur, nec quicquam illi interim acceſſit extrinſecùs novi, is planè ex inedia febricitavit. Quando enim (ut dictum eſt) non unus alterve ſic intemperatorum, ſed planè omnes, qui inediam tolerarunt, & balnei ſolio abſtinuerunt, febri corripiuntur: ne vel levis quidem ampliùs relinqui nobis ſuſpicio poteſt, quaſi ob aliud quippiam, & non inediam febricitariut. Quibus namque in corporis temperatura ſiccum prævalet humido, & calidum frigido, his corporis habitus gracilis, hirſutus, & nigrior eſt, ac reliquis tribus intemperamentis, quæ hoc ſunt minùs calida, tactu calidior advertitur: plurima quoque his flava eſt bilis, urinæque ac dejectio bili ſatura, & pulſus magni, & ſomni leves & pauci. & animi impetus vehemens. Ergo rectè horum Hipp. tum generalem victus formulam, cujuſmodi eſſe conveniat, tum quot ac qualia ſymptomata in ejuſmodi homines incidant, non ſolùm ubi totum diem in cibi inedia tranſegerint, verùm etiam ubi altero cibo, qui pro prandio datur, abſtinuerint, prodidit. Quippe *in ſexto de popularim graſſantibus morbis*, ita inquit: in calida natura refrigeratio, aquæ potio, quies. *In libro* autem *de acutorum victu*, quem aliqui Cnidiis ſententiis adſcribunt, cùm de iis diſputat, qui ſolitum prandium dimittunt, etiam hujus naturæ hominum meminit, πικρόχολους eos Græcè, quaſi amaræ bilis homines, ab redundante ſcilicet ſucco, nominans. Habent verò ejus verba ſe ad hunc modum: Sed & qui bis die comedere conſueverunt, ii ſi non prandent, ægrotant: tum imbecilli & infirmi fiunt, ac timidi ad quodvis opus: præterea cordis dolorem ſentiunt. Siquidem ſuſpenſa illis viſcera videntur, & calidum, pallidumque mingunt, & dejectio uritur. Sunt præterea, quibus os (ventris) amaricat, oculi cavantur, tempora ſaliunt, & extremæ partes frigent. Hæc ubi prædixit, mox alia quædam tum de cœna, tum de nocte, ad finem ſermonis ait, hujuſmodi notæ homines (quos πικρόχολους vocant) tum unicum in die victum, tum inediam, quàm alios homines difficiliùs ferre: unam nimirum in eo libro exponens partem eorum, quæ *in ſexto Epidemion* monuit in univerſum: nempe quod ad victum ſpectat. Nam refrigeratio, quam calidis naturis ſuaſit, efficitur cùm ex aliis quibuſdam, tum non minimè ex cibi exhibitione. Qui namque originalem temperaturam parum moderatam habent, horum inſitum calorem, ſi ſqualens acerque eſt, cibi mitiorem minuſque mordentem reddunt. Sanè illud non latet, & boni ſucci, & exquiſita debere eſſe quæ his exhibeantur nutrimenta: non tamen ea, quæ boni ſucci, propterea quod exiguum hujuſmodi ſubſtantiæ in ſe habent, nominentur, ac nutrire nequeant: imò quod utile plurimum in ſe contineant. Sunt namque & malvæ, & braſſicæ, & betæ, & lactucæ, & denique omnia olera & fructus, nutrimenta, cùm ſubſtantia in his habilis ad alendum contineatur. Verùm, ſicut in his exiguum eſt quod nutrit, non exiguum quod eſt inutile: ita in pane puro, & ovis, & carne, & alica, plurimum eſt quod nutrit, minimum quod eſt inutile. Quod ſi id inutile, quod admiſtum utili eſt, præterquam quòd non nutrit, etiam acrem, aut acutam, aut acerbam, aut amaram, aut denique vitioſam quampiam qualitatem habet, non modò non propriè nutrimenta ſunt, ſed etiam medicamentoſæ facultatis non parum in ſe habent. Exped[it] igitur tales homines illis nutrire cibis, quicumque nec medicamentoſam ullam ſenſu perceptibilem vim habeant, ſed nec ipſum quod nutrit plurimum: quando hoc quoque, ſi exuperat, vitio non caret. Princip[i]o namque nec quæ in ventriculo eorum agitur con[co]ctio eſt exacta, nec ſi ventriculus ea ſuperet, quæ in v[e]nis obitur, eſt abſoluta. Quod ſi hic quoque haud magnus ſit error, ſaltem tertiam (quæ ſingularum partium propria eſt) difficile fuerit in omnibus illis ritè perfici. Conveniet profectò huic, & ut frigidum humidumque quodammodo nutrimentum exhibeas, ubi corpus non calidius, tum ſiccius ſolito eſt redditum. Quare commodiſſimus huic eſt ptiſanæ cremor ad unguem coctus, in quo nullum ſit ſuperfluum condimentum: utpote qui & refrigerare, & humectare, & ſine ſiti ſervare hominem poteſt, cum eo quod non halituoſum, non humidum, nec ſiccum detinet excrementum. Voco halituoſa quæcumque per cutim f[oras] effluere ſunt apta. Humida, quæ per veſicam. Sic[ca] quæ per alvum. Quippe à vinceoti in ſingulis eor[um] ſubſtantia, nomina ipſis impoſui. Quod autem [nul]lum harum retinebit ptiſanæ cremor, manifeſtum eſt. Quæ enim per alvum excrementorum dejectiones ſunt, eas adſtringentia retinere ſolent. Quæ per ur[i]nas & univerſam exeunt cutim, hæc detinent ea quæ exiguis meatibus inhærent: ἐμφρακτικά vocant: pr[æ]terea quæ valenter adſtringunt, ea ſτρυφνά Græci voc[ant]. Ptiſana verò nec exiguos cutis meatus obturandi, n[ec] adſtringendi vim habet ullam. Ac quòd non adſtr[in]gat quidem, vel guſtus ipſe docet: cujus unius eſt pr[o]prium, quod adſtringendi vim habeat, diſcerne[re]. Quòd verò nec cutis meatibus lentitia craſſitudin[e] ſuâ inhæreat, id ratiocinari ex aliis ejus effectibus promptum. Nam ſive ſordidum corpus extr[in]ſecus ptiſanâ defrices, utique, ſicut aphronitrum, & mel, d[e]terget: ſive ex ventriculo per vomitum educere [me]diocrem pituitam velis, nihilominus mulſâ uti [quàm] ptiſanæ cremorem experieris. Additum tamen in [hac] ctione eſt, mediocrem: quoniam, ſi multa & [vehe]menter glutinoſa, & craſſa pituita ſit, hanc adi[...] oxymelite, non mulſa aut ptiſana detergere e[...]lis. Eſt ſanè aqua mulſa ad omnes ante dictas [...]ſiones idonea, verùm nec ſitim reſtinguit, ut p[...] & in amara bili abundantibus naturis facilè [ver]titur in bilem. Optimum igitur in ejuſmodi [tempe]ramentis nutrimentum eſt ptiſana. Proxim[um] hoc alica, cui paululum aceti diſtributionis gr[atia] adjectum. Tertium, quæ ſine aceto liquida eſt, [...] craſſa: qualem nonnulli præparant abſimilem p[...]. Injeciſſe verò huic, dum coquitur, aliquid porr[i ſa]tius eſt. Nam quòd tum anethi, tum ſalis aliquid [nec]ſario habebit, neminem latet. Quin etiam in furn[o] coctus panis utilis eſt cibus: ſicut etiam è piſcibus ſaxatiles omnes: nec ipſis minùs aſelli, niſi ſi prope [la]cum, aut magnum flumen, quod in mare de[fluit], d[e]paſti, humidam magis glutinoſamque habeant carnem: proximè aſellus ſunt ſolea & torpedo, itemqu[e] lupus, & mulus, pòſt mugil è pelago. Omnis au[tem] piſcis deterior eſt, qui prope lacum qui mari conj[un]gitur, aut magni fluminis oſtium paſcit. Ex volatilibus verò optimi ſunt perdices, ac montani omnes paſſeres: ab his gallinacei, & phaſiani, & juvenes columbæ. Sed nec hæ tamen ut us claudendæ, cùm excrementoſa ſint omnia, quæ exercitatione carent. Excrementoſa verò non minùs ſunt, tum lacuſtria, tu[m]

paluſtria

paluſtria omnia. Quo fit, ut etiam ex ipſis ſuillis carnibus optiora ſit montana: ab his deinceps hœdi ſunt. In omnibus jam dictis fugienda, tum vetula, tum recèns edita, ſunt: illa namque duriora, concoctuque difficiliora ſunt: hæc immodicè humida & excrementoſa: ac potiſſimùm, quæcumque ex animalium generibus ſunt, quæ naturaliter humida ſunt, ut oves, ſueſque. Verùm de omnium ciborum facultate alibi præcepimus. Nunc veluti alia in hoc opere, ſic iſta quoque exempli causâ ſint dicta. Siquidem propoſitum nobis in hoc eſt, non tanquam in iis quæ de alimentis, & medicamentis ſcripſimus, materias inveſtigare, ſed ſolas facultates generales. Nihil autem profectò referat, generaleſne facultates, an univerſales ipſas appelles. Revertamur ergo rurſus ad propoſitum. Quibus acre aliquid quotidie tranſpirat, ii, ſi cutis ſtipetur, prompte febri corripiuntur. Stipant verò hanc, tum quæ adſtringunt omnia, veluti ſuprà memoravimus de Albulis aquis: tum quæ lentâ craſſitudine ve ſuâ exiguis meatibus inhærent. Aliquando autem ipſius cutis immoderatior ſiccitas exiguos ipſius meatus denſat. Proinde, qui œnanthe in balneo utebatur, hunc, nos vidiſti quo tempore inæqualitatem ſentire ſe quereretur, uti vetuiſſe. Simili modo, & qui largo vino cum oleo exiguo utebatur: item qui lentiſcino, tum cùm denſitudinem ſentiebat, hunc quoque de cæterò uti prohibuimus. Inhibuimus non minùs & eum, qui quotidie inſolabatur, & eum qui pulvere utebatur. Alteri verò qui jam ad inæqualitatem febrilem pervenerat, vehementiam remittere frictionis juſſimus. Jatralium (ut ſcis) curavimus miſtum ei quo pacto unâ lavatione ac debita frictione horridam ejus multorum dierum inæqualitatem diſſolverimus. Utebatur autem & ille adſtringente oleo, hoc, inquam, jure propter alios uſus celebri: Hiſpanum vocant. Hoc igitur mutantes, ac Sabino tum pinguiter, tum molliter uberiùs perfricantes, ac bis lavantes, illicò ſanum reddidimus. Non ſolùm igitur hæc omnia vitanda iis ſunt, qui fumidum & fuliginoſum è corpore exhalant: ſed etiam quæ glutinoſum, & quæ craſſum gignunt ſuccum: quando hæc parvis meatibus inhærentia tranſpirationem morantur. Retinent non minùs (ut dictum eſt) tranſpirationem, & quæ cutim immodice ſiccant. Multos ſiquidem talium cùm Sole uterentur, alios verò cùm uberiore nitro, alios cùm ſale, aut exercitatione multa, aut frictione dura, præterea frictione ſicca (ξηροτριβίαν vocant) & calidis fomentis, & pulvere, & horum occaſione quotannis ægrotarent, ipſe teſtis eſt, ut ab his prohibitos, multis jam annis ſanos ſervaverimus. Sunt autem meritò ejuſmodi præcepta, tum valentium, tum eorum qui de valetudine queruntur communia. Non enim ei, quæ jam facta eſt, febri conſulunt, ſed ei, quæ nunc in generatione eſt, proſpiciunt, tollendis ſcilicet iis quæ illas fuerant cauſis. Quippe, quæ adhuc in generatione febris eſt, dum aufertur cauſa, ipſa unà interit. Quare quæ in libris de ſanitate tuenda de ejuſmodi temperamentis ſunt prodita, ea omnia ad eos, qui febricitare incipiunt, ſive id ſanationem appellaſſe oportet, ſive providentiam, ſunt transferenda. Siquidem ſanamus id febris, quod jam invaſit, etiamſi exiguum eſt: proſpicimus ne quid ampliùs proveniat, adimentes cauſam. *Galen. lib. 8. Method. med. cap. 2.*

DE FEBRIBVS SYNOCHIS ſeu Continentibus.

CAUSA.

Observatio I.

Synochum ex bile ſine putredine ſæpè fieri, à Fernelio animadverſum.

SYnochum ſine putredine ſæpe fieri animadvertimus ex bilis calidiorumque humorum agitatione nimia. Cauſæ ſiquidem evidentes quum vehementiores in bilioſum corpus alioqui ſanum irruerint, non modò ſpiritus concalfaciunt, ſed & humores acres exagitant, quorum æſtu febris accenditur ſine putredine. Hæc ephemeræ limites egreditur, nec tamen ſynochos eſt nunc expoſita: illa quippe ſanguinis effervescentia eſt, hæc bilis concitatio ſine putredine: illa in corpus incidit temperatum beneque habitum, hæc verò in calidum ſiccumque ac plane bilioſum. Hujus cauſæ evidentes non aliæ ſunt, quàm quæ ephemeram movent: maximè verò cruciatus ſummus, qualis nephritici, aut parturientis eſt, exercitatio, laborque immodicus, æſtus, balneum, animi excandeſcentia, & quæ his pares ſunt viribus. In hac nullæ putredinis notæ in pulſu, aut in urinis cernuntur: verumtamen os amareſcit, dejicitur appetentia, ſitis excruciat, capitis dolor ac vigiliæ urgent: in cute arida calor acer ferit. Sublatâ evidente causâ, paucis poſt diebus febris, ejuſque ſymptomata, quiete ſola, nullo artis ſubſidio ſedantur ac ſponte deſinunt. Quum febris diaria citra putredinis notas diem unum alterumve exceſſerit, harum alterutra ſuſpecta eſſe debet. *Fernelius lib. 4. de Febr. cap. 4.*

CURATIO.

Observatio I.

Synochi tam putridæ, quàm ſine putredine, curationes memorabiles.

EXempli cauſa redigam tibi in memoriam adoleſcentes duos. Erat alter eorum liber, & palæſtræ peritos, alter ſervus, haud inexercitatus ille quidem, cæterùm in palæſtra parum vehemens, nec tamen ad quotidiana, quæ ſervum deceant, cùm exercitia, tum opera tractanda, non idoneus. Porrò liber continenti citra putredinem febri laboravit; ſervus continenti cum putredine: horum utrique quænam ſit adhibita curatio, non intempeſtivum dictu nunc arbitror, quandoquidem in exemplis exercitari quidvis diſcentes maxime expedit: neque enim ſatisfaciunt ad exactam cognitionem univerſales methodi. Sunt autem exemplorum ea pro potioribus habenda, quæ ipſi oculis uſurpavimus: quando ſi omnes, qui docere ſcribereve aliquid ſunt aggreſſi, ea priùs operibus oſtendiſſent, prorſus paucula quædam falsò dicerentur. Nunc verò plerique alios docere tentant, quæ nec ipſi unquam fecerùnt, nec aliis oſtenderunt. Cætera vulgus Medicorum nihil miri eſt, ſi contemptis bonis moribus, opinioni ſapientiæ magis quàm veritati inhiat. Verùm non ſic ſuit ratio noſtra. Non enim heri, aut nudius tertius, ſed ſtatim ab adoleſcentia philoſophiæ ſtudio capti, primùm nos ad eum contulimus. Mox patris evidenti inſomnio moniti, ad Medicinæ ſtudium excolendum venimus, ac per totam vitam operibus magis quàm verbis, utrique ſtudio incubuimus. Quo minùs mirum eſt; ſi in quo tempore alii totam urbem ſalutando luſtrant, & cum divitibus cœnant, ac eoſdem comitantur, hoc omni ſedulò nos laborantes, primùm quidem omnia quæ veteribus pulchre ſunt inventa, didicimus: mox eadem opere tum indicavimus, tum exercuimus. Ergo qui palæſtræ peritus juvenis erat, ubi febricitare horâ primâ noctis cœpiſſet, poſtridie enim manè circiter horam diei tertiam vidimus. Cùm autem inveniſſem febrem admodum calidam, ſed pulſus æquales, & maximos, & celeres, & frequentes, & vehementes, tum caloris qualitatem, quæ tactum minime morderet, jam verò & urinas tum craſſitudine, tum colore à naturali habitu non multum alienas: audiens præterea hominem circiter triginta dies exercitationis conſuetudinem intermiſiſſe pridie tamen exercitaſſe ſe vehementiùs, cæterùm non multùm,

tùm, ſumpſiſſe autem ſolitos cibos, atque eos concoxiſſe, quamvis tardè & ægrè, utpote cùm febris veſpere occupaſſet, cùm interim rubicundus plenuſque homo appareret, atque etiam plenitudinis ſenſum ſe percipere diceret, faciente interim quodam eorum qui aderant, de vena ſecanda mentionem, viſum eſt nobis ejus auxilii conſiderationem in aliud tempus remittere, ſimul ut certius ſciremus cujus generis febris eſſet, ſimul neceſſariò propter eam, quæ præceſſerat concoctionis tarditatem. Cùm autem veſperi ſimilem vigorem tueri febris eſt viſa, ceu nihil ſenſibiliter remittens, ſuſpicio jam erat ſynochon eſſe, hancque ex obſtructione & ſanguinis abundantia, & præ carnis copia ſtipatione. Ac cùm parem magnitudinem per totam noctem febris ſervaret, poſtero die viſum eſt Medicis omnibus, qui eum inviſerant, ſanguinem eſſe mittendum. Diſcordiâ verò ortâ de tempore, & vincentibus qui id in ſequentem diem differendum ſuaderent, febris per totum eum diem evidenter viſa eſt vigorem ſuum augere. Mox tertiâ ſequente nocte, alia quidem acceſſio minimè incidit, quæ primæ ad portionem reſponderet: erat tamen æſtus ipſe laboranti intolerabilis: urgebatque tum tenſio totius corporis, utpote repleti: tum capitis pulſatio: atque ob hæc gravis vigilia: juvene in aliam aliàs ſe figuram jactante. Itaque cùm ultrà ferre non poſſet, horâ noctis circiter octavâ mittit ad me miniſtrum, rogatque ad ſe ocyùs veniam. Ipſe annuo, atque abeo: invenioque febrem calidiſſimam pulſumque qualem prædixi. Quoniam autem nec in hoc, nec in lotio, nec in ipſa caloris qualitate indicium aliquod humorum putreſcentium apparuit: optimum factu viſum eſt venam incidere, antequam putredo inciperet. Aufero itaque ab homine eò uſque de induſtria ſanguinem, quoad animo liqueretur: maximum planè ubi valentes vires ſunt, continuæ febris remedium, id quod tum ratione, tum experientiâ didici. Primum namque in contrarium ſtatum agitur corpus, celerrimè ex animi defectu refrigeratum. Hoc verò nemo invenire poteſt neque quod ipſis ægris, neque quod naturæ, quæ animantes gubernat, jucundius utiliuſve ſit. Poſtmodùm in ejuſmodi corporibus neceſſariò ſupervenit alvi dejectio, nonnunquam etiam bilis vomitio: quas res ſtatim à toto corpore madores ſudoreſve excipiunt. Quæ nimirum omnia cùm huic quoque contigiſſent, protinus febrem extinxerunt: ſic ut quidam ex iis qui aderant, jugulaſſe me febrem per jocum dicerent: unde omnes riſimus. Verùm, quò omnem narrationem abſolvam, nihil mali erit paucula addidiſſe. Poſt duas namque à ſanguinis miſſione horas, paulo nutrimenti dato, ac juſſo quieſcere, diſceſſi. Quintâ verò horâ reverſus, tam profundo ſomno indormientem inveni, ut tangentem me prorſus non ſentiret. Cùm verò & miniſtri adeò illi altum ſomnum fuiſſe dicerent, ut nec cùm madores ejus abſtergerent, expergiſceretur; ſuaſi ita facerent: eſſe namque hominem jam prorſus à febri liberum. Reverſus autem & decimâ rurſus horâ etiam tunc dormientem inveni. Egreſſus autem iterum ad alios viſendos ægros, redeo hora primâ noctis, non tamen ut ante tacens, ſed voce de induſtria ſublata, quò ægrum à ſomno excitarem. Quod cùm ita accidiſſet, ubi ſolo ptiſanæ cremore ipſum nutrivi, abii. Cujus modum poſtero die augens, tertio lavatum dimiſi. Ac, quæ ad hunc pertinebant infirmum, ita ſunt geſta.

Quæ verò ad alterum, nunc dicam. Is cùm toto die multum laboraſſet, deinde lavatus paucula comediſſet, cœpit nocte febricitare, totum etiam continuans ſequentem diem. Hunc nos poſt ſecundam noctem vidimus in cæteris quidem omnibus jam dicto inveni ſimiliter affectum: verùm putreſcentiũ humorum evidentes præbentem notas. Itaque venâ quoque huic protinus inciſa, uſque ad animi defectum vacuavimus. Poſt id, idoneo interpoſito ſpatio, cibavimus primùm mulſa, deinde una interpoſita hora, ptiſanæ cremore: atque hæc omnia intra quintam acta ſunt horam. Cùm autem ſimulis ſibi perſeveraret febris, ſynochon eam fore ex putredine expectavimus. Itaque accidit. Quippe cùm eam ſecunda noctis hora pari magnitudine cerneremus, tertiæ diei acceſſionem, futura ne eſſet, ac ſecùs, diligenter obſervare ſolebamus: cujus in ſeptimam horam noctis ſuſpicio erat. Itaque, cùm ſummo manè ſupervenissem, inveni quod expectaram. Nam nec tertiana inciderat acceſſio, febriſque remiſſior paululo quàm veſperi fuerat, apparuit. Ut autem rurſus hominem meridie vidi, eratque jam certiſſimum & febrem decreviſſe, & ſynochon febrem eſſe, ſed quæ aſſiduè decreſceret: ſatius viſum eſt tum quoq; hominem ſimiliter nutrire. Quarta verò exacta nocte, manifeſtè minor etiam quarto die erat. Quo rurſus quoque ad eundem modum homine cibato advertimus tum illo die toto, tum quæ hunc ſecuta eſt quinta nocte, magnitudinem remittere, ſic ut quinto die liquidò planè appareret minor eſſe febris quàm ante. Itaque ad portionem minuentis ſe febris, urinæ quoque concoctio proceſſerat. Eratq; haud obſcurum ſeptimo (id quod factum eſt) finiendam. Hanc igitur planè continentem ex humorum putredine febrem, & quæ aſſiduè decreſceret, vidimus. Multas verò alias continentes conſpeximus, quarum aliæ creſcentes, aliæ ſimilem tenorem ſervantes erant. Illas ἐπακμαστικάς, has ἀκμαστικάς vel ὁμοτόνους Græci vocant. Aliæ, ceu quam modò memoravimus, decreſcentes, quas παρακμαστικάς dicunt. Aliæ rurſus in primo die putredinis notas habuerunt, aliæ in [illegible], aut certe ad ſummum quarto: idq; aliàs Medicorum ipſorum inſcitia, qui ſanguinem non miſerant, alias laborantium ipſorum timiditate. Siquidem eorum, qui ex ſola obſtructione febricitarent, nemo in putredinis febrem incidit, qui ſanguinem priùs miſerat. Quem ubi valida virtus ſubeſt, & ætas permittit, uſque ad animi defectum mittere expedit. Ubi horum alterum non ſatis reſpondet, tutius eſt quantum ſatius viſum fuerit, tantum principio detrahere: quod defuit, iteratione ſupplere. Etenim, hoc præſidio omiſſo, [illegible] febricitant, in ſummum diſcrimen veniunt, niſi ſi eos vel virium robur vel largum ſanguinis profluvium, vel ſudor copioſus ex manifeſta pernicie eripiat. Et tamen nonnulli ex Medicis ſunt, qui tametſi manifeſtiſſimè vident, naturam ſanguinis profluvio non paucos eorum qui ſic periclitentur, ſervare: tamen ſanguinis miſſionem fugiant, nullam nec experientiam, nec veram rationem ſecuti. *Galenus Method. lib. 9. c. 4.*

Observatio II.

Synocho laborantis & curati hiſtoria mira.

PRofectus ſum in Hungariam ad Baronem magni nominis, & militem primarium, ſynocho laborantem. Is, quoniam (ut mos eſt febribus continuis) æſtu maximo, & continuo affligebatur, ideò ſe in cellarium frigidiſſimum deportari juſſit: ibi (quoniam caput maximopere æſtuaret) ut contraria contrariis ſuaſu quorundam curaret, glaciem minutim confractam ſindoni oblongæ injecit, & capiti ardenti præ æſtu (idque in ipſiſſimo incremento & paroxyſmo morbi) circumvoluit. Tum ego ſuperveniens, hominem in cellario decumbentem, ita obligato capite inveni, & cùm rem ex relatione agnoviſſem, ſummopere miratus ſum vires hominis, quæ tantam frigoris ἀντιπερίστασιν per complures jam horas perferre potuiſſet, abſque aliquo nocumento: erat enim corpus vere plethoricum, & ſanguineum. Quare ſtatim glaciem abjicere juſſi, homini

phle-

phlebotomiam adhibui, & convenientia medicamenta ordinavi: atque ſic adjuvante Deo patiens periculum evaſit, & convaluit: alioquin ſtante plenitudine, & perſiſtentibus ejuſmodi topicis periturus. *Cornax Enchirid. conſult. med. lib. 2. cap. 28.*

Observatio III.

Frigidæ hauſtus exhibitione à ſynochis liberati.

NOvi me iſta enumerando, inquit Galenus, (& citatur ab Aetio) formidoloſum te ad frigidam exhibendam reddere. Vidiſti me tamen ſæpenumero in arte exercenda ſuo tempore, & ut oportebat, hoc uſum præſidio, ægris ſemper abſque ullo prorſus nocumento profuiſſe. Sic Ruſticus quidam à me, ſynocho laborans, citra inflammationem viſcerum, aquæ potui aſſuetus, gelidâ aſſumptâ poſt venæ ſectionem, & ſigna coctionis apparentia, fuit curatus: Quemadmodum æger ipſius Amati Blanquinus (ut ipſemet narrat. *Curat. 14. Centur. 4.*) etiam ſanus factus eſt, cui aqua à Medico abnegata eſſet, ad quem ipſe Amatus cùm perveniſſet, & in urina coctionis notas contemplaretur, & aquæ appetentiam inexpugnabilem, cum linguæ nigredine & ariditate notaret, illi gelidam ad ſatietatem conceſſit, quàm illicò vomuit, & poſtea copioſiſſimè ſudavit, poſt quem ſudorem ex integro febris deſtituit.

Sic in Mercatore Citinio nobili & magnifico, Joannis tertii Regis Luſitaniæ apud Antuerpiam negotiorum procuratore, ſive Factore, ut vocant: gelidam bibendam Amatus cùm dediſſet, vigente ardentiſſimâ febre, à potu pallidam bilem evomuit, & meliùs habuit, ut ſanitatem recuperaverit: ita ut liberalis ille Mercator pro curatione & aquæ potu Amato ſuo Medico largitus ſit trecentos aureos ducatos. Vide eundem *3. curat. cent. 1. & ſchol. ejuſdem*, in qua de aquæ potu multa doctiſſima ex mente Hipp. & Galeni narrantur. Interim ab altera parte conſiderandum, ne aquam gelidam intempeſtive exhibeamus, ob incommoda quæ ſequi ſolent. *Foreſtus ſcholio ad obſervat. 13. lib. 1. de febrib.*

Observatio IV.

De curatione febris continentis periculoſiſſima in puellâ octo annorum: quæ vi naturæ, nullis artis præſidiis, quum deplorata valetudinis, ob morbi & ſymptomatum ſævitiam, habita eſſet, oborto alvi fluxu liberatur.

CAtharina Renoarda, Antonii Renoardi Juriſconſulti ac Arelatenſis judicis, viri ſanè præſtantiſſimi & optimi filia, annorum octo, in lethalem febrem continentem, graviſſimis & lethalibus ſymptomatis comitatam, incidit, cum ingenti delirio, vigiliis, crebris animi deliquiis, ſine cibo ferè dies octo manens, ... a quæ illi darentur rejiciens, abſque medicamentis ullis, & peſſimâ item victus ratione utens: quum morti jam proxima eſſet, & prorſus deploratæ valetudinis, fluxu alvi cum ſumma virium debilitate ſuborto, liberatur Dei voluntate, non artis præſidiis. *Vallerıola lib. 2. obſervat. med. obſervat. 6.*

Observatio V.

De mirabili decretorio continentis febris per exuberantem hæmorrhagiam è naribus ſex diebus ad libras 12. & fluxu alvi ingenti ſubſecuto, liberatâ nutu Dei juvencula.

BLancha, nobilis juvencula, Jacobi Romerii Patritii Arelatenſis filia, ut moribus ſic virtute inſignis, febre continente gravi corripitur: ſequitur decimo quarto decretorium, largo ſanguinis fluore è naribus manante, tanto ut domus vaſa vix excipiendo ſanguini ſatis forent: pluſquam enim libras duodecim ſanguinis diebus ſex emiſit, ut nullis remediis ſiſti poſſet. Inde reſtincto ſanguine, alvi fluor ingens ægram corripit dies viginti: perſtat ſomno gravi, ſed non tamen veternoſo oppreſſa: liberatur integrè præter omnium ſpem, nutu Dei. *Idem libr. 4. obſervat. 8.*

Observatio VI.

Fridericus Comes de Hohenloe, continente febre periculoſiſſima laborans, ex aqua potu in convulſiones incidit.

GEneroſus Comes Fridericus de Hohenloe, Germanus, juvenis albi coloris, egregiè formoſus, staturæ admodum proceræ, cùm apud Comitem Joannem de Naſſouvven, Illuſtris Principis Auraici fratrem, & etiam fratrem ſuum Philippum Comitem de Hohenloe, Chiliarcham, vino per aliquod tempus liberalius uſus eſſet, tum equitando continuò ſe in armis exercitaſſet, ut Lochenam civitatem eum militibus ac equitibus cum obſidione liberaret, menſe Auguſto, Anni 1582. Gertrudenbergam cùm veniſſet, in febrem continentem periculoſiſſimam incidit. Ad quem curandum ſtatim primò accitus fuit Franciſcus Marcellus Medicus Dordracenus amicus noſter. Sed cùm ſemper æger in pejus vergeret, frater ejus Philippus Comes de Hohenloe, ad me unà cum literis miſit, ut fratrem extremè decumbentem inviſerem. Ad quem cùm perveniſſem, erat octavus dies quo continuè febricitare cœperat, qui gelidam aquam noctu dieque biberet, urinâ per totum morbi decurſum crudâ exiſtente, in convulſiones omnium ferè muſculorum, & præcipuè pectoris adeò graves incurrebat, ut illico mori videretur, & quanquam nos inhiberemus aquæ potum, vix ab eo abſtinuit, ut ejus loco ob ſitim vehementiorem aquam cinnamomi, tum julebos ſumeret. At poſtea potiùs beneficio fortis naturæ, quàm remediis, quæ admodum difficulter admittebat, paulò meliùs habere cœpit, Medico Dordraceno tunc domum repetente. Nos autem deinde per diem atque alterum apud illum egimus, quem deinde in Hagham Comitis deduximus, atque ibidem quibuſdam adhibitis aptis remediis ſanus factus eſt. Hæc paulo ſatius de aquæ gelidæ potu in febribus ſynochis, ne opus ſit hæc ipſa in ardentibus ac aliis febribus continentibus repetere. *Foreſtus ſchol. ad obſervat. 13. lib. 1. de Febr.*

DE FEBRIBUS ARDENTIBUS *& Cauſa.*

Observatio I.

Ardentem febrem, quo pacto frigida hauſta extinguat.

APud Galenum legimus (& in Italia quotidie æſtatis tempore vidimus) plurimos ardentibus febribus laborantes ex liberaliſſimo frigidiſſimæ aquæ potu à febri hoc modo liberari. Non modò vidi, ſed etiam auctor nonnullis fui, ut ita facerent. Ex omnibus quos juſſi, ne unus quidem non eſt per vomitum largæ bilis flavæ & putridæ: vel per copioſum ſudorem: vel per utramque vacuationem liberatus. Oportet autem tunc jubere, cùm apparet in urinis coctio, & natura viciſſe aliquo modo morbi cauſam cernitur. Non ſuccedit tamen res, niſi multam omnino bibant: tantam ſcilicet, quæ oneri & moleſtiæ eſſe queat. *Eraſtus Explicat. quæſt. 2. de purg. med. facult.*

† Vide quoque *Hildan. Oper. p. 774.*

Observatio II.

Serpentum in febribus ardentibus uſus.

PRimùm in iis (ſerpentibus) quos Gallia noſtra profert, maximum ineſſe frigus experimur, ſi manibus tractentur, idque in media etiam æſtate: quod bonâ fide affirmare poſſum. Memini enim, cùm aliquando ſub finem menſis Julii, febre ardenti decumberem, fuiſſe quendam ex amicis, qui, ut à maximo æſtu, quem in manibus percipiebam, me liberaret, ſerpentem inſigni magnitudine & longitudine obtulerat, quem perpetuò inſtar glaciei frigidum eſſe ſentiebam, etiamſi continuò manibus tractarem, & in lecto volvens & revolvens eum calefacere conarer, id quod quotidie experiri licet. *Grevinus lib. 1, cap. 2. de Venenis.*

Observatio III.

Ex febre ardenti fœmina cum phrenitide mortua.

ANnno 1567. menſe Junio, Ambergæ in Palatinatu ſuperiori, mulier quædam, quæ acu ſibi victum quærebat, ex ingenti animi mœrore, febre ardenti correpta fuit cum capitis dolore quæ ex ſanguine eſſe videbatur, ridebat, jocabatur, cantabat, omnibuſque geſtibus hilaritatem exprimebat: interim ad interrogata reſponſum dedit, aliquando non: frequenter manum capiti, tanquam iſthic dolorem perſentiſceret, admovit. Tempeſtivè fuit levibus medicamentis purgata, & vena illi ſecta, ſanguis erat majori ex parte pituitoſus, crudus & ſeroſus. Tandem reſipuit, & paulo pòſt animam expiravit. Aperui caput, dum ſerrâ cranium removebam, affluxit aqua loturæ carnium ſimilis: tenuis membrana, & plexus choroidis vaſa aquoſo & pituitoſo ſanguine turgebant. Uterque ventriculus tam dexter, quàm ſiniſter plenus aquâ fuit inventus. Nullam nec in membranis, nec cerebri ſubſtantiâ deprehendere quivi inflammationem. Ex ſinubus duræ membranæ cerebri, ut aliàs ex ſuſpendio enecatorum cerebris, extraxi fibras ſive filamenta craſſa, lumbricis non diſſimilia, ex alba pituita conflata, ſimiles ſumpſi ex cordis ventriculis. Huic accidiſſe opinor, quod multi Medici & præcipue barbitonſores in Germania, anatomiæ prorſus ignari, qui febri malignâ cum lenticulis, præterito anno ſatis vulgari, quam Ungaricum appellant morbum, extinctos aperuerunt, tam principibus, quàm ſtulto vulgo, in hoc morbo cerebrum putreſieri, atque ex ea putredine in cerebro vermes generari, perſuaſerint: dant itaque his ægris allium & olfaciendum & comedendum, tanquam vermibus lethale venenum. *Coiter. obſervat. anatom. & Chirurg. pag. 110.*

Observatio IV.

Ex intempeſtiva & larga venæ ſectione mulier plethorica in febrim ardentem incidit, ex qua ægerrimè docti Medici conſilio liberari potuit.

MUlierem vidimus, quæ cùm plenióri & obeſo eſſet corpore, & in ardeſcentem incidiſſet febrem, uſa cujuſdam imperiti Medici conſilio, ſanguinem ex vena copioſum emiſit. Quo ſtatim graviter afflictata, in multò deteriorem prolapſa eſt valetudinem. Nam ut in tenuioribus magis ſanguis, ita & in plenioribus caro abundat. Nos igitur cùm ad mulierem vocari, eam ſummo in diſcrimine poſitam inveniremus, alias omnino obſervationes adhibendas cenſuimus, eas videlicet, ad quas dirigi curantis conſilium debet. Quare deſectam dudum virtutem omni genere auxilii reſumo, donec corporis viribus redeuntibus, materiam, quam exuberare cognoveram, medicamento deponendam cenſeo: quod cùm ex frigidioribus rebus ægrotanti exhibuiſſem, illicò extincta eſt febris, & mulier, de cujus jam funere cogitabatur, per Dei gratiam ritè curata convaluit. *Benivenius Abdit. cap. 58.*

Vitæ theſaurus ſanguis eſt: atque immodica ideo ejus profuſio, per quamcunque tandem partem fiat, periculoſa. Multi ex immodica profuſione mortui ſunt; qui verò in vita ſervati, ſæpenumero in hydropem inciderunt: refrigerato ſcilicet jecinore & naturalibus facultatibus labefactatis. *Dodonæus ſcholio ad modo citatum caput.*

† Meminit etiam febris ardentis, cum importuna phlebotomia lethalis, *Zacut. de PP. Med. Hiſt. l. 4. hiſt. 16 fol. 684.*

Observatio V.

Ab ardente febri & lenta, ſubortis exanthematibus, atque hypochondriorum tumore, ſubſequente denique dejectione purulenta inſtar atheromatum, liberatur æger.

NObilis adoleſcens annorum 15. Baro Deſſau Provincialis, molliter educatus, deinde ad Aulam translatus, febre ardente correptus eſt, deinde lenta. Orris exanthematibus tumuit ab utroque hypochondrio, & velut materiam puruſcentam ſeorſim ab excrementis alvi, & aliquando ante alvi excrementa reddidit. Erat autem qualis eſt materia atheromatis. Quæſitum unde prodiret. Nam ab abſceſſu credebat. Alii pituitam eſſe à cerebro, alii ab inteſtinis aſſerebant. Sed quia nihil mordebat, nec injecto clyſtere ſenſus ullus doloris erat, & pituita tantum dejiciebatur, veriſimilior ſententia putavit abſceſſum eſſe in inferiore meſenterio. Data viſceribus quæ molliant & leviter diſcutiant. Atque cùm clyſteribus non juvaretur abſceſſus, uſus fuit convenientiſſimus apozematum ſolutivorum: terebinthinæ, pilul. ex hiera picra & aloe, dataque hæ ad drach. ſ. juſto effectu. Imperatum decoctum ligni ſancti. Conſultum urinibus. Deſiit pus excerni: manſit tenſio in dextro hypochondrio: & febricula poſt retentum pus, non à medicamento, ſed à reliquis obſtructionibus. Imperatum eſt catharticum è ſyrupo de cichor. compoſ. cum rhabarbaro, & decocto radic. oxalidis & gram. convaluit. *Hollerius libr. proprio obſervat. numer. 19.*

Observatio VI.

Mulier calidiſſimi temperamenti, ex cauſo febre in miſerabile delirium incidens, cum gravi ſyncopa, ut moribunda putaretur, curatur magno labore.

MArgareta honeſtiſſima & prudentiſſima mulier, Jacobi Anſoſii civis Arelatenſis honoratiſſimi honoratiſſima conjux, cauſo febre acutiſſima corripitur, cum linguæ nigredine, ſiti intolerabili, anxietate maxima, delirioque gravi, dies totos tres vexata. Putans enim ſe in enixu eſſe, validis clamoribus & conatibus ſeſe exagitans, ac ſi paritura eſſet, defecit ferè, virium repentinâ conciſione, & in ſyncopen delapſa, à qua vix reſurgere poterat, & plures horas ſine pulſu manens moritura putabatur. Tandem decimo quarto die ſolutâ ſponte alvo, & ſudore copioſo manante, liberata fuit præter omnium expectationem. *Valleriola lib. 6. obſ. 8.*

Observatio VII.

Ardenti febre, cauſo dicta, cum frequenti delirio detentus, ſolâ natationis, quam ardenter expetebat, imaginatione curatus eſt.

QUidam ex noſtris, cùm decumberet cauſo intenſo & frequenti delirio obnixiſſimè poſtularet, concedi ſibi natationem in ſtagno illo, (monſtrabat autem pavimentum) conſtare enim ſibi ajebat, ſtatim ab ea nata-

ex natatione convaliturum ſe, & febre liberandum; tandem conſulente Medico permiſſus eſt, cumque poſt aliquantum ſpatium crebrò cum ſumma jucunditate ſupra pavimentum domus volveretur, ajebat jam ſibi aquam accedere ad genua, optare ſe tamen ut furſum conſcenderet. Paulo pòſt lætior, jam, inquit, attingit inguina; ita aſcendente juxta imaginationis concepta paulatim ad guttur uſque aquâ, hilari facie geſtiebat, pronunciabatque ſe ſanum jam factum, febreque liberatum. Acceſſit Medicus, reperit hominem ſanum, febremque liberum. Opinor, imaginatio & per ſomnia, & delirantibus, objecta majora proponit, quàm ipſa ſint. Expetebat frigidum continens febris in viſceribus ardens: id continens appellabat ſtagnum frigidæ, non ſecùs quàm pituitam guſtans, per ſomnium putat ſemel edere: cumque ex volutatione in pavimento paulatim à quibus refrigeſceret, fingebat aquam per crura conſcendere uſque ad integram ſanitatem. *Thomas à Veiga Comment. ad 84. cap. art. med. Gal.*

Observatio VIII.

Puer cauſo mortuus, diſſectus, ſolus pericardii humoris expers ſpectatus.

PAtavii puer quidam, famulus Germanus, frequenti ficuum cibo ſcirrhom contraxit jecoris, nec longè pòſt in febrim ardentiſſimam incidens, die periit critico. Ejus diſſecandi cadaveris mihi facta copia: aperto abdomine, exta in fœtida natare aqua, ſiccus thorax, pericardium expers aquæ, maximo & continuo cordis æſtu depaſtæ, corrugatum conſpiciebatur. *De obſervat. Joannis Jeſſenii à Jeſſen, per Clar. V. Laur. Scholtzium ad me miſſis.*

Observatio IX.

Puella quadrima, nimio Clareti & Melicrati uſu, Cauſone obiit.

HAbui ſororem puellam, Auguſtillam nomine, 4. annorum, cui eques quidam dederat Claretum & Melicratum, quod cùm bibiſſet, Cauſone correpta eſt, & ſeptima die obiit. Nam pater cum eodem equite ad Comitem de Hoiha proficiſcebatur; unde cùm rediit, mortuam filiam reperit. *Adamus Lonicerus, in explicat. morb. pag. 59.*

† Meminit quoque *Gabeleh. Cent. 6. fol 95.* febris ardentis, ex uſu balnei, poſt liberaliorem vini Malvatici aſſumptionem, inductæ. Memorabile, quod habet *Rhod. Cent. 1. Obſ. 4.* ab enormi ſcil. gaudio ardentem febrim obortam eſſe.

DE FEBRIBUS ACUTIS *& diuturnis.*

Observatio I.

Febribus acutis corripi ſolitus, evacuationibus annuis præſervatus.

QUidam, nomine Baron Dean, tempore æſtivo ſemper febribus acutis corripiebatur. Sed multis jam annis non febricitavit, quoniam per venæ ſectionem circa principium, aut medium veris anticipavit: cui ſingulis annis ſingulæ purgationes abundè medebantur. *Symph. Campegius Enarratione hiſt. 9. lib. 3. camporum Galeni.*

Observatio II.

Pedis phlegmone negligenter tractatâ, ſubortaq; acutiſſima febre, æger in tantum diſcrimen venit, ut de pede amputando deliberaretur: qui tandem debitis remediis, & ex arte adminiſtratis, citra ſectionem reſtituitur.

VOcatus etiam aliquando Retium, (Auſtriæ inferioris id oppidum eſt) ad Comitem quendam Bohemum, virum inſigni robore corporis prædirum, procerum, quadratæ & verè muſculoſæ conſtitutionis, prælongam cæſariem habentem. Is cum ex graviſſima phlegmone pedis jam in itinere hulcerati, non ſine periculo decumbebat: ita quod jam à Chirurgo præſente, non ignavo ſanè, timidiuſculo tamen & interiorum affectionum imperito, conſtitutum eſſet in craſtinum de pede reſerando. Eum Comitem cùm acceſſiſſem, primò (rem audi quæſo miram, & topicum minimè Medicum) vir ſtaturâ inſigniter magnâ, barbâ denſâ, aliquantiſper caneſcente, in lectulo prope feneſtram erectius ſedebat, eo modo magis conſpicuus: huic ante totum caput lotum, ac perlitum erat ſinapi tritâ, quæ per Bohemiam tanquam acetarium ad cibos apponitur: Italis *muſtarda* dicta. Capillitium ergo totum illâ muſtardâ imbutum, circumquaque caput in altum prominebat, & caput alioquin magnum, longè majus faciebat, atque adeò Gorgonis cujuſdam caput repræſentabat: torvum præterea & triſte tuebatur patiens: ad cujus ſanè obtutum (ut verum fatear) vehementer obſtupui. Interea porrectâ manu, felicitatem illi precatus, alterum propè aſtantem Baronem, mihi probè notum, alloquor: quænam quæſo eſt ratio hujus tam horrendi capitis? qualenam hoc eſt capillitium? Ibi Baro enarrare cœpit rem geſtam omnem: apud populares ſuos ita in more poſitum, ut ægrotis, de apoplexia metuentibus, ejuſmodi illinitiones capitibus adhiberentur, in cautelam: præterea, ut patientes quotidie ubere ſinapi veſcerentur: ita enim futurum, ne quidpiam ab apoplexia pertimeſcerent, idque conſilio ab expertis Medicis (ſcilicet empiricis) in uſum translatum, dominum Comitem ſequutum eſſe. Ego verò hunc errorem ridens, & tam ridiculum topicum execratus, pulſum patientis exploravi: & cùm hominem acriter febrire deprehendiſſem, magnam denique vidiſſem adeſſe capitis plenitudinem & calorem, atque jam ob male applicatum topicum, parvam victus rationem, febrim denique acutam, mentis inſtare alienationem: ſubitò juſſi novacula cæſariem totam amovere, caput abluere, paulo pòſt venam incidere, copioſe ſanguinem extrahere: deinde progreſſu temporis, ordinatis iis quæ ad diætam ſpectabant, & febris curationem: adhibitâ tandem omni diligentiâ in hulcere mundificando & ſolidando, hominem Dei auxilio ſanitati reſtitui: & utroque pede ſalvum, domum dimiſi. *Cornax Enchiridii conſultat. med. lib. 2. cap. 28.*

Observatio III.

In acuta febre poſt variorum & malignorum excretionem, parotides tardiùs apparentes, lethale.

VIdi qui in acuta febre, utroque contento hypochondrio plurima per alvum dejecerit, nigra, porracea, cruenta, flava, graviter olentia. Eidem brevis interdum cataphora, levis ſurditas, temporarium delirium, à quibus parotides expectabantur. Ad 27. dolor ſub auribus, unde magis illæ ſperabantur. Verùm præ imbecillitate naturæ, recurrente materiâ, ortâ gravi ſpirandi difficultate, mortuus eſt 30.

In altero quoque eadem omnia, & graviora quoque, ſingultus, animi deliquium, frequens mutitas, pulſus deficiens: ſub 30. levi parotidum ſignificatione editâ, & ortâ ſpirandi difficultate, alteri ſimiliter obiit. Utrique diſſecto omnia viſcera marcore confecta, & abſceſſu putria inventa ſunt. *Hollerius Comm. 2. ad aph. 17. ſect. 2. Coac. Hipp.*

Observatio IV.

Diuturnis febribus laborantium curatio mira.

REcitabo hiſtoriam veram. Auriga quidam non paucos febre diuturna febricitantes, aut aliàs

male affectos, hauſtu vini exhibito, in quo manip. ſalia priùs diſſolviſſet, liberavit. Per vomitum & dejectionem purgati ſunt magna cum violentia, qui hauſerunt. Quidam à diuturno capitis dolore, & febribus tertianis notbis, poſtquam diu eas ſuſtinuiſſeot, hac ratione convaluere. Sed multi alii, quibus intempeſtive exhibitum fuiſſet pharmacum, aut debiliores extitiſſent, graviſſimè hinc offenſi fuerunt. Nonnulli etiam ob eam cauſam, ut videbatur, interierunt. *Eraſtus Explicat. quaſt. de purgant. medic. facultat.*

Observatio V.

Specificum ad diuturnas febres.

OLeum ſcorpionum Germanicorum, noſtrum ad diuturnas febres ſpecificum. Scorpiones triginta vel plures, hyeme laurino oleo, æſtate oleo nucum tantiſper immacerato, dum diſſolvantur: deinceps diſtendito linimenti in modum. Quo ante paroxyſmum, omnibus in febribus longis, præmiſſa evacuatione, dorſi ſpina. pulſus item & tempora liniantur. In quartana primùm fricetur ſpina dorſi, demum ad latitudinem trium digitorum inungatur. *Ex archivis, Schenckius Filius.*

Observatio VI.

In conclamata febre aquâ vita exhibitâ, calidis vinoq; conceſſis, ſanitas ſubſecuta.

QUidam Medicus in vomitu, fluxu, & intenſa febre, ægro derelicto à Medicis, & jamjam morituro, dedit unc, iij aqu. vitæ: & ita mutatâ diætâ de frigido in calidum, ſumptis cibis, & vino odorato, interpolatis horis, reſtitutus, intra triduum convaluit, *Solenander ſect. 5. conſ. 15.*

Non abſimilis curatio fuerit, quæ piperino oleo, & caryophyllorum, peragitur. Empiricum etiam ex *Manuſcripto* remedium, his affine eſt: Paroxyſmo ineunte, duo ternave cochlearia ea aqua Urticæ urentis ſtillatitiâ ebibuntur; & æger calidè integitur. Deinceps prima quam æger inde reddit, urina, in aquam fervidam bullientem immittitur. Similitudinis & ſympathiæ lex atque analogia inde dependet.

Observatio VII.

Febricitans, cujus Epar, ob uſum nimis calidorum, diſruptum eſt.

AUrifabet habebat miniſtrum Colonienſem macilentum & longæ ſtaturæ, qui incidit in febrim ſatis acutam. Monitus igitur à ſuis ſodalibus accepit vinum Malvaticum cum zinzibere & aliis aromatibus ad provocandum ſudorem, ſed cum ea hoc levi ſudore parum juvaretur, monitus ab iiſdem accipit Theriacam, & intravit balneum, ut magis poſtea provocaret ſudorem: quod & ſecundò ſecit. Sed res ſemper ceſſit in deterius. Vocatus eſt igitur D Hieronymus Heroldus, & ego tandem: adhibuimus refrigerantia, & omnia quæ poſſunt moderare illum æſtum, ſed fruſtra. Et ita intra paucos dies exhalavit animam. Secuimus igitur corpus: Epar ex nimia illa caliditate combuſtum fere inventum, ita ut haberet quatuor rimas in gibbo. (*Es vvar an vier Orten, vor Hitz auffgeſprungen*) *De obſervat. D. Joan. Heſſi, per Cl. Joach. Camerarium mihi communicatis.*

† Cæterùm de variis ſymptomatis ortis ex mala febtia diuturnæ criſi, vide *VVolffgang. Gabelchov. Cent. 4. fol. 9.*

DE FEBRIBUS TERTIANIS.

Observatio I.

Tertiana triginta annis mulier affecta.

SCribis in Aula Illuſtriſſ. Principis Erici, Brunſuicenſium & Lunæburgenſium Ducis, honeſtam eſſe matronam, annos natam ſexaginta aut paulo minùs, quæ tertiana febre annos triginta detenta ſit, ita tamen ut cùm infebricitationis tempore ſingula munia obire & exequi poſſit, de tertio in tertium certâ atque ſtaturâ horâ horrere levitet incipiat, cum quadam pandiculatione, ut vocant, quam poſt tres horas levis excipiat ſudor, cum non admodùm acri calore. Atque ideò potiſſimum mirandum aſſeris, quod in tam provecta ætate, tantum bilioſæ materiæ haud quaquam reliquum eſſe exiſtimes, ut talem ac tam diuturnam febrem poſſit accendere. *Balduinus Ronſeius Epiſt. 13.*

† Meminit etiam febris tertianæ diuturnæ *River. Cent. 3. Obſ. 49.* at verò breviſſimè *Rhodius, Centur. 1. Obſ. 6.*

Observatio II.

Tertiana non exquiſita Hiſtoria.

MEdium erat anni tempus inter Vergiliarum occaſum, & quod hunc anteceſſerat æquinoctium: in quo adoleſcentem circa fere ipſam auroram febris cum horrore corripuerat: quæ neque in calore, neque in pulſibus, tertianæ ſimilis eſſe videbatur: imò nec vomitus bilioſus ſequutus eſt, nec multus ſudor: Poſtridie verò ad horam circiter tertiam paucus exiit mador, cum quo & febris evanuit: ſed adeò ſeoſim, ut circa veſperam vix febris expers æger videretur; nimirum relicto tunc in pulſibus evidente admodum febris ſigno. Verùm reliqua circa idem tempus, ac per totam noctem, facilè omninò æger ferebat. Rurſus verò circa tertii diei auroram, ſecunda acceſſio priori in omnibus, præterquàm tempore, ſimilis rediit: ſequente enim nocte paulò ante lucem, exhalato vapore, febris deceſſit: circa quarti diei auroram, & reliquo toto autumno, ac hyeme, quo tempore ægrotavit, tum reliqua omnia, tum acceſſionis & ſolutionis febris tempus, eadem permanſerunt. Adoleſcens autem annos plus minùs octodecim natus erat: aſpectu albus, ac pinguis, vitæ deditus otioſiori, priùs crebris tum crapulis, tum lavationibus uſus, ac ſatietatibus: proinde cibos improbe concoquebat. Acceſſit verò & huic pulſus durities, mediocris quidem in primo & ſecundo die, in tertio verò, & quarto, & ſequentibus uſque ad ſeptimum, ad tantam pervenit duritiem, ut ſi quis ſolo pulſui crediſiſſet, multorum eſſe menſium ægritudinem putaſſet: ac talis permanſit uſque ad vernum æquinoctium: in quo primùm molleſcere cœpit. Poſtea rurſus quadrageſimo die ab hac tertiana prorſus liberatus eſt, paulatim pulſu emolleſcente, & acceſſione decreſcente: uriniſque probum quod deſidet habentibus, quæ priùs vehementer crudæ omnes erant. Hæc quidem certe maxime contraria eſt exquiſitę tertianæ. *Galen. lib. 2. ad Glaucon. pag. 91.*

Observatio III.

An maculæ purpureæ, in intermittentibus febribus, præſertim tertianis apparentes, perpetuò periculum portendant.

VUlgò, cùm in febribus purpureæ maculæ apparent, præſentaneum vitæ periculum adeſſe putatur. In quo tamen judicio multi falluntur. Etenim obſervavi non ſolùm in acutis febribus tales maculas cũ periculi metu apparere, ſed & abſque periculo in intermit-

termittentibus febribus, & præſertim tertianis, & profluviis ſanguinis narium, nullâ præſente febre. Quin etiam in tertianis ſalutaribus, notavi aliquoties maculas quaſdam, non diſſimiles iis, quas urticæ folia cuti affricta excitant. Has barbari eſſeras videntur appellare. At eaſdem cuidam inſigni Nobili ſingulis ferè menſibus accidere in toto corpore, cum febrili acceſſione, qualis Eryſipelatum exortui adjungi ſolet, animadverti, nullo ſubſequente inſigni damno. Itaque non ipſæ maculæ purpureæ per ſe periculum aliquod magnum portendunt, ſed tales ferè ſunt, quales ſunt affectus à quibus procedunt. Etenim virginem quandam nobilem ex familia Ridteſeliorum celebri oriundam, olim adverti, apparentibus bis maculis purpureis, præter omnium opinionem diem ſuum obiiſſe, quod à maligno morbo, qui tumorem ventris diuturnum nullo ingenio medicabilem excitarat, eæ prodiiſſent. Cæterùm vidi etiam Eichſtadii puellam duodecim annos natam, cui calore in corpore repentè excitato, in toto ventre, tum etiam in membris exterioribus puſtulæ ſeu potiùs veſicæ rubicundæ exoriebantur, ex quibus apertis ſanguis purus deſtillabat: Quæ temperato victu adhibito revaluit, nullum evidens vitæ periculum perſentiſcens. *Clar. V. Jacobus OEthæus, de obſervat. propr.*

Observatio IV.

In tertiana continua criticè ſoluta, hæmorrhagia ingens narium oborta, præterea tres lapilli vomitu ejecti.

ESaias Juncker Wetteravus, cùm per aliquot ſeptimanas febri laboraſſet continuâ tertianâ, natura morbum judicatura, narium hæmorrhagiam (quæ & aliàs ipſi familiaris erat) adeo profuſam excitavit, ut intra paucos dies multæ ſanguinis libræ è naribus emanarent: ultimò, ſpontaneo concitato vomitu, tres lapillos, triangularis formæ, phaſeoli ſeu ſmilacis hortenſis magnitudinem æquiparantes, colore croceos, quales in boum fellibus reperiri obſervatum eſt, rejecit, ac confeſtim meliùs habere cœpit, quos penes manus impræſentiarum non habeo, aliàs perquam lubens miſſurus. *Ex literis D. Petri Spehreri, 26. Decembr. Anno 1591. Aſchaffemburgo Friburgum ad nos datis.*

Observatio V.

Æſtiva tertiana annuis purgationibus ſublata.

QUidam æſtivo tempore ſemper tertiana corripi ſolitus, jam annos multos febrem non eſt expertus, bile pallida per nos ſub veris finem præpurgata. Tum enim tales vacuari multò præſtat. *Galen. comm. ad aphor. 47. lib. 6. Hipp.*

Observatio VI.

Thermarum hauſtu quidam à tertiana & continua liberatus.

EST apud Forenſes in urbicula, quæ Sanctus Baldomerus dicitur, alius fons admiratione omnium digniſſimus: Nam quod aquam imprimis decet, cum argento electrove puriſſimo de claritate contendit; cum vino, robore fortitudineque peracti, unde fons fortis appellatur ab incolis, decertat, & largiflua abundantique ſcaturigine cedit profectò nemini. Verùm ut jam ex infinitis ejus virtutibus aliquot enumerem, ab ima fontis profunditate ad aquæ ſuperficiem, aſſiduè atque inceſſanter exoriuntur bullulæ, quæ vix enatæ ſubitò franguntur. Aqua hæc fermenti vicem tenere cernitur, ejuſque vim habere, ſi cum ea pinſitur panis. Quid, quod cùm bibitur, vinum apparet guſti quàm optimum: ebibita verò, ſui, id eſt aquæ ſaporem relinquit? Mirum profectò hoc eſt: verùm longè multoque mirabilius, quod non equidem auditu tantùm, ſed experimento quoque habeo cognitum. Hujus hauſtu bis febre levatus ſum, tertianâ primùm deinde continuâ: idcirco quod antea cùm audirem, vix credere potueram: cùm expertus fuiſſem, perfectè ſcivi: permultaque alia, ut crederem, mihi perſuaſit, quæ de fluviis, fontibuſque ac lacubus, ab optimis ſcriptoribus ſcripta leguntur. *Symph. Campegius Enarrat. hiſt. 7. lib. 3. Galeni camporum.*

Observatio VII.

Hiſtoria tertianarii curati fallacia quadam, qui imaginationis vi propemodum perierat.

ERat juvenis, habitu gracili, ſicco temperamento, laborans tertianâ: cumque poſt aliquot dies abire Sondinum decreviſſem, (nam in rure erat) ei dicturus acceſſi, quæ me diſcedente agere deberet. Cumque finem ſermoni impoſuiſſem, tu (inquit) diſcedis, quia me moriturum certò conjicis. Cumque jurejurando contrarium oſtendiſſem, repentè in lecto ſedens, veſtem & calceos petivit. Quid, inquam cum iſtis agere vis? ſurgere, inquit, an me meis pedibus ſuſtinere valeam: quod ſi hoc detur, abi. Cumque ſurgens, in feneſtram, quæ in virides campos ac latè patentes proſpectum habebat, conceſſiſſet, intuens, animi deliquio captus eſt. Cumque in lectum portaretur, parumque requieviſſet, lachrymis obortis: Domine (inquit) Brude, nonne tibi dixi, quia morior. Cumque uxorem, clientes, & amicos convocaſſet, omnibus aſtantibus dixit: ſcitis amici morior, Medicus abire vult, ut me morientem non videat. Cumque ei objeciſſem, quid, (inquam) dabis mihi, ſi te ab hoc morbo liberum reddam? Repentè miro animi affectu commotus, Pete, (inquit) non minus dabo quàm poſtulabis. Cumque peterem debitâ operâ aliquot aureos: parum (inquit) petiiſti, & allato ſcrinio numeravit pecunias. Quia (inquam) ſtatim ſolviſti, liberalis viri functus officio, non te relinquam priùs, quàm ad rus concedas, & perdices & phaſianos aliquot ex tua venatione mecum in domum portem. Hoc audito clamavit, ſanus ſum. Cumque apertè perſpexiſſem hominem acri præditum imaginatione, ut qui modò mortuum ſe eſſe putabat, nunc ſe ſanum fateatur, pectore hæc verſans, modum quo hominem à tertiana liberarem, inveni. Die ſequenti cùm febris horâ decimâ eum invaſura eſſet, nocte ante habito cum uxore & clientibus conſilio: juſſi ut omnes feneſtræ ad horam nonam aperirentur (aperiebantur enim ad horam ſextam) treſque horas hero ſuffurarentur. Cumque hoc ita decretum eſſet, manè omnes ex conſulto non intrarunt in cubiculum. Cumque uxorem horâ octavâ vocaſſet, Quota, inquit, hora eſt: illa quintam dicens, dormireq; eum jubens, abiit. Horâ tranſactâ, clientem vocans, cùm ab eo accepiſſet, horam eſſe ſextam, quiete egit: poſt horam, quam ſeptimam exiſtimabat, acceſſi. Cumque horam in ſermonibus traxiſſemus, precor, inquam, domine Culpepare, duas horas quæ ante paroxyſmum ſuperſunt, ad aleam teramus. Cumque annuiſſet, luſimus horâ unâ. Cumque uxor ejus rem riſu diſſimulare non poſſet, rem omnem homini pandimus. Meridiemque jam eſſe, duaſque horas poſt paroxyſmi tempus, & ita ſanatus eſt. *Brudus Luſitanus de victu febricitant. lib. 3. cap. 18.*

† Ortam v. ab imaginatione febrem tertianam cum alvi fluxu, commemorat *Lotich. lib. 1. fol. 36.*

Observatio VIII.

In tertiana ſimplicis & exquiſita acceſſione, nimio, veſtium operimento intra triduum mortui.

NOn pauci juvenes atque robuſti in tertianæ ſimplicis & exquiſitæ acceſſione, trium horarum ſpatio, ab iis qui cauſam ſolam intuerentur, veſtibus multis extincti, & ſiti, & ſudoribus exhauſti fuere. *Fernelius method. curand. febrium general.*

OBSERVATIO IX.

Bilioſus, ſexagenarius, à tertiana cachecticus factus, recidivam incurrit, cum frequenti vomitu, qui tandem tabe confectus extinctus eſt: cadavere diſſecto, deprehenſa eſt interior ventriculi tunica, non ſine veneni ſuſpicione, exeſa.

CAmillus Fscinus temperamento bilioſo præditus, ætatis ſuæ anno 59. tertiana febre laboravit, quâ extinctâ malè coloratus cum manifeſto lienis tumore, atque hepatis obſtructione remanſit, & ita valetudinarius inordinato regimine vitæ uſus, rurſus in febrem incidit, ad malum habitum corporis deductus, in cujus invaſione paroxyſmi evomere cœpit. ſicque tertia die poſt cibi aſſumptionem per horas tres vel quatuor, cibum & potum maxima pituitæ copia permixtum evomuit, quod & ſingula quaque die poſtea fecit, donec occubuit; nec minùs ad trium librarum pondus pituitæ evomebat qualibet vice, multoties ad quinque aſcendebat librarum poodus, quo tempore nonquam per inferiora qoicquam excrevit, etſi clyſteres acres, & mites quoque ingeſti fuerint, ac per ſuperiora ſulventia medicamenta ſorpſerit, quæ tamen evomuit: interim de dolore circa fundum ventriculi conquerebatur, ſicque ad quartum uſque diem bis quotidie evomendo perſeverans vitam cum morte commutavit. Cadaver à oobis diſſectum, annuentibus filio, uxore, & hæredibus, atque in ima ventriculi regione, juxta os infernum, pyloron dicunt, tunicam interiorem exeſam adiovenimus, quod mali cauſam fuiſſe non dubitavimus. Cùm verò in ægro iſto plurima pituita in univerſi corporis venis reperiretur, cumque corpus ex cibis iogeſtis nutriri requiret, factum poto, quod natura, quæ ſemper de animalis conſervatione ſolicita eſt, hujus pituitæ partem ſingulis diebus à venis ad hepar ipſum, & ventriculum derivarit, uti probe confecta, & in ſangoinem converſa, alimentum animali ſuppeditaret, quod fieri cùm nequiret, unà cum cibo tanquam onus aggravans extrudebatur cum cibariis per vomitum. Quod verò ita ſe res habuerit, mira brevi tempore corporeæ molis conſumptio arguit. Abraſionem verò illam in ventriculo repertam, ex veneno propioato proveniſſe contendebat filius, id argumentis etiam noo levibus externis conjicieos. Nos ab humoribus erodentibus & acribus factam fuiſſe credebamus: memineramus etiam apud *Gal.* legiſſe *lib. de atra bile, cap.* 3. quibus corporis partibus pura impermixtaque adhæſerit atra bilis, eas prorſus exedendo ulcerare, quod & ſalſam acremque pituitam efficere poſſe, teſtatur idem *Gal. 6. Epid. com. 3. part.* 18. quod pariter ex bile provenire poſſe, teſtis eſt *Hipp. 3. Epid. com.* 3. Quinimo humores iſtos omoes mala qualitate venenata atque maligna præditos, ad partem aliquam delatos, nō ſolùm exedere, & ulcerare, ſed etiam breviſſimo tempore mortificare poſſe ſuadet ratio, & experimenta plurima commonſtrant. *Marcellus Donatus hiſtor. mirab. lib. 4. cap.* 3.

OBSERVATIO X.

Plethoricus, crebris vomitionibus, quibus affici ſolebat, ſuppreſſis, inſtar exquiſita tertiana rigoribus ſæpe concuſſus, tandem tertianâ verâ infeſtatus eſt, quæ in paralyſim tranſiens ægrum necavit: aperto corpore, bilis ſyncera libra pondere intra membranas hepatis coacervata deprehenſa, parte ejus ad ſpina nervos detruſa, unde paralyſis profecta.

VIr quidam ingenuus, ætate florente, epulans liberaliter, quotidianæ vomitioni bilioſæ jamdudum fuerat obnoxius. Hac repente ſuppreſſa, ventriculi vehemens dolor prehendit, cum nauſea & tuſſi in[...]. Huic mox cœpit corpus citra febrem ullam vehementi rigore, tanquam iovadente exquiſita tertiana, ex intervallis quotidie ſupra vicies concuti. Exactis diebus circiter quindecim, putreſcente jam bile, tertiana febre corripitur, qua multis poſt diebus ſoluta, reſolutio inſequitur omnium partium, quæ ſunt ſub capite, nec multo pòſt interitus. Corpore diſſecto tam multorum affectuum cauſam deprehendimus, bilem ſynceram, eamque praſinam, circum jecoris cava libræ pondo membranis coercitam, & cujus jam portio in ſpinæ nervos obrepſerat. Non paucos dein non admodum diſſimiliter affici notavimus, quorum exemplo intelligi poteſt, rigorem modò ſine febre, modò cum febre, interdum ex præcordiis ſuſcitari, intermittentis quoque febris fomitem in iiſdem locis contineri. Id his quoque conficitur, quæ ſæpe fieri obſervavimus, tertianam diuturnam atque quartanam in atrocem cruciatum colico immaniorem deſinere, qui nonnunquam & in artuum dolores, & in paralyſin faceſſit. Is dolor ſine febre eſt, ferè tamen conſueto acceſſionis tempore exacuitur & excandeſcit, priſtinumque circuitum retinet. Vix niſi bilis vacuatione mitescit, quam conſtat ut doloris, ita & febris cauſam fuiſſe: expellitur enim è præcordiis & viſceribus in peritonæi inteſtinorumque membranas, eo argumento, quod & febris & ſitis, & inappetentia miteſcunt suborto dolore. Itaque ut doloris circa peritonæum & inteſtina, ita intermittentis febris ſedes eſt circa viſcera & præcordia. *Fernelius lib. 4. de febribus, cap.* 1

† Confer de febre tertiana intermittente cum Vomitu, & inſigni cardialgia *Thom. VVillis. de Febb. c.* 4 *p.* 52.

OBSERVATIO XI.

Ex tertiana in ſoporem verſus, qui in vigilias & mortem ceſſavit.

BRito quidam nobilis correptus febre tertiana, in prima acceſſione ſumma virium imbecillitate laboravit, ut videretur mori. Tertio die in ſecunda acceſſiooe eodem modo habuit. Somnolentus in utraque, ut vix ſomno poſſet prohiberi. Aliis acceſſionibus vigil, neque ad ſomnum verti potuit. Sextâ mortuus eſt. Adhibita etiam initio fuerant remedia, quæ vim vitalem ſuſtinerent. *Hollerius obſervat.* 25. *libro proprio.*

OBSERVATIO XII.

Sudor copioſus in febre tertiana ante paroxyſmum erumpens.

NObilis quidam in Turgavia Helvetiæ prædi[...] ob inordinatiſſimam victus rationem io tertianam notham inciderat, penè omni ex parte a craſſa [pi]tuita ortam. Is ante rigorem & paroxyſmi [...] ſemper ſudabat copioſiſſimè: poſt ſudorem ſequutus eſt cum vomitu rigor; rigorem verò calor ſati vehemens cum capitis magno dolore. Huic principio [mi]norativum cum caſſia, rhabarbaro & ſpeciebus hieræ exhibui: poſtea ſyrupum digerentem, oxymel [sim]plex. &c. & venam hepaticam ſecari juſſi. Hodie, cum hæc ſcribo, dies paroxyſmi erat, at febris eum penitus reliquit, cras medicinam laxantem ſum exhibiturus. Hæc ad te ſcribo prolixiùs, ut à te cognoſcam, nunquid de ejuſmodi tertiana aut audiveris, aut legeris, in qua ſudor copioſiſſimus io omni paroxyſmo rigorem præcellerit. *Ex Epiſtola Medici Sangallenſis ad Clariſſimum V. Caſparum VVolphium.*

* * *

DE

DE FEBRIBUS QUARTANIS.

TEMPUS ACCESSIONIS ET DIUturnitas, ſymptomata, metaſtaſis, tum de aliis exemplis.

Observatio I.

Quartanam bis hominem corripere.

Aetius lib. 5. cap. 82. Hippocrat. de hebdomadibus citat, aſſerens, eundem hominem quartanâ bis non laborare, neq; laboraſſe unquam; neq; laboraturum, ſi ſemel evaſerit. At Deus bone! quoties obſervavi ego, eundem bis hanc febrem fuiſſe perpeſſum, plurium interceſſione annorum? Documento ſit, præter obſcuri nominis quamplurimos, eximiæ & virtutis, & nobilitatis vir, Franciſcus à Loe, dominus in Wiſſen: qui, licèt quartanam in juvenili ætate exceſſiſſet, nihilominus circa annum ætatis ſuæ quinquageſimum, ea denuò correptus, ultra ſex laboravit menſes: ſicuti tum ipſe teſtabitur adhuc ſuperſtes, tum ego diligenter notavi, dum curationi intereſſem. Quid autem admirationis in hoc eventu? Non ego quidem inficior, difficiliorem eſſe quartanæ repetitionem: propterea quòd ejus cauſam materialis, ob ſui ſubſtantiam craſſam, viſcidam, fœculentam ac terreſtrem, longa indigeat & tarda productione. Sed eam interim cur pronunciem impoſſibilem, nulla adducor ratione. Nam affectis malè viſceribus, facilè regenerari poteſt paulatim tantus materiæ delinquentis cumulus, quantus ad inducendam quartanam deſideratur. Unica enim ægritudinis perpeſſio, atq; unica materiæ morbificæ abſumptio, ejuſdem mali reiterationem excludere nequit. *Wier. lib. obſerv.*

Aetius ex Hippocrat. ſententia retulit, eundem hominem bis quartana non capi, ſi ſemel fiat ſanus; quia contigit juxta propriam cujuſq; hominis naturam in ætate vigoris, in qua corripi eſt neceſſe. Quam ſententiam pluribus aliàs reprehendi; quemadmodum ſoleo eos, qui aſſerunt, eundem hominem exanthematis bis non corripi, vulgus variolas & morbillos vocat. Quippe quibus cauſis ſemel accidit quartana, poterit & ſæpius obvenire; & licèt inclinata ætas ſæpius redire nequeat, cætera tamen poſſunt. Non alia ratione de exanthematis diſputo. *Ferdinand. Mena Method. curand febr. c. 30.*

Observatio II.

Nonnullos toto vitæ ſuæ tempore nunquam quartana corripi.

Damnatur Aetii ſententia, quòd omnes homines neceſſariò quartana corripi dixerit, eos præſertim, quibus ad vigoris ætatem conceditur aſcendere: Plures enim invenies homines, quibus nunquam obtigit quartana, ſicut nec lethargus, aſthma, pulmonis inflammatio, imò nec melancholia morbus, quæ mala declinanti ætati ſunt familiaria, 3. Aphoriſmor. 30. *Ferdinand. Mena, Method. curand. Febr. c. 30.*

Observatio III.

Quartana fœtui in utero materno congenita.

Quartanam infantes ac pueri citra ullum vitæ errorem ipſo ortu à matre contraxerunt. *Fernelius lib. 4. Patholog. de feb. cap. 14.*

Observatio IV.

Quartanas nonnunquam, ad quintum, ſeptimum, duodecimum, nonnunquam ad vigeſimum tertium annum durare.

Quartana exquiſita cenſeri non debet, quæ in annos duos excurrit, nec quam vidi in annos novem perduci. *Fernelius lib. 4. Patholog. de feb. c. 14.*

Quæ rara obſervatuq; digniſſima in febre quartana animadverterim, hæc ferè exiſtunt. Ex veterum Medicorum decretis, & poſteriorum ſcriptis, ſententiam adhuc inter noſtri ordinis viros præſtantes hoc ſeculo perdurare conſtat, qua hanc febrem & longiſſimè in duodecimum extendi annum cenſent: ſecus autem, ipſo artis uſu, obſervatione ſedula, & exemplorum indubitatorum teſtimonio oſtendam. Enimverò quendam agricolam, nomine Henricum Haſſen, in Peninſula vulvò *Steinsuvert* dicta, ſupra Embricam ad Rhenum, quartana triginta tribus laboraſſe annis, ex eaq; interiiſſe intra annos nonnullos, tam in univerſa illa vicinia notum eſt, ut in dubium minimè vocari debeat: hac occaſione & in cœlibatu permanſit. Febris quandoq; dies aliquot, vel hebdomadas intermittebat ut lecto non affigeretur æger; ea tamen ſemper recurrebat: nam quæ in morbis relinquuntur, recidivas facere conſueverunt.

Comitem à Morual itidem quartana triginta tribus exercuit annis. Porrò ſenex, aurei velleris, Burgundis noti inſignibus donatus poſt dies tres exſpiravit Mortem ex gaudii magnitudine, ob honorem, quo affectus fuerat, ſubſequutam ferebatur.

Dominus de Role, œconomus (ni fallor) Cæſaris Maximiliani, ejus nominis primi, ea febre annis circiter octodecim laboravit: ab ea autem integrum ferè reſtitutus annum interiit; quod ſibi prædictum fuiſſe ajebat. mortem nimirum conſequuturam, ubi deſiiſſet febris.

Cæterùm. quem ſeptimo anno quartana enecaret, Nobilem novi: quemadmodum & Parochum, quinto anno ex ea mortuum. Quid enim vetat longioris durationis ſpatium? Perſeverante enim & melancholici humoris generatione, & pravi victus uſu, neceſſariò ejuſmodi ſequitur effectus. Neq; verò ex materia ſemel tantùm coacervata talem gigni ægritudinis prolongationem ſentio: niſi quotidie nova cauſæ acceſſione locupletetur, quæ quò major eſt, eò temporis prorogatio diuturnior. Quemadmodum è diverſo, ſi quoq; cauſa minuatur, vincatur, tollaturq;, (quod pro ejus paucitate, in corporibus alioqui non tam malè affectis, nonnunquam poſt acceſſiones non frequentes fieri poteſt) quare in paucarum ſeptimanarum ſpatio morbus hic omnino abigi nequibit? Exemplis id comprobarem facilè, ſi actionum præconi dici amarem. Quare nec ullius prærogativæ momentum jactabundis Paracelſiſtis in ejuſmodi curationibus relinquo. *Wierus lib. obſerv.*

Maria de Cavallos, per ſeptem annos quartana laboravit: famula Principis ſororis Philippi Regis Hiſpaniæ, Joannæ nomine, Catharina de Cavallos, ejuſdem ſoror, quinq; annos. *Ferdinand. Mena method. febr. curand. c. 30.*

Quendam novi (quod annotatu dignum eſſe cenſeo) famulum Delfici portus, qui per octo annos cùm febre quartana laboraſſet, anno 1565. cum quadraginta annorum natus eſſet, in pleuritidem incidit, à qua cum ope divina remediis aptis à me exhibitis evaſiſſet, poſtea 14. die à pleuritide reſtitutus, cum continuò febricitaſſet, quod ſignum etiam pleuritidi proprium eſt, rurſus more ſolito eum febris quartana apprehendebat. Verum huic conſului, ne quid contra quartanam adeò illi innatam & confirmatam tentaret, cumq; multis bonis remediis hactenus adhibitis non

Sedetet: at imperavi ut ſe quietum teneret, & bona victus ratione uteretur. At his noſtris mandatis neq; conſilio ſaniori auſcultaos, poſt annum cùm eadem quartana adhuc affligeretur, ex empiricis illis, qui ſe errones ſeu Ægyptios Medicos vocant, medicamentum contta quartanam, me dehortante, accepit: ſed non diu ab exhibito medicamento, anoo 1566 cùm novem annis quartana laboraſſet, ſubitò extinctus eſt. Huic reſiſtebat utcumque aluus, & facilior illi in ſiniſtrum latus decubitus erat, mirum quòd in hydropem non devenerit confirmatum, quamquam ventrem utcumq; tumidum habebat: facies illi ſubnigra, & totum corpus lividum, quaſi ictero nigro laboraſſet, quod illi ob ſplenis tumorem fieri judicabam. *Foreſtus Scholio ad obſerv.32.lib.3. de febribus intermittentibus.*

† Meminit cujuſdam, qui febre quartana 33. annis laboravit, *Zvving.Th.vit.hum.p.362.* Exemplum diuturnæ quartanæ habet etiam *Rhodius Cent. 1. obſervat.14.*

Observatio V.

Admirandus quartanæ typus.

Obſervavimus in Petro Antonio Carnago admirandum quartanæ typum: Hæc prima vice prima hora diei invaſit; & ſecundus paroxyſmus ſecunda hora diei: tertius tettia, & ſic ſucceſſivè uſque ad primam horā noctis. Deinde ordine retrogrado à prima hora noctis, ad vigeſimam quartam diei, vigeſimam tertiam, vigeſimam ſecundam, & ſic ſucceſſivè uſq; ad primam horam diei, iterumq; reverſa eodem ordine ad noctem, & à nocte ad principium diei. ſemperque eodem greſſu quouſq; penitus extincta deſiit. *Marcell. Donat. hiſt mirabil.lib.3.c.14*

† *Th.Bartholin Cent.3.hiſt.anat.55.*

Observatio VI.

Virgo Gygantæa ex quartana facta.

Virginem vidi, quæ ob molem corporis gygantæam, per diverſarum regionum civitates circuibar, ſe velut monſtroſi hominis idolum ſeorſim in conductis ædibus viſendam oſtentans, omnibus qui ſtipem numerarent, ex cujus collectione hæc cum matre victum quæritabat. Ad hanc ego quoq; ingreſſus, diligenti inquiſitione ſingula percunctor: doceorque ex matris & grandiſſimè filiæ reſponſo, eam ex ſtaturæ brevis parente utroq; naturam, nec ullum in avita progenie fuiſſe viſum, qui communem aliorum hominum altitudinem ſuperaret: eamq; virginem à ſui ortus initio ad annum duodecimum paruæ ſtaturæ vulgaris fuiſſe: ſed eodem tempore quartana correptam, qua cū menſibus aliquot luctata fuerat, ea prorſus remittente, cœpit in eam excreſcere molem, cunctis membris æqua dimenſione in magnitudine debita reſpondentibus, ut nihil à juſta proportione appareret alienum. Annum, ni memoria fallar, agebat viceſimum quintum, quum eam inſpicerem, quo nondum menſtruæ fluxionis ſenſerat evacuationem. Illum etenim ſanguinem excrementitium in nutritionem, & tantæ molis conſervationem requirebat natura. Bona interim fruebatur valetudine, forma non venuſta, colore ſubobſcuro: ingenio ſimplici & ſtupido: ac toto corpore torpido. Virtus ſiquidem animalis ab initio huic corpori à Deo infuſa, in ea quæ vulgaris hominis amplitudini debetur, proportione, poſtea in vaſti corporis mole diſperſa, æquali potentia ſoi operis robur nequivit oſtendere, quemadmodum in corpore mediocri.

Major in exiguo regnat nam corpore virtus.

velut etiam Homerus ſuum Ajacem, Virgilius Æneam deſcribunt, figura parvos, artificio ingenioſos, cùm omnes illis dotes tam corporis, quàm animi tribuere ſtatuiſſent. Virtus enim (ut Philoſophi loquuntur) coacta ſeu unita fortior eſt ſeipsâ diſperſa. Quæ verò hujus miraculi fuerit naturalis cauſa, etſi paulo à ſpeculationis termino remotior, à nobis tamen ea adfertur: quòd quartanæ febres non præcipitem, ſed prolixam ſui ſortiantur generationem. Argumento eſt tarda reſolutio; quæ enim difficulter abolebuntur, facili privantur ortus progreſſu: inter ortum quippe & interitum eſt relatio. Videmus enim quartanarios, conſumpta affectus ſui minera ſemel, nec citò, nec promptè in eundem morbum rel[apſos]. Lenta enim & copioſa ejus materia longum coac[er]vationi tempus requirit. Unde etiam illud a pri[ſcis] Medicis quaſi per manus traditum axioma: qui ſemel quartanam vicerit, hic tota deinde vita ab ea immunis erit. Eo poſito fundamento, fœminam hanc dico intervallo longo congeſſiſſe quartanam, cujus generario incrementi ſuſtulit impedimentum. A nativitate enim hæc increviſſet continuò, ſed vetabat humor iſte melancholicus, quo aſſumpto, naturæ inſtitutum primogenias vires extendebat in corpus jam mundatum ac purum, cùm ſanguinis alimentum optimum à fæce melancholica ſegregatum tutò attrahere poſſet. Exemplum præbent arbores. Eæ enim tabeſcunt, ſi vitioſo humore ſurculus aliquis corrumpatur: parte verò amputata, vigorem denuò expandit ſtirps. Ita etiam corpus noſtrum rapidum abſumpta ἀτροφίας malitia, & avarè admodum haurit, imò deglutit alimentum, quò citius perpeſſum damnum reſtauret. Unde à convaleſcentia quartanarios multa devorare, quaſi exatiari poſſent nunquam, cernimus. ita ut recidivam inducat ſæpenumero ingluvies nimia. Natura autem in hac fœmina, externo cibo convenientius habebat nutrimentum, ſanguinem ſcilicet menſtruum, quem alioqui anno circiter duodecimo expurgari oportuit, quò magis apparere incipiebat moles iſta gygantæa: at eum jam ſibi ad caſtigandam ἀτροφίαν reſervavit. Et quia corpora diu extenuata non affatim reficere oportet, natura paulatim retinendis menſibus in nutritionis uſum aſſuevit: ideoque ob alimenti copiam id corpus in tam ſtupendam ſtaturam excrevit. Nam quum ejuſmodi fluxus ordinatus ſemel derivatur, vix poſtea ſuppletur. Etenim cùm quartanarii ferè omnes, ubi convaluere, magis increſcere comperiantur, niſi ætas aut relicta ſymptomata impediant: tum ſanè hæc fœmina ejuſmodi naturæ motioni magis exponebatur, ex alimenti [lar]gioris acceſſione: & quòd auctrix illa virtus conſopita ad tempus, poſtea validiùs ſuas exercet actiones: [ſi]cut ignis paululum oppreſſus, liberior mox vehementiori inſultu ſe prodit. Et quid mirum in adoleſcentia, circa legitimum tempus eruptionis menſtruorum, Materia & forma ſufficiente, quid tantæ molis fabricam remorabitur? Videmus enim corpora non ſ[em]per eadem increſcere & proportione, & tenore. [Quæ]dam quidem pleraque primò proceritatem acquirunt, [po]ſtea verò craſſitiem, & è contra. Quum autem na[tu]ra proceritati inprimis ſepenumero incumbat, poſtea nutritionis ſubſidio deſtituta, relinquit corpus improportionatum, debile, & quandoque ridiculum. Tale ſe vidiſſe narrat Julius Cæſar Scaliger, Mediolani, in publico noſocomio, poſt victoriam ſub Ludovico Rege ad Laudem pompeiam habitam. Juvenis erat tantæ proceritatis, ut ſtare nequiret, itaque jacebat, duoſque lectos ſimul junctos explebat: nam ad craſſitiem & robur alimentum deſiderabatur, deeratque. *Wier.lib.obſervat.*

Obſer-

Observatio VII.

Quartanam ſæpe in alios morbos tranſmutari, nonnunquam etiam dyſenteria ſupervenienteÂ curari.

LOngus morbus quartana eſt, & diligenti curatione & exquiſitâ victus ratione opus habet, in quibus ſi peccetur, facilè deterior redditur: vel ex hac in morbum alium tranſitus fit, quod & citra errorem non raro contingit. Pleriq; enim ex quartanâ hydropici, alii phthiſici redduntur. Qui ſexageſimum ætatis annum ſuperant, ſi à quartana occupentur, rarò evadunt, & magnâ ex parte hydropici moriuntur. Juniores minùs periclitantur, niſi naturâ ſint ad phthiſin propenſi, quibus quartana quandoq; in hanc deſinit. In quartana facilè multi crudi etiam, ſeroſi tenueſque humores colliguntur, naturali facultate ventriculi ac jecinoris per morbi diuturnitatem debilitatâ. Excernuntur hi quandoq; per ſudores: quandoq; per alvum: nonnullis fluxus ſanguinis è naribus accidit: quibus verò nulla harum vacuationum ſupervenit, vel hydropici fiunt, vel deſtillantibus in pectus, vel pulmones humoribus, phthiſici: quamquam tamen nec hi ab hydropis periculo liberi ſunt, quibus ſanguis copioſior diutius a naribus profluit. Contingit verò & crudos, craſſos melancholicos humores ſplenem occupare, hydrope non rarò ſuccedente. Quartanæ autem quò puriores, hoc etiam diuturniores: Moleſtæ admodum, quæ calidis morbis ſuccedunt. Impuræ, & præſertim ex humore melancholico bile permixtâ, breviores ſunt. Diem hæ ſubinde mutant. Cùm enim acceſſiones multùm anticipent, fit ut quandoque in meridiem, vel paulo priùs incidant: quod ubi contingit, mox mutato die tertio, veſpertina hora invadunt, conſuetum paroxyſmi diem antevertentes, quo die non recurrit febris, vel admodum clementer, citò recurrere deſinens. Atque ſic ter mutaſſe hujuſmodi quartanam acceſſionis diem, à nobis quandoq; obſervatum eſt. Naturæ ſiquidem quartanæ repugnat, ut ante meridiem invadat. Nam ut generatio ejus inclinante anno; ſic & particularis acceſſio nonniſi inclinante die accedit. Imponit quandoque Medicis triplex quartana, verùm à quotidiana dignoſcitur ex eo, quòd acceſſiones ejus à meridie fiant: quotidianarum verò matutino tempore. Curari quartanam quandoq; errore contingit. Sed qui uni bene cedit, alteri exitialis eſt. Sed duos fuiſſe juvenes quartana laborantes, *Amatus Luſitanus* refert *curat.42.cent.2.* quorum unus prava victus ratione evaſit: alter vitam cum morte commutavit. Sic etiam quod quandoq; uno tempore (ſi præter rationem fiat) prodeſſe videtur, alio tempore noxium eſt, ut Benivenii villico contigit. Deſinit verò & quartana febris quandoq; alio ſupervenienteÂ affectu: veluti dyſenteria, qua nonnulli à quartana olim liberati,

Unus Autumno, nullo alio præcedente morbo quartanâ correptus, poſt detractum è ſiniſtri brachii interna vena ſanguinem, & aſſumptas aliquot ex hierâ picrâ pilulas, in dyſenteriam incidit, ſed haud moleſtam. Mox febris mitior facta, & perſeverante dyſenteria febris citò deſiit: Dyſenteria verò brevi pòſt, nullo adhibito remedio, ſponte ceſſavit.

Monialis quoq; quædam cum duplici quartana laboraret, ſuperveniente ſponte fluxu dyſenterico, mox ab una, deinde ab altera libera facta eſt. Ceſſavit & hujuſmodi fluxus, nullo alio adhibito remedio, quàm idonea victus ratione. Huc facere videretur *Aphor. 48. lib. 6. Lienoſis difficultas inteſtinorum ſuperveniens, bonum.* Si enim lienoſis expediens dyſenteria eſt, quartana laborantibus profuiſſe, à ratione haud alienum eſt. Nam per quartanas lien ſæpe malè afficitur, & melancholicus humor quartanæ & lieni malè affecto communis eſt. *Dodonæus in annotat. ad cap 59. Benivenii.*

Observatio VIII.

Quartanam ſenes non ſemper enecare.

QUod medicinam facientes, quartanam occidere, ſi ſexagenariæ vel gravioris ætatis hominem apprehendat, pro rato ferè habeant: non ita perpetuum eſt, quin oppoſitum me docuerit exemplorum frequentia, tum in viris, tum in fœminis: ex quibus uno hoc reliquum numerum terminemus, quod nobilis apud nos matrona Herdeveldia, ætatis longè pluſquam ſexagenariæ, in Autumno anni 1557. in quartanam fuerit delapſa: quæ & purgato, & uncto ſæpius corpore, convaluit. Sequenti inſuper æſtate eadem in gravem incidit tertianam cum quotidiana conjunctam, (dixiſſet quis Hemitritæum) cui denuò meam feliciter præſtiti operam, propinata ex ſyrupo acido, & aqua card. benedicti potione: vacuato corpore cum rhabarbari infuſione, & electuario de ſucco roſar. illinitis quoq; renibus, de quorum æſtu impendiò querebatur, cum oleo roſaceo & aceto: tandem etiam capiti admoto oxyrhodino. In promptu autem ratio eſt. Siquidem interficere nequit quartana, niſi deficiat virtus ad materiam morbi abolendam ſufficiens: quæ certè non omnino deſiderabitur ex paucorum annorum acceſſione. Etenim deprehendimus quandoq; juvenes unà cum quartana commori, quinquagenarios verò periculo liberari. Quid ita? Niſi quòd hi, licèt provectiores, nullum tamen ex ætate ſentiant virium detrimentum: illi, quamvis juniores, facultate vitali, ad copioſæ materiæ concoctionem requiſita, deſtituantur. Seorſum enim certi anni proprietati ſemper aſſignari nequit. *Wierus lib. obſ.*

Observatio IX.

Quartanarii, quibus initio appetentia dejicitur, citiùs convaleſcunt, quàm contrà.

ANgelum Corrigiatium, virum ſolertem, in ædibus Divi Franciſci, de quartana ſebre alloquebar: interim ad nos acceſſit ingenuus juvenis Baptiſta Zanninellus, qui jam per duos menſes quartana ſebre detinebatur, & in principio hujus febris non aſſumebat cibum, id eſt, nec appetebat, nec comedebat; nunc autem adeo attenuatæ ſunt febres, ut vix perſentiat, & jam cibum appetere incipit, & comedere. Alter verò eſt, qui à tertio menſe hoc eodem febris genere vexatur, à principio autem cibum aſſumebat, id eſt, appetebat & comedebat, ſed indies febres vehementiores evadunt, adeò ut etiam appetentia minuatur, hocque in multis experientia ſingulis annis vidimus, qui (in quartanis potiſſimùm) in principiis bene appetentes, in peius mutarunt: qui verò non appetebant, in melius commutarunt. *Braſſavolus comment. ad aphor. 32. lib. 2. Hipp.*

Observatio X.

Quartanarii mira deliria.

REverendus Rector Divi Felicis in platea, Bernardus nuncupatus, boni habitus corporis, temperamenti ſanguinei, febre quartana correptus, in paroxyſmi augmento delirio hilari corripiebatur, Dominum maris & terræ ſe faciebat, miniſtros ordinabat, epiſtolas ad diverſos principes ſcribebat.

Ex Italia acceptum, & ad Angelum Griſſonium Briſconnenſem relatum.

CURA-

CURATIO QUARTANÆ.

Observatio I.

Salvatellæ ſectionem certo experimento quartanæ mederi.

DEbet iſta phlebotomia eſſe parva, & facta de Salvatella ſiniſtra, aut de ambabus, vel de ſaphenis. Et multi etiam, ut Guil. in principio phlebotomant. Salvatellam. *Nicolaus Nicolus.*

In quartana ſanguinem ex vena ſiniſtræ manus, hora coitus Lunæ mittimus, ſinimuſque fluere, donec ſponte deſinat: hoc enim generale præceptum eſt in omnibus anguſtis venis, profuitq; id multis ad ſanitatem (3. *Anatomic aggreſſionum*, inquit *Galenus*, *cap* 5.) idq; vidimus. Unde & aliis in morbis aſtrorum obſervatione curare licebit, ut per ſimilia ac diſſimilia in his quæ proprietate agunt, ſeu ſuſpendantur, ſeu per os exhibeantur. *Cardanus lib. Artis parvæ à ſe conſcriptæ, pag.* 113.

Petenda ratio eſt, cur Salvatellæ ſiniſtræ manus ſectio in hora paroxyſmi facta, multos à quartana liberaverit: cujus eventus teſtes ſunt Doctores non ignobiles, Galeatius & Valeſcus. An quòd per ſanguinis miſſionem expultrix facultas à ſuo munere, & officio fuit averſa? Præterea, quia eadem expultrix, ut *Galenus* ait, *lib. de morbis & ſympt.* ſuo munere non fungitur, niſi triſte aliquid ſentiat, utiliſſimum fore videtur ſenſum hebetare: hebetare autem narcoticis, & his quæ opium recipiunt medicamentis. *Hieron. Montuus lib.* 4. *c.* 9. *Halos Febr.*

In ſecanda vena inter digitum minimum & annularem, ſecuti ſumus priſcos omnes medicos, veluti omnes ætate noſtra ſuperiores, quanquam non ignoremus ex hodierna hominis ſectione venam hanc propagari & ex axillari & humeraria vena, utcumq; tamen res habet, experientia ipſa quotidiana atteſtatur, ſectam hanc venulam dextram jecinoris affectionibus opitulari, & ſiniſtram lienis morbis, ut Ægineta clariùs præ cæteris memoriæ commendavit, & ante eum *Galenus lib.* 3. *de Anatom. adminiſt.* veluti ſexcentis aliis locis. *Amat. Luſitanus Scholio ad curat.* 49 *cent.* 7.

† Huc refer etiam, quæ de ſalvatellæ in quartana apertione diſſerunt *River. obſerv. comm. pag.* 344. *Severin. lib. de ſalvatell. apert.* Add. *Ballon. Epid. pag.* 252.

Observatio II.

Ad quartanam remedia aliquot ſelecta.

E Medulla cardui fullonii, cum maturuerit, vermiculus fit; de quo non falsò prodidit ad quartanas remedium Dioſcorides. *Scaliger exercit.* 59. *de ſubtil. ad Cardan.*

Sunt qui arcano hoc antidoto tenaces quartanæ vires ſe infringere gloriantur. ℞. *Olei Vitrioli ritè apparati, guttas ſeptem, Syrup. è cichorio, unc.* j. *aq. abſynth. unc.* ij. ſ. *Miſce pro hauſtu.*

Quæ linimenta ſpinæ in quartana ante acceſſionem feliciter applicantur calidè, ejuſmodi ſunt. ℞. *Olei Laur. unc.* j. ſ. *ſucci rutæ, unc.* j. *Vini ſublimat. opt. unc.* ij. *miſceantur diligenter in vitro apto, quod cineribus imponetur primùm tepidis: calor verò ſotu paulatim lento augebitur, donec coctione linimenti forma appareat.*

Item, ℞. *Olei olivarum, vini generoſi, ana* ℔. j. *rutæ M.* j. *vermium fluviatilium,* ℔. ſ. *ebulliant, donec craſſeſcant ut oleum.*

Item ℞. *Salviæ, rutæ, abſynthij, roriſmar. ana. M.* ſ. *maſtiches, olibani, an. drach.* j. *in vini malvatici, & olei olivarum, ana cyatho coquantur, donec liquor conſumatur: Hinc valida fiat expreſſio.* Uſurpari quoq; hic poteſt oleum de ſcorpionibus. *Wierus obſervat. lib proprio, pag.* 46.

Sal de oſſibus humanis, ſunt qui præſentem medicinam exiſtiment febri quartanæ. *Todtenbeinſaltz. Kentmannus in foſſilib.*

Lacertorum Caymanum lapides colligunt Indi & Hiſpani, atque adeò ſibi ſervant, ad quartanam tollendam utile remedium: ſiquidem bini ex iis, temporibus utrinq; alligati in quartanarum paroxyſmo, illas tollere, aut earum calorem manifeſtò infringere traduntur. Bis eum lapidem temporibus ejuſdam puellæ, quæ quartana laborat, adhibui, & certè febris calorem nonnihil remiſiſſe animadverti, an verò febrem omnino tollat, ignoro. *Nicol. Monardis, de ſimplicib. Occident alis Indiæ.*

Rondeletius ſcribit magno ſucceſſu ſe uſum fuiſſe ſequenti remedio ℞. *Fol. ſambuci, ſalviæ. pedis columbini, rutæ, ana M.* ſ. *calthæ, tertiam partem M* j. *ſalis, & vini parum:* Omnia ſimul trita carpis admota ante acceſſionem: quæ rurſus amoveantur quoties videbitur commodum. *Foreſtus lib.* 3. *ſchol. ad obſ* 42 ubi plura invenies, quæ tamen ipſe ſuperſtitioſa putat.

Experientia ſæpe probatum eſt. Cor leporis panno byſſino involutum, & collo ſuſpenſum, ad acceſſionem declinandam, aut certè minuendam plurimùm valere. *Piſo lib.* 3. *de febr. quartana.*

Communicavit mihi quidam amicus, Med. Doctor, ſingulare quoddam experimentum in quartana, quo ſe quamplurimos reſtituiſſe gloriabatur: eſt que hoc. Accipe Cor leporis ita præparatum, ut pulmo vulpis præparari ſolet; poſtea dividatur in tres partes æquales, & patienti paulò ante paroxyſmum, aut etiam in ipſo paroxyſmo cum vino detur, continuetur hoc tribus vicibus, ut dictum eſt: & quarto paroxyſmus prorſus emanebit. *Monavius in Epiſt. ad Scholtzium lib.* 2. *Epiſt. & conſil. Cratonis ab eodem Scholtzio publicator.*

Genevæ quidam in fine Septemb. correptus eſt febri quartana: laboravit 8. ſeptimanis fortè. Accepit à quodam ter potiunculam, nempe tres guttas olei vitrioli ex aqua marrubii, & mox cœpit melius habere, ita ut prorſus eum relinqueret febris: ſed pruritus quidam moleſtus toto corpore eum invaſit, διὰ τὴν ἀλουσίαν fortè; ſolitus enim erat lavare. *Ex ſchedis propriis Geſneri, D. Wolphius.*

† Spiritus terebinthinæ cum oleo fœniculi conducit quoq; in quartana, autore *Hornung. Ciſt. Med. Epiſt.* 122. prodeſt etiam radix China de Chinâ, ſumta ad ℨj. Quartanarium amuleto ex barbæ pilis curatum refert *Camerar. Syllog. Memorabil. Cent.* 7. *part.* 6.

Observatio III.

Araneorum, eorundemq; telæ ad quartanam uſus.

REmedium expertum apud me, (ad febres) eſt ſequens: ante adventum paroxyſmi per quinq; horas nullo cibo præcedente, detur patienti infrà ſcriptus potus, quo aſſumpto, immediatè ligetur ſequens mixtura pulſibus manuum, & temporum, & pedum. Potus erit talis. ℞. *Vini granatorum, vel ſucci eorum, unc.* ij. Mixtura hæc eſt. ℞. *Unguenti populeonis unc.* ʒ. *telæ araneorum, drach.* ij *miſce, & fiant pilulæ ad quantitatem unius ſcrupuli: & una cuilibet pulſui ſuperligetur:* eaſq; patiens detineat, uſq; ad tempus, quo timor paroxyſmi jam præterierit, & certè ſanabitur. *Benedict. Victorius c.* tt. *Empirica de Febr.*

Ad tertianam & quartanam, ℞. *Urticæ, angelicæ, ſempervivi, ſolatri, an. M.* j. *telæ araneæ albæ, farinæ hordei, an. drach.* j. *cum ſale & aceto perficitur, & applicatur pulſibus brachiorum & pedum. Hieron. Montuus cap.* 5. *lib.* 4. *Halos Febr.*

Eò Tor.

Eò Tornamira, Araneus in loculo ligatus, & appenſus, eidem Montuo ad quartanam commendatur; inſignem quoq; araneorum adverſus diuturnas, & quartanas febres, vim & efficaciam Theophraſtus Paracelſus prædicat, ſi nucis teſta concluſum araneum inſcios æger, ad quartum uſq; diem amuleti inſtar circumferat. Vivens aranea juglandis teſtis incluſa, colloq; ſubnexa, quartanam depellit. *Fernelius in Abditis.*

Noſtro ſeculo præſtantes ac celebres quidam Medici pilulas ex telis araneorum & populeo unguento paratas, horis aliquot antè acceſſionem illigatas locis, in quibus evidens arteriarum pulſatio deprehenditur, atque ita relictas, plurimùm ad tertianæ febris circuitus depellendos valere tradunt. *Joannes Mosbanus.*

Telæ araneæ mundæ, unc. una, unguenti populeonis, unciaſemis, extremitatum & ſeminum urticæ, pugil j. miſceantur cum potenti aceto, quo arteriæ omnes pulſatiles ante periodum liniantur. *Fumanellus.*

Tela araneæ alba in corio ligata, collo appenſa, curat quartanarios. *Petrus Bayrus.*

Observatio IV.

Tela araneæ ad quartanam abuſus.

SUbjungam nunc nonnihil de pernicioſo telæ araneæ uſu in hujus febris curatione: nec video quonam diſtinctionis conſenſu imitari debeamus Guilielmum Varignanam, quòd Raſis teſtimonio ad quartanæ profligationem prædicet telam araneæ, ſi cum vino potui exhibeatur, hora unica ante conſuetum paroxyſmi inſultum; quoniam ejus uſum nec gravioris noxæ periculo vacare, nec effectus ſuæ commendationi pares edere, experimento deprehendi.

Enimverò Anno 1559. mulietcula quædam Hambachi in ducatu Juliacenſi, cum ex temeraria alicujus perſuaſione hoc remedium improvidè adverſus quartanæ violentiam uſurparet, in horrenda veneноſitatis ſymptomata incidit: ad quam accerſitus, præter alia medicamenta, electam propinavi theriacam, quæ poſtea ſanitatis amiſſæ jacturam recuperavit. Deinde ne vel minimum huic errori patrocinium ſuggerere poteſt Dioſcoridis auctoritas: quia in ejus contextu duo ſubjicienda conſiderationi veniunt. Unum eſt, quòd araneum quidem quartanæ circuitibus mederi tradat, ſed extrinſecus ſaltem lacerto appenſum, non autem per interiora aſſumptum: alterum, quòd ſolitâ quadam ſcribendi proprietate, nullam vel ipſemet tribuat veritatis fidem iis rebus, quas citra ulteriorem cenſuræ ſuæ interpoſitionem affirmat; ſub perſonæ tertii prolatione: uti apparet evidenter in cap de Baſiliſco, othonna, lapide Thracio, ſmilace aſperâ, trifolio, & id genus reliquis Telam ad hæc araneæ albam in corio ligatam, & collo, vel ſuper adjutorium appenſam, quartanarios curare, ſcribit præter alios inſignis Medicus *Petrus Bayrus, in ſua praxi, diſtinct.* 20. *c.* 6. Alii ſecùs perſuaſi, curationem nimis ſuperſtitioſam contra quartanæ pertinaciam, ex aranea uſurpant, nucis nimirum putaminibus, exempti nuclei loco, araneam vivam includunt, eaque colligata ſuſpendunt in collo, ad dies novem relinquunt: inde in ignem conjiciunt cum horum verborum additione: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Cæterùm à primo inchoatæ hujus curationis die, oportet Orationem dominicam, & Angelicam ſalutationem, certo recitare numero quotidie: ut primo novies, ſecundo octies, tertio ſepties, repetantur imminuendo uſq; ad nonum diem, quo ſemel eæ referentur. Quiſe hac incredulitatis ratione liberatum fuiſſe, ac aliis deinceps quaſi per manus tradidiſſe artem aſſereret, hominem levem novi Credulitatem ſive incredulitatem ſi lubet appellare id, perinde eſt: multùm ſæpe poſſunt, dum certiſſima perſuaſione ſe mutuò inducunt, ut hanc curationis formam juvare firmiſſimè confidant, uſurpentque homines conſcientiæ nullius religione ducti, auxilium undiquaq; accipientes, ſive à dæmone, ſive à Deo, modò ſubleventur, flocci reliqua faciunt. *Wierus lib. obſerv. pag.* 43.

Observatio V.

De febre intermittente quartana, in ſeptuagenario curata.

SImon Joannes Zythepſa, Harlemo oriundus, avunculus meus, qui in uxorem ſororem matris meæ duxerat, Alcmariæ habitans, vir ſeptuagenarius, anno 1557. menſe Octobri, in tertianam intermittentem vehementiſſimam incidit, ut in paroxyſmo deliraret. Quæ ſæva accidentia non ſolùm morbum naturæ ſimili minimè convenientem: ſed & periculoſum ſignificabant. Fuit tamen eodem tempore per me, Deo auſpice, aptis remediis, ut lenientibus Zulapiis, purgationibuſq; lenioribus ad bilioſum humorem facientibus, deinde & alterantibus & roborantibus, curatus. Sed poſt tres ſeptimanas recidivam paſſus, quartâ correptus eſt, cui bilis aderat. Cùm autem in priori morbo, videlicet tertiana, univerſalia remedia præceſſiſſent, ſatis mihi fuit, ut pro præparatione humoris quartanam inferentis, tantùm adhiberem fumariæ in ſero lactis decoctum, aliquot diebus tempore quietis. Deinde eodem decocto injectis foliis ſenæ eundem commodè purgavi. At cùm frigus & horripilatio in principio acceſſionis ei valde moleſta forent, quæ ſi curentur (teſte Nicol. Florentino, quod ab Avicenna accepit) febris quoq; curatur. Idem Avicenna præter quædam olea contra rigorem fomentationes calidas præſcribit. Nos verò hoc tempore inſequendo Guainerium, ſpinam dorſi inunximus calidè à nucha incipiendo uſq; ad clunes deſcendendo, oleo anethino, & chamæmelino, ſimul mixtis, & poſt inunctionem pannos lineos calidos apponendo. Cumq; ter hanc inunctionem in ipſa acceſſione abſolviſſemus, miraculi inſtar non ſolùm rigor ceſſavit, verumetiam febris in ſexagenario deſiit, licèt poſt hanc febrem quartanam, hoc modo ſolutam, relictus ſit lienis dolor cum duritie exigua, ſed fomentis atq; inunctionibus deſcriptis non admodum diu pòſt evanuit. Sed & hoc condito ſequenti utens perfectè ſanatus eſt, *℞ Conſ. flor. borrag. unc. j. cort. citri cond. unc. ſ. ſpec. diarrhod. abb. aromat. roſ. an. drach. j. trochiſc. de cappatibus, ſirup ij. Oxyſacch. compoſiti, ſyr. de ſum. terra, an. q. ſ. fiat conditum. Foreſtus lib.* 3. *obſ.* 38. *de Febribus.*

Quartanarii fortuito curati.

Observatio I.

In flumen ex improviſo detruſus quartanarius, curatus.

COmpertum nuper habeo ex cubicularii Domini Lanſacii fideli narratu, extitiſſe nobilem Gallum in Polonia, qui febre quartana graviter exercebatur; is eum aliquando ad Wiſtulæ fluminis ripam quò quartanarii inſultus moleſtias falleret, deambularet: ab amico fortè obvio per jocum in profluentem impulſus eſt, ex quo (etſi natandi peritus eſſet, id eo ſciente qui impulerat) tantum pavorem concepit, ut nunquam ipſum dehinc quartana invaſerit. *Pareus lib.* 1. *cap.* 23.

Observatio II.

Glande plumbea cervici inflicta, evaſit à quartana.

AB Ambianenſe exercitu juſſerat me rex Henricus II. Dorſanum urbem proficiſci, ut illic eos

cura-

curatem, qui ex conflictu cum Hiſpanis vulneratus fuerant; à ſancto Albano Capitaneus, etſi ſub illius conflictus tempus quartanario paroxyſmu teneretur, prælio tamen intereſſe voluit, in quo cùm glans ſclopo eliſa medias cervices illi perforaſſet, tanto mortis terrore perculſus eſt, ut febris ardore frigido metui cedente, à quartana deinceps immunis vixerit. *Idem libro ac cap. eod.*

Observatio III.

Concitatione vehementi in prælio à deſperata quartana convaluit.

QUintus Fabius maximus, authore Livio, diu multumq; quartanâ febre languebat, nec artis temedijs ſucceſſum optatum conſequebatur, quouſq; conferto cum Allobrogibus prælio, pugnandi ardore, novo velut incendio, febrile vetus incendium diſcuſſit. *Idem Parens lib. & cap. citato.*

Observatio IV.

Quoſdam rerum etiam abſurdarum deſideratarum largiori uſu, à graviſſimis febribus, quartana maximè, liberatos.

FUerunt qui ſcribus diuturnis laborarunt, atq; certos cibos vehementer appetiverunt. His, cùm ſe ſaturaſſent, imò cùm ventriculum impleviſſent, adeò ut molem ferre nequirent, excitata virtus expultrix, non modò cibos gravantes, verumetiam purulentum & putridum humorem per vomitum extruſit. Unde illi ſani facti ſunt ſubitò, & præter omnem ſpem, atque etiam expectationem ſuam. Hoc ab aliis cibis non video eſſe factum: quia non in copia tanta eos ſumpſerunt. Illis tantùm ſic excitantur, quos avidiſſimè appetunt, & largiſſimè peredunt: ut qui copiâ moleſti eſſe poſſint. Profunt autem hoc ſumpti modo tunc ſolùm, cùm morbus eſt concoctus: Nam qui ab initio id auſi facere fuerunt, graviſſimè ſunt læſi. Novi qui hoc modo ſuffocatus repentè extingueretur. Amicus quidam meus ſtudioſus, poſtquàm multis menſibus quartana laboraſſet, ac vehementiſſimè limpediſſimi fontis pellucidam & frigidam aquam deſideraſſet, tandemque nemine obſervante, eadem ventriculum non impleviſſet modò, ſed ferè infercſiſſet, poſt copioſum vomitum ſanus eſt factus. *Eraſtus quæſt. 2. de Purgant. med. facult.*

Obſervamus alios quoq; nonnunquam ſucceſſus in diuturno hoc malo, maxime ſi deſiderio ſingulari quid appetatur, quod tamen non ita perpetuum eſt, quin pro morbi vel exceſcentis vel declinantis tempore, ſive pro corporum ratione, aut vitium modo, id vel juvare plerumque, vel ſæpe etiam opprimere experiamur. Enimverò qui halecibus ſemiroſtis viginti & uno, ſimul ante quartanæ acceſſionem in univerſali morbi declinatione vocatis liberatetur, intercedente tamen graviſſimi paroxyſmi inſultu, mihi intus & in cute notus eſt. Erat autem hic natura impendiò vorax, alioqui ſaburram hanc non tam illæſe concoxiſſet, exoneraſſetque. Quare & alius imbecillior ea oppreſſus facilè interiiſſet. *Wierus obſ. lib.*

MORTUI.

Observatio I.

Ex quartana malè curata ſanitas, tam & mors ſubſecuta.

VIllicus meus annuam quartanam patiebatur, & conſilio neſcio cujus Empirici faſelum ex omphacino, & alia uſq; ad ſatietatem devorans, ad viginti inſuper vini meri calices ebibit, quo adeò inflatus eſt, ut è foco, prope quem cœnaverit, amoveri penitus non poſſet. Quamobrem ſtrato humi pallio, quo induebatur, ibidem pernoctavit. Matutino autem adveniente tempore, diffuſus per omnia membra ſudor eſt; quo finito, vomitu quicquid comederat rejecit & cum eo pituitoſa excrementa quamplurima, quo factum, ut ex quartana quoque, qua integrum jam annum laboraverat, exutus, valetudinem ſit conſecutus: quam quidem rem validioris naturæ vi acceptam referendam arbitrati ſumus. Nam amota jam cruditate, & humorum concoctione longiori ſpatio perfecta, natura, quæ ſua pigritia torpebat, ab ignavia & torpore perpulſa, contra morbum & cauſas vires excitavit, quibus tandem ſudore ipſo, atq; vomitu, & morbum & errorem diſiecit. Quod profectò eadem febris comprobavit. Nam cùm quatuor annos hominem iterum invaſiſſet, & ille putaret eodem ſe poſſe auxilio febrem tollere, quo olim fecerat, ſtatim, hoc eſt, ut morbi ipſius initia, dum ſcilicet cruda eſſet adhuc ipſa materia atq; incocta, pleniore victu & potione abundantiore ex iiſdem quibus ſupra rebus abuſus, ante Solis ortum, eodemque decubuerat loco, mortuus inventus eſt. *Benivenius abditor c. 59.*

Observatio II.

Quartana affectus Epiſcopus Colonienſis, qui perſuaſione Empirici deceptus, eandem neglectam traxit, cui tandem abſceſſus inter ventris muſculos excitatus vitæ finem fecit.

REverendiſſimus Epiſcopus Colonienſis D. Antonius, ex Comitibus à Schavvenburg, conſtitutione corporis ſanguinea, circiter annos natus quadraginta, ex alia febre in quartanam incidit, in Autumno anni 1557. A qua ubi circiter vernum tempus nonnihil reſpiraſſet, huic, neutra adhuc valetudine freto, ſe inſinuat Ambroſius ille Magirus, annuis mendacium libellorum, vel ſi mavis prognoſticorum plauſtris notus nimis: qui eum quidem graviter laboraturum prædixit, evaſurum tamen, ſi à medicamentorum uſu caveret. Interim venam illi pertundi jubet, balneumq; præſcribit. Confiſus hic prognoſtico, opem medicam tamdiu reſpuit, donec à capite & finitimis partibus primum circa ſiniſtram ſcapulam decumberet humoris copia: qui neglectus, lento defluxu muſculos ventris ſiniſtros interſecuit: ubi excitata phlegmone pus genitum copioſum putidiſſimumque continuas partes decubitu aſſiduo vitiavit, tandemq; ad lævum perinæi latus reſedit, cum tumore; qui à Chirurgo ſectus, ingentem fœtidiſſimi puris quantitatem reddidit. Hoc tamen poſtea non niſi ventre compreſſo fluxit: quare viribus indies magis ac magis flacceſcentibus, poſt ſeptimanas tres, de ventris inferioris inciſione, ex cujus ſinu pus defluere exiſtimabatur ab iis ſeriò agitatur, qui curationi intererant; rogaturq; Princeps noſter Clementiſſimus Dux Cliviæ, Juliæ, & ægrotum inviſens, ut eundem in ſectionis conſenſum induceret: eo etenim modo promptius liberiu[illegible] expreſſione pus fluxurum ſperabant. Se, quod [illegible] re proficuũ eſſet, non ſatis intelligere, reſpondit [illegible] ceps, at ſe miſſurum ſuum Medicum, Medicinæ & Chirurgiæ peritum: cui ſi inciſio probaretur, ſe quoq; c[illegible] culum addere. Proinde eo ablegatus, vulnere conſpecto, corpus emaciatum, vireſq; impendiò proſtratas cum pulſu debili, ac de hora in horam magis inclinante, comperi. Quare nihil ſpei in ſectione ponendum eſſe, ſed extrema imminere judicavi. Hora matutina mortem proximam ſignificavit pulſus interceptus contra impudentem Fedronis Paracelſiſtæ calumniam, qui pulſus animadverſionem ridet, in mendaci[illegible] ſoq; ſuo libello Germanico. Paulo pòſt hic in Domino obdormivit: cui ex immenſa ſua bonitate locum in

juſtorum reſurrectione largiatur Deus. Ventre circa umbilicũ inciſo, tanta puditiſſimi puris copia effluxit, ut ex ventris pleni cavo id exundare jam crederent, qui antea in ea opinione fuerant. At ſectionem proſequuti, inter muſculos tranſverſos & obliquos, uti dictum eſt, cloacam deprehendimus. In ſiniſtro autem latere cor erat flaccidius, ex gravi & continuò exhalante, ferientеq; vapore putido: atro adhæc ſanguine nigricabant venæ cor cingentes. In veſicæ collo coctum deliteſcebat pus album: quare nec urinam continere potuit aliquandiu, quod ad calculi læſionem referebatur: ſed aliunde id contractum apparuit. In ventriculo quiddam inſtar humoris bilioſi innatabat. Reliqua viſcera, uti & univerſi corporis partes, videbantur illæſa. *Wierus lib. obſerv.*

† Ex intempeſtivo lapidis bezoartic. uſu quartanam, quam mors excipit, obortam eſſe, commemorat *Hildan. Cent. 6. obſ. 88. pag. 613.*

Observatio III.

Quartana mortuus, in corde, venis, & quaſi omnibus membris reperta fruſta magna, alba, pituitoſa.

Helidæus ſecuit aliquando in Hoſpitali Bononienſi virum quendam, qui febre quartana, qua diu conflictatus fuerat, tandem mortuus eſt. Poſteaquàm autem cadaver iſtud aperuit, reperit in corde, venis, & quaſi omnibus membris fruſta magna, longa, alba, pituitoſa. Hoc eſt procul dubio id, quod in venis cruditatem appellare ſolemus. *Cl. V. Laurent. Scholzius de obſ. propriis mihi communicatis.*

De Febribus intermittentibus.

Observatio I.

Quo tempore utiliùs in febribus intermittentibus vena ſecetur.

Quorundam Arabum, & Praxes Medicas tradentium ſententiâ receptum eſt, ut in intermittentibus febribus venæ ſectio vel planè intermittatur, vel in proceſſu morbi tantum fiat: ſed experimentis propriis, iiſque innumeris cognovimus, eam opinionem & inutilem, & ad curandas febres minùs accommodatam exiſtere. Etenim multorum annorum uſu experti ſumus, eos ferè omnes quibus ante tertium paroxyſmum vena ſecta fuit in tertianis febribus intermittentibus, ab acceſſionibus febrilibus fuiſſe maturiùs liberatos; ſed illos, quibus poſt illud tempus hoc genus auxilii adhibitum fuerit, etiam tardiùs adjumentum ſenſiſſe. Neq; ejus experimenti ratione deſtituimur, quòd præſente plethorâ, quæ rarò abeſt in noſtrorum hominum corporibus, morâ & neglectione evacuationis omnia fiant deteriora. Quòd verò in intermittẽtibus febrib⁹ materia vitioſa tota extra vaſa majora venarum conſiſtat, (ut quibuſdam placet) dubito ſanè an id cum iis, quæ in ejuſmodi febribus evidenter apparent, conſentiat. Itaq; Medicis induſtriis, diligentiùs de eo cogitandi occaſionem hac obſervatione propoſita ſuppeditare voluimus. *Cl. V. Jacob. OEthæus de Obſerv. propriis.*

De Febribus intermittentibus, alia.

Observatio I.

Quòd in intermittentibus febribus interdum in die paroxyſmi utiliter ſecetur vena.

Caſu quodam multa ſuppeditari auxilia medicorum uſui, tam certum eſt, ut Galenus multis in locis plurima remedia fortuito eventu reperta eſſe affirmet. Sed Medicorum rationalium partes ſunt, cauſas ejuſmodi fortuitorum remediorum atque auxiliorum diligenter inquirere. Itaque cùm in febrium intermittentium curâ, quidam ex vulgo in die paroxyſmi venas fortè ſecarent, ac id profuiſſe febricitantibus compertum eſſet, factum eſt, ut plurimi idem ſequentes, morem ſecandi venas in paroxyſmi die introducerent. Quod & nos à quibuſdam factum eſſe obſervavimus, & ipſi ſæpius feliciter non tantùm in tertianâ, ſed in quartanâ, experti ſumus, incitati ad hoc etiam Arnoldi de nova villa, Medici olim expertiſſimi, teſtimonio, qui in Neapolitano Regno quendam Empiricum hac ratione plures febricitantes à febre liberaſſe ait, in *ſuo practicæ breviario.* Quando verò hic mos ordinariis Medicorum præceptis adverſetur, diligentiùs in eum inquirendum eſt: Etenim cenſent plerique in die intermiſſionis, cùm morbus minus vires gravat, venæ ſectioni incumbendum eſſe, ut virium ratio habeatur, & tutior ſit medicatio. Si itaq; vires conſtent, etiam die paroxyſmi ſanguis educi poteſt, & fortè utilius, quòd naturam tum juvantem in expellendo & ſecernendo vitioſo ſanguine Medicus habeat. Ex quo intelligitur, non planè ratione carere, quòd multi in die paroxyſmi phlebotomia uſi juventur; materia enim febrem promovens, mota faciliùs quàm non mota educitur. *Idem D. Jacob. OEthæus De obſ. propriis.*

Observatio II.

Quod omiſſio vacuationum neceſſariarum in initiis febrium intermittentium, graves noxas inducat.

Eſt hoc in more poſitum multis, ut incidentes in febres eas, quas præſertim vulgò intermittentes vocant, neglectis tum venæ ſectionibus, tum purgationibus, ſtatim ad curas illas experimentales, quibus paroxyſmi, ne recurrant ſubinde, ſiſti ſolent, accedant. Quæ ſanè oſcitantia multorum, quæ incommoda pluribus attulerit, operæ pretium fecero, ſi oſtendam. Etenim memini ex hac negligentiâ quoſdam in varios abſceſſus, maximè verò coxendicum, item in impetigines fœdas, item in icteritiam cum hydrope junctam, item in colicos dolores inſanabiles, quos tandem epilepſiæ, & paralyſes, aut arthritides ſequutæ ſint, item in tabem, ac in convulſiones mirificas incidiſſe. Sed de convulſionis genere, quod Eichſtadii febrem ſequutum vidi, uſum eſt quædam ſubjicere.

Erat adoleſcens quidam annos octodecim natus qui febre tertiana correptus, à mulieribus quibuſdam experimentis, iiſq; ſuperſtitioſis (ut pleraque eſſe ſolent) adjutus, febris quidem acceſſione liberatus eſſe videbatur: ſed paulo pòſt incidit in quoddam genus convulſionis, quo per brevia temporis intervalla totum caput concutiebatur, motu involuntario & violẽto, haud aliter ac ſi quis, apprehenſis capillis ipſi caput manu concuſſiſſet. Huic, conſilio meo, cùm vena ſecta eſſet, mirificum illud ſymptoma ceſſavit. Quare in initio omnium febrium ab humoribus effectarum, evacuationes utiles exiſtunt, non ſolum ad maturiorem earum curam, ſed & ad præcavendas plurimas noxas febribus ſuccedere ſolitas. *Cl. V. Jacob. OEthæus de Obſerv. propriis.*

De raris et insolitis febrium typis.

Observatio I.

Anniverſaria & natalis quorundam febris.

Poeta Antipater Sidonius, omnibus annis, una tantummodò die, quo genitus erat, febri implicabatur. Cumque ad ultimam ætatem perveniſſet, nata-

li ſuo certo illo circuitu morbi conſumptus eſt. *Valerius Max. cap. 6. lib. 1. Plin. Nat. Hiſt. lib. 7. c. 51.*

Vidit *Rhaſius, text. 16. Continentis*, ſemel in anno invadentem perpetuò. *Thomas à Veiga, comm. ad lib. 2. Gal. de diff. feb.*

Magiſter Jacob-Vero de Firmo, pluribus annis, una die & hora, habuit unum paroxyſmum febris, ſemel in anno. *Geneslus com. ad proximè citat. Avicennæ textum.*

Joannes Architectus ſingulis annis ſtato die, hoc eſt, quo natus fuerat, febre implicabatur: quæ ex putreſcente bile genita, ſuum circuitum ſervans, quartum & decimum non tranſgrediebatur diem: donec ſenio confectus, & eadem ex more complicitus febri, natali ſuo die vi morbi proſtratus, naturæ conceſſit. *Benivenius c. 84. Abditor.*

Virum quendam novimus, qui ſingulis annis, eo die, quo in lucem exivit, paroxyſmo evidente ſatis corripiebatur, reliquo verò anni tempore rectè valebat: immò adoleſcens, de quo curatio noſtra agit, non ſolùm præſenti hoc anno, hæc dicta paſſus eſt, ſed elapſo anno, etiam eodem tempore omnia ſimilia habuit. *Luſitanus Schol. ad curat. 75. cent. 7.*

Vidi febrem annalem, imò febrem in diè natali ægri, perpetuò invadentem. Vidi aſſuetum in anno ſemel febrire per tres dies, non amplius. *Thomas à Veiga comm. ad lib. 2. De diff. Feb.*

Observatio II.

De febribus quintanis, ſextanis, ſeptimanis, octanis, nonanis, aliisq; raris & admirandis periodis.

Inter febres, quædam continuæ ſunt, quædam interdiu tenent, nocte intermittunt: vel nocte tenent, die intermittunt: nonnullæ, ſeorſim tertianæ ſunt, Tertianæ, Quartanæ, Quintanæ, Septimanæ, Nonanæ. *Hipp. lib. 1. Sect. 3. Text. 2. De Morb. vulg.*

Jam cùm eſſe aliquas dicit febres Quintanas, aut Septimanas, aut Nonanas, non de dictionis ſignificatio, ſed de re ambigitur? Nam ſunt Medici, qui confirmant ultra diem quartum, circuitum ſe nullum conſpexiſſe. Quidam aſſentiuntur Hippoc. Equidem inde uſq; ab ipſa adoleſcentia obſervavi ad hunc diem, ſed Septimanum, vel Nonanum omnino non vidi, nec clarè, nec obſcurè. Quintanos certè vidi circuitus obſcuros, ſed non exacte, aut aperte, ut quotidianos, tertianos, & quartanos. Sed res (quantum equidem cenſeo) quandoquidem ex experientia de ipſa judicium fit, ratione non quæri demonſtrari. Si enim ſit qui exactè conſpexerit, & crebrò, aut ſeptimo quoque, aut nono die acceſſiones fieri, (neque enim iterum aut ter ſit vidiſſe ſatis) ſit ille inductus, eſſe nonnullos etiam tales circuitus. Sin autè non viderit ab initio ætatis ad ſenectutem uſq; quos viſit ægros frequentes eos febricitaſe modo, jam illi hoc conſtat è diverſo, non incidere ejuſmodi circuitus. Quamobrem in Hippocratem cum ratione diſputare, quod Diocles fecit, valeas. Nam quibus dicas ex ſignis, aut humoribus oriri, vel Quintanum, vel Septimanum, vel Nonanum circuitum non habebis. Quinimò nec ſcripſit quemquam in ægrum laboraſſe. Et quidem erat hoc ejus officii, ut communia præcepta alia non parum multa privatis plana fecit exemplis, jam idem quoq; in his præſtare. Verùm ſciendum eſt in multis exemplaribus eſſe ſcriptum initium hujus capitis genere orationis, quod ἀσύνδετον vocant, ad hunc modum: Febres continuæ interdiu tenent, nocte intermittunt, nocte tenent, die intermittunt. Quod cùm dixi vocari genus ἀσύνδετον, ſimul explicavi ejus interpretationem. Oportet autem tanquam in numero nos dictorum adjunctas intelligamus, quæ prætermiſſæ ſunt in orationibus conjunctiones, *Galenus comm. ad eundem Textum.*

Septimana longa eſt, verum non lethalis. Nonana hac longior etiam, at non lethalis. *Hipp. lib. eod. Sect. 3. Text. 7. De morb. Vulg.*

Neq; Hippocrati decet diffidere (præ ſe fert enim oculis arbitrata hæc conſcribere) neq; mentiri convenit, diceretq; etiam ſeſe vidiſſe. Quare obſervandum eſt nobis ſedulò, & experientiâ de veritate exiſtimandum: ſed ita ut idem nobis non accidat, quod vulgò hominum, qui aliquem fortè conſpicati, qui ſeptimo die iterum ac tertiò febricitaſſet, ab initio duxerunt eſſe quendam ſeptimo die circuitum. Poteſt enim caſu id interdum evenire, atq; adeò ſimplici etiam victus ratione. Qui enim ægroti non prorſus ſunt affectione morboſa liberati, ſed ſemen aliquod retinuerunt his uſu venit ad victum negligentioribus, ſæpe ſexto die à principio febricitare, ſæpe ſeptimo, non rarò octavo ſæpenumero alio: & cum febris ceſſaverit, putantibus ſe prorſus eſſe liberatos, eodem omnino victu utentibus, ex ſemine morbi reliquo totidem diebus in eandem affectionem devenientibus, ſimiliter febricitare. Quod quidem ſæpe poteſt accidere, ut & æquale ſit, quod affectionis eſt reſiduum, & ægroti eundē victum habeant. Hic verò revera eſt circuitus morbi, quando exactè ab illis ſervata victus ratione, febris in idem conſtitutum pervenit, quemadmodum fieri in Quartana videmus. *Gal comm. ad eundem Text.*

Quintana peſſima eſt omnium. Etenim, & ante tabem, & jam tabidis ſuperveniens, perimit. *Hipp. lib. ſect. 3. Text. 9. De Morb. Vulg.*

Tabidi hectica febre laborant, nunquam ceſſante: cujus totam naturam, ut cæterarum, *in comment. de differ. febr.* didiciſti. In quibuſdam verò vidi etiam miſtam aliquam ex circularibus, aut tertio quoq; die invadentibus, aut quotidie: & ut Hipp. ait, etiam infeſtantur Quintana, de qua eadem à nobis dicta puta, quæ de Septimanis paulo antè, & Nonanis audiviſti. *Galen. comm. ad eund. Text.*

Quartanæ, Quintanæ, Septimanæ, & Nonanæ, quibus judicentur circuitibus, conſiderandum. *Hipp. lib. 1. ſect. 3. Text. 17. de Morb. vulg.*

Ut *in libro Præſagiorum* omnem abſolvit de dieb. decretoriis diſputationem, ita de circuitibus quoque. At nuſquam de quintanis meminit, vel ſeptimanis, vel nonanis, non modò præſagiis de ipſis quicquam prædicens, ſed ne in Aphoriſ. quidem. Enimverò cùm *in libro Præſagiorum* dixit: Fit autem quartanarum etiam ſtatus hoc ordine: Et *in Aphoriſ.* Exquiſitam tertianam ſeptenis judicari circuitibus: Poterat eadem opera de quintana, ſeptimana, & nonana idem pronuntiare, ſi ita ſcripſiſſet: Fit autem quartanarum etiam ſtatus, eodem modo quintanarum, ſeptimanarum nonanarumque hoc ordine. *Galenus comment. ad Text. eundem.*

Non oportet ut negentur ægritudines, quas non contingit habere in tempore quodam, & regione, nam hoc genus non comprehenditur per multitudinem. Neq; iterum oportet, ut dicatur quòd ſi eſt quartana, tunc neceſſe eſt ut ſit materia quinta: nam melancholia generat quartanam, non propter hoc ipſum quod ipſa eſt melancholia, imò propterea quòd ipſa eſt pauca, groſſa. Etiam non eſt longinquum, quin ſit in quibuſdam corporibus melancholia groſſa, pauca, cui accidit putredo. Et non convenit alicui, ut dicat poſſibile eſſe in phlegmate ut fiant ij paroxyſmi alii, quando incraſſatur, & minoratur: quoniam conceſſio eſt res ampla; & rarò fit poſſibile, ut neceſſariò conſequatur ejus contradictio. Amplius non eſt diſpoſitio in conceſſione ejus, quod nunquam videtur, & non auditur, neq; contradictio experimentator, aut ſapiens, ſicut conceſſio ejus eſt, quod teſtificatur qualis Hipp. Et jam retulit mihi fidelis quidam ſe vidiſſe nonanam. Quintanam verò nos multoties vidimus; & nos cogi-

mus

nur propter hoc dicere, quod illic ſit humor alius. *Avicenna canon. lib. 4. Fen. 1. tract. 2. c. 67.*

Non tantùm quotidianus, & tertianus, & quartanus: ſed & quintanus, & ſeptimanus, & nonanus, ut *ab Hipp.* dictum eſt, *primo epidem part. 3. text. 2. 7. & 9.* quanquam hoc etiam in contentione apud Medicos: quandoquidem videntur à Galeno negari hi circuitus in commentatione loci prædicti: quo loco negat ſe aliquam talem febrem vidiſſe diſtinctè: & videtur rationem Dioclis adverſus Hipp. commendare, tamen revera Gal. ſub dubio non reliquit, & *libello de Typis* talium circuituum mentionem fecit, quanquam video in eo loco Galenum non loqui de illis ex propriâ ſententiâ, ſed diſſerere de Typis aut formis (nihil enim intereſt) receptâ de hac re aliorum opinione, quia ad eâ tractationem admitti poterant aliorum placita, doctrina nihil læsâ. Sed *Avicen. Fen. prima quarti & tractatu ſecundo, c. 71.* proprio experimento confirmat: tales circuitus ſolere eſſe febribus: cujus ſententiæ ego hac in parte aſſentior firmiter, quippe qui multò antequam Medicinæ ſtudere cœpi, febrem octomanam in quodam ſene, quæ multis annis duravit, ſum conſpicatus, prætcrquam quòd eſt hæc ſententia Hipp. qui nihil ſcripto mandavit temerè. Itaque febrium circuitus non reſpondent humorum numero, ſed fieri poteſt, ut humor aliquis propter multitudinem, aut paucitatem, aberret à propriâ periodo. Nam Avicenna cauſam quintanæ & ſeptimanæ febris, eandem eſſe dicit cum cauſa quartanæ: cæterum propter humoris paucitatem fieri, ut febris quinto & ſeptimo die repetat. Igitur periodus febrium, etiam docente Avicenna ex quantitate & qualitate humoris fit, nec ſolùm hoc humori melancholico accidere *loco citato* dicit, ſed bili & pituitæ cõtingere poſſe: ut propter paucitatem materiæ ultra conſuetos terminos protrahantur, quod non minus cenſeo eſſe verum: cæterum hoc non tollit, quod de quotidianis, tertianis & quartanis conſenſu omnium autorũ docetur: fieri ſcilicet, quotidianam ex pituita, tertianã ex bile, & quartanam ex melancholia. *Franciſc. Valleſius controvers. medicar. & philoſophicar. lib. 5 c. 25.*

Fateor me vidiſſe quintanam & ſextanam: Et eam quæ ſemper de 15. die in 15. diem invadebat: & hoc fuit in Bernardino de Burnatis, de Peruſio. *Gentilis comm. ad allegatum Avicennæ Text.*

Ego magnificam Dominam Catharinam de Lamirandula vidi laborantem quintana pluribus menſibus, à qua tandem ſanata fuit. *Ioan. Arculanus comm. ad eund Avicennæ Textum.*

Teſtor me vidiſſe ſeptanam, & nonanam, & ſanatos ab illis. Vidi qui nono quoque die patiebatur per triduum acceſſionem quotidie, in quo circuitu duravit per menſes: tamen omnes hi convaluerunt. *Thomas à Veiga Comm. ad c. 4. lib. 2. de diff. feb. Galeni.*

Vidi tum primùm & quintanam, & ſeptanam febrem, quarum *in Epidem.* mentionem fecit *Hipp.* mortui ſunt plurimi. ſed inprimis juvenes. &c. Fiunt quintanę febres & ſeptanæ ex aduſtionis vehementia ſupra nat. humoris melanch. *Gemma Coſmocrit. lib. 1. cap. 1.*

Achias adoleſcens temperatura ſanguineus, inchoante hyeme, febri correptus eſt octava, quæ ad medium veris uſque perduravit, non quidem obſcuris, aut abſconditis paroxiſmis, ſed evidentibus, & ſatis manifeſtis circuitibus; ſingulis namque octo diebus adoleſcens hic horret, horrore quidem horam perdurante unam, exinde ſubſequitur febris quindecim ferè horas eum affligens, ſed poſt ita rectè valet, ac ſi nihil mali paſſus eſſet, imò munia ſua omnis illicò exactè conficit; artem autem textricem exercet. Cæterum incipiebat paroxyſmus ante lucem ſabbathi, perdurabatque totum ferè diem: quâ de re, hæſitare cœpi, an ob errorem aliquem commiſſum ab adoleſcente in eâ nocte, pręcipuè in cibo & potu, febris hæc veniret: ſed cùm experior, nihil tale eſſe deprehendo; ſolent namque Hæbræi, præcipuè artifices, nocte ſabbatho dicatâ, majori otio vacantes, liberaliùs cibari, ſed, ut dixi, adoleſcens hic in hoc non delinquebat, imò certus fui eum noctem hanc continuò abſque cibo & potu tranſigere, eveniebat igitur febris, ut hujus generis alia, ab humore melancholico, pauco, ſed bene craſſo: pro quo abigendo, & ſanitate hujus juvenis recuperandâ, cùm multa concinnè & ornatè data ſint medicamenta, ſanatus eſt. *Amat. Luſitanus Curat. 75. cent. 7.*

Experientia mihi his teſtata eſt, dari certò octovum circuitum, & octavam febrem: Alteram enim vidi in nobili Equite, non ultra vigeſimum quintum annum agente: Alteram autem in muliere quinquagenaria. *Salius c. 12. Annot. ad Altomarus Pract.*

Mulier annorum quadraginta, tenuioris fortunæ, quæ ex Mselandia anno 1560. die 16. Martii conſultandi cauſâ unà lotium adſerens, me acceſſit. At quantum ego conjicere poteram, cachexia laborabat, crura inflata erant, venterque plurimum eminebat, qualis hydropicorum eſſe ſolet, lotium, quod judicandum attulerat, crudum ac ſatis tenue erat, neque hypoſtaſim aliquam habebat. Cùm igitur ex ea rogaſſem, nunquid quartana laboraſſet? ſtatim annuebat eam Autumno præcedente habuiſſe ad tres ferè menſes, ſed nunc in quintanam perfectè tranſmutatam eſſe, quæ ſcilicet quatuor diebus naturalibus intermittebat, & quinto die manifeſte redibat, quę & eo ordine uſque in menſem proceſſerat, quamvis nunc rurſus in quotidianam intermittentem prolapſa, quæ ſub noctem invadebat, licet minùs quàm antea, cum calore non admodum intenſo, cruribus tamen cum ventre in majorem molem increſcentibus. Interea dum lotium inſpicio, rogo nunquid gravitatem quandam, tum dolorem perſentiret in aliquâ hypochondriorum parte? Mox reſpondit, hypochondrium dextrum dolere, quod cùm tetigiſſem, deprehendi levem duritiem adeſſe, potius tamen obſtructionem quàm ſcirrhũ: quãvis ea cachexia apparente, in id malum tranſmutari poſſe verebar, & ab eo hydropem ſubſecuturam. Quare hoc decoctum præſcribo, quod materiam viſcoſam pituoſam, melancholicam ſimul incideret, evacuaret, cùm paupercula eſſet, neq; multis remediis uti poſſet. *℞. Cort. rad. fœniculi, petroſel. ireos, cichorii, an. unc. ſ. capill. Ven. agrimon, ceterach, caſſutha, ſoldonella, an. M. ſ. liquirit. raſa unc. ſ. uvar. paſſar. enudat. unc. j. folior. ſenæ, unc. j. ſ. ſem. dauci, fœniculi, an. drach. j. ſ. fiat decoctio in aqua comm. pro lib. j fortiſſ expreſſ. addit ſyr. de eupatorio, de quinque rad. de cichor. Nicol. cum rhab.* (ob febrem) *an. unc. j. miſce pro quatuor doſib. matutinis*, quo meliùs habuit, ut poſtea mihi relatum fuit, quamvis ad me non redierit. *Foreſtus obſ. 43. lib. 3. de Feb.*

Quintanas tres Curtius ſuo tempore vidit, ſe inſtabiles: Et nos præter hanc quintanam, quâ hæc mulier afficiebatur per menſem, aliam quoque ſemel in tabidâ nobili muliere conſpeximus, quæ etiam in eadem lethalis fuit. *Idem Scholio ad citatam obſ.*

Quod ex his experimentis colligitur, eſt: cauſam harum periodorum eſſe naturę aggreſſum per certa intervalla ad humorem aliquem latentem in corpore, quicumq; ſit: neq; mirum eſt non ſemper ſervari unam ex tribus periodis in aggreſſu humoris, quia doctrinæ illæ innatæ, & leges pugnandi non ſunt magis perpetuæ, quàm doctrinæ formandi hominis, in quâ tamen formatione ſæpe natura committit novitates, diſcedens à communi formatione propter debilitatem virtutis, aut propter materiæ ineptitudinem. Sicut etiam

in doctrina innata criticandi: nam dies critica definitur, in quâ frequens fit bona criſis: Raro verò etiam accidit in non critica. Sic dies ad pugnam frequentes periodici obſervantur à natura illi tres: rari autem ſunt multò plurca, & experimentum confirmat hanc cauſam. *Thomas à Veiga lib. 2. de diff. Febr.*

† Plura vid. de febb hiſce apud *Tulp. lib. obſervat.* 3. *cap.* 52. *&* *Zacut. de PP. Medic. Hiſtor. l.* 4. *hiſtor.* 37. *fol.* 733. qui etiam *lib.* 1. *obſervat.* 24. *fol.* 57. decimanæ febris meminit.

Observatio III.

Hebdomadaria febris.

MEmini me vidiſſe quoadam, qui apud me conquerebatur quod unaquaq; hebdomada ſentirent febris acceſſionem, veluti cum horrore invadentem. *Hector Gibaltus comment. ad cap.* 7. *lib.* 1. *Gal. de diff. Febr.*

Observatio IV.

Menſtrua febris.

ANno 1555. Nepos Epiſcopi Gratianopolitani, qui tum præter alios affectus conquerebatur quòd ſingolis menſibus unicam febris acceſſionem experiretur. Atque huic remedia adhibuit Ant. Saporta Medicus optimus & illuſtris, quem tum honoris gratia comitabar, quòd eum mihi imitandem, ob ſingularem peritiam in medendo, propoſuiſſem. *Idem citato loco.*

Observatio V.

Quinquennium integrum febricitans ſine incommodo.

VIdi qui per annos 5. perpetuò febricitavit, neque macilentum tamen, neque in aſſuetis operibus valde impeditum. Quod enim dixit *Aver.* 7. *Collect.* 31. monſtra accidunt in arte medica non ſecus quàm in natura. Quò autem fiat probabilius, cauſam harum periodorum eſſe certam invaſionem naturæ, reducamus in memoriam, quàm crebrò occurramus ægris, qui cum nihil minus quàm pituita laborent, tamen ſtata quadam & certiſſima hora quotidie invaduntur tuſſi tam importuna, ut ne momento quidem deſiſtant à tuſſiendo, ante ſanguinem miſſum: alii cardiaco ſymptomate in ipſo mediæ noctis articulo corripiuntur: alii dolore certi membri: aut epileptica acceſſione: aut uterina. Quæ omnia tam conſentanea ſunt huic aſſertioni, quàm oppugnant Gentilis opinionem, quòd atrabilis à proprietate formæ ſuæ per quaternarios ſponte ſua movetur, aut Arculani, opinantis proprietatem illam eſſe repugnantiam ad naturam moventem. *Thomas à Veiga Comm. ad lib.* 2. *Gal. de diff. Febr.*

Observatio VI.

De ſeptennio in ſeptennium febricitans.

QUidam, teſte Gilberto Anglico, teſtati ſunt ſe vidiſſe febres de ſeptennio in ſeptennium. *Foreſtus ſchol. ad obſ.* 43. *lib.* 3. *de Febrib.*

Observatio VII.

Perpetuò febricitans.

QVibuſdam perpetua febris eſt, ut C. Mecœnati. *Plin. Nat. hiſt. lib.* 7. *c.* 51.

Observatio VIII.

Plegmonas internas, aliosque morbos nonnullos hecticam inducere poſſe.

VIdi inflammationi laxioris inteſtini diutinæ ſuccedere marcorem, ac ſtomachi, ac veſicæ, ac renum. Fuerunt autem nonnulli, qui affecti erant difficultate inteſtinorum, tali febre correpti quum ſcilicet laboraſſent inflammatione inteſtinorum. Atque etiam lævitates inteſtinorum, & fluores inteſtinorum diutinos (quoties ſtatim ab initio, aut tempore præcedente febris exigua incidit) marcor ipſe ſubſequitur. Et ut in ſumma dicatur, quoties præexiccatum cordis ipſius corpus febrilem calorem ſuſceperit, ſolum difficilem. *Hect. Gibaltus comment. ad c.* 22. *lib.* 1. *De diff. Feb. Gal.*

† Confer quoque *Zacut. de PP. Med. Hiſtor. lib* 4. *hiſt.* 40. *fol.* 736. ubi hecticæ à diuturna inflammatione internâ oriundæ mentionem facit.

DE HECTICIS.

CURATIO.

Observatio I.

Aqua ex teſtudinibus curatus quidam ex hectica.

TEſtudines nemorales pauca egent præparatione; quamvis earum jus eſt facilius concoctu: limaces montani ſunt meliores, & optimè nutriunt, ſi per aliquot dies non paſcantur: poſt tamen ſaccharo & farina nutriantur duobus tribusve diebus, dummodò prius decoquantur aqua & pauco ſale, poſtremò jure optimo gallinæ, vel arietis. Hac ratione præparati, refrigerant, humectant, & bonum ſanguinem generant, nec difficiles ſunt concoctu: quamvis aqua ex ipſis ſolis per deſtillationem expreſſa ſit concoctu facilior, & eandem facultatem habeat: qua curatus fuit Illuſtriſſ. Marchio Zeneranus ab egregio Doctore Medico Doleſa Valentino. *Ioan. Michael Paſchalius Method. medend. lib.* 2. *c.* 8.

Syrupi de Teſtudinibus deſcriptio Reſumptiva, exſtat *apud Franciſcum Alex. in Apolline.*

Observatio II.

Ex putridis febribus in tabem tranſeuntes, ut lactis uſu reſtituti nonnulli.

NOs egregiè fatemur multos curaſſe cum lactis adminiſtratione, qui præſenti jam univerſali declinatione putridarum febrium, quibus laboraverant, erant præter naturam conſumpti, quorum tres tantummodò recenſebimus.

Unus fuit Tarlatinus Tiphernas, vir quidem in armis ſtrenuus, qui longa admodum ægritudine, non ſolùm præternaturaliter conſumptus, ſed quaſi tabidus. Accerſitus ergo ad ipſum curandum ex Peruſia Tiphernum (tunc enim Peruſiæ Medicinam theoricam ordinariè interpretabar) quamprimum hominem vidi, non hominem, ſed hominis oſſa ſola cute cooperta vidiſſe putavi. Quod ipſe ſagaciſſimus advertens ſubtriſtis dixit: Magiſter me jam non hominem, ſed ſaccum oſſibus plenum tibi trado. Tunc ego ſingula quæ Medicum decent, ab ipſo perquirens, conſideratisque diebus ſequentibus, & pulſu, & excrementis, cognovi hominem putrida laborare, exacerbatur enim febris quotidie poſt meridiem, quod ſolis datur putridis, cumque neq; capitis adeſſet dolor, neque iliorum murmuratio, neque ſitis, & denique illorum nullum, quæ lactis potum prohibent, injunxi ſumere lac caprinum, quoniam humanum ſe aſſumpturum negavit. & quamvis quidam præexiſtentes Medici, propter febrem putridam, ſententiam hanc non approbarent, vicit apud infirmum conſilium noſtrum. Purgato itaque priùs ventriculo ac toto corpore, cœpit lac aſſumere, & proſequens pluribus diebus, tandem convaluit.

Ha-

Habui & Peruſiæ adoleſcentem quendam nomine Juo, qui ultra duos menſes pituitoſa febre laboraverat, etatque extenuatus valde, cùm autem febris in declinationem jam veniſſet, exhibui leve ſolutivum, & juſſi ipſum adduci ad paternam villam, quæ proxima eſt civitati, ibique lacte nutriri caprino, quod exhibente patre, adoleſcens ſanus & pinguis redditus eſt.

Anno quoque quarto poſt adventum meum in urbem, erat Romæ Reverendus Dominus Petrus Bembus Patritius Venetus, vir Latinis Græciſq; literis eruditiſſimus, Leonis X. Pontif. Max. à Secretis, qui cùm febricula quadam ex catarrho pendente laborare cœpiſſet, protracta in longum febre, & facta demum independente à catarrho, mirum in modum conſumptus fuit, ita ut meritò plures Medici nobiſcum convenirent, primam becticæ ſpeciem in eo cum putrida conjunctam eſſe. Juſſi igitur ut lac biberet muliebre, quod per annum & ultra obſervans, & ſemper ab uberibus ipſum abſorbens, præter plurimorum Medicorum opinionem ſervatus eſt. Poſſemus & alios plures enumerare, ſed iſti pro viris probis ſufficiunt. *Hier. Accorombonus Engub. lib. de lacte.*

Observatio III.

Hecticarum febrium per balneas curatio.

Juvenis *εὔσαρκος*, cui abundè ſit carnis, æſtatis tempore, atq; in febris ſummo vigore, modo nulla viſcerum phlegmone ſubſit, ſi in frigidam ſe conjecerit, ſudabit. Quod ſi frigidæ lavationi ſit aſſuetus, ſecurus remedio utetur. Qui autem ex calida & ſicca intemperie hectica febricitant, ac potiſſimùm qui jam maraſmodes fiunt, iis ubi tale præſidium petunt, tutum non eſt in totam conjici: æquè ut nec gracilibus & imbecillis, qui æſtate calida & ſicca, longâ viâ peractâ, refrigeratione indigent. Nam neq; his tutus eſt frigidi ſolii uſus, niſi priùs fuerint in balneo æqualiter excalfacti. Quippe ſimile quiddam nobis accidere videtur, cùm in frigidum ſolium poſt balneum ingredimur, ei quod ferro accidit, cùm tingitur; etenim tum refrigeramur, tum roboramur, quemadmodum & illud, ubi candens jam redditum frigida mergitur. Atque hujus ret cauſa ad imbecilla corpora inventæ ſunt balneæ, quæ ea præcalfaciant, atque ad frigidum ſolium præparent. Non diſſimile quiddam faciunt & qui ſine balneo frigida utuntur, cùm ſcilicet ſe ab exercitatione in eam ſaltu demittunt. Siquidem cujuſmodi nobis eſt balneum, ejuſmodi illis eſt exercitatio: ut quæ non tantùm calfaciat, ſed etiam inſiti caloris motum à profundo corpore extrorſum concitet, ſicut & frigidæ impetui occurrat, & quo minùs violenter in profundum ruens viſcerum aliquod feriat, adverſetur atque prohibeat. *Gal. lib. 10. cap. 10. Meth. Med.*

† Sed cautelâ hic opus eſt, nam non rarò intempeſtivus balneorum uſus becticam producere conſuevit, quale exemplum quoque annotavit *Zacut. de PP. Med. hiſtor. lib. 4. hiſt. 41. fol. 738.*

DE FEBRIBUS COMPOSITIS.

Observatio I.

Febris duarum tertianarum.

Quidam noſtri ſeculi Medicus, Philoſophiæ magis quàm medicæ artis peritus, cùm uxorem Jacobi Pactii equitis Florentini curaret, quæ duabus tertianis vexabatur, mittere ſanguinem utiliſſimum judicavit: quod & ego, cui ſimul cum illo cura demandata erat, penitus non improbabam: cùm bilis ſanguini mixta videretur. Sed & multa tamen pituita exuperabat. Igitur venam incidendam quidem cenſui: ſed tentandi gratia, ut ſcilicet colorem ſanguinis habitumq; diſcerneremus. Qui ſi craſſus & niger eſſet, tanquam vitioſus largius effunderetur: ſin contrà ruber & pellucens, tanquam integer ſervaretur. Inciſa igitur vena, ſanguis effluxit rubicundior. Quare dimiſſo jam calculo, ſupprimendum cenſui: illi contrà deducendum. Verum cum eſſet ipſe ætate provectior, ejus magis ſententiæ inhærentibus conjuge & propinquis, ad duas ſanè libras ſanguinis miſerunt æquè lucidi ac rubri. Quare, cura omni ſeniori illi relicta, protinus diſcedo, palàm affirmans atq; conteſtans, jugulatam eſſe mulierem: quod & paulò pòſt rei eventus facilè comprobavit, cùm paucis admodum diebus mulier ipſa defectis jam viribus, ac voce penitus exhauſta, in ſomnum inciderit graviorem, ex quo tandem mors ſubſequuta eſt, ob nimiam ſcilicet humorum cruditatem, quæ ex ingenti ſanguinis profuſione contingere ſolet. Quare debet ſemper Medicus, ſi diligens ſit, in omni ſanguinis miſſione conſiderare, utrum craſſus & niger, an contrà ruber & pellucidus ſit. Quòd ſi niger & craſſus, ut vitioſum effundi: ſin contrà ruber & pellucidus, ut integrum ſupprimi jubere. Tantum enim abeſt, ut ejuſmodi ſanguinis, rubri ſcilicet atque pellucidi, miſſio proſit, ne etiam plurimùm ſemper obſit. Sed excidit homini documentum filii Seni: quo in miſſione ſanguinis, cùm bilis accenſionem, tum & pituitæ cruditatem plurimum cavendam cenſuit. *Benivenius Abditorum cap. 50.*

Observatio II.

Febris continua, cujus characteriſmus duas tertianas uſque ad 14. diem expreſſit.

Præclarum vidimus exemplum in caſu Clariſſimi Domini Melchioris Schæti, cùm circa Auguſti finem, Anno 1562. multis ſtudiis ærumniſque anteactis in febrem continuam incidit, cujus characteriſmus duarum tertianarum aſſultus exactiſſimè referebat, uſque ad decimum quartum diem. Huic primùm ex ſanguinis aduſtione ſumma, per cauſſas procatarcticas plures, orta eſt vehemens obſtructio, tum in hepate & meſaraicis venis, tum in vena cava, & partibus quæ ſupra hepatis gibbum ſunt conſtitutæ, quemadmodum ex pathognomonicis ſignis propriis demonſtrativis facile fuit colligere. Per obſtructionem nata putredo eſt, & hepatis ingens incendium; hinc rurſum ſudores copioſi, & ventris perturbatio partim naturalis, partim ſymptomatica, à quibus tandem extrema ſiccitas nervoſarum partium, ſtupor in extremitatibus digitorum, affectus convulſorius in larynge cum deglutiendi difficultate, ut ſanè non levis hic controverſia fuerit, an concitatus venter magis eſſet promovendus, an divertenda materies potius univerſa per urinas, an naturæ denique ſecundum ordinem & cum intellectu agenti, negotium in declinatione febris penitus committendum. Nam ſupereſſe materiem, quæ purgamentis indigeat, ſatis eſt demonſtratum: ſed ex eo jam impendebat periculum, ſi per alvum duceretur, eo quòd venter antè in lubrico poſitus, facilè incitetur, totamque ſaburram à circumferentia trahat ad centrum, ſucceſſu continui, ſcilicet ad impediendum vacuum. Unde & nervoſarum partium ſiccitas major, hepatis obſtructiones novæ, ex obſtructione febris, vel marcor, vel apoplexia denique, ad quam natura & mali ſpecie tum viſus eſt propendiſſe. Cunctandum itaq; duximus, natura jam occupata circa 14. diem (quo vocatus fui) donec criſim inceptam ſponte perficeret.

Nac ſpes fefellit; nam poſt aſſultus exteris graviores, ſecutus eſt vehemens ſudor atque catholicus, mox & excrementorum alui permutatio in craſſius multò magiſq; concoctum. Urina, quæ hactenus ruffa cum levi hypoſtaſi, ſed rara ſemper occurrit, in craſſam, turbidam, copioſam, & digeſtam optimè transformata eſt. Secutus eſt ſomnus uberior, à quo experrectus levari ſe plurimum ſenſit. Verum reſtabat ariditas ingens, cui paulatim humectantibus ſimul ac refrigeratoriis medicamentis, (ut ferè ſunt cibi medicinales) moderata ſimul inciſione præditis occurrendum duxi, ne ex hepatis ſiccitate malorum circulus fieret, qualem ab initio metuebamus. Sed & hoc conſilium vel ante acceſſum meum præ oculis habuerunt doctiſſimi Medici Antuerpienſes tres, qui niſi caviſſent ſingula eo quo diximus modo, non dubium quin æger vel uno ex morbo in alios infinitos, in Scyllam ex Charybdi decidiſſet, vel quam celerrimè vitam cum morte commutaſſet. Hunc caſum ex infinitis aliis exceptum eò libentiùs huic ſubjeci loco, quia cùm hæc tractarem, rei geſtæ nobis recentior eſſet memoria, & accurata deductio, propter induſtriam Medicorum, qui illi per totum ferè morbi curriculum ea aſtiterant ratione, ut methodi veræ nullum potuerit dari exemplum majus, quorum præcipuè ſummi Philoſophi, D. Bekauus, Medicus olim Reginæ Hungariæ, &c. & D. Alvarus Nonius, non poſſunt mihi non ſæpius jucundæ conſuetudinis atque colloquii memoriam in anima refricare. *Cornel. Gemma lib. 3 Art. Cyclognom. pag. 111.*

OBSERVATIO III.

De puero ſanguinis profluvio è naribus, & tertiana duplici laborante, Hiſtoria mira.

PUer Rhœtus Hector, de Nobili familia, quæ nomen habet à ſalicibus, annum ingreſſus tertium decimum, quum diu hepatis obſtructione & arquato morbo laboraſſet, tandem ubi Tigurum venit, duplici tertianâ correptus eſt. Traditus erat Ludimagiſtro inſtituendus, qui nec Medicos conſulebat; (Neq; ob febrea cives noſtri ad Medicos confugiunt, niſi perpauci, & poſt decimum fortè aut vigeſimum paroxyſmũ) neq; victus rationem ullam puero, ejuſq; morbi aconvenientem adhibebat, ſed puerum quibuslibet ſine diſcrimine uti ſinebat. Primis ſeptimanis tribus elapſis mihi curandus traditus, meæ fidei commiſſus fuit. Curationem aggreſſus ſum: puerum, ejuſq; præceptorem interrogavi, an febres aliquo modo mutatæ eſſent, ferocioreſne, an mitiores iiſdis viderentur, malave aliqua ſymptomata accidiſſent, & hujuſmodi multa quæſii. Nihil notatu dignum, niſi quòd ſanguis è dextra nare ſæpius fluxiſſet, retulerunt. Hoſpitium illi mutavi, ut commodiùs & diligentius curaretur; nobilis enim matrona è noſtris Locarnenſibus, ob veterem, quam cum illius parentibus Clavennæ contraxerat, amicitiam, puerum ad ſe libenter recepit, & curam ejus quàm maximam habuit; erat enim circa ægrotos ad miraculum ſedula & diligens. Victus rationem bonam præſcripſi; ſerapiis uteretur quotidie obſtructiones liberantibus, hepar juvantibus, & refrigerantibus, imperavi, qualia ſunt de Byzantiis, de Lupulis, de Endivia, de Radicibus, de Eupatorio, Oxymeli ſimplex, & quæ ſunt hujus generis alia. Sanguis interea ſæpius è nare fluebat, ſed modicè, febres ex eo minuebantur, ſed rigor vel frigus (ut ſi bilis ſola non eſſet, ſed conjunctam non haberet pituitam) quotidie ſub meridiem, vel paulo antè invadebat. Miratus ſum inprimis non parum hoa morbos: hos, ſcilicet icterum, & tertianas, ſanguinis profuſione non fuiſſe curatos, cum & tertianæ & hepatis affectus plerumq; ſolvantur ſanguine per nares effuſo, præſertim ſi è dextra nare id fiat. Quippe ſanguinis eruptionem ejuſmodi laboranti hepati auxilium præſentiſſimum afferre conſueviſſe, Galenus aliquot in locis prædicat. Quanquam in memoriam mihi tum revocabam, quòd ſi evacuatio [illegible] aliquæ tanquam criſes ſuperveniant, probæ conc[illegible]ctionis ſignis non apparentibus, boni nihil ſperandum ſit, quia non ſunt veræ criſes, bonæ, à natura victrici factæ, (tales enim morbis jam concoctis & devictis, an ipſis vigoribus univerſalibus, & declinationibus fiunt) ſed à morbi vi, & ejus pravitate, aut aliquo alio præter naturam affectu excitatæ; aut mala quædam ſymptomata ſunt morbis ſupervenientia, de quibus omnibus copioſe & clare *in Aphoriſmis, & libris de criſibus* pertractatur. Porrò febrium acceſſiones alternis diebus fortiores erant, qualis fuerat nudiuſtertius, talis hodie erat; qualis heri, talis erit futura. Videbatur autem altera futura ſatis pura tertiana, altera verò notha [illegible] ad infebricitationem quandoq; veniſſent, ſemite[illegible]nam judicaſſem. Die ægrotationis trigeſimo ſecun[illegible] cum bene, ut ſolebat, dormiviſſet, ſanguis è nare e[illegible]pit, horis circiter quinque fluxerunt ſanguinis ([illegible]tum conjectura aſſequi licuit) libræ tres, vel ali[illegible] amplius, libram intelligo medicinalem, quæ uncias [illegible]bet 12. Non eſt autem quòd nunc mireris: na[illegible] paulo poſt audiveris multo plus ſanguinis una [illegible] fluxiſſe, tum admirationi locum dabis. Remedia [illegible] multa interea dũ flueret ſanguis adhibebantur qu[illegible] naribus, fronti & partibus inferioribus, ut & repel[illegible]tur ſanguinis impetus ille, & revelleretur fontem [illegible] verſus: ſed omnia fruſtra. Paroxyſmo autem [illegible] accedente, ſanguinis fluxus ſuppreſſus eſt, febr[illegible]nante. Ad veſperam bene habuit, niſi quòd erat [illegible]lior. Ea nocte ſuaviter dormivit, ſequentibuſq; [illegible]bus tribus robur mediocre reſumpſit, febres tamen de more accedebant. Trigeſimo ſexto die ſimil[illegible] ne ſanguinis profluvium rediit: tentata ſunt mul[illegible], ſed incaſſum. Secta quoq; ei fuit humeraria, vero pe[illegible] pau[illegible] guttæ fluxerunt. Dices, cur in tenella ætate [illegible] ſecare auſus ei? quia reliquo omni remediorum appar[illegible]tu ſine ſucceſſu utebamur: item quia puer ip[illegible] copioſo ſanguine profuſo non multũ debilitabatur, ut magna cum admiratione poſterius intelliges. Abſtinendum aliàs in pueris à ſanguinis detractione, quòd adjectione magis quàm ſubtractione opus habeant, d[illegible]obus quidem nominibus: tum quia creſcunt, & alimento indigent plurimo: tum quia de corporis ſubſtantia, ob magnum innatum calorem, ob mollitiem & meatuum laxitatem, quotidie diffluit abſumiturve, unde [illegible]tum ſit oportet, quod in evacuati locum repon[illegible] Quibus de cauſis non modò à ſanguinis detr[illegible] ſed ab omni alia magna evacuatione abſtinen[illegible] pueris, alioqui mirum in modum virtus læditur, [illegible] facilè in priſtinũ ſtatum reſtituitur. Quia vero fo[illegible]mus hic Rhœtus cum morbis colluctans multis di[illegible] noctesq;, & ſanguinis multum effundens, non mu[illegible] debilitabatur, remediũ illud per venæ ſectionem [illegible] evacuativum, ſed revulſorium adhibebamus, par[illegible] ſanguinis evacuationem facturi. Verum ne ſic qui[illegible] opem ei ferre potuimus: nam ſanguinis ille fl[illegible] horis octo duravit. Quantitas major priore fluxit [illegible] quo inferius dicam. Sanguis fluere non deſiit d[illegible] febris invaderet, ſicut & antea faccrat. Valida au[illegible] acceſſio illa fuit, peſſimè habuit, pulſus tremulus & parvus, deliravit, ſpiritum ægre ducebat, cum mor[illegible] cunctari videbatur, deſperavimus. Paulo pòſt feb[illegible] cœpit remitti, dormivit, ſub noctem meliuſcule habuit, ſumpſit cibum, noctem facile tranſmiſit. Trigeſimo nono die mane, paulò tamen tardius, profluvium adeſt; ſtillatio non erat concitata, ſed lentior. ſpem omnem abjecimus: inſcio illi, inter cætera remedi[illegible] frigida aqua repente in caput effuſa eſt, fluxum ſedavit, ſed qui citò repeteret & lente ſtillaret, non fluxit integra libra: pulcher adhuc & rubidus ſanguis, ægrotus verò mortuis quàm vivis ſimilior. Febris po

ſtea

fica illum corripuit vehemens à decima hora ad ſextam, pomeridianam. Sumpto cibo bene tota nocte dormivit, compos erat mentis, vires mediocriter (mi-tandum) validæ, ad omnia bene ſe habuit, ſitivit ſemper multum A quadrageſimo primo die ad quadrageſimum quintum meliora fuerunt omnia, febres tamen quotidie invadebant, anticipantes, ac videbantur in augmento adhuc eſſe, quod ad hoc attinet: paroxyſmi tamen tum leviores, tum breviores, ſicut in declinationibus contingit, fortaſſe quia imminutum erat virium robur, quamquam priùs poſt ſanguinis fluxum acceſſiones fortiores fuerant Urina tenuis, cruda, modica, interdum multa: quadrageſimo quarto & quinto mediocriter craſſa apparuit bonique coloris, cum nubecula, quæ concoctionem aliquam oſtendebant, noſque denuò in ſpem erigebant. Cibum more ſanorum capiebat, alvus altero quoque, ſi omni die, ſponte ſolvebatur, bene dormiebat: caput raro & parum doluit, verùm imbecillum erat, exangue. Puer animi fortitudine præſtabat, non perturbabatur, non excandeſcebat. patienter & infracto pectore omnia perferebat. A Deo ſibi immiſſum hoc malum, ut ante actæ vitæ pœniteret, dicebat: meliora, ſi ſupervixiſſet, pollicebatur. Die 45 ſuperiùs commemorato, cùm cœnam ſumpſiſſet, miniſtris inſciis, frater natu minor vini & panis aliquid dedit, quod accepit, quia famelicus erat. Quæ. ſubſecuta eſt nox moleſtiſſima ei fuit, & febris multùm anticipavit, ſanguis fluxit paucus, ſequenti die manifeſtè deliravit, ſine cauſa multum flevit. Urina apparuit iterum tenuis & cruda, ſub noctem à febre liber bene habuit, pulſus ſatis validus. Horâ noctis 11. ſaoguis denuò effluere cœpit copioſè ſatis, ex eadem nare qua priùs. Medicamenta quæcumque ei afferebantur, propriis viribus, naturalibusve, ſuis deſtituta dotibus videbantur, tanta erat vis & pertinacia morbi, quinque continuis horis fluxit. Secuimus iterum cubitum, at nihil præter ſeri ſanguinis tantillum effluxit. Cucurbitula jecoris regioni affixa nihil juvit. Ubi febris acceſſio præ foribus eſſet, fluxus reſtinctus eſt. Fluxerunt rubicundi ſanguinis libræ tres. Quum enim profluvium hoc toties recurrere tantamq; ſanguinis copiam è puerili corpore promanare viderem, illo non modò non moriente, ſed etiam valde exiguam virium læſionem ſentiente, ut caſum ſumma admiratione dignum, quantâ potui diligentiâ annotavi, ſanguiniſque pondus inprimis mihi cognitum eſſe volui. Quod igitur prius neglexeram, curioſius obſervare cœpi. Sanguinem ergo lanci impoſitum expendo, & libras duas cum dimidia, uncias videlicet 30. invenio, detracto pelvis ſive vaſculi quo continebatur pondere. Pavimento autem, & linteis, & ſtragulis, multum adhuc effuſi cruoris aſperſum erat, (vaſculo enim illo totus contineri non potuit) ita ut Tota ſumma libras 3. facilè compleverit. Porrò ex ſanguinis hujus pondere, eum qui ſecundò fluxit, (de quo ſuprà dicere diſtuleram) libras minimùm 5. pependiſſe deprehendi, idque certò, quia duo æqualis menſuræ vaſcula impleverat. Capit autem vaſculum unum, unc 30 quæ ſi bis ſumantur libras 5. faciunt. Ex quibus nunc colligo ſanguinis libras, plus minùs, 12. fluxiſſe, ab eo die, quo mihi traditus fuit, ad diem 47 ſupputatione facta à primo febrium initu. Eſt hæc profectò magna quantitas, ut tantùm ſanguinis in humano corpuſculo fuiſſe vix credibile ſit. Atque hinc diſcere licet, non eſſe vanum quod *Galenus* ſcribit, *in libro περὶ φλεβοτομίας*, detractas aliquibus fuiſſe per venæ ſectionem cotylas ſanguinis ſex, magna cum utilitate. Nam ſi puer una vice libras 5. & brevi temporis curriculo libras 12. profudit, nec tamen mortuus eſt; quid faciet juvenis fortis, ſanguine plenus? Uociatum 4. pundus hodie multi præſcribunt in venarum ſectionibus, qui modus licèt in multis ſufficiat, in aliis tamen nihil utilitatis affert. Paulo itaque liberaliùs ſanguinem ducendum cenſeo, (prudenter tamen, quia multos adeò puſillanimes, & pavidos reperias, ut ne ſanguinem quidem è ſecta vena fluentem inſpicere ſuſtineant, aut quamprimùm aperta eſt vena in animi deliquium incidant) quando morbi magnitudo flagitat, virium robur, ætas, anni tempus, aeris conſtitutio, & ſi quæ ſunt ſimilia, conſentiunt: maximè ubi corpus ſanguinis multitudine gravatur. Sedutad puerum noſtrum redeamus, 47. die in aurora, fluxus, de quo diximus, deſiit, & febris invaſit. Poſtridie bene habuit, quia febris noctu illum corripuit. Sic & tribus ſequentibus Quinquageſimo autem ſecundo cùm cœnaſſet, profluvium rediit, at citò ſuppreſſam: nam febris crepuſculi veſpertini initio invaſit. Quippe unicum hoc fuit ſemper profluvii remedium certum, febris ſcilicet acceſſio, quia ſanguis in acceſſionibus ad ſuos fontes recurrit: fluxerunt unciæ aliquot. Quinquageſimo tertio, horâ diei tertiâ, ad libram mediam iterum fluxit. & ſequenti ferè ſimiliter: fluxus ſponte ſupprimebatur, urinæ concoctionem aliquam oſtendebant, febris erat mitior. Poſtero die parum vit, ſed urina cruda fuit. Sequenti ſimiliter ſudavit, urina utcumque concocta Sudor ſpem oobis fecit, præſertim cùm urina non eſſet mala; videbatur enim natura peccantem materiam aliò revocare, & criſim tentare. Quinquageſimo ſeptimo, febre declinante copioſè ſudavit, cùm alioqui humoribus exhauſtus eſſet, multo meliùs habuit. Quinquageſimo octavo urinam hypoſtatim paucam, albam oſtendit, febris invaſit horâ 2. poſt meridiem, horâ 8. declinavit, ſudavit iterum egregiè, alvus ter ſoluta eſt. gaviſi ſumus, & illi gratulati. Verùm (pro dolor!) ſequenti die, horâ 8. antemeridianâ, profluvium, quod non rediturum putabamus, rediit, ſanguis pependit uncias 28. fluxit horis quatuor. Puer nihilominus hilaris, parum debilitatus, ſenſus integri. Sexageſimo die ſomno gravabatur, ſua iter dormivit. Poſtridie febris acceſſit minimè valida, ſed ante paroxyſmum guttæ ſanguinis paucæ eruperunt; ubi ex paroxyſmo incaleſcere cœpit, ſudavit modicè. Sexageſimo ſecundo ſanguinis nihil, febris invaſit horâ 10. ſequenti uncias circiter quatuor ſanguinis dedit, & ſudoris aliquid, febris tamen nõ fuit mitior. Hoc tempore frater illius natu major, à nobis admonitus, Tigurum venit, puerum mutandi aeris gratiâ Curiam deduxit, inde poſtea domum. Brevi temporis ſpatio integram ſanitatem recuperavit, & in virum fortem poſtea evaſit, tribus tamen annis qui ægritudinem inſecuti ſunt, nihil ferè crevit. Sanguis univerſus, qui intra menſis ſpatium fluxerat, libras minimum 15. pependit. Sententia quidem noſtra erat, illum hecticâ febri, tabeve, vel hydrope conficiendum, & morborum horum initia quędam apparebant. Deus tamen illum ſervavit, qui etiam mortuos excitare poteſt. Multi alii, qui ſanguinis multo minùs reddiderunt, citò extincti ſunt. Alios rurſus vidi, qui per hæmorrhoidas copioſiſſimum ſanguinem profuderunt, & non modò non læſi inde ſunt, ſed velut à graviſſimo onere liberati meliùs habuerunt. *Thaddæus Dunus Miſcell. Med. cap. 11.*

OBSERVATIO IV.

Hiſtoria adoleſcentis, triplici tertiana laborantis.

ADoleſcens, qui circa Autumni finem, cùm in primâ die circa 5. horam cœpiſſet febricitare, unà cum rigore brevi, deinde cum paululum ſudaſſet multo veſpere, mox circa horam 7. noctis priuſquam exactè febris deſiſteret, febricitare rurſus incœpit cum rigore brevi: deinde paululum ſudavit. In ſecunda die, ac circa 10. horam, iterum ſimiliter acceſſionem habuit, & ſtatim ſimiliter ſudavit in nocte. Deinde 3. die, horâ 2. cœpit febricitare ſimul cum rigore, antequam

tequam prioris diei declinatio in quietem deſineret. Nobis igitur omnem febris formam diligenter conſiderantibus, viſa fuit trium complicatio tertianarum. Nam & quæ primo die cœperat hora 5. & ſequenti nocte rurſus horâ 7. & quæ in ſecundo die horâ 10. & pulſus, & caliditatem omnia propria tertianis habebant, ſicuti etiam rigores, & ſudores. Nulla verò ex his ad quietem perveniebat, quoniam ſequentis ipſam tertianæ acceſſionis principium anticipabat: ſicut ſi nulla alia febris ſucceſſiſſet, horis tribus aut quatuor homo ſine febre perſtitiſſet. Trium verò tertianarum complicatio in ſecundo ſtatim die nobis viſa eſt manifeſtè. Quòd autem anticipando acceſſiones facerent, 3. die primùm cognovimus: nam horâ 2. febris invaſit, non 5. quemadmodum in primo: tertiani verò circuitus indicia omnia, iis, quæ in primo die apparuerant, attulit manifeſtiora. Ab hoc verò die deinceps obſervantes, omnes invenimus acceſſiones duabus aut tribus horis anticipantes. Quare & illa, quæ primæ proportione reſpondebat in circuitus ſucceſſione, 5. die oriente Sole facta eſt, ſeptimo verò multò celeriùs, veluti circa horam noctis nonam: deinde, quæ poſt hanc, ſecundùm eandem proportionem in hora noctis ſeptima: & quæ ſecuta eſt, horâ 4. atque abhinc rurſus quæ ſucceſſit quarta: & quæ, poſt hanc, quinta: deinde iterum ſexta: deinde 8. horâ, decima à principio acceſſio facta eſt. Secundum verò ſimilem huic proportionem, ſimileſque modos, & aliæ duæ poſt ſeptimam periodum non ſolùm non anticiparunt, ſed etiam tardiùs advenerunt, quando & mihi, & reliquis omnibus manifeſtè apparuit, qui ſemitertianam febrem eſſe putarunt, quantum ſua opinione aberraſſent. Nam acceſſionum prolixitate ad octo horas contracta, ipſoque acceſſionis inſultu non ampliùs anticipante, ſed potiùs retardante duabus jam horis, tunc acceſſiones ad infebricitationem devenerunt, & ſic jam paulatim à longitudine decrescentes ceſſaverunt, primùm quidem, quæ leviſſima erat; deinceps, quæ magnitudine ſecunda erat; & tertia vehementiſſima inter ipſas: quod & ipſum non mediocre fuit indicium, quod ſtatim ab initio tres tertianæ extitiſſent. Sed cujus gratiâ hæc omnia dicta ſunt, ad hoc rurſus redeo, quod oporteat exercitari, ut exquiſitè noſcamus, omnes ſimplices diſpoſitiones, adeò ut, cùm ſolæ conſiſtunt, primò die facilè ipſas agnoſcamus: invicem verò & ſibi ipſis complicatas, etiamſi non in primo die, ſaltem in ſecundo, vel tertio: vel omninò quarto exactè diſcernamus. Nos igitur haudquicquam latuerunt tres iſtæ tertianæ in ſecundo die, non ob aliam cauſam, niſi quod earum naturam exquiſitè noſcebamus. Tale enim quid accidit in morborum notitiis, quod nobis omnibus in tota vita contingit: nam eos amicos, qui nobis familiariſſimi ſunt, ex longo intervallo ſtatim primo intuitu agnoſcimus. Si verò quempiam ſemel, aut bis tantùm viderimus, vel ſæpe quidem, non tamen continuè, non jam æquè iſtum, neque ex longo intervallo, neque primo intuitu ſtatim agnoſcimus: ſed nonnunquam diu ambigimus ac dubitamus numquid Coriſcus, an Socrates ſit. Ita & in morbis res ipſa ſe habet: ſinguli proprium habent characterem: quem quiſpiam ſæpius contemplatus, promptè dignoſcit, ac præcipuè cùm ſolus fuerit ac ſimplex. *Gal. lib. 2. de Criſib. cap. 9.*

Observatio V.

A quartana duplici vindicati.

A Quartana non paucos, ſed inter alios filium Bartholomæi Craſſi Piſtorienſis civis, cùm jam ſeptem menſibus quartana, eaque duplici detineretur, incredibili celeritate curavimus, ut etiam uxorem ejus, matremque, quartana laborantes, ex diarrhœa totidem menſium: ambo enim infecto jacebant. Cura fuit, vomitibus, abſtinentiâ cibi in diebus acceſſionis, purgatione cum pharmaco Hamechio, inunctione dorſi horâ frigoris, ex oleo de ſcorpionibus, & pinguedine Anſeris, & gentianæ ſucco. Alios verò curavi ſucco radicum verbaſci in potu duro. *Cardan. Cur. Admir. num. 24.*

† Confer prætereà de duplici quartana *Peter. Cent. 3. obſ. 54. & ſeq. Brendel. Conſil. 107. Zacut. de PP. Med. hiſt. 34. l. 4 fol. 728.* Meminit quoque hujus ſe[...] cum abſtinentia ei noxia, *Tulp. l. 3 c. 53.* & cum vi[...] ac capitis dolore, *Bened. Sylvatic. Conſil. 6. Cent. 1.*

Observatio VI.

Quartana triplici vexatus, multâ urinâ nigrâ liberatur.

VIdi triplici quartanâ laborantem Dominum Mo[...] Canonicum Tricaſſinum, & ſcirrho utriuſque viſceris affectum, nigræ urinæ & craſſæ fluore cõvaluiſſe, arte noſtra adjutum medicamentis lieni dicatis, ut Agrimoniâ, Vetonica, Senna, Epithematis & Emplaſtris.

Vidit Sylvius multos, qui quotannis hunc urinæ fluorem indolenter ſuſtinerent. *Jacob. Dovynet. Apol. lib. 3. cap. ult.*

† Plura de Triplici Quartana vide apud *Ballon. Epidem. p. 271. Barthol. hiſtor. anat. 45. Cent. 1. Zacut. de PP. Med. Hiſtor. lib. 4. hiſtor. 35. fol. 729.*

Observatio VII.

Sexagenarius à tribus quartanis curatus.

NOs circa Autumni finem, Illuſtrem Comitem [...] Marchionem, D. Joa. Piſtavia ſexagenarium [...] S. Valerio, à tribus quartanis liberavimus, cum Dei Opt. Max. auxilio, Anno à Chriſto nato 153[...]. Leo quartanam patitur, propter inſignem ejus caliditatem [...] quo ipſius cdometur ferocitas, ut Vitalis retulit. *Hier. Montuus lib. 2. Halos. Febr. cap. 4.*

Observatio VIII.

Mortuus ex febre tertiana æſtiva, tranſeunte in quartanam, quæ in triplicem mutata, tandem hydrope vitæ finem fecit. Diſſecto corpore, deprehenſum inteſtina ſ[...] deruta, ſimilia aquatilibus colubris, omentum vi[...]tum, hepar ſcirrhoſum.

QUinquagenarius, aut circiter, è febre tertiana æſtiva, Autumno in quartanam ſimplicem, hi[...] in quartanam triplicem degeneravit, atque ad Novembrem in hydropem. Deſperatus eſt à Medicis, quia Practici confirmatum hydropem dicunt poſt ſecundum menſem. Relata cauſa ad hepar refrigeratum [...]tim morbo, partim uſu aquarum deſtillatarum ace[...] & cichorei, quibus plurimùm fuerat uſus. Itaque [...] ſanguifica virtute, viſum eſt primùm hepati robo[...]do cõſulere oportere his tabulis. ℞. *Diarrhod. drachm. ſemis, ligni aloes & raſur. eboris, ana drachm. unam cin[...]nam. ſcrup. ſem. ſacchari in aqua Agrimoniæ ſoluti, q[...] tabellæ quæ pendeant. drach. duas.* Deinde etiam Syru[...] de Cichor ſimpl. ad obſtructiones liberandas, &c. [...] quens fuit fotus ſacculis, ex iis quæ diſcutiunt & roborant. Datæ ſunt pilulæ Ravedlen. auctæ rb. & agar. troch. infuſo in ſucco ireos. Syrup. laxativus præſcriptus, qui reciperet aperientia, ſemen cartham. pol[...] pod. ſennam, agaric. &c. cum unc. una ſem. ſucci ir[...] Deinde Thermæ ſiccæ, illitus primùm ex ol. aneth. chamæm. deinde & fermento, emplaſtro de bacc. lauri, ſtercore caprillo, poſtremo cauterio tibiis. Inſtituta diuretica. Atq; omnino roborantib. hepar & ventriculum, in purgationibus per intervalla, reliqua curatio poſita.

poſita. Mortuo Februarii initio, inventa ſunt ſyderata inteſtina, ſimilia aquatilibus colubris, omentum corruptum, hepar multis occupatum ſcirrhis. *Holler. Obſervat. 20. lib. propr.*

Observatio IX.

De Hectica, arthritide, tabe, hydropiſi, & ulcere perforante veſicam.

Vocatus ad aſſiuem Nicolaum Siccum, hecticum, arthriticum, tabefactum, morbo regio, aqua intercute, & reſolutione laborantem, non curavi, ſed ita levavi, ut jam omnibus prætetquam mihi ipſi ſanus videretur. Si voluiſſet de vita curare, vivere potuiſſet. Supervixit quinque annis. Fuit miſtum curandi genus, in multiplici morbo. Juvit decoctum Chynæ radicis plus aliis auxiliis. Sed & Cæſarem Barbavaram, Patricium virum, duobus annis in vita retinui: quamquam ulcere veſicam perforatam haberet. Hic tamen nunquam ſani viri munia obire interim potuit: ſed ei facultas, alteri voluntas, ad recuperandam integram valetudinem defuit. Multa mihi præter hæc præclara auxilia fuerunt ad cordis palpitationem, quo me à nativo morbo, alios quoque plures vel una die in perpetuum ſanavi. Et ad uriginem flagrantiamque urinæ: quæ nunc commemorare non eſt neceſſarium, quod ſecreta ſint. *Cardanus lib. Cur. Admirabilium. 29.*

Observatio X.

Hectica cum lepra, aſcite, & febre putridâ complicata.

Traoſeamus ad eorum ægrotantium narrationem, qui à me his medicamentis curati ſunt, quæ publicare fas eſt: E quibus celebre id eſt, quod contigit in Franciſco filio Philippi Peragalli: Annum is agebat duodecimum, hecticus, aſciticus, leproſus, putrida etiam febre laborabat: Curabatur à Gotfrido Caſtilioneo, medico non vulgari: verùm in melius non proficientibus remediis, advocatus ſum; vix etatubi incipetemus, jecoris dolor præterea urgebat. Conſilium fuit noſtrum, ut pane uteretur ex aca, cum aqua cineris confecto, ſeminéque fœniculi, & dimidio triticeæ farinæ. Curationis autem vis fuit, ſuccus cichorei, cum erythrodani pulvere, atque ſpicæ. Eò devenit, ut ſingulis diebus ad libras decem aut duodecim urinæ mingeret, atque ita is quoque perſanatus eſt. *Idem Cardanus lib. eodem, Curat. 30.*

Observatio XI.

Hectica cum putrida complicata dignotio.

Hectica febris alteri aſſociata difficilius cognoſcitur, ſicut quæ nuper cuidam mulierculę contigit, cujus acceſſio non die tantùm, ſed etiam nocte manifeſtè fiebat. Latebat enim tabida febris omnes Medicos, quibus ejuſdem cura fuerat demandata, ut qui arbitrarentur, neque principium aliquod ſenſibile, febribus hecticis ineſſe oportere, neque incrementum, neque conſiſtentiam, tanquam non poſſet eiſdem aſſociari altera febris ex humorum putrefactione proveniens. At nos ſtatim primis diebus in eadem muliere cognovimus. Vterque enim annotatio, & quæ interdiu & noctu fiebat, partes quidem breves acceſſionis faciebat, & ſæpiùs cum rore aliquo, aut perſpiratione vaporoſa ita manifeſtè ſolvebatur, ut corpus in bona temperie poſitum tangentibus ſentiretur, Signa autem ex arteriis accepta, de quibus paulo ante ſermo habebatur, ſemper remanebant, tùm neque ſimiliter, ut aliæ partes, refrigerarentur, neque celeritatem aut frequentiam motus amitterent. Quę igitur & alias à nobis ſæpius dicta ſunt, nunc etiam dicentur, quod non oporteat acceſſionum circuitus, ac ſimiles proportiones ſolùm in febribus advertere, ſed multò magis ipſius febris modum ac formam, atque ex hac ipſas dignoſcere febres, non aliter quàm homines ex figura, & ex propria forma cognoſcuntur. Sic & nos prima die ſæpius febris formam cognovimus, non expectata aut triduaria, aut quartana, aut quotidiana reverſione. *Galen. 1. de affect. Febr. cap. 16.*

Observatio XII.

Exquiſitæ ſemitertianæ exemplum illuſtre.

Nuper quædam muliercula paribus diebus horridam habebat acceſſionem, ſemitertianæ exquiſitæ propriam: imparibus verò, manè alteram quandam, ea quæ præceſſerat, longè minorem: ut altera die ſemitertianæ febris acceſſio ſuper acceſſionem advenire videretur: quod in tali febre fieri conſuevit. Circa octavam verò horam diei, altera invadebat acceſſio cum rigore vehementi, omnia exquiſitæ tertianæ febris indicia afferens. Jam verò hæc confracta ſudoribus, ac bilis vomitionibus hora tertia noctis, mox extendebatur ad diei paris horam ſecundam. Et cùm jam infebricitationi appropinquaret, rurſus horrida atque inæqualis acceſſio ſuccedebat, quam paribus diebus fieri diximus. Deinde per totam diem malignè compreſſa, ac deinceps adaucta, vix occidente Sole ad ſtatum perveniebat, ac declinare incipiebat horâ quartâ noctis: deinde manè rurſus ſuper abundantes reliquias additum augmentum non valde inæquale uſque ad octavam horam intendebatur. Et cùm jam manifeſtè ſtatum obtinere febris videretur, jam febrem hanc altera febris exquiſitæ tertianæ acceſſio ſuſcipiebat. Hanc nos febrim ſtatim die ſecunda ex complicatione ſemitertianæ febris, atque tertianæ factam agnovimus: longè verò certiorem tertius dies prębuit cognitionem. Atque in ſpem venimus, alterum tertianæ febris circuitum citò finem habiturum, alterum in longius tempus debere protendi: quod etiam contigit. Et nunc apertè viſum eſt in reliqua parte ęgritudinis, ſolam ſupereſſe ſemitertianam, quæ principium quidem totius circuitus pari die faciebat, in die verò impari ſuperaccedebatur. Tales quidem miſtiones non eſt uniuſcujusque dignoſcere, *Galen. lib. 2. de Criſibus, cap. 9.*

Observatio XIII.

De Lipyria febri, variantes authorum ſententiæ.

Quę ſit hæc, non ſatis convenit. *Galenus libell. de inæquali intemperie, cap. 11.* in eo genere reponit; in quo propter magnitudinem internæ inflammationis, & malignum humorem, interna ardent, externa refrigerantur. Id quod in medii corporis inflammationibus contingit. Nam internus calor inſtar cucurbitulæ calorem externarum partium intrò attrahit. Aetius Lipyriam putat, quæ ſequitur eryſipelas ventriculi. Arabes pituitam craſſam & viſcidam, aut ejuſmodi bilem collectam in primis venis, & calorem unà cum vaporibus ſuffocantem, ne videlicet calor diſpergatur in corpus, cauſam faciunt hujus febris. Alii quoque parum veriſimilia de hac febre prodiderunt. Lipyria Græcorum primùm quidem phlebotomiâ, deinde refrigerantium uſu, ut lactucæ ex aceto diluto; ac jam urgente morbo, largo hauſtu frigidæ aquæ curari debet. Cataplaſmata ex hordacea farina ſubacta cum ſucco ſemper vivi, & ſimilium, hypochondriis applicentur: ſubinde commutentur. Arabes, Syrup. acetoſo, oxymelite materiam craſſam incidunt, poſtea etiam oxymelite diuretico, ſed perpetuò incidentibus aliquid admiſcent, quod ſtomachum roboret, ut ſyrupum roſatum, de agreſta. Quod perpetuum eſt in febribus phlegmaticis, ut cùm incidimus, ſtomacho

etiam

etiam conſulamus. Deinde purgant. Purgatio ex aloe, hiera, rhabarbaro. Interim incidunt, vomitum cient, clyſteres acres imperant: utuntur attenuante victu: eodem modo ſtuphis & ſudoribus utuntur deinde etiam antidotis, quomodo in epiala dictum eſt. *Holler. de morb. intern. lib. 2. de Lipyria.*

Observatio XIV.

Febris ſingultuoſa & continua.

OGionum, anno præterito, ex febre ſingultuoſa, quam aliàs tantum ſemel videram, ſanavi, dum jam excederet annum octuageſimum. Extra verò abſynthii ſuccum cum oleo amygdalino dulci. Exiſtimavi, ut par erat, membra eſſe ſicca: materiam, quæ in illis continebatur, leniam. Alius item ſervatus eſt, quem vidiſſe dixi; ſed ille juvenis erat: ut quod maximum eſſe ante putaveram, non eſſet formidandum. Verùm multùm intereſt, quod ſingultus, cum febre, vel antea adveniat, vel poſt. Agnetem quoque Claudii Galli (qui ſolus ex ea gente in noſtra civitate mercator ſupereſt) jam novem menſibus continua febre laborantem, poſtquam extremam ſumpſiſſet unctionem, ſanavi: quamquam ſæpe vir ſuus, Vale mihi diceret, non poſſe id fieri ratus. Habitabat tum in via, quæ à templo magno ducit ad Buleuterium vetus, & nunc quoque tabernam mercium ibi habet. Simili miraculo ſanavi Juliam Rotoram, uxorem Joan. Baptiſt. Mercatoris inſignis, laborantem febre continua, cum tumore & dolore in hypochondrio dextro: tuſſi quoque & ſpirandi difficultate adeò magnis & aſſiduis, & confirmatis, ut vix uno aut duobus diebus ſupereſſe poſſe exiſtimaretur. Ergo diætâ exquiſita robuſtior facta, & rurſus miſſo ſanguine, & ubi remiſit febris, decocto propinato ex ligno Indico, convaluit, & nunc etiam vivit: quam tamen repetentibus febribus vix poſt triennium incolumem præſtitit. *Cardanus lib. Admir. Curat. pag. 127.*

Observatio XV.†

Febris ſpecies cum tuſſi & fluxu infeſtans, & in Italia magnam hominum ſtragem edens.

ANno 1591. in Italia morbus pernicioſiſſimus exortus eſt, acutiſſima ſcilicet febris cum tuſſi & continuo fluxu, eratque morbi ſedes plerumque in capite: quare ægrotantes ferè omnes phreneſi laborarunt, & octavo decimoque die moriebantur. Curabatur morbus hic in nonnullis ſectione venæ, ſive in capite ipſo, ſive è capite brachium deſcendentis. Cauſas hujus morbi dicebunt nonnulli, continuas eſſe pluvias, & inundationes anni ſuperioris, deinde ardentiſſimos calores, qui ſequebantur, & peſſima nutrimenti qualitas ob ſummam annonæ penuriam. Graſſabatur potiſſimum Umbria, Thuſcia, Latio, Lombardis, aliiſque nonnullis Italiæ locis. Moriebantur homines cujuſvis ætatis, maximè Viri triginta quinque annorum, uſque ad quinquageſimum annum. Sed & hoc animadverſum eſt, pauciſſimas mulieres hoc morbo eſſe extinctas. Ferunt in ſola urbe Romana, ab Auguſto menſe anni 90. uſque ad Auguſtum 91. pluſquam ſexaginta hominum millia hoc morbo periiſſe. Tandem in Julio decrevit, & menſe Auguſto plane extinctus eſt. *Iaſonius tom. 1. Mercurii Gallobelgici. lib. 4. pag. 248.*

PARALIPOMENA AD febres.

Observatio I.

De febris natura & calore, diſcrepantes Medicorum ſententiæ.

ARgenterius ſcribit *in lib. de conſult. med. cap. 7.* Febrem eſſe intemperiem calidam, non ſiccam, eo quod omnis febris ob calorem labefactat actiones & non ob ſiccitatem. Contrà alii fere omnes dicunt eſſe intemperiem calidam & ſiccam. *Fernel. lib. de febr.* inquit, Febrem eſſe calorem præter naturam à corde in omne corpus effuſum. Contrà *Argenterius in citato loco*, febrem negat eſſe calorem præter naturam, cùm calor morbi cauſa ſit, febris autem morbus: neq; in totum corpus ſemper eſſe effuſum, ſed cordis tantùm eſſe morbum. Sic *Curt. in libr. de febr.* caliditatem febrilem debere poni in calefacto eſſe partem aliquã cordis, cùm omnis morbus ſit in facto eſſe: Contrà *Argenterius*: Quod ſi omnis morbus ſit in facto eſſe, ſolam hecticam febrem eſſe: ſiquidem in aliis humores & ſpiritus ſunt calefacti, ſubſtantia verò cordis eſt in ipſo calefieri. *Altomarus lib. de febr. cap. 2.* febris qualitatem vult primùm in ſubſtantia calidi innati ſuſcipit; calidum autem innatum & naturam idem eſſe. *Fernelius in citato loco* contrà, inſitum calorem exuperare non poſſe, nec illius copiam & ubertatem vitio unquam dari. Ecce, quis non videt has doctiſſimorum virorum, de Febrium natura, ſententias eſſe contrarias? *Albertus Vimpinaus de concord. Hippocr. & Paracelſiaſter.*

Observatio II.

Nova & paradoxa ſententia de febrium cauſis & circuitibus.

UNiverſa criſeon ratio, & circuitum in ſingulis morbis, optimè à Galeno prodita eſt, ex proportione facultatum ad locum continentem, contentamque materiam: accedentibus inſuper cauſis cœleſtibus, ut Lunæ analogo motu, & aliorum ſyderum ſyzygiis. Potiſſimùm tamen intermittentium febrium circuitus, tum materiæ differentiam, tum febrilis fomitis ſitum, atque à corde diſtantiam inſequi ſolet. Sic in quotidianis paroxyſmia venæ cavæ portio, qua cordi vicinior patet, magis obſtruitur: materies autem plus obtinet pituitæ. In tertianis materies biliſior: locus (meo judicio) aptiùs in venis hepatis, ac ſynaſtomoſi vaſorum nebuit collocari. Quartanis verò in meſaraicis venis, præſertim ſi & humor ſit fæculentus; vel ex aduſtione melancholicus. Continuis omnibus quæ non ex inflammatione viſcerum, aut putredine foràs effuſa in alicujus ventriculi cavitatem, credo caloris fomitem ex ſanguine potiſſimùm in arteriis reſidere: ut tamen & illa exacerbationum varietas, tum pro qualitatis differentia in ipſo ſanguine putrefacto, tum ſitu fomitis à corde, quàm optimè ſtatuatur. Hic autem fomes ubique non ſimplex, ſed ex pituita & bile, permiſtis invicem atque confuſis, naſcitur, hæc quidem incendi magis, illa obſtructionis ſpiſſitudinem ſuggerente: etſi in aliis plus minuave, nunc hujus, nunc illius exuperet: unde repetunt febres, dum tota fuerit expugnata materies, atque diſcuſſa: Diſcotitur per ſingulos paroxyſmos, pro facultatis proportione ad ipſam materiam: regignitur alia, pro excrementorum affluentium mole & qualitate, nunc ab hepate, nunc à ventriculo, utero aut aliunde. Quare quantumvis ordo divinitatis characteriſmum in pluribus præ ſe ferat, non tamen iſthic, ubi naturæ ratio clara eſt, ſtatim ad Metaphyſica procurrendum. *Corn. Gemma lib. 1. cap. 7. Coſmocr.*

† An à focorum ſitu febrium periodi proveniant? vide apud *Pallu. Stad. Med. p. 183.* Confer quoque *Th. VVeltis de Febb.* ubi erudite natura & differentiæ febrium examinantur.

Observatio III.

An ad curationem febrium in die paroxyſmi ſit exhibendum catharticum.

Vide

Vide in *monumentis Cratonianis Bartholomæum Hieronium,* & *Cratonem ipſum.*

Observatio IV.

Ruſtici febrientis hiſtoria juxta agreſtem naturam ſuam, ruſtico victu & vivendi genere conſueto liberati, qui priùs circa medicinam inconſuetam periturus erat.

Accidit ut ruſticus quidam febriens acutiſſimè, perductus ad Hoſpitale, nullis remediis à D. Giſb. vix curari potuit. Tandem ex morituro quæſivit, ecquid peteret, quæ fuiſſet victus ratio antea: dicebat ſe planè ab iſto cibo, & potu, & ſyrupis, & id genus ſimilibus, & lecto, qui nimis eſſet mollis, abhorrere, quod non dormiſſet intra novendecim annos in lecto, atque uſus fuiſſet cæpis, caſeo bubulo, & ſimilibus duræ coctionis, ſub dioque in ſtramine veſtitus dormiviſſet: Tandem D. Giſb. unâ nocte permiſit, ut in ſtramine dormiret: deinde ut afferretur cæpa, ſal cum aqua frigida: conſenſit & hìc D. Giſb. arbitrans illum tandem eò citiùs moriturum; cùm ille poſtridie aſtaret igni præter omnem opinionem. Videndum igitur Medico diligenter, ut conſuetudinis rationem in quo morbo, &c. Oſtendit D. Giſb. hoc exemplum multis bonis viris advocatis, dignum quod obſervetur. *R. Sonander ſect. 5. conſ. 15. operis conſil.*

Observatio V.

Piſcis febrem accerſens contrectatus, rejectus una quoque febre liberat.

Referunt in Arotan flumine beatiſſimæ Inſulæ Zeilam eſſe piſcium genus, quod manu deprehenſum febrem accendat, illicoque qui tantùm piſcem tetigerit, febre corripiatur. *Cardanus lib. de ſubtil.* 10.

Zeilam inſulæ flumen Aratan piſcoſiſſimus eſt Cæterùm piſces illi neutiquam eſculenti ſunt: E quodam genere unum ſi quis manu capiat, continuò febre corripitur: amiſſo piſce ſtatim liberatur. Idcircò eum febrinum appellavimus. *Scaliger Exercit.* 218. *num.* 6. *ad ſubtilit. Card.*

Observatio VI.

Recidivæ febris præcognitio, & illius per ſudorem diſceſſûs hiſtoria.

Sextus in morbum incidit acutum, adeò ut ſeptimum diem evadere non poſſet, quin judicaretur. Quonam autem pacto habeatur hujuſce rei cognitio, in libris de Criſi ſcriptum eſt, in quibus etiam docuimus quomodo criſis ſæpenumero, non expectato die qui ſidenter judicat, alio die erumpit: atque hoc ſexto eventurum, quarto die cognovi. Quamobrem interroganti Pitholao cubiculario, quidnam fore vaticinarer, reſpondi ſubridens, non poſſe morbum ultra ſeptimum diem protendi, verùm 7. vel 6. die prorſus judicatum iri. Quod ſi ſexto judicetur, reverſurum morbum; ſin ſeptimo ſolvatur, integram eam ſolutionem fore: per ſudorem verò neceſſe eſſe ſolutionem evenire. Cùm igitur 6. die, quemadmodum dixeram, morbi judicatio adveniſſet, Sextus, qui ſupra modum contentioſus erat, ut me non redeunte febre redargueret, quotidie quidem lavatum concedebat, ſed neque vinum bibebat, neque quicquam aliud aſſumebat, præter ptiſanam vel ſolam, vel cum panis micis, interdum quoq; ſolo pane tantùm aquâ macerato contentus erat. Hæc uſque in 12. diem faciens, meam ſe prædictionem ſuperaſſe jactabat: 13 die lymphati vini pauxillum bibit, ac parumper copioſiorem cibum quàm antea, tenuem tamen adhuc accepit: ſequenti die, qui à primo decubitus tempore, quartuſdecimus erat, febrie cœpit: ſed, ne quis id mihi renunciaret, vehementer vetuit, exiſtimans eam febrem neque vehementem fore, neq; ultra diem unum progreſſuram. Procedente verò die cùm febris aſſiduè plus augeretur, Claudius Severus de ſuis ædibus, quæ propinquæ erant, in Sexti domum ſe contulit, ibique poſtquam Sextum non modò febrire cognovit, ſed valde jam febrire deprehendit: primò quidem ipſum percontatus eſt, quam ego ſententiam habuerim de febre, quæ tum inceperat: deinde ut ex eo veritatem intellexit, atque ob concertationis ſtudium, ad me vocandum quemquam non miſiſſe: ſtatim me accerſitum miſit, quò & Sextum viderem, & ſe convenirem. Quibus peractis interrogavit me Severus, quidnam de morbi reditu mihi videretur? cui ego reſpondi, quæ & Sexto paulò ante dixeram, poſt tres dies eam febrem, quæ ſatis magna interim eſſet futura, deſituram: atque decimo ſeptimo die, ſi quis à primo decubitu numeret, judicationem futuram. Sextus itaq; libenter audiens brevi morbum ſolutum iri, proinde mihi fidem præſtitit. Quod enim quiſque cupit, id nimirum quoq; facilè credit. Severus autem quamvis quidem me de ſalute Sexti non deceptum iri crederet, de die tamen, in quo penitus à morbo liber futurus erat, mihi fidem non adhibebat, exiſtimans eſſe difficile, non expectato ſaltem ſequenti die, quod quarto futurum eſſet, firmiter pronunciare. Sic itaq; animatus ſubſecuto die, cùm vixdum illuxiſſet, ad Sextum miſit quendam, qui me ibi opperiretur, & poſt inſpectum Sextum ad ſe duceret. Quamobrem ut Sextum viſitavi, & ad eum veni, contradicis, inquit, illis, quæ heri Galene dixiſti, an in eiſdem permanes? cui ego, nunc etiam magis quàm heri, eadem affirmo. Rurſus quoque, cùm me poſt prandium ad ſe vocaſſet, denuò percunctatus eſt, an criſim Sexto, quo die prædixeram, adventuram firmiter exiſtimarem: cognovitq; me magis tum, quàm pridie, eadem affirmare. Item & ſequenti die, numquid, percunctatus eſt, eandem prorſus ſententiam, quam priùs affirmaſſem, retinerem, an potiùs aliquid ex his, quæ dixiſſem immutare vellem. Tum ego, eorum quidem quæ prædixiſſem, me ſanè quippiam immutare nolle, ſed quædam potiùs illis adjicere inſuper velle, reſpondi. Sciſcitatus eſt ille denuò, quid illud eſſet. Et ego, cùm ſeptimus decimus dies, inquam, advenerit, ſudor horâ noctis ſecundâ erumpere incipiet. Tum ille, numquid & Pitholao, ſubjecit, hæc dixiſti? Cui ego me dixiſſe reſpondi, nec dubitare Pitholaum aſſervi, quin omnia, ſicut dixi, eveniant, & Sextus quemadmodum dixi, ſanus fiat. Tum ille: Prorſus, inquit, iſta Pitholaus Imperatori ſignificavit. Fortaſſe, inquam ego, quamquam mihi curæ non eſt hujuſcemodi gloria: neque enim obambulans meas prædictiones, & quos ſanaverim, prædico, ne me plus Medici & Philoſophi odio proſequantur, & deluſorem atque vatem appellent, ac hujuſcemodi alia de nobis obloquantur: vobis autem amicis, qui ex iſtorum imperitia Medicinam vituperatis, artem quidem ipſam Apolline & Æſculapio dignam oſtendo: hoſce verò Medicos ita Medicinam dedecorare demonſtro, velut Philoſophi Philoſophiam, qui licèt nihilo meliùs cæteris vulgaribus vivant, honeſto tamen Philoſophiæ cognomine ſeipſos appellant. Hæc itaque Severo tunc ipſe dicebam. Tu verò Poſthume pulchrè noſti, quæ tum ferè omnium Medicorum eſſet malignitas: apertè namque deſiderabant, ne voti compos fierem, & totâ die ſubmittebant, qui ſingula explorarent, non tamen quæ Severo & Pitholao prædixeram, ſciebant, adventante crepuſculo futuræ criſis initium conſpectum iri. Quamobrem cùm horâ ſeptimâ graviter febrire Sextum accepiſſent, ridentes, & planè læti, quibuſcumque occurrentibus, quò mihi detra-

detrahent, inculcabant: Admirandum Galeni vaticinium contrarios exitus ſortitum eſt. Cæterum, ut criſis, ſicuti dixeram, obtigit, ſecus poſtridie loquebantur atque pridie blateraverant, nam præ pudore cuncti ſe ab omnibus avertebant: quamquam hæc prædictio nihil, quod mireris, continet, ſi eorum memores, quæ tibi in commentatiis, quos *in primum Hippocrat. librum de vulgaribus morbis* conſcripſimus; & præterea quæ *in libris de Criſibus* docuimus, didiciſti. Nam Medici iſti non ſolùm ea, quæ ſunt ab antiquis ſcriptoribus hac de re literatum monumentis commiſſa, neſciunt, ſed nec ægritudinum dies, quum ſeptimum tranſierint, ampliùs enumerare valent: præſertim ſi ægrotus, poſtquàm à febre liber fuerit, denuò febrire incipiat. Atqui ab *Hipp. in libr. de morb. vulg.* deſcripti ſunt dies uniuſcujuſque ægrotantis, ad extremam uſque morborum ſolutionem, non ſolùm quarto decimo die factam, ſed & ſexageſimo, & octogeſimo. Quocirca, ſicuti modò narrabam, hæc prædicere, quamvis vulgaribus iſtis Medicis admirabilis res videatur, revera tamen admiratione digna non eſt: veluti neque cognitis omnibus quæ aderant ſymptomatis, quo tempore Antonius abſuit, Commodum ejus filium ſanare. *Galenus de præcognit. ad Poſthumum, cap.* 10.

Observatio VII.

Repreſſo ſudore à febre ſanatus.

CUm haud poſtremæ notæ Medicus nobilem quendam civem curaret, & febribus malè hominem habentibus, univerſum corpus in ſudorem reſolveretur, vireſque omnes ita deficerent, ut cognati plurimùm de ſalute ejus addubitarent, me advocant, ægrum oſtendunt, curam enarrant. Inſpiciens itaque hominem, oculos admodum graves, ac pallorem faciei intueor: quin & intima ejus præcordia calore vehementi affici adverto. Quare ſudorem inæqualem, qui fluiti poterat, ſtatim amotis veſtibus, quibus ille de præcepto Medici tegebatur, ut incongruum & inutilem ſupprimere nitimur: præſertim quod eo vires ægri penitus convelli videbantur: tum corpus eventari, ægrumque etiam frigidioribus potionibus uti jubeo: donec ſudor, quem Medicus ille omni ſtudio ciebat, protſus ſupprimeretur. Quod ubi factum eſt, immutari ſtatim videas ægri faciem, vires redire, calorem reprimi, febrem remitti, ac non multò pòſt hominem ad priſtinam ſanitatem reverti. *Beniven. cap.* 53. *Abditor.*

Observatio VIII.

In vehementiſſima febre, ſanguinem aliquoties de die evomens æger, convaluit.

NOs magnificum & illuſtrem Julium Bojardum Scandiani Comitem curavimus, qui cum vehementisſima febre, bis terque in die ſanguinem copioſisſime evomebat, tamen egregiè evaſit. *Antom. Muſa Braſſavolus com. ad aph.* 57. *lib.* 7. *Hipp.*

Observatio IX.

Navicula (patria lingua Gondula *dicta) vectus quidam, & hypochondria ad palum illidens, febre continua cum excretione purulenta corripitur, qui tandem idoneis medicamentis reſtituitur.*

VEnetus civis nobilis decumbebat vehementi tentatus febre continua, cum excretione purulentorum quorundam per alvum, ita ut quibuſdam Medicis imponerent hæc excreta, neſcio quid pituitoſi exiſtimantibus eſſe: pro quo affectu cùm aliquandiu tractatus fuiſſet æger, ſupervocatus quidam Medicus alius (Saxonia vocatus, qui nunc Venetiis degit, homo inſignis eruditionis & eloquentiæ) ſuſpicari primùm cœpit, quod res erat. Nam ex ſermonibus egri ultrò citroque habitis cognovit, ex contuſione progreſſa in hypochondriis, cujus tamen dolor poſtea evanuiſſet, cùm in ſuam Gondulam deſcendere voluiſſet, forte fortunâ corpore palo cuidam in aquam defixo imprudenter alliſo, collectionem ſanguinis extitiſſe: cui fe[b]ris poſtea, & hæc excretio purulenta ſucceſſerat. Quo affectu cognito, patiens adhibitis convenientibus remediis ſanitatem priſtinam recuperavit. *Camerarius de obſervat. Patavio acceptis, & ad me miſſis.*

Observatio X.

De iis quæ in nonnullis morbis febrilibus ſub pedibus a recentioribus ligantur.

NOva ſunt auxilia, de quibus ſcribimus, & non modò veteribus, ſed ne multis quidem recentiorum Medicorum ſatis vel cognita, vel probata, præſertim his, qui à veterum, aut à præceptorum ſuorum traditionibus ita toti pendent, ut utile aut expediens quod à poſteritate, præter ea quæ vel legerunt, vel ... diverunt, ampliùs nihil inveniri aut excogitari poſſe, temere exiſtimant. Sunt autem, de quibus paucis agere inſtituimus, illa, quæ pedum plantis in magnis & ardentibus febribus ſubduntur. Duplicia autem hæc ferè ſunt. Quædam enim ad caloris contemperantiam adhibentur: alia verò ad vapores, vel etiam humores, caput ac cerebrum petentes, deorſum revellendos. Priora excreta vel ex vulgaris uſus bolo, aut etiam ex luto potiſſimùm vetere & cratitiis parietibus adempto, cum aceto & ovi albo temperatis ac mixtis conſtant, additis quandoque lactucæ, vel ſolani foliis, aut etiam illorum ſuccis. Et talia quidem calorem pedum contemperant, & ſolamen quoddam ægrotantibus in acutiſſimis febribus adferre videntur. Sed tamen non ſatis tutus eſt hic uſus, refrigerando etenim, calorem ad cor & interiora viſcera repellunt, quod haud videtur expediens. Nam hinc deliria, & graviſſimi capitis dolores, vel alia etiam gravia ac difficilia ſymptomata, quandoque ſequuntur. Alia autem ... percutiunt, nec pedum calorem remittunt, ſed magis intendunt, atque hoc modo ab internis viſceribus ... etiam ab ipſo corde vaporoſos ſpiritus, ac etiam ... diores humores, ac eos qui ſurſum feruntur, r... lunt. Ad horum genus pertinent braſſicæ rubentis ... da folia, quæ nitroſâ & abſtergente ſucci ſui fa... attrahendi vim habent, præſertim ſi oleo aliquo ..., ac deinde ſale conſperſa fuerint: ſic & ſapo cum ... permixtus braſſicæ folio impoſitus, aut telæ lineæ, vel alteri alicui illitus: Raphanidis item cum ſale trita radix, ſed odor hujus mox valde gravis ac moleſt... Chelidonium majus cum ſale ſolo, vel etiam cum ſapone permixtum. Potentior autem omnibus hiſce columba vivens in duas partes per dorſum diſſecta, mox cum ſanguine ſub pedum plantis diligenter li... Quæ non modò vaporoſos ſpiritus ad caput ferri ... hibet, ſed & eò perlatos revocat, atque ſic graviſſim... capitis dolores ſopit, & deliria ſedat. Quod freque... tiùs experimentis compertum. Eodem etiam modo exanthemata erumpentia ad inferiores partes pert... hit: ſic ut circa faciem ac caput pauciora, circa verò ipſos pedes plura proveniant. Liganda autem ſu... pedibus eſt columba, in ipſis febrium præcipuè exacerbationibus, vel paulo antè; pedibus interim cale... tibus: atque illic horis ad minùs duodecim finen... deinde adimenda, & in ahenum aquæ frigidæ mox a... jicienda; ne odore ſit moleſta. Et præfertur ad ... juſcemodi diverſionem columba reliquis vel volucribus, vel etiam animantibus: & quidem propter ſingularem, ac eximiam quandam proprietatem humanæ naturæ gratam ac amicam, quâ pollere videtur. Non deſunt verò & qui Tincas piſces ſub pedibus in ſupr...

dictis affectibus ligent, nec etiam abſque fructu, ſed tum minore laborantium ſolamine, & cum graviore ac moleſtiore fœtore, quam à columba. Meminit uſus hâcum *Paulus Jovius in libello ſuo de Romanis piſcibus*, ubi licèt hujuſcemodi remedia nonnullis viſa fuerint ridicula, acutè tamen ſebricitantibus profuiſſe confitetur. Tincas (ait) ſciſſas per dorſi longitudinem, pedumque & manuum plantis applicatas, ardentis febris fervoribus plurimùm adverſati, quidam putarunt ex ſecta Judæorum, qui quamquam ſordidi admodum, & ridentibus aliis talia experitentur, aliquando tamen ipſis æſtuantibus exoptata blandimenta feliciter attuliſſe comperti ſunt. Non temerè autem hujuſcemodi remedia contemnenda ſunt, veluti ab anu aliqua, aut agyrta, vel veſpillone quopiam reperta. Nam ſubinde ab iſtis hominibus quædam inveniuntur, quæ deinde à Medicis in artis operibus verſantibus probantur: propter utilitatem quam ex eorum uſu conſequi experiuntur. Neque enim refert quis qualiſve ſit remedii inventor, ſed quale illud ſit quod inventum, cum judicio & ratione eſt expendendum. Quod ſi tunc experientiæ ratio accedat, non eſt cur rejici aut reprobari debeat, etiam à viliſſimo repertum: Non enim ab inventoris conditione, aut laudandum, aut reprobandum eſt remedium, ſed ex facultatibus ac viribus, de eo judicium faciendum. *Dodonæus obſerv. propr. edit. 1585. circa finem.*

Observatio XI.

Juvenis cuiuſdam Alexandrini hiſtoria, qui ob palmularum recentium copiam devoratam: horrore vehementi captus fuit, abſque hoc quod febricitaret.

COgnovi adoleſcenti cuidam ex condiſcipulis noſtris in Alexandria accidiſſe, quando primùm in ipſam navigavi initio autumni. Ingeſſerat autem hic pluribus ex ordine diebus, palmarum glandes multas teneras ac recentes, à balneis, & ante ipſas, nec erant, pleræque ipſarum exactè naturæ. Contigit autem ipſi, ut primùm initium ſumeret à vehementi horrore, ab exercitio & balneo; ob quem horrorem, cùm etiam ſe ſebricitaturum timeret, decubuit, & ubi ſtragulis ſe contexiſſet, quietus manſit. Poſtquam verò per totam noctem febris exors permanſiſſet, manè ad conſueta vitæ munia ſurrexit. Cùm autem in hoc, horrore corriperetur, rurſus decubuit, ac quièvit uſq; ad balnei tempus. Et ubi tunc rurſus velut ad balneum ſurrexiſſet, major horror ipſi factus eſt: & erat ſymptoma ipſum jam parvus rigor. Atque tunc omni modo ſe febrire opinatus, adhuc magis in quiete ſeipſum continuit. Poſtquam verò & per totam diem, & per inſequentem noctem, periculo in ſe facto, comperiſſet, ſe ex moderatis motibus horrere; ſi verò ampliùs quandoque motu uſus eſſet, rigere, conſiliarios nos adhibuit de his quæ eſſent facienda. Recordatus itaque ego tale quid in Aſia noſtra mulieri contigiſſe, & ſodalem à timore liberavi, & ut calefacientibus ac craſſitudinem humorum ſecantibus edulijs, & potibus, ac medicamentis uteretur, adhortatus ſum. Ille igitur ſic reſtitutus. *Gal. lib. de tremore, rigore & palpit. cap. 7.*

Observatio XII.

Quod rigores interdum abſque febrili calore ſubſequentè appareant, ac ſubinde recurrant.

ETſi *Galen. in lib. de rigore, & lib. 5. de ſymptomatum differentiis*, & poſt hunc *Michael Savonarola, in practica de febribus*, affirment, ſæpe rigores vehementes etiam nullo ſubſequente calore febrili apparere, vel tempore criſeôs, vel aliàs nulla febre præſente; tamen hoc non ita crebrò animadvertitur, ſe meritò inter peculiares obſervationes referri debet. Mihi quidem dum medicinam factito, aliquoties occurrit hic rigor. Primò in Reverendiſſimo Abbate Hirsfeldenſi Michaele, qui præſentem in dignitate proximè anteceſſit: is enim uno die decies (ut arbitror) rigorem vehementem paſſus eſt, nulla febre præſente, idque per aliquot dies continuos. A quo tamen accidente lenibus vacuantibus, ac diætâ conveniente à me curatus eſt.

Rebdorfii etiam, quod cœnobium in Eichſtadianâ diœceſi ſitum eſt, monachus quidam pater Paulus frequentiùs tali rigore oppreſſus, venæ ſectione, & purgatione ab hoc affectu eſt liberatus.

Animadverti quoq; idem ſymptoma in ſocru mea, fœminâ ſexageſimum annum prætergreſſa, quæ repetitis vicibus rigore vehementiſſimo abſque tamen inſignis frigoris ſenſu, uno eodemque die vexata, magnam virium proſtrationem ſequentem, ſine acceſſione febrili animadvertit. Curata verò fuit venæ ſectione in crure, & clyſtere purgante infuſo. *D. D. Jacob. OErbæus de obſervat. propr.*

Eo anno, quo ex Italia in patriam redii, qui erat 1559. vocatus fui 8. Julii, ad commenſalem D. Funckii, quindecim circiter annorum. Is rigore quodam quotidie corripiebatur, citra tamen caloris ullum ſenſum. Durabat hic rigor ſine febre per horam integram, quo ceſſante ſurgebat, valebat comedebat. Facies erat diſcolorata, conjeci obſtructiones ſubeſſe ex humoribus craſſioribus. Quæ cum in juvene obſervaſſem, conſului Galenum, (memineram enim tale quidpiam, dum in Academiis verſarer, audiviſſe) qui *primo de ſymptomatum cauſis*, hæc ſcribit: Vetus quidem ſermo eſt, rigori febrem ſemper ſuccedere: non tamen in totum verus eſt, etiamſi quis eum ita determinare poſſet; qui citra externam occaſionem oriuntur, hos febres neceſſariò ſequi. Solent, inquit, ejuſmodi febres vitioſam ſequi victus rationem, cùm homines in deſidia ſe repleverunt, ac ſæpe à cibo lavarunt, &c. Pro cura itaque hujus ſequentia præſcripſi. ℞. *Oxymelitis ſimplicis, ſyrupi byzantini, ana unciam ſemis, aquarum fœniculi, cichorei, ana unciam unam, miſce.* Hoc ſyrupo uſus eſt quater: hos ſequuta eſt ſequens hæc potio. ℞. *Caſſiæ recens extractæ, unciam unam, catholici, drachmas duas, aquarum fœniculi, endiviæ, ana unciam unam ſemis fiat potio.* Hac egregiè quater eſt purgatus. Poſt uſum horum, repetiti ſunt ſyrupi præſcripti, addito ſyrupo de abſinthio. Ubi à cœna primam doſim accepiſſet, rigoris acceſſio, quæ horam circiter nonam priùs invadere conſueverat, manè horâ quintâ corripuit. Ab eo tempore poſtea nullum alium ſenſit paroxyſmum, aut ad ſummum unum. Cùm per octiduum poſt ſyruporũ uſum à medicamentis abſtinuiſſet, ac liber à rigore eſſet, pro ulteriore humorum evacuatione, qui in ſuperficie corporis continerentur, juſſi ut balneo aquæ dulcis per aliquot dies uteretur. quod & fecit, & ſanitati reſtitutus eſt. *D. D. Caſparus VVolphius de obſervat. propr.*

Observatio XIII.

Quibus artibus Cyrillum Boethi filium clam cibum ſumere deprehenderit Galenus in febre.

CUm ægrotaſſet alter filiorum Boethi, & liber à morbo factus rurſus in morbum incidiſſet, deindeque ſoluta febre denuò ſebriret, diceremque ego puerum aliquid clàm comedere, (nam quæ palàm exhibebantur, & qualitate idonea, & quantitate congrua erant) pueri matre promittente ſe filium diligenter obſervaturam, cuſtodem paret adhibuit, quæ tota die ſecùs puerum ſederet, nec ad eum quenquam venire ſineret, noctuque cubiculum, in quo dormiebat, diligenter clauderet. Cùm igitur quatuor diebus puer ita ſervatus noctu incaluiſſet, indignabundus Boethus in thalamum pueri me manu apprehenſum duxit: ſubſe-

quebantur autem Boethum, ut ſcis, quicunque in via nobis obviam fiebant, quorum in numero & tu Poſthume fuiſti. Ut igitur domum intravimus, invenimus puerum de ſolito cubiculo in aliud tranſlatum, ubi lectus erat, in quo pueri mater ſedebat. Huic lecto parum infra medium lectulus jungebatur, in quo puerum jacentem mater ſervabat, nequis ad ipſum accedere poſſet: ſella verò una lectulo aderat, qualis lectulorum cervicibus hærere ſolet: è regione lectuli, ad extremas & ſuperiores partes lecti, duæ ſedes ſibi propinquæ jacebant, in quibus ut nos Boethus ſedere fecit, ipſe ſecus uxorem ſedit. Et mox, adduxi tibi Uxor, inquit, Galenum hunc; ut ex te audiat, quâ diligentiâ Cyrillum cuſtodiſti: nihilque in victu per hoſce quatuor dies aberratum eſſe: & videat, numquid revera præteritâ nocte febrierit, an tu mihi renuncians ipſum calidiorem evaſiſſe, inani timore decepta ſis, & putaris febrem, calorem aliquâ aliâ de cauſa forte excitatum, ut nobis, & quomodo ſe nunc habeat, apertè denunciet, & quæ ad victum pueri faciunt, omnia præcipiat. Hic ego, ut pueri venam in brachio pulſantem attigi, ſine febre quidem ipſum eſſe pronunciavi: me verò deludendi hiſce, qui vatem me appellare conſuevisſent, anſam dare. Excipiens Boethus, & ego, inquit, in comparationem illorum, ſoleo te revera, ut ſcis, vatem dicere, quoties aliquid prædicis, quod æmuli tui negant præcognoſci medica facultate poſſe. Atqui hactenus, ſubjunxi, ea omnia te docui medica arte inveniri, priſcoſque aliquot Medicos hiſce de rebus conſcripſiſſe. His dictis, effari me omnes vaticiniũ jubebatis: & ego rogare vos, ut adhuc ſemel pueri pulſum me tangere ſineretis, quod ut feci, teſtis eris Boethe, dixi, neminem mihi huc venienti, tecumque, dum huc veniremus, colloquenti ſignificaſſe, quæ vaticinaturus ſum: aſſeverante illo ſe, quæ dicerem, atteſtari, noſti, quantopere ridens, advertere vos & auſcultare juſſi, vatis oraculum hujuſmodi eſſe clamans: Cyrillo huic hac in cella comedendum quippiam abſconſum eſt, ut quando mater in balneum itura, domum hanc clauſit, & ſecuritatis gratiâ clavem in loculum conjectam obſignavit, (hoc enim ipſam facere interdum comperio) filius id quod abſconſum eſt, ſumat, atque ita demum comedat. His auditis Boethus ſtatim ſurrexit, arreptumque puerum in cubile matris tranſtulit, & juſſit pueri lectulum inſterni, obſervans, an abſconditi quippiam, dum excuteretur appareret. Verùm ubi, & quæ ſuperimponebantur veſtes, & quæ ſubſternebantur, omnes excuſſæ fuerunt, lectum quoque agitari præcepit, & ſellam attolli, inſpiciens, an abſconſi quippiam ſub ipſis videret: demum, ut ne hoc pacto quidem aliquid conſpectum eſt, puerum è cubili matris in lectulum tranſtulit; uxoris quoque cubile totum excuti, & denuò ſterni præcepit. Quibus peractis, quid nunc, ſubridens, inquit, noſter vates profatur? Hic ipſe non poteram non mirari, nihil ibi repertum fuiſſe videns, ubi occultum aliquid extitiſſe credidiſſem: ideoque ſurrexi, & quod ſolum intactum ſupererat, quia quod quærebamus, abſconſum illic nullus exiſtimaſſet, attollens excuſſi. Erat autem exiguum prorſus matris velum ſellæ impoſitum, ex quo commoto panis fruſtum in terram cùm cecidiſſet, clamorem magnum vos omnes ſuſtuliſtis: atque cum Boethο ſimul & abunde riſiſtis, & vatem laudaſtis. Boetus itaque plus cæteris in riſum effuſus mirabatur, quomodo pulſus occultatum cibum mihi ſignificare potuerit, & nunciarit id, quod in puero fiebat, dum mater lavaretur. Tum ipſe, ſolertiſſime Boethe, non quia pulſus id admonuerit, hoc ideò conjectavit Galenus tuus, ſed clauſo diligenter cubiculi oſtio, difficile non fuit conjicere, in tam longo tempore comedendi copiam puero fuiſſe: verùm nec occultari quippiam, nec id quod occultatum erat, cibum fuiſſe pulſus mihi ſignificavit, ſed cùm puerum agitatum viderem, non judicavi, ut in amante fœmina, & in ſervo timente feceram, ob aliquam animi perturbationem puerum agitari: præſertim cùm puer febre prorſus careret. At ſi me interrogaſſes, unde collegerim, id quod abditum latebat, cibum fuiſſe, ſi mẽtem huic quoque rei adhibueris, exponam: cùm neq; orationem puer habiturus eſſet, neq; in palæſtram deſcenſurus, nec aliqua in re ſui periculum facturus, aut deniq; à quoquam reprẽſus fuiſſet, ab exceſſu corporis aliquo potiùs, quàm ab ulla animi perturbatione, eam commotionem pulſus pendere conjeci. Hæc ſimul atque Boethus audivit: Per Deos, inquit, non miror, cùm ita res inveſtiges, ſi nullus alius Medicus iſta ſciat: perſpicuum autem eſt eos neſcire, cùm ipſi, quod tu facis, nunquam efficiant: & te iſta alio quovis modo potiùs, quàm medicâ diſciplinâ, facere divulgent, videnturque mihi, ſubjungens dicebat, non ſolùm qualis alter cantium pulſus eſſe debeat, ignorare, verum etiam neque ſi quiſquam eorum caſu noſcat, quæ tu collegiſti, ſcitè colligere, cùm neque ſuapte naturâ ſolertes ſint, neque ſe in diſciplinis exercuerint. At, reſpondi, ſatis ad malè agendum & exercitati, & ſapientes ſunt. *Galenus lib. de præcognit. ad Poſthumum, cap. 7.*

Observatio XIV.

Admirandum in febre, uteri geſtationis prognoſticum.

SOrorem Jo. Pauli Negroli jam duobus ferè menſibus febre, ſed magis quàm pro febris ratione conflictatam cùm cognoviſſem, dixiſſemque in utero habere, intra quinque dies ſanavi, exhibito diamargaritone: peperitque filium primogenitum, qui adhuc ſolertiâ meâ ſuperſtes eſt. *Cardanus de curat. admirand. circa finem.*

Observatio XV.

Oleum vomitorii loco in febribus non exhibendum.

PEſſimè faciunt Medici imperiti, qui non oleum febricitantibus exhibent tantum, ſed & antimonium. Novi quendam Medicum, qui oleo uſus eſt in muliere cerevisiaria febricitante, quæ poſtea relaxato ventriculo nihil retinere potuit. *Foreſtus Scholio ad lib. 2 obſervat. 10. de febrib.*

Observatso XVI.

Lac frigidum in febre bibitum, graves ventriculi torſiones excitans, tandem concretum vomitu rejectum.

NOn modò ex frigidiſſimæ aquæ potu, aut frigidiſſimi vini hauſtu, periculum iis imminet, qui vehementer ſupercalfacti ſunt: ſed ex frigidi lactis cui ademptum eſt butyrum. Nam hoc ipſum in ventriculo malè affecto, etiam facile concreſcit, ac deinde moleſtias excitat. Vir quidam, poſteaquam à febri, quâ aliquot diebus laboraverat, ſibi liber videretur, ac carnes veſperi cum aliis coctas ediſſet, poſtridie magnũ hauſtum, circiter libram videlicet, lactis hujuſcemodi frigidi jejunus bibit, ſperans alvum (ut aliàs aſſolet) inde laxiorem futuram. Id cùm non ſuccederet, & moleſtis torſionibus ac doloribus circa ventriculum torqueretur, digito gutturi impoſito vomitionem excitavit: cum quâ duæ lactis concreti magnæ partes excretæ ſunt, pro numero hauſtuum quos ſumpſerat: Nam bis ſe bibiſſe affirmabat. Ac ſi à doloribus circa ventriculum liber factus, à frigidi hujuſcemodi lactis potione deinceps abſtinuit.

Religioſa quoque quædam, cùm febricitaret, & ejuſcemodi lac quoque non coctum bibiſſet, aliqu[illegible] diebus circa ventriculum pondus ac moleſtum dolorem ſenſit, qui non priùs ceſſavit, quàm difficili vomitione

tione ſuperveniente, & multis lactis concreti durioribus particulis unà redditis, quibus rejectis, meliùs habuit. Tantum malorum lac etiam cui ademptum eſt butyrum, adferre poteſt, ſi in ventriculum incidat calidiorem, vel aliena qualitate imbutum, vel pravorum alimentorum reliquiis infectum. Corrumpitur verò & in hujuſcemodi ventriculo lac purum, in grumos coiens, ac moleſta ſymptomata non rarò adfert. *Dodonæus annotat. ad cap. 17. Benivenii Abditorum.*

Observatio XVII.

Febre continua laborans adoleſcens, cùm poſt uſum medicamentorum aliquot meliuſculè habere cœpiſſet, neglecta curatione reliqua non modò in publicum prodire, verùm etiam navigationi ſe credere eſt auſus, tandem in ſurarum dolorem incidit, & paulo pòſt reſtagnante ſurſum in caput materia dolorum, lethales ſibi convulſiones conſcivit.

ADoleſcens quidam Thorunienſis, primariæ familiæ floridæque ætatis homo, idemque ſponſus, in febrem incidit, graviter ſatis decumbens; Is durante morbo difficilis admodum fuit in ſumendis medicamentis, ſumpſit tamen quæ neceſſaria fuerunt, hortatu Medici, parentum & amicorum: ſed ut quouſque neceſſe fuiſſet, convenientia auxilia continuaret, neque à Medico, neque à ſuis adduci potuit. Sed quamprimùm meliuſculè ſibi eſſe ſentiret, & tantùm rectus incedere, veſtibuſque indui poſſet, ſed jam prorſus ad ſanitatem rediiſſe, neque jam ſibi ullo medicamento opus eſſe dictitabat. Cumque de morbo nihil ſibi reliquum eſſe diceret, præter dolorem quendam pedum, quem in ſuris (γαστροκνημίας vocant) perciperet, id quod corporis motu & aeris mutatione diſcuſſum iri ſibi perſuaderet, in publicum rurſum egredi, ad ſponſam itare, imò verò cum parente ſuo navigationi ſe credere, & ſecundo Viſtulæ flumine Dantiſcum proficiſci audebat. At quid fit? altero vel tertio die poſtquam navigium conſcendiſſet, (erat autem tempus anni medius autumnus) dolor ſurarum deliteſcere cœpit, & materia, eò à natura miſſa, retromeante, caputque invadente, factum eſt, ut diris modis convulſus, in ipſo itinere obierit. Qui caſus exemplum, meo quidem judicio, eſſe poteſt, ejus quod ab *Hippocrate* ſcriptum legimus 1. *Coacarum, ſentent.* 13. ἐν πυρετῷ γαστροκνημίων πόνοι κακοήθεες, καὶ γνώμης παράφοροι, niſi quod hîc loco emotionis mentis, cum materia in cerebri corpus, ut alibi Hipp. loquitur, impacta ſit, tantarum convulſionum, quas vel apoplexia exceperit cauſa extiterit. *CL. Franciſc. Tideœus ſuis ad me tranſmiſſis obſervat. per D. Laur. Scholtzium.*

Observatio XVIII.

Cum ſignis concoctionis nonnullos mori.

QUod creditu difficile eſt, ſæpe cum perfectis concoctionis indiciis, homines vidi ex febribus periiſſe. Qui enim malignis febribus laborant, ita mori ſolent. Nam exigua illis excitatur putredo, & propterea exiguus calor in illis accenditur, qui concoctionem turbare non poteſt: itaque illi pereunt, non ob febris vehementiam, ſed malignitatem, quæ pulſus, appetentiamque primùm perdit, & paulatim aliàs actiones invadit. *Argenter. comment. ultimo ad lib. 2. Galeni art. med.*

Observatio XIX.

Intermittentes febres non ſemper periculo carere.

QUod omnino careat periculo febris intermittens, id quidem perpetuum non eſt. Duos fratres gemellos vidi: uterque æſtatis initio tertianâ correptus, quæ plurimùm intermittebat, ſed violentis acceſſionibus cum pulſu admodum inæquali, intercidente, deficiente, viribus paulatim fatiſcentibus, paucis acceſſionibus extincti ſunt Natus uterque annos 72.

Alter juvenis admodum, bile redundans, æſtate, ardente tertianâ correptus, cùm longiori inediâ uſus, acceſſione vehementi correptus eſſet, diſſolutis viribus obiit. Alios quoque mœrore confectos, aut uſos intempeſtivâ venere, in tertiana obiiſſe conſtat. *Hollerius comment. 2. in aphor. 3. lib. 4. Coac. Hipp.*

Observatio XX.

Puer, horrore ſtato tempore recurrente, mortuus.

PUerum novimus, qui dum rure paterno degeret, ſingulisque diebus ad vicinum ſacerdotem, ſtudendi causâ, ut fit, ſummo manè mitteretur à patre: accidit ſemel, ut prope jam intranti illi ſacerdotis ipſius ædes, eſſetque cœlum paululum adhuc ſubobſcurum, præſtò fuerint duo viri nigris veſtibus obvoluti: quibus adeò perterritus eſt puer, ut toto corpore contremiſcens, altaque voce auxilium clamitans, in admirabilem ſanè ægritudinem, ac demum in mortem inciderit. Nam ſtato tempore, id eſt, octavo quoque die, & eadem fermè horâ, in eundem ſemper horrorem, atq; clamorem prorumpebat, donec tabe conſumptus, vitam quæ nullis præſidiis contineri potuit, miſerabiliter finivit. *Benivenius cap. 63. Abditor.*

DE MORBIS EPIDEMICIS, peſtilentibus, & contagioſis aliis.

Et Primum: *DE VARIOLIS ATQUE Morbillis.*

Exempla promiſcua.

Observatio I.

De Variolis & Morbillis, Græcis vel prorſus incognitis, aut non exactè tractatis.

DE iis contagioſis eſt agendum, quæ tametſi contagioſæ ſint, peſtilentes tamen non appellantur, quod majori ex parte ſalubres ſint: tales autem videntur illæ, quas, qui Arabum libros tranſtulere, Variolas & Morbillos vocant, per variolas intelligentes eas, quas & vulgus Varollas vocat, ex ſimilitudine (arbitror) puſtularum, qui vari dicuntur: per morbillos autem eas, quas vulgus *Ferſas* vocat, à fervore fortaſſe dictas. De iis autem Græci non videntur ſub alio egiſſe nomine, quàm exanthematum, quod nomen & varium etiam apud ipſos reperitur. Contingunt igitur ejuſmodi febres præcipuè pueris, rarò viris, rariſſimè ſenibus. Videntur autem & omnibus ſemel in vita aut accidere, aut aptæ eſſe quæ accidant, niſi præcox mors hominem tollat. Non facilè autem dignoſcuntur adeſſe, priuſquàm puſtulæ ipſæ malum prodant: ſigna tamen quædam præcedunt, ex quibus ſuſpicio eſſe poteſt ejuſmodi affuturam febrem. Ac primùm, quum vides populariter quodammodo vagari genus id febrium, puer autem eſt, qui febrit, tum ſuſpicari potes communi illo teneri morbo: neceſſarium tamen non eſt; quare & alia ſigna ſpectato, ſi converſatus eſt cum alio affecto, ſi lucent oculi, ſi dorſum confractum ſentitur, ſi facies rubet, febris autem continenter affligit, moroſa quidem magis, quàm mordax: hæc enim primùm indicia apparent. Tum interroga, numquid aliàs ſenſerit ejuſmodi febrem, quæ ſolet exanthemata illa apportare: rarò enim fit, ut qui ſemel affectus fuerit, denuò etiam patiatur: tum vide, ſi quid à natura ad cutim pellitur, nam ut

plurimùm circa quartum diem, aut paulo pòſt apparere ſolent, primùm ſparſæ quædam ſeu maculæ rubentes, mox manifeſtiùs in puſtulas cõcreſcunt, interdum humidiores & variis ſimiles, interdum ſicciores, & ſimiles iis exanthematibus, quæ ex calore ſolent pueris evenire, quas vulgus *Sufferſuras* vocat: Utræque mox tenui quadam pituitâ & ſanie replentur, ac per ipſas ſolvitur ægritudo, faciliùs quidem pueris, difficiliùs autem grandioribus, propter quod matres ſolent optare febres haſce filiis evenire, quum tenerâ in ætate ſunt. Contagioſæ igitur ſunt, quoniam quod exhalat, in putrefactione lentum admodum eſt, & ſeminariũ contagionis in alterum defert, eo pacto quo in aliis fieri diximus: majori autem ex parte ſalubres ſunt, quoniam ebullitio hæc purificatio quædam ſanguinis eſt, neque enim contemnendi ſunt, qui dicunt infectionem à ſanguine menſtruo contractam in utero matris, ſecerni per ejuſmodi ebullitionem, & putrefactionem ejus, ac ſic defæcari ſanguinem per quandam quaſi criſim à natura factam: propter quam cauſam omnes ferè hunc affectum patimur, quoniam omnes eam infectionem menſtrualem deferimus à ventre matris. Qua de cauſa non perdit utplurimùm febris hæc per ſe, ſed purgat magis. Pueris verò benignior eſt, quàm adultis, quoniã ſi quæ per ætatem teneram eam ſanguinis infectionem non expurgant, ſignum eſt eſſe malè idoneam ſeparari: quare mox quum grandiori ętate fit ſeparatio illa, contingit quidem vi multa & affligit magis; minùs autem, quum ſanguis eſt melior, & aptior ut ſeparetur ab eo labes illa. Ob id etiam, quum ſemel acceſſit, non reverti præterea ſolet, quoniam ſecreta jam ſit infectio; viſa tamen quandoque ſunt bis arreſſiſſe, quibus ſcilicet prius non exactè ſecreta fuiſſet. Si igitur ſanguis pituitoſior ſit, puſtulæ variformes fiunt albæ, rotundæ, mucore quodam plenæ; ſi verò bilioſior extiterit, puſtulæ firmiores erumpunt. Analogia autem ejus contagionis ad eam ſanguinis ſuperfluitatem eſt, quæ à menſtruo ſanguine contracta fuit: quare ad eos ſolum analoga eſt hæc infectio, quibus purificatio ſanguinis non eſt facta, propter quod nec omnes inficit, nec humores omnes. *Fracaſtorius lib. 2. de morb. contag. cap. 2.*

Quoniam diximus expulſionem Variolarum, Morbillorumque, quodammodo criſim quandam eſſe, & ſequeſtrationem menſtruę infectionis à ſanguine, nullã tibi eſſe alia intentio debet, quàm ut non impedias expellentẽ naturam, ſed juves potiùs, ſi opus eſt: quippe eam impediunt nonnulli interdum phlebotomiis, interdum purgatoriis pharmacis. Quare, quum tu videris febrem eſſe ejuſmodi, quæ eas expulſiones aut faciat, aut factura ſit, tum abſtine à medicamentis omnibus, ſed naturam ſine per ſe agere, niſi forte à principio magnam plenitudinem fueris conſpicatus, tum enim liceat uti purgante pharmaco, ſed non acri & moleſto. Quod ſi juvanda natura ſit locum priùs procura ut calidus decenter exiſtat, ut æger pannis convenienter tegatur, & iis rubentibus, ut levi utatur cibo, vino abſtineat: tum vide, quæ cauſæ prohibeant expulſionem, num carnis denſitas ſit, aut craſſities materiæ: tunc enim juvanda eſt natura cũ iis, quæ foramina cutis aperiunt, & materiam attenuant, quales ſunt caricæ, & fœniculus, & carui, & apium, & ſimilia, ex quibus commode decocta fient. Sunt qui addant lentes, abjectâ primâ aquâ, decoctas: aliqui, qui & tragacantham; quod quidem forrè miretur aliquis, quando in lentibus & tragacantha, contraria magis videtur intentio ineſſe, cùm & ingroſſent, & inſpiſſent ſanguinem, & cutim obſtruant. Verùm ita res accipienda eſt, quod ebullitio ſanguinis interdum temperata eſt, interdum non temperata, ſed aut major quam oportet, aut tenuior quàm oportet. Si igitur temperata eſt, craſſior autem humor qui fervet, tum neque lentes, neque tragacantha adjungi debet, ſed ſat erunt qui ſubtiliant; at ubi intemperata eſt, & major quàm oportet, aut quod exrernitur nimis ſubtile viſum fuerit, tum ſi prædictis addantur lentes, & tragacantha, rectè facies, quoniam ita ebullitionem temperabis: quod & in ſputo ſæpe fieri oportet, quum plus æquo tenue eſt. *Idem lib. 5. cap. 4. de contagioſis morbis.*

Observatio II.

Variolas & morbillos ſæpe etiam interna viſcera invadere.

OBſervatum quoſdam ab interitu diſſectos, quibus jecur, lien, pulmones, omniaque interiora, haud ſecus atque cutis, ſordidiſſimis papulis manantibus ſcaterent. *Fernelius lib 2. cap. 12. de abdit. rer. cauſ.*

Mihi & Ricardo Huberto Chirurgo videre licuit in duabus puellis, quarum una quatuor, altera ſeptemdecim annos nata erat: utriq; enim ex morbillis mortuæ, & diſſectæ, interiora viſcera cruſtoſis puſtulis, his ſimilibus quæ in cute emergunt, obſita viſa ſunt. *Pareus lib. 19. cap. 1.*

† Vide quoque *Jo. Dan. Horſt. obſ. 9.*

Observatio III.

Infantes nonnunquam in utero materno, aut proximè à partu, hoc morbo contaminari.

SÆpe deprehenſum, prægnantes maturos partus edidiſſe hac lue perfuſos, quarum aliæ nihil omnino foris, aliæ nonniſi multis poſt diebus incommoda contulerunt. *Fernelius lib. 2. cap. 12. de abd.*

Nuperrimè à locellis egreſſa ex nobiliſſima matre puella, poſt tres aut quatuor dies ab ortu ſuo, morbillis primùm, mox variolis correpta fuit. *Montuus Halos, Feb. lib. 7. cap. 2.*

Matrona quædam nobilis quum uterum ferret, & paulo ante partum morbillis (vulgus *die Blattern* vocat) laboraret, infans ex utero prodiens aliquot morbillos hinc inde in cute habuit, quod argumento mihi eſt, infantes etiam in utero materno hujuſmodi morbis affici. *De Exemplis CL. V. Joan. Frantz Hildeſii.*

† Meminit quoque *Hildanus Cent. 4. obſ. 56. fol.* Gravidæ cujuſdam, quę variolis laborans, contaminatum iiſdem infantem peperit. Confer etiam *Rhod. Cent. 3. obſ 85.*

Observatio IV.

Gravida quadragenaria morbillis correpta, ſalvo etiam fœtu ſervata.

UXor mea Apollonia, Anno Domini 1569. gravida, firmæ valetudinis, & bene habita, ætate propemodum quadragenaria, & hactenus ſterilis, quum partum ad ſeptimum uſque menſem feliciter pertuliſſet, derepente morbillis toto corpore affatim erumpentibus, cum ſæviſſimis mali hujus ſymptomatibus afflicta, corripitur. Sed Dei Opt. Max. benignitate, & meâ operulâ adjuta, contra Hippocratis ſententiam, qua, gravidam morbo acuto corripi, lethale eſſe, decernit, unà cum fœtu liberatur. Accedente ſpontanea narium hæmorrhagia copioſa. Proinde in rebus arduis nemo deſperet, cùm interdum evadere retinamus, quos Medicorum leges præſenti perniciei, ſæpe etiam morti adjudicarunt. *Schenekius.*

Observatio V.

Sanguinis è gingivis excretio, prodeuntibus ecthymatibus ſeu variolis.

FRequens eſt, dum natura ecthymatum expulſionẽ molitur, ut eodem tempore, vel paulo ante, ſanguis è naribus, & ſubinde copioſiùs, effluat. Verùm Latomo cuidam ecthymatis laboranti, non per nares, ſed è gingivis erupit, quod quum in primis moleſtum eſſet, & ſanguinem illac manantem repreſſit. Repreſſus autem ſanguis aliam ſibi viam quæſivit. Nam ad urinarios meatus converſus, unà cum urina deſcendit, atque

ac è gingivis non amplius ſanguine erumpente, urina cruenta ſubſecuta eſt: quæ quum reprimentibus, ſanguiniſque fluorem ſiſtentibus medicamentis adhibitis talis eſſe deſiiſſet, iterum natura ſanguinem ad gingivas pepulit. Ex his autem non prius deſiit prodire, quàm ab ecthymatis curatus æger eſſet. *Dodonæus cap. 14. Exempl. medicinal.*

Conſideranda hîc occurrit naturæ ſingularis prudentia ac providentia: deinde & cognoſcendum, conatum ejus non eſſe reprimendum, quando criticè ſanguinem, vel aliud aliquod expellit: vel aliàs gravata ſeſe exonerat. Veluti quum ecthymata erumpunt, quæ non alio tempore, quam quũ ſanguine reprobo gravata eſt, excludere velle natura videtur. *Idem in ſcholiis.*

Observatio VI.

Ruſticus variolas habens, nocte ſeſe aeri exponens ſubitò extinctus eſt.

RUſticum & colonum quendam, qui apud Schiedam fluvium ex variolis decumbebat, præ manibus habebam: ad quem quum vocatus eſſem, & nunc extra periculum eſſet, variolis jam undique eruptis, eidem injunxeram, ne ſubitò ſeſe aeri frigido poſt abitum meum, committeret. At cùm vacca in ſtabulo, in iiſdem ædibus, forte pareret, cumque famuli ad manum non eſſent, is ſubitò è lecto proſiliit nudus, & ſtabulum acceſſit, & januam ſtabuli aperuit, aere frigido intrante, ita ut mox variolæ delituerint, & ruſticus ſubitò extinctus fuerit.

Præter hunc unum colonum, & alteram puellam, quæ etiam ex variolis obiit, alios nullos habui ad quos quum vocatus fuerim, qui mortem obierint, quin modò à frigore ſeſe rectè cuſtodirent, facillimè ope divinâ aſſiſtente curabantur. *Foreſtus Scholio ad obſ. 46. lib. 6. de febrib.*

Observatio VII.

Puer variolis laborans, & puteo ſe immergens, conclamatam raucedinem incurrit.

PUer quatuor annorum, laborans variolis menſem jam jam integrum incuriâ ancillarum aut matrisfamiliâs, domo aufugit, cum aliis pueris in platea aliquandiu ludens, tandem ad quendam puteum haud ita profundum perveniens, nullis veſtimentis exutus, in eum deſcendit, (nullo enim muro, aut alio quovis modo munitus erat) in quo non admodum diu moram traxit, nam à prætereuntibus extractus eſt, & domum deductus. Die craſtina ita raucus factus eſt, ut nullo remedio reſtaurari in hunc uſque diem potuerit: ac ſane, ne ullâ artis medicæ induſtriâ illi ſuccurri poſſit, metuendum eſt, ſi quis variolarum naturam perpendat, niſi quis id diaphoreticis, vel ſudorificis medicamentis fieri poſſe exiſtimaverit. *CL. Geſneri obſervatio per Caſp. VVolphium communicata.*

Observatio VIII.

Præter morbilles & variolas, etiam tertium puſtularum genus, rarum tamen, nonnullis obſervatum, Cryſtalliforme.

SUnt qui præter duas ſpecies, cryſtallos adjiciant, ſic enim appellant quaſdam veluti veſiculas plenas aqua, inſtar Cryſtalli ſplendentes, quibus cutis variis locis diſtinguitur: has nunc vulgò nominant *ravaglione*. In quas non ita incurrunt omnes homines, ſicut in variolas & morbillos, neque ſub ipſis ita graviter affliguntur: quamobrem non videntur tanquam tertia ſpecies, morbillis & variolis hæ puſtulæ adjiciendæ. *Vidius Med. part. 2 ſect. 2. lib 9. cap. 6.*

Observatio IX.

Exanthematibus laborans puerulus, ſanguine aliquot diebus emicto mortuus.

VIdimus primarii civis noſtri filiolum exanthematis graviſſimis laborantem, ſanguinem aliquot diebus mingere: qui, cùm natura humorum & ſanguinis illius ſarcinam ſuperare non poſſet, mortem cum vita commutavit. *Hieron. Leorinus in Scholiis ad cap. 48. part. 4. lib. VVillichii de Urin. probationibus*

Solent interire qui hoc malo capiuntur, propter virtutis debilitatem, cum raſura inteſtinorum, & ventris fluxu: mictus etiam ſanguinis, ſatis lethale eſt indicium: quod pueris non ſemel eveniſſe vidimus, quos morituros eſſe prædiximus. Ut, dum hæc ſcribebam, cuidam cerdonis filio ſeptem annorum nato contigit: cui medendo accerſitus ſum, jam ſeptem diebus elapſis ab ægritudine, quem cùm vidiſſem per totam faciem, pectus, & ventriculum puſtulis quibuſdam plumbei coloris infectum, ac fœtore jam oppreſſum, non dubitavi profectò, quin de illius vitâ actum eſſe jam, coram omnibus prædicerem. Acceſſit huc ad me quidam ex domeſticis, qui me audiverat. quâ, inquiens, conjecturâ duceris, quod hunc puerum moriturum præſagias? tunc ego illi, ex colore illo plumbeo variolarum, & ex fœtore, & imbecillitate virtutis, quæ omnia apud Medicinæ auctores mortis ſunt ſigna: verùm lethalius eſt ſignum ſanguinea urina: tunc ille reſpondens, pueri infelicis ecce urinam ſanguineam: immò ſanguinem ipſum. *Garzias Lepus cõment. de varia res med. lect. c. 5.*

Neceſſariũ eſt, non dare prohibentia ſcreatum, niſi priùs, quod fluit à capite, reſtringatur: & non emplaſtres nec inungas corpus habens blaccias, variolas & morbillos: quia ob hoc anhelitus ſubitò reſtringeretur, & acquiritur fluxus malignus, & urina ſanguinea, ſicut accidit filio Seuhede. *Raſis c. 4. lib. 18. continentis.*

Observatio X.

Exanthemata in bubonia peſte, varia.

NOs in Regina, febri peſtifera cum bubone ſub alis correpta, vidimus variorum colorum per univerſum exanthemata: nempe rubra, flava, viridia, hyacinthina, plumbea, nigra: à quo mortali morbo, Dei gratia, & Medicinæ beneficio evaſit. *Mentius Halos, Febrium, lib. 7. cap. 2.*

Observatio XI.

Variolas & morbillos nonnunquam ſine febre, aut malis ſymptomatibus protrudi, quarum materia non exactè expurgata, ſæpe pernicioſiſſimos morbos, velut peſtiferos tumores, & dyſenterias difficiles inducit.

QUod *Raſis cap. 18. Continentis*, ſe vidiſſe teſtatur, id nos in filiolo noſtro Joanne Georgio, paulo ſupra bimatum conſtituto, animadvertimus, cui circa autumnum ſine febre omni, aut aliis malignis ſymptomatibus variolæ ſecundùm faciem, & ventrem erupetunt: paucæ quidem illæ, ſed colore albæ, nulloque alio præter quam aqueo & pellucido humore conſpicuæ. Quarum pleræq; citra ſuppurationem diſparuerunt, majores verò ſuppuratæ in cruſtas excrevere, quę difficilem & tardam conſanationem, carbunculorum inſtar conſecutæ ſunt. Mirum verò puerum ſic affectũ fuiſſe, ut ultra unius diei ſpatium decubitum haud ſuſtinuerit, quin variolæ, nobis vix animadvertentibus, non confertim, ſed ſenſim pullularint. Cæterum etſi ſanguinis puritati, tenellæq; corpuſculi conſtitutioni, ut plurimùm tam clementem morbi hujus afflictionem acceptam tum referebam, nihilo tamen minùs ſuſpecta mihi tanta mali hujus clementia fuit. Id quod effectus paulo pòſt declaravit. Appetente enim ſolſtitio hyemali, puer maligna febricula, cum ſumma virium imbecillitate, correptus, & ad ſiniſtram malam, qua parte aurē ſpectat, tumore ſubfuſco, caſtaneæ nucis quantitate oborto, omnibus peſtis opinionem induxit, qui exhibita monocerotis cornu ſcobe, & bolo Sileſiaco, paucis inde diebus evanuit, pulchrè febricula, & pravis aliis ſymptomatibus cedentibus. Sed nec hæc ipſa tumoris citra ſuppurationem inſenſilis diſcuſſio, mihi per omnia probari potuit, quin latentis

veneni occultum ſeminarium intro regeſtum, & latens aliquandiu, aliis poſtmodom morbis occaſionem præbere poſſe, conjicerem. Bimeſtri ab eo poſtmodum, me non vana conjectura ductum fuiſſe deprehendi: ſiquidem multo tempore cachecticam diſpoſitionem cum lurido faciei colore præ ſe ferens, tandem in menſtruam dyſenteriam incidit; veneni vi, ut credibile eſt, craſim & humores corrumpente, cujus maligna qualitate inteſtina exulcerata ſunt, à qua ægerrimè, nec niſi ſummo ſtudio, liberatus puer eſt. Notabili exemplo, variolarum & morbillorum malignam venenatamque materiam, ubi vel ex naturæ, vel medicamentorum beneficio non exactè expurgata fuerit, ſeminarum graviſſimorum morborum clam fovere, & poſt ſe relinquere: *Schenckius Pater.*

Observatio XII.

Quàm gravium & pernicialium ſymptomatum conſecutionem inferant variola & morbilli, hiſtoria varia & admiranda.

VIdimus in puella febriente cum variolis, mortem inde conſecutam, quum febris remiſſa videretur. A gingivis inceperunt ulcuſcula, deinde palatum totumq; os occuparunt: tum ad uvam fauceſque deſcenderunt: quibus obſeſſis in cancrum deſierunt, ex quo excitatâ dyſenteriâ mors eſt inſequuta. *Jacotius comment. ad lib. 2 ſect. 2. Coac. Hippocr.*

Verè hoc pronunciare licet, materiam, ex qua his affectibus origo eſt, qualitatis adeò malignæ, peſtilentis & contagioſæ participem eſſe, ut carnoſas partes laniaſſe non contenta, oſſa etiam arrodat, & corrumpat, luis Venereæ inſtar ut mihi obſervare licuit non modò anno Domini 1568. ſed & pluries, multorum quo vixi annorum decurſu: cujus rei exemplum hoc proponere viſum eſt nobiliſſimum. Filia Claudii Piquei Bibliopolæ Regii in via Jacobæa, quatuor vel quinque annos nata, ecthymatibus cùm per menſem laboraſſet, nec natura veneni malignitatem vincere potuiſſet, abſceſſus oborti ſunt in ſterno & humerorum dearticulationibus: quorum edax & virulenta materia oſſa ſterni arroſit, & à ſe invicem diremit, oſſium verò brachii epiphyſes & omoplatæ capitulum pariter erona, inſigni portione mulctavit. Cujus rei oculati teſtes mecum fuere Marcus Myron Medicus Pariſienſis, & Regis hodie primarius, necnon Joan Doteau Comitis Briani Chirurgus, diſſecto coram cadavere. Quinetiam animadvertere licet, in pleriſque hujus morbi malignitate mortuis & diſſectis, eam in principibus partibus invehi corruptionis impreſſionem, quæ hydropis, phthiſeos, raucitatis, aſthmatis, dyſenteriæ, ulceratis inteſtinis, ac tandem mortis conſecutionem attulerit: prout puſtulæ per hæc aut illa viſcera pari rabie debacchatæ ſunt, quæ per corporis ſuperficiem furere cernuntur: non enim externas modò partes deturpant, puſtularum ulcerumque altiùs ſeſe in carnem defigentium impreſſionibus, & cicatricibus relictis, ſed & ſæpe movendi facultatem adimunt, arroſis & labefactatis cubiti, carpi, genu, & pedum dearticulationibus. Quinetiam multi inde videndi ſenſum amiſerunt, ut Nobilis Do. Guinieneus, alii audiendi, alii olfaciendi, oborta hyperſarcoſi in meatu tum narium tum aurium. Quod ſi reliquias fecerit morbus, haudque ejus univerſa materia naturæ robore excreta fuerit, ſymptomata poſtea emergunt quæ humoris malignitatem reſipiunt, imò & ſymptomatum luis venereæ perniciem adæquant. *Pareus lib. 19. cap. 1.*

Alzaharavius ſe vidiſſe inquit plores pueros, quibus juncturæ fuerunt apoſtematæ, ita ut ex illis nonnulli genuum motum amiſerint. *Marcellus Donatus tractat. de Variolis & Morbillis, cap. 29.*

† Plura vide apud *Th. VVillis de Febb. c. 15. pag. 196. & ſeqq. Horſt. l. 1. obſ. Grembs arb. rum. p. 428. Tulp, l. 4. cap. 51. Bartholin. Centur. 4. hiſtor. 50.* qui etiam *d. c. hiſt. 43.* variolis denati anatomen exhibet.

Curatio.

Observatio I.

Experimenta aliquot infallibilia, & probata millies, in morbillis & variolis, adeoq; in omni ebullitione.

RHaſis *lib. 18. continentis*, in curatione variolarum morbillorum, & ſimilium morborum, in quibus eſt humorum ebullitio, accuratè ejuſmodi medicamenta tradit, quæ ebullitionem promovent, & cum hoc nimiam ebullitionem inhibent, quum inquit: Medicina divina longæ experientiæ & bonitatis, trahens ad ſuperficiem corporis variolas, botor ſcilicet, puſtulas, & omnia quæ ſunt neceſſaria exteriùs educi, ea eſt, quæ recipit *Ficus v. paſſular. enucl. pondo aureorum decem, lacca mundatæ, drach. v. dragagant. drach. iij. lentium excort. drach. ij. croci aureum ſemis: Coquantur in cotulis tribus, aut in lib. iij. aqua fontana, uſq; ad tertiam partem:* & detur per triduum, quoquo die manè tertia pars libræ exhibeatur, juſſu Dei, &c. In hoc medicamento, ficus & lacca ebullitionem promovent, & ad exteriora propellunt. Crocus aperit, & cor corroborat; paſſulæ hepar firmant: dragaganthum ſua ſtypticitate nimiam ebullitionem inhibet.

Idem hoc ipſe *Avicenna, primâ quarti, capite de curatione variolarum* ſentit, ubi inquit: Et de illis quæ ſunt vehementis juvamenti ad faciendum apparere variolas, eſt ut ſumantur *Ficuum citrinarum, drach. vij lentium excort. drach. iij. laccæ, drach. ij. ſ. dragaganthi, ſeminis fœnic. ana drach. ij. Coquantur in lib j. ſ. aquæ fontana, donec remaneat de ea tertia pars*; & detur in potu de ea; expellit enim caliditatem ex partibus cordis. & prohibet pulſum cordis. *Petrus Sybillenus lib. de Peſte, pag. 45.*

Decoctum proponamus, quod advocandi ad cutem humores vim habet. Cujus deſcriptio hæc eſt. *Caricarum, Num. decem, ſeminis fœniculi, aniſi, apii, lacca, ana drach. ij. lentium decorticatarum, unc. ij. jujubarum ſine nucleis, Num. xv. dragaganthi, roſarum, ſandalorum, ſeminis citoniorum, ana drach. ij. Decoquantur omnia in juſta aquæ quantitate: poſtea colentur, & fiat decoctum: cui adde croci in pulverem redacti, drach. ſ.* cujus poteſt ſumi interdiu, & noctu quantitas quam libuerit. Quod tamen decoctum illud lentium decorticatarum, & tragacanthi, & laccæ, ſcriptum ab Avicenna, *ab Aloyſio Mundella Brixienſi Medico, in Epiſtola ſua Burellæ ſcripta*, nô laudetur, curam nô habeo, quod ſentire meliùs debeam de Avicennæ Arabumq; omniû eruditione in medicamentis componendis, (qua in re, me judice, multos Græcorum antecellunt) quàm Medici cujuſdam quamvis non vulgaris: Accedit etiam, quod lentes decorticatæ, & tragacanthum, non habeant obſtruendi facultatem illam, quam ille ſecundum Hippocr. & Galeni ſententiam illis tribuit, quod demonſtratum à nobis eſt, in excuſatione & erroris depulſione Avicennæ, quem erraſſe Brixienſis nititur oſtendere. *Garzias Lopius comm. de Varia rei med. lect. cap. 5.*

Efficax potio ad exanthemata provocanda, *Hordei, ſeminis apii, utriuſq; drachmæ ſeptem, lentium drachmæ quatuordecim, ficuû ſiccarum, Num. quinque. Omnia ex aqua intybi ſativi, oxalidis. fœniculi, apii, ſingulorum libra, ad tertias decoquantur. Jure per linteum colato, addantur ſyrupi ex acido citri ſucco confecti, cyathi tres.* Mixta dantur potui; Vel oxyſaccharû ex aqua, cui hordeum priùs, deinde ſaccharû ſit incoctum; vel oxymeli ex aqua multa; vel utrumq; cum aqua, in qua radicis apii portio ſit decocta, aut caricarum, lentium, ſingulorum unciæ pondere decoctarum jus, cum croci momento in pulverem redacto, potui ſumitur. Mitum eſt,

quàm

quàm hoc puſtulas iſtas in cutem eliciat. *Andernacus comment. de Peſtilentia, Dialogo* 4.

Scribis plebeios homines aurum exhibere ad expulſionem morbillorum cum ſucceſſu: modum non addis. Arbitror autem de foliis auri te ſentire. Aurum aliquo modo reſolutum, nunquam dubitavi vires aliquas peculiares obtinere. *Geſner. epiſt. lib.* 1. *pag.* 4.

Cùm eruperint variolæ, jam, niſi nova ſuccedant ſymptomata, naturę cætera poteris permittere. Quando natura duos contrarios motus in corporibus inſtituit, videndum qui maximè ad vires reſtituendas faciat. Sic fluor alui in variolis non quidem comprimendus: mitigandus autem iis, qui malignitatem humorum contemperent, & ad ſuperficiem corporis materiam pellant. Nihil hic raſura, ſeu pulvere cornu Cervi, item Margaritis cum Auro convenientius. Ubi pectus obſidet materia, decoctum Raparum cum ficubus detur, vel decoctum Lentium, ubi nimirum eſt humorum ebullitio. Ego in iſto caſu lapidi Bezoar non multùm tribuo. *Joan. Crato lib.* 4. *epiſt. & conſil. epiſt. ad Th. Jordanum, pag.* 393.

Semen Rapæ albæ cochlearis menſura contundito, huic auri puri fol. uno addito, cum Fumariæ, necnon Veronicæ extillatis liquoribus probè terito, & commiſceto: hunc hauſtulum puerulo variolas parienti offerto, demum linteis contectus ſudori evocando ſtudeat, futorum ut variolæ ſeſe exerant. *Jantreson Wirtemberg.*

Sapphyrum oculis prodeſſe ſcio, & ad metum oculis puerorum qui variolis & morbillis laborant, ne ab iis infeſtentur, tacere. *Crato lib.* 4. *epiſt. ad Jord. pag.* 427. *conſil. & epiſt per D. L. Scholtzium publ.*

Aquilegiæ ſemen, apud Belgas præcipuè, & affatim puerulis ad excluſionem morbillorum & variolarum exhibetur. *Camerarius.*

Aqua deſtillata è floribus lini huic rei confert, poteſtq; modico ſacchato condiri. *Hollerius.*

† Variolas ad manus à capite armillas ſuccini avertere, perhibet *Beker. Cultriv. cur. pag.* 48. Cæterum de purgatione in variolis conſul. *Zacut. hiſt.* 54. *fol* 786. & *Ballon. Epid.* 36. Venæ ſectionem in variolis laborante adulta omiſſam, mortis cauſſam extitiſſe, ſcribit *Grembs. Arb. ruinoſ pag.* 419.

DE SUDORE ANGLICO.

DESCRIPTIO.

Observatio I.

Nova peſtilentialis febris ſpecies, ad Ephemeras & Britannos relata, nonnullis hydropyretos, & vulgò ſudor Anglicus appellata.

IN Britannia inſula, quæ nunc Anglia, vocatur, genus eſt peſtilentis febris, & contagioſæ, quæ ad ephemeras referenda videtur, quod die unâ aut hominem perdit, aut liberat: eſt autem non contagioſa ſolùm de uno in alium, ſed & vagatur etiam de civitate in civitatem, non tantùm per eam inſulam, in qua ferè una videri ſolet, ſed ſæpe etiam ad vicinos Belgas deferri viſa eſt. Quapropter & vitio aeris præcipuè enaſci cenſendum eſt. Cur autem in ea inſula præcipuè oboriatur, univerſalis quidem cauſa eſt analogia ejus aeris; particulatim verò in quo ea conſiſtat analogia, difficile certè eſt noſſe: quamquam ſunt, qui dicant id è ſoli ratione contingere, quod maximè gypſeum eſt, unde & Albion olim appellatam fuiſſe volunt: certis igitur conſtitutionibus humidis, vapores è ſolo illo accidit elevari, ſubtiliſſimos quidem, corruptos tamen, qui & ſubtilem etiam inferunt contagionem, cujus analogia eſt vel ad ſpiritus, vel ad tenuem ſpumam, quæ ſanguini ſupernatat. Quæcumq; autem cauſa ſit, conſtat analogiam ejus contagionis eſſe ad ſubtile ſanguinis, propter quod die una aut finitur ægritudo, aut æger. Ut plurimum autem finitur ægritudo per ſudorem, unde & febrem etiam ſudorem appellant incolæ: nullis verò aliis medicamentis utuntur adverſus ipſam, quàm expectatione ſudoris: nam quibus advenit, omnes ferè evadunt; quibus autem retinetur, maxima pars perit; quare curâ omni & diligentiâ procurant, ne impediatur ſudor, quod vel faciliimè accidit, ſi tantùm æger ſitum, atq; accubitum mutet. Quâ de cauſa jubent Medici, ut æger interea die unâ ſitum non mutet; quam moleſtiam qui ferre poſſunt, mercedem laboris recipiunt, & evadunt; qui verò ferre non valent, ſed ſe jactant, decubitum mutant, novum aerem aucupantur, impedito ſudore ſua cauſa pereunt. *Fracaſtorius lib.* 2. *c.* 5. *de morb. contag.*

CURATIO.

Observatio I.

Præſtantiſſima antidotus ad ephemeram Britannicam.

NOs ſub ipſis morbi initiis, cùm non tam ſudoris movendi, quam etiam veneni frangendi atq; evocandi ratione haberemus, quæ utrumq; efficiunt commiſcuimus, ne ſi ex occaſione ſudor interrumperetur, venenum quod ſupereſt, de cætero ægrum offenderet. Verùm ſi ſponte manaret ſudor, quod venenum tantū retunderet, feliciter exhibuimus, ut ex *cyatho uno aquæ oxalidis, & dimidiato cyatho aceti roſacei egelidi, terræ ſigillatæ ſcrup. duobus, ramenti cornu unicornu animalis, pulveris dictamni, ana ſcrupulo uno, cinnamomi, galangæ, nardi, ana ſcrupulo uno.* Aut ex aceto calido, vel bolus Armenius, vel terra ſigillata ſeorſum cum odoribus. His atq; id genus aliis uſi ſumus, ſed pro ratione perſonarum. Nam ſi laxa cutis, nec obſtructa ejus ſpiramenta, frigida & ſicca ſelegimus. Si conſtricta illa, aut obſtricta iſta fuerant, calida & ſicca maluimus, & meliùs reſponderunt. Naturæ ex ſe infirmæ ſubſidio erit vinū meracum calens, aut id ex decoctis macere, roſmari herba, aut cypero (quem juncum quadratum Celſus, triangulum Plinius, odoratum alii nominant) liberaliter hauſtum. Si prima potio ſudorem non elicit, iterum atque tertiò ex intervallo repetitur, auctis aliquando tegumentis, atque foco aut ex puris ſiccisq; lignis quercus, fagi, atq; fraxini, adjecto bdellio, (odorati ſuffitus gratia) ladano, aut ſtyrace calamita; aut ex odoris lauri, juniperi, abietis atq; pinus ſeorſum. Vix enim fieri poteſt, ut per hæc ſudor, non ſequatur. Profluente jam ſudore, à potionibus ſudorem moventibus atq; à frictionibus abſtinendum, & ad eum ordinem, potionemq; per omnem acceſſionem, quæ antè, cum ſponte naturæ fluxit ſudor, propoſuetam, revertendum, cum eo tamen ne potio rara aut frequens, tarda nimium aut immodica ſit. Sed & vincente jam ſudore & natura, ubi copioſe ſudarit æger, memores nos eſſe oportet focum diminuere, & tegumentorum augmentū paulatim pro ratione ſubducere, ubi jam languere corpus cœperit, ſi idante undecimam horam fiat. Etenim decima quarta jam exacta hora, etiam de juſta veſte demere licet. Decima octavâ, ſi levi tantum veſte contectus æger ſit, ſatis eſt, modò pro temporis ratione antè abundè ſudatum ſit, atque adhuc ſudet. Sed ſi viribus ſatis conſtat, quantus pleniſſimus & longiſſimus poteſt, promanet ſudor, antequam veſtem demas. Ita tamen ne immodico ſudore digeratur corpus; atq; exhauriatur anima. Cujus rei ſemper habenda ratio eſt, in infirmis corporibus, & digeſtis ſpiritibus, vel maximè, uti etiam in aliis firmioribus. Neq; enim ſu-

doris copia tantum, quantum vires æſtimandæ ſunt. Proinde committendum non eſt, ut ſupra vires æger inſudet, quòd potior eſt dubia curatio atq; ſalus, quàm certa mors. *I. Cajus de Ephem. Britan.*

Observatio II.

Læthalis in ſudando commiſſus error, quo multa millia hominum abſumpta ſunt.

NEc te præteribo, heu nimium dira mortalium lues, cui ſudoris Anglici, vel ἱδρωπυρέτου nomen ab ipſa ſymptomatis ſpecie indiderunt. Orta hæc eſt anno 1529. circa æſtatem, poſt humidiſſimam cœli conſtitutionem, ut à patre piæ memoriæ, qui & eundem morbum paſſus eſt tum temporis, evaſitq; feliciter, ſæpius audivi. Primùm verò ex Britannicis locis terras maritimas Hollandiæ, ac Zelandiæ pervagata, Antuerpiam venit, ac celerrimè in Flandriam, totamque Brabantiam ſparſa, uno die ſudoris infanda eluvie hominum multa millia ſuffocabat. His aderat ea dementia, ut ſeſe lectis ac linteis inſui paterentur, omni arte ac vi eliciendum ſudorem arbitrati: heu! nimis immemores illius Hipp. vocis, qua ſic ait: *Si talia purgentur, qualia purgari oportet, confert ac facilè ferunt: ſin minùs, contrà.* Imò interea dum alter alterum ſtrangularet, qui præſentes aderant, mutuò hortabantur ne ſe negligerent, urgente morbi ferociâ, ne victi pretio, aut precibus ſe ante tempus liberarent. Verùm quando ad illos ordo pervenerat, ut ſudandi tempus videretur, conſuti ſimiliter, & violenter operti clamitabant miſere, obteſtabantur Deum atq; hominum fidem, ſeſe dimitterent, ſe ſuffocari injectis molibus, ſeſe vitam in ſummis anguſtiis exhalare; ſed aſſiſtentes, has querelas ex rabie proficiſci, Medicorum opinione perſuaſi, urgebant continuè, uſq; ad 24. horas, id enim erat ſudandi ſpatium præfinitum, ante cujus circuitum evaſere quàm pauciſſimi; tertia mortalium pars errore proprio atq; inſania miſerè ſtrangulata, vitaq; cum gemitu fugit indignata ſub umbras. *Gemma Coſmocr. lib. 1. cap. 8.*

Observatio III.

Temeraria cujuſdam, at minimè infelix ab hoc morbo ſe vindicantis, curatio.

RIdiculum quiddam evenit nuper apud nos, id ἀξιόπιστοι quidam conſtanter retulerunt; Abeſt hinc vix ſtadio pagus quidam, in eo cùm quidam ab hac febri correptus eſſet, ſtatim regulas protritas contemnens quantus erat, in accenſum furnum, unde panes jam cocti educti fuerant, ſe penetravit: ibi cùm totus ſudoribus deſtillaſſet, emerſit tandem languidiuſculus, ut ſolent ab hac febri convaleſcentes. Porrò qui deinde in eo furno excoctus eſt panis, neſcio quid virulenti manducantibus conciliavit. *Simon Riquinus in Epiſtola de febr. Sudator. ad Generoſ. Comit. Hermannum de Nuenarc.*

† Plura vid. de ſudore Anglico apud *Fernel. Conſil. 67. Lang. l. 1. Epiſt. 19. Foreſt. l. 6. obſ. 8. Verulam. Hiſtor. Henric. VII. pag. 5. & 6. Wier. lib. 2. obſ. 4. p. 981.*

DE MORBO VNGARICO.

DESCRIPTIO ET CURATIO.

Observatio I.

Lues Pannonia, ſeu Febris Ungarica Theriodes, vulgò cerebri vermis.

TRibulis peſtis eſt lues, quæ dicitur Pannonica: hæc perinde ut illa in populum debacchata, truculentam mortalium ſtragem edidit. Expeditione enim neceſſariâ, non minùs quàm juſtâ, contra Solymannum Turcarum Imperatorem, ab Imperat. Cæſ. Maximiliano II. Auſtrio, Pio, felice, triumphatore, perpet. Auguſt. anno partus Virginei 1566. ſuſcepta, ubi vires univerſi propè Chriſtiani orbis (pro aris ſiquidem & focis certandum erat) unanimes convenerant, in Pannoniâ innotuit: Eoq; Ungarici vel Pannonici à regione, veluti morbus Gallicus, quia in caſtris Gallorum in Campania, ætate Caroli VIII. Francorum Regis deprehenſus, illinc porrò promulgatus: Sudor Britannicus ex Anglia (ubi primùm anno ſalutis 1486. conſpectus dicitur, Henrico VII. tertio illius Inſulæ potiente) vicina littora inficiens, Gallos, Belgas, & Germanos, ab anno 1525. uſq; ad 1530. vaſtavit, & hic morbus denominationem ſortitus eſt. Caſtris ad Comaram cœpit; junctis ad Jaurinum incrementa ſuſcepit; exauctorato, & hinc inde dilapſo milite, ſæviſſimus factus, tunc ceu per ſeminaria diſtributum eſt contagium Germanis, Burgundis, Belgis, Italis, Bohemis: vehementior tamen, & diuturnior malignitatis portio Viennæ hæſit, quà domum revertentibus pene ſingulis tranſeundum erat, & pro ſe quiſque reficiendi corporis ſtudioſus, dum intra tecta reciperetur, gratitudinis aut mercedis loco, morbum hoſpiti vel familiæ ingerebat, & ita advenarum diverſoriis dedicata loca, undiquaque languentibus referta; viæ publicæ cadaveribus, aut exanimibus occupatæ conſpiciebantur. Symptomata fermè hujuſmodi erant; Circiter tertiam, vel quartam à meridie horam invadebat, ejuſque ἐπισημασία cum levi rigore, qui frigus potiùs, vel ſuperficiarium horrorem, quàm rigorem præ ſe ferret, obſervabatur.

Poſt horulæ dodrantem æſtus illum excepit, qui noctes & dies ſequentes aſſidue excruciatos detinuit. Inquirentibus conquerebantur de capitis dolore potiſſimum, deinde manu quoq; admuta oſtendebant regionem ſub ſterno, ad cartilaginem ξιφοειδῆ, quam & malogranatum vocant, ubi orificii ventriculi ſedes creditur vulgò. Ibi omnibus certè ἀντίτυπον quiddam, retinentia, inquam, & durities obſervabatur, quem locum ſi paulùm ſummis duntaxat digitis comprimeres, etiam ejulatu edito dolorem vehementem teſtabantur. Sitis inexhauſta primis ſtatim initiis adeò torquebat, ut viderim nonnullos, ad urceos & urnas aquæ frigidæ, extra tentoria provolutos, aſſidue lambendo, vel potius ſorbillando, non prius deſiviſſe, quàm ibi animam exhalarent. Poſtridie, vel ad ſummum tertio die, deliria, circa quæ id fuit animadverſu dignum, quòd inter delirandum, dum ſibimet non conſtarent, ſermones tamen incompoſitos, quiſq; de ſua arte, quæſtu, aut genere vitæ plerumq; haberent:

Cauſidicis lites: auriga ſomnia currus, inquit *Claudian.* Ita de mercibus inſtitores; de vini corruptela & adulteratione caupones; de conflictu, & bellicis machinis, ſtratagematibus, caſtrametatione, velitationibus, militares, & equeſtris ordinis viri, tractabant: licet non defuerint, qui & providentiam in dubiû vocarint, Impotes mentis ſat diu perſeverarunt. Exacerbationes circa veſperum: per noctem recrudeſcebat morbus. Lingua torrida, labra quoq; fiſſa: quibuſdam ſputum ſanguinis.

Chriſtophoro Friſiæ Orientalis Comiti, ex dyſenteria febris tertio die oborta, acceſſit fluxus hepaticus: cum abſq; intermiſſione purum, impermixtumq; ſanguinem, interdum loturæ carnium non abſimilem excerneret, febriſque intenderetur, ſeptimo morbi die, qui erat Autumnalis Æquinoctii dies, manè in aurora expiravit. Sectio oſtendit jecur univerſum prope diſſolutum.

In quibuſdam colicos, laterumq; dolores iſtiuſmodi excepere febres. Quos inter Nicol. Craſar Dominus:

nus in Lanſce, tripudiis plures horas in calente hypocauſto occupatus, per intervalla poculis etiam vini aliquot exhauſtis, ubi concaluiſſet totus, hyberno tempore exutis omnibus veſtimentis dio ſe expoſuit, eoq; momento pleuritide correptus delirio comite (quod obſtitit, quo minùs lateris vehementem ſentiret dolorem) aſſiduo, vigiliæ juges, dejectiones meræ, ſinceræ, bilioſæ, frequentes, herbacei coloris, ſpumoſæ, febris ardentiſſima, lingua ſcabra, immenſam ſitis libidinem exaturare nequivit. Quarto ſudor levis, ſexto itidem, quo maculæ apparuerunt, & pulſus ad duos etiam & tres ictus intermiſit. Deliria de die in diem creſcentia: ſeptima poſt meridiem lethargicus humanis ceſſit.

Szordinus Præpoſitus Zagrabienſis, ex vini meracioris ingurgitatione colicis infeſtari cœpit doloribus, neq; præterquàm juxta umbilici regionem, cruciatus perſenſit, cùm ex improviſo deliria, febrem ardentiſſimam reſtauris, paucis diebus florenti adhuc ætate hominem, è medio tollerent.

Nonnullis materiæ per aluum commotæ ſalubrem criſim attulerunt; ut Heineckero ad Salinas Viennæ habitanti tertio & decimo die magno impetu aluus turbata, excrementa integrum triduum fluentia, vacuata materia partim bilioſa, partim pituitoſa, putri & fœtida, ubi viribus ſubventum eſſet, & metu nimiæ virium dejectionis aluus modicè adſtringentibus forinſecùs appoſitis retenta eſſet, ſalvus evaſit.

Plurimis, & ferè omnibus, materiæ ex capite in utramvis aurem ſeceſſionem fecerunt, unde ſurditates plurimæ oboriebantur, eoq; ſequeſtrata materia ſalutis certiſſimum augurium præbebat, licet magnâ poſtea difficultate craſſiores humores è loco angusto educerentur, aut diſcuterentur. Evidens tamen ſolutionis morbi argumentum obtulit auditus impeditus. Parotides frequentes, facilè tamen in pus abierunt.

Georgius Gerſtorfius ſignifer, in linguæ paralyſin morbo ſoluto incidit, è qua vix longo pòſt tempore multis tentatis remediis liber evaſit.

Peſſima fuit criſis, quibus tuberculum in ſummo pedis (tarſum dicunt) oboriebatur, quo per vellicationem ſcalpendo obtrito, & effracto, malum radices ſerpendo agebat, donec lixis, calonibus, aut aniculis negligentioribus ſphacelus, aut Arabum Eſthiomenus ignis, crus occuparet, carbone quovis atrior, unde ceu ſiderati, ſenſu & motu amiſſo, maloque radices agente, utroque aliqui, alterutro cæteri crure privati ſunt. Cruretenus amputati ſunt pedes plus decem in ptochotrophio Viennenſi, qui pari calculo in eo conveniebant, ſeſe noctu frigus ſenſiſſe cum æſtu ſubſequente: manè verò, ubi ſurgendum fuerat, tuberculi cujuſdam atri ſigna oborta, quod ubi unguibus vellicaſſent, malum inſpiciendo auctum, & brevi crus univerſum obſedisſe, ſeq; in has miſerias conjeciſſe. Nemini tamen hoc contigit, niſi qui ſub dio, ut in excubiis milites, aurigæ, noctu aere frigido, ſereno, iter facientes, aut alioqui frigori ſeſe exponentes, moram longiorem traxerant, unde incendium obortum, tuberculo enato, conquieviſſe affirmabant.

Salutem alii recuperabant 14. die, licet aliqui etiam in vigeſimum ſint producti diem, ij inquam & priùs quibus tempeſtivè & rectè inſtituta fuit curatio.

Omnes, qui vini potione non abſtinuerunt, interiere, adeò ut ſumma ſpes ſalvationis in vini abſtinentiâ collocata videretur: neq; ullus viſus morbus, qui tantam vini hauriendi voluptatem deſiderio inexplebili conjunctam, ac iſte introduxiſſet, ita ut præcipites cum vino necem appetere prudentes & ſcientes viderentur.

Papulæ ſive puncturæ, pulicum morſutis ſimiles, omnibus equidem fuerunt, latiores aliis, minores aliis; univerſum corpus quibuſdam, majore tamen ex parte regionem thoracis, & dorſum circa ſpinalem medullam occupantes, quamvis frequentes juxta ſcapulas, & in brachiis apparerent, coloris ſaturi plerumque, niſi in morituris, quibus in lividum & atrum tendebant.

Inſolens & inuſitatum morbi genus primâ fronte terruit plurimos, & ut in re nova plurima excogitata remedia. Empirici, quorum eò ingens confluxerat numerus, *Hertzbrenn* nominabant, vernacula lingua, quaſi febrem ardentem cordis. Cùm enim extrinſecùs non adeò acrem, mordacemq; perciperent calorem, intus latere incendii fomitem rati, tum quia locum denotabant, qui Germanis quoq; cordis ſignificatione (haud aliter ac *καρδίαν* Græcis, os ventriculi ſignificare paſſim inculcat Galenus) donatur: Ab atro verò vel puniceo linguæ colore, qui febribus ardentibus peculiaris, *Brenn* (ut Langius deducit) cauſus illis dicitur, compoſito vocabulo cauſum cordis appellabant: & quia in diſſectione (cujus egregiè ignari erant) aliquas puſtulas, ſeu ſudamina Plinio dicta, ab effervescentia ſanguinis orunda, in ſubſtantia cordis conſpecta illis fuiſſe, temerariò jactitabant, ob id locum primario affectum cor eſſe mordicùs aſſerebant. Vulgus *Kopffwehe*, à capitis intenſo dolore nominabat. Vicit tamen morbi Ungarici appellatio. Inſolens morbus initio multos ſuſtulit, ideò eò novæ illi excogitatæ antidoti, eæq; ſæpius commutatæ, cùm prioribus ignavis & minus, ſecuris aliæ ſubinde ſurrogarentur, ſi forte retundi poſſet calamitas publicè graſſans. Albuginem ovi, aut plures ſimul ſumebant, & vehementer agitatam in ſpumam degenerare cogebant, illi ad pondus drachmæ unius vel ſemiſſis crocum minutiſſimè attritum adjiciebant: ubi hæc accuratè permixta fuiſſent, vini ſublimati ſive aquæ ardentis ad uncias duas addebant, & una vice exhauriendom propinabant. Tum eadem mixtura os colluebant, pannoq; aſperiore palatum, gingivas, linguam, dentes, digitis inſertis vehementer tergendo, tantiſper fricabant, quoad ceu pellem, aut exuvias corii ſpiſſitudine, linguæ exuerent, ita æſtum ſubtractum rati, linguam rubicundam & ſubcruentam reddentes, ſalutem ægro nulla prorſus victus ratione inſtituta pollicebantur. Si matutino tempore id exercuiſſent, veſpere reiterabant, & vix ulli tertium hoc fuit adhibitum remedium. Succeſſit aliud novum, hoc proſcripto, pollentius fortè priore, & ob authorem nobilioris famæ. Id continet viginti folia ſedi majoris vulgaris, (non arboreſcentis, quod non ita pridem apud Italos innotuit) quæ contundenda, & ſuccus diligentiſſimè eliciendus per expreſſionem, ſucco, quantus fuerit, adjiciebatur ſcrupulus ſalis Ammoniaci tuſi, vel caphuræ nonnihil, cum aquæ fontis limpidiſſimæ ſextario. Hæc permiſta frigidè exhaurienda propinabantur. Interdum leve momentum pulveris radicis Iridis Illyricæ commiſcebatur. Hac aquâ pro libito ægris uti concedebant, ut vicem gereret tam potus ordinarii, quàm medicamenti. Gratius hoc poſtremum erat, ob frigiditatem, & quia laxis habenis illis hauriendi poteſtas dabatur. Hungari, è quorum exercitu non plures quàm duo ex Epiſcoporum ſtabulariis toto eo tempore fatis ceſſere, cùm reverſi, apud ſe quoque inſinuaturum ſeſe hoc malum animadverterent, ob affinitatem quam cum febre ardente, cui comites ſunt paraphrenitides, id habere autumarunt, more gentis conſueto, Leviſtici radicem (quam Laſerpitium nonnulli potius quàm hipposelinon eſſe contendunt) recentem effoſſam & ablutam, in aruina, ſive axungia porcina, recenti, ea quoq; à membranis perpurgata, & ſæpius frigida abluta, contundunt: illo cataplaſmate, vel unguine, delibutum reddunt univerſum caput, abraſo capillitio, potius tamen frontem & tempora,

quàm

tequam prioris diei declinatio in quietem deſineret. Nobis igitur omnem febris formam diligenter conſiderantibus, viſa fuit trium complicatio tertianarum. Nam & quæ primo die cœperat hora 5. & ſequenti nocte rurſus horâ 7. & quæ in ſecundo die horâ 10. & pulſus, & caliditatem omnia propria tertianis habebant, ſicuti etiam rigores, & ſudores. Nulla verò ex his ad quietem perveniebat, quoniam ſequentis ipſam tertianæ acceſſionis principium anticipabat: ſicut ſi nulla alia febris ſucceſſiſſet, horis tribus aut quatuor homo ſine febre perſtitiſſet. Trium verò tertianarum complicatio in ſecundo ſtatim die nobis viſa eſt manifeſtè. Quòd autem anticipando acceſſiones facerent, 3. die primùm cognovimus: nam horâ 2. febris invaſit, non 5. quemadmodum in primo: tertiani verò circuitus indicia omnia, iis, quæ in primo die apparuerant, attulit manifeſtiora. Ab hoc verò die deinceps obſervantes, omnes invenimus acceſſiones duabus aut tribus horis anticipantes. Quare & illa, quæ primæ proportione reſpondebat in circuitus ſucceſſione, 5. die oriente Sole facta eſt, ſeptimo verò multò celeriùs, veluti circa horam noctis nonam: deinde, quæ poſt hanc, ſecundùm eandem proportionem in hora noctis ſeptima: & quæ ſecuta eſt, horâ 4. atque abhinc rurſus quæ ſucceſſit quarta: & quæ, poſt hanc, quinta: deinde iterum ſexta: deinde 8. horâ, decima à principio acceſſio facta eſt. Secundum verò ſimilem huic proportionem, ſimileſque modos, & aliæ duæ poſt ſeptimam periodum non ſolùm non anticiparunt, ſed etiam tardiùs advenerunt, quando & mihi, & reliquis omnibus manifeſtè apparuit, qui ſemitertianam febrem eſſe putarunt, quantum ſua opinione aberraſſent. Nam acceſſionum prolixitate ad octo horas contracta, ipſoque acceſſionis inſultu non ampliùs anticipante, ſed potiùs retardante duabus jam horis, tunc acceſſiones ad infebricitationem devenerunt, & ſic jam paulatim à longitudine dementes ceſſaverunt, primùm quidem, quæ leviſſima erat; deinceps, quæ magnitudine ſecunda erat; & tertia vehementiſſima inter ipſas; quod & ipſum non mediocre fuit indicium; quod ſtatim ab initio tres tertianæ extitiſſent. Sed cujus gratiâ hæc omnia dicta ſunt, ad hoc rurſus redeo, quod oporteat exercitari, ut exquiſitè noſcamus, omnes ſimplices diſpoſitiones, adeò ut, cùm ſolæ conſiſtunt, primò die facilè ipſas agnoſcamus: invicem verò & ſibi ipſis complicatas, etiamſi non in primo die, ſaltem in ſecundo, vel tertio: vel omninò quarto exactè diſcernamus. Nos igitur haudquicquam latuerunt tres iſtæ tertianæ in ſecundo die, non ob aliam cauſam, niſi quod earum naturam exquiſite noſcebamus. Tale enim quid accidit in morborum notitiis, quod nobis omnibus in tota vita contingit: nam eos amicos, qui nobis familiariſſimi ſunt, ex longo intervallo ſtatim primo intuitu agnoſcimus. Si verò quempiam ſemel, aut bis tantùm viderimus, vel ſæpe quidem, non tamen continuè, non jam æque iſtum, neque ex longo intervallo, neque primo intuitu ſtatim agnoſcimus: ſed nonnunquam diu ambigimus ac dubitamus numquid Coriſcus, an Socrates ſit. Ita & in morbis res ipſa ſe habet: ſinguli proprium habent characterem: quem quiſpiam ſæpius contemplatus, promptè dignoſcit, ac præcipuè cùm ſolus fuerit ac ſimplex. *Gal. lib. 2. de Criſib. cap. 9.*

Observatio V.

A quartana duplici vindicati.

AQuartana non paucos, ſed inter alios filium Bartholomæi Craſſi Piſtorienſis civis, cùm jam ſeptem menſibus quartana, eaque duplici detineretur, incredibili celeritate curavimus, ut etiam uxorem ejus, matremque, quartana laborantes, ex diarrhœa totidem menſium: ambo enim in lecto jacebant. Cura fuit, vomitibus, abſtinentiâ cibi in diebus acceſſionis, purgatione cum pharmaco Hamechio, inunctione dorſi horâ frigoris, ex oleo de ſcorpionibus, & pinguedine Anſeris, & gentianæ ſucco. Alios verò curavi ſucco radicum verbaſci in potu duro. *Cardan. Cur. Admir. num. 24.*

† Confer præterea de duplici quartana *Poter. Cent. 3. obſ. 54. & ſeq. Brendel. Conſil. 107. Zacut de PP. Med. hiſt. 34. l. 4 fol. 728.* Meminit quoque hujus febris cum abſtinentia ei noxia, *Tulp. l. 3 c. 53.* & cum vigiliis ac capitis dolore, *Bened. Sylvatic. Conſil. 6. Cent. 1.*

Observatio VI.

Quartana triplici vexatus, multâ urinâ nigrâ liberatur.

VIdi triplici quartanâ laborantem Dominum Mo[illegible] Canonicum Tricaſſinum, & ſcirrho utriuſque viſceris affectum, nigræ urinæ & craſſæ fluore cōvaluiſſe, arte noſtra adjutum medicamentis lieni dicatis, ut Agrimoniâ, Veronica, Senna, Epithematis & Emplaſtris.

Vidit Sylvius multos, qui quotannis hunc urinæ fluorem indolenter ſuſtinerent. *Jacob. Dovjnet. Apol. lib. 3. cap. ult.*

† Plura de Triplici Quartana vide apud *Ballon. Epidem. p. 271. Barthol. hiſtor. anat. 45. Cent. 1. Zacut. de PP. Med. Hiſtor. lib. 4. hiſtor. 35. fol. 729.*

Observatio VII.

Sexagenarius à tribus quartanis curatus.

NOs circa Autumni finem, Illuſtrem Comite[illegible] Marchionem, D. Joa. Piſtavia ſexagenarium [illegible] S. Valerio, à tribus quartanis liberavimus, cum Dei Opt. Max. auxilio, Anno à Chriſto nato 1533 Leo quartanam patitur, propter inſignem ejus caliditate[illegible] quo ipſius edometur ferocitas, ut Vitalis retulit. *Hier. Montuus lib. 2. Halos. Febr. cap. 4.*

Observatio VIII.

Mortuus ex febre tertiana æſtiva, tranſeunte in quartanam, quæ in triplicem mutata, tandem hydrope vitæ finem fecit. Diſſecto corpore, deprehenſa inteſtina ſyderata, ſimilia aquatilibus colubris, omentum vit[illegible]tum, hepar ſcirrhoſum.

QUinquagenarius, aut circiter, è febre tertiana æſtiva, Autumno in quartanam ſimplicem, hinc in quartanam triplicem degeneravit, atque ad Novembrem in hydropem. Deſperatus eſt à Medicis, quia Practici confirmatum hydropem dicunt poſt ſecundum menſem. Relata cauſa ad hepar refrigeratum partim morbo, partim uſu aquarum deſtillatarum aceto[illegible] & cichorei, quibus plurimùm fuerat uſus. Itaque læſa ſanguifica virtute, viſum eſt primùm hepati roborando cōſulere oportere his tabulis. ℞. *Diarrhod. drachm. ſemis, ligni aloes & raſur. eboris, ana drachm. unam cin[illegible] nam. ſcrup. ſem. ſacchari in aqua Agrimoniæ ſoluti, q[illegible] tabellæ quæ pendeant, drach. duas.* Deinde etiam Syru[illegible] de Cichor ſimpl. ad obſtructiones liberandas, &c. [illegible] quens fuit ſotus ſacculis, ex iis quæ diſcutiunt & roborant. Datæ ſunt pilulæ Ravedicn. auctæ rh. & agar. troch. infuſo in ſucco ireos. Syrup. laxativus præſ[illegible]ptus, qui reciperet aperientia, ſemen cartham. pol[illegible] pod. ſennam, agaric. &c. cum unc. una ſem. ſucci ire[illegible] Deinde Thermæ ſiccæ, illitus primùm ex ol. aneth. [illegible] chamæm. deinde & fermento, emplaſtro de bacc. lauri, ſtercore caprillo, poſtremo cauter. in tibiis. Inſtituta diuretica. Atq; omnino roborantib hepar & ventriculum, in purgationibus per intervalla, reliqua curatio

poſita.

poſita. Mortuo Februarii initio, inventa ſunt ſyderata inteſtina, ſimilia aquatilibus colubris, omentum corruptum, hepar multis occupatum ſcirrhis. *Holler. Obſervat. 20. lib. propr.*

Observatio IX.

De Hectica, arthritide, tabe, hydropiſi, & ulcere perforante veſicam.

VOcatus ad affinem Nicolaum Siccum, hecticum arthriticum, tabefactum, morbo regio, aqua intercute, & reſolutione laborantem, non curavi, ſed ita levavi, ut jam omnibus præterquam mihi ipſi ſanus videretur. Si voluiſſet de vita curare, vivere potuiſſet. Supervixit quinque annis. Fuit miſtum curandi genus, in multiplici morbo. Juvit decoctum Chynæ radicis plus aliis auxiliis. Sed & Cæſarem Barbavaram, Patricium virum, duobus annis in vita retinui: quamquam ulcere veſicam perforatam haberet. Hic tamen nunquam ſani viri munia obire interim potuit: ſed ei facultas, alteri voluntas, ad recuperandam integram valetudinem defuit. Multa mihi præter hæc præclara auxilia fuerunt ad cordis palpitationem, quo me à nativo morbo, alios quinque plures vel una die in perpetuum ſanavi. Et ad uriginem flagrantiamque urinæ: quæ nunc commemorare non eſt neceſſarium, quod ſecreta ſint. *Cardanus lib. Cur. Admirabilium.* 29.

Observatio X.

Hectica cum lepra, aſcite, & febre putrida complicata.

TRanſeamus ad eorum ægrotantium narrationem, qui à me his medicamentis curati ſunt, quæ publicare fas eſt: E quibus celebre id eſt, quod contigit in Franciſco filio Philippi Peragalli. Annum is agebat duodecimum, hecticus, aſciticus, leproſus, putrida etiam febre laborabat: Curabatur à Gotfrido Caſtilioneo, Medico non vulgari: verùm id melius non proficientibus remediis, advocatus ſum; via ex acubi ſocipercimus, jecoris dolor præterea urgebat. Conſilium fuit noſtrum, ut pane uteretur ex aza, cum aqua cineris confecto, ſemineque fœniculi, & dimidio triticeæ farinæ. Curationis autem vis fuit, ſuccus cichorei, cum erythrodani pulvere, atque ſpicæ. Eò devenit, ut ſingulis diebus ad libras decem aut duodecim urinæ mingeret, atque ita is quoque perſanatus eſt. *Idem Cardanus lib. eodem, Curat.* 30.

Observatio XI.

Hectica cum putrida complicata dignotio.

HEctica febris alteri aſſociata difficilius cognoſcitur, ſicut quæ nuper cuidam muliereulæ contigit, cujus acceſſio non die tantùm, ſed etiam nocte manifeſtè fiebat. Latebat enim tabida febris omnes Medicos, quibus ejuſdem cura fuerat demandata, ut qui arbitrarentur, neque principium aliquod ſenſibile, febribus hecticis ineſſe oportere, neque incrementum, neque conſiſtentiam; tanquam non poſſet eiſdem aſſociari altera febris ex humorum putrefactione proveniens. At nos ſtatim primis diebus in eadem muliere cognovimus. Vterque enim annotatio, & quæ interdiu & noctu fiebat, partes quidem breves acceſſionis faciebat, & ſæpiùs cum rore aliquo, aut perſpiratione vaporoſa ita manifeſtè ſolvebatur, ut corpus in bona temperie poſitum tangentibus ſentiretur; Signa autem ex arteriis accepta, de quibus paulo ante ſermo habebatur, ſemper remanebant, cùm neque ſimiliter, ut aliæ partes, refrigerarentur, neque celeritatem aut frequentiam motus amitterent. Quæ igitur & alias à nobis ſæpius dicta ſunt, nunc etiam dicentur, quod non oporteat acceſſionum circuitus, ac ſimiles proportiones ſolùm in febribus advertere, ſed multò magis ipſius febris modum ac formam, atque ea hac ipſas dignoſcere febres, non aliter quàm homines ex figura, & ex propria forma cognoſcuntur. Sic & nos prima die ſæpius febris formam cognovimus, non expectata aut triduaria, aut quartana, aut quotidiana reverſione. *Galen. 1. de affect. Febr. cap.* 16.

Observatio XII.

Exquiſitæ ſemitertianæ exemplum illuſtre.

NVper quædam muliercula paribus diebus horridam habebat acceſſionem, ſemitertianæ exquiſitæ propriam: imparibus verò, manè alteram quandam, ea quæ præceſſerat, longè minorem: ut altera die ſemitertianæ febris acceſſio ſuper acceſſionem advenire videretur: quod in tali febre fieri conſuevit. Circa octavam verò horam diei, altera invadebat acceſſio cum rigore vehementi, omnia exquiſitæ tertianæ febris indicia afferens. Jam verò hæc confracta ſudoribus, ac bilis vomitionibus hora tertia noctis, mox excendebatur ad diei paris horam ſecundam. Et cùm jam in febricitationi appropinquaret; rurſus horrida atque inæqualis acceſſio ſuccedebat, quam paribus diebus fieri diximus. Deinde per totam diem malignè compreſſa, ac deinceps adaucta, vix occidente Sole ad ſtatum perveniebat, ac declinare incipiebat hora quarta noctis: deinde manè rurſus ſuper abundantes reliquias additum augmentum non valde inæquale uſque ad octavam horam intendebatur. Et cùm jam manifeſtè ſtatum obtinere febris videretur, jam febrem hanc altera febris exquiſitæ tertianæ acceſſio ſuſcipiebat. Hanc nos febrim ſtatim die ſecunda ex complicatione ſemitertianæ febris, atque tertianæ factam agnovimus: longè verò certiorem tertius dies præbuit cognitionem. Atque in ſpem venimus, alterum tertianæ febris circuitum citò finem habiturum, alterum in longius tempus debere protendi: quod etiam contigit. Et nunc apertè viſum eſt in reliqua parte ægritudinis, ſolam ſupereſſe ſemitertianam, quæ principium quidem totius circuitus pari die faciebat, in die verò impari ſuperaccendebatur. Tales quidem miſtiones non eſt uniuſcujusque dignoſcere. *Galen. lib. 2. de Criſibus, cap.* 9.

Observatio XIII.

De Lipyria febri, variantes authorum ſententiæ.

QVæ ſit hæc, non ſatis convenit. *Galenus libell. de inæquali intemperie, cap.* 11. in eo genere reponit; in quo propter magnitudinem internæ inflammationis, & malignum humorem, interna ardent, externa refrigerantur. Id quod in medii corporis inflammationibus contingit. Nam internus calor inſtar cucurbitulæ calorem exteriorum partium intrò attrahit. Aetius Lipyriam putat, quæ ſequitur eryſipelas ventriculi. Arabes pituitam craſſam & viſcidam, aut ejuſmodi bilem collectam in primis venis, & calorem unà cum vaporibus ſuffocantem, ne videlicet calor diſpergatur in corpus, cauſam faciunt hujus febris. Alii quoque parum veriſimilia de hac febre prodiderunt. Lipyria Græcorum primùm quidem phlebotomiâ, deinde refrigerantium uſu, ut lactucæ ex aceto diluto; ac jam urgente morbo, largo hauſtu frigidæ aquæ curari debet. Cataplaſmata ex hordacea farina ſubacta cum ſucco ſemper vivi, & ſimilium, hypochondriis applicentur: ſubinde commutentur. Arabes, Syrup. acetoſo, oxymelite materiam craſſam incidunt, poſtea etiam oxymelite diuretico, ſed perpetuò incidentibus aliquid admiſcent, quod ſtomachum roboret, ut ſyrupum roſatum, de agreſta. Quod perpetuum eſt in febribus phlegmaticis, ut cùm incidimus, ſtomacho

etiam

etiam conſulamus. Deinde purgant. Purgatio ex aloe, hiera, rhabarbaro. Interim incidunt, vomitum cient, clyſteres acres imperant: utuntur attenuante victu: eodem modo ſtuphis & ſudoribus utuntur deinde etiam antidotis, quomodo in epiala dictum eſt. *Holler. de morb. intern. lib. 2. de Lypyria.*

Observatio XIV.

Febris ſingultuoſa & continua.

OGionum, anno præterito, ex febre ſingultuoſa, quam aliàs tantum ſemel videram, ſanavi, dum jam excederet annum octuageſimum. Extra verò abſynthii ſuccum cum oleo amygdalino dulci. Exiſtimavi, ut par erat, membra eſſe ſicca: materiam, quæ in illis continebatur, lentam. Alius item ſervatus eſt, quem vidiſſe dixi; ſed ille juvenis erat: ut quod maximum eſſe ante putaveram, non eſſet formidandum. Verùm multùm intereſt, quod ſingultus, cum febre, vel antea adveniat, vel poſt. Agnetem quoque Claudii Galli (qui ſolus ex ea gente in noſtra civitate mercator ſupereſt) jam novem menſibus continua febre laborantem, poſtquam extremam ſumpſiſſet unctionem, ſanavi: quamquam ſæpe vir ſuus, Vale mihi diceret, non poſſe id fieri ratus. Habitabat tum in via, quæ à templo magno ducit ad Buleuterium vetus, & nunc quoque tabernam mercium ibi habet. Simili miraculo ſanavi Juliam Rototam, uxorem Joan. Baptiſt. Mercatoris inſignis, laborantem febre continua, cum tumore & dolore in hypochondrio dextro: tuſſi quoque & ſpirandi difficultate adeò magnis & aſſiduis, & confirmatis, ut vix uno aut duobus diebus ſupereſſe poſſe exiſtimaretur. Ergo diætâ exquiſita robuſtior facta, & rurſus miſſo ſanguine, & ubi remiſit febris, decocto propinato ex ligno Indico, convaluit, & nunc etiam vivit: quam tamen tepentibus febribus vix poſt triennium incolumem præſtitit. *Cardanus lib. Admir. Curat. pag. 127.*

Observatio XV.†

Febris ſpecies cum tuſſi & fluxu infeſtans, & in Italia magnam hominum ſtragem edens.

ANno 1591. in Italia morbus pernicioſiſſimus exortus eſt, acutiſſima ſcilicet febris cum tuſſi & continuo fluxu, eratque morbi ſedes plerumque in capite: quare ægrotantes ferè omnes phreneſi laborarunt, & octavo decimoque die moriebantur. Curabatur morbus hic in nonnullis ſectione venæ, ſive in capite ipſo, ſive è capite brachium deſcendentis. Cauſas hujus morbi dicebant nonnulli, continuas eſſe pluvias, & inundationes anni ſuperioris, deinde ardentiſſimos calores, qui ſequebantur, & peſſima nutrimenti qualitas ob ſummam annonæ penuriam. Graſſabatur potiſſimum Umbria, Tuſcia, Latio, Lombardia, aliiſque nonnullis Italiæ locis. Moriebantur homines cujuſvis ætatis, maximè Viri triginta quinque annorum, uſque ad quinquageſimum annum. Sed & hoc animadverſum eſt, pauciſſimas mulieres hoc morbo eſſe extinctas. Ferunt in ſola urbe Romana, ab Auguſto menſe anni 90. uſque ad Auguſtum 91. pluſquam ſexaginta hominum millia hoc morbo periiſſe. Tandem in Julio decrevit, & menſe Auguſto planè extinctus eſt. *Iaſonius tom. 1. Mercurii Gallobelgici. lib. 4. pag. 248.*

PARALIPOMENA AD febres.

Observatio I.

De febris natura & calore, diſcrepantes Medicorum ſententia.

ARgenterius ſcribit *in lib. de conſult. med. cap. 7.* Febrem eſſe intemperiem calidam, non ſiccam, eo quod omnis febris ob calorem labefactat actiones & non ob ſiccitatem. Contrà alii fere omnes dicunt eſſe intemperiem calidam & ſiccam. *Fernel. lib. de febr.* inquit, Febrem eſſe calorem præter naturam à corde in omne corpus effuſum. Contrà *Argenterius in citato loco*, febrem negat eſſe calorem præter naturam, cùm calor morbi cauſa ſit, febris autem morbus: neque in totum corpus ſemper eſſe effuſum, ſed cordis tantùm eſſe morbum. Sic *Curt. in libr. de febr.* caliditatem febrilem debere poni in calefacto eſſe partem aliquam cordis, cùm omnis morbus ſit in facto eſſe: Contrà *Argenterius*: Quod ſi omnis morbus ſit in facto eſſe, ſolam hecticam febrem eſſe: ſiquidem in aliis humores & ſpiritus ſunt calefacti, ſubſtantia verò cordis eſt in ipſo calefieri. *Altomarus lib. de febr. cap. 2.* febris qualitatem vult primùm in ſubſtantia calidi innati ſuſcipit; calidum autem innatum & naturam idem eſſe. *Fernelius in citato loco* contrà, inſitum calorem exuperare non poſſe, nec illius copiam & ubertatem vitio unquam dari. Ecce, quis non videt has doctiſſimorum virorum, de Febrium natura, ſententias eſſe contrarias? *Albertus Vimpinaus de concord. Hippocr. & Paracelſiaſter.*

Observatio II.

Nova & paradoxa ſententia de febrium cauſis & circuitibus.

UNiverſa criſeon ratio, & circuituum in ſingulis morbis, optimè à Galeno prodita eſt, ex proportione facultatum ad locum continentem, contentamque materiam: accedentibus inſuper cauſis cœleſtibus, ut Lunæ analogo motu, & aliorum ſyderum ſyzygiis. Potiſſimùm tamen intermittentium febrium circuitus, tum materiæ differentiam, tum febrilis fomitis ſitum, atque à corde diſtantiam inſequi ſolet. Sic in quotidianis paroxyſmis venæ cavæ portio, qua cordi vicinior patet, magis obſtruitur: materies autem plus obtinet pituitæ. In tertianis materies biliſior: locus (meo judicio) aptiùs in venis hepatis, ac ſynaſtomoſi vaſorum debuit collocari. Quartanis verò in meſaraicis venis, præſertim ſi & humor ſit fæculentus; vel ex aduſtione melancholicus. Continuis omnibus quæ non ex inflammatione viſcerum, aut putredine foràs effuſa in alicujus ventriculi cavitatem, credo caloris fomitem ex ſanguine potiſſimùm in arteriis reſidere: ut tamen & illa exacerbationum varietas, tum pro qualitatis differentia in ipſo ſanguine putrefacto, tum ſitu fomitis à corde, quàm optimè ſtatuatur. Hic autem fomes ubique non ſimplex, ſed ex pituita & bile, permiſtis invicem atque confuſis, naſcitur, hac quidem incendii magis, illa obſtructionis aptitudinem ſuggerente: etſi in aliis plus minuſve, nunc hujus, nunc illius exuperet: unde repetunt febres, dum tota fuerit expugnata materies, atque diſcuſſa: Diſcutitur per ſingulos paroxyſmos, pro facultatis proportione ad ipſam materiam: regignitur alia, pro excrementorum affluentium mole & qualitate, nunc ab hepate, nunc à ventriculo, utero aut aliunde. Quare quantumvis ordo divinitatis characteriſmum in pluribus præ ſe ferat, non tamen iſthic, ubi naturæ ratio clara eſt, ſtatim ad Metaphyſica procurrendum. *Corn. Gemma lib. 1. cap. 7. Coſmocr.*

† An à ſocorum ſiu febrium periodi proveniant? vide apud *Pallu. Stad. Med. p. 183.* Confer quoque *Th. VVeller de Febb.* ubi erudite natura & differentiæ febrium examinantur.

Observatio III.

An ad curationem febrium in die paroxyſmi ſit exhibendum catharticum.

Vide

VIde in *monumentis Cratonianis Bartholomæum Hierovium, & Cratonem ipſum.*

Observatio IV.

Ruſtici febrientis hiſtoria juxta agreſtem naturam ſuam, ruſtico victu & vivendi genere conſueto liberati, qui priùs circa medicinam inconſuetam periturus erat.

ACcidit ut ruſticus quidam febriens acutiſſimè, perductus ad Hoſpitale, nullis remediis à D. Gisb. vix curati potuit. Tandem ex morituro quæſivit, ecquid peteret, quæ fuiſſet victus ratio antea: dicebat ſe planè ab iſto cibo, & potu, & ſyrupis, & id genus ſimilibus, & lecto, qui nimis eſſet mollis, abhorrere, quod non dormiſſet intra novendecim annos in lecto, atque uſus fuiſſet cæpis, caſeo bubulo, & ſimilibus duræ coctionis, ſub dioque in ſtramine veſtitus dormiviſſet: Tandem D. Gisb. unâ nocte permiſit, ut in ſtramine dormiret: deinde ut afferretur cæpa, ſal cum aqua frigida: conſenſit & hîc D. Gisb. arbitrans illum tandem eò citiùs moriturum; cùm ille poſtridie aſtaret igni præter omnem opinionem. Videndum igitur Medico diligenter, ut conſuetudinis ſationem in quo morbo, &c. Oſtendit D. Gisb. hoc exemplum multis bonis viris advocatis, dignum quod obſervetur. *R. Sonander ſect. 5. conſ. 15. operis conſil.*

Observatio V.

Piſcis febrem accerſens contrectatus, rejectus una quoque febre liberat.

REferunt in Arotan flumine beatiſſimæ Inſulæ Zeilam eſſe piſcium genus, quod manu deprehenſum febrem accendat, illicoque qui tantùm piſcem tetigerit, febre corripiatur. *Cardanus lib. de ſubtil. 10.*

Zeilam inſulæ flumen Aratan piſcoſiſſimus eſt Cæterùm piſces illi neutiquam eſculenti ſunt: E quodam genere unum ſi quis manu capiat, continuò febre corripitur: amiſſo piſce ſtatim liberatur. Idcircò eum febrium appellavimus. *Scaliger Exercit. 218. num. 6. ad ſubtilit. Card.*

Observatio VI.

Recidivæ febris præcognitio, & illius per ſudorem diſceſſus hiſtoria.

SExtus in morbum incidit acutum, adeò ut ſeptimum diem evadere non poſſet, quin judicaretur. Quonam autem pacto habeatur hujuſce rei cognitio, in libris de Criſi ſcriptum eſt, in quibus etiam docuimus quomodo criſis ſæpenumero, non expectato die qui fidenter judicat, alio die erumpit: atque hoc ſexto eventurum, quarto die cognovi. Quamobrem interroganti Pitholao cubiculatio, quidnam fore vaticinarer, reſpondi ſubridens, non poſſe morbum ultra ſeptimum diem protendi, verùm 7. vel 6. die prorſus judicatum iri. Quod ſi ſexto judicetur, reverſurum morbum; ſin ſeptimo ſolvatur, integram eam ſolutionem fore: per ſudorem verò neceſſe eſſe ſolutionem evenire. Cùm igitur 6. die, qoemadmodum dixeram, morbi judicatio adveniſſet, Sextus, qui ſupramodum contentioſus erat, ut me non redeunte febre redargueret, quotidie quidem lavatum concedebat, ſed neque vinum bibebat, neque quicquam aliud aſſumebat. præter priſanam vel ſolam, vel cum panis micis, interdum quoq; ſolo pane tantùm aquâ macerato contentus erat. Hæc uſque in 12. diem faciens, meam ſe prædictionem ſuperaſſe jactabat: 13 die lymphati vini pauxillum bibit, ac parumper copioſiorem cibum quàm antea, tenuem tamen adhuc accepit: ſequenti die, qui à primo decubitus tempore, quartusdecimus erat, febrire cœpit: ſed, ne quis id mihi renunciaret, vehementer vetuit, exiſtimans eam febrem neque vehementem fore, neq; ultra diem unum progreſſuram. Procedente verò die cùm febris aſſiduè plus augeretur, Claudius Severus de ſuis ædibus, quæ propinquæ erant, in Sexti domum ſe contulit, ibique poſtquam Sextum non modò febrire cognovit, ſed valde jam febrire deprehendit: primò quidem ipſum percontatus eſt, quam ego ſententiam habuerim de febre, quæ tum inceperat: deinde ut ex eo veritatem intellexit, atque ob concertationis ſtudium, ad me vocandum quemquam non miſiſſe: ſtatim me accerſitum miſit, quò & Sextum viderem, & ſe convenirem. Quibus peractis interrogavit me Severus, quidnam de morbi reditu mihi videretur? cui ego reſpondi, quæ & Sexto paulò ante dixeram, poſt tres dies eam febrem, quæ ſatis magna interim eſſet futura, deſituram: atque decimo ſeptimo die, ſi quis à primo decubitu numeret, judicationem futuram. Sextus itaq; libenter audiens brevi morbum ſolutum iri, proinde mihi fidem præſtitit. Quod enim quiſque cupit, id nimirum quoq; facilè credit. Severus autem quamvis quidem me de ſalute Sexti non deceptum iri crederet, de die tamen, in quo penitus à morbo liber futurus erat, mihi fidem non adhibebat, exiſtimans eſſe difficile, non expectato ſaltem ſequenti die, quod quarto futurum eſſet, firmiter pronunciare. Sic itaq; animatus ſubſecuto die, cùm vixdum illuxiſſet, ad Sextum miſit quendam, qui me ibi opperiretur, & poſt inſpectum Sextum ad ſe duceret. Quamobrem ut Sextum viſitavi, & ad eum veni, contradicis, inquit, illis, quæ heri Galene dixiſti, an in eiſdem permanes? cui ego, nunc etiam magis quàm heri, eadem affirmo. Rurſus quoque, cùm me poſt prandium ad ſe vocaſſet, denuò percunctatus eſt, an eriſim Sexto, quo die prædixeram, adventuram firmiter exiſtimarem: cognovitq; me magis tum, quàm pridie, eadem affirmare. Item & ſequenti die, numquid, percunctatus eſt, eandem prorſus ſententiam, quam priùs affirmaſſem, retinerem, an potiùs aliquid ex his, quæ dixiſſem, immutare vellem. Tum ego, eorum quidem quæ prædixiſſem, me ſanè quippiam immutare nolle, ſed quædam potiùs illis adjicere inſuper velle, reſpondi. Sciſcitatus eſt ille denuò, quid illud eſſet. Et ego, cùm ſeptimus decimus dies, inquam, advenerit, ſudor horâ noctis ſecundâ erumpere incipiet. Tum ille, numquid & Pitholao, ſubjecit, hæc dixiſti? Cui ego me dixiſſe reſpondi, nec dubitare Pitholaum aſſerui, quin omnia, ſicut dixi, eveniant, & Sextus quemadmodum dixi, ſanus fiat. Tum ille: Prorſus, inquit, iſta Pitholaus Imperatori ſignificavit. Fortaſſe, inquam ego, quamquam mihi curæ non eſt hujuſcemodi gloria: neque enim obambulans meas prædictiones, & quos ſanaverim, prædico, ne me plus Medici & Philoſophi odio proſequantur, & deluſorem atque vatem appellent, ac hujuſcemodi alia de nobis obloquantur: vobis autem amicis, qui ex iſtorum imperitia Medicinam vituperatis, artem quidem ipſam Apolline & Æſculapio dignam oſtendo: hoſce verò Medicos ita Medicinam dedecorare demonſtro, velut Philoſophi Philoſophiam, qui licèt nihilo meliùs cæteris vulgaribus vivant, honeſto tamen Philoſophiæ cognomine ſeipſos appellant. Hæc itaque Severo tunc ipſe dicebam. Tu verò Poſthume pulchrè noſti, quæ tunc ferè omnium Medicorum eſſet malignitas: apertè namque deſiderabant, ne voti compos fierem, & totâ die ſubmittebant, qui ſingula explorarent, non tamen quæ Severo & Pitholao prædixeram, ſciebant, adventante crepuſculo futuræ criſis initium conſpectum iri. Quamobrem cùm horâ ſeptimâ graviter febrire Sextum accepiſſent, ridentes, & planè læti, quibuſcumque occurrentibus, quò mihi detra-

Google

detrahent, inculcabant: Admirandum Galeni vaticinium contrarios exitus ſortitum eſt. Cæterum, ut criſis, ſicuti dixeram, obtigit, ſecus poſtridie loquebantur atque pridie blateraverant, nam præ pudore cuncti ſe ab omnibus avertebant: quamquam hæc prædictio nihil, quod mireris, continet, ſi eorum memores, quæ tibi in commentariis, quos *in primum Hippocrat. librum de vulgaribus morbis* conſcripſimus: & præterea quæ *in libris de Criſibus* docuimus, didiciſti. Nam Medici iſti non ſolùm ea, quæ ſunt ab antiquis ſcriptoribus hac de re literarum monumentis commiſſa, neſciunt, ſed nec ægritudinum dies, quum ſeptimum tranſierint, ampliùs enumerare valent: præſertim ſi ægrotus, poſtquàm à febre liber fuerit, denuò febrire incipiat. Atqui ab *Hipp. in libr. de morb. vulg.* deſcripti ſunt dies uniuſcujuſque ægrotantis, ad extremam uſque morborum ſolutionem, non ſolùm quarto decimo die factam, ſed & ſexageſimo, & octogeſimo. Quocirca, ſicuti modò narrabam, hæc prædicere, quamvis vulgaribus iſtis Medicis admirabilis res videatur, revera tamen admiratione digna non eſt: veluti neque cognitis omnibus quæ aderant ſymptomatis, quo tempore Antonius abfuit, Commodum ejus filium ſanare. *Galenus de præcognit. ad Poſthumum, cap.* 10.

Observatio VII.

Repreſſo ſudore à febre ſanatus.

CUm haud poſtremæ notæ Medicus nobilem quendam civem curaret, & febribus malè hominem habentibus, univerſum corpus in ſudorem reſolveretur, vireſque omnes ita deficerent, ut cognati plurimùm de ſalute ejus addubitarent, me advocant, ægrum oſtendunt, curam enarrant. Inſpiciens itaque hominem, oculos admodum graves, ac pallorem faciei intueor: quin & intima ejus præcordia calore vehementi affici adverto. Quare ſudorem inæqualem, qui finiri poterat, ſtatim amotis veſtibus, quibus ille de præcepto Medici tegebatur, ut incongruum & inutilem ſupprimere nitimur: præſertim quod eo vires ægri penitus convelli videbantur: tum corpus eventari, ægrumque etiam frigidioribus potionibus uti jubeo: donec ſudor, quem Medicus ille omni ſtudio ciebat, prorſus ſuppremeretur. Quod ubi factum eſt, immutari ſtatim videas ægri faciem, vires redire, calorem reprimi, febrem remitti, ac non multò pòſt hominem ad priſtinam ſanitatem reverti. *Beniven. cap.* 53. *Abditor.*

Observatio VIII.

In vehementiſſima febre, ſanguinem aliquoties de die evomens æger, convaluit.

NOs magnificum & illuſtrem Julium Bojardum Scandiani Comitem curavimus, qui cum vehementisſima febre, bis terque in die ſanguinem copioſisſime evomebat, tamen egregiè evaſit. *Antom. Muſa Braſſavolus com. ad aph. 37. lib. 7. Hipp.*

Observatio IX.

Navicula (patria lingua Gundula *dicta) vectus quidam, & hypochondria ad palum illidens, febre continua cum excretione purulenta corripitur, qui tandem idoneis medicamentis reſtituitur.*

VEnetus civis nobilis decumbebat vehementi tentatus febre continua, cum excretione purulentorum quorundam per alvum, ita ut quibuſdam Medicis imponerent hæc excreta, neſcio quid pituitoſi exiſtimantibus eſſe: pro quo affectu cùm aliquandiu tractatus fuiſſet æger, ſupervocatus quidam Medicus alius (Saxonia vocatus, qui nunc Venetiis degit, homo inſignis eruditionis & eloquentiæ) ſuſpicari primùm cœpit, quod res erat. Nam ex ſermonibus ægri ultrò citroque habitis cognovit, ex contuſione progreſſa in hypochondriis, cujus tamen dolor poſtea evanuiſſet, cùm in ſuam Gundulam deſcendere voluiſſet, forte fortuitò corpore palo cuidam in aquam defixo imprudenter alliſo, collectionem ſanguinis extitiſſe: cui febris poſtea, & hæc excretio purulenta ſucceſſerat. Quo affectu cognito, patiens adhibitis convenientibus remediis ſanitatem priſtinam recuperavit. *Camerarius de obſervat. Patavio acceptis, & ad me miſſ.*

Observatio X.

De iis quæ in nonnullis morbis febrilibus ſub pedibus a recentioribus ligantur.

NOva ſunt auxilia, de quibus ſcribimus, & non modò veteribus, ſed ne multis quidem recentiorum Medicorum ſatis vel cognita, vel probata, præſertim his, qui à veterum, aut à præceptorum ſuorum traditionibus ita toti pendent, ut utile aut expediens aliquod à poſteritate, præter ea quæ vel legerunt, vel audiverunt, ampliùs nihil inveniri aut excogitari poſſe, temere exiſtimant. Sunt autem, de quibus paucis agere inſtituimus, illa, quæ pedum plantis in magnis & ardentibus febribus ſubduntur. Duplicia autem hæc ferè ſunt. Quædam enim ad caloris contemperantiam adhibentur: alia verò ad vapores, vel etiam humores, caput ac cerebrum petentes, deorſum revellendos. Priora excreta vel ex vulgaris uſus bolo, aut etiam ex luto potiſſimùm vetere & cratitiis parietibus adempto, cum aceto & ovi albo temperatis ac mixtis conſtant, additis quandoque lactucæ, vel ſolani foliis, aut etiam illorum ſuccis. Et talia quidem calorem pedum contemperant, & ſolamen quoddam ægrotantibus in acutiſſimis febribus adferre videntur. Sed tamen non ſatis tutus eſt hic uſus, refrigerando etenim calorem ad cor & interiora viſcera repellunt, quod haud videtur expediens. Nam hinc deliria, & graviſſimi capitis dolores, vel alia etiam gravia ac difficilia ſymptomata, quandoque ſequuntur. Alia autem repercutiunt, nec pedum calorem remittunt, ſed magis inteoduor, atque hoc modo ab internis viſceribus etiam ab ipſo corde vaporoſos ſpiritus, ac etiam calidiores humores, ac eos qui ſurſum feruntur, revellunt. Ad horum genus pertineot braſſicæ rubentis da folia, quæ nitroſâ & abſtergente ſucci ſui facul[illegible] attrahendi vim habent, præſertim ſi oleo aliqu[illegible], ac deinde ſale conſperſa fuerint: ſic & ſapo cum ſale permixtus braſſicæ folio impoſitus, aut telæ lineæ, vel alteri alicui illitus: Raphanidis item cum ſale trita radix, ſed odor hujus mox valde gravis acmoleſtus. Chelidonium majus cum ſale ſolo, vel etiam cum ſapone permixtum. Potentior autem omnibus his eſt columba vivens in duas partes per dorſum diſſecta, mox cum ſanguine ſub pedum plantis diligenter ligata. Quæ non modò vaporoſos ſpiritus ad caput ferri prohibet, ſed & eò perlatos revocat, atque ſic graviſſim[illegible] capitis dolores ſopit, & deliria ſedat. Quod frequentiùs experimentis compertum. Eodem etiam modo exanthemata erumpentia ad inferiores partes pertr[illegible]hit: ſic ut circa faciem ac caput pauciora, circa verò ipſos pedes plura proveniant. Liganda autem ſ[illegible] pedibus eſt columba, in ipſis febrium præcipuè e[illegible]cerbationibus, vel paulo antè; pedibus interim cale[illegible]tibus: atque illic horis ad minùs duodecim ſinen[illegible] deinde adimenda, & in ahenum aquæ frigidæ mox abjicienda; ne odore ſit moleſta. Et præfertur ad hujuſcemodi diverſionem columba reliquis vel volucribus, vel etiam animantibus: & quidem propter ſingularem, ac eximiam quandam proprietatem humanæ naturæ gratam ac amicam, quâ pollere videtur. Non deſunt verò & qui Tincas piſces ſub pedibus in ſupra-

dictis

dictis affectibus ligent, nec etiam abſque fructu, ſed tum minore laborantium ſolamine, & cum graviore ac moleſtiore fœtore, quam à columba. Meminit uſus harum *Paulus Jovius in libello ſuo de Romanis piſcibus*, ubi licèt hujuſcemodi remedia nonnullis viſa fuerint ridicula, acutè tamen febricitantibus profuiſſe confitetur. Tincas (ait) ſciſſas per dorſi longitudinem, pedumque & manuum plantis applicatas, ardentis febris fervoribus plurimùm adverſari, quidam putarunt ex ſecta Judæorum, qui quamquam ſordidi admodum, & ridentibus aliis talia experirentur, aliquando tamen ipſis æſtuantibus exoptata blandimenta feliciter attuliſſe comperti ſunt. Non temerè autem hujuſcemodi remedia contemnenda ſunt, veluti ab anu aliqua, aut agyrta, vel veſpillone quopiam reperta. Nam ſubinde ab iſtis hominibus quædam inveniuntur, quæ deinde à Medicis in artis operibus verſantibus probantur: propter utilitatem quam ex eorum uſu conſequi experiuntur. Neque enim refert quis qualiſve ſit remedii inventor, ſed quale illud ſit quod inventum; cum judicio & ratione eſt expendendum. Quod ſi tunc experientiæ ratio accedat, non eſt cur rejici aut reprobari debeat, etiam à viliſſimo repertum: Non enim ab inventoris conditione, aut laudandum, aut reprobandum eſt remedium, ſed ex facultatibus ac viribus, de eo judicium faciendum. *Dodonæus obſerv. propr. edit. 1585. circa finem.*

Observatio XI.

Juvenis cujuſdam Alexandrini hiſtoria, qui ob palmularum recentium copiam devoratam: horrore vehementi captus fuit, abſque hoc quod febricitaret.

COgnovi adoleſcenti cuidam ex condiſcipulis noſtris in Alexandria accidiſſe, quando primùm in ipſam navigavi initio autumni. Ingeſſerat autem hic pluribus ex ordine diebus, palmarum glandes multas teneras ac recentes, à balneis, & ante ipſas, nec erant, pleræque ipſarum exactè naturæ. Contigit autem ipſi, ut primùm initium ſumeret à vehementi horrore, ab exercitio & balneo; ob quem horrorem, cùm etiam ſe febricitaturum timeret, decubuit, & ubi ſtragulis ſe contexiſſet, quietus manſit. Poſtquam verò per totam noctem febris expers permanſiſſet, manè ad conſueta vitæ munia ſurrexit. Cùm autem in hoc, horrore corriperetur, rurſus decubuit, ac quievit uſq; ad balnei tempus. Et ubi tunc rurſus velut ad balneum ſurrexiſſet, major horror ipſi factus eſt: & erat ſymptoma ipſum jam parvus rigor. Atque tunc omni modo ſe febrire opinatus, adhuc magis in quiete ſeipſum continuit. Poſtquam verò & per totam diem, & per inſequentem noctem, periculo in ſe facto, comperiſſet, ſe ex moderatis motibus horrere; ſi verò ampliùs quandoque motu uſus eſſet, rigere, conſiliarios nos adhibuit de his quæ eſſent facienda. Recordatus itaque ego tale quid in Aſia noſtra mulieri contigiſſe, & ſodalem à timore liberavi, & ut calefacientibus ac craſſitudinem humorum ſecantibus eduliis, & potibus, ac medicamentis uteretur, adhortatus ſum. Ille igitur ſic reſtitutus. *Gal. lib. de tremore, rigore & palpit. cap. 7.*

Observatio XII.

Quod rigores interdum abſque febrili calore ſubſequente appareant, ac ſubinde recurrant.

ETſi *Galen. in lib. de rigore, & lib. 5. de ſymptomatum differentiis*, & poſt hunc *Michael Savonarola, in practica de febribus*, affirment, ſæpe rigores vehementes etiam nullo ſubſequente calore febrili apparere, vel tempore criſeôs, vel aliàs nulla febre præſente; tamen hoc non in crebrò animadvertitur, ſe meritò inter peculiares obſervationes referri debet. Mihi quidem dum medicinam factito, aliquoties occurrit hic rigor. Primò in Reverendiſſimo Abbate Hirſfeldenſi Michaele, qui præſentem in dignitate proximè anteceſſit: is enim uno die decies (ut arbitror) rigorem vehementem paſſus eſt, nulla febre præſente, idque per aliquot dies continuos. A quo tamen accidente lenibus vacuantibus, ac diætâ convenienteà me curatus eſt.

Rebdorfii etiam, quod cœnobium in Eichſtadianâ diœceſi ſitum eſt, monachus quidam pater Paulus frequentiùs tali rigore oppreſſus, venæ ſectione, & purgatione ab hoc affectu eſt liberatus.

Animadverti quoq; idem ſymptoma in ſocru mea, fœminâ ſexageſimum annum prætergreſſa, quæ repetitis vicibus rigore vehementiſſimo abſque tamen inſignis frigoris ſenſu, uno eodemque die vexata, magnam virium proſtrationem ſequentem, ſine acceſſione febrili animadvertit. Curata verò fuit venæ ſectione in crure, & clyſtere purgante infuſo. *D. D. Jacob. OEthæus de obſervat. propr.*

Eo anno, quo ex Italia in patriam redii, qui erat 1559. vocatus fui 8. Julii, ad commenſalem D. Funckii, quindecim citeriter annorum. Is rigore quodam quotidie corripiebatur, citra tamen caloris ullum ſenſum. Durabat hic rigor ſine febre per horam integram, quo ceſſante ſurgebat, valebat comedebat. Facies erat diſcolorata, conjeci obſtructiones ſubeſſe ex humoribus craſſioribus. Quæ cùm in juvene obſervaſſem, conſului Galenum (memineram enim tale quidpiam, dum in Academiis verſarer, audiviſſe) qui *primo de ſymptomatum cauſis*, hæc ſcribit: Vetus quidem ſermo eſt, rigori febrem ſemper ſuccedere: non tamen in totum verus eſt, etiamſi quis eum ita determinare poſſet; qui citra externam occaſionem oriuntur, hos febres neceſſariò ſequi. Solent, inquit, ejuſmodi febres vitioſam ſequi victus rationem, cùm homines in deſidia ſe repleverunt, ac ſæpe à cibo lavarunt, &c. Pro cura itaque hujus ſequentia præſcripſi. *℞. Oxymelitis ſimplicis, ſyrupi byzantini, ana unciam ſemis, aquarum fœniculi, cichorei, ana unciam unam, miſce.* Hoc ſyrupo uſus eſt quater: hos ſequuta eſt ſequens hæc potio. *℞. Caſſia recens extracta, unciam unam, catholici, drachmas duas, aquarum fœniculi, endiviæ, ana unciam unam ſemis fiat potio.* Hac egregiè quater eſt purgatus. Poſt uſum horum, repetiti ſunt ſyrupi præſcripti, addito ſyrupo de abſinthio. Ubi à cœna primam doſim accepiſſet, rigoris acceſſio, quæ horam circiter nonam priùs invadere conſueverat, manè horâ quintâ corripuit. Ab eo tempore poſtea nullum alium ſenſit paroxyſmum, aut ad ſummum unum. Cùm per octiduum poſt ſyruporũ uſum à medicamentis abſtinuiſſet, ac liber à rigore eſſet, pro ulteriore humorum evacuatione, qui in ſuperficie corporis continerentur, juſſi ut balneo aquæ dulcis per aliquot dies uteretur, quod & fecit, & ſanitati reſtitutus eſt. *D. D. Caſparus VVolphius de obſervat. propr.*

Observatio XIII.

Quibus artibus Cyrillum Boethi filium clam cibum ſumere deprehenderit Galenus in febre.

CUm ægrotaſſet alter filiorum Boethi, & liber à morbo factus rurſus in morbum incidiſſet, deindeque ſoluta febre denuò febriret, diceremque ego puerum aliquid clàm comedere, (nam quæ palàm exhibebantur, & qualitate idonea, & quantitate congrua erant) pueri matre promittente ſe filium diligenter obſervaturam, cuſtodem pater adhibuit, quæ tota die ſecùs puerum ſederet, nec ad eum quenquam venire ſineret, noctuque cubiculum, in quo dormiebat, diligenter clauderet. Cùm igitur quatuor diebus puer ita ſervatus noctu incaluiſſet, indignabundus Boethus in thalamum pueri me manu apprehenſum duxit: ſubſe-

quebantur autem Boethum, ut ſcis, quicunque in via nobis obviam fiebant, quorum in numero & tu Poſthume fuiſti. Ut igitur domum intravimus, invenimus puerum de ſolito cubiculo in aliud translatum, ubi lectus erat, in quo pueri mater ſedebat. Huic lecto parum infra medium lectulus jungebatur, in quo puerum jacentem mater ſervabat, nequis ad ipſum accedere poſſet: ſella verò una lectulo aderat, qualis lectulorum cervicibus hærere ſolet: è regione lectuli, ad extremas & ſuperiores partes lecti, duæ ſedes ſibi propinquæ jacebant, in quibus ut nos Boethus ſedere fecit, ipſe ſecus uxorem ſedit. Et mox, adduxi tibi Uxor, inquit, Galenum hunc; ut ex te audiat, quâ diligentiâ Cyrillum cuſtodiſti: nihilque in victu per hoſce quatuor dies aberratum eſſe: & videat, numquid revera præteritâ nocte febrierit, an tu mihi renuncians ipſum calidiorem evaſiſſe, inani timore decepta ſis, & putatis febrem, calorem aliquâ aliâ de cauſa forte excitatum, ut nobis, & quomodo ſe nunc habeat, apertè denonciet, & quæ ad victum pueri faciunt, omnia præcipiat. Hic ego, ut pueri venam in brachio pulſantem attigi, ſine febre quidem ipſum eſſe pronunciavi: me verò deludendi hiſce, qui vatem me appellare conſueviſſent, anſam dare. Excipiens Boethus, & ego, inquit, in comparationem illorum, ſoleo te revera, ut ſcis, vatem dicere, quoties aliquid prædicis, quod æmuli tui negant præcognoſci medica facultate poſſe. Atqui hactenus, ſubjunxi, ea omnia te docui medica arte inveniri, priſcoſque aliquot Medicos hiſce de rebus conſcripſiſſe. His dictis, effari me omnes vaticiniū jubebatis; & ego rogare vos, ut adhuc ſemel pueri pulſum me tangere ſineretis, quod ut feci, teſtis eris Boethe, dixi, neminem mihi huc venienti, tecumque, dum huc veniremus, colloquenti ſignificaſſe, quæ vaticinaturus ſum: aſſeverante illo ſe, quæ dicerem, atteſtari, noſti, quantopere ridens, advertere vos & auſcultare juſſi, vatis oraculum hujuſmodi eſſe clamans: Cyrillo huic hac in cella comedendum quippiam abſconſum eſt, ut quando mater in balneum itura, domum hanc clauſit, & ſecuritatis gratiâ clavem in loculum conjectam obſignavit, (hoc enim ipſam facere interdum comperio) filius id quod abſconſum eſt, ſumat, atque ita demum comedat. His auditis Boethus ſtatim ſurrexit, arreptumque puerum in cubile matris tranſtulit, & juſſit pueri lectulum inſterni, obſervans, an abſconditi quippiam, dum excuteretur appareret. Verùm ubi, & quæ ſuperimponebantur veſtes, & quæ ſubſternebantur, omnes excuſſæ fuerunt, lectum quoque agitari præcepit, & ſellam attolli, inſpiciens, an abſconſi quippiam ſub ipſis videret: demum, ut ne hoc pacto quidem aliquid conſpectum eſt, puerum è cubili matris in lectulum tranſtulit; uxoris quoque cubile totum excuti, & denuò ſterni præcepit. Quibus peractis, quid nunc, ſubridens, inquit, noſter vates profatur? Hic ipſe non poteram non mirari, nihil ibi repertum fuiſſe videns, ubi occultum aliquid extitiſſe crediddiſſem: ideoque ſurrexi, & quod ſolum intactum ſupererat, quia quod quærebamus, abſconſum illic nullus exiſtimaſſet, attollens excuſſi. Erat autem exiguum prorſus matris velum ſellæ impoſitum, ex quo commoto panis fruſtum in terram cùm cecidiſſet, clamorem magnum vos omnes ſuſtuliſtis: atque cum Boetho ſimul & abunde riſiſtis, & vatem laudaſtis. Boetus itaque plus cæteris in riſum effuſus mirabatur, quomodo pulſus occultatum cibum mihi ſignificare potuerit, & nunciarit id, quod in puero fiebat, dum mater lavaretur. Tum ipſe, ſolertiſſime Boethe, non quia pulſus id admonuerit, hoc ideò conjectavit Galenus tuus, ſed clauſo diligenter cubiculi oſtio, difficile non fuit conjicere, in tam longo tempore comedendi copiam puero fuiſſe: verùm nec occultari quippiam, nec id quod occultatum erat, cibum fuiſſe pulſus mihi ſignificavit, ſed cùm puerum agitatum viderem, non judicavi, ut in amante fœmina, & in ſervo timente feceram, ob aliquam animi perturbationem puerum agitari. præſertim cùm puer febre prorſus careret. At ſi me interrogaſſes, unde collegerim, id quod abditum latebat, cibum fuiſſe, ſi mentem huic quoque rei adhibueris, exponam: cùm neq; orationem puer habiturus eſſet, neq; in palæſtram deſcenſurus, nec aliqua in re ſui periculum facturus, aut deniq; à quoquam repreſus fuiſſet, ab exceſſu corporis aliquo potiùs, quàm ab ulla animi perturbatione, eam commotionem pulſus pendere conjeci. Hæc ſimul atque Boethus audivit: Per Deos, inquit, non miror, cùm ita res inveſtiges, ſi nullus alius Medicus iſta ſciat: perſpicuum autem eſt eos neſcire, cùm ipſi, quod tu facis, nunquam efficiant: & te iſta alio quovis modo potiùs, quàm medicâ diſciplinâ, facere divulgent, videntur que mihi, ſubjungens dicebat, non ſolùm qualis altercantium pulſus eſſe debeat, ignorare, verùm etiam neque ſi quiſquam eorum caſu noſcat, quæ tu collegiſti, ſcitè colligere, cùm neque ſuapte naturâ ſolertes ſint, neque ſe in diſciplinis exercuerint. At, reſpondi, ſatis ad malè agendum & exercitati, & ſapientes ſunt. *Galenus lib. de præcognit. ad Poſthumum, cap. 7.*

Observatio XIV.

Admirandum in febre, uteri geſtationis prognoſticum,

SOrorem Jo. Pauli Negroli jam duobus ferè menſibus febre, ſed magis quàm pro febris ratione conflictaram cùm cognoviſſem, dixiſſemque in utero habere, intra quinque dies ſanavi, exhibito diamargaritone: peperitque filium primogenitum, qui adhuc ſolertiâ meâ ſuperſtes eſt. *Cardanus de curat. admirand. circa finem.*

Observatio XV.

Oleum vomitorii loco in febribus non exhibendum.

PEſſimè faciunt Medici imperiti, qui non oleum febricitantibus exhibent tantum, ſed & antimonium. Novi quendam Medicum, qui oleo uſus eſt in muliere cerevisiaria febricitante, quæ poſtea relaxato ventriculo nihil retinere potuit. *Foreſtus Scholio ad lib. 2. obſervat. 10. de febrib.*

Observatio XVI.

Lac frigidum in febre bibitum, graves ventriculi torſiones excitans, tandem concretum vomitu rejectum.

NOn modò ex frigidiſſimæ aquæ potu, aut frigidiſſimi vini hauſtu, periculum iis imminet, qui vehementer ſupercalfacti ſunt: ſed ex frigidi lactis cui ademptum eſt butyrum. Nam hoc ipſum in ventriculo malè affecto, etiam facile concreſcit, ac deinde moleſtias excitat. Vir quidam, poſteaquam à febri, quâ aliquot diebus laboraverat, ſibi liber videretur, ac carnes veſperi cum aliis coctas ediſſet, poſtridie magnū hauſtum, circiter libram videlicet, lactis hujuſcemodi frigidi jejunus bibit, ſperans alvum (ut aliàs ſolet) inde laxiorem futuram. Id cùm non ſuccederet, & moleſtis torſionibus ac doloribus circa ventriculum torqueretur, digito gutturi impoſito vomitionem excitavit: cum quâ duæ lactis concreti magnæ partes excretæ ſunt, pro numero hauſtuum quos ſumpſerat: Nam bis ſe bibiſſe affirmabat. Ac ſi à doloribus circa ventriculum liber factus, à frigidi hujuſcemodi lactis potione deinceps abſtinuit.

Religioſa quoque quædam, cùm febricitaret, & ejuſcemodi lac quoque non coctum bibiſſet, aliquot diebus circa ventriculum pondus ac moleſtum dolorem ſenſit, qui non priùs ceſſavit, quàm difficili vomitione

tione ſuperveniente, & multis lactis coocreti duriotibus particulis unà redditis, quibus rejectis, meliùs habuit. Tantum malorum lac etiam cui ademptum eſt butyrum, adferre poreſt, ſi in ventriculum incidat calidiorem, vel aliena qualitate imbutum, vel pravorum alimentorum reliquiis infectum. Corrumpitur verò & in hujuſcemodi ventriculo lac putum, in grumos eoiens, ac moleſta ſymptomata non raò adfert. *Dodonæus annotat. ad cap. 17. Benivenii Abditorum.*

Observatio XVII.

Febre continua laborans adoleſcens, cùm poſt uſum medicamentorum aliquot meliuſculè habere cœpiſſit, neglecta curatione reliqua non modò in publicum prodire, verùm etiam navigationi ſe credere eſt auſus, tandem in ſurarum dolorem incidit, & paulo pòſt reſtagnante ſurſum in caput materia dolorum, lethales ſibi convulſiones conſcivit.

ADoleſcens quidam Thorutienſis, primariæ familiæ floridæque ætatis homo, idemque ſponſus, in febrem incidit, graviter ſatis decumbens: Is durante morbo difficilis admodum fuit in ſumendis medicamentis, ſumpſit tameo quæ neceſſaria fuerunt, hortatu Medici, parentum & amicorum: ſed ut quouſque neceſſe fuiſſet, convenientia auxilia continuaret, neque à Medico, neque à ſuis adduci potuit. Sed quamprimùm meliuſculè ſibi eſſe ſentiret, & tantùm rectus incedere, veſtibuſque indui poſſet, ſed jam prorſus ad ſanitatem rediiſſe, neque jam ſibi ullo medicamento opus eſſe dictitabat. Cumque de morbo nihil ſibi reliquum eſſe diceret, præter dolorem quendam pedum, quem in ſuris (γαςροκνημίας vocant) perciperet, id quod corporis motu & aeris mutatione diſcuſſum iri ſibi perſuaderet, in publicum rurſum egredi, ad ſponſam itare, imò verò cum parente ſuo navigatiooi ſe credere, & ſecundo Wiſtulæ flumine Dantiſcum proficiſci audebat. At quid fit? altero vel tertio die poſtquam navigium conſccodiſſet, (erat autem tempus anni medius autumnus) dolor ſurarum deliteſcere cœpit, & materia, eò à natura miſſa, retromeante, caputque invadente, factum eſt, ut diris modis convulſus, in ipſo itinere obierit. Qui caſus exemplum, meo quidem judicio, eſſe poteſt, ejus quod ab *Hippocrate* ſcriptum legimus 1. *Coacarum, ſentent.* 13. ἐν πυρετῷ γαςροκνημιῶν πόνοι κακοήθεες, καὶ γνώμης παράφοροι, niſi quod hìc loco emotionis mentis, cum materia in cerebri corpus, ut alibi Hipp. loquitur, impacta ſit, tantarum convulſionum, quas vel apoplexia exceperit cauſa extiterit. *CL. Franciſc. Tidicæus ſuis ad me tranſmiſſis obſervat. per D. Laur. Scholtzium.*

Observatio XVIII.

Cum ſignis concoctionis nonnullos mori.

QUod creditu difficile eſt, ſæpe cum perſectis concoctioois indiciis, homines vidi ex febribus periiſſe. Qui enim malignis febribus laborant, ita mori ſolent. Nam exigua illis excitatur putredo, & propterea exiguus calor in illis accenditur, qui coucoctionem turbare non poteſt: itaque illi pereunt, non ob febris vehementiam, ſed malignitatem, quæ pulſus, apperentiamque primùm perdit, & paulatim aliàs actiones invadit. *Argenter. comment. ultimo ad lib. 2. Galeni art. med.*

Observatio XIX.

Intermittentes febres non ſemper periculo carere.

QUod omnioo careat periculo febris intermittens, id quidem perpetuum non eſt. Duos fratres gemellos vidi: uterque æſtatis initio tertianâ correptus, quæ plurimùm intermittebat, ſed violentis acceſſiooibus cum pulſu admodum inæquali, intercidente, deficiente, viribus paulatim fatiſcentibus, paucis acceſſionibus extincti ſunt Natus uterque annos 72.

Alter juveois admodum, bile redundans, æſtate, ardente tertianâ correptus, cùm longiori inediâ uſus, acceſſione vehementi correptus eſſet, diſſolutis viribus obiit. Alios quoque mœrore confectos, aut uſos intempeſtivâ venere, in tertiana obiiſſe conſtat. *Hollerius comment. 2. in aphor. 3. lib. 4. Coac. Hipp.*

Observatio XX.

Puer, horrore ſtato tempore recurrente, mortuus.

PUerum novimus, qui dum rure paterno degeret, ſingulíſque diebus ad vicinum ſacerdotem, ſtudendi causâ, ut fit, ſummo manè mitteretur à patre: accidit ſemel, ut prope jam intranti illi ſacerdotis ipſius ædes, eſſetque cœlum paululum adhuc ſubobſcurum, præſtò fuerint duo viri nigris veſtibus obvoluti: quibus adeò perterritus eſt puer, ut toto corpore contremiſcens, altaque voce auxilium clamitans, in admirabilem ſanè ægritudinem, ac demum in mortem inciderit. Nam ſtato tempore, id eſt, octavo quoque die, & eadem fermè horâ, in eundem ſemper horrorem, atq; clamorem prorumpebat, donec tabe conſumptus, vitam quæ nullis præſidiis contineri potuit, miſerabiliter finivit. *Benivenius cap. 63. Abditor.*

DE MORBIS EPIDEMICIS, peſtilentibus, & contagioſis aliis.

Et Primum:

DE VARIOLIS ATQUE Morbillis.

Exempla promiſcua.

Observatio I.

De Variolis & Morbillis, Græcis vel prorſus incognitis, aut non exactè tractatis.

DE iis contagioſis eſt agendum, quæ tametſi contagioſæ ſint, peſtilentes tamen non appellantur, quod majori ex parte ſalubres ſint: tales aotem videntur illæ, quas, qui Arabum libros tranſtulere, Variolas & Morbillos vocant, per variolas iotelligentes, eas, quas & vulgus Varollas vocat, ex ſimilitudine (arbitror) puſtularum, qui vari dicuntur: per morbillos autem eas, quas vulgus *Ferſas* vocat, à fervore fortaſſe dictas. De iis autem Græci noo videntur ſub alio egiſſe nomine, quàm exanthematum, quod nomen & varium etiam apud ipſos reperitur. Contingunt igitur ejuſmodi febres præcipuè pueris, raro viris, rariſſimè ſenibus. Videntur autem & omnibus ſemel in vita aut accidere, aut aptæ eſſe quæ accidant, niſi præcox mors hominem tollat. Non facilè autem dignoſcuntur adeſſe, priuſquàm puſtulæ ipſæ malum prodant: ſigna tamen quædam præcedunt, ex qoibus ſuſpicio eſſe poteſt ejuſmodi affuturam febrem. Ac primùm, quum vides populariter quodammodo vagari genus id febrium, puer autem eſt, qui febrit, tum ſuſpicari potes communi illo teneri morbo: neceſſarium tamen non eſt; quare & alia ſigna ſpectato, ſi converſatus eſt cum alio affecto, ſi lucent oculi, ſi dorſum confractum ſentitur, ſi facies rubet, febris autem continenter affligit, moroſa quidem magis, quàm mordax: hæc enim primùm indicia apparent. Tom interroga, numquid aliàs ſenſerit ejuſmodi febrem, quæ ſolet exanthemata illa apportare: raro enim fit, ut qui ſemel affectus fuerit, denuò etiam patiatur: tum vide, ſi quid à natura ad cutim pellitur, nam ut

plurimùm circa quartum diem, aut paulo pòſt apparere ſolent, primùm ſparſæ quædam ſeu maculæ rubentes, mox manifeſtiùs in puſtulas cõcreſcunt, interdum humidiores & variis ſimiles, interdum ſicciores, & ſimiles iis exanthematibus, quæ ex calore ſolent pueris evenire, quas vulgus *Sudſerſucas* vocat: Utræque mox tenui quadam pituitâ & ſanie replentur, ac per ipſas ſolvitur ægritudo, facillimè quidem pueris, difficiliùs autem grandioribus, propter quod matres ſolent optare febres haſce filiis evenire, quum teneræ in ætate ſunt. Contagioſæ igitur ſunt, quoniam quod exhalat, in putrefactione lentum admodum eſt, & ſeminariũ contagionis in alterum defert, eo pacto quo in aliis fieri diximus: majori autem ex parte ſalubres ſunt, quoniam ebullitio hæc purificatio quædam ſanguinis eſt, neque enim contemnendi ſunt, qui dicunt infectionem à ſanguine menſtruo contractam in utero matris, ſecerni per ejuſmodi ebullitionem, & putrefactionem ejus, ac ſic defæcari ſanguinem per quandam quaſi criſim à natura factam: propter quam cauſam omnes ferè hunc affectum patimur, quoniam omnes eam infectionem menſtrualem deferimus à ventre matris. Qua de cauſa non perdit utplurimùm febris hæc per ſe, ſed purgat magis. Pueris verò benignior eſt, quàm adultis, quoniã ſi quæ per ætatem teneram eam ſanguinis infectionem non expurgant, ſignum eſt eſſe malè idoneam ſeparari: quare mox quum grandiori ętate fit ſeparatio illa, contingit quidem vi multa & affligit magis; minùs autem, quum ſanguis eſt melior, & aptior ut ſeparetur ab eo labes illa. Ob id etiam, quum ſemel acceſſit, non reverti præterea ſolet, quoniam ſecreta jam fit infectio: viſa tamen quandoque fuit bis acceſſiſſe, quibus ſcilicet priùs non exactè ſecreta fuiſſet. Si igitur ſanguis pituitoſior ſit, puſtulæ variformes fiunt albæ, rotundæ, mucore quodam plenæ; ſi verò bilioſior extiterit, puſtulæ ſicciores erumpunt. Analogia autem ejus contagionis ad eam ſanguinis ſuperfluitatem eſt, quæ à menſtruo ſanguine contracta fuit: quare ad eos ſolum analoga eſt hæc infectio, quibus purificatio ſanguinis non eſt facta, propter quod nec omnes inficit, nec humores omnes. *Fracaſtorius lib. 2. de morb. contag. cap. 2.*

Quoniam diximus expulſionem Variolarum, Morbillorumque, quodammodo criſim quandam eſſe, & ſequeſtrationem menſtruę infectionis à ſanguine, nulla tibi eſſe alia intentio debet, quàm ut non impedias expellentẽ naturam, ſed juves potiùs, ſi opus eſt: quippe eam impediunt nonnulli interdum phlebotomiis, interdum purgatoriis pharmacis. Quare, quum tu videris febrem eſſe ejuſmodi, quæ eas expulſiones aut faciat, aut factura ſit, tum abſtine à medicamentis omnibus, ſed naturam ſine per ſe agere, niſi forte à principio magnam plenitudinem fueris conſpicatus, tum enim licet uti purgante pharmaco, ſed non acri & moleſto. Quod ſi juvanda natura ſit locum priùs procura, ut calidus decenter exiſtat, ut æger pannis convenienter tegatur, & iis rubentibus, ut levi utatur cibo, vino abſtineat: tum vide, quæ cauſæ prohibeant expulſionem, num carnis denſitas ſit, aut craſſities materiæ: tunc enim juvanda eſt natura cũ iis, quæ foramina cutis aperiunt, & materiam attenuant, quales ſunt caricæ, & fœniculus, & carui, & apium, & ſimilia, ex quibus commode decocta fient. Sunt qui addant lentes, abjectâ primâ aquâ, decoctas: aliqui, qui & tragacantham: quod quidem fortè miretur aliquis, quando in lentibus & tragacantha, contraria magis videtur intentio ineſſe, cùm & ingroſſent, & inſpiſſent ſanguinem, & cutim obſtruant. Verùm ita res accipienda eſt, quod ebullitio ſanguinis interdum temperata eſt, interdum non temperata, ſed aut major quam oportet, aut tenuior quàm oportet. Si igitur temperata eſt, craſſior autem humor qui fervet, tum neque lentes, neque tragacantha adjungi debet, ſed ſat erunt qui ſubtiliant: at ubi intemperata eſt, & major quàm oportet, aut quod excernitur nimis ſubtile viſum fuerit, tum ſi prædictis addantur lentes, & tragacantha, rectè facies, quoniam ita ebullitionem temperabis: quod & in ſputo ſæpe fieri oportet, quum plus æquo tenue eſt. *Idem lib. 3. cap. 4. de contagioſis morbis.*

OBSERVATIO II.

Variolas & morbillos ſæpe etiam interna viſcera invadere.

Obſervatum quoſdam ab interitu diſſectos, quibus jecur, lien. pulmones, omniaque interiora, haud ſecus atque cutis, ſordidiſſimis papulis manantibus ſcaterent. *Fernelius lib. 2. cap. 12. de abdit. rer. cauſ.*

Mihi & Ricardo Huberto Chirurgo videre licuit in duabus puellis, quarum una quatuor, altera ſeptemdecim annos nata erat: utriq; enim ex morbillis mortuæ, & diſſectæ, Interiora viſcera cruſtoſis puſtulis, his ſimilibus quæ in cute emergunt, obſita viſa ſunt. *Pareus lib. 19. cap. 1.*

† Vide quoque *Jo. Dan. Horſt. obſ. 9.*

OBSERVATIO III.

Infantes nonnunquam in utero materno, aut proximè à partu, hoc morbo contaminari.

Sæpe deprehenſum, prægnantes maturos partus ediſſe hac lue perfuſos, quarum aliæ nihil omnino foris. aliæ nonniſi multis poſt diebus incommoda ediderunt. *Fernelius lib. 2. cap. 12. de abd.*

Nuperrimè à locellis egreſſa ex nobiliſſima matre puella, poſt tres aut quatuor dies ab ortu ſuo, morbillis primùm, mox variolis correpta fuit. *Montuus Halos, Feb. lib. 7. cap. 2.*

Matrona quædam nobilis quum uterum ferret, & paulo ante partum morbillis (vulgus *die Blattern* vocat) laboraret, infans ex utero prodiens aliquot morbillos hinc inde in cute habuit, quod argumento mihi eſt, infantes etiam in utero materno hujuſmodi morbis affici. *De Exemplis CL. V. Joan. Franci Hildeſii.*

† Meminit quoque *Hildanus Cent. 4. obſ. 56. fol. 92.* Gravidæ cujuſdam, quę variolis laborans, contaminatum iiſdem infantem peperit. Confer etiam *Rhod. Cent. 3. obſ. 83.*

OBSERVATIO IV.

Gravida quadragenaria morbillis correpta, ſalvo etiam fœtu ſervata.

Uxor mea Apollonia, Anno Domini 1569. gravida, firmæ valetudinis, & bene habita, ætate propemodum quadragenaria, & hactenus ſterilis, quum partum ad ſeptimum uſque menſem feliciter pertuliſſet, derepente morbillis toto corpore affatim erumpentibus, cum ſæviſſimis mali hujus ſymptomatibus afflicta, corripitur. Sed Dei Opt. Max. benignitate, & meâ operulâ adjuta, contra Hippocratis ſententiam, qua, gravidam morbo acuto corripi, lethale eſſe, decernit, unà cum fœtu liberatur. Accedente ſpontanea narium hæmorrhagia copioſa. Proinde in rebus arduis nemo deſperet, cùm interdum evadere cernamus, quos Medicorum leges præſenti perniciei, ſæpe etiam morti adjudicarunt. *Schenckius.*

OBSERVATIO V.

Sanguinis è gingivis excretio, prodeuntibus ecthymatibus ſeu variolis.

Frequens eſt, dum natura ecthymatum expulſionẽ molitur, ut eodem tempore, vel paulo ante, ſanguis è naribus, & ſubinde copioſiùs, effluat. Verùm Latomo cuidam ecthymatis laboranti, non per nares, ſed è gingivis erupit, quod quum in primis moleſtum eſſet, & ſanguinem illac manantem repreſſit. Repreſſus autem ſanguis aliam ſibi viam quæſivit. Nam ad urinarios meatus converſus, unà cum urina deſcendit, atque

sic,

ſic è gingivis non amplius ſanguine erumpente, urina cruenta ſubſecuta eſt: quæ quum reprimentibus, ſanguiniſque fluorem ſiſtentibus medicamentis adhibitis taliseſſe deſiiſſet, iterum natura ſanguinem ad gingivas pepulit. Ex his autem non prius deſiit prodire, quàm ab ecthymatis curatus æger eſſet. *Dodonæus cap. 14. Exempl. medicinal.*

Conſideranda hîc occurrit naturæ ſingularis prudentia ac providentia: deinde & cognoſcendum, conatum ejus non eſſe reprimendum, quando criticè ſanguinem, vel aliud aliquod expellit: vel aliàs gravata ſeſe exonerat. Veluti quum ecthymata erumpunt, quæ non alio tempore, quam quũ ſanguine reprobo gravata eſt, excludere velle natura videtur. *Idem in ſcholiis.*

Observatio VI.

Rusticus variolas habens, nocte ſeſe aeri exponens ſubitò extinctus eſt.

RUſticum & colonum quendam, qui apud Schiedam fluvium ex variolis decumbebat, præ manibus habebam; ad quem quum vocatus eſſem, & nunc extra periculum eſſet, variolis jam undique erupris, eidem injunxeram, ne ſubitò ſeſe aeri frigido poſt abitum meum, committeret. At cùm vacca in ſtabulo, in iiſdem ædibus, forte pareret, cumque famuli ad manum non eſſent, is ſubitò è lecto proſiliit nudus, & ſtabulum acceſſit, & januam ſtabuli aperuit, aere frigido intrante, ita ut mox variolæ delituerint, & ruſticus ſubitò extinctus fuerit.

Præter hunc unum colonum, & alteram puellam, quæ etiam ex variolis obiit, alios nullos habui ad quos tum vocatus fuerim, qui mortem obierint, quin modò à frigore ſeſe rectè cuſtodirent, facillime ope divinâ aſſiſtente curabantur. *Foreſtus Scholio ad obſ. 46. lib. 6. de febrib.*

Observatio VII.

Puer variolis laborans, & puteo ſe immergens, conclamatam raucedinem incurrit.

PUer quatuor annorum, laborans variolis menſem jam jam integrum incuriâ ancillarum aut matrisfamiliâs, domo aufugit, cum aliis pueris in platea aliquandiu ludens, tandem ad quendam puteum haud ita profundum perveniens, nullis veſtimentis exutus, in eum deſcendit, (nullo enim muro, aut alio quovis modo munitus erat) in quo non admodum diu moram traxit, nam à prætereuntibus extractus eſt, & domum deductus. Die craſtina ita raucus factus eſt, ut nullo remedio reſtaurari in hunc uſque diem potuerit: ac ſane, ne ullâ artis medicæ induſtriâ illi ſuccurri poſſit, metuendum eſt, ſi quis variolarum naturam perpendat, niſi quis id diaphoreticis, vel ſudorificis medicamentis fieri poſſe exiſtimaverit. *CL. Geſneri obſervatio per Caſp. VVolphium communicata.*

Obsarvatio VIII.

Præter morbillos & variolas, etiam tertium puſtularum genus, rarum tamen, nonnullis obſervatum, Cryſtalliforme.

SUnt qui præter duas ſpecies, cryſtallos adjiciant, ſic enim appellant quaſdam veluti veſiculas plenas aquæ, inſtar Cryſtalli ſplendentes, quibus cutis variis locis diſtinguitur: has nunc vulgò nominant *ravaglione.* In quas non ita incurrunt omnes homines, ſicut in variolas & morbillos, neque ſub ipſis ita graviter affliguntur: quamobrem non videntur tanquam tertia ſpecies, morbillis & variolis hæ puſtulæ adjiciendæ. *Vidius Med. part. 2 ſect. 2 lib 9. cap. 6.*

Observatio IX.

Exanthematibus laborans puerulus, ſanguine aliquot diebus emicto mortuus.

VIdimus primarii civis noſtri filiolum exanthematis graviſſimis laborantem, ſanguinem aliquot diebus mingere: qui, cùm natura humorum & ſanguinis illius ſarcinam ſuperare non poſſet, mortem cum vita commutavit. *Hieron. Leorinus in Scholiis ad cap. 28. part. 4. lib. VVillichii de Urin. probationibus*

Solent interire qui hoc malo capiuntur, propter virtutis debilitatem, cum raſura inteſtinorum, & ventris fluxu: mictus etiam ſanguinis, ſatis lethale eſt indicium: quod pueris non ſemel eveniſſe vidimus, quos morituros eſſe prædiximus. Ut, dum hæc ſcribebam, cuidam cerdonis filio ſeptem annorum nato contigit: cui medendo accerſitus ſum, jam ſeptem diebus elapſis ab ægritudine, quem cùm vidiſſem per totam faciem, pectus, & ventriculum puſtulis quibuſdam plumbei coloris infectum, ac fœtore jam oppreſſum, non dubitavi profectò, quin de illius vitâ actum eſſe jam, eorum omnibus prædicerem. Acceſſit huc ad me quidam ex domeſticis, qui me audiverat. quâ, inquiens, conjecturâ duceris, quod hunc puerum moriturum præſagias? tunc ego illi, ex colore illo plumbeo variolarum, & ex fœtore, & imbecillitate virtutis, quæ omnia apud Medicinæ auctores mortis ſunt ſigna: verùm lethalius eſt ſignum ſanguinea urina: tunc ille reſpondens, pueri infelicis ecce urinam ſanguineam: immò ſanguinem ipſum. *Garzias Lepius comment. de varia rei med. lect. c. 5.*

Neceſſariũ eſt, non dare prohibentia ſcreatum, niſi priùs, quod fluit à capite, reſtringatur: & non emplaſtres, nec inungas corpus habens blaecias, variolas & morbillos: quia ob hoc anhelitus ſubitò reſtringeretur, & acquiritur fluxus malignus, & urina ſanguinea, ſicut accidit filio Seuhede. *Raſis c. 4. lib. 18. continentis.*

Observatio X.

Exanthemata in bubonia peſte, varia.

NOs in Regina, febri peſtifera cum bubone ſub alis correpta, vidimus variorum colorum per univerſum exanthemata: nempe rubra, flava, viridia, hyacinthina, plumbea, nigra: à quo mortali morbo, Dei gratia, & Medicinæ beneficio evaſit. *Montuus Halos, Febrium, lib. 7. cap. 2.*

Observatio XI.

Variolas & morbillos nonnunquam ſine febre, aut malis ſymptomatibus protrudi, quarum materia non exactè expurgata, ſæpe pernicioſiſſimos morbos, velut peſtiferos tumoris, & dyſenterias difficiles inducit.

QUod *Raſis cap. 18. Continentis*, ſe vidiſſe teſtatur, id nos in filiolo noſtro Joanne Georgio, paulo ſupra bimatum conſtituto, animadvertimus, cui circa autumnum ſine febre omni, aut aliis malignis ſymptomatibus variolæ ſecundùm faciem, & ventrem eruperunt: paucæ quidem illæ, ſed colore albæ, nulloque alio præterquam aqueo & pellucido humore conſpicuæ. Quarum pleræq; citra ſuppurationem diſparuerunt, majores vero ſuppuraræ in cruſtas excrevere, quæ difficilem & tardam conſanationem, carbunculorum inſtar conſecutæ ſunt. Mirum verò puerum ſic affectũ fuiſſe, ut ultra unius diei ſpatium decubitum haud ſuſtinuerit, quin variolæ, nobis vix animadvertentibus, non confertim, ſed ſenſim pullularint. Cæterum etſi ſanguinis puritati, tenellæq; corpuſculi conſtitutioni, ut plurimùm tam clementem morbi hujus afflictionem acceptam tum referebam, nihilo tamen minùs ſuſpecta mihi tanta mali hujus clementia fuit. Id quod effectus paulo pòſt declaravit. Appetente enim ſolſtitio hyemali, puer maligna febricula, cum ſumma virium imbecillitate, correptus, & ad ſiniſtram malam, qua parte aurẽ ſpectat, tumore ſubfuſco, caſtaneæ nucis quantitate oborto, omnibus peſtis opinionem induxit, qui exhibita monocerotis cornu ſcobe, & bolo Sileſiaco, paucis inde diebus evanuit, pulchrè febricula & pravis aliis ſymptomatibus cedentibus. Sed nec hæc ipſa tumoris citra ſuppurationem inſenſilis diſcuſſio, mihi per omnia probari potuit, quin latentis

veneni occultum ſeminarium intro regeſtum, & lateos aliquandiu, aliis poſtmodum morbis occaſionem præbere poſſe, conjicerem. Bimeſtri ab eo poſtmodum, me non vana conjectura ductum fuiſſe deprehendi: ſiquidem multo tempore cachecticam diſpoſitionem cum lutido faciei colore præ ſe ferens, tandem in menſtruam dyſenteriam incidit; veneni vi, ut credibile eſt, craſim & humores corrumpente, cujus maligna qualitate inteſtina exulcerata ſunt, à qua ægerrimè, nec niſi ſummo ſtudio, liberatus puer eſt. Notabili exemplo, variolarum & morbillorum malignam venenatamque materiam, ubi vel ex naturæ, vel medicamenturum beneficio non exactè expurgata fuerit, ſeminarium graviſſimorum morhorum clam fovere, & poſt ſe relinquere: *Schenckius Pater.*

Observatio XII.

Quàm gravium & pernicialium ſymptomatum conſecutionem inferant variola & morbilli, hiſtoria varia & admiranda.

Vidimus in puella febriente cum variolis, mortem inde conſecutam, quum febris remiſſa videretur. A gingivis inceperunt ulcuſcula, deinde palatum totumq; os occuparunt; tum ad uvam faucesque deſcenderunt: quibus obſeſſis in cancrum deſierunt, ex quo excitatâ dyſenteriâ mors eſt inſequuta. *Jacotius comment. ad lib. 2 ſect. 2. Coac. Hippocr.*

Verè hoc pronunciare licet, materiam, ex qua his affectibus origo eſt, quantitatis adeò malignæ, peſtilentis & contagioſæ participem eſſe, ut carnoſas partes laniaſſe non contenta, oſſa etiam arrodat, & corrumpat, luis Venereæ inſtar: ut mihi obſervare licuit non modò anno Domini 1568. ſed & pluries, multorum quo vixi annorum decurſu: cujus rei exemplum hoc proponere viſum eſt nobiliſſimum. Filia Claudii Piquei Bibliopolæ Regii in via Jacobæa, quatuor vel quinque annos nata, ecthymatibus cùm per menſem laboraſſet, nec natura veneni malignitatem vincere potuiſſet, abſceſſus oborti ſunt in ſterno & humerorum dearticulationibus: quorum edax & virulenta materia oſſa ſterni arroſit, & à ſe invicem diremit, oſſium verò brachii epiphyſes & omoplatæ capitulum pariter eroſa, inſigni portione mulcta. Cujus rei oculati teſtes meecum fuere Marcus Myron Medicus Pariſienſis, & Regis hodie primarius, necnon Joan Doreau Comitis Briani Chirurgus, diſſecto coram cadavere. Quinetiam animadvertere licet, in pleriſque hujus morbi malignitate mortuis & diſſectis, eam in principibus partibus invehi corruptionis impreſſionem, quæ hydropis, phthiſeos, raucitatis, aſthmatis, dyſenteriæ, ulceratis inteſtinis, ac tandem mortis conſecutionem attulerit: prout puſtulæ per hæc aut illa viſcera pari rabie dabacchatæ ſunt, quæ per corporis ſuperficiem furere cernuntur: non enim exteroas modò partes deturpant, puſtularum ulcerumque altiùs ſeſe in carnem defigentium impreſſionibus, & cicatricibus relictis, ſed & ſæpe movendi facultatem adimunt, arroſis & labefactatis cubiti, carpi, genu, & pedum dearticulationibus. Quinetiam multi inde videndi ſenſum amiſerunt, ut Nobilis Do. Guimeneus, alii audiendi, alii olfaciendi, oborta hyperſarcoſi in meatu tum narium tum aurium. Quod ſi reliquias fecerit morbus, haudque ejus univerſa materia naturæ robore excreta fuerit, ſymptomata poſtea emergunt quæ humoris maligoitatem reſipiunt, imò & ſymptomatum luis veneriæ perniciem adæquant. *Pareus lib. 19. cap. 1.*

Alzaharavius ſe vidiſſe inquit plures pueros, quibus juncturæ fuerunt apoſtematæ, ita ut ex illis nonnulli genuum motum amiſerint. *Marcellus Donatus tractat. de Variolis & Morbillis, cap. 29.*

† Plura vide apud *Th. VVillis de Febb. c. 15. pag. 196. & ſeqq. Horſt. l. 1. obſ. Grembs arb. rum. p. 428. Tulp. l. 4. cap. 51. Bartholin. Centur. 4. hiſtor. 50.* qui etiam *d. c. hiſt. 43.* variolis denati anatomen exhibet.

CURATIO.

Observatio I.

Experimenta aliquot infallibilia, & probata millies, in morbillis & variolis, adeoq; in omni ebullitione.

Rhaſis *lib. 18. continentis*, in curatione variolarum morbillorum, & ſimilium morborum, in quibus eſt humorum ebullitio, accuratè ejuſmodi medicamenta tradit, quæ ebullitionem promovent, & cum hoc ninuam ebullitionem inhibent, quum inquit: Medicina divina longæ experientiæ & honitatis, trahens ad ſuperficiem corporis variolas, botor ſcilicet, puſtulas, & omnia quæ ſunt neceſſaria exteriùs educi, ea eſt, quæ recipit *Ficus v. paſſular. enucl. pondo aureorum decem, lacca mundata, drach. v. dragagant. drach. iij. lentium excort. drach. ij. croci aureum ſemis: Coquantur in cotulis tribus, aut in lib. iij. aqua fontana, uſq; ad tertiam partem*: & detur per triduum, quoquo die manè tertia pars libræ exbibeatur, juſſu Dei, &c. In hoc medicamento, ficus & lacca ebullitionem promovent, & ad exteriora propellunt. Crocus aperit, & cor corroborat; paſſulæ hepar firmant: dragaganthum ſua ſtypticitate nimiam ebullitionem inhibet.

Idem hoc ipſe *Avicenna, primâ quarti, capite de curatione variolarum* ſentit, ubi inquit: Et de illis quæ ſunt vehementis juvamenti ad faciendum apparere variolas, eſt ut ſumantur *Ficuum citrinarum, drach. vij lentium excort. drach. iij. laccæ, drach. ij. ſ. dragaganthi, ſeminis fœnic. ana drach. ij. Coquantur in lib j. ſ. aquæ fontana, donec remaneat de ea tertia pars*: & detur in potu de ea; expellit enim caliditatem ex partibus cordis. & prohibet pulſum cordis. *Petrus Sybillenus lib. de Peſte, pag. 45.*

Decoctum proponamus, quod advocandi ad cutem humores vim habet. Cujus deſcriptio hæc eſt. *Caricarum, Num. decem, ſeminis fœniculi, aniſi, apii, lacca, ana drach. ij. lentium decorticatarum, unc. ij. jujubarum ſine nucleis, Num. xv. dragaganthi, roſarum, ſandalorum. ſeminis citoniorum, ana drach. ij. Decoquantur omnia in juſta aqua quantitate: poſtea colentur, & fiat decoctũ: cui adde croci in pulverem redacti, drach. ſ.* cujus poteſt ſumi interdiu, & noctu quantitas quam libuerit. Quod tamen decoctum illud lentium decorticatarum, & tragacanthi, & laccæ, ſcriptum ab Avicenna, *ab Aloyſio Mundella Brixienſi Medico, in Epiſtola ſua Burella ſcripta*, nõ laudetur, curam nõ habeo, quod ſentire meliùs debeam de Avicennæ Arabumq; omniũ eruditione in medicamentis componendis, (qua in re, me judice, multos Græcorum antecellunt) quàm Medici cujuſdam quamvis non vulgaris: Accedit etiam, quod lentes decorticatæ, & tragacanthum, non habeant obſtruendi facultatem illam, quam ille ſecundum Hippocr. & Galeni ſententiam illis tribuit, quod demonſtratum à nobis eſt, in excuſatione & erroris depulſione Avicennæ, quem erraſſe Brixienſis nititur oſtendere. *Garzias Lopius comm. de Varia rei med. lect. cap. 5.*

Efficax potio ad exanthemata provocanda, *Hordei, ſeminis apii, utriuſq; drachma ſeptem, lentium drachma quatuordecim, ficuũ ſiccarum, Num. quinque. Omnia ex aqua intybi ſativi, oxalidis, fœniculi, apii, ſingulorum libra, ad tertias decoquantur. Jure per linteum colato, addantur ſyrupi ex acido citri ſucco confecti, cyathi tres.* Mixta dantur potui: Vel oxyſaccharũ ex aqua, cui hordeum priùs, deinde ſaccharũ ſit incoctum; vel oxymeli ex aqua multa; vel utrumq, cum aqua, in qua radicis apii portio ſit decocta, aut caricarum, lentium, ſingulorum unciæ pondere decoctarum jus, cum croci momento in pulverem redacto, potui ſumitur. Mirum eſt,

quàm

quàm hoc puſtulas iſtas in cutem eliciat. *Andernacus comment. de Peſtilentia, Dialogo 4.*

Scribis plebeios homines aurum exhibere ad expulſionem morbillorum cum ſucceſſu: modum non addis. Arbitror autem de foliis auri te ſentire. Aurum aliquo modo reſolutum, nunquam dubitavi vires aliquas peculiares obtinere. *Geſner. epiſt. lib. 1. pag. 4.*

Cùm eruperint variolæ, jam, niſi nova ſuccedant ſymptomata, naturę cætera poteris permittere. Quando natura duos contrarios motus in corporibus inſtituit, videndum qui maximè ad vires reſtituendas faciat. Sic fluor alui in variolis non quidem comprimendus: mitigandus autem iis, qui malignitatem humorum contemperent, & ad ſuperficiem corporis materiam pellant. Nihil hic raſura, ſeu pulvere cornu Cervi, item Margaritis cum Auro convenientius. Ubi pectus obſidet materia, decoctum Raparum cum ficubus detur, vel decoctum Lentium, ubi nimirum eſt humorum ebullitio. Ego in iſto caſu lapidi Bezoar non multùm tribuo. *Joan. Crato lib. 4. epiſt. & conſil. epiſt. ad Th. Jordanum, pag. 393.*

Semen Rapæ albæ cochlearis menſura contundito, huic auri puri fol. uno addito, cum Fumariæ, necnon Veronicæ extillatis liquoribus probè terito, & commiſceto: hunc hauſtulum puerulo variolas patienti offerto, demum linteis contectus ſudori evocando ſtudeat, futurum ut variolæ ſeſe exerant. *Jantroson Wirtemberg.*

Sapphyrum oculis prodeſſe ſcio, & ad metum oculis puerorum qui variolis & morbillis laborant, ne ab iis infeſtentur, tacere. *Crato lib. 4. epiſt. ad Jord. pag. 427. conſil. & epiſt per D. L. Scholtzium publ.*

Aquilegiæ ſemen, apud Belgas præcipuè, & affatim puerulis ad excluſionem morbillorum & variolarum exhibetur. *Camerarius.*

Aqua deſtillata è floribus lini huic rei confert, poteſtq; modico ſaccharo condiri. *Hollerius.*

† Variolas ad manus à capite armillas ſuccini avertere. perhibet *Beker. Cultriv. cur. pag.* 48. Cæterum de purgatione in variolis conſul. *Zacut. hiſt. 54. fol 786. &c Ballon. Epid 36.* Venæ ſectionem in variolis laborante adulta omiſſam, mortis cauſſam extitiſſe, ſcribit *Grembs. Arb. ruinoſ. pag. 419.*

DE SVDORE ANGLICO.

DESCRIPTIO.

Observatio I.

Nova peſtilentialis febris ſpecies, ad Ephemeras & Britannos relata, nonnullis hydropyretos, & vulgò ſudor Anglicus appellata.

IN Britannia inſula, quæ nunc Anglia, vocatur, genus eſt peſtilentis febris, & contagioſæ, quæ ad ephemeras referenda videtur, quod die unâ aut hominem perdit, aut liberat: eſt autem non contagioſa ſolùm de uno in alium, ſed & vagatur etiam de civitate in civitatem, non tantùm per eam inſulam, in qua ferè una videri ſolet, ſed ſæpe etiam ad vicinos Belgas deferri viſa eſt. Quapropter & vitio aeris præcipuè enaſci cenſendum eſt. Cur autem in ea inſula præcipuè oboriatur, univerſalis quidem cauſa eſt analogia ejus aeris; particulatim verò in quo ea conſiſtat analogia, difficile certè eſt noſſe: quamquam ſunt, qui dicant id è ſoli ratione contingere, quod maximè gypſeum eſt, unde & Albion olim appellatam fuiſſe volunt: certis igitur conſtitutionibus humidis, vapores è ſolo illo arridit elevari, ſubtiliſſimos quidem, corruptos tamen, qui & ſubtilem etiam inferunt contagionem, cujus analogia eſt vel ad ſpiritus, vel ad tenuem ſpumam, quæ ſanguini ſupernatat. Quæcumq; autem cauſa ſit, conſtat analogiam ejus contagionis eſſe ad ſubtile ſanguinis, propter quod die una aut finitur ægritudo, aut æger. Ut plurimum autem finitur ægritudo per ſudorem, unde & febrem etiam ſudorem appellaut incolæ: nullis verò aliis medicamentis utuntur adverſus ipſam, quàm expectatione ſudoris: nam quibus advenit, omnes ferè evadunt; quibus autem retinetur, maxima pars perit: quare curâ omni & diligentiâ procurant, ne impediatur ſudor, quod vel facillimè accidit, ſi tantùm æger ſitum, atq; accubitum mutet. Quâ de cauſa jubent Medici, ut æger interea die unâ ſitum non mutet: quam moleſtiam qui ferre poſſunt, mercedem laboris recipiunt, & evadunt; qui verò ferre non valent, ſed ſe jactant, decubitum mutant, novum aerem aucupantur, impedito ſudore ſua cauſa pereunt. *Fracaſtorius lib. 2. c. 5. de morb. contag.*

CURATIO.

Observatio I.

Præſtantiſſima antidotus ad ephemeram Britannicam.

NOs ſub ipſis morbi initiis, cùm non tam ſudoris movendi, quam etiam veneni frangendi atq; evocandi rationē haberemus, quæ utrumq; efficiunt commiſcuimus, ne ſi ex occaſione ſudor interrumperetur, venenum quod ſupereſt, de cætero ægrum offenderet. Verùm ſi ſponte manaret ſudor, quod venenum tantū retunderet, feliciter exhibuimus, ut ex *cyatho uno aquæ oxalidis, & dimidiato cyatho aceti roſacei egelidi, terræ ſigillatæ ſcrup. duobus, ramenti cornu unicornu animalis, pulveris dictamni, ana ſcrupulo uno, cinnamomi, galangæ, nardi, ana ſcrupulo uno.* Aut ex aceto calido, vel bolus Armenius, vel terra ſigillata ſeorſum cum odoribus. His atq; id genus aliis uſi ſumus, ſed pro ratione perſonarum. Nam ſi laxa cutis, nec obſtructa ejus ſpiramenta, frigida & ſicca ſelegimus. Si conſtricta illa, aut obſtructa iſta fuerant, calida & ſicca maluimus, & meliùs reſponderunt. Naturæ ex ſe infirmæ ſubſidio erit vinū meracum calens, aut id ex decoctis macere, roſmari herba, aut cypero (quem juncum quadratum Celſus, triangulum Plinius, odoratum alii nominant) liberaliter hauſtum. Si prima potio ſudorem non elicit, iterum atque tertiò ex intervallo repetitur, auctis aliquando tegumentis, atque foco aut ex puris ſiccisq; lignis quercus, fagi, atq; fraxini, adjecto bdellio, (odorati ſuffitus gratia) ladano, aut ſtyrace calamita; aut ex odoris lauri, juniperi, abietis atq; pinus ſcobibus. Vix enim fieri poteſt, ut per hæc ſudor, non ſequatur. Profluente jam ſudore, à potionibus ſudorem moventibus, atq; à frictionibus abſtinendum, & ad eum ordinem, potionemq; per omnem acceſſionem, quæ antè, cum ſponte naturæ fluxit ſudor, propoſuetam, revertendum, cum eo tamen ne potio rara aut frequens, tarda nimium aut immodica ſit. Sed & vincente jam ſudore & natura, ubi copioſe ſudarit æger, memores nos eſſe oportet focum diminuere, & tegumentorum augmentū paulatim pro ratione ſubducere, ubi jam languere corpus cœperit, ſi id ante undecimam horam fiat. Etenim decima quarta jam exacta hora, etiam de juſta veſte demere licet. Decima octavâ, ſi levi tantum veſte contectus æger ſit, ſatis eſt, modò pro temporis ratione antè abundè ſudatum ſit, atque adhuc ſudet. Sed ſi viribus ſatis conſtat, quantus pleniſſimus & longiſſimus poteſt, promanet ſudor, antequam veſtem demas. Ita tamen ne immodico ſudore digeratur corpus, atq; exhauriatur anima. Cujus rei ſemper habenda ratio eſt, in infirmis corporibus, & digeſtis ſpiritibus, vel maximè, uti etiam in aliis firmioribus. Neq; enim ſu-

doris copia tantum, quantum vires æſtimandæ ſunt. Proinde committendum non eſt, ut ſupra vires æger inſudet, quòd potior eſt dubia curatio atq; ſalus, quàm certa mors. *I. Cajus de Ephem. Britan.*

Observatio II.

Lethalis in ſudando commiſſus error, quo multa millia hominum abſumpta ſunt.

NEc te præteribo, heu nimium dira mortalium lues, cui ſudoris Anglici, vel ἱδρωπυρέτου nomen ab ipſa ſymptomatis ſpecie indiderunt. Orta hæc eſt anno 1529. circa æſtatem, poſt humidiſſimam cœli conſtitutionem, ut à patre piæ memoriæ, qui & eundem morbum paſſus eſt tum temporis, evaſitq; feliciter, ſæpius audivi. Primùm verò ex Britannicis locis terras maritimas Hollandiæ, ac Zelandiæ pervagata, Antuerpiam venit, ac celerrimè in Flandriam, totamque Brabantiam ſparſa, uno die ſudoris infanda eluvie hominum multa millia ſuffocabat. His aderat ea dementia, ut ſeſe lectis ac linteis inſui paterentur, omni arte ac vi eliciendum ſudorem arbitrati; heu! nimis immemores illius Hipp. vocis, qua ſic ait: *Si talia purgentur, qualia purgari oportet, confert ac facilè ferunt: ſin minùs, contrà.* Imò interea dum alter alterum ſtrangularet, qui præſentes aderant, mutuò hortabantur ne ſe negligerent, urgente morbi ferociâ, ne victi pretio, aut precibus ſe ante tempus liberarent. Verùm quando ad illos ordo pervenerat, ut ſudandi tempus videretur, conſuti ſimiliter, & violenter operti clamitabant miſere, obteſtabantur Deum atq; hominum fidem, ſeſe dimitterent, ſe ſuffocari injectis molibus, ſeſe vitam in ſummis anguſtiis exhalare; ſed aſſiſtentes, has querelas ex rabie proficiſci, Medicorum opinione perſuaſi, urgebant continuè, uſq; ad 24. horas, id enim erat ſudandi ſpatium præfinitum, ante cujus circuitum evaſere quàm pauciſſimi; tertia mortalium pars errore proprio atq; inſania miſerè ſtrangulata, vitaq; cum gemitu fugit indignata ſub umbras. *Gemma Coſmocr. lib. 1. cap. 8.*

Observatio III.

Temeraria cujuſdam, at minimè infelix ab hoc morbo ſe vindicantis, curatio.

RIdiculum quiddam evenit nuper apud nos, id ἀξιόπιστοι quidam conſtanter retulerunt: Abeſt hinc vix ſtadio pagus quidam, in eo cùm quidam ab hac febri correptus eſſet, ſtatim regulas protritas contemnens quantus erat, in accenſum furnum, unde panes jam cocti educti fuerant, ſe penetravit: ibi cùm totus ſudoribus deſtillaſſet, emerſit tandem languidiuſculus, ut ſolent ab hac febri convaleſcentes. Porrò qui deinde in eo furno excoctus eſt panis, neſcio quid viculenti manducantibus conciliavit. *Simon Riquinus in Epiſtola de febr. Sudator. ad Generoſ. Comit. Hermannum de Nuenare.*

† Plura vid. de ſudore Anglico apud *Fernel. Conſil. 67. Lang. l. 1. Epiſt. 19. Foreſt. l. 6. obſ. 8. Verulam. Hiſtor. Henric. VII. pag. 5. & 6. Wier. lib. 2. obſ. 4. p. 981.*

DE MORBO VNGARICO.

DESCRIPTIO ET CURATIO.

Observatio I.

Lues Pannonia, ſeu Febris Ungarica Theriodes, vulgò cerebri vermis.

TRIAULIS peſtis eſt lues, quæ dicitur Pannonica: hæc perinde ut illa in populum debacchata, truculentam mortalium ſtragem edidit. Expeditione enim neceſſariâ, non minùs quàm juſtâ, contra Solymannum Turcatum Imperatorem, ab Imperat. Cæſ. Maximiliano II. Auſtrio, Pio, felice, triumphatore, perpet. Auguſt. anno partus Virginei 1566. ſuſcepta, ubi vires univerſi propè Chriſtiani orbis (pro aris ſiquidem & focis certandum erat) unanimes convenerant, in Pannoniâ innotuit: Eoq; Ungarici vel Pannonici à regione, veluti morbus Gallicus, quia in caſtris Gallorum in Campania, ætate Caroli VIII. Francorum Regis deprehenſus, illinc poreò promulgatus: Sudor Britannicus ex Anglia (ubi primùm anno ſalutis 1486. conſpectus dicitur, Henrico VII. rerum illius Inſulæ potiente) vicina littora inficiens, Gallos, Belgas, & Germanos, ab anno 1525. uſq; ad 1530. vaſtavit, & hic morbus denominationem ſortitus eſt. Caſtris ad Comaram cœpit; junctis ad Jaurinum incrementa ſuſcepit; exauctorato, & hinc inde dilapſo milite, ſæviſſimus factus, tunc ceu per ſeminaria diſtributum eſt contagium Germanis, Burgundis, Belgis, Italis, Bohemis: vehementior tamen, & diuturnior malignitatis portio Viennæ hæſit, quà domum revertentibus pene ſingulis tranſeundum erat, & pro ſe quiſque reficiendi corporis ſtudioſus, dum intra tecta reciperetur, gratitudinis aut mercedis loco, morbum hoſpiti vel familiæ ingerebat, & ita adveoarum diverſoriis dedicata loca, undiqnaque languentibus referta; viæ publicæ cadaveribus, aut exanimibus occupatæ conſpiciebantur. Symptomata fermè hujuſmodi erant; Circiter tertiam, vel quartam à meredie horam invadebat, ejuſque ἀπονοματία cum levi rigore, qui frigus potiùs, vel ſuperficiarium horrorem, quàm rigorem præ ſe ferret, obſervabatur.

Poſt horulæ dodrantem æſtus illum excepit, qui noctes & dies ſequentes aſſidue excruciatos detinuit. Inquirentibus conquerebantur de capitis dolore potiſſimum, deinde manu quoq; admota oſtendebant regionem ſub ſterno, ad cartilaginem ξιφοειδῆ, quam & malogranatum vocant, ubi orificii ventriculi ſedes creditur vulgò. Ibi omnibus certè ἀντίτυπον quiddam, retinentia, inquam, & durities obſervabatur, quem locum ſi paulùm ſummis duntaxat digitis comprimeres, etiam ejulatu edito dolorem vehementem teſtabantur. Sitis inexhauſta primis ſtatim initiis adeò torquebat, ut viderim nonnullos, ad urceos & urnas aquæ frigidæ, extra tentoria provolutos, aſſidue lambendo, vel potius ſorbillando, non prius deſiviſſe, quàm ibi animam exhalarent. Poſtridie, vel ad ſummum tertio die, deliria, circa quæ id fuit animadverſu dignum, quòd inter delirandum, dum ſibimet non conſtarent, ſermones tamen incompoſitos, quiſq; de ſua arte, quæſtu, aut genere vitæ plerumq; haberent:

Cauſidicis lites: auriga ſomnia currus, inquit *Claudian.* Ita de mercibus inſtitores; de vini corruptela & adulteratione caupones; de conflictu, & bellicis machinis, ſtratagematibus, caſtrametatione, velitationibus, militares, & equeſtris ordinis viri, tractabant: licet non defuerint, qui & providentiam in dubiũ vocarint, Impotes mentis ſat diu perſeverarunt. Exacerbationes circa veſperum: per noctem recrudeſcebat morbus. Lingua torrida, labra quoq; fiſſa: quibuſdam ſputum ſanguinis.

Chriſtophoro Friſiæ Orientalis Comiti, ex dyſenteria febris tertio die oborta, acceſſit fluxus hepaticus, cum abſq; intermiſſione purum, impermixtumq; ſanguinem, interdum loturæ carnium non abſimilem excerneret, febriſque intenderetur, ſeptimo morbi die, qui erat Autumnalis Æquinoctii dies, manè in aurora expiravit. Sectio oſtendit jecur univerſum prope diſſolutum.

In quibuſdam colicos, laterumq; dolores iſtiuſmodi excepere febres. Quos inter Nicol, Craſar Dominus

nus in Lanſee, tripudiis plures horas in calente hypocauſto occupatus, per intervalla poculis etiam vini aliquot exhauſtis, ubi concaluiſſet totus, hyberno tempore exutis omnibus veſtimentis dio ſe expoſuit, eoq; momento pleuritide correptus delirio comite (quod obſtitit, quo minùs lateris vehementem ſentiret dolorem) aſſiduo, vigiliæ juges, dejectiones meræ, ſinceræ, biliosæ, frequentes, herbacei coloris, ſpumoſæ, febris ardentiſſima, lingua ſcabra, immenſam ſitis libidinem exaturare nequivit. Quarto ſudor levis, ſexto itidem, quo maculæ apparuerunt, & pulſus ad duos etiam & tres ictus intermiſit. Deliria de die in diem creſcentia: ſeptima poſt meridiem lethargicus humanis ceſſit.

Szordinus Præpoſitus Zagrabienſis, ex vini meracioris ingurgitatione colicis infeſtari cœpit doloribus, neq; præterquàm juxta umbilici regionem, cruciatus perſenſit, cùm ex improviſo delitia, febrem ardentiſſimam teſtantia, paucis diebus florenti adhuc ætate hominem, è medio tollerent.

Nonnullis materiæ per aluum commotæ ſalubrem criſim attulerunt; ut Heineckero ad Salinas Viennæ habitanti tertio & decimo die magno impetu aluus turbata, excrementa integrum triduum fluentia, vacuata materia partim bilioſa, partim pituitoſa, putri & fœtida, ubi viribus ſubventum eſſet, & metu nimiæ virium dejectionis aluus modicè adſtringentibus foriosecùs appoſitis retenta eſſet, ſalvus evaſit.

Plurimis, & ferè omnibus, materiæ ex capite in utramvis aurem ſeceſſionem fecerunt, unde ſurditates plurimæ oboriebantur, eoq; ſequeſtrata materia ſalutis certiſſimum augurium præbebat, licet magnâ poſtea difficultate craſſiores humores è loco anguſto educerentur, aut diſcuterentur. Evidens tamen ſolutionis morbi argumentum obtulit auditus impeditus. Parotides frequentes, facilè tamen in pus abierunt.

Georgius Gerſtorfius ſignifer, in linguæ paralyſin morbo ſoluto incidit, è qua vix longo poſt tempore multis tentatis remediis liber evaſit.

Peſſima fuit criſis, quibus tuberculum in ſummo pedis (tarſum dicunt) oboriebatur, quo per vellicationem ſcalpendo obtrito, & extracto, malum radices ſerpendo agebat, donec lixis, calonibus, aut aniculis negligentioribus ſphacelus, aut Arabum Eſthiomenus ignis, crus occuparet, carbone quovis atrior, unde ceu ſiderati, ſenſu & motu amiſſo, maloque radices agente, utroque aliqui, alterutro cæteri crure privati ſunt. Cruretenus amputati ſunt pedes plus decem in ptochotrophio Vienneníi, qui pari calculo in eo conveniebant, ſeſe noctu frigus ſenſiſſe cum æſtu ſubſequente: manè verò, ubi ſurgendum fuerat, tuberculi cujuſdam atri ſigna oborta, quod ubi unguibus vellicaſſent, malum inſpiciendo auctum, & brevi crus univerſum obſediſſe, ſeq; in has miſerias conjeciſſe. Nemini tamen hoc contigit, niſi qui ſub dio, ut in excubiis milites, aurigæ, noctu aere frigido, ſereno, iter facientes, aut alioqui frigori ſeſe exponentes, moram longiorem traxerant, unde incendium obortum, tuberculo enato, conquieviſſe affirmabant.

Salutem alii recuperabant 14. die, licet aliqui etiam in vigeſimum ſint producti diem, ii inquam & priùs quibus tempeſtivè & rectè inſtituta fuit curatio.

Omnes, qui vini potione non abſtinuerunt, interiere, adeò ut ſumma ſpes ſalvationis in vini abſtinentiâ collocata videretur: neq; ullus viſus morbus, qui tantam vini hauriendi voluptatem deſiderio inexplebili conjunctam, ac iſte introduxiſſet, ita ut præcipites cum vino necem appetere prudentes & ſcientes viderentur.

Papulæ ſive puncturæ, pulicum morſuris ſimiles, omnibus equidem fuerunt, latiores aliis, minores aliis; univerſum corpus quibuſdam, majore tamen ex parte regionem thoracis, & dorſum circa ſpinalem medullam occupantes, quamvis frequentes juxta ſcapulas, & in brachiis apparerent, coloris ſaturi plerumque, niſi in morituris, quibus in lividum & atrum tendebant.

Inſolens & inuſitatum morbi genus primâ fronte terruit plurimos, & ut in re nova plurima excogitata remedia. Empirici, quorum eò ingens confluxerat numerus, *Hertzbreun* nominabant, vernacula lingua, quaſi febrem ardentem cordis. Cùm enim extrinſecùs non adeò acrem, mordacemq; perciperent calorem, intus latere incendii fomitem tam, tum quia locum denotabant, qui Germanis quoq; cordis ſignificatione (haud aliter ac *καρδίαν* Græcis, os ventriculi ſignificare paſſim inculcat Galenus) donatur: Ab atro verò vel puniceo linguæ colore, qui febribus ardentibus peculiaris, *Breun* (ut Langius deducit) cauſus illis dicitur, compoſito vocabulo cauſum cordis appellabant: & quia in diſſectione (cujus egregiè ignari erant) aliquas puſtulas, ſeu ſudamina Plinio dicta, ab effervesſcentia ſanguinis oriunda, in ſubſtantia cordis conſpecta illis fuiſſe, temerariò jactitabant, ob id locum primariò affectum cor eſſe mordicùs aſſerebant. Vulgus *Kopffwehe*, à capitis intenſo dolore nominabat. Vicit tamen morbi Ungarici appellatio. Inſolens morbus initio multos ſuſtulit, ideò novæ illi excogitatæ antidoti, eæq; ſæpius commutatæ, cùm prioribus ignavis & minus ſecuris aliæ ſubinde ſurrogarentur, ſi forte retundi poſſet calamitas publicè graſſans. Albuginem ovi, aut plures ſimul ſumebant, & vehementer agitatam in ſpumam degenerare cogebant, illi ad pondus drachmæ unius vel ſemiſſis croci minutiſſimè attritum adjiciebant: ubi hæc accuratè permixta fuiſſent, vini ſublimati ſive aquæ ardentis ad uncias duas addebant, & una vice exhauriendum propinabant. Tum eadem mixtura os colluebant, panoq; aſperiore palatum, gingivas, linguam, dentes, digitis inſertis vehementer tergendo, tantiſper fricabant; quoad ceu pellem, aut exuvias corii ſpiſſitudine, linguæ exuerent, ita æſtum ſubtractum rati, linguam rubicundam & ſubcruentam reddentes, ſalutem ægro nulla prorſus victus ratione inſtituta pollicebantur. Si matutino tempore id exercuiſſent, veſpere reiterabant, & vix ulli tertium hoc fuit adhibitum remedium. Succeſſit aliud novum, hoc proſcripto, pollentius fortè priore, & ob authorem nobilioris famæ. Id continet viginti folia ſedi majoris vulgaris, (non arboreſcentis, quod non ita pridem apud Italos innotuit) quæ contundenda, & ſuccus diligentiſſimè eliciendus per expreſſionem, ſucco, quantus fuerit, adjiciebatur ſcrupulus ſalis Ammoniaci tuſi, vel caphuræ nonnihil, cum aquæ fontis limpidiſſimæ ſextario. Hæc permiſta frigidè exhaurienda propinabantur. Interdum leve momentum pulveris radicis Iridis Illyricæ commiſcebatur. Hac aquâ pro libito ægris uti concedebant, ut vicem gereret tam potus ordinarii, quàm medicamenti. Gratius hoc poſtremum erat, ob frigiditatem, & quia laxis habenis illis hauriendi poteſtas dabatur. Hungari, è quorum exercitu non plures quàm duo ex Epiſcoporum ſtabulariis toto eo tempore ſatis ceſſere, cùm reverſi, apud ſe quoque inſinuaturum ſeſe hoc malum animadverterent, ob affinitatem quam cum febre ardente, cui comites ſunt paraphrenitides, id habere autumarunt, more gentis conſueto, Leviſtici radicem (quam Laſerpitium nonnulli potius quàm hipposelinon eſſe contendunt) recentem effoſſam & ablutam, in aruina, ſive axungia porcina, recenti, ea quoq; à membranis perpurgata, & ſæpius frigida abluta, contundunt; illo cataplaſmate, vel unguine, delibutum reddunt univerſum caput, abraſo capillitio, potius tamen frontem & tempora, quàm

quàm reliquum inunguot capitis, & quidem frigidè. Dehinc linteo ingenti, aquâ ardente, aut vino ſimplici calefacto imbuto, corpus univerſum obductum amiciunt, & ita cubanti ægro ſudorem magna violentia, & non levi ex mordacitate creato dolore, proliciunt. Præterea allio in aceto macerato, & ſale, carpos manuum, & plantas pedum vehementiſſimè diverſionis cauſa perfricant, nec aliis præterea ſeſe muniverunt præſidiis.

Rationales Medici, contagii de corpore in corpus tranſitus conſideratione habita. præmiſſis Eccoproticis, quæ expurgandis ductibus communibus ſufficerent, ad venæ ſectionem ſeſe protinus conferebant: tum diæta ex acidis inſtituta, ut mali Medicæ, Punicæ, vel uvæ acerbæ ſucco, ad antidotos convertebantur, & Mithridaticam confectionem, aut theriacam exhibentes, ſudoris provocatione morbũ exterminabant: cordi appoſitis Epithematibus, non poſthabitis iis, quæ cordis vigorem tueri, conſervareq; intrinſecus propulsâ malignitate poterant. Peculiare quoddam medicamentum quibuſdam in uſu erat, cui plurimùm fidebant, qood accipit *Theriaca Alexandrinæ, Mithridatis electi, an. unc. iij. Zedoariæ electæ, unc. j. Zinziberis albi, unc. ſ. radicum tormentillæ, ſerpentariæ, pimpinellæ, ana drachm. iij. camphoræ drachm. ij. myrrhæ, croci, oſſis de corde Cervi, diptami, ana ſcrup. ij ſ.* Doſis erat unius aurei diſſoluta in pari portione aquæ, & aceti, ceu euporiſtis: alioqui diluebant aquâ vitæ, quam illi Bezoarticam vocant, cujus deſcriptio ejuſmodi eſt. ℞. *Diptami, rubiæ tinctorum, caryophyllatæ, rutæ ſylveſtris, ſcabioſæ, pœoniæ, hyſſopi, theriacæ optimæ, ana unc. ſ. gentianæ, boli armeni, caſtorei, hypericonis, tormentillæ, ana drachm. j. Pulveres biduo macerentur aqua ardente plurium deſtillationum, inde theriaca admixta, ſervetur ea aqua uſui.* Fuere qui ſolius Zedoariæ in aquis cardiacis exhibitione, viſi ſunt plurimos ſanaſſe: Alii promiſcuè omnibus aquam ſtillatitiam, vel decoctum Verbenæ per ſe manè & veſperi exhibebant, donec in univerſum evictus fuiſſet morbus. Superſtitioſus tum in caſtris invaluit rumor, cùm ultrò citroq; de mali origine & medelâ paſſim quiritaretur quiſque, non aliam hujus internecionis culpam eſſe, quàm eſum carnium recentiſſimè mactatarum. Cùm enim ad numeroſam militum manum, laniones ægrè ſufficerent, vi propè in macellis diripiebantur carnes, inde ſtatim verubus trementia adhuc exta torrendo affigebant, vel calentes adhuc ollis ad elixationem includebant: qui hoc feciſſent, & veſci avidiùs ita coctis carnibus conſueviſſent, primo ſtatim die correptos, paulo pòſt alui fœdâ proluvie, aut contagioſo hoc morbi genere interiiſſe: tantamq; illa perſuaſio, ne dicam inanis opinio, vim habuit, ut inter nobiliorum familias & domeſticos, gravi denunciata pœnâ, privatim fuiſſet interdictũ, ne quiſpiam tam recens mactatas carnes tangeret, niſi unum vel alterum diem aëri expoſitæ, probè perfrixiſſent, eaq; ſolâ præſervatione ſecuros ſeſe victitaturos, ſibimet pollicebantur. Equidem difficilioris longe coctionis ſunt recèns jugulatarum pecudum carnes, ſi extemplò igni apponantur, niſi arte ſubventum fuerit, quàm ſi mortuæ per aliquot dies perſtiterint. Fibræ enim adhuc in muſculis nerveæ integræ, nondum ruptæ, conciſæ, vel contuſæ ſunt, demum, ad putredinem vergente cadavere, quum unà cum calore nativo educitur etiam humidum primigenium, (cujus merito quæ putrent ſub initia humidiora apparent, deinde abſumpto humido areſcunt) friabilior, laxior & mollior redditur caro, ſparsâ ceu rore quodam, per muſculoſas partes eâ humiditate. Apicii, aut arti culinariæ perfecti hoc obſervant, neque ut olim Galenus, gallos exagitatos, viminibus cædi ad internecionem, ut ruptis fibris ſanguis undique diſpergeretur, & ſuavior eſui redderetur, juſſit, faciunt, verum minori compendio tam capos, quàm ferinas carnes gelu concreſcere priùs, aliquando etiam ſub terram defodere ſoliti ſunt, ut primum putredinis gradum acquirant: frigore nervos rumpente, unde collapſis fibris ruptiſq;, aliquid friabilitatis, tam in elixatione quàm aſſatione conſequuntur. Fortè, quia circa ventriculi regionem, ut dictum, dolorem & duritiem perſentiebant, ex craſſioribus, & digeſtioni reſiſtentibus eduliis, id contigiſſe imaginati ſunt, quibus conficiendis plurimum, & quidem ſi noſtra, inſudaſſet ventriculus. Alioqui calor quid malignitatis poſſit invehere, equidem neſcire me fateor cùm major ſit ſymbolum inter calorem bruti & noſtrum, ſive is ſit innatus, ſive influens, quàm inter carnem jam calore deſtitutam. Docet experientia in Tartaris & Moſchis, qui totos dies equitando conſumentes, carnes ſub ephippia condunt, ut priſtinum calorem conſervent, aut alium ab animali acquirant, & eſui nutritionique aptiores reddantur, ruptis etiam & conquaſſatis ex jugi aſſiduaq; concuſſione, & contuſione inter equitandum conceptâ, fibris nerveis, quibus muſculi conſtant, neque alia ad ignem demum præparatione utuntur. Quàm fera, aut robuſta gens ſit ea, illis quippe notum, quibus ſunt viſi. Non tamen interea negarim, calidiores ventriculos ad confectionem requiri: ſed latentis alicujus malignitatis eas participes reddere, quæ tantam invehere poſſit calamitatem, undenam colligi poſſit, ratione nulla aſſequi valeo. Origo mali altius eſſet repetenda. Aëris conſtitutio in Vere abundavit pluviis magnis & continuis, uſque adeò ut flumina inſolito more exundarent: Danubius, Savus, Dravus, tanto impetu ruptis marginibus littora tranſcenderunt, ut etiam adventum Turcarum plus quàm bimeſtri ſpatio retardarint. Æſtas ſicca. Autumnus certè ſerenus & ſicciſſimus, ut toto tempore quo in caſtris victitatũ, vix leves aquarum aſpergines ſemel atq; iterum viſæ fuerint. Num culpa in victum conferri poterit? Sub oppugnatione Weſprimii & Tatæ laboratum annonæ penuria aliquandiu fuit, illic aquæ fontanæ ſalubres, hic verò lacus ingens fontium vicem explet. Labore igitur oppugnandi, & æſtu compulſi catervatim ſeſe recreaturi, totos etiam aquis immerſerunt milites, tum ob pilas igneas, quas è propugnaculis hoſtes ejaculabantur, & quia Weſprimium incendio conflagravit, plurimùm illis in igne laborandum fuit. Ubi Danubio vicinores facti, intra alveum is ſeſe receperat, ob magnam aëris ſiccitatem, unde piſculentus admodum fuit, quapropter ob utilitatem, plus piſcibus quàm carnibus victitatum. quibus condiendis, non cujuslibet gregarii militis ſumptus ſufficiebant. Ingens igitur, & inuſitatus piſcium proventus, piſcivoros adeò ad ſeſe allexit, ut nuſquam feliciores ſe vixiſſe multi gloriarentur. Vina erant pendula, vetera; recentia fæcibus turbida, & ob cavernarum ſubterranearum penuriam, ſi ſoli diurno exponerentur, ſicut & cerevisia, aciditatem non effugiebant. Scrobibus effoſſis maluerunt lutulentam, craſſam, turbidamq; aquam frigus captantes, bibere, quàm Danubianam, ubi conſediſſet longè ſalubriorem, licèt tepidam, guſtare. Acceſſit melonum, cucumerum, anguriarum eſus: multi ob inopiam uvarum racemis victitarunt. Omnia eò tendunt, ut niſi obſtiterit aëris fervor, à prædominio pituitæ hæc orta dicamus, quamvis unà alios quoque putruiſſe humores, nemo eſt qui inficietur. Indubiam faciunt fidem ſerotinæ exacerbationes, quæ typum quotidianæ continuæ præ ſe ferunt: nox difficilis, dies levior: dolores circa ventriculi os Cardialgias referentes; atqui ventriculus lacuna eſt pituitæ. Deliria benigna, non Maniaca vel Θηριώδη, niſi ſi ex ingenito temperamento melancholico, eò proclivis fuiſſet, aut magnam copiam bilis flavæ, aduſtæ

aut

aut vitellinæ coacervaſſet. Capitis dolores, per parotides aut ſurditatem deſinentes, aut linguæ reſolutionem. Maculæ etiamſi rubeæ fuerint, nemini tamen non conſtat, ſanguinis etiam pituitoſi ſubtiliorem portionem & tenuiorem tranſſudare, & ſub cute detentam, illam colore aliquo ſanguineo tingere. Eſt enim in venis pituita ſanguini permixta, pituitoſus ſanguis eſt aquoſior ob frigiditatem, & ob id dilutior, quocirca ratione ſeri faciliùs tranſſudavit. Neq; neceſſarium eſt, variolas ſolùm à pituita fieri, cùm ἐκθύματα ἀπὸ τοῦ ἐκθύειν, τὸ ἐξορμᾶν, generali nomine à quovis humore fiat. Ex frigore materia ejuſmodi pedibus tranſmiſſa ſiderationes peperit. Et quia malum vires ſuas circa hyemem maximè exeruit, neque niſi verno tempore, aut æſtu æſtivali paulùm remiſit. Morbus hic non eſt toto genere diverſus ab eo, quem Itali ſuo idiomate *le petechie* dicunt, de quibus Fracaſtorius doctiſſimè, & poſt eum alii accuratiſſimè diſputarunt. Quamvis autem aliqua hic fuerint ſymptomata ab illis non animadverſa, ſciendum tamen ſæpenumero contingere, ut pro regionum & victus diverſitate, idem morbus varia & diſſimilia pariat accidentia. Is morbus quia frequens apud Italos eſt, nunquam (quod de peſte Lutetianà Roterodamus ait) ceſſat, aliquando remittit, aliás rurſus recrudeſcit. Non defuere viri docti, qui culpam univerſam & exordium, in contagium ab Italis allatum, & noſtris hominibus propagatum contulerint, cum illis ſit peculiaris, vel familiaris, his verò regionibus neq; Medicis, aut rarò admodum priùs animadverſus. Faciſè ego quoq; in eam adducor ſententiam, aliunde primordia allata, ſubinde incrementis ſumptis, toti demum exercitui impertitam malignitatem.

Fidem mihi & hoc facit, quòd diſtributioni diverſoriorum præfectum ex cohorte auxiliaria Pedemontana, quem *Furerum* vocant, omnium primum Viennæ adhuc petechiis laborantem deprehendi & reſtitui.

Hæc ut adjicerem, ob materiæ ſimilitudinem, mearum partium fore arbitratus ſum, quæ inſpectione, dum Caſtrenſem Medicum agerem, illinc verò reverſus, ex decreto Collegii noſtri, trimeſtri ſpatio ægris in Xenodochio præfectus, obſervavi. Plurimos arte & ingenii ſagacitate, rerumq; uſu pollentes affuiſſe ſcio Medicos, quorum cenſuræ hæc libens ſubjicio, qui longè abſtruſiora, & certiora perſcrutati ſunt: iis nunquam anſam porrigere volui ſuarum quoq; obſervationum publicandarum, ne, quòd imperiti autumant, morbum novum, Medicis tam priſcis quàm recentioribus incognitum, noſtro ſeculo fatali quadam cœli revolutione apparuiſſe, ſuo ſilentio tanquam calculo dato confirment. *Jordanus c.19. de peſtis phænomenis, Tract.1.*

Ungaricæ febris hujus miſcellaneæ theriodis libellum exactiſſimum, atque experimentis, ut ſiquem alium, nobilem, *Balthaſar Conradinus* Medicus excellentiſſimus, Germanicè conſcriptum, ante annos aliquot publicavit: quem doctiſſimus vir, *D.D. Jacobus Suterus*, Horbæ Medicus celebris, & amicus noſter ſingularis, in linguam Latinam tranſtulit.

Observatio II.

Ad Hungaricum morbum phlebotomia nullum præſtantius remedium.

ERrot Hungatos invaſit, in Synocho & febri ardenti (hoc eſt, in ſuo morbo Hungarico appellato) phlebotomiam non admittentes: qua præſtantius remedium in eo morbo nullum ſub ſole eſt, præſertim apud eam plethoricam nationem. Non igitur te deterreat vulgi per Hungariam malè fundata opinio, & quorundam neotericorum, qui in febribus continuis, acutis & peracutis, evacuationibus nullum locum eſſe contendunt, & talium febrium ſolam cauſam eſſe ſtatuunt, & pororum cutis conſtipationem, & inde cauſatam ſuccedentem putredinem, atque ideò ſolis diaphoreticis curam inſtituunt. Sed (mihi crede) febres acutæ, & ſynochi ardentes, præter ejuſmodi prohibitam perſpirationem, multas alias habent cauſas internas & externas: quod omnibus Medicis in confeſſo eſt. Imò non præter rem fortaſſe aliquis contendat, chronicarum magis febrium cauſam eſſe prohibitam perſpirationem: ut monet *Galenus in lib. de Criſibus.*

Acuti etiam morbi ut plurimùm per profluvium ſanguinis ex naribus, per ſedes ſpontaneas, vel conciliatas, per urinam, per abſceſſus judicantur perfectè, rarò per ſudorem. Quod argumento eſt, in iis febribus phlebotomia, evacuatione ſubita, & per conſequens interdum (ſi res patitur) præparatione humorum, apprimè opus eſſe. Quia ſudorifera evacuatio, vel quæ per poros & eventationem fit, rarò ſola perfectè eripiet, & ob id ſola rarò ſufficiat. Quod tamen ſalvo cujuſq; eruditi judicio dictum volo, contra communem illum Empiricorum proceſſum, qui ſudoribus, aperitivis, herbaceis balneis, & diureticis, falſo non ſolum acutarum febrium, verùm etiam chronicarum curam pollicentur, contra veram medendi methodum. *Cornax Conſult. Medic. Enchiridii, lib.2.c.9.*

† Plura de Febre ſeu morbo Hungarico vid. apud *Burgrav. lib. de Ead. Luc. cap.27. p.106. ſeq. Wolfg. Gabelchov. Cent.5. & 6. per tot. Hafer. Hercul. Med. pag. 147. Hildan. Cent.5. obſ.31. pag* 534.

DE CEPHALALGIA SEV catarrho Epidemico.

Observatio I.

Cephalalgiæ Epidemica rara ſpecies cum parotidibus.

EST quoq; memoria dignum, quòd anno 1510. populariter capitis dolores graſſati fuerint, cum quadam perturbatione & vertigine, quibus parotides ſupervenirent magna ſtrage hominum: celeriter enim interficiebant. *Holler. Comm.2. in Sect.2. Coac. Hipp.*

Observatio II.

Catarrhus cum cephalalgia, gravedine anheloſa, & tuſſi Epidemica.

TUſſis quoddam populare genus, quod nos anno elapſo (qui annus erat redempti orbis ſeſquimilleſimus quinquageſimus ſeptimus) vigere populariter per univerſam Germaniam vidimus, tanto impetu, ut derepente ſanis alioqui degentibus hominibus morbus obreperet. Quod morbi genus, antè ſub annum 1510. populariter item viguiſſe ſcimus. Erat autem hujuſmodi. Gravis capitis dolor, reſpirandique anguſtia, ac vocis raucitas initio ægros prehendebant: mox horror, febris, tuſſiſque adeò valida, ut in præfocationis periculum deducerentur. Primis diebus ſicca tuſſis atque vehemens ſine ſcreatu, mox concocto humore qui pulmones implebat, poſt ſeptimũ aut decimum quartum ſcreatus multus viſcidus, lentus, nonnullis tenuis & ſpumoſus. Procedēte autem ſputo, tuſ-

ſis &

ſis & ſpirandi difficultas plurimùm remittebantur. Verùm in omni morbi progreſſu laſſitudo corporis, virium dejectio, inappetentia multa, & à cibis averſio ægros vexabat; inquietudo, languor, vigilia, ob validam tuſſim vehementer premebant; nonullis alui fluor ſub finem, aliis ſudores manabant. In univerſum verò cujuſvis ætatis, ſexus, victus rationis homines, eodem morbo, eodemq; anni tempore corripiebantur: moxque uno in una quapiam familia correpto, in univerſam domum incendium atq; contagio obrepebant. At etſi plurimùm diuque etiam afficerentur qui laborabant, nemo tamen mortem obibat præter infantes, quibus vis tanta non erat, ut expectorare, quæ in pulmonibus inſederant, poſſent. Curationis vis neq; in ſanguinis miſſione, neq; in purgatione conſiſtere videbatur. Nihil enim hiſce remediis, aut parum proficiebatur. Imò, quibus hæc remedia imperabantur, deteriùs planè habere ſunt viſi, exagitatis mali ſeminariis, nec proprio, ceu alexipharmaco, extinctis. Extinguebantur autem potiſſimùm eclegmatis devoratis, ſeoſimque in aſperas arterias illabentibus, tum & potionibus pectoralibus, & paſtillis in ore detentis ad tuſſim ſedandam: ſed ita ſi hujuſmodi auxilis aliquid, quod & ſiccandi vim haberet, & tota ſua ſubſtantia retinendi venenati ſeminarii poteſtate eſſet præditum, admiſtum eſſet. Inprimis verò bolo Armenio plurimùm juvabantur, ſi linctibus, decoctis, paſtilliſve in ore tenendis admiſceretur, additis his, quæ expectorandi vim haberent, quò eorum vis ad ſedes affectas, (thoracem & pulmones) deduci commodè poſſet. Juſculis & potionibus humidis levabantur magis, quàm attenuante victu, ſic enim faciliùs ſcreabant. Hæc morbi natura, hæc medendi ratio fuit. Morbum hunc vulgus, *la coqueluche*, vocabat; quòd qui morbo tenebantur, cucullione caput velarent. Arbitrabantur enim à cerebro in pulmones fluxionem irrumpere, caputq; cucullo tegentes, putabant ſe ſic melius habituros. E plebe profectò qui contingebantur, omnes ferè cucullo ſecundum caput amicti viſebantur. Unde, id nominis vulgò inductum morbo fuiſſe, non vana conjectura eſt. *Vallerıola in appendice Loc. Com. c. 2.*

Exquiſitè popularem hunc morbum deſcripſerunt Clariſſimi Viri, *Stenglinus, Sporiſchius, Bockelius, & Salius.* Meminerunt ejuſdem *Fernelius lib. Abdit. & Geſnerus in Epiſtolis* aliquoties, quos conſulere licebit.

Hier. Mercur. & Cratonis Epiſtolas aliquot de hoc Catarrho exquiſitè tractantes, & ad vivum expreſſas exhibuit *Laurent. Scholzıus lib. 2. Conſ. & Epiſt. Cratonis & aliorum*: quibus ejuſdem naturam & curationem ſupra alios omnes proſecuti ſunt. Reperies autem *pag. 233. & ſequentibus quinq;* *Schenckius.*

DE FEBRE STIGMATICA.

TRACTATIO INTEGRA.

Observatio I.

De nova febre peſtilenti, quàm ſtigmaticam & vulgò lenticulas, vel puncticulas vocant.

SUNT febres, quæ mediæ quodammodo ſunt inter verè peſtilentes & non peſtilentes, quoniam ab iis multi quidem pereunt, multi etiam evadunt. Contagioſæ autem ſunt, & idcircò naturam peſtilentium ſapiunt: appellari autem ſolent malignæ magis quàm peſtilentes, quales illæ fuere, quæ annis 1505. & 1528. in Italia primum apparuere ætate noſtra non priùs notæ, certis verò regionibus familiares, ut Cypro & vicinis inſulis, majoribus etiam noſtris cognitæ: vulgus lenticulas aut puncticulas appellat, quod maculas proferant lenticulis, aut puncturis pulicum ſimiles: quidam mutatis literis peticulas dicunt: de quibus diligenter agendum videtur, quòd nunc quoque crebrò viſantur, modò communes multis, modò quibuſdam particulatim contingentes. Viſi etiam ſunt, qui ex Italia in alias regiones profecti, ubi nullæ eſſent ejuſmodi febres, ex iis tamen perierint, quaſi ſecum infectionem detulerint: quod Clariſſ. & Doctiſſ. Andreæ Naugerio, Oratori pro Illuſtriſſima Venetorum Repub. apud Regem Gallorum annis ſuperioribus contigit; ex hac enim labe interiit in ea provincia, in qua ne nomine quidem nota erat ægritudo ejuſmodi Vir ejus doctrinæ & ingenii, ut nulla major literarum jactura ſit facta jam multis annis. Contagioſa igitur eſt febris, ſed non celeriter, nec fomite, & ad diſtans; ſed tantùm per tractationem infirmi. Per initia autem quum febres omnes peſtilentes placidè ſint, & mites, tum hæc adeò placidè invadit, ut vix admittere Medicum ægri velint, unde & Medicorum multi plurimùm decepti ſunt, expectantes reſolutionem morbi paulo pòſt, nec quicquam contra parantes: mox verò ſigna malignæ febris aperiebantur, nam quanquam calor mitis pro natura ejuſmodi febrium ſentiebatur, interne tamen perturbatio quædam percipiebatur, tum & fractio in toto corpore, laſſitudoq; more fatigati: decubitus erat ſupinus, caput graveſcebat, ſenſus hebetes erant, & mens magna ex parte poſt quartum aut ſeptimum non conſtabat: oculi rubeſcebant, verba multa dicebantur, urinæ primum exalbidæ ut plurimum cernebantur, plenæ tamen, mox rubentes & confuſæ, aut ſimiles vino granatorum. pulſus rarus, & humilis, qualem diximus: excrementa corrupta, fœtentia: circa quartum & ſeptimum in brachiis, dorſo, & pectore maculæ rubentes, ſæpe & puniceæ erumpebant puncturis pulicum ſimiles, ſæpe majores, imitatæ lenticulas, unde & nomen inditum eſt: ſitis autem aut nulla, aut parva aderat; ſordeſcebat tamen lingua: ſomnolentia quibuſdam aderat, quibuſdam & vigiliæ, interdum in eodem utrumque per vices: flatus aliis ad ſeptimum, aliis ad quartum decimum, aliis & ultrà: Urina quibuſdam detinebatur, quod peſſimum ſignum erat. Ea febre mulieres paucæ, ſenes pauciſſimi, Judæi ferè nulli deperiere juvenes & pueri multi, & ij quidem nobiles, contra ac modo ac peſtilentes veræ conſuevêre, quæ cùm vulgum præcipue capiant, tum hæ febres maximè in nobiles graſſari viſæ ſunt. Perituros ſua ſigna præcedebant, ſecuti & evaſuros: mala erant, ſi ſtatim æger virtute dejeci ſe ſenſiſſet; ſi aſſumpto levi pharmaco ingens alvi dejectio ſecuta fuiſſet; ſi facta criſi non acceſſiſſet allevatio: nam vidimus, quibus libræ tres ſanguinis erupiſſent è naribus, paulo pòſt tamen obiiſſe: malum item, ſi urinæ detinebantur, ſi lenticulæ delituiſſent, vel ægrè erupiſſent, ſi lividæ fuiſſent, & valde puniceæ; quòd ſi aut omnia, aut plura ex his acceſſiſſent, certiſſima ſequebatur mors, evaſio verò, ſi contraria aut omnia, aut plura apparuiſſent.

Hæc quidem in propatulo erant, & ante oculos: quibus autem de cauſis, & quomodo eveniſſet, magna inter Medicos diſcrepantia, magna altercatio erat, variis varia exiſtimantibus: alii aduſtionem & acuitatem in cauſa ponebant, alii plenitudinem, alii intranſpirationem corporum, alii occultam proprietatem: quare & quiſque pro exiſtimatione ſua auxilia afferebat non ſine artis ludibrio, quod vulgares non lateret tanta diſſenſio. Quoniam autem vagantes erant febres, & multis uno tempore communes, communem quoque cauſam tum habuiſſe cenſendum eſt, præcipuè autem

tem contractam ab aëre: quod ſatis rationabile apparet, quando anno 1528. præcedente hyeme auſtrina pluvioſâ, vere quidem multa flumina inundavere, apud nos quidem Atheſis, & Padus, apud alios alia: fuere pariter & caligines quædam, quibus arborum germina, oleatum præſertim quam plurima arvere: quibus de cauſis & principium his febribus datum credendum eſt: Quæ vero ſparſæ nunc apparent, cauſam particularem in nobis habent, in quibus primæ fiunt, & conſimilem putrefactionem acquirunt: qualis illa fuit, quæ primum communem multis originem ab aere traxit. Quoniam autem contagio hæc, per comparationem ad verè peſtilentes, ſatis mitis apparet, nec celeriter contrahi ſolet, nec fomitem relinquit, nec ad diſtans protenditur, ſed tarde & per tractationem ſolam, cenſendum eſt ſeminaria ipſius non eſſe admodum acria, nec fortem illam elaboratamque miſtionem habere, ſed magis apta eſſe ut & alterentur facilius; & non agglutinentur, quemadmodum alia ſolent, quæ fomitem relinquunt, & in ſumma quæ â natura vaporum non multum remota ſint, acria tamen quantum ſufficit ejuſmodi contagionem inferre. Conſimilem ergo infectionem in aere primum fuiſſe cenſendum eſt, quæ mox in nos ingeſta tale febrium genus attulerit, quæ tametſi peſtilentes veræ non ſint, in limine tamen earum videntur eſſe. Analogia vero ejus contagionis ad ſanguinem præcipue eſſe conſtat: quod & maculæ illæ, quæ expelli conſuevere, demonſtrant, omnes enim rubentes ſunt, principii colorem & rationem retinentes: quâ de cauſâ & magna etiam, & late fuſa eſt putrefactio, propter humiditatem & fluxibilitatem ſanguinis: eadem de cauſa & lenior etiamnum eſt hæc, quam peſtilentes aliæ: non poteſt tamen non moroſa ſentiri, facta magna introrſum evaporatione pravæ putredinis: propter quod & laſſitudo quoque ſequitur, & mens non conſtat, & caput gravat, & oculi rubent: quæ evaporatio, quoniam lenis eſt & tractabilis rariſſime ſolet phreneſim facere, quod multi Medicorum timere ſolent, videntes delirium fieri. Porro nec mirum eſt, ſi egeſtiones corruptæ liquidæque apparent, tam larga cum putrefactio fiat: unde & malum erat ſignum, ſi aſſumpto levi pharmaco ingens dejectio ſecuta fuiſſet, præſertim primis diebus; ſignum enim erat valde amplam eſſe corruptionem. Somnus autem iis multus obrepebat, quibus pituitoſior erat ſanguis; vigiliæ vero, quibus bilioſior. Maculæ autem apparebant in cute; natura ſotas pellente, quam poterat, partem infectionis: nam & modo per ſanguinis fluxum è narihus, modo per ſudorem, modo per alvi dejectionem exonerabatur, ſed ſalubrior erat, quæ per ejuſmodi maculas tentabatur, expulſio: propter quod multi eorum evadebant, quibus largè fiebat ea, multi vero peribant, quibus raræ & ſparſæ erumpebant maculæ, aut ubi erupiſſent, deliteſcebant: ſignificabant enim aut naturam non eſſe potentem, aut materiam malè obedientem, quæ aut expelli non poſſet, aut retrocederet, natura tentante aliam expulſionem. Sanguinis vero effluxio per nares nullos pene levabat quoniam magnum quidem ſtimulum arguebat, & naturam maxime cogi ad expellendum, qua poterat, contrarium, quod in majoribus venis inerat: ſed ea via non erat idonea ad expellenda ſeminaria contagionis, quæ maxime in minoribus venis ſedem habebant, utpore quæ extrinſecus acceſſiſſent. Similiter nec multum proderat ventris dejectio, quoniam corrupta quidem materia expurgabatur, ſeminaria autem non: quare ex omnibus convenientior erat, quæ per cutim expulſio fiebat, primum quidem per maculas facta, mox per ſudorem: propter quod & multi viſi ſunt evaſiſſe, quibus largus ſudor ſuperveniſſet: per has enim vias magna pars ſeminariorum una cum ſubtili parte ſanguinis excernebatur. Demoebatur autem interdum urina, ſive quod abſumeretur aquoſitas, ſive quod alio verteretur, ut in maculas, vel ſudorem; ſive quod redundantia nimia humorum, aut craſſities vias obſtrueret; ſive deficeret virtus: propter quod peſſimum erat ſignum. Pueros autem & juvenes carpit magis ea contagio, quod in iis plus adſit ſanguinis, & humidioris, ad quem habet analogiam: tum vero & ii foramina magis aperta habent, & calidiores ſunt, unde attractio fit major, tum per venas, tum per anhelitum: propter quam cauſam, & qui negotiabantur magis, magis etiam carpebantur; minus autem carpebantur otioſi, & frigidi: & ſicci natura, quale fere eſt ſenum & Iudæorum genus: mulieres vero frigidæ & ipſæ ſunt, & denſioris carnis. Porro nobiles magis, quam plebs hac tanguntur labe, contrà vero peſtilentia magis plebs, quam nobiles, quoniam peſtilentia potiſſimum in contagione unius ad alium verſatur, minus vitio aeris; hæc autem infectio magis aeris vitio, quam tranſitu unius in alium: ab ea igitur contagione, quæ ab uno in alium tranſit, magis cavere nobiles poſſunt propter divitias & commoditates alias, quibus plebs caret; ab ea vero, quæ dependet ex aere, minus defendi poſſunt nobiles, quam plebs, quoniam ea, cum communis omnibus ſit, magis eos occupat, qui delicatiores ſunt, & minus robuſti, quique & plus habent ſanguinis. & humidiores ſunt, quales ſunt nobiles, propter luxum & vitæ quietem: plebs autem & robuſtior eſt & ſiccior, utpote fatigata magis, & victus parcioris. Ita igitur ſe habent lenticulares febres, & ex his cauſis fiunt.

Nunc de curatione earum febrium pertractemus, quæ, quod non verè peſtilentes ſunt, malignæ tantum dicuntur, quales illæ fuere, quæ annis 1505. & 1528. tam large apparuere, quas alii lenticulas, alii puncticula vel peticulas appellavere: de quibus diligentiſſime agendum videtur, quoniam ſæpe per epidemias revertuntur, ſæpe ſine iis enaſcuntur, ac nunc etiam per Italiam viſuntur, certis autem regionibus maxime familiares. Referemus autem in primis, quo pacto Medici eas curabant, quum primum in eas perinde ac ignotas incidere: inter quos tanta diſcordia orta fuit, ut pene ludibrio haberentur: Nam ut à victu ordiamur, alii liberaliter & large nutriri ægros jubebant, quod dicerent virtutem plurimum diſſolui: ita præcipere Hippocratem, ita principem Avicen. alii tenuiſſimum victum dabant, exiſtimantes ægritudinem â plenitudine multa dependere: alii extremorum dubii mediocritatem tenebant, uti ſecuram magis: meracum nonnulli propinabant, nonnulli aquam aut ſimplicem aut vino granatorum permiſtam. Sed nec minus circa phlebotomias controverſia oboriebatur, aliis protinus & large ſanguinem haurientibus, aliis nunquam volentibus ſecare venam, quod vidiſſent majorem partem eorum, quibus ſecta fuiſſet, vitam finire, inter quos alii putantes media quadam via incedere, hæmorrhoidas aperiebant. Porro & circa evacuationes eadem diſſenſio agebatur: alii enim acribus medicamentis utebantur, alii aut nullis, aut lenioribus: nec deerant, qui dicerent eam febrem ſudoribus eſſe finiendam: qua in re & Empirici quoque & Chymiſtæ ſuas partes habuere, qui ſublimatis quibuſdam liquoribus ad eam rem efficaciter uterentur, â quibus plurimi mortui ſunt, multi ad orci portas deducti, quidam omnino ſanitati reſtituti atque ſalvati Major Medicorum pars, more Empiricorum, à venenis ſimilitudinem accipientes, iis utebantur, quæ ad venena ſolent apponi, quare & per bolum Armenium, & terram Lemniam, & ejuſmodi medicabantur: contra alii iſthæc negabant eſſe adhibenda, quod obſtruerent venas, & foramina adeoque quod expulſiones impedirent, ſed communibus digerentibus agebant. Nonnulli exiſtimantes morbum in aduſtione conſiſtere, ea dabant, quæ aduſtioni adverſantur: inter quas controverſias magna

mortalium pars, & nobilitas urbium periit. Nos, quæ partim longa experientiâ, partim ratione comprobavimus, in medium adducemus, ſi tanta in re præſtare mortalibus aliquod beneficium poſſit: quod certe fiet, ſi, quæ circa contagiones contemplati fuimus, non aſpernabuntur. Inprimis igitur ante oculos ea ſunt habenda, quæ ſupra de analogia ejus febris, & cauſſis dicta ſunt: quoniam ergo ejus analogiam diximus nec ad ſpiritus per ſe eſſe, neque ad acres humores, ſed ad mediam quandam materiam, qualis eſt ſanguis, in qua diſſoluatur quidem virtus, ſed non vehementer, & cito, incipientes quidem à victu, melius egiſſe illos exiſtimamus, qui mediocri victu utebantur, ſic enim & æger non gravabatur, & conſervabatur virtus: quare & nos hac diætà ægros ſemper nutrivimus, interdum quidem ſubtrahentes magis, interdum & apponentes: neq; enim hæ febres ſemper in eodem ſunt, ſed aliæ ad acutas magis accedunt, aliæ ad tardiores; prout & ſanguis modo bilioſior eſt, modo pituitoſior. Potus autem, ſi fieri poteſt, non è vino detur, quoniam evaporatio multa in his febribus accidit, & delirium facillime conſequitur, quod peſſima res eſt, non ſolum quod circa nobiliſſimum membrum verſetur malum, ſe ob id, quod parere nolunt ægri. Sit ergo aqua vel ſimplex decocta, vel aceto mixta, qui potus ante alios mihi idoneus videtur: quod ſi ſtomachus forte non ferat nihil prohibet cinnamomi paululum admiſceri: ſunt, qui miſcent ſyrupum acetoſum, aliqui qui citri ſuccum: ſunt etiam qui magis ament aquas, quæ ſublimatæ vocantur, vel Cichorii, vel Oxalidis, vel Cicerbitæ, vel Borragìnis, & id genus: quod ſi unum concedendum ſit, eligatur, quod pauciſerum vocatur, à Græcis ὀλιγοφόρον, ſapore acerbum. Ait vero: ſiquid vitii continere videbitur tibi, aut permutetur, aut bene perfletur, aut per irrorationes & ſuffitus emendetur, dum reliquum diæteticum regimen recte diſpenſetur, ut par eſt. Quod vero ad medicinale attinet, quærendum inprimis de phlebotomia videtur, utrum conveniat in his febribus, an non, & quando, & quibus è venis, quoniam ita certe res cecidit annis ſuperioribus, ut major pars phlebotomatorum perierit: cauſſam ego arbitror inde fuiſſe, quod febres illæ tum maximè ex aere contigere, (ut dictum eſt) quare extrinſecus cum veniſſet contagio, circa ſumma in corporibus præcipuè vigebat, & in venis remotioribus: facta igitur phlebotomia, introrſum ſtatim trahebatur in ſpiritualia: adde & illud, quod febribus his lenibus & placidis apparentibus, non fiebat venæ ſectio circa initia, ſed tum maxime, quum ſeminaria jam diſperſa erant, & radices undique egerant: Quare ſecta vena ſanguis plurimum quidem agitabatur: & commiſcebatur, parum autem de ſeminariis, & de corrupta materia ſecum educebatur: unde in diſcrimen ponebatur magis æger, quam juvaretur. Si igitur & nunc quoque, aut futuris temporibus, extrinſecus videris acceſſiſſe contagionem, non affueris autem circa principia, præſertim ſi nec adeſſe magnam plenitudinem animadverteris, tum ſatius erit venæ parcere: at vero, ſi corruptio in aliquo primo enata fuerit ſi vocatus fueris ad principia, tum ſecurè venam incide, & ſanguinem multum extrahe, ſi reliqua conſentiunt. Quòd ſi poſt tertium diem, aut quartum ſolum acceſſeris, tum maturius conſule: ſi tamen hominem ſanguinis multi præcipue & fibroſi præ manibus tibi ſors dederit, etiam aude ſanguinem haurire, niſi natura tentaverit expulſionem aliquam. Cæterum, quum valde ſparſa contagio eſt, ſectioni parce, ſed cucurbitulas appone, niſi valde magna ſit plenitudo; ea enim quum eſt, melius aut per pharmaca tolletur, aut per apertionem hæmorrhoidum, aut inciſionem ſaphænæ. De pharmacis verò purgatoriis eadem animadverſio eſt, nam & ipſa â circumferentia introrſum trahunt ſanguinem valde exâgitant, & non multum de ſeminariis educunt: ſi tamen plenitudo humorum viſa fuerit, niſi ex iis fuerint, qui contumaces ſunt, evacuationibus, ſi potes, à principiis evacua; alioqui aut nihil move, aut ſolum, quantum ſufficiat educere, quæ jam corrupta eſt materia. Sint autem ſolutiva aut Aloe, aut Caſſia ſiliqua, aut Manna, aut Syrupus roſatus ſolutivus: expertum autem eſt pharmacum illud multum valere, quod per Agaricum fit, & ſyrupum roſatum ſolutivum: vehementiora vero mihi non placent. Quod vero ad ſudorem attinet, non parvo teneri errore illos exiſtimo, qui indiſcrete volunt finire has febres per ſudorem: nam ſi obſtructio forte adſit, ſi plenitudo, ſi cruditas, non ſolum nihil proderis per inducentia ſudorem, ſed magnopere lædas multum præterea refert, quibus ſudorem provoces; ſublimatorum enim multa, præſertim Chymiſtica, calidiſſima ſunt, & febrem ardentiſſimam reddunt, ac virtutes exoluunt. Tum autem non damnem invitandum eſſe ſudorem, quum maculæ apparent quidem, ſed ægrè natura expellit, reliquis conſentientibus quare nec male videntur facere, qui decocto Fœniculi, & Laccæ, & Caricarum utuntur: utilius autem fiet, ſi ea addantur, quæ ſimul & contagioni obſiſtunt qu[æ] eſt Scordium herba, & Trifolium odoratum, & quæ Lujula vocatur, forte quæ & Oxys apud Plinium, & vocata Gallia, & ſimilia. Placent quoque & quæ per urinam multam materiam educunt; nam multas ex his febribus vidimus per ejuſmodi criſin finitas. His ergo conſideratis, ſcito reliquam curationem in eo conſiſtere, quod putrefactioni, & contagioni omnibus ingeniis adverſatur, tam per ea, quæ communia & aliis febribus remedia ſunt, quam per propria contagi[oni]: quoniam autem quæ propria ſunt, omnia quidem potentia ſunt ſicca, & ſiccorum alia calida, alia frigida. & rurſus alia etiam ſtyptica, & craſſæ ſubſtantiæ, quærat fortaſſe aliquis, utrum calida conveniant in his febribus, ſimiliter & utrum ſtyptica, & quæ ſunt craſſæ ſubſtantiæ: qua de re Aloyſius Mundella, Medicus Brixienſis, vir doctus & diligens nonnulla ad nos ſcripſit, ac præcipue ſuper Smaragdo, quem aliqui Medici veluti arcanum quoddam, & venerandum antidotum habent: bene igitur erit de huſce dubiis (ut promiſimus) nonnulla dicere, quod maxime ad hoc febris genus pertinere videtur. Primum igitur quantum ad calida attinet, quoniam multæ harum febrium in ſanguine pituitoſo conſiſtunt, & materia in eo genere craſſior, ſi quis per calida in iis agat, ni[hil (u]t opinor) nocebit, aut ſi frigidis calida tamen perm[is]ceat, præſertim aromatica, & quæ excellenter adver[sa]ntur putrefactioni. ſi vero bilioſior fuerit ſanguis, convenientiora erunt frigida, ſive pulveres fuerint, ſive decocta, ſive alia: atque in his ſi etiam ſtyptica adhibeas nihil officies, niſi valde multa obſtructio fuerit, quod rarius in eo ſanguine accidit: Quare nec du[bium] per hæc naturam, & macularum expulſionem impedire, ſi ſanguis ſubtilis ſit; nam potius ebullitionem temperabis (ut in variolis dictum eſt:) ab his vero magis cavendum tibi ſit, quum craſſior eſt ſanguis & obſtructionibus paratior. Cæterum illud notandum eſt, quod ſtypticorum quædam craſſiſſimæ ſubſtantiæ ſunt, & ſummè adſtringentia, ut pontica, & auſtera vocata, quales immaturi fructus, & Sorba, & Corna: atque hæc quidem magis cavenda ſunt; propter quod nec vinum laudem, quod ex Oxyacantha fit, nec quod è Cornis: alia vero ſimpliciter acerba ſunt, qualis eſt aqua vino granatorum admiſta, aut aceto, aut ſyrupo acetoſo, ſuccove Citrii, & Aurantii mali; & Limonis, & ſimilium: atque hæc ſecure concedi poſſunt, nihil enim eum nocere poſſunt, tum vel maxime juvabunt, quod & ſicca potentia ſint, & frigida. Quantum verò ad pulveres ſpectat, in univerſum dicatur, quod

eorum

eorum quæ teruntur, alia propter duritiem & ſiccitatem ſemper adeo ita conſtant, ut quanquam multa opera ea teras, nunquam tamen apta ſint in ſarinam abire, hoc eſt, in tam tenues partes, quin ſemper actu talia non percipiantur, qualia ſunt Ferri, & Æris ſegmenta, & Marmoris, & Vitri, & multorum lapidum: alia vero ſunt, quæ quam optime io farinam vertuntur, ut Margaritæ, & Corallia, & Gemmarum multæ, ſimiliter & Sphragis, & Bolus Armenius, & plures aliæ terræ. Rurſus quædam tritorum cum liquidis nunquam ita miſceri poſſunt, ut in unum coeant, quædam vero ita coeunt, & coaleſcunt, ut actu eſſe per ſe nunquam ſenſu ullo diſcernantur. Qui igitur pulveres in farinam teri non poſſunt, nec bene cum liquidis coaleſcere, hi adhiberi in hac febre non debent, quoniam aut in ſtomacho, aut in inteſtinis reſidebunt, aut quò oportebat, non diſtribuentur: quare indigeſti nocebunt non parum. Qui vero in farinam bene conteri poſſunt, & bene cum liquidis coaleſcere, hi non modo cavendi non ſunt, ſed maxime affectandi, quoniam antipathiam tum materialem, tum ſpiritualem adverſus contagiones habent, tum verò & intermiſti humoribus, alia etiamnum ratione prohibent putreſactionem illorum; propter ſubtilitatem autem & tenuitatem, ad quam redacti ſunt, neque obſtruere poſſunt, neque expulſionem ullam impedire: ejuſmodi autem ſunt & Sphragis Lemnia, & Bolus Armenius, & Margaritæ, & Corallia, & Hyacinthi, & Sapphiri, & Tormentilla, & Biſtorta vocata, & cornu Cervi, & Monocerotis, & Scordium, & id genus multa. De Smaragdo autem ſpecialiter dicendo, ego quidem ab antiquis nullam talem attributam illi prærogativam invenio, qualem recentiores quidam Medici attribuunt: quoniam autem de rerum virtutibus loqui poſſumus, aut per experientiam factam, aut per rationem, ego quidem ſuper hac re experientiam ſufficientem fieri, ſatis difficile arbitror: nam etſi aliqui Smaragdo ter & quater viſi ſint evaſiſſe, infida tamen eſt, ad univerſale ſi illatio fiat, quoniam incertum eſt, per accidens ne contigerit, an per ſe, niſi ratio ad communem naturam fiat: Poteſt autem ratio certe fieri, quod Smaragdus valere ad ejuſmodi febres debeat, quod frigidus ſit & ſiccus, quemadmodum & de aliis dictum eſt, habere autem prærogativam ſuper alia, tanquam ſacrum quoddam antidotum, ratio nulla afferri poteſt, quoniam an agat & per ſpiritualem antipathiam, nec ratione; nec experientia cognitum eſt: regium tamen ſit medicamentum, quod magno pretio venit. Quærat autem quis & de Guajaco ligno, & de radice Chynarum, de qua in Gallico morbo dicemus, utrum conveniant in hac febre quoniam utrumque & exſiccat valde, & ſudorem movet, & putrefactioni reſiſtit. Ad quod dicimus nullam nos habere de iis circa has febres experientiam: verùm, quantum per rationem poſſumus exiſtimare, credendum eſt, utrumque valere in ea re plurimum, & Guajacum quidem, quia & ſubtiliſſimis partibus conſtat calidis ac ſiccis, propter quas & valde exſiccat, & ſudorem ciet: eſt etiam & reſinoſa ea arbor, quare mirè & ad contagiones valet: decoqui autem in aqoa debet permiſto etiam aceto, ne febrem augeat, qua de cauſſa convenientior etiam erit, ubi pituitoſior ſit ſanguis. Radix vero Chynarum ſicciſſima quidem eſt, reſinoſa autem non eſt, nec calida, quantum ſenſu percipi poteſt quare & dubium eſt, quomodo ſudoris adeo provocativa ſit: fortaſſe igitur eorum eſt, quæ potentia talia quidem ſunt, ſed remote, hoc eſt, quorum calidæ partes tarde actu fiunt, propter quod & ipſa ſudòrem movet, quum ſeparatà miſtione actu tandem fiunt igneæ, & ſubtiliſſimæ partes, vel fortè etſi particulæ, ex quibus conſtat, per ſe calidæ non ſunt, propter ſiccitatem tamen & tenuitatem accenduntur à calore noſtro, & ita ſudorem movent: & ipſa igitur convenire his febribus poteſt, quoniam & valde exſiccet, & ſudorem faciat, & foramina cutis aperiat. Ex ſyrupis autem valent Acetoſus, & Oxymel, & de Fumo terræ, de Epithymo, de Citro, de Acetoſa, de Lupulis, de Cichorea, de Pimpinella, quæ ad œnanthes genus referri poteſt, & appellari œnaothilla, tum & qui de Byzantiis dicitur, & de Eupatorio, de Thymo & ejuſmodi: Aquæ verò ſunt Borraginis, Meliſſæ, Cicerbitæ, Scabioſæ, Cardibenedicti, Calendulæ, Lujulæ, Trifolii Gallicæ acetoſæ, Capill. ven. Lupulorum, Eupatorii, Chamædryos, Pentaphylli, Lapathi, Majoranæ, Calamenti, Pulegii. Decoctio optima, quæ habet *Agrimonia Cichorea, Cicerbita, Capill. ven. recentium, Trichomanis, Scordii, Dictamni Cretici, an. M. 1. Tormentillæ, Biſtorta, an. unc. v. ligni Aloes, Caſſia lignea, Schœnanthi, Calami, Gummi, an. drach. ij. radicum Cannarum, drach. iij. infundantur omnia per diem in aqua pura lib. x. mox fiat decoctio ad ſufficientiam: cujus decocti colati, unc. v. cum Syrupi de Citro, unc. j. exhibe in aurora.* Pulvis optimus, *Terra Lemnia, Boli Armenii, Tormentillæ, Scordii, cornu Monocerotis, vel Cervi, an. de quo drach. j. accipiat cum aqua roſacea unc. ij. aceti unc j.* Expertum quoque eſt, *fæces Lujulæ, unc. iij.* Aliud vilius quidem, ſed non minus valens: *Tormentillæ, Biſtortæ, an. drach. ſ. detur cum aqua Cardibenedicti.* Interea vide, ſi quid natura movet, & per quam viam: ſi quidem enim erit ſanguis, qui erumpat è naribus, ſive multus, ſive paucus neque juvato, neque retincto, niſi virtus cadat: ſi vero multa & corrupta per alvum materia eſiverit, neque hanc comprimito, niſi virtus collabens poſcat; at vero ſi lenticulæ expellantur, eas quidem juvare oportet, ſi natura pigra eſt, iis quæ ad cutim movent, & contagioni ſimul contraria ſunt, quale eſt dictamum, & coſtum, & radix perſonatiæ, & cannarum radix, & ejuſmodi. Solent & accidentia quædam concomitari has febres, inter quæ eſt delirium, quod tametſi rariſſimè phreneſim ſequitur divertendum eſt tamen propter dictam cauſam. *Fracaſtorius lib. 2. cap. 6. & 7. lib. 3. c. 6. de contag. morb.*

Observatio II.

Epidemici capitis tumores, rubores, cum pruritu & veſiculis, ambuſtorum inſtar, in pectore, aliiſque partibus oborti, qui, Alexipharmacis ſumptis, diſparuere: neglectim vero tractata, in maligna & dyſiata ſerpentiaque ulcera degenerarunt.

ANno 1588. menſe Decembri, filio meo Ioanni quatuor annorum puero, intra biduum, totum caput una cum facie mirum in modum intumuit, in pectore verò, dorſo & brachiis puſtulæ oblongæ, ſeu potius veſiculæ pellucidæ, (ac ſi aqua ferventi affuſâ, vel urtica adulta eſſent excitatæ) cum magno pruriru & faciei rubore apparuerunt. Ego cornu Cervi uſtum, terram ſigillatam Sileſiacam cum aquis Scabioſæ Cardui benedicti, & cichorei propinavi, poſtea elect. lenitiv. exibui, & tumor omnis brevi evanuit.

Eodem fere tempore viro cuidam, ſatis robuſto totum caput & facies eodem modo intumuit (tales namque tumores eo anno in hiſce locis, multis fuerunt familiares) cui balneator neſcio quid applicavit: inde natum eſt ulcus malignum & incurabile; quo longiùs ſerpente, & magnam faciei partem depaſcente, amiſit æger utrumque oculum: & tandem miſere eſt mortuus.

Caveant igitur ægri ab hujuſmodi imperitis Chirurgis. *De Cl. V. Ioan. France Med. Camicenſis. Obſervationibus per D. Laurent. Scholtzium mihi tranſmiſſis.*

Google

DE FEBRE MALIGNA.

HISTORIA ET CVRATIO.

OBSERVATIO I.

Febris malignæ hiſtoria atque curatio.

RUTGERUS à Randwick Nobilis, ætate pluſquam quinquagenarius, temperamento bilioſus, incidit in febrem ſummæ malignitatis: quam ſtatim ab invaſionis principio comitabatur continuus vomitus materiæ bilioſæ, vehemens linguæ ariditas, ſitis, inquietudo, intolerabilis æſtus ventriculi, cum frequenti eructationum repetitione, quæ per intervalla gulæ communicabat anguſtias, & coarctationem difficillimam, non ſecus quam ſi integri ovi interpoſitione meatus fuiſſet obſtructus: adeo ut æger ob cauſæ morbificæ ignorationem, vereretur inopinatæ ſuffocationis periculum. Pulſatio arteriarum deprehendebatur valde inæqualis & inordinata, uſque ad ſeptimum diem, quo percipi cæpit intermittens: cui quadam motionis viciſſitudine caprizans ſuccedebat. Sed hic nondum arripui deſperationis anſam, licet haudquaquam me lateret Galeni de hoc ſigno judicium prorſus formidabile. Ad medelam huic affectioni præſtandam accitus neglecta ſanguinis detractione, quam hoc anno in quibuſcomque malignis & peſtilentibus morbis, etiam circa Rheni tractum crudeliter graſſantibus periculoſam compereram: illico exhibere jubebam antidotum cum aqua Card. benedict. tum in malis contagioſis familiarem, cujus deſcriptio talis eſt: ℞. *Theriacæ electa, unc. iij. rad. Tormentillæ, bacc. juniperi, ſem. Card. bened. ana drach. j. ſ. Boli Armeni præparati, unc. ſ. diamargarit. frigid ſcrup. ij. ſeminum acetoſæ, citri, raſuræ eboris, ana drach. j. ſyrupi de acetoſitate citri, quantum ſatis, fiat condimentum:* unde provocato abunde ſudore meliuſcule habuit. Tertia die, qua primum acceſſi, ad morbum penitus ocularis inſpectionis fide conſiderandum: atque tum obſervata maximâ humorum putredine, & apparentibus incendii aduſtioniſque gravioris indiciis, ordinavi decoctum ex hordeo, Card. benedict. & Scabioſa confectum, admixto ſaccharo, & aceto, in formam ſyrup. acidi, quo aſſidue utebatur: quandoque hauſtum ex ſtillatitiâ Card. benedicti, & oxalidis aquâ bibebat. Nutriebatur ptiſſana ſobacida, avenato in aqua cum pauxillo aceti præparato, ac tandem juſculo pulli Gallinacei ſimplici; in quo vitellus ovi erat diſſolutus: aſſumpſit quoque ſuccum mali Punici. Quinta die, contecto diligenter corpore, exhibitaque aqua hordeacea dulcoratâ, copioſiſſime profluxit ſudor, qui mirè ægrotantem ſublevabat anxietatis continuæ moleſtus. Sextâ per ſeceſſum prodibant excrementa penitus bilioſa, cum fœtore magno, adeo ut natura materiæ peccantis diminutionem paulatim moliri jam videretur: ſed impedita fuit ab inſultu noctis ſubſequentis, qua ſymptomatum omnium concurſus ingruebat, tanta & vehementiâ & celeritate, ut æger condito ultimæ voluntatis teſtamento, migrationis è vita momento intenderet. Septima rediens mane, in acerbo conſanguineorum aſtantiumque luctu, citra ullam dilationem digitis carpo admotis, pulſum percipio intermittentem tertia quaque pulſatione. qui primo quidem contactu terrorem incutit: at examinatis interea cęterorum accidentium præſagiis, indeque certa convaleſcentiæ ſpe datâ, quicquid diſcriminis portendebat variata illa cordis & arteriarum motio, in totum retuli ad acerrimam naturæ cum vi morbi concertationem. Neque profectò conjecturam meam eventus rei fefellit quoniam re[illegible] quo diei decurſu expultrix facultas occupabatur planè in exonerando ſtomacho, à noxiâ materiæ aduſtæ multitudine. Animadverſione habitâ, primo ad virtutis corroborationem, odoratu mala aurantia, aquam roſ. & acetum roſaceum obtuli: deinde, ad juvandum naturæ conatum in ciendo vomitu, exhibui aquam tepidam cum oleo communi, & aurantiorum ſucco mixtam. Inde ſeroſa quidem recrementa nonnulla remanarunt: ſed quum minera mali nondum attingeretur ſatis ab imbecilliori hoc medicamento, aut ejus tenaciſſima malignitas infringeretur: ſequenti die (qui octavus numerabatur) deliberato animo, & pulsûs intermiſſione quamvis perſeverante, miniſtravi potionem purgantem ſequenti modo confectam. ℞. *Rhabar. el. pul ſenæ laxativi, an. drac. j. ſ. Infundantur ſeorſum in aqua endiviæ, unc. iiij. ſ. horis 10. poſt fortem expreſſionem colaturæ admiſce ſyrup. roſ. ſolut. unc. j miſ.* Et quia mentio incidit pulveris ſenæ ſolutivi, cujus uſum in hac inferiori Germania ego primus introduxi, ejus deſcriptionem lubenti communicatione obiter ſubjungam: ut quibus viſum fuerit, in ſuis præparent pharmacopoliis ℞. *Fol. ſenæ purgata, tartari albi, ana. unc. j ſem. aniſi, garioph yllorum. cinnamomi. galangæ, ana drach. j. diagridii drach. ij. comminuantur minutiſſime in pulverem ſecundum artis legem:* cujus doſis eſt drachm. ij in ſubſtantia, & unc. ſ. in infuſione. Ex ſuprascripti pharmaci aſſumptione ſexies æger per alvum excrevit flava, bilioſa, aduſta, fœtida: cum ſedatione omnium ſymptomatum: ut etiam teſtaretur ſenſibili perceptione ſeſe liberati ab ingenti pondere incen[illegible] glomeris, per inteſtinorum longitudinem à ventri[illegible] delabentis, Poſtea roboravi intrinſecus conſervæ roſ[illegible] ceæ exhibitione, foris vero illinitione olei roſacei immaturi. Convaluit probe nobilis hic & optimus Vir, poſt univerſalem corporis evacuationem: ſaltem pulſus intermittens perdurabat adhuc in nonum uſque diem, quo commutabatur in parvum, rarum, tardum, qui neceſſariò debilitatem ſequebatur ex mutua naturæ & ægritudinis colluctatione natam. Proinde manifeſtiſſime apparet, prædicendi ex pulſibus cautionem à Medicis eſſe obſervandam, ne animo penitus percolſo [illegible] commoto, de valetudinis recuperatione confeſtim [illegible] fidant, ſiquando ejuſmodi pulſus ſenſui occurrat, [illegible] cauſæ quidem morbificæ magnitudinem, & anci[illegible] tem oppugnantis naturæ luctam denotet, non tame[n] mortis propinquitatem, niſi plurium lethalium ſignorum, tanquam τεκμηρίων, acceſſione, confirmetur artificioſa conjectura. Etenim priuſquam ullum ab ore procedat præſagium, duo in conſiderationem veniunt: naturæ robur, & vis morbi. Quia tum demum a[illegible] mal interius perceptionem ſubit, quando illud [illegible] cumbit, hæc vero victoriæ inſignia oſtentat. V[illegible] gratia: ſtatuamus ægritudinis cauſam aut parem naturæ aut imparem. Par ſi fuerit, non apparebit converſio vel ad ſalutem, vel mortem: quia mutatio omnis proprietas conſiſtit in unius prædominio. S[i] igitur impar, tum aut morbus vincet, aut natura. Si natura, evadit æger: ſin minus morietur, Mortem enim invehit defectus naturæ & exuperantia cauſæ morbificæ. Iam pulſationis omnis continuatio ſignificat facultatis vitalis robur: defectio autem ejus imbecillitatem. *VVierus Obſervat. Medicar. lib.*

† Plura vid. apud *Simon. Pauli de Febb. malign. p.* 18 *&c. & p.* 64. Ab eſu carnis animalium ægrotorum febres malignas exortas commemorat *Borell. Cent. - . obſ.* 32. De febre maligna cum vomitu, vid. *River. Cent.* 2. *obſ.* 99. cum ſingultu, *Horſt. obſ. fol.* 40 Febris malignæ Anatomen exhibet *Bartholin. Cent.* 3. *hiſt. anatom* 68.

* * *

DE

DE VARIIS PESTILENTIbus defluxionibus.

Observatio I.

De variis peſtilentium defluxionum generibus, veluti Angina, Pleuritide, Peripneumonia, quæ Anno 1564. & 1565. apparuere, in quibuſdam Germaniæ inferioris locis.

Quod cæleſtis influxionis variatio corpora humana imbuat diſpoſitione ad difficillimum morborum jugum ſubeundum, manifeſtè quidem elici poteſt, ex unico illo Hippocr. Aphoriſmo, quo indicat mutationes temporum potiſſimum parere ægritudines. At longe tamen manifeſtius ad ipſum demonſtratur præcedentium annorum conſideratione, qui propter multæ humiditatis prædominium, triſtiſſimas univerſalis mortalitatis clades nobis crearunt. Etenim præter frequentes puerperarum abortus, præter lumbricorum infeſtantium cruciatus, præter arthritides & vitiatas articulorum motiones, apparuere variolæ & morbilli, quos tanquam præcurſores ſequebatur Epidemica lues incredibili graſſationis ſævitiâ, adeo ut ægros depaſceret, oppida exhauriret, ampliſſimas etiam depopularetur civitates: veluti ſatis ſuperque teſtatur in Thracia Conſtantinopolis, in Ægypto Alexandria, in Gallis Lugdunum, Londinum in Anglia, in Germania Dantiſcum, Augſta, Vienna, Colonia, totuſque ſuperior Rheni tractus, Baſileam uſque: quæ loca omnia exitiali ſua contagione crudeliſſimè devaſtavit. In his vero noſtris ditionibus inferiori Rheno propinquis peſtis quidem mitior erat: ſed interea gravi morborum penitus peſtilentium obſeſſione conflictabamur, qui maxime ex fluxionum cauſis dependebant: eo quod externa humiditas, tum cognatæ lubricitatis reſpectu, facilem motionis proclivitatem ſortiretur; tum putrefactionis anſâ venenoſitatem acquiſiviſſet. Anno enim à Chriſto Nato M D. LXIV. invaſere hyeme colli tumores externi glanduloſi, pituitoſi, diſcriminis expertes: quibus poſtea incipiente vere ſucceſſerunt, & per potiſſimam æſtatis partem extendebantur, anginæ crebræ, periculoſæ, & velocis terminationis: quæ præterquam quod malignitatis ſuæ contagione crudeliſſimis peſtilentiæ inſultibus penitus adæquarentur, tam etiam brevi perdurationis decurſu interficiebant, ut nonnullas deprehendere liceret ſaltem ephemeras, aliquas triduas, vel quatriduas, pauciores ſeptenarias: at cæteræ octidui periodum excedentes, plerumque medelam receperunt. Oboriebantur primùm cum febre & vomitu, ac potiſſimum ex cauſſarum προκαταρκτικῶν occaſione, utpote novilunio, exercitio corporis vehementiori, deambulatione per ſolis fervorem, aliiſque exæſtuationum focis: deinde momentanea acceſſione ſuperveniit linguæ tumor, loquela adimebatur ex obturatione laringis: ipſe etiam œſophagus arctiſſime occludebatur, ut ne vix quidem potum admitteret, multo certè minus cibi ſolidioris deglutitionē, quorum ſymptomatum confluxus ægros necabat ſtrangulatu: quo nullum mortis genus exſtitit aut atrocius, aut calamitoſius. Interea vero, præter pauciſſimorum eryſipelatum apparitionem, nullus in colli ambitu conſpiciebatur tumor: ſed intrinſecus concidebat ferè ſemper virulenti humoris defluxus, qui plerumque excitabat phrenitidem, facta exhalationum cum cerebro communicatione. Sæpenumero etiam, relicta priori in faucibus ſtatione, ad latera ſub cutem coſtas tegentem deſtillabat unde lethalis Cynanches ſolutio nem pleuritis non minus mortifera conſequebatur. Raro autem ad pulmones transferebatur materia, quæ peripneumoniam non magis tutam mox excitabat. Interdum quoque thorace relicto, ad ſpinam dorſalem convertebatur, ejuſque dolorem gignebat intolerabilem, præſertim etiam in mulieribus menſtruum effluvium patientibus, (quod peculiariter notandum ſuccurrit) quo difficili ſymptomate prope liberabatur nemo, moriebantur plerique omnes. Tam malitioſum erat tenuiſſimi humoris virus, ex cujus vehementia & contagione, ob venæ magnæ viciniam, ſanguis vitiatus, ad proximas uteri venas, fluxioni mēſtruæ aſſuetas, defluxit, erupitque: unde & gravior in corpore, veneni facta commotio, & ſpirituum evacuatio. Obſervabatur præterea in peſtilenti hac Cynanche, pueros, quorum tamen ætas maximè hujus ægritudinis erat particeps, provectioribus minus periclitari, atque eos prope citius reliquis evaſiſſe, qui decubitum in lecto negligebant: idcirco quod horum reluctatio fortaſſis minus concepti veneni, vel (ſi velis) naturæ robuſtas vires argueret: aliorum autem obſequium, denotaret impotentiam ex veneno ſeverius eam ætatem infeſtāte. Quantum curativæ methodi rationem ſpectat, univerſales corporis evacuationes, quæ præſtantur aut pharmaci purgantis aſſumptione, aut phlebotomiæ uſurpatione, plus læſionis quam emolumenti inferebant niſi quod in principio cucurbitulas ſine ſcarificatione; humeris collo proximis in teneriori ætate affixâs, juviſſe, & in aliis ſanguinis è linguæ venulis, extractionem quandoque profuiſſe conſcius ſim: adeo ut in hac angina Hippocrat. præceptum fuerit repudiandum, *lib. de locis in homine*, cujus hæc ſunt verba: Angina affectis, à venis quæ in brachiis ſunt, ſanguinem detrahes: ſimul & alvum inferne ſubduces quo id, quod morbum committit, detrahatur. Quæ ee exactius conſiderata, curationem inſtituebam, partim corroborando partes inferiores, adverſus fluxionum injurias, partim veneni peſtilentis vim infringendo: hinc & localium remediorum applicatione diſſipando quandoque idipſum, quod, immediate cauſæ conjunctæ præſentiam fovebat. Ubi tamen cautione ſumma opus eſt alioqui hæc medicationis pars hic prætermittenda. Nam facile, ex localium diſſipantium vel digerentium potentia hic humor ſuâ tenuitate ad alia declivia vergebat loca, ut dictum eſt: ubi periculum conſequebatur. quoque, licet ſerius aliquando. Porro nec hoc quidem ſilentio prætereundum eſt, quod dum tantopere ſæviret, & in aliis locis peſtilentiæ, & in his noſtris anginæ Epidemiæ, frequentiſſimè hyeme præcedenti, noctu potiſſimum, apparuiſſent aut celeri ejaculatione, aut conſtanti permanſione, horrendi, & varii in aere fulgores, & typhones: qui, licet durante per totam æſtatem lue nondum prorſus deſiiſſent, evanuerunt tamen circa adventum hybernæ conſtitutionis: quæ tam ſevero extremi algoris dominio nos tandem oppreſſit devaſtavit per integrum duorum menſium, eoque amplius, ſpatium, ut ab hominum memoria hyems nulla extitiſſe aſperior cenſeatur Quamvis autem ex hoc inauditæ frigiditatis ambitu aer inſectus peſtilenſque vinceretur, & peſtis pervagatio mirè remitteret, paſſim tamen ægritudinis prioris vice, alia populariter graſſari cœpit: quemadmodum ſuperiori quoque anno, alioqui prorſus inſolita fereque priſcæ Medicinæ ſcriptoribus incognita: quæ quum & ex humorum ad thoracem, ejuſque latera defluxione dependeret, & maligna ſua infectione plurimos mortales corriperet trucidaretque ſortietur à me peſtilentis pleuritidis appellationem. Etenim, ut plures, ejus erant differentiæ, ita multiplicium ſymptomatum comitatu cingebātur. Siquidem in hoc conveniebant, quod cuncti ægrotantes primum infeſtarētur febri continua, ac

peſſimi moris : perſentirent pungitivum lateris dolorem: denique ſumma excruciarentur anhelitus difficultate, & crebra reſpirationis repetitione: verum & ratione expuitionis, & facili partis affectæ permutatione diverſitas contingebat. Nam ſtatim ab acceſſionis principio dolor percipiebatur fixus, & certæ tantum inhærens ſedi, qui deinceps vagâ & inconſtanti motione ſerpebat per univerſum thoracis circuitum, præcipue poſt unam alteramve *ἀνωδύνου* medicamenti applicationem; atque poſtea celeri nihilominus tranſitivus impulſu convertebatur ad pulmones: quibus ab impetuoſo humorum affluxu inundatis, ſputa prodibant ſanguinolenta mixta diverſoque colore aliquando tincta, quæ quanto majori excretionis aut promptitudine, aut abundantia rejicerentur, tanto graviorem nobis minitabatur de amiſſæ valetudinis recuperatione diffidentia: propterea quod hos fere in ſexti diei fine obiiſſe notum ſit, antequam ad ſeptimi judicationem pervenirent. Alii autem reperiebantur hæmoptoicæ paſſionis expectes, qui ubi nonum exceſſiſſent, fere ancipiti periculi eventu liberabantur: niſi malum revocaretur fortè recidivæ viciſſitudine, quo plurimi interiere ante tertiæ ſeptimanæ terminum. Quinetiam præter cætera accidentia, aliqui delirio tentabantur, nonnulli alvi profluvio, quorum utrumque & Hippocrat. teſtimonio, & continuæ experientiæ documento, certa deſperationis præſagia confirmant. Et contagioſi quidem hujus morbi hiſtoriam, ut à nemine antiquorum deſcriptam comperio, ſic à recentioribus, quod ſciam, ne vel mentionem ejus factam animadverto, unico excepto illo *Guidone de Cauliaco*, qui ad perpetuam poſteritatis memoriam (*in cap. 5. doct. 2. Tract. 2 ſuæ Chirurgiæ*) ſimilem Epidemicam luem recenſet, quæ Anno Domini noſtri 1348. extremam mortalitatis calamitatem toti ferme mundo invexit, partim cum febri continua & ſputo ſanguinis, partim cum anthracibus vel axillarum, vel inguinum. Ex citati auctoris cautione deinceps *Valeſcus de Taranta* pervenit in obſcuram tantæ iſtius ægritudinis cognitionem, ſicuti atteſtatur ipſius *appendix, tractatui de Pleuritide ſubnexa*. Verum, quia nullibi compendioſa medendi ratio traditur, exiſtimabo me operæ præſtiturum pretium, ſi in teſtamentum ſempiternæ recordationis, uſumque Reipubl. paucis declaravero curationis noſtræ modum, qui varietatis reſpectu proculmeretur Obſervat. induſtriam. Nam cùm in pleuritide præcipuum, & evacuandi, & derivandi materiam morbificam inſtrumentum ſuggerat venæ ſectio, hanc tamen hic valde noxiam extitiſſe deprehenſum eſt, (vel ob venenoſi humoris agitationem motionemque graviorem, qua ſpiritus & ſanguis venenoſitatis promptius redduntur participes) cum primis in ea ſpecie, quæ cum *αἱμοπτύσει* conjungebatur: quoniam ob humorum ad thoracem retractionem, ſanguinis expuitionem impedire cogitur; cujus retentio majoris inflammationis anſam contribuit neceſſario. Ut vel hoc nomine, prudenter & circumſpecte Hippocrates inter phlebotomiæ obſtacula enumeraſſe mihi videatur lateris dolorem, tum ſanguinis ſputum, hoc contextus ordine. *Convenit quibuſdam ſanguinem detrahere tempeſtivè in talibus: in aliis autem, velutì in his non convenit. Impedimentum in ſpuentibus cruenta, tempuſanns, pleuretis, bilis.* Qua differentiæ conſideratione propoſita, felicem expertus ſum ſucceſſum, phlebotomiam his quidem interdicendo, paucis verò ſuadendo. Ad hæc practici noſtri omnes paſſim inculcant, ad expectorationis facilitatem, utpote potiſſimam intentionem, nihil eſſe conducibilius rerum dulcium, pectus lenientium materiam apparantium, ſputumque promoventium & facile reddentium, lambitione: quæ tamen inſtituto noſtro nequaquam inſervire poterat, ob putredinis febrilis, & veneni peſtilentis augmentationem: quorum malignitati ſtudio majori reſiſtendum e[...], quam ipſius Pleuritidis violentiæ. Itaque, contra communis Canonis obſervationem, conſului rerum acidarum exhibitionem: ut ſyrupi è ſucco acetoſæ, & de acetoſitate citri, cum aqua cardui benedicti, & ſcabioſæ, & ſimilium. Deinde præſcripſi potiones pectorales, ex medicamentorum amarorum admixtione confectas veluti cardui benedicti, ſcabioſæ, ſcordii, meliſſæ, cichorii, oxyos Plinii, acetoſæ, & ejuſdem generis plurium, quæ non ſolum materiam pulmonibus impactam eductioni præparant, verum etiam peſtilenti ſymptomaticæ febris eſſentiæ adverſantur. A decoctione expreſſa additur ſaccharum purum cum ace[...] modico, & poſt levem fervorem, denuò per crib[...] ſetaceum trajicitur. Ab iis, quibus potenter al[...] dejicitur, abſtinendum, tam ob veneni concepti exag[...]tationem, quam virium dejectionem. Conferunt a[...]tem vel clyſteres, vel rhabarbarum infuſum in aqu[...] prædictis, ſi liquori expreſſo ſyrupus roſatus ſolut[...] us admiſceatur. Conferunt & pilulæ communes, quas peſtilentiales dicunt. Antidoti hic non inutilis for[...] hæc eſto. ℞. *Theriaca electa. unc. j. boli armen[...] cum aqua cardui benedicti aliquoties loti, drach. ij. ſpecierum diamargar frig, ſcrup. iiij. ſem. citri. ſcordii. ſcabioſa ana drach. j. raſura monocerotis, ſcrup. j. cum ſ[...] de ſucco acetoſæ: fiat conditum:*, cum dictis vel aquis, v[...] p[...]tionibus uſurpandum. Celebratur antidotum quoque in hujuſmodi morbis peſtilentibus non inidoneum, Canonici cujuſdam Lotharingi, qui contra peſtis ſævitiam, eo uſu tam haud vulgarem fecit apud Principes [...] Civitatum Reſpublicas inſignes: quamquam fucum [...]terim ſubjunxerit, dum variis variæ formulæ præ[...]ptum, velut ſemper unicum, nec aliis unquam comm[...]meandum, multo auro divendit. Quæ autem à Potent[...]ſimo Principe, honorario certe liberali dempta eſt, [...] habet. ℞. *Specier. latitiæ Galeni, terræ ſigillatæ, ana drach. j. boli armeni, unc. ß. theriaca Andromachi, unc. j. conſervæ roſarum, borraginis, bugloſſa, ana unc. j. ſyrupi violarum, quantum ſatis, fiat electuarium.* Victus hic, qui in peſte convenit Anno 1565. menſ. Ian. *VVierus lib. [...] ſerv. Medicinal. rarar.*

OBSERVATIO II.

De Peripneumonia peſtifera cum ſputo ſanguinis.

IMmane, ac horrendum peſtis hoc genus cum ſ[...] ſanguinis, Anno à nato Christo 1348. tempore M[...]tiniani Imperatoris, Orientales, Occidentales, E[...]pam denique totam, quinque annos, nonnulli P[...]mi Viri, qui tunc temporis degebant, invaſiſſe te[...]tur. De quo etiam *Hieronymus Fracaſtorius*, Vir [...]laris eruditionis, *in ſua Syphilide* ſic canit:

Biscentum finxere Anni, quum flammica Martis
Lumina Saturno triſti immiſcente, per omnes
Auroræ populos, per quæ rigat æquora Ganges
Inſolita exarſit febris, quæ pectore anhelo
Sanguineum ſputum exagitans, (miſerabile viſu)
Quarta luce frequens fato procumbat acerbo.
Illa eadem Aſſyria gentes, & Perſidos, & quæ
Euphraten, Tigrimque bibunt, poſt [...]mpore parvo
Corripuit, diteſque Arabes, molemque Canopum:
Inde Phrygas, inde & miſerum trans æquora [...]a
Infecit Latium, atque Europa ſævit omni.

Orientales inprimis depaſcere cœpit, & ejus con[...] more procedens, inoleſcens, omnes fere uſq; ad o[...]a[...]ſum rapuit. Referuntque temporibus memora[...]is tam diram mirabilem peſtilentiam, tam in malitia comparabilem alteram extitiſſe nullam, ac non t[...] horrendam luem conſcripſiſſe Galenum, & [...]uc[...]dem, vel Avenzoar; neque huic illam famoſam ci[...]tatis Cranonis peſtem comparandam eſſe. Quo[...]c[...]que, qui ſibi obvii fiebant, non duntaxat ex m[...]tua

c

conſuetudine, aut ex propinquitate, aut ex contractu, verùm etiam affectorum oculis ſanos aſpicientibus, in eos miſeros mortales graſſans necabat. Quo horrendæ peſtis genere mortales omnes tantus invaſit terror, qui omnes mutuò ſeſe deſerebant. Quamobrem ſine aſſiſtentibus ægri moriebantur, ac non duntaxat ſine ſacerdotibus, ſed vix ſepeliebantur. Tanta fuit hujus miſerabilis belluæ immanitas, ac ſævities, ut ab oriente usque ad occaſum mortalium decimam partem vix ſuperſtitem reliquerit; quot quot rapiebat, tot necabat. His artibus, his gliſcentibus inſidiis generi humano inſidiabatur, cùm in una regione graſſabatur. Primis duobus menſibus febre indeſinente ſanguinem expuerunt, ac vehementi anhelitus difficultate laborarunt homines, ſecundùm ſitum aliquem jacere minimè poterant, ſedere verò aſſiduè cogebantur, tanta erat anhelandi impotentia, quâ bibere & cibum ingerere vix poterant. Infra treſ dies immiſerabiliter occidebat. Proſtrati hinc inde ducebant corpora, vehementi rubore ſplendebant genæ, tuſſis valida imprimis ſine ſanguinis ſputo eos cruciabat, dein de pauló pòſt cum pauco ſanguinis ſputo, poſtmodum ex tuſſi major ſanguinis quantitas expuebatur, pulſus eorum erat diſſimilis. Poſt hos autem duos menſes, febre indeſinente, cum ſanguinis ſputamine, exanthematibus, & abſceſſibus extima occupantibus, brevi, aut infra quintum diem omnes ferè interimebat. Quamobrem, ſi qui hoc dirum peſtis genus in mente ruminant, ab hujus exordio ſecuti, in tanto temporis curriculo, usque in hodiernum diem, nullum tam dirum peſtis genus huic comparabile eſſe, neque fore, nec illud quod civitatem Cranonem, nec illud quod ſcripſit Avenzoar, nec illud quod Æthiopiæ mortales, inde ad Græcos translatum, devaſtâſſe memorat Avicen huic cum ſanguinis ſputo æquiparari fatebuntur. Simile ferè peſtis genus, ſed non tam ſævum; *Galen. in 5. Meth. Med.* deſcripſiſſe videtur: ubi refert ex peſte in aſperæ arteriæ interiore tunica, de orto ulcere, & de pulmonum in ea peſte exanthematibus. Teſtatur Guido de Cauliaco, quòd in aliquibus partibus ita tenebatur, quòd Judæi venenâſſent totum orbem terrarum. Quare ab illis Judæi occidebantur, huc illud Judæi curſitantes in civitates, in rura ingredi non admittebantur, niſi optimè noti fuiſſent: cumque admittebantur, ſi pulveres, electuaria, unguenta, & ſimilia medicamenta penes Judæos reperiebantur, à portarum, civitatum, rurum cuſtodibus, ea mandere, ac ingerere compellebantur. Nonnulli tam immanis peſtilentiæ, Saturni, Jovis, & Martis in domo octava in Aquarii ſigno, & in oppoſitione Leonis, Anno 1345 die vigeſima octava Martii, conventum, cauſam extitiſſe animant, cùm majores conventûs, admiranda, & valde horrenda, & regnorum mutationes, Prophetarum adventûs & maximos & peſtiferos morbos (quemadmodum Aſtrologi ſentiunt) minentur. At cùm ſidera hujusmodi in ſigno humano tunc coiverint, immane, ac immenſum in humanam naturam venenum talis conventus direxit. Et cùm iſta ſidera fixa fuerint, vires diutiùs propagatura inſinuabant; quod poſtmodum effectu evenit. Quamobrem ex his ſuborta peſtis, quæ Orientales in primis occidendo invaſit, ſicque ſerpendo, necando, quinque annis vires ſuas extendens in Occidentales tandem graſſata fuit. Hæc illi, qui tunc degebant. Cæterùm hujusmodi peſtis genus, quid nominis ſit, à nullis huc usque deſcriptum reperi. Ego autem ex ejus ſymptomatis, peripneumoniam peſtiferam hoc peſtis genus nuncupare auderem, cognitis ejus ſymptomatum cauſis. An rectè ſentiam, unusquisque judicare poterit: Cùm hujusmodi ſiderum conventus in aëre venenatum peſtiferum virus impreſſerit; aër is putris in pulmones inſpiratus, cor ſua mala & vitiata putri qualitate corripiebat: Spiritum inprimis inquinans, humores inde putrefaciens eosque adurens, atque per aduſtionem incraſſans. Tanta erat putredo in aëre, quâ non ſolùm cor, aut ejus humores putreſcebant, ſed etiam inflammabantur pariter: in eisque eam vim veneficam ſigillabat, per cordis & pulmonum capſulas permeans. His humoribus ita veneficis putreſcentibus in præcordiis, febris peſtifera ſuborta fuit. Horum autem humorum putrium copiâ in pulmonibus accumbentium, aſpera arteria, & quæ ex ea in pulmones diſtribuuntur propagines omnes augebantur & exedebantur; quâ de re anhelandi impotentia oriebatur. Cumque febre indeſinente flagrantibus inquinatis humoribus eorum pulmones exuperâſſent, incendio æſtuque pulmones affligtari cogebantur: quo fiebat, ut tuſſi imprimis ſiccâ cruciarentur, & ex polluti erodentis acris ſanguinis copia, ulceroſa in pulmonibus exanthemata gignerentur; quibus inde tuſſis cum ſanguinis ſputamine ſubſequebantur.

Quamobrem ex indeſinente febre, & anhelandi difficultate, ac ex tali ſanguinis ſputo jam mihi conſtat hunc affectum pulmonum phlegmonen, quæ dicitur, appellari poſſe. Mutuatur enim *ex Galeno in 2. Method. Med.* peripneumoniam pulmonum phlegmonen eſſe, & *in lib. de definitionibus Medicis*, peripneumoniam eſſe pulmonis phlegmonen cum febre acuta & ſpirandi difficultate, & *ex 4. de locis affectis*, cùm ſpirandi difficultate, cui & anguſtia, & gravitas, conjunctaque acuta quoque febris inciderit, is affectus inflammatio pulmonis eſt. At ſi intolerabile fuerit incendium, anguſtiæ verò gravitatisque minus, eryſipelas ipſum vexare cenſendum eſt. Et ex *lib. de Dynamidiis*, peripneumonicis pulſus eſt validus, ſpiſſus: quando ad periculum devenerit, pulſus fit tardus veluti non apparens, & formicans. Ex *lib. de cauſis pulſuum*, peripneumonicorum magnus eſt pulſus, languidus & mollis, quem ut peſtis genere talem Guido de Cauliaco extitiſſe teſtatur. Quamobrem non admirandum erat, ſi hujus peſtis principio, hujusmodi exuperantibus veneficis humoribus ſubitò in præcordia detruſis, ac illi decumbentibus, peribant. Tanta & repentina erat in præcordiis eorum copia & venefica malitia, quibus virtus reſiſtere nequierat. Dicebat *Galen. in 3. de Criſibus*, moriuntur autem in principiis propter ſubitum ad interiora motum, veluti ſuffocata atque extinctâ naturâ, non aliter quàm ſi lignorum viridium acervum ſuper flammas conjicias, ſic in augmentis plerumque moriuntur. Et *in 10. Meth. Med.* ſi cum ejusmodi febri in corpore momentanea membri phlegmone ſit conjuncta, omnino morietur æger: magis id certum eſt, ſi pulmonis, vel membranæ quæ coſtis ſubtenditur, vel ventriculi, vel jecinoris phlegmone ſit. Etenim, quæ has partes phlegmone occuparunt, non modò iis, qui tam imbecillis ſunt viribus, ſed etiam iis, qui valentiores ipſis ſunt, mortiferum eſſe ſolet, unaque ſalus tum pleuriticis, tum peripneumonicis, adde etiam ſynanchicis, id eſt, qui angina laborant, eſt ipſum virium robur. Præterea, dum ab initio hujus immanis peſtis generis, vis venenata validior fuerit, quæ, ut placuit Gentili in ejus conſiliis, & Guidoni ex proprietate potiùs ſiderali, quàm ex aperta alia qualitate noxia erat, quoscunque rapiebat, occidebat; ſed poſtquam per tempus determinatum, ſiderum conventus ex ejus vitiata proprietate vim veneficam in inferioribus imprimente, opus ejus expleverit, deſinente ſiderali actione, proprietas hujusmodi vires veneficas ſuas amiſit, & tantò etiam mitiùs agebat, cùm talis vis venenata tamdiu de corpore in corpus tranſiens, à natura partim, partim à probis humoribus oppugnata, mitior ac benignior reddatur. Quo fiebat, ut non duntaxat non proſternere, verùm etiam vitæ humanæ principia imbecillia reddere minimè poterat. Quamobrem hujus peſtiferi virus enervatis viri-

bus, jamque natura validiore effectâ, ad ſubaſcellas, & inguina, & ſecundùm aures humores propellebat eos, qui ab initio in pulmonibus, illos æſtuanter putrefacientes, ex putri eorum ſanguine exanthemata gignentes, oraque venarum aperientes, vel eas erodentes, tuſſim ac ſanguinis ſputum efficientes, tandem necantes, accumbere ſolebant. His humoribus validiore effectu ad alia prænotata loca, quàm ad pulmones detruſis, non omnes tam paſſim necabantur: quamplurimi enim ſuſpites fiebant. *Andreas Gallus lib. 4. Faſciculi de peſte.*

Observatio III.

De Peripneumonia populariter Anno 1557. & 1565. ſæviente.

PEripneumoniam noſtrâ ætate bis populariter graſſatam in memoria multorum eſt: ſemel anno 1557. Octobr. deinde iterum anno 1565. Januario menſe. Præceſſerat anno quinquageſimo ſeptimo ſupra milleſimum quingenteſimum conſtitutio aëris ab initio Julii menſis ſicca, & mediocriter pro temporis ratione calida, præſertim Julio ac Auguſto. Sub finem Septembris, tertio ac quarto Kalendas Octobris, ſupervenit validiſſimus à ſeptentrione ventus, admodum frigidus, mox deſtillationes plurimæ ſunt natæ: unde citò validæ vehementesque tuſſes, & lateris cum febre & reſpirandi difficultate dolores proceſſerunt. Lateris dolores vehementes non admodum, non punctorii erant, ſed clementes admodum: tertio die vel priùs ſputum prodiit cruentum: quinto, aut ſexto, aut ſeptimo, ad ſummum octavo mortui omnes ſunt latere dolentes, quibus ſectio venæ prætermiſſa, aut tempeſtivè non facta. At quibus ſanguis vel primo, vel altero die detractus, evaſerunt, quarto vel quinto die ſanitati reſtituti. Quarto verò aut quinto ſanguinem detraxiſſe nihil profuit, morbo jam confirmato. Humores deſtillantes tenues admodum, & nonnihil acres fuerunt. Eclegmata idcircò utiliſſima, quæ inſpiſſandi vim habent, acrimoniam retundunt, & aſpera leniunt, quale eſt ex Zyziphis (jujubas vulgò vocant) ſerapium: quod tenues deſtillationes inſpiſſat, acrimoniam obtundit, aſpera obliniendo lenit.

Altera peripneumonia; diſſimilem occaſionem habuit. Decembri menſe, Anno 1564. gelu admodum acre extitit, per quod non modò omnia reliqua flumina ubique, ſed & ipſe Scaldis in portu Antverpiæ (quodadmodum raro contingit) adſtrictus fuit, decidit per id temporis nix admodum crebra. Poſt Kalend. Januar. anni 1565. frigoris remiſſio ſex aut ſeptem dierum ſucceſſit; ſed exigua admodum, ſic ut neque nix, neque glacies diſſolverentur. Per hos dies vapores multi elevabantur, qui cùm interdiu diſſolvi ac diſcuti non potuerint, nec altiùs aſcendere; nocturnis frigoribus denſari, inferiutem, & quem haurimus aërem inficientes, craſſum humidumque eum admodum reddiderunt. Ab hujus autem tam craſſi aëris, & vaporibus infecti inſpiratione, morbi circa pulmones, atque in ipſis etiam pulmonibus, exitiales nati ſunt: quibus infinita hominum multitudo mox correpta fuit. Nulli autem citiùs aut graviùs affecti, quàm qui horâ unâ aut alterâ poſt ſolis occaſum aëri ſeſe expoſuerunt. Nam interdiu, & præſertim ipſa meridie, aut paulò pòſt, aër minùs craſſus extitit, nec ita citò aliquem offendit: multis profuit focus elegans ex quernis lignis, qui hos in ſanitate continuit, aëre in cubilibus ac cœnaculis reſiccato ac puriore reddito. Morbi per hos dies erant tuſſis, raucedines, reſpirandi difficultates, & plurimi unà laterum clementes, non punctorii, cum febri dolores, hoc eſt peripneumoniæ. Fuit autem hæc peripneumonia, non minùs quàm ſuperior exitialis: neceſſum quoque erat in hac, mox primo aut altero die ſanguinem detrahere. Quando ceſſatum eſt, nulla ſalutis ac vitæ ſpes reliqua erat. Sputum [...] ſit craſſum, ſanguini permixtum: nonnullis bilioſum [...] quorum, nemo ſervatus. Eclegmata deſiderabant [...] quæ pulmonis meatus expurgarent, & ab infarctu [...] berarent: non tamen valde calida; ut ſerapium ex capillis veneris, ſive ruta muraria, ac quod ex dulci rad[...] paratur. Ex hyſſopo quoque quandoque profuit. Utroq; autem tempore morbum hunc non pleuritidem ſed peripneumoniam fuiſſe, mortuorum corporum diſſectiones coràm oſtenderunt. *Dodonæus in libell[...] ſerv. Med. cap. 21.*

† Vid. etiam de Peripneomoniâ malignâ *Salmut[...] Cent. 1. obſ. 42.*

Observatio IV.

Ex Epidemica deſtillatione in aſperam arteriam, pulm[o]nes, & vitalia decumbente, excitatæ ſuppurationes cum febre lethales, Medicis per bechica fruſtra expectorationi inſiſtentibus.

FLuxio, quæ multa eſt & mala, fluit aut ad pectus, a[ut] ad venas: quæ ad venas, facit morbos laterales, & pulmonias, & præfocationes, quæ citò interimun[t], dicebat *Galenus cum Hippocrate tertia Aphoriſmorum.* Et hoc, dixit, accidit maximè ſenibus: unde plures ſenes quaſi repentè interierunt. Et in hoc Medici plerique aberravere, eas fluxiones exiſtimantes eſſe ex earum genere, quæ poſſent per tuſſim expurgari. & laborabant cum bechicis medicamentis, fruſtra vexantes naturam, & non parum nocentes.

Ex ſimili morbo quum periiſſet Nobilis Cæſar Brippius Mediolani, quòd ſerò advocatus eſſem diſſecuimus illum: inventa eſt ſanies multa in vitulo, quo jecur annectitur coſtis: & non erat pus bonum, ſed [...] quidum: & ſupervixerat plus quadraginta diebus cum hoc morbo.

Et ſimiliter diſſecuimus Petrum Caſatum, puerum 14. annorum, qui obierat extra urbem, ideò non potui illum inviſere dum eſſet æger: & quoniam erat [...] valde ſuper quadraginta millia coronatorum, ſu[...] bantur de veneno: & inveni in pulmone ſaniem te[...] è latere dextro, quæ ejus partem exederat: & pron[un]ciavi, quod non perierat ex veneno, ſed ex fluxione ut primus. Et aderat huic ſpectaculo Gabriel C[...] Chirurgus egregius, qui diſſecuit.

Dicam autem etiam, quod accidit Comiti (hæc Longobardica poteſtas) Aluyſio Gonzaghæ ad [...] cùm vocatus eſſem 4. die, prædixi non ſupervi[...] ultra ſeptimam. Itaque mortuus eſt ſexta die ve[...] Et nos (eramus enim quatuor Medici) diſſe[cui]mus [il]lum, invenimusque non eſſe abſceſſum: ſed omnia [...] pulmonis ea triplici genere, magis tamen aſperæ ar[te]riæ rami erant pleni ſanie ſimili facti, adeò ut nu[l]] adeſſet prorſus ſanguis: & huic diſſectioni, tum et[iam] primæ adfuit Melchior Medicus eruditus [...] quid p[...] Fluxio illa non erat, ut duæ priores: ſed pulmonia doſa.

Quo genere morbi mortuus eſt, qui vice Legati [...] gebatur olim. Dan. Rixius Venetus, vir egregius [...] Inſubrum præſidem: ſed illum non diſſecui. D[...] morbus à pulmonia, quòd abſceſſus non eſt.

Hac etiam æſtate ad finem diſſecui puellam [...] cim annorum nobiliſſimam, quæ cùm eſſet prædiv[...] ad ſexaginta millia coronatorum, & unica matri ſuæ ſuſpicantes de veneno, ob magnitudinem patrim[o]n[ii] cùm non potuiſſem adeſſe ægrotanti, advocatis [...] in re tanti momenti octo aliis Medicis, cognovi i[l]la[m] ex defluxione repentina obiiſſe, non ex veneno, atqu[e] ita omnes Medici in unum conſenſerunt. Erat eni[m] puellæ morbus jam diu in capite, & ſuppreſſa pur[...] gatione per ulcera, nec adventantibus menſibus, co[r]repta febri, cùm alioqui non videretur graviter ægr[o]tare; imò contenti fuiſſent duobus familiaribus M[...]

die

ctis, repente tanquam ſiderata interiit: quo caſu perculſi, ſuſpicabantur de veneno. Omnes autem hujuſmodi fluxiones neceſſariò adducunt febrem æſtuoſam, non tamen ardentem, nec valde ſiticuloſam: quoniam materia, ut dixi, putret prope cor, & implet vacuum pectoris, & eſt humida, & cruditatibus permiſta: demittit autem cerebrum in pectus, propterea quod gurtur non eſt contectum, & eſt è regione. (*Hipp. libro de locis in homine.*) *Cardanus de Providentia ex Annis conſtitutione, pag. 50 52. edit. Baſilienſis, cum comment. ejuſdem in aphor. & opere de venenis, &c.*

Observatio, V.

De epidemiis quibuſdam Peripneumoniis & Pleuriticis affectionibus peſtilentibus.

EPidemios ſæpe morbos incidere, quorum natura initio exactè non intelligatur, notius eſt, quàm ut à me latiùs explicari debeat. Nam videt ætas noſtra & ſudorem Anglicanum appellatum, & varias peſtes, & febres mitificas, quas Ungaricas vulgò appellarunt: & ante paucos annos tuſſis cujuſdam genus, quod per totam Europam pervagatum eſt, etiam multis admirationi fuit. Itaque non mirum videri debet, ſi de quibuſdam Pleuriticis, & Peripneumonicis affectionibus, quæ in his, & multis locis vicinis, præterito veris hujus anni octuageſimi quinti initio graſſatæ ſunt, aliquis ita ſtatuat, ut quiddam maligni in iis fuiſſe ſuſpicetur. Sed proponamus ipſarum præcipuas notas, ceu characterem quendam. In prima earum invaſione horror cum intenſa febre apparebat, ac interdum adjungebatur ſuffocationis ſymptoma, quale in peripneumonia cernitur. Interdum illud ne aderat quidem, ſed plerumque dolores pungentes & vellicantes in capite, in ſcapulis, in manibus & pedibus, ſæpe etiam in lumbis, in lateribus, & pectore ſentiebantur. Qui tamen ſecta vena in reliquis membris evaneſcebant, remanebant verò in lateribus, vel circa os pectoris, occupantes etiam ſubinde ſtomachum & hypochondria, cum maxima anguſtia & compreſſione earum partium. Accedebat hia non rarò vomitus. Quibuſdam etiam punctiones & diſtentiones graviſſimæ ad ipſa inteſtina incedebant tanto impetu, ut utrinque ipſa inteſtina diſſecari viderentur. In his difficultatibus, neque venæ ſectione, neque lenibus evacuationibus, neque ſcarificationibus, neque aliis remediis, tum internis, tum topicis, quibus punctiones laterum aliàs mitigari ſolent, multùm eſt profectum; ſed plurimi tandem ſuffocationis acceſſione, & vitalia roboris repentino lapſu, vel quarto, vel ſexto die moriebantur. Cæterùm, durante adhuc morbo, urinæ in pleriſque erant rubeæ, turbatæ; & quidam intenſiùs, quidam minùs febricitabant: pulſus erant languidi, vel intermittentes: quibuſdam ante finem vitæ deliria accidebant. Fuit verò à multis obſervatum, plures evaſiſſe, quibus venæ ſectæ non fuiſſent, quàm quibus ſectæ fuerint. Quapropter, cùm eam curandi rationem, quæ innumeris pleuriticis antea profuiſſet, fruſtra tum adhiberi non ſolùm in hoc loco, verùm etiam in aliis locis eſſet animadverſum; planè id ſtatuendum eſſe cenſui, in iſtis morbis malignitatia peſtilentis quiddam latere. Itaque, curandi ratione paululum immutata, principio morbi antidotum ſudatorium cum radice petaſitis, & floribus papaveris erratici miſtum, ac aqua cardui benedicti dilutum, ægris deinceps propinavimus, quos eo remedio plurimùm adjutos eſſe ſumus experti, poſtea verò reliqua quæ agenda videbantur, adjunximus. Cæterùm, cùm de natura harum pleuritidum accuratiùs cogitaremus, in mentem venit, non ſolùm ex veteribus quoſdam, inter quos Valeſcus, item Bartholomæus Montagnana recenſeri poſſunt, ſed & ex recentioribus Joan. Wierum, Jul. Palmarium, ac Conradinum quendam *in lib. de feb. miſcellanea*, harum peſtilentialium pleuritidum meminiſſe. Qui, etſi in eo omnes conſentiant, quòd peſtilentis malignitatis habitâ ratione antidota peculiaria, quibus veneni vis obtundatur, & punctiones mitigentur, in principio morbi danda ſint; tamen in venæ ſectionis uſurpatione diſſentiunt, quibuſdam eorum illam concedentibus, quibuſdam verò prohibentibus. Sicuti etiam de pectoralibus tum internis, tum exteriùs adhibendis, ſententiis diſcrepant. Sunt enim qui communia bechica ſeu pectoralia, quorum uſus interiùs in pleuritide receptus eſt, admittant; ſunt qui damnent, & tantùm ea probent, quæ inflammationis ſedandæ, & humorum acrimoniæ retundendæ vim obtinent. Non verò ignoto quoſdam celebres Medicos, iſtos epidemicos morbos potiùs ad catarrhos ſuffocantes, quàm ad peripneumonias vel pleuritidea retuliſſe, ſed cùm tam multa adſint ſymptomata, quæ catarrhorum ſuffocantium propria non ſint, & malignitas evidens in iis advertatur, ac catarrhi ſuffocantes potiùs ex ſingulorum ægrotantium ſingulari diſpoſitione, quàm ex univerſali quadam cauſa, quæ epidemicas affectiones concitet, promanent, non poſſum ab ea ſententia, quam rationibus & experientia ſuffultam exiſtimo, diſcedere. Quòd ſiquis tamen meliorem ſententiam melioribus argumentis adductis in medium proferat, illi minimè ſum refragaturus. Quæ enim à me propoſita jam ſunt, eò à me fuere relata, ut peritioribus de his (quæ ſane obſcuritate non carent) diligentius cogitandi occaſionem præbeam, non ut aliis ſentiendi leges præſcribam. Sed in fine hujus obſervationis nihil illud occurrit, quod ſupra in explicandis hujus morbi notis annotavi, ſæpe circa hypochondria & os pectoris punctiones & dolores incidere eſſe ſolitos, ex quo colligi non inepte poſſit, diaphragmatis inflammationem etiam pleuriticæ affectioni fuiſſe conjunctam. Quam conjecturam tantum abeſt, ut ego refellam argumentis, ut potius probem & ſuffragio meo confirmem. Etſi enim diaphragmatis inflammatio delirium adferre natura ſua ſoleat, tamen quia malignitas morbi tanta fuit, ut antequam phlegmone in iſto loco augeretur, perirent ægri non mirum videri debet, ſi in omnibus delirium non acceſſerit. *C.V. V. Iac. Oethæus lib. obſerv. propriarum.*

Observatio VI.

Dyſenteria Epidemica maligna.

ANno Chriſti 1583. æſtate præcedente admodum calidà & ſicca, dyſenteria circa illius finem ſupervenit ſatis maligna, longè lateque graſſans, quæ duravit uſque ad finem autumni. Pueris inprimis infeſta quorum plures obierunt: ſed multos quoque adultiores corripuit, qui tamen tempeſtivis & convenientibus remediis adhibitis, ut plurimum convaluerunt. Profuerunt autem leviſſime evacuationea ex Rhabarb. & Clyſteres ſimiles: item creber uſus cornu cervini uſti, Boli Armeni, & apud vulgus ſeminis Rumicis. Vinum ob febrem adjunctam nocuit. Interdum propter nimias evacuationes, Theriacæ novæ, Philonii, vel etiam extracti opiati ritè præparati nonnihil fuit uſurpandum. Cum pura bilioſa in magna copia, cum dejectione appetentiæ, ac vomitu, totiuſque corporis inquietudine excruciebantur, exigua ſpes fuit reliqua.

Gregorius Turonenſis lib. 5. hiſtor. ſuæ ſcribit, ſub Childeberto Rege Gallorum, Dyſenteriam morbum univerſam ferme Galliam occupaſſe. Erat (inquit,) his qui patiebantur, valida cum vomitu febris, renumque nimius dolor, caput grave, vel cervix. Ea verò, quæ ex ore projiciebantur, colore croceo, aut certè viridi. A multis autem adſcribebantur venenum eſſe occultum. Ruſticiores verò colores hos puſtulas nominabant: quod non eſt incredibile, quia inuſtæ in ſcapulis ſive

cruri-

cruribus ventolæ quum eſſent, procedentibus, erumpeutibusque veſicis, multi liberabautur. Sed & herbæ quæ venenis medentur, potui ſumptæ, præſidio fuere. Et quidem primùm hæc infirmitas à menſe Auguſto initiata parvulos arripuit, lethoque ſubegit. *De obſerv. à Cl. V. Jacob. Camerar. mihi communicatu.*

† Plura vide de Dyſenterica Epidemica apud *Jacob. Bont. Meth. Med. obſ. 13. 14. Al. Deodat. Valetud. p.* 336. cum ani doloribus maximis curatam commemorat *Borell. Cent. 1. obſ* 36. Sæpe contagioſam quoque exiſtere hanc affectionem in Xenodochiis, perhibet *Panarol. pent. 3. obſ. 13.* Conf. *Hildan. Oper. p.* 673.

DE HEMITRITÆO Peſtilenti.

CAUSA ET CURATIO PLENA

OBSERVATIO I.

De raro genere Epidemicæ febris ac peſtilentis, quæ ad Galeni Hemitritæos accedens proximè, magna contagii vi totum biennium pergraſſata eſt, etiamnum durans in hanc æſtatem, anni 1574. *Quo quidem exemplo longè aptiſſimo, methodus univerſa tum ad cauſæ inventionem, tum ad curationem, in morbis abditiſſimis aperitur.*

QUICUMQUE affectionis alicujus, aut ſubſtantiæ naturam ſibi reconditam arte velit elicere, ille diſcurſionis ſimplicis filo cauſas ejusdem effectionesque conſiderat, accuratam in illis ſeriem connexumque, & conſpirationem mutuam pervеſtigans: ut tanquam à præcedentibus, & pone ſequentibus internam eſſentiam rei, ſeu cauſas conſtitutrices proximas conſequatur, id eſt, formam atque materiam: quæ totius progreſſus à ratione, centrum aliquod, vel punctum medium repræſentant. Atqui nos hujus gratia, diſcurrentis animi carceres tres, totidemque vias ac principia, in cyclognomica arte depinximus: quorum complexu mutuo, vel naturarum omnium receſſus penitiſſimos ingredi fas eſt. Verùm ubi de rerum agendarum ratione proponitur ſcopus, velut curatio morbi, conſervatio civitatum, humanorum affectuum, moderatio: tum ſanè ulteriure analyſi (ut & illic præceptum fuit) nobis opus eſt: nam pro finis varia notione, ſemper tres terminos ante oculos collocamus: agens, patiens, & intermediam utriusque proportionem; ut in dirigendis expeditionibus belli duces atque præfecti, naturam imprimis adverſariæ claſſis, aut urbis oppoſitæ diligenter explorant: ut ſitum, ſtructuræ ſpeciem, indolem animorum, artes, machinas univerſas. Deinde & ſuorum militum vires, inſtrumentorum ſubſidia, opportunitatem locorum & temporum; ac poſtremò utrorumque invicem facta comparatione, ſuorum vires ſimilium analogia ſervare quàm maximè ſtudent, hoſtium facultates contrariorum oppoſitione convellere, per proportionem videlicet inſtrumentorum ad res objectas ſingulas, nomine quantitatis, figuræ, ſitûs, & aliarum rerum, quæ ſimilitudinis, & diſſimilitudinis analogiam characteriſticâ comprehendunt. Sic etiam in arte medica, cùm curare volumus morbum, reſolvitur hujus curationis inventio, in affectûs naturam altiùs perſcrutandam, deinde in præſidiorum copias ac facultates, poſtremò in proportionem utrorumque, ut medicamenti ad morbum, futuræ ad vulnus inflictum, vectis aut femlæ cujuscumque ad formam cruris, aut exarthrematis ſpeciem in officina Chirurgica. Hæc autem cognitionis aut contrarietatis firma inventio, per 10. gradûs ſubſt. quantit. &c. per indicationem reperitur, quæ nihil aliud eſt quam rei agendæ ratio, ſumpta à natura, vel cauſis proximis ipſius ſubjecti, circa quod verſamur; quamquam & alia ſit quædam endeixeos ſpecies vel ab effectuum genere ſumpta, vel à remotioribus cauſis, tantò infirmior ſane, quantò illius principia longiùs à rerum eſſentia interiore diſtiterint. Planiùs omnem indicationis naturam ita definio, ut ſit demonſtratio quædam ſimilis, aut contrarii ad actionem artificis neceſſarii. Omnem vero illius doctrinam quisquis tenere compendio volet: non eò ſe redigat, quò plures tum veteres, tum neoterici ſolent, tot ferè indicationu ſpecies ſtatuentes, quot ſunt loci, à quibus derivantur. Aliud certè eſt indicationum genera, aliud ſpecies recenſere: aliud denique fontes, aliud fontium capita, vel rivos in fontem unum profluentes. Indicationum genera duo tantùm reperio: aut enim exigimus inventionem ſimilium in conſervandis rebus, aut contrariorum in obterendis & profligandis. Species tantùm pro categoricæ claſſis diſcrimine tribuuntur: nam ſimilitudo, aut contrarietas, latiùs accepto vocabulo, alia eſt ſecundùm ſubſt. alia quantitatis, qualitatis, loci, temporis. Fontes indicationum, id eſt, præcipua penuaria unde promantur, differunt prout ſimilium, aut contrariorum inquiſitio fiat. Nam ubi conſervare eſt animus, prima indicatio ſumitur à virtute, ſecundaria a morbo. Contra, ubi oppugnare decretum eſt maximè, prima habetur affectus ratio, virtutis non niſi ex accidente, ut & *Galen.* eleganter explicuit *in Meth. iber.* Ergo in conſervanda valetudine, à totius hominis robore, vel partis affectæ, alimentorum & potuum ineunda eſt ratio. In oppugnandis morbis, à morbi eſſentia, ſeu proximus cauſis: quæ ſemper ad minimum duæ conſtitui poſſunt, locus affectus, & affectionis forma: interdum accedit & materies loco contenta, quam malunt plerique inter effectrices recenſere; ſaltem, quicquid alii ſtatuant de continentibus cauſis; mundi res univerſæ formam & materiem habent, quæ junctæ illarum eſſentiam verè, proximeque componunt: Sic & morbi, & ſymptomata, affectionesq; qualescunq;, locum habent in quo exiſtant aut fiant, veluti materiem, & modum affectûs, velut formam: etſi *Ariſt. in Metaphyſicis* aptè accidentium definitiones ingredi ſubjectum voluit, loco formæ vel differentiæ, formam loco generis ſive materiæ. Ut in pleuritide, cùm dicimus inflammationem membranæ coſtas ſuccingentis: inflammatio, generis quoddam vocabulum eſt. Sed à loci peculiari ſpecie reſtringitur ad ſolius pleuritidis notionem. Nunc verò, quia fontes indicationum utrarumque ſunt obſcuri, quòd intellectus acies adſtricta corporeis, rerum intima non ita proximè conſequatur, à proximis cauſis vel fontibus, totius compoſitionis, ad rivos ſingulos procedendum eſt, id eſt, effectûs & cauſas ulteriores; ita naturam facultatem, vel virium modum, à poſteriore cognoſcimus, per pulſus & reſpirationis officia, perq; alias actiones in ſingulis partibus apparentes: à priori verò, per cujusque temperaturam propriam, & communem, per ſexus, & ætatis diſcrimina, & conſuetudinem, quæ naturæ proxima cenſetur. Ita morbi eſſentiam rurſus à poſteriori ſive effectibus, per actiones læſas, per excretiones, & paſſibiles qualitates, quòd harum unaquæque in genere ſubſt. quantitat. qualit. naturam cauſæ ſuæ proximioris 4. loci & materiæ, & ex conſequenti formæ totius indolem repræſentent; à priore verò eadem ſcrutamur à præcedentibus cauſis, ut naturæ totius promptitudine, temperamento, partium conformatione proclivi ad hanc vel illam affectionis ſpeciem perferendam. Quòd ſi & horum ratio maximè perobſcura eſt, ad capita quædam priora ordine, ad cauſas προηγουμένας, procatarcticas, velut filo continuo ducimur: id eſt per rerum principia, & cauſas, usq; ad elementa. Si enim, exploran-

plorandi temperamenti gratia, vel morbificæ cauſæ, conſideramus res extrinſecas, anni tempora, & peculiares cataſtaſi on differentias: item locorum diſcrimina, rationem victus præcedentis, ſomni, vigiliæ, laboris, otii, perturbationum animi, retentionis, excretionis, atque his omnibus ſæpe priores influxus ſiderum, cœli radios occultâ inſpiratione manantes. Ergo hæc rerum agendarum ſuſcepta indagatio in problematicas quæſtiones aptè reſolvitur: ut ſic totius ſubjecti paſſibilis natura ad ſcrupulum exarata, illi per omnia quoddam reperias quod proportione reſpondeat inſtrumentorum. Nam ubi conſenſerint ſingula ſingulis, ſola applicatio reſtat, vel agentis actio fortunata, quæ totius methodi circularis primus eſt juxta analyſin, poſtremus juxta ſyntheſin ſcopus.

Libet, hujus doctrinæ ampliſſimæ gratia, nunc in exemplum trahere morbum planè divinum, qui nobis à primo usque exortu ſideris novi ferè ad hæc tempora, id eſt, per biennium integrum, atque eo amplius perduravit, populabundus in Belgium univerſum ac regiones finitimas, turbæ mortalis incredibili quodam diluvio, & ſymptomatibus admirandis. Oportuit curaturis primò, ut dixi, characteriſmum illius morbi, vel usque ad ſcrupula veſtigare: neque duntaxat circa divini nomen hærere, ut Medicorum vulgus ſolet, in aſinorum ponte defixum, occultæ proprietatis affectum clamitans, vel formæ totius vel inflictam divinitus plagam, quæ certè nonniſi cum artis artificumque pudore maximo, vel apud idiotas majorem nobis Medicinæ partem inacceſſam atque incognitam, profitentur. Quin ab idea affectionis cujusque communiſſima, quæ ſe vel ſponte ingerit, ubi animus tum lectione paululum, tum rerum uſu fuerit confirmatus, debemus ſenſim ad definitam demonſtrationem, circumſcriptionemque eſſentiæ proficiſci. Ergo cùm rerum agendarum indicatio, tum ab ægrorum natura & viribus, tum ab affectuum cauſis proximioribus, forma & materia ſit petenda: has autem venemur ab effectibus primò, deinde & præcedentibus cauſis atque occaſionibus: meritò nunc morbi ſpeciem confuſaneam, velut diſcurſus totius centrum, inter priora & poſteriora, effectûs inter & cauſas, ex ordine ſtatuemus. Dicam priùs, quâm ſit communiſſima forma, per acceſſionis modum & communiora ſymptomata: deinde & illa quæ catervarim juncta præceſſerint, cùm natura morbi ſemel poſita comparabo: tandem & ſingula ſymptomata, tum quæ paſſim obvenerint, tum quæ pleriſque duntaxat ſecundùm idiotropiam.

Cœperant acutæ febres in populum divagari, anno ſupra milleſimum quingenteſimum ſeptuageſimo ſecundo, propemodum à menſibus Julii, & Auguſti, ſed inprimis menſe Octobri: tum enim & ii, qui convaluerant, recidebant, perculſi rerum tempeſtate, quæ tunc vigebat per Galliam, inferioremque Germaniam. Hippocrates primam vel communiſſimam æſtimationem in morbis facit à morbi acumine, ſive vigoris diſtantia, ut *Aphor.* 7. 8. 9. 10. *lib.* 1. particularem verò à ſingulis paroxyſmis, ut *Aphor.* 11. 19. ac deinde utrumque nobis incertum, ex quadruplici fonte derivat, *Aph.* 12. primam à morbis ipſis: Græcè enim ſic habet: τὰς παροξυσμοὺς, καὶ τὰς καταστάσιας δηλώσουσιν αἱ νοῦσοι, καὶ αἱ ὧραι τοῦ ἔτεος: morbi nomine intelligens ipſius eſſentiam interiorem, loco & materie definitam. Nam etſi hîc videatur ignotum per ignotius explicandum, rapit tamen humanus animus ſpeciem confuſaneam primò, indefinitam adhuc, eamque paulatim & characteriſmis generalibus ad certiorem imaginem, quaſi duntaxat ſub hypotheſi veritatis, idolum poſtea fingens, & limitans, partim ab actionibus læſis, quæ partis eſſentiam proximè conſequuntur: partim ab excrementis propriis atque germanis, quæ loci affecti ſpeciem, ſæpe cum materie morbum continente delineant: unde hæc ſigna pathognomonica dici rectiſſimè voluerunt. Cætera quæ aſſidentia & ſupervenientia Galenus nominat, triplicia ab Hippocrate memorantur: ſucceſſivæ circuituum reciprocationes, (ἀνταποδόσιας τῶν περιόδων vocat) anni tempora, quo nomine & cauſas externas, & præcedentes meritò comprehendit: excrementorum tarditas, celeritas, quorum ambitu qualitates paſſibiles, & reliqua τὰ ἐπιφαινόμενα ſigna complectitur, quæ ſæpius non tam ſpeciem rei, quàm modum qualitatemque deſcribunt. Profectò qui morbi iſtius characteriſmum in pluribus obſervârunt, etiam de communiſſima forma plurimùm dubitantes hærebant maximè, num acutum dicerent, num diuturnorum catalogo accenſerent, num potiùs acutum degenerem, atque (ut vulgus) ex lapſu vel decidentia nuncuparent, aderat enim τῶν ὀξυτάτων, vehementia, καὶ τῶν χρονικῶν νόσων inexpugnabilis contumacia. Erat utplurimùm miris inter initia, notis obſcuris admodum, vel qualitatem materiæ, vel modum putredinis manifeſtans. Primus aſſultus nunc cum horrore levirulo: in pleriſque tamen exigua tantùm refrigeratio: in paucis nullius frigoris ſenſus occurrit: quæ quidem accidentia majoris minoriſque nomine differentia, Galenus alibi in alias cauſas rejicit, nec ſibi facilè conſtat. Mihi ſæpe viſum eſt fieri pro miſtionis modò in materia putrefacta: nam ſi ſanguis ſolus eſt qui putreſcit, aut inflammatur, non facilè fit rigor, cùm ille conſtet ex humoribus in unam maſſam temperatis, atque ita diffuſus per univerſas venas, & arterias, extendatur. Sed ſi ſit alius humor: is aut permiſtus ſanguini putret, aut ab eodem penitus ſeparatus. Siquidem permiſtus inæqualiter, (ut ſæpe in pituita) horroris ſenſum ſæpius adfert, rigoris non facile: ſin ſeparatus omnino, (quod flavæ bili promptiſſimum eſt) rigorem incutit ratione mobilitatis ſuæ, quæ minor majorve conſpicitur pro tenuitate ſubſtantiæ, pro ſeparationis modo, pro partis naturâ nervoſâ & ſenſili qua continetur, ac demum pro incendii magnitudine circa cor; qua inflammata ſingula ad ſuum principium, ſeu caloris fomitem tanquam ad ſuccenſam cucurbitam rapiuntur. Jam ipſa temporum ratio in morbo hoc valde mirabilis, aliis enim conſiſtebat ſtatim quarto die: aliis ſeptimo, nono, nonnullis prius decimoquarto, vigeſimo, vigeſimoſeptimo, quod etiam materiæ varietatem in ſingulis oſtendebat. Sæpe hoc animadverti, criſes imperfectas à ſeptimo in nonum aut undecimum fuiſſe dilatas, ex hoc rurſus deinceps in alios, atque alios criticos dies: natura ſic interim velut à morbi ſævitie paululum reſpirante: ac rurſus exurgente aliquoties: donec vel feſſa ſuccumberet, vel adverſarii vires, quod una non poterat, crebra velitatione confringeret. Obſervavimus tandem unum & communem omnibus characterem, quem pro centro totius diſcurſus præcipuum duxi. Erat is primò in illa præcipitis contagii vi deſcriptus, qua ſæpe in eadem familia tres, quatuor, plures aut pauciores invicem ſunt conſecuti, deinde & in circuitus ratione perpetuâ: nam quotquot inviſerim laborantes, integras nunquam periodos, vel in apyrexiam deſinentes animadverti: ſed tamen exacerbabantur diebus ſingulis: quandoque bis, quandoque ſemel tantum: aliis veſperi: aliis manè: dehinc ſe paululum remittebant. Verùm alternis diebus maximè ferociens malum invaleſcebat acerrimè, nunc cum horroris ſpecie vel rigoris: nunc absque manifeſto frigoris ſenſu. Intendebatur ea ſævitia pluribus ſtatim à principio, usque ad 4. 7. 9. 14. 17. diem: in paucis ſtatim à principio declinabant: in nonnullis verò tenorem æqualem oppidò retinebantur & veræ continuæ ſpecies tres in uno genere ſpectarentur, ὁμότονοι, ἐπακμαστικοὶ, καὶ παρακμαστικοί. Non poſſum eas exactè reducere ad Galeni Hemitritæas, quas ex quo-

quotidianis continuis, ac tertianis intermittentibus fa-cit. Nam hic utplurimùm non magis tertiana quàm quotidiana viſa eſt intermittere, imò incertum ſæpius, an quotidiana cum tertiana continua fuerit complica-ta; ac potiùs tertianæ duæ diebus alternis gubernacula ſuſceperint. Sed veroſimilius eſt, duplicem ſpeciem fuiſſe continuis complicatam: ut neutra prorſus inter-mitteret: quandoquidem alternæ acceſſiones tum tempore, tum vehementia maximè diſcreparent. Por-rò Galenus non omnes complexuum differentias eſt proſecutus, imò ne quidem illorum minimam partem. Nam etſi exercitatiſſimum fuiſſe non dubitem, pluri-ma tamen non tam ex rerum uſu, quàm accurata men-tis indagine, vel ratione conſtituit. Quin de eſſentia febrium ſingularum nos aliquando ſtudioſis peculia-rem commentarium ſcripſimus, alterius longè ſenten-tiæ, quàm hactenus forſan à quopiam proditum fuit: & nos eandem plenius exaratam aliquando (ſi ſuperi ſinant) ætati poſterum relinquemus. Nunc tantùm repeto paucis, quod etiam in tomo ſuperiore perſtrinxe-ram, me uſu aſſiduo & ratione id conſecutum: quòd febres omnes in univerſum ex duplici quadam materie conſtent, una quidem defixa in vaſis, lentâ & glutino-ſa: ſive hæc iterum ſit fæculentior bilis, ſeu ſanguis craſſior, ſeu pituita, aut melancholicus humor: alterâ verò mobiliore, tenuiori, ac magis inflammabili, quæ ſi bilem flavam non exactè refert, tamen ad illam pro-ximè ſemper accedit. Quò reſpexit Hippocrates, quando morbos omnes per κατάχρησιν vocabuli, con-ſtare dicebat ex bile & pituita, atque ille tenuior ſuccus incendii fomitem, ſed craſſior alius obſtructionis ma-teriam, recurſus totius, nec non durationis vinculum ſubminiſtrat, prout multus, paucus, lentus, ſequax, cru-dus, maturus in vaſis aut cavitatibus viſcerum, his vel illis denique vaſorum ſpeciebus, aut partibus adhære-ſcit. Continuas omnes quæ ſunt legitimæ, etiam pe-ſtilentes, in arteriis collocari, propter phlogoſeos ce-leritatem ac vehementiam: quæ etſi remittat ſæpius, nunquam intermittat. Intermittentium ſedes in ve-nis aptiſſimè conſtituta eſt. Continuas per conſen-ſum, nothas ac ſpurias ſcilicet, cenſeo in ipſis viſceri-bus inflammatis, vel ſpatiis inanibus contineri, ad quæ venarum arteriarumque ductus, & oſcula rectâ poſi-tione pertingunt, ac putredinis halitum ita continuè ad cor transmittunt. Intermittentium quæ quotidie re-petunt, locum in venæ cavæ caudice, ac ſupra gibbas hepatis partes potiſſimùm invenerunt: Materiem, ex pauciore bile, quæ ſanguini non adeò permiſta incen-ditur, eademque mobilis, propterea diſcutitur ſingulis paroxyſmis, affluente jugiter nova ab hepate, quantiſ-per ab altera quadam materie glutinoſa, pituitoſa, truncos ille ſuperior ſecundum interiorem ſuperficiem oblinitur, ac præterlabenti ſanguini verſus cor diffici-liorem tranſitum præbet. Hæc igitur diuturnitatis pa-riter fomes eſt ex natura ſua, & propter viciniam cor-dis, recurſus quoque frequentiam facit. Nam in u-niverſum juxta diſtantiam fomitis ab ipſo caloris fon-te, etiam longius quoque vel brevius ſpatium infebri-citationis efficitur. Itaque tertianæ materiam ſimili-ter duplicem acceperunt, præcipuè tamen in vaſis he-patis vel minutiſſimis illius plexibus, qui divaricatione capillari propemodum infinitâ, ſynanaſtomoſim mu-tuam præſtant venæ cavæ, quam κοίλην, & portæ, quam φλέβα πυλαίαν anatomici vocant. Quanquam non du-bitem, quin etiam in caudice, præcipuè venæ portæ, tertianarum materia colligatur, una quidem ut bilis craſſa, & fæculenta, cui (cùm ſit coaguli loco) propter analogiam hic etiam pituitæ nomen attribui poſſit, ut veram ſententiam divini Hippocratis faciamus; alte-ra vero fluidior bilis, ultro citroque permea[illegible], novæ inflammationis periodum facit: etſi ſummam in o-mnibus intermittentibus, ferè iſthac tenuior totius materiæ pars, cauſa ſit cur ægri denuò incaleſcant: craſſior verò, cur venis obſtruatur atque putreſcat ac rurſus hæc glutinoſior, magis acceſſionis totius perio-dos; illa liquidior, in paroxyſmis æſtum reciprocum cieat, & continentem febris materiem repræſ[illegible]. Quartanis febribus natura locum à corde, majore po-ſuit intervallo: nimirum in meſaraicis venis, atque [illegible] præcipuè, quæ propter lienem ſatis conſpicuæ, vel uſ-que ad ſedem infimam prolabuntur. Materies fixa vel obſtructionis fomes iiſdem ſanè lentiſſimus, inſtar vi-ſci, ut verbis Hippocratis conſentaneum eſt, qui me-lancholiam voluit vel maximè glutinoſam, materies al-tera inflammationibus aptior, & quaſi ſub priore co[illegible] ſtricta eſt bilis tenuior, quæ acceſſionis circuitum fa[illegible] pro ratione diſtantiæ à ſiniſtro ventriculo cordis, [illegible] quartum videlicet diem, ſed vehementiam partim ex qualitate ſua, partim ex copia præſtat, ut paroxyſ[illegible] longitudinem, pro meatuum aptitudine, ac proporti[illegible] ne roboris naturalis ad materiem inflammatam, quod etiam in cæteris obſervandum. Jam verò in conti-nuis quæ remittunt, ſimiliter diſtantia à corde & fomi-tis differentia, exacerbationis ſpeciem mutant, prout putreſcens materies longiùs à ſiniſtro ventriculo [illegible] dis removetur, aut illi ſuccenſa propiùs flagrat, ead[illegible] que vel pituitoſa magis, vel biliofa, vel ſanguinea, v[illegible] melancholica. Raro autem contigit, hic ullum [illegible] morem eſſe ſecretum à tota ſanguinis maſſa, ac propter[illegible] rari rigores in continuis, niſi fortè inter initia, vel [illegible] lò ante criſim. Ea verò quæ de cujusque febris du-plici fomite à nobis ſunt conſtituta, ſic ſe habere do-cent & pulſus & actiones exteræ, & liberationes in ſin-gulis factæ, ſi potiſſimùm ſudoris, urinæ, atque al[illegible] ex-crementa conſideres: quæ verò de fomitis loco, non ſolùm præter hæc ratio geometrica probat, interpun-cta diſtantiæ ad dierum numerum pulchrè accommo-dans, verùm & per anatomen vivam frequens experien-tia conteſtata eſt. Sed plura de his, cum ex profeſſo re-quiret occaſio.

Nunc ut ad noſtrum hemitritæum, æquata totius curſus planitie revertamur; ipſa paroxyſmorum ratio ſatis oſtendit, morbi præcipuam partem in arteriis, ac ſiniſtri ventriculi cordis vicinia latuiſſe, etſi alium quendam, ſeu præcedentem fomitem ſui, ſubinde ex venis, atque aliunde ſuſceperit. Erat autem materies ut plurimum permiſta ſanguini, compoſita ex glutino-ſis particulis, quæ affixæ arteriarum concavo occaſio-nem putredinis darent, necnon tenuioribus aliis ad bi-lem magis analogis, quæ obſtructæ præter conſuetu-[illegible]nem, ubi qua decet moveri, aut tranſpirare non poſ-ſunt, continuè à cordis viciniа ſuccenduntur, inflam-mat æque calorem regerunt præter naturam, qui [illegible] bris appellatur. Itaque affectionis totius formæ partim in obſtructione; partim in inflammatione putreſcen-tis materiæ ſpectabantur. Mixturæ ratio talis a[illegible] pa-ruit, ut nec planè ſecreti eſſent humores à ſanguine, nec planè in unitatem ſubſtantiæ conjugari, ſed confuſi, in-æquabiliter ſuſpenſis (ut dixi) craſſioribus ad ſuper[illegible] ciem vaſis, reliquo in ipſa ſanguinis maſſ[illegible] ſum dcor[illegible] ſumque mobili, ac penitus æſtante, d[illegible] glu[illegible]noſæ partis, vel obſtructionis circumfuſum vinculum expi-caret. Nam h[illegible]c ſoluto, diſſolvitur pro[illegible]que atque diſcutitur quod putrefactum quippe tenuis humor, ac vias inveniens in omne effluvium expeditas. Hæc quidem de proximis cauſis non probabili[illegible] tan[illegible]m, ſed methodo quoque & demonſtratione certi[illegible] mihi videor conſecutus. Utque à cauſis inc[illegible] quæ velut prodromæ ſuorum effectuum [illegible] bi, ut cauſarum connoentiuoi id[illegible] fe[illegible] ſſmam complectu[illegible]tur: præceſſerat [illegible] me-randa, anni [illegible]7. Autum[illegible] ſtrino[illegible] nulo-ſo: hyems f[illegible] eſt nebo hu[illegible] dior [illegible] [illegible]ti-bus, ventis, ac nivibus ag[illegible]ta, uſ[illegible] medium Fe-

bruarii

Februarii: quo ſane ingentia frigora, ex Aquilone continuo, vel Helleſponto, cum aeris obſcuritate, ferme ad Veris æquinoctium perſtiterunt. Tum ver cum æſtate proxima in Autumnum uſque auſtris humidioribus madens, ſubinde chaſmatibus variis ac meteoris igneis ardeſcebat; quam conſtitutionem rurſus excepit hyems, ventorum & pluviarum copia nulli præteritorum temporum comparanda: ita magis magiſque invaleſcens indies uſque ad principium anni 1574. Cum igitur tota hæc conſtitutio auſtrina & humida, putredini valde obnoxia fuerit: etiam de materiæ promptitudine in corporibus facta per analogiam, minimè dubitandum eſt. His acceſſit ſalis penuria: nam & aduſt erino plurimum utebantur. Hinc enim & carnis, & piſculentorum viria ſenſim in humanorum corporum habitus tranſiere, mortem celeriter allatura. Quid dicam de fructuum & leguminum uſu inter plebejos, propter annonæ caritatem? Quid de tumultibus aſſiduis, deprædationibus, atque ruinis bonorum omnium, de animorum perculſione inevitabili, quæ ſemel quaſſato ſanguini vehementer, partes ejuſdem ſingulas exturbat ſua legitima ſymmetria: ideoque vel hunc concreſcere facit in vaſis, vel collectam eluviem pravam intro compellit atque conſtringit. Quare hæc in arterias pulſa, vel uſque in cordis intimum penetrale, vix ullis remediis patet: ſed facta putredinia ſpecie valde profundâ, aut veneni violentia lacta, propter tamen ipſius lentorem fomitis, & loci difficultatem, in longum protrahitur tempus, & diuturnæ afflictionis veſtigia ponit, ægrè nimirum à ſolidarum partium habitu diſceſſura: ferè etenim omnis contagio peſtilens, ex materiali incendio in hecticam commutatur: atque in eo differt potiſſimum putredo profunda peſtifera vel maligna à vulgari, quæ ſynochos omnes, intermittentes inſuper tum ſimplices, tum compoſitas comitatur: quod hæc ſuperficiaria magis, ex una ſimpliciter prohibita diflatione procedat: illa vero per repercuſſionem crebram & diuturnam, ſæpe nimirum ac ſæpius reſtrictis effluviis putridis: ut ita validius ſive profundius cum maſſa totius putredinis fermententur: quemadmodum norunt arcani artifices venenorum, qui & formæ deleteriæ modum hac macerationis forma potiſſimum conſequuntur: præſertim ubi & materiem nacti ſunt opportunam, & cœleſtium cauſarum ipſa conſpiratio eſt.

Corripiebantur hoc morbo potiſſimum fœminæ, & virorum plurimi quibus fortuna domi anguſtior, natura obeſior, venæ ſtrictiores oppletæ vitrea pituitâ, aut pravis humoribus, ubi præſertim & cæteræ occaſiones accellerant. Pituitam vitream voco, ex bile & pituita ita permiſtis, ut in unius ſubſtantiæ ſpeciem actione diutina inter ſe coierint: ſervat enim naturæ utriuſque pugnantis contrarias rationes. Et ſete his ipſis congeritur multa, quibus magnæ ſunt viſcerum dyſcraſiæ invicem repugnantes, ut hepatis ac ventriculi: item cerebri, cordis: aut etiam habitus interioris cum exteroo: vaſorum, cum ſubſtantia circumfuſâ. Sic ſane graviſſime laborabant craſſi pariter, & venis amplis præditi: hirſuti, nigricantes, quibus ſub pituita aduſti humoris plurimum ferveſcebat. Acciderunt & pueris paucis, etſi qui correpti fuerint, non ita moriebantur: cui contra nunc evenit hac æſtate anni 1564. Videntur autem ex caſtris, atque ipſâ pauperie, prima contagis ſemina pullulaſſe, & hinc diſtracta celeri gradu cujuſcunque fortunæ lares, & oppida peragraſſe.

Quod ſi à cognito affectuum genere firmanda eſt demonſtratio, regnabant per idem tempus & alii congeneres morbi, præſertim vere atque æſtate 1573. cùm dyſenteriæ, papulæ, morbilli, vermes ſupra numerum infeſtarent. Solâ ſtomacace, vel Scelotyrbe etiam integri pagi ſunt abſumpti. Non diu durabant ea ſymptomata, quin accedente febre maligna, vel morbo comitiali, vel profluvio ventris continuo, morerentur; præſertim craſſi & ſenes, intemperantioris vitæ, cacochymici. Aliis autem erat id mali ex frigido magis humore lutulento, cum tumoribus lividis crurum, aut maculis latioribus, velut in ſugillatis: aliis autem ex melancholiâ magis aduſtâ, cum inflammationibus rubicundis & nigris, quæ facile in gangrænam ſive ſphacelum terminarentur. Si quem tertiana legitima apprehenderat, (ea quod mirabar vel maxime) brevis admodum, atque expediti judicii fuit: ſed paucis contigit, dum febre hac peſtilente vel multa millia in pagis paſſim, & civitatibus abſumpta perirent, nullam amplius curam caritatis annonæ, aut calamitoſi temporis in poſterum habitura. Præcipuus vigor contagii fuit anno 1573. à veris medio per æſtatem, atque autumnum, uſque ad hujus anni auſpicia, quo deflagrare ſenſim viſa, & in apertam peſtem, aut lenticulas commutari.

Eamus ad noſtræ demonſtrationis alterum fundamentum: ad morbi illius effectus ac ſymptomata: ut iſtinc velut à poſteriore, ſed tamen ſolidiſſimo fundamento, noſtram de cauſis proximis hypotheſim confirmemus. Incipiebant fere cum graviſſimo dolore capitis & ſomnolentia, propter effervеſcentis ſpiritus, vaporis exhalationiſque craſſitiem ex ſubjecta materie, quæ aſſidue à corde per arterias ſurſum ad cerebrum exundabant. Aderant & communia cætera, ingens præcordiorum dolor, ſitis, inflatio, ſpiritus frequens, ſuſpiria luctuoſa jactatio corporis, extrema laſſitudo, frequentes vomitus circa initia, ſæpe & ventris perinferna excretio turbulenta; in omnibus & bilis exuperantis ſumma malignitas, & pituitæ lentor apparuit: multis à primo inſultu deſtillationes graviſſimæ in nares, in ſtomachum, in metaphrenum, crura aut brachia perfluebant, cum dolore ſpinæ intolerabili: pleriſque ſtatim ſudores rari ſubfrigidi, ſine dierum lege aut ordine promanantes, qui in perfrigerationem exitioſam cum ſtertore ut plurimum deſinebant. Sæpe cum illis & puſtulæ variæ vel exanthemata in variis partibus occurrebant, nunc cum tumoribus lividis, nunc veſicis atque ampullis, nunc denique cum excoriatione totius, pro acrimoniæ vehementia, ac putredinis modo. Multis inſomnia ferè continua, poſt nonum, undecimum, decimum quartum diem, in ſomnum dierum plurium terminabantur, quibus & curationis ſpes multò major affulſerat: præſertim ubi ſudor univerſalis acceſſerat, contra quam aliis quorum vigiliæ tranſibant in coma lethargicum, aut cataphoram, aut catalepſin. Multis parva quædam initia, & valde tranquilla exiguam latentis veneni ſuſpicionem de ſe dabant. Verum illicet à quarto, aut ſeptimo die in phlogoſin maximam evadebant, cum delirio alias continuo, alias interrupto. Quibus à principio vehementia major, his ferè minus periculi fuit. Qui vehementius purgabantur mortui ſunt plurimi ante criſim. Quibus aures obſurdeſcebant, etiam in melius progrediebantur: foras enim vertebatur morbus, ac vel ſudoribus copioſis, vel ſuperveniente lotio craſſiore ſunt reſtitui. Quos ſudor non judicabat, longa illis impreſſio febris quid hecticum olens, cum cachexiæ veſtigio permanebat. Qui magis diebus paribus agitabantur, iis & magna ex parte funeſta cataſtrophe fuit. Moriebantur quibus & ſanguinis boni profluvia ante ſeptimum diem: nam ſymptomatica erat excretio, non naturæ providentiâ aut gubernaculis fulta. Peribant & illi, quibus quartum inter & nonum diem ſudores ſubfrigidi, aut puſtulæ parvæ & nigræ nunc foras erumperent ſubitò, nunc ab oculis oblitеſcerent: ſequebantur has è veſtigio magna deliria, tremores manuum, pedum, pulſus convulſorii, cum jactatione corporis, & ſumma inquietudine, lingua tremula, urinæ & alvi incontinen-

tiâ, tandem ex ſudore continuo perfrigerati ac rigidi ſpiritum exhalabant: Urinæ ut plurimum inter initia tenues, minimum tinctæ ſed ſenſim ex pallido in ruffum, inde in ſanguineum, paſſeum, aut atrum penitus mutabantur: neque ullum curatum memini, niſi prius in illis cum plurimis bilis, & pituitæ portionib. craſſiſſimum venerit ſedimentum, instar puris aut fæcis: etſi pleroſque anticipans ventris profluvium hanc urinæ ſpeciem intercepit. Morituris ſæpenumero cum atro admodum circulo contenta urina conſimilia, atque ex iiſdem ſpirans teterrimus fœtor.

Multa erant in hoc morbi genere propemodum prodigioſa: quæque divinum illud Hippocratis, in una miſtoræ tonus forma incluſum & abditum retinerent: Ut quamvis plerique in iſtiuſmodi; ferè cum navius imperitis ad aſtra confugiunt, tanquam in fidæ rationis patentiſſimum campum: mihi profecto non ſatisfaciam, niſi & inferioris materiæ, ac recepticis cauſæ, per compoſitiones certas qualitatum primarum, ſecundarum, & in eodem corpore ſæpe contrarii temperamenti, facta ſit præparatio. Illa autem eſt quam ſignis modo me planioribus explicuiſſe pariter ac demonſtraſſe confido. Erat quiddam fateor in trigono Saturni & Martis ante ingreſſum Solis in Capricornum anni 1571. aliiſque copulis admirandis Veneris, Solis, Martis Mercurii, è veſtigio conſecutum: etſi vero ille trigonus dudum antè præceſſerit, tunc tamen paulatim ſemina ſpergebantur, ac durabat ſuperiorum ea connexio plus menſibus decem: ſecuta eſt etiam Lunæ defectio menſe Iunii 1572. digitorum 8. quam propter copulas Solis, Martis, Mercurii, alioſque radios valde inſignes, novi illius ſideris cauſam aliquando credidimus, cum adhuc ſub cometarum ordine teneremus, paulisper cum ipſa multitudine ceſpitantes. Sed hæc momenti exigui ſunt, apud Medicos abortivos, ac merito ſane, quibus profecto etiam quæ propiora ſunt poſſe inſpicere, palmarium duxi, ac proinde ſi ad materiem caligant adeo, non eſt quod è Cimmeriis tenebris oculos tam repentè ad aſtra ſuſtollant, cum eorundem lucem, quam affectant maxime, ſæpe & nomine profitentur, minime ferant: quæ ſola ratio fuit cur Gal parcius conſiderationem ad cœleſtia trahat, non quia rudis, ſed ſcribendum rudioribus fuit. Nunc igitur divinitatis characteriſticam notam, ex una materiæ & miſtionis proprietate pendentem aliqua ratione deprehendimus Primum eſt, quod etiam nono die prætereito, ac decimoquarto, morbi vehementia perduraret: ſæpe uſque in vigeſimum, vel vigeſimum ſeptimum diem; cum enim rarò conveniant ſimul, & graviter affligere, ac diu perſiſtere: idcirco compoſitam fuiſſe materiem, ac modo mirabili fermentatam tacite colligebam: videlicet igneas quaſdam putredinis partes in profundo poſitas, quæ ſenſim urentes, ſub multo tamen glutinoſo & aqueo deliteſcerent. Erat aliud ejuſdem propemodum argumenti, illa nimirum frequens ſomni, inſomnii, *ἀγρυπνίας*, delirii, alternata viciſſitudo, confuſa interdum qualis, & in ſopore vigili à Gal. eſt exarata. His adde, quod plurimis, vigore præterito, tamen & morbi ſit aucta malitia: ut quaſi devorato bove, tandem in cauda deficerent. Hæc autem ſimul conſiſtere poſſe *Gal.* oſtendit *lib. De morbi temp.* reſtincto quidem incendio ſecundum extenſionem, ſed intus graſſante putredinis virulentia, cum obſtructionis materie, cum ſumma jactura virium: ut quam excoquere plene non potuit propter malitiam, facultas imbecillior non abſolvat, imo vel aggredi in poſterum vereatur: & quos totius mali ferocia minimè ſuſtulit diuturnitas paroxyſmi & repetitio erebra confecerint.

Nunc etiam juxta peculiarem *ἰδιοσυγκρασίαν* pleriſque incredibilia contigerunt. Multis enim lingua aſperrima in fiſſuras aridas, vaſta profunditate dehiſcens, cum ſanie ſanguinem extillabat: credo propter inflammationis magnitudinem, ut aliquoties à laureolæ grano aſſumpto, vel etiam ſtibii granis aliquot, etſi optimè præparatis, item ellebori decocto intempeſtive ab aliis inſtituto, in apertam ægrotum perniciem, obſervavi. Aliis vero inflammata eadem atque oppido tumens; aliis hiulca, ſquammea, nigrantis corticis inſtar. Vidi quibus exacte viridis nullo alterius generis colore perfuſa, dixiſſes folium nucis juglandis vel oxalis, ac tales propemodum omnes moriebantur. Erantque ii de[m] ſanguis, & urina conſimiles, juxta *Hipp. in Epid. Lingua index eorum quæ ſunt in urinis.* Oſtendebant ſcilicet ſingula praſinæ atque iſatoeidis bilis copiam, aut malignitatem inſuperabilem. Nunc aliud quiddam in lingu[i]s multorum contigit, & maxime rarum: ut illarum tunicæ tutum corpus abſcederet, ut abſtergendis ſordibus & pelliculis (ſpatio horarum 24.) vix cochlearia 7. aut 8. ſufficerent. Ea quantitas progreſſu temporis nequaquam diminuta ad certum laborantis exitium laborabat. Nam detractis aliis, aliæ ſubnaſcentes ſtatim, ſubinde & ſuffocationis pericula minabantur. Hæc illis potiſſimum, qui â vino prohibiti abſtinere voluerant. Quorundam urinis poſt ſeptimum diem primo ramenta quædam craſſiora, tum carnea tum membranea ſucceſſerunt, poſtea & furfurea, at poſtremo minima quædam corpuſcula, prope in atomorum ſpeciem comminuta prout accenſus putredine calor alius ſeſe inſinuat carneis, ſolidiſque particulis, ac diviſiones illarum ad ſcrupula facit, teſte *Gal. comm. in progn.* Atqui hoc genus ex atomis in peſtilentibus valde eſt familiare: præſertim cum urinis albis & pallidis: majore humorum incendii parte ſe ad præcordia retrahente. Quatuor aut quinque inviſi, quibus poſt diuturna deliria velut pus exactum non exigua mole ſubſideret, primo ſubruffum, carminatum, ſanguinolentius, inde & album æquale, & læve, ſic tamen ut varii humoris rudimenta in locum ſuum tendentia pro elementi ſpecie relucerent. Erat autem pleriſque ſubatrum in fundo, ſurſum liveſcens, ac ita ſenſim candidius atque tenuius. Quod autem vix unquam alias vidi, id erat: in ea craſſitie ſedimenti centrum ſe peregrinum, ac diaphanum oſtendebat, tanquam hic vacua ſedes in circumferentiam amplam immunis à purulenta colluvie ſervaretur. Tales ubi prodierant, pleniſſime judicati, ac redivivi velut ab inferis reſurgebant. Factum id arbitror ex fomite peſtilenti jam ſeparato penitus, & per urinas excreto: cum innati ſpiritus ea ſit vis, ut in urina (Actuario teſte) aliquandiu per ea moratus, juxta ideam ejus poteſtatis, antipathiæ & ſympathiæ quam in corpore ſemper obtinuit, etiam nunc egreſſus obambulet, ſingulis partibus ſua loca decernat, noxia quæque & peregrina longius à ſe repellens, aut in circumferentiam trudat, aut medio quorunque ſpatio circumſcribat, ut ſæpe ne velle quidem rurſus attingere videatur. Innumera ſunt morbi hujus miracula, ſi caſus ſingulos repetam cum animo meo: ſed reſeco paucos, eoſque illuſtriores. Novi mulierem, cui in pelliculas craſſas & glutinoſas non ſolum lingua, ſed & œſophagus univerſus cum ventriculo, tandem & inteſtinorum tunicæ putruerunt. Hæc inter initia ſitiens maximopere, vinum auſterum & rubrum hauſerat in uno die, propè ad quantitatem lib. vi. unde ſic illa guttur incanduit, ut nec liquidiores cibos tranſmittere, nedum medicamenta potuerit. Obiit illa miſerrimo fato, damnans humana præſidia, multumque impatiens, quod ne potui quidem accipiendo in acerbiſſima ſiti, viam aut inſtrumentum commodum reperirent. Urina huic alba ſemper inter calores maximos totius corporis, in qua tamen odor gravis & piſculentus indies augebatur, unaque fluebant primo furfurea quædam: inde & pelliculæ magnæ: & poſtremo pus manifeſtum, villis, feſtucis, & tunicis variis intertextum. Aderant ſingultus ructus aſſidui, cum tanta doloris acrimonia circa

præ-

præcordiis, ut tanquam parturiens miſerrimè clamitaret. Sed poſt deliria parva ventris torſio ſupervenit, ac primum fœtida, purulenta per ſedem copiâ incredibili profluxerunt: inde & ſanguis per os, & per poſticam cum dolore punctili, vehementi: atque ita per acerbiſſimos cruciatus extincta eſt, paulò poſt vigeſimum diem. Sic Deus interdum vel cauſis omnibus exploratis, in artium atque artificum ubertate maximâ; omnem tamen cum velit, humani præſidii atque operationis aditum intercludit. Profecto (ut retuli) ea membranarum defluxio pro quantitate ſui, certum morituris prænuncium miſit: nam ex hepatis, aut pulmonis, aut cordis ſideratione contigerant, ut etiam per anatomen deprehenſum eſt. Pleriſque diſſecto corpore, univerſa hæc viſcera, aut major illorum portio, nunc nigra ut carbo quiſpiam viſa eſt, nunc ſuppuratis puſtulis plena; fit enim facillime, ut per conſensûs tunicarum pituita concreſcens jugiter adhæreſcat eademque ſalſior aut virulentior, ſubjectam œſophagi linguæque ſubſtantiam depaſcatur: Poſſum in unam hiſtoriæ claſſem nominatim plurimos recenſere: ut mulierem in Æthiopis ſymbolo, & ſub inſigni Hieroſol. ſed differo morbos omnium ſingulares in aliud tempus, dum majore cum otio praxeos meæ curriculum univerſum, cæterique rariores caſus in unum volumen â nobis redigi poſſint. Cæterum in univerſa hac ſerie vix unum aut alterum vidimus perfectum hemitritæum. Exacta enim imago deſcriptionis Galenicæ patuit nobis in Joanne Schatz mercatore quodam, ſub inſigni maris rubei. Vidi & ante aliquot annos in nobili quodam adoleſcente de Cordes: rurſus anno ſuperiore, ſed ſubobſcurius, rudimentum in Parcenſi monacho: in juvene quodam aulæ principis de Symei: in D. Werne: & pleriſque aliis: verum illa in Schatzio præ cæteris adnotanda, alternis etenim una tantum acceſſio viſa eſt, alternis duæ, ſic tamen ut ſingulæ ſuis horæ diſtinctæ, ſuas quoque anticipatione, ad horæ unius ſpatium retinerent. Verum quæ quotidie repetebat, horroris levieuli ſpecimen dedit; rigoris altera quæ tertio die: nunquam erat febris expers omnino, ſed melius totius circuitus tempus, quod paulo ante adventum utriuſque paroxyſmi diebus imparibus venit. Secta fuit liberaliter ſatis ab initio vena: purgatus abunde materie utcunque concocta ante ſeptimum diem: lingua erat impenſe viridis, mali auſpicium fere â ventre incepit, ita conſcendens verſus præcordia, qui dolor per acceſſiones ſingulas incrudeſcebat graviter. Circa nonum diem acerrime laborauit in acceſſione delirans, ante illam vomitu crebro & ſummis præcordiorum anguſtiis agitatus. Et cum parciſſimè eſitaret pro longitudine morbi, juſſi frequenter comederet ac parum, curationem ſcilicet inſtituens per ἐπίκρασιν. Remiſit ſe morbus facta paulatim ſecretione per ſudores ſed maxime per urinas rubras, craſſas, in atram pene hypoſtaſin ſubſidentes, poſt quartumdecimum diem: ac jam pene curatus, ex intempeſtiva deambulatione, quam per ventos & pluvias voti alicujus gratiâ ſe ſuſcepiſſe dixerat recidit in multo vehementius malum, ac dudum evaſerat, accedente dolore colico: & cum non eſſet ea medendi occaſio quæ prius fuit, lentando ac remigando ſenſim protractus eſt morbus denuo in decimum ſeptimum diem: exhibita ſubinde aloës citrinæ portio vel pilularum communium drach. 1. pituitam viſcidam copioſam cum fæcibus exturbavit: unde factus alacrior: ſed rurſum intemperans ad ſolita negotia ſe recepit: ingeſtiſque herbaceis multis, oleribus, leguminibus, magnam æruginoſæ bilis ſaburram in ventre congeſſit. Hinc ille qui primum incœperat, exacerbatus iterum colicus dolor per biduum integrum afflixerat ſupra modum: & cum venter non reſponderet commode vel enematibus provocatus, repente concidit: adeoque convulſiali paroxyſmo correptus fuit: ut & ſpuma circa os verſaretur, neque ante tres horas ad mentem ſatis redire potuerit: Data decoctio ex ſenâ, agarico, cum aliis quæ molliendo incidendoque paululum morbi ferociam mitigarent: multa dejecit lenta & viſcida, cum abundantia bilis omnigenæ. Redierunt parva quædam deliquia convulſoria, ſed paulatim minora, ac tandem ita purgatus, adhibitaque accuratiore victus ratione, ante nonum diem integerrime reſtitutus eſt. Fui in hoc prolixior, ad exponendum verum archetypum hemitritæi: quod illum à paucis cognoſci ſciam, à paucioribus obſervari: eum tamen plurimæ febres complexu ſuo eandem ceu proximis veſtigiis imitentur. Miranda ſunt etiam, quæ in aliis contigerunt, quæque hoc loco penitus præterire non potui. Cuidam tantus ſudor effluxit poſt ſeptimum diem uſque ad vigeſimum: ut diebus ſingulis & lintea, & culcitram, cum ſtraminibus ipſis imbueret. Quidam qui vaſis vitreis victum comparabat, adeo vehementi delirio raptus eſt circa vigorem, ut ſuperveniente epilepſia convulſiones prope aſſiduæ per dies 3. aut 4. detinerent, tanta vehementia, ut linguam dentibus amputatam in adſtantium ora expuerit. Medicus Anglus ex Paracelſiſtico genere, alioquin in arte Chymica valde inſignis, hoc morbi genere primum correptus cum uxore, tum huic, tum ſibi porrexit antimonium præparatum, ut vocant. Illa quidem celeriter in maniam fortiſſimam verſa, vitam morte commutavit: hic autem primo conqueſtus inſomniam, vigiliaſque continuas, à dejectione non pauca ante ſeptimum diem in delirium venit (quod & ille in proximo eſſe ſatis præſenſerat, & mihi præſenti queſtus fuerat, quamquam ſuadendi, ut ad frigida & humectantia tempeſtive ſe converteret, fidem habere non potuit) à delirio ſtatim, ut præſagivimus, factus eſt epilepticus, ex epilepſia in coma lethargicū venit, cui quid apoplecticum miſceretur, eo ſopore detentus per triduum rurſus ad inſaniam rediit, horrendoque furore agitatus, non multo poſt expiravit, & â communi lecto communem uxori tumulum eſt ingreſſus. Cuidam juveni ſtudioſo per univerſum curriculum morbi contractior fuit ſiniſter oculus: doluit ſiniſtrum latus, præſertim per exaſperationem totius circuitus: ac circa enſim inflata arteria cruris ſiniſtri ſecundum longitudinem movebatur, ut nobis conſpicua velut retractus funis quiſpiam, verti ſurſum, deorſumque videretur. Vidi è plebeis alterum mercatorem, cui puſtulæ nigræ per univerſum corpus ante ſeptimam apparuerunt: his vero deliteſcentibus ſubito deliravit ac ſuperveniente circa undecimam ventris profluvio, vel diarrhœa, tum denique & ſanguinis atri, purulenti, fœtidi magna copia per os, mortuus eſt decimo tertio die. Inviſi lanium, qui perductus ad nonum diem fœliciter, jam jam peractâ propemodum criſi, quum in ſudores erumperet copioſos, hauſto ingenti cyatho aquæ frigidæ, quamprimum toto corpore factus eſt rigidus, ac poſt horas tres præcedente delirio, convulſione infœliciter periit ante 11. diem. Alter lanius poſt vigilias diuturnas, â nono die prope ad vigeſimum uſque, ſomnò altiſſimo & naturali proximo perſiſtebat, nunquam experrectus ultro, niſi quum ſitiret admodum, tum converſus obiter potum ab aſtantibus exigebat, iterumque reclinans ſe ad parietem continue dormiebat, biberat is decoctum Zarſæ cum radicibus plantaginis: ac poſt uigeſimum plane curatus fuit. Novi mulieres duas quæ per octiduum integrum convulſæ, ac prope exanimes velut in agone fuerant conſtitutæ: dicebant, ſi hæ revixerint omnem ego meam librorum ſupellectilem Vulcano dedicabo, ita omnia ſigna Hipp. lethalia in unum exitium conſpirabant: repente tamen vel natura duce, & mali violentiam & expectationem medici ſuperarunt: quod in aliis paſſim vel in arte verſatiſſimis uſu veniſſe intelligo. Sunt & plerique à me conſpecti, quos nulla ab initio ſtatim inſignia ſympto-

mata, imo ne febris quidem evidens, aut dolor, aut delirium exercerent. attamen in eodem tenore degentes, una totius corporis laſſitudo ægrotos eſſe docuerit; ac mortui ſunt circa quartum aut ſeptimum diem. Novi quibus alternis icteritia facta eſt, alternis color nativus reflorеſceret: Alios quoque quibus hoc ordine, aut ventris fluxio, aut tumores circa adenas, præſertim auris ſiniſtræ regionem, tanto cruciatu, ac ſi ab infixa cuſpide pungerentur: iſtis vel in tumorem phlegmonodem: vel in puris effluvium ex eadem aure morbus abſceſſit. Quandam fuiſſe matronam memorant in alia Civitate prope Moſam, (ut etiam à fide digno accepimus) cui poſt capitis vehementiſſimos & diuturnos maxime cruciatus, diſſecta calvaria magnam putredinis vim oſtenderit circa ſubſtantiam cerebri, & inter meninges, tum vermiculorum, tum cimicum copiam incredibilem Neque id adeo mirum, ut illud Hollerii de Scorpione nato & pleraque alia, quæ nos aliquando genita putredine mare conſpeximus. Alteri cuidam adoleſcenti, per conſimiles febres exortis lenticulis cum aſſidua diarrhœa, per plurimos dies ſola errabat imaginatio, conſtante nimirum ratione atque memoria: nam & ſe delirare plurimum querebatur, & obverſantia ſimulachra non poſſe vel vi excludere. Tum rurſus phantaſiæ potentia major inſurgens rationale judicium obſcurabat: argumento admodum luculento, facultatum harum ſedes eſſe diſtinctas, non totas totâ cerebri ditione confuſas, ut fruſtra doctiſſimus Vir Fernelius, ſed petita longius demonſtratione contendit. Atqui hæc accidentium infinita varietas, ſi genus obſerves, ex una materie, formaque conſimili putredinis oriebatur: ſeu ſpeciem certam in animo comprehendas, ſua cuique peculiaris cauſa & ratio poterat aſſignari; vel in diverſitate miſturæ, ut miſtilium qualitate; proportione ſubſtantiæ; corruptionis, ac putredinis modo: vel (quod præcipuum reor) in illa natura partium adeo differente, dum quæque pro ſua infirmitudine, ſeu accidentalis fuerit, ſeu inſita ab origine, nunc ad excipiendam materiam morbi, nunc ad conſenſus compaſſioniſque neceſſitudinem facta eſt opportunior. Sic enim in uno hemicraniæ genere, aliis dextræ capitis partes aliis ſiniſtræ potius affici conſueverunt, per ventriculi ſympathiam. Sic & abſceſſus febrium primò decumbunt in eam partem, quæ ad reſiſtendum fluxioni ſit imbecillior, ut annotavit *Hipp. Aphoriſmis 31. 32. 33. lib 4. & Gal. lib. De diff. febr.* aliiſque locis compluribus apte diſſeruit. Sunt autem, ut materiæ contentæ, ſic continentibus locis ſuæ proprietatis & vires, ſuæ propriæ crifes atque ſupplicia, ut ex ſuperioris Tomi commentario liquet, ubi de locorum indole diſputatum eſt.

Criſes iſtarum febrium ratò ſubitæ ſimul, atque perfectæ: verum ut dixi divulſæ in plurimos dies, alternatim in morbum exurgente natura: nec tam dierum numerum ſequebantur, ut vulgus enumerat, quam lunæ medios motus, id eſt, certa diei lunaris ſpatia, quibus 12. ſigniferi gradus abſolvit: vel ut expreſſius dicam, ſchematiſmos illius & radios, ad primum zodiaci punctum, in quo ſub morbi principium eſt inventa. Hinc enim promota ad cœli octavam partem, id eſt, 45 graduum intercapedinem, quarti diei conſuetudinem referebat: quinti, cum ad ſextilem locum: ſeptimi, cum ad quadraturæ radium: noni, cum ad trigonum: decimi quarti, cum ad exactum diametrum, vel oppoſitum perveniſſet: ac tum pleriſque ſuccuſſiones validæ, corpus rigidum inſtar cautis, aut ſtatuæ apertis oculis, cum tremore labii, manuumque, & aphonia.

Nunc vero cùm morbi ratio partim â cauſis, partim ab effectibus firmiter comprehenſa eſt, curationem paucis abſolvam: quæ tamen pro ipsâ affectionum ſpecie, pro natura corporum infinita, ac ex uſque ſymptomatum admirando, fere & contrariis fuit indicationum generibus implicata. Erat communis quædam & cuivis obvia, quæ partim obſtructiones reſpicit, materiei concoctione, vaſorumque apertione ſolvendas; partim profundæ putredinis virulentiam non forti per alvum purgatione tollendam, ſed frangendam antidotis opportunis, quæ cum tempore ſubhumido, & refrigerandi facultate, adjunctam tenuitatem partium admirabilem, & calorem alte demerſum, noſtro nativo calori congruum retinerent: partim denique & hoc præſtarent, ut periclitantis naturæ virtus tum longitudine morbi, tum vehementia, & malignitate, diutius confoverent, atque ad ſuſtinendos conflictus intractam integram pro fortunæ permiſſione ſervarent. Ea propemodum univerſa uno ſubinde negotio & inſtrumento, etſi in aliis aliter temperato, aliquando ſum conſecutus. Dedi ſæpe decoctum radicis plantaginis cum aſparago, atque oxalide, per continuos dies ditioribus paulo zulapia ex oxyſacch. ſimplici, ſyrupo de acido ſucco citri, vel limonibus, cum ſaccharo roſato aquâ betonicæ, cardui benedicti, ſol. perſicorum, caſſuthæ, & id genus aliis: quæ ventre lenito paululum, ægrotos mirifice recreabant. Vitavi quantum potui ſcammoniata quælibet, aut hiſce validiora, ne in profluvii, quo ſemel correpti, vix ſiſti poterant, vix vires ſemel deperditas revocare: præſertim cum illa humorum malignitas intempeſtivius concitata, ſibimetipſi calcar adjunctum habeat: ac per fas & nefas, qua data porta ruat, cum evidenti facultatum atque ſpirituum detrimento, lipothymiæ, convulſionis, vigiliæ, delirii periculo manifeſto. Quare duntaxat infuſa pleraque ex rhabarbaro concinnabam, adjecto interdum agarico, & foliis ſenæ. In delicatioribus ſyr. roſati ſolutivi, ſyr. de cichorio cum rhabarbaro, caſſiæ, mannæ, & diacatholici uſus opportuniſſimus fuit. Mediocres optime ſolvebantur pilulis Ruffi, confectione elect. lenitivi: decoctis communibus ex fol. ſenæ, carthamo, agarico, cum aniſo, fructibus halicacabi, paſſulis Corinthiacis: & modico rad. aſparagi, florum viol. acetoſæ, &c. præſertim quando motum potio meliore circuitus tempore ſumabatur, ſemel: iterum, ac tertio repetita. Nam parvis præſidiis mali ferocia non cedebat, fortia ſimul & ſubitò minime ſuſtinebat. imo totius victus & medicationis curſum prope neceſſe fuit, ad vires ſymptomatum ſingulas, ad momenta temporum, & momentorum ſcrupula temperare, ut minime mirum, majorem mortalium partem non tam vi morbi forſitan periiſſe, quam vel occaſione fortuita, vel incuria ipſius ægroti, aſſiſtentium, Medicorum: vel denique iſtorum inſcitiâ & multitudine dum diſputando prius opportunitas rerum à tergo calva dilabitur quam ratione conſtituta apprehendi poſſit. De venæ ſectione ſæpe ac merito dubitatum eſt: ſed plures peribant, quibus aperta eſt, quam qui ſanguinem in commeatus ſubſidium reſervarunt. Præſertim his infeliciter ceſſit, qui poſt diem tertium detraxerunt, niſi alta & magna urgens neceſſitas foret. Nam ante acceſſionem ſanguis eductus, partem quoque obſtructionis avertit, & præcedentis cauſæ machinas fere oppreſſit, minore tamen periculo, ſi prius & ventris lenitio facta eſſet: ſed poſtquam confirmata jam inflammatio ſanguinis fuit, oppreſſis viribus, ſanguis duntaxat melior effluebat, deſixo deteriore in venis atque arteriis, unde & facultates animæ ſternebantur, & peſtilentis contagii ſemina commota fortius in penitiores aditus ferebantur: ut fere in omnibus miſtilium agitatio adminiſtrationis energiam maxime facit. Quare niſi vel corpus plethoricum eſſet, atque ægrum vocatus ſub initia viſitaſſem: niſi & partis alterius certa phlegmone quid gravius minitaretur, ad venæſectionem non lubens acceſſi: quin ſiquando importuniſſimorum hominum obtrectationes, aut artis calumniam ex neglectu tam vulga-

tis

riſpræſidii veritus fui, indulgens paolulum detrahebam ad unc. ij. aut iij. atque cum ſe rubicundiorem juſto ſanguis conferret, jam velut aperto indicio & mihi, & cæteris ſatisfeci. In aliis affixæ cucurbitæ cruribus, brachiis, ſuræ & ſcapulæ, plurimum profuerunt. Uſus ſum latis frequenter diaſcordio meo, cujus compoſitio conſtat inſtar theriacæ, ex variis, ac contrariis invicem fermentatis. Habet pro baſi ſcordium, inde dictamum Cretenſem, abſinthium Ponticum, epithymum, cum roſis Alexandrinis: habet & ſemina plantaginis nucleos pini, melonum, lactucæ, papaveris albi, erratici, cucumeris, cucurbitæ: ac paulatim in minore proportione, rad. gentianæ, angelicæ, zedoariæ pſeudodictami, nucis myriſticæ, macis, croci, piperis albi, myrrhæ, cinnamomi, corallinæ, rhabarbari, xyloaloes, gummi belzoini, maſticis, boli Armenici, camphoræ, prope partes æquales: cum aliis odoratis, & inodoris, ut moſcho oſſe cordis cervini, & ſimilibus paucis, quæ mira proprietate vitalem ſpiritum atque animalem recreant, omnibus exceptis ſaccharo, & vino, adeoque digeſtis in formam opiati. Mirum in modum ea confectio venenis, verminoſ corruptelæ, & morbis peſtilentibus reluctatur: ſudores atque urinas extemplo provocat, vires confractas citius expectatione redintegrat. Habui & acetum cum æqualibus vini partibus, multo circuitu deſtillatum, maceratis in eo liquore prius his ſpeciebus quæ theriacam ingredi conſueverunt, ſed adjecta copioſius campbora, bolo Armenico, aliiſque refrigerantibus. At cui res familiaris anguſtior, vel curta ſupellex fuit, dabam decocta ſæpius in ſero lactis, ex oxalide, triſolio acetoſo, cum paſſulis Gorinthiacis, &c. Sæpe & cornu cervinum, cum corallinæ pulvere, & modico rhabarb. quo nihil præſtantius, ubi vermium ingens ſuſpicio ſubeſt: nam porrecto hoc antidoto defluunt agminatim. Ungebam in pluribus frontem & tempora propter dolores graviſſimos, metumque delirii, ung. roſato, ſæpe cum populei modico, ac tertia parte ung. albi camphorati, quo ſe levari mirificè prædicabant. Multis contra immoderatas vigilias profuit ſola requies Nicolai, cum ſyrupis calidiuſculis temperata multis ſyrupus de nymphæa, vel de pavere, vel diacodium Meſuës addito pauxillo ſyr. de ſucco citri, cum aqua florum papaveris erratici, meliſſæ, betonicæ, in conſimilibus, quorum nec certa ſpecies ubique nec mixturæ ratio præſcribi poteſt. Dici non poteſt, quam multos curaverim uno decocto Zarzæ parillæ, ſiquando in diploide vel vaſe duplici pararetur, ſic enim ſpirituoſa illius ſubſtantia non exhalat, ſed per reflexus continuos cum potus totius corpore denuo permiſcetur: atque cum contra peſtiferos morbos · ſive venena validius profliganda, tum pro principiis noſtrorum corporum reſtituendis mirabilem concipit analogiam. Nam quicquid alii ſtatuant, de caliditate nimia clamitantes, equidem vel in ardentiſſimis ſebribus, naturis oppido bilioſis, ventre purgato paululũ, ac ſtatim à criſeos primo rudimento, plus centies uſus fui: ac rationalem viam ſucceſſus ubique ſelicitas conſecuta eſt. Nec aliud babui rationis fundamentum, quam Gal. methodum in exploranda ſimplicium ſacultate, quæ ita ſæpe compoſita à natura dicit, ut nomen ſimplicium, præ noſtris compoſitis ac polychreſtis omnibus, aſpernentur. Videbam in illa radice ſaporem primo ſubdulcem, atque decoctum, etiam pingue quiddam, recrementitium & calori humido conſentaneum: ſequitur hunc amaritudo levicula ſenſim ſeſe aperiens: tum abſtergendis vaſis atque viſceribus opportuna. Poſtremo tentanti diutius, etiam alte demerſa tenuitas explicatur calor non urens, neque ſalſus aut mordax: ſed ſubtilis, volucer, ut in receſſus abditiſſimos partium ſolidarum poſſit vel momento temporis pervagari. Quamobrem quia morbus compoſitæ rationis, hæc paulatim concoqui, roborati; illa velit ſecerni abſtergi, diſplodi, diſcuti, aperiri, uſque ad minutiſſimas corporum partes: quia rurſus conſervandæ virtutis prima ubique eſt indicatio, quod hac per ſe, Medicus curationem quaſi ex accidente perficiat. Idcirco me aberrare non poſſe fidebam, ſi hoc inſigni divorum munere, tanquam, Iovis ipſius manibus, hydram immaniſſimam oppugnarem: quod certo ſciam, in hoc uno medicamento, & nutriendi quandam vim ineſſe mirabilem, & ſacultatis deleteriæ vindicem, obſtructionis ac putredinis curatricem. Imò (ut verbo dicam) inſunt ad vitæ cuſtodiam, principii utriuſque ſemina non obſcura: alterum, quod in ſolidis partibus ſubſtantiam humidi primogenii poſſit reficere: alterum, cum ſpiritu calorem æthereum reſtaurare. Quanquam dubio procul non omnibus æque conveniat in eadem ſpecie morbi: quin quantitatis, ordinis, aliarumque rerum ratio ſit una in calculum adhibenda. In multis etenim adjunxi majorem partem rad. plantaginis, eryngii, aſparagi, caryophyllatæ: in aliis lignum aloes, cinnamomum, aut aliud quicquam. Imo ſubinde decoctis cæteris parum duntaxat ipſius Zarſæ, quò velut additis alis, quod reliquum foret celerius multò vel in corporis penetrale; vel in externam circumferentiam permearet. Ut verè à Poeta dictum ſentiam.

Fœlix qui potuit, rerum cognoſcere cauſas:
Ille metus omnes, & inexorabile fatum
Subjecit pedibus, ſtrepitumque Acherontis avari.

Corn. Gemma.

Observatio II.

De ulteriore transmutatione febris peſtilentis in peſtilentiam veram, quæ ſævire affatim cœpit æſtate anni 1574. deq; illius methodo curatrice,

DUdum ſane præſagiebat animus mihi malignum hoc ſebrium genus, quod toto biennio Europæ partem non minimam peragravit, velut ſparſis quibuſdam præludiis, in peſtem apertiſſimam tranſiturum. Neque me adeo mea me ſefellit opinio, quin gravius multo nunc ſeſe diffuderit malum, quam jacta jampridem ſemina portenderunt. Nam quo mortales poſita contumacia & proximum quemque perſequendi libidine, in ſe deſcendant altiùs, idcirco & homines ſæpe non tantum alterius hominis miniſterio punit Deus, verum promiſcuè feriens, ac ſuis quaſi met ignibus armatâ dextrâ, media inter millia ſævit. Quæ res eò forſitan ſpectat, ut ſtirpis antiquæ non minima parte ſublata, nova regerminet, melioriſque inſtauratione facta ſimul ſcelerati ſeculi veſtigia deleantur. Non enim alia commodiore viciſſitudine res permotantur humanæ: ut quæ in ſummo pretio fuerint, paulatim corruant, neglectaque vileſcant, rurſus deinde velut reducto circuitu ex humili ſtatu ad æſtimationis faſtigium ſubitura. Meminerunt autem & avi & proavi noſtri peſtis uſque adeo virulentæ, ut in una Bruxellenſi civitate plures ſubinde quingentis abſtulerit unicâ die: ut viam & volucres ſub nube relinquerent: utque aſſidentes læto convivio, inter calicem ſupremaque labra, tanquam percuſſi fulgure, protinus expirarent, & cumulatim oppido toto congeſta cadavera currus in orbem commeans circumferret, donec ob vaſtitatem ſtrata lapidea, atque ædium valvæ muſco & virenti gramine veſtirentur. Talis potiſſimum viguit, anno 1502. famem & vehementes aeris intemperies anni proximi comitata. Namque hyems tam ferox præceſſerat, ut & animalia bruta paſſim necaverit; æſtas ardoris adeo ſævi, ut arbores accenſæ ſolis radio conflagrarent. Celebres quoque ſunt peſtilentiæ ſeculi noſtri, quas anno 1505. item 1522. regnaſſe commemorant, quibus augurio certo aves cum pullis & ovis nidos etiam proprios reliquerunt. Sed omnium graviſſima, qualis anno 1348. ac rurſus anno 1450. quæ primum exorta in Aſia, per Illyriam atque Dalma-

tiam uſque in Italiam ſerpſit, hinc & Germanos, Hiſpanos, Gallos invaſit, annis compluribus adeò debacchata, ut vix tertia mortalium pars ſuperſtes evaſerit: cujus generis etiam duas ſub M. Antonio viguiſſe, Romanorum annalibus conſtat, quibus orbe toto flagrantibus pecudes juxta & homines prope ad internecionem ſunt uſque deleti. Verum iſta non eò protulimus, quo magis futurorum metu (de quibus anceps, & lubrica conjectura eſt) mortalium animi percellantur: ſed ut hiſtoriâ ævi præteritiante oculos collocatâ, Deo vota, ac preces ſummiſſo animo conſecremus luſtratiſque pectoribus in omnem illius voluntatis ſpeciem componamur, illud inſuper cogitantes;

Omnes quum ſecundæ res ſunt maximè, tum maximè
Meditari ſecum oportet, quo pacto adverſam ærumnam ferant: *(vum:*
Communia eſſe hæc, fieri poſſe, ut ne quod animo ſit no-
Quicquid præter ſpem evenerit, omne id deputare eſſe in lucro.

Quibus & illud Græcum lubens adjecero:

Εἰ τὰ φέρειν σε φέρει, φέρε καὶ φέρου· εἰ δ' ἀγανακτεῖς,
Καὶ σαυτὸν λυπεῖς, καὶ τὸ φέρον σε φέρει.

Fer facilis quod fata ferunt: ſi ferre recuſas,
Ipſum te crucias, nec minus illa trahent.

Cum vero de præcurſoribus morbis à me ſub veris initia tractaretur, credebam fore ut prius hoc in publicum ederetur, quam ejus mali ſe tanta ferocia propagaret: nunc quando expertus illius moram, argumenti novi objecta occaſio eſt, quod non modo ſcriptis prioribus ſummo jure connexum, ſed & uſus innumeros habiturum, ad ſalutem hominum videretur, quæ de morbi peſtiferi curatione habui prima, paucis adjungere non dubitavi. Cauſam vero & curationis methodum univerſam, non eſt quod iſtic ab ovo velim retexere: namque hanc omnem, præter alios ſcriptores innumeros, eleganter ac plene proſecutus eſt Hieronymus Fracaſtorius, nec non B. Montanus, Galenus ſeculi ſui, cujus doctrinam magno mortalium fructu collegit & illuſtravit Clariſſ. vir præter meritum ſtudioſiſſimus I. Crato à Crafftheim Sereniſſimi Maximiliani Cæſaris Archiatros, quorum utrique annos Neſtorios optem, non tantùm privatæ cauſæ nominibus obligatus, ſed & propter publicum bonum. Dum ut alter virtute heroica Chriſti reinpub. ab injuſtitiæ, ac impietatis adverſo turbine, tutam atque incolumem conſervavit; alter quoque ſumma contentione, ac variis ingenii monumentis, rem medicam pariter ac philoſophicam, tum à fœda barbarie, tum ab ignorantia methodi vindicavit.

Solet contagiorum vis ut plurimum certam duntaxat ſpeciem pervagari, atque in eadem non etiam quoſvis abripere, ſed quibus ex ipſo putredinis modo, (quam profundam eſſe voluimus) ſingularis quoque analogiæ ratio in venis atque arteriis deliteſcit: cui ſæpe ætatis inſuper, ſexus, & temperaturæ cognatio ſuffragatur: nunc eo ſenſim progreditur malum, ut & obvia quæque corripiens locis compluribus, non tam internum fomitem requirere amplius, vel materiam ante diſpoſitam videatur, quin ſola ſuapte vi potius aeriſque circumlabentis fœdâ infectione graſſetur, ferè ad illius inſtar, quam ſcite delineat *Maro:*

Ut quondam morbo cœli miſeranda coorta eſt
Tempeſtas, &c.

Erat autem illa cauſarum inter ſe cohærentium lex, ut ex priore genere morbi multis morientibus, paſſim in duplum, in quadruplum revoluta, imo in infinitum ſe permiſcerent effluvia putrilaginis venenatæ, utque excretionis morbidæ virulentia vires aſſumeret, inque maligniorem ſpeciem indies mutaretur: præſertim quando interea nec cauſæ aliæ fomitis conquieſcunt, paupertas, trepidatio mœror aſſiduus, ærumnæ, & victus vitia, omniumque cupiditatum intemperantia. Quibus acceſſit aquarum copia, qualitatum exuperantiæ in conſtitutionibus cœli, vel æſtivum oppido, æſtas contra ſimilis veri, autumnus pluvius valde atque auſtrinus, major pars anni ſine ventis, ſine tonitruis: cum & Hipp. νηνεμίας imprimis dixerit peſtilentes, ut Cranonis uſu venisse, ejuſdem Epidemica conteſtantur. Præter autem tot exhalationes in aere viſas multum minatus nobis eſt oppoſitio Saturni & Iovis circa lacteam viam, cum ſtellis ſcorpii naturæ Martis & Mercurii; unà cum ſchematiſmis mutuis quinque errantium per conjunctiones atque diametros, quamquam hæc non tam cauſas principes, quam ſigna vel inſtrumenta conſentanea, divinæque voluntati ſubſequentia ſemper ſim arbitraturus.

Quanquam verò multa ſint peſtis diſcrimina, à ſymptomatum differentiis ſumpta, (ut etiam *in ſuo de peſte libello* doctiſſimus vir L. *Ioubertus* meminit) videas tamen inprimis genera 4. notis quibuſdam characteriſticis interſtincta. Nam aut cum bubone in unum & alterum locum agminatim facta colluvie, circa glandulas (ſed inprimis axillas, inguina, vel parotides) efflореſcunt: hæ enim trium principum partium emunctoria Chirurgis potiſſimum appellantur) aut ſparſo putrilaginis eraſſamento diverſas maculas nigras, ſubvidas ſæpe & varii coloris ἐκθύματα, quacumq; protrudunt: aut etiam utroq; abſceſſus genere natura tentatur expurgare: aut oppreſſa demum, vel impotentior quam ut poſſit excutere, exhalatione cœcâ per meatus ſenſiles atq; inſenſiles facta, veneni ſignum interius atque ſemotum ab oculis premit: tum vero furtim in aſſiſtentium poros pernicitate mirabili pervagatur. Quamquam vero lenticulas, & carbunculos multi maligniores judicant altero modo, quo bubones ſubnaſcuntur: minimè id ſimpliciter rerum uſus oſtendit. Etenim laborantibus ipſis valde id malum eſt perniciosum, niſi primo die, aut ſaltem ante quartum, ſine moleſtiâ, aliiſve pravis ſymptomatibus expellantur. Videmus tamen ex illo genere, neque tam citò raptos occumbere, nec tam præcipitte contagio ejus ἀπορροίαις in proximos derivari. Eſt enim ut arbitror (ſalvo meliore judicio) profunda quidem putrefactio, ſed tamen aduſta magis & ſicca, magiſq; permiſta ſãguini corporis univerſi. Ergo cum vis ſit late diffuſa non facile, à ſanis partibus ſequeſtratur, hinc certius interimit, ſed minus celeriter, quia neq; unita ſibimetipſi, ut agminatim vim vitalem poſſit opprimere, neq; tam humida illius evaporatio, ut propter lentorem, diu pertinacem in aere fomitem ſit relictura: contra quam in bubonibus illis peſtiferis ſolet, quibus compacta, tenax materies non tantum in ipſo fomite, ſed & quodam effluvio circumquaque diſperſo. Facit enim hęc ipſa veneni conglobatio, ut quibus natura eſt integerrima, promptius excludatur, eademq; quibus ſuccumbere cœpit, propter afflatum majoris antipathiæ ocyus extinguantur. At fomes alterius putredinis ſiccæ, licet non adeo totius formæ, ceu miſtionis nomine pugnet, quoad propriam molem, propter tamen tenuitatem partium ex aduſtione quæſitam, cum ipſo ſanguine fortius permiſcetur, & pervagando latius, cor non tam exhalationis indomitâ vi, quam multitudine, ac diuturnitate peſſumdat. Non abſimilis huic & altera difficultas, quare adhuc ſpirantibus ægris, multo minus contagii periculum uſus oſtenderit, quam morientibus ipſis, aut recenter extinctis, cùm tamen viventium major ſit exhalatio, totumque corpus apertum caloris vi, majorem putredinis partem poſſe foras tranſmittere videatur. Verum talis eſt ratio, ac ſiquis accenſam lampadem extinctæ comparet: ipſis enim met ignis tantiſper dum ardeſcit, exhalat tenue ac fuliginoſum quippiam, ſed minus malignum, quippa quod ab eodem igne prius diſcutitur, quam intermedium aerem poſſit inficere. Verum igne ſublato exudat amplius ab ipſo fomite

craſſus & tetricus vapor, quem magis peſtiferum, ac pertinaciùs inhærentem tum color, & odor, tum tota ſubſtantiæ ratio ſatis oſtendunt: ut multo periculoſiùs non injuria putent, decem languentes inviſere, quàm ſemel adeſſe mortuo, præſertim ubi recens cadaver exhalat, aut etiam illis adeſſe propiùs, qui primum è domo funebri prodierunt, qui quamvis nondum peſte laborent, nec fortè illius ſenſum aliquem ſint habituri, peſtis tamen fomitem in veſte circumferunt, aliis affricantes, quorum corpus analogum, & ad recipiendum prona ſit conſtitutio. Quare ejuſmodi rerum ſtatu inprimis præcipi debet, ut antidota ſumant, & habitum mutent, aut igne perluſtrent, & quàm minimùm in turba mortalium tanto diſcrimine converſentur.

Mirum, quod in hoc Epidemiæ genere, à nobis peculiariter obſervatum eſt pluribus eveniſſe, ut cùm in alia peſte ſoleant primùm horrenda ſymptomata ſeſe objicere, ceu magna inæqualitas æſtûs, rigoris, horroris, & exudationis, vigiliæ, ſomnolentiæ, perturbationum ventris ſurſum deorſum, doloris capitis, atq; delirii cum laſſitudine ſumma, præcipuè circa ſpinam, hîc tamen interdum vix ulla inſignis tempeſtas apparuerit ante tertium diem, atq; tum quidem nihil adhuc præter ſoporem leviculum, jactationem corporis moderatam, vomitum, aut ventris fluxum, linguam pallore ſubviridi tinctam, præcordiorum anguſtiam, ut etiam ſæpe nil perpeti ſupra ephemeram ſimplicem videantur: tandem erumpentibus maculis circa quartum, quintum, aut ſeptimum diem, multi etiam facti alacriores obambulent, erective ſedeant, ſubitò tamen tanquam morti à morbo proditi collabantur. Vidi quibus citra omnem febriculam, dolorem capitis, aut laſſitudinem, halitu tantùm ex terrore concepto, totum corpus repentè maculis nigris, liventibus, piſi amplitudine tingeretur, nulloq; alio ſuperveniente incommodo, tuti tamen atque incolumes permanſere: quod in eos diſperſa quidem morbida cœli ſit aſpiratio, ut tamen duntaxat humoris ſuperficiem occuparet, ac priùs interni caloris impetu repulſa ſit foràs, quàm potuerit in ſinus intimos, aut cordis ventriculum penetrare. Mirum & illud inſuper frequenti obſervatione comprehenſum, quòd vis contagii ad normam æſtûs maritimi ſeſe nunc acriùs, nunc remiſſiùs propagaret. Quanquam verò Joubertus annotet plenæ, atque ſilentis Lunæ tempora, nos tamen hic potiùs decreſcentem illius quadraturam invenimus efficacem: neque hanc differentiam in locorum diſcrimine pono, quin univerſim fieri ſic vero ſimilius putem, quòd motus lunæ à diametro ſolis ad conjunctionem, potiùs motum in corpore præſtet à circumferentia verſùs centrum: quare ad cor ſublata materie, corripiuntur citiùs ſani, interimuntur ægroti.

Curandum verò imprimis, ut ſalutis publicæ ratio ineatur: deinde ut quiſq; provideat domi ſuæ, præſertim paries cùm proximus ardet. Inſigne præſidium veteres olim in extruendis pyris, authore Hippoc. repererunt. Nam civitates integras luſtrat accenſus ignis è cedro, junipero, larice, abiete, picea, quercu, vitice, roremarino, & conſimilibus odoratis. Sed præter hæc, ſecernendi ſunt ii qui mortuorum corpora tractaverunt, ædes obſerandæ cum tota ſupellectile, nec attingendū quippiam, aut efferendum foràs, antequàm ſeptimanarum 6. circuitu expirarit. Purgandi ſunt omnes viri atque familiæ; animalia viroſi halitûs, ut canes, cati, columbæ, anates, porci, magiſtratûs officio procul ſunt ablegandi: prohibendi fructûs, olera, legumina, præſertim uſus allii, cœpæ porri, uvæ, pruna perſica, fungi, caules, piſces, & carnes virosæ, malè conditæ, aut modis aliis importunæ. Multum verò in externorum commerciis, ne quid ferant contagii, vigilandum eſt. Tum denique præſtantiſſima antidotorum genera ſunt comparanda, ut cum uſus poſtulat, fermentata diu, atq; in promptu teneantur. Præ cæteris commendantur Theriacha Andromachi, Mithridatium, pauperioribus autem diateſſaron, aut diaſcordion, quale vel Fracaſtorio, vel a nobis ſuperiore capite ſit deſcriptum. Germanis ruſticis multum familiare eſt, quod inſtar moreti ex ficubus, ruta, ſale, & pervetuſtis nucibus temperatur.

Verùm ad cujuſq; tutelam primò conferunt odores aromatum, non quorumvis, ſed quæ vitalem ſpiritum atq; animalem recreent, ac auræ peſtiferæ toto genere reluctentur. Æſtivo quidem tempore magis aceti, citrii mali, limonis, aurantiorum, & conſimilium. Laudatur præ cunctis acetum vini malvatici, quo camphora & nuces myriſticæ diutius ſint maceratæ. Hyeme tamen odores calidiuſculi præferuntur, ut zedoariæ, angelicæ, caſiæ, cinnamomi: cujuſmodi commanſa ſæpiusq. profundum penetrant, ſpiritumq; majori efficacia purgant. Nos pilam ferè ejuſmodi fecimus concinnari, quæ recipit *Radicum iridis Florentinæ, roſ. rubearum, corticum citri, dictami Cretenſis, majoranæ, ſing. drach. j. ſtyracis cal. gummi belzoini, ſeu ſilphii veri, cinnamomi opt. caryophyllorum, an. ℥. ij. ſtyracis liquidæ, ſandali albi, nucis myriſticæ, macis, zedoariæ, angelicæ, an. ℈. j. cubebarum, camphoræ, an. ℈. ß. moſchi electi, ambræ, an. gr. vij. aut plus eo, ladani puriſſimi, q. ſ. ad conſiſtentiam molis, cum aceto fortiſſ. & aqua roſata, in pila ſpeciem redigantur, addito modico tragacantha.* Purgantur ventres absque periculo, ad ſubtrahendum fomitem morbo, ſolis pilulis Ruffi, (quas & peſtilentiales vocant) ſumptis ad quantitatem unius drachmæ, vel etiam ſolius aloës ſucci, quæ pura ſit atq; pellucida, ad quantitatem exhibita dimidiæ drachmæ. Sæpe huic adjungimus momentum cortic. citri, cardamomi, macis, carpeſiorum, aut zedoariæ. A ventris lenitione conveniunt ſyrupi cum aquis ſtillatitiis, in alterius morbi curatione deſcripti. Laudant plurimi ſuccum thapſi barbati, ſive verbaſci majoris ac lanuginoſi, expreſſum cum vino tenui odorato: docuit enim illius vim ſingularem contra venena muſtelæ genus aſtutum, quoties cum ſerpentibus pugnaturum eſt. Rarum, ſed efficax valde refugium in lapide bezahar, corallinæ pulvere, ſapphiri, ſmaragdi, monocerotis, oſſis è corde cervino, & illorum omniū, quæ compoſitionem aromatici roſati utriuſq; ingredi conſueverunt. Ego quiddam eximium in illo pulvere deprehendi, qui perforato ætitis utero colligi poteſt, datur dimidii ſcrupul. quantitate cum liquore conveniente. Motus & quies, vini potus & abſtinentia, pro cujuſque natura, ſtatura, & conſuetudine, peculiariter ſunt moderanda. Luceat focus perennis. Sit animus hilaris, atque vel violenter à perturbationum vertigine diſtrahatur.

Magna utilitas vini eſt, ſi parcè bibitur, ſi purum, & generis exquiſiti, ſi abſit crapula; nec bilis, aut ſanguinis copia reclamarit.

Venæ ſectio aliàs ad præcautionem mali, aliàs ad curationem adhibetur. Siquidem præcavendum eſt, priùs diſtinguito, an ab externis cauſis, an magis intrinſecis (ut plethora vel cacochymia) impendeat morbus. Nam ſi ab extrinſecis tantùm, minimè tutum eſt ſanguinem commovere, ut aliàs dictum: nam & intrò venenum trahitur, ac fortiùs permiſcetur. Sin fomes ab ipſo corpore metuendus, tum plenitudo exorbitans à ſanguinis vitio dirimatur: nam in plethora venam aperire conſultiſſimum eſt. In cacochymia lenis ſubductio per ventrem potiùs confert. Quod ſi utrioq; periculum eſt, paulatim ſanguis & interpoſito temporis ſpatio minuatur. Ubi verò curationis gratia, de mittendo ſanguine cogitandum, diſtingue ut priùs, ſed tamen præterea, num in principio morbus exiſtat, num in augmento, vel ſtatu. Nam poſt primum, aut ſecundum diem, rarò convenit, imò ſemel & affatim concitatus venter, aut mota ſanguinis maſſa, ſtatim contagii virus ad cor usq; profundit, ut etiam superveniente deliquio ſæpe ſub manu Chirurgica moriantur. Multi ad cautionem crura per-

forant, aut veſicas excitant ferro, & cauſticis medicamentis, idque ſucceſſu non infelici, quamvis vel inter morientium millia converſentur. Magnus uſus & ſalutaris ſcarificationis in crure & brachio ſæpius factæ, cum appoſitione cucurbitæ; nam & acceſſionis initio juvit plurimos, plures cucurbitas extremis partibus (præcipuè κατ' ἴξιν, ſeu loci laborantis rectitudinem) affixiſſe. Nam ſic & tuta maximè, & celeri via ſunt reſtituti. Si ſub axillis, vel (quod omnium peſſimum eſt) circa aures extuberat malum, mox fimum columbinum cum ſapone permiſceas, id è directo ad brachium alligetur, addito interdum cauſtico ex flammulâ Jovis, ranunculo bulboſo, clematide, vel cantharidibus. Similiter ſi in inguinibus tumor apparet, inflammatio in cruribus excitetur, ut quàm longiſſimè ſi fieri poſſit, à locis principibus revellatur. Novi qui proprio fimo, cùm aliud non occureret, aptè diverterint. Mirum quod veſpillones offerunt ſibimetipſis, confectum ex æquis partibus olei raparum, ſalis, aquæ, & albuminis ovi: ac ſi ex elementis quatuor ideam microcoſmi referre in integrum ſtatuiſſent: ajunt infinitos ubi correpti fuerant, protinus hac miſtione ſervatos. Quin ſimul ac morbi jam facti ſeſe indicia produnt, curandum ilicet, ut venenum à ſanguine ſequeſtratum quàm celerrimè ebulliat foras. Datur pleriſque ſucceſſu mirabili nux myriſtica toſta donec exudet, atque in pulverem comminuta; inde verò cum ſale exhibita, adjecto modico aceti fortiſſimi, præſertim ſi calidior temperatura eſt. Illud quoque experientia patris, ac mea deinceps, efficaciſſimum vidi, quod conſtat ex una parte camphoræ, duabus gingiberis, ſacchari roſati quatuor, diu cum vino permiſtis antea, ac ſedulò fermentatis. Doſis eſt unius drachmæ. Coopertus æger componitur ad ſudorem. Generoſius paulò quod ſequitur. *℞. Camphoræ, dictami Cretenſis, ſcordii, rad. angelicæ, zedoariæ, cinnamomi, gingiberis, ana drach. j. nucis myriſticæ, drach. ij. boli armenii, mediam drachmam, ſeminis rutæ, macis, croci, ſing. ſcrup. j. Moſchi gr. vij. cum ſacchar. & vino odorato q. ſ. fiat inſtar opiati.* Datur poſtremò & aqua per deſtillationem in chymicam præparata, qua nihil unquam potentius vidi. Conſtat è ſpeciebus diaſcordii noſtri, vino pariter atque aceto fortiſſimo maceratis, deinde quaſi per circulos plures paulatim ſublimius è duplici vaſe traductis. Alii eodem modo aquam è ſola theriaca ſolent exprimere. Alii baccas lauri, baccas juniperi, cum bolo caryophyl. cinnamom. rad. angelicæ, zedoariæ, eâdem arte componunt: ſunt enim pro ipſa affectionis ſpecie formæ propemodum infinitæ. Multi plurimum tribuunt auro potabili, Vinum philoſophorum, aut antimonii uſum minimè probo: etſi enim ſubinde evaſerint, fortunæ tamen id potiùs, aut temeritati, quam arti aut peritiæ tribuendum eſt, ut ſi quem hoſtis à fronte, à tergo præcipitium vocet. Bubonem ſcarificare convenit admotâ cucurbitâ, deinde theriacam apponere (circiter drachmas ij.) decoctam in excavata cæpa, etſi plerique promptiùs ferro candente, & cultellis exciderint, præſertim ubi ſublimiùs turget. Alii columbæ pullos, gallinam, aut catellum quempiam diſſectum medio, vel pulmones recenter mactati arietis applicant, & ſubinde commutant. Laudatur & columbinum ſtercus cum cœpa atque theriaca. Plures tamen emplaſtra maturando abſceſſui parant, ex ſinapis ſemine, ficubus & bulbis liliorum, & ſambuci foliis: addunt, ut efficaciùs trahat, acre fermentum, elleborum nigrum, cyclamen, & ſubigunt demum cum ſcabioſæ ſucco, oleo chamæmelino, & farina ſeminis lini. Poſtquam in plagam tumor eruperit, eadem juxta doctrinam aliorum ulcerum, ſed multò tamen validioribus expurganda eſt. *Gemma.*

* * *

DE VERA PESTE, ejusque variis generibus.

ESSENTIA, CAUSA, MODUS generationis.

OBSERVATIO I.

De peſtis cauſa, & ejuſdem generationis modo, ſententia nova.

VT remedia peſti conſentanea decernamus, breviter ea nobis explicanda eſt, quæ neque præcavetur, neque demitur medicamentis primarum, ſecundarumve facultatum vi inſtructis, cum morbus ſit occultus, & à natura ipſa involutus, etſi ab obviis rebusque evidentibus credatur naſci, multorumque talis de peſte inoleverit opinio. Quocirca acriter nobis adverſabuntur, quòd de pervulgata eorum ſententia diſcedamus. Nolo tamen cujuſquam errorem coarguere, ſed tantùm quod ſentio liberè proferre. Faceſſat igitur præjudicata opinio, & ſine ratione non valeat autoritas. Complures Medici atque illuſtres philoſophi, quos plurimum lucis arti attuliſſe fatendum eſt, (quod editis voluminibus, quæ accuratiſſimè ſcripſerunt, ſatis oſtenderunt, quibus nomen ſuum paſſim dilatarunt, quorumque ingenii præſtantia propemodum omnes terras tranavit;) Videntur mihi non ſatis (quod pace eorum dixerim) percepiſſe naturam peſtis, alioqui non eam febri, non aëris putrefactione definiviſſent, ſed genere & differentia (quæ tanquam duo lumina definitionem continent) benè gnaviterque expreſſiſſent: & id quod apertum erat, verâ definitione jam pateret. At illi præſtantes viri ſuo ingenio majorum ſcriptis pluſculum, quàm concedit veritas, largiti ſunt, & id quod tractabant, quoniam non ſatis firmè conceptum animo, atque comprehenſum habebant, vitioſa definitione explicuerunt, ſcribentes peſtem eſſe venenoſum quendam vaporem in aëre, qui ſpiritui vitali omnino adverſetur. Videamus num iſta definitio poſſit in aliam rem transferri quamlibet; ſi poſſe ratione & experientia demonſtretur, quid jam dicere habeant, cur illa vera definitio ſit? Non rarò venenoſi vapores vitali ſpiritui infeſti concipiuntur in aëre, neque tamen peſtis eſſentiam conſtituunt: neque halitus virulentarum beſtiarum, qui cordi, vitæ noſtræ fonti deleterii ſunt, peſtem adferunt, quam ſi adferrent, eos qui in Lybia habitant, ſemper ſine ulla intermiſſione affligeret, & nunquam illa Cretenſes involaret; cùm hic inopia, illic contra venenorum ſumma ſit copia: neque viventibus in regione, quæ animalibus mortiferis caret, unquam illa obreperet, tantùm in eos debaccharetur, ubi frequentes ferarum virus eructantium eſſent latebræ ac receſſus. Sed iſtud non eſt veriſimile, & experientiæ quotidianæ ac rationi repugnat. Cùm etiam in locis, ubi puriſſimus eſt aër, deſæviat peſtilens contagium, ac in omnes terras ſine diſcrimine evagetur. Quod fertur de duobus draconibus, qui juxta radicem duorum montium illatebrabant, & tranſeuntes anhelitu peſtifero perimebant: Non potuerunt illi peſtem Epidemiam invehere, ſed tantum iis vicinos malum evomere, & proxima quæque afflatu ſuo inficere, neque latiùs ſerpſit eorum virus, cùm peſtis venenum diſtantiſſimis regionibus capitale ſit, & longiſſimè maleficium ſuum diſſeminet, per quod ſæpe integræ regiones vaſtæ & deſertæ fuerunt.

Qualis

Qualis Erichthonios peſtis populata colonos,
Extulit antiquas per funera pacis Athenas,
Alter in alterius labens cùm fata ruebat.

Hæc mortifera clades ex remotiſſimis locis propagata, Athenas tandem provecta fuit, quâ homines catervatim moriebantur. Initium enim fecit primum (ut ait Thucydides, rerum geſtarum ſincerus pronunciator & gravis) ex Æthiopia ea, quæ eſt ſupra Ægyptum, deinde etiam in Ægyptum permanavit: Quam nullum animal virus faucibus ſuis ejaculans, aut halitu aërem polluens, nullaque putredo ſublunaris peperit, ſed quædam veneni forma cœlitus in aërem derivata, quæ humano generi tota ſua ſubſtantia exitialis fuit: Illa per nares & arteriam trachæam ſeſe in cor inſinuans, per aliosque corporis meatus intrò ſubiens, vitæ receptaculum obſedit & demolita eſt. Huic non diſſimiles majorum noſtrorum memoria obtigerunt, qualis fuit peſtis, quæ anno milleſimo, quadringenteſimo, decimo ſexto graſſata eſt, & complures aliæ, quas commemorare ſuperſedeo, cùm hiſtoriæ earum abundè meminerint, & hîc tantùm ſtrictè ſuccincteque oſtendere ſit animus, eſſentiam peſtis, cauſam, eique proprietate occulta accommodatas Antidotos, quibus corpus poſſit à peſtilentia vindicari: quæ niſi acriter perveſtigentur, neque illam præcavere, neque curare licebit: cauſa enim morbo ita implicita & conjuncta, ut niſi hujus ſublatione ſanatio non contingat. Nam peſtis diverſiſſima eſt ab aliis morbis quibuscumque: quam nulla humorum in noſtro corpore immoderatio, nulla intemperies profert, nulla inteſtina putredo, ingeſtorumve corruptela gignit. Non eſculentorum, potulentorumque commune vitium, non paludum, ſtagnorum, barathrorumque pædor, peſtem Epidemiam efficiunt. Nulla graveolentia, quam expirant cadavera, cœmiteria, foricæ publicæ, non Tinctorum cortinalia: Cerdonum alutariorum proluvia, aliave ulla mephitis peſtem in orbem diffundunt, niſi è ſublimi inficiantur, & inde noxam hauriant. Non diffiteor quidem, hujusmodi tetros odores graviſſimos generi humano morbos ſubinde producere. Cùm enim anima ſenſibilis, quam cum mutis animantibus communem habemus, nobisque innatus calor & ſpiritus, nulla re magis ſuſtententur, & refocillentur, quàm bona fragrantia, ut ſæpe videre eſt eos, qui in limine mortis verſantur, ſolo odore in aliquod tempus vitam prorogare: ita contrà nihil magis eſt vitali robori adverſum, quàm fœtor, & quòd citius virtutum mineras (ut dicunt) labefactet & proſternat. Nullum aëris à cauſa manifeſta inquinamentum, aut conſpicuam putredinem rerum inferiorum, peſtis requirit, neque illis ad actum deducitur, neque ſuam ab hujusmodi materia energiam habet. Quæcumque enim taliter agunt, eorum evidens & vulgaris eſt cauſa, cùm formæ peſtiferæ adventus nullo ſenſu ſe prodat, inviſibilis ſit, & ignoretur, ſolaq; Meteoroſcopica poſſit indagari: furtim enim & latenter ingruit, ejusque improviſum eſt telum, & priusquam ſentiatur, ferit: quo humanum genus magno ſternit numero, & de medio tollit, totasque civitates & provincias crebrò exhauſit. Peſtis nullum moratur ſexum: nihil temperamenta curat, non humorum æquabilitatem, non eorundem ſinceritatem: non enim propter humores corporis noſtri, ſeu laudabiles ſint, impeditur; ſeu vitioſi, citiùs obrepit: ſed ſpecifica ſua ſpirituali, ac venenata forma cordi ſe imprimit, cumque eo confligit: quod ſi minùs diſpoſitum ad reſiſtendum invenit, vellicat & miris modis exercet, nec non repentè malignitate ſua corde ſuperius evadens, ſpiritus omnes diſſolvit ac diripit, vitaque hominem ſpoliat. Nec minùs corripit puta corpora, & monogramma, quàm cacochymica & plethorica. Ea quæ Periclis temporibus Athenienſes attrivit, ferè tales homines nulli humorum redundantiæ obnoxios, atque omne robur, floremque juventutis depaſta eſt. Hyeme æquè ac æſtate, & quovis anni tempore, rapaciſſimi mali furorem experimur, tam Boreali quàm Auſtrino flatu, & qualicunq; aëris conſtitutione: ſummatim loca quovis vento perflata, ſive ſint edita, ſive declivia, pueros, adultos, juvenes, ſenes, viros, & fœminas, ſive rara aut laxa ſint corporis textura, ſive denſa & compacta, pituitoſos, ſanguineos, bilioſos, melancholicos, & omnes.

Qua graditur conturbat, & immutare coactat.

At neque febris eſt, tametſi illam pernicioſam eſſe febrim definiverint, cujus calor præ aliis habet, ut ſit inſigniter putridus. Quòd ſi peſtis eſt febris pernicioſa, efficietur ex definitionibus hujus cum definito reciprocatione, quòd omnis febris pernicioſa ſit peſtis, verùm res non ita ſe habet. Subinde enim in humano corpore naſcitur pernicioſa febris ſine peſte, & aliquoties peſtis febre incomitata, cordis ſubſtantiam depeculatur. Non igitur peſtis cenſenda eſt febris pernicioſa, neque definiti natura febre explanatur, & diſcrepant à ſe mutuò peſtis & febris, ſpecifica differentia, quippe ſoboles peſtis, eſt venenum humano generi contrarium, inſpiratione & perſpiratione attractum, quod cœlitùs in aërem fuit diſperſum. Febris verò à calore præter naturam ſuſcitatur, quæ peſtem aliquando comitatur, eſtque illius ſymptoma, & ortu ſuccedit; quæ autem morbo poſteriora ſunt, non cenſentur de morbi ſubſtantia. Symptoma autem morbo ſupervenit, & ortu poſterius eſt: non igitur ſymptoma morbi eſſentiam conſtituit, & impropriè peſtilentia febre definitur: quandoquidem ab illa ſeparabilis eſt, & peſtis ſolitaria eſſe poteſt nulla conjuncta febre, quod palàm docetur epiſtola Æſchynis docti & acris Oratoris, qui Cteſiphontem in judicium adduxit, quòd Demoſthenem rationibus non relatis (quod contra leges erat) aurea corona donaſſet, quod ejus ſuffragio nec vir bonus eſſet Demoſthenes, neque benemeritus de Republica: ad quod judicium concurſum eſt è tota Aſia, ut viderent & audirent ſummorum Oratorum in graviſſima cauſa accuratam, & inimicitiis inflammatam contentionem, at Æſchynes damnatus Athenis ceſſit, Rhodumque ſe conferens, ad Philocratem literas ſcripſit, quibus hæc continentur. *Sed Delii peſtilenti quodam morbo laborabant: nam facies eorum vitiligine opplebantur, capillique candicabant, collum autem & pectus intumeſcebant; cæterùm nulla febris accedebat, neque etiam dolores magni.* Ex iis apertè patet, febrem non ſemper eſſe individuum peſtis comitem, & illam cordi, quod viſcus eſt nobiliſſimum, ſine febre creberrimè gravem noxam inferre. Aliquando tamen ſtipatur ſatellitio febris, Bubonis, & carbunculi, quæ tamen non ſunt ferè de peſtis natura, & ſeorſum ex humorum impuritate, craſſo, retorridoque ſanguine pullulant, nulla orbem obambulante Epidemia. At tempore popularis peſtilentiæ, venenum in cor penetrans, deinde univerſum corpus quod plethora aut cacochymia turget, adoriens, humoribus ſe inſerit, illosque jactando, agitandoque hujusmodi nonnunquam extrinſecùs abſceſſum inducit, & characteres exhibet, & varia exanthemata. Quocirca multorum mentibus hactenus imbibita de peſte evellatur opinio, & apud ſincerè philoſophantes tandem valeat veritas, penes quos niſi conſiſtat, quæſo quis illi reperietur locus? Quid enim hoc indignius commemorari poteſt, polliceri medicamenta, quibus à peſte tutus evadas, ejusque telum depellas; ac velle id mederi, malè conſiderata peſtis natura, atque effectrice cauſa, ſine cujus accurata perceptione, quis peſti legitimam medicinam fecerit? Non igitur deinceps credamus, febrim eſſe, aut aëris putrefactionem, neque aërium venenum ex putrium

vaporum admiſtione, vel infelici Planetarum concurſu in pernicioſiſſimam animalium generi conditionem, dirâ converſione mutatum; quæ definitio diſſentanea eſt ab humana peſte, laicque patet, neque ſuis terminis circumſcribitur, & homonymiam reſipit. Nam illa ſæpe ferociter in nos debacchatur, & brutis abſtinet cationis expertibus; nec ſemper uniforme è ſublimi promanat Venenum: ſed modò huic, modò illi animantium generi ſubſtantia tota inimicum. Viſa ſæpius eſt peſtis humanum genus affligere, & brutis abſtinere, contrà crebrò inter feras, aves, & pecudes, magnam ſtragem edere, ſolo homine peſtis experte: quod adſcribendum eſt veneni ſpecificæ formæ, ex horribili, minacique errantium ſtellarum aſpectu in aërem ſcaturienti, quod ſpiritu introducitur. Neque putemus peſtis majorem eſſe æſtate quàm hyeme imperum, quia *Ariſtoteles quarto Meteoron* docet, putrefactionem eſſe proprii naturaliſque caloris in unoquoque humido exiſtentis, ab extranea calidiore corruptionem, & propterea frigore, quàm tempore eo minùs putreſcere. Nam ambiens hyberno tempore nos aër & aqua parum caloris retinent, & ideò parum vicium habent ad putrefactionem, æſtate verò multo plus vicium obtinent. Ad hæc non habent locum in Epidemia, quæ nulla aëris qualitate incitatur, neque vires inde acquirit. quibus cor fatiget, & vim inferat, ſed per ſe omnibus aëris qualitatibus malignior eſt, neque his indiget, cùm ſolius veneni proprietate agat, quod cordibus noſtris adverſarium eſt, & planè exitiale. *Joannes Juvenis in Epiſtola ad Philippum Brakelemium, de Medicament. Bezoardicis.*

† Confer *Scrutin. peſt. Ath. Kircher.* ubi ſingularia de peſte: adde *Anton. Deuſing. libr. propr.* De peſte in Polonia, an. 1622. ubi in demortuis cranium rumpebatur, vid. *Rolfink. Diſſ. Anat. l. 2. c. 22. p. 313.* De peſte anni 1634. toti Germaniæ Epidemiali, *Hafer. Hercul. Med. l. 2. c. 1. p. 91.* De peſte anni 1647. in Auſtria, vid. *Eund. d. l. p. 93.* De peſte anni 1643. circa Oxonium graſſante, vid *Th. VVillis de febb. c. 54. p. 172.* De peſtilentia magna anni 1654. vid. *Th. Bartholin. Cent. 3. hiſt. 60.* De peſte Neapolitana, Romana, & Genuenſi annorum 1656. & 1657. vid. *Pet. à Caſtro lib. propr.* De peſtilentiis memorabilibus, ac peſte extinctis, vid. *Zuvinger. Theatr. Vit. Hum. fol. 524. & 541. & ſeq.*

SYMPTOMATA.

Observatio I.

Peſte correptos aliquando repentè, tanquam ſyderatos concidere, loquentes adhuc & incedentes, nullis adverſæ valetudinis ſignis antegreſſis.

Videas non rarò (tanta vis eſt intrò concepti peſtilentis halitûs) ſideratorum inſtar concidere derepentè eos, qui peſte correpti ſunt: cùm alioqui in his nec pulſus exitialis, nec urina, nec vix ulla adverſæ valetudinis ſigna appareant, ſanique videantur: at ſtatim & loquentes, & incedentes, tanquam fulmine icti pereunt, quòd à me ſæpiſſimè per peſtilentis aëris conſtitutiones obſervatum fuiſſe, eâ præſertim, quæ ſub annum 1534. in Galliæ Narbonenſis parte graſſata eſt, teſtari ipſe poſſum. *Vallerıola loc. com. lib. 3. cap. 18.*

Sic lues tam ſæva viguit aliquando, ut ceu percuſſi fulgure repentè conciderent. *Gemm. lib. 1. cap. 17. Coſm.*

Ex inſpiratione infecti aëris, ac ex valido contagio, experientia docuit aliquos ita efficaciter coinquinari, ut nec præcedente aliqua notabili alteratione, nec poſt mortem ſubſequente ullo peſtilentis affectûs ſigno; ſubitò peſte correpti, ſubitò etiam, perinde ac ſi præſentaneum venenum hauſiſſent, de medio ſublati ſint. *...elius lib. de peſte cap. 5.*

† Referunt fuiſſe peſtem, in quâ cùm brevi momento ...pius ſternutâſſent, ſtatim concidebant. *Cardanus ...mm. ad lib. 5. Aphor. Hipp.*

Observatio II.

Varia ſymptomata, notatu digna, in peſte Veneta, anni 1576. obſervata.

Multi hoc tempore per os & inteſtina vermes excreverunt, qui propter inſignem humorum putredinem difficiliùs quàm alii fuere curati. Interdum quoque, tametſi rariùs carbunculi exorti ſunt ſine rubedine vel nigredine, pars tamen affecta plurimum doluit, cute ſolummodò exiſtente livida, vel paulò altiore, ſub qua interiùs latitavit carbo niger & admodum latus, qui aliis fuere maligniores; unde pauci evaſerunt. Alii liberati ab hoc graviſſimo malo, per aliquot menſes ſe rurſum ſatis benè habuerunt: poſtea iterum in morbum hunc inciderunt, à quo tamen nonnulli fuere reſtituti. Deprehenſum ſimiliter fuit, tum maculas ſive petechias nigras deteriores fuiſſe, quàm eſt carbunculus, vel bubo; illiſque ut venæ ſectio admodum nocuit, ſic applicatio hirudinum ad hæmorrhoides venas plurimùm profuit. Dignum quoque fuit obſervatione, quòd plures qui in ædibus infectorum commorati, aut cum ipſis ægris vixerint, ad viginti dies, vel unum etiam menſem, nihil mali ſenſerint: tamen poſtea hac lue correpti, celeriter fuerint extincti. Cauſa eſt veſtium infectio, vel ædium, in qui... diu fomes contagii ſæpenumero conſervatur. Quare & veſtes ſæpe mutandæ, & ædium accurata purificatio ſemper inſtituenda. Animadverterant quoque Medici, ſubitò & ſine mora huic malo eſſe occurrendum, priusquam malignitas cor occupâſſet, quod non rarò per venæ ſectionem infeliciter tentatum fuit, ſed lenientia, & ſudorifera, ac alexiteria, ſemper cum ſucceſſu adhibita. *Angelus Bellicochius, in tract. in Italico de peſte communicante D. Joachimo Camerario.*

† Notanda quoque peſtis ann. 1629. ſymptomata recenſet *Borell. Cent. 4. obſ. 5.*

Observatio III.

Tumor Oedematodes circa jugulum, conſtitutione peſtilentiali.

Anno 1562. menſe Septembri, Stephanus fili... D. Franciſci Gelnauer cœpit febricitare cum tu... ſatis vehementi, dolebat caput, & ſemper volebat d...mire. Vocatus, cùm haberem ſuſpicionem de peſte, exhibui illi ſudoriferum: quo ſumpto ſatis copioſè ...davit; ſed vires decreverunt. Quarta die cœpit apparere tumor circa jugulum dextrum albus & mollis, ...loris expers. Juſſi inungi oleo camomillæ, & evanu... tumor. Ipſe verò poſt paucas horas, materia copioſa ad pectus deſtillante ſuffocatus eſt.

Idem accidit filiæ Urſulæ D. D. Groſſeri, quæ cùm multa devoraſſet farcimina, cœpit conqueri de ...ore & ſtomachi & capitis, & ſequenti die copioſe vo...uit, & eſt alleviata. Quarta die ſupervenit tuſſis & cedit febris ad noctem, & dolor capitis intendebatur. Septima etiam talis tumor Oedematodes apparuit circa jugulum dextrum, qui paulò pòſt evanuit, & ipſa pòſt paucas horas catarrho ſuffocata eſt. *De obſerv. D. Joannis Heſſi, per Cl. V. Joach. Camerarium ad me miſſis.*

Peſſimum eſt ſi tumores poſt apparitionem evaneſcant, viresque reſolvant. Quòd ſi quoque dolore, pruritu, & ictu deſtituta fuerit, tumor deterior eſt, & veneni magnitudinem arguit: cùm peſſimorum venenorum proprium ſit, membri ſenſum obtundere, & inducere ſtuporem, extinguendo calorem nativum. *Schroterus themate de peſte 30. & 31.*

Observatio IV.

Gangræna partium ex peſte.

Carbunculus in Gangrænam degenerat, ſi corporis truncum obſidet: lethalis eſſe ſolet qui aliam

partem

partem prehendit, niſi jugulat, eam putredine abſumit: ſic pes à tibia, & brachium à ſcapula, divulſum viſum eſt. *Palmarius de peſte cap.27.*

E gangrænatis, ſphacelove corruptis exhalat fœtor, uti etiam è carbunculis, & ulceribus, quæ alas, inguina, aut in alas obſederunt, pus ſordidum maleque olens. Siderationes autem accidiſſe in peſte, docet *Galenus 3. de uſu partium 5.* extremis pedum digitis quos putridis ulceribus occupatos, refert decidiſſe: Adeo enim prava malique moris erant ulcera, ut partes occupatas eroderent, neque ſerpigo cohiberi, præterquam membri abſciſſione potuerit. unde genitalibus exectis, oculis excavatis, pedibus manibusque truncatis, vitam Thucydidis tempore redimebant.

Vivebant ferro privati parte virili,
Et manibus ſine nonnulli, pedibusq́, manebant.
In vita tamen, & perdebant lumina partim.

Colligi poteſt *ex hiſtoria Critonis 3. in Epid.* cui puſtula nigra in talo apparens mortem biduo acceleravit, quod malignitati potiùs quæ ſiderationem momento peperit, quàm loci anguſtiæ, qui minimè capax fuerit recipiendæ tantæ materiæ eò excuſſæ, tribuendum videtur. Ingentis itaque putredinis documentum eſt vel hoc, quòd nullam, niſi per reſciſſionem, curationem receperint, & quum nullo alio ſuccurri poſſet remedio, ad mutilationem ventum fuit. E qua putredine quin tetet, virulentusque vapor emerſerit, vix aliquis inficias iturus eſt. *Jordanus tract. de peſtis phænom. cap.6.*

† Meminit quoque Gangrænæ poſt peſtem curatæ *Hildan. Cent.3. obſ.95. fol.515.*

SPECIES.

Observatio I.

Hectica peſtilens.

NOs hecticam peſtilentem graſſari vidimus Lugduni & Viennæ, anno à Chriſto nato 1525. febris parva videbatur, & febri ſe liberos ægrotantes opinabantur, pulſus erant moderatis ſimiles, & urinæ colore, conſiſtentia & contentis non illaudabiles: qui tamen omnes occubuerunt. In quibusdam alvi excrementa erant ſyntecta, quod eſt perpetuum febris peſtiferæ ſymptoma, *3. de præſag. ex pulſibus*, In qua pulſus moderati apparent, ex temperamentorum quæ in corde fit, pugnantia ibidem: ſed urinæ laudabiles, quoniam lues & cauma circa cor, & ſuperiores thoracis partes hærent, unde hepar minùs affici conſentaneum eſt. *Montuus Halos. Febr. lib.7. cap.1.*

Observatio II.

Formidabilis peſtis ſpecies, qua correpti triduum circa caput ac pectus ſanguineum ſudorem excluſerunt.

ANnis abhinc (1554.) ferè duobus, Miſenæ, à qua urbe regio nomen traxit, mulieris cujusdam peſtilentia correptæ pectus & caput triduo ſudarunt ſanguinem, priusquam extingueretur. *G. Agricola lib.2 de peſte.*

Anno 1552. duo hominum millia peſtilentiâ extinguuntur. Mulier in morbo ſuprema parte corporis ſanguinem ſudavit. *Lycoſth. de prodigiis.*

† Mirum quoque in peſte caſum commemorat *Salmuth. Cent.1. obſ.79.* horrendam etiam de veneno peſtilenti aëreo hiſtoriam recenſet *Val. Martin. p.117.*

Observatio III.

Mira peſtis ſpecies.

MIra peſtis varietas: nam referunt authores fide non indigni, Conſtantinopoli (olim Byzantium dicebatur) peſtem obortam, quæ hujus erat generis, ut qui laborarent, aut quibus morbus imminebat, viderentur ab alio homine cædi: perturbatique hoc terrore moriebantur. Interim nec videbant, nec audiebant, ſed velut attoniti, aut lymphati, ſenſibus ac mente excutiebantur. Febreque ac tuſſi cùm laborarent, calor tamen & color mutabatur. Tubercula variis in locis pro hominum natura apparebant. Tandem veterno alii, alii inedia conficiebantur. Quidam etiam ob ſitim in puteos ſe præcipitabant. Certum eſt, fuiſſe genus certum abſceſſus in cerebro, quandoquidem contagio non propagaretur. Certum eſt tot fermè eſſe modos, quot tempora. *Cardan. lib.2. de ſubtilitat.*

Observatio IV.

Carbunculi, anthraces & exanthemata etiam intra corpus interdum apparent.

NEotericus quidam refert, intus in corpore carbunculos, anthraces & exanthemata, qualia forinſecus effloreſcebant, apparuiſſe. Mihi antea hoc erat inauditum, credo tamen verum. *D. Gallus Etſchenreuterus in Epiſt. ad D. Geſnerum, communicante D. Caſp. VVolphio.*

Observatio V.

Admiranda peſtis genera, locis & nationibus diſtincta.

CUm eſſemus Baſileæ biennio, peſtis eos ſolos afflixerat, qui eſſent Helvetii, adeò ut eo tempore toto vix unus aut alter (dictu mirum!) Gallus, aut Italus obierit. *Cardanus lib.8. cap.40. de variet.*

Locris & Crotone nunquam fuit Peſtilentia. *Text. in Officina.*

CONTAGIUM.

Observatio I.

Culcitra ſeptennium integrum peſtis ſeminarium fovens, excuſſa tandem peſtilentiam denuò excitavit.

AUdivi, patris mei ætate, in Veneta urbe culcitram, peſtilentiæ tempore ſuſpectam, in interiores domûs partes cujusdam Patricii ejectam, ac poſt ſeptimum annum requiſitam, quam materfamilias diſcuti juſſit: longo enim ſitu in abdito loco virus vehementius contraxerat, quo ſervi protinus ſubita peſte correpti ſunt. *Alexand. Benedict. lib. de peſte cap.3.*

Observatio II.

Unica pellicea veſte viginti quinque peſte infecti & mortui.

PRoditum eſt, anno 1511. quum per Germanos Verona teneretur, exorta peſte, qua hominum ferè decem millia periere, ex una veſte pellicea non pauciores quàm quinque & viginti Teutones obiiſſe. Uno defuncto alius induebat eam veſtem, donec moneſacti ex tot defunctis veſtem combuſſere.

Ipſe quoque memini, ſeptem pueros extra murum Alcmariæ ex peſte obiiſſe, quum mater veſtimenta ex Zelandia attuliſſet cujusdam hæredis ex peſte mortui, quæ ſoli expoſuerat, pueris in illis veſtibus colludentibus, è quibus peſtis oborta eſt: quæ omnes interfecit: ita virus latitare poteſt ad aliquot menſes. *Foreſtus Scholio ad obſerv.22. lib.6. de febr.*

† Huc refer hiſtoriam de veſte cum peſte, quam recenſet *Fracaſtor.* Add. *Jo. Alph. de Fontech. Med. Chr. Spec. p.685.*

Observatio III.

Latens adhuc & blanda peſtis ſæpe incautos truculenter necat.

MArcus Antonius Cornelius Patricius Venetus, inter ſæviſſimæ peſtilentiæ ætatis noſtræ initia, in qua plures Medici extincti ſunt, ignoto morbi genere (nondum enim peſtis detecta erat) febre ſatis levi-

vicor-

vi correptus, quam vel amphimerinam potabant, ſubmiſſo per membra calore, & cæteris notis ſecuritatem promittentibus, ſeptimo die caput ac cervix ſudore frigido maduerunt, atque protinus interiit. Interea dum admirarentur Medici, dum caſum inopinum perſcrutarentur, dumque vulgus inſanum eos damnaret inſcitiæ, ecce per plures vicos civitatis peſtis acriùs urbem cœpit premere, adeò ut 300. protinus ſingulis diebus funera tumulis redderentur, ac niſi ſubita populi, ac nobilitatis fuga facta eſſet, majore ſtrage afflicta civitas fuiſſet. Sed hoc unum referendum arbitror, (nugator maligne, ac medicomaſtyx imprudens) nulla eſt in tanta febrium ambage inſidioſior, nulla fallacior: ſalutem enim in fronte promittit, occipitio verò exitialem exitum refert. *Alexand. Bened. lib. de peſte cap.* 12.

Philippus Stroza, & nobilitate generis, & opum affluentiâ inſignis, lentâ quâdam febriculâ laborabat: & ex Medicis, qui ægrum viderant, alii quotidianam, ſed levem; alii ob algorem contractam febrem putabant: nec defuit qui crederet à capite deſtillâſſe materiam, quæ putreſcentem febriculam gigneret. At nos, cùm eam ipſam diligentiore examine perpenderemus, peſtilentem judicavimus. Quam ſententiam deridentes Medici, cùm levatam jam febrem exiſtimarent (latebat enim anguis in herba) familiari tantùm Medico curam dimittunt. At æger, qui jam convaluiſſe videbatur, adventante die ſeptimo, in nervorum ſubitò reſolutionem & febrim incidit ardeſcentem: quâ exhauſta voce, & corporis viribus convulſis, paucis etiam diebus mors ſubſequuta eſt. Magna igitur eſſe debet Medicorum circumſpectio in cognoſcendis curandisque morbis: ne inſcitia (ut ſæpe fit) atque indiligentiâ eorum ægri ipſi, qui ſeſe illis penitus tradunt atque committunt, periclitentur. *Benivenius lib. Abditorum* 54.

† Seminaria peſtis per annum in homine latentia, Vid. apud *Salmuth. Cent.* 1. *obſ.* 64.

Observatio IV.

Chordæ, quibus peſte mortuorum cadavera ſepulchris inferebantur, ſupra triginta annos deliteſcentes, tandem peſtis contagium intulerunt: unde decem millia hominum abſumpta ſunt.

JUſtinopoli, in maxima peſtilentia, chordas quibus deferebant ægros, aut certè mortuos ad ſepulchrum, poſtquam illa ceſſâſſet, quidam poſt capſulam quandam projecit: latuere ibi ferè per viginti aut triginta annos. Tandem cùm ſacris quidam eſſet initiandus, & omnia purgarentur, ſimul & locus in quo ſcrinium quoddam erat; hoc remoto, ſervos invenit funes, eosque campanis aptos aſſervare volens, incidit in peſtilentialem febrem, contagioq; illius reliqui infecti adeò ſunt, ut ad decem millia hominum, ex hac occaſione, mortua ſint. *Truncavella lib.* 3. *conſ.* 17.

Observatio V.

Peſtis contagium ab aranea tela contractum.

JUvenis ille egregius Lucas Petri Sasboti cereviſiarii filius unicus, annorum viginti novem, ſi quis alius valde robuſtus, peſte quidem correptus eſt cum uxore, quum nuper ædes quas locaverat, intraſſet, manumque in ſcrinium quoddam quum immiſiſſet: tela enim araneæ ſupra manum cecidit, unde puſtula peſtifera ſuborta eſt. In eadem domo ante ſex menſes nonnulli peſte obierant, quamvis ab eo tempore nullus in ea habitâſſet, nunc quidem à famulis bene repurgata, fortè ſcrinio intacto, quod in fumario latebat. *Foreſtus lib.* 6. *obſerv.* 21.

* * *

Observatio VI.

Peſte laborantes cautè tractandi, ne contagio afficiantur, qui ægrotantium curam ſuſcipiunt.

EGo, cùm aliquando peſte correpto homini, ad quem inviſendum vocatus eram, propiùs & imprudentiùs adſtarem, utque bubonem, quem in inguine dextro, anthraces verò duos quos in alvo habebat, intuerer, confertim diductis ſtragulis ipſum renudâſſem, actutum denſus vapor, teter & putridus ex rupto carbunculorum abſceſſu, tanquam è fimo agitato, per nares in cerebrum mihi inſiluit, ex quo oborta leipothymia, mortuo ſimilis præceps in terram ſine ſenſu decidi: paulò pòſt excitato, omnia velut vertiginoſo in gyrum circumagi videbantur. Iterumque relapſurus eram, niſi apprehenſa lecti columna me ſuſtentâſſem. Cæterùm, una res me tum conſolata eſt, quòd affecti mihi cordis, dolore aut palpitatione, fortive virium & contumaci exolutione, nulla apparuerunt ſigna. Argumentum diſſipatorum tantùm ſpirituum à venenato vapore animalium, nullatenus verò læſæ cordis ſubſtantiæ. Confirmavit opinionem, ſubſequutum mox ſternutamentum, tanto impetu decies repetitum, ut hæmorrhagiæ conſequutionem attulerit: quæ me excretio, credo, omni veneni impreſſione liberavit. Diſcant ſapiantque, moniti meo exemplo, cæteri. *Paræus lib.* 21. *de peſt. cap.* 12.

Observatio VII.

Veneficium peſtem inducens, qua arte à maleficis paretur: tum qua ratione ſe ab ejusdem contagio, ne & ipſi inficiantur, præſervent.

VEneficium fuit, quod Caſali, in urbe Saluſſæ regionis Italiæ contigit, circiter annum Domini 1536. Conjurarunt viri ac fœminæ, quadraginta ferè numero, inter quos & carnifex erat, ut quum peſtis ante ſæviſſet, & jam cœpiſſet miteſcere, unguentum conficerent, quo illitis portarum vectibus inficerentur qui vectes tractarent: apparârent & pulverem, quem vectibus clàm inſpergentes, noxam inferebant. Latuit aliquandiu dolus, ſublatique multi à conjunctis ſanguine vel affinitate: data etiam veneficis, ut ferebatur, pecunia, hæreditatis ergò. Sed quum cujusdam, Neci nomine, fratrem atque unicum filium enecâſſent, vixque alii quam domini ipſi domuum, aut filii perirent, ſimulque animadvertiſſent Androgynam ſe in domos inſinuare, atque eos maximè interire, quorum ædes ingrederetur: deprehenſa conjuratione, omnes exquiſitiſſimis tormentis interempti ſunt. Faſſi etiam, quòd in celebri cujusdam Divi pompâ, ſubſelliis perunctis, univerſos trucidare cives decreviſſent, paratasq; in hunc uſum fuiſſe ſupra viginti ollas. Idem poſtea Genevæ tentarunt nonnulli, qui & pœnas dederunt. Alios etiam Mediolani vectes inunxiſſe conſtat: ſed quæſtionibus ſubjecti, cùm nihil confiterentur, nec quisquam obiiſſet, dimiſſi ſunt. Baſſianus Landus ſcribit, Patavii quendam cum aliis plerisque itidem conſpirâſſe, qui peſtis tempore infecta linteamenta in domos occultè conjiciebant, ut in multos derivaretur contagio: ſumptum quoque ab his eſt ſupplicium. *VVierus lib.* 3. *de veneficiis cap.* 35. *edit.* 6.

Aſſerunt nonnulli, plus virulentiæ deliteſcere in cadavere, quàm vivo homine, eo quòd ex cadaverum peſtilentium elixatorum jure, ſi oſtiorum peſſuli, repagula, manubria, poſtes, limina illinantur: (quod conjuratos, tonſorem, & alium quendam, ſuâ ætate Patavii feciſſe, & inter tormenta facinoroſos homines confeſſos, clariſſimus D. Julius Alexandrinus, Cæſaris Auguſti valetudinis præſes, locuples teſtis eſt) vel clathri ferrei, ſive cancelli pro cœmiteriorum foribus, prohibendis domeſticis brutis affixi (quod Badenæ agro Viennenſi contigiſſe audimus) eodem ſi aſpergantur,

gantur, tranſgredientes, & attingentes inſici, illincque aſperrimæ peſtis primordia exorta commemorant: quod magici incantamenti loco habeo. Niſi dicamus ex cadavere recenti, & etiamnum calente redivivum redditum venenum, caloris extrinſeci acceſſione, quod prope mortuum ante fuerat, & virus illud de caloris cujuslibet, ad ſe attrahentis natura aquæ fuiſſe attributum. Quod ita demum crediderim, cum mihi cauſam adſignarint, cur qui Cannibalico, aut potius diabolico huic invento auctores præfuere, & perniciem horrendam generi humano moliti ſunt, inter coquendum & operandum, peſtifero venenatoque vapore, eo quidem plurimoper, ebullitionem exhalante, aut quum in fruſta ſecarent cadavera, non prius correpti interierint, pœnaſque pro tanto crimine ſeſe condignas dederint, quàm in cædem, abſoluta veneni contagioſi præparatione, proruperint? Num alexipharmacis ſeſe antè muniverant? Si immunes evâſere, facilius mihi perſuaderi patiar, ſuccum luridum jam frigefactum, & aeri expoſitum: ab eodem non modò retuſum, verum etiam forte abſumptum, longe minoris, quam inter coquendum fuerat, efficaciæ eſſe: ubi & propinquius accedendum fuerat. ſiquidem igni fomitem ſuggerere, aut peſtilens illud decoctum colare, & in nefandos uſus aſſervare vellent. Simile quid contigiſſe teſtatur cum Dione Nicæo & Xiphilinus in vita Commodi: quo imperii habenas moderante, tam atrox in urbe eſt graſſata peſtis, ut una de non raro bina hominum interirent millia, cum malefici homines venenis tes oblitas, mercede pellecti, in alios conjicerent. *Iordanus tract. 1. de peſt. phænom. cap.* 18.

Detectum eſt his ſuperioribus annis. quod illi nebulones, qui inſerviebant correptis peſtilenti febre & peſte, non præſervabant corpora ſua, niſi uſu zinziberis & zedoariæ, ea ore maſticando, maſticabant mane zinziber, poſtea bibebant vinum Malvaticum, & tota die habebant zedoariam in ore mandendo. *Fallopius libro de Bubone peſtilente, cap.* 13

Perditiſſimi nebulones, quos magiſtratus Lugdunenſis morte mulctavit, ob propagatam peſtilentiam, faſſi ſunt, quum ad ſupplicium deducerentur, ſeſe nullo alio remedio defendiſſe à peſte, quam nuce juglande, quam ad ignem paſtumper adurebant, priuſquam comederent. *Droetus Conſil. de peſte, cap.* 10.

Meminit *Aſcanius Centurius de Hortenſiis, prope finem libri quinti ſuarum Italicarum obſervationum & conſtitutionum*, de peſte Mediolanenſi, quæ urbem illam, Anno Chriſti 1576 & 1577 graviter afflixit, hoc edictum ibi fuiſſe propoſitum, ut unum ex illis veneficis deprehenſum, atque ultimo ſupplicio, ut meritus fuit, affectum, ante mortem inter cætera revelaſſe unguentum, quo prius, ne aliæ pernicioſæ unctiones quas tractabat, illi aliquid noxæ inferrent, ſeſe munire conſuevit; cujus deſcriptio talis eſt: ℞. *Ceræ novæ, unc. ij. olei hederæ, ana unc. ij. Petrolei, ſol. anethi*, (forſitan Tanaceti, cujus vis mira in hac lue) *baccharum lauri, ana unc. v. ſalviæ, roriſmarini, tantundem: pulveriſentur quæ debent, & addito pauco aceto bulliant omnia, donec in unam maſſam, inſtar unguenti, redigi poſſint.* Eo nares, tempora, arteriæ capitis & manuum illinantur, comedendo prius allia atque cæpas & ſuperbibendo parum de aceto optimo.

Simile aliquid refert *doctiſſimus dominus Antonius Maria Parolinus Medicus Ferrarienſis, in ſuo Manuſcripto commentariolo de peſte*, aliquando Ticini quoque in inſubria contigiſſe, ibidemque nefarios quoſdam homines comprehenſos: qui veſtes & alias res infectorum ſemper ulterius ſpargentes ut hoc pacto contagia atrocius ſævirent, tandem aſſeveraſſe duobus remediis ſe tutos fuiſſe, ne illis quoque corriperentur. Quorum unum electuarium fuit ℞. *imperatoriæ, Carlinæ, gentianæ, dictamni albi, dictamni Cretici, baccarum lauri, ſingul. æquales partes: Omnia pulveriſata ſubtiliter, miſceantur cum melle deſpumato & clarificato & fiat Electuarium.*

Alterum unguentum ejuſmodi eſt: ℞. *Olei Terebinthinæ, Petrolei de Iaſmino, laurini, an. unc. v pinguedinis Taxi, tantundem. Ceræ novæ, & olei communis, ana unc. iij. Bulliant per horæ quadrantem, & poſtea adjungatur abſynthii, chamædryos, anethi, ſalviæ, rutæ, ana M j. coquantur hæc in B. & redigantur omnia in formam unguenti*: quo ungantur tempora arteriæ manuum, & cor ipſum. *Hæc ex conſtitutionibus, legibus, & edictis Venetiis & alibi propoſitis, & à Camerario doctiſſimo in ſynopſi commentariorum de peſte Latine exhibitis.*

Observatio VIII.

Infans duabus nutricibus peſte infectis lactatus, ſuperſtes remanſit.

REtulit mihi Generoſus quidam Baro in Carinthia ante paucos annos magna in illis locis peſte ſæviente, quendam infantem duabus nutricibus fuiſſe lactatum, quæ ambæ hac lue ſunt extinctæ, infante permanente in vivis, & optima valetudine fruente. *De obſervat. Clariſſimi V. Ioachimi Camerarii*

Observatio IX.

Veſpillo cadaver virginis ex peſte mortuæ, horribili ſcelere, nulla noxa inde contracta, inivit.

PRætereundum ob flagitii immanitatem forte fuerat quod nuper admodum Uratiſlavii Sileſiorum peſte depopulante illic accidit. Veſpillo virgineum cadaver, à propinquis formidine perculſis vixdum egreſſa anima deſertum, formæ nulla vi illata rubens conſpicatus, occaſione à ſolitudine capta, noctu extinctam, manè inivit. Tanquam re probè geſta facinore gloriatus, per indicem magiſtratui defertur: hic, quia uſus ejus tum neceſſarius erat, connivere ſimulans, lues quamprimum deſervit, publice virgis cæſum exilio mulctavit perenni. Indemnis hic evaſit, etſi (ut credere eſt) νοσηρὰ ἰχνεύματα ἀποπνεύματα adhuc exhalarent, *Iordanus de peſt. Phæn. tract. 2. cap.* 18.

PROGNOSTICA PESTIS.

Observatio I.

Lethalis peſtis ſigna.

VIx centeſimus quiſque evadit, ex iis, quibus bubones aut carbunculi intro remeantes citra ſuppurationem ſubito diſparent, vel qui incipiente morbo cathartico utuntur, vel ſpontaneo alvi profluvio corripiuntur, vel exacto triduo, quartiduoque ſecta vena ſpiritu ac ſanguine ſpoliantur. *Palmarius de feb. peſtilent. cap.* 7.

Observatio II.

Epidemia aut peſte laborantes, plurimum ſexto die mori.

NOs ſexcenties anno 1528. experientia vidimus in Epidemico morbo omnes fere ſexto die obiiſſe, & in peſtilentibus morbis ut plurimum ægri ſexto die intereunt, ut impræſentiarum quiſque veſtrum videre potuit; in Hieronymo Cantalupo, qui naturalem philoſophiam in hoc almo Gymnaſio egregiè profitebatur: hic ex peſtilente & veneno ſa febre ſexto die interiit in hoc menſe Novembri. Propter hæc Galen. hunc diem Tyrannum vocat, quoniam, ſi non interficiat, quando judicat ſaltem male judicat: quippe Tyrannus, ſi non interficit, ſaltem bona ſurripit, vulnerat, percutit, ita ſextus dies vel pernicie illius quem judicandum accepit gaudet, vel ſalute dolet, quæritque ubi animum explcat, & male ægrum tractet, tum longa punitione exerceat. *Braſſavola comm. ad lib. 2. Aphor. 24. Hippoc.*

Observatio III.

Ex peſte mortui crediti reviviſcentes.

APud nos Baſileæ, epidemiâ labe graſſante, doliatoris cujuſdam, in vico ad ſcalas nominato habitantis ſervus, peſte etiam correptus eſt qui cum poſt aliquot dierum ægritudinem, deficiente ſimul ſanguine ac ſpiritu, animam exhalaſſe videretur, ejus mox corpus cum riguiſſet è lecto in cubiculi pavimentum poſuerunt, donec ſepulturæ mandaretur. Interea autem, dum ſodales, de commilitonis morte certiores facti, conſultarent, qua ratione terræ mandandus eſſet; in cubiculo qui mortuus eſſe videbatur, syncopticus fortaſſis ad aliquod horas, cum ad ſe rediiſſet, ignoraos ubi terrarum eſſet (nam in obſcuro atque opaco habitationis angulo ſepoſuerant) qua potuit voce clamavit: Heu! quam frigida regio in qua verſor, Heu! male calefactum hypocauſtum, in quo frigoris ardore pereo miſer. Familia autem raucum atque ignotum clamorem audiens, capta formidine (nam ſervi malum genium in cubiculo eſſe putabant) cùm cubiculum intrare non auderent, homo miſer ex ſuo angulo per terram prope lectum repſit, arripienſque inde manu pulvinar, ad terram proſtratus, capiti ſuppoſuit, ac à ſuis, poſtquam animum timore vacuum receperant, inventus redivivus, adeo curatus eſt, ut etiam hoc quo hæc ſcribimus, anno vivat, uxorem habens ac filios.

Simile verè apud nos, in minori tamen Baſilea, ante annos circiter 15. contigit, ubi quatuordecim annorum puella, quæ in Vineatica tribu habitabat, cum peſte obiiſſet, inſuta, multaſque horas ſepoſita in terra jacuiſſet, dum ſepultura paratur: rediviva ſeipſam, dum ſola eſſet, liberavit ex linteaminum vinculis, in quibus jamdudum inſuta ad multas horas tempore omnium frigidiſſimo jacuerat, lectumque iterum ingreſſa, cum veſpillones feretrum attuliſſent, pro more terræ mandaturi, magno ſtupore & miraculo rediviva, contra omnium expectationem, in lecto audacter loquens inventa eſt, ac deinde aliquot annos vixit. Dicebat autem ſe revera mortuam fuiſſe, ac vidiſſe inferni diverſa tormenta, peccatorum pœnas, atque quoſdam ſibi quam optime notos (quos nominabat etiam) ibi ſuppliciis torqueri, cum tamen eo tempore adhuc viverent. Adjecit inſuper alia quædam, anilibus fabulis plane ſimilia, unde magiſtratus prudentiſſimi mandato, ne nugis ſeduceretur mobile vulgus, ſilere juſſa eſt. *Lycoſthenes lib prodig. & oſtent. Anno Domini.* 1552.

Scimus quoſdam veſpillonum manibus ad tumulos tractos ſemivivos; alios ex nobilibus, quibus anima adhuc in cordis latibulis delitefcebat, in ſepulchris conditos fuiſſe. Una ex magnis matronis hoc modo ſepulta paulo poſt viſa eſt mortua, tamen quæ ſedens & emota loco inter cadavera revixerat. evulſæ comæ dilaniatumque ungue pectus, majore indicio fuere. Heu quoties viva inter mortuos nequicquam ſuperos invocavit. Non eſt propterea facile, inter tam periculoſa & ingentia mala non deſipere. *Alex. Benedict. lib. de peſt. cap.* 1.

Observatio IV.

Qui diſtinguere liceat, peſtiſne, an venefica vi excitatæ fuerint in defunctorum corporibus maculæ.

DUm in Noſocomio Pariſienſi Chirurgum agerem, juvenis quidam & vegetus ex ſodalitio S. Victoris monachus, clinicarum loci fœminarum procurator, in continuam febrem derepente incidit, cum lingua nigrâ, aridâ, ſcabrâ (ob putridos ardentes, & corruptos plane humores exudantes, vaporeſque in eam, & totum os ab intraneis aſſurgentes) & venatico velut cani exerta, ſiti inexhauſta ſyncope crebra, ac nauſea. Morbi vehementia & malignitate totus convulſus, mortuus eſt eadem die: ex quo extinctum propinato veneno inter noſocomii clinicas percrebuit. Qua de re ut conſtaret, jubent noſocomii gubernatores, ejus cadaver diſſecari, advocato mecum Medico & Chirurgo. Animadvertimus in fundo ventriculi veſtigium quaſi ab inuſto cauterio, cum eſchara ſeu cruſta unguem latâ, reliquum ventriculum valde contractum & velut corneum: quibus viſis, præſertimque eſchara quæ altius ſubibat in ventriculi ſubſtantiam, unâ omnes voce impotionatum illum ſublimato, aut arſenico pronunciavimus. Sed ecce, dum epigaſtrium contuerem, multas maculas nigras variè per cutem cadaveris ſparſas animadverti. Tum igitur concilium rogo, ut animadvertant maculas ejuſmodi, mihi enim fieri ... ſimile à peſtilenti, ut loquuntur, purpura illas eſſe. Negabant Chirurgus Medicuſque, atque à pulicum cimicumque morſu illas eſſe dictitabant. At ego numerum earum toto corpore copioſum expendere tum adeo, ſimul & altam in carnes depreſſionem. Nam impulſis aliquis aciculis, novaculaque mox reſciſſa cute, ſubjectam carnem valde nigram deprehendimus, narium, unguium & aurium livorem, totiuſque corporis reliquis communibus mortibus minime familiarem conſtitutionem animadvertimus. Tum vero & faciem ita a ſeipſa mutatam, ut vix á familiaribus recognoſci poſſet. *Parens operum ſuorum lib. 21. cap* 33.

Observatio V.

Diris peſtis ſymptomatibus remittentibus non fidendum.

HOc dici in genere poteſt, morborum peſtilentium non eſſe certas prædictiones ſalutis aut mortis. Habent enim motus valde inconſtantes, nunc rapidos aut celeres, alias tardiores, alias momento ferè eodem, quo quis afflatus fuerit aurâ venenatâ inter ambulandum, negotiave ſolita obeundum ſuffocantes, ſurgentibus per cutem puſtulis cum acri dolore, ac ſi univerſum corpus apum aculeis undique compungeretur, quod in peſte Lugdunenſi, Carolo Rege Lugduni agente, ipſi oculis judicibus obſervavimus. Contingit nonnunquam ut ſævientium paulò ante ſymptomatum ſubita fiat remiſſio ægrique melius habere videantur, imò omnino bellè. Id Mareæ, uni ex mitellatis Reginæ matris ancillis contigit, famoſa illa peſtilenti anni conſtitutione, dùm Rex Carolus in Roſſilionenſi caſtro ageret. Illi enim peſte afflatæ, bubo in inguine obortus, ſubito ad interiora refluxu evanuerat, adeo ut tertio morbi die, mali, morbique expertem ſe prædicaret niſi quod urinæ difficultate premeretur, (inflammatâ credo veſica, materiæ intro relapſu) cæterum animo & corpore conſtans, perque cubiculum obambulans, eadem illa die interiit. Cujus rei novitas perterritum Regem, diſceſſum illinc mediari recte coëgit. *Parens lib. 21. cap.* 17.

Observatio VI.

Suppreſſa Venus diſponit ad peſtem.

EGo pro certo affirmare poſſum, in una urbe, in qua Medicus conſtitutus fui, ante paucos annos, ex una familia in diverſis ædibus habitante, quæ ta[illegible]n frequenter conveniret, ac laute vivere ſoleret, & fœminas nuptas, & viduas, & nubiles puellas, omnes ad unam peſte correptas, ac abſumptas eſſe, cum mares ex ea familia, magna ex parte fuga ſibi conſuluiſſent: nec adhuc ſcio an illa quam à viris abſtinentia, mortis illarum cauſa fuiſſe putari debeat, illo prius velut cer[illegible] to pietatis ergo conſtitute, quod[illegible] ta[illegible] xit [illegible] *Cornar. in lib. 1. cap. [illegible] de peſte.*

* * *

CURATIO PESTIS.

OBSERVATIO I.

Peſtem ut peſtem neque phlebotomia, neque pharmacia curari, imò ut plurimum incommodare.

Firmato præſidiis & alexiteriis corde: ad phlebotomiam & purgationem veniendum. De Phlebotomia ingens eſt inter Medicos controverſia. Qui illam ſuadent, ajunt febrem peſtilentem defigere ſe in ſanguine, in eodemque venenum peſtilens ſedem ſuam ſtabilire: itaque inde in reliquos humores facile ſerpere, niſi detracto ſanguine una & venenum ſanguini inſidens demiatur. Qui contra ſanguinem mitti non probant, aſſerunt, ſæpius contingere, ut à putredine ſanguis ſit immunis, reliquos tantum humores veneni infici contagio. Si quis meum judicium in quæſtione illa ancipiti requirat, dico peſtem alias à ſolo aeris vitio pendere alias inſuper ab humorum corruptione & infectione, cujus initium ab aeris contagione venerit. Id vitium perductus corporis in viſcera tandem pervenit, quemadmodum ex abſceſſibus intelligere eſt, qui nunc pone aures, nunc ſub axillis, alias in inguinibus prorumpunt prout cerebrum, cor aut hepar infectione affecta fuerint. Hinc enim & anthraces manant, aliæque materiæ collectiones, & eruptiones, quæ quavis corporis parte cernuntur, natura nempe excretricis facultatis robore uſâ, ad excernendum intus foras, quod moleſtum & inimicum eſt. Hunc igitur naturæ motum ſi Medicus imitari debeat, profecto nec purgandum, nec ſanguinem detrahendum putabit: ne motu contrario foris intro revellendo, naturæ motum qui fit intus foras, interturbet. Sic ſæpe videmus, quibus ob bubones venereos purgatio præſcribitur, vel ſanguis detrahitur, his materiam reddi inſuperabilem, ejuſdemque intro revocatione luis venereæ inferri conſequutionem. Quare emergentibus bubonibus, carbunculis, aliiſque eruptionibus peſtilentibus, quarum cauſa ſit in ſolo aeris vitio, à purgatione & phlebotomia abſtinendum. Sufficiet vero cor, omneſque partes nobiles alexiteriis, vi veneni retundendi propriis præditis, intrinſecus & extrinſecus permunire. Non enim dubium eſt, quin debilitata utroque vacuationis genere natura, exhauſtiſque unà cum ſanguine ſpiritibus, aura venenata in vacuum corpus facilius ſubeat & recipiatur, receptaque in idem debilius factum, tyrannidem exerceat.

Anno Domini 1565. qui annus toti fere Galliæ peſte peſtilentibuſque morbis fœtus & funeſtus fuit, ex omnibus urbium, per quas Carolo IX. Regi iter Bayonam erat, Medicis & Chirurgis, diligenter & ſtudioſè ſciſcitatus ſum, quid ægris ſucceſſiſſet ex purgatione & phlebotomia, una voce reſponderunt, obſervaſſe ſe ſedulo, omnes peſte correptos, quibus liberaliter ſanguis detractus fuerat, & corpus valide purgatum, deterius inde habuiſſe, tandemque interiiſſe: reliquos, quibus ſolis alexiteriis proviſum eſſet, fere cunctos evaſiſſe: id enim genus peſtis haud ab humorum corruptione, ſed à primario & ſolitario aeris vitio cauſam habeat. Idem eventus antea notatus fuerat in anheloſa gravedine: nempe ex purgatione & ſanguinis detractione deterius ægris ſucceſſiſſe. Non negaverim tamen, quin, ſi ingens aliqua in corpore plethora ſubſit, utrique remedio locus eſſe poſſit præſertim per initia, & ſi materia efferum habeat orgaſmum, unde metus immineat irruptionis in partem aliquam nobilem. *Pareus lib. 21. de peſte, cap. 34.*

OBSERVATIO II.

Narium hæmorrhagia per biduum durante, liberatus æger à peſte.

Juvat hæmorrhagiam provocare, ſi per hanc viam natura ſe exonerare geſtiat. Nam, ut eſt ab Hippocrate pronunciatum: *Caput dolenti & undique laboranti, pus vel aqua, vel ſanguis per nares, aut os, aut aures effluens morbum ſolvit.* Provocatur talis hæmorrhagia, forti in mungendo contentione, interiorum narium ſcalptu, punctura ex ſeta equina, diuturna capitis depreſſione. Domino Fontano Equiti torquato, dum eſſemus Bayonæ, ſanguis ſponte naturæ profluxit è naribus biduum totum, ſic demum febris peſtilens, qui laborabat, quievit oborto una copioſo ſudore, moxque anthraces ſuppuratum conceperunt, & me curante, Dei beneficio, convaluit. Si nimium fluat ſanguis, vinculis ante manibus, brachiis & cruribus injectis, ſpongiis oxycrato imbutis axillis ſubmiſſis, cucurbitulis mammis & hepati, lienique admotis, immittere in nares oportebit goſſipium ſaligneum, vel adſtringens aliquot medicamentu, confectum ex inter fœminei, vel juguli leporum pilis, bolo armeno, terra ſigillata, ſucco plantaginis & centinodiæ concorporatis, ægro præterea in alſioſo loco collocato. *Idem cap. 26. lib. prædicto.*

OBSERVATIO III.

Narium continuata hæmorrhagia, ob latentem peſtem extinctus æger.

Conſpeximus nos hic Friburgi in atrociſſima illa peſte quæ anno 1564. prope quartam civium partem abſumpſit, veſtiarium quendam, ſponſum, è regione ædium habitantem, veſpere ejus diei, qua ipſemet pro more una cum cognatis, nuptiales invitabat, ob latentem & blandam peſtem, tam ſæva & lethali hæmorrhagià correptum, ut ex ea intra paucas horas continuato, & conferto ſanguinis profluvio, nihil proficientibus medicamentis, animam exhalaverit. *Schenck.*

OBSERVATIO IV.

Ad peſtem ſcarificationes ſecundum malleolos, aut ſuras crurum, de ſententia veterum, adeoque Arabum noſtri temporis, atque Turcarum.

Cum primum in Ægyptum me contuliſſem, peſtiſque etiam ingens eam regionem per triennium continuum invaluiſſet, adeo ut Memphis ad ſeptem & octo hominum millia quotidie per unum & alterum menſem interirent: ac tandem in noſtros quoque graſſata eſſet, quibus hujuſmodi præſidio ſuccurrere tentabam, nunquam ex miniſtris noſtratibus, qui crura ſcarificando ſanguinem, mitteret, invenire potui. Crura etenim fovebant, lavabant, ſcarificabant, dolore affligebant: ſanguinem vero minime extrahebant. Cumque Arabes in ſanguine mittendo omnibus dexteritate præſtare accepiſſem, cucurbitulas vero vitreas minime illis notas eſſe, ſed tantum corneas, quas in occipitio ophthalmia laborantibus magno emolumento admovent; ut eorum Chirurgus accerſeretur curavi: qui cum forte fortuna abeſſet, venit Medicus inter eos admodum celebris, is nempe cui publicum munus eſt demandatum, Theriacæ quotannis pro Turcarum Rege conficiendæ, eoſque tantum in Medicos admittendi, quos idoneos judicaverit. Cumque à me rogaretur, ut ſanguinem juveni vigeſimum annum agenti, ſanguineque abundanti, ac bubone in inguine laboranti, cum delirio, per crura mitteret, id ſe facturum annuit. Quare aquam calidam afferri juſſit, quam cum eſſet allata, crura panno aſpero fricabat, fovebat, ac in eadem aqua crura imponebat, deinde crura vinciebat ſub genu, eo in loco, ubi & nos, dum valemus, crura deligare ſolemus; eodem autem modo ea vinciebat, quo & brachium vincire conſuevimus; incidebat, multas affigens inciſiones ut numerum quadragenarium excederent. Per longum incidebat. Inciſiones autem erant magnitudine, ordine, & ſitu æquales, ab inferioribus initium ſumebat. Ab inciſionibus iterum crus in aquam ponebat. Super inciſiones verò aquam tepidam manibus affundebat, ac ſanguinem inciſiones obſcurantem continuò ferramenti parte craſ-

ſiore, quod apud hos aptiſſimum eſt detergebat, ut deterſo confeſtim alius ſuccederet: ſingulis vicibus ad unciam extergebat, ita ut ad tres libras ſanguinem ſumma cum dexteritate, citiſſime, atque citra dolorem extraheret: majorem etiam copiam extrahere potuiſſet, ſi fuiſſet opportunum. Modicum tandem farinæ triticeæ ſuper vulnuſcula imponebat. Alium etiam vidi: qui goſſipium ſuper inciſiones abſque farina ponebat; inciſiones numero pauciores, ſed longiores faciebat, æquales tamen triplici illa qualitate. *Ioan. Iacobus Mannus libell. de Malleolor: ſcarificat.*

Eo tempore, quo peſtis graſſabatur in Italia, cum eſſem Patavii, neque mihi eſſet copia miniſtri, neque haberem cucurbitulas, mulieri cuidam uxori cujuſdam mercatoris, mihi amiciſſimi, perſuaſi, ut ſanguinis extractionem per ſcarificationem permitteret quod cum de vita dubitaret, libenter conceſſit, quam ipſis manibus præmiſſis debitis frictionibus, ablutionibus ac fomentationibus, cum vidiſſem jam fluere ſanguinem, & admodum ſubligato crure, partem internam ſcarificavi; & in talis ſcarificationem exorſus, aſcendi per duos digitos tranſverſos, ſuper malleolum: inciſiones erant ſatis profundæ, & parte retuſiore novaculæ, ſanguinem abſtergebam, dum pedem in aquâ detineret, & ſic multum ſanguinis extraxi, & ut ipſa retulit, abſque dolore, & hoc eſt credendum, propter aquæ temperiem, quæ vim habebat leniendi dolorem. Præter illam pullica neminem invenire potui, qui præ timore hoc auxilii genus admittere voluerit, neque barbitonſores ob inſuetudinem libenter faciunt. Ordinem illum inciſionum, qui proponitur *ab Oribaſio & Gal. in lib. de luxationibus* obſervavi, propterea quod ad dilatationem orificiorum venarum, multum facere ſum arbitratus. *Michael Gavaſſetius in epiſt.*

Observatio V.

Qui venam in peſte ſecare conveniet, ad vitandum contagium, baliſta phlebotomica, nova nobis & raro inventa, utendum.

Qui veniſecas contagione fortaſſe pollutos timent, inſtrumentum ad ſecandas venas domi contineant, quo etiamnum Græci Barbarique utuntur: baliſta eſt ad corpora ſanguine levanda, & ſibi quiſque pro arbitrio demit ſanguinem, tutu enim venam aperit, vel imperitis facile. Arcus eſt, cui ſagitta ad juſtam menſuram annexa eſt, venamque ſubito vulnerat, & quantum velis transfigit. Ita ut alteram non timeas, nec ultera citraque venam ictum faciat: expedita res eſt, ac facilis. Qui hoc non habet, ſanguinares idoneos habeat ad venas ſecandas. *Alex Benedict, lib. de Febr. peſtilent. cap. 16.*

Observatio VI.

Hydrargyrus, amuleti loco geſtatus, adverſus veneficia & peſtem præſtat.

Hydrargyrum κακοχυμίας fortaſſis, cum lui venereæ exterminandæ ceu panaceam quandam conſpicerent, & ad peſtilentiæ contagia miris laudibus extulerunt. Patavii in officina aromatarii ad D. Antonii inſigne forte fortuna cum eſſem, acceſſit mulier petitum hydrargyrum: ibi Pharmacopœus terebello pertudit avellanam nucem, excavatam replevit hydrargyro, & tradidit. Sciſcitanti mihi uſum, reſpondit, frequens eſſe mulierculis, quibus à faſcinatricibus ademptum ſit lac, quo infantuli alendi fuerant. Hoc ſi ſecum geſtaverint, nullas prorſus ſagarum, lamiarum, aut ſtrigum pertimeſcendas inſidias, quod & in ſua conjuge exploratum & expertum ſe habuiſſe, ſancte aſſeverabat. Invaluit fortaſſe illinc origine ducta, ſuperſtitio prava, ut etiam peſti tandem conducere hominibus perſuaderent, cum faſcinationibus amuletum præberet. *Iordanus cap. 9. tract. 3. de peſtis phan.*

Inter ea quæ Græcis φυλακτήρια dicuntur, maxime probamus, ſi ex avellana perforata interior nucleus cum acicula extrahatur, deinde argento vivo repleatur, & ſuſpendatur collo; mirum enim in modum nos tutos à peſte reddet. Hoc remedii genus ante 12. annos accepimus, ex Medico Illuſtriſſimi Domini defuncti Vidami. Ille enim, cum Henricus II. Galliarum Rex militem in Germaniam duceret, in obſidione Metenſis civitatis; nullo alio remedio ſe defendit à peſtifera lue quæ tunc maximè ſæviebat, neque ſolum ſeipſum, ſed etiam Chirurgum, qui peſte correptos inviſebat & tractabat. Hujus remedii meminit. Marſil. Ficinus. *P. Droetus cap. 8. Conſilii novi de peſtilentia.*

Observatio VII.

Arſenicum, amuleti inſtar vel per ſe, vel cum aliis geſtatum, ut peſtem arceat.

Ex illis quæ apponuntur, præſtantiſſimum eſt ex ſpeciebus Arſenici medicamentum, ad juvandam veneni ejectionem. Recipit *Arſenici, cryſtallini, partes duas, rubei, partem unam: fiatque placenta rotunda, craſſitudine digiti, cum albo ovi, vel mucilagine tragacanthæ.*

Putant Itali quidam Medici, in ſervandis ſanis nihil illuſtrius à Deo mortalibus conceſſum, vocantque divinum inventum Dei: quoniam jurati aſſerunt, neminem occubuiſſe qui id geſtaret: Eoque nos ad credendum maxime ducunt, quod probatum experientia ſit. & inſenſua egregia illius utilitas permanet. Ego illud quicquid ſit cauſæ, tantum eſſe puto, quantum illis videtur, ſed ſi cum pharmacis conjungatur: tantoque moveor vehementius, quod Tiguri anno 1564. quotquot eam ſecum ferrent compoſitionem, (fuerunt autem plurimi) nullum ſciam qui morbo caperetur, aut damnum acciperet: cum tamen, ut illic fit, more & perſuaſione animotum, multus eſſet hominum cum ægrotis congreſſus, & peſtis in reliquos crudeliter ſævi et. Baſileæ à Medicis eadem probata ſalubris fuit, & multos feliciter ſervavit. Qui Tiguri hanc Medicinam faciebat, acceperat ſcriptionem, non didicerat cauſam, quam, ne cæteri illum ignorare ſcirent, fictam dedit, voluitque falſa ſpecie gloriam ſuam augere. Conſuetudinem longam dicebat efficere perpeſſionem veneni faciliorem: tantum aſſuefactionem valere, ut qui paulatim ad Arſenicum aſſuefierent, ſine noxa in peſtilenti aëre verſentur. At nos de ratione videamus: Si id conſuetudo poteſt, cur hi, quos conſtat inter peſte afflictos, menſes duos vel tres, ad venenum ſatis aſſueſieri, quarto demum menſe, aut quinto corripiuntur? Cur non Arſenicum, antequam membra conſuetudine firmentur, interficit? Cur non potius ad aërem homines aſſuefacimus? Sed & Arſenicum à veneni natura diſceſſit. Dioſcorides ait, eroſione interficere. curari emollientibus, quæ acrimoniam obtundant, & alvum leniendo ſolvant. Quod ſi verum eſt, ut nemo aliter docuit non eſt putandum virus aliquod in Arſenico latere. Ita nihil aliud eſt venenum eſſe, quam occulta ratione interficere. Quæ enim in animis noſtris conſignatos habent occiſionum modos, frigore, calore, eroſione, putredine, & aliis qui plurimi ſunt: hæc omnia nemo ad ſocietatem venenorum pertinere oſtendet, licet conturbant plebeii omnes Medici ſic enim qui philoſophiam contemnunt, appellandi videntur. Quid enim? Utrum venenum in his putamus eſſe, quæ intro demerſa quocunque modo, homines ad mortem tradunt: Abſurdum id quidem. Qui enim cibus, aut quod medicamentum dari poteſt, quæ ſi ſuis limitibus non terminentur, vitam nobis non extinguant. Nobis vero, quæ mole aut multitudine interficiunt, neque deleteria appellare libet. Quod enim confertim ſumpta mortifera ſint, hoc ex circumſcriptione quantitatis, quarto, eorum quæ κατ' αὐτό Ariſtoteli dicuntur, modo eveniunt, non natura ſua, cum interim neutrum de neu-

tro in definitionibus enunciemus, totaque oratio ex acceſſione tertii cujuſdam limitantis nata ſit. Veluti autem non convenit triangulis, ut æquales omnes ſint: ſed tum, quando in eadem baſi collocati iildem Parallelis finiuntur: ita lethalia hæc non poſſunt ſimpliciter dici, niſi limitationem anoectas: ſalſumque eſt Fuchſii, de ignis ſcintillulis, argumentum. Ita in omnibus res ſuis ὅροις deviciendæ ſunt, eritque venenum quod occulta ratione: reliqua deleteria, qui manifeſta naturam hominis morte diſſolvunt. Arſenicum vero mortiferum quidem non tamen venenum, ſi Dioſcoridem ſequimur: & ſola eroſione necat. Ita vidimus Tiguri, cum venenum aeris extinctum eſſet ſiderum converſionibus, nihil tamen debilitari, qui & puſt Arſenico uterentur, ſaccoque incluſum circumferrent, ſanis corporibus, viribus integris, ſine infectione aeris. Ergo alia erit & difficilior, quam ſcrutari oportet. De Arſenico rubeo (quod perſpicuum eſt, veterum Sandaracham eſſe) non habet dubitationem apud doctos, licere illius ſuffitu, catapotiis, eclegmatis, inunctionibus ſecure ad corporum mala uti: valereque in eo eximiam diſcutiendi vim ſine metu periculi. Verùm eo nobis non eſt ſatisfactum, qui ad diſcuſſionem requirimus magnum abditæ facultatis robur. Nam ſi diſſipatione remedium ægros levat (hac autem ſolâ nunquam reſtitui poſſunt, qui cum debiles ſunt, laborant) falsò illi de perpetua in omnibus conſervatione loquuntur: aut ſi hoc efficiunt, errant qui in diſcutiendo medicationem quærunt. An hoc nobis aſſumendum eſt, neque conſtans eſſe in tuenda ſanitate, neque opportunum ſemper remedium, ſi ſolum ſit? ſed tamen utiliter admoveri, poſteaquam Alexipharmacis vis abdita corroborata eſt, plurimumque conferre ad depulſionem veneni, quam natura prius inceperit? Itaque quod Baſileæ factum eſt, videntur remedia occulta magno cum fructu huic placentæ, miſceri; aut ſi hoc non placet, indies quædam ſeparatim deglutiant: placentam vero ſerico obductam cordi admoveam: quanquam ſecurius eſt, induſium lineum interponere, ne carnem tangat. Eadem ratio eſt efformandi oblongos ſacculos ex ſimili maſſa, quæ arteriis manuum alligantur: veluti noſtræ fœminæ languidis ex Aromatum varietate conficiunt: neceſſario itaque adderentur ἀλεξιφάρμακα, ſi quod agit Arſenicum, hoc totum in diſcutiendo conſiſtaret. Si vero magnificentius quid habet, venenoque omni detracto ſucceſſione non efficit valetudinis ſine externis adjumentis, non deſiderabit admiſtionem aliorum, aut variationem, cùm ſolum veneni amotione afferre poſſit conſecutionem ſanitatis. Quamobrem ſi hoc conſtitutum ſit, ἀλεξιφάρμακον erit Arſenicum: quod cum quibuſdam placeat illuſtribus & glorioſis Medicis, nobis penè idem videtur. Nam ex eo ſolo ajunt, ſine coagmentatione ſimilium medicamentorum, nos omnes veneni liberationem & vacuationem conſequi. Hoc ſi recte docent neque ſeorſus repugnant, concluſum ſtatim eſt, vim occultam medicandi venena Arſenicum habere. Nos igitur aut hominibus doctis aſſentiemur, ſoloque in placentam congeſto extragacantha uti poſſimus, & amplius quod deſideremus nihil erit: aut ſi hoc illi apud nos non obtinent (arduum enim videtur & periculoſum) miſcebimus gentianam, ſuccumque cyrenaici liquoris, qui laſer eſt vel Aſa dulcis & benjoin officinis medicis. His enim miſceri & temperari Arſenicū ſecure poteſt quamvis multorum, ut diximus, judicio iſtam conjunctionem aſpernetur, & ſe ipſo contentum ſit in veneni curatione. Cur vero, ſi erodendo nocet: pannis veluti munimentis circumſeptum, non erodat, non habeo cauſam difficilem. Ita ſi pilulis miſceatur, ſi aliis viſcoſis, deſinet eroſio Fumus autem ex Arſenico tanto ſalubrior eſt, quo magis aereæ partes & tenues in ſuffitu diſſipantur, manent autem in vaſe terreæ & craſſæ quæ exedunt, Simile eſt in natura præſervans remedium, e ſucco Laſeris, pinguedine ſerpentum venenoſorum, & Miſy: quæ omnia in unguentum vel maſſam latam ſerico veſtiendam artificioſe redacta, cordi & arteriis imponuntur. *Ioan Piſtorius Niddanus lib de peſte. pag. 34. & deinceps.*

Plura de hoc remedio vide *apud Georgium Agricolam, Theodoſium, Montuum, Fallopium, Simonium, Droetum Iordanum, Saracenum, & alios.*

Ξένεχτον ſive Amuletum Paracelſi: ℞. *Alcohol. buſonum aridor. unc. ij. arſenici cryſtal. unc. j. rubei, unc. ſ. rad. dictamni, tormen. ſing. drach. ij. unionum imperforat. drach. j. coralliorum. hyacinthorum, ſmaragdorum, ſing. drach. ſ. croci orient. ſcrup. ij. conficiantur in pulverem, qui cū viſcagine tragaca in maſſulas figura cordiali conformetur:* ut à collo ſupra camiſiam geſtari queant, rubro ſyndone inſutæ.

† De *Arſenico* egi fuſius in Epiſtola ad Digbœum de Pulvere ſympathetico, qua de re quoque videri poteſt *Horſtius* de febr. Malign. & peſt. Clariſſimus *Denſingius* in examine pulveris Sympathetici, putat *Arabes* non eſſe uſos *Arſenicalibus amuletis*, ſed ex *Cinamomo* paratis, non legendum eſſe in illorum ſcriptis *Arſenicum*, ſed *Darſeni* quod *Cinamomum* denotet.

Observatio VIII.

Hirci olidi ad arcendam peſtem uſus.

De olido hirco referunt, eapropter cœlo peſtifero ali, ut quicquid eſt ſordidorum odoramentorum, eo ſeſe recipiat, niſi dicas fœtorem hircinum ſuperare alios, & obtundere uſqueadeo, ne percipiantur: quemadmodum plantas odoratas vegetiores reddi, allio circumpacto, quod viruſè vicinis ad ſeſe trahit, ſincerumque pabulum coronariis indulget plantis, *Iordanus cap. 9. tract. 3 de peſtis Phænomenis.*

Observatio IX.

Ex cadaverum canum fœtore peſtilentia profligata.

EXemplum unum non prætermittam ætate noſtra memorandum, quod ratione phyſica confirmatur. Quidam mercator Cretenſis nobilis nobis narravit, cum in Taurica regione negotiaretur, & ſæviſſima peſtis orta eſſet, aeris vitio, quo finis moriendi non erat, in eâ ſumma hominum ſtrage à ſe Medicum viſum loci ejus incolam, (nam Sarmatæ ea loca tenent) qui canes omnes interemptos paſſim per vias perque vicos omnes abjici juſſit, qui diſtenti & putridi tetro odore cœlum impleverunt: quo remedio ſtatim ſanitati reſtituta eſt: & Sarmatas id remedium factitare ſolitos, putreſcentes enim canes aeris naturam immutant, quæ hominibus duntaxat exitialis erat. Ita enim diſſimilitudo facit & rerum diſcordia, nam venenum veneno interdum debellatur, quod etiam Zoar quidam inter poſteriores Phyſicos affirmat. *Alex. Benedict. lib. de peſt. c. 6.*

Observatio X.

Coriarii immunes à peſte animadverſi.

EXperientia comperi, coriarios qui in media Lutetia habitant, raro peſte corripi, quo etiam tempore ea in urbe ſævit crudelius. Graveolens enim vapor, quo tota vicinia perfuſa eſt, peſtilentem aerem vix intro ſubire in eorum caſas patitur. Semel autem ingreſſus miram ſtragem facit. Sunt tamen, qui coriarios, ejuſque farinæ homines qui ſordida tractant, ægre idcirco peſte opprimi contendant, quod omni fœtori aſſueverint: quorum non magnopere à veritate abhorret opinio. Nam qui latrinarum & fœtidiſſimarum cloacarum purgamenta exportant, & quæ in Xenodochio ægrotantibus miniſtrant virgines, quamlibet crudeles peſtilentias (adeo ſcilicet omni graveolentiæ, atq; aeris inquinamento aſſueverunt) rident & deſpiciunt. *Palmarius de febr. peſt. cap. 15.*

Observatio XI.

Graves odores, & bombardarum crebras exploſiones peſtem arcere.

PLebeii noſtrates, corii cornuque præſegmina, atque olla ſubuvida in ignem conjiciunt; eoque nidore ſuas caſas ac tuguria ſuffumigant, quo morborum contagia diſpellant, ac ſe ſuaſque ædiculas à peſtilenti auratutas præſtent. Atque hinc manavit proverbium: Cornua inibi aduri: deſignans, loca peſte morbiſque contagioſis infecta evitanda. Non diſſimile remedium diſcutiendæ peſti, adhibitum eſt ſuperioribus annis, quum apud Nervios, quos Tornacenſes modo vocant, morbus popularis crudeliter ſæviret, totaque urbe graſſaretur. Milites ſiquidem præſidiarii, qui in arce excubias agebant, machinas, tormentaque bellica, pulvere bombardico, non globis oppleta urbi obverterunt, eaque ſub diei noctiſque crepuſculum incenſo funali explodi curabant; quo effectum eſt, ut ſonitu violento fumantique odore, aëris contagium diſcuteretur ipſaque civitas à peſte facta ſit immunis, ac libera Neq; enim minus præſentaneum eſt hoc remedium in diſſipandis nebulis, infectique aëris contagiis, quam quod Hippocratem factitaſſe legimus, extructis pyris, congeſtiſque ſarmentis ac faſcibus, per compita ignes excitare. *Lemnius de occult. nat. mirac. lib 2. c. 10.*

Observatio XII.

Theriaca ad peſtis tum præcautionem, tum curationem uſus.

ANtidotus Theriaca dicta per excellentiam, ſola nobis eſt viſa in peſtilenti conſtitutione ægris ſuccurrere, cum nullum aliud remedium magnitudini mali adeo reſiſtere poſſet, Peſtis enim inſtar crudeliſſimæ feræ, non paucos aliquos, ſed civitates integras depaſcitur; in pravam & corrumpentem qualitatem aëre mutato. Itaque periculum evitare nequeunt homines reſpirare coacti, ſed aërem intra ſe ut venenum aliquod inſpirando trahunt. Hac de cauſâ omnium admiratione digniſſimum virum Hippoc. laudó, quod peſtem ex Æthiopia ad Græcos profectam non aliter curarit, quam aëris mutatione, ut non amplius qualis prius erat inſpiraretur. Iuſſit igitur ignem per totam civitatem accendi non ex quavis materia ſed corollis & ſuaviſſimis floribus, & unguentis infuſis, quæ pinguia ſimul eſſent, ac odoratiſſima, ut aërem ita purgatum ad peſtem arcendam haurirent Itidem mihi, Theriaca, quaſi ignis quidam expurgatorius eſſe videtur, ita ut qui ipſam in peſtilenti conſtitutione præbibunt, omnino in affectum incidere non poſſint: qui vero jam inciderunt, ſanare queat, emendata aëris inſpirati pravitate, corporiſque habitum amplius corrumpere prohibita. *Galenus lib. de theriaca ad Piſonem.*

Theriaca Germanorum Monavii.

℞. Rad. angel. gent. zed torm. dict. Cret. pimp. valer. oſtruc. morſus d. ariſt. r. rad. aſari. ſerpentar. leviſtici. cardopat. petaſit. pentaphyll. an ʒ. iij. herb. ſcordii, chamadr. beton. rutæ, Card. b. gg. centaur. ana ʒ. ß. fl. calend. lavend. anthos, ſ. citri, acetoſ. napi, ammi. b. Dauci, an. ʒ iij. boli A. pp. t. ſigill. c cervi uſt. pp. an. ʒ. j. croci, macis, macrop. maſtic. thuris, ſantal. omn. an. ʒ. ij. ß. myrrh. ſel. fl. ſulph. Caph. an. ʒ. vj. opii theb. ℈. iiij. caſtor. Euphor. an. ʒ. ß rhapont. veri ʒ j. cinn. ſel. cort. citri, arant. an. ʒ. ß. n. jugl. excort. ficuum per cribrum tranſmiſſ. an. ʒ. ij. ſucci card. b. Veron. verbent. ſ. al. ſcordii, rutæ ſalu. acetoſ. borr. meliſſ. ana ʒ. ij. ol. Vitrioli ʒ. j. ſp. diamar. fr. cal. è gemmis fr. & cal. ana ʒ. j. ß cordial. temperatar. ʒ. ij. diamb. diamoſc. d. an. ʒ. j. ther. Andr. ʒ. iiij. mithr. ſel. elect. de Ovo, ana ʒ. ij. diaſcordii. ʒ. j. ß. Extracti Angelicæ ʒ. ß. ſalis. abſynth. ʒ. ij. vini odor. ℔. ij. ß. mellis opt. deſp. lib. xij. exquiſitè. commiſc. omnia ad formam Opiata. De hac *Monav. ad Io. Herman. lib. 5. Crat.* ſic Compoſui hic, dum proxima contagio nobis metum injiceret, theriacam quandam, quam Germanorum nuncupavi, cujus libras jam multas pharmacopæus meus divendit. Si voles. de illâ aliquid lubentiſſ. tranſmittam: imo etiam deſcriptionem communicabo, ut de ea judicium ex arte ferre poſſis. Alioqui nullus eam alius vidit hactenus. Conſtat ex iis potiſſimum, quæ apud nos pura & ſincera reperiri poſſunt, neque minorem vim in venenis extinguendis poſſident, atque exotica, & ab extremis Indis huc importata: ut taceam, quod minoris vendi poſſit, quam Veneta quam non omnes perſolvere valeāt. *Idem in ſubſeq.* In præſentia habes Theriacæ noſtræ, quam Germanorum vocare ſoleo, aliquid, & ſimul, ſiquidē ita vis, deſcriptionem illius. Quam ea lege & conditione accipies, ut pro te ſerves, & tuum mihi de illâ judicium ſignifices. Plebeii ferè nihil aliud in ea, quam colorem minus atrum accuſant. Sed hic etiam conciliari non difficulter poteſt ſive Chalcitide ſive alio quodam atrificante admixto, &c.

† De Theriacæ uſu in peſte vid. quoque *Theodos. Epiſt. a fol. 35. Eraſt. Epiſt. 25.*

Observatio XIII.

Armenia terra ad peſtem vis mira.

ALlata nobis eſt, hoc tam vehementis peſtilentiæ tempore, quædam terra ex Armenia Cappadociæ finitima, inſigniter exſiccans, pallida colore. Qui vero ipſam exhibebat, lapidem, non terram nominabat. Friabilis eſt veluti calx, quæ eſt uſta petra ſit, itidem ut calx nihil arenoſum continet: ſed poſtquam piſtillo in pila confracta eſt, tam lævis eſt & lapillorum expers quam calx, aut ſtella Samia, quà tamen gravior, denſior, & minus eſt aërea, ideoque ſi negligentius ſpectes lapis videbitur. Sed aut lapis aut terra vocetur, ut libet, modo ſummam ejus ſiccandi vim non ignoremus. Inprimis enim convenit dyſentericis, fluxionibus ventris, ſanguinis ſputo, catharrho, & putridis in ore ulceribus. Quibus à capite manante defluxione thorax infeſtatur, & quibus ea de cauſa ſpirandi difficultas contingit, utrique hac terra plurimum & efficaciter juvantur, &c.

Cæterum in peſte hac ingenti, non diſſimili illi quæ Thucydidis ætate ingruerat, omnes qui hoc remedium bibebant, confeſtim ſanati ſunt quibus verò nōn profuit, omnes obierunt nec ab ullo alio ſunt remedio adjuti. Unde liquet eos ſolum utilitatem ejus non percepiſſe, quos affectus incurabilis invaſerat. Bibitur autem cum vino, modice quidem diluto, ſi febris aut nulla ſit, aut exigua: ſin major, valde aquato. Fere tamen peſtilentes febres vehemens calor non comitatur. Porrò in ulceribus exiccandis, quid dicam quantam hæc terra vim habeat? Terram enim appellare malo, utpote quæ cum liquoribus facile miſceatur, & imbuatur, quæ omnis terræ communis eſt nota, licet qui nobis eam exhibuit, lapidem appellaverit. Hucuſque *Galenus lib. 9. ſimpl. De terra Samia Aëtius* addidit. Bolum hunc Armeniacum Armeni patria lingua Zarinaca vocant, Syri Zarnacha: naſcitur in monte prope Gangana oppidum. Regio vero ubi mons eſt, Agarica nuncupatur.

Observatio XIV.

Theriaca bimulis peſte correptis & verminoſis, contra Galeni ſententiam exhibita.

INterdicit quidem Galenus theriacam pueris, ob raram corporis texturam, caloriſq; copiam, metu diſſipationis ſpirituum. Vidimus tamen Romæ excellentiſſimum Doctorem Hippolytum Salvianum pueris bimulis exhibentē, eum ipſe imitatus, & liberis meis, verminibus vexatis, magno certe emolumento, non ſemel præbui. Quapropter non tantopere illius uſum reformidandum cenſerem. *Iordanus de peſt. Tractat. 3. cap. 7.*

OB-

Observatio XV.

Stibii adverſus peſtem mirabilis.

STibii intus aſſumpti effectum ſilentio non diſſimulandum, mihi narravit Georgius Handſchius. Is enim cùm eſſet peſtilentia correptus, ob idque maximâ totius corporis imbecillitate affectus, cordis tremore, ſpirandi difficultate, capitis dolore, & ſiniſtri inguinis abſceſſu: circa noctis crepuſculum Stibii rhodoſaccharo adminiſtri tria grana ſumpſit atq; poſt horæ dimidium vomitionibus rejecit magnam pituitæ biliſque tum flavæ, tum porraceæ quantitatem, cum proſpero admodum ſucceſſu. Siquidem ex vomitu (ſic ille dicebat) ſtatim ſublata eſt ſpirandi difficultas, ac cordis tremor ceſſavit. Vomitum deinde ſubſecuta eſt copioſa alvi dejectio, ſine ulla ægrotantis moleſtia: poſt quam reliqua peſtis ſymptomata prorſus evanuerunt, atque adeò brevi is fuit integræ ſanitati reſtitutus. Id quod etiam aliis contigiſſe ſcio, qui hoc admirabili medicamento ſunt uſi, in ea peſtilentia, quæ ann. 62. & 63. in tota ferè Bohemia graſſabatur: ſiquidem quamplures ſervati ſunt peſtilentia affecti, qui Antimonii hyacinthini noſtri grana tantum quatuor ex antidoti liberantis drachma, in morbi principio devorarunt. *Matthiolus Comment. ad cap. 59 lib. 5. Dioſc.*

Stibii citra exactiorem paraſceven ſimpliciter adſumpti, vitri præſertim, uſus venenatus & inſigni violentia noxius eſt. *Chymicas vero ejusdem formulas ſelectiores, poſt alios, eluentiſſimus Philoſophus, Medicus, & Chymicus, F. Baſilius Val. Monachus, ſcriptis retulit.*

Observatio XVI.

Peſtis antidotus vera & propria nondum inventa.

PEſtilentis veneni nullum alexiterium eſſe qui contendit, naturalis philoſophiæ principia ſubvertit, quibus omnia ex contrariis per contraria fieri humanarumque rerum viciſſitudinem, atque inſtabilitatem, ex principiorum repugnantia & diſſidio pendere, conſtat. Quum igitur peculiare peſtis remedium propriumque venenatæ perniciei alexiterium adhuc in naturæ ſinu abditum deliteſcat, ad communia venenorum alexiteria, & ad cardiaca medicamenta, quæ iis ſuffecit humana induſtria, confugere neceſſe eſt. Communia quæ veneno cuicunque, ſive intrò ſumpto, ſive morſu infuſo, non humiditate, aut ſiccitate, calore, aut frigore, detergendi vel obſtruendi facultate, vel alia denique ulla vi, quæ ab elementorum materia qualitateve dimanarit, ſed occulta proprietate, cujus nulla ratio reddi poteſt, obſiſtunt & adverſantur. Antidota verò, quæ non extrinſecus corpori impoſita, ſed intra ipſum aſſumpta lethalibus, venenis, virulentis ferarũ morſibus, aut malignis ex prava victus ratione obortis affectibus occurrunt. E quibus ea ſeligemus, quæ longo medendi uſu adverſus peſtilentem perniciem valuiſſe comperimus. Cardiaca verò appellamus, quæ cordis vires tueri & augere nata ſunt: quoniam enim hæc ſpiritus vitales pariter, atque nativum calorem erigunt & recreant, peſtilentis veneni remedia jure habentur. Hi præcipui fontes ſunt, unde peſtis remedia eruere oportet, tantiſper dum Dei Opt. Max. benevolentia verum ejus alexipharmacum innoteſcat: neque enim vel cathartica, vel venæ ſectio peculiaria remedia ſunt, ſed (ut jam dixi) omnibus morbis, qui ab humoris vitio originem habent, communia. *Palmarius lib. de Febre Peſtilente, cap. 17.*

†Varia contra peſtem remedia vide apud *Borell. Cent. 1. obſ.* 22. ubi & bufonem commendat, de quo conſul. *Scrutin. Peſt. Ath. Kircher. & Hildan. Oper. p.* 1028. Nix, tanquam peſtis præſervativum commendatur à *Bartholin. lib. de Niv. c.* 13. Confer etiam mirum peſtis abigendæ conſilium, quod dat *Camer. Syllog. Mem. Cent. 7. part. 49.*

Observatio XVII.

Febre peſtilenti affectus quidam, intempeſtiva nitri frictione periit.

ANdreæ Marino, febre peſtilenti correpto, imperatæ fuerunt frictiones ex nitro, à quibus tantum ſenſit ardorem & acrimoniam, ut exclamaret; ante diem ad mortem ſe rapi, quod & factum fuit. *Georg. Melichius comment. de medicament. componend. rat. pag.* 319.

DE BUBONE PESTILENTE.

Observatio I.

Bubone peſtilente affecto, vena ſecta profuit.

PRopertius de Symeonibus Utinenſis Medicus, cùm Pannodaciam noſtram peteret, Hungaria, quàm peſtis affligebat vehementiſſimè, tranſeundum illi fuit. Correptus & ipſe bubone peſtilenti, inopia Chirurgorum & remediorum, tuguriolo exceptus, focum ſuccendit, ipſe ſibi poplitis venam è directo bubonis ſcidit, parum initio emiſit ſanguinis digito priùs, pòſt faſcicula vulnus occluſit, ſic obdormivit: poſt horam denuò remotâ faſciâ vulnus reſeravit, ſanguinem fluere permiſit pauló majore copia, tum ſenſit bubonem, loco mutato, per femur deſcendere: occluſo foramine iterum obdormivit, expergefactus repetiit, ſenſim ſequente tumore. Succeſſu hoc elatior factus, eâ nocte toties iteravit, donec in ſcalpello locum vulneratum, ad genua deduceret tumorem: tum viribus, quantum res anguſta ibi tulit, reſtauratis, triduo pòſt itineri cœpto ſeſe commiſit, ita lethum ſe evaſiſſe ſæpè gloriabatur, licet tumor in ſcirrhum tandem degeneraverit, qui multis menſibus greſſu ambulationeq; interdictis, vix emollitus & diſcuſſus fuit. *Thom. Jordanus tract. 3. de peſt. phænom. cap.* 8.

Fui vocatus manè pro quadam muliere Taurini, quam reperi verbis ſuum teſtamentum explicantem, cum non arbitraretur ſe tantum vivere poſſe, ut ſcriptis redigeretur. Cauſam hujus tumoris inveſtigando, vidi bubonem magnum poſt aurem, & ipſa reſpondit: ſunt octo horæ, quibus hoc apoſtema apparere cœpit, & in hoc modico tempore excrevit ſicut videtis, & hactenus fui cum maximo dolore: nunc autem quievit dolor omnino, ſed ſentio venenum ad cor deſcendere, illudque horribiliter moleſtare, neque credo me vivere poſſe hora una. Suaſi ut non timeret, & ſtatim feci eam olfacere acetum & aquam roſaceam, juſſique fieri fricationes, & ſubitò Chirurgum & Apothecarium vocari. Curavi adaperiri ambas cephalicas: primo oppoſitam, quia erat ſanguinea valde & repleta: deinde eam, quæ eſt de eodem latere bubonis, extrahendo ſanguinem. Mox applicavi ventoſam ſuper bubonem cum egregia ſcatificatione, iterando applicationem ipſius ventoſæ. Cùm autem extracta eſſet libra ſanguinis vel circa, per iteratam applicationem ventoſæ, patiens ipſa incœpit bene ſperare, & dixit ſe ſenſire manifeſte venenum à corde recedere: & iterando ventoſam, extractæ ſunt duæ libræ ſanguinis ab ipſo bubone. Feci fieri frictiones, odoramenta, miſturas cordiales, pulverem cordialem, epithema ſuper cor, exhibendo de ſyrupo de acetoſitate citri cum cochleari. Factâ itaque decenti purgatione, Deo juvante & Chirurgo ſanata eſt. *Pet. Bayrus lib. 20. cap. 8.*

Observatio II.

Bubone peſtilente correpta, venæ ſectione mortua.

IN Gallica illa peſte, uxor quoque mea prior correpta eſt: febris primùm invaſit ardens cum frequenti

vomitu & lipothymia, deinde ſopore. Quia in ipſo morbi principio domo, cum Illuſtriſſimæ memoriæ Principe Chriſtophoro Palatino Rheni, aberam, evacuatio nulla procurata, aliàs neceſſaria. Tertio die, quo primùm adveni, madida cutis, & vellicatio primùm, deinde etiam dolor circa inguina: Antidota exhibita, admixtis iis quibus copioſius ſudor protruderetur: habita febris ratio, lipothymiæ, ſoporis, vomitûs: evocatum ſenſim & blande virus ad vellicatam partem frictibus, emplaſtris, cucurbitulis: paulo poſt oſtendit ſe tumor: reliqua mitiora: tum ſecta poplitis interior vena, falſæ ſcilicet ſectæ ſtudio. Deinde applicata trahentia, & ſimul utcumque maturantia: ſcalpello tandem, ut decuit, via pateſacta veneno: Undecimo, febris ex toto deſiit: vomitio prorſus nulla: diſſipatus ſopor: conſtans animus. Decimo quarto viſa eſt ex toto libera: item decimo quinto, & decimo ſexto: ſed interim, quicquid ageretur, perparum effluebat ex vulnere. Decimo ſeptimo menſæ mecum aſſidens, & Deo gratias pro recuperata (ut ſperabamus) ſanitate agens, momento delitat: nulla febris: paulò poſt tumor pone aurem inſignis: inde ſpatio unius horæ, quæ à me tanto cum labore & amore, contra omnem ſpem, & quaſi miraculo quodam, ad illum usque diem ſervata fuerat, momento, (inquam) & me vix animadvertente ſuffocatur. Tum demum malo non alieno, ſed proprio, rectiùs curare bubonem peſtilentem didici. Præſtitiſſet ſanè obſervaſſe diligentiùs infortunium illius adoleſcentis peſte correpti, quem à ſe quoque ſimili propè ratione curatum teſtatur Avenzoar. Sed ſic erat in fatis. *Simonius lib. 2. de peſt. curand fol.* 48.

Observatio III.

Ingenioſa & nova veneni peſtiferi per ſectionem & tubulum, derivandi atque extrahendi ratio.

MAuritius Cordæus Rhemus, Med. Pariſienſ. Doctiſſ. ſuæ in artis uſu peritiæ ac dexteritatis ſpecimen, non ita pridem, hic in Comite ex Mansfeldt peſte correpto tale exhibuit, quale intra 50. annos Pariſiis non viſum eſſe teſtantur alii. Aperuit cultro prælongo, ad eum finem fabricato, femur totum ſecundùm longitudinem, & venenum omne per canalem inſertum vulneri paulatim extraxit. *Cl. V. Martinus Holtzapfel de obſerv. propr. Lutetia ad me miſſis.*

Observatio IV.

Bubones peſtiferi ut transferantur.

OStrea viva peſtiferos bubones loco transferunt, & virus omne ad ſe trahunt: ſunt autem adglutinanda brachio quà axillaris decurrit, ſiquidem bubo in alia eſt: ſi verò inguen obſidetur, lineamentis femoris, quæ vena cruris deſcribit. *Hollerius.*

Hyoſcyamus peſtiferis bubonibus admotus, fertur ſanare, vel ut quibusdam placet, diſpergere. Et ſi quis ante illorum emerſum, plantam eam ſecum habuerit, nusquam à bubonibus corripietur. *Mizaldus.*

Braſſicæ folium anthraci vel buboni peſtilenti impoſitum, è veſtigio ſiniſtra ad ſalutem via bubonem denuò intra corpus adigere, & retrò pellere, ex acroamate habemus. Idque paupercula Italorum plebeculæ, interdum neceſſitate ad hoc compulſæ, familiare eſſe; quæ ob peſtem innoteſcentem, urbe exulare, diſpendio rei familiaris nolens, celare veſtigia luis in propriam perniciem, ad hunc modum aſſoleat.

Observatio V.

Bubone peſtilente, unguento ex hydrargyro ad digerendum inuncto, mortuus.

SUnt qui unguento ex hydrargyro corpus inungunt, ignari frigidum & humidum hydrargyrum calamitoſam veneni labem cum humore intro regerere, mortemque inferre contaminatis viſceribus; quod multis uſu venisse adnotavi. Doctus Lutetiæ Medicus Simonius hoc remedio in ſeipſo uſus, ad digerendum peſtilentem inguinis bubonem, illicò vires proſtratas ſenſit, brevique bubone delitescente occubuit. *Palmarius lib. de fel. peſt. cap.* 24.

Observatio VI.

Bubo peſtilens, in ſcirrhum converſus, ut curatus.

OMnis ſcirrhus aut incipit paulatim apparere, aut fit ſucceſſione phlegmones, aut eryſipelatis, aut exituræ in loco vacuo: ſicut contigit magnificæ dominæ præſidentiſ Paſſeriæ Taurini, tempore peſtis, quæ incurrit bubonem ſub axilla, qui mutatus eſt ad non purum ſcirrhum: & poſt ſextum annum ab ejus initio apparuit, cum magno tumore, & ingenti duritie, cum lata nigredine in parte ſuprema, ita ut nullus Chirurgorum illius curam aggredi auderet, quia arbitrabantur eſſe cancrum. Vocatus, dixi Chirurgo, ut non timeret curam ſuſcipere: & factis debitis purgationibus, applicatis maturativis, & poſt maturationem medicamentis, quibus rumpuntur exituræ, ſine ferro (ipſa enim maximè timebat apertionem cum ferro) apertum eſt, & curatum, cura exiturarum ſimilium. Feci teneri orificium apertum per ſpatium unius anni, donec omnis tumor & durities evanuerunt, itaque Dei gratia ſanitati fuit reſtituta. *Bayrus lib. 20. cap.* 6.

Observatio VII.

Peſtis profligandæ ratio prodigioſa & ſuperſtitioſa.

QUodvis malum quod naſceretur vel ſerperet in urbe, veteres viri, veræ religionis ignari, expiarunt victimis, & de his aliqui etiam humanis, quas medicinales, quod peſti remedio putarent eſſe, nominaverunt: eas verò ſacerdotes Neptuno ſacra facientes ſolenni hac precatione, piacula pro nobis ſunt, uſi, è promontoriis aut præruptis ſaxis, aut littoribus præcipitaverunt in mare; quam ſuperſtitionem Romæ nuper, cùm Hadrianus Pontifex ſummus eſſet, Demetrius natione Græcus, & quidem Spartanus, quodammodo ſecutus, taurum magicis cantionibus manſuefactum, tenui filo ad ejus cornu integrum religato, nam dimidiam alterius partem reſecuit, ad amphitheatrum, catervis vulgi ſequentibus, perduxit, & peſti, ut Deæ, immolavit: quanquam autem boni & pii homines hanc ſuperſtitionem improbaverunt; tamen quia caſo tunc hæc lues contagioſa minùs multos contaminaret, vana & credula multitudo Græculum valde admirata fuit: non ſecus aut quondam Epidaurium anguem, cùm is in eandem urbem, triennio continuo item peſtilentia vexatam, invectus, ei malo finem feciſſe, ſuperſtitioſa credulitate viſus fuiſſet. *Georg. Agricola lib. 2. de peſte.*

DE ELEPHANTIASI, ſeu Græcorum Lepra.

Observatio I.

Quo tempore Elephantiaſis Italia primùm innotuerit, & quibus potiſſimum locis & gentibus familiaris.

ELEPHANTIASIS ante Pompeji Magni ætatem non accidit in Italia, & ipſa à facie ſæpius incipiens, in nare prima veluti lenticola; mox invaleſcente per totum corpus, maculoſa, variis coloribus &

bus & inæquali cute, alibi craſſa, alibi tenui, dura, ceu ſcabie aſpera: ad poſtremum verò nigreſcente, & ad oſſa carnes apprimente, intumeſcentibus digitis in pedibus manibusque. Ægypti peculiare hoc malum & cùm in Reges incidiſſet, populis funebre. Quippe in balneis ſolia temperabantur humano ſanguine ad medicinam eam. *Plinius lib. 26. cap. 1. Nat. Hiſt.*

Quod Plutarchus ſcribit, Elephantiaſim ab Arabum Medicis Lepram vocatam, ac morbum uni homini proprium, Aſclepiadis ſoluto ætate ſeſe manifeſtâſſe; id ita accipiendum puto, ut quemadmodum ſcribit *Plinius 26. lib.* in Italia tum apparere cœperit, quoniam eum morbum ſub nomine ſatyriaſis, *Ariſtoteles in 4. de Gen. animal. cap. 3.* intellexit, ut *Michael Epheſius in commentario* prodentes notavit. Ad hæc in Ægypto antea vulgatum extitiſſe, declarat etiam *Lucretius in 6. libro.*

Eſt Elephas morbus, qui propter flumina Nili
Gignitur Ægypto in media, neq; præterea uſquam.

Elephantiaſim autem licet in Italia ſtatim reſtinctam narret Plinius: in Ægypto tamen frequens duravit, uſque ad Galeni tempora, qui eum morbum Alexandriæ familiarem in Germania Scythia, Myſia, frigidis regionibus non graſſatum, 2 *lib. ad Glauconem* tradidit. *Mercur. lib. 1. cap. 2. Variarum Lectionum.*

In Germaniæ quibusdam oris non infrequentes ſunt elephantici: in Hiſpania verò & Africa tota frequentiores, quàm in reliquo orbe. In Provincia Gallica, Narbonenſi Gallia, & Aquitania plures, quàm in reliqua Gallia. *Pareus lib 19 cap. 6.*

OBSERVATIO II.

Elephantia univerſum corpus afficiens, intra menſem ſuſtulit ægrum: tum de diſcrimine Elephantiæ Arabum, & Elephantiæ Græcorum.

LOngis morbis annumeratur is, quem ἐλεφαντίαν Græci vocant: qui in Italia penè nunquam viſus à Medicis vix dignoſcitur. Peregrinum quendam vidimus in grabatulo jacentem, cujus ſumma corporis pars maculis quibusdam ad atrum colorem vergentibus inficiebatur, & cutis inæqualiter aſpera craſſaque & veluti ſquammis fœda ac livens, diverſis etiam locis mollis ac dura oſtendebatur: quin & oſſibus ipſis, ut videbatur, jam vitiatis, in univerſo corpore macie tabe confecto, ita ſuræ ipſius os, pedes & manûs intumuerant, ut utriusque partis digiti ſub tumore ipſo conderentur. Quare cùm ad hæc mala etiam febricula quædam adderetur, quæ hominem abſumeret, unius tantùm menſis ſpatio è vita migravit ad Dominum. Parcat igitur Avicenna, qui elephantiam pedum tumorem dixit: cùm hæc non ſolùm pedes, ſed univerſum corpus afficiat, & ſpecies lepræ ſit, quæ apud noſtros nondum viſa: apud Paulum probè deſcripta notatur. *Benivenius Abditor. cap 18.*

Elephantiaſis Græcorum ab Elephantia Arabum multùm differens eſt. Temerè hic Avicenna carpitur, quòd Elephantiam tumorem dixit pedum: Nam Elephantiaſim Græcorum Avicenna & reliqui Arabes Lepræ nomine comprehendunt. Tumorem verò pedum Elephantiam idcircò appellant, quòd pedes craſſi Elephantinos referre videantur. *Dodonæus Annot. ad citat cap.*

Elephantia Græcorum, propriè Lepra dicitur. Arabum verò Elephantia, ab hac diverſa, inſignem unius vel alterius pedis tumorem atque craſſitiem exprimit: cujusmodi ſemel iterumque Friburgi Briſgoiorum videre contigit in Piſtore ſuburbano, & præterea chelys Muſicis. Ob id juxta Dodonæi ſententiam, Elephantini pedes analogicè dicti, *Elephantſchenckel, Oelſchenckel, oder drumb.* Id obiter adſcribere viſum. *Schenckius Fil. n.*

CAUSÆ.

OBSERVATIO I.

Elephantiaſis, ſeu Lepra vulgò dictæ, cauſæ veriores nova.

DE proximæ Elephantis cauſæ temperamento multi inter ſe non parum diſſentiunt. Galenus melancholicum quidem humorem elephantiam progignere paſſim confirmat: ſed cùm ampla ſignificatione id nominis Latini uſurpent (nam & de propriè dicta atra bile, acerrimo & ardentiſſimo humore, qui & corpus rodit, & terram fermentat, & de melancholico ſucco frigidiore, qui ſanguinis velut fæx & limus eſt, dici ſolet) haud facilè aſſequi poſſe putant, quo in ſignificatu melancholiæ nomen in procreatione elephantis accipiat. Sunt qui eum *comment. in aph. 2. lib. 4.* ſuccum melancholicum frigidum, proximam elephantiæ cauſam his verbis facere exiſtiment. *In atra*, inquit, *bile, totius corporis color ad nigritiem tendit, puſtulæ nigræ fiunt ex ejus colore. Et quicunque morbi ex ejus hunc exuperantia, multitudinem melancholici humoris manifeſtò indicant, quemadmodum cancer, elephas, quartanus circuitus ex melancholico humore generantur.* Si Galeni ſententia, inquiunt, quartanus circuitus & elephas ex eodem fiunt humore, quartanus autem circuitus non rarò ex propriè dicta atra bile perniciosiſſimo humore, ſæpe verò ex melancholico ſucco frigidiore & terreo originem habet, & elephantem ab eodem ſæpius fieri oririque neceſſe fuerit. At *libro de atra bile*, aliter ſentire videtur hac ſententia. *Verùm alia quoque plerisque non febricitantibus in cute craſſeſcente ſicceſcente, exanthemata provenire videmus, cùm melancholici humoris redundantiam natura ad extimas partes pellit, quo genere is, quem elephantem nuncupant, continetur. Ubi autem tale quippiam ſimul cum febre exoriatur, humor melancholicus, qui in cutem abſceſſit, facit eum quem carbonem appellant. At ſi citra febrem decumbat, ſitque cum ſanguine conjunctus, gignere elephantem poteſt: ſi ſolus ſit, in principio quidem humorem atrum producit, ſed progreſſu temporis in cancrum deſinit, cum utique corroſa cute, acrior fit magisque malignus; cùm mitior ſine ulcere, latentem cancrum efficit. Evidens enim eſt hos affectus omnes, præcipuè cancrum, ex humore melancholico gigni.* Cancrum, inquiunt, carbunculum, & elephantiam, ab uno & eodem humore fieri tradit Galenus: at carbunculus à maligna atra bile fieri, contrahique alibi dicitur; quare & elephas. Contrà tamen, qui calidus eſt humor melancholicus, carbonem, qui non eſt ejusmodi, cancrum, & elephantiam gignit, ex Galeno. Eodem etiam libro eum affirmare tradunt, ſubrubros elephantes, ab atro humore qualitatibus mitioribus prædito, ſanguinique admiſto, procreari: & ſi inveterarint, nigriores reddi. Quod ut componatur diſſidium, atram bilem ex humore melancholico nuper genitam, humoris melancholici nomen & appellationem idcircò veteribus etiamnum retinere crediderim, quòd nondum planè incaluerit, nec priſtinis qualitatibus omnino ſpoliata ſit. Procedente verò tempore, quum manifeſtò jam incaluit, ſæviorque ſymptomata invexit, propriè tum atram bilem nuncupari: tametſi eadem utriusque forma, eademque ſit ſpecies: ſic enim videtur ſentire *libro de tumoribus præter naturam. Elephas*, inquit, *affectus melancholicus eſt, cujus prima origo ex melancholico ſanguine eſt, ſpatio verò temporis copioſior quam ſanguis, atra bilis redditur: quo tempore corpus jam malè & graviter olet, turpeque & deformatum videtur, & aſpectu horrendum, atque interdum etiam exulceratur. Hunc affectum, cum incipit, ſatyriaſmum vocant, quòd Satyris aſpectu ſimiles, elephantici evadant.* Atra igitur bilis proxima eſt omnis elephantiæ cauſa, ſed quæ cùm vel

ex ſuc-

Digitized by Google

ex ſucco melancholico ac fæculento ſanguine, vel ex bile vitellina, vel ex nitroſa pituita exuſtis ac torrefactis, non ita pridem habuit originem, illorum etiamnum appellationem interdum retinet. Neque, me judice, immeritò: quod ſuæ procreationis initio, nondum ſatè ab humore, à quo nuper genita eſt, diſſideat. Frigida quidem videtur atra bilis Galeno, quia terreſtris, non tamen caloris expers quemadmodum nec cinis, nec etiam acetum. Jam Arabum de ea judicium ac ſententiam inquiramus.

Avicennæ familior eſt, elephantiaſim partium ſolidarum ſubſtantiam, qualitatibus vitæ noſtræ è diametro repugnantibus & infenſis, continenter immutare ac pervertere: Quod ſi verum eſt frigidam ac ſiccam ſtatuere oportet elephantis cauſam (calore namque & humore vita noſtra fovetur continetúrque.) Quibus perſpicuum eſt, frigidum & ſiccum è diametro opponi. Elephantiaſis, Avicennæ, eſt bilis atræ per univerſum corpus profuſio, qua membrorum temperamentum, forma, & compoſitio labefactatur: unde tandem continuitatis ſolutio, & partium caſus, & fœda ulceratio ſequitur. Adhæc melancholiam uſtam non priùs elephantem parere tradit, quàm refrixerit, & inveteratas diuturnasque obſtructiones non aliam ob cauſam elephantiam inurere, quàm quòd minimè ventilatus calor nativus præfocetur, unde & refrigeratur & craſſeſcit ſanguis, eique gignendæ idoneus fit. Poſtremò in elephanticis ſanguinem non rarò circum articulos congelari, & pulſum imbecillum iis idcircò eſſe dicit, quòd facultas ſit imbecilla, & exigua neceſſitas, frigido utpote morbo fatigante. Principem hunc ſcholæ Arabicæ ſecuti recentiores ferè omnes, elephantis cauſam frigidam & ſiccam eſſe prodiderunt, atram bilem non priùs eam inferre dictitantes, quàm abſumpta omnino fluxili liquidaque ejus ſubſtantia, calor tandem prorſus diſſipetur atque divaneſcat, terrena duntaxat, eaque ſicciſſimâ ejus parte cineri haud abſimili ſuperſtite. Idque perinde eſſe atque cùm ſuccenſus ignis abſumpto prorſus ligni humore, quo terreæ ejus partes inter ſe junctæ cohærebant, evaneſcit & extinguitur, ſicciſſimum duntaxat cinerem pro ligno relinquens: quem accenſo ligno ſi conferas, frigidum exiſtimes. His igitur authoribus frigidus & ſiccus humor elephantiam progignit.

Ego verò (ſi de re tam controverſa meam dicere ſententiam licet) facilè efficiam, ut ſine compoſito diſſidio inter veteres concordia coëat, vel ſi dogma eligendum eſt, Græcorum priùs ſententiæ ſubſcribendum ſit. Quanquam acerrima ac calidiſſima atra bilis, quæ corpus rodere, ac terram fermentare creditur, à frigido & ſicco melancholico ſucco, temperie ac ſpecie recedit atque diſſidet: ſæpe tamen veteres illam melancholici humoris appellatione deſignant & inſigniunt, ſive quòd illa metu & mœſtitia, aliisque melancholicis perturbationibus animum mentemque percellat & exagitet, perinde atque melancholicus ſuccus frigidior, ſive quòd ſuæ procreationis initio, dum nondum vehementer incaluit, accenſaque eſt, haud multum à fæculento ſanguine diſcrepet, ut nec cùm ſicceſcens de ſuo calore non parum deperdiderit. His ergo ex cauſis veteres, maximeque Galenus, elephantiam, quæ reapſe nunquam aliunde, quàm ab atrabilario humore, undecumque genitus ſit, proficiſcitur, ſæpe à melancholico ſucco aut humore naſci tradunt, & Avicennas frigidum morbum eſſe prodidit. Quanquam autem elephantiæ omnis origo ab atra bile ducitur, ea tamen, pro affectorum corporum natura, & humoris è quo orta eſt affectione, non parum, & invadendi ſerpendique modo, & ſymptomatis variat. Ut enim quæ elephantie prehenduntur corpora, minimè ante hunc, melancholica (ut ita loquar) erant omnia, ſed alia ſanguinea, alia bilioſa, alia melancholica, alia pituita ſalſa perfuſa, alia ex iis miſta: ſic certè neque atra illa bilis, ex uno eodemque humore perpetuò naſcitur, ſed interdum à ſucco melancholico, frigido & ſicco, interdum à bile flava in vitellinam verſa, interdum à nitroſa pituita originem habet. Quæ igitur ex frigido & ſicco, eoque melancholico ſucco exuſto procreatur atrabilis, quoniam ejus humoris à quo non ita pridem uſtione genita eſt, naturam conditionemque etiamnum redolet, diutius occulitur, nec niſi ſenſim lenteque tandem in extremas partes erumpit: quò cùm ventum eſt, elephantem levioribus ſymptomatis conſpicuum profert: quem nonnulli frigidam cauſam habere idcirco dixere, quòd manifeſta caloris ſymptomata nulla ſtatim corpori intentet, nec incutiat. Quæ verò ab aduſta flava bile fit, brevi contaminatis viſceribus, in extremitate corporis ocyùs exardeſcit, ſæviſſimaque, incendii ſymptomata, niſi occurritur inducit, quæ ſui cauſam calidam eſſe manifeſto demonſtrent. Medio quodam modo ſe habet, quæ à ſalſa pituita proficiſcitur. Quæ verò à ſanguine fervidiore exuſto, proximè ad eam, quæ à præaſſata fit flava bile, accedere deprehenditur: ut quæ à fæculento & craſſiore, ad eam quam à melancholico humore fieri diximus. Quod autem proponunt nonnulli, cùm jam eousque ſerpendo proceſſit elephantia, ut exhauſta humida atræ bilis ſubſtantia, cui calor inſidebat, ſoli ejus cineres frigidiores ſuperſint, ardoris incendiique omnia ſymptomata tum remittere, morbumque frigidam cauſam habere, planè falſum eſt. Licet enim uſti ligni cineres minimè eum retinent calorem, quem vel ejus flamma, vel carbones exhibebant: ſunt tamen integris rebus, à quibus dimanarunt, multò calidiores. Quod vini fæces demonſtrant, quæ uſtæ longè calidiores, acrioresque evadunt. Tantumque abeſt, ut vel atra bilis, aut nonnullarum aliarum rerum cineres frigidi judicari poſſint, ut etiam frigidarum quarundam cineres, non parvam uſtione acrimoniam, caloremque conquirant & aſſequantur, ſicut experientia nos docuit, quâ compertum eſt frigidiſſimi ac humidiſſimi argenti vivi cineres, cathæreticos, acres urentesque eſſe. Adhæc ſi frigida & ſicca eſt elephantiæ cauſa, cur cedò non ſolùm elephanticorum tubercula exedantur, & in profunda ulcera ſerpendo degenerent, ſed etiam partium ipſarũ extrema, vel humoris acrimoniâ abſumpta pereant, vel corrupta & putredine carieque confecta excidant? Non enim frigidus & ſiccus humor melancholicus, vel frigida & humida pituita, iſtorum poſſunt eſſe operum cauſa: niſi immutata ſpecie in alterius humoris naturam commigrarint. Quod igitur dictitant nonnulli, atram bilem per initia elephantiæ calidam, abſumpta tandem liquida & fluente ejus parte, frigidam evadere, minimè permutata ſpecie, abſurdum planè cenſeri poteſt. Habent enim ſinguli humores proprium & peculiare temperamentum, quod ſuperſtite forma nunquam depereat. Calida enim ſemper bilis flava, calida & atra, ut pituita ſemper frigida, frigidusque ſemper melancholicus humor. Hæc tamen bilis alia calidior frigidiorque interdum hæc, quàm illa pituita cenſetur. Niſi fortè putreſcens per febres pituita, quoniam incaleſcit manente forma, iſtius axiomatis veritatem convellat atque labefactet. Sed hanc impermiſtam, veterum nonnulli vix unquam putredine ſic incaleſcere cenſuerunt, ut febrem accerſat, febres omnes bilioſas arbitrati: quorum opinioni ſubſcripſit Fernelius. Nec ſi putreſcens incaleſcat, ampliùs pituitæ nomine inſignitur: ſed ejus humoris, in quem putreſcens degenerat. Elephantia itaque omnis calidam cauſam habet, quæ tamen caloris ſiccitatisque ratione, pro corporis affecti, & humoris, è quo profecta eſt, natura, proque morbi tempore, non parum varia eſt. Quod & veterum authoritate doceri poteſt, qui non alia ratione caſtrandos cenſuerunt elephanticos, quàm quòd teſtes

vim

ſim maximam caloris, fetvoremque in univerſum corpus effundant, qui elephantiæ cauſam exaſperet. *Palmarius libro de Elephantiaſi c.9. pag. 241. & ſeqq.*

† Confer etiam *Horſt. Epiſt. ſect. 4. fol. 378. Joh. Scultet. obſ. 128. Benedict. Sylvatic. Cent. 1. conſil. 22. & Cent. 4. Conſil. 100. Ruland. Cent. 8. cur. 50. & Cent. 9. cur. 95.*

Observatio II.

Elephantiaſis ex contagio venereo contractæ, hiſtoriæ.

CAvere debet ſibi quilibet, quòd non jaceat cum leproſa muliere, & dicam quod accidit: Quædam Comitiſſa venit leproſa ad Montempeſſulanum, & erat in fine in cura mea, & quidam Baccalaureus in medicina miniſtrabat ei, & jacuit cum ea, & impregnavit eam, & perfectiſſimè leproſus factus eſt. Igitur felix quem faciunt aliena pericula cautum. *Gordonius part. 1. cap. 22 lil. med.*

Simile quiddam paucis abhinc annis fabro lignario in Marchia Badenſi accidit: Qui, poſtquàm cum leproſa muliere (quam quidem inquinatam minimè ſuſpicatus fuerat) commercium habuiſſet, non ita multis ab impuro concubitu diebus leproſos inventus, & ad locum peculiariter labe ejusmodi infectis dicatum relegatus eſt. *Philippus Schopffius libello de Lepra Germanicè edito.*

Observatio III.

Coitus menſtruorum tempore elephantiaſeos cauſa.

ORitur Elephantiaſis aliquibus ab initio nativitatis contracta origine, ut maximè in his, qui ex coitu tempore fluentium menſium generantur. Unde Alzaravius, qui fuit unus è quinque principalioribus Arabibus ſapientibus, licet ultimus in ordine: nam primus fuit Geber, ſecundus Albucaſis, tertius Halen ſeu Avicenna, quartus Averroës, qui hujus opinionẽ approbat, & dicit, quòd qui generatur in prima die qua prodeunt menſes, corripitur leprâ intra XII. annom, ſi ſecunda die à XII. ad XXIV. ſi tertia die à XXIV. ad XLVIII. manet dubitatio, quomodo ſemina talis morbi poſſint tamdiu latere. *Cardanus Comm. & Lect. ad Text. 26. Hipp. de Aliment.*

Observatio IV.

Ex muliere ſana Elephanticus filiam ſanam progenuit.

VIdimus mulierem ſatis decoram, genitam à leproſo, & matre ſana. *Valeſcus lib. 7. cap. 39.*

SIGNA LEPRÆ.

Observatio I.

Urina Elephanticorum experimenta.

ELephantiaſis, quam lepræ nomine paſſim deſignant abominandus fœdusque morbus eſt, eoque extra urbis pomœria ablegantur, qui illo contaminati ſunt. Et quoniam aliquando cognitu difficilis eſt, conſtituti ſunt apud Belgas Critici ac Cenſores, qui hos explorant. Ego ex lotio experimentum capio, cui plumbi uſti cineres inſpergo: qui ſi ſubſidunt, atque in imum urceoli devolvuntur, nullum ineſt corpori hujus morbi contagium: ſin fluitent, atque in urinæ ſuperficie hæreant, infectam eſſe ſtatuo. Indicat enim humorum craſſitiem, atque aduſtam corruptamque per corpus undique diffuſam melancholiam. *Lemnius lib. 2. cap. 52 de occult. rerum mirac.*

Si de urina alicujus, qui de lepra ſuſpectus eſt, judicium ſumere velis certum, da operam, ut æger à præſervativis triduum aut quatriduum abſtineat: quo facto, urinam ejus, ſi ſcatul eſt, in aquam calidam pone, orbeque fraxineo vitrum obtura pulte, ita enim in aqua calida urina deſtillans orbi adhærebit: qui ſiccatus, ſi aſpredinem quandam habeat, ac ſi ſale conſperſus eſſet, certiſſimum lepræ ſignum erit. *Toxites explicat ad §. 51 cap. 2. lib. 6. Paracelſi Paragraphorum.*

Observatio II.

Lepræ confirmatæ ſigna.

IN Elephantiaſi confirmata ſenſus cutis omnino perit: quia denſata tum eſt, & frigore quaſi glacie coaluit. Quare nervi molles, tenues, & quaſi fibræ quæ per eam diſſeminantur, ita coguntur atque craſſeſcunt, ut ſpiritum non recipiant animalem. Motus autem etſi ſtupet, non tamen interit: quia nativus calor in muſculis conſervatur, cujus munere nervi qui motui deſtinantur, minùs offenſi, ſpiritum animalem excipiunt ac retinent: muſculi namque, præter carnoſam ſubſtantiam, venas & arterias in ſe continent, quarum ſpiritibus & ſanguine nutriantur, vivant & incaleſcant. Cutis autem ſiccior & frigidior eſt, utpote mediam inter carnem nervumque naturam adepta: cui nec venæ nec arteriæ ſunt, ſed in quam illarum tantùm extrema ſubeunt, denique partium omnium eſt imbecillima; ſiquidem totius corporis excrementa recipit, & interioribus externisque patet injuriis. Nec tamen ſicut in muſculis motus, ita ſenſus eſt, ſed in his velut in cute pariter amittitur. Quamobrem qui volunt elephanticum experiri, acum altiùs in corpus adigunt; ex cujus punctura ſi nullus doloris ſenſus excitatur, elephantiaſin abſolutam eſſe pronunciant: ſin ſecùs, minimè. *Franciſc. Du Port, Annot. ad cap. 30. lib. 4. Medicæ Decad.*

Stupor, ſeu ſenſus per univerſum corpus diminutio, propter oppilatos nervos, ab humoris melancholici craſſitie, intercludente iter animali ſpiritui, ne pervenire poſſit ad partes, à quibus ſenſus ſuſcipitur, liberis interim iis, qui in muſculos motûs gratia ſparguntur: hacque maximè nota elephanticos probare ſoleo, intruſa ſcilicet altiùs longiore & craſſiore acu, in craſſum tendinem exquiſitiſſimo ſenſu præditum, qui ad calcem extenditur; alioqui penitiſſimè in tendinem illum, aut quemvis alium muſculum impulſam acum, vix eſt quisquam tam confirmatus elephanticus, qui ſenſurus non ſit, propter nervorum, ut jam dixi, in muſculos ſparſorum ab obſtruente humore libertatem. *Paræus lib. 19. cap. 7.*

† Huc refer, quæ de Leproſo malè examinato proponit *Hildan. Oper. pag. 973.*

Observatio III.

Aliud Pathognomicum elephantiaſis ſignum.

PRæcipuam Galenus ſignificationis morborum rationem ab iis, quæ ſecundùm eſſentiam inſunt, ſumere ſolet. Elephantiaſin porrò hæc, ceu caſus proprii, perpetuò comitantur. Extuberationes in plerisque corporis partibus, ſed in facie magis, præſertim ſecundùm frontem, aures acuminatæ fiunt, naſus ſimus, labra craſſa, horrendi aſpectu apparent, & Satyris quàm ſimillimi. Hos caſus Elephantiaſin vocatam ſequi, teſtatur *libro de morborum cauſis*, Galenus, Avicenna coloris in facie depravationem addit, (fit enim color ex rubeo livens) tum vocis raucitatem, ob pulmonum læſionem. Ego quidem certè magnum à colore judicium ſumi de Elephante cenſeo. Nam quum Elephantiaſin *Galen. 2. ad Glauc.* ſanguinis turbidi ac craſſi in venis contenti, ad cutim univerſam propulſionem eſſe affirmet: ſit profectò ut pro ratione ſanguinis, hujusmodi morbum inferentis, colorem efflorescere talem oporteat, (quòd color ſuccorum corporis certiſſima nota ſit.) Quamobrem cùm, qui Elephantem creat humor, ruber ſit, turbidus ac craſſus, colorem in cute ex rubro

liventem apparere conſequens quidem eſt. Unde *Gal. lib. de atra bile*, Subtubros (inquit) Elephanties patiuntur humor, qualitatibus mitis remiſſusque, ac ſanguini commixtus. Quòd ſi vel hi ſpatio temporis perdurent, nigriores redduntur. Cauliacenſis Guido oculorum rotunditatem addit. Atque hæc quidem omnia ad figuræ depravationem pertinent, ut immutatus color ad qualitatem mutatam, & Elephantiaſio perpetuò comitatur. *Valleriola Enarrat. 5. lib. 6.*

In hoc morbo craſſus ac fæculentus humor, vel à liene reſtuit in hepar, vel in hepate genitus & venoſum genus impleos, in ſingulas corporis partes illabitur in alimentum. Ubi cùm nequeat aſſimilari, frigore cogitur & candicat. Quamobrem aſſimilatrice vi languida, congeſto in quibusque partibus humore, corpus omne verrucis, grandinem æmulantibus, ſcatere conſuevit, ut in ſuibus deprehenditur. Tales autem verrucæ conſummato jam affectu cernuntur, ſuntque ſignum Elephantiæ pathognomicum. *Franciſc. Portus circa finem lib. 4. de ſig. Morb.*

Observatio IV.

De mira ſanguinis à Leproſo per venæ ſectionem extracti congelatione.

ANnibal Pedemontanus Phrygio, cùm per biennium incurabili illa Arabum lepra vexaretur, calido aëris ſtatu exiſtente, pleuritide malâ correptus fuit. Cui, ſecta ſecundum rectitudinem tali vena, ab inſigni phlebotomatore Joan. Pederocca, hoc admirandum accidit. Aqua calida urnæ menſuram excedens, in qua ſanguis ad ſex unciarum pondus, Abrahamo de Summis Medico Hebræo mandante, fluxit, cùm deferbuiſſet, haud ſecus ab ipſo denſata eſt, quàm ſi aqua lac, ſanguis verò coagulum eſſet, ita quòd conſiſtentia lacti recenter coagulato perſimilis, colore verò Pyropum præ ſe ferens redderetur, cujus ne gutta quidem inconcreta ſeorſum ab alia reperiri poterat, ægroto dolore laterali, & febri ſævientibus decima ſeptima die accedente percoipto. *Marcellus Donatus lib. 1. cap. 4. Hiſt. med. mirab.*

Hujus eventus cauſam ex ipſomet *Authore*, *eodem loco* require.

Curatio.

Observatio I.

Ab Elephantiaſi ſeu lepra quidam fortuitò: quidam analogia & arte curati.

ERat apud nos in Aſia in pago quodam Elephantiaſi vir laborans, qui primò quidem reliquis convivebat, ac cum familiaribus verſabatur: ubi verò nonnulli ex conſuetudine contagio maculari cœperunt, ipſeque jam fœtore, & horribili ſpecie deteſtandus eſſet, in edito loco propè pagum juxta aquæ rivulum, Pagani tabernaculum ægro habitandum ſtruxere, cui deinceps diarium alimentum ſubminiſtraretur. Proxima æſtate circa Canis ortum, colonis viciam metentibus ſegetem, miniſter odorati vini lagenam, quam attulerat, propè agri marginem dimittens abiit. Coloni labore functi, cùm ad pocula acceſſiſſent, ac quidam eorum adoleſcens vinum in craterem funderet, ecce exanimata vipera ſimul collapſa bibituros non minùs abominatione, quam metu conſternavit: ac ipſi quidem aquam potantes, vinum ægrotanti attulerunt, humanè ſe acturos exiſtimantes, ſi tantam viri calamitatem morte redimerent, quam ex eo veneni hauſtu planè futuram arbitrabantur. At ille, novo quodam proríusque admirando eventu, ab hoc ipſo potu ſanatus eſt. Excidit enim tota cutis dura & veluti lapidoſa, non ſecus, ac ſi canceris locuſtisve, aut cæteris hujusmodi cruſtaceis animalibus teſtam, quâ conteguntur, abſcideris.

Non diſſimile in Myſia Aſiæ non procul à noſtro municipio contigit. Vir erat prædives elephanticus: hic ancillam ſuam formoſam deperibat: contra illa eundum hominem odio habebat, aliisque amantibus clandeſtinè miſcebatur: cujus doli conſcius duabus ancillis contubernalibus utebatur, altera penui præerat, altera cellæ vinariæ. Acceſſerat æger, inde ſibi promiſſa ſalutis ſpe, ad quosdam calidarum aquarum fontes, ubi multa viperarum vis ob ſquallorem ariditatemque loci ſcatebat. In vini igitur lagenam parum diligenter ſervatam vipera irrepſit, quam cùm ſuffocatam deprehendiſſet ancilla, rata fore ut odioſus dominus eo veneno facilè interiret, cœnanti alacriter attulit, evenereque omnino eadem, quæ paulò ſupra de pagano retulimus. Atque hæc quidem duo ſunt experientiæ monimenta, quæ caſus attulit, nunc verò tertium adjungam, quod imitatio effecit: Philoſopho cuidam multos antea annos hac ipſa ægritudine efflictim laboranti, ut jam illi mors vitæ præferenda videretur, geminos hosce eventûs cùm fortè recitaviſſem, idem ipſe etiam experiri cogitavit: ad quod obeundum augurio quoque confirmatus; (erat enim augurandi peritus) protinus vinum ita medicatum, quod parari juſſerat, intrepidè hauſit: nec multò inde poſtea ex Elephantiaſi ad lepram devenit.

Quartus etiam præter hos omnes viperarum venator, dum primis adhuc morbi incommodis teneretur, me pro ſalute conſuluit, quem ego admonui, viperas, quas venaretur, fruſtratim inciſas, & anguillarum more decoctas eſitaret: atque ita per habitum ægritudo diſcuſſa eſt.

Alium præterea divitem virum non noſtratem, ſed è mediâ Thraciâ Pergamum, ſomnio ita jubente, profectum, Æſculapius admonuit, ut medicamentum è viperis quotidie potaret, atque exterius corpus illineret: ac non ita multo poſtea tranſivit in lepram; deinde hac medicina, quam Deus docuerat, exquiſitè ſanatus eſt. Tot igitur experimentis commoti, tandem Dei quoque admonitu confirmati, certam ſpem concepimus ſanandi elephantiaſim, medicina è viperis confecta, quam Theriacam appellant, nec minùs ſale theriaco, quod jam vulgò confici cœpit, vivis viperis cum quibusdam aliis medicamentis in fictili novo combuſtis: ſed & viperas edendas præcepimus, capitibus, caudisque earum primò abſciſſis, deinde in paſtillos confectas. Non tamen confeſtim ad hæc remedia proficiſcimur, ſed priùs corpus exquiſitè purgamus: nec rarò venam ſecamus, ſi robur & ætas tulerint. Verè autem id potiſſimè fieri, ad pleroſque diuturnos affectûs commune eſt. Tot igitur à nobis enarrata ſunt, ut oſtenderemus multa caſu inveniri, & imitatione confirmari: obtulit enim fortuna, ut non incommoda tantùm, ſed commoda quoque, ex quibus ars confici poſſet, conſpicaremur. *Galen. Iſagog. cap. 1. de ſubfigurat.*

Fama eſt eorum quendam, qui in ſolitudine expoſiti erant, ex terræ latebris reptantem viperam intuitum aut famie coactum, aut morbi tædio inductum, ut malum malo commutaret, viventem viperam ediſſe, neque è vita migraſſe, quàm omnia ipſius membra computruerint, atque exciderint.

Alterum præterea ferunt, viperam in muſti dolium irrepſiſſe conſpicatum, cùm multum ad ſatietatem ingurgitaſſet, vomuiſſe, multumque veneni ſimul cum muſto rejeciſſe: ut verò in muſto fera extincta fuit, iterum homini muſtum largiſſimè epotum, vitæ pariter ac morbi finem quærenti. Ubi autem ſatiatus juxta, inebriatusque fuit, primùm quidem humi proſtratus, inſtar morientis jacebat, poſteaquam deinde à gravi ſopore experrectus eſt, ebrietatemque diſcuſſit, in primis comæ defluxerunt: præterea digiti & ungues: deinceps omnia in ambitu corporis membra contabuerunt. Quoniam verò adhuc in ſemine facultas erat,

iterum tanquam ab ortu hominem natura veluti ex ceta creavit: alios enim crines enutrivit, ungues novos, & nitidam carnem inſtauravit, ac vetus corium ceu ſerpentis ſenectam exuit: & tanquam alter homo ad vitæ munia revocatus eſt. *Aretæus cap. 12, lib. 4. de ſig. ac cauſ. Acut. Morb.*

Exemplum eſt *apud Porphyrium, 4. de Abſtinent. ab animalibus*, ubi ſcribit, ſervum quendam Crateri Medici dum laboraret lepra immaniſſima, ita ut carnes ab oſſibus abſcederent, potato vino in quo extincta erat vipera, ſtatim convaluiſſe.

Observatio II.

Theriacæ & viperarum uſus ad elephantiaſim noſtro tempore invalidus.

QUos *Gal. in præfat. lib. 11. de pharm. ſimpl. facult.* percuratos ſcribit, in via ad Elephantiaſim erant, nondum habitum contraxerant: vereque elephantici nondum fuerant. Liquet id ex eo perſpicue, quod abſcedente veluti cute ſanati ſunt. At veri elephantici tumores ſeu extuberationes, & nodos multos & duros ſub cute habent, quos per ſudorem non facile ſit diſcutere: quoſque tempore adeo brevi impoſſibile ſit diſſoluere. Cauſa eorum plerumque eſt humor plane terreus, ſiccùs & durus, adeo ut fruſtra ſtrenuè emollientibus remediis emollire tentent Medici. Tales quis putet ab unius alteriuſve vini hauſtu diſſolui. Si in ſola cuticula malum inhæreret, credi poſſet quod ſcribitor. At hoc in confirmata elephantiali non eſt: in quà tota pene membrorum ſubſtantia permutata eſt. Galenus vero non ſolum de incipiente affectione, verum etiam de inveterata loquitur. Sed ratio ducet vera eſſe quæ diximus. Quocirca fateri nos oportet, hujus quoque morbum (ſi modo perſanatus fuit: nec falſa Galeno narrata fuere) in diſpoſitione ſeu χέσει adhuc fuiſſe. Neque fieri non potuit, ut faciem atque pectus magis obnoxia injuriæ habuerit aliis partibus, & hoc pacto (ſicut ſcabioſi ſolent alios inquinare, tametſi hepar eorum labe nulla affectum ſit) quoſdam infecerit, hepate nondum de naturæ ſuæ ſtatu dimoto. An non omnibus ægrotantibus Medici remedia talia exhibituri, & pleroſque ægros curaturi fuiſſent, ſi tanta eſſet vel pharmacorum nominatorum efficacitas, vel morbi imbecillitas, ſive vel curandum facilitas? Multi certe coctas viperas, theriacam, & ſimilia nullo cum fructu propinarunt ægrotis: quod factum non fuiſſet abſque utilitate aliqua, ſi talia remedia tanta vi pollerent. Ego ſuperioribus annis, cum D. Sigiſmundo Melanchthone excellente Medico, ægro cuidam tròchiſcos viperæ in Italia diligenter præparatos exhibui ſæpius, ſed commodum ex ea re nullum prorſus deprehendere potuimus. Quare ſi juvarunt illos, in ſolâ cute malum adhuc hæſit: neque laborarunt internæ corporis partes. Tumores quoque, quales in hoc malo ſub cute naſci ſolent, nondum exortos fuiſſe certum eſt. Ex quo perſpicuè patet, prædictos ægros hepar ſalvum & incolume adhuc retinuiſſe: & proinde vel incepiſſe ſolum elephantem in eis generari, vel præparationem ſolum quandam fuiſſe. Poſſunt enim multa eorum quæ in elephanticis apparent, etiam ante hujus morbi exortum ſuboriri. Quippe tumores faciei & cutis ab humore melancholico pronaſcuntur, qui non tantum poſt hepatis intemperiem, verum etiam ante eam colligi poſſunt. Eſt enim aliquando cauſa, aliquando effectus prædicti morbi. *Eraſtus Part. 4. Diſputat. contra Paracelſ.*

Manifeſtæ & generales qualitates carnium viperarum, vel Galeni teſtimonio ſunt, exiccare valenter, digerere mediocriter & excalfacere. Atra autem bilis quæ hujus luis cauſa eſt, calida & ſicca cum ſit, per contraria retundi poſtulat. Vere potiſſimum elephanticorum curationem aggrediuntur, primumque corpus in aliorum fere omnium diuturnorum morborum modum identidem purgant: deinde venam ſecant, ſi vires ferant: hinc ad viperas ſe convertunt, quas alii aliter apparare ſolent. Omnes in hoc conveniunt, caput & caudam ut abſcindant, dein interanea omnia, ac cutem etiam ipſam eximant, poſtremo corpus ipſarum exquiſite eluant. Quidam, quod caſu contigit, imitatione confirmantes, in vini generoſi dolium illas conjiciunt, ac ſinunt dum ſuffocentur, deinde vinum ægris neſcientibus propinant. Alii medicinam ex viperis confectam, quam theriacam vocant, ſæpius exhibent. Alii ſale theriaco utuntur, quod vinis viperis cum quibuſdam aliis medicamentis in fictili novo combuſtis comparatur. Alii viperas ipſas comedunt in paſtillos redactas. Alii illas in anguillarum modum apparatas exhibent. Atque hoc omnibus commune eſt, viperis tamdiu utendum eſſe, dum elephantia vel in lepram abeat, vel in totum deſinat, in tenues auras diſſlante per cutem affectu. Galenus elephanticos aliquot ita ſe percuraſſe gloriatur: quin & incipientem morbum ſola catharſi & phlebotomia vere & Autumno præſcripta profligaſſe atque propulſaſſe ſe venditat. Cujus authoritatem tot ſeculis confirmatam, etſi non repudio, via tamen quid de hoc remedii genere cenſuerit Fernelius, quidque partim dum is Lutetiæ floreret, partim poſt ejus obitum expertus ſum, perpetuo ſilentio involvere poſſum. Elephanticos multos veterum imitatione cum viperarum uſu reſtituere maxima methodo ſtuduiſſet Fernelius, nemini in tota vita, ut erat in votis, ſucceſſit: quod cum mihi indicaſſet, & à remediis omnibus ſiccantibus abſtinendum eſſe monuiſſet, veterum Medicorum authoritatem ejus opinioni anteponendam ratus, & illorum pollicitis nimium forte addictus: theriacam elephanticis multis, qua methodo illi præcipiunt, præbui, ſed nullo prorſus profectu: quæ res effecit, ut viperas ipſas aliter atque aliter apparatas experiri aggreſſus ſim, quas tamen nihilo plus opis afferre comperi. Paucos (fateor) poſt dies cutis extima ſquammas & furfures remittit, tanquam elephas in lepram degeneret, viderurque juvare per initia hoc remedii genus, ſi ſolius cuticulæ rationem habeas; ſed neque viſcerum conſtitutio hocce modo melior fieri, neque verrucoſa tubera intermori, neque craſſeſcentis cutis deformitas emendari ſolet: ſed elephanticum virus, poſt viperarum uſum, è viſceribus multo majore quam unquam impetu in cutim remeans, omnia ſymptomata ſic exaſperat, ut auctâ putredine, membratim dilacerentur ægri teterrimo fœtore. Neque enim paſtilli theriaci, neque veneuatæ viperarum carnes, quovis modo præparatæ, ſiccam & terream partium conſtitutionem corrigere poſſunt, ſed omnia depravare, atque venenata pernicie inficere. Si quis tamen veterum authoritati tantum tribuit, ut Fernelii & meam hanc experientiam univerſis medendi legibus conſentaneam ſuſpectam habeat, ei facile ſit, quâ ratione illi præcipiunt, viperarum uſum experiri. Tutiſſimam utendi rationem hanc tradunt recentiores. Viperas præparatas in aqua cum hordeo decoquito, quo poſtea gallinæ alantur, dum implumes evadant. His ergo gallinis elephantici alendi ſunt, donec comæ ac pili defluant omnes, & craſſior cutis ſquammas ac furfures remittat, *Palmarius, De Morb. contagioſis, lib. de Elephantiaſi, cap. 9.*

Observatio III.

Viperæ ad Elephantiaſim, non minus quam apud veteres, comprobatus uſus.

HAbet vipera vim totâ ſubſtantia, per quam efficit, ut extima pars corporis affecta, quaſi ſerpentum ſenecta reſolvatur, ac decidat. Pluribus autem modis datur: Theriaca enim, quæ ex ipſa conficitur, & devoratur, & illinitur: devorantur etiam paſtilli, qui ex ea-

Digitized by Google

dem parantur ad theriaces compoſitionem. Bibitur & vinum in quo jacuerit, præſertim ubi priùs caput unà cum cauda fuerit præciſum, & detracta inteſtina ex alvo: quod nou tantum relatum fuit à Galeno, ſed frequentatum Romæ memoria noſtra à Gilberto Medico Germano, qui & ſe, & alios, hoc vitio laborantes eo curavit. Comeditur etiam caro viperæ ex albo jure, cum anetho ſcilicet, ſale, oleo, & potru, ex aqua elixa, ac probe cocta, ſed caput prius abſcinditur, & cauda, uſque ad quatuor digitos, deinde detrahuntur interanea, & cutis adimitur: quod reſtat, aqua plurimum abluitur, & coquitur, quemadmodum diximus, ac devoratur ab ægrotante; cui deinde extima cutis cum toto vitio decidit, reſtatque caro non amplius dura, ſed mollis perinde ac ſi cancris ac locoſtis, & reliquis oſtracodermis externum tegmentum adimas. Parantur præterea & ex vipera ſales, quos theriacales vocant, quibus utiliter alimenta condiuntur, quæ ab ejuſmodi ægrotaotibus devorantur. Paratur poſtremo loco ex eadem angue etiam oleum, quo maxima cum conſcrentia elephanticorum cutis ulcerata ioungitur. *Vidius Med. part. 2. ſect. a, lib. 5. cap. 8.*

Observatio IV.

Ranarum paluſtrium uſu Elephantiaſis curata.

NOnnulli Elephantiaſi ac Lepra inquinati, morbum vicerunt frequenti ranarum paluſtrium uſu: nimirum mitigato ſanguinis fervore, ac melancholiæ aduſtione emeodata. Quod de ranis intellige, quæ ſaliunt, & non repunt, & lente progrediuntur: nam venenatæ ſunt. *Mizaldus.*

† Aſini caro ad lepram commendatur apud Th. *Bartholin. Cent. 6. Hiſt. anat. 33.*

Observatio V.

Notio & curatio recentnatorum infantium Elephanticorum.

IN fœtibus recens oatis ab Elephantica, prominent tres veſicæ in planta pedis, quæ ſunt acu configendæ, ut fœtus ipſi ab Elephantiaſi vindicentur. Hæc ſuot uſu comprobata. *Iacobus Dovynetus Apol. lib. 1. cap. 7.*

Observatio VI.

Recentis Elephantiaſis remedium certum.

ELephantiaſim frequens uſus Ulmi curat, modo ſit illa recens. Vidi adoleſcentem natum 18. aonos, factis faciendis, decoctionis Ulmi uſu tandem convaluiſſe, dum ea pro omni potu uteretur, in quolibet paſtu, cum pauco vino albo. Eo enim potu tanti ſudorea movebantor graveolentes, ut vix illos cuſtodes ferre poſſent: viſcera præterea purgabantur magna urinæ craſſæ & nigricantis copia. *Idem loco citato.*

Observatio VII.

Ad Elephantiaſis curationem remedium plane novum.

MOryngæ arboris radix probe nota eſt Elephantiaſi laborantibus, quorum plurimos ejus continuo uſu ſanari perhibent. *Chriſtophorus à Coſta lib. Aroͤmatum.*

Observatio VIII.

Ex Larice præſervatio & remedium certum.

FIat balneum ex decocto ramorum & turionum arboris Laricis. Aquæ item potio ex ramis & turionibus Laricis extillata eſt efficaciſſima. Quinetiam domus vel conclavis ex Laricibus conſtructa, ſuos colonos etiam Elephantiaſi obnoxios ab ea tuetur, & præſervat. *Ex parad. Montuus in Chirurg. cap. 33.*

* * *

Observatio IX.

Ob incurſam à lepra liberatus.

MEmini Onofrium Tedaldum pro mortuo à Medicis derelictum, incidiſſe in manus noſtras, non quidem ut curaretur, (id enim factu impoſſibile videbatur) ſed ut ſatis amicorum opinioni, & ægro ipſi fieret. Lepra hominem male habebat: & febricula inſuper urgebat, quam, quod ſolidas animalis partes occupans, quaſi habitum inducat, Græci ἑκτικὴν vocant: tantumque inhæſerat ſolidis membris hæc febricula, ut macie & tabe cõoſumpta carne, nihil niſi pellis & oſſa ſupereſſent. Quin & in nervis crurum tanta item contractio facta erat, ut calces natibus inhæreſcentes extendi nullo modo poſſent. Indulgens itaque hominis voluntati, permitto ut omnibus omiſſis legibus ſuo arbitrio vivat. Adventante igitur vere cum jam nux plurima tenuiore cortice veſtiretur, his veſci cœpit. Et cum omne aliud cibi genus faſtidiret, non una altera ve contentus, etiam ſupra centum ſingulis diebus comedebat, pane licet modico adjecto. Quo factum ut & venter fluere cœperit, & ſtomachus nihil continere: ſic quo fruſtula integra dejici, ut coococtio in eis oolla appareret. Hoc itaque incurioſo & licentiore victu uſus, ad æſtatem uſque proceſſit. Quo tempore citrullos, angurias, peponeſque comedens, nullum præterea cibum devorabat, ſed & ea cruda & incocta omnia dejiciebat. Peracta autem jam fere æſtate refici cœpit, & corpus quoquomodo reſumptum ad habitum ſuum revertitur quod ſicco & calido morbo humidis & frigidis præſidiis ſuperato, quem ratio & diligentia curare non poterat, incuria & temeritas ad priſtinam redigeret ſanitatem. Qua biennio feliciter uſus, incurioſo poſtmodum victu & inutili libertate in eundem recidit morbum victu & inutili libertate in eundem recidit morbum. Quo demum abſumptus paucos poſt annos è vita diſceſſit. *Benivenius cap. 21, Abditor.*

Observatio X.

Elephantiaſis per balnea curationes miranda & horrenda.

ÆGyptſ peculiare hoc malum: & cum in reges incidiſſet, populis funebre. Quippe in balneia ſolia temperabantur humano ſanguine ad medicinam. *Plinius lib. 26. cap. 1. NH.*

Accipe ſecundinam pòſt exitum fœtus, ſuperaſpergatur ſal nitri: poſtea patiens in balneum pooatur, & cum prædicta ſecundina locum morphæatum fortiter fricet, faciendo bis vel ter, indubitanter curat, *Arnoldus de Villa Nova in lib. de curandis morbis nondum impreſſo.*

Balneum primogeniti filii, ubi illius ſanguinis ſunt reliquiæ, ut experimento vidi, leproſos muodat. Cauſa à ſympathia, mea ſententia, quærenda eſt. Corruptior enim ſanguis per arterias & venas ingreſſus, corruptum attrahit. Eſt autem ſanguis, qui à partu effunditur, & potentia qualis noſter, & corruptior, & viribus adhuc partus ac pueri calidior: quocirca vehementer mundat, ac purgat & extinguit, & velut radii ſolis ignis flammam obruunt, ac evaneſcere cogunt. *Cardanus lib. 12. De ſubtilitate.*

Referunt leproſos balneo ejus aquæ, in qua cadaver ablutum ſit, ſanari. Sed de quâ leprâ agatur, haud compertum eſt: quædam enim ſcabiei peſſimæ ſpecies eſt, alia ipſa elephantiaſis. Similiter neque obſervatum eſt, an ſemper id contingat, an forſan aliquando fortuito: ratione tamen res ipſa non caret, nam materia, quæ ad cutim propelli ſolebat, antipathiâ cadaveris à natura non amplius propellitur. Indita enim eſt hæc ratio contrarietatis etiam in inſectis & eo magis in perfectioribus animalibus, & maxime equis ac canibus, ut odorem mortuorum ſui generis refugiant: quantò magis humana natura, quæ admodum ſenſu prædita

eſt,

eſt, atque eo exquiſitiſſimo. Itaque occulta vi natura non amplius audet tranſmittere exterius humorem peccantem: atque eo magis ſi patiente, hæc ſciente fiant. At dices, retenta ergo majoris morbi cauſa erit: non, nam colligitur & una emittitur per alvum aut ſudorem, aut alia via: in quibuſdam concoquitur: calor enim internus validior eſt. In quibuſdam non ſævit, quia exigua res eſt: ſed in cute, ob aerem, ob imbecillitatem, ob moleſtiam pannorum minimum affligit, & amplum ſpatium occupat & profundius depaſcitur. In quibuſdam aliis diu latet augetur, cogitur: & ſi malum accedat regimen victus, nec purgatio adhibeatur tandem occidit. *Idem lib. 8. cap. 44. De Variet.*

Observatio XI.

De atra bile, & lepra.

CUm Mediolanum ſub finem anni 1534. rediiſſem inops & omnium egens, quo me fortuna compulerat: neque enim ſolum in collegium receptus non eram, ſed etiam ab illis oppugnabar, gravique omnium fato quodam) invidia laborabam: non amici, non res, non affines: ſed ab omnibus deſertus, illum Sinopenſem Diogenem imitari, imo potius referre videbar: forte fortuna contigit, quod Cavenagus ad curam Principis accerſitus, demiſiſſet eo plurarios, qui Canonici vocantur, (ſunt autem in eo genere monachorum, nam & Monachi à quibuſdam appellantur, nobiliſſimi) atque illi Medicum quærerent. Franciſcuſque Gadius tum templi collegio præpoſitus, cum quadam antiqua familiaritate mihi notus eſſet, ſuadente etiam Cavenago ipſo, me pro collegii illius Medico eligeret. Ipſe autem loci antiſtes Gadius, tum jam biennio toto & atra bile & Græcorum lepra detinebatur: nec ullis auxiliis, quanquam à clariſſimis viris curatus levari, nedum ſanari potuerat, adeoque eum morbum moleſtè ferebat, ut dicere ſoleret, malle ſe mori, quam tam graviter affligi: hortabaturque me, ut etiam periculoſa tentarem remedia, quandoquidem ſecura nihil profeciſſent. Verùm felicior fui ego: quam illi expediret: namque ptiſanæ aſſiduo uſu, & carnium teſtudinum, leviſſimis alioqui medicamentis ſatis interdicta conſuetudine, eum ſex menſium ſpatio ita ab utraque affectione curavi, ut nunquam poſtea nec atra bilis ex mœrore animi, nec ſcabies ex mora ſex annorum quibus in Diomedea inſula captivus ſupervixit, redierint. Sed, ut dixi, expectabat illi, ut potius Themiſon aliquis fuiſſem, quam Hippocrates. Septimo enim poſt, aut ad ſummum octavo anno, qui Rex vocabatur apud ſuos, ab eiſdem captus, miſera multa primum paſſus, & ſub terram vivus defoſſus, ut crimina fateretur, tandem in vinculis in excelſo atque edito loco animam reddidit. *Cardan. curat. Admiran. num. 1.*

Observatio XII.

In fœda morboſi corporis conſtitutione, ubi occultam foveri elephantiaſim ſuſpicio erat, quomodo curatus ſit æger homo plebejus.

SEcta primum cubiti vena communi, ſequentem quotidie hauſit potum matutina. ℞, *Rad. polypod. unciam j. ſ. lapathi acut. integri, cichorii cum rad. ſummit. lupul. ana. M. j. ſcabioſæ, veronicæ, fumiterræ, ana M. ij. flor. borraginis, bugloſſe, ana M. ſ. liquiritiæ raſæ, unciam ſ. paſſul. enucleat. unciam j. ſ. Coquantur in aqua rivi* ℔. *iij. donec abſumatur medietas, admiſcendo in fine decoctionis, ſenæ Alexandr. mundatæ, uncias duas, epithymi. unciam j. Nocte relinquantur in infuſione, & à valida expreſſione, adde ſyrup. de ſucco fumariæ, uncias iij. fiat potus.* Poſtea hoc uſus ſuit balneo frequenter. ℞. *Scabioſæ, veronicæ, fumariæ, lapathi acuti integri, furfurum triticeorum, ana M. iij. malvæ M. vj. in cacabo aquæ bulliant, ad balneum.* Deinde ſe eo inunxit linimento. ℞. *Succi ſcabioſæ, veronicæ, fumariæ, lapathi acut. ana drach. ij: ariſtolochia rotund. vitrioli Romani, ana drach. ij. ſ. ſalnitri, drach. j. lithargiri argenti, drach. iij. aluminis ſcrup. ij. ſulphuris. unc. ſ. ol. laurini, axungiæ porc. ana unc. ij. Oleum & axungia, cum ſuccis coquantur, ad eorum conſumptionem: inde miſceantur reliqua ad linimenti formam.* Brachiis & femoribus affigantur cucurbitæ cum ſcarificatione. Cavitè multum ſalſis, fumo induratis, lacte crebro caſei uſu, cerevifia recenti, turbida & acida, vino rubro, ab iis quæ diutius in aceto fuere aſſervata, demum ab omni intemperantia in victu, atque animi affectibus. *VVierus libro obſervat.*

Observatio XIII.

Caſtratione ab Elephantiaſi liberati.

NOvimus quoſdam audaciores, qui ſibiipſis teſtes ferro reſecarunt: caſtratis enim non in pejus malum ipſum procedet. Neque enim temere reperias inquit Archigenes, ullum aliquem caſtratum elephantiaſi laborantem, neque ita facile mulierem: Quare etiam quidam ex confidentioribus Medicis manum admoverunt, & quotquot ſane ex his ex ſectione periculum evaſerunt, per conſequentis curationis uſum, perfectè ab hac maligna affectione liberati ſunt. *Aetius Tetrabib. 4. ſerm. 1. cap. 122.*

Valeſcus de Taranta caſtrationem in hoc caſu valde probat, nec ego eam improbandam cenſeo. Teſtium enim amputatione evirantur homines in morbum proni, ſicque in fœmineam naturam degenerant, & hepatis ſanguinem aſſantis ardore reſtincto, humidi & frigidi evadunt: quæ temperies elephanticorum intemperiei calidæ & ſiccæ toto eſt genere contraria: adde quod ſublata elephanticis gignendi facultate: tollitur ea hujus mali contagio quæ per prolis propagationem in humanum genus ſerpit & effunditur. *Pareus operum ſuorum lib. 19. cap. ultimo.*

Observatio XIV.

Lienem humanum analogia quadam, non tam ex tuberibus, quam ejuſdem colore, elephanticos referre.

LIenis ſuperficies non ita exacte, ut jecoris aut renum, lævis eſt, ſed obſcuris quibuſdam leviterque prominentibus tuberibus, ad eam fere formam qua elephantiaſi morbo inſigniter laborantium cutis, varie extumeſcere conſuevit. Neque illi ſolum inæquali cutis ſuperficiei lien tuberibus reſpondet: verum etiam colorem illius affatim exprimit. Pariſiis enim in Divi Lazari monaſterio, & in pleriſque ſuperioris Germaniæ agris, & alibi quoque elephantiaſi morbo affectos vidi, nigricantem lienis humani colorem ſuperficiemque ita exquiſitè referentes, ac ſi quis ex liene eos confinxiſſet. In homine namque, hoc viſcus atro quodam & perquam obſcuro colore nigricat: in cane autem ſplendidiùs plerumque ipſo jecore rubet. Sues vero & boves albicantem magis lienem oſtendunt. Deinde ejuſmodi colorum diſcrimen, non in lienum tantum ſuperficie, verum & in ipſorum quoque corpore utcunque occurrit, ſive crudi, ſive cocti lienes examini adhibeantur. *Veſalius lib. 5. cap. 9. de corp. hum. fab.*

Observatio XV.

De Elephanticum ſimulante.

VIx annus exactus erat, cum Vitreum in Britannia Gallica appulit mire verſipellis mendicus, qui occupatis ſtatim templi foribus merces ſuas explicuit, ricam nempe minuta ſtipe, qualis in pauperes erogari ſolet, onuſtam, ligneum doliolum, & crepitacula, quæ dextra manu comprehenſa magno ſtrepitu ex intervallis concutiebat. Facies illi craſſioribus puſtulis conſperſa aſſurgebat, confictis fabrili glutino ex rubro, elephanticorum in morem, liveſcente. Hæc cum perſona horridum aſpectu, omnibus miſerabilem reddebat,

bat, quod cauſæ erat cur illi quiſque de ſuo erogaret. Tum frater meus Joannes Pareus Chirurgus ſe illi propius admovit, quæſivitque ex quo tempore jam dicto morbo correptus eſſet: ille obſcurâ voce raucâ reſpondit ab utero ſe materno elephantiam prodiiſſe, elephante tam diu ſibi utrumq; parentem mortuum, ut membra fruſtratim conciderent. Cæterum laneam circum fauces faſciolam habebat, qua manu læva ſub pallio conſtricta guttur ſibi ſic arctabat, ut ſimul multus ſanguis ater in faciem aſſurgeret, & vox vix vi erumpens magis rauceſſeret: continere tamen ſe non potuit, quin inter loquendum ducendi liberius aëris gratia faſciam remitteret. Quod poſtquam animadvertit frater, fraudem ſubeſſe ratus, è magiſtratu impetravit, ut ſibi liceret hominem verene elephanticus eſſet, probare & examinare. Primum igitur ipſi faſciam cervicibus circumfuſam exemit: inde tepente aqua faciem lavit, ſic ut ficta & glutino coagmentata tubercula diſſolverentur, faciesque vitii omnis expers, naturali & bono colore, ac charactere renideret. Totum inde ipſi corpus renudavit, anxieque veſtigatis & luſtratis omnibus membris, nullum elephantis ſignum univocum aut æquivocum comperit. Quod poſtquam ſeſcivit magiſtratus, comprehenſum ipſum, & in vincula conjectum, iterum tertiumque per urbis compita flagris cædendum pendente in pectus doliolo, in dorſo verò crepitaculis tortori tradidit, addita perpetui exilii pœna. Accidit dum tertia nundinali die cæderetur, ut per jocum conclamaret populus, ne vereretur eum gnaviter cædere, qui ſe elephanticum profeſſus, nihil plane ſentiret. acclamatione urgentis populi accenſus carnifex adeò cædendo invectus eſt, ut paucis poſt dieb. miſer ille mendicus flagris interierit, dignus profecto tali mercede. Nam impoſtorum genus præterquam quod tanquam ignavum fucorum pecus, hoc vel illo morbo miris modis ſimulatu, alieno labore otioſum vivit, tum etiam non raro conjuratione facta, proborum & frugi civium vitæ & fortunis inſidiatur. *Pareus lib. 24. cap. 18.*

DE LVE VENEREA.

ESSENTIA, CAVSÆ, CVRATIO.

Observatio I.

Morbi Indici, Gallici vulgo dicti, natura, cauſa, & curatio.

NOVVM morbi genus, anno ſalutis nonageſimo ſexto ſupra mille quadringentos à Chriſtiana ſalute, non ſolum Italiam, ſed fere totam Europam irrepſit. Hic ab Hiſpania incipiens per Italiam ipſam primùm, tum Galliam, cæteraſque Europæ provincias late diffuſum, mortales quam plurimos occupavit. Incipiebant enim puſtulæ genere diverſæ in genitalibus membris; licet interdum, ſed rarenter in capite: & inde per totum corpus diffundebantur: Aliis quidem planæ minimeque extantes, ſed ſcabræ tamen in ſuperficie, & colore ſubalbidæ: à quibus ſquammæ reſolvebantur, & caro ſub his corroſa apparebat. Aliis variis ſimiles, figura rotundæ: & ab his quidem ſquammis levioribus reſolutis, prominebat caro rubicundior, ex qua virulentia fœtens & gravioris odoris profluebat. Nonnulli vero latioribus corripiebantur puſtulis, ſed quæ ſupra cutem non intumeſcerent, craſſiores ſquammas habentes; ex quibus etiam virulentia copioſior emanabat, & amotis ſquammis caro apparebat obſcurior ac ſublivens, quæ inulcerata roderetur. Quartum genus erat, quod ſubalbidis ſquammis amotis, cicatrici ſimile remaneret, à quo profluẽs interdum ſanguis difficultatem ſanationis oſtenderet, & ſimilitudine ſiccam ſcabiem repræſentaret, cæteris omnibus deterius: & licet minus eroderet, ſerpendo tamen variis & intentatis inſidebat locis. Hoc autem morbi genus plebem plurimum ſervoſq; afficiebat, & nobilioribus vero paucos. Subſequebantur hujuſmodi puſtulas, licet etiam interdum præcederent, articulorum dolores, qui non minore cruciatu torquerent, ac ſeneſcentibus jam puſtulis plurimum invaleſcerent. Quod ſi medicamentis compingentibus intrinſecum quis conaretur extrudere humorem continuo exortæ puſtulæ in gula & ore, ægrotos male habebant. Ex quo etiam nonnulli ob incuriam medentis mortem obibant: aut, quod proximum eſt, eroſis faucibus, difficillime ſanabantur. Has autem nos impetiginis eſſe genera, quas Græci λειχῆνας vocant judicavimus. Quem etiam morbum Plinius quod ex accepto oſculo mentum venaretur, Mentagram appellavit. Hujus vero & Celſus quatuor ſpecies eſſe dixit, rubram, ſcilicet, & nigram: tum & quæ ſerpendo procedit, & quæ item bullulas variis ſimiles habet. Materiam autem harum puſtularum, diverſam quidem, ſicuti diverſa ſunt genera judicamus. Interdum enim acuta humiditas ſanguini mixta & erodens dominatur: Interdum craſſior, tenuiore parte abſumpta, & ad atram bilem verſa: Nonnunquam etiam atra ipſa inſurgit bilis, quę ab acutiore humiditate non abſolvitur, & cutem perforans carnem erodit. Pari quoque modo exuſti humores ad naturam atræ bilis inclinantes efficiunt: qui ſi denſioribus occurrant membris, quæ perforare nequeant figuntur ibidem & dolores excitant, vehementiores, donec reſolvantur, aut tandem erumpant in puſtulas: quæ etſi alioquin fœdæ, & ad ſaneſcendum difficiles, ſine ullo tamen dolore, ut atræ bilis natura eſt, infectos premunt. Ex quo fit, ut qui ejuſmodi afficiuntur puſtulis, imperitis ſeſe medicis nonnunquam curandos tradant, quibus ægritudinis hujus cauſas penitus ignorantibus, dum inter mali initia compingentibus unctionibus, illis mederi feſtinant, ſæpe eos aut in mortem, aut ſaltem in deteriorem, vel etiam penitus in inſanabilem compellant morbum. Nam cum huic malo cauſæ inſint difficiliores, & quæ vix removeri queant, ut non ſine magno labore, ita nec ſine diuturnioris temporis ſpatio ſaneſcere poteſt. Quare qui ex his feſtinam ſanitatem quærunt mortem plurimum, ut jam dictum eſt, aut ſaltem diuturniorem morbum naneiſcuntur. Si, quis igitur, hujuſcemodi malo vexatus, ſibiipſi citra omne diſcrimen conſulere, ac certam ſanitatem acquirere cupit, his utatur medicamentis atque conſiliis, quæ à nobis infra ponentur. Aſſerunt peritiſſimi Medici, ſi hujuſcemodi morbus toto diffundatur corpore, iiſdem medicamentis curationem ſuſcipere, quibus & lepra curatur. Quare cùm judicaveris ſanguinem his miſceri humoribus, deducique eos cum ſanguine poſſe optimum præſidium erit, ſanguinem illico de vena media, quam Nigram Medici vocant, mittere. Contrà verò ſi ineptos, & qui cum ſanguine minimè fluere poſſint, exiſtimaveris, æquare eos ac deducere medicamento debes. Non inutile tamen fuerit hirudinem, quam ſanguiſugam vocant, aut cucurbitulas ea parte affigere, qua æger magis urgetur. Præſidii indigentiam indicant, habitus corporis, rubor in loco tumor venarum, & ſi puſtulæ ſanguinolentæ ſunt. Poſtea vero ad ea medicamenta confugiendum, quæ materiæ partem deponant: quod certè feliciùs fiet, ſi alvum duxeris eo medicamento, quod habet, Myrobalanorum omnium partes duas, rhabarbari partem unam, agarici, polypodii, ſingulorum partem mediam, ſucci fumi terræ, ſenæ: & uvæ paſſæ, ſingulorum partem quartam. Quæ tudicula attrita bulliant in aquæ

libris ſex, donec quarta defecerit pars. Tum decolata comprimantur, & additis mellis libra ſcammoneæ unciola, & ſiliquæ Ægyptiacæ unciis duabus, parvo igne in unam redigantur compoſitionem. De qua devoret æger unciolam mediam. Demum aggredi debemus potiones materiam æquantes, ut ex fumo terræ, endivia, acetoſa, ſaccharo, limonum citrique acido ſucco. Aut eam, quæ habet Myrobalanos omnes, fumum terræ, endiviam, bugloſſam, meliſſam, borraginem, violas, abſinthium, thamarindum, epithymum & roſam. Quibus additis ſucco fumi terræ, atque ſaccharo, bulliant, & ad potionis formam redigantur. Materia tandem æquata, deducatur alvus medicamento potentiore, quod deponat humorem, quem excernere volueris: ſicuti ſena, polypodio, albo veratro, lapide ſtellato, ſcammoneo, compoſitione filii Hamech, Inda, & aliis multis quæ Doctores extollunt; dummodo non obliviſcaris nutrire ea in lactis aqua: quæ ſive in potione, ſive buccella accipias, optimum & excellens auxilium invenies. Verum quia humor non una tantum vacuatione excernitur, iteranda hæc ſæpius erunt. Ultimo loco ea ſunt aggredienda præſidia, quæ extrinſecus adjuncta etiam conferre poſſint: ut in craſſiore & glutinoſa materia, quæ incidunt: in tenuiore, quæ reſolvant: in media, quæ utramque operationem concilient. Mollire interdum, & dolores remittere, opportunis præſidiis convenit. Hoc autem malum tollit acida pars citri, gummi Arabicum, gummi nucis plurimæ, ſtorax liquens, & ſinapis, ſi aceto liniantur. Saliva quoque hominis jejuni, præſertim quæ dentibus inhæreſcit, præſentaneum remedium eſt. Aqua ſulphurea, aqua ſalita, & maris ſpuma, ſuccus pſyllii, oleum ex frumento, & ex violis, ſtorax & pix, ammoniacum, helleborum, gummi rutæ lithargyrium, tutia, reſina pini, argenti ſpuma & ceruſſa. Serapion autem thuri partes duodecim, ſulphuris partes 14. excipiebat reſina copioſa, eaque utebatur. Alii minio ſinopico ceram & oleum ex roſa addunt, & eo inungunt. Nonnulli verò reſinam terebinthinam: argentum vivum, maſtichen, lithargyrium, ceruſſam, thymiamaque excipiunt myrtino oleo & latido: & eo inungentes ſudare ægros cogunt. Nec poſtremo deſunt, qui fateantur ſe ex ſolo potu medicamenti, quod habet laccam lotam, aloen, ac myrti coctionem, ex ejuſmodi ægritudine ſanos evaſiſſe. *Benvenius cap. 1. de Abditis.*

SPECIES.

Observatio I.

Morbus venereus novus, Borozail dictus, partes genitales potiſſimum infeſtans, diverſus ab eo qui vulgo Gallicus dicitur.

REfert Thevetus, in utraque ora fluvii Senega multa eſſe Regna, præſertim in ea, quæ meridiem ſpectat, Regnum Mely; in ea quæ Septemtrionem, Regnum Tombotu. In his periti ſunt Medici multi, quos *Biſraūns* appellant. Morbus qui illic frequentius graſſatur, *Borozail* nominatur, aut *Zail* Æthiopum lingua, qui ex immodica venere, cui multum obnoxii ſunt, ortum habet. Genitales partes potiſſimum is occupat, in homine *Aſab*, in fœmina *Aſſabatas* nominatus. Ad hujus morbi curationem decoctis multis utuntur, ſed potiſſimum decocto herbæ, quæ *Achanaca* dicitur. Hujus folia biſurcata & acuminata ſunt, Braſſicæ amplioris foliis ſimillima, ſed non ita craſſa & tenuiore coſta. In horum medio fructus naſcitur, ovi magnitudine, colore luteo, quem *Alvald* nuncupant, alii *leſach*, nomine ſerpentis concoloris. Fructus is magno apud eos eſt in pretio. Tota planta tibiæ hominis craſſitudine. Ea in morbis curandis utuntur, perinde ac nos Guayaco. *Thevetus tom. 1. Coſm. lib. 3. cap. 2. & hiſtor. plant. Lugdunenſ. lib. 18. cap. 132.*

SYMPTOMATA ET CASUS VARII.

Observatio I.

Lue venerea laborantium venæ uſque adeo pituita infarctæ conſpiciuntur, ut reliquum ſanguinem plurimum ſuperet; quemadmodum etiam muſculoſa, & dolorifica partes.

PLures homines mortuos in Hoſpitalibus ſecui, qui viventes morbo Gallico laborabant, in quibus venæ per univerſum corpus plenæ erant pituitoſâ materia alba: quæ pituita in quantitate longe ſuperabat ſanguinem. Et loca etiam doloroſa madebant eadem materia pituitoſa: imo in aliquibus omnes lacerti madebant iſta jam dicta materia, & venæ quoque (ut dixi repletæ erant illa materia. *Nicol Maſſa Epiſt. 30. tom. 1.*

Observatio II.

Gallicoſis internas partes ulceribus quandoque ſcatere.

NOn in externas duntaxat, quæ ſub aſpectum veniunt verum etiam in interiores quaſque partes, in ipſaque viſcera penetrat, quæ diſſectis mortuis comparent puſtulis ulceribuſque fœda, *Fernel. lib. 2. cap. 14. de Abdit.*

Annotatione digniſſimum eſt, quod monet Fernelius, non in externis tantum & conſpicuis partibus figi malum, verumetiam internas corrumpere. Viſa enim ſunt in apertis cadaveribus fœda ulcera, & puſtulæ in ipſis viſceribus; haud ſecus ac exanthemata per morbillos eadem afficiunt. Novi ego plures, quibus ex variola magna, non ſolum trachea, ſed & pulmo ipſe fuit exulceratus. *Ioubertus lib. de Variola magna, cap 4.*

Fuit juvenis, qui maximis tenebatur doloribus lateris dextri. Nullum ei remedium proderat. Poſtquam vero mortuus eſt facta ſecandi poteſtate, animadverſa eſt cicatrix circa genua: unde facta conjectura eum Gallico morbo laboraſſe. Aperto corpore, invenerunt, quod morbo Gallico etiam interius totus laboraſſet: in diaphragmate videbantur maximæ puſtulæ. Ubi autem fuit dolor maximus, dum viveret ibi ſtomachus habuit cavæ manus inſtar puſtulam, & in ſuperincumbente cavo hepatis, ſimilem aliam puſtulam, ut una alteram comprimeret. *Ex ſchedis Cl. V. Geſneri, communicante D. Caſp. VVolphio.*

Observatio III.

Iecinoris tunica à morbo Gallico eroſa.

EX morbo Gallico in quodam juvene Romano, ex patritia gente, totam fere jecoris tunicam ambientem vidimus eroſam, de qua nunquam vivens conqueſtus fueras. *Alex, Benedict. c. 23. lib. 13. de Curand. morb.*

Observatio IV.

Gallicoſorum hepata aliquando vitiata eſſe: aliquando non.

EXiſtimarunt non inferioris claſſis authores, morbum Gallicum conſiſtere in ſoluta unitate hepatis: quod falſum eſſe cognoverunt peritiores anatomici: qui hepata infectorum marium & fœminarum diligentiſſime ſecuere, neque ullam continui ſolutionem cognoverunt in eorum viſceribus. Quanquam alii teſtantur ſe ex anatome percepiſſe jecur viri infecti, ſcabie & puſtulis veluti quibuſdam affectùm. Atque ego memini vidiſſe, cum 18. ætatis meæ annum agerem, meretricis inſignis ſectionem Patavii, cujus hepat altera ex parte ſcabioſum pene totum erat, cùm tamen nil aliud incidentibus magiſtris, aut intrinſecus aut extrinſecus appareret, quod præter naturam extaret. Fœmina erat pinguiuſculi habitus, candore corporis

eximio prædita cui amator Zelotypiæ cauſa gulam fregerat. Quia vero ſatis conſtabat, eam meretriciam artem exercuiſſe, forte 30. annorum ſpatio, (agebat autem illa annum 46. ut ferebatur) omnes eam non ſemel tantum, ſed pluries morbo Gallico laboraſſe: & ut erat benefica, & rerum ſuarum liberalis, eam putabant ſua plurimis poſcentibus, atque requirentibus, bona diſtribuiſſe. Interea ſecatur mulier, extruditur jecur, rei exitus ſummâ cum attentione expectatur. Factum autem eſt, ut intuentibus nobis, nulla in viſceribus noxa viſa fuerit, præter ſcabiem in convexa jecoris parte. Hæc autem etſi vera ſunt, raro tamen id evenire teſtatur anatome & experientia: ad quam tranſmittendi ſunt illi, qui de hac re ancipites eſſe non deſinunt. *Bernardinus Tomitanus lib. 1. cap. 12. de morbo Gallico.*

Observatio V.

Hiſtoria mulieris, quæ fœtum edidit cruſtoſis ulceribus undique ſcatentem, cum ejus conjunx morbo Gallico affligeretur, ipſa vero ſana ſemper viſa eſſet.

NOvi, dum Patavii junior artium ſtudiis navarem operam, quod uxor cujuſdam Iuriſconſulti, qui morbo Gallico affligebatur, cum ipſa nunquam ſignum aliquod contractæ illius labis haberet, ſed ſemper omnino integra fuiſſet, fœtum tamen edidit cruſtoſis ulceribus undique ſcatentem. *Trincavella lib. 11. cap. 17. de rad. curand. partic. corp. affectus.*

† Conf. quæ de Morbo Gallico in prægnante annotat *Horſtius part. 2. obſ. 8.*

Observatio VI.

Seminarium morbi Gallici, aliquandiu latere, & poſt vigeſimum aut trigeſimum annum denuo repullulaſcere.

TEmpore lues venerea revireſcit, recurritq; interdum poſt trigeſimum annum, tantoque intervallo mali fomes quaſi ſepultus deliteſcit. Et nihilominus, qui tum expertes mali, prorſuſque expeditos ſe putant alios cum quibus concubuerint, contaminant, prolemque gignunt ea lue conſperſam: indicium profecto, tum temporis mali fermentum in venis in ipſiſque partibus reſervari, & ut dicere ſolent. in ipſis quaſi medullis latere. *Fernelius lib. 2. cap. 14. de abditis rerum cauſis.*

Morbum Indicum reverti poſt triginta annos à curatione, Ingraſſias ſe vidiſſe refert: ego ſane poſt viginti duos, & occidiſſe. *Cardanus comm. ad lib. Hippocr. de Aliment. pag. 266. edit. Baſil. in 8.*

Observatio VII.

Morbum Gallicum aliquando degenerare in Elephantiaſin Græcorum.

QUod omnem admirationem exuperat, an non ex ſyphilide morbo ſæpe in Elephantiaſin tranſitus fit? Id ego aſſerere ſancta hâc poſſum, plurimos me vidiſſe, qui ex lue venerea neglecta, aut potius celata, in Elephantem ceciderunt. *Valeriola lib. 5. obſerv. 7.*

Observatio VIII.

Morbi Gallici ſymptomata veteribus quoque Medicis cognita fuiſſe.

LUem veneream hunc morbum nunc rectius recentiores appellant: circa alicujus gentis invidiam: Tametſi autem ab eo bello, quod Carolus Gallorum rex cum Alphonſo rege ad Neapolim geſſit, anno 1493. & 1494. plurimum ſævierit, & tunc primum natus videatur: nonnulla tamen, quæ hujus ſymptomata habentur, multo ante Medicis cognita extitere. Nam & ab immundis & ſordidis mulieribus, jam olim nonnullos vitia quædam contraxiſſe, teſtantur Guilielmus Salicetus, Bernardus Gordonius, & Valeſcus Tarantanus, quorum hic vixit anno 1418. Salicetus vero claruit circa annum 1270. Bernardus Gordonius medio tempore: omnes autem ante morbi Gallici, aut luis Venereæ nomen orbi cognitum. *Dodonæus in annotat. ad cap. 1. Benivenii de Abditis.*

Observatio IX.

Calvariæ putrefactionem, ex Lue Gallica profectam Epilepſia ex ſecuta, qua uſtione ſublata eſt.

VIdimus Barcinone militem Hiſpanum: qui cum ex lue Gallica in putridam Calvariæ cariem incidiſſet, non multo poſt cœpit frequenter ac vehementer Epilepſia infeſtari, quam tamen (licet jam annum quadrageſimum ſuæ vitæ ageret) nunquam antea expertus fuerat, à quo ſymptomate is non multo poſt fuit penitus liberatus, beneficio uſtionis cum ferro candente, atque aliorum præſidiorum ex conſilio noſtro adhibitorum, quæ putridam calvariæ cariem ſuſtulere; ex qua parte credidimus nos interdum ſaniei admodum pravæ guttulam ſupra duram cerebri membranam deſcendere, & ita contractionis ac concuſſionis ad ejuſmodi moleſtiam propulſandam occaſionem afferre, atque Epilepſiam excitare. Nec quicquam in hac parte obſtat, quod Cerebrum ſit pars ſenſu deſtituta, & ita vel propriam quam in ſe continet, vel aliunde recipit vitioſam materiam percipere non valeat: nam licet hoc verum ſit de illius ſubſtantia exquiſite tamen ſentiunt duæ membranæ quibus tegitur, veluti & nervorum initia, quæ ab eo oriuntur, quæ partes ubi moleſtiam percipiunt, contrahuntur aut concutiuntur, & unà cum ipſis etiam ipſum Cerebrum; non ſecus ac faciunt muſculi in rigore primos inſultus intermittentium febrium conſequente, qui & ipſi quatiuntur, ut vapores & moleſtos ſuccos detrudant, qui per carnes ſenſim eotes deferuntur, *Vidus Vidius junior lib. 2. cap. 18. de Curat. membr.*

Observatio X.

Gallicoſi cranio aperto, deprehenſus Curculio ſupra duram matrem, quo ablato, æger à diuturno capitis dolore liberatus eſt.

EGo quendam novi lue Gallica aliquando infectum, qui cum probe curatus eſſet, tamen longo & diuturno capitis dolore cum affligeretur, nec ullis remediis dolor ille curari poſſet, tandem Bononiæ (ubi tunc agebam) cranium per Chirurgum expertiſſimum, in frontis parte ſuperiori, in qua dolor hærebat, apertum eſt, ac ſub eo inventum ſupra duram matrem (ut vocant nigriuſculum quid inſtar Curculionis (Curculio vero vel Gurgulio, ut noſter amicus *Hadrianus Iunius* annotavit *in ſuis nomenclaturis*, Varroni vermis frumenta exinaniens dicitur, vulgari noſtra lingua *Een Calender*) qui vermis cum ablatus eſſet, dolor iſte capitis miraculi inſtar ceſſavit, neque amplius rediit, ut æger nobis narravit. *Foreſtus ſcholio obſ. 2. lib. 9.*

Observatio XI.

Decennium poſt Alipticam & Hydrargyri inunctionem, Gallicoſus recidivam incidit, ſincipite diuturno dolore infeſtato, eodemq; oſſe computreſcente, accedente utriuſque meningis putredine, & abſceſſu cerebri excitato, ſine febre ægro confecto.

ANno à Chriſto nato 1556. Curiarium quendam, tonſor, ut inviſerem, rogavit, rarum affectum & obſervatione dignum me viſurum dictitans. Iſtametſi annos amplius decem, poſt curationem per Hydrargyrum, ita ſalubriter exegerat, ut videretur percuratus, repente tamen exorto in ſincipite dolore diutius perſeverante, non modo ejus partis os totum paulatim computruit exeſumque eſt, ut fruſtulatim excideret: ſed & cerebri utraque meninx eadem putredine abſumpta, ſubjectaque cerebri ſubſtantia in abſceſſum converſa eſt, unde magna puris copia (miſerabile viſu) per multos menſes, non ex ea tantum parte, ſed exu-

ex utriuſque oculi angulis etiam ſtillavit: dentes exciderunt omnes. Hic tamen neque febri corripi (incredibile dictu) viſus eſt, neque cibi faſtidio multùm premi, neque extenuari, dum ad ventriculos cerebri ventum eſt. Quo tempore mors repentè hominem diu miſerè afflictum è medio ſuſtulit.

Alios complures vidimus non minus crudeliter excarnificatos, ad longum tempus vitam produxiſſe ſine ulla febre: niſi fortè dolorum vehementia, aut vigiliarum diuturnitate, lentę cujusdam ſpecies inducatur. Quæ etſi diutius perſeveraverit, non tamen, ut parum in his verſatus & exercitatus exiſtimare poſſet, in hecticam degenerat, ſed remediis quæ luem ejusque ſymptomata tollunt, interdum etiam febri adverſis deliteſcit. Huc quoque ſpectat, quod Medicis in artis quidem operibus diu verſatis & exercitatis, ſed parum oculatis, ſæpe impoſuit; eos, qui unguento ex hydrargyro ſemel fuerunt inuncti, ægrè adeò medicamentis purgantibus moveri, ut ea duplo validiora quam antè, facilè perferant. Quæ omnia ſiquis acriore animi acie intueatur, & ponderet judicio: nonne à frigida quadam cauſa hęc proficiſci exiſtimet, quę non modò corporis noſtri nativum calorem ita obtundit, ut ægrè poſtea catharcticum è potentia in actum reducat, ſed & partes omnes humoresque ita refrigerat & humectat, & in ſimilem ſibi qualitatem alterat, vix ut vel medicamentorum vim ſentire, vel inflammationem concipere poſſint. Summa autem hæc refrigerandi humectandiq; potentia, niſi in tenui ſubſtantia conſiſteret, haudquaquam tantis operibus excelleret. *Fernelius lib. de Lue Venerea cap. 7.*

Observatio XII.

Gallicoſo cuidam internæ partes palati cum adjacentibus adeò vitiatæ, & tandem ſubito gangræna affecta, unde non tantùm gurgulionis particulas, verùm etiam ipſius cerebri quædam magna cum fœditate expueret.

Vicentius Boniventus, patritius Clodienſis, à juventute omnibus carnis voluptatibus addictiſſimus, indeque quaſi conſumptus: ita tamen arrogans, ut omnes præ ſe uno agreſtes ignobilesque prædicaret: poſtquam quinquies ligni ſancti, ſarſæparillæ, Mechoacæ decoctum aſſumpſiſſet, terque, ſed fruſtra inunctus fuiſſet: tandem cuidam meretriculæ, medicinam pervertenti, ſe curandum tradit. Quæ quidem illum benè merentem, talique medica dignum ita tractavit, ut magna inflammatio in palato, in oſſe cribroſo, in columella, & partibus omnibus illis adjacentibus, à mercurio malè extincto, & aliis corroſivis facta, ſubitò in gangrænam, & mox in cancrum verùm affectus terminaverit, adeò ut quotidie aliquid ex partibus illis corruptis & putrefactis excrearet, & gurgulione, partibusque vicinis primò ejectis, eousque progreſſum eſt, ut & demum cerebrum ipſum excreatu per os expueret, maximo cum fœtore. Quod proinde mirandum eſt, cùm dixerit *Hipp. 6. aph. 18. Veſica diſciſſa, aut cerebro, aut corde, &c. lethale eſſe.* Verùm *Gal. in commento* aſſerit, ſe experientia vidiſſe in Smyrna cerebrum valde vulneratum, ſanatum tamen fuiſſe: quod etiam multo meliùs teſtatur ipſemet *primo de ſympt. cauſ. cap. 2.* ita ut cerebrum, ſicuti reliqua membra, ſolutionem continui pati poſſe. Cùm itaq; præfatus Vicentius condignas dediſſet pœnas, tandem meretricula illa Medica, ſua ſeſe vino ingurgitante, & cum aliis debacchante in caupona, miſerrimè ipſis omnibus neſcientibus obiit. Ego interim Medicus conductus, cùm ibi, Clodiæ nimirum, eſſem, haberemq; aperiendi corpora amplam authoritatem, nemine contradicente, imò conſentientibus ſuis amicis & conſanguineis, facta funerali pompa, & propè monumentum relicto cadavere: Clariſſimo viro Domino Marco de Nigris Clodienſi, ſimiliter conducto Medico, collega meo multùm colendo præſente, veſpillone adjuvante, caput ſerra aperui, ſuisque membranulis, prout potui, liberavi: erat enim tantus ibi fœtor etiam ſub dio, ut nullus aſtare poſſet. Nihilominus magna patientia ſummoque videndi deſiderio ductus, ſuperiorem cerebri partem cultello ſatis largo amputavi, & confuſis omnibus ferè cerebri ventriculis, multum argenti vivi cum cochleari in eis collegi, & illud ipſum charè reſervavi. Atque intolerabili fœtore victus & exturbatus, veſpilloni cadaver ſepeliendum reliqui. *D. Georgius Garnerus de obſerv. propr.*

Observatio XIII.

Gallicoſo cuidam infamis libidinis, cerebrum à tencha piſce ad infernas, ut credebatur, partes attractum.

IN Xenodochio S. Petri & Pauli, Andreas Lippeneus, ex nobili proſapia ſatus, ſcortorum tamen longè amantiſſimus, & (ut ultrò fatebatur) perditiſſimus, poſt diuturnum morbum Gallicum, variaque ſymptomata, egregia mehercle impudicæ Veneris ferta, tandem in crudeliſſimum capitis affectum incidit, cui nullæ etiam excellentiſſimorum virorum manûs auxiliatrices profuere, adhibitis, ſed fruſtra, omnis generis medicamentis, diæta etiam quater repetita, bis ſuffumigiis factis, & quinquies inunctionibus adminiſtratis. Nihilominus noctu diuque, ſed tamen magis noctu cruciabatur, ut frequenter manûs ſibi violenter inferre tentaret. Demum Empiricus quidam Flander, effrons, laudato pavone ſuperbior, cœlum terramque promittens, huic pauperculo, & doloribus quaſi enecato, & veluti deſperato, nobis neſcientibus, piſces, tenchas vulgò dictos, plantis pedum alligavit, & ferè per totum diem atque ſequentem noctem detinuit. At paulatim viribus animalibus & vitalibus in tanto cruciatu deficientibus, accepto inſuper condigno impuræ Veneris præmio, hanc miſerrimam in meliorem, per Dei gratiam, commutavit vitam. Quo defuncto, ultrò mihi oblata eſt ipſum diſſecandi facultas, maximè cùm illi, & ſuis collegis omnibus pra eſſem. Itaque collocato corpore in loco congruo, & capite compoſito, detonſis crinibus, à vertice per frontem & ſuperciliorum medium rectà ad naſi usque extremum ſectionem novacula per cutem duxi. Deinde ab eodem vertice ad nucham ferè aliam molitus ſum ſectionem. Et rurſus per modum crucis hinc inde ad tempora & aurium radices, idque propter ulcera gallicoſa, quibus ſcatebat, plurima. Ductis iſtis ſectionibus, elevata eſt cutis unà cum carnea membrana, atque ſerra cranium orbiculatim aperui, & à ſuis membranis, pia & dura matre, liberavi: at nihil cerebri in toto cranio reperi, præter quandam mucoſitatem, & phlegma valde indigeſtum, quod vix quartam cranii cavitatis opplebat partem. Interim tantus fœtor ex pedum plantis, quibus admoti fuerant piſces, emanabat, ut nulli aſſiſtentium, nec mihi ipſi, nedum per ſemiquadrantis horæ ſpatium, media in æſtate, ſæviente maximo æſtu, ibi adeſſe licuerit. Unde raptim aperto abdomine, feſtinanter viſis inteſtinis & naturalibus viſceribus, veſpilloni cadaver ſepulturæ tradendum reliqui. Interea non parum diſputatum eſt, an cerebrum à morbo Gallico & venere conſumptum: an verò à piſcibus, pedum plantis admotis, per ſpinalem medullam & alios nervos attractum, necne. Clariſſ. atque Excellentiſſ. Dominus Nicolaus S. Michael, alias Comaſcus, aſſerebat credibilius eſſe cerebrum à morbo & venere conſumptum fuiſſe potiùs, quàm à piſcibus illis attractum, propter infinita obſtacula, quæ in oſſibus ipſis, per quæ ferri debebat ipſum cerebrum, reperiuntur. Ex adverſo quidam affirmabant, potiſſimùm Dominus Joannes Siccus Medicus præſtantiſſ. ipſis piſcibus ſum-

mam vim ineſſe attrahendi, nec proinde mirandum, cùm experientia doceamur quotidiana, multam ineſſe vim rebus, quarum rationem aſſignare aut reddere non valemus. Quare liberum fuit credere, quod unicuique ſecundùm experientiam placuit. *Idem D. Garnerus de obſerv. propr.*

Observatio XIV.

Cæcus quidam, altero oculo gallicoſus factus, hydrargyri inunctione à ſuffuſione & morbo Gallico vindicatur.

Quidam, qui antequam morbo Gallico afficeretur, altero oculo cæcus erat, ſuffuſione denſiſſima (vulgus cataractam vocat) oculum occupante, hydrargyri inunctione, à morbo Gallico & à ſuffuſione, quod maximè mirum eſt, evaſit. *Alexan. Trajan. Petron. lib. 5. cap. 1. de morbo Gallico.*

Observatio XV.

Uvula ex ulcere Gallico exeſa, procidens devorata.

Nobilem novimus, virum bonum, doctum, & meliori fortuna digniſſimum, qui ob luem veneream ante plures annos contractam, alipticâ ex hydrargyro peſſimè aliquoties ab imperitiſſimis barbitonſoribus fuit tractatus. Cui, præcedentibus intenſiſſimis & implacabilibus capitis atque dentium doloribus, facie prodigioſè tumida, tandem in faucibus ulcus ſordidiſſimum ſimul ac profundiſſimum ad radicem gargareonis, ea parte qua fauces ſpectat, ſubitò quaſi enatum eſt. Exeſa itaque palati tenerrima ſubſtantia, ulceris eluvies conſertim erumpens, una quoque uvulam, baſi ſua per eroſionem ſublata, ſede dimovit, ita quidem, ut ſaltem ex tenui fibrilla affixa in os perpenderet, miſerabili ſanè & fœdo ſpectaculo, jactura verò irrecuperabili. Qui cùm gargariſmis in rem præſentem præſcriptis parum cautè uſus fuiſſet, per imprudentiam uvulam propriam deglutiens abſumpſit. Ulcere proinde maligno ne latiùs ſerperet, pyrotico medicamento firmato, venenoque ſpecifica vi ignis domito, de cætero ulcus promptè curatum fuit. Hoc uno incommodo relicto, quòd vocem aliquantum raucam æger per intervalla ex eo ſibi contraxerit. *Schenckius.*

Observatio XVI.

Palati lacuna morbi Gallici vitio, aut aliter deperdita, ut replenda.

Non raro fit, ut bombardulæ ignivomæ miſſili globo oſſis palati portio fracta, vel virulentæ luis carie exeſa procidat, quo fit ut minùs expreſsè loquantur ægri, ſed obſcuriùs & turbidiùs: his etiam opis aliquid adferre noſtra arte operæpretium duximus. Id fiet repletâ palati lacuna, argentea vel aurea lamina paulò majore quàm ipſa lacuna ſit. Cæterùm craſſitie, quæ aurei nummi ſolati craſſitiem non excedat: figurâ teſtitudinea ad ejus exteriorem, quæ ſcilicet cerebrum verſus ponenda eſt, partem: religata hærebit ſpongiola, quæ mox humore à cerebro ſtillante, ubi ſe ingurgitarit, ſic lacunam tumidior facta implebit, ut excidere lamina ipſa nequeat, ſed per ſe hæreat, ſtetque tanquam defixa. Horum inſtrumentorum, ſeu laminarum figura eſt ejuſmodi, quorum certum, & qualem enarravi uſum, non uno, ſed frequenti experimento comprobavi in bellis Tranſalpinis. *Pareus libr. 22. cap. 3.*

Plura vide *apud Luſitan. cent. 5. curat. 14. Trajanum lib. 7. cap. 18. de morbo Gallico. Fallopium de eodem morbo cap. 79. Rennerum pag. 133.*

† Confer etiam, quæ de amiſſa voce per ulcus Venereum palato innatum, recenſet *Foreſt. lib. 23. obſ. 22. p. 127.* & de morbo Gallico cum ulcere oris, *Brunner Conſil. 78. Poter. Cent. 1. Cur. 5.*

Observatio XVII.

Gallicoſus biennium à curatione per hydrargyrum, in recidivam cum periculoſa Angina incidit, quem imperitus tonſor repetita hydrargyri, inunctione, infami errore necavit.

Non ita pridem tonſor me ad viſendum ruſticum quendam, bene habitum, & quadratum, deduxit. Qui cùm duos jam annos ab inunctione ex hydrargyro omni dolore vacaſſet, ac omnino reſtitutus videbatur, in recidivam incidit, qua duos jam menſes crudeliter admodum premebatur. Dolores acerbi tibias & brachia media obſidebant, atque ipſas etiam ſcapulas, noctu graviùs excandeſcentes, ſed omnium graviſſimi in capitis externa parte figebantur, in qua etiam aliquid circa pericranium occaluiſſe plurimis in locis deprehendebatur; fauces quoque ingens ulcus ad palati baſim jamdiu occupabat ſordidum: nihilominus tamen non decumbebat, nec cibi faſtidio, nec ſiti premebatur, ſed muniis omnibus pro more vacabat, dum ſuperveniente inopinata deglutiendi difficultate, & viribus repentè concidentibus, in lecto manere coactus eſt, in quo eum deprehendi languidum, cum pulſu frequenti & celeri, febre teneri, ac maximè difficultate non modò deglutiendi bibendique, ſed etiam loquendi: nihil interim tumoris foris in faucibus, ut neque in amygdalis apparente. Quis non hic agnoſcat periculoſam Anginam Luis recidivæ implicitam, omni celeritate accommodatis remediis, Lue etiam neglecta, curandam? At imperitus tonſor moræ impatiens, lucro inhians, omnia deglutiendi ſymptomata ad faucium ulcus pertinere credens, ſtatim me inſcio ſuis ſervis inungendum, aut potiùs miſerè jugulandum ægrum commiſit. Itaque unguento irritata fluxione nova, biduo extinguitur. Haud mitiùs cum aliis multis agitur, lue venerea correptis, ſi vel febris adſit continua, vel etiam gravis morbus aliquis, cujus poſtponatur curatio. *Fernelius lib. de Lue Venerea.*

Observatio XVIII.

Raucedo pertinax, annum integrum durans, & curationem omnem eludens, nonniſi morbo Gallico, à quo pendebat, curato, cedit.

Superioribus menſibus juvenis quidam robuſtus, arcularius, annorum viginti quatuor, tam pertinaci raucedini obnoxius, ut eadem per annum integrum vexatus, ab adſtantibus vix intelligi poſſet, & remediis multis fruſtra tentatis, nihil proficiebat. Qui, neſcio cujus conſilio, ad aquas medicatas ſulphure & alumine imbutas, octo milliaribus ab Auguſta diſtantes, atque à corio nomen habentes, ſe recepit. Ego verò fortè ad ægrum quendam eò vocatus, & conſultus, raucedinis hujus ſuæ cauſam penitiùs exquirens, morbo Gallico eum laborare deprehendi, ad quem pertinax iſthæc raucedo conſecuta fuerat. Pilula itaque una ac altera ex turpetho minerali exhibita, non ita multo poſt meliùs habere, atque clara, expedita, inoffenſaq; voce uti cœpit. *Tobias Cnoeffelius de obſerv. propriis.*

Observatio XIX.

Gallico morbo affectus, poſt alipticam hydrargyricam ventriculi anguſtia preſſus, argenti vivi pateram vomitione rejecit.

Mirum eſt quendam, qui ter duntaxat ſecundùm brachia unctus fuerat, per aliquot dies pondus & anguſtiam in ventriculo ſenſiſſe; deinde, cùm latrinæ ſemel inſideret, argenti vivi pateram ferè vomuiſſe, ut multi adhuc teſtati ſunt & literis prodiderunt. *Alexan. Trajan. Petron. lib. 5. cap. 1. de morb. Gallico.*

Ob-

Observatio XX.

Medicamento ab imperito Chirurgo ad ſtranguriam exhibito ſcroti tumor provocatus, quem idem diſcutere volens, ad ſuppurationem perduxit, atq; ægrum altero teſticulorum privavit.

STranguriæ multo tempore obnoxius quidam, celebrem, uti ſibi videbatur, Chirurgum adit, remedium certum affectui ſuo petit, querens plurimorum medicamentorum uſu nihil profeciſſe ſeſe. Chirurgus gloria inflatus, & pecuniæ avidus, aquam chymicam longè omnium prædicatione ſua efficaciſſimam, familiæ propriam, atque ſecretiſſimam ei commendat. Bibit hanc panaceam credulus homo aliquoties, cujus vi eò usque ſcrotum & teſtes intumuere, ut jam pueri ſemeſtris capitis magnitudine referret, tantumque abeſſet ut urina expeditiùs flueret, quin jam auctis doloribus guttatim omnino exſtillaret. Vocato rurſus Chirurgo, eventum curationis miſer homo denuò ei recenſet. Qui viſo tumore duro admodum, & altera ex parte ſubrubente, mox aliud præſens auxilium ei pollicetur. Adornatur magno apparatu ex althæa, malva, fœnugræci, lini ſemine, pulv. radicis iridis Florentinæ, oleo chamæmelino, & aliis, cataplaſma pepticum ſimul & paregoricum, quo ſcrotum involvitur, quotidie ſemel detrahitur, & recens aliud ſimile ſufficitur. Quâ curandi via uterque ſecurus eventum ex bona fortuna præſtolantur. Interea dolores remiſſiores facti, ſcroto etiam nonnihil ſubſidente, bonam ſpem felicis curationis promittebant. Verùm dum paulò exactiùs ſcrotum ea regione, qua ſiniſter teſticulus ſitus eſt, Chirurgus notat, ecce livida admodum cutis macula, quâ parte locus priùs ſubrubidus viſus erat, apparet, quâ tamen neglecta, denuò cataplaſmate tegit. Sequenti die ubi rurſum ſolvit, jam manifeſta ſuppuratio non tantùm lividæ ſcroti partis, ſed & præterea ſiniſter teſtis pepticis hujusmodi & malacticis ad ſuppurationem perductus, in conſpectum venit, unâ cum magnâ puris eluvie, quæ teſticulum ſuppuratione corruptum circumquaque comprehenderat. Chirurgus eo viſo perterritus, craſſum ſuum & perniciosum errorem diſſimulans, patienti perſuadet, ulceris conſolidationem nonniſi quibusdam neceſſariis priùs exectis inſtitui poſſe. Annuit ille: partibus putrilagine conſumptis unà cum teſticulo corrupto furtim ablatis, menſibus aliquot inde ſcrotum planè percuratum eſt. Porrò vir optimus, dum fortè teſticulos ſuos manibus pertentando requirit, alterum ex his deſiderat: cum Chirurgo expoſtulat, qui rem, uti habebat, ſalſus, ſe excuſat, quòd aliter curationem perficere haud potuerit: patiens contra hominem in jus vocare conſtituerat, niſi eum dignitas & publicum opprobrium avocaſſent. Peſſimè itaque mulctatus, ſtranguria ipſius nihilominus etiamnum porrò perſtitit. Ventum ad me, inquiro de omnibus antè actis diligentiſſimè, tandem ex ſignorum ſyndrome, hominem ex impuro concubitu, non ſimplici & vulgari ſtranguria, ſed ea quæ cum contagio & charactere Gallico conjuncta erat, & vulgaria medicamenta reſpuebat, contaminatum fuiſſe comperio. Quare ligni uſum cum aliis ad ſtranguriam Gallicam pertinentibus decerno, eumque alii Chirurgo, qui vel hodie quoque vivit, abſolvendum committo. Unde perfectam ſtranguriæ curationem per tot pericula & calamitates aſſecutus tandem eſt. Liquidò autem ex hac hiſtoria perſpicere licet, imperitiſſimorum audaciſſimorumque Chirurgorum & Empiricorum temeritatem publica caſtigatione digniſſimam, qui nulla vel naturarum, partium affectarum, aut medicamentorum cognitione inſtructi, indiſcriminatim ſibi, magno faſtu, quosvis affectûs curandos ſumunt: id quod huic noſtro, cujus animæ, quoniam ante annos aliquot fato functus eſt, Deus parcat, evenit; qui primùm graviſſimo & turpi errore, ſtrangoriam vulgarem à Gallica interſtinguere neſcieos, potentiſſimo medicamento Gallicæ ſtranguriæ virulentam materiam ad teſtem & ſcrotum deturbavit: errorem deinde errore alio farciens & geminans, diaphoreticorum loco, omni revulſione præterita, malacticis partes ſanas diuturna remollientium applicatione ad ſuppurationem deduxit; unde alterius teſtis irreparabilis jactura, tantique temporis diſpendium, cum horribilibus cruciatibus multis modis miſerum ad extremas anguſtias adegerunt. *Schenckius.*

Observatio XXI.

Stranguria Gallica intempeſtivè ſuppreſſa, ſcrotum perforatum urinam inde & purulentiam transmiſit: ægro paulò poſt Atheromate Gallico circa nates oborto, & Tabe ſublato.

IN Principis cujusdam viri Aula, Nobilem novimus, annos circiter triginta natum, aliquoties alipticam Hydrargyricam, cum ligni decocto, à Chirurgis & Medicis adminiſtrata, infeliciter expertum. Huic ob intempeſtivam fœdæ ſtranguriæ Gallicæ ſuppreſſionem & curationem, eadem eluvies, non tantùm ſerpendo & erodendo, in ſcrotum usque penetraverat, verùm etiam ſcrotum ipſum perforans, in eodem exulcerationem & fiſtulam excitavit, quæ per intervalla jam urinam, jam purulentiam viroſam transmittebat. Ea temporis progreſſu, aucta indies putrilagine, Chirurgo cuidam curanda demandatur, qui repletum diſtentumque ſcrotum ſubinde exſtringere & repurgare, tum balſamo ſuo per ſyphonem immiſſo conſolidare, turundisque obſignare contendebat. Quo facto, urina nihilominus bona ſui parte per ſolitum & legitimum meatum quoque profluebat. Cæteroquin, cùm ulcus nulla Chirurgi induſtria & arte conſanationem admitteret, jamque menſes aliquot hac medendi via, non ſine ſummo & certo ægri periculo, creſcentibus interim putredine & corruptione interna conſumpſiſſent; uterque æger & Chirurgus, morbum porrò minimè celandum, ſed Medico quoque aperiendum, detegendumque decernunt. Vocatus itaque, curationis pro tempore adminiſtratæ modum, Chirurgus recepto more exponit: ſimul etiam, nudato tumido jam ſcroto, penicillum ex ulcere ſolvit, urinam primùm, mox quoque ſaniem, ſua ſponte profluentia, ſubſidente poſthæc nonnihil ſcroto, oſtendit. Specillum, ulceris pertentandi cauſa, immitti præcipio. Quod dum minimi digiti longitudine, ſine magno admodum dolore, intrudi video, confeſtim latentis internæ putrilaginis, & vomicæ inſignis malignitatis certum argumentum capio: conſentiente, etiam quod paulo ante inſtitueram, neceſſario ægri Medico examine: id quod funeſtus eventus, non ita multis menſibus pòſt, liquidò declaravit. Ex quo enim nuptias cum Nobiliſſima Virgine celebravit, vino & veneri liberaliùs indulgens, circa coccygis oſſa dolor implacabilis obortus, & natiom ſiniſtra in magnum tumorem & ruborem excreſcens, inibi ulcus aliud protulit. Cui uno atque altero ex Diachylo cum gummis apparato emplaſtro impoſito, id quod dudum ſuppuraverat, apertum, magnam fœrentis puris vim, pulti quàm ſimillimam, profudit. Viribus tandem exhauſtus, & medicamentorum vitæque pertæſus, cùm parum ſpei ſupereſſe intelligeret, Atheromate illo Gallico pulpoſam natis affectæ carnem ſenſim conſumente, accedente inſuper totius corporis febricula & tabe, Anno 1578. vitæ finem, non ſine dolenda ſorte, fecit. Videant igitur imperitiſſimi Chirurgi, ne temerario auſu virulentum fluorem in Gallica ſtranguria præter rationem ſupprimant, & remeanti materie ex fœda Gonorrhœa intus collecta, abſceſſibus tam circa teſticulos, aut in perinæo, circumſitisque partibus, quo pus tetrum & graveolens effun-

effun-

effunditur, fiſtulisque inde natis, cum certo vitæ periculo, authores ſint. *Idem Schenckius.*

Observatio XXII.

Stranguria virulenta quibusdam conſeneſcit & commoritur.

HAud negligi, vel ſegniter curari id malum debet, nam ex ſeſe pernicioſa accidentia invehit & neglectum, incurabile evadit, adeo ut per totam vitam ſanie virulenta quibusdam urethra fluat. Sæpe & urinæ ſuppreſſio ad hæc mala accedit, inflammatis tumefactisque ſupra modum proſtratis & veſicæ cervice. Inflammationem iſtam augent, unaque iſchuriam faciunt coitus, uſus ciborum vel acriorum vel flatulentorum: produnt verò & quaſi exacerbant lunæ exitus ſeu menſium fines. Ab ejusmodi iſchuria certa mors venit, ut in quodam animadverti, qui decennium totum ſtranguria virulenta vexatus, tandem ex ſuppreſſa urina interiit. Solebat ille Iſchuria prehendi, quoties vehementiùs exercebatur, ſeque illa levare immiſſa argentea fiſtula, quam eo conſilio in omnem eventum ſecum ſemper circumferebat. Accidit die quadam, ut eam in veſicam usque intromittere non poſſet. Me igitur accerſit, qui urinam ipſi cierem. In quam rem cùm nihil non tentaſſem, fruſtranei fuerunt omnes mei conatús. Mortuo & diſſecto, veſica urina differta, & quàm diſtentiſſima animadverſa eſt, proſtatæ verò præter naturam tumentes ulcerati & pure differti, ei ſimili, quod ipſi ſtillare per urethram ſolebat. Ex quo intelligere licet, à proſtatis manare id virus, quod per virulentam ſtranguriam ſtillat, non à renibus, ut plerique opinati ſunt. Certè ſtranguria virulenta, ſi inveteraverit, particularis lues quædam venerea cenſenda, adeò ut niſi frictione ex hydrargyro nequeat curari. *Pareus lib.* 18 *cap.* 18.

Observatio XXIII.

Naturalia in morbo Gallico eroſa & clauſa.

MUlierem vidimus, cui morbus, quem vulgò Gallicum appellant, totam vulvam eroſerat, & incuria Medici quicquid eroſum fuerat, oris invicem junctis, occaluit. Indeque ſola urina, & ex ea parvo quidem foramine, reddebatur. Huic nos (propterea quòd callus ipſe altior eſſet, quàm ut citra mortis diſcrimen incidi poſſe exiſtimaremus) conſuluimus, ut incurata potiùs vivere, quàm tanto ſe periculo exponere vellet. *Beniven. cap* 31. *de abditis.*

Civis quidam apud nos penem habuit carioſum, multis foraminibus glandem ambientibus: ſcrotum habuit exulceratum. & dextrum teſticulum valde tumidum, ſine magno dolore. Cumque fruſtra ulus eſſet Chirurgorum conſilio, ad lithotomum acceſſit, qui teſticulum corruptum exemit, & ulcera conſolidavit: ſed meatus urinarius in glande, culpa hujus imperiti Chirurgi, planè fuit obſtructus. Itaq; urina, alium exitum quærens, per foramen parvum, in parte inferiore penis, prope ſcrotum, profluxit. Elapſo anno in eundem morbum incidit, & in pene atque ſcroto ulcera plurima repullularunt. A me verò tandem decocto Sarſæ parigliæ, & aliis medicamentis convenientibus, perfectè curatus eſt. Sed meatus urinarius verus aperiri, & foramen, per quod urina profluxit, (in fiſtulam namque degeneravit) conſolidari non potuit. Nunc autem bene habet. ſed urinam more mulierum reddit, etiam ſemen genitale in coitu per idem foramen, ut ipſe refert, emittit. *Doctiſſimus V. Joan. Francus Hildeſius de obſerv. propr.*

† Adde *Panarol. pent.* 1. *obſ.* 21.

Observatio XXIV.

Gallicoſus quidam toto ferè corpore verrucoſus.

VIllicum quendam infinitas propemodum verrucas, ex contagio Gallicanas contraxiſſe recordor, ita ut non ſolùm circa membrum virile, anum, pudenda, nates, ſed & femora exortæ ſint, quarum nonnullæ magnitudinem avellanæ non ſolùm æquabant, ſed & ſuperabant. *Leonard. Botallus cap.* 8. *lib. de morbo Gallico*, hiſtoriam cujusdam Hiſpani conſimilem recenſet: ſed mirandum ſanè ipſum, & Fallopium duntaxat, inter tot Gallicæ luis conſcriptores, quos duobus magnis voluminibus Jordan. Zillerus collegit, harum Gallicarum verrucarum curatu difficillimarum nobis curationem tradidiſſe, *Marcellus Donatus lib.* 3. *cap.* 5. *de hiſt. med. mirab.*

Observatio XXV.

Quidam è ſyphilide morbo in phlegmonem ſcirrhoſam prope coxendicem incidens, gangræna ejus partis correptus eſt.

NObilis quidam ſyphilide morbo correptus, ingentem phlegmonen ſcirroſam prope pudenda patitur: fit abſceſſus cum ſinu magno ad coxendicem: gangræna in loco affecto cum ſumma putredine exoritur, ut ſectionibus multis opus fuerit: magno labore curatur. *Valleriola lib.* 5. *obſerv.* 7.

Observatio XXVI.

De Morbo Gallico cum hectica, duplici tertiana & aliis.

VIrum Illuſtrem Franciſcum Inaram Hiſpanum, præfectum ſtipendiis bellicarum machinarum, qui jam quinquennio perpetuo, magno patientiæ exemplo, non ſolùm morbum Indum pertulerat, ſed à diverſis Medicis excarnificatus, & pecunia magna ſpoliatus (referunt enim ſupra mille aureos coronatos in Medicos conſumpſiſſe) jam nihil reliqui habebat. Erat enim hecticus, duplici tertiana laborabat, ulcera in capite ſerpentia & inſanabilia: nec oſſa detraxiſſe profuerat, vigil, tabefactus totus, ac cum gypſeis tuberibus in cruribus variis doloribus conflictatus. Nihilominus unico præſidio vini Indici ligni, diebus in octuaginta, in quibus totidem accepi coronatos, plane pleneque liberavi, reſtituta carne, colore, viribus, ut poſtea plures ſuſceperit filios, & nunc beatus vivat. Porro Indici vini deſcriptio hæc fuit: Vinaciola optima, cortex ejus ligni in pulverem redactus, cinnamomum noſtrum caryophylli, lachryma abietis lota, roſmarinus, ſalvia, S. ſampſuchi, thlaſpi, bugloſſa, borrago, meliſſa, radix enulæ, ſtœchas, betonica, chamæpitys, ſulphur non expertum ignem, ſena, cyclamen, colocynthis, camphora, mel, ſerapium è fumaria, modò è fuceo, modò ex infuſo cum rore, thus, elleborus, cardamomum majus, piper, eupatorium, xyloaloes. Prandebat paſſam uvam edens, cœnabat comodens elixum pullum, & panem in jure intinctum, ſumebat tum uvas paſſas. Verùm hæc multo poſt, ſcilicet poſt reditum è Scotia. *Cardanus curat. admirand. n.* 12.

† Variis autem (ut hoc addamus) à cauſis malum hoc induci poteſt. Sic hiſtoriam de ſervo balneatore recenſet *Hornung. Ciſt. Med. Epiſt.* 235. qui infinitos per ſcalpellum cœpis infixum in balneo infecerat. Meminit quoque per ſcarificationem in balneo contractæ hujus luis *Horſt. part.* 2. *obſerv.* 8. & *Hildan.* ex infecta veſte contractum morbum hunc narrat, *Cent.* 1. *obſerv.* 100. qui etiam *Cent.* 5. *obſerv.* 100. ſcabioſi cujusdam meminit, qui in lectum ſudore luis Venereæ infectum detruſus, inſanabilem luem contraxerat. Ex obſtetrice quoque oriundum hoc notavit contagium *Bourgeſis. l. obſtetr.* 2. *c.* 47. An verò detur morbus Gallicus hæreditarius? vid. *Nicol. Fontan. Exempl.* 38. *fol.* 188. Adde *River. obſerv. comm. p.* 416. *Horſt. part.* 2. *obſerv. fol.* 547.

CURA-

Digitized by Google

CURATIO.

Observatio I.

Gallicoſi tabidi facti, decocto ſarſæ parillæ reſtituti.

GEneroſus quidam Dominus, occulta morbi ſyphilidis ſemina ſecum circumferens, & ad extremam maciem deductus, convocatis aliquot Medicis, eorum conſilium & auxilium imploravit. Qui etſi non ignorarent, eum aliquando in faucibus ulcus habuiſſe, & de brachii & tibiarum doloribus aliquandiu conqueſtum eſſe: tamen collatis ſententiis (neſcio an timiditate quadam, an verò deſperatione) ſtatuerunt eum Maraſmo incurabili laborare; ideoque prognoſticis relinquendum, & à medicamentorum exhibitione abſtinendum eſſe. Ipſe igitur omnem ſalutis corporis ſpem abjiciens, tantùm de beata ex hac vita migratione fuit ſollicitus. Tandem aliorum inſtinctu, me quoque ad ſe vocari juſſit, & omnia ſymptomata diligenter mihi expoſuit, imprimis verò de graviſſimis doloribus, brachia & tibias, præſertim de nocte infeſtantibus, & ſomnum ſibi adimentibus conqueſtus eſt. Ex his & aliis ſignis, abjecto omni metu, palàm pronunciavi, eum non Maraſmo, ſed morbo Syphilide laborare. Et quanquam conſumpto corpore, ac in tanta virium imbecillitate, nihil certi de recuperanda valetudine poſſim polliceri: non tamen omnem ſalutis ſpem abjiciendam eſſe; meque (ſi modò obtemperare meis conſiliis velit) probi Medici officio functurum promiſi, Deumque ſua benedictione nobis adfuturum non dubitavi. Annuit. Corpore igitur ſyr. de fumaria Fernelii, & aliis præparato, exhibui ei medicamenta leniter purgantia: deinde decoctum Zarſæ parillæ propinavi, de quo cùm dies 14. bibiſſet, & quotidie parum ſudaſſet, dolores in tibiis ac brachiis paulatim remiſerunt, ita ut noctu ſomnum capere poſſet. Denique viribus indies magis magisque confirmatis, & diutius ſudavit, & tandem Dei beneficio ſanitati eſt reſtitutus.

Alius quidam vir nobilis, eodem morbo laborans, in celeberrimis Germaniæ ac Poloniæ urbibus ſepties decoct. ligni Guajaci & Zarſæ parillæ biberat, ac ſexies à Chirurgis mercurialibus unguentis inunctus, ac mirè cruciatus fuerat. Et tamen morbus ſemper recurrit. Venit igitur etiam in hoc oppidum, vix oſſibus hærens, pedibus & manibus vacillantibus dolores graviſſimos ſuſtinens, ac Chirurgi noſtri auxilium implorans, qui eum denuo unguento mercuriali inunxit, quo incredibilis pravorum humorum copia per os expulſa eſt, ut ſingulis horis viribus deficientibus animam exhalaturus crederetur. Cumque etiam urina omnino ſupprimeretur, me quoque ad ſe vocari juſſit. Paucis adhibitis medicamentis urina iterum profluxit. Bonam igitur ſpem de me concipiens, magnopere rogavit, ne in graviſſimo hoc ſuo morbo ſibi deeſſem, ſeque juſta mercede mihi labores meos compenſaturum promiſit. Poſtquam igitur materia non ampliùs per os effluxit, aſſumpto cibo vires paulatim ſunt confirmatæ, decoctum Zarſæ parillæ, & rad. caryophyllatæ, additis paſſulis, &c. ei propinavi: quo factum, ut paucis dieb. non modo ſanitati ſit reſtitutus, ſed etiam magna omnium, qui eum noverant, admiratione, valde corpulentus & obeſus factus eſt. Sed hujus beneficii memoriam facilè depoſuit, & quod promiſit non præſtitit. Hæc ideò annotavi, ut Medici intelligant, cognito morbo etiam graviſſimo, non facilè eſſe deſperandum, & ſi morbus iſte unguentis mercurialibus non penitus extirpetur, nihil eſſe commodius, quam ut decoctum Ligni aut Zarſæ parillæ poſt inunctionem per dies aliquot propinetur: & ſi ulcera etiam contumacia adſint, Turpetum minerale benè præparatum cum theriaca, aut elect. de ſucco roſ. illis bis vel ter exhibeatur. *De Cl. Joan. Franc. Hildeſii Camenceni obſerv. rarioribus D. Scholtzio nobis tranſmittente.*

Observatio II.

Hecticus ex morbo Gallico, ut reſtitutus.

QUidam putabatur hecticus, cum intenſis vigiliis, dolore capitis & membrorum, ratione morbi Gallici: reſtitutus eſt hac potione. Item. Alius quidam patiebatur ſummos dolores ventriculi, & febriculam, & vix difficulter potuit à Medicis reſtitui. Potio hæc erat: ℞. *Aq. lupul. aq. beton. aq. hordei, an. lib. iiij. vini Græci, lib. v. lign. ſancti, cort. ligni ejuſd. ana unc. viij. ſyr. papav. lib. v. Fiat infuſio per horas 12. in olla nova invitreata. Decoq. ad tertias lento igne, cum cooperculo pertuſo: tum depoſitum ab igne refrigerari ſinito, & colatum ſervato in loco frigido.* Ex eo ſumpſit manè, unc. v. loco ſyr. & deinde coopertus cubet in cubiculo calido. *Solenander ſect. 5. conſ. 15.*

Observatio III.

Caſu quidam à morbo Gallico liberatus.

SCatebat quidam è grege mendicabulorum lue venerea: hic aliquot diebus univerſum corpus equino fimo obruit, ut tantùm eſſet, qua reſpiraret. Erat ſtercus ſtabularium, equino lotio ſæpius perfuſum, quodque jam computruerat. Effecit ille hac arte, ut totum virus exprimeret: addidit aliquoties enchriſton ex axungia, larigna, & hydrargyro. Nec alia vitæ lex ſervata eſt, quàm mantica offerebat: atq; his remediis curatus eſt. *Hollerius lib. 1. cap. 2. Inſt. Chirurg.*

† Meminit quoque Morbi Gallici fortuitò, nimio ſanguinis fluxu ſanati *Panarol. pent. 4. obſ. 45.*

Observatio IV.

Nova, nec ita vulgo cognita remedia ad morbum Gallicum alta.

GRandiorem juniperum, qui Cedrum maximè æmulatur, *Harar* vocant Arabes, Afri nominant *Ertalch.* Ejus medulla in Numidia candida, in Æthiopia nigra, in Libya purpurea: qua in ſcobem comminuta, dicuntur Afri Medici feliciſſimo ſucceſſu, vice Guajaci, ad morbum Indicum profligandum uti. Hunc tres nationes, Galli à Neapoli ubi ſe inveniſſe putant: Itali à Gallis, in quibus primùm ajunt ſeſe illum conſpexiſſe: Germani ab Hiſpania, qui ex India tam pretioſam mercem convexerunt, nominant. Ego meritò ac jure, Indicum. *Scaliger.*

Deſtillatur aqua ex floribus & cauliculis herbæ Violæ multicoloris, vulgò floris Trinitatis dictæ, quæ in morbo Gallico datur per novem vel plures dies manè & veſperi, ad unc. iij & ſudet: commendatur à multis. *Camerarius.*

Buxi virgulta, lignum, & folia decocta, Guajaci modo, ſudores eliciunt. Famulam pauperculam Anglam à lue venerea vindicatam hujus decocto memini. Ditioribus propter ingratum & tetrum odorem rejicitur. *Lobelius in obſerv. Stirpium pag. 562.*

Similem hiſtoriam require *apud Amat. Luſitanum cent. 3. curat. 4.*

Circumforanei Beticæ Medici, decoctum Hippogloſſi Valentini (quæ vulgò herba terribilis dicitur) propinare dicuntur iis, qui ſcabie Gallica laborant, non ſine magno (ut ajunt) ſucceſſu. *Cluſius lib. 1. cap. 41. hiſt. ſtirp. per Hiſpanias obſervatarum.*

Mira facultate præditus eſt arboris *Hyvourahe* cortex, & Guajaco non inferior putatur, ideoque à Chriſtianis iſthic degentibus illius loco uſurpatur. Ejus verò utendi ratio hæc eſt: Corticis minutim conciſi certa quantitas in aqua decoquitur, trium aut quatuor horarum ſpatio, donec vini rubri dilutioris, ſeu clareti colorem contrahat. Ex eo decocto bibunt per

quin-

quindecim aut viginti continuos dies, obſervata levi diætâ, luisque venereæ doloribus ita liberantur. Verùm non modò utile eſt hoc decoctum in morbo Gallico, ſed etiam in reliquis frigidis pituitoſisque: nam humores extenuat, & exſiccat, nec injucundum eſt palato. *Thevetus lib. ſingul. cap 50.*

Vinum, in quo Maraſſi ſuffocati fuerint, ſi bibatur, morbo Gallico mederi certo experimento tradunt. *Lyſius.*

† Huc refer, quæ de curatione Luis Venereæ per inunctionem Mercurii diſſerit *Gr. Horſtius part. 2. l. 2. obſ. 13.* Mercurii dulcis ad hunc morbum uſus perhibetur à *Rhod. Cent. 3. obſ. 84.* Abſque ſudore verò, vel ptyaliſmo curatam luem hanc commemorat *Borell. Cent. 2. obſ. 96.*

Observatio V.

Sola, eademque certa locorum, ſeu aeris mutatione, morbum Indicum aliquando curari.

Qui morbo Indico laborant ſi in Numidiam, aut in Nigriticam ſeſe conferant Æthiopiam, ſolius Cœli beneficio, ſine ullis medicamentis convaleſcunt. Apud Malabaros morbus is, *Pua* nominatur: quæ vox neque à Græca eſt aliena, & ſapit veterem Latinam Sic cecidit *Tidor* incolis Molucarum; eadem, quâ nunc Græcum vulgus utitur, agnoſceret appellatione, oculum. *Matha* ſicut ab iiſdem, *Batu*, pes dicitur: communi cum Græca, atque ante hanc Hebræa, origine βα, βάν, βάσις. *Scaliger exerc. 181. num. 19.*

Observatio VI.

Cephalalgia, aurium tinnitus, articulorum confractio, & puſtulæ ſiccæ, ex Gallico morbo profecta, ut curata.

Cuidam è luis venereæ reliquiis, capitis dolor, aurium tinnitus, & veluti articulorum confractio, dolor, puſtulæ parvæ celeriter inareſcentes contigerunt. His convaluit remediis. ℞. *Radic. ireos, acor. ſænic. ana unc. ſ. radic. gram. & acet. ſ. ana drach vj. ſummit. lupul. ſumar. abſynth. beton. ana M. ſ. ſalv. P. ij. ſeminum aniſi. fœniculi, melon. limon cucum. an. drach ij. paſſul. hord. glycir. ana P. j. fol. ſennæ mund. unc. iij. agar. trochiſ. unc. j. ſ. fiat decoct. ad quart. iij. In colatura diſſolve ſacchari albi quart. iij. fiat ſyrup mediocriter coctus ſecundùm artem.* ℞. *ſupradict. ſyrup. unc. j. ſ. hydromelit. unc. iij. fiat potus.* Utatur intervallis ℞. *Pulveris ſpecier. hieræ diacolocynth. drach. ij. pulv. hieræ pict. agar. troch. an. drach. j. mac. roſ & maſtich. an. ſcrup. j. ſem. citr. lim. ana ſcrup ſ. croc gran. vj. cum ſyr. de ſtœchade fiant pilulæ.* Utatur intervallis. ℞. *Raſur. ligni ſancti lib. ſ. maceretur per tres in tribus pintis aquæ, deinde coquatur ad dimid.* Utatur manè initio paſtûs, & ſub ſomnum. Ab his tempeſtivus fuit illitus ſcapularum, ſpinæ, & articulorum. *Hollerius obſerv. 5. libelli proprii.*

Observatio VII.

A tophis & doloribus Gallicis liberatus.

Quidam curatus eſt tophis & doloribus hac potione. ℞. *Ligni Indici raſ lib. 1 aq. lib. 12. fol card. bened. p. ij. ſem. card. bened. p. j. Iva arthrit. marrub. ſalv. rad. enulæ, ana unc. ſ. ſummitat. atractylid. unc. ij. Macerentur diem unum in olla vitrea: deinde bulliant levi igne, & ſine ſumo ad medietatis conſumptionem. In colatura refrigerata decoquantur unc. iiij. palm. ſanct. pulverat. ad dimid. In alio vaſe macerentur per diem unc. ij. cortic. palm. ſanct. cum vini albi odoriferi cheopinis tribus: deinde miſceantur cum priore decoctione, & coquantur omnia unica ebullitione, colatura bibatur manè in lecto, initio paſtus, & ad ſomnum. Rurſus magma ſupradictorum coquatur in lib. viij. aq. ad dimid. & ſub finem decoct. adde vini albi lib. j.* Utatur tempore ſitis interdiu. *Hollerius obſervat. 6. lib. proprii.*

DE BRVNNO GALLICO.

DESCRIPTIO ET CURATIO INTEGRA.

Observatio I.

Lues nova Moravia

Brunnæ lues, cujus hiſtoriam pertexere inſtitutimus, miſeranda coorta eſt: quæ licet paucos jugulaverit, eoque peſtilentis denominatione minimè inſigniri deboit, inſolita tamen facie, horrendis ſymptomatis, intra duorum triumve menſium ſpatium ad octoginta oppidanorum corripuit: ſuburbanorum ſupra centum dicuntur infecta, in campis omni auxilio deſtituti, paſſim oberrantes, viſuntur infiniti. E cenſu eorum fuere etiam Equeſtris ordinis viri, cives ſpectatæ fides & probitatis, matronæ famæ integerrimæ intemeratæque pudicitiæ virgines. Quid morbi eſſet, latuit initio omnes: magnus interea rumor, multa vociferatio, cauſarum nulla apud plebem imperitam diſquiſitio. Colluvies agyrtatum, quemadmodum vultures ad cadavera, ſpe prædæ allecta, penitioris fomitis conſideratione ſuſque deque facta, cùm perfunctoriâ indagatione nihil explorati haberent, in admirationem te converſa, aciem mentis non ultra intendentes, ἀμαθοδεῖς καὶ ἀλόγως ad temeraria & tumultuaria confugere remedia. Prior ſi non ſucceſſit, aliam aggreſſi viâ, calidis frigida, imbellibus & ignavioribus remediis pollétiora, etiamſi ab omni arte aliena, ſubſtituendo, etiam ad deleteria progreſſu facto, anſam porrexere petitioribus, totum morbũ ejuſq; curationem accuratiori calculo & examini ſubjiciendi. Tardiùs fortaſſis, eoquod prava non minus quam invéterata conſuetudo adeo invaluit, ut mala quæ in conſpectum veniunt, aut oculis ſe produnt (ut omnes cutanei affectus) miſſum factis Medicis, ſolis conſoribus, & id genus impoſtoribus, hic delegari ſoleant. Fortaſſis etiam Medicorum olim has operationes faſtidientium arrogantia, huic divortio occaſionem dedit non exiguam. Tria juxta urbis Brunnæ pomœria, publica inſtituta ſunt balnea; in quæ ſordium corporis extergendarum, & cute ſcalpello conciſa ſanguinis per cucurbitulas extrahendi gratia, certis diebus confluere noſtrates ſolent. Eorum quod extra Iudæis cognominem (aliis viridem, ab excelſo turris faſtigio eo colore imbuto) portam, nobilius, ſplendidius, etiam Baronibus, & Equeſtris ordinis utriuſque ſexûs frequentatum, & ædificii nitore, ſervulorum muliercularumque ſolertiore diligentia, cæteris palmam eripuit. Et quia fons, Nicro proximus (qui ſat lutulentus & ater) tanquam colamentum, aut incerniculo trãſmiſſam aquam limpidiorem excipit, eaque purificatione lotionibus congruentiorem reddit. Extant ad Spilbergi radices aliæ, ubi puteus aquam plurimo ſale nitro, & lapide calcario imbutam ſuppeditat: eoque vi exterſoria, nitidiorem quidem redderet cutem: opinio tamen vicit, ut illis potius voluptatem, nam utilitatem ſectantes, loturi ſeſe immergant, & ibi delicientur. Illinc labis origo, hinc ſeminaria concepta, virus inde promanavit: hauſtum ibi venenum Nam brumæ ipſo die quem Solis in Capricorni ſidus ingreſſu definiunt aſtronom periti: vulgus Luciæ feſto inſignem facit: duabus inquam dierum hebdomadis, ante ferias nativitati Salvatoris conſecratas, hyeme aſperrima, Anni ſalutis reparatæ 1577. quicumque hypocauſtum ſive Laconicum ingreſſi ſunt, & cutim ſcalpello adacto, appoſitiſque cucurbitis perforarunt, omnes illico correpti

putan-

putantur. Neque cito noxam perſenſere, ſigna labis receptæ non ſtatim emerſerunt. Sunt quibus octiduum occultatum malum; aliis duabus ſeptimanis: aliis menſtruo temporis ſpatio, pro robore nimirum tam agentis, (ut credere eſt) quam renitentia paſſi, delituit: demum publice ſe extulit. Interim inſueta quadam ignavia ſeu torpore gravati: pigri, ſegnes, inertes ad conſueta munia obeonda, animo quoque abjecto, triſtes vultu, cum nec mens, neque manus & pedes, officium facerent, veluti umbræ, non homines paſſim oberrantes coſpiciebantur. Nativus faciei color in pallidum: vigor ipſe oculorum in torvum, circulo fuſco ſicut mulieribus menſtruatis deformem, ſubito immutatus: frons exporrectior in caperatam & nubilam degeneraverat. Manifeſtis tum ſe prodidit indiciis. Veſtigia cucurbitularum turgeſcentia extemplo ardor invaſit immenſus & immedicabilis, quem fœdi abſceſſus & ulcera excepere putrida, ſanie taboque fluitantia: circumcirca poſtulæ, palmum quoque latæ, achoribus floridæ, quibus dehiſcentibus, acu aut medicamine diſciſſis, profluxit pituita tenuis, ſeroſa marcida, ſanieque mucoſa: aliis etiam acris & erodens: tum caro cucurbitæ ambitu circumſepta, corroſa, putreſcens, tetrum ut è Telephiia ac phagedænicis ulceribus invexit fœtorem. Ubi admiratione dignum initio, quod è tot affixis cucurbitis, cum alii decem plus minus, tres quoque tantum nonnulli apponi juſſiſſent, una duntaxat, aut ad ſummum duæ (ſocrui Laurentiæ ſartoris è quindecim, tres) ex iis omnibus in fœdam tranſiverint vomicam. Nonnullis univerſum corpus puſtulis conſperſum, facies informis, triſte ſupercilium, horrendus vultus, dorſum, pectus abdomen, pedes, loci, â ſummo ad imum porriginoſa ſcabie, cruſtaceis ulceribus ſupra cutem paulum elevatis, duum cruciatorum nummum, vel unguis pullicis amplitudine: ambitu rubente, candida ſuperficie (ut Tinea quam barbari vocant) polluta, & deturpata, cernere erat. Manabant hæc quoque pingui liquore, mucore lento, qui non pus, ſed ſaniem referret luridam, ἰκ τῷ πύῳ ἴκελον. Imo; ſcabie ſublata & ſanatâ, maculæ atræ, diverſæque ab impetiginibus aut vitiliginibus, plumbei & fuſci coloris remanſerunt. Progreſſu morbi, in capite calli concrevere, qui ſummo cum dolore & ejulatu rupti vel diſſecti, melleum quippiam, reſinoſum & tenax, ceu ex coniferis arbòribus laticem extillare videmus, lentum inquam & viſcidum, mareſcentis pituitæ argumentum, exudabant. Abſceſſus hi ſordidi, vereque cacoëthes, poſtquam magna difficultate expurgati, & non minore, carne turſum producta, coaluiſſent, novum prorupit ſymptoma. Univerſi corporis artus, brachia, ſcapulæ, cubitus, humeri, ſuræ, tibiæ, pedes imi, puncturia quibuſdam quaſi aculeia, intenſiſſimè vellebantur, ac ſi ferris diſcinderentur, aut forcipibus igniis laniarentur, (ἐλφεχσικῶς ſic ægri ſenſum doloris exprimebant) potiſſimum ubi tibia maxime excarnis, lacertorũ non fulta thoris, à ſolo perioſtio veſtitur. Membra pondere gravia, fulcra poſtulabant, ſuiſmet viribus nec ſuſtineri, neque attolli potuerunt; imò & paralyſi quibuſdam minuta ſuccollatorum beneficio erigi neceſſe habebant. Nulla tamen quies, perpetua vociferatio lachrimæ, gemitus, indeſinenter torquentibus doloribus, nocte potiſſimum, cum feſſa membra ſopore dulci reficiuntur, illis noctes pervigiles, ob cruciatuum vehementiam: aurora adventante ioanis quædam tranquillitatis umbra affulſit, poſt adeo recrudueſcere tormenta, ut diem accuſarent infeſtam & inimicam, noctis verò imaginem & recordationem exhorreſcerent. Noctes irrequietæ, non unius, aut paucorum dierum fuerunt, verum etiam menſem integrum, fruſtra tentatis remediis compleverunt, ut magna mentem ſubeat admiratio, qua ratione unico hoc ſymptomate viribus fracti lethum evadere potuerint. Caput quoque non fuit immune. Nam præter achoras ſupra recitatos, gummata & callos, verrucis grandibus ſimiles, doloribus vehementibus infeſtabatur, circa regionem occipitii potiſſimum, qui præter virium imbecillitatem, ac vigilias, etiam dementiam quibuſdam invexerunt, quæ vix, muco purulento, maleque olente, per nares multos dies ſtillante, mitescere cœpit. Toto interim morbi decurſu ἀπέπτοι πάντων χυμάτων διὰ τέλος, nec Cereris nec Bacchi muneribus voluptatem ullam capiebant: non condimenta gulæ illecebræ, nulla ars., vel blanditiæ culinariæ epularum illis deſiderium invehere potuerunt, Converſationem omnem averſabantur, contuitum hominum, ſolitariam vitam captantes, fugiebant, verecundia ne ſuffuſi, aut indignatione commoti, quod horrenda labe, nullo ſuo merito, & ſpe auxilii exigua, aſperſos ſeſe cernerent. Magno tamen hoc illis conſtitit. Nam neque morbi ea erat natura ut in apricum illico ſe proderet, ſed intimis hærens medullis ſenſim pabulum conſequutus radices agebat, vireſque depaſcebatur: illi verò rerum omnium ignari, conſilii inopes, celabant tantiſper, donec ſocios pœnarum plurimos conſpicati, in medium affectibus ſuis propoſitis, mutuis collatis operis, communes deliberationes inſtituerent. Tunc per fora, vicos, compita & tabernas, de ſuo malo quiſque quiritari, & per συνδρομὴν, ſive συναθροισμὸν ſignorum affectus ſimilitudine deprehenſa, uno ore pariter affirmare, ex hiſce balneis virus ſe contraxiſſe, eum nullum laborantem offendiſſent, qui non iiſdem lavacris deliciatus cucurbitas admoveri feciſſe, iiſdemque ad onguem affectibus excarnificatus fuiſſet, Hoc nonniſi morbo jam planè confirmato, & rudi quoque plebeculæ maniſeſtiòre reddito. Cum hæc plebis coitio facta eſſet pars impetu in Adamum balnei præſidem facto, juri ut ſe ſiſtat, popoſcit; pars curiam adit, Senatum deprecatur, ut de crimine inquirat, veneficii cenſuram agat. Horrendum morteque piandum ſcelus, in civium perniciem conjuraſſe balneatores. Tumultu pauliſper ſedato, acceſſitur Adamus, cum eo graviter pro enormitate facinoris expoſtulat Senatus, minis interjectis, planum ſibi fieri vult, undenam hæc labes? cujus culpa? quid contagii? cauſam denique ſciſcitaturus illo vici inſolitæ, nihil præter lachrymas, mixtis precibus, & excuſationes extorquet. Sibi nihil conſtare, ſe nullius criminis aut conſpirationis ſibi conſcium: multos annos honeſte vitam hac urbe duxiſſe, famam integram cuſtodiviſſe, balneo præfuiſſe, & cuicumque, pro virili parte inſerviiſſe. Palam quidem contagium & manifeſtum ſe non inficiari; verum originis & cauſæ ſe prorſus ignarum, & cum exortum ſit ſummo famæ & rei familiaris ſuæ diſpendio: ipſi examinent, quantæ foret dementiæ, ſuam & liberórum ſalutem & fortunas omnes in tantum diſcrimen ſuâ ſponte præcipitare. Ne nimium Senatus prudentiſſimus indulgeat ſuſpicionibus, plagam divinitus potuiſſe immitti, cum nulla ope humana manſueſcat: aut incantatorum maleficio profectam: vel malevolorum, maleq; feriatorum hominum invidia, clanculum in ſuam perniciem dolos ſubſtructos, & machinatos illos eſſe. Daturum ſe omnem operam, ut inſons declaretur, cauſas quantâ poterit diligentia perſcrutaturum: ipſis vero pro ſua prudentia, ſi quæ emendanda cenſuerint, vel ad pleniorem inquiſitionem neceſſaria, ne ſe celatum velint, ſe viciſſim nihil detrectaturum, etſi mille mortes ipſi forent obeundæ. Demum diris caput devoveri petit, ſi vel minimam huic contagio occaſionem dederit, nedum ſi author ipſe deprehenſus fuerit. Tunc ita fuit dimiſſus. Tumultuatum deinde in miniſtrum, cui ob dexteritatem, manus inquam agilitatem & promptitudinem, delegata erat ſcarificationis provincia. Vulnera in inflixerat, è quibus, ceu fonte loco omnibus conſpicuo dimanabant reliqua ſymptomata, Hero

mandatum, ut hunc examini ſubjiciat. Adoleſcens duriuſculis impetitus verbis, cum in ſe ſabam cudi non falsâ conjectura proſpiceret, carceres & tormenta, quæ facinoroſis adhibentur, veritus, (id minitabantur Senatus cum Præfecto) in pedes ſe conjicit. Fuga ſuſpicionem auxit, & in hominum mente opinionem de authore conceptam confirmavit, ac ab hero in miniſtrum transtulit: cùm is, non tam quod cauſæ minus fideret, quam terriculamentis & pœnis obſtupefactus, fugâ mature ſibi conſuleret. Serio injungitur Præfecto, ut adoleſcentem ſiſtat. Hic Uratiſlaviam, Norimbergam, Viennam, ſuis commilitonibus, & balneatorum collegio, ut è fuga ipſum retrahant, comprehenſum, vinctum compedibus huc tranſmittant, perſcribit. Verum ille hactenus nuſquam comparuit. Deinceps magicis incantationibus ſcalpella & phlebotomos infectos, toxicove illitos, clamitatum. Ut hæc quoque aboleretur ſuſpicio, balneator ferramenta omnia exuſſit, medicas cucurbitas æreas, quotquot habuit, confregit, ignique tradidit. Ultra progreſſus, τοίχους διαπύρους, teſtudinem inquam thermarum, cui candentes ſilices inſternuntur, ut aqua aſperſi vaporem ad ſudorem conciliandum edant (Laconicum uni-co verbo dixere veteres) unà cum calefactoria fornace, à fundamentis diruit, & novos ignitos parietes extruxit, ſi fortè vapor infectus illinc emergens, auſam teterrimo morbo præbuiſſet. Neque ita conquietum Inſtrumentis igne crematis, toto hypocauſto innovato, veneficii ſi quid in aquis latuiſſet, puteum ter funditus exhauriri expurgarique fecit. Ne tum quidem veneni ſpecimen, viſui ſeſe obtulit. Invaluit poſtea rumor præfectum ipſum lue Venerea fuiſſe, non minus quam miniſtros ſuos infectum. De eo cùm nihil certi potuiſſet affirmari, eo deventum, ut eſſent qui aſſeverarent diebus intercalaribus, quibus publica non habebantur balnea, herum lue Gallica infeſtatos, calefacto eo hypocauſto, ſolitum hydrargyro inungere, & ea ratione huic contagio occaſionem dediſſe. Juramento ille ſe purgavit apud me, nihil unquam ſibi fuiſſe commercii cum Gallicis, artem ungendi vel curandi ſibi eſſe incognitam, nunquam ea ſeuſum, neque id genus medicaminis unquam pertractaſſe, obteſtatus eſt. Impune hoc illi fuit, cum adjiceret, neminem è ſua familia, qui loturis aſſidue ſubminiſtrarunt, ſcabie hac deturpatum aut doloribus excruciatum fuiſſe: quod ægrè evaſiſſent, ſi à balneo contages cœpiſſet. Morbus nihilo mitiùs ægros torquere, nec quicquam remittere, uſque ad æquinoctium vernum, Solis in arietis ſignum ingreſſu; circa quod tempus manifeſtè deſiiſſe, & Paſchatis feriis protſus interiiſſe judicatus eſt, eo quòd deinceps nullus hac labe ex integro aſperſus deprehenſus fuerit. Vel quia iis balneis ſolitudo ingẽs, quovis ingreſſum reformidante, ad alias migrationem inſtituerant paucis ruſticis exceptis, qui hæc vel ignorabant, aut ut nugacia ſpernebant & deridebant: vel quia Prætoris urbani edicto, Senatûs authoritate, interdictum fuit Adamo exercitium illud: vel, ut omnem protſus à ſe amoveret ſuſpicionem: quæſtu pereunte, ſua ſponte thermas clauſit. Graviter interim irrito licet conatu, ægris operam locabat: ulceribus medebatur, appoſito emplaſtro, quod Griſeum vocant, è lapide calaminari, lithargyro, ceruſſa, tuthia, terebinthina, cera alba, ſevo cervino, thure, maſtiche, myrrha, & camphora confectum: in orbem frigidis ad fervorem extinguendum circumjectis. Scabiei demum hieroglyphicum illud myſterium quod *Topffwaſſer* (Lac virgineum, aut ſimile quid judico) vocant, eique vim exiccandi, & eſcharas demoliendi efficaciſſimam tribuunt, illevit: nihil penſi faciens, de humorum corruptelâ intrinſecus coërcenda. Ideò fruſtratus eventu aliis in locum accitis, repudiatus eſt. Curſitatum jam ſollicitè: nonus cum eſſet morbus, novas poſtulabat antidotos: cum nihil uſitatum & conſuetum, exotica & peregrina remedia, minimeque familiaria, ſibi profutura autumabant: artifices diſquirebant, qui nil niſi ſplendidum pollicerentur, & fumos venditarent.

Pollutorum primus habitus Venceſlaus Raoſch inſtitor non parui nominis, ex adverſo Curiæ Senatoriæ, ſupra quadraginta natus annos, brevi ſtatura, corpore εὐσάρκῳ, facie rubente, habitu quadrato calidi humidique temperamenti, ſanguine exuperante. Hic balneum ingreſſus quinq; cucurbitulas affigi juſſit: unam ſumma cervice, ad finem capitis & occipitii: duas alias ad lumbos, utrinque, circa renum regionem: tum utrique genui ſingulas adhibuit. Illæſis cæteris, ſola cervicis & ſiniſtri lumbi in tumorem deſcivere. Poſtridie ſtatim ſuperior ſudaminibus quas ὑδατίδας dicimus, conſperſa, tactus indicioq; & domeſticorum relatu fuit. Dolor non levis. Proinde unde origo mali, illinc medela petita. Facile initio, nondum actis radicibus, conſolidari potuit vulnus. Negotiationis gratiâ Uradiſthum profectus, illinc redux, non integre liberatus, in balneum redit, decimo quarto poſt die. Adoleſcentem monet, ut priore illæſa ſubtus illam loco viciniſſimo, at decliviore, aliam παραχετεύσεως gratia affigat: Ille vero locum non ita cavit, quin è priore veſtigio huic ſecundæ aliquid adderet: eamque avulſurus nonnihil corticis decerperet, non exiguo dolore creatu. Tum primum æſtu, fervoreque tartareo exulcerari cœpit caro cucurbitâ comprehenſa, quæ ſuis finibus minime contenta, ſerpigine quadam, guttur, fauces, cervicem, collum denique univerſum in tumorem extulit. Secuta poſt ulcera ſinuoſa cavernoſa, ut ſemidigitum foramini inſereres. Matthias accerſitus tonſor, frigida adhibuit, unguentum album, oleum roſaceum. Nihil octiduo auxilii contulit. Temperandi fervoris gratiâ, ſummopere adjutus ſtillatitio liquore Hyoſcyami peregrini floris lutei, (quem Tabaccum fœmininam vocant) ſibi à fratribus contubernii Societatis Jeſu tranſmiſſo; cui linteolis immerſis, poſt ulcera fovebat frigide, uſque collum integrum amiciendo, æſtum profligabat. Locus cucurbitæ inferioris circa lumbos quoque putruit, non tam amplo circuitu: minore ambitu contenta putredo, minus contumax, remediis ceſſit; puncturis tamen penitioribus, longe poſt aſſiduam creavit moleſtiam potius, quam dolorem alicujus momenti. Conſultus Ioannes Tenglerus, ſolis topicis intentus, emplaſtris exiccantibus conſolidavit vulnera. Quibus ad cicatricem perductis, nova ſymptomatum incubuit cohors: Tergure toto, quatriduo poſt ingenti dolore perculſus eſt. Certis, & quidem exiguis finibus antea quod concluſum fuerat virus, in totam ſpinam propagatum, totam dorſi occupavit amplitudinem. Hinc artus, brachia, femur petiit, à ſummâ ſcapula & coxa, ad imas manus & pedes, nervos compreſſit, ut greſſum & comprehendendi poteſtatem auferret: non levibus doloribus comitibus, qui atrociores noctu erant: diurno tempore quietis uſura aliqua recreabatur. Moleſtia hæc octiduum duravit. Cùm in exercitio aliquid ſpei poneret, aut potius lucri aviditate pellectus, 14. diebus ante Paſchales ferias, Kioviam ad mercatum ſe accinxit. Illic exacerbata omnia, nulla pedibus requies, dolor minime fixus, vagus, modo genua, mox ſuras, demum plantam pedis, ac tarſum infeſtans, nunc hoc membrum deſerens, alio ſe convertit; illinc mox recurrit, & ſic indefatigabiliter ægrum divexavit. Divum hominumque auxilia implorantur. Laterculo excocto novo, candenti vinum affudit, pedes vapore fovit: cum incaluiſſent vehementer, oleo juniperino inunxit: ut univerſum crus rubore ſummo perfunderetur: (φοινιγμοὺς vel ſinapiſmos diceres) ſæpius iteravit: Irritum hoc: ita 15. dies hujuſmodi doloribus conflictatus, Hunnobrodam attigit,

tigit. Illic quorundam medicaſtrorum conſilio, corollas ſive ſpiras, quibus bulbi alliorum connectuntur, (eandem inquam, quæ ſupra caput ſeu nucleum cum capillamentis terra eminet) ut ſuſpenſi laquearibus exiccentur, aqua decoxit, vaporem udum pedibus excepit: tum etiam totum corpus proluit. Aquis cùm mergebatur, dolor mitigatus eſt; ſævior, labro poſtquam exiliit, longe recurrit. Hinc Hiukiom, ubi tarſo, & ſupra malleolos, ad ſuræ latera utrinque ad genua cucurbitas non multa flamma adhibuerunt. Deinde unguinibus ſuis delibutum reddiderunt. Fruſtra tentata omnia, tres horas viſus doloris expers, poſtea priſtina recruduere accidentia. Welleliis raphani radices, pila tuſas ſaleque copioſo aſperſas, crurum tenus calide circum ligari juſſit, Herbam *Giechtkraut* (ex ægri narratione bryoniam autumo) axungia ſuilla veteri contudit & circumjecit. Nihil contulit. Domum reverſus, carnificis operam experiri placuit, à quo medulla cruria equi & humani perunctus, nihilo pernicior ad curſum factus, exiguum percepit emolumenti. Tenglerus cùm fotibus varia herbarum farragine conſarcinatis, καὶ καταντλήμασι nihil proficeret, ad veſicatoria converſus, cantharides utrique pedi appoſuit. medio loco inter genua & malleolos, ad tibiæ latera utrinque, & quatuor locis cutem exulceravit: quam licet ſeroſi humoris copioſa excretio ſit ſubſecuta, parum tamen abfuit, quin phlegmone oboriretur, cujus præter intolerabilem dolorem, ſummus rubor index erat qui tamen quinta die remittens, ulcera quoque clauſit, rubedine in pullum colorem, adhuc atris veſtigiis ſuperſtitem, commutata. Ita ſolenni huic remedio, adhibentis inſcitiâ, & importuno uſu, etiam fides abrogata eſt. Proinde ut in re dubia & ancipiti, animus nullo veritatis fultus præſidio, incertis fluctuat erroribus, facilique opinionis vento huc illuc impellitur, ita Tenglerus χρώμενος priore recocta, ad πυριάματα reverſus, nova καθίσματα variis radicibus & herbis congeſtis, inſtituit, Hippocratici oraculi immemor: Non eſſe rationali Medico, priore indicatione perſeverante, contrariam curationem inſtituendam etiamſi voti compos factus non fuerit. Ignarus etiam Canonis, quo jubemur localibus remediis, niſi antecellerint univerſales evacuationes, parum fidei adhibere. Eapropter peſſimè hæc ceſſerunt; quia fortè aſtringentibus & repellentibus conſtabant. Nam ad ſuperiora raptum petentes materiæ repulſæ cor coarctare, ſuffocationis periculum, etiam ſyncope jam præ foribus exiſtente, minari incipiebant. Exploſum & hoc remedium, cui ſuffectum balneum ex gleba ſeu glomere nidi formicarum, aqua decocta, & ſilici candenti affuſa, ſoloque vapore prius excepto, poſtea pede univerſo, & formicis uſtulatis, vel elixis circumligatis. Bibit decoctum radicis Pimpinellæ ſaxifragæ è rubro vino per aliquot dies. Attamen omnia in pejus ruere. Poſtliminio conſilium & auxilium petiturus me convenit. Et quia multos prius queſtos, plurima fruſtra tentata medicamina hinc inde audiveram, de contagio & mali contumacia cogitare cœpi: & quia circa cutem malum verſabatur, viciniſſima, congrua, & competenti viâ educendas materias ratus, exhibito ἐκκοπρωτικῷ, ſtercorario medicamento. Mithridatium dedi exploraturus, ut ſe ad ſudorifera eſſet habiturus. Peræ gre ſudori vacabat, tamen lætus ſucceſſo, & hilaris, perrexit: tum Mithridatio permixtum ſuccum ſcordii, veronicæ, ſcabioſæ, cum decocto ſcordii dilutum bibit. Biduum juſſeram, octiduum continuavit. Sudavit quidem modicum, debilitatis ſimulato prætextu, neque ſupra tres horas unquam lecto ſe continuit. Perbelle habuit: inter ſudandum pruritus ingens pedes exercuit, ſalſi humoris exeuntis argumentum. Convaluiſſe ſibi viſus, itineri ſe commiſit, fora, nundinas, & mercatus frequentavit, aliquot hebdomadas incolumis, hinc inde vagatus vixit. Donec nihil tale opinantem, capitis dolor gravis & obtuſus, ſenſus hebetes, anxietas, animus languens, ſui ipſius odium vel tædium, corripuerunt: Caput, pectus, facies puſtulis efflorueſcentibus minutulis, rubris maculis, & ἐξανθήμασι corpus univerſum conſperſum, ſtigmata & pulicum morsus referebant. Occupatus tum fui ſeſquimenſem in arce quadam, curatione Baronis primarii. Id temporis Æſculapius ille accurrens, reliquias errorum per adoleſcentiam commilitonum redivivas accuſans, pœnas modo luere oportere vociferatus, πάγχρηστον Antidotum, Torbilii illud Minerale ab ipſis toties decantatum: nulla præmiſſa humorum præparatione; aut ſanguinis detractione, exhibuit: in eo quoque vitio non caruit, quod eadem doſi cuicunque ſexui & ætati porrexerit, tam viris quam fœminis, & virginibus tenellis, nulla victus ratione præſcripta, habenas omnes diætæ laxavit. Vel quia noverat, faucibus & lingua in tantum tumorem elevatis buccis inflatis, & pituita turgeſcentibus, non facile quævis obvia ingeri poſſe: vel quia ipſorum axiomati congruit, non diæta, ſed vi ſui remedii, morbos profligari Quod de morbo Indico, illorum antesignanus profiteri, palam (vinum optimum, cibos imprimis conditos, & bene ſalitos, offerendo) vetitos non eſt Præcipitato e pulvere, (verè turbante, cum nullam univerſi corporis venulam intactam ægri judicio prætererit) in pilularum formam redacto, quadrante horæ ante cœnam, quinque ciceris minoris magnitudine exhibuit. quæ paulo poſt tantum vomitum concitarunt, ut ad noctis medium continuis vomitionibus penè fuerit enectus, Materias alimentarias, poſt pituitoſa, demum ſanguinis plurimum evomuit. Poſtridie hora ſexta matutina, una minus deglutivit: vomitus repetiti, licet & per alvum ſubducerentur materiæ ſimiles Antequam cubitum ſe conferret totidem: ſemper vomuit. Ventriculum denique tanta nauſea invaſit, ut quotieſcunque Medicus pilulas oſtenderet, ſolo earum conſpectu ad vomitum irritaretur. Neque jam opus erat exhibitione, cum ſolo intuitu voti compos fieret. Quapropter triduo ſequenti, una duntaxat contentus fuit quotidie. Continuæ autem fuere vomitiones, & alui liquamenta. Quinque diebus ſequentibus, atram potionem, mane & hora ſomni, bis die propoſuit. Toto curationis tempore, quæ ad duas prorogata eſt dierum hebdomades, ſemel tantum ſudavit, neque vaporario calido ſe continere juſſus eſt, Incendio magno correptus fauces, ac lingua turgentia, dolorem vehementem palati, & gingivarum excoriationem invexerunt, ita ut præ mole linguæ os claudere non poſſet: ſalivatio multa, cibi deglutitio penitus ſublatæ. Octiduum totum cibo caruit. Continuis oris collutionibus uſus: nouâ, cibi nonnihil cœpit aſſumere: tum, ut refert, & nephritides moleſtæ fuere: Pondus ingens circa renum regionem ſenſit: Excreta per alvum acria mordacia, ac ſi ferro inteſtinum diſcinderetur: murmura & rugitus in inteſtinis: dolor oberrans toto abdomine. Cum exoneratum alvum receſſiſſet, uno impetu, quid lapidis inſtar (hydrargyrum conglomeratum fuiſſe non dubito) ponderoſum prolapſum eſt. Neque tantum fuit illis cerebri, ut fæcibus perſcrutatis de materiâ egeſtâ inquirerent. Excuſſo tanto onere morbo ſublevatus, & unico quidem momento, deinceps ad conſueta redut Reliquias tamen adhuc, manibus & pedibus algore perſtrigeratis, priſtinorum dolorum & nervorum exiccationem, quaſi corrugationem & diſtenſionem animadvertere ſeſe refert, & hæc quidem ad 25. Julii diem.

Adami Bernaveri Seplaſiarii ſolertiſſimi conjunx Aona, calido & ſicco temperamento, excarnis, raro corporis habitu, fuſco colore, trigeſimum ſextum annum egreſſa, octiduo ante Lupercalia, ſeu dies Bac-

cho dicatos, balneum adiit, ſeptem cucurbitas adhiberi fecit, quæ ὠμοπλάτην utramque, cervicem, dorſum & genua occupaverunt. Solus dextræ ſcapulæ locus exulceratus. Pruritum levem, tædium, moleſtiam potius quam dolorem totos viginti dies pertulit. Puſtula medio veſtigio eminebat, piſi aut orobi magnitudine: denuo in balneas conceſſit; totidem affixit: ſubtus hanc viciniſſimo loco aliam ſubjecit. Serpere malum dilatarique cœpit, ut palmum latitudo exæquaret: color ruber, ſaturus: continuæ ulceris penitiore receſſu vellicationes: ardor ingens. Maritus ulla conſilio, bis Triapharmacon emplaſtrum applicavit; nulliſque aliis præſidiis adhibitis, coaluit cicatrice obductum ulcus. Paraſceves, quæ ſolennem Reſurrectionis Domini feſtivitatem præcedit, die, manuum torporem, veluti ſtuporem, gravitatem, & ἀναισθησίαν initio animadvertit. Muſculus δελτοειδὴς cum ἀκρωμίῳ occupatus, manuum elevationi obſtabat: pendulas vidi jam manus, ac ſi paralyſi correptæ, ac prorſus reſolutæ fuiſſent. Emporium Lutzianum, ut varia ſupellectili aromataria tabernam locupletaret, Medicamẽtarius adierat: illinc reverſus palam vidit, ad Manus radicem, carpi inquam concava, nervos tremere & contrahi, ac ſi per ſpaſmum manus extrema in digitos deſinens curvata introrſum, verſus cubiti & radii oſſium compagem pertraheretur. Dolores urgebant vehementiſſimi: ſomni verò prorſus exularant. Maculæ rubræ ſatis amplæ in facie quinque: in manu dextra à carpo ad cubitum tres vel quatuor minores apparuerunt. Scabies nulla

Tyrocinia artis cùm Dreſdæ Miſniorum myropola ageret, meminerat celebres Medicos, operoſam quavis Panacæa certiorem, cutaneis affectibus profligandis inſtituiſſe Antidorum, quam, ut conjugi bene merenti opitularetur, confecit. Materia & compoſitionis ratio hæc eſt. ℞ *Ligni Indici, lib. ſ. rad. lapathi acuti, unc. iij. myrobal. chebul. citrin. Indor. embl. licor. ana drach. ij. gran. juniperi, rad. inulæ Campanæ, ana unc. ſ. hermodactyl. baccarum lauri, ana drachm. j. ſ. ſantalorum omnium, ana drach. j. ariſtolochiæ longæ drachm. ij. foliorum ſenæ mundorum, unc. j. ſ. Infundatur primo lignũ per ſe in lib. v. aquæ ferventis per xij. horas: poſtea coquantur blando igne, addendo cætera, recto artis ordine, ad medietatem. Sicent donec refrixerint: Colaturæ fervidæ & fortè expreſſioni iterum iunice rhabarb. electi, turbith. optimi, ana ſcrupul. ij. gran. v. ell. diacatholicon, conf hamech. ana drachm. ij. diſſol. in aquis ſcabioſæ, lupuli, fumariæ, ana unc. iij. ſyrup. fumariæ, unc. xv. de epithymo, unc. v. Bulliant leviter ſemel atque iterum, aromatiſando eum ſp. aromatici roſati drachm. j. cinnamomi optimi drachm. ij. Miſce fiat lege artis potio.* A ſecundo hauſtu quaſi exonerata cœpit agilius brachia movere: tertio die elicuit ſudorem, ſuccis ſcordii, cardui, mithridatio permixtis, Probe ſucceſſit. Bis reiteravit Antidorum, ſexta ſudorificum: extra omnem teli jactum poſita, integreq; convaluiſſe videbatur. Dum calidis ſeſe foveret, ſudori proliciendo occuparetur, perbelle ſe habuit. At quamprimùm in publicum prodiit, tempeſtate uda, Auſtris flatibus, glacie, nivibuſque diffugientibus, verna aëris inæqualitate humoribus nimirum commotis, priſtina rediviva fuere ſymptomata, & quidem nocturno tempore, volutationes in ſtratis continuæ, locus quietis nuſquam repertus. Guajaci lignum hic infame habetur: & lue polluti venerea, convictum eorum quovis refugiente, publica notantur infamiâ, (haud aliter ac lepra infecti in populo Hebræo extorres reddebantur) ita ubicunque ligni mentio fit, actum fere de ægri exiſtimatione & bona fama videtur. Inhoneſta & integerrimæ famæ matrona huc confugere, prima fronte, religio fuit: ceu ſacram anchoram, ad extremum, cæteris fruſtra tentatis, in abdito aſſervandam cenſui. Horrida immanique ſcabie laborantibus aliis vicinas ſuaſeram thermas, non quod profuturas judicarem: ſed dubius animi, hac ægrorum inſolentia, & in victu contumaci negligentiâ, ne regulis, quas in Ligni uſu præſcribimus, & legibus ſe includi paterentur, (compedibus ſe vinciri, vel pedicis conſtringi murmurant) conſultius viſum fuit, ut ſuo malo ſapere diſcerent, & certum præſidii genus poſtea ſpe fruſtrati avidiùs expeterent. Hæc etiam languens una cum ſorore thermas adire decreverat, ego vero ad curas medicas avocatus diſceſſi. Paucis diebus interjectis Pharmacopœus ad me per literas: Conſuluiſti, inquit, conjugi, ut thermis lavaretur: at ipſa exploratum habet, ut quotieſcunque labro aquæ dulcis ſe immerſerit, dum aquis tepentibus delectatur dolorum ſit expers: ubi pedem extulerit, illico recurrere & infeſtiores fieri dolores. Suaſum ipſi, ut Guajaci biberet decoctum: quocirca meo ſe commiſſurum hoc arbitrio: ſe petere, ut diligenter expenſis & rationum mearum momentis examinatis, tam quamprimum certiorem reddam, quid hac in parte fieri velim. Occaſionem etiam de aliis bene merendi oblatam repudiare nolui: unicam hanc viam ſanitatis recuperandæ ſuperſtitem dixi: in vulgi delirii judiciorum perplexitate, ſamæ ipſius conſultum me voluiſſe, veritus, ne lue nefanda correpta publicè diffamaretur. Rumore plebis ſpreto, è radicibus polypodii, cichoreæ, herbis fumiterræ, cardui, turionibus lupulorum, aſparagis recentibus & id genus aliis, cum paſſulis, & ſenæ foliis ſero caprino incoctis aliquot dies apozema propinatum. Communem dextri brachii ſecuit venam, pilulis purgata, decem & octo dies Ligni ſancti bibit decoctum, canonibus conſuetis obſervatis. Perſuaderi, ut prorogaret potionem, minime potuit, vel quia deſidem domi latitare non libuit, perpetuò debilitate culpata, vel quia nimiùm ſibi blandiretur, & viribus plus juſto fideret, eo quod primo protinus biduo, acu pingere, texere, aliaque muliebria exercitia denuo tractare inciperet: brachia ſurſum attolleret manuumque officio alacriter, doloris expers, toto eo tempore perfungeretur. Ædibus inclutam feneſtrarum proſpectu arceri, ſumma erat moleſtiarum portio. In publicum egreſſa, aere denſo, pluvio, nebuloſo, pro anni tempore tunc rerum potiente, & accurata victus ratione poſthabitâ (cùm neque vini uſu penitus abſtineret) decimaquartâ die recurrerunt eadem ſymptomata, longe quam antea vehementiora. Turpethum illud execrandum experiri, & præcipiti diſcrimine vitam negotiari, animamque redimere placuit. Tenglerus quindecim pilulas exhibuit devorandas hoc ordine: quinas ante cœnam, ſequenti die mane & veſperi totidem. A primâ ſumptione vomuit multum, & quinquies alvo dejecit: à ſecunda iterum, & vomuit, & ter dejecit: poſt tertiam utraque, multiplicata virium ingentem edidere ſtragem. Sputum altera ſtatim die apparuit. Illico lingua in tumorem conſpicuum valde elevata, rictu diducto fauces implevit: palati cœlum ſive fornicata capacitas non ſufficiebat (horrendum viſu) linguæ intra ſua ſepta continendæ, qui extra labia promineret: occludere os aut labra conjungere nullo modo potuit. Tertia plane obmutuit, ut à nemine loquens intelligeretur, ſoloque nutu animi ſenſa proferret: imò ſpiritus vias compreſſit, ſtrangulationis periculum in procinctu erat; oborta etiam magna raucedine, gutture & faucibus nimirum excoriatis. Gargariſmata illis familiaria præſcripta ex aqua ardente, quam vinum quoque ſublimatum dicunt, cui Zuccarum candum, & mel is nonnihil immiſcent, cum interea Æſculapius ille (ſi Diis placet) oblatis pilulis, per emiſſarios rem gereret, neque ad ægros poſtea unquam reverteretur. Indigne hoc tulit myropola Medicis rationalibus familiariſſimè converſatus, & è roſis, plantagine, malicorio,

&ſi-

& ſimilibus aquæ prunellæ incoctis, ſyrupoque myrtino & de roſis ſiccis admiſſis, collutionem oris inſtituit. A cujus uſu lingua confeſtim ſubſidere cœpit, & intra ἕρκ@ τῶν ὀδόντων, ſuos inquam carceres ſeſe recepit, perpetua tamen ſalivatione ad decimumquartum, imo etiam vigeſimum diem excruciata, quo die illi egrediendi facta poteſtate, ultro unam adhuc adjecit hebdomadem. Intra quod tempus omnia peſſum ivere ſymptomata, & turpis macula, quæ dorſum fœdaverat, licet contumaciſſima, tota eſt abolita. Num reliquiæ medicamenti, renes & inteſtina turbantis, aut diætæ vitium, certè tribus poſt ſeptimanis crudeliſſimos dolores colicos & nephriticos illi invexerunt, ut levidenſia priora quæ tulerat, ſi hiſce compararentur doloribus, aſſerere non vereretur. Domi cum eſſem, his malis ſubventum pauculis diebus. Nunc incolumis vivit crebro uſu extracti angelicæ, niſi quod corpus probe munitum eſſe oporteat, ut ne flatum quidem frigidiorem admittat, cujus merito etiam podagricis tentata fuit tormentis.

Hujus ſoror, ætate major, Scheittermanni primarii Pandochei uxor, carnoſa, frigidioris & humidi temperamenti, una & eadem hora balneum petiit: totidem cucurbitas affixit. E ſeptem, ſola, quæ ſub dextra ſcapula erat, vulnerata in ulcus degeneravit. Ardor vehemens. Caro exeſa, foveam, cui articulum primum indicis digiti inſerviſſes, (nudam carne coſtam dixiſſes) detexit, latitudine quadrans thaleri numiſmatis. Emplaſtra balneator diu adhibuit. At movendo cum parum promoveret, quidam noſtras illius affinis emplaſtrum nigrum, arcanum nemini relevandum (è ceruſſa, & maſtiche, in oleo lini ad nigredinem uſtulatis forte conflatum) ſæpius reiteravit. Fruſtra. Ulcus obduxit cortex durus, ſcabritie aridus, craſſitie digiti cutem ſupereminens; qui prurítu intolerabili excitato, cum unguibus diſcerptus eſſet, ſubtus novo germine repullulavit iterum. Ab aromatario emplaſtrum de Meliloto illitum, quod eſcharam quidem ſuſtulit, ea tamen paucis interjectis diebus denuo & fœdior ſuccrevit. Hic verò minimè prætereundum, dolores etiam ante ulcus occluſum hanc infeſtaſſe, quod pleriſque non niſi vulnere conſolidato evenit. Vidi cam à poplite, per ſuram univerſam (ventrem cnemis tibiæ objectum) calcaneum, talos, tibiæ apicem, ſolo perioſtio membrana quaſi tectum dolores crudeliſſimos perpeti, ut ejulatus & clamores ferinos, ſi ſtragulis paulo pedem premeret, ederet. Adeo tamen fuit pervicax, & præfractæ contumaciæ, ut nullum prorſus ore admitteret remedium: ægre ipſi perſuaſi, ut ſerum caprinum cum Zuccaro, vulgaris potus loco, ad biduum biberet. Præter dolores, qui jam corpus univerſum obſederant, totum præ puſtulis corpus tuber erat, ut nec ſtare, ſedere, neque ambulare jam poſſet: lintea pure fœtido ulceribus manantibus imbuta, corpore mordicus adhæreſcentia, ſi avellerentur, cortices quidem una detrahebant. Pertinacem illius animum tam horrida mala neque flectere, neque frangere potuerunt. Turpetum dimidiati, ob infirmitatem (ut agyrtæ referunt) doſi accepit: quocirca nihil emolumenti conſequuta, adhuc ἴκελον ζῶον, cadaveri quam homini ſimilior jacet, ſuæque inobedientiæ exoluit pœnas, cum unctionibus & ſuffumigationibus Mercureis mallet rem pertentare, quam intra corpus ullum admittere medicamentum.

Paulus Burſarius ex eadem cauſa, ſinuoſis & cavernoſis ulceribus dextram tibiam fœdatam habuit, circa malleolos potiſſimum: eapropter curàm temerariam aggreſſus eſt. Pilulis devoratis cauſo prehenſus, feneſtris præ immodico æſtu undique reſerari juſſis, caniculæ ardoribus urgentibus, ſanguinis copioſâ per alvum excretione, quam ϑρόμβοι, & atræ fæces conſequutæ; fame quoque, cum ob linguæ tumorem nihil alimenti poſſet ingerere, enectus, intra paucos dies, ejulatu & clamoribus toti viciniæ moleſtiſſimus, miſere expiravit. Inopinatus iſte caſus multum artificis detraxit authoritati, & ſolenni pharmaco fidem derogavit, occaſionemque certiora remedia inquirendi ægris præbuit.

Thomas Brenner, inſtitor uterq; cum coniuge correpti. Illa mercedem pacta, cum denas tribus ex ordine diebus aſſumpſiſſet pilulas, intendi & intumeſcere crura in vaſtam ſenſit molem. Vomitibus pro more exagitata, vaſe teſtaceo excepit rejectamenta, cujus parietibus circumquaque vidit hydrargyrum crudum adhæſiſſe: illico terrore perculſa, & quia pejus ſe habere animadverteret, nuncium remiſit impoſtori, quem cernebat proforibus, ne ſpiritum olidum admitteret, pugno nares & labia comprimentem, eminus inquirere, quinam valeret: neque precibus adduci poſſe, ut cominus aut tangeret, aut eam alloqueretùr.

Hunnobrodæ ad equorum mercatum huc ſe contulerunt Iudæi duo. Eodem balneo inquinati, alter feriis Pentecoſtes extinctus: alter elephantia obductus miſeram traducit vitam.

Dietrichi Molii filia virgo, forma egregia, puella lectiſſima, jam nubilis, miſerandum in modum deformata, reſtituta quîdem eſt Turpeto, verumtamen puſtulæ nuper frontem & palpebras denuo occuparunt; quibus illi adhibent liquorem luteum, mordacitatis expertem, (gummi fortaſſis Guajaci, quod illi à liquore & alkali ſeparant) qui eas abolere quidem viſus eſt, non tamen ſecuros in univerſum reliquit ægros, ita ut verè ſe & ex toto immunes aſſeverare auderent: imo latet ſemper aliquid virulentiæ, quod alias repullulat & recidivam perpetuo minatur. Fortè avaritia medicaſtrorum, ut ſemper eſſet quod degluberent: vel malignitate, à deleterio medicamento nondum perdomitâ, novaque ſemper moliente accidentia.

Ut curioſis ingeniis rara cara, quotidiana vero viləſcere obſervamus: ita repudiato Turbante phàrmaco, Evancicium duobus hinc diſſitum milliaribus ad balneatorem concurritur. Eo primus Cerdo poſt Sendlianus, opulentiſſimi Senatoris, quandraginta quinque annos nata conjunx, demum etiam Pandochei uxor, profecti. Hic fabæ magnitudine electuario purgante exhibito, deinceps perpetuo Laconico eos incluſit, fumum è Cinnabari ſubdidit, ita tamen ne ſupra quam vellet, aut forte poſſet, urgeret quenquam. De quo amicus ad me. Noſter Chirurgus, ditiſſimi illius veſtratis uxorem non ungit, ſed lavat, & dedit illi aſſumendum ſuave, ut ipſa narrat, eclegma, quod ei omnes dentes labefactavit. (ὑπερβολικῶς Cerdo inquiebat, ſe ordine in menſam potuiſſe dentes loculamentis exemptos collocare.) Hydrargyrum ergo & pro pilulis electuarium, quod haud ſcio an novum ſit. Hæc ille. In eo tamen probandus eſt, quod diætæ leges non omnes antiquaverit, ſed hypocauſto incluſos aëre omni interdixerit, ſudores extorſerit, vino tamen conceſſo: cætera ſolertem ſe præbuit.

Egenorum ſortis miſeratus & ipſe, ne ἀσύμβολος & otioſus cladis miſerandæ ſpectator eſſem, vulgo paratu facilia & ſine impendio remedia, domeſticis & indigenis conſtantia plantis, colegi: diæta modoque utendi præſcriptis, paucarum horularum laborem, Senatui obtuli. Præfatus hic baſim curationis in ſudoribus promovendis conſtitutam, diſcriminis plenam per Mercurium curandi rationem: Pulverem ſenæ præparatæ D. Montagnanæ præmiſi: legibus phlebotomiæ cuſtoditis axillarem dextri brachii, bubonibus abſentibus, ſecari juſſi. Inſtitui potionem ex decoctis radicibus, enulæ, polypodii, angelicæ, lapathi maximi, diptamni, Imperatoriæ: Herbis vero Cardui benedicti, chamæpityos, ſcordii, fumariæ, cicerbitæ ſcabioſæ, veronicæ, lupuli ſalictarii, phyllitidis, ſco-

lopendriæ veræ: Item floribus borraginis, lavendulæ, ſambuci, additis ſenâ, corticibus veratri, cum ligno ſancto, ejuſque cortice. Aliquot poſt aſſumptum decoctum diebus, è maſſa pilularum cochiarum cum veratro præparatarum, aggregativarum, & de hermodactylis catapotia imperavi. Poſtea è ſuccis ſcordii, Cardui, fumariæ, meliſſæ Turcicæ, veronicæ, ſcabioſæ, exiguo Mithridatio permiſſis, ſudorificum vehementius inſtitui, ut decoctionis vim ſudorificam, ignaviorem forte, extimularet. Puſtulis & ſcabiei, initio aqua ſtillatitia è reſina larignea, oleo Tartari condita, etiam decoctum Guajacinum erant inſtituta: quorum illinitioni ſi non ceſſiſſent, ſubinde acriora & pollentiora, non præterito etiam oleo atramenti ſutorii, aquâ fragariæ vel ſcabioſæ diluto, ſuccedere poterant. Numerus dierum pro affectus contumacia, & ægri tolerantia definitus erat, certoque ordine cuncta ritè diſpoſita, ut medicamenta ex officina, ætati & ſexui cuicunque (ut ſeplaſiæ miniſtri à me edocti fuerant, accommoda, levi pretio mercari etiam inopibus licuiſſet. In morbi decrementum culpam conferas, aut quod operam meam minus gratam haberent, dubium. Nullus mehercule ad hoc præſidii genus confugit, præter alutarium & ploſtrarium quendam, conſilia, niſi manus operatio accederet, ſupervacanea & fruſtranea dicentium. Quinimò tam alutarius quam thedarius vehicularius fabricator, duri agreſteſque homines, ſibi de perfectâ curatione prius cautum voluerunt, ne artis manuariæ operis neglectis, ſanitati recuperandæ dum vacant, dubio eventu, duplici multati diſpendio, inanes quoque facerent ſumptus. Equidem alutarii genu dextrum, locus inquam eucurbitæ, ulceribus cruſtaceis, ita callo contracto obduruerat, ut æruginis, chalcanthi, neque calcis vivæ applicatione *[illegible]* reſecari vel abradi potuerit, quæ is quidem, ſummo cruciatu conciliato, animo tamen feroci (cujuſnam uſus conſilio, incertum) ſæpenumero aſperſerat. Hac ratione de meo bene merendi ſtudio, aut medicaminum ſucceſſu haudquaquam mihi gloriari licuit. *Thomas Iordanus, Libello de Lue nova Moravia nuper publicato.*

Extat de eâdem lue, *Ioannis Sporiſchii Tractatus*, in quo de nonnullis aliter ſentit, quam Iordanus.

Crato, lib. 2, Epiſt. per Laur. Scholtzium publicatarum, de hoc morbo *pag.* 228. per quatuor folia, ſententiam ſuam per hypotheſes, & curationem, omnia nova & veriora proponit.

DE SCORBVTO.

DESCRIPTIO ET CVRATIO abſoluta.

OBSERVATIO, I.

De Scorbuto.

SCORBVTVS eſt, quando propter ſplenis obſtructionem, impeditur attractio humoris melancholici, qui reliquo ſanguini commixtus, univerſum corpus tabida corruptione inficit: tum punicies lituris crura defœdans, ex craſſiorum ſui partium decubitu: tum portione tenuiori ſurſum elata, teneras gingivas acri corroſione & putida carnis excreſcentia vitians. Ejuſmodi definitionum, deſcriptionumque libertatem Medicis uſurpare licet, ad faciliorem rei intelligentiam: cum alioquin curioſius hæc in logicorum ſcholis fore diſcutienda, non ignorem. Nomen vero fictum ex Danicâ, & maritimæ Germaniæ lingua. *Schorbuk* enim iis ſonat ruptum ventrem, quaſi totus venter & hypochondria, ut fit, patiantur: quomodo & *Schormunt* noſtrates appellant, quando inficiuntur gingivæ: quod ruptam buccam vel os ſonat: item *Schorbeens* quando in cruribus morbi ſymptomata vel ſigna apparent, quaſi dicas ruptas tibias: Hollandis à puniceis maculis *Blauſchbuyt* nuncupatur. Stomacace & Sceletyrbe *Plinii* eſt, cujus meminit *lib. Nat. Hiſt.* 25 *cap.* 3. iis verbis: *Nec beſtiarum ſolum ad nocendum ſcelera ſunt, ſed interim aquarum quoque ac locorum. In Germania trans Rhenum caſtris à Germanico Cæſare promotis, maritimo tractu fons erat aquæ dulcis ſolus, qua pota intra biennium dentes deciderent, compageſq; in genibus ſolverentur. Stomacacen Medici vocabant, & Sceletyrben ea mala. Reperta auxilio eſt herba quæ vocatur Britannica, non nervis modo, & oris malis ſalutaris: ſed contra anginas quoque & ſerpentes. Folia habet oblonga, nigra radicem nigram. Succus ejus exprimitur & ex radice. Friſii qua caſtra erant monſtravere illam.* Apud nos & intimas regiones maritimas, potiſſimum Septentrionem ſpectantes, ſparſim illud malum hactenus ſæviit: proximis vero annis ad ditiones conſines, ubi antea incognitum, vel ex prava victus ratione, ſive contagione proſerpere cœpit ut jam Germaniæ inferiori univerſæ propemodum innotuerit: alioqui ampliſſimo totius Germaniæ ſuperioris regno adhuc incognitum, quemadmodum & Italiæ, Galliæ, ac Hiſpaniæ. Si fortè in aliquo Aſiæ vel Africæ loco lues hæc ſentiatur, is erit vel maritimus, vel alius, ubi rarus ſalubris aquæ uſus, vel ubi victus, aut aër ejus fomitem ſuppeditat: proinde & morbus hic ei tractui ſolummodò peculiaris, velut maris quoque Borealis accolis: nullo modo autem cunctis mundi partibus, vel reliquus morborum acervus, familiaris Nabathæi ſiquidem in felici Arabia & eo adventantes Romani, illum perpeſſi fuiſſe videntur, Auguſti Cæſaris ævo. Hujus etenim imperio, cum in Arabiam exercitum Romanum traduxiſſet Ælius Gallus, cum in ipſa expeditione coactus eſt relinquere in Albo Vico, maximo Nabathæorum emporio, ubi æſtatem & hyemem tranſigere oportuit, ut reficerentur infirmi. Quandoquidem oris & crurum, cæteriſque ejus loci vitiis tentabatur exercitus, quorum illa circa os, hæc circa crura reſolutionem quandam fuiſſe, ob aquas & fructus provenientem ſcribit *Strabo lib.* 16. *circa fin.* qui eo tempore vixit. Peculiare vero nomen ejus peſtis apud Arabes non comperi, cæterum Medici vel Græci, qui apud Romanos tum potiſſimum Medicinam faciebant: vel Latini linguæ Græcæ periti, qui in illis bellis exercitus Romanos ſectati fuere, ex ſymptomatibus, quæ maxime tum in ore, tum in tibiis apparuerunt, nomina finxere Græca, ut morbus στομακάκη, ab oris vitio: σκελετύρβη, à tibiarum læſione infeſtationeq; appellaretur. Voces enim has nec qui Germanicum Cæſarem comitabantur Medici, à Phyſicis accepere, qui tunc temporis Medicis, maxime doctis, & in linguarum peregrinarum uſu tritis, caruiſſe videntur, ut apta morbis nomina Græca formare nequiverint: ſi tamen fortè quos habuerint, ii fuere patrii, & eruditionis exiguæ ab Arabibus vel Nabathæis, eaſdem voces itidem non didicere Medici Ælium Gallum ſectati. Porrò quæ Scelotyrbe ab *Authore definitionum*, ſub Galeni nomine deſcribitur, nihil minus eſt quam Scorbutus noſter: cùm eam paralyſis ſpeciem eſſe ſcribat, qua rectè incedere nequeunt, ſed nunc lævam, nunc in dextram corpus contorquent: interdum crus poſt ſe trahunt, non ſecus quam acclives locos aſcendentes faciunt ejus verba: Σκελοτύρβη ἐστὶν εἶδος παραλύσεως, ὥστε [illegible] ἐπ' εὐθείας μὴ δύνασθαι, καὶ ποτὲ μὲν κατὰ εὐθὺ, ποτὲ δὲ εὐώνυμον εἰς τὰ δεξιὰ περιφέρειν, τὸ δεξιὸν εἰς τὰ ἀριστερὰ καὶ ποτὲ μὲν ἐπισύρειν τὸ σκέλος, ὥσπερ ἀναβαίνοντες τὰ μετέωρα. Oſcedinem hunc morbum appellaſſe Marcellum ab oris vel gingivarum exeſione, arbitror: Gingipedium quibuſdam dicitur, nomine ficto à gingivis & pe-

& pedibus læſis. Quæſtio hinc loco occurrit, utrum lues hæc à priſcis, nimirum ſacræ & veteris noſtræ Medicinæ ſcriptoribus, Græcis & Arabicis, fuerit cognita deſcriptaque? Cujus affirmativam partem cùm alii ſuſtineant, ego in negativam propendeo. Nam *Avic.* 1. 3. *fen.* 15. *Tract.* 2. *cap.* 5. quandam ſymptomatum quidem congeriem, quæ in Scorbuto videntur, recenſet, ubi de ſignis apoſtematum ſplenis agit: Scorbutum tamen noſtrum non deſcribit licèt proximiùs eum attigiſſe videatur. *Hippocrates* item de magnis lienibus ſic quidem ſcribit, *lib.* 2. *Prorrhet.* ut quædam Scorbuti accidentia notet: ſed paucis ſignis, quæ in ſplenis affecti morbis apparent, Scorbutus noſter peculiaris morbus non deſcribitur: ait enim gingivas vitiatas, & oris graveolentiam his accidere, quibus ſplenes magni. Quicunque verò habent ſplenes magnos, & neque ſanguinis eruptiones ipſis contingant, neque oris graveolentia, horum tibiæ ulcera prava habent, & ex his cicatrices nigras. Ad trutinam nunc Hippocratis verba revocemus, expendamusque. Quibus magni lienes, his gingivas infici & putrere aſſerit. Illud unum ſymptoma eſt. Hinc ſubjungit: Quibus verò ſplenes magni, nec putreſcunt gingivæ, neque ſanguinis eruptio contingit, horum tibiæ ulcera ſortiuntur maligna, atque cicatrices hinc atras. Hic manifeſtè apparet, Hippocratem in ea eſſe ſententia, quòd eodem tempore utrumque illud ſymptoma in ſplene magno non conjungatur: ſed tibiarum ulcera tum primum ſubſequantur, quando humor ille melancholicus actis non feratur ſurſum ad gingivas, vel ſanguinis eruptione minuatur, verum ad tibias ſubſidat, fœde exulceret, & cicatrices poſtea nigras relinquat. In Scorbuto autem ſimul gingivæ putreſcunt, fœtentque, & tibiarum lituræ amplæ liveſcunt, quæ etiam quam rariſſimè ad exulcerationem perveniunt. Hæ etiam præcedunt ulcera ea rara, malitioſaque, ſi fortè tandem emergant: nullaque harum macularum magnarum, in hoc morbo ſemper ferè apparentium, apud Hippocratem mentio, ſed ſolarum cicatricum poſt ulcera relictarum, quæ communes quoque ſunt cunctis exulcerationibus ab humore melancholico natis, enim verò difficulter admodum ſanantur: quare etiam in ſcirrho ſplenis, cicatricem ea non admittere, affirmat *Paul. Ægineta lib.* 3. *cap.* 49. Ad Celſi ſententiam, qui Latina reddidit ea Hippocratis verba, *lib.* 2. *cap.* 8. idem dictum volo. Eadem ratione ad Cælii, & reliquorum ejosdem ſententiæ veterum authoritates reſponſum ſit Scorbutum adhæc alium eſſe ab Ictericiâ nigra, & tertia Volvuli ſpecie, quam Hæmatiten vocat Hippocrates, & ego longo Medicinæ uſu obſervavi: & doctè *in ſuo inſigni libello, de magnis Hippocratis lienibus*, oſtendit Excellentiſſimus Medicus *Balduinus Ronſſeus*, mihi neceſſitudine haud vulgari junctus. Ex recentioribus ſcriptoribus Scorbutum ſic ſatis deſcribit *Olaus Magnus*, natione Suecus, *in ſua Hiſtoria de gentibus Septentrion. lib.* 16. *cap* 51. etſi multis in locis eum alioqui figmentorum minimè puductit. Hæc ipſius verba: Eſt & morbus Caſtrenſis, qui vexat obſeſſos & incluſos: talis ſcilicet, ut membra carnoſa, ſtupiditate quadam denſata, & ſubcutaneo tabo quaſi cera liqueſcens, digitorum impreſſioni cedat: denteſque veluti caſuros ſtupefacit, colores cutium candidos reddit cœruleos, torporemque inducit cum medicinarum capiendarum nauſea, vocaturq; vulgari gentis lingua *Scorbuk*, Græcè cachexia, forſitan à ſubcutanea mollitie putreſcente: quæ videtur eſu ſalſorum ciborum, nec digeſtorum naſci, & frigida murorum exhalatione foveri. Sed vim tantam non habebit, ubi muri interiùs tabulis quorumcunque lignorum ſint cooperti: inſuper ſi diutiùs graſſetur iſte morbus, abſynthiaco potu continuato illum arcere: ſicuti & calculi radices, per decoctionem veteris cerevisiæ cum butyro epotæ tollere ſolent. *Lib.* item 9. *cap.* 38. Viribus, ait, primis annis, demum (milite ſtragibus continuis diminuto) artibus, dolis & inſidiis obſidentium ſurripiunt commeatum, præſertim pecudes, quas ſecum abductas, in herboſis domorum tectis paſcendas imponunt, ne defectu carnium recentiorum, morbum incurrant quibusdam ægritudinibus triſtiorem, patriâ linguâ *Scorbuk* nuncupatum: hoc eſt: ſaucium ſtomachum, diris cruciatibus & diuturno dolore tabefactum. Frigidi enim ac indigeſti cibi avidiùs ſumpti morbum hujusmodi cauſſare videntur, qualem Medici cachexiam univerſalem appellant. Hujus luis quoque obiter meminit *Albertus Crantz in ſua Saxonia*, item *Euricius Cordus in ſuo Botanologico*. Cauſſa proxima erit humor craſſus, crudus, frigidus, in vaſis ſanguinis contentus, ſive is ſit melancholicus, ſive cum pituita mixtus. Cauſſæ remotæ, ſex res non naturales: aër corruptus: victus pravus potusque, frequens in regionibus ſeptentrionalibus, maximè earum navibus marinis, velut caro ſuilla à coctione nonnunquam ſubolida, lardum fumo infarctum exiccatumque, ſubinde rancidum, quandoque ab initio impurum, gravisque infectionis indiciis imbutum, plerunque crudum etiam voratum: Item reliquæ carnes, & piſces ſaliti priùs, deinde atro multoque fumo transfuſi & indurati, vel multo ſale conſervati diu, ſimiliter qui craſſæ ſubſtantiæ & exucci ſunt: caro venatica & putida, volucres aquaticæ, & quæcunque acero condita longo tempore fuere, braſſica, allia: panis biſcoctus vetus, nonnunquam ſubmucidus: legumina: cereviſia craſſa & fæculenta, uſus aquarum vitioſarum in dulcium penuriâ, unde ſævi gignuntur morbi, teſtibus Hippocrate & Plinio: item jejunia cum exiguo ſucci mali cibo: adhæc vigiliæ, labores intempeſtivi, immodicique, affectûs animi, cogitationes graves aſſiduæ: præcedentes quæque febres, & vacuationum debitarum vel conſuetarum intermiſſio ſive ſuppreſſio, uti hæmorrhoidum, menſtruorum, & ſimilium. Signa in morbi principio: Corporis totius gravitas, ſpontanea laſſitudo, qualiscunque præcordiorum anguſtia, crurum imbecillitas, levisque rigor, cum dolore exiguo: gingivarum pruriginoſa rubedo à naturali mutata, ac dolor: faciei color ex pallido in fuſcum vergens. In incremento, gingivarum laxus ſanguifluusque tumor, & putredo cum oris fœtore, quarum aliquando etiam caro ad dentium radices conſumitur, utrobique dentes vacillant: crurum adhæc lituræ, conſperſi leviter ſanguinis faciem oſtendentes quandoque, & quales morſu pulices imprimere ſolent, majores tamen, quæ etiam in femoribus & toto corpore ſparſim aliquando apparent, ex minùs craſſo ſanguine procreatæ: plerunque etiam maculæ amplæ, plumbeæ, lividæ, purpureæ, nigris violis obſcuriores, ex fæce corrupti ſanguinis eò decumbente genitæ: quare rarò admodum in aliis locis, quàm cruribus emergunt. Quandocunque verò hæ videntur, certiſſimè ſcorbutum adeſſe denunciant, etiamſi alia ſigna adhuc deliteſcant. In faucibus item aliquando is livor apparet, in iis quibus univerſum corpus hac putrilagine ita permaduit, ut ferè mortis periculum haud longè abſit. Ingraveſcente morbo, nervorum in cruribus rigor, ambulandi impotentia, nervorum item contractio, anhelitûs difficultas, maximè ubi æger movetur, aut erigitur, aut ſedet: tum quoque ferè vel omnino linquitur quandoque animo: decumbens autem reſpirat liberiùs, reficiturque. Quidam appetunt cibum frequenter, quibusdam edendi aviditas languet. Motus aggravativus in multis quarto quintoque die, in pleriſque tertio: in paucis ſingulis diebus, ſine manifeſta tamen febre, obſervatur. Aliquos interim quandoque ſimul febrire non eſt dubium. Nonnulli enim hac lue correpti, febre lenta erratica afficiuntur. Aliquando etiam fe-

bres præceſſerunt ardentes, maligna, duplices tertianæ: & ubi in ipſo Scorbuto nondum poſt eas febres perfectè curato, febris quartana valde maligna ſubſequeretur, vidi: & in ipſa quartanæ declinatione rurſus apparuit Scorbutus, ſano tandem conſilio victus. Sic eæ febres non adeò per criſim terminari ſæpenumero videntur, quàm novos ex labefactatis viſceribus, atrophia, & multa ſanguinis corruptione putrilagineque producere morbos, prioribus non rarò pejores. Quibusdam alvus adſtrictior, aliis fluxilior. Livor ille crurum quandoque integras tibias inferiores circumquaque, usque ad pedes, cum tumore ita obſidet, ut elephantiaſis notam eſſe quis judicaret: rurſus aliorum crura ſic attenuantur, ut oſſa videatur tegere cutis ſola, plerunque cum calore multo, nonnunquam abſque eo. Quorundam etiam maculæ in ſquamulas reſolvuntur, quemadmodum in eryſipelate videri ferè aſſolet: aliorum læves æquales, nonnunquam ſplendicantes permanent, cum levi veſtigio ad digiti impreſſionem. Plerunque etiam, licet rarò admodum, apparet varicoſa venarum plenitudo, & ſub lingua tota venæ minutiſſimæ, varicibus per quam ſimiles: identidem & in inferiori labio conſpiciuntur. Pulſus hîc, & in quartana febre, varius, exilis, durus, frequens, debilis, pro temporis morbi varietate. Urina rubiconda, turbida, craſſa, fæculenta admodum vini rubri recentis: quemadmodum & fervente quartana, potiſſimum à ſudore ſolet apparere: eſt & gravis odoris. Scorbutus in iiſdem familiis aliquando frequens, partim quòd eodem victu ſint uſi ægroti, quare contagione putatur ſerpere: partim quòd contagio lædat, ubi in oris & gingivarum vitio, ex iiſdem poculis bibunt, vel aſſidua converſatione vitiatos ſpiritus admittunt. Quandoque eſt à parentibus hæreditarius. Febres aliquando in hunc morbum terminantur. Hunc etiam plerunque tabes comitatur: ſubinde hydrops, quandoque & dyſenteria: atrophia verò propemodum ſemper. Ulcera in tibiis ſi nonnunquam exoriantur, quod rarò tamen fit, cicatricem difficulter admittunt, quippe fœtida admodum, maligna & aliquando gangrænoſa: ita plerunque corrupta, ut minimum ferrum non ſentiant. Habent nonnulli in hoc morbo illæſas gingivas, ſed defœdata crura: qui vel ex ore, vel naribus ſanguinem rejiciunt. Morientibus ex hoc malo pleriſque deliteſcunt maculæ, & aliis à morte efflorescunt uberrimè. Victus ſit concoctu facilis & boni ſucci, moderatè calefaciens, tenuis, incidens etiam ſubinde, atque attenuans, abſtergensque: cui leviter aſtringentia accedant quandoque. Convenit polenta noſtra hordeacea, imo & avenacea, vel hordeum excorticatum, cocta in juſculo aut aqua, deinde cum vino per ſetaceum redacta. Pallulæ Corinthiacæ item coquantur in jure aliquo idoneo, vel etiam aqua & vino, atque ita ſimiliter per ſe accum tranſmittantur: poteſt & ovi vitellus ſubinde commiſceri. Eædem quoque pallulæ manduntur, ſi nimia ſiti, aut oris ſiccitate laboret æger. Proſunt & amygdala, cum colaturâ decoctorum furfurum triticeorum apparata, quibus amarorum pars aliqua fuerit mixta. Aromata in cibo, pro flaccidi corporis & morbi exigentia, quandoque miſcenda, ut cinnamomum, macis, nux myriſtica, & zinziber. Omphacii uſus hic non inutilis Condimenti loco aſſumantur & interdum cappares cum uvis paſſis Corinthiacis ex oxyſacebaro, vel oxymelite longo: atterantur vero dentibus prius minutiſſime, quam deglutiantur. Potus ſit cerevisia bona, optime defæcata, maximè abſynthites, uti & vinum eâdem herba confectum: aut ſi quis chamædryte afficiatur, erit & hoc utile multum. Aqua etiam lactis haud temere quis utetur. Lac item caprinum vel in ejus defectu, vaccinum recens, in quo decocta fuere ſiſymbrium cardamine, vel naſturtium hortenſe cum

foliis latioribus, (hyemale vocant vel cochlearia, non ſine ſucceſſu plerique uſurpant, potiſſimum qui lacti aſſuevere, eoque afficiuntur, vel qui id innoxie patiuntur. In cubiculo verſentur ſicco, calido, mundo & lucido: triſtiores animi affectus excludant. Curatio à ſanguinis miſſione inchoanda erit in initio, ſi ejus fuerit plenitudo, vires, ætas & reliqua conſenſerint. Copioſam autem extractionem hîc diſſuaſerim. Per hæmorrhoides, ſi legitime vacuetur, commodum erit. Si peculiari modo affectus comperiatur ſplen, lienaris, vel media in ſiniſtro brachio aperiator. Si vero hepar magis, vel æque gravatum, corpuſque ſanguine redundare deprehendatur, tum dextri brachii pertundatur jecoraria vel baſilica aut media. Cum autem raro advocetur Medicus, niſi alias malum egerit radices, invalueritque, & lituris in tibiis ſe morbus prodiderit, à ſectione venæ abſtinendum conſuluerim. Hinc leviter corpus vacuetur cum foliis ſenæ Alexandrinæ quam vocant, expurgatis ad unc. ſ vel drach. iij. vel minus, ſi epithymi tantondem adjunxeris, cum paucis paſſulis Corinthiacis, ſem. fœniculi, & zinziberis ana drachm. ſ. quæ ſimul veſpertina hora in ſeri lacti quantitate ſufficienti leviter effervescant: & macerentur noctu: dein de manè poſt fervorem unicum, forti expreſſione coletur ſerum, quod propinetur. Poteſt & unc. ſ. ſequentis pulveris eodem modo infundi, colaturaque expreſſa exhiberi. ℞. *Fol. ſenæ Alexand. expurg unc. j. epithymi, tartari albi, ana unc. ſ. cinnamomi, caryophyl. galangæ, ſem. aniſi, an. drach. j. diagrydii, drach j. ſ. fiat pulv.* Conferunt & pilulæ de fumaria ac diaſenæ. Pilulas etiam ex lapide lazuli, & armeno etſi quidam exhibeant, mihi tamen diſplicent. Confectionem Hamech qui offerre quoque volent, quantitatis ut ſingularem habeant rationem neceſſe eſt, cùm vehementes expurgationes innoxiè hic morbus non ferat, ubi tam facilè cor afficitur, læditurque. Purgato ſuaviter corpore, ſingulis diebus bis, horâ nimirum matutina, quâ etiam in pleriſque ſudor expectatur, & quarta pomeridiana, aſſumentur unc. iiij. ſucci expreſſi ex herbis ſequentibus admiſcebiturque ſacchari puri quantum voles, & canellæ parum. ℞. *Cochleariæ, ſiſymbrii Cardamines, naſturtii hyemalis dicti, ana partes æquales: hæc abunde partem mediam, quantitate obſervata unius prædictæ herbæ: hæ virides in mortario lapideo cum piſtillo ligneo contundentur, exprimenturque.* Cæterùm eæ potiſſimùm in hoc morbo extirpando, ſingularem ſunt ſortitæ ex ratione prærogativam, cùm primæ tres incidant, extenuent, & per urinas expurgent, quarta aliarum vires contemperet, propterea etiam pro corporis, morbi & caloris ratione, augeri vel minui poteſt. Contuſæ item illæ, in lacte caprino recenti, vel in ejus penuriâ, vaccino decoquuntur: & â forti expreſſione ſimili modo potus propinatur. Recentem eum quotidie apparari conſultius eſt. Felicem quoque ſucceſſum expertus ſum, ſi quando in lactis ſero illæ plantæ decoquerentur: ſuccorum tamen exhibitio præſtat: at ex decocti exercitatique Medici arbitrio hæc mutari queunt. Ubi & cum vino rubello coquerentur non temere memini. Liquoris vero non magni ſuperfundenda quantitas, quod ſucculentæ ſint herbæ quæ hæ ſolum ejus admixtione contegentur ad coctionem: alias cum iis liquoribus etiam per cribum leviter cum valida expreſſione trajici ſolent contuſæ crudæ. Abſynthium vulgare admixtum, confert plurimum: utiliterque adjunxi ſæpenumero fumariam & chamædrym. Nummularia quandoque, ob laxa viſcera & diſſolutas compages, miſcetur. Si aliis deinde multa aliarum materiarum farrago placuerit, quemadmodum myrobalanorum maximè Indorum, corticum radicum capparum, fraxini, cuſcutæ, aſari, thymi, epithymi, adianti, matricariæ, chelidonii, betonicæ, hyſſopi, agrimoniæ, ſcabioſæ, teucrii, phyllitidis,

cete-

ceterach, tamaricis, acetoſæ, radicum valerianæ, biſtortæ, enulæ, polypodii, lapathi acuti, fœniculi, petroſelini, pimpinellæ cichorii, borraginis, bugloſſæ, rhapontici, ariſtolochiæ rotundæ, glycyrrhizæ, paſſularum, ſeu Alexandrinæ: florum geniſtæ, ſambuci ſeminum aniſi, fœniculi, viticis, ſemin. frig. & id genus reliquorum, per me licet: ex paucarum tamen plantarum legitimo uſu, curationem conſequutus ſum non rarò felicem.

Hoc item remedio ſoſinitens eſſe curatos intelligo. ℞. *Comæ abſynthii vulgaris ſicci, granorum juniperi contuſorum, ana M. j. lactis caprini ℔ iij. Coquantur ad tertiæ partis conſumptionem: exprimendo colentur, deinde admiſce croci in pulverem redacti drach. j. denuò ebulliant fervore uno aut altero: ſecundò colentur.* Decocti hujus datur hauſtus tepidus ter in die, horâ matutina, ac tertia pomeridiana, & quando cubitum itur.

Mulierem novi in Scorbuti curatione celebrem, quæ corpore vacuato hanc propinabat potionem. ℞. *Becabungæ, ſiſymbrii cardamines, ana M. iij. vel iiij. contuſis herbis admiſce ſeminis erucæ, rad. ireos hortenſis noſtræ vulgaris recentis, ana unc. ſ. zinziberis, drach. ij. piperis longi, drachm. j. ſimul per colum trajiciantur cum vini rubri lib. ij.* Ex hoc potu commoto hauſtum ſingulis diebus matutina horà calidè offerebat. deinde ægro diligenter contecto eliciebat ſudorem, novem in ea curationis ratione impendens dies.

In Comitatu Marcenſi hecabungam, ſiſymbrium cardaminen & alo... contuſa, & cum lacte colata, propinant nobiles quædam matronæ.

Tenello infanti cum ſucceſſu aliquoties apozema hoc exhibuit Comitiſſa quædam. ℞. *Rhabarbari, centaurii minoris, rhapontici vulgo dicti, an. drach. ſ. ſem. aniſi, liquirit. ana drachm. ij. in pulverem redacta trajiciantur cum expreſſo liquore manipuli florum Damaſcenorum,* quos vocant, *in aqua decoctorum: hinc cum ſacchari q. ſ. fiat ſyrupus longus:* unde cochlear manè & veſperi bibit.

Ingratam & ferè abominabilem potionem in Phryſia Orientali, velut certiſſimam in Scorbuti curatione habitam, hîc ſubjungere volui, ut excrementis quoque ſuam ineſſe vim naturalem, quilibet videat: quæ tamen in uſum non admittimus, quòd alia magis grata, neque usque adeò abominabilia, certiori ratione uſurpari queant, jucundiorque curationis modus obſervetur. ℞. *Vini Rhenenſis menſuram ſex quartarum,* (ſingulæ quartæ pendent lib. iiij. medicinales) *radicum raphani majoris boni & recentis, in mortario lapideo diligenter contuſ. unc. iij. quæ cum parte vini dicti in ollula ſeorſum mixta macerentur, per horam integram: liquor fortiter expreſſus per linum, cum ſex vini dicti quartis commiſceatur: deinde in ejusdem vini portionem aliam immittatur ſeparatim ſtercoris taurini & anſerini par quantitas trium magnarum nucum, ibidemque per horam relinquatur: poſt validam inde expreſſionem vino primo affundatur.* Hinc ℞. *Nucum myriſticarum, caryophyll. ana drachm. ij. contuſa ſeorſum, linoque alligata in dicto vino ſuſpendantur, atque eo modo horis viginti quatuor potus conſiſtat.* Inde quotiescunque ſitit æger, largè bibit: nec aliam uſurpat potionem, donec integram fuerit conſequutus ſanitatem. Potus autem hic apparari ſecundò poterit, ſi requirat neceſſitas. Interea caventur ſalita valde ſecalinusque panis. Cùm Phryſia taurorum & anſerum ſit feraciſſima, ex paratu facili ſibi concinnantur ejusmodi medicamenta. Tantam autem vim calorificam ſtercori anſerino ineſſe, ut in quæ inciderit gramina urat: & hinc cum liquore convenienti transfuſum incidere, menſes, ſecundinam, & urinas potenter movere conſtat: nec dubium eſt, taurinum ſtercus itidem huc nonnihil facere.

Vacuationes priores ſemel atque iterum tota curatione reiterari queunt. Inde diebus aliis offeratur matutina hora cochleariæ conſerva, vel etiam conſerva chamædryes, ſeorſum vel mixtæ: quibus accedent radices bugloſſæ vel borraginis conditæ, velut & enulæ.

Porrò notandum, omnes ferè plantas acres, quibus inciditur attenuaturque materia morbifica, ad hujus mali profligationem juvare: ne quis ſibi perſuadeat, à tota ſubſtantia vel forma occulta ſolùm herbas tantopere prædicatas, nobisque hic familiares, ut efficaciſſimas, putà ſiſymbrium, cochleariam & becabungam, iſtum profligare morbum: cujusmodi ſunt, præter enumerata paulò antè, draco, ſcordium, ſempervivum minus, herbæ omnes ſpleneticæ, radices aperitivæ, ſemina calida, baccæ lauri, juniperi, atque id genus ſubſtantiæ reliquæ.

Hypochondria illinantur: Siniſtrum hac vel ſimili mixtione. ℞. *Olei de capparibus, unc. j. unguenti de bryonia contra ſplenem, unc. ſ. miſce.* Dextrum, oleo abſynthite: quibus, ſi poſtulet neceſſitas, primarum noſtrarum herbarum ſuccus incoquatur.

Gingivæ laxæ & putridæ interim colluantur cum decocto foliorum & corticum oxyacanthæ vulgaris, cochleariæ, ſiſymbrii cardamines, naſturtii hyemalis, & roſarum rubrarum immaturarum, in aqua ferrata præparato, in cujus colatura expreſſa aluminis pauxillum fuerit diſſolutum. Saporis & abſterſionis ratione admiſceatur mel crudum, vel roſaceum: ſive ut conſerventur confirmenturque magis gingivæ, imò & fervor reſtinguatur, diamoron. Valent huc quoque oleaſtri folia cum ſtillatitio plantaginis ſucco expreſſa: item pruni ſylveſtris cortices.

Collutio quoque alia hoc conficitur modo. ℞. *aquæ lib. j. ſalis, aluminis, an. drachm. ij. bulliant ſimul.* Item: ℞. *Malicorii, ſumach, balauſtiorum, an. unc. ſ. paſſularum unc. j. cum aquæ fluvialis lib. iiij. ad medietatis abſumptionem coquantur: trajectoque per colum liquori admiſce mellis roſacei, unc. ij. aluminis drach. ij.* Confricentur & gingivæ ſanguinolentæ & flaccidæ, ſale uſto, cui pulvis balauſtiorum fuerit immixtus: vel cineribus ſarmentorum, cum teſtis oſtreorum aut mytulorum uſtis: interim illa ſanguinia ſanies quoque exugitur, expuiturque. Inde etiam os colluitur decocto radicum biſtortæ, quæ virtute Britannicæ ſimilis pollet: hinc & ſuccus exprimitur, ut etiam ex dicto noſtro naſturtio, & cum diamori parte duplâ miſcetur, quo gingivæ illinuntur. ℞. *Succi biſtortæ, mellis roſacei, an. unc. iij. ad ſucci conſumptionem coquantur: inde aluminis uſti drach. j. admiſce:* hoc linimento utere. Quemadmodum & hac confectione. ℞. *Biſtortæ, unc. ſ. ſalis ſcrupul. j. cum diamoro ad conditi conſiſtentiam miſceatur.* Sic & alumine ac pyrethro cum melle crudo mixtis, quibus ex ſalviæ & olibani pulviſculo parum indi poteſt. Cujus ſuprà memini, muliercula, collutionem parabat ex hyſſopo, ambroſiana, betonica, & radicibus enulæ, aquæ incoctis: in colaturæ expreſſæ lib. ij diſſolvebat aluminis unc. ſ. & ſimul cum melle ſinebat effervescere, deſpumabatque.

Phryſii aliam conficiunt, ex *aceti cereviſiarii lib. ij. boli armeni, unc. ſ. aluminis drach. ij. mellis unc. iij. ſimul bulliunt.* Saxones plerique ſabinam adjungunt.

Si gingivarum putredinoſus tumor nimis luxuriet, forficula nonnihil auferatur, & unguento Ægyptiaco, vel alumine uſto, cum roſaceo melle mixto conſumatur: aut etiam vitrioli oleo coërceatur. Eſt & hæc aqua in earum putredine eximia, quomodo etiam in malignis ulceribus, ſi ſpongiola eo liquore imbuta confricentur gingivæ. ℞. *Arſenici ſublimati, ſcrup. ij. aluminis uſti, drac. ij ſ. in pulverem contuſa ſimul bulliant in aquæ plantaginis lib. j. ad horam, in vaſe duplici.*

Lituræ in cruribus foveantur decocto baccarum juniperi leviter contuſarum, ſiſymbrii cardamines utriusque, naſturtii hyemalis, cochleariæ: quibus, ſi voles addes flores camomillæ, artemiſiam, meliſſam, ab-

ſynthium

ſynthium, roremmarinum, majoranam, thymum, hyſſopum, & ſimiles herbas, quæ aquæ incoquantur. Si & ſpongias ex eo preſſeris, inferioribusque tibiarum partibus utrinque applicueris, maculas ſub cute obſcuras & adhuc deliteſcentes manifeſtè elicies, ut efflorescant, & Scorbuti ſigna luceant. Linimento hoc inungentur quoque, *℞. Butyri majalis, unc. ij. ſ. baccarum juniperi contuſarum drach. vj. vini puri, unc. ij. coque in fictili ad vini conſumptionem, expreſſione vehementi facta, colato: ungantur crura mane & veſperi.* Vel fiat illinitio, butyroſitate collecta ex lacte, in quo decocta fuerint ſiſymbrium cardamine, naſturtium hyemale, becabunga, abſynthium, & baccæ juniperi contuſæ. Applicantur & panni, ea pinguedine imbuti. Habenda etiam ratio caloris, ut inſigniter calefacientes plantæ tum minuantur, becabunga augeatur, & in lacte ebutyrato apparetur decoctio. Coagulum lactis ebutyrati per ſe quoque apponitur, vel lac ebutyratum recenter concretum. In tumoribus durioribus admovetur cataplaſma ex lacte, cui conſolida major fuerit incocta, abſynthium, ſive etiam chelidonium majus & minus, radices bryoniæ, medulla panis, farina fabarum, vel hordeacea quoque, vel lupinorum, pro affectæ partis conſtitutione, aut calore.

Nervi, ligamenta, & tendones, ſi hujus materiæ gravis copiam imbiberint, rigidioraque ad motum inepta fuerint reddita, poſt forum vel etiam abſque eo, inunguntur adipe anſerino, vel anatino, vel taxi pinguedine, aut ſimili.

Si tibiæ exulcerentur, pro ulceris conditione mutanda, quæ adhiberi debent: pro abſterſione autem, & mundificatione, paretur linimentum ex cochleariæ, apii & abſynthii ſucco, ac mellis quantitate debita, coctis ad conſiſtentiam; cui, ſi putredinis magnitudo poſtulaverit, ſive pulveris ariſtolochiæ rotundæ, vel aluminis uſti, vel præcipitati momentum admiſceatur. Conferet quoque emplaſtrum diachalciteos, ſive diapalma, quod nonnihil etiam cum oleo roſaceo diſſolvi poteſt: item ad cicatricem citiùs inducendam, emplaſtrum de minio, vel unguentum de tutia, vel conſimile, poſtea applicetur.

Cùm inter morbi hujus cauſas non minima exiſtat aquæ vitium: quæ hinc corpori humano accerſantur incommoda, ad pleniorem noſtri inſtituti explicationem, hic ex Hippocrate ſubjungere volui, *lib. de Aere, aquis, & locis*, ubi ita ſcribit: *Hyeme verò glaciatas, frigidas ac turbatas præ nive & glacie, ut pituitoſiſſima ac raucoſiſſima exiſtant, neceſſe eſt. Bibentibus autem ſplenes ſunt magni ac pleni: & ventres duri, tenues ac calidi: humeri verò ac clavicula & facies attenuata. In ſplenem enim carnes colliquantur, quapropter graciles exiſtunt. Edaces autem eſſe tales, ac ſiticuloſos, par eſt: ventresque tum ſupernos, tum inferiores, calidiſſimos habere, ut etiam fortioribus medicamentis opus habeant: atq; hic morbus ipſis & æſtate & hyeme familiaris eſt. Ad hæc etiam hydropes plurimi ac lethaliſſimi fiunt. Æſtate enim dyſenteriæ multæ, ac alvi profluvia incidunt, & febres quartanæ diuturnæ. Hi autem morbi prolongati tales naturas ad hydropes deducunt, ac occidunt. Et hi quidem morbi ipſis æſtate fiunt: hyeme verò junioribus quidem peripneumoniæ & inſania morbi: ſenioribus verò febres ardentes, propter ventris duritiem: mulieribus autem tumores oboriuntur, & pituita alba, & vix in ventre concipiunt, ac difficulter pariunt: & fœtus magnos ac tumidos, deinde ex alimentis tabeſcentes ac depravati fiunt. Et purgatio commoda poſt partum mulieribus non contigit. Pueris verò herniæ accidunt, & viris varices, & ulcera in tibiis. Quare fieri non poteſt, ut tales naturæ ſint longævæ, ſed ante temporis adventum ſeneſcunt. Præterea fœminæ ſe in utero habere putant: & ubi partus tempus adeſt, ventris moles illa ac plenitudo evaneſcit: hoc autem contingit ex aqua, quum uteri ex aqua concepta laborant. At ſ, has quidem aquas ad omnē rem improbas eſſe cenſeo.* Intelligit autem de paluſtribus, ſtabilibus, & lacuſtribus, nam earum & paulò antè meminerat. Ad hæc, quòd in lacte plantas coquant, expreſſumque liquorem ſucceſſu fauſto hauriant ægroti, id fieri magis ratione, quàm totius lactis evenire ſentio, dum in colatura butyroſitas, vel lactis coagulum, in cribro ſetaceo, vel panno lineo, per quem tranſmittitur liquor, adhæreſcit, permanetque: & ſi quippiam ſimul tranſfluit, reliqui ſucci acrimoniam contéperat, ob qualitatem ſuam calidam & pinguem. Serum autem ſanguinis ſero, id eſt, lotio facultatibus reſpondens, & propterea acre & calidum, tenuiumque partium, abſtergit, aperit, urinas movet, atque ad hujus luis profligationem cumprimis utile, ex priſcorum etiam teſtimonio. Siquidem *Aetius Amidenus ex Galeno, tetrab. 1. ſerm. 2. cap. 96.* ſic ſcribit: *Efficaciori ferentur aliquis ad corpora & morbos, quæ validioribus præſidiis indiguerint, præſertim ad diuturna exanthemata, liventesque varos, ad omnesque humorum depravationes in cutim tendentes, ut lepram & conſimilia, ad antiqua, ferinaq; ulcera, ad capitis achores, & hujuſmodi: item ad oculos aſſiduè fluentes, ad palpebrarum ſcabiem, ad faciei maculas, imò & ad diuturnas febrium periodos, & ad hos qui ab adverſa valetudine in hydropem pergunt.* Prætulit Meſuës ſerum ex nigrarum caprarum lacte elicitum, deinde ex ovillo, ſic inquiens: *Aqua lactis macerationis materia eſt, & per ſe quidem innocuum medicamentum. Præfertur, quæ fit ex lacte nigrarum caprarum, in laudatis paſcuis victitantium, recenterque fœtarum. Excalfacit hæc atque ſiccat ordine primo completo, & usque ad ſecundum. Quin etiam attenuat, abluit, abſtergit, & nitroſa, quare ferſio eſt, facultate alvum abſque aliqua mordacitate leniter ſubducit: Bilem tum flavam, tum atram, ab exuſtis humoribus genitam dejicit, quo fit, ut mirificè conferat maniacis & melancholicis. Præſtat item ad viſcerum infarctus, & morbis inde provenientibus opitulatur, nimirum aqua intercute laborantibus, felle ſuffuſis & lienoſis. Datur utiliter febrientibus ex bile, & viſcerum & vaſorum obſtructionibus. Competit etiamnum vitiis in cute, à bile & peruſtis humoribus emergentibus. Quare lichenibus, vitiliginibus, alphis, pſoris, lepræque admodum convenit.*

Ne prætereà remoram Lectori injiciat plantarum noſtrarum non ita vulgarium ignoratio, paucis meam explicabo ſententiam, potiſſimùm cùm hic mirè noſtrorum hominum judicia varient. Præcipua autem, celebriorque eſt cochlearia, quæ ternas perſpicuè oſtendit formas pro ætatis diverſitate. Primo enim ortu foliola edit ophioglosſo vel linguæ ſerpentinæ ſimillima: quæ conſertim ab ipſa radice cum pediculis emergunt: deinde poſt adoleſcentiam carnoſiora evadunt, aſaroque & magnitudine fere & figura reſpondent, niſi quòd circuitus notetur obtuſioribus angulis, ut plurimùm ſeptenis vel novenis, potiſſimùm etiam hyberno tempore: foliorum item minor portio plana, frequentior verò conſpiciatur incurva ad cochlearis analogiam, ex qua & etymi ratio tam apud Germanos quàm Latinos profluxit, & Cotyledon dici meritò poſſet. Tandem altero ætatis anno folia illa hederacea, vel aſaro conformia, ſtriantur, gracileſcuntque paulatim, eò magis, quo altiùs à radice ad umbellam conſcendunt, angulis interim quoque ſe manifeſtiùs prodentibus: idque menſibus Martio, Aprili & Majo, quibus flores luxuriant albi: in quorum locum deinceps Menſe Junio ſuccedit ſemen uberrimum, quod maturum in exiguis capſulis apparet obſcurè ſubrubrum, exiguum, & planum. Radix huic eſt tenuis, albicans, recta, non longa. Guſtu herba deprehenditur calida in ſecundo gradu completo, aut potiùs tertio, ſiſymbriique cardamines, acrimoniam attingit. Apud nos planta eſt domeſtica: apud Hollandos, Phryſios & confines ditiones maritimas

ſilve-

ſilveſtris. Contendunt plerique hanc eſſe Telephium, quòd portulacæ ſimilia folia habere judicetur: id quod à me negatur, licet enim ad ejus ſimilitudinem folia habeat, nequit tamen unica hæc conditio nobis inde creare telephium: alioqui cepea, crithmnum, tribulus terreſtris, tithymallus helioſcopius etiam forent telephium, cùm folia ſortiantur portulacæ, hoc eſt, craſſa, lenta, carnoſa. At plures ſunt notæ repugnantes. Primùm enim, Telephium habet folia cœrulea, id eſt, obſcurè nigricantia ut plumbago Plinii, branca urſica, &c. cochlearia ſaturati eſt viroris. Secundò, illius folia ſunt plana, æqualia: hujus utplurimùm ad cochlearis formam incurva, cum exiguis angulis. Tertiò, cauliculi telephii altiùs ſurgunt, ſuntque referti foliis plurimis: cochleariæ pediculi à radice aſſurgunt plurimi, cum foliis ſingulis in unoquoque pediculo. Quartò, nec caulem hæc habet portulacæ ſimilem, hoc eſt, pinguem & rotundum: ſed pediculos ſolummodò introrſum angulosos, extrorſum rotundos. Quintò, illius flos quandoque eſt albus, nonnunquam luteus; hujus ſemper albus. Sextò, loci ratione diverſitas contingit. Telephium enim in cultis, & maximè inter vites naſcitur: cochlearia verò in Phryſiæ & Hollandiæ pratis, & aggeribus mari finitimis, non vinetis. Septimò, facultatis gradu differentia liquet, quandoquidem illud exiccandi & detergendi virtute præditum eſſe dicit Galenus, quemadmodum & Dioſcorides, cùm vitiligines curare ſcribit; ſed non eſſe calidum inſigniter, niſi in primo gradu: at cochlearia eundem occupat gradum, quem ſiſymbrium cardamine; acrimoniam enim inſignem præbet guſtui. Telephium itaque & Cochleariam diſcrepare, aſſerendum. Jam verò neque eſſe Cochleariam eandem cum Plinii Britannica plantam, ut nonnullis placet, hinc præter cætera demonſtratur, quòd non ſit altera à Dioſcoridis Britannica, quæ ſilveſtris lapathi ſortitur folia, ſed nigriora, piloſiora, & guſtu adſtringentia: cochlearia autem rotunda, viridiora, aſaro ſimilia, lævia, minimè hirſuta, ut nec ullo modo adſtringentia: urinam etenim promovet: proinde etiam anginæ nullatenus conducit, velut illa, ut Plinius vult. Britannica item habet caulem: cochlearia verò multos pediculos cum ſingulis foliis ab una radice, quæ etiam hîc ad ſpithamæ longitudinem tendit: illius, brevis eſt.

Siſymbrium, quibusdam Cardamina dictum, naſturtium eſt aquaticum minus, exiguis primo exortu foliis rotundis, quæ adoleſcendo paulatim gracileſcunt, prolonganturque: ramulis numeroſis, in cacumine tantùm comantibus, in quibus floſculi emergunt candicantes circa veris initium. Id non modo in aquoſis & riguis locis provenit, ſed in hortis quoque, & circa itinera ſapore admodum acri.

Alterum naſturtium aquaticum, majus dictum, folia habet multò majora, primò rotunda: cùm verò adoleverint, erucæ modo diſſecta, ſativo naſturtio ſapore proxima. In locis riguis, & potiſſimùm circa fontium rivos diſcurrentes naſcitur. Italis nuncupatur *Siſembro aquatico*, & *Creſcione*, Gallis *Creſſon*, Hiſpanis *Berros* & *Agriois*, Germanis *Brunkreſſen*, & *VVaſſerkreſſen*. Utriusque icones à Matthiolo exquiſitè proponuntur.

Eſt & naſturtium dictum hybernum, majori aquatico primùm ſimile: quò autem hujus folia ætatem conſequuntur maturiorem, eò frequentius profundiusque laciniantur, maximè caulem verſus, iriônis modo, antrorſum verò cum quinque angulis in circumferentia variant. Caulis autem altiùs rectà excreſcit anguloſus, ſtriatus racemoſus, & flexilis: floribus in cacumine luteis, qui Majo & Junii initio florent: quibus pereuntibus emergunt ſiliquæ oblongæ, rotundæ & erectæ, exiguum continentes ſemen. In byeme naſturtii aquatici majoris effigiem refert: in accetariis familiare: Dodonæus ψευδοβούνιον Dioſcoridis eſſe arbitratur, nuncupatq; Barbaream, vel herbam S. Barbaræ: Gallis *herbe de ſaincte Barbe* dicitur, noſtratibus *VVinterkres*. Tres hæ nominatæ naſturtii ſpecies in Scorbuti curatione ſunt utiliſſimæ. *VVierus lib. Obſerv.*

Inter raros caſus, morbus haud dubiè annumerandus venit, quem noſtra hæc ætas Scorbutum appellat: Germani *Scorbuck*. Eſt autem morbus iſte longus, ac naturâ ſuâ diuturnus, gravis item & moleſtus. Germaniæ, quæ ad mare Balthicum, Θηχώες & ac familiaris fertur: ac deinde oræ maritimæ Friſiæ, ac Cimbricæ Cherroneſi, quæ modò Dania. Unde jam olim ad Brabantos pervenit, nunc verò etiam Bohemiæ ac Sileſiæ innoteſcere incepit. Tument ac exulcerantur gingivæ, & non raro ſupra ipſos dentes attolluntur, oris fœtor inde accedit. Crura & quandoque pedes livores occupant, haud diſſimiles iis, qui parte aliquâ ſuggillatâ apparent. Livent quandoq; & femora: in brachiis verò & hujuscemodi livores videre, ſed perquàm rarò contingit. Subinde verò in femoribus non quaſi ſuggillationes, ſed puncta liventia reperiuntur, qualia à pulicum morſu relinquuntur. Si magnus & diuturnus eſt morbus, & remedium non adhibeatur, tandem & hypochondria livent: poſtremò verò & ventris tormina accedunt, ſubſequente morte. Præter verò hos livores, faciei & reliqui corporis, magna ex parte pallor accedit: pedes verò etiam quandoque intumeſcunt. Morbi cauſa craſſus frigidusque humor, qualis eſt melancholicus ſuccus, ſanguinis fæx, non ex aduſtione natus: cujus fomes eſt prava victus ratio; præſertim ſecale corruptum, per quod Anno 1556. apud Brabantos irrepſit. Nam cùm propter validam famem, ſecalis uſus eſſe ex Boruſſia advecti, non pauci à Scorbuto malè habere cœperunt: nonnulli tamen graviùs: alii mitiùs laborarunt, pleriſque nonnulli livores apparuerunt, ſed circa gingivas mali labes ſeſe tantummodo oſtendit. *Olaus Magnus in Septentrionalium gentium hiſtoria*: Caſtrenſis, eſt morbus, qui vexat obſeſſos & incluſos: ac falſorum videtur ciborum eſu naſci, frigida verò murorum exhalatione foveri. Novi ego quendam admodum anguſto carceri incluſum, loco non humili, ſed editiore, ubi nulla murorum exhalatio, & aëris liber per patentes feneſtras ac cancellos erat aditus, hoc morbo ſatis graviter affectum: cui non prava victus ratio, ſed anguſti & diuturni carceris tædium morbum peperit. Curatio hujus morbi per nonnullas herbas præcipuè perficitur, ut ſunt Naſturtium hortenſe, tum & æquatile Naſturtium: quod à Dioſcoride Σισύμβριον ἕτερον: Item, & cochlearia, à forma cochlearis dicta, quæ ſapore Naſturtium refert: Commendatur verò & Anagallis aquatica: verùm hæc viribus minùs præſtat. Decoquuntur in vino, aut in lacte à tenuioribus: decoctum aliquot diebus bis aut ter in die bibitur. Atque hoc ſolo nonnulli contenti, haud alia remedia requirunt: os etiam ac gingivas, eodem quod bibitur decocto, abluentes: Nonnulli verò & contuſarum herbarum ſuccum propinant, qui efficacior decocto eſt. Uſus ſum & quandoque conſerva (ut vocant) ex Naſturtio, quæ cum vino propinata admodum efficax fuit. Sed ex ratione eſt, ut præter iſtas herbas, bona victus ratio inſtituatur, & pravi humores vacuatione, ſi vires ferant, minuantur: ori verò ac gingivis commodis remediis provideatur. Laborandum autem ante omnia, ut panis ex optimo ſit tritico paratus, & probè ſit coctus ac fermentatus. Ab omnibus ſalſamentis & fumo duratis abſtinendum: piſces quoque haud conveniunt: fructus horæi crudi pernicioſi ſunt. Probatur cibus ex optimis carnibus. Vino utendum eſt albo, aut, ſi ita conditio ægrotantis poſtulat, cereviſia tenui & probè defæcata. Humores per alvum vacuandi ſunt: Utilia ſunt folia ſenæ,

Digitized by Google

ſenæ, epithymum, verattum nigrum, ſi vires ferant, & ex compoſitis confectio hamech: quibus ea addenda ſunt, quæ & morbi conditio, ac ſimplicium facultas requirit, ut ſunt radices polypodii, aut capparis, aſplenium (vulgò ceterach) hepatorium vulgare, caſſutha, fumus terræ, uvæ paſſæ, aniſi aut fœniculi ſemen. Admiſceri verò & Agaricum quandoque expedit, vel etiam Hermodactylos. Sanguinis detractio, nonniſi ubi vires validæ ſunt, & plenitudo magna, conveniens eſſe poteſt: Morbi enim cauſa omnino frigida, & per ſanguinis miſſionem corpus ampliùs refrigeratur. Ori quoque providendum eſt collutionibus ex herbis calidis, propter morbi cauſam, ut diximus, frigidam: ut ex thymo, roſemarino, ſalvia, hyſſopo vulgari, quibus adſtringentia, quædam admiſcenda; veluti galbuli cypreſſi, radix biſtortæ, aut nonnihil aluminis: quæ aquæ ſoli, aut cum vino mixtæ incoquenda ſunt. Decocto os, & gingivæ crebrò abluendæ, præſertim addito nonnihil mellis roſacei, quod ad abſterſionem facit. Uni tantummodò me ſanguinis miſſionem imperaſſe recordor, illi nempe quem ſcripſimus anguſto carceri aliquandiu incluſum fuiſſe: qui vir erat fortis, boni habitus, temperamenti calidi, cujus pulſus ſecundum omnem dimenſionem magnus, & valde fortis, præter alia, plenitudinem oſtendebat. Huic aliquot unciæ ex ſiniſtro brachio detractæ fuere: poſteaque exhibitum medicamentum purgans, ex iis quæ ſuperiùs oſtendimus, additis hermodactylis, & confectione hamech. Deinde uſus decocto Naſturtii ex aqua & vino, paucis diebus ſanitatem conſecutus fuit: ſemel atque iterum intermediis diebus purgatione repetita: & ori ac gingivis remedio adhibito; quod fuit collutio ex decocto hyſſopi, ſalviæ, roriſmarini, cui additi galbuli cypreſſi, aliquot grana vulgò dictarum cubebarum, & aliquid nucis myriſticæ: poſtremò verò & nonnihil mellis roſacei; quo oris malum facilè quoque emendatum. Alii citra ſanguinis miſſionem curati ſunt: quibus purgatio, deinde uſus Naſturtii unius aut cochleariæ herbæ, & oris collutio ad ſanitatem contulit. Imbecillibus verò, & viribus parum valentibus nec purgans exhibitum. Nonnullis vero & ſolum oris medicamentum ſatis fuit, quibus videlicet ſolæ gingivæ malè affectæ. Podagrico cuidam, ſiquando decumberet, mox livores circa pedes & crura exorti ſunt, qui ab aſſumpta Naſturtii cum vino conſerva citò evanuerunt. *Dodonæus cap. 33. obſerv. medicin.*

Hippocrates lib. de morb. internis, morbum quendam deſcribit, εἰλεὸν αἱματίτην, id eſt, volvulum ſanguineum dictum, qui cum Scorbuto, ſi non per omnia, in plurimis tamen convenit. *Ex ore*, ait, *malè olet, à dentibus & gingiva diſcedunt, & à naribus ſanguis fluit: Aliquando etiam ex cruribus ulcera pullulant, & alia ſaneſcunt, alia emergunt, & color fit niger, & cutis tenuis.* Sanguinem autem è naribus profluxiſſe in hoc morbo memini, ſed rariùs tamen obſervatum. Ulcera verò ſubinde naſci nonnulli affirmant; verùm hæc mihi comperta affirmare nequeo; nec hæc perpetuò adeſſe, ſed quandoque, Hippocrates ſcribit. Nigricant autem ſuggillationibus perſimiles maculæ, & cutis ſupertenſa, quia tranſparens, tenuis apparet. Quod autem ſequitur. *Eſt autem ad deambulandum ac laborandum promptus*, videtur corruptum. Nam, malè habentibus cruribus, ad deambulationem & laborem promptitudinem adeſſe, vix credibile. Proinde pro πρόθυμος, hoc eſt, promptus, rectiùs legendum ἀπρόθυμος, hoc eſt, non promptus. Cùm autem hujus affectus cauſa, frigidus, craſſus, ac fæculentus humor exiſtat, & talem promptiſſimè lien recipiat, & ad ſe pertrahat, tumore quoque unà afficitur, & major fit. Quod etiam *Hippocrates* ſcribit *Prorrheticon lib. 2. Gingiva* (inquit) *vitiata, & oris graveolentia his ſunt, quibus ſplenes magni. Quicunque verò habent ſplenes magnos, & neque ſanguinis eruptiones ipſis contingunt, neque oris graveolentia, horum tibia ulcera prava habent, &* (malim legere: aut) *cicatrices nigras.* Succedere autem ſpleni magno vel ſanguinis vomitionem, vel Scorbutum, vel aſcitem, à nobis frequenter obſervatum. *Idem in Scholiis ad cap. citatum.*

De Scorbuto præterea ſcripſere *Balduinus Ronſſeus, Guil. Lemnius, & Renſnerus libellis propriis.* Meminere ejusdem morbi *Euricius Cordus in Botanologico: Olaus Magnus de gentib. Septentrional. lib. 16. Albert. Crantz. in Saxoniæ deſcript. Dodonæus in ſtirp. Hiſtor. Langius in Epiſtolis: Gemma in Coſmocrit. Joan. Am. Agricola, libello de herbis: Dryander & Carrichterus in praxi Germanica, Mithobius lib. de peſte, Foreſtus lib. 20. obſerv. ſuarum.*

† *Horſt. Obſ. part. 2. fol. 278. & problem. Cent. pag. 368. Matth. Martin. & Sennert. lib. pecul. VVier. Obſ. 1. p. 883. Drawiz. libr. de Scorb. ſingul. Hildan. Cent. 5. obſ. 5. fol. 218. ſeqq.*

Observatio II.

Tinctura contra Scorbutum Alexipharmaca; Joannis VVerneri Med. Hannoverani.

MAximarum virium, cùm in aliis Lienis affectibus, tum maximè in Scorbuto, Tinctura noſtra ſæpiſſimè (ut immaniter tandem in locis Saxonicis Scorbutus graſſatur) eſt deprehenſa, quam haud gravatim in bonorum gratiam & ſalutem appingemus. ℞. *Alcohol q. ſ. in hoc infunde ligni ſancti ℥. 12 rad. filicis ℥. iij. cort. frax. inter. ebuli, cappar. ana ℥. j. ſ. aniſi, ℥. j. ſ.* Macer. ad ſolem, vel loco tepido, dum Alcohol tincturam ingredientium imbibat, dein fortiter ad 9. circiter diem exprimatur. ℞. *Seri lactis capr. oxymel. parat. q. ſ.* In hoc, eodem die infunde *abſynth. Pont. agrim. julorum ſeu catulorum ſambuci, chamædr. chamæp. rutæ, ana M. ſ. ſedi minimi (Mauerpfeffer, Blanloß) naſturt. aquat. min. fumar. Becabunga* (puto anagallid. aquat.) *ſcolop. hyſſ. ſcord. ana M. j. cochlear. M. ij.* ſimul & ſemel ad ternos dies macer dein probè exprimantur. Itaque ad ternas procedatur vices. Tandem tinctura Alcohol. ſeriq; coëant, addendo: *Sp. diacrocu* (Barb. diacucurma) *℥. ſ. ſ. card. bened ℥ ij. cinnam. ℥. iij.* ebull. unà, Colatis expreſſ. & depuratis adjungantur *ſyr. de ſucco cochlear. Becabung. ana ℥. j. de epithymo, acetoſ. citri, mellis opt. deſp. ana ℥. j. ſ.* Miſc. ſerventurque uſui. Signetur Tinctura contra Scorbutum Alexipharmaca. *VVernerus Therapeutica pag. 345.*

DE NOVIS ALIQVOT Morbis.

VAGUS DOLOR.

Observatio I.

De morbo quodam novo & incognito, VVeſtphalis, Geldris, & Friſiis quaſi endemio: quem illi die Varen *vocant, diverſis ſymptomatibus ægros infeſtante.*

NUPER mihi legenti locum Galeni, qui eſt *in lib. 6. loc. affect. cap. 3.* ubi ait de Dracunculis, in quodam Arabiæ loco in tibiis hominum natis, venit in mentem morbus, nobis, vicinisque Weſtphalis & Geldris quaſi endemius, pluribus quoque familiis hæreditarius, populari linguâ *die Varen* dictum. Hic ſe prodit cum vagis doloribus, valde excruciantibus, in omnibus corporis membris, potiſſimùm in dorſo & lum-

& lumbis: primumq; unam aliquam ſolet invadere particulam, deinde celeri motu & diſcurſu vicinas quoque partes occupare. Siquidem videre eſt, ut in hac lue ſopitis doloribus pedum, illicò ſcapulæ afficiantur; illis tranquillis, è veſtigio manus crucientur, ac ita per omnes artûs malum ipſum diſſiliat: Unde etiam cum Epitheto, *die loopende Varen*, nominant. Plerumque tamen unum aliquod membrum, quod per intervalla excruciat, obſidere comperitur. Doloris ſpeciem ſtatuunt ipſi ægri exedentem corrodentemq;, qui vermiculum muſculos, & alias partes ſubitò, ac nonnunquam momento, variis ſimul locis permeantem, depaſcentemque, arguere videtur: ab inſeparabili proprietate ipſius morbi Etymologiam deducentes: ſiquidem *Varen* patriâ linguâ ſingulare quoddam lumbricorum genus denotat. Morbi hujus duæ ſtatuuntur differentiæ: quarũ prima cum tumore circa dearticulationes copulãtur, qui ubi diu perſeverat, profert tandem plerumque maculas & lituras Scorbuti notis non valde diſſimiles, quæ interdum ſuppuratæ in ulcus convertuntur malignum, inprimis circa pedes, ex quo Vermiculi inſtar aſcaridum educi videntur. Interdum quoq; tota materia unam in partem aliquam decumbit, unde corpore toto doloribus liberato, abſceſſus excitatur, qui in fiſtulæ malitiam deſinit. Altera differentia eſt abſq; tumore: ſed cum priori participat dolore: hæc interdum peculiarem habet corporis maciem, & quaſi maraſmodem, cum aliquali articulorum impotentia conjunctam. Utriq; commune eſt, quòd dolores noctu magis exacerbentur. Febris aut lenta, aut nulla comitatur. Alvus in pluribus adſtrictior. Urina non admodum diſcrepat ab urinis ſanorum, niſi quòd interdum vermiculi, inſtar illorum qui è putridis caſeis prorepunt, in fundo matulæ innatare, ſicut & alvi excrementis miſceri videantur, eſtq; hoc illis certiſſimum indicium hujus morbi. Cibum alii ferè ſemper bene appetunt, alii cum omnino reſpuunt. Hæc variant juxta humoris peccantis, & corporis affecti diverſitatem. Cauſam morbi ſtatuunt in omnium humorum ichoribus, non quidem uno in ſubjecto conjunctim, ſed pro cujuſque temperamenti varietate.

Quicquid ſit id quod hanc luem cauſare poſſit, certum eſt materiam eſſe tenuem & turgidam, non eam quidem ſimplicem, ſed alicujus virulentiæ, malignitatiſq; participem. Mineram morbi ſtatuunt nervoſum genus, per quod humor ille ſubtilis & malignus diffunditur. Idq, his potiſſimùm indiciis confirmant, tum quia in dorſo ac lumbis propter ſubſtratam medullam valde luxuriat dolor, tum quòd facultatis motricis actio læditur: denique quòd à confirmantibus reſpicientibuſq; nervos juvantur hac lue infecti. Ad curationem quod attinet, ſimulac aliquem hac lue affici contigerit, protinus ad certa quædam alexipharmaca, ſeu Bezoartica medicamenta, nulla corporis vel humorum præmiſſa præparatione, ſine ulla methodo vel ratione præſcripta, pro regionum diverſitate, incolarum obſervatione & experientia decurrunt. Inter alia commendant tanquam præſentiſſimum remedium, lumbricos terreſtres, maximè quorum collum annulis & cingulis cingitur, quos diverſimodè cum ſuperſtitioſa etiam numeri obſervatione præparant. Alii Talpam vivam in ollula comburunt, donec in cinerem convertatur: de hoc pulvere exhibent cum cereviſia aut vino, diebus aliquot creſcente Luna: & itidem in ejus defectu. Alii ſpem totius curationis ponunt, in exhibitione venenoſi cujuſdam vermis, quem patria lingua *Meyvvorm* vocant, Itali *Cantarello* nominant. Alii alia hujuſmodi vehementia & virulenta remedia propinant, quibus curationem pollicentur, ut ſunt ova Pavonis, ſolanum ſomniferum, oſſa ſturionis dicti piſcis. Novi qui extractis eſulæ & ellebori uterentur.

Sunt qui ex Salvia, Ruta, Betonica, & aliis hujusmodi herbis nervos reſpicientibus potiones conficiunt, quibus lumbricos terreſtres vino priùs ablutos, dein contuſos, & per ſetaceum trajectos, admiſcent, aut etiam citra eorum admixtionem exhibent, ſeptimanas aliquot: ſemper operam dantes, ut ab aſſumpta potione ſudor provocetur, quod cumprimis in hoc morbo utile prædicant. Rectiùs faciunt, qui vacuato primũ corpore, ſequenti hauſtu vel apozemate laxativo, potionem infrà ſcriptam propinant. Hauſtus talis eſto. *℞. Pul. ſenæ ſolut. drachm. ij. infunde horis 12. in aq. beton. unc. iiij. à forti expreſſione adde Diacarth. unc. ſ. ut fiat hauſtus.* Apozema tale eſt. *℞. Rad. polypodij quer. unc. j ſalviæ, beton. an. M. j. ſcabioſ. rutæ, abrot. an. p. ſ. ſem. aniſi, citri, an. drachm. ij. paſſul. mundat. unc. ſ. coq. in aq. lib. ij. ad remanent. medietatis, admiſcendo in fine coctionis, ſol. ſenæ Alex. drachm. x. ſtent in infuſ. per noctem: hinc liquor à forti expreſſione clarificetur, cumq; eo per colum tranſmittantur lumbrici vino abluti numero novem, ſacch. quantum placet ad conſervationem:* ter inde ſumat ægrotus. Potionis forma talis eſto *℞. Rad. ſuccisæ, unc. j. ariſtoloch. rot. drachm. iij. ſalviæ nobilis, beton. an. M. j. abrot. rutæ, vincæ pervincæ, ſabinæ, an. p. j. coq. in aq. fluminis ad conſumpt. medietatis: cum hujus decoct. expreſſ. unc. iiij. pro vice trajiciantur lumbrici terreſtres*, circulis in collo inſigniti, vino priùs abluti & triti, *numero v. deinde miſce Theriacæ elect. drachm. ſ. pulv. cinnam. ſcrupul. j. ſacch. q. placet, exhibeatur manè calidè, & corpus contegatur ad ſudorem.* Repetatur potio hæc diebus aliquot continuis. Cura hujus morbi aliquando in ſeptimanas plures extenditur. Quòd ſi unam aliquam in partem virus procumbat, & abſceſſum excitet, is ut aperiatur, plantaginem cum ſale in mortario contuſam applicãt, abſceſſu aperto unguentum ex rad. cicutæ aquaticæ conficiunt, quas lino vel ſtuppâ madidâ involutas ſub cineribus coquunt, & contuſas cum melle miſcent in formam unguenti, (putantq; vermes allici dulcedine mellis Attici, & cicutæ virulentiâ interfici) indeq; applicant. Alii cataplaſma ex rad. ſigilli Salomonis cum aqua vel cereviſia componunt: cui quandoq; radicem filicis quercinæ miſcent. Novi nob. matronam, quæ inſpergebat pulverem de Talpâ combuſtâ, ut ſuprà. Habes brevi Doctiſſ. Domine mi Foreſte, Luis tam virulentæ deſcriptionem: partim ex Caſpari Hoffmanni Med Brandemburgici, partim ex meis obſervationibus conſarcinatam. An veteribus hic morbus cognitus fuerit, & quo nomine, ex te, pro eâ quâ es doctrinâ & humanitate, datâ occaſione ſcire deſidero. Ego omnino novum morbum exiſtimo, nec quicquam cum Græcorum Dracontiis, aut cum Bertapaliæ ventoſitate perambulante communicare, multò minùs arthritidem ex tenui materiâ ortam dixerim. Bene vale V. Clariſſime. *Henrici à Bra Med. Campenſis Epiſt. ad Petrum Foreſtum, exhibita circa finem lib. 20. Obſervat. ejuſd. Foreſti.*

De eodem morbo ampliſſimè & exactè tractâvit Doctiſſ. *Wierus libello ſuo Germanico, quem de morbis aliquot incognitis hactenus, ante quinquennium inſcripſit & publicavit.*

Uxor Pharmacopœi noſtri, quemadmodum & Judicis, & Sartoris cujuſdam, de doloribus vagis, modò in brachiis, modò in pedibus ſævientibus conqueſtæ ſunt, quibus tandem lecto affixæ, omnium membrorum externorum motum amiſerunt. Medicamentis ſudorem promoventibus curatæ ſunt. Fortaſſis eſt morbus iſte, qui à Wiero vocatur *die lauffende Faberen. Clariſſimi Viri Joann. Francı Hildeſii Exemplum.*

† De varis ſeu Arthritide vagâ ſcorbuticâ confer quoq; *Valent. Andr. Mollenbroccium*, qui *libr. propr.* hujus morbi naturam & curationem deſcripſit, &

tam propriis, quàm aliorum obſervationibus illuſtravit.

Observatio II.

De novo & inaudito quodam morbi genere in pagis aliquot Ducatus Luneburgenſis viſo: Et de alio item mirando ſymptomate.

MOrbus quidam anno octuageſimo primo, menſe Auguſto, Dominica prioia poſt Trinitatis, in Ducatu Luneburgenſi in pagis aliquot, multos invaſit, atq; peremit; ita ut in duobus pagis (ut ex ſcripto Joachimi Lutzerloho, paſtoris in Hamigbutzal, dum adhuc in aula Illuſtriſſ. Principis Erici Brunſvicenſis, & Luneburg. Ducis verſor, ad me miſſo intellexi) 523. mortui fuerint. Qui an ſub peſtilentialium epidemiorum, an eudemiorum cenſu referendus ſit, non ſatis affirmare poſſim; contages enim ut dixi, ultra paucos admodum pagos non ſerpſit, & pauci qui illo apprehendebantur, evaſerunt. Et quia paucis, & rarò mihi viſus aut auditus fuerit talis morbus, viſum mihi fuit ſingula illius accidentia tibi tranſcribere, ut ſingulis exacte diſcuſſis, ſi fortè iterum alicubi invaſiones faciat, præſe otia ad manum ſint remedia. Incipit igitur cum extremorum artuum, manuum dico, & pedum paralyſi aut convulſione, manuum digitos ita in pugnum comprimens & incurvans, ut à fortiſſimo viro in priſtinum ſtatum reduci nequiverint: hinc eruperunt in maximum & horrendiſſimum ululatum non ſecus ac ſi epileptico more apprehenſi eſſent: quem in multis ſubita ſubſecuta eſt mors. Quòd ſi ex ululatu adhuc ſupereſſent, perinde ac catochi oculis & ore aperto jacebant, & poſt dictam illam manuum convulſionem, magnus manuum tumor ſubſequutus eſt, cum intolerabili quodam calore, ita ut frigidæ continuâ affuſione ſedari non potuerit, verùm ſenſim introrſum repens, viſcera atq; adeò cor ipſum petierit; & quamvis quàm maximè calerent, frigoris tamen impatientiſſimi fuerunt. Et ſi fortè nonnulli ex morbo utcumque convaleſcerent, nunquam tamen aut perquàm rarò in ſolidum reſtituebantur: nam ferè pedum ac manuum officio deſtituebantur, non ſecus ac ſi luxata eſſent membra. Plurimi ex morbo, delirio apprehenſi ſunt, ita ut interrogati reſponderint quidem, cæterùm neſciverint quid dixerint; alii prorſus inſanirunt; multis memoria læſa fuit; nonnulli lordaſtrorum in morem, ſi quid dicturi eſſent, altâ voce eloquebantur, ita tamen ut balbutiente quodammodo linguâ, ſi quid dicerent, proferrēt, non aliter quaſi lingua paralyſi affecta eſſet. Os lentore ac muco plenum erat. Multi etiam fluore alui & dyſenteria corripiebatur. Appetentes fuerunt ſemper cibi & potus, ita ut plus quàm pro conſuetudine comederint & biberint, non aliter ac ſi boulimiâ laborarent. A cibo in ſoporem inciderunt, qui magnâ ex parte duravit dum ingrueret paroxyſmus, à quo ita defatigabantur, ac ſi totum diem in ſole laboraſſent. Faciebat autem morbus hic varios paroxyſmos, quos ægri ſtatis certiſq; temporibus præſentiunt, ex diſcurſu humorum ab una parte in aliam: quemadmodum Galenus de Epilepſia originem à pedibus trahente, mentionem facit. Caterùm ſi qui convaleſcentes, ad ſeſe nonnihil redeuntes, aeris mutationem experiri tentaſſent, poſteaquam ſibi ipſis viſi utcumq; agiles eſſe, ita ut ſolitos labores & munia conſueta ferre poſſent, reverſi in priſtinum locum, paulo pòſt impotentes, & quodammodo reſoluti facti ſunt, ac tandem magna ex parte vitam morte commutarunt. Pueros ſi affectio apprehendiſſet, exiſtimabant ſolo materni lactis uſu reſici. *Balduinus Ronſeus miſcellaneorum Epiſt. 69.*

Audies novum accidens, quod adhuc dum nobis negotium faceſſit; Juvenis eſt plus minùs 20. annos natus, qui elapſo anno in graviſſimam incidit ſceletyrben, ita ut in eo omnia tam ſtomacaces, quàm ſceletyrbes accidentia concurrerent. Statura eſt ſic ſatis procera, ſed pectore ſtrictiore, cujus majores ferè omnes ex tabe vitam finierunt. Hic igitur curatâ utcumq; ſceletyrbe, paulo pòſt incidit in defluxum catarrhi à capite in pectus, cum debilitate ſtomachi. Ad eum igitur jam denuò vocati, quia (ut diximus) ſceletyrbe jam laborarat, illius etiam habita ratione, aliqua medicamenta primùm conſcripſimus, quæ materiam peccantem utcumque maturarent, & expurgarent, deinde quantum in nobis fuit, membris mandantibus & recipientibus robur addere ſtudium fuit. In quem uſum præſcripſimus pileolos capiti accommodos, & inunctiones pectori & ſtomacho convenientes, unà cum tragematis & tabulatis, exhibentes interdum à cœna aloen lotam præſcripta interim debita & bona victus ratione. Quod cùm aliquandiu ex præſcripto noſtro feciſſet, accidit ſub veſperam, ut biberet lac ebutyratum cum pane more patrio decoctum, cujus ſumpta ſcutellula, & alteram ſuperingeſſit: hinc probè ſatur cubitum conceſſit. Mirum dictu! nocte intempeſta ſtatim ſubſequuta eſt continua quædā ebullitio ex faucibus, palatum & os petens, ita ut os & labra continuo humore & ſpuma maderent, quam etſi abſtergerent, ſtatim nova ebullitio ſubſequuta eſt: ad hæc acceſſit proſtratio appetitus, una cum deglutiendi difficultate, ita ut ſi quid diligenter commanſum tranſglutire vellet, gulæ interiore membranâ, vi ſuâ cathelctica deſtituta, confeſtim per os leurore ei commixto rejiceretur. Ego, novitate rei perculſus juſſi primùm adferri æthera vini, in cujus cochleari agitari juſſi luteum ovi unum tantiſper, dum ætheris calore nonnihil concreſceret ac coqueretur, quod ita præparatum ad tempus offerri juſſi: dans interim pro eclegmate ſyrupum de praſſio cum oxymelle ſcillitico, & conſerva telephii, quam cochleariam vocant: ac ſiquando aſtrictior eſſet aluus, (quod ab enematibus abhorreret) hieram picram in opiatæ ideâ præſcripſi. Parentes interim me inconſulto, ob domeſtica negotia profecturi Amſtelredamum, lotium Juvenis unà ſecum deferunt, ac celebertimo ibi Medico inſpiciendum dant. Is cùm multa ex lotio divinaret, partim præſcriptis noſtris ſubſcripſit, partim etiam nonnulla adjunxit, ne nihil omnino feciſſe videretur. Hoc ego intelligens, parentes monui, ut ſi Amſtelredamum iterum profecturi aliquando eſſent, mihi ſignificarent, ut is lectis meis literis, & viſo lotio, aliquid in medium proferret, quo juveni ſuccurreretur, & mihi (ſi à ſcopo aberraſſem) meliorem methodum demonſtraret. Laudavit ille verò ſingula: verùm in locum Syrupi de praſſio, de hyſſopo ſubſtituendum cenſuit; & quamvis æthera illum vini, quo uſi fueramus, propter oxypotiam & calorem, non ſatis commeodatum haberet. injunxit tamen uſum aquæ, ut vocant, cinnamomi: quam ego, ut non prorſus alienam ab inſtituto noſtro, admiſi, & quia prorſus flatulenta erat materia, quę à faucibus aut œſophago ad os ebullit, aquam etiam ut dicunt aniſi præſcripſi: cujus uſu aliquanto leviùs ſeſe habuit, ita tamen ut circa genu œdematoſus quidam tumor graviſſimos excitans cruciatus, ſeſe inſinuaret, ad quem diſcutiendum & reſolvendum exhibuimus remedia, ſperantes naturam per modum abſceſſus illic ſeſe exonerare velle, atq; id quidem quum ad tempus aliquod feciſſemus, remiſſus eſt utcunq; dolor, manente interim tumore, atq; ebullitione illâ non ceſſante, ita ut quum continuos aliquot menſes ea defatigatus eſſet æger, nec quicquam deglutire etiam quàm minutiſſimè præmanſum, ut dictum eſt, poſſet, eò tandem devenimus, ut lac & luteum ovi ſorbile tranſglutire liberè poſſet, quæ utraq; ut tabidis convenientiſſima, & quæ in ideam noſtri corporis ocyſſimè & facillimè tranſ-

mutar-

mutantur, admiſimus, ſedulò illò illum admonentes, ut obſervaret num in ſtomacho bileſcerent, aut acceſſerent, quod ex nidoroſis ructibus facilè percipere poſſet; nam tum demum à lactis & ovorum uſu abſtinendum illi dixi. Cæterùm quum jam hac victus ratione hebdomadas aliquot ſeſe ſuſtentaſſet æger, ac nonnihil convaleſcere videretur, jam iterum invaſit ſtomacace adeò vehementer, ut ex ore & gingivis maxima copia atri ſanguinis efflueret. Juſſi igitur ut in lacte telephium decoquerent, atq; ablutiones facerent ex decocto becabungæ dictæ, radicum biſtortæ, ſiſymbrii cardamines, ita tamen ut gingivas interdum perfricarent cum lapide quodam Philoſophorum communi, in pollinem redacto, & melle roſato commixto, Lapidis autem hujus deſcriptio talis eſt. ℞. *Aluminis, unc. ij. vitrioli albi, unc ſ. ſalis ammon. drachm. j. ceruſſæ, unc. j. comburantur omnia ſimul in vaſe fictili, in modum aluminis uſti, ac reſerventur in uſum.* Quod cùm jam aliquot dies feciſſet, leniùs utcunq; valuit, & gingivæ firmiores redditæ ſunt. Quem finem habiturus ſit morbus, ambigo: hoc certè vereor, ne tandem e atabis ſpecie, quam Celſus atrophiam vocat, abſumatur. *Idem eodem loco.*

DELIORUM MORBUS.

ÆSchines Rhetor navigationem quandam Philocrati per epiſtolam ſuam deſcribens, cujusdam Deliorum peſtiferi morbi meminit: qui quòd forſan ab aliquibus ignorari poſſet, hoc in loco (ut mea fert ſententia) notum facere ſtudebo. Sic itaq; *in libro epiſtolarum* legitur. *Veſpere ex Attica portu, Cauro valde claro perflante, ſolventes, circa meridiem Chium pervenimus: ibiq; dies novem (erat enim adverſus ventus) morati, deinde rurſum aurorâ ſolventes, Delum ivimus. Laborabant Delii peſtifero quodam morbo. Vultus quidem vitiligine plenos, capillosq; pariter albos habebant, ipſorum autem collum & pectus erant tumida: febres verò non aderant, neque dolores inſignes, neq; inferiores partes quicquam permutata fuerant. Atq; hæc Apollinis ira ſibi contigiſſe credebant, cùm præter veterem conſuetudinem illuſtris quidam in inſula ſepultus fuiſſet. Ob hoc igitur Deum ipſis hujuſcemodi morbum immittere ſuſpicabantur. Nos autem tanquam externas gentes, vel tanquam inſulam in externo mari accedentes, hominumq; diverſorum colorem inſpicientes, nocte fuga capta diſceſſimus, mutuò nos ipſos inter abeundum percunctantes, an quiſq; colorem, & pilos, quos domo geſtaverat, haberet.* Fuerunt itaq; quæ tale morbi genus conditiones comitabantur quinque. Primò, peſtilens erat: ſecundò, leuce ſeu vitiligine ora replebantur: tertiò, pili albeſcebant: quartò, collum & pectus tumeſcebant: quintò, doloribus exiguis ægrotantes exercebantur; aberant febres. Numquid autem contagioſum malum foret, clarè non explicuit Æſchines: attamen cùm Delo jam relicta ejus ſocii timerent, ne colores atque pilos exigua mora ibi facta mutaſſent, non ſine ratione quis colligeret, etiam contagioſum extitiſſe. Quod verò maximè ambiguum in hac re videtur, an ille morbus fuerit leuce, ſive vitiligo, an alphi, an Elephantiaſis alba, à *Plinio lib.* 15. *cap.* 5. vocata. Mihi ſanè cogitanti, alphos atque vitiligines neq; peſtiferos, neq; contagioſos fieri, præterea ſine tumore ullo, ac ſine dolore exiſtere, magis inclinat animus, ut putem elephantiaſim, ſive lepram albam fuiſſe, quam peſtiferam, contagioſam, cum tumore & dolore fieri, confirmant Medici. Quòd ſi crurum lepræ hujuſcemodi propriarum nulla ſit mentio, ob id non neceſſe videtur ab hac ſententiâ recedere: quoniam vel ſub leuces nomine, qua replebantur facies, eas comprehendi non inconvenit. Ad id magis forſan repugnat de pilis albis dictum: quos tamen in elephantiaſi ſecundùm humoris naturam mutari, valde rationi congruit. Videbunt doctiores, quæ potior ſententia haberi debeat. *Mercurialis lib.* 3. *c.* 18. *variarum lect.*

OBSERVATIONUM MEDICARUM, LIBER SEPTIMUS, ET ULTIMUS:

Qui agit

DE VENENIS.

PRÆFATIO.

AD ultimam tandem hiſtoricæ praxeos partem [illegible] *pervenimus quam potiſſimùm de rarioribus & novis, ſeu potiùs recentioribus Venenis & Alexipharmacis inſtituimus. Hanc, ob invaleſcentem etiam apud nos Germanos, proh dolor! ſive temporum, ſive hominum malitiam, minimè præterire decuit, ne univerſum hoc opus, argumento tam neceſſario, quàm quo maximè, deſtitueretur. Viſum autem eſt primùm in genere quædam & promiſcuè de iis agere: Deinde verò in ſpecie, tam ex animalibus, quàm ex plantis: Deinde etiam quæ ex Foſſilibus & Metallicis, ſive eadem ſimplicia, ſive compoſita, natura quoq; vel arte talia fuerint, pertractare. Poſtremam ſedem Alexipharmacis primariis tribuimus. Adjecimus præterea, parergi loco, de Idioſyncraſia quorundam hominum, quibus venena & venenata innoxiè tractare; aut etiam, quod ſumme mireris, magna ſui copia ingerere, datum eſt: tum qui ex occulta cauſa animalia quædam, certos cibos aut potus, vel deniq; ſalubria aliàs medicamenta, venenorum inſtar horrent, vel cum vitæ periculo periclitantur. Eſt etiam ubi ſuo loco, quod nulli argumento, quam huic, rectiùs convenire arbitraremur, de Philtris & præſtigiis in morbis tractavimus. Atque ſic tandem, ad Dei Opt. Max. laudem, publicamque, quò unice reſpeximus, ſalutem & profectum, operi noſtro finem imponimus. Quod animo diu conceptum, ſæpe attentatum, & continuatum, antehac abſolvi non potuit: vel otio deſiderato, quod inter artis noſtræ negotioſas ægrotorum curationes ſæpe exiguum contigit: vel animo perturbatiſſimo, cùm ob æmulationes, tum verò morborum, in gravi hac ætate, afflictiones, à ſtudiorum labore avocaremur.*

DE VENENIS IN GENERE quædam.

Et primùm:

DE AERE, VEL NATURA, VEL arte venenato.

OBSERVATIO I.

Venenatus aer ex ſpecubus aut à ſpiratione ex Averno.

VIDI prope Romam ſpecus multas, in quas ſi vel homo, vel animal quoddam ingrediatur, illicò interit, eo quòd ab aere veoenato, propter Chalcànthum, ut ego exiſtimo, ſtatim animalia interimuntur. In ſyris ſeu foveis frumentorum fit aer venenatus, quem ſi quis imprudens hauriat, ſubitò interficitur. Poſſumus quoq; inter hæc recenſere aerem cubiculorum, ubi carbones malè præparati incenduntur: vidi enim aliquos eſſe mortuos, qui imprudenter in hujuſmodi aere obdormierant. *Mercurialis lib. 1. c. 13. de Venenis.*

Sunt apud nos, in partibus Britanniæ Septentrionalibus, fodinæ quædam carbonariæ, quarum inſalubris ſpiritus atq; vapor conductis operis tam gravis eſt, ut eas nulla mora interficeret, niſi ex indicio ardentis lucernæ (cujus flamma tum ante paulo & liveſcit & conſumitur, quàm is adventat) ſtatim ſe ſubducerent. Sunt autem fodinæ illæ bituminoſæ: Indicio eſt lapis quidam niger, durus, ſquammoſus, & bituminoſus, quem

adignis

ad ignis uſum & materiem inde accipimus. Eum Plinii obſidianum, noſtri carbonem ex mari, ex Novocaſtro, & fabrarium vocant, ab uſu, loco, & vecturâ, quòd ad cæteras Angliæ partes navi vehatur, & fabris ferrariis ad ferrum molliendum, fingendaq; ferramenta accommodatior ſit, & locis Nuvocaſtro (celebri Angliæ urbi) vicinis effodiatur. *Joan. Cajus Angl. lib. de Ephem. Britan.*

Neque aſpiratio exhalat ſimilis à quolibet Averno, ſed alia ab eo qui in montibus Hetruriæ; alia ab eo qui prope Cumas; alia ex aliis putribus locis: qualis illa fuit, quæ ante decem & ſeptem annos, Florentiæ & puerum & juvenem interemit. Erat in vico D. Laurentii in quodam diverſorio puteus, magna ex parte oppletus fimi, fæcis ac ſordis: in hunc fortè incidit gladius: puer ut ipſum extrahat, eò deſcendit, & ſtatim mortuus cadit; idem accidit juveni, qui puerum educere ex puteo tentavit, idem & cani quem in eundem puteum projecerunt, qui hæc ſpectantes, periculum in cane potiùs, quàm in ſe facere voluerunt. Neceſſe autem eſt, aſpirationem tota ſubſtantia naturæ noſtræ alienam, ex putri illa materia, quæ in puteo continebatur, exhalaſſe, quæ ſtatim interitum attulit. Veriſimile autem eſt, hanc alterius ſpeciei fuiſſe, atq; illam quæ exhalat ab Avernis; & alterius eam rurſus, quæ exhalat à foveis, ubi diu triticum ſervatum eſt, cùm primùm aperiuntur: adeò autem pernicioſa eſt, ut ſæpe hominem repente enecet. Ita ut morbus quoq; licet idem genere ab omnibus exciteтur, ſpecie differat. *Vidius med. par. 2. ſect. 2. lib. 1. c. 11.*

Cùm Marci Antonii milites, auri ſpe, in Seleucia Babyloniæ, arculam Avidii Caſſii aperuiſſent, inde tam putris aura exhalavit, ut non Regionem modò peſte infecerit, ſed ventis in Græciam, deinde Romam delata, hominum magnam partem ſuſtulerit. *Riolanus c. 19 lib. 2. meth. medendi.*

† Confer etiam, quæ de Aere venenoſo & correptiſſimo eximo recenſet *Zuvinger. Theatr. Vit. Hum. pag. 490.*

Observatio II.

Flos caryophylli veneno delibutus, odorantem confeſtim occidens.

SUnt venena quæ olfactu tantùm (ut quorumdam fungorum meminit Raſis) præſentaneam afferunt mortem iis, qui ad nares admoverint. Hujus ſummæ malitiæ ſedem illud ſanè tenere debebat, quòd florem, recentioribus veronicam vocatum, Senis quidam circumforaneus infecerat, ex his innocue venenum devorare profiterentur. Quem cùm olfaciendum exhibuiſſet ſuo concurrenti in publico Senenſi foro, is ſolo olfactu derepentè concidit mortuus. *Matthiolus comment. ad præfationem lib. 6. Dioſc.*

Observatio III.

Veneni genus, cujus ex carbonibus nidor aſtantes illicò necat.

NOn prætereo, quod ſcribit *Nicolaus Florentinus ſerm. 4. tract. 3 ſumma ſecunda c. 9. & tract. 4. c. 6.* ſcilicet, Franciſcum Ordelaphum, Capitaneum Forolivii, patriæ meæ, genus veneni habuiſſe, quod injectum ſupra carbones illicò interimebat omnes circumſtantes. *Mercurialis lib. 1. c. 1. de Venenis.*

DE AQUIS VEL NATURA, AUT aliter venenatis.

Observatio I.

Aqua mortifera natura.

HAnc fermè gravitatem obtinuiſſe videtur aqua Stygos dicta in Arcadia, cujus acrimoniæ nullum vas etiam æneum, reſiſtebat, niſi (dictu mirum) mulæ ungula. Cujus aquæ, ac mortiferæ naturæ ejus, jam plenæ ſunt hiſtoriæ, ac facta eſt interitu (ut dicunt) Magni Alexandri, omni ſeculo memorabilis. Stygos autem nomine, duo memorantur fontes ab authoribus, mortiferæ naturæ, alter ad Nonacrin Arcadiæ montem, qui conſtipatione viſcerum ſtrangulat, ut *Seneca* inquit, vel potiùs frigiditate, ut *Plinius*. Cui favet authoritas *Theophraſti*, qui naſci hanc ſcribit frigidiſſimam, (nam actu, Argentum vivum eſt frigidiſſimum, ac inſuperabilis qualitatis à calore naturali) lapideſcens item in alveis, ac piſces producens itē mortiferos. Alter porrò fons nomine Stygos, memoratur in Tempe, qui mons inferius eſt in Theſſalia. Hujus fontis aqua (ut author eſt *Plinius*) viſa omnibus terrori eſt, æs ac ferrum erodens, mirumque Siliqua ſilveſtris fontē eum radicibus amplecti dicitur, ſemper florens purpura. Acerrimæ quoq; naturæ eas prodidit. *Vitruvius.* Qui & in Beroſo Taurorum colle tres fontes meminit, ſine remedio, ſine dolore mortiferos.

Alia Aqua in Crobi regno memoratur in Alpibus, quam qui guſtant, ſtatim concidunt. Terracinæ fuiſſe fontem, Neptunum vocatum, idem *Vitruvius* teſtatur, ex quo qui imprudenter bibiſſent, necarentur, ob id obſtructum à veteribus fuiſſe. Ubi hòdie hic fons non apparet, niſi in Neptuni agro Sulphuraria, ac antiqui balnei veſtigium. Cychros autem in Trecha (alii legunt in Thracia) ex Theopompo meminit *Plinius*, ex quo non ſolùm qui biberint moriuntur, ſed etiam qui laverint. Ex ſimili (ut ego arbitror) veneni frigida qualitate, quæ affectis nervis, rigores exciret convulſivos, nam & frigida ſimpliciter aqua tales aliquando inducit affectus. Multæ enecant ſerpentes: quales memorant aliqui lucidos alveos in agro Faliſco, & item juxta Cornetum, qui anguium, ac lacertarum oſſibus ſcateant. Nimirum potiùs dixerim, quæ ad teporem illarum aquarum adductæ ſerpentes in illis degunt, & moriuntur, non enecantur vi aquarum: idem enim videmus in Angnani lacu, in Puteolano. Porrò in eò cenſu mortiferorum, Lycus, fons Siciliæ, proditum eſt in Leontinis, vigeſimo die, qui ex eo bibiſſet. enecari: vigeſimo forſan à potu die, ex benignioris materies temperamento, quæ refrenet tamdiu ejus malitiam. Scribitur hoc à *Plinio lib. 35. c. 2.* qui tamen fons hodiē (ut *Fazelus de rebus Siculis* eſt teſtis) nuſquam in Leontino reperitur. *Andreas Baccius lib. 8. de Thermis, p. 378.*

Observatio II.

Aquæ metallicæ potu in grave vitæ periculum acti.

AGebat Monſpeſſuli Rex Franciſcus (quod eſt Galliæ Narbonenſis oppidum Medicinæ ſtudio celebratiſſimum) inde aliquando veniatum profectus, ducebat ſecum Annibaldum: qui hodie Oceani Gallici præfectus eſt. Hic verò (ut ſolent proceres aulæ) juvenem à pedibus habebat, qui curſu itinereq; contractam ſitim abolere cupiens, in fontem fortè incidit, ad quem devolutus ac procumbens avidiſſimè ex ejus aquâ bibit, protinuſq; ab illo potu doloribus impatibilibus correptus, magnos ejulatus edebat, quos qui aderant audientes, ad eum acceſſerunt, ut tam ſubiti caſus cauſas cognoſcerent, auxilioq; eſſent miſero juveni. Referente autem, potu aquæ cujuſdam fontis contigiſſe, eo in tugurio quodam relicto, rem ad Annibaldum, ut erat geſta, deferunt. Is verò ad Regem: qui mox, ut erat rerum naturæ omnium curioſiſſimus, atq; ſtudioſiſſimus, mittit quoſdam, qui fontem illum accuratè conſiderent; eoſq; docent experimenta, quibus explorari queat vis illa aquæ. Verùm qui mandata acceperant, cùm ad rivum veniſſent, oculis quidem tactuq; omnia perluſtrabant, atq; percontabantur: nam guſtatum omnes reformidabant, alieno malò prudentes jam facti. Tandem linteum candidum in eam im-

merſerunt aquam, qoam quodam colore infectam videbant: poſtea extractum luteo colote tioctum apparuit. Quare reverſi linteum illud Principi oſtenderunt, qui ſtatim prudenter & doctè cenſuit aquam illam per metalla tranſire, à quibus & colorem, & ſaporem, vimque exitialem referret. Eſt quippe theorema phyſicũ, aquas tales eſſe, quales terræ, per quas fluunt. Nam & marina aqua in terra, ſi argilla percoletur, dulceſcit. *Bruyerinus lib. de re Cibaria 16. c. 17.*

Etiam exemplis domeſticis naturæ majeſtatẽ oſtendamus. In orbe noſtro ſons eſt apud Niceam amne Vero à Gallia Narbonenſi diſcretam, in radicibus arcis munitiſſimæ ſcaturiens, ac plerumq; æſtu maris infici ſolitus: cujus potu in magnis æſtatis æſtuoſiſſimæ caloribus juvenis è prima Arvernorum nobilitate penè ſtrangulatus eſt. Namq; ſtatim ab ipſo hauſtu in tam intolerabiles alui torſiones incidit, ut vix mutire poſſet, vel etiam ſpitare. Vidi tamen ipſe alios impunè bibiſſe, & claſſem tum Gallicam, tum Hiſpanam vim ingentem hauſiſſe, atq; in uſus navigationis repoſuiſſe. *Idem lib. 16. c. 17. de re Cibaria.*

Obſervatio III.

Aquæ vitioſæ, tum de his, quæ gulæ gignunt tumores.

In genere vitioſarum ex miſturis aquarum, aliqua ſpecies eſt (inquit *Vitruvius*) quæ cum habeat non ſatis perlucidas, id eſt, ſinceras venas, ſpuma, uti flos natat in ſummo, colore ſimilis vitri purpurei. Hæc maximè conſiderantur Athenis, ibi enim ex hujuſmodi locis ac fontibus, & in Aſtu, & ad portum Pyræum, ductus ſunt aquarum ſalientes, è quibus bibit nemo, propter eam cauſam, ſed lavationibus & reliquis rebus utuntur. Bibunt autem ex puteis, ac ita vitant earum vitia. Inter has legimus *apud Theoph.* in Pyræo eſſe aquas, quæ ebibitæ manent indigeſtibiles, & in balneis leproſos efficiunt homines, quin & plantas ex earum irrigatione ſentire idem contagium. In Trœzenis autem, eodem *Vitruvio teſte*, ob naturalem id genus infectionem aquarum, quod omnino aliud non habent aquæ genus, niſi quod Cibdeli oritur, id vitium vitari non poteſt; itaque omnes ex ea civitate, aut maxima parte ſunt pedibus vitioſi. Ex ſonte in Inſula Chio bibentes fiunt inſipientes. In Suſis Perſarum amittunt dentes: & quas recenſuit *Ovidius 15. Metam.* aliquam indicare videntur miſturam, vel gypſi, vel id genus lapidis:

Flumen habent Cicones, quod potum ſaxea reddit
Viſcera, quod tactis inducit marmora rebus.

Quæ ex manifeſta aliqua miſtura vitioſæ in poribus ſint aquæ, ſatis hactenus prædicta exempla demonſtrant. Verùm ſubtilior adhuc ratio reddenda eſt de quibuſdam aquis, quæ ſinceræ cùm ſint, nec diſſimiles aquæ ſimplici aliquo, tamen inſigni vitio notantur De quibus quidem nullam ſere aliam reddere poſſumus rationem, niſi quòd individuales ſint proprietates. Proprietates autem individuales, quoniam proportiones ſequuntur varias elementorum, & hæ ſunt infinitæ, quemadmodum & res ipſæ, ignorantur à nobis, ſed ſolùm experimento cognoſcuntur, & ex hinc aliquas ſaltem extrinſecas & communes venabimur cauſas. Hoc ergo longiſſima experientia obſervatum ac certum eſt, quòd cujuſcumq; regionis vitia, quæ popularia ſint & communia, vix aliæ referendæ ſunt cauſæ, quàm partialibus ejus regionis conſtitutionibus aeris, & aquis ipſis, & locis. Quorum trium non eſt una conſtitutio ubiq;, non idem ſitus locorum, aut expoſitio ventis, nec eadem terræ facies, nec eadẽ tandem aquarum natura eſſe poteſt. Multæ reperiuntur, præſertim in Alpibus, & quibuſdam locis in Italia aquæ, quæ manifeſto hoc vitio infeſtant bibentes, ut gulæ eis tumefactiones inducant, quas Medici modò cum Græcis Bronchocelas, modò gulæ herniam ſcitiſſime appellant. In cauſis, qui id miſturæ vitio vertunt, aut metalli virus aliquod imputant, ut jam diximus: aut ſpecialiter gypſum, quod aut gravitate, aut ſævo halitu (*Dioſc. authore*) hoc habet, ut impetat fauces, ac ſtrangulet. Qui egregiè autem hodie de rerum diſputant ſubtilitate, duas habẽt cauſas; aut id à lacuſtribus gigni aquis, aut in ſinceris & puris aquis, id contumaciæ, frigiditati, ac cruditati earum tribuunt, maximè nivalium & glacialium aquarum. Ubi tres diverſitates declarat experientia quarum ratio eſt reddenda. Primùm non omnis aqua lacus hoc gignit. Præterea non omnis aqua frigida. Et tertiò nullum tale vitium viſitur in Syria, in Africa, Arabia, Perſia, India, Troglodytica regione, ubi raras diximus fieri pluvias, ac aliquas naturales eſſe aquas miræ frigiditatis. Univerſa Germania inferior, Sarmatia, Scythia, Norvegia, quæ regiones ſunt Aquilonares & frigidæ, expertes hujus vitii ſunt. Et ex lacunis bibunt Arabes, Parthi, Lybici, è gelidis Hybernici; nullos tamen in his locis gulæ tumores concreſcere legitur. Ratio ergo diverſitatis hæc eſſe videtur: Id quidem frigidæ qualitatis aquarum vitium eſſe, prædicta ſatis declarant exempla: non omnis verò frigiditatis, ſed quæ contumaciſſimæ, & (ut Græci loquuntur) indomitæ, ut nivalium diximus, & glacialiũ aquarum. Unde frequenter id in Alpibus fit, quia eorum putei ac venæ, vix aliud concipiunt genus aquarum, quàm quod deſtillat ex nivibus quas bibunt. In calidiſſimis regionibus Africæ non fit, quia ibi non ſunt nives. In frigidiſſimis verò Hyperboreis, perennes ſunt nives, & quædam paulatim ſolvuntur, tenuantur digeruntur que in terræ poris; præter alias cauſas particulares.

Gulæ quidem tumefactionis cauſam, in aquis Alpiom eſſe contumaciam frigiditatis, quam ex nivibus eliquatis recipiunt fontes, cum Doctiſſimo Scaligero ſentimus. Quod palàm eſt multis locis, præcipuè verò citra Alpes, ex eâ parte agri Taurini, quæ *Valdera* vulgò id eſt, vallis anſeris appellatur. In eam regionem qui commigrat, nemo diu vivit, multis gula turgida fit, Eorum verò, qui naſcuntur ibi, nemo eo vitio caret, penè omnes & amentes, & inepti ad loquendum. Id ab aqua fit è nivibus liquefactis, quæ multum terreſtris frigoris & crudi continent. Crudum enim repugnat reſolutioni, terreſtre verò cum aqueâ tenuitate ſeſe inſinuat gutturis muſculis, glandibuſq; ibiq; hæret & concretum dureſcit. Idcirco qui Alpes habitant & Pyrenæos, & in Arvernis circa Ligerim fluvium hoc frequenter patiuntur; nam perennes hi populi habent nives; quæ continuò liquantur, deſtillantq; in puteos, eorum, ac ſontes quos bibunt. Vallis Cillera hoc vitio laborat, quæ diſtat ab Oeno circiter octo millia paſſuum, quam fortaſſe intelleait per Medullorum nationem *Vitruvius* in Alpibus. Idem in Sudera valle, quæ à Curia Rhætiæ oppido abeſt 12. mill paſſ Cæterum Doria fluvius, qui ex Alpiũ vallibus, hinc S. Bernardi, atq; hinc S. Mart. excurriens, influit aperta planicie in Padum, ſingularis hujus vitii imputatur, ut gulæ gignat tumores ſuis indigenis. Porrò in Equicolis aqua juxta Taliacotium turgidos pariter facit guttures; quæ tamen nec lacunales ſunt, nec nivales, ac aliquam fortaſſe elambunt miſturam ejus vitii. Et ad Callim apud Camertes perexigua valle. *Andr. Baccius de Thermis lib. 6. c. 25. & 26. pag 413. & 414.*

Obſervatio IV.

Aqua putealis, in qua lacertæ computruerant, potu, quidam periclitatus.

Proprietas lacertæ eſt, quòd ſi quis comederit eam, vel biberit ex a[illegible] in qua fuit mortua, magnum corpori inferat nocumentum. Et mihi, cùm eſſem in *Mareſtan*, id eſt, in Hoſpitali, accidit hoc: quòd in aqua quam

quam bibebam, percipiebam horribilem odorem, & omni die mihi videbatur multiplicari, quare ordinavi, & feci hominem intrare puteum, ad videndum quid hoc eſſe poſſet: credens, quod aliqua reptilia intus cecidiſſent: & ille quæſitor invenit lacertas multas mortuas, pars quarum erat diſſoluta, & pars non. Unde timens ne inde habere poſſem nocumentum, incepi bibere de Theriaca, & recepi de ea pluribus vicibus, & ſic evaſi à nocumento, gratiâ Dei. Et poſt longum tempus orta mihi fuit puſtula, ad modum granulæ, ſuper punctum naſi. Et ego deſuper poſui de Theriaca, eo quod cognovi, quod illud erat ex humore venenoſo à natura expulſo, qui quidem humor generatus fuit ab aqua lacertarum prædicta. *Avenzoar lib. 2. tract. 7. cap. 7.*

Observatio V.

Lethalis potus aqua, in qua cannabis diutius fuit macerata.

HÆc aqua tantopere ſua malignitate nocet, ut epota inſtar ſit veneni. Sic nullis antidotis, quantumvis efficacibus & tempeſtivis datis, potuit occurri ſato Marchionis Arbon fratris Guiſiorum, ejuſque uxori, ac quamplurium aliorum: qui prope Olbiam in Provincia, cum æſtates fervidas tranſigerent, imprudenter fontanam limpidam, ſed occultis & ſubterraneis cuniculis, undidem in fontem illapſam hauſiſſent. *Pet. Pena in adverſar. 227.*

† Confer quoque de aquæ venenatæ potu *Diom. Cornar. obſ. 11. fol. 18.* Aquam fortem epotam commemorat *Borell. Cent. 4. obſ. 28.* qui etiam *c. d. obſ. 40.* de atramenti potione hiſtoriam narrat. Vide etiam *H. ab Heer. obſ. 16.*

Observatio VI.

Aqua Hellebore infecta, ejus potu obſeſſi lethali Dyſenteria correpti, deditionem facere coacti ſunt.

HEllebori vi Cirrhæi expugnati fuerunt. Solon enim ejus radices quamplurimas in Pliſtum amnem conjiciendas curavit: atque ubi ſatis infectam medicamento aquam intellexit, quem priùs in urbem influentem averterat, in priſtinum alveum omnem repoſuit. Cirrhæi, cùm avidius de aqua illa bibiſſent, alvi perpetuo profluvio laborantes, deſerere mœnium præſidium coacti ſunt, & Amphyctionibus obſidentibus urbem tradere. En egregium ſtratagema, rem gerere ope herbarum, dum armorum non licet. *Pauſanias in Phocaicis.*

DE VINO, CEREVISIA & glacie.

Observatio I.

Vino & cereviſia ſolano ſomnifero altero infectis, Scoti Danos adeò dementarunt, ut Ducem eorundem cum univerſo exercitu deleverint.

BUchananus lib. 7. *ſua hiſtoria Scotica* exponit, quo pacto hujus ſolani ſucco, vina & cereviſiam Scoti infecerint, unde Danos ſuos hoſtes ita dementarunt, & in profundum ſomnum induxerunt, ut eorum Ducem Senonem cum toto exercitu deleverint. *Joach. Camer. in Horto ſuo.*

† De Cive, exhauſtu vini veneno, prout creditum, infecti periclitante, illicò liberato, vide *Thomer. lib. 4. obſ. 3. p. 223.*

Observatio II.

Glacie ex vino hauſta mortui.

VIdimus in colloquio Pauli III. Pontif. & Caroli V. Imperatoris, Franciſcique Galliarum Regis maximi, quod prope Niceam oppidum, Allobrogum tunc ditionis habitum eſt, pro pace Chriſtiani orbis paciſcenda, permultos ex comitatu aulaq; Caroli, tum Hiſpanos, tum Italos, in portu Villafranco dicto curaſſe glaciem ex montoſis Ligurum convehi, qua calicibus impoſita & liquefacta, vina frigidiora efficerentur: erat enim tunc æſtas. Quod ego in Hiſpanis Italiſque, qui ſobrietatem parſimoniamque arctè profitentur, demiratus ſum, & majore reprehenſione dignum exiſtimavi. Sed horum maximam turbam poſtea graviſſimas luiſſe pœnas accepimus. Inter hos autem Gonzagam Mantuanorum Principem, craſſo, pingui & obeſo aqualiculo diſtentum, paucis poſt menſibus eo potu extinctum audivimus. Inter luxuriæ Romanæ delicias non poſtremum hic potus locum obtinuit: quare *Plinius*, ſeverus luxuriæ cenſor & caſtigator: *Hi* (inquit) *nivem & glaciem potant: pœnaſq; montium in voluptatem vertunt. Servatur æſtibus algor, excogitaturque, ut alienis menſibus nix algeat.* Quibus verbis aquas ſeparari, & ipſa naturæ elementa in pecuniæ diſcreta eſſe, oſtendit. *Chares Mytilenæus* refert, Alexandrum Macedonem, in Petra, Indiæ oppido, plurimos ſpecus effodi juſſiſſe, eoſque nive repleviſſe, ramis frondibuſque quernis ſuperinjectis & ſuperimpoſitis: ſic enim nivem diutius poſſe ſervari, exploratum eſt. Porrò eam voluptatem à Græcis ad Romanos, ut pleraq; alia, tranſiiſſe credi poteſt. Nam tum hiſtorici, tum poetæ apud eos celebrem mentionem faciunt. Tradunt enim Simonidem Poetam fortè apud quendam æſtate cœnâſſe, cumque pocillatores aliorum convivarum potionibus nivem indidiſſent, ſuo autem calici non miſcuiſſent, epigrammate quodam faceto & elegantẽ in hunc illiberalem morem luſiſſe. Omnino is potus in Græcia frequens fuit, nam & aquæ refrigerandi gratiâ in puteum demerſæ, nivem ad ampliorem acquirendũ algorem addebant, fuitque apud eos Proverbium vulgatum, cùm per æſtus intẽſos bibere frigidè optarent, nivem æquè ac Simonidẽ velle ſe potare ajebant: aquã præterea decoctam vitro demiſſam in nives refrigerari inventum Medicorum eſſe arbitror: ita enim voluptas frigoris cõtingit ſine vitiis nivis, quanquam Neronis impuriſſimi & impiiſſimi tyranni inventum eſſe, prædicent authores ſplendidi. *Bruyerinus lib. 16 cap. 9. ejuſdem operis.*

Bartholomæus Batalion, qui per multos annos Byzantii gemmarum mercaturam agens, cõmoratus eſt, narrabat ſe quotannis obſervaſſe æſtivo tẽpore, Turcas plurimos fluxu alvi vexatos decedere, quod nonniſi ex immodicè nive & glacie refrigerato potu, illis accidiſſe aſſerebant Medici urbis illius. Moderatè itaque, & non indiſtinctum, frigido potu utetur ille, qui rationi magis, minùs verò palato inſerviet. *Marcell. Donatus lib. 4. cap. 6. hiſtor. med. mirabilis.*

DE CONTACTU VENENATO.

Observatio I.

Solo contactu interficientia venena.

FErunt Turcas veneficia habere præſentanea, quæ ſolo attactu eadem die interimant. Idque frequens eſt apud illos: ſed tamen ſolùm mandante Principe. Quantò celeriùs nociturum, inditum vulneri? *Cardanus lib. 5. cap. 5. de venenis.*

De Turcarum atque Perſarum prædicant venenis, Ephippia certis medicata ſuccis, itemque veſtes & ocreas interitum afferre. Cereos quoque lethali veneno infici poſſe, nuper compertum eſt. *Scaliger exercitat. 1. ad ſubtilit. Cardani.*

Id quoque credimus, quod de veneni genere eo à Turcis parato circumfertur, quod ſolo demum contactu, quacumque corporis in parte id fiat, attactum hominem perimat, etiam (ut à quibuſdam dici audiviſſe memini) ſi veſtitus aliquis inter corpus, venenumque

interſit. Nam vel ſtapedibus illis ſolis (quod vix crediderim) conſcenſuri inde equum, perire traduntur ex eo: tanto magis, ſi veſtitu nullo interſepiente cutim tangat: atque adhuc magis, ſi intro ſumeretur. *Jul. Alexandrin. Annot. ad lib. 3. cap. 3. de temperamentis Galeni.*

Turcarum atque Perſarum venenis deleteriis, citiſſimæ & efficaciſſimæ ad penetrandum facultatis, conſtat guttatim inſici poſſe ephippia, imbui ocreas, calcaria deliniri, ſoleas ferreas ſubtiliter injungi; unde cõfeſtim interiora hominis invadat, inambulet, enecet, perimatque. Veſtibus idem, ferro, canibus, lapidibus ligniſque contactu hærens, præſentem affert mortem, cubilibus, interulis, camiſiis, ſedilibus inſtillatum idem operatur. Hoc peremptum ferunt Joann. Galeazium, Mediolani Ducem. Venenum etiam literis imprimi, quod halitu enecet: Cereos ſimiliter lethali veneno affici: Et ova integra fiſſuris ingenioſè celatis, inſici poſſe notum eſt. Quamobrem cautè inter inſidiatores homines, prudenterque agat, qui crudeli morte confeſtim perire, & animam nolet invitus turpiter profundere. *Schenckius Filius.*

Observatio II.

Concubitus venenatus.

Antiquorum curam diligentiamque quis poſſit ſatis venerari, cùm conſtet omniũ venenorum ocyſſimum eſſe aconitũ: & tactis quoque genitalibus fœminini ſexus animalium, eodem die inferre mortem? Hoc fuit venenum, quo interemptas dormientes à Calphurnio Beſtia uxores M. Cæcilius accuſator objecit. Hinc illa atrox peroratio, ejus in digito mortuas. *Plin. nat. hiſt. lib. 27. cap. 2.*

In coitu quoque diligentia adhibenda, ut fugiantur mulieres, quo tempore menſtruatæ ſunt: Illud enim compertum eſt, poſſe homines hujuſmodi uſo veneris venenari: & eſt inter alia exemplum antiquum de Calphurnio Beſtia, qui coitu uxores venenabant, ut dives fieret: unde rumor erat Romæ, Calphurnium digito interficere uxores. *Mercurialis lib. 1. c. 17. de venenis.*

Fuit quidam perverſe & ſcelerate malus, qui dum conjunx *καλαμινία* haberet, pudet dicere quomodo ſuccum toxici Hiſpanorum ei admovit, & mulierem extinxit. *Crato in Epiſtola 1. lib. 2. Epiſt. per Laur. Scholtzium public. pag. 227.*

† Immo nec oſcula ſubinde tuta eſſe, teſtatur, inter alia, exemplum puellæ, cujus meminit *Severin de Viper. pag. 390.* quæ oſculo venenato homines infecerat.

Observatio III.

Herba cui indormientes ſuaviter moriuntur.

Diodorus Siculus lib. 2. ex narratione cujuſdam Jamboli mercatoris in Arabia Felici, reperiri quoddam genus herbæ ait, ſuper quam qui dormiunt, ſuaviſſimo ſopore corripiuntur, & ita intereunt. *Mercurialis de venenis lib. 1. cap. 11.*

Observatio IV.

Cultelli parte altera infecta veneno, mulier mortua.

Cteſias, auctor antiquiſſimus, *in libro de rebus Perſicis* ſcribit, quandam mulierem Statyram vocatam, maximè ſemper timuiſſe venenum, & omni diligentia uſam, ut illud evitaret, factum tamen ut quędam alia mulier eam hoc modo venenaret; cultelli partem alteram tantùm veneno infecit, & deinde coram Statyra diviſit aviculam parvam coctam, & qua parte avis tacta fuerat à veneno cultelli, oblata Statyrę, illico eam extinxit; cùm interim qua parte avis non fuerat tacta à veneno, nullum detrimentum, ipſi miniſtranti intulerit. Quare qui timent venena, non permittant ut carnes ſibi ab illis incidantur & offerantur. *Mercurialis lib. 1. de venenis, cap. 17.*

Observatio V.

Scarificationis venenata hæmorrhagia mulier demortua.

Quam mihi reddes rationem, de hæmorrhagia uxoris nobilis viri Berchtholdi à *Flerſheim*, de nobili Helmſtettorum ſtemmate natæ? cui graviter ægrotanti, quum in ſcapulis cutem, adhibitis cucurbitulis, inciderent ſcalpello, nemo ſanguinis fluxum ullâ arte vel carmine ſiſtere potuit. Altero die mortua, etiam cruentavit, donec ad ſepulchrum efferretur. An Chirurgus ea fuerit uſus arte, quam quidam balneator in Monachio, Ducum Bavariæ Metropoli, noſſe fertur: qui cucurbitulis tantum ſanguinis, quantum voles, vel ad ſyncopen uſque elicit? at illius hæmorrhagiam, quando libuerit, ſiſtere poteſt. Hunc verò ajunt ſuum ſcarificationis ſcalpeum, pulvere quodam quibuſdam ſpeciebus ſalis mixto, expolire, qui ſanguinem concreſcere non ſinit. Nam & ideò in gangrænæ ſcarificatione, inciſiones aquâ ſalſâ calente, ne ſanguis ingroſſetur irrigamus, quem ſi ſpongiâ recenti marinâ, aqua ſalis aut maris humectata, abſterſeris & fomentaveris, etiam liquidior fluet. *Joan. Langius epiſt. 40. tom. 1.*

Observatio VI.

Puella pomo veneno delibuto & devorato, à veneficio aſſerta.

Sunt qui pulverem ſoliorum, aut decoctum, ſuccumve omni veneno hauſto adverſari teſtentur, aſſerentes puellam quandam Paviæ, cùm venenum inſciâ in pomo quodam ſumpſiſſet, adeò intumuiſſe, ut nec Theriaca, nec alio quovis antidoto curari potuerit; tandem verò aqua cardui benedicti diſtillata ſumpta, periculo omni & veneno liberatam. *Hieron. Tragus, lib. 2. cap. 115. de hiſt. ſtirp.*

Observatio VII.

De numo argenteo venenato, quo interemptus fuit Marci Antonii Boſcoli filiolus unicus, decem menſes natus.

Crudele eſt profectò, & planè inhumanum, innocentes pro delinquentibus punire & ulciſci, ut patet maximè ſequenti hiſtoria. Nam cùm Catharina ex familia Piorum Clodienſi, dictum Marcum Antonium ulciſci pro injuria, ut videbatur, illata, non poſſet: modum excogitavit, quo ſaltem puerulum ſuum unicum interficeret. Unde ſimulatâ ſummâ amicitiâ, omnia veræ & fidelis amicæ officia præbens, domi foriſque, tandem ipſi puerulo, in Strenam, ut moris eſt, in Chriſti nativitate, illa numum ſingulari quodam veneno delibutum, amicè ſcilicet dedit: puerulus verò, qui nondum fari poterat, ejus pulchritudine & novitate allectus, ſubitò arripuit, orique admovit: paulò pòſt puſtulis ex doloribus in ore excitatis, ipſum forte fortuna, proh dolor! deglutivit; mox faucibus & gula ſubinde inflammatis, vox faucibus ipſis hæſit, nec clamare potuit, & quamplurimis, ſed fruſtra, admotis, ſequenti die hanc miſeram in ſempiternam, non citra maximum, & quaſi incredibilem utriuſq; parentis dolorem, commutavit vitam. Ego interea, ſequenti die ab aſſumpto & deglutito numo, vocatus, omnia diligenter inquiro, & ſingula exactè examino. At viſis in ore puſtulis, maxima cũ inflammatione. Indicavi ego numum illum fuiſſe veneno particulari infectũ, & maximè corroſivo: quæ dum referrem, meamq; ſententiam de morte pueri dicerem, quæ vel dilectione magis innoteſcere poſſet: rogavit me uterque parens quàm maximè officioſè, quatenus placeret videre, & diligenter

cognem-

contemplari, num puerulus extinctus fuerit ſimplici numo per ſuffocationem: an verò per ipſummet venenum numo communicatum. Quorum precibus devictus, non potui niſi ipſum aperire, & ſingula diligenter obſervare. Sectionem itaque à mento auſpicatus, ad os pubis uſque rectâ deduxi, nihil intactum aut non viſum relinquens: ſicque mandibulâ inferiori per medium diviſâ: amputatâ verò & ſeparatâ linguâ & ejus muſculis, carbone nigrior omnibus viſui expoſita, ita ut mirarentur, quod tam brevi temporis ſpatio, nondum viginti quatuor horis revolutis, in tantam devenerit gangrænam. Ulterius autem ego progrediens, ſecundùm gulam ſectionem ad claviculam, & ſecundam thoracis vertebram uſque duxi, & quaſi in gulæ medio, non longè ab Oeſophago numum ibidem fixum reperi, gulâ fere totâ ſurſum deorſumque corroſâ, unà cum ventriculo valde conſtricto, ut ulteriùs deſcendere non potuerit. Extracto autem intoxicato numo, & aceto injecto, thoracem ſimiliter aperire volui, cor ut viderem, an jam eſſet veneno infectum, necne. Quo diſcooperto, nihil notatu dignum in toto thorace reperi, quàm pulmones valde inflammatos. Cordis verò parenchyma cum ſuis vaſis contracta & ſtrictiora reddita, & ſanguis in ipſis vaſis contentus, infectus, valdeque ater erat. Quibus viſis & declaratis, parvuli defuncti pater ſummopere rogavit, ulteriùs ne progrederemur: cui obtemperatum eſt; & collectis omnibus rurſum partibus utcumque cadavere reſuto, magnificè & ſplendidè ornato, celebri & honoratiſſimâ pompa ad ſepulturam funus deductum eſt. Interea bona illa amica ſcil. illicò Clodia migravit, nec ab eo tempore, quod ſciam, reverſa eſt. *Georg. Garnerus de obſervat. propr.*

CITÆ OPERATIONIS VENENUM.

OBSERVATIO I.

Nubiæ venenum pernicioſiſſimum.

IOannes Leo, qui deſcripſit Aphricam, in fine libri ſeptimi, rem miram narrat, quæ digna ſcitu eſt, ſcilicet, in Nubia reperiri quoddam veneni genus, cujus ſi granum unum propinetur decem hominibus omnes ſtatim jugulare ſpatio quartæ partis horæ; ſin autem tradatur uni homini, illum ſtatim interimere. *Mercurialis lib. 1. cap. 6. ejuſdem operis.*

Hoc quoque novis narrationibus acceptum feramus. In Nubia, & quæ eſt Æthiopia ſub Ægypto, granum eſt, quod devoratum expellit animantes vita. Decima pars intra horæ quadrantem interficit. Ejus nomen non potuere. *Jul. Caſ. Scaliger exercitat. 253. n. 11. ad ſubtil. Cardani.*

OBSERVATIO II.

Adad & baxera venefica.

ADad legi olim Solem dictum Perſarum linguâ. Ejuſdem nominis in Africa radix eſt: cujus aqua ſtillatitia pota, intra horæ ſpatium mortem affert. Naturalem perniciem auxit ars. Erat lethalis illa, ſed minùs vegeto ac præſenti veneno. Igitur per alembicum educta pars ejus efficaciſſima, effectioni conjunctam habuit celeritatem. In regno Deli quod Tartaris Catainis affine eſt, arbor naſcitur, quæ Baxera nominatur. Ejus radix vorata illicò interficit. Cujus mali remedium fructus eſt, qui dicitur Nirabri. Eo namque venenum tollitur cujuſque generis. *Idem Scaliger exerc. eadem num. 4. & 6. ad ſubtil. Cardani.*

***

DEFINITI TEMPORIS VENENUM.

OBSERVATIO I.

Venenum temporaneum, quod ad certum tempus interficit, dari poſſe.

QUod ſatis celebre Atilio de Regulo, id nuperrime legimus ſcriptum *in Tuditani libris*: Regulum captum, ad ea quæ in Senatu Romæ dixit, ſuadens ne captivi cum Carthaginenſibus permutarentur, id quoque addidiſſe: venenum ſibi Carthaginenſes dediſſe, non præſentaneum, ſed ejuſmodi quod mortem in diem proferret: eo conſilio ut viveret quidem tantiſper quoad fieret permutatio; poſt autem graſſante ſenſim veneno cor tabeſceret. *Gellius cap. 4. lib. 6. Noct. Attic.*

De hac re cõſule *Petri Carraris quæſtionem, cum Petri Aponi Conciliatore excuſum, Ponzettum lib. 1. cap. 13. Galeottum cap. 12. de promiſcua diſciplina, Amat. Luſitanum cent. 2. curat. 65. Joubertum paradox. 3. lib. 27. Jul. Alexandrinum annotat. ad Galenum, 680. Mercurialem de venenis lib. 1. c. 71. Cardanum lib. 2. tract. 5. contradict. 9. & de ſubtilitate lib. 2. Valleriolam loc. commun. pag. 633. Pareum de venenis, cap. 3. Andr. Baccium lib. 1 de Prolegomenis venenorum, Vidum Vidium Tom. 2. pag. 23. Matthiolum in 6. Dioſcor. pag. 1399.*

CIRCULATORUM VENENUM.

OBSERVATIO I.

Circulatorum admirabile venenum, convulſiones horrendas cum dementatione invehens, & tandem expirans.

ILlud quotidie in circulatorum ſpectaculis admiramur. In vinum immiſcent pharmacum, quod fauces convellat. Et cui fucum facere volunt, jubent in illo vino intinctum digitum, quaſi prægustandi causâ ſugat. Tum illicò in os inditum ſibi mordicus, non ſine & dolore, & clamore, premit invitus. Interea perinde atque blanditiis mœrentem conſolentur, tẽpora, carpique arterias oblinunt quaſi attrectando aliud agant: Simul ſemper aliquid obloquuntur, quò avertant ſpectatorum attentiones. Oblinunt autem medicamento quodam, ut nos vidimus, ſtudioſe admodum obſervãtes. Deinde numum in terram projectum, hortantur, ut tollat. Ibi ille pronus primum ſeſe nequit attollere: mox amens concidit: Statimque ejus more qui metuit ne mergatur aquâ, natat: ac vociferatur ſimul, ſe fluctibus obrui. Ergo cum erigit circulator. Ille quaſi ulturus injuriam, primùm maleficium obliquo, ac torvo obtutu exprobrare: mox agredi: poſtremò fugiẽtem perſequi. Donec abſterſo tandem veneno recipiat animũ, ac menti reſtituatur. Ubi ad ſe rediit, quaſi qui evaſit è mari naufragus, capillum, veſtimentaque veluti uda torquere, exprimere; brachia tergere, nares emungere. Hæc fabulæ non ſunt: nam & vidimus, & impoſturam veriti, noſtris, amicorumque famulis fieri juſſimus. Quos inter, & præſtigiatores illos de compacto nihil geri potuit. Et eoqui fixam totum ſequens triduum attonitum mirati ſumus. Quinetiamà nobis interrogatus, ecquid paſſus eſſet, ajebat, & pœnitere facti, & ſuppudere periculi. *Scalig. exerc. 154. ad ſubtil. Cardani.*

EFFECTUS ET CONSEQUENTIA VENENORUM.

OBSERVATIO I.

Corda quorundam veneno enectorum, ſeu cardiaco morbo abſumptorum, igne non conſumi.

P*Linius lib. 11.* Cor negatur cremari poſſe, iis qui cardiaco morbo obierunt: aut veneno interemptis.

Certè

Certè extat oratio Vitellii, qua reum Piſonem ejus ſceleris, hoc uſus argumeoto, palamque teſtatus, non potuiſſe ob venenum cor Germanici Cæſaris comburi. Idem confirmat *Suetonius primo cap. in Caligula. Lipſius in Tacito.*

Verumne ſit, quod tanquam populare & volgatum narrat *Plin. lib. 11. c. 37.* cor morbo cardiaco interemptorum, oon uri, ſicuti nec veneno ſublatorum, haud certus ſum: Quia, cùm cor nullum magnum affectum ſuſtineat, ſecundùm Ariſtot. & Medicos, neceſſarium plaoè eſt, ſi incombuſtibile reddi debet, id ob aliquam iosignem affectionem pati. Præterea veoena, ut quàm plurimorum geoerum ſunt, ſic variis modis necem inferunt; ob idque minimè veritati conſooum eſt, cor à quolibet veneoo, flammis reſiſteodi facultatem acqoirere, fruſtraque diſputatum fuit, an Germaoicus obierit Cardiaco morbo, an veneno, quod cor ejus uri non potuerit. *Mercurialis var. lect. lib. 5. cap. 6.*

Observatio II.

Veneni vi ſanguinis ſubſtantiam computreſcere: & in virentis herbæ ſuccum tranſire aliquando: nonnunquam etiam omninò lacteum conſpici.

In aliquibus putreſcit ſubſtantia ſanguinis: velut in muliere, quæ laborare videbatur laterali morbo, anno M. D. XL. ad quam vocatus, cùm jam haberet ſpirationem gravem, videreturque moritura, eadem die conſenſu Medicorum priorum, rogantibus affinibus, cùm certum eſſet bibiſſe venenuoi jam aliquot antea menſibus ſecui venam, prodiitque noo ſanguis, ſed virentis herbæ ſuccus, perſeveravitque uſque ad uncias novem: quod ego prodigium videns, nec proficere ex hoc certus, juſſi ſanguinem ſiſti, magna cum aſtantium admiratione: vixit tamen adbuc tridun, quaſi alleviata venæ ſectione. Manifeſtum eſt autem quod Jecur tale eſſe debuit. Veluti cùm hæc reſcriberem, Anno M. XLVI. ætatis autem XLV. Thomas Iſeus amicus noſter, miſit ſanguinem viri nobilis ad me, cui venam ſecuerat, lacti adeo ſimilem, ut nihil fuerit expreſſius. Manifeſtum eſt autem, qood vel putrefaciens hic bibit venenum, aut hepar tale diutino morbo factum eſt, veluti lacteum: ſimilia enim à ſimilibus generari neceſſe eſt. *Cardanus contradict. 9. lib. 2. tract. 5.*

Observatio III.

Hiſtoria pulveris venenati, mentem lædentis, exhibiti.

Exhibitus fuit in ferculo pulvis cuidam adoleſcenti, qui ex eo in maximam incidit corporis jactationem, & in prutitum adcò moleſtum, ut unguibus ſe laceraret, ſuperveniretque totius corporis tremor, & videbatur animo liqui. Dubitarunt parentes de veneno: ego ad hunc accedens, vidi eum maximè vociferari, altaque voce inclamare, conquereotem ſe à patre, nunc præſente, fuſte percuti, ioloco que dolente ſtatim apparebant puſtulæ rubicundæ, ac ſi quis verè eum flagello cæderet, fugamque inde quærebat, ac ſi è patris manibus fugere voluiſſet; niſique ab aſtantibus vi detentus fuiſſet, ex præcipiti loco ſe dediſſet, ut inde exiliret. Hoc videns, juſſi ut pater iode abſcederet: qoo remoto, noo amplius ſe percuti, ſed percuſſum fuiſſe, alta voce conquerebatur. Cùm autem denuò pater dolore filii anxius ad eum conſolandum rediiſſet, ſtatim iterum ſe ab eodem percuti altiùs clamabat. Tandem remoto patre, cùm per ſpatiuoi trium horarum conqueſtos fuiſſet, oſtenderetque aſtantibus ſæpe flagelli veſtigia, vibiceſque, ac livores, nullo adhibito remedio, præter copioſum potum vini generoſi, (nullom eoim aliud, omnia renuens, admiſit) ſponte incidit in profundiſſimum ſomnum; qui per mediam diem & noctem integram perſeverans, ſolvit hunc affectum, superveniente copioſiſſimo ſudore: unde expergefactus, ſanus quidem, ſed ferè meote ſtupidus, evaſit. *Salius cap. 19. de affect. partic.*

Observatio IV.

Veneni vi ventriculi fundus eroſus.

Agnovi virum qui oxorem reliquit, & ab ea ſe ſeparavit, & dedit ei venenuoi, quo facta eſt tympaoitica, & ſupervixit paocis annis forſan ſex aut ſeptem: & ego curavi eam, ſed ſanare non potui. Jecur autem per veoas corrumpit colorem linguæ, & perducit ad lentas febres, & morbum facit ſimilem naturali. Et ego vidi Hieronymum Bertolium ita laboraſſe, quaſi eſſet amphimerina: ſed quia eò pervenit, ut lingua eſſet fuligine omni oigrior, & adeò aſpera ac arida, ut appoſito Orichalco non poſſet avelli, ideò exiſtimavi eſſe venenum. Eoque diſſecto, apparuit ventriculi imum quaſi excoriatum, & jecoris ſuperficies tota convexa nigerrima. *Cardanus lib. 2. de venenis, cap. 1.*

† Ab arſenico ventriculum eroſum annotavit etiam *Salmuth. Cent. 1. obſ.* 10.

Observatio V.

Hypercatharſis ad ſanguinem uſq; curatio.

Medicus quidam ſtudioſo Holando, rarioris texturæ juveoi, ac inſueto ad medicamenta, fortes quaſdam pilulas, ex quarum uſu ultra viginti ſedes ad ſanguinem uſque habuit, exhibuit. Helidæus advocatus à Medico illo, qui medicamentum iſtud exhibuerat, (quem Syocopalem cognominabant, propterea quod examinandus, cùm valde ignurans eſſet, Syncope correptus fuerat) primùm ægro lavativum ſine ſale ordinavit. Poſtea abdomen ſeu ventrem inferiorem ungueuto ex ol. roſaceo omphacino, & cito oeorom, an. partib. æqualib. confecto, inungi, & polv. ex Anthera, ſumach. corticib. thuris, & gallarum, conſtantem, inſpergi curavit; ac poſtremò ſyrupi infuſionis roſarum ſiccarum unciam unam ſemis, cum aq. plantaginis & endiviæ, ana unciis duabus exhibuit, ſicque ægrum priſtinæ ſanitati reſtituit. *De Cl. V. Laur. Scholzii exemplis.*

Observatio VI.

Importuno Theriacæ uſu mortuus puer.

Pueri in totum abſtineant à Theriaca, nam infirmior eſt illorum ætas, quàm ut poſſit tam poteos pharmacum tolerare, & colliquat eorum corpus, primogeniumque calorem eorum depopulatur, nō ſecus quàm lumen lucernæ, oleo copioſius ioſuſo, extinguitor. Vidi puerum, qui moriebatur intempeſtivo Theriacæ uſu, diu febricitarat, & oorpore attenuato vires illi planè collapſæ erant, ut non niſi ſummâ diligentiâ ſupereſſet: quod ex contemplatione medica percipiens, interdixi illi Theriacam. At curator ejus, qui patrem ſe pueri eſſe ajebat, tyranni magis authoritate utens, quàm rationi auſcultans, temerè coegit me, quamvis invitiſſimum, ut illam puero darem, quam aſſumptam non valuit concoquere. Erat enim viribus pueri ſuperior, & totum illius habitum diſſolvit, alvoque immoderatiùs citatâ, puer noctu importuno Theriacæ uſu mortuus eſt. *Galen. lib. de Theriaca ad Piſonem, cap. 17.*

† Non rarò quoque iocuria pro medicamine veneoum exhibet: Sic miſerandam aberrationem in divendenda Tragea memorat *Salmuth. Cent. 2. obſ. 40.* qui etiam *obſ. 88. & 90.* ſemen hyoſcyami pro ſemine anethi, & opium pro Apio exhibitum prohibet. *Idem* arſenicum pro ſaccharo comeſtum refert *Cent. 2. obſ. 96.* & loco terræ ſigillatæ, *Hechſtetter. Decad. 3. obſerv. 2.*

Observatio VII.

Morbus peculiaris ad venena conſequens.

PRoprium eſt veneni, relinquere morbum quendam peculiarem, ex tertio genere craſſi morbi, quod fit à pituita putrefacta, ſeu illi abunde ſimilis quem vidi in pluribus, qui à veneno convaluerant, & maxime patre meo Facio Juriſconſulto, qui quotidie de eo conquerebatur. Eructant acidum, flatu multo abundant, vago dolore hinc inde torquentur, ac ſaltatorio (ut ita dicam) modo è pede, confeſtim in oculum, modo in ventrem, aut ex aure in naſum. Mortuus eſt cum eo, non ex eo, neque grave eſt ſymptoma, morbus autem dici non poteſt. Curatio ex Theriaca, ſmaragdo, electuario (ut ajunt) Alchermes, coctionem procurare. Hippocratis ratio in purgatione cum elleboro per ſuperiora conſtat, & Hippophae, id eſt, lappagine, de qua Plinius, per inferna. Victus totus ex lacte. Credunt aliqui hoc ipſum Symptoma dæmonem eſſe, aut ab illo. *Cardanus lib. 3. de venenis, cap. 26.*

APPENDIX DE PHILTRIS & præſtigiis.

PHILTRA.

Observatio I.

Philtro potionatus Baro, contabuit: aperto corpore, carnea maſſa in fundo ventriculi deprehenſa: unde poſtmodum caſu ejuſdem remedium patefactum.

GEneroſus quidam Baro, Bohemus, filium Bononiæ habuit, qui accepto Philtro, totus contabuit, ac tandem mortuus eſt. Poſteaquam verò corpus ſectum eſt, maſſa quædam dura, corio ſimilis, in fundo ventriculi inventa eſt, quæ patri poſtmodum tranſmiſſa fuit. Pater, in memoriam filii ſui demortui, cochlear ſibi ex ea maſſa fieri curavit, eoque frequenter uti in menſa ſolitus fuit. Accidit autem forte fortunâ aliquando, ut cochlear iſtud embammati ex Naſturtio aquatico, cum aceto confecto, impoſitum diſſolveretur. Hinc, Naſturtium aquaticum viribus non vulgaribus contra Philtra præditum eſſe, facilè conjicere poſſumus. *CL. V. Philoſ. & Med. excellens, amicus noſter, ſi quis alius intimus, Laur. Scholtzius, de ſuis ad nos tranſmiſſis obſervationibus nobilioribus.*

Observatio II.

Philtris & venenis potionati quidam, admirandis horrendisq; inſaniæ ſpeciebus correpti ſunt.

EST in civitate ſutor quidam, qui odium uxoris ſuæ bibit cum vino, à vetula quadam in convivio ſibi præbito. Ille per intervalla corripitur furore, in uxorem debacchatur, ſævitque verbis, verberibus, quin & gladio quandoque. Tandem declinante inſaniâ, deſperabundus in ſummum tectum confugit, ſuſpendio vitam finiturus. Hic pene quotidie ſentit tormina, & ſanguinis mictu perpetuo laborat. *D. Jo. Pincier de obſervat. propr.*

Non procul hinc eſt, qui in offa venenum hauſit, atque ille aliquoties in annu vomitat, nunc carbones, nunc atramentum, nunc membranas, nunc ſetas; neque hæc tantùm, ſed & animalcula viva, araneas, vermiculoſque diverſarum formarum. Cumque hoc vexatur ſymptomate, aquas plane averſatur, adeoque vinum ſitit, ut in dies ei non ſufficiant ſex noſtrâtes menſuræ Auguſtanæ circiter duodecim. Delirat interea, mentiſque eſt omnino conturbatæ, & in deſperationem flectentis. *Idem.*

Huc tranſcribes *ex libro 2. hujus operis, titulo de ſuffocatis,* hiſtoriam Camerarii, referentis, *Juvenem à muliere Philtro dementatum, percam piſcem vivum deglutire inſtituiſſe, & ſuffocatum. Schenckius Filius.*

† Plura de Philtris vid. apud *Horſt, de Natur. Amor. & Combach. lib propr.* De mirando Caroli Magni philtro lege *Simbald. lib. 1. Geneanthrop. Tr. 2 p. 12 p. 36.* Morbum à philtro periculoſiſſimum perſanatum memorat *Henr. ab Heer. obſ. 13.* Exempla inſaniæ ex philtro varia proponit *Zvvinger. Th. Vit. Hum. p. 17.* adde *Salmuth. Cent. 1. obſ. 70. Riviad. Cent. 3. cur 91. & Cent. 7. cur. 48.* An verò determinari poſſit hoc venenum? vide *Sennert. in prax. c. de Philtr.*

Observatio III.

Veneni quod faſcino contrahitur, curatio & hiſtoria.

QUoniam ſagarum & veneficorum hominum turbam non parvam eſſe ferunt, quorum faſcino venenum plures ſæpenumerò contrahunt: idcircò verum ac proprium ad hujuſmodi virus propellendum & præ cæteris eximium alexiterium depromere, nobis venit in mentem, quod profectò Genevæ expertus ſum mirabili cum efficacia, in quadam puella ex Lugdunæorum genere oriunda, annos quinque aut circiter nata, veneno à quadam malefica muliere jam diu contracto, tota propemodum emaciatâ, mutâ, motrice vi prorſus deſtitutâ, voraciſſimâ & quaſi inſatiabili, quæ quidem quodam alexipharmaco, de quo verba ſum facturus, ter, quaterve illi exhibito, ac iterato tunc, & loqui & ambulare cœpit. Pauco pòſt tempore ipſam tandem eſſe ſanitati reſtitutam pater, qui illinc in Galliam Narbonenſem, cum omni ſua familia conceſſerat, literis nobis ſignificavit. Ea autem antidotus cynogloſſum eſt, non tamen ipſum vulgare, & quod Pharmacopoliis profertur, ſed quod à *Dioſcoride, lib. de medicinali materia quarto* deſcribitur. Hujus autem foliis hactenus uſi ſumus; radicum vires nondum percepi. At verò ſaga mulier, à qua evulgatum eſt hoc alexiterium, novem folia ex aqua potui dabat faſcinatis. Nos autem foliorum herbæ (neglecto numero quo ſuperſtitioſa ſaga utebatur) manipulum in aquæ fontis ſelibrâ decoqui ad mediam partem præcepimus: dein decoctum vacuo laborantis ventriculo (ut fere fit) propinavimus. Poſtea cuidam alteri Genevæ puellæ, eodem fere veneni genere, à neſcio qua muliere veneficâ infectæ, quidam pharmacopola Gallus feliciſſimo ſucceſſu Moibani antidotum, cujus deſcriptionem à me acceperat, ad ſemidrachmam ex vino albo potui dedit: quâ paulo pòſt, & abſoluta evacuatione per ſuperiora & inferiora, puella tandem convaluit. *Aubertus Exerc. 41. ad Fernel. Abdit. lib.*

† De faſcino matri & infanti dato videſis quoque *VVolfgang. Gabelchov. Cent. 1. p. 33. Th. Bartholin. Cent. 1. Hiſtor. Anatom. 9.* ubi de Caprimulgo. Faſcini ad odium exemplum refert *Borell. Cent. 1. obſ. 91.*

DE PRÆSTIGIIS.

Observatio I.

Malis, ut credebatur, medicamentis potionatæ duæ mulieres, horrendis vomitionibus correptæ ſunt. Quarum una acum crinalem hamatam cum capillis, & unguium ſegminibus cum vitæ periculo evomuit. Altera capillos muliebres, cum vitri fruſtillis, & canis cauda villoſæ tribus particulis vomitione rejectis.

NOn ſine ſtrangulationis periculo evomuntur, quæ fidem excedunt. Vidimus mulieres duas ſocias, & vicinitate familiares, una die malis (ut arbitrati ſunt) medicamentis potionatas, quæ monſtrificis exagitatæ vomitionibus miraculum præbuere; altera acû crina-

crinalem ingentem, in modum hami implicatam, cum capillo muliebri pluſculo, cum reſegminibus unguium involuto, rejecit magnis conatibus: dum ea evomeret omni nixu, nihilo penè minus ac ſtrangulata jacuit, quæ ſequenti nocte obiit. Altera item capillamentum muliebre, aitri fruſtra, cum canis caudæ piloſæ tribus fruſtis arefactis, ita ut penè integræ caudæ quantitatem, ſi unà compoſita fuiſſent, facilè adimplerent: Ter, aut quater in eos conatus anxio hiatu, penè ſuffocata, jacuit moribunda. Unde quæſo, Deum immortalem! eos efficaces effectus invenerit mortalitas? Quâ ratione ea veneficia invenit, & quomodo ea haurîre potuerint, vitæ ſit judicium. Quidam veneficis incantaminibus oculorum acies præſtringi dicunt, ne eas obſcœnitates conſpiciant, nec in ore commanducata ſenſu dignoſcantur: Alii, quod majus eſt, (ſi credimus) in cinerem redacta, magno tentatoris artificio, in ventre majori miraculo redintegrantur. Magorum hæc commenta ſunt, tamen certum eſt eas evomuiſſe, quâm incertum eſt devorandi modus. De iis veneficiis altera in ſtrangulatu ſæpius defecit, altera miſere interiit. *Alexander Benedictus lib. 7. cap. 25. Practica.*

OBSERVATIO II.

Prodigioſus mulieris vomitus, quo longiores & recurvos clavos, aneaſque acus, una cum cera & capillis in globum mixtis: præterea, carnis fruſtum ingens evomuit.

ACcidit his temporibus novum & admirandum morbi genus: quod etſi viderim curaverimque, ſcribere tamen vix auſim. Mulier 16. agens annum, ab ima ventris parte, dolore exorto, convellere manibus nitebatur. Cumque in horrendum clamorem erumperet, intumeſcebat illico totus venter, adeò ut uterum geſtare crederes octimenſem: & voce exhauſta, ubi toto cubili hinc inde rejectans ſeſe, & plantas pedum interdum cervici connectens, reſiliebat in pedes, iterum procidens ac reſiliens; iſtuc ipſum identidem factitabat, quoad paulatim ad ſe reverſa, quoquo modo recrearetur. Interrogata quid egiſſet, penitus ignorabat. Nos verò ejuſmodi morbi cauſas diſquirentes, arbitrati ſumus hoc malum ex vulvæ aſcenſu, & vaporibus malis ſurſum elatis, & ſubinde cor & cerebrum impetentibus provenire. Quare idoneis medicamentis adhibitis, cùm nihil omnino profeciſſent, non parum mirati ſumus. A recta tamen via minimè deſiſtendum putavimus, donec ferocior facta, ac torvis oculis circumſpiciens, tandem prorupit in vomitum, quo longiores & recurvos clavos æneaſque acus, unà cum cera & capillis in globum mixtis evomuit: & noviſſime jentaculi fruſtum, tantæ magnitudinis, ut devorare integrum nullus potuiſſet. Cumque idipſum ſæpius, etiam vidente me, factitaſſet, teneri eam arbitratus ſum ſpiritu malo, qui dum hæc ageret, ſpectantium oculos perſtringeret. Quare, ſpiritualibus Medicis commendata, manifeſtioribus deinde ſignis & argumentis rem comprobavit: Nam & nos ſæpe eam vaticinantem audivimus, & ea præterea agentem vidimus, quæ omnem vim morbi ſupergreſſa, humanum etiam captum excederent. *Beniv. cap. 8.*

OBSERVATIO III.

Mulieris Bononiæ circa pudenda Meliceride ex faſcino laborantis, Hiſtoria.

BOnoniæ, dum rei Medicæ operam navarem, mulier quædam circa pudenda ulcere favoſo, ſeu meliceride laborabat, & quum ſpem conſolidationis maxime læto Chirurgo oſtentaret, tum repente novus ἰχὼρ, humor melli ſimillimus, ubertim erumpebat donec dæmone, quo obſidebatur, divinis exorciſmi deprecationibus expulſo, tum eadem nocte, nullo relicto cicatricis veſtigio, ulcus ſua ſponte conſolidabatur. *Langius lib. 1. Epiſtolar. 38.*

OBSERVATIO IV.

Cultelli, ferramenta, clavi, capilli in ſtomacho ruſtici reperta.

ILlud, quod à Chriſto ex Deipara virgine nato, Anno 1539. in quodam Eichſtetenſis Epiſcopatus ditionis pago, Fugenſtal accidit, omnem ſuperaret fidem, niſi oculati ſpectatæ fidei teſtes adhuc ſupereſſent, in quo pago Ulricus Neuſeſſer agricola, quum crudelibus dolorum tormentis in altero hypochondriorum latere conficeretur, ſubitò clavum ferreum ſub illæſa cute, manu apprehendit, quem Chirurgus ille balneator novacula excidebat, nec tamen dolores ceſſarunt, ſed indies magis recrudeſcebant. Quare cùm nec aliud doloris fore remedium miſer quàm mortem ſuſpicaretur, arrepto cultello ſibi guttur abſcidit. Itaque cùm tertio die mortuus ad ſepulchrum efferretur, aderant tum Eucharius *Roſenbader* ex *VVeiſſenburg* Noticorum oppido, ac Joannes ab *Ertenſtet* balneator, qui aſtante magnâ hominum frequentiâ, demortui agricolæ ventriculum inciderunt; in quo lignum teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultros, partim acutos, partim inſtar ſerræ dentatos, ac duo ferramenta aſpera reperta fuerunt: quorum ſingula ſpithami longitudinem excedebant; aderat & capillorum inſtar globi involucrum. Sed quid potiſſimùm hîc admiraberis? an quomodo tot & tanta ferramenta in ventriculi cavitate contineri potuerint? an qua arte ſint ingeſta? Certè non aliâ quàm dæmonis aſtu & dolo: à quo Chriſtus, qui in eum confidunt, tueri poteſt: qui Salomonem divinis carminibus hos curare morbos, & fugare dæmones docuit. Id quod & Eleazarus, Judaicæ factionis Sacerdos, vidente Veſpaſiano, & ejus filiis ac tribunis, palàm feciſſe in exercitu traditur. *Langius lib. 1. Epiſt. 38.*

OBSERVATIO V.

Caſus mirabilis cujuſdam abſceſſus in puella Lovanienſi annorum 14. qui accidit Anno 1571. quæ præter horribilia & incredibilia ſymptomata, quibus aliàs affecta fuit, anguillam vivam per ſedem, unà cum variis membranis excrevit: per os verò pilos & lapides varios, ligni & æris fruſtula, vomitione rejecit.

COrnel. Gemma *Lovanienſis lib. 2. de natura divinis characteriſmis, cap. 4.* longâ oratione hujus generis hiſtoriam proſequutus eſt, quam nos, multis omiſſis, quæ non ita ad propoſitum facere videntur, conciſam afferre voluimus, tanquam admirabiliſſimam; & hæc eſt. Puella nobis vicina, filia Doliarii fabri, annum agens ætatis quintum decimum, habitu corporis mediocriter ſucculento, formæ venuſtate, atque ingenio non vulgari, cui tamen in vultu ſubtriſtis quædam alacritas miſturam æquabilem humoris ſanguinei & melancholici præ ſe ferret, nomen huic inditum Catharina Gualteri, cœpit languere variis ſymptomatibus, circa Januar. Anni 1571. menſes bis terve proceſſerunt, ſed à morbi initio ſtatim ſuppreſſi, inſignem totius corporis laſſitudinem pepererunt, ejus generis, quam φλεγμονώδη Gal. appellat. Magna fuit veneni ſuſpicio, quod à gentili & Catanea quadam, quam ſibi offenſam ſemel, & minitatam graviter ante meminerat, obtruſum libamenti fruſtulum accepiſſet, in quo mandendo ſe ſenſiſſe dicebat ſaporem non prorſus extraneum, ſed aſperitatem deglutitioni reſiſtentem: atque ab eo tempore cœpit primùm angi circa præcordia, extenuari plurimùm, vomere per intervalla, anorexiam & vertiginem pati, aliiſque propè, quæ gravidis ſolent accidere, infandis ſymptomatibus conflictari: potiſſimùm tamen quarto menſe & ſeptimo, nam circa medium Junii febres occultæ ſenſim in manifeſtas

Digitized by Google

nifeſtas abierunt, cum ſiti, & quadam convulſionis ſpecie, animique deliquio. Interdum verò ſic auctus eſt dolor, ut inſtar furibundæ de loco in locum continuè fluctuaret: ſæpe inflatis præcordiis multò vehementiùs, quàm in hyſtericis ſoleat, eò anguſtiæ venit, ut nigricante facie, fauces velut ab injecto laqueo premerentur. Nec leve illud ſpectaculum fuit, tres quatuorve miniſtri, quantumvis robuſtiſſimi, vix retinendæ ſufficiebant; quia repentè exiliens lecto, in omnem convulſionis ſpeciem torquebatur. Hæc mala cùm ſe per vices intenderēt, atque remitterent, menſe Auguſto, qui novus ab initio fuit, exacerbata ſunt ſupra modum. Medicos conſulere decrevere. Ventum eſt ad me primò, quod cæteris vicinior forem. Sed cùm abeſſem, accitus eſt D.D. Beaufardus, qui ut aſpexit afflictam miſerè, non male à vermibus ferociam eſt ſuſpicatus. Evenit interea ut poſt terribiles cruciatus, ſponte concitata vis naturæ, Anguillam vivam per poſteriora detruderet, quam ad me protinus detulerunt. Erat illi legitima forma cum tota ſpecie, craſſitudo pollice major, longitudo pedis unius & dimidii; aderant illi & ſquammæ, & oculi, & ſpina, & cauda univerſim, ut in anguillis ſolet, quin, quod magis mirere, triduo antequam foràs eruperit, auditum narrant bis terve in utero ſonum non ipſi puellæ modò, ſed & aſtantibus circumquaque, velut argutum & tenuem ab angue productum. Et cùm egereret, manifeſte puella retulit ſe ſenſiſſe, quod primùm exerto capite ſe retraheret per poſticum, unde cum impetu exiliret. Jacebat anguilla diu inter feces veluti exanimis; ſed conjecta in urnam aquâ plenam, revixit denuò. Ceſſarunt ab hujus excretione dolores illi extremè feroces. Anguilla, quam mortuam exenteratamque ſuſpenderant, loco ſublimi ab animalibus tuto, repentè evanuit. Puella interim cœpit evomere ingentem aquoſi humoris copiam, quam ego, tunc quoque vocatus, vidi humano lotio non abſimilem, ſaporis, ut ipſa narrabat, abſurdi. Duravit ea vomitio plus quatuordecim dies, ſingulis profectò exonerans ſupra libras viginti quatuor. Teſtor hæc omnia nobis non relatione deſcribi, vidi inter alios his oculis meis, atque his manibus contrectavi. Nec magis obſtupui, quàm ubi vidiſſem tanta humiditate per os excreta, nihilominus urinam interdiu bis terve reddere copioſam, quod nullus in ventre tumór, nulla in toto corpore inflatio exteriùs appareret, quod ipſa puella potus ac cibi pauciſſimi vix unum cyathum vini, aut cereviſiæ, aut liquoris alterius potitaret. Quæſivi, num in hypochondriorum altero quicquam perſentiſceret, ajebat multū ſibi dolere ſiniſtrum latus, ab eo tempore quo anguillam excreverit, imò & dudum ante, ſed prius fuiſſe alicujus ponderis ſeorſum, nunc etiam morſum & acrimoniam accepiſſe, quin quum validius premerem, offendi ſe graviter dixit. Ubi per quatuordecim dies ingens illius aquoſi humoris copia profluxiſſet cœperunt & pili confertim exire per vomitum copioſiſſimi numero, digiti longitudine, ſed longiores alii, alii breviores, ejuſmodi ſanè, quales annoſis carnibus evelluntur; auctaque eſt indies ea pilorum quantitas, ut facile pilas quàm plurimas juſtæ magnitudinis implere potuerint: ejecit hos omnes magno faſtidio, ac vomitus difficultate; ac jam circa veſperam deliquia quædam animi admiranda contingebant. Et quum veſperi in ipſo defectu puellam velut exanimem offendiſſem, diligenter obſervans ſingula, vidi ſupinam ſubitò ſeſe ex uno latere in aliud jactantem tanto impetu, ut niſi coercita, caput promptiſſime in adverſum parietem, vel ſpondæ vertices impegiſſet. Manus contractæ erant tam validè, ut nulla vis poſſet effringere. Interdum manu ſubitò reductâ pectus percutiebat, tanto ſonitu ac vehementiâ, ut magno in periculo fuerit, ne nullum præcipuorum viſcerum lethali vulnere violaret. Durabat iſtud per horas interdum duas, à ſeptima fere uſque ad nonam veſpertinam; in paroxyſmo neminem agnoſcebat. Sæpe velut ab utero ſuffocata rubebat inſigniter, cum laſſitudine quadam ac ſenſim oborientis febriculæ rudimento. Semel atque iterum ſpumeum quiddam circa os apparuit. Contigit ſemel ſub paroxyſmum repente ex riſu in fletus, ex fletu in riſus maximos ſolvi. Et cùm ad ſe reverſa paululum in longam ecſtaſim laberetur, ſubitò ſilentium rumpens, non ſecus atque cum Deo locuta eſt velut attonita, extenſis ad cœlum digitis fere his verbis Itane, ô ſumme Deus! tua illa tam incredibilis pulchritudo eſt, quouſque nobis hîc permanendum? aut quando me rapies, ut te fruar? tum quaſi à ſomno expergefacta, ſic coram aſſiſtentibus inquit: Ecquis veſtrûm mibi ita eſt odioſus, qui me ſummæ quieti traditam, atque jam hortis floridis longè pulcherrimis luſitantem, in hunc miſeriæ campum ac tenebrarum carcerem revocavit? Quæ ſane dicta graviſſime, quo pacto à puellâ rudiore, præſertim hujus ætatis, efferri niſi per ecſtaſim poſſint, minime video. Interea nonnulli vomitus, qui floccos ingentes pilorum ejicerent, cum materia putulenta inſtar ſaniei, interdum ſimili ſtercori columbino aut anſerino, in qua colluvie & fruſta lignorum, & membranarum tenuia rudimenta, ſed lignorum partes adeò vivæ, ut ex caudicibus obſoletis diffractis inæqualiter comminutæ portiones viderentur, unguis amplitudine, aliæ craſſitudine, intus fungoſæ, foris obductæ vetuſtiore cortice nigro. Paulò pòſt cœpit alius vomitus ater, ut carbo, dixiſſes atramentum verum, vel ſepiæ ſuccum, imò carbones veros minutiſſime tritos atque permiſtos, ſingulis diebus prodeuntes ad quantitatem librarum duarum aut trium. Sæpiſſime cum pilis tam copioſis, ut nuci juglandi includi non poſſent, omnibus albis, prolixis, & duriuſculis. Quæ cùm per triduum ita duraſſent, ejecit ſemel & puri ſanguinis, tanquam à vena diſſecta, libras duas nulli rei alterius generis permixtas. A vomitu ſanguinis rurſus ſequutus eſt ater, ac ſi antimonio tinctus fuiſſet humor omnino liquidus, in dies fere ſingulos ad libras quinque aut ſex. Atque hoc portentum ſeptimanam integram conſtanti horarum lege & ſpatio perduravit. Tum relinquere penitus cœperunt Epileptici paroxyſmi, qui primùm diebus ſingulis affligentes, poſtea non niſi per tertium diem, ac poſtremò per ſeptimum repetierant. At virgo interea pilos adhuc, ſed pauciores, gradatimque atriores, excernebat, imò & breviores indies, & cùm priùs ex flavo ruffeſcerent, paolatim lividi, nigri, tandem aterrimi, ac veluti diſſecti in fruſta minutiſſima reddebantur. Quandoque & cum his virulentus humor & craſſus, quandoque ſimillimus limo. Circa ſeptembris medium membranæ fruſta majora, tanquam ventriculi partes evomuit; habebant hæc ſpeciē tunicæ craſſioris, carnoſæ, lentæ, fractuque contumacis: quibus profectò (ut fœtus involucro choroidi) etiam venarum ductus inarati ramosâ propagine ſpectabantur, interdum medii palmi longitudine. Has aliæ ſunt è veſtigio ſubſequutæ tenuiores multò, ſed penitus nigræ, venarum duntaxat veſtigia referentes, alioqui membranæ Allantoidi non abſimiles. Poſtremò venerunt & tertii generis tunicæ vaſorum prorſus expertes, aliarum omnium tenuiſſimæ, ut locum Amnii retinerent. Sederat his alia multò ſubſtantiæ atque figuræ ratio, quàm in agninis fœtuum involucris; nam huic tenuitati aderat mira ſoliditas: figurarum ratio quovis miraculo major, fragmenta illius varia, ſed tria præ cæteris rara, duorum palmorum amplitudinem ſuperabant, intertexta ſtriis profundis ſive epigraphis, quæ ſeſe à vertice ad baſim ſecantes mutuò cancellos in rhombi ſpeciem efformabant; non habeo cui meliùs conferam, quàm cum ſenecta viperæ; quanquam

nihil à me hactenus conſpectum fuit, cui poſſit meritò comparari. Sed hoc in eo præcipuè admirandum, quod ſecundùm longitudinis ductum, velut canalis quidam profundior appareret inſculptus, fibris transverſis & raris, proſus ut in aſpera pulmonis arteriâ. Erat hæc regio prorſus, cava & circularis, in unius membranæ faſtigio paulatim anguſtior, anguini capitis veſtigium repræſentans, cum apophyſi maſtoide, ſeu proceſſu mamillari; in alterius fine ſenſim lateſcens neſcio quid ventricoſum & inæquale, etiam bifurcato vertici non abſimile præ ſe ferret. Universæ partes invicem coaptatæ totius anguillæ longitudinem atque craſſitiem ſatis luculenter expreſſeraot. Poſtquam haſce membranas ejecit, ſequuti ſunt lapides ferè innumeri. quos veſperi ſemper, hac ſtatâ horarum periodo magnis cum tempeſtatibus, animique deliquiis eructabat. Forma fuit ejuſmodi, quæ paſſim in vetuſtis ædificiorum ruinis ſolet occurrere lapides ſolidi, anguloſi, inæquales tum ſpecie, tum magnitudine, quæ ſubinde ad nucis juglandis quantitatem acceſſit, non abſque ſuffocationis diſcrimine manifeſto: videbantur quandoque obtecti calce, & coagmentari variè, ut ab illis, qui parietibus detrahuntur, diſtingui oon poſſent. Semel me præſente ejecit quendam lapidem anguloſum, vix cum duplicis caſtaneæ mole librandum; hæſit is per horæ quadrantem, aut plus eo, in œſophago, ſic ut tumor inſignis ipſum oſtenderet in interna gutturis regione: eodem temporis ſpatio omni pariter & pulſu, & reſpiratione deſtituta permanſit, ut ne pluma quidem ori oppoſita moveretur: manus pedeſque frigidi: corpus rigidum inſtar ſtatuæ, ut ego nil ampliùs ad vitæ ſpem reliquum arbitrarer, quin commiſeratione perculſus abitum properabam, actum eſſe proclamans, cùm ſubitò me revocans mater, moveri filiam rurſus, atque oculos aperire conſtanter aſſereret: ſtatim ut reverſus fui, ſaxum illud magnâ ſpiritus contentione projecit, ut & vomentem viderim manifeſtè, & in lebetem ſonitum cadentis audierim, magno horrore cùm animi mei, tum turbæ circumfuſæ. E veſtigio magnam quoque ligni portionem, pollicis longitudine pariter & craſſitie, ſed minori difficultate excrevit: erat hoc ſatis poroſum, ſtaminibus rectis inſigne, cui & commiſſura quædam inſignior velut per medium totius longitudinis excurrebat. Interea tamen & pili per vices, ſed minores ordine pauciores, ac nigriores. Acceſſit aliud quod omnem excederet fidem, quoque puella in ſummum ſtrangulationis periculum venit: os enim triangulare ſolidum foris, intus cavum, ac ſpongioſum reddidit; nec mora, ſequenti die articuli oſſei. tali, digitorum acies, rotulæ variæ ſpeciei & magnitudinis prodierunt. Interdum tamen & pili, & lapides intermixti, atque omnium poſtremò vitri & æris portiuncula. Hanc luſtrandam ſacris omnino, & ſacerdotum precibus aſſerebam. Atqui divinis miſſarum officiis ritè peractis, collatiſque eleemoſynis, ſtatim illæ protentoſæ excretiones & tempeſtates conquieverunt. Virgo quidem aſſiduis ærumnis valde concuſſa, ac decolor manſit, ventre ſubtumido cum anorexia, tanquam ad hydropiſin valetudo univerſa ſpectaret: ſed ſolo decocto rad. eringii, aſparagi, iridis Illyricæ, ac zarzæ reſtituta convaluit. Ajebat tumorem ſibi relictum in inguinibus, quem ubi tentavi digitis, ac cedere vidi, herniam flatoſam ſubnaſci ex vomitus violentia judicavi. Hactenus *Gemma*. Quod ſiquis hiſtoriam exactiùs enarratam, & pluribus verbis, ab ipſo in fonte legere non gravabitur, remedia quæ exhibita fuere puellæ, & quæ ægrotationis cauſæ, ab ipſo aotbore naturales putatæ fuerint, cognoſcet. Hoc unum certè ſcio, minimè veriſimile eſſe, Regium Medicinæ Profeſſorem, in ampliſſimæ totius Flandriæ & Brabantiæ ſtudiorum civitatis conſpectu, recenter occurſam Hiſtoriam à veritate alienam enarraſſe, & ita perfrictæ frontis, ut falſa pro veris typis exarata publicaret. *Marcell. Donatus lib. 2. cap. 1. Hiſt. Med. mirabilis.*

Observatio VI.

Ad periculoſum morbum conſecuta calvities deformis admodum patri & filio; ex quibus hic evaſit; alter verò ſuum diem obiit, non ſine veneni ſuſpicione.

ANno 83. in pago Poſchvvitz prope Jauraviam, Sileſiæ oppidum, quum ibidem Medicinam facerem, ruſticus quidam, unà cum filio ſponſo, accepto à rivali quodam, (ut ſuſpicabantur) veneno, graviter decubuit. Calvitiemque non ſolùm primogenitorum, ſed etiam poſtgenitorum pilorum paſſus eſt, ut ſponſa ſponſum repudiaret, ipſique nonniſi lege coacta tandem nuberet. Hic, evicto veneno beoeficio alexipharmaci noſtri, tempeſtivè dati, diu calvus ſupervixit: Parens verò, vel obſentum, vel non retentum idem remedium, paulo pòſt diem ſuum obiit.

Ad eundem modum uxor Joan. Thileſii, civis Uratislavienſis, accepto proculdubio à famulo ſuo veneno, qoem talia comminantem ſæpius inviſerat, citra ejuſmodi calvitiem nihil gravioris ſymptomatis hactenus paſſa eſt. Etiamſi jam annis plus decem ſupra vixerit. piloſque, regenerare plurimis remediis fruſtra tentarit. *De CL. V. Chriſtoph. Rumbaum rarior. Exemplis ad me miſſis.*

Observatio VII.

Puerpera terrore menſibus ſuppreſſis, ex Peripneumonia in abſceſſum pulmonis, atque inde in Phthiſin tranſiit; cui faſcino alterius lateris capitis cincinni viſco aviario fuerunt infecti.

ANno 90 Uxor viri cujuſdam, qui ex fecibus cereviſiæ, vinum aduſtum arte elicere ſolebat, Uratiſlaviæ, dum nimio ſubitoque terrore, propter incendium vicinarum ædium, puerpera, ex menſium & lochiorum retentione peripneumoniâ corriperetur, in pulmonis abſceſſum phthiſinque ipſius incuria terminante. Dum diu à me fruſtra curaretur: anus quædam empirica acceſſit, ſuamque operam offerens, auxilium præſens pollicita eſt. Quam dum ipſa nonadmitteret, indignabundam diraque comminantem domo excluderet; ſordes capitis pexis plicatis, compoſitiſque prius pro more capillis ſatis prolixis, aqua calida, eaque ſimpliciſſima, abluere tentavit. Verùm ad primam aquę affuſionem, lateris alterius, cincinni omnes, aviario viſco quaſi obducti, adeò intricati ſunt ſubitò, ut nullo poſtea modo ingeniove extricari poſſent, donec vitam cum morte commutavit. Atque hoc nonnulli faſcino factum opinamur. *Doctiſſimi Viri. D. Chriſtoph. Rumbaum Obſervatio.*

Observatio VIII.

Cerdonis uxor, vomitu ſpinam pruni ſylveſtris, cum duobus uncis, dimidii digiti longitudine, excluſit.

APud Hæredes Joannis Woyſſelii, Medici Uratiſlavienſis, ut nobiliſſimi, ita feliciſſimi, ſpinam pruni ſylveſtris vidimus, cum duobus uncis, dimidii ferè digiti longam, quam vomitu à quadam Cerdonis uxore ejectam, paucis diebus pòſt, ipſa comitante vita, annotavit. Hæc an ſuapte natura, in ventribus generata, an faſcino intruſa, dubitamus. *Idem D. Chriſtoph. Rumbaum, de Obſervat. raris nobis communicatis.*

***

Observatio IX.

Mulier quædam quæ vomitu acus in formam crucis complicatas, pilorum globulos, ovum cum putaminibus, in quibus veneficium latuerat, excrevit. Item, in viri cujuſdam faſcinati ventriculo varia inſtrumenta reperta.

HElidæus accerſitus ad mulierem quandam maleficiatam, eam curare recuſavit. Verùm ad Monachos Dominicanos, qui talium ægrotum curam profiterentur, relegavit. Monachi ex ægra quærunt, num S. Euchariſtiam ſumpſiſſet? (hac enim accepta, tales ſe corare amplius nõ poſſe affirmant) mulier reſpondit ſe non accepiſſe. Exhibent itaque illi medicamentum quoddam, quo ſumpto, per vomitum acus in formam crucis complicatas, plurimos pilorum globulos, ac ovum denique cum putaminibus, in quo veneficium latuerat, rejecit. Helidæus ex Monachis hujus rei cauſam quærit. Illi autem hoc reſponſi ipſi dederunt: nimirum, veneficos ſimulacrum de clavo alicui exhibentes, clavum inde fieri; ſi verò de alio inſtrumento, ſimile quid in ipſis naſci.

Huc referri quoque commode poſſet Hiſtoria illa, quam Noricus quidam Brunslerius Clariſſ. Viro Domino D. Montano retulit, nempe ægrum quendam intolerabiles dolores circa ventriculi regionem ad mortem uſq; paſſum eſſe. Poſtquàm verò diem ſuum obiit, ac corpus apertum fuit, omnis generis inſtrumenta in ipſa ventriculi cavitate reperta fuiſſe. *CL. V. Laur. Scholtzii Obſervat. ad nos tranſmiſſa.*

† Huc refer hiſtoriam, quam de filia ſua ex incantatione laborante recenſet *B. Timeus.*

Observatio X.

Horrificis convulſionibus certis intervallis exagitata puella, ſine membrorum notabili obleſione, quæ tandem glomerem capillorum, caſtaneas, carnis portiunculas, gallinacei femoris oſſiculum vomitu rejecit.

NObilis cujuſdam Pomerani filia, annum undecimum agens, convulſione totius corporis certis temporum intervallis, urgebatur ſingulis diebus, primò quidem bis, poſtea verò ſæpius, tanta vehementia ut à quatuor vel quinque matronis vix contineri poſſet. Quamvis verò caput ſimul concuteretur, & dolores in pedibus, dorſo, pectore, capite, oculis auribus, ac dentibus alternatim vehementisſimos perciperet: tamen ratio, ſenſus omnes, tam interiores quàm exteriores, & locutio in ipſo paroxyſmi inſultu illæſa permanierunt. Conquieſcente acceſſione, nullum in convulſis membris laſſitudinis aut doloris veſtigium relinquebatur, ſed illico cum ſuis coævis diſcurrere, choreas ducere, & alios pueriles ac conſuetos luſus citra omnem noxam exercere cœpit, Paroxyſmi, quia brevi tempore reſolvebantur, ego cum cæteris, qui ad ejus curationem vocati erant, Medicis, in ea ſententia fuimus, cauſam ejus morbi eſſe vaporem quendam craſſum, ex pituita craſſa in ventriculo & inteſtinis collecta, generatum, qui in nervos ac muſculos abdominis, pectoris, colli, & cæterarum partium expulſus, convulſionem hujuſmodi violentam concitaret. Primùm igitur, pro remotione illius cauſæ, clyſteres, ac potiones purgantes; deinde pro confortatione ventriculi, cerebri, nervorum, ac diſcuſſione flatuum, morſulos & condita, demum fomentationes & inunctiones pro ſpina dorſi adhibuimus. Sed non multo pòſt graviora ſymptomata acceſſerunt, videlicet diſtentio & exertio linguæ indecora; clamores, ululatus canum referentes, vomitus, quo aliàs capilli conglomerati, aliàs nux caſtanea integra, aliàs portiuncola carnis cruda, aliàs oſſiculum femoris gallinacei integrum, rejiciebantur. Quibus ſignis adducti, morbum non naturalem, ſed hyperphyſicum eſſe pronunciavimus. Precibus igitur tam publicè, quam privatim pro ea ad Deum inſtitutis, & adhibitis ſimul exterius quibuſdam contra incantationes à Dioſcoride deſcriptis remediis, brevi temporis ſpatio priſtinæ ſanitati reſtituta eſt. *Jacobus Seidelius, de ſuis per Clariſſimum Virum Laurentium Scholtzium communicatis exemplis.*

Observatio XI.

Fœmina melancholia & dæmonum illuſionibus vexata, ſe in aquas præcipitem dedit, quibus tribor ium dorſo innatans, tandem inventa, extracta, atque ſervata eſt.

MAgdalena Schvvartzin, ex pago quodam Comitatus Kiborgenſis ditionis Tigurinæ, incidit, neſcio quam ob cauſam in gravem melancholiam. Hæc à malo dæmone diu vexata & agitata eſt, tandemque juſſa, ut ſeſe in proximam piſcinam præcipitaret. Perſuaſa tandem piſcinam acceſſit, & inſidet ei inſtrumento, per quod ſeſe piſcina exonerare ſolet, ibiq; trium horarum ſpatio commoratur, ſemper à dæmone ſolicitata, ut ſeſe tandem præcipitem daret. Illa importunitate impulſoris victa: parendum eſt, inquit, quandoquidem tantopere urges, mihique moleſtus es, & jam ad calum præceps, exclamat, ſit ita in Dei nomine, *das ſey in Gottes Namen.* Cecidit itaque, Deo nimirum ita volente, ut reſupinata jaceret, & manũ utramque pectori decuſſatim impoſitam haberet. Hoc corporis ſitu, aquæ per tres horas innatat, ut nihil tamẽ penitus aquæ intra corpus per os hauriret. Tandem inventa & extracta eſt, & in hypocauſtum delata. Corpus ejus paleæ inſtar leviſſimum fuit, & pectus ἄφωνος. Ubi verò paulatim calorem, penitus præ frigore fere extinctum, recepiſſet, ad ſe rediit, moveri, ac loqui paulo pòſt cœpit. Tandem in Xenodochium urbis recepta eſt aliquandio, paulatim convaluit, & dimiſſa eſt. Accidit hoc Anno Salutis 1588. *Clariſſ. Philoſ. & Med. G. VVolphii Obſerv. candidè communicata.*

Observatio XII.

Rara ſimul ac prodigioſa hæmorrhagia, verminationiſq; Nobilis fœminæ, hiſtoria haud vana faſcinationis conjectura obita: quâ certa per intervalla ſanguinis per os ſupra mille libras, mille verò & ducentos vermes, eoſque promiſcuos ejecit & protruſit.

NObilis Matrona, variis morbis circa annum Domini 1596. infeſtabatur, quorum excandeſcentia tantos perſæpe ſonitus, fragores & dolores edebat, ut viginti paſſuum intervallo exaudiri poſſent. Dolorum itaque vehementia & pudore concitata, multoties non tantùm à templo & ſacro publico domum ſe recipere cogebatur, verùm etiam periti ſſimos & celebriores Medicos, qui ſæviſſimis cruciatibus mederentur, ſingulari ſtudio & ſumptibus cõquiſitos conſuluit. Duobus porrò primariis ſymptomatibus, admirandis & prodigioſis, quique humani conceptus conditionem facilè præterire, imò longè ſubterfugere poſſint, afficiebatur. Primùm portentoſa ſanguinis excretione, qua intra anni decurſum ejuſdem, quadringentas matulas terreas (res miraculo proxima) ore egeſſit & protruſit; præter eum, qui alvo redditus eſt, & venæ ſectiones, quas anni ſpatio quinquaginta ſuſtinuit; adeò quidem ut mille libras excretas, non tam ex αὐτοψίᾳ, & fide dignorum hominum relatione, quàm propria inſpectione, cujus occaſione omnia hæc confidentiùs affirmo, conſtet. Hæc etiam ubi maturiores & legitimas venarum inciſiones neglexit, id ſibi mali diſſeminavit, ut crurum venis, ſupra quàm dici poteſt, miraculoſe diſtentis, deinceps nullo negotio ruptæ ſint, & ſanguis copioſè inde promanaverit, qui interdum euſque progreſſus eſt, ut omnis generis

medicamentа, quantumvis reprimendo ſanguini apta & commoda adhibita eluſerit, & vix admiſerit. Alterum ſymptoma, quo eadem Matrona periclitata eſt, æque funeſtum, & miraculoſum eſt hoc Cum copioſo ſanguine ſæpius unà quoque Lumbricos, eoſque jam mille & his centum, promiſcuos, digiti plerumque longitudine, interdum etiam longiores ore reddidit, qui num helminthagogis fortè adhibitis expulſi ſint, ſcire hactenus non licuit, ex iis enim aliqui medicamentis diſperdebantur. Obſervatum quin etiam teſtantur, nobilem hanc fœminam, unica vice vix unc. ij. urinæ reddidiſſe, inſidentem quinetiam balneo nunquam ſudaſſe. Ipſa formoſa & bene habita, conſtantibus viribus vivido colore, vegetoque vitam traduxit, diætæ etiam à Medicis præſcriptæ, graviter inſtitit, ubi profuſis vomitu viginti libris ſanguinis, aliquid imbecillitatis contraxit. Quæ tandem ſortilegii præſtigiorumque crimine, haud vana ſuſpicione laboraſſe, nonnullis comperta eſt. *Hæc Sebaſtianus Brand. I.C. ad Jac. Olivarium Cæſareum Archiatrum, cujus copia nobis hactenus fieri non potuit, & Turneuſerus in ſcriptis ſuis in rythmos redacta recenſuit: ex quo deſcripta & compendioſè tractata & accepta nos huc tranſtulimus.*

† Plura de morbis ex incantatione vide apud *Horſt. Epiſt. ſect. 7. fol.* 415. admirandam quoque venefici hiſtoriam recenſet *Balth. Hahn.* apud *Sennert. pract. l. 6.* & duas venefici peregrinas hiſtorias, ubi morbus naturalis mentiebatur, narrat *Caſp. Calder. Trib. Med. Mag. p. 68. ſeqq.* Sagarum notas, & hiſtoriam pueri ab eis rapti & occiſi, vid. apud *Borell. Cent. 1. obſ.* 91. De conſumtione Duffi, Scotor. Regis, vid. *Hildan. oper. p.* 852.

Observatio XIII.

Divinitus à faſcino liberati.

Certè illud horrendum dictu viſuque eſt, quod in Theuern, Juliacenſis Ducatus oppido, cebrò accidit: ubi ægroti in templo ante D. Annæ altare, & venerandum caput ejus ſupplices proſtrati, fruſta & fragmenta vitrorum, urceolorum, & oſſium de piſcibus quę humana gula & ſtomachus deglutire non poſſet, ac loculos quoſdam cum numis evomuerunt. *Langius lib. 1. Epiſt. 38.*

DE VENENIS EX ANIMALIBUS.

Et Primum, DE BIPEDIBVS.

Observatio I.

Homines educatione veneficii facti.

Puella inſigni pulchritudine, decora, ſed Napelli veneno educata, ab Indorum Rege, doloſo munere Alexandro Magno data fuit. Cujus ſcintillantes & ſerpentum more nictantes oculos quum Ariſtoteles vidiſſet: O Alexander, inquit, cave tibi ab hac, nam virus peſtilentiſſimum alit, unde tibi exitium paratur. Nec judicio defuit eventus: plerique enim proci puellæ hujus commercio intoxicati interierunt. Authores ſunt *Ariſtoteles, Plinius, Averrhoes, Galenus, Avicenna, & alii multi. Mizaldus memorab. Cent. 1. Aph. 59.*

Avicennas de viribus cordis, ex ſententia Ruffi, antiquiſſimi Medici, ſcribit, fuiſſe puellam, quæ nutrita veneno non ſolùm vivebat, ſed etiam tanquam res venenata, halitu & amplexu, alios venenabat. *Mercurialis de Venenis lib. 1. cap. 9.*

Audivi quendam hominem eſſe in Denaſacia regione, qui ſuum corpus cùm vult reſolvere poteſt, ut ſenſu careat: quem ſerpentes nonniſi coacti vexant, qui verò coacti læſerint, ſtatim moriuntur: cumque magnus ſerpens illum morſu ſauciaſſet, ex vulnere homo incurrit ephemeram, ſed ſerpens ille mortuus eſt. Cumque ego iter in eam regionem habuiſſem, de homine quærens, intellexi eum mortuum eſſe: verumtamen ejus filium mirabilia plura facere, quorum ego cùm multa vidiſſem oblivioni tradita, non facio mentionem, unum tamen ſatis conſtat, demorſum à ſerpentibus nihil perpeſſum; ſed ſerpentes ipſos ex hoc pene extinctos: illius verò ſpiritum ipſis veneoatis animalibus noxium fuiſſe. *Card. lib. 2. tract. 2. Contradict. 7. Ex Avic. lib. de Animalib.*

Ab Cambaiæ provinciæ Rege filium veneno educatum, ſcripſere. Quod quale venenum fuerit, non explicavere. Illum adultum adeo factum venenoſum, ut muſcæ, quæ ſolo ſuctu cutim modò perſtringerent, turgidæ interierint. *Scaliger Exerc. 175. ad ſubtil. Card.*

Sultanus letho traditurus è Satrapis quempiam, ad ſe accerſitum cui mors imminet, nudum ſibi aſſiſtere compellit, moxque edit nonnullos fructus, chufolos vocitant, inſtar nucis myriſticæ: mandit etiam quædam herbarum folia, modo mali Aſſyrii, tambolos nominant; addit etiam attritarum coocharum oſtreæ calceem, ſimulq. cuncta mandendo ruminat. Tandem in eum, quem cupit occidi, expuit, aſperſoq; eo, continuò mors ſubſequitur, præſentaneo veneno vi am perimente; nam ubi in hominem, ut præmiſimus, expuerit venena contrita, intra mediæ horæ ſpatium perfuſus veneno interitam corruens, efflat animam. Hæc ille de Sultano de Cambaiæ, quem paterà cunabulis veneno aluerat. *Cluſius Annot. ad cap. 25. lib. 1. Garziæ Aromat. Hiſt.*

† Huc refer mulierem, qua de *Panarol. pent. 2. obſ.* 42. cujus morſus venenatus. De hominis irati morſu, vide, *Hildan. Cent. 1. obſ. 84. & Cent. 4. obſ.* 87.

DE QUADRUPEDIBUS viviparis.

Observatio I.

Leonis efferati morſus curatio.

Cum aliquando multa plebs Leones regios, qui Lutetiæ in Catadromo, ad Regis Henrici II. delitias, Regis ſumptibus alebantur, inſpectaret, contigit ut unus ferocior, vincula quibus tenebatur abrumperet, & in turbam inſiliens, virginem duodecim circiter annos natam unguibus in terram ſterneret, & hiantibus faucibus caput comprehenſam, dente impreſſo multis locis muſculoſæ cutis laniaret, intacto tamen cranio: vix tamen tandem ab ipſo Leonum magiſtro, Orci & Leonis faucibus erepta, curanda tradita eſt Rolando Clarero Tonſori Chirurgo, qui tum fortè ibi aderat: paucis poſt diebus vocatus ſum, qui ipſam inviſerem, febricitabat, tumore & inflammatione totum caput, omoplatæ, thorax, parteſque omnes quas dente unguibuſque Leo delixerat, turgebant: vulnerum oræ livebant, & ſanie aquoſa, acri, virulenta, cadaveroſa, nigra, virente, fœtidaque adeò, ut vix fœtor ferri poſſet, manabant. Dolores verò punctorii, mordaces, & omnino magni premebant. Quibus animadverſis, ſtatim mentem meam placitum vetus ſubiit, quo dicuntur, ferarum, imò etiam hominum morſu inflicta vulnera omnia, veneni eſſe participia: Itaque impreſſionis venenatæ in ipſis vulneribus, ungue, dentibuſq; relictæ, magnam eſſe in primis habendam rationem: ideoque applicanda ea, quibus vis ineſſet obtundendi veneni.

Multis

Multis ergo locis vulnerum labra ſcalpello à me excisa ſunt, ſanguiſugæ appoſitæ, quæ venenatam ſaniem foràs in ſe elicerent, & inflammationem partium levarent. Hinc lotio facta ex Ægyptiaco, theriaca, & mithridatio, in ſequentem modum. ℞. *Mithrid. unciã unam, theriac. uncias duas, Ægyptiac. unciam ſemis: diſſolvantur omnia cum aqua vitæ, & Cardui benedicti, foveantur, laventurq́; vulnera calidè;* ſed & medicamẽtis omnibus quibus ſeu implebantur, ſeu oblinebantur vulnera, theriaca & mithridatium miſcebantur: quin ex iiſdem cum conſervis roſarum & bugloſſi, in aqua oxalidis minoris, & cardui benedicti diſſolutis, potiones paratæ, quæ cor corroborarent, & à malignis vaporibus vindicarent. In quam etiam rem regioni cordis hoc epithema eſt appoſitum. ℞. *Aquæ roſar. nenuphar. an. uncias quatuor, aceti ſcillitici unciam 1. cor. ſan. alb. & r. roſar. rub. p. Spodii an. drach. ß. mithridatii, theriacæ, an. drach. duas, florum cord. pulveriſatorum pugil. duos, croci drach. unum: Diſſolve omnia ſimul, fiat epithema, ſuperponatur cordi cum panno coccineo, aut ſpongia, repetatur ſæpius.* Certè hac arte curata, & ſemel commemoratis remediis uſurpatis, dolor, inflammatio, malignaque omnia ſymptomata multùm remiſſa ſunt: denique convaluit, niſi quod toto biennio pòſt macreſcebat indies; tandem tamen ſibi & naturæ ſuæ omnino reſtituta eſt. *Pareus lib. 9. cap. 15.*

Observatio II.

Sanguinis proprii in Ventriculo coagulati virulentia & Curatio.

Affirmat Philaretus, quendam paſſum fuiſſe fluxum ſanguinis narium, & debilem factum, ac ſupinum jacuiſſe, cui per gulam, ſcilicet per nares, multitudo ſanguinis ingreſſa fuerit, eumque coagulatum fuiſſe in ſtomacho ejus: dediſſe autem mel cum ſucco Apii, & evomuiſſe ſanguinem diſcoagulatum, ac liberatum fuiſſe. *Nicol. Nicolus ſerm. 4 tract. 4. cap. 28.*

Observatio III.

Sanguine taurino hauſto, mortui.

Midas, antiquiſſimus ille Phrygiæ Rex, contractâ ex ſomniorum diritate animi ægritudine, cùm formidabilis affectio augeſceret indies, tauri ſanguine copioſiùs hauſto, conceſſit ab humanis. *Cælius lib. 14. cap. 12. ex Plut. lib. de ſuperſtitione, Strabonis lib. 1. & Euſebio de temporibus.*

Pſammenitus Rex Ægyptiorum, victus à Cambyſe, cùm denuò ad defectionem ſolicitaſſet Ægyptios, hauſto ſanguine taurino periit. *Herod. lib. 3.*

Cùm ob inſperatum Argonautarum reditum Pelias Æſonem Jaſonis patrem obtruncare decreviſſet, Æſon ſacrificans, hauſto taurino ſanguine fatis conceſſit. *Natalis Comes Mythol. lib. 6. cap. 7. ex Diodori lib. 4. cap. 3.*

Themiſtocles Athenienſis, invidiâ civium relegatus, ad Artaxerxem confugit. A quo dum in patriam pugnare cogeretur, vitam cum morte volens commutavit, inter ſacra Dianæ Leucophryos hauſto ſanguine taurino. *Plutarch. in Themiſtocl.*

Tauri ſanguinem idcirco peſtiferum potu ſcribit *Cælius lib. 14. cap. 12. A. L.* quod celerrime coeat atque concreſcat. Proinde anhelitus difficultatem ac præfocationem infert, cum ſpaſmo prævalido.

† Conf. etiam *Benedict. Sylvatic. Cent. 4. conſ. 79. & 80. Zuvinger. Theatr. Vit. Hum. 466. 505. &c.*

Observatio IV.

Lactis ebutyrati, in ventriculo coagulati, virulentia.

Non modo ex frigidiſſimæ aquæ potu, aut frigidiſſimi vini hauſtu, periculum iis imminet, qui vehementer ſupercalfacti ſunt: ſed ex frigidi lactis cui ademptum eſt butyrum. Nam hoc ipſum, in ventriculo malè affecto etiam facilè concreſcit, ac deinde moleſtias excitat. Vir quidam poſteaquam febri, qua aliquot diebus laboraverat, ſibi liber videretur, ac carnes veſperi cũ alliis coctas ediſſet, poſtridie magnum hauſtum circiter libram videlicet, lactis hujuſcemodi frigidi jejunus bibit, ſperans alvum (ut aliàs aſſolet) inde laxiorem futuram. Id cùm non ſuccederet, & moleſtis torſionibus ac doloribus circa ventriculum torqueretur, digito gutturi impoſito vomitionem excitavit: cum qua duæ lactis concreti magnæ partes excretæ ſunt, pro numero hauſtuum quos ſumpſerat: nam bis ſe bibiſſe affirmat. Ac ſi à doloribus circa ventriculum liber factus, à frigidi hujuſcemodi lactis potione deinceps abſtinuit.

Religioſa quoque quædam, quum febricitaret, & hujuſcemodi lac quoque non coctum bibiſſet, aliquot diebus circa ventriculum pondus ac moleſtum dolorem ſenſit, qui non priùs ceſſavit, quum difficili vomitione ſuperveniente, & multis lactis concreti durioribus particulis unà redditis, quibus rejectis meliùs habuit. Tantum malorum lac etiam, cui ademptum eſt butyrum, adferre poteſt, ſi in ventriculum incidat calidiorem, vel aliena qualitate imbutum, vel pravorum alimentorum reliquiis infectum. Corrumpitur verò & in hujuſcemodi ventriculo lac parum, ac in grumos coiens, moleſta ſymptomata non rarò adfert. *Rembert. Dodonæus in annotat. ad cap. 17. Benivenii.*

Mulier 25. annum agens, Amſtelrodamo Alcmariam venerat, menſe Majo, anni 1550. recreandi ſe cauſa, unà cum marito, & ut cum amicis ſe oblectaret, quæ quum copioſè florem lactis, ſeu cremam devoraſſet, ac vinum rubrum ſtypticum ſuperbibiſſet, lac in ventriculo concretum, peſſima ſymptomata intoxicati ſimilia produxit: inprimis nauſeâ ſine vomitione afficiebatur, cum ingenti ventriculi dolore, adeò ut ſyncope ſubſequeretur, & anhelitus præfocatio; ita ut aſtantes illam morituram putarent. Ad hanc accitus, (quæ tunc ad foſſam novam in ædibus Laurentii Gualtheri cognati noſtri decumbebat) ſtatim decoxi *flor. camomillæ manip. unum, ſem. aniſi, fœniculi, ana drach. unam, in aqua communi: & hujus colaturæ capiebam uncias quatuor, cui addebam aceti vini modicũ, & ſacchari nonnihil;* ac totum tepidè propinavi: Quo remedio lac concretum diſſolutum eſt, atque illa ipſa in vomitum prorumpens lac concretum unà cum vino evomuit, & accidentia jam dicta magna ex parte ſedata ſunt. Glande etiam impoſita ex *mellis unc. j. pul. hieræ pic. ſcrup. ij. diacryd. gran. ij. ſalis parum,* ad diverſionem; alvum quoque excrevit. Inſuper his tabulis utens ſtatim convaluit. ℞. *Pul. calamenthi, ſcr. ij. ſpecier. diacymini, ſcr. j. margar. perforat. & non perfor. ſubtiliſ. trit. ar. an. gr. iij. diſſolutis in decoct. aquæ flor. camomillæ & meliſſæ, adjecto ſacchare q. ſ. fiat confectio in tabulis.* Venit nobis tunc in mentem, id quod *Gilbertus Anglicus lib. 7. de Venenis cap. de ſanguine & lacte concreto in ſtomacho,* ſcribit: quod ſentiatur frigus corporis, & præfocatio anhelitus, uti huic mulieri contingebat. Is abſtinere jubet à ſalitis, quia faciunt caſeitatem. Dat acetum cum aqua in potu, cum ſucci calamenthi drachm. v. quia ſtatim reſolvit lac, & prohibet lac à conglutinatione. Sed quia flores etiam camomillæ erant ad manum, commodè iis uſi ſumus, cùm ad nauſeam faciant, & præcipuè ad dolorem ſtomachi. Sed eo non utitur Villanovanus in gravidis; in quibus aborſum movet, ut ille refert. Sed hæc gravida non erat. Aliquid calamenthi in tabulis probè miſcuimus. *Foreſtus lib. 18. obſerv. 13.*

Digitized by Google

Observatio V.

Catuli vomitu rejecti.

UT depictam tuam, V. Cl. confirmem hiſtoriam, quæ, vomitu duos catellos rejectos eſſe oſtendit, libuit & eam, credo eandẽ, adjicere, quam ſuperioribus annis *in Chronico German. Brunſuicenſi M. Henrici Buttingeri, anno 79.* legi, ſi non his verbis, ſenſu tamen certè: Hannobræ Sartor Albertus Hencke, anno 80. vomitu rejecit duos catellos cœcos albos poſt eſum lactis. Vide ibidem. *Hæc D. Rumbaum ad Cl. Scholtzium.*

Obſervatio VI.

Urſi cerebri veneficium.

PLinius & Edovardus, ſcribunt, cerebrum urſi devoratum ingignere imaginationes, quaſi in urſum quis transmutatus ſit. Id noſtro hoc ſæculo cuidam Hiſpano nobili oblatum fuiſſe edendũ traditur, qui per deſerta & montes vagabatur, ſe in urſum eſſe converſum, phantaſiâ vitiata tatus. *VVierus lib. 4. cap. 23.*

† Conſer etiam *Zacut. de PP. Medic. Hiſtor. lib. 5. Hiſt. 6. fol. 807. ſeqq.*

Obſervatio VII.

Luporum morſum, etiam non rabientium, venenatum eſſe, quod plerumq; in renibus eorundem ſerpentes naſcantur.

CArol. Stephanus *lib. 7. ſuæ agricult. cap. 1.* memorat, ſe primum in luporum ſenum renibus ſerpentes obſervaſſe, ita ut aliquando lupus in uno rene duos habeat ſerpentes, quorum unus pedem longus, alter pollicis longitudine, alii etiam breviores ſint, qui venenatiſſimi reddantur, & cum tempore lupum enecent. Hinc videmus, ſi animal aliquod à lupo fuerit præmorſum, rarò & quàm difficillimè curari: quod, dubio procul, propter peculiare venenum in lupo deliteſcens uſuvenit: pleraque enim animalia præmoſa moriuntur, aut ſaltem membrum præmorſum putreſcit. *Caſp. Bauhinus lib. 1. cap. 17. de corporis humani fabrica.*

Etſi plurimùm animalium rabientium morſus, venenati & noxii comperiantur, eorundem tamen quædam extra rabiem quoque veneno participare conſtat. Id quod *D. Joan. Clamorgan de Saane* teſtatur, qui *libro ſuo, de luporum venatione*, ſic habet: Nemo inquit, unquam, quantum ego quidem vel lectione, vel auditione, comperi, prodidit, quod in vetulorum luporum renibus ſerpentes naſcantur, & in iiſdem foveantur. Quod nobis vel ter, imò quater obſervare contigit. Eſt etiam, ut in unico rene duos ſerpentes obſerves, unum pedalis, alterum pollicis longitudine, nonnullos breviores. Et verò eorumdem morſus pernicies perinde conſtat, quod animalia præmorſa nonniſi ſingulari induſtria & arte convaleſcant, modò ritè curationem abſolvere velis; quod non aliunde, quàm ſingulari veneni vi, quod in lupo delireſcit, accidit. Quare eam ob cauſam prior pars animalium à lupis commorſorũ, aut interit, aut extremæ partes eorundem putredine aut ſphacelo abſcedunt, nihil proficientibus medicamentis, meo ipſius periculo edoctus, plures mihi canes venaticos, in venatione à lupis læſos. ſtatim mortuos eſſe; vel paulo pòſt, nihil conferentibus medicamentis, interiiſſe. *Joan. Bauhinus in opere ſuo de luporum rabie memorabili, pag. 77. quod Germanica linguâ exivit.*

Obſarvatio VIII.

Rabidi canis venenum cujuſmodi.

RAbidus canis demorſu, ſalivæ aut humoris quiddam eructat, in quo eſt vis veneni. Id intrò ſubiens ſpiritus, ſanguinem, humores, partiſque ſubſtantiam contagione labefactat: hinc ſenſim ſerpit longiùs in partes principes, ſed tam ſegniter, ut rarò ante diem vigeſimum, interdum nonniſi anno ſymptomatis ſe prodat. Per has moras nec febris, nec malum aliud ullum percipitur, nec ſcit æger quanta pernicies lateat. At quum hæc tempore in cor penetraverit, vellicantur præcordia, æger indignabundus evadit, nec ſtare, nec quieſcere potis, furentis in morem huc illuc effrenate agitur, manibus ora dilacerat, alios dente petit, ex ore ſpuma promanat, oculi torvi, & aſpectu horrendi, febris valida, ſitis inexhauſta, & tamen æger aquam omniaque liquida adeò perhorreſcit, ut emori potiùs eligat, quàm bibere, aut ad aquam deduci. Quibus malis defatigatus, tandem miſere cedit è vita. *Fernelius lib. 2. cap. 14. de Abdit. rerum cauſis.*

Sanè venenum hoc ordine quarto eſſe calidum, teſtatur experientia: cùm enim diſſectum eſſet Monachi cujuſdam cadaver, tria notanda apparuerunt: Primò, nulla aderat humiditas aquoſa in pericardio, tota erat conſumpta ab hoc igneo veneno. Secundò, ſinus cordis conſpiciebantur aridi, & ſanguine prorſus deſtituti. Tertiò, in pericardio portio quædam fuit obſervata fermè combuſta, & in pulverem redacta. *Capivaccius practl. lib. 7. cap. 12.*

Singularem admirationem præbet rabies, de qua ſequitur ut agamus: eâ per ſe teneri animal nullum præter canes, *Galenus* ſcribit, atque ita certè conſpicitur; quæ verò animaliũ rabidi canes momorderint, rabire omnia, præter hominem, *Ariſtoteles* tradit. Quæ autẽ hac in cotagione ſpectantur, hæc ferè ſunt. In primis conſtat non concipi, eam cõtactu omni, nõ fomite, non ad diſtans, ſed tum ſolùm quum è morſu canis ita dilaceratur cutis, ut ſanguis eliciatur, quaſi in ſanguine ipſo contagio fiat, per contactum dentis & ſpumæ animalis rabientis. Serpit præterea tam ſegniter, & per moras, ut rariſſimè ante vigeſimam diem prodatur infectio, majori ex parte poſt trigeſimum; multis nonniſi poſt quatuor aut ſex menſes; quibuſdam etiam poſt annum; aliqui & poſt quinquennium manifeſtari tradidere. Vidi ipſe puerum, qui octo poſt mẽſes, ex quo demorſus fuerat, contagionem oſtendit, ex qua mox periit. Interea nec febris ulla ſentitur, nec ullum aliud malum, neſciente ægro, quanta pernicies lateat, quam mox tũ ſere percipit, quum ea ad cor pertingit, quò ubi pervenit, incredibili cruciatu hominem affligit, cor & præcordia vellicantur, ęger nec ſtare, nec quieſcere poteſt, ſed more furentis huc illuc agitur, manibus corpus dilacerat, ſitit immenſe, ſed illud maximum incomodum accedit, quòd, & aquam & liquida omnia & adeò reformidat æger, ut potiùs emori eligat, quàm bibere, aut ad aquam deduci: tum verò & alios ipſi mordent, ſpumat os, oculi torvi aſpectu ſunt, ac demum fatigati vitam miſerabiliter efflant. Ferunt & ſiquis ſub ſorbo arbore jacuerit, qui aliàs demorſus à cane rabido fuerit, rurſus in rabiem verti. De his igitur quærendum eſt, quibus e cauſis fiant, verùm non per eas rationes, quas demonſtrationes appellant, ſed ſi rationabiliter & ex communibus locuti fuerimus, ſatisfeciſſe exiſtimari debemus. Quoniam igitur fomite non concipitur hæc contagio, nec in cute fit per contactum ſimplicem, ſed dilaceratione cutis indiget, exiſtimandum eſt ſemina illius non admodum lenta eſſe, atque ea craſſiora fortaſſe, quam ut in foraminibus condi poſſint; quare non niſi ſanguini agglutinati ſpumâ, in qua ſeminaria latent, illi commiſtã. Porrò & quoniã tarde ſerpit, par eſt putare, analogiam ejus eſſe vel ad ſolidas partes, quales ſunt nervi, & ejuſmodi, vel ad craſſum aliquem humorem: at conſtat ſolidorum nullum hac in labe corrumpi: quare, ad craſſos humores analogam eſſe contagionem; tales autem ſunt phlegma, & melancholia. Videtur autem ad melancholiam magis eſſe ea analogia, quia videmus rabioſos demum etiam furẽtes fieri, quẽadmodum

dum & melancholicos. Deinde quia & canis, à quo primùm contagio oritur, valde melancholicum animal eſt & ſiccum. Porrò phlegma in humano corpore multum eſt, comparatione melancholiæ, quod & aptiſſimum eſt ut putreſcat: quare ſi in ipſo foret contagio, hæc non tam diu lateret, ut poſt annum manifeſtaretur: at melaocholia, quoniam & paucior eſt, & frigida & ſicca, & minùs apta putreſcere, diutius ſervare latentia ſeminaria poteſt. Febrem autem non excitat hæc contagio niſi ad poſtremum, quooiam ſenſim fit, & quod evaporat, non ſtatim ad cor fertur, ſed longè poſt, aut etiam expellitur. Propagatur tamen per partem poſt partem ad interna, ac demum ad præcordia, quò ubi pervenit, & febrē ſuſcitat, & ſeptum transverſum, & cor ipſum convellit, ac poſtremò furorem & mortem adfert. Maximè autem tanguntur eâ canes, quoniam (ut diximus) maximè ſicci ſunt, & adulti ſanguinis. Primum igitur ii more melancholicorum triſtes fiunt, & ſolitarii; mox paulatim incaleſcente ſanguine, ad omnia indignabundi fiunt, cuncta incipiunt odiſſe, ac jam & præ iracundia modent: oculi rubent, os ſpumat, ac tandem in furorem aguntur. Animalium vero quæ momordetint, omnia rabiunt, & moriuntur præter hominem: quod idcircò fit, quia alia animalia propter feritatem, in quâ cum cane conveniunt, concepta contage neceſſariò rabiunt, propter analogiam; hominis autem natura longè aliena eſt ab eâ feritate & convenientia, propter quod nec analogiam promptam habet ad ſuſcipiendum: unde fit ut non omnes, qui demorſi ſunt, etiam rabiant, ſed multi beneficio temperaturæ ex ſe, aut non contrahunt contagem, aut ſuperant. Atq; hoc ego illud eſſe exiſtimo, quod Ariſtoteles voluit, quanquam icio eſſe, qui in eo textu, ubi hac de re agitur, non legendum eſſe præter hominem, ſed prius quam homo, volunt, quaſi Græca lectio non πλὴν, ſed πρὶν audiri debeat; quod nullam habet neceſſitatem. Cur autem adeò reformident liquida & canes ipſi, quiq; à cane demurſi ſunt, unde & hydrophobi appellantur, difficultatem habet, & abditiſſimam rationem: neq; enim illud credendum eſt. quod multi dicunt, & Aetius etiam exiſtimare videtur, idcircò ita timere aquam, quod iis appareat ſe ſe catulos quoſdam in aqua cernere, quandoquidem nonnulli eorum, qui jam aquam cœperant formidare, interrogari numquid tale appareret, ut viderent, nihil tale videre reſponderunt.

Utrum igitur, quemadmodum & in qoibuſdam aliis morbis abominatio quorundam fit, propter indiſpoſitionem ſtomachi, aut linguæ, ita & in rabie detentis accidat? an magis defectus & indiſpoſitio non eſt in ſtomacho & linguá, nam & ſitiunt, & quantum è lingua eſt, humida etiam expetunt, ſed defectus potius in phantaſia eſt? Cujus ſignum eſt, quòd nec videre volunt, nec tangere, quamquam uti potum, appetant humida.

Fortaſſe igitur phantaſia quorundam memoriam excitat, quæ pavorem ſolent incutere, quod & in rabie poteſt contingere: quoniam enim & ſpuma circa os eorum obverſator, & corde præcipuè liqueſcunt, ex his phantaſia fit quædam, liquidi eos extinguentis, unde formido fit, quoties aut vident, aut tangunt, aut etiã audiunt offerri liquida ſibi. In ægris autem phantaſia fit horribilium ex parvis occaſionibus, ut ſæpe ex aſpectu parvarum figurarum in parietibus, videmus ægros & lupos, & canes ſubimaginari, acclamare & jubere, ut inde auferantur. An quæ exiccata ſunt, humida poſſunt appetere, & trahere, quum forma ſecundùm naturam per ſe remanet, quamquam actu & per accidens aliter ſit: At verò quum ſiccitas eò uſq; proceſſit, ut jam forma naturam non ſervet ampliùs, ſed jam ab eâ ceciderit, tum ſicca illa non ſolum non appetunt humida, ſed uti contraria abhorrent, & à ſe abdicant, quemadmodum accidit & in iis, qui prope mortem ſunt; omnem & cibum & potum ita abhorrent, ut nihil moleſtius & horribilius iis offeratur, quàm cibus & potus, quoniam membra jam privata natura ſua ſint. Ita igitur in rabie facta exiccatione tanta, ut jam natura propria collapſa ſit, & quæ priùs uti convenientia & bona recipiebat, nunc uti contraria & horribilia recipiat, non ſolùm potus liquidorum omnium, ſed & phantaſia abominationem parit. Exiccari autem rabie affectos manifeſtum eſt, cum etiam in convulſiones ex ſiccitate incidant. Cur verò & qui ſub ſorbo arbore jaceot, rurſus in rabiem vertantur, ſi aliàs rabidi fuere conſimilem habet latentem cauſam, ſi modò verum eſt, quòd fama quadam circumfertur. Nihil autem prohibet vapores, qui ex eâ arbore continenter exbalant, ſtypticos quidem, & ſi licet dicere, melancholicos, ad hominem delatos, & iotus calefactos, idem facere poſſe, quod & ſeminaria rabiei; magis autem in eo, qui rurſus rabidus, propter relictam diſpoſitionem. *Fracaſtorius lib. 2. c. 10. de morb. contag.*

Observatio IX.

Stupenda & memorabilia contagii ex rabie exempla.

A Rabido cane, qui in faciem, dum ſpiritus adducitur, tantummodò inſpiraverit, & nullo modo momordent, in rabiem homo agitur. *Aretæus lib. 1. c. 7. de ſignis & cauſ. acut. morb.*

Hominum Hydrophoborum quidam in hydrophobicam paſſionem devenerunt ſolius aſpirationis odore, ex rabido cane abducto, cum defatigatione quadam naturalis ſpiratio vexata, venenoſum aerem adducit, & principalibus inſerit partibus. Alii rabidi animalis unguibus læſi in rabiem devenerunt. Memoratur demq; ſic mulierem in hydrophobicam paſſionem veniſſe, cui facies fuerit leviter à parvulo catulo laceſſita. Quidam à gallo gallinaceo pugnante leviter læſus, in rabiem veniſſe dicitur. Sartrix etiam quædam, quum chlamydem ſciſſam rabidis morſibus ſarciendam ſumeret, atq; ore ſtamina componeret, & linguâ pannorum ſuturas lamberet aſſuendo, quò tranſitum acus faceret faciliorem, tertia die in rabiem veniſſe memoratur. Eſt præterea poſſibile, ſine manifeſta cauſa, hanc paſſionem corporibus innaſci, cum talis fuerit affectio ſponte generata. qualis è veneno. *Cælius Aurelianus acut. morb. lib. 3. c. 9.*

Bertrurius à rabido cane morſum intelligi ſcribit, ſi vulnus doleat magis, quàm pro ratione affectus incidant atrahilarii: bis accedere anhelitus difficultatem, aluum ſiccari, urinam retineri, & emitti quandoq; nigram vel lacteam, & adeò craſſam, ut catuli eſſe videantur: quandoq; contrà tenuem & aquoſam. Poſtremò accidere ſuffocationem cum ſubita morte. *Ex ſched. Geſnerianis, Cl. G. Wolph.*

Magnificus Dominus Joannes Coqueranus infectus fuit rabie poſt multos dies, ex ſola impoſitione manûs in os canis rabidi, etſi eum canis momorderit. *Ioan. Matth. de Gradi, conſ. 82.*

Facilè intelligitur à canibus, quantam habeat vim afficiendæ rei aptitudo: quum enim reliquorum animalium nullum rabie capiatur, ſolus canis eo affectu corripitur, atque tanta fit in ipſo humorum corruptio, ut ſolum ejus ſputum, ſi humanum corpus contigerit, rabiem excitare poſſit. Igitur ab exiguò initio, ſputi videlicet qualitate, aucta quædam in corpore diſpoſitio, quando ad magnitudinem notatu dignam pervenerit, diſcerni poteſt: idque poſt ſex menſes, cûm nonnunquam ante id tempus nullâ notâ deprehendatur. *Galen. 6. lib. de loc. affect.*

Si, ut *Galen.* tradit *lib. 6. de locis affect.* rabidorum canum ſaliva, nuda corporis membra contingens, non

aliter homines rabidos efficit, quàm ſi demorderentur, quid mirum, ſi rabidi hominis ſaliva id ipſum effecerit? Proinde eos admonet Avicenna, qui rabidorum curam agunt, ne eorundem ciborum reliquias comedant. Nec parvipendant, aliquus ſpumæ contactu inci poſſe homines: quippe quòd duos ego viderim, qui ſpumâ tantùm perfuſi, nullo quidem ex morſu accepto vulnere, rabiem contraxèrunt. *Matthiolus comment. ad lib.6.c.36. Dioſc.*

Hominem, qui aliquo ſplenis vitio affectus, ægrè habebat, quæq; in univerſum ad lienem attinet, Ægyptii Sacerdotes per canis hieroglyphicum ſignificabant. Gracillimum enim ac tenuiſſimum lienem canis babet: quòd ſi vel mors vel rabies eum ſemel invaſerit, à ſplene eſt, quinetiam illi ipſi qui rabie correptum tantùm medicari voluerint, morbum contrahunt, ac ſplenetica plurimùm eâ labe affecti pereunt. Et qui canem rahie laborantem diſſecuerit, eâ afflatus exhalatione, contagionis vim efficaciſſimam experitur. Urina quoq; rabioſi canis, quomodocumq; calcata, nocet maximè ulcus aliquod habentibus. Quin hujus lotio, etiam non rabidi, tam pernitioſa vis eſt, ut ſi quis in id ſumi congeſſerit, ad generationem pigrior torpore lumborom fieri dicatur. Proinde rabido cani contagioſum adeò virus ineſt, ut omnia rabiant, quæ momorderit, excepto homine. *Joa. Pierius Valerianus, Hieroglyphicorum lib.5. lemnate lienis vitia.*

Vocati ſumus anno 1543. quarta noctis vigilia ad Alexandri Braſcæ patritii viri curam, cùm in alterius Medici manibus eſſet, erat enim Hydrophobus: Cum autem cæteri Medici ſimul advocati, & qui priùs aderat, faterentur; quæſitum eſt de cauſa: aſtantes confeſſi ſunt, oſculaſſe rabidum canem, antequam emitterèt ſuffocandum: mortuus autem eſt ſequenti die ut nos prædixeramus. Conſtat igitur ſpumam rabidi canis venenum eſſe peſſimum, etiam intrò aſſumptam. Ille tamen quum jejuuus eſſet, exoſculatus canem, mortem momordit. Aut forſan per nares ad cerebrum raptum venenum eſt, offendebat enim plurimum in inſpiratione. *Cardanus, contradict.9. tract.5. lib.2.*

Quamvis, ſi *Galeno lib.6. de loc. affect.* credimus, ſoli canes, abſque morſu & contactu, internâ humorum corruptela & vitio in rabiem agantur; quæcumque tamen animalia ab his demorſa fuerint, ut ſimiæ, ſues, feles, boves, equi, oves, muli, vulpes, lupi, & reliqua, rabie corripiuntur: ita enim aliquando ruri commorantes fieri, in omnibus ferè animalium generibus obſervavimus, tantamq; eſſe ejus veneni perniciem, ut non morſu modò, ſed ſolo etiam contactu, rabidi canis ſaliva rabiem excitare, & hydropbobiam parere viſa fuerit: Interdum etiam inquinati & furore perciti oſculum contagione inficit. Quod ita habere certa comprobavit, atq; mibi fidem fecit experientia. Cùm enim ruſticus quidam rabie perculſus, furiiſq; agitatus, ſibi è vivis brevi migrandum eſſe intelligeret, aſſidentes, qui eum vinculis conſtrictum tenehant, in furoris intermiſſione obnixè rogavit, ut quos mox deſerturus eſſet liberos, ſibi deoſculari liceret; quod quum ei eſſet conceſſum, liberiſq; oſcula libaſſet, præfocatus eſt: ſed ecce ſeptimo pòſt die liberi eodem morbo correpti, eiſdemq; cruciatibus torti, brevi miſerrimam vitam eum morte commutarunt.

Vidi præterea ex ſtraminis, in quo rabie perciti ſues decubuerant, eſu, equos, boves, oves, & reliqua animalia, quæ ſtramentum deguſtaſſent, rabiem contraxiſſe, tandemq; periiſſe. *Palmarius opere de morb. contag. pag.266. & 267.*

Adamus Schneidtlin, Chirurgus Maſonis Monaſterii, pro comperto mihi affirmavit, Haffnerſelii, in Bojaria Equitem, ante annos triginta, cùm equo inſidere vellet, averſa parte à rabido cane in pede commorſum, nec niſi poſt exactum ſeſquennium, leventibus cicatricibus furere cœpiſſe, adeò ut, etſi veſtibus minimè exutus, in propria brachia dilaniando ſævierit, intra biduum verò vitam finierit. *D.D. Jo. Bauhinus lib. doctiſſ. de luporum, anno 90. circa Mompelgardum, & Beffortum rabientium hiſtoria.*

Anno 1535. in Ducatu Wirtemhergenſi caupo quidam hoſpitibus carnes porci, rabidi carnis morſu infeſtati, edendas propoſuit, parum hoſpitaliter: Ubi homines, ejus rei ignari, comederunt, mox verſi in rabiem, mutuis ſe morſibus laceraverunt. *Surius comm. rerum in orbe geſtarum.*

Hac æſtate Venatores quidam in lupum ſæviorem irruerunt, trucidatum in varia obſoniorum genera appararunt, & coxerunt. Omnes quicunq; eſitarunt, non multo pòſt tempore rabie correpti, alii perierunt, alii ſociorum morte prudentes ſibi proſpexerunt. In ea carne tam diligenter apparata, vis lethifera & venenata permanſit, quæ vix igne miteſcit: quemadmodum Cantharidum vis deleteria uſtione tota perit. *Fernelius lib.2.c.14. de abdit. rerum cauſ.*

Non videbitur mirum, ſi lupus à venatoribus captus, in diverſaq; obſoniorum genera apparatus & coctus, fuerit in cauſa, ut qui eum guſtarint eſitarintque, rabie non multo pòſt correpti fuerint; quoniam cùm virus hoc ſit venenum à tota ſubſtantia, vi ignis in totum devinci non potuit, qui tamen omne temperamenti genus, nulla cum difficultate domare poteſt, quiq; omnium rerum, quæ coctionē vi ejus recipiunt, qualitates manifeſtas ſuperare valet. Quare cooſtituo, canes, cæteraq; animalia quæ rabie tentari ſolent, non ex temperamenti alteratione, quæ nuſquam eſt ſufficiens cauſa, (cùm huic æqualiter ferè omnia hæc animalia deberent morbo corripi) ſed ex prava, & ingenti humorum corruptione, quæ ex violentia exceſſus aeris, & ex ejuſdem validis in contrarium permutationibus, ſed potiſſimùm alimentis putridis, & abominabilibus ab eis deſumptis generari poteſt, rabiem pati: quæ rabies ideò in his gignitur, quoniam cum humores ex corruptione deleteriam, & venenatam facultatem acquiſierint, ex his ob proprietatem naturæ, & habitudinis horum animalium, occultè generatur venenum, quod à tota ſubſtantia rabiem inducens, ea tandem vita excludit. *Salius cap.19. de affect. particular.*

Obſervavi lupos viginti rabie percitos, eodem ferè tempore è ſylva egreſſos, in omnis generis animalia obvia magna ſtrage debacchatos fuiſſe, paucaq; ex iis quæ demorſa fuerant, evaſiſſe. *Palmarius opere de morb. contag. pag.267.*

Teſtatum quoq; fœminarum menſes, prima virginitate ſoluta, canibus ſolo guſtatu rabiem inferre, homini in potu furores gignere, cujus rei multa exempla haberi. *Alexand. Benedict. lib.1.c.28. de curand. morb.*

Princeps Illuſtriſſ. ſanctè mihi retulit, puerum equitem apud nobilem forè fortuna iuveniſſe ſub ſponda deliteſcentem gladium, quo exactis pluribus annis canis rabidus confoſſus fuerat; is ſibi concederetur petiit; quo facto, cùm enſem rubigine vel ferrugineo obductum extergere, & perpolire vellet puer; improvidus ſibi digito inflixit vulnuſculum, unde rabie percitus, nemine animadvertente periit. Tanta vis veneni, cujus venenum per dies & annos exoleſcere multi autumant. *Cl. V. Iſaias Meychſnerus de obſ. propriis.*

† Venenoſum rabidi canis contagium, eſu lactis vaccini communicatum, obſervavit *Timeus lib.7 caſ. 23. p.327.* nec minus notatu dignum, quod de ſartrice, chlamydem morſu canis rabidi ſcilſam lambente, ac hydrophoba exin factâ refert *Hildan. Cent.1. Cur.80. Add. Zacut. de PP. Med. Hiſt. l.5. hiſt.12. fol.840. ſeqq.*

OBSER-

Digitized by Google

Observatio X.

Ad ſpecialem, canis mordentis dentem, rabies cauſam nonnullos referre.

PUtaverunt aliqui, quòd in quocunq; animali rabioſo, rabies per ſuam ſpecialitatem ſe determinet ad unum dentem tantùm, cum quo ſi momorderit, inficietur morſus ab eo, etſi non, cùm aliis ſuis dentibus morderetur: & hoc volunt experimento verificari: quoniam dicunt, vidimus hominem quendam à cane rabido morſum rabioſum effici: alium ab eodem cane morſum non pati inde læſionem; plus quàm ex ſimplici morſu canis non rabidi. *Nicolus ſerm.4.tract.4. cap.15.*

Obſervatum eſt animalia quædam à cane rabido morſa, in rabiem non incidiſſe: in cauſa eſt, quoniam, ut rabies excitetur, canem eo ſolùm dente, vel iis dentibus, mordere oportet, quibus vis ineſt veneni: neq; enim id ex æquo omnibus ineſt. *Niphus.*

Observatio XI.

Non quævis demorſa à rabidis in rabiem agi: ſed prædiſpoſita tantùm.

QUidam putaverunt animal rabioſum poſſe deducere in rabiem, quæcunq; animalia momorderit: ſed non eſt ita: imò ſolùm ea quæ parata ſunt eam ſuſcipere: & ſunt ea quæ dicta ſunt, alia autem minimè. Egò enim vidi canem rabioſum mordere quendam anſerem, & dilaniavit de cute ejus multum, cum ſanguinis effuſione, & tamen nullum malum accidens inde anſer ille paſſus eſt. Et tamen erat canis ille valde rabioſus, quia poſt valde parvam moram momordit quendam juvenem, qui inde factus rabioſus mortuus eſt. *Nicol. Serm.4. tract.4.c.15.*

Observatio XII.

Canis rabidi & hydrophobiæ venenum, ſeu ſeminarium, aliquando citò, nonnunquam verò poſt ſeptennium tandem ſe proferre; tum quæ hujus cauſæ.

VIdi hominem morſum à cane rabido in brachio, & anno ſeptimo poſt incepit inflari locus cicatricis, & mortuus eſt infra duos dies. *Albert. Magnus lib. 7. de hiſt. animal. c.2.*

Non ſtato definitoq; tempore illa exoriri ſolet; ſed alias quidem quarto, aut ſeptimo, aut nono à morſu die, aliàs decimo ſeptimo, aut vigeſimo, plurimùm quadrageſimo, nonnunquam & ad ſeptimeſtre, aut etiam ad annum deferri conſuevit. Narrant & aliquos poſt ſeptennium aquæ metu fuiſſe tentatos, ut quam vim in acutis morbis criticos dies Hippocrates habere prodidit, eandem in hujus invaſione & hebdomadas, & menſes, & annos nonnunquam obtinere credendum ſit: tametſi in hoc etiam, ſi quo in alio diuturno morbo criticorum dierum naturam vimq; luculenter eluceſcere non dubito. Neq; enim aliis, quàm vel verè criticis, vel intercalaribus diebus exoriri deprehenditur, modò ne ultra annum cunctetur. Quam cæcam & inexplicabilem hydrophobiæ cauſam diximus, quidam nonniſi immodica ſiccitate, qua totius corporis habitum immutet, nobis noxiam & venenatam eſſe prodiderunt. Quod ſi verum eſt, quomodo impendens exſiccante cancrorum cinere, aut alexipharmaco noſtro prohiberi, vel jam genita penitus extingui poteſt? *Palmarius op. re de morb. contag. pag. 270.*

Hoc virus per morſum homini communicatum, adeò ſegniter agit, ut perniciem, quam illaturum eſt, non ita citò proferat, & manifeſtet. Hinc aliqui ad dies plures, alii ad menſes, aliqui anno exacto rabie corripiuntur, in nonnullisque proditum memoriæ, ab antiquis habemus, hunc morbum ad quintum, ſeptimum, & duodecimum annum dilatum fuiſſe, cujus rei ſi ratio perpendenda eſt, hæc erit. Venena deleteria, & quæ toto genere humanæ naturæ adverſantur, à calore noſtro nunquam nec evinci, nec ſuperari poſſunt, ſed vel hauſta, vel ejaculata in corpore humano exiſtentia, ſemper agunt, vitam oppugnantes, in perniciemq; tandem hominem ducunt. Actio iſta alias citò, alias tardè perficitur: hujus diverſitatis ratio ex duobus pendet, videlicet vel ex violentiâ, ſeu imbecillitate agentis, vel à fortitudine, ſeu debilitate patientis. Ratione agentis, novimus idem venenum, modò ſuam actionem citiſſimè, modò longo tempore edere ex ejuſdem violentia vel majori vel minori: hinc videmus ſi ſub Sole ardenti, media æſtate, vigente canicula, quis à non cicurata aſpide percutiatur, ſtatim interire; qui idem ſi hybernis temporibus cicuratâ exiſtente aſpide feriatur, tardè peribit. Hoc venefici agnoſcentes, venenum id quod velociter, paucisq; horis vel diebus hominem enecare poſſet, ita præparant, ut idem remiſſa ejus violentia longiori tempore efficiat. Ratione patientis, multos novimus, qui eodem aſſumpto veneno, diverſis temporibus extincti fuerunt; quoniam ad omnem actionem patientis diſpoſitio requiritur, cujus merito imbecilla corpora citius, fortia tardius à veneno necantur. His ſtantibus, dixerim, cùm ex ſui natura virus rabidum in agendo ſegne ſit, nullo pacto ex morſu poſſe citò agere. Cur autem in aliquibus citiùs, in aliis autem tardius rabiem introducat, hoc ex patientis diſpoſitione fieri aſſero: cujus merito, eorum qui ab eodē cane commorſi ſunt, alios vidimus duobus, alios quatuor menſibus, alios tardiùs rabie correptos fuiſſe; quoniam illi imbecilliores, iſti fortiores exiſtentes, pro ratione diſpoſitionis virus admiſere. Cùm autem quædam corpora à natura robuſta ſint, parteſq; ſolidas ita formatas habeant, ut facilè externis reſiſtant cauſis, ſibi communicatum ſit virus iſtud, quod ſua natura ſegne & tardum eſt in agendo, actio ejus diu in iiſdem protrahetur: Cui ſi fortè addatur, quòd victu hi utantur, qui venenum hoc hebetare poſſit, eiq; reſiſtere, ſicuti eſt uſus vinorum potentium, radicum & herbarum acriorum, gulæ indulgentia & ſatietas, in his per multum temporis poteſt retardari rabies: quoniam cum venenum ſemper aliquid magis diſponendo agat, ſed robore corporis, & victus ratione reluctante, ulterius progredi non ita facilè queat, res ad actum ultimū, non niſi per multum temporis ſpatium, deduci poterit. Unde in his, & per menſes, & per annos poterit tardari rabies: quæ tamen, niſi virus illud potentibus, & validiſſimis antidotis ſuperetur, inevitabiliter ſuccederet; quoniam hoc venenum vi naturæ nec excludi, nec expugnari poteſt, ſicuti & cætera deleteria, quæ nunquam à calore noſtro ſuperantur: cujus ratione nec è corpore ex naturæ operatione excernuntur, nec quoad facultatem virulentam evincuntur. *Salius de affect. partic. pag. 360. & 61.*

Nicolus, filium tinctoris in campo S Pauli Venetiis, à cane rabido demorſum, & curatum à Medicis, non edidiſſe rabiei ſigna, niſi per octo menſes pòſt, ſcribit.

Poſt tertium annum hic Theſſalonicæ hominem à cane rabido morſum in rabiem agi, vulgus vidit & teſtatur. *Amat. Luſitanus, cent.7. ſchol. curat.41.*

† Immo verò ad 40. uſq; annos hujus veneni ſeminarium latuiſſe annotavit Horſt. *Salmuth.* quoque *Cent.1. obſerv.96.* Venenum canis rabidi diu latitans recenſet.

Observatio XIII.

Non tantum canes, verumetiam alia animalia in rabiem agi.

ULtra canes, ex *Ariſtotele* camelum & equum; ex *Avicenna* vulpes, muſtelas, & mulos; ex *Cælio*

Aure-

Aurelianο urſos, leopardos, & aſinos; ex *Alberto Magno* lupos tentari rabie certum eſt: non potui igitur non admirari, cur de rabie acturi, quæ homini per tot animalia communicari poteſt, ſolum de morſu canis rabidi agentes tractent, & inſcribant de commorſis à cane rabido, cum de commorſis ab animali rabido inſcriptionem ponere debuiſſent. Nec eſt quòd dicas, jure ab antiquis hoc factum fuiſſe, cùm vera rabies ſolùm à cane communicari poſſit, cæteras autem non veras eſſe: ſed per ſimilitudinem ad hanc, rabies dictas eſſe: quoniam quæ major ſimilitudo poni debet lupinæ rabiei ad caninam, quæ ipſius canis aut lupi? cùm à lupo, ſicuti & à cane, vera & exacta inducatur in hominem rabies: imò novi ego à lupo ſæviora & magis horrenda conſequi ſymptomata, quam à cane rabido, magiſq; hi, & violentius cruciantur, qui a lupo rabido commorſi ſunt, quàm qui à cane. Quod de lupo atteſtor, idem de cæteris animalibus prædictis aſſeratur, affirmeturque, veram rabiem ab his omnibus generari. Quæ tamen vera rabies à ſolis canibus primam fortaſſe apud antiquos ſumpſit denominationem, quoniam hi magis, quàm cætera animalia, conſuetudinem manifeſtam habent cum homine, clariuſq; nobis eorum patefiunt accidentia, frequentiuſq; cæteris rabie corripiuntur: quod tamen non tollit, cætera prædicta etiam rabie vera prehendi. Quam veritatem cùm Galenus negaverit, credatur hoc ab eo factum fuiſſe, ob non habitam ab eo hujus rei experientiam, quam ſi vidiſſet, vel ſi ejus teſtimonium fidum audiviſſet, eam profectò ſententiam ablegaſſet nec dixiſſet, ſolum canem ex omnibus animalibus rabie corripi: quod cùm falſum ſit, pluraq; ſint animalia, quæ rabie tentantur, de hac materia ſcribentes, titulum non de commorſis à cane rabido, ſed de commorſis ab animali rabido ponere debebant. *Salius de affect. partic pag.* 340.

† Huc refer, quæ de rabie à lupi morſu, nec non de aliis animalibus rabidis annotarunt *Borell. Cent.* 1. *obſ.* 75 *Bartholin. Cent.* 5. *hiſtor. anatomic.* 52. lupi morſum venenoſum commemorat quoq; *Hildan. Cent.* 4. *Obſerv.* 89.

Accidit rabies pluribus animalibus, ſcilicet leonibus, canibus, equis, mulis & aſinis. Et jam accidit quòd quidam mulus voluit mordere quendam hominem: & homo verſus eſt in fugam; vadens per viam unam ſtrictam; & mulus ſequebatur eum: qui cùm perveniſſet ad introitum talis loci ſtricti & brevis, infixit ſe ibidem: & eum non potuiſſet exire propter ſtricturam & brevitatem, mortuus fuit ibidem. *Avenzoar Theizir lib.* 1 *tract.* 9. *c.* 16.

A Fele domeſtica correptam morſu mulierem, ante quatuordecim dies irruentem in rabiem, nullis unquam adjutam præſidiis, neq; igne etiam adhibito, ſimiliter interiiſſe, vidimus: & quod vetuſtum monumentum legimus in Eccleſia ſanctæ Mariæ ad portam Populi Flaminiam, non hic omittendum.

Hoſpes, diſce novum mortis genus, improba felis,
Dum trahitur, digitum mordet, & intereo.

Andreas Baccius in Prolegomenis venenorum & Antidotorum, pag. 16.

Præter canes, mulos, aſinos, vulpes, muſtelas camelos murænas, equos maximè generoſos, ſimias quoq; rabie tentari experientia docet, & teſtantur authores celeberrimi. Ariſt. Colomell. Plin. De mulo teſtari ipſe plenâ fide poſſum, qui cum mulum generoſum, ambulonem, & citatum nactus eſſem, pullo colore nigrantem, & vaſto corpore, in rabiem æſtate æſtuoſa incidit, tumq; nullius generis capiſtra, ne ferrea quidem, continendo mulo ſatis erant; nec quiſquam accedere ad eum audebat, ita calcibus & dente omnia impetebat. Cumq; ad compeſcendum furorē, validos homines in id compoſitos advocaſſem, vinculis multis adactis curtui mulum alligaverunt, quæ tamen mulus, ut erat ferox, & in rabiem actus, vi & curſu valido ad plus quinquaginta paſſus ſolus traxit, ſeq; vincula liberavit: tandemq; ſolertia equiſonis cujuſdam, velato muli capite, ſenſim & ſubdole in Rhodanum injectus, flumen tranavit affatim potans, ac ſubinde ſanatus eſt mulus. Sed quem tamen meum eſſe amplius nolui, ne me præcipitem in ſaxa daret. *Valleriola Comm. ad c.* 20. *de conſtit. Art. Med. Gal.*

Sciendum eſt, quòd non canes tantum (quanquam ii magis, quàm cætera animalia in rabiem agantur) rabidi fiunt: ſed etiam alia pleraq; animalia, nempe vulpes, muſtulæ, viverræ, martes, ſimiæ, & id genus alia. Quapropter neſciverim, quo argumento dixerit *Galenus lib.* 6. *de locis affectis*, ſolum canem inter cætera animalia corripi rabie: niſi voluerit dicere, (ut equidem reor) canes cæteris animantibus rabiei magis eſſe obnoxios. Refert *Ariſtoteles lib.* 8. *de hiſt. animal.* camelos etiam & equos in rabiem agi. Id quod ego quoque aſſerere poſſum: etenim memini, cùm ruri degerem, me vidiſſe equum rabie furentem, qui fracto capiſtro, obviam quandam vetulam per capitis & crinium vittam morſu comprehenſam, decem pluresque paſſus à terra ſuſpenſam protulit, nullo tamen vulnere illato, ſed magno ſanè terrore. Hoc affectu capiuntur (ut *Avicenna* author eſt) etiam muli, qui ſuis aliquando morſibus, dominos & ſtabularios rabidos, & veluti arreptitios reddiderunt. *Matthiolus comm. ad c.* 36. *lib.* 6. *Dioſc.*

Xuares Theſſalonicenſis mercator, & alii ejus domeſtici quatuor maſculi & fœminæ, eodem die à fele dentibus unguibuſve ſunt commorſi, laniative, qui ſimul brevi inde ſæviſſimis ſymptomatis correpti, ſuum obiere diem. Erat autem Catus hic non ſolum rabioſus, ſed veneficus & tabificus, ex quo interfecto efficax. mirumq; ad præſens ſubticendum, parari poterat venenum. *Amat. Luſit. Cent.* 7. *Curat.* 65.

Novum caſum ac mirandum ſubjungam: His annis, olitorem, in hortulis Naris, correptum improviſo inſultu à veteri gallo gallinaceo, roſtro atroci, ac rubris pennis, affectumq; morſu in ſiniſtra manu, ſanguinis guttis etiam ductis, à me viſum, ac primâ ipſa die ringentem ore inventum, nec igne, nec ferro, nec ullis præſidiis juvantibus, cum aſtantium, ac totius viciniæ horrore, pugnacis galli inſtar oculis decumbentem, tertio die interemptum vidimus. Unde cum fabuloſa multa cum veris involuerit antiquitas, non alium crediderim reperiri Baſiliſcum, ſicut equidem inſolitum caſum admirans, hoc diſticho explicavi.

Dum furit in Dominum Gallus, perimitq; veneno
Commorſum, ergo alius non Baſiliſcus erit.

Imò, ob tanti caſus famam, jam peritiorum quorundam epigrammata evolarunt in totam Italiam. *Andreas Baccius in Prolegomenis Venenorum & Antidotorum, pag.* 16. & 17.

Observatio XIV.

Rabiei verus Character quis, & quòd hydrophobia non ſit.

PRæcipuus hujus morbi character non erit aquæ timor, quemadmodum antiqui opinati ſunt, eum ὑδροφοβίαν appellantes, cum hi aquam non timeant, ſed læſionem & cruciatum internum ab aqua inductum; ſed verus character erit, ad humidorum aſſumptionem, vel oblationem magnopere lædi, & anguſtiari, adeoque affligi, ut hæc perhorreſcant, & abominentur, ab his ſe ſuffocari putantes, ut hinc ea fugiant. Quapropter, ut rem concludam, vera in rabie non erit timor aquæ, cum aquam non timeant rabidi homines, imò valde ſitientes eam admodū deſiderent: quam tamen, & unà cum ea omnia liquida, tantummodo averſantur, ob læſionem in internis partibus ab eis aſſumptis, vel oblatis excitatam: quam læſionem

nem ſi ſenſibiliter, eamq; validam non perſentirent, aquam & omnia liquida, ob præſentem ſitim, libentiſſimè admitterent. Vel ſi in rabie aliquis aquæ ponendus eſt timor, quem ſuccedere ob læſionem, non ob aquam, admitterem ſaltem irrationalis, ut omnes ſenſere, non erit diceodus, imò maximè rationalis erit; cùm enim ab eâ vel ſumptâ, vel oblatâ, ſentiant ſe admodum cruciari, eamque ipſis adverſari animadvertant, ſi eam timent, jure, maximaque cum ratione timent, non ſecùs ac ſanus homo res viroſas & abominabiles, noxam ab eis inferendam animadvertens, timeat averſeturque, quum ei ublatæ fuerint. *Salius de affect. particular. pag. 354.*

Observatio XV.

A cane rabido commorſi non ſolùm ab aqua, verùm etiam à poculentis & eſculentis abhorrent.

ABhorrent etiam à vino ac poculentis omnibus, & interdum quoq; ab eſculentis, quemadmodum & canis rabioſus: quod ſuperiori æſtate evenit juveni, quem Urrani in valle Nebulana rabioſus canis momordit, primò enim vulnus neglexit, deinde poſt quatuor menſes cujuslibet cibi ac potionis metu incredibili oppreſſus, alioquin prudens, paucis diebus fame ac ſiti miſerabiliter obiit. *Vidium part. 2. ſect. 2. c. 6. Medicinæ.*

Observatio XVI.

Rabies aliquando ſine delirio.

AN in rabie ſit delirium, hoc non rationibus, ſed particularibus experimentis eſt declarandum. Non poſſum quidem ego negare, me nonnullos vidiſſe rabientes, qui non tantùm delirarent, ſed etiam furerent. Plurimos tamen ſcio mente ſemper uſq; ad ultimam vitæ horam conſtitiſſe, cujus merito nec poſſum delirium hujus morbi pathognomicum ſignum conſtituere. Quòd ſi à viris graviſſimis aliter aſſeratur, hoc fuit, vel quia hujus rei experimentum ipſi non habuere, vel quia tantummodo delirantes rabidi ipſis curandi ſe obtulerunt. Ego autem teſtor me vidiſſe & illos, in quibus nulla unquam minima fuit delirii ſuſpicio; imò perſuaſi ad bibendum dicebant, claudatis mihi oculos, ne videam, & omni conatu conjicite ad mea os aquam, & omnia alia, quæ in potu prodeſſe poſſint: cumq; dentibus fremerent, moreq; canum alios morſu petere ob virus rabidum cogerentur, precabantur aſtantes, ut eos validè continerent, ne è manibus eorum ad aliquem mordendum exilirent, eoſdemque admonebant, ut ad os eorum manum, vel aliam corporis partem non admoverent, ne ex ea propinquante cogerentur eos dentibus petere. Hos eoſdem propriam miſeriam, & calamitatem lamentari novi, conquerentes morbi principium non validè oppugnatum fuiſſe, ſeq; in omnibus Deo maxima cum commiſeratione commendantes, ab eo peccatorum veniam, & vitam æternam implorantes: Audivi hæc, & ſimilia vidi: quibus experimentis plena fide teſtificor, delirium neceſſariò rabiem non conſequi. *Salius lib. de affect. Particular. pag. 355.*

† Meminit etiam Hydrophobia mente ſana permanente *Rhodius Cent. 1. obſerv. 46.*

Observatio XVII.

Rabiem etiam à principiis internis, nullo præcedente contagio, generari poſſe: & in humano corpore humores gigni aliquando, qui rabidi canis venenum æmulentur.

VIrus iſtud, quod in tot generibus animantium procreari, hominiq; per ea impertiri novimus, conſiderandum eſt, an in homine ipſo, nullo extrinſeco accedente contagio, à principiis internis fieri poſſit. Dictatet ratio quidem, cùm omnium aſſenſu, venena deleteria in homine generari poſſit etiam hoc virus non excludendum eſſe, non magis diſtante homine à fera, & ſerpente venenum ejaculante, quàm ab animalibus, quæ in rabiem proclivia ſunt, imò majorem cum his, quàm illis, analogiam habente: tamen cùm nulla antiquorum authoritas atteſtata ſit hoc, qui ſemper rabiem ex contagio, non ſponte homini acceſſiſſe docuerunt, non videtur hoc ita facile admittendum eſſe. Si tamen experientia difficultatem iſtam dirimere poteſt dicam quid viderim ipſe, in particulari caſu, quem nunc explicabo.

Mulier annum agens trigeſimum ſextum, febre languens, me ad eam curandam accerſivit; invenio eam febre peſtilenti detentam, curationem aggredior ſanitatiq; reſtitutam die undecima eam relinquo. Totidem diebus interpoſitis, dyſenteria admodum doloroſa, addita febre, affligtari cœpit: me iterum advocat, morbum oppugnare incipio, ſeptemq; diebus morbum ſupero. Febricula quædam remanſit, quam cùm curare delibero, ſupervenit mulieri maxima omnium liquorum averſio, tantaq; ut non modò quæ ipſi offerenda erant, tum medicamenti, tum cibi ratione, perhorreſceret & abominaretur, ſed etiam ut adſtantes (nam media erat æſtas) bibentes coram ea, ſuſtinere non poſſet. Hanc rabie correptam ex hoc ſolo ſymptomate deprehendi, quod adeò deinceps auctum fuit ut nihil admitteret, etiã in thalamo, liquidi aſportandum eſſe: & non modò potum ſimplicem, ſed etiam omnia cibaria liquida abominaretur. Cumq; ſolida alimenta ratione febris, & longitudinis morbi non ita facilè admitteret, in virium proſtrationem delapſa eſt; non tamen citò periit, ſed ultra ſeptimã producta eſt, à die in qua humida averſari cœpit, octavaq; die defuncta eſt. In qua muliere nullum aliud ſymptoma ex his, quæ retulimus, concomitari rabidos, fuit, præterquam liquorum omnium averſio, menteq; ſemper conſtitit, nec de ullo unquam conqueſta eſt, niſi quum liquida admoverentur, quo tempore adeò affligtabatur, ut horrendum quid eſſet ipſam conſpicere, reliquo tempore ſemper quieta fuit: interrogataq; à me, an unquã à cane rabido commorſa fuiſſet, certò affirmabat, nunquam ſe à cane, nedum rabido, ſed nec etiam ſano tactam fuiſſe, cùm nec domi unquam canem educaſſet, nec externis unquam communicaſſet. Mater autem præſens interrogata à me, an meminiſſet filiam, dum puella eſſet, & in ætate infantili, cujus ratione non ipſa recordaretur, unquam commorſam ab ullo cane, atteſtabatur certiſſimè filiam nihil tale unquam, paſſam fuiſſe. Quare hinc dubitare cœpi, an homo à principiis internis poſſet rabiem incurrere. Cùm enim hic nihil de contagio conſtaret, hydrophobiaq; iſta non eſſet conjuncta cum his ſymptomatibus, quæ rabidos homines à rabientibus animalibus commorſos concomitari conſuevere, ſuſpicatus ſum factum eſſe à cauſa interna; & cùm non fuerit communicata à furente, & rabida bellua, ideò eam extitiſſe cæteris mitiorem: niſi dixerimus remiſſam fuiſſe ejus perniciem, ob antidota aſſumpta in curatione peſtilentis febris, & propter notabilem pravorum humorum in dyſenteria evacuationem. Ultra hanc experientiam ad idem ſuſpicandum me perſuadebat Cœlii Aureliani authoritas, docentis, certò fieri nonnunquam in homine rabiem abſq; manifeſta cauſa; Soraniq; hiſtoria, narrantis ſe vidiſſe infantem ubera expaveſcentem nullo præcedente contagio, ad hoc idem arbitrandum admonebar. Quid tamen in hac re ſit ſentiendum, certoq; affirmandum, ego non decernam: ſed cæteri, his propoſitis, animadvertant judicentq;, an homo à cauſa interna, nullo accedente contagio, poſſit ex ſe rabiem incurrere. *Petrus Salius de affect. particular.*

In agro Mantuano ad Mincii ripam, menſe Septembri, 1573. Gabriel Novaria, viduus, quinquagenarius, Paulæ Moriſcæ œconomus, dum prandet, neſcio quid ſibi gulam ſcalpere exiſtimat poculum ſumit, ut moleſtiam illam potione abigat: ſed potum vel ſummo conatu deglutire nequit. Sibi ipſi iratus ad ſitulam aquâ plenam accedit ut magis ebibat: ſed vixdum labra admovens, retrorſum cadit; mox ſurgit, abit, eâ die non cœnat. Poſtridie eadem omnia tum in prandio, tum in cœnâ patitur. Tertiâ die ad me equo vehitor. In viâ uvas & multas, & facilè vorat. Ego hiſce omnibus ab illo tum auditis, ſymptoma exploraturus, frigidæ poculum illius ori, ſemel, iterum, ac tertiò per intervalla admoveo: amicos ad ſpectaculum advoco: toties ille horreſcit, tremit, animo linquitur, & in ſummis faucibus (ut reſipiſcens refert) ſuffocator. Remoto poculo ſtatim ad ſe redit, mente conſtat, validus eſt. non febricitat, nihil prorſus dolet, functiones omnes inculpatæ ſunt, unâ exceptâ potatione. Præſcribo antidota: intra triduum mors occupat Quærendo, explorando, ſciſcitando, nulla hujus affectionis evidens cauſa comperta eſt.

Menſe Majo 1574. Magdalena, Blaſii Voltenſis uxor, die quadam dolitat, primùm collo, tum brachio dextro. Secundâ die decumbit, cum brachii dolore, ac tremore. Tertiâ die ceſſat dolor, tota tamen tremit, nauſeat inaniter, ſudat, & veluti ſuffocatur. Si vinum, aqua, juſculum propinatur, convellitur ac deficit, ova ac panem probè ſumit: valde ſitit, facultates principes, ac ſentientes bellè conſtant: mitis eſt animus: placidus eſt ſermo. Non videtur febricitare. Loci Chirurgus diverſiones adhibet. Quintâ die illa effertur.

Menſe Februario 1575. Dominica Pancalda, virgo annorum ſexdecim, viſa quorundam digladiatione terretur: eâ nocte febris vehemens: ſtatim in invaſione puſtulæ circa labis: poſt horas duodenas à primâ invaſione, attonita fit, (ut ajunt) poſt alias duodenas febris ſedari ſibi viſa eſt. Surgit brachio ſiniſtro paralytico. Si brachium illud dimoveatur, dolor ac erriinús latus puellæ transfigit: & (ut ipſa inquit) ad cor uſq; pertingit, ita ut ferè inde deficiat: nihil moliuntur domeſtici. In quartâ rigor eam rurſus cubare cogit: dolor augetur: ſupervenit nauſea, anxietudo, oris ſpuma: lumen intueri nequit, ejular, furit, paver, domeſticos ejicit. Admutâ potione caput retrahit, horret, deficit: per intervalla recta loquitur. Poſt hæc dentibus ſtrider: linguam ſibi emordet: in principio quintæ emoritur.

Menſe Junio 1576. Dominicus Berecius agricola, nuptus, validus, annos natus triginta ſeptem, per dies octo ignotâ ſibi de cauſa brachius dolitat: operatur tamen in agro, nec febrire ſe exiſtimat: nova die in cœna brodium ſumpturus contremiſcit; quare incœnatus decumbit. Ad mediam noctem pavore corripitur: ex illo vix contineri poteſt, ſed timens, ac tremens exclamat; ab aſtantibus etiam atq; etiam rogat ſe detineri; eoſque ipſe viciſſim arreptos arctiſſimè detinet. Summo manè conſulitur vicinus Medicus, qui picram imperat; quæ paulo pòſt vomitione ejicitur unà cum cruentis, ut narrant. Ego à prandio accerſitus, domeſticos, & parochum, & cæteros qui convenerant, ſeorſum ab ægrotante alloquor, ac inopinata illos conſpecturos prædico; nempe virum tunc vel ſi cogatur, non bibiturum; ac ſi tentet bibere, animo defecturum; & demum illum citò moriturum. Primam ſententiam allato poculo, aſtantium magnâ cum admiratione comprobo: alteram eventus brevi confirmat; ſiquidem pòſt horas quatuor extinguitur, præcedentibus fremitu inconſtanti, clamore aſſiduo, inquietudine implacabili, ſudore profuſiſſimo, extremorum frigiditate, deliramento maniaco, & Dæmonum (ut ajebat) ſpectris.

Die 8 Aprilis 1579. Jacobus Pius Voltenſis agricola, nuptus, juvenis, ſanus, robuſtus, citra omnem manifeſtam cauſam, (ut etiam cæteri de quibus ſuprà) ex agro rediens, ad veſperam ſudare cœpit, cum anguſtiâ (ut ajebat) cordis, & agoniâ. Nocte illâ per intervalla contremiſcebat, exiliebat, vociferabatur, aſſidue ſudabat. Diluculo à municipii Chirurgo data eſt Theriaca magna. Ego ad veſperam præpropere acutum morbum, qualis erat dijudico, & hic rurſum adſtantes in admirationem pertraho, potionis horrorem, & mortis celeritatem conſtanter prænuncians & dicta factis mox comprobans. Namq; ægrotanti oblatâ frigidam ipſe repente horreſcit, & linquitur animo, ea reducta acturum reviviſcit. Iſte verò neutiquam ſe tangi patiebatur: quin ſi quiſpiam manus propiùs inferebat, ſtatim exclamabat. Horrebat etiam tantillum, dum faciei ſudor frigidis linteaminibus abſtergebatur. Quam verò in manibus dederant, Deiparæ virginis iconem, intentiſſimus contemplabatur, ac invocabat. Tum ſi fortè fortuna concidentia linea illam, vel modicum operiebant, mirificè irritabatur & excruciabatur. Ad noctem teſtamentum occœpit condere; ſed invaleſcente ſudore, ac convulſione, præpedita eſt oratio. Poſt paucas horas, mente etiam tum (ut narrant) ſana deceſſit. *Marcellus Donat. lib. 6. c. 1. pag. 296. & 297 hiſt. med. mirab.*

Observatio XVIII.

Rabies nonnunquam febri conjuncta.

FEbrem validam concomitari rabiem, nonnulli docuerunt; alii parvam & minimam dixerunt, cæteri autem ne hujus quidem meminere. Non ratio, ſed experientia diſcrimen hoc dirimere debet. Quidam commorſus à cane rabido, ulcere jam ſanato, in remediumq; veneni nullo adhibito præſidio, niſi pane, & aqua benedicta, uti conſuevere ut plurimùm noſtri homines facere, à quodam ſacerdote aſſumpta, exactis duobus menſibus, paſſus eſt ex, vehementiſſimo ictu contuſionem ingentem in imo ventre; hinc cùm malè haberet, febre valida deprehenſus eſt, ſimulque paulo pòſt rabie correptus, tertia die delirans, furens & inſigniter febricitans, omniaq; ſymptomata rabientium patiens, miſerè vita functus eſt. Mulier quædam, cujus hiſtoriam inferius enarrabo, ſemper cum hac affectione febricula detenta fuit uſq; ad mortem. Reliquorum rabientium neminem ſenſi ulla conflictari febre. nec hujus adeſſe ſuſpicionem, ne dixerim ſignum, obſervavi. Hinc colligo rabientes ratione proprii virus, non febricitare; ſi autem aliquando febriant, hoc ex corporis prævia altera indiſpoſitione fieri. *Salius lib. de Affect. partic. pag 358.*

† Annotavit quoq; Hydrophobiæ ſpeciem, in febre maligna, *Salmuth. Cent. 2. obſ. 52.*

Observatio XIX.

In urinis eorum, qui canis rabidi morſu inquinati fuerunt, nonnunquam catulis haud diſſimilia corpuſcula conſpici.

NOvi quendam ſanatum à morſu canis rabioſi, qui interrogatus à me, quid vidiſſet: reſpondit, ſe caninos catulos in urina ſua vidiſſe. *Alzaharavius c. 30. ſect. 2. tract. 30. Practica.*

Quandoq; (affectus ſic) mingit rem, in qua apparent res carnoſæ mirabiles, quaſi ſint animalia, & quaſi canes parvi. *Avicenna c. 7. tract. 4. Fen. 5. lib. 4.*

Imaginationis vim nihil eſt quod magis declaret, quàm morſus canis rabidi: ut enim inquit *Princeps in*

ſexta

ſexta quarti, qui rabiem conceperit, imaginatur ſe canem eſſe, ideò mordet homines: & cùm inſpicit in ſpeculo, exiſtimat ſe canem videre, & in aquâ inteſtina canis; ſed ipſa poſſint referri ad ejus ſenſum corruptum. Quòd verò videant alii in patientis urinâ, ex pinguedine quadam, formas catulis ſimiles, illud jam oſtendit, imaginationis vim ſupra humores ipſos dominari. Hoc autem jam, ut dixi, caperimentum Avicenna commemorat. *Cardan. contrad. 7. tractat. 2. lib 2.*

In hac mania quoddam mirabile reperitur: quòd ſi collectum fuerit de urina iſtius in quantitate multa, in urinali vitreo, videbis quòd clarificabitur urina, & ſine dubio videbis intus formas catulorum natantes: & ſi illam colaveris per pannum ſubtilem, nullum veſtigium illorum ſeu ſignum in petiâ poteris invenire, & ſi dictam urinam iterum in urinali reponas, & ibidem aliquantulum permanſerit, veraciter iterum revidebis eos ut priùs. *Avenzoar lib. 1. tractat. 9. cap. 16. Theizir.*

Vidi juvenem morſum à cane rabido, in cujus urinâ apparuerunt ſimulacra canum: deinde converſus eſt, ad mordendum appropinquantes ſibi, matri tamen ſuæ dicebat, quòd non approximaret ad eum, quia non poterat ſe continere à mordendo eam; & ſic conſimiliter canis rabidus, antequam ab eo io totum extimatio tollatur, mordet quæcumq; præter dominum ſuum, quem non mordet: ſed eſt obediens ei. Et dicit quòd ſi Dominus ejus tunc ei mandaverit, vade ad aquam talis alicujus fluminis ſeu torrentis, præterquàm aliquem lædas in via, & ſuffoca te: quòd vadit, & neminem lædit, & ſe ſuffocat: & retulit mihi fide digna perſona, quæ jam audierat de tali obedientia canis rabidi, quòd ipſa mandavit cuidam catulæ ſuæ, habenti ſigna rabidi, quæ licèt jam momorderit duos ſecum, tamen ſtabat moribus conſuetis; vade, inquit, ad flumen Arni, quod diſtabat à domo ſuâ ferè per duo milliaria, & neminem offendas, & ſuffoca, quod ſtatim catula ipſa diſceſſit, & nunquam poſtea inventa eſt: Unde per hoc affirmabant verum eſſe quod dicitur. Poſtquam verò extimatio canis in totum corrupta eſt, non ampliùs obediens eſt domino ſuo: ſed neq; ipſum cognoſcit, & eum mordet ſicut alium. *Nicol. Florent. Serm. 4. tract. 4. c. 15.*

Mirum & profectò incredibile & fabuloſum, quod *ab Avicenna* dicitur, minaiſſe quoſdam ſic affectos carnea fruſta ingenti cum dolore, quæ propè forma catulos parvos repræſentent. Quod & *Gentilis*, Avicennæ interpres, & *Conciliator diff. 179.* abundè teſtantur, & a morbo eo multis ſanatis auditum eſt, ſe hujuſmodi catulos minaiſſe: quod reverà mirum videri poteſt, ſed mira tamen in corporibus præter naturam, illiuſque inſtitutum evenire, quotidie cernimus. *Valleriola comment. ad cap. 20. lib. De conſtit. art. med. Galeni.*

Nonnulli ſcribunt, eos carnis fruſta, cum urina quæ catulos repræſentent rejicere id quod potiùs fit (ſi modo fit) ob cæcam aliquam & occultam cauſam, quemadmodum bona pars earum etiam, quæ veneni actiones promovent, cauſarum aliunde haberi non poſſunt, & quum naturales deſunt, ad eas quæ ſunt ſupra naturam, recurrere cogimur. *Jac. Grevinus lib. 1. c. 35. de venen.*

Scribit *Avicenna*, evenire interdum, ut à cane rabido demorſi, quædam fruſta carnis ingenti cum dolore mingant, quæ forma propè canes parvulos referant; quod etiam ab aliis recentioribus accepimus, quio & ab iis, qui hujuſmodi catulos ſe minxiſſe fatentur. Cæterum cùm hoc potiùs fabuloſum, quàm rationi conſentaneum videatur, atq; ab ipſa oatura penitus alienum, ſi qui id verum eſſe rationibus & authoritatibus comprobatum videri cupiunt, *Gentil. Fulginatem* conſolant Avicennæ interpretem: Item *Conciliatorem differentia 179.* Quandoquidem ex iis nimirum intelligent, quo pacto hæc præter naturæ conſtitutum quandoq; eveniant. *Matthiolus comment. ad c. 36. lib. 6. Dioſc.*

Non vulgares teſtes, nec pauci referunt, conſpexiſſe ſe in illorum urinis canioa fruſta, ſimulachraq;. *Thom. à Veiga comm. ad c. 84. Art. med. Gal.*

Quòd omnem fidem excedit, teſtes gravea ſunt, inter quos non ignobilis eſt Matthiolus, vidiſſe ſe in urinis eorum canum ſimulachra, & phalaogiorum in demorſis à phalange. *Idem comment. ad lib. 6. de loc. aff. Gal.*

Observatio XX.

A rabido animali demorſus, ſi Cornum vel virgam ſanguineam tetigerit, denuò rabie corripietur.

NOvi hominem morſum, qui ſe laverat aquâ marina, & cùm liberatus crederetur, poſt aliquot menſes contactu ligni corni (ſorbi apud *Auguſtinum Niphum*) rediit morbus. *Geſnerus hiſtor. animal. lib. 1. de cane.*

Cognovi hominem morſum, qui ſe lavaverat in aqoa maris, & propterea credebatur liber; poſt plures tamen menſes, cum tetigiſſet lignum corni, ſtatim rediit infirmitas, quia forſitan illa planta habet attractivam valde fortem, quare ex illo tantum commovit venenum adhuc non reſolutum. *Ferdinandus Ponzottus lib. 3. c. 18 de Venenis.*

Author eſt *Werſungius*, demorſos à cane rabido, ſi corvum intra unius anni decurſum contingaot, fore ut nnn tantùm avis hæc in rabiem agatur: verumetiā, qui eandem contigit, eadem rabie denuò corripiatur. Ego non corvi, ſed corni, depravata lectioue eundem deceptum exiſtimo.

In Hetruria abſtinent demorſi per intregrum annum à quorumdam lignorum contactu, præſertim corni arboris. & ſanguioe æ virgæ vocatæ. Siquidem (ut teſtantur ii, qui rem experimento compertam babent) ſi harum arborum virgæ tamdiu manibus teneantur, quouſq; concaleſcant, illicò demorſi rabie exagitantur. Quod cuiquam minimè fabuloſum videri debet: etenim memini me vidiſſe io civitate noſtra Illicinenſi amicum quendam meum rabie correptum, quòd corni arboris virgis (dabat enim Lanificio operam) lanam diu excuſſiſſet, qui eorum oblitus, quibus ſibi à Medicis interdictum erat, rabidus interiit. *Matthiolus comment. ad lib. 6. c 39. Dioſc.*

Apud nos per longa tempora obſervatum eſt, quòd qui commorſus à rabido animali aute exactum annum tetigerit vel plantam cornus, vel ſanguinariæ, inevitabiliter incidet in rabiem. Proditum eſt etiam eoſdem, ſi ſub ſorbo dormiant, rabie corripi. Ex quihus duo clarè habemus: alterum, quòd hoc virus à tota ſubſtantia, non ratione temperameoti agit: qooniam nec à tactu, nec ab umbra intemperies introduci poteſt. Alterum, quòd hoc venenum, ſi dum ſopitum eſt, excitari poteſt ab his, cum quibus antipathiam habet, tantò magis ab his eaacerbari poterit, cum quibus dum viget, actuq; lædit, eandem habet. Cujus antipathiæ nulla alia poteſt manifeſta cauſa explicari, quàm ea, quæ omnibus his, quæ à propria ſubſtantia aliquam peculiarem facultatem habent, eſt communis: videlicet quod à proprietate hoc agant. *Salius de affect. particul. pag. 351.*

Obſervatio XXI.

Hydrophobia.

MIſerrimum morbi genus, ut *Cornel. Celſus* ait, Hydrophobia eſt, quâ æger ſiti & aquæ metu crucia-

citur. Non timet autem hydrophobus ſolam aquam, ſed quicquid liquidum ac humidum inſtar aquæ eſt. Subſequitur hoc malum rabioſi canis morſum, ſi non idoneis remediis primo quoque tempore occurſum fuerit. Nec ſtatim tamen ſuccedit aquæ metus, ſed ſubinde poſt triginta aut plures dies. Ubi autem ſupervenerit, haud diuturnus eſt. Nam, uti *Cœlius Aurelianus* rectè ait, ob nimium aquæ timorem, & humoris defectum, ægrotantes celeriter pereunt.

Juvenis quidam annos natus (plus minùs) 17 commorſus fuerat à cane in digito ſiniſtræ manus, qui minimo proximus: ignorabatur canem eſſe rabioſum: vulnus quoq; perquam exiguum, & tantò quidem negligentius curatum. Poſt triceſimum ſextum diem, vulnere jam multo tempore ſolidato, incepit juvenis hic aquam metuere: cereviſiam & vinum, quod ſui erat officii, promere recuſavit. Altero die ſiniſtrum humerum doluit, à parte videlicet commorſi digiti: potuit tamen brachium ſurſum, deorſum, antrorſum, retrorſumq; citra dolorem moveri. Tertio die manè inſigniter febricitare videbatur: pulſus valde concitati: ſudores copioſi: brachia aſſiduè convellebantur: lingua interim nihil oſtendit febrile; nec urinæ, quæ ſanorum ſimiles: eodem die mente minùs conſtans, manifeſtiùs deliravit: è lecto ſurrexit: veſtes induit: per vicos diſcurrit: in horto acetoſæ herbæ folia decerpſit, & quædam manducavit, deinde ampliùs inſaniens, contineri debuit. Nox ſubſecuta cum magno furore, in quâ tandem clamore defecit. *Dodonæus obſ. Medicinal. c. 12.*

Non diuturnum eſſe affectum Hydrophobiam, & non ſtatim à morſu, ſed aliquot poſt hebdomadas ſupervenire, *Hieronymus Fracaſtorius lib. 2. de Morb. contagioſis* teſtatur: Vidi ipſe, inquit, puerum, qui poſt octo menſes, ex quo demorſus fuerat, contagionem oſtendit, ex quâ mox periit. *Idem Scholio ad cap. citatum.*

Nos in Hoſpitali quendam, quem canis momordit rabioſus, habuimus, qui in nocte latrabat. Et vidi, quòd ab aquâ, quæ ei dabatur, non terrebatur, imò eam petebat, & ex forti ſiti conquerebatur. Cùm autem aquam ei daremus, ipſam abominabatur, & dicebat quòd ſordes in ea erant. Et cùm quæreremus, quæ ſordes in ipſa eſſent, dicebat inteſtina canum & catorum in ea eſſe: & rogabat nos, ut aliam ei aquam daremus. Cumque aliam ei afferremus aquam, dicebat ut prius, & litigabat nobiſcum, & iraſcebatur, atque rogabat, & adjurabat nos per Deum, ut aquam mundam & bonam ei daremus. *Raſis cap. 10. lib. 8. ad Almanſ.*

Quidam homo latrabat de nocte ut canis, & mortuus fuit. Et quidam alter, qui volebat bibere aquam, & quando approximabatur ei aqua, dicebat quòd erat fœtida, & quòd erant ibi viſcera canis & cancrorum. Et erat quidam, qui quando videbat aquam, paſſus eſt tremorem, & horripilationem, & rigorem: & quando auferebatur ab eo aqua, ceſſabant ſupradicta. *Idem lib. 20. c. 2. continentis.*

† Admiranda Hydrophobiæ ſymptomata, cauſſarumq; inveſtigationem vid. apud *Carant. de Morſ. Can. rabid. pag. 145.*

Observatio XXII.

Ex morſu canis rabidi mortuus.

Hic quoq; caſus cita remedia poſtulat: fruſtra enim adhibentur, quæ tardè poſt principia veniunt. Id expertus magno ſuo malo didicit Baldus Juriſconſultus. Fortè enim à catulo, quem in deliciis habebat, labium leviter morſus, cùm rabire ipſum neſciret, & vulnus ob exiguitatem negligeret, quarto pòſt menſe phanaticus interiit, in vanum tum tentatis omnibus remediis. *Pareus lib. 20. c. 14.*

His diebus lithotomus quidam apud nos, ante ſex aut ſeptem ſeptimanas à cane rabido morſus, quum aliquandiu nihil mali ſenſiſſet, ſubitò, timoris aquæ ſuperventu, intra biduum miſerrimè periit. Morſa eſt etiam ejus uxor, ſed leviſſimè, cui ego aliquid gentianæ propino, ſed tormentillæ aliquid addo, quia menſes alioquin nimios expetitur. *Geſnerus Epiſt. lib. 3. ad Coſmam Holzachium, pag. 82.*

Cognovi quendam, qui morſus fuit à cane rabido: & non curavit inde: & ſine læſione exercendo negotia ſua ſtetit 35. diebus. Manè vero diei 36. ſurrexit: & poſuit ſe retrò uxorem ſuam, ſtans in terra ſicut canis: & cœpit latrare poſt eam: & cùm reprehenſus fuiſſet ab ea, ſurrexit de terra ſubridens: & hunc actum pluribus vicibus eodem die fecit, ſerò corrupta eſt ratio ejus in totum, & mortuus eſt in 40. die, à die morſus. *Nicolaus Florentinus ſermone 4. tract. 4. c. 15.*

Jacobus quidam textor, qui habitabat trans Tyberim, extra ædes Sancti Spiritus, jam oblitus canis morſiculum, quod jam per menſem ſumma manu acceperat, ac triduo ſanatum pro nihilo habuit, quando poſt menſem plus ſolito triſtis, ac mœſtus eſſe cœpit, ſeipſum faſtidiens, ac me accerſivit in conſilium. Qui nullam, ipſo referente, inveniens cauſam, niſi inſolitum languorem, ac debilitatem vitæ & animæ, conſulenſque ut optimo curaret ſe inſtaurate regimine, & vini potu liberali, ſemel & his reſpondente, ſe non poſſe nec comedere, nec bibere: hinc certâ equidem ductus conjecturâ, ac illam bibendi impotentiam poculo ei propinato expertus, nec ullam apertis faucibus cauſam inveniens; ſedulò ipſum percontatus, an forſan per aliquot antea dies fuerit à cane aliquo commorſus: idq; ab imo corde affirmantem, ac juſſum eſſe bono animo, ſeorſum proteſtatus ſum uxori & adſtantibus imminens periculum. Ideò excuſans curationis incommodum, ut eum tranſmitterent in urbem, ac ex navicula immergerent in Tyberim ipſum jam id aſſentientem, ac ter & quater immerſum, reducendum juſſi. Ubi inuſto paulo poſtea, nec ſatis tamen confiſus, candenti ferro vulnuſculo, exhibitiſq; prout occaſio tulerat, antidotis, circa veſperas furere incipientem, ac inſatiabili correptum ſiti, ac febre, & tamen abhorrentem aquam ipſam, ac potum, ligandum juſſi, quod ipſemet poſtulaverat, fortiſſimo fune ad cubiculum. Porrò ipſum manè diluculo viſurus accelerans, (quod in ſolam gratiam Dei ſervatoris hic refero) ac in corona multorum adſtantium, omnibus perterritis, adlectum accedens; vix defuit, quin fractis furore funibus, ac tracto ſecum cubili, in faciem mordicùs incauti Medici advolarit, ac edito quaſi à cane latrante ululatu, arguenſq; me nomine, recede hinc, recede; in majorem, ob evitatum in me morſum, rabie excandeſcens, inhianſque ac clamitans apertis faucibus: ad aquæ potum, quam ex ſiphone longè intulerant, conterritus ipſe, & adſtantes ſimul, ac Medicus, ac tota nocte, quaſi in ignis gehennam conjectus, pœniſque infernalibus cruciatus, ſecundo poſt rabiem, ac triceſimo ſexto à morſu die, his miſerandis modis interemptus jacuit. *Andreas Baccius in Prolegomenis Venenorum & Antidotorum, pag. 69. & 70.*

Vidi puerum, qui poſt octo menſes, ex quo demorſus fuerat, contagionem oſtendit, ex quâ mox periit. *Fracaſtorius lib. 2. de morb. contag.*

Adoleſcens Delfis, poſt ſextum menſem ex morſu canis rabidi, in hydrophobiam incidit, quamvis prius demerſus fuiſſet in mari, quos tamen omnes quos novi, tutos poſtea ab hoc malo fuiſſe viderim. Ad hunc adoleſcentem ſexto die Septembris, Anno 1578. vocatus fui, ſtatimq; mortem futuram ex inſania prædixi, & quòd non viveret per duos dies; quemadmodum etiam evenit: nam ſeptimo Septembr. die cum bibere non poſſet, hydrophobiâ extinctus eſt. Hic vulnere

quoq;

quoq; conſolidato, poſt ſextum menſem in aquæ metum incidit, & poſt triduum ſuccubuit. *Forestus lib. 10. obſerv. 28.*

Mulier Delfenſis annorum circiter quadraginta, gravida ac prægnans, in ultimo menſe à cane rabioſo demorſa, id flocci faciens, cùm gravida eſſet, ad mare more ſolito cùm non accederet, & poſtea peperiſſet, atq; infantem jamdudum lactaſſet, poſt ſemiannum à morſu, in maniam & inſaniam praviſſimam incidit, ut in lecto detineri non poſſet: noctu cuſtodiebatur: è naribus & ore ſpuma manabat, obvium quemq; dentibus impetebat, morſuq; ſuo & ſi poſſet, in adſtantes expuebat, & multos hoc modo ſimili vitio labefactabat, raucâ voce inſaniebat: adſtantes illam dæmoniacam exiſtimabant. Tandem ego 12. Maij menſis, anno 1543. ad hanc delirantem accitus fui: cumq; ſitibunda eſſet, & bibere non poſſet, & reliqua animadverterem, prædixi hanc inſaniam à cane rabido originem traxiſſe, & minimè dæmoniacam eſſe: quod cum interrogaſſem, maritus reſpondit abhinc ſemianno morſum canis rabidi accepiſſe, & quia gravida, in mari non fuerat ſubmerſa. Adſtantes verò, tum maritus admirabantur noſtrum judicium: licèt ego id ipſum facilius percipere potuerim, cùm hic tertius eſſet ægrotus, qui hac miſerrima inſaniâ corripiebatur. Cùmq; hæc à viris nocte præcedente in lecto detineri non potuiſſet, ac potum timeret, nec bibere poſſet, ſpem nullam in curatione ſitam eſſe prædixi, & me vix per horam ab ea digreſſo, hac inſania miſerè extincta eſt. Imperavimus tamen ut adſtantes omnes, quos ſputo infecerat, ad Oceanum mitterentur, & aquâ ſubmergerentur: erant infiniti numero, tam mulieres quàm viri, qui eam inviſerant, ab eadem ſputo infecti; ſed omnes aquâ ſubmerſi, nihil poſtea mali unquam ſenſerunt. *Idem.*

Auguſtinianus Monachus, Theodor. nomine, Zelandus, Alcmariæ degens, infelix, ex morſu canis rabidi, inſaniâ (Græcis hydrophobiâ dictâ) correptus eſt: cùm Chirurgus imperitiſſimus vulnus in facie & labiis, quod à cane rabido inflictum erat, intempeſtivè occluſiſſet, illicò cicatrice obductâ, non diu, poſt aliquot dies deliravit, inſanus factus eſt. Ad quem, cùm animam ageret, atq; in extremis eſſet, accitus ſum. Linguam educebat canis inſtar hians: vox illi rauca erat: aquam & potum cum ingenti clamore abhorrebat, quamvis validiſſima ſiti premeretur; ſæpiuſq; poculum petebat, ſed bibere nec audebat, nec valebat, ob metum quo movebatur: imò cum ingenti clamore ac horribili vociſeratione, ſi bibere vellet, cogebatur à potu deſiſtere, quod & nobis videntibus horrendum erat. Linguam verò aſperam quoq; habebat, & ſputum ac ſalivam in homines rabioſam, ſi poſſet, expuebat, quod quidem ſpumoſum erat: ex calore (ut arbitror) pectus eidem valde coarctabatur, ut anhelitum trahere non poſſet, veneno jamdudum ad cor translato Spectaculo hoc horribili perterritus, cùm hæc ſup. dict. animadvertiſſem. Chirurgum ipſum, qui non procul ab ædibus ægroti habitabat, ſtatim ut ad ægrotum accederet juſſi: eoq; objurgato, quòd vulnus tam citò clauſiſſet, neque in principio medicum unà vocaſſet, idem vulnus ut aperiret, conſului, juxta opinionem *Gilberti Anglici*, qui *lib. 7. c. De morſu canis rabidi*, ita nobis ſcriptum reliquit: *Primum conſilium eſt, ut non claudatur vulnus; & ſi clauſum fuerit, ſtatim aperiatur, ut putredo & ſanies effluat: quia ſolet latere venenum per multa tempora. Aperiatur igitur cum phlebotomo; vel ſi apertum ſit, ſuperponatur ventoſa, vel juxta vulnus apponantur ſanguiſugæ.* Hactenus ille Vix hæc conſulentibus, cum vulnus multo tempore eſſet conſolidatum, ſed antequam remedia applicaremus, ſtatim hic æger mortuus eſt. *Idem lib. 10. obſ. 27.*

Conjunx Mercatoris hujus urbis, cum eſſet à cane, qui habebatur rabidus, ſuperficietenus in digito demorſa, nec tamen læſio manifeſta, aut vulnus evidens appareret, negligebat. Poſt annum plus minùs, malè cœpit habere, ſtatim omnem liquorem & potum averſabatur, nec niſi ſummo cum conatu, & fremitu, atque dolore quaſi admittebat, licèt ſolida ſine impedimento deglutiret: mente non conſtabat: ſemper huc atq; illuc impetu ferebatur, ut vix à circumſtantibus cohiberi poſſet: vociferabatur inſtar canum latratus. Tandem convulſionibus correpta, tertia à principio morbi die expiravit *De D. Georgii Palmæ obſerv. per Cl. Med. & Philoſ. Joach. Camerarium ad me miſſis.*

Observatio XXIII.

Arabiæ & hydrophobia ſervati quidam.

EX iis qui hoc vitium ſenſerint, neminem ſervatum vidimus, niſi forſan ex hiſtoriâ unum aut alterum evaſiſſe audiamus: Siquidem Eudemus ſuperaſſe quendam affirmat Themiſonem aliqui demorſum in hunc furorem incidiſſe, & evaſiſſe fatentur. Alii ipſum, cum amico aquam expaveſcenti morem gereret, & officium exhiberet, quadam naturarum concordia, ſimilem contraxiſſe affectum: ſed poſt multos tandem cruciatus ſervatum extitiſſe. *Dioſcorides cap. 36. lib. 6. De venenis.*

Philoſophus quidam morſus à rabioſo cane, & generoſo animo affectioni reſiſtens, & inconſequens ratus, canem in balneo apparere: Apparebat enim ipſi, quemadmodum etiam aliis hoc modo affectis. Ratiocinatus igitur, & ſic ſecum locutus: Quid cani & balneo commune? ſuperavit affectionem, & ſanatus eſt ab affectione, ubi citra timorem bibiſſet. *Aetius Tetrabib. 2. ſerm. 2. c. 24.*

Florus à Porcelleto, juvenis annorum 16. Filius Domini à Flos, à cane rabioſo demorſus, nulla adhibita per primos dies cura, poſtea in vitæ diſcrimen incidit, vulnere graviore effecto. Curatur à me magno labore: *Valleriola lib. 3. obſ. 3.*

De curatione à cane rabido demorſi, exemplum habes *apud Amatum*, de puero annos 12. nato, cane plauſtrum continuò comitante demorſo in crure. Sequenti enim die puer eadem hora rigore ſuccedente, ingenti poſtea febri correptus eſt. Ad quem vocatus Amatus, & accito Chirurgo, locum demorſum ſcarificare juſſit, nonniſi profundioribus inciſuris, & calido vino lavare; optimè abſterſo loco affecto, hoc emplaſtrum admovit: *Cœpam unam acrem accipiebat: alliorum caput ſive radicem mediam, Theriaces optimæ, unc. ſem. foliorum marrubii fœtidi, meliſſæ, an. pugil. ſemis, rubeæ minoris, unc. ſemis, fermenti, unc. ſemis, omnia piſentur, & loco affecto ſuperponantur*: quibus puer ſanitatem brevi obtinuit. *Foreſt. Schol. ad obſervat. 28. lib. 10.*

Anno 1558. menſe Martio, puero decem annorum Delfenſi, cum à cane rabido morſus eſſet, ne in hydrophobiam incideret, conſului ut in mari immergeretur, & cum ab immerſione domum rediiſſet, mandavi ut *decoctionis rad. gentianæ cum vino, unc. iij. ſemis, adjectis ſcr. ij. theriaca optima ebiberet*; & nihil mali amplius ſenſit: & Chirurgo imperavimus, ut vulnus probè tractaret, neque ſubitò occluderet. *Idem dicto loco.*

Rabioſus canis, adoleſcentem momordit, qui mox in caninos deflexit mores, latrabat, ſedebatq; ut canis & ceu quadrupes gradiebatur, manibus tanquam pedibus utens, jamque dies triginta hoc morbo laborabat. Apollonius civibus præcepit, ut canem inquirerent, qui momorderat; illi negabant ſe canem vidiſſe, quòd extra mœnia morſus fuiſſet adoleſcens. O Damis, inquit Apollonius, is canis fuit albus, villoſus, cuſtos ovium, magnitudine Amphilochicis canibus æqualis: ſtat tremebundus juxta fontem, aquam cupit, & timet; ipſum ad ripam ducite, & immurmurate

auribus hoc tantum, quòd à me vocatur. Adductus canis ejulans, ad Apollonii pedes procubuit, juſſit morſum ut lamberet. Rediit adoleſcenti mens, parentes & amicos agnovit, & ex flumine aquam bibit: nam remedium rabiei eſt aqua, ſi eam attingere rabioſus audeat. *Philoſtratus in vita Apollonii Tyanei, Hiſt. 6. lib. 18.*

† Hortulanum ſuum à cane rabido demorſum quomodo curavit *Timaus*, vid. *l. 7. Caſ. 22. p. 326.* Exemplum curationis in metu veneni à cane rabioſo, invenies apud *Hildesh. Spicil. 2. p. 212.* Add. *Borell. Cent. 1. obſerv. 75.*

Observatio XXIV.

Præſtantiſſimum adverſus canis rabidi morſum remedium, cujus uſu nemo mortuus.

FLuviatilium cancrorum cinis, quamquam valde exiccatorius eſt, ſubſtantiæ tamen totius proprietate mirabilis eſt ejus in iis, qui à rabiente cane ſunt morſi, effectus, iiſq; tum ſolus, tum cum gentiana & thure multò præſtantior. Thuris ſanè partem eſſe unam oportet, gentianæ autem quinque: porrò cancrorum decem. Et rarò equidem aliter illis uſtis nos ſumus uſi, cæterum ad eum modum plerumque, quo Æſchrion Empiricus utebatur, medicamentorum peritiſſimus ſenex, concivis ac præceptor meus. Patella erat æris rubri, in quam impoſitos cancros viventes hactenus urebat, donec in cinerem redigerentur, ut facilè ad lævorem redigi poſſent. Hic Æſchrion ſic paratum promptum ſemper in ædibus hoc habebat medicamentum, tempore æſtivo urens cancros ipſos poſt ortum Canis, quando Sol in Leonem tranſiſſet, Lunâ decima octava. Porrò bibendum hoc medicamen iis, qui à cane rabido fuiſſent morſi, præbebat quotidie uſq; ad diem quadrageſimum, menſura cochlearii ſatis magni aquæ inſperſum. At ſi non protinus ab initio, verùm aliquot poſt dies à morſu, curam cœpiſſet demorſi, tunc quotidie duo cochlearia aquæ inſpergebat. Ad ipſum verò vulnus emplaſticũ applicabat medicamentum, quod ex pice bruttia & opopanace acetoq; conficitur, habens picis libram unam, uoum aceti acerrimi ſextarium Italicum, opopanacis verò uncias tres. Hæc tametſi à præſenti inſtituto eſſent aliena, ſcribenda tamen cenſui, quia magnopere medicamento huic ipſe confiderem, nimirum cùm nullus unquam eorum, qui illo fuerint uſi, ut dictum eſt, ſit mortuus. Cæterum ſeorſum alterum librum conſcribã aliquando de iis, quæ proprietate ſubſtantiæ totius quid agunt, è quorum numero ſunt id genus omnia. Ignoſcendum itaq; ſcripturæ importunitati, tum nunc, tum ſicubi præterea id mihi hoc in opere contigit: nempe quia ex dictis ſumma proveniret utilitas, quam ſanè poſteris ſervari, ac impertire volebam, ſi forſan me priùs quàm quæ deinceps ſunt opera perfeciſſem, mors occupaſſet, propoſitum impediens. Cæterùm Pelops doctor meus, & ipſe omnium ejuſmodi cauſas reddere volens, non abs re inquit: Cancer, cum animal ſit aquaticum, prodeſt à cane rabido morſis, quibus videlicet metus eſt, ne corripiantur affectu ſicciſſimo, nempe rabie: quamobrem ſane etiam aquam metuunt. Ac fluviatiles, non marinos convenire cancros dictitabat, ſcilicet quòd animalia marina ob admiſtionem ſalis naturâ ſicciſſimi, haud æquè exactam tuerentur eam, quæ eſt adverſus rabiem contrarietatem. Ac cum quidam ſubjeciſſet, cur non omnia quę in potabili aquâ degunt animalia, perinde ut cancri juvare aſſolent? quia inquit, ſimilem cancris præparationem non admittunt. Nam horum uſtorum cinerem, exiccatorius cum ſit, canum mordentium rabientium venenum abſumere, ſimulq; digerere. Hæc igitur Pelops dicebat, profeſſus ſcilicet, & ambitione magna jactitans, omnium ſe talium noviſſe cauſas. At ego niſi planè me ſcire quippiam prius perſuaſum habeam, iis qui adſunt perſuadere non tento. Itaq; nec Pelopis rationem ut veram accepi, ut quæ crebras habeat contradictiones: Verum cancros opinor ex proprietate totius ſubſtantiæ prodeſſe. Quoniam autem nullum mortuum ſciveram eorum, qui fuerant illis uſi, totis utique corporibus, hoc aperiendum recenſendumq; à me exiſtimavi, tametſi non eſſet hujus inſtituti proprium (nam id non erat propoſitum) *Galen. lib. 11. de ſimpl. med. facult.*

Observatio XXV.

Occulta, & per ſomnium cognita, canis rabidi morſus hydrophobiæq; curatio & hiſtoria.

HErbas alias invenit caſus, alias (ut verè dixerim) Deus. Inſanabilis ad hoſce annos fuit rabidi canis morſus, pavorem aquæ, potuſq; afferens odium. Nuper cujuſdam militantis in Prætorio mater vidit in quiete, ut radicem ſylveſtris roſæ, quam cynorrhodon vocant, blanditam ſibi aſpectu pridie in frutecto, mitteret filio bibendam in lacte. In Lacetania res gerebatur, Hiſpaniæ proximâ parte: caſuq; accidit, ut milite à morſu canis incipiente aquas expaveſcere, ſuperveniret epiſtola orantis, ut pareret religioni, ſervatuſque eſt ex inſperato, & poſtea quiſquis auxilium ſimile tentavit. Aliàs apud authores cynorrhodi una medicina erat, ſpongiolæ, quæ in mediis ſpinis ejus naſcitur, cinere cum melle alopecias capitis expleri. *Plinius Nat. Hiſt. lib. 25. c. 2.*

Ad canis rabidi morſum, unicum remedium oraculo quodam nuper repertum eſt, radix ſylveſtris roſæ, quæ cynorrhodon appellatur. *Idem, Nat. Hiſt. lib. 8. cap. 41.*

Sylveſtris roſæ radix medetur demorſis à cane rabido, allio præſertim vulneri impoſito. *Aquivius.*

Narrat B. Fulgoſius de Ildrico Leodienſi Epiſcopo, de Joanne Monacho, deq; Romanâ fœminâ, quæ admonita per inſomnium, opportunè radicem Cynorrhodi demorſo filio, & aquas jam metuenti, miſit in Hiſpaniam, unde quàm celerrimè ſit reſtitutus. *Gemma Coſmocrit. lib. 1. c. 6.*

Observatio XXVI.

Aliud ad eundem affectum remedium commendatiſſimum.

NOvi ego ſenem, qui morſos à cane rabido, ſolo acido rumice (oxalide) curabat: primò enim ulcus ejus decocto fovebat; deinde herbam ipſam illinebat, eandemq; potandam exhibebat: quod quidem medicamentum tanquam efficaciſſimum ſummopere commendabat: plurima & turbulenta (ἀκρατα, id eſt, biliosa) qui illum aſſumpſerint, mejere ſolent, &c. Nos quoque non rarò cum reliquis medicamentis eum miſcuimus. Similes vero vires habet & agreſtis rumex aculeatus radice oblonga, veluti raphanus puſilla. *Aetius lib. 6. c. 24.*

Observatio XXVII.

Prophylacticon hydrophobiæ.

QUidam inter præcipua hujus morbi præſidia, aſſum canis, qui momordit, jecur commemorant, idcircò eo cocto demorſum uti triduum præcipiunt, & certè aliquot ruſticorũ, qui id poſt morſum eſitarunt, experientia didici, eo remedii genere aquæ pavorem prohiberi. *Palmarius lib. de morb. contag. pag. 257.*

Observatio XXVIII.

Balneum ſeu aquæ immerſio cujuſmodi rabientium & hydrophoborum remedium.

CElſus unicum hydrophobia oppreſſis remedium eſſe putat, nec opinantem ægrum in piſcinam, non antè ei præviſam, projicere: & ſi natandi ſcientiam non habet, modò merſum bibere pati, modò attolle-

tollere: ſi habet, interdum deprimere, ut invitus quoque aqua ſatietur. Verùm ſi hyems erit, ne corpus infirmum in aquâ frigidâ vexatum nervorum diſtentio adoriatur, à piſcinâ protinus in oleum calidum demittendus æger eſt. Noſtrates hoc remedii genus ad præcautionem uſurpant, mare fluviis præferentes. Hydrophobiâ jam oppreſſis, iſtam curationem infeliciter ceſſiſſe: at præcautionis gratiâ pleriſque profuiſſe, multorum experientia compertum eſt. Quanquam nec huic quidem remedio prorſus fidendum eſſe, per multorum mortes didicerunt populi maritimi. In pleriſq; enim aquæ conſpectus hydrophobiam, veneno in corpore commoto, celeriùs exſuſcitat, quod alioqui ſine ullo ægri incommodo diutius deliteſcere, & alexipharmaco extingui, domariq; potuiſſet. *Idem opere jam citato, pag. 179.*

Permulti ſe in mare demerſere, nec tamen inde adverſum rabiem quicquam adjumenti ſenſere: quemadmodum *libro ſuo de venenis* prodit *Ferrandus Ponzettus Cardinalis*: quare non eſt illi remedio fidendum: ad ea currendum potiùs, quæ libris Medicorum prodita, experientiâ certâ & multiplici comprobata ſunt. *Pareus lib. 20. c. 14.*

Unicum propoſitum eſt ab antiquis ad hoc remedium: videlicet aquæ dulcis balneum, ejuſdemq; potus, quem, eorum authoritate fretus, aliquando expertus, nullam in eo utilitatem inveni, imò cùm plurimum nonnulli hujus potaſſent, plurimum etiam detrimenti hinc eos conſecutos novi: quam rem cùm accuratè perpenderem, ratio, & fruſtrata experientia, me, vanum eſſe remedium iſtud, credere coegerunt. *Salius De affect. partic. pag. 374.*

Observatio XXIX.

Uſtionis & ſepticorum ad hoc malum ratio.

COntra virulentos ictus uſtio expeditiſſimum eſt auxilium: ignis enim qui vim omnem ſuperat ſimul, & domat virus, & ferri penitus non patitur: ſimul etiam pars ignem experta, poſtea non vulgare fundamentum curationi futuræ præbet, manente diutius exulceratione, *Dioſcorides, interprete Ruellio*: qui eandem ſententiam apud Actuarium paulò aliter tranſtulit, & meliùs quidem, meo judicio his verbis: Simul verò pars veneni aliqua intercepta ſiſtitur, quæ non mediocre curationi futuræ jacet fundamentum: modò diu patens ulcus dehiſcat: neque citò ejus oræ coaleſcant. Imponuntur ſalſa contra morſum canis rabidi: vel ſi non ſint, ferro uſtæ plagæ, corporaq; clyſteribus exinanita hoc per ſe ſufficit. *Plinius.* Sunt qui ferreis cauteriis ulcus urant. *Ægineta.* Eſcharotica etiam pharmaca ignis vim obtinent, ejuſq; loco uſurpantur. *Geſnerus hiſt. Animal. lib. 1. pag. 191.*

Erat magnati cuidam noſtrati procurator domeſticus fidelis, ſollicitus, & ſedulus, quem momordit canis domeſticus non grandis, dum demulceretur nonnihil ab eo. Morſus erat exiguus à duobus caninis dentibus factus in altera manu, minimis cruſtulis punctorum inſtar, illicò contectus, abſq; dolore evidenti, ideoq; nihili habitus, donec qui ictus fuerat, horrere inciperet, & mente vacillare circa ſeptimum. Canis interea alios quoq; adortus eſt, citra læſionem tamen, & ultrò concidit mortuus, ut rabiei ſigna ſatis certa fuerint. Medicus conſultus dimiſſa omnis corporis purgatione & phlebotomiâ, locum veſicavit illico cantharidibus: pelliculâ extimâ detractâ, apparuit ſubſtrata cutis ab uno puncto ad alterum corrupta planè, & uſta, quod pellicula intecta conſpici non potuit. Illi ergo parti corruptæ inſperſus pulvis præcipitati, eſcharam illam venenatam tempore longiore inſperſus, penitus ſuſtulit, eliciendo univerſum virus, non ex eo ſolum, ſed ex propinquis etiam, quò pervaſerat: nec data ulceri conſolidatio ante diem 40. ex præcepto Galeni, ſed pulvis exhibitus quotidie cancrorum uſtorum, uti Galenus jubet, adjuncto victu tenuiore. Sic reſtitutus optimè fuit in integrum eâ vice: altero verò anno, aut ad ſummum biennio pòſt, periit fluxu hepatico. *Cl. V. Joa. Acholtzius de obſ. propr.*

Poſt cucurbitulas uſtionem expeditiſſimum remedium cenſuit Dioſcorides, tum quòd ea virus domet, & intromitti penitiùs non patiatur, tum quòd diuturnum ulcus relinquat, per quod virus diu effluat. Uſtionis vicem ſupplent ſeptica & exedentia medicamenta, cujuſmodi multa adurere, & cruſtas ulceribus inducere uſus comprobavit. Inter ea uſurpant nonnulli argentum ſublimatū unguento aliquo refrigeranti miſtum. Nam præterquam quòd omnium vehementiſſimè adurit, cruſta etiam ab eo inducta, exuſtaque caro, citiſſimè excidit: quod in hoc affectu perquàm neceſſarium eſt, ne diutius ſub cruſta cohibitum virus, exitum non habens, in corporis intima convertatur. Nudatum cruſta ulcus dies minimùm quadraginta apertum ac patens eſſe volunt. Quamobrem attrahentia & valde extergentia unguenta aut emplaſtra inducunt, cujuſmodi ſunt tum quæ ſuprà poſuimus, tum quæ ex pice, thapſia, ærugine, chalcanthu uſto, argento vivo præcipitato, aliiſq; ejuſdem claſſis confici poſſunt. Qui dolorum metu ignem & ſeptica medicamenta contemnunt, poſt cucurbitulas lixivio ulcus accuratè abluunt, deinde cataplaſma è cinere ſarmentitio cum aceto ſubacto imponunt, aut theriacam oleo roſaceo dilutam. Nonnulli & ſale aut præcipitato mercurio inſpergunt, aut ſalſamentum ſuper vulnus deligant, omni curâ & diligentiâ demorſæ partis inflammationem provitantes, ut humores ad eam majori impetu confluant. *Palmarius lib. de morb. contag. pag. 274.*

Observatio XXX.

Ad morſum canis rabidi, & hydrophobiam, quantumvis pertinacem remedia, de experimento nova, certa, & infallibilia, ſi illæſæ partes, quæ ſupra dentes ſunt, fuerint, quorum ſolo uſu aliis omnibus carere queas.

PLurima veteres ad præcavendam hydrophobiam remedia literis ac memoriæ commiſerunt: ad eam verò jam natam profligandam, perpauca. Illa efficacia eſſe, multórum fide confirmatum eſt: hæc ferè ſemper irrita longo medendi uſu comperta ſunt. Nam & *Dioſcorides* ex iis, qui jam hoc vitium ſenſiſſent, neminem unquam ſe ſervatum vidiſſe teſtatur. Et *Celſus* hydrophobiâ oppreſſis in anguſto ſpem eſſe literis prodidit. Et noſtra hac ætate vulgus, ea tentatos, dum nullo remedio reſtitui poſſe reputat, vitæ pariter ac morbo ſtrangulatu finem imponit. Triſte profectò & crudele nimium ſpectaculum. Niſi fortè ex hiſtoria unum aut alterum evaſiſſe audiamus: ſiquidem Eudemus convaluiſſe quendam affirmat: Themiſone etiam demorſum, quidam in hunc furorem incidiſſe & evaſiſſe fatentur. Referunt & alii philoſophum egregia animi conſtantia, aquæ pavore excuſſo, quam perhorreſcebat, aquam hauſiſſe, & tandem malum ita ſuperaſſe. Pauci itaq; natæ jam hydrophobiæ, diſcrimen evaſiſſe notati ſunt. Sed nec præcautionis ratio à veteribus tradita, in multis reſpondere comperta eſt. Quæ res effecit, ut poſthabitis Medicis ad divorum opem confugere cœptum ſit. Sed poſteritatis induſtria certum jam, & minimè fallax alexipharmacum inventum eſt, quod & futuram hydrophobiam antevertere, & præſentem extinguere, cohibereq; poſſit, modò inflictum vulnus capitis partes ore ſuperiores non attigerit, aut aqua elotum fuerit, alioqui in anguſto ferè (quod veteres non animadvertiſſe miror) ſpes eſt. Præſentaneum alexipharmacum noſtrum tradendum, quod ſolum neglectis catharticis medicamentis, omiſſa etiam vulne-

ris curâ, quocunque à morſu tempore uſurpetur, certiſſimum actutiſſimum exiſtit, ut quo nullum unquam animal uſum viderim, quod non tam atrocis morbi periculum evitarit, quacunque uteretur victus ratione, illæſis tamen capitis partibus quæ dentes ſuperant; his enim vulneratis, exigua ſalutis ſpes eſt, ut & vulneratâ parte ſtatim à morſu frigida elota. ℞. *Foliorum rutæ, verbenæ, ſalviæ minoris, plantaginis, foliorum polypodii, abſynthii vulgaris, menthæ, artemiſiæ, meliſſophylli, betonicæ, hyperici, centaurii minoris, ſingulorum æquale pondus. Legantur ſingula, quo tempore viribus pollent maximis*, quod ad Junii ferè plenilunium in hoc Galliæ tractu aſſequuntur. *Papyraceis deinde chartis concluſa ſiccentur ſeorſum in loco, ad quem neq; Sol, neq; pluvia pertingat*, ne vel minimum exareſcant, vel ſitum contrahant. *Siccata ad futuros uſus aſſerventur*, ea lege, ut quotannis renoventur. Quum autem utendi neceſſitas incidet, ſingulorum æquale pondus in pulverem tenuiſſimum redigito, cujus drach. ſemis, demorſis quotidie præbeto, idq; ex cochleari cum duplo ſacchari, vel ex vino, vel ex pomaceo, vel ex juſculo, vel ex butyro, vel ex melle opiatæ forma jejuno ſtomacho, & tribus horis ante cibum. Quanquam autem ſeſquidrachma, aut drachmæ duæ ſatis ſint, tam homini, tū omni animali, quantumvis crudeliter ſauciato, nihil tamen obfuerit ad tres quatuorve proceſſiſſe, quum præſertim vel longo poſt demorſum tempore, vel nata etiam hydrophobia, curationem aggredimur. Qui hydrophobia jam correptus eſt, arctè vinciendus, ut quem dixi pulverem vino, aliove liquore ſolutum (nihil enim ad curationem refert) deglutire cogatur, ore etiam, ſi opus ſit, vi adaperto. Satius autem fuerit in furoris intermiſſione, quum mens integra eſt, remediū propinare. Jam verò quum primùm contractum vulnus eſt, ne in ſordidum ulcus degeneret, ſpongia aut ſiccis linteis exiccatum, vino aut hydromelite, in quo ſuprapoſiti pulveris drachm. ſemis ſoluta ſit, bis, terve quotidie foveto: deinde unguentum aut emplaſtrum inducito, quale aliis vulneribus ex uſu eſt, & ita ſaneſcere ſinito, nullo hydrophobiæ metu. Hæc dum fiunt, nec conſuetam victus rationē immutare, nec domi ſe continere, nec purgans medicamentum uſurpare neceſſe eſt, niſi fortè ante cœptam curationem nata erat hydrophobia: ea quippe ſublata, qui jam vitium fecerant corporis humores, partim expurgari, partim idonea victus ratione immutari debent.

Henrici II Gallorum Regis venator, gravi morbo decumbens, bona fide Joanni Fernelio, præceptori meo amantiſſimo, aſſeveravit pimpinellam ad præcavendam hydrophobiam tantam vim obtinere, ut quicunq; eam aliquot diluculis, vel in acetariis, vel alio quovis modo apparatam, poſt demorſum comederit, nihil inde incommodi ſentire poſſit: quod in canibus regiis ſe primum expertum fuiſſe dicebat, quibus demorſis, illam felici ſucceſſu offerebat. Si quis igitur eam volet in brutis primùm experiri; deinde ſi reſpondeat, (ut reſpondere in aliquot comperi) ad demorſos homines transferre, præſidium erit paratu facillimum. Verumenimverò quum nullum hactenus animal noſtro alexipharmaco uſum ſit, cui non feliciter ceſſerit, ſive jam nata, ſed non ultra tres paroxyſmos, erat hydrophobia; ſive ea ex demorſu metuebatur, fruſtra in aliis inveniendis tempus & operam poſtea luderemus. Hujus autem præſtantiſſimæ antidoti inventio atque exploratio Jacobo Sylvano Domino de Pyrou, viro antiquitate generis & nobilitate præſtanti, accepta ferenda eſt. Vellem interim argutulos quoſdam acerrimos abſtruſarum rerum, ſi diis placet, inveſtigatores, qui occultas medicamentorum proprietates pro ignorantium aſylo reputantes, eorum omnium, quæ in arte fiunt, cauſam ad manifeſtas medicamentorum qualitates acceptam referunt, mihi indicarent, quomodo deſcriptus pulvis, calidus quum ſit, febrem tamen malignam, eamq; continuam, delirio aliiſq; pernicioſis ſymptomatis comitatam, nullâ excretione manifeſta profliget, atq; hydrophobiam tam facilè vel præcavere vel perſanare poſſit. Quinam, cedò, temperiei intemperieive gradus, omni animali, ætati, ſexui, & corporis conſtitutioni, ita reſpondeat, ut eundem effectum in omnibus producat? Sed valeant illi, & ad ſeninm uſq; nihil præter intemperiem circumtonent. *Palmarius lib. De morb. contag. pag. 271. 272. & pag 276. cum ſequentib. aliquot.*

Observatio XXXI.

Alia liberati cujaſdam hiſtoria.

Excellit cæteris Theriaca, in aquâ vitæ vel vino generoſo diſſoluta, duriuſq; parti affricta, ſic ut cruore manet, impoſitis, illo deterſo, linamentis eodem medicamento imbutis, moxq; ſuperpoſitis alliis vel cœpis communibus, cum ſale vulgari, & terebinthinâ intritis. Hoc ſolo remedio, unam ex filiabus nobilis Dominæ Gron, à rabiei ſymptomatibus vindicavi, vulnuſq; perſanavi, cùm ipſam, altiùs impreſſis in ſuram dextri cruris virulentis dentibus, canis rabioſus mumordiſſet. Prodeſt & extemplo allium cum pane edere, indeq; vini generoſi modicum bibere: nam allium calore ſpirituoſo partes nobiles à veneno tuetur. *Pareus lib. 20. c. 14.*

Observatio XXXII.

Divina & miraculoſa ad canis rabidi morſum, & inde ſubſequentem hydrophobiam curatio.

Eſt in Rhodiginis paludibus Divi Bellini templum miraculorum frequentia celeberrimum, & affluxu hominum etiam notiſſimum. Erectæ ædis cauſa ferè publica ea eſt. Pulſus is Divus Patavio, graſſantibus nobilium pleriſq;, quod ſeverius ſanctiuſq;, quàm ab illis probari poſſet, Epiſcopum ageret: inſectantibus inimicis et adverſariis, in paluſtre agri noſtri ſolum, quindecim, millibus paſſuum Rhodigio diſtans, divertit. Quum manus hominum evaſiſſe videretur, canum rabiem non evaſit, à quibus è veſtigio convulſus diſcerptuſque, mox in divorum indigitamenta relatus, templum in iis emeruit locis, in quo, & arca marmorea ferreis occluſa cancellis latet ſanctiſſimum ejuſdem corpus. Templi verò, ex necis genere, ea cœleſtis eſt proprietas: ſi quis ſibi clavem quæſiverit, qua ædis valvæ recludantur, ac ea candente quicquid rabie agitarī orſum ſit, attigerit, præſentiſſimum eſt remedium, & nunquam non verum. *Cœlius Rhodiginus lib. 17. c. 28. L. A.*

Perpauci noſtrâ hac ætate habentur à rabioſo cane demorſi, in Medicos conſulant. Nam eſt tanta religionis vis, ut omnes, quos canes rabioſi momorderint, partim ad Divi Dominici templum confugiant, partim verò ad Divi Bellini ſacellū, ubi quibuſdam exorciſmis & panibus characteribus obſignatis à ſacerdotibus perquàm facilè curantur, ut plurimorum teſtimonio equidem fateri poſſum. Sed cogitanti mihi, quonam pacto hoc tam facilè eveniat, nonnullæ ſeſe obtulerunt rationes, quas libere dicam. Haud dubiè inprimis divina auxiliatur gratia: quippe cùm non parum moleſtiæ maliq;, morſu canis rabioſi affectis inferre poſſint cacodæmones, ut qui in atrabilariis humoribus ſuam habeant ſedem, iiq; exorciſmis cedentes abeunt, & afflictorum corpora munda relinquunt, ſublato ſecum veneno. His deniq; accedit magna laborantium fides, quam ſuſcipit Deus Opt. Max. cujus ſolius munere omnia noſtra delentur incommoda, atque omnes auferuntur ægritudines. *Matthiolus comment. ad lib. 6. c. 37. Dioſcor.*

Neapolitanus quidam refert, ſe ab Antonio quodā audiviſſe carmen, quo oppidani uterentur Apuli, ad ſanandum canis rabidi morſum. Inſomnes enim novies

ſab-

ſabbatho luſtrare oppidum, Vitum è divorum numero implorantes; idque tribus ſabbathis noctu cùm peregiſſent, tolli rabiem omnem, venenumque extingui. Eſt autem (inquit) carmen hujuſmodi:

Alme Vite pellicane,
Oram qui tenes Apulam,
Littuſq; Polignanicum,
Qui morſus rabidos levas,
Iraſque canum mitigas:
Tu ſancte rabiem asperam,
Rictuſque canis luridos,
Tu ſævam prohibe luem,
I procul hinc rabies,
Procul hinc furor omnis abeſto.

Joan. Jovian. Pontanus in Antonio dialogo.

Observatio XXXIII.

Amuleto curata rabies.

PErvenit ad me opinio, eſſe in inſula Creta barbarum quendam naufragio appulſum majorem natu, publice mercedem accipientem. Quinetiam cum liquores timent, & latratus edunt, ſpaſmoque vexantur, remedium brachio ſiniſtro alligatum efficere, ut & potionem accipiant, & liberentur vitio: quod adhuc ante antidotum Celſi inter omnes quaſi inſanabile conſtiterit. Hoc ego cùm quærerem ab hoſpite meo, legato inde miſſo, nomine Zopyro, Gordienſe Medico, quid eſſet pro magno munere accepi. Dixit autem hyænæ corii particulam eſſe panno illigatam: quod ego adhuc non ſum expertus, quamvis protinus magna curâ hyænam invenerint, & pellem paratam habeam: quia non incidit ex eo quiſquam, & opto quidem ne incidat: ſed quia id non eſt in noſtra poteſtate, ſi caſu inciderit, remediũ habere oportere ad tantæ rei experimẽtum. Antidotus autem Celſi hæc recipit. *Nardi Syriaci, croci, myrrha, coſti, caſia, cinnami, ſchœni, piperis albi, piperis longi, caſtorei, galbani, reſina terebinthina, opii, ſingulorum * P. iij. aſterce albi, * P. ij. areſi, * P. j. Apii ſeminis, tragacanthi, ſingulorum * P ſex, mellis Attici ſextarium unum, vini ſalerni unciam. In hoc macerantur tragacanthum & opium pridie: poſtero die contuſis cæteris, miſcentur in melle galbanum & reſina, fictili patella ſuper carbones impoſita reſolvuntur: deinde arida aſperguntur, & ſi opus eſt adjicitur mel: & ne ceratitenueri ſpiſſitudinem habeant, & rurſus patella ſuper ignem imponitur, moventurq; quæ ſunt in ea, ſpathâ fraxinea. Coquitur medicamentum, donec crocinum habeat colorem: ultima quæ ſunt vino macerata adjiciuntur: vaſe vitreo antidotus reponitur.* Datur fabæ Ægyptiæ magnitudine ex aqua. Facit autẽ etiam ad ſtomachi omne vitium, & præcipue quod cum fluore conſiſtit. Facit & ad oculorum epiphoras, & ad tormina, & ad coli inflationem, jecinoris, pectoris dolorem, tuſſientes, adverſus mala medicamenta omnia, ſerpentium morſus vel ictus. Oportet autem locum morſum à rabioſo cane, vel à ſerpente, diu tenere in exulceratione: neque pati cicatricem ducere, ut virus illac pertrahatur. *Scribonius Largus de comp. medic. lib. compoſit. 171. 172. & 173.*

Observatio XXXIV.

Hiſtoria mirabilis de Hiſpanis ſalutatoribus, natura vi ſingulari, demorſos à cane rabido ſanantibus.

MAgni ſunt authores, quibus fidem abrogaſſe piaculum prope ſit, habere Hiſpaniam genus hominum, addunt etiam nomen, *ſalutatores* vocant, qui geſtare dicuntur in parte corporis aliqua nativam ab origine notam, ceu ſemifractæ rotæ, quale ferè Divæ Catharinæ appingi ſolet inſigne. Omnibus his ea innata inſitaque à natura eſſe vis dicitur, ut à cane rabido demorſos perſanent. Verùm, an nothi generis ſint, (ſunt namque qui ſe familiæ huic inſerant, ſubdititii) ignis experimento coarguuntur, quem qui adulterini non fuerint, illæſi ferant. *Alexandrinus lib. 2. cap 12. ſalub.*

Observatio XXXV.

Anhelitus felium veneficium.

PRobatum eſt, quod odorati anhelitum catorum habet conſumere humiditatem radicalem pulmonis, & totius corporis. *Avenzoar proœmio l. 1. Theizir.*

Pravus eſt etiam anhelitus felium; novi enim quoſdam, qui cum noctu in lectis feles ſecum habuiſſent, & infectum ab eis aerem inſpiraſſent, hectica febri, & maraſmo tandem conſumpti, perierunt.

Nec ita pridem in monaſterio quodam, ubi permulti familiariter nutriebantur, & in cœnaculis cubiculiſque, & lectis frequentes erant, adeò plerique infecti ſunt, ut intra breve tempus nec miſſa, nec veſpera eo in monaſterio decantarentur. *Matthiolus comm. ad lib. 6. cap. 25. Dioſcor.*

Ex his intelligere eſt, quàm minime fabuloſum ſit, quod vulgus dictitat, feles infantibus eſſe exitiales: ipſorum enim ori toto corpore incumbentes, fuliginis exitum, & thoracis motum intercipiunt, ac peſtiferâ, quam de ſe emittunt, aurâ, & exhalatione tenellorum infantium ſpiritus inficiunt, & præfocant. *Pareus lib. 20. cap. 34.*

Observatio XXXVI.

Cerebri felium maleſica vis.

DIcunt quod qui ederit de cerebro cati maſculi, dementetur ferè: eſt enim valde ſiccum, ſi ad hominis temperiem conferas, & meatus cerebri obſtruit, ita ut impediat ſpiritus animales, ne ad poſteriorem ventriculum tranſeant: unde excluſâ memoriâ ſine mente videtur qui ſic affectus eſt. Curatur propinando bis menſe drachmam terræ Lemniæ, cum aqua ſampſuchi. Aromata etiam cibis miſcenda ſunt, recreandi ſpiritus gratia. Vinum bibendum clarum, & cum eo quandoque drachma ſemis diamoſchi dulcis, ſed forte ſat fuerit bonam victus rationem inſtituiſſe. *Ponzettus lib. 2. tract. 6 cap 3.*

Qui felis cerebrum in cibis ederint, crebris corripiuntur vertiginibus, fiuntque ſubinde ſtolidi & amentes. Quibus etſi ſubveniri poſſit, id tamen non niſi temporis tractu, & admodum difficulter fieri poteſt. Hîc danda eſt Lemnia ſphragis, & vomitiones inde ſunt excitandæ, fierique id oportet ter aut quater in menſe. Præſtat idem auxilium, ſi quotidie manè ſumant ægri Diamoſchi confectionem, tribus vel quatuor horis ante cibum. Quinimò moſchus per ſeſe ſufficienter auxiliatur: namque, ut quidam tradiderunt, moſchos tantùm bujuſce cerebri proprium eſt antidotum à dimidii ſcrupuli pondere ex vino bibatur. *Matthiolus comment. ad lib. 6. cap. 25. Dioſcor.*

Observatio XXXVII.

Sanguinis felium maleficium.

PUella quædam mollior, hîc Vratislaviæ, non multorum annorum, cùm publice ſpectaret à carnifice latronem capite truncari, territa ſpectaculi fœditate, in Epilepſiam incidit. Multa, ut fit, pro remedio tentata, fruſtra omnia. Ex vulgo quiſpiam ſuaſit, felium ſanguinem porrigi utile eſſe: quo ebibito, malum non difficulter ceſſaturum. Offertur; accipit miſera, infelici admodum eventu. Paulo pòſt enim felis naturam induit, ſed ex intervallo: & quod hoc animal ſolet, id illa omne æmulatur, voce, ſaltu, geſtu, veſtigiis, cùm mures in ſilentio venetur, in quibuſcumque etiam poteſt anguſtiſſimis foraminibus, idq; tantiſper, dum paroxyſmi vehementia remiſerit. Triſtiſſimum hoc parentibus ſpectaculum, miſerabile etiam

etiam ſpectantibus, hominem beſtiæ naturam induiſſe. *CL. V. Laurentius Scholtzius, de ſuis nobis, adeoq; poſteritati communicatis obſervationibus, & CL. Mart. VVeinrich. comm. de monſtris.*

OBSERVATIO XXXVIII.

Pilorum felium exitium.

SEd illud non ignorandum, quod non modò feles, devorato eorum cerebro homines inficere poſſint: ſed etiam pilis, reſpiratione, & oculorum intuitu. Nam etſi pili omnes imprudenter in cibis ſumpti præfocare poſſint, anhelitus meatus obſtruentes; tamen felium privatim exitiales cenſentur. *Matthiolus comm. ad lib. 6. cap. 25. Dioſcor.*

† Cæterùm de morſu felis, confer *Jo. Colle. Coſmit. fol. 319.*

DE QUADRUPEDIBUS oviparis.

OBSERVATIO I.

Rubetarum ſeu Bufonum virulentia & veneficium.

EGo dum nuper à Bononia Doctoratus in medicina acceſſi Piſaurum, vidi quendam juvenem, qui interfecerat quodam lanceoto quendam magnum bufonem. qui nulla prævisione utens, devenit ad ſtuporem totius corporis, adeò ut ſterteret duobus diebus protinus abſque pulſu, & ſi tunc ſciviſſem, quæ nunc ſcio, exiſtimo quod indubiè curaſſem eum. *Santes de Ardoynis lib. 4. cap. 7. de venenis.*

Superioribus annis quidam cepit cannam, in cujus ſummitate ſteterat infixa botrax, & expellens cum ea animalia ex ſuo agro, reverſus domum, quamprimùm incepit comedere, evomuit cibum quem tangebat, nec ceſſavit donec fuit ſibi ſubminiſtratus per manus alterius: & tunc cognoverunt, quod illud procedebat à veneno cannæ inducto ab illa botrace, & communicatum ſuis manibus: cùm enim ipſa contineat venenum groſſæ ſubſtantiæ non aptum penetrare, ideò infectio non proveniebat ad terminum interficiendi, ſed ſolùm inficiebat cutem. *Ponzettus lib. 3. cap. 12. de venenis.*

Ne illud inprimis memorabile videtur, ac ſummè admirabile, quod à Joanne Boccatio traditum eſt de eo, qui dum in horto juxta Salviæ fruticem cum amaſia hilariter luderet; ac dentes & gingivas foliis ejuſdem confricaret, ex tempore mortuus corruit. Cùm verò amaſia veneficii argueretur à Judice, & decerpto folio ex ipſamet ſalvia oſtenderet, amaſium hoc modo, quo tunc ipſa, detersis dentibus & gingivis obiiſſe, obiit & illa: magna certè omnium admiratione. Unde Judex admodum prudens, de ſalvia malè ſuſpicatus, eam radicitus extirpari, & Vulcano committi juſſit, ne aliis ſimili eſſet exitio. In eam rem dum ab horti colono ſedula navaretur opera, ecce bufo prægrandis & luridus ſub ea, qua maximè reficiaj unt, ſtabulans apparuit: qui viroſo halitu & tabifica illuvie, peſtilentique ſaliva totam plantam inficiebat. Quod animadverterat ille, qui ſcripſit: *Cur moriatur homo, cui ſalvia creſcit in horto?* ſibique deinceps cavere hinc proſpicient, qui illotam & inexpiatam ſalviam temere olfaciunt, mandunt, in ſinu geſtant, aſſandæ bubulæ deſigunt, condimentis toſtorum capunculorum (ſalviata vocant) paſſim injiciunt; & quod nervos juvet, potulis ac juſculis affatim innatare permittunt. Cæterùm viroſa ac peſtilens ea maximè cenſetur eſſe, quæ foliorum pinnas veluti carbunculatas præ ſe fert, eſtque toto habitu, nedum foliis retorrida, emaciata, & languidula, ac ſi ſphacelismo laboraret, aut ſideratione aliqua percelleretur. *Mizaldus memorabil. Cent. 1. Aphor. 1.*

Etſi Bufones dentibus careant, gingivis tamen, quas prædutas & ſcabras habent, partem cui adhæſerint, ſic arctè conſtringunt, ut venenum ſuum in partem, totumq; inde in corpus, per conſtrictæ partis poros adigant. Id inſuper venenum mictu, ſalivatione, & vomitu in herbas eructant, præſertim verò in fraga, quæ vehementer appetere dicuntur. Hinc repentina & occulta mortis cauſa multis conflatur. Auditum habeo à viro fide digniſſimo, extitiſſe mercatores duos, qui non longè ab urbe Tholoſana, interim dum pararetur prandium, in hoſpitii hortum cùm deambulandi causâ ſoli divertiſſent, folia ſalviæ delegerunt, eaque illota, ut lecta fuerant, in vinum ſuum merſerunt. Nondum pranſi erant, cùm illis repentina vertigine prehenſis totum diverſorium ſuſque deq; verti viſum eſt: tum occæcati in ſyncopen lapſi ſunt, obortis per intervalla convulſionibus, interruptam. Cæterùm labris linguaque nigricantibus balbutiebant, aſpectu torvo & horrido, cū effreni vomitu, ac ſudore frigido, mortis, quæ mox illis, in altum tumorem toto corpore ſublatis, contigit, prænuntio. Cùm de veneno ipſis exhibito, Juſtitiæ ejus municipii cuſtodib⁹ injecta eſſet ſuſpicio, manus in hoſpitii dominum, omneſque convivas injectæ ſunt: quæſtione habita, conſtanti & una voce ſinguli reſponderunt, iiſdem mortuos illos cibatos, potionatoſque, quibus & reliqui, hoc uno excepto, quod ſalviam vino ſuo non affudiſſent. Quæſitum ex Medico eſt, num ſalvia veneno infici poſſet... Reſponſum eſt poſſe: ſed in rem præſentem veniendum, ut innoteſceret, num virulenta aliqua fera ſalivâ ſuâ & ſanie venenata arbuſculam aſperſiſſet. Id leviculè & per conjecturam tantùm pronunciatum, oculis verum compertum eſt. Subterraneum enim foramen ad ejus radicem inventum eſt, totum bufonibus differtum, qui inſtillatâ aquâ tepidâ illecti, fidem fecerunt venenum à ſe in plantam illam, ſalivâ & urinâ illatum. Ex quo intelligere licet, quàm parum prudenter agant, qui herbas fructuſque recenter lectos, illotos devorent. Cavendum etiam, ne in agris obrepente ſomno decumbamus, juxta foramen, quod ſibi, velut domicilium, bufones & ſimilis perniciei aliæ virulentæ feræ delegerint. Inde enim in pulmones duci poteſt aura venenata, lethifera. Abſtinendum eadem de cauſa, à ranarum eſu menſe Majo, quod cum bufonibus, gratiâ prolis coeant. A bobus inter paſcendum exiles nonnunquam bufones unà cum herbis devorantur, futuri mox magni mali cauſæ: inde enim tantum boves intumeſcunt, ut ſæpe rumpantur. Nec verò bufonum venenum intus modò ingeſtum perniciale eſt, ſed etiam cuti aſperſum: niſi quis locum ſtatim abſterſerit urinâ, aut aquâ & ſale. Admiſſo bufonum veneno ægri flaveſcunt, toto corpore intumeſcunt, dyſpnœâ aſthmaticâ corripiuntur, vertigine, convulſione, ſyncope, & tandem morte prehenduntur. Hæc tam horrenda ſymptomata, non modò ratione elemētarium hujus veneni qualitatum, frigiditatis & humiditatis, quæ ſummæ bufonum veneno inſunt, ſed multò magis occultæ proprietatis, quæ nata eſt humores ejus corporis ad quod pervenerit, putrefacere, credendum eſt contingere. Ergo procurare vomitum oportebit, ſi præſertim ore id ſumptum venenum eſt, clyſterem indere, veneni vim omnibus alexiteriis calidis & attenuantibus infringere, ut theriacâ & mithridatio in vino generoſo diſſolutis; tandem verò balneis, æſtuariis, & valido multoque exercitio ipſum digerere. *Rondoletius de piſcibus*, eadem illa de veneni bufonum, quæ diximus, dititare, aſtruit, rarò tamen ipſos mordere; ſed vel urinam quam multam in ampla veſica colligunt, vel ſalivam ſpiritumque virulentum in obvios, & eos qui adoriuntur, ejaculari; quinetiam herbas vel venenato eorum

ſpiritu

ſpiritu afflatas, multò magis urinâ vel ſalivâ aſperſas, his qui eas eſitant, ad mortem ſufficere. Alexiteria verò eſſe ſuccum betonicæ, plantaginis, artemiſiæ, præterea & teſtudinis ſanguineum, cum farina in pilulas ſubactum, mox in vino diſſolutum & ingeſtum. *Pareus lib.20.cap.24.*

† Confer, quæ de halitu bufonum execrabili ſcribit *Camerar. Syllog. Memorab. Cent.9 part.28.* quin & intuitus horum noxius, teſte *eod. d. l part. 30. & part. 29.* meminit infectionis, factæ per palum, quo bufo interemptus fuerat. Præſentiſſimum verò bufonis venenum pix eſt liquida, autore *Simon. Paulli de Febb. malign. pag 33. & 61.* Bufones cœlo delapſos, multos occidiſſe, ſcribit *VVolff. Lect. Memorab. Tom. 1. p. 655.*

Observatio II.

Ranarum eſu intoxicati.

VIdi in tota familia, ex Ranis eſitatis dominum duntaxat interemptum: quia is famelicus, ac ventre vacuo, congeſtum pravæ qualitatis cibum confeſtim per venas attrahens, eadem die ſuffocatus eſt: alii non item, qui cibati priùs fuerant, unde ſupernatante in ventre illo veneno, ac vomitu ſuperveniente, cum larga per alvum dejectione omnes ſervati ſunt. Sic circumforanei per plateas & compita viſuntur, ſpectante populo, ingurgitare venena: quia oppleto prius ventre multis ac pinguibus cibariis, ſupernatans diu venenum vomitu ſubinde excernunt, ac ſervantur incolumes. *Andreas Baccius in Prolegomenis venenorum & Antidotorum, pag. 38. & 39.*

Observatio III.

Lacerti Ormuzani, & Tigridis pilorum apud Indos, veneficium præſentaneum.

PRæſentiſſimum apud Indos venenum vocatur *Bicho de Ormutz*, id eſt, Lacertus ex Ormutz, qui ſimilis ſcinco eſt, de quo & ejus exitiliſſimo veneno diabolica arte, qua homines extinguere ſolent, referemus *in libro animalium.* Alterum è Tigridis pilis fit. *Chriſtoph. à Coſta lib. Aromat. pag 45. & 46.*

DE MARINIS AQUATILIBUS.

Observatio I.

Paſtinacæ marinæ vis venefica, ejuſdemq́ ex ſeipſa curatio.

SUperioribus annis uxor Juliani Fetrini Piſis hunc piſcem (Paſtinacam) abluens, imprudenter ejus aculeo manum ſibi vulneravit; paucos poſt dies ſecuta eſt nervorum diſtenſio, quæ intra menſis ſpatium ipſam ſuſtulit. *Vidus Med. part. 2. ſect. lib. 2. cap. 8.*

Ruſticus quidam è Cemeniis montibus, cùm paſtinacam à ſe furto ſublatam veſte tegeret, telo femori infixo vulneratus eſt: ſed ne furtum deprehenderetur, ad vulneris dolorem exclamare non auſus, clam ad me venit, rem omnem aperit, telum adhuc infixum monſtrans: quod dilatato vulnere extractum eſt, atque interea, dum cremaretur, & in cinerem redigeretur, vulneri paſtinacæ jecur imponendum curavi, nec id ſine ſucceſſu: paulo pòſt enim ſedatus fuit dolor, cœpitq; tumor ſummitti. Nihiluminus tamen cùm non ignorarem, piſcem iſtum ſui veneni habere in ſe antipharmacum, radii cinerem cum aceto vulneri admovi. Quo & veneno medicatus ſum, & vulnus recens planè exiccavi. Venenum iſtud noſtris piſcatoribus notum eſt: captis enim paſtinacis caudas abſcindunt, niſi ſi aliquando in forum piſcarium integras deferant, in gratiam Medicinæ ſtudioſorũ: qui à me & de piſce, & de ejus in Medicina uſu admoniti, eas emunt & exiccant. *Geſnerus lib. 4. de hiſt. animal pag. 801. Ex Rondeletio.*

Observatio II.

Leporis marini venenum cujuſmodi.

NOn indignum relatu, Imperatorem Titum ab Domitiano Leporis marini peſtifera vi peremtum: quo eo ſciſcitante, ἀποθανοῦμαι δὲ τινὰ τρόπον; prædictum fuiſſet fatis, moriturum ſcilicet, ſicuti fertur deceſſiſſe Ulyſſes, ἐκ τῆς θαλάττης, ſed is tamen trygonis, id eſt, paſtinacæ ictu periit. *Cœlius.* Locus eſt apud *Philoſtratum lib. 6.* ubi hæc etiam addit: Titum, cùm poſt mortem patris annos duos regnaſſet, à marino lepore interfectum dicunt. Is autem piſcis humores quoſdam occultos habet mortiferos ſupra omnia venena, quæ terrâ marive naſcuntur. Et Neronem hunc ipſum piſcem epulis miſcuiſſe quandoque tradunt, adverſus homines ſibi inimiciſſimos. Domitianus hoc quoque eodem contra Titum fratrem uſus fuiſſe putatur, quod grave moleſtumque ſibi videretur, ſimul cum fratre, humano benignoque viro imperare. *Joan. Tzetzes* quoque *in variis 6. 43.* Titum hoc veneno extinctum tradit. *Idem lib 4. De hiſt. animal. pag. 567.*

Observatio III.

A Dracone marino ictis, quæ patiantur, hiſtoria & curatio.

DRaco marinus, *Viva* nomen apud Gallos, à vivacitate, obtinuiſſe creditur: quod expiſcatus, & mari ſubductus, diu poſtea vivere, dicatur, venenati ſunt ejus aculei, illi maximè qui ad branchiarum apices ſunt, Quæ cauſa eſt, cur ei piſcium generi caput amputent coqui, imò Rotbomagi non ante macello exponitur, antequam caput exemptum fuerit: ictis pars vulnerata graviter dolet, cum inflammatione, febre, animi deliquio, gangrænâ, & necroſi mox lethiferâ, niſi occurſum celeriter fuerit. Non ita pridem uxor Fromagetii, curiæ libellorum ſupplicum ſcribæ, hujus piſcis aculeo icta eſt in digito medio: ictum ſubſecuti ſunt partis tumor & rubor, non ſine magno dolore. Cùm videret tumorem in horas augeri, vicinæ ſuæ uxoris Prægelonii rerum privatarum Juridici comitialis, quæ ex ſimili caſu neglecto paulo ante interierat, periculis facta cautior, me accerſit. Ego intellectâ morbi cauſa, digito dolenti, totique pariter manui cataplaſma impoſui, ex craſſiore cœpa ſub prunis cocta, fermento, & paucâ theriacâ. Poſterâ die juſſi ut manũ totam demergeret in aquam calentem, ad venenum foràs eliciendum Mox multiplici ſcarificatu, ſed ſuperficiario, cutem in ambitu diviſi, diviſionibus hirudines appoſui; ſuctu detracto ſufficienter ſanguine, theriacam in aqua vitæ diſſolutam admovi. Sequenti die detumuerat manus doloris planè expers, paucisq; poſt diebus planè convaluit. Hunc piſcem diſſectum, ſuoque vulneri impoſitum, remedio eſſe ſcribit Dioſcorides. *Pareus lib. 20. cap. 31. de venenis.*

Observatio IV.

Torpedinis marinæ malignitas

TOrpedo, Græcis olim Νάρκη dicta, utroque vocabulo reipſa piſcis naturam explicante; quod ſua frigiditate torporem manibus inducat. *Bellonius de Aquatil.*

Tremulam in littore Britonum relabens æſtus quũ in ſicco reliquiſſet, & adoleſcens, ut eam palpitatione tentantem abitum ſiſteret, pedibus invaſiſſet, ipſo

in ve-

in veſtigio totus tremuit. *Scaliger exerc. 228.8. ad ſubtilit. Cardani.*

Torpedo tangentem, utcumque celeriter manum rettahat, ſtupefacit, adeò ut unus de ſociis noſtris, qui extremo digito punctim tantùm attigerat, vix intra dimidium aonum lotionibus & unguentis calidis brachio ſenſum reſtituerit. *Albertus*, citante *Geſnero hiſt. Animal. lib. 4. de torpedine.*

Observatio V.

Scorpionis & ſcorpæna marinorum ictus virulentia & curatio.

EGo pluries piſcavi, & cùm iovenirem, & tetigi manu, ita quod punxit me in miniono digito. Signum ejus quod accidit mihi ex ſua punctura, quoniam inprimis ſenſi modicum doloris, & non ceſſavit dolor paulatim argumentari, donec pervenit & aſcendit ad brachium, & ſic uſque ad ſpatulam, & ſic vigoratus eſt ſuper me dolor: & ſumpſi theriacam Alfaroch, & non fuit mibi manifeſtum juvamentum ejur, donec acceptis furfuribus tritici, & diſtempetatis cum aqua calida, loco ſuperpoſui; & hoc plurtes revocato, ceſſavit dolor, & remanſit perditio motus digiti puncti longo tempote. Et mihi tetulerunt piſcatores, quod impoſſibile eſt manum. vel digitum ex ſui punctione areſcere, & non eſt dubium apud me, quoniam cauterizatio puncti ſuper cætera valet mihi juvamento, vel ablutione, & hoc benè ſciunt piſcatores, & præſervant ſe ab eo. *Alzabaravius practic. tract. 30. ſect. 2. cap. 21.*

Aſſerimus piſcem (ſcorpium) πλανλινὸν eſſe, quod indicat *Plinius lib. 32. cap. 11.* cùm ſcribit: *Sic & ſcorpio lædit, dum manu tollitur*: tot enim aculeos habet in capite, ut ſine noxa tractari non poſſit, niſi caudâ arripiatur, vel duobus tantùm digitis medium corpus apprehendatur. Ob id accidit plerumque, ut piſcatores noſtri à ſcorpionibus pungantur, & ex punctæ partis inflammatione dolor magnus oriatur. Puerum ab hoc piſce miſerè ictum, dum eum in ſinu recondere vellet, curavi nullo diſſecto, & impoſito ejuſdem ſcorpionis hepate, adhibito ad vulneris ambitum lentiſco contuſo. Quod ideò commemorare volui, ut ſcorpionis ictuum antipharmaca à veteribus tradita vera eſſe, & à me experientiâ comprobata omnibus indicarem. Principio nullum ferè venenatum eſt animal, quod venent ſui antipharmacum in ſe non contineat. Cùm enim partes diverſæ ſint, diverſo quoque temperamento inter ſe adverſari neceſſe eſt Deinde duplex antipharmaci genus eſſe comperio. Antipathiam, ſympathiam & ſimilitudinem ſubſtantiæ; hepar venenatorum animalium vulneri impoſitum ſimilitudine ſubſtantiæ venenum retrahit, maximeque conſert ea parte qua fel continetur. Carnes verò impoſitæ idem præſtant, per antipathiam, ut viperarum caro morſui viperarum medetur. Terrenus ſcorpius totus, ictibos ſuis remedio eſt. Sic nullus marini draconis, aranei, ac ſcorpionis morſibus medetur ſi crudus atque diſſectus admoveatut, authore Dioſcoride. Quod, ut dixi, experti ſumus. *Geſnerus lib. 4. de ſcorpio & ſcorpæna. Ex Rondeletio.*

Memini piſcatores maritimos, ſi quis à ſcorpione piſce ſit punctus in digitis pedum aut manuum, ſubligaculo fortiter ſtringere partem, ac eo modo à convulſione homines liberare. Hoc modo curatus fuit ſororius meus Jacobus Teyliogius, cùm in litiore maris ageret, & digitum ſpinâ ex improviſo læſiſſet.

Foreſtus ſcholio ad obſervat. 119. lib. 10.

***

DE FLUVIATILIBUS piſcibus.

Observatio I.

Barbi & Lucii piſcium ovorum eſus, ad cholericam paſſionem, & alia periculoſa ſymptomata malitia.

CUm de ovis Barbuli piſcis cocti duos tantùm bolos romediſſem, experiundi gratiâ, nihil inde aliquot hoiis poſtea noxæ percepi. Demum ſub hotam cœnæ plurimam in ore veotriculi ſenſi inflationem, quam ut diſſolverem, aniſum ſumpſi, ſed ftuſtra. Poſt horam facies mea apparuit tanquam in ſyncope, ita ut adſtantes & admirari, & de mea ſalute rimere inciperent. Ego interim magnam non ſolùm in ſtomacho & ventre, ſed omnibus membris externis alterationem, & inæqualem quandam intemperiem in unaquaque carnis parte ſentiebam. Tum ſupervenit paſſio cholerica, donec ſupra infraque ſimul pluries ova purgarentur, magna cum anxietate & virium proſtratione, & maximo vitæ periculo. *Ant. Gazius recenſente Geſnero hiſt. aquatil. pag. 154.*

Barbuli ova, præſertim Majo menſe, pernitioſa habentur. *Platina.*

Ova veoenata eſſe vulgò dicuntur, quod vim turbandæ alvi, & ventriculi ſubvertendi habeant. Hoc ideò fit, quia bilem movent & excitant: iis enim qoi affatim ova iſta devorarunt, & vomitu, & alvi dejectione, & magnn oris ventriculi morſu & moleſtia corpus vacuatur. Hanc vim ovis iſtis ineſſe nonnulli exiſtimant eo maximè tempore, quo ſalicum (quæ ad fluviorum ripas ſunt) floribus in aquam decidentibus veſcantur. Sed cùm eadem neque ſalicum floribus, nec aliis ipſorum Barborum partibus, quæ ex iiſdem aluntur, inſit, id idioſyncraſiæ potiùs tribuerim, quàm manifeſtæ cuipiam qualitati. *Rondeletius in hiſt. piſcium.*

Ego etiam quoſdam his ovis deguſtatis ſimilitet ferè affectos novi: Et queodam intra duas horas, ab eis aſſumptis ſuprà infraque magna cum anxietate vehementer inanitum: quamobrem ova, cùm piſcis exenteratur, ſtatim eximi debent, nec una cum piſce coqni. *Geſner. hiſt. aquatil. pag. 145.*

Ova, menſe Maji ſi edantur, afferunt tormina, & bilis vomitum: exiſtimatur id contingere, quod eo tempore floribus populi alantur: alvum eriam vehementer irritant, ut aliquando, nonniſi magno negotio ſiſti poſſit. *Cardanus de ſanit. tuend. lib. 3. cap. 69.*

Quidam ex ovis Lucii quoque, ſimiliter cholericam paſſionem excitari ajunt. Etenim ova luciorum piſcatores circa Argentinam, tanqoam medicata abjiciunt: videntur enim æquè noxia, ut Barbi ova, ſimiliterque cholericam affectionem inducere. Sunt qui arida trita, purgandi alvum causâ exhibeant. *Geſnerus in hiſtor. Aquatil. de Barbo & Lucio piſcib.*

DE SERPENTIBUS.

Observatio I.

Serpentum quorundam pernicioſiſſimum venenum.

MEmini me in biſtoriis legiſſe, qood Dux quidam cum Romanis bello navali dimicaturus, animadvertens ſe militari manu imparem, (Carthaginienſis hic fuiſſe traditur) ollas multas implevit ſerpentibus, qui confeſtim interimere ſolent: cum itaque teſtas opertas omnes repente in hoſtes jaculatus fuiſſet; nec illi, quid incluſum foret, ſuſpicarentur, atque ideò ſibi non canerent, (non enim conſuetum fuerat ejuſmodi tela mitti) brevi tempore quamplurimi ſerpentibus icti cecidere. His artibus vir iſte, tanquam

alt et

alter ſerpens & ipſe foret, in bello uſus, multoties hoſtium manus effugit. *Galenus lib. de Theriaca ad Piſonem, cap. 5.*

OBSERVATIO II.

Sanguinis ſerpentini malefica vis.

EX ſanguine ſerpentino etiamnum venenati affectus ſeu ulcera producuntur. Veluti ſi quis ſerpentem conſcindens, ſanguine crura conſpergat, cujus occaſione affectus diuturni oboriuntur, Qui veſicas rubras excitant, & ſubinde circumſitas partes ad oſſa uſque depaſcendo continue, magis magiſque exedunt: id quod mihi tertiùm animadvertenti obſervare datum eſt.

Primùm in militis uxore, quæ æſtate diſcalceata incedens, forte eundo ſanguinem ſerpentinum pedibus, fiſſuris & rimis aliàs ſcatentibus calcavit, per quas ſanguis ſubiens difficillimum hunc affectum excitavit. Viſum hoc Haganoæ in Alſatia.

Alia quædam, ſcabioſis manibus ſerpentem comprehendens, grave periculum incurrit, vi veneni ſurſum in corpus penetrante, & ſiniſtram mammam ſupra dimidiam partem abſumente: quinetiam bonam partem totius brachii depaſcente, quod faciem rubratum lichenum ementiebatur. Siquidem per imprudentiam ſerpentem in gramine diſſecans, affectum ſeſquennalem inde contraxit. Cui ego ſubſequentibus medicamentis remediatus ſum.

Tertia hiſtoria. Juvenis ruſticus in *Dachſvvangen* Briſgoiæ, quum flumen piſcandi gratiâ ingreſſus fuiſſet, ſerpentem obvium adnatantem conſpiciens, eundem gladio diſſecuit. Cui ſerpentinus ſanguis nudos pedes inficiens, eundem gravi periculo affecit, carnem crurum omnem adusque genua abſumens. Tribus his hujuſmodi auxilio ſuccurri. Primùm aquâ exſtillatâ origani florum ulcera prolui & expurgavi, quibus deinde hunc pulverem inſperſi, qui recipit *herbæ Cancri, 12. 13. & 14. Junii collectæ, & florentis, uncias tres, pulveris talpæ incineratæ, uncias ij. exuviarum anguium, Num. quatuor: omnibus in pulverem detritis*, & ulceribus inſperſis, tantiſper donec conſaneſcat, utitor. *Bartholom. Karrichterus pract. lib. 2. cap. 7.*

Ab ipſo ſtatim initio, cùm hæc regio (Helvetiæ) primùm purgari cœpiſſet, fœdus in ea ſerpens & horribilis Draco repertus eſt, ſupra pagum *VViler*. Is pecudes ſimul & homines ita profligabat, ut pagus *Oedvviler* diceretur, quaſi villa deſerta. Ibi quidam ex indigenis, nomine *VVinckelriedt*, cùm ob homicidium exulare coactus eſſet, pollicebatur; ſi bona cum gratia in priſtinam ſedem reciperetur, ſe ſerpentem illum interfecturum. Id ei magna cum lætitia concedebatur, Sed cùm Dracone debellato illicò brachium, quo cruentum baculum tenebat, hilaris attollens, de victoria ſibi ac popularibus gratularetur, Draconis ſanguis ei in corpus deſtillans, præſentem ei mortem attulit. *Stumpfius in Chronicis.*

OBSERVATIO III.

Serpentes interficientes haſtâ, aut aliter mortui.

EST venenorum genus, quod tactu vulnerando perimit, ut ſunt omnia armorum genera, aliter aliterque venenata, quæ ſolutionem extrinſecus faciunt, cùm manifeſta, tum occulta vi, ut recitat Avicenna de milite, qui ex lanceæ contactu, qua ſerpentem occiderat, mortem obiit, cujus primùm manus, deinde univerſum corpus emortuum eſt. Quod quidem an latente ac propria quadam virtute, an evidenti causâ factum ſit, cum veneni ſit proprium, altero ex his duobus modis nocere: manifeſtiſſimum eſt, venenatam vim per poros ad interiores meatus, & venas arteriaſque, & tendines penetrare: per quas quidem, ceu per quoſdam rivulos, ad nobiliora membra defertur, aliud poſt aliud inficiendo, ab eaque parte ſumpto initio, quæ primò contactu læſa eſt, donec ad ipſum cor, utì id membrorum omnium nobiliſſimum pervenerit. Cujus quidem rei cauſa arteriæ ſunt, utpote quæ ſua dilatatione ſemper attrahant, quicquid eis offeratur. *Alphonſus Ferrerius lib. 1. de Sclopet. vulnerib. cap. 4.*

Vir Anconitanus robuſtus, & fortis, quum vineam putaret, ſerpentem offendit, non niſi immenſæ longitudinis & craſſitudinis, quem cùm interficere tentaret, ſerpens illum invadere conabatur: at ille lignis, tum lapidibus, ac gladio munitus, eum interfecit; à quo interfecto illicò de capitis dolore queri cœpit, febricitavit; denium indies omnia graviora facta ſunt, & die undecimo obiit. *Luſitanus Cent. 1. Curat. 62.*

Credere par eſt, huic feræ tabificam vim ineſſe, qua ex intervallo infectus hic vir fuit, ac conſequenter mors illum conſequuta: Viderunt quoque alios fide digni viri, qui cùm ſerpentes interfeciſſent, prope obitum pervenerunt, at antidotis adjuti evaſerunt, nō tamen ſine chronico & gravi morbo totum corpus occupante: ſed præcipue brachium illius manus, qua interemptæ feræ fuere: *Idem, in ſcholio ad eundē locum.*

Tactu alius ſerpens enecat, de quo agens *Avicenna lib. 4. fen. 6.* narrat, quod is à milite quodam haſtâ confixus, virulentam vim per haſtam tranſmiſit ad manum, quàm primùm infecit, & deinde totum corpus corripuit. Ad hujuſce rei comprobationem illud ſanè compertum habeo, quod in agro Tridentino eveniſſe ſcio. Nempe cùm ruſticus quidam ſuis eſſet in vineis, parvum quendam collem ſæpius aſcendebat, ut ibi uvarum cuſtodiam ageret. Hic quadam die ad collis pedem magnum & horrendum vidit ſerpentem, cujus capiti ſupernè haſtam ſatis longam infixit: at dum fixam feram ſe hinc inde fortiter contorquentem, & haſtæ circumvolutam pro viribus teneret, magno ſtatim tremore correptus eſt; quo maximè deterritus, vociferans, viatores, & circumſtantes colonos ad ſe ire rogabat. Quam vociferationem audientes, qui non longe aberant ruſtici, eò curſu velociter contenderunt, & ipſum ferè ſemimortuum invenerunt. Cognita tamen ex occiſo ſerpente ſui infortunii cauſa, ad theriacam, & alia antidota confugerunt, quibus eum ad vitam revocarunt. Veruntamen duobus annis poſtea is univerſi ferè corporis ſtupore, in lecto ſemper decumbens ægrotavit, & eo præſertim brachio, quo pernicioſum animal haſta occiderat. Nec admodum mirari rem hanc nobis licet, cùm videamus (ut etiam literis mandavit *Galenus lib. 6. de locis affectis*) torpedinem marinam derepentè piſcatoris manum obſtupefacere, ac torpidam reddere, ubi primùm is tridente eam tetigerit. Id quod ſimiliter efficit, tranſmiſſa per funem retis qualitate, dum trahitur in littus. Proinde id experientia docti piſcatores, ſi dum retia trahunt, manus torpeſcere temereque perſentiant, certò torpedinem captam ſciunt, etſi longo admodum fune trahatur. Unde illud perſpicuum eſt, quod ſi hujuſce piſcis qualitates per tridentis haſtam, & retis quàm longiſſimum funem tranſmiſſæ ad manum, inficiunt & corrumpunt homines, eò magis idipſum fieri poterit, ſi animalia ipſa, aut nuda manu aut alia corporis parte tangantur. Idcircò manifeſtè conſtat, nullum eſſe brachium tam validum & robuſtum, quod torpedinem adhuc viventem, diutiùs ſuſtinere poſſit. *Matthiolus comment. ad lib. 6. præfat. Dioſcor.*

Quod ſi accidat, ut quis tangat eum (Baſiliſcum) virga, ille qui tetigit moritur, idque mediante virga. Tetigit aliquando eum miles quidam cum lancea ſua: quare mortuus eſt miles, & animal ejus; & tetigit ipſe labium equi, quare mortuus eſt equus, & miles. *Avicenna,*

Digitized by Google

Creditum quondam baſiliſcum, e equo occiſo haſta, & per eam ſubeunte vi, non equitem modò, ſed equum quoque abſumptum. Atque huic tali monſtro (ſæpe enim enectum concupivere Reges videre) muſtelarum virus exitio eſt: adeò naturæ nihil placuit eſſe ſine pari. Injiciunt eas cavernis; facile cognitus ſolâ tabe; necant illæ ſimul odore, motiunturque, & naturæ pugna conficitur. *Plinius lib. 8. cap. 21.*

In Lombardia & agro Ferrarienſi ſerpentum magna copia eſt. Haud procul Dertonâ, Palavicinum quendam, qui eſſet in venatione, & Hiſpanicâ lanceâ ſerpentem interfeciſſet, eum ejuſq; equum morte deletos audivi, è fortiſſimo equite Antonio Lazaro, qui ſub patruo meo Bonifacio ſtipendium faciebat. *Scaliger. exerc. 200. ad ſubtilit. Cardani.*

Sunt quædam venena adeò efficacia, ut per cutem integram ad cor perveniant, & hominem interimant, veluti ſaliva aſpidis, ptyadis, & canis rabioſi, quæ ut idonei authores præſcribunt, non minùs nocere per tactum, quàm per morſum poſſunt. Audivimus duos interiiſſe memoriâ noſtrâ, quod dum ingentes ſerpentes haſtâ illiderent, expreſſum virus ad manus uſque pervenerit, unde per integram cutem permeavit ad viſcera.

Novimus etiam Jacobum Riconium, huic ingenti angue venabulo tranſverberatâ, virus expreſſum manum attigit, quæ unà cum toto brachio paulo pòſt intumuit cum dolore intolerabili: proceſſu temporis cutis tota detracta eſt, ſed tandem & idoneis remediis à Juliano patre meo adhibitis, convaluit. *Vidius, Med. part. ſect. 2. lib. 2. cap. 13.*

Observatio IV.

Brachii, ex ſerpentis morſu, putrefactio.

PErmulti negant reperiri venena humida, id eſt, quæ humiditatis efficaciâ enecent: quod in humidorum ſpecie, quæ ad quartum uſque gradum perveniant, non reperiuntur. Stat tamen contrà exemplum ejus, qui noctu dormiens, morſus eſt à ſerpente, quemadmodum *Gilbertus Anglicus* narrat; moriens enim, cùm ei brachium ſervus, dominum à ſomno excitaturus, traheret, caro omnis putrilagine conſumpta corruit, moxque & oſſa corruerunt omni carne exuta. Quod contingere non potuit, niſi ab exceſſu humiditatis venenatæ, quæ in ſerpentis dentibus & ſaliva latebat. Itaque adnotatum ab Hippoc. legimus, anni tempeſtate pluvioſa, humida & auſtrali contigiſſe, ut venenatæ & putrefacientis humiditatis maligna vi, brachiorum & crurum carnes putridæ per fruſta corruerent, oſſaque nuda manerent: imò & ipſa oſſa pleriſque putreſcerent, & deciderent: nec certè lues venerea, alia quàm humiditatis ſeptica & putrefaciente vi necat: cujus efficaciâ oſſium ſoliditas liqueſcit, nedum carnes putrilagine tentatæ & arroſæ diffluunt. *Pareus lib. 20. cap. 5. de venenis.*

† De ſerpentum morſu vide etiam *Zwinger. Theatr. Vit. Hum. p. 373. & 475 & 579.* Ictus ſerpentis facilè curati meminit *Borell. Cent. 1. obſ. 27.*

Observatio V.

Alia morſus colubri curatio.

COlubri morſus virulentam malignitatem, ejuſque malignitatis remedia fideli hiſtoria viſum eſt ſubjicere. Dum Rex Carolus IX. apud Molinios ageret, D. *Le Feure* Regius Medicus, & ego vocati fuimus, ut curaremus coquum dominæ à Caſtroperſeo. Hic cùm lupulum in ſepibus legeret, ictus in altera manuum à latente colubro, ipsâ ſtatim ori admotâ, vulnus, malè callidus, ſuxit, ſaniei expreſſione dolorem, ut putabat, levaturus. Sed extemplò ſic ei lingua intumuit, ut quæ ſentiret proloqui non poſſet; brachium præterea totum ad ſcapulam uſque ſimiliter in altum tumorem ſublatum, tam acres ei dolorum cruciatus movit, ut me præſente bis ſyncope prehenſus corruerit; facie flaveſcente & livida, mortuo ſimilis: ac quamvis de ſalute deſperarem, penitus tamen deſertum hominem non paſſus, lavi illi os theriaca in vino albo diſſolutâ, eademque additâ aquâ vitæ potionavi. Tandem brachium multiplici & profundo ſcarificatu aperui, qua maxime parte morſus inflictus eſſet; ſanguinem, qui totus ſeroſus ſeu ſanioſus erat, fluere copioſius permiſi; plagas theriacâ & mithridatio in aquâ vitæ diſſolutis lavi; ægrum deinde in lecto calidiſſimè ſtatui, ſudore procurato, & vigiliis jugibus imperatis, ne ſomnus veneni ad viſcera faceret evocationē. Hac arte tantùm profeci, ut poſtera die ſymptomatum omnium malignorum eſſet expers. Itaque id unum ad perfectam ſanitatem reſtare putavi, ut vulnus diu apertum teneretur, & theriaca ablueretur. Nec me fefellit opinio, paucis enim poſt diebus omnino convaluit. *Idem lib. 20. cap. 23. de venenis.*

Ruſticus quidam à ſerpente demorſus, mox intumeſcente pede ſenſit paulatim veneni vim ad cor accedere: edoctus eſt à quadam anu, ut pedem ſub terra ſepeliret, vulneri admotâ gallinâ in duas partes diſſectâ, gallinæ verò ranam apponeret, quæ ſanguinem ex gallina exugens, venenum tandem quoque attraheret. Cùm igitur integra nocte, pede ſub terra ſepulto manſiſſet, nihil autem allevaretur, imò malum intenderetur, tandem ex cōſilio nobilis cujuſdam matronæ, theriacam ex cereviſia melle admixto bibit, indeque aliquot horis cōtinuò evomens, dolore ſuperiorum corporis partium liberatus eſt. pedibus nihilominus tumidis permanentibus. Quem tumorem, à quodam admonitus, potu lactis capræ nigræ, quantitate teſtæ unius ovi depulit, pede interim etiam in l. q. ejuſdem lactis demerſo: unde effluxit materia fœtida, glutinoſa, mucoſa. Cùm autem progreſſu temporis fortuitò in fluvio Solis calore tepeſcente, pedes lavaret, atque in ripa ſedens, pedibus in fluvium demiſſis obdormiviſſet, (neſciebat quot horis ita manſiſſet) expergefactus vidit flumen prope ſe hinc inde latè fœculentum, fœtidum, conſpurcatumque, ex eoque tempore ſemper optimè valuit.

Alia puella à ſerpente demorſa, caſeum recentem ex lacte capræ albæ paratum morſui impoſuit, pedemque affuſo ejuſdem capræ lacte defendit, ſanitatique reſtituta eſt. *Ex cujuſdam epiſtola ad Geſnerum.*

Vidi in villa paterna, in Mutello, virum morſum à ſerpente, in crure ſuo, & ipſe ignorabat qualis fuiſſet ſerpens: ſed crus ejus tumuit valde, ſicut crus elephantioſi, & in eo intenſiſſimum & intolerabilem percipiebat calorem: & tamen crus non erat factum citrinum, neque rubicundum, imò parum mutatum erat à calore naturali. Et ipſe quidem ad extinguendum caliditatem ſui cruris, nullum invenerat adjutorium: tandem à ſe ipſo doctus, poſuit crus ſuum totum in quodam vaſe oblongo aquâ frigidâ pleno, & aqua quidem adeò ab ipſo calefiebat, ut ferè bis in hora cogeretur ad innovationem aquæ. Et cum iſta diſpoſitione permanſit ad plures dies, & finaliter doctus epithemavit crus cum ſucco herbæ, dictæ quibuſdam *Ananaſe*, & quibuſdam caprago, & à quibuſdam lactuca capracia, ſanus factus eſt. *Nicolaus Florentinus ſerm. 4. tract. 4. cap. 18.*

Observatio VI.

Lignorum ex cavernis ſerpentum virus.

MOrtuus quidam fertur, cùm balneaſſet in aqua calefacta ex lignis exciſis ex cavernis ſerpentum. *Ponzettus referente Geſnero lib. 5. de ſerpent.*

Obser-

Observatio VII.

Acontiæ ſeu jaculi ſerpentis, vis maleſica.

Eſt qui referat, inter recentiores non obſcurus author, quod cùm paſtor quidam miſellus, ſub cujuſdam arboris umbra, æſtate media, quietem ſomnumque caperet, cujus ſocii non procul oves paſcebant, ab Acontia, quæ in arborem aſcenderat, ita percuſſus fuit in ſiniſtram mamillam, ut illicò perierit. At ſocii audito percuſſionis ſonitu, viſo ſerpente, quem noverant, ſuper defuncti pectus, relicto grege, in propinquum rus, pavore territi aufugerunt. Reperitur hoc ſæviſſimi ſerpentis genus, ut quidam mihi retulerunt, in quibuſdam Calabriæ, & Siciliæ locis, ubi ipſum incolæ à ſagitta, *Saettone* vernaculo nomine appellant. *Matthiolus, comment. ad lib. 6. cap.* 48. *Dioſcor.*

Observatio VIII.

Acontiæ, ſeu jaculi Germanorum hiſtoria alia.

AContiam Germanis ignotum, *Georg. Agricola* putavit. Ego quanquam ſerpentem ipſum hoc nomine à veteribus eſſe ſcriptum non novi: hiſtoriam ſaltem ſive ejuſdem, ſive alterius ſerpentis ſimiliter ſe vibrantis, recitabo, quoniam & apud nos contigit, & hominem à ſerpente afflictum ego ipſe vidi. Rivus eſt ſatis magnus in agro Tigurino, *Glatt* nomine, & denominatus ab eo pagus *Glattfelden*. Juxta hunc tum rivum, tum pagum, ante paucos annos, ſerpens quidam baculi craſſitudine, & trium aut ampliùs pedum longitudine, in ruſticum frondes illic colligentem inſilire conatus eſt, corpore in quatuor ſpiras ſeu arcus convoluto: quod ille cernens, ſacco, quem in uſum colligendi ferebat, relicto, fugit. Serpens autem proſilit ſpatio circiter XVI. pedum non tamen attigit ruſticum. Deinde cum ſucci accipiendi cauſa rediret, ſerpens denuò in eum proſiliens, brachium ejus ſiniſtrum totum ſpiris ſuis implicavit (parte caudæ adhuc dependente, collo autem erecto) idque eo imprimendo (non ſatis memini an nudum, an induſio tectum fuiſſe puto) adeò arcte conſtrinxit, ut veſtigia ſpirarum imprimeret; non tamen momordit. Nam ruſticus ſtatim altera manu capite comprehenſum abſtraxit, rejecitque. Brachium verò paulatim putrida quadam ſanie contabeſcens carne nudatum eſt, & tandem curatus æger omni carne putridâ extractâ per Chirurgum, pulchreque reſtitutus eſt, quotannis in eo brachio bis venam incidere juſſus. Fluit autem ſanguis craſſus & niger. Hæc ego ab ipſo ruſtico audivi, & plurimas brachii cicatrices vidi. Serpentem carbonario, quem pictum oſtendebam, ſimilem fuiſſe ajebat. Idem mihi retulit, ſerpentes illic circa Glattum fluvium eſſe, cum diademate flavo & aureo in capite: intrare illos interdum aquam & piſces vorare, præſertim ſub lapidibus latentes, ut gobios fluviatiles, aut alios. Complecti eos ſpiris ſuis lapidem, ut fuga piſci nulla pateat, & ſic eum capere.

In Ungaria (ut narravit mihi Joannes Vitus Ungarus, juvenis pereruditus) repeneruntur ſerpentes breves, duorum palmorum longitudine tantùm, nullâ caudâ, vulgò decurtatos vocant: æquali per totum corpus craſſitudine. Hos in hominem etiam jaculi inſtar inſilire ajunt. *Geſnerus hiſtor. animal. lib. 4. de Aq. pag.* 528.

Observatio IX.

Viperarum morſu mortui, & eorundem ſymptomata.

AUlico cuidam à vipera mordicùs arrepto contigiſſe obſervatum eſt, ut corporis totius color in porraceum commutaretur. *Cælius antiq. lect. l. 6. c.* 13.

Vidimus quendam ab echidua, id eſt, *maruſſie* ictū, qui trium horarum ſpatio ab ictu vitam cum morte commutavit, & totus maculis affectus eſt luteis violaceis, nigris. *Braſſavola comm. ad aph. 62. lib 4. Hippocr.*

Narrat *Amatus Luſitan.* hiſtoriam de quodam juvene, qui viſâ viperâ, cum ſocio contendebat ſe eam manu abſque offenſa ulla capturum. Cùm autem alter derideret, reſque ad ſponſionem deveniſſet, porrexit ille manum, ut eam caperet, ſed ipſa plus juſto audax & truculenta, rabido & venenoſo furore percita, elevato collo, illum in manus digito momordit, qui cùm ſic commorſus doleret, citiſſimè ori digitum admovit, fortè ut ſanguinem, dentibus compreſſo digito ſugeret, non verò ut mortem ſibi adſciſceret: brevi autem infelix hic ſuâ culpâ mortuus fuit, neque medica auxilia illum quicquam juverunt, evaſiſſet tamen, ut ſerpentis venenum ori admoviſſet *Geſner. hiſt. A lu.* 5. *de ſerpent. pag* 80. *facie averſa. ex Luſit. cent.*

† Plura de morſu viperarum vid. apud *VVepfer. Exerc. in Apoplex. p.* 23. *Rhod. Cent. 3. obſ.* 89. *Severin. de Viper. Zacut. de PP. Med. Hiſt.* 1. *lib.* 5 *fol* 788. *& ſeqq. Zecch. Conſ.* 33. *p.* 178. Morſu viperæ canem mortuum commemorat *Jo. Bapt. Sylvat. l. 2. de Uſu Theriac. c.* 3.

Observatio X.

A viperarum morſibus, aut ſumpto eorundem veneno, percuratorum hiſtoriæ.

INprimis conferunt vincula ſuperioribus partibus injecta: ab iis enim præſentaneum præſidium expectatur. Id quod in viperarum ac ſcorpionum ictibus, item aſpidum quoque (quod propter imminens ſubitaneæ mortis periculum magis incredibile eſt) expertus ſum. Etenim quum Alexandriæ eſſem, ruſticus quidam nō longe ab urbe, in uno manus digitorum ictus, ejus radicem apud palmam validiſſimo vinculo ligavit, accurrenſque ad urbem ad familiarem ſibi Medicum totum digitum ab ipſa articuli junctura, ad palmam abſcindendum præbuit, ſperans inde nihil ſe mali paſſurum. Neque fruſtratus eſt ſua ſpe: quippe nihil aliud faciens, ſalvus evaſit.

Similiter alium novi, qui epoto ex viperis medicamento, reſciſſo priùs digito, à periculo liberatus eſt.

Vidi præterea ruſticum, cujus totum digitum vipera momorderat, qui falce, quam tum forte habebat, (erat enim vinitor) ab ultimo articulo ictam partem reſecans, deinde inductâ, uſitatis pharmacis, in digito cicatrice, nullo ſumpto medicamine ſanatus eſt. *Galen. lib. 3. cap. 7. de locis affect.*

Cùm Rex Carolus IX. Monſpeſſuli eſſet, ac in Fargii pharmacopolæ officina viperam unam tractarem, ipſa extremum indicem, qua inter unguem carnemq; hiat, morſu mihi prehendit: unde ſtatim ſubortus eſt acer dolor, tum partis exquiſitiſſimo ſenſu præditæ tum veneni efferi occaſione: Quare è veſtigio digitū ſupra vulnus arctiſſimè conſtrinxi, ut ſanguinem, venenumque, ne ſe latiùs in corpus diffunderet, exprimerem. Theriacam antiquam in aqua vitæ diſſolvi, ex qua intinctum imbutumque bombacē vulneri impoſui, atque intra paucos dies hoc uno remedio planè convalui. Licet uti & mithridatio, loco theriacæ, ac pleriſque aliis ex alto ſubacti ſuo calore attrahentibus, ut ſcillâ ſub cineribus coctâ, alliis, porriſque tritis & impoſitis, hordei farinâ cum aceto, melle, & ſtercore caprino ſubactâ, impoſitaque cataplaſmatis inſtar. Quibuſdam ſatis eſt extemplò laviſſe & foviſſe plagam aceto, ſale, & pauco melle. *Pareus lib. 20. cap.* 16.

Conſtat Ruſticos quoſdam, dum fortè ſecarent herbas, demorſos fuiſſe à vipera, ac repentè inflatos, appoſitâ autem tormentillâ vocatâ herbâ ſupra locum ſtatim liberatos fuiſſe. *Fracaſtorius, De contagioſis morb. lib. 3. cap.* 2.

Puella quædam cùm carnem, cui venenum viperæ occiſæ exemptum mixtum erat, forte guſtaſſet, in

opiſthotonum, aliaque graviſſima ſymptomata incidit. Sed mox vinum copioſe ei propinatum eſt, & liberata puella. *Geſner. hiſt. animal. lib. 5. de vipera, ex relatione Gerardi Bauman.*

Aqua de Antidoto meâ magnâ paratâ, tantâ virtute pollet, (quod millies expertus ſum) ut quatuor drachmarum pondere pota, vel per ſe, vel cum pari odorati vini quantitate, vel ſtillatitiæ cujuſvis aquæ ad cordis robur facientis, ubi quis ictus vel demorſus à quocumque venenato animali, in tanto mortis diſcrimine verſaretur, ut vocem, viſum, ac reliquos ferè ſenſus amiſiſſet, ægrum, ingenti adſtantium admiratione, à longo veluti ſomno excitet. Quin & vomitione plerumque plurimam infectorum humorum copiam exhaurit: cujus rei exemplo, (præter alia innumera) quondam mihi fuit præfecti oppidi Vipaci uxor, quam à vipera in dextra manu demorſam, & jamjam de naulo rationem cum Charonte inituram, hæc aqua in vitam à morte revocavit. Id quod etiam paulo pòſt contigit cuidam miniſtræ Sclavæ, ab alia non diſſimili vipera in manu demorſæ. *Matthiolus Comment. ad præfat. lib. 6. Dioſc.* quo loco & Antid. mag. & aquam ex ea præparat, docet.

Puella ruſtica, nata annos tredecim, quum unà cum matre in agrum diſcalceata aliſque calopodiis exiret, & meſſoribus, vigente æſtate cibum ferret, incauta in medio itineris à vipera in pede dextro morſa fuit. Mater verò puellam ſic punctam & afflictam animadvertens, in oppidum, quàm citiſſime fieri potuit, retrahere ſe accelerat: utcunque tamen properans, medicamentum pro ſalute filiæ machinatur, & ecce thymelæam fruticem offendit, ad quam confugit, & ex ea corrigias parat, quibus crus affectum parte alta prope genu ad poplitem ligavit, optimo ſanè conſilio: ne vis veneni altam corporis ſubiret partem. Interpoſitis igitur tribus horis à punctura, puellam ſic affectam ad me deferunt: erat autem tum temporis jam tibia multis & varius maculis, lividis & rubris variegata, adeo ut in femur quoque aſcenderent, bilem, ut mater retulit, evomuerat: ſed tunc præſens, in quoſdam totius corporis tremores, cum vertigine, & animi defectu incidit. Quapropter cunctantiùs locum affectum animadvertens, in pedis parte alta, tarſo, ſive pedis raſcta, duo nigerrima ſigna deprehendo: ex quibus judico, morſum illum à maſculo vipera illatum eſſe, cùm duos tantùm caninos vipera maſculus habeat dentes, fœmina verò quatuor; nec tantum periculi adferi maſculi morſus, quantum fœminæ, præſertim ſi poſt cibum morſus fuerit homo, veluti huic contigit puellę. Nullo igitur interpoſito medio, per Chirurgum præſentem locum punctum vulnuſculis profundioribus per ambitum ſcarificare jubeo, ut cucurbitulas multa ignitas flamma admovere, quibus ſanguis ater & virulentus latitans abunde fuit extractus: ſed & univerſam tibiam levioribus vulnuſculis ſcarificari quoque juſſi, ſanguinemque tamdiu ex illis fluere, quoad ſua ſponte cohibitus fuit. Tunc verò ex alliis, ac acribus cœpis optimè piſtis, theriaca adjecta, confectum emplaſtrum loco demorſo admovere curavi, in potuque illi theriaces drachmas tres, meracioris vini unciis quinque diſſolutas, propinavimus: poſt hæc verò, quatuor interpoſitis horis, panatellam cum alliis concinnatam in victu obtulimus, à ſomnoque abſtineret, quantum poſſibile eſſet, monuimus. Sequenti verò die, puellam quoque tremoribus corripi deprehendi, minoribus tamen, cœperant enim jam fumi venenoſi cor petentes minui, ad infimaſque partes retrahi, tunc jejuno ſtomacho, ſucci foliorum fraxini uncias quatuor in potu dedimus. Eſt enim medicamentum hoc omnia antidota in hoc caſu excedens, ut latiùs *Comment. noſtris ad Dioſcorid.* in lucem editis diximus. Emplaſtrum porrò dictum de novo paratum, iterum loco per tres ſequentes admotum fuit dies, in quibus quoque, & aliis ſequentibus prædictum fraxini ſuccum ebibit; jam enim puella meliùs habebat, & à tremoribus & animi anxietate ferè levata erat, ſed ex vulneribus profundioribus, loco demorſo adhibitis, oleoſa quędam ſanies fluebat, imò vuloera ipſa denigrata quodammodo apparebant. Elapſis igitur quatuor primis diebus, plagæ caprarum fimus, cum baccarum lauri ac euphorbii pulvere, vino mixtus, ac calidus, in ſplenio ſive plagula apponebatur, cum quo ſanies illa, jam æruginoſa facta, optimè exibat, & eo per quatuor alios ſequentes dies uſa fuit. Poſtea hoc unguentum parare feci, quod ſic habet.

℞. *Pulveris ariſtolochiæ longæ, uncias duas bryoniæ, haſtulæ regiæ, id eſt, aſphodeli, ana unciam unam, galbani, myrrhæ. ana unciam ſemis, ol. laurini cum cera, q. ſ. fiat unguentum, & in ſplenio, hoc eſt, panniculo lineo, forcipibus multum inciſo, loco morſo bis in die applicetur:* quo remedio per menſem ferè integrum uſa fuit, quoniam ut vulnera ita longo tempore aperta ſint, opus eſt: tandem unguento baſilicone, ad cicatricem vulnera redacta ſunt, & ipſa puella integræ ſanitati reſtituta.

Cæterùm Norcheriæ octo milliaribus à Fulgineo civitate, Gentilis illius magni Avicennæ interpretis patria, ſaluberrimus fons eſt, aqua frigidiſſima plenus, in qua ſi vipera, aut ſerpentibus demorſi demerguntur, ac per horam ibi manſerint, ſani & liberi evadunt, quod evenire furſan contingit, quia gelidæ frigiditas veneni viperini caliditatem infringit, & obtundit ac hebetat. *Luſitanus cent. 1. curat. medicinal ſuarum.*

Pleraque viperarum morſuum accidentia, in pharmacopola quodam, qui fortè ab una viperarum læſus erat, videre licuit. Nam cùm è plaga vix duæ ſanguinis guttulæ (magnitudine enim vix caput acus referebat) effluxiſſent per integram ferè horam nihil incommodi percepit; qua elapſa prope, digitus non tantùm cum vehementiſſimo dolore intumeſcebat, ſed tota manus etiam citiſſime, & nulla ferè mora interpoſita; & inflatio tantum proceſſerat, ut niſi ex conſilio Medici, qui tum vocatus fuerat, remediaque idonea adhibuerat, ſupra brachii juncturam, compreſſa fuiſſet atque impedita, breviſſimo temporis ſpatio totum corpus occupaſſet. Nihilominus tamen deinceps, ſex horis elapſis, vomitus amaræ bilis, & totius corporis refrigeratio, manibus & brachiis exceptis, cum expiratione, quæ tamen non ita diu duraverat, quod maturè occurreretur, ſecuta ſunt: quod hoc magis admiratione dignum fuit, quod clima noſtrum frigidum, & hyems præterea eſſet. *Grevinus lib. 1. de Venenis, cap. 10.*

Viperam eam intelligimus, quam Turonenſes & Cenomani *Aſpic* nominant. Sed & in Arvernia inveniri, teſtes habemus. Nam cùm apud fratrum Minimorum Monaſterium ab Epiſcopo Claromontano D. Gulielmo du Prat apud Beauregard extructum, eſſemus, Renatus des Pres, Epiſcopi familiæ pharmacopæus, Cenomanus Faletovetæ Municeps, nuda manu, unam coram Epiſcopo, ejuſque univerſa familia apprehendit, colubrum eſſe exiſtimans: at prius morſo ab ea illius pollice, totum brachium illicò inflammatum fuit, cum ejuſmodi ſymptomatibus, ut toto octiduo, de ejus ſalute perquam exigua ſpes relinqueretur: poſtea tamen ſanitati reſtitutus eſt. *Bellonius obſerv. ſingular. lib. 2. cap. 54.*

Bubulcus Romanus, cùm forte fortuna, ad ſepem viperam in ſpiras contortam offenderet, mortuam ratus, eam baculo ſuo in modum ſpitæ adacto ulteriùs projecit, atque ad pecudum cuſtodiam ſe contulit, ubi baculo (ut ſolent) innitens, alteram ejus cuſpidem ei immiſit, huic ſub noctem in utroque labio maxima inflammatio, cum febre ardentiſſima ſuperveniens, mirum in modum excruciabat. At quem cùm D. Cyriacus Paſcionius vocatus eſſet, exhibito Galegæ ſeu Rutæ ca-

tæ caprariæ (quæ copioſe hîc naſcitur) ſucco miraculi cum inſtar liberavit. *De Petr. Spebreris obſervat. nobil.*

Ambroſius Gallus ἀρχίατρος, in populi concione, Car. IX. Rege ſpectante à vipera morſus, theriaca ore ſumpta, & vulneri appoſita, curatus eſt apud Monſpelienſes, cum more ſolenni theriaca componeretur. *Bodinus lib. 3. pag. 316. Theatri Naturæ.*

Observatio XI.

Toxicum Parthorum & Scytharum, ex viperis & ſanguine humano.

PRoprium Parthorum & Scytharum toxicum, quo ſagittarum aciem inungebant, humano ſanguine & viperina ſanie conſtabat, irremediabile ſcelus, quod mortem levi tactu, ea qua ſagittæ celeritate accelerat: quod Poetæ ideò finxerunt ea Lernææ hydræ ab Herculis ſagittæ occiſæ cruore enatum, unde & toxicum appellarunt. Quod Scythicum etiam ideò dicitur, quoniam ut Ariſtoteles refert, Scythæ viperas jam enixas venantur: quas captas, dies aliquot, donec in ſaniem computruiſſent, contabeſcere ſinebant: deinde toto unius hominis ſanguine in ollam effuſo, eam exquiſite coopertam, fimoque obrutam computreſcere ſinebant: cujus tandem ſupernatans ſanguinis ichor, vel ſerum, cum viperina ſanie permixtum, lethale Scytharum toxicum erat. Qui hoc potarunt his lingua labiaque intumeſcunt, nec mente ſibi conſtant, ſed à rabie efferati, inſtar luporum vociferantur. His autem paſſum cum oleo rolaceo potum, raporumque ſemen ex vino hauſtum, ac crebra vomitione redditum auxiliatur. Cotonea quoque mala conciſa, ac cum pulegio commiſta, eos ita juvant, ut reliquum tamen vitæ attoniti degere cogantur. *Langius tom. 1. epiſtola 68. Plin. lib. 11. cap. 52. Ariſt. lib. de Mirab. Auſcult.*

Observatio XII.

Scorzonis ſerpentis Hiſpanici deſcriptio: ejuſdem ictuum ſymptomata, & adverſus eadem remedium recèns inventum certum.

SCorzonera nuper in Hiſpania inventa eſt, herba efficaciſſima ad ictus venenoſos animalis ejuſdem nominis: nam linguâ Catalanâ *Eſcorzo* ſerpentis genus appellatur apud eos frequentiſſimum: herbæ efficaciam docuit Maurus quidam qui primus in Catalonia curavit percuſſos ab immani fera: radice conſtat ſimili prædicto animali: tradit autem Scorzonis figuram Nicolaus Monardes Hiſpanus, palmi longitudine cum dimidio, in tenuem caudam deſinentis, verſus caput aſſidue craſſioris: capite craſſo, quadrato, ore grandi, lato rictu, linguâ nigrâ, & acutâ pungente; tenuibus dentibus ut viperæ; idcircò & dentibus ferit, & lingua pungit. Color cutis cinereus, ad nigrum tendens, maculoſus, fero aſpectu, torpido greſſu incedit, latitat continue inter plantas, in ſegete & vineis: ictum infligit deteriorem vipera ejus regionis, & magis periculoſum, in ingenti dolore, inflatione, & animi deliquio, ut brevi ſequatur mors, niſi citò ſuccurratur ea herba: aliud enim nullum repertum eſt, virus illud delere. Herba eſt pulchri aſpectus, altitudine cubiti, paucis adnatis ſtolonibus rectis: in totum tragopogo ſimilis: foliis ab radice ſtratis, circa latera leviter corroſis, & in extremo faſtigiatis: medio nervo ad ſummum uſque producto, colore ſubalbido: quæ autem in caule ſunt anguſtiora redduntur, tragopogi modo, ſed breviora: in cacuminibus ramolorum luteus flos inſidet, calici incluſus, & ſemina pappum ferentia, ut tragopogon, ſed minora omnia: radix in altum deſcendit, carnoſa, gravis, ex rotunditate in mucronem deſinens: cui aliquando appendices quædam adnexæ ſunt, tuberoſæ, fragiles, cortice tenui, ſubrufo, vergente ad nigrum, ſubaſpero; intus alba; fracta ſuccum lacteum reddit: Sapor dulcis, eſui apta tum radix, tum folia, & cruda & cocta: ſervatur radix condita cum ſacchato, quæ gratiſſima eſt: oritur locis montoſis, præcipuè humectis, temperamento conſtat calido & humido in primo gradu: tanta ejus vis adverſus Scorzonem ut ſi ejus ſucco tangatur torpeat confeſtim: Si injiciatur in os, pereat: manibus eo ſucco illitis contrectatur ſerpens prædictus ſine periculo; non enim mordet, atque adeò torpeſcit, ut ſemimortuus videatur: qui fuerit ictus, ſi comedat de ejus radice, aut ſuccum foliorum bibat, confeſtim ſanatur; ſi inflatus jam fuerit, deſidet tumor, ſedantur dolores & deliquia: ſi præſumatur, antequam momorderit, non ſuperveniunt prava ſymptomata. Bibitur ejus ſuccus clarificatus vel per ſe, vel cum aliis roborantibus cor, aut veneno reſiſtentibus, non ſolùm ad Scorzonis ictum, ſed & ad viperæ, aliorumq; ſerpentum: datur ejus aqua deſtillata ad febres peſtilentes & malignas; provocat enim ſudorem mirifice, ubi natura hunc motum tentarit: confert ad melancholias, triſtitias, & deliquia admiſcetur quoque epithematibus cordi conferentibus. Radices conditæ per multos dies ſumptæ, & aqua prædicta, obſtructiones hepatis & lienis tollunt, menſtruas purgationes moliuntur. Hæc *Monardes* teſtatur Exiſtimant multi hanc *apud Dioſcoridem* Chondrillam eſſe, ſed magis videtur ad Tragopogi genus reducenda. *Andreas Cæſalpinus.*

Observatio XIII.

Aſpidum latens & deleteria, eademque minimè dolorifica vis.

ASpidis virus vel ex eo exitialius eſt, quod mox pervadit, & penetrat, & toti corpori ſubitò venenum diffundit, & communicat. Nam ab aſpide morſis, nec ullus locus affectus, nec livor indicat malum, vel notæ omnino aliquæ adſunt, ea quibus criminis author deprehendatur, adeò ut non peſtifero ictu, ſed venenati pharmaci potione ſublatus eſſe, qui periit, exiſtimetur: diligenter tam conſiderantibus gemina quædam punctula minuta & ſubobſcura inveniuntur, per quæ venenum fuerit dilapſum. Cauſam verò quod nulla veſtigia tanti mali relinquantur, hanc eſſe tradunt rerum naturæ curioſi obſervatores, quod vis hujus veneni velociſſima ſit nimiùm, ut è veſtigio in ima vitalia & abdita ſe condat, nihilque extrinſecus immoretur. Unde cùm mortis hoc genere ſibi mortem Ægypti Regina conſciviſſet, varius de ejus interitu rumor increbuit & ſparſus eſt: quod nulla eſſent certa ſigna relicta, ea quibus cauſa fati colligeretur. Prædictis hoc quoque addendum eſt, aſpidis venenũ hoc peculiare habere, quod cum ſopore profundo, & gravi in ſomnum delatione (ita enim Græci Caton & Cataphoram vocant) interficiat. Proinde Cleopatra Ægypti Regina, cùm venenorum omnium vires in hominibus letho condemnatis experiretur; ut eo quod magis probaſſet, ſiquando ſors tuliſſet, uteretur, invenit quidem & didicit alia quædam venena, quæ citò interimerent, mortem per dolores inferre; quæ verò indoloria eſſent, velocitatem illam actionis, qua opus eſſet, non habere: ſed demum ad aſpidis venenum pervenit, quod ſomnos conciliando occideret, & fratrem fratri (id eſt, ſomnum cum morte) copularet, ut & ipſa voluntatem expleret, & ſenſu doloris privaretur. Quamobrem quum mortuo Antonio conjuge, vivere amplius non decreviſſet, & Auguſtum lavare vellet, in ciſta ficuum clanculum abductam aſpidem, ut ſibi brachium morderet, provocavit. Hac de re Plutarchi verba conſultius adducere viſum eſt, ut tanti auctoris teſtimoniis noſtra dicta confirmentur: Cleopatra (inquit) exitialium medicamentorum omnimodas facultates congregebat, quarum ſingulas, ut

earum vim exploraret, ſi abſque dolore necare poſſint, iis qui letho damnandi coercebantur, propoſuit, ſed poſtquam eas quæ celeri morti afficerent, conſpexit, quod mortis celeritatem per dolorem inferrent; quæ verò mitiores eſſent, perimendi illa velocitate carerent, ad ferarum virulentarum vires experiundas ſe contulit, cùm ipſa ſpectante alterum alteri exhiberetur, hoc autem ſingulis diebus agebat. Sed enim propemodum in omnibus ſolum aſpidis morſum invenit, qui ſine convulſione & gemitu, gravitatem ſomniculoſam & delationem ad dormiendum extraheret, cum molli vultus ſudore, & ſenſuum hebetudine, qui facile ſcilicet diſſolverentur, & ægrè ferrent, ſi quis expergefacere, & ſuſcitare auderet, haud ſecus quàm qui profundo ſopore tenerentur. Scribit autem Galenus Alexandriæ hunc eſſe uſum, ut eorum, quos mitiore morte perire velint, pectoribus aſpides applicentur, quò ſubitò momento vita ſine dolore decedat. *Anton. Ludovic. Olyſip. de occult. propriet. lib. 3. cap. 7.*

Tempeſtate noſtra vidimus in quodam de civitate noſtra: qui dum moram trahetet in civitate Terracinæ fuit, fuit in digito craſſo manus ab una aſpide morſicatus, delato à quodam Ceretano, in platea dictæ civitatis, voleute experiri virtutem ſeu gratiam Divi Pauli, quam in urbe jam ſuſceperat à quodam alio Ceretano: binc eſt quod capiendo aſpidem prædictam in manibus, (ut diximus) fuit in dicto digito morſicatus. Ex qua morſura infra ſpatium quatuor horarum cum accidentibus ſæviſſimis vitam cum morte ille bonus vir commutavit: quæ accidentia fuerunt hæc. Inprimis ſtatim amiſit viſum & loquelam, cum caſu palpebrarum. Pulchritudo faciei in lividum colorem mutata. Cordis defectio cum tremore & ſudore frigido totius corporis, membra laſſa. Ad quæ accidentia matura mors intra dictum ſpatium ſequuta fuit.

Observatio XIV.

Aſpidis morſu ſucto mortuus.

VEnena quædam ſunt, quæ ſolo guſtatu, quamquam non deglutiuntur, perimunt: idque præſtat aſpidis ſurdi ſputum. Quo memini quoſdam imprudenter infectos eſſe. Inter quos vidi ego ruſticum in valle Anania, qui dum fœnum ſecaret in pratis, feram falce per medium ſecuit: & cùm poſtea capitis truncum manu cepiſſet, & ſociis aſtantibus oſtenderet, utpote qui jam feram demortuam fortaſſe cenſebat: ſuſpenſus manu truncus caput retorſit, & ruſtici manum ſæviens momordit. At ille credens ſuctu vulneri ſuccurrere, os ſtatim morſui admovit. Quo facto, derepentè in terram cecidit, ubi illicò mutus factus periit. *Matthiolus comment. ad præfat. lib. 6. Dioſcor.*

Cum Pompejus Rufus Romæ ædilitium munus obiret, quinquatriis, (vel Panathenaico feſto (ut ſolet in Romano Foro fieri, circulator alius permultis, qui eandem quam is ipſe artem factitarent, circumſtantibus, ad ſuam ipſius oſtentandam ſapientiam, ſimulque ex artificio ſuo ſpecimen dandum, aſpidem ad brachium admovit, & ex impreſſo morſu malum exuxit. Cùm poſtea non aquam, quam ſibi præparaverat, exorbuiſſet, quod ea eſſet ſubducta (ex inſidiis nimirum vas erat inverſum) veneno non exhauſto neque abſterſo, ſecundo pòſt die ſine doloris ſenſu, cùm ſenſim & pedetentim pernicie veneni illapſa, ejus os & gingivæ extabuiſſent, vita privatus eſt. *Ælianus Geſnerus lib. 5. hiſt. anim. pag. 32. de aſpide.*

† De morſu autem urſi, vid. *Hildan. Cent. 2. obſ.* 68. ubi & gangrænam ex equi morſu annotat.

Observatio XV.

Arte aſpides redduntur innoxiæ, tum contra earumdem morſus remedium certum.

SCribit *de Vigo*, viſum à ſe Florentiæ circulatorem, qui, quò meliùs & pluris pharmaca ſua populo venderet, aſpidi mordeodum digitum ſuum exhibuit, ſed quadrihorio pòſt interiit. In quam rem luculentam hiſtoriam *apud Matthiolum* legere licet: quo loco ſcribit impoſtores illos, quò magis fucum faciant, populoq; imponant, ſolere venari & capere viperas, & longè poſt vernum tempus, cùm ſcilicet lethalius venenum ſuum expuerint: tum ipſas inſolentibus, & quibus non aſſueverint cibis cicurare, ſic ut curatura multa tandem id conſequantur, ut virulentæ naturæ magnam partem exuant; nec hoc contentos cogere ipſas, ut multiplici morſu fruſta carnis defigant, ut in ea venenum, membranulâ inter dentes & gingivas ſitâ, concluſum depooant. Denique eaſdem compellere, ut adſtringens medicamentum quod ipſi in eam rem componunt & circumferunt, remordeant, lambant & deglutiant, quod meatus obſtruat, quibus diffluere conſuevit: tum enim demum innoxium eſſe earum morſum, adeò ut ictis nihil noceant. Illis igitur eas artes eſſe, quibus adulterinam theriacam ſuam cariſſimè populo divendant, quaſi quæ tutiſſimum ſit adverſus virulentos ictus remedium. *Chriſtophorus Andreas in œcoiatria* ſcribit, Hiſpaniæ inſulas ſerpentibus, aſpidibus, omnique genere ferarum virulentarum, paſſim differtas & fœtas eſſe, contra quarum morſus nunquam quicquam præſidii in theriaca animadverſum & compertum ſit. At in ſequenti antidoto vires multiplici experientiâ comprobatas, adeò certas & inſignes exiſtere, ut illius fiduciâ non dubitaverit ſe mordendum, quantum licet efferæ, offerri aſpidi. Capit verò id remedium folia thapſi barbati, caryophyllatæ, leucoii rubri pari pondere, quæ in aceto acerrimo, & ſani hominis urinâ bulliant, ad partis læſæ fotum. Quamquam ſi ab ictu multum jam tempus ſine remedio actum ſit omnino ſatius & certius eſſe, ſi æger ejus decocti uncias tres jejunus, duabus ante paſtum horis bauriat. *Pareus operum ſuorum lib. 20. de Venen. cap. 22.*

Observatio XVI.

Aſpidum remedia alia felicia.

PUer cum ab aſpide ictus eſſet, & partim ob ipſum vulnus, partim ob immodicos æſtus ſiti premeretur, ac locis ſiccis alium humorem non reperiret, acetum quod forte ſecum habebat, ebibit, & liberatus eſt. Credo quoniam id, quamvis refrigerandi vim habet, tamen habet etiam diſſipandi. Quo fit ut terra reſperſa, eo ſpumet. Eadem ergò vi veriſimile eſt ſpiſſeſcentem quoque intus humorem hominis ab eo diſcuti, & ſic dari ſanitatem. *Celſus lib. 5. de remed. cap. de aſpidis ictu.*

Marcus Varro, dum 83. ætatis annum ageret, ſcripſit, urinam commorſi ab aſpide potam, ſingulariſſimum remedium eſſe adverſus aſpidis venena. Sed illud certiſſimum eſt Ægyptiorum inventum & experimentum, acetum, quò copioſiùs potetur, utilius eſſe hoc in genere veneni: narrat *Plinius lib. 23. cap. de aceto*, fuiſſe quendam ab aſpide commorſum, vas aceto plenum geſtantem, quod quamprimum depoſuiſſet, ſtatim incipiebat ſentire ictum; ubi verò iterum vas illud recipiebat, illicò omnis dolor & malum ceſſabat: ut intelligi poſſit, acetum eſſe ſingulare remedium adverſus hoc venenum. *Mercurialis lib. 2. cap. 3. de venenis.*

Observatio XVII.

Hæmorrhoidum morſus ſymptomata & exemplum in Tullo.

IMpreſſit dentes Hæmorrhois aſpera Tullo,
Magnanimo juveni, miratorique Catonis.

Utque ſolet pariter totis ſe effundere ſignis,
Corycii preſſura croci: Sic omnia membra
Emiſere ſimul rutilum pro ſanguine virus.
Sanguis erant lachrymæ: quæcunque foramina novit
Humor, ab his largus manat cruor: ora redundant,
Et patula nares: ſudor rubet: omnia plenis
Membra fluunt venis: totum eſt pro vulnere corpus,
Lucr. lib.9.

De morſu Tullo inflicto cecinit hoc modo etiam *Georg. Pictorius.*

Impreſſit dentes Hæmorrhois aſpera Tullo
Magnanimo, fluxa ſanguinis & periit.
Geſnerus lib. 5. hiſt. animal. de Hæmorrhoo, pag. 58.

Observatio XVIII.

Hirudinum virulentia.

HIrudines, remedii cauſa corpori adhibitæ, aliquãdo affixa relinquunt capita, quæ cauſa vulnera inſanabilia facit, & multos interimit, ſicut Meſſalinum è conſularibus Patritius, cùm ad genua admiſiſſet. *Plinius lib. 35. cap. 10.*

Observatio XIX.

Gangræna ex morſu hirudinum.

QUidam cùm nataret, morſus fuit ab hirudinibus: is quum vulnera neglexiſſet, correptus eſt Gangrænâ circa femur: corpus enim plenum erat pravis humoribus. Caro computruit, & fruſtulatim decidit, Poſt corporis exquiſitam purgationem, non aliis remediis curata eſt gangræna, quàm agrimoniâ conciſâ, & cataplaſmatis modo partibus gangrænâ laborantibus applicatâ. *A Geſnero ex ejus ſchedis pract. Clar. V. Caſp. VVolph. communicante.*

Cuidam in aqua natanti, hirudines circa pedes adhæſerunt, magnamque ſanguinis quantitatem unicâ vice attraxerunt. Harum unâ venenatâ exiſtente, totum inde crus ſphacelatum eſt, ita ut Chirurgi hujus ægri curam ſuſcipere recuſarent. Helideus in conſilium adhibitus, ſtatim Eupatorium Dioſcoridis agrimoniam aliàs vocatam, contritum emplaſtri loco toti cruri impoſuit, ſicque ægrum iſtum priſtinæ ſanitati reſtituit. Hinc patet, non contemnendis viribus plantam iſtam ad venenatorum animalium morſus prædi-tam eſſe. *De Cl. V. Laur. Scholtzii tranſmiſſis obſervat.*

Observatio XX.

Scorpionis venenum cujuſmodi.

A Phalangii ictu totum corpus affici videtur, exiguo veneno per minimum foramen injecto. Sed longè majori admiratione dignus eſt Scorpionis ictus, qui brevi admodum tempore graviſſima infert accidentia: quippe cùm ſeſe implicat, aut perquam exiguum eſt id quod injicitur, aut nihil omnino nullo apparente foramine in ipſius aculeo. Atqui fieri non poteſt, quum primùm quis perinde quaſi ab acu punctus eſt, ut univerſum corpus veluti grandine percuti videatur, animi ſimul defectione accedente. Nam rationi magis conſentaneum eſt, ut vel à ſpiritu quodam, vel tenui humiditate injecta, hæc eveniant accidentia. *Galen. lib. 6. de locis affectis.*

Nos meminimus quendam Campegium Bononienſem, ſcorpionis ictu, maculis nigris totum conſperſum, expellente natura unà cum mala veneni qualitate nigram bilem, quâ illius corpus affluebat, quod in multis aliis, à ſcorpionibus ictis, nunquam obſervavimus. *Marcell. Donat. hiſt. Medic. mirabil. lib. 1. cap. 9.*

Observatio XXI.

Scorpiones aliquando in cerebro gigni, & interficere.

CUidam Italo ex frequenti odoratu Baſilicæ herbę, natus eſt Scorpio in cerebro, qui vehementes dolores & longos, mortem denique attulit. *Hollerius.*

Puellam quandam in Gallia ajunt, cùm ſæpe & multùm odorata eſſet baſilicam herbam (minorem puto *Geſn.*) incidiſſe tandem in capitis dolorem incurabilem: & cùm à morte diſſecaretur ejus caput, inventos fuiſſe ſcorpios in cerebro ejus. *Geſnerus ex relatione cujuſdam pharmacopæi. Hiſtor. animal. lib. 5. de Scorpione.*

Observatio XXII.

Scorpio infantis os in cunis ſubiens eundem exanimavit.

ANno Sal. noſtræ 1570. in Agro Veronenſi, qui dicitur à Baldaria, accidit, ut dormiente infante quodam, filio unico Domini Antonii Franciſci Anzonelli in cunis, Scorpio ſatis latus, ingreſſus eſt per os ipſius infantis dormientis: poſtea in ejus gutture aculeo infixit eum, adeò ut infans experrectus & dolore excitatus, poſt multos labores, & dolores, & ploratus, evomuerit ſcorpionem ipſum, & obierit diem ſuum, cum maximo dolore parentum ſuorum. *Omnibonus lib. 2. cap. 9. de art. med. infant.*

Observatio XXIII.

Scorpiones quibuſdam in locis minùs noxii.

QUibuſdam in locis mortem afferunt Scorpiones: alibi ſunt innoxii, ut in avitis noſtris ſedibus, quæ ſub Noricarum Alpium tractu jacent. Totam eam regionem ſine maleficio colunt. Quorum multitudo ſi tibi nota ſit, non ſine admiratione obſtupeſcas Nullum enim penè movebis ſaxum, ſub quo non offendas plurimos. *Scaliger exercit. 198. ad ſubtilit. Cardani.*

Piſis plures obſervavimus à ſcorpionibus ictos, fermè nullam percepiſſe in corpore agitationem. Regionis enim ejuſmodi humiditas, ſcorpionum venenum maximè hebetat, & ad homines contaminandos ineptum reddit. *Vidius med. part. 2. ſect. 2. lib. 2. cap. 8.*

Habet & Italia & Gallia ſuos ſcorpiones, qui in Italia non ſunt ita venenoſi. *Ponzettus de venen*

Viſuntur aliquando in Italia, ſed innocui, multisque aliis in locis, ut circa Pharum in Ægypto. *Plinius.*

In Helvetiæ quibuſdam, ſed raris locis, ut Raperſuillæ ad Tigurinum lacum, minimi viſuntur, ſed pauci, iique innoxii. Geſnerus. Ejus generis fortè fuerint librorum, quos vinulas vocant, admodum exigui & rubri, vini roſei diluti colore, unde fortaſſis etiam nomen traxere. *Geſner. hiſtor. anim. lib. 5. de ſcorpion.*

Observatio XXIV.

Symptomatum, & curationem eorum, qui à ſcorpionibus icti ſunt, hiſtoria ſingulares.

FAmulum habui, qui à Scorpione ictus, tam ſubitò, ac tam frigido ſudore toto corpore perfuſus eſt, ut algentiſſima nive atque glacie ſeſe opprimi quereretur. Verùm quum algenti illi ſolam theriacam ex vino potentiore exhibuiſſem, illicò curatus eſt. *Benivenius cap. 56. abditor.*

Vir qui à ſcorpione, in manus digito punctus fuit, multùm dolebat, & refrigeratus totus contremebat, & per corpus dolores, cute totâ quaſi acu punctâ, formicantes patiebatur. Cæterùm hic à ſcorpione punctus, illicò eum interfecit, & contudit, & contuſum

puncto digito ſuperpoſuit: & brevi à dolore liber fuit: & quaſi ab igne exuſtus redditus , & ex toto ſanatus. *Luſitan.cent.6.curat.31.*

Antonius Cortuſus patritius Patavinus , Pulvere Sereniſſ. Principis Ferdinandi Archiducis Auſtriæ, à me accepto, quendam civem, & vicinum ſuum à ſcorpione magno ictum , jam animi deliquio detentum, brevi admodum tempore ad vitam revocavit. *Matthiol.com.ad cap.29.lib.6.Dioſcor.*

In Italia altero poſt noſtras nuptias anno, natam nobis primogenitam filiam Aſpaſiam, nutrici in proxima domu habitanti lactandam dedimus , quod uxor tum novum concepiſſet fœtum. Nutrix puellulam ad nos oblectamenti gratia ſæpius afferebat. Fortè fortunâ cùm quodam die , poſt cœnam , ad focum ſederemus, nutrix cum filiola adeſt, ſedet & ipſa, ac filiam faſciis involutam matri porrigit: illa in ſinum ſuum ſuſcipit, & cùm ſuaviter complecteretur, ut matres ſolent , ſummam medii digiti ſiniſtri partem, quaſi acu violentiùs pungi ſenſit, (latitabat enim Scorpius in circumplicationibus faſciarum) doloremque & angorem, viriumque lapſum talem & tantum paſſa eſt, ut filiam in ignes propemodum projecerit: præſtò alioquin fuit ſedulò nutrix, & filiam ad ſe recepit. Uxor è ſella ſurgens, animo linqui è veſtigio cœpit, ſudoribus perfundi, totaq; diſtendi utris inſtar, ac penè præfocari. Ego rei novitate & magnitudine, triſtiſſimoque caſu vehementer percuſſus, vix ubi eſſem noram, Conjugem tamen compellans, quid acciderit rogo. Illa tum obmuteſcens, nutu veſtes ut mox ſolvam monet. Interea verò dum illa ſurgit, & nutrix infantem excipit, Deus mihi & mali cauſam, & curandi modum commonſtrat: cadit enim in focum virulentus hoſtis ille Scorpius. Hunc capi jubeo, (parata namque erat nutrix, pede atterere) & aſſervari, memor antipathiæ. Uxorem à veſtium vinculis confeſtim libero, digitum percuſſum, inter primum & ſecundum articulum, vinculo arctiſſimo excipio. Poſt hæc ſcorpionem ipſum, qui pupugerat, comminuo, ac paululum tundo, & læſo loco appono, ac deligo. Mox quæ alia ſint adhibenda remedia, mecum expendo, libros conſulo. Erat autem in promptu laudatiſſima Theriaca, odoris gratiſſimi, ſummo artificio concinnata, ſucci plena, quam Franciſcus Gallorum Rex ſibi ſuiſque parari curabat. Eam dono ante ſexennium ab amico acceperam. Theriacæ hujus drachm. unam ex optimo vino propino , & quoddam , è lauri foliis recentibus in vino decoctis, cataplaſma digito impono. Sæva illa accidentia paulatim miteſcunt, duarumque circiter horarum ſpatio, uxor ſic periclitata, ſalva & incolumis evaſit, nulla in digito noxâ relictâ. Dei verò beneficio, & providentiâ merâ, non mater modo, ſed filia quoque, tum ab illius beſtiolæ veneno, tum ab ignis periculo ſervata eſt. Si enim filiolam Scorpius pupugiſſet, nulla ſalutis ſpes reliqua fuiſſet, ob virus & potentiſſimum & nocentiſſimum. Poſt annos tamen ſex, uxor mirabilibus iiſque gravibus morbis tentari cœpit, ſed nonniſi ſiniſtris corporis partibus: ſiniſtra parte capitis, ſiniſtris dentibus, brachio, latere, hypochondrio, & crure. Tormina quoque lethalia ſenſit, vomitiones & ructus incredibiles , & hypochondriacæ melancholiæ ſymptomata dira ſuſtinuit, & convulſiones. In animi deliquia ſæpe incidit: quæ omnia à frigido genita. In cauſa autem fuerit ſcorpionis virus, necne, pronunciare non poſſum. *Plin.lib.11.cap.25.* fœminis quàm viris noxium magis eſſe ſcorpionum venenum ait: virginibus verò mortem ſemper adferre. Laboravit uxor his modis annis viginti. *Thaddæus Dunus in Miſcellaneis cap.9.*

Elidæus Præceptor meus , Bononiæ in Italia cùm juvenis à ſcorpione ictus eſſet, nobis præſentibus, juſſit ut juvenis forti animo, ſuâ manu propria ſcorpionem ipſum interficeret, ac morſui, qui in pede contigerat, caliga diſciſſa apponeret, ac faſcia ſuper vulnus inflictum fortiter ligaret ; quod juvenis fecit, & nullis accidentibus ſupervenientibus curatus fuit. *Pet. Foreſtus lib.10.ſchol.ad obſervat.67.* Hanc eandem hiſtoriam repetit *idem author, eodem lib.ſchol.ad obſerv.* 119 bis verbis.

Memini quod cùm aliquis ex noſtris ſcholaribus ad collegis, ex ſcorpione in pede, vel ſupra pedem ictus eſſet, Elidæus Præceptor noſter juſſit, ut fortiter eundem ſcorpionem manu percuſſum interficeret , & interfectum ictui apponeret, ita ſcorpius ſuum virus, licèt mortuus extraheret, ac eo modo curatus fuit.

† Plura vide apud *Zacut. de PP. Med. Hiſtor.l.5. hiſt.4.fo..800. Zwing. Theatr. Vit.hum.p.475.* Ex veſpæ quoque ictu admirandum annotavit affectum *Hildan.Cent.obſ.87 p.613.& obſ.88.p.614.*

Observatio XXV.

Ad Scorpionum ictus remedia rara, phyſica, de experimento & hiſtoria cognita.

Refert *Alexandrinus , Joviano Pontano authore,* ſe vidiſſe hominem graviter à ſcorpio percuſſum; qui ſtatim liberatus fuit ebibito thure contrito, in quo cælatum fuerat ſcorpii ſignum. Debet autem ſculpi in lapide annulari, aſcendente ſcorpio, dum luna ibidem agit cardinaliter conſtituta: eodemque ſigillo aromati imprimi, hora qua luna in ſcorpio cardinalis invenietur: & quo dictum eſt modo exhiberi, ex aqua vino albo, aut alio idoneo liquore. *Mizald. memorabil. & arcanor.cent.6. Aphoriſ.86.* Eadem *Serapion* habet.

Ipſe vidi ſatellitem Romanum, geometriæ gnarum, qui cum diu habitaſſet Ægyptum, ex Chriſtiano Saracenus evaſit, temporibus Regis Camorchæ: hic (mirum) ſponte mobiles imagines fabricabatur. Evenit, cùm apud Satellitem eſſem, quod obnoxie ejulantē armigerum ſuum audiremus: ex ictu enim Scorpii graviter dolebat. Hic meus ille ſatelles incertum Antidotum quid porrexit, ut id potaret: id gerebat characterem ſcorpii, & thus olebat: quo hauſto, illicò evanuit dolor. Hic ego, quidnam id eſſet, quod tam commodam & ſalutarem preſſiſſet formam? Illico aureum obtulit annulum, qui emblema gerebat lapidis Bezaar, cui inſculpta erat imago ſcorpii. Rogabam, quanam hora hanc ſculpiſſet: reſpondit , luna in ſcorpione verſante, cùm angulum centrumque cœli attigiſſet, tuncq; olibanum maſtiche imbutum ſe preſſiſſe affirmabat: quin aliis rebus inuſta hæc idea, æque ac ſi thuri, hanc efficaciam exercebat. *Heurnius Method. ad praxim lib.3.cap.28.*

Observatio XXVI.

Necandis ſcorpionibus medicamentum, conficta præcantationis cujuſdam ſpecie, deprehenſum.

Totâ ſubſtantiâ vel maximè adverſa eſt ſaliva beſtiis hominem interficientibus, ceu alicubi , etiam Nicander Poëta refert. Pollicitus autem mihi quidam incantationem ſeſe oſtenſurum, quæ ſcorpios interficeret: ubi illam ſemel dixiſſet, in ſcorpium expuit: inde rurſum eam obmurmurans, iterum ſcorpium conſpuit: ac ubi tertiò dixiſſet, atque expuiſſet mortuus eſt ſcorpius. At poſtea ego abſque incantatione, à ſola ſaliva morientem vidi ſcorpium, idque celeriter patientem à ſalivâ eſurientium, aut ſitientium, tardè autem ab illis, qui cibo potuque fuerant impleti, in aliis autem proportione. *Galenus lib. 10. ſimpl. medic.*

Observatio XXVII.

Araneos, Bufones & ſerpentes ictu necare.

Librat araneus ſe filo in caput ſerpentis , porrectæ ſub umbrâ arboris ſuæ, tantaque vi morſu cerebrum

Digitized by Google

brum apprehendit, ut ſtringens ſubinde, & vertigine rotata, ne filum quidem deſuper pendentis rumpere, adeò nec non ſingere queat, nec finis ante mortem eſt.

Aranea homini domeſticum eſt animal, exitiale verò ſerpenti, adeò ut fortè conſpicatus ſub arbore ſerpentem apricantem, filo ſe libret, & aculeum mediæ infigat fronti, tam acri vulnere, ut ſerpens dolore rotans ſeſe in gyrum, tandem emoriatur.

Bufo nunc cum aranea, nunc cum lacerta, quandoq; verò cum colubro, vel etiam cum ſerpente prælium ſubit. Læſus autem veneno alterius animalis veneno-ſi, à plantagine remedium accipit.

Cum aranea pugnat, & ab ea vincitur, nam cum illa frequenter pupugerit, nec bufo ulciſci ſe poſſit, uſque adeò inflatus turget, ut medius crepet, & moriatur.

Botrax pugnat cum aranea, ſicut & ſerpens. Aranea quidem supernè filo ſuſpenſa deſcendit, & cerebrum utriuſvis eorum pungit; bufo autem iraſcens inflatur, & aliquando crepat, ob venenum araneæ.

Accepi ab iis qui ſpectarunt (inquit *Eraſmus*) ſimile diſſidium araneo eſſe cum bufonibus, (quale cum ſerpente) ſed bufonem ictum ſibi plantagine admorſa mederi. Audies (alloquitur ſuum congerronem) acroama Britannicum. Scis illic conclavium ſolum conſterni ſcirpis virentibus. Quidam faſciculos aliquot ſcirporum in cubiculum congeſſerat, ſparſurus cùm eſſet commodum. Is, cùm à prandio ſupinus dormiret, bufo ingens erepſit, & os dormientis obſedit, infixis ſuperno atque inferno labro quatuor pedibus. Detrahere bufonem certa mors erat, non amovere, quiddam erat morte crudelius. Quidam ſuaſerunt, ut monachus ad feneſtram deferretur ſupinus, in qua ingens araneus habebat telam. Factum eſt. Mox araneus hoſte conſpecto filo ſe librat, & bufoni ſpiculum infigit, ac filo ſe recipit in telam. Intumuit bufo, ſed non eſt avulſus: repetitur ab araneo, magis intumuit, ſed vixit: tertiò ictus, abduxit pedes, ac mortuus decidit. Hanc gratiam araneus retulit hoſpiti ſuo.

Oaservatio XXVIII.

Aranei pedibus calcati venenum calceorum ſoleas tranſmittit: ejuſdem tranſcurſu ſpeculum crepuit.

TAnta hujus veneni vis (ſpeciem in memoria non habeo) ut calcatus calceorum ſoleas tranſmiſerit cujuſdam Vincentini Hic verò in Vaſconia unius araneoli tranſcurſu, eoque leviſſimo crepuerit ſpeculum. *Scaliger exercit.* 186.

Observatio XXIX.

Solo combuſti aranei fumi nidore hauſto, quidam periculoſiſſima ſymptomata, & tantum non lethalia incurrit.

VIdi quendam Lombardum Florentiæ in hoſpitio Coronæ, qui quandam araneam nigerrimam & magnam, combuſſit lumine candelæ. Et commorans in loco olfecit fumum illius araneæ: Et ſtatim incepit debilitari, & incurrit lipothymiam, & tota nocte paſſus eſt pulſum cordis, & cecidit pulſus ejus, ita ut vix perciperetur, & curatus fuit cum theriaca, diamoſcho, & pul zedoar. mixtis. *Nicol. Nicolus ſerm.* 4. *tract.* 4. *cap.* 23.

Observatio XXX.

Vino, in quo extinctus fuerat araneus, poto, Monachi aliquot mortui.

NArrat *Nicolaus Florentinus*, Florentiæ in monaſterio Eremitanorum tempore ſuo, multos monachos fuiſſe peremptos ex potu vini, in quo fuerat extinctus araneus peſtiſer, ob negligentiam eorum, qui curam habebant vaſorum vinariorum. *Mercurialis lib.* 2. *c.* 5. *de venenis.*

Observatio XXXI.

Aranei per imprudentiam devorati, hiſtoria & curatio.

NOſtri ruſtici, qui circa montes habitant, & Rhæti Reſinarii (ut ſic appellem pauperes illos ῥητινοπώλας, id eſt, qui reſinas colligunt & vendunt) reſinam ſiccam abietis, vulgò rubræ cognominatæ, à rubente cortice, (ſive ea picea eſt, ſive ſapinus, aut abies fœmina, ut Bellonio placere videtur) contra venena prædicant. Et nuper mulietcula, cùm incauta devoraſſet araneum, & circa os ventriculi affligeretur, hac reſina ſumpta, mox dolore & malo omni liberatam ſe retulit. Eligi autem debet recentior, pinguis, & albicans præ ſe ferens: vetus verò, flaveſcens, macra & fibralis rejici, *Rotthanno Hartz* noſtri ſua lingua vocant: aliqui *Schvvenetten Hartz*, quòd ab arboribus illis, cortice ſuo ſpoliatis, colligi ſoleat, in montibus præſertim altis: ubi magna harum arborum copia eſt: & ideò cortex illis detrahitur ab incolis, qui pratis ad pabula vaccarum opus habent, non lignis & arboribus, ut pereant. *Geſnerus in annot. ad lib.* 2. *parab. Dioſc. c.* 150. *pag.* 847. & 848

Observatio XXXII.

Alia, ſed ictus aranei hiſtoria.

NOs mirum quiddam vidimus in bolo Armenio. Villicus enim quidam noſter, quum à me fortè proficiſceretur in forum, inter eundem ſenſit ſe in collo pungi, neſciens quâ è re contigiſſet: ſtatim autem facto tumore ingenti, & ſtrangulatione quandam, ad me reverſus, nec quicquam loquens, ſed ſolùm locum digito commonſtrans, proſtravit ſe ſuper capſâ, mugiens quaſi moriturus. Ego beſtiam aliquam venenoſam ratus, qui neq; carbunculi ſigna ulla vidiſſem, nec alterius eorum, quæ oriri in nobis ſolent, bolum Armenum propinavi cum aceto, ut fortè excellens apud me erat bolus, quo aſſumpto, conſeſtim & quodam quaſi miraculo detumuit locus; ac ſurgens ille, & loquens, hoc me inquit, à morte liberavit: putare autem ſe araneum pupugiſſe, qui diſceſſiſſet in collum. *Fracaſtorius lib.* 2. *c.* 2. *de morbis contagioſis.*

† Plura vid. de morſu araneorum apud *Zvvinger. Th. Vit. Hum. pag.* 475. Meminit quoque morſus aranearum lethalis *Panarol. pent,* 1. *obſ.* 45.

Oasarvatio XXXIII.

Aranea Peruana ictus lethalis, & quæ hujus curatio.

EX Hiſpania ficus arbores in Peruanas Provincias delatæ ſunt, ubi adeò feliciter creverunt, ut nunc maxima iſtic illatum ſit copia, quæ plurimos eoſdemque optimos fructꝰ geſtant. Porrò in eodem regno inſecta quædam reperiuntur, quæ araneæ appellantur, eo quòd ubicunq; fuerint, ſua tetia texant, Hiſpanicarum aranearum modo. Magna ſunt ea inſecta, malũ arantium amplitudine æquantia, adeò virulenta, ut eorũ ictus jugulent, niſi efficaci remedio ſuccurratur: nam ſi diutius differatur, & ſubeat virus ad cor, præſens mors conſequitur, nec ulla remedia proſunt. Miram autem in ficu utilitatem experti ſunt, ſi quotquot icti fuerint, ſtatim ad eam confugiant, & lac ex ficus foliis manans, bis aut ter in vulnus inſtillent: nam venenum, ex ictu in vulnere relictum, omnino extinguitur, tolluntur que dolores & ſymptomata ſuccedentia, ſolo vulnere relicto, quòd cum ſit exiguum, facilè curatur: diu tamen apertum conſervare ſolent. Atq; ut nunquam deeſſet hoc remedium, voluit Deus ut ficus

 nun-

nunquam iſthic folia deponerent, ſed perpetuò virerent. *Monardes lib. 3. ſimplicium novi orbis.*

Observatio XXXIV.

Tarantulæ morſus horrenda lethaliaq; ſymptomata, eorumdemq; per Muſicam, & nobiles antidotos curatio.

EGo aſſerere non dubitaverim, omnia Phalangiorum genera haberi in Italia: quippe quæ à me ſæpius ſint viſa, quamquam ſcribit *Plinius* Phalangia in Italia non oriri. Quin potiùs præter prædicta genera, inibi & alterum reperitur omnium pernicioſiſſimum, quod à Taranto Apuliæ civitate, ubi innumera æſtate tota vagantur in campis, Tarantulam appellant. Icti verò ab his, variè ac diverſe torquentur: ſiquidem alii perpetuò canunt, alii rident, alii plorant, alii clamitant, alii dormiunt, alii vigiliis afficiuntur, plerique vomitionibus laborant, nonnulli ſaltant, ſunt qui ſudant, alii tremebundi fiunt, quidam pavoribus infeſtantur, & alii alia patiuntur incommoda, fiuntq; phreniticis, lymphaticis, & maniacis ſimiles. Quæ quidem ſymptomata tam varia ac diverſa, non aliunde provenire dicendum eſt, quàm aut ex vario horum animalium veneno, aut ex demorſorum hominum temperamentis. Nam atra bile tentatis, pro eorum temperaturis, omnia hæc accidiſſe conſpeximus: tametſi non deſint, qui putent Tarantulæ venenum dietim vel horatim immutari, fierique ob hoc, ut tam variis ſymptomatibus vexentur, qui ab eâ iciuntur. Habentur Tarantulæ etiamnum in maritimis noſtris Senenſibus, Tyrrheno littori adjacentibus, & Romano agro frequentes: verumtamen non perinde ac in Apulia numeroſæ. Degunt hæ inter ſegetes in quibuſdam terræ cavernulis, è quibus interdiu exeuntes ſæpe eos meſſores iciunt, qui hujus inſidiæ ignari crura ocreis non muniverunt. Ictos vidi ego nonnunquam in plateis jacentes, & in Xenodochiis, qui prædictis affectibus torquebantur. Sed mirum certè quàm facilè hujuſce veneni vis Muſicâ mulceatur. Quandoquidem (ut equidem atteſtari poſſum) auditus lyricinis, vel tibiarum ſono, primo ſtatim occurſu icti à Tarantula à languoribus ceſſant, & in mediunt tripudiare, & ſaltare incipiunt, tamque diu rem proſequuntur, ac ſi ſani eſſent, & nullo unquam tenerentur dolore. Quòd ſi eveniat, ut tibicines tantillum conquieſcant, ac interponant, non multo pòſt tempore in terram concidunt, & ad priſtinos redeunt languores: niſi tamdiu indeficiente ſonitu ſaliant, atque tripudient, donec veneni virus, partim inſenſibiliter per cutis meatus, partim per ſudorem exeat & diſcutiatur. Ob id igitur tibicines ſtipendio conducuntur, alternatimque mutantur, ut abſque ulla ſonitus intermiſſione tamdiu tripudient demorſi, quouſque penitus curati quieſcant: cùm tamen, dum hæc aguntur, ſint, qui antidotis eos corroborent, nimirum theriaca, mithridatio, ac aliis, quæ venenoſorum morſibus adverſantur. *Matthiolus comment. ad lib. 2. cap. 57. Dioſcor.*

Nihil mirabilius eo aranei genere, quod vocant Tarantulam, qui demorſos morte per Lethargum occupat. Remedium palam eſt ex Muſica, quòd ad ſaltandum incitentur: nam ſaltando veternus diſcutitur, ac cum eo ſimul venenum, quod naturâ frigidiſſimum eſt. Nam & *apud Platonem in Phædone* inducitur quies Socrati à carnifice imperata, ut cicuta illum occidere valeat. Non igitur Muſicâ, ſed labore venenum diſcutitur: at ad laborem incitantur vario Muſicæ genere. Genus enim illud veneni ſpiritus ad intima contrahit, naturaliter verò à Muſica ſpiritus incitantur, ut in equis, pueris, & ſtultis, quamobrem dupliciratione ab ea juvantur. *Cardanus lib. 9. de ſubtilit.*

Verba tua ſunt hæc: Nihil mirabilius eo aranei genere, quod vocant Tarantulam, qui demorſos morte per lethargum occupat. Phalangii ſpeciem eſſe Italiæ peculiarem, tibi ſcribendum fuerat. Quod veritate ſuâ præteret ſubtilitatem. *Plinius* enim Phalangium Italiæ ignotum dicit. Ea in oræ tractu meridionalis penè toto invenitur, ſed innoxia. Interea Apulia cùm frequens, tum malefica: quare à Tarento urbe, Tarantula nominata eſt. In ſulcorum ſqualore latitans imprudentes vel meſſores, vel venatores pungit. Eam ob cauſam interfuit indigenarum, munimenta pedum excogitare. Itaque ocreolis calceati metunt. Cæterùm quem lethargum afferat eorum morſus, non intelligo. Nam qui lethargum patiuntur, inertes, languidi, ſoluti, deniq; νωθροὶ ſunt. Eorum modus unus omnium. At qui læſi ſunt à Tarantula, non unum eſſe eorum modum, ex Apulorum opinione palàm eſt. Arbitrantur enim quot in hebdomade ſunt dies, tot eſſe noxarum ſpecies à beſtiola illatarum. Præterea non omnes oblivione, vel putri ſomno premi, noſtrate quoque proverbio manifeſtum eſt. Quippe alacriorem quempiam, animove inſolentiore, aut diſſolutiore, cùm videmus: eum Tarantulæ morſu appetitum dicere conſuevimus. Aliqui ſopore occupantur: ſed non pauciores perpetuis vigiliis diſtrahuntur. Alii flent, alii riſu diffunduntur. Quidam currunt: nonnulli inertes ſedent. Sunt qui ſudent, qui vomant, qui inſaniant. Quare non defuere philoſophi, qui putarent Tarantularum tot eſſe ſpecies, quot hæc agnoſcuntur accidentia. Mihi aliter videtur. Quemadmodum ebrietas non unius eſt modi, ſed ſua cuique, pro naturâ & inſtituto: flent rident, ſilent, blaterant, dormiunt, diſcurrunt, verberant: ita ex hoc morſu evenire. Rectè tamen Muſicâ curari negas. Labore namque, ac ſudore, tum vincitur, tum expellitur venenum. Cæterùm illud tibi procurandum fuit; quamobrē ſomnolenti illi Muſica excitantur? Viſi ſunt à nobis languidi ſolutique, in tantum accendi calorem ex Aſcauli ſono, ut ſaltando laſſarent oculos ſpectatorum. Sedatur interea dolor, & veneno à corde revulſo, atque aliorſum diffuſo, & amota mente à ſenſu mali. Sublata Muſica non continuò, ſed pedetentim morbus redintegraſcit. Repetita aboletur. Interea curantur antidotis; quorum unum præter cætera tibi narrare conſtitui. *Ariſtolochiæ rotundæ, Mithridatii, ſingulorum uncias duas, Terræ ſigillatæ, unciã ſemiſſem, muſcas, quæ de Napelli frondibus victum capiunt, duodeviginti, ſucci citri q. ſ.* Namq; vel adverſus hoc maleficum, vel contra quemvis alium morſum, nulla cum hoc eſt comparanda Theriaca. *Scaliger Exercit. 185. ad ſubtil. Card.*

† Plura de Tarantulæ morſu vid. *in Orat. de pulv. ſympath. Illuſtriſſ. Comit. Digby add. Barthol. Cent. 6. hiſt. 35. Panarol. pent. 5. obſ. 44. Foreſt. l. 30. obſervat. 12. Zvvinger. Theatr. Vit. Hum. p. 374.*

Observatio XXXV.

Rhabarbarum in mortario tuſum, in quo cantharides contritæ fuerant, devorans, ſanguinis mictu cum veſicæ exulceratione correptus eſt.

VIncentinus Grema nuncupatus, Chirurgus inſignis, medicamentum bibit, cujus pulveres in mortariolo piſti fuerant, in quo prius Cantharides in pulverem redegerant. Hic vir ab ore uſq; ad anum excoriatus eſt, & miram veſicæ excoriationem habuit: decem & octo menſium ſpatio, ſanitati reſtitutus eſt, tamen non aderant actu cantharides, ſed vis quædam circa mortariolum derelicta. *Braſſavola Comment. ad aphor. 17. lib. 2.*

Obser-

Observatio XXXVI.

Cantharides ad genu applicatæ, ſanguinis per urinam profluvium mirum excitarunt.

B*Artholomæus Montagnana*, non vulgaris Italorum olim Medicus, refert, quendam Franciſcum Braccum, civem Paduanum, cùm genui cantharides applicuiſſet, plus pondo quinque librarum ſanguinis eminxiſſe. Idem quoq; accidiſſe, qui eas ad unguium leproſarum ψώραν vel ſcabritiem tollendam, pollici pedum applicuiſſent. *Langius Tomo* 1. *Epiſt.* 47.

† Immo etiam manu detentas cantharides, veſicam alterare ſcribit *Smetius Miſcell. p.* 44.

Observatio XXXVII.

Cantharides in byrſa portans, ſanguinis per veſicam excretionem incurrit.

INcredibile videtur, quidam Chirurgus Mediolanenſis bis ſanguinis profluvio correptus fuit, per urinam ſolùm, portando cauterium ex cantharidibus in byrſa. *Joan. Michael Paſchalius Meth. Curand. morb. cap.* 44.

Quidam cùm fortè in perâ cantharides geſtaret, (quarum uſus eſt interdum Chirurgis) ſanguinem mingebat. De hoc cum conquererentur apud me, dixi ut abſtineret cantharidibus, nec eas vel tractaret, vel in perâ geſtaret. Talem aliquando caſum retulit Helidæus de Paduanis Med. Bonon. inſignis, quocum ægros inviſere ſolitus ſum, cum Bononiæ eſſem. *Cl. V. Adolphus Occo, ſuis obſervationib.*

Observatio XXXVIII.

Cantharidum ad lichenas potu, extinctus quidam.

COſſinus Eques Romanus, amicitiâ Neronis notus, cum Lichene laboraret, vocato ex Ægypto Medico, cantharidum potu ab eo interemptus eſt. *Plin. lib.* 29. *c.* 4.

Observatio XXXIX.

Cantharidibus ad venerem augendam, aut veneficis loco hauſtis: iisdemq; ad ſummum vitæ diſcrimen perductis, quomodo nonnulli curati: alii verò mortui.

ERat Bononiæ ex Gallia adoleſcens divitiis & ſtemmate nobilis, gallo quovis gallinaceo ſalacior: qui puellam non adeò longè ab æde divi Dominici habitantem deperibat, quæ quum illi noctem condixiſſet, illius amore inescatus, conſilio ſui commilitonis, ne in veneris conflictu ſuccumberet, ad coitus illecebram, cantharidum pulverem in juſculo quodam abſorpſit: poſtea quum ad primam noctis facem pruritum circa pudenda ſentiret, lætus, ac ratus eſſe libidinis ex pharmaco tentiginem, amicam adiit: in concubia verò nocte, quum punctionibus corpus vellicaretur, & in ore cedrinæ picis ſaporem perciperet, nec mente ſibi probè conſtaret, ac animæ defectu & vertigine penè concideret, triſtis, auxilii & conſilii inops domum rediit: ubi cùm cruento urinæ ſtillicidio, ac ardore continuo diſtorqueretur, Deum hominumq; & præcipuè Ludovici de Leonibus, mei in re medica præceptoris, opem imploravit, queis quum ejus ex Gallia conterranei noctu conſultum acceſſiſſent, (nempe cui noctu egredi, ob quarundam Bononiæ factionum inſidias, tutum non foret) mihi accerſito negotium viſendi ægrum dedit: juſſitque, ut dato ad ſorbendum oleo, vomitum prolicerem: ventrem clyſtere ex mercuriali, maluarum, radicis althææ decocto, in quo caſſia, addito liliorum ac violarum oleo, diſſoluta eſſet, eluerem: & ut ſingulis horis plenum lactis caprini, aut bubuli cyathum patiens ebiberet. Quòd ſi hoc deeſſet, lac de nucleis pinearum, ac melonum & cucurbitæ, ac papaveris ſeminibus contuſis, cum ſtillatitio malvarum ac halicacabi liquore, aromatarium per colum emungere juberem, ac id loco veri lactis patienti, etiamſi in ſolio aquæ calidæ deſideret, affatim potandum præberem. *Langius Epiſt.* 47. *Tom.* 1.

Scortum quoddam, quò juvenem in ſui amore detineret, lautâ cœnâ excepit, additis etiam condimentis pulviſculo cantharidum conſperſis. Posterâ die cùm merum ſanguinem ano virgaq; rigidâ redderet, Medicos vocavit: qui ſtatim, ex commemoratis ſupra, quæ ipſi abundè aderant, ſymptomatibus, intellexerunt ei cantharides exhibitas fuiſſe. Vomitoriis ergo aluum ſupernè cient, clyſteres ex hordeo mundato, oryzâ, decocto maluarum, ſeminis lini, fœnugræci, oleo liliaceo, ſebo hircino infundunt: paucam mox theriacam cum multa conſerva violarum, quæ venenum foràs eliceret, exhibent: lac potandum præbent: injectiones in urethram & inteſtina, ex refrigerantibus, ut ſucco lactucæ, portulacæ, cucumeris, cucurbitæ, melonum, ex lentis, & viſcidis, quò faciliùs & diutius ulceratis partibus blando oblitu adhæreſcerent, ut mucaginibus pſyllii, malvarum, & cydoniorum, ſyrupo de nenuphare, papavere, & violis, butyro recenti, & oleo amygdalarum dulcium fieri procurant: ſolum hordei decoctum, aut ptiſanam vulgo dictam ei in potu concedunt: cibant vitulinis, hœdinis, & porcellorum, cum lactuca, hordeo, violariâ elixis carnibus; quæ ſua humiditate aluum laxarent, & lentore inductam aſperitatem oblinirent: refrigerantia & humectantia lombis, pectini, & perinæo admovent, ad ardorem temperandum. Tandem in balneum tepidum ægrum demergunt: nihil denique non tentarunt, ſi qua arte venenum foras elicere, aut infringere poſſent. Sed fruſtranei omnes illorum fuere conatus. Interiit enim juvenis, non remediis convenienter præſcriptis deſtitutus, ſed veneni efficaci contumacia victus.

Longè feliciùs ceſſit nobili cuidam mulieri Medicorum labor, adverſus hoc ipſum malum. Rubris huic, & ardentibus, fœdiſque puſtulis facies univerſa deformis erat, adeo ut hanc tanquam elephanticam omnes averſarentur, parati hominum conſortio interdicere. Lutetiam venit, vocatiſque Hollerio & Grealmo Medicis, me verò & Caballo Chirurgis, anxiè quærit, ecquid adverſum faciei tantam deformitatem remedii ſit. Expenſo diligenter malo, elephantia vacare ipſam pronunciamus: cæterum univerſæ faciei imponendum eſſe veſicatorium ex cantharidibus. Tribus vel quatuor horis pòſt, è facultate in actum redacto medicamento, inſigniter illi ardere veſica, cervix verò uteri intumeſcere cœpit, cum torminibus, aſſiduo vomitu, mictione, & dejectione corporis, & membrorum phanatica jactatione, febre perurente & planè ignea. Cogo repente Medicos; in eam ſententiam itum eſt, ut illi lac multum potandum exhiberetur, per anum in inteſtina, per urethram in veſicæ & uteri cervicem injiceretur; in lavacro tepido decoctionis ſeminis lini, radicum & foliorum maluæ, biſmaluæ, violariæ, hyoſcyami, & portulacæ, & lactucæ, ad doloris uſque ſedationem, contineretur. Lumbi & genitalia unguento roſato & populeone in oxyerato agitatis & concorporatis linerentur. His artibus mitruerunt omnia ſymptomata. Et facie interim tota in veſicas ſublata, cum purulenta multa ſanies prorupiſſet, evanuit in perpetuum, quæ ante faciem occupabat deformitas, adeò ut paulo pòſt viro deſponſata, multa prole fœlix, hodie etiam ſuperſtes, incolumi ſanitate fruatur. *Pareus operum ſuorum lib.* 5. *cap.* 17.

Digitized by Google

Socrui gener quidam veneficus, cantharides, extractæ caſſiæ mixtas, obtulit Bononiæ. Quam, veſicæ cruciamentis tam atrociter afflictam, ut etiam ſanguinem largum ex veſicâ excreuerit, felici ſucceſſu curavit D. Helidæus Paduanus Forolivienſis, clariſſimus & in artis operibus exercitatiſſimus Medicus: quemadmodum recenſuit D. Joann. Eclutius, Medicus Colonienſis ornatiſſimus, illius olim diſcipulus, qui tunc temporis ipſum ſectabatur, & quoq; curationi interſuit. *Wierus de præſtig. Dæmon. lib. 3. cap. 35.*

Quidam Italus, homo robuſtus & ſucci plenus, certis de cauſis, quas reticere ſatius eſt, quàm exponere, ab amico edoctus, ſumpſit pulverem quendam, compoſitum ex ſatyriis, pipere longo, & cantharidibus. Quo facto, ſenſit tormina non levia: quare accepit pulverem alterum alexiterium, quem vulgò vocant Saxonicum, unde vomitus ſupervenit, qui diem noctemq; duravit, & urinam excrevit cruentam, cum maximo dolore. Altero die, Medicus accerſitus, & remedia efficacia adhibita ſunt; ſed fruſtra omnia. Dolores enim ventriculi, & totius ventris aucti, cum magnâ anxietate: ratione tamen bene ſibi conſtabat. Sub noctem frigus occupavit extrema, urina penitus retenta, auctæ anguſtiæ, amiſſus pulſus, ipſo liberè adhuc loquente; obiit tertia die manè. *De obſerv. Cl. V. Joach. Camerarii.*

† Graviſſima quoq; ſymptomata ex devoratis cantharidibus oborta, & qua ratione eadem remota fuerint, commemorat *Hildan. Cent. 6. obſervat. 99. p. 632. in fol.*

Observatio XL.

Ad urinas provocandas cantharidum potus exitialis nonnullis.

VIro cuidam diviti, ad ſuppreſſas longo dierum ſpatio urinas, quorumdam ex circumforaneis conſilio, per os exhibitis cantharidum in pollinem quotuor circiter granis; & aliquoties lotis eiſdem cum quinta eſſentia aquæ vitæ, ac ſemel cum vino Græco exhibitis, poſt tertiam horam, corroſivo ſuborto circa ventrem cruciatu, acceleratum vidimus interitum. *Andreas Baccius, in Prolegomenis Venenorum & Antidotorum, pag. 23.*

Observatio XLI.

Cantharidum, in veſicatoriis adminiſtratarum, & per os quoque ſumptarum, minimè tutus uſus.

EXpetimur, cantharides in veſicatoriis communiter miniſtratas, per os quoque ſumptas, acerrimè corrodere ſtomachum, & ventrem; veſicam tamen à proprietate reſpicere, dilacerareque, & cum ſanguinis acerrima mictione interficere, qui ſumpſerint. Nam utrumque non ſemel vidimus caſum, cùm in capite, vel lethargicis adhibitæ, vel largis à cerebro fluxionibus, vel quæ in brachiis, vel quæ in ſuris tibiarum applicantur, acerrimo excitato dolore, cum mingendi gravi difficultate, ac ardore, & mictu ſanguinis, miſerè enecaverint patientes: quod diſcrimen olegentibus & incautis tutò animadvertendum conſulimus. *Idem Baccius in Prolegomenis Venenorum & Antidotorum, pag. 22.*

† Huc refer etiam, quæ de Veſicatorio ex cantharidibus compoſito, ac devorato, annotavit *B. Timæus lib. 7. Caſ. 20 pag. 324 ſeq.* Noxium quoque ex cantharidibus veſicatorium perhibet *Hafer. Hercul. Med. lib. 3. cap. 4. pag. 156.*

DE VENENIS EX PLANTIS.

Observatio I.

Ericæ Bacciferæ vis maligna, amentiam inducens.

ERICÆ Bacciferæ Matthioli, (nam hanc, de quâ nunc agimus, eandem eſſe cenſemus,) fructus, Saxones qui Brottenbergum montem accolunt, vocant *Apenbeer*, hoc eſt, Simiarum baccas. Unde ſi quis neque ericæ, neque velut Dodonæus, Vaccinio-rum ſpeciem, ſtirpem iſtam eſſe voluerit: is nomine confictо πιθηκίκκον appellare poſſet. Inde autem ei hoc nomenclaturæ inditum eſt, quòd eſus ipſorum uberior, capiti noxia inferat quædam ſymptomata: ad quæ deliræ ſubſequantur geſticulationes, ratione nonnihil interturbata: ut is qui ipſis uſus fuerit copioſius, ſimiarum inſtar ſeſe habere geſtu reſibundo videatur. Hinc plantulam hanc deleteria facultate minimè carere contendunt: & ab ejus baccarum eſu omnino abſtinent, aliiſq; ipſorum uſum ſanctè interdicunt. At amicus quidam noſter Andreas Roſelerius, Pharmacopœus Halberſtadienſis, vir optimus, ac rei herbariæ non trivialiter gnarus, hanc ſtirpem chamætaxum vocare ſolet; tum ratione qualitatis iſtius malæ, tum foliorum oblongiuſculorum taxi, ſed breviorum. *Joannes Thalius in deſcrip. Hercynia Saxonothuringiaca.*

Observatio II.

Rutæ facultas cauſtica.

RUta adeò acris eſt, ut in Scotia quidam hortulanus, ob copioſam rutam per aliquot dies erutam & putatam, inciderit in eryſipelas manuum & frontis. Ideoq; *Plinius lib. 20. cap. 13.* Cicutæ ſuccum, inquit prodeſſe manibus colligentium rutam. *Camerarius in horto med.*

Obſervavi graſſante morbo populari, ac ſæviente peſte, quotquot rutam aceto imbutam identidem naribus admoverent, quò acria contagia deſpellerent, puſtulas in ſuprema infimaq; labri parte contraxiſſe. exulcerat enim foras admota, atque ulli parti affricata, veſiculas excitat: quamobrem carbunculis & bubonibus, aliiſq; tumoribus, qui in peſte ſe proferunt, commodè adhibetur; elicit enim virus, nec patitur intrò reſilire venenatos halitus. *Lemnius lib. 4. c. 12. de Occult. nat. mirac.*

Observatio III.

Ranunculi ſpeciei, quæ propriè Apium riſus ſeu ſcelerata herba dicitur, deleteria facultas.

APiom riſus dicitur, vel potiùs herba Sardonia, quæ ridendo interficit, de quâ *Apuleius* dixit, ſi quis eam guſtaverit jejunus, ridendo exanimabitur. unde riſus Sardonius dictus eſt. Et, ut *Saluſtio* placet, nervos labiorum, & oris muſculos, illius qui eam comedit, contrahere facit, adeò ut ridendo mori videatur.

Novimus nos apud Antvverpiam, hodie omnium civitatum facilè reginam, nonnullos juvenes Italos, in acetario herbario, hanc deguſtaſſe herbam, quorum nonnulli illicò vitam cum morte commutarunt: alii verò qui ſubitò ad antidota & medicamenta vomitoria confugere, evaſerunt. Venefica enim herba hæc eſt, & vitæ humanæ adverſa. *Luſitanus Comment. ad cap. 171 lib. 2. Dioſcor.*

Observatio IV.

Cicutæ admiranda, narcotica, & mortifera facultas.

Vidi ego honeſtam quandam mulierem, cùm inter Paſtinacas, cicutæ radicem decoctam fortè fortunâ comediſſet, ebriam quaſi ac inſanam redditam, ut in altum ſcandere ac ſubvolare conaretur, cui hauſtu aceti ſubventum eſt, ut ad mentem rediret. *Tragus lib. 1. c. 159 hiſt ſtirp.*

Scio quendam nobilem Patavinum, qui cùm ediſſet tortam ex herbis, quibus immiſtâ erat cicuta pro Petroſelino ab ancillâ (eſt enim valde ſimilis ei) mortuus eſt ſequenti nocte. *Cardanus lib. 1, cap. 2. de venenis.*

Cùm ruſticus quidam, Magnifici Joannis à Turri vinitor, non longè à Gotitiæ arce, ſuas coleret vineas, ligne furtè ſortuna erutis cicutæ radicibus, ſecumq; domum delatis paſtinacæ radicis loco decoxit, comeditq; in cœnâ unâ cum uxore, mox ſtatim (quæ ruſticorum conſuetudo eſt) ambo iuere cubitum. Media autem nocte à ſomno expergefacti, omni penitus amiſſa ratione, huc atq; illuc per domum in tenebris vagabantur, amentia & furore ducti: unde caput, faciem, & oculos in parietes percuſſerunt, ut manè accurrentibus vicinis, partim percuſſionibus tumidi, partimq; effuſo ſub cute ſanguine liventes, tumentibus admodum oculorum palpebris, horrendam ac monſtroſam oſtenderint faciem. Vocor ego ſtatim ad curam, percontatiſq; domeſticis, quibus eduliis in cœnâ victitaſſent, reperi hos cicutæ eſitaſſe radices, quas paſtinacæ eſſe crediderant. Quandoquidem mihi in propinquam vineam abeunti, oſtenderunt illi locum, ubi ruſticus ille radices effoderat, ibiq; inveni alias cicutæ radices, quæ jam folia emittere incipiebant. Qua re perſpecta, celeriter ad ægros redii, quos quidem non multo pòſt tempore, Deo adjuvante, in priſtinam mentem & ſanitatem reſtitui. Tametſi percuſſionum curatio multo longior fuerit, quàm veneni.

Decepta quoq; his radicibus eſt, ſuperioribus annis, quædam nobilis matrona à Coloreto, Utinenſis: quæ radices proprio in horto effoſſas toti familiæ decoxit, ac præbuit eſitandas carotarum loco.

Quinetiam monachum Franciſcanum curavimus, qui plurimis menſibus, modò amentiâ, modò furore agebatur, quòd cicutæ folia, hortenſis petroſelini vice, piſcium quorundam juſculis impoſita, comediſſet. Caveant igitur omnes, ne in hæc veniant diſcrimina. *Matthiolus Comm. ad cap. 11. lib 6 Dioſcor.*

In Italia conſtat cicutam non adeò exitialem eſſe. Eam in Hetruria ſi aſini depaſcantur, profundiſſimo ſomno, & torpore capiuntur, ita ut non tantùm ſtupidi, ſed planè mortui videantur. Id quod aliquando ruſticos hujus rei ignaros fefellit: nam dum aſinis, quos mortuos credebant, pellem ad uſum detraherent, accidit mirum, quòd in medio ferè operis, aſini experrecti ſunt, non ſine magno excoriantium terrore, atq; ingenti ſpectantium riſu. *Idem Comm. ad c. 47. lib. 4. Dioſcor.*

Cicutam ſturnum non interimere jam vulgatum eſt. Illud neq; vulgatum, neq; de re vulgari: Cicutæ folia necarunt Franciſcum Trapolinum, Præceptoris mei Pomponatii præceptorem, virum ſui ſeculi Phœnicem. Loco Petroſelini hauſit in juſculo poſita ab ancilla. Itaq; amens, ſine ſopore, diſcipulis ſuis ſui triſte deſiderium reliquit.

Animalibus quibuſdam tamen tantum induxit ſopotis, ut pro mortuis abjicerentur. At ea poſtea experrecta, primùm attonita fuere diu: mox inſano ac præcipiti curſu, eoq; vago, atq; interdum vertiginoſo ſeſe proripuerunt.

Aſellos vidimus multùm oſcitantes, deinde in anfractuoſos gyros circumactos, concidere.

In Liguribus Taurinis, anſerculos, cicutæ foliis devoratis, illicò expiraſſe.

Quâ tamen in provincia, vulgò ejus radices pro deliciis habent in acetariis: addito etiam elogio ſalubritatis. Urinas enim elicere valdè admodum.

Ego quoque ſæpe eſitavi, ſiſari ſapore. In valle tameo Polyzela præſentibus nobis, cicutæ radix recepta pro petroſelino in prandium à vinitore per initia jejuniorum, amentem fecit Nazarium Baſſanum civem noſtrum, & equitem ſortiſſimum, è turma patrui Bonifacii. Is Ludovici Laziſii Medici opera liberatus eſt. Multos alios vertigine torſit & oblivione. Qui ſopore fuerit extinctus, ex hominum numero, nondum à me viſus ullus eſt.

Ex Phedone Platonis id quoq; colligimus, non adeò vehementem ejus eſſe ſuccum: quin calore modico, antè concepto, vis obtundi poſſit. Idcircò publicus ille nocentiſſimæ fæcis mortalium miniſter Critonem admonebat, ne Socratem permitteret attentiùs diſputare; propterea quod ex ea mentis agitatione caloris aliquid contraheretur: quod ſi cui contigiſſet, ei iterum, atq; etiam tertiò ſuccus eſſet hauriendus. Ubi verò ſumpſit, obiit ille non ſolùm ſine ſopore, ſed etiam mente integra, orto à pedibus primùm frigore, inde ad crura progreſſo. Quibus in partibus quum ſenſum amiſiſſet non prius è vita deceſſit, quàm in cor invaſerit ſtupor. Quin imum ventrem quum reſrigeſcere ſenſiſſet, detexit ſe, atq; vocem emiſit ultimam de gallo Æſculapii: ſine dolore quidem ille, ſed non ſine noſtris lachrymis, quoties eum lego locum: ſæpe enim hunc Dialogum à nobis multa repetitum lectione, cũ incredibili ardore legendi cupiditate, ubi eo loci deventum eſſet, ſimul & conſilium, & librum abjecimus. *Jul. Scaliger Exercit 152 ad ſubtil Cardani.*

Eſu cicutæ, quæ Apii hortenſis ſpecie incautum fefellerat, quendam novi ad extremum uſque vitæ dementem factum. *Dalechampius Annotat. ad c. 13. lib. 25. Plinii, litera b.*

Paupercula mulier cum filia, quum hortum fodiſſet, collegerat pulchras radices cicutæ, pro radicibus ſiſaris majoris, quas paſtinacas vocitant, eaſq; coctas cum juſculo comederunt. Mulier ſtatim cœpit divexari veluti ſtrangulatione, cæcutire, delirare, torpere, nec quicquam poterat deglutire. ſibi veluti ebria videbatur, nec conſiſtere poterat. Filia iiſdem laboravit, ſed multò mitius; vomuit enim ſtatim: hinc factum, ut hæc hodie bene habeat; illa autem adhuc malè. *Cl. V. Joan. Bauhinus de ſuis obſ. diariis.*

Observatio V.

Cicutæ minoris cujuſdam, Val. Cordo dictæ, malignitas.

Cicuta minor (*Tragus* ſcribit hoc vitium petroſelini eſſe, & aliquo modo ad cicutam pertinere, quam Germani vocant *Glyſs Glyſſen*) naſcitur cultis hortorum areis, plerumq; inter ſativum petroſelinum, decerpentes fallens. Nam pro petroſelino, aut unà cum illo reſectum, cibiſq; inſperſum, veſcentium mentes gravi periculo turbat: ideoq; cautos eſſe hortulanos oportet, atq; noxiam hanc herbam ſplendore à petroſelino diſtinguere, alioquin foliorum inciſuris, & forma illi non diſſimilem. *Valler. Cordus hiſt. ſtirp. lib. 2. c. 150.*

Observatio VI.

Veru vulgò Oleandri dicti, maleficium.

Quidam è ligno Oleandri veru fecerunt, & carnes eo aſſarunt, & mortui ſunt, qui ex eis comederant. *Joan. Lebauteus Comm. de venenis.*

Digitized by Google

Observatio VII.

Napelli horrendorum & lethalium ſymptomatum hiſtoria, atq; antidoti praſtantes.

HUjus immanitatem vidimus nos Romæ, Anno à Chriſto nato 1524. menſe Novembri, in Capitolio, Clementis VII. Pont. Max. anno primo. Nam cùm decreviſſet experiri, olei cujuſdam præſtantiſſimi vires, quod Gregor. Caravita Bononienſis Chirurgus tunc præceptor meus, contra deleteria medicamenta, & venenoſorum animalium quorumcumque morſus paraverat, juſſit Pontifex venenum dari duobus latronibus, quos leges damnaverant, quò ſuorum facinorum pœnas luerent, laqueo vitam finire, ut in iis olei hujus experimentum fieret.

Horum alterum, qui plurimum Napelli ſumpſerat dulciariis panibus commiſtum, Pontificii Medici ſtatim oleo inungendum præbent, qui poſt tertiū diem, ſæpius oleo perunctus, evaſit incolumis: quanquam non ſine magna formidabilium ſymptomatum acceſſione.

Alterum verò, cui longè minus venenati panis exhibuerant, oleo inungi vetant, ut aſſumpti veneni effectum, ſævitiamq; cernerent. Id quod illis rei exitus facilè comprobavit: quandoquidem paucis pòſt horis obiit infelix, iis omnibus incommodis, cruciatibus, & ſymptomatibus correptus, quæ ab epoto Napello provenire ſcribit Avicenna.

Vidimus etiam id Pragæ Metropoli Regni Bohemiæ, Anno 1561. Menſe Decembri, in latrone quodam ſuſpendio damnato, cui Napelli radix à carnifice data eſt drachmæ pondere, rhodoſaccharo excepta, Cæſareis Medicis præſentibus, ut antidoti famoſi cujuſdam vires explorarentur, an contra Napellum id præſtaret, quod antea in altero damnato, qui Arſenici drach. duas ebibit, præſtiterat. Lubens itaq; voravit ille lethiferum Napelli pharmacum, ut qui non ſolùm ſibi conducibilius cenſebat, veneno in carcere necari, quá laqueo publicè in patibulo ſuſpendi, ſed quòd etiam ſperaret ſe à nobis ſervari poſſe. Interim tranſactâ jam ſeſquialterâ horâ cùm nihil ſymptomatis appareret, verebamur omnes, ne fortaſſe in Bohemiâ, algidæ regionis cauſa, Napellus venenoſus non naſceretur, aut quod ipſa radix ſucco deſtituta, ob editos jam caules, flores, & ſemen, nihil operaretur. Quo factum eſt, ut alterum illi pharmacum propinatum ſit, ex ejuſdem Napelli caule, foliis, floribus, & ſemine paratum. At ibidem duabus adhuc horis nobis omnibus permanentibus, miſero illi mali prorſus nihil acceſſit. Reducitur ille ad carceres, abeunt cæteri, & mihi ſolitum committitur negotium. Horâ tranſactâ, carceris cuſtos me admonet, illum jam ægrotare. Ego ſtatim adſum, audioque ipſum de univerſi corporis laſſitudine ulceroſa, imbecillitate magnâ, & cordis gravedine conqueri. Tunc itaq; quamvis audacter ſatis loqueretur, nullo ſanè mentis incommodo, & vividis me intueretur oculis, cùm tamen frontem inſpicerem frigido ſudore madentem, & arterias jam ferè obdormiſcere, antidotum propinari jubeo: quo epoto, illicò inverſis oculis, atq; ore in latus diſtracto, capiteq; in ſcapulas rigente, ingenti admodum animi deliquio correptus eſt. Itaq; totus collapſus decidiſſet in terram, niſi à carceris cuſtode retentus eſſet. Jubeo interim cum vino irrorari faciem, & anterioribus capillis excuti. Quo ingenio ſtatim revixit, emiſſis interim per ſedem excrementis. Poſt hæc jubeo illum jacere ſuper ſtraminibus ibi ad hoc paratis, ut quid inde ſequeretur, animadverterem. Ille verò de frigore conquerens, paulo poſt putrida, bilioſa, & livida quædam vomitione rejecit, qua ſe non parum adjutum fatebatur. Interim ſe ad ſiniſtrum convertit latus, ſi dormire vellet. Prohibeo ne dormiat. Dum hæc aguntur, nullo alio exorto ſymptomate, tantùm obmutuit, & obiit ſimul, lividâ factâ facie, ac ſi laqueo ſuſpenſus.

Cæterùm longè aliter ſe habuerunt ſymptomata in altero pariter ad furcam damnato, cui data fuit ejuſdem Napelli drachma, ut de lapide, quem Bezoar appellant Arabes, periculum fieret, an hujuſce veneni ſcilicet immanitatem expugnare poſſet. Agebat latro annum 27. qui epoto lethali pharmaco, piperis omnino ſaporem illi ineſſe dicebat. Horâ ſubinde peractâ, cùm vomere cœpiſſet, lapidis illius grana ſeptem ex albo meraco data ſunt. Verùm ab ebibito antidoto, variis & acerbiſſimis ſymptomatibus exagitatus eſt. Evomuit enim frequenter bilioſa, porraceo colore. Quendam quoque veluti globum circa umbilicum ſe ſentire dicebat, qui inde ſuperna petens, in ſupremam & poſtremam capitis partem frigidam auram quandam diffundebat. Acceſſit paulo pòſt ſtupor quidam paralyſi haud abſimilis, qui ſiniſtri lateris brachium, & crus occupavit, adeò ut vix ſummam manum movere potuerit, motu jam in cæteris partibus extincto. Interim non multo pòſt tempore hæc morbi vis, ſiniſtrâ corporis parte incolumi relictâ, in dextram repentè ſe contulit, eandemq; ſimili modo occupavit. Vagum profectò ſymptoma hoc fuit; nam cùm dextrum brachium is attollere potuit, ſiniſtrū non potuit, & è contra: Tandem utrumq; elevavit. Ajebat quoq; univerſas corporis venas frigeſcere. Non defuerunt vertigines, quas ſecutæ ſunt cerebri commotiones adeò ferventes, ut aquæ in caldario bullienti ſimiles eſſe diceret. Acceſſit quoq; oris, & oculorum convulſio, atq; acutiſſimus mandibularum dolor. Quare ſæpe manibus affectas illas partes perſtringebat, veritus ne exciderent. In forinſecùs ejus turgentes oculi, livida facies, & nigra labia cernebantur, quinetiam ventris tumor videri poterat, perinde ac hominis aqua inter cute laborantis. Varia admodum extitit arteriarum pulſatio, & varia quoq; mentis perturbatio, pro ſymptomatum recurrentium acerbitate. Nam jam prorſus de vitâ deſperare, mox in ſpem ſe erigere videbatur, modò rationis compos, modò delirás, nunc plorantı, nunc cantanti ſimilis. Aquam frigidam dari ſibi potandam tantopere appetebat, ut eâ ſubitò ſe liberatum iri conſideret. Toto hoc tempore ſe ter excæcatum, terq; in mortis agone colluctatum affirmabat. Lingua tamen perpetuò conſtitit, nullo unquā ſymptomate affecta, ſiquidem nunquam intumuit, nunquam is balbutire auditus eſt. Cæterùm ſeptimâ poſt ebibitum Napellum hora, veneni tandem ut ab antidoto extincta, omnia evanuere ſymptomata. Arteriæ ad rectam rediere normam, naturalis revixit color, & brevi quoq; viriū conſtitit robur. Atq; in hunc modum miſer ille, magno conflictu atq; certamine, periculum ſuperavit. *Mattheolus comm. ad lib. 4. c. 73. Dioſcor.*

Ex reis cui Bezoar poſt venenum oblatum eſt, fuit ante biennium Pragæ, qui cùm per aliquot dies in carcere detentus, ſolo pane & aqua fuiſſet uſus, atq; præcedenti nocte prorſus incœnatus, drach. pulveris Napelli fuit oblata. Erat corpus præcedente diæta valde præparatum, venæ inanitæ, & meatus omnes aperti; ex quo facillimè veneni vis ad extrema quoq; membra diſtribui illi potuit. Supervenere accidentia, nempe anguſtia pectoris, dolor ſtomachi, oculorum obtenebratio vertiginoſa, pulſus immutatus. Cùm verò infirmus aſſereret, nî ſtatim ſubveniretur, ſe penitus deficere, oblata illi quinque grana remedii in pauco vino ſunt; continuò alleviatus eſt. Paulo poſt, non ſine anguſtia tamen, evomuit, & bene ſperabat. Nihilominus ſciebat, materiam circa ſtomachum aggregari. Pars poſterior capitis & collum dolebant, inde

cœpit

cœpit delirare, & canebat alte in ſolio quodam lacero. Præterit delirium, recurreruntque alia ſymptomata, dolores ſcilicet ſtomachi, capitis, maxillarum, pectoris modo unius, modo alterius juncturæ. Verum ſeptem horarum ſpatio omnes doluere, venter intumuit, quaſi hydropicus eſſet. Erant præcordia cum dolore & duritie tenſa, ſenſit punctionem in renibus, urina fuit ſuppreſſa, item eſt uno brachio & præterea crure reſolutos. Pulſus ſæpe fuit interceptus, & febriculoſus. Vomuit illo die aliquoties, habuitque ſedes, ſed perpetuo de duritie quadam frigida, ac ſi lapis quidam in ſtomacho foret, nobis eſt conqueſtus. Ultimo verò, de quo aſtaotes omnes mirati ſunt maxime, ophthalmia quædam lippitudinoſa illi ſupervenit, adeo doloriſica & horrida, ut patiens ipſe mori potius, quam paulo magis cum tali dolore perſeverare cuperet. A veneni aſſumptione per horas quinque ne guttam quidem ſumpſit, ut eo certiùs procederet experimentum. Conquievere ſpatio 8. horarum hæc omnia, noctu cum voluptate cœnitavit, quieteque dormivit. Manè erat ſaniſſimus neque membrorum læſio ulla eſt ſubſecuta: proüt ego quinque vel ſex menſium ſpatio ſum percunctatus. Factus eſt liber, & etiam à S. C. M. liberaliter donatus. *Claud. Richard. in deſcriptione Bezoar. lapid. ad Reverendiſſ. & Illuſtriſſ. Archiepiſc. Strigonienſ. Thomæ Iordani de peſt. phœn. operi adjuncta.*

Napelli videas acclives montium ſaltus, Iunio, & Iulio perquam elegantem & luxuriantem fundere ubertatem in Rhæticis Alpibus, cui tamen (cuncto illic arroſo gramine) parcit quantum eſt pecoris, præſertim ſecus iter, quo Conſtantia Naſaretum verſus itur, ubi à quovis animalium illibatum perſtat, præterquam à muſcis, quæ illi turmatim inſident & advolant, & floribus forte innaſcuntur, ſunt enim ferme concolores, majores quam communes, alis capitulíſque ex lurido viridique cæſio virente, quaſi cantharides, vel cicindelæ: haſce attentius obſervavimus quidem continenter de floribus roſtello delibantes: cæterum murem Napelli fruſtra, diu & multis avulſis plantis, quæſivimus: & an vidiſſent opiliones percunctati, unquam ſibi viſum negabant: facileque eſt *μυν* ſive murem, è *μυῖα* feciſſe nempe è muſca murem: Igitur jam tum ſuſpicio nos inceſſit, iſtos Arabas cum ſcriptum fuiſſet Muſca murem legiſſe: quippe nullam antidotum è mure parant: à muſcis præſtantiſſimam adverſum fneſtum Tarantæ morſum, atque Epidemicos morbos, cujuſmodi hæc:

℞. *Muſcarum qua paſtum ceperint de Napello N. xx. Ariſtolochia, Boli armeni, ana drachmam unam.*

Nec in ulla planta huic congenere muſcæ hæ cæruleæ inſident aut victitant: quo certior eſt conjectura, iſtum Napellu melle Arabum, idemque Dioſcoridis unum ex Aconitis. *Pena & Lobelius in adverſariis ſtirpium, pag. 320.*

Adverſus tam pernitioſum venenum, & hunc Napellum remedia quædam enumerat Avicenna, quæ poſt venenum ipſum vomitione redditum, præſidio ſunt: atque inter ea murem etiam (ut paſſim exemplaria habent) reperiri, Napello enutritum, qui naturæ ejus maleficæ tota ſubſtantia adverſetur, & aſſumentem ab omni vindicet ac liberet periculo. *Antonius Guainerius papienſis*, ſua ætate celebris Medicus, *in tractatu ſuo, de venenis*, hunc non murem, ſed muſcas eſſe exiſtimat. Refert ſiquidem quendam philoſophiæ ac veritatis ſtudioſum, ſollicite admodum ac diligenter murem hujuſmodi, quæſiviſſe, neque unquam vel murem, vel atroſam etiam Napelli radicem ab eo repertam, ſed muſcas abunde multas ſolia depaſcentes inventas, quas Philoſophus ille muris loco accipiens, antidotum ex iis confecit, quam & adverſus venena alia, ſed præcipue contra Napelli, utiliſſimam ac efficaciſſimam comperit. Accipit hæc *terra Lemniæ, baccarum lauri antidoti Mithridatis, ſingulorum unciaè duas, Muſchas Napelli 24. mellis & olei quantum ſatis.* In eadem cum Guianerio & philoſopho illo ſententia, ſunt quoque P. Pena, & M. Lobelius, qui murem Napellum depaſcentem, nuſquam affirmaut viſum, ſed muſcas eſſe, quæ turmatim advolent, & floribus hujus inſideant. Sunt hæ majores cæteris muſcis, & floribus Napelli propemodum (ut ajunt) concolores, nullamq; herbam aut flurem, quam hujus ſolius, appetunt. Et veriſimile ëſt non murem eſſe, qui Napello ſuſtentetur, ſed muſcas eſſe, quæ linctu ejus vivant. Nam Aconitum, cujus Napellus ſpecies, mures ipſos interimit; atque inde *μυοκτόνον καὶ μυοφόνον*, ſive muricida dicitur. *Dodonæus ſtirp. hiſt. pempt. 3. lib. 4. cap. 12.*

Habemus apud nos radiculas Vincetoxici, adverſus Napelli maleficia. *Scaliger animadv. in Theophraſt.*

† Confer etiam de Napello *Ionſton. Taumatogr. Claſſ. 5. cap. 30. fol. 212. Camerar. Syllog. Memor. Cent. 3. part 62. & ſeqq.*

Observatio VIII.

Hæmagoga herba, caſu inventa, vis lethalis, ſanguinem è venis primo eliciens.

QUod in Thracibus Bithyniam incolentibus, me adhuc puero contigit, ſine periculo cujuſquam dici poteſt. Invenit homo quidam herbam, quam ſi quis aſſumpſiſſet, ſanguinem primo, tum vitam emittebat. Multis itaque hoc pacto morientibus, cum facinus diligenti inquiſitione dignum arbitrarentur, herbarium comprehendunt, & ad gentis magiſtratum ducunt. Is cum non ſolum hominem necare ſtuderet, ſed ſi quis alius herbam aut didiciſſet, aut docuiſſet; à nullo ſe quidem ipſam didiciſſe, veneficus aſſeruit. Verum in ſuburbanum cum aliquando ſuillum jecur deferret urgente ventre, ſuper herba quadam jecur depoſuiſſe, quod aliquanto pòſt cùm ſuſtuliſſet, vidiſſe, ex univerſo jecinore ſanguineos rivulos ad herbam confluere. Ex hoc conjectura facta, corporis ſanguinem ea detrahi poſſe, periculo mox in obvio quodam facto, ut verum comperit, quod fore ſperarat, ad malos usùs herbam deinceps tranſtuliſſe, ſe tamen alicui alii eam monſtraſſe negavit. Hæc herbarius ille diu inter quæſtiones habitus, retulit. Populi vero magiſtratus, cùm plurimam illis in locis naſci hanc herbam ex rei dictis accepiſſet, vinctis oculis ipſum ad ſupplicium duci juſſit, ne cui inter eundum, herbam indicaret. Ex his ergo multa medicamenta eam vim habentia, ut ſanguinem à principio ſtatim eliciant, inveniri conſtat: Reticere autem ipſa melius eſt, quemadmodum & alia venena tacent, quicunque ratione aliqua præditi ſunt. Quamquam & hæc olim nonnulli abundè docuerint, miram quandam rerum diverſarum miſturam oſtendentes, ac qua via quodque venenum conficiatur, ſcribentes, qui cerebrum non habuiſſe videntur: quemadmodum & vos, ſi me interrogetis, quænam ſint ſanguinem educentia. *Galen, lib. de purgan. med fac. cap. 4.*

Observatio IX.

Ex Ophiuſa herba hauſta, inſania lethalis.

IN Æthiopia Elephantina Ophiuſam herbam fontes bibentes, inſani redditi moriuntur. *Alexand. lib. 3. cap. 5.*

Observatio X.

Ex Datura ſeu Datula, mentis emotio cujuſmodi

INjicitur à furibus hic flus, aut ejus ſemen in cibos eorum, quos deprædari volunt: mente enim quodammodo alienantur, quotquot id medicamentum ſumunt, & in riſum ſoluuntur, magna cum libertate ſinentes, quod lubitum eſt deprædari. Durat vero hæc mentis alienatio viginti quatuor horarum ſpatio *Garzias ab Horto, Aromat. Hiſt. lib. 2. cap. 24.*

Mala invaluit conſuetudo apud impudicas mulieres, ut hujus ſeminis in pulverem triti dimidiam drachmam ex vino, aut alia, quæ magis arridet materiã præbeant: miſer qui eum hauſit, diu velut mente alienatus remanet, aut ridens, aut ejulans, aut dormiens plerunique etiam alteri colloquens & reſpondens, ut interdum etiam ſana mente præditum eſſe credas, tametſi mentis non ſit compos, neque eum agnoſcat, cum quo ſermones confert, & colloquii habiti plane ſit immemor, poſtquam ad ſe redierit. Sunt vero nonnullæ adeo exercitatæ in hòc medicamento exhibeodo, idque ſic temperare norunt, ut ad certas, eaſque quot velint horas, quibus id propinant, mentem adimant. Multa ſane ejus rei exempla, quæ vel ego ipſe vidi, vel ab aliis audivi, huc adducere poſſem; ſed quum ad rem nihil faciant, prætermittenda eſſe duxi; illud ſolum addam, neminem qui ſimile ſumpſiſſet, necarum unquam comperiſſe, tametſi nonnullos conſpexerim per aliquot dies perturbatos ferri, quod forte acciderat ob immodicam quantitatem exhibitam: quæ ſi fuerit nimia, interimit: quoniam hoc ſemen pernicioſa qualitate non caret, licet Gentiles ad provocandas urinas cum pipere & foliis Betele id exhibere ſoleant, & perutile eſſe dicant. Ego vero nunquam obſervavi, nec experiri volui, cum alia medicamenta ad eam rem utilia non deſint. *Chriſtoph. à Coſta lib. Aromat. pag. 78.*

Observatio XI.

Arbores venenatæ.

INter Peru & Cannibales multæ ſunt Inſulæ, quæ unius imperio parent, quem *Caſſique* nominant, in quarum maxima, in qua ſæpius Rex habitabat, Guajacum arbor copioſiſſime provenit. Item alia, fructum ferens pilæ magnitudine, viſu ſpecioſum ſed venenatum. Hujus ſucco ſagittas Barbari imbuunt, iis adverſus hoſtes in præliis uſuri. Eſt etiam alia ex qua ſcarificata ſuccus emanat mortifer: radices tamen ſunt eſculentæ, ex quibus farinam faciunt, quâ veſcuntur. Hæc in gratiam eorum qui rerum naturæ variarum, novarumque cognitione delectantur, ex *Theveto* deſcripſimus. Qui & hæc de Baxama tradidit: Ab Inſula Ormuz decem milliaribus diſtat; ab ea quæ Quejonne nominatur, è regione illius ſita, olim Principum quorumdam deliciæ, nunc inculta & deſerta, tum quod magna ex parte diruta ſit, ob vehementes terræ motus tum ob viperarum, aſpidum, coluhrorum, qui colore à noſtris valde differunt, & ſerpentum omnis generis copiam, quæ illic ſtabulantur, ex quibus tam venenata & peſtilens aura exhalat, ut non ſolum homines perimat, qui vel aliquantulum moram illic fecernit, ſed etiam ſtirpes ipſas inficiat, in quibus eſt arbor Baxama, cujus fructus, vel minimum degustatus, mox ſuffocat id quod ipſius etiam umbra præſtat, ſi quis vel quadrantem horæ ſub ea moretur. Cum tamen aliis in regionibus ejuſdem arboris radix, venenorum omnium ſit antidotus, illic lethalis, nec non & folium ipſius, & fructus, qui Rabuxit vocatur. *Thevetus cap. 61. lib. Sing. Idem. T. 1. Coſmog. lib. 10. cap. 3.*

Observatio XII.

Iuniperi umbra gravis.

Iuniperi gravis umbra:

Virgilius Ecloga 10. verſu penult.

Arboribus primum certis gravis umbra tributa eſt.
Vſque adeo capitis faciant ut ſæpe dolores,
Siquis eas ſubter jacuit proſtratus in herbis.

Lucretius lib. 6.

Observatio XIII.

Nucis arboris umbra, noxia vis.

QUidam arbori è quâ nuces juglandes, enaſcuntur, aut ſaltem umbræ ipſius vim deleteriam attribuunt. Quandoque expertus ſum, nihil quicquam tale opinatus: Nam cum aliquando media æſtate ſub ea dormiviſſem, univerſum corpus refrigerari, cum maximo capitis dolore, qui quinque aut ſex dies duravit, ſenſi. In hoc caſu quis eodem modo vino generoſo, & remediis ad taxi maleficium præſcriptis, uti poterit. *Grevinus lib. 2. de Venenis, de Taxo.*

Mulier quædam ruris incola, cum in meridie ſub umbra nucis arboris dormitaſſet: in ſomniis à dæmone opprimi & verberari ſibi ipſi viſum eſt: & præ timore expergefacta, cum ſub nucis umbra ſe cubaſſe videret, ſemidormiens præterita, à malo ſpiritu ſe correptam prædicans, domum revertitur, & febri ſupervenіente fere capilli omnes decidere, qui tamen ſanitati reſtitutæ, renati ſunt. *Marcell. Donat. hiſt. med. mirab. lib. 1. cap. 1.*

Observatio XIV.

Tamarindorum umbra noxia.

USu compertum eſt, tamarindorum arboris umbram, ſub ea dormientibus non minus noxiam eſſe, quam arboris juglandis *Chriſtoph. à Coſta, Hiſtor. Arom. lib. de Tamarindis.*

Observatio XV.

Buxi vis mortifera.

NOvi virum quendam apud nos, ſed non admodum firmi cerebri aut mentis ſanæ, qui cineres buxi deuſtæ, atque in die palmarum benedictæ, quem ritum Eccleſia Catholica Romana Dominica Palmarum obſervat, cuidam adoleſcentulo ebibendos propinat et aqua benedicta immerſos, adhibito ſuperſtitioſo ac ridiculo quodam exorciſmo, ad diſpellendas, ut adſtantibus perſuaſit, febres, & vermes exigendos: non ita multo poſt febris quidem depulſa, ſed adoleſcens morte ſopitus eſt, ſicut author fuerim meis civibus, ne quis tale quiddam iterum attentaret, quum buxeæ frondes deleteriæ ſint & exitiales, corporique humano noxiæ ac pernicioſæ, quod odor gravis etiam & viroſus indicat, & ſapor abominabilis atque amarulentus, quem palatum reſpuit atque averſatur. *L. Lemnius, lib. ſimilitud. in Bibliis, ex Herb. atque arborib.*

Observatio XVI.

Taxi & baccarum ejuſdem veneficium ubi.

TAxus mas noxio fructu: lethale quippe baccis, in Hiſpania præcipue, venenum ineſt, vaſa etiam viatoria ex ea vinis in Gallia facta, mortifera fuiſſe compertum eſt. Hanc Seſtius Smilacem à Græcis vocari dixit: & eſſe in Arcadia tam præſentis veneni, ut qui dormiant ſub ea, cibumve capiant, moriantur. Sunt qui & taxica hinc appellata dicant venena, quæ nunc toxica dicimus, quibus ſagittæ tinguntur. *Plin. lib. 16. cap. 10.*

In Italia & Narbonenſi Gallia Hiſpaniæ contermina naſcitur. Aviculæ quæ Italicæ taxi baccas devorant, denigrantur. Et qui ederint eaſdem homines, alvi profluvio corripiuntur. Narbone tam præſentis eſt veneni, ut ſi qui dormiant ſub eâ, aut in ejus umbra ſubſideant, lædantur, & ſupenumero moriantur. *Dioſcor. lib. 4. cap. 75.*

Baccas fert rubentes, aquifolii modo dulces, vinoſaſque quas quandoque mandentes, tum paſtores, tum qui in ſylvis arbores cædũt, ſtatim in febres incidunt, & dyſenterici fiunt, ſanguine & ſpiritibus inde admodum inflammatis. *Matthiolus Comm. ad citatum Dioſcor. cap.*

Provenit arbor hæc frequens in Tridentinis montibus, præſertim Ananiæ vallis & Flemarum: cujus baccæ iiſdem in locis noxiæ ac pernitioſæ deprehenduntur. Quippe quod curaverim ego paſtores, alioſque in ſylvis ligna cædentes, qui ſaporis dulcedine allecti baccas ipſis comederant: ex quarum eſu, non modo

in ar-

in ardentes febres inciderunt, ſed & in alui profluvium adeo ut in maximo verſarentur diſcrimine. *Idem Comm. ad cap. 12. lib. 6. Dioſcor.*

Scribit *Plutarchus tertio ſympoſiorum Commentario*, Taxum eo tantum tempore ooxiam, quo jam florere inceperit. *Petr. Pena in Adverſariis*, in Anglia innocuam prorſus decernit. *pag.* 450.

In Belgio minus pernicioſa eſt, & umbra periculo caret, *Dodonæus pempt 6. lib. 5. cap.* 10.

Fructus ab aliquibus hominibus manditur, ſuaviſque eſt, atque innuxius. *Theophraſtus hiſt. plant. lib. 3. cap.* 10.

Diverſum experimur in noſtra taxo, reclamantque *Dioſc. & Plin. Rob. Conſtant. Annot. ad eundem Theophraſti locum.*

Observatio XVII.

Cannarum putridarum maleficium.

QUi cannas putidas evoluit villicus, totus tumuit. Cæterum ut veneno affectus, curatus fuit. Expirant autem ex ſe cannæ putidæ vaporem quendam, prorſus veneoum ſapientem. *Luſit. Cent. 84. De noxa arborum plura Langius lib. 2. Epiſt.* 30.

DE FLORIBVS.

Observatio I.

Croci vis deleteria, ſi nimius ejus uſus ſit.

EſSt Crocus medicina cordialis, quæ meritò tum intus, tum extra medicamẽtis cordi adaptatis, miſceri debet; nam corroborat & lætificat, & ea de cauſſa riſum provocat. & ita promovet, ut ſabuloſum non ſit, aliquando hominem riſu & cachinno, ob nimium croci eſum mori. Vidimus enim nos apud Mutinam à Campo, totius Hiſpaniæ celeberrimum emporium, mercatorem quendam, qui cum plures Croci ſarcinulas ſive involucra emeret, ut in Luſitaniam portaret, multum ex illo in ollam, carnes jurulentas pro cœna continentem, injecit: qui poſt earum eſum in tam intenſum ac vehementem riſum prorupit, ut non moltum abfuerit, quin riſu & cachinno tunc è vita diſcederet. Tunc enim *Serapionem* verũ dixiſſe credidi, quum *capite de croco* ex mente Raſis dicit: *Crocus pondere duarum drachmarum, partum accelerat, & inebriat, ebrietate forti, ſi cum vino miſceatur, & letificat adeo, donec faciat inſaniam excellenti letitia.* Et *Gal. lib. de Antid.* ſe ob croci odorem incurriſſe capitis dolorem faſſus eſt. Proinde non mirandum, ſi agaſo quidam apud Piſaurenſes, ſuper duabus croci ſarcinulis dormiens eadem nocte obierit, ut ſuperioribus annis accidit, ut teſtantur omnes Piſaurenſes, ac magnificus Dominus Joannes Goodula, Patricius Ragulinus, vir non minus doctrina, quam generis nobilitate clarus, qui eo tempore apud Piſaurenſes agebat, & hoc ita eſſe confirmabat. *Luſit. Enarrat. ad cap. 25. lib. 1. Dioſcor.*

Observatio II.

Colchici deleteria facultas.

COlchici floribus, ut audio, utuntur Turcæ, quum inebriari volunt: eos enim vino macerant, èoque poto adeò ſtupidi redduntur, ut in ecſtaſin abeant. *Matthiolus Com. ad. cap. 80. lib. 4. Dioſcor.*

Joannes Pollio Medicus Chremeſinus mihi ſemel atqoe iterum, duorum puerorum Hiſtoriam recenſendo, reoovavit, qui per luſum in prato, non procul à ſua patria, Colchicum ephemerum devoraſſent, & ambo perierunt miſerabiliter, atque extincti ſunt. *Ioannes Agricola Ammonius, rei herbariæ lib.* 2.

Observatio III.

Floris Africani venefica vis.

VEnenoſa & refrigerandi potentia, florem Africanum donatum eſſe, odor ingratus caput aggravans, cicutæ ſimilis: qualis Lycoperſii ſucco, oſtendit; deinde & experimentis nonnullis conſtat. Memini etenim in puero, qui flores mandere inceperat, labia & os inflata, me videre: ſicuti crebro iis accidit, qui cicutæ fiſtulis ludentes, aut modulantes, intra labia eas aliquandiu continuerunt. Feli etiam flores cum calycibus recenti caſeo permiſtos olim dedimus; quæ mox valde inflata, & paulopoſt mortua fuit. Mures quoque, qui ſemen atroſerant, mortui feruntur reperti. Quæ omnia venenoſam & deleteriam hujus herbæ facultatem oſtendunt: & non audiendos eſſe eos, qui hanc Tanaceti vel Artemiſiæ ſpeciem, aut innoxiam ſtirpem fore autumant. *Dodonæus hiſt. ſtirp. pempt. 2. lib. 3. cap.* 12.

Confer etiam de Floris Africani Venenoſitate *Camerar. ſyllog. Memorab. Cent. 12. part.* 73.

DE SEMINIBVS.

Observatio I.

Vermiculorum in fœniculi ſemine genitorum exitialis vis.

ANgues fœniculi eſu ſenectam exuunt, ac oculorum hebetationi medentur: unde etiam ad homines in ſimilem uſum fœniculum promanavit, ex affricatione illa oculorum, quæ fit à ſerpentibus. Semini prava quædam imprimitur qualitas, quæ vermiculos quoſdam venenatos producit, quorum venenum à multis creditum eſt nullis evinci alexiteriis; quo factum eſt ut umbellæ aperiantur, ac diligenter concutiantur, quò à vermibus emundentur; ac dein in frigidam ad temporis aliquod ſpatium macerentur. *Balthaſar Piſanellus libro de Eſculentorum & potulentorum facultatibus, interprete Freytagio, de Fœniculo.*

Observatio II.

Lini ſeminis noxæ.

QUantopere flatuoſum, & recrementitia humiditate plenum ſemen lini ſit, paucis abhinc annis Middelburgi in Zelandiis] animadverti potuit], cum propter frumenti, aliarumque frugum inopiam, plerique excivibus pane & libis, ex hoc coctis veſcerentur. Diſtenta enim his valde cito hypochondria fuerunt, & facies aliæque partes tumidæ factæ, quorum non pauci ſic affecti, etiam mortui ſunt. Neque enim aliunde hæc ſymptomata, quam ex recrementitia humiditate, quæ flatulentiam parit. *Dodonæus hiſt. ſtirp. pemp. 4. lib. 2. cap.* 24.

Observatio III.

Hyoſcyami ſeminis maleficium.

PUerum ſcimus, juſquiami ſemine temere ac largiter devorato ex calyculis, ebrio primum ſimilem, ut vini potu factum fuiſſe crediderimus omnes: mox inſaniviſſe, vertiginoſoque affectu correptum, jacuiſſe aliquandiu. *Alexandrinus Annot. ad cap. 3. lib. Galeni, Quod Animi mores temperaturam corporis ſequantur.*

Nobilis quidam adhuc vivens (cujus nomen, plerorumque hiſtoriographorum edoctus exemplo, nunc datâ opera ſupprimo) vehementiſſimis punctionibus in ſiniſtro latere excruciatus, ſuaſu conjugis ſuæ, herbarum qualitates ignorantis, viginti quinque integra grana ſeminis Hyoſcyami aſſumpſit, eo fine, ut ſi forte aliquod adeſſet apoſtema, illud rumperetur aut aperiretur, factis cavitatibus granorum numerum exæquantibus. Hic bonus ergo Nobilis ex illa venenoſa ſubſtantia, in tantam incidit φρενῖτιν ac mentis abalienationem, ut nec liberos, nec fratres, nec ſororem, quam habuit unicam, agnoſcere potuerit; tantaque perculſus eſt lipothymia, ut omnes adſtantes de ſalute deſperaverint. Ego autem re cognita, quamvis tarde admodum, nihil aliud ad corrigendum venenum adhibui, quam pulv. mei peſtil. drachm. unam in vino calido, admotis ſimul lectis, eliciendi ſudoris cauſſa. Quo

peracto, intra unius horæ ſpatium melius ſeſe habuit, ac tandem oblatis corroborantibus, & divinâ favente gratia, brevi tempore convaluit. *M. Ioannes Faber, De Obſervat. propriis, à Clariſſ. Viro Laurent. Scholtzio mihi communicatis.*

Similis caſus accidit in pago, cui nomen eſt à Pomario, ubi mulier quædam ingrediens, ſilvam adjacentem ut colligeret ligna arida, collocavit filiolum extra ædes ad vicinorum liberos, ia repens ad fructum Hyoſcyami, putavit grana Hyoſcyami eſſe vera piſa, atque comedit: Sed quid factum? poſtquam beneficio caloris reſoluta eſt iſta qualitas venenoſa, in tam vehementem Epilepſiam incidit, ut hujus morbi, neque de die: neque de nocte, aliqua remiſſio debilitatæ naturæ ſit conceſſa. Mater ejulando ac clamando convenit generoſam noſtram Capitaneam, pie defunctam, opem ejus implorans. Generoſa domina communicavit ei pulverem præſentiſſimum, contra hũc morbum, quo antea multoa, divina favente gratia, curavit: ſed is exhibitus nihil quicquam valuit, nec aliquam habuit ἐνέργειαν auferendi hunc morbum Herculeum. Triſtiſſima ac plena doloris mater ſecunda vice rediit, ulterius capeſſens conſilium. Generoſa domina me acerſendum curavit, orans ut ſalutare conſilium impertiret muliercula, referendi unde puer morbum contraxiſſet. Ego, ut eſt officium boni Medici, miſericordiâ motus, pulv. peſtilent. ad duas doſes puero ordinavi. Doſis autem prima erat ſaltem drachma ſemis cum vino. Quamprimum igitur exhibitum eſt medicamentum, morbus, Deo juvante, ceſſavit, qui prius nullo modo depelli potuit. *Idem Faber.*

Habitat etiam in hoc noſtro oppido ephippiarius, qui quum apud Nobilem quendam ſuum exerceret opificium, tanta correptus eſt odontalgia, ut nihil quicquam de ſuo officio præſtare potuerit, verum conjiciendo ſe in pedes, domum redierit. In itinere autem tabernam cereviſiariam, reſtinguendæ ſitis gratia, ingreſſus eſt, ubi hoſpita animadvertens illum ſatis eſſe triſtem, inquiſivit cauſam ejuſmodi mœroris: ille dolorem dentium incuſavit. Hoſpita bene ſperare juſſit ac ſemen Hyoſcyami carbonibus ignitis impoſuit adhibito infundibulo, per quod vaporem ore patiens attraheret, & dentes ſuffumigaret, qui abſoluta ſuffumigatione, in tantam φρενῖτιν incidit, ut tanquam furioſus per campos diſcurreret. Domum vero perveniens, uxori in hypocauſto reſidenti, furore percitus, violentas manus inferre voluit, ac niſi aliqui ſtudioſi, ſeſe canendo exercentes, interveniſſent, manibus ſtrangulando illam interemiſſet. Cæterum hunc virum etiam cum pulv. peſtil. ad priſtinam ſanitatem reduxi, *Idem.*

† Superius quoque Hyoſcyami ſemen pro ſemine anethi uſurpatum, commemoravimus ex *Salmuth. Cent. 2. obſ.* 88. ubi ſymptomata exinde oborta videri poſſunt.

Observatio IV.

Lolii maleficium, ſomnolentiam, temulentiam, vertiginem, & amentiam afferens.

PAnis, in quo lolium fuerit, ſtuporem quendam & veluti temulentiam eſitantibus parit, cum inexpugnabili fere ſomno. Quare incerniculis diligenter à tritico, aliiſque cerealibus ſeminibus ſeparandum eſſe præcepit Galenus, iis qui aliis ſeminibus ſalubriter uti volunt. Etenim (inquit) cùm anni conſtitutio prava aliquando fuiſſet, lolium tritico affatim innaſci contigit, quod neque agricolæ accommodatis ad eam rem cribris, accurate purgaſſent, neque Piſtores, quod paucus eſſet tritici proventus, ſtatim quidem multis caput dolere cœpit: ineunte vero æſtate in cute multorum qui comederant, ulcera aut aliud quoddam ſymptoma, quod ſuccorum pravitatem indicaret, eſt ſubſecutum. *Gal. lib. 6. ſimpl. & lib. 1. de Aliment. fac.*

Ajunt in Græcia & Aſia Balneatores, cum velint turbam pellere, carbonibus id ſemen injicere. *Plin. lib. 22. cap. 25.*

Mulier quædam ad rem attentior, optimeque nota; ſed quæ ſuum jam obiit diem, trituratores in multos conduxerat dies, curaratque ex lolio diligenter excreto (*dowrt* noa vocamus) molito, piſtoque, admiſtâ ſecalis farina, panem apparari & coqui, ut eos minoribus ſumptibus aleret, quo cum eſſent paſti, in quandam levem inciderunt amentiam, & cum eſſent aliquandiu rotati vertigine, laſſi ad unum omnes, in profundum longumque inciderunt ſomnum: ut pro labore, quem vetulæ præſtare oportuiſſet, ipſi continuò ſterterent: donec ea tandem poſt alterum aut tertium diem, errore animadverſo, victus rationem mutaret. *VVierus de præſtig. dæmon. lib. 3. cap. 28. edit. 6.*

† Conf. quoque de Lolii malefica vi *Zacut. de PP. Med. Hiſtor. lib. 5. hiſtor. 21. fol.* 871.

Observatio V.

Hypercatharſis, ex ſemine Lathyris aſſumpto.

QUædam apud nos hortulana, cum laboraret ex cruditate ventriculi, comedit undecim grana lathyris, quæ cum nihil educerent: poſt triduum ſumpſit 17. atque his quoque nihil purgantibus, acceſſit Medicum; rogans, ut illi ordinaret medicamentum evacuans, nihil illi indicans de granis iſtis devoratis. Ignarus itaque eorum quæ facta eſſent, ſatis validum medicamentum purgans, ut robuſtæ & ruſticæ fœminæ, præſcripſit, quo aſſumpto natura ſtimulata, cœpit tandem aggredi medicamenta, unde ſecuta ὑπερκάθαρσις, ut per decem dies continuos, plurimas haberet dejectiones, non ſine ramentis inteſtinorum. Tandem alium acceſſivit Medicum, implorans illius auxilium, qui ei ſtatim exhibuit drachmam unam opt. Theriacæ veteris, cum vino decoctionis hyperici, & ſic fluxus deſiit, & ipſa rurſum, Dei auxilio convaluit. *De Obſervat. D. Ioach. Camerarii.*

Observatio VI.

Veneficium ex Ricini ſemine pro piſtaciis ſumpto.

QUidam tam multa Ricini, ſive Kervæ majoris ſemina comedit, putans piſtacia eſſe, ut poſtea paucis interpoſitis horis in vomitum & ſeceſſum ita internecantem devenerit, ut inde mors illi ſubſecuta fuerit. *Luſitanus Cent. 6. Curat. 63.*

DE FRVCTIBVS.

Observatio I.

Fragis magna copia ingeſtis, medius crepuit.

MElchior Dux Brunſvvicenſis, Frater Othonis Neapolitani Regis, ex Tranſſylvanis Ducibus Epiſcopus factus Zwerinenſis, medone venenato Roſtochii hauſto, male ſe habens, profectus in Butzova arcem, cruciatu agitatus, fragis ad refrigerium magna copia ingeſtis, intumuit, crepuitque medius. *Crantzius lib. 9. VVandaliæ, cap. 9.*

Observatio II.

Ficuum nive refrigeratarum eſu mortuus.

POmpejus Columna Cardinalis, à Cæſare Carolo V. Neapolitani Regni adminiſtrationem ſortitus, poſt comeſtas ficus biferas, quas multa nive refrigerarat, in complexu Auguſtini Niphi Philoſophi, integris ſenſibus expiravit, Anno ætatis 53. *Iovius in ejus vita.*

Observatio III.

Cucurbitæ eſu graviter quidam periclitatus.

CUcurbita non minus concoqui facilis, ac mox de ventriculo delabens: quod niſi contingat, moram-

tamque ibi diutius trahat, tum corruptelam ſubibit, conſimilium, peſſimam: non ſane multum à veneni natura abhorrentem: quæque choleram ſæpe, prompteque inſerat. Periclitantem meminimus quendam ex hujuſmodi edulio cucurbitæ elixæ, emollitæque primum, tum, folioſa πέττός (quam *Paſten* vulgo dicimus,) membrana involutæ, ac ſub teſta coctæ, ſed ærea; ut *tortas* ſolent quas vocant: cita uſque adeo inde alvo, tantaque vomendi vehementia, ut convelli videretur, multiſque opus habuerimus medicamentis, quò remitteretur affectus, ſive id unius cucurbitæ corruptela, ſive abſcedens æruginis aliquid ex teſta fecerat, non antea ad uſum ſatis emendata. *Iul. Alex. Salubrium l. 9. cap. 9.*

Observatio IV.

Melopeponum intempeſtivo uſu mortui aliquot.

ALbertus Secundus Imperator ex Melopeponum uſu periit, alui profluvio correptus. *Cuſpinianus.*

Sophia Uladiſlai Iagellonis Polonorum Regis uxor febrim ex Melopeponibus contraxit, & mox paralyſi accedente, extincta eſt, uno & quadraginta annis, poſteaquam Uladiſlao Regi nupſerat, exactis, *Anno Sal.* 1461. *Cromerus lib. 24.*

Paulus II. Pontifex Apoplexia mortuus, ſecunda horà noctis, ſolus in cubiculo, nemine vidente, cum eo die lætus etiam conſiſtorium habuiſſet: & duos pepones prægrandes devoraſſet.

Observatio V.

Glandis unguentariæ vis pernicioſa.

PUer pharmacopolæ, cum pro avellanis, corylis dictis: myrabolanum, ſive nucem unguentariam dixerimus, (officinarum mangones ben Arabum appellant) abundè comederet, parum abfuit tunc, quin ex toto moreretur: ita enim illi vomitus & fluxus immoderati ſupervenere, ſed brevi adjutus, evaſit. *Amat. Luſit. Cent. 6. Cur. 63.*

Observatio VI.

Quidam tithymali generis cujuſdam fructum coculi orientales dictum comedit, & in animi deliquium & cordis preſſuras devenit.

PÆdagogus, qui ingenium ſubtile, & memoriam tenacem habere deſiderabat, ut anacardinam confectionem fugeret, carpeſii fructum (cubebam hodie pigmentarii, & officinarum mangones appellant) comedere ſummoperè deſiderabat, & eo magis, quia ejus uſu prædicta conſequi, à viris doctis acceperat, & revera cubebam opus hoc complere, & multa alia, non negamus. Cæterum cum ad pigmentarium, ut cubebam ſemen odoratum, ſibi per puerum deferendum amandaret: ecce pharmacopolæ, ut ſæpe fieri ſolet, parum inſtructus miniſter, vice cubebæ, ſeminis odorati, fructum quem piſcatores, vulgo *coccam* vocant, & eò piſces fluviatiles & lacuſtres interficiunt, quem nos ſemen tithymali cujuſdam eſſe putamus, miſit: cujus, cum quatuor ad ſummum grana miſer pædagogus avidiſſimè comederet, illico in nauſeam, & ſingultum, ac animi anguſtias incidit; ad quem cum amici & familiares perveniſſent, & rem conſiderarent, videntes carpeſii ſive cubebæ ſeminis vice coccã, illico rem ex toto tenent, ad me confugiunt, remedium pro tanto depellendo malo quærentes. Ego vero, cum primum rem teneo, illico vomitorium parandum jubeo, quo vel intra horam, ex integro ab agone & periculo liber eſt factus: habet autem vomitorium ſic. ℞. *Sem. anethini, radiculæ, cumini, ana unciam mediam, in aqua lib. ij. fiat decoct. facta colatura adde oxymelitis ſimpl. uncias duas, agarici boni & albi pulverizati, drach. unam. Miſce. fiat vomitorium.* & tepidum ex eo, quantum potuerit, uno hauſtu bibat: quo brevi omnia non ſolum comeſta, ſed pleraque alia evomuit, & ſanatus eſt. *Luſit. Curat. Med. Cent. 4. Curat. 79.*

Observatio VII.

Nucis vomicæ vulgaris, effectus admirandi.

QUæ canes occidunt & lupos, facile adducor ut credam eadem homines quoque necare. Ut de vomica nuce ego fateri poſſum, quippe qui ſciam hac tantum mulierem jam ſeneſcentem eſſe extinctam: quæ caſeum, è quo ſibi cibum paraverat, ſuper inſtrumento ferreo, adhoc parato, attriverat ſuper quo ejus filius ſuperioribus diebus, nuces vomicas aliquot in particulas confregerat, quibuſdam necandis canibus, qui eum noctu allatrabant. *Matthiolus. Com. ad cap. 73. lib. 4. Dioſcor.*

Nucem vomicam eſſe ſpongiam adnaſcentem frutici, & ſtrangulantem, res certa eſt. *Crato ad Camerarium. lib. 5. Epiſt. pag. 344. per Laurent. Scholtzium publicatarum.*

Nuces vomicæ, canibus venenum, homini ſunt innoxiæ. Turcæ enim has abſque noxa eſitant. Germani adverſus virus peſtilentiæ plurimum utuntur, (& magno quidem ſucceſſu) Electuario de ovo, quod non exiguam nucis vomicæ quantitatem recipit. Et fuit propinata ejus non parva copia, & cibis admixta mulieris infamis, ut inde moreretur, quæ tamen illæſa evaſit. *Georg. Melchius Scholio ad Elect. de Aromat. Galeni Antidotariis ſui.*

Observatio VIII.

Solani hortenſis acini, à pueris devorati, eoſdem ſuſtulerunt.

DIſſimulandum non eſt, baccas ſolani hortenſis ſomnum inducere, quod ipſe tribus aut quatuor ex eo genere deguſtatus acinis expertus ſum. Admonendi ſunt ergo omnes, ut à nimio eorum uſu abſtineant. Scripſit ad me D. Georgius Ollingerus Norimbergenſis civis, quoſdam pueros, per imprudentiam, aut certè famem, plures quam par erat, ſolani hortenſis acinos devoraſſe: ita quidem, ut duo ex illis occubuerint, tertio ſuperſtite. *Tragus hiſt. ſtirp. lib. 5. cap. 24.*

Doctiſſimus Medicus. *D. Severinus Gobelius, in ſuo accuratiſſimo Commentario de ſuccino,* tradit, ex putredine hujus herbæ, (ſolani hortenſis), vermes virides maculis luteis intermiſtis creſcere, in quorum capite cornu apparet, interdum fermè digiti longitudine. *Camerar. in Horto ſuo.*

Observatio IX.

Solani ſilvatici, Bella donna dicti veneficium.

CAvendum ne immodicè illa herba utaris, quod niſi feceris, idem tibi accidet: quod viro cuidam ex *Eberbach*, probe *Hochenburg*, evenit. Anno Domini 1541. Is cum in ſilva forte fortuna plantam hanc & acinos ejus elegantiſſimos vidiſſet, decerpſit illos, & quamplurimos devoravit. Altera vero die in tantam inſaniam & furorem incidit, ut pleriſque ſuadentibus, Widerdorffum, ut vocant, (ubi inſani, & qui à Cacodæmone obſeſſi creduntur, exorcizati conſuevere) abducendus jamiam eſſet. Ego autem, ubi rem intellexiſſem, juſſi illi viro fortiſſimum vinum propinari, quo facto conſopitus, paulo poſt convaluit, vivitque adhuc hodie. *Hier. Tragus hiſt. ſtirp. lib. 1. cap. 15.*

Experientia cognitum eſt, geminos pueros ſtatim ex eſu acinorum hujus generis ſolani mortuos eſſe. *Fuchſius. hiſt. ſtirp. cap. 265.*

Clariſſimus eruditione, multijugaque rerum obſervatione & uſu Medicus Reinerus Solenander collega in eodem apud Illuſtriſſimum noſtrum Principem miniſterio mihi conjunctiſſimus, quum Lovanii, anno quadrageſimo nono ſub Hieremia Brachelio

operam Medicinæ daret, vidit puerum Servarii Saſſeni bibliopolæ mirandis ſymptomatibus correptum, ex eſu fortaſſe unius baccæ ſolani majoris (herbam *bella donna* Itali vocant) quam caſu imprudens propter ætatem, ignaruſque rerum, ex horto D. Gemmæ Phryſii vicini ſui (qui tum eam plantam prægnantem alebat, cum aliquot aliis exoticis herbis) legerat devoraratque ceraſum vel uvam fortitan exiſtere arbitratus. Puer primum cœpit furioſe agere, nec ullum parentem interſtinguere, animo & corpore languere: vocatus D. Brachelius ad conſilium & curationem, tam ſubita ſymptomata gravia miratur: Statimque concepta ſuſpicione aſſumpti alicujus veneni maniaci, ſciſcitatur ubinam puer fuerit, quid egerit? eum in D. Gemmæ horto luſiſſe narrant, viſumque verſari circa dictam plantam, ejuſque decerpere baccas. Sed priuſquam hoc innotuiſſet, incidit puer in ſomnum profundum, ut excitari nequiret, is durat ad horas viginti quatuor, tum puer ſponte evigilat, agnoſcens primum patrem, deinde alios, ſed ſtupidior: at paucis tum ex arte adhibitis remediis, probe reſtitutus eſt. *VVierus.*

Dioſcoridis Morii baccæ (quæ eſt Mandragoræ ſpecies) revocant mihi in memoriam ſimilem baccarum ſolatri, quod vulgo majus vocant, (Italis *herba bella donna* dicitur) læſionem quam Patavii olim animadverti apud amicum, á ſodali, non malitioſe quidem, ſed incaute deceptum, qui inter deambulandum in horto baccas illius ſolatri (ſunt autem guſtu ſuaves ſatis, colore intenſe atro, magnitudine fere avellanæ nucis) ipſi commendarat, ut in re venerea excitanda efficaces: is huic figmento fide adhibita ultra xv: ſi recte memini, devoravit baccas. Domum noctu reverſus, ſomnum appetivit quidem, ſed num eo potitus ſit necne, referre certe non potuit, quum potius perturbationes ſenſim in ſomnum propenſas, & quibus quodammodo vigilans ſibi viſus erat ſomniare, dixit ſe percepiſſe, illis in conturbationibus totam exigit noctem, ita ut neſciverit, vigilaritne an dormierit, magis: appetente die oculis inſectorum varias imagines, tanquam lemurum quædam ludibria obvolitare atque obverſari credidit. Tandem ad libros converſus, ut in illis oculorum facultatem experiretur, & moleſtiam animi deponeret, præter candidam marginem nigris areis literarum circumfuſam nihil agnoſcere potuit. Hinc tranſactis aliquot horis, ſumptoque prandio, malum quievit, vi deleteria partim temporis morá: calore nativo, partim & meracioris vini in prandio ſumpti qualitate devicta. *C L. Pet. Andr. Matthiolus, in ſuis Commentariis in Dioſcor.* ait baccas hujus ſolatri largius ſumptas interficere, facto inexpugnabili ſomno. At quod amicus, de quo dictum, ſomno prehenſus non fuerit id referendum puto in φιλοποσίαν, cui velut avitæ conſuetudini noſtræ gentis homines, vel apud exteros etiam, valedicere grave ducunt. *Joan. Mutbanus in ſymphon. ad cap. 11, lib. 1. Parabilium Dioſcor.*

Necem eſu hæc ceraſa afferunt, ut multi noſtra memoria morte ſunt experti, pueri præſertim: namque Angli adoleſcentuli qui per imprudentiam peregre ſitibundi in via eſitaſſent, lymphatici, ſed ſomno ſemiſepulti interiere. Etiamque Antuerpiæ non multis ab hinc annis quidam impuberes, hujus eſum morte luebant. Memoranda hujus radicis facultas, qua nugivendi Agyrtæ in Italia plebeculæ attonitæ concurſum plauſum & pecuniam captant: tantillum namque radicis admodum ſitibundis conſervæ ſaccharatæ, roſarum, violarumve cuilibet addunt, atque deglutienda dant, citiſſimo adverſus ſitim, etiamſi quis ea propemodum enectus foret, levamento & refocillamento, ſed nequiſſimo: ſtupefactis namque, ut reor, faucium interioribus nervulis ad œſophagum imum, languet prorſum appetentia, præſertim potus, & interdum cibi; unde poſtea male habent, niſi repente colluant aceto guttur & quippiam Abſinthitis vini aut Theriacæ deglutiant. *Pena & Lobelius in adverſ. ſtirp. pag. 103.*

Siccæ radicis mira vis. Nam ſi drachmæ pondere craſſiuſcule trita ea maceretur in vino, horis ad ſummum ſeptem, ac inde percolatum vinum quis deguſtaverit jejunus, fiet ut is nullo modo edere poſſit, niſi epoto paulo poſt aceto. Hoc enim antidoto ſucus ſtatim excluditur, reditque qui ſumſit ad cibum. Jocus eſt magnus, ubi quis guloſis paraſitis hoc appoſuerit vinum, cum menſis optimis cibis refertis aſſidentes, nihil prorſus cibi ingerere queant. *Matthiolus Comment. ad lib 4. cap 69. Dioſcor.*

Mihi quidem radix eſt, à Franciſco Calceolario Veronenſi reperta, qua vino per noctem macerata, & epoto ſubinde vino, linteolo percolato, à quibus quantumcunque famelico, is quidem edere nequit, ne cibi tantillum deguſtare, niſi aceti cochlear abſorbuerit. Ridendus profecto jocus, ſed res ipſa non omnibus committenda. *Idem Epiſtola nuncupatoria ejuſdem, de eadem radice, operis.*

De ſolano ſilvatico (ſi prius non ſcripſi; ſum enim obliviosus nimis) hoc à me accipe, & cela omnino tanquam myſterium: ſuccum ex ejus fructibus (acinis, qui ceraſa referunt) expreſſum, & ad ſyrupi conſiſtentiam cum pauco ſaccharo decoctum, ita efficacem eſſe, ut vel ligulæ aut cochlearii parvi menſura ſomnum inferat, fluxiones ſiſtat, dolores tollat, dyſenteriam curet: gratus eſt plane, ſed cavendum ne amplius detur. Ego cum laude uſus ſum. Ejuſdem radicis particula, dimidiæ fortè pondere, ſi in poculum vini injiciatur; & de illo vino alicui propinetur (id quod per jocum, & ad illuſionem aliquos feciſſe ſcio) per horam aut dimidiam ante cœnam, eum qui guſtarit, in cœna ab omni cibo alienum futurum, & cum nec ægrotet, nec doleat, edere tamen non poſſe: quod ſi cochleare aceti, aut ſucci limonis biberit, ſtatim liberatur & edit. Hoc argumento contra alia etiam ejuſmodi venena, maxime aceti, aut limonis citrive ſucci vim eſſe conjeceris. *Geſnerus lib. 1. Epiſtolar. cap. 34. facie averſa.*

Poma Mandragoræ, quæ dicitur vulgari nomine *bella dona*; Vidi ego pueros, pulchritudine horum pomorum allectos interiiſſe. *Mercurialis lib. 1. cap. 13. de venenis.*

Fuit hic non multis adeo abhinc annis tonſor quidam qui, (ut ſolet hoc genus hominum admodum temerarium eſſe, & per mortes hominum, ut ille ait, impune experimenta ſua facere) cuidam Stolbergenſi civi ſparſis per univerſum corpus, neſcio in quo morbi genere, doloribus, iiſque miſere excruciantibus, laboranti, ſolani ſilveſtris, quod ςρύχνον μανικὸν appellare licet, foliorum majorem copiam in decoctione quadam propinavit: præſertim cum circumſtantes varia, ipſiſque nota auxilia, conciliandæ quietis gratia, fruſtra ante tentaſſent: tandemque effecit, ut æger ille non ſolum quietem caperet, verumetiam omnium iſtorum dolorem oblitus, lethali prorſus ſomno diem ſuum clauderet. *Io. Thalius in diſcr. Harcinia Saxono thuringica, quo loco vide Solanum ſilveſtre.*

Herbæ, *Bella donna* vocatæ radicis drachmam unam, leviter contuſam; vini phialæ immergimus: ac intermiſſis duodecim horis; aut paulo pluribus elutriatum vinum mane cyathi menſura, tecum cœnaturo propinabis, tum trium horarum ſpatio detineatur mox ad menſam accerſito: nam aſſumptum bolum, nulla diligentia, conatu, aut labore deglutire poterit, ſine faucium læſione aut dolore, ut vix potum admittat. Si vis prandeat, cibatque lactis aut aceti pluſculum gargariſatum abſorbeat, reddet eum ac ſi nil unquam paſſus fuerit. *Porta Magiæ nat. lib. 14. cap 13.*

Quum ego aquam modo quodam (ex *Bella donna*) paraſſem, & amico impoſuiſſem in quibuſdam uſibus, nonniſi drachmam exhiberet, ille unciam propinavit:

jacuit

jacuit quatriduo ſine cibo & motu (fortè potu) ut ab omnibus mortuus judicaretur, nec ullis conatibus expergiſci poterat, digeſtis vaporibus expertectus eſt: Modum iniquis celamos, probis apparet. *Idem lib. 8. cap. 1. ejusdem Magiæ nat.*

†Cum adhuc *Aulsarum* agerem *Darmſtadii* 1659. fœmina quædam *Rob fructum ſolani*, quos collegerat pro fructibus *ebuli*, coquens, & de eo cum ſex liberis comedens furioſa cum liberis facta. Convaluerunt tamen omnes præter filiolum natu minimum, in qua plus valuerat arte malum. Exhibui Theriacam, ſuccum rutæ & abſynthii, vinum abſynthites, & purgantia. Gerebant ſe inſtar illius *Scribæ* apud *Horſtium* part. 2. l. 10. p. 488. qui *rob ſolani* comederat pro rob ſambuci.

Observatio X.

Mandragoræ ſoporifera vis & deleteria.

Mihi quid de Mandragora acciderit, obiter enarrabo. Quum æſtivis menſibus (nam eo tempore poma Mandragoræ ſe proferunt) ſemel atque iterum in Muſæo noſtro, amabilem ac ſpecioſum ejus ſtirpis fructum negligenter collocaſſem ita ſomnolentus ſum effectus, ut ægrè ſopor excuti poſſet. Quum autem obviæ obluctaret ſomnolentiæ, illamque excuſſiſſe conarer, ægrè id obtinui: nec rationem tanti veterni invenire potui: tandem cùm quaqua verſum dimoviſſem oculos, obtulit ſe à tergo pomum Mandragoræ; quo amoto, atque in alium locum translato, factus ſum alacrior, atque torporem depuli, omnemque oſcitantiam diſcuſſi. *Lemnius explicat. herb. Bib. cap. 2.*

Retulit mihi Medicus ſenex apud Baldiaceam, quòd quædam juvencula comedendo quinque poma de fructu Mandragoræ, cecidit cum ſyncope rubeſcens: & quòd per effuſionem aquæ nivis factam ſuper caput ipſius, ſanata fuit.

Et vidi mulierem radicem ejus bibere ad imprægnandum, & effici: exinde in diſpoſitione illius, qui ingreditur balneum, aut bibat vinum abundans in rubedine & inflatione faciei. *Raſis lib. 24. cap. 834. continentis.*

Observatio XI.

Mangas ſilveſtris & lactariæ herbæ Malavarica venenum.

Silveſtre repetitur Mangas, *Bravas* nuncupatum, adeò præſentis veneni, ut indigenæ illo ſeſe mutuò perimant: nam ſi quis paululum ederit illicò moritur: interdum oleum admiſcent ad exacuendam ejus vim, utque celeriorem perniciem adferat: ſed quocumque tandem modo ſumptum, adeò celeriter perimit, ut hactenus nullum ſit repertum antidotum ad ejus vim compeſcendam. Dilutè viret, & aliquantulum ſplendet, lacteo ſucco abundat, paucaque carne prẹditus eſt, nam craſſo cortice ſolummodò integitur oſſiculum prædurum & cartilagineum. Cotonei tamen mali magnitudine eſt. *Chriſt. à Coſta lib. Aromat. pag. 70.*

Aliud apud Indos veneni genus fit è planta quadam, lacteo ſucco plena, cujus magna naſcitur quantitas in provincia Malabar. *Idem pag. 46. Aromat. hiſt.*

Observatio XII.

Ahovas arboris fructus lethalis.

Ahovai nomen eſt arboris fructu venenoſo & lethali, magnitudine mediocris caſtaneæ, candido, forma literam Græcam ϑ referente. Hujus nucleus præſentiſſimum eſt venenum, quod alter alteri in mutuis odiis & diſſidiis, præſertim verò viri leviſſima occaſione uxoribus infenſi, aut contrà uxores viris indignatæ dare ſolent. Peregrinis ſanè nullo modo eum fructum recens collectum communicant, atque ob ejus etiam contactu liberos ſuos arcent, niſi cui exemptus ſit nucleus: Eo etenim exempto, fructu pro nolis utuntur, quas è cruribus ſuſpendunt, tantum enim ſonitum edunt, quantum Tintinnabula, aut nolæ noſtrates. Arbor ipſa pyri magnitudine, folium ternos aut quaternos digitos longum, duos latum, toto anno virens, cortex ligno candicans. Abſciſſi rami ſuccum emittunt album & quaſi lacteum. Arbor præciſa teterrimum ſpirat odorem: quam ob cauſam nullius eſt uſus, imò ne igni quidem ſtruendo idonea. *Cluſius annot. ad cap. 11. lib. 2. Arom. Garziæ ab Horto.*

Observatio XIII.

Pineorum nucleorum Malucanorum deleteria vis.

Improbæ mulieres Malucanæ provinciæ ſuis maritis, parum aquæ, quatuor grana ſive nucleos edendos præbent, ut eos interimant. *Chriſtophorus à Coſta lib. Aromat.*

Observatio XIV.

Colocynthidis drachma clyſteri injecta, lethalis.

Dodonæus in ſuis obſervationibus refert, robuſtum hominem, cui in enemate drachma una Colocynthidis fuerat uſurpata, non diu ſupervixiſſe: cui mox poſt mortem, aliquot deinde horis, ſanguis copioſus per ſedem effluxerit. *Camerarius in Horto.*

DE RADICIBUS.

Observatio I.

Nimio Allii uſu, lethali verminatione periit quidam.

Arnulſus Imperat. quum creberrimo allii uſu corpus diſtemperaſſet, tanta vermium ſcaturivit multitudine, ut nulla ope medica curari potuerit. *Crantzius lib. 3. cap. 3. Saxoniæ.*

Observatio II.

Porrorum deleteria vis anodyna.

Crudorum porrorum ſuccus Plinio inter deleteria recenſetur: nam fama eſt, Melam equeſtris ordinis reum ex procuratione à Tiberio Principe accerſitum, in ſumma deſperatione, ſucco porri ad trium denariorum argenteorum pondus hauſto: confeſtim expiràſſe, ſine cruciatu. *Mizaldus in horto. Plinius lib. 19. cap. 16.*

Observatio III.

Chamæleontis nigri veri pruriginoſa & malefica facultas.

Cum chamæleontis nigri radices in Lemno apud pagum quendam Lavadochorio nuncupatum erui curaremus, plurimi Græci & Turcæ ſpectatum venerunt quid erueremus: eas verò fruſtulatim ſecabamus, & filo trajiciebamus, ut faciliùs exiccari poſſent. Turcæ in eo negotio occupatos nos videntes, ſimiliter eas radices tractare, & ſecare voluerunt: at cùm ſummus eſſet æſtus, & omnes ſudore maderent, quicumque eam radicem manibus tractaverant, ſudoremque abſterſerant, aut faciem digitis ſcalpſerant, tantam pruriginem iis locis, quos attigerant, poſtea ſenſerunt, ut aduri viderentur. Chamæleontis enim nigri radix ea virtute pollet, ut cuti applicata ipſam adeò inflammet, ut nec ſquillæ, nec urticæ ullæ centeſima parte ita adurant: at prurigo non adeò celeriter ſeſe prodit. Poſt unam aut alteram porrò horam; ſinguli variis faciem tota ſanguinea videretur: atque quò magis eam confricabamos, tantò major excitabatur prurigo. Fonti aſſidebamus ſub platano, atque initio pro ludibrio habebamus & ridebamus: at tandem illi plurimùm indignati ſunt, & niſi aſſeveraſſemus, nunquam nos expertos tali virtute eam plantam pollere, haud dubiè malè nos multaſſent. Attamen noſtra excuſatio fuit faciliùs ab illis accepta dum eodem incommodo nos affectos

conſpicerent. Mirum ſanè, quod in tantilla radice tam ingentem efficaciam noſtro malo experti ſimus. *Bellonius obſerv. lib. 1. cap. 25.*

Observatio IV.

Aconiti velociſſimum venenum.

OMnium venenorum ocyſſimum eſt Aconitum: ita ut tactis quoque genitalibus fœminini ſexûs animalium, eodem die inferat mortem. Hoc fuit venenum, quo interemptas dormientes à Calphurnio Beſtia uxores M. Cæcilius accuſator objecit. Hinc illa atrox peroratio, ejus in digito mortuas. *Plinius lib. 27. cap. 2.*

Observatio V.

Epoto veratro jugulatus

LAboranti cuidam Zenobio nomine quartana, imperitus quidam Medicus veratrum, quod inter cætera medicamenta periculoſiſſimum eſt, temerè propinavit. Ex quo ſtatim ſubſequuta eſt cùm crebra ac vehemens alvi dejectio, tum ſpiritus tam gravis ac difficilis attractio, ut cùm me filii ad hominem jam in mortis periculo poſitum advocaſſent, & nullis potuiſſet præſidiis tanto malo ſuccurri, intra ſex tantùm horarum ſpatium mors eum violenta è medio ſubtraxerit. Cavendum igitur eſt, ne hujuſcemodi medicamenta, quæ veneni naturam habent, & ſtomachum cæteraque membra plurimùm lædunt, absque eo exhibeamus, quod nocumentum auferre poſſit, cùm & alvum per ſe ſæpius ducant, & hominem non ſolùm infirment, ſed plerumque etiam morti tradant. *Benivenius cap. 51. Abditor.*

Observatio VI.

Vomitum ex albo veratro mors ſubſequuta,

VOmitus ut interdum ſanis utilis, ſic adverſa valetudine laborantibus nonnunquam neceſſarius. Verùm multum intereſt, quomodo & quare fiat. Hoc autem officium diligentis Medici eſſe debet. Nam cùm quidam Medicæ artis imperitus, albo veratro vomitum ciere ſolitus, omne genus morbi tali præſidio ſe curaturum polliceretur, accidit fortè, ut in manûs ejus inciderit quidam, qui duobus jam annis ventriculi vitio laboraret, nec ullis unquam medicamentis ſanari potuerat: utpote quod cùm ſuapte natura difficile ſit, difficilimum etiam redditur in eo pore infirmo atque imbecillo, præſertim ubi licentiore quadam liberalitate utatur æger. Album igitur & huic veratrum ex more exhibente illo, plurimum bilis ac pituitæ, tum nigram bilem, poſtremò ſanguinem ejecit: quibus ita deductis, imbecillitas primò, & quidem magna, tum ſudor frigidus toto capite ac thorace emanans, noviſſimè & mors ſubſequuta eſt. Non igitur ignorare diligens Medicus debet, hujuſcemodi medicamentum non ſemper ægris prodeſſe, ſanis verò ſemper obeſſe. Nam ubi robuſtum corpus nactus fuerit, & ventriculus ſit potens, morbusque longior ac difficilis, ut Comitialis, & inſania, aut pares, his tunc album veratrum ritè, ac citra Medici culpam exhiberi poteſt *Benivenius cap. 52. Abdit.*

Quam periculoſus ſit temerarius veratri uſus, oſtendit *Hippoc. Aph. 1. lib. 5.* Convulſio (inquit) ex helleboro lethalis eſt: & *Aph. 17. lib. 4.* Carnes ſanas habentibus, helleborus periculoſus: facit enim convulſionem. *Dodonæus annot. ad cap. 52. Abdit.*

† Ellebori & Veratri Etymon, & cur album potiùs, quàm nigrum veratrum, vomitum cieat, vid. apud *Camerar. Syllog. Mem. Cent. 10. part. 79.*

Observatio VII.

Ex potione Hellebori temerè ſumpta, ægri in vitæ diſcrimen derepentè inciderunt: liberantur tamen integrè Dei auxilio, magna adhibita cura.

JOannes Baptiſta Neapolitanus, acri ingenio, rerumque multarum experiens; quum ventriculo ac capite gravitateque corporis totius laborare ſe diceret, majoris mali metuens, de induſtria helleborum ſumit: quòd *in eo libro, qui Hetruſca lingua conſcriptus, inſcriptionem habet,* Gli Capricci Di Fieravanti ſcriptum inveniſſet, Hellebori uſum ad arcenda totius corporis mala peridoneum eſſe, magnisque laudibus ejus medicamenti uſum efferret idem author. Ab accepto Helleboro in vitæ diſcrimen venit; liberatur à me magna cura. *Valleriola obſerv. 2. lib. 3.*

Ipſe memini, quòd cùm Delphis piſtor quidam longo tempore valetudinarius, ex mulierculæ conſilio veratrum in ſubſtantia ſumpſiſſet, & in convulſionem incidit, & penè in mortem, niſi remediis aptis per me adhibitis reſtitutus fuiſſet. *Foreſtus Scholio ad obſerv. 35. lib. 3. de febrib.*

Mulierem novi, quæ cùm diu circa præcordia malè habuiſſet, Empiricus ejus cognatus uncias duas rad. Ellebori albi in taleolas inciſi acceperat, & vino per noctes infuderat tres: vinum expreſſum cùm mulier bibiſſet, in vomitum enormem atq; choleram incidit, ac animi defectum, & anhelitûs præfocationem. Ad quam accitus, poculo inſpecto ex quo potionem ſumpſerat, inveni radices Ellebori albi in vino infuſas. Statim adhibeo decoct. hordei communis in aqua pura, adjecto pauco ſaccharo: idque tepidè, ut meliùs evomeret: & pro veneni abſterſione mox propinabam drach. duas flor. nenuph. albi pulverizator. (hoc enim proprium ejus eſt remedium, teſte *Guainerio*) cum cerevisia, propter calorem: cùm venenum, ſeu veratrum, cum vino ſumpſiſſet, quamquam Guainerius dat cum vino, ut & theriacam, ſeu gentianam cum vino. Mox roborato ventriculo exteriùs cum ſtypticis emplaſtris, & rob de ribes per os, tum ſyr. cotoneorum exhibito, poſtquam ſatis evomuiſſet, & ventrem dejeciſſet, hæc tandem curata fuit. *Idem lib. 18. obſerv. 44.*

† Ex potione hellebori temerè ſumpta mortem ſubſecutam, annotavit quoque *Hildan. Tom. 1. fol. 562. VVolfg. Gabelch. Cent. 2. fol. 118.*

Observatio VIII.

Hellebori drachma una ſemis quartanario exhibita eundem extinxit.

VIdi laborantem quartana, qui ſumpſit de Helleboro unam drachmam cum dimidia & mortuus eſt: fuerunt tamen culpati Medici, quia dederunt ipſum ſine alio ſolutivo; ſolus enim non actuatur à calore. Nec ſolet in iſtis regionibus dari de eo niſi ſcrupulus. *Ponzettus lib. 2. cap. 32. De venenis.*

Observatio IX.

Helleborus, per errorem, cibo, aromatum loco, aſperſus, ſuffocationem propè attulit.

MUlier quædam Bononienſis, ob certum uteri vitium, Helleboro ad ſternutationem uti juſſa fuerat, cumque illa ſacculum, in quo Helleborus erat, inter condimentorum aromaticorum ſacculos repoſuiſſet, ancilla hujus rei neſcia, cibos quos paraverat, Elleboro, loco aromatum, condiebat. Hoſpites, qui de cibis illis comedebant: quaſi ſtrangulati, in ſuffocationis periculo verſabantur. Helidæus accerſitus, quæſivit num aliquid veneni hauſiſſent, vel an ancillam, quæ cibos adminiſtraverat, ſuſpectam haberent. Illi dum ancillam excuſarent, ulterius ipſos interrogavit, num cibi illi quibus uſi fuerant, aliquo aromate conditi fuiſſent. Affirmantibus ipſis, aliquid condimenti loco cibis impoſitum fuiſſe: accerſivit ancillam, ac ſibi ſacculum, quem ad condiendos cibos adhibuerat, afferre juſſit. Hunc poſteaquam excuſſit, deprehendit in eo Helleborum fuiſſe. Re itaque patefacta, illos injectione Enematis ex brodio carnis, & exhibitione

The-

Theriacæ And. El. ad infrænandam Hellebori malitiam, integrè percuravit. *De obſerv. Cl. & Doctiſſ. Laur. Scholtzii.*

DE FUNGIS.

OBSERVATIO I.

Fungorum quorundam exitioſa vis.

EParchedes narrat, Euripidem poëtam aliquando in Icarum peregrè profectum, mortua in agro fœmina cum liberis, duobus ſcilicet adultis maribus, & unâ puellâ, fungorum peſtilentium eſu, & cum prole ſtrangulata, hoc Epigramma compoſuiſſe:

O Sol perpetua cœlum vertigine luſtrans
Vidiſtin' facinus tetrius hoc ſcelere?
Tum matrem, geminos eum fratres, atque puellam,
Omnes hoc uno nunc periiſſe die?

Athen. Deipnoſoph. l. 2. pag. 47. & 527. edit. Dalechampii.

Novi quendam, cui poſt boletorum non ſatis elixorum, (qui innocentiſſimi eſſe putantur) uſum largiorem, os ventriculi preſſum ac gravatum coarctatumq; fuit, difficilemque habuit reſpirationem, & in animi deliquium incidit ſudoremque frigidum ſudavit: ac demum ſervari ægerrimè, ſumptis iis, quæ humores craſſos incidunt, potuit: cujus generis eſt oxymeli ipſum per ſe, & cum hyſſopo & origano ipſi mediocriter incoctis. Is enim tum hæc ſumpſit, tum nitri ſpumam ipſis inſperſam: poſt quæ fungos, quos comederat, vomuit, qui jam quodammodo in ſuccum pituitoſum, frigidumque admodum, ac craſſum, erant mutati. *Galen. de aliment. fac. ult. lib. 2. cap. 69.*

Inter ea quæ temerè manduntur, boletos meritò poſuerim, optimi quidem hos cibi, ſed immenſo exemplo in crimen adductos, veneno Tiberio Claudio Principi per hanc occaſionem à conjuge Agrippina dato: quo facto, illa terris venenum alterum, ſibique ante omnes, Neronem ſuum dedit *Plin. nat. hiſt. lib. 22. cap. 22.*

Jovianus Imperator, hyeme Ciliciam & Galatiam petens, Dadaſtanis obiit, fungo venenato devorato. *Suidas.*

Fungorum lentior natura, & numeroſa genera, ſed origo nunniſi ex pituita arborum. Tutiſſimi, qui rubent callo, minùs diluto rubore, quàm boleti. Mox candidi, velut apice Flaminis inſignibus pediculis. Tertium genus ſuilli, venenis accommodatiſſimum. Familias nuper interemere, & tota convivia, Anneum Serenum præfectum Neronis vigilum, & tribunos, & centuriones. Quæ voluptas tanta, ancipitis cibi? *Idem opere & libro eodem cap. 23.*

Antiſtes Borromeus ex fungorum eſu cum duobus aliis è familia mortuus eſt, annis abhinc propemodum viginti quinque. *Cardanus lib. 2. de ſanit. tuenda cap. 43.*

Non omittendi, qui è rubis ſpinetis vere naſcuntur, quos ſpinulos, prunulos, cardeolosque nominant, rotunditate cluſili, modicique. Hoc genus Clemens VII. Pontifex tam avidè expetebat, ut ſolus patinas ex iis cœnaret nullo non die. Edixerat iis in terris, quæ ditioni ſuæ parebant, ne cui alteri demeterentur. Ecce, immatura ejus mors, inditio fuit; quantum intemperata vivendi ratio homini ad vitam breviandam valeret. Nam & peponibus immoderatè veſcebatur. Huic Curtius, Medicus alioqui ſpectatiſſimæ doctrinæ nulla arte auxiliari potuit. *Bruyerinus de re cibaria lib. 9. cap 20.*

Egregius Pererius Jureconſultus, qui cùm nuper è ſuis rediret ædibus, atque in pago, appellato Vauſuenargues, hoſpitatus, boletis non ſatis elixis (qui innocentiſſimi putabantur) eſui largiori inſerviret, os ventriculi die ſequenti preſſum, ac gravatum coarctatumque ſenſit, difficilemque habuit reſpirationem, & in animi ferè deliquium incidit, ſudoremque frigidum ſudavit, ad demum ſervari ægrè potuit, ſumptis his quæ humores craſſos incidebant, vomitumque provocabant. Hinc novem poſt diebus ab exactis & præſtitis, tam intrò quàm foris, præſidiis, quibus expurgari Boletos utrinque oportebat, nocte adveniante, & diro dolore ad ventriculum recrudeſcente (cui nos ex abſinthii communis coma, irrorata aceto acerrimo, quod ignita fumabat tegula, extemplo ſobvenimus) protinus Boletum vomitu rejecit, non mutatum quidem, ſed penitus integrum, ac ſi recens comeſtus eſſet, ita ut ipſo evulſo à tunica ventriculi, cui adhæſiſſe novem illis diebus, dirus fixusque clavi inſtar, dolor conjecturam dabat, ſtatim ceu Dei manu in totum levatus fuerit. *Jo. Belfortis com. ad lib. Gal. de urinis pag. 121.*

Venit in mentem Beroardi Medices Forolivienſium Antiſtitis ampliſſimi, qui non multos ante annos menſe Septembris, fungos quos porcinos vocant, elixos, aſſos, frictus, immoderatè devoravit; deinde poſt duas horas anxietatem, & anguſtiam intolerabilem ſentiens in ore ventriculi, aliquam partem ex ipſis evomuit, ſed paulò pòſt ſomno oppreſſus, adeò reddit⁹ eſt attonitus, ut neque excitaretur à candente ferramento, ad verticem & occipitium admoto à Medicis, in quorum numero & nos fuimus, ita ut quamvis nullum relictum ſit præſidium intentatum, tamen initio tertiæ diei interierit. Sed cùm à cognatis rogaremur, veriſimilene fuiſſet illos fungos fuiſſe aliquo veneno contactos, reſpondimus ſatis per ſe fungorum copiam poſſe hominem necare: neque opus eſſe veneno inficere ferreas pilas grandiores, quas in hoſtes jaciunt tormenta muralia, ut ridiculus cujusdam caſtelli præfectus facturum minabatur, cùm ſuo ictu protinus illos interimant. *Vidus Vidius med. part. 2. ſect. 2. lib. 2. cap. 3.*

Accidit Piſis juveni à pedibus Andreæ Nobilii legati Lucenſis, qui cùm fungos ſtipariolos (ita enim appellant eos, qui oriuntur inter ſcopas, quas Piſani *ſtipas* dicunt) temerè comediſſet, magnam moleſtiam in ventriculo ſentiens, nauſea & vomitu prehenditur, tum in delirium incidit, non quidem furioſum, ſed ridiculum ac penè jocularium, quem ruta & naſturtio ex oxymelle curavimus. *Idem eodem loco.*

Non hic fungorum omnium naturas, ſpecies, & cætera ad hos ſpectantia enarrare ſtatuimus, ſed obiter unum tantùm genus maximè omnium peſtiferum, & ad ſuffocationes, ſeu (ut ajunt) ſtrangulationes inducendas promptiſſimum declarare. Conſtat autem hoc duplici parte, pediculo ſcilicet, & tegula, ſeu pileolo. Aſt ſicuti cæteris ferè omnibus tegula convexa eſt ſuperiore parte, in hoc concava reperitur, ut aquam contineat dum pluit: inferiore verò tota, pectinatim inciſa, colore eſt lacteo, lacque edens quacunque parte dividatur acerrimum, atque etiam ad ſuffocationem faciendam promptiſſimum, quamvis non devoretur, ſed tantùm ſummitas linguæ intingatur: ſimilem etiam affectum præſtat momentum crudi fungi, puta ad magnitudinem ciceris manſum, non tamen devoratum, adeò ut tithymali acrimoniæ nulla in re cedere videatur. Quamobrem credendum eſſe puto, Pauſaniæ filiam (de qua Hipp. meminit, cùm dixit: *Ex fungi crudi eſu anxietas tenebat, ſtrangulatio, dolor ventris, aquam mulſam calidam bibere, ac vomere profuit, & balneum*) ab hoc genere fungorum fuiſſe affectam, fortè etiam & familias, de quibus Plinius, & alii ſcriptores narrant. Jamjam tertius appetit annus, ex quo non longè à Rothomago generoſiſſima ac ſplendiſſima familia quædam, poſt eſum fungorum, omnes illicò in labores inciderunt, nempe in vomitûs graviſſimos, alvi fluores, an animi deliquia, quæ ſymptomata non parum ſuſpecta patientibus ſe præbebant: tandem citra ullum noxæ veſtigium, poſt paucas horas. ſolo naturæ officio (nam in agris erant, à Medicorum pharmacopolarumq; præſen-

præſentia remoti) liberati ſunt. Quam rem cum hi poſt aliquot dies mihi exponerent, dicerentque ipſosmet fungos collegiſſe in campis, ſtatim poſtulavi num tales eſſent, quales ſuperiùs notavi, annuerunt, locumque dixerunt unde orti eſſent, quo in ſolo & ego aliàs non paucos id genus videram, multisque nobilibus horum virulentiam pateſeceram. Locus autem erat agreſte ambulacrum quercubus raris conſertum, non admodum umbroſum, nec humens: nam facilè ſimilibus in locis naſcitur, præcipuè etiam juxta itinera, & nemorum margines, quas non diuturna umbra vel humor fovet multus. Reperitur autem à medio vere ad medium usque autumnum: verùm autumno frequentiſſimus eſt, ut cætera etiam genera fungorum. Abundat in Italia, ac in tota Gallia. Sunt qui mihi dixerunt, ſe ex iis plerumque & abundè comediſſe citra injuriam, qui tamen, cùm meo conſilio ex crudo deguſtaſſent, coctos attingere ſubinde non audebant. Fieri tamen poteſt fortè, ut ab elixatione eſculenti reddantur, acrimonia congenita reſoluta, non ſecus atque alia omnia acria, quæ ebullitione & diutina maceratione miteſcunt. Sed hac in re putarem ſatius eſſe ab iis abſtinere, niſi aliorum ciborum extrema penuria cogeret. *Botallus in Appendice ad lib. de Medici & Ægroti munere.*

Memini Catapotiorum ex maſtiche, aloë, & agarico, ſcrupulorum duorum pondere, aſſumptione, Epiſcopo Caſtelamarenſi Tridentina in Synodo, profluxiſſe alvum ad quadragies, non aliud cauſa oribus nobis, quàm vitioſum fortè tum in compoſitione Agaricum. *Jul. Alexand. lib. ſalub. cap. 2.*

Observatio II.

De nocumento eveniente à fungis.

Puella Ruſticana, ex villa ad me delata, ætate ſeptendecim annorum, oris ventriculi eroſiones, doloresque ingentes patiebatur, febricitabat, & lotium craſſum turbulentumve emittebat, adeò ut jumenti quis diceret. Jam quum cauſam, unde morbus originem traheret, inquirerem, ſe ignorare reſpondit. Preſſa itaque, ac coarctata doloribus, anxietatibus, ac reſpiratione difficili Villica hæc, tunc in animi deliquium incidit: Quibus animadverſis, illicò vomitorium hoc parare jubeo, quod habet. ℞. *Sem. raphani, anethini, an. unc. mediam, in aqua fiat decoctio, quousque maneant unciæ octo facta colatura, adde oxymelitis ſimplicis uncias duas, agarici ſcrup. j. miſce, & bibendum dato*: quo parùm vomuit: & dolor illam gravabat, ob quem venam communem brachii ſecare juſſi, ſanguinisque unc. vij. detrahere; quo depoſito, dolor minus cœpit, & meliùs habuit. Non omnino tamen à dolore libera fuit; ſed potiùs interdum corripiebatur. Ut verò humorem illum reſiccaremus, ac expulſioni pararemus, ſic orſi ſumus. ℞. *Syr. de matricaria, de betonica, de hyſſopo, ana unc. unam ſemis, aquarum Origani, fœn. hyſſopi, ana, unc. j miſce*, & jejuno ſtomacho tepidum bibat, & ter iteretur. Ac ſequenti die, quum è rure ad me rediret, variaque cum ea & ſponſo confabularet: ecce nocte antea quàm malè haberet, mihi exponit fungos cœnaſſe: quod cùm audiſſem, illicò deprehendi ſymptoma illud ab humore craſſo, pituitoſo, ex fungis venenoſis antea ingeſtis, ortum traxiſſe: ſequenti igitur die, quum jam perciperem hanc difficulter vomere, ſic pharmacum parare juſſi, ut infeſtantem humorem illum è ventriculi ore pellerem, quod ſic habet. ℞. *Agarici noviter in paſtam cum oxymelite ſcillitico parati, drachmas duas, elect. Eleſcoph. diacarthami, ana drach. ij. & mediam, in decoctione hyſſopi, origani, & pulegii quantum ſufficerit, miſce fiat potio cathartica*: quâ optimè egeſſit, & immunis ac ſana evaſit: tribus porrò ſequentibus diebus theriaces drach. integram quolibet manè, jejuno ſtomacho, cum vino generoſo deglutiret conſului. *Luſitanus cent. 1. curat. 39. curat. med.*

Observatio III.

Mulier ex fungis comeſtis inſana facta.

Quod fungi peſſimi ſint ſucci, conſtat ex hiſtoria ruſticæ, quæ fungos cum nocte quadam cœnaret, in morbum quendam graviſſimum incidit, à quo inſana permanſit. Atque inde ruſtici vicini contendebant, in quodam fungorum genere, quos comederat, ſpiritum malignum (ſic enim illi loquebantur) incluſum eſſe: ignorantes fungorum alimentum, craſſum, frigidum, & pituitoſum, pravique ſucci & venenoſi eſſe, à quo non ſolùm morbi, ſed etiam mors ipſa evenire poterat. *Foreſt. in Scholio ad obſerv. 116. lib. 10.*

Observatio IV.

De Convulſione ab utero ex fungis comeſtis orta.

Puella nobilis, cui Almaras nomen erat, juvencula formoſa, annos (plus minùs) octodecim nata, in Haga Comitis habitans, ab uteri ſuffocatione, in motûs ſpaſmoſos, ſeu convulſivos horribiles incidit, ita ut ſtrictiſſimè maxillæ convulſæ os occluderent, & caput ſubinde retrorſum magna vi convelleretur. Et (dictu mirabile, quod monſtrum, quam deforme ſpectrū, quod miſerabile, inquam, terriculamentum) in hanc calamitatem hæc ipſa illapſa, ridentis ſpeciem exhibebat: ſed profectò non ridebat, quamvis Sardonico riſu convulſis muſculis, multis miſerandum ſpectaculum præberet. Maxillisque ita convulſis, ore ſubinde adeò ſtrictè occluſo, ut ne acum intromittere poſſes, ipſis dentibus miſerè quoque ſtridentibus, & invicem fixis. Hujusmodi autem paroxyſmi crebrò redibant. Non loquebatur ob convulſionem, neque loqui poterat, quamdiu in paroxyſmo eſſet: oculi ſimiliter convellebantur: aderant manuum & pedum vehementiores contractiones, ſed ſine tenſione. Permanebat autem in tali ſtatu per ſex integros dies, modò pejùs, modò paulò meliùs habens, et tarò ſine convulſione malum perſeverabat. Hugo Nievenius Hagaous Medicus, familiaris noſter, eam tunc tractabat & curabat, per nodulos odoriferos ſubtus in uterum detentos, & per alios malè olentes naribus objectos, quibus quantum potuit, malum levabat: adhibitis quoque cucurbitulis levibus ipſis coxis, pro diverſione & paroxyſmi levatione appoſitis: pilulis quoque deglutitis, quas ad uterum & convulſionem facere putabat. Verùm omnibus iſtis præſidiis nondum juvantibus, ſexto die hujus mali me vocarunt: Ego autem, cùm puella ſatis carnoſa eſſet & robuſta, de vena ſaphæna aperienda mentionem feci, hoc enim ſaluberrimum remedium à Medico prætermiſſum ob motûs ſpaſmoſos, quibus per intervalla afficeretur. Verùm cùm ſubinde leve aliquod intervallum fieret, eo tempore, ut venam ſecaremus, propoſuimus: cui Medicus ſtatim, ut vir probus, conſenſit, & ſecta venâ miraculi inſtar omnia dicta ſymptomata ſtatim poſt ſanguinis miſſionem ceſſarunt. Interim decoctum paratum ex herbis, quæ cerebrum, tum uterum reſpicerent, & nervos roborarent, ex ſalvia, herba paralyſis, betonica, artemiſia, matricaria, ſtœchade, quibus folia ſenæ & agaricus incocta erant, cum ſem. aniſi & pauco zingiberis propinavimus. Oportebat autem & rationem membri mandantis, & recipientis habere, tam cerebri, quàm uteri; ne alioqui cerebrum debilitatum ex convulſione, quamvis per conſenſum, gravius aliquod malum, ut epilepſiam, apoplexiam, inferret. Cùm bis ex hoc decocto ſumpſiſſet, ſatis benè alvum depoſuit, & rectè convaluit. Et cùm jam rectè loqueretur, quod ante venæ ſectionem facere non potuit ob convulſionem, quamvis ſemper mente conſtitiſſet, & ſoluta alvo, nunc perfectè loqueretur: narravit nobis malum hoc contractum fuiſſe, partim ex frigore, & inordinato modo vivendi: nam & fungos

antea

àntea comederat, uvas, fructûs immaturos. Quaoiobrem tunc huic vinum generoſum conceſſimus, cum uteri ſuffocatio jam ceſſaſſet, poſtquam priùs ex medicamento purgante ſatis repurgata eſſet, cùm & priùs nonnulla per ſe evomuiſſet. Hoc autem vinum ſtomachum roborat, & fungis optimum remedium exiſtit. *Idem obſerv.116.lib.10.*

OBSERVATIO V.

Ex eſu fungorum deſperatè laborans, magna difficultate reſtituitur.

MEmini Dominum de Conroy maritum filiæ Bronchorſtii Alcmariæ, ex eſu fungorum deſperatè laboraſſe, & tandem in febrem incidiſſe, & ab Antonio Halvero (cùm eo tempore tunc Lovanii adhuc ſtuderem; poſtea ab iisdem intellexi) & Coſma Harlemenſi Medico magnâ cum diligentia curatum fuiſſe. *Idem in Scholio ad obſerv. prædict.*

† Mortem ab Eſu fungorum notavit *B. Sylvat. Cent. 4. conſ. 79.* Vomitum verò ac rupturam *Hildan. Cent. 4. obſ. 35.* qui ſolo etiam ex fungorum contactu ſymptomata varia commemorat *c. d. obſ. 36* Conſul. inſuper *Zacut. de PP. Med. Hiſt. l. 5. hiſt. 23. fol. 872. Zach. Conſ. 66. fol. 304.*

DE SUCCIS.

OBSERVATIO I.

Scammonium juſculis dilutum plerumque lethale.

UNum in præſenti non prætereo, quod Actuarius memoriæ commendavit, dignum ſanè ut omnes Medici præ oculis habeant, ſcilicet quòd Scammonia juribus & brodiis miſcenda non ſit: ita enim inquit ille: Scammonium non cenſeo juribus inſerendum, quòd experientia compertum eſt, id cum ipſis conciliari non poſſe. Quod hodierni Medici animadvertant ſuadeo, ut non ſcammonium aut pilulas, juribus eliquatas in potu tradant, cùm inde multis mors ſubſequatur, ut Venetiis vidimus, & Ferrariæ in Samuele Abarbanelio, qui ob epotas ſic pilulas, vitam cum morte commutarunt. *Luſitanus Comment. ad cap. 171. lib. 4. Dioſcor.*

OBSERVATIO II.

Euphorbii virulentia necatus æger.

REferam obiter exemplum cujusdam Empirici: qui vicinum quendam noſtrum in podagræ dolore, auxilio præſentiſſimo curaturum ſe promiſerat: Audierat enim hic bonus homo, pilulas, quæ ab Euphorbio in Officinis nomen habent, huic morbo ſæpius profuiſſe. Ex ſolo igitur Euphorbio confici pilulas à ſpeciario, non minùs quàm ipſe erat, imprudenti, juſſit: aſſumptis Catapotiis, dyſenteria eo die æger correptus fuit, atque altero ſepultus. *Alex. Benedict. pract. lib. 12. cap. 17.*

OBSERVATIO III.

Opio extincti.

PAter Licinii Cecinnæ, viri prætorii Bavili in Hiſpania, tædio morbi, hauſto opio periit. *Plin. lib. 20. cap. 18. N. H.*

Raſis 9. Cont. ſcribit ſe vidiſſe ex ſuppoſito opio quoſdam mortuos fuiſſe. Et *Gal. 2. de morb. vulgarib.* aſſerit, quod ſuppoſitum fuit opium ano quorundam, ad mitigandum dolorem, ex quo mortui ſunt. Et *Avicenna in cura fluxus*, ſic ſcribit: Vidimus qui ſuppoſuit ſibi collyrium (eſt autem collyrium Avicennæ ſuppoſitorium) ex opio, & eſt mortuus. *Marcello Donato citante, hiſt. mirab. lib. 4. cap. 18.*

Vidi puerum, cui ſuppoſitum fuit opium, propter teneſmonem, extinctum fuiſſe. *Nicolus ſerm. 2. cap. 11.*

Et vidi virum in ſenectute conſtitutum, cui immiſſum fuit clyſtere cum opio, propter ſedare dolorem colicum immenſum, quem patiebatur homo ille, & mortuus fuit. *Idem ſerm. 2. tract. 1. cap. 15.*

Ne ſis audax in adminiſtratione narcoticorum. Vidi enim in quadam nobili muliere, quæ cùm ſtetiſſet per plures dies, quòd non dormierat, Medici decreverunt, ut ſibi ſupponeretur collyrium quoddam longum opiatum, quod cum filo commune appenſo, ut extrahi poſſet, adhibitum: quæ cùm ſuppoſuiſſet, ſtatim cœpit dormire. Medici autem præceperunt ancillis, ut cùm incepiſſet dormire, extraherent illud collyrium: quæ omittentes ipſum, & non extrahentes, taliter profundata eſt in ſomno, quòd nunquam evigilata eſt, imò perpetuò dormit. *Marc. Gattinaria cap. de ſoda colerica in 9. Raſis.*

Jacobus Juſtinianus, Patritius Venetus, in dentis dolore, Patavii, impoſito oleo opiato, ſopore perpetuo extinctus eſt. *Alexand. Benedict. lib. 6. cap. 13. de curand. morb.*

Nelphus, de quo elegans Aurelii Augurelli ode, facti continens hiſtoriam, extat. Cùm in certamine equeſtri, Patavii victor extitiſſet, depoſita galea, ut reſpiraret, ab invidis, quòd plebejus eſſet, copioſo illitus opio, extinctus eſt. Nam calor galeæ, tum ſpiritûs hauſerant, quicquid halitûs pernicioſi intra caſſidem continebatur. Calore autem venarum oſcula omnia patebant: inde ſtatim receptus intra penetralia: hominem ſtrangulavit. *Cardanus de ſubtilit. cap. 18.*

Medici apud Italos homines facinoroſos, qui morti addicti ſunt, certo anni tempore à præfectis impetrant, in diſſectionis uſum: & quò rei medicæ ſtudioſi in re Anatomica exerceri poſſint. Itaque ne ullos humores diſſipari contingat, aut craſſiores ſpiritus evaneſcere, omniaque ſe apertè proferant: opii hoc eſt, ſucci nigri papaveris binas, ternasve drachmas ex vino meraciſſimo, mortem commeritis exhibeot, quâ potione hauſta, primùm exhilareſcere incipiunt, velut riſu Sardonio perfuſi: mox in ſomnum ſoporemque reſoluti, morte ſopiuntur. Tanta ſiquidem pernicitate venas ac vitalia corripit, ut diſſecto eorum, qui opio potionati ſunt, corpore, cordi adhæſiſſe compertum ſit. *Lemnius de occult. nat. mirac. lib. 2. cap. 52.*

Cùm eſſem Piſis, Dux noſter, corpora Juſtitiæ tradenda Anatomicis exhibebat, ut morte qua ſibi videbatur, ab ipſis interficerentur. Nos autem uni exhibuimus drachmam opii, & ſpatio ſeptem horarum ipſum interfecimus. Exhibuimus autem quandoque alteri laboranti quartana, qui poſt potum ſtatim rigore affici cœpit: cui maximus calor inde ſucceſſit, neque mortuus eſt, utpote victo à calore naturali ipſo opio. *Fallopius tract. de Compoſit. medicament. cap. 8.*

In urbe noſtra, Turca captivus Illuſtris Comitis Bonifacii Torelli, à ſeplaſiario ſub ęde ipſius Comitis commorante, coempto opio, eoque deglutito, extinctus eſt *Marcellus Donatus hiſtor. med. mirab. lib. 4. cap. 18.*

† Conatis ex opio per clyſterem injecto meminit *Salmuth. Cent. 2. obſ. 97.* & Opii pro apio exhibiti *c. d. obſ. 90.*

OBSERVATIO IV.

Mel venenatum.

QUidam Medicis duobus ad unguentariorum officinam conſpectis, attulit ad eos mel, venditurus ſcil. Illi, ubi guſtaſſent, de pretio diſceptant: at hic, tanquam illi parum offerrent, properè ſubducit ſeſe: verùm Medicorum neuter ſervatus eſt. *Galen. lib. 10. de ſimplic. med. fac. ult. circa initium.*

Mella quoque venenata fiunt. Heracleæ in Ponto quibusdam annis pernicioſiſſima exiſtunt, ab apibus facta Nec dixere Authores è quibus floribus ea fierent. Nos tradемus quæ comperimus: Herba eſt ab exitio, & jumentorum quidem, ſed præcipuè caprarum, appellata Ægolethron: hujus flores concipiunt noxium

vitus aquoſo vere marceſcentes. Ita fit, ut non omnibus annis ſentiatur hoc malum. (De evonymo id *Theophraſt. cap. ultim, lib. 3. hiſt.* de rhododendro, *Dioſcorid.* ob aconitum, venenatum eſſe idem author prodit *lib. 6.*) Venenati ſigna ſunt, quòd omninn noo denſatur, quòd color magis rutilus eſt, odor alienus, ſternutamenta protinus movens, quòd ponderoſius innoxio. Qui edere, abjiciunt ſe humi refrigerationem quærentes, nam & ſudore diſſluunt. Remedia ſunt multa, quæ ſuis locis diximus. Sed quoniam ſtatim repræſentari aliqua in tantis inſidiis oportet: mulſum vetus è melle optimo & ruta: ſalſamenta etiam, ſi rejiciantur ſumpta rrebrò. Certumque eſt, id malum per excrementa (quæ ſumpto eo melle rejiciunt ægri, ſputo, vomitu, alvo) ad canes etiam pervenire, ſimiliterqoe torqueti eos. Mulſum tamen ex eo inveteratum, innocuum eſſe conſtat.

Aliud genus in eodem Ponto gente Sannorum, mellis, quod ab inſania, quam gignit, mænomenon vocant. Id exiſtimatur contrahi flore rhododendri, quo ſcatent ſilvæ. Genſque ea, cùm ceram in tributa Romanis præſtet, mel (quoniam exitiale eſt) non vendit. Et in Perſide, & in Mauritaniæ Cæſarienſis Getulia, contermina Maſſæſulis, venenati favi gignuntur: quidamque à parte, quo nihil eſſe fallacius poteſt, niſi quod livore deprehenduntur. *Plinius lib. 21. cap. 14.*

In Heptacometarum arboribus venenati genus mellis naſcitur: quod hauſtum ſtupefacit & mentem conſternat. Eo tres Pompeji cohortes, in potu dato, ab ea gente interemptas fuiſſe memoriæ traditum eſt *Rhodig. cap. 30. 18.* Populos eos in Ponto Stephanus collocat: & Scythicum montem incolere ſcribit.

Apud Trapezuntem in Ponto mel ex buxo defluit gravis odoris, quo ἄκφρονες & amentes fiunt. *Rhodig. cap. 35. 23.*

Obſervatio V.

Hincæ ſuccus lethalis: è cujus farina panis conficitur.

PAnis genus ex hincæ fit radice. Herba ſimilis cannabi, radix tamen ipſa carotis ſimilima, ſed major: intus tamen candida, exterius aſpera, & coloris vinoſi fermè. Illud in hujus ſpecie quadam mirum ad modum, quòd humanam conditionem referat: nam panis ipſe ſalutaris homini, & anno ſervatur, qui fit ex radice expreſſo jam ſucco: ſuccus autem ipſe hauſtus illicò necat, nec ullo fermè auxilio ſanari poteſt. Ita (ut dixi) mors ipſa cum ſalute conjuncta eſt, & perpetuò cubat. Eapropter dum panem conficiunt, diligenter omnem exprimunt ſuccum, quem è genere ſucci cicutæ, ſed validiorem eſſe conſtat: nam qui ibi voluntariam oppetunt mortem, potu illius ſemet uccidunt: quaſi lene exitium afferat. *Cardanus de ſubtilitate lib. 12.*

Cur Hincæ ſuccus lethalis, farina ſalubris eſt? Eo modo, quo porri ſuccus perniciofus, porrum ipſum editur ſine noxa. Ratio pendet à duplici cauſa. Una eſt, partium tenuitas: unde eſt facilitas penetrationis: altera eſt libera qualitas & facultas ad nocendum in ſucco ipſo: poſteaquam ſoluta eſt ſocietas, quam inierat cum terreſtri parte, à primordiis ipſis ortûs ipſius plantæ: quę pars adverſa qualitate ferociam ejus ita cohibebat, quemadmodum craſſitie ſua tardabat celeritatem. Quę præterea de Hinca nobis comperta ſunt, his adjungenda cenſeo. Folio eſt ſambuci. Radix humanæ coxæ complet craſſitudinem. Eam redigunt in pollinem, pumicum aut cotium attritione. Tum in manicam indunt (ſic enim vocant laneam cucullam, quod nos colum, Pharmacopolæ) aquam imponunt, ut expreſſione transmittant ſuccum. Ille liquor lethalis eſt. Pultem, quæ reliqua eſt, exponunt ſoli, ſacchari candi ſpecie. Siccatam farinam, aqua ſubactam, in panis modum formant: quem panem Caſſavi nominant. *Scaliger exercit. 153. num. 5. & 8. ad ſubtil. Card.*

DE TOXICIS.

Obſervatio I.

Pharici, quod nonnulli Gallorum ex helleboro Toxicum Limeum quoque appellatum cenſent, venenum & antidotus.

PRætereundum non eſt, quod Pharicum veneni erat genus, μηδικὸν quoque nuncupatum, quemadmodum annotat *Nicandri Scholiaſtes*, ſeu ab inventore dictum Pharico Cretenſe veneſico, ut placet Praxagoræ: vel ab Arcadicis Pharis, ut nonnullis: vel à Phæris in Theſſalia, ut quibuſdam: vel ab ea quæ eſt in Lacedæmonia Pharis, ut aliis: vel denique à Pharo inſula, ut ego ſuſpicor. Undecumque verò venenum hoc nomen habeat, de eo nihil intereſt. Peccatum autem illud Matthioli flagris dignum eſt, quod ipſum etiam de ſe prodere, *in rhapſodiis ad ſextum Dioſcoridis lib.* non puduit: dum ſcripſit: ſe apud nullum ſcriptorem conſequi potuiſſe, ſimplex an compoſitum eſſet medicamentum pharicum. Quis enim æquo animo ferat tam ſupinam negligentiam? Decuitne eum, qui anteſignanus Dioſcoridis interpres haberi vult, tam lippis oculis legiſſe, quæ ipſemet Dioſcorides habet? Annon in methodo univerſali curandæ malignitatis venenoſæ, pharicum palàm inter plantas reponit? *Stirpes*, inquit, *ſunt ſmilax, quam Romani taxum appellant: Solanum manicum, quod & dorycnium dicitur: ranunculus Sardonius: papaver corniculatum: Pharicum.* Scribonium verò Largum etiamne inſpexit unquam? Nam Heſychium non legiſſe eum minùs miror, quando, ſi velit, non poſſit. Atqui uterque pharicum ex pluribus componi ſcribit. Potiùs ergo nihil commenti ſcribat Matthiolus, quàm quod ſuam tantam & ignorantiam & negligentiam apertè prodat. *Philarchus in 6. hiſtoriarum*, referente *Athenæo libro dipnoſophiſtarum tertio*, memoriæ prodidit, cotonea mala odoris ſui præſtantia lethalium venenorum vires retundere, eorumque vehementiam hebetare. Addit, pharicum, præſens alioqui venenum, in patinam adhuc cotoneum, vel ejus ſalgamum olentem inditum, ignavum fuiſſe, ac languidum: nec non à peculiari ſua natura, viribus exhauſtis, defeciſſe: ac ita incolumes & illæſos evaſiſſe omnes, quos inſidiantes veneſici eo potionarant. Idque tandem compertum fuiſſe illorum relatu, qui venenum vendentes, rem ita habere deprehenderant. Ex qua Philarchi aſſeveratione conjicere licet, pharicum, aut idem eſſe cum veneno, quod Hiſpania hodie ex radicibus hellebori albi conficit, de Baleſtæra, & de Jerva vocato, aut parum omnino ab eo differre. Nam ſi in cubiculum, in quo ſit repoſita innumerabilis vaſculorum pharmaco de Baleſtæra plenorum multitudo, inferatur vel unicum tantùm pomum Cotoneum, illicò evaneſcit noxia veneni qualitas, ac mutata natura lethale eſſe deſinit. *Guillandinus commentario de papyro memb. 5. pag. 86. 87. 88.*

Plinius lib. 25. capitis quinti calce ſcribit, Gallos olim tinxiſſe ſagittas in venatu, helleboro, circumciſoque vulnere teneriorem ſentire carnem affirmaſſe. Ut ſuſpicari poſſimus Limeum herbam appellatam à Gallis, (quâ eos ſagittas in venatu infeciſſe medicamento, quod venenum cervarium vocabant, refert *idem auctor lib. 27. cap. 11.*) non diſcrepare ab helleboro. Et graviter errare illos, qui herbam thoram vocari Limeum crediderunt. *Guillandinus Comment. ad memb. 5. lib. de papyro Plinii pag. 86. 87. 88.*

Ariſtoteles refert Celtas Gallos habere pharmacum, quod Xenicon vocant, tam præſentis veneni, ſubitoque putrefacientis, ut quam primùm animal, aut cervus eo læſus conciderit, confeſtim currant venatores, antequam

quam virus penitius diſpergatur aut putreſcat, carnemque ſauciatam telo virulento excidant ad ſpithami circa vulnus latitudinem: Hujus antipharmacum eſſe tradit folium quercus & fagi, aut aliud folium, quod à corvis, qui eo ſibi medentur, coracinum appellant. *Langius ex Ariſtotelis mirab. auſcult. lib.* 1.

Observatio II.

De Hiſpanorum Toxico ex veratro ſeu Helleboro, ejuſque ex Cotoneo alexipharmaco.

Paratur è radicum albi veratri ſucco, arte quadam, venenum præſentaneum, quo illinendis ſagittis quibuſdam in locis utuntur venatores. Id, ut nos ſæpe in brutis animalibus, & gallis gallinaceis periculum fecimus, ubi ſanguinem contigerit, facto cum ſagitta vulnere, paulo poſt vulneratum animal interficit. Verumenimvero me non in parvam adduxit admirationem, quod devoratum, niſi magna fuerit quantitas, nihil fere incommodi adferre ſoleat. Idcoque eo ipſo veſci venatores adſirmant Hiſpani, cum purgationes moliri cupiunt. Ob id nihil mirum ſi feræ carnes hoc veneni genere infectæ, nihil prorſus comedentibus obſint; verum ubi facto à jaculo vulnere, ſanguini ſe immiſcuerit venenum, nullo alio antidoto ſervari animal poteſt, niſi devoratis cotoneis malis. Id quod à Cæſare Ferdinando primo, Domino meo clementiſſimo, pluries audivi. *Matthiolus comment. ad lib. 4. cap. 141. Dioſcor.*

Illinit ſagittas Hiſpania ſucco hellebori albi. Id eſt in venatione venenum cervis, ſi modo ad venas venerit, & ſanguis id vel minimum combibat, pereunt, conciduntque haud ita multo interjecto tempore, vel ex minimo vulnere, modo cruori levi etiam contactu occurrat. Inde quippe à minutiſſimis venulis per majores ſubinde delata ad cor veneni vis, ſpiritus confeſtim deſtruit omnes vitales. Eadem (mirum ſed certum) ſola mali Cydonii fragrantia, ſi præſentis ſentiat vim, ſic hebetatur, ſic evanida fit, ut nocendi extemplo poteſtatem omnem amittat, exhauſtis ſtatim viribus omnibus langueſcens. *Iul. Alexand. ſalubrium lib. 10. cap. 5.*

Hiſpani milites contra Afros pugnaturi, cotonea mala ſecum ferre olim conſueverant, ut à venenatis telis forte læſi, ea tanquam antidotum ſaluberrimum comedendum in promptu haberent. *Cyriacus Lucius de ligni cotonei natura & viribus.*

Hiſce temporibus, aucupes & venatores ex veratro ſive helleboro conficiunt medicamentum præſentaneum & celeritate necandi ſuperans omnia venena: hoc lethales ſagittas inficiunt, & damas ſylveſtreſque capras occidunt. Hoc veneni genus ſi gallis ſilveſtribus, vel gallinis domi nutritis, ad devorandum objicias, nihil nocebit; ſin autem acum eo medicamine inunctum per crus vel pedem trajicias, ita ut ſanguinem prolicias: mox velociſſima mors ſequitur, cum convulſionibus corporis totius, & oculorum: cujus rei ea fortaſſis ratio reddi poteſt, quia quum id virus devoratur, propter caliditatem, quæ eſt in ventriculis illorum animalium, & propter longiſſimam à corde diſtantiam, vis veneni reſolvitur, nec ad cor penetrare poteſt; at vero quum ſanguis per puncturam eo veneno afficitur, propter communionem, quæ eſt inter venas & arterias, cum corde, dicto citius ad illud veneni facultas permeat, & vitam proſternit. *Ant. Ludovicus Olyſſiponenſis lib. 3. de occult. prop. cap. 3.*

In memoriam mihi revocas ea, quæ D. Ferdinandus S. M. Imperator, de ſucco hellebori albi, quo venatores Hiſpani ſagittas inficiunt, & feras, maxime autem cervos interficiunt, commemorabat. Ineunte æſtate, inquit, ſuccum ex tota planta exprimi, eumque æſtivis diebus in ſole præparari atque in bovino cornu aſſervari. Cautionem autem ſummam ab iis, qui uti volunt adhiberi, ne odor, qui è cydoneis exſpirat, hunc ſuccum attingat: Subito enim omnem lædendi vim amittere. Cæterum ſi lingua deguſtetur, innoxium eſſe: ſanguini vero communicatum, exitioſum. Addebat hoc, ſi quis acu ſaltem eo ſucco infecta punctim læderetur, & exiguum vulnus acciperet, paucis horis poſt extingui. Cervos vulneratos primum quaſi obſtupeſcere, & perturbari, ita ut viſus illis ereptus eſſe videatur, circumire in gyrum, concidere deinde & ad ſummum intra dimidiæ horæ ſpatium extingui. Carnem innoxiam eſſe, ac tantum eam partem, quæ vulnerata eſt, abjici. Eadem hæc generoſiſſimus Palatii Imperatorii præfectus, dominus Adamus Dietrichſteinius commemoravit & confirmavit, atque hoc addidit: Aſello, cui ex oneribus ferendis dorſum attritum, atque ſauciatum fuerat, impoſitum cervum eo modo, ut dixi, vulneratum & interfectum: ſanguinem qui ex vulnere manabat, aſini vulnus attigiſſe, atque iſto modo aſellum ſic infectum, ut priuſquam impoſitum cervum domum perferret, in itinere mortuus concideret. Fuiſſe etiam quendam perverſe & ſcelerate malum, qui dum conjunx καταφλυῶν haberet, pudet dicere quomodo, ſuccum iſtum ei admovit, & mulierem extinxit. Imperatorem Rudolphum II. Auguſtum, vulneraſſe ſagitta cervi tenerum & lacteum cornu, eumque ſtatim fuga, tanquam nullum vulnus accepiſſet elapſum. Poſt aliquot horas, cum ex venatione redirent, mortuum repertum: Lacteum enim humorem iſtum germanum eſſe ſanguini. *Crato lib. 2. pag. 227. ad Thom. Iordanum.*

Observatio III.

Dacorum & Dalmatarum Toxicum.

Herba quam Græci helenium appellant, incolæ patrio nomine Ninum indigetarunt. Eſt autem Ninum dictio barbara, qualem herbæ exoticæ plerumque habent. Hanc herbam Daci & Dalmatæ telorum ſuorum cuſpidibus aſpergere dicuntur: & ſimulac ſanguinem vulneratorum contigerit, è veſtigio illos interimere, ab ipſis vero ſine noxa comedi, cervoſque qui in venatu transfodiuntur, magnam perniciem poſtmodum venatoribus importare, niſi ſtatim ab ipſis comedantur, *Galen lib. de Theriaca ad Piſonem, cap.* 10. & *Paulus Ægineta ex eodem, lib. 6. cap.* 88. Quidam pro helenio helleborum legunt: Alii beleulum.

Observatio IV.

Adverſus Toxicum, quo Cannibales ſuas ſagittas inficiunt, antidota

Venenis & toxico perniciosiſſimo, quo Cannibales ſuas ſagittas illinunt, reſiſtere paucis abhinc annis experti ſunt nonnulli: nam ante ſublimatum vulneribus inſpergere ſolebant. Toxici autem vires infringere hac ratione ſciverunt Hiſpani.

Contigit ut quidam Cannibales in ſuis cymbis ad D. Ioannem de portu divite navigarent, Indorum, atque etiam Hiſpanorum (ſi quos reperiſſent) telis ſuis venenatis conficiendorum cauſa. Eo appellentes, Indos & nonnullos Hiſpanos conficiunt pleroſque autem vulnerant: cum vero ſublimato carerent, à quodam Indo edocti ſunt, ut Tabaci ſuccum expreſſum ſuis vulneribus imponerent, & ipſa deinde folia trita: ſedati ſunt illico dolores, & ea ſymptomata quæ hujuſmodi venena ſubſequi ſolent, venenum ſuperatum, vulnera deinde curata. Ex eo, foliis hujus plantæ adverſus venena uti ceptum eſt. Rex ipſe Catholicus, ejus vires experiri volens, cani vulnus infligi juſſit in gutture, & toxico, quo venatores utuntur, illini, & paulo poſt foliorum Tabaci ſuccum ſatis copioſe inſtillari, & ipſa folia trita ſupra vulnus ligari: liberatus eſt canis non ſine omnium admiratione. *Nicolaus Monardis lib. de ſimpl. medicament. Occident. India, pag. 23. & 24.*

Superiore Octobri venit ad nos affinis meus Alphonſus Garcias, ſtrenuus miles, qui ſe verum Alexipharmacum inveniſſe ait, adverſus pernicioſum illud toxicum, quo Cannibales in bello & venationibus utuntur, (ſolâ enim ferina & humana victitant) deguntque a Chareas ad Chile uſque Pervanas provincias. Eſt verò ea planta, ut ait, foliis latis plantagini Hiſpaniæ haud abſimilibus, quæ trita & vulneribus impoſita venenum extinguit, & à ſymptomatis illis liberat quæ toxicum generare ſolet Pro magno theſauro æſtimant Hiſpani, eam plantam ſe inveniſſe, quoniam illius præſidio tuti: hoſtes ſuos Indos non ita metuunt, qui duntaxat illis formidabiles erant, toxici illius præſentaneam mortem adferentis causâ: infinitos ſiquidem Hiſpanos trucidarunt, quos tamen eſui aptos negant, & duriore carne eſſe, niſi trucidati tres aut quatuor dies priùs macerentur.

Intellexi lapidum Bezoatticorum pulverem vulneribus ſagittarum toxico illitarum utiliſſimè inſpergi. In ſumma hunc lapidem alexipharmacum eſſe pernicioſiſſimi illius toxici, quo ſagittas ſuas illinunt, ad ſeſe mutuo conficiendos, atque etiam nos Hiſpanos; quorum plerique, poſt vehementes cruciatus & furores mortui ſunt nullum auxilium invenientes: tametſi in ſublimato vulneribus inſperſo nonnulli levamen ſenſerint; verùm ſi toxico recenti illitæ ſagittæ ſint, præſentaneam perniciem adſerunt, nec ſublimatum prodeſt. *Ex epiſtola ejuſdem Monardis, citato libello adjecta.*

Observatio V.

Tora Valdenſium Toxici mortifera vis.

SCribit ad me quidam amicus his verbis: Valdenſis quidam mihi affirmavit: Toram herbam quandam à ſuis vocari, ex cujus radice, aliquandiu ſervata loco humido, & contuſâ, ſuccus exprimitur, quo ſagittæ tinguntur. Quàm verò promptum & præſens venenum herbæ illi inſit, ex eo cognoſces, quod mihi narravit. Quum (inquit) aliquando avunculus meus procul ſagittâ hujuſmodi ſucco infectâ leviter urſum, eumque vaſtum attigiſſet, cœpit urſus magno impetu per ſylvam ferri, & huc atque illuc diſcurrere, ita ut avunculum meum valdè perterrefaceret. Itaque locum editum conſcendit, ad quem urſo non patebat via: hinc cùm illum ſpectaret, vidit tandem longis decurſis ſpatiis concidentem, & vitam exhalantem, quum nimirum venenum illud pervaſiſſet cor, quod ita eſſe occiſo jam urſo deprehendit. De Toxico idem ſcribit Græcus interpres Nicandri: quod noſtri de Torâ, quomodo ſcil. venenum miſceatur ſanguini. *Idem ſcribit in ſyn.*

Tora valet ut Toxicum. Potentiſſimum quoq; ejus plantæ venenum hinc eſſe conſtat, quòd (ſicut ex Ant. Ptolomæo hujus tractationis ſcientiſſimo cognovi) adoleſcens quidam herbâ illâ diutius manibus tractatâ & geſtatâ, propemodum exanimis conciderit. *Ex literis cujuſdam amici.*

Audio præterea quendam manu geſtaſſe chirothecatum & manum per chirothecam ulceratam inveniſſe. Aconici, folus (ſcribit quidam ad me) jam aridis, radicem guſtavi, non ſine periculo. Nam quamprimum videbatur mihi os totum ardere, ipſumque ardorem totum quaſi corpus percurrere: & niſi ſciviſſem me priori nocte & mane butyro recenti ventriculum vallaſſe, de me actum putaſſem. Ego bulbulum Toræ Valdenſium guſtavi altero menſe, poſtquam lecta erat, neque amplius urentem, ſed ſubdulcem & modice acrem inveni. Theophraſt. author eſt, venena in altiſſimis montibus naſci eoque valentiora eſſe, quo ſint ſicciora: ego vero quando in Torâ hoc non verum eſt exiſtimarim eo valentiora eſſe, quo ſicciore ſolo naſcerentur.

Valdenſes, populus in montibus habitans Galliæ non procul Avenione, Italiam verſus: apud hos Toram herbam abunde naſci audio, cujus ſuccum expreſſum in bubulis aſſervant cornibus ad ſagittas tingendas veneno præſentaneo, ipſi Toram & Toxicum vocant Quomodo vero præparent, nondum cognoſcere potui. Facile autem conjicio, eos nihil venenati addere; neque enim opus eſt: & inſuper venationi noceret. Nunc cum noxii aut ſeptici nihil accedat, pars etiam proxima vulneri (ita puto) exditur. Toxica verò quibus Bachari contra hoſtes utuntur, ſeptica quædam ſunt, qualia Ariſt. deſcripſit. Cæterum cùm venenum ejus citò exhalet: ſi ſuccus expreſſus pro Toxico ſervari debeat, addendum conjicio aliquid, quod & putreſcere ſuccum illum & exhalare prohibeat. Utrumque fere ſal præſtiterit, aut fel, præſertim ſi aliquid glutinoſum addatur. Et forte non totus ſuccus, ſed craſſior pars tantum quæ ſubſidit, ſeroſâ abiecta, ſervatur.

Hoc ſucco, ceu Toxico, & homo, & quodvis animal telo inde imbuto ictum, intra ſemihoram moritur: homini tamen præcipue lethale hoc malum eſt. Vim ejus experturi, acum eo ſucco inficiunt, qua ranam pungant: quæ ſi illico moriatur, ita præſentaneum judicant Mortiferum negant, ſi devoretur bibaturve, etſi ne id quidem ſine noxa fiat. Præſentiſſimum verò eſſe conjunctum ſanguini; quod per ſagittas contingit. Si tamen locus ictus, frigida mox abluatur, remedium pollicentur. Sanguis qui è vulnere defluxit etiam ad imum pedem, hoc veneno contactus recurrit, & in vulnus iterum ſubit: tanta in eo ſanguinis vitæque aviditas rapida. Et hæc quidem accepi olim ab homine fide digno, qui cum Valdenſibus ipſe verſatus fuerat. Radicis certè, & foliorum forma, & vis ipſa veneni, non aliud hanc Toram, quam primum Dioſcor. Aconitum eſſe evincunt, quod & Thelyphonon vocatur, quod verendis fœminarum inditum mortis cauſa ſit: nimirum quod illic citiam vis ejus & halitus ſanguini jungatur, ſive per acetabula, ſive per ἀνάδοσιν quandam.

Audio etiam Sabaudiæ populum eſſe, qui vallem quandam Lucernenſem incolat, homines aſperos, quod metuendi ſint propter ſagittas herbæ Toræ ſucco venenatas. Singulos domi vaſculum hujus ſucci plenum ſervare ajunt: & tali ſagitta ictos paulo poſt mori, vulnere memorabili. Ab hac valle exiiſſe quidam ajunt Valdenſes, qui ab hujus herbæ uſu Torelupini nominentur, nam lupos aliaſque feras in venatione ſimiliter hujuſmodi ſagittis feriunt.

Audivi etiam: ſi bene memini, ſolis in Gallia Valdenſibus, privilegio quodam hoc Toxico uti licere: fortè quod eo ad venationem indigere videantur, cum montes habitent: & tanquam viri boni circa hominum noxam id poſſeſſuri exiſtimentur. Sic & de Aconito in Ponto ſcribit *Theophraſtus*, iis tantum qui præparare noverint, poſſidere conceſſum, cæteris interdictum capitis pœna. Aconitum ſeu Toram cum Ludovico in montes profectus collegi, priùs bene cognitam, de viribus periculum faciens: poſtquàm enim deguſtare juſſiſſem, ſimul & ego ſummis quaſi labris attigiſſem (nam priori anno, ut ſumpſeram, periculum feceram) torpor in brachiis, genibus, toto corpore, neſcio quæ imbecillitas eum repentè invaſit, & quaſi omnia ejus membra labefactarentur, ut vix pedibus inſiſtere poſſet, nedum unicam effodere plantulam. Ego, cum hæc videbam, jubebam depromeret Theriacæ & aliarum confectionum pauxillulum, ut veneno à corde fugato, conſortaretur, & ſeſe reficeret, donec ad caſam aliquam pervenire poſſemus: abſumpto antidoto, infra quartam horæ partem jam levamen ſentiebat. Tum & ego videbar quaſi incipere labefactari, ſed eodem remedio uſus, incolumis evaſi. Sic mei ſcripti præ-

ſens

lens teſtimonium habetis. Quoad ſplendorem alabaſtri in viridibus & modo evulſis quaſi animadvertitur, ſed arbitror Dioſcoridem non tam ad ſplendorem, quam ad colorem, quem in recenter effoſſis videmus, Pario marmori non multo diſſimilem, reſpexiſſe. Apud Indos radix quædam ſanguinem diffundere, & velut fugare poteſt: alia contra ad ſeſe trahere. Has inventas ajunt contra morſus ſerpentum venenoſarum, *Theoph. 9.15.* Totam nimirum & Antitotam intelligens. *Geſnerus libel. de Aconiti primi aſſeveratione.*

Observatio VI.

Curatio veneni incogniti.

IN pago quodam non procul à civitate Pithuerlenſi, in qua urbe tunc praxin exercebam, juvenis exiſtens, cum ex Italia, ex Iacobi Sylvii Medici Regii commendatione anno 1545. Pithueros acceſſiſſem: eo tempore tres comederant ex uno paſtillo; & veneno infecti ſunt: atque omnes dolore intenſiſſimo circa ſtomachum corripiebantur. Unus autem ex iis lotium ad me miſit: quod cum ſpectaſſem, tenuis ſubſtantiæ erat, & viridis coloris ſuſpicionem veneni præbens. Nam urina viridis, teſte *Avicenna lib. 1. fen. 1. ſumma. 2. doct. 3. de ſignificatione urinæ viridis*, ſpaſmum in pueris ſignificat, aut venenum in potu ſumptum? & ſi fuerit in ea hypoſtaſis, ſpes erit vitæ, alioqui metum incutit. Cum is qui urinam adferebat, rem geſtam narraret, magis ſuſpicionem augebat. Præſcribo itaque vomitorium medicamentum; & ut ſimul pinguia devoraret: quibus, ut poſtea intelleximus, ſtatim ab omni dolore evaſit, & curatus fuit. Alter verò, antequam conſilium peteret, ſubito interiit. Tertius autem cum intellexiſſet priorem per me ſanatum, tardius tandem & ille lotium ad me tranſmiſit, in re tam ſeria ludens. Huic quoque vomitorium præſcriptum eſt, ex decoct. raphani, & oxymelite, vel ſimili; & ſumpta Theriaca, & hic convaluit. Eſt enim Theriaca commune remedium contra venenum ſumptum: proprium antidotum præſcribere non poteram, cum non ſcirem cujus generis venenum eſſet. Quibus remediis conſopito ſtomachi dolore, uterque curatus eſt, *Foreſtus lib. 18. obſervat. 28.*

DE VENENIS EX FOSSILIBVS & metallicis.

DE ARGENTO VIVO.

Observatio I.

Argenti vivi hauſtu quidam extinctus, ſanguine in corpore, & corde ipſo coagulato.

CONCILIATOR *in lib. de venenis* narrat pharmacopôlam æſtate, cum ſitiret noctu, hauſiſſe urceolum hydrargyrii. Cum manè mortuus eſſet inventus, diſſecto corpore, apparuit quod erat, ſanguinem quoque in corde coagulatum, tunc ipſum cor, ideoque frigidum videtur. Addit Conciliator, inveneruntque in ſtomacho ferè libram unam argenti vivi, &c. *Cardan. lib. 1. cap. 20. de venenis, Palmarius cap. 5. lib. de Hydrargyro.*

Observatio II.

Argenti vivi vapore per imprudentiam naribus admiſſo, hauſtoque, quidam ſubito aphonos factus concidit.

QUidam temporibus noſtris, volens vertere argentum vivum in verum, cum per aliquas ſeptimanas tenuiſſet vas ad ignem circumquaq; coopertum, quando poſtea incaute aperuit illud, quia fumus qui tunc exivit, erat acutiſſimus, ingreſſus nares illius, ſtatim deceſſit ſine loquela. *Ponzettus lib. 2. de venenis. cap. 21.*

Observatio III.

Hydrargyri virulentia fabri pocula de aurantis exemplò demonſtrata.

FAber quidam aurarius, anno Chriſti 1556. ſolius Hydrargyri vapore, graviſſima, quæ mox dicam, ſenſit incommoda. Is bis aut ter ad ſummum, dum argenteam ſupellectilem inaurabat, Hydrargyri vapore admiſſo imprudentiùs, ſtatim ſtupidus, veternoſus, ac plane mutus evaſit. Quæ in os indebãtur, devorabat ille quidem: ſtercus tamen & urinam minime ſentiebat exire, neque ad aurem inclamantes audiebat. Exactis menſibus ſex accenſus humor febrim tandem acutam concepit: ac tum excuſſo torpore loqui cæpit, & quæſitis reſpondere, ſed perturbata omnia & confuſa. Remiſit die xx. poſt accommodatas vacuationes febris, & in lentam degeneravit; qua tandem liberato, cerebrum grave, torpidique ſenſus omnes remanſerunt, menſque ex intervallis perturbata. Hic quis opera non agnoſcit immodicæ frigiditatis & humiditatis? Sed quid hæc ut nova profero? Nonne ex iis qui vel unguento ex Hydrargyro illinuntur, vel ejus vaporem, aut cinnabaris ſuffitum admittunt, alios quotidie videas ſubito reſolutos, aut attonitos, repente concidere: quoſdam aſthmate anhelos, alios paralyticos, collo, manibus, pedibuſque tremulis vacillantes, alios ſurdos reliquam vitam miſere exigere? Hiſpanorum & Italorum aliptæ ex Hydrargyro fucum mulieribus quærentes, in quam fœda mala illas conjiciunt? Solius faciei illitu dentes his brevi lividi marceſcunt, fœtet anhelitus, facies corrugata oculi caligant, & feneſcentes aſthmate pereunt. Sed rem in Hydrargyro admiratione dignam, à nullo, quod ſciam, animadverſam contemplemur. Hic enim, ſi quis rerum eventûs bene obſervet non modo pituitoſis morbis obnoxia noſtra reddit corpora, parteſq; inprimis omnes carnoſas ſuo frigore & humore lædit, verùm ita labefactat, & ſua qualitate imbuit, vix ut corpus febre corripi poſſit etiamſi multa ſcateat cacochymia. *Fernel. lib. de Lue venerea cap. 7.*

Observatio IV.

Hydrargyri virulentia, aurifaber admirandam at ſævam convulſionis ſpeciem incurrit: qua ille manu dextra perpetuo ventrem pulſando, non minus quam ſi argenti fruſtum ad incudem dilatare, ſiniſtra vero idem verſare, eundemque ſubinde tonum ſervare viſus eſt.

AUrifaber Noribergenſis, annum agens ultra quinquageſimum, cum jam XII. plus minus annos uſum inaurandi argentea pocula intermiſiſſet, tandem in conſtitutione aeris frigidiſſima, per biduum eundem repetivit: huic ſtatim debilitas & tremor manuum acceſſit quibus plerumque hyberno tempore ſingulis annis laborare conſuevit. Verum ut manuum firmitudinem acquireret, tentavit magno malleo fruſtum argenti cudendo diducere: utraque igitur dum actu frigida eſſent; manus ita labefactarunt, ut eadem è manibus per impotentiam retinendi exciderint. Statim tremor & motus quidam convulſivus, manuum duntaxat, inprimis dextræ, ſubſecutus fuit, qui indies auctior redditus. Ventrem adeo manus ipſæ impetu quodam percuſſerunt, licet multa ſubſternerentur, ut ferte minime quiret; imo, quod admiratione dignum, referebant omnimodam formam eam, qua uſus fuerat in cudendo argento, ea ratione, ut quælibet manuum ſuo munere fungi videretur, ſiniſtra nimirum argentum

verſando, dextra verò tundendo. Corpus etiam quandoque ex nimio motu in ſublime ferebatur. Quando dormiebat, quieſcere interdum minus animadverſum eſt; quamprimum verò expergeſiebat, multo vehementior motus majorque dolor ingruebat. Alioquin nec de brachio, nec de ſcapulis quicquam conquerebatur. Narcoticis nonnihil viſus eſt ſublevari, attamen eorum vis non diu perduravit. Expurgantibus prorſus nihil adjutus ſuit, quinimo omnia potius in deterius ruebant. Quò minùs corpus agitabatur, eo majore fruebatur quiete. *Doctiſſimus Vir, D. Camerarius, de obſervat. C.L.V. Palmæ ad me miſſis.*

Observatio V.

De caſu capillorum, tremore, variiſque accidentibus, quæ aurifici acciderunt ex deauratione, tum quibus remediis fuerit reſtitutus.

CUm praxim in orbe Pithuerienſi apud Gallos exercerem, anno 1545 menſe Auguſto, juvenis quidam octodecim annorum, addiſcens artem aurifabrilem, cùm forte ſcyphum, vel aliud quippiam deauraret, argentum vivum, (quo tunc præcipue utuntur) quemadmodum res penetrabilis eſt, cerebrum invaſit potiſſimum ejus fumigium, ſeu vapor, peſtiferam exhalationem à ſe mittens, adeo ut deinde juvenis neque dormire, neque quieſcere potuerit, vel in aliquo loco quietus manere, modo in hanc, modo in aliam partem ſeſe devolvendo. Cadebant autem huic omnes pili à capite, ita ut calvus omnino conſpiceretur, mox facies ſupra modum palleſcere cœpit, totumque corpus tremulum evaſit. Hoc quidem affectu duobus menſibus laborans, omnem fere ſubſtantiam in Medicos conſumpſerat, licet doctiſſimos quoſque tam Pariſiis quam Aurelii conſuluerat, à quibus omnibus, uti referebat, parum emolumenti acceperat. Tandem me quoque conſultandi cauſa acceſſit, & caſum mihi narravit quem alias nunquam præ manibus habueram, neque apud præceptores meos unquam tali ſymptomate laborantes curatos conſpexeram: ideo tempus deliberandi (Bertrotius recte tyrones Medicos admonet) petebam; ſic enim minus, eodem auctore, erratur: quare ut cum lotio in craſtinum rediret, mandavi. Interea auctores de natura argenti vivi perlegendo & perſcrutando, inveni *l.16. de propriet. attibus rerum, de terra ornatu, & lapidibus pretioſis, cap.*8. de Argento vivo auctoritate *Platonis* ita ſcriptum: Argentum vivum calidum & humidum eſſe in quarto gradu conſtat, ex ejus effectu, cum penetret & incidat, ſed actualiter ſentitur frigidum: at per calorem ignis faciliime in fumum extenuatur. Diutiſſimè in vaſe ſolido & frigido conſervatur. Tanta autem eſt ipſius cohærentia & fortitudo ut nulli rei poſſit admiſceri, niſi prius extinguatur ſaliva: nempe cinere ſalviæ, & pulvere, oſſis ſepiæ. Fumus autem hujus, cùm ut eum facile evaporatur, maximè obeſt adſtantibus: inducit enim paralyſim & tremorem, relaxando nervos & emolliendo. Ore acceptum, vel auri immiſſum occidit. Circa quod periculum maxime valet lac caprinum, in quantitate ſatis magna potum, cum continuo motu patientis, & peculiariter cum decocto vini, cum hyſſopo & abſinthio. Hæc cū perlegiſſem, redeunte juvene, & inſpecto lotio, quod valde tenue & ſuſpiceum erat, crudum quidem ſine hypoſtaſi, ob materiam forte magis raptam ad cerebrum, unde etiam vigiliæ immoderatæ. Juſſi ut perpetuo uteretur pro potu lacte caprino, & hoc ipſum etiam una comederet cum pane, qui furfuris expers non eſſet, ac trium dierum. Si enim antiquior, (teſte Avenzoare) jam deſinit eſſe panis. Et quia hic ante purgatus erat à Medicis prioribus per pilulas, imperavi ut hoc decoctu uteretur. ℞. *Rad. apii.* ℥ ß, *abſinthii origani hyſſop. ana M.j. ſemin. horminii ſeu gallitriei, & herba qua tota bona dicitur, ana* ʒ.*j, coquantur in lib.iij. vini ru*-*bei & albi addendo aquæ betonicæ* ℔.ß. *ad conſumptionem medietatis, & colatura ſaccharo dulcoretur.* Cum autem continuaret lactis caprini potum, ab omnibus ſymptomatis dictis liber evaſit, & pili poſtea creverunt per ſe. *Foreſtus lib.8. obſervat.* 5.

Observatio VI.

Cuidam Mercurius aſſiduo uſu venas penetrans, in iiſdem fluere & refluere viſus eſt, ægro, poſt multa fruſtra tentata, præcipue pimpinellæ ſucco reſtituto.

CUidā, frequenter utenti Mercorio, id evenit, ut hic tandem venas ipſas occuparit. Hinc brachio elevato Mercurius diffluere, hoc vero demiſſo, iterum refluere viſus eſt. Hic, multis fruſtra tentatis, tandem pimpinellæ ſucco curatus eſt. Poſtea tamen, in ſuperfluum fluxum Hæmorrhoidum incidens, extinctus fuit *A C.L.V. Laur. Scholezio liberaliſſime ad me tranſmiſſum.*

† Noxios Mercurii effectus annotavit quoque *Hornung. Ciſt. Med. Epiſt.*125 *fol.*280. Mortem ex mercurii uſu ſubſecutam memorat *Hildan. Cent.* 3. *obſ.*92. *Lotich obſ.l.*4.*p.*289. *Zacut. de PP. Med. Hiſt.l.*1.*obſ.*51 vid. etiam *Horſt. part.*2.*l.*2.*obſ.* 25. ubi de morbis ex fumis metallicis. *VVepfer. Exerc. in Apoplex p.*302 meminit aurifabri, qui poſt deaurationem forti Apoplexia mortuus eſt. De infelici unguenti ex Mercurio ſucceſſu vid. *Hildan. Oper p.* 914.

DE SUBLIMATO.

Observatio I.

Sublimato intoxicatus cum diris ſymptomatibus mortuus.

PRopinato cuidam juveni à prava muliercula ſublimati polline, cum delectabili contrito carnium, & ſacchari, quod eadem paraverat, prægreſſis eadem die crebris a ventre fluctuationibus, ac vomitibus, mox cum præcordiis æſtuante ventriculo, poſt triduum ſævis ſupervenientibus alvi torminibus, ac ichoris ſimul purulenti, ac combuſti violentis vomitibus, quod certum habui putrefacientis veneni indicium, rejecit ſimul & animam. *Andreas Baccius in Prolegomenis venenorum & Antidotorum, pag.*21.

Observatio II.

De palpitatione cordis cum capitis & ventriculi dolore acuto: quibus affectibus curandis, dum vehementer intentus Medicus, methodum omnem complet, fortuito caſu miſero ægro, loco ſomniferi ſyrupi, aqua ſublimati præbetur, incogitato quidem, & in noctis conticinio, cum extinctum fuiſſet cubiculi lumen: diris cruciatibus affecto ægro, in vitæ periculum incidit: liberatur tamen nutu Dei, longiſſimo tempore, & magno labore.

EXimius legum Doctor Ioannes Spinaldus, civis Arelatenſis, ſumma fide & integritate vir, quum cordis palpitatione graviſſima afficeretur, ita ut in mortis diſcrimen incidiſſet, gravi & clamoſo, tum capitis, tum ventriculi comitante dolore: dum à me magna diligentia curatur, nocte intempeſta ſomniferum ſyrupum a me illi præſcriptum quum ſumpturus eſſet, illius loco aqua ſublimati; qua ad fucum uti mulieres conſueverunt, illi propinator, idque ſorte & caſu. Nam cum eſſet phiala vitrea ejus venenati liquoris plena, eaque ei proxima in qua ſyrupus continebatur, ægerque inſomnis manens, ſyrupum ex præſcripto poſceret: contigit id temporis lucernam extingui, tumque, quæ illi miniſtrabat ancilla, pro ſyrupo phialam ſublimati in mediis tenebris manu ſumit, magnaque copia ægro propinat, (cyathos nempe fere tres vas id continebat) cujus dimidium æger ſumit, pro ſalutari ſcilicet lethalem potionem. Nec quid ſumpſiſſet intelligens, nihil quicquam de re profert: etſi inter hauriendum gravem gutture, lingua, & palato acrimoniam ſenſiſſet. Mox vero à gravibus & intoleran-

dis

dis obortis in ventriculo doloribus, in miros cruciatus incidit: ita ut in furorem præ dolorum ſævitia pene deduceretur, noctes & dies perpetuo ejulans ac clamans, ut ad multam è domo diſtantiam ejulatus atque clamores exaudirentur. Tumque perterrefactus ego tam triſti & ſubitaneo eventu, quid ſumpſiſſet æger ioquiro, & quinam illi ea nocte miniſtraſſet, ſed nec quicquam tamen de re, ut erat, declaratum eſt. Tantum dicebant ſe ſub mediam ferè noctem ſomniferum propinaſſe ſyrupũ. Quod cũ diligentius poſtero die inquirerem, nil quicquam ſedatis doloribus, ſed continue augeſcentibus, verum extorquere non potui. Miratus autem undenam tam ſævi dolores oriri poſſent, à bilioſo, eoque valde acri humòre, atque æeruginoſo, tunicas ventriculi vellicante, naſci, conjectura artificiali arbitrahar, ejus quod acciderat prorſus ignarus. Sed quum datis ſo id medicamentis pluribus (præter vomitum concitatum, à quo aliquando alleviabatur (nihil quicquam proficere viderem, valde animo angebar. Quumque poſt ſextum diem ab epoto veneno forte fortuna matulam, quæ in abaco erat, in manus ſumpſiſſem ad lotium ſpectandum, phialas duas vitreas abditas eerno alteram ſyrupi plenam, vacuam alteram, & fuco albo adhuc madentem. Utraſque arripio, deprehendoque ſyrupum eſſe ſomniferum illum quem ante ſex dies ad conciliandum ſomnum præſcripſeram, neque illi propitiatum fuiſſe: inventaque phiala altera, in qua fucus erat, vacuâ: conjicio hinc illi datam potionem eſſe Mox accitis domeſticis, verum comperio, datam illi aquam ſublimati, qua ad fucum uti mulieres, ut ſpecioſiores videantur, ſolent. Re cognita, ad medendum totis viribus inſiſto, ut ſane poteram, Sex namque jam dies ab epoto veneno (ut antea dixi (prætererunt. Deducitur æger ad extremum vitæ, deplorata ſalute, crebris animi deliquiis, vitium defectione, tabe, torminibus, inſomnia, & intolerandis doloribus afflictus, ut jam de funere cogitaretur: & murtuum plurimi civium crediderunt, & aliis, ac mihi metipſi ægrum viſuro, mortuum eſſe renunciarunt: tametſi falsò. Hic enim poſt diuturnum tempus, ſenſim antidotis crebro datis, vacuationibus aptis, clyſteribus ex lacte paratis, balneis, lactipotatione, fotibus & unctionibus lenientibus reſurgere incipit. Siſtuntur dolores, remittuntùr ſymptomata, augentur paulatim vires, reficiuntur membra collapſa, atque ſpiritus: tandem poſt trimeſtere tempus præter meam & omnium expectationem, integre, Dei præpoteotis manu atque auxilio curatur, ſuperſteſque atque tentit manu atque auxilio curatur, ſuperſteſque atque incolumis ounc agit, tranſactis jam annis plus minus decem eventus profecto qui ob raritatem, admirationem civibus cunctis incredibilem præbuit *Vallersola lib. 1. Obſerv. 7.*

Observatio III.

De graviſſima pleuritide, cum phrenitide, & caſu ab alto, & vulneribus in ventre ab ipſamet ægra ſibi inflictis, & ſublimati potione, quam ipſa ægra in furorem acta ſumpſit, & è feneſtra in ſubditum ſolum lapideum ſe præcipitem dedit: ubi fere mortua horas plures cum ſummo frigore pene congelata manſit, curatur tamen integre, nutu Dei.

ANna nutrix Petri Biordi, Subpræfecti Arelatenſis D. Franciſci Biordi filii, ætate juvenis, temperamenti valde calidi & ſicci, hyeme validiſſima, in ſiniſtri lateris pleuriticum dolorem grauiſſimum cum febri acutiſſimâ, ſumma ſpirandi difficultate, dolore acuto in latere & punctòrio, ægreque procedente ſputo cruendo, in delirium die ſeptimo incidit; delirans ſublimatum, quod forte fortuna in arcula habebat, furore percita, devorat, ad drachmæ ferè dimidium: ſeſe cultello multis vulneribus, in ventre & cruribus confodit; ſed levibus, quod retuſa acie culter eſſet. Eodem, die quo tot mala ſibi ipſa mulier intulit, ingens & letbale malum adjungit, ſeſe nocte media è feneſtra, cui cubile, in qua decumbebat, proximum erat, præcipitem dat, corpore nuda, gelidiſſima nocte, in pavimentum duriſſimis lapidibus conſtratum decidit; illic horæ dimidium exanimis ſine ſenſu ſine voce, ſine pulſibus, & frigore prorſus congelata (erat enim frigidiſſima ea nox, hyberno ſolſtitio proxima) manet: tandem à domeſticis in lecto quæſita, nec inventa, clamor excitatur ingens: exanimem & pene demortuam in ſolo jacentem erigunt: meque ædibus vicinum accerſunt. Accurro cum herâ ſuâ ſpectatæ virtutis, fidei, probitatis, nobili fœmina, Honorata Somatâ Subpræfecti coojuge: quæ nutricem filii tam miſerando caſu afflictam cernens, ut quid præſidii eſſet ad fœminam levandam, id omne ut implerem enixe rogat. Ego, ut illi obſequerer, magis quam ut proficere me poſſe ſperarem, deſperata ægræ mulieris ſalute, manum tentandi magis quam curandi gratia admoveo: & quæ tanti morbi ratio exigit, celeri manu remedia paro, demortuam revoco, congelatam ſenſim recalfacio, veneno ſumpto proſpicio, ulcera palati, oris & gutturis ſano, dyſenteriæ inde natæ graviſſimæ medeor. Tantum hac curandi via profectum eſt, ut ad quadrageſimum diem, nutu Dei integre ſanata mulier fit: ſuperſteſque ad huc manet vegeta & conſtans,; & melior quam antea habitu. *Idem lib. 1. Obſerv. 8.*

Observatio IV.

De Argento ſublimato epoto, curationeque adhibita, Hiſtoria.

NObilis quædam, bena habita veneno diro, nempe argento ſublimato, epoto, quod illi, quum ſyrupos quoſdam ad purgationem de more dari ſolitos aſſumeret, clanculum datum fuerat, de induſtria intra ſyrupum injecto veneno, diris cruciatibus afficitur, torminibus ventris, eroſione maximâ perceptâ, nauſeâ; vomitu, animi deliquiis, oris & faucium putredine cum tetro odore, urinæ omnimoda ſuppreſſione, in præſens diſcrimen deducitur. Aceerſitus Medicus, ex ſignis & ſymptomatis, re conjectura artificiali cognitâ, ſedula opera, & ſumma arte medetur; tantumque medendo proficit, ut multis adhibitis præſidiis, mulierem Dei ope integre ſanarit, vivitque nunc & valet vegeta & conſtans: & ſaluberrimo ſtatu prædita. *Idem Obſerv. 6. lib. 1.*

DE PRÆCIPITATO.

Observatio I.

Præcipitati Hydrargyri virulentia.

HUnc circa delectum exhibent circumforanei quidam circulatores, ſcelerati impoſtores, non Medici ad luis venereæ dolores diuturnos, hydropem, febrem quartanam, melancholiam hypochondriacam, & ad ejus generis affectus frigidos, idque quatuor ſex ve granorum pondere ex ovi luteo, vel mithridatio, & theriaca: ac ſtatim ut aſſumpſit aliquis, ex univerſo corporis ambitu omnis generis humores ſurſum ac deorſum protumpunt, ſæpe tanto tamque violento impetu, præſertim ſi molle effœminatum, & languidum corpus fuerit, ut exhauſtis ſpiritibus, fractiſque viribus vel repente moriatur, vel quo die ſumpſerit, ſine viribus, ſine pulſu, ſine voce jaceat, mortuo perſimilis. Os ejus contagione interdum inflammatur, ac gingivæ ulcera contrahunt putria ac valde fœtida; fauceſque pleriſque ita intumeſcunt, ut ad multos dies nihil prorſus deglutire poſſint. Quinetiam nonnullis mens ita à ſua ſede dimovetur, ut exorta febre phrenitici tandem pereant;

Dum hæc commentarer ſceleſtus quidam nebulo ad quartanam tria catapotia ex eo & mithridario con

fecta, juveni robuſto devorandam tradens, eum paucis diebus exortâ dyſenteria, ſaucium inflammatione, ac delirio, è medio ſuſtulit. Itaque à Catharticorum cenſu, tanquam præſentiſſimum venenum, rejiciatur, ac publicis legibus exulet. *Palmarius lib. de Hydrargyro, cap 6. operis de contagioſ. morb.*

Observatio II.

Præcipitati pulvere ulceribus in talo & genu inſperſis, ejuſdem noxa ſubito ſurſum in os regeſta, multa ſalivatione ſe prodidit.

CRebro expertus ſum, quum ſordidis in genu ac juxta talos ulceribus Mercurii præcipitati pulverem paulo frequentius inſpergerem, illius virus, cæteris membris illæſis ad dentes penetraſſe, & os ac pharyngas diurno nocturnoque ſalivæ effluxu maduiſſe. *Langius lib. 1. Epiſt. 46.*

DE PLVMBO.

Observatio I.

Plumbi pulveris vis venefica & deleteria.

AMicus quidam meus deſtillationi è capite, interdū in cervicem & ſcapulas, interdum in pedum articulos erat obnoxius: qua tamen ſuperveniente, juſtis vacuationibus haud ægre liberari ſolebat. Huic diebus hiſce, à me jam doloribus liberato, Empiricus quidam plumbi pulverem adverſus Arthritim ita commendavit, ut in eo ſolo ejus recurrentis præcautionem poſitam eſſe, ſtatim perſuaderet. Cujus idcircò uſum amplexus, pulveris ejus ſeſquilibram ex juſculis, ex vino, & pyris coctis, aliiſque cibis, ſacchari loco, dierum quindecim ſpatio, abſumpſit. Sed Dii boni! quot quantaque incommoda ſtatim perſenſit! dyſenteria crudelis febri ſtipata die duodecimo exorta eſt, cum graviſſimis non ventris ſolum, ſed & ventriculi torſionibus, ad eam ſpinæ dorſi partem, in quam os ipſius incumbit, pertinentibus. Ventriculi tanta diſſolutio, tanta oris oblæſio ſubſecuta eſt, ut ne contactum vel blandiſſimum ferre poſſet. Et quæcunque ingerebantur: vel in plumbeum nidorem, vel in mucorem tenuiſſimum verſa, mox revomebantur. Inde ructuum tanta edebatur copia, ut in flatus omnia abire viderentur. Sedata dyſenteria, graves illi ventris, lumborum, & ventriculi cruciatūs, dies 20. perſeverarunt cum incendii interni moleſtiſſimo ſenſu, totidemq; noctes peregit inſomnes. Atque hoc temporis intervallo licet ſitis ipſum nō valde exercuerit, appetentia tamen ſemper proſtrata jacuit? nec alvus quidquam niſi vel clyſtere, vel cathartico medicamento proritata reddidit, & quæcunque tum infra, tum ſupra, aut ſponte, aut artis beneficio prodiere, plumbeo colore infecta erant omnia ſuam illam qualitatem internis partibus pertinaciter adeo impreſſerat. Interim exorto ictero corpus totum fœdatum apparuit, ac ſanguis, ſedata dyſenteria, ad febris curationem reſerata vena detractus, totus flavus, bilioſus, ac ſpumoſus deprehenſus eſt. *Fernel. cap. 7. de Lue venerea.*

DE ARSENICO.

Observatio I.

Arſenico ſumpto & inuncto extincti.

FAmulus Arubas, unà cum hero, & domina, ac eorum filiis, arſenicum pullis per famulam clam inſperſum guſtavit: qui inde paulatim tabificus ac marcidus factus, intra annum obiit. Erat autem famulus puer duodecim tantum natus annos. Nam & prædicti Arubas filiola, quæ quoque pullorum ſic arſenico infectorum carnes guſtaverat, hodie imbecillis reddita eſt, quam famuli, imò univerſæ carnis viam inſequi brevi, credendum quoque eſt. *Luſit. Cent. 2. Curat. 65.*

Iuvenis quidam Florentinus, cum ſcabie univerſum ejus corpus occupante fœdaretur, ex unguento cui arſenicum commiſtum erat, præter Medicorum conſilium ſe illevit: ac eum in aurora lecto decumbentem mortuum domeſtici invenerunt.

Alterum novimus, qui ob ſimilem factam inunctionem in inſaniam devenit, adeo ut ipſum vinciri oportuerit. At quum quodam die abſentibus famulis ſe à vinculis extricaſſet, furens impetuoſe per feneſtram ſaltavit, & alterum crus fregit; ſed poſtea remediis adjutus, ab utroque malo ſanus factus eſt.

Sed alterum novimus, cui ob illitionem ſimilem tubercula quædam exorta ſunt, ſanatu difficillima. Nam & plures obſervavimus, qui ob hæc in febres inciderunt lethales. *Idem eadem Cent. Curat. 34.*

Miſerando exitu in caſu contubernalis mei ac ſtudiorum, Simonis Bonæfidei, cui ob atrociſſimum in inguine bubonem exedentem cohibendum, conſperſo ab audaci empirico Galeni pulvere adſcripto ex charta combuſta, ac Arſenico: poſt triduum veneno tranſmiſſo ad ſtomachum, acerbiſſimo ſuperveniente vomitu, ac rejectis quaſi à fornace ardente æruginoſis humoribus interiit. Non ſine ſuſpicione quin à perverſa concubina, cui erat infenſus: commiſto eum contrito carnium ſublimati polline, fuerit præcipitatus in necem. *Andreas Baccius in Prolegominis venenorum & Antidotorum, pag. 23.*

Memini ego puerum apud Delphenſes, cum pultem ex arſenico, qua glires interficiuntur, incaute ſumpſiſſet; ſolo vomitorio ex oleo & juſculo pulli venenum evomendo, ſtatim curatum fuiſſe.

Solent in Italia in principio hauſti veneni aſſiduo lac bibere, cum oleo amigd. dulc. Et hoc quidem jam ſæpe expertum eſt Avicennæ, de cura Icteritiæ in fine decerptum. Ego ſolo oleo amygd. dulc. epoto cum cerevisia butyracea in multis uſus ſum, quòs curavi.

Narrat *Amatus Cent. 4. Curat. 65* de puero, qui epoto arſenico, poſt annum primum obierit. At ego novi, qui multos annos ſupervixere, ſed in magna miſeria, cruribus reſolutis, ut vix incedere poſſent; & mulierem poſt duos annos tandem vita orbatam? Ita ut religioſa quædam Delphis veneno infecta longo tempore, ſed miſere, ſupervixit. *Foreſt. lib. 18. Schol. ad Obſervat. 28.*

Observatio II.

Veneficio ex arſenico vindicati octo pueri, & alii: tum de remedio adverſus venena erodentia præſentaneo, & paratu facili.

SUmptis venenis erodentibus, non eſt præſentius remedium lacte bovino, ſi bibatur, in magna quantitate ad exigentiam ſitis; quia ſæpe ſequitur ſitis ingens, tali ſumpto veneno.

Hoc modo liberavi octo liberos ruſtici ad lacum Benacum, qui ruri abſentibus parentibus ranas captas in oleo frixerunt, involutas prius farina, quæ arſenico ad capiendos mures infecta erat, & has poſtea ederant.

Deinde etiam pſaltriam illam & meretricem Veronenſem, quæ comederat piſces frictos in oleo cum ſale & agreſta, quæ omnia à marito ſuo infecta erant veneno, ad hoc, ut omnes occideret in domo, & una etiam amaſium Nobilem, qui caſu retentus erat apud amicos, ut non intereſſet huic prandio. Ubi notandum, quod ipſa meretrix, & Pater, & canicula, qui ſtatim biberant lac, liberi omnes evaſerunt. Mater, quæ primò bibere noluit, donec videret rem in deterius vergere, & poſt ipſa etiam bibit, evaſit & ipſa, ita tamen ut paralytica eſſet in utroque genu. Ancilla (quam non voluerat interficere maritus, tanquam inſontem; ſed juſſerat ex ædibus ire, aliamque dominam magis honeſtam quærere) cùm non vellet bibere, ſola eſt mortua. *Montanus Conſil. 367.*

Ob-

Observatio III.

Ex Arſenico horrenda veneficia, percurata.

EGo, Domino concedente, fui cauſa evaſionis cujusdam; Nobilis Mercatoris, de Piſauro, Venetiis commorantis, quem poſtquam ferè duobus menſibus jamdiu hic unà cum tribus famoſioribus Medicis civitatis hujus, cum omni ſolertia medicaveram, nullam habendo de veneno ſuſpicionem, exiſtimando concorditer cum præfatis tribus Medicis, ægritudinem ſuam ei naturaliter adveniſſe à malis humoribus, & curâ noſtra nihil ei proficiente, & ipſo prope mortis januam exiſtente, & facto à nobis quatuor unanimiter prognoſtico, quòd erat protinus moriturus in brevi: aliis tribus volentibus illum prorſus pro deſperato dimittere, ego, quia magis domeſticus ejus eram, in ſero illos tres Medicos rogavi, ut manè ſequenti redirent ad eum, & poſtea licentiam ſtatim acciperent: Qui mihi conſentientes, itaneque hora aſſignata ad ipſum redeuntes, habitâ primitus à vicinis informatione ſi viveret, invenerunt illum adhuc deteriùs ſe habentem. Ego verò amicus ejus exiſtens, atque domeſticus, triſtis de ejus morte, poſt receſſum illo ſero aliorum trium Medicorum, volui à duobus ſuis fratribus, & diverſis aliis aſtantibus perquirere, quid poſſet eſſe, quòd nihil unquam à nobis erga eum factum aliquid profuiſſet: fratribus autem ſuis mihi dicentibus, quòd pro certo credebant ipſum aſſumpſiſſe venenum, ignorantibus ſpeciem: audiens quòd ſelavæ in domo ſua paraverant perſæpe arſenicum, ut interficerent quendam martarellum, qui pluries in nocte veniebat ad comedendum columbos ſuos: ſtatim ſuſpicatus ſum de arſenici ſuperſtitione: nocteque illa cum ſolertia ſtudens inveni quòd omnia accidentia illi advenerant, quæ ab authoribus evenire dicebantur ex arſenici ſumptione: quæ omnia & eis dicens, quòd poſtquam videramus, quòd nihil à nobis actum ullatenus ſibi profuerat, & nulla prorſus nobis ejus remanſerat ſpes ſalutis, mihi protinus videbatur curare eum, ſicut ſi vidiſſemus eum oculta fide arſenicum aſſumpſiſſe, omnibus aliis remediis prætermiſſis; qui nempe ſubitò concorditer aſſenſerunt. Et ſtatim, quia potens, & dives erat, & adhuc eſt, incepimus adhibere remedia arſenico appropriata: ex quorum exhibitione illicò recepit adeò notabile juvamentum, quòd ante tertium diem omnes quatuor concorditer diximus ipſum evaſurum, & ſic poſt multos dies evaſit cum auxilio Dei. Hæc narravi, volens per experientiam affirmare, quòd accidentia ex arſenici aſſumptione proveniunt, & quod utile eſt Medicum ſuſpicari de aſſumptione veneni, cùm videt infirmo non benè ſuccedere, quamvis approximet remedia rationabiliter congruentia. *Ardoynus lib. 2. cap. 1. de Venenis.*

In nobili familia de Pettinis Bononiæ, duo erant fratres, quorum alter maritus cum numeroſa prole in eiſdem ædibus commorabatur matri viduæ: alter verò junior, ſpe ſubſequendæ hæreditatis univerſæ, totam familiam è medio tollere ſtatuit, conjecto in vini dolium arſenico. Ex cujus uſu cum gravibus torquerentur ſymptomatibus, convocabantur Medici celeberrimi, Matthæus Curtius, Joannes Maria Bettus, & Hiſpanus Philippaldus, qui in veneni ſuſpicionem mox venerunt, quòd iiſdem cruciatibus vicinos quoque exagitari, qui fortè domum ingreſſi, vinum illud hauſerant, intellexiſſent. Eorum itaque conſilio vas effringitur, vinoque effuſo invenitur arſenicum. Hinc curationem aggreſſi Medici, omnes reſtituerunt; excepta matre vetula debili, & puero infirmo. Fuga ſibi conſuluit veneficus, atque ita veneficii author innotuit. Facinus contigit anno 1538. in Auguſto. *VVierus.*

Venefica item erat Joanna puella, quæ anno 1554 in Novembri, Nobili & piæ Matronæ Annæ à Vitmont, Dominæ in Vuell, optimè de ea meritæ, bis clandeſtinè arſenicum propinavit. Ego ad morbi, ex prioris veneni aſſumptione, curationem accerſitus, poſt alia fœliciter adminiſtrata, jus caponis ſimplex ab ægrota ſorberi volui. Cui denuò, ut è medio (vellem nollem) tolleretur, domina, arſenicum largius ſenſim infuderat Joanna, quæ illi à cubiculis erat. Eo autem non ſatis juri immixto, guſto & viſu maximè, ob ejus copiam ab ægrota & me deprehenſum eſt venenum. Necdum enim in animos antea irrepſerat oblati arſenici ſuſpicio, ſed venenatum aliquid ipſis ab ea comeſtis adhæſiſſe opinabamur. Inde num deſtinatum glirihus perimendis pulverem alicubi occluſiſſet ægrota, ſciſcitabat: qui cum altero collatus, certiores nos redderet. Nec defuit ſucceſſus: Hoc etenim modo innotuit venenum dominæ denuò exhibitum: ſed priùs à me, & puero, veneficii adnotati tum adhuc ignaris, guſtatum in juſculo. Concitato autem utrinque mox vomitu, & iis quæ veneni vim infringerent oblatis, additoque antidoto, nullæ veneni manſerunt reliquiæ. Veneficium confeſſa puella morti adjudicabatur; aliorum tamen interceſſione, ob ætatē juvenilem, quia vix decimum quintum attigerat annum, vitæ beneficio rurſus donata, carceri perpetuo mancipabatur. Unde poſt menſes paucos effractis cancellis eam liberarunt milites. Ut quilibet, hoc doctus exemplo, providè magis ſuis conſuleret rebus, flagitium hoc quàm breviſſimè commemorare libuit.

Vidi & vetulam, quæ ob zelotypiam, arſenicum marito inſonti cum oluſculo propinarat, unde hic cum acerbiſſimis interiit cruciamentis; illa undis publico immergebatur ſupplicio. *VVierus.*

Observatio IV.

Arſenico pondere drachmæ ſemis hauſto, lapidis Bezoartici Indici granis decem ſuperdatis, æger à morte conſervatus.

EXperientia fuit decima Decembris hic Viennæ celebrata, in quodam adoleſcente, nondum vigeſimum attingente annum. Habitus corporis erat rarus, & quoquo pacto cachecticus, & à carcere tabefactus. Præceſſerat etiam in ipſo tenuis diæta, neque nocte præterita dormierat. Exhibita eſt illi Arſenici pulveriſati drachma ſemis cum ſacch. Hinc ad horam grana X. Bezoartici lapid. in aqua borraginis ſunt potui ipſi data. Sciſcitatos poſtea, qualis ſtatus ante remedii aſſumptionem in eo fuiſſet, dicebat ſe priùs magnum ſtomachi cum eroſione ſenſiſſe incendium, fauces ardore quodam detentas, oculos cum vertigine fuiſſe obtenebratos, non intellexiſſe loquentes, neque noviſſe homines. Epoto verò medicamento, ſtomachum fuiſſe illicò refrigeratum, oculos apertos, inquietudines & anguſtias multas, quas priùs univerſo corpore ſenſerat, ſublatas. Percontatus, an genua dolerent, id aſſeruit & cum punctione, quod venenorum ferè omnium proprium eſſe credo. Paulò pòſt ſecutus eſt dolor ſtomachi, ardor gutturis, & ſputum ſalſum, cui vomitus phlegmatis veneno permixti ſucceſſit: alleviatus eſt parum, neque diu moratus, conqueſtus eſt de ventris dolore, quare ferreis vi oculis è pedibus remotis, unam habuit ferè naturalem ſedem, ex qua ventris dolor quievit. Recurrit verò intra ſemihoram ſtomachi dolor nauſeativus, expuit amarum, extremitates ſunt refrigeratæ. Dicebat ſe quaſi convolutum filum, aut linum in ore ſtomachi & œſophago ſentire, quæ phlegmatis craſſi & vitrei per vomitum excretio eſt ſubſequuta. Inde à vexantibus ſymptomatibus alleviatus, iterum inquietior factus, doluit venter, caput, & genua, hypochondria tenſa ſunt, & unà cum ſtomacho intumuerunt, & altam tunc habuit ventris excretionem. Iterum ſenſit dolorem ventris cum corporis inquietudine: alvus tertio materiam nigram, liquidam, & in tranſeundo comburentem excrevit: adhuc vomitus facilis & exiguus fuit. Duodecima audita (cùm circa ſe-

ca ſeptimam venenum accepiſſet) curavi ſibi juſculum carnis adferri, de quo ad tria ſumpſit cochlearia, ægerrimeque tunc temporis odorem carnis decoctæ ferebat. Elapſa hora, dum ſitiret, obtuli panem in vino lymphato infuſum, non potuit comedere, parum tamen bibit. Verùm jam ſpem meliorem de ſalute concipiebat, de qua prorſus antea deſperaverat: omnis pedetentim in tranquilliorem ſtatum ſunt redacta. Cœnavit nocte commodè, & bene dormivit: manè cùm hominem, quo pacto ſe haberet, interrogaſſem, reſpondit, *gantz wohl*, quaſi diceret, omnino bene. Licet hypochondria tenſa adhuc & renitentia tactui apparerent; quod ſymptoma abſque alia medicamentorum ope omnino quievit. *Claudius Richardus, in deſcriptione Bezoartici lapidis, Jordani de peſte operi adjuncta.*

† De Arſenici veneno vid. etiam *Borell. Cent. 3. obſ. 36. & Cent. 4. obſ.* 19. de periculoſa arſenici conf. *Hildan. Cent. 6. obſ. 22. & obſ.* 80. Arſenici intoxicatæ filiæ hiſtoriam memorabilem refert *Clutius de Re Medic. p.* 41.

DE AURIPIGMENTO.

Observatio I.

Auripigmenti ſumpti horrenda ſymptomata, & curatio.

Mulier, quæ piſces in foro Delphis vendebat, ex animi deſperatione miſera, ut ſeipſam interficeret, drach. 2 Auripigmenti in cereviſia ſumpſit, quæ poſt graviſſima ſymptomata, ut ventris torſiones, & convulſiones, tandem in ſyncopen incidit: ſed frictionibus à mulierculis adhibitis, à ſyncope quidem relevata, peſſimè angebatur. Hoc tempore, cùm in Haga Comitis eſſem, accerſitus eſt Pharmacopœus, qui oleo olivarum propinato vomitum provocabat, & mox Theriacam potandam dabat, quâ me in ſimili caſu rectè uſum fuiſſe viderat. Ad me reverſum meridie ex Haga vocant, quæ tunc pro deplorata habebatur, tam ob continuum ſpaſmum, quàm ventris torſiones, ſupernas quoque atque infernas dejectiones: ſitibunda æſtu ſe præfocari clamabat, ideò decoctum ſequens propinavi. ℞. *Fol. malvæ, viol. hordei mundati, ana M. j. ſem. malvæ, cotoneor. ana ʒ. ß. ſem. lini ʒ. ß. coquantur in aqua communi pro lib. j. colaturæ adde ſyrup. viol. ℥. iij.* Quo julebo & ventrem dejiciebat, & vomebat, syncope non ampliùs revertente. Dedimus etiam lac calidum; illud enim juxta *Aëtium lib. 13. cap.* 40. ſi aſſiduo vomitu rejectent, valet his, qui calcem, ſandaracham, auripigmentum potarunt: nam hæc dolorem ventris & inteſtinorum, cum vehementi morſu, inducunt. Juvantur etiam, eodem Aëtio auctore, ſucci malvæ potu, aut ſeminis lini, aut oryzæ, aut alicæ, pinguibus juſculis potatis, & aquâ mulſa. Cæterùm ſymptomatibus dictis ceſſantibus, decocto jam dicto, pro corroboratione & ſiti, continuò ſumebat ex diatrag. frig. & ſubinde ſyrup. violar. omnia enim lenientia hîc valde commendantur, ut ol. amygd. dulc. expreſſum, quo non ſolùm in hac, ſed in aliis, commodiſſimè ſæpe uſi ſumus: propinando quoque indeſinenter butyrum cum cereviſia, huic negotio admodum conveniens. Quibus quidem præſidiis hæc mulier evaſit, quanquam poſtea poſt annum unum atque alterum ad cachexiam devenerit, & poſtea obierit. *Foreſtus Obſerv.* 13. *lib.* 57.

DE CINNABARI.

Observatio I.

Cinnabarum per inſcitiam & imprudentiam pictor quidam admittens, in reſolutionem & contractionem membrorum, una cum ſæviſſimis ſymptomatibus aliis incidit, qui tandem ægerrimè peritiſſimorum medicorum opera reſtitui potuit.

Pictor quidam Andegavenſis, annos natus 30. firma ac laudabili corporis conſtitutione, non ita pridem hîc agens, Anno M D LVII. manuum digitos graviores ſolito, torpidiores: ægriuſque mobiles percipiens, paucis poſt diebus contrahi illos, & convelli ſenſit: atque ſenſim indies magis ac magis aucta affectio eſt, dum incurvi illi, & penè inflexibiles manerent. Quin & carpum & brachia perſuaſit affectio, dum nervis tendonibusque infrigeratis, humoreque craſſo imbutis, admodum torpida, convulſa, graviaque redderentur. Haud multò pòſt idem pedes vitium ſenſere, ſublata incedendi potentia: in his tamen, ut neque in brachiis, neque in manibus, non admodum vehemens dolor affligebat. Miſellus hic tot malis non ſatis, credo, divexatus, aliud ſymptoma longè graviſſimum ac crudeliſſimum incurrit. Dolor enim acerbiſſimus atque atrociſſimus ventriculum atq; hypochondrium utrumque occupare cœpit, ſed qui ad totum ventrem pertineret, cui, cùm nec noctu nec interdiu intermittebat, clyſteribus, fotibus, balneis & aliis quibusdam remediorum generibus, ſed fruſtra levatio quæſita eſt. Unicum tantùm in acceſſione inventum eſt ſolatium, tres quatuorve robuſtos homines ventri ſuperpoſitos ſuſtinere. Compreſſo ſiquidem ventre, paulò mitior cruciatus erat. Ubi ſex, octove dies, nonnunquam & duodecim miſer ille adeò fuerat diſcruciatus, ſenſim adeunte dolore, languidos quidem ac penè moribundus cernebatur, ſed qui ſtatim reſtituta appetentiâ vires aliquas reciperet, dum alia rurſus ſimili acceſſione correptus proſterneretur. Viginti enim non ampliùs dies intermittebat. Atque in acceſſionibus alvus ne validis quidem proritata medicamentis quicquam demittere poterat. Quod ſiquando contingeret, nigrum omnino ac lividum ſtercus erat. Sed & in intermiſſionibus, quæcumque purgantium medicamentorum vi detrahebantur, atrabilaria omnia ac ſplenis purgamenta judicari poterant. Adhibiri ad tanti mali expugnationem celeberrimi quique Medici, brachiorum & pedum reſolutionem ad cinnabrium, quo pictores non tardò utuntur, referendum putaverunt. Cùm enim penicillum ille ſæpe digitis extergeret, iis inhærens cinnabrium ex hydrargyro factitium, partium continuatione vim ſuam in cerebrum, cui ut nervis, tendonibus, & membranis omnibus inprimis inimicum eſt, tranſmiſit, in quo frigefacto pituita multa tandem collecta eſt, quæ poſtea in tota brachia & pedes influens, eorundem tendonibus & nervis ſymptomata iis non diſſimilia, quæ unguento ex hydrargyro perunctis accidunt, excitavit. Et hæc ſana fuit, me judice, ſententia. At in doloris illius atrocis perveſtiganda cauſa quamdiu laboratum eſt! quot habitæ concertationes! quam varia fuerunt Medicorum judicia! Alius frigidam vitreamque pituitam inteſtinis firmiùs inhæreſcentem, quàm ut facilè poſſet detergeri, in flatûs reſolvi, doloremque colicum excitare contendebat. Alius bilem acrem, quam natura in inteſtina expurgare debuerat, inter abdominis membranas effuſam, illicque coërcitam certis circuitibus invaleſcere, intumeſcere, & quoquoverſum furibundè moveri judicabat; atque in ipſo motûs impetu, tum diſtentione, tum compunctione membranarum crudelem illum dolorem excitare. Alii denique alias cauſas aſtruebant: quas ſupervacaneum fuerit recenſere. Etſi autem unusquisque poſitæ à ſe & probabilibus conjecturis inventæ cauſæ remedia oppoſuit conſentanea: nullus tamen potuit dolorem non dico in totum tollere, ſed ne aliqua ex parte quidem minuere, vel acceſſiones ejus breviores aut tardiores efficere. Imò verò annos tres crudeliter excarnificatus, exanguis tandem ac planè tabidus, vitam cum morte commutavit. In diſſecto hujus corpore ſingula ad cauſæ inveſtigationem inſpicientes, jecur, lienem, ventriculum, & renes naturalem conſtitutionem præ ſe

ferre

ferre vidimus: nulla in cyſti fellis obſtructio: nulla in meſenterio humoris vitioſi congeſtio: nihil denique in ulla alia parte notari potuit, quod tantorum fuiſſet malorum cauſa. Omnes ſiquidem longè aberamus à ſcopo, & tota, quod ajunt, via errabamus. Cùm enim penicillum non digitis modò extergeret, ſed etiam imprudens & incautus ore exſugeret, veriſimile eſt, ut è manuum digitis, partim continuatione cerebro, totique generi nervoſo communicata fuit cinnabaris, ita ore acceptam ventriculum & inteſtina, membranasque omnes interiores non humectaſſe ſolùm aut frigefeciſſe, ſed inexplicabili vitio & malignâ quadam qualitate, quæ oculorum refugiat obtuitum, infeciſſe, quæ tantorum dolorum cauſa occulta fuerit, cui non tam purgantibus, quàm contrario erat antidoto ſuccurrendum. Sicuti dolores his non diſſimiles plumbei pulveris uſu concitatos, cùm nullis purgationibus cedere viderentur, balneorum & lactis aſinini uſu curavimus. *Fern. de Lue Venerea.*

Ante annos duodecim, nobilis quidam, viginti quatuor annorum adoleſcens, temperaturæ calidæ & humidæ, in aula Comitis N. ad Albini, graviſſimis doloribus capitis per intervalla afficiebatur, ſæpius etiam per nares ſanguis copioſè effluebat. Dolor nonnunquam per biduum aut triduum remittebat, aliquando ſingulis diebus ter quaterve recurrebat. Dolore ſæviente, ſeſe conjiciebat in lectum, & advocatis duobus aut tribus famulis, jubebat caput manibus comprehendi, & quanta vi poſſent, conſtringi & comprimi, ſeque nulla re majorem doloris levationem ſentire aſſirmabat. Poſt quadrantem, aut dimidiam horæ partem, dolor nonnunquam quieſcebat, bene edebat, bibebat, dormiebat, & dolore abſente optimè valebat. Uſus erat doctorum Medicorum conſilio, ſed ſine fructu. Ego quoque vocatus, etſi cauſſam hujus mali non ſatis intelligerem: tamen cum plerumque obſtructa eſſet alvo, enema præſcripſi, quo injecto, & anodynis, corpore præparato, capiti applicatis, dolor aliquandiu remiſit. Sed tandem, cùm ſæpius recurreret, & malum penitus depelli non poſſet, doloris magnitudine victus, ſubitò inter manus famulorum, caput pro more ſuo comprimentium, extinctus eſt. Elapſo anno, Chirurgus ejus loci, hujus adoleſcentis mentionem faciens, mihi ſignificavit, eum ante illud tempus ulcus in pene ex impuro concubitu contractum habuiſſe. Ex eoque plurimum ſanguinis ſæpius effluxiſſe, ſeque nullis aliis medicamentis, niſi ſuffumigio ex cinnabari, aliquoties adhibito, illud curare potuiſſe. Ex eo autem tempore ſemper de doloribus capitis, & fluxu ſanguinis è naribus, conqueſtum eſſe. Intellexi igitur, non tam venerem, quàm Mercurium, ſervum ſcilicet fugitivum, hujus mali fuiſſe authorem. Quòd ſi hoc non occultaſſet adoleſcens, fortaſſis adhuc in vivis eſſet. Ita, non intellecti, nulla eſt curatio morbi. Medici etiam peritiſſimi, neque ex urinis, (ut vulgus opinatur) neque ex aliis circumſtantiis talium morborum cauſas ſatis deprehendere poſſunt. *De Clariſſ. Viri Joan. Franci Med. Camncenſis Obſerv. per Cl. V. Laur. Scholtzium ad me tranſmiſſis.*

DE REALGARE.

Oaservatio I.

Realgaris ſive Riſagalli pernicies.

CUi datur Realgar in potu, parietur ſitim, & exæſtuationem, & conſumptionem humiditatis: ita quòd niſi ei ſuccurratur, aut morietur, aut paralyticus & contractus remanebit. Vidi & curavi juvenem, cui datum fuit cum hepate porci aſſato realgar tritum, & evaſit mortem ab eo, & remanſit circa omnes juncturas, & quaſi immobilis, ex nimia ſiccitate. Et ejus cura eſt vomitus cum butyro & aqua calida, ſæpe iteratus, & clyſteria cum lacte aſinino iterata. Et dare in mane in potu omni die, uncias quinque de lacte aſinino, & cibare cum ficubus pinguibus. Et ungere totum corpus ex oleo de Amygdalis dulcibus, & ſedare ſitim ipſius cum juleb. Et ejus bezoar eſt oleum de nucleis pini, datum in potu ſtatim, vel in prima die ℥.iiy. *Petr. de Apono Tract. de venenis.*

DE AQUA CHRYSULCA ſeu forti.

Observatio I.

Aqua Chryſulca (vulgò forti dicta) cum adamante ſumpta, legatus quidam ſeipſum extinxit.

TRiſtanus Cibeletus Cyprius Ferdinandi Regis Neapolitani ad petendas Catharinæ Reginæ Cypriæ nuptias legatus captus propterea quòd poſt Regis Cyprii mortem, tumultu excitato, Andream Cornelium Reginæ patruum interfecerat, exulque factus fuerat, ſui pœnas ſceleris ſe perſoluturum ſciebat, Adamante, quem in annulo geſtabat, per os in ſtomachum recepto, aqua inſuper, quæ metalla dividit, epota, dum portaretur, interiit. *Bembus lib. 1. Venetæ Hiſtoriæ.*

Observatio II.

Aqua forti puella per imprudentiam hauſta, miſerus ſymptomatibus extinguitur.

PUellula quædam, cùm ſitiens, caſu arripuiſſet lagenulam, in qua aquæ fortis, cujus uſus eſt in metallorum & auri ab argento ſeparatione, aſſervabatur, bibit illam: at diris miſerandisque cruciatibus periit. Nihil, ut arbitror, in natura rerum indagatum eſt hactenus, neque revelatum, quod in tali caſu opem adferre potuiſſet, & vim iſtam aquæ corroſivam prohibere, & eroſas partes ſanare. *Bruno Seidelius lib. de morb. incur. pag. 13.*

Observatio III.

Aquam Chryſulcam per errorem bibentes, periculoſiſſimis ſymptomatibus correpti, propè vitæ periculum adacti ſunt, qui tandem ſingulari Medicorum ope convaluerunt.

APud Gandavum puer (ut nobis relatum eſt) cum aquam fortem inſcius bibiſſet, & gula præ ardore occluderetur, adeò ut ſuffocationis periculum imminerct: Medicus exhibuit, muccaginem cotoneorum in potu: & puer præter multorum opinionem evaſit. *Foreſt. lib. 15. Obſerv. 30.*

Illud ſilentio haudquaquam præterire poſſum, quod anno abhinc quarto, nauta quidam ex iis, qui aliis operas tradere ſolent mutuas, epota aqua ſegregationis, quam fortem nominant, in graviſſima inciderit ſymptomata, atque ab iiſdem minimo negotio liberatus fuerit: res autem ita ſe habet. Is, quum ad pagum Alpheen, quem antiquitus Caſtra Albiana fuiſſe conjectura eſt, navem unam deduxiſſet, atque abſoluto penſo reditum meditaretur, forte fortunâ conſpicatus lembum, qui Leydâ, quam Lugdunum Batavorum vocant, Goudam ageretur, ſiti æſtuans in eundem proſiliit, conſpicatusque amphorulam ſtudioſè coopertam, ſuſpicatus eſſe aquam vitæ vulgò dictam, quam ex fæce vini aut cereviſiæ, aut ipſo alioqui vino per ſublimationem eliciunt, ea clanculum, furtimque ſurrepta, quod ſiti ſatis eſſe putaret, uno ſpiritu exhauſit. Ille interim, ſtatim ac bibiſſet, ſenſit ſtomachi, faucium atque totius gutturis ardorem cum vellicatione quadam, & contractione ſpaſmo non diſſimili. Domum igitur reverſus, rem uxorculæ, ut potuit enarrat. Illa rei novitate perculſa atque attonitæ quodammodo ſimilis, nec ſatis intelligens, quid ille muſſitaret aut obmurmuraret, cito pede adfertur, (habitamus enim in una eademque vicinia) proclamat maritum

ritum deleterium neſcio quod bibiſſe, rogat igitur ut Alexipharmacum aliquod præſcribam: Perquiro, ut uſus artis expoſtulat, cui tandem veneno remedium quæreret, pro Toxicorum etiam differentia variare etiam remedia, aliud ſiquidem his qui aconitum, aliud qui cantharides, gypſum aut pſimmythium biberunt, dandum eſſe medicamen. Illa interim eandem ſemper canens cantilenam, nihil præter ſumptum venenum ingeminabat. Præſcribo igitur pro tempore, quod ea uſu eſſe putabam, injungens ut ſi qua ratione poſſit, oleum ex ſemine raporum elicitum, aut ſimile aliquod illi propinaret, ut videlicet per vomitum aſſumptum medicamentum rejiceretur; deinde jubeo glandem ſuppoſititiam indat ad ſollicitandam alvum, ac deinceps granula aliquot unicornu, cum pauxillo theriaces electæ ſumenda offerret. In ancipiti enim hoc caſu alia methodo uti non potui, quando Scribonius Largus dicat, quoties ſuſpicio aſſumpti mali medicamenti accepta fuerit, primùm quidem aſſumere oportet, quæ nauſeam faciunt, vel oleum per ſe, vel cum aqua, & rejicere: deinde ea, quæ ventrem molliunt, tanquam lac, album jus pingue & ſalſum: poſtea remedia propria ad ſingula quæque & antidotos, accipere. Jubeo igitur ut omnibus ex præſcripto noſtro peractis, ſtudiosè ſingula accidentia perpendat, atque obſervet, ac tandem per occaſionem, ſi quomodo fieri poſſit, expiſcetur, quidnam ſit id quod aſſumpſit, ac deinceps poſtridie ad me revertatur. Sed dum illa ex marito caſum dolens fruſtra ſciſcitaretur, ea improviſo ſupervenit mulier, quæ amphotulam illam aqua ſeparationis plenam repoſuerat, atque ut erat ad rem attenta prorſus, neſcio quid muſſitans queritur, quòd nauta quidam, quem eo loci habitare intellexerat, ſe inſciâ, arreptâ amphorulâ nonnihil liquoris, cujus ſolius ergo Lugdunum Batavorum profecta eſſet, ebiberit; æquum igitur eſſe ut illatum damnum reſarciat, quod ni actutum faciat, curaturam ne impunè factum dicat. Uxor naturæ rei novitate perculſa, illâ relicta, ſubitò ad me accurrit, rem omnem ordine narrat. Ego bono animo eſſe juſſi, nihil etenim ſubeſſe periculi, curaturum brevi, ut mitigato dolore, ac ardore, & aſperitate gutturis, quidvis & proferret, & citra moleſtiam deglutiret. Præſcribo igitur in eum uſum Eclegma ex muccagine ſem. cotoneorum, altheæ & gummi tragacanthæ elicitæ ex roſ. ſtillatitio liquore, melliſque roſati & violati pari pondere, quod ut continuò lambat impero. His adjungo Gargariſma ex ſeminibus cotoneorum, altheæ, & cucumeris. flor. roſarum, violar. & verbaſci, atque ex vulgari pulmonariâ, ſaniculâ, & card benedicto; quæ poſteaquam in aquæ juſtâ quantitate, pro artis exigentiâ, decocta fuiſſent, & percolata, uncias aliquot oxymelit. ſquilliticii adjungi curavi; ſperabam etenim his auxiliis, ut caſus poſtea docuit, brevi perſanandum hominem. Nam etſi ſeparationis aqua acris admodum ſit, adeò ut argentum diſſolvat atque ipſum ab auro ſegreget; obtunditur tamen nonnihil illius acrimonia, à parte terreſtri aluminis liquidi, ſalnitri, & arenæ, quæ ad ejus præparationem concurrere certum eſt: nondum enim per ſublimationem ita rectificata eſt, ut omnem terreſtreitatem exuerit; alioqui non ſecus ac aqua vitæ, quam vocant, facilè arderet: adde quòd quò magis rectificata fuerit, ac quò ſubtilior, eò etiam evadat acrior, ac ita tamen, ut ſuperficiem tantùm cutis erodat: nam ſicuti levis eſt, καὶ λεπτομερὴς, facilè evaneſcit, neque admodum penetrat, quod & mulierculis, quæ eâdem pro pſilothro utuntur, longo uſu nimis quàm cognitum eſt. *Balduinus Ronſeius Epiſt.9.*

DE VITRIOLO.

OBSERVATIO I.

Vitrioli, & vitriolatorum quorundam exitialis vis.

Vidi qui oleo vitrioli materiam conſumere & exſiccare conarentur, eo quòd vehementiſſimè ſiccet, & detergat: & initio ſanè juvamentum percipiunt ægri, cùm inter utendum ventriculum adſtringi avidiùs appetere, & fluxionum materiam minui ſentiunt, ſed tandem cachecticos evaſiſſe ſcio, ut interim de aliis morbis taceam.

Mihi ſanè ſuſpecta eſt vis cauſtica, quæ remanet in eo oleo, etiam juxta Paracelſi doctrinam parato. In morbis quidem ex craſſiſſimo phlegmate aliquoties uſus ſum, ſed nulli author eſſe volui, ut continuatâ uſurpatione aliquot guttarum, moderatum calorem ventriculi (qui coquendo deſtinatus eſt) obtunderet, & ſanguinis bonitatem corrumperet. Si enim ab externis conjiciendum eſt de internis, quid aliud in foco coquit quàm calor? & acida corrugare os ventriculi, & appetentiam excitare, ex aceti uſu novimus. Tales igitur qui aſſiduè hoc oleo utuntur, etſi per aliquod tempus de bonitate appetentiæ, & fluxionum exiccatione ſibi gratulentur, ad extremum tamen, & tempore procedente, nocumenta ventriculo & reliquis membris illata, cum gemitu agnoſcere coguntur. *Caſpar Hoffmann. libello de Thermis Hirſbergenſibus.*

Vidi qui à multo uſu vitriolatorum iſtorum corroſos pulmones colore vitrioli ejecerint. Alteri epar diſſolutum fruſtulatim excretum putabatur. Audivi quoſdam morti proximos lamentabiliter deplorare temeritatem ſuam, & magnis vociferationibus deteſtari ſeipſos præ dolorum immanitate, & interiora ſibi uri & rodi ſubinde clamaſſe. Pictor quidam egregius apud nos, podagram ſe depulſurum ſperans, in uſu pando oleo vitrioli ſedulus erat. Verùm ante obitum, in poris omnibus per totam ſuperficiem corporis, veluti cuſpides acuum pungentium ſentire ſe miſerabiliter conquerebatur. *Idem lib 5.10. conſil. & Epiſtol. Cratonis & aliorum pag 380. & 383.*

‡ Confer quoque *Tulp. l.3. c.43.* ubi de excoriatione plurimarum partium ab uſu olei vitrioli: de uſu & abuſu hujus olei conſul. *Caſtel. Epiſt.1. & 3. & 6.7. &c.* Damna autem ſpiritus vitrioli vid apud *Bartholin. Cent.5. hiſt. 55.* Ex hujus intempeſtivo uſu dentium caſum obſervavit *B. Timæus l.1. Caſ.40. p.73. & 74.*

DE STIBIO SEU ANTIMONIO.

OBSERVATIO I.

Stibii, ſeu antimonii vulgò dicti, maximè verò ejuſdem ubique ad purgationes, vel alios uſus, pernecina vis.

SI morbi interiùs vigeant, (vires conſtent, necne, non refert) infundunt per os vel præcipitatum pulverem, uti vocant, quòd vitam ſorte cum morbo ſæpe percipiter, vel Paracelſiſtarum commune ſecretum ex antimonio, & chryſocolla, ex quibus propter aduſtionem vehementem, acquiritur mordax penitus & venenata qualitas, ut in metallis frigidis perpetuò ſolet, etſi in ſummè calidis per ulteriorem aduſtionem hæc ipſa ſæpius emendetur; quod planè demonſtrat Præcipitati fabrica ex ſublimato, intercedente digeſtione per aquam cauſticam, à Johanne Vigone præſcripta. Teſtatur & venenatas vires, inter coquendum uſque adeò peſtilens nidor, ut qui per nares ex improviſo attraxerit, ad epilepſiam ilicet atque paralyſim pronior fiat, niſi validiùs obſtet nativum cerebri robur, & firmum temperamentum. Adde quòd vel in minimâ quantitate ſumptum, utpote granorum duûm, trium, vim tantam in corpus exerceat, ut ſurſum deorſum concutiat omnia, convulſis etiam diſruptiſque ſæpiſſimè vaſis, amicumque naturæ ſanguinem cum viſceribus atque animâ ipſa eripere videatur. Sunt mihi, quos nominatim ſcriptos aſſervo domi, quos alis ejuſmodi

modi profectos ad Orcum, aut campos Elyſios ſciam plures octuaginta numero, tum viri, tum fœminæ. Verùm iſtuc eſt ſapere (ut pulchrè Comicus) periculum ex aliis facere, tibi quod ex uſu ſiet. *Gemma Cyclognomica lib. 2. pag. 29.*

Scio multos uſu ſolo Antimonii præparati granorum quatuor, & in ſubſtantia, & in infuſione alicujus liquoris, ſurſum ac deorſum graviſſimè fuiſſe purgatos & in morbos longos incidiſſe, à quibus nunquam extricari potuerunt. Novi Medicum in Republica noſtrâ, alieno, quàm ſuo periculo cautiorem, ſimplici confidentia hoc medicaminis in ſe experiri volentem, eò inſalubritatis adactum, ut nunquam priſtinum vigorem, ac corporis robur recollegerit, ſed ad extremam penè animam Antimonium deteſtatus ſit. Novi febricitantes, novi phthiſicos, arthriticos, calculoſos, leproſa ſcabie, aliisque cutis vitiis affectos, ejusmodi Centaurica medicatione, aut veriùs mordicatione, in extrema repentè diſcrimina, vomitiones vehementiſſimas, colicos dolores, diarrhœas, convulſiones, cardiacas ſyncopas frequentes, in ſumma præmaturas mortes inductos fuiſſe. Atque hæc omnia, quando promiſcuè confuſeque citra rationem phyſicam, citra methodum, citra demonſtrationes arte inventa, imò cum pudenda execrabilique Philargyria, ſub prætextu juſtæ mercedis, proximorumque calamitate agitantur. *Cronemburgius in defenſione med. vet. adverſ. Paracelſ. cap. 40.*

Carminarius quidam ægrotans ſacrificum accerſiri jubet: hic de ægri ſalute (quòd ei cognatione luſtrica familiaris eſſet) ſollicitus, antimonii grana aliquot (cùm nihil aliud poſſet) intrepidè, ut impoſtorum mos eſt, præſcribit, ſeliciter ſucceſſit, convaluit. Sed poſtea rurſum malè habuit, ad idem ſacrifici remedium, ὡς τὴν ἱερὰν ἄγκυραν confugit, id ſibi cauſo laboranti dari poſtulat: non denegatur: accipit: miſerabiles cruciatus & dolores ſentit, moritur. Quid tum ſacrificus? antimonium ſuum excuſat. Heu! num cædes hæc manifeſta? & tamen inulta manet. Num hic homicidii conſcius? at impunè vivit. *Rober. Fevinus lib. de abuſu medic.*

In Pictore quodam Regio, cui nomen erat Nicolao, obſervavi, qui cùm ex aqua intercute graviſſimè laboraret, illique totum corpus ad modum tympani intumuiſſet, tandem, longo interpoſito à morbi principio tempore, me advocari juſſit. Cui quemadmodum ars mihi imperabat, & ratio confirmabat, etiam medicamenta & clyſmata, ad educendum ſerum quàm maximè accommodata, præſcripſi. Sed cùm morbi diuturnitatem tandem graviſſimè ferre videretur, & turpiter falſis antimonii miraculis deceptus eſſet, illud omni modo aſſumere decrevit, ſed paucis interpoſitis diebus vitam cum morte commutavit. Quæ cauſa fuit, ut pertinaciùs deinde in priore ſententia perſiſterem. Hi enim ſunt effectûs medicamentorum adurentium, & humores & carnes depaſcentium. Id quod ampliùs præcipiti & violenta antimonii actione probari poteſt. Nam in dimidiæ ferè horæ ſpatio maximam ſeri copiam educit ſtatim, & graviora ſymptomata inducit, quàm ullum aliud vel peſtilentiſſimum veneni genus, quod duplo majori pondere ſumeretur, & cui argentum vivum quoque ineſſet. *Grevinus in tract. de Antimonio cum ejusdem lib. de venenis excuſo.*

Referebant mihi nuper Medicus Illuſtriſſ. Principis, D. Marcus *Reeklauvu*, ſe ex nobili fœmina, cui fuiſſet exhibitum, audiviſſe, viſum ei eſſe animam è corpore exiiſſe, atque circa lecti cœlum oberraviſſe: tandem prorupiſſe medicamentum, & alvum turbaviſſe. Affirmavit mihi Marchionis Badenſis Philiberti Medicus, ſe aliquot noviſſe, quibus ex ejus uſu venæ in pectore aut pulmonibus ruptæ ſunt, quique phthiſici perierunt. Pharmacopœi etiam noſtri famulus, ut ſe à peſte præſervaret, ſumpſit ipſe grana, opinor, quinque. Paulo poſt erumpente ex ore ac naribus ſanguine, ſenſu & mente amiſſis, tertio die animam afflavit. Hujus generis hiſtorias recenſere plurimas poſſem ſi res poſceret. Qui ſapit ex recitatis perſpiciet, quanto cum diſcrimine hujuſcemodi devoranda exhibeantur à rudibus, & ſæpe immaniter impiis, non Medicis, ſed carnificibus. Aurifex quidam Cracovienſis, teſte Antonio Schnebergero Medico, peſte correptus exhibere auſus eſt denarii pondere, cum cerevitia & butyro. Nec mirum eſt Idiotas in talibus audaces eſſe, cum periculum non intelligant, ſed quod uni per accidens forte profuit, omnibus profuturum putent. Sic interdum eos morbos expellunt, quos medici præſtantiſſimi vix fuerant curaturi. Ea namque exhibent, quæ aut naturam proſternant, aut morbi cauſam tollere cogant. Qui eo modo pereunt, quavis potiùs aliâ cauſa, quàm vi medicamenti exhibiti periiſſe ipſis putantur. Qui à me hucusque cogniti ſunt, tam audacter exhibere, omnes imperitiſſimi artis medicæ (ut cæteras virtutes eorum ſileam) fuere. Qui Deum credit malefactorum vindicem ultoremque, is à noxiis medicamentis, cùm ad manum ſunt alia, diligenter abſtinebit: nequando homicidii, accuſante conſcientia, reus fiat. Parum profuerit novendecim curaſſe periculoſo curationis genere, quo vigeſimus aut trigeſimus ſit necatus. Ut breviter, quod ſentio, dicam, ſic judico: vomitorium eſſe violentum. Si quas præterea vires habet, quas habere ipſum non nego, maleficas & noxias eſſe ajo: ac tanto ſunt inimiciores nobis, quanto in minore quantitate tanta cum vehementia perturbare corporis noſtri facultates poteſt. Audivi ab homine in arte Medica, præſertim vero Chirurgia exercitato, obſervatum à ſe eſſe, hujus pharmaci uſurpationem ſymptomata induxiſſe, qualia ſolent argenti vivi, ſublimati, præcipitati, uſum conſequi. Niſi vehementer fallor, vidi ipſe quoque ægrum miſere pereuntem, cui ejuſcemodi quippiam exhibitum fuerat. Nam os, fauces, gingivæ, & gula etiam exulcerata erant: & profluxerat incredibilis putridæ ſaniei copia. Tandem exulceratis & ruptis in pectore venis interiit. Participare naturam hydrargyri hoc etiam declarat, quod ſimiliter ſuperiora petit: atque alia quædam facit, quæ illud facere conſuevit. Scriptum eſt mihi ex urbe magna & celebri, exhibitum peſte laborantibus ibidem fuiſſe compluribus, (itemque aliis etiam malis oppreſſis) & infelici eventu. Alios enim mortuos, aliis inteſtina, aliis ventriculum, aliis alias partes, collum, os, &c. ita afflictas fuiſſe, ut vehementer optarint nunquam vidiſſe alexipharmacum. Atque hujus vi & malignitate mala enumerata accidiſſe ſcribebatur. Ut ſemel tandem omnia dicam, non magis tutum cenſeo ſtimmeos uſum, ſi intra corpus ſumatur, quam vel hydrargyri, vel præcipitati, vel ſublimati, & ſimilium. Quoniam in exigua quantitate vires maximas habet, atque ob id ſine nauſea ſumi poteſt, commendatione dignum eſſet, niſi plus malefica virtute noceret, quam vomitoria poteſtate juvat. *Eraſtus in Diſput. de occult. pharmac. poteſtat. cap. 65.*

In articuli cujuſdam (puta humeri) dolore ex fluxione orto, tonſor quidam exhibuerat medicamentum validiſſimum, ac niſi fallor fuerat pulvis antimonii exuſti & rubificati, ex quo ille qui ſumpſerat, violentiſſime per ſuperiora atque inferiora purgatus eſt, ita ut ſanguinis etiam aliquid dejiceret, &, crebris animi deliquiis corriperetur. Sequenti die venam etiam ſecare voluit, quam æger proſtratis pene viribus non admiſit. Quia vero ob corroſa inteſtina dolorem ibidem præſentiebat, ſtolidus tonſor, tormina eſſe conjiciens, quæ ex ſolo frigido humore oriri diceret, vinum potentiſſimum exhibuit, ac ventrem oleo rutaceo laurinoque inunxit, & ſine dubio hominem interemiſſet,

miſſet, oiſi ab aliis in tempore accerſitis rectiùs tractatus fuiſſet. *Bruno Sidelius lib. de morb. incurab. pag. 49.*

† Herniam ventriculi ex antimonii uſu obſervavit *Hildan. Cent. 3. fol. 563.* An itaque conveniat Herniofis? vid. *Nicol. Fontan. Epiſt. 11. p. 63.* Antimonii uſu extinctos vid. apud *Hildan. Cent. 3. fol. 550 ſeq. Camerar. Syllog. Memor. Cent. 10. part. 5. & 18.* Hydropeo exiu obortam memorat *Lotich. l. 4. obſ. p. 326.*

Observatio II.

Adverſus ſtibii ſeu Antimonii venenum antidotus præſtantiſſima.

BOli Armenæ genuinæ copiam mihi aliquando fecit Piiſſimus ac Sereniſſimus Ferdinandus Sanſeverinus, Salerni Princeps humaniſſimus, quem à Roſtano Baſſa, dum eſſet Conſtantinopoli, dono acceperat. Eam non ita dudum probavi in quatuor Chirurgiæ ſtudioſis auditoribus meis, qui dum Stibio cathartico non ſatis cautè præparando incumberent, medicamenti aurâ venenata penè ſuffocati ſunt. Mox verò atque illius boli ſcrupulos duos ſinguli aſſumpſere, libera facta eſt reſpiratio, & ſtrangulatus quo maximè urgebantur, omnino ſublatus, maximâ adſtantium Medicinæ ſtudioſorum, qui me tunc comitabantur, admiratione. Quis enim putet, ab emplaſtico & alioqui adſtringente medicamento ſuffocationis periculum tolli? Inter cæteros adſuere Joan Pidouxi, Euſtachius Gaillard, familiares mei, ad hæc Franc. Ulmus, purioris diſciplinæ & veritatis indagandæ, (ut ingenio plurimùm valet) ſtudioſiſſimus, quem ab eo tempore bene merita Doctoræ laurea inſignivimus, *Joubert. lib. de peſte cap. 19.*

DE CALCE VIVA.

Observatio I.

Calcis vivæ eſu, puer extinctus.

FIlius Hinſeppi Chirurgi, annos natus octo, capillos, & parietum cretam aſſuetus, cùm eſſet comedere, ſemel in calcem vivam incidit, ex qua cùm abundè comederet, in gravia lapſus eſt ſymptomata. Intenſiſſimè febricitabat, ſitiebat, & multum bibebat, ſed ejus ſitis nunquam extinguebatur, ad fauces dolebat, & de ventre conquerebatur, non egerebat, nihil appetebat, ſed ea, quæ illi offerebantur, reſpuebat, & nihil guſtabat. Ad hunc tertio die ingreſſus ipſe præſagio habito, quòd hic brevi moriturus eſſet, lac illi copioſum bibendum dare ſuaſi, vel ſaltem jus aliquod præpinguis carnis. Sed & clyſteres ex malva, ibico, ſemine lini, illi injicerent, mandavi. Cæterùm cùm is nihil per os admitteret, ſexto ſequenti die obiit. Agebatur autem nonus dies tunc, à morbi initio. *Luſitanus Cent. 5 Curat. 91.*

† Confer quæ de ſubmerſione in calcem vivam commemorat *Borell. Cent. 4. obſ 30.*

DE GYPSO.

Observatio I.

Gypſi potu necem ſibi conſciviſſe quendam.

EXemplum Illuſtre, C. Proculejum Auguſti Cæſaris familiaritate ſubnixum, in maximo ſtomachi dolore, gypſo poto, conſciviſſe ſibi mortem. *Plinius Nat Hiſt. lib. 35. cap. 24.*

Conrado III. Imper. Iconium obſidenti, Græco aſtu, Emanuel qui tum Byzantii imperabat, inſidiatus eſt. Nam quum ejus precibus & ſuaſu, germanus ex Boſphoro ad hoſtes pene præcipitem traxiſſet exercitum, perfidus Imperator facinus commentus eſt impium & deteſtabile, gypſum contuſum, & in ſpeciem farinæ redactum, triticeis commeatib. immiſcuit, quos ex Byzantio mittebat in caſtra, eoque cibatu tanta vis militum brevi conſumpta eſt, ut negotio infecto, obſidionem ſolvere coactus ſit Rex alioqui invictus, qui ſuorum clade conſternatus, relicta Aſia domum per Thraciam abiit, *Sabellicus lib. 4. Ennead. 8.*

DE SCOBINA CAMPANARUM.

Observatio I.

Scobina ex campana deraſa, & à mulitrcula quadam propinata, ægra in vitæ periculum incidit, à quo ſingulari Medici induſtria aſſerta eſt.

NObilis Matrona, in ſummo vitæ diſcrimine conſtituta erat, ut quæ imprudens, deliræ anus conſilium ſequuta fuerat: quæ certam, ut ſolent, præſentemque ſtipulata ſalutem: ab exhibita ſcobina, vel raſurâ de Campana in vino rubeo, violento vomitu divexabatur, & alvus vehementer ei ſubducebatur. Unde corpus quaſi à veneno intumuit. Subſecuti immanes capitis & ventriculi dolores, vertigines & punctiones: tandem in phrenitidem incidit. Quæ cum omnino mentem recepiſſet, ſemper ſenſit roſiones in ventriculo, & lancinationes; quaſi acubus transfixus eſſet. Ego exhibitis catapotiis & hypagogis, ſcobinam expurgavi, & dilucide in chartam aſſumptam, aliis viſendam exhibui, *Horſtius Comment. ad Lemnii de occult. lib.*

DE FULMINE.

Observatio I.

Fulmine tacta plerumque venenata.

SEneca loquens de gen. & vi fulminum, inquit eâ præter alias mirandas operationes illud habere ut in corporibus quæ ab ipſis tanguntur, relinquant peſtiferam & lethalem auram: idque probat, tum quia unguenta & olea tacta à fulmine, teterrimo odore afficiuntur: tum, quia vinum ab eodem congelatum, ubi ad propriam & antiquam conſiſtentiam redit, ſi potetur, dementat, & exanimat homines, quaſi perniocioſiſſima & exitialiſſima vis ſit, quam relinquit fulmen de rebus tactis. *Mercurialis lib. 1. cap. 14. de venenis.*

† De fulgurum peſtifera vi, vid. *Camerar. Sylloy. Memorab. Cent. 13. part. 49. & ſeqq.* ubi fulminum effectus admirandos recenſet, de quibus, veraque illorum cauſa, & quo pacto ejus varia à nobis diſtantia dignoſci poſſit, conſul. *Borell. Cent. 2. obſerv. 38. & Cent. 4. obſerv. 3.* ubi ſurditatem exio obortam, variaque rara de fulmine alia refert. Adde, quæ de quibuſdam fulmine tactis commemorant *Hildan. Cent 3. obſerv. 26. & Cent. 4. obſerv. 19. Nicol. Fontan. Epiſt. 14. & Jo. Colle. fol. 216.*

DE VITRO.

Observatio I.

Vitri confracti vis veneſica & deleteria.

NUper hoc Martio menſe anni 1546. monialis quædam amens, vinculis ſoluta, vitrum ciceribus confractum miſcuit: inde multæ ex his abſque detrimento evaſere, duæ tamen hydrope extinctæ ſunt, una cruciatu ventriculi peritura laborat: ad quam nos, cùm alii nihil proficerent Medici, vocati ſumus. *Cardanus contradict. 9. lib. 2. tract. 5.*

* * *

DE

DE ALEXIPHARMACIS præcipuis.

ET PRIMUM,

DE SIMPLICIBVS EX LAPIDIBVS & gemmis.

OPHITES.

OPhites, geous eſt marmoris maculoſi, cinerei coloris, (alteriuſque) diſcurſantibus lineis albis ac nigris. Ex Ophite vas babui: ſatis capax, oppigneratum ducentis aureis. Compertiſſimum, aquam tepidam in Ophitis vas infuſam, incorruptam aſſervari, & adverſus hauſta venena præſentiſſimum eſt remedium. De Ophite, præter *Dioſcoridem, Plinius lib.36.cap.7.* Italorum *Serpentino*, non eſt Ophites, ſed Iaſpidis maculoſi ſpecies, vel potius ejuſdem Plinii marmor Lacedæmonium viride, cunctiſque hilarius. *Robertus Conſtantinus, in ſupplemento LL.*

SMARAGDVS

VIres huic adſcribunt præſtantiſſimas adverſus venena omnia, ut hinc octo granorum hordei pondere in polline devorata, venenatos à morte vindicare poteſt jam pridem explorata ſit. *Franc. Ruens lib.2. cap.4. de Gemmis.*

PAXAR.

IN regno Deli, quod tartaris Catainis affine eſt, lapis, qui *Paxar* dicitur, mollis, fuſci coloris, amygdali magnitudioe. Is in capite cujuſdam animalis invenitur. Certa otilitate ad omnia venena, apud incolas habetur in prima comoiendatiooe. *Scaliger exercit.153. num.7.*

BEZOAR EX CERVORVM lachryma.

COntra omne jobolorum virus, & ἀλεξιτήρια. medicamentum Alexipharmacum, quod Arabes ex cervorum lachrimis coadunatum *Bezebard* appellant, quo ſtudio & opera venatores Siciliæ & Indorum inquirant, ex Avenzoare, noo illaudato Arabum Medico, doceho. *Theomneſtus* quippe, gravis veterinariæ Medicinæ auctor, ſcribit: cervos, vermes inteſtinorum involucris implicitos, ſerpentium eſu enecare, quos ex cavernis narium ſpiritu eliciunt: & ne illoram virus ipſis obſit, ad fontes aquarum accelerant, quibus ad labra uſque ſe immergunt: tum oculis lachrymæ lentè diſtillant, quæ viſcedine ſua coagulatæ, in angolis oculorum in larhrymas nucis juglandis pondere coaleſcunt. Deinde quum ſeſe veneno exoneratos ſenſerint, aquam egreſſi, in latebras divertunt: & ut lapis ille, viſus obſtaculum, decidat, caput arboribus affricant: quem inventum, ut Bezehard, contra quodvis venenum antidotum efficaciſſimum, venatores Siciliæ & Orientis, magni vendunt. De quo Aveozoar Arabs pondus trium granorum hordei, in lacte, aut aqua cucurbitæ, vel roſarum diſſolutum, filio Haly Regis Conteſtabili potandum dedit, & eum à virulentia icteritiæ aurigine liberavit. Scribit quoque *Scribonius Largus*, cervis Siciliæ in angulo oculi qui nares verſus vergit, naſci ſordes quas venatores contra omne jobolorum virus & pharmaca deleteria in cincto deferant. Has ego ſordes ex patulis infra cervoruoi oculos foraminibus erui, & in ſolo papyri involucro beneolentes per ſeptennium illibatas ſervavi. Quandoquidem verò nemo *Scaligero* lachrymam cervi exactius deſcripſit, operæ pretium erit, ſi ejus verba, *ex libero de Subtilitatibus Cardani* hic addidero. Ante centeſimum, inquit, annum in cervo nulla eſt lachryma. Poſt eam ætatem accreſcit ad oculi canthum, ipſis oſſibus. atque in os protuberans, concreſcit, ea duritie, qua cornu ſuperet, Qua parte prominet, rotunde eſt, inſigni nitore, coloris fulvi, non ſive veſtigiis atriotum venularum; tanta lævitate: ut pene tactum effugiat, ita enim ſeſe ſubtrahit, ut propemodum ſeipſam movere videatur. Adverſus venena remedium præſentiſſimam. Peſte correptis datur cum vini momento, unde tantus cictur ſudor, ut pene totum ſolvi corpus credas. Quum hæc in circulis aliquando recitarem, unus ex his qui è legatorum comitatu rerum Aſiaticarum cognitionem profitebatur, negabat ad cervum quicquam attinere, ſed eſſe vere lapidem. Ego illi poſtridie oſtendi, qua parte exoſſe fuiſſe avulſa. Haoc Solymannus olim dooo dederat Sanblancardo Trierarcho: at ego poſtea, ejus filii Bernhardi Orvelani munificentiam expertus ſum, *Langius Epiſt.24. lib.3.*

BEZOAR EX CAPRARVM Indicarum, & Pervanarum ventriculis.

IN omnis generis venenis nullum præſtantius novimus remedium: quoniam eos, qui aut venenum hauſerunt, aut à virulentis inſectis præoiorſi fuerunt: mirum in modum juvit Qui aquæ ſtagnantis potu, io qua virulenta animalia verſantur, illico intumuerant, ſumpto iſto lapide bis aut ter, ſanatos conſpexi.

In peſtilentibus febribus ſæpius adhibui, & ſane earum virus extinxit, cujus rei primatiam in ſimilibus morbis curam Medicus habere debet: nam licet putrefactio prohibeatur, niſi extinguatur virus, inutilis erit cura quoniam illud eſt, quod hominem jugulat. Similiter ſi adſiot carnis cum rubore eminentiæ, quas Hiſpani *ravardete* appellant, quæ pleiumpue hujuſmodi febres comitari ſolent, lapis Bezat Peruanus maximam vim poſſident: nam in ſimilibus morbis majorem eorum quos accepi partem abſumpſi, plurimique felici & miro ſucceſſu curati ſunt *Nicol Monardus lib. 3. de meduam. novi orbis.*

Utuntur eo indi nos ſequuti, adverſus deleteriæ facultatis medicamenta. Ormutz vero & Coraſooe incolæ, non modo adverſus virulentorum anioialium morſus utuntur, ſed etiam adverſus omnes melancholicos morbos. Opulentiores bis ſe purgant ſingulis annis. Martio videlicet, & Septembri. A purgatione, quinque ſubſequentibus diebus continuis, hauriont in ſingulas doſes, decem hujus lapidis grana, macerata in ſtillatitio roſarum liquore. Hoc remedio juventam & membrorum robur ſibi cooſervari dicunt. Solent interdum nonnulli ad triginta uſque grana ſumere, nimis ſane magna quantitate. Nam tametſi nullas noxias facultates in ſe contineat hic lapis; tutior tamen ejus exigua quantitas. Atque etiam parva quantitate exhibere ſolent in Ormusz: nec ſine periculo liberalius ſumi dicunt. *Garcias ab Horto: Aromatum hiſt. lib.1. cap 45.*

Nos Sacratiſſ. Cæſareæ Majeſtatis juſſu aliquot experimenta lapidis Bezoartici huculque vidimus, in duobus nempe reis lege ſupplicio damnatis. quibus venenum ſtudio oblatum eſt, in duobus præterea aulæ Majeſtatis ſuæ Nobilibus vehementiore morbo af-

flictis. E quibus primus Dominus Scander ſeſe nobis offert, qui cum longa & gravi ægritudine, cum ingenti omnium membrorum & pulſus imbecillitate Oeniponte decumberet, nauſeabundus, ac in ventriculo & præcordiis vehementer dolens, annum agens 75. oblata ipſi lapidis Bezoartici grana quinque in cochleari vini fuere. Nulla illo die ſubſequuta eſt alteratio, nullaque immutatio. Noctu tamen melius quievit. Sequenti die attollebat brachia, & cruraad ſeſe contrahebat, quod antea haudquaquam facere potuerat. Tribus poſtea elapſis diebus, vomitum quidem bilioſum habuit, qui præcordiorum & ſtomachi dolores finivit, ac licet longo adhuc tempore decubuerit, credo nihilominus hujus ſalutis ſundamenta Bezoar extitiſſe.

Laboraverat poſtea D.D. Staphylus ſedecim continuis diebus acuta febre, maligna & ſopira, ab affectu renum ſuum ſumente initium, abhorrebatque ab omni ciborum genere, nauſeabundus, de capite ſæpius quiritans: nihil niſi de morte loquebatur, delinquebatque frequenter animo. Habebat ſedes colliquatas cum ani exitu doloroſo. Urina erat turbida, cruda, & ferè ſubjugalis. Articuli & præſertim genua dolebant, laſſitudo ingens, facies Hippocratica, oculi in dormiendo aperti, & ob vehementem virium imbecillitatem corporis ad pedes delapſus. His ita ſe habentibus, cum de vita illius ab omnibus minus ſperaretur, motu proprio clementiæ Cæſaris ſeptem grana hujus pretioſiſſimi medicamenti ipſi in vini cochleari fuere oblata. Non tamen erat ſtomacho tunc omnino jejuno Staphylus: ſiquidem medium ovi vitellum per ſemihoram ante ſumpſerat, biberatque aliquid. Porro hora à Bezoartica aſſumptione elapſa, bonum hauſtum ſeri caprilli calidi, cum zuccaro ebibit, & intra ſemihoram adhuc etiam Subſequutæ iſtos ſex vel amplius ſedes cholericæ, & fœtidæ ſunt, cum quadam tamen faciliori tolerantia ſolito. Poſſumque vere affirmare, illum intra hoſce quindecim ægritudinis dies, in totum, quantum medictas cruciati panis ſit minime comediſſe. Cum nocte illius diei, cœnæ ipſius cum D.D. Steph. interceſſem, paropſidem hordei, in juſculo cocti plenam tanto appetitu comedit, ut nos illud intuentes, lethalem quandam aviditatem potius, quam famem eſſe crederemus. Et dum inter edendum nos ambo ipſum ad ſtrenue edendum, ſi ſervari cuperet cohortaremur, ac laudaremus reſpondit, ſe ideo comedere quod cibus ſibi placeret, alioqui inaniter nos noſtra jactaturos verba. Fuit nocte illa R. Par. Caniſius in iiſdem ædibus, veritus ne Staphyli obitus, ſequentem lucem præveniret. Quievit nihilominus ita placide noſter infirmus, ut potuerit ſei vitio corporis, & conſolatione ſimul animæ carere. Mane cùm rectà aſcendere dubitarem, fit mihi P. Caniſius obviam, ſpem meliorem ſalutis de infirmo afferens, & ex illa hora res in melius ſtatim & continuata ſerie ſunt progreſſæ. *Claud. Richardus in Epiſt. ad Reverendiſ. & Illuſtriſ. Strigonienſem Archiepiſcopum, adjuncta Thomæ Iordani libro de peſte.*

† Plura vid. de Lapid Bezoar. apud *Bauhin. lib. propr.* Ex intempeſtivo hujus lapidis uſu Quartanam & mortem commemorat ſequutam; *Hildan. Cent. 66. obſ. 88.* Magna enim circa hunc fallacia, qua de vid. *Denſing. Diſſert. de lap Bez.* ut meritò Corn. Cervi præferendum moneat *Horſtius.*

MALACENSIS.

LApis Bezar alium lapidem mihi in memoriam revocavit, quem unice venenis reſiſtentem in Malaca inveniri tradunt, ſaltem in Pam Regni Malacenſis provincia. Invenitur autem iſthic in felle Hiſtricis, ſed tanta eſt in æſtimatione apud ipſos indigenas, ob raritatem, ut è duobus, qui ſimul reperti meo tempore fuerunt, alter pro ingenti munere miſſus fit ei qui pro Rege Luſitaniæ Indiam gubernat. Et licet iſthic frequens lapis Bezar inveniatur, hunc tamen longe præferunt incolę. Unum duntaxat vidiſſe memini, cujus color dilurioris videbatur purporæ, guſtu amaro tangenti lævis & lubricus, quemadmodum Gallicus lapo.

Hactenus ejus facultates experiri mihi non licuit: ſed Clariſ Vir. & inſignis Medicus Dimas Boſque Valentinus illas experimento comprobaſſe in duobus viris, qui venenum hauſerant, mihi affirmavit. Vulgari autem aqua (cùm cordialis deeſſet, & periculum eſſet in mora) hunc lapidem aliqoandiu maceravit: quam deinde ægris propinavit, qui illam guſtu amaram invenerunt attamen eorum ſtomachus roboratus eſt, & venenum nihil obfuit.

Multum certe huic viro debent omnes Indici Medici, quod hujus lapidis facultates nobis aperuerit. Nam neceſſaria admodum ſunt hac in regione medicamenta, quæ venenis reſiſtunt, Alexipharmaca Græci appellant. *Garzias ab Horto, lib. 1, cap. 46. Aromat. hiſtoria.*

EX CORNIBVS, EORVNdemque poculis.

ASINI INDICI.

SYlveſtres Aſinos, equis magnitudine non inferiores apud Indos naſci accepi, eoſque reliquo corpore albos, capite vero purpureo, oculiſque nigris eſſe, cornuque in fronte gerere; cujus ſuperius puniceum, inferius autem album, medium verò nigrum ſit. Atque non omnes quidem Indos, ſed potentiores, cùm tanquam armillis quibuſdam brachia, ſic cornua certis ſpatiis auro ornarunt, ex his ipſis bibere ſolent. Ex hoc cornu bibentem ab inſanabilibus morbis tutum fieri, neque eum ipſum convulſionibus corripi neque ſacro morbo, neque venenis ullis; ferunt. Quinetiam ſiquid prius peſtilens bibetir, tum idvomere, tum ad ſanitarem redire. Annectit multa alia, & præſertim eorum carnes amariſſimas eſſe, & ob id non manducari. *Ælianus. lib. 5. hiſt. variæ. cap. 22.*

EQVI INDICI.

EX equi indici cornu poculum factum, veneni noxam frangit. *Idem cap. 10. lib. 4.*

RHINOCEROTIS.

AUdio ex novis inſulis, Monocerotis nomine cornu adſerri contra venena laudatum: quod quale ſit nōdum reſcivi, quærendum autem an ſit Rhinocerotis. Nam & veteres, & recentiores quidam, hunc cum Monocerote confundunt. Vires quidem utriuſque cornibus prope eaſdem eſſe conjicio. *Geſnerus in Iconibus quadrupedum, pag. 64.*

MONOCEROTIS.

COrnu unicornis, præcipuè ex novis inſulis allatum, tritum & in aqua potum, mire facit contra venena: ut nuper experientia oſtendit in homine, qui à ſumpto veneno, cum jam tumere inciperet, hoc remedio reſtitutus eſt haud obſcure. Audivi & ipſe à viro fide digno, quod cum à ceraſi eſu (venenatum ſuſpicabantur) venter ei tumeret, medulla hujus cornu è vivo hauſta illico ſanatus eſt. Ad comitialem laudatur à nonnullis hodie, ut ab Æliano quoque, qui hunc morbum ſacrum appellat. Sed veteres meden-

di vim

di vim attribuebant poculis ex hoc cornu factis, vino ex eis poto; nos quoniam pocula habere non poſſumus, ſubſtantiam cornu propinamus, vel per ſe, vel cum aliis medicamentis. Ego feliciter aliquando tragæam, ut vocant, ex hoc cornu cum ſuccino, ſcobe eboris, foliis auri, corallio, & aliis quibuſdam exhibui, & craſſiuſculè contuſum cornu ſerico incluſum, in decoctum uuæ paſſæ & cinnamomi, &c. in aquam conjeci, non neglecta interim reliqua medendi ratione. Commendatur præterea à Medicis noſtri ſæculi adverſus peſtilentem febrem, (ut Aloyſius Mundella ſcribit) adverſus canis rabidi morſus, & aliorum animalium ictus aut morſus virulentos: privatim vero contra lumbricos, & prava inde ſymptomata pueris in ditiorum familiis datur: denique contra venena quævis & multos graviſſimos morbos. *Geſnerus Hiſt. Animal. lib. de Monocerote, pag. 785.*

De Cornu unicornis antiquiſſimæ laudis, etiam in ſcripturis ſacris ſcribuntur prærogativæ, ad robur naturæ mirificè comparandum, ut venenum, etiamſi coram apponatur ſudore revelare traditum ſit. Quamobrem & ex vino exhibitum comprobant, ex granis, ex interiori ejus medulla, vel raſura pro amuleto haberi. *Andreas Baccius lib. de Prolegomenis venenorum & Antidotorum, pag. 61.*

† Superius quoque Hyoſcyami ſemen pro ſemine anethi uſurpatum commemoravimus ex *Salmuth. Cent. 2. obſ. 88.* ubi ſymptomata exinde oborta videri poſſunt.

CAMPHURCH.

IN Molucarum inſularum unâ, amphibium Crocodili inſtar viſitur animal, Camphurch dictum, magnitudine cervam æquat, cornu geſtat in fronte mobile fere ut criſta galli Indici, trium pedum & dimidii longitudine, haud unquam humano brachio craſſius, pilo cinerei coloris, cervix obveſtita ipſi eſt: palmas duas habet anſerinis ſimiles, quibus in aquis dulcibus ſalſiſque ad natandum utitur. Pedes anteriores cervinis ſunt affines, piſcibus vivit. Plerique ſibi perſuaſerunt, id animal unicornis ſpeciem eſſe: itaque ejus cornu adverſum venena eſſe efficax, Rex inſulæ, ejus fere nomine inſigniri gaudet, ſic enim alii Reges ferarum, piſcium, aut fructuum tota regione ſua nobiliſſimorum, nomen ſibi adoptant, ut narrat. *Thevetus Tom. 5. lib. 2. cap. 5.*

PYRASSOUPPI.

IN mari rubro ſecundum Arabiam navigantibus, apparet inſula Arabibus *Cademotha* dicta, in cujus eâ regione, quam Plata flumen alluit, viſitur fera barbaris incolis *Pyraſſouppi* dicta, malo magnitudine par, capite haud abſimili: hirta tamen, urſinis velut pilis veſtita, ſed haud adeo obſcuris, verum ad flavum inclinantibus, biſulcis ut cervus pedibus, duo procera capite, ſed minime arborea geſtat cornua, unicornium cornib. illis famatiſſimis affinia. Indigenæ enim, beſtiæ aut piſcis venenati dente demorſi aqua epota, in qua ſex vel ſeptem dies, ejuſmodi cornua demerſa & infuſa fuerint, ſtatim levantur, & convaleſcunt, ut narrat *Thevetus in Coſmographia, tom. 1. lib. 2. cap. 5.*

EBUR FOSSILE.

LAminulis quibuſdam eboris foſſilis, quæ nativum æmulantur, ſed cruſta quadam candidiſſima inductæ ſunt, ante biennium à Raſſio noſtro, omnium naturæ miraculorum diligentiſſimo obſervatore donatus ſum. In Italia etui hoc ebur intelligo, & magno in uſu iſthic eſſe adverſus virulentorum animalium morſus. *Cluſius annotat. ad cap. 14. lib. 1. Garziæ ab Horto, lit. a.*

CERVI.

UNicornu non repertis in noſtris regionibus certiſſimus ſum; una pars eſt è cornu petrefacto, altera ex oſſe. Pellunt autem iſta ad extremas corporis partes humores, & ſudores movent. Ideo in affectionibus cordis (ut exiſtimant quidam) conferre videntur. Hæc autem vis etiam in cornu cervi conſpicitur. Accredas mihi, primas iſtas cuſpides in cornubus cervinis, contra venena plus prodeſſe, quam vulgare unicornu, quod nihil aliud eſt, quam dens Elephanti: ſeu Ebur. *Crato ad Thomam Iordanum, Conſil. & Epiſt. lib. 4. pag. 426.*

Unicornis ſupplet vices cornu cervi optime præparatum, albiſſimum, quo adulterari unicornis ſpecies, quæ circumferuntur, facillimè vereor, infarcta ſubtili mangonio in cavitatem ſeu unicornis illa cervini cornu medulla exactiſſimè elaborata, quæ ſubinde eraſa vel infuſa poculis, ſimiles cum terra Lemnia promittit præſtare utilitates, *Andreas Baccius lib. ad Prolegomenis venenorum & antidotor. pag. 61.*

EX HERBIS.

RUTA.

THeopompus Chius, veritatis ſtudioſus homo, & qui hiſtorias exacta inquiſitione magno pecuniarum impendio perſcrutatus eſt, *lib. 20 Hiſtoriæ ſuæ* narrat Clearchum Heracleotarum, qui in Ponto ſunt, Tyrannum, per vim necaviſſe multos palam, ac quamplurimos potu cicutæ per inſidias e medio ſuſtuliſſe; cum vero innotuiſſet omnibus, propinandi hujus veneni, amoris ſpecie, ſævus Tyranni mos, priuſquam ex ædibus progrederentur, eſu rutæ ſibi caviſſe: cujus præſidio nihil læduntur, vel qui Aconitum biberint, quod idem author ſic appellari ſcribit, quia naſcatur in Aconis. Locus ſic quidam nominatur Heracleæ vicinus. *Athenæus Deipnoſoph. lib. 3.*

GALEGA.

GAlegæ vis eſt maxima, non ſolum adverſus lethalia venena, verum etiam adverſus ferarum omnium venenatos tum ictus tum morſus, ſucco per ſe poto, vel herba Emplaſtri modo vulneratis partibus impoſita. Quare Veneti Pharmacopœi, inquit *Pena*, atque circulatorum illa fæx, qui viperas ſtipis colligendæ cauſa circumferunt, ſimulatque demorſi ſunt, nihil certius hac, aut præſtantius habent, eadem magis freti, quam decantatis illis Theriacis.

Lacerta à vipera læſa herbam quandam, quæ in Italia *Graliga* vel *Gralega* dicitur, eo medens, vires recuperat, quod equidem caſu obſervatum conſtat, ut mihi à quodam Bononienſi Medico fide digno, cum in alma Bononienſi academia admodum celebri, ſtudii cauſâ agerem, relatum eſt: quam quidem hiſtoriam non minus utilem, quam lepidam hic referam. Senex quidam, quondam circa fluminis ripam deambulans, forte fortuna videns lacertam cum vipera dimicantem, humi ſeſe proſtravit, ut pugnam aptius, beſtiis non animadvertentibus, ſpecularetur. Lacerta utpote viribus infirmior, ictu validiſſimo à vipera ſauciatur, adeo ut moribunda pedibus ceſpitaret: verum paululum ad ſe rediens, per gramen longiuſculum, vipera non vidente, lacerta repſit per ripam fluminis, ad herbam quandam in proximo ibi creſcen-

ſcentem, qua equidem devorata, vires ex tempore priſtinas recuperavit, atque denuò ad viperam ſe convertens, eandem, non aliter quam antea, adoritur. Sed vulneratur rurſum à vipera, ictu non minus lethali, ut prius. Mox lacerta denuo ad hanc herbam clam digreditur, ut viribus recuperatis atque refectis, cum hoſte capitali rurſum congrederetur. Sed fruſtra: eodem enim modo, utpote vipera longe inferior, quo antea, excipitur. Animadvertens autem ſenex non minus herbam ipſam, quam pugnam, demirabatur, & ut periculum faceret, utrum herba tales vires occultas & ſublatentes in ſe complecteretur, eandem claneulo, dum lacerta iterum cum vipera pugnaret, radicitus evellit. Lacerta denuo ſaucia, ad herbam redit: quam cum in loco conſueto non inveniret, ſtatim occubuit atque expiravit. Senex vero hujus herbæ vim expertus, Medicis ea quæ viderat narravit. Eſt ea non ſolum Bononiæ, verum etiam in Italiæ Officinis ſatis nota, contra venenum, vermes, & peſtem celebratur: forte veteribus incognita quamquam nonnulli hanc Galegam appellant, cujus fit mentio *in Pandectis ſub ſi em.* *Foreſtus lib. 2. de incerto urinarum judicio.* Huc transfer hiſtoriam *Doctiſſ. V. Pet. Spebreri ſupra expoſitam, de bubulco aſpidis veneno infecto & ruta capraria ſucco curato obſervat. 99. pag 217.*

† Admirabilem quoque hiſtoriam recenſet *Caranta de morſ. can rabid. p.* 186 quæ galegæ vim alexipharmacam plurimum confirmat.

FAALIM.

HElenio, foliis præſertim, ſimilis eſt herba, quæ *Faalim* vernaculâ linguâ nuncupatur in Mombare inſula, olerum optimorum, & ſimplicium medicamentorum omnis generis feraciſſima, atque eorum potiſſimum, quæ venenis ſerpentium omnium, quibus regio hæc abundat, adverſantur. Hujus herbæ experimentum vidi in duobus commorſis à ſerpente, partim in aquis partim in terra degente, quem illic *Aeſa* vocant; cujus morſus adeo lethalis eſt, ut niſi ſtatim ſuccus hujus herbæ admoveatur, neceſſe ſit hominem interire. *Thevetus Coſmograph. T. 1. lib. 4. cap. 4.*

SCORZONERA.

HIrci barbæ congener eſt herba, quam Scorzoneram, aut Scurzoneram appellat Hiſpania, quod Latinè viperinam: ſive viperariam, aut ſerpentariam ſonat: ſic dicta, quod contra venena viperarum ac ſerpentum efficax habeatur: nam Hiſpani Viperam *ſcurzo* vocant. Nova hæc eſt planta, ut refert *Matthiolus*, inventa primum in Catalonia Hiſpaniæ, à quodam ſervo Atro, à Cervero Leridano viro nobili pretio empto. Cùm enim quidam meſſores in agro à viperis demorſi fuiſſent, is qui in Africa plantam iſtam noverat, propinato ejus ſucco incolumes ſervabat omnes, quotquot demorſi fuiſſent: Sed nemini plantam oſtendebat, ne lucro defraudaretur. Tandem cum vafri homines locum obſervaſſent, ex quo plantam deferebat, illuc profecti eam nacti ſunt, inventis nuper reſciſſæ herbæ reliquiis. Ea eruta, factoque ipſius periculo, evulgata res eſt, & Scorzoneram appellarunt. Flos in Hiſpania Majo menſe prodit, in Germania ſerius, Iunio videlicet ac Julio menſibus. Foliorum aut radicis ſuccus datur præſentaneo remedio potandus; adverſus Viperarum, cæterorumque venenatorum animalium ictus.
Matthiolus.

CARDVVS BENEDICTVS.

CArduus Benedictus præſtat maxime contra peſtilentiam, item adverſus venena lethalia, tam interius ſumpta, quam venenoſorum animalium morſibus illita. *Idem in epitome.*

EX FRVCTIBVS.

Malum Citrium.

SUmptum Citrium ante quodvis alimentum, ſiccum pariter & humidum, omnibus venenis reſiſtere, ego ſatis novi, à meo cive id edoctus, cui Ægypti mandata fuerat adminiſtratio. In maleficio deprehenſos quoſdam ille ad ſerpentum morsus damnaverat; quos oportebat omnibus ejuſmodi beſtiis lacerandos objici. Productis illis, & ad Theatrum euntibus deſtinatum latronum ſupplicio, in via fortè Caupona quædam miſericordia commota, quod in manibus tum habebat, & rodebat, malum citrium dedit: acceptum vero illi comederunt, & paulo poſt ingentibus & ferociſſimis anguibus oblati, commorſique ab aſpidibus, nihil læſi ſunt, hæſitabundo & attonito Judice: Qui tandem cum illorum cuſtodem militem interrogaſſet: num quid bibiſſent, ut id comperit, quod acciderat, nimirum abſque dolo citrium illis traditum fuiſſe: poſtridie alteri rurſus dare juſſit, alteri minime, percuſſus hic confeſtim periit, illæſo altero; qui citrium comederat. Indeque multis id expertis cognitum eſt, citrium adverſari venenis omnibus. Quod ſiquis citrium integrum, & quale natura eſt, cum ſemine in Attico melle coquat, donec liquatum tabeſcat, & ejus liquoris matutino tres quatuorve digitos ſumat, tutus erit à venenatis omnibus medicamentis. *Athenæus Deipnoſ. lib. 3.*

Eaſdem mali Medici vires *Virgilius Georg. 2.* quoque celebravit, & faciem arboris depinxit his verſibus.

Media fert triſtes ſuccos, tardumque ſaporem
Felicis mali, quo non præſentius ullum.
Pocula ſi quando ſævæ infecere novercæ,
Miſcueruntque herbas, & non innoxia verba.
Auxilium venit, ac membris agit atra venena.
Ipſa ingens arbos, faciemque ſimillima Lauro:
Et, ſi non alium latè jactaret odorem,
Laurus erat: folia haud ullis labentia ventis:
Flos apprima tenax: animas & olentia Medi
Ora fovent illo, & ſenibus medicantur anhelis.

Cotoneum Malum.

P*Hilarchus lib. 6. hiſtoriarum* narrat, lethalium medicamentorum vim, odoris ſui jucunditate, à malis Cydoniis hebetari, Pharicumque venenum injectum caniſtro, adhuc olente cydonia mala in eo repoſita, evanidum factum maleficam facultatem ſuam amiſiſſe: itaque mixtum, & in potu exhibitum quibus inſidiæ ſtruebantur, nihil attuliſſe noxæ, cauſamque poſtea ejus rei cognitam fuiſſe, illius inquiſitione & inveſtigatione qui vendiderat. Comperit enim hoc accidiſſe, propterea quod condita in eo calatho mala fuiſſent. *Athenæus Deipnoſop. lib. 3.*

EX RADICIBVS.

Antora

PRæſtant radices Antoræ ad epotum napellum, & ad cætera quæcumque venena; quin etiam ad vipe-

rarum

rarum & cæterorum ſerpentium ictus. *Matthiolus in Epitome.*

Contrayerua.

EX Charicis provincia Pervana, radices quædam advehuntur, Iridis radicibus valde ſimiles, ſed minores & ficulnei ſolii odore.

Hiſpani Indias inhabitantes, Contrayerua appellant, quaſi dicas alexipharmacum, quoniam earum pulvis ex albo vino ſumptus, adverſus omne venenum cujuſcumque tandem ſit generis, præſentiſſimum eſt remedium, (uno ſublimato excepto, quod ſola lactis potione eaſtinguitur) vomitione illud rejicere faciens aut per ſudores evacuans. Sed & amatoria pocula, eo pulvere hauſto, educi ferunt. Ventris etiam animalia pellit. *Nicol Monardus lib. 5. & 2. de ſimpl. medicament. ex novo orbe delatis.*

Moringa.

MOringæ Arboris radicibus unicornu & lapidis Bezar vices ſupplentur, veraque Theriaca eſt, quâ vulgò incolæ utuntur, cum adverſus omnis generis venena, tum morſus ſerpentium maxime noxiorum, vulgo *Culebras de Capillo*, dictorum, aliorumque inſectorum, & virulentorum animalium, cùm intrò ſumpta, tum foris applicata. *Chriſtoph. à Coſta lib. aromat. cap. de Moringa.*

Drakena.

DRakenæ radicem, author eſt M. Eliot, qui Domino DRAKE comes fuit. Hiſpanos in Peru maximo in pretio habere, nec pretio redimi poſſe, ab iiſque didiciſſe, folia præſens venenum eſſe, ipſam autem non modo illius, ſed reliquorum etiam venenorum antidotum eſſe, atque cor & vitales facultates roborare ſi pollinis modo trita, mane ea pauxillo vino albo hauriatur; ea aqua vero febris ardores mitigare *Cluſius in deſcript. nonnullarum ſtirpium editarum cum notis ad Garziam.*

EX LIGNIS.

Colubrinum.

LIgnum colubrinum, ſeu potius Radia, adverſus animalium virus ejaculantium morſus, ictuſve prodeſſe, hoc modo probatum eſt. In Zeilan inſula, ſerpentis genus eſt coronatum, ſeu diademate inſignitum. (Luſitani *cobras de capelo*, nos regulum dicere poſſumus) maxime noxium. Eſt item animalis genus magnitudine viverræ, huic ſerpenti inimiciſſimum, *Quil* vel *quirpele* vocant. Quotieſcunque cum ſerpente congreſſurum eſt animalculum, iſtam radicem (quæ multa iſthic naſcitur) eâ parte præmordet, quâ denudata eſt: etenim pars aliqua extra ſolum prominet. Præmorſa radice, pedibus anterioribus ſaliva conſperſis caput primum, deinde reliquum corpus ſibi demulcet: poſtea ſerpentem aggreditur, nec eum dimittit, donec occiderit. Quod ſi illo congreſſu ſerpentem vincere non poteſt, denuo ad radicem confugit, ad quam ſe fricat, deinde in prælium redit, atque ita morſu ſerpentem necat. Hoc ſpectaculo edocti Chingalæ, (ij. ſunt Zeilam incolæ) hanc radicem venenis reſiſtere didicerunt,

Hujuſmodi pugnarum ſpectatores plerique fuerunt Luſitani. Nam ſolent domi alere ſimilia animalcula tum ad mures extirpandos, quos acerrime perſequuntur, tum ut cum ſerpentibus regulis prælientur, quos circumferre ſolent circumforanei quidam *Iogues* appellant, ſtipem emendicantes, & cineribus ſe aſpergentes, ut hac ratione venerandos ſeſe, ſanctimoniæ titulo, vulgò præbeant. Circumeunt iſti omnes regiones, & nonnulli ex iis Circulatorum munere funguntur, geſtantque ſerpentes regulos, quos demulcere ſolent & collo aptare, (prius tamen exemptis dentibꝰ) vulgo perſuadentes eos ſe incantaſſe, ne nocere poſſint. Interdum vero ſerpentes, quos etiam habent integros, quibus non ſunt exempti dentes, accepto præmio, cum iis, quas dixi, viverris, ſive alio ſimili animalculo, committere ſolent. *Garzias ab Horto, lib. 1. cap. 44.*

Molucenſe.

LIgnum Molucenſe, intus ſumptum, aut foris appoſitum, omnibus venenis reſiſtit. Intro aſſumitur magno commodo, ex aqua roſacea, vel vulgari, aviumque juſculo ejus pulveris apta quantitas, pro neceſſitate & ægri natura, modo decem grana non excedat, ſed infra id pondus conſiſtat. Ad viperarum, Regulorum (qui ſerpentes pileati appellantur, & admodum noxii ſunt (aliorumque ſimilium aſpidum & ſerpentum morſus, bibitur hic pulvis ex aqua, ipſiſque morſibus inſpergitur. Eadem ratione præbent in vulneribus, quæ à ſagittis toxico illitis facta ſunt, quibus illius regionis incolę plurimum utuntur. *Chriſtophorus à Coſta, lib. aromatum.*

EX FVNGIS.

Fungus cervinus.

AFfirmant valere cervinum fungum, ad epota venena, ex mero hauſtum, quin etiam ad venenoſorum omnium morſum, non modo potum, ſed etiam illitum. Excalfacere hunc ex odoris graveolentia quilpiam facile judicabit. *Matthiolus lib. epiſtolar. medicinal. epiſt. ult.*

Fungum, quem boletum cervinum vocant, à ſemine ejus animalis genitali ortum, à capellis ſcalpendo effuſſa terra deprehenſum, magnis exornant elogiis. Sanè reperti ſunt iis locis; ubi ab hominum memoria nullus unquam viſus eſt cervus. At Trenzinium nobile Hungariæ oppidum, circum Carpathi juga, frequentiſſimus montuoſis locis, ſilvis opacis, ubi licet cervos rêperias, non tamen eorum tanta copia, quæ plauſtris fungorum ſatisfaceret, ſiquidem vera cenſenda, quæ de ejus generatione ſcribuntur. Inter tubera ſatius fuiſſet collocare? etſi refragari poſſit virolus odor, qui neque in tuberibus adeo ſuavis, potiſſimum cùm ambo veneri extimulandæ opitulari dicantur. Ex eo quibuſdam antidotus paratur. Terunt lamellas ſive bracteas auri plures, marmore, pluvia aqua prins madefactas, ceu rons mòdo aſperſas, Deinde extrahunt ſpiritum vini, cum Zuccaro Candi per tartarum calcinatum. Aurum tritum, quintæ huic eſſentiæ vini permiſcetur, & alembico committitur. Eo qui tranſcendit liquore, imbutus fungus cervinus digitis exprimitur, (alii trituratum mergunt, & torculari exprimunt) rurſus maceratur, denuo exprimitur toties, donec vis univerſa è fungo extracta appareat. Eam expreſſionem drachmæ pondere in aqua Cardui, peſtilentia correptis, exhibent. Fecem ſive reſidentiam, non quidem fungi ſed tartari, quinque granorum pondere alvum mitiſſime ſolvere dicunt. *Iordanus de peſt. phæn. tract. 3. cap. 9*

* * *

DE COMPOSITIS ALEXIPHARmacis & Antidotis.

Antidotus probatiſſima contra venena, Matthioli.

NE aliquod præſtans antidotum deſideretur, me probi, ac fidelis Medici munere functum exiſtimaverim, ſi quædam antidota mihi longo labore comparata, magni & venena momenti, deſcripſero quæ non modo iis, quæ per os aſſumuntur; ſed etiam iis, quæ animalium morſu, vel ictu ejiciuntur, ſummo ac præſentaneo fuiſſe remedio comperi. Licet autem hac ætate rari admodum habeantur Medici, qui ſua pandere arcana velint, ſi quod nacti ſunt pulchrum & ſingulare auxilium, tamen cum mihi conſilium ab initio fuerit, meâ opera, quantulacumque ſit, omnibus generatim prodeſſe, alienum quidem inhumanumque foret, ſi modo vel invidia, vel avaritia compulſus, aliquid ſilentio involverem, quod in arte medica uſui futurum putem. Primum igitur antidotum, cujus admirandas in venena vires ſæpius expertus ſum, hoc modo conficitur. *Recipe* enim *rhabarbari, rhapontici* ex Ponto advecti, *radicis phu, acori*, quem falsò calamum odoratum vocant, *cyperi, quinquefolii, tormentillæ, ariſtolochiæ rotundæ, pæoniæ, helenii, coſti, iridis, Illyricæ, chamæleontis albi, cujusq; drachmas tres.* Idem *galangæ, imperatoriæ, dictamni albi, angelicæ, millefolii, filipendulæ, Zedoariæ, gingiberis, ſingulorum drachmas duas: agarici drachmas tres: libanotidis maris, gentianæ, morſus diaboli*, ſic herbariis dicti, *cujuſque drachmas duas & ſemis.* Ad hæc *ſeminis citrei mali, urticæ, cocci infectorii, fraxini, oxalidis, paſtinacæ ſylveſtris, napi, nigellæ, pæoniæ, ocymi, irionis, thlaſpi, fœniculi, ammi, ſingulorum drachmas duas* præterea *baccarum lauri, & juniperi, hederæ, aſperæ, ſmilacis, cubebæ, ſingulorum ſeſquidrachmã: foliorum ſcordii, chamædryos, chamæpityos, centaurii minoris, ſtœchadis, nardi Celticæ, calaminthæ, rutæ, mentæ, betonicæ, verbenacæ, ſcabioſæ, cardui, benedicti, meliſſophylli, ſingulorum, ſeſquidrachmam, dictamni Cretenſis drachmas tres, ſampſuchi hyperici junci odorati, marrubii, galegæ, ſabinæ, pimpinellæ, cujusq; drachmas duas: caricarum, nucum juglandium, piſtaciorum ſingulorum uncias tres: myrobalanorum emblicorum, drachmas quatuor. Florum utriusq; bugloſſi, roſarum, lavendulæ, ſalviæ, roriſmarini coronarii, cujuſque ſcrupulos quatuor: croci drachmas tres. Caſſiæ odoratæ*, quam hodie cinnamomum vocant, *drachmas decem. Caryophillorum, nucis myriſticæ, macis ſingulorum drachmas duas & ſemis. Piperis nigri ac long. ſantalorum omnium, agallochi, ſingulorum ſeſquidrachmam. Cornu cervi crudi, drachmas quatuor: unicornis, drachmam unam. Oſſis cordis cervini, ramentorum eboris, virgæ cervinæ, caſtorii, ſingulorum ſcrupulos quatuor: terræ Lemniæ drachmas tres; opii ſeſquidrachmam: margaritarum Orientalium, ramentorum ſmaragdi, hyacinthi, coralli rubri, ſingulorum ſeſquidrachmam: caphuræ drachmas duas maſtiches, thuris, ſtyracis, myrrhæ, gummi Arabici, reſinæ Terebinthinæ, ſagapeni, opopanacis, laſerpitii, ſingulorum drachmas duas & ſemis: moſchi odorati, ambari, cujuſque drachmam: olei è chalcantho confecti unciam mediam, Pulveris cordialis temperati, diamargariti, diamoſchi, diambari, electuarii è gemmis, paſtillorum caphuræ, ſcillæ, ſingulorum drachmas duas & ſemis: paſtillorum viperæ, uncias duas: Succi oxalidis, ſonchi, ſcordii, cichii, bugloſſi, meliſſophylli ſingulorum ſelibram: hypociſtidis drachmas duas, Theriacæ electæ, Mithridatii optimi, cujuſque uncias ſex. Vini veteris albi odorati, libras tres: ſacchari è Madera inſula, vel optimi mellis libras octo & uncias ſex, Ex omnibus his ſumma diligentia & ratione inquiſitis, atque ſelectis, fiat electuarium, eo modo quo theriaca, aut Mithridatii antidotum conficiuntur.* Sumendi quantitas eſt à drach. j uſque ad tres pro ætate, & conſtitutione patientis. Atque ita omnibus perſuadere poteris, antidotum hoc non ſolum præſtantiſſimum eſſe, (ut ante diximus) contra omnia venena, quæ per os ſumuntur, itemque adverſus ea, quæ morſu vel ictu relinquuntur, verum etiam in peſtilentia, cui mirifice opitulatur, quotidie aſſumptum, & præcipue ad præſervandos ſanos. At ſicui in animo fuerit, ut præſentaneum adferat auxilium, hæc faciat oportet. Antidoti præſcripti libram accipiat, libram item ſyrupi è citrei mali cortice parati, & libras quinque aquæ vitæ vocatæ, ex optimo odoratoque vino confectæ, totieſque vitreis organis repurgatæ, ut quintæ eſſentiæ ſpeciem præ ſe ferat. Deinde omnia hæc in vas vitreum injiciat, duplæ à rebus inditis capacitatis, poſtea vaſis ore ita obturato, ut nullus ſpirandi meatus relinquatur, magna cum dexteritate aquam in vaſe electuario tamdiu agitet, donec totum diſſolvatur. Atque tum vas, ore cera, vel pice obducto, in menſem integrum reponat. Quod tamen bis in hebdomada agitari convenit, eo modo, quo antea dictum eſt: fit enim ut electuarium facile reſidat in fundo, ſi dimittatur. Exacto denique menſe claram aquam, aureoque colore nitentem, electuario ſupernatare inveniet, & quæ jam omnem illius vini in ſe contraxerit. Tum itaque vas ipſum aperiat, & in vas aliud item vitreum limpidam aquam paulatim effundat, cujus os cum cera, & membrana accuratiſſimè obturet. Nam ſi illud dici ſpatio apertum ſineret, omnis concluſa aqua in auram evaneſceret. Tanta hæc aqua virtute pollet, (quod millies expertus ſum) ut quatuor drachmarum pondere pota, vel per ſe, vel cum pari odorati vini quantitate, vel ſtillatitiæ cujuſvis aquæ ad cordis robur facientis, ubi quis ictus, vel demorſus à quocumque venenato animali, in tanto mortis diſcrimine verſaretur, ut vocem, viſum, ac reliquos fere ſenſus amiſiſſet, ægrum ingenti adſtantium admiratione à longo veluti ſomno excitet. Quin & vomitione plerumque plurimam infectorum humorum copiam exhaurit. Cujus rei exemplo (præter alia innumera) nuper mihi fuit præfecti oppidi Vipaci uxor, quam à vipera in dextra manu demorſam, & jam jam de naulo rationem cum Charonte initurã, hæc aqua in vitam à morte revocavit. Id quod etiam paulo poſt contigit cuidam miſeræ ſclavæ, ab alia non diſſimili vipera in manu demorſæ. Hæc idem ſimiliter præſtat contra venena, quæ per os ſumuntur: ſiquidem ea adeo tenuis eſſentiæ, efficax, & penetrans eſt, ut momento vi ſua in omnes corporis venas permeet. Quin & eoſdem præbet effectus in alios quamplurimos morbos: quos, brevitati ſtudens, prætereo: quandoquidem prudentes, & periti Medici, habita hujuſce virium exactâ ratione, eam adhibere poterunt, ubi legitime convenire cenſebunt. *Matthiolus in præfat. ad librum 6. Dioſcor.*

MATTHIOLI, SEU GREGORII Caravitæ oleum adverſus venena compertiſſimi uſus.

ANtidotum alterum generoſum pariter & ſingulare, Oleum illud eſt. Id pulſibus extrinſecus patientibus illitum, nempe temporum, manuum, ac pedum, quin etiam extimæ cordis parti ad ſiniſtram mamillam, repetita alternis tribus horis illinitione, efficaciſſime occurrit omnibus venenis per os ſumptis, quæ tamen ex erodentium genere non fuerint. Similiter viperarum, aſpidum, & cujuſcumque deniqu

ſique venenati animalis morſibus ſingulari auxilio eſt, ut in proceſſu latiùs explicabimus. Ut autem omnes intelligant, quam maximum ſit in me juvandæ poſteritatis ſtudium, modum quo illud conficitur, hic deſcribere non gravabor. Sumantur itaque ineunte menſe Majo, quo tempore confici debet, *olei communis* centum annorum, ſin minùs ſui temporis vetuſtiſſimi *libræ iij. foliorum hyperici virentis, manipuli tres.* Oleum in vas vitreum duplæ à contento capacitatis, imponatur, in hypericum aliquantulum antea contuſum infundatur. Deinde vas cera, & membrana obturetur, & medium in tenuiſſimam arenam condatur, loco ubi tota die inſulari poſſit, atque inibi ſinatur ad decimum, vel duodecimum diem usque. Quo exacto tempore mergatur vas in calentis aquæ balneo ad viginti quatuor horas: mox oleum ab herba exprimatur. Hoc facto ſumatur *hyperici, chamædryos, calaminthæ, cardui benedicti, ſingulorum manipulus.* Quæ omnia priùs diligenter contuſa oleo admiſceantur, ac ſubinde vas in prædictum mergatur balneum tribus continuis diebus. Extrahatur deinde, & ab incoctis herbis exprimatur. Poſthæc accipiantur *florum hyperici manipuli tres*, qui à caulibus probè repurgati, & contuſi, in prædictum oleum infundantur, ac in idem balneum per triduum reponantur. Poſt idem tempus eximantur, & ut priùs exprimantur. Idem fiat ter, aut quater, usquedum oleum ſanguineum colorem referat. His peractis ſumatur *hypericum, quod jam defloruerit*, & ab ejus cacumine grana illa viridia excerpantur, quæ bordeaceis granis ſimilia deprehenduntur, in quibus ſemen continetur. Ex iis itaque *tres* conſertim *manipuli* decerpantur: qui poſtea tuſi, & vinò meraco albo aliquantulum perfuſi in oleum prædictum infundantur, & cum eodem vitro, in arena ſepulto, octo diebus continuis inſolentur. Quo tempore tranſacto, tridui ſpatio in balneum immittantur, poſt colentur, & modo prædicto exprimantur: tertiò, aut quartò ſimiliter dictum ſemen in oleo macerari debet, donec id obſcuri ſanguinis colorem repræſentet. Ad hæc ſumatur *ſcordii recentis, calaminthæ, centaurii minoris, cardui benedicti, verbenacæ, dictamni Cretenſis, ſingulorum medius manipulus*; tundantur omnia, mergantur in oleum prædictum, & vas in balneum iterum imponatur per biduum continuum, deinde colentur, & exprimantur, ut ſuprà. Poſtea ſumantur *Zedoariæ, radicum dictamni albi, gentianæ, tormentillæ, ariſtolochiæ rotundæ, ſingulorum drachma, ſcordii manipulus.* Tundantur item omnia, infundantur, & immittantur in balneum, ibique permaneant tribus diebus continuis: colentur deinde, & exprimantur. Infundantur denuò *Styracis calamitæ, Laſeris, cujusque drachmæ ſex, baccarum juniperi drachmæ quatuor, melanthii drachmæ duæ, caſſiæ odoratæ* (cinnamomum officinæ vocant) *drachmæ novem: junci odorati, cyperi, ſingulorum ſeſquidrachma: ſantalorum alborum ſemuncia.* Tundantur omnia (ut pluries dictum eſt) & in idem oleum infundantur, & per triduum continuum in balneo macerentur, deinum colentur, & exprimantur, modo quo ante dictum eſt. Poſtremò adſint oportet *trecenti Scorpiones vivi diebus canicularibus collecti.* Ii in vaſe vitreo concluſi, cineribus calidis ſuperponantur, & quum eos præ calore ſudare, atque iraſci conſtat, omne jam dictum oleum calidum ſuperinjiciatur. Sed advertendum eſt, ne id adeò fervens ſit, ut vas diſrumpat, obturato ſtatim vaſis ore, in balneum tribus continuis diebus contineatur: deinde coletur, & exprimatur. Projectis interea Scorpionibus, rurſum in oleum infundantur *rhabarbari laudatiſſimi, myrrhæ communis uſus, aloes hepaticæ, ſingulorum drachmæ tres, nardi Indicæ drachmæ duæ, croci drachma una, theriacæ electæ, electique Mithridatii, cujusque ſemuncia.* Quæ ex his tundenda ſunt, terantur, mox ultimò infundantur in oleum, quod per triduum continuum contineatur in balneo. Quo facto, oleum non ampliùs percoletur, ſed deinceps recondatur, perinde ac opobalſamum. Quippe quòd memorandum ſit remedium ad jam dicta venena, & præcipuè contra napellum, quo infecti fuere, ut experimentum fieret, Cæſi illi duo viarum obſeſſores, quorum hiſtoriam ſupra retulimus, aconiti mentione: ad cujus lectionem, ne idem bis repetamus eos rejicimus, qui ejus deſiderio capiuntur. *Idem in præfatione ad eundem lib.*

CARDANI ADVERSUS VENENA
Antidoti nobiles.

EX alexipharmacis, extrà quidem eſt noſtrum hujusmodi: ℞. *Olei expreſſi è ſemine juniperi & napi, libram unam, rutæ montanæ, hypericonis jam ſemen concipientis, ſingulorum manu quantum bis poteſt capi*: contundantur, & per decem dies in ardenti ſole cum oleo exponantur, inde expreſſis ruta & hyperiçone, denuò tantumdem: tertio addatur eâdem ratione: pòſt *vivaces Scorpii*, magnique in eodem, *numero centum* extinguantur. His addantur *olei è floribus verbaſci, & ſambuci facti in ſole, ſingulorum unciæ duæ, croci orientalis uncia dimidium. Hieronym. Cardanus lib. 3. de Venenis cap. 3.*

Haud abs re eſſe puto illud quærere: quonam pacto oleum parari poſſit, quod illitum arteriis cogat venenum extrudi vomitu, aut purgatione, vel ſudore, vel urina. Certum eſt metallicum eſſe oportere, quod validiſſimum eſſe debet. Vidi ego quandoque tale, & ſolo pondere, quòd eſſet metallicum, haud dubiè conjectavi. Oportet & ex veneni natura illud eſſe, nam immodicâ caliditate, ut dictum eſt, delet priùs conceptam malam vim: & ſimilitudine, avocat exteriùs quod nocet, & contrarietate pellit. Oportet & diſcutientem illi non parvam ineſſe vim, & rurſus adverſus venena ipſa contrarietatem quandam, quæ duo laſeris ſucco conveniunt. Igitur quæ propellere venenum debent, metallica eſſe venena neceſſe eſt, non tamen acerbiſſima, & calidiſſima & diſcutientia, & venenis quodammodo contraria. Horum igitur materia his conſtare poteſt, Myſi & auripigmento, & laſeris ſucco, & gentiana, & pinguedine ſerpentum venenoſorum, & aconito: Quòd ſi cuipiam terræ ex his plura inſint, detractum oleum vi ignis omnium erit præſtantiſſimum, ſecuriſſimum, & quod vomitum dejicit. In univerſum autem metallica eſſe oportet, quæ valida ſunt, & quæ illinuntur. Indicio verò terra eſt, quam circulatores deferunt, ex Melitæa inſula adverſus ſerpentum morſus ictusve: licèt quidam expertos dicant eſſe oleum, quod fit è ſcorpionibus & ſulphure, nec non chamelæa, hypericoque, liberare à venenis illitum, ac peſte. Accipiunt autem Scorpios vivaces prægrandesque caniculæ tempore. nam tunc hoc animal eſt ſicciſſimum, ut reliqua etiam omnia. Siccitate autem venenum, ut docebimus, in ſerpentibus conſtat. Excaleſaciunt igitur illos in ſartagine igni ſuperpoſita, donec ſudent, atque ſic oleum ſuperfuſum ſudorem illotum combibit. Sed & in hoc oleo ſulphuris metallicum eſt. Si igitur ex Melitæa illa terra oleum excipiatur: abundè videtur adverſus pleraque venena ſufficere: quoniam metallica oportet eſſe, & veneno prædita, quæ venenis adverſantur. Quod enim purgat venenum, idem quaſi ſubſtantia eſſe oportet: ut rhabarbarum cùm bilem non purgat, in illam vertitur. Hoc autem eſt ſubſtantiæ tale eſſe, quod in id poteſt converti. At verò dubitabit aliquis, quonam

 pacto

pacto ſola arteriarum illitione liceat venenum extrudere ? & an hoc ſit præſtantiſſimum ? Hercules non dixerim præſtantiſſimum hoc ſenſu , ut etiamſi præter id, des in potu aut Theriacam, aut lac , aut ſuccum vomicæ nucis, igne decerptum, (hic aquam colore , non odore vel ſapore, imitatur) vel aliud ſiquid habes melius, ut quod forſan quidam circulator adverſus venena vendebat antidotum, dum hæc emendarem, quin etiam meliùs proficeret. Illud bene auſim dicere, illitionem arteriarum, & admota exteriùs , eſſe his quæ bibuntur præſtantiora ac validiora : hoc uno duntaxat excepto, quòd venenum adhuc in ventriculo maneat. Nam his quæ vomitum validum provocant, lac, lixivium, oleum, aqua nucis vomicæ, quam modò ſuccum diximus , præſtantiſſima ſunt. Igitur in morſibus venenatis, in aculeorum ictibus , in unguentis venenoſis , in potu veneni , quod ita ad præcordia penetraverit , exteriùs adhibita auxilia validiora ſunt. *Cardanus de ſubtilitat. lib. 2.*

ANTIDOTUS MOIBANI,
ſeu Saxonica.

ADmonet me hic locus nobiliſſimæ antidoti noſtro ſeculo cognitæ , & multis experimentis comprobatæ : quam ego à Moibano meo cognominare ſoleo, ut, quoniam ab illo primùm accepi, ſingularis ejus in me benevolentiæ argumento, hanc veluti gratitudinem ei referam , & poſteritati celeberrima antidotus ſub nomine ejus innoteſcat. Quamquam enim initio tanquam ſecretiſſimum & occultandum medicamentum communicavit, poſtea tamen, ut ſi liberet, etiam publicarem, permiſit. Epiſtolæ ejus ad me verba hæc ſunt : Apud Electorem Saxoniæ Ducem audio non ita pridem inclaruiſſe hanc antidotum, oſtentationibus prodigioſis ferè cujusdam ruſtici, qui devoratis tum ſerpentibus variis, tum rubetis, quotiescumque ſpecimen de antidoti viribus edere voluit , hujus beneficio ab omni læſione vindicatus ſemper evaſit; donatus tandem ab Electore honeſto ac liberali præmio, eâ conditione , ut porrò præter Electorem, compoſitionis rationem doceret neminem. Solis enim Principibus Elector dignam rebatur auxilii tam præſentis cognitionem : præſertim cùm illo utendi neceſſitas, in ipſos faciliùs principes, quam vulgares homines, incidat : in auro enim venenum bibitur, ut inquit Tragicus. Rec. autem antidotus medicamenta hæc : *Radicum valerianæ ſemunciam. Vincetoxici* , id eſt, Hirundinariæ Germanis dictæ : *urticarum minorum*, (quas *Heutterneſſel*, Germani vocant : harum quidem radices inutiles videntur, cùm æſtiva ſit herba, ego cùm pararem radices majorum accepi) *ana unciam unam. Polypodii de quercu , althea, angelicæ ſylveſtris, ana uncias duas. Angelicæ* (ſativæ) *recentis uncias quatuor. Corticum radicum laureolæ Germanica* , quam *Kellershalß* appellant , *unciam unam ſemis.* Radices hæ omnes effodiendæ ſunt eo tempore , quod quintum decimum Auguſti, & octavum Septembris intercedit : quamvis ego. inquit, tardiùs effodi , & probam tamen expertus ſum antidotum. Deinde inciſæ reponantur in ollam vitreatam, affuſo aceto acerrimo , quod duobus digitis radices excedat. Tum olla operculo clauſa, rimæ omnes albo ovi cum farina ſubacto diligenter oblinantur. Et ſic in olla ad lentum ignem leviter omnia bulliant. Poſtea olla operta, abjecto quod redundat aceto, (niſi ex illo fortè ſyrupum adjecto melle, ad alios uſus commodum , ut nos fecimus, parare libeat) radices exiccentur, quoad teri poſſint. Denique contritis omnibus addantur *acini herbæ Paris dictæ* (nos ſolanum tetraphyllum vocamus) *numero viginti ſex, & fiat pulvis* : cujus drachma una (adultis & validis, aliis enim minor doſis ſufficiet, ſcrupuli duo, vel drachmæ dimidium) è vino albo propinatur. Hæc Moibanus ad me , qui etiam in cane ſe expertum hujus remedii vim teſtatur , cui dederit arſenici ſcrupulos duos cum ſcrupulo nucis metel , & aliquot gravis Mercurii ſublimati : data deinceps ſtatim etiam antidoto. Apparuit autem (inquit) ex veneno ſtatim convulſorium quiddam , vel ſingultum referens ventriculi canini accidens : quod injecto medicamento, mox ſedabatur : pauloque poſt totum venenum vomitu rejectum eſt : atque ita à morte liberatus canis evaſit. Ejusdem antidoti portionem mihi cùm donaſſet Moibanus , pharmacopolæ dedi, quò & ipſe periculum in cane faceret : cui ille arſenici rubri drachmam dedit , cum ſcrupulo ſublimati , in parte farciminis, quam canis devoravit : & poſtea antidotum quoque è jure pingui, unde aliquantò poſt vomuit, evaſit. Alibi etiam alii tum in canibus , exhibito eis veneno : tum hominibus : quos venenum ſumpſiſſe conſtabat, ſimilem (ut audio) ſucceſſum repererunt. Ego domi antidotum ſervo, quarta ſolùm parte deſcriptionis paratam, partim in pulverem , partim melle exceptam ne exhalet. Varius enim ejus uſus incidit. Videtur autem non adverſus venena ſolùm , ſed alios quoque affectus utilis futura : icturum præſertim, cachexiam, dyſpnœam vel aſthma, ſplenis obſtructionem , retentionem menſium , & calculos renum, quartanam, (in qua jam ſucceſſiſſe audio) aliaque hujusmodi, ubi frigidos, craſſos & viſcoſos humores cauſamur.

Ejusdem antidoti alia deſcriptio , quam poſtea ab alio amico nactus ſum : *Valerianæ herbæ uncias duas , hirundinariæ herbæ unciam unam, polypodii & laureolæ (Kellershalß* dictæ) *radicum, ana uncias duas Angelicæ radicum uncias quatuor. Herbæ Paris fructus duodecim, & folia triginta ſex.* Simul omnia ponantur in olla cum aceto ſufficienti , ollaque diligenter oblita bulliant leniter ad ſeſquihoram, (aliàs ſemihoram) tum refrigerentur per ſe, & aceto abjecto , olla ponatur loco calido, ad fornacem , aut alibi , ut ſiccata tandem teri poſſint. Uſus eſt, ſi quis veneni , ſive metallici, ſive alterius aliquid in cibo aut potu hauſerit , aut à venenatis animalibus morſus fuerit : & adverſus peſtem præſervat, aut etiam correptos curat, idque mirificè & ſubitò interdum , ſi drachma ejus è vino albo bibatur. Remedium hoc Elector Saxoniæ, Duci Wirtembergenſi tanquam ſecretiſſimum miſit. Venenum cujuscumque generis expellit illico per urinam , alvum , vomitum. Sic ille.

Ejusdem tertia deſcriptio, quam ab Hieronymo Heroldo Medico Norimbergenſi præſtantiſſimo accepi. *Radicum phu, unciæ tres ſemis. Aſclepiadis* , (ſic vocat hirundinariam noſtram) *ſaxifragæ, ana unciam unam, urticæ minoris, althææ, ana uncias duas, herbæ Paris baccas, numero duodecim, ejusdem folia triginta ſex.* Trita bulliant in aceto ſufficienti , tum ſiccata reponantur. Datur ſeſqui drachma, aut drachmæ duæ.

Alius præterea amicus meus, Medicus juvenis, ſanè diligens & eruditus , Gallus Erſchenreoter , cùm ante annum antidoti hujus deſcriptionem à me accepiſſet, experiri & ipſe voluit : expertus autem mihi reſcripſit his fere verbis : Canem nocturna hora inclusi ſtabulo, & abſque omni cibo ad meridiem uſque reliqui , ut promptus poſtea venenum admitteret. Tum dedi famelico ſcrupulos duos arſenici, & ſcrupulum ſublimati Mercurii in carne. Mercurium quidem prius per ſe, integrum non comminutum. Sed canis bolum carnis deglutiens, Mercurium dejecit: itaque illum contrivi, & cum arſenico trito mixtum, diducto caniculæ ore, manibus in gulam ejus immiſi.

Quo

Quo deglutito dedi ei aliam portionem carnis, ut venenum in ventriculum deſcenderet. Canis devorato veneno, antidotum admittere noluit. Quare ſimili induſtria drachmam pulveris, in juſculo cum mica panis immiſi in fauces. Poſt dimidium horæ canis vomuit bonam portionem panis & juſculi. Poſt horam vomuit dilutius, poſt duas horas ulterius que aquam ſynceram cum Mercurio manifeſtè per fauces ejecit, adeò ut viderem nihil amplius veneni in ejus ventre contineri. Canem dimiſi: qui ſubſequentibus ſeptimanis illæſus vixit

His ſcriptis binas literas ab eodem doctiſſimo amico meo accepi, in quarum prioribus ſic ad me ſcribit: Cùm nuper pridiè purgaſſem corpus catapotiis, poſtridie manè ſumpſi antidoti tuæ ſcrupulum, & eo die nullus quidem ſecutus eſt ſudor: ſed quodammodo extendi mihi thoracem percepi, eo planè in loco intra quintam & ſextam coſtam, ubi ante octennium tumor peſtilens mihi exortus fuerat, manifeſtu extenſionis ſenſu. Sequenti die manè ibidem duo piſi magnitudine tubercula cum dolore efflorеſcebant: quæ non multò poſt ἀδήλω διαπνοῇ evanuerunt. In poſterioribus verò: Pulverem, inquit, contra venenum ſcias me hac ſeptimana feliciter propinaſſe ſcrupuli pondere, cum duplo theriacæ, & ſcrupulo ſemis margaritarum, ex aquis ſtillatitiis ſcabioſæ, cardui benedicti, & acetoſæ ana unc. una, cumque juglandium ſemuncia, & eodem vini generoſi pondere, granis duobus caphuræ adjectis, mulieri de peſte ſuſpectæ: ab eo potu ſudor non eſt ſecutus niſi parvus, quem pedes potiſſimùm experti ſunt, eumque graveolentem. Intra triduum convaluit, cùm antea derepente circa cor & dorſum conqueſta, ſubinde in leves incideret lipothymias: pulſu valde depreſſo, phantaſiam apoſtematis exoriundi ſub alis conceperat. *Geſnerus in ſymphoniis ad Euporiſt. Dioſcorid. cap. 144.*

Etſi quamplurima poſſemus narrare præſidia, duo tamùm remedia referam, quæ ſunt inter omnia præcipua, & quorum ego ſæpiſſimè periculum feci. ℞. *Rad. angelicæ ſylveſtris* ʒ. iiij. *angelicæ ſativa, & althea, ana* ʒ. ij. *enula Campana* ʒ iij. *aſclepiadis vel vincetoxici, urtica, polypodii, ana* ℥ j. *corticum de radicibus thymeleæ, ſive mezereonis* ʒ. ij. Colligantur hæ radices à medio Auguſto usque ad octavum diem menſis Septembris, & ſiccentur in umbra, in calido loco, deinde in olla parva terrea vitreata nova, cum aceto albo ferveant per quartam partem horæ, cooperculo inprimis circumquaque cum parte farinæ conglutinato. Deinde tollantur ab igne, & ita quieſcant quousque refrigerentur. Eximantur deinde, & extendantur inter duo linteola craſſiuſcula, & ita ſicceotur in loco calido. Demum addantur his omnibus *duodecim baccæ herba Paris*, quæ menſe Maji colligatur, & *triginta folia ejusdem herbæ*, & omnia in mortario tundantur, & fiat pulvis, & ſervetur in ampulla vitrea, cera & membrana concluſa. Datur cum vino pondere ʒ. j. ſecundùm rem. Altera antidotus contra venenum. ℞. *Dictamni Cretenſis, dictamni albi, gentianæ, cardui benedicti, tormentilla, ſuperiorum corticum, cancrorum fluviatilium in umbroſo loco ſiccatorum, ana unc. j. boli Armeni Orientalis, terra Lemnia, oſſis unicornu pulveriſat. ana unc. ſ. almiſchu boni drach. j.* Hæc omnia ſubtiliſſimè terantur, & aqua ardenti perfectiſſimâ miſceantur, & poſtquam ſeptem vices imbibita, & deſiccata ad ſolem fuerint, iterum pulveriſentur, & per ſetaceum emittantur, & in ampulla vitrea bene clauſa ſerveotur; & drach. j. cum duobus digitis vini albi optimi detur indigenti. Atque inter alia remedia, lapis quem Bezaar nominant, reperitur, qui ex Orientalibus Indiis ad nos transportatur, qui ſi cum aqua herbæ Scorzuneræ ægroto detur, confeſtim à veneno liberat. Adeſt etiam terra Lemnia vel ſigillata nuncupata: tanta enim eſt ejus vis, ut bibita, vel comeſa venenum expellat. Scribitur namque, quòd Reges ac Principes Orientales & Meridionales quotidie in ſuis cœnis & prandiis hac ſigillata terra utebantur. Unde Regum ſigillo terra hæc ſignabatur; hinc terræ ſigillatæ nomen inditum eſt: verùm nunc ſigillorum fides evanuit, quoniam tam bona quàm adulterata ad nos transportatur. *Hor. Alb. enarr. de Ven. Vaſro exhib. in fine.*

SERENISS. FERDINANDI BAVARIÆ Ducis, adverſus omnis generis venena, peſtem, & Febres peſtilentes, multis experimentis nobilitata antidotus.

Accipit *Lap. Bezoar, drach. ij. ſcrupul. j. unicornu veri, drach. ij. ſ. Cornu cervi legitimo tempore collecti, deque anterioribus cuſpidibus capiti proximis limati, drach. ij. Oſſis de corde cervi, ſcrupul. ij. Terra Sigillata, Boli armeni, Eboris, omnium legitimorum, ana drach. ij. Smaragdi ignem ſuſtinentis, drach. v. Rubini, Saphyri, Hyacinthi, Chryſoliti, Topaſii, Margaritarum, Coralliorum rub. albor. an. drach. j. Anthos pulpu ti, ſem. Citri excortic. Cinnamomi, ana drachm. j. Ambra, Moſchi, ana ſcrup. j.* Singulis ſeorſim in tenuiſſimum pulverem detritis: Gemmis verò, Margaritis, & Coralliis, pharmacopolarum recepto modo præparatis, atque omnibus tandem commiſtis, *fiat pulvis*, cujus doſis drach. j. *Jatrion VVirtenbergicum Gabelchovers.*

ADMIRANDUM REMEDIUM, QUO intoxicati animalibus recens mactatis & exenteratis, velut mulis, equis, bobus, agri incluſi tantiſper ſudant, donec omne venenum è corpore projiciatur.

Homini mulo exenterato, capite prominente, ſtatim dum adhuc fervet, ſic inſeratur, & tamdiu in eo jaceat. donec liberetur à vi veneni: quòd ſi unus non ſufficit, alter iterum exenteretur. Atque hoc modo conſtat Valentinum Borgiam Pontificis Alexandri Sexti Maximi Filium, ſolùm hoc præſidio evaſiſſe, multisque annis egregia facta, aut potiùs ſcelera admiſiſſe, cùm pater, aliique omnes qui ex eo vino medicato biberant, obiiſſent. *Hier. Card. lib. 3. de venenis cap. 3.*

Poſſumus inter præſidiorum genera connumerare auxilii genus quoddam, quo Cæſarem Borgiam, dum venenatus eſſet, ſeſe ſervaſſe ajunt: & eſt ut vel mula, vel bos exenterentur vivi & intra alvum borum animalium calentem corpora venenata ponantur: habent enim hæc animalia proprietate vitalis caloris, quem adhuc obtinent, vim attrahendi venena ab intimis ad ſuperficiem; verùm etſi hæc omnia prudenter adminiſtrari poſſint, remanet tamen periculum vitæ magna ex parte nondum ſublatum, tanta enim eſt celeritas penetrationis venenorum, ut ſtatim ſoleant viſcera violare, & inſigniter contaminare, idcircò Medicus non debet eſſe contentus, quòd ſubitaneum evaſerit periculum, ſed ſimul proſpicere, ut quod mali impreſſum eſt viſceribus, emendetur & deleatur. Ad quod agendum, conferunt & ratio victûs, & antidoti, ſeu remedia Alexipharmaca, quæ non modò conferunt in venenis ore acceptis, verùm etiam in iis, quæ ab animalibus extrinſecùs inſeruntur. *Mercurialis lib. 1. de venenis, cap. 22. Ejusdem rei meminit eſt H. Ranzovius, de ſanitat. tuenda libello.*

* * *

NEQVAQVAM UNUM ADVERSUS omnia venena eſſe poteſt alexiterium.

JActabat ſuperioribus anois coram Carolo Rege, tum apud Clarmmontanos Arverniæ agente, lapidis Bezoartici adverſus omnia venena certiſſimas vires, Nohilis quidam, penes quem ex eo geoere unos erat Hiſpania importatus. Quærenti rum ex me Regi, numquod eſſet alexiterium, quod contra delcteria omnia pariter, æqualiterque valeret, reſpondi, nequaquam id naturam admittere; neque enim venenorum omnium ſimiles eſſe effectus, neque ab eadem cauſa manantes: quædam enim ab occulta & ſpecifica totius oaturæ proprietate agere, alia ab elementari aliqua qualitate præcellente. Itaque ſuo cuique ſuum & proprium contrarium opponendum eſſe, calido frigidum, eique quod formæ proprietate occulta oppugnaret, aliud quod eadem vi propugnaret: facile veto ejus eſſe ret periculum facere in facinoroſis cruci damnatis. Placuit Regi conditio. Adductus eſt à Latrunculatore coquus qui ob pelves argenteas duas furto in domini ædibus ſubductas, patibulo brevi affigendus erat. Reſciri tamen ex eo ante Rex voluit, num veneuum ſumere vellet, eâ lege, ut ſi alexiterium quod vires divinas conira venena omnia habere dicebatur, ſtatim ipſi à veneno exhibendum, eum à morte vindicaret, vita illi ſarta tectaque eſſet. Alacriter aleam iſtam ſubiturum ſe reſpondit coquus, graviora etiam non redimendæ modò vitæ, ſed & infamis mortis vitandæ gratia ſubiturus. Ergo à pharmacopola, qui tum in officio erat, exhibitum illi fuit venenum, extemploque à veneno Hiſpania adductum Bezahardicum. Quibus ingeſtis mox vomere cœpit, & per inferiora multa cum diris torminibus excernere, inclamareque ſibi igne quodam viſcera peruri. Itaque aqua ſitienti & poſceoti oblata eſt: horam unam poſt cum bona Latrunculatoris venia ad ipſum intromiſſus, hominem comperio in terram provolutum, manibus pedibusque feræ more gradientem, lingua ab ore exerta, flammeis oculis, vomiturientem, cum frigidis ſudoribus copioſis, ſanguine denique per aures, nares, os, anum, & urethram manante. Exhibui hauriendas olei uncias octo, ſed nihil opis attulit, id enim tardiùs venit remedium. Itaque magno cum cruciatu & ululatu tandem mortuus eſt, cùm vix ſeptima à ſumpto veneno bora eſſet exacta. Cadaver præſente Latrunculatore, & quatuor aliis diſſecui, comperique ventriculi fundum, tanquam ab inuſto cauterio atrum, aridumque, ex quo intellexi ſublimatum ipſi fuiſſe exhibitum: cujus vim Bezahardicum Hiſpanicum eludere non potuit. Rex id in ignem dari juſſit. *Pareus operum ſuorum lib. 20. de venenis cap. 36.*

VENENO DELIBUTORUM, DIGNOTIO & curatio admiranda.

NArrabo è multis pauca, atque inter cætera quid contigerit Baptiſtæ Syttiro mercatori prædiviti, tum uxori & filiis. Ejus enim primum uxor ægrotavit: cumque nihil proficerent auxilia familiaris Medici, antequam illa obiret, ægrotavit & ipſe conjunx, ob idque alium quendam Themiſonem turgidum, & multa deblaterantem, maledicum, in medendo infeliciſſimum advocavit. Is licet medicamenta nulla ſuo more, ut eruditus videretur, adhibuiſſet, multaque (ut ſolitus erat) diſſerendo adduceret, partim falſa, pleraque ex ignobilibus quibusdam empiricis contra alios Medicos, nihilo fœlicior in cura ſuit, quippe æger defunctus eſt. Interim jam omnes filii ægrotabant, ego autem ſolitus eram, tres fratres defuncti mederi, Paulum, Evangeliſtam, & Benedictum. Itaque videntes hos nihil profeciſſe, & quia res arbitrio eorum agebatur, defuncto frarre, advocant me. Ego perpendens rem diligenter, cognovi veneno illos eſſe affectos, doceo patruos, jubeo advocati ſocium eum, qui primus in cura uxoris fuerat, velut teſtem: præſtitis auxiliis, ſcilicet copioſo lactis potu, quamvis febrirent omnes, convaluerunt. Inter hos erat puella minor natu, annos agens circiter octo, quam avia exiſtimabat ſub occaſum ſolis perituram, quòd jaceret ut mortua, irridebatque adhibentem auxilia: minusque ob hoc mihi fidebat, quoniam crederet quadam juvenili ac prorſus temeraria ſpe me ad curandum acceſſiſſe. Memini autem, quod pueri ipſi convellebantur etiam, præter reliquos morbos: ſed & illos poſtmodum curavi ſolus. Vivunt etiamnunc omnes, præter infantulum. qui poſtquam ſanatus fuit, à nutrice dormiente ſuffocatus eſt. Verùm in curatinoe ipſa, uſus ſum in omnibus medicamento illo, quo S. Fondrati filium ſanaveram. *Cardanus Curationum admirand. num. 1.*

OCCULTA QUADAM NATURÆ VI, quidam à venenatis animalibus ictos, liberare poſſunt.

CRates Pergamenus in Helleſponto circa Parium, genus hominum fuiſſe tradit, quos Ophiogenes vôcat, ſerpentum ictus contactu levare ſolitos, & manu impoſita veoena extrahere corpori. Varro eriamnunc eſſe paucos ibi, quorum ſalivæ contra ictus ſerpentom oredeantur. Similis & in Africa gens Pſyllorum fuit, ut Agatharcbides ſcribit, â Pſyllo Rege dicta, cujus ſepulchrum in parte Syrtium majotum eſt. Horum corpori ingenitum fuit virus exitiale ſerpentibus, ut cujus odore ſopirent eas. Mos vero, liberos genitos protinus obiiciendi ſæviſſimis earum, eoque genere pudicitiam conjugum experiendi, non profugientibus adulterino ſanguine natos ſerpentibus. Hæc gens ipſa quidem prope internecione ſublata eſt à Naſamonibus, qui nunc eas tenent ſedes: Genus tamen hominum ex his qui profugerant, aut quum pugnatum eſt, abfuerant, hodieque remanet in paucis. Simile & in Italia Marſorum gentis durat, quos à Circes filio ortos ferunt, & ideo ineſſe iis vim naturalem eam. Et tamen omnibus hominibus contra ſerpentes ineſt venenum: feruntque ictas ſaliva, ut ferveotis aquæ coontactum fugere. Quod ſi in fauces penetraverit, etiam mori: idqoe maximè humani jejuni oris. *Plinius Nat. Hiſt. lib. 7. cap. 2.*

Quorundam bominum tota corpora proſunt, ut ex his familiis, quæ ſunt terrori ſerpentibus, tactu ipſo levant percuſſos, ſuctuve modico. Quorum è genere ſunt Pſylli Marſique, & qui Ophiogenes vocantur in Inſula Cypro: ex qua familia legatus Exagon nomine, à Conſulibus Romæ in dolium ſerpentiom conjectus, experimenti cauſa, circumnulcentibus linguis miraculum præbuit. Signum ejus familiæ eſt, ſi modo adhuc durat, vernis temporibus odoris virus. Atque eorum ſudor quoque medebatur. *Idem lib. 28. cap. 3.*

Pomponatius affirmat *in ſuo de incantationibus libro*, ſe vidiſſe hominem in agro Mutinenſi, qui ſerpentes non ſecus ac gallinas tractaret: verum demum à quodam diverſi generis ex his demorſum, miſerabiliter animam efflâſſe maximo prius vexatum cruciatu. *Cardanus lib. 2. Tract. 2. contradict. 7.*

Non eo inficias, quin aliqui reperiantur, quibus quædam ea è cælo facultas tributa eſt, ut à ſerpen-

Digitized by Google

pentibus non mordeantur. Siquidem novi ego plures, qui ſimpliciter, nulloque artificio aut verbis aſpides, & viperas quotidie capiebant, nec unquam ab iis icti fuere, quamvis ſerpentes ab iis modò pedibus calcati, modò manibus compreſſi fuerint, ac diutius in nudo eorum ſinu geſtati. Neque propterea negaverim, ſerpentes non poſſe carminibus, & incantationibus compelli, quod plurimis id conſtet experimentis. Cæterum, ut nihil quod ad curationem ictuum virulentorum facere poſſit, à nobis prætermittatur, qui omnia, quæ ſcimus, ingenuè docemus, non verebor prodere memoriæ (etſi id ſciam ad Medicos non ſpectare, neque ab ipſis recipi) quonam pacto in Romano agro ſenex quidam eremita amicus meus, à feris ictos ſanabat, ipſis abſentibus ægris. Cùm enim quis è circumſtantibus populis à ſerpente demordebatur, id per nuncium eremitæ ſignificabant: tum is interrogabat nuncium, an medicamentum icti loco ebibere vellet. Quòd ſi id ſe facturum reſpondebat, jubebat ille, ut dextrum pedem calceo denudatum ſolo ſiſteret, & cultello totius pedis veſtigio lineam circumducebat: deinde jubebat pedem auferri: & intra ſpatium lineæ ſignatæ, cultelli cuſpide hæc verba Inſcribebat. CARO CARUZE SANUM REDUCE, REPUTA SANUM, EMANUEL PARACLETUS. mox terram eodem gladio abradebat, ita ut omnes abolerentur characteres, abraſum pulverem fictili quodam parvo aqua pleno excipiebat, ibique tantiſper dimittebat; donec terra ſubſideret: demum nuncii interula aquam percolabat, & cruce ſignatam illi bibeodam præbebat. Sed certè mirum eſt, quod eadem hora ictus ſanabatur, quà nuncius potionem illam ſumpſerat, ut mihi planè compertum eſt, & omnibus illius regionis incolis. Hæc eſt curatio in virulentos ictûs: quâ utebatur ille eremita, qui mihi ſæpiùs dixit, hoc eſſe majus ſecretum, efficaciusque remedium, quàm quod habeant illi, qui ſuam originem in D. Pauli familiam falsò referunt. *Matthiolus Comm. ad lib. 6. cap. 40. Dioſcor.*

Melita D. Paulo olim tempeſtate eo pertracto, ſacra eſt. Quòd enim is in hanc, & non Epeiri vicinam Meliten venerit cùm alia, tum hoc, argumento eſt, quòd hos Melitenſes, Apoſtolus Barbaros vocat: Epeiri autem Melita, Græca eſt. Cathedrale enim templum, in hac Sicula Melite, non in altera, Paulo ſacrum eſt: ad hæc pro mœnibus urbis ſpecus eſt eidem ſacer: qoòd eum ibi trimeſtre, ductâ à majoribus per manûs ſamâ, habitâſſe Melitenſes prædicant. Ubi non Inſulani modò, ſed advenæ quoque lapillos cædunt, ad ſcorpionum & anguium exitiale virus, ab humanis corporibus profligandum. Quin & in hac inſula ſcorpiones, qui alibi perniciosi ſunt, manſueſcunt, lædendique naturam penitus deponunt: Pauli (ut creditur) munere nihil hîc à vipera paſſi Unde & Chriſtiani, quicumque Pauli ſacris (quæ 8. Kalend. Februar. celebrantur) quovis orbis terrarum parte nati ſunt: neque horrent angues: ſed ab aliis graſſantis veneni, omnemque inflati corporis tumorem, ſolo ſputo, quaſi à natura edocti, protinus abſumunt. In hanc Inſulam Joannitæ equites (Rhodum 8. Kalend. Januar. 5. nempe die Natali Chriſti 1523. Turcis tradere coacti) impari ſorte penates transportarunt. *Ex Thoma Fazello de reb. Siculis, decad. 1. lib. 1. cap. 1. A Martino Cruſio lib. 8. Turco-Græciæ inſertis.*

* * *

DE IDIOSYNCRASIA.

QVOSDAM VEL CONSVETUDINE, vel Idioſyncraſia quadam, venenis venenatisque animalibus innoxiè veſci.

AJUNT bellicoſum Mithridatem, Bithyniæ & Ponti Regem, nulla theriaca, quæ nondum extabat, verùm alio remedio uſum, variis rebus compoſito (quod ab ipſo Rege usque in hodiernum diem Mithridatium inſcribunt) nequiſſe mori, quum vellet ſeipſum hauſto veneno luce orbare, quòd continuo uſu Antidoti ſui contra venena occalluiſſet. Cùm enim bella gereret contra Romanos, & in acerrima illa pugna, quæ ſumma contentione commiſſa fuit, à Pompejo devinceretur, atque in hanc crudelem neceſſitatem incidiſſet, ut in ſumma corporis integritate, toxico vitam ſuam finire cogeretur, copioſè hauſtum venenum Antidoto ſuo infractum ceſſit, & irritum fuit: cùm Regis filiæ, quæ pietate affectæ, patri ſuo commori volebant, eodem libato, ſtatim extremum vitæ ſpiritum ediderint. Quare cùm illi mors tardaretur, utpote veneno inefficaci, propter aſſiduam pharmaci ſui ſuppreſſionem, amico ſuo Byſtoco, jugulum feriendum præbuit, qui ſtricto ferro opus veneni implevit, & vim Regi attulit. *Galenus lib. de Theriaca ad Piſonem cap.* 16. Mithridates maximus ſua ætate Regum, quem debellavit Pompejus, omnium ante ſe genitorum diligentiſſimus vitæ fuiſſe, argumentis, præterquam fama, intelligitur. Uni ei excogitatum, quotidie venenum bibere, præſumptis remediis, ut conſuetudine ipſa innoxium fieret. Primo inventa genera Antidoti, ex quibus unum etiam nomen ejus retinet. Illius inventum autumant, ſanguinem anatum Ponticarum miſcere Antidotis, quoniam veneno viverent. *Plinius Nat. Hiſt lib. 25. cap. 2.*

Addam & illud, Æthiopas habitatores Hydaſpis fluvii, impunè veſci ſolere ſcorpionibus, & ſerpentibus: quod quidem aliunde proficiſci non poteſt, quàm ex inſigni quadam corporis conſtitutione ſecreta & divina. *Mercurialis libro primo, de Venenis, cap. ſexto.*

Galenus circa finem lib. 2. ad Glauc. ſcribit, populos Marſos veſci carnibus aſpidum: hoc autem fieri non poſſet, ſi hujusmodi ſerpentes toti eſſent venenati. *Idem lib. eod. cap. 2.*

In Cuba Inſula ſerpentes nova totius corporis ſpecie ac formâ præditi, ſeſquipedis plerumque longitudine, qui ex terra & ex aqua vivunt, in lautioribus erant epulis. *Bembus Hiſt. Veneta lib. 6.*

Inveniuntur hîc colubri, humana magnitudine, nulla feritate metuendi, nec cuiquam nocentes. Aranei mali citrii magnitudine, admodum virulenti. Bufones pluit Hiſpanicis non minores, quos Indi aſſatos edunt, ut & pleraſque alias immunditias. *Ex Epiſtola ad Nicolaum Monardem, ejusdem libello de ſimplicibus medicament. Occidentalis Indiæ, adjuncta.*

Auctor *Magnus Albertus* eſt, in Colonia Agrippina puellam ſe vidiſſe, quæ in trimatu parietibus arreperet, araneas venatura quas voraret: eoque cibi genere oblectata, inſigniter aleretur. *Cœlius cap. 13. lib. 11. L. A.*

Scitu pernéceſſarium eſt, quodlibet Individuum humanum, habere complexionem, ſibi peculiarem, atque

que individuis ejusdem ſpeciei ſpecificas, atque proprias ineſſe cordium formas, quorum calore inſultum veneni ſuſtineant, aut imbecillitate victæ ſuccumbant. Coloniæ puella viſa fuit, quæ quotidie à matre ſe ſubducebat, angelos omnes domûs ſollicitè ſcrutatura, & in quotquot araneas incidebat, avidè devorabat, quibus velut optimo cibo nutriebatur. Et eleganti forma puella veneno enutrita, ad Alexandrum fuit miſſa, ut Regem ſuis oculis intoxicaret. Ita quod omnibus individuis humanæ ſpeciei venenum eſt, ratione complexionis latæ ac propriæ ſpeciei, aliquando non eſt venenum alicui determinato individuo, propter complexionem propriam. *Joannes Juvenis in Epiſtola ad Brakelemium de peſte.*

† Virum araneas innoxiè vorantem memorat quoque *Borell. Cent. 4. obſerv. 56.* & feminam impunè venenum ſumentem, *Severin. de Viper p. 388.* plura horum exempla, qui innoxiè venena hauſerunt, vid. apud *Zvving. Theat. Vit. Hum. p. 327. & 424 Jo. VVolff. Lect. Memor. Tom. 2. p. 78.*

ANUS QUASDAM CICUTAM ſine vitæ incommodo, magna copia devorare ſolitas.

HOminem quidem cicuta necat, tum ob meatuum amplitudinem, caloriſque multitudinem, tum ob attractionis arteriarum robur validum, etiamnum ad cor pertingens. Sturnus verò ob cauſas contrarias haud enecat, utpote cùm & retineatur & cunctetur, ac ſeſe temporis tractu concoqui præparari que à corde, tanquam à foco præcalefactum ſinat, non ſecus ac ligna extrinſecus. Quare nec id quidem mirum dubiumque relinquitur, ſed eſt quale lactucis accidit. quippe quæ moderato eſu hominem nutriant: at ſi quiſpiam earum expreſſum ſuccum largiter hauſerit, non ſecus profectò morietur, quam qui aut cicutam, aut papaver ſumpſerint. Sic lactuca, ſi cor refrigeraverit, interimit: ſin concoquatur, alimentum animali efficitur. Ad eundem arbitror modum cicuta hominem quidem celeritate diſtributionis interficit, ſturnos verò ipſa tarditate nutrit. Si verò exiguum quiddam ſumatur, mortem homini nequaquam inferet. Id quod anus Athenienſis experimento docuit, cujus apud omnes percelebris memoria eſt. Etenim ea à minima cicutæ portione auſpicata, nullo detrimento, ad magnam progreſſa eſt copiam: principio enim paucum, exiguitate ipſa devictum eſt: at conſuetudo naturale reddidit. Nec enim nunc locus eſt, ut cur plurimum poſſit conſuetudo, curque velut altera ac adſcititia natura ſit, uti à veteribus proditum eſt, cauſam reddam. *Galenus lib. 3. c. 18. de ſimpl. medicam. facult.*

Scribit *Sextus Empiricus*, fuiſſe anum quandam, quæ 30. drachmas cicutæ ſorbebat ſine ulla læſione. *Mercurialis lib. 1. de Venen. cap. 6.*

OPII NONNULLI DRACHMAM, aliqui ſemunciam, alii drachmas decem, inoffensè ſumpſerunt.

SCribit *Sextus Empiricus 1. hypotheſeon Empiric.* Lyſidem quendam fuiſſe, qui drachmas quatuor opii ſine læſione edebat. *Mercurialis lib. 1. cap. 6 de Venenis.*

Quidam opii eſui aſſuetus, ſemel drachmam mediam innoxiè vorabat: poſtridie verò drachmam integram ille idem deglutiit, citra ullum aliud incommodum, quàm quòd velut ebrius appareret. Bellonius, qui huic nunquam aſſueverat, eo ſumpto, nihil incommodi ſenſit, quàm in ventriculi orificio calefactionem, levem cerebri turbationem, & ſomnum inquietiorem. *VVierus libro tertio, cap. decimo octavo edit. 6.*

Gulielmus Rondeletius primariæ notæ Medicus, & in Monſpelienſi Schola Regius Profeſſor retulit mihi, vidiſſe ſe ab Hiſpano in ſummo æſtu opii ſemunciam ſine noxa devoratam. In dolore capitis opium, non croco, quia moleſtiam & gravitatem inducit, ſed nuce moſchata, corrigi debet. *Scholiograph: ad Hollerii cap. 6 lib. 1. de cur. morb int.*

Novi quendam Coraſonem natione, à Secretis Nizamoxa, qui ſingulis diebus tres lamiuas opii ederet, quæ penderent decem drachmas, & ampliùs: & licèt ſtupidus & dormitabundus ſemper videretur, aptiſſimè tamen, & doctè de omnibus diſputat; tantum poteſt conſuetudo. *Garz. ab Horto, Aromat. Indiæ lib. 1. cap. 4.*

Monardes ſe bis in urbe Sivilia vidiſſe teſtatur binos Indos: qui quum quiete ſe reficere volebant, poſt multos labores, vel quum laborandum eſſet, à ſeplaſiario, ipſo præſente, ochova opii coëmerunt: quam duabus vicibus innoxiè devorabant.

Vidimus Neapoli ſervos, qui magnam vim meconii vorabant: alioſque, qui copioſiſſimè abſque noxa papavere veſcebantur. *Heurnius lib. 3, cap. 20. Meth. ad Praxim.*

QUOSDAM HELLEBORI TOTOS manipulos devoraſſe, aut duabus & viginti ex ellebore potionibus nihil vel purgatos, vel offenſos.

OMnium medicaminum vires debiliores in aſſuetis deprehenduntur, in nonnullis etiam omnino inertes. Quidam enim tantum ellebori eſitantes, ut manipulos totos conſumant, nihil afficiuntur. Quod etiam Thraſias ſæpius fecit, qui radicum peritiſſimus habitus eſt. Faciunt hoc idem paſtores nonnulli. Itaque cùm ad medicaminum venditorem, de quo admiratio omnes tenet, quòd radicem unam aut duas mandere poſſet, paſtor quidam veniſſet, abſumpſiſſetque integrum manipulum, fecit ut nunquam ampliùs ille pharmacopola laudaretur. Idque ſingulis diebus, non tantùm illum, ſed etiam alios pleroſque facere dicebatur: fit enim, ut pleraque ex medicamentis, propter hominis conſuetudinem, vim ſuam amittant, neque ampliùs medicamenta eſſe poſſint. Cùm enim à natura acceptantur, devincuntur, conficiuntur, non ampliùs poni inter medicamina debent, ut & Thraſias dicere ſolebat. Naturas enim ſingulatim ille diſcernens, idem aliis medicamen, aliis non medicamen eſſe ajebat. Enimverò rationem haberi penitus oportere putabat. Et quidem plurimùm ad id judicandum vir ille valebat. Verùm unà cum natura etiam conſuetudinem poſſe aliquid efficere conſtat. Quamobrem Eudemus medicamentarius, hac in arte facilè princeps, cùm ſe nihil affectum iri pepigiſſet, quoddam admodum mediocre ante ſolis occaſum devoravit, quod neque continere, neque devincere potuit. *Theophr. de hiſt. Plant. lib 9. cap. 18.*

Chius Eudemus, elleborum bibens, non purgabatur, & viginti duas aliquando potiones uno die ſumpſiſſe ſe retulit, foro apud vaſa ſedentem, nec ſurrexiſſe priùs, quàm eſſet meridies; tunc verò domo petita, balnea ingreſſum cœnatumque more ſolito, nec quicquam revomuiſſe. Hic tamen auxilio quodam præparato cohibuit. Aceto enim acri aſperſam pumicem bibiſſe ſe retulit, poſt ſeptimam hellebori potionem, rurſuſque ex mero eodem modo egiſſe. Pumicis autem vim magnam adeò eſſe, ut ſi in orcem bullientem eam injeceris, fervorem extinguas non ſolùm parte aliqua temporis, ſed etiam ea toto: pumicem enim exiccare vehementiſſimè, atque ad ſe ſpumam totam

recipe-

reelpere voluit, idque extinguendi cauſam eſſe. Hic ergo largitatem potus tali retinere juvamine potuit. *Idem lib.9.cap.18.hiſt.Plant.*

SCAMMONII DRACHMAM VNAM atque alteram, & aliquando unciam ſine vitæ periculo ſumptam.

NOn eſt mirum, quod avicenna admiretur varietatem ponderum in hoc medicamento, quam varietatem ipſe refert ad varietarem locorum. Nam Dioſcorides fortaſſe exhibet unam drachmam illius ſcammonii quod mite erat, & ortum in miti loco: vel quia ſcammonium illud erat mite, ſi non ratione loci, ſaltem ob vetuſtatem. Sed ſit utrumque: ego ſcio, quod ſcammonium aliquando exhibitum in pauca quantitate non evacuat; aliquando in pauca exhibitum evacuat præter modum; aliquando è contrà. Scio autem quod magna quantitas aliquando non evacuat, quoniam in meipſo ſum expertus, dum puer eſſem, & laborarem colico dolore; nam accepi uſque ad unum ſcrupulum, & nihil evacuavit. Vidi & Ferrariæ Germanum Scholaſticum, qui in Apotheca â Pinea accipiebat unam unciam ſcammonii, & nihil ſolvebatur. Scammonii dico & non diagridii. *Fallop. de ſimpl. purg.c.48.*

In morbo Gallico ſemidrachmam quandoque exhibui, & mire profuit. Ioanni Baptiſtæ Toxico hydropem patienti, ſcrupulum exhibui nihil eduxit inde; & duos ſcrupulos, qui & ipſi nihil eduxere: tertio integram drachmam, Vincentio Celaro compatre chariſſimo, & Laurentio Auguſto amico nunquam pœnitendo, pharmacopolis admirantibus, tamen nihil in tam magna copia eduxit. Deinceps tentare nolui, & nihil aliud exhibere ſtatui, quam levia pharmaca. Teſtes ſunt excellentiſſimi juvenes Franciſcus Bruſantinus prædicti patientis affinis, & Illuſtriſſimi Ducis Ferrariæ Curialis Medicus Maurelius Sanctus, Illuſtriſſimi Hippolyti Mediolanenſis Archiepiſcopi Phyſicus. Et Ioannes Franciſcus Roſſus Chirurgus doctiſſimus, Et Joannes Leo Vercellenſis, qui tunc mecum in praxi verſabantur. Alia cauſa aſſignari non poterat; quam vel ſcammonium ineptum vel ventriculum aqua vel multa pituita plenum fuiſſe, quæ pharmaci vim compeſcebat. Non enim dici oportet, naturam non eſſe auſam aggredi, quię ſaltem ſcrupulum aggreſſa eſſet. Vidi etiam in officina Jacobi à Calumna pharmacopolæ quendam, qui duas ſcammonii drachmas præter noxam comedit, quater aut quinquies ſolum ejiciens. Is autem ſcammonio aſſuetus erat, in partibus Orientalibus natus, ut etiam teſtis eſt Antonius Diſcaltius, ſimplicium medicamentorum ſtudioſiſſimus. Frequentiſſimè ſcrupulum ſine noxa exhibui, ex zingibere, ſale, aut pipere, ut Paulus Ægineta jubet, ne ventriculum offendat, nam ſine his maxime offendit, *Braſſavolus in Exam. ſimplicium.*

Notum habuimus civem, qui in capitalium drachmam catapotiorum ſcammoneæ ſemidrachmâ nihil emotus fuit. *Scaliger Comment. ad lib. 3. Theophraſt. de cauſ. Plant. pag. 165.*

HYDRARGYRUM SEU ARGENTUM vivum ſæpe in magna quantitate, velut unciarum decem aut ſeſquilibra pondere ſumptum, per alvum profluxiſſe, citra incommodum, & quæ hujus ratio.

DEvoratum non interimit: ſcurræ ſunt plurimi qui divitum nutu vel exiguo expoſito præmio ternas & quaternas, & denas uncias hauriunt ſine damno, illas mox per alvum dejicientes: ex iis unum novi: & alios plures eſſe audio. Noſco inſuper & qui pilulas hydrargyrum recipientes dierum 40. & 60. ſpatio frequentarunt ſine ulla noxa imò potius cum utilitate, & alios cum integra hujus morbi ſolutione, harum tantum pilularum munere: non autem hoc venena efficiunt. *Botallus libello de Lue Venerea.*

Falſum eſt Dioſcor. dictum experientia non probatum, ſua gravitate occidere. Hiſcemet oculis vidi mulierem, quæ abortum voluiſſet facere, libram unam mediam potaſſe, & non ſemel, non bis, ſed pluries id feciſſe mihi dixerat prius, & poſtea videram. Et cum primum aſſumeret, ſtatim egerebat nullaque ſibi nocumenta intulerat, ut Avic. dicit in proprio capitulo, Argentum quidem vivum plurimi qui bibunt non læduntur eo. Egreditur enim cum diſpoſitione ſua per inferiorem regionem. Non mihi videtur rationi conſentaneum, inteſtina perforare: cum ſit in adverſo experientia. Nam ſi biberit patiens ægritudinem domine miſerere mei, ℔.iij argenti vivi cum aqua, facta prius mortis prognoſticatione, quando ex ſe mortalis ſit ægritudo fortaſſe liberabitur, ſicuti multi ſani facti ſunt, à tam ſæviſſima ægritudine, & etiam à dolore colico læviſſimo, minori accepta quantitate trium unciarum. *Sanbat olstanus Comment. ad Avic. de cura Caſus & offenſionum, pag. 189.*

Illuſtris D. D. Berchtoldus à Lippa Baro, Regni Bojemiæ Mareſcallus hiſtoriam recenſuit. Georgius Marchio Brandenburgenſis, ejus qui modo Onolzbachii rerum potitur, pater, ſecundis nuptiis duxit Caroli Ducis Munſterbergenſis filiam, è qua ſuſcepit filiam Wirtembergico Duci nuptam. Nuptiarum feſtivitas quum celebraretur, certatum poculis, more gentis: ſponſus vino ſepultus, Baccho Venereque accenſus, noctu circumſpiciebat, qua ratione ſitim cum æſtu reſtingueret. Reperit lagenam, (Chymiæ dicebatur Carolus Dux fuiſſe ſtudioſus) qua hydrargyrum continebatur, & dum reconderentur cætera vaſa, per ſervulorum imprudentiam illic neglecta fuerat. Sperans Marchio frigore deceptus, ſe liquoris quid illic reperturum, patenti gutture hauſturus, uno impetu in ventriculum quid frigidiſſimum proturbari ſenſit: nec quem ſciſcitaretur, aderat quiſquam: poſt lecto repetito, murmura ſenſit ventris, è quo paulo poſt totum exoneravit hydrargyrum. Nec niſi luce emergente patuit error, nullo valetudine illato detrimento. Forte vini ingurgitari fervor, argenti vivi frigus obtuderat. *Ioruanus Tract. 3. cap. 9. peſt. phamon.*

Nuper enim improba uxor marito aliquot vicibus argentum vivum dediſſet devorandum, id ſine ullo nocumento egeſſit per alvum: quæ in manifeſto maleficio deprehenſa, pœnas legibus dedit. Sed ſi ita cum aliis miſceatur, ut ultra non defluat, utque in id corporis calor ſuas vires, exercere poſſit, tum ſive intus ſumptum, ſive extra illitum fuerit, caput petit, & movet immodicas deſtillationes, quæ partim per os effluunt, partim in gingivas & genas incumbunt, eaſque tumefaciunt. *Agricola lib. 8. Foſſilium.*

De venefica aput Auſonium, probationis loco quæ afferuntur, ex epigrammate conſtat, venena inter ſeſe certamine minime depugnaſſe, ſed forte impatiens moræ mulier, mortem acceleratura, poſt adjecit hydrargyrum: id lubrica ſua ſubſtantia, in inteſtinis ſive ventriculo, quod latebat venenum, neque cordis penetralia adhuc ſubierat, ſecum præcipitaſſe, & ad alvum, correptum deturbaſſe, lecto poëmate cui vis perſpectum evadit.

Toxica Zelotypo dedit uxor mœcha marito,
Nec ſatis ad mortem credidit eſſe datum.

Miſcuit argenti lethalia pondera vini,
Cogeret ut celerem vis geminata necem.
Dividat hæc ſi quis, faciunt diſcreta venenum:
Antidotum ſumet qui ſociata bibet.
Ergo inter ſeſe dum noxia pocula certant,
Ceſſit lethalis noxa ſalutiferæ.
Protinus & vacuos alui petiere receſſus,
Lubrica dejectis qua via nota cibis.
Quam pia cura Deum! prodeſt crudelior uxor,
Et cum fata volunt, bina venena juvant.
Iordanus cap 9 Tract. 3. de peſtis Phænomenis.

Diabolicæ obſidionis figmentum, à me olim Neomagii apud Geldros viſum in quodam mendico, nomine Iuſto recenſebo. Hic, & juſta occaſione pecuniam emendicaret largiorem, ante templi fores decubuit: dæmonii in ſe dominium ſimulans. Nam perpetua inquietudine exiliebat, concidebatque jacenti venter: interdum & fugam minacem, inſultum violentum, & torvam faciei inverſionem fingebat. Cuſtodes latus utrinque claudebant; ejus conjunx & ſcortum; quæ proſilienti renixæ ferramentis appoſitis eum coercendum mentiebantur: interea orationem mendicorum rhetorica oppido inſtructæ, ſtrenuam navabant operam, ut eleemoſynam à populo, die Dominico mane hunc adeunte locum, eliecerent uberiorem. Tandem in doloſi machinamenti opinionem venit magiſtratus, Adhibiti lictores, qui è cœmiterio diſcedenti, ſub prandio, quo tempore ab hominum frequentia hic tutus eſt locus, manus injicerent: nam hic ejuſmodi apprehendiſſe hominem erat religio, nefaſque ducebatur, ob prophanationem loci ſacri. Poſtremo tamen cognito latrocinio quater perpetrato, abreptus, in vinculis artem confeſſus eſt, qua ventrem, ut pro ſuo nutu exundaret ſubitò, relaberetur que continuo vortice coegiſſet. Prius obice altius podici inditù, & multo butyro ſimul devorato, quo antea obliniebantur præmuniebanturque ventriculus & inteſtina, adverſus vim hydrargyri deleteriam, argentum vivum deglutiebat, quod ſuo pondere ex ventriculo per pylorum in inteſtina ferebatur, ubi, ob peſſulum oſtio obditum præciſa erat exitus via: quare quum vehementer id humidum ſit, & tenuium valde partium, ac cognatâ mobilitate inquietiſſimum, quanquam à calore naturali excitatum, non tamen ob inteſtinorum butyro inunctorum anfractus evaporare (etiamſi ea ſuiſſet caloris vehementia) potuit. Hinc ciebatur valida illa ventris perturbatio & jactus inæqualis, quam augebat vehemens & voluntaria ventris ſucuſſatio, illæſa interim ob præſumptum butyri antidotum partibus interioribus. Stipe autem collecta, & arbitris ſemotis, inquietum dæmonem, captivum quippe Mercurium, extracto peſſulo, liberabat. Hunc tragœdum decimo poſt editum hoc ſpectaculum die, propter latrocinium, Germanica punitione impoſitum rotæ vidi: ex qua horis duabus poſt deſcendit, eodem tamen repoſitus die, ſtrangulatuſque. *VVierus lib. 4. cap. edit. 6.*

ARGENTI VIVI DRACHMÆ, decem auri immiſſa, innocua.

Vidi quendam, cujus auri dracbmæ, decem Argenti vivi infuſæ nihil incommodarunt. *Alzaharavius Practica, Tract. 30. cap. 3.*

VNCIÆ VNIVS PONDERE Arſenicum quidam ſumpſit, citra vitæ diſpendium.

A Leone decimo huius nominis, Pontifice Maſimo, crimine capitali liberatus quidam eſt, quod nullo auxilio Arſenicum ſine noxa ac unciæ ferme quantitatem devorabat. *Cardanus contradict. 7. Tract. 2. lib. 2. Idem Comment. ad Hippocrat. lib. de Aliment. pag. 237.*

ANTIMONII VITRVM, TRIGINTA granorum pondere ſumptum ſine noxa.

Triginta granorum pondere accipi vidimus præparatum abſque damno ullo. *Ioannes Albertus VVimpinaus de concord. Hippocraticor. & Paracelſiſt.*

NONNVLLA, VELVT SERPENTIS quandam ſpeciem, Adamantem, & Magnetem, falſo hactenus credita venenata.

Anguis genus eſt in Italia, quod circa Bononiam præſertim, *Ange*, vel *biſſe Ange*, vel *Biſſe* ſimpliciter vocatur, non tanquam angelus, ut quidam putant, ſed interpolato anguis nomine. Alii *anca* (unde fortaſſis & Germanicum nomen *Vnck* detortum eſt, ſive ejuſdem ſimilis ſerpentis domeſtici) vel *antza* proferunt. Serpentem ajunt eſſe oblongum colore ſubluteo, morſu innoxio: ab aliquibus etiam in cibo ſumi. Sceleton ejus Bononia Ioannes Pellinus Lucenſis; vir literis clarus, & Medicus egregius ad me miſit, & hæc verba adjecit, in epiſtola: Hoc ſerpentis genus ubique ferre in agro Bononienſi, multiſque aliis in locis Italiæ reperitur: & ita domeſtice ſe gerit cum hominibus, ut multoties in lectis, ab his qui dormitum eunt (ſine pavore) inveniantur; animoſioreſque pueri ſæpe ſinu manibuſque abſconditos gerunt, ut timidas mulieres & pueros alios perterrefaciant. Per hyemem propter frigus aut moritur, aut (potius) latitat. Hæc tibi ſignificare volui, ut ejus natura facilius innoteſceret, ſerpentemque hunc vere innocuum intelligeres. Hæc ille. Ex aliis audivi Patavii hunc ſerpentem *antza* vocant, excrementum ejus inſtar moſchi bene olere, notam quandam ceu crucis (forte ex ſquammarum ſeu laminarum certo poſitu): quanquam ego in arido nihil tale deprehendi) in capite habere. Is quem Pellinus miſit, longus eſt dodrantes quinque cum totidem digitis: caput proportione oblongum, in cervice utrinque duæ eminentiæ parvæ, & inter eas locus vacuus apparet in ſceleto, neſcio an ſimiliter in vivis. Poſtrema pars paulatim attenuatur in magnam caudæ exilitatem. Dentes in maxillis utrinque pluſculi, acuti, reflexique apparent. Ajunt aliquos, vel refrigeri vel oſtentationis cauſa, collo eos appendere vivos, & in ſinum inſerere. De eodem Thom. Eraſtus Heluetius, Medicus & Philoſophus inſignis, quum Bononiæ adhuc hæreret, his verbis ad me ſcripſit. Hic ſerpentem videmus porracei coloris, obſcurioris & magis nigricantis in tergore, prorſus viridis (albeſcentis tamen) coloris in parte inferiore, longum, à pueris omnibus circumferri, ſine noxa aliqua, aut læſione: quem ipſi vocant *biſcia buona*, id eſt, ſerpentem benignum. Videtur herba paſtus, indeque colorem illum adeptus. Mordet iratus non minus aliis ſerpentibus, ſed innoxie.

Vidi ego Monachum habere unum, longiorem credo duabus ulnis, quem in nodum implicavit, hoc eſt, nodum ex eo formavit, non aliter ac ſi funem haberet in medio: ex eaque re cum oleret ſerpens inflexit caput; & dentes in manum Monachi ita defixit, ut per quatuor vulnuſcula copioſe efflueret ſanguis neque ullum nocumentum inde conſecutum eſt, nulloque remedio penitus adhibito. Veneni itaque expers animal exiſtimo; quod vulgares omnes pueri intelligentes, ſine metu perſequantur, & capiunt audacter

dactet manibus,& toto die in ſinu & manibus circumportant, Reliquos omnes fugiunt & metuunt ut par eſt, pernitioſi cum ſint. Hactenus Eraſtus. *Geſnerus hiſt. animal. lib 4. pag. 535.*

Exiſtimant quidam, ſcobem ac ramenta Adamântis, ex eo venenorum genere eſſe, quod certo tempore interficiat: ſed falluntur, nam omnino venenum non eſt, imo egregium ac ſingulare cujuſdam difficillimi morbi medicamentum. Scio enim quendam Geminarium: qui mihi faſſus eſt, ſe dediſſe pluribus invicibus ad pondus, drachmæ unius, quod maximum eſt, cuidam (exiſtimo autem, ſed dicere noluit, uxorem illam fuiſſe mœcham) ſub pulveris formâ, ſub ſcobis, ſub ramenti, nec obfuiſſe magis, quam ſi panem dediſſet. Poſtmodum alius cum inſaniret, plures acies, ac fruſta devoravit adamantis, nec quicquam paſſus eſt detrimenti: vocabatur autem ille Franciſc. Todeſchinus. *Card. contradict. 9. lib. 2 tract. 5.*

Adamantem, contra multorum opinionem venena etiam omnia irrita facere, non ſolum doctiſſimus & elegantiſſ. Medicus Chymicus Quercetanus inſuper affirmat: Sed ipſe memini aſſerentem Reverendiſſimum & Clariſſimum Piſtorium, virum incòmparabilem & totius encyclopædiæ artium ſcientiarumque (non ſolum Medicinæ & Theologiæ) veterem novamque bibliothecam, non eſſe Adamante cum Gloſſopetris foſſilibus, aliud ullum excellentius vel divinius in expugnandis venenis, arcanum, *Schenckius Filius.*

Mulierem quandam ſcio, quæ marito antiqua dyſenteria laboranti, Adamantis ſcòbem per multos dies propinavit ſine aliquo detrimento, donec medicamento toties reiterato laſſus abſtinuit: præſertim cum ejus uxor à Medicis intellexiſſet, fruſtra ſe laborare: non poſſe enim maritum hoc morbo liberari. Is igitur multo poſt tempore ſublatus eſt, quum ſcobe uti multis jam diebus deſiiſſet, *Garzias ab horto, hiſt. aromat. lib. 1. cap 47.*

Magnes deleterius non eſt, quod nonnulli voluerunt. Nam tradunt hujus regionis incolæ, Magnetem, pauca quantitate ſumptum adoleſcentiam conſervate. Qua de re fertur ſenior Rex Zeilam, patinas ex Magnete juſſiſſe confici, in quibus cibus ejus coquatur *Idem in eodem opere, & lib. cap. 55.*

HOMINUM QUORUNDAM MIRA natura, qua idioſyncraſia quadam, vel certa Animalia; vel etiam certos cibos & Alimenta; vel denique Medicamenta aliqua definita: non tantum abhorrent & velut venena averſantur, ſed etiam & fortuito aut per dolum invitis oblata: difficillima ob id ſymptomata, quandoque vitæ periculum incurrunt.

HOMINES.

Fuit in nobili familia, qui ne aſpectum quidem ferre potuit, intuentis ipſum vetulæ, ex eoque caſû aliquando è convivio mortuus eſt, quum vi ad intuendum pertractus eſſet. *M. Weinrichus comm. de monſtris, p. 139. facie averſa.*

† Admirabilem patris ad filium antipathiam commemorat *Camerar. ſyllog. mem. Cent. 30. part. 88. Libav. lib. 2. Singul. Natur. p. 116.*

ANIMALIA.

Germanicus gallum gallinaceum aſpicere non poterat. Perſarum magi mures intolerabili proſequebantur odio: quare eos interficiebant; quod Arabes atque Æthiopes feciſſe traditur hiſtoriis. *Bruyerinus lib. 1. cap. 24. de re cibaria.*

Lædunt feles oculorum intuitu, adeo ut quidam reperiantur, qui his viſis aut auditis, pavore quodam illico capiantur, terreanturque maxime, quod non modò ex eorum veneno provenire exiſtimaverim; ſed etiam propria eorum natura, qui eos vel intuentur, vel audiunt, quandoquidem ij. ſua natura talem à cœlo qualitatem influxam habent, quæ nunquam ad propriam movetur actionem, niſi objiciatur id, quod natura ſibi contrarium fuerit Horum plures in Germania duntaxat vidimus, & quoſdam ex ea natione Goritiæ commorantes. Quod autem verum ſit, id aliunde evenire non poſſe, quam à congenita qualitate, quæ paucis admodum ineſt, apertè ſanè oſtenderunt eorum aliqui. Quippe cùm hujus gentis quidam hyemis tempore in hypocauſtum nobiſcum cœnaturus intraſſet, quo plurium amicorum ſodalitas convenerat, mulier quædam hujus viri naturæ conſcia, ne is, viſo felis catulo quem educaverant, iratus diſcederet, illum in arcula quadam eodem in cœnaculo concluſerat. Sed quamvis nec vidiſſet ille, nec audiſſet catulûm, cum pauco poſt tempore aerem felis halitu infectum inſpiraſſet, irritata ſtatim ea temperamenti qualitate felium inimica, emiſſo ſudore, pallidâ admodum facie, omnibus ſane admirantibus, tremebundus conclamare cæpit, hic aliquo in àngulo latet felis. *Matthiolus comment. ad lib. 6. Dioſcor. cap. 25.*

Novi principem fœminam, omni virtutum genere ornatiſſimam Heroinam, quæ valde ab iſto animali terretur, quamvis cordata alias ſit. Cauſam iſtius terroris referebat ipſa aliquando in caſum matris hunc, quem narrare hic volo: matrem ajebat, dum ab eà in utero geſtaretur, ab hoc animali, quodam die ita fuiſſe exterritam, ut animo linqui cœpiſſet, & ab eo metu ſeu pavore ægre admodum, nec niſi poſt multos dies ſeſe recolligere potuiſſet. Tametſi non expaveſceret alias ad conſpectum felium, ſed ferre eos potuiſſet nihilominus cum repente quidam de alto loco prope ipſam decidiſſet, ita ut dixi, perterritam fuiſſe dicebat. Hinc illa eveniſſe ratiocinabatur, quod ferre eos ipſa nunquam potuiſſet. Ita quæ mihi imperceptibilis viſa eſt cauſa, hanc ſe ſcire arbitrabatur Heroina, de qua dixi. Profecto non minus probabile eſt, ab ejuſmodi pavida cogitatione, ſpiritus ac temperamentum fœtus certo modo immutari poſſe, quam poteſt appetibilis, ſive plurimum expetitæ rei imaginatio, ſpeciem rei vehementius deſideratæ tenello adhuc infantis corpori imprimere. At hoc frequenter fieri cernimus. Mirum itaque non ſit, ſi aliquando fiat. Ratius accidit, quia cauſæ quæ hoc poſſunt efficere, non tam crebro accidunt, atque gravidæ vehementius aliquid appetunt. Cæterum licet pavor iſte, animi potius, quam corporis affectio exiſtimandus ſit, ideoque à matris imaginatione in animum fœtus nequaquam inprimi potuiſſe videatur, non tamen ita res prorſus habet. Poteſt tamen temperamenti immutatio talis accidere, propter quam occulta quædam diſſenſio exoriatur. Quin etiam ſæpenumero audimus matres, certorum affectuum morborumque in pueris cauſas, in pavorem aut affectum aliquem referre, quo dum eos in utero habuerint, correptas ſe fuiſſe dicunt. *Eraſt. diſput. de occult. med. poteſtat. cap. 34.*

†. Confer quoque de antipathià Felis *Th. Bartholin. Cent. 6. hiſt. anat. 58. Pareum l. 20. cap. 34. Smet. Miſcell. p. 101.*

Hippolytus Lanzonus, nobilis Mantuanus, hericii (Erinacei) terreſtris animalculi aſpectum ita averſatur, ut niſi diffugiat, ſyncope ſudoribusq; corripiebatur *Marcellus Donatus hiſt. Med. mirab. lib. 6. cap. 4.*

ALIMENTA ET CIBOS.

Multa in naturæ majeſtate abdita eſſe nemo neſcit: quorum cauſas non facile vel prudentiſſimi te-

rerum dixerint. Nam non minus mirandum, cauſas in aliquibus conſtare, quam in aliquibus nòn conſtare, Hanc tamen quæſtionem video paſſim in conviviis ingenia plurimorum torquere. Alios enim videas à vini potu abhorrere, atque etiam ipſius ſolo odore graviter affici: alios item à vervecina: alios à caſeo: alios à piſcibus: quoſdam vero nuſquam ova attingere: quos poſſem nominatim hic aſcribere, niſi unicuique quotidianis exemplis ubique ferè gentium id appareret. Verum ex his quædam inſigniora retuliſſe, non erit abſurdum.

Novi ego Normannum quendam ruſticum, qui nec panem, nec carnes, nec piſces, nec caſeum unquam degustaſſet, ſed ſolis ovis veſceretur, unde ei cognomentum Muſtelæ à vulgo impoſitum, quod id animal ovorum ſit avidiſſimum.

Novimus præterea Ioannem e Querceto, Pariſienſem, Regium ſecretarium in aula Maximi atque Clariſſimi Franciſci, ejus nominis I. qui ſolo malorum odore atque aſpectu adeo turbaretur, ut ſtatim illi abeundum eſſet à convivio, ſi apposita cerneret. Quòd ſi propius naribus admoverentur, repente illi è naribus ſanguis profundebatur. Ideoque turundis ex pane confectis, utramque narem obturabat.

Hujuſcemodi verò malorum odium, innatum & peculiare fuiſſe in nobiliſſima Aquitaniæ familia Fluſtatum (quos nunc Fœſios appellant) accepimus.

Iacobus Forolivienſis, ſua ætate præſtantiſſimus arte medendi, teſtatum reliquit, non aliter ſolitum ſe cruciari ab allio commanducato, quam ab epoto veneno: quippe ea ſibi accidere, quæ ſolent iis: qui venena biberunt. Porro odium id naſci, ex opinione quam habemus, quod ea quæ odimus mala ſint, aut in univerſum aut quantum ad nos attinet, eruditi quidam exiſtimant. *Bruyenerius lib.1.cap.24.de re cibaria.*

Novi ego quandam puellam in Gallia Belgica, Chauniaci natam, loco non paupere, quæ annos jam nata ſedecim, aut eo plus, ſolo lacte educata fuerat: alterius cujuſcumque cibarii expers. Nam vel ipſius panis odorem ferre non poterat; quod ſi in ſerum, quo alebatur, vel momentum panis injectum fuiſſet, etiamnum à longinquo olfactu (mirum dictu! ſed tamen id nos oculati teſtes verum affirmamus) deprehenderet: quod hic commemoraſſe non putavi alienum. *Idem ejuſdem operis lib.2.cap.6.*

Referente Io. Matthæo Gradenſi, Conciliator Aponenſis lac ita abhorruit, ut nec illud comedentes quidem ſine nauſea aſpicere poſſet.

Novi quoque & hominem quendam, qui caſei genus quodcunque adeo abominabatur, ut ſi modicum latenter dapibus inditum deguſtaſſet, vomitu infeſtiſſimo ſemper corriperetur.

At mirandum magis, Illuſtris Comitis cujuſdam puerum, cui ubi ova comederet, labia tumeſcebant, & facies purpureis, nigriſque maculis conſpergebatur, oſque ſpuma circumdabatur, ac ſi venenum deguſtaſſet. *Marcel. Donat. lib. de Mechioaca.*

Una è noſtris fœminis, ſpectatæ & formæ & virtutis Franciſca nomine, quæ Matthiæ Phrigepani, magno atque inſigni Regulo poſtea peperit Chriſtophorum magni nominis & potentiæ virum, ea ante annum ætatis ſuæ quartum decimum nullius ſuaſu flecti potuit, ut carnibus veſceretur.

Abſtemiorum numerus magnus. Quibus caſeus non admittatur in cibos, non pauci. Unus è meis liberis Braſſicam abominatur. Ego creſſonibus duntaxat viſis horrore perfundor. *Scaliger exercit. 153.10. ad ſubtilit. Card.*

Uladiſlaus Iagello Polonorum Rex ſic à malis abhorruit, ut ne odorem quidem ferret. *Cromerus lib.20.*

Peculiaris illa individuorum quorundam ratio, ſeu proprietas potius quædam naturæ aliquorum inſita ſub artem non cadit, qua videmus quoſdam eandem cum pleriſque aliis temperamenti rationem nactos, quam quidem ſignis cognoſſe ſuis, notiſque propriis indicatam tenere liceat, peculiariter tamen privatimque quædam omnino non admittere, quæ alii eodem qui eſſe temperamento videri queant, facile admiſſa recipiant. Individualem proprietatem vulgus Medicorum vocat, qua tantopere quidam à caſei aſſumptione abhorreant, ut vel cibis aliis occultatum, manifeſto ſtatim ſentiant, vomitu, nauſeaque inſurgente, ad, ceu noxiæ maximè, rei expulſionem, ventriculo: alii non niſi cibariis infriatum, inſtrumentoque coquinario, quod ex argumento τυροκνήστις appellant, interritum admittant; alii vinum reſpuunt maxime, acetum non reſpuunt, uvas voraciſſimè ingurgitant: iidem Creticum, ac generoſiora & bene dulcia potare ſæpe poſſunt vina deterioris notæ non poſſunt: aliis potus aquæ ſubverſionem inſignem facit ſtomachi: quibuſdam maxime afficitur ventriculus ex ſolo pomorum eſu: nonnullis hordeum ſumptum nocet, ventriculo quamvis non ſanè frigido præditis: quoſdam ſcio, quibus cancrorum uſus adverſiſſimus cum eſſet, piſcium omne genus reliquum innoxium experiebantur: jam alii carnes, ſuillam alii, alii bubulam, vervecum tantummodo quidam natura ſua non admittunt, admiſſas ægerrimè concoquunt: & ſunt tamen ex his, qui gallinaceos pullos egregie faſtidiant: quendam ſcimus hac tempeſtate rarenter admodum panem; alium nunquam in cibum aſſumpſiſſe, rem tam naturæ humanæ convenientem, & ad aptiſſime alendum idoneam prorſus: ut non paucos reperias, qui indicibili quadam de cauſa, ſed naturæ ſolum proprietate inſita, hoc illudve abhorrentes fugitent, cætera prope omnia facile admittant. *Alexandrinus lib.2. cap.13. Salub.*

Ex varia hominum, atque longa conſuetudine novimus multos, qui privatim aliquod eduli genus naturaliter reſpuunt, quod aliis fere omnibus gratiſſimum eſt. Sunt enim quamplurimi, qui vinum nullo pacto bibere poſſunt: ita & caſeum tam crudum quam coctum multi averſantur; ſicuti & multi eo quidem cocto libenter veſcuntur, crudo vero nequaquam.

Novi ipſe vetulam quæ melopepones (vulgo *meloni*, ſi modo hi ſint) tanquam rem inſuaviſſimam averſabatur. Pater Meus alieniſſimus ſemper fuit ab eſu leporis, & cujuſcumque generis volatilium. Nec multis abhinc annis vir quidam nobiliſſimus è vita diſceſſit, qui nullum obſonii genus eſitare poterat quod ſalem (etiamſi permodicum eſſet) haberet permixtum. *Maranta methodi cognoſc. ſimpl. lib.3. cap.13.*

Vidimus Illuſtriſſimam Taraconenſem Federici Regis Neapolitani filiam natu minorem, & illi medicis præſidiis opem tulimus, quæ carnes edere non poterat, imo neque guſtare, nempe ſi bolum in os ponebat, in vehementiſſimam incidebat ſyncopen, & vehementi clamore ululabat, in terramque decidens, volutabatur: idque per ſemihoræ ſpatium contingebat, poſtea ad ſeſe redibat. *Braſſavolus comm. 34. ad 2. Hippoc. de rad. vict. in morb. acutis.*

Plures novimus, qui ab eſu carnium in totum abhorrebant. Alios quibus caſeus non ſolum comeſtus, ſed odoratus pro veneno habebatur.

Sed & alium novimus, qui nunquam piſces guſtaverat, ad quum ſemel ab amico ad cœnam vocatus, datâ opera piſcem ſiccum optime piſtum ovis obvolutum ederet, in animi anguſtias, & cordis preſſuras, cum vomitu, & ſucceſſu devenit. Ita ut prope fuerit

ut ex

ut ex toto ſpiritos illi deficeret, & moreretur. Erat autem huic nomen Stephanus Surdaſter, natione Hiſpanus, patria Toletanus. At caſiis ii tanquam ubique communes, pro nihilo forte habebuntur. *Luſitanus cent. 2. curat. 36.*

Novi, inter Galliæ proceres, primariæ nobilitatis virum qui appoſita anguilla, medias inter epulas, atque ſodalium amicorum greges ſic conſternabatur, ut repentè in præcipitem virium omnium lapſum incideret. *Pareus Introduct. ad Chirurgiam. cap. 22.*

Novimus qui anguillarum non modo odorem, aſpectum, eſum non pati poſſet, ſed ne eſſet quidem in ædibus abſque inſigni anxietate, ubi occultabatur viva. *VVeinrichius commentar. de monſtris, cap. 8. pag. 65.*

Eruditus quidam vir mihi retulit, obſervaſſe ſe quendam Antwerpiæ, qui quoties in conviviis porcellum Trojanum inferri, & menſæ apponi conſpiceret, ſtatim ſyncope correptus corruerit. Cujus rei ratio alia nulla quam proprietas individua, reddi potuit.

Vidi ipſe Generoſam, Comitiſſam menſæ Illuſtris Comitis aſſidentem, qui, ubere vaccino deguſtato, labia apprime ſubito inflata intumeſcerent. Eadem cùm me animadvertiſſe conſpexiſſet, ab hoc cibo ſe non abhorrere, ſed quoties eſitaret, ſymptomati: huic obnoxiam fieri, affirmabat: cauſam tamen ignorare.

Arnſtadii Comitem Generoſum ab olivarum oleo tantopere abhorruiſſe comperimus: Ut omnia ex eo apparata edulia, eodemque qui ille conclavi aſſervata, ſubito auferri oportuerit: niſi exitiali ſyncope eundem periclitari ſuſtinerent. *Horſtius annotat. ad L. Lemn.*

A pane natura abborruiſſe Iunii Craſſi Filium & Zaſium accipio.

In familia eſſe ſcio filios, qui caſeo abſtinent: & filias, quæ eo utuntur, veſcendo avide: idque quod pater τυρόμισ@ eſſet, mater autem eſitaret caſeum, *Moccius Medicus.*

Audivimus de ruſtico in Waterlandia, in pago Scermerio, non longe ab Alcmaria urbe ſito, qui nullo alio cibo nec potu utebatur, quam ſolo lacte vaccino. qui & optimâ ſanitate fruebatur. *Foreſtus Scholio ad obſerv. 5. lib. 4. de febribus.*

In Acerſecomis binis Sereniſſ. Principis Mantuæ heri mei obſervavi: Alterum Ova taricha, quod ex ſturionis ovis paratur edulium; *Caviario* dictum, tantopere averſari, ut ne ori quidem indi patiatur: Eadem ova taricha, vulgo botarga dicta, Dominam Blancam Iuſtinianam averſari novimus. *Marcellus Donat hiſt. mirab. med. lib. 6. cap. 3.*

Neander part. 2. phyſ ubi de potentia vegetativa agit noviſſe ſe quoſdam ſcribit, qui ſingulari Idioſyncraſia ducti, alimenti nihil intra corpus admittere potuerint, voluerintque, quod ex vitali aliquo adparatum eſſet.

Et ego Friburgi in Miſnia Virginem novi, ſerinæ omnis ex avitio genere expertem. *Mich. Papa Empiricus, Iatreio ſuo memorab. pag. 16*

† Plura de miris antipathiis vid. apud *Th. Bartholin. Cent. 3. hiſt. anat. 28. Camerar. Syllog mem. Cent. 13. part. 83. & 84. & Cent. 3. p. 88. Borell. Cent. 3. obſ. 9. Digby de Immortal. Anim. Rat. lib. 1. c 38. p. 322. ſeq. Zwinger. Theatr. Vit. Hum. fol. 421.*

MEDICAMENTA.

SUnt in hominum genere permulti, qui roſarum halitum ferre non poſſunt atque in iis pretii quantivis viri. Nam cùm Romæ eſſem, vidi Oliverium Caraffam magnæ celebritatis Cardinalem, qui roſarum tempore quotannis ſecedere cogebatur, ſeque intra ſuos, quos in Quirinali habebat, hortos claudere, cuſtodiis ad oſtia diſpoſitis, nequis aut ſalutantium, aut amicorum, officii gratia ingredientium, roſam inferret. Et Romana nobilitate inſignis vir, Petrus Melinus, ingenio, eruditione, & loco nobilis, roſarum odore plurimum offendebatur. *Pier Valer. Hieroglyphicorum lib. 8. in Scarabæo.*

Ea de cauſa, caſum raro viſum, immo hucuſque nec fando auditum, deſcribere aggrediar. Monachum quendam novimus ex Dominicanorum ordine, nonniſi nobilem Venetum, & ex Barbarigorum proſapiâ, qui quum roſæ odorem perſentiebat. aut ex longinquo eam videbat, illico in animi deliquium, & ſyncopen incidebat, & tanquam mortuus, humi proſtratus jacebat. Proinde à Medicis conſulebatur, ut eo tempore quo roſæ vigebant, domi maneret, nec extra prodiret, ut tantum malum fugeret, & in vitæ diſcrimen non veniret. *Luſit. cent. 2. curat. 36.*

Ex roſarum odore nõnullos in animi deliquium devenire obſervatum fuit, quod de Donno Henrico à Cardona Cardinali, teſtatur *Phil. Ingraſſia, in quæſtione de diæta craſſa & tenui.*

Ita ex roſarum odore extinctum Laur. Uratiſlavienſem Epiſcopum teſtatur *Mart. Cromerus, de rebus Polonorum lib. 8.*

Doct. Ioan Echtius, amicus noſter, ex leviſſimo calidi odorati occaſione, in gravem cerebri affectionem pervenit: & quod vehementer eſt mirandum, ex roſæ rubræ olfactu continuo in ſternutationem provocatur, cujus cauſam, proprium ipſius cerebri temperamentum calidum ſenſuſque odoris raritatem; & ſubtiles quaſdam ab amaritudine ac caliditate, roſæ inditas partes, quibus adſtrictio quæpiam conjungitur, aſſigno: ſed has qualitates exolvit, aquei admiſtio, quæ oſque adeo elaborata, renuata & excalfacta videtur, ut facile roſa in vaporem ſolvatur, quâquidem occaſione, roſa tum odorata eſt, tum celerrime ſiccatur. *Cronemburg de com. med. lib. 10. pag. 881.*

Cardinalis quidam à roſarum odore abhorrebat In tuâ civitate fuiſſe familiam ſcribunt Medici recentiores, quæ hauſtu Caſſiæ fiſtulæ interiret. *Scalig. exerc. 153 num. 10. ad ſubtil. Card.*

Qui ſiliquæ Ægyptiæ atramentum alias pati non poterat, expertus, Medicum admonuit, nequid ſiliquæ ſucci ſibi, infeſti medicamento permiſceret? Medicus verò rem periculoſam oblitus, catharticum dari juſſit, cui ſiliqua eadem admiſceri ſolet; quo aſſumpto protinus ſeſe ſiliqua miſere necatum acclamavit, quâ inter medicinas nulla levior faciliorque habetur. Eaque vis ad poſteros quandoque tranſit, *Alex. Bened. in præfatione lib. de peſtilenti febre.*

Diphœnicon medicamentum, integra nobilium Urbis noſtræ Civium familia, etiamſi clandeſtine aliis medicamentis permixtum exhibeatur, minime ferre poteſt, ſed ſemper evomuit quemadmodum ipſe pluries vidi. *Marcel. Donat. libel. de Mechoaca.*

Beroardus Bonius, ex Raguſæorum patritiorum familiâ juvenis annos natus viginti, temperatura bilioſus, cum ad me veniret, ut ejus urinam contemplarer, & ſiquid mali portenderet, eum medicamentis ſaltem juvarem; ecce cum eum renum vitium, & morbi Gallici ſeminaria habere deprehenderem ſyrupum unum atque alterum deſcribere apud pharmacopolam accingor: at ille, ne temere ſic ſyrupos deſcribam inculcare cæpit, quia omnia dulcia odio habebat, & revera, ut poſtea comprehendi, mel, ſaccharum, & ex eis compoſita: huic præſentiſſima ſunt venena; imo quod mirari ſubeat, hic non veſcitur uva, non ficu, non pyro, non pomo. non malo cotoneo, non granato, non Perſicô, non prunis, etiam acidis: quia in iis etiam quid dulcedinis reperiri, ajebat; demum ex

omnibus fructibus eomedebat nuces, amygdalas, & nucleos pineos. Multum obłectabatur aceto, multum agreſta, multum aqua tamarindorum, multum rebus ſalſis; nam vinum album in totum abborrebat, etiam malvaticum, veluti ex rubricantibus dulce. Aquam ſibi familiarem in potu habebat. Quibus omnibus exactè perpenſis & conſideratis medicamenta prout morbus poſtulabat, ad amarorem declinantia, deſcripſi, quibus iſte poſtea recte habuit. *Luſitan. curat 60. cent, 6.*

Quibuſdam corporibus mitiſſima quędam medicamenta tantam inferunt moleſtiam, ut vehementiſſimis non videantur abſimiles: quod in Illuſtriſſima muliere, atque noſtræ ætatis vero lumine, ac ornamento, non raro obſervarunt Medici, dum illam manna exhibitâ purgare vellent. Ex hoc enim aſſumpto medicamento, tormina, nauſeas, rugitus, laſſitudines, involuntarios ſudores, atque alia quædam gravia ſymptomata ſubſequi ſemper viderunt: & tamen ab aliis, manna potentioribus medicamentis nulla moleſtia ſæpius purgata eſt. Atque ex eadem manna ejus nepos (quamquam bilioſo temperamento) vir non ſolum in bellicis ſtudiis, ſed in omni ſtudiorum genere egregiè verſatus, nunquam fœliciter purgari potuit, ut videatur hæc eſſe quædam familiæ præcipua proprietas. Franciſcus in Hoſpitali templo Beatiſſimæ Virginis Annuntiationi Neapoli dicato, pharmacopæus, & materiæ medicamentariæ ſtudioſiſſimus, ſæpius mihi affirmavit, ſe drachmà integra ſcammonii non ſemel aſſumpta nihil purgaſſe unquam. Cæterum ſiquis per amicos veteri memoria percurrat, ſcio neminem ferè futurum, qui non aliquid tale in aliquib. animadverterit, quod non ſolum nuvum, ſed admirabile videatur. *Maranta methodi cognoſc. ſimpl. lib. 3. cap. 13.*

Strenuum militem agnovimus, qui rutæ herbæ odorem, aſpectumve nullo pacto ferre poterat, ſed ſe in pedes dare, ac fugere ea propoſita, cogeretur. *Marcell. Donat. hiſt. mirab. med. lib 6. cap. 4.*

† Idioſyncroſian verſus ſaſſafras, vid. apud *Panarol. pent. 5. obſ. 23.*

QVOMODO EA, QVÆ INSITA NATVra nobis adverſa ſunt, corrigere aliquando poſſimus, illuſtri exemplo docetur.

AD ineſcationem ſibiipſi parandam parens meus (beatæ memoriæ) ἀβούτυρος, portiunculas butyri, ignis calore diſſolutas, liquoris inſtar pani mixtas lente primum ingerebat; quod ſane ſtratagema haud fuit inefficax. *Ioannes Vernerus Hannoveranus, Therapeutica lib. priore. ſect. 27.*

OBSER-

OBSERVATIONUM MEDICARUM, LEMMATA LIBRI PRIMI,

DE CAPITE AGIT LIB. I.

De Capillis Capitis & Barbæ. pag. 1

DE Canitie. 1
Subita canities, qua nonnulli metu mortis aut pœnarum una nocte, vel unica hora etiam, cani facti ſunt. 1
Canities unica nocte emendata. 3
Cani à nativitate. 3
Canitici barbæ admirandum in utero materno contractum ſomentum. 3
Canitiei cauſarum variantes authorum ſententiæ, tum quæ verior conſtitui debeat. 3
Ad canitiem remedia certa & infallibilia. 4
De Calvitio. 4
Duorum fratrum nativum ac perpetuum calvitium. 4
Subitaneo terrore perpetuum calvitium contractum in puella. 4
Calveſcere mulieres, & ſi aliter ſentit Ariſtoteles & alii nonnulli. 4
De Alopecia. 5
Hiſtoria alopecia laborantis ſola purgatione curati. 5
De tinctura capillorum. 5
Virgines quædam ob depravatam capillorum tincturam periculoſiſſimis & admirandis ſymptomatibus affectatæ 5
Novum prorſus atque Europæ, Germaniæ præſertim incognitum remedii genus ad capillos aureo colore ſine omni noxa fingendos. 5
De tricis incuborum. 6
Novum veteribusque indictum horridi & intricati capillitii tum capitis tum barbæ genus, difficilium quorundam capitis morborum argumentum. 6
De barba. 6
Infans barbatus, pilisque ſubalis & pectine inſignitus natus. 6
Mulieres barbatæ. 6

De monſtroſis capitis conformationibus. 6

Bicipites. 6
Bicipites nati cætera ſimplices. 6
Biceps natus, cui ex medio ventre alterum caput promioebat. 7
Alius biceps natus, cui ex perinæo alterum caput enatum. 7
Acephali. 8
Capitibus carentes nati acephali dicti. 8
Varia capitis forma. 8
Non naturalium capitis cùm ab Hippocrate & Galeno tum ab aliis deſcriptorum figurarum variæ & prodigioſæ formæ. 8
Capita humana pro regionum, populorum, nationumque diverſitate, tum ab arte tum à natura plurimum variare. 8
Quidam animalium quorundam: velut Elephantino, Bovino, Arietino, Corvino, vel etiam Felium, Simiarum, Ranarumque ſpecie, capitibus geniti. 9
Puer monſtroſo capite eodemque aperto natus. 9
Monſtrum natum ſuperiore capitis parte, & collo carens, oculis in fronte ſitis, occipite foramine pervio, unde ſanguis emanabat. 9
Viſus infans reclinato & obtorto in alterutrum latus capite pedibusque ſibi invicem impoſitis, figura Salvatoris Chriſti crucifixi. 9
Mulier unico partu, caput humanum, lacertam bipedem, & porcellum enixa. 9
De magnitudine capitis. 9
Monſtrum cujus caput fermè duplo aliorum majus. 9
Magno admodum capite, cæterum ſine oculis, auribus naſo, mente, ore, cranio & fronte natus. 9
De Hydrocephalo. 9
Hydrocephalon. 9
Hydrocephalici mortui. 10
Hydrocephalici curati. 10
Hydrocephalici nova ſpecies, qua intra cerebri ventriculos (res mira) novem prope aquæ libræ citra difficilia admodum ſymptomata deprehenſæ: craniumque non oſſeum, ſed membranoſum, quale ſolet eſſe abortivo fœtui, conſpectum. 12
Puer cranio non oſſeo, ſed membranaceo natus: quibus remediis reſtitutus ſit. 12
Stupenda hydrocephali ſpecies, in viro viſa, & curata cujus caput increſcendo bovis caput æquabat. 12
De variis capiti agnatis. 12
Corona ſacerdotali natus viſus. 12
Puer multifariam monſtroſus, cui genitale membrum à vertice propendit. 12
Infans natus, cui præter alia monſtroſa in vertice carnea maſſa teſtudinis inſtar: in cervice verò quiddam murinæ caudæ ſimile agnatum cernebatur. 12
Carnis excreſcentia infanti cuidam circa frontem usque ad malam pronata. 12
Alius & in fronte & in occipite maſſa carnoſa notatꝰ. 12
Puer oxicephalus, tumore ventriculi ſuilli inſtar ex occipite pronato ſimili, viſus: oculo dextro bovillo, ſiniſtro exiguo foramine, ſine pupilla pervio; dente unico, cum aliis aliquot corporis particulis monſtroſis, viſus. 12
Alia horribilis & monſtroſa capitis conſtitutio, in qua præter alia monſtroſa, cutaneum velamentum, ex capite pronatum & propendens cernebatur. 13
Cornuti. 13
Capitibus cornutis nati. 13
Adultis cornua in capite pronata. 13
Virgini nobili non tantum circa articulos brachiorum

& pedum: verum etiam in capite & fronte cornua vitulinis haud abſimilia, cute tenus pullulantia, non ſine extrema deformatione ſubnata, percurataque puella, deniq; priſtinæ genuinæ formæ reſtituta. 14
Cuidam è fronte corniculum digiti longitudine pronatum & filo præciſum. 14

De cute capitis. 14

Cutem capitis univerſam poſteriora verſus moventes quidam. 14
Hiſtoriæ Galeni ruri degentis, qoomodo Achoras patientem ſanaverit. 14
A tinea crebris capitis lotionibus, vindicata, capitis dolorem febremque incidit: à quibus malis cum nulla arte liberari poſſet, moritur. Aperto cranio, dextra pars cerebri cum membranis putrida, & ichore citrino deprehenſa. 14
Talpa cum cranii corruptione. 15
Capitis arteriæ à vertice ad occipitium usque cuidam in tantum dilatatę intumuerunt, ut varicum ſpeciem repræſentarent. 15
Muſculoſa capitis cutis pars cuidam ab occipite, ad frontem divulſa, reſtaurata. 15
Sanies inter pericranium & cranium notata, nonnunquam oſſis corruptionem inducens. 15
Caſu ab alto volnus in capite acceptum & citra ſaniei repurgationem conglutinatum, capite in tumorem abeunte muſculoſa cutis incisione percuratum eſt. 15
Vulnere non ita difficili & periculoſo in capite accepto, atque ob id neglectim tractato, cranii oſſa vitiataſunt: unde perennis cephalalgia oborta, quæ Medicis morbi Gallici falſam opinionem præbens, ægra prope lethalis extitiſſet, niſi ille chirurgi opera ſervatus fuiſſet. 15
Ulcus in capite cujusdam excitatum, quod citra exactam ſuppurationem cualeſcens partes inter cutem capitis & pericranium corripit, atque in ſaniem & vermes convertit, unde graviſſima cephalalgia & perpetuæ vigiliæ obortæ, quæ tandem muſculoſæ capitis cutis ſectione diſparuerunt. 16

De vulneribus capitis. 17

Vulnera capitis pro locorum & temporum diverſitate curatu vel faciliora vel difficiliora eſſe. 17
In recentibus tum capitis tum aliarum partium vulneribus curandis, nonnunquam largiori ſanguinis profluvio, ad convulſiones decliuandas, indulgendum. 17
Naturam aliquando à capitis vulneribus pus, aliasque noxias materias ſub cranio latitantes, per improviſos meatus, vel ſymptomaticè vel criticè expurgare. 17
In capitis vulneribus collectum intra cranium pus aliquando per ejusdem poros exſudare. 17
Oſſicula latitantia in vulneribus capitis ſæpè curationem ad longum tempus protrahere. 18
Capitis vulnera non tantum poſt quadrageſimum ſextum diem, verum centeſimo quoque periculo non vacare. 18
In capitis deſperatis vulneribus, & apparentibus lethalibus ſignis, ægri non deſerendi: exemplo cujusdam, qui ex tribus capitis vulneribus magnis, & quæ lethalia eſſe Hippocrates pronunciavit, præter omnium exſpectationem evaſit. 18
Gravi vulnere in capite percuſſus, ad duram usque menyngem pertingente vulnere, reſolutione, convulſione correptus, & ſine voce mutus dies totos ſeptem manens, magna labore, nutu Dei, curatur. 19
Simplicium capitis vulnerum, ſine cranei offenſa, per terebrationem apertio quàm periculoſa. 19
Cerebri vulnera cum ejusdem ſubſtantiæ jactura. 19
Prodigioſa & deplorata cerebri vulnera cum ejusdem ſubſtantiæ effluvio & jactura percurata. 19
Vulnera ventriculorum cerebri. 24
Vulnus anterioris cerebri ventriculi curatum. 24
Quartus cerebri ventriculus, memoriæ dicatus, cuidam totus per vulnus ablatus, ſalva memoria. 24
Ex cerebri vulneribus, ejusdem ſubſtantiæ & ventriculorum incredibilis putrefactio animadverſa. 24
Varia alia ad cerebrum pertinentia. 24
Hiſtoriæ aliquot de vulneratis in cerebro ad animalem facultatem, earumque proprias ſedes, curationem vulnerum cranii, ad fungos & alia chirurgis ſcitu digna pertinentes. 24
Sex fungi in calvaria cujuſdam hominis animadverſi. 26
Quidam cerebro offenſo diu obmutuit, qui poſt crebras convulſiones in furorem actus tandem convaluit. 26
Cerebrum punctim læſum. 26
Medulla ſpinali vulnerata convaluerunt nonnulli. 27
Commotio vehemens. 27
Hiſtoriæ admirandæ & variæ, quibus oſtenditur, unius cerebri, ejusdemque membranarum vel vaſorum vehementi commotione atque concuſſione, capitis cute & cranio, quàm minimè læſis, lethalia ut plurimum ſymptomata produci, quæ nonnullis præſentem mortem, vel curationem ambiguam admodum aut miraculoſam prorſus attulerunt. 27
Ex caſu, concuſſione cerebrum ſuppuratum, unde æger extinctus. 29

De cranio, ſuturis, fracturis, contuſionibus. 29

De cranio. 29
Quibus locis & hominibus crania ſint duriora. 29
Notanda in cranio, quæ vulgo non occurrunt tubercula. 29
Foramina calvariæ exeſa. 29
De abſceſſu Hypocranio. 30
Vomica Hypocrania. 31
Vomica cerebri. 31
De Suturis. 32
Calvariæ ſolidæ ſine ſuturis, vel iisdem obliteratis notatæ. 32
Calvarias ſuturis præditas firmiorem valetudinem præſtare contra Celſum. 33
Variare plurimum ſuturas. 33
Suturas quidã etiam in majore ætate hiulcas habent. 34
De ſuturarum diſceſſione. 34
Fiſſura. 34
Cranii fracturæ ſpecies, quæ fiſſura & vulgo rima dicitur, mulieri mortem attulit 34
Contrafiſſura. 35
Percuſſorum una parte cranii fiſſuram ſeu rimam in altera & oppoſita contrahentium hiſtoriæ admirandæ, contrafiſſuram & reſonitum, contra quorundam ſententiam apertè demonſtrantes. 35
Reſonitus ſeu contrafiſſuræ in eodem cranii oſſe commiſſæ hiſtoria, fiſſa nimirum interna cranii lamina, externa integra. 36
Cranii laminæ internæ fiſſæ externa illæſa hiſtoria. 36
Cranii lamina interna rupta animadverſa. 36
De effractura ſeu depreſſione oſſium. 36
Cranii effractura ſeu oſſis depreſſio ut ingenioſe tractata. 36
Depreſſiones oſſium raræ aliæ. 36
Oſſicula in effractura ſeu depreſſione menyngatum pungentia ut tractata. 37
Cranii oſſium effractura eorundem detractione curanda. 37
Oſſium depreſſorum & fractorum per terebrationem eductio exemplis aliquot demonſtrata. 37
Abſceſſio oſſium. 37

Cura

Cum calvariæ oſſa vel ob contoſionem vel aëris cauſationem abſceſſura ſunt, chirurgia ſuperſedendum: & pulvis cephalicus ſuperdandus illuſtri exemplo confirmatur. 37
Contuſio. 37
Contuſa poerorum capita, citra cutis ſectionem quomodo percurari debeant. 37
Cranii contuſio in puero, citra ejusdem inciſionem, aut perforationem percurata. 38
Contuſionem eapitum infantium & puerorum aliquando, vel cum membranarum cerebri læſione, aut cum vulnere vel ſiue vulnere curandi ratio. 38
Hiſtoria pueri in fractura cranii cum capitis apertione curati. 39
Ex cranii fractura cum menyogarum offenſa puer ſervatus. 39
Pueri in caput præcipitati ſymptomata varia. 39
De fronte. 39
Secundum frontem duobus vulneribus tenuiſſimis acceptis mortuus. 39
Frons tota oſſe nudata. 39
De bregmate ſeu ſyncipite. 40
Quædam lapide in ſiniſtro bregmate percuſſa feliciter curata. 40
Glans ſclopeti bregmati inflicta ut educta & curatus æger. 40
Bregmate contuſo cutis capitis inciſione arteria vulnerata æger à lethali hæmorrhagia liberatus. 40
Lapide in ſiniſtro bregmate percuſſus adoleſcens Chirurgi inſcitia infeliciter curatus eſt. 40
Bregmatis oſſis fractura ad ſecundam laminam usque pertingente curata: æger ob pravam victus rationem febrem continuam cum graviſſimis ſymptomatibus incurrit, unde ingens carioſi oſſis abſceſſus, cum vermibus (res mira) obortus, ſingulari tamen induſtria, tantis periculis ſubtractus convaluit, hoc uno incommodo relicto, quod cicatrix cava permanſerit. 41
De oſſe petroſo. 42
Hiſtoriæ puerorum, quibus os petroſum fractum erat. 42
Oſſis petroſi fractura, cum temporum muſculi contuſione metu convulſionis, citra ejusdem ſectionem curata. 42
De temporum oſſibus. 42
Eques lapide in temporibus leviter vulneratus obiit. 42
Levi ad temporum ictu, convulſiones & mortem quoque aliquando concitari. 42
Temporum venis vulneratis convulſione oborta æger moritur. 42
Plaga ad alterutrum tempus inflicta os temporale integrum exemplum, reſtituto ægro. 42
De fracturis & contuſionibus varia alia. 42
Caſu ab alto diffracta univerſim calvaria, & ſine voce, ſine ſenſibus, & prope apoplectico reddito ægro, curatur miraculo tamen. 42
Contuſio cum fractura oſſis ſine apparēte vulnere. 42
Cranio fracto integra cute, ægros neque cute inciſa, neque cranio aperto, ſervari poſſe. 43
Cranii oſſis partem aliquam ictu vel aliter penitus exciſam ſicut muſculoſæ cuti aut pericranio aliquantum adhuc adhæraat, non reſcindendam, abjiciendamq; ſed reponendam illuſtri exemplo docetur. 43
Spaſmos, Paralyſes & Epilepſias, ad cranii vulnera conſequi, & ſæpe mortem inferre, contra quorundam ſententiam tum quomodo his ſuccurrendum & quæ reſolutionis in oppoſita parte ex vulnere capitis cauſa. 44

De cerebro, ejus membranis, ſpinali medulla & nervis quædam. 44

De ſitu, numero, magnitudine, forma & uſu ventriculorum cerebri. 44
Ventriculorum cerebri partem interiorem tenuiſſima membrana veſtiri, cujus beneficio ſentiant. 46
De origine ſpinalis medullæ ſententia nova, verior. 46
De proceſſibus à cerebello prodeuntibus. 47

De capitis dolore. 47

Meridianus capitis dolor. 47
Capitis doloris ſpecies rara, ægrum circa ſolis exortum dolore ad nares usque premens, circa meridiem vehementior, veſperi verò evaneſcens. 47
Admirabilis capitis dolor, ægrum quotidie circa meridiem invadens, & ad furorem usque fatigans, veſperi remittens. 48
Dolor capitis ex Lunæ periodis. 48
Hemicrania admiranda, certis Lunæ periodis ægrum ad triennium uſque divexans. 48
Dolor capitis ſuturas afficiens, 48
Ex cephalalgia cranii ſuturas nonnunquam ſeparari. 48
Dolor capitis ex lapidibus cerebri. 48
Calculus in cerebro natus, forma & magnitudine mori intolerabilem & pertinacem capitis dolorem, & tandem & mortem inferens, tum de aliis in capite genitis & repertis lapidibus. 48
Hiſtoria lapidis, intra cranium geniti & per nares valido anniſu expulſi, unde multorum annorum cephalalgia ſublata. 49
Dolor capitis, ex vermibus aliiſque animalculis in cerebro genitis. 49
Capitis dolor ſecundum Indorum Medicorum ſententiam ex vermibus in cerebro natis excitari ſolitus. 49
In immenſo capitis dolore eorum qui febre peſtilenti theriode & Ungarica nonnullis dicta laborarunt, vermes in cerebro deprehenſi. 49
In graviſſima, peſtilentis & Epidemici hemitritæi cephalalgia, cimicum, vermiculorum & putrilaginis indicibilis copia poſt ſectionem in cerebro animadverſa. 50
Epidemicorum & pernecinorum capitis dolorum, ex cerebri vermibus hiſtoriæ aliæ. 50
Capitis doloribus affecti quidam; tandem vermibus per nares rejectis liberati ſunt. 50
Diuturnus, pertinaciſſimus atque adeo lethalis capitis dolor ex ſcorpione in cerebro genito natus. 51
Dolor capitis ex cranii laminæ internæ particulis, 51
Gravi pondere in caput ſuſcepto geſtatoque internæ diploidis duæ particulæ, à reliquo cranio diffractæ, duodecennalem cephalalgiam concitarunt: quæ tandem naturæ vi & ſternutatione per nares ejectæ, eandem ſuſtulerunt 51
Implacabilis capitis dolor ab internæ cranii laminæ corroſione natus: ægrum tandem ſuſtulit. 51
Doloris capitis curatio 51
Medicus quinquagenarius ſibi venam ſecuit, ob vehementem capitis dolorem. 51
Capite per inadvertentiam alliſo & hæmorrhagia inde provocata à deſperata cephalagia liberatus. 51
Arteriæ ſectio, utiliter adhibita, in dolore capitis diuturno. 51
Arteriotomia in Crotapho hemicraniam incurabilem alias ſtatim ſuſtulit. 51
Arteriotomia qua ſupra tres libræ ſanguinis eductæ quibus æger à diuturna capitis hemicrania levatus eſt. 52
Hemicrania deſperata arteriotomia ſublata. 52
Dolor capitis cum tuſſi & difficultate ſpirandi. 52
Capitis dolor annis viginti ſeptem continuis divexatus alleviatus 53
Frigidæ uſu quidam, ab hemicrania, qua annos 40. affligebatur, curatus. 53

Capi-

Capitis dolor ſedatus ventriculo cerato impoſito. 53
Intolerabilis & aſſiduus capitis dolor, omnem medicamentorum vim eludens, ut ferro & igne evincendus. 53

De ebrietate. 53

Gravida eſu nucum aliquot moſchatorum ebrietatem & delirium incurrit: & de nonnullis aliis raris ebrietatem inducentibus. 53
Puer vino antiquo liberaliter potato vigiliis correptus & febri cum delirio periit. 53
Ex ebrietate convulſi & ſubito mortui. 53
Ametiſta rariura. 54
Vini odium inducentia. 54
Modus tutiur ebrietatis noxas corrigendi. 54
De capitis diſtorſione. 55

De vertigine. 56

Occipitii contactu leviſſimo vertigo provocabatur. 56
In capite cujusdam vertiginoſi & caro affecti, arteriæ cartilaginoſæ, humore profluente, viſæ ſunt. 56
Nova de cauſis vertiginis ſententia. 56
Pleraſque vertigines ex ſanguinis & ſpirituum perturbatione proficiſci. 57
Vertigo admiranda & ingenti purulentæ materiæ per dentium alveolos & os excretione levata. 57
Vertigo difficilis admodum incertis periodis & frequenter invadens, curata. 57
Vertiginoſorum curatorum hiſtoriæ aliæ. 57
Vertigine & vomitu ventriculi vitio excitatis, æger remediis nonnullis reconvaleſcere viſus, paucis poſt diebus languida febricula correptus, recidivam incidit cum delirio & aliis pravis ſymptomatibus, quibus tandem expiravit: vitiata viſcera cadaveris diſſectio detexit. 57

De Siriaſi cerebri inflammatione ſphacelo ejusdem & tumore glanduloſo pomiformi. 58

De Siriaſi. 58
De Siriaſi, febrili capitis infantium fervore. 58
De inflammatione cerebri. 58
De cerebri inflammatione. 58
De ſphacelo cerebri. 60
Cerebri ſphacelo correpti, alii ſeptimum alii decimum nonnulli decimum quartum diem, cum reſtitui non poſſent, attingentes, mortui tandem ſunt. 60
Sphacelo cerebri correptæ mulieri, vita ad decimum ſeptimum diem extenſa. 60
De abſceſſu cerebri. 60
Ab abſceſſu cerebri per nares aureſque ſupra quatuor libris puris evacuatis æger liberatus. 60
De tumore glanduloſo pomiformi. 60
Glandula pomiformis in cerebro viſa. 60

De phrenitide. 61

Symptomata phreneticorum. 61
Phrenitici nonnulli de iis, quæ oculis offeruntur rectè quantum ad ſenſitivam notitiam, judicant, cogitando verò à naturali judicio aberrant. 61
In phreniticis nonnullis veluti errans eſt imaginationis motus, qui cogitatione minimè falluntur. 61
Cogitandi & imaginandi facultatis utriusque ſimul læſæ exemplum. 61
Aliud phrenitici exemplum. 61
Cauſæ phrenitidis. 61
Phrenitide ſublatus, cujus cerebri ventriculi aqua cærulea referti; ſiniſter quoque eadem acerrima inventus eſt. 61
Paraphrenitis à vermibus. 62
Mutatio phrenitidis. 62
Pleuritia in Phrenitidem mutata. 62
Curati Phrenitici. 62
Sæva phrenitide detentus, frontis vena ingenioſe ſecta, liberatus. 62
Ab acuta & periculoſiſſima phrenitide quidam intra menſis ſpatium convaluit. 62
Acutas febres ſæpe phreneſin & convulſionem graviſſimam inducere: cum qua ratione eorundem ſymptomata mitigentur. 62
Deploratus phreniticus ſervatus. 63
Phrenitici caſu & fortuito liberati. 63
Mortui phrenetici. 64
Intempeſtivo refrigerantium medicamentorum uſu nonnullis phreneticis veternum, lethargus & tandem mors conciliata. 64
Fœmina ex ſebri ardente cum phreneſi mortua. 64
Ex levi catharro, rubor in facie natus, cum futuri delirii notis ſubſecuta phrenitis convulſio, tremor leviuſculus, & ſudor frigidus: unde morbi malignitate victus æger. 64
Adoleſcens cui tumor ad malleolum obortus, ſubſequentibus balbutie, febri latente, ſiti & lingua fuliginoſa, phreniticus factus: quarto die moritur. 64

De lethargo & caro. 64

Lethargico diſſecto abſceſſus & pus in anteriore cerebri parte repertum. 64
Capitis dolore ſoporifero, puer enectus, cujus cerebro diſſecto, circa opticum nervum; abſceſſus ſanioſus, una cum glutinoſa pellucida aqua deprehenſus eſt. 65
Medicus ſeptuagenarius ex diuturna febri in lethargum incidens, pro deplorato à Medicis relinquitur triduum totum: reviviſcit tamen paulatim & vi naturæ tacitè operantis integræ ſanitati reſtitutus eſt. 65
Lethargicorum ſolo caſtoreo & alorum balneo curatorum hiſtoriæ. 65
Lethargus unico cauterio ſanatus. 65
Ad lethargum remedia aliquot comprobati uſus. 65
In caro memoria ſuperſtes. 66

De catocho catalepſi & cōgelatis. 66

Catocho ſeu catalepſi correptorum horribiles & miſerandæ formæ ſeu modi, ſymptomataque mirè varia. 66
Cauſæ. 67
Catalepſeos ſeu catochi cauſæ variæ examinatæ & nova verior conſtituta. 67
Catochi vera cauſa experimento per anatomen deprehenſa. 68
Prodigioſus ex vermibus natus catochus. 68
Metaſtaſis. 68
Gelatus quidam in comitialem incidit morbum. 68
Catochus absque ſebri. 68
Curatio. 69
Catocho ſeu catalepſi ex phletora detentus copioſa narium hæmorrhagia liberatus eſt. 69
Gelatus medicamentorum uſu convaluit. 69
Catocho cum febri correptorum & curatorum hiſtoriæ. 69
Catalepſis cum febri in juvenibus curata 70
Catochus in ſene curatus. 70
Catalepticæ reſtitutæ hiſtoria alia. 70

De vigiliis. 70

Aliquos plures non tantum dies ſed & menſes, annos denique aliquot multos ſine ſomno exegiſſe. 70
Vigilias multis modis corrigi emendarique poſſe. 70

De noctambulis. 71

De dormientibus, qui vigilantium munia obeunt noctambulis dictis. 71

De memoria. 74

Sene-

Senectutis vitio memoria deſtituti. 74
Terrore & metu repentino quidam memoria privari. 74
Veneno hauſto memoria deperdita. 74
Stupendum exemplum extinctæ memoriæ literarum poſt hauſtum à venæ ſectione ſanguinem; ægro tamen (res mira) exacto anni decurſu, eodem modo reſtituto. 74
Ex ſiccitate propter intenſa ſtudia & labores contracta, memoria amiſſa. 74
Memoria ex peſte amiſſa. 74
Poſt acutæ febris ſolutionem quidam memoria & omni literarum cognitione ſubitò excidit, quibus tamen intra quadrimeſtre debita curatione adhibita reſtitutus eſt. 74
Morbo amiſſa atque iterum reſtituta memoria. 74
Lethali vulnere accepto ſubſecuta memoriç amiſſio 74
Ex ictu capiti allato, ſubſecuta oculorum, aurium, narium & oris cruentatio, quam tantus ſenſuum mentisq; ſtupor excepit, ut etiam adhibitorum remediorum, quorum opera intra trimeſtre æger reſtitutus eſt, & ante actorũ omniũ prorſus immemor fuit. 74
Lapidis ictu, caſu ab alto & morbis memoria deſtitutorum exempla. 75
Memoria ex ignota cauſa amiſſa & reſtituta. 75
Memoria deplorata ut inſtauranda. 75

De apoplexia. 75

Cauſæ. 75
A ſanguine. 75
Apoplexiarum à ſanguine profectarum hiſtoriæ. 75
Apoplexia mortuus, cui interiores oculi venæ per contuſionem diruptæ, ex quib. ſanguinis cochlearia duo in cerebri baſia defluentia & concreta arterias retiformes & choroidem plexum obſtruxerunt. 78
Apoplectici capite aperto, ſanguis atramenti inſtar profluxit. 78
Sanguinem in catalepticiś & apoplecticis concreſcere. 78
Crebro & conferto ſanguinis profluvio nonnullos apoplexia tactos. 78
Vulgi de apoplexia cauſis ſententia. 78
A pituita & aqua. 78
Apoplexia à pituitoſo humore, vi caloris potiſſimum æſtiva liquati hiſtoriæ duæ. 78
Alius apoplexia mortuus, in quo craſſus & viſcoſus humor ad eundem reti formem contextum inventus eſt. 79
Apoplexia à cerebri nimia humiditate & colliquatione. 79
Apoplexia cauſa, nonnunquam magnæ & perſpicuæ ſed glutinoſæ aquæ copia. 79
A melancholico humore. 79
Apoplexiæ potior cauſa humor melancholicus, qui & difficillimas apoplexias creat. 79
A flatibus, vapore & fumo. 80
Apoplexia à flatibus & ejus curatio. 80
Thermarum quarundam vapore in caput recepto ſymptomata apoplectica induci. 80
Apoplexia ex carbonum fumo. 80
A calidis humoribus. 81
Apoplexiam, Epilepſiam & ſimiles capitis affectus, ex calidis potius quam frigidis humoribus proficiſci. 81
A plethora & alvi obſtructione. 82
Plethora & alvi oſtructionem apoplecticam diſpoſitionem ſæpe inducere poſſe. 82
Ab externis. 83
Lunæ radiis expoſiti ſub ſomnum ſiderationem incurrunt. 83
Fulmine attoniti ſervati quidam, quidam mortui. 83
Ex horrendo terræmotu attonito, mentis emotio & veſania inducta. 83
Ictu bombardæ exaudito puer apoplexia mortuus. 84
Alapa quidam, alius pugno in faciem incuſſo ſtatim apoplexia correpti & mortui. 84
Cauſarum diſtinctio. 85
Diſcrepantium apoplexiæ cauſarum diſtinctio notabilis. 85
Apoplexia in paralyſin deſinens. 85
Mulier febricitans apoplexia correpta, quæ in ſiniſtri lateris reſolutionem ceſſavit, dextro latere convulſionibus cum febre afflicto. 85
Apoplexia in paralyſin deſinentes. 85
Apoplexia quædam rara. 86
Apoplexiæ & Epilepſiæ diſcrimen. 86
Prognoſticum funeſtum. 86
In magnis capitis morbis, apoplexia ſcilicet, convulſione &c. urina uioosa, cruenta, mortis argumentum. 86
Aliquando levis apoplexia utero geſtantes infeſtat. 86
Curatio. 86
Ab apoplexia curati nonnulli. 86
Apoplecticus ſine paralyſi reſtitutus. 87
Potiu, qua apoplecticus viginti horis decumbens revocatus eſt. 87
Cucurbitulatum in apoplexia vis mira. 87
Mortui. 87
Tempeſtiva venæſectione neglecta, mortuus apoplecticus. 87
Intempeſtiva venæſectione mortuus apoplecticus. 87
Apoplexia ſubitò interfectorum hiſtoriæ. 87
Apoplexia negligentius curata, æger mortuus. 88
Ex materia pituitoſa frigida, cum oblivione, capitis gravitate & dolore præcedentibus mortuus apoplecticus. 88
Apoplecticorum hiſtoriæ variæ. 88
Apoplexia mortui cadaver horrendi aſpectus: quod facie tumida & livida admodum per os, nares & prominentes oculos fervidam ſpumam egerere, viventis inſtar viſum eſt. 88
Apoplexia, qui mortui credebantur, reviviſcentes. 88

De paralyſi. 89

Cauſa. 89
Singulares celebrium aliquot Medicorum de paralyſis ſententiæ diſcrepantes. 89
Paralyſin aliquando acutum morbum eſſe, nec ſemper ab humore, nervos obſtruente, gigni. 90
Paralyſis lateris ſiniſtri & convulſio dextri ex apoſtemate cerebri, turgentibus venis, tenuis menyngis, cum febre. 91
Hiſtoria reſolutionis ex mœrore. 91
Symptomata. 91
Patalyticorum linguæ motum tardiorem per novilunium quam plenilunium eſſe. 91
Cuidam poſt reſolutionem utriusque cruris urina ſuppreſſa. 91
Paralyſin ſibi, quoties vellet, accerſebat quidam, idem totus; venenoſus. 91
Paralyticorum exempla varia. 91
Curatio. 92
Septuagenarius ſenex, optimi habitus, magnarum virium, ex paralyſi dextræ partis, ſola ſanguinis miſſione & purgatione, leuique ad cervicem unctione integre ſanatus. 92
Omnium membrorum contractio medicameotis curata. 92
Imperfecta paralyſis cum tremore totius corporis & linguæ oblæſione ob ictum ad dextrum ſupercilium profecta, cum horrendis ſymptomatibus, ægro ſuperſtite. 92

Din-

Diuturna paralyſi liberatus. 93
Collum tortuoſum quadragenario, duodecimo tandem anno reſtitutum & correctum. 93
Cruris reſoluti ſanatio. 93
Cruris dextri reſolutione menſes totos decem & octo perſeverante, poſt articulares dolores enata, & ligni ſancti potione curata. 93
Paralyſis ex ictu cervicis, ſagitta inflicti, ut conſervandus æger 93
Ex vehiculo decidens dorſi initium afflixit, unde paulatim duobus minoribus digitis & medietate medii ſenſum illæſo motu amiſit, qui medicamentis digitis fruſtra impoſitis, tandem iisdem dorſo alliſo applicatis convaluit. 93
Ex caſu quidam dorſi initium terræ allidens, aphonos factus, crurum reſolutionem incidit, qui affecto loco, remediis idoneis adhibitis convaluit. 94
Quidam ſub multa pluvia & vento impetuoſo ambulans, pallio madefacto, circa cervicem vehementi frigore affectus: cui imperiti Medici medicamenta, quæ cervici admoveri debebant, capiti magno errore adhibuerunt. 94
Juvenis in cella vinaria propemodum reſolutus, ut fuerit curatus. 94
Curatio fortuita. 94
Improviſa & vehementi incandeſcentia, multorum annorum paralyticus quidam, à contractura pedum liberatus. 94
Reſolutione multos annos laborans, incendii metu ſe præcipitem è ſucceſſu domo dejicit, de repente ſanatur, & deinceps probè incedere cœpit. 94
De Paralyſi ex colica. 94
Nova & veteribus pleriſque incognita, Germanis autem noſtris non infrequens paralyſis ſpecies, ad coli dolores & febres conſequens, tum quomodo & quibus ex cauſis accidat & curetur, eruditorum ſententiæ. 94
Curationis paralyſis ex colica hiſtoriæ. 98
Paralyſis quæ colicum dolorem ſequitur, natura cauſæ, generationis modus, criſes & curatio planè nova & exacta: qua author magno ſuo honore atque ſucceſſu, ſupra aliquot millia florenorum apud Moravos, Bohemos aliosque luctatus eſt. 99
De pſeudo paralyticis, quos Germani *contract* vocant, cum tabeſcant, ut vix oſſibus hæreant, & manibus ac pedibus, ſubinde magis magisque, imò tandem prorſus immobiles reddantur. 100

De ſtupore. 102

Stupor totius corporis cutis viſus. 102
Digitorum, manus ſtupor, ex humero baculo percuſſo obortus, medicamento collo inducto levatus eſt, cum fruſtra antea digitis adhiberetur. 102
Ex ſtupore cruris Medici decepti, calculoſum pro paralytico percurarunt. 102
Stupores exorti quid portendant. 102
Stupores Epidemicis haud abſimiles quibus remediis propulſi. 102
Hæmorrhagia narium affectus, corporis ſtuporem & inſenſibilitatem incurrit, quam nihil proficientibus remediis mors excepit. 102

De tremore. 103

Rara tremoris ſpecies. 103
Tremores etiam chronicos bona diæta curari poſſe. 103

De epilepſia. 103

Rara epilepticorum ſymptomata. 103
Rara epilepticæ acceſſionis forma. 103
Hiſtoriæ epilepticorum admirandis ſymptomatibus affectorum. 103
Epilepſia procurſiva. 104
In epilepticorum paroxyſmis, nonnunquam pituitoſum humorem, aliquando cerebri ſubſtantiæ particulam morbi vi extrudi. 104
Admiranda epilepſia, qua æger brachiorum & manuum agitatione convulſiva inſtar pugilum cum levi rationis noxa & ſine proſtratione in terram torqueri viſus eſt. 104
Mira epilepſiæ ſpecies aphrodiſiaſtica in qua paroxyſmus ſeminis profluvio ſolutus: aliæ item variis horrificisque ſpectrorum imaginationibus & anxietudinibus, ægros torquentes. 104
Cauſæ. 105
Epilepſiæ cauſæ præter veterum ſententiam, aliæ & novæ à recentioribus, tum experimento tum ratione conſtitutæ. 105
Pleraſque epilepſias à cauſa calida exoriri. 107
Epilepticorum cerebrum, ventriculos & ſacram fiſtulam plerumq; limbita aqua eſſe imbuta & repleta. 107
Ventriculos cerebri aqueo & cruento humore plenos in nonnullis conſpectos eſſe, qui epilepſiæ nunquam obnoxii fuerunt. 107
De epilepſia à ſanguine. 107
Melancholia epilepſiæ cauſa. 107
Epilepſias à flatibus fumis & vaporibus cauſari, Hippocratis, Ariſtotelis, Averrois & aliorum authoritate. 107
Ex crapula epilepſia oborta. 108
Ex urinarum anadrome funeſta epilepſia. 108
Epilepſiæ malignitatem, per contactus contagium, in ſanos transferri aliquando annotatum. 109
Ex animi affectibus epilepſia correpti quidam. 109
Pueros terrore epilepſia facile corripi. 109
Subitaneo tubarum terrore puer epilepſia correptus & mortuus. 109
Quædam fratris morte ex improviſo denunciata, comitiali morbo correpta. 109
Lentis eſu quidam comitialem morbum incurrebat ſemper. 109
Anguilla affatim devorata, comitiali morbo correptus quidam. 109
Aſſiduo porrorum eſu epilepſia concitata, eorundem abſtinentia ſublata. 109
Puella pugno ad tempora cæſa facta epileptica. 109
A variis corporis partibus per conſenſum. 109
Epilepſia ab univerſo corpore proficiſcens 109
Epilepſiæ ſine partium inferiorum concuſſione, caput ſolummodò afficientes, & parum à vertigine diſtantes. 109
Particularis epilepſia ſine omni capitis offenſa animadverſa. 110
E ſummo vertice excitari ſolita epilepſia. 110
Epilepſiæ initium à labro ſuperiore & ejusdem curatio. 110
Ex digito, manu, brachio & humero excitatæ primum epilepſiæ. 110
Ex ore ventriculi ſuſcitata epilepſia. 110
Ex mamma epilepſia excitata. 111
Epilepſia à corde ſuſcitata. 111
Ex lieone proveniens epilepſia. 111
E veſica ſe proferens primum epilepſia exemplo notabili. 111
Uteri vitio ſuſcitata epilepſia. 111
à teſtibus & vaſis ſpermaticis provocata epilepſia. 111
Ex pedis parte ſuperiore epilepſia initium ſumens. 111
E cruribus primum & ſura productæ epilepſiæ. 112
Hiſtoria cujusdam patris & filii, qui cum ſe ob ſcabiem absque corporis expurgatione inunxiſſent vulgari linimento, correpti fuerunt, pater palpitatione quadam in dextro brachio, filius autem epilepſia ex pedis conſenſu. 112
E pedis pollice nata epilepſia. 112

Gra-

Gravidarum. 112
Prægnantes epilepſia affectæ. 112
Epilepſiam non ſemper in gravidis abortum facere. 113
Epileplias in gravidis ſectione venarum in cruribus ſæpe curari. 113
Epileptica acceſſio ex partu difficili nata & crebro recurrens, curata. 113
Puerorum. 113
De matre puerorum epilepſiæ affini malo. 113
In matre puerorum cum febre Rutam & caſtoreum minimè convenire, quæque hujus mali vera ſit curandi ratio. 113
Epilepſiæ in pueris ſpecies atra & vulgo *bruta* dicta. 114
Metaſtaſis. 114
Epilepſiæ in paralyſin metaſtaſis. 114
Epilepſia ex terrore contracta, poſt biennium in paralyſin alterius lateris tranſiens, nihilominus ſingulis menſibus, circa novilunium affligit. 114
Cum epilepſia ſyncopen aliquando conjungi. 114
Diæta. 114
Comitialium prodigioſa prophylactica diæta. 114
Curatio. 114
Epileptica à dæmonibus vexata reſtituta. 114
Epilepſiæ venæ ſectione & ſcarificatione curatæ. 115
Subitanea & difficilis epilepſia, cùm rationis privatione poſt ſemeſtre per purgationes tẽpeſtivas curata. 115
Acceſſio comitialis graviſſima, vitio ventriculi derepente ſuborta, curatur. 115
Epileptici poſt 25. annum curati. 115
Epileptica triginta annorum convaluit. 115
Quadragenarius ab infantia ad eam usque ætatem epilepſia vexatus & liberatus. 116
Epilepſia inveterata in ſene curata. 116
Ad ſævos dentium & capitis dolores, Ducíſſa quædam periculoſa epilepſia correpta, quæ poſtmodum in ſiniſtri brachii reſolutionem ceſſavit, tum quibus hæc remediis fuerit reſtituta. 116
Vulneribus capiti inflictis quidam ab antiquata epilepſia vindicatus. 116
Tumore in coxa ſuborto, & oſſe vitiato, quidam per conſenſum epilepſia corripi ſolitus: qui tumore & oſſe vitiato percurato, ab epilepſia convaluit. 116
Hiſtoria pueri ab epilepſia ex crure laborantis de ligatione & curati. 116
Unico epileptico paroxyſmo eodemque viginti quatuor horis continuè & ampliùs affigente, liberata virgo quædam. 116
Centum & quinquaginta paroxyſmis epilepticis intra viginti quatuor horas exagitatus puer medicamentorum abſtinentia convaluit, quorum uſu prius irritatus fuerat. 116
Liberari aliquos epilepſia incognita morbi cauſa. 117
Paracenteſi liberatus ſetone videlicet collo & cervice perpunctis. 117
Epilepticorum per pyrotica & ſectiones ſervatorum variæ & admirandæ claſſicorum authorum atteſtationes. 117
Rutæ odore quidam caſu ab epilepſia liberatus. 118
Pœoniæ uſus ab epilepſia vindicat. 118
Alces unguię ad comitialem morbum mira vis, hiſtoriis aliquot & experimentis nobilitata. 119

De ſpaſmo. 119

Symptomata. 129
Varia ſpaſmi genera. 119
Convulſiones infrequentes. 120
Spaſmi holotonici mira & nova hiſtoria. 120
Saltus, motus inordinatus & riſus in convulſionibus 120
Convulſio & paralyſis aliquando in eodem membro alternatim conjunguntur. 120
Effoſſo oculo ſiniſtro, dextro convulſus eodemque latere reſolutus, ſupervixit. 120
Diſtentionis & palpitationis genus, ad febris & convulſionis ſolutionem conſequutum, quo immotis pedibus, corpus indeſinenter ſubſiliebat. 120
Alia horribilium ſpaſmorum ſchemata, quibus muſculorum & tendinum capita ad divulſionem usque extenſa viſa ſunt. 121
Flatulentæ convulſionis ſpecies rara. 121
Rara convulſio, qua inteſtina, abdomen, teſtes & vaſa ſpermatica convelluntur. 121
Mira particularis ani convulſio. 121
Admiranda convulſionis ſpecies, qua in morientibus membrum virile intendi obſervatum eſt. 121
Recens etiamnum mortui viſi admirandis convulſionibus exagitati. 121
Motus convulſivus ut à diſtenſione diſtinguatur. 122
Cauſæ. 124
Nova de natura & cauſis ſpaſmi ſententia. 124
Opiſthotono mortuus, in cujus capite aquæ cochlearia tria viſa. 124
Coturnicum eſu comitialem morbum & convulſiones contrahi. 124
Ex decubitu ſub dio in humo cõtractæ cõvulſiones. 125
Filius meus triennis ex verminatione in ſpaſmum incidens, excluſo lumbrico maligni generis vivo, liberatus, ſubſequente tamen teneſmo, & inde etiam ani procidentia. 125
Curatio. 125
Convulſio exinanitione curata. 125
Convulſio ex ſanguinis immenſa hæmorrhagia nata, phlebotomia ſublata. 125
Opiſthotonus ex congelatione facta in vena cava. 125
Tenſio nervorum cervicis curata. 126
Vomitione æruginis adoleſcens à febre & convulſione liberatus. 126
Convulſio ab helleboro vomitorio curata. 126
Quidam ex ſpaſmo dies quadraginta continuos ſpinam ad arcus modum retrorſum inflexam ſuſtinens, urina lactea emicta, ſumptoq; caſtoreo, miraculo quodam convaluit. 126
Spaſmus ad eryſipelas, bubonem & febrem in infánte conſecutus & curatus. 126
Opiſthotonus curatus. 127
Tetanus aquæ frigidæ affuſione curatus. 127
Mortui. 127
Ex diſtenſione nervorum mors ſubſecuta. 127
Spaſmo cynico mortua mulier. 127
Juvencula & bene habita, in octavo geſtationis menſe opiſthotono corripitur, gravi comitante febre, quarto à morbi initio die filium parit, poſtero die convulſa moritur. 128
Apollonia uxor mea dilectiſſima nonimeſtrem prope partum utero gerens, pyrophoba ædium in vicinia conflagratione perterrita, una cum fœtu, ventre adhuc concluſo, intra duodecim horas crudeliſſimis ſpaſmis extinguitur. 128
Opiſthotonos ex clavo pedis digito infixo, ægrum extinxit. 129

De incubo. 129

Incubo laborantium hiſtoriæ. 129
Epidemici ſeu popularis incubi ſpecies peſtilens & rara. 130
Incubus in conſtante ætate curatus. 130

De melancholia. 130

Symptomata. 130
Prodigioſæ melancholicorum hiſtoriæ. 130
Melancholiæ varia ſymptomata. 132
Hiſtoria melacholici ad riſum proni: quem tandem mæror & triſtitia ſubſecuta. 132
Alia non multum abſimilis hiſtoria. 132
Melancholiæ ſingularis quædam ſpecies. 132
Cauſæ. 133

Melancholiæ morbi cauſæ variæ diorifmo inventæ atque experimento conſtitutæ. 133
Melancholici cujusdam locus affectus circa torcular in cerebro. 133
Somno ob melancholiam menſibus quatuordecim quidam deſtitutus. 133
Curatio. 134
Virgo quædam ob menſes retentos melancholia correpta & tandem inſaniens, per venæſectionem curata eſt, qua minimè repetita recidivam incurrit. 134
Melancholici annuis evacuationibus curati hiſturia alia. 134
Melancholici deſperati vitro antimonii reſtituti hiſtoria memotabilis. 135
Muliec melancholica enemate & cauterio curata. 135
Melancholia cum hæmorrhoidibus annuis putgationibus levata. 155
Melancholia cum comitiali morbo complicata, ut in ſumma deſperatione curata. 135
Melancholia difficili cum diuturna alvi aſtrictione, poſt multorum remediorum inutilem uſum liberatus quidam. 135
Caſu à melancholia liberatæ mulieres. 135
Melancholicus ad cranii fracturam uaque vulnere accepto, à melancholia liberatus eſt, eodem verò conglutinato, melancholiam denuò incurrit. 136
Malancholicus vulnere merure accepto ſanatus. 136
Melancholiam commoda conſolatione ſæpè curari. 136
Muſicam ad melancholiam curandam efficacem eſſe. 136
Singulari ſolertia medici à melancholia puella quædam liberata. 136

De lycanthropia. 136

Lycanthropiæ ſeu lupinæ inſaniæ exempla horribilia. 136

De melãcholia hypochõdriaca. 137

Melancholiæ hypochondriacæ dilucidatio. 137
Malancholiæ hypochondriacæ cauſæ variæ, hiſtoria mulieris ab eadem liberatæ oſtenſæ. 140

De mania ſeu inſania. 140

Admiranda carpentarii cujusdam inſania. 140
Cauſæ. 140
Tuberculo in collo oborto graviſſima inſania inſecuta. 140
Mania ſive inſania ex fervente ſanguine cecebrum petente. 140
Melancholicus ex effræni coitu inſania corréptus. 141
Adoleſcenti adamatæ ſuæ aſſidenti, vena ſecundum tempora ſua ſponte diſrupta, fervidiſſimum ſimul ac copioſum ſanguinem profudit. 141
Melancholicos, Maniacos vel inſanos amoris vi, aut zelotypia inductos, ſibimetipſis teſticulos amputaſſe. 141
Curatio. 142
Noctucna inſania curata. 142
Furore correptus ſupecveniente dyſenteria liberat⁹. 142
Inſania gravi ad menſes aliquot detentus ſupervenientibus varicibus liberatus. 142
Ex menſibus, aut ſemine copioſo cohibitis: virgines & mulieres quædam in furorem actæ: quæ calido & nervoſo coitu, menſibus & rationi reſtitutæ ſunt. 142
De inſania mirabili ex amòce inducta atque curata. 142
Hiſtoriæ amore inſanientium & perdite amantium, qui earum, quas exarſerant, conjunctione & perfruitione ab amoris inſania, mœrore item & tabe liberati ſunt. 143
Mira apud veteres Medicos inſania, quam Enthuſiasmum nominatunt annotata: ſaltandi furore Muſica Pharmacia & Diæta coërcitu. 143
Rara & horrenda apud recentiores inſaniæ ſpecies: qua correpti, miro ſaltandi furore, agitantur, unde S. Viti choreæ nomen invenit. 144
Delirium cum ſaltatione junctum. 144
Melancholicos, Maniacos, Phreniticos quique ex alia cauſa furore perciti ſunt, nonnunquam linguam aliam perſonare, quam non didicerint, aut vaticinari: nec tamen eſſe dæmoniacos: medicamentis reſtitui poſſe ſæpè. 145
Maniacus dæmoniacus falſo creditus: medicamentis curatus. 145
Mania correpti, cautè tractandi. 145
Mortui. 145
Virginum quarundam mira inſania, quæ nullis proficientibus perſuaſionibus, aut remedus ſibiipſis manus intuletunt. 145
Amoris vi puellæ mortuæ. 146
Suppreſſis menſibus, opinionem conceptus præbentibus, dolore levi ab imo ventre ad fauces pertingente mania cotripitur muliec & catarrho, quæ paulo poſt interiit. 146
Peſtifera inſania correpta puella, primo curatur, poſt menſem verò in eandem incidens unius diei ſpatio è medio tollitur. 146

De dæmoniacis. 146

Verè dæmoniacos, poſt eccleſiæ preces, etiam Medicorum opera ſæpè reſtitui. 146
Etiam veteres dæmone obſeſſos per medicamenta vel antè vel poſt exorciſmos adminiſtrata liberaſſe. 147
Ad inſaniam mentis emotionem, melancholiam, experimentum ſingulaciter celebratum. 147

De catarrho. 148

Catarrhi maximè externi natura, cauſæ & generationis modus novus. 148
Cautio in catarrhorum cura utilis. 148
Infantium catarrhus noſtris frequens, ſæpè cum ſuffocationis aut epilepſiæ metu. 149
Puer deſtillatione & febre continua laborans deſperatus reſtituitur. 149
De catarrho ſive deſtillatione ſuffocante. 149
Raucedo & gravedo in nonagenario ſene curata. 149
Pulveris hauſtu lethalis raucedo inducta. 150

Appendix ad capitis morbos. 150

Aquas vitæ magna cautione uſurpandas in capitis morbis. 150
Topica cordi applicata capiti etiam conferre. 150
Alvi obſtructiones ob evaporationes capiti pernicioſas cavendas. 150

De oculis. 151

De conformatione. 151
Monſtroſæ oculorum conſtitutiones quorundam: cujusmodi ſunt, qui vel oculis omnino carent, vel unicum, vel tres, aut quator habent, vel alienis partibus ſitos. 151
De humoribus. 151
Non tantum aquei, quantum vitrei humoris oculis contineri. 151
Cryſtallinum humorem non in centro oculis conſiſtere. 151
Viſionis impeditæ in propinqua vel diſtantia loca, cauſa cryſtallinus humor. 151
Cryſtalloidem nonnunquam defluxionum vi citra externam offenſam repente ſede ſua propelli: & cur nonnulla gemina appareant, 151
De iride. 151
Iris quid revera ſit, ex celebriorum anatomicorum ſententia. 151
Nigrum oculi cuidam tam latum ut quam minimum albi reſtaret. 152

De ner-

De nervis opticis. 152
Nervi viſorii num ſint pervii. 152
Nervorum opticorum conſtitutio veriſſima. 152
Nervos opticos non oriri ex anteriori baſis parte, ſed ab imo ſpinalis medullæ produci: contra veterum & recentiorum placita. 152
Nervorum congreſſus ratio mira. 153
De muſculis. 153
Nervorum muſculos oculorum moventium conſtitutionis ratio nova. 153
Muſculorum oculos moventium deſcriptio vera. 153
De tunicis. 153
De tunicis oculorum anatomicorum ſententiæ, mirè variantes, diſtinctæ. 153
De facultatibus. 154.
Facultatum incorporearum probè diſtinctarum in oculo viſionis inſtrumento luculenta demonſtratio. 154
De cauſis morborum. 154
Cataractæ cauſa aquei humoris craſſities. 154
Conſummata ſuffuſio uno die aborta. 154
Ophthalmia & imminens ſuffuſio non per ſe ſed ex vermibus. 154
Splendores oculorum admirandi. 154
Læſo muſculo temporali læditur oculus & contra. 155
Glacedo ſuffuſionis ſpecie curata excæcavit ægrum. 155
Ex humorum copia & defluxione oculum aliquando eousque diſtendi ut crepet medius, cæcitasque omnimoda conſequatur. 155
Puſtula in cornea enata ex medicamento intempeſtivo, ad ſuppurationem deducta, æger excæcatus eſt. 155
Cæcitas ex vulnere in occipitio repentina. 155
Citra ſinciput vulneratus viſum amiſit. 155
Colapho faciei impacto, viſus ſubito amiſſus, quem ſurditas & fatuitas conſecuta ſunt. 155
Bombardarum horribili exploſionis corruſcatione atque impetu viſus ſine externa nota ſubitò amiſſus. 156
Oculorum uſu, ex malè curato vulnere deſtitutus Rhinoptes quidam per nares viſibilium rerum ſpecies internoſcere & haurire quivit, exemplo planè ab omni hominum memoria inaudito. 156
Oculo punctim, ad cerebri ſubſtantiam usque pulvere penetrante, læſo, puer ſtatim apoplectico ſimilis, concidit. 156
Veſtium ſpinteres incurvatas acus & ligularum ferramenta, aliquando incantationum vi per ſuppurationes ex oculis prodire viſa ut & caroeas excreſcentias, pirorum aut pomorum forma, ex iisdem pronaſci. 156
Curatio ophthalmiæ. 157
Hiſtoria œconomi Romani divitis, qui fuit ob oculorum inflammatione ac cæcitatis periculo per ſanguinis miſſionem è directo liberatus. 157
Hiſtoriæ duorum adoleſcentum ophthalmiæ percuratorum. 157
De lippitudine. 158
Ad antiquam ophthalmiam ſetonum & annulorum præclarum remedium. 158
Deſperatæ oculorũ defluxiones ſetonum uſu curatæ. 158
Phlegmone oculi ſola per alvum purgatione una die ſanata. 158
Curatio cæcitatis. 158
De cæcitate curata. 158
Poſt dolorem capitis cæcitas diſcuſſa. 158
Nonnullis repentino alvi profluvio viſus reſtitutus. 159
Viſus ex implacabili capitis cruciatu & vigiliis repentè amiſſus: qui extracti opiati uſu quaſi ſubitò reſtitutus eſt. 159
Doloribus colicis excæcata mulier idoneis adhibitis uſui reſtituitur. 159
Quidam, vulneribus frontis, à cæcitate liberati. 159
Curationes Nyctalopis. 159
Nyctalopis curatio expedita. 159
Suffuſionis. 159
Suffuſio citra chirurgiam curata. 159
Cæcus quidam altero oculo gallicoſus factus, hydrargiri inunctione à ſuffuſione & morbo Gallico vindicatur. 159
Ad viſus imbecillitatem oculorum ſuffuſiones nubeculas & maculas, quæ ab angulis oculorum naſci incipiunt, remedia nova & de experimento commendatiſſima. 159
Procidentia oculorum. 160
Adoleſcenti Veneto, dexter oculus adeo prominebat, ut omnem faciem deturparet. 160
Sæva utriusque oculi ad genas usque procidentia, ægrum per ſemeſtria intervalla, ſine viſus noxa devexatus. 160
Oculorum procidentia hiſtoriæ. 160
Oculorum vulnera. 160
Oculorum vel ſtilo vel aliter per pupillam ad corneam usq; perforatorum diſciſſorum illæſo viſu curatio. 160
Prodigioſi oculorum ictus, ſagittis vel aliter illati, uti miraculosè percurati. 161
Lignorum & lapillorum fruſtula oculis impacta, ut educta. 161
Cicatrix in oculo caſu deleta. 161
Veſiculæ & animalcula. 161
De veſicis & puſtulis oculorum. 161
Animalcula majorum cyronum inſtar, in conjunctiva oculi membrana, ejusdemque albo nata intenſiſſimum pruritum excitantia. 162
Adminiſtratio remediorum. 162
In oculorum vitiis ut remedia adhibenda. 162
Collyrium oculo admotum, paulo poſt in palato perceptum. 162
Oculorum dolor collyrio ex opio adhibito, exaſperatus. 162
Oculi factitii. 162
Oculi factitii, ex auro encauſto, depicto & tectorio opere expolito. 162
Qua arte veri oculi jactura celari poſſit. 162
De palpebris. 162
Nullos eſſe oculis peculiares muſculos dicatos, verum ſolius lati muſculi id opus eſſe contraria prorſus ſententia. 162
Muſculorum palpebrarum ratio. 163
Puncta lachrymalia palpebrarum notata. 163
Lapis in palpebra. 163
Morum nucis juglandis quantitate eujusdam palpebræ innatum. 163
De ſuperciliis. 163
Duplex ciliorum alterius oculi palpebræ, ordo magno utriusque oculi incommodo in muliere quadam animadverſus. 163
Muſculi ſupercilium trahentes à nullo adhuc cogniti. 164
Mira paralyſis ſuperioris palpebræ ex immodica frigidorum applicatione. 164
Cavum ſupercilii læſum fractumve, inſanabile alias, reſtitutum tamen. 164
Supercilii vulnus ut curandum. 164
Abſceſſus ad ſupercilium ſiniſtrum. 164
De angulis oculorum. 164
De ſanguine tres ferè ſeptimanas ex oculis lachrymarum inſtar, copiosè emanante & profluente. 164
Vermiculi ex angulis oculorum erumpentes. 165
Excreſcentia pilæ quantitate oculum prope totum operiens, ex cantho domeſtico, ſeni cuidam enata. 165
Orbita oculorum. 165
Glandulæ in oculorum orbita recentioribus animadverſa. 165
Oſſa oculi orbitæ innata miræ magnitudinis. 165

De auribus. 166
Conformatio. 166
Monſtroſæ aurium conſtitutiones quorundam. 166
Aures quibusdam pro arbitrio mobiles. 166
Auditus inſtrumenta. 166
Audiendi modus quis. 166
Inſtrumenta auditui ſubſervientia quæ. 167
De aure. 167
Sedes Auditus quis in genere. 168
Meatus auditorius, ſive oſſeus canalis quis. 168
Communicatio aëris externi cum implantato & myringa ſive tympano. 169
Aër implantatus. 169
Secunda cavitas, vel ſecundus meatus, & quæ in eo continentur in genere. 170
Contenta in ſecunda cavitate, & præſertim de tribus oſſiculis. 170
Muſculi in ſecundo meatu poſiti. 172
Chorda ſeu filum in ſecunda cavitate. 172
Fanestræ duæ delationi ſoni inſervientes, itidem in ſecunda cavitate contentæ. 172
Meatus à ſecundo auris meatu in os pertingens, & expurgationi inſerviens. 173
Aquæductus. 173
Labyrinthus ſeu tertia auris cavitas. 174
Cochlea, quarta auris cavitas. 174
Nervus acuſticus ſeu auditorius. 175
Cauſæ. 175
Ingenioſa ratio cognoſcendi, num auditus ſit ablatus ob morbum myringi aut potius nervi expanſi. 175
Quidam ex conjuge ſua liberos omnes ſurdos & mutos ſuſcepit. 176
Duo muti & ſurdi intra decem menſes cum molis mortuis & putrefactis nati, ſuperſtites. 176
Vermes in auribus. 176
Puris per aures perennis defluxio: puellæ nuper natæ firmioris valetudinis cauſa. 176
Auris purulentia, à cerebro profluente, cohibita, mortuus æger. 176
Aquæ limpidæ per aurem excretio admiranda. 176
Auriſcalpii intempeſtivus uſus noxa. 176
Chirurgi errore dum venam tundit, ſcalpelli acies fracta, & poſt aurem delata, frequentes lancinationes excitavit. 177
Curatio. 177
Ad humiditates aurium, & ulcera capitis puerorum remedia ſingularia. 177
Surditas venæſectione curata. 177
Theſſalicus quidam purulentam aurem curavit, qua hiſtoria demonſtratur, cur ſummè ſiccantia medicamenta auribus purulentis adhibenda. 177
Hiſtoria cujusdam in cujus aurem curculio irrepſerat. 177
Muſca cujusdam aurem ſubiens, ut fuerit educta. 178
Quidam per luſum & imprudentiam ceraſorum nucleum: alius ſiliquæ ſemen auribus immittentes, eadem non niſi prius inibi germinantia educere potuerunt. 178
Sphærula corallina in aurem delapſa ſtuporem & dolorem atque adeo tabefactionem brachii invexit. 178
Auricula cum cranii particula abſciſſa & ad humerum usque propendente, quidam reſtitutus. 178
Aures ut reſarciendæ. 178
De naribus. 179
Conformatio. 179
Prodigioſæ narium conſtitutiones. 179
Variæ de olfactus organo authorum ſententiæ. 197
Naſum dilatantes muſculi recens inventi. 180
Promiſcua. 180
Lapis in capite Nobiliſſimi cujusdam Patricii Veneti ad cerebri baſim inventus olfactus inſtrumenta planè impediens. 180
Nucleus ceraſi olfactum auferens. 181
Narium hæmorrhagia juveni cuidam in ſingulas hebdomadas familiaris citra vitæ diſpendium. 181
Prodigioſæ narium hæmorrhagiæ, quæ interdum 18. interdum 20. nonnunquam etiam 40. ſanguinis libræ profluxere. 181
Sanguis poſt reſtinctum fluxum narium ex oculis emanans. 181
Hiſtoria juvenis, cui ſanguinem criticè profluxurum è nare dextra Galenus prædixerat. 181
Narium polypus cum bubonocele. 182
Horridum faciei puellæ cujusdam ſchema cui naſo excidente facieque adæquata cartilagineum quiddam ſuffectum eſt. 182
Abſceſſus in naribus notatus: vermesque duo in naribus geniti ægro inſaniam, febrem & tandem etiam mortem inferentes. 182
Quidam cùm febre laboraret, per naſum ejecit vermem obſcurioris & longitudinis quatuor fermè digitorum. 182
Aliæ de vermibus in naribus obſervationes. 182
Vermes in naribus polypo vexati. 182
Curati. 183
Cuidam juveni odorandi ſenſus à diuturna tum gravedine tum deſtillatione læſus & reſtitutus. 183
Triduani ſanguinis profluvii mirum vetulæ remedium. 183
Ad narium hæmorrhoides, polypum atque omnem eorundem carnoſam excreſcentiam remedium & hiſtoria rara & notata. 183
Ozænæ curatio. 183
Narium ulcus deſperatum, efficaciſſimo remedio curatum. 183
Turundæ muſcoſæ ex naribus. 183
Ab exulceratione altera pars narium conglutinata relicto parvo foramine. 184
Nova & inaudita ratio, qua naſus, labra, aures, vel à primo ortu curta, vel multo antè tempore abſciſſa reſtaurari & refici queant, hiſtoriis & teſtimoniis demonſtrata. 184
Naſus recens deciſus expeditè conglutinatus. 185
Naſus fictitius. 185
Ab ictu naſi profluvium purulentum, unde magni oſſis excretio. 186
Cuidam naſus cum ſuperiore labro & mandibula adeò præciſus, ut ſupra mentum propenderet: qui ingenioſa chirurgi curatione ita convaluit, ut nullum accepiſſe unquam vulnus videri poſſe. 186
Aliud admirandi circa naſum à tauro inflicti & curati vulneris exemplum memorabile. 186
Circa tempora ſagitta vulneratus, poſt annos viginti quinque teli partem ſternutatione rejecit. 187
Teli ſpiculum naſo transverſum inflictum inibi absque ſingulari noxa hærens. 187
Sagitta circa naſi regionem inflicta uti tandem ſingulari induſtria educta. 187
Juvencula phaſeolo naribus intruſo, & inibi tumeſcente non ſine moleſtia per ſternutamentū liberata eſt. 187
In naſi morbis ut remedia adhibenda. 187
Ex venula in naribus fortuito ſauciata mortuus quidam. 187
Hirudo naribus imprudenter adhibita, eademque ſurſum in cerebrum penetrante: ægrum nihil proficientibus medicamentis necavit. 187
De lingua. 187
Conformatio. 187
Linguæ monſtroſæ conformationes. 187
Magnitudo. 188

Lingua prægrandis natura. 188

Lingua non natura de morbi vitio portentoſæ magnitudinis. 188

Guſtu. 188

Guſtus ut fiat & quæ ejus ſedes, quæ inſtrumenta ſint, ſententia nova. 188

Quidam guſtatu omni deſtituti, ita ut neque jucunda aut injucunda diſcernerent: indifferente vitra, lapides, ligna, viva animalia, carbones, piſces, fœnum, lineos & laneos pannos, atque id genus alia vorabant, 189

Moveri linguam poſſe, ejusdem tactu & guſtu amiſſo. 189

De linguæ ardore & ſiccitate febres. 189

De ſermone & voce. 189

Cuidam integre valenti per intervalla & periodos ſermonis uſus ademptus & reſtitutus. 189

Uſum ſermonis interdum ex inducta oblivione intercipi. 190

Indignatione quædam obmutuit in totum. 190

Pueri quidam ad nonum aut duodecimum annum ſermonis uſu deſtituti, tandem vel ætatis decurſu aut ſua ſponte vel etiam artis opera vocales facti ſunt. 190

De angigloſſis, ſeu mogilatis. 190

Promiſcua. 150

Linguæ & uteri ſympathia mira. 190

Linguæ affectæ in peſtilenti febri rara & formidanda hiſtoria. 191

Convulſione quidam ſibi linguam mordicus amputavit. 191

Lingua abſciſſa ſine valetudinis noxa. 191

Varia in lingua viſa. 191

Pili. 191

Pili in lingua geniti, ſatis longi. 191

Spongia. 191

Cuidam ſpongia carnoſa in lingua enata, quæ à reſectione in tantum excrevit, ut faucibus undicumque occupatis, ægrum ſuffocaret. 191

Lapides. 191

Lapides prodigioſæ formæ & magnitudinis in lingua nati, ſermonis uſum nonnullis intercipientes. 191

Vermes. 192

Vermes in lingua. 192

Curationes. 192

Mutus & ſyncope affectus puer curatus. 192

Muti quidam ſola animi vehementi incitatione vocales facti. 193

De ranulæ natura, ejusque curatione recentiorum animadverſiones & experimenta rara. 193

Verrucæ in lingua. 193

Verruca penſilis magna in lingua enata; qua ratione curata. 193

Malignum & magnum ulcus linguæ curatum. 193

Lingua fiſſa ut reſtauranda. 193

De lingua abſumpta putredine in variolis & renaſcente. 194

Lingua amputata ut arte ſermo procurandus. 194

De gargareone. 195

Columella inflammata, remedio ſecreto coempto percurata. 195

Gurgulionis adeo laxati, ut ad dentes usque anteriores propenderet, curationis hiſtoria. 195

Columellam, ſi neceſſitas exigat, cantè & prudenter eſſe excindendam: ſiquidem per errorem inciſa, vocis detrimentum & ſpiritualibus refrigeratis, phthiſim aut citam mortem minatur. 195

Uvula imprudenter reſecta mortis cauſa. 195

De maxillis. 195

Maxillam inferiorem in adultis unico oſſe conſtare, pueris autem biſoſſem eſſe. 195

Maxilla inferior capiti ita connata ut immobilis eſſet. 196

Puellæ inferior maxilla tota putrefacta exempta, in cujus locum callus enatus dentium & maſticationis munus explens. 196

Maxillarum alveolos in ſenibus præſertim poſt dentium jacturam coaleſcere. 196

Lapis in maxilla dextra. 196

Puero decem annos nato ex dextra maxilla tumor magnus, chæradicus, oblongus ad internam colli partem usque propendens feliciter inciſus ex quo extractæ ſcrofulæ pleræque vitelli ovorum magnitudine, ſingulæ tunicis incluſæ, ſcutellam ſatis magnam replentes, num. 72. unà cum radice quæ fœturæ gallinarum reſpondebat puero reconvaleſcente. 196

De gingivis. 196

Prodigioſum gingivarum incrementum & hyperſarcoſis tum de epulide, ut variis hæc modis ingenioſè percurata. 196

Sanguis ex gingivis profluxus periodicus animadverſus. 197

Sanguinis è gingivis profluvium, quod nullis cederet medicamentis, ægrum è medio ſuſtulit. 198

De dentibus. 198

Dentes in matris alvo gigni, licet non prodeant. 198

Quidam cum dentibus vel omnib. vel aliquib. nati. 198

Edentulus. 198

Dentium numerum plurimum variare. 198

Duplex vel nonnunquam etiam triplex dentium ordo obſervatus. 198

Dentium loco unicum os in nonnullis annotatum. 198

Dentes in palato nati. 199

Dens ſerratus. 199

Dens ferè aureus, in puero ſeptem annorum vivente conſpectus. 199

Dens ſuper dentem enatus. 199

Admodum ſenibus dentes renati. 199

Maxillares dentes renaſci. 200

Duo inciſorii dentes poſt annum quadrageſimum enati. 200

Ex defluxionibus dentium alveolos aliquando ita repleri gypſea pituita, ut dentes extrudantur. 200

Lapides dentibus adnati. 200

Vermes dentium. 200

De dentibus plura alia rara. 200

Dolores dentium plerumq; à cauſa calida excitati. 200

Dentium dolor, qui genuinis prodeuntibus excitatur, non catapotiis ſed ſcarificationib. tollendus. 201

Dentitio puerorum ex gingivarum duritie, deſperata, uti ſcalpello ingenioſè adjuvanda. 201

Ad dentium dolorem remedia aliquot nova, de experimento comprobata. 201

Dentes vacillantes aut mobiles non ſtatim eximendi, ſed firmandi potius. 201

Ex dente putrido ſine vi evulſo, mira hæmorrhagia, in annoſa muliere curata. 202

Ut dentes ſine dolore & ferro extrahantur. 202

Hominis ſani dens, in avulſi alterius locum ſuffectus ſtabilitus. 202

Dentes fictitii, quibus ſenio aut aliter edentulis factis, non tam deformita emendatur, quam articulatæ vocis formandæ defectus reſarcitur. 202

Erutis dentibus mortui. 202

Opiato oleo denti dolenti inuncto, perpetua indolentia, quam mors excepit, ſubſequuta. 202

De faucibus, palato, & reliqua interna oris regione. 202

Lapis in faucibus enatus. 202

Faucium inflammationis expulſu, oris inſpectiooe & idoneis medicamentis dignotio & curatio, contra Theſſalicos aſinos. 203
Ex acri defluxione palati pars ad liuguæ baſin mollior exeſa. 203
Palati lacuna morbi Gallici vitio aut aliter deperdita, ut replenda. 203
Caruucula in palato. 203
Cancer oris nupernatorum, cancer albus dictus. 203
De ſcyrrhoſi humoris ingenti in ore nato: à multis pro cancro habito. 203
Alia ſcyrrhoſi humoris, ex ore excreſcentis hiſtoria & curatio. 204
Ab oſſe ethmoide cato aliquandn producta pondo librarum quinque. 204
Admiranda mulieris cujusdam excreſcentia circa guttur nata: ſpiritom atque potum intercipiens, cujus portiones reſectæ ſubinde renatæ, quæ noo niſi cauterio cohiberi potuerunt. 204
Verrucæ in gutture. 205
Stomacatia. 205

De facie, frõte, genis, labiis & ore. 205

Facies. 205
De inſueta & admiranda rubedine facici. 205
Sagitta faciei cujusdam inflicta, cujus ferrum conſolidato vulnere, relictum ſine incommodo. 205
Frons. 205
Natus diviſo in fronte craneo, ſine labiis, oris loco parvo foramine & pede unico. 205
Infans ſine cnllo & fronte. 205
Duos eſſe frontis muſculos, quorum beneficio dimidiam frontem nonnulli movere poſſunt. 205
Carcinomate ſecundum lævam frontis partem excogitato, mors ſubſecutæ. 206
Frontis dolor ejusdem frictione & vellicatione auriculæ laxioris partis appatente venula eaque ſilice inciſa ſublatus. 206
Malæ ſeu genæ. 206
Genæ vulneratæ curandæ ratio hiſtoria verminoſi vulneris ejusdem genæ demonſtrata. 206
Cancer malæ dextræ, ſingulari remedio curatns, aliis nihil proficientibus. 206
Labra. 206
Labio cutto natus. 206
Labia ob incandeſcentiam ſanguinolenta cuidam. 207
Fiſſis labiis nati & de labellis leporinis. 207
Labella leporina & colobomata Græcorum quomodo ab utero matris è medio tollenda. 207
Labro tremulo quidam. 207
Mulier carbone teterrimo circa os & labra correpta, curatur: ſed tamen deformis manet. 207
Nova & notanda amputandi cancri, qui labia obſedit, ratio. 207
De labroſulcio ſeu cheilocace. 207
Os. 208
Ore gemino, oculis quatuor, dentibus duobus, auribus curtis & barbatus natus. 208
Mentum. 208
De novo morbo mentagra ſeu Lichene dicto. 208
Ulcus menti, dentis evulſione ſanatum. 208

OBSERVATIONUM MEDICARUM, LIBRI SECUNDI LEMMATA DE PARTIBUS VITALIBUS THORACE CONTENTIS.

De tonſillarum affectibus. 209

Foramina. 209
Tonſillarum tunica, foraminibus pervia imperitis aliquando, in earundem inflammatione, ulcerum faciem ementitur. 209
Calculi. 209
Calculorum in tonſillis genitorum, pertinacem tuſſim excitantium hiſtoria & curatio. 209
Abſceſſus. 210
Abſceſſus tonſillarum, tumoribus utrinque ſub auribus obortis repurgatus. 210
Inflammatio. 210
Hortulanus quidam, ab uva & tonſillis, ac glandulis inflammatis prope ſuffocatus, ut curatus. 210
Tonſillis impacta. 210
De muliere, cui in tonſillis ſpina piſcium inhærebat, pene ſuffocationem inferens. 210

De larynge & aſpera arteria. 211

Affectus. 211
Cartilago tot oſſea facta. 211
Laryngis & aſperæ arteriæ cartilagines in ſenibus totoſſeas fieri. 211
Ulcera. 211
De aſperæ arteriæ & laryngis ulceribus ſuperficiariis, unde per tuſſim cruſtulæ, quas ephelcidas vocant, ejectæ: vel etiam eorundem corpus eroſum, floridusque ſanguis excretus tum de lactis, quod apud Thabias habetur perfectione hiſtoriæ. 211
Vulnera. 212
In laryngibus vulnerati nervis vitiatis ſermonem & vocem amiſerunt. 212
Phlegmone. 213
Quidam aſſiduè à phlegmonibus, ad guttur exiſtentibus adeò vexabatur, ut ſuffocationis periculum ſubiret, qui remedio ſecreto curatus eſt. 213
Impacta laryngi gutturique. 213
Nucem ponticam, quædam dentibus confringens, incautè per aſperam arteriam ad vitalia protrahit, unde ſuffocationis periculum & vitæ diſcrimen incurrit. 213
Piſcis ariſta devorata, & in gutture hærente, difficilia & periculoſa ſymptomata ſubſecuta, quibus tamen æger ſublevatus eſt. 213
Sagitta cuidam ſecundum guttur inflicta & ingenioſè educta. 213

Glans

Glans plumbea per laryngem, adusq; primam cervicis vertebram impulſa & hærens incolumi ægro. 213

De ſuffocatione. 213

A rebus per errorem ingeſtis impactiſque. 213
A rebus variis, velut ſpina, ficu, pyro, acinis, pilo, pilula, caruncula & piſciculo ſuffocati. 213
Nobilis matrona pilolas ſumptora, unam pererrorem in aſperam arteriam pertrahens, unde propemodum vitæ diſcrimen incurrit. 214
Strangulati quomodo ſuffocentur. 215
Laqueo. 215
Laqueo ſtrangulati reviviſcentes. 215
Aqua. 215
Aqua ſuffocati & liberati. 215
Fumo vapido. 216
Carbonum fumo vel in totum ſtrangulati: vel adſummum vitæ diſcrimen adacti. 216
Obeſitate & arvina. 218
Nimia corporis obeſitate ſuffocati. 218
Curatio ſuffocationis: 218
In quovis ſuffocationis periculo & metu: velut etiam in pertinaci capitis dolore aliiſqua nonnullis deſperatis morbis, venas jugulares, Guidez Arab: dictas, tuto ſecari poſſe & quomodo. 218

De angina. 219

De ſpecibus & prognoſticis anginæ. 219
Species raræ. 219
Anginæ raræ ſpecies, ex primis vertebris natæ. 219
De latente ac difficili angina. 219
In angina affluxum ſanguinis ſubinde recurrere. 220
Prognoſis 220
In angina rubor & tumor cervicis & pectoris, ſi intro convertantur, mortis argumentum. 220
Angina lethalis. 220
Angina, quatuor phlebotomiis, cum ſcarificationibus tribus ſanguinis libris eductis: ægrum intra octo horas necavit. 220
Angina octodecim interdum duodecim, o onnunquam etiam decem horis interficiens. 220
Ex angina ſtrangulante, & febre peracuta, æger in 4. obiit. 221
Hiſtoria cujuſdam muliercula, angina laborantis, quæ devoratis bolis aliquot caſſiæ, & vomitu excitato, ſtatim ſtraogulata interiit. 221
Anginoſi reſtituti. 221
Media. 221
Ab angina ſanguinea æger citra ſangoinis miſſionem ſanatus. 221
Phlebotomia. 221
Angina acutiſſima, per inciſionem linguæ, præter aliorum expectationem curata. 221
Senex aonorum ſeptuaginta, ab angioa, præfocativa miſſo ſanguine & aliis opportunis adhibitis auxiliis integrè curatur. 221
Experimentis. 221
Selecta aliquot, tum de eaperimento tum de hiſtoria ad anginam remedia. 221
Admirandum Galeni ad anginam experimentum. 222
Aoginæ cura per guttur lupi. 222
Anginæ curatio mira & ſuperſtitioſa. 222
Ingenioſa tumoris cura. 222
Variæ & ingenioſæ, ſupputati tumoris in angina, aperiendi rationes. 222
Anginæ ſuppuratio, ruptorio medicamento promota exemplo memorabili. 222
Anginæ tumor maturus in muliere quioquaginta quinque annorum feliciter ſectus. 222
De angina gravi & præfocativa à qua converſo extorſum humore & ſuppuraro liberatus æger fuit. 223
Apertis poſt aures tumoribus, evacuato pure ſoluta angina. 223
Laringotomia. 223
In anginæ ſumma deſperatione, laryngotomia à Medicis noſtræ ætatis feliciter admioiſtrata & aſperæ arteriæ profunda vulnera ſanata. 223

De pulmonibus. 225

De confirmatione pulmonum tum naturali tum monſtroſa, item de raris aliis exemplis. 225
Hominem ſecundum naturam conſtitutum, quatuor tantum pulmonis lobos habere. 225
Non oaturaliter & monſtroſe conſtitutum hominem quinto pulmonis lobo aliquando obſervatum. 225
Tunica pulmonis foraminibus pervia. 226
In thorace pulmonis portio minima notata. 226
Ingens purulentæ & fæculentæ materiæ copia in thoracis cavitate, exigua pulmonum portiuncula ſuperſtite adinventa in muliere, quæ aſthmate & phthiſi laboraverat. 226
Ad cruda tubercula ſpirandi difficultas, ſuppuratio cum ſanguinis ſputo & exiguo pure conſecota: uoi etiam hydrops obortus; aperti inventi pulmooes corrupti pleuræ cohærentes. 226
Pulmo ſæpe pleuræ conoexus in quibuſdam etiam ſanioſus viſus. 226
Cuidam coſtarum tumore ſoborto folliculus membranaceus circa jugulum aquæ bullis nigris & maſſa 3. lib. carnea laminatim concreta refertus coſtiſque affixus deprehenſus: una cum aqua in pectore & ſanioſis pulmonibus viſis. 226
Pulmones ſiniſtræ parti thoracis adhærentes, in abdomine ſerum copioſum, lien magnos & lumbricus latus viſa. 226
Arthriticus & Nephriticus crebertimis defluxionibus obnoxius, ſubito ſuffocatus: cujus corpore aperto, inter alia deprehenſi pulmones coſtis adnati, cruentæ ſaniei, inſtar eorum qui pulmonis hydrope laborant, inuatantes, in renibus vero lapis amygdali cum cortice magnitudine. 226
Oſſa in pulmonibus viſa. 227
Oſſa in pulmonibus obſervata. 227
Calculi ſive tartarus. 227
Calculi variæ formæ & coloris in pulmonibus geniti, tuſſim laterum dolores, ſanguinis ſputionem, aſthma phthiſin; atrophiam, & tandem etiam mortem inſerentes. 227
Pulmones ipſi lapideſcentes. 228
In appetentia, tuſſi ſicca & ſpirandi difficultate affecta mulier nullis medicamentis proficientibus moritur: aperto corpore ventriculi fibræ nigræ, duri pulmones lapideſcentes reperti. 228
Animalcula. 229
In aſpera arteria, pulmonibus & vitalium ioſtrumentorum regione, animalcula, muſcis, muſciliooibus ſtrobylis oucleis, cimicibus, vermiculiſque ſimilia generantur, quæ pertinacem tuſſim excitant, & cum eadem rejiciuntur. 229
Caruncula ex veſicella. 229
Varia veluti piſcium veſicellæ, & carunculę, è pulmooibus rejecta, 229
Pectoris & pulmonis hydrops. 229
De pulmonis hydrope. 229
Hydropis pectoris & pulmonis hiſtoria. 230
Latens pectoris hydrops, cum melancholia hypochondriaca, febre acuta levi animi deliquio, urioæ ardore, & vehementi mejendi deſiderio. 235
Pectoris hydrops, cum cordis palpitatione ad 20. annos ex qua obiit ſacratiſſimus Cæſar Maximilianus II. ſanctæ memoriæ. 231
Hydrops pectoris, cum ſupporatione pulmonis unius lateris & hydrope vero complicatus. 231
Hiſtoria abſceſſus purulenti, ſeu vomicę antiquę in pectore diu citra manifeſtam læſiooem geſtatæ cum

hydero thoracis: in duobus fratribus germanis natione Italis, Alexandro & Octavio, comitibus Blandiadis intra paucos dies eodem malo jugulatis. 232
Hydropis pulmonis deſcriptio & curatio plena à Petro Salio exhibita, 232

De aſthmate. 233

De ſpeciebus aſthmatis raris. 233
Aſthmatis admirandæ ſpecies. 233
Cauſa. 234
Aſthmatis cauſam non ſemper in pulmonum cavitatibus conſiſtere. 233
Aſtma lethale virulentia inunctionis hydrargyricæ contractum. 234
Aſthma in juventute gravius & intenſius, increſcente vero ætate mitius animadverſum. 234
Puer decimum ſeptimum menſem agens, aſthmate detentus. 235
Metaſtaſis. 235
Aſthma in anginam verſum. 235
Curatio. 235
Experimenta. 235
Ad aſthma remedia aliquot rara, ſelecta & comprobata uſus. 235

De diſpnœa. 236

Cauſæ ſymptomata curatio. 236
De ambulatione unica atque altera in conclavi quidam ex eadem ſibi periculoſum diſpnœam conciliare ſolitus. 236
Flatus nonnunquam difficillimas diſpnœas gignere. 236
Spirandi difficultas cum ſuffocationis periculo. 236
Difficultate ſpirandi mortuus, cui atrabilis & ſanguis nigrior in corde concreverat. 236
Spirandi difficultatis curationes & eventus admirabiles atque rari: de raro præſertim cardani adſuturam coronalem pro aqua à capite evacuanda remedio. 236

De orthopnœa. 237

De orthopnœa, acceſſionibus quibuſdam invadente hiſtoriæ. 237

De tuſſi. 237

Tuſſis nova Lutetiæ quinta dicta, pueros comprimis infeſtans, ejuſque cauſæ & curandi ratio. 237
Moleſta tuſſis ſola ſanguinis miſſione curata. 237
Tuſſis univerſalis Romæ ſævientis curatio. 237
Tuſſis octodecim annurum, cum ſputo ex ulcere ſanioſo & cruento, percurata. 238
Fabarum eſu, pertinaci tuſſi, præter ſpem liberatus quidam. 238
Tuſſi diuturna vexatus tuſſilaginis uſu liberatus. 238
Pernitioſa tuſſis theriaca nova coercita. 238

De hæmoptyſi, & ſanguinis 238

Sputione. 238
Cauſa. 238
Sanguinis ſputum hirudinis hauſtu contractum. 238
Adoleſcens refrigeratis vitalibus, tuſſim contraxit, quam ſanguinis ad dimidiam hæminam ſputio inſecuta & curata. 239
Ex fratricidio in mœrorem actus cruentum excreavit. 239
Duæ ſanguinis hæminæ, ex accepta plaga, per tuſſim rejectæ, 239
Hiſtoria cujuſdam mulieris, quæ ſanguinem ex falſa deſtillatione expuerat curatæ. 239
Sputum ſanguinis cum tuberculo circa furculam in latere pectoris dextro. 239
Admirabilis morbus, cum ſanguinis ſputo & narium Hæmorrhagia. 239
De ſpumoſo ſanguine cum tuſſi rejecto & pulmonis ſphacelo. 240
Curatio. 240
Sanguinis rejectio lapide hæmatite curata. 240
Copioſiſſima ſanguinis per os rejectio, cum omnium viſcerum obſtructione, ægrum in diſcrimen vitæ adducit curatur tamen nutu Dei. 241
Puer intempeſtiva ſanguinis ſputi ſuppreſſione prope ad tabem deductus, tandem legitime curatur, 241
Experimenta. 241
Ad hæmoptoicos deſperatos, remedia aliquod ſelecta. 241
Mortui. 241
Adſtringentium intempeſtivo uſu, hæmoptoicus mortuus. 241

De pleuritide. 241

De ſymptomatis pleuriticorum. 241
In magna pleuritide aſphyxia triduana. 241
De fabro lignario ter in quatuor menſibus pleuritide vera correpto & curato. 241
Puella verminoſa pleuriticis ſymptomatibus affecta, 242
Portentoſæ inſtrumentorum naturalium conſtitutiones, vel eorundem inflammationes dolorem pleuriticis ſimilem nonnullis excitarunt. 242
Pleuriticos coſtas ſuccingens membrana qualis animadverſa. 242
Pleuritis ſpuria, ab externa membrana coſtas ſuccingente, tum muſculis intercoſtalibus exterioribus inflammatis. 242
Diarrhæa in pleuritide ſignificat naturæ munia ut hæpatis & ventriculi collapſa eſſe. 242
De criſi & expurgationibus pleuriticorum per tumorem intercoſtalem. 242
Pleuritici non tantum per ſputum, verum etiam inter quintam & ſextam coſtam: de foris tumore excitato & ſuppurato expurgati. 242
Per ſanguinis mictum. 243
Pleuritides quaſdam ante ſeptimam per ſanguinis mictum indicatas & ſolutas fuiſſe. 243
Per urinas. 243
Pus in Pleuritide ſæpius per urinas, rarius per alvum expuragari. 243
Per ſputum & menſes. 244
De ſanguinea pleuritide per ſputum & deinde per menſes critica expurgatione finita. 244
Fluxu alvi. 244
De Pleuritide incocta, & ſine ſputo, ægro à Medicis pro deplorato habito: ſanatur tamen fluxu alvi oborto, præter omnium ſpem. 244
Perſanati Pleuritici & de venæſectione. 245
Rariſſima pleuritis, quæ utrumque latus obſidens, ſanguinis una vice ſupra quatuor libras detractione depulſa eſt, 245
Matthæo Curtio pleuritico vena contra placita, quæ ſcriptis ſuis multis acerrimè tutatus eſt, ſecta vita ſervata. 245
Pleuriticis, pro locorum varietate ſanguinis miſſionem vel prodeſſe vel noxiam eſſe. 245
Petrus Caprarius, puer octennis, pleuritide laborans ſanguine miſſo, curatus intra ſeptimum diem Arelatæ Anno M.D.LX. Menſe Auguſto. 245
Alia ſimilis hiſtoria. 245
Pleuritis pueri annorum octo cum mirandis ſymptomatis conjuncta: qui miraculo potius, quam artis ope, curatur. 245
Laterali morbo ex pituita oborto ſanatus illuſtris vir qui tamen leviſſima occaſione poſt dolorem in loco affecto percipiebat. 245
Experimenta. 245

De po-

De potioribus compertiſſimi uſus ad pleuritidem medicinis. 245

Mortui pleuritici. 248

Pleuritica circa initia intempeſtivo therisces uſu tandem vitam peripneumonia finiit. 248

Vini ardentis temeratio uſu pleuritici mortui. 248

In pleuritide, per venæ ſectionem commiſſo errore lethali mortua Regina. 248

De peripneumonia. 248

Ad vehementem peripneumoniam brachiorum & manuum torpor ſubſecutus: qui medicamento nervorum laborantium principio adhibito ſublatus eſt. 248

In pulmonico, repentina morte ſublato, deprehenſa pulmonis pars ſuperior cancroſa, atque ad jugulum ſubtus alas retracta. 249

In pulmonia ſæpe unus aut alter tantum lobus inflammatur. 249

Ad pulmonis cordis & ventriculi inflammationem, & complures alios affectus ex ſtubio remedium, nobili hiſtoria demonſtratum. 249

De empyemate, ſuppuratis & vomica. 249

De empyematis exemplis. 249

Interdum empyema quoddam colligi ex phlegmate ſuppurato & non ex pure. 249

Ex pleuritide in empyema verſa, ſiniſtri pulmones toti in ſaniem & pus converſi, dextris ſalvis perſtantibus. 249

Empyematis curatio expedita. 249

De vomica. 250

Vomica quidam caſu & deſperatione liberatus. 250

Vomica ovi columbini magnitudine excluſa, ſervati quidam, quidam periere. 250

Pulmonis vomica rupta & pure ad cor penetrante ejuſdemque facultates opprimente, quidam intra horæ quadrantem, ea rupto viſo, nullis antegreſſis ſymptomatibus mortuus. 250

Vomica pulmonis. 250

De ſuppuratione ſeu vomica totius pulmonis. 250

Thoracis cavitas pure pleniſſima, pulmonis exigua parte ſuperſtite. 251

In ſuppuratis, incredibilem puris copiam in thorace coacervari, & ſæpius quotidie per os rejici: quod & in thoracem penetrantibus vulneribus deprehenſum eſt. 251

Apoſtemate ovi magnitudine in pectore ſuborto, ſuppurato atque conſolidato, æger diſpnœam incidens, aliquot inde annis, cum corpus forte reclinaret plurimum ſanici & puris è pectore rejecit atque etiamnum indies contabeſcente corpore expectorat. 251

Stertorem non ſemper ſuppuratum pulmonem conſequi: tum de ingentis vomicæ in pulmone ſymptomatibus, cum puris vomitu periodico. 252

Pulmonis abſceſſum per urinam: thoracis autem per inteſtina & alvum expurgari. 252

[P]ectore ſuppuratus, rupta vomica liberatur. 252

Puris ex vomica è thorace, per uſtionem ſectionem & coſtarum perforationem educendi ratio. 253

Nova ingenioſa & admiranda puris ſupra ſeptum tranſverſum coacervati & concluſi per ſectionem comparato emiſſario, eductio: veriſſimis hiſtoriis demonſtrata: quo unico remedio, ægri alias certo perituri, ſervari poſſunt. 254

Puris in quavis thoracis ſuppuratione, per ſectionem eductio. 255

De phthiſi, phthoe & tabe. 255

Cauſa. 255

Phthiſis contagium cum ex parentibus, tum aliis contractum, admirabile. 255

Puella, menſium ad vitalia anadrome phthiſica facta periit. 256

Symptomata. 256

Pulmo conſumptus in phthiſicis. 256

De lateris dolore qui phthiſicis ſupervenit. 256

Non omnes tabidos ſanguinem expuere: cum qui eum expuunt, non eundem ſemper cum tuſſi excernere. 256

De tabe. 257

De tabe ſimplici. 257

De ſumma tabe cum fluxu ventris. 257

Fratrum duorum prodigioſa & formidanda tabes. 258

De tabe pectorea. 258

De phthoe. 259

De phthoe cum febre, tuſſi, ſputo puris, & ſpirandi difficultate. 259

De phthoe exquiſita & ſanguinis ſputo. 259

Phthiſicos nonnullos, vitam ad multos annos produxiſſe. 260

Curatio phthiſis nova abſoluta. 260

Phthiſim, contra receptam hactenus Medicorum & ſcholarum opinionem, minimè inter deſperatos morbos ſed curabiles, habendam. 260

Phthiſicos reſtitutos: quibus dimidia pulmonum pars morbo amiſſa. 261

Ab Arabibus quoque & ſuperioris ſeculi nonnullis, à phthiſi liberatorum hiſtoriæ & atteſtationes. 262

Sacchari roſacei cõtinuato uſu vindicati à phthiſi. 262

Remedia ad phthiſim nobiliora alia. 263

Ulcere pulmonum phthiſicus affectus, curatur magna cura. 264

De pulmonum ulcere præcedente ſanguinis ſputo, indeque tabe conſecuta, & purulento ſputo multo: à quo affectu nobilis mulier curatur. 263

Ex tabe ſanata ſola ſanguinis miſſione. 263

De phthiſi ad ſanguinis rejectionem è pulmonibus ſecuta eademque curata, cum ægra tota tabefacta, moritura ſperaretur. 263

Mulier ex pleuritide ſuppurata, tabida facta lactis uſu potiſſimum curatur. 263

A febre phthiſi correptus, diæta ex ovis & pullis columborum & cancrorum Pervanorum conſtituta convaluit. 264

Mulier in cauſo in tabitupinem deducta, uſu lactis aſinini & inunctione dorſum humectante, curatur. 264

Cauterio etiam actu phthiſici, ſervati plures. 265

De curatione phthoes falſæ. 265

De aliis pulmonum morbis. 265

Pulmonis morbi rari alii. 265

Pulmonum ex marcore ſenili tabes. 265

Tumores & apoſtemata pulmonum. 265

Novus morbus, quo pulmones ſanguine nigerrimo & ſanie multa repleti: citra propriam eorundem ſuppurationem animadverſi. 265

Pulmonum corruptorum & nigricantium in quadragenario, ardentiſſima febre laborante, ſymptomata. 266

Pulmo aridus, ſcyrrhis plenus, ſyderata pars membranæ ſuccingentis & coſtarum; nunquam pus expuerat neque ſanguinem: ante triennium pleuriticus. 266

Steatomata & atheromata in pulmone. 266

Cancroſus pulmo. 266

Pulmo putridus & ſanioſus, ſiniſtri lateris membranis valide adnatus cum aliis ſymptomatis, in ſacratiſſ. Imp. Divo Ferdinando viſus. 266

Francisci Galliarum Regis, hujus nominis primi, cadaveris diſſectio; in quo præter multiplices nutritionis & generationis inſtrumentorum corruptiones, pulmo putris, dextra parte coſtis circa ſpinam pertina.

Digitized by Google

tinaciter adnatus eſt viſus, cujus ſectione viroſa ſanies effluxit. 266
Vulnera pulmonum. 267
Pulmonum fibræ per abſceſſus & vulnera ablatæ. 267
Pulmo ex vulnere putrefactus in tantum, ut cor nudum conſpiceretur. 267
Pulmones vulnerati transfoſſi & præſecti curati. 267
Pulmonibus inflatis ex vulnere ſervati. 267
De pericardio & corde. 267
Hiſtoria pueri perſanati, cui os pectoris exciſum & cor aliquandiu nudum apparuit: nam involucrum ejus computruerat. 267
Cordis parte patefacta, curatus. 268
Ictus in cordis tunica, convaluit. 268
Pericardii pars ablata. 268
Pericardio deſtitutus. 268
De aqua intra pericardium contenta recentiorum animadverſiones. 268
De tabe ex affectu pericardii. 268
In pericardio Simiæ & Galli tumores ſcyrrhoides viſi qui analogia quadam etiam ad homines transferri poſſunt. 269

De corde vitali centro. 269

De conformatione cordis. 269
Bina nonnullis animantibus corda. 269
Animalia nonnulla, execto corde, reſpirare adhuc, intentè clamare & fugere aliquouſque. 269
Cor in nonnullis deſideratum omnino. 269
Cor hirſutum in nonnullis annotatum. 269
Septum cordis cartilagineum. 270
Siniſter cordis ventriculus deſideratus. 270
De ſpatio humanæ vitæ & de pondere humani cordis quomodo creſcat & decreſcat, ex anatomica Ægyptiorum obſervatione. 270
Ad hepatis inflammationem, peripneumonia ſuccedente, mortuus æger, cujus corpore diſſecto præter alia memorabilia, pulmones ſemiputridi & veſicula cordi adhæreſcens atro ſanguine referta viſa ſunt. 270
Pinguedinem cordi verè connaſci & eſſe contra Ariſtotelem, Galenum & Portium. 270
De oſſe cordis recentiorum notationes. 271
De cordis ſitu mutato. 271
Cordis ſitum in viventibus & demortuis plurimum differre. 271
Tabes cordis. 271
Cordis phthiſis, ejuſdemque remedium à veteribus annotatum. 271
Cor marchionis torrefactum & tabidum. 271
Diuturno morbo quidam deficiens repertus eſt corde in totum abſumpto: ſola tunica ſuperſtite. 272
Vermes cordis. 272
In peſtiferis febribus vermes aliquando in corde genitos animadverſos. 272
Vermes nonnunquam ad cor ipſum penetrare & mortem inferre. 272
Vermium in corde natorum, ejuſdemque palpitationem, tremorem lunaticam quoque paſſionem; nonnunquam etiam mortem inferentium hiſtoriæ admirabiles: tum quibus illi remediis expelli aut necari poſſint. 272
Calculi cordis ſive tartarus. 272
In corde duo calculi cum multis abſceſſib. & urinæ difficultatibus, ſalvis renibus & veſica deprehenſi, tum de aliis cordis calculis, eorundemque variis ſymptomatibus. 272
Calli inſtar calculorum in corde, nonnullis etiam cum ulcere inventi. 272
Pinguedo ventriculorum cordis. 273
Pinguedo in cordis ventriculo reperta. 273
Carnoſa excreſcentia ventriculi cordis. 273
Tuberculum nigrioris carnis in ſiniſtro cordis ventriculo viſum mortis cauſa. 273
In ſiniſtro cordis ventriculo, glandoloſæ carnis ſubnigricantis libræ duæ inventæ. 273
Carnoſæ, albidæ & flaccidæ propagines ex utroque cordis ventriculo enatæ. 274
Pituitacea concretio ventriculi cordis. 274
Pituitea flaveſcens concretio, medullæ inſtar, minimi digiti craſſitie &c. in duobus cordibus inventa. 274
Tumores & apoſtemata cordis. 274
Ulceris ſeu apoſtematis in auricula & ſubſtantia cordis magnitudine ovi gallinacei, hiſtoria; alia item, in qua plus quam media pars cordis ſanioſa inventa demonſtratur. 274
In ſiniſtro cordis ventriculo tumor durus ovi magnitudine. 274
Abſceſſus vel cor ipſum ambiens, vel in ejuſdem ſubſtantia aut ventriculis nati. 274
In ſuppurato quodam pericardium totum fere corruptum, & cordis ipſius major pars exeſa. 274
Cor extenuatum, cujus ſuperficies putredine conſumpta, intra pericardium menſura puris albi, thoracis ſinus pure ſanie & grumis refertus: pulmo conſumptus; hepar immenſæ molis ad umbilicum uſque exporrectum: Ægro dum viveret, tuſſi, febricula, thoracis & ventris doloribus cum reſpirandi difficultate & paucis animi deliquiis ante mortem infeſtato. 275
Ulcera. 275
Ulcera ſordida in corde reperta. 275
Vulnera. 275
Vulnera cordis ſuperficiaria non ſtatim interimere hominem quin animalia nonnulla poſt notabiles læſiones ſupervixiſſe. 275
Cordis utroque ventriculo transverberatus, atque inde longam plateam diſcurrens, priuſque concideret ſenſibus integerrimis ad horam uſque ſupervixit. 275
Corde ſauciatus, eum qui vulnus intulit, ad ducentos paſſus priusquam concideret, proſecutus eſt. 275

De palpitatione cordis. 275

Cordis palpitationes raræ ac variæ. 275
Palpitatio cordis memorabilis. 276
De cordis palpitatione, cui & difficilis reſpiratio & alia graviſſima acceſſerunt ſymptomata. 276
De cordis excreſcentia ob quam ſacerdos quidam à pueritia perpetuo laborabat cordis palpitatione 276
Cordis palpitatione nonnunquam coſtas effringi vel ſede ſua emoveri vel arterias foras in aneuriſma pugni inſtar dilatari aliquando. 277
Curatio. 277
Cordis palpitatio vehementiſſima curata. 277
Experimenta. 277
Nobilia aliquot & exoterica ad cordis palpitationem arcana. 277
Palpitatione cordis affectus quidam annua venæſectione vitam ad multos annos produxit, ex qua tandem mortuus eſt. 277
Mortui. 277
Hiſtoria cujuſdam religioſæ mulieris, quæ ex palpitatione cordis mortua eſt. 277

De animi deliquio & ſyncope. 277

Frigidiſſimo vino, poſt longum ſub ardentiſſimo ſole luſum hauſto, defecit quidam. 277
Animi deliquium ex pede aut digito colliſo. 278
Ex putri & fœtido humore intra pericardium contento, creberrima animi defectio. 278
Non omnes qui animo linquuntur, moriuntur, præſertim ſi oris ventriculi vitio id accidat. 278

Salu-

Salubri urinæ deceptus adoleſcens ex atonia facultatum vitalium mortuus. 278
Animi deliquium ob vitalis facultatis atoniam & cordis palpitationem, & cardiacas ſyncopas paſſus quidam ſubito mortuus. 278
Prognoſtica ſigna ſincopes in venæſectione incidentis. 278
Syncope 24. horarum aſphyxiam invehens, citra vitæ periculum. 278
Mulier quædam prægnans ſyncope ſæpius corripi ſolita ut revelata. 278
De ſyncope cardiaca, qua concreto in venis ſanguine, ægri ſubito moriuntur. 278

De arteriis. 280

Obſtructio. 280
De obſtructionibus arteriarum pulmonis. 280
Tubercula, calli calculus five tartarus atque durities arteriarum. 283
Crudi tuberculi, juxta leves pulmonum arterias nati & in abſceſſum verſi, cum pulſus inæqualitate, Hiſtoria. 283
Arteria aorta tota oſſea. 283
Callus in arteria magna obortus, cordis diuturnam palpitationem & tandem etiam aſphyxiam cum aliis in pectore raris patiens, viſus. 283
De magna arteria quatuor digitos dura infra & ſupra renes 283
Calculi ad baſin arteriæ magnæ nati, & retorrida bile in arterias effuſa, & in tophi nigri ſpeciem concreta duo ex vehementi pilæ luſu, repentina morte ſublati. 283
Vulnera. 283
Arterias vulneratas nonnunquam coaleſcere. 283
Inciſa arteria fere mortuus quidam. 284

De pulſu. 284

Pulſuum variæ & raræ conſtitutiones. 284
De naturali. 284
Cordis motus & quies, per diaſtolen & ſyſtolen, in vivo animali demonſtratio. 284
Pulſus cordis, quare in ſiniſtro latere deprehendatur. 284
Cordium in dextro latere ſolum pulſantium Hiſtoria. 284
Aſphyxia. 285
Aſphyxiæ ſive deficientis pulſus, tum ſana tum morboſa conſtitutione, obſervationes variæ & raræ. 285
Pulſu & motu privatus puer in febri. 285
Intermittens. 286
Intermittens pulſus, ſæpè citra periculum animadverſus. 286
Pulſus interceptus ex oppreſſione virium, ob præſentem plethoram. 286
Pulſus intermittens, quatenus in febre peſtilente, melancholia morbo & palpitatione cardiaca non arguat imminens mortis periculum. 286
Prognoſis. 286
Prædictiones ex pulſu admirandæ. 286
Admirandæ aliæ raræq; & monſtroſæ pulſuum conſtitutiones. 287
De reſpiratione. 287
Reſpirationis quam pulſus major neceſſitas. 287
Reſpirationes raræ. 288
Hiſtoria ſervi Barbari, qui cohibita reſpiratione mortuus eſt. 288
Spiratio læſa ob calcitrationem equi in præcordiorum regione. 288
Cujuſdam compreſſo ſpiritu laborantis hiſtoria. 288

De thorace. 288

Abſceſſus thoracis ſola theriaca apertus. 288

De mediaſtino. 288

De inflammatione membranarum interſpientium & pericardii. 288
Interſtitium in mediaſtino nonnunquam materiam coacervare & quomodo evacuari poſſit. 291

De diaphragmate. 291

Tumores. 291
De tumoribus diaphragmatis. 291
Diaphragmatis mediaſtini & cordis tumore mortuus. 294
Vulnera. 294
Diaphragmatis vulnera conglutinata. 294
Diaphragmate vulnerato, ventriculum aliquando aut inteſtina in thoracem per vulnus ſubtrahi. 294

De pleura. 295

Subcoſtalem tunicam ubique duplicem eſſe Galeno & experimento id addocente, contra Veſalii ſententiam. 295
Subcoſtalis tunica in thoracis morbis craſſiſſima animadverſa. 295

Muſculi thoracis. 295

Duos tantum intercoſtales muſculos eſſe contra Veſalium & alios. 295

Oſſa thoracis. 295

Vertebrarum thoracis numerus varius. 295
Oſſium ſterni ſeu pectoris mira varietas. 295
Sterni cum coſtis ad interna reflezio natlva, ſpirandi difficultatis cauſa. 295
Sterni fractura & depreſſio ut emendata & reſtituta. 291
Coſtarum numerum plurimum variare. 296
Coſta vera gemina animadverſa. 296
Aliquando duas aut tres coſtas connexas coaluiſſe vel in notabilem tumorem abiiſſe. 296
De ſterni dolore. 296

Ictus & vulnera thoracis. 297

Pectoris vulnere accepto, ingens puris copia cum pulmonum & aſperæ arteriæ portiunculis excreta, æger tandem convaluit. 297
Dexter pulmo vulneratus & abſcedens reconvaleſcente ægro. 297
Thoracis ſinus apertus. 297
Sagitta circa præcordia vulneratus, relicto mucrone, vaticinatur multa tandemque miraculo liberatur. 297
Ictus in cordis regione vulnere ad thoracis cavitatem penetrante & coſtas diffracta ſervatus. 297
Æneo tormento thoracem transverberatus convaluit. 298
Ex vulnere ad ſcapulas deorſum tendente, puri exitus, ſectione inter quartam & quintam coſtam inſtituta, è diaphragmate procuratur, ægro aperta plaga, ad annum uſque ſuperſtite. 298
Vulnera thoracis, ſi nihil aut parum ſanguinis in thoracis ſpatium penetraverit, quam primum eſſe conglutinanda: Si verò ſanguis in thoracem confluxerit diu aperta eſſe debere. 298
Nova & veteribus incognita thoracis vulnerum tractandi ratio & puris ex eodem per medicamenta, citra ullam uſtionem, ſectionem aut perforationem evacuandi modus. 298
Profunda pectoris & pulmonis vulnera curata. 301
Fiſtularum pectoris curatio, à nemine unquam tradita. 302

De mammillis. 304

Monſtroſa conſtitutio. 304

Mammæ monſtroſæ magnitudinis. 304
Mulier virilibus mammis prolifica. 304
Mammam Androgyni alteram virilem & alteram muliebrem habens. 304
Puella nata pendulis mammis, cum pilis ſub alis & in pube tum etiam menſtruis obnoxia. 304
Menſtruo profluvio inſtante, mammæ cuidam mulieri decreſcunt: eodem ceſſante denuo intumeſcunt. 304
Lac nonnunquam mulieribus perveſicam & uterum excluſum. 304
Viæ communionis mammarum & uteri, quarum nonnullæ recens compertæ. 304
Viſa mulier duplicem in mamma papillam lac reddentem habens. 304
Mulier utero gerens cui circa finem ooni menſis ſanguis per alteram papillam multus fluebat. 304
Lac in mammis virginum aut menſtruis carentium mulierum. 304
Lac in viris quibuſdam effectum & productum. 305
Vetula avia filiæ defunctæ infantem lactavit. 305
Infans primo lac è papillis reddit. 305
Trimeſtris puellula tumidis mamillis, lac aquoſum fundentibus. 305
Morbus pilaris. 305
Eruditorum de morbo pilari in mammis oboriri ſolito animadverſiones. 305
Cancer. 306
Mamma cancroſa quomodo incidenda, & quod eadem nonnunquam in totum præſecetur. 306
Cancri in mamillis chirurgia vera & à nemine hactenus tradita. 306
De mamma cancroſa ementita. 307
Tumor durus craſſitie ovi gallinacei in mammilla mulieris cujuſdam repertus, cancrum ementiens. 308
Carnoſa ſub dextra mamilla, ex vitioſa ſectione, excreſcentia, ſolo filo curata. 308
Phegmone mamillæ, pro cancro habita, curata. 308
Sanguinis è ſiniſtra mamilla ſtillatio periodica cohibita lethalis cancri cauſa. 308
Mulier cancroſa mamma annua purgatione levata. 308
Mamillarum cancro, ſi materiam putreſactam continebit, bonis ægri rebus, facto per ſectionem emiſſario conſules: ne materia regeſta intro ex intempeſtivo refrigerantium, maxime per plumbi laminam, uſu: lethali Aſthmati & pectoris ex ſero cruento & ſanioſo, hydropi, occaſionem præbeamus. 308
Cancer mammæ medicationibus irritatus, cum jam pulchre curatus crederetur, recrudeſcens muliereculam de medio ſuſtulit. 309
Cancrorum in mammis cura palliativa tum de eorundem cum pepticis irritatione lethali, hiſtoria. 309
Arrhenico & ſublimato temere concroſa mammæ inſperſis horribilia atque formidanda ſymptomata & mora ipſa inducta. 309
Cancros mamillarum nonnunquam probavictus ratione, ſine magno vitæ diſpendio, ad productam ætatem uſque foveri poſſe, 309
Tumor mamillæ, mali magnitudine cancri opinionem præbens. 309
Struma. 309
Strumæ in mammis utriuſque ſexus. 309
Puris effluvium. 309
Puris ex mamilla fluxus diuturnus. 309
Vermiculi. 309
In mamis matronarum quarundam vermiculi nati. 309
Lapides. 309
Lapides in mammis mulierum obſervati: ſed & cuidam mamma tota lapidefacta. 310
Ad papillarum rimas, quæ puerperas mirum in modum excruciare ſolent, remedium præſervativum, longa experientia comprobatum. 310
Ad eundem affectum quædam aliæ. 310

OBSERVATIONUM MEDICARUM, LIBRI TERTII LEMMATA.

DE PARTIBUS NATURALIBUS NVTRITIONI SERVIENTIBVS ET IMO VENTRE CONCLVSIS.

De œſophago & gula. 311
De deglutitione. 311
Citra deglutionis ſenſum & immoto guttore bibere nonnullos. 311
Quidam vel volentes vel mercede incitati, varia, veluti urceos vitreos, vitra confracta, clavos ferreos, mucronem, coria teſtas lapides ligna piſces, aliquando aculeatos quoque anguillam vivam, porro 80. tres thaleros chordam cum cruce, gemmis & quadraginta unionibus inſtructiſſimam, deglutiverunt: quæ paulo poſt ſine vitæ periculo per anum egeſſerunt. 311
Aliqui, per imprudentiam fructuum oſſa, annulos nummos & id genus alia innoxiè devorarunt, & per alvum egeſſerunt. 312
Temere & incaute vel avidè quidam poma S. Iohannis, Perſica, carnes induratas, inteſtina duriora pulmones vervecinos, calculos æneos & acus deglutientes ſuffocationis periculum & tabem incurrerunt tum quomodo & quibus remediis his ſuccurſum fit. 312
Os acutum devoratum, per cutem, eroſione facta, exemptum 313
Graminis ramulus deglutitus & integer per intercoſtale ſpatium redditus. 313
Gladius devoratus, oborto ſub inguine abſceſſu, erupit. 314
Ænea acus deglutita, poſt decem annos, perforato ſtomacho extrinſecus truditur. 314
Acuum vel ſingularum vel plurium ſimul deglutitarum & per

& per urinas excretarum, Hiſtoriæ admirandæ. 314

Inſolentes nonnulli, alii per imprudentiam nervoſæ carnis bolum: ovum integrum: ſquillas: acanthios piſciculos: acus: ſpecillum vulgo tentam dictum devorantes mortui ſunt. 314

Ad perpetuos capitis maximè verò ventriculi dolores atque quotidianas pituitæ vomitiones, quibus aliquando membranulæ fibroſæ excretæ, ardorem item oris ventriculi: inſignis deglutiendi difficultas in generoſo Barone conſecuta, adeo ut ingeſtus cibus in œſophago circa ventriculum hærens, non niſi potu dilutior ac liquidior redditus in cavitatem ejus deſcendat mira hiſtoria. 315

Inſtrumentum ad faciliorem deglutitionem comparatum: quo multi fame aliàs perituri ſervati ſunt. 315

Ob reſolutionem muſculorum deglutitioni inſervientium, quidam mortui. 315

De intemperie, tumoribus & vulneribus œſophagi. 315

Inflammatio œſophagi ab impacto oſſe piſcis. 315

Moniales ſynanche exiguâ laborantes cùm ciborum uſu fruſtrarentur, ſolis clyſteribus ſuſtentatæ & percuratæ ſunt. 316

Ex abſceſſu gulæ homo penitus jugulatus. 316

Duo apoſtemata intrinſecus circa collum oborta & deglutitionem impedientia, ægro per clyſteres aliquamdiu ſuſtentato: tandem aquæ anagallidis uſu ſuppurata & rupta, pure per excreationem expulſo, convaluit. 316

Apoſtema gulæ Inciſum & curatum. 316

Gulæ vulnus reſtitutum. 316

De ore ventriculi. 316

Roſio. 316

Hiſtoria cujusdam de roſione oris ventriculi conquerentis. 316

Reſolutio. 317

Os ventriculi reſolutum ex ictu fulminis in capite, unde cibi omnes oretenus rejecti. 317

Ardor oris ventriculi. 317

De ſtomachi ardore, veteribus nomine ſolo, nec plenè cognito: noſtris verò admodum familiari. 317

Contra ardorem ſtomachi remedia aliquot laudatiſſima. 318

De cardialgia. 318

Cardialgia ex compreſſione ventriculi, dum illi incumbitur. 318

Cordis dolore ſenex ſæpius conſueſcens, poſt Perſicorum largiorem eſum, repentina morte corruit. 318

De inexpugnabili dolore præcordiorum. 318

De bulimia & canina fame. 318

Canina fames epidemica facta. 318

Lumbricus duodecim cubitorum à muliere bulimia laborante, biente picræ beneficio, rejectus. 318

Bulimia Pruthenorum ſtupenda. 319

Prodigioſa fœminæ ingluvies, ex qua diſſecta adipis lib. viginti & hepar impendio magnum repertum. 319

Vir prodigioſæ vaſtitatis & ingluviei. 319

Periodica à pubertate quinquagenarii voracitas. 319

Poſt validam famem, pleniore victu utentes mortui. 319

De pica. 319

Pica in viris, virginibus & vetulis animadverſa. 319

Citta vel malacia laborantes, nonnulli graviter periclitati ſunt. 320

De inappetentia. 320

Ex deſuetudine venerea & mœrore quidam cibi inappetentiam & vitiatam concoctionem incurrit. 320

A morbo vulvæ, cibum omnem faſtidiens, inedia liberata mulier. 320

Nauſea ex ſemicrudo capite vitulino menſæ illato, correptus quidam; carnium inde faſtidium atque hæmorrhoides incurrit. 321

Deplorato faſtidio & nauſea in morbis laborantes interdum ad cibos cogendi. 321

De aſitis. 321

Quosdam ἀσίτους, hoc eſt, à cibo abſtinentes, per multos non ſolum dies, ſed & annos vixiſſe. 321

Libra olei violacei hauſta, quidam per decennium famem ſuſtinuit. 322

Sanus quidam ſeptem dierum inediam urina propria hauſta ſubterraneo puteo concluſus, conſtanter ſuſtinuit. 322

Puellæ hiſtoria mirabilis, quæ ondecim annos lecto decumbens, nullo alio victu quàm caſei Stolckii eſu, vitam ſuſtinebat. 322

Ventriculi debilitate ob morbos laborans mulier, nullo alio victu, quàm cereviſia cum ſaccharo, itemque fœniculo cum aceto ſe ſuſtentavit, tandem maraſmo conſumpta. 323

De ſiti. 323

Siti enectorum hiſtoriæ. 323

Aquæ potu extincti. 323

Æſtuans & ſitibundus, immodico potu ingurgitato, corporeque in gelidam aquam immerſo, incidit in ingnem urinæ fluxum: unde virium reſolutio & apoplexia lethalis inſecuta. Cadavere flatibus diſtentiſſimo & tantopere intumeſcente, ut loculo vix includi potuerit. 324

Prodigioſi potatores. 324

Nihil bibentes. 324

De ructu. 324

Aſſiduus ructus curatus. 324

De ſingultu. 324

Cauſæ. 324

De ſingultus cauſis discrepantes Medicorum ſententiæ. 324

Coſtarum ad ventriculum detorſio, trimeſtris ſingultus cauſæ: quarum repoſitio, ejusdem curatio. 326

Singultus largo ſanguine effuſo ſedatus. 326

Plurium dierum ſingultus rariſſimi. 326

Curatio. 327

Ad ſingultum remedia aliquot laudata. 327

De nauſea & vomitu. 327

De ciborum vomitu. 327

Fœminæ cujusdam prodigioſus aſſumptorum ciborum quotidianus vomitus, periculoſiſſima ſymptomata invehens, qui ſingulis ſeptimanis, bipartita, ſupra ſex uncias ſanguinis evacuatione levatus ad octo menſes citra valetudinis ægræ, primariam offenſam etiam plurium dierum aſitiâ intervenientè perduravit. 327

De ſanguinis vomitu. 328

Sanguinis vomitus ex quibus venis proficiſcitur: tum quantum ſanguinis in corpore humano. 328

Sanguinis vomitus aliquibus ſtato tempore innoxius ſenibus etiam aliquando ſalutaris. 328

Vomitus ſanguineus periodicus per annos viginti in quadam nobili fœmina. 328

Viginti ſex libras ſanguinis per diem naturalem vomens, quomodo percuratus. 328

Sanguinis vomitus, jecinoris, lienis, & uteri vitio nati, hiſtoriæ raræ. 328

Vomitu ſanguineo aonuatim detenta matrona, præſertim tempore menſium validè aſtringentibus uſa, arthritidem & gravem cephalalgiam incurrit. 329

Cuidam poſt ſanguinis vomitum & dejectionem crebram tandem ventriculus & inteſtina ſanguine referta mortem attulerunt. 329

Crebetrimis vomitionibus, torminibus, ventriculi tumore, tabe totius corporis & facie flaveſcente quidam: tandem ſanguinis & materiæ nigerrimæ quotidie ad dimidiam menſuram vomitu correptus. Accedente verò Iſchuriâ cum alvi adſtrictione, & lipothymia, ventris tumor ſubſecutus, quem mors excepit. Diſſecto corpore in abdominis capacitate magna copia aquæ nigræ inventa hepar utrinque ventriculo adnatum viſum. In pectoris cavitate plurimum aquæ rubentis deprehenſum. 329

Humorum variorum vomitus. 330

Quidam ſingulis menſibus biduum bilem uttamque & pituitam vomere ſolitus, vitam ad multos annos produxit. 330

Menſtruus porraceæ bilis vomitus. 330

Vomitionis porraceæ & æruginoſæ bilis pernicioſiſſimæ hiſtoriæ duæ. 330

Vomitus mirè bilioſus in acuta febre criticus. 330

Vehemens ſtomachi dolor vomitu liquoris acetoſi levatus. 330

Bilis atræ & corruptæ ultra duas menſuras (boccalia vulgo dicta) vomitione rejiciens liberatur. 330

Plagis & contuſione uxor à marito malè mulctata internam vaſorum diruptionem incurrit, unde ſtata per ſingulas hebdomadas, aterrimi ſanguinis vomitio conſecuta, mulierque ſibi bene habere & cibum averſari compertum, 330

Moniali cuidam, quatuor annis continuis corruptorum humorum vomitus cum alvi adſtrictione, nihil proficientibus remediis, lethalis tandem fuit. 330

Diuturna vomitiones. 331

De diuturnis vomitionibus obſervationes utiles. 331

Variarum monſtroſarumque rerum vomitus. 331

Clyſteres vomitione in colicis rejecti. 331

Ex tenuioris inteſtini morbo puella clyſteres, glandes alvi excrementa, monſtroſa ventriculi vi attractrice, vomitu rejiciens, miraculosè curatur. 331

In teneſmo ſuppoſitorium vomitione rejectum. 332

Inteſtinorum motus expulſivus everſus. 332

Fruſtum carneum, coloris albi, duriſſimum, laborioſiſſimo vomitu depulſum. 332

Fruſta carnea per vomitum & leceſſum expulſa. 332

Coagulata carniformis ſubſtantia latitudinis duorum pollicum & longitudinis duorum digitorum vomitu rejecta. 332

Quædam poſt diutinos ventriculi dolores pullum diſcerptum vomitu ejecit. 332

Oviformis globus ex concreta pituita denſatus, vomitu rejectus. 332

Globus pituitoſus, carniformis, in cujus centro, brucho ſimilis ventriculus deprehenſus, poſt ſæviſſimos ventriculi cruciatus vomitu deturbatus. 332

Vermes per vomitum expulſi. 332

De vomitu atræ bilis, una cum vermibus & ſcarabeis. 333

Vermes erucis ſimiles febrili paroxiſmo per vomitum expulſi. 333

Capillorum veluti glomi per vomitum redditi. 333

Pannos, clavos, ferramenta, lapillos, & oſſicula vomitione exturbata. 334

Gallico morbo affectus, poſt alypticam hydrargyricam ventriculi anguſtia preſſus argenti vivi pateram vomitione rejecit. 334

Diluto vino hauſto, nonnunquam ſinceram aquam paulò pòſt vomitu rejici. 334

Euporiſta ad vomitum & nauſeam remedia. 334

Oris ventriculi tumores. 335

Ex obturatione tuberculi ori ventriculi innati, gravida per bimeſtre cibo defraudata, fætu vitali edito, expirat. 335

Scirrhus pugni magnitudine gulæ ſubſtantiæ ad ventriculi orificium innatus, varia ſymptomata, & tandem etiam mortem invehens. 335

Elevatio ſtomachi curata. 335

De ventriculo. 335

Sympathia. 335

Ventriculum cum capite conſentire & coafficialiquando idque præter experientiam etiam per anatomen demonſtrari. 335

Conformatio ventriculi varia. 335

Ventriculi depravata conformatio. 335

Ventriculi craſſitiem concoctionem juvare. 335

Ventriculi nimia extenuatio cauſa imbecillitatis. 336

Macula nigra ventriculi. 336

Macula lutea ventriculi, illiusque ardor. 336

Maculæ rubræ ventriculi, ejusdem maximum ardorem inferentes. 336

Subeuntia in ventriculum per os. 336

Serpentes, lacertas, aliaque animalia venenata aliquando dormientibus per os in ventriculum irrepere, inibique graviſſima ſymptomata excitare & occidere ſæpe; tum qua ratione propulſanda ſint. 336

Monſtroſa in ventriculo genita. 337

Ranas, cyrinos, buſones, aliaque animalia ſimilia, vel exhauſtis per imprudentiam eorundem ovis ſeu ſeminibus: vel interna putredine maximè peſtilenti in ventriculo non tantum naſci, ſed in eodem quoquoque foveri & adoleſcere, periculoſa mortiferaque ſymptomata excitare & tantum non enecare; tum quibus illa quoque expellantur. 337

De ſerpente artificiosè ex ventriculo extracto. 340

Calculus & tartarus. 340

Lapides in ventriculo geniti ovi gallinæ magnitudine, intolerabiles dolores excitantes. 340

Dolor ventriculi. 340

Ventriculi dolor immenſus ab hepatis anadoſi læſa natus & ſanguinis per vomitum & phlebotomiam excretione levatus. 340

Ventriculi doloribus exagitata quædam, bilis in univerſum corpus ſuffuſione liberata eſt. 341

Medici decepti, coli cruciatum pro ventriculi dolore curarunt. 341

Inflatio ventriculi. 341

Inflatio ventriculi curata. 341

Inflammatio ventriculi. 341

Ventriculi inflammatio, cum variis ſymptomatibus & complicatis aliis morbis. 341

Reſolutio ventriculi. 341

Vitium ſtomachi (reſolutio) curatum. 341

Adſtrictio ventriculi. 341

De adſtrictione ventriculi. 341

Attritio ventriculi. 342

Ventriculi attritione laborantis, ab invaſione febris in Antonino Imp. dignotio & curatio. 342

De lienteria, & cœliaca. 343

Cauſa. 343

De lienteriæ cauſa nova & ſingulari. 343

Lienteria & vomitus ac ſubverſio ventriculi, uno ferme die naturali curata. 343

Lientericorum memorabiles hiſtoriæ & rariores. 343
A morbo cæliaco clyſtere lacteo curatus. 343

De cholera. 343

Morbi & cauſæ deſcriptio. 343
Choleræ morbi variis cauſis & humoribus excitati, hiſtoriæ admirandæ. 343
Choleræ ex flatibus potiſſimum concitatæ & curatæ hiſtoria. 344
De choleræ ſicca. 344

Tumores ventriculi. 346

Tuberculum ventriculo innatum; ruptum, exolutionem, vomitionem, animi defectionem, & tandem mortem attulit. 346
Apoſtemate ventriculi laborans regiæ curationis pertæſus, hellebori potione extinctus eſt. 346
De apoſtemate frigido ventriculi, ac diuturno, in abſceſſum & pus transmutato atque curato. 346
Abſceſſus circa fundum ventriculi, quo paulatim exitus omnis ad inteſtinum duodenum fuit prohibitus. 347
Vix unquam alias animadverſus morbus, quo deprehenſa in ventriculo verruca pumi magnitudine: quæ ægrum cum virium imbecillitate & aliis ſymptomatis consq; torſit, donec verruca tota, cum fibrillis per alvum excreta, & larga atq; diuturna ſanguinis profuſione ad internecionem deduxit. 347
In ſtomacho aliquando innaſcuntur carunculæ hemorrhoidibus ſimiles a ſanguinem nonnunquam fundentes. 347
Scirrhoſi tumores poſt diſſectionem in ſtomacho inventi. 347
Duri tumores in parte externa ventriculi. 347
Tumor in ventriculo natus mali punici magnitudine, qui ægrum cum ſæviſſimis ſymptomatibus è medio ſuſtulit. 347

Vulnera ventriculi. 348

Vulnus ſtomachi admirabile. 348
Ventriculi vulnera conglutinata. 348
Ventriculus & ſeptum perforata. 349
Ventriculus porci bacillo perforatus. 349

Vlcera ventriculi. 349

Villica gravida, nono menſe ventriculi exulceratione laborás, moritur: fœtu utero exciſo & baptizato. 349
Ulcus ventriculi ſpiritus graveolentiam & tandem etiam mortem inducens. 349
De ventriculi ulcere. 349
De externis ventriculo lethalibus. 350
Frigidiſſimo emplaſtro ſtomacho admoto mors ſubſecuta. 350
Quidam violentius, pugno ad ſtomachum percuſſus, illico obiit. 350

Remedia rara vẽtriculo cõmoda. 350

De pelle ſeu plumoſo tegmine vulturis, quod mira vi pollet in corroborando ventriculo atque excitando cibi aviditate paulo efficacius quam zinziber, cujus natura quoque exprimitur, non cuivis obſervata. Tum de analogis aliorum volatilium pellibus. 350
De pyloro. 351
Fœtor anhelitus ex laxitate pylori. 351
Pylorus cuidam occaluit. 351
Circulo pylori occaleſcente & hectica tabeſcente, mortuus. 351
In inferiore ventriculi ore & duodeno apoſtema, ſanguis in ventriculo & fellis folliculus pugni magnitudine animadverſus. 351

De inteſtinis. 351

De diarrhœa & aliis alvi profluviis. 351
Cauſa. 351
De cauſa diarrhœæ ſingulari. 351
Diarrhœa menſtrua & torminoſa, luna declinante, ægrum periculoſiſſimis ſymptomatis tandem conficit. 351
Diarrhœa ex diſrupto abſceſſu lienis. 352
Diarrhœa rara ſpecies & monſtroſa, quæ oſſa ſæpius excreta ex viſa ſunt. 352
Fluxus alvi ſola oratione ſedatus. 352
Ventris fluxum prædicentis hiſtoria Galeni. 352
Ad profluvium alvi venenoſum, aquæ ſmaragdi remedium. 352
Ad diarrhœam & ſtomachi ſolutionem poſt longam inedia medicina. 352
Diarrhææ curatio familiarib. & probatis remediis. 532
Intempeſtiva diarrhœæ compreſſio mortis cauſa. 353
Quinquennium ex fluxu hepatico laborans ſervatus à Medico deſerta empiricorum. 353

De dyſenteria. 353

Cauſa. 353
Brevis diorismes ſecundum placita recentiorum Medicorum de cauſa dyſenteriæ. 353
Symptomata. 354
Ex præcedentibus torminibus eroſi villi quibusvis retinendi tulcitur. 354
Ex iisdem torminibus eroſa viſcera. 354
Dyſentericorum hiſtoria, quibus oſtenditur, præter inteſtina etiam alias partes vitiari & exulcerari. 354
Dyſenterici liquidæ pici ſimilia dejicientes. 354
Dyſenteria intempeſtivè ſuppreſſa multorum graviſſimorum morborum cauſa eſt. 354
Dyſenterici inter dormiendum album oculi conſpiciendum proferentes contra *Hippocr. Aph.52. lib.6.* ſententiam, liberati. 355
Carunculis per dyſenteriam excretis (*contra Hippocr. Aph.26. lib.4.*) ſanati. 355
Curatio. 355
Dyſentericorum venæſectione curatorum hiſtoriæ variæ. 355
A deſperata dyſenteria ſorborum eſu liberatus. 355
Trimeſtris infans à dyſenteria per clyſterem convaluit. 355
Ex lethali dyſenteria, qua ſpithamæ longitudine ramenta membranarum inteſtinorum cum pure & ſanguine excreta fuere, quidam convaluit. 356
Difficultate inteſtinorum laborantes, etiam putreſcentibus inteſtinis, beneficio exterioris eorundem tunicæ ſanati. 356
Torminibus quadriennium infeſtata mulier, & oborto in ventre tumore atque ſuppurato, eadem paulo poſt medicamento validiore ſumpto, expirat. 356
Experimenta. 356
Rariora ad dyſenteriam experimenta. 356

De hæmorrhoidibus. 357

Hæmorrhoides quibusdam familiis propriæ. 357
Hæmorrhoides an à cavæ, an verò à portæ venæ ramis melancholicum & fæculentum ſanguinem evacuent eruditorum animadverſiones. 357
Hæmorrhoidibus periodicis, ut mulieres menſtruis vexatur quidam, quibus per venæ portæ non cavæ ramum fæculentus ſanguis expurgatur. 358
Menſtruo hæmorrhoidum fluxu quidam detentus, cum is ſubſiſteret, ſanguinem rubrum & ſubflavum per os citra febrim aut tuſſim affatim reddidit. 358
Hæmorrhoidibus menſtruis conſuetis & ſuppreſſis in menſtruum ſanguinis ſputum quidam incidit. 358
Hæmorrhoidibus affectus quidam per dies quadraginta quinque ad libras duas ſanguinis excernens curatus. 358
Sanguinem & pus mingendi, hæmorrhois aperta, ſaluti fuit. 358

Hæmorrhoidum cum urinæ ſtillicidio curatio. 358
Hæmorrhoides fluentes menſium loco etiam in gravidis. 358
Hęmorrhoidum apertio ſeu provocatio per hirudines, novum & juniorum Medicorum inventum: necejus unquam facta mentio ab antiquis Medicis. 359
Ad hæmorrhoidas ſuppreſſas, fungos & thymos in ano remedium. 359

De colo inteſtino. 359

Valvula in inteſtino colo Anno 1579. reperta. 359
Ex colo inteſtino putrefacto mortui. 359
Colon inteſtinum denigratum & putrefactum. 360

De coli dolore. 360

Colicus morbus, quo tempore primum in Italia innotuerit & quis primus laboraverit. 360
Colicum morbum Hippocrati vel omnino incognitum vel ilei nomine deſcriptum eſſe. 360
Colicis nonnullis inteſtina connexa mortem attuliſſe viſa. 360
Colici doloris cauſæ ſæpe inteſtinorum contortio & complicatio, fæcum etiam duriorum cohibitarum in eorundem nexibus implicatio. 360
Colici doloris ſpecies rara, ex nobili illa vitrea Praxagoræ pituita orta, perforantis doloris ſenſum inferens. 360
De colo flatu diſtento, ventriculique fundum comprimente, unde cibi & potus ſubita ad os regurgitatio. 361
Flatuum cohibitione colon nonnunquam brachii amplitudine extendi, vel etiam pro crepitu ructus elidere. 361
Colicæ paſſionis exempla rara & ſtupenda. 361
Nothi colici dolores. 361
A coli dolore in paralyſin incidens, menſtruam recidivam patiebatur: quæ tandem tempeſtiva menſtrua purgatione catarctica curata eſt. 361
Colicus dolor in quadragenario, ex vitioſis humoribus quomodo curatus. 362
Hiſtoria cujusdam qui poſt aſſumptum ſcammoneum doloribus colicis tentatus fuit per quædam intervalla. 362
De agreſti quodam homine, qui, ubi coli dolorem ſenſit, protinus ſe cinxit, allium cum pane comedit, nec quicquam tota die bibit, ſed veſperi meraciùs & liberatus eſt. 362
Dolore plenioris inteſtini vexatus quidam umbilici unitate ſoluta liberatur. 362
Dolor & tormina inteſtinorum mirabili modo ſedata. 362
In deſperato coli dolore remedium ab argento vivo admirabile. 363
De colici doloris multis novis obſervationibus. 363

De ileo. 365

De valva, ilei foribus ad introitum ad colon præfecta. 365
De ileo variantes eruditorum ſententiæ, 365
De ileo abſoluta tractatio, qua pugnantes authorum ſententiæ examinantur, & veræ cauſæ atque curationes inſtituuntur. 366
Contagione ileum aliquando ſerpere. 370
Volvuli lethalis ſigna & hiſtoria. 370
Inteſtinorum tenuiorum mutuus ingreſſus digitalis longitudinis in ileo præcipuè morbo animadverſus. 370
Extenuioris inteſtini morbo ſanatus. 371
De ilei dolore curato. 371
Colicæ & Iliacæ paſſionis deſperatæ remedia rara. 371

De lumbricis. 371

Numerus prodigioſus. 371
Vermium copia in inteſtinis ſanorum. 371
Stupendus vermium numerus & copia. 372
Lumbrici pedales ſupra centum per medicamentum expulſi. 372
Emplaſtrum ventri verminoſi pueri inductum per alvum vermium copiam, aquæ verò & ſaniei magnam vim per umbilicum exegit. 372
Fœti excluſi. 372
Lumbricos aliquando fœtos excluſos eſſe. 372
Veſicula concluſi. 372
Veſicula concluſi lumbrici excreti. 372
Veſiculæ aqua flava & vermibus refertæ, vomitorio ex colocynthide una cum pituitoſis & porraceis humoribus excretæ; unde diuturnus ventriculi dolor levatus. 372
Rara & varia vermium ſymptomata. 372
Quidam ob vermes Germanica lingua loquebatur, cùm nunquam eam didiciſſet. 372
Verminoſi quidam, ventris inferioris & ventriculi ſubſultationibus, atque palpitationibus involuntariis affecti. 372
A lumbricis vexatus puer quieſcere non potuit. 372
Opiſthotono ex vermibus affecti, quibus capita calcaneis connecterentur. 372
Lumbricos nonnunquam ventriculum, inteſtina, umbilicum & ventrem, hypochondria atque inguina perforare & foras erepere. 373
Vermium eroſione inteſtinis ramentum ſeſquiulnaris longitudinis foraminulentum excretum. 374
Lati & cucurbitini. 374
De raro & prodigioſæ longitudinis lumbrico lato & cucurbitino dicto veterum & recentiorum ſententiæ atque hiſtoriæ admirandæ. 374
Aſcarides. 379
Aſcarides cuidam non tantum rectum inteſtinum & anum, verùm etiam nates & femora fœdarunt. 379
Aſcaridibus in ano latentibus frequenti roſione ulcus inibi excitatum, creſcente malo epilepſia provocata, quæ ulceris conſolidatione diſpulſa eſt. 379
De monſtroſis & à communi forma prorſus evariantibus. 379
Vermis longitudinis octo pedum cornutus, anatis roſtro, poſt ſæviſſimos ventris dolores pharmaco expulſus. 379
Fera lacerti forma hirſuta, quadrupes, viridis & viva è corpore propulſa. 379
Non abſimilis hiſtoria alia. 379
Senex quidam lumbricum excluſit nigrum, piloſum, quiquepedalem craſſitie harundinis. 379
Serpens alvo expulſus. 380
Anguilla in collo genita atque per ſedem excreta. 380
Lumbricus, hirſutus, pedalis, craſſus, cauda bifurcata, Indi Medici conſilio, verbenæ ſumpto ſucco, dejectus, ex quo nubilis matrona, poſt multorum annorum adverſam valetudinem, reſtituta. 380
Cardialgia annis aliquot vexatus quidam, per vomitum projecto una cum pituita lumbrico pulmoni, capite rubro, lęvi, piſiformi, lanuginoſo, cauda lunata, quadrupede, liberatus. 380
In febre bilioſa cum cardiaca patricius quidam vermem evomuit palmaris longitudinis, corniculatum, centipedem. 380
Intra horæ ſpatium quadraginta vermes excreti, ex quibus unus niger, piloſus, biceps, dodrantalis ejectus. 380
Inter alios, novempedalis vermis unus per inferiora ejectus. 380
Scarabei genus cornutum per alvum excretum. 381
Vermes erucis ſimiles breviores, multipedes, vivi excreti. 381
Remedia nova & rara. 381
Ad lumbricos præclarum & novum remedium veteribus incognitum & de experimento certiſſimum. 381

Ad

Ad puerorum vermes remedium aliud rarum. 381

De inteſtino recto. 381

Recti inteſtini ob calculum relaxatio, cum urina impedita. 381

Abſceſſus in recto inteſtino natus interdum in fiſtulam abit, quæ ſi callum contraxerit, nonnunquam pus transmittit & in veſicam penetrat, ex qua, dictu mirum, crepitus è pudendo non minùs quàm aliàs è podice mictionis tempore redduntur, ſæpè etiam fæcis aliquid urinæ permiſtum excernitur. 381

Fiſtulæ ani quindecim annorum, aut ſupra. 383

Ex procidentia inteſtini recti, globus inſignis craſſitie in ano citra notabilem offenſam viſus. 383

Inter rectum inteſtinum & collum veſicæ lapis natus, & per ſectionem deprehenſus. 383

Ano clauſo, vel nati: vel ex ulcere aliterve per errorem concreto, ut nonnulli ex his reſtituti. 383

Inteſtinorum vulnera. 384

Vulnerato inteſtino mulieris, & conſuto abdomine, retentum ſtercus, inteſtinum & abdomen perforando, ægrum in vitæ diſcrimen conjecit, quæ non niſi nova ſectione, & magnis cruciatibus reſtitui tandem potuit. 384

Inteſtina ex vulnere ventris 24 horis propendentia, repoſita & vulnus curatum 384

Inteſtinis vulneratis, ſicut flatus & alvi excrementa transmitterent fiſtula inde nata & curata. 384

Per medium corpus transfoſſi, atque inteſtinis vulneratis brevi convaluere quidam. 384

Inteſtinorum vulnera à grumis perpurgata & citra alia remedia oppoſita externo tantum ulcere conglutinato, naturæ opera convaluere. 384

Vulneratis pueri inteſtinis, iisdemque malè curatis, atque ob id occalleſcentibus, & fæces transmittentibus, abdómine cònſuto inteſtina ſua ſponte occalluerunt. 384

Inteſtinorum tenuium portiones per ulcera aut abſceſſus ablatæ ſuperſtitibus ægris. 385

Inteſtina tenuia & craſſa vulnerata curata. 385

Solutionis continui in tenuiore inteſtino ſanatæ hiſtoria alia. 385

Jejunum inteſtinorum omnium tenuium maximè inſanabile, ſanari tamen aliquando viſum. 385

Abdomine cum tribus inteſtinis, juguloque vulneratus ad quartum usq; diem præter omnium opinionem vixit. 385

Quidam duobus vulneribus cæſim, altero quidem in maxilla, alter verò in manu, acceptis & conglutinatis: tertio verò quo punctim gladio ventre perfoſſo, Colon inteſtinum prociderat, cùm nulla ratione reſtitui poſſet: tandem oris vulneribus propendens, conglutinatum biennium citra putrefactionem nulla externa aeris corruptione, eo modo, ſalva hominis vita, perſiſtit, etiamſi per intervalla per oſcilla meſaraicarum ſanguinem, aliquando etiam alvi excrementorum ſubcrudorũ quippiam remitteret. 385

Inteſtinum citra mortem vulneratum. 386

Sciſſo inteſtino graciliore vita amittitur. 387

Cuidam venter transfoſſus totus colo, renibus, ſpina vulneratis qui cum bilioſis ſalivationibus, intra 12. horas expiravit. 387

De inteſtinis in genere varia alia. 387

Inteſtina ad hypochondria reducta. 387

Callo in inteſtinis oborto, qui excrementa alvi ægrè transmitteret, monialis quædam mortua. 387

Inteſtinorum lapis ſive tartarus. 387

Stupendæ lapidum ſive tophorum in inteſtinis genitorum formæ: ſubſtantia, magnitudine, pondere & colore mirè variantes: colicos dolores, teneſmum, inteſtinorum obſtructiones, alvum adſtrictiorem, ſtomachi & inteſtinorum diuturnos & perpetuos atque adeò ſæpe implacabiles dolores, pleriaque etiam mortem inferentes, tum quibus remediis ægri levati ſint, hiſtoriæ & atteſtationes mirabiles omnino. 387

Ad colicam tartaream & calculoſam, ſive inteſtinorum tartarum, remedium Telini olei ſingulare; tum de analogis experimentis. 390

Inteſtino tenuiore clauſo vita finitur. 390

Ex vento in inteſtinis viſcera diſtendente, mortuus quidam. 391

In abſceſſibus inteſtinorum lapides viſi. 391

Ex abſceſſu in ventre rupto & pure ad inteſtina confluente, eademque vitiante, aut ſphacelo corrumpente, ſubitanea mors. 391

Gummi Sagapenum, ammoniacum & id genus alia clyſteribus injecta, pernicioſa & lethalia. 391

Stercora alieno loco excreta. 391

Stercus quidam toto vitæ ſuæ tempore, ore reddere ſolitos alii ſimiliter pluribus annis. 391

De vomitu ſtercoris ejusque remedio. 391

Cur ſedes Iliacis clauſa: hiſtoria item nova & rara de virgine, quæ per veſicam & alvum nihil prorſus excernens ſed ob modicum quoque alimentum crebrò excrementa per os rejiciebat. 391

Alvi fæces cuidam per umbilicum expurgatæ, qui prodigioſa cura convaluit. 392

Stercora per umbilicum excreta, poſt abſceſſum ad dyſenteriam conſecutum qui inteſtina perforaverat. 392

Stercora nonnunquam perforatis inteſtinis, & excitatis fiſtulis, aut aliter multis annis emanaſſe ſine vitæ periculo. 392

Alvi fæces cum urina, res planè prodigioſa perpetuò expulſæ. 391

Excrementa alvi puellis & mulieribus quibusdam ex naturalibus excerni ſolita. 392

Ex inguine evacuatum ſtercus. 393

Per ulcus veſicæ & recti inteſtini fæces & urinas defluxiſſe. 393

Fæces egreſſæ per partem pedis ſuperiorem. 393

Varia & monſtroſa per alvum excreta. 393

Globuli membrana obducti, & ventre egeſti. 393

Pili veri per alvum excreti. 393

Maſſa in inteſtinis inſtar corii concreta & per alvum excreta. 393

Omenti fruſtum, menſtruo à ſumptione ſpatio, alvo dejectum. 394

Rotundus tophaceus globus, tunicula involutus, ſubetis ſubſtantia, è cæco inteſtino, poſt alvi adſtrictionem & vehementes alvi dolores dejectus. 394

Cachectica quædam, cum frequenti Cardialgia & lipothymia, ſumptis alexipharmacis, graviſſimis ventriculi & inteſtinorum, maximè verò recti, torta doloribus, tandem plura oſſicula & inſtar gallinaceorum calcarium per alvum egeſſit. 394

Fracta coſta ſpuria, ejusdem particula palmę unius longitudine, ſummo cruciatu, ſeptimo die per alvum ejecta eſt. 394

Aquæ frigidæ frequenti potione atque oris collutione reſtinguendæ ſitis cauſa factum, ut aqua circa primas hepatis & ventriculi venas coacervaretur, & per ingens alvi profluvium confertim fuerit excreta. 394

Pus à læſis artubus in alvum profluere. 394

De nigris dejectionibus. 395

Diuturno aſthmate, & vini nauſea cum dejectionibus nigris vexatus: tandem ſpontaneo ſanguinis fœtidiſſimi vomitu vitam finiit. 396

Ictterica dejectionibus & urinis nigtis, paulo poſt ſemeſtre exhauſta, exſpiravit. 396
Sanguis nigerrimus ἄνω καὶ κάτω liberaliter profuſus ægro vitam ſinente. 396
Sanguis ater pici ſimilis cum valetudinis commodo per alvum nonnunquam excluſus. 396
Puri ſanguinis per anum profluvium largum. 396
Excretiones per ventrem mirabiles. 397
Alvus prodigioſè pigra aut diu ſuppreſſa. 397
Alvus nonnullis, vel natura vel morbo, prodigioſè pigra vel iners. 397
Melancholia correpta puella, tribus menſibus nihil alvo egeſſit. 397
Virgo quædam nobilis annis amplius octo, alvum, urinā, menſes & ſudores, cum periculoſiſſimis ſymptomatibus, ſuppreſſa habens, vitam, tertio quoque die alvum clyſtere proluendo, ſuſtinuit. 398
Tumor ventris inſignis cum retentione fæcum ingenti, ac illius curatio. 399
Alvi adſtrictio ad tres ſeptimanas ob comeſta numeroſa ceraſa: quæ poſt id tempus rurſus alvum ſubierunt. 399
Mira alvi adſtrictio: qua recti inteſtini pars ſuperior adeo coaluit, ut neque oleum, aquas, aut flatos tranſmitteret, fæcibus in cœco cum plerisque aliis coacervatis, quæ poſt ſæviſſima ſymptomata ægro lethalia fuere. 399
De difficultate apertionis alvi vehementer obſtructæ. 400
Rara alvi ducendæ exempla. 400
Hiſtoria Protæ Rhetoris dicentis, ſibi ventrem poſt eſum pomorum ac pyrorum auſterorum dejici. 400
Ovorum eſu, quibusdam alvus ſubducta. 401
Pilulis compreſſis & altera parte ſaliva madefactis, atque ventriculo de foris explicatis, Abbatiſſa quædam ſufficienter purgari ſolita. 401
Solo purgantium medicamentorum odore quidam plurimum purgabantur. 401
Alvus adſtricta deambulatione nudis pedibus in pavimento frigida prius aſperſo ſolita. 402
Alvus citanimium. 402
Invitæ alvi excretionis exempla. 402

De meſenterio. 402

Meſenterium & pancreas perſæpe focum & ſeminarium eſſe latentium & diuturnorum morborum, in quo nonnunquam tumor durus, aliquando vera inflammatio & abſceſſus excitatur unde pus, ſi per alvum ſincerum reddatur, ex meſenterio derivari contingat. 402
Ex abſceſſu meſenterii mortui. 403
Apoſtema in meſenterio inventum. 403
Totum meſenterium pure refertum & quaſi turgidum, cum graviſſimis ſymptomatibus ægram affligentibus. 403
Abſceſſus in pancreate latens perpetuas vigilias, lipothymiam, faciei frigidum ſudorem, & tandem mortem inferens: idque Medicorum errore, qui malum id ex ſtomachi ore vel cardiaca paſſione natum putabant. 403
Callus inter venas meſaraicas natus, iisdem obſtructis mortem attulit. 404
Strumæ in meſenterio circiter ſeptuaginta, præter glandulas & tumores externæ inteſtinorum tunicæ adhærentes, animadverſæ; quarum aliquæ ad ovi magnitudinem excreverant, gypſeam glutinoſam & liquidam materiam membranulis concluſam continentes. 404
Meſenterium prodigioſè turgens pondere librarum 10 ſcirrhoſum omnino, cum infinitis abſceſſibus ſuis ſingulis tuniculi concluſis, oleoſis, melleis, ſetaceis, albugineis, aliisque humoribus refertis. 404
Calculi in meſenterio nati. 405
Meſaræon gangræna vitiatum. 405

De jecore. 405

Varia conformatio & conſtitutio jecoris. 405
Jecur hominis ſecundum naturam conſtituti contra Hippocratis, Galeni & aliorum quorundam ſententiam, non ut brutorum in lobos & fibras dividi. 405
Jecur humanum præter naturam monſtroſè & rarenter admodum in duos, tres, quatuor nonnunquam etiam in quinq; lobos ſeu fibras diſtingui aliquando etiam ad radicem usque ut in ſuibus & canibus dividi. 406
Hepar magnum & oblongum ad dextri renis, qui deſiderabatur locum pertingens. 406
Viſum hepar extremas fibras ſcirrhis prominentibus hirſutum habens. 406
Hepar globoſum juſto minus cum diaphragmate ſurſum pectus retractum. 406
Jecur peritonæo adnatum. 406
Corpus ſine hepate & liene inventum. 406
Hepar duplex. 407
Hepar in ſiniſtris & lien in dextris. 407
Morbi & ſymptomata jecinoris. 407
Periculoſæ jecoris obſtructiones ex craſſa bile. 407
In meatibus jecoris, quibus ejusdem obſtructiones excitantur, ſi caruncula aut verruca innaſcatur, deploratum malum eſt. 407
Febris, lateris dolor, ad hepatis obſtructionem conſecuta & enemate ſublata. 407
Medicus quidam Siculus Pleuritide ſe affectum falſo credens à Galeno jecoris vitio laborare convictus eſt. 407
Hepatitis endemia ſeu vernacula nova. 408
Jecinoris vitio laborans ſola ſanguinis miſſione ſanatur. 408
Hepaticæ puellæ extenuatione & exſiccatione affectæ curatio. 408
De ſphacelo jecinoris. 408
Mira affectionis hepaticæ cujusdam vis, qua laborantes domeſticos mures obſervando proſequebantur. 409
Tumores jecoris. 409
De apoſtematibus in jecinore inventis. 409
Phlegmone hepatis lethalis. 409
Abſceſſus in gibba hepatis obortus, ſectione apertus, immiſſa ulceri fiſtula, unde æger intra annum convaluit. 409
Tumor infra cartilaginem enſiformem ſubdurus, indolens puri magnitudine, viro nobili enatus: in quo per ſectionem aperto trecentum veſicæ, aqua pellucida refertæ, una cum humore craſſo ſebaceo & pure, comperta ſunt: ægro ad annum ferè ſuperſtite, cujus cadavere diſſecto, obſervatus abſceſſus in gibba hepatis, plenus veſicis, & materia putrida: alios item major in pulmonibus, uterque putrida materia fermè ſex librarum pondere repletus: tertius magnitudine ovi anſerini, in ima hepatis, qua parte inteſtino erat connatum: quartus, in exitu meatus fellei ad inteſtinum magnitudine ovi columbini. 410
Abſceſſus hepatis ſæpe per vomitum, alvum aut urinas expurgari, aut in abdominis capacitatem exonerari. 410
Latens hepatis abſceſſus, tumore in ventris parte muſculoſa ad ſternon regione ſuborto, manifeſtè ſuppuratus. 410
Hepatis abſceſſus per tuſſim aut excreationem expurgatus. 410
Ex vomica hepar putrefactum, ad ſuras putrilaginem transmittit. 411
Hepatis corrupti maleque conſtituti exemplum. 411
De jecore in totum putrefacto & fœtidiſſimo. 411
Hepatis ſubſtantia prope in totum abſumpta, cujus loco pu-

Digitized by Google

co puttilago ac purulenta tanquam marſupio concluſa animadverſa. 411
In jecore tumores maxime ſteatomata viſa. 411
Lapides in abſceſſu hepatis notati. 411
De ſcirrho hepatis, ad quem gangræna in crure dextro & tandem mors ſubſecuta. 411
De ſcirrho phlegmone, cum hydrope ſequente ad ſcirrhum hepatis, (cum moritura ægra putaretur, ſanata eſt tandem magna cura. 412
Vermes in jecore. 412
Vermes in hepate. 412
Veſica in jecore. 412
In jecora veſicæ aqua plenæ, quæ ruptæ aſcitem aliquando crearant. 412
Veſiculæ aqueæ in hepate, liene bilis veſicula & meſenterio. 412
Lapides ſive tartarus jecoris. 412
Varii generis formæque calculi, vel in hepatis ſubſtantia & ejuſdem venis nati, & recentioribus obſervati, qui difficillimos & immedicabiles morbos icteros, hydropem, cum graviſſimis ſymptomatibus & mortem denique attulerunt. 412
Porus ſanguineus. 413
Circa hepatis regionem latens porus ſanguinem per intervalla fundens, annotatus, cujus, ſanguine reſtitante, nullum poſtea veſtigium appareret. 413
Vulnera jecoris. 414
Non omnia hepatis vulnera lethalia eſſe, ſed abſciſſis etiam fibris quoſdam convaluiſſe. 414
Citra vitæ noxam aliquando jecoris fibram, omenti & peritonæi partem, uterum denique totum reſectum, 414
Hiſpanus cui hepatis portiuncula per vulnus exudans perierat, miraculoſe ſervatus. 414
Hepar proprium à cane devoratum (exemplum analogice tantum huc referendum) 414
Per ſoſſo hepate reſtitutus. 414
Globulo plumbeo circa hepatis regionem transfoſſus convaluit vulgaribus remediis. 414
Vulnera & contuſiones hepatis lethales. 414
Jecore diſciſſo vel exeſo, pus in abdominis regionem decumbens. 414
Ulcera jecoris. 414
De ulcere in gibba jecinoris parte. 414
Ex ulcere hepatis quidam repentina morte concidit. 415
Jecoris portiunculæ alvo rejectæ. 415
Hepatis partinculæ fruſtillatim aliquando per alvum vel urinam redditæ. 415

De venis & ſanguine. 415

In eodem latere duæ venæ jugulares. 415
Duplex vel triplex vena azygi ſocia animadverſa. 415
Venæ cavæ & aortæ ruptæ & quæ inde orta ſunt ſymptomata, hiſtoria nova. 415
Vena porta diſrupta & cava fiſſa, ventriculus ſanguine repletus, unde æger poſt diuturnos Nephriticos & ventriculi dolores & aſſiduas nigras dejectiones oborta ſyncope expiravit. 416
Vermiculi in ſanguine nati. 416
Pili in ſanguine & excrementis viſi. 416
Calculi in venis & ſanguine. 416
Perennis dolor Iſchiadico ſimilis, ex lapillis in ſanguine genitis excitatus & venæſectione ſublatus. 416
Mira ſanguinis effervescentia, qua cuidam rubræ papulæ toto corpore, maxime in brachiis & pedibus obortæ: per intervalla in certis locis errantes, tenſo ardore vexantes, tandem ligaturis & venæſectionibus: tum etiam ſanguinis contemperatione curatæ ſunt. 417
Terrore militum monialis ex omnibus meatibus ſanguinem fudit. 417
Quidam, cui per omnes corporis meatus ſanguis erumpebat, reſtitutus. 417
Nonnullis in locis hæmorrhaginem omnem ex quacunque cauſa vel parte corporis obortam lethalem eſſe. 417
Hiſtoria religioſæ cujuſdam & nobilis mulieris, quæ aſſueta quotannis ſanguinis miſſioni, eam conſuetudinem ad octogeſimum annum uſque ſervavit. 417
Qui ex nimia plenitudine mori viderentur ſola ſanguinis miſſione ſanantur. 417
Sanguis putridus graveolens extractus mortem præſagit. 418
Flatus vena inciſa erumpens. 418
Sanguis in quadam poſt venæſectionem lacteus viſus eſt. 418
Secta Plethorici vena, lac, quod pridie aſſumpſerat unà cum ſanguine profuſum eſt. 418
Sanguis in omnibus totius corporis partibus concretus. 418
Vena latens & abdita circa venæ ſectionem, quo ſigno manifeſta fiat. 418

De veſica fellea. 418

De conformatione ejus. 418
Fel geminum. 418
Fellis duplex meatus. 418
Felle quidam carent, quibus vita longior. 418
Diſruptio & exhauſtio folliculi fellis. 419
Veſiculæ bilis diſruptio mortis cauſa. 419
Fellis folliculus bile exhauſtus mortis cauſa. 419
Lapides ſive tartarus. 419
Horribiles & ſtupendi lapides in veſica fellea coagulati forma, colore numero & effectibus admirandis vomitum nauſeam, moleſtiam ſtomachi & hypochondriorum torſiones, atrophiam, tabem, viſcerum obſtructiones, & inflammationes, morbum regium immedicabilem, vigilias laſſitudines, mœrores, melancholicas affectiones, ad iram propenſiones, urinæ difficultatem & ardorem: cutis lepram febrem, nec non ſubitaneam mortem occulto & vulgo incognito morborum & ſymptomatum ejuſmodi ſeminario & fomento inducentes. 419
Folliculus fellis totus in lapidis ſubſtantiam converſus. 421
Varia in eodem folliculo. 422
In fellis veſicula varia, in variis morborum & corporum conſtitutionibus & prodigioſa animadverſa. 422

De cholidocho meatu. 422

Meatum per quem bilis in duodenum exoneratur, dividi in geminum canalem ante inſertionem. 422
De meatu cholidocho obſervatio nova contra Fallopii ſententiam. 422
In meatu fellis, duodeno inſerto, calculorum forma, numero & ſymptomatibus ſtupendorum & in principe viro inventorum hiſtoria. 422
Bilis veſiculæ meatus duodeno inſertus propaginem ventriculo transmittere viſus. 423

De ictero. 423

Prodigioſus icterus. 423
Prodigioſa aurigine & febre detentus quidam. 423
In pertinaci ictero & difficili hepatis obſtructione, bilem aliquando per manifeſtos, ſæpe nobis ignotos meatus in ventriculum ferri, unde ciborum nauſea, crebræ vomitiones atque oris amarities, cum aliis ſymptomatibus excitantur. 423
Diuturno utero laborans, ſubitaneo bilis in ventriculum confluxu, mortuus: cadavere diſſecto, jecur magnum, durum & viride, lien mollis & magnus viſus. 423

Tempore Hippocratis nulli Auriginoſi πνευματώδεις erant. 423
Ante ſeptimum aurigine correpti liberati qoidam. 423
Ex icterò acutis ſuperveuiente præſagium fallax. 424
Experimenta. 424
Ad viſcerum, hepatis præſertim obſtructiones, & ictericos ſpititus tartari & chalybis elogium. 424

De Liene. 424

Conformatio & Conſtitutio varia. 424
Lienis nonnunquam duo, aliquando etiam tres viſi. 424
Liene deſtituta qoædam. 425
Lien in dextris & hepar in ſiniſtris. 425
Lien peritonæa annexus. 425
Lien cujuſdam tam exiguus viſus, ut ovi columbacei magnitudinem non excederet. 425
Lienem Generoſi cujuſdam viri exuceum, & pulpa carentem inanemque deprehenſum. 425
Lien magnus inſtar jecoris, cujus anteriori parti acreverat, obſervatus. 425
Lien 20. librarum, exterius cartilagine inductus. 425
De liene viginti tres libras peodeute & jecore undecim. 425
Vena lienis. 425
Vena à liene bilem atram ad ventriculum defert bifurcata deprehenſa. 455
Adeps lienis. 426
Gibbæ lienis parti adeps inſtar candidiſſimi & duriſſimi lapidis adnatus. 426
Lapides ſive tartarus. 426
Lapides in liene viſi, triduanum ſiniſtri lateris dolorem menſtruum ante plenilunium excitaotes. 426
Veſica. 426
Veſica ſub liene aqua plena inventa. 426
Membrana. 426
Membrana à jecore ad lienem ſubtenſa recens animadverſa & quorum morborum fomentum. 426
Symptomata. 426
Ingentes circa lieoem dolores, ad imum ventrem ſpectantes, ſuffuſione atræbilis in univerſum corporis habitum ſublati. 426
Sanguinis miri fluxus in lienoſis. 426
Fluxus ex liene admirandi, qoorum unus per umbilicum, alter per occultum porum ſcroti animadverſus. 426
Tumores lienis. 427
Lien ſcirrhoſus, veluti coctus. 427
Lien albidus & exiguus in hydropico inventus. 427
A lienis tumore quidam annis continuis quindecim, annuatim his aut ter, per urinę profluvium atramentò ſimile liberatur. 427
Vulnera lienis. 427
Lienis vulnera non ſemper lethalia eſſe quin ipſum in totum aliquando refectum. 427
Lienem curſoribus ne obſit, vel inuri vel abſcindi ſæpe. 427
Quibuſdam integrę lienis particulæ excretæ. 427
Curatio ſive medicina lienis. 427
A vitio lienis capparis uſu, & potione aquæ, in qua candens ferrum extinctum, curatus. 427
Splenis dolor medicamento parato facili ſublatus. 427
Spleoicorum curationes prodigioſæ. 457
Lienis ſalvatella tuſa proficit, ex inſomnio remedium Galeni. 428
Ad lienis obſtructiones & ſcirrhos experimentum onum atque alterum. 428
De Cachexia. 428
Cachexiæ criſis mirabilis. 428

De hydrope. 428

Genera ſpecies & cauſæ. 428
Leucophlegmatica à cerebri fluxione orta, *Hippocr.* ſententia *lib. de locis en homine.* 428
Hydropem præſertim Aſcitem & tympanitem à cauſa calida proficiſci contra Medicorum receptam ſententiam. 429
De hydrope ex colliquatione. 430
Hydropis ſpecies rara & admiranda, Græcis aliiſque omnium ætatum medicis, uno Aretæo excepto, incognita, at recentiorum quorundam obſervationibus jam demum exactius perveſtigata: quam veſiculæ plures, aqua refertę, in corporibus genitæ, ſymptomata & tumorem hydropicis ſimilem, ſine aqua alia aut flatibus coocitarunt: adeoque mortem intulerunt. 431
Hydropes particulares. 432
Vix unquam alias animadverſa hydropis ſpecies, quæ hepate ſalvo, & aliis internis partibus, vitio teſticulorum muliebrium orta eſt, 432
De hydrope teſticulorum, muliebrium, cum variis aliis graviſſimis ſymptomatibus: alia hiſtoria. 432
Hydrops poſt immodicum ſanguinis profluvium & ruptam vomicam hepatis. 433
Crebra Diuturna & copioſa oarium hæmorrhagia hydropici facti mortui. 433
Ex pertinaci lienis ſcirrho hydrops lethalis. 433
A crurum ſcirrboſo tumore provocatus hydrops lethalis. 424
Mictu ſanguinis diuturno hydropici facti. 434
Symptomata. 435
Hydropica admodum tumida, ſerpeotem per anum excrevit. 435
Hydropem aliqoando ad empyema, phthiſin & ſanguinis ſputum, conſequi. 435
Epilepſiam nonnunquam hyptopi ſuccedere. 435
Aſcitici cujuſdam admirandum ſymptomata, qui cibum ſumpturus aut dormiturus, difficillimam ſpirandi difficultatem cum ſuffocationis periculo patiebatur: Alius in femore læviſſimis doloribus torquebatur adeo ut horrendis clamoribus urgeretur. 435
Hydropis ſpecies rara, qoa ægri multo ciborum faſtidio ut nec ſiti quoque vehementi torquentur, quæ aperientium & mechoacacæ uſu levaretur. 436
Tuſſis hydropi ſuccedens noo ſemper mala. 436
Recidivæ. 436
Recidivę hydropicorum, poſt evacùationes invadeotes plerunque lethales. 436
Inſperato eventu liberati hydropici. 436
Aſſiduo labore, citra medicamentorum uſum, hydropicus quidam convaluit, 436
Cauſa occulta & abdita quidam hydroqe ſolutus. 436
Hydropici humidorum uſu à medicis interdicto ſibi temperantes reſtituti, quorum qoidam ab omni potu reliquo vitæ ſuæ tempore abſtinuit. 437
Aqua inter cutem laborante, liberaliore aquæ potu liberati. 437
Ex vomitu in mari ab hydrope quidam curatus. 437
Adoleſcens Aſciticus binis vomitionibus ſpontaneis magna aquæ vi profuſa, liberatus. 437
Ex præciſis unguibus effluens aqua, hydropicum liberavit, 438
Aqua intercutem eliſo utero pulſa. 438
Sudore ſpontaneo hydropicus exoneratos. 438
Peregrinatione maritima quidam ab hydrope liberatus. 438
Per pedes hydropicus exoneratus. 438
Per veſiculas in digitis pedum obortas magna vis aquæ profuſa, ægra reconvaleſcente. 438
Uſtione per errorem excitata veſica in crure atqoe ex eadem copioſa aqua effluente, vindicatus ab hydrope adoleſcens. 438

Hydro-

Hydropico marito mortem intentans venefica, eventu fruſtrata eundem à morbo liberat, feroſa materia per lotium excreta. 438
Caſu ad lapidem impingens, & ventrem vulnerans, liberata mulier ſexennium aſcitica. 438
Abdomine malitioſe perfoſſo convaluit hydropicus. 438
Hydrops cauterio potentiali emendatus: æger verò recidivam incurrens, inter deſperatos jam habitus, rurſus ſibi lacte ebutyrato, cum pane ſecundario intrito medetur. 439
Aſcite laborantes, perforato vinaturæ umbilico, & foras prodeunte aqua, integre curati. 439
Aſcites veſicula circa umbilicum enata & aqua profuſa ſolitus. 440
In hydrope ſua ſponte natura fecit orificium intra peritonæum & muſculos ventris, unde veſiculæ plures ducentis, aquæ extractæ. 440
Curatio. 440
Hydropis cura abſoluta. 440
Curatorum hydropicorum atteſtationes & hiſtoriæ memorabiles. 443
Duobus hydropicis uniuſmodi medicamentum propinatum: contrarios eventus conſecutum eſt. 447
Mortui hydropici. 448
Cauterium tumori pedum in hydrope ſupra genu, factum, ægrum gangræna & morte affecit. 448
Tympanitici mortui. 448
Hydrops ad diutinos ventriculi dolores, nauſeam & vomitiones conſecutus. 448
Poſt bene longam tabetudinem ſubito hydropicus factus moritur. 448
Hydropici aqua per umbilicum excreta, mortui. 448
Medicorum errore & Empiricorum inſcitia hydropici quidam mortui. 449
Paracenteſis. 450
De paracenteſi in hydrope adminiſtranda, variæ eruditorum ſententiæ: tum qua ratione hæc inſtituenda ſit. 450
Ad paracenteſis in hydrope adminiſtrationem mortui quidam: vel quod Euſplanchi non fuerant, vel quod aqua confertim, emiſſa fuerat. 451
Paracenteſis in hydrope vicaria ſectio. 452
Nova hydropicorum per umbilicum compunctio. 452
Anatome hydropicorum cadaverum. 453
Hydropicorum corporum quorundam diſſectione, rara & admirabilia quædam animadverſa. 453

De diabete. 454

Diabete laborantium hiſtoriæ variæ, raræ & memorabiles. 454
Cotoneorum eſu in diabetem incidentes. 455
Ex nimio dureticorum lithontripticorum uſu quidam diabete correptus. 455
Tepentis aquæ medicatæ libras 16. intra horæ ſpatium bibens, eandem qualem hauſerat, confeſtim eminxit. 455
Vix quadrantem quidam bibens quotidie ſupra quatuor cantharos mejebat. 455
Puella plus urinæ emittens quam ponderaret. 455
Obeſus quidam, crebra mictione ſubito extenuatus. 456
Undecim Medici Mediolanenſes urinæ fluxu mortui. 456
Urina per ſemeſtre cohibita, quæ ubi rurſus effluere viſa eſt, alvus per 4. menſes ſubſtitit, tandem utriſque compreſſis, urina circa ventriculi regionem magna copia, odore & colore ſe prodente exſudavit quibus aliæ non multum abſimiles adjiciuntur hiſtoriæ. 456

De renibus. 457

Conformatio & conſtitutio. 457
Bubuli & urſini renes, quales Ariſtoteles humanos eſſe male decernit, etiam in quibusdam humanis corporibus animadverſi. 457
Renum alterum deficere nonnunquam. 457
Diſſecto legum Doctoris cadavere, præter alia viſus ſiniſtro rene caruiſſe. 457
Renes nonnunquam tres aut quatuor viſi. 458
Quatuor Renes in una mole conjuncti. 458
Nonnunquam utrumque renem, vel alterum ſaltem duas habere cavitates & binos meatus urinarios, qui prope veſicam coeunt. 458
Renes jecori affixi. 458
Morboſa renum conſtitutio. 458
Renes pro varia morborum diſpoſitione, multifariam tum colore tum forma & ſubſtantia immutati. 458
Ex violento partu, & copioſa ſanguinis excretione mortua muliere, inventi renes albi, fragiles, putres: quorum membrana flatibus in magnum tumorem extenſa viſa eſt. 459
Imminuti, exiccati, obſcuri & tuberculis pleni renes. 459
Sereniſſimi Erneſti Archiducis Auſtriæ, Proregis Belgii &c. morbi & ſymptomata quæque ipſius cadavere diſſecto inventa fuerint rara. 459
Emulgentes venæ. 459
Emulgentes venæ & arteriæ tres vena Azygos adſecundam coſtam pertingens. 459
Duæ, tres, quatuorve emulgentes venæ in eodem latere animadverſæ. 459
Septem emulgentes venæ natatæ in calculoſo 460
Arteriarum & venarum emulgentium, velut etiam Renum atque ureterum monſtroſa conſtitutio. 460
Renum imbecillitas. 460
Urina rubra propter renum imbecillitatem. 460
Renum inflammatio. 460
Ex calculis in veſica conſiſtentibus renum inflammatio cui abſceſſus & puris mixtio ſuccedit. 460
Urina rubens in morbis frigidis & ex cruditate natis. 460
Renum dolor. 461
Nonnulli integris & ſalvis renibus pertinaci eorundem dolore affecti. 461
Conclamatus renum dolor, omnia medicamenta reſpuens, hæmorrhoidum uſu ſublevatus. 461
Renum pinguedo. 461
Pinguedo lapidis duritie renibus adnata. 461
Renum caruncule. 462
Carunculæ, in renibus ſecundùm naturam conſtituti obſervatæ, 461
Exiguæ caruncule è renibus per urinam expulſæ. 461
Univerſa renis ſubſtantia in carunculas reſoluta, iiſdemque ad veſicam delatis, & ſubſiſtentibus, urinæ ſuppreſſionem lethalem induxerunt. 461
Renum trichiaſis. 462
Trichiaſis renum, qua cum urina capilli excernuntur. 462
Nobilis matrona lanam filamenta longa, nonnunquam velut ochra tincta membranacea, pilos, atque hujus generis prodigioſa alia multa cum lotio reddidit. 463
Renum vermes. 463
Vermes in renibus geniti, eorundem, ut & lumborum dolores excitantes aliquando ad febres conſequentes. 463
Iſchuria falſa vitio renum eorundemque vaſorum. 463
Emulgentium & renum imbecillitate feroſa materia in ſanguine coacervata, atque aditu ad veſicam fruſtrata & ad ſuperna delata, ægrum ſuffocatione & angina ſuſtulit. 463
Urina pluribus diebus ſuppreſſa, cum aditus ad veſicam & ureteres interciperetur, per vaſa ad jecur regeſta ſanguinique permiſta eundem refrigerans,
cere-

cerebri & ſpirituum craſim labefactavit, unde lethalis torpor obortus. 461
Emulgentium venarum renumque deperdita actione, in ducta iſchuria, qua urina non in veſicam delata, ſed ſurſum regeſta, non tam per vomitum, paulo ante mortem ejecta, quam in univerſum corporis habitum propulſa fuit, illuſtriſſimumque Severinum Illuſtriſſimi Henrici Saxoniæ Ducis filium duodecim annos natum, è medio ſuſtulit. 464
Aliæ illuſtres hiſtoriæ, quibus nihil urinæ, ad veſicam deferri, oſtenditur. 464
De lotii ſuppreſſione, in qua non deſcendit urina in veſicam. 465
Renum ater putrefactus. 468
De lithiaſi renum ſive tartaro. 468
Cauſa. 468
Cauſa calculi verior & rarior, ex bolari & viſcoſo tartaro per ſpiritum ſalis coagulato: tum obiter de catholiciſmo morborum. 468
Nova calculi renum cauſa. 468
Calculo renum vexatus vivus inciſus à Medicis ut cauſas & naturam tantorum cruciatuum & partium citra mortem : ab iiſdem denuo reſtitutus & ſecvatus. 468
Genera, ſpecies. 468
De diverſis calculi generibus. 468
Symptomata. 469
Acris ex lapillo renum doloris ratio, qui partus dolores ſuperet. 469
Ex calculi difficultatibus aliquando ægros ſyncopes, deliria & vitæ diſcrimen incurrere. 469
A calculo in cavitatibus renum genito urina ſine dolore cohibita. 469
Aliquibus renum alter ſupputatione colliquatur, altero calculo obſeſſo 469
Arenulas nonnunquam citra lithiaſin, præſertim in febribus, excerni, neque ſemper neceſſe eſſe renes calculoſos arenulas reddere. 469
Nova & vera ſtuporis crurum & vomitus in nephritico, dolore cauſa & ſententia. 469
Nephriticus pro colico tractatus à medicis occiſus. 470
Lapides in renibus naſcentes & in ureteribus interdum aliquandiu ſubſiſtentes, numero, loco, forma, & tempore plane monſtroſi, qui inflammationes, abſceſſus, ulcera vomicas, urinæ ſuppreſſiones, cruentas mictiones, habitus leucophlegmaticos & tandem etiam renum in univerſum exeſionem & conſumptionem nec non vitæ diſcrimen præſentaneo malo inducunt. 470
Curatio nephriticorum. 472
Ingenioſa calculorum ex renib. per ureteres in veſicam deductio, cucurbitulis ſecundum ureteris ductum admotis. 472
Renum calculo laborantiū curationes admirandæ 472
Ad calculum & ſuppreſſam urinam remedium ratum. 472
Remedium novum & admirabile quod calculum in lutum diſſolvit, excretumque denuo in duritiem convertit. 472
Cibus carus lapides frangens. 472
Hiſtoriæ memorabiles aut confractorum aut integrorum calculorum per medicamenta, tum ex renibus tum veſica expulſorum. 472
De cura calculi obſervationes. 475
Renum calculos, viſos aliquando, natura in lumbis exulceratione aut apoſtemate excitato, propulſos: vel inciſione exemptos. 475
Calculi renum chirurgia. 476
Lithotomiam renum veterum, artem arduam, & ſæpe neceſſariam, ob difficultatem imperitiam, & mollitiem à noſtris neglectam, atque amiſſam, non tam formidandum impoſſibilemque eſſe, quam vulgo creditur rationibus & exemplis illuſtribus comprobatur. 476
Renum tumores. 479
Renum calculis obnoxius falſo creditus, intempeſtive medicamentis uſus, renum ſuppuratione corripitur, unde & dyſuriam & iſchuriam incidit, ex qua moritur: diſſecto corpore renum alter purulentus totus alba membrana tectus. In veſica fellis lapilli conſpecti. 479
Ex renum abſceſſu nonnunquam per certa intervalla pus pecutinam expurgari. 479
Ren totus conſumptus & in pus reſolutus quo renis tunica concludebatur. 479
Apoſtemata renum, cum prodigioſa veſicæ conſtitutione. 479
Apoſtemate & ulcere renis dextri curatus. 479
E directo renis apoſtema ſuppuratum inciſum, curatum. 479
Renum vulnera. 480
Ren ſiniſter vulneratus & curatus. 480
Renum portiones per abſceſſus & vulnera ablatæ. 480

De ureteribus. 480

Duo ureteres. 480
Ureteres & emulgentes craſſa pituita obſtructi: unde aquoſitatis renum attractio intercepta. 480
Frequenti calculorum ex renibus excretione, ureteres in tantum ampliari, ut majorem digitum recipere, aut pera inſtar ſabulum & calculos coacervare poſſit. 480

De veſica urinaria. 480

Conformatio & conſtitutio varia. 480
Duæ veſicæ urinariæ, cum aliis animadverſione dignis ſtoris. 480
Extremum colli veſicæ in mulieribus plurimum variare. 482
Veſicæ reſolutio. 482
Veſicæ reſolutio ſubitanea in extenſo oſſis ſacri & coccygis dolore, cum ſtranguria tuſſiculoſa & recti inteſtini reſolutione conjuncta. 482

De dyſuria. 482

Dyſuria. 482
Dyſuria, emiſſo humore albumineo, curata. 482
Urinæ urigo ex defluxione purulenta à paraſtatibus. 482

De ſtranguria. 482

Stillicidium urinæ ex uſu vini Rhenani. 482

De iſchuria. 483

Iſchuria propter calculum. 483
Ureterum altero reſiccato altero calculo obſeſſo ita ut nihil urinæ ad veſicam traſmitteretur, ægri, duo mortui. 484
Iſchuria octo dierum cum tariſ ſymptomatibus, quæ ſedecim librarum urinæ excretione diſpulſa eſt. 484
Urinæ ſuppreſſione ſedecim diebus laborans tandem aquoſa ventris ſolutione & lapillo cum mucore per urinam excluſo liberatus eſt. 484
Urina voluntatis arbitrio diutius cohibita Iſchuriam periculoſiſſimam invexit. 484
Iſchuria medicamentis haud cedens, perforata cathetere caruncula, ſublata. 484
Cujuſdam in perinæo percuſſi, unde ſuppreſſa urina, ejuſdemque curationis hiſtoria. 484
Urinæ retentio propter fæces in recto inteſtino hærentes. 485
Aliquibus octo viginti diebus ſuppreſſa : quibus nihil ſecit in abdominis capacitatem decubuit. 485
Urinæ nunc ſuppreſſæ nunc præter voluntatem excretæ hiſtoriæ variæ. 485

Uri-

Urinæ ſuppreſſinnis curatio hiſtoria mira. 485
Ad remoratam puerorum urinam remedium. 485
Ad Iſchuriam experimenta. 486

De urinæ incontinentia. 486

Mulier quæ ex lapſu urioam continere non poterat curata. 486
Urinæ incuntinentia ab exciſo veſicæ calculo. 486
Alvi excrementa & urinæ quibuſdam invitis fluebant. 486

De ſanguinis micta. 486

Sanguinis mictus periodicus. 486
De urinæ profluvio & ſanguinis mictu. 487
Sanguinis mictus ab hepate dimanans venæſectione ſublatus. 487
Sanguinis mictus frequenti equitatione aut renum ex venere imbecillitate contractus. 487
Sanguinis aterrimi mictu ſubitaneo, quidam arquato morbo liberatus eſt. 487
Sanguinis mictus allii eſu contractus. 487
Sanguinis mictus ex caſu contractus, ut expedite percuratus. 487
Ex vomitu urina cruenta. 487
Sanguinis mictus cum profluvio ſanguineo ſine inteſtinorum exulceratione in quodam viſus. 487
Variæ ſanguinis mictus hiſtoriæ. 487
Gonorrhœæ aliquando obnoxius uſu thermarum Badenſium in ſanguinis mictum incidit: unde grumos ſanguineos, forma aciculorum excrevit. 488
Grumi ſanguinis in urina ſubſequente ſanie cruenta, hepatis exulcerati argumeotum. 488
A ſanguinis mictu urinæ difficultas: quæ chirurgi errore, cathetere veſicæ collum exulceraote inflammationem & febrem continuam provocavit unde æger, non ſine periculo, ſervatus eſt. 488

De calculis veſicæ. 488

Calculi veſicæ cauſa & ſententia nova. 488
Lapides in veſica nati inſigniores, qui vel numero vel magnitudine vel ſubſtantia vel denique forma & formidandis accidentibus ægros miſere excruciarunt & plerunque necarunt. 489
Lapides veſicæ nonnunquam, novo exemplo, cutaneo involucro concludi, qui ob id cathetere explorari minime poſſunt. 491
Calculos aliquando veſicæ adnaſci & adhærere. 492
Galculus infantium recens natorum. 493
Mulieres calculo veſicæ laborantes. 493
Calculorum è veſicis mulierum evulſiones ingenioſæ tum quibus ſua ſponte prope exciderint. 493
Nova exſecandi muliebris calculi ratio. 493
Setarum velut capillamenta cum calculis in veſica nata. 493
Acus in calculis è veſica extractis depactæ. 493
Mucum calculoſorum non à renibus; ſed veſica defluere contra Fernelii obſervationem. 493
Curatio calculi ſive tartari in veſica. 493
Urinam calculoſorum ad minus qoatriduum obſervandam antequam Medicus judicium de ea ferat. 494
De calculo veſicæ & ulcere curato: relapſu tamen poſt diros cruciatus, cum æger ſe in manus empirici cujusdam nebulonis dediſſet, miſere mortem obiit. 494
Balneorum & thermarū viribus à calculis liberati. 494
Calculus in veſica ſponte ruptus. 494
Calculi vi ſua deciſi. 495
Chirurgia ingenioſa. 495
Lithotomia veſicæ ex ſententia veterum Græcorum, Latinorum, Arabum, Latiuobarbarorum, quæ vulgo Celſica Guidonica & minor apparatus nomioatur. 485
Lithotomiæ veſicæ ratio alia recentior, Joannis de Romanis, quæ ab ejuſdem diſcipulo Mariano, qui eam primus in literas referens ad poſteritatem tranſmiſit, Mariana & major apparatus nominatur. 496
Lithotomiæ tertia ſpecies admodum recens inventa, qua contra veterum ſententiam, non per perinæum ſed per hypochaſtrium & per membranoſam veſicæ partem ſectio inſtituitur, & ab authore Franconiana dicitur. 497
Ob calculum cæſus puer, cum vulnus glutinari haud potuiſſet margines ejuſdem calculo occaluerunt, urina ſcilicet ſemper inde excreta, unde factum ut chirurgi alterius induſtria labiis cruſtaceis vulneris recruentatis, relectiſque calculis idem rite poſtmodum coaluerit, atque urina per legitimum meatum profluxerit, ægro in totum reſtituto. 499
Quoſdam bis aut ter ſectioni calculoſæ ſe feliciter committere. 499
Calculi in urethra per annum ſubſiſtentes. 499
Lapidis in virgæ meatu hærentes chirurgiæ ratio. 499
Lapidis in virgæ meatu hærentes extractio, caute & ſine magna violentia, perficienda. 499
Calculus è veſica expreſſus in cervicem illius. 499
Tonſor, lapidem cathetere, ioquiſiturus, urinarium meatum perrupit, cujus error ægro exitum tulit. 499
Lithotomorum circumforaneorum fraus lapides veſicæ ſubeſſe mentientium. 500

Vermes veſicæ. 500

Vermes in veſicæ geniti, longitudinis ſex digitorum, craſſitie elychnii, urinæ difficultatem per iotervalla inferentes, & cum urina ſæpe vivi quoque emicti hiſtoria & exemplo novo. 500
Vermis in veſica natus, dolorem & cruentam mictionem excitans, per penem excluditur, ægrumque liberat. 500
Illuſtre exemplum aliud vermis poſt urinæ difficultatem inter dormiendum cum ſanguine rejecti: una cum vermis viva deſcriptione. 500
Poſt diuturnum ſiniſtri hypochondrii dolorem & ſanguinis mictum, quidam vermem calami ſcriptorii craſſitie & digiti longitúdine, vivum cum lotio excrevit, unde ſanguinis mictus cohibitus, & dolor conquievit, qui paulo poſt hydrope correptus interiit. 501
Vermes poſt urinam rejecti. 501

Veſicæ tumores præter naturā. 501

Senex quidam ex caſu pubem ad truncum allidens concreto ſanguine in veſica ſuppuraro, abſceſſus in inguine ſuſcitatus, qui capitali chirurgi errore moritur. 501
Abſceſſus & gangrænæ veſicæ. 501
Caro, excreſcentia & tuberculum in collo veſicæ. 501
Caro in collo veſicæ nata & inventa calculum emeuriens. 501
Tuberculum in meatu urinario natum & percuratum. 502
Hiſtoria quorundam empiricorum, qui utuntur candelis cereis ad aperiendum meatum pudendi & per eas medicamentum quoddam intromittunt, quo carnis excreſcentias abſumunt. 502

Vulnera veſicæ. 502

Veſicæ ſectionem non eſſe lethalem, hiſtoriis quinque comprobatur. 502

Veſicæ ulcera. 503

Veſicæ ulcere cum febre lenta vexatus foliaceis urinæ ſedimentis ceſſantibus, accedente inflammatione, intra triduum moritur. 502

Mon-

Monſtroſa & varia cum urina emicta. 503

Calculoſo cuidam vermiculi duo oxycephalis, corniculati & roſtulis inſecti cum urina & ſabuloſa materia emicti. 503
Plures vermiculi albi, breves, tenuiſſimi, per lotium excreti. 503
Capillares vermiculi per lotium expulſi. 503
Cucurbitini vermes emicti. 503
Draco alatus cum urina expulſus. 504
Picæ prope ſimile animalculum per urinam emictum. 504
Pediculi dietim emicti. 504
Vermis millepedi ſimilis per urinam excretus. 504
In lotiis eorum, qui lue venerea infecti ſunt, multoties innatare animalcula formicis ſimilia & polymorpha. 504
Scorpio emictus, ægrum à difficultate urinæ levavit. 504
Quædam veluti cochileacea in veſica nata. 504
Ab urinæ detentione membranulæ emictæ, nerveæ, multiformes cum ſanie ſine fœtore & febre. 504
Balnearum ferinarum uſu, quidam materiam adeo viſcoſam & longam per veſicæ canalem excluſit, ut inteſtinum eſſe putaretur. 504
Incredibilis quantitas pituitæ lentæ, corruptæ, per aliquot menſes purgante medicamento cum urina lutea expulſa. 504
Fœminæ curatio, quæ mingebat urinam turbidam cum craſſo ſedimento & ramentis lividis. 504
Pituitam cum urina anſeris ovi magnitudine excernens calculi tamen expers viſus. 504
Piſcium veſicellis ſimilia corpuſcula per urinam excreta. 504
Quidam multa liquidis margaritis ſimilia, pellucida, alia craſſiora, cocto ovi albumini ſimilia eminxit. 505
Globuli cryſtalli formes, aut gelatinæ ſimiles cum magno dolore emicti. 505
In affectu diabeti proximo, fruſtula apii radicum juſculis incocta, per urinam excreta. 505
Culmus hordeaceus cum urina expulſus. 505
Fungi fruſtillum per veſicam emictum. 505
Pili longitudinis dimidii palmi craſſitie, parvi digiti puerorum, cum corpuſculis ranunculorum effigie, ſanguine turgidis emicti. 505
Nova & inaudita trichiaſis, non in renibus, ſed veſica oborta, ex qua mulier per intervalla integros pilorum faſciculos, cum diris cruciatibus, quibus tandem immortua eſt, excrevit. 505
Urina vitrea emicta. 506
Urinam quidam craſſam, & glutinis inſtar lentam, citra valetudinis noxam, mingere ſolitus ſemper. 506
Sanus quidam urinam multam cum ſedimento lactis coaguli inſtar, dimidii urinalis quantitate, ſine incommodo excernere ſolitus. 506
In renis exulceratione urina lactea & craſſa animadverſa. 506
Urina nigra in ſanis quibuſdam viſa. 506
Urinæ nigræ in morbis nonnullis nonſolum non lethales verum etiam ſalubriter velut criticæ excretæ. 506
Urinas, pro varietate aſſumptorum multifariam tingi. 507
Urina alienis locis excreta. 507
Paulo infra glandem urina emiſſa. 507
Urina & ſemen per foramen ſub glande reddita cum ſterilitatis nota. 508
Puellus bimulus urinam emingens retroverſus interiora glande & præputio intortis. 508
Urina nullo glandis veſtigio apparente per foramen circa radicem virgæ ſupra teſticulos excreta. 508
Urina ex umbilico ſoluta. 508
Urina infra pectinem paululum ſupra vulvam profluere ſolita. 508
Urinæ per ſiniſtræ naris ulcus tranſudans. 508
Per femur mingens miles. 508
Urina circa coxam evacuata. 509
Urina per perinæum ex ulcere delata. 509
Apoſtematis in perinæo & fiſtulæ hiſtoria & curatio perfecta. 509
Urina per vulnus circa ſedem inflictum excreta. 511
Urina per alvum dejecta. 511
Urina ſuppreſſa viſa aliquando exſudare per anum perinæum, ſerotum, penem & inguina. 511
Naturæ aggravatæ admirandæ excretiones. 511

De omento. 512

Omentum peritonæo & abdominis muſculis connexum. 512
Omentum in laterali morbo cuidam in teſtis ſeminaliumque vaſorum tunicam delapſum & ad quinque librarum pondus adauctum mortem attulit. 512
In ſcroto omenti libra viſa. 512
Omenti ſelibra extra umbilicum. 512
In rupturis inguinis ſæpe omentum excidere. 512
Omento ex vulnere procidente & abſciſſo, gladiator convaluit: tum quis ejuſdem uſus. 512
Omento ex ſaltu rupto & tumore ad ſtomachi regionem cum dolore oborto æger ſectione & conſuto omento ſanatus. 512

De peritonæo. 512

De urina intra peritonæum collecta. 512
De alvi excrementis intra peritonæum collectis. 532

De umbilico. 513

Umbilicus penis inſtar prominens curatus. 513
Hernia omphalocele immenſa. 513
Omphalocele laborioſo partu orta & neglecta, illuſtris fœmina præter alia periculoſa ſymptomata vomitiones & tabem incurrit, quibus tandem extincta eſt. 513
De umbilici relaxati tumore puerili. 513
Tumor umbilici curatus. 513
Ex vena umbilici inteſtina prolapſa. 513
Circa umbilici regionem apertum apoſtema curatur. 514
Ulcus in umbilico ex putrefactis inteſtinis natum. 514
Lapides in umbilico. 514
Vulnus cuidam inter umbilicum & os ventriculi inflictum mortem attulit. 514
Umbilici vis ad vitam. 514

De abdomine & vicinis ejus partibus. 514

Abſceſſuum muſculorum epigaſtrii profundorum hiſtoriæ. 514
De inflammatione muſculorum abdominis. 515
Pro quodam, cui in ſpheriſterio nimio & inordinato corporis conatu, fibræ muſculorum rectorum epigaſtrii fractæ erant. 515
Hernia abdominis ſanata. 515
Abdomen pure repletum illiuſque viſcera infecta. 515
Abſceſſus in ventre òbortus, paulatim exeſis membranis è peritonæo in abdominis cavitatem penetrans, putrefactis inteſtinis diarrhœa vitæ finem facit. 515
De tumore, inſigni & circumſcripto hypochondrii dextri, cum dolore, ventris tumore & ſpirandi difficultate in nobili muliere, ſanato. 515
De vulnere in ventre accepto ſub ſiniſtro Hypochondrio, aduſque renum ſubſtantiam & inteſtinorum penetrante, ex quo magnis & lethalibus ſubſecutis ſymptomatis mors undecimo ſecuta eſt. 516
De vulnere in ventre accepto ad inteſtina uſque penetrante, ex quo quinta die mors inſecuta eſt. 506

Glo-

Globulus è putis regione ſupra aqualiculum, totum ventrem transfodiendo, juxta ſpinam, nullo læſo viſcere trajectus. 516
Tumor flatulentus circa pubem ſua ſponte enatus, qui diſcutientibus adhibitis diſparuit. 516
Calculus in inguine. 516
Abſceſſu a non procul ab inguine, è quo veſiculæ aquoſæ prodierunt. 516
Pleriſque internis corporis partibus vitiari. 516
De omnium internorum viſcerum citra doloris ſenſum corruptione. 516
Puella ſex annorum poſt diſſectionem multifariam morboſa deprehenſa, ſic, ut ferè nulla corporis particula ſalva perſtiterit. 516
Diuturno morbo contabeſcens diſſectus, ſolo corde ſalvo repertus, reliquis omnibus putrefactis. 517
Diſſecto nobilis Domicellæ cadavere, pleraque corrupta & malè conſtituta deprehenſa. 517

OBSERVATIONUM MEDICARUM, LIBRI QUARTI LEMMATA.

DE GENITALIBUS PARTIBUS VTRIVSQVE SEXVS.

Monſtrum bicorpor pubetenus, cætera ſimplex: genitalia genitalibus inſerta habens. 519
Genitalibus utriusque ſexus careoa natus quidam. 519
Hermaphroditi, qui olim androgyni. 519
Verus Hermaphroditus, qui ancillas comprimere, & in hiagenerare: idemque filios & filias ex ſe parere ſolebat. 521
Ancilla androgyna filiam herilem gravidam fecit. 521
Naturalis ſexus humani mutatio: qua mulieres in viros rarius verò viros in mulieres converſos eſſe viſum eſt. 521
Mulieres quædam, ob maritorum deſuetudinem & menſium defectum, mutata voce barbatæ factæ, in virilem habitum tranſiere, non ſine valetudinis & vitæ periculo. 522
Scytharum morbus effœminatus. 522

De partibus genitalib. in ſpecie. 523

De maſculorum genitalibus. 523
De pene & præputio. 523
Pene gemino viſus quidam. 523
Sine mentula natus infans, ſed cum ſcroto & teſticulis. 523
Glans imperforata & quænam ejusdem perforandi ratione. 523
In glande virili cujusdam duo meatus diſtincti animadverſi, quorum unus urinæ, alter ſeminis excretioni ſerviebat. 524
Breviore pene quidam: & alius ob cancrum eo inciſo, genuit. 526
Contorti & ad procreationem inutilis virilis colis, ad fœcunditatem correctio. 524
De nova pudendi diſtorſione. 524
De phymo ſeu phymoſi præputii cum carnea ἐκφύσει. 525
Ingenioſa curatio eorum quibus glans præputio nudari non poteſt, & propemodum occaleſcit, gravi ſterilitati anoxa. 525
Præputii reſectionis ratio nova. 526
Virulento ſcroti cujusdam congreſſu, omnibus illico puſtula in glande excitabatur, qua penis, cum vitæ periculo, paucis horis arrodebatur, niſi vel ſectione vel uſtione, etſi dubio ſæpe eventu, ſuccurreretur. 526
Puer quidam medium colem lino arcte conſtringens, eundem usque ad urethram diſcidit: unde per calloſa vulnera perpetua urinæ excretio eſt conſecuta. 526
Ob caſtitatis zelum, zelotypcam & inſanum amorem, ſemetipſis quidam vel colem vel teſticulos amputantes, ſervati ſunt. 526
Eunuchiſmus Turcarum. 526
Res mira per penem pedere, exemplo quorundam, qui mictum per penem non minus atque anum olidos ventris crepitus emittere ſoliti ſunt. 526
Aliæ non minus admiratione quam commiſeratione dignæ hiſtoriæ, quibus oſtenditur nonnullos vel naturæ errore vel morbi occaſione per mentulam ſtercora excluſiſſe. 527
Calamum cum ſpica quidam per propriæ virgæ meatum adegit, qui ſeſquennium poſt ex apoſtemate in ſiniſtro crure oborto & ſuppurato prodiit. 527
Capitia cum pene indicibilis prope conſenſus, variis & ferè incredibilibus hiſtoriis atque ſymptomatibus confirmans. 527

De teſticulis, vaſis ſpermaticis variis & ſcroto. 528

Monſtroſa conformatio teſticulorum. 528
Teſticuli & mammæ prodigioſæ magnitudinis. 528
Sine teſticulis nati, qui natura Eunuchi ſunt: vel unico ſolum. 528
Aliquando etiam tres teſtes viſos in quibusdam, id quod familiis nonnullis propriū & ſingularis libidinis argumentum exiſtit: quo etiam tuberculum tertium teſticulum ementiens animadverſum. 528
Affectus. 529
Ulcus latens in peritonæo, ex quo altero teſtium intenſo dolore intumeſcente mora conſecuta eſt. 529
Ob caſtitatis votum inviolatum cuidam teſtes cum vaſis ſpermaticis mirè contabuerunt. 529
Affectus puerorum, quo teſticulus unus magnus ſpectatus & durus inſtar ovi gallinæ: vulgo *der kelt*. 529
Siniſtri cremaſteris muſculi reſolutio. 529
Generoſus quidam Baro cum magnis itineribus per diſpoſitos equos ad comitia contenderet, teſticulorum alterum in ephippio contorquens ita preſſit, ut

curſum ad infimos abdominis muſculos in inguen adigeret unde nulla arte reduci potuit, qui tandem febre & doloris ſævitia extinctus eſt. 529

De carcinomate ſiniſtri teſticuli ob emollentium & reſolventium medicamentorum uſum exulcerato, ac in cancrum immedicabilem converſo. 529

Lapilli in teſticulis geniti. 530

Monſtroſæ venarum & arteriarum ſeminalium conformationes quarum nonnullæ θηλυγονιας, vel indomitæ veneris cauſæ videntur. 530

Vaſis in penem ſemen deferentis cavitas exemplo demonſtrata. 530

Glandoſum corpus collo veſicæ adnatum, gonorrhœa laborantis, ſemine non minus quam teſtes refertum viſum. 531

Glandoſo corpore, quod collo veſicæ adhæret, nimium reſiccato, urinæ difficultas inducta atque curata. 531

Lapides in glandoſo corpore, quod collo veſicæ adhæret, animadverſi. 531

In ſeroto lapis viſus qui ex ejusdem exulceratione procidit. 531

Lapilli ex collo veſicæ & ſeroto perfectionem exempti circiter 178. 531

De coitu. 531

Effrem coitu ſanguis purus emictus. 531

Coitus deſiderio flagrantes nonnulli feminis loco crepitus per alvum elidere ſoliti. 532

Coëuntibus nonnullis etiam ventris crepitus elidi: vel alvi excrementa, magna fœditate profluere. 532

Beſtiolam exiguam, piloſam, polypodem, cum multo ſemine ejectam. 532

In coitu ſemine deſtituti ob gonorrhœam in ſomno. 532

De iis qui ſemen non excernunt. 532

Quidam coëundo præpropere nimis ſemẽ profundunt cum ſterilitatis noxa. 533

Caſtratos coiviſſe & ſemen excluſiſſe. 533

In venere mortui. 533

Exemplum ignotum cujusdam, qui plagis ferventior cooriebatur in concubitum. 533

Impotentia venerea. 533

Impotentia venereorum cum hernia. 533

Virilitas adempta & reſtituta. 533

Juvenis veneficio mutone ſpoliatus, quomodo reſtitutus fuerit. 534

Virilitas carmine adempta. 534

Ad faſcinum ex amore inductum ſingulare experimentum unum atque alterum. 534

Impotentia laborans deſperata curatus. 535

Ab impotentia venerea quidam commoda victus rationẽ inſtituta liberatus. 535

Aphrodiſiaſtica prodigioſa pleraque nova & rara. 535

De gonorrhœa. 536

Siſymbrio comeſto quidam gonorrhœam provocabat. 536

Nonnullos mentulam non modo non arrigere, ſed eadẽ flaccida quoque aliquando genitura deſluere. 536

Gonorrhœæ ſpecies raræ & admirandæ 537

Gonorrhœa nova virulenta ex lue venerea. 537

Ad gonorrhœam virulentam remedium. 537

Priapiſmus. 538

Ex priapiſmo ureterum ſenex quidam cornu inſtar intenſum aliquot menſibus ſuſtinuit, nihil proficientibus remediis. 538

Quidam penem una cum ſcroto tam rigida & ſurſum tanſa habebat, ut mingendo, tabula qua ſe tueretur, ne faciem urina conſpergeret, opus haberet. 538

Ex priapiſmo mortuus biduo rigido pene viſus. 538

Rigidus cuidam penis ob veneris deſuetudinem 538

Cadaverum in caſtris inguina magna & intenſa viſa altera à pugna commiſſa die. 538

De herniis. 538

Tuſſi ſciſſa tunica inteſtinorum puer in Herniam incidit. 538

Herniosus quidam, cui inteſtina ad ſcrotum delapſa graviſſima ſymptomata excitarunt, reſtitutus: qui neglectis faſciis ex recidiva mortuus eſt: cujus inteſtina deprehenſa ſunt cum epiploo livida & adeo in ſcroto complicata, ut minimè explicari & reponi potuerint. 538

Enterocele in conſtante ætate citra ſectionem curata 539

Herniariæ uſu quidam, maxime vero pueri, ab enterocele percurati. 539

Rupturarum unius indicæ herbæ & ligaturæ uſu curatio. 539

Novum genus curationis ad enterocelas ab authore primum proditum. 539

Herniarum curatio chirurgica nova per varios puncti aurei dicti modos, 540

Securior ſed longior curandæ herniæ modus. 540

Alia inteſtina omentique reſtituendi facilior & tutior curatio. 540

Monſtroſæ magnitudinis ſine periculo herniæ. 541

Herniæ triplicis ingens pondus ad libras 60, deveniens poſt cujus ſectionem mors ſecuta, 541

Herniæ opinionem nonnunquam teſticulis in inguine latens facit, tum quæ huic animadverſo debeatur. 541

Enteroceles ſpecies quædã ſua ſponte cõſaneſcens. 541

Caſtratores ectomi & mortis aut ſterilitatis perpetuæ authores. 541

A ramicæ curatus interiit. 542

Ileo epigenomeno herniæ ſymptomati, uti chirurgica ratione ſuccurrendum. 542

Omentum in teſtis ſeminaliumque vaſorum tunicam decubitum mollium ramicum, quos vulgo carnoſos vocant, authorem eſſe. 542

Hydrocele. 542

De hydrocele. 542

Scroti in hydrocele periculoſa ſectio. 543

Hernia aquoſa aperta nobilis quidam præter ſpem ſervatus. 543

De muliebrium genitalium partibus. 543

De externis in genere. 543

Ex inguinibus & aliis vulvæ mulierum & virginum quarundam monſtroſæ carneæ excreſcentiæ, ſtrumarum inſtar, ponderis librarum 18 25. 34. ad genua & crura uſque à tenuiore hali propendentes, enatæ uberum vaccinorum ſubſtantia, glandulis & pinguedine refertæ quarum nonnullæ ſine vitæ periculo per chirurgiam liberatæ aliæ verò mortuæ. 543

Criſtæ in pudendo muliebri chirurgia & medicinis ſublatæ. 544

Caro ſpongioſa in pudendo muliebri. 544

Caro ex naturalibus prolapſa. 544

Vena digiti indicis longitudine & craſſitie ex vulva propendens, hæmorrhoidum inſtar, enata. 544

Mentula muliebris, Hippocrati κίων id eſt columella, aliis cletoris, quibuſdam Nympha dicta: recens ex veterum ſcriptis & neotericorum obſervatione inventa & deſcripta 544

Sedes oblectationis in congreſſu venereo. 546

Cornea excreſcentia juglandis magnitudine ex elatiore vulvæ parte enata: feliciter execta. 546

Clethoris ſeu mentula muliebris matronæ cuidam ad eam deformitatem excrevit, ut collum anſerinum craſſitie & longitudine æquaret. 546

Men-

Mentulæ muliebris ubi ad deformem magnitudinem excreverit: velut & cercoſis ex veterum præſcripto præſectio. 546
De Hymene animadverſiones recentiorum. 546
De atretis ſeu imperforatis, quarum genitalia vel nativa vel aliter concreta ſunt, tum quomodo hæc ipſa chirurgia aperiantur. 549
Membrana ſinui muliebri obtenſa, ut veterum conſilio conſumenda. 550
Aliquot puellarum hiſtoriæ memorabiles, quarum pudoris ſinui membrana validior obnata, menſes reſtitantes coacervabat: harum nonnullæ chirurgia percuratæ ſunt, aliquæ verò mortuæ. 551
Colli matricis phyma, cjusque curatio. 552
Os fœminis eroſum & circa matricis os quatuor lutei tuberculi pili inſtar viſi. 552
Uteri pruritus curatus 552
Phlegmones eryſipelatodis uteri curatio, & de eo, quod poſt fervoris mitigationem accidit in corporis totius ſuperficie. 552
Gangrænæ in uteri oſtio graviſſimæ curatio. 552

De muliebribus partibus genitalibus internis. 553

De utero. 553
Conformatio naturalis & monſtroſa. 553
Uteri ſubſtantia cujusmodi vere ſit, de recentiorum obſervatione. 553
Uteri humani cavitatem internam minimè in cellulas ſeptem, uti hactenus plerisq; creditum, diſtingui. 553
Uterum humanum ſecundum naturam conſtitutum minimè ut brutorum in vaccina, caprina aliave cornua excreſcere, ſed quaſi obtuſo angulo deſignari. 553
Uterum humanum aliqoando, ſed rariſſimè & monſtroſè bicornem ut brutorum animalium obſervari. 554
Uterus bipartitus. 554
Fœminei ſexus, gemina fœminea natura nati. 554
Mulieris cujusdam vulvæ monſtroſa conformatio, qua uterus deſiderabatur. 554
De utero ob partus difficultatem rupto, itemque de fœtuum demortuorum ac difficilis partus cauſa 554
Uteri mulieris ex puerperio mortuæ conſtitutio. 555
Uterus ſpiſſus à partu. 555
Calli in utero nati ſterilitatem inducentes. 555
Uteri humani ſubſtantia in ſcyrrhum magnitudine capitis humani indurata, molæ opinionem imperitis exhibens. 555
Uterum aliquando fungoſum, mollem, ſpongiformem ipſiusque cervicem totoſſeam viſam. 555

De mulierum vaſis ſpermaticis & teſticulis. 555

Vermes in vaſis ſpermaticis. 555
In dextro mulieris cujusdam repentina morte ſublatæ teſticulo tumor magnus, pilis, ſevo & pure infarctus animadverſus. 556

De conceptione. 556

Mulieres quasdam menſium profluvio deſtitutas, non tam inculpata ſanitate uſas, quam concepiſſe & peperiſſe ſæpe. 556
Honeſta quædam matrona tanto coitus deſiderio eo intervallo, quo nec uterum geſtabat & lactabat tenebatur: ut cum ſæviſſimis tremoribus, aliisq; ſymptomatibus, dierum aliquot inſaniam incurreret, quæ poſt conceptum ceſſabant. 557
Rara aliquot & nova ad conceptum remedia de hiſtoria & experimento cognita. 557
Ad maris vel fœmellæ conceptionem facientia. 558
Quasdam ſolas puellas peperiſſe. 558
Mancus quidam non niſi mancos & alius ſolum monſtroſos generabat. 558
Ætas concipiendi & generandi. 558
Vetulas admodum concepiſſe & peperiſſe. 558
Mulier ſexagenaria ex ſeptuagenario ſene concepit, & decimo quinto menſe puellam peperit oculis & manibus privatam quinque menſibus vitalem. 558
Anus rejuveneſcens. 558
Quosdam viros poſt octogeſimum ſextum nonnullos octogeſimo completo, & ad centeſimum usque liberos procreaſſe. 558
Filii ingenio & forma à ſenibus monſtroſi ac ſtolidi nati. 559
Pueros ſeptem, novem, & decem annorum progeneraſſe & puellas octo aut novem annorum utero geſtaſſe & peperiſſe. 559

Superfœtatio. 560

Superfœtationis exempla & rationes. 560
Superfœtatio epidemica aliquando animadverſa. 562
Superfœtatio monſtroſa. 562

De gravidis. 564

Gravidarum imaginationis in corpora & humores vis ſtupenda. 564
Subitanei & improviſi terroris gravidis incuſſi, effectus prodigioſi. 565
Picæ gravidarum exempla admiranda: quibus abſurdus prægnantium appetitus exprimitur; quo ſi fruſtrantur, eas vel periclitari contingit, vel notas maculas vè rerum deſideratarum fœtibus imprimunt. 566
Gravidarum malacia aliquando noxia. 567
Gravidis malaciam nonnunquam poſt partum aliquandiu extendi & durare. 568
Gravida quædam aſſiduè ſedendo & nendo mira alvi adſtrictione correpta eſt, ex qua tandem in ſæviſſimos dolores incidit, qui eidem fœtum immaturum quidem ſed vivum extorſerunt. A partu ingenti ventris tumore adeo non ſubſidente, ut magis exauctus fuiſſe videretur: quæ paulo poſt vitam finiit. Aperto ejusdem corpore, colon inteſtinum ſua ſede pulſum & gangrænoſum, una cum vicinis muſculis abdominis denigratum & ad canthari amplitudinem fœcibus infarctum, deprehenſum fuit, reliquis inteſtinis undique flatibus admodum prodigioſè diſtentis. 568
De morbis acutis mulierum utero gerentium. 568
Gravidæ, acutis morbis correptæ, ſervatæ. 571
Mulieres prægnantes nonnunquam diarrhœas innoxiè usque ad tempus partus ferre. 571
De utero gerente muliere dyſenteria laborante. 571
Gravida, febri continua & cum tertiana intermittente & periculoſiſſimis ſymptomatis correpta liberatur. 571
Mulier in ſeptimo geſtationis menſe gravi pleuritide correpta, ſine ſanguinis miſſione, ſudore & ſputo copioſo manante ſub vigeſimum diem integrè curata fuit fœtu ſalvo. 571
De pleuritide ſiniſtri lateris gravi in muliere prægnante, ſine ullis prope medicamentis, ſed ſolo naturæ ductu infra quartam diem ſanata. 572
Deplorata angina in prægnante curata. 572
Gravidæ hydropicæ. 572
Embryo hydropicus. 573
Gravidis nonnullis inſignis narium hæmorrhagia innoxia. 573
Gravida ſanguinis vomitum ad ſeptem menſes perpeſſa, pepérit feliciter. 573
De prægnantis Baroniſſæ N.N. infirmitate ex immodico fluxu menſium, eoque continuo ad quinque ſeptimanas curata à Jacobo Horſtio. 573
Menſes fluere nonnullis gravidis aliquandiu, vel etiam toto uteri geſtationis tempore, idq; citra offenſam matris & fœtus. 574
Menſtrua purgatio in gravidis quibus modis fiat. 574

Gravidis plethoricis ad præcavendum aborſum, nè fœtus ſanguine ſuffocetur, venæſectionem profuiſſe, imò ſæpè neceſſariam eſſe. 574
Gravidis nonnullis, vel per errorem vel certo conſilio, etiam fortiſſima non tantùm catarctica, ſed & menſes ducentia, ſudorifica, idque genus alia medicamenta exhibita & adminiſtrata, nullo vel fœtus vel matris incommodo, imò aliquando magna cum utilitate. 575

De partu. 576

De tempore præcoce abortivo. 576
Abortus. 576
Abortuum aliquot deſcriptiones. 576
Partus vitalis præcox & ſerotinus. 578
Menſe quinto. 578
Quinto menſe nati vitales. 578
Menſe ſexto. 578
Sexto menſe nati vitales. 578
Menſe ſeptimo. 578
Menſe ſeptimo nati vitales. 578
Menſe octavo. 579
Octavo menſe nati vitales. 579
Menſe decimo & undecimo. 580
Decimo & undecimo nati vitales. 580
Menſe decimo tertio. 581
Decimo tertio menſe nati vitales. 581
Menſe quarto quintoque decimo. 581
Decimo quarto & decimo quinto nati vitales. 581
Tempore diuturno utero geſtati. 581
Menſibus viginti tribus. 581
Viginti tribus menſibus in utero geſtatus. 581
Biennio. 581
Biennium in utero geſtatus infans, ſtatim atque in lucem editus fuit, & loqui, & incedere potuit. 581
Triennio. 581
Triennium utero geſtatus, monſtroſus & ridiculus in lucem natus. 581
Quadriennium. 582
Alius infans, benè habita matre, quadriennium in utero geſtatus. 582
Partus fœcundus. 582
Fœcunditatis illuſtria exempla. 582
Partus numeroſus. 583
Mulieres quæ uno partu numeroſam ſobolem enixæ ſunt. 583
Partus facilis. 586
Stupenda mulierum qoarundam exempla, quæ ſtatim atque pepererunt, nulla puerperii ratione habita ad conſueta opera revertuntur. 586
Partus difficilis. 586
Partus difficultas ob vaſa umbilicalia fœtui collo involuta. 586
Triduum fœtus caput extra naturalia in partu propendens tandem vi extractus eſt, ſalva matris & infantis vita. 586
Gravidæ cuidam fœtus manus per umbilicum exerta eſt, & quindecim dies ad partum ſic ſtetit, ſalva matre, vivo & fœtali fœtu. 586
Partus difficultas ob omphalocelen, in qua fœtus inter enitendum ſurſum in umbilicum manifeſtè etiam ad tactum regeſtus: non niſi ſingulari induſtria ad felicem partum dirigi potuit. 586
A deſperato partu mulier cum fœtu liberatur. 587
De fœtu mortuo in partu & ſemihorulæ ſpacio poſt reviviſcente. 587
Circa difficilem partum exanimato prope infantulo, qua ratione refocillandus & revocandus. 587
Ætitis lapidis, in continendo & propellendo fœtu, vis veterum & recentiorũ experimento confirmata. 587
Ad partus difficultatem remedia aliquot rara nova aut vulgo incognita. 588
Ancilla puellæ ſtymargi hiſtoria & curatio, cui à puerperio ſecunda retenta fuit. 589
Ad ſecundinas à partu hærentes, de hiſtoria & experimento ſelecta & nova aliquot remedia. 589
De mortuo fœtu medicamentorum vi ex utero pulſo, hiſtoria. 589
Ad fœtum demortuum utero ejiciendum experimenta. 590
Sterilis quædam mulier, medicamentis fœcunda & gravida facta, tribus tumoribus in ventre ſubortis, tandem partus difficultate unà cum fœtu moritur, à cujus morte poſt exauditum crepitum fœtus dentatus in lucem exivit. Alia laborioſo partu mortua, proinde fœtum mortuum una cum utero & inteſtinis excuſſit. 590

De fœtibus in utero putrefactis matribusq; ſæpe pernicioſis: aliquando verò ſalvis: iiſdemq; aut per tumores ventris excretis, aut colliquatione cum oſſiculis per alvum aut vulvam expulſis: vel recentibus adhuc, alterutro ſervato, per chirurgiam aut manuum ſolertiam liberatis: vel denique utroque per novam hyſterotomotokiam eductis ſervatiſque: hiſtoriæ ſtupenda & admirationem omnem, præter eam quæ inde ad genus humanum redundat utilitatem ſummam vincentes antiquitatem etiam in hoc argumento longo poſt ſe relinquentes, illuſtranteſq; nonnunquam. 590

Hiſtoria mulieris quæ cùm partum retineret, ipſamet capite gruis dicto inſtrumento extraxit. 590
Hiſtoriæ mulierum, quæ ſe ipſis ignorantibus utero geſtarũnt, in quibus fœtus mortuus & putridus cauſa fuit ut & uterus in corpore putreſceret, ita ut temporis progreſſu interierint. 590
Mulieres, quarum aliquæ puerperæ fuerint, aliquæ verò non, quæ apoſtematibus uteri laborantes apertæ fuere cauterio actuali abdomini impreſſo, quæ tamen non modo non mortuæ, verum etiam nec facultate concipiendi privatæ fuere. 591
Hiſtoriæ gravidarum quibus vel ob partus difficultatem, vel caſum aliquem fœtus mortuus & putridus aliquandiu geſtatus, etiam putreſcente utero circa umbilicum, abdomen, imum ventrem & inguina, tumores aut veſicas excitarunt, ex quibus vel ſponte, vel arte ſuppuratis apertiſque putridi fœtus cum oſſibus exempti: conſolidatiſque ulceribus matres abſque ſterilitatis noxa convaluere. 592
Hiſtoria gravidarum, quibus ob partus difficultatem fœtus mortuus aliquandiu geſtatus, tandem tabido profluvio excitato, marcidus vel per vulvam, vel anum vel utraque una cum oſſiculis excretus fuit, ſalvis matribus & fœcunditate integra. 594
Matthiæ Cornacia Philoſophi & Medici, Romanorum Regis Phyſici, Hiſtoria geſtatioois fœtus mortui per annos plus quatuor: qui tandem opera & conſilio Medicorum ex utero ita per alvum, Deo adjuvante exſectus eſt, & membratim exemptus, ut mater viva permanẽs integræ reſtitueretur ſanitati: atq; poſt biennium denuo conciperet, ut ſecunda teſtatur hiſtoria. 595

Quod eadem fœmina denuo conceperit, & geſtaverit fœtum vivum, perfectuoi maſculum, ad legitimum pariendi tempus: quodque ex poſthabita ſectione mater unà cum puella interierit. 596
Memorabilis hiſtoria de muliere quæ jam annis tredecim utero geſtavit ſceleton fœtus mortui, quod tactu tum ab ipſa matre tum ab omnibus illi præſentibus percipitur. Alia item huic non multum abſimilis. 597
Gravida partui propinqua poſt caſum fœtum vitalem amplius non ſentiens, ab eo tempore bis conceepit, & feliciter enixa eſt, reſtitante nihilominus adhuc ſemper priore fœtu eum ventris tumore, citra ullaa ejusdem putrefactionis aut excretionis notas. 598
Hiſtoria vituli unà cum alterius ſceleto excluſi, analogicè huc referenda. 598
Mulier ſceleton mortui fœtus utero ferens denuo concipit: accedentibus verò magnis doloribus & periculo vitæ, ſceleton per ſectionem eximitur, uterus expurgatur & conſolidatur, relicto altero conceptus qui poſtmodum vivus & validus in lucem prodiit in tantum non offenſa fertilitate, ut etiam quater ab hac curatione peperit. 599
Extrahendi fœtus mortui ferramentis chirurgicis, viva adhuc matre, recentiorum modi varii. 599
Fœtus mortui, viva matre ſola manuum ſolertia & induſtria ſine inſtrumentis chirurgicis eductio. 600
Extrahendi fœtus vivi ratio, matre mortua. 601
Exempla exſectorum ex utero matrum mortuarum, qui veteribus Cæſares & Cæſones dicebantur. 602
Si duos fœtus gerat mater, quorum alter vivus, alter ſit demortuus, uterque autem ad exitum ſuſtinet, quid agendum. 603
Mulierculæ ob partus difficultatem, uteri os exulceratum oeglectumque adeo coaluit, ut exiguo foramine perviū relinqueretur. Eidē rurſus gravidæ, ob locorum anguſtiam fœtus denuò ſoffocat° & per chirurgiam fruſtillatim extractus eſt in collo uteri ulcere excitato, & recto inteſtino communicato, unde miſera fæces per ulcus dejecit quæ tandem inteſtino conſolidato, convaluit, atque de cætero excrementa per anum reddidit. 603
Cæſareum partum, quo inciſa matris alvo, fœtus, ſalva utriuſque vita educitur, noo omnino novum, ſed vetus inventum eſſe. 603
Hiſtoriæ novæ ſtupendæ atque incredibiles prope & à Iulii Cæſaris tempore, ad noſtram uſque ætatem inauditæ quibus oſtenditur fœtus ex utero materno abdomine & utero per latus inciſo, citra utriuſque vitæ periculum adeoque ſine conceptionis & fœcunditatis jactura fuiſſe eductos qui alias in lucem produci haud potuiſſent. 603
Brevis exhortatio de ſectione Cæſarea quomodo quave ratione adminiſtranda ſit ejuſdem Franciſci Rouſetti. 607
Res plane ſtupenda qua in muliere 37. annorum viſus eſt uterus totus lapideus, ponderis ſeptem librarum hepar unico lobo & tunica cartilaginea conſtans, lien rotundus veſica lapidea: peritonæum duriſſimum & quod admirationem omnem ſuperat vivens muliercula nullis manifeſtis morbus obnoxia. 608
Lithopœdii hiſtoria admirationem ſuperans, qua fœtus exacte conformatus, & 28. annis in utero geſtatus in marmoream duritiem converſus: atque à matris obitu per ſectionem exemptus, vel hodie quoque nullius putredinis aut teredinis notam præbens conſpicitur. 609

De molis in genere. 612

Cauſa & modus. 612
Effluviorum ſeu effluxionum molarumque tam vitalium quam non vitialium cauſæ & modi. 612
De molis in ſpecie. 613
Molæ veræ quæ vulgo carneæ appellantur. 613
Molæ fœtibus ſæpe cum certo interitu alligatæ: matribus quoque periculoſiſſimæ. 613
Mulier gravida maſſam molamvè informem anſatam utrinque palpitantem, cum monſtro ſanguiſuga dicto & fœtu maſculino miſere à feta excarnificato non ſine vitæ diſcrimine parit. 614
Mola quomodo intelligatur eſſe caro informis, tum variæ molarum ſpecies, & ex his una omnium monſtroſiſſima, qua tres molæ, forma mentularum virilium excretæ. 614
Virgines etiam molas geſtare. 615
Mulier annorum 56. & ſæpe ſine viri concubitu molas plures cum ſanguinis excretione dolorifica parere ſolita: quæ aeri expoſitæ in aquam reſolvebantur. 615
Molæ plures & difformes uno partu excluſæ. 615
Molas nonnunquam uſque ad quartum, quintum, decimum quintum, decimum ſeptimum & vigeſimum annum à mulierculis geſtari, aliquando etiam toto vitæ ſuæ tempore circumferri. 615
Molas mulieres quaſdam ad quartum vel quintum annum uſque ſine magna moleſtia aut vitæ periculo circumtuliſſe. 616
Molas nonnunquam fœtibus morbos ingenerare. 616
Mola cum excludi non poſſet. putrefacta: eadem contagione uterum effecit & mulierem perdidit. 616
Mola utero adnata, & membranæ putridæ viſæ in fœmina, quæ poſt laborioſum partum eum variis ſymptomatis febre extincta mortua eſt. 616
Symptomata mulieris cujusdam, molam geſtantis & parientis. 616
Molæ curatio. 616
De Mola, quæ novies in uxore Tobiæ Knott, civis Schvvidnicenſis in Sileſia, generabatur & expellebatur, quarto menſe præſervativa unico remedio. 617
Mola ut dejicienda, tum quæ ejus chirurgica ratio. 617
Mola falſa. 617
Sanguinea. 617
Mola ſanguinea. 617
Pulmentaria. 617
Pulmentaria mola. 617
Flatulenta. 617
Empneumatoſis, ſeu inflatio uteri, quam vulgò flatuoſam vel ventoſam molam vocant. 617
Aquea ſive hydrops uterinus. 618
Hydrops uteri, qui vulgo aquea mola dicitur. 618
Ex hydrope uterino per lunares purgationes magna vis aquæ expurgata ſubinde. 619
Diſſecto mulieris cujusdam utero, aquæ menſuræ Auguſtanæ ſupra 60. inventæ & glandulæ dextri teſtis toroſæ factæ. 619
Hiſtoria diſſectionis ejusdem mulieris ex uteri hydrope mortuæ integra & abſoluta. 617
Hiſtoria hydropis uterini cum mola vera. 620
Molæ flatuoſæ & aqueæ complicatæ animadverſæ. 620
Uteri hydropis ſpecies rara, veteribus exceptio Aëtio, incognita: qua in utero veſicæ fellis ſimilia corpuſcula, aqua referta, comperta ſunt. 620
Eadem uterini hydropis ſpecies à noſtræ ætatis Medicis exactius obſervata & accuratius, etſi nonnihil evarians deſcripta, cum membranaceis globis. bullis, veſicis, aqua aut ſanie refertis. 621
In ſubſtantia uteri mulieris cujusdam per ſectionem deprehenſa monſtroſa plurima, velut humorum colluvies, carnoſæ excreſcentiæ, mem-

kranarum, oſſiculorum, gemmatum, lapiarumque concretiones, quorum pondus librarum quadraginta. 621
Mulier poſt abortum & legitimum fœtum per intervalla editos, tertio aliquid roſtro & criſtæ galli ſimile enixa eſt. 622
Poſt felicem fœtus partum, quædam una cum ſecundina os quadratum excluſit. 622
Mola extra matricem. 622
Molæ extra matricem genitæ, quarum una inſtar fruſti carnis utero adnata: altera humani capitis magnitudine ad vaſa ſeminaria ſiniſtri lateris deprehenſa. 622
Utriculus ſubſtantia ſebacea, craſſitie cultri aquam colore & conſiſtentia lixivio per ſimilem contineas, inter colon ex uteri fundo externo mulieri cuidam pronatus, eidem per ſexennium ventris tumorem gravidæ inſtar excitavit, à quo tandem ſuffocata periit. 622
Mulercula multis annis turgido ventre, cum tabe abſumpta & inciſa: inventa in abdomine aquæ amphora, cum tumore inſigni propris tunica concluſo, & variis appendicibus, partim pinguedine partim glutino albo, & materia cruenta fœtida refertis. 622
Molæ vitales. 623
Molæ utplurimum vitales, quas Cœlius Aurelianus & Marcellus Picus: Barbari, feram beluam, Aquilam, Accipitrem, Bubonem: recentiores, Muſculos, Talpas, Ranas, Bufones, Echinos, lepuſculos, feles, aſtachas, trochas, polypos, erucas, ſanguiſugos, lacertas & ſerpentes nominarunt: quas mulieres vel cum fœtu vel ſine fœtu pepetere. Harum nonnullæ levi ſaltem contractionis & explicationis ſenſu præditæ: aliquæ verò ſerpere, repere, diſcurrere & volare quoque animadverſæ ſunt. 623
Mulieres quaſdam Elephantes, Leones, Canes, Catos & Porcellos peperiſſe. 626

De puerperis. 626

De morbis acutis puerperarum. 626
Febris lactis puerperarum. 627
Puerpera miraculosè lacte abundans. 627
Uterum à partu mulieri cuidam, admiſſo per errorem flatu adeò refrigeratum, ut in magnum tumorem abierit: qui idoneis medicamentis diſpatuit. 627
Puerpera intempeſtivè egreſſa puerperiam contractis doloribus magnis, ſuffitio adhibito, eliſo interius velut pyrii pulveris crepitu percurata. 628
Puerpera atque primipara mulier juvencula ob frigus imprudenter admiſſum altero à partu die in gravem pleuritidem incidit, ut præ ſpicandi difficultate præfocari ſibi videretur. Miſſo ſanguine contra ſuorum omnium vota, à nobis tamen Medicis perſuaſa, aliisque opportunis auxiliis adhibitis, nutu Dei præpotentis curatur magna omnium admiratione. 628
Puerpera pleuritica aliis liberatur. 628
Mulier gravida poſt partum mortua utero, hepate atque pulmonibus vitiatis à ſectione deprehenſis. 628
De muliere, quæ, cum pariebat, inſana & melancholica fiebat. 619
Ab inflammatione mamillæ puerpera melancholia correpta reſtituta. 629
A partu mulier cuſa nonnunquam melancholia & tandem confirmata mania correpta eſt. 629
Puerperas nonnunquam phreniticas fieri, & ſi neglectim habeantur, ſibi ipſis vim inferre. 629
Puerpera quædam ex ſiniſtro inguine afflictim dolens à puerperio dolore indies aucto, locus affectus poſt maturantium uſum ferro apertus, educta puris laudabilis copia ægra convaluit. 629

De menſtrua purgatione. 629

Præcox. 629
Puella recens nata menſtruis, obnoxia, mamillis pendulis & pilis alarum & pubis ornata. 629
Quinquennes puellæ menſtruis affectæ idque ſine valetudinis incommodo. 629
Fluori muliebri & menſibus rubris obnoxiæ puellæ octo annorum. 630
Serotina. 630
Admodum ſenibus menſtrua purgatio fluens. 630
Per quas venas menſtrua purgentur. 630
Lactantibus nonnullis menſes ſine valetudinis incommodo fluere & quænam hujus ratio. 630
Suppreſſio. 630
Menſtrua purgatio raro admodum per plures annos legitimè fluens: tandem hypercatharſi ſuperveniente mulierem è medio ſuſtulit. 630
Mulieres quaſdam triennium, quinquennium & ſeptennium nonnunquam menſtruis carere ſolitas, tandem concepiſſe. 631
Quinquennium menſtruis deſtituta, unde ſterilitatem ſibi contraxerat mulier: reſtituta. 631
Frigidiſſima ea aive hauſta, mulieres quædam menſium ſuppreſſione correptæ: quibus venæſectione ſuccurſum. 631
Hiſtoria mulierculæ haud ignobilis cui menſtrua ſuppreſſa & venæſectione reſtituta fuerant. 631
Ob menſium ſuppreſſionem male curatum à Medico mulier paralyſin incurrit. 631
Urinæ defectu menſium laborantium, quales. 631
Mulier devoratis magna copia prunis, menſium ſuppreſſionem & ventris tumorem gravidæ inſtar incurrit: quæ tandem exacto anno purgantis medicamenti ob incredibili oſſiculorum prunorum per alvum dejectione liberata eſt: tumore ſubſidente, & menſibus legitimum ſuum typum denuo ſervantibus. 631
De ſtillicidio menſtrui, veteribus præter unum Aetium incognito: noſtris vero non infrequenti. 631
Morbus virgineus febris alba vulgo dicta. 632
Menſes tum ſuppreſſi, tum loco alieno fluentes. 633
Menſes reſtitantes ex oculis & auribus evacuati. 633
Menſes remorati per nares & os expulſi. 633
Menſes edentis evulſione per vulnuſculum ſeu præſepiolum expulſi. 633
Menſes per ſputum excreati. 634
Menſes vomitione projecti. 634
In impeditis menſibus non naturaliter aliquando lunares purgationes mulierum per colli uteri venas profluere. 634
Menſes per ſanguinis periodicam emictionem expurgati. 634
Menſtruum ſanguinem nonnullis ex hæmorrhoidibus profluere. 634
Menſes detentos aliquando per ſedem excludi. 634
Sanguis menſtruus per mammas emiſſus. 635
Menſes menſtruo tempore cuidam per umbilicum una cum vermibus evacuari ſoliti. 635
Menſes aliquando per minimum manus digitum & annularem ſiniſtra manus profundi. 635
Menſes ex maligno pedis ulcere evacuati, abſciſſo eodem legitimum curſum conſecuti ſunt. 635
Sanguis menſtruus per vulnus effluere viſus. 635
Hypercatharſis. 635
Menſium hæmorrhagia, nihil proficientibus aliis medicamentis, ſola venæſectione cohibita. 635
Septem menſium fluore curata quædam remedio ſingulari. 635
Admiranda & vix à quopiam animadverſa menſium

&hæ-

Digitized by Google

& hæmorrhoidum continuata reciprocatio mulieris cujuſdam à quibus malis remedio non minus raro, quam certo vindicata eſt. 636
Spontanea ſaphenæ hæmorrhagia appreſſo ſilice cohibita. 636
Menſtruorum profluvia mortua. 636
Juſta menſtruorum menſura. 636
Mulieri cuidam intra triduum triginti quinque libræ ſanguinis per uterum excretæ ſalva vita. 636

Fluor muliebris. 636

Fluor uterinus ſive gonorrhœa virulenta internoſcatur. 636
A deſperato uteri profluvio Mulier Medici opera liberata; eundem quadringenis aureis donavit. 636

Vteri ſuffocatio. 637

Cauſa. 637
Cauſa hyſtericæ acceſſionis vapor eſt ex utero, non tam per venas & arterias, quam per ductus cœcos & latentes ſublatus, venenoſus & malignus: neque à menſtruo vel ſemine tum: ſed & aliis venenatis & corruptis cauſis ſuſcitatur. 637
Ex retento ſemine uteri ſuffocatio & convulſio obor-
Uteri ſuffocatio ex hæmorrhagia ſaphenæ per imprudentiam & fortuito commiſſa. 638
Ex zelotypia ſuffocatio ab utero, velut ab aliis animi paſſionibus. 638
Muliebrium teſtium ſinus & in illis contentus humor obſervatus, qui in ſanis craſſiuſculum lactis ſerum exprimit: in ægrotis vero croceus, fœtidus, veneno-
lentes, menſtruis purgationibus deſtitutæ, & attenuato corporis habitu præditæ lethales plerunque uteri ſuffocationes incurrunt. 638
Symptomata. 638
Uteri ſuffocationis ſymptomata varia & rara ex ſympathia partium, cum quibus conſentit rara. 638
mis. 639
Curatio. 639
Ad uteri ſuffocationem remedia rara, exemplis nobilibus demonſtrata. 639
Ab utero ſuffocatæ pro mortuis habitæ: & ſæpe quoque elatæ atque tumulatæ, reviviſcentes. 640
Quæ ex uteri ſtrangulatu mortua credebatur, à Medico ad anatomen adhibita inexpiabili & famoſo errore occiſa eſt. 640

Vteri procidentia. 641

Stupenda mulieris cujuſdam uteri procidentia, cui ille humani capitis magnitudine annis aliquot ſalva vita foras propendit. 641
Uteri puellæ procidentis mira ſymptomata. 641
Iſchias credita: cum eſſet uteri prolapſus, qui curatus eſt. 641
Uteri ex variis cauſis procidentis hiſtoriæ. 641
Puella, uteri procidentia laborans, mortua. 641
Procidentia uteri curata. 641
Hiſtoria mulieris, quæ cum uteri procidentia laborans concepiſſet, ex abortu mox interiit. 641
Ad Diarrhœa in partu uterus cum ſecundina prolapſus, unde mortua mulier. 641
De uteri procidentia ſimulante. 641
Curatio peſſaria. 641
Ad uteri procidentiam remedium rarum, certum, & à
comprobatiſſimum. 641
Peſſariorum formæ. 642
Alter modus. 642
Circuli uterini. 642
Circulus alter. 643
tale in uteri corpore ferant, nihilominus tamen ipſas & concipere, & utero ad præfinitum à natura tempus geſtare. 643
Peſſuli ex ſuber ob uteri procidentiam ſubditi, atque intus remanentis hiſtoria. 644
Peſſulus 14. annis geſtatus, excitatis vehementiſſimis doloribus, cum educi non poſſet, quibusdenum remediis, fuerit exemptus. 644

Vterectomia. 644

Uteri vel ex procidentia vel gangræna aut aliter vitiati, totius aut per partes, ſine vitæ periculo exſecti hiſtoriæ admirandæ. 644
Uterum ex deſperatæ procidentia, ſine qualicunque occaſione corruptum, non ſolum ſectione & uſtione, verum etiam ligaturis præcindi & tolli poſ-
Mulieribus nonnullis uterum corruptum citra ullam ſectionem uſtionem aut ligaturas ſed ſua ſponte & in totum è corpore prolabi & ſeparari. 647
Caſtratio. 648
Caſtratarum mulierum cum veterum tum recentiorum atteſtationes & hiſtoriæ celebres. 648

Vteri tumores & vulnera. 648

Uteri abſceſſus multifariam expurgati. 648
Abſceſſuum uteri circa inguina ſuppuratorum & curatorum hiſtoriæ. 648
Uteri portiones per abſceſſus & vulnera ablatæ. 648
Uteri vitia alia promiſcuè. 648
Uteri antiqui dolores curati. 648
Tartarus. 649
Lapides in utero nati. 649
Vermes. 649
Vermes in utero nati. 649
Animalculum penitus monſtroſum ex locellis juvenculæ, lactantis puerum erepſit, citra incommodum 650
Inteſtina ex utero prolapſa. 650
Puella neſcio quo genio ducto, caſtaneam intra vulvam recondens: cum repetere non poſſet, vetulæ conſilio ſternutamento excuſſit. 650

OBSERVATIONUM MEDICARUM, LIBRI QUINTI LEMMATA.

DE PARTIBUS EXTERNIS.

BRachium. 651
Monſtroſa conformatio. 651
Brachiis tribus vel pluribus, ut & pedibus aliqui nati. 651
Brachio unico nati. 651
Sine brachiis, & ex his nonnulli ſine pedibus viſi. 652
Sine brachiis nati, qui vel ore, vel mento, vel pedibus, incredibili induſtria, quævis ſubtiliſſima opera, manuum vice efficere potuerunt. 652
Affectus & ſymptomata. 653
Gangræna brachii percurata eryſipelas phlegmonodes ſuppuratum inciſumque obortum. 653
Nervus chirurgi errore venæ loco in brachiis punctus, Carolum IX. Gallorum Regem febricitantem, in grave diſcrimen induxit qui tandem opportunis adhibitis auxiliis convaluit. 653
Mali aurantii particula in ſocium procurrentem jacta, os humeri unius & brachii ſiniſtri perfractum. 654
Quidam nucleum amygdalinum pavimento illidere volens & alius malleo quippiam, leviter confringere attentans brachia fregerunt. 654
Hiſtoria aciculæ de abſceſſu brachii poſt annorum aliquot dolorem exemptæ. 654
Struma inſignis magnitudinis ac molis vetulæ è dextro brachio enata & chirurgi opera exigua hæmorrhagia feliciter reſecta, quæ glandulis tunicis concluſis referta fuit. 655
Brachium ab humero diductum. 655
Brachia & pedes, puellæ cuidam vi morbi, à reliquo corporis trunco, qui ſalvus perſtitit exciderunt. 655
Eryſipelas phlegmonodes dextri brachii exulceratum cum copioſiſſimo ſaniei effluxu. 655
Hiſtoria adulterini brachii. 655

Humerus. 655

Affectus. 655
Humeri dolor acerbiſſimus. 655
Napta humeri pondo ſeptem librarum feliciter execta. 656
Napta ſeu ulcere ſanioſo calloſoque humeri inciſo: pure confertim evacuato, æger chirurgorum imperitia occiſus. 656
Vulnus ſinuoſum ab humero ad nates uſque extenſum, fruſtra tentatis aliis medicamentis braſſicæ folio conſolidatum. 656
Humeri luxationem crebro & facile incurrebat quidam. 656
Ex vulnere cum fractura oſſis ad cubitum: diæta carnium cum vini abſtinentia imperata: unde æger narium hæmorrhagiam & magnam corporis inbecillitatem incurrit, à qua omnino diæta prima reſumpta liberari potuit. 656

Cubitus. 656

Monſtroſa conformatio. 656
Cubito, manu, digitis & cruribus monſtroſus puer. 616
Affectus. 657
Ancyle in dextro cubito curata. 657
Ex leviſſimo cubiti vulnere quidam extinctus. 657

Carpus. 657

Affectus. 657
Supra carpum nodus vel natta ad lunæ tempora lotione ſolius aquæ frigidæ ſublata. 657

Manus. 657

Monſtroſa conformatio. 657
Sine manibus nati. 657
Inverſis manibus, pedibusque nati. 657
Puellæ cujusdam ſiniſtra manus enormis formæ viſa. 657
Manus mulieris cujusdam altera duplo major. 657
Puellæ cujusdam manus à nativitate trunca & tuberoſa. 658
Monſtrum manibus pedibusque anſerinis & capite enormi natum. 658
Monſtroſæ manus hamatæ ex imaginatione matris in fœtum deſcriptio. 658
Affectus. 658
Præciſa manus intra annum renata. 658
Ex deſpicabili volæ manus vulnere mortuus quidam. 658
Brachialis oſſa de facili cariei obnoxia eſſe, exemplo memorabili. 658

Digiti manuum. 659

Monſtroſa conformatio. 659
Monſtroſæ digitorum manus conformationes & numerus, & defectus. 659
Chela cancri digitorum loco obſervata. 659
Monſtrum aliud unguibus manuum atque pedum aquilinis, capite ſimiæ, barbatum. 660
Affectus. 660
Punctura acus inter unguem & pollicis carnem quidam extinctus. 660
Paronichia pollicis ſæviſſima inciſa convaluit. 660
Pollicis tendo præciſus ut arte ad uſum reſtauratus 660
In apoſtemate medii digiti manus vermiculus albus ac piloſus natus & extractus, intenſiſſimum ejuſdem dolorem ſolvit. 660
Vulnere minimi digiti quidam mortuus. 660

Cervix. 660

Agnata cervici. 660
Tuber rotundum capitis humani fere magnitudine cervici cujuſdam agnatum, imaginem bicipitis hominis præbuit. 660
Lupia ponderis octo librarum, capitis magnitudine è cervice enata & exſecta. 661
Struma pediculis referta. 661

Scapulæ. 661

In tumore ſiniſtræ ſcapulæ internæ partis lapis quadratus inventus. 661
De fractura omoplatæ, qua docetur naturam ſua ſponte viam

te viam ſibi moliri peregrina corpora & materies etiam à conſanatis jam vulneribus propellendi. 661

De dorſo & ſpina. 662

Affectus præter naturam dorſi & ſpinæ. 662
Dolor dorſi. 662
De dorſi dolore hiſtoria. 662
Ulcus dorſi. 662
Sinuoſum ulcus dorſi. 662
Ruptura ſpinæ vertebræ. 662
Vertebræ thoracis ſpina abrupta. 662
Thrichiaſis ſpinæ. 662
Thrichiaſis ſpinæ lethalis morbus. 662
Abſceſſus. 662
Abſceſſu in dorſo aperto quinquaginta ova tenuiſſima membranula inducta intus aqua limpidiſſima referta, inventa fuerunt. 662
Abſceſſus in gibbo apertus & pediculis refertus. 662
Luxatio, excreſcentia, vertebrarum duarum abſentia. &c. 662
Puella ſemeſtris nata cujus mater dum utero geſtaretur, è ſcalis procideràt unde filiola luxata dorſi ſpina & enata ad lumbos ovi magnitudine excreſcentia, paulo poſt ex convulſionibus mortua eſt: corpuſculo diſſecto, deſideratæ duæ vertebræ & ſpinalis medulla denudata conſpecta. 662
Eryſipelas. 663
Eryſipelatis ſpecies rara & periculoſa, circa dorſum tractum rubrum proferens, tum de ejuſdem prognoſtico & curatione, 663
Igni ſacri ſpecies rara Zoſter appellata, medium hominem cinguli inſtar ambiens: ex qua intempeſtive conſolidato ulcere, mortuus princeps quidam alius vero tempeſtivis remediis adhibitis liberatus, 663
Phlegmone. 663
De eximia phlegmonarum curatione, prope ſpinam dorſi. 663
Dorſo viciniſque locis adnata. 663
Cornua dorſo & juncturis nonnunquam agnaſci, 663
In recens nato puello, tumor farciminis inſtar dorſo agnatus viſus: quo primum aperto & tandem in totum reciſo mortuus ille. 664
Caro ex dextro latere enata propendens. 664
In globum quorundam corpora incurvata & contracta. 664
De gibbo. 664

Hypochondria. 665

Affectus præter naturam. 665
Durities. 665
Durities hypochondriorum. 665
Calculus in œdema. 665
Lapis triangularis: ſilicis duritie, ex multis aliis piſiformibus coaleſcens, in œdema et ſcyrrhoſo ſub hypochondrio natus extractus. 665

De iliis & inguinibus. 665

Affectus præter naturam. 665
Vermes, 665
Vermes in apoſtemate inguinis viſi. 665
Ulcus. 665
Carcinodes ut credebatur ulcus mulieri cuidam, circa inguina, cum horribili putrilagine & fœtore cruriſque tumore œdematoſo, ſubortum. Cum recte curatum crederetur, methaſtaſi quadam, paulo poſt in altero inguine recrudeſcens, ægrum ſubito ſuſtulit, 665
Calculus. 665
In apoſtematibus inguinia & illi calculi ovi & caſtaneæ magnitudine nati. 665
Strumæ & abſceſſus. 666
Virgini religioſæ ingens ſtruma ad coxendicē nata. 666

Strumarum, ſteatomarum, atheromatum aliorumque ex pituita abſceſſuum, hiſtoriæ & cura prophylactica. 666
Ganglium, capitis magnitudine, inguine dextro adnatum cum tuberculo. 667
Struma pondo ſexaginta librarum coxæ innata. 667

De pede integro. 668

Monſtroſa conformatio. 668
Tripedes & quadrupedes homines nati quidem. 668
Sine pedibus nati. 668
Monſtrum ſuperna parte hominis effigie ad umbilicum uſque infernâ ſyrenum caudam, pedum loco referens. 668
Monſtrum pedibus caprinis. 668
Monſtrum ſine pedibus natum, quorum loco cuſpidem ut circa femora prominentias habuit. 668
Inverſis pedibus nati. 669
Affectus pedum. 668
De pedis tumore quem Arabes Elephantiam appellant. 668
De elephantia Avicennæ. 669
Magna ſuræ oſſis parte reſecata, puella convaluit. 669
Claudus ex loco eminentiori cadens liberum recipit greſſum. 669
Utroque pede claudus ſuſteotaculis ligneis tependo quaſi corpus de loco ad locum promovit. 669

De femore. 669

Affectus præter naturam omnis generis. 669
Calculus. 669
Ex tumore in femore, poſt puerperium oborto, extractus lapis ovi gallinacei magnitudine. 669
De femoris fractura articulo ſeu oſſis capiti ſuperiori propinqua. 669
Ex vulnere femoris claudicans eadem parte denuo vulneratus reſtitutus eſt. 670
Hiſtoria femoris luxati & male reſtituri, unde perpetuo claudicatio inducta: quam jam à multis annis occaleſcentem corrigere volens chirurgus, ægrum inferni temeritate necavit. 670
Femori & tibiæ proceſſus palmi longitudine ognati. 670
Ex intempeſtivo refrigerantium & aſtringentium in eryſipelate uſu, ſcyrrhus in femore obortus & curatus. 670
Femur tibia & mola connata, eademque in ingentem tumorem producta. 671

De genubus. 671

Struma. 671
Struma ingentis ponderis in genu oborta. 671
Calculus. 671
Calculus in abſceſſu aquoſo in genu inventus. 671
Duo poplitem flectentes tendones ex vulnere reſciſſi citra claudicationis noxam, convaleſcente ægro. 671
Acus mulieris cujuſdam genu inſcie & per imprudentiam infixa graviſſima ſymptomata intulit. 671
Utraque mola ſeu patellæ genuum perfractæ ut ad uſum reſtitutæ. 671

Crura eorundemque affectus. 671

Ulcera crurum. 671
Antiquatum ulcus crucis cum aliis ſymptomatis 671
Admirandum verrucoſum in crure ulcus. 672
Eryſipelas crurum. 672
Eryſi pelate in crure dextro laborantis hiſtoria; qua errores Medicorum in curando detecti, & vera medendi ratio tradita. 672
Fiſtula crurum. 672
Cruris fiſtula cum oſſis corruptione curata. 672
Vomica crurum. 672

Vomi-

Vomica in tibia aborta, mortua mulier. 673
Morum caſtaneæ magnitudine cuidam in talo tibiæ enatum. 673
Calculus. 673
Calculus in ſteatomate cruris ovi magnitudine repertus. 673
Vulnera. 673
Ex vulnere cruris mortuus. 673
Fractura. 673
Fibula perfracta & ex crure in totum ſubtracta æger ita convaluit, ut poſtmodum ſine ſcipione incedere valuerit. 673
Dormiens & ex ſella procidens, utraſque tibias perfregit. 673
Scabies crurum. 674
Malignæ vel inveteratæ ſcabiei in cruribus curatio. 674
Promiſcui affectus alii. 674
Affectus cruris difficilis, expedita curatione prompte curatus ſalvis partibus. 674
Difficultas motus cruris ex ſuppuratione orta in altera nate. 674
Malignæ febris materia ad crus delata, ſiderationem ejuſdem intulit. 674
De villico qui poſtridie phlebotomiæ onus geſtavit, & paulo poſt maculæ rubicundæ cum livore cruribus eruperunt. 674
Venæ in cruribus & abdomine prægrandes & diſtentæ viſæ. 674
In utroque crure velut à ſubjectis ſpinis punctiones ſentiens mulier quædam. 674

De pede ipſo. 674

Monſtroſa conformatio. 674
Sine manibus nati. 674
Affectus pedis. 675
Ex tumore dextri pedis ſteatoma trium librarum, cum floccis, pilis atque ungulis caninis extractum. 675
Diſtorti pedis hiſtoria. 675
Pede offenſo mortuus. 675
Ex lenicalcanei vulnere excinctus. 675
Plantæ & digiti pedum. 675
Monſtroſa conformatio. 675
Monſtrum inter cætera unguibus pedum & manuum aquilinis. 675
Affectus. 675
Plantæ pedis calor intolerabilis ſola ſcarificatione & faciliore perſpiratu levatus. 675
Sphacelus intra trihorium à digito pedis ad præcordia progreſſus. 675
Sphacelus ſine cauſa manifeſta repente ægrum, ſine febre & in gravioribus ſymptomatibus à medio ſuſtulit. 676
Gangrænam mortem adferre ſi à digito pedis inceperit. 676
Gemorſa novus morbus. 676
Pedis digitus major unico oſſe conſtans. 676
Ad perniones remedium rarum. 676

De arthritide ſive gutta podagrica. 676

Cauſa & ſpecies. 676
Podagram nonnunquam populariter graſſari, & contra divini Hippocratis ſententiam etiam pueros, eunuchos, virgines, & mulieres ea corripi, velut animalia nonnulla. 676
Nova, de arthritidis cauſa, ejuſdemque loco effecto & generationis modo ſententia. 677
Ejuſdem authoris ſententiæ aſſertio, ratione & experimento ſtabilita. 678
De ægritudine quæ dicitur Nakir, ſeu deflatu furioſo in ambitu corporis. 678
Arthritidis ſpecies quędam univerſalis, Menapiis, aliiſque Rheni ac Moſæ accolis familiaris, tum quæ ejuſdem curandi ratio. 679
Materiam arthritidis occultæ malignitatis participem ſæpe eſſe, atque horrendos terrificoſque paroxyſmos excitare. 679
Podagricarum membra exeſa. 679
Arthritidem ex plethora ſæpe generari, & non ex catarrho capitis. 680
Cauſæ & remedia ad dolores articulorum ab intemperiæ ſolitaria ſine materia. 680
Cyprinorum eſu quidam quoties vellet podagram ſibi provocabat. 680
Methaſtaſis. 680
Podagræ in varios morbos & horum in hanc methaſtaſis. 680
Prognoſis. 681
Quando in arthritide & chiragra metuenda mors. 681
Liberati podagrici, ſponte, fortuito, medicinis. 681
Podagra ſua ſponte ægrum deſerens. 681
Divites podagrici, luxu, deliciis, atque otio affluentes pauperes facti parco tenuique victu inſtituto, & laboribus corpus exercentes è podagra vindicati ſunt. 681
Prophylactica adverſus podagram diæta. 682
Vini abſtinentia à podagra quidam tuti. 682
Continentia venereorum à podagra ſibi caventes quidam. 682
Lac aſininum arthriticis ſalutare. 682
Sevi caprini uſus ad podagram recentiorum certa experientia comprobatus. 682
Ad podagram duo remedia magnis elogiis celebrata. 683
Rarum unum atque alterum experimentum topicum. 683
Annuis purgationibus & venæſectionibus accedente competente victus ratione, quidam multis annis à podagra immunes. 683
Ad podagram electuarium admirabile dolores juncturarum ſubito & ſine moleſtia ſolvens. 684
Podagricus quidam materia ad ſtomachum converſa præter omnium ſpem convaluit. 684
Ab arthritide liberatorum hiſtoriæ aliquot raræ & admirandæ. 685
Oſſium humanorum ad podagram ex Galeni ſententia & recentiorum approbatione compertiſſimus uſus. 685
Vinaceorum vires & uſus admirandus ad Iſchiadem, podagram, articulorum tumores omniſque generis arthriticos dolores, memorabilibus hiſtoriis comprobatus. 685
Pedes podagricus tritici acervo immergens, liberatus. 686
Arthritici quidam nive aut aqua nivali vel alia frigida adjuti ſunt. 687
Balneo ex junipero ligno convaluere quidam articulorum morbo obnoxii. 687
Podagræ remedium ex vulgo petitum laudatiſſimum. 687
Hiſt. podagrici fotu ſalis levati. 688
Acetum quomodo arthriticis conveniat. 688
Intempeſtivo anodinorum aſtringentium atque repellentium uſu quidam arthritici aſthmatici facti, ſtrangulatu perierunt, aut febribus, tremore totius corporis ſenſuumque ſtupore affecti ſunt. 688
Curatio mira podagræ per fotus, ſudationes, & ſcarificationes 688
Arthritici hirudinum uſu reſtituti. 688
Eſcharotica arthriticis pernicioſa. 688
Phœnigmo podagrico loco adhibito, ſeroſaque & tenui materia educta æger convaluit. 689

Per

Per cauteria ſeu fontanellas vulgo dictas podagrici aliquot multi reſtituti. 689
Periapton ſeu phyſicum ad podagram remedium. 689
De nodoſa podagra curata in nobili Sileſiana. 990
Arthritis hæreditaria in Sebaſtiano à *Dommendorff* in totum curata, ut nunquam poſtea rediret, etiamſi ſuperſtes annos 50. adhuc viveret. 690
Calculus & tartarus. 691
Calculi ſive lapides in podagricorum juncturis & extremitatibus nati. 691
Grandines, emplaſtri vi, ex ulceribus podagricorum eductæ. 692
Curatio tophorum natorum in juncturis eorum qui morbo articulari excruciantur. 692
De iſchiade & arthritide à ſiccitate. 692

Iſchias. 693

Cauſa. 693
De Iſchiade à materia bilioſa. 693
Locus affectus. 694
Iſchiadis locus affectus verus. 696
Species. 696
Phthiſis Iſchiadica ſeu tabes coxaria Hippocr. cujuſmodi. 696
Symptomata 696
Mulier à partu Iſchiadica facta, unde ejuſdem articuli luxationem, atque inde perpetuam claudicationem incurrit. 696
Laborans Iſchiadicis, fortuita eventu & medicina. 696
Iſchiadici morbi fortuita, rationalis tamen curatio. 696
Vulnere citra malleolum inflicto, & arteria diſſecta, coxæ dolor levatus. 696
Dolor coxæ fluxu hæmorrhoidum curatus. 696
Octodecim annis Iſchiade afflictus, cauterio eandem exſtirpavit. 697
Quotidianis vomitionibus ab Iſchiade quidam vindicatus. 697
Claudicans ex Iſchiade ſine luxatione curatus. 697
Ex Iſchiade decocto ligni cum dropace Pauli liberati. 697
Iſchiadis curatio probatis & familiaribus remediis atque hiſtoriis oſtenſa. 697
Repellentia coxendicum dolori minime convenire, præclaro exemplo docetur. 698

De cute. 698

Cutis vitia nativa & accidentaria. 698
Sine cute natus. 698
Pallio canco amictus natus quidam. 698
Quoſdam viros, qui cutem inſtar animalium quorundam, vel circa pectus, vel alias corporis partes, movere potuerunt. 698
Carnoſam propriè dictam corporis cutis membranam poſt cuticulam & cutem verâ tertiam male nonnullos cum muſculis abdominis confundere. 698
Rubedo dextri lateris aliquoties animadverſa in moniali quadam. 699

Lichen & furfures. 699

Lichen univerſum corpus pumilionis Nani occupans. 699
De univerſali furfuracea corporis affectione. 699

Phthiriaſis. 699

De phthiriaſis vulgaris cauſis, variæ eruditorum ſententiæ. 699
Phthiriaſis rara & horrenda ſpecies, qua pediculi univerſum corpus infeſtant. 700
Phthiriaſis ſpecies alia fera dicta: nec ſatis veteribus explicata. 700
Syrones, pediculi, dracunculi, paſſio bovina, vermiculi intercutanei, ricini. 700
De ſyronibus Græcis Medicis incognitis. 700
Ad pedicellos infantium *zu den lebendigen Seuren*, remedium. 701
Pediculi in dorſo ſub cute inventi, poſt veſiculas excitatas & inciſas. 701
Pulicelli inſtar animalculum, Indis frequens, pedes & manus ut plurimum corrumpens. 701
Pediculi alati, muſcarum forma intercutanei. 701
De dracunculis Æthiopiæ & Indiæ propriis græcis veluti Galeno, nomine tenus cognitis. 701
Vermis intercutaneus alius à Dracunculo à ſuperioribus Alzaharavii & Abenzoaris interpretibus paſſio bovina à ſimilitudine dictus. 702
Vermiculi, ſeu, ut alii volunt, pili infantium & puerorum muſculoſas brachiorum, ſurarum, atque tergi partes infeſtantes veteribus incogniti. 702
Ricini in hominibus animadverſi. 704
Dolor omnium membrorum externorum. 704
De tetro corporis partium fœtore emendando. 704
Pili in toto corpore. 704

De bicorporibus gemellis multifariam connatis: & aliis toto corpore monſtroſis. 704

Gemelli unico capite conjuncti. 704
Gemellæ virgines adverſis frontibus cohærentes. 704
Gemellæ virgines, interiore maxilla & pectoribus connatæ 704
Gemini pectoribus connati. 705
Hiſtoriæ aliquot memorabiles gemellorum connatorum: quorum alter acephalus, collum circa imum pectus aut ventrem alterius inſertum habens, propendere viſus eſt. 705
Gemelli pectore & ventre connexi. 706
Gemini ventribus cohærentes. 707
Gemelli umbilico connati. 707
Gemini lateribus connati. 707
Gemelli dorſo conjuncti, 707
Bicorpora tergoribus connata: quorum anticum hominis, poſticum canis forma. 707
Monſtra bicipitia & gemina ſuperna corporis parte: inferna ſimplicia. 708
Monſtra ſuperno corporis trunco ſimplicia ſeu unicorpora: at inferna parte duplicia ſeu bicorpora. 709
Bicipitia monſtra, quæ una vel manibus vel pedibus, vel utrilque ſimul monſtroſe conformata fuerunt. 709
Bicorpora multifariam inter ſe confuſa. 709
Toto quidam corpore aut pleriſque ſuis partibus monſtroſi viſi. 709
Puer natus ventre prominente atu rotundo, ut vulgo thoraces conficiuntur. 710

De tumoribus præter naturam. 710

Boa cujuſmodi morbus. 710
De abſceſſu ſpirituoſo dicto, raro evenire ſolito. 710
Meliceа pro carbunculo judicata. 710
Acrochordones & verrucas aliquando ſua ſponte citra medicamentorum uſum evaneſcere, at contagio minime vacare. 711
Aneuriſmatis exempla illuſtria. 711
Monſtroſa in abſceſſibus viſa. 712
Septicum ad diſſecandam cutem carnemque ſine dolore admirabile, quo abſceſſus perforari & membra brevi tempore fere ſine dolore cauterio affici queant. 712
Carbunculus quo tempore Italiæ novus morbus. 713
Puer ſphacelo correptus, mutilatis membris omnibus, periit. 713
Gangrænæ à frigore excitatæ hiſtoriæ miræ. 713
Gangræna, ſeu corruptio partium extremarum, amputatione earundem curata, 713

Gan-

Gangrænæ & ſphaceli curandorum leges, illuſtri hiſtoria demonſtratæ. 713
Gangræna & necroſis ad ſchetum inveteratam confecta, citra dolorem, livorem aut tumorem. 714
Carnes cuidam ab oſſibus diſcedentes. 714
In juncturarum amputatione ut oſcontegatur diligenter obſervandum. 714
De nova remediorum forma ad compeſcenda ſanguinis poſt amputatum membrum profluvia, diſcrepantes ſententiæ. 715
Nova alia extremarum partium amputandarum ratio, citra ſeræ uſum. 715
Extremarum partium frigore prope enectarum curatio mira. 716

De vulneribus. 716

Vulnerum obſervationes memorabiles. 716
Decumbens in extremis, inſuper inimico ſupervenicnte qui eum porro enecare ſtatuerat, illato vulnere recipit vitam. 716
Ulcus in vulnere illato curatum. 716
Vulneratis ſanguinis profuſionem quandoque prodeſſe. 716
Vulnera in brachiis, dorſo, alibique accepta perſanata: deinceps inter tormenta, quibus homo ob facinora adhibitus eſt, ſimul omnia rupta. 717
Vermes in vulneribus, ulceribus & abſceſſibus nati. 717
Miræ vulnerum obſervationes atque curationes, dum in eo conflictu, qui ad D. Ægidii pagum, die viceſima ſeptima Septembris habitus eſt, ſub annum reſtitutæ ſalutis milleſimum quingenteſimum ſexageſimum ſecundum, vulnerati cæſique multi eſſent: & qui eorum gravibus acceptis vulneribus curati ſint, dum victi ſeſe in Arelatem urbem reciperent, ſummaque charitate à civibus eſſent accepti. 717
Curandorum ſclopetorum vulnerum ratio, memorabilibus hiſtoriis oſtenſa. 710
Tela & plumbeas glandes interdum diu, in corpore deliteſcere, etiam perſanato vulnere, 721
Tela & glandes ſæpe, ubi multo tempore in eorpore delituerunt, tandem per abſceſſus in variis corporis partibus obortos exim, aut per alvum excerni, 722
Lamina ferrea annis 14. intra claviculam impacta latens tandem excitato tumore ſuppurato extrahitur, ægro ſuperſtite. 722
Loricarum circuli in corpore per vulnera conſolidata deliteſcens, ſerinis thermis educti. 722
In educendis è ſclopetorum vulneribus globulis, ægeredem quo ictus eſt ſitu conſtituendus. 723
Ad omnis generis ſpicula, & clandes plumbeas quavis corporis parte infixa extrahenda. 723
Vulneratis aliquot partibus æger reſtitutus eſt. 723
Communem cauſam, quæ ab aere peſtilentia infecto ſumitur, ſæpe impedire vulnerum & ulcerum curationem. 723
Acetum non ſiſtere, ſed ciere fluxiones, vulneribus inditum. 724
Prodigioſa vulnerum curatio, per Hoplochriſmatis uſum. 724
Rarum & novum compertiſſimi uſus remedium ſpatio 24. horarum vulnera etiam nervoſarum partium conglutinans. 724.

De fracturis & oſſibus. 725

Incurvatio & fractura oſſis portentoſa. 725
Oſſa fracta, contra veterum ſententiam, novo remedio, citra inflammationem & prava ſymptomata, aliquando intra quinque dies ferruminata. 725
Conſervæ vis mira ad oſſa fracta ferruminanda, memorabili & veteri exemplo illuſtrata. 726
Puella à primo ortu tam laxa habens vincula, ut articuli in omnes partes verſari poſſent. 727
De prægnante, quæ peperit infantem, ſine oſſe coagulato à cubito uſque ad humerum qui infans egregiè curatus eſt. 727
Oſſa quorundam morbi vi mollia & ceræ inſtar flexibilia evaſiſſe. 727
Articulorum, ligamentorum, atque oſſium prope omnium luxatio & corruptio in puero viſa. 729
Oſſa quibuſdam concreta & medullis deſtituta. 727
Os coxendicis, et alia quoque oſſa ſuppurationem quandoque ſuſtinere. 727
Univerſi corporis ſceleton unico eſſe continuo conſtans. 727

OBSERVATIONUM MEDICARUM, LIBRI SEXTI LEMMATA.

DE FEBRIBUS, MORBIS, EPIDEMICIS, PESTILENTIBUS ET CONTAGIOSIS.

De febribus ephemeris. 728
Exhorrore flammæ in febrim incidens. 728
Curatio. 729
Diariæ ex meatuum conſtipatione curatio & hiſtoria illuſtris, contra diatritarios. 729
De febribus ſynochus ſeu continentibus. 731
Cauſa. 731
Synochum ex bile ſine putredine ſæpe fieri à Fernelio animadverſum. 731
Curatio. 731
Synochi tam putridæ, quam ſine putredine, curationes memorabiles. 731
Synochi laborantis & curati, hiſtoria mira. 732
Frigidæ hauſtus exhibitione à ſynochis liberati, 733
De curatione febris continentis periculoſiſſimæ in puella octo annorum, quæ vi natura, nullis artis præſidiis, quum deploratæ valetudinis ob morbi & ſymptomatum ſævitiam habita eſſet, oborto alvi fluxu liberatur, 733
De mirabili decretorio continentis febris per exuberantem hæmorrhagiam è naribus ſex diebus ad libras 12, & fluxu alui ingenti ſubſecuto, liberata nutu Dei juvencula. 733
Fridericus Comes de *Hohenloe*, continente febre periculo-

culoſiſſimâ laborans ex aquæ potu in convulſiones incidit. 733
De febribus ardentibus & cauſo. 733
Ardentem febrem quo pacto frigida exhauſta ſextinguat. 733
Serpentum in febribus ardentibus uſus. 734
Ex febri ardenti fœmina cum phrenitide mortua. 734
Ex intempeſtiva & larga venæ ſectione mulier plethorica febrim ardentem incidit ex qua ægerrimè docti Medici conſilio liberari potuit. 734
Ab ardente febri & lenta, ſubortis exanthematibus, atq; hypochondriorum tumore, ſubſequente deniq; dejectione purulenta inſtar atheromatum liberatur æger. 734
Mulier calidiſſimi temperamenti ex cauſo febre in mirabile delirium incidens, cum gravi ſyncopa ut moribunda putaretur, curatur magno labore. 734
Ardenti febre, cauſo dicta, cum frequenti delirio detentus, ſola natationis, quàm ardentet expetebat imaginatione curatus eſt. 734
Puer cauſo mortuus, diſſectus, ſoliti pericardii humoris expers ſpectatus. 735
Puella quadrima nimio Clareti & Melicrati uſu Cauſone obiit. 735
De febribus acutis & diuturnis. 735
Febribus acutis corripi ſolitus, evacuationibus annuis præſervatus 735
Pedis phlegmone negligenter tractata, ſubortaque acutiſſima febre, æger in tantum diſcrimen venit, ut de pede amputando deliberaretur: qui tandem debitis remediis, & ex arte adminiſtratis, circa ſectionem reſtituitur. 735
In acuta febre poſt variolarum & malignorum excretionem parotides tardius apparentes lethale. 735
Diuturnis febribus laborantium curatio mira. 735
Specificum ad diuturnas febres. 736
In conclamata febre aqua vitæ exhibita, calidis vinoq; conceſſis, ſanitas ſubſequuta. 736
Febricitans, cujus hepar, ob uſum nimis calidorum, diſruptum eſt. 736
De febribus tertianis. 736
Tertiana triginta annis mulier affecta. 736
Tertianæ non exquiſitæ hiſtoria. 736
An maculæ purpureæ in intermittentibus febribus præſertim tertianis apparentes perpetuò periculum portendant. 736
In tertiana continua criticè ſoluta, hæmorrhagia ingens narium oborta, prætetea tres lapilli vomitu ejecti. 737
Æſtiva tertiana annuis purgationibus ſublata. 737
Thermarum hauſtu quidam à tertiana & continua liberatus. 737
Hiſtoria tertianarii curati fallacia quadam, qui imaginationis vi propemodum perierat 737
In tertianæ ſimplicis & exquiſitæ acceſſione nimio veſtium operimento intra triborium mortui. 737
Bilioſus, ſexagenarius, à tertiana cachecticus factus, recidivam incurrit, cum frequenti vomitu, qui tandem tabe confectus extinctus eſt: eadsvere diſſecto, deprehenſa eſt interior ventriculi tunica, non ſine veneni ſuſpicione, exeſa. 738
Plethorius crebris vomitionibus, quibus affici ſolebat, ſuppreſſis, inſtar exquiſitæ tertianæ rigoribus ſæpe concuſſus, tandem tertiana vera infeſtatus eſt, quæ in paralyſim tranſiens ægrum necavit: aperto corpore, bilis ſyncera libræ pondere intra membranas hepatis coacervata deprehenſa, parte ejus ad ſpinæ nervos detruſa, unde paralyſis profecta. 738
Ex tertiana in ſoporem verſus, qui in vigilias & mortem ceſſavit. 738
Sudor copioſus in febre tertiana ante paroxyſmum erumpens. 738
De febribus quartanis. 739
Tempus acceſſionis & diuturnitas, ſymptomata, metaſtaſis, tum de aliis exemplis. 739
Quartanam bis hominem corripere. 739
Nonnullos toto vitæ ſuæ tempore nunquam quartana corripit. 739
Quartana fœtui in utero materno congenita. 739
Quartanas nonnunquam ad 5. 7. 12. nonnunquam ad 23. annum durare. 739
Admirandus quartanæ typus. 740
Virgo gigantea ex quartana facta. 740
Quartanam ſæpe in alios morbos tranſmutari nonnunquam etiam dyſenteria ſuperveniente curari. 741
Quartanam ſenes non ſemper enecare. 741
Quartanarii, quibus initio appetentia dejicitur, citius convaleſcunt, quàm contrà. 741
Quartanarii mira deliria. 741
Curatio quartanæ. 742
Salvatellæ ſectionem certo experimento quartanæ mederi. 742
Ad quartanam remedia aliquot ſelecta. 742
Araneorum, eorundemq; telæ ad quartanam uſus. 742
Telæ araneæ ad quartanam abuſus. 743
De febre intermittente quartana, in ſeptuagenario curata. 743
Quartanarii fortuitò curati. 743
In flumen ex improviſo detruſus quartanarius curatus. 743
Glande plumbea cervici inflicta evaſit à quartana. 743
Concitatione vehementi in prælio à deſperata quartana convaluit. 744
Quosdam rerum etiam abſurdarum deſideratarum largiori uſu à graviſſimis febribus, quartana maximè, liberatos. 744
Mortui. 744
Ex quartana malè curata ſanitas tum & mors ſubſequuta. 744
Quartana affectus Epiſcopus Coloníenſis, qui perſuaſione Empirici deceptus, eandem neglectim tractavit, cui tandem abſceſſus inter ventris muſculos excitatus vitæ finem fecit. 744
Quartana mortuus in corde, venis & quaſi omnibus membris reperta fruſta magna alba pituitoſa. 745
Ex febribus intermittentibus. 745
Quo tempore utilius in febribus intermittentibus vena ſecetur. 745
De febribus intermittentibus alia. 745
Quod in febribus intermittentibus interdum in die paroxyſmi utiliter ſecetur vena. 745
Quod omiſſio vacuationum neceſſariarum in initiis febrium intermittentium graves noxas inducat. 745
De raris & inſolitis febrium typis. 745
Animadverſaria & natalis quorundam febris. 745
De febribus quintanis, ſextanis, ſeptimanis, octavis, nonanis aliisque raris & admirandis periodis. 746
Hebdomadaria febris. 748
Menſtrua febris. 748
Quinquennium integrum febricitas ſine incomodo. 748
De ſeptennio in ſeptennium febricitans. 748
Perpetuò febricitans. 748
Phlegmonas internas, aliosque morbos nonnullos hecticam inducere poſſe. 748
De hecticis. 748
Curatio. 748
Aqua ex teſtudinibus curatus quidam ex hectica. 748
Ex putridis febribus in tabem tranſeuntes, ut lactis uſu reſtituti nonnulli. 748
Hecticarum febrium per balneas curatio. 749
De febribus compoſitis. 749
Febris duarum tertianarum. 749
Febris continua, cujus characteriſmus duas tertianas usque ad 14. diem expreſſit. 749

De puero ſanguinis profluvio è naribus & tertiana duplici laborante, hiſtoria mira. 750

Hiſtoria adoleſcentis triplici tertianæ laborantis. 751

A quartana duplici vindicati. 752

Quartana triplici vexatus micta urina nigra liberatur. 752

Sexagenarius à tribus quartanis curatus. 752

Mortuus ex febre tertiana æſtiva, tranſeunte in quartanam, quæ in triplicem mutata, tandem hydrope vitæ finem fecit. Diſſecto corpore deprehenſa inteſtina ſiderata, ſimilia aquatilibus colubris, omentum vitiatum hepar ſcyrrhoſum, 752

De hectica, arthritide, tabe, hydropiſi & olcere perforante veſicam. 753

Hectica cum lepra'aſcite & febre putrida cōplicata. 753

Hecticæ cum putrida complicatæ dignotio. 751

Exquiſitæ ſemiterrianæ exemplum illuſtre. 753

De lipyria febri variantes authorum ſententiæ. 753

Febris ſingultuoſa & continua. 754

Febris ſpecies cum tuſſi & fluxu infeſtans, & in Italia magnam hominum ſtragem edens. 754

Paralipomena ad febres. 754

De febris natura & calore diſcrepantes Medicorum ſenteotiæ. 754

Nova & paradoxa ſeotentia de febrium cauſis & circuitibus. 754

An ad curationem febrium in die paroxyſmi ſit exhibeodum catharticum. 754

Ruſtici febrientis hiſtoria juxta agreſtem naturam ſuam, ruſtico victu & vivendi genere conſueto liberati, qui prius circa mediciuam ioconſuetam periturus erat. 755

Piſcis febrem accerſens contrectatus, rejectus unà quoque febre liberar. 755

Recidivæ febris, præcognitio, & illius per ſudorem diſceſſus hiſtoria. 755

Repreſſo ſudore à febre ſanatus. 756

In vehementiſſima febre ſanguinem aliquoties de die evomens æger convaluit. 756

Navicula (patria lingua Gundula dicta) vectus qoidam, & hypochondria ad palum illidens, febre continua cum excretione purulenta corripitur, qui tandem idoneis medicamentis reſtituitur. 756

De iis quæ in nonnullis morbis febrilibus ſub pedibus à recentioribus ligantur. 756

Juvenis cujuſdam Alexandrini hiſtoria, qui ob palmularum recentium copiam devoratarum, horrore vehemēti captus fuit, abſq; hoc quod febricitaret. 757

Quod rigorea interdum abſque febrili calore ſubſequente appareant, ac ſubinde recurrant. 757

Quibus artibus Cyrillum Boëthi filium clam cibum ſumere deprehenderit Galenus in febre. 757

Admirādum in febre uteri geſtationis prognoſticū. 758

Oleum vomitorii loco in febrib. non exhibendum. 758

Lac frigidum in febre bibitum, graves vētriculi torſiones excitans, tandem concretum vomitu rejectū. 758

Febre continua laborans adoleſcena cum poſt uſum medicamentorum aliquot meliuſculè habere cœpiſſet, neglecta curatione reliqua non modo in publicum prodire, verùm etiam navigatione ſe credere eſt auſus, tandem in ſurarum dolorem incidit, & paulò pòſt reſtagnante ſurſum in caput materia dolorum lethales ſibi convulſiones conſcivit. 759

Cùm ſigno concoctionis nonnullos mori. 759

Intermittentes febres non ſemper periculo carere. 759

Puer horrore ſtato tempore currente mortuus. 759

De morbis epidemicis, peſtilentibus & contagioſis aliis. 759

De variolis & morbillis exempla promiſcua. 759

De variolis & morbillis Græcis vel prorſus incognitis, aut non exactè tractatis. 759

Variolas & morbillos ſæpè etiam interna viſcera invadere. 760

Infantes nonnunqoam in utero materno aut proximè à partu hoc morbo contaminari. 760

Gravida qoadragenaria morbillis correpta ſalvo etiam fœtu ſervata. 760

Sanguinis è gingivis excretio prodeuntibus eſtimatibus ſeu variolis. 760

Ruſticus variolas habens, nocte ſeſe aeri exponens ſubito extinctus eſt. 761

Puer variolis laborans, & puteo ſe immergens, conclamatam raucedinem incurrit. 761

Præter morbillos & variolas etiam tertium puſtularum genus, rarum tamen, nonnullis obſervatum, criſtalliſorme. 761

Exanthematibus laborans puerulus, ſanguine aliquot diebus emicto mortuus. 761

Exanthemata in bubonia peſte viſa. 761

Variolas & morbillos nonnuoquam ſine febre aut malis ſymptomatib. protrudi, qoarum materia non exactè expurgata, ſæpe pernicioſiſſimos morbos, velut peſtiferos tumores & dyſenterias difficiles inducit. 761

Quam graviom & perniciaſium ſymptomatum conſecutionem inferant variolæ & morbilli, hiſtoriæ variæ & admirandæ. 762

Curatio. 762

Experimenta aliquot infallibilia & probata millies in morbillis & variolis, adeoq; in omni ebullitione. 762

De ſudore Anglico. 763

Deſcriptio. 763

Nova peſtilentialia febris ſpecies, ad Ephemeras & Britannos relata, oonoollis hydropyrethoa & vulgo ſudor Anglicus appellata. 763

Curatio. 763

Præſtantiſſima antidotus ad Ephemeram Britannicam. 763

Lethalis in ſudando commiſſus error, quo multa millia hominum abſumpta ſunt. 764

Temeraria cujuſdam, at minimè infelix ab hoc morbo ſe vindicantis, curatio. 764

De morbo Vngarico. 764

Deſcriptio & Curatio. 764

Lues Pannoniæ ſeu febris Uogaricæ Theriodes, vulgo cerebri vermis. 764

Ad Hungaricum morbum phlebotomiæ nullum præſtantius remedium. 767

De cephalalgia ſeu catarrho epidemico. 767

Cephalalgiæ epidemicæ rara ſpecies eūm parotidibus. 767

Catarrhus cum cephalalgia gravedine anheloſa, & tuſſi epidemica. 767

De febre ſtigmatica. 768

Tractatio integra. 768

De oova febre peſtilente, quam ſtigmaticam, & vulgo lenticulas vel puncticulas vocant. 768

Epidemici capitis tumores, rubores cum pruritu & veſiculis, ambuſtorum inſtar, in pectore, aliiſq; partib. obortis, quæ Alexipharmacis ſumptis, diſparuere: neglectim verò tractatæ, in maligna & dyſiata ſerpentiaq; ulcera degenerarunt. 771

De febre maligna. 772

Hiſtoria & Curatio. 772

Febris malignæ hiſtoria & curatio. 772

De variis peſtilentibus defluxionibus. 773

De variis peſtilentium defloxionum generibus, velut Angina, pleuritide, peripneumonia, quæ Anno 1564 & 1565.

& 1565. apparuere in quibuſdam Germaniæ inferioris locis. 773
De peripneumonia peſtifera cum ſputo ſanguinis. 774
De peripneumonia populariter Anno 1557. & 1565. ſæviente. 776
Ex epidemica deſtillatione in aſperam arteriam, pulmones & vitalia decumbente, excitatæ ſuppurationes cum febre lethales, Medicis per bechica fruſtra expectorationi inſiſtentibus. 776
De epidemicis quibuſdam peripneumoniis & pleuriticis affectionibus peſtilentibus. 777
Dyſenteria epidemica maligna. 777

De hæmitritæo peſtilenti. 778

Cauſa & curatio plena. 778
De raro genere epidemicæ febris ac peſtilentis, quæ ad Galeni Hæmitritæos accedens proximè magna contagii vi totum biennium pergraſſata eſt, etiamnum durans in hanc æſtatem anni 1574. quo quidem exemplo longè aptiſſimo methodus univerſa tum ad cauſæ inventionem tum ad curationem in morbis abditiſſimis aperitur. 778
De ulteriore transmutatione febris peſtilentis in peſtilentiam veram, quæ ſævire affatim cœpit æſtate anni 1574. deque illius methodo curatrice. 788

De peſte vera, ejusque variis generibus. 788

Eſſentia, cauſa, modus generationis. 788
De peſtis cauſa, & ejuſdem generationis modo, ſententia nova. 788
Symptomata. 790
Peſte correptos aliquando repente tanquam ſyderatos concidere loquentes adhuc & incedentes, nullis adverſæ valetudinis ſignis antegreſſis. 790
Varia ſymptomata, notatu digna, in peſte Veneta An. 1576 obſervata. 790
Tumor Oedematodes circa jugulum conſtitutione peſtilentiali. 790
Gangræna partium ex peſte. 790
Species. 791
Hectica peſtilens. 791
Formidabilis peſtis ſpecies, quæ correpti triduum circa caput ac pectus ſanguineũ ſudorem excluſerunt. 791
Mira peſtis ſpecies. 791
Carbunculi, anthraces & exanthemata etiam intra corpus interdum apparent. 791
Admiranda peſtis genera, locis & nationib. diſtincta. 791
Contagium. 791
Culcitra ſeptennium intégrũ peſtis ſeminarium fovens excuſſa tandem peſtilentiam denuò excitavit. 791
Unica pellicea veſte 25. peſte infecti & mortui. 791
Latens adhuc & blanda peſtis ſæpe incautos truculenter necat. 791
Chordæ, quibus peſte mortuorum cadavera ſepulchris inferebantur ſupra 30. annos delitescentes tandem peſtis contagium intulerunt: unde decem millia hominum abſumpta ſunt. 792
Peſtis contagium ab araneæ tela contractum. 792
Peſte laborantes cautè tractandi, ne contagio afficiantur qui ægrotantium curam ſuſcipiunt. 792
Veneficium peſtem inducens qua arte à maleficis paretur, tum qua ratione ſe ab ejuſdem contagio, ne & ipſi inficiantur, præſervent. 792
Infans duabus nutricibus peſte infectis lactatus ſuperſtes remanſit. 793
Veſpillo cadaver virginis ex peſte mortuæ, horribili ſcelere: nulla noxa inde contracta, iniit. 793
Prognoſtica peſtis. 793
Lethalis peſtis ſigna. 793
Epidemia aut peſte laborantes plurimum ſexto die mori. 793
Ex peſte mortui crediti reviviſcentes. 794
Qui diſtinguere liceat, peſtis ne an venefica vi excitatæ fuerint in defunctorum corporibus maculæ. 794
Diris peſtis ſymptomatibus remittentibus non fidendum. 794
Suppreſſa venus diſponit ad peſtem. 794
Curatio peſtis. 795
Peſtem ut peſtem neq; phlebotomia neq; pharmacia curari, imò ut plurimum incommodare. 795
Narium hæmorrhagia per biduum durante liberatus æger à peſte. 795
Narium continuata hæmorrhagia, ob latentem peſtem extinctus æger. 795
Ad peſtem ſcarificationes ſecundum malleolos, aut ſuras crurum, de ſententia veterum, adeoque Arabum noſtri temporis. atque Turcarum. 795
Ubi venam in peſte ſecare conveniet, ad vitandum contagium, baliſta phlebotomica novo nobis & raro invento, utendum. 796
Hydrargyrus, amuleti loco geſtatus, adverſus veneficia & peſtem præſtat. 796
Arſenicum, amuleti inſtar vel per ſe, vel cum aliis geſtatum, ut peſtem arceat. 796
Hirci olidi ad arcendam peſtem uſus. 797
Ex cadaverum canũ fœtore peſtilentia profligata. 797
Coriarii immunes à peſte animadverſi. 797
Graves odores, & bombardarum crebras exploſiones peſtem arcere. 798
Theriacę ad peſtis tum pręcautionem tum curationem uſus. 798
Armeniæ terræ ad peſtem vis mira. 798
Theriaca bimolis peſte correptis & verminoſis contra Galeni ſententiam exhibita. 798
Stibii adverſus peſtem mira vis. 799
Peſtis antidotus vera & propria nondum inventa. 799
Febri peſtilenti affectus quidam, intempeſtiva nitri frictione periit. 799

De bubone peſtilente. 799

Bubone peſtilente affecto, vena ſecta profuit. 799
Bubone peſtilente correpta venæ ſectione mortua. 799
Ingenioſa & nova veneni peſtiferi per ſectionem & tubulum, derivandi atque extrahendi ratio. 800
Bubones peſtiferi ut transferantur. 800
Bubone peſtilente unguento ex hydrargyro ad digerendum inuncto, mortuus. 800
Bubo peſtilens in ſcirrhum converſus, ut curatus. 800
Peſtis profligandæ ratio prodigioſa & ſuperſtitioſa. 800

De elephantiaſi & Græcorum lepra. 800

Quo tempore Elephantiaſi Italiæ primùm innotuerit, & quibus potiſſimum locis & gentib. familiaris. 800
[illegible] ſuſtulit ægrum: tum de diſcrimine Elephantiæ Arabum & Elephantiæ Græcorum. 801
Cauſa. 801
Elephantiaſis ſeu lepræ vulgò dicta cauſæ veriores novæ. 801
Elephantiaſis ex cõtagio veneno cõtractæ hiſtoriæ. 803
Coitus menſtruorũ tempore elephantiaſeos cauſa. 803
Ex muliere ſana elephanticus filiam ſanam progenuit. 803
Signa lepræ. 803
Urinæ elephanticorum experimenta. 803
Lepræ confirmatæ ſigna. 803
Aliud pathognomicum elephantiaſis ſignum. 803
De mira ſanguinis à leproſo per venæ ſectionem contracti congelatione. 804
Curatio. 804
Ab elephantiaſi ſeu lepra quidam fortuitò: quidam analogia & arte curati. 804
Theriacæ & viperarum uſus ad elephantiaſim noſtro tempore invalidus. 805

Viperæ ad elephantiaſim non minùs quàm apud veteres compi obatu uſus. 805
Ranarum paluſtrium uſu elephantiaſis curata. 806
Notio & curatio recens natorum infantium elephantiacorum. 806
Recentis elephantiaſis remedium certum. 806
Ad elephantiaſis curationem remediũ planè novũ. 806
Ex larice præſervatio & remedium certum. 806
Ob incuriam à lepra liberatus. 806
Elephantiaſis per baloea curationes mirandæ & horrendæ. 806
De atra bile & lepra. 807
In fœda morboſi corporis conſtitutione, ubi occultam foveri elephantiaſim ſuſpicio erat, quomodo curatus ſit æger homo plebejus. 807
Caſtratione ab elephantiaſi liberati. 807
Lienem humanum analogia quadam non tam ex tuberib. quàm ejusdem colore elephanticos referre. 807
De elephanticum ſimulante. 807

De lue venerea. 808

Eſſentia, cauſa, curatio. 808
Morbi Indici, Gallici vulgò dicti, natura, cauſæ & curatio. 808
Species. 809
Morbus venereus novus, Boyozail dictus partes genitales potiſſimum infeſtans, diverſus ab eo qui vulgò Gallicus dicitur. 809
Symptomata & caſus varii. 809
Lue venerea laborantium venæ usq; adeò pituita infarctæ conſpiciuntur, ut reliquum ſanguinem plurimum ſuperet; quemadmodum etiam muſculuſæ & dolorificæ partes. 809
Gallicoſis internas partes ulcerib. quãdoq; ſcatere. 809
Jecinoris tunica à morbo Gallico eroſa. 809
Gallicoſorum hepata aliquando vitiata eſſe, aliquando non. 809
Hiſtoria mulieris, quæ fœtum edidit cruſtoſis ulceribus undiq; ſcatentem, cùm ejus conjunx morbo Gallico affligeretur, ipſa verò ſana ſemper viſa eſſet. 810
Seminarium morbi Gallici, aliquandiu latere, & poſt 20. aut 30. annum denuò repullulaſcere. 810
Morbum Gallicum aliquando degenerare in Elephantiaſim Græcorum. 810
Morbi Gallici ſymptomata veteribus quoque Medicis cognita fuiſſe. 810
Calvariæ putrefactione ex lue Gallica profecta, Epilepſia inſecuta, quæ uſtione ſublata eſt. 810
Gallicoſi cranio aperto, deprehenſus curculio ſupra duram matrem, quo ablato, æger à diuturno capitis dolore liberatus eſt. 810
Decennium poſt Alipticam & Hydrargyri inunctionem Gallicoſus recidivam incidit, ſincipite diuturno dolore infeſtato, eodemq; oſſe computreſcente accedente utriusq; meningis putredine & abſceſſu cerebri excitato ſine febri ægro confecto. 810
Gallicoſo cuidam internæ partes palati cum adjacentibus adeò vitiatæ, & tandem ſubitò gangræna affectæ, unde non tantùm gurgulionis particulas, verùm etiam ipſius cerebri quædam magna cum fœditate expueret. 811
Gallicoſo cuidam inſamis libidinis cerebrum à tencha piſce ad infernas, ut credebatur, partes attractũ. 811
Cœcus quidam, altero oculo gallicoſus factus, hydrargyri inunctione à ſuffuſione & morbo Gallico vindicatur. 812
Uvula ex ulcere Gallico exeſa procidens devorata. 812
Palati lacuna morbi Gallici vitio aut aliter deperdita ot replenda. 812
Gallicoſus biennium à curatione per hydrargyrum recidivam cum periculoſa Angina incidit, quem imperitus tonſor repetita hydrargyri inunctione infami errore necavit. 812
Raucedo pertinax annum integrum durans & curationem omnem eludens, nonniſi morbo Gallico, à quo pendebat, curato, cedit. 812
Gallico morbo affectus poſt alipticam hydrargyricam ventriculi anguſtia preſſus argenti vivi pateram vomitione tejecit. 812
Medicamento ab imperito Chirurgo ad ſtranguriam exhibito ſcroti tumor provocatus, quem idem diſcutere volens, ad ſuppurationem perduxit atque ægrum altero teſticulorum privavit. 813
Stranguria Gallica, intempeſtivè ſuppreſſa, ſcrotum perforatum urinam inde & purulentiam transmiſit; ægro paulò pòſt Atherome Gallico circa nates oborto, & tabe ſublato. 813
Stranguria virulenta quibusdam conſeneſcit & commutitur. 814
Naturalia in morbo Gallico eroſa & clauſa. 814
Gallicoſus quidam toto ferè corpore verrucoſus. 814
Quidam è ſyphilide morbo in phlegmonem ſcirroſam prope coxendicem incidens, gangræna ejus partis correptus eſt. 814
De morbo Gallic. cũ hectica, duplici tertiana & aliis. 814
Curatio. 815
Gallicoſi tabidi facti decocto ſarſæ parillæ reſtituti 815
Hecticus ex morbo Gallico reſtitutus. 815
Caſu quidam à morbo Gallico liberatus. 815
Nova nec ita vulgo cognita remedia ad morbum Gallicum alia. 815
Sola eademque certa locorum, aëris mutatione, morbum Indicum aliquando curari. 816
Cephalalgia, aurium tinnitus, articulorum confractio & puſtulæ ſiccæ ex Gallico morbo profecta, ut curata. 816
A tophis & doloribus Gallicis liberatus. 816

De Brunno Gallico. 816

Deſcriptio & curatio integra. 816
Lues nova Moraviæ. 816

De Scorbuto. 822

Deſcriptio & curatio abſoluta. 822
De ſcorbuto. 822
Tinctura contra ſcorbutum alexipharmaca Joannis Werneri Med. Hannoverani. 828

De novis aliquot morbis. 828

Vagus dolor. 828
De morbo quodam novo & incognito, Weſtphalis, Geldris, & Friſiis quaſi endemio: quem illi *die Varen* vocant, diverſis ſymptomatib. ægros infeſtante. 828
De novo & inaudito quodam morbi genere in pagis aliquot Ducatus Luneburgenſis viſo: & de alio item mirando ſymptomate. 830
Deliorum morbus. 831

OBSERVATIONUM MEDICARUM LIBRI SEPTIMI ET ULTIMI LEMMATA.

DE VENENIS IN GENERE quædam. 832

De aere vel natura vel arte venenato. 832
Venenatus aër ex ſpecubus aut aſpiratione ex averno. 832
Flos caryophilli veneno delibutus, odorantem confeſtim occidens. 833

Veneni-

Veneni genus, cujus ex carbonibus nidor aſtantes illico necat. 833
De aquis vel natura aut aliter venenatis. 833
Aqua mortiferæ naturæ. 833
Aquæ metallicæ potu in grave vitæ periculum acti. 833
Aquæ vitioſæ, tum de his, quæ gulæ gignunt tumores. 834
Aquæ putealis in qua lacertæ computruerant, potu quidam periclitatus. 834
Lethalis potus aquæ in qua cannabis diutius fuit macerata. 835
Aqua Helleboro infecta, cujus potu obſeſſi lethali dyſenteria correpti, deditionem facere coacti ſunt. 835
De vino cerevisia & glacie. 835
Vino & cerevilia ſolano ſomnifero altero infectis Scoti Danos adeo dementarunt, ut Ducem eorundem cum univerſo exercitu deleverint. 835
Glacie ex vino hauſta mortui. 835
De contactu venenato. 835
Solo contactu interficientia venena. 835
Concubitus venenatus. 836
Herba cui indormientes ſuaviter moriuntur. 836
Cultelli parte altera infecta veneno, quo mulier mortua. 836
Scarificationis venenatæ hæmorrhagia mulier demortua. 836
Puella, pomo veneno delibuto & devorato à veneficio affecta. 837
De numo argenteo venenato, quo interemptus fuit Marci Antonii Boſcoli filiolus unicus, decem menſes natus. 836
Cita operationis venenum. 837
Nubiæ venenum pernitioſiſſimum. 837
Adad & baxeræ veneficia. 837
De finiti temporis venenum. 837
Venenum temporaneum, quod ad certum tempus interficiat, dari poſſe. 837
Circulatorum venenum. 839
Circulatorum admirabile venenum, convulſiones horrendas cum dementatione invehens & tandem expirans. 837
Effectus & conſequentia venenorum. 837
Corda quorundam veneno enectorum ſeu cardiaco morbo abſumptorum, igne non conſumi. 838
Veneni vi ſanguinis ſubſtantiam computreſcere: & in virentis herbæ ſuccum tranſire aliquando: nonnunquam etiam omnino lacteum conſpici. 838
Hiſtoria pulveris venenati mentem lædentis, exhibiti. 838
Veneni vi ventriculi fundus eroſus. 838
Hypercatharſis ad ſanguinem uſque curatio. 838
Importunæ Theriacæ uſu mortuus puer. 838
Morbus peculiaris ad venena conſequens, 839
Appendix de philtris & præſtigiis. 839
Philtra. 839
Philtro potionatus Baro contabuit: aperto corpore, carnea maſſa in fundo ventriculi deprehenſa: unde poſtmodum caſu ejuſdẽ remedium patefactum. 839
Philtris & venenis potionati quidam, admirandis horrendiſque inſaniæ ſpeciebus correpti ſunt. 839
Veneni quod faſcino cõtrahitur, curatio & hiſtoria. 839
De præſtigiis. 839
Malis, ut credebatur, medicamentis potionatæ duæ mulieres, horrendis vomitionibus correptæ ſunt. Quarum una acum crinalem hamatam cum capillis & unguium ſegminibus cum vitæ periculo evomuit. Altera capillos muliebres cum nitri fruſtulis & canis caudæ villoſæ tribus particulis vomitione rejectis. 839
Prodigioſus mulieris vomitus quo longiores & recurvos clavos, æneaſque acus, una cum cera & capillis in globum mixtis: præterea carnis fruſtum ingens evomuit. 840
Mulieris Bononiæ circa pudenda Meliceride ex faſcino laborantis, hiſtoria. 839
Cultelli, ferramenta, clavi, capilli in ſtomacho ruſtici reperta. 840
Caſus mirabilis cujuſdam abſceſſus in puella Lovanienſi annorum 14 qui accidit anno 1571. quæ præter horribilia & incredibilia ſymptomata, quibus alias affecta fuit, anguillam vivam per ſedem, una cum variis membranis excrevit: per os vero pilos & lapides varius, ligni & æris fruſtula, vomitione rejecit. 840
Ad periculoſum morbum conſecuta calvities deformis admodum patri & filio, ex quibus hic evaſit; alter vero diem ſuum obiit, non ſine veneni ſuſpicione. 842
Puerpera terrore menſibus ſuppreſſis, ex peripneumonia in abſceſſum pulmonis, atque inde in phthiſim tranſiit, cui faſcino alterius lateris capitis cincinni viſco aviario fuerunt infecti. 842
Cerdonis uxor vomitu ſpinam pruni ſylveſtris, cum duobus uncis, dimidii digiti lõgitudine excluſit 842
Mulier quædam quæ vomitu acus in formam crucis complicatas, pilorum globulos, ovum cum putaminibus in quibus veneficium latuerat, excrevit. Item in viri cujuſdam faſcinati ventriculo varia inſtrumenta reperta. 843
Horrificis convulſionibus certis intervallis exagitata puella ſine membrorum notabili oblæſione, quæ tandem glomerem capillorum caſtaneas, carnis portiunculas, gallinacei femoris oſſiculum vomitu rejecit. 843
Fœmina melancholia & dæmonum illuſionibus vexata, ſe in aquas præcipitem dedit, quibus trihorium dorſo innatans tandem inventa, extracta atque ſervata eſt. 843
Rara ſimul & prodigioſa hęmorrhagia verminationiſq; nobilis fœminæ, hiſtoria haud vana faſcinationis conjectura obita: qua certa per intervalla ſanguinis per os ſupra mille libras, mille vero & ducentum vermes eoſque promiſcue ejecit & protruſit. 843
Divinitus à faſcino liberati. 844

De venenis ex animalibus. 844

De bipedibus. 844
Homines educatione veneficii facti. 844
De quadrupedibus viviparis. 844
Leonis efferati morſus curatio. 844
Sanguinis proprii in ventriculo coagulati virulentia & curatio. 845
Sanguine taurino hauſto, mortui. 845
Lactis ebutyrati, in ventriculo coagulati virulẽtia. 845
Catuli vomitu rejecti. 846
Urſi cerebri veneficium. 846
Luporum morſum, etiam non rabientium, venenatum eſſe, quod plerunque in renibus eorundem ſerpentes naſcantur. 846
Rabidi canis venum cujuſmodi. 846
Stupenda & memorabilia contagii ex rabie exẽpla 847
Ad ſpecialem, canis mordentis, dentem, rabiei cauſam nonnullis referre. 849
Non quævis demorſa à rabidis in rabiem agi: ſed prædiſpoſita tantum. 849
Canis rabidi & hydrophobiæ venenũ ſeu ſeminarium; aliquando cito, nonnunquam vero poſt ſeptennium tandem ſe proferre, tum quæ hujus cauſæ. 849
Non tantum canes verum etiam alia animalia in rabiem agi. 849
Rabiei verus character quis & quod hydrophobia non ſit. 850
A cane rabido commorſi non ſolum ab aqua, verum etiam à poculentis & eſculentis abhorrent. 851

Rabies aliquando ſine delirio. 851

Rabiem etiam à principiis externis, nullo præcedente contagio, generari poſſe: & in humano corpore humores gigni aliquando, qui rabidi canis venenum, æmulentur. 851

Rabies nonnunquam febri conjuncta. 852

In urinis eorum qui canis rabidi morſu inquinati fuerint, nonnunquam catulis haud diſſimilia corpuſcula conſpici. 852

A rabido animali demorſus: ſi cornum vel virgam ſanguineam tetigerit: denuo rabie corripietur. 853

Hydrophobia. 853

Ex morſu canis rabidi mortui. 854

A rabie & hydrophobia ſervati quidam. 855

Præſtantiſſimum adverſus canis rabidi morſum remedium, cujus uſu nemo mortuus. 856

Occulta & per ſomnium cognita, canis rabidi morſus hydrophobiæque curatio & hiſtoria. 856

Aliud ad eundem affectum remedium commendatiſſimum. 856

Prophylacticon hydrophobiæ. 856

Balneum ſeu aquæ immerſio cujuſmodi rabientium & hydrophoborum remedium. 856

Uſtionis & ſepticorum ad hoc malum ratio. 857

Ad morſum canis rabidi & hydrophobiam quantumvis pertinacem remedia de experimento nova, certa & infallibilia ſi illæſæ partes, quæ ſupra dentes ſunt, fuerint, quorum ſolo uſu aliis omnibus carere queas 857

Alia liberati cujuſdam hiſtoria. 858

Divina & miraculoſa ad canis rabidi morſum, & inde ſubſequentem hydrophobiam curatio. 858

Amuleto curata rabies. 859

Hiſtoria mirabilis de Hiſpanis ſalutatoribus, naturæ vi ſingulari, demorſos à cane rabido, ſanantibus. 859

Anhelitus felium veneficium. 859

Cerebri felium malefica vis. 859

Sanguinis felium maleficium. 859

Pilorum felium exitium. 860

De quadrupedibus oviparis. 860

Rubetarum ſeu bufonum virulētia ſeu veneficium 860

Ranarum eſu intoxicati. 861

Lacerti Ormuzæni & Tigridis pilorum apud Indos veneficium præſentaneum. 861

De marinis aquatilibus. 861

Paſtinacæ marinæ vis venefica, ejuſdemque ex ſeipſa curatio. 861

Leporis marini venenum ejuſmodi. 861

A Dracone marino icti, quæ patiantur, hiſtoria & curatio. 861

Torpedinis marinæ malignitas. 861

Scorpionis & ſcorpænæ marinorum ictus virulentia & curatio. 861

De fluviatilibus piſcibus. 862

Barbi & Lucii piſcium ovorum eſus, ad cholericam paſſionem & alia periculoſa ſymptomata malitia. 861

De ſerpentibus. 861

Serpentum quorundam pernitioſiſſimum venenum. 862

Sanguinis ſerpentini malefica vis. 873

Serpentes interficientes haſta aut aliter mortui. 863

Brachii ex ſerpentis morſu putrefactio. 864

Alia morſus colubri curatio. 864

Lignorum ex cavernis ſerpentum virus. 864

Acontiæ ſeu jaculi ſerpentis, vis malefica. 865

Acontiæ ſeu jaculi Germanorum hiſtoria alia. 865

Viperarum morſu mortui, & eorundem ſymptomata. 865

A viperarum morſibus aut ſumpto eorum veneno, percuratorum hiſtoriæ. 865

Toxicum Parthorum & Scytharum ex viperis & ſanguine humano. 867

Scorzonis ſerpentis Hiſpanici deſcriptio: ejuſdem ictuum ſymptomata, & adverſus eadem remedium, inventum certum. 867

Aſpidum latens & deleteria eademque minime doloriſica vis. 867

Aſpidis morſu ſucto mortuus. 868

Arte aſpides redduntur innoxiæ, tum contra eorundem morſus remedium certum. 868

Aſpidum remedia alia felicia. 868

Hæmorrhoidum morſus ſymptomata & exemplum in Tullo. 868

Hirudinum virulentia. 869

Gangræna ex morſu hirudinum. 869

Scorpionis venenum cujuſmodi. 869

Scorpiones aliquando in cerebro gigni & interficere. 869

Scorpio infantis os in cunis ſubiens eundem exanimavit. 869

Scorpiones quibuſdam in locis minus noxii. 869

Symptomatum & curationum eorum qui à ſcorpionibus icti ſunt hiſtoria ſingulares 869

Ad ſcorpionum ictus remedia rara. phyſica de experimentis & hiſtoria cognita. 870

Necandis ſcorpionibus medicamentum, confictæ præcantationis cujuſdam ſpecie deprehenſum. 870

Araneos, Bufones, & ſerpentes ictu necare. 870

Aranei pedibus calcati venenum calceorum ſoleas tranſmittit: ejuſdem tranſcurſu ſpeculum crepuit. 871

Solo combuſti aranei fumi nidore hauſto, quidam periculoſiſſima ſymptomata, & tantum non lethalia incurrit. 871

Vino in quo extinctus fuerat araneus, poto, monachi aliquot mortui. 871

Aranei per imprudentiam devorati, hiſtoria & curatio. 871

Alia ſed ictus aranei hiſtoria. 871

Araneæ Peruanæ ictus lethalis & quæ hujus curatio. 871

Tarantulæ morſus horrenda lethaliaque ſymptomata, eorundemque per muſicam & nobiles antidotos curatio. 872

Rhabarbarum in mortario tuſum, in quo cantharides contriti fuerant, devorans ſanguinis mictu cum veſicæ exulceratione correptus eſt. 872

Cantharides ad genu applicatæ, ſanguinis per urinam profluvium mirum excitarunt. 873

Cantharides in byrſa portans, ſanguinis per veſicam excretionem incurrit. 873

Cantharidum ad lichneas potu extinctus quidam. 873

Cantharidibus ad Venerem augendam, aut veneficii loco hauſtis: iiſdemque ſummum vitæ diſcrimen perductis, quomodo nonnulli curati, aliqui vero mortui. 873

Ad urinas provocandas cantharidum potus exitialis nonnullis. 874

Cantharidum, inveſicatoriis adminiſtratis, & per os quoque ſumptis, minime tutus uſus. 874

De venenis ex plantis. 874

Ericæ bacciferæ vis maligna, amentiam inducens. 874

Rutæ facultas cauſtica. 874

Ranunculi ſpeciei, quæ proprie apium riſus ſeu ſcelerata herba dicitur, deleteria facultas. 874

Cicutæ admiranda, narcotica & mortifera facultas. 875

Cicutæ minoris cujuſdam Val. Cordo dictæ malignitas. 875

Veru vulgo Oleandri dicti maleficium. 875

Napelli horrendorum & lethalium ſymptomatum hiſtoriæ atque antidoti præſtantes. 876

Hæma-

Hæmathagogæ herbæ, caſu inventæ, vis lethalis, ſanguinem è venis primo eliciens. 877
Ex ophiuſa herba hauſta, inſania lethalis. 877
Ex Datura ſeu tatula mentis emotio cujuſmodi. 877
Arbores venenatæ. 878
Iuniperi umbra gravis. 878
Nucis arboris umbræ, noxia vis. 878
Tamarindorum umbra noxia. 878
Buxi vis mortiſera. 878
Taxi & baccarum ejuſdem veneficium ubi. 878
Cannarum Putridarum maleficium. 879
De floribus. 879
Croci vis deleteria ſi nimius ejus uſus ſit. 879
Colchici deleteria facultas. 879
Floris Aphricani venefica vis. 879
De ſeminibus. 879
Vermiculorum in fœniculi ſemine genitorum exitialis vis. 879
Lini ſeminis noxæ. 879
Hyoſcyami ſeminis maleficium. 879
Lolii maleficium, ſomnolentiam, temulentiam, vertiginem & amentiam afferens. 880
Hypercatharſis ex ſemine lathyris abſumpto. 880
Veneficiũ ex ricini ſemine pro piſtachiis ſumpto. 880
De fructibus. 880
Fragis magna copia ingeſtis, medius crepuit. 880
Ficuum nive refrigeratarum eſu mortuus. 880
Cucurbitæ eſu graviter quidam periclitatus. 880
Melopeponum intempeſtivo uſu mortui aliquot 881
Glandis unguentariæ vis pernitioſa. 881
Quidam tythimali generis cujuſdam fructum coculi orientales dictum comedit, & in animi deliquium & cordis preſſuras devenit. 881
Nucis vomicæ vulgaria, effectus admirandi. 881
Solani hortenſis acini à pueris devorati, eoſdem ſuſtulerunt. 881
Solani ſylvatici, Bella Donna dicti, veneficium. 881
Mandagoræ ſoporifera vis & deleteria. 883
Mangas ſylveſtris & lactariæ herbæ Malavaricæ venenum. 883
Ahovai arboris fructus lethalis. 883
Pineorum nucleorum Malucanorum deleteria vis. 883
Colocynthidis drachma clyſteri injecta, lethalis. 883
De radicibus. 883
Nimio Allii uſu, lethali verminatione periit quidam 883
Porrorum deleteria vis anodina. 883
Chamæleontis nigri veri pruriginoſa & malefica facultas. 883
Aconiti velociſſimum venenum. 884
Epoto veratro jugulatus. 884
Vomitum ex albo veratro mors ſubſequuta. 884
Ex potione Hellebori temere ſumpta, ægri in vitæ diſcrimen derepente inciderunt: liberantur tamen integre Dei auxilio, magna adhibita cura. 884
Hellebori drachma una ſemis quartanario exhibita, eundem extinxit. 884
Helleborus per errorem, cibo aromatum loco, aſperſus, ſuffocationem prope attulit. 884
De fungis. 885
Fungorum quorundam exitioſa vis. 885
De nocumento inveniente à fungis. 886
Mulier ex fungis comeſtis inſana facta. 886
De convulſione ab utero ex fungis comeſtis orta. 886
Ex eſu fungorum deſperate laborans, magna difficultate reſtituitur. 887
De ſuccis. 887
Scammonium juſculis dilutum plerunque lethale. 887
Euphorbii virulentia necatus æger. 887
Opio extincti. 887
Mel venenatum. 887
Hiuccæ ſuccus lethalis: è cujus farina panis conficitur. 888
De toxicis. 888
Pharici, quod nonnulli Gallorum ex helleboro toxicum Limeum quoque appellatum cenſent venenum & antidotus. 888
De Hiſpanorum toxico ex veratro ſeu helleboro, ejuſque ex cotoneo alexipharmaco. 889
Dacorum Dalmatarum toxicum. 889
Adverſus toxicum, quo Cannibales ſuas ſagittas inficiunt antidota. 889
Toræ Valdenſium toxici mortifera vis. 890
Curatio veneni incogniti. 891

De venenis ex foſſilibus & metallicis. 891

De argento vivo. 891
Argenti vivi hauſtu quidam extinctus, ſanguine in corde, & corde ipſo coagulato. 891
Argenti vivi vapore per imprudentiam naribus admiſſo, hauſtoque quidam ſubito aphonos factus concidit. 891
Hydrargyri virulentia fabri pocula deaurantis exemplo demonſtrata. 891
Hydrargyri virulentia, aurifaber admirandam at ſævã convulſionis ſpeciem incurrit: qua ille manu dextra perpetuò ventrem pulſando, non minus quam ſi argenti fruſtum ad incudem dilatare ſiniſtra verò idem verſare, eundemque ſubinde tonum ſervare viſus eſt. 891
De caſu capillorum, tremore, variiſque accidentibus, quæ aurifici acciderunt ex deauratione, tum quibus remediis fuerit reſtitutus. 892
Cuidam Mercurius aſſiduo uſu venas penetrans in iiſdem fluere & refluere viſus eſt, ægro poſt multa fruſtra tentata præcipue pimpinellæ ſucco reſtituto. 892
De ſublimato. 892
Sublimato intoxicatus cum diris ſymptomatibus mortuus. 892
De palpitatione cordis cum capitis & ventriculi dolore acuto quibus affectibus curandis, dum vehementer intentus Medicus, methodum omnem complet, fortuito caſu miſero ægro, loco ſomniferi ſyrupi, aqua ſublimati præbetur, incogitato quidem & in noctis conticinio, cum extinctum fuiſſet cubiculi lumen: diris cruciatibus affecto ægro invitæ periculum incidit: liberatur tamen nutu Dei longiſſimo tempore & magno labore. 892
De graviſſima pleuritide, cum phrenitide, & caſu ab alto & vulneribus in ventre ab ipſamet ægra ſibi inflictis, & ſublimati potione, quam ipſa ægra in furorẽ acta ſumpſit, & è feneſtra in ſubditum ſolum lapideum ſe præcipitem dedit, ubi fere mortua horas plures cum ſummo frigore pene congelata manſit, curatur tamen integre nutu Dei. 893
De argento ſublimato epoto, curationeque adhibita hiſtoria. 893
De præcipitato. 893
Præcipitati hydrargyri virulentia. 893
Præcipitati pulvere ulceribus in talo & genu inſperſis, ejuſdem noxa ſubito ſurſum in os regeſta multa ſalivatione ſe prodidit. 894
De plumbo. 894
Plumbi pulveris vis venefica & deleteria. 894
De arſenico. 894
Arſenico ſumpto & inuncto extincti. 894
Veneficio ex arſenico vindicati octo pueri & alii: tum de remedio adverſus venena erodentia præſentaneo & paratu facili. 894
Ex arſenico horrenda veneficia percurata. 895
Arſenico pondere drachmæ ſemis hauſto, lapidis Bezoartici Indici gravis decem ſuperdatis, æger à morte conſervatus. 895
De auripigmento. 896

Auripigmenti ſumpti horrenda ſymptomata & curatio. 896
De cinnabari, 896
Cinnabarum per inſcitiam & imprudentiam pictor quidam admittens, in reſolutionem & contractionem membrorum una cum ſæviſſimis ſymptomatibus aliis incidit, qui tandem ægerrime peritiſſimorum medicorum opera reſtitui potuit. 896
De realgare. 897
Realgaris ſive Riſagalli pernities. 897
De aqua chryſulca ſeu forti. 897
Aqua chryſulca (vulgo forti dicta) cum adamante ſumpta, legatus quidam ſeipſum extinxit. 897
Aqua forti puella per imprudentiam hauſta miſeris ſymptomatibus extinguitur. 897
Aquam chryſulcam per errorem bibentes periculoſiſſimis ſymptomatibus correpti, prope ad vitæ periculum adacti, ſunt qui tandem ſingulari medicorum ope convaluerunt. 897
De vitriolo. 898
Vitrioli & vitriolatorum quorundam exitialis vis. 898
De ſtibio ſeu antimonio. 898
Stibii ſeu antimonii vulgo dicti, maximè vero ejuſdem ubique ad purgationes vel alios uſus, pernecina vis. 898
Adverſus ſtibii ſeu antimonii venenum antidotus præſtantiſſima. 900
De calce viva. 900
Calcis vivæ eſu, puer extinctus. 900
De Gypſo. 900
Gypſi potu necem ſibi conſciviſſe quoſdam. 900
De ſcobina campanarum. 900
Scobina ex campana deraſa, & à muliercula quadam propinata ægra in vitæ periculum incidit, à quo ſingulari medici induſtria aſſerta eſt. 900
De fulmine. 900
Fulmine tacta plerumque venenata. 900
De vitro. 900
Vitri confracti vis venefica & deleteria. 900

De alexipharmacis præcipuis. 901

De ſimplicibus ex lapidibus & gemmis. 901
Ophites. 901
Smaragdus. 901
Pazar. 901
Bezoar ex cervorum lachryma. 901
Bezoar ex capratum Indicarum & Peruanarum ventriculis, 901
Malacenſis. 902
Ex cornibus eorundemque poculis. 902
Aſini Indici. 902
Equi Indici. 902
Rhinocerotis. 902
Monocerotis. 902
Camphurch. 903
Pyraſſouppi. 903
Ebur foſſile. 903
Cervi. 903
Ex herbis. 903
Ruta, 903
Galega. 903
Faalim. 904
Scorzonera. 904
Carduus benedictus. 904
Ex fructibus. 904
Malum Citrium. 904
Cotoneum malum, 904
Ex radicibus, 904
Antora. 904
Contrayerva. 904
Moringa. 905
Drakena. 905
Ex lignis. 905
Culubrinum. 905
Molûcenſe. 905
Ex fungis. 905
Fungus cervinus. 905
De compoſitis alexipharmacis & antidotis. 906
Antidotus probatiſſima contra venena Matthioli. 906
Matthioli ſeu Gregorii Caravitæ oleum adverſus venena compertiſſimi uſus. 906
Cardani adverſus venena antidoti nobiles. 907
Antidoti Moibani ſeu Saxonica. 908
Sereniſſ. Ferdinandi Bavariæ Ducis, adverſus omnis generis venena, peſtem & febres peſtilentes, multis experimentis nobilitate Antidotus. 909
Admirandum remedium, quo intoxicati animalibus recens mactatis, & exenteratis, velut mulis, equis, bobus ægri incluſi tantiſper ſudant, donec omne venenum è corpore projiciatur. 909
Nequaquam unum adverſus omnia venena eſſe poteſt alexiterium. 910
Veneno delibutorum dignotio & curatio admiranda. 910
Occulta quædam naturæ vi, quidam à venenatis animalibus ictos, liberare poſſunt. 910

De idioſyncraſia. 911

Quoſdam vel conſuetudine, vel idioſyncraſia quadam venenis venenatiſque animalibus innoxie veſci. 911
Aves quaſdam cicutam ſine vitæ incommodo, magna copia devorare ſolitas. 912
Opii nonnulli drachmam, aliqui ſemûnciam, alii drachmas decem inoffenſe ſumpſerunt. 912
Quoſdam Hellebori totos manipulos devoraſſe, aut duabus & viginti ex elleboro potionibus, nihil vel purgatos vel offenſos. 912
Scammonii drachmam unicam atque alteram & aliquando unciam ſine vitæ periculo ſumptam. 913
Hydrargyrum ſeu argentum vivum ſæpe in magna quantitate velut unciarum decem, aut ſeſquilibrarũ pondere, ſumptum, per alvum profluxiſſe, citra incommodum, & quæ hujus ratio. 913
Argẽti vivi drachmæ decem auri immiſſæ, innocuæ. 914
Unciæ unius pondere arſenicum quidam ſumpſit citra vitæ diſpendium. 914
Antimonii vitrum 30. granorum pondere ſumptum ſine noxa. 914
Nonnulla, veluti ſerpentis quandam ſpeciem, Adamantem & Magnetem, falſo hactenus credita venenata. 914
Hominum quorundam mira natura qua idioſyncraſia quadam, vel certa animalia vel etiam certos cibos vel alimenta, vel denique medicamenta aliqua definita: non tantum abhorrent & velut venena averſantur, ſed etiam & fortuito aut per dolum invitis oblata, difficillima ob id ſymptomata & quandoque vitæ periculum incurrunt. 915
Homines. 915
Animalia. 915
Alimenta & cibos. 915
Medicamenta. 917
Quo modo ea quæ inſita natura nobis adverſa ſunt, corrigere aliquãdo poſſimus, illuſtri exẽplo docetur. 918

FINIS.

A01 1161035

Digitized by Google

G.75.

Digitized by Google